DECRETALES D. GREGORII PAPAE IX.

SVAE INTEGRITATI,

VNA CVM GLOSSIS RESTITVTAE;

Ad exemplar Romanum diligenter recognitæ.

Vna cum Indice locupletissimo materiarum, quæ in Decretalibus huius libri continentur, Margarita Decretalium nuncupato.

Et nunc recens illustratæ nouis Iuriscon. celeberrimorum Additionibus.

VENETIIS. Apud Iuntas. MDCXV.

GREGORIVS Papa ix. natione Hernicus, patria Anagninus è familia Comitum, mortuo Romæ Honorio Papa iij. Romanus Præsul anno M. CCXXVII. creatus est. Hic varias constitutiones & Decretales epistolas prædecessorum suorum, quæ à plerisque maiori ex parte priuata auctoritate collectæ fuerant, per F. Raymundum in vnum volumen redigendas curauit. Multas quoque constitutiones suas, & decretales epistolas adiecit.

Is fuit F. RAYMVNDVS de Pennaforti natione Cathalanus, patria Barcinonensis, eiusdem Papæ Capellanus & Pænitentiarius; ex ordine Fratrum Prædicatorum, ac ipsius ordinis tertius Magister Generalis, religione & eruditione clarus. In hanc collectionem BERNARDVS de Botono Parmensis, & canonicus Bononiensis glossas eruditissimas edidit.

VERSVS EXPOSITI CONTINENTES TITVLOS IVRIS CANONICI.

Carmina Titulorum iuris Pontificij.

Tota ſiquidem congeries Decretalibus famulatur. Et earum aliquæ nunc in Sexto, nunc in Clemen. (vt in expoſitione patet) repetuntur.

Primi libri Tituli ſunt in Decretalibus xliij. In Sexto xxij. In Clementinis xi.

a PRimo ſumma fides.ſtatuit.reſcripta.ſueſcit.
b Poſtulat.electos.translatos.auctor & vſu.
c Inde renuncio.de ſupplenda. tempora ſcrutor.
d Ordo reſignantis.ætas.ac vngo ſacramen.
e Filius. & ſeruus. obnoxius. & vitiatus.
f Hinc bigamus.clerus.peregrinus. et archidiacon.
g Archipresb. primic. ſacriſt. cuſtos. vice fungens.
h Delegat.legat.& dictus ab ordine iudex.
i Iudicis officium. maior. pax. pacta ſequuntur.
K Tranſigo.poſtulo.poſt procuro.ſyndicus exto.
l Vis.metus. integrat. ac alienat. & arbiter hinc eſt.

Secundi libri Tituli ſunt in decretalibus xxx. Sexto xv. In Clementinis xii.

m IVdicium.forus.atque libellus. mutua poſcens.
n Litem conteſtans. ſine quo. non ſuſcipe teſtes.
o Iurat.dilatis.& feriat. ordine noſcit.
p Plus peto.de cauſa. ſpoliatos reſtituendo.
q Eſt dolus. & miſſus.lis pendens.atque ſequeſtrat.
r Confeſſis.probo.ſunt teſtes. teſtes quoque cogo.
s Inſtruo.præſumo. iuſiurans. excipiendo.
t Præſcribit. ſententiat. appellat peregrinans.
u Vtilis omnibus his eſt confirmatio iuncta.

Tertij libri Tituli ſunt in Decretalibus l. In Sexto xxiv. In Clementinis xvii.

x VIta decens. clerus habitans. cleruſque iugatus.

Primi libri Decretalium Tituli.

a De ſumma Trini.& fide catholica hæc in ui.& clem. De conſtitutionib. hæc in ſexto. De reſcriptis.hæc in vj & clem. De cõſuetudine. hæc. in ui.

b De poſtulatione prælatorũ, hæc in vj. De electione & elect. poteſt.hæc in vj.& cle. De trãslatione epiſcopi.uel electi, De auctoritate & uſu pallij.

c De renunciatione.hæc in vj.& cle. De ſupplenda negligẽtia prelatorum, hæc in vj. & clem. De temporibus ordinationũ, hec in vj. De ſcrutinio.

d De ordinatis ab ep̃o, qui reſignauit epiſcopatui De ætate & qualitate & ordine præficiendorũ, hæc in vj. & cle. De ſacra unctione. De ſacramentis non iterandis.

e De filijs presbyterorũ ordinandis uel nõ hæc in vj. De ſeruis nõ ordinandis, & eorũ manumiſſione. De obligatis ad ratiocinia ordinandis, uel non. De corpore uitiatis ordinandis, uel non.

f De bigamis non ordinãdis in vi. De clericis peregrinis. De officio archidiaconi.

g De officio archipresbyteri. De offõ primicerij. De officio Sacriſtæ. De officio cuſtodis. De officio uicarij hæc in vj.& cle.

h De officio & p̃tãte iudicis deligati. hæc ĩ ui.& clem. De officio legati. hæc in vj. De officio iudicis ordinarij hæc in vj.& cle.

i De officio iudicis. De maioritate, & obedientia, hæc.in vj. De treuga & pace. De pactis. hæc in ui.

K De tranſactionib. De poſtulãdo. De procuratoribus, hæc in vj. & cle. De ſyndico.

l De ijs quæ ui metuſue cauſa fiunt. De in integrũ reſtitutione. hæc in vj. & cle. De alienatione iudicij mutandi cauſa facta. De abitri. hæc in vj.

Secundi libri Tituli.

m De iudicijs.hæc in vj.& cle. De foro cõpetẽti.hæc in vj. & cle. De libelli oblatione. De mutuis petitionibus.

n De litis conteſtatione hæc in vj. Vt lite non conteſtata non proce. ad teſti.recip.

o De iuramẽto calũniæ.hæc in vj. De dilationib. De ferijs. De ordine cognitionũ

p De plus petitionibus. De cauſa poſſeſſionis & proprietatis, hæc.in cle. de reſtitutione ſpoliatorum.hæc in vj.

q De dolo.& cõtumacia hæc in vj.& cle. de eo qui mittitur in poſſeſſione cã rei ſeruan. hec in vj. ut lite pendẽte nihil innouetur. hec in vj.& cle. de ſequeſtratione poſſeſſionis & fructuum.hæc in cle.

r De confeſſis. hæc in vj. de probationibus hæc in cle. de teſtib. & atteſtationib. hæc in ui.& cle. de teſtib. cogendis uel non

s De fide inſtrumentorum. de præſumptionibus de iureiurando hæc in ui.& clem. de exceptionibus hæc in ui. & clemen.

t De preſcriptionibus. de ſententia & re iudicata hæc in vj.& cle. de appellationib. recuſationib. & relationib. hæc, in ui.& cle. de peregrinationibus.

u De confirmatione utili uel inutili.

Tertij libri tituli.

x De uita & honeſta.clericorum hec in vj. & cle. De cohabitatione clericorũ & mulierũ. De clericis coniugatis hæc in vj.

y De clericis non residentibus in ecclesia vel præbenda. hæc in vi.
De præbendis & dignitatibus. hæc in vi. & clementi.
De clerico ægrotante vel debilitato. hæc in vi.
z De institutionibus hæc in vi. de cõcessio ne præbendę hæc in vi. & cle. Ne sede va cante aliquid innouetur. hæc in vi.
a De ijs quæ fiunt a prælatis sine cõsensu ca pituli. de ijs quæ fiunt a maiori parte capituli. ut ecclesiastica beneficia sine dimi nutione conferantur.
b De rebus ecclesiæ alienandis uel non. hęc in vi. & clem. de precarijs. de commodato, de deposito.
c De emptione & venditione. de locato & conducto. de rerum permutatione. hæc in vi. & clem. de feudis. de pignoribus & alijs cautionibus.
d De fide iussoribus, de solutionibus, de donationibus, de peculio clericorum.
e De testamentis & vltimis voluntatibus. hæc in vi. & clemen. de successionibus ab intestato. de sepulturis. hæc in vi. & clemen.
f De parochijs & alienis parochianis de decimis, primitijs. & oblationibus, hæc in vi. & cle. de regularibus & transeuntib. ad religionem hæc in vi. & cle.
g De conuersione coniugatorum. de conuersione infidelium. de voto, & voti redemptione. hæc in vi.
h De statu monachorũ & canonicorũ regulariũ. hæc in vi. & clem. de religiosis domib. ut episcopo sint subiectæ. hæc in vi. & clem. de capellis monachorum, & alio rum religiosorum. hæc in vi.
i De iure patronatus. hæc in vi. & clem. de censibus. exactionib. & procurationibus hæc in vi. & cle. de consecratione ecclesiæ vel altaris. hæc in vi.
k De celebratione missarũ & Sacramento Eucharist. & diuinis officijs, hæc in cle. De baptismo & eius effectu. hęc in cle. de presbytero non baptizato.
De custodia eucharistię. chrismatis, & alio rum sacramentorum.
l De reliquijs & veneratione sanctorum hæc in vi. & clemen.
De obseruatione ieiuniorum.
m De purificatione post partum, de ecclesiis ædificandis vel reparandis.
De immunitate ecclesiarum, cœmeteriorum & rerum ad eas pertinentium. hæc in vi. & clemen.
n Ne clerici vel monachi secularibus negotijs se immisceant. hæc in vi.

y Non residens. præbens. æger vel debilitatus.
z Instituo. concedo. ne sede vacante.
a Et sine consensu. maior pars. non minuantur.
b Non aliena. trado. precario. commodo. pono.
c Vendo. loco. muto. de feudis, pignoribusque.
d Atque fideiussor. & soluit. dona peculi.
e De testamentis: etiam succedo. sepultus.
f Parochijs. decimis. hinc regula religionis.
g Conuersus. coniunx. infidus. vota redempta.
h Deq; statu monachi. domibus. subiunge capellas.
i Iure patronatus. de censibus. ara sacrata.
k Missæ. baptismus. quo non est presbyter vsus.
l Eucharistia. relliquiæ. ieiunia serua.
m Purificans. ac ædificans. immunis adhærent.
n Clerice vel monache, dimitte negotia sæcli.

Quarti libri Tituli sunt in Decretalibus xxi. In Sexto. iii. In Clementinis i.

o Sponsus & impubes. & clandestina. duorum
p Conditione. vouens. quam polluit. atque leprosus.
q Seruus. de natis. sequitur cognatio duplex.
r Post consanguineam. consanguinitas. gelidique.
s Ac interdictum. qui nati legitimi sunt.
t Accusare queunt. diuortia. dote. secundis.

Quarti libri Tituli.

o Desponsalibus & matrimonijs, hæc in vi. De desponsatione impuber. hæc in vi.
De clandestina desponsatione,
De sponsa duorum.
p De conditionib. appositis in desponsatione, uel alijs contractibus. Qui clerici uel vouentes matrimonium cõtrahere possunt, de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium. de coniugio leprosorum.
q De coniugio seruorum. de natis ex libero ventre.
de cognatione spirituali. hæc in vi.
de cognatione legali.
r de eo qui cognouit consanguineam vxoris suæ vel sponsæ.
de consanguinitate & affinitate. hæc in clemen.
de frigidis & maleficiatis, & impotentia coeundi.
s de matrimonio contracto contra interdictum ecclesiæ. Qui filij sint legitimi.
t Qui matrimonium accusare possunt vel contra illud testificari, de diuortiis.
de donationibus inter virum & uxorem. Et de dote post diuortium restituenda.
de secundis nuptiis.

Quinti

Quinti libri Tituli sunt in Decretalibus xlj. In Sexto xiij. In Clementinis. xj.

u A *Ceusatio. siue calumnia. sit tibi Simon.*
x *Prælati. Rabbi. Iudæis. hæreticos dant*
y *Schismaticis, vel apostaticis natos perimentes.*
z *Infans expositus. homicidia. luditur hastis.*
a *Clerici pugna. sagittat, adulter, postea raptor.*
b *Furtis, vsuris, de falsi crimine, sortes.*
c *Colludo, pecco, venor, ferio, maledico.*
d *Post interdictum celebrans, ac ordinis expers.*
e *Saltus, furtiuus, excessus, opusque nouellum.*
f *Lex priuata subit. purgat cum canone, vulgus.*
g *Damnum cum pænis post pænitet est anathema.*
h *Verborum sensus, sequitur quoq; regula iuris.*

u De accusationibus, inquisitionibus, & denunciationibus, hæc in 6. De calūniatoribus. De simonia, & ne aliquid pro spiritualibus exigatur, vel promittatur.
x Ne prælati vices suas, vel ecclesias sub annuo censu cōcedant. De magistris: & ne aliquid exigatur pro licentia docendi. hæc in Clementi. De Iudæis, Sarracenis, & eorum seruis, hęc in Clementi. De hæreticis, hæc in 6. & Clemen.
y De schismaticis & ordinatis ab eis, hęc in 6. De apostatis, & reiterantibus baptisma. De ijs qui filios occiderunt.
z De infantibus & languidis expositis. De homicidio voluntario vel casuali. hæc in 6. & Clementi. De torneamentis.
a De Clericis pugnantibus in duello. De sagittarijs. De adulterijs, De raptoribus, incendiarijs, & violatoribus ecclesiarum.
b De furtis, De vsuris hæc in 6. & Clemen. De crimine fal. De sortilegijs.
c De collusione detegenda. De delictis puerorum. De clerico venatore. De clerico percussore. De maledicis.
d De clerico excommunicato, deposito, vel interdicto ministrante. De clerico non ordinato ministrante.
e De clerico per saltum promoto. De eo qui ordinem furtiue suscepit. De excessibus prælatorum & subditorum hæc in 6. & Clem. De noui operis nunciatione.
f ¶ De priuilegijs, & excessibus priuilegiatorum hæc in 6. & cle. de purgatione canonica. De purgatione vulgari.
g De iniurijs, & damno dato. hæc in 6. De pœnis. hæc in 6. & clemen. De pœnitentijs, & remissionibus, hæc in 6. & in clemen. De sententia excommunicationis, hæc in 6. & clemen.
h De verborum significatione. hæc in 6. & clemen. De regulis iuris. hæc in 6. reperitur.

Titulorum iuris Pontificij numerum, qui sunt in Decretalibus clxxxv. In sexto lxxviij. In Clementinis liij. facili stylo indicant hęc quattuor carmina.

Centum titulos octogintaq; volumen
Gregorij noni ponit, quinos super addens:
At septuaginta septem numerat tibi Sextus:
Ex Clemente duas quinquagintaq; notabis.

TABVLA LVDOVICI BOLOGNINI DE BONONIA IVRIS VTRIVSQ. DOCTORIS,

totum fere Decretorum volumen amplissimum continens, quæ secundum Titulos Decretalium procedendo, vtiles, & aptas quæstiones cum iuribus, & quottis necessarijs decidit, & in multorum scitu dignorum cognitionem breui manu & exiguo tempore (quo nihil in hoc sæculo carius est) vnumquemque trahit.

De summa Trinitate, & fide catholica. Titulus.

VTRVM eo ipso quod quis erat in fide, sit hęreticus, si est paratus corrigi, vide gloss. in c. nec licuit, in ver. ad recipienda, dist. 17.

Vtrum vbi agitur de fide, solus Papa possit disponere sine consilio reuerendissimorum dominorum Cardinalium, vide gl. in c. Anastasius, in verbo, concilio, dist. xix.

Ad quem spectet determinatio quæstionum circa fidem: an ad sanctissimum dominum Papam solum, vel etiam ad alios: vide gloss. in c. quoties in verbo, nisi ad Petrum, 24. q. 1.

Vtrum peccatum infidelitatis sit maius quam occidere plurima martyrum corpora: vide gloss. in capit. si habes in verbo, innocentes, 24. quæst. 3.

Vtrum Papa possit dispensare circa articulos fidei, vide gloss. in cap. sunt quidam, in verbo, apostoli, 25 q. 1.

Vtrum debeamus credere solum ea quæ pertinent ad religionem, vide gl. in cap. in domo, in verbo, si quo minus, de pęn. dist. 4.

Cetera in hac materia fidei videbis inferius sub titulo de hæreticis: quia hęc omnia ad fidem tendunt.

De constitutionibus, statutis, & legibus, titu.

Quot iuribus regatur genus humanum, & quid sit ius naturale, & ciuile, & gentium, & militare, & publicum, & quiritum, & habes in dist. 1.

Quot sunt species legum sęculariũ, & vnde aliquæ earum nomen acceperunt, vide in dist. 2.

Quid sit lex, & plebiscitum, & senatusconsultum, & constitutio, & responsa prudentum & etiam vnde sumpserint nomen aliquæ leges, vide in dist. 2.

Quale sit officium legum sæculariũ vide latissime in d. 3.

Quid sit canon, & regula, & quot sint concilia habes in dist. 3.

Quare repertæ sunt leges, & quot debeant in se continere, & an tollantur per contrariam consuetudinem, vide in dist. 4.

Vtrum, & quando leges tollantur per contrariam consuetudinem, vide dist. 4.

Vtrum ius naturale possit mutari, vide in dist. 5. in gl.

Quis fuerit auctor primus sacrarum legum, & etiam sæcularium, vide in dist. 7.

Vtrum leges principum cedant iuri naturali, vide in dist. 9.

Vtrum leges sæculares cedant legibus ecclesiasticis, vide in distinct. 10.

Quæ sint leges approbatæ, & improbatæ, vide in dist. 16.

Quomodo mutentur leges & regulę canonum, & legum ex loco, ex causa, & ex tempore, vide dist. 19.

Vtrum decretales existentes extra corpus canonum seruentur, & habeantur pro legibus, vide in dist. 19.

Quantum valeant expositiones sacrarum scripturarum, & an habeant vim canonum, vide in dist. 20.

Vtrum sacerdotes teneantur scire leges & canones, vide in distinctio. 20.

Vtrum sacerdotes debeant habere peritiam non solum legum, sed negotiorum sæcularium, vide in distinct. 39.

Quo tempore habuerint originem concilia, & quæ sint approbata, & quæ improbata, vide in dist. 15.

Quis possit facere concilia, & cuius auctoritate fiant, vide in distinct. 17.

Vtrum quælibet prouincia possit facere concilia, & quoties in anno, & quo in tempore, vide in distin. 17.

Quando episcopi teneantur notificare acta in concilijs, vide in dist. 18. c. decernimus.

Quomodo & in quibus casibus toleratur ignorantia iuris ciuilis, & etiam naturalis, vide gl. in c. ignorantia, in dist. 38.

De ignorantie iuris naturalis, & ciuilis, quomodo & qualiter toleretur vltra proxime dicta, vide in gloss. in capit. turbatur. §. notandum, in verbo, Omnis ignorantia. 1. q. 4.

De rescriptis.

Quomodo, & quando valeat rescriptum vltra duas dietas, vide gl. in capit. neminem. 3. questione, sexta.

De consuetudine.

Vtrum, & quando leges tollantur per contrariam consuetudinem, vide in distinct. 4.

Vtrum consuetudo cedat legibus scriptis, uide ad plenum in dist. 11.

Vtrum consuetudo possit tollere uel mutare ius naturale, uide in distinctio. 5.

Vtrum ualeat consuetudo contra ius naturale, uide in dist. 8.

Vtrum consuetudo ualeat contra naturales constitutiones, & an uarietur secundum tempora & loca, uide in dist. 12.

De uirtute consuetudinis, & etiam diuturnitate, uide gl. in cap. consquestus. 9. q. 3.

In materia consuetudinis, & an acquiratur aliquid per eam, uide gl. in cap. fi. 18. q. 2.

De electione, & ordinatione, & electi potestate. Tit.

Quomodo eligatur Papa, & episcopi

pi

pi diaconi & subdiaconi, & quomodo conferantur ordines ecclesiastici; uide in distinctione 23. & 27.
Vtrum ordinatio episcoporum debeat fieri in ciuitatibus uel in rure uide glo. in ca. in nomine domini, in uerbo fieri in urbe. in distinctio. 23.
Vtrum metus laicus possit eligi in episcopum, & in qua ecclesia debeant fieri electiones episcoporū, & de officio visitatorum, vide in dist. 61.
Vtrum præsumatur pro electione vide in gloss. in capit. miramur. in verbo, pro laboribus, in distinctione 61.
Ad quos spectent electiones eligendorum ad sacros ordines. vide in dist. 62.
Vtrū laici possint interesse electionibus prouehendorum ad sacros ordines, vide in dist. 63.
A quibus eligatur & ordinētur episcopi, vide in dist. 64.
Quid si prouinciales discordāt in electione episcopi, vel si nō sunt prouinciales, quid fieri debeat, vide in d. 65. c. porro.
Quis debeat interesse in consecratione metropolitani, vide in dist. 66.
A quot episcopis debeat archiepiscopus consecrari, vide in distin. 66.
Vtrum presbyteri vel sacerdotes possint ordinari ab vno episcopo solo, vide in distinctione. 67.
Vtrum electi & ordinati ab eo, quē non cōstat esse episcopum sint iterum ordinandi, vide in distinctio. 68. c. presbyteri.
De collatione minorum ordinum, & an solus abbas possit cōferre, vide de distin. 69.
Vtrum quis possit ordinari sine titulo, vel sine beneficio ecclesiastico vide in dist. 70.
Vtrum clericus subditus vni episcopo possit ordinari ab alio absque litteris sui episcopi, vide in distinctio. 71.
Vtrum episcopus teneatur dare litteras dimissorias ad alium episcopū pro ordinatione sui clerici, vide in distin. 72.
De forma & tenore litterarum dimissoriarum ab uno episcopo ad alium pro ordinatione clerici sibi subditi, uide in distinctione 73.
Vtrum quis possit inuitus ordinari, vide in distin. 74.
Quæ sint necessaria circa ordinationem episcoporum, uide in distin. 25.
Qualiter sint ordinandi illi, qui, ab infantia dediti sunt ecclesiasticis officijs, vide in distinctione 28.
Multa per quæ impeditur quis ordinari & promoueri ad sacros ordines, uide in dist. 33.
Multi qui prohibentur promoueri, & ordinari ad sacros ordines, vide in dist. 34.
Vtrum ordinandi debeant esse sobrij, & qua pœna puniantur non seruantes sobrietatem, vide in distinctione 35.
Vtrum promouendi ad sacros ordines debeant esse periti litterarum, uide in distinction. 36.
Vtrum promouendi ad sacros ordines possint incumbere libris gentilium, uide in dist. 37.
Vtrum penitus laicus possit ordinari, uide gloss. in §. ecce, in uerbo, plenissima, dist. 36.
Vtrum noui in fide possint promoueri ad sacros ordines, uide in d. 48.
Quæ sint illa propter quæ quis impeditur promoueri ad sacros ordines, uide in dist. 49.
Quo tempore debeat ordinari episcopus, uide in dist. 75.
Quis eligat Romanum Pontificem, & quanto tempore fiat unus post mortē alterius, uide in distinctio. 79.
Si quis fuit electus Papa, dum credebatur eius uxor mortua, & post modum reperiatur uiuere, an debeat renunciare papatui. uide gloss. in capitu si quis. v. in verbo non Apostolicus, in distinctione 89.
Quis coronet & ordinet reges, uide gloss. in cap. in apibus. 7. quæstio. prima.
Vtrum quærentes officia debeant eligi, uide in textu. 8. quæstione prima.
Vtrum episcopus possit eligere sibi successorem in episcopatu, uide in text. & in gloss. summæ late. 8. quæst. prima.
Vtrum papa possit eligere sibi successorem dum uiuit, vide in gloss. summæ circa finem, 8. quæstione prima.
Quomodo fiant reges, an per electiones, uel quomodo, vide glossam. in capitu. Moyses. 8. quæstione prima.
Vtrum Papa possit facere statutum quod possit eligere sibi successorē, uide glossam. in §. h s omnibus 8. quæst. 1.
Quæ electio præualeat, an illa quæ est facta à minori parte, an uero à maiori vel digniori, uide gloss. in capitu. licet. 8. quæstione prima.
Vtrum in electionibus possint admitti patrocinia simoniacorum, vide in text. & in gloss. summæ. 18. quæstione 2.
Quomodo & quādo præsumatur electio simoniaca, uide in glossa. summæ. 8. q. 3.
Si eligit excommunicatus cum alijs nō excommunicatis, utrū ualeat electio. gloss. est in cap. nos in hominem. 9. q. 1.
Vtrum abbates sint eligendi uel ordinandi per episcopum, an vero à monachis, vide in text. 28 quæst. secunda.

De translatione episcopi.

Si monachus transit ad episcopatū vtrum absoluatur à iurisdictione abbatis, uide gloss. in ca. de monachis. 16. q. 1.
Vtrum sufficiat translatio ad episcopatum sine confirmatione, ad hoc vt episcopus acquirat bona sedi episcopali, vide in glo. 18. q. 1. summæ.
Vtrum abbas factus episcopus absoluatur à regula monachali, vide gl. in ca statutum 18. q. 1.
Vtrum episcopus possit dare licentiam clericis adeundi monasteria, & utrum etiam eis inuitis possint intrare strictiorem regulam, vide in textu. 19. quæstione. prima. & secunda.
Vtrum canonici regulares possint intrare in monasterium, vide in tex. late. 19. q 3.

De aucthoritate & vsu pallii.

Vtrum episcopi possint exercere officium suum sine pallio, & etiam quo tempore possint peti pallia quibus dari debeat, vide in distin. centesima.

De renunciatione.

Vtrum renunciatio requirat factum vel uerba, uide glo. in c. qualiter. 7. q. 1.
Vtrum beneficia renunciata sint restituenda ipsis renunciantibus. uide in text. & in glo. summæ. 17. q. 1.
Vtrum renunciatio illicita ualeat, & quomodo probetur quem renunciasse, & quis debeat probare, uide glo. summæ. 17. q. 2.

De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.

Quo tēpore debeat ordinari episcopus, & qua hora, & quibus diebus uide in distin 75.
Quæ interualla temporum debeant seruari in præstatione singulorū graduum, & in quolibet eorum, uide in dist. 77.
In quibus locis debeant præstari ordines sacri. & an in ciuitatibus vel in rure, vide in distinctione 80.

tra

De Arbitris.

De Iudicijs.

De foro competenti.

De in ius vocando titulus extraordinarius.

De libelli oblatione.

De dilationibus.

De ferijs.

Vtrum domestici possint testificari pro domesticis suis tam in ciuilib. quam in criminalibus, & in quibus casibus, vide in gloss. summæ. 14.q.2.

Vtrum cõscius criminis possit admitti ad testimonium ferendum, vide in tex.15.q 3.

Quomodo mulier possit testificari de iure ciuili & canonico. vide glo. in §.ex eo. canonizata in verb. testimonium.15 q 3.

Vtrum, & quando valeat testimonium de auditu. vide gloss. in cap. hoc videtur. in verb. iudicauit. 22.q.5.

Vtrum testimonium vnius de baptismo valeat. vide gl. in c.placuit. de consec.dist.4.

Vtrum omnes personæ etiam infames admittantur ad testificandum in criminalibus, vide gl. in c.si peccauerit, in verb. in te.2.q.1.

Qua pœna puniantur deficientes in testificatione. vide in tex. & in gl. summæ.2.q 3.

Vtrum prohibitus accusare possit saltem testificari, vide in tex.4.q.2.

Vtrum quis possit esse testis & accusator eadem causa. vide in tex. glos. summæ.4.q.4.

Vtrum quis possit esse testis iudex & accusator in causa denunciationis vide gl. in c.præcipue, in verb. duos 11.q.3.

De fide instrumentorum.

Vtrũ credatur scripturis sculptis in lapidibus, vide gl. in c.fi. in verb. diptychis.24.q 2.

Quomodo & quando dies requiratur in instrumentis. vide gl. in l.si qua canonizata, in c.dicenti. in verb. sine die.25.q 2.

De iureiurando.

Vtrum iuramentum per vim extortum obliget iurantem, vide gl. in c. auctoritatem. in verb. absoluimus. 15.q.6.

Vtrum iuramenta sint præstanda. & per quid iurari debeat & de pęna periurij, vide in te.22.q.1.

Quid sit iuramentum & quid sit iurare, & quę fuerit causa institutionis iuramenti: & quæ sit pœna per iurij, vide late in gloss. summæ. 22.q.1.

Vtrum sit periurus ille qui iurauit falsum quod tamen putabat verum vide in summæ.22.q.2.

Quot sint modi periurandi, vide late in gl. summæ.22.q.2.

Vtrum iuramenta illicita debeãt seruari, vide in tex.22.q.4.

Et quibus causis iuramentum dicatur illicitum, vide in glos. summæ. 22.q.4.

Vtrum compellens quem ad periurandũ dicatur periurus, & qua pęna puniatur, vide in tex.22.q.5.

Vtrum audiẽs aliquem iurare falsum si tacet, peccet, vide tex. in c.hoc vi detur.§.si ergo.22.q.5.

Quomodo debeant sumi iuramenta, & qua intentione, vide in tex. cap. quacumque, 22.q.1.

In qua ætate & quibus temporibus iurare debeat quis, vide in tex. ca. paruuli, & c. pueri, & c.decreuit. 22.q.5.

Vtrum laicus possit deferre iuramentum clerico, vel clericus episcopo, uide in tex. c.nullus.22.q.5.

Vtrum iudex possit deferre iuramentum ei quem scit velle periurare, vide in text. & in gloss. summæ.22. quæst.5.

Quomodo sit interpretandum iuramentum, vide in gl. in §.quæritur. c.hoc videtur.22.q.5.

Quis magis peccet, an deierans, vel mentiens, vide gl. in c.iuramenti. 22.q.5.

Vtrum semel, vel pluries fit iurandũ vide gl. in c.suppliciter in verb. denuo.23.q.6.

De scriptore promittente scribere librum cum iuramento, si postmodum intret religionem, an sit obligatus, vide gl. in c.præterea. in ver. functionibus. in dist.2.

De iuramento temerario, vide gl. in c.archidiaconum, alias florentinũ. in verbo. sanctis. in dist.85.

De exceptionibus.

Vtrum exceptio spoliationis sit dilatoria vel peremptoria, vide gl. in c. antiquitus.2.q.2.

Quæ sint exceptiones peremptoriæ, & quæ dilatoriæ, vide gl. in § exceptio, 3.q.6.

Vtrũ exceptio dilatoria, superueniens possit opponi post litem contest. vide gl. in c.placuit.3.q.10.

De præscriptionibus.

Vtrum quando mala fides defuncti in præscribendo noceat successori vide glo. in c.in primis, in ver. quia lemoris.2.q.1.

Vtrum omnia iura ecclesiarum possint tolli præscriptione: & quanto tempore, vide in tex. & in gl. summæ.16.q.3.

Quare & quomodo introductæ sunt præscriptiones. vide in text. c.placuit.§.præscriptionem, & sequen. 16.q.3.

Quid sit præscriptio & quot sint species præscriptionis, & quando in ea requiratur bona fides vel titulus, & vtrum per eam quæratur dominium, & quid sit vsucapio, vide in gloss. summæ. 16. quæstio. 3.

Vtrum iura parochialia & episcopalia possint præscribi. vide glo. in c. quicumque in verb. prouinciam. 16.q.3.

De personis prohibitis præscribere, vide gl. in c.clerici, in verb. in ius. 16.q.3.

In quibus, casibus non currit præscriptio, vide gl. in c.1. in ver. postliminio.16.q.3.

Quomodo interrumpatur præscriptio, vide in gloss. summæ, & in gloss. in §.præscriptionum, 16.quæstio.3.

Vtrum monasterium possit præscribere aduersus ecclesiam, uide in tex.16.q.4.

Vtrum in præscriptione requiratur probatio possessionis ab initio & in medio & in fi. uide gl. in c.volumus, 16.q.4.

Vtrum ius fœnerandi tollatur per præscriptionem, & etiam quid de iure decimandi, uide in text. & in gl. summæ.14.q.2.

De sententia, & re iudicata.

Vtrum sententia diffinitiua requirat ordinem iuris, & quid in interlocutoria, vide in gloss. summæ. 2. quæst.1.

Quot sunt species sententiarum. uide in gl. summę.2.q.1.

Quot sunt ordines iuris, uide in glo. summæ.2.q.1.

Vtrum sententia præcepti requirat ordinem iuris, uide gloss. summæ.2. q.1.

Quæ sit sententia diffinitiua. uide in tex.2.q.6.

De intellectu l.Barbarius. ff.de offi. prætor. videlicet de sententia lata a iudice putatiuo, vide gl. in §.tria 3.q.7.

Vtrum sententia debeat ferri secundum conscientiam, uel quomodo, uide gloss. in cap. iudicet.3.quæstione 6.

Vtrum sententia possit scribi in pariete sicut in charta, vide gloss. in cap. postulatus. in verbo scribebat 3.cap.7.

Vtrum episcopi possint iudicari ab uno tantum, uide in text.3. quæstio.8.

Quoties quis citari debeat ad hoc ut sententia ualeat. uide gloss. in cap. caueant, in uerb. caueant.3. quæstio.9.

Vtrum episcopi possint condemnari ab

ri absque synodali audientia, vide in tex.5.q.4.
Si episcopi discordant in sententia ferenda contra episcopum. ad cuius tribunal tunc debeat haberi recursus, vide in tex.& in gl.summæ.6. quæst.4.
In quibus casibus potest laicus iudicare in causa clericorum, & quid si de mādato papæ, uide gl.in c.clericum.11.q.1.
Quot sunt species sententiarum, & ex quibus sententia dicitur iusta, vel iniusta, & quando valeant. & quando non, uide in gl.summæ.2. 11.q.3.
Vtrum possit resisti iudici, qui iniuste iudicauit, vide gl.in c.non debet.11.q.3.
Vtrum liceat soli principi confirmare sententiam nullam vide gl.in can. nullus.1. 19.q.1.
Vtrum episcopus possit condemnare sacerdotes absque synodali audientia. vide in tex.& in gl.summæ.15. quæst.7.
Casus in quibus sententia retractatur, & in quibus remedijs, vide in gl.summæ.35.q 9.

De appellationibus.

Vtrum sit dandum aliquod remediū appellantibus causa differendi causas, vide in tex.2.q.6
Vtrum possit appellari a principe, & ab eius officialibus, vide text.2. quæst.6.
De forma appellationis & apostolorum, uide in tex.2.q.6.
Quæ sint tempora prosequendæ appellationis, vide in tex.2.q.6.
Qui sint illi, quorum appellationes non recipiantur. uide in text. 2. quæst.6.
Quid sit appellatio: & quis appellet in causis ciuilibus. & etiam in criminalibus. Et ad quem appelletur, & quando appelletur. Et quantum tempus detur ad appellandum. Et quantum ad prosequendum appellationes. Et an istud tempus possit abbreuiari per iudicem. & an appellatio requirat scripturam. Et vtrum ea pendente possit aliquid innouari, uide de his omnibus in gl.summæ.2.q.6.
Vtrum possit appellari omissis medijs ad legatum Papæ sicut ad ipsum Papam uide gloss. in can. si quis, 1.in uerb.apostolicam, 2.quæstio.6.
De terminis appellationis, uide in capitul. licet canonizata.2. quæstione 6.

Liber tertius.

De vita & honestate clericorum.

Vtrum episcopi & alij promouendi debeant promittere & vouere continentiam. vide in dist.28.
Quo tempore fuit ordinatum, quod promouendi debeant promittere continentiam. Et quæ fuit causa huius institutionis, uide in dist.21.
Quæ pœna imponatur sacerdotib. & clericis non seruantibus continentiam, uide in dist.22.
Vtrum sacerdotes & alij promoti debeant fugere familiaritatem domesticorum & coniunctorum suorū, & uenationes, & etiam cōcubinas, uide in dist.33.
Vtrum sacerdotes possint interesse choreis & festiuitatibus, habes in dist.34.
Vtrum promouēdi ad sacros ordines debeant esse sobrij, & qua pęna puniantur non seruantes sobrietatē. uide in dist.35.
Vtrum promoti ad sacros ordines debeant esse periti litterarum, uide in dist.36.
Verum promouendi ad sacros ordines possint incumbere libris gentilium, uide in dist.37.
Vtrum sacerdotes debeant esse ornati grauitate & incessu & uirtute & meritis. uide in dist.40.
Vtrum sacerdotes debeant esse ornati uestibus, & alijs exteriorib. uide in dist.41.
Vtrum sacerdotes debeant esse pudici in uerbis & in omnibus. uide dist.43.
Vtrum sacerdotes debeant esse hospitales, uide in dist.42.
Vtrum sacerdotes debeant esse temperati & in comedendo & bibendo, & debeant miscere scripturas cum cibis ante & post, uide in dis. 44.
Vtrum sacerdotes debeāt esse litigiosi uel ne. uide in dist.46.
Vtrum sacerdotes debeant esse cupidi & dediti usuris, uide in dist.47.
Vtrum sacerdotes debeant carere omni crimine, uide in dist.50.
Vtrum episcopi debeant esse sine omni crimine, vide in distinctio. 81.
Vtrum episcopi debeāt esse continētes, & prouidere etiam pauperib. uide in dist.82.
Vtrum ordinandi debeant carere non solum uitijs proprijs, sed etiam alienis, uide in distinctione 84.
Quæ debeant seruare sacerdotes & maxime episcopi, uide in dist.84.
Vtrum sacerdotes incidentes in criminibus debeant reparari, uide in dist.5.
Vtrum episcopi debeant esse hospitales, uide in dist.85.
Vtrum episcopi debeant esse doctores & liberales mendicantibus, uide in dist. 86.
Vtrum clerici possint sibi quærere uictum proprijs manibus, uide in distin.91.
Vtrum liceat clericis incedere uestibus fulgidis, & claris, vide in text. & in gl.summæ.21.q.4.
utrum liceat clericis mouere arma. uide in gl.summæ.23.q.1.
Vtrum liceat clericis mouere arma & in quibus casibus, uide in tex.& in gl.summæ.23.q.8.
Cetera uide supra sub titulo, de ætate & qual. quia hæc omnia ad idem tendunt.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

Vtrū laici possint disponere de rebus ecclesiæ, etiam si est imperator sine licentia Romani Pontificis, uide in dist.96.& seq.
Vtrum liceat episcopis alienare bona ecclesiarum, uide in tex.& in glos. summæ.10.q.2.
Vtrum bona ecclesiæ possint alienari & etiam alienata retineri, & cum qua solemnitate & forma alienentur, uide in tex.& in glos. summæ. 21.q.2.
Vtrū bona ecclesiæ: quæ possunt alienari pro redemptione captiuorū, possint alienari, si captiui sint pro maleficio, uide glos.in c.sacrorum. 12.q.2.
Vtrum res ecclesiæ, quæ seruando seruari non possunt, possint alienari sine solemnitate requisita in alijs bonis. uide gloss.summæ.12.quæstio.2.
Vtrum prælati dicantur habere liberam administrationem in rebus ecclesiæ, uide gl.in can.si.12.q.1.
De pęna alienantis bona ecclesiastica, uide in tex 17.q.4.

De commodato.

Vtrum commodans uas corruptum teneatur, si uinum ibi positum propter hoc uitiatur, uide gl.in can.inter, in uerb.uase. de pœn. dist.tertia.

De feudis.

Vtrum uasallus possit seruire domino

no suo per substitutum, uide gl. in can. latorem, in verb. arma 33. q. 2.

De fideiussoribus.

De modo fideiussionis præstandæ in iudicio, uide in auth. offeratur canonizata, 3. q. 3.

Vtrum fideiussor qui promisit aliquẽ exhibere in causa capitali, si non exhibet, an debeat ipse puniri corporaliter an pecuniariter, uide gl. in can. cum homo. 13. q. 5.

De donationibus.

Si euincitur res donata, utrum possit agi, & quomodo contra donantes, uide glo. in can. præsentium, 7. quæst. 1.

Vtrum donatio causa mortis, quæ firmatur morte naturali, firmetur ẽt ciuili, uide glo. in c. placuit, 2. 16. quæst. 1.

De testamentis.

Vtrum clerici possint relinquere fructus beneficij sui in testamento, vide glo. in canone. duo sunt, 12. quæst. 1.

Vtrum hæres secundum canones teneatur insolidum ex facto defuncti in contractibus uel in delictis, uide gl. in c. episcopum, 12. q. 2.

Vtrum liceat clericis testari de rebus ecclesiæ uel de proprijs & quomodo, uide in tex. & in gl. summæ. 11. q. 6.

Vtrum post ingressum monasterij quis possit testari, vide in tex. in ca. quia ingredientibus. 19. q. 3.

Vtrum per ingressum monasterij rũpatur testamentum, uide glos. in auth. si qua mulier canonizata, 19. quæst. 3.

De decimis.

Vtrum laici possint se intromittere circa oblationes & decimas ecclesiarum. vide in text. c. quia sacerdotes. 10. q. 1.

Quantum possit exigi per episcopos nomine cathedratici, uide in text. & in gl. summæ, 10. q. 3.

Si reperiuntur plures monetę, de qua solui debet cathedraticum, vide in glo. summæ, 10. q. 2.

Vtrum ius decimandi possit præscribi, uide in tex. & in glo. summæ. 13. q. 2.

Vtrum illi quorũ domicilia sunt in dioecesi baptismalis ecclesię, tenẽtur soluere decimas ei, uel in quo loco fiat solutio earũ, uide in text. & in gl. summæ, 13. q. 1.

Vtrum prædia monasteriorũ teneantur soluere decimas, uide in tex. in can. quæsti sunt, & seq. 16. q. 1.

Vtrum decimæ omnino debeant solui, uide in tex. ibidem.

Quo iure petantur decimæ, uide glo. in ca. moderamine, 16. q. 1.

Vtrum decimæ, uel collectæ possint imponi clericis a sæcularibus, vide gl. in c. quia iuxta, 16. q. 1.

quo tempore debeant solui decimę, uide gl. in c. reuertimini. 17. q. 1.

vsque ad quem locum debeant portari decimæ per rusticos, uide glo. in dicto. c. reuertimini, 16. q. 1.

vtrum decimę debeant solui a raptoribus, & furibus, & an de salarijs doctorum & aduocatorum, uide gl. in can. decimę 16. q. 1.

Vtrum decimæ debitæ uni ecclesiæ possint vsurpari ab alia, uide in tex. 16. q. 2.

Vtrum decimæ possint detineri a laicis, uide in tex. 16. q. 7.

Vtrum licitum sit exigere aliquid a monasterijs ultra consueta, uide in text. 18, q. 2.

Vtrum clerici baptismalis ecclesiæ possint petere decimas contra episcopum, uide in tex. 25. q. 1.

De regularibus, & statu monachorum.

Vtrum possit inuitis monachis uel religiosis imponi strictior regula per superiores suos, uide glo. in c. gesta. in uerbo, crescere in d. 74.

Vtrum eremitæ subsint episcopis, vide in c. qui vere, 16. q. 1.

Vtrum monachi possint eligi ad prælaturas sæculares, uide in glo. in c. presbyteros. 16. q. 1.

Vtrum monachus albus possit esse inter monachos nigros, uide gl. in c. in noua. 16. q. 7.

Vtrum canonici regulares possint intrare monasterium, uide in text. 19. q. 3.

trum traditi monasterio in pueritia Vuel post, teneantur ibi perseuerare in religione. Et quid de pupillo doli capace, intrante religionem, an possit exire uel extrahi, uide in tex. & in gl. summæ, 20. q. 1.

Si quis acceperit habitum sine licentia patris, an possit extrahi ab eo, vide in tex. & in gl. summæ, 20. d. 3. & 4.

Vtrum coactus intrare monasterium possit exire ad libitum suum, vide in tex. & in gl. summæ, 20. q. 4.

Vtrum monachi possint transire ab uno monasterio ad aliud, & etiam uouere sine consensu abbatis, uide in tex. 20. q. 3.

Vtrũ quis possit esse in duabus ecclesijs, vel relinquere ecclesiam suam & transire ad aliam, uide in tex. & in gl. summæ, 22. q. 1. & 2.

Vtrum monachi possint ordinari sine licentia abbatis, uide in distinctione 58.

Vtrum monachis liceat celebrare officia populis, uide in tex. & in glo. summæ, 16. q. 1.

De voto.

Vtrum uouentes castitatem possint uti uxoribus, uide in dist. 27.

Si coniuges uouerunt continentiam an possint amplius procreare filios & si procreant, an sint legitimi, uide gl. in c. ministri, in uerbo proprię uxoris, in dist. 81.

Vtrum pupillus doli capax obligetur uoto, uide c. estote, 1. q. 1.

Vtrum & quando liceat discedere à uoto, & quomodo quis obligetur uoto, & quomodo perficiatur uotum, uide in tex. & in gl. summæ, 17. quæst. 1.

De personis prohibitis uouere, uide gl. in c. sunt quædam, 17. q. 1.

Vtrum si quis uouit se monasterio & tradidit, possit redire ad mundum etiam cũ licentia abbatis, uide tex. 17. quæst. 3.

Cuius sit maior pęna an frangentis uotum uel adulteri, uide glo. in ca. propositum. 20. q. 3.

De iure patronatus.

Vtrum ius patronatus amissum per lapsum in hęresim, recuperet per eum patronum reuersum ad fidem, uide glo. in ca. maximum, in uer. dignitate. 1. q. 7.

Quale ius habeat patronus in ecclesia nondum consecrata, uide in gl. summæ. 16. q. 2.

Vtrum & quot modis quis efficiatur patronus, & in quos transeat ius patronatus, & pro quanta portione: uide glo. in c. piæ mentis, & in c. quicumque. 17. q. 7.

Vtrum Iudeus fundando ecclesiam acquirat ius patronatus in ea, uide gl. in c. Frigentius, 16. q. 7.

Vtrum solus Papa an uero & alij possint priuare aliquem iure patronatus, uide gl. in c. filijs, 16. q. 6.

Si patroni sũt discordes in pñtatione alicuius, quid debeat facere episcopus, uide glos. in cap. si plures, 16. quæst. 7.

De consecratione ecclesiæ, vel altaris.

Cui liceat consecrare ecclesiam, uide in tex. de conse. dist. 1.

Vtrum ecclesię consecratę possint iterum consecrari, uide in tex. de consecra. dist. 1. si motum, cum pluribus seq.

In quibus casibus ecclesia potest iterum consecrari, & reconciliari, uide

De celebratione missarum & sacramento Eucharistiæ, & diuinis officijs.

De Baptismo.

De obseruatione ieiuniorum.

De

prius fornicata est, vide in text. late, 33. qu. 2.

Vtrum liceat marito interficere vxorem in aliquo casu, uide in tex. 33. quæst. 2.

Quid si separetur vxor à marito ex causa consanguinitatis, postea reperiatur contrarium, an debeat de nouo recipi ab eo, vide in text. & in gl. summæ. 35. q. 9.

Vtrum filij secundi matrimonij contracti, & postea dissoluti possunt iungi in matrimonio cum consanguineis prioris uiri, uide in text. 35. q. 10.

Vtrum uxor quæ contradicente marito intrauit religionem, si uir postea consensit, possit exire, uide gl. in c. mulier, 33. q. 5.

Vtrum & quomodo coniuges possint uouere, uide gloss. in c. manifestum, 33. qu. 5.

Vtrum vxor teneatur sequi maritum uagabundum, uide gl. cap. si quis necessitate, 34. q. 2.

Vtrum si hodie unus homo esset tantum, an posset contrahere matrimonium cum sorore, uide gl. in c. cum igitur. in uerbo honestissima, 35. q. 1.

Vtrum sit proprie coniugium inter sponsum & sponsam, uide in text. & in secunda gl. summæ. 27. quæstione 1.

Vtrum sit matrimonium, vel coniugium inter infideles, & si quis eorum efficitur fidelis, an possit dimittere alium, uide in tex. & glo. summæ, 28. qu. 1.

Vtrum uxor possit relinqui pro qualibet fornicatione, etiam semel tātum commissa, uide gl. in c. idololatria, 28. q. 1.

Vtrum hæreticus qui uoluit baptisari, sed non potuit, posit contrahere matrimonium, uide gl. in c. caue, 28. q. 1.

Vtrum sit matrimonium inter errantes de conditione sua, uide in tex. & in gloss. summæ, 29. quæst. 1. & etiam 2.

Vtrum liceat marito reddere debitū uxori, quando ipse leuauit proprium filium de sacro fonte, uide in tex. & in gl. summæ. 30. q. 1.

Vtrum sponsalia posint contrahi inter fratres, uide in tex. 30. qu. 3. ca. Pictacium.

Quæ ætas & quot alia requirantur in uero matrimonio, uide in glo. summæ, 30. q. 2.

Vtrum filij adoptiui posint copulari matrimonio cum filijs naturalibus, uide in tex. 30. q. 3.

Vsque ad quem gradum sit prohibitum matrimonium, uide glo. summæ, 30. q. 3.

Qui filij sint legitimi.

Vtrū filij nati de incestuosis nuptijs reputentur filij, uide in tex. 35. quæst. 7.

Vtrum naturales seu bastardi possint promoueri ad sacros ordines, uide in dist. 56.

Vtrum filij spurij sint exclusi ab omni beneficio iuris, vide gloss. in capitul. cum multæ. 15. quæstione 8.

Si suscipiuntur filij ex monacho & monacha, cui ecclesiæ applicabuntur, & cui fiat iniuria, uide gloss. in capit. impudicas, 27. quæstione 1.

De accusationibus, inquisitionibus & denunciationibus.

Vtrum & in quibus casibus posit de crimine quis accusari post mortem, uide gloss. in capit. quorundam, in uerb. non potest, distinct. 23.

Vtrum feminæ admittantur ad accusandum, & maxime tutorem suspectum, uide glo. in l. prohibentur canonizata, 2. q. 1.

Vtrum omnes personæ etiam infames admittantur ad testificandum in criminalibus, & ad accusandum saltem in denunciatione euangelica, uide gloss. in cap. si peccauerit, 2. quæst. 1.

Qua pœna puniantur deficientes in accusatione, uel testificatione per calumniam facta, vel per errorem, vel per temeritatem, vel per calorem iracundiæ, uide in text. & in gloss. summæ, 2. quæstione 3.

Vtrum reus accusatus deficiente accusatore teneatur se purgare, uide in text. & in gloss. summæ, 2. quæstione 3.

Vtrum laici posint admitti ad accusandum episcopos, & alios superiores, uide in text. 2. quæstione 7.

Vtrum & quando criminosus posit admitti ad accusandum ante peractam pœnitentiam, uide glos. in capit. ipsi apostoli, 2, quæstione 7.

Vtrum accusatio debeat fieri in scriptis, & etiam de forma libelli accusatorij, uide in textu. 2. quæstione 7. & capit. quisquis ille est.

De accusatione & de infamatione, & denunciatione quomodo fiant, & an requirant inscriptionem ad pœnam talionis, & quot sint necessaria ad hoc ut fieri posit inscriptio, & an tunc requiratur inscriptio ad pœnam talionis, uide in gloss. summæ. 2. quæstione 8.

Quæ sint necessaria in accusatione facienda, uide gloss. in cap. per scripta, in uerb. abiens, secunda quæstione 8.

Vtrum infames admittantur ad accusandum etiam uiles & abiectas personas, uide in text. 3. quæstione 4.

In quibus casibus accusatus potest trahi extra prouinciam suam, uide in gloss. summæ, in fin. 3. quæstione 7.

Vtrum accusatores posint absentes accusare, uide in text. 3. quæstione 9.

Vtrum accusator deficiens in uno capitulo debeat ulterius admitti ad alia capitula. uide in tex. 4. quæstione 10.

Vtrum ad accusandū admittatur aliquis excōmunicatus, uide in text. 4. q. 1.

Vtrum prohibitus ad accusandum posit saltem testificari, uide in tex. 4. q. 2.

Vtrum quis posit esse accusator, & testis in eadem causa, uide in tex. & in gloss. summæ, quarta quæstio 4.

Vtrum accusans teneatur se inscribere regulariter ad pœnam talionis, vide in tex. 4. qu. 4. ca. nullus. §. inscriptio.

Vtrum quis posit esse in eadem causa denunciator & testis, uide in gloss. summæ, 4. qu. 4.

Vtrum maritus accusans de adulterio uxorem teneatur se inscribere ad pœnam talionis, uide glo. in l. si maritus, in uerb. sexaginta canonizata. 4. qu. 7. c. nullus.

Vtrum accusans repertus culpabilis posit amplius admitti ad accusandum, uide in textu, & in gloss. summæ, 4. quæstione sexta.

Qua pœna puniatur accusans aliquem de crimine, quod postea non probauit, uide in textu. 5. quęstio 6.

Vtrum hæreticus, uel infamis admittatur ad accusandum episcopum de simonia habes in text. 6. quæstione 1.

Si episcopus uelit retorquere accusationem in accusantem, utrum sit adhibenda fides eius simplici assertioni, & etiam an soli episcopo credatur in ceteris, uide in text. & in glo. summæ. 6. quæstione secunda.

Vtrum per episcopum accusatum posit peti iudicium archiepiscopi alterius prouinciæ, uide in textu. 7. cap. 3.

Si accusator deficit in probatione vtrum reus accusatus sit cogendus ad probationem suæ innocentiæ, uide in tex. & in gloss. sum. 6. quęstione 5.

Vtrum episcopus accusatus, & citatus à Papa posit redire ad ecclesiam suam propriam absque litteris apostolicis, uide in textu, & 7. quæstio. 5.

Vtrum

Vtrum clericus possit accusari coram iudice sæculari, vel iudicari ab eo vide in text. & in gl. summæ. 11. q. 1.

Vtrum in causa denunciationis quis possit esse accusator & iudex & te stis. & quando habeat locum denunciatio euangelica, vide glo. in cap. precipue, in verb. duos, 11. q. 3.

Vtrum accusato sit deferenda purgatio, vide in text. & in gl. summæ. 15. q. 5.

De calumniatoribus.

Quæ differentia sit inter calumniatorem, preuaricatorem, & tergiuersatorem. vide in glo. summæ. 2. q. 3.

De simonia.

Vtrum spes sola pro honesto seruitio inducat simoniam vide glo. in cap. hoc ad nos, in ver. tonsurantur, in dist. 59.

Vtrum sacramenta possint prestari à simoniacis, & si prestantur an careãt effectu gratiæ, & quid de alijs dignitatibus & sacramentis necessarijs ab eisdem prestitis, vide in text. 1. q. 1.

Vtrum munera possint interuenire pro iuribus spiritualibus, & corporalibus, & etiam pecunia: & in quibus casib. dicatur simonia, vide glo. summæ, 1. q. 1.

Vtrum spiritualia, possint permutari, vide gl. summæ, 1. q. 1.

Vtrum pecunia possit dari pro iuribus spiritualibus & corporalibus, ibid.

Vtrum simoniacus ex sola voluntate sit iudicandus, vide glo. in cap. qui studet, in ver. a communione. 1. quæst. 1.

Vtrum pro ingressu monasterij pecunia sit exigenda, & an exacta restituenda, vide in text. & etiam in gloss. summæ per totum, 1. q. 2.

Vtrum sit simonia emere ingressum vel prebendas ecclesie, vide in tex. & etiam in gl. summæ. 1. q. 3.

Vtrum filius sit reus criminis quando eo ignorante pater pro eo commisit simoniam, vide in text. 1. quæst. 4.

Vtrum sit differentia inter ecclesiam & ordinem emptum, vide in glo. summæ. 1. q. 5.

De differentia inter crimen simoniæ & crimen læsæ maiestatis, vide gl. in c. sane, in verbo, ad instar. 15. q. 3.

Vtrum liceat filio esse in ecclesia quam pecunia paterna est consecutus, vide in text. & etiam in glo. summæ. 1. q. 5.

Vtrum ille, qui fuit ordinatus ignoranter à simoniaco sit repellendus ab ordine sibi dato, vide in text. & etiam aliquid in glo. summæ, 1. q. 6.

Vtrum ordinatus simoniace possit conuenire suum ordinatorem, vide gloss. §. porrò, in ver. Pœna. 6. quæst. 1.

Vtrum sit simoniacus ille, qui post electionem prestitit iuramentum canonicis de indemnitate ecclesie vide in text. 8. q. 3.

Vtrum sit peccatum emere spiritualia, vide in gl. summæ. 1. q. 1.

Vtrum ordines possint dari pretio vel gratia vel supplicationibus cõiunctorum, ibi.

Vtrum patrocinium simoniacorum possit admitti in electionibus, vide in text. & gloss. summæ. 8. quæstio. 2.

Si eligitur excommunicatus cum alijs non excommunicatis, an vitietur in totum electio, vide gloss. 9. q. 1.

De magistris.

Vtrum bona munera sint danda doctoribus, vide gloss. in l. si quis. canonizata, in ver. non ad turpe. 3. q. 3.

Vtrum doctor teneatur gratis consilium suum dare, quando illud facit absque magno labore, vide gl. in c. non licet. 11. q. 3.

De hæreticis.

Vtrum quis dicatur hæreticus eo ipso quod erat in fide, si est paratus corrigi, vide glo. in cap nec licuit, in verbo, ad recipiendum, in dist. 17. & gloss. in cap. hæc est, in ver. emendari. 24. q. 1.

Vbi agitur de fide vtrum solus Papa possit agere sine consilio cardinalium, vide gloss. in c. Anastasius, in ver. consilio, in dist. 19.

Vtrum possit communicari cum lapsis in hæresim: & an lapsi in hæresim possint promoueri ad maiora, vide in dist. 1.

Vtrum sacramenta necessaria, vt est sacramentum baptismatis, possint prestari ab hæreticis, vide in text. 1. q. 1.

Vtrum renuncians hæresi sit recipiẽdus vlterius ad episcopalem dignitatem, vide in text. & in glo. summæ. 1. q. 7.

Vtrum lapsus in hæresim si postea reuertatur ad fidem, recuperet iura sua, & maxime eius patronatus amissum, vide gl. in c. maximum, in ver. dignitate. 1. q 7.

Vtrum hæretici sint spoliandi rebus suis, vide in tex. 23. q. 7.

Quæ sit pœna hæreticorum, vide in gl. summæ. 23. q. 7.

Vtrum reuersus, ab hæresi recuperet bona, vide gloss. summæ. 23. q. 7.

Vtrum quis possit excommunicari ab hæretico, vide in tex. & in glo. summæ. 24. q. 1.

Vtrum per solum dictum quis efficiatur hæreticus, vide glo. in cap. hæc est. 24. q. 1.

Quæ differentia sit inter hæreticos & schismaticos, & quot sint genera hæreticorum, vide tex. q. 3. cap. inter hæresim.

Vtrum hæretici possint postulare, vide glo. in l. nemo. canonizata de pœnit. dist. 1.

Vtrum hæreticus vel infamis admittatur ad accusandum episcopum de simonia, vide in text. 11. quæstio. 1.

De homicidio.

Vtrum iudex ecclesiasticus possit cognoscere de homicidio, & exercere causam sanguinis, vide glo. in c. illi. 5. q. 5.

Vtrum homicida possit esse testis contra clericos, vide glo. in c. quia 5. q. 6.

Vtrum ea quæ fiunt mente alienata, sint imputanda: puta furioso occidenti aliquem, vide in text. & in glo. summæ. 15. q. 1.

Vtrum minister iustitiæ dicatur homicida, & an peccet, vide in text. 15. q. 1. c. necis.

Quæ pœna puniatur occidens vel vulnerans clericum, vide in text. 17. q. 4. cap. presbyterum. vsque ad cap. nemini.

Vtrum sit peccatum iudici vel eius ministro occidere delinquente, & punire eos, vide in text. & in glo. summæ 23. q. 5.

Vtrum, & quando quis possit occidi & in quibus casibus, vide in glo. summæ. 23. q. 5.

De pœna occidentis matrum, vide text. 31. q. 2. melius in glo. in verbo, parentem, c. aut facta. de pœn. dist. 1.

Vtrum occidens patrem spiritualem puniatur ea pœna, qua occidens patrem naturalem, vide glo. in l. aut facta, de pœn. d 1.

Vtrum clericus efficiatur irregularis qui voluit committere homicidium & non potuit, vide gloss in c. periculose, in versi. si pænitentiæ. de pœn. dist. 1.

Quod sit maius peccatum occidere Christianum quã paganum, vide in cap. rebaptizare. de consecrat. dist. 4.

Vtrum liceat marito interficere vxorem in aliquo casu, vide in text. 33. q. 2.

De raptoribus.

Vtrum rapiens rem propriam cadat a iure suo, vide in text. & in gloss. summæ. 16. q. 6.

Quis dicatur raptor, vide in text. & gl. summæ. 36. q. 1.

Vtrum raptæ possint nubere raptoribus vide in tex.36.q.2.
Vtrum raptor spoliatus debet ante omnia restitui, vide gl. in §. quod autem, 14.q.1.

De maleficiis.

Vtrum crimen maleficiorum sit publicum vel priuatum, vide glo. in cap. constituimus. in verb. maleficij. 3. quæst. 5.

De vsuris.

Vtrum tutor exigens vsuras nomine pupilli teneatur eas restituere, vide glo. in c. sicut, in verb. non suo, in dist. 46.
Vtrum sit vsura exigere aliquid vltra summam debitam, vide in text. & in gl. summæ. 14.q.3.
Vtrum sola spes reddat hominem vsurarium, & in quibus casibus possit aliquid accipi vltra sortem, quando liceat clericis vel laicis negotiari, vide in text. & in gl. summæ. 14.q.3.
Vtrum possint fieri eleemosynæ de vsuris, & de alijs illicitis quæstibus vide in text. & in gloss. summæ. 14.q. 5.
Vtrum vsurarij possint pœnitere nisi effectualiter restituant vsuras, & male ablata, vide in text. in gloss. summæ. 14.q.6.
Vtrum sit communicandum vsurario post mortem, vide glo. in c. nec quisquam, 24.q.2.

De sortilegiis.

Qui sunt sortilegi & de pena eorum tam de iure ciuili, quam de iure canonico, vide in text. & in glo. sum. mæ latæ, 26.q. 1.
Vtrum sortilegium sit peccatum, vide in tex. 26.q.2.
Vtrum sit peccatum perquirere stellas, & planetas, vide in text. 26. quæst. 2. cap. illos planetarios, & cap. seq.
Quæ sortes sint reprobatæ & quæ licitæ, vide in gloss. summæ. 26. quæst. 2.
A quibus sumpsit exordium genus diuinationis, quot sunt genera diuinationis, vide in text. 26. quæst. 3. & 4.
Vtrum dæmones possint scire futura & dispositiones hominum in mente conceptas, vide text. 26.q. 4. c. sciendum.
Vtrum sortilegi sint excommunicandi, vide in text. 26.q.5.
Vtrum astronomia sit approbata vel ne, vide in gloss. in cap. non liceat, 26.q.5.
Vtrum sint reprobatæ incantationes & obseruationes dierum, & mensium, & annorum, vide in tex. 26. q.7. c. episcopi.

De clerico percussore.

Vtrum sacerdotes debeant esse percussores, vide in dist. 45.

De clerico per saltum promoto.

Vtrum quis possit promoueri per saltum ad sacros ordines, vide in distinct. 67. & etiam in distinct. 59.

De priuilegiis.

Vnde dicantur priuilegia, & quid sit priuilegium, vide in dist. 3. c. priuilegia.
Vtrum priuilegia concessa clericis extendantur ad eorum vxores, vide gloss. in can. clericum. 11. quæstio, 1.
Quot modis perdatur priuilegium, vide gloss. in can. priuilegium. 11. q. 3.
Vtrum antiquioribus priuilegijs, derogetur per sequ. vide in text. 25. quæst. 2.
Quis possit concedere priuilegia in præiudicium tertij, & quomodo priuilegia egrediantur personas eorum quibus conceduntur, & an in dubio præsumantur personalia vel realia, de differentia inter priuilegium, & confirmationem, & an in dubio præsumantur reuocata, vide gl. summæ. 25.q. 2.
Vtrum priuilegia requirant scripturam, vide glo. in can. constitutionis. 25.q. 2.

De purgatione vulgari.

Quando habeat locum purgatio vulgaris, & purgatio canonica, vide in glo. summæ. 2.q.5.

De iniuriis.

Vtrum licitum sit bellum propulsando iniuriam, & in repetendis rebus suis, vide in text. 23. q. 2.
Vtrum iniuria sociorum possit propulsari armis, vide in tex. & in gl. summæ. 23.q.3.
Vtrum vindicta sit permissa, vide in text. & in gl. summæ. 23 q.4
Vtrum episcopus possit remittere iniuriam factam ecclesiæ suæ, uide glo. in c. p. si is. 23.q.4.
Quid requiratur ad hoc, ut possit agi actione iniuriarum, an prouocatio ad animum, & quæ alia, uide gl. in can. si illic. 23.q.4.

De pœnis.

Vtrum pena legalis, & etiam conuentionalis possint extendi in infinitum, uide glo. in can. cum deuotissimam, 12.q.2.
Quomodo pœna peti possit loco interesse, uide glo. in can. fraternitates. 12.q.2.
In quibus casib. possit episcopus punire, exemptos, uide gloss. in can. placuit, in uerb. parochianum, 6. q. 3.
Quis magis puniatur an ignobilis, uel nobilis, uide gloss. in can. qui. contra. 24.q.1.

De pœnitentiis & remissionibus.

Circa perplexitatem peccatorum mortalium, & etiam uenialium quid eligi debeat, uide gl. in dist. 13.
Vtrum, & quando pollutio nocturna sit peccatum, uide in dist. 6.
Vtrum quis possit peccare, ut alij cui tent maius peccatum, uide in dist. 14.
Quæ sint peccata mortalia, & quæ uenialia, uide in dist. 25. canon. qualis.
Quis magis peccet an laicus uel clericus in eodem genere delicti, uide gl. in can. homo Christianus. in distin. 40.
Vtrum episcopus possit remittere pœnitentiam iniunctam à Papa, uide gl. in can. accedens, in uerb. in tuę. in dist. 50.
Quoties debeat quis facere pœnitentiam quādo peccet, uide gl. in can. imitare Petrum. 6.q.1.
Vtrum sacerdos possit iniungere pœnitentias, si non est sibi concessa cura animarum, uide gloss. in can. placuit. 16.q.1.
Quanta pœnitentia imponatur pro peccato mortali, uide glo. in c. qui sacramento, 22. q. 4.
Vtrum morientibus sit indicenda pęnitentia, uide in text. 26.q.7.
Quando debeant sacerdotes iniungere pœnitentiam pro qualitate peccatorum, & quomodo, uide in tex. 26.q.7.
Vtrum sola contritio cordis sine confessione oris sufficiat ad impetrandam ueniam peccatorum, uide notata in marg. & in glo. summæ, de pęnit. dist. 1. in uerb. sunt.
Vnde dicatur pœnitentia, & quid sit satisfactio, & quot confiderentur in satisfactione, uide in gl. summę de pęnit. distin. 1.
Vtrum charitas semel habita possit ulterius perdi, uide in text. & in glo. summæ, de pęn. dist. 2.
Vtrum pœnitentia sit reiteranda, uide in text. & in gl. summæ. de pœ. dist. 3.
Vtrum sit denegandā pœnitentia illi, qui uult agere pœnitentiam de uno peccato tantum, uide in text. de pœnitentia distinctio. tertia.
Vtrum peccata remissa amplius redeant? uide in text. & in glossis summ.

Summæ de pœniten. distinctione quarta.

Quot sint seruanda circa confessionem & quot debeat in se continere confessio. vide in tex. de pænit. dist. quinta.

Cui debeat fieri confessio, vide in tex. & in glo. summæ. de pæn. dist. sexta.

Vsq; & ad quantum tempus sit recipiēdus peccator, & an etiā in mortis articulo, vide in text. de pænit. dist. 7.

Vtrum quis. debeat cōfiteri peccata venialia, vide glo. in can. perfecta de pæn. d. 1.

Quid dicatur peccatum in Spiritum sanctum, vide glo. in §. potest etiā c. si sacerdos. in ver. ad mortē. de pæn. dist 1.

Vtrū & in quibus casibus confessus teneatur iterum confiteri, vide gl. in § his auctoritatibus, de pænit. dist. 1.

Quę pæna ponatur pro quolibet peccato mortali. vide etiam glo. in §. sunt plures, de pæn. dist. 3.

Vtrum bona facta in peccato mortali valeant & prosint, vide glo in c. quærat. de pæn dist. 3.

Vtrum peccata semel dimissa reuertantur amplius, vide glo. in §. eorum. can. peccatum. de pæn. disti. 4.

Vtrum sacerdos possit manifestare peccata penitentium, vide glo. in cano. sacerdos. de pænit. distinct. 6.

Vtrum confessio sit vtilis, quæ a non suo sacerdote accipitur, vide glo. in ca. placuit. de pænitea. distinct. sexta.

Quæ sint consideranda in penitentia iniungenda, vide in gloss. summæ 26. q. 7.

Vtrum vsurarius possit penitere, nisi effectualiter restituat vsuras, vide in tex. & in glo summæ. 14. q 6.

De sententia excommunicationis.

De materia excommunicationis, vide gl in can. Engeltrudam. in ver. anathemate. 3. q. 4.

Vtrum sit prohibitum communicare cum excommunicatis, vide in tex. 11 q 3. can. præcipue Guari dradæ. & ca. immediate seq. ad finem vsque.

Quæ pœna imponatur presbyteris excōmunicatis tangentibus sacra, vide in text. 11. q. 3. cano. si quis episcopus.

Vtrum possit appellari ab excommunicatione, vide gloss. in can. si episcopus 11. q 3.

Quotuplex sit excommunicatio, vide glo. in c. si inimicus. 11. quæstione 3.

Vtrum Papa communicans, cum excommunicato ligetur etiam ipse & quid in episcopo, vide gl in c. quid merito. 11. q. 3.

Vtrum excommunicatus iniuste possit celebrare. vide glo in c. nō debet. 1. q. 1.

Vtrum vasallus teneatur obedire domino excommunicato, vide gloss. in can. Iulianus 11. q 3.

Vtrum excōmunicato domino intelligantur excommunicati omnes de familia, vide gloss. in cap. quoniam 11. q 3.

Vtrum vxor teneatur reddere debitum marito excommunicato, vide gloss. in d. ca. quoniam. 11 questione 3.

Vtrum quis possit excommunicari, vel absolui vnico verbo, vide glo. in c. cum aliquis, 11. q. 3.

Si eligitur excommunicatus cū aliis non excommunicatis, an valeat electio in aliquo, vide gl. in c. nos in hominem. 11. q. 1.

Si pmisit qs soluere alicui intra certū tempus, & interim fuerit excōmunicatus, vtrū p ssit ei solui, vide glos. in can. nos sanctorum. 15. q. 6.

Vtrum magister percutiens clericū discipulum causa disciplinæ incidat in canonem, vide gloss. in cap. nullus. 17. q. 3.

Vtrū scindens vestimenta clerici incidat in canonē, & in quibus casibus licitum est absque pœna excommunicationis verberare clericum, vide gloss. in c. si quis suadente 17. q. 4.

Vtrum iniiciens manus violētas in clericum vel detinens eum in cōpedibus sit excommunicatus, vide glo. in cap Guilisarius. 23. quæstione, 4.

Vtrum percutiens clericum etiam excommunicatum incidat in ex communicationem, vide gloss. in can. excōmunicatorum. 23. quest. 5.

Quomodo gesta per excommunicatos valeant, si tolerantur, vide in gloss. summæ. 24. q. 1.

Vtrum quis possit excommunicari post mortem, & in quibus casibus vide in text. & in glo summæ. 24. quæst. 2.

Vtrum pro peccato alicuius tota familia sit excommunicāda, uide in text. & in gloss. summæ. 24. quæst. 3.

Vtrum excommunicatio illicita lædat seu liget, vide in tex. 24. quest. 3.

Qui debeant excōmunicari, vide in text. 24. q. 3.

Vtrum laici possint excommunicare clericos de mandato superioris, vide glo. in ca preter. in versi. ducibus, in dist. 32.

Vtrum sacerdos pro quolibet peccato mortali sit suspensus vel excōmunicatus, vide in glo. in ca. testamentum, in versi. humiliter. in distin. 6.

Vtrum excōmunicatio transeat in tertiam generationem, uide glos. in c. detrahe. in ver. aliqui, 1 q 1.

Vtrū sententia lata ab excommunicato valeat quando publice tenebatur pro nō excommunicato, vide gloss. in can. infamis. ver. tria, 3. q 7.

Vtrum excommunicatus possit iudicare, uide gl. in can. reuera 3. quæstio. 9.

Vtrum excommunicatus possit agere vel conuenire vel excipere & compensare, uide glo. summæ. 4. questio. 1.

Vtrum sit excommunicatus citatus certa die sub pęna excōmunicationis, si fuit impeditus cōparere ea die, vide gloss. in can. quisquis. 4. quest. 5.

Vtrum eleemosyna possit fieri excōmunicato, vide gloss. in cano non omnis. 5. q. 5.

Vtrum habens a Papa potentiam excommunicandi possit etiam absoluere excommunicatum, vide gl. c. peruenit. 7. q. 1.

Quis dicatur excōmunicatus, & an excōmunicatus vel dipositus conferat sacramēta & maxime an cōficiat verum corpus Christi, vide gloss. summę. 9. q. 1.

Vtrum patrocinium simoniacorum possit admitti in electionibus, videin tex. & in glo. summę 8. quest. secunda.

Vtrum vxor teneatur reddere debitum marito excommunicato, vel filius, vel seruus cōmunicare cum patre vel cum domino excommunicato, vide gloss. in ca. quoniam, 11 questione 3.

Vtrum excommunicatus admittat ad accusandum, uide in text. 4. quęstio. 1.

Vtrum sortilegi sint excōmunicandi vide in tex. 26. q. 5.

Vtrum excōmunicatus ab episcopo possit reconciliari a sacerdote, uide in text. 26. q 6.

Vtrum excommunicatus possit cōmunicare cum excommunicato uide gloss. in c. deuotam 27. questione. 1.

Vtrum iniciens manum in vestē clericisit excommunicatus, vide glo. in canon si quis pulsatus. de pęn. dist. 1.

Vtrum excommunicatus possit contrahere matrimonium, vide gl. in can nullus, de cons. d. 4.

De verborum significatione.

Quid sit canon, vide in distinctione tertia.

Vnde dicatur sacerdos & antistes & presbyter & vates, & archiepiscopus vide in distinct 21.

Quomodo capiatur mensis, idus & nonę, vide glo. in ca. propter.

in verbo, idibus, in dist. 18.
Vnde dicat chorepiscopus, & quid differat ab episcopo, vide in disti. 68.
Qui dicantur primates & in quibus debeatur eis reuerẽtia, vide in distin. xcix.
Quot modis appellentur spiritualia vide in glos. summæ. in princ. 1. q. 1.
Quis dicatur doli capax. vide. glo. in ca. spiritus, in verbo, puerorum. 1. q. 1.
Quid sit dispensatio & ius dispensabile, vide glo. in can. requiritis in verbo, vt plerisque. 1. q. 7.
Quid sit notorium, & quid manifestum, vide glos. in can. manifesta. 2. q. 1.
Quotuplex sit infamia, vide gloss. in c. omnes, in 6. q. 1.
De multiplici significatione huius verbi, perpetua, vide glo. in verbo ꝑpetua, §. ꝑpetua. sumpti ex auth. perpetua. canonizata in constitutione noua. 10. q. 2.
Qui contineantur appellatione coniunctorum & domesticorũ, & an admittãtur ad testificandũ in causis criminalibus, vide in glo. summę, 3. q. 5.
Quomodo capiatur alienatio vide in gloss. summę. 12. q. 2.
Vtrum indicans crimen alterius sit habendus inimicus, vide in tex. 5. quæst. 5.
Quot homines faciant collegium, & quot populum, & quot familiam, vide in glo. in cap. si ex laicis. 10. quæst. 1.
Quomodo capiatur verbum perpetuo, vide gloss. in can. possessiones 16. q. 1.
In quibus & quot pedibus consistat passus, & in quot digitis pes, vide gloss. in can. sicut 17. q. 4.
Quę dicatur ꝓprie respublica, vide glo. in cap. quid ergo, 23. quæstione 4.
De significatione verbi absque, vide gloss. in cano. non est nostrum. 23. quæst. 5.
De significatione verbi competẽter vide gloss. in cap. paternarum. 24. quæst. 3.
De significatione verbi oportet, vide gloss. in cap. confidimus. 25. qõ. 5.
Quæ sit differentia inter peccatũ & delictum, vide glo. in cano. si peccatum. de pęn. distin. 1.
Vnde dicatur eleemosyna, vide gl. in can. qui vult. de pęni. distinct. tertia.
Quid sit lex, & plebiscitum, & senatus consultum, & vnde sumpserũt nomen, vide in dist. 2.
Quis dicatur bigamus: vide text. & glo. in ca. vna tantum. in verbo, bigamus. dist. 26.

FINIS.

Ludouicus Bologninus vtriusq; iuris Doctor & eques, iura ciuilia de mane ordinarie legens, in almo ac vetustissimo Bononiensi studio, anno, millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo, præcedentem tabulam ingeniose compilauit.

TITV-

TITVLORVM QVINQVE LIBRORVM

Decretalium secundum ordinem litterarum Alphabeti, à quibus inchoantur, collecta adnotatio.

FINIS.

Bis centum titulos, sed quindenos remouebis.
Sunt decretales ter mille, sed absque nouem bis.

TABVLA CAPITVLORVM

DECRETALIVM.

Cum

dile-

Q

quidam

Signifi-

FINIS.

MATERIAE SINGVLARES, QVAE IN VARIIS DECRETALIVM GLOSSIS ADNOTANTVR.

Primus numerus paginam, secundus columnam denotat:

C

iura-

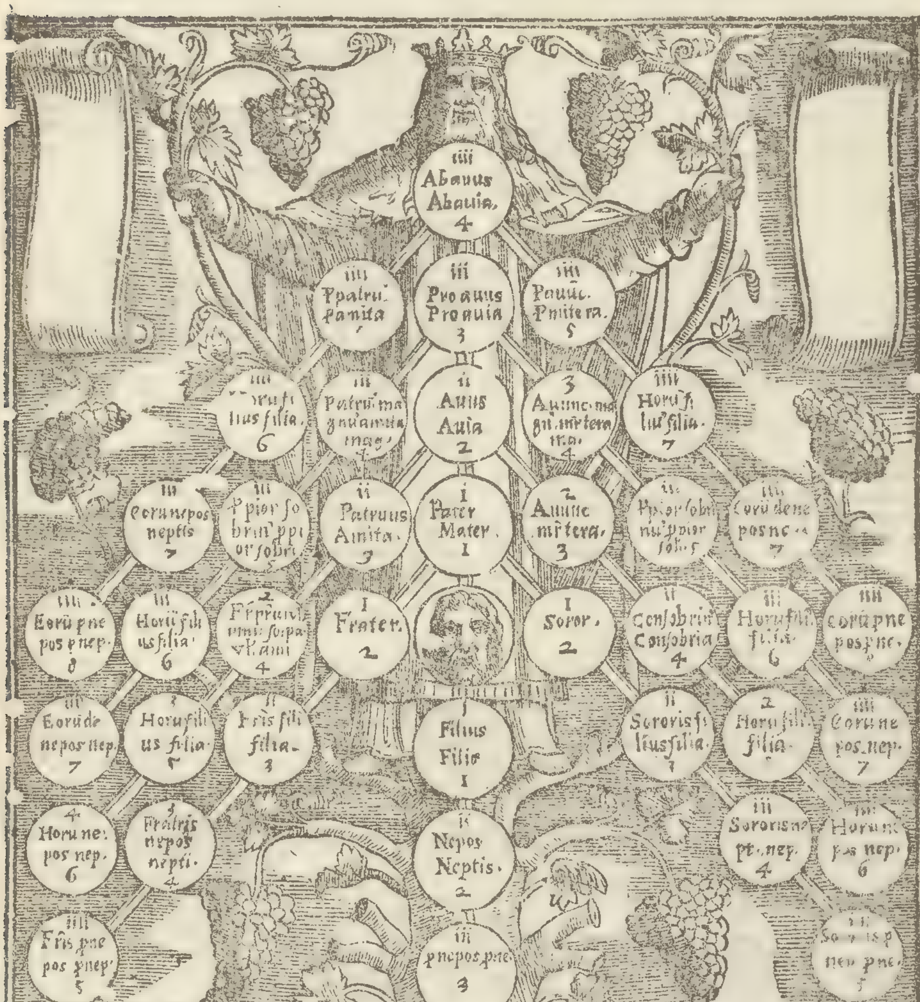
procu-

senten-

F I N I S.

ARBOR CONSANGVINITATIS.

Non gignunt dextros qui stant in parte sinistra,
Læua dat vxores, dat tibi dextra mares.

FIGVRA Arborea licet ad ſeptimum deberet gradum protendi, cum vſq; ad eum ſecundum decreta ſit prohibitio coniugalis, 35. q. 3. cap. de affinitate, & extra de clande. deſpon. c. cum inhibitio. tñ quia per iura noua ipſa coniugalis prohibitio eſt in tribus poſtremis gradibus reuocata, vt dicto c. cum inhibitio. & de conſang. & affin. c. non debet, ideo vſq; ad quartam duntaxat figuram hanc duximus extendendam. Nec id ipſum graduum cognitionem quoquo pacto impedit. Qui enim duorum aut trium computationem agnouerit, illam etiam vſque in gradum centeſimum, & eo amplius ſi opus ſit, deducere poterit.

Quam aptiſſime hæc imprimatur, tum conſanguinitatis tum affinitatis arbor iudicet qui huiuſce cauſæ trigeſimæ quintæ, canones & legit, & intelligit.

Conſanguinitas eſt attinentia perſonarum ex eo proueniens, quod vna deſcendit ab altera, vel ambe ab eadem. Vel eſt vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum. Et dicitur a con, quod eſt ſimul, vel vnitam; & ſanguine, quaſi ſanguinis vnitas.

Linea eſt collectio perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium gradus continens, & numeros diſtinguẽs, & eſt triplex. ſcilicet graduum deſcendentium aſcendentium, & collateralium.

Gradus eſt habitudo diſtantium perſonarum, qua cognoſcitur quota agnationis vel cognationis diſtantia duæ perſonæ inter ſe differunt, Et dicuntur gradus ad ſimilitudinem graduum ſcalarum, vel locorum procliuium, quia gradimur de proximo in proximum.

CONSANGVINITAS PER.
tres regulas declaratur.

PRIMA. Regula magiſtralis pro linea recta. Aſcendentium, & deſcendentium quot ſunt perſonæ de quibus quæritur, computatis intermedijs vna dempta tot ſunt gradus inter eas. Si igitur vis ſcire quantum diſtat abauus a Petrucio (Petrucium eſſe fingimus in cellula vbi eſt facies) vtroque computato, & intermedijs quinque ſunt perſonæ, deme vnam, quattuor ſunt gradus & ſic de alijs.

¶ *Pro linea collaterali duæ ſunt regulæ.*

¶ Collaterarium in linea æquali quoto gradu quis diſtat a communi ſtipite, toto diſtant inter ſe, vel ſibi attinent. Exemplum pone. Cum facias abauum ſtipitem inter P. & pronepotem propatrui (nam illi ſunt in linea æquali:) quilibet diſtat a ſtipite quarto gradu: ergo inter ſe quarto. De computatione tantummodo canonica loquor.

¶ Collaterarium in linea inæquali quoto gradu remotior diſtat a communi ſtipite, toto diſtant inter ſe. Exẽplum pone faciendo abauum ſtipitem. P. & filius propatrui ſunt in linea inæquali. Computemus ergo a remotiori, ſcilicet a P. ſed p. diſtat a ſtipite quarto gradu, ergo a filio propatrui quarto. Semper intellige ſecundum canones.

¶ *Pro arbore conſanguinitatis ſecundum computationem ciuilem dantur tales regulæ.*

PRIMA. In linea recta aſcendentium, & deſcendentium quot ſunt perſonæ de quibus quæritur computatis intermedijs vna dempta, tot ſunt gradus inter eas.

¶ *Pro linea collaterali.*

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis diſtat a communi ſtipite, toto duplicato diſtant inter ſe, vel ſibi attinent. Nam ſecundum leges quælibet perſona gradum facit in collateralibus. Computatio enim Legiſtarum ob aliud fit, quam computatio Decreſtitarum.

¶ Collateralium in linea inæquali quot ſunt perſonæ ſtipite dempto, tot ſunt gradus. Si ampliorem optas enucleationem, recurre ad Ioannis Andreæ declarationem.

CIRCA LECTVRAM Arboris diuerſis olim diuerſum modum tenentibus, Ioannes de Deo Hiſpanus poſt illos lecturę ipſius arboris nouum modum aſſumens per ſuas metricas regulas ipſius intellectum niſus fuit aperire: ſed propter multitudinem regularum, & verſuum obſcuritatem aliquibus notum ignotum, alijs ignotum ignotius reddidit. Attendens igitur ego. Io. An. inter decretorum doctores minimus & indignus, inuentionem arboris ex eo fuiſſe, vt habentibus materiam conſanguinitatis, & affinitatis ignotam nota: & habentibus notam, ex oculorum inſpectione notiſſima fieret antiquorum ſcripta reuolui, & (prout expedire credidi) compilaui.

¶ Primo quærens ad vtramque arborem ad quid fuerit inuentio arboris neceſſaria. Secundo, an ſit authentica. Tertio, ad quid in volumine decretalium repetita quæ olim fuerat in decretis.

¶ Primę quæſtionis ex ſuperius dictis patet ſolutio probatio enim ad oculum alias vincit, inſti. de gradi. §. agnationi. 27. q. 1. nec aliqua. Ex oſtenſione enim facti quædam melius percipiuntur quam elocutione, extra de donat. Apoſtolicæ. ver. final. Hinc eſt, quod agrorum menſio ſuoiſ ... oculis. 16. q. 3. inter ... præſcrip ... indicante C. fin. reg. l. 3. Ventris inſpectio: an mulier ſit pregnans. ff. de ven. inſpi. l. 1. in prin. Eorum pudicitiæ inueſtigatio, an mulier ſit virgo. extra de prob. propoſuiſti, a ... de ſrig. & ma. fraternitatis, vel aliter impedita, eod. tit. ex litteris. Iniuriæ an ſit atrox æſtimatio. ff. de ſer. l. 1. Et litteræ papales an ſint veræ vel falſæ. de cri. fal. licet.

Oculis multa ſubijciuntur.

¶ Ad ſecundum dic, quod arbor authentica eſt, quod patet ex canonib. Iſidori, & Alexandri. 35. q. 5. c. 1. 2. & vlt.

¶ Ad tertium dic, quod quia in decretis de conſanguinitate, & affinitate tractatur, vtile fuit ibi arborem ponere, & quia in decretalibus eſt idem tractatus, & in hoc volumine vtile fuit repeti ex eo maxime, quia nemini venit in dubium, id ſatis eſſe validum ſatiſq; famoſum quod repetita lectio probat C. de emend. Iu. co. l. vna. Item ex eo quia antiqui canones circa materiam illam multum fuerunt correcti: vnde expediens fuit ſecundum ſtatutum iurium nouorum antiquam arborem decidere.

DEinde ad arborem conſanguinitatis ſpecialiter deſcendamus. Et primo quæritur quid ſit conſanguinitas, & vnde dicatur: quid linea: quid gradus. Secundo quæritur, quomodo arbor formetur, & quare ſic formetur, & quare ſic punctetur, & interſeremus regulas per quas cognoſcuntur gradus, demum ponemus quædam notanda, & quaſdam quæſtiones.

¶ Ad primum dico, quod conſanguinitas eſt attinentia perſonarum ex eo proueniens, quia vna deſcendit ab altera, vel ambæ ab eadem. Vel eſt vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum quod ſatis eſt idem. Dicitur autem conſanguinitas quaſi ſanguinis vnitas: a con, & ſanguine: quia de communi ſanguine deſcendunt, & quo ad probationem coniugij non diſtinguo, an tales conſanguinei ſint producti ex vxorio coitu, vel ex fornicario, quod eſt expreſſum, extra de proba. per tuas.

Conſanguinitatis diffinitio.

¶ Linea vero eſt collectio perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentiũ gradus continens, & numero diſtinguẽs. Et eſt triplex linea ſcilicet graduum deſcendentium, aſcendentium, & collateralium, vt infra patebit, & ff. de gradi. l. 1. & l. iuriſconſultus.

Lineæ diffinitio: & eius multiplicitas.

¶ Gradus eſt habitudo diſtantium perſonarum, qua cognoſcitur quota agnationis vel cognationis diſtantia duæ perſonæ inter ſe differunt. Et dicuntur gradus ad ſimilitudinem graduum ſcalarum vel locorum procliuium, quia ita gradimur de proximo in proximum. ff. de gradi. l. iuriſconſultus, §. gradus.

Gradus deſcriptio.

¶ Formatur autem ſic arbor primo vide cellulas aſcendentium, ſecundo deſcendentium, demum collateralium.

Arboris conſanguinitatis formatio.

lium. Ascende super cellulam vacuam, quę remansit ideo vacua, quia non potuit nomē propriam habere: cū aliæ cellulæ exceptis his, quæ per genitiuū nominantur) sumant nomen ab ipsa Quomodo enim possumus illam cellulam nominare, quam dicimus filiū patris, fratrem fratris, patrem filij, & sic de singulis? & eā alij vocant Ioachim, alij Protheū; alij truncum. nos autem a nomine bidelli nostri vocemus eum Petrucium. Et scire debes ꝙ cōpetenter illæ cellulę mediæ ascendentium & descedentium diuiderentur directe per medium, vt à latere dextro illarum cellulatū ponerent nomina mariū, vt abauus, proauus, &c. a latere sinistro nomina mulierum, vt abauia, proauia, &c. quia positi a latere dextro descendunt a maribus, & econuerso. Supra cellulam vacuam est cellula hęc continens pater, mater, & vnum punctū supra, & vnum infra. Supra illam est cellula auus, auia, cōtinēs duo puncta supra, Et duo infra. Supra illa est cellula proauus proauià cōtinēs tria puncta supra, & tria infra. Supra illam est cellula abauus, abauia, habens quattuor supra, & quattuor infra. Descēdendo sub cellula vacua est cellula habens filium & filiam: & habet vnum punctum supra, & vnū infra. Sub illa habens nepotem & neptem, & duo puncta supra, & duo infra. Sub illa proneptem, & pronepotē; & tria puncta supra, & tria infra. Sub illa abnepotem & abneptem, & quattuor puncta supra & quattuor infra.

¶ Antequam ad collaterales transeamus, scire debes ꝙ punctorum numeratio est numeratio graduum habito respectu ad cellulam vacuam, & puncti superiores denotant computationem secundum ius canonicum. puncti inferiores secundum ius ciuile, &c. Ponitur autē cōputatio canonica in superiori parte cellularum; ciuilis vero inferiori, vt detur intelligi excellētia iuris canonici ad ciuile; & maxime quo ad hūc casum, quo instruimur in matrimonijs, quę licite cōtrahi possint necne, & cum matrimonium sit sacramētum ecclesiæ, in eo præcipue lex minor est canone. extra de secun. nup. c. vlt. & pen. Vides autē ex pūctatione prædicta, quod in computatione ascendētiū & descendentium concordat vtrumque ius; quia in eis semper persona addita ꝑsonæ per carnis propagationem gradum adijcit.

us canoni am est excellētius ciuili.

¶ Ad inueniendum autem gradus inter eos secūdum vtrumq; ius, tolle hanc magistralem regulam. Ascendētium & descendentium quot sunt personæ de quibus quæritur computatis intermedijs vna dēpta, tot sunt gradus inter eas. Sicut si vis scire quātū distat abauus a Petrucio, vtroq; computato & intermedijs, quinq; sunt personæ deme vnam quattuor sunt gradus. Idē dico de ipso P ad abnepotē; quia eo modo erit reperire quinq. personas. & sic quattuor sunt gradus. Si velis scire quot distet abauus P. ab abnepote P. inuenies ibi nouē ꝑsonas cōputato P. & sic octo erūt gradus. Scias autem ꝙ iste P. non habet totum suam computationē in arbore Scias. n. qđ quilibet hēt duos parētes quatuor auos octo proauos. sedecim abauos, & sic semper ascendentes duplicātur. Vnde impossibile fuisset tot personas in arbore scribere.

egula lineę ctæ.

¶ Quæro an inter ascēdentes & descendentes ꝓhibitio copulæ coniugalis excedat quartum gradū? Et dicit Goff in sum. de consang & affini. § Item quantū, ꝙ non, per decre. non debet eod. tit. quæ generaliter loquitur. Alij communiter contradicentes inter ascēdentes, & descendentes perpetuam esse prohibitionem dicant; & quod de quarto gradu dicitur, in collateralibus locū habet ad hoc. 35 q. 1. progeniem. & duobus capitulis sequent in quibus dr ꝙ olim nō solum vsq; ad secundum gradum, sed etiam in quantū notitia erat parentelæ, extendebatur ꝓhibitio. Ex quo ergo certum est alterum descēdentem & alterū ascendentem perdurat prohibitio, ad idem inst. de nup. §. 1. ff de tit. nup. l. nuptiæ. & hoc verum puto.

oiugalis hibitio i a linea rpetua.

¶ Ad collaterales transeamus, & ad fratrē & sororē & causa breuitatis prosequendo solū partē mediam arboris admodū vexilli; qua intellecta reliqua intelligetur, ꝙ per se patet, dicamus de fratre & descēdētibus Sub cellula fratris, fratris filius filia; ex illa fratris nepos neptis. ex illa fratris ꝓnepos proneptis. et frater P est cū P. in primo gradu s̃m canones; in secūdo s̃m leges. Eius filius in secūdo s̃m canones; in tertio s̃m leges. Nepos in tertio scđm canones, in quarto secūdū leges. Fratris pronepos est ipsi P. in quarto s̃m canones, in quinto secūdum leges; & sic debet esse; vtraq; punctatio, & isti sunt collaterales ad P. Et nūc de cellula patris fecimus stipitem. Fac cōsequenter stipitē de auo ex eo patruus amita; ex illa frater patruelis, & amitinus, soror patruelis & amitina, ex illa horū filius filia; ex illa horum nepos neptis. Patruus est P. secundo gradu, frater patruelis ēt secūdo gradu filius in tertio, nepos in quarto secundū canones per leges autē patruus in tertio, frater patruelis in quarto filius, in quinto, nepos in sexto; & sic debet esse vtraq; punctatio postea fac proauum stipitē, & habet filius patruum magnū, amitam magnā, auum & auiam, auunculū magnū, & materteram magnum illos nō prosequimur. Ex cellula patrui magni propior sobrinus, propior sobrina, ex illa horum filius filia, ex illa eorūdē nepos neptis. Et quia P. distat à proauo quem nūc feci stipitem, tertio gradu, ergo à patruo tertio, & à propiori sobrino tertio, & à filio tertio, & à nepote qui exit lineā equalitatis. quarto secundum canones, secundum leges vero distat P. à patruo magno quarto à propriori sobrino quinto, & à filio sexto a nepote septimo. & sic dēt esse vtraq; punctatio. Modo fac abauū stipitem cum tribus filijs scilicet propatruo, proauo, & proauunculo, de proauunculo n̄ prosequor. Ex cellula propatrui oritur cellula horū filius filia ex illa horū nepos neptis, ex illa eorūdem pronepos proneptis isti oēs sunt cum P. in quarto gradu, quia P. distat a stipite in quarto gradu, & ex illa linea nullus exit lineā ęqualitatis, ergo oēs distāt quarto, scđm leges ꝓpatruus distat v. filius vi. nepos vij. ꝓnepos viij. & sic dēt esse vtraq; pūctatio.

¶ Nūc vidēdum est quibus regulis gradus istorū collateraliū cognoscantur. Collateralium æqualis lineæ vnam trado regulam secundum canones.

Regula canonica pro collateralibus in linea æquali.

¶ Collateraliū in linea æquali quoto gradu quis distat a communi stipite, toto distant inter se vel sibi attinēt hoc secūdum canones. Exemplū pone quando facis abauū stipitem inter P & pronepotē propatrui, nā quia illi sunt in linea equali, quilibet distat a stipite quarto gradu; ergo inter se quarto.

¶ Scđm leges vero aliter est, & sic dicimus regulam Collateraliū in linea æquali quoto gradu quis distat a cōi stipite; toto duplicato distant inter se, vel sibi attinēt. Vides ergo ex superius dictis, & ex punctatione, ꝙ prædicti P. & pronepos propatrui distant viij. Et insurgit illa diuersitas, quia secundum leges quęlibet persona gradum facit in collateralibus Vnde duo fratres faciunt duos gradus, secūdum canones vero duę personæ faciūt vnum gradum Vnde (vt patet in cellula fratris) frater est cum P. in primo gradu secundū canones, in secundo, secundum leges; sed computatio eorū ob aliud fit, quam nostra. 35. q. 5. ca. 2. Bene ergo dr̃ secundū leges, ꝙ in æquali linea collateraliū siue linea sit paris numeri. siue disparis, nō est reperire disparē gradum, vide in linea paris numeri secūda, uel iiij disparis numeri 1. vel iij. In prima ij gradus, in secunda iiij. in tertia vi. in quarta viij. quod non est s̃m canones, quia in æquali linea disparis numeri habemus disparē gradū; quia in prima primū, in tertia tertium, in quinta quintum; & sic de singulis.

Regula ciuilis pro collateralibus in linea æquali.

¶ Nūc restat videre de collateralib. In linea inequali, de quibus traditur talis regula secūdum canones Collateraliū in linea inęquali quoto gradu remotior distat a communi stipite, toto distāt inter se. Exēplū pone faciendo abauum stipitem P. & filius propatrui

Regula canonica in linea inęquali.

ula collalium

sunt in linea inæquali. cōputemus ergo à remotiori, s. à P. sed P. distat à stipite quarto gradu; ergo à filio propatrui iiij. & idē in descēdentibus vsq; ad lineā æqualitatis: & hoc est ꝙ dicimus, ꝙ persona addita ꝑsonæ vsque ad lineā æqualitatis non crescit gradus: q a propatruus, filius, eius nepos, & pronepos omnes distant iiij. gradu à P. Sed aliter secundum leges, secū dum quas talem regulam tradimus.

Regula ciuilis in linea inæquali.

¶ Collateralium in linea inæquali quot sunt personę (stipite dēpto) tot sunt gradus. vnde P. à stipite distat iiij à propatruo v. a filio vj a nepote vij. a ꝓnepote viij & sic quælibet persona facit gradum. Vides ex supradictis ꝙ P. nō potest cōtrahere cum aliqua de arbore. Distat. n summo. s. ab auo: ab imo, s. a nepote; ab extremis collateralium, ab omnibus his quarto; a mediis citeriori; per quod satis patet ꝙ cū nullo potest contrahere. Sed si extremus in collateralibus; vt puta si pronepos propatrui; vel pronepos fratris ꝓcrearet filiam, posset P. cum illa cōtrahere. licet aūt contrahatur in quinto gradu, remanet tñ cōsanguinitas, prohibitio enim, quæ p̄ius positiuū processerat; potuit tolli. sed naturalia sunt immutabilia. 4. di. in prin c.

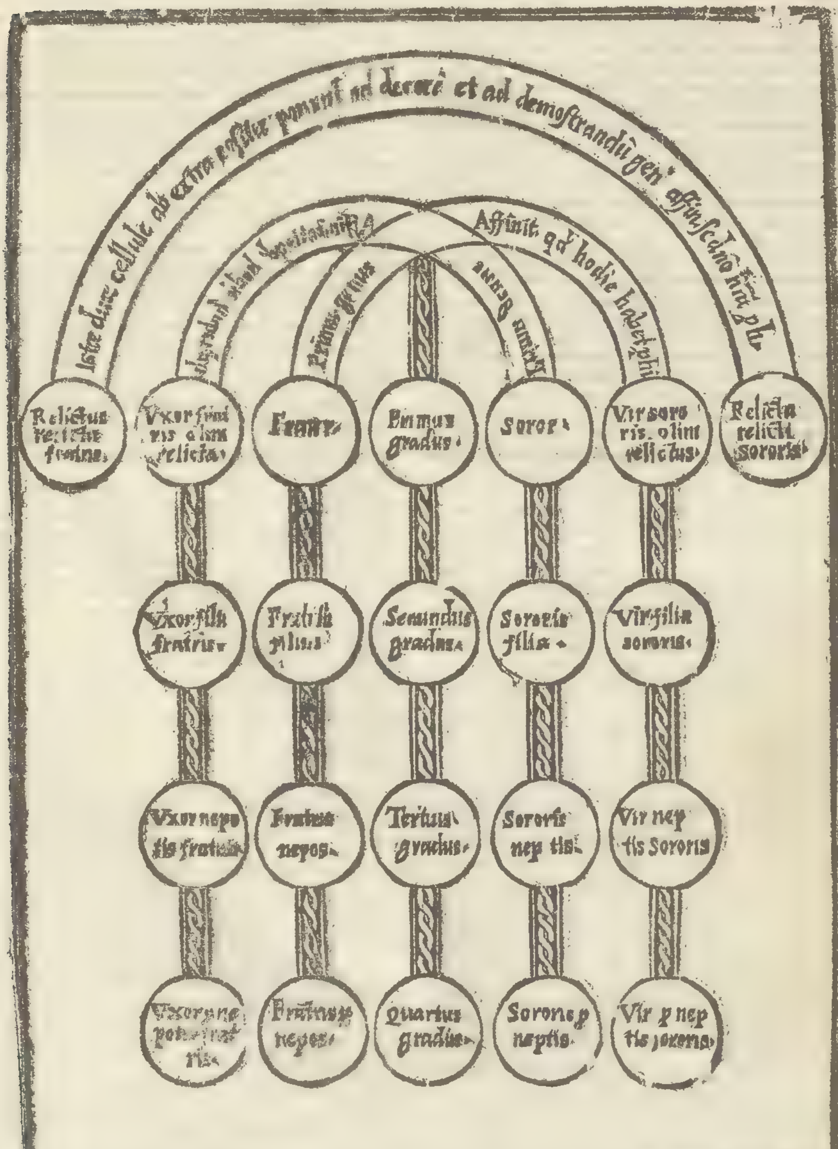
¶ Scire debes, ꝙ communiter dicūt doctores, ꝙ abapus & proauus & auus sunt bigami dicentes, qđ si nō essent bigami, nō possent filii eorum coniūgi cum essent fratres; sed de hoc non multum curo; quia eadē ratione sic esset de alijs cellulis duplicibus ꝙ personę earū essent bigami, vñ fingamus perinde ac si in qualibet duplici cellula haberemus quattuor personas, ac si diceretur ꝓpatruus & vxor, ꝓamita, & maritus, vnde duplicatio posita fuit, vt nomina demonstraret in vtroque sexu, non vt duos coniuges denotaret. Sciendum est etiam, quod in collateralibus equalis lineæ bene sequitur ista regula affirmando, & negando. Ego & tu sumus consanguinei in linea æquali, & ego possum accipere filiam tuam, ergo tu meā. Et negatiue, Ego non possum accipere filiam tuam ergo nec tu meā. Affirmatiua procedit in linea equali quarti gradus. Negatiua in tertio vel citeriori. Sed in linea inæquali hoc non procedit affirmando, vel negando; quia si vnus est in quarto alter in tertio vel citeriori; qui est in tertio, vel citeriori, potest contrahere cum filia eius, qui est in quarto gradu, & non econuerso. vnde propatruus huius filius, & nepos contrahere possunt cum filia P. sed non econuerso.

Quæstio notabilis.

¶ Demum quæritur, an collaterales, quorū vnus est in quinto; & alter in primo puta filia P. & ꝓpatruus possint ad inuicem contrahere? Dicit Host. ꝙ non & hoc not. extra eod. qđ dilectio. & c. tua: & in summa huius tit. de consan. §. nunquid in v. & j. quod per sua argumēta nititur probare sic, scilicet pater & filius vna ꝑsona cēsentur. C. de Impu. & aliis sub. l. vlti. Sicut ergo nō cōtrahitur cum stipite, sic nec cum filiis stipitis bene facit predicta decr. tua; vbi fratres vidētur poni pro stipite. Contrariū tenet Bèr. quod colligitur ex alio quam ponit supra eo. tit. c. vlt. & Ra. & Ioā. de Deo; & hoc est verissimum, quod probāt verba regulæ positæ s. eo c. vlt dum dicit ibi; descendētium ab eodem sed certum est quod propatruus descēdit a stipite. Præterea aut dicis, ꝙ est inter eos ꝓhibitio ascendentium, & descēdentiū aut collateralium: de primo patet negando, ꝙ certum est filiū P. non descendisse a propatruo Est ergo prohibitio collateralium, sed certum est, quod isti distant quinto, quid igitur impediat istos collaterales contrahere non video, Io. Andr.

ARBOR AFFINITATIS.

Multa dies, variusque labos huiusce parauit
Artis notitiam; quæ modo clara patet.

AFFINITATIS DECLARATIO.

APFINITAS ſecundum canones eſt perſonarum proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela. Et dicitur affinitas quaſi duorum ad vnum finem vnitas: eo quod duæ cognationes diuerſæ per nuptias ſecundum leges, vel per coitum ſecundum canones copulant: & alter ad alterius cognationis finē accedit, ut ff. de gradi. cogna. l. nō facile. §. affines. ¶ Scias autem, q̄ affinitas eſt perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua perſona, quia mediante contrahitur. 35. q. 10. fraternitatis.

¶ Per carnalem copulam viri & mulieris inter conſanguineos mulieris & virum, & inter conſanguineos viri & mulierem contrahit affinitas, primi generis eiuſdem gradus, cuius, eſt conſanguinitas. Si ergo conſanguineus tuus cognoſcat mulierem: ſi uis ſcire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, uide quoto gradu eſt tibi conſanguineus tuus; & quoto eſt tibi ille conſanguineus, toto mulier eſt tibi affinis, & ſemper in primo genere. Dictum eſt in regula, viri & mulieris, & non viri & vxoris; quia ſecundum canones etiam per coitum fornicarium, & inceſtuoſum contrahitur affinitas, patet de eo qui cogn. conſan. vxo. ſuę. c. diſcretionem & cā. penul. Inter conſanguineos mulieris & virum, & conſanguineos viri & mulierē. ideo dicitur; quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, ſed ipſi ſunt affinitatis cauſa. Item inter conſanguineos viri, & conſanguineos mulieris nulla eſt affinitas, unde duo fratres contrahunt cū duabus ſororibus, pater & filius cum matre & filia, ſed eſt affinitas inter conſanguineos mulieris, & ipſum virum: & conſanguineos viri & ipſum mulierem de conſang. & affini. quod ſuper his.

REGVLA. Quotieſcunque inter unam perſonarum de quibus quæritur & coniugem alterius nō eſt vel nō fuit conſanguinitas intra quartum gradum incluſiue, nulla eſt prohibitio: ut inter me & coniugē nepotis mei non poteſt eſſe matrimonium; q̄a nepos meus eſt mihi cōſanguineus intra quartum gradum.

ALIVD EXEMPLVM. Soror mea habuit maritum; ea mortua maritus eius aliam accepit. quo defuncto potero contrahere cum eius relicta: quia inter me & illā relictā nulla eſt, nec fuit cōſanguinitas.

AD ARBOREM Affinitatis, & eius materiā trāſeamus. Et primo videndū eſt quid ſit affinitas, & vn̄ dicatur: & quomodo ipſius genera inſurgant, & gradus computentur: deinde arborem formemus. Ponamus poſtea q̄dā notabilia, & quaſdā q̄ones. ¶ Eſt aūt affinitas perſonarū proximitas ex coitu proueniēs oī carēns parētela. hoc ſecundum canones: ſed ſecundū leges eſt proximitas proueniens ex nuptijs, & requiritur ſecundū leges quod legitimæ ſint nuptiæ, non interdictę, vt contrahatur affinitas. ff. de gradi. l. non facile §. ſciendum. Et dicitur affinitas quaſi duorū ad vnum finem vnitas, eo quod duę cognationes diuerſę per nuptias ſecundum leges, vel per coitum ſecundum canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt in ead. lege §. affines.

Affinitatis definitio.

Sed quod per fornicarium coitum, & inceſtuoſum ſecundum nos cōtrahatur affinitas, patet de eo qui cog. conſan. vxo. ſuæ c. diſcretionem, & eod. tit. ca. penul. Sed conſideratio legis fuit circa hæreditates, & tutelas deferendas, & ne quis cogatur aduerſus affinem teſtimonium dicere, ff. de gradi. l. iuriſconſultus, in princ. & ff. de teſti. l. 3. & 4. quæſt. 3. §. itē in criminali ver. item lege Iulia. Sed canon quo ad matrimonia prohibenda conſiderauit vnionem carnis, quæ inſurgit ex copula. Et eſt videre ſecundum hoc, quod concurrere poteſt attinētia conſanguinitatis, & affinitatis: vt ſi quis cognoſcat cōſanguineam ſuam, omnes conſanguinei vtriuſque ſunt vtrique affines. Scias autem quod affinitas eſt perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua perſona, qua mediante contrahitur. 35. q. 10. fraternitatis. Nec oritur affinitas ex pollutione extraordinaria, quæ fit extra clauſtra pudoris 35. quæſt. 3. extraordinaria. & adde. quod ibi not.

Affinitas per coitum nefarium contrahitur.

Et inſurgit affinitas ex coitu interdum cū publica honeſtate, interdum ſine, & publica honeſtas interdum ſine affinitate, vt ſi cognoſco vxorem vel ſponſam, hic impedimentum eſt publicæ honeſtatis, & affinitatis, ſi cognoſco non ſponſam, hic affinitas ſola eſt. ſi ſponſam nondum cognoui, ibi ſola publica honeſtas. Hoc dico, quia ſi mortua eſt vxor tua, & vis contrahere de diſpenſatione eccleſiæ cum conſanguinea ſua, & eccleſia diſpenſat, quod poſſis contrahere cum illa, non obſtāte quod ſit tibi affinis, tali gradu per diſpenſationem adhuc contrahere non poteris: quia licet ſublatum ſit impedimentum affinitatis, nō tamē ſublatum eſt impedimētum publicæ honeſtatis. Debes ergo facere exprimi, quod poſſis cū tali contrahere non obſtante impedimento publicæ honeſtatis pro eo, quod deſponſaſti conſanguineam eius in quarto gradu. & non obſtāte, quod eſt tibi affinis in quarto, pro eo quod dictam deſponſatam carnaliter cognouiſti, & tunc matrimoniū procedere poterit.

Genus affinitatis cognoſcitur per hanc regulam, ſed non gradus. Perſona addita pſonæ per carnis copulam mutat genus, ſed non gradum. Iſto modo, ſi is qui eſt mihi in ſecundo gradu conſanguinitatis, cognoſcit mulierē: illa eſt mihi ſecūdo gradu affinitatis, & primo genere: ſi alius eam cognoſcit, ille attinet mihi ſecundo genere affinitatis, & ſecundo gradu: ſi ille aliā mulierē cognoſcit, illa attinet

Affinitatis genus per quam regulam cognoſcitur.

mihi

mihi tertio genere affinitatis & secundo gradu. Sed quia solum primum genus hodie hēt prohibitionem, & quia B. plene tradidit. extra de consang. & affi. c. nō debet, hic circa hoc nō insisto. ergo si persona mihi consanguinea cōiungat sibi aliam personam carnali copula, persona iuncta est mihi affinis primo genere affinitatis, si attinens mihi primo genere affinitatis carnali copula se alteri commisceat, illa attinet mihi secundo genere, si affinis mihi secundo genere aliquam cognoscat, illa est mihi affinis tertio genere, sed eodem gradu. Est igitur videre de gradibus. Certum est ꝙ affinitas non habet hodie prohibitionem nisi in primo genere & in illo vsque ad quartum gradum; licet affinitas non habeat suam specialem computationem graduum, sed computantur gradus affinitatis secundum gradus consanguinitatis. Si ergo consanguineus tuus cognoscat mulierem, si vis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi illa mulier: vide quoto gradu est tibi consanguineus tuus secundū regulas quas tradidi in proxima arbore, & quoto est tibi ille consanguineus toto mulier est tibi affinis, & semper in primo genere.

Affinitatis gradus computantur sicut gradus consanguinitatis.

Nunc formemus arborē, & in medio arboris sunt quattuor cellulæ, & in prima superiori ponitur primus gradus, in secūda secūdus, in tertia tertius, in quarta quartus gradus. Et de his primo quæritur, quare ponatur in medio fratris, & sororis: Secundo, quare non exprimant attinentiam, dicendo primus gradus affinitatis, & sic de singulis. Ad primum dic, hoc fuisse vt detur intelligi, ꝙ affinitas oriatur ex consanguinitatē, & qd. ab vtroq; sexu virili & femineo affinitas contrahatur: Ad secundum dic, attinētiam nō fuisse expressam, vt illa computatio graduū ad consanguinitatem & affinitatē referatur. vnde soror & frater sunt in primo gradu consanguinitatis, & frater & vir sororis sunt in primo gradu affinitatis, & sic de alijs. Deinde a latere dextro dictæ lineæ ponitur alia linea quattuor cellulis continens in prima scribitur frater, in secūda fratris filius, in tertia fratris nepos, in quarta fratris pronepos. Ad dorsum huius alia linea continens alias quattuor cellulas. in quarum prima scribitur vxor fratris olim relicta, in secunda vxor filij fratris, in tertia vxor nepotis fratris, in quarta vxor pronepotis fratris. A latere sinistro sunt aliæ quattuor cellulæ: quarum prima soror, secūnda sororis filia, tertia sororis neptis, quarta sororis proneptis. Ad dorsum harum sunt aliæ, quattuor. prima vir sororis olim relictus, secūda vir filiæ sororis, tertia vir neptis sororis quarta vir pneptis sororis. Ponūtur etiam aliæ duæ cellulæ, vna a latere dextro cōtinens, relictus relictæ fratris: a sinistris relicta relicti sororis: quæ secūdum oēs ponuntur ad decorē, & ad demonstrandū genera affinitatis quæ hodie prohibitionem non habent. Adhuc hēs duas lineas reflexas, quarum vna oritur in cellula fratris, & terminatur in cellula viri sororis: in qua scribitur primū genus affinitatis. Itē alia linea reflexa, quæ oritur in cellula sororis & terminatur in cellula vxoris fratris, in qua idem scribitur.

Sororis affinitatis for...

Circa hoc quæro quare in cellula, vxor fratris scribitur, olim relicta, quod non ponitur in alijs cellulis inferioribus eiusdem lineæ? Et dic hoc factum fuisse pp cellulā, quæ ponitur ad dorsum illius. q. d. frater habuit vxorem, mortuo fratre vxor ab eo relicta contraxit cū alio viro, illa demū mortua iste relictus a relicta fratris vult cōtrahere cum sorore, nūquid pt: Olim non poterat, quia erat sibi in secundo genere, & primo gradu, hodie vero potest. Idem fit repetitū quo ad cellulā viri sororis.

Quæstio.

Ad cognoscendū ergo gradus affinitatis, & genus tam per formā arboris, quam ex prius dictis tolle hāc solam regulā magistralē. Per carnalē copulā viri & mulieris inter consanguineos mulieris, & virum, & inter consanguineos viri & mulierē contrahitur affinitas primi generis, & eiusdē gradus cuius est consanguinitas. Quare d' cat in regula per carnalē copulā viri & mulieris, & nō viri, & vxoris, collige ex his, q̄ in principio dixi. Inter cōsanguineos mulieris & virū, & cōsanguineos viri, & mulierē, iō dixi: q̄a inter virū & mulierē nō cōtrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis cā. Itē inter consanguineos viri & cōsanguineos mulieris nulla est affinitas: vnde duo fratres contrahunt cū duab. sororib. pater & filius cū matre & filia. Sed est affinitas inter consanguineos mulieris & ipsum virum, & consanguineos viri, & ipsam mulierem. extra de consan. & aff. quod super his. Primi generis quare dixerim etiam ex superiorib. patuit, & eiusdem gradus cuius est consanguinitas, vide hoc in arbore, nam frater & soror sunt in primo gradu consanguinitatis, maritus sororis est fratri in primo gradu affinitatis, & sic vxor fratris sorori, & sic filia sororis est filio fratris, & ipsi fratri in secundo gradu consanguinitatis, maritus eius in secundo gradu affinitatis, & econuerso, & sic in reliquis.

Regula magistralis gradu affinitatis & genus manifestās.

Vnde vir proneptis sororis attinet fratri &

omnibus

omnibus descendentibus qui sunt in arbore, quarto gradu affinitatis, & hoc ideo, quia toto gradu consanguinitatis attinet prædictis ipsa proneptis. Qui sunt in arbore, ideo dixi, quia si pronepos fratris haberet filium, ille excederet lineam æqualitatis, & sic attinet quinto gradu, secundum regulas traditas in proxima arbore.

Affinitas per notabilia declaratur.

Post hoc notandũ est, illud præcise non sequitur, ego & tu sumus affines; ergo filius, quem procreo, est tibi affinis. Nam interdum filius meus mutat genus attinentiæ, quia ego sum tibi affinis, & ipse consanguineus, interdum nil attinet tibi, interdum mutat gradum interdum nec mutat genus, nec gradum. Exẽplũ, si ego & tu sumus affines per appositionẽ mei quia s. contraxi cum consanguinea tua, si ex dicta consanguinea tua filium procreo, ille est tibi consanguineus, non affinis, sed si ego maritus cõsanguineę tuę ex alia muliere filiũ procreo, ille nec est tibi consanguineus, nec affinis: Si vero tu consanguineus vxoris meæ filium procreas, hic filius non mutat genus attinentiæ quia tu pater es mihi affinis, & ipse affinis, sed si tu & vxor mea eratis in æquali linea, vel inæquali, & eras remotior, quia tu eras in tertio ipsa in secundo, vel primo: tunc ipse filius mutat gradum, quia tu pater es mihi in tertio gradu affinitatis, & ipse mihi in quarto. Si vero tu & vxor mea eratis consanguinei in linea inęquali, sed vxor mea erat remotior, vt quia ipsa in tertio, & tu in secũdo. tunc filius tuus non mutat genus nec gradũ, quia tu mihi affinis, & ipse affinis; tu in tertio gradu & ipse in tertio gradu. Item no. qđ istud etiam non sequitur, ego & tu sumus affines, & ego non possum accipere filiam tuã ergo nec tu meam, quia si habeam consanguineam tuam in vxorem, tu bene potes contrahere cum filia mea, quam habuit ex alia muliere: quia affinitas non contrahitur inter cõsanguineos viri, & cõsanguineos mulieris, sed inter virum & consanguineos mulieris, & inter mulierẽ & consanguineos viri, vt dixi, & probatur extra. de consang. & af. quod super his. Sed ego nõ possum contrahere cum filia tua, nisi forsan illa excederet quartum gradum, vt quia esset in quinto, & est simile secundum quòd dixi supra in proxima arbore circa fi.

Affinitatis prohibitio inter ascendẽtes & descendentes est perpetua.

Nunc quæritur an affinitas inter ascendentes & descendentes habeat perpetuã prohibitionem, an extendatur tantum vsq; ad quartũ gradum? Et si teneremus opi. Goff. de qua dixi supra in arbore proxima circa mediũ, diceremus quod vsq; ad quartum gradum tantum. Sed tenendo contrariam opinionem dicemus quod prohibitio sit perpetua. Dicit. n. tex. qđ ita abstinere debemus a consanguineis vxoris, vt a proprijs, extra de cons. & af. c. 1. 35. q. 3. de propinquis, & c. æqualiter. Si ergo inter consanguineos ascendentes & descendentes prohibitio extenditur in infinitum. ergo inter affines. Ad idẽ Insti. de nup. § affinitatis. & dicit lex quod tales affines ascẽdẽtes & descendentes habentur loco parentum & liberorũ ff. de gradi. l. non facile, §. & retro. in fi. Eodem modo posset formari quæstio de affinib. quorũ vnus est in primo gradu, alter in quinto, sicut in consanguineis dixi supra in arbore proxima, in fi. An aũt liceat diuersis tẽporib. habere in vxores duas cognatas. s. vxores duorum fratrum, & an coniuncti olim in gradu prohibito hodie permisso simul manere possint de hoc vide no. de consan. & aff. cap. non debet.

Consanguinei, & affines quo iure prohibeantur coniugi.

Vltimo quæritur ad vtramque arborem an prohibitio consanguineorum, vel affiniũ coniungendorum procedat ex prohibitione diuina, an ex humana, & quare facta fuit prohibitio. Breuiter scias quod olim propter necessitatem frater necessario habuit cõtrahere cum sorore, & consanguinei cum consanguineis, vnde tunc in collateralibus non erat prohibitio. hoc fuit a principio generis humani in filijs, & nepotibus Adæ: hoc etiam fuit post diluuium in nepotibus Noe. In Leuitico vero prohibitę fuerũt fere duodecim personæ quas vide nota. extra de rest. spol. litteras. & de diuor. c. gaudemus. Demum ius positiuum canonicum prohibuit cõsanguineos & affines primi generis coniungi in vij. gradu & citeriori quæ prohibitio postea vsque ad quartum gradum est restricta. extra eo. non debet. reuocatis etiam quibusdam alijs prohibitionibus vt patet. Reuocatio vero fuit ex causa, quæ ibi ponitur, & extra de test. c. licet ex quadam. per quod patet quod prohibitio partim procedit ex iure diuino; & partim ex positiuo. Vnde in secundo gradu æqualis lineæ collaterales contrahere possunt iure diuino, sed non positiuo.

Ratio prohibitionis matrimonij inter aliquas personas ex iure positiuo.

Ratio vero prohibitionis sumitur. 35. q. 1. cap. 1. §. 1. fuit enim propter charitatem ampliandam. Nam si contraherem cum sorore, idẽ esset pater & socer, mater & socrus, vir & frater &c. Sed si alium habeo ptrem, alium socerum, numerosius se charitas protenderet; in qua vniuersi fideles & precipue studentes cõtinue perseuerent per gratiam eius, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

DECRETALIVM D. GREGORII PAPAE NONI COMPILATIO.

GREGORIVS Episcopus seruus [a] Seruorum Dei, Dilectis filijs [b] Doctoribus & Scholaribus vniuersis Bononię † commorantibus, [c] Salutē [d] & Apostolicam benedictionem.

GREGORIVS.] In huius libri principio quinq; vel sex præcipue sunt prænotāda, videlicet, quæ sit intentio, quæ materia, q̄ vtilitas, cui parti philosophię supponatur, quis modus agendi, & quis libri titulus. 1 Intentio D. Greg. in hac præsenti cōpilatione fuit, diuersas Cōstitutiones & Decretales epistolas p̄decessorum suorum in diuersa dispersas volumina seu cōpilationes, q̄ difficultatē studentib. ingerebant, in unam cōpilationem (resecatis superfluis) ad utilitatem legētium ac studentiū reducere, prout in eiusdē D. Gregorij constitutione euidentius declarat. Materia in hoc opere sunt ipsę Constitutiones & Decretales epistolæ sub singulis tit. collocatæ. Vtilitas 2 est, ut his lectis, & intellectis, sciamus discernere inter ęquum & iniquum, & vnicuique reddere quod suum est, & in hoc iustitia consistit: ut Insti. de iust. & iu. in prin. & 12. q. 2. cū deuotissimā. Supponitur Ethicæ. i. morali scientiæ, sicut & alij libri iuris: vnde etiam dicit Imperator, legibus nostris hominum mores intendimus corrigere. C. de sec. nup. l. 1. §. namque, ibi, Ne in his. Modus agendi talis est. Diuidit enim opus suum in quinque partes. In prima parte tractat de summa Trinitate & fide catholica, & de constitutionibus, de rescriptis, de iudicibus, & eorum officijs. In secunda parte tractat de iudicijs, & cooperantibus ad iudicia. In tertia parte tractat de vita & honestate clericorum, & de rebus eorum & ecclesiarum. In quarta de sponsalibus, & matrimonijs, & impedimentis eorum. In quinta de accusationibus & criminalibus, & pœnis eorum. & sic terminat tractatum suum, ipsum diuidens in quinque partes, ad similitudinem quinque sensuum corporis, quos qui iudicat, habere debet, aliter non est idoneus iudex. Sic enim omnis copula coniugalis restricta est usque ad quartū gradum, ad similitudinem quattuor humorum corporis humani; vt infra de consangui. & affinit. non debet. §. prohibitio.

Dicens; Gregorius Episcopus, Seruus Seruorum Dei, &c. titulum huius libri ponit. Vnde versus.

Pars prior officia parat Ecclesiæque ministros.
Altera dat testes & cætera iudiciorum.
Tertia de rebus & vita Presbyterorum.
Quarta docet quales sint nexus coniugiorum.
Vltima de vitijs & pœnis tractat eorum.

Vel sic, & breuius.

Iudex, iudicium, clerus, sponsalia, crimen.

Gregorius.] Diuiditur in duas partes principales. In prima ponitur salutatio. In secunda exordium. ibi. Rex pacificus. Prima subdiuiditur, quia primo ponitur quis scribit. secundo quibus scribit ibi, Dilectis. tertio salutat & benedicit. ibi, Salutem.

[Glossa seq. recitetur per modum quæstionis quare se vocat Seruum, &c.

a ¶ Seruus.] Sic etiam Imperator seipsum appellat seruum. C. de offi. præfe. præto. Afri. l. 1. circa prin. Vel dic ꝙ dicit ex humilitate: quia qui maior est uestrum, fiat sicut minister uester, 9. q. 3. nullus primas. Matth. 20. Luc. 22. & Mar. 10. Vel seruus dr̄: quia sicut per seruum acquiritur domino. Instit. per quas perso. nob. acqui. circa prin. ita ēt per D. Papam cuilibet ecclesiæ pōt acquiri. inf. de censi. cū instantia. in particula, q̄ decisa est de principio. inf. lite pend. ecclesia 2. sic per Imperatorem acquiritur hominibus. in auth. constitut. quæ de dign. libe. a patr. potesta. §. illud quoque. coll. 6. & noctes ducit insomnes, ut subiecti sub omni quiete consistāt, in auth. ut iu. sine quoquo suff. in princ. coll. 2. & dicit Imperator: Voluntarios labores appetimus, ut quietē alijs preparemus. ī auth. ut diui. iussio. subsc. habe. gloriosi. quæsto. in princ. coll. 8. & infr. de rest. spol. c. frequens. †

b ¶ Filijs.] bn̄ dicit, filijs: quia solūmodo Patriarchas, Archiep̄os, & Ep̄os fratres appellat, omnes alios filios. infr. de cri. fal. quam graui.

[Gl. sequens recitatur per obiectionem, quod compilatio non sit generalis, nec omnes liget. ex quo solum, &c.]

c ¶ Bononiæ. commorantibus.] Et ita non in castris. quoniam si in castris studeant, beneficia ex priuilegio sibi concessa occasione studij habere non debent. inf. de cler. non resid. tuæ fraternitatis 3. Præterea ex quo dicit, Bononiæ, non videtur ꝙ alijs mittantur alibi studētibus, & sic non tenentur recipere hanc compilationē: quia litteræ Papæ non extenduntur ad alios quam ad eos quibus mittuntur: vel qui continentur in eis. argu. inf. de off. deleg. P. & H. & c. gratum. & c. cum olim. Sed non est ita. omnes enim tenentur ad obseruationē huius compilationis, sed propter studium, quod est Bononiæ communius & generalius precipue in utroq; iure, & ibi quasi de omnib. partib. mundi sunt studētes: ideo potius Bononiæ diriguntur: & ita omnes tenentur hāc compilationem obseruare, quæ nec possent, nec debent singulorum auribus intimari. 16. distin. quod dicitis. & infra de postu. prælat. ad hæc. Et constitutio principis post duos menses a tempore publicationis omnes adstringit. in auth. ut fact. nouæ con. circa princ. coll. 5. & infra de sent. excom. nouerit.

d ¶ Salutem.] per talem salutationem non tollitur excommunicatio, si aliqui scholares, uel magistri essent excommunicati tempore publicationis. inf. de sent. excom. si aliquando. ubi de hoc. Bernar.

REx pacificus.] Primo ponit exordium, in quo concludit finale intentum iuris generalis. Secūdo narrationem, in qua ostendit finale intentum huius compilationis, seu iuris particularis. ibi. [Sane.] Tertio conclusionem. ibi, Volentes. Prima subdiuiditur, quia primo ponit finem viatoris. i. hominis, ad quem a Deo dispositus est. Secundo causam deuiationis ab hoc fine. ibi, Sed effrænata. Tertio vt ad debitum finem uiator deducatur, concludit legem necessariam, & ostendit tres uirtutes ac proprietates legis. ibi, Ideoque lex.

CASVS. Præmissa salutatione, sic pone casum in ista constitutione. Rex pacificus, idest, dominus noster Iesus Christus pia sua miseratione ab initio mundi disposuit, seu præuidit, subditos suos fore pudicos, pacificos, & modestos: sed ex aduerso surrexit effrænata cupiditas sui prodiga, pars æmula; mater litium, magistra iurgiorū, quæ quotidie tot litigia generat, quòd nisi iustitia reprimeret conatus ipsius sua uirtute, & explicaret multiplices quæstiones, abusus litigatorum extingueret fœdus humani generis, & concordia exularet, dato sibi libello repudij, extra mundi terminos. Et ideo contra istam cupiditatem lex prodita est, ut noxius appetitus ipsius restringeretur sub regula iurium,

Titulus hu s libri in anuscriptis tustissimis a hēt: Incit cōpilatio ecretalium omini Gre orij Papæ oni.

Quod alij nt causam fi alem. & po it hic gloss. usam finaproximā: usa uero fi alis remota t fælicitas, beatitudo, ię sequitur causa proma, ut in oœ. ff. §. di puli. 2. in Io. And. in

uersus. & uentia us e ad uer. ius non t Bernared aliorū itio.

† Lib. 6.

† In manuscripto vaticano legit. Parisius: in altero Bononiæ, & Parisius, sed ut plurimū omnes habent. Bononiæ.

3 Cōcor. tex. ī l. gn̄aliter. §. 1. C. de episc. & cler. no. Bar. in l. fi. ff. de collat. plenius ī auth. habita. C. ne fi. pro pat.

A per

per quam humanum genus informatur, vt honeste viuat, alterum non lædat, ius suum vnicuiq; tribuat. Secundo in ver. illo, Sane. ponit Dñs Gregorius causam huius compilationis, dicens ꝙ per magistrũ Raymundum capellanum suum ad cõem vtilitatem studẽtium fecit redigi in vnum volumẽ diuersas cõstitutiones & decretales epistolas suorũ prædecessorum, quę dispersæ erãt ꝑ plura volumina & diffusæ; quarum aliqua ꝑꝑ nimiam similitudinẽ, quædam ꝑꝑ cõtrarietatem, quędã ꝑꝑ sui prolixitatẽ, confusionem inducere videbant. Quædã ẽt vagabantur extra volumina supra dicta; de quibus (tanquam de incertis) frequẽter in iudicijs dubitabatur. Adijciens insuper quasdam constitutiones & decretales epistolas suas, per quas quædam quæ in prioribus erant dubia declarantur. In fine præcipit dominus Gregorius Papa, vt hac tantum compilatione vniuersi vtantur in iudicijs & in scholis; districte prohibens, ne aliquis præsumat aliam facere compilationem sine licentia sedis Apostolicæ speciali. Nota formam salutationis hic, quam generaliter omnibus facit dominus Papa. Nota quòd subditi & ecclesiarum prælati pudice, honeste, sobrie & modeste viuere debent. Not. quòd cupiditas, est mater litium, & magistra iurgiorum. Not. ꝙ per iustitiam reprimuntur conatus cupiditatis. Nota; ꝙ per iustitiam quæstiones implicitæ terminantur. No. ꝙ effectus iustitię est remouere lites, & sic per consequens tollit cupiditatem. No. quòd tria sunt præcepta iustitiæ. Not. ꝙ tribus de causis iura corriguntur, s. propter nimiam similitudinem, contrarietatẽ, & prolixitatem: & sic vnum ius corrigit aliud, & reddenda est ratio quare corrigitur. Not. quòd princeps non tm̃ per se põt iura statuere, sed per aliũ. No. ꝙ cõis utilitas attendi dẽt, tamen studentium diligentius attẽdenda. Not. quòd licet par in parem non hẽat imperium, tamẽ successor statutum antecessoris corrigere põt & declarare: & sic no. quòd ꝑ posteriora priora declarantur. No. quòd ista compilatiò est canonica, & in isto proœmio approbata, & ideo in iudicijs fidem facit. Not. quod nemo post istam compilationem decretalium aliã facere pręsumat sine licentia sedis Apostolicæ speciali.

REx [a] pacific[9] [b] pia miseratione disposuit [c] sibi subditos fore pudicos, [d] pacificos, [e] & modestos. [f] Sed effrænata cupiditas [g] sui ꝑdiga, [h] pacis æmula, mater litiũ, materia iurgiorũ, tot quotidie noua litigia [i] generat, ut nisi iustitia [k] conatus eius sua virtute reprimeret, & qõnes ipsi[9] ĩplicitas explicaret, ius humani fœderis litigatorũ abusus extingueret: & dato libello repudij, [l] cõcordia extra mũdi terminos exularet. ¶ Iõq; lex prodiť, [m] vt appetitus noxius sub iuris regula limitetur, [n] per quam ge-

a ¶ Rex.] alibi appellatur Imperator. 11. q. 3. Iulian[9].

b ¶ Pacificus.] qui vt pacem doceret, uenit in mundum, 23. q. 1. nisi bella. regnum tñ eius non est de hoc mundo. ea. causa. q. 3. §. 1. & in Euang. Io. c. 18. Tancr.

[Gl. seq. determinat qualiter Deus rex pacificus aliquid disponere dicatur.

c ¶ Disposuit.] i. per prouidẽtiam & prædestinationẽs non necessitatem qui, vasis iræ. &c. 23. q. 4. Nabuchodonosor. & c. vasis iræ. de pœn. dist. 4. c. in domo patris. §. sic itaque. & in præced. & seq. §§.

d ¶ Pudicos.] i. castos, & sic Imperator subditos suos castitatẽ [1] seruare hortať, vnde dr̃; castitas sola est; q̃ cum fiducia potis est Deo animas præsentare [2] in auth. de lenonib. §. sancimus. colla. 3. quæ suaderi potest, imperari vero non potest. 32. q. 1. integritas. Vnde debemus esse pudici: quia impudicus oculus impudici cordis est nuncius. 32. q. 5. nec solo.

ADDITIO. Et 23. dist. his igitur. ibi, Non vagi oculis. Hugo de Folieto: Pudicus oculus ianitor est cordis, & excludit quicquid indecens nouerit. Impudicus quærens quod placet per omnia discurrit, volentes intrare patitur, nolentes hortatur. Inde oculi prima tela sunt adulteræ. Ioan. And. in nouel.

1 B. Aug. lib. 4. c. 3. contra Iulianum Pelagianum.
2 Facit text. in l. qui præteritæ. cum no. C. de secund. nupt. Bar. in l. mulier, §. quia proponebat, ff. ad Turp.

e ¶ Pacificos.] idest pacem custodientes, vnde etiam dicitur: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. 23. q. 1. noli. & Matth. c. 5. Tancred.

f ¶ Modestos.] i. temperatos, quia quilibet debet habere in sę tẽperantiam, vt sciat seruare misericordiam & rigorẽ, uel simul vtrumque, 45. dist. disciplina. Ber.

g ¶ Cupiditas.] quę est radix oĩum malorũ. 47. d. bonorũ. ĩ auth. vt iu. sine quo quo suffr. §. cogitatio. colla. 2. 3. & hoc idẽ innuitur de pẽni. dist. 2. §. quia radix oĩum. post illũ §. ex præmissis. Ber.

[Gl. seq. in fi. opponit de contrarietate litteræ.]

h ¶ Sui prodiga.] quia nõ solum rerum, sed ẽt famæ q̃s prodigus est, ut hr̃ C. de ijs qui poten. no. l. 1. in fi. & ĩ. de accu. c. prælatorum. alias c. vlt. & talis crudelis est, q̃ famam suã negligit. 12. q. 1. nolo. Et uere; q̃a oĩs ætas ab adolescentia prona est in malum. 12. qõ. 1. oĩs ætas. aliàs c. 1. Et oĩs creatura sub uitio est. de pen. dist. 2. c. principium. §. charitas. ver. sicut ergo. & humana natura quodãmodo labitur ad delicta, in auth. de mona. §. si quis igitur. coll. 1. & procliuus est hoĩum cursus ad uoluptatẽ. & natura est imitatrix uitiorum. 30. q. 3. ꝓcliuus. Vnde Claudianus: Procliuior usus in peiora datur. Sed in eo quod dicit ꝑdiga, vr̃ sibi cõtraria littera ista; q̃a primo dixit cupiditas: q̃a q̃ est cupidus, non est ꝑdigus. Sed intellige, cupiditas refertur ad retẽtionem tpalium, prodigalitas ad euacuationem uirtutum, quia unum expellit aliud. 32. q. 1. cum renunciatur. Ber.

i ¶ Noua litigia.] Hoc iõ dicit: q̃a humana naturã prona est ad dissentiendum, ĩ. de conces. præb. quia diuersitatẽ. & ff. ad Treb. quia poterat. & de consec. dist. 4. sicut in facies. §. item si posset. & ff. de arbi. item si unus. §. ult. & semper nouas deproperat edere formas. C. de veter. iu. enucl. l. 2. §. sed q̃a diuinæ. & in proœmio sexti libri. Et natura introductũ est, ut plura sint negotia q̃ uocabula. ff. de ꝑscr. uer. natura. vnde dicit Imperator, ꝙ natura nouitates quotidie nititur inuenire: ut in auth. qui. mod. effi. leg. §. si q̃s uero. coll. 6. [4] Et iõ nouis morbis noua conuenit antidota præparari. ĩ. de iur. cal. cæterũ. Et uaria experimẽta morborũ, uaria nos cogũt remedia inuenire. 50. d. vt constitueretur. Et qđ medicamẽta morbis exhibẽt, hoc iura negotijs in auth. hæc consti. q̃ innouat constõnem, in prin. colla. 8. Et quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent. ff. de interro. act. de æta. §. ex causa. & ff. ut in pos. leg. l. plane. & ff. de uent. inspi. l. 1. in prin. & inf. de offi. dele. insinuante. & ĩ. de excep. pastoralis. ĩ. de test. pñtium. & c. pen.

k ¶ Iustitia.] quæ ab alijs uirtutibus augeri, & ad maius apparere desiderat, in authent. de referendarijs. §. propterea. coll. 2.

l ¶ Libello repudij] quẽ olim maritus dabat uxori. ĩ. de diu. gaudemus. in fin. & ff. de diu. l. 2. §. in repudijs.

m ¶ Lex proditur.] vt humana coerceatur audacia, & tuta sit inter improbos innocentia. 4. d. factæ sunt aũt. nam per leges nemo bene facere cogitur, sed male agere prohibetur. 23. q. 5. ad finem. Et expone, proditur. i. de nouo promulgatur: uel. i. aperitur, & manifestatur. Et dicitur lex, quia ligat, uel legitime agit obseruatores remunerando, transgressores puniendo. 3. dist. omnis lex. ff. de iust. & iu. l. 1. Io. And.

n ¶ Limiteť.] limes est agrorũ discretio. 5. Vñ versus.

Limes erat positus litem ut discerneret agris.

inf. de uerb. signif. forus.

[Glos. seq. declarat quomodo intelligatur uerbum, honeste uiuere.

3 Propter hoc ibi iudicib. præcipit ꝙ mũdas teneat manus abstinẽtes ab oĩ acceptione: his cont ti quæ dãtu a fisco. Ioan And. in no

4 Et e. col cõse. & ut fra, in pri Sene. li. tu. qst. Q die alic subtilius quid eleg tius exc tat luxu furor usi contemp Io. An. I

5 Cõcor in §. sed Instit. q mo, in p sol. & C reg. l. pen de eius f ficato, per Bal. prima, off. pr & in l. l. empti de ac

a ¶ Hone-

a ¶Honeste viuat,&c.] Hæc sunt tria præcepta legis, de quib. habes.ff.de iust.& iu.l.iustitia.§.1. & Insti.e.tit. §. iuris præcepta. & sic sunt intelligenda honeste viuere quantum ad se:in his, s.quæ nobiscum agimus.quæ honestas circa matrimonium consideratur. ff. de rit. nup.l.semper.31.dis. Nicæna. & circa mores.ff.d tut.& cu.da. ab his.l.scire.§. pen. & §.vlt.Ber.

b Alterũ nõ lædat.] In his, s.quæ circa alios agimus. vnde illud: Qđ tibi non vis fieri,alijs nõ facias, ĩ prin.decretorũ,dis.j. humanum genus. & infra đ maiorit.& obed.c.dilecti.1.

c Ius suum vnicuiq; tribuat.]siue sit pœna afficiẽdus, siue pmio remunerandus. dis.3.c.fi.& infra.ti. prox.c.firmiter.§.1.ĩ fi.Et per hoc dr serui re Deo,sibi,& proximo,& summum bonum in uita est 1.iustitiam colere, & ius suũ vnicuiq; tribuere.12.q.2.cum deuo tissimam. Et per hoc quod dr, vnicuique, datur intelligi qualiter debeat se habere erga superiorem, & subditum.

nus humanũ vt honeste [a] viuat, alterum [b] nõ lędat, ius suum [c] vnicuique tribuat,informatur.

¶Sane [d] diuersas cõstitutiones [e] & decretales epistolas pdecessorũ nostrorũ,ĩ diuersa dispersas † volumina, quarũ aliquæ pp nimiã similitudinem, [f] & qdam propter contrarietatem, [g] & nonnullæ etiã propter sui prolixitatem, confusioné inducere videbãtur: aliquæ vero vagabant [h] extra volumina supradicta, † q tãq incertæ frequẽter ĩ iudicijs vacillabãt: Ad cõem & maxime studẽtiũ vtilitatẽ, p dilectũ filiũ fratrem Raymũdũ capellanũ & pęnitentiariũ nostrum, illas in vnum volumen(resecatis [k] supfluis) puidimus redigẽdas: adijcientes constitutiones nostras, & decretales epistolas,p quas non nulla, † quę in prioribus erant dubia, declarantur. [l] ¶Volentes igitur vt hac tãtũ cõpilatione vniuersi vtant in iudicijs [m] & in scholis, districtius phibemus, ne qs psumat aliã facere absque auctoritate sedis Apostolicę speciali.

TITVLVS I.

De summa Trinitate & fide cathol.

¶Innocentius † tertius in concilio generali.

¶*Tractat de Trinitate,& ipsius operibus. de fide & articulis fidei.*

tio: quia eadem persona censetur cũ eo cui succedit, & nemo põt sibi hanc legem imponere, ne liceat sibi a prima voluntate discedere.ff.de le.3.l.si quis, in prin.

l Declarãtur.] inf. de regular. statuimus. quæ exponit illam,consulti.

[Gl.seq.obijcit, soluit,opponit, & oppositioni rñdet: demũ principali obiectioni dat secundã solutionẽ. vltimo format, & soluit duas qst.] m In iudicijs.] Sic ergo vr qđ oĩb.decretalib. istis vti possumus ĩ iudicijs:qa ĩde finita æq pollet uniuersali, 2. 19. dis.si Romanorũ. & ĩf. de priuil.qa circa. & ff. đ serui.l. si cui.ff. de ser.urba.pd.l.si serui tus. & ita ñ ẽ aliqua ĩdulgẽtia siue dispẽsatio.ꝙ falsũ est, immo multę sunt, 3.& ĩdulgẽtia ñ dẽt trahi ad cõsequẽtiã.7.q.1. petisti.& Instit.đ iu. nat.§.planè.Dicas ꝙ pp vnam decretalẽ, vel duas aut plures, nec plus nec minus est.& est simile de cõse.dis.2.reuera.ĩ prĩ. vbi dr qđ oẽs illi q mã ducauerũt đ mãna illo, ꝙ pluit filijs Israel ĩ deserto, mortui sũt; & tñ Caleph & Iosue non fuerũt mortui in deserto, imò intrauerunt terrã pmissionis.76.dis. ieiuniũ. & ita modicum qđ non nocet. nã modica res nõ inducit simoniã.infra de si.& si qõnes. Arg.cõtra:qa pro modica re dat actio furti.14.q.vlt.4.c.ul.& p sex solidis tm cõmittit simonia.j.de sim.ex tuæ fraternitatis.& pro una gallina cõmittitur furtũ.Insti.de re.diu.§.gallinarũ.Sol.dic, in talib. affectus & intentio cõmittentis considerat, Vel dicas, qđ dr in scholis,refertur ad decretales illas quæ continẽt indulgentiã,siue dispẽsatione; qa illæ debẽt legi in scholis,vt p doctrinã sciat vbi & qñ sit dispensandũ.Quæ vero ius cõe cõtinent, referunt ad vtrũq;: qa illis vtimur in iudicijs & in scholis. Si vero decretalis aliqua de cætero inueniat extra cõpilationẽ istã, qđ fiet?Tene qđ dr inf.de fi.instr.c.pastoralis.Hic præcipit Papa vt tm hac compilatione vniuersi vtantur. Quid erit si aliq vellent vti & legere priorẽ? Dico qđ illi essent excõicandi? qa faciunt cõtra mandatũ Principis.inf.de maio.& obed.si quis. & 25.q.1.generali.

[Glo.seq. primo dicit quare hæc rubrica fuerit præmissa. Secundo tractat de fide per modum summæ qrens de quattuor, quæ ordinate prosequitur.

DE SVMMA TRINITATE. &c.

Quoniã oẽ qđ nõ est ex fide, peccatũ ẽ.& 28.] .1.§. 1.ad Ro.14.& j.de præsc.qm oẽ.& ordo nræ reparationis a fide sumpsit exordium:ideo de fide catholica primo est agẽdum. Et qa in fide primo instrui debemus,ut sic ad baptismum creduli veniamus. de cõse. d.4.ante baptismum.uidẽdũ est ergo qđ sit fides,prout hic accipitur, & quot modis accipiat fides,& quot sint spẽs fidei,& quot articuli,qđ pmiũ credentium,& q sit pena non credent iũ.Fides.n.multis modis dr. Dr fides qñq; idẽ qđ sacrm baptismi. 44.d. de Iudæ. & infra de baptis.& eius effectu debitum. Item dr fides castitas

d Sane.] ista secunda pars,in qua ponitur narratio subdiuiditur,quia primo ponit euentum circa constitutiones ecclesiasticas correctioni submittendas: & ponit materiam & causam impulsiuã huius compilationis.Secundo concludit causam finalem:ibi,Ad cõmunem.Tertio causam coadiuuatiuam:ibi,per dilectũ. Quarto formalem:ibi,resecatis. Et hæc diuisio sufficit pro summario.Abb.Sic.

e ¶Constõnes.]Constitutio est quã princeps facit pro prio motu.Decretalis epistola est quando respondet ad consultationem.inf.de sent. excom.c. si concubinæ.

f ¶Similitudinem.] Idem dicit Imperator, & eandem causam assumit. C.de nouo Cod.facien.§.quib.specialiter.& de emen.eo.do.Inst.§.supradictis.

g ¶Contrarietatẽ.] & ideo cõpilatio antiqua non fuit legitime ordinata, qa nulla contrarietas dẽt esse,in iure.C.de vet.iu.enucl.l.tanta.§.contrarium.ideo in pręsenti compilatione nullum debet contrarium reperiri.

h ¶Vagabant.]quas videbitis p titulos collocatas.Istæ nõ erãt in antiqua cõpilatione.& sunt istę.j. de seruis non ord.miramur.inf.de big. a nobis.& ita de alijs.

i ¶Per dilectũ.]& recte & ordinate.debẽt.n.taliter cõpilari decretales,ut ordo tpum ipsarum ex illarum cõpositione & dispositione clarescat.primis in primo loco,posterioribus. in secundo ponendis,ut C. de nouo Cod.fa.inf.ĩ cõsti.in §.quib.spãliter.qđ qdẽ seruat in pñti cõpilatione, sed in antiqua nõ.Et q eas cõponũt, nõ solũ debẽt esse gloriosi doctrina legũ, sed experientia rerum, vt C.eo.tit.const.2.quę est de Inst.co.com. vnde per ordinationem istius compilationis illas sciętis quis illorum, quorum tempore cõstitutiones, consilia,decretales edita sunt,præcessit.

K Resecatis.] Põt ergo dñs Papa derogare constitutionib. pdecessorũ suorũ, non obstante qđ par in parem non hẽt imperiũ ff.de arb.l.nã magistratus. & est ra-

Marginalia (left, partly cut off): sparsas. / Facit text. l. 1. C.de nouo Cod. cõp.& l.2.§. si quid autẽ in tanta. C. de uet. iur. enucl. / Concord. gl.cum text. Insti.de iust. & iu. §.iuris præcepta. in uers.alterum non lædere. & ff.eo.l.iustitia super eo.ver. & ff. qđ quisque iu. in prin.

Marginalia (right): † multa. / 2 De hoc dic ut no.inf. de ele.c.ut circa. l.b.6. Io.An. in nouel. / 3 Inf.de ele. qa diligẽtia. &c.qđ sicut. ĩ fi. & de cõ. præb.constitutus. Ioan. And. in nouel. / † Lateran.c. 1.eod. tit. in 4.compil. / 4 Concord. tex.in l.r. a-queductu.cũ gl. fin. & ibi Cy.& Pet.de Bellapert.C. de furt. melius in l. sed nec.ff.de cõdi.furt. / † Quare dicatur summa, & quare Trinitas, uide p Host.in summa huius ti. in princ.

tori.26.q.2.cõiuges.28.q.j.caue.& inf. de iureiu. quẽadmodum.& est unum de trib. bonis matrimonij. ca. causa.& q.27.q.2.omne itaque.inf.de condi. appo. ca. vlt. Item dr̃ fides securitas siue pactum, quæ etiã hosti seruanda est.23.q.1.noli. Item dr̃ fides qñq; conscientia.inf.de rest.spol.litteras.§.nos aũt.circa princ. & j. de præscr.qm̃ oẽ quod non est ex fide.i.conscientia.de pœn.dist.3.quærat.§.item illud Ambr.aliàs est ver.Itẽ dicitur fides credulitas.secundum quam credimus id ꝙ non videmus. Fides.n.est de re non visa. de pœn.dist. 4.in domo.ver.& si abiero.vnde et dr̃;Fides non habet meritum,cui humana ratio præbet experimentũ. Item dr̃ fides promissio.Insti.de rer.diui.§.venditæ. & infra de spon. duo.cap. 1. Item alio modo dr̃ fides collectio articulorum,ut hic,& 24.q.1.hæc est fides. præterea in symbolo Athanasij dicitur.Hæc est fides catholica,quã nisi,&c.Item dr̃ fides æquitas in actionib.considerata. Insti.de act.§. actionum aũt quædam sunt bonæ fidei, quædam stricti iuris. Fides uero hic describitur ab Apostolo in epistola ad Hebr. prout hic sumitur. Fides est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium. Et dicitur substantia sperandarum rerũ: quia sperare debemus quod dictum est à prophetis esse futurum. Argumentum non apparentium dicitur: quia per prophetias iam completas debemus habere argumentum, idest, probationem non apparentem de futuris complendis,s.de die iudicij,& de fine mundi. Sed uidetur quod definitio ista non sit bona: quia vera definitio conuertibilis debet esse cum suo definito,sed hæc non est conuertibilis: quia spes similiter est substantia sperandarum rerum.unde uidetur inferendum, quod fides est spes, quod est falsum. Item hęc definitio uidetur loqui tantum de futuris, cum fides sit tam de præsentibus,quàm de præteritis & futuris;eo,quòd habet se ad omnia. ad præterita, quia credendum est Christum fuisse natum & passum. ad pręsentia, quia credendum est,ꝙ ipse sit qui in altari quotidie conficitur ad futura,quia credere debemus ipsum uenturum, & iudicaturũ uiuos & mortuos, & ita uidet esse insufficiens ista definitio. & licet diuersa tempora comprehendat,vna tantum fides esse uidetur. 1 Vnde satis potest dici, ꝙ non est uera definitio, sed quædam notificatio fidei ab Apostolo dicta. Potest autem magistraliter definiri. Fides est uoluntaria certitudo absentium infra scientiam,& supra opinionem constituta. Scientia enim habet cognitionem,fides uero non. Vnde dicit August. Fides est credere quod non uides. de pœnit.dist.4.in domo. Species autem fidei sunt duæ.Vna est formata, quam habent boni: & est alia informis, quam habent mali,& existentes in mortali peccato:& fides eorum caret forma. Prima est uirtus,a qua dicuntur fideles quicunque baptizantur.de consecr.dist.4.si qui apud.& talis fides dicitur informata charitate. Vnde sic potest definiri. Fides est qualitas, qua quis credit quod diligit.charitas dignior est, penes quam consistit omne meritum, & est fons uiuus, cui non communicat alienus scilicet a fide. infra de reg. l cet. in fi. & de pœnit.dist.1. omnis qui non diligit. Vnde dicitur, fides nostra est uirtus quam charitas committatur. Vnde dicit August. Fides quæ per dilectionem operatur,est fundamentum omnium uirtutum. 1.q.1. cum Paulus.& aliàs ita definit. Hæc est fides,quæ per dilectionem operatur.de pęnit.dist.2. charitas. §. item dominus Amen.ver.hęc est fides.& non ea quę demonum est,qua credunt,& contremiscunt. De fide informata charitate dicit Abacuch propheta: Iustus autem in sua fide,uiuit. Fides nostra est eadem in substantia cum fide antiquorum, ut dictum est: quod probat Euangelium.Turbæ autem,quæ præcedebant, & quę sequebantur, clamabant dicentes,2 Osanna filio Dauid. Distant tamen in qualitate: quia quod ipsi credebant de futuro,nos credimus de præteritis, s. Christum natum & passum. 3 Principales autem articuli fidei nostrę sunt septem, secundum quod septem sunt dona Spiritus sancti: quos quilibet Christianus scire tenetur, clerici explicite, laici implicite, & credere sicut tenet Ecclesia, & sunt hi: Incarnatio siue natiuitas, baptismus,passio Christi, siue mors eius, descensus ad inferos, resurrectio, ascensus in cœlum,aduentus eius in iudicium. De quibus habes in prima constitutione,firmiter.pro quibus Ioan. in Apocal. legitur fleuisse, ubi dicitur. Vidi librum signatum septem sigillis formam imprimentibus in cœlo & in terra, & apud inferos: & nemo fuit dignus aperire librum, nisi Leo de Tribu Iuda. Et isti septem articuli patens in his versibus.

Nascitur, abluitur, patitur, descendit ad ima:
Surrexit, scandit, veniet discernere cuncta.

Secundum quosdam Theologos, sunt duodecim articuli fidei propter duodecim Apostolos, qui eadem hora instinctu Spiritus sancti symbolum composuerunt. Vnde dicitur symbolum a syn,quod est simul, & bolus,quod est morsellus, quia unusquisque Apostolorum suum morsellum,idest partem suam apposuit. Et est aliud symbolum maius, quod cantatur in Missa, in Nicæna synodo factum propter Græcos, qui non credebant quod Spiritus sanctus procederet ab utroq;. de consecr.dist.5. c.ult. & pen.Est & tertium symbolũ Athanasij: Quicunque vult quod cantatur in Prima. Istud potest appellari quartum symbolum: & ita sunt modo quattuor,sicut quattuor Euangelistæ. Pręmium uero credentium est vita æterna. Pęna uero non credentium est gehenna perpetua, iuxta illud. Hæc est fides catholica, quam nisi quisque fideliter firmiterque crediderit, saluus esse non poterit: & qui crediderit & baptizatus fuerit,saluus erit.infra de bapt.& eius effectu maiores.4.Bern.

De hac materia habes de consec.d.3.c.vlt. de consec. dis.5.c.pe. & vlt.22.dis.p totum.23.dis.qui episcopus.

F[i]rmiter.] non solet summari,sed pro summario diuiditur in duas partes principales. Secunda ibi, Vna vero. Prima tractat de summa trinitate, & eius operibus, de fide catholica, & articulis fidei.Secunda pars principalis tractat de sacramentis.

CASVS. No. ꝙ post symbolum Apostolorum qđ dr̃, Credo in Deum. quattuor concilia condita fuerunt à sanctis patrib. de sum. trinitate & fide catholica contra quosdam hęreticos: de quib.quattuor concilijs legitur 15.dist.c.1.in quibus condemnati sunt quidam hæretici, qui de fide catholica & summa trinitate perperam sentiebant. de hac fide catholica legitur 23. dist.c.2.circa prin.ibi, & ante omnia.Est & aliud symbolum maius quod cantatur in Missa, in Nicena synodo factum propter Græcos, qui non credebant quod Spiritus sanctus procederet ab utroque.postmodum aliud symbolum. 5 Athanasij secutum est illud.s. Quicunque vult. Istud autem concilium posset appellari quartum symbolum,in quo illud de fide catholica,& de summa Trinitate in prędictis concilijs & symbolum continetur, confirmatur, & repetit. Vt ergo melius intelligas casum,diuide c.p. istud in quinq; partes,secundũ ꝙ sunt signatæ.In prima parte dr̃ quod firmiter credere debemus & simpliciter confiteri, ꝙ vnus solus verus est Deus æternus,& immensus, & incõmutabilis, omps, ineffabilis.s.Pater & Filius,& Spiritus S.tres psonę,sed vna essentia,simplex oĩno:Pr̃ a nullo,filius a pr̃e, spũs sãctus ab vtroq; procedens,absq; initio semper & sine fine creator oĩum visibiliũ,& inuisibilium, & spũaliũ & corporalium:qui ab initio tp̃is utranq; de nihilo cõdidit creaturã, spũalẽ & corporalẽ, angelicã & mũdanã,& postmodum humanã quasi cõem, ex corporẽ & spiritu constitutam. Diabolus autẽ & alij dęmones a Deo creati sunt boni,sed ipsi per se facti sunt mali: homo vero peccauit diaboli suggestione. In secunda parte. s. hæc sancta trinitas, de qua præmissum est iuxta ordinat.sumã dispositionẽ tẽporũ p Moysen & [illegible] he tas,& alios famulos suos humano generi doctrinã tribuit

Ad Hebr.ca. 11.

1 De hac dictione,fides, vide meliorem glo. de iure in cap. mouet. in ver. neque. 22.q.1. & p Leg.in rub. C. de sum. trin. & fide cath.

2 Secundum Aug.est uox obsecrantis, magis affectum significans, quã rem aliquã exprimens.

3 De articulis ad humanitatẽ Christi spectantibus loquitur. Vide S. Tho.2.2.q. art.1.8. q.2. art.7.

4 Concor. tex l.1. in ... claras. circa medi.C. co... tit.

5 Hoc regu... la potius di... citur, quam symbolum.

CAP. I.

Firmiter [a] † credimus, [b] & simpliciter, [c] cōfitemur, quod vnus [d] solus est verus [e] Deus æternus, [f] immensus, [g] & incōmutabilis, [h] incomprehensibilis, [i] omnipotens, [k] & ineffabilis [l] Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: tres quidem personæ, sed una essentia, † substantia, seu natura simplex omnino: [m] pater a nullo, filius a patre solo, ac spiritus sanctus pariter ab vtroque; absq; initio, semper, ac sine fine: pater generans, filius nascens, & spiritus sanctus procedens, cōsubstantiales, & coæquales, & coomnipotentes, [n] & coæterni: [o] vnum vniuersorum principium: creator oīum uisibilium, & inuisibilium, & spiritualium, & corporalium, q̄ sua oīpotenti virtute simul [p] ab initio temporis vtranque de nihilo condidit creaturam, spiritualem, & corporalem, angelicam videlicet, & mundanā; ac deinde humanā [q]

buit salutarē. & tādem vnigenitus filius Dei a tota trinitate cōiter incarnatus ex Maria Virgine, spūs sancti cooperatione conceptus, verus hō factus, ex aīa rōnali & humana carne cōpositus, vna psona in duabus naturis, viam vitæ demonstrauit, s̄m diuinitatē immortalis, s̄m humanitatem passibilis & mortalis: subijciēdo sex articulos fidei in psona ipsius Dni: redditurus ī fine sæculi tā reprobis, q̄ electis secundum merita sua. In tertia parte dr̄, ꝙ est vna vniuersalis ecclesia, extra quā nullus oīno saluatur: in qua idem ipse qui sacerdos, est sacrificiū Iesus Christus, cuius corpus & sanguis in sacro altaris veraciter continentur sub speciebus panis & vini, trāsmutatis pane in corpus, & vino in sanguinem ptāte diuina: vt nos accipiamus de suo, quod accepit de nr̄o, & hoc sacramentū nemo pt̄ cōficere nisi q sacerdos sit: qui [illegible] claues ecclesiæ rite fuerit ordinatus, quas Dominus concessit Apostolis & eorū successorib. In parte quarta, videlicet Sacramentum, &c. dr̄, quòd Baptismus qui est secundus articulus fidei, in noīe patris, & filij, & spūs sancti consecratur in aqua: & si in forma concedatur ecclesiæ, a quocunq; conferatur, tam paruulis, q̄ adultis proficit ad salutē. & si post baptismum quis in peccatum prolapsus fuerit, per veram poterit pęnitentiam reparari. Vltimo dicit, ꝙ virgines cōtinentes, & ēt coniugati per fidē rectam, & etiā per operationem bonam ad æternam beatitudinem merentur peruenire. No. istam decretalem in examinatione hæretici. Item no. ex hac l[itte]ra ꝙ simpliciter homo debeat fidem confiteri. Item no. ꝙ pater, & filius, & spiritus sanctus idem sunt secundum substantiam. Itē no. ꝙ diaboli creati sunt boni, sed per liberum arbitriū facti sunt mali. Item no. ꝙ Christus descendit in anima, resurrexit in carne, ascendit in vtroq;. Item no. ꝙ una tantum ecclesia est, extra q̄ nullus pōt saluari. No. ꝙ sacerdos rite ordinatus verum conficit corpus Christi. No. ꝙ sacramentum baptismi a quocunque collatum, proficit ad salutem. No. quòd si aliquis lapsus fuerit in peccatum, potest per veram pęnitētiam reparari. Item no. contra hæreticos, quòd coniugati possunt saluari.

a ¶ Firmiter.] Hoc ideo dicit, quia ordo fidei nostræ ꝓbari nō pōt: & q̄a vbi rō deficit, fides supplet. de cons. di. 4. c. nihil est aliud. & di. vlt. c. vlt. arg. vt qđ sermo sonat affectus sentiat. i. fides. de conse. di. 2. c. reuera. in fi. q̄a fides est de re non visa. de pę. d. 4. in domo. in fi.

b ¶ Credimus.] Hoc ideo dicit: q̄a dubius in fide infidelis est. inf. de her. c. 1. & arg. 22. q. 1. oē qđ, in fi. Et est simile de accusato contra quē nihil est ꝓbatū, & sic remanet dubius qñ se nō purgat. Et q̄a fides est exordiū nr̄æ reparationis: iō prius de ea ꝑmittit. q̄a prius hō debet instrui in fid. de cōs. d. 4. ante baptismū. & c. añ xx.

[Gl. seq. dat tria similia, & submittit genus.]

c ¶ Simpliciter.] Fides. n. simplicibus verbis est proponenda. 23. dist. qui episcopus. & 34. dist. qñ. Sic & testimoniū dēt esse purum. 3. q. 9. pura. & simplex debet esse constitutio, similiter & lex. 4. d. erit autē. Sic & quęlibet scriptura si obscure loquatur, pro non scripta habetur. ff. de ijs quæ pro non scri. ha. l. 1. sic & testimoniū obscurū non valet inf. de ꝓb. in ꝑsentia & inf. de test. cum clamor. & ff. de inter. ac. de ætate, §. nihil interest. Et gñaliter nunq̄ ꝑ extranea verba res est proponenda sed per vsitata, arg. 37. dis. relatum. Io. And.

d ¶ Vnus.] hoc dictum fuit ab dr̄iam plurium planetarum, quos quidā colebant tanq̄ Deos.

e ¶ Verus.] dictus ē ad dr̄iam fictorum.

f ¶ Aeternus.] hoc iō dicit, q̄a misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tp̄a definire. de pę. d. 1. multiplex. & 26. q. 6. is qui.

g ¶ Immensus.] i. sine mēsura: vnde dr̄: Intra oīa non inclusus, extra oīa non exclusus, supra omnia non elatus.

h ¶ Incōmutabilis.] 22. q. 4. incommutabilis. & tñ dat cūcta moueri. vnde Boeth. 3. de consola. Stabilisq; manēs dat cuncta moueri, &c. sæpe tñ mutat sñiam suā vt ibi dicitur, &c. vnusquisque in fi.

i ¶ Incōprehensibilis.] vnde in veteri lege dr̄, Bestia q̄ montē tetigerit lapidabitur. & illud: Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus ab eo. & illud: O altitudò diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, q̄ incomprehensibilia sunt opera † eius, & inuestigabiles vię eius.

k ¶ Omnipotens.] q̄a omnia pōt quæ decēt eius potētiā, & quæ posse est aliquid posse, vnde peccare nō pōt: quia peccare non est aliquid posse: vt ait Aug. immo est aliquid non posse. vt de pę. dist. 2. c. vlt. §. charitas.

l ¶ Ineffabilis.] vnde illud: Sapientiam eius quis enarrabit? quasi dicat, nullus.

[Glo. seq. tractat de triplici compositione, & dat simile in anima.

m ¶ Simplex oīno.] no. ꝙ multiplex est cōpositio. Est. n. proprie cōpositio partis ad partes, vt in reb. corporalib. Itē est cōpositio ꝓprietatis ad subiectū, vt rōnabilitas in aīa. Itē formæ ad substantiam, & substātiæ ad formam, & nulla istarū cōpositionum cadit in Deū; & iō dr̄ simplex oīno. i. in quolibet sensu cōpositionis. [2] Et pone quasi simile ī aīa cuius substātia simplex est: & tñ tria reperiunt in aīa. Intellectus q ꝑcōcipit: rō q̄ discernit; & memoria q̄ cōseruat. Intellectus ꝑcōcipiens pr̄i primo operāti cōparat. Rō discernēs cōparat filio, q̄ est sapiētia pr̄is disponēs oīa in cęlo, & in terra. memoria conseruās cōparatur spūi sancto, [3] qui oīa bona corroborat & confirmat. Sicut ista tria idē sunt in substantia cum anima: sic & tres personæ pater & filius & spiritus sanctus idem sunt in substantia.

n ¶ Coomnipotentes.] vt in symbolo Athanasij, sed tamen non tres omnipotentes, sed vnus omnipotens.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

o ¶ Coæterni.] sed contra vr̄ in dicto symbolo, vbi dicit: & tñ nō tres æterni, sed vnus ęternus. Sol. hic ponūtur adiectiue istæ dictiones, ibi autem substantiue. hæc est differentia, hic designat personas, ibi essentiam, sed totæ tres personæ coæternæ sibi sunt & coæquales.

p ¶ Simul] vnde Salomon: Qui manet † in æternum, creauit omnia simul. vnde in Gen. In principio creauit Deus cœlum & terram; quod simul factum fuit, sed simul dici non potuit.

q ¶ Humanam.] quia prima die angelos creauit, & sexta die creauit homines.

Hác decretā, & seq. subtilissime explicat B. Th. opusc. 23. 24. to. 17.

Similis tex. est in effectu, ī l. nulli. C. de hæretic. eo. tit.

Boethius.

† iudicia. Peccare nō est aliquid posse.

2 Nam si esset quid cōpositū, esset dare aliquid prius Deo. s. partem eius, qđ nō est intelligibile.

3 Alij dnt ꝙ memoria patri, intelligētia filio, voluntas spiritui sancto. Alij ꝙ intellectus patri voluntas filio, memoria spiritui sancto. & de hoc ꝑ Host. in sum. eod. tit. §. 1. Ioan. And.

† viuit.

quasi communem [a] ex spiritu & corpore constitutā. Diabolus [b] enim & alij dæmones [c] a Deo quidem natura creati sunt boni, [d] sed ipsi per se [e] facti sunt mali. Homo vero diaboli suggestione [f] peccauit. ¶ Hæc sancta Trinitas secundū communem essentiam indiuidua, & secundum personales proprietates discreta: primo per Moysen & sanctos prophetas, aliosq; famulos suos iuxta ordinatissimam [g] dispositionem tpm, doctrinā humano generi tribuit salutarē. ¶ Et tandem vnigenitus Dei filius Iesus Christus a tota Trinitate [h] cōmuniter incarnatus, [i] ex Maria semper virgine spiritus sancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne cōpositus, † vna [k] in duab. naturis persona, viā vitæ manifestius demonstrauit. Qui cū secundum diuinitatē sit immortalis & impassibilis, [l] idē ipse secundū humanitatem factus est passibilis & mortalis. Qui ēt pro salute humani generis in ligno crucis passus & mortuus, [m] descendt [n] ad inferos, resurrexit [o] a mortuis, & ascendit [p] in cęlum, sed descendit in aīa, & resurrexit in carne, ascenditq; pariter in vtroq;: † venturus [q] in fine sæculi, iudicaturus viuos & mortuos, & redditurus singulis sēm opera sua, tā reprobis quam electis: qui oēs cū suis, proprijs resurgent corporibus, quæ nunc gestant, [r] vt recipiāt secundum opera sua siue bona fuerint, siue mala: illi cum diabolo pęnam perpetuam, & isti cum Christo gloriam sempiternam.

¶ Tractatur hic de sacramētis Ecclesiasticis. Abb. Sicul.

¶ Vna † [s] vero est fidelium vniuersalis ecclesia,

a ¶ Quasi communem.] idest mediam inter angelicam & mundanam, uel cōem. i. utrique conformē: quia in pluribus conformat se cum angelis. s. in ratione & discretione. & in multis cum inferioribus creaturis, quia sentimus cum illis, & in pluribus alijs.

b ¶ Diabolus.] Dicitur criminator, & est græcum uocabulum. deriuatur autē a dia. quod est duo; & bolus, quod est morsellus, quia duos bolos tm̄ de corpore & anima quærit facere.

c ¶ Dæmones. Dæmon interpretatur sciens. Et est arg. ex hac litera, quod de bono procedat malū: quod est falsum, ut hic exponitur: quia angelus nō habuit remedium sicut homo: quia homo peccauit per suggestionē, angelus per se, sine alterius sugg. stione, ut dicit litera sequens.

¶ Gl. seq. quærit, arguit negatiue, soluit contrarium, & argumento respondet.]

d ¶ Creati sunt boni.] Nunquid est idē de homine? Videt quod nō, per hoc quod dicit Apostol. Eramus enim natura filij iræ sicut & cæteri: a qua nullus liberatur nisi per fidem. de consec. dist. 4. c. 2. quod incipit, firmissime. Dicas quod homo ab initio bonus creat⁹ fuit sicut & angeli, & in charitate: ut de pœ. d. 2. c. tolle charitatem. ver. Adam uero. & c. seq. & c. princeps. vr̄, quod homo creatus fuit immortalis. de consecrat. dist. 4. placuit igitur. versus si. dist. Et auctoritas prædicta sic debet intelligi. Eramus enim natura filij iræ i. eramus digni pœna æterna, siue debitores iræ. i. pęnæ æternæ natura. i. inseparabili vitio, s. originali peccato. Originale enim peccatū inhæret humano generi sicut si esset ei naturale: quia si ut natura nos non deserit dum sumus, ita nec originale peccatum: sed tamen post baptismum non nocet. de conse. dist. 4. c. 2.

e ¶ Per se.] id est ex proprio defectu.

f ¶ Diaboli suggestione.] & ideo magis puniendus est diabolus quàm ipse faciens 86. dist. tanta. cir. fin. ibi. Eos vero. Nec illud excusat diabolum, si homo illud alias facturus esset. ff. de ser. cor. l. 1. §. qui igitur. licet videret quod pro sola tantū exhortatione non dēat teneri. non enim qui exhortatur, mandatoris opera fungit̄. ff. de. ijs q. no. inf. l. ob hæc verba in fi. nec id excusat hominem, quod consilio alterius fecit: quia debuit & potuit explorare apud semetipsū an expediret ei tale cōsilium ff. manda. l. 2. in fi. & si dubitabat, potuit cōsulere peritiores. Quare imputatur alicui. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. sed iuris, & ff. de bon. posses. in bonorum, in fi. & 37. dist. §. vlt. Io.

[Gl. seq. declarat triplicē legē sub triplici tempore.]

g ¶ Ordinatissimam.] Hæc fuit dispositio: quia tria fuerunt tempora: tempus ante legem, & tempus sub lege, & tempus gratiæ. In tempore ante legem habebant homines ius naturale, quo regebantur, quod consistebat in his duobus præceptis contentis his uersibus.

Quod tibi uis fieri, mihi fac: quod non tibi, noli
Sic potes in terris viuere iure poli.

dist. 1. in prin. In tpe sub lege regebantur decalogo Moysi dato a Deo: & tunc contingebant omnia in figura, quæ completa fuerunt tempore gratiæ, quando Dei filius nos docuit pręcepta Euāgelica quibus hodie regimur. in quo scripturæ fuerunt completę & hic est ordo, de quo hic dicit.

h ¶ A tota Trinitate.] Hoc ideo dicit, quia inseparabilia sunt opera Trinitatis. de consec. dist. 3. cap. ult. in fi. & 28. quæstio, 1. sic enim neq; circa princip. Nec potest filius a se facere quicquam, nisi quod uiderit patrem facientem. de consec. d. 5. cap. ult. in fi.

i ¶ Incarnatus.] Hic explicatur primus articulus fidei.

k ¶ Vna.] Hoc fuit figuratum in arca Noe, Gen. 7. ubi fuit redemptio sanctorū per duas naturas, quo ad opinionem, & ueritatem.

ADDITIO. Per duas naturas. s. ligni & aquæ. Habuit etiam inclusio in arca, per quam tunc fuit saluatum genus humanum, figurare. r inclusionē diuinitatis in humanitate, per quam erat saluandum. Ioann. Andr.

l ¶ Impassibilis.] 22. q. 4. incommutabilis. & habetur figura his versibus.

Nil Isaac patitur aries fit victima Christo:
Nec deitas patitur, cum moriatur homo.

22. q. 2. c. si quælibet. §. Abraham. & c. seq.

m ¶ Mortuus.] Hic explicatur tertius articulus fidei,

n ¶ Descendit ad inferos. Quartus articulus.

o ¶ Resurrexit a mortuis. Quintus articulus.

p ¶ Ascendit in cęlum.] Hic est sextus articulus.

q ¶ Venturus.] Septimus articulus.

r ¶ Gestant.] Vnde Apostolus; Hoc mortale indueit im mortalitatem.

s ¶ vna.] Hæc est secunda pars principalis, in qua tractatur de sacramentis. Et primo de sacramentis Eucharistiæ interserens de sacramento ordinis. Secundo de sacramento baptismi: ibi, Sacramentum. Tertio de sacramento pęnitentiæ: ibi, & si post. Quarto de sacramento coniugij: ibi, non solum. Abbas Siculus.

Diabolus dr̄ calumniator. παρὰ διαβολὴ calumniam significat.

¶ Similē & fermè in terminis text. habes. C. eo. tit. in l. inter claras. §. oēs vero. uers. & quoniā unigenitus filius, &c.

Versus.

† Extremum iudicium.

Trinitatis opera sunt inseparabilia.

† Ecclesiæ vnitas.

r Melius diceretur, unione cum humanitate.

Versus.

a ¶ Extra

a ¶ Extra quam.] 24.q.1.quoniam uetus.
b ¶ Est sacrificium.] de conse.dist.2. cap.nec Moyses. unde dicitur.

Versus.

Rex sedet in cœna turba cinctus duodena.
Se tenet in manibus, se cibat ipse cibus.

Christus seipsum communicauit.

Dicit August. De carne B. Mariæ carnem accepit & eandē carnem ad manducandum dedit ad salutē de consec.distinct.2. accesserunt Iudæi, & hoc fuit significatū in persona Dauid, de quo dicitur: Ferebat Dauid manibus suis ut ibi dicitur. Ber.

† Eucharistia.

c ¶ Panis & uini.] Hoc ex causa statutū fuit, ut in alia forma sumeret ppter horrorē, unde dr: Nisi quis mäducauerit corpus meum, & biberit sanguinem meum, &c. audito hoc uerbo scādalizati sunt discipuli, & dixerunt: Durus est hic sermo, de consec. dis.2. prima. de hoc sacramento traditur. ỹ. de celeb. miss. cum Marthæ.

d ¶ Claues ecclesię.] Nota hic, ꝙ non pōt conficere corpus Xpi nisi fuerit ordinatus in forma ecclesiæ.

† Baptism⁹.

e ¶ Sacramētum uero baptismi.] Hic est Secundus articulus q ultimo ponitur: & hic exprimit forma baptismi, quā seruat ecclesia. de cōsecr.di. 4.firmissime.& infra de bapti. & eius effectu c.maiores.

f ¶ A quocunque.] A quocunq; ergo baptismus cōferatur in forma ecclesiæ, ratū est, ut 1.q.1.ꝙ qdā. & de conse.d.4. à quodam, &c. Roman.24.q.1. subdiaconus. §. sed illud.

† Penitentia.

extra [a] quā nullus omnino saluatur. In qua idē ipse sacerdos est sacrificiū [b] Iesus Christus, †cuius corpus & sanguis in sacramēto altaris sub speciebus panis, & vini [c] veraciter cōtinent, transubstātiatis pane in corpus & vino in sanguinem potestate diuina: vt ad perficiendum mysterium vnitatis, accipiamus ipsi de suo, quod accepit ipse de nostro.

¶ Et hoc vtique sacramētum nemo potest conficere nisi sacerdos, qui rite fuerit ordinatus secundū claues [d] ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis, eorumque successoribus Iesus Christus.

¶ Sacramentum [e] † uero baptismi (quod ad Dei inuocationem, & indiuiduæ Trinitatis, uidelicet patris, & filij, & spiritus sancti, cōsecratur in aqua) tam paruulis, quam adultis ī forma ecclesię a quocunque [f] rite collatum proficit ad salutem.

¶ Et † si post susceptionē baptismi qsquā prolapsus fuerit in peccatū: per verā potest semper pęnitentiā reparari. Non solū aūt virgines & cōtinentes, verum etiam cōiugati, [g] per fidem rectam & operationē bonam placētes Deo, ad æternam merentur beatitudinem peruenire.

¶ Idem in eodem. †

¶ *Pater & filius & spiritus sanctus uera unione nō collectiua, seu similitudinaria sūt una essentia, substātia, seu natura: quæ substantia nō est generās, nec genita, nec procedens, quia illi actus non attribuūtur substātiæ, sed personis, nec per hoc in Trinitate concluditur quaternitas. Cōtrariū sentiētes ut hæretici sunt censendi, nisi ab errore resipiscant, & correctioni Apostolicæ sedis se supponant. Abb. Sicul.*

† Cap. 2.

CAP. II.

Damnamus † ergo & reprobamus libellū seu tractatum, quem Abbas Ioachim edidit cōtra

† Cap.2.eo. ti.in 4.compilat.

1 Hoc in genere; nam in c. cleros.21. dist. plures numerātur. adde Ioann. And. in præ at.lib. 6.

2 Propter [...]nera matrimonij, ex edit tamen b fornicationem uindam une non obat. 28.q.1. e enim, & 2. q. 5. si aulus.

ADDITIO. Sed cum sufficiat contritio, nonne melius est abstinere, quam ab hæretico recipere? Sol. ut no.32. dist.cap.præter hoc, in gl.pen.Ioan.And.

[Gl. sequens prosequitur triplicē hominū statum.]

g ¶ Coniugati.] Not.ꝙ tres sunt ordines in ecclesia Dei 1.s.uirgines, continentes, & coniugati. Christus .n. plus amat uirgines q̃ alios: quia sponte tribuunt. ꝙ si bi non fuerat imperatum. cōtinentes ēt plus Deo placent q̃ coniugati: quia non expedit. 2 homini ad regna cælestia tendenti accipere uxorem, ut 33. q. 5. tunc saluabitur. & ea sunt in nostris officijs gratiosa, quæ cum liceret non impendere, tamen causa dilectionis impendimus, 28.q.1. iam nunc.

Damnamus.] Hæc decretalis diuidit in duas partes principales. In prima reprobat doctrinam Abbatis Ioachim. In secunda ibi. Reprobamus damnat illam Almarici. Prima pars facit quinque: quia primo reprobat doctrinam Abbatis Ioachim contra Magistrum sententiarum, quam prosequitur exprimendo motiua & rōnes ipsius. Secundo ibi. Nos aūt approbat sñiam Magistri, quam damnat Ioachim. Tertio ibi.] Cū ergo] respondet auctoritati, qua principaliter mouebat Ioachim. Quarto ibi, [Si quis,] damnat tenentes opinionem Ioachim. Quinto ibi, [In nullo.] protestatur pro monasterio, cui præfuit Ioachim.

CASVS. Magister Petrus Lōbardus dixit in sentētijs suis, ꝙ quędā summa res est pater & filius, & spiritus sanctus, & illa summa res nō est generās, nec genita, nec procedēs, sed est pater qui generat, filius qui gignitur, spiritus sanctus, qui pcedit ab utroq;. Contra istum magistrum Petrum, Abbas Ioachim cōposuit quendam libellū, in quo appellauit magistrū Petrū hæreticum, & insanū pp hanc suā sententiā. dicens ꝙ magister Petrus non tam trinitatem, quā quaternitatē astruebat in Deo, uidelicet istas tres personas, & illam cōmunem essentiam quasi quartā, asserens ille Ioachim, quòd nulla res est quæ sit pater, & filius, & spiritus sanctus, nec essentia, nec substantia, nec natura, tamen dicebat ꝙ pater, & filius, & spiritus sanctus sūt una essentia, una substantia, & una natura: uerumtamen istam unitatem non ueram, & propriam esse dicebat, sed quasi collectiuam, & similitudinariam, sicut multi homines sunt unus populus, & multi fideles una ecclesia. Ad hoc probandum inducebat plures auctoritates. Primo illam de actibus Apostolorum: Multitudinis autem credentium erat cor unū, & anima una. Secundo inducebat illam auctoritatem Apostoli: Et qui plantat, & qui rigat, unum sunt, & omnes unum corpus sumus in Christo. Tertio illam de libro Regum. Populus meus, & populus tuus unum sunt. Vltimo inducebat auctoritatem Euāgelij Ioannis; Volo pater, ut sint unum in nobis, sicut nos unum sumus. Sententiam istius Ioachim damnat, & reprobat concilium istud generale, & hoc usque ad uerbum; Non enim &c. Hic incipit respondere auctoritatibus illius Abbatis, quas inducebat pro sua sententia, dicens quod fideles Christi non sunt unum, id est quædam una res communis omnib. ut dicebat Ioachim, sed modo sunt unum, id est una ecclesia propter unitatem fidei catholicæ, & tandem vnū regnum propter unionem indissolubilis charitatis, & ad hoc probandum inducit cōcilium & auctoritatem Ioannis Apostoli in epistola sua; Tres sunt qui dant testimo-

magistrū Petrū Lōbardū de vnitate seu essentia trinitatis,appellās ipsum hæreticū, & insanū,pro eo ꝙ in suis dixit sētētijs,† quoniam q̄dam summa res est pater, & filius,& spiritus sanctus,& illa nō est generans,[a] neq; genita,neq; ꝓcedēs, vñ asserit [b] ꝙ ille,[c] non tam trinitatem,quam quaternitatē adstruebat ī Deo,videlicet tres ꝑsonas & illam communē essentiam quasi quarta, manifeste protestans, ꝙ nulla res est quæ sit pater, & filius, & spiritus sanctus,nec est essentia,nec substātia, nec natura,quamuis concedat quòd pater,& filius,& spiritus sanctus sunt una essentia, vna substātia, vnaque natura : verum vnitatem huiusmodi non verā, & propriā, sed quasi collectiuā,& similitudinariam esse fatetur,queadmodum dicuntur multi homines vnus populus,& multi fideles vna ecclesia:iuxta illud,Multitudinis credentiū erat cor vnum, & anima vna. & , Qui adhæret Deo , vnus spiritus est cū illo.Itē, Qui plātat,[d] & q̄ rigat,[e] vnū sūt,& oēs vnū corpus [f] sumus ī Christo. Rursus in libro Regum. Populus meus & populus tuus vnū sūt. Ad hāc aūt suā sn̄iam adstruēdā illud potissimum verbū inducit,ꝙ Christus de fidelibus iquit ī Euāgelio: volo pater vt sint vnū[g] ī nobis, sicut & nos vnū [h] sumus, vt sint cōsummati in vnū. Nō.n. [i] (vt ait [k]) fideles Christi sunt vnū,id est, q̄dā vna res, q̄ cōis sit oīb.sed hoc modo sunt vnū,i. vna ecclesia , ꝑp catholicæ fidei vnitatem,& tādem unū regnū ꝓpter vnionē indissolubilis charitatis, quemadmodū in canonica Ioānis Apostoli epistola legit: Quia tres sunt q̄ testimoniū dāt ī cęlo:pater,& filius, & spūs sanctus: [l] & hi tres vnū [m] sunt. Statimq; subiūgitur. Et tres sunt q̄ testimonium dāt ī terra,[n] spiritus,[o] aqua & sanguis[p] & hi tres vnum sunt : [q] sicut in q̄busdam codicibus inuenitur.

Nos † autem sacro approbante concilio credimus, & confitemur cum Petro,quòd vna quędam summa res est,incompre-

† Lib. 1. senten. dist. 5.

Act. 4.

1.Cor.6.

1.Cor.3.

3.Reg. 22.

Ioan.17.

1. Ioan. 9.

Christi deitas triplici testimonio cōprobata.

† Vide Melchiorem Canum, li. 12. c.7. de locis Theolo. §.secunda præceptio.

nium in cęlo,pater,verbum, & spūs sanctus: & hi tres vnum sunt statim subiungens ; tres sunt qui testimoniū dant in terra, spiritus, aqua,& sanguis, & hi tres vnū sunt.Cōfitetur ergo concilium cum magistro Petro,ꝙ vna quædam res est , quæ veraciter est pater , & filius,& spūs sanct⁹ & quælibet persona est illa res & iō trinitas tm̄ & nō quaternitas est in Deo ; q̄a quęlibet triū ꝑsonarū est una res,scilicet substātia, essentia seu natura diuina & illa nō est generans , nec genita, nec ꝓcedens:sed est pater qui generat, filius q̄ gignit, spiritus sanctus q̄ ꝓcedit ab vtroque , ut per hoc denotet̄ distinctio in personis, scilicet vnitas ī natura & licet hic dicat̄, alius est pater, & alius filius,alius spiritus sanctus, nō tm̄ alius est:sed id qđ est pater , est filius , & spūs sanctus idē oīno: sicut ipsa littera probat ab illo loco,licet, &c.vsq; ad verbum illud, Cum ergo , &c. Et ibi respondet auctoritati; Volo pater vt sint vnū, & dicēs ꝙ hoc nomē, vnū aliter accipitur pro ꝑsonis diuinis,& aliter pro fidelibus;secundū ꝙ hoc nomen diuersimode accipit̄ in auctoritate illa.Estote perfecti perfectione gratię,sicut pater vester ꝑfectus est ꝑfectione naturę;dicēs ꝙ siq̄s sn̄iam vel doctrinā p̄lati Ioachī seruare voluerit,uel defendere,tanquam hęreticus censeatur, & ab omnib. euitet̄, ꝑ hoc tn̄ nullū p̄iudiciū Florēsi monasterio generet̄,cuius ipse Ioachim extitit institutor, q̄a ibi & regularis est institutio & obseruantia salutaris; maxime cum idem Ioachim omnia scripta sua mandauit Apostolicæ sedi eius iudicio corrigenda,dictās epistolam,in qua firmiter seipsam fidem confitetur tenere.quam Romana ecclesia . In fine reprobat sn̄iam & doctrinam peruersissimam cuiusdam impij hæretici nomine Almarici, cuius mentem pater mendacij, dēst, diabolus ita excæcauit , ꝙ eius doctrina non tam hæretica, quam insana sit censenda. Not. ꝙ sine ulla diminutione filius nascendo substantiam patris assumpsit. Not. ꝙ ubi similitudo est , potest esse dissimilitudo . Not. unum generale,ꝙ delictum personæ in damnum ecclesiæ non redundat. No.ꝙ licet persona reproberur,non tamen eius acta ; & sic nota ꝙ reprobato originali, non reprobatur quod sequitur ex eo. Not. ꝙ licet aliquis erret in fide, si tamen est paratus corrigi, non est censendus hæreticus.

a ¶ Non est generans.] adiectiue tenetur.i.non generat,licet sit persona generans.

b ¶ Asserit.] scilicet Ioachim.

c ¶ Ille.] .s.Petrus.

d ¶ Qui plantat.] scilicet prædicando.

e ¶ Et qui rigat.] baptizādo in epistola ad Corinthios.

f ¶ Vnū corpus,&c] vnione charitatis,& spiritus,de conse.d. 2.quæris a me.

g ¶ Vt sint vnum.] i. eiusdē uoluntatis.

h ¶ Nos vnum.] s. unione naturæ.

i ¶ Non enim.] Hic respondet conciliū auctoritatibus Ioachim.

ADDITIO. Non est uerum . Vnde dicit Pet.& Abb.ꝙ respōdet ibi, Nos autem. sed ueritas est ꝙ respondet in uersiculo Cum ergo, & ista fuit noua 1 glossa,& forte fuit error scriptorum Io.And.

1 In antiq̄s hæc etiā inuenitur.

k ¶ Ait.] scilicet Ioachim.

Glo. sequē. ponit triplex testimoniū personarum trinitatis.]

l ¶ Pater & filius, & spiritus sanctus.] Pater dedit testimonium deitatis quādo dixit;Hic est fili⁹ meus dilectus,ī quo mihi bene complacui , ipsum audite. Filius dedit testimonium deitatis quādo in monte transfiguratus potentiam deitatis, & speciem æternæ beatitudinis ostēdit. Spiritus sanctus dedit testimoniū qn̄ sup baptizatum in specie columbæ requieuit, vel quando ad inuocationem nominis Christi corda credentium impleuit.

m ¶ Et hi tres vnum.] in indifferētes quo ad dandā gratiam. Vel vnum,i. unius substantiæ vel essentiæ.

n ¶ In terra.] s.ꝙ Christus fuit homo.infra de celeb. miss.in quadam.

o ¶ Spiritus.].i.humana anima , quam emisit in passione.

p ¶ Aqua & sanguis.] q̄ fluxerunt de latere Christi, ut in dec.præd.in qua idem & fuit uera aqua , & non aquaticus humor, ut quidam hæretici mentiuntur.

q ¶ Et hi tres vnū sunt.] nō natura eiusdē substantię, sed coopatione eiusdē mysterij;q̄a spūs ꝑ adoptionē nos filios Dei fecit, aqua fecit nos filios Dei per ablutionem baptismi,sanguis per redemptionem gratiæ.

a ¶ Non

hésibilis quidem & ineffabilis, q̃ veraciter est pr̃, & filius, & spũs sanctus, tres simul p̃sonæ, ac sigillatim q̃libet earũdẽ. & †iõ ĩ Deo solũ modo trinitas est, non quaternitas; q̃a q̃libet triũ p̃sonarũ est illa res, uidelicet substantia, essentia, seu natura diuina, q̃ sola ẽ vniuersorũ principiũ, p̃ter qđ aliud inueniri nõ põt, & illa res nõ est gñans, [a] neq; genita, [b] nec p̃cedens. sed est pr̃ qui generat: & filius qui gignit, & spiritus sanctus qui p̃cedit; vt distinctiones sint ĩ p̃sonis, & vnitas ĩ natura. [c] Licet igit̃ alius sit pr̃, alius fili⁹, [d] ali⁹ spũs sanctus: nõ tñ aliud: sed id qđ est pr̃, est fili⁹, & spũs sanctus idem oĩno: vt s̃m orthodoxã [e] & catholicã fidẽ cõsubstãtiales esse credant̃. Pr̃. n. ab æterno filiũ generãdo, suã substantiã ei dedit: [f] iuxta qđ ipse testatur: Pr̃ qđ dedit mihi maius oĩb. est. Ac dici non põt ꝙ partẽ substãtiæ suæ illi dederit, & partẽ ipse sibi retinuerit: cũ substantia patris ĩdiuisibilis sit, vtpote simplex oĩno. [g] Sed nec dici põt ꝙ pr̃ in filiũ transtulerit suã substantiã generando, quasi sic dederit eã filio, ꝙ nõ retinuerit ipsam sibi: alioquin desijsset esse substantia: Patet ergo ꝙ sine vlla diminutione filius nascendo substantiam patris accepit: & ita pater & filius habẽt eandẽ substantiam: & sic eadem res est pater & filius, nec non & spiritus sanctus ab vtroque procedens. [h] ¶ Cũ ergo veritas [i] pro fidelibus suis orat [k] ad patrẽ: Volo (inquiens) vt ipsi sint vnũ † in nobis, [l] sicut & nos vnũ sumus: [m] hoc nomen, vnum, pro fidelib. quidem accipit̃, vt intelligat̃ vnio charitatis. ĩ grã [n] p̃ personis vero diuinis, vt attendatur identitatis vnitas in natura quẽadmodum alibi veritas ait: Estote perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est. ac si diceret manifestius: Estote perfecti perfectione gratiæ sicut pater vester cœlestis p̃fectus est perfectione naturæ: vtraque videlicet suo modo: quia inter creatorem & creaturã non potest tanta similitudo notari, quin inter eos maior sit dissimilitudo notanda. ¶ Si quis igitur sententiã vel doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere, vel approbare præsumpserit, tanquam hæreticus ab omnib. euitetur. † ¶ In nullo tamen propter hoc Florensi monasterio [o] (cuius ipse Ioachim extitit institutor) volumus derogari. quoniam ibi & regularis est institutio, & obseruantia salutaris, maxime cum ipse Ioachim omnia scripta sua nobis assignari mandauerit Apostolicæ sedis iudicio appro-

a ¶ Non est gñans.] i. nõ gñat, sed est p̃sona generans.

[Gl. seq. distinguit triplicẽ speciem noĩum ĩ diuinis.]

b ¶ Neque genita.] not. 1. ad intelligentiã personarum in trinitate, ꝙ nominum quædam sunt essentialia, q̃dam personalia, quædam notionalia. Essentialia sunt quæ in singulari numero dñr cõgrue de trib. personis sigillatim, vt Deus bonus Deus iustus, æternus omnipotẽs, & similia. in plurali vero numero incongrue dñr iuxta illud Athanasij; & nõ tres dij, sed vnus est Deus. Personalia sunt quę supponũt personã, & ĩ singulari numero; tñ, vt pater & filius & spiritus sanctus. Notionalia [2] sunt quæ notant distinctionem in personis: vt generãs, generata, & procedẽs. Ista notionalia cum veniunt adiectiue, dicuntur tantum de personis, & non de essentia, sed qñ tenentur substantiue: tunc dicuntur tã de essentia q̃ de personis. vnde hęc p̃positio simpliciter ẽ vera, Pater est gñans, siue hæc dictio generans, teneatur adiectiue siue substantiue. Sin autem dicatur, substantia diuina est generans, si hæc dictio, generãs, teneatur adiectiue, falsa est: quia vellet notare distinctionẽ in diuina essentia; si teneatur substantiue, vera est: q̃a tunc est sensus, substantia diuina est generans, i. persona quæ generat. Vnde nomina ista generans, genita, & procedẽs adiuncta nominib. personarum, distinctionem notãt personæ. adiuncta uero cum nominibus istis: substantia, natura, seu essentia diuina, tenentur substantiue, & notant essentiam tantum.

c ¶ Natura.] Hæc est illa summa res, quam dixit magister Petrus.

[Gloss. seq. ponit quomodo in diuinis disiunctiua nomina tripliciter iunguntur.]

d ¶ Alius sit pater, alius filius.] Disiunctiua siue partitiua nomina ut unus, aliquis, alius, duo, uel similia, aliquando significant essentiam, aliquando non. Nomina partitiua iuncta cum nominibus personalibus, non essentialibus in masculino & fœminino genere, notant distinctionem, in personis pater est unus, filius est alius, pater & filius sunt duo. Iuncta vero nominibus essentialib. ita ꝙ eis innitãtur, essentiam notãt: vt pater ẽ vnus Deus, pater & filius sunt una essentia. In neutro uero genere tantum essentiam notant, pater, & filius sunt unũ, i. una res. & ideo optime dicit, alius pater, alius filius, i. alia est persona filij, non tamẽ aliud, immo idem in substantia, vt iam patet.

e ¶ Orthodoxam.] i. rectam. ab orthos, quod est rectum. & doxa, quod ẽ gloria quasi recte gloriosa. Host.

f ¶ Ei dedit.] unde Aug. Nihil habet filius ꝙ nõ nascendo a patre acceperit.

g ¶ Simplex omnino.] De hoc dicas, ut supra c. proxi.

h ¶ Procedens.] scilicet per inspirationem de consecra. d. ulti. cap. penult. in fin.

i ¶ Cum ergo ueritas.] dicit respondẽdo auctoritati prædictæ. Volo, &c. & eã exponit. quam inducebat pro se Ioachim, & exponit qualiter intelligat̃ hoc uerbum, unum, & per hoc etiã alijs auctoritatibus respondetur.

k ¶ Orat.] In Euangelio Ioannis.

l ¶ Vnum in nobis] i. uniti nobis unione spiritus.

m ¶ Vnum sumus] Hic in alia significatione accipitur hoc nomen, unum, unione substantię seu naturæ, ut infra sequitur.

n ¶ In gratia.] i. per gratiam.

o ¶ Florensi monasterio.] nota. quod si auctor reprobatur, eius scripta sunt reprobanda. infra de hæret. fraternitatis. immo & si bona essent, reprobarentur ratione auctoris: quia non licet ei hoc facere 96. distinct. bene quidem. hic uero licet auctor non reprobetur, quia confitetur

se

Ad intelli- ...ntiã huius ...uide Theo...gos lib. 1. ...d. 34. & Th. in 1. p. ...13. adde & Bar. in ...unus. §. ...ff. de pa- ...ubi agũt ...noĩb. sed ...cõsilio.

...n uno ma- ...scripto ...& ideo ĩ ...o solum- ...do trini- ...non qua- ...nitas repe- ...ur. Quæ sic ap- ...latur, q̃a ...sonas no- ...cant ali- ...distinctio- ..., q̃a illas ...inguunt: ...relati- q̃a perso- adinuicẽ ...runt, qñ- proprie- ...s quia p̃ ...personis ...nt. Ioã. ...l.

...n. 10.

Ioan. 17.

† Aliter unũ sunt fideles Christi aliter tres personę diuinę.

Matth. 9

† refutetur.

3 De materia huius gl. Alfons. Cast. li. 1. de iusta hær. puni. c. 15. 16. & 37. Petr. Godoff. in l. dãnato, C. de hæret. & late lib. 2. commento. ĩ Direct. inq̃sitor. Schol. 1.

se seruare fidem catholicã: tamen scripta sua (quia malam habebant sententiam) reprobantur.

a ¶ Corrigenda] & ideo quia paratus fuit corrigi, & se correxit, vt sequitur, non debet dici hæreticus, licet quandoque errasset in fide, 24. q. 1. hęc est fides. & q. 3. dixit Apostolus.

banda, seu ẽt corrigẽda, [a] dictans epistolam, quã ꝓpria manu subscripsit, in qua firmiter cõfitetur se illam fidẽ tenere, q̃ Romana tenet ecclesia, q̃ (disponente Domino) cunctorũ fideliũ mater est & magistra. ¶ Reprobamus ẽt & cõdemnamus peruersissimũ dogma impij † Almarici, cuius mentẽ sic pater mendacij excęcauit, vt eius doctrina non tã hæretica censenda sit, quam insana.

DE CONSTITUTIONIBUS.

¶ Hęc rubrica potest ad pręcedentia, & sequentia sic cõtinuari. Tractaturus auctor de iure, premisit de summa trinitate, & fide catholica, pro sui operis fundamẽto: q̃a vbi fun[da]mẽtum deficit, nihil superędificari potest. 1. q. 1. cum Paulus. Et q̃a omne ius consistit in scripto & nõ scripto, instit. de iure natu. gen. & ci. §. cõstat. & 1. distin. c. consuetudo. §. cum itaq; ius autẽ scriptum est certius, & nobilius: ið auctor præmisit de iure scripto, de cõstitutionibus, & postea de iure non scripto, s. de consuetudine. Abb. Siculus.

¶ De prima parte huius rub. tractatur in 1. dist. vsq; ad 7. inclusiue, & in 9. di. vsq. ad 10. inclusiue & in 13. & 19. & 20. & 29. & 30. & 38. dist. per totũ, & 1. q. 7. c. requiritis, §. nisi rigor. vsque ad c. & si illa. §. breuiter, & 76. dist. ieiunium 2. in fi. De secunda parte, videlicet de concilijs tractatur 15. dist. vsq; ad 19. dist. exclusiue. De vtraq; parte habetur 16. dist.

† Almarici hæreses refert Directorium par. 2. q. 7.

† Cap. 11. Burchardus, lib. 1. c. 61. Ivo p. 5. c. 171. & ca. 1. eod. tit. in 1. compilat.

TITVLVS II.

De constitutionibus.

¶ Ex concilio Meldensi. †

¶ *Iuris canonici statuta oẽs ligant, & eorum ritu tam in pronunciando quã in decidendo iudicia sunt regulanda.*

CAP. I.

CANonũ [b] † statuta [c] custodiãtur [d] ab omnibus. [e] ¶ Et nemo in actionibus, [f] vel iudicijs [g] ecclesiasticis suo sensu, [h] sed eorum auctoritate ducatur.

¶ Gregorius in registro. †

¶ *Constitutio respicit futura & non præterita.*

CAP. II.

COgnoscẽtes: & infra. ¶ Rem quæ culpa caret, [i] in damnum vocari non conuenit. ¶ Quo-

C Anonum statuta.] constitutiones canonum ab omnibus sunt seruandæ. Ioan. And. Primo statuit. Secundo confirmando declarat: ibi. Et nemo. Abb. Sicu.

CASVS. Pręcipit concilium Meldeñ. ꝙ statuta canonum custodiantur ab omnibus, & in actionibus vel iudicijs ecclesiasticis nemo ducatur suo sensu, sed iudicet secundum canones & leges. No. ꝙ canones ab omnibus debent obseruari. No. quòd in iudicijs nemo suo sensu debeat duci.

b ¶ Canonum] generalium scilicet, quia quidam canones sunt personales, quidam locales, 63. distin. cum longe. inf. de electio. nihil. quidam casuales, quidam temporales, vt 29. dist. sciendum.

c ¶ Statuta] non abrogata vel per contrarium canonem, vel per consuetudinem, illa enim seruanda non sunt 26. dist. c. 1. & 36. q. 2. c. vlt. Et dic statuta cõtinentia præcepta, vel prohibitiones. alias si de consilio loquantur non obligarent. 14. q. 1. c. vlt. §. quod præcipitur. 4. dist. c. denique. §. hæc & si legibus.

d ¶ Custodiantur] 1. q. 7. si quis omne. 19. dist. si Romanorum & inf. eod. c. vlt.

e ¶ Ab omnibus.] Sic & leges ab omnibus sunt seruandæ: ut C. de legi. & consti. l. leges 1 & C. de iur. & fac. igno. cõstitutiones. Et dic ab omnibus. s. subditis. Nam Papa & Imperator legib. non 1. constringuntur, ff. de leg. princeps. & 9. q. 3. cũcta. tñ legibus se uelle uiuere profitentur. C. de leg. digna uox. & C. de test. §. ex imperfecto, & ff. de leg. 3. §. ex imperfecto, & inst. qui. mo. test. infir. §. ult. & 2. q. 7. nos si incompetenter.

1 Quo ad m[illegible] constitutiones [illegible] ges t[illegible] de b[illegible] Sotus [illegible] de iu[illegible] ur. q. [illegible] 7. & B[urc]hardus [illegible] 5. decr.

f ¶ In actionibus]. s. ciuilibus.

g ¶ Vel iudicijs.] s. criminalibus, quia iudicium aliud criminale aliud ciuile, inf. qui fil. sint legi. per venerabilẽ, circa fin. §. tria. Nec est necesse ꝓponere actionẽ. inf. de iudi. dilecti. si tamen quis proponit ineptã succumbit, sed aptam potest postea proponere, vt inf de iudi. c. examinata. vbi de hoc 2.

h ¶ Suo sensu.] s. malo. & ẽ simile 3. q. 9. pura. & inf. eo. ne innitaris. q̃nque enim suo sensu vti debet iudex in iudicando proprie accepto vocabulo. ff. de arb. qualẽ, & in authen. de iurciur. q̃d pſ. ab ijs qui administ. reci. circa prin. coll. 2. & inf. de re. nunc. in præsentia. dum tamen ẽm leges, & iura pronunciet in authen. de iudi. §. q̃a vero. vers. omnis iudex. alias est §. coll. 6. & in auth. de defen. ciui. §. iusiurandũ, col. 3. & 3. q. 7. iudicet, & 20. dis. de libellis. & 37. dis. relatum. & inst. de offi. iud. in prin. & C. de sen. & ĩter. om. iud. l. nemo.

2 Cõcor. te[illegible] in l. si a te[illegible] 1. ff. de ex[illegible] rei iud. fa[illegible] 1. fi. non e[illegible] tulit. ff. d[illegible] re iud.

† Quid d[illegible] tur canõ[illegible] tant Doc[illegible] in l. priui[illegible] gia. C. de [illegible] cros. eccl. [illegible] c. 1. d. 3.

† Li[illegible] 35. ad Fo[illegible] natum e[illegible] Neapoli[illegible] num, c. 2. dẽ titu. i[illegible] compil.

COgnoscentes.] Diuiditur in tres partes. In prima ponitur regula ex qua sumitur ratio. In secunda statutum: ibi, Quoties. In tertia declarando applicat ad facti rationem, quæ sumitur ex regula: ibi: Ne detrimentum. Abb. Siculus.

CASVS. Primo ponitur regula generalis, uidelicet, ꝙ nullus puniri debeat sine culpa. Secundo dr̃, ꝙ si constitutio aliqua de nouo promulgatur, extenditur ad futura tm̃ punienda, quę contra ipsam cõstitutionẽ cõmittũtur, ita ꝙ pterita dispendijs nõ puniat, ne detrimentum ante prohibitionem sustineant ignorantes: quod eos (si postea deliquerint) dignum est sustinere. No. regulam: Res quæ culpa caret, in damnum uocari nõ debet. No. quod leges dant formam futuris negotijs. No. quod decretum non ligat ignorantes.

[Gl. seq. adiuuat textum, arguit: allegat duos canones, in cõtrariũ alleg. 4. dupliciter soluit, & remittit.]

i ¶ Culpa caret.] quia q̃d legitime factum est, pęnam non meretur 3 C. de adul. Gracchus, & peccata suos debent tenere auctores, C de pę. l. sancimus, & infr. de ijs quæ fi. a maio. par. c. quæsiuit. & inf. de sent. excommu. Romana, in fi. lib. 6. Et ita est hic arg. expressum ꝙ nemo priuatur iure suo sine culpa 56. dist. satis peruersum. 16. q. ult. inuentũ de restit. spol. conquerente. Arg. contra 22. dist. renouantes, & 34. dist. si cuius uxorem, & c. seq. & 27. q. 2. multorum inf. de cle. coniu. sane. Solu. prima rubrica regulariter uera est, contraria casualia sunt. Vel dicas quod licet quandoque quis priuetur iure suo sine culpa, non tamen fit illud sine causa inf. ut lit. non contest. qui frequenter, §. si uero. causam facile est uidere in contrarijs signatis. In sex casibus priuatur aliquis iure suo sine culpa sua. Vnde uersus.

Paupertas, odium, vitium, fauor, & scelus, ordo
Personas spoliant, & loca iure suo.

Ista notantur in d. c. renouantes, & inf. de priuileg. antiqua. ubi de hoc.

3 Pone[illegible] Ho. uer[illegible] Qui ca[illegible] culpa, ca[illegible] me iudice[illegible] na. Io. An[illegible]

¶ Futu-

a ¶ Futuris.] Sic ergo conſtitutio reſpicit tm̃ futura, & non præterita, ut inf.eo.c.ult.ubi dicemus de hoc.
b ¶ Diſpendijs.].i.damnis, ſiue retractationibus, uel id eſt, detrimentis uel grauaminib. inf.de reſcrip. diſpendioſa.lib.6. Ioan. Andr.

ties vero nouum quid ſtatuitur, ita ſolet futuris [a] formam imponere, ut diſpendijs [b] præterita non commendet: [c] Ne detrimentum ante prohibitionem [d] poſſint ignorantes † incurrere, quod eos poſtmodum dignum eſt vetitos ſuſtinere.

¶ Auguſtinus ſuper illud epiſtolæ ad Hæbreos. †

¶ Poteſtas legẽ condendi & mutandi eſt penes vicariũ Chriſti. Et quod de vno cõnexorũ ſtatuitur, ad aliud cõnexũ extẽditur. Ab.Sic.

CAP. III.

TRanslato ſacerdotio [e]

c ¶ Non commendet.].i.non puniat, uel.i.ſubijciet.

[Gl.ſeq.arguit allegãs duos canones, & unũ alleg.in contrarium, & ſoluit.]

d ¶ Ante prohibitionem.] Argu.neminem ligari conſtitutione antequam ad ipſum perueniat.ut 32.q.4.dixit Sara & 82.diſt.propoſuiſti. arg.contra 16.diſt. quod dicitis. Sed nõ eſt contra: quia ex quo publice ꝓmulgata eſt, & publicata, omnes tenentur ad ipſius obſeruantiam, & omnes ligat poſt duos menſes a publicatiõis tẽpore elapſos in auth. ut factæ nouæ.cõſt.circa prin.coll.5.j̃. de ſent.excõ. nouerit. inf.ne cleri.uel mon.non magnopere.&c. ſuꝑ ſpecula. Nec eſt neceſſe ut ſingulorũ auribus inculcetur: ut in d.c.qđ dicitis.& inf.de poſtul.præla.ad hæc. Niſi probaret ſe extra prouinciam tunc fuiſſe, uel alias impeditum.arg.eſt expreſſum.j̃.qui mat.accuſ.poſ.cũ in tua.

TRanslato.]Quod de nouo cõnexorum ſtatuitur, ad aliud connexum extenditur h.d.Io.An.primo ponit uerba Apoſtoli. Secundo Auguſtini illa exponentis: ibi. Quia enim.

CASVS. ſecundum Pan.ſic poni debet, ut conueniat titulo, Fuit quæſitum a Gregorio auctore huius cõpilationis. an conſtitutio ſeu lex deberet intelligi in proprijs terminis tm̃, an dẽat extendi ad alios caſus. & Papa reſpondet ꝙ debeat extendi ad cõnexa, & ſimilia. ad quod probandum inducit auctoritatem Apoſtoli, qui ex translatione ſacerdotij intulit per conſequentiam translationem legis. Abb.Siculus.

¶ Vel ſic. Quidam Hæbrei licet facti Chriſtiani. ſeruare nolebant legem ad literam, quæ dicebat, præceptum de ſabbato ſeruandum eſſe, & circuncíſionem eſſe ſeruandam, quæ hodie ad literã ſeruari non debent. Hos reprehendit Apoſtolus, dicens quod poſtquam ſacerdotium translatum eſt ad Chriſtianos, neceſſe eſt, ut legis trãslatio fiat. Auguſtinus ſuper illo loco probat, ꝙ hoc facere non debent, quia lex & ſacerdotium ſimul data fuerunt, & ab eodem, & ſub eadem ſponſione, & ideo ſimul ſeruanda ſunt: quia quod de uno connexorum dicitur, de alio debet intelligi. No.ꝙ translato aliquo, transfertur lex, & ſententia, ſeu cõditio. No.quod connexorum idem eſt iudicium.

[Glo. ſeq. recitetur per obiectionẽ & ſolutionem.]

e ¶ Sacerdotio. ſupple leuitico. vt ceſſet obiectio, quæ poteſt fieri de Melchiſedech, qui præceſſit legẽ per q̃ngẽtos annos, qđ innuit ex litera ſequẽti: q̃a ſacerdotiũ ſimul fuit datum cũ lege, uerum eſt, ſupple. leuiticum.

f ¶ Quia enim.] ſunt verba Auguſtini exponentis prædicta uerba Apoſtoli.

g ¶ Simul.] quia in monte Sinai eodem tempore contulit dñs Moyſi legem & ſacerdotium. poſtquam ergo iam translatum eſt ſacerdotium ad Chriſtianos: ergo & lex transferri debet.

h ¶ Sub eadem ſpõſione.] quia poſtq̃ dñs dedit legem filijs Iſrael, dixit eis: Audi Iſrael mandata mea, & ea cõſerua in corde tuo: & ſi feceris. dabo tibi terrã fluentem lac & mel. & tunc ipſi promiſerunt ſeruare legem & ſacerdotium, & ideo dicit, ſub eadem ſponſione. Hic attende: quia dñs in veteri teſtamento tẽporalia ꝓmittebat, ĩ nouo vero ꝓmittit æterna, vt, Centuplũ accipietis, & vitam æternã poſſidebitis, &c. de el b. diſſ. cum Marthæ.

neceſſe eſt ut legis translatio fiat. ¶ Quia enim [f] ſimul [g] & ab eodem & ſub eadem ſpõſione [h] vtraque data ſunt, quod de vno [i] dicitur: neceſſe eſt vt de altero intelligatur.

¶ Idem ſuper epiſt. ad Rom. †

¶ Omne prohibitum a lege peccatum eſt, & omne illud quod ſequitur ex eo. h. d.

CAP. IIII.

NAm concupiſcentiã [k] neſciebam, [l] &c. ¶ Hoc enim [m] elegit Apoſtolus generale, [n] vn-

Aeterna promittũtur in lege Euangelica.

[Glo.ſeq. arguit, & allegat [illegible]]

i ¶ Quod de uno.] Arg. ꝙ vbi eſt eadẽ ratio, ibi debet eſſe idẽ, ius, & ꝙ de ſimilib.idem [illegible] habendum 5.diſ. ad eius vero. ver. ſi n. ea, & 4.diſ.denique, ver. vnũquodque & 16.q.ult. & hoc dicimus. & j.q. [illegible] obiecerit & j̃.de trãsla.intercorporalia. uerſ. ſicut ergo & j̃. tit. ꝓx.ĩter cæteras. in fin. Et quoties ex una radice uitiũ naſcitur, conſequẽs eſt ꝙ vna lege tollatur. C.de nupt.ſi libertã, & 1.q.1.ſicut Chriſtus. & 22. q.2. ſi q̃s ꝑ uer [illegible]. Et quando dicit, qđ de uno dicitur, id eſt, qđ de uno cõſtitutũ eſt: & ſic facit ad titulum: alias non vr̃ facere.

† Addi. noteſt. c.7. [illegible] gun [illegible] nec uerba, [illegible] quæ dĩ gloſſa ordinaria, & c.7.eo.tit. in 1.compil.

NAm ꝯcupiſcentiã. Conſtitutio certum quid prohibens, omnia ꝓhibet quæ ſequunt̃ ex illo. Io.And. Primo ponitur dictum Apoſtoli. Secundo declaratio: ibi, [Hoc enim]Abb.Sicul.

CASVS. Sic ponitur. Legitur in epiſt. Pauli ad Rom. Peccatũ nõ cognoui niſi per legẽ, Nã cõcupiſcẽtiã neſciebã niſi lex diceret, Nõ cõcupiſces. Aug. exponit hæc uerba Apoſtoli, ſ. Nã cõcupiſcentiã neſciebã, dicẽs. hoc enim elegit Apoſt. gñalius, ſ. concupiſcẽtiæ uitiũ, unde oĩa mala oriũtur. cõcludit Aug. ergo lex illa bona eſt, q̃dũ hoc ꝓhibet, oĩa mala ꝓhibet. No. ꝙ licet aliq̃d non noceat, niſi tñ nocere poſſit, ꝓhiberi debet. Item, no. oriuntur, id eſt, oriri poſſunt. ſic potes dicere in dictis teſtiũ. Itẽ no. ꝙ aliquo prohibito, uel conceſſo, omnia concedi, uel prohiberi debent, quæ ex eo ſequuntur.

Ad Rom.7.

[Glo.ſeq.inchoat caſum.]

K ¶ Nam concupiſcentiam.] Legitur in epiſt. Pauli ad Roma. Peccatum nõ cognoui niſi ꝑ legẽ. Nã cõcupiſcentiã neſciebam, niſi lex diceret, non concupiſces. Aug. exponit hic uerba illa Apoſtoli; nam concupiſcentiam neſciebam dicens: quia hoc elegit Apoſt.

l ¶ Neſciebam.] Eſſe peccatum concupiſcere, uel tam graue, ſecundum aliam expoſitionem: Apoſtolus antequam uidiſſet legem, non credebat eſſe peccatum concupiſcere rem alterius, ſed poſtquam inuenit in lege, non concupiſces, credidit eſſe peccatum.

m ¶ Hoc enim.] uerba ſunt Aug. uſq; in fi. Et dic. hoc ſcilicet neſcire concupiſcentiam tantum, uel remouendam a ſe: Vel, hoc, id eſt peccatum ita exponit Auguſtinus. Si intelligas de concupiſcentia carnis tm̃, falſum eſſet, cum Apoſtolus haberet concupiſcentiam, & ſtimulum carnis. unde dixit. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, captiuantem me in lege peccati. 32.q.5.ſi Paulus.

Ad Rom.8.

n ¶ Generale.] ſcilicet vitium concupiſcentiæ, quod eſt generale ad omnia uitia.

[Glo.ſeq.arg.alleg.quinque iura.]

a ¶ Vnde

a ¶ Vnde omnia mala.] Arg. ꝙ uno prohibito, oĩa prohibentur. quæ sequuntur ex illo. 13. q. 5. pęnale, & 4. d. denique. & inf. de fide instr. inter dilectos. ad fi. C. de reb. alienis non alien. l. ult. & C. de legib. nõ dubium. [Glo. seq. dupliciter exponit literam.

b ¶ Oriuntur.] id est oriri possunt, & comprehẽdit genera singulorũ, & nõ singula generum, i. non ẽ aliqđ gen⁹ mali, ꝙ qñq; nõ possit oriri ex ↄcupiscentia. I Et sic intelligit 47. dis. bonorũ, ubi dr ꝙ cupiditas ẽ radix oĩum malorũ. vbi similiter cõprehendit genera singulorũ, & nõ singula generum, & de pęn. d. 2. quia radix. Et eodẽ modo intelligitur illud qđ dicit Imperator, ꝙ auaritia est mater omniũ malorũ. Auth. ut iudi. sine quoquo suffra. §. cogitatio. ver. fi. coll. 2. Et ex hoc gñali uitio concupiscẽtiæ oĩa mala, idest septẽ principalia uitia possunt oriri, scilicet Sup̃bia, Ira, Inuidia, Accidia, Auaritia, Gula, Luxuria, & ideo dicit Aug. cũ Apostolo, ꝙ bona sit lex, quæ dũ hoc, &c. non tñ p̄p hoc singula uitia cuiuslibet generis vt puta, interficere hominẽ periuriũ & similia oriuntur ex cõcupiscentia. Vel expone ꝙ dicit oriuntur, i. orta sunt, præsens pro p̄terito ita exponitur. ff. de uerb. sign. uerbum erit propter concupiscentiã enim primi parentis, omnia mala orta sunt: si enim non concupiuisset, non peccauissemus. 5. dist. ad eius uero concupitum in fi. Vnde Greg. Caro nos læta traxit ad culpam, afflicta reduxit ad ueniam, & sic non esset necesse comprehendere genera singulorum, &c.

c ¶ Lex.] idest, constitutio, ut in prin. decret. lex est cõstitutio. d. 1. & dist. 2. c. 1. & sic facit ad titulum.

† Cap. 3. eadem uerba sunt in glossa ordinaria, & c. 6. eo. tit. l. 1. compila. ✠ Hoc alias ebrietati tribuitur. 35. d. ante ora. aliàs ignorantiæ. 38. dist. ignorantiæ. alias amori pecuniæ 23. d. his igitur. sed non obstat. ut per Host. & Ioã. And. hic.

de omnia mala [a] oriũtur. [b] Bona est ergo lex, [c] quæ dum hoc prohibet, omnia mala prohibet.

¶ Hieronymus in parabolis. †

¶ *Constitutiones decretorũ singularibus sunt opinionibus præferendæ.*

CAP. V.

NE innitaris [d] prudentiæ tuæ [e], ¶ Prudentiæ suæ [f] innititur, qui ea quæ sibi agenda vel dicenda videntur, patrum decretis [g] præponit. [h]

¶ Innocentius iij. Senonen. archiepiscopo, & episcopo Trecen.

¶ *Non ualet cõstitutio collegij in damnũ aliquorum & cõmodum aliorum, cessante rationabili causa. Vel sic; Absque rationabili causa nõ põt maior pars Capituli tollere consuetudinem, vtilitatem priuatam nutriendo.*

CAP. VI.

CVm † omnes: & infra. ¶ Ad audientiam nostram † peruenit, quód Trecen. canonici nouũ fecerũt in Trecen. ecclesia constitutum, [i] ut eis tam in præsentia quàm in absentia reditus suos ex integro percepturis, qui in eadem ecclesia post illam constitutionẽ fuerunt, uel de cætero fuerint instituti redditus in absentia non percipiãt, sed tũc solũ cum fuerint residentes: cum scđm Trecen. ecclesiæ consuetudinem omnes in hoc consueuerunt esse pares.

¶ Statuerũt † ẽt vt (cũ singulis p̄bendis annexæ sint vineæ) ipsis suas dũ vixerint, possidẽtib. vineę decedẽtiũ ad successores ñ trã-

dum. & 3. q. 9. puta. & sup. eo. tit. canonum.

g ¶ Decretis.] idest, constitutionibus, & ita pertinet ad titulum.

g ¶ Præponit.] non ergo sunt postponenda decreta, quæ Hierony. ita commendat; quod etiam fieri non debet 37. dist. relatum.

CVm omnes.] Cõmuniter sic sumatur. Constitutio canonica, quæ non est omnibus communis, & per quam tollitur ecclesiæ consuetudo antiqua nõ ualet. Et duo facit. Nã in prima parte ponit duo statuta successiue facta. In secunda parte duplici ratione præallegata, ambo statuta cassari mandat, secunda ibi. Cum igitur. Abbas Sic. Hæc decre. fuit prima in tertia compilatione, & sequebatur, sumus unum corpus in Christo.

CASVS. Canonici Trecen. tale fecerunt in ecclesia Trecensi cõstitutũ, ꝙ tã ĩ absẽtia, q̃ in p̄sẽtia redit⁹ suos p̄ciperẽ ĩtegraliter: q̃ vero post illã constitutionem instituerentur, nihil perciperẽt in absentia, sed tũc tm̃ cum fuerint residentes: cum tamẽ consuetudo ecclesię Trecen. erat ꝙ oẽs in hoc essent pares. In super cum singulæ p̄bendæ vineas haberent annexas, statuerunt ꝙ ipsi dum viuerent, suas vineas possiderent, & vineæ succedentiũ nõ trãsirent ad successores, sed prouentus earũ inter singulos diuidant. Peruenit ad notitiam dñi Papæ. Papa scribit archiep̄o Senonensi dicens qđ q̃sq; iuris in alterum statuerit, ipse dẽt uti eodẽ, & Sapientis dictat auctoritas, Patere legem, q̃ ipse tuleris, Papa mãdat ipsi archiep̄o ꝙ oẽs canonicos antiquos & iuniores in perceptione p̄bendarum & uinearum faciat esse, pares scđm priorẽ consuetudinem seruatam vsq; ad tp̄s constitutionis præfatæ, uel scđm rõnabilem constitutionem in posterum obseruandam. No. ꝙ constitutio facta in p̄iudicium absentium & futurorũ, non ualet. No. quod quisq; iuris, &c. Not. ꝙ in præbendis percipiendis æqualiter uel inæqualiter, consuetudo attenditur. No. ꝙ si consuetudo fuit ꝙ omnes canonici æquales haberent præbendas, & est immutata, debet ad statum pristinum reformari.

[Gl. seq. obijcit, & soluit contra solu. unã l. allegat, secundo quærit, alle. pro, & soluit distinguendo inter communionem collegiatorum & singularium, & inter necessaria & voluntaria.]

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compilat.

† In multis antiquita. ad audientiam apostolatus nostri.

† Hoc est secundum canonicorum statutum.

Prouerb. 3.

NE innitaris.] Diuiditur quia primo ponuntur verba Salomonis, Secundo verba Hieronymi, & Augustini exponentium illa: ibi, Prudentiæ. Abb. Sicul. CASVS. sic ponitur. In Parabolis Salomonis ponuntur ista uerba: Fili mi habe fiduciam in dño ex toto corde tuo: & ne innitaris prudentiæ tuæ: & ne sis sapiens apud temetipsum. Hieronymus exponit uerba ista, ne innitaris prudentiæ tuæ, dicens illum inniti prudentię suæ, qui ea quæ sibi vñr agenda uel dicenda, præponit statutis sanctorum patrum, uel etiam legibus. No. quod proprium intellectum non debet aliquis præferre decretis sanctorum patrum.

[Glo. seq. inchoat casum.]

d ¶ Ne innitaris.] In parabolis Salomònis ponuntur uerba ista: Fili mi habe fiduciam in dño ex toto corde tuo, ne innitaris prudentiæ, tuæ, ne sis sapiens apud temetipsum. Hieronymus exponit hic partiuculum illam ne innitaris prudentiæ tuæ, &c.

e ¶ Prudentiæ tuæ.] Verba sunt Hieronymi usquè in finem.

f ¶ Prudentię suæ.] In malo, & est simile. 8. q. 1. scien-

i ¶ Cõstitutũ.] Sed nõne canonici isti Trecen. poterant hæc & alia statuere alijs irrequisitis etiã in p̄iudicium successorũ, cũ istud videreť esse ius cõeꝙ absentes nihil percipiant. ꝫ. de cle. nõ resi. inter quatuor. & c. vlt. ꝫ. de appel. peruenit; Imò vr̃ ꝙ sic arg. 10. q. 2. cap. eam. §. hoc ius porrectum. & ff. de pac. rescriptũ. & 7. q. j. factus est. Sed hoc iõ nõ ualuit, q̃a in p̄iudiciũ aliorũ, & malo zelo ꝯ consuetudinem ecclesiæ hoc fecerunt. ꝫ. eod. tit. ex parte. Et transgressor cõsuetudinis, ut trãsgressor legis punien-

puniendus est. 11.dist.in his. Et statutũ siue constitutio debet esse iusta, & honesta, & cõis omnib. 4. distin. erit aũt. & quia cõstitutio ista non erat generalis, nec cõis omnib. ideo non ualuit, &c. Et cum ipsi canonici intelligantur quasi unum corpus, & idem collegium, non debent duplici iure cẽseri. 11. quęst. 2. cognouimus. & inf. de dec. c. cum in tua. Et inconueniens aliud sequeretũ, qđ successores minus haberẽt q̃ prędecessores. & non esset uera successio in ius alterius. ff. de acq. re. do. l. hæreditas. & ff. đ acq. possess. l. cum hęredes. ĩ prin. Ista cõstitutio nõ ualuit, quia sine cõsẽsu epi facta fuit inf. de consu. c. cum consuetudinis. circa fi. ar. cõtra. ff. đ col. l. ult. ubi fit collatio bonorũ natis, sed ñ illis qui sũt nascituri. Sed nũquid est uerũ generaliter, quod maior pars capituli facit, totũ capitulũ facere intelligatur? quod uĩ inf. de ijs q̃ fi. à maio. par. c. cum in cũctis. Dicas qđ si aliquid est cõe pluribus non ut collegiatis, sed ut singulis: quod fit à maiorĩ parte illorum, nihil ualet, nisi oẽs consentiant. ff. de ser. rust. pręd. l. per fundum. nisi rẽ concedãt in naturalẽ usum, qđ põt facere unus ẽt inuitis socijs, & contradicentibus. Instit. de re. di. §. religiosum. uer. in cõe uero sepulchrum. & nisi in casu. inf. de iu. pat. c. postulasti. &c. qm̃ in quibusdã. Si uero sint plures, ut collegium, distingue, si aliqua facienda sunt ex necessitate, ut alienationes, electiones & similia: sufficit quod maior pars facit inf. de ijs quæ si à mai. par. ca. cum in cunctis. tñ alij absentes uocentur. inf. de elec. c. quod sicut. & c. venerabilem. In alijs quæ ex necessitate non fiunt, qualia erant ista quæ isti faciebant, nihil potest fieri, nisi omnes cònsentiant, vt hic, & in prædicta l. per fundum. & debent consentire vt collegium, non tanquam singuli, arg. inf. eod. c. cum M. Ferrar. & infra de elec. c. in Genesi.

seant, sed prouẽtus earum inter singulos diuidantur. ¶Cum igitur quod quisq;[a] iuris in alterum statuit, ipse dẽat vti eo: & sapientis † dicat auctoritas, patere legem[b] quã tu ipse tuleris, mandamus, quatenus antiquos canonicos iuniorib. & iuniores in perceptione fructuum tam prębẽdarũ q̃ vinearum coęquetis[c] antiquis, secundũ priorem consuetudinẽ[d] vsq; ad tp̃s prędictæ constitutionis seruatam, vel secundum rationabilem institutionem in posterum obseruandam. ¶ Idem Tridentino † episcopo.

¶ Constitutio laicorũ, ecclesiam seu eius bona non adstringit.

CAP. VII.

QVę † in ecclesiarum: & infra. Sane peruenit ad audientiam nostrã, ꝙ ciues Teruisini constituerunt,[e] vt si quis se ad inopiam[f] vergere probabiliter allegauerit, † alienandi feudum,[g] quod ab ecclesia vel aliis tenet, liberam habeat facultatẽ: & inf. ¶Volẽtes igitur ecclesiarum indẽnitati consulere, constitutionem huiusmodi, & venditiones feudorũ ecclesiasticorum factas sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu[h] vires decernimus non habere.

a ¶ Quod quisque. ff. quod quisque iur. l. 1. & dist. 1. in prin. decretorum.

b ¶ Patere legem,] Dicit Aug. Talis sum in scriptis aliorum, quales volo esse intellectores meorum. 9. dis. neq; quorumlibet. Nec debent alijs legẽ imponere, quã ipsi negligunt obseruare: inf. de præb. c. pro illorum.

[Gl. seq. notat & remittit.]

c ¶ Coæquetis.] Sic ergo omnes pares debent esse in beneficijs. infra eo. c. cum M. de hac materia nota inf. de maio. & obed. c. statuimus.

[Gl. seq. nota quod ex consuetudine, &c.

d ¶ Consuetudinem.] No. hic arg. optimum, ꝙ in absentia potest quis percipere beneficium sine peccato, si cõsuetudo sit: secus est de iure communi, vt infra de cler. non resid. c. quia nonnulli. & c. relatum.

QVæ in ecclesiarum.] In prima parte ponitur constitutio. In secunda eius cassatio. secunda ibi, Volentes igitur. Abb. Sicul.

CASVS. Ciues Teruisini constituerunt, quod si aliquis ad inopiam vergere se probabiliter allegauerit, liberã habeat facultatem alienandi feudum quod ab ecclesia tenet. Peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ. Papa scribit super hoc episcopo Tridentino, uolensq; ecclesiarũ indemnitati prouidere, decreuit huiusmodi constitutionem, & uenditiones feudorum ecclesiasticorum factas sine legitimo clericorum consensu, uires aliquas non hr̃e. No. ꝙ cõstitutio facta in reb. ecclesiæ per laicos, nõ ualet. No. ꝙ feudum non põt uendi sine uolũtate domini a quo tenetur.

e Constituerũt.] Qđ eis licuit tam iure fori: q̃ iure poli. Et uocatur ius ciuile, qđ quisque populus [1] sibi constituit. Inst. de iur. nat. §. i. & dist. 1. ius ciuile. Sed ex hoc statuto nullũ præiudicium ecclesiæ generaĩ, ut hic, & 96. dist. bene quidem. etiam si in utilitatem ecclesiæ redundaret: si auctoritas Papæ non interuenerit: ut in c. bene quidem. & inf. e. cap. ecclesia S. Marię. & 10. distin. cap. 1. & infra de sen. & re in. c. cum causa.

f Ad inopiam.] si culpa sua eget indignũ, est ei subueniri. 2. ff. deposit. l. bona fides. arg. op. ad hoc 86. dist. non satis. Vel si suo vitio incidit in egestatem. & est simile infra de consuet. c. ex parte.

[Gl. seq. tractat de alienatione feudi infeudatione, & datione in dotem: dat simile de vsurario & emphyteuta. in fine recit. per quæstionem, an vasallus inuito domino feudo renunciet. tenet quod non; allegat vnam in contrarium.]

g ¶ Alienandi feudum.] Qui feudum alienat. cadit à iure feudi, & dominus illud alij concedere potest. inf. de feu. c. 2. & in lib. feu. in tit. de alie. feu. const. si clientulus. sed alij in feudum dare põt. vt in d. const. si clientulus. & in constit. Lotharij, imperialis. nec feudum dari potest in dotem. infra de don. inter vir. & vxo. c. nuper. Nec vsuarius potest usum vendere irrequisito domino, vt Instit. de vsu & habi. in prin. Nec emphyteuta põt vendere meliorationes suas domino irrequisito: quod si fecerit, dominus illud põt reuocare. C. de iure emph. l. vlt. infra de loca. c. potuit. sed facta denunciatione domino, si dixerit se nolle emere, uel si à denunciatione duorum mensium spacium sit elapsum, potest uendere cui vult, dummodo nõ uendat personis prohibitis, infra de loc. & condu. c. potuit. quæ decr. Greg. est, & in prædicta lege. Renunciare autem feudum vasallus non potest inuito domino: cum eius fauore introductũ sit, ut uasallum habeat. arg. C. de act. & oblig. l. sicut in initio. Arg. contra. ff. de ope. lib. l. interdum.

ADDITIO. Dic ꝙ ista l. interdum. non bene facit pro opi. gl. quia loquitur. de operis promissis per libertum. facit melius in l. soluendo. ff. de neg. gest. & l. imperialem. de prohib. feu. alie. per Frid. colla. 10. & ibi Bald.

[Glossa sequens recitetur per quæstio. an consensus sufficiat.

h ¶ Personarum assensu.] Non tamen sufficeret oĩum consensus in hoc casu: quia alienatio facta de consensu omnium circa formam debitam. nulla est, 12. qõ. 2. sine exceptione. & 10. q. 2. hoc ius porrectum. & C. de sacos. eccl. auth. iubemus. in fi. & inf. de reb. eccles. non

† Cap. 2. eo. ti. in 3. compilatione.

† Hoc est allegando probauerit: neque. n. sufficit dicere, nisi probetur.

1 An popul⁹ Roman⁹ possit hodie cõdere legem, no. Ioan. & Bar. Brix. 12. dist. cap. 1. & Azo C. de le. et constit. l. ult. Io. And.

2 Eleemosyna tamen ei dari debet, 42. dis. quiescamus.

...tatonis sci- / ...t in disti- / ...s morali- / ...s vt hic / ...tat. Con- / ...s. facit tex / ... in Rubr. / ...l. 1. ff. qđ / ...isque iu- / ..., &c.

Treceñ.

non: de c. dudum. lib. 1. sed si cōis forma seruata esset, ... additio. inf. de ij: quæ fi. a præla. sine consensu cap. cum nos. sed si læsa esset ecclesia, restituitur in integrum. inf. de in integ. restit. c. requisiuit. & inf. de ... & ... d. c. cum dilecti.

ADDITIO. Hæc gl. non ualet in feudo ecclesiastico, qd de cōsēsu eccl. a qua tenetur, uendi potest nec alienatur, imò idem dñiū remanet penes ecclesiā. inf. de feu. c. 2. de dona. per tuas. dictum ergo Io. tunc procederet, quando ageretur de transferendo directo dominio in emptorem. Ioan. And.

† Cap. 4. eo. tit. in 3 compilat.

Cum accessissent. Diuidit in tres partes. In prima parte ponitur allegatio pro primicerio. In secunda pro capitulo: ibi, Fuit. In tertia diffinitiua commissio: ibi, Quocirca. Abb. Siculus.

† al. primiceriatus dignitas.

CASVS. Quidam canonici Tulleñ. olim significauerūt domino Papæ, qd primiceriatus Tulleñ. tanto tempore uacauerat, quod ipsius collatio ad dominum Papam fuerat deuoluta unde Papa mandauit qbusdā, ut super hoc inquirerent ueritatē, & si uacauisse tanto tempore quod secundum Lateraū. concilium ad dominum Papam collatio fuisset deuoluta, ipsi personam idoneam de personatu ipsius inuestirent. Cum autem super hoc executores procedere uellent, ex parte capituli fuit propositū corā ipsis, quod rescriptū non ualebat veritate tacita impetratum: quia de cōi consensu canonicorum Tulleñ. fuerat constitutum ne dignitas illa esset ulterius in Tulleñ. ecclesia: & ipsa constitutio fuerat per sedem Apost. confirmata: propter quod euidenter patet, quod primiceriatus tanto tempore non uacauit sicut fuit falso domino Papæ suggestum: Propter quod negotium delatum est ad dominum Papam: corā quo omnia ista fuerunt proposita: unde mandat Papa quibusdam, ut si constiterit canonicos Tulleñ. communiter statuisse ne primiceriatus esset ulterius in ecclesia Tulleñ. & statutum ipsum auctoritate Apostolica cōfirmatū fuisse, illud faciāt in suo robore pmanere: nisi postmodū dicti canonici ... aliquem in primiceriū eligēdo. No. qd primicerius dr hēre officium. No. qd qui facit ɔ priuilegiū, amittit uires priuilegij, & sic no. qd ius pdit p abusum. No. qd facilius aliquid immutatū reducit ad pristinū statum, quā qd immutetur.

a ¶ Vacauisset.] nulla iusta causa impediente: aliàs non curreret tempus. ɟ. de concess. præb. & eccle. nō uac. qa diuersitatem. arg. ad hoc 28. dist. de Syracusanæ. & 2. q. 6. anteriorum. §. ad hoc. Et si Papa interdicat aliquibus ne eligant sine suo mandato speciali, tempus scilicet trium mensiū statutū a canone eis currit, nisi intra id tps postulauerit licētiā eligendi. ɟ. de ele. c. vl. Grēg.

b ¶ Constitutum.] At ipsum statutum per sedē Apost. confirmatum fuerat.

Idem.

¶ Dignitas sublata de ecclesia per statutum capituli confirmatum per Papā, vlterius non censetur vacare, nisi per contrarium actum statutum fuerit reuocatum.

CAP. VIII.

Cum † accessissent ad Apostolicam sedem Archid. Tulleñ. & G. Tulleñ. capituli procurator: Archid. proposuit memoratus, quod cum olim quidam Tulleñ. canonici nostris auribus intimassent, quod primiceriatus † in Tulleñ. ecclesia tanto tempore vacauisset [a]; quod ad manus nostras illius personatus esset donatio deuoluta: & infra. Fuit insuper ex parte capituli allegatum, qd de cōi assensu canonicorum Tullen. fuerit constitutum, [b] ne primiceriatus † dignitas esset ulterius in ecclesia memorata: inter canonicos ipsos primiceriatus prouētibus & possessionibus distributis. & infra. Propter quod euidenter apparet, quod primiceriatus ipse tanto tempore non vacauerit, sicut nobis fuerat falsa insinuatione suggestum, & infra.

¶ Quocirca mandamus, quaten⁹ si vobis cōstiterit Tulleñ. canonicos, ne vlterius in Tullēsi ecclesia primiceritatus esset officium, cōmuniter statuisse, ac statutū ipsū. Auctoritate sedis Apostolicę fuisse postmodum (sicut dicitur) confirmatū [c], vos illud faciatis in suo robore permanere: nisi postea dicti canonici

Glo. seq. quærit allegans negatiuè, ponit opin. Io. & uacillando soluit, in fine gl. ponit triplicem effectum confirmationis ex certa scientia.]

c ¶ Confirmatum.] sed nunquid canonici per se possūt minuere præbendas, uel dignitates tollere sine licentia dñi Papæ? Vr qd non: quia nec augere pñt ɟ. de cōsu. c. cū olim. & de ui. & ho. cle. c. qm ut ait. 22. d. c. 1. quia honor ecclesiæ potius debet augeri quam minui. inf. eo. c. ex parte. vbi est expressum qd nō & de consecr. dist. 1. uasa. uers. in hoc .n. & ɟ. de uerb. sig. c. ult. & quia tpibus nostris potius addi reuerentiam cupimus, quam minui. 25. q. 1. q ad perpetuā. & q. 2. quę cunq;. Vnde nec eps potest omittere qn statuat archipresbyterū, quasi solus ipse sufficiat. inf. de offic. archipresb. c. vl. & melius est qualēcunque eligere quàm ordinē plenum non esse. ff. de decur. l. generaliter. §. pen. Ad hoc dixit Ioā. qd ex cā possunt minuere. vt ɟ. de insti. c. 1. & c. auctoritate. & ɟ. eo. c. proxi. & de auctoritate epi scopi. 21. d. in nouo testamēto. Et qd possūt vnā dignitatē tollere uel diminuere, uel mutare pbendas, pbat 16. q. 1. pcipimus. & ɟ. de excess. pla. c. sicut uenire. & ff. cōia præd. l. si qs duas. §. 1. & ff. de neg. gest. l. cum alicui. ɟ. de præb. ca. vacante. & 63. dist. c. quia sancta. §. verum. & 67. dist. quorum vices. & c. chorepi. & in prædicta decretali Honorij. infra eo. c. ex parte. ubi dicit, licet nō sint eius redditus diminuti. & ita vr qd potuissent, si fuissent diminuti. Io. Sed uerius credo, qd ñ possint sine auctoritate Papę, ne qñq; in fraudē hoc facerēt, & cām subijcerent, cū non esset. & hoc idē dr de consensu epi. arg. optimū. ɟ. de verbo. sig. c. vlt. Quod ergo inutile fuit, hic confirmauit auctoritas dñi Papæ ex certa scientia. arg. 16. q. j. c. vlt. sicut & datur actio ex nudo pacto si iuuet auctoritate legis uel principis. ff. de pact. l. legitima. uel tene ut dixit Io. qd pñt iusta ex cā, aliàs non. arg. ɟ. c. proxi. vers. nisi intm. a contrario. Dignitatem tñ non credo qd possint creare uel supprimere sine auctoritate Papæ, ut hic dicit: nec diminuere numerū iuramēto firmatū, cui cōfirmatio sedis Apostol. accesserit, huiusmodi clausula adiecta, s. qd si secus fieret, non ualeret. inf. de præb. cap. dilecto. a contrario. Nota qd cōfirmatio siue constitutio dñi Papę ualet vt ɔfirmet infirmū. 2. q. j. in primis. & 3. q. 6. hoc qppe. Cōfirmat ēt & supplet defectū solēnitatis omissæ. ɟ. de transl. c. 1. Item ualet ut de beneficio illo, quod ex certa scientia confirmatur postea, directe, an licite sit acqsitū, an non, sine nouo mandato nō cognoscatur, ɟ. de confir. uti. uel inut. c. 2. Si uero sub hac forma confirmat, s. confirmamus, sicut iuste possides: talis confirmatio modicum operatur, uel nihil. inf. de confir. util. uel inut. cap. 2. de quo confirmatione habes. infra d. conces. præb. & eccle. non ua. c. quia diuersitatem. e

Glo.

An canonici possint per se minuere præbendas & dignitates sine cōsulto Papæ.

† Primiceriatus ... tradit ... offic. primicerij.

[Glo.seq. arguit ꝓ vnico actu &c. allegãs sex iura, ad ɔtrariũ allegãs quattuor. demũ ponit quattuor opi. Vinc. Io Tācredi.& aliorum, quarũ ql.bet distinguit.]

a ¶ Contrauenerint.] Videtur ꝙ priuilegium unico actu p[...]datur: vt hic.& inf.c.proxi.& inf.de preben.c. pro illorũ. & 11. q. 3. priuilegium. C. de iure dom.impe.l.2. & C. de ijs q ꝑ me. iudi. nõ ap. l.his q. & C. de pact. inter empt. & vẽd.l.commissoriȩ. Argumẽtũ contra, quia delictũ personȩ. & c.16.q.6. si Episcopum. infra de arbi. c. cum tempore. inf.de priui.c. accedentibus. & c.si de terra.

contrauenerint,[a] aliquem videlicet in primicerium eligendo.[b]

Idem Clugieñ. episcopo.

Non obstante certo canonicorũ numero etiã per Papam cõfirmato, prouidẽdũ est receptis vltra numerũ de superexcrescẽtibus fructibus, maxime si voluntarie ꝑ canonicos fuerĩt recepti.

CAP. IX.

CVM † M. Ferrariensis: & infra. Dictus M. pro se ac quattuor socijs [c] suis proposuit, quod Fer-

Vincen.distinguit. aut datur priuilegium ad faciendum, aut ad non faciendum. Si datur ad faciendũ, & is qui impetrauit, spatio decem annorum non utitur eo, perdit illud. ff. de nundi. l. 1. Si uero datur ad non faciendum, si Papa reseruauit sibi aliquid iuris in eo, nõ potest tali priuilegio renũciari expresse. inf. de arbit. c.cũ tpe.sed si nihil sibi reseruauit, puta qa dedit priuilegium de non dandis decimis: tunc non perditur nisi legitimo tpe, s.si quadraginta annorũ spatio fecerit cõtra priuilegiũ decimas soluẽdo. inf.de priu. c.accedentib.&c.si de terra.& 7.q.1.quã periculosũ. sed ibi sufficit ꝙ semel renũciet.s. circa beneficia. Si dat ad excipiendũ, perpetuum est: qa quæ tpalia sunt ad agendũ, ꝑpetua sunt ad excipiendũ.ff.de do. except.l.pure.§.vlti.quód est verum si nemo agat: sed si agat, & non excipitur contra agentem, perditur priuilegium.ff.de procurat.l.Pomponius.§.ratihabitionis.& ff.de cond. inde.l.si is qui. 1

Ioannes.dixit ꝙ si ille q impetrauit priuilegiũ, si directe obuiauit priuilegio, perdit illud vnico actu tñ: vt hic.& inf.c.proxi.& inf.de præb.c.ꝓ illorũ.secus si nõ seruat illud: vel si non tuetur se illo: tunc enim per dit legitimo tpe inf.de priuile.c.accedentib. &c. si de terra. Magis enim delinquit qui directe venit cõtra priuilegium, quam ille qui non vtitur illo.arg.ad hoc.84. dist.quisquis. & inf.de sent.excom. contingit. 2

Alij distinguunt, an priuilegium sit onerosum: & tunc vnico actu tollitur.an sit fauorabile: & tunc non perditur unico actu.

T.melius uidetur dicere, si priuilegiũ datũ est fauore ꝑsonæ seu ꝑsonarũ, quale fuit hic, & similibus concordantijs perditur vnico actu. Si datum est fauore ecclesiæ, siue intuitu relegionis, vt sunt priuilegia de nõ soluendis decimis & similibus: non tollitur nisi legitimo tempore, vt dictum est. Et hæc opinio. Tan. habetur his uersibus.

Priuatam legem tollit contrarius actus.
Si personalis sit, si patet esse realis:
Tunc non perdetur nisi præscripsisse probetur:

Melius videtur dicendum ꝙ sicut sunt diuersa priuilegia in diuersis casibus cõcessa; quodlibet priuilegium locum habeat in suo casu 2 sicut uides in præscriptionibus, quæ diuersa tempora requirunt. Dic ut inf.de deci.c.suggestum.

[Glo.sequens obijcit & soluit.]

b ¶ Eligendo.] Videtur quód talis electio non deberet valere. quia noua dignitas sine licentia Papæ constitui non potest.inf.de consue.c.cum olim.22.dist. c. 1. Sed hæc electio videtur de nouo esse creata, & sine licentia 3 Papæ non dicitur noua dignitas sed ex consequẽtiæ antiquæ dignitatis possunt eam resumere.argu. ad hoc infra de feu.c. 2. & infra de Iudæ. c. consuluit. & ff. de noui operis nunciatio. l. prima. §. si quis ædificium. Ber.

CVm M. Ferrariensis.] Habet materiã prolixam & subtilem, & hoc dicit: Si capitulũ cõtra suã constitutionem de certo canonicorũ nũmero, aliquos recipit in canonicos, de superexcrescentibus fructibus eis prouidere tenetur. Ioan.And.diuiditur in tres partes. In prima ponitur allegatio ꝓ M. & socijs. In secunda ꝓ capitulo: ibi. Verũ.ĩ tertia definitio: ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

CASVS. Canonici Ferrarieñses vt maioribus redditibus abũdarent, statuerunt xiiij.ꝑbendarum numerũ in ecclesia Ferrarieñ. præter illud quod cõi mensæ cõmuniter deputarũt, contra antiquã cõsuetudinem ecclesiæ. postmodũ quadã præbenda vacante in ipsa ecclesia, canonici contra consuetudinẽ ipsã uoluntarie ueniętes, M. & quattuor socios suos receperũt, nullis ꝑbẽdis assignatis eisdem; & quamuis redditus illorũ essent quam plurimũ augmentati, noluerunt tñ eisdẽ de superexcrescentib. redditibus prouidere: ideo inter dictos quinq; & capitulum quæstio super hoc mota fuit corã Ferrarieñ. epõ; tandem ad sedem Apost. quæstio est delata coram dño Papa; omnia ista fuerunt ex parte illorũ quinque ꝓposita: & ex aduerso, ex parte capituli fuit propositum, ꝙ in Ferrarieñ. ecclesia xiiij. ꝑbendarũ numerus fuerat constitutus, & a sede Aposto. confirmatus: tandẽ cum vna præbenda in eadem ecclesia vacaret, ad instantiam quorundã receperunt duos in eandem præbendam, & postmodum ad preces epi dictum M. & quẽdam alium sine præiudicio constitutionis prædictæ in canonicos receperũt, ita tñ ꝙ ipsi de canonicatu nil reciperẽt, donec primi duo essent ꝑbendas integre assecuti, & redditus, qui per eorũ industriã excreuerunt, deputauerũt cõi mẽsæ, quæ minus sufficiens erat: quos quinq; canonici sibi cõtra ꝑdictã constitutionẽ petebãt in beneficiũ assignari. istis & alijs allegatis mandat Papa iudici, vt cũ in cõstitutione prædicta etiam confirmatione Apostolica, uel fuerit uel esse debuerit sicut consueuit expressum, nisi intãtũ excreuerint ecclesiæ facultates, ꝙ pluribus possint sufficere cõpetenter. & ipsi canonici cõtra cõsuetudinẽ suã receperãt quattuor ad vacaturas ꝑbendas ultra numerũ constitutũ: faciat superexcrescentes redditus ꝑdictis quinq; canonicis assignari: ita ꝙ si ex eis æquales cum alijs possint habere præbendas, quod superfluũ fuerit, in cões usus conuertatur, antiquis. canonicis præbendas suas percipientibus cõsuetas, reuocato in pristinũ statũ quicqd ab alterutra partium in præiudicium alterius post motam quæstionẽ corã epo Ferrarien. circa ꝑbendas uel possessiones fuerit attentatum. No. quędã notabilia in hac decretali. Primo quod protestatio non prodest illi qui facit cõtra ipsã protestationẽ. Itẽ ubi certus canonicorũ numerus cõstituitur uel confirmatur, cõditio illa, nisi in tãtum excrescerent, &c. subintelligitur, etiam si non apponatur. Item lite mota nihil est ab alterutra partium innouandum in præiudicium alterius.

[Glossa sequens reci. per q. an sine mandato iste M. &c.]

c ¶ Socijs.] & licet M. haberet mandatũ: tñ sine mandato ꝓ socijs absentibus agere posset, cũ essent cõsortes eiusdem litis: quia agebant ut eis fieret cõicatio de fructibus super. xcrescentibus, tamẽ cauere debet de rato, 4 ut C. de consor. eius. lit. l. 2. & est speciale, aliàs. non admittitur ad agendum sine mandato, nisi esset coniuncta persona. ff. de procura. l. sed hæ personæ. in princi. & inf. tit. proxi. c. nonnulli. Et in alio est hic speciale, quia post litem cõtestatam datur cautio, quod est contra id

† Cap. 5. eo. tit. in 3. compila.

4 De his cautionib. tractauit hic Bonaguida. id quod colligit ex notab. inf. de ꝓcur. c. 1. & c. accedẽs, & c. mandato. & plenius de his. ĩ Specul. de satisda. Io. Andr.

rarien. canonici vt eo [a] amplius suos reddit⁹ augmẽtarent, quo [b] ꝓuẽtus ecclesię (qui diuidi cõsueuerãt inter plures) in vsus cederent paucorum, quattuordecim p̃bendas tm̃, præter id qđ mensæ cõiter deputarũt, in eadẽ ecclesia contra antiquã cõsuetudinẽ [c] statuerunt. Postmodũ vero contra constitutionem ipsam voluntarie venientes dictos quinq; in canonicos receperũt, nullis p̃bendis assignatis eisdem. Et licet eorũ redditus non modicum fuerint augmẽtati, nondum tñ eis voluerunt ex superexcrescentibus redditibus ꝓuidere. [d] ¶ Verum ex aduerso † fuit propositum, ꝙ quattuordecim p̃bendarũ numero in Ferrariens. ecclesia instituto, & Apostolicæ ꝓtectionis p̃sidio roborato: cum vna in eadẽ ecclesia p̃benda vacasset, ad quorundã instantiã duos ad eam, [e] & postmodũ ad p̃ces ep̃i dictũ M. & quendã alium [f] sine p̃iudicio [g] dictæ constitutionis in canonicos receperũt: [h] ita ꝙ ipsi canonici de canonia nihil [i] p̃ciperent, donec primi duo essent p̃bendas integre assecuti. Cũq; per canonicorũ industriã [k] fuerit procuratũ vt ex possessionibus, quas ecclesia tẽpore longo possedit, plures eis reddit⁹ soluerent, superexcrescentes cõi mẽsæ, q̃ minus sufficiẽs fuerat, deputauerũt: quos dicti quinq; sibi postmodũ petierũt cõtra capituli constitutionẽ in bñficiũ assignari. & j. ¶ Mãdamus quatenus cũ in cõstitutione p̃dicta, & cõfirmatione sedis Ap̃licæ vel fuerit, vel eẽ debuerit sicut cõ

est cõtra id quod legitur. ff. de procu. l. Põponius. §. ratihabitionis. Sed illa l. Põponius. loquit̃ qñ per procuratorem lis est contest. Vinc. Sed non credo, ꝙ ista sit talis causa: quia quilibet agere poterat pro se, & sine alijs. & iste M. habebat mandatum ab alijs, alias non fuisset admissus ꝓcurator. Ber.

a ¶ Eo.] id est, intantum.

b ¶ Quo.] id est, inquantum.

c ¶ Cõsuetudinem] Hoc non multũ noceret, dummodo ex causa hoc facerẽt, vt dictum est sup. c. ꝓxi. ar. ff. de decr. ab or. fa. quod semel. & in auth. vt deter. sit nu. cler. colla. 1. uer. non enim. &c. infra de insti. c. 1. & c. auctoritate.

d ¶ Prouidere.] subaudi, ꝙ ille M. cũ socijs suis petebat ex illis fructib⁹ superexcrescẽtib. sibi prębendas assignari.

[Gl. seq. recit. per obiect. quæ tripliciter soluitur.]

e ¶ Ad eam.] Si hoc esset verum, talis receptio non ualebat. inf. de præb. maioribus. & c. tuæ. Sed ꝓbata nõ fuit hæc forma. sed hoc obijcere non poterant, qa fatebantur se fecisse contra constitutionem Turon. cõcilij inf. de præb. c. maiorib. quare nõ essent audiendi. de cõces. præben. & eccl. non vac. cum super quæstione. & sic repelluntur, suam turpitudinem allegantes. inf. de don. capit. inter dilectos. 1 Vel dic. ad eam, idest, ea vacante elegerunt duos simpliciter in canonicos.

ADDITIO. Vel dic secundum Inno. ꝙ forte ambo diuidebant præbendam: sed simpliciter fuerunt electi in canonicos, & non ad ipsam diuidendam: sed postea inter se ordinauerunt de præbenda diuidenda, quod fuit illicitum: sed quia actus fuerunt diuisi, ideo secundus non nocuit primo. ad hoc de rerum permut. ad quæstiones. dixit tamen plus sibi placere, quod no. de præb. c. dilectus, 2. & c. tuæ. & illud quod ibi no. maxime in decr. dilectus. Io. And.

[Gl. seq. recitatur per quæstionem.]

f ¶ Alium.] De quinto non fit hic mentio: quia forte capitulum confitebatur illum elegisse.

[Gl. seq. notat protestationem non prodesse, allegat tria iura. in contrarium allegat quinque, & dupliciter soluit.]

g ¶ Sine præiudicio.] Hic ergo nõ ꝓdest protestatio, qđ est uerum qñ est cõtra substantiã facti, vel rei super qua fit: vt si ꝓtestatus fuisset cũ reciperet aliquẽ in canonicum, ut nõ hẽret præbendã, quæ substantia est negotij, quia qui receptus est in canonicũ, non dẽt carere p̃bendæ, ut inf. de p̃b. c. relatũ. Si uero protestetur sic, ꝙ ea quæ dicit, non dicit animo contestandi litem, talis bene valet. Io. inf. de app. c. solicitudinẽ. & infra de cons. c. olim causam. & ff. de condic. indeb. quod quis sciens. Arg. inf. quod me. cau. perlatũ. & 31. q. 2. Lotharius. ff. qui. mo pig. vel hyp. sol. l. si debitor. §. j. & inf. de in int. rest. c. cũ uenissent. & infra de elec. c. Cumana. circa fi. Sol. ibi protestatio non valet. vbi protestãs, per contrarium factum 2 directe obuiat suæ protestationi, ut in dictis decr. c. solicitudinẽ. & c. olim causam. nisi hoc faceret iusta de causa, vt in d. ca. perlatum. & qñque protestatio plus prodest quam appellatio. C. de fi. fam. l. 2. li. x. Ideo potest dici ꝙ ꝓtestatio ꝓfuit, cum ipsi præbendas consuetas integre ꝑcipiunt, si etiã si isti quinque de redditibus excrescentibus non percipiunt tantum, quantum antiqui: sed tamen præiudiciũ fit eis quantum ad communem mensam.

[Gl. seq. distĩguit canonicã a p̃benda.]

h ¶ Receperũt.] Vnde eis prouidere debebant. inf. de pręben. c. relatum. & c. dilectus. 1. & inf. de conces. præb. c. cum super quæstione. Et nota, ꝙ aliud est canonia, & aliud præbenda. Canonia est ius quod prouenit ex electione, & receptione in fratrẽ, vt hic. Præbẽda est, quę procedit ex institutione & officio, qa ex quo quis facit officium, debet percipere beneficium. Vnde & laicus, vt dicit Vincen. potest habere præbendam, & potest esse præbendarius, sed non posset esse canonicus, infra de instit. cap. ecclesia. Nota quod omnis canonicus debet habere præbendam, sed non conuertitur. sola enim perceptio salarij non facit decurionem. ff. de decur. l. sola salarij. nec quicunque habet canoniam, habet vocem in capitulo, ut puer. infra de ætate & qualitat. capitu. ex ratione, ff. de decur. l. spurij.

[Gl. seq. obijcit & soluit.]

i ¶ Nihil perciperent.] Videtur quod hoc fuerit simoniacum. infra de præben. cap. dilectus filius T. Dic, ꝙ si intellixissent, & actum esset inter partes, quod nihil omnino perciperent, simoniacum fuisset: sed intelligebant, quod tantum de præbendis diuisis nihil perciperent, & hoc patet ex eo qđ dicit infra antiquis canonicis suas præbendas, &c. & canonici nullum pactum cum aliquo fecerunt: sed simpliciter elegerunt illos: ita quod de præbendis diuisis nihil perciperent.

[Gl. sequens obijcit, & soluit.]

k ¶ Industriam.] Hæc uidebatur bona allegatio, quia si per ipsorum industriam redditus sunt augmentati, non debent compelli illos communicare alijs. C. de allui. l. 3. & inf. de in int. rest. c. requisiuit. in fi. alias, c. 1. & ff. de rei ven. l. cæterũ, & nemo cõpellit̃ ad communionem, ff. de cond. indeb. l. si non sortem. § . si centum, ff. pro socio, l. qui admittitur, Papa tñ non admisit illam

† ex diuerso

1 Conco. l. trãsactione. C. de transa. & l. mercalẽ. C. de condi. ob turp. cau.

2 Quod e[...] propri[...] quando p[...] testatio [...] factum se[...] mul nõ co[...] patitur, [...] ergo dupli[...] citer intelli[...] gi potest ali[...] quid, [...] adde Albe[...] tinum tra[...] de agno[...] assertio. q[...] 12. nu. 9. [...] Gersonem tract. de pro[...] testa. con[...] derat.].

fit illam allegationem: quia præiudicauerunt sibi eos recipiendo. Et tot ponendi sunt in ecclesijs quot ex earum fructib. possunt commode sustētari: vt inf. de insti. c. 1. q̄a bene poterant eis prouidere de communibus redditibus: nec distinguitur hic, qualiter redditus augmententur: nec refert ex quo augmētati sunt: vndecūq; processerit, ut j. de uerb. sign. c. si. ADDITIO. Quod si per industriam canonici sua præbēda augmentetur, sibi cedit, nec diuidere compellitur: secus si communitatis p̄dia, vnius solicitudine augmentētur: vt hic, secūdū Host. Io. And. in nouellis.

de rei uendit. l. si fundum. 3. & l. certum. 11. q. 1. quia res. Arg. c̄ inf. de restit. in integ. c. cū uenissent. in fine.

clesia tot beat mistros quot mode pos at susten- ti.

Facit ad e l. q̄d si lit. §. quia idua. ff. de il. edi. no. r. in l. ne-). ff. de re.

sueuit † expressum, nisi in tm̄ excrescerēt ecclesiæ facultates, q̄d pluribus possent sufficere[b] cōpetenter: & ijdem canonici in derogationē suæ cōstitutionis, ad vacaturas p̄bēdas[b] quatuor receperūt vltra numerum[c] cōstitutum, antiquis canonicis præbendas cum integritate[d] percipiētibus consuetas, superexcrescentes redditus prędictis canonicis facias assignari: ita q̄d si ex eis pares potuerint cū alijs sortiri p̄bendas: quod superfuerit, in cōmunes canonicorū vsus (sicut prius statuerāt) siue aliter, prout melius videbitur, conuertatur: reuocatis in irritum quęcūque ab alterutra partium in præiudicium alterius post motam quæstionem[e] coram episcopo Ferrarien. circa præbēdas[f] vel possessiones fuerint innouata.

¶ Idem abbati & conuentui Sancti Siluestri.

¶ Statutum generale laicorum ad ecclesias, vel ecclesiasticas personas, vel earū bona in earum præiudiciū non extenditur: nec speciale etiam si earum commodum & fauorem cōcernat. hoc dicit, quo ad intellectū Abb. Sic.

CAP. X.

Ecclesia † S. Mariæ: & inf. ¶ Nos attēdētes; ꝙ laicis (ēt religiosis[g] sup ec

a ¶ Possent sufficere.] Arg. cōditionē subintelligēdam: vt 22. q. 2. beatus. ff. q̄ satisd. cog. l. vlti. j. de iureiu. c. quēad modū, ubi d̄ hoc & inf. de rescript. ca. 2.

[Glossa sequens ponit opinionē quā reprobat.]

b ¶ Ad vacaturas p̄bendas.] Per hoc quod dicit, ad vacaturas, dicunt quidā vt Papa Innoc. iiij. quod hæc decre. cōtinet dispensationē & non ius commune. Sed non est uerum, immo continet ius commune: cum ex confessione vtriusq; partis cōstet illos fuisse receptos in fratres, & ad ius canoniæ. Sed hoc nō est cōtra, quod aliq̄s recipiat in canonicum, & expectat præbendam: sed nullum percipere beneficium, si percipi possit, est contra ius. inf. de p̄ben. c. dilectus. 1. & c. relatum, q̄a aliud est canonia, aliud præbenda: ut dictum est sup. e. c. & ideo Papa mādat eis dari superexcrescentes redditus.

[Glossa sequens quærit & soluit.]

c ¶ Vltra numerum.] Hic potest quæri utrum isti qui quotidie recipiuntur ultra numerum, habeant vocem in electione episcoporum vel aliquorum prælatorum? Dico standum esse consuetudini. 1 & si nulla sit cōsuetudo, adhuc non credo quod debeant vocari ad huiusmodi tractatus uel electiones, cum nondum habeant plenum ius nec etiam possessionem.

[Glossa sequens quærit, & dupliciter soluit.

d ¶ Cum integritate.] Sed cum canonici isti uoluntarie receperunt quatuor ultra numerum constitutum authoritate propria contra suam constitutionem, quare non compelluntur communicare suos redditus illis vt sint oēs æquales, cū renūciare videantur suo priuil. sup. c. p̄ximo? Potest respōderi ꝙ ipsi hoc nō petiuerunt. ut in littera patet, & condēnatio non dēt fieri nisi quatenus petitū est: ut inf. de ord. cog. c. cū dilectus. Vel dicas ꝙ si ēt petitū fuisset, non debebāt cōdēnari: quia non fuerunt recepti ultra numerum p̄bendarum, licet ultra canonicorum numerum: ut satis apparet in littera ipsa ut d̄r sup. eo. c. in notula per hoc.

[Glossa sequens notat & signat contrarium.]

e ¶ Post motam quæstionem.] 2 Not. ꝙ quicquid in præiudicium alterius partis lite pendente fit, debet in irritū reuocari inf. ut lit. penden. c. ecclesia sanctæ Mariæ. inf. de despō. imp. c. ad dissoluendum. in fine. & C.

oncor. in l. ob- re. §. an am. ff. ff. pro- & in l. eorum. f. de aq. rcen.

nc gl. esse Inn.

f ¶ Circa præbendas.] Vt si aliqua præbenda de antiquis vacauit lite pendente: & illa forte sit alijs assignata: vel si aliquis possessiones illas quas petebant, sibi in beneficijs occupauit totum debet in irritum reuocari.

& Panor. ad hoc. s. ꝙ reuocant attētata lite pendente q̄n attentaus de perfidia notatur.

Ecclesia sanctę Mariæ.] Famosa est hæc decret. & cōmuniter sic summatur. Causæ ecclesiarum per cōstitutiones laicorum definiri nō debent. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponit duplex definitiōis motiuū. In secūda definitio: ibi quod a senatore. Abb. Sicul.

3 Vide de cleri. excōi. min. illud. super gloss. s. quia. Ioann. And. in no.

¶ Casus sic ponitur. Ecclesia sanctæ Mariæ in via lata mouit quæstionem cōtra Ioan. de Archeia super quibusdam possessionib. coram iudice delegato a Rom. senatore. lite pendēte. Idem Ioan. possessiones illas transtulit in monasteriū S. Siluestri. tandem absolutus fuit idem Io. appellatū fuit ad senatorem, coram quo idem Ioan. dicebat se non esse conueniendū: quia non possidebat illas possessiones. Demum senator Romanus occasione cuiusdam statuti, in quo continebatur, ꝙ si quis rem litigiosam lite pendente transferret in alium, illa possessio deberet auferri possessori; & petitori dari; spoliauit monasterium possessionib. illis, & restituit illas ecclesiæ sanctæ Mariæ, monasterio nō citato, uel cōfesso, uel cōuicto. Vnde monasterium conquestum fuit domino Papæ. Papa considerans ꝙ laicis quantumcumq; religiosis super ecclesijs & personis ecclesiasticis nulla est attributa facultas; & si ab illis proprio motu quid statutū fuerit. quod ēt ecclesiarum utilitatem respiciat & fauorem, nullius debet esse momenti, nisi per Romanā ecclesiam fuerit approbatū; (unde statutū Basilij de nō alienandis p̄dijs rusticis uel urbanis, ministerijs, & ornamētis ecclesiarum, licet in se bonum fuerit, illa ratione reprobatum fuit, quia p̄ sedē Apost. nō fuit roboratū] ideo q̄d a senatore fuerat factum in præiudicium monasterij non conuenti, non confessi, nō conuicti, dn̄s Papa in irritum reuocauit, & easdem possessiones restituit monasterio supradicto. No. ꝙ laici de reb. ecclesiæ, uel p̄sonis ecclesiasticis nihil disponere possunt in præiudicium ecclesiæ. Item ꝙ sententia lata contra absentem nō citatum, non confessum, non conuictum, nihil ualet. Item nota, quòd iudex ecclesiasticus potest retractare sententiam iniquam iudicis sæcularis.

† Cap. 5. in 3. compilatione. tit. de foro comp.

g ¶ Etiam religiosis.] Sic ergo laici de rebus ecclesiæ nihil disponere possunt siue in temporalibus, siue in spiritualibus. ut hic, & 96. dist. bene quidem. unde hæc decretalis sumpta fuit & inf. de reb. eccl. nō alie. c. cum laicis, q̄a ius spirituale, puta ius eligēdi in ecclesia collegiata, ēt si sit patronus, nō cadit in laicū. j. de elect. c. sacrosancta & c. Massa. nō obstante aliqua consuetudine. ut ibi dicit Gregorius. 4 Nec de re sp̄uali compromitti

4 Quod dic ut no. de iu. patr. nobis Ioan. And. in no.

ti potest in laicum. inf. de arbi. cõtingit. nec iudicare de rebus ecclesiæ possunt inf. de iud. c. decernimus.

[Glo. seq. arguit, & remittit.]

a ¶ Personis ecclesiasticis.] Arg. ꝙ eodem iure censeri debent bona clericorum & ecclesiarum: vt inf. de ui. & hone. cler. ca. vlt. vbi de hoc.

[Glo. seq. notat & remittit.]

b ¶ Ab ecclesia.] Sic ergo ꝙ alias est infirmum, confirmatio Papę facit firmũ. infra de transact. ca. 1. De hoc dictũ fuit supra eo. tit. ca. cum accessissent

† Vide c. q̃ i ecclesiarum. sup. hoc tit.

c ¶ Statutũ.] 96. di. ca. bene quidem.

† Hic ... præfectus urbis Romæ.

d ¶ Prædijs rusticis.] rusticum prædium appellatur, q̃d est sine aliquo ædificio. Vrbanum prædium vbi factum est ædificium, vt dom⁹ vt ff. cõmunia præ. vr. & rub. l. 1. & ff. de seru. rusti. præ. l. 1. & ꝑ totum. & de ser. vrba. præ. ꝑ totũ.

e ¶ Ministerijs.] .i. uasis vel Istrumẽtis.

f ¶ Ornamentis.] vt pallijs & consimilibus, quibus ornatur ecclesia.

[Gl. seq. exponit, obijcit, & soluit.]

g ¶ Non conuenti.] bñ dicit, nõ cõuẽti: qa conuẽtio siue citatio est principiũ siue fundamentum ordinis iudiciarij. 1 Primo enim est quis citandus: vt inf. de maio. & obe. c. inter quatuor. & inf. de proc. qm̃ contra falsam. Vbi consimilia per ordinem ponũtur, citationes, & dilationes, &c. per conuentionem perpetuatur iurisdictio delegati. inf. de offic. deleg. cap. gratum. Sed vr̃ ꝙ potuit procedere altera parte absente, cum esset iudex appellationis. inf. de app. c. sæpe. & c. interposita. & 2. q. 6. ei, qui appellat. in prin. ibi appellatore cessante, & d̃t lex, ꝙ quasi priuilegiũ est illius qui cognoscit de appellatione, procedere altera parte absente. C. de temp. app. l. vlt. §. illud. Sed non est ita, ꝗ enim quis dẽt citari 2 quæcunque sit cã, etiam in causa appellationis. inf. de appel. per tuas. immo non valet sententia, vbi peremptorium edictum non venit ad absentis notitiam, vel ad eius domiciliũ. ff. quæ sen. sine appel. l. 1. §. item cum ex edicto & Ioan. de Archeia coram iudice appellationis erat. ne defendebat monasterium, quia dicebat quod non possidebat.

1 Tex. est in l. 1. C. de præscri. long. tẽpo. & ĩ l. uir bonus. ff. iudica. solu. & C. ne de sta. defun. l. si pater.

2 Nisi fuisset termin⁹ assignatus, qui hẽret uicem peremptorij, infra de app. sæpe. Ioan. And. in no.

ADDITIO. Vnde contraria locũ habent quãdo est quæstio inter appellantem, & appellatum; hic uero monasterium nec erat appellans nec appellatum, secundum Abb. Ioan. And.

h ¶ Nec cõfessi.] Et hoc verũ est: qa nemo iudicandus est, nisi cõuictus uel spõte confessus, 3 q̃d si fiat, sñia nulla est: ut 2. q. 1. nos in quenquam. & r decre. quã habẽs j. ut lit. pen. c. ecclesia intelligas finem istius capituli.

3 Facit tex. in l. ꝑinde. ff. ad l. Aqui. & C. de con. fes. l. fi.

EX litteris. pœna priuationis à cõione, quæ ꝑꝑ cõtumaciam ex cõstitutione infertur, temporalis est, & non perpetua. Ioan. And. Prima pars ponit statutũ, & factum ex quo surgit dubitatio. Secunda dubitationem soluit, duas rationes inducens. Secunda ibi, Quia

clesijs & personis ecclesiasticis[a] nulla sit attributa facultas: quos obsequẽdi manet necessitas, nõ authoritas imperãdi, a q̃bus si q̃d motu ꝓprio statutũ fuerit quod ecclesiarũ etiã respiciat cõmodum & fauoré, nullius firmitatis existit, † nisi ab ecclesia [b] fuerit approbatum. Vnde statutũ [c] Basilij † de nõ alienãdis p̃dijs rusticis [d] vel Vrbanis, ministerijs,[e] & ornamẽtis[f] ecclesiarum: illa reprobatũ fuit potissima ratione, quod authoritate non fuit Romani Põtifi. roboratũ. ¶ Quod a senatore factum fuerat in præiudicium monasterij non cõuenti [g] nec cõfessi [h] vel cõuicti, in irritum reuocãte, easdem possessiones restituendas sibi sententialiter definimus.

tamen. Abb. Sicul. Ista decre. erat in tit. de iureiu. in tertia compilatione.

CASVS. Magistri artium liberalium Parisijs commorantes, à consuetudine antiqua in quibusdam articulis deuiauerant. Vnde ipsi volentes consuetudinem pristinã reformare, iuramento interposito statuerunt, ꝙ si q̃s magistrorũ ordinationi vniuersitatis ipsorũ duceret resistẽdũ, & tertio cõmonitus vniuersitati eorũ parere cõtemneret, ex tunc cõsortio magistrorũ priuaretur ꝑꝑ q̃d magister G. supradicta cõione ipsorũ fuit priuat⁹, tãdẽ voluit obedire vniuersitati, sed vtrũ dẽat recipi, dubitat̃: q̃dã dicebant ꝙ sic debebat remanere priuatus. Alij dicebãt ꝙ recipiendus erat, ex quo volebat satisfacere. Alij dicebant ꝙ non posset recipi ꝑꝑ iuramẽtum absque licẽtia Papæ. Vnde Papa cõsultus rñdet ꝙ cõstitutum nõ fuit, vt huiusmodi priuatio inperpetuum duraret, cum tam de iure cõi, q̃ de cõsuetudine ecclesiæ extitit. alias, & existat, vt q̃ ꝑꝑ contumaciã aliorũ cõione priuatur, cum satisfacere voluerit, restitui debeat. Mandat dñs Papa, quod dictum magistrum obedire uolẽtem admittant in magistralibus ad consortium uniuersitatis. No. ꝙ q̃ simpliciter a cõione aliorum excluditur ꝑꝑ contumaciam, debet recipi cum satisfacere uoluerit. Item nota quod iuramentum est benigne interpretandum.

¶ Idem vniuersis Doctoribus Parisijs commorãtib.

¶ *Pæna simpliciter apposita propter contumaciam in dubio intelligitur temporalis, & non perpetua.*

CAP. XL.

† Cap. 12. In 3. compilatio. ti. de iureiurando.

EX litteris † vestræ deuotionis accepimus, & infra. ¶ Licet a uobis fide p̃stita, fuerit constitutum, vt si q̃s magistrorum ordinationi uniuersitatis ipsorum duceret resistendum & primo, scd̃o, tertio ve [k] cõmonitus infra triduũ[l] vniuersitati parere contemneret magistrorum, ex tunc bñficio societatis eorum ĩ magistralibus priuaret̃, & ob hoc magister G. fuerit eorũ cõmunione priuatus. ¶ Quia tñ constitutum nõ fuit, vt ĩ ꝑpetuum [m] hmõi priuatio per-

i ¶ F. de.] idest, iuramento.

k ¶ Tertiove.] Hæc est. n. legitima & canonica citatio siue admonitio trina. 24. q. 3. de illicita. §. de conuẽtione. 16. q. 7. oẽs decimæ. & 17. q. 4. de p̃sbyterorũ, qa uin dictã sꝑ dẽt p̃cedere monitio. 12. q. 2. indigne. in prin. j. de ui. & ho. cl. ul. & j. de s ẽ. exc. cõtigit. 2. & c. sacro.

l ¶ Infra triduũ.] Nimis breuis fuit terminus, qa non poterat deliberare ad plenum, & ideo potuit in promptum incidisse periculum simile. 2. q. 6. anteriorum. j. rñ. ubi olim triduum dabatur ad appellandum, unde dati fuerunt postea decem dies, uel saltem terminum decem dierum statuissent: quia illud tempus modicum appellatur. ff. de const. pec. l. promissor. §. 1. & propter breuem terminum potest appellari. inf. de dila. c. 1.

[Glo. seq. ponit opi. Inno. pro qua alle. 5. iura. Alle. in contrarium, & soluit.]

m ¶ In perpetuũ.] dicit hic Inno. iij. ꝙ aliud est aliquẽ simpliciter excludere, & aliud in ꝑpetuũ excludere simile. 33. q. 4. ñ oportet. 3. ĩ gl. fi. & simile. 2. q. 1. sũt nõ nulli uer. beatus. ibi, nõ dicit. & j. de don. c. pastoralis. sic. ff. ꝓ so. coiti societatẽ. & l. 3. §. 1. & in gl. Ar. contra. 50. di. c. 1. in fi. ibi, nõ statuta ꝑpetua, sed temporaliter dilata credat̃. & C. de pæ. l. seruus. in fi. ibi, cũ q aliqñ. ex quo enim non est tp̃s definitũ. de quolibet tempore intelligitur. 1. q. 1. eos. & ff. de euic. l. si rem. §. ul. &

inf. de

ǰ.de priuil. c.quia circa. ubi uerbũ simpliciter positum ad futura tempora trahitur, & generaliter intelligit. Itẽ inuenio ꝙ idem est perpetuo remouere quod simpliciter remouere: vt 1.q.j.reperiuntur.in fi.& 79.dist. si quis ex epĩs.10. q.1. quia sacerdotes. 27. q. 1. de viduis.Ioan.& infr. de cohab.cler.& mul.c. clericus. Sed circa tali. consideranda est natura siue causa cuiuscunque negotij. hic enim punitur ꝑ contumacia, & non pro crimine: & contumacia sæpe purgatur, ut facile est uidere in multis.

durarent; cũ tã iuris canonici [a] q̃ nostri moris existat, vt is qui propter cõtumaciam cõione priuatur, cũ satisfactionẽ congruã exhibuerit, restõnem obtineat; Mãdamus quatenus supradictũ magistrũ statutis vestris nunc humiliter parere curantem, ad cõionis vestræ consortium in magistralib. admittatis. [b]

¶Honorius iij. episcop. cantori Cabilon.

¶Non possunt canonici sine causa restringere numerum canonicorum seu præbendarum. Abb.Sic.

CAP. XII.

EX † parte epĩ Eduensis fuit propositum, quod canonici Edueñ. proprijs commodis inhiãtes [c], præbendarum numerum ab antiquo in ecclesia Edueñ. statutũ (licet non sint eius diminuti [d] reditus) restrinxerunt: & infra. ¶Nolentes igitur diuini numinis minui cultum, sed potius augmentari, mandamus, quatenus antiquum numerum facientes auctoritate nostra seruari; præbendas, quas a tempore vltimi statuti inueneritis uacasse in ecclesia memorata (non obstãte aliqua cõstitutione super hoc a canonicis ipsis facta: vel confirmatione [e] † a nobis ab eisdem obtenta) personis idoneis [f] cum cõsilio [g] episcopi cõferatis.

¶Greg. ix. Archipsbytero S. Marię Maioris de Vrbe.

¶Constitutio futura respicit et non præterita, nisi in ea de præteritis caueatur.

CAP. XIII.

QVoniam constitutio Apostolicę sedis om-

a ¶ Iuris canonici.] ǰ.de sent.excom. c.ꝑ tuas.& ǰ.de uerb. signif.c.cũ olim. & c. ex parte.ibi est exemplum de contumacia,& crimine.

[Glo. sequens recipit. quæstionẽ.]

b ¶Admittatis.] iõ obstante illo mãdato, si quid in medio tempore deliquisset, posset repelli ǰ. de testi.cog.c.præterea. arg. ff.de transact. l. cum Aquiliana.

ADDITIO. Vide de iureiur. ca.ueniens. super gl.2. Io.Andr. in nouel.

EX parte.] non ualet statutum per qđ diuinus cultus sine causa diminuitur etiã si super hoc intercesserit in forma communi Papæ confirmatio. Io. Andr. primo narrat factum corrigendum. in secunda corrigit. secunda ibi, Nolentes. Abb.Sic.

¶Casus sic ponitur. Edueñ.canonici, ut maioribus redditibus abundarent, numerũ præbendarum in ecclesia Hedueñ.ab antiquo statutum restrinxerunt, licet reditus ipsorũ non fuerint diminuti: significauit hoc epĩs Edueñ.domino Papæ. nolens igitur Papa cultum diuini numinis diminui, sed potius augmentari, mandat quibusdã, vt antiquum numerum faciant in ecclesia Edueñ. seruari: & si quas præbendas à tempore vltimi statuti vacasse inuenerint personis idoneis illas conferant de consilio epĩ, non obstante aliqua constitutione super hoc à canonicis ipsis facta, aut confirmatione à sede Apostol. obtenta. Not. quod numerus clericorum per solos canonicos non potest diminui: nec ualet statuũ super hoc factum, nisi Papa ex certa scientia illud confirmaret.

c ¶ Proprijs commodis inhiantes.] idest, cupiditati intendentes. vitium denotat. simile s̃.eod. c. cum omnes. & supra.eo.c.cum M. Ferrariensis.

[Glo.seq. infert à contrario, & remittit in fi.allega. c.contrarium.]

d ¶ Diminuti.] secus si essent diminuti. qa tũc vr̃ ꝙ auctoritate epĩ. possunt diminuere numerũ. Arg.infra de vita & honest. cleri.ca. quoniam vt ait. sicut augmẽtatis facultatibus plures possunt institui etiam vltra numerum statutum supra eo.c.cum M.arg.inf.de cẽsi. c.quanto. & 21.dist.in nouo. & C.de epis. & cle.c.in ecclesijs.de hoc dictum est. supra eo. c. cũ accessissent. dic vt ibi. Arg.contra.inf.de.ver.sig.c.vltimo.

[Glo.seq.reci.per quæstionem: de qua confirmatione loquitur littera.]

e ¶Confirmatione.] sub forma cõi impetrata: quia talis confirmatio nihil noui tribuit.inf.de confir.uti. vel inuti.c.cũ dilecta.§.nos igitur.ver.nolentes.& ǰ.de cõcess. præb. c. quia diuersitatem. in fin.& ǰ.de priuileg.cap. ex parte. quia qui confirmat, nõ donat ǰ.de fide instr. c. inter dilectos. §.cæterum. [1] per tales confirmationes non intelligit Papa iura alicuius derogare. ǰ.de offi.ord. cap. licet. §. primo, quia inde non debet nasci iniuria, vnde iuria oriuntur. ǰ. de accus. ca.qualiter & quando. 1. C.unde ui l. meminerint. Quando ualet confirmatio Papæ. & quando non dictum est. s̃.tit. c. c. cum accessissent.& inf. de confir.uti. uel inuti.c.1. & 2. Et obiecta fuit ista confirmatio tacita ueritate de antiquo statuto. & quòd facultates ecclesiæ non essent diminutæ.

f ¶ Personis idoneis.] hoc semper subintelligitur. ǰ. de elect.c. causam quæ. talibus enim beneficia sunt conferenda: alias puniuntur dantes & recipientes.inf.de elect.c. nihil est.& inf.de præb.c.graue.

g ¶ Cum consilio.] De hoc traditur inf. de elect.c.ne pro defectu.& c.cum in ueteri.

QVoniam constitutio.] diuiditur: quia primo ponit causam constitutionis declarandæ. Secundo declarationem; ibi, declaramus. Tertio declarationis rationem: ibi, cum leges. Abb.Sic.

CASVS. Dominus Gregorius Papa fecerat quandam constitutionem in ecclesia sanctæ Mariæ maioris de Vrbe, quæ constitutio est inf.de maio.& obe.quæ incipit, statuimus. in qua dicitur, ꝙ presbyteri primum locum obitinent. diaconi secundum. subdiaconi tertium. & sic de reliquis ordinatim, etiam si posterius admittantur: & qui maior est ordine, in portione percipienda sit potior, etiam si posterius sit receptus. Super ista constitutione dubitatur, utrum constitutio ista traheretur ad præterita, uel ad futura tantum. Dicit Papa, quod constitutio ista sedis Apostol. omnes adstringit, & nihil debet obscurum & ambiguum continere: & ideo declarat constitutionem prædictam, dicens quòd constitutio ista non ad præterita, sed ad futura tantum debet extendi: quia leges & constitutiones dant formam futuris negotijs, & non pręteritis, nisi nominatim in eis dicatur de præteritis negotijs. Not. quod constitutio Papæ generalis est, & omnes ligat, cum sit iudex omnium. Item not. quod qui ius constituit, debet ipsum declarare. Item constitutio debet esse aperta & clara. Item constitutio futura tantum respicit, nisi aliud caueatur ibidem.

† Ex hoc c. aperte colligitur. nõ ualere statutũ per qđ cultus diuinus sine cã diminuitũ ut etiã se in forma cõi per Papã fuerit confirmatum.

1 Concord. text. in l. & quia. cũ gl. in uers. nec ipsa lex. ff. de iur.omn. iud.

† Hũc text. dixit Card. Floren. esse sin. ad hoc ꝙ app. confirmationis intelligitur de confirmatione in forma cõmuni.

2 Adde meliorẽ glo de iure in cap. frater. ĩ ver. auctoritate. 17.q.2.

a ¶ Adstringit.] Cum sit iudex ordinarius omniū Christianorum, & mater omnium ecclesiarū; ut 9.q.3.cūcta per mundum. & si etiā aliquid graue præcipiat, faciendum est. 19.d. in memoriā. & 100. dist. ꝯ morē. in pri. Et dic, oēs scilicet de sua iurisdictione, quū potestates distinctæ sunt. 10. dist. quū & ſ. de app. c. si duob. nisi forte ratione peccati ſ. de iud. c. nouit. argu. & oēs dignitates ordinis cuiuscunq; ecclesia Rom. constituit. 22. dis. omnes. idem est in sententia Papæ; quia sicut ipse iudicat, alij iudicare debent. ſ. de re iud. c. in causis.

[Gl. seq. reci. per q. qualis sit lex, uel cōtra.]

b ¶ Ambiguū.] Lex n. siue cōstitutio debet esse honesta, & iusta, & nullam obscuritatem cōtinere dēt; & talis vt tradit 4. d. erit aūt. ne per obscuram constitutionē in laqueū incidamus: nemini. n. debemus laqueū inijcere. 27. q. 1. de uiduis, ij. nec dēt nos inducere per legem obscurā uel dubiā, ad id a quo nos cohibere debet. arg. ſ. de na. ex lib. ventre ca. unico. & qui me defendere debet, nō debet me impugnare. ff. si ser. ven. l. altius.

† Adde gl. fi. in clem. ut hi, qui. 1 ver. in posterū. de ætate & quali.

† in quodā manuscript. Vaticanæ, ita de rescrip. & eorum interpretationib.

nes adstringit,[a] & nihil dēt obscurum vel ambiguum[b] continere. ¶ Declaramus[c] constitutionem[d] quam nuper super præferendis[e] in perceptione portionis maioribus & consuetis seruitijs[f] a minoribus exhibendis, edidimus: non ad præterita, sed ad futura[g] tantum extendi. Cum leges & constitutiones futuris certum sit dare formam negotijs, non ad præterita facta trahi: † nisi nominatim in eis de præteritis caueatur.

c ¶ Declaramus.] bn̄ dicit declaramus; q̄a nullus alius posset eam declarare siue interpretari, q̄a ad eū ptinet interpretatio, ad quē pertinet ꝯstituere. ſ. de sent. excō. c. inter alia. §. ut ig. &c. & 11. q. j. clericū. §. ex his oīb. & C. de leg. l. 1. & vlt. & ff. de pto. stip. l. in ptorijs. Et si super priuilegia Apost. sedis quæstio oriatur, non vult Papa de ipsis per alios iudicari. ſ. de iud. c. cum uenissent.

Constitutio an & quando respiciat futura.

d ¶ Cōstitutionē.] q. hēs. ſ. de ma. & obe. c. statuimus.

[Gl. seq. remittit cum seq. ad decre. c. statuimus.]

e ¶ Præferendis.] An plus debeant maiores minoribus percipere, dicemus super illa constitutione, statuimus.

f ¶ Consuetis seruitijs.] quid debeant minores maiorib. tractatur tam in textu q̄ in gl. 93. d. c. a subdiacono. & de hoc etiam dicemus in illa constitutione, statuimus.

[Glo. seq. notat & duos casus excipit.]

g ¶ Futura.] No. ergo constitutionē respicere futura tm̄ & nō pterita sic. s. e. c. cognoscentes. arg. 31. d. ante triēniū; alias, c. 1. & 82. d. proposuisti. nisi sit cōstitutio iuris naturalis, q̄ ēt respicit præterita. ſ. de usu cū. tu. Vel nisi dicat in ipsa constitutione ꝙ ad pterita trahatur. 10. q. 1. sic quidam. inf. de ele. c. cum in cunctis. §. hæc sane. & C. de leg. l. leges. 2. & hic in fi. ubi dr̄. nisi de præteritis. &c. & inf. de rescrip. c. ad audientiam.

TITVLVS III.

De rescriptis. †

¶ Alexander. tertius Senon. Archiepiscopo.

DE RESCRIPTIS.

¶ Viso de constitutionibus, quia parū est iura condere, nisi sint ministri, qui ea exequant; ut in c. commissa, de elect. lib. 6. & in c. ubi periculum. §. præterea. eo. tit. & lib. ideo post rubricam prædictam auctor intendit tractare de ministris iuris. Et quia ut plurimū dantur per rescripta, ideo præmittit hanc rubricam. Abb. Sic.

[De hac materia tractatur 25. q. 1. & q. 2. per totum.

Sicut Romana.] Primo ponitur decisum exordium. Secundo consultatio, ibi, Quæsitum. Tertio responsio, ibi, Inquisitioni. Quarto responsionis ratio, ibi, Qua, Abb. Sic.

¶ CAsum sic pone, ut omnis tollatur dubitatio. Quidam propter suam culpam, quia sæpe deliquerat in appellando, priuatus fuit beneficio appellationis, ut puniretur in eo, in quo peccauit. Impetrauit indulgentiā, ut sibi liceat appellare: & sic restitutus fuit iuri cōi, ut possit appellare ut prius. Quidam alias impetrauit litteras ꝯ istū qui habebat indulgentiā super aliqua cā appellatione remota, vocatus fuit iste ad iudicium; cōfisus iste de indulgētia sua appellauit ad Papam, queritur an tali appellationi sit deferendum? Respondet Papa, quod tali appellationi nō est; deferēdum post quam appellatione remota causa iudici est commissa: quia speciale mandatum derogat generali. Nota quod speciale mandatum derogat generali.

¶ Priuilegio generali secundum ius commune obtento, obstat rescriptum speciale, etiam de eo mentionem non faciens. h. d. secundum intellectum magis cōmunem.

CAP. I.

Sicut† Romana: & infra. ¶ Quæsitum est a nobis ex parte tua, si alicui[9] causa delegatis iudicib. sublato remedio appellationis cōmittit; & litteris apostolicis altera pars munita (quib. & generaliter est indultū vt licere[h] sibi liceat appellare) in vocē appellationis pruperit; an eius in eadē causa debeat appellationi deferri? Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod eius in hac

† [Post conc. Lateran. sub Alex. iij. pa. 10. c. 11. & 1. coll. tit. 1. compila.

[Glossa sequens obijcit ꝙ indulgentia est superflua, ponit opinionem, quam reprobat per finem c. & obiectioni dupliciter respondet.]

h ¶ Vt libere.] Ista indulgētia superflua vr̄, ꝙ iure cōi liberum est appellare qūcunque aliquis grauatur. alias non liceat ante sententiam; ſ. de appel. c. ut debitus honor. olim indifferenter & libere licebat appellare, nisi appellatio manifeste fuisset frustratoria. 2. q. 6. ad Romanam. & ſ. de appell. c. peruenit. sed quod de iure cōmuni competit, superfluum est precib. impetrare. C. de thesau. l. 1. lib. 10. & ff. ad municip. l. 1. §. Celsus non probat. ergo fuit superflua. Quidam dicunt ad hoc ut indulgentia ista ualeat, quod licitum est huic appellare ubique, ubi ius inhibet appellare, puta propter contumaciam, quia contumax non auditur appellans. 24. q. 3. de illicita. j. §. de conuentione. ibi, quinimmo. & aliquos tales casus inuenies. 2. q. 6. c. ei qui appellat. §. sunt etiam quorum. Sed ista solutio stare non potest; quia dicitur hic in fine, speciale derogat generali; quia ibi ista indulgentia concessa fuit contra ius commune, quia priuilegium dicitur quasi lex priuata. 3. dist. priuilegia. sed priuilegium non tollitur per ius commune, nisi de ipso priuilegio mentio fiat. argu. inf eodem tit. cum ordinem. & priuilegium non tollitur per aliud priuilegium nisi fiat mentio in secundo de primo. infra de præscript. cap. ueniens. sed ille qui impetrauit causam committi secundum ius commune, impetrauit appellatione remota; nec fecit mentionem de priuilegio partis aduersæ; & tamen valent secundæ litteræ; quia speciale derogat generali; & ita sine dicas quod litteræ secundæ fuissent priuilegium, siue rescriptum secundum ius commune, non

1 Facit tex. in §. audiendi in authē. de iud. colla. 6. & l. non solū. iuncta gl. in ver. restituere. ff. de min. & l. in tra minoris cum glo. in ver. appellare. eo. tit.

non pōt stare hæc solutio, ergo necesse est dicere, ꝙ iste qui impetrauit vt generaliter posset appellare, impetrauit secundum ius cōe: vt verum sit ꝙ speciale derogat generali. Potest ergo dici ꝙ persona ista impetrans talis erat, quæ propter delictum & culpam suam nō poterat appellare: quia fuerat ei interdictū appellare: vnde ius commune ex indulgētia redditur ei & est simile, C.de inoffi.test.le.si quando. & sic debet intelligi, ut potius reis valeat, quam pereat, vt j. de priuil. c.in his.& j.de ver. sig.c.abbate.ff.de reb.dub.l.quoties 2. Si ergo talis indulgentia emanauerit vt libere possit appellare: nihil aliud videtur principem concedere, nisi ut habeat consuetam & legitimā appellandi potestatem: vt dicit lex prædicta, si quando. & sic nullum contrarium. Vel potest dici ꝙ solum ius cōe indulgetur huic ad cautelā: quia solet plus timeri, &c. 23.dist.quanquam.& j. de iureiur.c.& si Christus.& inf.de procu.quia in causis. & inf.de hær.cap.si aduersus. Et si hodie talis indulgētia concederetur, dicerem quod liceret ei appellare, etiam si non grauaretur, nisi exprimeretur causa indulgentiæ ibi.

parte appellatio non debet admitti, postquam est causa iudicibus appellatione remota commissa: Quia speciale [a] mandatum [b] derogat generali. †

Facit text. ...l. cū.de la ...ionis;§.cui ...ndum. & ...se. ff. de ...nd. inst.& ...seruis urba ...is.§. si ali. ...de leg.3.

a ¶ Quia speciale.] inf.de offic.lega. c.studuisti.& j. ca.pastoralis.

[Glo.seq.circa reuocationem distinguit inter rescripta ad causas principales, ad causas appellationum, priuilegia, & litteras beneficiales in fi. soluit duo contraria de decr.ex tua, & decre.ex parte.]

b ¶ Mandatum] circa reuocationem rescriptorum siue litterarum domini Papæ ita distingue. Et primo circa rescripta, quæ impetrantur de iure cōi ad lites contentiosas. Si primum rescriptum sit gñale, & secūdum speciale ab aduersario impetratum; secundum ualet, non primum: ita tñ ꝙ specificatio generalitatis, non dū sit facta vt hic, & inf.eod.c. pastoralis. siue fiat mentio in secundo de primo, siue non: quis speciale mandatū, &c. Et si primum sit speciale, & secundum generale. idem iuris est scilicet, ꝙ spāle ualet. j.e.c.abbatē. Si vero primum est speciale, & secundum est speciale, si secundum expressam facit mentionem de primo, tūc valet secundum, & non primum infr.eod. c.cæterum. & inf.de re iudica. c.inter monasterium.inf.de offi.dele. cap.coram. & c.prox. alias si non facit mentionē, valeret primum, & non secundum, per iura proxime dicta. hoc intellige in negotijs iam cœptis citatione iam facta, & de hoc nota. infra de appellat. cap.ut debitus.in fin. illius not. & si.& in illa not.sed nunquid. Si vero nec primum, nec secundum est iudici præsentatum, & bene potuit præsentari, tunc valet illud quod primo iudici ext.titu. præsentatum secuta citatione, & ita alter potest præuenire primum impetrantem, licet in secundo non fiat mentio de primo. inf.de appellat. c.ut debitus. hęc est opinio Papæ Innoc.iij. Si verò primus impetrans non potuit suas litteras iudici præsentare, valebunt usque ad annum: & in hoc casu possumus adhuc seruare illa iura inf. eod. cap. si autem. & c.plerumque. dum tamen hoc fuerit publice protestatus, cū per eum non steterit quo minus suis litteris uteretur, inf.de offi.ord. pastoralis, in fi.& optime habes, ꝙ protestatio sit præmittenda necessario vbi currit tempus, nisi protestatio præcedat. infra de appella.cap.ultim.& inf.de elect.cap.ult.& 16.q.3. c.placuit. §.hæc de præscriptionibus.ver.is autem. aliàs si hoc non fuerit protestatus, ualent secundæ si iudici exhibeantur, & procedat saltem ad citationem, sed si exhibuit primas iudici, & citauit, nec potuit postea habere copiā iudicis intra annum: idē est dicēdū ꝙ expectari dēt ꝑ annū, postea

De reuoca... one rescri... orum accu... ta disputa...

vero valent secundæ, nec amplius expectari debent iudices primi, ne lites fiant penitus immortales, & ꝗa fit præiudicium ei qui non po fidei [illegible]. Vel satis posset dici, quòd illa duo iura c.si autem.&c. plerumque. trahantur ad illam constitutionum, ut debitus, [illegible] Papæ super decr. cæterū. j.eo.vt [illegible] bus [illegible] j.de dol. & cōtu. c. finem.& c.uenerabilis. & C.de iudi. le. properādū. in prin. 1.in litteris quæ impetrantur ad appellationem, standum est illis iurib.inf.de appel.c.sæpe.& ca.oblatæ.& j.de cōfir. vtil.vel inutil. c.bonæ.& in alijs constitutionib. ꝓmulgatis super appellationibus. Super priuilegijs ita dicas; quod si secundum priuilegium non faciat mentionem de primo, semper valet primum, & non secundum. 2 inf.de præscrip.c.veniens. hoc planum est. Si vero rescriptum secundum ius cōmune impetratur contra priuilegiū, siue cōtra priuilegiatas personas, non valet rescriptum, nisi faciat mentionem de priuilegio: quia tacita ueritate obtentum est ita loquitur inf.eo.ti.c.cum ordinē. Si autem primum rescriptum sit impetratum de communi consensu partium: & altera pars alijs iudicibus impetrauit causam committi tacito de illo consensu, & in secundis fiat mentio de primis, non valent secundæ, immo in expensis condemnari debet primo impetranti. inf.e.tit.c.cæterum. inf.de re iud.c.inter monasterium.& inf.de off.deleg.c.corā. In beneficijs impetrandis si diuersæ litteræ à diuersis contra aliquam ecclesiam impetrantur, nec in secundis fiat mentio de primis: illæ solummodo ualent, & ille illud beneficium obtinebit, qui primo litteras suas præsentauit. inf.eod. tit.c.capitulum sanctæ crucis. & inf.eo.c. abbatem. ad hoc facit inf.de appel. c. vt debitus. Alij uero dicunt contrarium. Si uero in secundis fiat mentio de primis, seruabitur forma litterarum secundarum. argu. inf. eo.ca.cum dilecta. Si vero aliquis litteras plures impetrat pro beneficijs pluribus obtinendis in pluribus ecclesijs: & in alijs non fit mentio de alijs: non ualent secundæ, si iam receptus est per primas, nisi secundæ expressam faciant mentionem de sua receptione: ut inf.ea.decre.Grego.c.in nostra. Itē si impetrauerit primas, & ex eis obtinuit aliquas pensiones renunciando beneficio litterarum, si alias postea impetrauerit hoc tacito: non ualent. infra eod. ad audientiam. 2. illa decre. infra de fil.presbyte. c. ex tua. non contradicit ijs quæ dicta sunt: quia ibi primæ litteræ continebant indulgentiam, vt ille posset dispēsare cū filijs sacerdotum. secundæ continebant gratiam, sed de iure, & primæ erant generales, & quod per eas factum erat, non reuocatur per secundas: quia ueritate tacita impetratæ fuerant; quia tacuit ille dispensationem factam cū illis filijs presbyterorum. si autem impetrasset contra alios cum quibus nondum fuerat dispensatum, bene ualuissent litteræ illæ. Item illa. inf.de offi.deleg.ca.ex parte. non contradicit; quia & ibi utrumque fuit speciale rescriptum: & quia primum prius fuit ibi præsentatum, & ideo non valuit secundum; quia non fecit mentionem de primo; vel quia de beneficijs loquitur, trahitur ad illam, infra eodem tit. cap. capitulum sanctæ crucis. quia Papa non intendit aliquos grauare in receptione duorum, ut inf.eodem tit.c.mandatum, & c.litteris. &c. abbatem. Super hoc dic prout no. in ca. illo, capitulum sanctæ crucis. Dicebat autem G. quod in litteris iustitiæ sola consideratur repræsentatio, ut in c. ut debitus. de app. inf. eo. capitulum sanctæ crucis. sed in litteris beneficiorum consideranda erat data inf.eod.eam te.

¶ Idē Cātuariē. archiepō.

¶ In rescripto apostolico subintelligitur clausula, si preces ueritate nitantur. Et si rescriptum prohibet causæ cognitionem, est de falsitate suspectum.

1 Si vtrūq; sit gñale ualet primo præsentatū, & specificatū citatione secuta. & stare possum illi constitutioni ut debitus. infra eod.c.pastoralis.in fin. Io.And.

2 Nec est verū, ꝙ dicebat melius: cum priuilegium sit 1. de primo in secundo nō debere fierī mētionem ꝗa illud in legib. cōib. sicut in priuatis, vt etiā no. Lau. de off.deleg.ex parte.1.Ioā. And. in no.

EX parte Conuentren.] Diuiditur; quia in prima parte ponitur querela. In secunda prouisio. Secunda ibi. Verum. Abb. Sicul.

CAP. II.

EX † parte Conuentrẽ. episcopi nostris est aurib. intimatum, ꝙ cum de causa, q̃ inter G. & F. clericos vertitur super præbenda de Noualis † cognoscẽs legitime eidem F. secundũ tenorem litterarũ nostrarũ continentium ꝙ si constaret ipsum F. de periurio esse conuictum, & perpetuo [a] illi renunciasse præbendæ, amoueretur ab ea, eo cognito, & ꝓbato præbendã adiudicasset eandẽ: ipse in vocẽ appellationis prorupit, & ad te, ꝙ ei præbendam præcise, & absq; causæ cognitione restitueres, [b] litteras [c] nostras reportauit, & infra.

¶ Verum quoniam non credimus ita ꝑcise scripsisse, & in huiusmodi litteris intelligenda est hęc conditio, [d] et si non apponatur, si preces † veritate nitantr̃: Mandamus quatenus inspectis litteris, quas episcopo ꝑdicto direximus, si inueneris, ꝙ secundum ꝑdictum modum ei scripserimus, & in litteris, quas præfatus F. reportauit, nõ fuerit habita mentio priorum litterarum: sententiam præfati episcopi confirmes, & sæpe dictum F. cum litteris nostris, quas tibi detulit, ad præsentiã [e] nostram venire compellas.

CASVS. Est quidã clericus nomine G. qui impetrauit litteras ad Episcopum Conuentren. ꝯ quendam alium nomine F. super pręben. de Noualis, sub hac forma, ꝙ si cõstaret ipsum F. de periurio esse conuictũ, & ꝑpetuo illi renũciasse pręben. remoueretur ab ea. Iudex in cã procedens; qa ei constitit de ꝑmissis, ipsum F. eadem pręb. priuauit. à qua snia dictus F. appellauit: & ad archiepiscopum Cãtuarien. litteras impetrauit sub hac forma, ut eidem præbendam, & absq; causę cognitione pręcisè restitueret. Sed eps Conuentrẽ. hoc intelligens, significauit dño Papę, qualiter [illegible] processerat. Super hoc negotio rescribit Papa eidem archiepõ dicens, qđ nõ credit ita pręcisè scripsisse: & in huiusmodi litteris hæc cõditio debet intelligi: si preces ueritate nitantur, etiam si non ponatur. Vnde mandat Papa eidem archiepõ, ut inspiciat litteras Conuẽtren. epõ directas, & si inuenerit ꝙ ſm prædictum modum eidẽ scripsisset, & in litteris ipsius F. non fuerit habita mentio priorum litterarum, sniam epi Conuentren. debeat confirmare, & ipsum F. cum litteris, quas impetrauit, ad sedẽ Apostolicã uenire compellat. Ber.

Ex hac decretali nota ꝙ periurium repellit ab obtento beneficio. Item renunciatio priuat aliquem iure suo nota quòd Papa non scribit sine causæ cognitione, & si scribit, litteræ subreptitiæ sunt, & debent ad eũ remitti. Nota ꝙ in litteris Apostolicis intelligitur ista conditio; Si preces ueritate nitantur; etiam si non apponatr̃. & sic nota ꝙ licet rescripta sint stricti iuris, quędam tñ in eis tacite intelliguntur. Not. ꝙ iurisdictio delegati prius consideratur secundum precum ueritatem, quam secundum formam scripturæ, & sic nota quod rescriptum potius interpretandum est ualere secundum rei veritatem, quam secundum ordinem scripturæ. Nota quòd iudex, qui ultimo datur, formam litterarum debet inspicere.

[Glo. seq. quærit. alle. pro, & contra. ponit opinionẽ & soluit distinguendo.

a ¶ Et perpetuo.] Sed nunquid istorum altero probato põt eps ipsum remouere, cum alterutrum sufficiat per se. inf. de iureiu. c. querelã. ĩ. de fideius. peruenit. in fi. & 7. q. 1. quam periculosum. & ĩ. de resti. spol. accepta. Ita vr̃ per iura prędicta. & 48. dist. c. 1. Sed contra vr̃. Forma enim commissionis exacta diligentia debet obseruari. ĩ. eo. cum dilecta. in fi. cum eps non sua, sed delegantis [illegible] mand. est iu. l. & si prætor. & ĩ. de off. deleg. c. sane. Et dñt quidã ꝙ utrumq; probandum est propter copulam [1] per leges illas. ff. de verb. obl. l. si quis ita. & insti. de hær. insti. §. pe. Istud non credo, sed distinguo. Si coniunctim duo mandantur quorum neutrum per se sufficiat: sed si utrumq; probetur, sufficit ad remotionem; vtrumq; probandum est. inf. eod. c. olim ita ꝙ incipiat ibi a primo. s. a uitio falsitatis. arg. inf. e. c. inter cæteras: si talis sit filius sacerdotis, & in sacerdotio genit⁹: ista duo sufficiũt si probantur. sup. de constit. c. cum accessissent. §. quo circa. Sed si alterum per se sufficit ad remotionẽ, alicuius, sufficit si alterum probatur; licet copulatiuã illa duo mandentur, ut hi, & cõsimilia. ĩ. e. inter cæteras. Si coniunctim mandenr̃, & cõiunctiua ponir̃ pro disiunctiua, &, pro vel. ff. de ver. sig. l. sæpe. & l. cõiũctionẽ, & econuerso, disiunctiua ponir̃ pro copulatiua. C. de ver. sig. l. cum quidã. & de conse. d. 2. in calice circa finẽ. & illa pluralitas resoluẽda est in singularitatẽ. ĩ. de pręb. c. cum iam dudum. & ĩ. de priuil. ut priuilegia. & ĩ. de iud. c. exhibita. & ĩ. de app. c. significauit. ubi de hoc. & ff. de condi. & dem. l. falsa. in fi. & 1. dis. oẽs leges. i. omnis lex. Præterea eadem ideo, quæ moueret delegatum, ĩ. eo. c. super litteris. in fine. [2] mirabile esset si remaneret in ecclesia si probarer̃ periurus, licet non probarer̃ renunciatio; vel ecõuerso. & certe nunqnam fuit intẽtio dñi Papæ ut utrumq; necesse sit probare; dum tñ alterum probetur, & ita certe sufficit alterum probari nisi Papa exprimeret hoc expresse. [3] Sed quod hic dicit, ita propositum fuit; & ita Papa factum solummodo respexit sicut fuit ei propositum; & hoc innuit illa littera, eo cognito & probato; non dixit his cognitis & probatis.

b ¶ Restitueres.] suggerendo forsitan domino Papæ quod & sine ordine iuris eum spoliasset.

c ¶ Litteras nostras reportauit.] non facta mentione de appellatione.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

d ¶ Conditio.] No. ergo conditionem subintelligendã, etiam si non apponat 22. qõ. 2. c. beatus. & 27. q. 2. cap. beata Maria. & ff. qui satisd. cog. l. vlt. sup. de iureiu. ca. peruenit. 2. & c. quemadmodum. & ff. de serui. l. si cui. ibi. nam quædam. & ff. de condi. insti. l. cum seruus. ff. de sol. l. cum quis. 1. responso. in fi. ibi. tacite enim. Argu. contra 25. q. 2. c. dicenti. §. vniuersa. Sol. in rescriptis semper subintelligitur hæc conditio, Si preces veritate nitantur; Si ita est, etiam si non apponatur, ut hic. in iuramentis & alijs huiusmodi pactionibus subaudiuntur generales cõditiones, ut puta, si Deus voluerit, ut in c. beatus, & c. beata Maria. si res in eodem statu permanserit & similia. 16. q. 1. in parochia. ibi, & si Deus uoluerit. & 22. q. 2. ne quis arbitretur. & aliæ cõditiones, quæ ipso iure insunt. ff. de sol. l. cum quis. & in decre. c. quemadmodum. & in prædictis iuribus contraria loquuntur secundum leges, secus secundum canones.

e ¶ Ad præsentiam.] Hoc ideo mandat, quia falsæ præsumuntur litterę Istæ, quæ tantam continent iniquitatem. arg. C. de precib. imper. offer. l. quoties. & l. vniuersa. Et tales falsarij mitti debent ad dom. Papam puniendi. 19. dist. in memoriam. §. 1. & de crimi. fal. c. ad falsariorum. Bern.

Cæte-

† Post concil. Lateran. par. 7. ca. 18. & c. 2. e. ti. in 1. compil.

† Norbale.

† Et iure ciuili, nisi clausula [...] rar̃ rescri[...] non uale[...] scriptũ. [...] C. de d[...] rescip.

2 Facit [...] cum text[...] l. delegar[...] verb. con[...] statio. & Bar. ff. de [...] ua.

3 Forsan [...] te se ad [...] expresse [...] stringens [...] cui mos [...] rendus e[...] de prob[...] cet. Io. A[...] in no.

1 Ad hoc ut delegat⁹ possit eũ remouere, secus in ordinario, ꝙ satis posset sustineri ſm Vinc. cui tñ placet quod inf. dicit gl. & idem Phi. Ioan. Andr. in no.

CÆterum.] Diuiditur: quia habet tria dicta, quæ sunt tres regulæ in materia rescriptorum. secundum: ibi, Si vero. tertium: ibi. Verum si. Abb. Sicu.

CASVS. Aliquis impetrauit litteras contra aduersarium suũ super aliqua causa. aduersarius ille postmodum obtinuit causam illã alijs iudicib. committi, nulla mentio ne habita de priori commissione. Dicit hic, ꝙ primæ litteræ valẽt, non secundæ. Si uero in secundis fiat mentio de primis, tũc secundę valẽt, & nõ primę. Vltimo dicit, ꝙ si de assensu partiũ cã committitur, & pars altera postea altera nesciente, tacito de commissione priori, cãm alteri obtinuerit delegari: litteræ scdæ nõ ualẽt. & is, q̃ tali dolo ad uersariũ suũ laborare coegit, in expẽsis dẽt parti alteri condemnari. No. pœnã illius, q̃ litteras falsas impetrauit, ꝙ careret commodo illarũ litterarũ. No. ꝙ litteræ posteriores debent facere mẽtionẽ de priorib. alias priores non reuocãtur. Not. ꝙ post litteras impetratas de consensu partium, aliæ litterę nõ possunt impetrari, nisi de eis faciant mentionẽ. Not. ꝙ nõ refert vtrum fraus cõmittat̃ in principio vel ꝓcessu tẽporis. No. ꝙ ille qui per falsas litteras grauat aduersarium, est sibi in expensis condemnandus.

Post conc. Latera. par. c.9. & c.3. tit. in 1. cõlat.

¶ Idem Vintonieñ. Episco.

¶ Si in secũdo rescripto per aduersarium impetrato, nõ fiat mentio de primo: valet primum; & non secundum. Et si primum fuit impetratum, communi cõsensu partium non valet secundum impetratum per alteram partem hoc tacito.

CAP. III.

CAeterũ † [a] si aliq̃s sup aliqua causa ab Apostolica sede impetrauerit [b] litteras, & aduersarius [c] eius eandẽ cãm postmodũ obtinuerit committi alijs, de cõmissione priori nõ habita mẽtione, priores [d] iudices ad decisionem causæ pñt ꝓcedere, nec secũdæ litteræ obtinẽt alicuius roboris firmitatem. ¶ Si vero ĩ secũdis litteris habeatur mẽtio de cõmissione priori ꝑdicta causa a priorũ est exẽpta iudicio: [e] cum eædem litteræ nõ sint veritate tacita impetratæ. † Verũ si de assensu partiũ cã cõmittit̃, & ꝓcessu tpis, vel ẽt cõtinuo alterutra pars, altera nesciẽte cãm ipsam, tacito de cõmissione [f] priori, alij iudici obtinuerit delegari, non immerito is qui tali dolo, uel fraude, aduersarium suum laborare [g] coegit, in expensis [h] condemnari debet eidem.

† Facit text. 1 l. j. C. si cõtra ius u l vti. publi. & ibi Bal. melius in l. 2. e. tit.

¶ Idem Eboraceñ. Archiepiscopo.

¶ Si Papa mãdat in rescripto de duobus inquiri alternatiue ad certum effectum consequendum, sufficit alterum probari.

CAP. IIII.

INter † cæteras cõsultationes tuas fuit ꝓpositũ corã nobis, quid tenere dẽas, cũ aliqua sub disiunctione [i] mandant̃: quorũ vnũ ve-

† Post conc. Lateranũ p. 41. c. 1. & q. 4. eod. tit. in 1. compil.

a ¶ Cæterum.] Primam partem istius decre. intelligas secundũ illam inst. de app. vt debitus. vt huiusmodi valeant litteræ, quæ primo iudicibus præsentantur. Vel dic iudicijs iam cœptis locũ habere, & ita tenet quod dicit primo. Vel qñ non potuit habere copiam iudicis cum protestatione. Et cęptum intelligo negotium per solam citationem, & non per solam præsentationem, ut no. in decre. ut debitus in gl. sed nunquid.

b ¶ Impetrauerit.] & earũ authoritate citatio facta sit.

c ¶ Aduersarius.] secus est si ipse idẽ; q̃a si vsus fuerit vtrisq; neutræ valebunt. inf. eo. c. ex tenore & ar. C. de fid. instr. l. diuersæ. & inf. de fid. instr. ca. imputari.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit, & remittit.]

d ¶ Priores.] contra inf. de offi. deleg. c. 2. Sol. hoc cum ad alios iudices impetratur, illud cum ad eosdem. Et ibi de hoc dicetur.

[Gl. seq. ponit septem casus. quibus suspenditur rescriptum alias legitimum.]

e ¶ Iudicio.] Sic patet ꝙ rescriptum legitimum perditur per secundum faciẽs mẽtionẽ de primo, ut hic. Et ꝑ negligẽtiã impetrans anno elapso: inf. eo. titu. si aũt. &c. plerumq;. Item quandoque perditur per solicitudinẽ præuenientis. inf. de app. c. ut debitus. inf. de fo. cõpe. c. pe. Item ꝑ fraudẽ illius qui duo paria litteratũ obtinuit ad diuersos iudices, & vtit̃ vtrisq; inf. eo. ex tenore. Item morte delegantis re integra. inf. de offic. deleg. c. gratum. & c. relatũ. & c. licet. Item ex noua causa emergente inf. de offi. deleg. c. insinuante. Itẽ perdit ad tempus per excommunicationem inf. de offi. dele. c. prudentiam. §. sexta. & inf. de except. c. pia, lib. 6.

Rescriptum multi ter.

ADDITIO. Rescriptũ ꝑditur ẽt ĩ ꝑpetuum si excõicatus erat impetrãs tempore impetrationis inf. e. c. 1. libro 6. & tunc est exemplum nullitatis. Item per relationem. ∫. de offic. deleg. c. licet. Itẽ per recusationem; quod dic, ut de off. deleg. c. iudex. li. 6. Item morte impetrantis, vel eius, cõtra quẽ impetratum est rescriptum. ∫. e. c. significauit. quod dic ut ibi. Io Andr.

f ¶ De cõmissione.] Idem intelligo si de cõmissione fecerit mẽtionem & tacuit ꝙ de communi consensu fuerant impetratæ. inf. de offi. deleg. c. coram. & inf. de re. iud. cap. inter monasterium.

[Glo. seq. quærit & soluit.]

g ¶ Laborare.] Sed in quo coegit cũ laborare cũ per tales litteras cõueniri nõ posset, vt dictũ est; Rñ. laborauit ad iudicem ueniẽdo per secũdas litteras vocatas vt suum priuilegium allegaret. ff. de iud. l. si quis ex aliena. 1 & ff. si quis in ius voc. non. ierit. l. 2. uel ex quacunque causa, quod sine labore. & expensis fieri non potuit. Bernard.

1 Vide de acc. uf. veniens super pe. gl. Io. And.

h ¶ In expensis.] Et sic qui malitiose, uel fraudulenter litteras impetrat, puniri debet in expensis. sic inf. eo. tit. c. ult. quia nonnulli. in Decr. Gregor. & ibi dicemus de istis expensis & damnis.

INter cæteras.] Ex disiunctiue narratis in rescripto sufficit impetranti alterũ probare. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio; ibi, Huic ergo. Abb. Siculus. Pars huius decre. est infra de re iudi. inter cęteras.

¶ Casus sic ponitur. Papa mandat aliqua sub disiunctione, in qua vnum est uerum, alterum uero falsum, hoc modo. si constiterit ꝙ talis sit filius sacerdotis, & in sacerdotio genitus, qui proximo in tali ecclesia ministrauit, vel ꝙ illicite occupauit eandẽ ecclesiam, quod iustum fuerit, exequaris; Quæritur quid iudex facere debeat? Papa respondet, quod cuiuscunq; istorum iudici constiterit; eadem Ecclesia ipsum priuat, & idem in similibus est seruandum. No. quod si aliqua mandant̃ sub disiunctione, unum sufficit adimpleri. No. quod in similibus simile est iudicium.

i ¶ Sub disiunctione.] Secus uidetur si per copulatiuam. sup. eo. ex parte. ibi dictum est de hoc.

a ¶ Occupauit.] Forte intrusit semetipsum per manum laicalem.s. potentiam sæcularem. inf. de elec. c. quisquis.& 16.q.7.per laicos.

[Gl. seq. arguit quod in alternatiuis, &c. allegat contrarium,& soluit.]

b ¶ Istorum.] Arg. ꝙ si aliquis teneretur ad alterum duorum sub alternatione, vel sub disiūctione:quodcūq; voluerit præstare, liberatur. inst.de hære. in stit. §. penult.& C. de condit. indeb. l. pen.& ff.de iure do. plerumq; §. penulti.& ff.de legat.2. si ita. 2. & infra de præb.referente.Arg. contra.inst. de leg. §. si generaliter. Solu. prima rubrica uera est nisi eligens fuerit in mora.ff.de optione lega.l.mancipiorum. & ff.de legat. 2. l. statu liberum.§.1.& ff.de solu. l. Stichum.1. respon.ff.de petit.hæreditatis.Itē veniūt. §.idem recte ait.

c ¶ Illi, scilicet clerico.

[Gl. seq.notat de similibus, &c. allegat quattuorcōcor.]

d ¶ In similibus.] Not.quod de similibus simile debet esse iudicium C.de legi. l. leges. 1. & ff de legi.l.non possunt.& inf.de transla. c. inter corporalia.§.sicut ergo episcoporū.& inf.de elec.dudū.2.

† In quibusdam manuscr.antiquissimis ita:cōstiterit : esse verum.

rum est alterum falsum:vt puta si proponatur,ꝙ si talis sit sacerdotis filius, & ī sacerdotio genitus, qui ꝓximo in tali ecclesia ministrauit, vel quod illicite ecclesiā occupauit [a] eādem. ¶ Huic ergo quæstioni taliter respōdemus (iudici qđcunque istorum [b] cōstiterit †) illi [c] ꝓlibatā ecclesiā adiudicari debere. Et idē in similib.[d] obseruādū est.

¶ Idem Rauennati Archiepiscopo.

¶ *Is ad quem rescriptū Papæ dirigitur, debet illi parere, vel causam rationabilem assignare, quare parere non potest.*

CAP. V.

SI † quando aliqua tuæ fraternitati dirigimus, quæ animum tuū exasperare videantur,turbari [e] nō debes:& ĩ.¶ Qualitatē negotij [f] pro quo tibi scribitī, diligēter considerans, aut mandatū nostrum reuerēter adimpleas,aut per litteras tuas quare adimplere non possis,rōnabilē [g] cām prætēdas : Quia patienter substinebimus [h] si nō feceris [i] quod praua nobis fuerit insinuatione suggestū.

¶ Idem fratribus Cistercieñ.

¶ *Cistercienses sunt priuilegiati quod non possunt conueniri per rescriptum Papæ,nisi in eo fiat mentio de eorum ordine.*

CAP. VI.

CVm † ordinē Cistercieñ.professi:& infra.

† Ca.5. eod. ti.in 1.compilat.

SI qñ.] Diuiditur:q͡a primo ponitur dictum. Secundo alternatiue instruit; ibi. Qualitatē. Tertio alterius partis alternatiuæ ratio designatur; ibi, Quia. Abb. Sicu. Hostien. dicit ꝙ littera præsens tria continet,uidelicet litteram exasperantem.benignam respōsionem,& tolerantiam patientem.

CASVS. Ecce, aliquis habens plura beneficia impetrauit litteras cōtra Archiepm̄ Raueñ. sup obtinendo bñficio in Ecclesia Raueñ. tacito de beneficijs suis archieps multū miratus fuit ꝙ Papa scribebat pro habēte sufficiēs beneficiū & super hoc scripsit Papæ.Rescribit sibi Papa dicens, frater, si aliqñ dirigimus tibi scripta nostra,q̄ aīum tuum exasperare videant̄, turbari nō debes nec moueri, sed debes considerare qualitatē negotij pro quo scribimus diligēter:& aut mādatum nostrū reuerēter adimpleas, aut per litteras tuas causam rōnabile ostendas, quare illud adimplere non possis : quia nos patienter sustinebimus si non feceris qđ praua nobis fuerit insinuatione suggestum. Not. quod ꝑ verborum asperitatem superioris non debet inferior moueri. No.ꝙ mandatum superioris debet adimpleri, vel est reddēda ratio quare non adimpletur. & sic no. ꝙ per litteras monitorias ius confertur. No. ꝙ ea quæ per solicitudinem nimiam elicita sunt,non valent. No.quod de omnibus est reddenda ratio.

¶ Si quando.] Pone casum ꝑ illam. inf.e.cum adeo & inf.de præben.cum teneamur.& inf.eo.ad aures.

e ¶ Turbari.] quia pater filium quem diligit, corripit. 23.q.5.non putes.& 5.q.non osculatur.& 100.di.contra morem.

f ¶ Qualitatem negotij.] quandoq; enim nimiam importunitatem petentiū principis non concedendā concedit. C. de peti. bo. subla. l. 1. lib.10.& inf. de pur. can.cū iuuentute. §. cæterum. & de sen.excom. si aliqñ & inf.e.c.vlt.in prin.lib.6.Et sic est arg. ꝙ ea q̄ per solicitudinē nimiā elicita sunt, nō valent.8.q.1.audacter. §. fecerunt. & 22. q. 4. vnusquisque.ī gl. saltātiū.& ff. q. & à qui. ma.li. non fi.si priuatus.

[Gl.seq. arg.alle. tria iura in contrarium,& soluit.]

g ¶ Rationabilem.] Hic est arg. bonū de oīb.esse rōnem reddēdā. & valet ad testes examinādos, vt causā sui dicti reddant,alias valere nō videtur testis dictū. 2.q. 1. in primis.§. vtrum testium.omnium & 4.q.3.c.placuit.§. item in criminali. 24.q.3.si habes.§.au distis fortassis. 1 Et qđ rōne caret,extirpare necesse est 68. di. chorepi. Et prælatus paratus debet esse reddere rationem omni poscenti.36.dist.c.2.§.ecce. ad fi. & ff.de reli. & sum. fu. l. si quis.§. sed ite diuinaˆ contra 27.q.4.Nabuchodonosor. in princ. &c. vasis iræ.§.de tyrijs, & ff.de legibus.l.non oīum. Sol. uerū est ꝙ de omnib. ratio reddi debet si pōt,sed qñq; per impotētiam aliter cōtingit,vt in ꝓdicta l.non omniū &c. Nabuchodonosor.Aut q͡a non interest nostra qualiscūq; sit ratio illa. vt in prędicto.c.Nabuchodonosor & §.de tyrijs.

h ¶ Quia patienter substinebimus.] Arg.ꝙ non tenemur adimplere mandatum Prælati si causa reddat̄. 75. dist. quoniam quidam.& inf. de præb.cum teneamur.

i ¶ Si non feceris.] Nec immerito:q͡a ubi etiam ꝑ consultationem rescribit imperator, non vult suam rñsionē sequendā esse,si quis nō recte rñsum putauerit. C. de sent.& interloc.om.iud.l.nemo. 2 Nā & Vrbanus nulla auctoritate dixit prohibitum esse ꝙ vir & uxor non possint simul suscipere aliquē de sacro fonte.30. q.4.c.vlt.quod tamen prohibitum erat,de conse. di.4. non plures. Sed ideo dicit, non esse prohibitum: quia expresse non inueniebatur ꝙ vir & vxor non susciperent,sed implicite prohibitum erat ꝑ c non plures. De eius quo dic ut inf.de cogna.spi.c.ult.in prin.[lib.6.] Obediat ergo subditus quandoque etiam si causam non reddat. 19.dist.c.in memoriam.

CVm ordinem Cistercieñ.] Per rescriptum Papæ, in quo non fit mentio de ordine Cistercieñ. religiosi illius ordinis non tenentur respondere. h.d. Et proximo ponit decisum exordium.Secūdo dictum ibi, Si contra.Abb.Siculus.

CASVS. Cistercieñ. monachi, uel alij religiosi habent priuilegia super decimis, uel alijs rebus . Dicitur hic ꝙ si aliquis litteras impetrauit ꝯ istos religiosos super his in quibus sunt priuilegiati, de ipsorum priuilegiis mētione non habita, ꝑ tales litteras nō tenentur eis respondere. Not.ꝙ ꝑ rescriptū impetratū contra regulā. super ijs q̄ sunt eis concessa ꝑ priuilegiū, nō ualet, nisi in rescripto de priuilegio uel ordine mentio habeat.

[Clo.

Petentium importunitas obtine[...] qñque non concedenda[...]

1 Facit te[...] ī l.solam.[...] in l. cām [...] de testa. [...] gl. in uerf[...] stipuletur [...] l. stipulat[...] ista. §. h[...] quoq; ff.[...] ver. ob. m[...] lius. in l.[...] ff.de exhi[...]

† Ca. 1. e[...] tit.in 1.com[...] pilat.

2 Hostiē.[...] cit. ꝙ l.[...] intelligitu[...] cū ipse i[...] perator n[...] respōdet [...] res. Io.An[...]

¶ Si contra vos ſuper decimis [a] vel alijs (quæ ordini veſtro ſpãliter ſedes Apoſtolica indulſit) non facta mentione [b] Ciſtercieñ. ordinis, litteræ fuerint a ſede Apoſtolica impetratæ: per eas minime teneamini reſpondere.

¶ Idem Tornacẽſi Ep̃o.

¶ Si ſede vacante ſcribitur capitulo, vt gerenti vices epiſcopi, vt præbendam alicui conferat: ſi creatur epiſcopus non dũ executo mandato, & ad eum ſpectet collatio præbendarum, illud adimplere tenetur. h. d. ſecundum lecturam communiter approbatam. Abbas Siculus.

CAP. VII.

EAm te. † & infra. ¶ Dudũ ſiquidem ante tuã ꝓmotionem litteræ a nobis (ſi bene meminimus) emanarũt, quib. decano & eccleſiæ [c] tibi cõmiſſæ) te adhuc in eodem capitulo exiſtente) mandatum dedimus, & p̃ceptum vt P. (q̃ de gente Iudæorum originem duxit, & diuina grã fidem [d] Chriſti ſuſcepit) in canonicũ reciperent, † & præbendam ſibi cõferre deberent: & inf. ¶ Ipſi vero (q̃a donatio [e] p̃bendarum ad te ſpectabat) p̃ceptum noſtrum executioni nõ potuerunt mandare. ¶ Cum itaq; præſcriptus P. te ſuper hoc ex parte noſtra req̃reret, reſpõdiſti ꝙ nullũ inde mãdatũ receperas, & ſic eũ a te infecto negotio [f] remiſiſti. ¶ Quod nullatenꝰ feciſſe deberes [g] ſi datã

[Gl. ſeq. recit. per q. quid ſit ſup re nõ priuilegiata.]

a ¶ Super decimis.] Secus ſi conueniant ſuper aliquã re, in qua non ſunt priuilegiati. Vnde ſi per tales litteras conuenirẽtur ſuper decimis poſſeſſionũ poſt generale concilium acquiſitarũ, bene valerent litteræ, quia in illis iure cõi cum alijs cenſent inf. de deci. c. nuper. q̃a ſuper rebus in quibus priuilegiati ſunt, intelligit quod hic dr̃, vt patet ex ipſa littera. Præter hoc habẽt adhuc aliud priuilegium. ſ. ꝙ p litteras Papæ ad iudiciũ trahi nõ pñt, niſi de ipſorũ ordine fecerint mentionẽ. & alij quam plures hẽnt ſimile priuilegium, non eſt tamẽ in iſto corpore.

[Gl ſeq. dat ſimile ꝓgat, obijcit, & ſoluit.]

b ¶ Non facta mentione. Suppreſſio. n. dignitatis vel nomi nis vitiat reſcriptũ, inf. e. ad aures. & ĩ. co. ſedes ſ. d. conſt. tũ acceſſiſſent. 1 Et ꝙ de iſtis hic dr̃, idẽ intelligo de omnib. religioſis, qui hẽnt conſimile priuilegium: vt templarij, & hoſpitalarij. inf. de dec. cap. ex parte. Sed nonne priuilegium iſtorum gñale eſt ad omnes Ciſtercienſes? ita quidem: ergo per iſtas ſpeciales litteras dẽt eis derogari: quia ſpeciale, &c. ſ. eod. c. 1. & 15. f. eo. c. paſtoralis. & infra de offic. legat. c. ſtuduiſti, & ff. de reg. iur. l. in totum Ex his vr̃ ꝙ ſpeciales litteræ derogent priuilegijs generalibus. Sed non eſt verũ: quia priuilegium eſt lex priuata, & contra ius commune. 3. diſt. priuilegia. inf. de verb ſign. abbate. 2 cõmiſſio iſta de dandis decimis ius commune continet, & priuilegium non tollitur per ius commune, niſi fiat mẽtio de priuilegio in commiſſione. Et ideo non valent litteræ etiam ſpeciales ſecundum ius commune obtentæ contra priuilegium, vt infra, de re iud. inter monaſterium. Et ſi ſunt citati monachi, debent venire priuilegium ſuum allegaturi. 3 ff. de iud. l. ſi quis ex aliena. alias teneret ſententia contra eos lata infra de appellatio. c. fin. duobus.

ADDITIO. Hoc verum ſecundum L. idem videtur velle Innoc. de hoc 3. q. 2. ſi epiſcopus. & inf. de accu. c. veniens. in vlt. gl. Ioan. And.

EAm te.] Si ſede vacante ſcribitur capitulo: ut præbendam alicui conferat, epiſcopus de nouo creatus illud adimplere tenetur. Io. And.

Diuiditur in quinque partes. In prima ponit mãdatum. In ſecunda excuſationem capituli: ibi, Ipſi vero. Tertio excuſationẽ ep̃i, ibi. Cum itaque. In quarto illius excuſationem reprobat. ibi, Quod nullatenus. In quinto antipophorizat: ibi, Pro eo. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam Iudæus de nouo conuerſus ad fidem eccleſ. Tornaceñ. vacante impetrauit litteras contra decanum & capitulum eccleſiæ Tornaceñ. ut ipſum reciperent in canonicum & in fratrẽ. & præbendam cõferrent eidem: ipſe uero litteras ſuas præſentauit decano & capitulo. Ipſi reſponderunt ꝙ ad ipſos non pertinebat collatio præbendarum, ſed ad ep̃m Tornaceñ. ipſe præſentauit litteras poſtmodum epiſcopo, requirẽdo ipſum vt quod Papa mandauerat, adimpleret. ep̃s reſpondit quòd nullum ſuper hoc a domino Papa receperat mandatum, & ſic infecto negotio redijt ad Papam. mõ reſcribit Papa ep̃o Tornaceñ. dicẽs ꝙ ſi datam litterarũ diligentius attendiſſet, nullatenus repuliſſet eundem, q̃a t̃pe illo quo litteræ datæ fuerũt, ipſe erat de capitulo tantum, quia erat archidiaconus eiuſdẽ eccleſię, nec erat adhuc in ep̃m cõſecratus, vnde non poterat allegare ꝙ nõ recepiſſet mandatum. In fine dicit ꝙ non debuit dedignari ipſum recipere: quia Iudæus erat. Not. ex hac decretali ꝙ data litterarum dẽt conſiderari. Nota, quod mandatur c. intelligitur mandari cuilibet de capitulo.

c ¶ Eccleſiæ tibi cõmiſſæ.] Scribebatur capitulo vacante eccleſia.

d ¶ Fidem Chriſti ſuſcepit; hic præſumit Papa ex ſubſequenti honeſta conuerſatione, vt patet in antiqua compilatione. inf. de præſump. c. ex ſtudijs. ſicut econuerſo ex antecedenti præſumitur pro ſequẽti, infra, de præſump. c. mandata. & 2. q. 1. in primis. §. ſi uero de crimine. verſ. ſi vita eius, uel opinio talis antea non extitit. in fi. 61. diſt. miramur. in fi. verſ. merito. ff. de ſuſpect. tutor. l. 3. §. quæri poteſt. & C. de ſuſcep. & arca. l. ſi aliquid lib. 10.

e ¶ Quia donatio] bene allegabant, quia non habebant poteſtatem conferendi, ſed epiſcopus. Si tamen Papa cõtuliſſet beneficium alicui, & mandaret ut ipſum recipiat. tunc bene ualent litteræ, & ipſum recipere debẽt. Et econuerſo ſi collatio pertinet ad capitulum, non debet ſcribi epiſcopo.

[Gl. ſeq. recitatur per q. an tenetur epiſcopus, &c. & dupliciter ſoluit.]

f ¶ Infecto negotio.] Per litteras directas capit. non tenebatur ep̃s iſtum recipere de neceſſitate, de honeſtate tamen ipſum recipere debebat. Sed de hoc reprehenditur: quia dicebat ꝙ non receperat inde mandatum, nec etiã per litteras iſtas plene colligitur quòd ei teneatur beneficium conferre. Vel dic quòd bene tenetur eũ recipere, & ei conferre p̃bẽdam, ut apparet ex forma mãdati. ſup. ubi dicit, in canonicum reciperent, & præbendam conferrent. & per alia uerba, ſ. mandatũ dedimus & præceptum. 14. q. 1. c. fin. §. quod præcipitur. infra de uerb. ſig. cap. in his.

[Gl. ſeq. argu. cui dat ſimile, contra quod alleg. contrarium. Secundo arguit, & determinat. Tertio arguit & allegat contrarium.]

g ¶ Deberes.] Arg. quod quis cum alijs facere debet, ſi facultas ſe obtulerit, ipſe ſolus facere debet, ſicut ſolus poteſt emendare quod cum alijs male fecit. de iureiur. cap. ſicut noſtris. vbi de hoc, & 35. q. 9. quod quis commiſit. Arg. contra de cle. coniug. diuerſis fallacijs. ibi

† In uno manuſcript. habetur'. & in fratrem.

1 Facit tex. ĩ l. 1. ibi Cyn. & Pet. de bel ap. qñ Imp. inter vidu. & pu.

† Cap. 3. eo. it. in 2. cõp. & vr̃ eẽ pars a. eam te. ĩ. le ætate & quàlit. ordi.

2 Facit tex. ĩ . ſi qñ. C. de nõffi. teſt. & n l. qui mutuã. ff. mãd.

3 Vide c. ult. de præb.

Concor.tex. cum gl. in l. eius qui ĩ ꝓuincia ĩ uer. ignorasſent & ibi Bar. & doc.ff.d̄ reb. cred.& gl.in uerſ. rcipiẽtes. §. ſi uero. in auth. ut nulli iud.

† Vide ĩ hũc locũ Io. Roiam in ſingularibus fidei. ſing. 104.

† Poſt cõci. Lateran. ſub Ale.iij.p.41. c.8.& c.6. e. tit.in 1.cõp.

2 Ponẽda ẽt data authẽti ca ꝑ iudices in citatione vt hic ꝑ Ho.

ibi ſoluitur. Eſt arg. ꝙ cauſa alicui delegata ipſum ſequitur,nec tranſit ad ſucceſſores. Sed ɔ̃rium verũ eſt.ĩ. de offi.deleg.c.qm̃ abbas, & inf.de offi.ord.cap.paſtoralis, §.præterea 1. Item arg. ꝙ ſi aliquid mandatur capitulo, cuilibet de capitulo ſigillatim intelligitur eſſe mandatum, qui illud implere poſſit: & ſi tũc illud facere non poſſit, illud debet facere cũ potuerit.& ita cum eps ſit de capitulo tanq̃ caput.ĩ. de conceſ.pb. & eccl.non vacan.c. poſt electionẽ.ĩ parte deciſa. & ĩ.de ijs, quæ fi.a præla.c.nouit.non poterat. dicere ꝙ nõ recepiſſet mandatum arg.contra 12.q̃.2. c.eps.§. qui manumittitur.

[Gloſſa ſeq. argu. datã atẽdi alleg.2. iura. in contrarium allegat 5. & remittit. ſecundo argu. ꝙ dies edi dẽt, &c. alleg. 3. iura in ɔ̃rium alleg. 2. & ſoluit.]

a ¶ Datam literarũ] ad hoc ſemper conſueuit notari hæc decret. ꝙ data litterarũ ſemper conſiderãda eſt,ut ĩ.eo.conſtitutus. & ĩ.de ſent. excõ. c.ſi aliqñ.Arg.cõtra ꝙ præſentatio litterarum,& non data conſideranda eſt, ĩ. eo.c.capitulum ſanctæ crucis. & inf. de cler.non reſid.c.qualiter.& inf.de præb. c.dilectus.2. & ad idem.infra de vſu.cap.quia fruſtra. & infr.de appell.cap. ut debitus. Rationem iſtius contrarietatis dicemus ſuper illa decr. cap.dilectus. 2 Itẽ eſt hic arg.quòd edẽdus ſit dies, 2. & conſul. aduerſario,argum. ĩ.eo.cap. ſi autem, & cap.plerunque.& C. de contrah.& commit.ſtipu.l.optimam. Sed contra.ff. de eden.l.1.& 2.& ff.quemad.teſtam.aper. l.3.§.diem autem. Solu.in editione litterarum domini Papæ faciẽda aduerſario omnia ponenda ſunt; quoniam litteræ ſunt communes. Argum.inf.de dila. c.præterea,& ea quæ cõia ſunt,integraliter ſunt edenda,inf.de proba.c. quoniam contra.& litteræ tradendæ ſunt ad vidẽdum, inf.de fi.inſtr.c.ſi ſcripturam authenticam. &c. G.perperuus vicarius decr. Grego.& ibi dicemus de editione inſtrumentorum. Ad idem arg.inf.de offic.deleg.cap. cum in iure.

b ¶ Iudæus.] quoniam de Iudæis conuerſis Eccleſia fundata fuit.21.diſtin.in nouo.& 32.q.4.recurrat.

ADDITIO. Et exiſtimandus erat iſte dignus fauore. 23.q.7. quod autem, & c. quemadmodum. & q.4.ipſa pietas.ſecundum Godof.& Hoſt.Ioan.And.

AD aures.] Communis eſt diuiſio.Secunda ibi, Cõſultationi.Abb.Sicu.

CASVS. Quidam prælati tacito nomine ſuarum dignitatum litteras impetrarũt ſuper minoribus beneficijs, ſimplici nomine ſe appellantes. Quæritur,an tales litteræ valeant.Reſpondet Papa ꝙ non eſt ſuæ intẽtionis, ut per tales litteras debeant inquietari tales pauperes clerici, in quibus actor nomen ſupprimit ſuæ dignitatis.Vnde tales litteræ non valent.Ex hac decretali nota,ꝙ ad intentionem mandantis recurrendum eſt. Itẽ no. quòd qui litteras ſuper beneficio impetrat, ſi aliud habeat,debet facere mentionem de eodem.

litterarũ [a] diligentius attẽdiſſes: cum tempore quo litteræ ipſæ datæ fuerunt, de capitulo ipſo eſſes, ſicut qui eras archidiaconus, & canonicus eiuſdẽ eccleſiæ: nec eſſes adhuc in epiſcopum cõſecratus: & infra. ¶ Pro eo vero qđ Iudæus [b] † extiterit: ipſũ dedignari non debes.

¶ Lucius tertius Linconen.Epiſcopo.

¶ *Non valet reſcriptum impetratum ad beneficia, ſi in eo ſubticetur dignitas impetrantis.*

CAP. VIII.

AD † aures noſtras ꝑuenit ꝙ plerunq; decani,archidiaconi,præcentores vel alij eccleſiaſticis præditi dignitatib. ſuꝑ minoribus beneficijs litteras impetrantes, [e] nomẽ ſupprimunt dignitatis ſuæ,& ſimplici noĩe ſe appellãt, tanq̃ non hẽant aliquẽ ꝑſonatum.& infra.¶Cõſultationi tuæ taliter reſpondemus, ꝙ cũ non ſit intentionis [d] noſtræ,vt perſonę plurib.redditib.abundantes ꝑ litteras noſtras pauperes clericos ſuꝑ minoribus bñficiis inquietẽt, litteras in quib.actor ſuæ nomẽ dignitatis ſupprimit,[e] vires [f] nolumus obtinere.

¶ Idem Noruicẽſi.Ep̃o.

¶ *Valet ſecundũ reſcriptũ impetratũ ab aduerſario, licet non faciat mentionẽ de primo; ſi primus impetrans dolo vel negligentia non fuit vſus illo.*

CAP. IX.

SI † aũt aliq̃s auctoritate poſteriorum litterarum per aduerſarium ĩ iudiciũ tract⁹ obiecerit litteras ſe priores hẽre,de quib.ĩ poſteriorib. mẽtio non hr̃. Si eis dolo [g] vł negligẽtia vti

c ¶ Litteras impetrantes.] quæ ſine ſpeciali mandato dñi Papæ impetratæ ad lites non valent. ĩ.eo. c. nonnulli.§. 1.& inf.eo.c.ex parte decani. ſecus in hoc caſu.

d ¶ Intentionis.] Hic patet dñm Papã ſic vni concedere bñficium,ꝙ alium non lædat,vel grauet, ſaltem grauiter 3 ſeu enormiter.25.q̃.2. de eccleſiaſticis. & 11.q.3. ſi quis non obediat. & 9.q.ultima. nunc vero.& ff. ne quid in loco pub. l.2.§. merito,& §.ſi quis a principe. & inf.de offi. ord.c.licet.& de conſuet. c. cum olim.

e ¶ Supprimit.] puniri dẽt qui ſupprimit quod tenet reuelare.50.diſt.ex penitentibus.ff.de actio. emp.& vend.l.1.§.1.

[Gloſſ. ſeq.quærit & remittit.]

f ¶ Vires nolumus obtinere] & ita vr̃ ꝙ lr̃æ iſtæ non ualeant. Quid ſi obtineant per lr̃as tales? Dic ſuper hoc prout no.ĩ.eo.ad audiẽtiã 2.in gl. quæ incipit, ſed quæritur.

3 Melius eſt .n. neutrum iuuare, q̃ alterum lædere. 14.q.3.denique 22. q. 2. primũ de donationib. apoſtolicæ. verſ. quia ti ẽm Hoſt.Io And.in nou

† Cap.7. eo tit.in 1.cõp. & poſt cõci. Lateran.ſub Ale. iij. par. 41.c.9.

SI autem.] Diuiditur, quia primo ponitur thema, & quæſtio. Secundo ſolutio. ibi, Si eis & ibi diſtinguit. Secundum membrum, ibi.Si autem. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis impetrauit litteras contra aduerſarium ſuum ſuper aliqua cauſa, poſtmodum aduerſarius ſuus ſuper eadem cauſa ad alios iudices litteras impetrauit,in quibus de prioribus mentio non fiebat; & cœpit conuenire aduerſarium ſuum,qui priores litteras impetrauit, ille coram iudicibus excepit ſe litteras priores habere, de quibus in poſterioribus mentio non habetur, quæritur quid iuris ſit? dicitur,quòd ſi prior impetrans dolo vel negligentia litteris ſuis uſus non fuerit per poſteriores litteras poterit conueniri: ſi uero copiam iudicis delegati habere non potuit, per poſteriores litteras non poterit conueniri. Not. quòd dolus & negligẽtia imputantur. Item ſi per me non ſtat, quo minus faciam, ſed per iudicem,mihi non imputatur.

[Gl.ſeq.ſignat contrarium,& ſoluit.]

g ¶ Dolo.] Dolus & negligentia præſumitur ſi ſteterit per annum, quòd non vtitur litteris. inf.eod.c.plerunq;. & inf.eo. c.ex parte;ſi copiam iudicis hẽre potuit.Sed contradicit lex.C.de diuer.reſcrip. l.falſo.quæ dicit quòd reſcripta perpetua ſunt. Sed non eſt contra quia hoc quod dicit lex. intelligitur ſi aliud reſcriptũ non impetraretur contra primum,aliàs ſemper ualent reſcripta viuente mandatore, & eo mortuo,dummodo facta ſit citatio.

Reſcripta an ſemper ualeant.

[Glo.

postposuerit, excusari [a] nō debet. ¶ Si autem quia delegati iudicis copiā nequiuerit habere, per posteriores litteras nō poterit conueniri.

¶ Idem.

¶ Non valent rescripta, per quæ incerti iudices dātur, vel futura negotia cō mittuntur.

CAP. X.

AD † hæc sumus, & infra. ¶ Significatū est nobis quosdam in prouinciæ tuæ partibus tales (vt asserunt) de cācellaria nostra litteras recepisse, per quas eorum omnia negotia [d] vnius iudicis, vel plurium (quos sibi elegerint [e], arbitrio committuntur, sicq; fit, vt si aliquem pulsare voluerint, examen ordinarij iudicis non requirāt, sed ad vnū iudicē, vel plures delegatos sibi propitios, & parti aduersæ suspectos, [f] super examinanda quæstione recurrant, & infra. ¶ Nos igitur huic morbo celeri [g] volentes obuiare remedio mandamus quatenus si litteras tales ī prouincia tua inueneris, eas carere virib. nostra auctoritate decernas.

¶ Idem.

¶ Falsa latinitas vitiat rescriptum Papæ. [c] h.d. Io. And. concor. Abb.

CAP. XI.

AD † audiētiam nostrā (te significante) per

[Gl. seq. signat contrarium & soluit.

a ¶ Excusari.] i. nō poterit excipere pp culpā suā, qa minus teneatur īndere per scdas lras. Sed ɔ̃ vr̃, quia si scdæ lræ nō faciāt mētionē de primis, valēt primæ, ergo poterit ex[...]ere: ut s̃. eo. cæterum. pterea, q̃ [...]nua sunt ad agendū perpetua sunt ad excipiendū. ff. de doli exce. l. pure. §. vlt. ergo semper potuit iste excipere p primas, ex quo nō faciūt mētionē secundę de primis. Sōl. exceptionū q̄dam sunt ppetuæ, q̄dam tpales. 1 Perpetua dr̃ illa q̄ perpetuo ɔpetit qñcunq; actor agit, ut exceptio doli. quia exceptio doli non cōpetit, nisi qs agat. ff. de except. l. exceptio. in fi. & l. exceptiones. tpales sunt illæ quę nō semp cōpetūt, & euitari pñt, vt in p̄dicta l. exceptiones. §. tpales. & talis ē hęc quia expirauit anno elapso j̃. eo. c. plerūque. & j̃. de off. ord. c. pastoralis. in fi. ar. Præterea ista modo non hñt locū, sed q primo suas litteras p̄sentat iudici, & ꝓcedit intra annum, ille obtinet j̃. de ap. vt debitus. de hoc notatum est. s̃ e. c. 1. in fi. & in c. cæterū. & qualiter hoc intelligendū sit.

1 Adde de materia exceptionum, & quæ in illis considerentur. tex. ī l. qm̃ Ale. l. quamuis indubitari. C. de adult. & l. 1. §. Labeo. ff. de flum.

† Cap. 4. eo. ti. in 2. compilatione.

b ¶ Si autem.] repete. eis uti post posuerit, quia delegati, &c.

c ¶ Nequiuerit.] & ita est hic arg. ꝙ si per me nō stat mihi non est imputandum 2. q. 6. anteriorum. §. ad hęc in auth. ut sponsa. lar. §. hęc quoq; unde sumptus fuit §. hic, & ff. ex quib. cau. maio. l. sed & si 1. res. Qualiter intelligatur hic ista impotentia, dicitur s̃. eod. c. 1.

AD hæc.] Diuiditur; qa in prima parte ponit̃ excessus. in secunda ꝓuisio. ibi. Nos igitur. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam impetrabant litteras à sede Apostolica, per quas omnia negotia ipsorum committebantur arbitrio vnius iudicis, vel plurū quos sibi eligere volebant, ut si aliquos cōuenire volebant. traherēt illos ad iudices sibi ꝓpitios, & parti aduersę suspecto, non requirentes iudicium sui ordinarij Papa uolens huic morbo celeri obuiare remedio, mandat diœce. epō ut si tales litteras inuenerit in prouincia sua, decernat illas vires aliquas non habere. alij ponunt casum & dicunt quod iudicēs certi dati erāt; & quia omnia negotia illa impetrantium committebantur per litteras illas non volebant. Hic nota secundum primum casum ꝙ iudex certus debet esse, & ꝙ omnia negotia alicuius, vni delegato committi non debent; quia p hoc tollitur iurisdictio ordinarij: quod esse non debet.

[Gl. seq. no. generalitatem reprobari: alle. 8. iura, in contrarium alleg. duo, & soluit.]

d ¶ Omnia negotia.] Nimia generalitas hic reprobatur j̃. de do. & cōt. c. ex litteris. & inf. de appe. c. 2. & c. significantib. & inf. eo. c. sedes. & inf. 20. tit. in decre. Inno. 4, c. cū in multis. lib. 6. & ff. de iur. fis. ita fidei. in fi. per gl. super verb. rerum. & ff. de eden. l. 1. §. edere. & ff. de interog. act. l. de ætate. §. nihil, Arg. ɔtra. ff. de rei vendi. l. q̄ de tota. §. incerta & ff. communi diui. l. & si non omnes. §. si incertum. Prima pars uera est, & ultima in specialibus casibus loquitur.

Generalitas nimia reprobatur.

[Gl. seq. ponit lecturā Vin. & Tan. So. Lau. & Da.]

e ¶ Elegerint.] Tan. & Vin. sic exponunt hoc verbum. elegerīt. i. elegerūt, in curia existētes, ut sit p̄teriti tpis coniunctiui modi. Quidā uoluerunt dicere ꝙ litteræ istę ad incertos iudices dirigebanẽ, quos impetrator duceret exprimendos, dicentes hic gñalem commissionē causarum posse fieri, dummō iudices certi essent. j̃. e. sedes. & c. pastoralis. sed qa erant incerti, hic, litteræ nō ualebant. Sed dic, ꝙ iudices electi erant certi, & commissio gñalis erat omnium negotiorum. 2 ꝙ esse non debet: quia per eā absorberetur iurisdictio ordinarij quod fieri non dēt. ar. 11. q. 1. peruenit. & 9. q. 3. nunc vero C. de prec. imp. off. l. 2. & 3. j̃. de off. leg. l. j. & j̃. de ma. & obe. c. per tuas. Sicut gña lis appellatio nō admittit. j̃. de appell. c. 2. Sed super grauamine probabili & expresso est appellādum. j̃. de app. ca. vt debitus. & c. cū cām. quare litteræ tales non ualebant Lau. dixit, & melius, cui consentio, ꝙ hic iudices erant incerti, quos uellet eligere impetrator, quod esse non debet, sicut procurator incertus esse non debet. ff. de procur. l. secunda. Nec tutor incertus dari debet. ff. de testa. tut. l. tutor incertus. & inst. de leg. §. tutor. Et arbiter similiter incertus esse non debet. inf. de arbit. c. innotuit. Et commissio generalis fuit omnium negotiorum, quod est contra consuetudinem Romanæ curię (cuius stylus debet attendi. infra de crim. fal. quam graui.) quod omnes causæ uni committantur, nisi sub illa forma quæ traditur infra eodem, cap. pastoralis. & illa generalitas restringitur, ut traditur infra eodem sedes. & in cap. cum in multis quæ est decre. Innoc. iiij. eo. tit. [lib. 6.] tamen vniuersitas causarum bene committitur. ff. de iudic. l. cum prætor. & ff. quis & a quo app. l. 1. §. 1. Et illa fuit potior causa quare litterę non valebent: quia iudices erant incerti (quod littera uidetur innuere quod ille eligeret quos vellet) quam quia commissio generalis erat omnium negotiorum. Et sic intellexit Lau. & Dama. sicut ex ipsa littera bene colligitur B. Satis tamen credo quod si Papa ex certa scientia tales litteras concederet, valerent. cum habeat plenitudinem potestatis, saluo iure recusationis. inf. de offi. deleg. ca. suspicionis.

2 Præsentiū et futurorū, & propter hoc non ualuit secundū Host. inf. ca. ult. sup omnibus enim p̄sentibus impetrare hoc est commendabile. inf. cap. dispendia lib. 6. Io. Andr.

† Cap. 5. eo. tit. in 2. compilatione.

f ¶ Suspectos.] vnde possent recusari. De recusatione habes j̃. de appell. c. cum speciali. & inf. de offi. deleg. c. suspicionis.

g ¶ Celeri.] 8. dist. mala consuetudo. & resecandæ sunt putridæ carnes 24. q. 3. resecandæ. Vnde versus.

Principijs obsta, sero medicina paratur.
Cum mala per longas inualuere moras.

Bernar.

AD audientiam.] Diuiditur; quia primo ponitur dubitatio. Secundum solutio; ibi, Quibus. Abb. Siculus.

CASVS

CASVS. Quidam erat excõicatus forte ab ordinario. Iste accessit ad curiã dñi Papæ, & obtinuit litteras sup sua absolutione, ordinarius cui litteræ præsentatæ fuerant, inuenit in eis peccatum in constructione. Dubitauit ordinarius utrum fides istis litteris esset adhibenda. consuluit Papam super hoc, & Papa respondet ꝙ talib. litteris fidem adhibere nõ debet. Debemus hic unum intelligere ꝙ in litteris dñi Papæ non debet esse uitium latinitatis.

[Glossa sequens dat simile signat cõtrarium, & dupliciter soluit, solutioni allegat cõtrarium.]

a ¶Manifestum.] Sic patet ꝙ uitium latinitatis uitiat rescriptum. sic etiam si Papa loquatur uni in plurali, aut si patriarchas, uel epos filios appellauerit, tales litteræ falsæ sunt. inf. de fal. cap. quam graui. Argu. ꝯ ꝙ pp malam latinitatem non uitientur rescripta. ff. de statu hom. l. Imperator Titus.

† Quot & qbus modis rescripta vitientur tradunt doctores. l. 2. C. de diuer. rescr.

† Cap. 8. eo. tit. in 2. compilat.

uenit, quod H. de sancto Stephano super absolutione sua litteras tibi (vt prima facie videbatur) Apostolicas p̃sentabit. ¶Quib. (qm̃ manifestũ [a] cõtinẽt in cõstructione peccatũ) fidẽ te nolumus adhibere. †

¶Clemens tertius.

¶Contra scd̃m rescriptum nõ põt opponi de taciturnitate primi impetrati per appellãtẽ de sua appellatione nõ habita mẽtione, h. d. Io. An. concor. Abb. Sic.

CAP. XII.

ij EX † parte S. personæ ecclesiæ de Tarento nobis innotuit, quod cum capella de Emptoñ. ad p̃dictam ecclesiam de iure ptineat O. diaconus (qui iam dictam capellam detinet) capellanum ipsius ecclesiæ nomine ipsius S. in ea ministrantẽ post appellationem [b] a se [c] factã amouit. ¶Quam cum esset S. prosecutus, [d] & ad iudices litteras impetrasset, ipse O. appellationem suã prosequi non curauit. Cumque auctoritate prædictorum iudicum in ius esset vocatus, dixit se litteras [e] priores habere, de quibus nulla mentio [f] in posterioribus habebatur, quas vsq; ad tertiam cita-

ibi enim dicitur quòd propter malam latinitatem non vitiantur. & ff. de manu. testa. qui habebat. C. de leg. l. in legatis. & infra de fide instr. c. ex parte. Solu. vitium scribentis in testamentis & instrumentis non nocet; cum alias de veritate, seu uolũtate tistatoris constet. C. de testa. l. errore. & l. ambiguitates. Et idem esset de voluntate Papæ dicendum si constaret de hoc. Sed verius uidetur aliud esse in testamentis, & aliud in litteris Papæ. Testamentum enim committitur tabellionibus, cuius scripturam siue latinum nullus corrigit, vnde falsa latinitas, non uitiat testamentum, dummodo constet per ipsum de intentione testantis, ut dicunt prædictæ leges, & propter fauorem testamentorum; quia nihil est quod magis debeatur hominibus, &c. C. de sacrosan. eccles. l. 1. Rescriptum uero dñi Papæ per multas manus transit, & magna maturitate decoquitur. 35. q. 9. Apostolicæ. in glo. 1. inf. eod. cum adeo in princ. & in 1. glo. & ita nullum vitium continere debet supra eo. c. ad hæc. vnde contra illam præsumptionem non est admittenda probatio. arg. contra. ff. de offi. præsi. l. illicitas. §. veritas. Lau. notauit ꝙ instrumenta uel priuilegia pp falsum latinum non vitiantur, ar. de consec. d. 4. c. si non sanctificatur. 1 & c. retulerunt. & ff. de man. test. qui habebat. de instrumentis tabellionum satis crederem illud, de priuilegijs Romanæ curiæ non est uerum. Bernar.

1 Sed ille textus de baptismo loquitᷣ, & verba cælestium mysteriorum vt ibidem notatur, non restringuũtur sub regulis Donatic. indignum. 38. dist.

EX parte.] In prima narrat factam definitionem, appellationem, & spoliationem. In secunda unius partis prosecutionem & alterius negligentiam. ibi, Quam cum esset. In tertia finalem determinationem: ibi. Ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Capella de Emptoñ. subest ecclesiæ matrici de Tarento. Quidam O. diaconus cœpit conuenire capellanum ipsius capellæ ministrantem in ea, nomine S. rectoris matricis ecclesiæ. Ipse O. appellauit ad sedem Apostol. & post appellationem a se factam ab ipsa capella expulit capellanum. rector matricis ecclesiæ est prosecutus illam appellationem quam ille O. fecerat, sed ille O. suam appellationem prosequi non curauit, & cum ille O. fuisset ad iudicium euocatus, obiecit se habere priores litteras, de quibus in posterioribus mentio non fiebat, quas suppressit vsque ad tertiam citationem, & dolo uel negligentia eis uti postposuit quod ex diuturnitate temporis apparebat. ex eo quod biennium a tempore impetrationis, erat elapsum, & de appellatione ipsius in suis litteris mentio non fiebat Consultus Papa super hoc mandat quatenus si ita esse constiteri t, quicquid factum est post appellationẽ ipsius O. debeat in statum pristinum reuocari, & illam capellaniam restituere matrici ecclesiæ, eundem O. in expensis cõdemnando, si constiterit ipsum O. appellationẽ suam prosecutũ non fuisse. No. quod maior ecclesia siue matrix potest defendere & agere pro capellis suis. No. quod sic aliquis dẽt deferre suæ appellationi, sicut sui aduersarij. Item ex diuturnitate tpis uel negligentia probatur dolus. Item qui litteras impetrat super eo super quo appellauit, de appellatione sua debet facere mentionem. Item quicquid fit post appellationem suam uel alterius, debet in statum pristinum reuocari. Item qui non prosequitur appellationem debet condemnari in expensis alteri parti.

b ¶Post appellationem.] Non dicitur hic super quo fuerit appellatum; forte posset dici quod sententia lata fuit contra O. diaconum, a qua ipse appellauit, uel super alio articulo; uel forte citra aliquam sententiam sicut olim fiebat.

c ¶A se.] scilicet O. & ita non detulit duæ propriæ appellationi, quod esse non debuit, cum & appellationi aduersarij deferre debuisset. inf. de appell. an sit, &c. cõstitutus. & de elect. c. bonæ. Appellauerat forte ab ordinario coram quo trahebat capellanum, & super personam matricis ecclesiæ. Raro inuenies alibi (ut credo) quod aliqs non detulit suæ propriæ appellationi, unde iudex poterit procedere in causa; qa uidetur appellationi renunciasse; quia pendente appellatione nihil est innouandum. ff. nil inno. appel. pen. l. unica. & inf. de appell. c. an sit.

d ¶Prosecutus.] Litteras impetrando super restitutione ecclesiæ, qua fuerat spoliatus post appellationem a spoliatore factam ut in causa procederetur, non obstante appellatione frustratoria; quod ex eo apparet, quia dictus O. eam prosequi non curauit nomine ecclesiæ de Tarento: quia erat matrix ecclesia.

e ¶Litteras.] Forte significauit Papæ, quod rector matricis ecclesiæ iniuriabatur ea super illa capella, & sic obtinuit litteras in forma communi, nulla mentione habita de appellatione; quæ etiam litteræ non impedirent restitutionem. inf. de restit. spol. c. ex conquestione cum suis similibus.

f ¶Nulla mentio.] Et ideo non valebant. inf. de appell. cap. sæpe in fi. argum. quod qui appellat, debet facere mentionem de sua appellatione, & aduersarius eodem modo qui appellationem prosequitur; ut hic dicitur, & infra de confir. vtil. vel inut. c. bonæ in glo. mentio.

a ¶ Negligentia uti.] Sic supra eo.c.si autem.& ℐ.cod. c. plerumque.

[Glo.seq.obijcit, & soluit.]

b ¶ Cum bienniu n.] Q ... nō prosequitur appellationem intra annum,aut ex iusta causa intra biennium x fingit ... & rata manet sententia.ℐ.de ... cum sit R... & iō iste.O audiri non debuit praetextu suae appell. Sed vr̄ qđ rector iste rōne consimili audiri non debuit ad prosecutionē appel.cum actor,& reus circa appellatio nē eodē iure vtātur. ℐ. de mutuis pet. ca. vlt. & hic dr̄ ɔ̄rium, s.ꝙ ille cōtra quē appellatū ē, audit post biēnium, & non ille qui appellauit. Qualiter ergo hoc intelligitur? Dicas qđ iste rector auditus fuit non rōne appellationis, sed potius rōne spoliationis,sup quā litteras impetrauit, non obstante appellatione, ut no. supra in verb. prosecutus. interdicta.n. ꝑpetua sunt quantum ad rei persecutionem, non quantum ad pęnam, ff.de vi, & vi ar.l.1. in princ. & fi. de appellatione nihil dixerit; nihilominus audietur petens restitutionem ecclesiae,& multo fortius, quia post appellationem spoliauit aduersarium, qui debuit deferre suae appellationi, praeterea fauore appellantis datur annus aut biennium ad prosequendam appellationem,& non fauore appellati,vnde appellans statim potest prosequi appellationem si terminus ei praefixus † est, sed appellatus non statim,infra de appel.c.oblatae.

tionem suppressit:eisq. dolo vel negligentia uti; [a] post potuit,ꝙ ex diuturnitate temporis videbatur, in q̄b.nulla mentio de appellatione ab ipso facta fiebat cum biennium [b] a tempore appellationis iā fuisset elapsum.

¶ Ideoque mandamus, quatenus si ita esse constiterit (reuocatis in statum pristinum omnibus, quae post appellationē [c] ipsius O. inueneritis attentata) praescriptam cappellam † matrici ecclesiae restituere procuretis, praedictum O. (si eum appellationē suā non fuisse prosecutum cōstiterit) memorato S. in expensis [d] necessariis condemnantes.

¶ Caelestinus tertius.

c ¶ Post appellationem.] Et ita quicquid post appellationem a se uel ab aduersario suo factū fuerit, debet irritari.inf.de offi.deleg.c.sup quaestionū in fi. inf. de app. bonae cū suis concor. & in hoc illa corrigit istam.

[Glossa sequens obijcit & soluit.]

d ¶ In expensis.] Quia appellationē suā non ꝓsequitur altero prosequente, condemnari debet in expensis, vt hic, & infr.de appel.cap. Nicolao. &c.reprehensibilis. vel q̄ prosequitur ipsam ante tempus statutū. de app. c.saepe.Sed non vr̄ ꝙ iste O.debuerit in expēsis condēnari,cū appellatus appellationē non fuerit prosecutus intra biennium, cum hoc idem ius seruandum sit appellanti & appellato,ut dr̄ in notula, qui enim.& non oportebat ipsum prosequi appellationē, quia ipso iure rata manet snīa lata contra ipsum O. si qua lata fuerit. Potest dici ꝙ ideo condemnatur; quia praetextu appellationis iudex non processit,& ille O. post appellationem expoliauit cappellanum, & sic intererat rectoris ut O.condemnaretur sibi in expensis etiam post biennium propter dolum & malitiam ipsius O.

ADDITIO. Item non vr̄ ꝙ debuerit condemnari; quia licuit ei renunciare appellationi, uerbo,& facto. Dic ꝙ hoc fuit,q̄a appellans consenserat appellationi, vel dic ꝙ renunciare potuit in sui odiū, non in sui fauorē. Nā & uerbo renūciare nō poterat,re nō integra in praeiudicium appellati,de hoc inf.de app.c.cum cessante secundum Innocent. & Compost. Io.Andr.

S Ciscitatus.] Primo ponitur consultatio. Scđo rn̄so ibi,Nos vero.Tertio quaedam determinatio;ibi. Dn̄i modo.Quarto tacitae qōnis solutio;ibi.Nec.n.Abb.Sic. CASVS. Aliqn̄ Papa committit cām duob. vel tribus iudicibus cum illa clausula; ꝙ si ambo uel tres in cā procedere nō pn̄t.alter eorū in cā ꝓcedat. Si oēs interesse nequiuerint, duo eorū in cā procedāt.Querebat de qua impotētia intelligebatur. Rn̄det Papa ꝙ illa impotētia intelligitur tā de iure q̄ de facto. De iure si aliq̄s illorū sit seruꝰ vł infamis,uel alio cōsimili īpedimento detētus,ꝑ uta si esset excōicatus uel remotꝰ, uel susp.ctus.De facto, ut si aliq̄s eorū mortuus fuerit, aut ineuitabili īpedimēto detētus,& tūc dēt cām suis coniudicib. significare, ut in negotio sibi cōmisso ꝓcedant.Sed si aliq̄s illorum solummō noluerit interesse, ꝑ hoc nō excusat̄ quominus debeat cum alijs interesse; nisi ī rescripto diceretur si oēs simul in causa ꝓcedere nō poteritis.

¶ Rescriptum quo scribitur plurib. cum clausula, quod si non omnes,&c.intelligitur tam de impotentia facti,quam iuris.

CAP. XIII.

Sciscitatus † es a nobis petitorio [e] destinato, de qua impotentia [f] illud intelligatur (quod in litteris nostris saepe consueuit apponi) vt si duo uel tres, quibus litterae dirigūtur, ipsis exequendis simul interesse nequiuerint, [g] † vnus aut plures, quibus scribitur,nihilominus exequantur. ¶ Nos vero ita sentimus,quod tam de iure quam de facto, illa impotentia cēseatur de iure-si aliquē illorū seruū [h] vel infame [i] aut alio legitimo aut nolueritis interesse. Not. hic ꝙ seruus & infamis non possunt esse iudices, infamis tamen potest esse arbiter. Item not. ꝙ iudices non possunt procedere sine coniudice suo, si ille se non excusat.Item verbum,impossibilitatis,non continet verbum uoluntatis.

e ¶ Petitorio.] idest nuncio legitime ordinato, uel dic petitorio,idest procuratore.

[Gl.seq.ponit quinque species potentiae,& de illis ponit uersus.]

f ¶ Impotentia.] Aliquis dicitur aliquid posse quinque modis. 2 vnde versus.

Posse quidem rebus dant ius, natura potestas:
Officium, meritum, sextum diuina uoluntas.

De potētia iuris hēs 22.q.2.faciat ho.27. q.2.Agathosa.in fi.De potētia naturae hr̄ inf. de despon. impub.c. puberes, &c.a nobis. De potestate officij habes infra de consan.& af.c. 1.in fi.& 21.dist.c.1.§.inter eos,uer. Petrū uero. vbi dr̄, ꝙ Petrus ꝑ oīb. claues regni coelorum accepit.& 21.di.inferior, & infra de ma. & obed. c.cum inferior.De potentia meriti legitur.3.q.7.cap.1. §.tria,& c.2.in fi.ibi,cuius vita, &c. De potentia diuinae uoluntatis habetur de pęnit. dist. 2. c.principium. §. charitas. Sed haec potentia ad duo tantum extenditur scilicet facti & iuris.

g ¶ Interesse nequiuerint.] quod simul interesse debeant,habes infra de offi.deleg.c.prudentiam.

h ¶ Seruum.] quia talis iudex esse non potest, nisi cōi opinione pro libero se gerat & habeatur, quo casu tenet eius snīa etiam si post eā latam detegatur eum tempore sententiae fuisse seruum. 3.q. 7.c.1. §.uerumtamē, & ff.de offi.praeto. l.Barbatius & C de testa.l.1.

i ¶ Infamē.] si pēdente iudicio efficiatur infamis uel suspectus possit repelli. inf.de test.eo.c.praeterea.& ℐ.de of.dele.c.insinuāte,q̄a q̄ de nouo emergūt, nouo indigēt auxilio

† Ca.9.eccl. tit.in 2.cōp.

† Adde quid operetur illa clausula,ꝙ si duo, ꝑ Doct. in cap.illa de elect. Spec.ī tit. de leg.§. nunc ostēdē dum.ver.18. ubi dr̄ quod suppletiuris positiui defectum.

Deest haec glossella in multis antiquis.

2 Adde text. cum gl. in l. nepos Procu lo. ff.de verb. sig.

... ecclesiam.

... in aliquib. antiquis hic dictio.nō alijs deest.

... alis pęna non prosecutis appellationem.

auxilio.ff.de interro.act.l.de ætate.§.ex causa. Item si medio tpe excõicetur, sed eo absoluto resumit iurisdictionem, j.de off.deleg.c.prudentiã.§. sexta. Idem cre do si restituatur pristinæ famæ p principẽ; q̃a resumit iurisdictionem.2.q.3.si quem. §.notandum.in fi.& C. de cura.fur.l.pen.secus si lata snia detegatur iudicem fuisse infamẽ.3.q.7.c.1.§. tria ver. verumtñ,& ff.de offi.pret. l.barbatius. & C. de test. l.1. secus in excõicatione,q̃a si ia publice excõicati nulla ẽ. j.de re iud.c.ad probandum.& j. de excep c. exceptionem.

a ¶Impedimento.] puta q̃a est excõicatus i uel illitteratus, nec hẽt cõsuetudinẽ cãrũ, q̃a peritus dẽt esse iudex, nec dẽt q̃rere ab alijs q̃d eum loqui oporteat in au th.de iud.ĩ pri. coll. 6. & infra de cõsan. & affi.c. ex litteris.ĩ fi. Tñ si illitteratus sit,& habeat cõsuetudinem causarũ siue peritiã iudicãdi,põt ei cã committi.C.de iud.l.certi iuris.arg. C.de epi.& cle.l.parabolani. Et quædam impedimenta ponuntur.3.q.7.c.1.& 7. Item si impedimentum sit perpetuum, non potest cognoscere: quod potest esse multis modis,ut infirmitas, surditas,&c.

1 Facit lex barbarius & ibi Doct. ff. de offi. præto. no. & de re iudi. l. ad probandum. Qualis dẽat esse iudex.

† Vide tex. in l. inde Neratius.§.fin. cum sua gl. ff. ad legem Aquil. & l. confessionibus. iuncta glo.ff.de interrogatio.

impedimẽto [a] detentũ esse cõstiterit, de facto,si cõstiterit eũ casu mortis occumbere, aut ineuitabilis necessitatis articulo impediri quo minus ualeat interesse.¶Dummodo is qui pro necessitate p̃sens esse non põt, collegis suis canonice excusationem suã curet (si poterit) destinare: [b] vt alij cũ iudices uel executores nihilominus ad consummationẽ [c] iniuncti mandati procedant. [d] ¶Nec enim ille qui tñmodo non vult interesse, hac impossibilitatis interpretatione valet aliquatenus excusari: [e] † nisi forte sic in rescripto habeatur expressum: si non omnes interfuerint uel simul nequiuerint aut noluerint interesse. [f]

¶Innocentius iij. Elien. episcopo.

¶In quæst.reuocationis rescriptorum recurritur ad arbitros,si iudices in cognitione sibi non deferant,nec inuicem concordent, h. d. vsq; ad §.quoniam.

CAP. XIIII.

PAstoralis † officij; & infra. ¶Præterea,quæsiuisti (quando de reuocatione litterarum ambigitur, [g] vtrum iudices priores sint reuocatæ, & quærit utrũ priores iudices an posteriores dẽant cognoscere de hac reuocatione? Rñ. q̃ si priores iudices nolunt deferre posteriorib. uel posteriores priorib. tunc omnes simul cognoscant, & si forte oẽs simul nequiuerint in unam concordare sñiam, q̃uis plures sint iudices in una cõmissione,q̃ in alia; hmõi dubitatio per arbitros cõiter electos determinet. Secũdo formatur talis qõ. Qñcunq; impetrant litteræ sub hac forma; Conqueritur Titius de Petro,& quibusdã alijs super decimis & rebus alijs, quærit utrum iudex ex tali delegatione hẽat iurisdictionem super personis, uel rebus non cõprehensis per clausulam illam; quibusdã alijs, & rebus alijs, anteq̃ personę uel res in iudicio sint expressæ. Antequã soluat illã qõnem subijcit aliã, quę oritur ex secunda quæ talis est; Aliquis de psonis illis quę poterant conueniri p clausulam illam;quibusdã alijs,& rebus alijs,expresso proprio nomine impetrauit litteras contra primum impetrantem litteras generales, designando aliquam rẽ certam, quæ includebatur p illam clausulam,& rebus alijs, nullam mentionem de priori commissione faciens: quæritur utrum secundæ litteræ ualeant, cum de primis nullam fecerint mentionem,nec persona aut res fuerint adhuc in iudicio expressæ? Rñdet Papa ad ista duo; & primo ad secundam dicens, q̃ cũ speciale mandatum deroget generali, iurisdictio attributa p litteras generales, per speciales litteras quantum ad ea quæ in secundis litteris specialiter sunt expressa penitus eneruatur, licet de prioribus non faciant mentionem. Vnde quantum ad hanc cãm specialiter cõmissam superflua relinquitur prima qõ:quia non habet potestatem. Postea rñdet primæ quęstioni,dicens q̃ iudex bene habet iurisdictionem super person is, uel rebus exprimendis, sed illam exercere non potest antequam personæ uel res fuerint expressę. No.q̃ qñ dubitatur de iurisdictione cuius sit, omnes debent cognoscere an sua intersit. Item ubi est par iurisdictio,maior numerus non præfertur. Item no. q̃ speciale mandatum derogat generali. No.q̃ iudex habet iurisdictionem, sed illam exercere non potest an te expressionem rerum uel personarum.

† Cap.3. tit.in 3.compilatione.

[Glossa sequens quærit & remittit.]

b ¶Destinare.] Per litteras, uel per certum nuncium litteratorie destinatum.64.dist.cap.1.et 2.et pe. et inf. de offi.deleg.c.prudentiam.1.respon. ff. de reb.eorum qui sub tut.uel cura.l.magis. §. illud etiam quæri potest,et hęc est canonica destinatio.Sed nunquid ille qui interesse non potest,ualeat alijs delegare uices suas?de hoc dicit.j.de offi.dele.c.coram.

c ¶Ad consummationem.] ut inf.eo. c.cum dilecta.

[Glo. seq.reci.potest per quæstionem.]

d ¶Procedant.] quod quidem facere possunt, si in litteris commissionis sit clausula illa, q̃ si non oẽs, alias non pñt procedere.arg.inf.de off. deleg.c. causam matrimonij.& est expressum.inf.de offi.deleg.c.uno delegatorum,& e.tit.c.prudentiam.ff.de arbi.item si unus. §.pen.& l.sec.

e ¶Excusari.] immo potius debet puniri. inf. de offic. del.c.prudentiam.§.adijcimus.& hoc casu alij possunt procedere quamuis non uidetur impleta conditio, q̃ si non omnis,&c.ut in prædicto c.prudentiam. §.adijcimus,& hoc uerum est postquam constiterit,quòd non vult interesse,& in hoc illa corrigit istam.

f ¶Interesse.] Hodie etiam si non addatur hoc.si tamẽ non vult alij procedent,licet sit arguendus qui mandatum Apostol.cum exequi contemnit.

PAstoralis.] Diuiditur in duas partes usq; ad §. quoniam Primo ponitur consultatio.Secundo responsio ibi. Ad quod.Abb.Sic.

CASVS. Aliquis impetrauit litteras contra aduersarium suum si per aliqua causa ad aliquos iudices, facta citatione uel saltem præsentatione, altera pars postmodũ obtinuit eandem causam alijs iudicibus delegari, & in secundis litteris fiebat mentio de primis,opponebatur [illegible] & uer suppressionem erant impetratæ. Dubitabatur utrum primæ litteræ per secũdas

[Gl. seq. obijcit, & respon. iterum dupliciter obijcit ponit tres solutiones,quas probat. demum sol. & solutioni opponit,vlt.dat finalem solu. Finis recitatur per quæstionem.

g ¶Ambigitur.] Sed quęro qualiter possit dubitari de reuocatione litterarum,aut scdę faciunt mentionem de primis,& tunc valet secũdæ,aut non faciunt,& tunc valẽt primæ,sup.e.c.cæterũ.Rñ.neutra pars disiunctæ ppetua est,prima tollit per decre.j.de sen.& re iud.c.inter.& de do.& contu.c.ex litteris.& de censir.uti.c.bonæ.& de app.c.sępe.& c.oblatæ.secunda tollitur per decre. inf.eo c.plerumq;. In iudicijs nondum cæptis non habet locũ ista distinctio: illæ enim solę ualent quę primo iudici præsentant citatione facta per ipsas. j.de fo. compe.c.proposuisti.j.de app.c.ut debitus.& j.eo.cap. capitu-

Cum de reuocatione litterarum dubitatur qualiter cognoscendũ quæ sint reuocatæ.

res, an posteriores cognoscere debeãt, & utrum per secundas sint primæ litteræ reuocatæ. ¶ Ad, ꝙ tibi rñdemus ꝙ nisi posteriores priorib. uel econuerso duxerint deferendum, [a] simul vtriq; cognoscant, † & si forte nequiuerint, simul ĩ vnã sñiam cõcordare (q̃uis plures [b] sint ex vna parteq̃ ex altera) per arbitros cõiter electos a partibus huiusmodi concertatio sopiatur. [c]

¶ *Per generalẽ clausulam positã in rescripto, delegatus ante expressionẽ personarũ uel rerũ, iurisdictionẽ habet in habitu, & non in actu. Et speciales litteræ derogãt litteris genera lib. super nõ specificatis in eis, q̃q̃ de illis nullam faciant mentionem. Abb.*

¶ Qm̃ autem sub hmõi forma, videlicet, causam, quã talis aduersus talem, & quosdã alios, super hoc, & quibusdã alijs se habere ꝓponit, tibi duxim⁹ cõmittendã. a nobis multoties litterę ĩpetrantẽ, & solicite q̃siuisti, an iudex ex

capitulũ sanctæ crucis. Item qualiter primi iudices pñt deferre sedis vel secundi primis, cum vel primi tm̃ vel ſm tantum sint iudices, & ita aut primi aut secundi, nullã hñt iurisdictionẽ, s. de off. del. ca. ex litteris in fi. & s. eo. ti. c. cęterum. Itẽ qualiter pñt primi vel secũdi citare partes cũ utrique dubitent & nesciãt an sint iudices, imò rõne dubitationis neutri dẽnt esse iudices, sicut quãdo dubitatur de tutela duorum, neuter est tutor. ff. de test. tut. l. duo sũt Titij. Propter hoc glossauerũt hic quidam ꝙ de facto potest dubitari, non de iure, ut si forte secũdæ litteræ nõ exhibeantur, ĩ. de offi. deleg. c. ex litteris. vel q̃a dubitatur an sit annus elapsus ab impetratione litterarũ priorũ. s. eo. l. plerunque. sed hęc solutio nõ valet: q̃a ad quęstionem facti non daret Papa responsionẽ iuris. 1 ff. de statu hom. l. idem erit. Alij dicunt etiam, quòd potest esse dubitatio iuris, si data sit eadem in utrisque litteris. Illa decre. ut debitus hoc determinat, ut infra de for. compe. c. pen. & ult. & inf. eo. c. capitulum S. Crucis. Sed certe secundum dictum illorum neutræ reuocant alias, cum neutræ sint priores alijs; immo secundum hoc neutri cognoscunt de tota cã: nam ambæ litteræ dñr secundę uel primæ. ff. de bon. poss. secundum tab. l. 1. §. si quis in duob. Tertij dicunt ꝙ sic dubitari potest de reuocatione, ut si secundæ faciant mentionẽ priorum, sed non expressam, inf. de dol. & contum. c. ex litteris. & hoc est uerum, ut patet ex illa decr. ex litteris. inf. de do. & cõt. Dici põt hãc fuisse rõnem huius decretalis cum diuersæ sint litteræ impetratæ iudices citant partes, & cum pars diuersa corã eis exhibet secũdas litteras, ipsi uolunt cognoscere de reuocatione litterarum; secundum hoc qđ contingit inf. de re iudica. c. inter monasterium in parte decisa ab integra. Item si secundi iudice scirent partes, & cum exhibetur coram eis primæ litteræ, ipsi uolũt cognoscere, an primæ sint reuocatæ. sed quia pro eodem negotio partes non sunt trahẽdæ, ad diuersos iudices, inf. eo. c. ex tenore. & infra eo. c. ult. statuitur hic, ut iudices conueniant ad hoc faciendum uel una pars deferat alij: & primi de hoc cognoscere possunt cum coram eis obijciatur talis exceptio, etiam & secundi. Et expone qñ de reuocatione ambigitur. i. quando in dubiũ deducitur de reuocatione litterarum. Sed huic solutioni obstare uĩ. ĩ. cũ contingat. ibi. n. non conueniuntur ad cognoscẽdum, sed executor uidet utrasq; litteras. Vnde potes adhuc melius dicere, quòd bñ põt iudex dubitare de reuocatione litterarum, licet secundæ expressam faciant mentionẽ priorum. s. quando obijcit secundas litteras impetratas esse per falsi suggestionem uel ueri suppressionem 2 ut sup. eo. c. cæterum, & melius inf. de offi. deleg. corã. & inf. de re iud. c. inter monasterium in integra. & hoc idem dixit Io. inf. eod. super illa decre. cũ contingat. & certe iste est uerior intellectus. Sed hęc dubitatio de reuocatione litterarum non habet locum in litteris appellationis, & principalis causæ: quia iudices appellationis de hoc cognoscere debẽt inf. eo. c. 2. dilectus. Io. Sed hæc dubitatio locum hodie non habet re integra, infra de appell. c. ut debitus.

ADDITIO. Dum gl. dicit, re integra, melius uideretur dicere, re nõ integra: sed quicquid habeat gl. hoc intendit. ꝙ si apparet quis delegatus, & primo citauit: ille erit iudex siue sit primus, siue secundus Ioan. And.

[Gl. seq. recitẽt per q. an in dilatione sic necessarius cõsensus partium.]

a ¶ Deferendum.] de cõsensu partium, ĩ. de offic. deleg. sup qõnẽ. §. intẽtionis. & §. nos autem. cum coram vtrisq. posset proponi exceptio, ut dictũ est ĩ prima notula, & ẽt sine cõsensu partiũ possent si uellent, sed honestum est ꝙ de cõsensu partium fiat.

[Glo. seq. ponit ꝓ concor. octo casus q̃bus non statur maiori parti alleg. cõtraria, & soluit.]

b ¶ Plures.] Hic nõ statur iudicio maioris partis. ĩ. de iure patron. c. qm̃. simile est in causa epi. 6. q. 4. c. 1. inf. de re iud. c. non põt. & in iudicib. delegatis a principe: ut uĩ C. de app. in offerẽdis ibi, ita tamẽ si dissentirẽt. & C. qui bon. ce. poss. l. ult. & in re communi. ff. communi diuid. l. Sabinus. & infra de reg. iur. cap. in re communi lib. 6. & in liberali causa C. de communi ser. manu. l. 1. §. 1. & instit. de re. diui. §. religiosorum. quia ibi fit quod religio uel natura rei requirit, & dum quis plus iuris habet in re: ut C. de dona. l. sancimus. §. ne aũt. Sed contra 65. dist. cap. 1. 2. & 3. ubi de hoc. ff. de re iud. l. duo ex tribus. Sol. uerum est generaliter quod iudicio maioris partis standum est: sed quædam specialia hic signata sunt, ubi hæc regula non obtinet. Sed in casu isto non statur iudicio maioris partis: quia forte in primis litteris sunt duo iudices, in secundis tres uel plures. unde cum illi tres æqualem habent iurisdictionem cum illis duobus quia isti tres loco unius sunt, & illi duo similiter loco unius, s. domini Papæ, non præualet sñia illorum triũ: quia non censentur plures. Licet secus sit in creditoribus, quoniam si par debitum sit hincinde, statur tamẽ maiori numero creditorum: ut C. qui bon. ced. poss. l. ult. Item alia ratione, quia si isti tres iudices iudicarent pro se, suspecti 3 essent, quia uiderentur ingerere operas suas. ff. de procu. quæ omnia. §. 1. si aũt iudicarent contra se, uiderentur a se abdicare iurisdictionẽ & uelle a se remouere, quod esse non dẽt inf. de offi. deleg. ſca. pastoralis. in princ. & ita de triri ad arbitros. sed si in primis & secundis essent æquales iudices numero, satis posset dici ꝙ stabitur iudicio maioris partis, quia maior uidetur modo iurisdictio & potestas ab una parte quam ab alia.

[Glo. sequens quæ [illegible], & soluit.]

c ¶ Sopiatur.] Quid si arbitri adiudicent iurisdictionem eis qui non habẽt, nihilominus sñia illorum iudicum tenebit, quia cum arbitri sententiauerint cõtra ius scriptum, tenet eorum sñia, nisi fuerit appellatum: 4 ut 2. q. 6. cap. ei qui. § diffinitiua. & hæc est ratio: quia per utrasque litteras data fuit iurisdictio.

¶ Quoniam autem.] In hoc §. 1. ponitur consultatio, secundo responsio: ibi, Nos igitur. & ibi respondet primo secundæ quæstioni, ex cuius solutione infert ad decisionem primæ: quia si penitus eneruatur iurisdictio priorum: ergo habebant iurisdictionem. Abbas Siculus.

3 Tollit suspectio: quia hoc fit iuris authoritate. 23. q. 5. si nõ licet uer. quasdã. ſm Host. Io. An.

4 Cõcor. tex. cũ gl. in aut. decernimus. in uer. sacramenti. & ibi Cy. Pet. & bel laper. & Bar. C. de arbi.

Vide tex. ĩ [...]s ex alie [...]f. de iud.

[...]ęc gl. hoc [...]t dicere, [...]ã sup fa- incerto, posse cer [...]n dare ĩñ- [...]. de mu- [...]re. ĩ. de [...]nsal. l. ut [...]ũm. C. de [...]nfactio.

[...]ẽ si con- [...]a, per id [...]d notat [...]. c. ex te- [...]. in fi. 1. [...]o. And.

a ¶ Per-

a ¶ Personæ vel res] qui rem petit, debet rem certam petere. De hac materia dicemus. ꝟ. de libel. c. pe. vbi cõpetentius ponitur.

b ¶ Speciales litteræ] impetratæ ab aliquo illorum, qui per clausulam generalem poterant conueniri, contra primum impetrantẽ super eadem cã. Sed qualiter põt ille qui possidet, contra impetrantem impetrare super eadẽ re, cum interdictum possessorium intentare nõ possit, cum ipse possideat, ꝟ. de iud. cap. examinata. præterea possidenti non datur rei vendicatio Insti. de actio. §. 1. & C. de ali. iud. mu. causa fa. l. vnica. Dic quod primus impetrãs impetrauit, vt ageret petitorio, secundus impetrauit ne inquietaretur super possessione illius rei quam possidet, nam & alias datur actio possidenti, ne inquietetur ff. si seru. uendic. l. si quis forte. §. 1. & l. sicuti. §. sed si quæratur. De hoc no. infra de iudi. c. examinata. in gl. si ita.

c ¶ Per speciale.] Hic patet ꝙ si unum rescriptum est generale & secundũ speciale; licet non fiat mentio generalis in speciali, præualet speciale: ut supra eod. c. 1. & inf. de offic. leg. c. studuisti. & ff. de reg. iur. l. in toto. Contra sup. eo. c. cum ordinem, ubi secundum speciale non derogat generali: quia non facit mentionem illius. Ratio ibi redditur: quia primum est priuilegium, secundum rescriptum fuit ius commune, ius commune non tollit priuilegium, nisi mentionem faciat de illo priuilegio.

d ¶ Eneruatur.] facta citatione per litteras speciales antequam per generales.

e ¶ Superflua.] hoc casu cum generale mandatum reuocatum est quantum ad hanc causam specialiter commissam, alias bona quæstio est, & eam statim soluit ibi donec iurisdictio &c.

[Gl. seq. reci. per q. an delegare & citare possit. Ar. ꝙ non; & demum arg. in contrarium, & sol. demum obijcit quærendo arguit & soluit.].

f ¶ Iurisdictionem.] habet ergo iurisdictionem, licet non habeat exercitium, & ita vr̃ ꝙ non possit eam alij demandare. est enim absurdum alij demandare iurisdictionem antequam eam ipse nanciscatur. ff. de offic. proconf. l. obseruare. §. ult. & sic uidetur simile quòd non possit citare partes ante expressionem rerum. 5. q. 2. cap. ult. ideo enim citantur partes, & dantur induciæ, ut quis deliberet. 3. q. 3. offeratur, sed in hoc casu non potest deliberare. Arg. contra inf. de appellatio. c. significantibus, & Instit. de ac. §. curare. & infra de resti. spol. c. cum ad sedẽ. ubi petitur hospitale cum oĩb. pertinentijs suis: & potest committere, licet non habeat exercitium: committet enim quod habet. 1 Sed qualiter priores iudices priuantur iurisdictione, cum Papa non intendat eos priuare? Item nunquid eodem modo per mortẽ delegantis esset reuocata iurisdictio quantum ad non expressas personas? arg. ꝙ non. C. de duo. re. l. vlt. Est tñ animaduertendum an reuocetur ꝑ mortẽ, an viua voce. ff. de proc. l. si defunctus, & l. seq. Sed verũ est ꝙ reuocatur per mortẽ quãtum ad ea quæ exp̃ssa non sunt infra de offi. deleg. c. gratum, & cap. licet. & infra eod. c. significauit. 2 Bernard.

¶ Pro hoc est tex. in l. toto ff. de re. iur. Bart. ĩ l. Mæui⁹, ff. de le. 2. idem in l. 1. in prin. ff. de oper. no. nuncia.

1 Idẽ Host. qui ẽt dicit ꝙ facta exp̃ssione personarũ & non rerum citare p̃t. sed citatus nõ cogetrñdere pp rõne superius scriptum. Io.

2 Cõcor. ... cum gl. ... ignorasset, & ibi Barto. & Doct. in l. ... ius q in prouincia. ff. ... cer. pet. & in auth. ut nulli iudicũ liceat in §. si uero, cum sua glo. coll. 9.

† Cap. 1. ... tit. in 3. cõpi...

delegatione huiusmodi, ante personarum vel rerũ expressionem, super personis, vel reb. exprimendis, habeat potestatẽ, adijciẽs vtrũ si anteꝗ personæ vel res [a] expressæ fuerint nominatim, super nõ expressis in commissione priori, sed generaliter cõprehensis spẽles litteræ [b] (quę de priori cõmissione nullã faciant mentionẽ) ad alios iudices a sede Apostolica emanauerint, eundem vigorem debeant obtinere. ¶ Nos igitur ad hæc duo taliter respõdemus, quòd (cum generali per speciale [c] † proculdubio derogetur) iurisdictio per generales litteras attributa, per speciales (quantum ad ea quæ specialiter exprimuntur) penitus enernatur: [d] licet de prioribus non faciant mẽtionem. vnde superflua [e] relinquitur prima quæstio, & si merito dici possit, quòd donec iurisdictio reuocetur, eam super rerum vel personarũ articulis exprimendis obtinet delegatus, sed antequam exprimantur personæ vel res, delegatus nequit iurisdictionem [f] huiusmodi exercere.

¶ Idem Senonensi archiepiscopo.

¶ Per generalem clausulã quidam alij & res aliæ, multitudo effrænata non includitur, nec personæ nec res maiores expressis, sed pares, vel minores.

CAP. XV.

Sedes † Apostolica consueuit exhibere se petẽtibus liberalem, [g] sed quidam eius gratia nequiter abutuntur, & infra. ¶ Nos igitur volentes eorum malitijs obuiare, decernimus vt cum in commissioni-

Sedes Apostolica.] Diuiditur. Nam primo ponit constitutionis cãm. Secundo submittit constitutionem ibi, Nos igitur. In qua quattuor facit. Nam primo statuit circa personas Secundo circa multitudinem: ibi, Sed nec. Tertio circa res; ibi, Nec super. Quarto circa fraudulentam expressionẽ ibi, Si q̃s uero. Abb. Siculus.

CASVS. Causa commissa est sub hac forma: conqueritur Titius de Petro, & quibusdam alijs super decimis & reb. alijs taliter impetrantes designabant & minora negotia, ut facilius litteras impetrarent, per clausulam gñalem conueniebãt digniores personas, & super maioribus negotijs quærebatur utrum possent Papa uolẽs malitijs hominum obuiare, statuit ꝙ si minores & uiliores personæ in commissionib. solũmodo exprimuntur, maiores & digniores sub clausula generali non intelligantur in ludi, & sic non possunt conueniri. sed nec per talem gñalitatem multitudo effrænata poterit in iudicio conueniri: qui uero de minoribus, & leuiorib. negotijs tñ fecerunt mentionẽ. super maiorib. & grauiorib. nullatenus audiantur postea dicit, ꝙ si aliquis personas aliquas expresserit in commissione non ut uelit eas conuenire, sed ut ad pares transire ualeat uel minores, quia fraus uel dolus ei patrocinari non dẽnt tanquam mendax precator careat penitus impetratis. debemus notare quòd personæ expressæ in rescriptis digniores esse dẽnt, uel saltẽ æquales, quam sint personæ in clausula gñali inclusæ. idem intelligitur de reb. spẽliter expressis & gñaliter exprimendis. Itẽ per rescriptum plures causæ unius committuntur, sed non oẽs. Itẽ non dẽt aliqs exprimi principaliter, nisi debeat conueniri. Item litteræ per malitiam uel mendacium obtentæ non ualent.

g ¶ Liberalem.] utpote quæ nõ claudit gremiũ redeũti, C. de summa trin. l. ult. ad fi. & C. de epis. & cler. l. si q̃s in hoc. & 23. q. 4. duo ista. Sed in quo est liberalis, siue gratiã facit, q̃a hoc tenet. ꝟ. de so. comp. c. licet, in parte decisa. immo quasi ꝑceptũ Euangelij. est sed ubi necessitas. ibi nulla liberalitas. ff. de adimen. le. l. rẽ legatam. Totum dici põt gratia quidquid ipse facit: quia uniuersæ uiæ dñi misericordia & ueritas: quia ubi iustitia seruatur, ibi mĩa adhibetur. 45. dist. 4. disciplina.

Et

b⁹ nostris minores & viliores [a] psonæ solum modo designantur, maiores [b] & digniores suos sub generali clã non intelligãt [c] includi. ¶ Sed nec liceat [d] occasione generalitatis huiusmodi multitudinẽ [e] effrænatã [f] in iudicium euocare. ¶ Nec super maioribus & grauioribus negotijs audiantur, q̃ de minoribus & leuioribus tãtum faciunt mentionem. ¶ Si quis vero aliquas psonas expresserit, non ut velit cum eis in iudicio experiri. sed ut ad pares transire valeat, uel † minores (quia fraus & dolus [g] ei patrocinari non debent) tanquam mendax precator † careat penitus impetratis.

¶ Idem R. cantori & R. priori de Mõte Leprosorum.

¶ *Qui contra vnũ super eodem ad diuersos iudices diuersa rescripta impetrat, & eis utitur, perdit commodum utriusque.*

C A P. XVI.

Ex † tenore litterarum, quas nobis destinastis, intelleximus. R. sacerdotem de Collouilla † ad alios iudices super quæstione † quę inter seipsum & abbatẽ de Becco vertitur litteras apostolicas impetrasse, q̃ cum partem citassent aduersam, dictus

a ¶ Et viliores.] Et non inelegãter. nã, Ab Ioue principium musæ, Iouis omnia plena. Virgil. in Bucco. & ratio à capite edenda est. ff. de eden. l. argentarius, §. edi. aũt ratio, qm̃ principium potissima pars est cuiuscunq; rei. ff. de orig. iur. l. 1. & is qui maioris dignitatis est, debet præponi. 16. distin. ca. placuit. §. pp eorũ. & ĩ glos. ibid. Et vbi legalis paternitas cõtrahitur, primo interrogat pater q̃ fili⁹. ff. de ado. l. 2.

[Gl. seq. q̃rit circa duo, & secundum dubium aperit per quatuor exẽpla. primũ p̃s & demũ soluit.]

b ¶ Maiores & digniores.] Sed quas psonas dicemus maiores & digniores? Nã inuenio q̃ quilibet clericus dr̃ habere dignitatẽ. 4. di. denique. & 1. q. 1. repetiuntur. in fi. Qñque enim mancipia dñr habere dignitatẽ. ff. de vsuf. sed & si q̃d. §. satis iterer. Qñque potestates sæculares dñr habere dignitatem. 23. q. 5. administratores. Qñq; .n. decurionat⁹ dr̃ dignitas. ff. ad l. Cor. de fica. l. pe. Itẽ nunquid illa maioritatem cõsiderabimus, de qua dicitur, 40. di. multi in fi. vel de qua dr̃ 21. q. j. q. cõtra ecclesiam. uel qua dr̃ d. 2. lex est uel de qua dicitur. 2. q. 6. quærendã & c. criminationes. uel istam de qua dicitur. ff. de gradi. l. iurisconsultus. §. parentes. uel de qua dicit̃. ff. de pac. l. maiorem. Rñdeo, maiores & digniores uocat hic notabiles personas, quæ sub clausula generali comprehendi non possunt ff. de iniur. item apud Labeonem. §. hoc edictũ. & tales debent esse quæ citius mouerẽt animum principis. uel ad dandum, uel ad denegandũ rescriptum. Ratione enim maioritatis præsumitur cõtra aliquem 30. q. 2. Lotharius. ff. quod metus cau. non est uerisimile. Itẽ quia circa iudicia defertur dignitati, & psonæ. inf. de offi. deleg. c. sane. 2. & c. pastoralis. eo. tit. c. 2. lib 6. & 2. q. 8. quisquis. & 24. q. 1. qui cõtra ecclesiæ pacem. & 45. dist. cum beatus. Videtur ergo q̃ per generalem clausulam non possit conueniri sacerdos uel clericus, cũ ipse sit maior quolibet laico, 6. q. 1. beatus. & 56. di. duo sunt. & inf. de ma. & obe. solitæ. uer. fecit Deus. & c. dũmodo maior clericus speciali uocabulo nõ sit designatus uel nominat⁹. & hoc etiam intuebitur iudex, qui debeant dici maiores uel minores: & quæ negotia debeant dici maiora uel minora, non enim certa uel certior dari posset doctrina. arg. 23. q. 4. duo ista. Aliàs enim hoc nomen, alijs bene includeret maiores personas: nã nomine populi continentur etiam senatores. plebis aũt appellatione sine patricijs & senatoribus, cæteri ciues significantur: ut Inst. de iur. nat. §. plebiscitũ. nec semp hoc nom. alijs, facit positionem. 56. dis. Cænomanensem. ar. ff. de cõsti. pecu. l. 1. §. debitum. & illud; suspensi sunt cum eo duo alij latrones nequam. Ioan. Et est ratio, quia aliter proceditur contra maiores, & aliter contra minores, 45. dist. cum beatus. & 24. q. 1. qui contra ecclesiæ pacem. Similiter de hoc notatur. inf. de iureiu. ca. cum quidem. in gl. quæ incipit, sic patet.

c ¶ Non intelligantur.] eo ipso q̃ digniores inueniũtur, intelligũtur in fraudem versari. ff. de iur. fis. l. ita si dei. nam secundum distinctionem rerum, nomina sunt distinguenda. 21. dist. cleros, & C. de codici. l. si idem.

d ¶ Sed nec liceat.] prouidet hic Papa ne diuersæ personæ litigatorum vexationibus afficiantur. argum. C. mandati. per diuersas. in prin. & inf. e. c. nonnulli. intendit enim minuerę lites. inf. de dol. & cõt. c. fi. le. Sed ex nẽ. & c. uenerabilis.

[Gloss. seq. arguit, & obijcit, & soluit.]

e ¶ Multitudinem.] Arg. occasionem iuris ad iniquum compendium non trahi. C. de vsuca. pro emptore. l. vl. arg. 10. q. 3. c. vlt. & inf. e. c. nõ nulli. Sed videtur q̃ cũ generalitate non debuit aliqua cõmissio impetrari. ar. supra eo. c. ad hæc. Sed ideo non valent litteræ illæ, quia certi iudices nõ erant ibi dati, sed quos ipse post duceret eligendos. Sed T. aliter intelligit illud cap. ad hæc. sup. e. sed cõcordat huic dicto Lau. vt ibi dixi, & omnia negotia illis cõmittebantur, quod erat iniquum. sed generalitas causarum; alias bene potest committi. ff. de iudi. l. cum prætor.

f ¶ Effrenatam.] ff. de testi. l. 3. in prin. & inf. de testi. c. causam quæ. & effrænatam dicimus vltra 40. vt ibi, & inf. de cle. ex. mi. c. latores. Hodie vero ista generalitas siue multitudo restricta est usq; ad 4. in quadam decre. Inn. iiij. quæ incipit, cũ in multis. inf. e. tit. li. 6.

[Glo. seq. quærit, & soluit, & opinionem ponit.]

g ¶ Dolus.] sic inf. de do. & cont. c. ex litteris. 30. q. 1. dictũ est. inf. e. c. prox. §. qui fraudem allegat siue dolũ, probare debet. ff. de pb. l. quoties. §. q̃ dolo. Sed qualiter constabit q̃ noluit cum personis expressis in iudicio experiri, sed vult descendere ad minores uel æquales; hoc ipso quod descẽdit primo ad æquales vel minores, præsumitur fraus & dolus & ipse potest excipere qui conuenitur, nisi statim uel quam cito possit, cõueniat personam expressam, uel nisi forsitan copiam illius habere nõ possit, & hoc debet primo protestari, aliter credo illum repellendum. Alij dicũt contrarium.

Ex tenore.] Communis diuisio. secunda ibĩ, Nos igitur. Ab. Siculus.

CASVS. Quidam sacerdos de Collouilla impetrauit litteras ad quosdã iudices cõtra abbatẽ de Becco. Iudices illi citauerũt abbatẽ, corã q̃b. dictus p̃sbyter noluit rñdere. postmodũ Ipetrauit alias litteras contra abbatẽ ad illos iudices qui in suprascriptione notant, de priorib. nõ habita mẽtione. q̃ cũ citassent abbatẽ, abbas proposuit corã eis q̃ p litteras illas non tenebat rñdere dicto p̃sbytero, q̃a p alias lr̃as ad iudiciũ fuerat euocatus q̃ p posteriores non fuerãt reuocatæ: iudices quæsiuerunt a dño Papa q̃d iuris, ipse attendens q̃ fraus & dolus alicui patrocinari non debent, rñdet, q̃ sacerdos carere debet cõmodo utrarumque litterarum, quia fraudulẽter sup eodẽ negotio ad diuersos iudices lr̃as impetrauit. No. q̃ per solã citationẽ perpetuat̃ rescriptum, & q̃ eadem causa diuersis iudicibus committi nõ debet. Itẽ in quo quis peccauerit in eo punietur.

† In impressis peccator, legebatur, & manuscriptis prȩcator, reposuimus. facit inf. e. tit. ca. super litteris. & l. & si. C. si cõtrarius uel util. pub.

† Cap. 5. eo. ti. in 3. copi.

† Corbeuilla.

† Causa.

presbyter corā eis noluit litigare; & ī. ¶ Cūq; uos ī causæ cognitione ꝓcedere velletis, abbas corā vobis ꝓposuit, qđ non tenebatur per directas ad vos litteras presbytero respōdere, cum per alias ab alijs iudicibus fuisset citatus, quæ authoritate illarum non fuerāt reuocatę. ¶ Nos igitur attendētes fraudem ꝑsbyteri memorati, duas commissiones super eodē negotio [e] impetrantis, quarū altera non faciebat mentionē de reliqua: (qa fraus & dolus alicui patrocinari non debent) decernimus, ut ipse commodo careat [b] vtriusque.

¶ Idem Mediolan. archiepiscopo.

¶ *Nō valet rescriptum ad beneficium impetratū, & de beneficio impetrantis non faciens mentionem.*

CAP. XVII.

CVm † adeo scripta sedis Apostolicæ moderemur: [c] & infra. Scripsisti nobis ꝙ cum P. clericus in ecclesia Modecen. sufficientem [d] sibi sit præbendam adeptus, mirabaris quòd pro receptione

[Gl. seq. in pluralitate rescriptorum distinguit duo membra: in quorum quolibet subdistinguit. allegat alia duo, quæ in illis iterū subdistinguendo ꝓsequtur.]

a ¶ Negotio.] Nota ꝙ cum plures litteræ impetrantur super eodem negotio: 1 aut impetrantur ab eodem, aut à diuersis. Si ab eodem, aut ad iudices eosdē, aut ad diuersos: si vero aliqs impetrat duo paria litterarum super eodem negotio ad diuersos iudices ī fraudem, causa fatigandi aduersarium suū, & non ad cautelam, neutræ valēt, vt hic, & inf. eo. c. quia nō nulli. sed si ad cautelam, puta quia timebat perdere vnū rescriptum, vel timebat aliquos mori, valent; sed postquā cępit agere per alteras, reliquæ nō valēt; & si attentaret, perderet utrasq; ut dictū est. Si vero ad eosdem iudices; & discordant in data: valēt primæ, nisi in secundis fiat mentio de primis: quia nihil interest quę valent. Si vero eadem est forma & data, & ad eosdem iudices, eædem sunt litteræ, quia nō nocet habere plures litteras ad cautelam, sicut potest quis habere plura etiam testamenta eiusdem tenoris. ff. de testamen. l. vnum testā. & ff. de is, quæ in test. delen. l. vlt. & ff. de bonorum posses. secūdum tab. l. 1. §. si quis in duobus. nec est inconueniens plures iudices habere super eodem negotio, quia illud habes. inf. de off. leg. cū non ignoretis. Si vero sunt diuersæ, & aduersæ, neutræ ualent C. de fid. instru. l. scripturæ. & inf. de fide instru. c. imputari. Si autem litteræ impetrantur a diuersis personis, scilicet ab actore & reo; aut ad eosdem, aut ad diuersos. Si ad eosdem, & concordant in data & forma, eædem sunt litteræ, ut dictum est. Si data est eadē & forma contraria supersedeat vtriusque donec consulatur superior. ī. de off. deleg. c. sane. & hoc si utraq; pars litteras suas ostendat. Si actor tacet per annum. valent litteræ rei. inf. eod. plerunque. Si vero impetrentur ad diuersos, primæ valent, nisi in secundis fiat mentio de primis: vt sup. eo. cęterum. Si uero nō apparet quæ sint primæ vel secundæ, mutuo se impediunt. Sed istæ qñ impetrantur ad diuersos, non procedunt hodie; quia illæ solæ valent, quæ primo iudicibus præsentantur. inf. de appella. c. vt debitus. & hoc locum habet in his per quas nondum est processum: in alijs autem per quas processum est, vel præsentatio facta est, semper valent primæ, nisi secundæ expressam fecerint mentionem de primis, de processu, & de lite contest. inf. de re. iud. c. inter monasterium. & ī. de offi. deleg. c. coram. Qñq; tñ ualent secundę, & non primæ; & primæ sunt in pendenti quousque cassetur vel firmetur sententia, licet in secundis non fiat mentio de primis. inf. de confirm. vti. vel inuti. c. bonæ. Et generaliter [sicut credo] vbicunque possunt primæ elidi per exceptionem, valent secundæ, licet non faciant mentionem de primis, & non primæ: quia sunt ueritate tacita impetratæ. sup. eo. c. ex parte.

1 De diuersis dic. ut infra eo. dispēdia. li. 6. Io. And.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Careat.] Immo vr̄ ꝙ etiam causam perdere debeat, sicut qui petit seruū in uno iudicio, si petat eundem in alio, perdit causam. C. de asser. tol. l. 1. §. ult. qa vbi iudiciū cępit, ibi dēt accipere finem. ff. de iud. l. vbi. & primis iudicib. fieret iniuria. ff. de arb. l. litigatores. Tñ causam non perdit 2 sed sufficit ꝙ perdat litteras, & in expensis condēnetur. inf. eo. tit. quia nōn nulli. Sed illud de seruo fauore libertatis dictū est. B.

2 Istam pl. dicit sing. Panor. hic, hoc ꝙ facit citari aliq coram d. sis iudicib. non perdit causam.

CVm adeo. Communis diuisio. Secunda ibi, Cū eñi. CASVS. Quidam clericus, P. noīe impetrauit litteras à dño Papa, vt præpositus & clerici de Grozola reciperent ipsū in canonicū & ī fratrē: ꝑpositus litteras istas ostendit Mediolan. archiepō. Arch. multū miratus fuit, ꝙ cum ipse haberet sufficiens beneficiū in ecclesia Modecē. mādauit dominus Papa ꝙ reciperet in ꝑdicta ecclesia de Grozola, scribens super hoc dño Papæ. Scribit Papa archiepō dicens, ꝙ si litterarum seriem attendisset, iste archiep. non inuenisset in eis quòd ipsius animū ostendisset: cum in litteris illis de præbendis ipsius nulla mentio haberetur: nec dicebatur Modecē. canonicus: nec etiam clericus] nominabatur, & in litteris talis erat conditio: si dignus existeret ad ecclesiasticum beneficium obtinendum. Et ex his omnibus poterat archiep. intelligere qualiter littera illæ fuerant impetratæ, scilicet veritate tacita: & sic non ualebant. Nota hic quòd diligenter forma mandati est attendenda, & intelligenda ante contradictionem. Item in litteris pro beneficio obtinendo fieri debet semper mentio de beneficio alio, si quod habet ille qui impetrat, & si dignus est. & si hoc non dicatur, tamen debet subintelligi. Item qui non est clericus, non reputatur idoneus ad beneficium ecclesiasticum obtinendum. Item si est clericus, debet se clericum dicere: si non est clericus, non debet se clericum appellare, sed scholarem.

† Cap. 7. ti. in 3. compilatione.

c ¶ Moderemur.] Et uere, cum multa moderatione debet fieri. & concedi. 35. q. 9. apostolicæ. ut non possint reprehendi. quandoque tamen ipsum fallit obliuio. 23. dist. præterea. & 30. q. 4. quod autem. ubi oblitus fuit Vrbanus: cum omnium habere memoriam, & in nullo peccare potius est diuinitatis, quam humanitatis. C. de uet. iu. enuc. l. 2. §. si quid autem. Et nihil est in humana conditione quod perpetuo stare possit. C. eo. tit. l. 2. §. sed quia diuinæ. Et testamentum in nulla parte sui similiter debet esse uitiosum: C. de edic. diui. Hadr. toll. l. ulti. sic & priuilegium. inf. de fid. inst. c. inter dilectos. & inf. de priui. c. cum olim. in fi.

Glossa sequens recit. per. q. quæ dicatur sufficiens præbenda.

d ¶ Sufficientem.] Debet enim talis esse quæ sufficiat sibi & suis 50. distin. studeat. in fi. & quod aduenientes possit recipere, & iura episcopalia persoluere. infra de præbend. c. de monachis. & infra de sup. neg. præla. c. sicut. in tali sufficientia debet haberi ratio nobilitatis. 41. distin. non cogantur. & scientiæ. infra de præbend. de multa. & dignitatis. ff. de uar. & extraor. cog. l. 1. & in honorarijs. & ff. de usufruct. l. sed & si quid. §. 1.

[Glossa sequens, quæ arguit negatiue, soluit contrarium.]

a ¶ Depræ-

ipsius in ecclesia de Gronzola, Præposito & fratrib. eiusdem ecclesiæ lrãs miseramus. cũ si litterarum nostrarum seriem attẽdisses, nihil inuenisses in eis qđ debuisset tuum aĩum offendisse. ¶Cum .n. in litteris nec de præbenda [a] ipsius mentio haberetur, nec Modecensis Canonicus, imò nec clericus [b] diceretur in eis: & in litteris ipsius hæc esset adiecta cõditio, si dignus existeret [c] ad ecclesiasticum beneficium obtinendum, intelligere potuisses, qua iter lrẽ ipsæ fuerant impetratæ.

Idem electo decano, & N. canonico Cameracensi.

¶Ordo rescripti interpretationem recipit a iure cõmuni.

CAP. XVIII.

Causam, † quæ inter Præmonstra. & Pramoñ. † ecclesias super possessionibus de Anapia vertitur: & inf. ¶Quia in litteris aĩaduertimus] fuisse insertum, quod si alteutra partium citata legitime, [d] præsentiã uestram adire, uel iudicio uestro parere contemneret, uos p̃sentis partis probationes recipere, [e] & q̃tum [f] de iure poteritis, in causæ cognitione ad decisionẽ procedere minime tardaretis. ¶Nos uolentes ut clausula illa: quantũ de iure poteritis, q̃ antequã de probationũ receptione mentio fieret, fuerat inseranda, [g] clausulã illã de receptione probationum p̃cedat: [h] Mandamus, quatenus ipsam intelligentes ibidem, in cã iuxta tenorẽ litterarũ p̃cedere non tardetis, p̃uisuri, ut si litterarũ auctoritate priorum, in eodem negotio legitime est processum, firmum & stabile p̃seueret: alioquin si occasione clau

a ¶De prębenda.] Sed quid si esset modica & insufficiens tenetur ne de illa facere mentionẽ? Non vr̃. arg. a contrario sensu, ĩf. de præb. cũ teneamur. expeditũ est, ꝙ qualecũq; sit beneficium, dẽt inde facere mentionẽ. Si enim dicat se nullũ ecclesiasticũ bñficiũ assecutum, & impetrat rescriptũ, nõ ualet. ȷ̃. eo. c. si proponẽte. & ibi dicetur de hoc. 1 Et q̃ hẽt plura bñficia, hanc exceptionem opponere nõ põt. ȷ̃. de excep. c. cũ ecclesiasticæ. & licet Papa præcise scribat, exceptiones tamen, & iustas excusationes patienter admittit. su. e. c. si qñ. & ȷ̃. de off. dele. c. ex parte tua. 2. & ȷ̃. de præb. c. cũ teneamur. nam qñ q̃ scribit reb. aliter se habentibus. arg. 2. q. 6. biduũ. versus finẽ. ver. rursus illud.

b ¶Nec clericus.] Si dicit se clericum cũ non sit, non valẽt litteræ. ȷ̃. de transl. c. ex litteris. & q̃ non ẽst clericus non reputat̃ idoneus, ut hic. nec potest in clericorum numero computari. inf. de inst. c. 2.

c ¶Si dignus existeret.] conditio ista sine omni expressione subintelligitur. ȷ̃. de elec. c. causam quę. sicut illa, si preces ueritate nitant̃. su. eo. ex parte. 1. Sic patet ꝙ q̃ habet sufficiens beneficium, ad aliud beneficium reputat̃ indignus. ȷ̃. de pręb. c. super. & inf. de cle. non resi. cõquerente. cum ipse beneficio secundo seruire non possit, ut ibi.

t Concor. t. ad hoc l. ut gratim. cũ ibi .ff. de mu. ho.

Cap. 8. eo. n 3. cõpil. Pramaceñ.

Causam, quæ.] Diuiditur, quia in prima parte ponitur partis conquestio. In secunda responsio, & iudicis instructio: ibi, Non uolentes. Abb. Sic.

CASVS. Inter ecclesiam Præmonstraten. ex una parte, & ecclesiam Pramoñ. ex altera, uertebatur controuersia super quibusdam possessionibus causa fuit quibusdam iudicib. commissa in hac forma, si alterutra partium citata non uenerit, uel iudicio parere cõtempserit, recipiant partis præsentis probationes, & quantum de iure poterunt, in causę cognitione ac decisione procedant. Orta fuit dubitatio super forma huius rescripti, ex eo ꝙ dicebat̃, ꝙ si aliqua pars citata fuerit, &c. recipiatis probationes alterius partis, & causam terminetis, dicebatur ꝙ etiam lite non contestata poterant recipi testes, & sententia ferri propter cõtumaciã alterius partis quæsiuerũt iudices a dño Papa, quid iuris esset. Dicit ꝙ clausula illa quantum de iure poteritis procedere, debet præcedere clausulam illam de probationem receptione, & ante illam fuerat inserenda. Vnde mandat Papa ut illam clausulam intelligant ibidem. ubi ab initio debuerat poni, & in causa ista iuxta tenorem litterarum illarum procedant, ita tamen quòd si aliter auctoritate illarum litterarum legitime in illo negotio est processum, stabile perseueret: Si vero occasione illius clausulæ quid in præiudicium partis alterius est præsumptum, illud decernit Papa nõ ualere. Not. ꝙ non semper est forma sequenda. sicut hic: & hoc intellige cum illa forma sit contra ius cõe hic. Item propter formam rescripti non est recedendũ a iure cõi. n. si cõstet Papam aliter voluisse. Item solum illud reuocatur, qđ est illegitime factũ. Item sicut causa principalis potest committi. ita & incidens.

d ¶Citata legitime.] idest tertio. inf. de cle. nõ resi. c. ex tuę.

e ¶Recipere.] per ꝙ videbatur ꝙ posset recipere te. le. lite nõ contestata, quod esse non debet, ut inf. ut lit. non conte. c. qm̃. & per totũ titulũ: nisi in casibus cõtentis in c. qm̃ frequenter. & in casu quem habes. ȷ̃. de off. iud. c. 2.

f ¶Et quantum.] Hæc clausula semper debet poni in termino peremptorio. & post ipsum terminũ peremptoriũ. ȷ̃. de in in te. rest. c. cũ ex litteris. & ȷ̃. de dolo & contu. c. cum dilecti. quia tũc post peremptorium edictum, iudex comminari debet se processurum. ff. de iudi. l. in peremptorio.

g ¶Fuerat inserẽda.] Sed errore scribentis fuit postposita, sed error talis non nocet. C. de test. l. errore. & l. ambiguitates. vnde die inferenda. 1. ac si inserta esset intelligenda. videbatur enim quod non respiceret præcedentia. ȷ̃. de appella. inquisitioni. sed non est uerum: quia non est uerisimile dominum Papam totam iuris obseruationem tot laboribus ac multis vigilijs excogitatam vnico uerbo tollere uelle. C. de inoff. testam. l. si quando. & inf. de elect. c. ecclesia uestra. 2. & arg. ȷ̃. de rest. spol. c. audita. & qui tutorem præcipit cõfirmari, secundum ius intelligit præcipere. ff. de confir. tut. l. tutores.

h ¶Præcedat.] & ita qñq; clausula sequens determinat præcedentia, & qñque præcedens sequentia, prout iuris ordo requirit. 32. q. 7. Apostolus. & ȷ̃. de appella. c. secundo requiris ff. de condi. & demon. l. auia. qñq; sequens clausula respicit terminum proxime positũ. ȷ̃. de dona. c. cum dilecti. in fi. & optime facit ad hanc materiam. ff. de leg. 1. l. si seruus plurium. in fi. §. ult. & vere præcedere debet: quia per totum processum negotij de iure debet procedi. C. de app. l. eos. §. 1. & pręcedentia qñq; repetita intelliguntur. ff. de condi. & demon. l. auia. Item hic est arg. quod uerba rescriptorum secundum ius cõe intelligenda sunt. inf. de offi. deleg. super questionũ. §. si uero duo. & inf. eo. super litteris. & C. de inof. test. l. si quando. Nec ordo scripturæ spectatur, sed potius, id quod de iure sumitur. ff. de solu. l. nec ordo secus in priuilegijs. inf. de deci. c. ad audientiam. in fi. & inf. de priuil. c. his.

1 Adde casum not. in l. quoties. C. de iudi. fact. No. i l. & cõ sequêter. C. de sent. & in terlo. om. iu.

a ¶ Incidentibus.] ipso iure tam in principalibus quã in accessorijs 1 vel incidentibus uel emergentibus remota est appellatio. inf. de app. c. ut debitus.
b ¶ Canonice.] i. secundum iura canonica de quib. su. dictum est. de const. c. 1.

tiua. uers. quandoque unã. & ff. quemad. ser. amit. l. si cõem. & ff. de mino. l. etiam. §. 1. & l. tutor. §. 1. ar. pro & contra. inuenies. 9. d. si ad scripturas. Finis aũt decre. vr dicere ꝙ non. & secundũ hoc est unum mandatum, & non duo. & hoc ideo dicit, quia iuratũ erat de certo numero canonicorũ. vnde ratione iuramenti nõ poterat augere numerũ. Duo in ueritate mãdauit Papa. s. vt eum reciperent in canonicum, & eo recepto prout daretur ei. & eum recipere erat cõtra numerum sacramento firmatum: quare litteræ non ual. bant. 2 Et certus numerus canonicorum debet statui in ecclesia secundum facultates ecclesiæ in auth. ẽ. ut determinatus sit numerus cleri. colla. 1. infra de uita & honest. cler. c. quoniam ut ait. Et idem est si certus numerus statutus sit in ecclesia: licet non sit iuratus, aut per sedem Apostolicam confirmatus: quia non ualent litteræ, nisi dicatur, non obstante certo numero canonicorum. Hic tamen uidetur argum. contra: in fi. ubi dicit, si constiterit numerũ, &c. Sed potest dici quod hic de numero est facta mentio, & non de iuramento, nec de confirmatione Papæ.

† proximo. † Dict. o, deest in manuscrip.

2 Hoc solum ... quasi ... car si litteræ valuissent ... tinet ... d ... tenere ... ad ... litterarum ... utraque p... rer: non po... terat. Ioan. And.

† In quibu... dã vulgat... Dominatio... ni legitur ... male. ex ma... nuscriptis ... constat, Di... scretioni le... gendum.

Constitutus.] nõ ualet rescriptũ executorium impetratum super præbẽda & canonicatu, in quo nulla est facta mentio de statuto uel decreto canonicorũ numero iuramento firmato Ioã. Andr. primo ponit impetrationem. Secundo exceptionem cõtra ipsum. Tertio distinctionis cõmissionem. Secunda ibi, Verum. Tertia ibi, Discretioni. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clericus P. nomine obtinuit litteras a dño Papa ad decanũ & capitulum Bituricen. ut ipsum reciperent in canonicũ & in fratrem, & præbendam, si qua uacaret uel proximo uacaturam eidẽ conferrẽt: sibi sup hoc executoribus deputatis. Si tamẽ ex aduerso Bituricen. capitulo se opponente, negotium ad sedẽ Apost. est delatũ corã dño Papa dictus clericus allegauit p̃dicta. Capitulum cõ respondit: ꝙ cum in Bituricen. eccle. certus esset numerus canonicorum iuramẽto firmatus, & per sedem Apost. confirmatus, & de hoc dictus P. in suis litteris non fecisset mentionem, patet ꝙ ueritate tacita fuerunt impetratæ. Auditis hinc & inde propositis, mandat Papa ꝙ si legitime constiterit numerũ canonicorum (qui nunc est in Bituricen. ecclesia) per decanum. & capitulum iuramento firmatum anteq̃ dictus per litteras executorias impetrasset, quicquid factum est per litteras suas, decernatur irritum & inane: alioquin si qua præbenda uacat in ipsa ecclesia sublato appellationis obstaculo eidem assignetur. Nota ꝙ non ualent litteræ impetratæ nisi fiat mentio de certo numero iuramento firmato, & confirmatione Apostolica. Item considerandum est tempus datæ litterarum.

[Glo. seq. quærit, arguit pro, & contra. & soluit, in fine fortificat. textum. cui dicto obijcit, & soluit.]

sulæ memoratæ aliq̃d constiterit in alterius partis præiudicium attentatum, 10 id virib. decernimus cariturum: mandantes ut in decisione ipsius negotij (sicut præmissum est) tam super principali, quam sup incidentibus [a] quæstionibus. appellatione remota, canonice [b] procedatis. 20

¶ Idem archiepiscopo Senon.

¶ Non ualet impetratio in ecclesia numerata non facta de numero mentione, si per eam frangitur numerus canonicorum, licet non frangatur numerus præbendarum, & processus inde factus est nullus. hoc d. quo ad intellectum. Panor.

CAP. XIX.

Constitutus † apud sedem Apostolicam P. clericus, proposuit ꝙ cum C. P. † n. decano, & capitulo Bituricensi dederit in mandatis, ut ipsum reciperent [c] in canonicum & in fratrem: & præbendam ei conferrent, si qua tunc in eorum vacaret ecclesia vel proximo † vacaturam, [d] & ipsi cum † mandatum eius admittere [e] non curassent, eis præcipiendo [f] mandauit, vt quod mandauerat adimplerent: sibi super hoc executorib. deputatis, & inf. ¶ Verũ pars aduersa † respondit: quòd cum in Bituricensi ecclesia certus esset numerus canonicorum institutus: firmatus iureiurando, & per Rom. Pont. confirmatus: & cum de hoc [g] memoratus P. non fecisset in 30 suis litteris mentionem. [h] intelligendũ erat circumuenisse prædecessorem nostrum, & dictas [i] litteras ueritate tacita, impetrasse: & inf. ¶ Discretioni † vestræ mandamus, quatenus 40 si legitimè vobis constiterit, numerum canonicorũ (qui nunc est in eadem ecclesia) per decanum & capitulum eiusdem ecclesiæ iuramento [k] firmatum an 50

† Cap. 9. eo. tit. in 3. cõpilatione.

† idest, Cælestinus prædecessor noster, aliàs ita G. Papa prędecessor noster.

c ¶ Reciperent.] hic duo mandantur. Primum ut recipiant illũ in canonicũ. Secundum ut assignent ei præbenda si uacat, uel quam cito uacauerit. Nunquid ergo si non possunt assignare ei prębendã, tenentur eum recipere in canonicum saltẽ? Arg. ꝙ sic. ĩ. de preb. c. dilectus. 1. & 2. & inf. de dolo & contu. c. cũ dilecti. Arg. s. ĩ. de off. deleg. c. cũ sup. abbatia. ff. ꝙ cum falso tuto. l. j. §. j. & l. 2. arg. quasi a ɔ̃rio. 2. q. 6. c. ei qui. §. defini-

d ¶ Vacaturam.] quod solus Papa potest. ut inf. de præb. c. per totum.

e ¶ Admittere.] idest perficere.
f ¶ Præcipiendo.] per executorias.
g ¶ Et cum de hoc.] s. iuramento uel confirmatione ut infra colligitur, vbi dicit numerum canonicorum, qui nunc est in eadem ecclesia, &c. ut notatur in fine illius notabilis, hic duo.
h ¶ Mentionem.] hæc allegatio non ualet si uenissent contra numerum illum aliquãdo propria auctoritate. infra, de præb. cap. pro illorum. sup. de constit. ca. cum 60 accessissent.
i ¶ Et dictas litteras, scilicet executorias.
[Glo. seq. obijcit, ponit opinio. Io. & soluit. secundo quærit, & soluit. tertio arg. alleg. contrarium, & soluit, in fine dat unum simile.]
k ¶ Iuramento. sed in omni tali iuramento semper intelligit auctoritas maioris excepta: ut hic innuit a contrario sensu ... ad ... imperatores. in prin. ĩ. de iureiu. uenientes. §. q̃a uero. in fi. ergo. non facerent ɔ̃ iurm̃, si ad mandatũ dñi Papæ illum reciperent. Item si talis conditio inest iuro nunquam est necessaria dispẽsatio in tali iuro: q̃a si displicet Papæ, nõ est ligatus tali iuro. Ioan. dicebat hanc conditionẽ in iuramento non esse, sed ideo dr̃ auctoritas superioris excepta: q̃a non præiu-

præiudicatur ei quin possit hoc facere. Verius videtur ꝙ condō talis subintelligitur vt huiusmodi iuramētis : & hoc ideo, quia super re alterius vel quasi iuramentum tale præstatur, & de re alterius præcise iurari non potest, immo esset anceps periurium. ff. de in litem iuran. l. videamus. in prin. & ff. rerū amo. l. Marcellus. & ideo auctoritas dñi Papæ in talib. intelligitur excepta tacite, licet nō excipiatur expresse. simile 22. qō. 2. beatus. & inf. de iureiu. ca. quemadmodum. circa prin. quare si Papa mādat aliquē recipi in canonicum nō obstante tali iuramento, tunc licite eum recipiunt, quia sic apparet ꝙ Papa iuřm factū quasi de re sua non vult ratum habere, cū administratio sola cōmissa est capitulo, et non dominium collatum, & hoc iuramentum seruare tenētur canonici, quātum in se est, nisi Papa contrarium mandet. & ideo non valent litteræ taliter impetratæ, in quib9 de iuramento mentio non fiebat. Sed quid si iurassent ante præsentationem, & post datam? Tunc non obstaret iuřm : quia data respicitur, vt dř hic. & sup. eo. ca. eam te. Præterea aliud vř hic : ꝙ canonica sola siue præbenda, augeret numerum canonicorum: quia si non augeret numerum, iuramentum nō obstaret, quin possent ipsum recipere: & simile supr. de consti. ca. cum M. Ferrarien. Item arg. ꝙ canonia potest esse sine prouentibus. arg. infr. de p̄b. c. relatū. Sed contra. j. q. 3. si quis obiecerit. Sed ibi appellantur res corporales iura, ex quib. res ipsæ corporales percipiuntur. Et sicut debet fieri mentio de iuramento, ut hic dicit, sic etiam de pactis, si qua in aliquo contractu interueniant, debet fieri mentio, alias non valet priuilegium. infr. de deci. c. ex multiplici.

[Glo. seq. arguit & remittit.]

a ¶ Impetrasset.] Hic consideratur tempus datæ. Item non dicit ante monitorias. Et sic est arg. quòd per monitorias ius non acquiritur. aliàs dixisset, ante monitorias. De hac materia satis habetur infr. de renuncia. c. veniens.

[Gl. seq. arguit & remittit.]

b ¶ Irritum.] & ita ea quæ fiunt per litteras surreptitias, non valent, de hoc dicemus inf. c. e. ad audientiam.

c ¶ Præbendam.] & in canonicum recipi: ista sunt cōnexa. 1. q. 3. si quis obiecerit.

SVper litteris.] Dolosa surreptio vitiat rescriptum in totum. Si autem processerit ex simplicitate vel ignorantia, eatenus vitiat quatenus fuit causa concessionis. Diuiditur in tres partes. Nam primo recitat casum super quo antiquitus erat opinio. Secundo illos per distinctionem bimembrem ad concordiam reducit. ibi, Nos igitur. Tertio dat regularem doctrinam : ibi, vt sic. Abb. Sicul.

...tequam prædictus clericus litteras executorias impetrasset, [a] quicquid factum est occasione litterarum ipsarum irritum [b] decernatis; alioquin ei faciatis in eadem ecclesia præbendam [c] (si qua vacat) sublato cuiuslibet appellationis obstaculo, assignari.

¶ Idem A. canonico. Pictaueñ.

¶ Difficile & famosum cap. & est clauis totius tituli. Et hoc dicit in summa Exprimens falsum, vel tacens verum in rescripto; si malitiose, caret prorsus impetratis. Sed si per simplicitatem vel ignorātiam, aut obtinuisset vero expresso, & supresso falso, saltem litteras informa communi, & delegatus procedit seruato iuris ordine, & non speciali forma rescripti: secus si nullo modo litteras habuisset.

CAP. XX.

SVper † litteris, quæ ab aliquibus ex malitia, & a nonnullis ex ignorantia (tacita veritate, vel suggesta falsitate) impetrantur a nobis, diuersos [d] intelleximus diuersa sentire, alijs asserentibus eos debere prorsus carere omni cōmodo [e] litterarum, cum mendax precator carere debeat penitus impetratis, aliis vero dicētibus, quod & si forma carere debeant in litteris nostris expressa, nihilominus iuxta rigorem [f] iuris sit a delegato iudice in negotio procedendum.

¶ Nos igitur inter eos, qui per fraudem, vel ma-

† Capit. 10. eo. titu. in 3. compil.

CASVS. Quidam impetrauit litteras à domino Papa per malitiam, alij per simplicitatem siue ignorantiam, tacita veritate, vel suggesta falsitate. quidam dicebant, quòd tales litteræ non valent, cum mendax precator carere debeat impetratis. Alij dicebant quòd si forma litterarum carere debeat: nihilominus tamen iudex procedere debet secūd ius cōe. Dominus Papa distinguit inter illos qui per fraudem vel qui per malitiā, & illos qui per simplicitatem vel ignorantiam litteras impetrant tacita veritate, vel suggesta falsitate. Illi qui per malitiam vel fraudem falsitatem exprimūt & supprimunt veritatem, nullum commodum de huiusmodi litteris consequātur, ita tamen quòd postquā delegati fides super hoc facta fuerit, de causa vlterius non cognoscat. Inter alios qui litteras impetrēt expressa falsitate, distinguitur. nam si talis veritas sit suppressa vel falsitas suggesta (q̄ si fuisset tacita, s. falsitas; vel expressa. s. veritas, Papa saltem in forma communi cōcessisset litteras) delegatus secundū ordinem iuris procedat, & non secundum formam litterarum. Si vero talis falsitas sit expressa, vel veritas occultata (quæ si illa fuisset tacita vel expressa, Papa nullas litteras concessisset) delegatus non procedat per illas litteras, nisi in hoc vt partes conuocet ad præsentiam suam, & de qualitate precum cognoscat : vt sic in vtroque casu eadem ratio, quæ delegantem moueret, moueat & delegatum: & vbi delegans suas litteras denegaret, delegatus suum officium nullatenus interponat. Not. quod qui per malitiam & fraudem litteras impetrat tacita veritate, & suggesta falsitate, litteræ indistincte non valent propter fraudem : & ita dolus seu malitia facit quod nulla distinctio hic est adhibenda. Item qui fraudem allegat, fraudem probare debet. Item qui per simplicitatem fecerit, non imputatur. Item secundum quod Papa in iudicijs facit, ita & inferiores iudices facere debent.

[Glo. seq. ponit quattuor similia.]

d ¶ Diuersos.] Nam quot sunt capita, tot sententiæ. de consecra. distinct. 4. sicut in sacramentis. §. item si posset. variæ enim sunt hominum voluntates. ff. ad Treb. l. quia poterat. & homines faciles sunt ad dissentiēdum. ff. de arbi. item si vnus. §. principaliter. & diuersitatem corporum sæpe diuersitas sequitur animorum. infr. de conces. præben. c. quia diuersitatem.

e ¶ Carere omni commodo.] litterarum. 25. q. 2. c. dicenti. §. & si legibus.

f ¶ Iuxta rigorem.] 25. quest. 2. cap. dicenti. §. præscriptione.

[Glos. seq. pro simplicitate allegat 8. iura. & duo in contrarium, & soluit.]

Simplicitati, & imperitiæ, quatenus parcat.

a ¶ Simplicitatem.] Simplicitati subuenitur. de consecra. dis. 2. c. 3. & inf. de re. pmu. cum vniuersorũ. nec obest quod per simplicitatẽ omissum est: vt ff. de uen. inspi. l. 1. §. vlt. Item imperitiæ parcitur, ff. de proba. cum de indebito. §. si autem is. ff. de eden. l. 1. §. vlt. ff. qui satisd. cogan. de die. §. si seruus. versi. minori. C. qui admit. ad bo. poss. quicumque. & ff. si quis in ius vo. non ie. l. 2. §. si quis in ius. arg. contra. C. de in ius vo. l. 2. C. de fal. mo. l. 1. Dicit in prima rubrica: quia rusticitati parcendum est. Contraria casualia sunt.

† distinctionem habendam.

ADDITIO. Scilicet in iure naturali, & in falsa moneta, ut dicit Hostien. reprobatur etiã simplicitas in promouẽdo. 19. dist. Petrus. & in magistro. de trãs. inter corporalia. de ferijs. capellanus. Ioann. Andr. in nouella.

K ¶ Procedat.] Secus si per malitiã falsitatem expresserit, vel veritatem occultauerit, & ita aliquando receditur à forma in rescripto data, & redditur ad ius cõmune, vt sup. eo. causam quæ.

Glo. seq. ponit xx. casus quibus expressio falsi, vel taciturnitas veri vitiat rescriptum.

litiam, & illos qui per simplicitatem [a], vel ignorantiam litteras a nobis impetrant, huiusmodi credimus discretionem [b] † adhibendam, ut hi qui priori modo [c] falsitatem exprimunt, vel supprimunt veritatem, in suę peruersitatis pœnam, nullum ex illis litteris commodũ consequantur, ita videlicet, quod delegatus (postquã sibi super hoc facta fuerit fides [d]) nullatenus [e] de causa cognoscat. Inter alios autem qui posteriori modo [f] litteras impetrãt, duximus distinguendum, quę falsitas suggesta fuerit, vel quæ veritas sit sup- pressa. nam si talis expressa sit falsitas [g], vel veritas occultata [h], quæ quamuis fuisset tacita vel expressa, nos nihilominus (saltẽ in forma cõmuni [i]) litteras dedissemus †, delegatus nõ sequens formam in litteris ipsis appositam †, secundum ordinem iuris in causa procedat. [k] Si uero per huiusmodi falsitatis expressionẽ, uel suppressionẽ ẽt veritatis, litteræ fuerint impetratæ, quæ tacita uel expressa nos nullas prorsus litteras dedissemus [l], a delegato non est aliquatenus ꝓcedẽdũ †, nisi forsitan [m] eatenus, ut partib. ad suã pñtiã cõuocatis

b ¶ Discretionem.] per hanc decre. cassatæ sunt omnes solutiones, quæ recitabantur 25. q. 2. c. dicenti. §. præscriptione. C. si contra ius uel util. publicam. l. rescriptum. & l. & si legibus.

[Glo. seq. recitat per quæstionem.]

c ¶ Priori modo.] scilicet per fraudem uel malitiam, & qui hanc fraudem allegat, eam probare tenetur. ff. de probat. quoties. §. qui dolo. quia quilibet præsumitur bonus, donec probetur malus. inf. de seru. cap. vnic. & inf. de presump. dudum.

Hanc glo. dicunt esse sing. Inn. & Abb. hic ad hoc ꝙ exprimẽs falsum, uel tacẽs uerum in impetratione rescripti, præsumitur hoc prima fronte fecisse ex simplicitate: & non ex dolo.

d ¶ Facta fuerit fides. simile 25 q. 2. cap. dicenti. §. & si legibus. & §. si non cognitio. quia cum dubium sit, poterit de hoc cognoscere iudex, quia ratione dubitationis fit quod alias non fieret. ff. de lib. cau. ordinata. §. fi. & C. eo. tit. lite ordinata. & ita qui fraudem allegat, eam probare debet, ut dictum est.

e ¶ Nullatenus.] opposita exceptione legitima, suspensa est iurisdictio iudicis circa principalem causam: & si dubia est, de hoc prius cognoscat: postea cognoscat iudex de fraude uel malitia de qua excipitur: nec distinguitur in hoc casu quæ falsitas sit expressa; vel ueritas occultata, sed sufficit ꝙ per malitiam hoc fecerit, & sic intelligitur lex ista 25. quæst. 2. cap. dicenti. §. & si legib. Sed qualiter probatur malitia? Certe ex perspicuis indicijs, puta ex qualitate personæ, & ex forma rescripti. Bern.

f ¶ Posteriori modo.] scilicet per simplicitatem, uel ignorantiam.

g ¶ Expressa sit falsitas.] puta si dixerit se de possessione vi eiectum, cum non esset: nihilominus darentur ei aliæ litteræ, ex quo petit causam committi, uel tacet se decanum: & impetrat litteras super usuris uel super alia re propria. sup. eo. ad aures.

h ¶ Veritas occultata.] puta si occultauit quod ad arbitros itum erat, nec causa per eos potuit terminari. infra de testib. præsentati. argum. C. si contra ius uel util. l. 1.

i ¶ In forma communi.] Secundum istum modum intelliguntur iura illa, 25. quæst. 2. ca. dicenti. §. præscriptione. & §. prædicto & si legibus.

l ¶ Litteras dedissemus.] ex hoc patet quod simplicitas vel ignorantia, non prodest circa huiusmodi litteras impetrandas, immo ad hoc vt rescriptũ teneat, nihil debet supprimi ex his quæ mouere possunt animũ principis ad dãdum rescriptũ uel ad denegandum. Et primo quidem series facti est exprimenda. inf. de choab. cle. & muli. sup. eo. Item processus causæ. inf. de re iudi. inter monasterium. Item nõ valent litteræ, si quis taceat sententiam latã arg. inf. de fid. instru. inter dilectos. C. senten. rescin. nõ pos. l. vlt. Item si tacuit nomen dignitatis suæ, supra eodem ad aures. Item si tacuit aliud beneficium sufficiens. supra eodem, cum adeo. siue etiam minus sufficiens, inf. eod. si proponente. & infra, de præben. cum teneamur. Item si tacuit vicariam perpetuam, infra eodem, postulasti. Item si tacuit pactum præcedens siue compositionem. infra de deci. ex multiplici. Item si tacuit statutum numerum canonicorum iuramento firmatum. supra eodem cap. proxi. & infra de præben. pro illorum. Item si tacuit statutum quod dignitas non esset ulterius in ecclesia. sup. de consti. cum accessissent. Item si tacuit priuilegium. supra eodem cum ordinem. Item si tacuit dispensationem. infra de fil. presby. ex tua. Item si tacuit se regularem petendo confirmationem inf. de confirm. vti. uel inut. porrecta. in fi. Item si dixit se clericum non esse, cum esset. inf. de trans. ex litteris. Item si tacuit quod præbenda non vacaret de facto. inf. de concess. præb. cum nostris. & c. litteras. Item si tacuit exceptionem. ⁊. de proc. in nostra. Item si tacuit appellationem a se factam. ⁊. eod. ex parte. uel factam ab aduersario. ⁊. de confir. vtili vel inut. bonæ. Item si tacuit quod alius de mandato Papę fuerit receptus. inf. eod. mandatum. & duobus cap. seq. Item si dixit se habuisse monitorias. quod fuit falsum, & executorias impetrauit, non ualent. infra eod. ex insinuatione. Et generaliter, vbicumque talem ueritatem tacuit, uel talem falsitatem expressit, qua tacita, uel expressa Papa litteras non dedisset, rescriptum inutile fit.

† Vide l. j. & ibi Bal. C. si cõtra ius uel util. publi. † Sed. Rescriptum quot modis vitietur, accurata disputatio.

† Vide l. mutus. cum gl. 2. ff. de proc. & ff. de pet. hęre. l. si possessor. & l. quid possessor.

[Glo. sequens dupliciter exponit illud, forsitan.]

m ¶ Nisi forsitan.] istud forsitan, non est dubitatiuum, immo affirmatiue ponitur: quia de hoc ipso cognoscere debet, an scilicet preces ueritate nitantur. ff. de iudic. si quis ex aliena. & infra de appellat. cum parati. simile forsitan habes 33. quæstio. 2. admonere. versic. si forte ignoscat. infra de procurator. tuæ. Vel ideo dicit, forsitan. quia si notoria esset exceptio, statim posset cessare: & in hoc casu ubi notorium est quod aliquis non est iudex meus nec re, nec gestu, ut si

si citet me, qui est vltra mare; non tenor. ire, argum. inf. de accusat. euidentia. & arg. inf. de iureiuran. ad nostram. 2. C. de iurisdictio. omnium iud. in criminali. & 2. q. 3. si episcopus. vbi de ista materia notatur per Ioan.

a ¶ De precum qualitate.] idest, de veritate vel falsitate precum opposita contra impetrantem.

b ¶ In vtroq; casu.] primus est cum tacita veritate, vel falsitate expressa per simplicitatem Papa litteras concedit in forma cõmuni, ac si esset veritas dicta, uel falsitas tacita. Secundus casus est cũ Papa nullas litteras dedisset tacita falsitate, & expressa veritate per simplicitatem.

de precum qualitate [a] cognoscat, vt sic in vtroque casu, [b] eadem ratio, quæ delegantem moueret, moueat ét delegatum: & ubi delegans suas litteras denegaret, delegatus ét suæ cognitionis officium nullatenus interponat.

¶ Idem abbati & conuentui Premonstra.

¶ *In causa monasterij cõuenitur abbas ꝑ rescriptũ in quo nulla fit mẽtio de cõuentu, nec ꝑpter hoc appellari põt, nisi abbatis & cõuẽtus bona essent distincta oĩno.*

B Doceri.] Solet multum allegari. Diuiditur; q a primo ponitur duplex quæstio. Secundo solutio: ibi, Sup quo. Tertio ratio: ibi, Cũ ex officio. Quarto exceptio: ibi, nisi. Et hic no. vnũ (qđ nescio alibi) ꝙ inter abbatem & cõuentũ bona monasterij possunt esse diuersa, ut aliqua pertineant ad mensam abbatis, aliqua ad mensam conuentus. Abb. Sicul.

† Cap. 11. eo. tit. in 3. compilatione.

CAP. XXI.

E Doceri † postulatis à nobis, vtrum per litteras aduersus abbates (nulla mentione habita de suis conuentibus) impetratas, teneantur abbates ipsi super causis (quæ ad conuentus pertinent, & eosdẽ,) de ipsis querelantibus respõdere: ac licet inhibita sit appellatio, ꝑ appellationis obiectum possint (ne respõdeãt) se tueri. ¶ Super quo diximus respondendum, quod (nisi alia causa rationabilis suffragetur) per appellationem se tueri non possunt, quominus debeãt [c] auctoritate litterarum huiusmodi legitime respondere. ¶ Cũ ex officio suo teneantur congregationũ suarum negotia procurare: Nisi forte abbatis & conuentus negotia essent omnino discreta. [e]

CASVS. Aliquis impetrauit litteras Apostolicas appellatione remota contra abbatem quẽdam, nulla facta mentione de ipsius conuentu: quærebatur utrum abbas tenebatur rñdere per litteras illas super causa q̃ communiter pertinet ad abbatem & monachos: & si abbas appellauerit ne compellatur respondere super causa illa, vtrum valeat appellatio? respondetur, quod per appellationem abbas se tueri non potest, quo minus auctoritate huiusmodi litterarum respondere teneatur, nisi alia causa rationabili iuuetur: quia abbas ex officio suo negotia sui conuentus tenetur procurare, nisi forte abbatis & cõuentus negotia essent omnino discreta. Not. quod ꝑlatus officium suum adimplere tenetur, & non valet appellatio contra vtilitatem ecclesiæ interposita. No. quod per litteras contra abbatem tantum impetratas super causa conuentus, potest abbas conueniri. Item qui causam habet cũ monasterio, abbatem cõueniat, & non monachos. Not. ꝙ prælatus officium suum adimplere tenetur, & negotia suæ congregationis procurare. Not. quod si res abbatis & conuentus sint diuersæ, non abbas, sed conuentus poterit conueniri.

[Gl. seq. facit quattuor. Primo consulit prælatum, conueniendum duplici de causa. & dat simile. Secundo dicit prælatum sine capitulo vel econtra non agere vel defendere: distinguit triplicem speciem causarum, quædam spectant ad prælatum, quædam ad capitulũ, quædam communiter ad utrunque. Tertio recitat per quæstionem an subsequens consensus, &c. Quarto quę rit, & soluit.]

Abbas non cõuẽtus cõueniri dẽt, & quare.

c ¶ Debeant.] Discrete agit qui abbatem conuenit: nam si conuentus conueniretur, statim prælatum nominaret in iudicio, & sic inducias obtineret. inf. vt lit. nõ conte. qm̃ frequẽter. §. ꝙ si super. & C. vbi in rem act. l. 2. quia sine licentia abbatis nec agere nec rñdere pot conuentus, quin retractetur sententia. inf. de iudi. causam. 16. q. 1. monachi. & q. 3. si sacerdotes, sicut nec filius quandiu est in ptãte patris. C. de an. except. l. [illegible] si 16. q. 3. si sacerdotes. & ideo abbas primo cõueniẽdus est. Dico tamen, quod nullum collegium conuenit uel cõuenit sine auctoritate prælati; & ecõuerso prælatus sine auctoritate capituli, nec cõuenit nec cõuenitur, sed per syndicum, actorem uel procuratorem ab ipso prælato de cõsensu [illegible] constitutum [illegible] negotiũ principaliter [illegible] inf. de procu. cap. j. & si negotium principaliter tãgit capitulũ, ab ipso capitulo cõstituatur de auctoritate prælati, infra de iudic. causam, quæ. C. de epo. & cle. oẽs. §. hoc nihilominus. & hic, & 12. distin. non decet. in princ. Et hæc locum habẽt quãdo negotia capituli, & prælati sunt discreta, vt dicit ĩ fi. Si vero sunt communia, prælatus de cõsensu [1] capituli constituit syndicũ. Vnde vacãte sede nihil est innouãdum. inf. ne se. va. ca. 1. 2. & 3. nec tunc currit præscriptio contra ecclesiam. inf. de præsc. c. 1. & c. de quarta. Et si forte capitulum agit, non sufficit subsequens cõsensus prælati, sicut nec sufficit subsequens auctoritas tutoris. ff. de auct. tut. obligari. §. vlt. & insti. eo. ti. §. tutor. Sed hoc non credo: sufficit enim si postea accedat consensus prælati, vel econuerso. inf. de dona. pastoralis. in fin. & inf. de ijs, quæ fi. à præl. si consen. ca. cum nos. Et dicit lex quæ confirmat prædicta, quod qui non potest alienare, non potest rem in iudicium deducere. ff. de iur. delibe. ait ptor. Sed quid si lis oriatur inter collegium & prælatum? Adeatur superior, & ille dabit collegio curatorem ad litem ipsam cuius officium cessabit lite finita, insti. de auct. tu. in fi. & ff. de tu. l. 3. §. si pupillus. in fi.

1 Vide Ioan. And. in c. olim cãm. de resti. spolia.

ADDITIO. Licet non negetur hoc fieri posse, tamen sine tali curatore capitulum velut habens legitimam administrationem agere, defendere, & procuratorem constituere poterit. vt de cauf. poss. cum eccle sia. & c. cum olim. de instit. cũ uenissent. ibi, ad petitionem Eboraceñ. ecclesiæ. &c. Ioan. And.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

d ¶ Teneantur.] & quidem tenentur, licet non fiat mentio in rescripto. nomine enim prælati ecclesia intelligitur: & prælati monasterium. ff. de annu. lega. l. annua. §. 1. & ff. de condit. & demonstra. filiosfamilias. Et ecclesia est in episcopo, & econuerso. 7. q. 1. scire debes. & ff. de rebus dub. ciuibus. non tamen nomine prælati semper intelligitur ecclesia. inf. de testamen. requisisti. & 12. q. 2. illud. & q. 3. pontifices.

e ¶ Oĩno discreta.] bñ dicit discreta: q a si sunt discreta oĩno, ñ tenet rñdere nisi de parte sua, q a rescripta nõ exten-

extẽdunt ad res, vel ad personas in eis non comprehẽsas, : qm̃ stricte intelligẽda sunt, ar. sup. e. sedes. & inf. de off. dele. cũ olim abbas. §. q̃a uero. & melius c. P. & G. Et licet sint omnino discreta, tñ nec prælatus sine consensu capituli, nec capitulũ sine consensu prælati hoc facere possunt, vt dictum est in prima notula.

dati diligentissime seruanda est. Item processus contra formam mandati friuolus est.

a ¶ Impetratas.] quæ falsæ erant, ut infra de exceptione. prælator. inter dilectos. §. præterea.

b ¶ Nostram.] & cancellarij, uel alterius qui debebat requiri. inf. de cri. fal. licet.

c ¶ Mentio non fiebat.] & ideo secundæ litteræ non ualuerunt. sup. eo cæterũ. nec quod per eas factum est. vt inf.

d ¶ Personaliter.] not. casum nouum: cum mãdatur alicui vt personaliter negotium exequatur, potest alij cõmittere vices suas. si partes consentiant: nisi i duobus casibus. In ca sa inquisitionis. Item cum Papa prouidere mandat ecclesiæ alicui de prælatis, & alijs ministris. if. de offi. de leg. qm̃ Apostolica. §. is autem. Et est simile quod dicit lex, si pmisisti mihi pet te facturum nauem vel aliquid cõsimile per aliũ, me non cõsentiente facere nõ potes propter industriam tuam quam elegi. ff. de sol. inter artifices.

Personaliter exeq̃ debens, in quo possit alij cõmittere.

¶ Idem archiepiscopo & magistro. vv. canonico Magdeburgeñ.

¶ *Processus factus per litteras surreptitias irritatur, sed factus contra formam rescripti irritus nũciatur.*

CAP. XXII.

Cum dilecta.] Diuiditur principaliter in quattuor partes. In prima succincte tangit quæstionem. In secunda irritat processum secundorum iudicum: ibi, Deprehendimus. In tertia irritum decernit pcessum primorum iudicũ: ibi, Dictum. In quarta committit cãm, & mandat restitui spoliatos ibi, Ideoq; Ab. Sicu. De facto huius decre. loquitur inf. de re iudi. ad probandum.

CASVS. Vacante monasterio Hesieñ. duæ electiones ibidem fuerũt celebratæ. vna de custode illius monasterij. & alia de G. moniali ipsius monasterij. super istis electionibus causa fuit commissa primo Hildeseñ. scholastico, & coniudicibus suis, sub hac forma, ut psonaliter ad monasterium accedentes personæ idoneæ, cõmitterẽt administrationẽ abbatiæ, cui fieret restitutio quorũdam subtractorũ ab vtraq; parte. Iudices isti contra formã mãdati pcesserũt, postmodũ cã fuit cõmissa abbati Remecheñ. & coniudicib. suis p surreptionẽ: q̃a in litteris pter cõsciẽtiã domini Papæ fuit articulus insertus de resignatione subtractorũ, qui in litteris prioribus continebat, & isti iudices cęperunt pcedere in causa. tandem negotiũ ad Sed. Apost. est delatum. Papa sciens de pcessibus iudiciũ pdictorũ, inuenit lĩas iudicum secũdorũ p surreptionẽ obtẽtas: q̃a articulus de resignatione subtractorũ pter cõsciẽtiã dñi Papæ insertus in secundis litteris fuerat, qui in prioribus positus erat. de quibus in secundis litteris mentio non fiebat. & ideo Papa cassauit quidquid factum fuit occasione litterarum secundarum. præterea primi iudices processerunt contra formã mãdati, qui cũ deberẽt accedere ad locũ, & personæ idoneæ administrationem cõmittere abbatiæ cui fieret resignatio subtractorum hic inde: ipsi hoc capitulo pter misso, de alijs inordinate cognouerunt: pp q̃d dominus Papa pcessum eorum denũciauit irritũ & inanẽ: q̃a cõtra formã mãdati & iuris ordinẽ pcesserunt. Mãdat ergo dñs Papa tertijs iudicibus, q̃ primo isti iudices restituant quasdã moniales, q̃ spoliatæ fuerũt, & postea mãdati forma diligẽter obseruata, in negotio ipso præuia rõne pcedant. No. quod litteræ p surreptionẽ obtentæ nõ valent: & opposita exceptione cassatur quicquid fit per eas. Item secundæ litteræ non valent nisi de primis fecerint mentionem. Item quæ primo fieri mandantur, primò expedienda sunt secundum formam mandati. Item forma man-

† Adde tex. in l. fi. & in l. præscriptione. C. si contra ius uel util. pub.

† Cap. 12. eod. titu. in 3. collectio.

† Hesiasen.

† Idest tacendo verum, vel exprimẽdo falsum.

Cvm † dilecta in Christo filia R. custos Hesieñ. † Ecclesiæ, ac pcurator G. monialis. super electionibus in eadem ecclesia celebratis litigauerint aliquandiu corã nobis: & inf. ¶ Deprehendimus litteras ad abbatem de Remech. & suos cõiudices ĩpetratas [a] fuisse p subreptionẽ† obtẽtas; cũ ĩ eis illi articuli, videlicet, de subtractorũ resignatione, fuerit pter cõsciẽtiã nostrã [b] cognitio demandata, q̃ in prioribus litteris ad Scholasticum Hildeseñ. & coniudices suos obtẽtis, insertus fuerat; de q̃bus in secundis litteris mentio [c] nõ fiebat; & ideo q̃ ipsarũ litterarum occasione dignoscitur attentatum, duximus irritandum. ¶ Dictum insuper Scholasticũ & cõiudices suos inuenimus minus prouide processisse: cum enim litteris nostris eisdem principaliter mandaretur: vt ad pdictam ecclesiam personaliter [d] accedentes personæ idoneæ administrationem cõmitterent abbatiæ: cui ad opus eius fieret hincinde resignatio subtractorum, ipsi formam mandati apostolici trãsponẽtes, [e] illo capitulo ptermisso; de alijs articulis [f] inordinate plurimum cognouerunt:

¶ Glo. seq. notat ordinem scripturæ seruãdum alleg. sex iura, & tria in contrarium, & soluit distinguendo, Demum obijcit quærendo, & soluit.]

e ¶ Transponentes.] not. in rescriptis ordinem scripturæ seruandũ, ut hic, & 43. di. sit rector. in fi. & 3. q. 6. in grauibus. & 2. q. 1. in primis. ff. de vsufruc. quoties. Et ordo verborum ostendit ordinem processuum. de cõse. dist. 2. in Christo pater. versi. vos autẽ. in glos. cur gradũ. & ff. ad Trebel. hæ̃des. in fi. Ar. contra. sup. eo. causam q̃. & ar. sup. eo. inter cæteras. ar. C. de ap. l. 1. Solu. vbi aliquid principaliter mandatur illud tamquam principale & primo tranctandum, est: cætera verò secundario tamquam accessoria subsequenter sunt expediẽda, sicut hic. Vbi vero plura principaliter cõmittuntur, non refert quod illorum primo tractetur nisi forsan vnum de natura sui præcedat: ut inde cre. sup. eod. causam. & arg. ĩ. de causa pos. & proprie. pastoralis. & C. de rei vendi. ordinarij. Et ideo cassatus, i. cassus & irritus nunciatur hic processus iudicum, quia articulum principaliter commissum omiserunt, de alijs inordinate plurimum cognoscendo, ut dicitur in littera, & idem penitus habes. inf. de off. deleg. venerabilis. Sed quare non confirmauit quod legitime factum fuit. inf. de prob. dilectus. 1. in fi. & ĩ. de arbi. cum tempore. & inf. de priuil. cum olim, 2. §. fin. Resp. quia non reseruarũt formam sibi datam: & quia cum principale sit cassatum, accessoria etiam cassata intelliguntur, inf. de fid. instru. inter dilectos. versus fin. & 2. q. 6. post appellationem. §. si quis ex pluribus. Bern.

f ¶ De alijs articulis.] scilicet, de electione, & pertinentijs suis.

a ¶ Iuris

a ¶ Iuris ordinem.] iuris ordo exigit vt primo de spoliatione cognoscatur q̃ de proprietate, vt 3.q.1.cap.2. & quasi per totum.& 2.q.2.per totum.& C.de rei ven. ordinarij.& C.de interdi. Incerti iuris non est. & ff.de iudi.si de vi & possessione.& inf.de restit. spolia.ex cō q.estione. & quæst.o spoliationis priuilegiata est. inf. de ordi.cog. sup spoliatione. Et q.i isti iudices hũc ordinem non seruauerũt Papa illorũ ꝓcessum irritauit,i.irritũ esse ostendit. j.ut lit. non cōte.accedēs 1. & p̃cipue quia illa fuit forma mãdati: & ita est de substantia i iuris ordinarij ordo iste: & sic in duob. peccauerunt: qa ꝯ formã sibi datam, & contra ordinem iudiciariũ, sic j.de confir. uti. uel inutil. examinata. Sed hic vr̃ loqui de alio ordine, quē nõ seruauerũt. i.iudices in alijs articulis, ut ipsa littera dicit: & qa cõtra mãdati formã fecerũt, & ordinē iuris in alijs articulis nõ seruauerũt, Papa ꝓcessũ illorũ denũciauit irritũ & inanem, & sic in duobus peccauerunt non, seruando formam rescripti, nec etiam seruando ordinem iuris in alijs articulis forte dimittendo contestationem litis: & sic duobus modis potest intelligi, quod dicit, iuris ordinem.

Vide quod notat.2.q.1. summa. q3 dicit̃ f. de app. ratione per. 1. gl. offic. deg. pruden ã. super si gl. Io.An.

propter ꝙ processum ipsorum contra nostri formam rescripti, ac iuris ordinē [a] attentatum, irritum [b] decernimus & inanē: Ideoq; mãdamus quatenus G. & quibusdam alijs sororibus ecclesiæ, (sicut iustum fuerit) restitutis, [c] & forma mandati nostri exacta diligentia obseruata, in negotio ipso ratione præuia ꝓcedatis.

¶ Idem.

¶ *Valet secundum rescriptum licet de primo non faciat mentionem, quo uti noluit impetrãs intra annum.*

Cap. 13.e. t. in 3. cōla.

CAP. XXIII.

PLerunque † contingit, quòd aliqui (nostris litteris impetratis) illis vti multo tp̃e postponentes, tunc demũ eas exhibēt, cum aliarum auctoritate ab eis contra quos primitus litteras impetrarunt, cœperint conueniri, dicentes posteriores litteras non ualere; vtpote nõ facientes de priorib. mentionem. ¶ Cum igitur nõ sit malitijs [d] hominum indulgendum, statuimus, vt si quis nostras litteras impetrans, infra annum [e] postquam copiam iudicũ habuerit ex malitia vel negligentia [f] postposuerit vti eis, auctoritate posteriorum litterarum valeat conueniri, licet in ipsis nulla de prioribus mentio habeatur.

[Glo.seq.rec.per obiect.]

b ¶ Irritum.] & supra dixit, irritandum: quia ibi ipso iure nõ erat irritus processus, sed irritandus pp litteras surreptitias.s̃.e.c.super litteris. hic ipso iure ꝓcessus nullus: & ideo dicit irritũ duab.de causis: qa contra formã, & contra iuris ordinē, vt 2.q.6.c.& qui appellat.& diffinitiua.uer. item sentētiæ circa solitum ordinem, &c.& inf.de confir. vti.uel inuti.examinata.

[Gl.seq.obijcit & dupliciter soluit.]

Hanc. gl. dicit esse singula. Abbas hic ad hoc ꝙ religiosus spoliatus potest petere restitutionem in sententia sui prioris.

c ¶ Restitutis.] Sed qualiter potest monachi petere restitutionē? Dico quia non habebant abbatissam, 2 & illæ spoliatæ erãt.arg. ff.de iudic. si longius.§. si filius familias vel quia petit restitui non tanquam monacha, sed quasi de corpore: sicut si collegium non hēat vnde soluat creditori, soluent singuli non quasi singuli, sed quasi de corpore: & petit monachus partem ubi res monasterij diuiditur. 18.q. 2. in nullo.& etiam vbi recedit à collegio.27.q. 1.si quis rapuerit.& vbi monachus percutit.inf.de sent. excom. parochianos. Sed ibi non datur actio iniuriarũ monacho; sed monasterio: & intentabit eam syndicus monasterij; sicut dominus agit pro iniuria serui.insti.de iniuri.§. si seruus.

PLerunque contingit.] Diuiditur quia primo tangit impetrantium malitiam. Secundo adhibet medicinam competentem. ibi, Cum igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam impetrabant litteras contra aduersarios suos, sed eis non vtebantur; postea aduersarij eorum impetrauerunt alias litteras super eadem cã ad alios iudices; & tunc primo primi impetrantes exhibebant suas litteras cum per secundas conueniebantur, dicentes secundas litteras non valere, vtpote non facientes de prioribus mentionem. Quærebatur quid iuris? Papa dicit, cum malitijs hominum non sit indulgendum, statuimus, quod si quis litteras impetrauerit, & eis per malitiam vel negligentiam non fuit usus intra annum, postquam habuit copiam iudicum, auctoritate secundarũ poterit cõueniri, licet de priorib. nullã fecerint mentionē. Not. quod malitijs hominum non est indulgendum. Item per lapsum tēporis ꝓbat̃ malitia uel negligentia. Item non currit ei tēpus, qui copiam iudicis habere non potest.

d ¶ Malitijs.] s̃.eo. sedes. infra qui ma. accu.pos. significante.& ff.de rei uend. in fundo.

[Gl.seq. dat primo sex cõcor. ad id quod dicitur de spatio annali, demum q̃rit, & ponit quattuor opiniones, & primam approbat: vltimo ponit ius nouum & remittit.]

e ¶ Infra annum.] No.hic annalē præscriptionem.j.ut li. non conte. quoniam frequenter. 2.respon. & infra de offi.ordi.pastoralis.§.1.inf.de offi.deleg.quærenti. & 11.q.3.rursus.& c.quicunq; & 20.q.2.puella.Sed quæritur quando incipiat currere iste annus. Tunc cum incipit habere copiam agendi, cum primo habeat copiam iudicum. ff de diuer.& temp.præscri.l.1.& 2.q.6. biduum.& ff. de serui.rustic. præd.Attilicinus.& si tunc negligens fuerit, imputatur ei, ex quo habuit tēpus prosequendi suum ius: & huiusmodi negligentia latæ culpæ comparatur.arg. C. de tu.non ge.l.1. & 2. 23.q.1.dominus noster. Dicunt quidam, ꝙ incipit currere à tempore præsentationis litterarum factæ iudici.inf.de appel.super. eo. 2.3. Alij dicunt quod à tēpore quo composuit sarcinulas suas & potuit aduocatum quærere.ff.ex qui.cau.ma.l.ab hostib.§.sed quod simpliciter. Quarti dicũt, & male, quod a tempore datæ litterarum. supra. eo. tit. eam te. & c. constitutus. quod primum dicitur, uerum est. ut dicit littera ista. Hodie uero ista locum non habent; sed potior est cõditio occupantis. licet secundæ litteræ non faciant mentionem de primis. inf. de appellatio. ut debitus honor. & inf.eo.capitulum sanctæ crucis. De hoc tamen dictum est satis supra. eo. tit.c.1.qualiter intelligatur hoc.c.& illud supra.eo. si autem.

3 Dic ut in glos. in uer. modicum in l. ꝓmisit. §. 1.ff. de constit. pec. & in l. non enim in gl. restituit. ff. ex qui. cau. ma.

[Gl.seq.quærit & soluit.]

f ¶ Vel negligentia.] Sed quis probabit hanc negligētiam? Respond. trãscursus anni probat hoc, 4 nec alia interpellatio est facienda. inf. de lo. & condu. potuit. nisi ille vellet ostendere contrarium, sicut dicitur de anno.appellationis. inf.de appel. cum sit Romana. in prin. Tamen ista non operantur aliquid hodie; quia ille obtinet, qui primo litteras suas exhibet iudici, ut dictum est, nisi primus copiam iudicis habere non potuerit antequam secundas litteras suas presentasset. quia tũc excusatur: & hoc uerum est si hoc fuit publice protestatus, quia iudicis copiam habere nõ potuit: & ita

4 Placet Cõpostellano, quod sequitur in glo.

& ita præmissa ista protestatione secundus non poterit eum præuenire. inf. de app. si iustus metus.

Cum contingat.] Quotidie practicatur ista decret. in executionibus gratiarum; cum executores diuersorum mandant contraria capi. seu ordinario loci. raro autem practicatur in terminis proprijs. s. in executionib. causarum. & h. d. Instruitur ordinarius quid facere debeat cum a diuersis delegatis recipit mandata cõtraria. Primo ponitur q̃stio. Secundo distinguens responsio. ibi: Super quo. Tertio duplex istructio, ibi. Cæterum. Abb. Siculus. Pars huius decr. est de æta. & qualit. & de offi. deleg. cum contingat.

CASVS. Quidam impetrauit lrãs ad iudices contra aduersarios suos, pars altera impetrat causam eandem alijs iudicibus cõmitti. quidam obtenti a parte altera mandant alicui ut partem aduersam denunciet excommunicatam. Alij iudices post modũ mandant eidem ut eandem, de nunciet absolutam; quæritur, quid super hoc sit faciendum. Papa dicit hic esse distinguendum, cum primum recipit mandatum ille cui hoc mandatur, uideat an sibi innotuerit, inter illos qui primo mandant, & alios super iurisdictione discordiam suscitatam, an nihil omnino sciuit: & si nihil intellexit, cum primum mandatum recipit, illud exequatur, si postea ab alijs contrarium demandetur: tunc petere debet copiam vtriusque rescripti: & si euidenter appareat, ita q̃ non sit dubitandum aliquatenus quòd litteræ illorum a quibus recepit secundum mandatũ reuocent primas: tunc mandatum illud adimpleat quod secundo loco mãdatur. Si uero constet quòd litteræ illorum qui dederunt primum mandatum, non reuocentur per litteras aliorum. illud nullatenus exequatur, donec inter illos concertatio sopiatur; & illud idem facere debet si primo mandato recepto, & non dum executioni mandato, ei innotuit quòd inter eos super iurisdictione huiusmodi concertatio esset oborta. In istis omnibus mandatis discretus debet esse qui ea recipit, ne dicat se dubitare ubi dubitandum non est, nec dicat se certum ubi certus non est. In fine dicit, quòd licet certa in his detur doctrina qualiter in his procedendum est, nulla tamen potestas datur huic executori, ut inter delegatos aut partes iudicare debeat de iurisdictione. Nota, quòd in hac decretali statuitur, propter contraria mãdata quæ frequenter occurrunt. Not. quòd per contentionem iurisdictionis res fit dubia, ut executor hic non procedat.

[Glossa seq. quærit, arguit negatiue, & dupliciter soluit.]

¶ Idem Rotho. Archiepiscopo.

¶ Si a delegato aliq̃d mandatur ordinario, dẽt humiliter exequi. Sed si alius delegatus per alias litteras post executionem mandat contrariũ, vel si ante executionem innotuerit ordinario, inter delegatum qui mandauit, & alium, contẽtionem esse de iurisdictione, faciat sibi vtrarumq; litterarũ copiam exhiberi: nõ ut iurisdictionaliter cognoscat, sed ut se informet, an p̃ secundas reuocentur primæ, & si primæ reuocẽtur, exequatur secũdũ mãdatũ. Si aũt nõ reuocẽtur, uel de hoc dubitet, non exequatur scd̃m mandatũ, donec cõtentio de iurisdictione terminetur. Abb. Sicu.

CAP. XXIV.

Cvm † cõtingat: & infra. Preterea cum quidam super aliquo litigantes ad diuersos iudices litteras impetrant, quorũ q̃dã obtenti a parte altera tibi mãdant, ut partem aduersam denuncies excõicationis sñiæ subiacere, alijs iudicib. postmodum tibi iniungentib. ut eandẽ denuncies absolutã: q̃ris an vtrisq;, an neutris, vel alterutris saltem obedire debeas in hac parte. ¶ Super quo tuæ prudentiæ rñdentes, credimus distinguendũ, an cum primum mãdatũ recepisse dignosceris, tibi forsan innotuerit inter illos & alios super iurisdictione discordiam suscitatã, an super hoc nihil oĩno sciuisti. [a] Et quidẽ si super cõtentione huiusmodi nihil tibi penit⁹ innotescat; cum primum mandatum recipere te contingat; illud debes humiliter executioni mandare. [b] † Sed si postea contrarium tibi ab alijs demandatur: tunc litterarum [c] ad vtrosque

a ¶ Nihil omnino sciuisti.] nec per famam, vel alio modo. inf. de sent. excomm. cum desideres. §. secundæ quæstioni. hoc enim dicimur scire, quod ab alijs audiuimus. 22. qõ. 5. hoc videtur. Sed quid si audiuit ab aliquo leuis opinionis: nunquid hoc sufficit vt non debet parere mandato iudicis? Videt̃ quod non. infra de spon. cum in tua. & 11. q. 3. in cunctis. & infra de testi. licet. sed vr̃ q̃ sic: quia in dubijs potius obediendum est, vt 23. qõ. 1. quid culpatur. in fi. & inf. de præscript. cum ex officij. [1] Et illa est ratio quare executio sententiæ differri nõ debeat: nisi incontinenti probetur exceptio. inf. de testi. veniens 2. & inf. de restit. spo. litteras. Dico quod non sufficit. alioq̃n retardaret executionem sententiæ, qui diceret se habere priores lrãs quæ reuocatæ nõ essent, vel qui posteriores litteras diceret se habere quæ reuocarent primas. & sic sequeret̃, q̃ nullus iudex posset excommunicare uel absoluere. uel ferre sententiam, si diceret aliquis ante p̃lationem sententiæ causam illam alijs esse commissam, & sic daretur occasio figmentis, quod esse nõ debet. 32. quæst. 1. dixit dñs. instit. ui bo. ra. §. sed nedum talia. & C vnde ui si quis in tãtam. ff. ad car. l. 1. §. si quis non. ff. de liti. l. 1. immo probabilem causam debet habere ille qui recipit mandatum de diuersitate litterarũ, antequam credat. 23. qõ. 4. quam magnum. & infra de cler. excom. mi. illud. ff. quod cum falso tuto. l. 2. in fin. Vel dic, quòd qualiscumque notificatio sufficit in secũdo casu ut iudex non debeat dici dubius. 1. quæst. 4. cap. turbatur. versic. si quis uobis dixerit hoc idolis, & cæt. infra de spon. præterea. [2] ff. de peti. hær. itẽ ueniunt. §. a quo denunciatum. & ff. de admi. tut. quidam decedens. §. ex quo. 2 & hoc videtur innuere littera ista, nihil omnino sciuisti.

b ¶ Executioni mandare.] quòd & fecit, scilicet, quia denunciauit partem illam excommunicatam.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Tunc litterarum.] Sed qualiter potest illud perpendi ex sola inspectione litterarum? Nam licet secundæ expressam faciant mentionem priorum iudicum, & rerum contentarum in prioribus litteris: per hoc non constat primas litteras esse reuocatas: cum possint esse impetratæ per falsi suggestionem, & ita non reuocant primas. infra de offic. deleg. coram. & infra eodem ex parte circa princip. & infra de re iudi. inter monasterium. & argum. sup. eod. cæterum. infra de dol. & contum. ex litteris. Ad hoc ergo ut executori nullatenus sit dubitandum, oportet ut discat per assertionem partium; quia causarum merita partium assertione

† Cap. 1. eti. in 4. compilatione.

1 Adde te l. quoti ff. de reb dub. & in cũ de non in glo. 1. de legib.

† Quod non fecer poterit c pel ad cr quẽdum, de offi. de c. pastoral

2 Et ex q nõ liqu bitro de non cogi pronũcia cum ali cogeretu ff. de arbi Pompon §. ulti. & de re iud uni. sec dum V Ioan. A

tione pandunt.C.si per uim,uel alio modo. l.ult. inf. de restit.in integrum,tum ex litteris . & sic uidetur ꝙ aliquam possit exercere iurisdictionem inter partes : quod falsum est , ut dicit in fi. aliàs non poterit scire vtrum secundæ reuocent primas . Et hoc uerum est , ut dicit Ioan.ꝙ nunquam ex sola inspectione poterit scire: nisi aliquid intelligat de hoc ex partiũ assertione : sed per hoc nullam habet iurisdictionem inter partes . Sed hoc uerum est si ille qui habet priores litteras, aliquid non obijciat contra secũdas: alias iudex præsumeret primas esse reuocatas:ex quo in secundis fit mentio expressa de primis. supra eo. cæterum . Si autem aliquid obijcit , statim executor debet supersedere: 1 quia per negationẽ res fit dubia . C. qui ad li. procla. non li. l. 3. Et in hoc casu intelligitur quod legitur . supra eod. pastoralis . vt ibi dicitur,scilicet quod tũc dubium est de reuocatione litterarum , quando fit mentio expressa & iudicum & rerum : sed ab aduersario obijcitur litteras impetratas esse per falsi suggestionem , per decre. prædictas.Item licet executor dubitet an debeat absoluere vel condemnare, tamen secundum regulam Ariani pronior erit ad absoluẽdum quã ad condemnandum. Regulam illam habes. ff.de act. & oblig. Arianus , & infra de probat. ex litteris.hoc ideo dicit, quia non constat an ille iudex habeat iurisdictionem : per hoc tamen non iudicat de iurisdictione quorum sit iurisdictio , sed tantum dicit se debere exequi mandatum,uel non debere. infra eod. ex parte.

1 Vide de hoc tex. in l. ... re nostræ . fin. & ibi ... r. ff.de te... men. tut.

Contẽtio.

[Glo.seq.quærit & soluit.]

a ¶ Præcipimus.] Sed quid si non exhibentur secundæ? Non exequetur secundum mandatum si ad terminum præfixum non exhibeantur.ut inf.de excep.pastoralis. nã litteræ quæ non apparent,non sunt. ff.de contrah. empt.in lege.& l.Rutilia Polla.de consec.d.1. solennitates.in fi.non potest tñ cogere aduersarium ad exhibẽdum:quia non habet iurisdictionem inter partes,ut dicitur in fi. Nec etiam tenetur obedire mandato . nisi uideat rescriptum.inf.de off. deleg.cum in iure.

ADDITIO. Dicit ꝙ non habet iurisdictionem,sed terminus cum causæ cognitione datur 3. q. 3. cap. in induciæ.§.spatium. Sed secundum Inno. illud locum habet in termino qui datur pro vestibus,& ad instructionem causæ,secus in alijs.Ioan.And.

b ¶ Hæsitandum.] Videtur ꝙ executor non debet petere copiam rescripti, nisi ubi recipit contraria mandata, sed non est uerum,ut dictum est in proxima notula.

à sede Apostolica obtentarum copia postulata , (quas tibi auctoritate præ- 10 sentium districte præcipimus [a] exhiberi) si ex ipsarum tenore deprehenderis euidenter (ita quod nõ sit aliquatenus hæsitandum [b]) quod litteræ,quæ ad illos , a quibus secun- 20 dum mandatum receperis,impetratæ noscuntur , expresse reuocent litteras aliorum : tu illud intrepidus exequaris , quod tibi secundo loco [c] mandatur . Si vero ex litterarum inspectione manifeste ti- 30 bi constet,quod litteræ obtentæ ad illos , qui primũ dedere mandatum , per alias minime reuocantur , secundum mandatum nullatenus exequaris. Quod si super hoc tibi merito 40 fuerit dubitãdum, ad exequendum secundum mandatum te procedere non oportet : donec iuxta cuiusdam nostræ constitutionis [d] tenorem inter eos huiusmodi concertatio † sopiatur . Et idipsum [e] fa- 50 cere debes , si primo mandato recepto & nondum executioni mandato , tibi forsan innotuerit , quod inter se super iurisdictio- 10 ne demandata cœperint disceptare .

¶ Cæterum in his omnib. puram, & prouidam te cõuenit intentionem habere:ne vel ad declinandum mandatum dubitare te dicas , ubi dubitandum non 20 est: vel etiam ad exequendum te asseras esse certũ , ubi certus esse non debes. Licet autem ex his certa tibi detur doctrina, qualiter in his te debeas habere , nulla tamen tibi attri- 30 buit potestas , ut inter delegatos , aut partes de iurisdictione debeas iudicare . [f] †

¶Idem magistro G. & P. de Firmisca.

40 *¶ Quando in rescripto plura narrantur diuersos effectus operantia,non sufficit impetranti alterum solum probare ad vtrumque effectum consequendum.*

50

CAP. XXV.

OLim † ex litteris sancti Nicasij Rhemeñ.

[Gl.seq.obijcit & soluit.

c ¶ Secundo loco .] Sed quare reuocatur quod legitime factũ est per primas litteras ,cõtra id quod legitur . inf. de restit. spol.audita. sup. eo. causam quæ. Sed per istum executorem nihil reuocatur : sed denunciantur illi absoluti , qui primo fuerant excommunicati.

d ¶ Constitutionis.] sup.eo.c.pastoralis.

e ¶ Et idipsum.] ita ut nõ exequaris mãdatũ.& iste §. respicit proximum. inf.

f ¶ Iudicare.] hic fallit illa regula . ff. de iudic.de qua re.

OLim ex litteris. Diuidit. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio : ibi. Nos igitur . Vel secundum Host. diuidit in tres partes. Nam primo ponit relationem priorũ iudicum. Secundo ibi. Nos igitur. commissionem factã secundis iudicibus. Tertio ibi, Verum . dubitationem emergẽtem. Abb.Sicul.

† Adde concor. in l. qui procuratorẽ. in gl.1. ff.de proc. & in l. a diuo Pio.& ibi Bart. & Doc. ff. de re iud.

CASVS . P. clericus sancti Remigij detinebat parochiam de Salice , quam R. de Cliuo dicebat se canonice adeptũ fuisse.vnde idem R. impetrauit causam super hoc cõmitti quibusdam abbatib.ipsi abbates partes ad suã p̃sentiam primo. secundo, & tertio citauerunt.& quia dictus P. per se uel per aliũ corã eis cõparere noluit , excõicauerunt eundem facientes fructus illius parochiæ sequestrari:postmodũ idẽ P.ac- 60 cedẽs ad eos promisit iuri parere, & sic fuit absolutus: & litteras absolutionis eidẽ cõcesserunt,assignantes locum & diẽ in quo faceret,quod promisit: ipse vero locũ & diẽ de litteris radẽs . in loco rasuræ scripsit quod sequestrati fructus restituerent eidem . & hoc idem P. confessus fuit coram duob.iudicib.tertio se excusante. iudices ipsi hæc omnia significauerunt domino Papæ: & ipse mandauit iudicibus præsentibus , ut si esset ita, ipsi P.super ipsa parochia perpetuum silencium imponerent,& præfato R.præfatam parochiam restituerent cum fructibus sequestraris. sed prædictus R. probauit bene falsitatem prædictam, vnde petebat parochiam illam sibi assignari. Iudices illi dubitauerant super clausula illa [si esset ita] utrum ad omnia prædicta deberet

† Cap.2. eo. tit.in 4.compilat.

beret referri, an tm̃ ad uitium falsitatis. Consuluerunt dñm Papam, & ipse rñdet, ꝙ clausula illa ad oĩa debet superiora referri, ad hoc ut ipsi Roberto ecclesia conferatur: quia licet propter illam falsitatem esset priuandus ecclesia supradicta præfatus P. qui falsitatem huiusmodi perpetrauit: tñ ꝑ hoc nõ est illa ecclesia aduersario conferenda, nisi prius super alijs fuerit facta plena fides. Not. ꝑ contumaciã potest q̃s excõicari. Licet agatur actione reali, ordinarium tñ est iudiciũ in possessionẽ mitti. Itẽ clausula [si est ita] oĩa præcedentia respicit. Item qui falsat litteras iudicis, dẽt priuari eo, super quo litigatur, propter hoc tamen non acquiritur ius alteri parti.

a ¶ Per interpositam personã.] Quod potest fieri. inf. de præben. accedens.

[Gl. seq. rec. per q. an poterit fieri sequestratio, &c.]

b ¶ Sequestrari.] q̃d de iure fieri non debuit: nisi causa subesset. inf. de sequestr. adhoc. & duobus ca. seq. ubi de hoc: in q̃bus duobus dr̃ ꝙ qñ fructus dissipantur, debet fieri sequestratio. C. de prohibita sequestra. l. unica. De hoc nota. 2. q. 6. quoties. 2. Sed in casu isto scilicet ꝑ cõtumaciam bene fit sequestratio, vt mitius agatur cum reo. inf. de do. & cont. ex litteris. 1 sed in casu isto non dr̃ proprie sequestratio, prout traditur. infra de sequestr. per totum. quia ibi non fit sequestratio propter contumaciam.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & remittit. item argu. alleg. duo iura. & quattuor alle. in contrarium.]

c ¶ Ad omnia.] vĩ ꝙ per hanc clausulam [si est ita.] uel per hanc: si premissa uera sunt. teneat impetrator probare oĩa ꝓmissa esse uera, licet aliqd̃ ex ꝓmissis sufficeret 2 ad propositũ probandũ. simile sup e. ex parte Couentrensis. ff. de excus. tut. qui testamento. nam nisi quis plene probet suam intentionem, succumbit. C. de rei uen. l. vlt. fines enim mandati diligenter sunt obseruandi. sup. eo. cum dilecta. & imputet sibi qui plura narrauit, quorum vnum suffi eret per se. Arg contra quòd sufficit unum probare. ff. de condi. & demon. falsa. in fi. & ff. de condi. insti. l. 2. §. ult. ff. de manumis. testamen. l. si ita. inf. de præben. cum iam dudum. Dic, vt sup. eo. ex parte. Item arg. est hic quod sequens clausula respicit omnia præmissa. inf. de ap. secũdo requir s & cinquisitione. & c. antep arg. contra. infra de do. cum dilecti. vbi non respicit omnia superiora clausula illa de foresta, sed tantum proximam donationem & inferiorem. 3. q. 5. constituimus. in fin. & in glos. quia infames. & de consecra. dist. 2. cum omne, in princip. & in gl. quod quam sit. Sed melius est quod ad omnia referatur. & sic facit pro alia parte. ff. de in rem ver. si pro parte. §. penult.

Dilectus.] Diuiditur: quia in prima ponitur facti narratio. In secunda iudicum instructio: ibi. Nos igitur. Abb. Sicul.

CASVS. Abbas Sancti Stephani Bonõ. datus fuit visitator à sede Aposto. in ciuitate ac diœcesi Boñ. abbas iste B. & A. presbyteros ꝓpter suos excessus manifestos remouit ab ecclesijs suis & excommunicauit: & ijdem presbyteri litteras impetrauerunt à sede Apost. in forma communi super restitutione eorum, de causa remotionis suæ & excommunicatione, qua tenebantur adstricti, nullam facientes mentionẽ. Opponebatur eis coram episcopo Imolen. negotij executore, ꝙ litteræ istæ non ualent, eo quod non faciebant mentionem de causa suarum remotionũ, nec de excommunicatione eorundem consultus Papa respondet dicens, quod si est ita, litteræ non valent tanquam per surreptionem obtentæ; & quod episcopus iste decernat eas uiribus carere. Nota quod excommunicatus non potest impetrare litteras ad agendum: quia isti presbyteri simpliciter impetrauerunt, tanquam essent spoliati, ad petendam restitutionem, unde dicitur in forma communi.

† Sarginen.

Sargieñ. † & Vallis regiæ abbatum fuit nostris auribus intimatũ, quod cum ad eos semel, & iterum, a nobis litteræ processissẽt, super eo quod P. clericus sancti Remigij, parochiã de Salice (quã R. de Cliuo per interpositã personam [a] sibi collatam fuisse proposuit) detinebat: ipsi partes semel, secundo, & tertio ciuitauerunt, & dictum P. quia citatus pluries comparere noluit per se uel per responsalem aliquem coram eis, excommunicationis vinculo innodantes, fecerũt fructus ipsius parochiæ sequestrari.[b] Cumque postmodum idem P. accedens ad eos se iuri promiserit pariturum, ac obtinuerit se absolui: ipsi absolutionis litteras concedentes, diẽ ei assignauerunt, & locum quib. coram eis qđ promiserat adimpleret; qui diem & locum ex litteris illis radens, in loco rasuræ scripsit quod ipsi ei sequestratos fructus assignari mandabant, quod coram duobus eorum tandem (tertio sui absentiam excusante per litteras) est confessus.

¶ Nos igitur cum tantæ temeritatis excessus, falsitatis scrupulo nõ careret: uobis dedimus in mandatis, (vt si esset ita †) ipsi ꝓsumptori super dicta parochia perpetuũ silentium imponẽtes, præfato R. de Cliuo assignaretis eandẽ cum fructib. sequestratis. ¶ Verũ sicut vos per vr̃as nobis litteras intimastis, cũ dictus R. rasurã ꝓfatam corã uobis per testes idoneos ꝓbauisset, & ob hoc postulasset sibi dictam ecclesiam assignari, vos † utrum clausula illa [si esset ita] de omnibus superioribus, an de articulo tãtum rasuræ deberet intelligi, dubitastis. Nos igitur respondemus, ꝙ clausula illa ad oĩa [c] debet superiora referri, ad hoc ut ipsi R. ꝓfata ecclesia conferatur: quia licet vitiũ falsitatis ad imponendum ei perpetuum silentium super ecclesia ipsa sufficiat, qui falsitatem huiusmodi perpetrauit, non tñ propter hoc eadem ecclesia est aduersario assignanda, nisi super alijs fuerit plena fides.

¶ Idem episcopo Imoleñ.

¶ Non ualet rescriptum super restitutione beneficij impetratum quod de causa excõmunicationis & amonitionis impetramus non facit mentionem.

CAP. XXVI.

Dilectus † filius abbas sancti Stefani Bonoñ. nobis per suas litteras intimauit, quòd cum ipse (cui visitationis officium

1 Concord. tex. nam Arianus. ff. de act. & obl. & in l. fauorabiliores. ff. de reg. iur.

† Adde ꝙ si ista clausula desit in aliquo rescripto, illud ꝓsumitur esse falsum. Archi. & doct. in ca. cordi. de ap. lib. 6.

2 Hoc verũ si astringit se ad utrunque. infra de proba. licet. Ioan. Andr.

† Vos d. clausula illa, ita est.

† Cap. 3. eo. tit. in 4. compilat.

[Glo.

in ciuitate ac diœce. Bonon. cōmisimus) B. & A. presbyreros ab ecclesijs suis (pp eorum graues & manifestos excessus) duxerit amouēdos, ijdē super restitutione sua nostras ad te in cōi forma lr̃as impetrarunt, de amotionis suæ causa [a] & excōicationis [b] † qua tenentur adstricti, nullam facientes penitus mentionē. ¶ Nos igitur fraternitati tuæ mandamus quatenus (si est ita) lr̃as ipsas tanquam per veri suppressionem obtentas, viribus carere [c] decernas.

¶ Idem Ep̃o Veratisam.

¶ Per litteras iustitiæ nō tenetur episcopus prouidere habēti perpetuam vicariā, vel sufficiēs patrimonium. nec valēt litteræ gratiæ ad beneficium obtinendum, in quibus impetrās tacuit perpetuam vicariam. Hoc dicit, comprehēdendo vtrumque intellectum.

Gl. seq. notat causam exprimendam.]

a ¶ Causa.] Not. ꝙ non sufficit narrare seriem facti in litteris Papæ: nisi causa facti adijciatur, argu. 23. q. vlt. occidit. inf. de testi. cum causam. & cā facti potius quærenda est quàm ipsum factum. 15. q. 1. c. 1. in fi. & ff. de fur. verū. & j. de accu. cū dilectus. C. de adopt. l. 3. & etiam modus 1 facti. C. de transact. vt responsum.

[Gl. seq. primo notat rescriptū impetratū ab excōmunicato nō valere: & reddit triplicem causam. secundo signat contrarium, & soluit. in fine remittit]

b ¶ Excommunicationis.] Hic hēs ꝙ si excōmunicatus impetrat litteras vel rescriptum tacens de sua excōmunicatione, ꝙ non valēt litteræ, tū quia tacuit ꝓcessum iudicis j. de re iud. inter. tum quia tacuit uitium suum, tum etiam qa ĩgessit se cōioni hominū, propter quod puniēdus est. inf. de cle. ex. mi. illud. §. illud autē. & 11. q. 3. placuit. vnde inconueniēs esset quod ex eodem facto consequeretur pœnam & cōmodum. ff. de ne. gest. l. siue. in fi. & ĩ glo. fin. 16. q. 1. legi. in gl. deteriores. Cōtra. j. de exce. significauerūt. & c. venerabilē. ubi dicitur ꝙ excommunicati non repelluntur à prosecutione appellationis: sed isti presbyteri erant rei, ergo non deberēt repelli. De hoc dicemus inf. de exce. venerabilē, & c. significauerunt. Sed pro nunc dic breuiter, quod isti non erant rei, sed actores qui petierunt restitui, nec appellauerant: in quo casu loquuntur contraria. Et sic est arg. quod quæstio spoliationis nō sit priuilegiata. An autem litteræ ab excommunicato impetratæ, valeāt eo absolūto? 2 dic super hoc prout no. inf. de excep. pia. [lib. 6.] in gl. quæ incipit, sed mirum.

[Gl. seq no. specialiter causam excommunicationis exprimendam. in fi. dicit hic non probari ꝙ non ualeat rescriptum ab excommunicato impetratum.]

c ¶ Viribus carere.] vt sup. eod. c. cum dilecta. Et sic videt̃ quod si aliquid factum sit per litteras surreptitias illud debeat reuocari. De hac materia plenius dicetur inf. eo. c. ad audientiam. Et dic carere, si constiterit de istis exceptionibus, scilicet quod nō fecerint mentionem de causa suæ remotionis; & excommunicationis qua tenebantur adstricti. Et merito de causa excommunicationis tenebantur facere mentionem: quia qui petit absolui ab excommunicatione, tenetur exprimere causam excommunicationis suæ: aliàs non valent litteræ impetratæ super absolutione: vel si aliam causam exprimeret, quam illam pro qua fuit excommunicatus. inf. de off. ord. ex parte & inf. de fid. instr. quod sup his. in illa decr. ex parte. notatur de hoc in gl. quæ incipit, ex eo. & inf. de sent. exc̃o. cum pro causa gl. quę incipit, istud tanquam. Et in hoc casu non valent litteræ impetratæ ab excommunicato tacito de causa excōmunicationis. secus si aliquis impetrat litteras ad agendum contra aduersarium, tacens de sua excommunicatione: quia tunc valent litteræ eo absoluto. infra de exceptio. pia. [libro 6.) vbi de hoc in gloss. quæ incipit, sed mirum. Alia etiam de causa non valuerūt huiusmodi litteræ: quia non fecerunt mentionē ꝙ per sententiam spoliati fuissent propter suos excessus, a qua fuit appellatum. C. sent. rescin. non poss. impetrata. & 3 ita duabus de causis nō ualuerunt litterę istorum presbyterorū. Olim cōsueuit decr. ista allegari ad probandum quod litteræ impetratæ ab excommunicato ad agendum, non ualebant, sed hoc non ꝓbatur per hanc decr. quæ non loquitur ĩ tali casu. Ber.

Hoc uerū … c. Inn. qñ … odus cām … ndi vel de … gandi p̃… ret, & si … et actum … modum … qstionis, … iter si alio … odo de ac… qualiter … de simo. li… t Io. And. … Sententia … aliquot … tiquis.

… Casus est … hoc in ter… inis in ca. … de rescri… 6.

3 Et sic ēt cōtra lr̃as opponi poterat exceptio rei iudicatæ. de lite contest. c. 1. l. 6. ueniet ēt in modū perēptoriæ, ut ibi. Ioan. And.

CAP. XXVII.

POstulasti † per sedem Apostolicam edoceri, vtrum alicuius ecclesiæ ꝑpetuo vicario, de prouentibus vicariæ, bonisq; paternis habēti vnde valeat cōmode sustentari, tenearis per illam formam cōmunem [cum secundū [d] apostolum] in ecclesiastico beneficio prouidere. ¶ Ad quod sic duximus respondendū: ꝙ cū ꝑ formā prædictam necessitatibus pauperum clericorū (qui nullum sunt ecclesiasticum beneficium [e] assecuti) sedes Apostolica duxerit succurrendū, perpetuus vicarius (nisi de vicaria fecerit mentionem) cōmodum reportare nō dēt de huiusmodi litteris, utpote veritate tacita, impetratis. ¶ Non. n. beneficio carere debet dici, cui competenter [f] de perpetuæ

† Cap. 4. eo. tit. in 4. cōp.

POstulasti.] Diuiditur, quia primo ponitur q̃stio. Secūdo solutio: ibi, Ad quod. Tertio ratio: ibi, Non enim. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam erat perpetuus vicarius in quadam ecclesia, habens insuꝑ bona paterna, de q̃bus poterat commode sustentari. iste vicarius impetrauit contra episcopum, qui ipsum ordinauit secundum illam formam communem [cum secundum Apostolum.] quæsiuit iste episcopus a Papa, utrum teneretur ei secundum illam formam in beneficio ecclesiastico prouidere. Respondet, quod per illam formam. [cum secundum Apostolum] sedes Apostolica consueuit pauperibus clericis, qui nullum beneficium habent, prouidere: & ideo perpetuus vicarius talium litterarum commodo carebit, nisi de vicaria sua fecerit mentionem, vtpote veritate tacita impetratarum: non enim dicitur carere beneficio, cui de vicariæ perpetuæ prouentibus est prouisum, & pro habente beneficium, competens ex certa scientia super obtinendo alio beneficio: Papa non scribit de leui, quin de ipso faciat mentionem. No. quod perpetuus vicarius beneficiatus reputatur. Item semper est facienda mentio de priori beneficio, aliter non valent litteræ: ut hic dicitur.

d ¶ Cum secundum Apostolum.] quam habes. inf. de præben. cum secundum.

e ¶ Beneficium.] nomine beneficij intelligitur vicaria siue præbenda, siue aliud beneficium. 1. q. 3. ex multis. in princ. & inf. de uerb. sign. tua nos.

Nomine bñ̃ficij quid intelligatur.

f ¶ Competenter.] Istud competenter, intelligas secundum modum illius decret. de monachis. inf. de pręben. de hoc dictum fuit sup. eo. cum adeo. dic ut ibi.

[Glo.

[Gl. seq. arg. quod de patrimonio, &c. alleg. in contrarium. & primo argumento respondet. demum quærit, soluit & remittit.]

a ¶ Prouentibus.] de duobus quærebatur, scilicet de paterna hæreditate, & de beneficio vicariæ. sed de beneficio tantum respondet: ergo licet non faciat mentionem de paterna hæreditate, tenent litteræ, quia vnum negando, alterum con fitetur. inf. de psum. nonne. Sed vr̄ ꝙ talis indigne petit beneficium ecclesiasticum 16. q. 1. quoniā quicquid. & 12. q. 2. illi autem. in glo. fi. & iudicium sibi mā ducat & bibit. 1. q. 2. c. clericos. &c. seq. Item quia ordinatus est ad certum titulū, quia ad titulū sui patrimonij est ordinatus. inf. de pben. tuis. Sed non est verum quod de hæreditate principaliter quæreretur, sed de vicaria, hoc addito ꝙ habeat bona paterna similiter. Sed quid si modicum habet beneficium: nunquid tenetur facere mentionem de illo? Tenetur quidem. inf. eo. si proponente. vbi dicetur de hoc.

vicariæ prouentibus [a] est prouisum. Et pro habente beneficij sufficiētis sub sidiū, ex certa scientia super obtinēdo alio beneficio, de leui nō scribimus, quin faciamus de primo ī nostris litteris mētionē.

¶ Idem in concilio generali.†

† Lateranēsi c. 37. de litteris non impetrandis, &c.

¶ Per litteras Apostolicas de hac constitutione mentionem non faciētes non po test quis trahi vltra duas dietas extra suam diœcesim, nisi de consensu partium litteræ fuerint impetratæ. hoc dicit vsq; ad §. sunt & alij.

ADDITIO. Et est expressum inf. de præ. si motu proprio. 2. resp. li. 6. Dixit ēt hic Inn. dato ꝙ impetrās beneficio quod tacuit renunciare velit, non conualescent litteræ, cum inspiciendum sit tempus datæ. sup. eo. eam te contrarium notasse videtur infra eo. in nostra. & ibi dicam. Ioan. And.

Nonnulli.] Istud principium vsque ad §. Sunt & alij. Diuiditur in tres partes. Nam primo ponit abusum impetrantium iudices remotos. Secundo prouidet: ibi, Cum autem. Tertio excipit; ibi, Nisi. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam abutebantur gratia sedis Apostol. litteras impetrantes ad iudices remotos, ut sic reus fatigatus laboribus & expensis, liti cederet, uel saltem uexationem suam redimeret: & quia per iudicium iniuria fieri non debet, statuit concilium generale, ne quis ultra duas dietas extra suam diœcesim per litteras Apostolicas trahi possit, nisi de assensu partium fuerint impetratæ, uel nisi de hac constitutione fecerint mentionem. In secunda parte dicitur, quod alij erant qui nouum genus mercimonij circa litteras Apostolicas exercebant, ut finitas lites suscitarent, uel nouas fingerent quæstiones; fingunt enim causas, & super illis impetrant litteras sine mandato dominorum, & illas exponunt uenales: quandoque reo, ne ab actore fatigetur, quandoque actori, ut indebite reum molestet: Sed quia lites potius sunt restringendæ quàm ampliandæ, statuit concilium generale, ut si quis super aliqua quæstione de cætero litteras impetrauerit sine speciali mandato domini litteræ illæ non ualeant, & ille de iure tanquam falsarius puniatur, nisi forte sit de illis personis a quibus non exigit impetrator mandatum. Not. quòd in iure nulli est facienda iniuria in suo iure. Item ultra duas dietas extra suam diœcesim per litteras Apostolicas nullus trahi potest. Item litteræ sine mandato non ualent impetratæ.

b ¶ Abutentes.] id est, malo modo vtentes. sic in f. eo. quia nonnulli. & sup. eo. sedes.

c ¶ Ad remotos.] no. ꝙ dr̄ remotus qui est vltra duas dietas extra diœcesim. & facit ad inf. de cle. cum inter vniuersas. & cap. nihil est 1.

CAP. XXVIII.

Nonnulli † grā sedis Apostolicæ abutentes, [b] litteras eius ad remotos [c] iudices impetrare nitunt̄, vti reus fatigatus laborib. & expensis, liti cedere, vel importunitatem actoris redimere cōpellat̄. ¶ Cū aūt p iudicium iniurijs aditus patere non debeat (quas iuris [d] obseruātia interdicit) statuimus, ne quis vltra duas dietas [e] extra suam diœcesim per litteras Apostolicas ad iudicium trahi possit [f]: Nisi de assensu partiū fuerint impetratæ, vel expressam

d ¶ Iuris obseruantia,] quia non debent inde nasci iniuriæ vnde iura oriū tur. inf. de accu. qualiter & quando 1. C. vnde vi. meminerint. simile supra in j. constitutione Gregorij.

[Glo. seq. quærit. arguit pro vulgaribus, & sic soluit. secūdo quærit, soluit, contra solutionem objicit, & respondet.

e ¶ Vltra duas dietas.] nunquid hoc intelligitur de vulgaribus dietis, quæ habentur secundum consuetudinem regionis, aut de legalibus secundum quod viginti milliaria cōputantur pro dieta. ff. de verbo. sign. l. 3. & ff. si quis cau. l. vicena? Videtur quod de vulgaribus, quia nomina ex communi usu intelligenda sunt. inf. de spons. ex litteris. 1. non enim ex opinionibus singulorum, sed ex communi usu nomina exaudiri debent. ff. de supel. le. l. Labeo. & consuetudo est optima legum interpres. infra de consuetu. cum dilectus. & ff. de leg. si de interpretatione. & plus statur usui quàm significationi uocis, ff. de legat. tertio, non aliter. immo usui statur contra naturam vocis. ff. de legatis tertio. uxori. in princ. De hac materia multa argumenta notantur. 12. distin. illud. Et dicas quod de vulgaribus dietis istud est intelligendum, quia lex debet conuenire consuetudini regionis. 4. distinct. erit autem lex. Sed pone quod aliquis impetraret litteras ultra duas dietas, non facto constitutionis istius nomine, sed iudices citant ad locum vltra duas dietas non remotum a sua diœcesi ipsum reum, nunquid ire tenetur? Credo quod sic, per hoc quod dicit; vltra duas dietas non trahatur, & est expressum infra de except. olim. sed expensis actoris debet iudices ad locum ire, aliàs fieret fraus constitutioni huic. argumen. ad hoc ff. de edend. prætor ait. in fine. Sed videtur quod non valent litteræ: quia sunt impetratæ tacita ueritate, tali, quam si dixisset, litteras non habuisset. supra eodem. super litteris. ergo non debent ualere: quia eadem æquitas quæ mouet delegantem, mouere debet delegatum: ut dicit illa decre. super litteris. in fine. Sed eadem ratione uidetur quod ualeant: quia si dixisset quod non traheret ille aduersarium ultra duas dietas; litteras habuisset: ergo debent valere, & bene ualent, ut dictum est: quia iste purgat uitium: & remouet exceptionem, quæ posset opponi, quare non ualent: quia litteræ non sunt nullæ ipso iure, sed per exceptionem annullantur. argumen. infra de vsuris. quia frustra.

f ¶ Trahi possit.] non dicit quod litteræ non ualeant, sed ne trahatur per eas ultra duas dietas.

[Glossa sequens recitetur pro solutione contrarij.

a ¶ Fece-

1 Contr... tex. in l. 1. C. de dilat. ... ibi not. & ... l. 1. C. de ... & in glo. ... versi. quem locum. ... nullus ... temp. ... lib. 6.

1 Cap. 5. ... tit. in 4. co... pilatione.

Non in... dietæ qd ... qualis die... intelligitu...

Cõiter non exprimit no- iãe constitu- ionis: sed dr̃ on obstante stitutione e duab.die- is edita ĩ cõ- lio gñali. o.And.

de hac constitutione fecerint mentionem.

¶ Non valent litteræ ad lites impetratæ sine speciali mandato domini, nisi impetrentur per coniunctam personam. h.d.

¶ Sunt & alij qui se ad nouum genus mercimonij [b] cõuertentes, vel vt sopitas possint suscitare [c] querelas, vel nouas immittere qõnes, fingunt causas, super quib. a sede Apostolica litteras impetrant, absque dominorum mãdato: quas vel reo (ne propter eas laborum vel expensarum dispendio molestetur,) aut actori (vt per ipsas aduersarium indebita molestatione fatiget) venales exponunt. ¶ Cum autem lites restringendæ [d] sint potius quam laxandæ, hac generali constitutione sancimus, vt si aliquis super aliqua quæstione de cætero sine speciali mandato [e] domini litteras Apostolicas impetrare præsumpserit, & litteræ illæ non valeant, & ipse tanquam fal-

a ¶ Fecerint mentionem.] vt si ita dicatur, nõ obstante tali constitutione, & sic patet ex hoc loco, ꝙ rescriptum debet facere mentionem de constitutione. 1 ad hoc ut ei præiudicet arg. inf. de æta. & qualit. eam te. sic debet etiam facere mentionẽ de priuilegio. sup. eo. cum ordinem. Nec habet locum illa regula; speciale derogat generali, licet non faciat mentionẽ de illo. sup. eo. c. 1. & c. pastoralis. sed hic rescriptũ speciale nõ derogat generali cõstitutioni; & illa est causa: qa constitutio illa continet ius commune, sed ius cõe non tollitur per rescriptũ, cum rescriptum cõcedi debeat secundũ ius cõmune, & non cõtra. 25. q. 2. rescriptum. & ideo necesse est ut semper rescriptũ impetratum vltra duas dietas faciat mentionem de hac constitutione: quia Papa ignorat locorum distantiam.

¶ SVNT & alij.] iste §. in tres partes diuiditur. In prima parte ponit abusum impetrantium. In secunda prohibet. ibi, Cum autem. In tertia excipit ibi, Nisi. Abb. Siculus.

b ¶ Mercimonij.] simile inf. eo. quia nonnulli. ubi aliqui tradunt litteras alijs eiusdem nominis.

c ¶ Suscitare.] per rescriptum principis lites sopitæ suscitari non debent. C. de transact. i. causas vel lites. immo tales a limine iudiciorum debent expelli, qui nolunt lites sopitas suscitare. C. de sen. rescin. non pos. l. ultima. & sup. eo. dilectus.

d ¶ Lites restringendæ.] sic de pe. dist. 1. pęnæ. ff. de libe. & posth. cum quidam. ff. si cer. pe. quidam. & sic videtur ꝙ in rescriptis verba potius sunt restringenda quam amplianda. infr. de offic. deleg. cum olim abbas. in fin. & c. P. & G. nisi indulgeant beneficia. inf. de do. cum dilecti. in fi. & inf. de verb. sig. olim tibi.

[Gl. seq. no. ꝙ gñalis procurator non impetrat inducit quinque similia. Secundo obijcit ad hoc, & soluit. tertio quærit. arg. pro, & soluit. quarto quærit quis ꝓbet. argu. quòd impetrans ponit opi. Io. distinguentem in forma verborum qualitatẽ causæ. In fi. ponit quod de litteris gratiosis, & obseruantia curiæ.]

e ¶ Sine speciali mandato.] sic ergo generalis procurator non sufficit ad impetrandum litteras. quod est bene notabile, sicut requiritur specialis procurator in trãsactione. C. de transa. transactionis placitum. & inf. de arbi. per tuas. in princ. Et in integrum restitutione petenda. ff. de mi. illud §. si talis. & de restit. in inte. corã. Et in delatione iuramenti: quia procurator non debet deferre iuramẽtum alteri parti. ff. de iureiu. iusiurãdũ. §. procurator. Sic per procuratorem gñalem non potest fieri acceptilatio, nisi habeat speciale mandatum. ff. de accept. l. 3. Sed nõne ratihabitio domini sufficit ad hoc ut litteræ ualeant seu ualere incipiant quæ prius non ualebant? qđ vr̃, ff. de iud. l. licet uerũ. & ratihabitio retrotrahitur. ff. de pigno. si fundus. §. 1. & inf. de clan. despõ. ꝙ nobis. in gl. fi. & ĩ. de elec. ꝙ sicut. circa prin. uer. ꝙ si eos. in fi. Item litteræ, quæ primo non ualent, postea conualescunt. inf. de fo. comp. licet 1. in gl. iustitiæ complementum. & c. ex tenore. in fin. ibi, dummodo. Ad hoc respondeo, ꝙ licet procuratio quę nulla est, possit ratificari, non tamen ualent litteræ istæ aduersario contradicẽte. ĩ. eo. ex parte. ꝑ rõnẽ q̃ in lr̃a ipsa redditur: quia lites 2 restringendæ sunt, &c. Sed nunquid litteræ istæ sunt nullæ ipso iure? Videtur quod sic: quia tanquam falsarius punitur & sic istæ litteræ sunt falsæ: sicut sententia venalis nulla est, 2. q. 6. C. ei qui. §. venales. & ĩ. de vi. & ho. cle. cum ab omni in fi. Dico ꝙ ꝑ exceptionẽ sũt annullãdæ. in utroque casu istius capituli si reus nihil obijceret, ualerent, Sed quis dẽt probare ꝙ sine mandato sunt impetratę, an ille q̃ excipit ꝙ non sunt impetratæ per ꝓcuratorem, an dñs qui utitur illis? videtur ꝙ dñs, qui vtitur illis lr̃is, & exhibet eas, dẽat ꝓbare mãdatum. quia executor non tenet̃ obedire mandato iudicis nisi primo probetur mãdatum. ĩ. de off. deleg. cũ in iure. s̃. eo. cum contingat. qualiter. n. possit reus probare ꝙ non esset impetratæ per procuratorẽ, cum sit pura negatiua & negantis facta per rerum naturam nulla est probatio. infr. de ele. bonæ. 1. §. porro. & 6. q. 5. c. accusator quod asseuerat. Præterea licet aliquis ostẽdat instrumenta ecclesię, non tñ ei creditur, nisi caueat de rato. inf. de offi. dele. corã. in prin. Et gñaliter traditur ꝙ quoties de mandato dubitatur, uel procurator dẽt probare mandatum, uel cauere de rato. C. de procu. l. 1. Præterea nõne iubetur cũ authẽtico exhiberi libellus porrectus Papæ. 81. dis. Maximianus. in gl. ꝓspecto. arg. 7. q. 1. præsentium. sed ad qđ nisi ad hoc, s. per quẽ fuerit impetratum? nam forte ꝑ excõicatũ sunt impetratæ, quæ non ualent argu. inf. de prob. post cessionẽ. sup. eo dilectus. de hoc dic ut in dec. pia. de excep. lib. 6. Nec obstat si dicat ꝙ instr̃m apparet nõ uitiatũ, ergo stãdũ est ei donec cõtrariũ ꝓbetur. C. de edi. diui Hadr. tollen. l. ult. circa princ. ibi, ex quacunq;, hic. n. non impugnatur scriptura quin uera sit bulla. & uerus sit actor. sed tñ de mandato impetrãtis dubitatur. Ad hoc dicit Io. quòd si ita contineatur in rescripto, & conquestus est talis procurator de tali: tunc non est necesse ꝓbare mandatum: qa ꝑ litteras illas satis apparet de mandato, ex quo Papa appellat eum procuratorẽ: qa constat ꝙ uidit mandatũ: Sed si continetur in litteris; significauit nobis talis, uel cõquestus est nobis, cũ ille non fuerit in curia. sed alius q̃ dicit se fuisse procuratorẽ legitime constitutum: tunc tenetur probare mandatũ, quia pleriq; fingunt se esse alios, & sub noĩe aliorũ lr̃as impetrant, & nisi doceat de mandato, non dẽt audiri, ut hic dicit. In causa appellationis dicebat ipse Ioannes, ꝙ non tenetur probare mandatũ: quia non est credẽdum ꝙ aliquis negligat ius suum in prosequendo appellationẽ, qui alias diligens est. ar. C. qui & aduer. quos. l. 1. Si aũt per simplicẽ q̃relam sint litteræ impetratæ, necesse est semper probare mandatũ. Constitutio ista non bñ seruabatur, nec admittebãt iudices talẽ exceptionẽ: sed certe bene debet admitti: quia non valẽt litteræ nisi sint impetratæ ꝑ procuratorem. & hoc probatur in decr. Greg. infra eod. tit. ex parte. ut ibi dicemus. Secus credo in litteris super beneficijs obtinendis. quia ibi non exigitur mandatum: cum super nulla lite impetrentur, sed de gratia tantum concedantur: sed rescripta ad lites iam ortas, & non futuras impetrantur. inf. eod. titu. cap. ult. Curia

2 Propter quarũ odium in hoc casu speciale est ꝯ regulã, sicut & in alijs casib. q̃ not. de pac. c. 2. de regu. iu. ratihabitionẽ. li. 6. Io. And.

ſarius puniatur. ¶Niſi forte de illis perſonis extiterit, a quibus nō debet exigi [a] de iure mandatum.

¶ Honorius iij. Cantuarieñ. archiepiſcopo, & con iudicibus ſuis.

¶ Si occaſione duorū ſcriptorum vnius. ſ. in cauſa principali, alterius in cauſa appellationis contenditur: non iudex ſuper principali; ſed deputatus ſuper appellatione, cognoſcere debet de validitate appellationis.

C A P. XXIX.

ij Dilectus filius I. Sarracenus clericus expoſuit coram nobis, quòd cum Iordanus clericus Dumelieñ. † ipſum ſuper eccleſia San. Nicolai Dumolieñ. † coram vobis authoritate litterarum noſtrarū traxiſſet in cauſam: ex parte ipſius I. fuit excipiendo propoſitum, quod authoritate ipſarum litterarū non poterat cōueniri eo, quod vltra duas dietas a diœceſi (vbi prædicta eccleſia erat) contra ſtatuta concilij generalis [b] (de quo in eiſdem litteris non fiebat mentio) diſtabatis. † Et quia huiuſmodi exceptionem admittere denegātes, procedebatis in cauſa (pro eo quod idem I. ī Ropheñ. & Elien. diœceſibus beneficia obtinet, quaſi ex hoc ibi domicilium [c] intelligeretur habere) ipſe ad noſtram audientiam appellauit: & inf. Cumq; idem I. appellationem interpoſitam proſecutus, ad Eboracen. archiepiſcopum & eius collegas, ſuper præmiſſis litteras impetraſſet: vos in cauſa ipſa nihilominus procedentes, eiſdem iudicibus ne in commiſſo ſibi procedant negotio, inhibetis. [d]

¶ Quocirca mandamus quatenus (ſi eſt ita) cauſæ ſuperſedeatis eidē, cū non vos, ſed dicti iudices [e] cognoſcere habeant ad quos iuriſdō debeat pertinere.

Romana non conſueuit hanc exceptionē de mandato admittere, nec nos admittere debemus, & ſi pp hoc appellaret, nō darentur litteræ ſuper tali appellatione. † ADDITIO. Dixit Goffr. ꝙ talis exceptio, ſ. [non habes mandatum.] bene admitteretur in audientia contra impetrantē. Sed poſt impetrationem iā factā ꝯ utentē reſcripto, non admitterēt exceptio. Nec obſtat decr. ex parte ĩ. eo quæ loquitur ĩ eo qui non vult hēre ratum factū impetrantis ſm eum uel ſm Vinc. & Petr. de Sāp. cōtra impetrare volentē admittetur exceptio: & habebit ēt impetrare uolens probare mandatum poſt impetrationem ēt contra vtentē admittēt exceptio, ſed habebit excipiēs ꝓbare reſcriptum impetratum ſine mandato, & qūo hæc ꝓbari poſſint, dixi ſ. ea. gl. Dixit Cōpoſt. ꝙ curia non cōpellit procuratorē impetrantem probare mandatum ad petitionē procuratoris contradictoris: niſi prius ille ſuū mādatū oſtēdat. Io. And.

a ¶ Non dēt exigi.] quę ſint illę pſonæ, habes ff. de proc. ſed & hæredes.

ij Dilectus filius] Cum agiē actione reali, cōputatio dietarū fit a fine diœc. loci ubi ſita ē res. Et de meritis appellationis non iudex cauſæ principalis, ſed cui commiſſa eſt appellatio, cognoſcere debet, ita communiter ſummant doct. Sed profecto pars prima ſummarij nullo modo probatur in text. nec puto eam ueram in ſe. nam in tex. ſolū definiē quis cognoſcere debeat de meritis appellationis. Et uenit hoc ad limitandum c. paſtoralis. ſup. eo. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur querela appellantis. In ſecunda prouidetur, ibi, Quocirca. Abb. Siculus.

CASVS. Iordanus clericus Dumelieñ. impetrauit litteras contra Io. Sarraceñ. ſuper eccleſia S. Nicolai Dumelieñ. dictus Io. ad iudicium euocatus excipiendo ꝓpoſuit, quòd authoritate illarum litterarum non poterat conueniri, ex eo quod ultra duas dietas a diœceſi ubi ſita erat eccleſia prædicta trahebatur contra concilium gñale, de quo in litteris mentio non fiebat. ipſi iudices hanc exceptionem noluerunt admittere, pro eo quod idem Io. in Ropheñ. & Elieñ. diœceſibus obtinet beneficia. quaſi ex hoc domicilia haberet ibidem. quare dictus Io. ad ſed. Apoſt. appellauit: appellationis cauſa fuit commiſſa archiepiſcopo Eboraceñ. & eius coniudicibus. ſed primi iudices nihilominus in negotio procedentes, inhibebant iudicibus appellationis, ne in negotio ſibi commiſſo procederent. Vnde mandat Papa primis iudicibus quod ſi ita eſt, in ipſo negotio non procedant: quia non ipſi, ſed iudices appellationis cognoſcere debent ad quos iuriſdictio debeat pertinere. Not. quod inter iudices datos in principali cauſa, & iudices datos in cauſa appellationis non reuocatur in dubium quorum ſit iuriſdictio. Iudices. n. appellationis cognoſcere debēt an ſit legitime appellatū: qa nemo cognoſcere habet de appellatione ab eodē ad ſuperiorem interpoſita, ut hic patet: ſed ſupior ad quem appellaē.

b ¶ Concilij generalis.] ſup. c. proxi. [Gl. ſeq. notat quod habere eccleſiā vel prębendam, &c. tractans vbi diciē quis habere domiciliū.]

c ¶ Domicilium] ex hoc uidetur quòd licet aliquis hēat præbendā uel eccleſiā [1] alibi, quòd propterea non habeat ibi domicilium. Nam ſola poſſeſſio dom⁹, quæ in ciuitate alia comparatur, non facit domicilium. ff. ad muni. libertus, §. ſola domus, veruntamen bñ poteſt qs habere domicilium in pluribus locis. dū modo ſe in utroque æqualiter collocaſſe videaē. ff. ad muni. l. aſſumptio. §. iuris prudentib. & inf. de fo. comp. ex parte B. alias dr̄ ibi habere domiciliū, ubi maiorem partem rerum ſuarum poſſidet, & aſſidue conuerſaē: & ibi debet reſpondere. C. vbi ſe. uel cla. l. ſenatore. Vel etiam ubi uendit, emit, contrahit, & feſtos dies celebrat. ff. ad munici. eius. §. 1. ratione uero de qua agitur, poteſt conueniri. inf. de fo. comp. ſane. C. ubi in rem act. l. fi. & ex hoc forum ſortitur. ĩ. de foro comp. c. ult. vbi numerantur plura, ex quib. ſortitur quis forum. Et ſic patet ꝙ dietæ iſtę ſemper ſunt computandæ reſpectu diœceſis ubi eſt res de qua quis conuenitur. inf. de fo. comp. ex parte B. licet intra illas habeat bñficium, vel quandoque inueniatur, ut hic dicitur. Sed in perſonali actione ſecus: quia poteſt conueniri ubicunque habet domicilium.

d ¶ Inhibetis.] & male: quia poſtquam cauſa appellationis eſt commiſſa ex certa ſcientia, iuriſdictio priorum iudicum eſt ſuſpēſa. inf. de offi. del. c. paſtoralis. §. præterea. Sed iudex appellationis poteſt inhibere iudici a quo appellatum eſt, ne in eadem cauſa procedat: ut inf. de offi. ord. Romana. §. nec pro eo. uerſ. ſimiliter. & §. a quibus. [lib. 6.] & inf. de appel. Romana. §. ſi autem. [lib. 6.]

e ¶ Sed dicti iudices.] Nam iudices appellationis debent cognoſcere an ſit legitime appellatum: & ſi legitima eſt appellatio, ipſi cognoſcant, aliàs remittant partes ad priores iudices, in expenſis condemnando appellantē. inf. de app. ut debitus. &c. cum ſpeciali. Et

ita

† Alias, exceptione.

† Dunelienſis.

† Dunelieñ.

† In non[...] lis manu[...] legitur [...]batis.

1 Vide Io. And. ĩ. de [...] uil. c. ex[...] in glo. ſu[...] uerbo. it[...] ne poſſeſ[...]nis.

ita, qñ iudices ad appellationem dati sunt, semper debent cognoscere de hmõi iurisdictione: nec conuenire cum prioribus, sicut qñq; vidi fieri. Illud enim habet locum qñ diuersi iudices cõtendunt se habere iurisdictionem principaliter. sup. eod. pastoralis. Bern.

hic. De hac materia dicas vt dixi, s. eo. ca. 1. Sed illa decre. ex parte. inf. de off. dele. loquit in alio casu, cũ iam litteræ sunt primo præsentatæ ante præsentationem secundarũ, & ita concordat cum ista. Alij dicunt, & forte bene, ꝙ primæ litteræ valent, & non secundæ: quia de primis nõ faciũt mẽtionẽ, si primus impetrans non fuit negligẽs in ꝓsequẽdo ius suum, & hoc cõstat, licet prius p̃sententur secundæ: dum tñ non recipiat secundus ante præsentationẽ priorũ: & ita cessant c̃ria. sed si primus nõ ꝓsequat ius suũ dolo vel negligẽtia, cũ ꝓsequi possit, valebũt secũdæ, licet de primis nõ faciant mentionẽ; secus in rescriptis ad lites obtentis, vbi p solicitudinem præsentatis ꝑditur primum rescriptum, licet secundũ de primo non faciat mẽtionẽ inf. de app. vt debitus. ibi enim remanet ius saluum utrique impetranti.

Capitulum.] Diuiditur. Nam in prima ponitur facti narratio perplexitatem cõquerentis cõtinẽs. In secũda definitionis cõmissio, illam tollens. Secũda: ibi, Quocirca. Abb. Siculus.

CASVS. Callimachus clericus impetrauit litteras monitorias cõtra capitulũ sanctæ crucis Cameracẽ. super obtinẽdo bñficio in eadẽ ecclesia: & deinde p̃ceptorias obtinuit contra eosdẽ. B. cleric⁹ cõtra capitulũ idẽ sup cõsimil. bñficio in eadẽ ecclesia sibi cõferendo, ad archidiaconũ Tornacen. & ad eius collegas litteras executorias impetrauit: qui monuerunt capitulum sanctę crucis, ut dictũ B. reciperẽt in canonicũ, & in fratrẽ, à quibus iudicibus capitulũ appellauit, sed iudices nõ obstãte appellatione tulerunt sñiam suspensionis in eosdẽ: postmodum dictus Callimachus litteras executorias super executione mandati pro ipso facti ad alios iudices impetrauit, qui tulerunt sententias suspensionis, & excommunicationis in eosdem. capitulũ sanctæ crucis factum istud significauit domino Papæ. Papa mandat epo & archi. Legionen. ut illum in canonicum recipiant, & beneficium assignent ei qui prius mãdatum apostolicum prædicto capitulo reportauit: relaxantes sententias predictas iuxta formam ecclesiæ, super præbendali beneficio alteri silentium imponendo. No. qui primo mandatum Apostolicum repræsentat super beneficio, debet beneficium obtinere: sicut seruatur in litteris super controuersijs impetratis.

¶ Idem episcopo & archidiacono Legion.

¶ *Si plures impetrant in eadem ecclesia, statur datæ, vt primus impetrans præferatur, et solus admittatur. Ita cõmuniter summant doct. Et procedit istud summarium secundum opinionem communem, quæ hodie inualuit propter iura noua.*

CAP. XXX.

Capitulũ † sanctæ crucis Cameraceñ. exhibita nobis petitione monstrauit, ꝙ Callimacho clerico super præbendali beneficio in eorum ecclesia obtinendo, litteras nostras ad eos prius [a] monitorias, & demum præceptorias impetrante, B. clericus contra eos super cõsimili [b] beneficio in eadẽ sibi ecclesia conferendo, ad I. archiepis. Torcaneñ. & eius collegas, de prædictis litteris nõ habita mentione, [c] executorias a nobis litteras impetrauit: q̃ post appellationem [d] ad nos interpositam, in eos suspensionis [e] & † excommunicationis sententias protulerunt: ac dictus C. super executione mandati pro eo facti, ad alios obtinuit scripta nostra, qui tulerunt suspensionis, & excommunicationis sententias in eosdem. ¶ Quocirca mandamus quatenus eo recepto in canonicum & in fratrem, assignatoque sibi beneficio præbẽdali: qui ad eos prius mandatum Apostolicum reportauit prefatas sententias [f] iuxta formam ecclesiæ relaxetis: [g] alteri super præbendali beneficio in eadem ecclesia silentium imponentes.

† Dictio, capitulum, hic capitur pro collegio. simile cap. ad hoc. c. inter alia, & cap. quod in dubijs. de sen. excom.

† In multis manuscrip. ita; ĩ eos suspẽsionis sẽtentias protulerunt.

[Gl. seq. recitatur per obiectionem, & soluit.]

b ¶ Consimili.] Ergo nõ super eodem beneficio, sed diuersis: alias nõ diceret, consimili; quia si cõsimile, ergo aliud, & non idem, uterque istorum impetrauerat, ut ei prouideretur in beneficio præbendali: sed nõ super uno, sed ita simpliciter, quia nihil est idem, cuĩ simile est. argumen. ff. si mensor fal. mo. dixe. l. 1. §. hęc actio.

[Gl. seq. signat contraria. & soluit. & opi. ponit solutioni contrariam.]

a ¶ Prius.] & ita q̃ præuenit. 1 alium, ille obtinet, j. de appellatio. vt debitus. ibi priusquã. in gl. & j. e. abbatem. & est simile, ff. de procu. pluribus. & inf. de procu. nõ iniustæ, ubi potior est cõditio occupãtis. & simile, ff. de ver. obl. si Titius. Sed vr̃ ꝙ ille ꝓ quo fuit prius lata sñia, deberet obtinere: non ille qui primo p̃sentauit rescriptum, sicut si quis à pluribus conueniatur ex noxa eiusdẽ serui, non ei qui primo egit: sed ei qui ad sñiam prius peruenit, debet dari, ff. de noxa. si quis à multis, sic etiam in actione de pec. ff. de pec. si uero adhuc. Forte idẽ posset dici hic, ille enim obtinuisset qui prius receptus fuisset. arg. inf. de præben. dilectus 2. sed hic neuter ad sñiam venit. Hic põt assignari multa cõtraria, inf. de offi. deleg. ex parte. 1. & s. eo. ti. ceterũ. & multa consimilia. Sed iura illa hodie correcta sunt per id quod habes j. de appel. ut debitus. & per id qđ dicit

Si intelli- s in impe- ndo, pla- est, si ĩ p̃ ndo, fal m est: nisi qñ gratiæ at æqua- & nesci- quis fit mus if. e. en. lib. 6. d. And.

[Glo. seq. obijcit, & remittit.]

c ¶ Non habita mẽtione] per hoc uidebatur, quod litterę nõ ualebãt. s. eo. cetcrum. & inf. de offic. deleg. ex parte 1. Sed primę ibi iam fuerant pręsentatę ante pręsentationem secundarum, & sic non contradicit. sed concordat huic no. Et etiam non obstat. c. ceterum.

[Glo. seq. arguit, & remittit.]

d ¶ Post appellationem.] Vnde uidetur quod sententia postea lata non tenuit, inf. de sent. excom. per tuas. Sed contrarium dicitur. inf. ubi dicit, sententias prefatas relaxetis, sed ibi dr̃ ratio quare tenuit sententia. Vel intellige quod ex iusta causa appellatum est, quia forte litteras alterius receperant, uel aliam iustam causam allegarunt. & sic non tenuit sententia. Vel dicas ut in ultima notula.

[Gl. seq. alleg. quinque concor. obijcit, & soluit.]

e ¶ Suspensionis] Arg. ꝙ suspensus potest amplius suspendi, sicut excommunicatus potest excommunicari. 3. q. 4. Engeltrudam. & 11. q. 3. excellentissimus. 12. q. 2. de uiro. & inf. de Iudæ. & Sarra. ita quorundam, in fi. vbi de hoc.

f ¶ Sententias.] f. excommunicationis, & suspensionis latas. proxime cap.

[Gl. seq. obijcit, & tripliciter soluit.]

g ¶ Relaxetis.] Ex hoc patet ꝙ sententia suspensionis post appellationẽ lata tenuerit. Sed vr̃ ꝙ appelatio tenuit

tenuit, ex eo, ꝙ ei tm̄ qui litteras primo p̄sentauit prouidere deberet, & non illi qui secundo p̄sentauit litteras suas, cōtra quē fuit appellatū. Dicas ꝙ ideo tenuit sñia non obstante appellatione, quia nondū ꝓuiderat alicui illorū, & litteris continebatur, si alium ad mandatū nostrum nō recepistis. hæc enim clausula nisi de mādato nostro eadem ecclesia in receptione alteri⁹ fuerit grauata] erat in utrisq; litteris inserta, vt patet in integra, sed ipsi non receperāt adhuc, unde nō tenuit appellatio, cum nōdum competeret eis exceptio. Vel dicas, si uis; præd. ctas sententias relaxetis, ad cautelam quantum ad illam sñiam, quæ lata fuit post appellationem, quæ legitima fuit quantū ad aliam latā pro Callimacho, ubi appellatio non præcessit; tenetur proprie illud verbū, relaxetis. Et si ꝓprie & īꝓprie simul istud tenetur. similie 28. di. p̄sbyterū. 63. di. in synodo. Quid si præsentatio n. p aliquem illorum facta ipsi capitulo alij iudices post app. excōicauerunt? Vr̄ ꝙ teneat appellatio, quia ex quo alius ꝓuenerat, ius habebat. Vnde si capitulum appellauit, contra scd̄o p̄sentantē, bene ur̄ tenere appellatio: quia ei debetur prouidere qui primo præsentauit: ut hic dicit, & ideo absolutio ad cautelam fieri debet. Sed non credo: quia quoties aliqui absoluuntur ad cautelā illud exprimitur, sup. de appel. ad præsentiā. inf. de test. ueniens. in fi. unde prima ratio uerior uidetur. Vel intelligitur tantum de sententijs illorum à quibus non est appellandum, & ita planum est.

† Ergo pensio sup^ beneficio non uidetur posse dici beneficium, cum sicut diuersa hic ponātur, adde cap. quamuis, de præbē. lib. 6.

¶ Idem Bituricen. archi. Apostolicę sedis legato.

¶ *Si habens litteras Papæ ad beneficium, eis propter annuam pensionem renunciat, non ualent litteræ beneficiales per eum hoc tacito impetratæ.*

CAP. XXXI.

ij AD audientiam nostram peruenit, ꝙ quidā clerici obtentis à sede Apostolica litteris sup prouisione sua in aliquib. ecclesijs tibi subiectis, recipiētes ab eis annuas pēsiones, [a] seu † alia beneficia ab eorum impetitione desistūt, renunciātes [b] beneficio litterarū. & infra.

¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus eos q post litteras taliter venditas, † alias (de illis mentione nō habita.[c]) impetrabunt de cętero, vel hactenus impetrarunt, carere decernas commodo earundem, & ecclesias nō permittas earum occasione vexari: reuocando in irritum [d] si quid earum prætextu inueneris esse factum.

¶ Greg. ix. archiepiscopo Mediolañ.

¶ *Receptus p litteras Apostolicas, licet præbendā expectet, per alias litteras hoc supprimentes, in alia ecclesia recipi non debet, hoc dicit, īhærēdo uerbis litteræ.*

ij AD audientiam.] Diuiditur, quia in prima ponitur facti narratio. In secunda prouisio: ibi, Fraternitati. Abb.

CASVS. Quidam impetrauit litteras à se. Apo. ut prouideatur ei in ecclesijs alicuius diœcesis subiectis. tandē recipit annuas pēsiones, seu alia beneficia, & destitit ab earum impetitione: & renunciauit beneficio litterarum, postea impetrauit alias litteras super sua ꝓuisione, non facientes mentionē de alijs, uel de pensione uel renunciatione: significatum fuit hoc dño Papæ, mādat Papa archiep̄o Bituricen. contra illos, q post tales litteras prius uenditas, alias impetrant, non facientes mentionem de alijs, ac etiam impetrabūt, de cætero, ꝙ decernat eos carere omni commodo litterarum. nec permittat ecclesias per tales litteras uexari, reuocando in irritum quicquid illarum authoritate inuenitur factum esse. Nb. ꝙ tenetur facere quis mentionem de litteris quibus renunciauit: sed illud contingit quia vendidit illas. & ita quasi beneficiati reputantur quantum ad impetrandam, quia gratiam sibi concessam uendere non debebant.

a ¶ Pensiones.] huiusmodi pensiones, quæ in fraudem fiunt de prouētibus ecclesiarum, prohibitæ sunt in concilio generali. inf. de præben. extirpandæ. in fin. & inf. de collusione. audiuimus.

[Glos. seq. quærit, argu. pro vacillando, soluit contrarium.]

b ¶ Renunciantes.] sed nunquid continet simoniam hmōi renunciatio? Vr̄ ꝙ sic, cum ex litteris habet ius ad petendū beneficiū spirituale: & in talib. oīs pactio & contradictio cessare debeat. j̄. de pac. c. ult. & 1. q. 2. quam pro. Posset dici ꝙ non est simonia: quia ea quæ percipiuntur à iure licite deducuntur in pactum etiam in spiritualib. inf. de electione, significasti. in princip. & i gl. 2. & 18. q. 2. Eleuther us. in prin. & in gl. 1. & istud est de iure ꝙ renunciet litteris si vult habere beneficium: sed si habeat etiam beneficium, posset deduci in pactum ꝙ ei renunciaret, si vellet aliquod aliud beneficium obtinere: quia vtrūq; habere simul nō potest. inf. de præbe. cū nō ignores. Et scd̄m hoc expone. vēditas. i. cum tali pacto renūciatas. Vel potest dici, ꝙ simonia fuit. quod hic non negatur. Vel dic ꝙ non fuit simonia pp hoc commissa, quod est æquius: cum nullū ius speciale habuerit per litteras illas. Ber.

† Con hic uenditas lege mouuit, in omni manuscr ditas in tur, id e li pacto nunciata

c ¶ Mentione non habita.] Et ideo non valent, j̄. eo. c. proxi. & sup. eod. tit. ad aures. & c. cum adeo.

[Gl. seq. primo quærit de reuocatione processus facti per scriptum surreptitium. Secundo alleg. pro. inducens tria ca. & rationem, quam fortificat: soluit etiam obstaculum. & inducit tria similia: tertio alleg. 4. in contrarium: quarto ponit opin. Ioan. quinto sol. dist. inter rescripta ad lites, & ad beneficia.

d ¶ In irritum.] Sed q̄ritur an generaliter sit verum, quod quicquid fit per litteras tales surreptitias, debeat reuocari? Hoc manifeste probatur in capitulo isto, & est simile. s̄. eo. cum dilecta. & c. constitutus, & hoc iō, quia per litteras tales iurisdictio no uidetur dari, inf. de offi. vica. iua nobis. & 35. q. 9. ueniam. in princ. ib. surreptum huic sedi. & capit. sententiam. & reuocatur etiam quod fit altera parte absentē: vt inf. de re iudic. cum olim. §. post hæc. & ff de iudi. l. si prætor. §. Marcellus. Nec obstat si dicas quod post sententiam non admittatur exceptio. 3. q. 6. capit. 1. §. exceptio. & infra de re iudic. inter. 1. Sed illud non habet locum in exceptionibus in quib. agitur de falso. inf. de proc. in nostra. in fi. & inf. de prob. licet. §. post hęc. cum enim per tales litteras non receperint iurisdictionem, quicquid per eas factum est, non tenet, & est sim. quia replicatio omissa ante sententiam ex causa probabili, post sententiam proponitur. ff. quando ac. de pecu. annalis est d. l. quæsitum. multo fortius exceptio. Ad idem facit infra de re iudi. ad probandum. argum inf. de despon. impu. ad dissoluendum. in fi. sed illa decr. aliter intelligitur. Et contra videtur quod per tales litteras detur iurisdictio, licet possint elidi per exceptionem, vt sup. eod. nonnulli. dictum est. arg. ff. de bon. pos. secundum tabulas. l. pen. §. testamento. vnde non potest dici retro iudicium nullum fuisse: vnde si aliquis sciuit sibi competere exceptionem, & non excipit, sibi imputet, si nesciuit, ꝙ prætextu exceptionis post repertæ sententia non retractetur, infra de re iudic. inter. & c. suborta.

1 Videt cum gl. perempt rias. C. rescin. pos. & in officium de rei ut

suborta. Item libertas per falsos codicillos data nō reuocatur. ff. de manu. testa. cū ex falsis. & legata prestantur licet testamentum sit falsum. l. ff. de hære. instit. l. vlti. Circa istam materiam dicebat Io. ꝙ snia lata per tales litteras, tenet, nisi releuetur per appellationē vel supplicationem, sed retractāda est per in integrum rest. Vel si vis dicere ꝙ p tales litteras nulla datur iurisdictio, nō est necessaria restitutio: quia ipso iure nulla est snia. j. d. offi. vic. sua nobis, Tu dicas ꝙ tales litteræ non sunt irritæ ipso iure, sed possunt annullari per exceptionem. vnde, si a principio hmōi exceptio proponat, si aliquid fiat ꝯ, totum reuocat. & sic loquitur s. eo. cō stitutus. & c. cū dilecta. Si aūt per cōsensum partium tacitū vel expressum pcedatur, & detur snia, tenet qdē & valet, cum sit lata à iudice suo: nec ꝯ ius cōstitutionis: vt 2. q. 6. c. ei qui. §. definitiua. & j. de re iud. cū inter vos, nisi fuerit appellatū vel supplicatū. 35. q. 9. veniā. &c. sniam. & C. de prec. impe. offe. Auth. quę supplicatio. Et in causa appellationis vel supplicationis potest opponere de surreptione. & si ostendit se ignorasse, bene auditur: & poterit hoc probare per iuramentū, quia hoc aliter de facili probare non posset. j. de testi. præsentiū. & j. de excep. pastoralis. & hoc intelligo hic, si eis ignorātibus de prioribus litteris receperunt istos p litteras secundas. arg. ad hoc, inf. de præb. dilecto. Vel potest dici ꝙ aliud sit in beneficijs: 2 quia beneficium non potest possideri, nisi canonice habeatur. j. de insti. ex frequentibus. sed isti per fraudem obtinuerunt, & ideo iniuste. & si primam ecclesiā habuissent quo ad titulum, secūdum habere non poterant, nisi dispensatiue. inf. de elec. dudum. decre. Greg. & ideo necessaria fuit scientia Papæ in impetratione litterarum talium. inf. ca. prox. quia Papa pro aliquo beneficiato non scribit ex certa scientia, quin faciat mentionem de primo beneficio. sup. eo. postulasti. in alijs bene tenent ea quę fiunt per tales litteras: ex quo tacite vel expresse approbantur litteræ. inf. de offic. delega. ex parte. 2. nec eo prætextu posset appellari.

¶ Id est ex falso rumore confectū.

† Vide l. 1. §. sed & si ... ff. de Car bo. edic. & ff. d lib. cau. l. ordinata.

Hanc glo. ... cunt esse ... ng. Inn. 1. ... ad aures. ... p. eod. & ... bbas hic.

CAP. XXXII.

In nostra proposuisti pſentia, ꝙ nonnulli clerici à sede Apostolica plures litteras (non tñ alias de alijs mentionē [a] facientes) impetrant fraudulenter, vt in plurib. ecclesijs admittantur: sicq; aliquādo in alijs recepti, licet nondū in eis ecclesiasticū beneficium [b] sint assecuti, alias ecclesias sup receptione sua nihilominꝰ impetūt & molestāt: † & inf. ¶ Mādamus, quatenus eos clericos, ecclesijs, in quibus recepti sunt, faciens esse contentos, non permittas alias ab eis occasione litterarum huiusmodi molestari. ¶ Nisi de receptione forte sua expressam fecerint mentionem.

¶ Idē epo Siluanectēn. & abbati † Caroli loci.

¶ Non valet rescriptum quod pcurator reuocatus, & de hoc certificatus, extra iudicium impetrauit: secus tamen si in iudicio, dūmodo reuocatio ad notitiā aduersarij vel iudicis non preuenerit hoc dicit, secundum lecturam magis communem.

CAP. XXXIII.

ii) Ex parte decani & capituli Laudunē

IN nostra.) Decre. ista intelligi potest duobus modis. primo de ijs qui simul impetrant binas litteras. & hoc amicatur principio. Alio modo de ijs qui iam recepti per primas impetrant secundas litteras: & hoc amicatur fini. Et secūdum intellectum quem tenet hic Ioan. Cal. & do. Car. Flo. potest sic summari. Suppressio iuris ad rem, vitiat rescriptum beneficiale. h. d. in hac decre. primo ponitur facti narratio, ex qua resultat quæstio. Secundo: ibi, Mandamus. Ponitur mandatum. Tertio: ibi, nisi de receptione. ponitur exceptio. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam impetrant plures litteras vt in pluribus ecclesijs admittantur, non facientes de alijs, in alijs litteris mentionem? & sic quasi recepti in ecclesijs, quamuis nondum habeant beneficium, alias tamen ecclesias super receptione sua siue prouisione impetunt, & molestant. Ista proposita fuerunt in præsentia domini Papę: vnde mandat archiepiscopo Mediolañ. vt faciat istos esse contentos ecclesijs in quibus taliter sunt recepti, nec permittat ob eis occasione huiusmodi litterarum molestari, nisi de receptione sua faciant mentionem. Not. quod receptus in canonicum, & in fratrem, licet adhuc non sit beneficium assecutus, reputatur beneficiatus ita quod de hoc tenetur facere mentionem.

[Gl. s. q. querit & soluit.]

a ¶ Mentionem.] Et ideo vi qd s unda valere non debeant. sup. e. pxi. & sup. eo. ceterum. & capit. ex parte 2. & i. t. d offi. deleg. ex parte 2. & d in pendenti est cum e val ... impetrationē primarū secū dę ... quæ ... presentatæ: vt sup. e. tit. c. capitul. ... ap pell. vt debitus. postquam uero receptus esset per primas, nō ualerent secundæ: ut inf. sequ t. Præterea quia Papa non intendit ei prouidere in pluribus beneficijs, nisi in secundis litteris mentio fiat de primis. inf. eo. capit. si pponēte ēt si modicum esset beneficium primum inf. de pbendis. cum teneamur. Sed quid dices si primæ litterę annullatæ sint per exceptionem, nunquid ualent secundæ, licet de primis non faciant mentionē? Dico quod ualet secundæ, si nondum essent præsentatæ: quia potius ad cautelam impetratæ uidentur: ut si non posset beneficium consequi per primas utaretur secundis, sicut ... dicitur in rescriptis, supra eo. ex tenore. & uerba cum effectu intelliguntur. infra. de cler. non resid. relatum. unde cum nihil obtinuerit per primas, ualent secundę, quia hæc fuit intētio Papæ, ut per litteras suas beneficium consequeretur: & hoc satis innuitur ex eo quod dicit; eos facias esse contentos ecclesijs in quibus recepti sunt.

[Gl. seq. obijcit & soluit.]

b ¶ Beneficium sint assecuti.] Si enim nondum sunt ecclesiasticum beneficium assecuti, quare non ualent litterę istæ secundæ, quia qui beneficium ecclesiasticum non est consecutus, potest pro beneficio litteras impetrare. supra. eod. cum adeo. & infra si proponente? Respondeo licet bñficium nondum sit assecutus, tamen ius canoniæ per quod in breui beneficium est habiturus, ex domini Papę mandato est consecutus; & pro beneficiato iam reputatur: unde de hoc in suis litteris tenebatur facere mentionem, si iam erat receptus.

† In multis antiquis ... & abbati cō pendieum.

ii) Ex parte decani.] Sic summatur secundum intellectum satis notabilem. Quicquid procurator reuocatus, & de hoc certificatus in iudicio facit in fauorem domini, non tenet, licet reuocatio ad notitiam iudicis uel aduersarij non peruenerit; secus si illud tendit ad commodum aduersarij. hoc dicit. In prima ponitur facti narratio. secunda iudicum instructio: ibi, Quia uero. Abbas Siculus.

CASVS. Canonici Laudunē. habebant priuilegium à Romano Pontifice, ut possent excommunicare oēs sibi iniurias

sis fuit propositum, quòd cum ipsi auctoritate Apostolicæ indulgentiæ [a] in nobilem virum. I. excommunicationis sniam protulissent: procuratoribus partium pp hoc ad sedem Apostolicã accedentibus, & lite sup diuersis articulis [b] coutestata, [c] nos cãm vobis commisimus terminandam: hoc adiecto, vt non obstarent litterę præter assensum partium [d] impetratæ. Dictus autem nobilis citatus, ꝓposuit, quòd per illas litteras procedendum non erat: ex eo quòd V. qui easdem litteras impetrauerat, falsus extiterat ꝓcurator, [e] cum ipse ante impetrationem litterarum ipsarum, ꝓpter suspicionẽ, [f] quam contra eundem conceperat, mandatum sibi traditum re-

iniurias inferentes, vel sua bona detinentes ratione cuius quidã. I. nobilis ab ipsis fuit excõicatus: sed appellauit ad Papam. Procuratores vtriusq; partis missi sũt ad Papam. Dum ibi essent, & examinaretur negotium, iste Io. habuit suum procuratorẽ suspectum, quia forte erat amicus canonicorũ vel canonici aliquid ei promiserant: uel habebat filium, cui canonici ꝓmiserant dare aliquam capellã, uel beneficium. reuocauit igitur ipsum procuratorem, & misit ad eum suas litteras reuocatorias, ille procurator suus celauit huiusmodi litteras, & non manifestauit neq; iudici, s. Papæ, nec parti aduersæ, s. ꝓcuratori istorũ canonicorũ. Ambo procuratores considerãtes ꝙ negotium non posset commode discuti in curia Romana, quia, difficile fuisset illuc conuocare testes, uel propter nimios calores in urbe Romana existentes, uoluerunt impetrare, & de facto impetrauerunt litteras ad unum epm., & unum abbatem in Picardia. Erat autem reuocatus (ut diximus) procurator istius Ioan. Præsentauit litteras iudicibus, quibus committebatur causa, iudices citauerunt partes. s. Canonicos, & istum Ioan. Excipit Ioan. ꝙ uirtute istarum litterarum non poterat conueniri, cum essent impetratæ à suo procuratore reuocato. Et dixit; ego credo ꝓcuratori meo per suum iuramentum si fuerit reuocatus an non. Rñderunt ad hoc canonici, ꝙ illa reuocatio non ꝑuenerat ad notitiam eorum, uel saltem eorũ procuratoris, nec etiam ad notitiam iudicis. s. Papæ, rõne cuius non ualebat. Iudices interlocuti sunt quod hoc non obstante procederent; ille: Ioann. non appellauit à snia: sed uidens hoc obstupuit, & dixit. postq̃ reuocatio facta per me non tenuit: ego prouidebo mihi. Ecce, quid fecit: obtentis dilationibus ad faciendum negotium suum, dixit suo procuratori, quem iã reuocauerat: oportet te ire Romam celeriter, & impetrabis mihi litteras alias directas ad istos iudices. Bene dixit procurator, fiat, iuit, obtinuit, & redijt, & apportauit litteras facientes mentionem de primis per quas inter alia mandabatur, ut isti duo iudices eps & abbas examinarent ꝓcessum usque ad sniam exclusiue, & pro snia definitiua remitterent ad Rom. Pont. Fuerunt præsentatæ iudicibus istæ litteræ, ut procederẽt secundũ eas, & non ſm priores. Pars canonicorum se opposuit cõtra huiusmodi litteras, & dicebat ꝙ non ualebant: quia erant impetratæ à procuratore reuocato, qd iꝛ semel Io. iam in iudicio confessus erat, & ẽt extra iudicium erant impetratæ: quia iudiciũ (ut patet supra) erat in Picardia coram illis duobus, & fuerunt impetratæ in curia Rom. & sic extra iudicium. Dicebat iste Ioã. uos noluistis admittere reuocationem quo ad alias litteras, sed bene quo ad istas: ego nihil cognosco in hoc. Dicunt ei, in primis reuocatio non fuit nobis nota, bene autem in secundis, quia tu ipse confessus es in iudicio te reuocasse tuũ procuratorem. Sup hoc consultus Papa dicit ꝙ iudices ꝓcedant ſm priores, & non ſm posteriores impetratas ꝑ procuratorem istius Io. iam reuocatũ. Iste est casus ad longum clarus & facilis, qui optime declarat istam decretalem, quæ alias pp nimiam intricationẽ plena difficultatis erat. Panorm. Not. quod reuocatio procuratoris dati ad lites peruenire debet ad iudicem, & aduersarium, aliter non tenet reuocatio, & ualent ea quæ cum tali procuratore facta sunt in iudicio. Item reuocatio procuratoris dati ad impetrandum, siue ad negotia, debet peruenire ad ipsum procuratorem tantum. Item non ualent litteræ impetratæ sine speciali mandato domini, hoc est verum, nisi fuerit de illis personis, a quibus de iure non exigitur mandatum.

a ¶ Indulgentiæ.] Forte cõcessum fuerat capitulo Laudunen. vt si quis in eorum manifestam offensam incideret, ꝙ illum possent excõmunicare. similem indulgentiam habes infra de uerbor. signi. ex parte. 1 ubi concessum erat canonicis Carnaten. quòd nemini licitũ esset absoluere excommunicatos pro ecclesia Carnatensi, nisi satisfactione præmissa pro emenda.

b ¶ Articulis.] Qui fuerint alij articuli non habemus.

c ¶ Contestata.] per procuratores datos ad totã litem.

d ¶ Præter assensum partium.] hoc solo non ualebant litteræ posterius impetratæ præter consensum partiũ, etiam si mandatum procuratoris non fuerit reuocatũ. sup. eo. ceterum, hoc tamen non fuit allegatum. uel intellige de alijs litteris ad alios iudices prius impetratis: & ita planum est.

[Glo. seq. ponit duas species falsi procuratoris.]

e ¶ Procurator.] not. ꝙ qñque dicitur falsus procurator, q nunquam fuit, & talis nec dominũ obligat, nec soluentẽ sibi talis procurator liberat, nisi dominus ratũ habeat. ar. inf. de offi. deleg. cum olim. 1. & ca. corã. ff. de iudi. licet. & ff. de condi. cau. da. si procuratori falso. Dicitur etiam falsus procurator qui fuit, & nõ est: vt hic. & iste liberat soluentem sibi pro domino ignorante sed dominũ non obligat. ff. si cert. pet. l. eius qui in prouincia, & ff. de sol. si qs seruo. De exceptione autem procuratoria notabitur inf. de procurato. in nostra præsentia.

[Glos. seq. distinguit in renunciacione procuratoris, an fiat ante litem contestatã, uel post, & an procurator consentiat, uel resistat: & ex hoc obijcit, & soluit.]

f ¶ Propter suspicionem.] sic. inf. de procu. in nostra. Propter suspicionem potest procurator non solum ante, sed etiam post litem contestatã remoueri, ff. de procur. itẽ si suspectus puta si affinitate aliqua aduersario coniungatur. ff. eo. aut affinitate: aut si familiaris fiat aduersario inf. de offi. deleg. insinuante. & quoties noua causa superuenit, ff. eo. si post datum. & hoc post litem contesta. sed causa cognita, ff. eod. post litem. & l. quæ oïa. & hoc verum est si procurator contradicat, secus si cõsentiat, qa tũc sine causæ coguitione remouet. inf. de procu. auditis. & ante lit. contest. nulla causa interueniente. ff. eo. ante litem. Quare ergo non reuocatur quicquid factũ fuit ꝑ talem procuratorem? Ratio satis est in euidenti: quia huiusmodi reuocatio non ꝑuenit ad aduersariũ, uel ad iudicẽ: ut ex aduerso proponebatur: ut inf. sequitur, & ideo quicquid cũ ipso factum est, valet quousque reuocatio sit nota aduersario uel iudici. inf. de procu. mandato. 2 nec ille probauit ꝙ reuocatio mandati ad aduersarium uel iudicem ꝑuenisset; & ideo recte interlocuti sunt iudices se debere ꝑ huiusmodi litteras procedere, & ille nobilis super hoc acqeuit interlocutioni, ostendendo alias litteras impetratas ꝑ eundem procuratorem, quæ non ualent si reuocatio ad ipsum procuratorem peruenit. Ad hoc enim ut reuocatio teneat, necesse est ut ad aduersariũ

uel

1 Et ibi pl… ne tradit I… annes An… qñ sit loc… tali indulg… tiæ, uide… eundem I… And. in ca… ex parte. … de priuil.

Procura… pp suspici… nem reuo… tur.

3 Conco… tex. in l. si… curator. … ibi not. … de proc… & l. sed &… mandasse… & l. his p… cedente. … d in ius u…

uocaſſet. Eis igitur proponẽtib. ex aduerſo quòd ad nos vel ad ipſos huiuſmodi reuocatio non ꝑuenit, vos, ꝙ deberetis ꝑ lr̃as ipſas ꝓcedere, ꝑ quãdam interlocutoriã protuliſtis: & infra. Petente itaq; procuratore ipſorũ, vt inſpiceretis ꝑdicta indulgentiam, procurator ipſius nobilis ex aduerſo reſpondit, ꝙ nõ erat per iam dictas litteras procedendum, exhibens alias quaſdã poſterius impetratas inter alia cõtinentes, vt ſi de partium volũtate procederet, cauſam terminaretis eandem: alioquin ipſam ſufficienter inſtructam remitteretis ad ſedis Apoſtolicæ examen cum indulgentia memorata. Quas litteras ipſi ex eo non ualere dicebant: [a] q̃a per eundem V. & poſt reuocationem mandati fuerant impetratæ.

¶ Quia vero iuxta generalis ſtatuta † cõcilij, Apoſtolicę litterę (quas ſine ſpeciali [b] mãdato dñi quis impetrat) valere nõ debẽt niſi ſit de illis perſonis † [c] à quib. non eſt exigendũ de iure mandatũ: mandamus quatenus ſi reuocatio [d] mandati ad procuratorem peruenit, (cum minus ualere debeant litteræ, quæ impetrantur ab illo, quo mandatũ [e] dominus reuocauit) in negotio † iuxta priorum continentiam lit-

vel ad iudicem perueniat. inf. de procu. mandato. & ibi dicemus de hoc, & hoc in iudicio, ſecus extra iudicium. Vbi ſufficit ꝙ reuocatio deueniat ad ꝓcuratorẽ, & poſtea non valet quod facit in præiudiciũ dñi, ſed bñ ualet ꝙ facit antequã reuocatio ad eũ ꝑueniat, ut inf. colligitur. verſi. ſi reuocatio; &c. ff. mandati. ſi mandaſſem.

[Glo. ſeq. alleg. 5. concor. & duo contraria. Item obijcit, & ſoluit.]

a ¶ Non ualere dicebant.] Et merito: q̃a ipſe nobilis hanc allegationẽ cõtra aduerſarios allegabat, ergo contra ſe illam recipere tenebat. 19. diſt. ſi Romanorum. §. 1. & in glo. ſuffragari. & 4. q. 3. c. fi. ad fi. ſi quis teſtibus. & 9. diſt. neque quorũlibet. & 3. q. 8. c. 1. §. cuius in agendo. & inf. de cenſibus cum olim. arg. contra 37. diſt. ſi quid ueri. & diſt. 10. lege. Et ita ex propria cõfeſſione probat ſecundas litteras, non ualere, cui cõfeſſioni ſtandũ uidetur, ſed non eſt uerum, niſi reuocatio mãdati ad procuratorẽ ꝑuenerit: ut inf. ſequitur. & ff. mand. ſi mandaſſem. arg. ꝙ non ſufficit reuocare mandatum, niſi reuocatio perueniat ad procuratorem: ut patet hic, & in l. prædic. ſi mandaſſem. & ita poteſt habere ratas litteras antequam reuocatio perueniat ad procuratorem, licet confiteatur ſe reuocaſſe mandatum, tñ confitetur reuocationem perueniſſe ad procuratorem, vnde debet illud probare, vt inf. dicit. Et ita patet ꝙ primæ etiam non debeant ualere ſi probetur ꝙ reuocatio ad procuratorem perueniſſet, & tñ dicitur inf. ꝙ valent. Sed hoc ideo eſt: quia reuocatio non peruenit ad iudicem uel ad aduerſariũ. inf. de procu. mandato. & dicitur de hoc ſup. e. in iſto c. & aliud eſt in iudicio, & aliud extra, ut dictum eſt. ſup. eo. nonnulli. §. ſunt & alij.

[Gl. ſeq. notat, quærit & remittit, quæſtionis dubiũ aperit, ſol. ponit opinio. Io. item. Vincen. & obſeruantiam curiæ.]

b ¶ Sine ſpeciali.] ideſt, exp̃ſſo, ſcd̃m Vin. Et ita patet hic quòd non ualent litterę ſine ſpeciali mandato, licet conſtitutio illa. ſup. eo. nonnulli. male obſeruet, ut dictum fuit ibi: & ſic confirmatur hic tenor illius conſtitutionis. Sed qualiter probabit quis litteras impetratas de mandato dñi? De hoc dictũ eſt in illa conſtitutione, nonnulli. Si quis conſtituat aliquẽ procuratorẽ ſuum ad impetrandum, ſufficit oſtendere ꝙ ſibi dedit mandatum ad impetrandum, ſed adhuc non uidetur ſufficere, quia per hoc non conſtat ꝙ ille impetrauerit, nam alius potuit eas impetrare, & ſic non ſufficit oſtendere tale mandatum, quia illud non probat impetrationẽ, q̃a non probat hoc eſſe quod ab hoc contingit abeſſe. inf. de transla. inter corporalia. & C. unde cognati. l. non hoc. & ſic uĩ adhuc ꝙ neceſſe ſit probare ꝙ ille ꝓcurator tales litteras impetrauit, quod erit difficile ꝓbare, q̃d ergo erit? Dico ꝙ neceſſe eſt ꝙ oſtendat ſiue probet mandatũ, & ꝙ probet ſe ab illo recepiſſe litteras cui mandauit, ſiue ab alio pro ipſo, & conſulo ꝙ tam de mandato quam de receptione litterarũ ab illo procuratore fiat publicum inſtr̃m ad faciendum fidem in iudicio ſi ei obijciatur. Et hoc credo uerum tam in cauſa appellationis, quam in litteris quæ impetrantur per ſimplicem querelã, licet Ioan. dixerit ꝙ non eſt ita in cauſa appellationis: quia ita bene poſſunt lites finitę ꝑ ſnĩam ſuſcitari per tales litteras impetratas ſine mãdato, vt per alias; acquieſceret enim forte ſnĩę ſi litteras nõ haberet, & ſic generaliter intelligo cõſtitutionem. Hæc decre. & illa ſup. e. nõ nulli. de iure ſic intelliguntur: tñ ſatis credo ſufficere iuramentum impetrantis cum vno teſte ad faciẽdum fidẽ ſuper ĩpetratione litterarum, ex quo conſtat de mãdato. infra. de procu. ex inſinuatione. Vinc. dixit ꝙ generalis procurator ſufficit ad hoc: [1] q̃d eſt contra iſtam litterã & cõtra legẽ. ff. de offi. eius cui man. eſt iu. l. 1. ſed ipſe exponit, ſpeciali, id eſt expreſſo: q̃d non uĩ verum, quia in generali procuratione nihil de impetratione exprimitur; hoc dicit per legem quæ potius contradicit. ff. de procura. procurator totorum. Sed ſi haberet generalem procurationem ad lites, & liberam adminiſtrationem, ſatis credo quod poſſit litteras impetrare, ut ff. de procu. procurator cui. inf. de procura. petitio. ſed ſi haberet mandatum generale ad negotia tantum, non credo ꝙ poſſit litteras impetrare ad lites, quia (ut hic dicitur) ſpeciale mandatum exigitur in hoc caſu. argumen. l. prædictæ, procurator totorum. Curia tamen non ſeruat hoc quod hic, & in concilio dicitur, nec daret litteras propter hoc appellanti.

c ¶ Perſonis.] puta liberi, parentes, fratres, affines & liberti. ff. de procurator. ſed & hæ perſonæ: quia & agere poſſunt pro talibus coniunctis perſonis, dum tamen contraria uoluntas non appareat. ff. de procura. Pomponius. §. ultimo.

[Gloſſa ſeq. quærit, ſoluit, ponit opi. Innoc.]

d ¶ Si reuocatio.] Sed quis probabit, reuocationem [2] perueniſſe ad procuratorem? In caſu iſto capitulum Laudun. debet probare hoc: alias regulare eſt ꝙ actor ſemper debet probare mandatum, ut dixi ſupra eodem c. nonnulli. Papa tamen contrarium dicit, quod reus debet probare ꝙ non ſint impetratæ per procuratorem, quia non eſt præſumendum quod ſuam pecuniam iactet, & ita propter præſumptionem transfertur probatio in reum.

[Gl. ſeq. notat, q̃rit, arguit negatiue, ſoluit cõtrariũ.]

e ¶ Mandatũ dominus reuocauit.] Et ita idem eſt ſi mandatum fuerit reuocatum, ac ſi non habuiſſet mandatum, immo plus, q̃a cõtra uoluntatẽ dñi: quare litteræ non ualent. Et ita patet hic ex littera ſequẽti, ꝙ ratihabitio in tali caſu locũ nõ hẽt aduerſario cõtradicẽte. Itẽ ſi ꝓcurator mãdauit hanc impetratione al. j, nũquid ualebũt litteræ impetratæ ꝑ illũ? uĩ ꝙ non, q̃a ꝓcurator ante lit. conteſt. alium procuratorem dare non poteſt. C. de procu. l. neque tutores. & l. nulla dubitatio.

† Concilij Lateranen. ſub Innocẽtio iij. c. 37.

† Vide l. ſolutum. §. fi. cum l. ſe. ff. de pign. act. & in l. filiusfa. ff. de don.

1 Adde contra opinio. Vincen. pro gl. ꝙ ſi procurator habet generale & ſpeciale mandatũ, & producat ſpãle tñ, iudicium eſt nullũ. text. eſt in l. falſus, & ibi Bald. C. de furt.

† In vno antiquo ita: in negotio iſto

2 Adde ſimilem eſſe tex. in l. j. §. 1. ff. de exe. rei iud. & in l. generaliter. §. ſub cõditionẽ. ff. q̃s & à quo.

tatio. Tu dicas ꝙ bene ualēt litteræ illæ impetratæ per illum, cui procurator mandauit. Et quod dr̄, procuratorante litem contestatā non potest alium ꝓcuratorē constituere, istud uerum est, ad agendū; sed ad negotia procurator datus alij demandare pōt. ff. man. si procuratorē. §. j. & ff. de ne go. gest. si qs mandato. & talis ꝓcurator bene committitur in curia, & cōsueuit dici in procuratione, [1] do tibi potestatem vt alium possis (si necesse fuer t) constituere procuratorem.

ADDITIO. Et tunc substituens reuocare non potest substitutum, qui suscepit mandatum, nisi habeat reuocandi potestatem, de procurat. is qui. libro 6. Ioan. Andr.

Significante.] Diuiditur, quia primo ponitur appellātis narratio. Secundo appellationis commissio; ibi. Ideoque. Abb.

CASVS. Quidam nomine R. impetrauit litteras contra V. sub hac forma, Conqueritur R. de V. Remen. diœce. super quibusdam pannis V. citatus coram iudicibus excipiendo proposuit, ꝙ cum non esset Remen. diœce. sed Leodien. per huiusmodi litteras nō poterat conueniri, cum de diœce. Leodien. nullam fecerint mentionem, & quia iudex hāc exceptionem admittere denegauit. V. ad sedē Apo. appellauit. Vnde Papa mandat ꝙ si ita est, reuocetur in irritū quicquid fuit post appellationem attentatū. Nota ꝙ significatio vnius nominis non extenditur ad aliud. Item error nominis vitiat rescriptum, & idem in sequenti cap.

[¶Glo. seq. obijcit per sex rationes, & soluit.]

a ¶ Non de Remensi.] Sed vr̄ ꝙ hoc sibi obesse non debuit, qa si hoc dixisset, nihilominus lr̄as habuisset. su. e. sup litteris. qa ex quo de corpore constat. extrinseca nō nocēt: licet nr̄a non exprimant, inf. de cōsan. & affi. tua nos. & ff. de rei vēd. si in rem. in fi. Et certū dr̄ sine ꝓprio noīe, siue demōstratione q̄ uicē ꝓprij noīs obtinet, designetur, aut ēt digito ostendatur, ff. si cer. pe. certum est. & ff. de rei vend. si in rem. in fi. Sed iste personaliter ostenditur, ergo vr̄ ꝙ sit ꝑ litteras tales audiendus. 2. Præterea non debet ei talis error obesse, cum constet de errore, C de iur. & fact. igno. error facti. Præterea falsa causa non perimit legatū, siue falsa demōstratio, C. de fal. cau. adie. l. 2. ff. de cōd. & demō. falsa demōstratio. & inf. de cōuer. cōiug. ex parte. 2. nec mēdatiū obligatis impedit obligationē. infra de conuer. coniug. veniens. Sed ista non prosunt: quia ratio illius decre. super litteris, non habet locū ubique. Nunquid si Titius appellet se Seium in litteris, ualebūt litteræ? quia si hoc dixisset Papæ, nihilominus litteras habuisset, nō ꝓdest ei talis ignorātia siue error, immo nocat, quia litteræ nō ualebunt, vt hic dicit; & quia nō cadit in iurisdictionē istius delegati: qa Papa nō intēdit dare iurisdictionem, nisi in hoīem Remen. diœce. & ꝑterea incōueniens videretur si tales lr̄æ hic deberēt ualere huic; qa sic viderent̄ incertæ, qa V. alius diœce. Remen. ꝑ illas lr̄as posset conueniri; & ita una clausula q̄ certa & determinata uideretur, posset trahi ad plures ꝑsonas, ꝙ esse nō dēt: qa gñalitas in hmōi lr̄is reprobatur. s̄. eod. ad hæc. & qa rescripta stricti iuris sūt. j̄. de offic. deleg. P. & G. & restringendæ sunt lites potius q̄ laxādæ. s̄. eo. nonnulli. & rō illius decre. super litteris: tunc habet locū, qñ ex quo dictū est uel tacitum, Papa citius mouet̄ ad dandum uel denegandū rescriptum. j̄. eo. ex insinuatione. & c. si proponente. & s̄. eo. cum adeo. Sed hic nō est ita.

ADDITIO. Vnde decre. illa loquitur ī exceptione, qua opponitur non ualere rescriptum, hic autē non excipit ꝙ nō ualeat rescriptum, ꝙ si faceret, succumberet, sed excipit se per illud rescriptum conueniri non posse; qa de eo non fecit mantionem. Io. And.

Rodulphus.] Diuidit vt ꝑx. decre. Secūda; ibi; ideoque. Abb. Sic.

[1] In hoc hodie obseruat communis vius.

† Hæc duo verba, & alijs: desint in antiquis.

† Facere.

2 Maxime qa in principio causæ sauendum est actori. ff. de iudi. si quis intentione. Io. And.

terarum, non obstantibus posterioribus procedatis.

¶Idem decano, & magistro G. canonico Leodiēsi.

¶*Rescriptum impetratum contra hominem alicuius diœcesis, non extenditur ad hominem eiusdē nominis alterius diœcesis.*

CAP. XXXIIII.

Significāte V. vos nouerítis accepisse, ꝙ cum R. cōtra V. Remēsis diœcesis sup quibusdā pannis, & † ad iudices litteras impetrasset, idē V. excipiēdo ꝓposuit, ꝙ eū idē non de Remēsi, [a] sed de Leodien. diœcesi existeret, per huiusmodi litteras [cum de diœcesi Leodien. nō facerent † aliquā mentionem] conueniri de iure nō poterat, nec debebat. Et qa exceptionē huiusmodi admittere denegarunt, nostrā audiētiā appellauit. † ¶Ideoq; mandamus quatenus, si est ita, reuocate in irritum, &c.

¶Idem priori sancti Laudinensis, & succentori Rothomagen.

¶*Per rescriptum impetratum contra homines diœcesis, non possunt conueniri homines ciuitatis.*

CAP. XXXV.

Rodulphus clericus rector ecclesiæ sancti Christofori de ciuitate Sagiēsi, sua nobis insinuatione monstrauit, qđ cū magister R. eū per quasdā litteras cōtra episcopum Sagien. & quosdā alios Sagiē. diœcesis, [b] super reddi-

† Vide l. procedente & ibi Bar. de dila.

CASVS. Magister R. impetrauit litteras à sede Apos. in hac forma. Conqueritur R. ꝙ episcopus Sagien. & quidam alij Sagien. diœce. super redditibus, & rebus alijs iniuriantur eidem. Iudices per clausulam generalem, [& quidam alij,] Rodul. clericum rectorem ecclesiæ S. Christofori super ecclesia ipsa citauerunt. idē Rodulp. excipiendo proposuit coram eis, ꝙ cum ipse Rodul. esset de ciuitate Sagien. & sub illa clausula, & quidam alij diœcesis Sagien.] nullus de ciuitate Sagiē. intelligitur includi, per clausulam illam non poterat conueniri. Et quia iudices exceptionē huius admittere noluerunt, ad sedem Apost. appellauit. Papa mandat vt si ita est, in irritum reuocetur quicquid post appellationem inuenerint esse factū. No. ꝙ ciuitatis appellatione diœcesis non continetur.

[Gl. se. notat, & instruit, medium recitetur per q. quid si dicatur episcopus Sagien. & quidam alij argu. solos Ciuitatenses includi. Soluit contrarium, & idē si diceretur, quidam alij subditi ipsius, &c.]

b ¶ Sagien. diœcesis. Per hoc patet expresse. ꝙ aliud est dicere, & alios cōphēdit clericus diœcesanus, & alios clericus Ciuitatēsis. sf. đ ver. sign. cū clerici Placētini. & ita dicendo, qdā Bon. diœcesis nullus ciuis poterit cōueniri, & iō in clausula illa, [& qdā alij]debet poni & dici sic, & qdā alij ciuitatis, & diœcesis Bonon. & sic tam de ciuitate q̄ de diœcesi per illam clausulam poterūt cōueniri, qa ciuitas & diœcesis diuersa sunt, licet sub una iurisdictione siue uno episcopi. j̄. de cens. venerabili, & est simile, quia licet eps̄ sit in ecclesia & ecclesia in episcopo, ut 7. q. 1. scire. tamen quandoque nomine ep̄i non designat ecclesia, licet ipse sit caput eccle-

3 63. d. ego Ludouicus, & j̄. de sent. excom. si ciuitas lib. 6 tū qui est de diœcesi, de ciuitate intelligitur. l. qui ex vico. ff. ad municip. l. fotmam. § si uero. ff. de censib.

ecclesiæ. inf. de testi. requisisti. Si dixisset Sagi. eps. & quidã alij: tũc per illam clausulã. [quidam alij.] vr ꝙ tm̃ illi de ciuitate conueniri debeant: qa determinatio præcedẽs. s. Sagieñ. intelligitur repetita. & est sensus, quidã alij Sagieñ. vt 32. q. 7. Apostolus. & ff. de verbo. oblig. Titiã. §. 1. immo & diœce. possunt conueniri. inf. eo. significauit. quia clausula illa vaga est & generalis, sed nõ extra diœcesim, vt s. e. c. pastoralis. §. j. Si dicat, & quidã alij Sagieñ. diœc. modo clausula illa, [quidã alij.] restringitur ꝑ determinationem sequentem ad illos de diœcesi tm̃, alioquin non esset differentia inter ista noĩa Boñ. & diœcesanus, sed cõstat ꝙ diuersa sunt, & diuersa significãt, nõ enim sunt synonyma, vñ bona fuit appellatio rectoris q erat de ciuitate. Si sic diceretur. eps Sagieñ. & quidam alij iurisdictionis ipsius. uel quidã alij subditi ipsius, tũc ꝑ clausulã illam [quidam alij] possent cõueniri tã de ciuitate q̃ de diœcesi. qa talis clausula gñralis ad oẽs ĩterius, & exterius extenditur.

tibus & reb. alijs impetratas à nobis, coram iudicib. sup eadem ecclesia per generalem clausulã (quidã alii) conuenisset, idem rector proposuit excipiẽdo, ꝙ cũ esset de ciuitate Sagiensi, & sub eadẽ clausula nullus de ciuitate ipsa intelligitur inclusus, conueniri non poterat per eãdem. Et quia dicti iudices exceptionem huiusmodi recusarunt admittere, nostrã audientiã appellauit. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus, si est ita, reuoces in irritum, & cætera.

¶ Idẽ abbati. S. Iacobi.

¶ *Si cõueniẽdus per clausulã moriatur re integra successor conueniri non potest.*

Item ex alia causa non poterat conueniri per litteras illas: quia minora negotia ibi exprimebantur, unde per generalem clausulam super maioribus non poterat conueniri. sup. e. sedes sed hanc exceptionem non opposuit. S. Sed pone ꝙ non opposuisset illam exceptionem, nec illam de maiori negotio, & sic iudex processisset ad sñiam condemnationis, nunquid ualuisset sñia? uidetur ꝙ sic: quia huiusmodi exceptiones dilatoriæ vñr. Sed contra credo: qa per hanc clausulam [quosdam alios Sagieñ. diœce.] datur iurisdictio tantum in diœcesanos & non de ciuitate, & per hanc clausulam in rebus alijs, non datur iurisdictio super maioribus negotijs. sup. eo. sedes. unde talis sententia non tenet deficiente iurisdictione. Nec etiam credo posse prorogari iurisdictionem in primo casu, ut infra de offic. deleg. P. & G. nec in alio, quia consensus priuatorum eum iudicem non facit qui nulli præ est iurisdictioni. C. de iurisdi. omn. iu. l. priuatorum.

Significauit nobis.] diuiditur vt proxima præcedẽs. secunda: ibi, Ideoque. Abb. Siculus.

CASVS. B. & G. laici impetrauerunt litteras à sede Apostol. sub hac forma. Conquesti sunt nobis B. & G. ꝙ episcopus Tulleñ. & quidam alij clerici & laici super tali re & rebus alijs. eisdẽ iniuriantur. iudices per clausulam generalem [& quidam alij] citauerunt comitissam Namutensem pro eo ꝙ ipsa successerat fratri suo in comitatu, cui quandam summam pecuniæ dictis B. & G. mutuauerãt, & sic eam tanquam hæredem conueniebant. Ipsa uero per procuratorem suum fecit excipi coram ipsis iudicibus: ꝙ cum adhuc frater ipsius mulieris uiueret qñ eædem litteræ fuerunt impetratæ, nec per litteras frater eius fuit ad iudicium euocatus dum uiueret, per litteras illas non potuit conueniri: & quia iudices hanc exceptionem admittere noluerunt, ad sedem Apost. appellauit. Papa mandat qđ si ita est, totum quod post appellationem factum est, in irritum reuocetur. No. successiones debitorum, qui per clausulam generalem possunt conueniri, eis defunctis re ĩtegra cõueniri non possunt, sed facta citatione hæredes illorum per tales litteras bene poterunt conueniri, & ita per citationẽ rescriptum extenditur ad hæredes, licet rescripta stricti iuris censeantur.

CAP. XXXVI.

10 Significauit nobis comitissa Namuteñ. ꝙ cum mortuo comite frẽ suo, ipsa in eius successerit comitatu, G. & B. ꝑ quasdã lr̃as Apostolicas cõtra Tulleñ. epm̃, & quosdã alios clericos, & laicos ĩpetratas, 20 eã corã iudicib. (ad quos obtẽtæ fuerãt) super quadã summa pecuniæ, q̃ eidẽ fratri suo se mutuasse dicebant, per illã generalẽ clausulã [quidam alij] qa in prædicto comitatu suc-30 cesserat, cõuenerunt: excipiente itaque procuratore suo, quòd cum adhuc frater eiusdem mulieris uiueret, [a] qñ eędẽ litteræ impetratæ fuerunt, nec per ipsas dũ uiueret [b] fue-40 rit conuentus, ...

[Glo. seq. not. rescripta re ĩtegra. &c. dat duo simili., & rationem subdit allegatria iura in contrarium, & soluit Secũdo arg. ꝙ data, &c. signat cõtrarium, & remittit. Tertio obijcit de decre. dilecti. & dupliciter soluit. a ¶ Viueret.] iste comes dũ uiuebat. poterat per litteras illas conueniri, sed eo mortuo successor eius nõ pt̃. Et sic patet expresse ꝑ decretalem istam ꝙ rescripta saltem re integra non extenduntur ad successores illorũ, cõtra quos fuerãt impetrata, uel qui ꝑ ea poterãt conueniri & ita morte illius contra quem impetratur, finitur mandatum, sicut & morte mandantis. inf. de off. dele. relatum. & c. gratũ. & c. licet. & inf. de off. de leg. c. vlt. & sic eodem modo finitur morte impetrantis, ita ꝙ non transit ad successores; saltem re integra: & hoc ideo contingit, quia rescripta personalia sunt, nec ad personas vel ad res alias, quam quæ continentur ibi, extenduntur. inf. de off. delegat. cum olim. & c. P. & C. & hoc probatur hic manifeste. arg. 5 inf. de iud. quia V & inf. de alienat. mut. iudi. c. 1. & 2. 50 & inf. de conces. præb. proposuit. Sed uerum est ꝙ re integra finiuntur huiusmodi rescripta: ut hic dicitur: Et est hic argu. quod data litterarũ est consideranda. sup. eo. eam te. & c. cõstitutus, contra inf. de præb. dilectus. 2. ubi de hoc. & in c. eam te. Item signatur contra. inf. de fo. com. p. dilecti filij. ibi, conuenitur successor ꝑ litteras impetratas contra prædecessorem. Sed hic conueniebatur successor & antecessor per clausulam generalem, & ideo re integra finitur hic tale mandatum, sed 60 sibi, s. in contrario litteræ impetratæ spãliter fuerunt contra prædecessorem, & finguntur una persona antecessor & successor. quia contra dignitatem impetratæ intelliguntur, quæ non moritur. inf. de off. dele. qm̃ ab bas. Sed si dictum fuisset contra epm̃ Tull. & comitem Namuten. tunc comitissa poterat cõueniri, quia contra comitatum litteræ impetrantur: & sic poterat conueniri quicunq; succederet in comitatu illo, sicut in c. dilecti. Vel dic, ꝙ in cap. dilecti. prædecessor fuit citatus. & sic planũ est, & nullũ contrariũ. sed non colligitur ex c. dilecti, ꝙ antecessor fuerit citatus.

Rescripta non extendũtur ad successores eorum, contra uos fuerunt impetrata.

[Gl. seq. arguit a contrario, & illud approbat.]
b ¶ Dũ uiueret.] Et sic uĩ ꝙ si citatus fuisset frãllius comitisse, perpetuatũ fuisset rescriptum cõtra successores filius cõtra quẽ ĩpetrat. & eadẽ rõne & impetrantis

ficut perpetuatur per citationem quantum ad mortem delegantis, vt post deceſſum valeat delegantis: ut in prædictis decre. de offi. deleg. gratum. & licet. arg. inf. de app. vt debitus. ſup. e. c. capitulum ſanctæ crucis. 1 nã video ꝙ alia quæ nõ tranſeunt ad ſucceſſores, post conuentionem tranſeũt, ar. inf. de don. c. vlt. a cõtrario ſenſu arg. C. de reuo. dona. l. 1. & vlti. in fin. & in querela inofficioſi teſtamenti, C. de inof. teſt. ſi pater. & l. ſi quis filium: & melius. ff. de inoffic. teſta. poſthumus. §. vlti. & C. de noua. ſi delegatio. & iudicio cœpto negotiũ tranſit ad hæredes. C. de iureiur. Authẽ. principales. Satis credo ꝙ ſi ille fuiſſet ad iudicium euocatus, perpetuatæ ſuiſſent litteræ, vt ſucceſſores impetratis poſſent agere poſtea per illas. & contra reũ, & ſucceſſores ipſius, vt hic innuit ſatis expꝛeſſe; cũ dicit. nec per litteras ipſas fuit ad iudiciũ euocatus: & poſtea dicit, ſi ita eſt, vnde illa clauſula reſpicit oĩa ſupradicta, ſ. ꝙ eo. Viuẽte fuerũt impetratæ. nec fuit ad iudiciũ euocatus, & eſt ſimile. ſ. e. olim. vbi clauſula iſta [ſi ita eſt,] reſpicit omnia ſuperiora. ADDITIO. Dixerunt hic Inno. & Compoſt. ꝙ per clauſulam generalem poterit conueniri nomine eccleſiæ, is qui factus eſt prælatus poſt impetrationem: quia non dicitur proprie conueniri perſona prælati, ſed eccleſia. Io. And. in nouel.

1 Concor. tex. in l. 1. quod princip & l. ſeq. & ibi Bar. ff. de leg. 2. & in l. annus. §. 2. ff. de annu. lega.

† Loquitur abbati ſancti Victoris ſubaudi, & collegio, alias nõ ſub audiretur in plurali. cap. quam graui inf. de crimine falſi.

rat ad iudicium euocatus, earum auctoritate nõ poterat cõueniri. Et quia iu-10 dices exceptionem nõ admittebant ipſius, noſtram audientiam appellauit: & inf. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum, & cætera.

¶ Idẽ Abbati S. Victoris. 20

¶ *Non valẽt litteræ executoriæ ĩ quib. impetrãs falſo dixit monitorias pceſſiſſe.*

CAP. XXXVII.

EX iſinuatione epiſcopi Ambian. accepim⁹, quod I. clericus ſuper eius prouiſione, ad ipſum pceptorias, & poſt modum ad vos † executorias cõtra eũ 30 litteras impetrauit: & inf. 40

¶ Quo circa mandamus, quatenus ſi nullæ monitoriȩ ſup hoc pceſſerint, executorijs ſuperſedeatis eiſdem, dummodo eædẽ executoriæ de monitorijs [a] fecerint mentionẽ: alioquin in executionis negotio, iuxta directum ad vos pro ipſo mandatum, ratione præuia procedatis.

¶ Idem Nouien. epiſc.

¶ *Ceſſantib. clauſulis in dubio Papa non intendit grauare eũdem collatorem ſuper prouiſione duorũ, ideo ſecundus impetrans repellitur, ſiue primus expectet, ſiue ſit tam gratiam conſecutus. h. d. ſecundum intellectum. gloſſ.*

CAP. XXXVIII.

MAndatum [b] Apoſtolicũ ad te directum,

EX inſinuatione.] Diuiditur in duas partes. nam primo ponitur partis deciſa querela. ſecundo prouiſio ibi, Quo circa. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clericus nomine Io. impetrauit litteras præceptorias ſuper prouiſione ipſius ad epiſcopum Ambianen. & poſtmodum ad iudices iſtos litteras executorias impetrauit contra epiſcopum ſupradictum, in quibus cum de monitorijs fiat mentio, epiſcopus propoſuit coram iudicibus. ꝙ ſuper hoc nullas monitorias receperat: & conſuetudo eſt eccleſiæ vel curiæ Romanæ quod præceptoriæ non dentur niſi monitoriæ præceſſerint, Vnde per eas veritate tacita impetratas prouidere non tenebatur eidem. conſultus Papa reſpondet, quod ſi ſup hoc nullæ monitoriæ præceſſerunt. ſuperſedeant executorijs, dummodo executoriæ de monitorijs fecerint mentionẽ: alioquin procedant per executorias iuxta traditam ſibi formam. No. quod ſi reſcriptum faciat mentionem alterius reſcripti, primum reſcriptum exhibendum eſt. Item ex hac decretali colligitur conſuetudo. Roma. Eccl. in beneficijs conferendis, vt primo dentur monitoriæ, poſtmodum pceptoriæ. vltimo executoriæ: & tunc debet fieri mentio de monitorijs. & præceptorijs. Aliquando tamen dat Papa monitorias litteras & executorias ſimul.

[Glo. ſeq. reddit cauſam textus, & ponit ſtylum curiæ, & arguit.]

a ¶ De monitorijs.] Sic patet quod executoriæ non valent facientes mentionem de monitorijs. vbi monitoriæ non præceſſerint: quia veritate tacita ſunt obtentæ, & falſitate expreſſa, vt facilius litteras executorias obtineret, tanquam ſi tacuiſſet veritatem exprimendo, executorias non habuiſſet: vt ſup. eo. ſuper litteris. Item ſi tacuiſſet aliũ de mandato Papæ fuiſſe receptum, non valuiſſet reſcriptum infra eodem, mandatum, & ca. abbatem. quæ enim ſint exprimenda in beneficijs impetrandis, dicitur inf. eo. c. ſi proponẽte. Quandoq; tamen executoriæ prima vice conceduntur. ſup. eodem. c. capitulum ſanctæ crucis. ſed illud de ſpeciali gratia. Sed ordo & conſuetudo curiæ eſt. 2 quod primo monitoriæ, ſecundo pręceptoriæ. vltimo executoriæ cõcedunt̃. ſ. eod. conſtitutus. Et eſt hic argumẽtum, quod ſi quis in aliquo inſtrumento faciat mentionem alterius inſtrumenti, non creditur ei, niſi exhibeat primum. C. de eden. Authen. ſi quis. & infra de fide inſtrumen. c. 1. & inf. de offi. deleg. cũ in iure.

MAndatum Apoſtolicum.] non intendit Papa eundem collatorem grauare de duobus, vbi pro ſecundo ſcribit cum clauſula, [ſi pro alio non eſt ſcriptum, qui huiuſmodi gratiam proſequatur] etiam primo tempore datæ uel præſentationis ſecundi gratiam aſſecuto. In prima ponit dictum. In ſecunda eius rationem: ibi, Cum ſuper. Abb. Siculus.

CASVS. Papa mandauit epõ Nouienſis vt magiſtrum Silue. faceret recipi canonicum & in fratrem eccle-50 ſiæ ſuæ, ſi pro alio ibidem non ſcripſerit, qui huiuſmodi gratiam conſequatur: ſed epũs iam alium ad mandatum Papæ receperat q beneficium in eadẽ eccleſia obtinuerat, dubitauit epũs, vtrum teneretur proſequi mandatum Papæ ex eo quod dicebatur in mandato, [ſi pro alio non ſcripſerimus qui huiuſmodi gratiam proſequatur,] cum nullos proſequeretur hanc gratiam, ſed iam eſſet proſecuta. Conſultus Papa dicit, quod ex quo alium iam recepit ad mandatum ſuum, mandatum 60 illud proſequi non debet: quia non eſt intentio Papæ grauare eccleſias ſuper receptione duorum. No. quod Papa per ſuas litteras non intendit aliquos grauare ſuper plurium receptione, niſi in litteris hoc dicatur.

[Gloſ. ſeq. obijcit & ſoluit.]

b ¶ Mandatum.] Videtur fatua hæc quæſtio, cum diceretur in litteris, ſi pro alio nõ ſcripſimus, qui huiuſmodi gratiam proſequatur. Dubium potuit eſſe ex eo quod dicit: qui huiuſmodi gratiam proſequatur, quia iam receperat alium de mandato Papæ, & ſic non proſequebatur; immo iam proſecutus erat illam gratiam ex quo credebat ex uerbo illo, proſequatur, quod nõ competeret ei exceptio, cũ iam eſſet receptus: multo fortius cõpetebat (ut hic patet;) 3 & cõpetit hęc exceptio recepto mandato, ſi poſtea pro alio mandet, licet primus

2 Olim fu... ſed hodie n... eſt, niſi quõ... in litteris ... ſcribunt ſ... per recepti... ne monia... liũ. Io. And.

3 Et ſic præ... ſens trahitur ad præteritum. ff. de uerb. ſig. verbum erit. Ioan. And.

Primus adhuc non sit receptus.inf.eo.abbatem.& sup. eo. capitulum sanctæ crucis,secus si esset repulsus.

[Glo.seq.ponit duas opiniones,& primã approbat.]

a ¶ Super receptione duorum.]Et ita habes hic.& infr. c.proxi.& c.abbatē.quod pp non intendit aliquos grauare super receptione duorum:quare si scribit pro aliquo recipiēdo in aliqua ecclesia : licet clausula illa,si p alio nō scripsimus, nō sit ibi.tñ subintelligit sicut illa, si persona idonea est inf.de ele.cām q. & sicut illa. si. pces veritate nitant.su.e. c.2.qa nō est intētio Papæ grauare aliquos in receptione plurium, vt dr hic. Alij dñt in contrariū:q in fuor.ecclesiæ ponitur illa clausula, si pro alio non scripsimus: qa si nō opponat, nihilominus tenentur eū recipere pro quo scdo mādatur.Sed ista littera(vt mihi vī)contradicit, & Papa consueuit illā exceptionē remouere dicendo, nō obstante si p alio vel alijs;scripsimus,si ut d cit,non obstante certo canonicorum numero iuramēto firmato, vel quacunq;alia firmitate vallato.& secundū illos frustra apponitur,non obstante si pro alio,&c.

vt magistrum. S.faceres in canonicum recipi,& in fratrē Nouiē. ecclesiæ, si pro alio ibidem nō scripsimus, qui huiusmodi grām pro sequatur, alio iam beneficium p nostras litteras obtinente,prosequi non teneris. ¶ Cum super receptione duorum, [a] grauandi ecclesiam antedictā non fuerit intentio [b] mandatoris.

¶ Idem.

¶ *Ecclesia in qua Papa primus dedit monitorias,et secundus executorias,per primam non per secundum,intelligitur grauata.*

CAP. XXXIX.

Litteris Apostolicis ad vos directis, vt G.clericum reciperetis in canonicum & in fratrē:nisi pro alio fuisset per nos ecclesia vestra grauata, mandatum nostrum vos exequi volumus & mandamus. ¶ Nō obstāte q T.subdiaconū per nr̃as litteras executorias recepistis,q. à bonæ memoriæ H. prædecessore nostro, monitorias [c] impetrauit.¶ Cum factum prædecessoris [d] nostri potius quàm nostrum fuerimus prosecuti. †

¶ Idem.

¶ *Diœcesanus cui scribitur, vt in diœcesi sua vbi pro alio scriptum non est, prouideat vel faciat prouideri, non potest id exequi circa beneficium spectans ad collationem alterius iā pro alio grauati.*

CAP. XL.

Abbatem, qui mandatum Apostolicum iam recepit, [e] vt S.clerico

[Glo.seq.arguit.]

b ¶ Non fuerit intentio.] Arg.q Papa per suas litteras non vult alicui graue præiudicium inferre. sic infra de off.dele.super eod.& inf.de offi.ord.licet. & inf.de auctor.& vsu pal.ex tuarū.& 9.q.3.nunc vero.& ff.ne qd in lo.pu.l.2.§.si quis à principe.& §.merito.& infr.de consu.cum olim.in fi. Item intentio mandantis consideranda est inf.de præben. cum causam.& c.vlt.& inf. de procu. petit. 1. & eadem ratio quæ mouet delegantem,mouere debet delegatum.sup. eo.super litteris.

Litteris Apostolicis.] Diuiditur. quia primo ponitur mandatum quod exequi iubet. Secundo tollit exceptionem,ibi,Non obstante. Tertio exprimit causam: ibi,Cum factum.Abb.

CASVS.Honorius tertius mandauit quibusdam canonicis per litteras monitorias,vt T.subdiaconum reciperent in canonicum & in fratrem : demum mortuus est dominus Honorius.postea Dñs Greg.ix.successor Honorij,mandauit per litteras executorias eisdem canonicis, vt dictum subdiaconum reciperent in canonicum, & sic fuit receptus. postea uero idem Grego.mandauit eisdem, vt Glo.clericum reciperent in canonicum, nisi pro aliquo per ipsum eorum ecclesia esset grauata. Dicebant canonici, quod non tenebantur ipsum recipere, cum alium mandatum Greg.eiusdem recepissent. Mandat Gregor. Papa vt illum G.clericum recipiant nō obstante quod T.subdiaconum per litteras executorias ipsius Greg.recepissent,]cum factum Honorij potius quā suum fuerit prosecutus. Not.quod successor factum sui antecessoris debet semper in effectum ducere saltem de honestate.

[Glo.seq.arguit,& remittit.]

c ¶ Monitorias.]Arg.q per monitorias ius acquiritur; quod non est verum: nec etiam per præceptorias vel etiam executorias : sed officium imploret vt recipiatur, de hoc no.inf.de renun.ca.veniens. in no.quæ incipit, argu. q per litteras,

[Gl.seq.primo arguit:secunda pars recitetur per quæstionem,quid si ad mandatum legati, &c.]

d ¶ Cum factū prædecessoris.]Nota argum.quòd successor tenetur adimplere factum prædecessoris sui. 12.q.5.quia Ioã. & 16 q.6.illud. Sic & mādatum seu præceptum factum prædecessoris,successor tenetur adimplere.18.q.2.dudū. Sic etiā patet ex hac decret. quòd si aliquis sit receptus ad mandatum legati vel prędecessoris, per hoc non fit præiudicium successori, nec intelligitur ecclesia grauata in eo casu:& sicut clausula illa; si ad mandatum Papæ 2 alium non recepistis,habet tñ locum in eo qui mādat,nec habet exceptionem si ad mandatum prædecessoris uel legati alium recipit, sed etiam in legato ipsius mandantis uidetur contrarium : quia auctoritate Papæ qui delegauit factum est,& qui per alium facit, per seipsum facere uidetur.ff.de admin.tut.ita tamen.§.gessisset.& infr.de senten.exe.mulieres. Si hoc sit factum de speciali mandato,locum haberet exceptio, sed de generali non uidetur.

† Executi.

2 Hoc non credo, puto enim aliud si dicatur ad mandatū Papæ, quam si dicatur ad mandatū nostrū ad hoc inf.eo. si gratiose li.6.Io. And.

Abbatem.]Commodè non potest ista decret.diuidi, cum vnico constructu contineatur, potest tamen quo ad intellectum sic diuidi.quia primo ponit thema ex quo resultat citata quæstio:& ibi,cogi, ponitur eius solutio.Ben.Capra.

CASVS.Dominus Papa mandauit abbati S.Proculi,vt S.Clerico in aliqua ecclesia sui monasterij prouideret. Postea mandauit epo Bononieñ. per litteras generales, ut cuidam alij clerico faceret puideri in sua dięcesi,ubi pro alio scriptum non esset. eps compellebat abbatem, vt illum clericum in aliqua ecclesia faceret recipi. Abbas dicebat quod iam receperat mandatum pro alio.Vnde eps per litteras generales ipsum ad prouisionem illius nō poterat compellere Papa respondet quod abbas ad hoc cogi non dēt,nec pōt illum episcopus aggrauare super conferendis beneficijs vel ecclesijs, etiam si episcopus habeat facultatem clerico per easdem litteras prouidendi.Not.quòd qui primo præsentauit litteras suas, ei prouideri debet,nec potest compelli ut alij prouideat per alias litteras,vt patet hic.

e ¶ Iam recepit: Vide quòd dicit,qui mandatum Apostolicam iam recepit, non dicit, qui iam prouiderit. & sic patet,quod qui primo suum mandatū repręsentat,ille debet beneficium obtinere: ut supr.eod.c.capitulum sanctæ crucis.& infr.de appellatio.ut debitus.& sic tenebatur abbas iste prouidere S. clerico, dum tñ alij de manda-

Vide text. talis scriptura. ff. de 5.2.

mandato eiusdem non prouiderit, nec eps per litteras illas generales potest cogere abbatem, vt dicit super ecclesijs vel beneficijs conferendis. Ista tria capitula superius proxima idem videntur dicere, tamen differunt.

a ¶ Per litteras generales.] hic habes, ꝙ generale mandatum secundo impetratum, non derogat speciali primo impetrato. d hac materia dictum est supra eod. 1. 1.

[Glossa sequens recitetur per quæstionem, an executor datus per formã istam facias prouideri, &c.]

b ¶ Faceret prouideri.] per hãc formam non potest facere ꝓuideri in aliqua prælatura. infr. de præb. c. vlti. nisi hoc specialiter exprimatur in litteris, vt hic dr̃ in fi. huius c. Per istam formam facias prouideri, executor cui hoc ius mandatur, potest solummodo excommunicare cõtradicentes sibi: sed non põt eũ instituere, vel in possessionem mittere. Contrarium tamen vr̃ inf. de præb. pro illorum, sed non contradicit, intellige prout ibi notatur. Sed per formam istam, mandamus tibi ꝙ prouideas tali in aliqua ecclesiarum tuarum, potest illum ponere in possessionem, inuestire, ac excommunicare contradictores, nisi rationabile aliquid ostendatur, secũdum, quod dicitur in fi. potestatem habeat prouidendi. & ita vtraque formarum istarum exprimitur in ca. isto, abbatem. & de hoc no. inf. de conces. præben. cum nostris. & inf. de præb. cap. vlt.

c ¶ Prouidendi.] cum dicitur in litteris, authoritate nostra prouideas in aliqua ecclesia tuę dięcesis, etiam si curam habeat animarum. Bernard.

† In antiquis ita Per litteras generales ad dięcesanum obtẽtas, & remouenda plane uidetur omnino dictio, & ut series docet.

1 Adde text. & ibi Barto. in l. 1. §. 1. ff. de no. oper. nun. & in l. 3. §. transfugas. & ibi. Angel. ff. de fica.

in aliqua ecclesiarum sui monasterij prouideret, † & per litteras generales [a] ad diœcesanum epm obtentas, vt in diœcesi sua (vbi pro alio scriptum non esset) facere prouideri, [b] cogi iuris ratio non permittit, nec super conferendis ecclesijs aut beneficijs aggrauari, etiam si facultatẽ habeat dięcesanus per easdem litteras prouidendi. [c]

¶ Idem.

¶ Per rescriptum directũ excommunicatori vt absoluat excommunicatum, si contra concilium eum excommunicauit, datis executoribus, qui eo non parente exequantur, non excommunicari, sed executorib. cognitio demandatur.

CAP. XLI.

AB excommunicato, qui cõtra statuta † cõcilij [d] generalis asserit se ligatũ, litteris ad excõicatorem [e] obtentis, (vt si est ita) sine difficultate [f] absoluat eundẽ, & † alijs deputatis iudicib. qui (eo non parente) mandatum apostolicum exequatur. [g]

¶ Non excommunicatori (qui de facto suo [h] certus esse debet, licet in hoc de-

AB excommunicato.] Diuisio, quia primo ponitur factum: ex quo resultat qõ. Secundo ibi, Non excõmunicatori. ponitur solutio: Tertio in solutione infertur ratio. ibi. Qui de facto. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam prælatus excommunicauit quẽdam subditum suum contra formam concilij generalis, (qđ est inf. de sent. excom. sacro.) s. nulla mentione præmissa. Iste conquestus fuit dño Papæ, vnde mandat illi excommunicatori, ꝙ si ita est, ipsum sine difficultate absoluat: alioquin mandat alijs, vt ipsum absoluant, si excommunicator ipsum non duxerit absoluendum. Super verbis istis, si est ita, orta est dubitatio, vtrum cognitio ista pertineat ad excommunicatorem, an ad alios quib. hoc mandatur? dicitur hic quod ista cognitio nõ demãdatur excõicatori, qui de facto suo certus esse debet, licet deferatur eidem. sed alijs mandatur. Nota qui contra concilium excommunicatur, sine difficultate debet absolui. Item nemo debet proprium factum ignorare.

d ¶ Concilij generalis.] inf. de senten. excomm sacro.

Glossa sequens obijcit & respondet. quærit, & sol. arg. & remittit, & iudicem instruit.]

e ¶ Ad excommunicatorem.] Sed quare remittitur ad ipsum, cũ iam iniquè processerit contra ipsum, & ideo suspectus est ei? Ad hoc dicas ꝙ hæc est forma & consuetudo ecclesiæ, quòd si aliquis conqueritur se excommunicatum iniuste fuisse, siue contra debitam formam concilij generalis, si periculum non est in mora, remittitur absoluendus ad suum excommunicatorem. inf. de sentẽ. excom. sacro. 2. & in hoc defertur ipsi excommunicatori, vt factum suum ipse corrigat: qui veritatem ignorare in proprio facto non debet, vt hinc dicit, & infr. de off. ord. ad reprimendam. & forte ad verecũdiam suam vt suum proprium factum corrigat, & emẽdet, quod quidem potest infr. de accusatio. qualiter & quando. & infra de elec. nosti. & 15. qu. 9. quod quis. Sed potius parcitur ei ex eo, ꝙ ipsemet absoluet: mai⁹ enim esset ei opprobrium si ali⁹ factum suum corrigeret: nec debet etiam expectare ut ab alijs corrigatur. in authentica de nupt. in fi. colla. 4. & ideo dicit licet in hoc deferatur eidẽ. Et quia per simplicem querimoniã retulit hoc ad superiorem: & non per appellationem, remittitur ad excommunicatorẽ, si enim appellasset, non remitteretur ad excõmunicatorem. infr. de senten. excom. per tuas. nisi uellet superior ei facere gratiam: 3. ut in d. cap. per tuas & hoc in ordinario, secus in delegato quando ab ipso appellatur, tunc non remittitur ad delegatũ. Sed quid de causa principali: nunquid ipse idem potest cognoscere de hoc? Ita quidem, ex quo nõ appellauit, debuit enim appellare, & sic esset exemptus in totum arg. inf. de appell. ad hæc. & c. proposuit. Et ita suspensus uel excõicat⁹ minori excõicatione, potest absoluere excõicatum inf. de sen. excom. sacro. & suspensus suspensum. inf. de sen. excom. duobus ubi de hoc: si uero iudex iste certus est ꝙ iuste processit, non absoluet illum, quia delegatus eum de hoc constituerit, remitteret illum ad suum excommunicatorẽ, ut eius mandato pareat. Quid de principali quæstione? dic ut in ultima notula dicitur.

f ¶ Sine difficultate.] iuramenti uel alicuius mandati, aut cautionis.

[Glossa sequens reci. per quæstionem.]

g ¶ Exequantur.] isti non possunt absoluere illum, nisi post terminum elapsum assignatum ipsi excõicatori, aliàs non teneret absolutio. sic inf. de app. ut debitus.

[Gl. se. distinguit inter ignorãtiã facti proprij & alieni. & probabilẽ & nõ probabilem. remittit & arguit.]

h ¶ De facto suo certus esse.] Et sic ur̃ quod non licet alicui factum proprium ignorare. & hoc uerum est nisi habuerit probabilẽ cãm ignorantiæ. 34. q. 2. in lectum. ar. 1. q. 1. si quis à simoniacis. aliàs ignorantia proprij facti non excusat: quia non est uerisimile quod quis ignoret uires patrimonij sui. C. de rescin. uend. q si quis. & hic. Sed in facto alieno tolerabilis est error uel ignorantia. ff. pro suo. l. ult. & hoc uerũ est si probabilis est: sed crassa & supina ignorantia in facto alieno non excusat. 16. dis. quod dicitis, & 12. q. 3. qui & humanis. & infr. de postu. præla: c. 1. in casib. non requirit. quod sit nimis diligens & curiosus, nec nimis negligẽs, ff. de iur. & fact. igno. nec supina. De hac materia no. 1. q. 4. c. turbatur. §. notandum. arg. est hic, quod in notorijs nullæ sunt partes iudicis. nisi quantum ad sententiam.

ADDITIO. Præcedit tamen citatio, uel requisitio, ut hic uides. Ioan. And.

2 Vide Bal in l. si is q C. si pẽ. ap mors int uersi. ana matis. & S cu. in tit. sentẽ. pro §. ut aute uersic. ill autem sci

† Lateran sub Innoc iij. c. 47.

† Et alijs bi iudicib deputatis.

3 Quod põ cum non mittat eũ iudicẽ a q appellaui ut eum iud cet, sed ut restituat, no. 2. q. 1. tũ. Io. And

[Glo s.

[Glo. seq. reci. per q. s. quod sit officium legatorum quib. scribitur:]

a ¶ Cognitio.] Tn̄ antequam cognoscant, vtrum iuste vel iniuste sit excommunicatus, debet absolui, si hoc petierit, 1 præstita cautione & iuramento ꝙ parebit mādatis ecclesię. inf. de off. dele. cum contingat. & postea isti delegati cognoscent utrum fuerit excommunicatus cōtra statuta concilij generalis: & si inuenerīt ꝙ iuste fuerit excōicatus, aut seruata fuerit forma concilij, remittent illū ad suū excōicatorem, ut ei⁹ mandato pareat sup causa, pro qua fuerit excommunicatus. s̄. de offi. deleg. prudentiam. ver. si. Et hoc quod diximus debet statim absolui antequam cognoscatur, verum est nisi aduersarius obijciat ꝙ non debet statim absolui quia fuerit excommunicatus pro manifesta offensa, 2 uel quia non paret rei iudicatæ. ff. de rei uen. qui restituere. & inf. de offi. deleg. quærenti. quo probato non absoluetur, nisi satis faciat. inf. de uerb. sign. ex parte. & c. seq. & inf. de sententen. excommu. solet in dec. nou. [lib. 6.] Si uero inuenerint quod iniuste fuerit excommunicatus, tunc delegati isti cognoscent de causa illa pro qua fuerit excommunicatus.

Hoc intelige secundū decr. ꝑ tuas de sen. excōmu. Io. And.

Vel manifesta contumacia. inf. de sent. excom. uenerabilib. secus. li. 6. Io. Andr.

feratur idem) sed illis cognitio [a] demandatur.

¶Idem.

¶Si impetrans rescriptum ad beneficium, dixit se non beneficiatum, cum tamen haberet beneficium, licet exiguum, non ualet rescriptum.

CAP. XLII.

SI proponente aliquo nōndum se beneficium ecclesiasticum assecutum super prouisione ipsius, licet minus competens [b] obtinentis, rescriptum Apostolicum de hoc mentionem [c] non faciens, impetretur. ¶Illud veluti fraudulenter obtenrum, dicimus non valere.

¶Idē Episcopo Parisiensi.

¶Abutentes rescripto Apostolico in casibus hic enumeratis, priuantur commodo rescripti, & condemnantur in sumptibus & damnis aduersario.

CAP. XLIII.

QVia nonnulli diuersis modis litteris Apostolicis abutuntur, statuimus, ut qui-

SI proponente.] Hodie dicendum est ut clarius habetur in c. si motu proprio. de præben. lib. 6. ubi in distincte deciditur, ꝙ qualecunque beneficium habeat impetrans, nisi de illo faciat mentionem, non ualet impetratio secundi. Et diuiditur ista decre. in duas partes. In prima ponitur quæstio: In secunda solutio: ibi, illud. Abbas.

CASVS. Aliquis habebat modicum beneficium, de quo commode sustentari non poterat, & impetrauit litteras super beneficio obtinendo, proponens se nondum beneficium assecutum, nullam faciendo mentionem de beneficio, licet modico quod habebat, Papa consultus dicit, quòd litteræ illæ non ualent: quia fraudulenter sunt obtentæ. Not. quantumcunque modicum sit beneficium, semper de ipso est mentio facienda, si aliud beneficium uoluerit impetrare.

[Glo. seq. obijcit probans sex modis non curandum de modico, & respondet per quattuor rationes, demum quærit, soluit, alle. duo iura in contrarium.]

b ¶ Minus competens.] sed videtur ꝙ hoc obesse non debeat: quia huiusmodi modica non nocent. modica enim res non inducit simoniam. inf. de simo. & si quęstiones. & 1. q. 1. iudices. & modicum damnū de facili toleratur. 12. q. 2. bonæ rei. 3 & modica potest episcopus alienare. 12. q. 2. terrulas. nec pro modico restitutio datur. ff. de in integr. restit. scio. & pro modico nec plus nec minus. de cōse. d. 2. re uera, nec ꝑ modico dat̄ actio de dolo. ff. de dolo. si oleum. in fi. Sed cōtrium vr̄, qa fraudulenter tacuisse vr̄, ut citius litteras imperret & q̄ in fraude fiūt, imputantur. s̄. eo. sup. lrīs. Præterea iste recipiendo modicum beneficium, sibi præiudicauit vnde q̄rat sibi victum ex artificio suo. 91. d. clericus victū. quia ex quo semel placuit, amplius displicere non potest. 35. q. 5. horrendus. & unusquisq; in ea uocatione maneat in qua uocatus est. 70. distin. sanctorum. & exemplo apostoli faciat dicentis: Ad omnia quæ mihi opus erant ministrauerunt manus istæ, 21. q. 1. c. 1. immo non est aliquis instituendus nisi tm̄ sibi assignetur ꝙ sibi prouidere & episcopalia iura persoluere possit. inf. de præben. de monachis. Planum est enim quod tenetur inde facere mentionem, aliàs non valerēt lrǣ, & sic soluit hic q̄stio illa quæ ponebatur. inf. de præben. cum teneamur. Sed aduerte quod dicit in principio, si aliquo proponente se nullū beneficium ecclesiasticum assecutū si ita quis modicum habens beneficiū significet Papę sine dubio mētitur, & ideo nullum commodum debet habere de litteris. supra eo. super litteris: quia in fraudem tacet modicum beneficium. Sed si aliquis diceret ita domino Papæ, supplicat sanctitati uestræ talis pauꝑ clericus, ut in tali ecclesia beneficium ei conferre digne mini, nunquid ualent tales litteræ, quia tacuit de modico beneficio, & tamen uerum dixit, quia pauper est in ueritate. Ista forma non uidetur contradicere huic decre. quia non dicit se habere uel non habere beneficium. Dici potest adhuc, quod non ualent, quia semper videtur tacere in fraudem beneficium, licet modicum, ut citius litteras obtineat simpliciter se pauperem clericum appellando: quia per hoc intelligit Papa quod nullum habeat beneficium. † Quidam dicunt quod bene ualent: quia non dicit se nullum, sed pauper beneficium habere, infra de præbend. dilectus filius G. & bene dicunt quod non est necesse quòd de modico teneatur facere mentionem supra eod. postulasti.

Et inf. de sen. Apostolicæ de ... sup. in ... proœmio in ... glos. & ... Ita alia ... plu, qbus ... curam⁹ ... modico ... elegit Ar... de præb. ... 10 petest.

in prin. li. 6. adde. l. 1. in fi. ff. de vent. inspic. & l. si quis conduxerit. & l. habitatores. ff. loca.

† Ab hoc loco vsq; in finem in antiquis exemplarib. ita habet post uerbum, beneficium, arg. cō tra sup. e. postulasti. & s̄. de præb. dilectus fili⁹ G.

[Glo. seq. ponit nouem conditiones subintellectas in litteris beneficialibus. & ponit versus.]

c ¶ De hoc mentionem.] nota ergo quòd qui habet modicum beneficium, nihilominus tenetur inde facere mentionem, & multæ conditiones aliæ subintelliguntur sine quibus litteræ non ualent, si est clericus. infra de transact. ex litteris. Item si non habet aliud beneficium. supra eo. cum adeo. Item si vult residere in ecclesia. infra de cleric. non resid. relatum. Item si est dignus. supra eodem. cum adeo. & infra de elect. causam quæ. Item si ecclesia tot potest sufficere: infra de institutio. cap. 1. & cap. auctoritate. & de uita & honest. clericor. quoniam. & supra de constitu. cum M. Ferrarien. Item si de terra illa est oriundus. 71. distin. inf. hortamur. & C. de episc. & cler. in ecclesijs. & infra de cleric. peregrin. te nobis. Si habet perpetuam uicariam, quę sufficit sibi supra eod. post ulasti. Item si ad mandatum Papæ alius sit receptus. supra e. tribus proximis. cap. Vel si quam aliam iustam habeat excusationem. supra eodem si quando. unde potes notare uersus. Clericus, indigena, dignus, pauper residensque: Redditus, ut pateant, scriptis sunt ista necesse.

QVia nonnulli diuersis.] Septem species fraudis ponuntur in hac decre. quarum tres committuntur in impetrando, & quattuor in abutendo, pena uero communis est omnibus, uidelicet, priuatur commodo litterarum, & condemnatur in expensis, & hoc sufficit pro summario & diuisione secundum Io. Andr.

Prima glossa ponit factā speciem.

a ¶ Sub

cunq; obtentas sub noĩe [a] suo litteras, alijs eiusdem noĩs [b] tradũt, qui quos volunt, fatigãt indebite per easdẽ, & qui eas tali modo recipiunt, quiq; illos, contra quos nihil habent qõnis [c] faciunt in iudiciũ euocari, aut litteras ipsas ad futuras trahunt cõtrouersias, [d] quæ nondũ fuerant tempore impetrationis exortæ, seu quemquã super vno negotio, [e] vel ẽt malitiose super pluribus personalibus actionib. [f] q̃ sub uno iudice possent tractari commodius per varias litteras [g] coram diuersis iudicibus trahunt: ut laboribus fatigatus aduersarius & sumptibus, vel compellatur componere, vel cedere iuri suo: aut reus actorem eodem tempore ad diuersa loca. [h] vel indeterminate [i] ad villã, quæ cõe cum plurib. eiusdem prouinciæ villis hẽt vocabulum: citari procurat: ut dum non comparuerit, excõicetur quasi contumax, & sic eũ a sua intentione repellat: earundem litterarum commodo careãt, † & aduersarijs

a ¶ Sub nomine suo.] sex uitia in hoc capitulo reprehenduntur. Primo reprehendunt illi, qui litteras suo noĩe impetratas alijs eiusdem nominis tradunt, & qui eas tali modo recipiunt. Item & illi qui trahunt ad iudicium illos contra quos nil habent qõnis. Et qui litteras ad futura extendunt negotia, quæ nondũ erant tpe impetrati rescripti exorta. Item qui sup uno negotio trahunt reũ ad diuersos iudices, uel ẽt trahunt reum super pluribus personalibus actionib. coram diuersis delegatis, quæ sub uno iudice cõmodius tractarentur. 1 Itẽ & reus qui eodem tempore trahit actorem ad diuersa loca. uel indeterminate ad villã, q̃ habet cõe nomen cũ plurib. uillis. omnes istæ personæ quę malitiam istã exercent, carere debent cõmodo litterarum, & in expẽsis sunt puniendæ & hoc dicit decr.

1 Tex. est in l. 1. C. si contra ius, uel util. publ. & ibi Bal. idem in l. 1. C. qñ li. prin. da. et in c. dispendia. eo. tit. li. 6.

b ¶ Eiusdem nominis.] Tali malitiæ obuiandũ est, & põt de facili obuiari vt proprium nomen cũ cognomine in litteris apponatur, & huiusmodi generalitas nominis remoueatur, ita ꝙ de persona contenta in litteris constet. arg. ff. si cer. pe. certum. Et tam isti qui litteras tradunt, qui modo tali recipiunt eo. reatu criminis inuoluuntur simile. inf de rest. spol. sæpe. contingit. & inf. de alie. iu. mut. causa fact. c. 1. & 2. & ꝟ. de iud. quia V.

Nomen & cognomẽ in litteris est exprimẽdũ.

c ¶ Quæstionis.] & isti quidem recte puniuntur, qui calumniose trahunt alios ad iudicium: quia debent expelli, & in expensis condemnari. ꝟ. de pœn. calumniã. & ff. de iud. eum quem temere. ꝟ. de dolo & contu. c. actor. in decr. noua. Innoc. iiij. [lib. 6.]

Pena calumniose trahentiũ alios ad iudicium.

Glo. seq. obijcit, secundo coadiuuat textum per sex rationes.

d ¶ Ad futuras trahunt controuersias.] sed uidetur ꝙ hoc quidem fieri possit: quia rei quæ nondum est, potest constitui seruitus, ff. de ser. vrb. præd. si seruitus. §. futuro ædificio. ff. si ser. ven. l. vlt. ff. de ser. rust. pręd. labeo. Sed contra, res quæ nondum est, accusari non põt. ꝟ. de desp. impu. ad dissoluendum. & id de quo agendũ est, primo in rerum natura debet esse. ff. de iur. codic. quidam referunt. §. j. & collegio quod nondum est, nõ datur priuilegium. ꝟ. de eccle. ædif. ad audientiam 2. & prædio quod nondum est, &c. ff. communia præd. l. 1. nec põt dici uerum quod nunquam fuit. de pęn. d. 2. in fi. præterea decretũ ipso iure nullũ est, quod est datum de ea re quæ adhuc in controuersia non est. ff. quod cuiusque uniuer. no. Item eorum. §. si decuriones. Ergo recte dicit, ꝙ rescripta ad futura negotia non trahuntur. 2. quod verum est per iura prædicta in contrarium signata. & arg. bonum. ff. de aur. & arg. leg. l. si ita.

Rescripta ad futuras lites nõ trahunt.

2 Tex. est in l. 2. & ibi Bald. & in l. falso. in gl. j. & ibi Cy. & Pet. C. de diuersis rescr. idẽ in l. 1. C. qñ lib. pri. ad.

ADDITIO. Hac demonstratione vestem meam, argentum meum, seruos meos, præsens, non futurum tempus ostenditur. Ioan. And.

e ¶ Super uno negotio.] Hoc planum est: quia debet commodo carere utriusque rescripti supra eodem ex tenore. & in expensis puniri: ut hic in fi. dicit. immo videtur quod debeat causam perdere sicut ille qui perit seruum in diuersis iudicijs, perdit causam. C. de asser. toll. 1. §. vltimo, quia ubi cępit iudicium ibi debet finiri. inf. de foro comp. ea. proposuisti. & ff. de iud. l. ubi.

f ¶ Personalibus actionibus.] Et in hoc obuiandum est eorum malitijs: quia malitijs hominum non est indulgendum. supra eodem, sedes, ff. de rei uend. in fundo. Et malitia satis apparet, si illum quem pro talibus actionibus commodius potest trahere coram vno, trahit illum ad diuersos iudices: quia quasi vnũ negotium est, & per inde habetur ac si su per eodem negotio traheret illum ad diuersos iudices; immo uidetur quòd omnes illas personales actiones possit proponere in eodem libello. C. de anna. except. l. vlt. sed etiam processus per tales litteras habitus non ualet: ut in decr. Inno. iiij. c. dispendia. eod. tit. libro 6.] secus in realibus, ut not. in d. c. dispendia.

[Gl. seq. arguit cõtrarium, & soluit.]

† Adde g[...] realiter [...] act[...]bus q[...] infirmẽt [...] scriptum, [...] & .b D[...] ctores, C[...] cõtra ius v[...] util. publ.

g ¶ Per uarias litteras.] secus si coram ordinario: qa si pro vna personali actione conueniatur coram delegato, pro alia personali poterit conueniri coram ordinario, ut uidetur. Alij contrarium dicunt. Sed si coram pluribus ordinarijs quis trahatur, idem credo quod in delegatis. Et idem uidetur si corã delegato & ordinario trahatur: quia eadem causa uidetur.

[Gl. seq. arguit contrarium & soluit.]

h ¶ Ad diuersa loca.] per hoc q̃d dr̃, ad diuersa loca, videtur quod possit reus trahere actorem ad vnum locum certum & determinatum, quod videtur hic innui, & quòd possit, habes supra eo. pastoralis 2. resp. & infra de offi. deleg. prudentiam. §. vlt. Sed contra C. de sen. & interlo. omn. iu. authen. & consequẽter. ubi dicitur quod reus actorem ad iudicem alium trahere non debet, sed coram eod. nisi tunc demum lite finita. Respon. quod reus bene potest trahere actorem ad iudicem alium pendente priori iudicio: ut dicunt iura prædicta: & hoc idẽ innuitur dum dicit, ad loca diuersa, 3 quasi ad vnum non prohiberetur, sed actor habet exceptionem, ne reconueniatur à reo coram alio iudice, nisi lite finita. & nisi admittatur talis exceptio tenebit appellatio, si interponatur per auth. prædictam. & ita per exceptionem suspenduntur litteræ rei vsq; ad litem finitam: & si non excipiatur, bene potest procedere contra illum actorem. Dic super hoc ut dicit illa decre. Inno. iiij. inf. eo. tit. dispendia. [lib. 6.] & inf. de mu. pe. c. 2.

3 Alios i[...] tellectus h[...] ius decre[...] lis uide h[...] per Docto[...]

i ¶ Vel indeterminate.] quod esse non debet: quia certus locus prouidendus est, aliàs intelligeretur de illo loco ubi iudicare consueuit. ff. de iudi. si locus. ff. de arbitr. si cum dies. §. si arbiter. argumen. C. quomo. & quando iud. sen. pro. de l. si ut proponis. generalitas enim parit obscuritatem, ff. de iure fisc. ita fidei. quia deliberare non potest. infra de appellatio. significantibus. & nimia generalitas reprobatur. Infra de dolo & contuma. ex litteris. & perinde est ac si nullum locum statuisset. argumen. ff. de interro actio. de ætate. §. nihil. & uagari non licet cum alterius damno. ff. de iniur. prætor edixit: & in tali casu teneret appellatio, sicut ibi, & infra de appellatio. signifi-

gnificantibus.& inf.de li.obl.c.ult. & ubi aliquo loco nominis eiusdem haberet habitationē,& non in alijs tunc debet intelligi de illo loco, ubi quãque habitat.

[Glo.seq.alle.tres concor.quærit obijciendo. ponit opin.soluit,solutioni opponit & respondet.]

a ¶ Expensis ac dam nis.] Et merito debet istorum malitia puniri in expensis & damnis alteri parti supra eo.c. ceterum. & inf.de do. & cõtu. ex litteris. ĩ.de appel latio.ut debitus. Sed quis puniet eos, cum isti nõ habeant iurisdictionē,& non possunt illos punire? Ordinarius non põt illos punire; quia in hoc nullã habet iurisdictionem. quidã dicunt ꝙ ordinarius illos punire debet. Mihi videtur ꝙ isti ijdem iudices pœnam istam debent imponere super expẽsis & damnis; in hoc saltē habent iurisdictionem, ut de precum ueritate cognoscant & pœnam imponãt, ut hic uidetur, quod eodem modo intelligitur s̃.eo. ceterum. ubi est arg. ꝙ secundi iudices debẽt hãc pœnam imponere. ad hoc est op.arg. su. eo. sup litteris in fi. & ĩ.de appellatio.ut debitus. 1 & si hoc non fecerint iudices,dũmodo petitum fuerit ab eis.de sua substantia,illud detrimentũ restituere compellũtur.C.de iud.sancimus, & poterũt isti iudices conueniri coram ordinario,uel delegato condictione ex illa l.sancimus. Sed ꝙ isti iudices quibus huiusmodi litteræ diriguntur non possint,videtur per decre.prædictã ex litteris.ĩ.de do.& cont. ubi primi iudices condemnant,& non secundi.Sed illud ideo fuit, quia coram primis iudicibus obijciebat de secundis litteris ab altera parte impetratis, non facientibus expressam de prioribus mentionem. vnde primi iudices consuluerunt Papam,quid iuris esset,& respondet prout patet in littera, s. ꝙ ipsi primi iudices condemnent partem alteram in expensis propter dolum suũ aliàs secundi deberent imponere pœnam illam,si corã ipsis fuisset exceptum de primis, & remittere partes ad primos, ut sic illi iudices pœnam istam imponant coram quibus excipitur: uel quia in litteris secundis continetur ꝙ primi hoc faciant: aliàs secundi debent condemnare:quia si diceretur quod isti iudices quibus litteræ huiusmodi diriguntur.hoc facere non possent: per hoc lites ex litibus orirentur:quia pro eisdem expensis oporteret eos iterum litigare: unde tutius est & melius quod hoc faciant, ut per hoc malitijs istorũ per pœnam huiusmodi obuietur.

† Lib.1.epistola 64. ad Felicem episcopum Messanensem.& c.1.eo.tit.in 1.compil.

† Honorius iij. archidiaconis & cap. Laudunen.

1 Et patet hoc in cõcilio Viennen. tit. abbates. & quod hic uocat dãna, ibi uocat interesse. Ioã. And.

in moderatis expensis ac damnis a quę propter hoc eos pertulisse constiterit, condemnetur.

TITVLVS IIII.

De consuetudine.

¶Gregorius in registro. †

¶*Cõsuetudo inferens grauamen ecclesijs, debet iudicis officio tolli. h.d.secundum intellectum magis singularem.*

CAP. I.

Consuetudines[b] q̃ ecclesijs grauamen inducere cognoscuntur,nostra nos decet considerationem remittere.

¶Inno. † iij. Archiepiscopo,& capitulo Lugdun.

¶*Ex consuetudine potest introduci actus siue solennitas per quam sine apprehensione reali transfertur possessio rei absentis. h.d. & est casus singularis secundum Abb. Sic.*

CAP. II.

Ex † litteris:& ĩ.Si vero q̃s possessiones aliquas claustris,vel alijs religiosis [c] locis in bona valetudine vel vltima volũtate,pro suorũ vult† remedio peccatorũ conferre, hanc cõferendi formã esse ꝓponitis,ꝙ ĩ huiusmodi donationib. modicum terræ consueuit in manu accipere, vel in extremitate pallij†quod manu p̃lati ecclesiæ sustinetur: aut super altare ponendum sub testimonio videntium & audientium sub dicta forma,quę scotatio vulgariter appellatur: & inf. [d]

Consuetudines.] Consuetudo inferens grauamen ecclesijs uel eis onerosa non tenet. h. d. secundum communem intellectum. Et non diuiditur. Abb.Siculus.

b ¶ Consuetudines.] Hoc capitulum intelligitur de onerosa consuetudine, & quæ multum lædit: & est radicitus extirpanda.8. d.malo.& 12.q.2. bonæ rei. & 21. distin. omnia. nam consuetudo debet esse rationabilis, & non cõtra utilitatem ecclesiæ.inf.de ijs quæ fi. a maior.par. ca. cum in cunctis.& ĩ.de regu.iur. eum cã. & ĩ. eo.ad audientiam. ĩ. eo. cum uenerabilis. Quando autem consuetudo præualeat iuri,& quando non, dicetur.inf. eo.c.ult.

Ex litteris] Valet consuetudo per quam ecclesia acquirit dominium & possessionem rei sine solennitate legali. Io. Andr. Diuiditur in duas partes. nam in prima ponitur consuetudo. In secunda ibi, Discretioni, responsio, siue mandatum.

CASVS. Talis erat cõsuetudo in Dacia, ꝙ si aliquis in sanitate seu in vltima uoluntate vellet pro remedio peccatorum suorum conferre locis relegiosis aliquas possessiones, accipiebat modicum terrę in extremitate pallij, quod palliũ manu prælati sustinetur, & ponitur super altare sub testimonio videntium. huiusmodi donatio vulgariter dicitur, scotatio. Quidam malitiose nitebantur huiusmodi donationes infringere, pro eo ꝙ solennitas testimoniorum in huiusmodi vltimis voluntatibus non seruabatur. Significatum fuit hoc dño Papæ:unde mãdat ꝙ huiusmodi donationes, quæ prætextu cõsuetudinis talis conferuntur locis religiosis, vel etiam sunt collatæ;faciãt inuiolabiliter obseruari. quia huiusmodi signum, quod scotatio dicitur, non est solum argumentum donationis factæ, sed etiam traditę possessionis. Not. consuetudinem seruandam esse in donationibus in vltima voluntate factis locis religiosis. Item not. ꝙ possessio transfertur per alium actum, quàm ꝑ traditionem ipsius rei translatæ.

c ¶ Religiosis.] ijs enim quæ religiosis locis relinquuntur, non requiritur solennitas testamentorum. inf.de test.cũ esses.& c.seq.secũdum canonicam æquitatem,& fauorem religionis.

ADDITIO. Vnde etiam legatum factum ecclesiæ crescit per inficiationem.insti.de pœna temere lit. circa princ.Ioann.And.

d ¶ Et infra.] sub isto.inf. continetur,ꝙ quidam cauillosi dicebant, quod huiusmodi donatio non valebat, quia solennitas testamenti non obseruabatur, eo ꝙ secundum leges testamentum debet fieri septem aut quinque testibus adhibitis, alias nõ ualet.ut inf.de testam. cum esses. & c.relatum. super hoc Papa respondet, discretioni vestræ,&c.

De qua consuetudine fit hoc caput accipiendum.

† Cap.1. eo. tit.in 3.cõp.

† velit.

† In quibusdam recentioribus ita: sed male vel in extremitate pallij manu Prelati ecclesiæ &c.

† Hæc glos. non inuenit in uetustis codicibus.

Cõtinuatio.

DE CONSVETVDINE.

¶Continuatur: Quia visum est s̃.de iure scripto. quod consistit in constitutionibus,& in rescriptis; merito subijcitur de iure non scripto, quod consistit in consuetudinibus. Abb.Sic.

a ¶ Consue-

a ¶Consuetudinis.] prædictæ, quæ laudabilis est, unde est seruanda. ℑ. de simo. ad apostolicam. ex quo ęque puniri debet transgressor laudabilis consuetudinis, sicut transgressor legis. 11. dist. in his huiusmodi donatio valeret si consuetudo super hoc non esset.

qui præsentes erant sapientibus & insipientibus, quæritur quid iuris, & quod illi uel aliquis eorum dictauerit de consilio præsentium, pro sententia habeatur. peruenit hoc ad notitiam Papæ, scribit Papa episcopo Picta. dicens quod talis consuetudo obuiat canonicis institutis, & ideo nullius debet esse momenti: quia sententia à non suo iudice lata non tenet. Vnde mandat eidem episcopo, vt in causis subditorum suorum, postquam sibi de meritis ipsarum constiterit, sententiam proferat, sicut postulat ratio iuris, præmissa consuetudine non obstante. Nota. quòd consuetudo contra canones introducta, & non rationabilis non valet. Item sententia a non suo iudice lata non tenet.

¶Discretioni vestrę mandamus, quatenus donationes eorum, quæ sub ob 10 tentu cõsuetudinis[a] claustris, ecclesijs, vel quibuslibet locis religiosis pie conferuntur, uel etiam sunt collata, faciatis irreuocabiliter obseruari: cũ huiusmodi signum[b], ꝙ 20 scotatio dicitur, non tam factæ donationis, quam traditę possessionis sit euidens argumentum.

¶Idem epõ Pictauiensi. †

¶ *Non valet consuetudo vt in causis ecclesiasticis dictum populi pro sententia teneatur.* 30

CAP. III.

AD† nostram audientiam noueris peruenisse, quod in tua dięcesi etiam in causis ecclesiasticis consuetudo minus ra 40 tionabilis habeatur, qđ cum aliqua causa tractatur ibidem, & allegationibus & querelis vtriusque partis auditis, a præsentibus litteratis, & illiteratis, sapientibus, & insipientibus[c] quid iuris 10 sit quæritur[d]: & ꝙ illi dictauerint vel aliquis eorum præsentium consilio requisito, pro sñia teneat̃.

¶Nos igitur attendentes ꝙ consuetudo, quæ canonicis[e] obuiat institutis, nullius debeat esse mo- 20 mẽti †, cũ sñia a non suo iudice[f] lata, nullã obtineat firmitatẽ: ut in causis ecclesiasticis subiectorũ tuorũ, postquã tibi de meritis earum cõstiterit, sententiã proferre valeas, sicut ordo postulat ratio- 30 nis, auctoritate tibi præsentium, (præmissa consuetudine non obstante) concedimus † facultatẽ.

¶Idem L. vicario nostro apud Constantinopolim constituto. 40

¶ *Consuetudo non potest opare, ut clericus non episcopus possit exercere ea, quæ sunt reseruata ordini episcopali, & est casus notabilis. Abb. Sic.*

[Glo. seq. ponit quattuor similia. secundo ponit 5. modos quibus possessio rei sine ipsius apprehensione trãsfertur; & ponit de eis uersus.]

b ¶Signum. Sic annulus signum est inuestituræ. infra de ijs quæ fiũt a maiori par. cap. ex ore. Et inuestitura est signum traditæ possessionis. 1 infra de donat. per tuas. Item annulus est signum matrimonij. infra de præsumpt. illud. & 30. q. 5. feminæ. 2 Sic etiam restitutio instrumentorum est signum renunciationis. inf. de renunc. sane. & infra de pac. cum pridem. & C. quæ res pigno. obli. poss. l. 2. & melius. ff. de pact. l. Labeo. secus est si restituat pignus. ff. eo. tit. l. postquam. Sic etiã res non apprehenditur, & tamen possessio trãsfertur, ut per claues. ff. de contrahen. empt. clauibus. Item per instrumentum fit donatio. C. de dona. l. 1. Visu etiã transfertur possessio. ff. de acquir. possess. quod meo. §. si uenditorem. Item si rem meam penes te depositam tibi vendidi. Institu. de re. di. §. interdum. Item 50 cum quis etiam rem suam vult possidere nomine alterius. ff. de rei vendic. quædam. Nec etiam semper in acquirenda possessione necessarius est actus cotporalis: unde sufficit affectus aliquo actu interueniente. ff. de acquir. poss. l. 1. §. antepen. & hic, licet lex dicat quòd possessio acquiritur corpore & animo, non altero tm̃. eod. tit. licet ita ꝙ rei apprehensio per se, vel per alterum sit necessaria, ff. de acq. poss. quemadmodum. & l. qui uniuersas. Hoc tamen scias, ꝙ licet ecclesia non apprehendat possessionem rei sibi collatæ, dominium 60 tamen nihilominus adipiscitur: quod non est priuato. C. de rei ven. seruum. C. de sacrosan. eccle. ut inter diuinum. Vnde versus.

Visu siue rei mutuata venditione
Clauibus, & chartis mea si conduco scienter:
Quamuis non aliter detur possessio, transit.

AD nostram audientiam.] Non ualet consuetudo, vt sententia a non suo iudice lata teneat. Ioann. An. communis diuisio. secunda ibi, Nos igitur. Abb. Siculus.

CASVS. In diœce. Picta. talis erat consuetudo etiam in causis ecclesiasticis, ꝙ cum aliqua causa tractabatur ibidem, auditis allegationibus vtriusq; partis ab ijs

c ¶Insipientibus.] id est, minus sapientibus. Nec istud est inconueniens, quia quandoque reuelatur minori, quod maior nescit. C. de off. rect. prouin. l. potiores. & 95. dist. esto subiecta. in fi. & 24. q. 3. si habes. Bern.

[Glo. sequens recitetur per obiectionem.]

d ¶Quæritur] Non prohibetur hic quin a pluribus requirat̃, quia facilius inuenitur quod a pluribus & sapientibus quæritur. 20. dist. de quibus. C. de fideic. l. vlt. ad fi. quoniam illiterati quandoq; habẽt 50 causarum peritiam. C. de iu. certi iuris. & in auth. de iud. §. quia vero. coll. 6. sed hoc solum reprobatur qđ eorum responsum pro sententia teneatur, cum alias sententia à non suo iudice lata sit nulla. C. si à non cõpe. iu. l. vlt. & infra de iu. c. at si clerici.

e ¶Canonicis.] & sic non ualet consuetudo contra canonicam constitutionẽ inf. de offi. archi. eum. satis. inf. de re iud. cum causa. & quæ grauamen inducit. su. eo. c. 1. Arg. contra inf. đ cau. poss. cum ecclesia Sutrina. & ff. de admi. tut. sine hærede. §. pe. Ista contrarietas ex- 60 pedietur. inf. e. pen. & vlt.

[Gl. seq. alle. 5. cõcor. ponit duas casus exceptos: & secundum moderatur.]

f ¶Iudice.] sic 2. q. 1. in primis. inf. de iud. at si clerici. infra de paro. nullus: & C. si à non cõpe. iudi. l. 2. & 3. Et hoc verum est nisi in causa reconuentionis: vt 3. q. 8. accusatores. §. cuius in agendo. Vel nisi ex certa sciẽtia aliquis consentiat in iudicem non suum. ff. de iur. om. iudi. si per errorem. & ff. de iudi. l. 2. vel nisi vocatus venire cõtemnat. inf. đ appel. si duobus. Sed hoc non habet locum in clericis, qui non possunt in aliũ iudicem consentire sine licentia sui prælati, vel iudicis inf. de foro cõpe. si diligenti. & c. significasti. 3 vbi de hoc dicitur.

1 Vide Ioannem And. in ca. transmissam, de electione.

† Parisien.

2 Vide l. si. concubina. & ibidem glossam. ff. de concub.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp.

† Tex. e[…] l. 2. in gl[…] gna. & […] Cyn. C. […] sit lon. […] suet. & […] nemo […] no. in gl[…] poralis […] reg. iur.

† Aliàs […] concedi[…] liberam […] cultatem

3 Facit te[…] in auth. c[…] sa. & ibi Ba[…] C. de sacro[…] eccl. & in a[…] then. statu[…] mus. C. […] epi. & cle. […] in §. cleric[…] de pac. te[…] coll. 9.

Quan.

QVanto.]Non valet consuetudo permittens presbyteris vt chrisment. Et sunt duæ partes. In prima ponitur præsumptuosa consuetudo. In secunda ipsius reprobatio, ibi, Discretioni. Abb. Sic.

CASVS. Quidam sacerdotes apud Constantinopolim cōferebāt sacramentum confirmationis chrismādo in frōte baptizatos: ꝙ à tempore Apostolorū soli epi conferebant per manus impositionem, sed ipsi ad suam excusationem solam consuetudinem allegabāt. Vnde mandat Papa Vicario suo apud Cōstantinopolim constituto, vt omnibus presbyteris suis districte prohibeat, ne de cetero talia sacramenta conferre præsumant, quia licet non sint à fidelibus contemnenda: tamen tutius est ea dimittere sine periculo ex necessitate quę legem non habet, q̄ ea recipere ab ijs q̄ ferre non possunt: quia vmbra quædā ostenditur in opere, veritas autem in effectu nō subest. No. ꝙ consuetudo non excusat aliquem in delictis. Item nihil confertur à sacerdotibus si chrismāt in frōte baptizatos, & ita pro non dato habetur, quod datur ab illo qui dare non potest de iure. Bernar.

† Ca. 3. in 3. collectio. eo. titu.

CAP. IV.

QVanto † de benignitate: & infra. ¶ Peruenit ad audientiam nostram, ꝙ quidam simplices sacerdotes apud Constantinopolim ea sacra præsumunt fidelib. exhibere, q̄ ab Apostolorū tpe fuerunt solis pontificibus reseruata, [a] vt est sacramentū confirmationis, ꝙ chrismando renatos, soli debent episcopi per manus impositionem conferre: ad excusandas [b] excusationes in peccatis, solam consuetudinem [c] prætendentes; & infra. ¶ Disc. tuæ mandamus, quatenus omnibus presbyteris districte prohibeas, ne talia de cetero sua temeritate pręsumant, quæ licet non sint à fidelibus contemnenda: tutius tamen est ea sine periculo ex necessitate [d] (quæ legē non habet †) omittere, [e] quàm vt ab his, quibus ea conferre non licet, ex temeritate (quæ lege damnatur) non sine graui periculo inaniter conferātur; cum vmbra quædam ostēdatur in opere, veritas autem non subeat in effectu.

† Facit text. in l. unica. ff. de consue. & in l. non solum. §. fin. ff. de excus. tut.

¶ Idem decano & capitulo Cęnomanensi.

¶ *Non valet consuetudo per quam interdicti sententia violatur.*

CAP. V.

CVm † inter vos ex vna parte, & canonicos sancti Petri de curia ex altera, super eo quòd dicti canonici generale interdictum, [f] ab episco-

† Ca. 4. e. tit. in 3. compil.

[Gl. seq. alleg tres concor. secundo signat successiue duo contraria, & soluit. tertio quærit, alleg. ponit opin. & soluit.]

a ¶ Reseruata.] de consecr. dist in. 5. manus. & c. de his. 68. dist. quamuis chorepi. arg. contra. 45. dist. peruenit. vbi presbyteri chrismabant in fronte. sed illud ad tempus Grego. concessit propter scandalum de speciali indulgentia, & isti sacerdotes nihil conferebant, vt dicit in fin. quia hoc ex delegatione Papæ non faciebant, & ideo pro non dato habetur, quod ab illo donatur qui de iure donare nō potest. inf. de iure patronatus, quod autem consulis in fi. & 1. q. 7. Daibertum. & C. de leg. non dubium. arg. contra. infr. de sac non iter. pastoralis. Sed ibi collatum fuit sacramentū ab eo qui potuit, sed mandatur solummodo suppleri quod fuerat pretermissum Sed nunquid Papa posset hoc delegare sacerdotibus? Vī ꝙ sic, per illud capitulum, peruenit, aliàs Greg. decepisset eos. Sed si Papa prohiberet sacerdotem chrismare, post prohibitionē suam nihil conferret. si postea chrismaret, Epi vero, licet ipsi possint chrismare, nō possunt alias inferioribus demandare, qui hoc ex officio facere nō possunt: sed alij episcopi vel archiepiscopi, possunt hoc facere in dięce. alterius episcopi de ipsius licentia. Episcopi enim ea quæ sunt iurisdictionis, vt puta iudicare, excommunicare, & similia, committere possunt alijs etiam non habentibus iurisdictionem, ea vero quæ sunt ordinis episcopalis, & auctoritatis, non possunt demandare, aut ēt delegare alijs qui sunt inferioris grades. inf. de cōs. eccl. vel alt. aqua. arg. huius decret. vī ꝙ Papa non possit hoc delegare simplici sacerdoti: sed Papa non subijcitur legibus. ff. de legib. l. princeps. 9. q. 3. cuncta. vnde potest committere simplici sacerdoti, vt in d. c. peruenit.

† Ordinarius inhibistet sacramēti confirmationis episcopus est Conc. Tridē. sessio. 7. de cōfirmatione canon. 3.

b Ad excusandas.] 16. q. 1. c. prædicator.

c ¶ Cōsuetudinem.] & male. vnde dixit Martinus Zamorensis.

Composito lacte fętēti quæso cibate:

Qui putat exclusum crimē per temporis vsum. & hoc verū est vbi consuetudo non est pręscriptibilis, inf. de sim. ca. non satis. & infr. de eo qui dux. ī ma. quam pol. per adul. ca. cum haberet. 32. q. 7. flagitia. & non debet esse melior cō ditio furis propter furti cōtinuationē. ff. de fur. l. inficiādo. §. infans.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

d ¶ Ex necessitate.] In hoc fuit necessitas: quia cū ciuitas Cōstantinopolitana capta esset à Venetis, & alijs Latinis, pauci episcopi & p̄sbyteri Latini erant ibi qui hoc facerēt: & ideo isti sacerdotes hoc faciebant, & Græci non chrismabant in fronte, & in multis alijs discordabant à Romana ecclesia, à cuius obedientia se subtraxerant. inf. de maio. & obed. c. inter quattuor. & inf. de bap. & eius effectu. c. licet Græcos.

[Gl. seq. recitatur per obiectionem.

e ¶ Omittere. sic enim de corpore Christi fieri debet. 24. q. 1. cæpit. sed in baptismo quod est ianua omnium sacramentorum, secus est; melius est enim ab hęretico [1] illud recipere, quàm sine illo decedere, dum tamen in forma ecclesiæ conferatur. 24. qu. 1. si quem forte. & supra de sum. Trin. & fi. Cat. c. 1. in fi.

1 Ab hæreticis enim in forma ecclesiæ conferri potest. concili. Tridenti. sessio. 7. de baptismo. canone. 4.

CVm inter.] Diuiditur in tres partes. in prima ponitur querela. In secunda exceptio: ibi, Procurator. In tertia sententia: ibi, Nos igitur.

CASVS. Canonici sancti Petri de curia habent ex priuilegio ut tempore interdicti possint celebrare diuina, occasione huius priuilegij tempore interdicti positi in ciuitate Cœnomañ. celebrant diuina pulsatis campanis, & alta voce ac si nullum esset interdictum. Vnde orta est contentio inter ipsos & canonicos Cœnomañ. sed canonici S. Petri allegabant quòd ecclesia sua erat libera & exempta, & tempore generalis interdicti de consuetudine celebrabant diuina, pulsatis cāpanis, interdictis & excommunicatis exclusis. Papa considerans quòd ex tali consuetudine, si qua foret, frangeretur neruus ecclesiasticæ disciplinæ: decernit illam consuetudinem de cetero non seruandam. Not. consuetudinem non ualere, quæ est contra statutum &, disciplinam ecclesiæ.

f ¶ Interdictum.] quod dicatur generale interdictum, habetur de uerbor. significatio. cap. cum in partibus.

[Gloss.

[Glo.seq.dat duas concord.inducit duo similia.item exquisite duo alia subiungit. allegat. 5. iura in contrarium, & soluit.]

1 Innuit φ aliud sit pscriptio aliud sit consuetudo. de hoc in fr.ca.ult. Io. And.

a ¶ De consuetudine.] Not.φ nec præscriptio nec consuetudo 1 prodest in hoc casu. vt hic dicit. & est simile inf.de elec.c.cũ causam. & inf.eod.cum venerabilis. nec contra obedientiam, vt 18.qu.2.abbatibus. & infr.de præscrip. c.cum nõ liceat. nec cõtra procurationẽ, quæ ratione visitationis debetur. infr. de præscr.ca.cum ex officij. sicut nec valet trãsactio in hoc casu, & in hmõi spiritualib. inf.de transac.c.preterea. nec pmutatio rei spiritualis põt fieri cũ tẽporali. inf. de re.pmu. c.exhibita. arg.contra inf.de priuil.ca. cum olim 2. & infr. de capel. monac.ca. dilect⁹. & inf.de cẽ. ca.sopitæ. & infr. de psc.c.de quarta. & c. auditis. nõ sũt cõtraria: ibi nõ præscribit contra obediẽtiam, nisi tãto tpe fuisset sub dominio Papæ, vel alterius ecclesię, φ tunc nõ dicuntur præscribere, sed potius prescribi. & preterea illa, de quarta, & illa, auditis. nihil dicunt de obedientia, sed in alijs articulis, & casibus loquuntur. Et sic patet quòd vbicunque fit aliquid cõtra ecclesiasticam disciplinam siue neruum ecclesiæ, non habet locum prescriptio.

Præscriptio nõ habet locum, quotiescunq; fit aliquid contra ecclesiasticã disciplinã.

po vestro, vel à vobis in ciuitate Cenomañ. positum non seruabãt, quæstio verteretur: † & infra. ¶ Procurator vero ipsorum proposuit, quod ipsa ecclesia sancti Petri à sui fundatione libere extitit, & exempta; & de consuetudine, in generali etiam interdicto licitum erat eis, pulsatis cãpanis, alta voce (interdictis & excõmunicatis exclusis) diuina officia celebrare. ¶ Nos igitur cognito, quòd ex tali consuetudine, si qua foret, disrumperetur neruus ecclesiasticæ disciplinæ, ipsam de cõsensu fratrum nostrorum duximus irritandam.

¶ Idẽ episcopo Heliensi.

¶ *In attribuendis officijs nouæ dignitati, seruatur cõsuetudo vicinarum ciuitatum; quæ si diuersa fuerit; seruabitur magis rationabilis, & alijs non præiudicans.*

CAP. VI.

Cvm † olim Londonensis episcopus nostris auribus intimasset, quòd in sua ecclesia proposuerat statuere b præcẽtorem, nos eius precibus inclinati ei licentiam concessimus, c præcentorem huiusmodi ordinandi: dummodo in conferendis sibi redditib. nulli inferretur præiudicium; d statuentes vt præcentor taliter institutus, in sessionibus, e processionibus, & alijs illam haberet in London. ecclesia dignitatem, quam habẽt alij præcentores in alijs ecclesijs Anglicanis: & infra. ¶ Quocirca mandamus, quatenus si secundũ diuersas cõsuetudines locorũ, diuersas hr̃e noueris præcentores in Anglicanis f ecclesijs

† Cap. 5. [...]ti. in 3. compilat.

Cvm olim] Diuiditur in duas partes. In prima ponitur consultatio. In secunda: ibi, Quocirca, respõsio. CASVS. Episcopus London. pet'jt à dño Papa licentiam vt posset in terra sua constituere præcentorem. Papa sibi petitam licentiam concessit, dummodo in conferendis sibi redditibus nulli faceret præiudicium, ita quòd præcẽtor ille in sessionibus, processionib. & alijs, illam haberet dignitatem in illa ecclesia Londoñ. quã habent alij præcentores in alijs ecclesijs Anglicanis; & sic eps constituit præcentorem. precentor ille taliter institutus occasione litterarum dñi Papæ, quædam in præiudicium aliarum dignitatũ nitebatur vsurpare; aliqui personatum habẽtes in ecclesia Londoñ. cõquesti sunt dño Papæ: Papa mãdat episcopo Helieñ. quatenus quia secundum diuersas consuetudines locorum præcẽtores alij diuersas habent dignitates in ecclesijs Anglicanis faciat illum præcentorem contentum esse illa dignitate, quam potest habere sine præiudicio aliorum, saluis rationabilibus & probatis consuetudinib. ecclesiæ Londoñ. No. φ noua dignitas sine licentia dñi Papæ constitui non debet. Item in dignitatibus diuersa potest esse consuetudo in eadem prouincia. Item in præiudicium aliarum dignitatum noua dignitas constitui nõ debet. Item consuetudines approbatæ ipsius ecclesiæ nihilominus remanent in sua firmitate.

b ¶ Statuere.] Et sic onerosam dignitatẽ põt eps̃ remouere de ecclesia sua cum suis canonicis, dũ tñ confirmatio Papæ accedat. sup.de consti.c.cum accessissent.

[Gl. se q. in prin. & in fi. tractat, an noua dignitas creari possit sine Papæ licentia, &c. in medio signat contraria, & soluit.]

c ¶ Concessimus.] per hoc vr̃ φ noua dignitas in ecclesia constitui nõ potest sine licẽtia Papę. 22. dist. c. 1. & C. de off. pręt. Afri. l. quas gratias. §. optamus. ergo vt omnes iudices secundum voluntatem & timorẽ Dei, & nostram electionem & ordinationẽ, &c. & hoc ideo: quia si una dignitas cõstituitur oportet quòd alia minuatur arg 9?. dist. cap. nullus. &c. 2. Sed hoc non est verum. arg. inf. de eccl. ædi. c. ad audiẽtiam. 2. & 12. q. 2. bonæ rei. & ff. de ope. publi. opus. 2. Item datur priuilegiũ dignitati, sed non est cõtra illud. inf. de eccl. ædi. c. ad audientiam. 2. & su. de rescri. ca. vlt. sicut nec seruitus datur p dio quod nondũ est ff. cõmunia prædi. l. 1. ar. cõtra. ff. de ser. rusti. præd. l. labeo. et ff. de ser. vrba. pd. l. si seruitus. §. futuro. Sed non pcedunt ista: quia non datur priuilegiũ dignitati quæ nondũ est, sed dat Papa auctoritatem constituẽdi dignitatem ecclesiæ London. Inn. iiij. dixit in apparatu suo, quòd episcopus in cap. suo potest nouam dignitatem constituere. contrarium credo.

2 Priuatus sine pri[...] pis aucto[...] tate facit[...] uum op[...] nisi id [...] ad ęmula[...] nem alte[...] ciuitatis, [...] seditionis materiã p[...] beat. Ioan Andr.

d ¶ Præiudicium.] intelligas enorme: quia pro modico non dimitteret. arg. 12. q. 2. bonæ rei. & inf. de dona. c. apostolicæ, sed melius ut sonat littera: quia illæ concordantiæ intelliguntur de rebus episcopalibus, & hic ipse episcopus modicum damnũ potest pati vt aliquid conferat dignitati. alij non compelluntur dare de suo, nisi iusta causa interueniet constituendi illam dignitatem.

e ¶ In sessionibus.] hoc ideo dicit: quia secundum dignitatem suam honorandus est aliquis in sede. infr. de ma. & obe. statuimus. 17. dist. c. ult. & in subscriptionibus. ff. de albo. scri. l. 1. & ult. & in sententijs ferendis. ne decu. l. spurij. & in alijs suffragijs. argu. 25. distinct. perlectis.

ADDITIO. Vbi cessantibus priuilegijs in sententijs ferendis, potior est illius causa, qui eodem tempore pluribus suffragijs decurionatu decoratur. Ioan. Andr.

f ¶ In Anglicanis ecclesijs.] hoc est tum eadem consuetudo in alijs erat ecclesijs Anglicanis, illa seruaretur. argu. inf. de elec. c. cum ecclesia. Si vero diuersæ essent consuetudines, consuetudo metropolitanæ ecclesiæ seruanda est. 12. dist. de his. Vel quod verius est, quod melius seruari posset sine præiudicio aliorum, ut dicit in fi. argu. 12. dist. nouit.

a ¶ Illa

a ¶ Illam.] ſed videtur ꝙ minorem, ex quo ita indiſtincte dicit, argu. ff. de leg. 3. l. nummis. inf. de cenſi. cap. ex parte. immo videtur de mediocri. ff. de ædil. edicti. l. ſciendum. §. illud. & l. præcedenti. in fi. ſi quis epiſcopus. & inf. de transla. c. quanto. Vtrum toleratus fuerit vel repulſus ab utraque, hic non dicit, ²ſed forte propter illam conſuetudinem fuit toleratus. ſimile infra de elect. capitu. quod ſicut. §. ſuper eod.

ſijs dignitates, iam dictum p̄centorem, illam ᵃ habere facias in London. eccleſia dignitatem, eaque manere cōtentum, quam (rationabilibus & approbatis cōſuetudinibus eccleſiæ ſaluis) ſine ᵇ p̄iudicio alieno poterit obtinere.

¶ Idem cōuentui † Corbien. monaſterij.

¶ *Non poteſt induci ex cō ſuetudine, ut quis poſſit dimittere dignitatē ſine ſuperioris licentia, uel ut poſſit electus adminiſtrare non habita confirmatione a ſuperiore.*

C A P. VII.

CVm † venerabilis frater noſter epiſcopus Hoſtiēſis, & L. ſanctæ crucis p̄sbyter Cardinalis in partibus Alemaniȩ legationis officio fūgerent, īuenerunt abbatē de monaſterio Hermiō. ꝙ ad Romanā eccleſiā noſcit p̄tinere nullo mediāte, ad monaſterium Corbiē. ꝙ ē ēt Romanȩ eccleſiȩ ſpeciale, p̄pria temeritate migraſſe, ᶜ licentia illud deſerendi, vel cōfirmatione à nobis, vel ab ipſis q̄ vices noſtras in illis partib. tūc generebāt, nec habita, nec petita: & inf.

¶ Poſtmodum autem nuncij eius ad defenſionem ipſius generalem illius terræ cōſuetudinem ᵈ allegarunt. Cum igitur hæc non tā cōſuetudo, ᵉ q̄ corruptela merito ſit cēſenda, q̄ p̄fecto ſacris ē canonibus inimica, ipſam mandamus de cȩtero nō ſeruari.†

¶ Idem decano. Saleſberien. A. archidiac. & magiſtro. P. Penetel. canonico Pariſien.

¶ *De conſuetudine poteſt induci, quod vna eccleſia de gremio alterius teneatur ſibi prælatum eligere. Et conſuetudo eſt optima legum interpres.*

C A P. VIII.

CVm † dilectus filius Guil. Andren. eccle-

[Gloſſa ſequens elicit tria argumenta, ad primum inducit tria iura: ad ſecundum 5. ad tertium, tria.]

b ¶ Sine præiudicio alieno.] arg. ꝙ licet priuilegij uerba generaliter loquantur, non tamen ſunt interpretanda in p̄iudicium aliorū. inf. de tranſlatio. ca. licet. in fi. & inf. de off. ord. c. licet. & j̄. de auth. & vſu. pla. c. ex tuarū. Itē ar. ꝙ in dubio recurritur ad cōſuetudinem vicinarum eccleſiarum. 1 inf. de cog. ſpi. c. ſuper eod. & j̄. de cēſi. ca. ſuper eo. vbi de hoc dicitur exp̄ſſe. ff. de fun. inſtru. l. cum de lanionis. §. aſinā molēdinariā. in fin. ff. de reg. iur. l. ſemper in ſtipulationibus. & 12. diſt. nouit. Item arg. quod in obſcuris ſemper interpretatio ita debet fieri vt nulli ſit captioſa. ff. de re iud. l. quoties. & inf. eo. cum dilectus. ar. 4. diſt. erit autem lex.

CVm uenerabilis.] non valet conſuetudo per quā prælatus ſine ſuperioris licentia poteſt dimittere p̄laturam, etiam ſi vellet trāſire ad aliā dignitatē. h. d. Ioan. And. Diuiditur, quia in prima ponitur temeraria translatio. In ſecunda translati excuſatio, ibi: poſtmodum. in tertia excuſationis reprobatio, ibi: Cū igitur:

CASVS. Ep̄s Hoſtien. & L. ſanctæ crucis presbyter Cardinalis erant legati in Alemania. inuenerunt iſti q̄d quidam abbas monaſterij, quod ad Rom. eccle. pertinet; nullo medio, tranſiuerat ad monaſterium Corbien. quod eſſet ſimiliter ſedi Apoſtolicæ ſpeciale, ſine licentia Papæ, vel eius legati. nec petita nec habita confirmatione. abbas in ſui defenſione allegabat generalem conſuetudinem illius terræ. conſultus Papa reſpondet, quod talis conſuetudo inimica canonibus. corruptela potius dici debet, & ideo Papa mandat eandem de cætero non ſeruari. Not. conſuetudo contra canones obtenta non valet. Item nullus ſine licentia ſui prælati debet eccleſiam ſuam dimittere, vel aliam accipere.

[Glo. ſeq. obijcit & ſoluit.]

c ¶ Migraſſe.] Sicut abbas ſubiectus ep̄o non debet ſine licentia epiſcopi renunciare. 18. q. 2. abbas, nec etiam alij clerici, ut inf. de renun. c. admonet. ſic abbas ſubiectus tātum Papæ, renunciare non poteſt ſine ipſius licentia, etiam ſi ſit ſufficiens. infra. de renun. cap. ult. Greg. Sed uidetur quod eſſet utraq; priuandus. 7. q̄. 1.

d ¶ Cōſuetudinem.] quæ forte fuit ꝙ ſtatim cum ſint electi ſine aliqua cōfirmatione adminiſtrant. renunciant, & tranſeunt ad alias dignitates ſine licentia Papæ, quod eſſe nō debet. inf. de elect. qualiter. & j̄. de renūc. vlt. ex generali tamē diſpenſatione prælati, qui ſubſunt tantum domino Papæ nullo medio ſtatim poſtquam ſunt concordia, electi, adminiſtrant qui ſunt valde remoti. infra de elect. c. nihil eſt. Ratio quare hoc fiat redditur, ſcilicet ne eccleſia interim patiatur tam in temporalibus quam in ſpiritualibus læſionem.

e ¶ Conſuetudo.] alias tamen conſuetudo attēditur in electionibus argu. 12. diſt. nos conſuetudinem. & inf. de ele. cōiuga. ca. cum olim. & inf. de cau. poſ. & p̄priet. cum eccleſia, 24. q. 1. pudenda. & ff. de dec. l. non tantum.

CVm dilectus.] diuiditur in duas partes principales. Prima narrat duplicem queſtionem electionis cum partium allegationibus. Secunda ibi. Quia nobis. unam definit, & alteram definiendam committit. Abb. Sic.

CASVS. Vacante monaſterio Andren. electus fuit quidam monachus eiuſdem monaſterij Guil. nomine in abbatem, monachi karofen. monaſterij huic electioni ſe opponente, dicebant, electionem abbatis Andren. cœnobij de ſuo monaſterio faciendam, propter quod quæſtio tam ſuper electione prædicta, quam ſuper iure eligendi abbatem delata eſt ad ſed. Apoſt. In præſentia Papȩ opponebat dictus dominus G. monachus, quod tam de iure communi quam de priuilegio ſpeciali ad capitulum Andrē. monaſterij pertinebat electio. vnde petebat electionem de ſe factam confirmari. procurator monaſterij karofen. propoſuit ex aduerſo. quod olim ad petitionem patronorum monaſterij Andren. fuit à diœc. epiſcopo conſtitutum, ut ſi locus ipſe in tantum creſceret ut abbas conſtitueretur ibidem, electio ipſius abbatis penes fratres eiuſdem loci, & capitulum karofen. penderet. & obtentu huius ſtatuti ſic fuit longis temporibus obſeruatum, ita quod monaſterio Andren. uacante, monachi eiuſdem loci de gremio karofen. monaſterij ſibi eligebant aliquem in abbatem. vnde cum electio ipſa fuerit contra prædictum ſtatutum & conſuetudinem (quæ eſt optima

† Al. ita: idem cōuētui, & Corbienſi monaſterio.

1 Vide gloſ. in c. conſuetudo diſt. 1.

† Cap. 6. eo. tit. in 3. compilatione.

2 Et cōſuetudo quatenus excuſet. tradit gloſ. in c. d. niqi. ver. conſuetudine. di. 4.

† Vide l. rē non nouam. iūcta glo. C. de iudi. & ibi Pe. de Be. Cyn. Bart. & Bal. & l. 2. C. q̄ ſit lōga conſuet.

† Cap. 7. eo. tit. in 3. compilatione.

siæ monachus, qui pro clerico eiusdē ecclesiæ se gerebat, & G. ꝓcurator monasterij Karofeñ. sup̄ iure eligēdi abbatē in Andren. monasterio, & eiusdē electione in nostra p̄sentia inuicē litigarent; idem Gu. electionem suā à fratribus Andreñ. ecclesiæ concorditer celebratam, authoritate Apostolica petijt cōfirmari, asserens tā de iure [a] cōi, q̄ priuilegio speciali, eis ab Alexādro Papa concesso, & a nobis postmodum confirmato, liberam eligēdi [b] authoritatem ad eosdem fratres tātūmodo pertinere: & j. ¶ Dictus uero ꝓcurator proposuit ex aduerso, ꝙ cum olim ad petitionē patronorum ecclesiæ a Morien. † ep̄o fuerit cōstitutum, [c] ꝙ si p̄fatus locus diuino munere adeo pullularet, vt Prior aut Abbas cōstitueret ibidem, electio [d] eius penes fratres eiusdem loci, & capitulum Karofen. penderet; & huiusmodi obtētu statuti sic fuerit lōge retroactis temporibus obseruatū, vt monasterio Andren. vacante, Andren. fratres ī Karofen. capitulo, aliquem de gremio monasterij Karofen. sibi eligerent in abbatem, electio p̄dicti. G. tam contra statuti tenorem quam etiam contra consuetudinem, approbatam (quæ optima est legum interpres [e]) minus canonice attentata, merito cassari debebat: & infra. ¶ Quia nobis constitit electionem ipsam à suspensis, [f] & de suspenso

† Al. à Motinen.

optima legū interpres) celebrata, merito cassari debebat, & mandari fratribus Andren. ut de cætero sibi eligant abbatem de monasterio Karofen. insuper allegauit, ꝙ electio ipsa facta erat de suspenso, & à suspensis: & iō electio nō tenebat: dn̄s Papa auditis hincinde propositis: q̄a ei constit. ꝙ electio facta fuit de suspensis, eā cassauit iustitia exigente, id est, cassam & irritam nūciauit veruntā quia prędictum statutum ita posset intelligi, vt p̄ illud non derogetur iuri cōi nec priuilegio, hoc modo vt electio pertineat ad capitulum Andren. & confirmatio ad capitulum karofen. mādat Papa quibusdam ꝙ si monachi Karofen. talē cōsuetudinē probauerint, per quam iuri cōi præiudicetur: ut monachi Andren. elegerint sibi abbatē de monasterio karofen. secūdum illam cōsuetudinē debeant iudicare electionē monasterij Andren. de cętero faciēda, ꝙ si talē consuetudinē nō probauerint, adiudicent monachis Andren. ius eligēdi abbatem, vt liberā habeant, potestatē uel de gremio sui monasterij, uel aliunde, eligendi sibi abbatē. præsentando ipsum karofen. capitulo, ut si fuerit canonica electio per capitulum karofen. confirmetur. Not. quod electio facta de suspenso non ualet. Item consuetudo interpretetur legem siue statutum episcopi, ut per ipsam consuetudinem declaretur statutum, quod poterat dubium esse. Item quamdiu ius commune seruari potest, non debet recedi ab ipso. Item consuetudo præscripta præiudicat iuri communi, ut de ecclesia, aliena tantum eligant, quod est contra ius commune. Item per statutum prædictum præiudicatur episcopo diœcesano, & non capitulo Andren. cessante cōsuetudine, quia episcopus de iure communi ipsam electionem deberet confirmare.

¶ Cum dilectus.] Cum ageret Guil. iste super iure eligendi abbatem, habebat mandatum à capitulo & uacante ecclesia, sed quantum ad petendam confirmationem electionis suæ, agebat ex persona sua iure suo sibi acquisito per electionem sic inf. de in integ. rest. c. 2. in no. & sic uidetur, ubi de hoc B.

a ¶ De iure.] 18. q. 2. abbatem. & inf. eo. ca. abbatem & c. quam sit. & 16. q. ult. inf. cau. poss. & propriet. ca. cum ecclesia.

b ¶ Eligendi.] Lex dicit quod monachi debent iurare eligere abbatem, quem sciunt fide rectum, uita castum, & qui monasterio ualet utiliter prouidere. in auth. de san. episcop. §. iubemus igitur abbatem. coll. 6. quod hodie non seruatur, sed secundum formam illius constitutionis, infra de elect. quia propter, eligere debent, si secundum illam uolunt eligere.

[Gl. seq. quærendo tractat, an clericis inuitis possit episcopus statuere quod eligant aliunde, ponit solutionem, quam in fine determinat.]

c ¶ Constitutum.] Licet ep̄s possit subijcere unā ecclesiam alteri, ut inf. de exces. p̄la. c. sicut unire. nō tā credo ꝙ possit statuere ꝙ una ecclesia eligat de alia clericis inuitis: q̄a hoc esset cōtrarius cōe, 1. vt 17. q. vl. c. vl. & 18. q. 2. abbatem. & j. de iure pat. cap. nobis. q̄a pacto priuatorum ius publicum non tollitur. j. de fo. cō. c. si diligēti. inf. de testamē. c. requęsisti. Nec aliq̄s ius publicum remittere potest aliq̄bus canonibus, nec mutare antiquitus formā cōstitutā. ff. de admi. tuto. l. q̄dā decedens. & ideo Papa postea interpretatur statutum, tamen ius istud pręscribi pōt. vt quis teneatur eligere de certo loco: vt hic patet, & ī fra. de verbo. sign. l. abbate. & sic patet q̄d minus iustus titulus dat causam p̄scribēdi, ut j. de empt. & ven. ca. peruenit. ff. ꝓ emp. l. q̄d vulgo. ff. ꝓ leg. l. ꝓ legato. & l. ulti. & uere uī in iustus, q̄a episcopus nō potest tollere ius unius eccl'æ, & dare alteri. inf. de re. eccle. nō alie. c j. 2. Sed ex tali tit. potuit bona fide monasterium karofen. præscribere, ut alij monachi eligerent de monasterio karofen. & episcopus solummodo concessit monasterio karofen. q̄d suum erat. s. confirmationem electionis, & ita cessante præscriptione solam confirmationem habent; ut ꝓbatur per interpretationem Papæ, ut infra patet. satis tamen credo quod in ipsa fundatione possit episcopus cum capitulo constituere de uoluntate patroni, quod illa ecclesia esset alteri subiecta, quod clerici instituendi semper eligerent sibi prælatum de maiori ecclesia & quod dicit supra, quod episcopus non potest facere, quod una ecclesia eligat sibi prælatum de ecclesia alia, hoc intellige, quando ecclesiæ sunt iam institutæ & dotatæ & ab inuicē distinctæ & separatæ: quia illud esset contra ius commune. inf. de exces. prælа. c. ad hæc.

d ¶ Electio.] hic sumitur electio æquiuoce. 3. pro cōfirmatione & pro electione, ut inf. patet. & hoc uerum est si consuetudo non probetur, sed si probetur, proprie tenetur.

e ¶ Interpres. ff. de leg. & const. princ. l. si de interpretatione. & infra de sepul. c. certificari. & tacito consensu per desuetudinem lex abrogatur. ff. de leg. l. de quibus, in fi.

[Glo. seq. primo ponit quattuor quæ non potest suspensus. Secundo quærit. ponit duas opiniones, quæstionem declarat. & secundum opinionem approbat.]

f ¶ A suspensis.] Suspensus enim nō potest eligere nec eligi. vt hic, & inf. de elect. c. cum inter. R. seniorem. & inf. de æta. & qua. c. cum bonæ. & inf. de cle. excō. mi. c. postulasti. nec postulari potest qui non seruauit interdictū. inf. tit. proxi. ca. 1. in fi. nec beneficia conferre. j. de conces. præben. c. quia diuersitatem. Sed nonne indicare

1 Et est simi le q̄a iura ec clesiæ ua[...] tis nō hab[...] tis defens[...] rē alienat[...] nō possun[...] ipsa tā eccl[...] sia vniti u[...] donari pō[...] de reb. ec[...] non alie. d[...] dū. lib. 6. c[...] mē. eo. ti[...] una ecclesia & facit qu[...] dicetur i[...] de transl[...] c. super gl[...] pe. Io. And[...]

2 Conco[...] tex. cum i[...] no. in c. co[...] stitutus. [...] reli. dom.

3 Adde [...] ęq̄uocatio[...] ne istius [...] ctionis [...] 2. cum gl. [...] de op. [...] melior. [...] re in c. [...] illis. in [...] electio. [...] præb. lib[...]

etiā celebratam, eam iustitia cassauimus [a] exigente. Cæterum cū supradictum statutū ita sane possit intelligi, ꝙ per illud nec iuri cōi, [b] nec priuilegio derogetur, ut videlicet ad sępedictos fratres electio spectet abbatis, & ad Karoseñ. capitulum cōfirmatio. Mandamus, quatenus, si ex parte Karoseñ. cœnobij, talis fuerit cōsuetudo probata, quæ iuri communi præiudicet, [c] in hac parte vos secundum illā decernatis electionem Andreñ. abbatis decætero faciendam: alioquin Andreñ. monachis ius eligendi abbatem adiudicare curetis: vt sic de cætero liberā habeant facultatem, vel de gremio ecclesiæ suæ, uel etiam aliunde, per electionem canonicam eligēdi personam idoneam in abbatem præsentandam Karoseñ. capitulo, ut ab eo (si fuerit canonica) confirmetur.

¶ Honor. iij. Parisieñ. capitulo.

¶ Capitulum sine episcopo statuta seu consuetudines nouas facere, vel antiquas immutare non potest.

CAP. IX.

Cum consuetudinis [d] vsusq; longæui nō sit leuis auctoritas, & plerumque discordiā pariant nouitates: Auctoritate vobis præsentium inhibemus, ne absque episco-

dicare & prębendas dare est iurisdictionis? vtique. inf. de ele. c. nosti. & ca. excommunicare. infra de elec. cap. transmissam. Nunquid suspensus pōt huiusmodi iurisdictionem exercere? Dicunt quidā quod ep̄s suspēsus pōt excommunicare, & præbendas dare: & respondent illi decre. quia diuersitatē, ꝙ ille ep̄s erat ab officio suspensus, & iurisdictione. Sed dn̄t, ꝙ canonicus suspensus eligere non potest: quia cum sit suspensus, nihil officij retinet: secus est ī prębato. Sed contra istos est 24. q. 1. audiuimus. Alij dicunt & melius qđ ep̄s suspēsus nō pōt excōicare nec interdicere, nec dare prębēdas. inf. de exces. præla. c. ul. arg. quamuis hoc potuerit post confirmationem; licet adhuc nō sit consecratus. Ratio illa vr̄: quia plus aufert ei suspensio quam contulerit consecratio, ut dici consueuit, plus tollit negatio quam ponit affirmatio: nā electus & confirmatus multa potest ex ijs quæ pertinent ad officiū episcopale, quæ perdit per suspensionē: quia consecratio nō multū addit. inf. de transl. c. inter corporalia. Et est simile sicut maritus post matrimoniū consummatū non potest intrare religionē, sed ante pōt. inf. de cōuer. cōiug. c. ex publico. sic ep̄s non confirmatus potest aliqua, quæ tñ nō pōt consecratus. Sic vides in alio simile, ep̄s in archiep̄m electus, non pōt ante receptionē pallij tamq̃ archiepiscopus clericos ordinare, sed tñ pōt anteq̃ sit electus in archiep̄m: quia hoc non facit vt ep̄s, sed vt archiep̄s. inf. de elec. quòd sicut. §. p̄terea. Præterea. beneficium concedere & ēt habere posse, cōpetit rōne ordinis & est eius accessorium. 1. q. [illegible] si q̄s obiecerit. & cui interdicitur unū & reliquū. 81. dist. si q̄s sacerdotū. & c. eos qui. Præterea de hac suspensione fuit obiectum & probatum ex eo quod dicit: quia nobis constitit, &c. & licet obiectū à partibus non fuerit, iudex tñ qui dēt electionem confirmare, ex officio suo debet inq̄rere de huiusmodi. inf. de elec. c. nihil est. Et hæc quæ dicuntur hic de his suspensis, intelligūtur de suspensis ab hoīe & etiā à canone. Si vero aliquis esset suspensus à canone: puta participādo cū excōicatis, ille talis bene pōt eligere, & alia facere quæ sunt iurisdictionis, sed eligi scienter nō potest. hæc probantur. inf. de cler. excō. ministr. c. si celebrat. q̄a mitius agitur cum lege q̃ cū ministro legis. ff. de arbi. l. Celsus. Satis pōt dici ꝙ suspensus posset excōicare: q̄a potest absoluere excōicatū. sup. de rescri. c. ab excōicato. infra de sen. excō. sacro. & c. duobus. & q̄ pōt absoluere, pōt ligare, & econtra: cū non sit priuat⁹ à cōione fideliū. quare nō posset priuare aliū. & hoc dico de eo qui non est suspensus à iurisdictione, vt suspensus à canone sola participatione. Ioan. & Lau. hoc cōcedūt, ꝙ suspensus ab officio tm̄, potest excōicare, & p̄bendas dare: & intelligūt illā decre. q̄a diuersitatē, cum erat supensus ab officio & iurisdictione. Ego aūt non credo ꝙ suspensus ad homine possit dare prębendas: vt hic dicitur, licet Laur. & Io. cōcedāt ꝙ possit excōicare, & p̄bendas dare. arg. contra posset induci p̄di. decr. si celebrat. q̄ tñ intelligitur de excōicatione minori: melior. n. est opinio secunda. quia sicut excommunicatus alium excommunicare non potest. 24. quæst. 1. audiuimus. ita eadem ratione nec suspensus ab homine alium potest suspendere. ī de excel. prel. c. ult. Bern.

ADDITIO. Et hoc propter mixturam officij & iurisdictionis, idest quam habet spiritualis iurisdictio ad officium, idest ordinem. & ipsius executionē. Io. Andr. in nouel.

a ¶ Cassauimus.] .i. cassam nūciauimus. inf. ut lit. non contesta. c. ut accedens.

b ¶ Iuri communi.] sim lem interpretationem habes. inf. de fi. instrum. inter dilectos. vers. cę erum. ubi enim aliquid a iure cōi discrepare vr̄, reducendū est ad ius cōe, si potest fieri, ne pereat, quia promptum est leges legib. concordare. C. de inoffi. doti. l. unica. & Augustinus concordat Euangelistas. de pęn. dist. 1. periculose. & ēt testes debent ad concordiā reduci; ne de periurio notētur. inf. de testi. c. cū tu. Sic enim facienda est interpretatio, ut nulli sit onerosa, & secundū ius sup. tit. proxi. cap. causam q̄. & inf. de priuil. c. ex ore. & sup. eo. c. cum olim. Item secundū ꝙ minus est captiosa. ff. de regul. iur. l. quoties in fin. tit. & hoc ita uerum est, qđ ad ius cōe reducatur, si uerba illa patiantur, ut hoc uersu; electio eius penes fratres eiusdē loci & capituli Karoseñ. &c. Nā a uerbis priuilegij nō est recedēdū ubi certa sunt. inf. de priuil. c. porro. & ī. de decimis. c. ad audiētiā. vbi. n. verba non sunt ambigua, non est locus interpretationi. ff. de leg. 3. ille aut ille, sed vbi sūt dubia, necessaria est interpretatio. 2

c ¶ Præiudicet.] præscripta videlicet, quoniā alia non prodest. inf. de cau. pos. c. cum ecclesia. Quæ cōsuetudo iuri præiudicet, & quæ non, dicetur inf. eo. c. vlt.

Cum consuetudinis.] Tex. est notabilis & multum allegabilis, in quo primo ponit̄ duplex rō determinandi. Secundo ibi, Auctoritate. ponitur determinatio, quæ primo prouidet circa futura. Secundo ibi, Si quas. circa præterita.

CASVS. Canonici Parisieñ. irrequisito episcopo suo, & sine suo cōsensu, quasdam cōsuetudines ecclesiæ suæ immutauerūt, & quasdā fecerunt de nouo: pp qđ dicit Papa ꝙ auctoritas cōsuetudinis non est leuis, & nouitates oñq; discordiā inducunt. Vnde præcipit ꝙ sine consensu episcopi canonici consuetudines non immutent ecclesiæ, nec nouas inducant, quod si fecerint, decernit illas irritas & inanes. No. quod omnia facienda sunt in ecclesia de consensu episcopi & canonicorum nisi consuetudo sit in contrarium.

d ¶ Cum consuetudinis.] C. quæ sit longa consuetudo. l. 2. & inf. eo. c. vlt. & ibi exponitur. & 11. dist. consuetudinis.

[illegible] Quasi ue-[illegible] indicare [illegible] ꝙ eligere cō-[illegible] petit rōne of-[illegible] ficij, non rō-[illegible] ne beneficij.

[illegible] spensus a [illegible] ione, an [illegible] sit elige-

Vbi quod a iure cōi discrepat si fieri pōt. [illegible] reducendū est ad ius cōe.

2 Tex. est in l. 2. C. dē noxa. act. & in l. omnes populi. & ibi Bar. ff. de insti. & iu.

[Glo.seq.obijcit,& soluit.

a ¶Consensu.] bene dicit, consensu; quia sine ipsius consensus obtento hoc facere non possunt. Sed videtur ꝙ non teneantur habere consensum, dummodo consilium & tractatum cum eo habeant. arg. de arb. ca. cum olim. Sed hoc nõ est verũ, quia illud obtinet ex forma arbitrij, imò episcopus & canonici vnũ corpus & unum collegium sunt, ita ꝙ ipse caput, & ipsi canonici membra. inf. de ijs quæ fi. a prælat. capit. nouit. & est expressum q̄d si aliquibus mãdetur, ut cũ [1] consilio aliquorum aliquid faciant, eorum consilium expectare tenenẽ, nec sufficit q̄d tm̃ requiratur, inf. de elect. ca. cum in ueteri lege.

b ¶Vel nouas.] nouitates enim sine cã inducẽdæ non sunt: quia lex dixit, quod in rebus nouis constituẽdis euidẽs debet esse utilitas. ff. de legi. & const. princip. l. in rebus. arg. s. de constit. c. cognoscentes, & reprehenduntur qui nouitates inducunt. 11. d. quis nesciat.

...pi vestri consensu [a] immutetis ecclesiæ vestræ cõstitutiones & cõsuetudines approbatas, vel nouas [b] ẽt inducatis: Si quas forte fecistis, irritas decernentes.

¶Idem maiori & Burgeñ. de Rupella.

¶ Non valet consuetudo per quam quis inducitur ad peccandum, vel bona propria dissipandum.

CAP. X.

Ex parte vestra fuit propositum, quod cum in patria vestra seruatæ sint hactenus duæ consuetudines abusiuæ, quod si indigena [c] vel extraneus, prodigalitatis vitio, [d] vel incuria, [e] seu quocunque casu alio dissipauerit, vel amiserit bona sua, bona vxoris suæ tam mobilia quàm immobilia, pro suæ volũtatis libito †alienat, [f] & infra. ¶ Et quod si vir ducat vxorem, quæ fide coniugij violata committat adulterium, nihilominus ipsa medietatem omnium bonorum, quæ fuerit vir adeptus, impudenter exigit, & improbe apprehendit, quę potius priuanda esset omnibus viri bonis [g]: & infra. ¶ Tenore præsentium declaramus, vos non teneri ad huiusmodi consuetudines obseruandas. [h]

¶Gregorius nonus.

¶Consuetudo non derogat iuri naturali seu diuino, cuius transgressio peccatum ĩducit, nec positiuo, nisi sit rationabilis et præscripta.

CAP. XI.

Cvm † tanto sint grauiora peccata, quanto diutius [i] infęlicem ani-

Ex parte.] Diuidit in duas partes. Primo recitat duas consuetudines irrationabiles, quas reprobat ibi, Tenore. Abb. Sicul.

CASVS. In quadam terra seruabantur duæ consuetudines. Prima erat, q̄d si aliquis deueniret ad inopiã quocunq; casu, siue aliquo modo amitteret bona sua, posset alienare bona vxoris suæ pro volũtate sua. Alia fuit, ꝙ si vxor alicuius fidem violaret coniugij, & ipse eam propter hoc dimitteret, accipiebat dimidiam partem bonorum viri sui, cum potius esset priuanda omnibus bonis mariti, ac etiam dotem suam perdere deberet. mandat Papa quòd de cætero tales consuetudines non seruentur. Not. quòd turpes consuetudines non debent obseruari.

c ¶ Indigena.] id est, inde genitus.

[Gl. seq. instruit q̄s sit ꝓdigus, &c. & ponit versus.]

d ¶ Prodigaliratis vitio.] quod se esse virtutem sæpe mentitur. 41. distin. sæpe. Prodigus est qui dat danda & non danda. Auarus qui tenet tenenda, & non tenenda. Largus medium tenet inter vtrumque: Vnde versus,

Prodigus est animi vitio retinenda profundens.
Qui retinet cupide, & æs deposcit auarus.
Largus quis sumptum facit ex ratione libenter. [2]

Sed nõ videtur, ꝙ huic sit subueniendum: quia culpa sua, & uitio incidit in egestatẽ. ff. quod met. caus. l. si mulier. 86. distinct. non satis. Et dignum est, vt male meriti egestate laborent. ff. deposi. l. bona fides. taliter enim non fuerat subueniendum huic ratione præmissa, & cum alterius læsione, sed eleemosynam dare possumus, ne pereat. 86. dist. pasce fame morientẽ, &c.

e ¶Incuria.] idest negligentia, & ideo non est subueniendum, quia uigilantibus, & non negligentibus iura subueniunt j. de rerum permut. c. cum vniuersorũ. & inf. de don. inter dilectos ff. ad Velleia. l. 2. §. verba. ff. de iuris & facti ignorantia. l. penultima. §. si quis ius. & C. si minor se maiorem dixerit. l. si is. & vtilius quia stultis non consueuit subueniri, sed errantibus. esurienti panis tollitur, quam si securus de cibo iustitiam negligat. 5. quæstio. quinta, non omnis. & 23. quæstio. 4. nimium sunt inquieti. & ideo talis cõsuetudo merito reprobatur.

f ¶Alienat.] quod de iure fieri non debet. ff. de fundo dot. l. fundus. & l. lex Iulia. nec etiam ꝑ delictum mariti bona mulieris sunt distrahenda. C. ne vxor ꝓ mar. l. 1. 2. & 3. C. ad legem Iuliam de vi priu. l. 1. & infra de pig. c. ex litteris. In casu tamen quandoque distrahuntur bona mulicris pro viro: ut in causa primipilarij bona mulieris pro marito obnoxia sunt fisco, si omnia bona mariti exhausti sunt. C. in q̄bus cau. pign. ta. contra. l. satis. Nec ualet alienatio fundi dotalis, etiam si mulier consentiat. C. ad Velleia. auth. siue a me. & in auth. ut immobilia ante nupt. do. §. si proprie. coll. 5. Sed si iurauerit non contrauenire, tenet uenditio. sup. de iureiu. c. cum contingat. si sine vi & dolo præstitum sit iuramentum spõte. Constante etiam matrimonio in tali casu cum incipit vergere ad inopiam mulier potest repetere dotem, C. de iure do. l. in rebus. & l. ubi.

g ¶ Bonis.] & etiam dotem suam propter adulterium perdere debet. C. de iur. do. l. si dotẽ. & C. ad leg. Iul. de adult. l. libertatem. et infra de don. inter virum, et vxorem c. plerumque. ubi de hoc.

h ¶Obseruandas.] iuri contrarias, ut dictum est. per primam consuetudinem inuitabantur uiri ad dissipandum bona sua, per alteram mulieres proniores erant ad committendum adulterium. argumen. ff. de pactis dota. l. conuenire. talis compensatio non est admittenda.

Cvm tanto.] habet materiam amplam, et multum subtilem. Et habet duo dicta, secundum: ibi, Licet. et quælibet pars potest subdiuidi. Abb. Sicu.

CASVS. In prima parte dicitur, quòd quanto amplius quis in peccato perseuerat, tanto grauius peccat: vñ contra ius naturale nulla cõsuetudo excusat: q̄a trãsgressio iuris naturalis inducit periculum salutis. Secundo dicitur quòd consuetudo longæua non est uilis, tamen non valet vt præiudicet iuri communi siue positiuo, nisi illa consuetudo sit rationabilis & ꝑscripta, quia tunc præiudicat iuri communi in loco vbi consuetudo seruatur. Not. contra ius naturale nulla consuetudo valet. Item contra ius positiuum præualet cõsuetudo rationabilis & præscripta.

i ¶ Diutius.] infra de sim. c. cũ in ecclesiæ. & infra de eo qui du. in matri. quam polluit, c. cum haberet.

[Glo.

[1] De hac q̄stione late Albertinus tra. de agnoscẽ. assertio. quæst. 26.

[2] Hostiensis inter parcũ & largũ ita distinguit: parcꝰ est cui plus placent retenta, largus vero cui plus placent data. vide Ciceronem. li. 2. de off.

† Adde pro interpretatione horum uerb. ꝓ sua voluntatis libito, text. cũ ibi no. in l. Labeo ait. §. j. ff. de act. & Bar. in extrag. ad reprimendum.

† Ad intelligentiam vide B. Tho. 2. 2. q. 97. art. 2. & Dominicũ Sotum lib. j. de iust. & iure. q. 7. art. 2.

mam detinet alligatam, nemo sanæ mentis intelligit naturali iuri [a] (cuius transgressio periculum salutis inducit) quacunque consuetudine (quę dicenda est verius in hac parte corruptela) posse aliquatenus derogari. Licet etiā longęuę cōsuetudinis nō sit vilis [b] authoritas: nō tamen est vsque adeo valitura, vt vel iuri positiuo debeat pˀiudicium generare, nisi fuerit rationabilis, [c] & legitime [d] sit pˀscripta.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem, de quo iure naturali loquitur littera, & respondet quòd de illo quod consistit in præceptis. &c.]

a ¶ Naturali iuri.] quod immobile perseuerat. 5. dist. §. sed cum ius naturale. 25. q. 1. sunt quidam. [1] Et hoc verum est quantum ad præcepta uel prohibitiones, quæ moralia sunt, & nō mutantur, ut non occides, nō furtū facies, honora patrem, &c. 6. distinct. non est. §. his itaque. & naturalia quidem iura immutabilia sunt, ciuilia uero mutabilia. Institu. de iur. nat. §. sed naturalia. inf. de consan. & affi. c. non debet. & ideo nulla consuetudo pręualet cōtra ius naturale, etiam si omnès homines de mundo contra facerent. 32. q. 7. flagitia. cuius ignorantia neminem excusat, 1. qō. 4. turbatur. §. notandum. & ibi nihil interest in uitio decipere vel decipi. 16. q. 1. si cupis. & de ignorantia dicitur, ꝙ qui ignorat, ingnorabitur. 37. dist. ideo. §. vt itaque. De ignorantia iuris naturalis & ciuilis tractatur in summa. 1. q. 4. §. notandum. & ibi recurrendum est.

[Gl. seq. quærit obijciendo pro insolubili. ponit primo opi. quam reprobat. secundo secundam, quam ēt reprbat. tertio soluit.]

b ¶ Vilis authoritas.] sed quæritur de qua consuetudine hic intellexit Grego. Si dicis de bona consuetudine, illa m nulla ratio siue ius uincit, immo æquiparatur ei. 11. dist. in his[si de mala, de illa non potest dici ꝙ non sit uilis. Super hoc dicunt quidam, ꝙ principium istius. §. debet intelligi de bona cōsuetudine, & finis de mala; & ita diuersimode intelligunt: sed hæc non fuit intentio legis, unde §. iste sūmitur. C. quæ sit long. consuet. l. 2. & ideo inepte dicunt. Alij pro maiori parte exponunt litterā istam, non tamen est adeo valitura, vt iuri positiuo debeat præiudicium generare, supplent generaliter, non præiudicat iuri, sed in eo loco præiudicat iuri vbi consuetudo seruatur. & iste intellectus planus & facilis est. sed de hoc nulla dubitatio est ꝙ consuetudo vnius loci iuri positiuo generaliter nō præiudicet omnib. locis. Et ideo sic debet intelligi lex illa, quam habes. 11. dist. cōsuetudinis. q̃uis particularis consuetudo non est uilis, non tamē pręiudicat iuri positiuo, nisi fuerit rationabilis, & legitime sit præscripta. & hæc expositio reprobat duas primas opiniones, quas facit hic Greg. in fi. & sic intellige 11. dist. consuetudinis.

[Gl. seq. quærit, & soluit, & solutionis ponit quattuor exempla. finis recitetur per aliam quæs. quam soluit. alle. 9. iura.]

c ¶ Rationabilis.] & quā consuetudinē dices rationabilem? Illam dico rōnabilē quā non improbant iura. inf. de causa posse. c. cū ecclesia. & su. eo. c. cū dilectus. & inf. đ uerb. sig. c. abbate. ut si qn̄q; admittant aliqui ad electionem, ad quos nō pertinet de iure cōi, & de alio collegio, ista cōsuetudo non improbaᵗ à iure, vt dn̄t iura pˀdicta, & illa est rōnabilis, ꝙ tm̄ capitulū eligat canonicos sibi, & alios inferiores prelato, irrequisito epo. inf. de elect. c. cum ecclesia Vulterana. uel eps solus hoc faciat. inf. de ijs quæ fi. à pˀl. sine cosen. cap. ea noscitur. licet de iure unum corpus sint. inf. đ ijs. q̃ fi. à præl. sine consensu cap. nouit. & de iure communi deberet fieri ab omnibus communiter ab episcopo & canonicis, ut quandoq; fit infra de conces. pˀb. postulastis. Et illam dicerē rationabilem, ꝙ absentes non vocentur ad electionē. ut in multis locis contingit, ut in Tuscia. & in multis ecclesijs, & huiusmodi consuetudines legitime præscribuntur, vt patet ꝑ pˀdicta exēpla. Illā dico generaliter rationabilem, quę nō obuiat canonicis institutis. Irrationabilis est quę improbatur a iure, qualis est illa. j. de inst. c. ex frequentib. sup. eo. c. cum uenerabilis. & s. c. prox. & onerosa consuetudo. vt s. eo. c. 1. & s. eo. c. cū inter uos. & j. de re iud. c. cum causa. & generaliter vbi aliquid fit ꝯ neruū ecclesiasticæ disciplinæ siue libertatē. j. de elec. c. cum terra. & c. sacrosancta. & c. Massana. [2]

[Glo. seq. primo ponit 9. q̃ requiruntur, ut cōsuetudo iuri præiudicet, & ab hoc recedere vr̄ in fi. gl. scđo q̄rit glo. quæ sit differentia. &c. & primo ponit vnam differentiam contra quam allega. & remittit. Secundo ponit aliam quam approbat. Tertio ponit duas alias.]

d ¶ Legitime sit præscripta.] spatio 40. annorum. inf. de causa pos. cum ecclesia. & inf. dè præsc. c. auditis. de hoc potes hr̄e multa iura. ea. n. solum locum habent in rebus ecclesiasticis. 16. q. 3. c. placuit. §. quas actiones. Ad hoc ergo ut consuetudo iuri communi pˀiudicet, requiritur primo ꝙ rōnabilis sit, & ꝙ sit pręscripta, ut hic, & c. cū ecclesia. Itē ꝙ ex certa scia, & non ꝑ errorem sit inducta. ff. de leg. qđ non rōne. & sciēte illo, qui pōt ius condere. ff. de leg. l. de quibus. in fi. Et ꝙ sit tale ius, qđ possit præscribi. Nā quædā sunt quæ nō possunt pˀscribi, saltē à laicis. inf. de pˀscrip. c. causā quæ. & c. cum ex officij. & c. cū non liceat. Et ꝙ non sit contra ius naturale. 32. q. 7. flagitia. uel saltē ꝙ sit obtēta in contradictorio iudicio. ff. de leg. l. cū de consuetudine. & inf. de uerb. sigu. c. abbate. Itē requiriᵗ ꝙ sis vsus illa consuetudine siue uicib. illis, q̄bus usus es eo aīo vt intendas, siue credas te ius habere, & ut in posterū id facias. ff. de it. actuq; pri. l. j. §. Iulianᵘˢ recte ait. & l. vlt. aliàs non ꝓdest, ut ibi dr̄, & sic solę duę uices non inducunt consuetudinē: quia nō exemplis, sed legibus iudicandū est. C. de sent. & interlo. om. in. l. nemo. sed secundū consuetudinē talē bene iudicareᵗ, ut dictū est. ff. de lega. l. nā Imperator. Item requiriᵗ quod maior pars populi vsa sit ea consuetudine, ad hoc, ut scđm illā iudiceᵗ: q̄a sicut maior pars populi non posset inducere legē, ita nec cōsuetudinē. Item & illa consuetudo præiudicat iuri, cuius non extat memoria hominū. 3. q. hæc quippe. & l. de uer. sig. c. sup quibusdā. §. 1. & ff. de aqua quot. & æsti. l. hoc iure. § ductus aquæ. & ff. de aqua plu. ar. in summa. §. idē labeo. & ff. de ꝓba. l. si arbiter. & sic ur̄, ꝙ difficile sit ꝓbare cōsuetudinē & præsciptionē. Sed q̃ dr̄iam facis inter consuetudinem & pręscriptionem? illa potest assignari (vt quidam dicunt) quod ubi consuetudo prætendiᵗ, admitt. posset probatio in contrariū, ut ꝓbetur indebitū fuisse quod consueuit percipi. argu. a contrario. C. de agr. i & censi. l. litibus. 12. sed ubi præscriptio est, non admittitur probatio in cōtrariū ad probādū indebitū fuisse. arg. a cōtrario. inf. de præscr. c. si diligēti. ubi dr̄, quod bona fides, & iustus titulus requiruntᵗ, & ibi dr̄ qn̄ exigit titulus, & qn̄ nō. C. de pig. act. l. nec creditores. Itē qui petit aliquid sibi deberi uel fieri ex consuetudine, debet allegare causam petendi: & tunc sufficit probare solum tempus, licet non probet causam: & tunc nō admittitur probatio in contrarium; & secundum hoc non uideretur differentia inter consuetudinem, & præscriptionem: quia in præscriptione quandoque probatur titulus, ita dicunt quidam, quare solum tempus non est causa inducēdæ obligationis, sicut nec tollēdę. ff. de actio. & oblig. l. obligationū. §. placet & hęc opinio magis placet secundum Io. Alij dn̄t quod sola consuetudo sufficit etiā sine causa, arg. j. de cau. poss. c. cum ecclesia

1 Concord. tex. in l. si id quod. ff. de condi. inde.

2 Adde tex. in Auth. cassa. C. de sacros. eccle. & in l. de qb. & ibi Bart. ff. de leg.

Quot requirant ad hoc vt cōsuetudo iuri communi præiudicet.

ecclesiæ ubi de hoc. ubi uero aliquis est in possessione percipiendi aliquid, & ei quæstio mouetur: tuẽdus est in possessione, quousque probetur contrarium, s. indebitum, quia possidet ratione consuetudinis, 16.q.4. Volumus. nisi vi, precario, seu clam possideat, tunc qui dedit, sua auctoritate potest reuocare, ut j. qõ. 3. quia cognouimus. j̃. de insti. cum venissent. Itẽ in alio potest esse dĩia inter consuetudinem & p̃scriptionem, quia cõsuetudo qñq; debet 1 esse obtenta contradictorio iudicio populi, p̃scriptio uero non. Itẽ q in consuetudine requiritur ꝙ maior pars populi utatur illa, ut dictũ est, in p̃scriptionibus non requirit. Sic ergo intellige, ꝙ ꝯsuetudinis non est uilis auctoritas: tũ nõ uincit ius positiuũ illa particularis consuetudo in eo loco ubi est consuetudo, nisi fuerit rõnabilis, & legitime sit præscripta: tũc bñ uinci ius, & ei p̃iudicat, cõcurrentib. p̃dictis in ea p̃scriptione, sed secũdum hanc decre. satis sufficere videtur, si consuetudo solummodo sit rationabilis, & præscripta. Bern.

1 De qua cũ suetudine hoc sit accipiendũ tradit Compostellan⁹ sup. c. 1. quẽ hic refert. Ioan. Andr.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compilation.

T I T V L V S V.

De postulatione prælatorum.

¶Inn. iij. decano, & capitulo Senonensi.

¶*Impostulabilis est qui violat interdictum. hoc d. quoad tit. habet enim multa alia dicta, quæ non faciunt ad tit.*

C A P. I.

AD † hæc in beato Petro: & inf. ¶Cumque de facili non possetis in unum locum, & propositum cõuenire, sed ad nos fuisset ab aliquibus appel-

10 latum. a tandem cõuenientes in vnum, Altissiodoren. episcopum in archiepiscopũ postulastis. ¶Postulationem vestram per magistrum R. præcentorẽ vestrum, & per abbatem sancti Petri exponẽtes, & petẽtes, ut faciendę translationi pium præberemus 20 assensum. ¶Verum quoniã antequã idẽ magister ad sedẽ Apostolicã accessisset, nobis quasi pro certo constabat, quod idem episcopus interdicti sententiã non seruasset, quod 30 etiam idem magister non negauit,b in fratrũ nostrorum præsentia requisitus à nobis, in ipsius episcopi

DE POSTVLATIONE Prælatorum.

¶Viso de iure scripto & non scripto: quia parum est iura condere, nisi sint ministri qui eadẽ iura tueantur, ut in l. 2. ff. de orig. iur. §. post originẽ. & in c. ubi periculum. §. præterea. de elect. li. 6. ideo de ipsis ministris & eorum assumptione merito erit videndum. Et qm̃ assumuntur altero ex tribus modis, s. per postulationem, electionem, & translationem. ideo de omnibus istis tribus infra subijcit, & quia postulatio innititur gratiæ præmittit titulum de postu. prælatorum. Quid autem sit postulatio, vide per glo. c. vnico. eo. tit. lib. 6. Abb. Sicul.

¶De hac materia habes 61. dist. Osius. & c. nullus inuitus. & c. episcopus. 63. dist. litteras. 71. dist. fraternitatem. cum multis similibus.

AD hæc.] Diuiditur in sex partes. Nã in prima ponitur iniusta postulatio. In secũda: ibi, postulationẽ postulantium petitio. In tertia: ibi, verũ petitionis impugnatio. In quarta: ibi, Quoo nec, excusationũ reiectio. In q̃nta: ibi. Nos igit, postulationis cassatio. In sexta: ibi. Licet gratiosa eligẽdi vel postulãdi p̃missio. Ab. Sic.

CASVS. Ecclesia Senoñ. vacante, canonici Senoñ. licet ab initio in discordia fuissent, tandem conuenientes in unum, ep̃m Altissiodo. in suum archiep̃m postularunt: postmodũ per magistrum R. præcentorem suũ petierunt a dño Papa, ut postulatione suã admitteret, & eidem ep̃o daret licentiam transeundi ad ecclesiam Senonen. sed dñs Papa antequã dictus magister ad ipsũ accederet, intellexit pro certo, ꝙ dictus episcopus interdicti sñiam, quã dñs Papa protulerat in terra Regis Frãciæ, non seruauerat, quod idem magister nõ negauit in præsentia dñi Papæ requisitus, allegans, ꝙ sñiam ipsã seruare non tenebat; eo ꝙ non peruenerat ad notitiam ipsius ep̃i p litteras Papę, nec p litteras legati, q sñiam publicauit. nec per alicuius executoris mandatum. insuper allegauit ꝙ dictus rex in Altissiodo. diœce. terram propriam non habebat, unde interdictũ non extẽdebatur ad Altissiodo. diœcs. super hoc scribit Papa Senonen. capit. dicens ꝙ prima allegatio nõ sufficit, nec proficit ad excusationem ep̃i Altissiodo. eo ꝙ Cardinalis sñiam interdicti publice promulgauit multis præsentibus, & sñia illa a multis in regno Franciæ publice seruabatur, & qñ aliqua constitutio publice promulgatur: non est necesse quod singulorum auribus intimetur, sed sufficit ad hoc, ꝙ quilibet eã seruare teneatur, ꝙ est publice promulgata, & ꝙ ita fit, probatur per concilium Sardiceñ. cuius verba hic ponuntur. Ad aliam allegationem respondet ꝙ non ualet: quia dictus rex in Altissiodor. diœc. terram propriam nõ dicitur habere: quia ipse mandauit terrã regis Franciæ subijci interdicto, & Cardinalis interpretatus fuit mandatũ Papæ, & sñiam interdicti promulgauit in terram illam, quæ regi tunc temporis adhære- 40 bat: & terra illa Altissiod. adhærebat tunc ipsi regi, præterea ex alia causa excusari non potuit, ex eo quod nouit Metropolitanam ecclesiam suam seruare sententiã interdicti, & ipse eam seruare debebat. Dñs Papa his præmissis, qui secũdum Apostolum oẽm inobedientiã debet punire, considerans inobedientiam ipsius episcopi, prædictam postulationem repulit ut indignã, ñ propter postulantem ecclesiam, sed propter postulatam personam, cum obedientiã non prodesset humilibus, si contemptus contumacibus non obesset. In fine 50 dicit, quod cum hominem postulassent indignum, potestatem amiserunt eligendi de gratia tamen concedit eisdem ut de persona idonea ecclesiæ Senonen. debeant prouidere. Nota ea, quę publice fiunt, nulli licet ignorare. Item quod metropolitana ecclesia seruat, suffraganei debent obseruare. Item omnis contumacia est punienda. Item qui non seruauerit interdictum, ineligibilis efficitur. Ber.

a ¶Appellatum.] Quæ appellatio non tenet, nisi causa iusta fuerit alligata. inf. de electio. cap. cum nobis, in 60 princ. & inf. de app. c. ut debitus.

[Glo. seq. arg. alle. quattuor iura. alleg. duas leges in contrarium, & remittit.]

b ¶Non negauit.] Per hoc vr̃ ꝙ confessio 2 procuratoris dño præiudicet. j̃. de capel. mona. c. dilectus. & de re iud. c. suborta sicut & confessio aduocati. j̃. de censi. c. cum olim. & inf. de appell. c. cum causam contra. ff. de interrog. actio. l. si sine. §. si defensor. aliàs est lex ille §. si defensor. ff. de confes. c. certum. §. pen. Quando confessio procuratoris sine factum præiudicat ipsi domino, dicitur j̃. de cau. posses. c. cum olim. & inf. ut lite non contest. c. 1. ubi ponitur hæc materia.

ADDITIO. Petrus dicebat, ꝙ iste non fuit procurator postulati, sed postulantium. Io. Andr.

[Glo. seq. obijcit per tres rationes, & soluit.

2 Forte in- surgens taciturnitat quod uide uelle Innoc quod exp ditũ est, confec. c. li. 6. Io. An

a ¶Alle-

excusationem allegans, [a] ꝙ sñiam latã seruare nullatenus tenebat, q̃ ad eius notitiam, nec ꝑ litteras nostras, nec per Cardinalem tunc Apostolicæ sedis legatum, qui eandem sñiam ꝓmulgarat, nec per deputati ad hoc executoris mãdatum vel litteras peruenisset: & infra. Quod nec sufficit, immo nec proficit ad excusationem prædicti episcopi, cum Cardinalis idem sñiam interdicti præsentib. multis solenniter, ac publicæ promulgauerit, [b] & eadem interdicti sñia in regno Francorum iam à multis publice cęperit obseruari, nec sit necessarium, cum cõstitutio solenniter editur, [c] aut publice promulgatur, ipsius notitiam † singulorum auribus per speciale mandatum, vel litteras inculcare, sed id solum sufficit, ut ad eius obseruantiam teneatur, qui nouerit eam sollenniter editam, aut publice promulgatam; cum & contra quosdã q̃ Sardicen. concilium non seruabant tanquã illud non habuerit, aut perceperint, canonica [d] tradat auctoritas, quod eis non facile facultas credendi tribuitur: cum idem penes illos in suis regionibus actum fuerit & receptum. Nec ualet ꝙ in Altissiodoren. diœcesi dictus rex terram propriam [e] dicitur non habere, cum nos terram totam regis ipsius subijci [illegible] uerimus interdicto, & Cardinalis nostrum interpretatus [f] mandatum, in terram illam sententiam promulgauerit, quæ [illegible] gi tunc temporis adhærebat, & infra. ¶ Sed inde liquido constat, sæpedictũ episcopum sufficienter excusari non posse, quod suam metropolitanam [g] ecclesiam generalis interdicti sententiam, & recepisse nouerat, & seruare, & infra: ¶ Nos igitur qui secundum Apostolum prompti sumus inobedientiam [h] omnem vlcisci, [i] eiusdem episcopi Al-

a ¶ Allegans.] Hæc allegatio bona videtur: q̃a quilibet præsumitur ignorans, nisi probetur sciens. ff. de proba. l. verius. & decretum non ligat ignorantes. ff. de decre. ab or. fa. l. vlt. & 82. dist. proposuisti. circa fin. & arg. s. de consti. cognoscentes. immo non sufficit denunciare procuratori. ff. de peti. hæ. l. item veniũt, §. petitam. Sed nõ est ita, quia cum publice sententia illa fuerit promulgata, eam ignorare non potest, neq; dẽt, & ꝑsumit eã scire. 12. q. 2. q̃ & humanis. & 16. di. ꝙ dicitis. arg. ff. de instit. ac. sed & si pupillus. §. proscribere. & arg. j. de præsum. ca. quãto, vbi. n. allegat ignorantia circa ea quæ plerique sciunt & quæ publice fiunt non creditur ei, nisi hoc ꝓbet. j. de elect. ca. innotuit. ver. nec ꝓbare cogimus, & c. j. q̃ ma. acc. pos. cum in tua. & j. de sent. exc. si vero. 34. q. 2. in lectum. 1 Sed vbi circa ignota allegat ignorantia, non cogitur probare ignorãtiam. ff. de administ. tu. l. hoc autem.

¶ Glo. seq. allegat 4. concor. ex quib. in fi. concludit. in medio soluit unam legem contrariam.]

b ¶ Publice promulgauerit.] sufficit edicta proponi in publico, etsi ad citatũ non perueniãt. arg. de do. & cõtu. causam quę. arg. ff. de dam. infec. l. 4. §. toties. & C. de an. exce. vt ꝑfectus. & C. de iudi. l. properandũ. §. & si quidẽ. Nec obstat. ff. q̃ sen. si. appel. rescin. l. 1. §. item cum ex edicto. quia ibi edictum nõ fuit solemniter propositum: & ideo non ẽxcusatur, nisi probaretur contrarium, vt dixi in glos. hæc allegatio. imo videtur sufficere, ꝙ per solam famam ad ipsum peruenerit. j. de sen. exc. c. cum desideres. §. secundæ quæstioni. Et si dubitaretur, quia solummodo per famam intellexit: in tali dubio debuit potius seruare sententiam interdicti, quam ecclesiastica sacramenta postea pertractare. infra de cler. exc. min. illud.

c ¶ Solemniter editur.] ut expresse legitur in auth. vt fac. no. consti. circa prin. coll. 5. ubi dicitur quod post duos menses nullus habet excusationem si uellet ignorantiam allegare, nisi vt dicitur in illa gl. hæc allegatio.

d ¶ Canonica.] 16. dist. quod dicitis.

e ¶ Terram propriam.] bona fuit interpretatio Cardinalis: quia cum dicimus seruum suum vel ipsius domino damus actionem: & cum dicimus, in alterius locum, de domino intelligendum est. ff. de reli. & sum. fu. l. 2. §. in locum. hic tamen large fit interpretatio ad omnes terras, quæ tunc regi adhærebant præstando auxilium, & est simile. ff. de verbo. sign. l. liberorum, sicut excõmunicatio extenditur ad illos, qui præstant auxilium excommunicato. inf. de sen. excom. c. nuper. & si concubinæ: vel quia terra illa erat de iurisdictione ipsius: licet proprietas regis nõ esset, & ideo regnum totum propter contumaciã suam fuit suppositũ interdicto. j. de offi. deleg. c. sane. & inf. de spon. ca. non est nobis & inf. de iud. c. nouit.

¶ Gl. seq. alleg. 3. iura in contrarium. [illegible] dist. [illegible] do [illegible] interpretationem.

f ¶ Interpretatus.] No. ꝙ legatus interpret. [illegible] in [illegible] contra j. de sent. excõ. c. inter alia. & 11. q. 1. sicut. §. ex his cĩbus. & C. de leg. l. vlt. & j. [illegible] sẽt. de [illegible] Vñ [illegible] lis, & necessaria, & redigenda in [illegible] vt principis, [illegible] iura hic signata [illegible] riũ. Alia est generalis & necessaria, sed nõ est in scriptis rediligẽda, vt cõsuetudines. ff. de le. l. si de ĩterpretatione. s. tit. proxi. c. cũ dilectus. & hic similiter. Alia nõ est generalis, sed necessaria, & in scriptis redigẽda, vt iudicis, ff. de le. l. nõ possunt. arg. l. nã vt ait. Quod possit iudex interpretari sñiam suã, est argu. ff. de iudi. l. Paulus. vbi põt supplere quæ desunt sentẽtiæ, sic & interpretari sicut prætor potest. ff. de præto. stipul. l. in prætorijs. Et alia est quæ nec generalis, nec necessaria, nec redigenda in scriptis, ut magistrorum. C. de profes. ur. Constantino. l. unica, lib. 12. interpretatio principis ius facit quoad omnes. sup. de consti. c. fi.

g ¶ Metropolitanam.] 12. dist. de his.

h ¶ Inobedientiam.] 23. q. 9. c. 1.

i ¶ Vlcisci.] imo potius deberet parcere cui sanctitas ignoscendi gloriam dereliquit. C. de epis. & cle. l. si quis in hoc genus. vnde dictum fuit de Cæsare.

Qui uincis semper, victis vt parcere possis.
Parcere prostratis scit nobilis ira leonis.

ADDITIO. Ad hoc 45. distinctione, disciplina. & alibi; Parcere subiectis & debellare superbos. & alibi; Sicut bellanti & resistenti, &c. 23. quæstio. 1. noli. in fin. Hostieñ. Seneca. lib. de uirtutibus. Honestum, & magnum uindictæ genus, ignoscere. Ioan. Andr.

1 Concor. [illegible] ex. cum gl. in l. regu[illegible] ff. de iur. [illegible] fac. igno. [illegible] l. sed ad[illegible] §. 1. cũ [illegible] ff. loca.

Ad intel[illegible]gẽtiam ui[illegible] B. Tho. 1. 2. q. 90. [illegible] 4. Sotũ [illegible] de iuf. & [illegible] q. 1. ar. 4. [illegible]fonsũ Ca[illegible] li. 1. de [illegible]testate le[illegible] pœnalis [illegible] & Fernã [illegible] Vasquiũ [illegible] 1. contro[illegible] illu[illegible] c. 44.

2 Similis est [illegible] in §. ex [illegible] 1. q. 1. [illegible] tit. de leg. §. superst. uersi. delegatus. quoque & in §. nunc ostendendũ [illegible]

tissiodorẽsis inobedientiã attẽdentes, ne nil obediẽtia [a] ꝓdesse videret humilib. si cõtemptus [b] cõtumacib. non obesset: cũ iuxta canonicas [c] sanctiones q̃dã sint culpæ, in quib. culpa est relaxare vindictam, postulationem huiusmodi non ꝓpter postulãtem ecclesiã, sed ꝑ postulatã ꝑsonã [d] repulimus vt indignam. ¶ Licet autem ex eo quod hominem, qui vestro non cõueniebat proposito, postulastis, [e] cum vos interdicti sñĩam seruaretis, & ipse eam contemneret obseruare: permissa vobis facile abusi fueritis potestate: ac ideo uos ea nõ immerito priuare [f] possemus, [g] de solita † tamen benignitate cõcedimus, [h] vt vobis per postulationẽ seu electionem canonicã de persona congrua consulatis.

¶ Idem Hostiensi epis. Apost. sedis legato.

¶ *Qui postulationem cassatam vitio personæ innouati, est eligendi & postulandi potestate priuatus.*

CAP. II.

GRatum † gerimus, & infra. ¶ Accepimus ex litteris tuis, ꝙ canonicis Senonẽ. quorũ postulatio nostra fuit auctoritate cassata, [i] licet cassationis litteras suppressissent in fraudẽ, vt canonice ad electionem procederent, mãdauisti: & infra. ¶ Cumq; plures eorũ postulationẽ cassatam [k] a nobis innouare denuo niterent, [l] q̃dã vero episcopũ Cameracen. in archiepiscopũ postularẽt, tu intelligens eos q̃ cassationem nostram quodammodo reuocare uolebant, eligendi priuilegium amisisse, quia concessa sibi ex Apostolicæ sedis benignitate abuterentur temere potestate, ac ideo ad alios licet pauciores [m] numero, quantum tamen

† Cap. 2. coti. in 3. compila.

a ¶ Obedientia.] 2.q.5. quanto.

b ¶ Contemptus.] nam facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi. 23. q. 4. est iniusta. & inf. de vi. & hone. cleri. ca. vt clericorum. 1

1 Concor. tex. in l. si cũ dies. §. si arbiter. ff. de arbit. & in l. 3. §. ibidem. ff. ad exhi.

c ¶ Canonicas sanctiones.] 28. dist. quia sunt culpæ. & quia maleficia impunita remanere nõ debẽt. inf. de sen. excom. c. vt famæ. & ff. ad legem. Aquil. ita vulneratus. & ff. de solu. l. Stichum. §. tametsi.

d ¶ Personam.] & hoc ideo, quia vitiũ fuit materiæ, & non artificis. ff. ad legem Aquil. l. si seruus. §. si calicem. Et ita habes hic, ꝙ qui non seruat interdictũ, intelligibilis est, nec potest postulari. Et posset dici ꝙ est irregularis, & suspẽsus, iõ nec eligere dẽt, nec excõicare, nec beneficiũ conferre potest: quia claues ecclesiæ cõtẽnit. inf. de exces. præl. ca. vlti. vbi est hoc expressum.

e ¶ Postulastis.] Postulo 2 te primo si cõsentire licebit. Consentire nego, nisi te bene postulo primo. Forsitan indignus & turpi crimine læsus. Sic aliter possem primo post iure carere. Si minus est dignus: tũc me poscente tuetur.

2 Hæc gl. nõ inuenitur in antiqs exemplaribus.

† In aliquot manuscripitis ita de solita tñ benignitate sedis Apostolicæ cõcedimus &c.

f ¶ Priuare.] Ergo fuit constitutum in cõcil. Lateranẽ. ĩ. de elect. ca. cum in cunctis. ut qui scienter indignum elegerint, eligendi ea uice potestate nouerint se priuatos. & ad postulationem extenditur: vt hic, & inf. de elect. c. bonæ memoriæ. in fin. & hoc ideo est: quia per postulationem peruenitur ad electionem. argu. sup. de consti. c. nam concupiscentiam. & ff. de spons. l. oratio. secus tamen est, cum postulatur illegitimus ut dispensetur cum eo, vel legitimetur. 56. di. Cenomanensem. & inf. de elect. c. innotuit.

g ¶ Possemus.] idest, priuati essetis.

h ¶ Concedimus.] per 3 officium iudicis & de gratia non de rigore. contumaci enim & delinquenti potest iudex remittere pœnam de gratia; ut inf. de offi. dele. c. consuluit. ubi dicit: nisi per gratiam ei benignitas iudicantis subueniret. & inf. de offi. dele. c. nisi specialis dilectio. bene dicit, concedimus: quia quod non poterat de iure communi, concedit eis per priuilegium, ut patet in capitulo sequenti.

3 Hãc gl. nõ habetur in antiquis codicibus.

GRatum.] Continuatur hoc c. ad præcedens. tractat enim de illa materia. Diuiditur in duas partes. nam in prima ponitur narratio duplicis postulationis. & alterius admissio, ac alterius derogatio. secundo ponitur papalis approbatio; ibi. Nos igitur. Abbas.

CASVS. Canonici Senonen. receptis litteris cassationis postulationis prædictæ, fraudulenter sumpserunt litteras ipsas. legatus tñ Apostol. sed. qui super hoc mandatum Apostolicum receperat, mandauit canonicis prædictis, vt ad electionem procederent canonice celebrandam. quidam canonici Senoñ. postulationem cassatam à dño Papa iterum innouarunt, quidam alij canonici licet essent numero pauciores, postulauerunt, epm Cameraceñ. Cardinalis intelligens ꝙ illi qui postulationẽ cassatam innouarũt, essent eligẽdi seu postulãdi potestate priuati, & ideo ad alios (licet pauciores numero essent) postulandi auctoritas est deuoluta, postulationem factam de epo Cameraceñ. penitus admisit & Papa prædictum epm Cameraceñ. à vinculo absoluit, quo tenebatur ecclesiæ Cameraceñ. & confirmauit factum legati. Nota qui ꝑsonam indignam eligit vel postulat, amittit potestatem eligẽdi, & potestas ad alios licet pauciores numero tunc deuoluit.

i ¶ Cassata.] supra c. prox.

K ¶ Cassatam.] i. non admissam.

l ¶ Niterentur.] postulando eundem Altissiodo. & male: q̃a ex quo alicuius electio, uel postulatio cassatur vitio personæ, non est assumendus ad eandẽ. inf. de electio. c. super eo.

[Glo. seq. quærit. arg. ponit opin. Ioan. demum soluit, & alleg. ĩ cõtrariũ rñdet.]

m ¶ Pauciores.] Hic patet quod si maior pars delinquit in electione, eligendo, uel postulando indignum, electio deuoluitur ad alios, licet numero pauciores, inf. de elect. c. bonæ. 2. & c. cũ in cũctis. & c. cum Vuintonieñ. sed quid si omnes delinquunt præter unum, nunquid ille unus poterit eligere? Videtur quod sic: quia uniuersitas remanet in uno, siue ius uniuersitatis. ff. quod cuiusque uniuersi. sicut municipij. in fin. & 65. dist. si forte. Et dicit lex hominibus coactis, sic accipere debemus, ut siue unus solus uim fecerit, siue etiam hominibus coactis, quantum enim ad uerba non refert an solus uim faciat, an hominibus coadunatis: quia adhuc non deficiunt uerba. ff. ui bono. rapt. l. ait prætor. §. homines. Sic siue unus solus sit, siue plures, ille potest eligere. Io. dicit 4 quod unus solus non põt eligere, & in eo solo non potest ius illud retineri. arg. inducit ad hoc infra de elect. cap. 1. & 10. q. 3. unio. ff. de uerb. sig. Neratius. quia cum duo siue tres faciant collegium, qui debent sibi eligere prælatum, non potest hoc esse in uno, cum iam desinat esse collegium, sicut grex desinit esse, si unum tantum animal remansit de grege. ff. de legat. 1. l. si grege. & ad hoc inducit etiam 65. distinct. si forte. quin si unus solus epi-

4 Et G[illegible] hic qu[illegible] dit tres [illegible] tiones, q[illegible] colligas [illegible] quent a [illegible] to tñ [illegible] unus p[illegible] à supe[illegible] petere, [illegible] clesia pro[illegible] deat. [illegible] And.

lus eps remaneret in prouincia, debet ipse alios conuocare ad consecrandum electum; vt inf. de elect. c. bonæ. 2. Tu dicas quod vnus solus potest eligere, & ius eligendi remanet in vno solo per iura primo inducta. Et iura quæ inducit Io. non contradicunt. Primo illud c. si forte. non contradicit; quia ipse solus non potest aliquem consecrare, immo ad minus debent esse tres, & est de substantia consecrationis. ita quod aliàs non esset consecratus. 66. dist. por ro. vbi forma consecrationis traditur, sed a [illegible] sula, quæ solus facere potest, nō vocabit alios. Et illa decre. bonæ. non contradicit, quia cum prima electio nō esset nulla ipso iure, immo ille H. qui solus eligit, secundo eam poterat confirmare: vt inf. de elec. ca. quod sicut. non debuit procedere ad secundam, nisi prima cassata: quod si fecisset, debebat postea solus eligere, vt vñ pp culpam illorum. Sed in casu illo dicit Ioan. quod non deuoluitur potestas eligēdi ad contemptum: sed tunc qñ eligunt indignum, satis potest dici, quod pp talem contemptū non deuoluitur ius eligendi ad contemptū: quia non tñ peccant illi qui contemnunt, quā tū illi qui eligunt illi indignum 1. & sufficit quod cassetur electio: qa nō est nulla, in quo casu tñ priuati sunt. in fr. ti. proxi. c. cū in cunctis. Sed debent tunc priuari per sententiam. sicut qñ peccatur in forma. inf. ti. proxi. ca. quia pp. & in c. bonæ. Alia iura quæ dicunt quod desinit esse collegium, non contradicunt, quia licet collegium desinat esse collegium omnibus mortuis, præter vnum: nihilominus ius collegij siue vniuersitatis remanet in illo. per legem sicut municipij, §. vlti. & hoc dicunt Laurentius, Vincentius, & Tancredus.

† Aliàs, ita: idem clericis Rauen.

1 Adde quod eligens indignum uidetur scienter facere. ff. de confir. tuto. si patronus. per Bar.

ad hoc pertinet consilio saniores eligendi, vel postulandi deuolutam esse licentiam, prædictum Cameracen. ad eorum instantiam in pastorem auctoritate fretus Apostolica prouidisti. a

¶ Nos igitur a solicitudine Cameracen. ecclesiæ ipsum reddidimus absolutum: quod a te mandato nostro factum est, aucto ritate Apostolica confirmantes.

¶ Idem † clericis Raueñ. ecclesiæ.

¶ *Postulatio per quam priuata vel minor vtilitas communi vel maiori præfertur, vel quæ fit a minori quam a tertia parte collegij, admitti non debet.*

CAP. III.

10 BOnæ † memoriæ Guil. archiepiscopo vestro viā vniuersę carnis ingresso, quidam vestrum sanctæ Praxedis presbyterū Cardinalem; quidā vero Imoleñ. episcopum postulauerunt, & infra. ¶ Nos igi- 20 tur auditis quæ de facto, & de iure fuerant allegata, plenius etiam pro vtralibet partium curauimus allegare b; considerauimus † vero quod eiusdem Cardinalis pręsentia vtilior sit 30 non solum Romanæ, sed etiam ecclesiæ generali c tam apud Apostolicam sedē, quā apud ecclesiam Ra de facto, etiā allegauit, plenius pro vtraque parte, cōsiderans quod præsentia Cardinalis esset vtilior non solum ecclesiæ Romanæ, verum etiam tam generali ecclesiæ quā Rauennaten. ideo Papa volens præferre cōem vtilitatem priuatæ, & maiorem minori, postulationem Cardinalis non admisit: ex alia parte considerans, quod eps Imoleñ. à minori quam à tertia parte fuit postulatus, et huiusmodi postulationes in discordia factas Romana Ecclesia admittere non consueuit: quia quando etiā in cōcordia fiunt, cum nō tam ex iure quā ex gratia moueatur postulationem Imoleñ. epi non admisit, mandans capitulo Rauennateñ. vt in personam idoneā conuenire procurēt. No. quod iudex potest supplere de iure & de facto quod aduocati omittunt. Itē communis vtilitatis præferri debet priuatæ. Item Postulatio & iuri & gratiæ innititur.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compilatioae.

† Aliàs, ita; cōsiderantes igitur.

[Gl. seq. recitetur per quęstionē, an iudex de facto supplere debeat, & ponit duas opiniones, & primam approbet, respondens ad legem contrariam.]

a ¶ Prouidisti.] De nostro speciali mandato, aliàs non posset illum transferre. inf. de officio leg. c. nisi specialis. & c. quod translationem. & ideo benedicit, prouidisti. non enim debuit dicere, confirmamus, quia nihil est quod confirmaret cum per postulationem nullum ius acquiritur. inf. e. c. penul. Sed debet dicere superior postulationem admittimus, vel postulationem vestram non duximus admittendam. infr. eo. c. proxi. & sup. eo. c. proxim.

BOnæ memoriæ.] Diuiditur in tres partes. In prima ponit duas discordes postulationes. In secunda ibi, Nos igitur. vtramque repellit, causam exprimens. In tertia ibi, Mandantes, monet nouam prouisionem fieri. Abb. Siculus.

Consuetudo est in ecclesia Rauennate, quòd mortuo archiepiscopo significant hoc Papæ, sed de ipsius mandato eligunt, aliter sine mandato eius eligere non est moris.

CASVS. Vacante ecclesia Raueñ. canonici illius ecclesiæ episcopum Imolen. postularunt, quidam uero postulauerunt S. Praxedis presbyterum Cardinalem. postulationes istæ delatæ sunt ad sedem Aposto. Papa auditis allegationibus hincinde tam de iure, quam

b ¶ Curauimus allegare.] Sic ergo patet quòd iudex potest supplere quæ aduocatus omisit, sicut Papa hic supplet, & C. ut quæ desunt aduoca. iud. supr. l. unic. & de 40 iure debet supplere, & non de facto: nisi tale sit factum quod iam sit ei notum vt iudici, prout dicit dominus Azo. Alij etiam dicunt sicuti Placen. quod etiam de facto. & inducunt ad hoc ff. de pet. hæred. l. ultima. Sed primum verius est, quod de tali facto supplere tantum debet, quod est ei notum tamquam iudici. 2. argum. C. de appell. l. ultim. in fin. 1. respon. & est argum. instit. de act. §. si minus. ff. de ædil. edict. l. bouem. §. aliquando. Et debet supplere ut iudex, sedendo, & non stando, 50 ne aduocati officium sumat. C. de postuland. l. quisquis. inducendo legem uel decretum, uel decretalem. Inuenio quòd quandoque iudex supplet altera parte absente. C. de tem. appellat. l. 2. §. ult. & C. de appellat. l. ulti. in princ. Sed utraque parte prę́sente supplere non debet: nisi in casu propter publicam utilitatem repellendo militem à procuratione etiam tacente altera parte. ff. de procurato. l. filiusfamilias. §. ueterani. & C. de procurato. l. militem. Et lex quam inducit Placen- 60 ti. ff. de petitione hæreditat. l. ultima. non obstat: quia potius consulitur illi iudicijs officio quam iure ordinario. Et est simile ei quod dixit de milite. Nam iudex ex officio suo si scit aliquem excommunicatum publice, ipsum debet repellere ab agendo, etiàm si ab aduersario non excipiatur. infr. de exceptionibus. ca. exceptionem. & sic officio iudicis consulitur aduersario: sicut in l. de petitione hæreditatis. l. ultima. & hic Papa supplet ex officio suo, & inf. de elect
ion. cap. cum. nobis olim. ubi de hoc dicitur: quare in hoc casu officium iudicis locum habet.

2 ut quod scriptū est in attestationibus uel alijs actis, secundum Innoc. sup. eo. ti. ca. 1. alle. & cor. uitia. c. 1. for te pp id quod ibi dicam sub uerbo scandalo. non de eo quod est sibi notū ut Deo, sed ut homini. de offi. ordi. si sacerdos Io. Andr.

¶ Generali.] Arg. quod Papa & Cardinales curam & solicitudinem gerant pro statu ecclesiæ generalis: & Impera-

Imperator vt subiecti qniete viuāt, noctes ducit insomnes. in Authen. vt iud. sine quoquo suffrag. in princip. coll. 2. & idem dicit. voluntarios labores appetimus vt quietem alijs præparemus. in authent. vt diuinæ iussi. subscriptionē habeant gloriosissimi quæstoris. in prin. coll. 8. infr. de resti. spoli. c. frequens. & de exc. c. vlt.

[Gloss. seq. alleg. 4. concor. & soluit quattuor iura cōtraria.]

a ¶ Communem.] & ita publica vtilitas præfertur priuatæ. 7. q. 1. scias. & ff. pro socio. l. actione. §. Labeo. & C. de cadu. tollen. l. vnica. §. penul. & in authen. de rest. & ea quæ parit. §. ea enim q̄ cōiter. coll. 4. & hoc verum est, tñ cum in cōi vtilitate priuata includit, sicut fit in prælatura: aliàs quilibet debet propriā vtilitatē preferre cōmuni. argu. 19. q. 2. quæ sunt, inquit, & 33. qu. 5. si non licet arg. C. de seru. l. presses. & ff. de arbi. l. licet autem.

[Glos. seq. obijcit & soluit.]

Publica utilitas priuatæ debet præferri.

† Al mouea mur.

uennatē, vnde non immerito preferentes speciali vtilitati cōem, [a] & minori maiorē, prædictum Cardinalem postulationi vestræ non duximus concedēdū. ¶ Attendentes aūt ex altera parte, q̄ prædictus eps a minori quā tertia parte fuerit postulatus: & quod Apostolica sedes postulationes huiusmodi non cōsueuerit in tanta diuisione [b] ac contradictione recipere; cum etiam quando aliquis ab alijs vnanimiter postulatur, ad admittendam postulationem eorum, non tam ex iustitia, quàm ex gratia [c] moueatur, † postulationem ipsius non duximus admittendam. ¶ Mandātes quatenus cum his qui vocem [d] in electione habere noscuntur per electionem, postulationem, seu nominationem [e] canonicam in personam idoneam conuenire curetis.

10

¶ Idem Præposito, & capitulo † Strigoñ.

20 ¶ *Archiepiscopus in archiepiscopum postulatur. Et ex quo postulatio præsentata est Papæ, non possunt postulantes ab ea recedere, sed debet superioris iudicium expectari. h.d. quo ad titulum.* 30

CAP. IV.

is

Bonæ † memoriæ Guil. archiepo ve-

gratiam, nisi velit: quia nemo inuitus de suo cogitur facere beneficiū. 10. q. 2. præcariæ. 2. non igitur quicquid iudicis potestati permittitur, iuris necessitati subijcitur. ff. de iudi. l. non quicquid. arg. inf. de offi. deleg. ca. consuluit. Sic ergo patet q̄ in huiusmodi postulationibus implorādum est officium iudicis. & non iuris actione agendum est, vt sup. eo. c. ad hæc. versi. fi. & inf. de in integ. resti. p totum. & Inst. de offi. iud. per totū. Iudicis enim officiū proponitur p actione, cū deficit actio. inf. de offi. iud. ca. iudicis officiū. sed nō proprie imploratur iudicis officium in casu isto, sed potius gratiam debent implorare à superiore: Bernar.

d ¶ Qui vocē.] Hoc ideo dicit, quia forte erant aliqui eligēdi potestate priuati. infr. de elect. ca. cum Vuintonieñ. vel qa omnes sunt vocandi, qui ius habēt eligendi. inf. de elec. c. quod sicut.

ADDITIO. Vel propter suffraganeos ecclesiæ Rauennatis, qui debent de consuetudine interesse. Ioan. And.

e ¶ Nominationem.] Nominatio canonica potest dici 40 quando omnes concordant in aliquo intelligibili assumendo. & vadunt ad eum à quo petendus est consensus, & requiritur eius consensum, vt cum ipso dispenset. Et hæc potest dici nominatio canonica, quæ nō potest dici postulatio proprie. quia postulatio solenniter debet fieri: quia talis nominatio satis similis est postulationi, immo quasi idem est, vnde dicit postulationem seu 3. nominationem.

ADDITIO. Habes de hac nominatione 16. q. vlt. cōtra sanctorum. 2. quæst. 6. ca. ei qui. §. diffinitiua. uersic. nomina. Ioan. And. 50

postulato ... quit, & ... ut ibi. & ... de quod ... citur de ... iud. cū Bertholdus. ... 3. gl. Io. An...

2 Concord. tex. in l. 2. ff. de condi. & demon. l. ... patron. §. ... nec illud. ... ad Treb.

† Al. canonico.

† Cap. 4. ... ti. in 3. compilatione.

b ¶ In tanta diuisione.] Ad hoc enim vt postulatio preiudicet electioni, requiritur vt numerus postulantium sit duplo maior numero eligentium. infr. de elec. c. scriptum est. de hoc tamen dicas secundum quod not. infr. ti. proxi. c. scriptum. in gl. quæ incipit, hic dicit Papa. Vn̄ fi q̄ minima pars eligentium deberet præferri multis postulantibus: quia postulantes soli gratiæ innituntur, vt hic. Sed eligentes iure cōi iuuantur, similiter & electus, sed hoc nō est verum. nam patronus laicus in præsentando soli gratiæ innititur. 16. q. 2. si quis episcoporum. & tamē iniuria fit præsentato, si non admittatur. 17. q. 7. decernimus. & inf. de iure pat. c. pastoralis. gratia ergo fit postulato si admittatur, iniuria si repellatur. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. pen. vnde non solum postulato, sed postulātibus fit iniuria, si postulatus est idoneus, & repellitur. ff. qui satisd. cog. l. si vero. in fin. Alia ratio potest melior assignari, quàm huiusmodi videatur. licet eligentes nitantur iuri, & postulantes gratiam nō debent præferre electores ex quo sunt minima pars capituli, quia nunquam tenet electio, nisi fiat à maiori parte capituli. infr. de elec. capit. ecclesia vestra. & c. Cumana. ita tamen quòd maior pars non peccet, vt ex hoc ipso iure priuetur: quia tunc valet electio minoris partis capituli. sup. proxi.

[Glo. seq. recitatur per quæstionem quo iure petatur postulationis admissio.]

c ¶ Gratia.] Hoc ideo dixit: quia post huiusmodi postulationem siue gratiam, ius nō acquiritur postulato. inf. eo. ti. c. pen. & ideo quia gratia est, non compellitur prælatus concedere postulatum. 63. distin. litteras. in authet. de sanct. epis. §. nullus. coll. 9. si tamen iusta causa exigit, debet compelli per superiorem, vt illum concedat. infra de iu. pa. cap. nullus. Item indirecte quodammodo compellitur illum concedere si est idoneus: quia tenetur ei prouidere in consimili beneficio. infr. de iur. patro. capit. pastoralis 1. Item idem superior istum potest concedere vel repellere: quia non tenetur ei facere

1 In præsentato, non in

Bonæ memoriæ.] Diuiditur hæc decret. in sex. partes. In prima ponitur postulationis admittēdæ petitio, contra eam exceptio & replicatio. In secunda Apostolica trimembris prouisio ibi, Nuncijs, usque ad §. cæterum. In tertia temeraria & iniusta postulatio. & eius repulsio, prouisionis faciendæ monitio: & eiusdem cōmunicatoria retētio usque ibi, Verum. In quarta suffraganeorum ad concordiam reuocatio, canonicorum dissensio, duplicis postulationis iniusta innouatio, usque ibi, Nec obstabat. In quinta ponitur tacitæ obiectionis 60 responsio usque ibi, intelleximus. In sexta ponitur diffinitiua prouisio, archiepiscopalis translatio, ac pallij vtendi prouisio. Abb. Siculus.

CASVS. Ecclesia Strigoñ. uacante. canonici Strigo. postularunt archiepiscopum Coloceñ. quidam suffraganei Strigon. ecclesiæ. scilicet. Quinqueeccle. episcopus, & quidam alij episcopi huic postulationi se opposuerunt, dicentes q̄ eis contemptis & exclusis, qui ius in electione habebant, huiusmodi postulatio fuit facta, propter quod nuncij utrrusque partis ad sedem Aposto. accesserunt, sed nuncij capituli econtra responderunt, q̄ suffraganei de gratia solummodo fuerāt requisiti, sed ipsi suū consiliū denegauerūt, & alia ēt nuncij proponebāt contra ipsam postulationem, quia de his non constitit

3 Adde quod ista gl. cōit... allegatur ... i ista electione, seu, q̄ n... sit uera diffi... ctiua. uide ... ea p Bart. in li. 1. ff. de auro & argen. leg. & Cyn. post Petr. de Bel. pert. in l. cum quidam. ff. de uerb. sign.

domino

dño Papæ, ita super hoc duxit ridendum: si suffraganei ꝑsistere voluerint in cõtradictione sua, & canonici Strigoñ. voluerint instare postulationi suæ vtraque pars procuratores ideos ad sed. Apostol. debeat destinare. Si vero suffraganei voluerint desistere à sua contradictione, & canonici volũt in suo ꝓposito permanere, mittant ꝑsonas idoneas, q̄ dñm Papam reddant certiorẽ super negotio postulationis. Si aũt suffraganei in cõtradictione ꝑsistere voluerint & canonici diffidant de iure suo: tunc aliã personam sibi prouideãt in pastorẽ canonice. Istud fuit primũ mandatũ, sed antequã illud mandatũ ad capitulũ ꝑueniret q̃dã canonici temere recedentes a postulatione, quã dño Papæ præsentauerant, alijs persistentibus in sua postulatione, prædictum Quinqueeccl. epm postulauerunt, suam postulationem dño Papæ pręsentantes, sed dñs Papa, eam non admisit, cum facta fuisset in maiori ꝯdictione quam prima. & ꝯ formã prædicti mãda. mandant capitulo ut personã idoneam sibi prouideãt in pastorem requisito assensu suffraganeorum, si de consuetudine antiqua esset requirendum: alioquin Papa prouideret ecclesiæ de pastore. Istud fuit secundum mandatum: quod cum ad capitulum peruenisset canonici innitentes mandato priori, suffraganeos ad concordiam reuocauerunt præter episcopum Quinqueeccleſieñ. quo facto receperunt secundum mandatum, & illi qui Coloceñ. archiepiscopum postularunt, eadem postulationem innouarunt, reuersis ad eos quibusdam, qui dictum episcopum postularunt, illi uolentes procedere iuxta tenorem secundi mandati ad capitulum cæteros conuocauerunt, & illi noluerunt conuenire cum illis illi credentes penes se remansisse potestatem eligendi. dictum episcopum postulauerunt, propter quod utraque pars ad sedem Apostol. accessit. auditis allegationibus hincinde, scribit Papa super hoc, capitulo Strigoñ. dicens quod non nocet discordia illorum qui prædictum episcopum postularunt. quia primo in postulatione Coloceñ. omnes consenserunt, & consensum suum proprijs subscriptionibus roboratum ad sedem Apost. transmiserunt. Vnde non potuerunt postea suum consensum mutare. si enim postquam postutatio pręsentatur domino Papæ possent ab ea recedere, postulantes sibi frequenter illuderent, & ipsius iudicium ab illorũ arbitrio pendere videretur. & ideo licet Papa neutram postulationem admittere teneretur, tamen quia omnes licet diuersis temporibus conuenerint in Coloceñ. postulationem ipsius admisit, absoluens ipsum a uinculo quo teneretur ecclesiæ Coloceñ. & dat ei licentiã transeundi ad Strigon. ecclesiam, sibi postmodum pallium trãsmissurus. Nota postquam postulatio præsentata est superiori, non possunt ab ea recedere postulantes. nec mutare consensum, sicut nec post electionem. Item

† Vox, episcopus, deest in multis antiquis.

† Al. pastore.

stro viam vniuersæ carnis ingresso, cum in Colocen. Archiepiscopũ postulandum a nobis contulissetis [a] vnanimiter vota uestra, suffraganei Strigon. ecclesiæ Quinqueecclesiẽ. episcopus † videlicet & quidã alij, postulationi vestræ se opponere curauerũt asserẽtes quod eis contemptis [b] qui ius habebãt eligendi vobiscum, postulatio eadem fuerat attentata: licet vestri nuncij ꝓponerẽt ex aduerso, qđ super ꝓficiendo vobis Pontifice, † de gratia [c] multoties suffraganeorum fuerat requisitus assensus, sed ipsi vobis consilium denegauerunt.

¶Nuncijs igitur in nostra præsentia constitutis, & proponentibus aduersarijs quædam alia contra postulationis vestræ processum, quia nobis de propositis non constabat, ita diximus prouidẽdum, ut si suffraganeis persistentibus in contradictione sua, vos † postulationi vestræ velletis instare, per procuratores idoneos ad sedem Apostolicam veniretis. Si autem illi a contradictione sua cessarent, & uos instaretis proposito vestro, ad præsentiam nostram mitteretis personas idoneas, quæ super his, quæ opportuna forent, nos redderẽt certiores. [d] Quod si contradicentibus episcopis memoratis, vos contingeret de iure vestro diffidere, [e]

si contempti volunt postea consentire, bene valet postulatio siue electio, dummodo in forma vel in persona non sit uitium.

a ¶ Contulissetis.] ipsum postulando.

b ¶ Eis contemptis.] Et ideo cassanda erat electio, si verũ dicebant. inf. de causa poss. c. cum ecclesia. & 63. distin. obeuntibus. & j̄. de electio. capit. quod sicut. & capit. uenerabilem. & cap. bonæ 2.

[Glo. sequens circa uocatos de gratia tria dicit, & dat consilium.]

c ¶ De gratia.] Si hoc esset ꝙ de gratia uocati essent, nec ius, nec aliquod commodum sibi acquisitum fuisset, inf. de uerb. signif. c. abbate. & 10. q. 3. quia cognouimus. & C. de serui. l. 1. & ff. de aqua quot. & æsti. l. j. respon. 1. vnde ipse qui dedit, potest reuocare, [1] & illos ulterius non admittere: ut 10. q. 3. quia cognouimur. & C. de agri. & censi. l. litibus. libro 11. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. Aristo. & §. Trebatius. Nec tali datur restitutio, quia non dicitur spoliatus, cum nõ possederit: sicut ille qui sub cõditione possidet. inf. de rest. spol. c. olim causam. Consulo tamen alicui facienti gratiam, vt hoc protestetur, nec præsumat sibi ius creare in posterum: ut 7. q. 1. Pontifices & inf. de iure patron. ca. ex litteris. & c. consultationis. arg. inf. tit proxi. c. Cumana. Præterea qui non est de collegio, & dicit se debere interesse electioni, debet exprimere quo iure debeat interesse, inf. de elect. cap. constitutis. Vnde isti satis uidebantur excludendi.

† Al. & nos. &c.

1 De instit. cũ uenissẽt. Ioan. And.

d ¶ Certiores.] De modo postulandi & de persona postulata an sit idonea, dicitur. j̄. de electio. nihil est. ubi dicitur ꝙ de idoneitate personæ sit quærendum.

[Gl. seq. arguit ad duo de diffidentia, & utrumq; declarat distinguendo.]

e ¶ Diffidere.] Arg. ꝙ si prælatus diffidat de iure suo, debet dimittere rẽ quã tenet. j̄. de simo. per tuas. in fi. 54. dist. cap. generalis. in fi. quia bonã fidem agnoscere debet. ff. mandati. Quintus Mutius. 1. rñ. Sed hoc uerum est si de iure proprio diffidat, qđ tñ suam tangit personam: sed si diffidit de iure ecclesiæ, constituat aliũ defensorem nomine ecclesiæ. Arg. ff. de neg. gest. atqui natura. §. cum me absente. [2] Et not. ꝙ diffidentia iuris permittit uariare ubi non est ius alteri acquisitum, ut hic. inf. c. proximo. & inf. de electio. ꝙ sicut. nisi præsentatio iam facta esset superiori, ut inf. eo. cap. & inf. de elect. ꝙ sicut. sed hic poterat uariare de licentia Papæ, aliàs non, cum postulatio iam esset præsentata, ut j̄. sequitur, uel nisi iam publicatio scrutinij fuerit facta. j̄. de elect. publicato. Si uero ius est alteri acquisitum, licet diffidant, uariare non possunt in eius præiudicium j̄. de elect. cum inter canonicos. in fi. quia nemo potest mutare consilium suum in alterius præiudicium. ff. de reg. iur. l. nemo.

2 Adde tex. in c. dudũ. §. 1. de elect. & in l. 2. & ibi Bal. C. de serui. & aqua.

[Glo.

aliam personam idoneam prouideretis uobis canonice in pastorem.

¶Cæterum quidam vestrum a postulatione uestra, quam nobis præsentaueritis communiter, temere [a] recedentes, alijs persistentibus in eadem: prædictum Quinqueecclesien. episcopum in archiepiscopum postulauerunt: & infra. Nos igitur postulationem ipsam, quam inuenimus in multa discordia, non solum suffraganeorum, verumetiã canonicorum Strigonien. ecclesiæ, ac contra formam mandati [b] nostri temere celebratam, non duximus admittendam: sed uobis dedimus in mandatis, ut ad prouidendum uobis pastorem idoneum per electionem canonicam vel postulationem concordem (requisito suffraganeorum assensu: si essent de antiqua, & approbata consuetudine [c] requirendi) procedere curaretis: alioquin [d] nos ipsi prouideremus ecclesiæ viduatæ.[e]

¶Verum antequam [f] ad vos litteræ † nostræ peruenissent, innitentes mandato priori, suffraganeos, præter Quinqueecclesien. ad cõcordiam reuocastis: & infra.

¶Post † hæc mandato nostro recepto, hi qui in Colocen. conuenerant, ab eius postulatione recedere noluerunt, sed innouauerunt eandem, reuersis ad eos quibusdam canonicorum,† qui in partẽ alterã declinarãt: & inf.

¶Cæteri uero, qui Quinqueecclesien. episcopum postularunt, conuenientes in unum, cæteros canonicos ad capitulum cõuocarunt, ad postulationẽ concordem, vel electionẽ canonicam iuxta mandatum Apostolicum procedere cupiẽtes: sed illis nolentibus conuenire, intelligentes [g] penes se tãtum remansisse facultatem liberam eligendi, quia reliqui ius suum prosequi negligebant, prædictum Quinqueecclesien. denuo postularunt; & infra.

¶Nec obstabat † eorum discordia qui alium postularunt, cum prius in postulatione archiepiscopi supradicti conuenissetis pariter uniuersi, & consensum uestrum annotatum litteris, & subscriptionib. proprijs [h] roboratum, petijssetis a nobis per cões nuncios cõfirmari: nosque vestram recepissemus postulationem dijudicandã, si suffraganei forsitan in cõtradictione persisterẽt, vel, si consentirent, aut ẽt cederent, approbandam. Si enim postquam postulatio subscriptionibus postulantium roboratur, & præsentatur Romano Pontifici approbanda, possent ab ea recedere postulantes, nobis frequenter illuderent,[i] & iudicium nostrum ex eorum pendere arbitrio videretur. & inf. Intelleximus itaq;, quod si neutra esset postulatio approbanda, [k] iuxta tenorem tamen † posterioris rescripti, ad nos de cætero Strigon. ecclesiæ prouisio pertineret. Quia uero non plenam de personis illius regni notitiam habebamus, ideoque non poteramus salua consciẽtia eidem ecclesiæ in alia

[Gl. seq. soluit contrarium.]

a ¶ Temere.] ideo dicit temere, qa alij appellauerant & pseuerauerant in proposito suo, nec poterãt uariare, etiam si alij non appellassent: cũ iam postulationem suam cõiter factam præsentauerant dño Papæ approbandam, uel improbandam, & ideo temere faciebant: aliàs possent variare, ut vr̃: cum per huiusmodi postulationẽ nullum ius sit alicui acquisitum. j̃. c. proxi. nisi iam publicato scrutinio vellent ẽt mutare suam postulationem: quia nec tunc variare possunt. inf. de elec. publicato. vt dixi in prima notula: nec est cõtra. 63. d. quanto. qñ ibi elegerant indignũ, uel ibi nõ erant duæ partes capituli ad faciẽdũ electionẽ.

b ¶ Contra formam mandati.] & ideo nõ ualuit. sup. de rescri. cum dilecta. ff. man. l. diligenter. & inf. de electio. cum in veteri lege.

c ¶Consuetudine.] idẽ esset ac si essent in quasi possessione eligendi. inf. de iure patro. c. consultationib. & j̃. de cau. poss. c. cum ecclesia. & infra ut lit. pend. ca. 1. 2. 3. & 4. uel ideo dicit hoc; quia ex quo non sunt de capitulo, debet apparere an habeant ius eligẽdi, & dicere quo iure sunt admittẽdi. inf. de elec. c. constitutis.

d ¶Alioquin.] idest, si nõ ꝓuiderẽt intra terminum præfixũ.

e ¶Viduatæ.] Si canonici negligunt sibi eligere epm̃ infra tres menses, seu monachi abbatem: transfertur potestas eligẽdi ad proximũ superiorem. inf. de elect. c. ne pro defectu. in alijs inferiorib. p̃laturis, siue bñficijs. j̃. sex menses. inf. de cõcess. præb. nulla.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

f ¶Antequam.] Si nondum receperant secundas litteras, nõ debuit cassari quod legitime factũ erat. inf. de rest. spol. audita. & ff. man. l. si mãdassem. & s̃. de resc. ex parte decani. Quare ergo dicit in fi. & si neutra esset postulatio admittenda? Solut. forte hoc ideo dicit, quia utraque postulatio in discordia facta fuit, & postulationes factæ ĩ discordia nõ cõsueuerunt admitti, sup. c. proxi. Ista rõ non valet: qa prima facta dr̃ in cõcordia. licet diuersis tp̃ib. consentirent, ut dicit in fi. & illa lr̃a sic debet exponi: Et si neutra earum approbanda esset postulatio, i. quamuis neutram approbare teneremur, quia cũ gratiæ innitantur postulationes potius quam iuri, non tenebatur facere gratiam nisi uellet, ut sup. e. ca. proxi. uel dato ꝙ neutra esset facta in concordia, neutra esset approbanda.

g ¶ Intelligentes.] & male, qa illi non negligebant ius suũ. sed insistebant suæ postulationi, ut illã facerent concordem iuxta primum mandatum Papæ.

h ¶Proprijs.] quare variare non poterãt. j̃. de ele. publicato.

i ¶Illuderent.] qđ esse non debet. j̃. de offic. leg. l. licet. cum hoc ludibrium esset, vt C. de bon. quæ libe. l. vlt. §. ubi. & 61. dist. nullus. & est simile 6. q. 3. denique Suffredus. C. de rela. l. 1. Et si dixerit se uelle referre, ulterius se intromittere non debet. infra de appell. intimasti. sic & in postulatione præsentata superiori; quia quantum ad se, illam approbauerunt per p̃sentationem. j̃. de elect. cum inter canonicos. ĩ fi.

K ¶Approbãda.] de iuris rigore, cũ esset in discordia facta.

a ¶Alie-

† al. litteræ nostræ secũdæ peruenissent.

† Al. post hæc mandato nostro secundo recepto, &c.

† Al. quibusdam canonicorum ex his, qui, &c.

† Noceba[t] in manus[c]...

† Dictio, tamen, deest in antiquis...

a ¶ Alienum.] 71. dist. hortamur. C. de episcop. & cler. in ecclesijs. & ff. de tuto. & cur. da. ab. l. diuus. nec obst. inf. de cler. pere. c. vlt. nec obstat. inf. de inst. ad decorē. quia illi erant omnes extranei, & qua ratione illi Veneti instituebantur, eadem ratione & alij: dummodo aliud impedimentū non obsistat.

b ¶ Honestius.] nam de minori ad maius aliquis est promouē dus. 93. d. legimus. in fi. & ff. de mun. & hon. ut gradatim. & sic potius de pari ad parem quam de maiori ad minorē. inf. de transla. c. ult.

[Gl. seq. arg. & signat contrarium.]

c ¶ Diuersis.] arg. ꝙ si oēs canonici successiue cōueniant in aliquē, ꝙ ex tali consensu ius illi acquiritur. ſ. de elect. c. ꝙ sicut. ff. de serui. rus. præd. l. per fundum. Sed contra vř. 2. q. 6. c. ei qui. §. nominationes. sub illo. §. est quandoque. & ſ. de elec. c. quia propter. in fi. & c. in genesi. ADDITIO. Et 63. dist. c. 1. & c. auditis, ubi de hoc. Dixit Abb. primum verū qn ab initio facta est electio a maiori parte cap. quod sicut. de electio. secus si ab initio a minori sit facta, vt in ca. auditis. ad l. per fundum. respon. ut no. de cōsti. c. cum omnes. in 1. gl. Ioan. And.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. secundo quærit, & soluit.]

d ¶ Palliū.] Sed quare debet ei mittere pallium? nonne habet ipse suum quod personam sequitur, & cum ea sepelietur, nf. vsu pallij, ad hoc? Respon. pallium datur personæ, sed contēplatione loci. vnde non utitur illo extra ecclesiam suam siue prouinciā. inf. de vsu pal. c. cum super. & c. ex tuarum. & ꝙ pallium respiciat locum, patet in archiepō, qui renunciat loco archiepāli, qui pdit usum pallij. ſ. de renun. ad supplicationē. Sed nunquid successor istius qui transfertur ad ecclesiam, eo ipso ꝙ confirmatur, utetur pallio quod ibi inuenietur? Non sine licentia speciali dñi Papæ: & iniuriam faceret ei si denegaret priuilegium, qđ prædecessor eius habuit. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. pe. B.

persona, † quæ de regno Hungariæ originem duceret cōgrue prouidere: nec vellemus ei præficere alienum:[a] quāuis honestius[b] videretur, si † suffraganeus ad metropolim suam accederet, q̄ archiepiscopus ad metropolim transferretur, partem tñ elegimus potiorem. Et eundē archiepiscopum, in quem oēs, quorū cōsensus in electione, vel postulatione pastoris requirit, licet diuersis[c] tēporibus cōuenerant, a vinculo, quo tenebat Coloceñ. ecclesiæ absoluentes, ad metropolim Strigoñ. transferimus, & ei licentiā tribuimus transeundi: † pallii[d] ei ad nomē, & vsum eiusdē eccles. transmissuri.

¶ Idem cap. Strigoneñ.

¶ *Postulatio contra quam agitur de contemp[t]o, potest sine præiudicio alicuius reijci: potest tamen de speciali gratia admitti. h. d.*

CAP. V.

POstulationem † quam celebrastis: & infra.

POstulationem.] Postulatio dependet a gratia. Et potest diuidi in duas partes, qa in prima ponitur decisa facti narratio. in secundā: ibi, Licet. Prouisio. Abb.

CASVS. Dicit Papa ꝙ per huiusmodi postulationem nullum ius acquiritur postulato: & ideo sine præiudicio alicuius potuit [illegible] postulationem repellere, tamen de gratia mandauit, quod partes mittant procuratores suos ad ipsum, ut utraque parte præsente quod iustum fuerit, decernatur.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

e ¶ Nullum.] Et ideo possunt ab ea recedere postulantes, nisi iā sit præsentata superiori. inf. c. proxi. vel nisi publicatio scrutinij iam sit facta, tunc non possunt ab ea recedere. ſ. de electio. c. publicato. Et licet nō possint a postulatione recedere: nullum tñ ius adhuc acquisitū est postulato, quo possit petere iure actionis confirmationē, sed totum dependet ab arbitrio superioris, & licet gratiā solam dēat petere: tñ iniuriam ei facere vř, si non admittitur per l. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. pen. & non acquritur per noīationē ius nominato. inf. de elec. ꝙ sicut. in prin. vnde non possunt ab ea recedere, vt ibi dicitur. Sed nunquid patronus potest aliū præsentare, primo p̄sentato nondum admisso per epm? Non dēt illud facere: tñ si secundum præsentauerit, & admittatur, secundus obtinebit, cū distinctione decretalium quas habes. ſ. de iure patr. c. cum autē. & c. quod autem. & c. pastoralis.

f ¶ Idoneos.] qui sciant & possint reddere rationem. 17. dist. multis. & inf. de procur. c. 1.

g ¶ Præsente.] quia causarum merita partium assertione pandunt. C. si per vim. vel alio mō. l. 2. & ſ. de rest. in integ. cap. Et tum ex litteris.

¶ Licet ergo per postulationem huiusmodi nullū[e] ius sit alicui acquisitum, ideoq; sine præiudicio alicuius postulationem potuissemus repellere memoratam, vt tñ vobis de speciali gratia cōsulamus, ita diximus prouidendum, ꝙ procuratores idoneos[f] ad omnia sufficienter instructos, nostros vos conspectui præsentetis, quatenus vtraq; parte præsente,[g] quod iustum fuerit, decernamus.

¶ Hono. † iij. capitulo Calaritano.

¶ *Episcopus non est eligendus ad aliam dignitatem, sed postulandus.*

CAP. VI.

ET si vnanimiter vota vestra concurrerint, ad Sutriñ. episcopum in ecclesiæ vestræ archiepiscopum eligendum, cum suæ alligatus ecclesię, liberum † non habeat sine nostra permissione[h] volatum: electionem de ipso factā, tanquam contra canones, ...

ET si unanimiter.] Diuiditur quoad mentem, nāni primo recitat factum. Secundo cassat electionem, & rationem submittit.

CASVS. Canonici Calaritani concorditer elegerunt in archiepiscopum suum, episcopum Sutrinum, petentes ipsum cōcedi a domino Papa, Papa respondet: quāuis concorditer sit electus, cum ipse alligatus suæ ecclesiæ sine permissione domini Papæ ecclesiam ipsam dimittere nō possit, electionem ipsam irritauit, quia nullo modo debuit eligi, sed tantum postulari. Not. ꝙ epi semper sunt postulandi, & non eligendi quando ad aliam ecclesiam petuntur. totum in littera patet, quia non possunt consentire sine licentia domini Papæ.

[Gl. seq. rationem reddit. Secundo ponit alios quattuor postulando. s. patientes defectum ordinis, ætatis, natalium. & laicos. de alienigenis tenet contrarium. finis recitetur per q. an valeat postulatio de eligibili.]

h ¶ Permissione.] Sic ſ. de renunc. nisi cum pridem. in fi. & ſ. de transl. c. inter corporalia. ver. sicut autem. & ideo

† al. Innocentius iij.

† In quibus antiq. ita liberum non habeat ad aliā sine, &c.

In quibus... am vulga... s hic infe... tur dictio, ... si, q̄ nec in ... tiquis, nec ... veteri cō... latione ha... etur. ... vt.

De pallio ... ide in syno... o octaua, ... an. 27. & ... ionem par. ... c. 325.

Cap. 5. co... t. in 3. cō... latione.

ideo sine licentia Papæ transire non debet : quia est alteri matrimonialiter alligatus ; & hic dicit, & in illa decret. inter corporalia. & tale uinculum dissolui non potest, nisi auctoritate diuina, id est auctoritate illius quem constat esse vicarium Iesu Christi, ut in d. capit. inter corporalia. Et ita patet, quod cum non possit consentire, non potest eligi : sed tātum debet postulari a Papa su. eo. bonæ memoriæ. in princ. vt hic dicitur. Idem est dicendum de quolibet ; qui est in minoribus ordinibus constitutus, & qui non sit ætatis legitimæ. j. de elect. c. dudū. 1. & j. de ætate & quali. cap. præterea. quia huiusmodi personæ inhabiles sunt ad eligendum : quia cum non habeant ea propter [1] quæ eliguntur, merito eligi non possunt simile. j. de cler. excom. si celebrat. & ideo postulari debēt ab eo qui potestatē habet dispēsandi cū illis. Idem est dicendū de illis qui alias non sunt idonei, ut illi qui non sunt legitime nati. inf de elect. innotuit. in fi. Sed idem videtur de quocunque clerico, qui promoueri debet ad aliam ecclesiam, & præcipue de alio episcopatu: quia ex toto consentire non potest, nec ecclesiam dimittere sine licentia sui epi, ut 7. q. 1. eos. & §. si quis presbyter. & j. de renunc. cap. admonet. & sic omnes postulandi sunt, & pauci eligendi. Dico, quod illi qui idonei & legitimi sunt ad eligendum, debent eligi. & possunt ad quamcunque ecclesiam siue in sua siue in aliena. inf. de elect. c. cum inter canonicos ; ibi, electus fuit de aliena ecclesia. Et idem credo seruandū in postulatione: & si postulatio facta sit in concordia. vel duabus partibus idem credo. & si a longe maiori & præsentata superiori, uel etiam publicatio scrutinij facta sit, non possunt ab ea recedere postulantes. sup. ea. bonæ memoriæ. 2. & j. de elect. c. publicato. licet nullū ius sit acquisitum postulato. ut ex hoc possit agere, sed potest petere gratiam a superiori. & quamuis omnes clerici adstricti sint ne possint dimittere ecclesias sine consensu episcoporum eorum, nihilominus eligi pūt: qa nō est tāta cōiūctio inter eos, & eorū ecclesias. sicut inter epm, & ecclesiam, cui est matrimonialiter alligatus. j. de testam. c. requisisti. sed illud vinculum non est in alijs inferioribus prælatis. Et idem videtur de abbatibus, qui tantum subsunt domino Papæ, quod de episcopis, s. q sine licentia Papæ, uel ipsius legati recedere non possunt, sup. de consuet. c. cum venerabilis. Dic tamen, q tales abbates ēt exempti sunt eligendi. ca. si abbatem. de elect. in 6. Et laicus eodem modo est postulandus. De hac materia dicitur. 61. dist. cap. Osius. §. sed aliud est. Et not. q sicut postulandus non debet eligi, ita & eligendus non debet postulari : quia non consentiunt postulantes in illum, ut in sponsum per postulationem. Vel satis potest dici, q ualeat talis postulatio, quia forte dubitatur utrum sit eligendus uel postulandus, & ita consentiunt in illum, ac si eligeret. Et si dicunt; eligimus, & postulamus secundum quod de iure melius potest, bene ualet quod agitur, siue sit eligendus, siue postulandus: alias non ualet si eligendus simpliciter postularetur : quia quamuis eligibilis sit, nō eligit, sed postulatur. Potest dici, quod potuit, noluit, & q uoluit, non potuit adimplere : quia vox, illud, non significat. ff. de rebus dub. in ambiguo. & nullū ius est acquisitum postulato, & superior potest illum admittere uel repellere. 2.

nones † minus licite attentatam, de fratrum nostrorum consilio diximus irritandam, cum eligi nullo iure potuerit, sed potius postulari.

CAP. VI.

De electione, & electi potestate.

¶Lucius † Papa.

¶Ecclesiæ collegiatæ non debet prouideri de prælato per collationem seu prouisionem, sed per electionem canonicam faciendam per ipsum collegium. hoc dicit Abb.

CAP. I.

NVllus † in ecclesia, vbi duo [a] vel tres fuerint in cōgregatione, [b] nisi eorū electione canonica, presbyter eligatur. & infra. ¶Si vero aliter [c] quis ecclesiam adeptus fuerit, eo quod per cupiditatem illam acquisierit, atq; contra canonicę regulę disciplinam egerit, expellatur.

¶Ex concilio Sardicen. †

¶Electus ad clamorem populi, non debet per superiorem confirmari.

CAP. II.

OSius episcopus dixit; Si quis ita teme-

DE ELECTIONE, &c.

¶ Quia postulatio est præambula electioni: fit .n. ut per eam sublato impedimēto efficiatur quis habilis ad eligendū : merito post rubricā præcedentem subijcitur ista de electione. Vel sic. Supra visum est de uno modo, per quem prouideretur ecclesiæ per viam gratiæ : nunc subijcit alium modum per quem prouidetur per viam iuris : quia postulatio innitit gratiæ & electio iuri. Et quia in tractatu electionis potest dubitari de potestate electi, ideo ne auctor haberet materiam ponendi rubricam specialem subiecit etiam de clerici potestate. Abb. Siculus.

¶De hac materia tractatur 60. 61. 62. & 63. & 69. dist. & 1. q. 6. & 8. q. 1. & q. 3. per totum.

NVllus.] Congregatio ecclesiarum, seu collegium ecclesiasticum debet sibi prælatum eligere, & aliter adeptus ecclesiam, expellendus est. h. d. secundum omnes. Primo prohibet. & secundo contra factum uitiat ; ibi, Si vero. Abb.

CASVS. Dicitur in cap. isto q ubicunque sunt duo vel tres in ecclesia tanquam collegium, ad ipsum collegiū pertinet electio ; aliter uero electio non ualet. Nota hic quòd de iure communi ad collegium pertinet electio prælati.

a ¶Duo.] Nota q duo faciunt congregationem, ut hic; tres collegiū, ut ff. de verb. sig. l. Neratius. retinetur tñ in uno ius collegij. ff. quod cuiusq. vniu. l. sicut. §. vl. Et decē hoīes faciūt populū. 10. q. 3. vnio. [3] & plures q 10. aut 15. tutelā. ff. vi bon. rapt. prætor ait. §. 1. Et quattuor vel quinq; porci, uel decem oues faciunt gregem. ff. de abigeis. oues. Et quod dicit, duo faciunt congregationē, hoc intelligo vbi mortuo prælato plures remanent in congregatione, ad minus duo, [4] ut hic dr, duo uel tres, per id q sequitur in littera : nisi eorum electione, ergo non minus, & ita patet, q ubi tantum est sacerdos, & clericus, ibi non dicitur congregatio siue collegium. Bernar.

b ¶In congregatione.] tunc. n. conuentus est electio. inf. de iure patro. c. nobis. 16. q. ult. congregatio. secus si essent ibi plures nō tanquā collegium, tunc. n. solius patroni est electio. inf. de iure patr. c. postulasti.

c ¶Aliter.] quam per canonicam electionem.

OSius episcopus.] Populus non debet episcopum uel alium prælatum eligere. hoc dicit. Primo ponitur narratio. Secundo approbatio ; ibi, Synodus. Abbas.

CASVS.

† Adde q contrauenire canoni est peccatū, & notatur in c. 2. & in c. illud de maiorit. & obe.

† Codices antiqui hic uariāt: nam quidā, Pius. alij. Alexander, habent.

1 Hæc quæ in glossa ponuntur, possunt his versibus adnotari ; postulo Pōtifices, non sacros : atq; minores, exēptos, laicos, male natos, religiosos.

† Cap. 1. tit. in 1. compilat.

2 Vide ca. eo. tit. lib.

† Conc. Sardicen. can. 2. chardus, 1. decr. Iuo par. 73. & c. 2. ti. in j. cō

3 Vide l. perator. ff. bon. rapt.

4 Vide in l. prætor ff. vi bon. rapt.

CASVS. Osius eps in concilio generali Sardien. dixit, si quis litteras populi accepit, per quas populus ipsum petat in suum prelatum, quia psumptio est contra ipsu ꝙ populum premio corruperit & mercede, dixit quod fraudes damnarentur, ita quod laicam cōionem in fine non accipiat, nisi pęnituerit. & synodus sententiam ipsius approbauit. Not. quod laici ab elect. sunt repellendi.

a ¶ Populi.] Not. ꝙ ad clamorem populi nullus est eligendus: quia spe aut gratia hoc faciunt, aut ptiū inde recipiunt: vt 8. q. 1. si ergo. quia populus sequendus non est, sed docendus. & 62. dist. docēdus. & 61. dist. miramur. Et vanæ voces populi non sunt audiendæ. C. de pęnit. decutionum filij. & arg. ad hoc ff. de appel. si constat.

b ¶ Sinceram.] charitare informatam.

[Gl. seq. alle. contrarium. & vnum contra eor. & soluit.]

c ¶ Corrumpi.] not. hic dubia in deteriorem partem re interpretari. infr. de cleri. nō resi. c. 1. ar. cōtra. infr. de reg. iur. estote. Hoc ideo fit, quia frequētius laici hoc faciunt & iura ad ea quæ frequētius eueniūt, adaptāt. 28. dis. de Syracusanę. & 63. di. nosse. & ff. de leg. & senatuscons. l. nā ad ea.

d ¶ Pænituerit.] quia venia non datur nisi contrito & correcto. 24. qu. 2. legatur. & qūo gaudebis te fuisse correctum, nisi doleas te fuisse peruersum: 23. quæst. 7. quemadmodum. & 50 dis. penitentes.

rarius extiterit, vt talem excusationē afferens, asseueret, ꝙ litteras populi [a] acceperit: cū manifestum sit, potuisse plures eorum qui sinceram [b] fidem non habent, præmio & mercede corrumpi, [c] vt clamarēt in ecclesia, & ipsum petere viderentur: oīno fraudes has damnandas esse arbitror, ita vt nec laicam in fine communionem (nisi de hoc pęnituerit [d]) talis accipiat: si vero omnibus placet, statuite: Synodus respondit, Placet.

¶ Gregorius. iij. †

¶ Electo canonica confirmanda est: debet tamen superior ante confirmationē inquirere de conuersatione & vita electi, vbi fuit conuersatus.

POstquam.] Diuiditur: quia primo ponit vnum dictum. Secundo aliud. ibi, Cuius. Abbas.

CASVS. Dr in capitulo isto, ꝙ qn̄ confirmatio electionis petitur a suo superiori, superior inquirere debet de vita & moribus electi in loco in quo conuersatur: vt si dignus inueniatur & electio sit canonica, sine dilatione debeat confirmari.

e ¶ Impleantur.] 65. di st. de persona. & infr. de elec. cū inter vniuersas. c. nihil est. & §. vltimo.

f ¶ Conuersatus.] Not. ꝙ ibi facienda est inquisitio, vbi quis conuersatur; quia notus est ibi. simi. 22. dis. illud. arg. inf. de præsump. quosdam. & 24. q. 1. pudenda. & 47. dis. de Petro. & infr. eo. scriptum est. & qui aliquē purgant, debent notam habere ipsius conuersationem. 2. infr. de purg. cano. cum P. Manconella. & ca. cum dilectus. alias non posset de ipsius vita constare. Ber.

SIgnificasti.] Pertinet istud c. ad secundam partem rubricæ. Primo ponit admirationem, quam cōfundit. Secundo duplex admirandi motiuum. cui respondet. Tertio concludit. Secunda ibi, Aiunt omnes. Tertia ibi, cum igitur Abb. Sicul.

CASVS. Dn̄s Papa per nuncios suos misit pallium archiepo Panormitano tali conditione, si ipse sacramentum præstaret scd̄m formam quam illi Papa transmiserit per apocrisiarios suos, hoc est nuncios, vel secretarios; propter quod mirati sunt reges, & maiores regni; ꝙ Papa hoc iuramentum exegit: dicentes quòd nō est iurandū auctoritate Euangelij. Nolite iurare omnino, quod amplius est, a malo est. nec ab Apostolis nec in concilijs inuenitur ꝙ sit iurandum. Archiepiscopus significauit hoc dn̄o Papæ, & ipse rescribit ei dicens: Mirentur isti principes super hoc dn̄m Iesū Christum, qui eandem conditionē apposuit dum dixit: Simon Petre, si diligis me, pasce oues meas. † argu. Papæ est ex facto Dn̄i: si ergo qui conscientias horum nouit, hac conditione vsus fuit: multo fortius Papa potest apponere hanc conditionem, qui hominum cōscientias nō nouit. postea rn̄det auctoritati Euangelij. Nolite iurare, &c. quod amplius est, &c. dicit quod incredulitas eorū qui nolunt credere, nisi iuretur, facit vt hoc malum, id est, iuramentū exigatur dn̄o permittente. multi etiam post iuramentum præstitum ab vnitate ecclesiæ, & ab obedientia sedis Apost. recesserunt: quod malum est, & propter hoc malum, iuramentum pro fide pro obedientia, pro vnitate debet p̄stari. Dicunt enim quod in concilio nō inuenitur quod sit iurandum: sed hoc non obstat, qđ Romana eccl. præstat auctoritatem concilijs: & per eius auctoritatem robur accipiunt, & in concilijs semper excipitur eius auctoritas. In fine dicit, iustum est, vt qui a sede Apost. exigitis vestræ insignia dignitatis, illi debitæ subiectionis signa persoluatis, quæ insignia subiectionis exhibita declarant vos seruare catholici capitis vnitatem. Not. quòd in spiritualibus honestæ conditiones possunt apponi. Item qui petit sibi ab alio iustitiam exhiberi, ei non debet illud quod iustum est, denegare.

† Ca. 11. eo. tit. in 1. collect.

CAP. III.

POstquam: † & inf. Confirmationem petētium desideria, (nihil est quod electum impediat) impleantur. [e] ¶ Cuius vita vel actus, quia melius possunt, vbi est conuersatus [f] cognosci, inquirantur. ibid.

¶ Paschalis Panormitano archiepiscopo.

¶ Electo in archiepiscopū, sedes Apostolica pallium non tradit, nisi prius præstet fidelitatis & obedientiæ iuramentum.

CAP. IV.

SIgnificasti † reges & regni maiores, admiratione permotos, ꝙ pallium tibi ab apocrisiarijs † [g] nostris, tali conditione [h]

† Ca. 21. eo. ti. in 1. compilat.

† Apocrisiarius dicit responsalis a ἀποκρίνεσθαι, quod est, respondeo, Iustinian⁹ nouella 25.

g ¶ Appocrisiarijs.] Apocrisiarij dicuntur nuncij domini Papæ, quasi secretarij. nam crisis quandoque dicitur secretum, quandoque aurum, quandoque iudicium. Versus.

Aurum, iudicium, secretum dat tibi crisis.

[Gl. seq. signat contrarium, & tripliciter soluit.]

h ¶ Conditione.] signatur contra. 1. c. 2. quam pio. Sol. Conditio ista non est reprobanda, nec simoniā inducit. inf. de pact. c. pactiones. sed ostendit palliū nō aliter esse tradēdum. Sic hæc adiectio, si satisdederis, cum præses prouinciæ tutorem facit, non habet conditionem, sed commonet tutelam non aliter committendā. ff. de tut. l. muto. §. 1. quia tutor sub conditione dari non potest: quia actus legitimi conditionem nō recipiunt. ff. de regu. iur. actus. infr. eo. in electionibus. [lib. 6.] licet possit institui sub conditione à testatore, institu. quibus modis tu. fin. §. sed & si. Et tacitæ conditiones non faciunt legatum conditionale. ff. de condi. & demonstr. conditiones. Vel refert à quo apponatur conditio: quia si à superiore, non est simonia. Vel potest dici, & melius, quòd ius commune est, quod hic exigitur. 18. q. 2. Eleuthe-

† al. Grego. x. & male Gregori⁹ li. 8. episto. 18. registri. & c. 11. eo. tit. in 1. compilatio. De hoc vide B. Tho. 2. q. 60. ar. 4.

Directi. inst. 3. par. [3.] modo processum examinādi.

Eleutherius, & hoc onus annexum est dignitati. infra de præben. significatum. & 18. distin. diaconi. Et nota quod superior potest apponere conditionem ante subditi confirmationem, 23. distin. quamquam. & 28. dist. de Syracusanæ. sed inferior non potest, nisi post electionem. 8. quæst. 3. Artaldus. & vbi onus rei exprimitur, non est simoniacum. infra de præben. ca. significatum. Et præterea conditiones quæ ipso iure insunt, bene apponuntur & exprimuntur sine aliquo uitio, de quibus traditur inf. de iureiu. cap. quemadmodum. & supr. de rescriptis c. 3.

[Gl. seq. obijcit, et dupliciter soluit.]

a ¶ Oblatum.] Sic infra de simo. & si quæstiones. Sed quare Papa offert ei pallium, cum pallium non sit dandum nisi fortiter postulanti. vt 100. distin. prisca. sicuti & in litteris dimissorijs episcopi. 72. distin. episcopus. sicut nec Apostoli dari debent nisi petantur instanter. 2. q. 6. post appellationem. & infr. de appel. cord. lib. 6. & qui præest, parcissime debet commeatum dare. ff. de re mil. l. officium. §. paternus. Sed hic & in illa, & si quæstiones, dicendum est quod nuncij ipsius prius instanter petierant: 1. vt patet in fin. ca. & Papa eis per nuntios suos pallium destinauit. Vel voluit eis gratiam facere sine aliqua postulatione, sicut vid. tur sup. de post. prel. c bone. 2. in fi.

b ¶ Pasce oues meas.] per hac verba eligit eum Deus in prelatum, & per hæc facit ad titulum.

oblatum [a] fuerit: si sacramentū, quod à nobis scriptum detulerant, exhiberes: & infra. Mirentur in hac causa dominum nostrum Iesum Christū, qui cum ouium suarum curam Petro committeret, conditionem posuit dicens: Si diligis me pasce oues meas. [b] Si conscientiarum factor, & cognitor secretorum, conditione hac vsus est, nec semel tantum, sed & secundo, & vsq; ad contristationem; qua nos solicitudine oportet tantam ecclesiæ prælationem imponere fratribus quorum conscientias nō videmus? Aiunt omne iusiurandum in Euangelio à Domino esse † prohibitum, nec ab Apostolis post dominum, nec in concilijs inueniri posse statutum. [c] Quid est ergo quod Dominus subsequenter ait: Quod amplius [d] est, à malo est? hoc enim [e] amplius vt exigamus, malum [f] nos illo permittente [g] compellit, [h] Nonne malum est ab ecclesiæ vnitate, & a sedis Apostolicæ obedientia resilire, & contra canonum statuta prorumpere: quod multi etiam post sacramentum præstitum presumpserunt: & infra: Hoc nimirum malo [i] ac necessitate compellimur iuramentum pro fide, [k] † pro obedientia, [l] pro vnitate [m] requirere. Aiunt [n] in concilijs statutum non inueniri: [o] quasi Romanæ ecclesiæ legem concilia vlla præfixerunt: cum omnia concilia per Romanæ ecclesiæ auctoritatem, [p] & facta sint, & robur acceperint, & in eorum statutis Romani † Pontificis patenter excipiatur auctoritas: [q] & inf. ¶ Cum igitur a sede Apostolica vestræ insignia dignitatis exigitis, quæ a beati Petri tantum corpore assumuntur, [r] iustum est; [s] vt vos quoque sedi Apostolicæ subiectionis debitæ signa soluatis, quæ vos cum Beato Petro tanquam membra de membro habere, & catholici capitis vnitatem seruare declarent.

¶ Alexander iij. Pet. presbytero Card. Apostolicæ sedis legato. †

¶ Si schismaticus ad vnionem ecclesiæ reuersus eligitur in episcopum, electio non tenet, sed ex dispensatione potest confirmari.

[Glo. seq. quærit & soluit.]

c ¶ Statutum.] supple contrarium.

d ¶ Amplius.] Id est, iuramentum.

e ¶ Enim.] in est, quia, & venit expositiue sup. de consti. translato.

f ¶ Malum.] id est, incredulitas siue malitia. vt postea sequitur. sic etiam exponitur malum pro incredulitate. 22. q. 1. c. 2.

g ¶ Illo permittente.] id est. Christo.

h ¶ Compellit] Compellit, nos. vt exigamus hoc amplius, id est, iuramentum.

i ¶ Malo.] 22. q. 1. ita ergo. in fin. 2. q. 5. si quis presbyter. & inf. de iureiu. & si Christus.

k ¶ Pro fide.] retinenda, quam susceperit, suspectus est in fide. de consec. dist. 2. ego Berengarius. & inf. de hær. ab abolendam. & c excommunicamus. & 1. q. 7. quoties.

l Pro obedientia.] exhibenda. 23. dist. quamquam, & inf. de iureiu. nullus.

[Gl. seq. ponitur sex casus, quibus licite iuratur, & ponit versus.]

m ¶ Pro vnitate.] s. seruanda: vt schismatici, qui scindunt se ab vnitate ecclesiæ, aliàs pro veritate, s. habenda seu inquirenda. 14. q. 2. quam quam pro pace iuratur. 22. q. 1. omne quod infr. de iud. c. nouit. pro fama. 2. quæst. 5. presbyter si à plebe. & ca. si mala. & inf. de purg. can. per torum titulum. & inf. de coha. cleri. & mulie. tua. in fi. pro dāno dato iuratur. 2. q. 1. in primis, & C. vn de vi. si qn. in istis sex casib. licite iuratur: Vide versus:

Pax & fama, fides, reuerentia, cautio dāni:

Defectus veri sibi poscunt magna caueri. Ber.

ADDITIO. Idem not. infr. de iureiu. nullus 2. q. 5. ca. 1. & alios uersus de hoc habes. j. q. 7. quoties 1. in pen. gl. Io. And.

n ¶ Aiunt in concilijs.] Secunda oppositio.

o ¶ Non inueniri.] vt iuretur.

p ¶ Auctoritatem. 18. distinctio per totum.

q Excipiatur auctoritas.] 3. q. 6. dudū. & in capit. peregrina. & in iuramento auctoritas Papæ semper intelligitur excepta. sup. de rescri. c. constitutus. & infra de iureiurando. venientes. & ff. ad municipalem. l. Imperatores.

r ¶ Corpore assumuntur.] Sed qualiter assumitur de corpore beati Petri? sic intelligitur, quod de corpore beati Petri, &c. pallium benedicitur & consecratur a Papa super altare beati Petri, & ibi ponitur, & ille qui debet vti pallio, recipit ipsum de altari, si est presens, vel alius pro ipso, si est absens, & sic assumitur de corpore B. Pet.

Glo. seq. arguit, & alle. duo contraria.

s ¶ Iustum est.] Argu. quod frustra petit debitum, qui quod debet non impendit. infra de mu. petitioni. ca. 1. & 2. C. de senten. & inter. om. iud. cum Papinianus, & 3. quæst. 8. capitu. accusatores. §. cuius in agendo. 95. dis. esto subiectus. Argum. contra. C. depo si. l. pen. & infra depo. c. 2.

Ioan. 21.

† Hic fuit error Valdensium. Eymericus in Directorio parte, 2. q. 14. & q. 17.

1 Nec ex tali petitione potest notari ambitio: vt nota in prælleg. ca. prisca. quia iure suo vtūtur, et ad hoc tenentur. Io an. And.

† Vide Tho. 2. 2. q. 89. arti. Sotum li. de iust. et re. q. 1. ar. vbi licitum esse iurare vere ostendunt.

† In aliquibus antiqu. Romanæ ecclesiæ.

† In concilio Lateran. titu. elect. & electi potestate. pitu. 2.

Ballium cur de corpore B. Petri assumi dicat.

Quia diligentia.] Diuiditur, quia in prima ponitur quæstio iuris, in secunda responsio: ibi, Duximus. quæ tria facit. Primo confirmari gratiose permittit, si tria concurrant. Secundo de consecratione prouidet: ibi. Mandantes. Tertio protestatur: ibi. Salua. Abb. Siculus.

† Schismatici redeuntes ad ecclesiam abiurant. Turrecremata de eccles. lib. 4. par. 1. cap. 15. & de iure ciuili suspenduntur. textus est, & ibi Baldus. ... 1. de pace iuramēto firmanda.

CASVS. Quidam schismaticus reuersus ad catholicā vnitatē, electus fuit in epm Aquilegēs. ecclesiæ, quę tunc schismatica erat, quidam Card. Apost. sed. qsiuit, an ipsius electionem debeat cōfirmare? Rñdet Papa, quod si à schismatico nullum ordinem receperit, & ipsius electio facta fuit secundum formā canonū, dūmodo nihil aliud sit qd impediat, permittit Papa dispensatiue ipsius electionē confirmari, mandans vt ipsum faciat à catholicis episcopis suffraganeis Aquilegiē. ecclesiæ consecrari, salua debita iustitia & reuerentia eiusdē ecclesiæ. Nota, quod qui scindit se ab vnitate ecclesiæ, de iure communi non potest promoueri. Item licet prælatus ecclesiæ schismaticus fit, ecclesiæ tamen non præiudicat, cum redierit ad vnitatem.

† Eā. in antiquis.

CAP. V.

Quia diligētia tua requisiuit, an electionem electi, qui abiurato schismate [a] † ad vnitatem ecclesiæ rediit, debeas cōfirmare. Duximus respondendum, quod si a schismatico nullum ordinem susceperit, [b] & eius electio secundum formam canonū fuerit celebrata, eū † (dummodo alia non impediant) dispēsatiue permittimus cōfirmari. Mandantes, vt eum facias à catholicis episcopis suffraganeis Aquilegien. ecclesiæ in episcopum ordinari.

¶ Salua debita iustitia, [c] & reuerentia [d] eiusdē ecclesiæ, cum ad catholicam redierit vnitatem.

¶ Idē in concil. Lateran. †

In concilio Lateranensi tit. de electio. sum. Pōtif. c. 1

¶ *Electus in Romanum*

a ¶ Schismate. Octauiani, q cōtra Alexandrū erat, & Aquilegien. patriarcha tunc schismaticus erat. Vnde dicit, facias eum consecrari à suffraganeis salua, &c. Schisma 1 enim interpretatur diuisio siue scissura, & est græcum nomen. Vnde scissura in vnitate ecclesiæ esse non potest: & qui schismatici sunt ab eo qui est unum, se diuidunt, quare spiritum sanctum non habent 24. q. 1. schisma. inde quod uestis Domini quæ unitatem significabat, remansit indiuisa. 16. quæstio. ulti. sicut Domini uestimentum.

1 B Thom. 2. 2. qō. 39. Turrecremata in sū. eccl. lib. ... par. 1. ca. j.

[Glos. seq. in fine soluit contrarium.

b ¶ Susceperit.] quia si ordinem suscepisset, careret effectu, & repelleretur à dignitate: nisi probaret se cum ordinaretur, ordinatorem nesciuisse damnatum. inf. de schisma. c. 1. & 9. q. 1. ordinationes. sic & qui ordinatur à simoniaco. 1. q. 1. si quis à simoniacis. & cum talib. qnq; dispensat ut hic, & inf. de schis. ca. 2. & c. si quis a simoniacis, sed si sciuisset, non dispensaretur: ut ibi dicitur, in c. si quis & sic schismatici non promouētur sine dispensatione, vt hic dicit, alias esset contra. 12. di. nos consuetudinem.

... n. ca. 19.

c ¶ Iustitia.] quia per talem consecrationem non fit præiudicium Aquilegien. ecclesiæ in posterum. sup. de sum. trin. in fine c. 1. & c. damnamus. circa finem.

[Gl. sequens elicit duo arg. ad primum alleg. quattuor concor. & sex ad secundum. ad quod signat duo contraria, & soluit.]

d ¶ Reuerentia.] quia eps consecratus nihilominus debebit facere obedientiam patriarchæ cum redierit ad catholicam vnitatem. Et est arg. ꝙ protestatio necessaria est in huiusmodi. sic 7. q. 1. pontifices. & 24. di. presbyteri. & 9. q. 2. saluo. & huiusmodi protestatio semper necessaria est; vt inf. de iure patro. ex litteris. Item est arg. ꝙ excommunicati vel suspensi omnia iura recuperant post absolutionem. 15. quæst. 6. nos sanctorum. & ca. iuratos. & 3 q. 4. beatus. & 4. quę. 1. cap. 1. & 32. q. 5. præceptū. in fin. 6. qō. 1. illi q. Ar. cōtra. 2. qō. 3. c. Euthemiū. §. hic colligitur. & 3. qō. 4. consanguineorū. In fi. Sol. Prima pars vera est, & etiam famæ restituitur, si infamia canonica tantum sit irroga. arg. 6. q. 1. illi qui.

Pōtificem à duabus partibus Cardinaliū, nulla exceptione obstante est Papa. Electus autē à minori numero gerens se pro Papa incidit vna cum sibi adhærētibus in pœnas hic cōtētas.

CAP. VI.

Licet † de vitanda discordia in electione Romani Pontificis, manifesta satis a prædecessoribus nostris constituta [e] manauerint: qa tamē sæpe post illa, per improbæ ambitionis audaciam, grauē passa est ecclesia scissurā; nos etiam ad malum hoc euitandum, [f] de consilio fratrum nostrorū & sacri approbatione concilij aliquid decreuimus adiungendum. ¶ Statuimus ergo, ut si forte inimico homine [g] super seminātē

† Cap. 15. e. tit. in 1. compil.

Licet.] Continet tres partes. In prima ponitur constitutionis causa. In secūda constitutio. In tertia quædam protestatio. Secunda ibi, Statuimus. Tertia ibi, ex hoc. Abb. Siculus.

CASVS. In ordinatione Ro. Pont. ecclesia sæpe passa est scissuram propter multorum ambitionem ad malum. tandem in posterum statuit Alexāder in concil. Lateranen. ꝙ si in ordinatione Rom. Pon. plena omnium Cardinalium non potuit esse concordia, & duæ partes cōcordauerint, & tertia noluerit concordare duabus, uel aliū nominare psumpserit: ille q à duabus partibus electus fuerit, sine omni exceptione Romanus pontifex habeatur. Si quis uero de tertia parte confisus ipsam vsurpare præsumpserit excommunicationi subiaceat, ita etiam vt viaticum sibi deneget in fine, nisi resipuerit. Præterea si a paucioribus quā duabus partibus aliquis fuerit electus, nisi maior concordia interuenerit, nullatenus assumatur, & prædictæ pœnæ subiaceat: ex eo. tū ꝙ de ordinatione Ro. Pont. statuitur, nullum pīudiciū fiat canonicis institutis, & alijs ecclesijs in quibus sententia maioris & sanioris partis debet pualere: quia qd in eis in dubiū uenerit, p suū superiorē poterit diffiniri sed in Ro. ecclesia speciale. quod statuit: qa ibi nullus superior reperitur. No. ꝙ ad cautelā futurorum multa statuuntur, & futuris casibus obuiandum est. Item nōt. ꝙ electio Papæ a duabus partibus facta tertia discordante, rata debet esse.

e ¶ Constituta.] 2. 79. d. si qs Papa. & 23. d. in noīe dñi.

[Gl. seq. arg. & signat contrarium.]

f ¶ Euitandum.] Arg. ad cautelam futurorū aliquid faciendum, 23. dist. in nomine Domini. & 1. q. 7. conuenientibus. & inf. de ser. non ordi. c. 1. & ff. si ser. vē. harum. & l. legi. Arg. contra. ff. de usuf. l. 1.

g ¶ Inimico homine: Idem diabolo. Et diabolus d ctus est homo ab euentu: quia deuicit hominē sicut imperator dictus est Africanus ab euētu: qa deuicit Africā: [3]

ADDITIO. Vel inimico, id est. uitioso de pēn. dist. 2. princeps. vel homine, id est, hominis, unde 1. Petri vlti. Sobrij estote, & vigilate: quia aduersarius uester, &c. secundum Hostien. Io. And.

[2] Vide cap. vbi periculum. de ele. o. lib. 6.

[3] Vide in auth. de hæ. & fal. coll. 1. in prin. & in proę. Insti. per glo.

a ¶ Zizaniam.] syllaba ante penult. longa. Vnde versus.
Neue super ueniens zizania seminet hostis:
Frontibus imprimitur unctio sacra Dei.
b ¶ Exceptione.] & sic nulla exceptio potest opponi sibi. nisi de hæresi. 40. distin. 1. Papa : alias enim quantumcunque præcise etiam ipse Papa scribat, legitima exceptio est admittenda. infra de offic. deleg. ex parte 2. & sup. de rescrip. si qñ. & arg. c. cum adeo. eod. tit. & inf. de præben. cũ teneamur. Et est speciale in Papa, vt nulla exceptio admittatur.

1 Difficilis est intellectus c. si Papa. de ono uide [illegible] ibi dicantur.

statutum: ibi, Præsenti. Abb. Siculus.

CASVS. Quia aliqui eligebantur in epos, qui non erant scientia, moribus, & ætate idonei, statuit concilium Lateran. quales debeant esse qui in epos eliguntur, ostendens hoc per locum à minori. dicens, ꝙ in cunctis sacris ordinibus & ministerijs requirantur tria pcipue, s. ętatis maturitas, grauitas morũ, & litterarum scientia. ergo multo fortius in epo hæc sunt inquirẽda: quia cum eps ad curam animarũ sit positus aliorũ, in se ipso debet ostẽdere qualiter alij se debeât habere: ne igit, qđ pro necessitate tpis qñq; factum est, trahatur à posteris in exemplũ, statuit conciliũ Lateranen. vt nullus de cætero eligat i epm, nisi trigesimum suæ ætatis annũ peregerit, & de legitimo sit matrimonio natus, & q vita & scientia laudabilis demonstretur, & cũ electus fuerit, & habuerit cõfirmationẽ & possessionẽ ecclesiasticorũ bonorũ, trãsacto tpe de cõsecrãdis epis à canonib. definito; ille ad quẽ spectat collatio bñficiorũ ipsius, liberã habeat conferẽdi potestatem. Scdo dĩ, qđ inferiora ministeria, puta decanatũ, archidiaconatum, & talia, q̃ curam animarũ habẽt annexã, nullus recipiat, nisi qui vigesimũ quintũ annũ suæ ætatis attigerit; & scientia & moribus laudabilis demonstret. Cũ aũt aliqs de pdictis assumptus fuerit, & monitus, ad ordinẽ debitũ pmotus non fuerit, statuto tpe definito à canonibus ab illo remoueatur officio, & alij cõferat, qui uelit & possit ea adimplere. & si super hoc appellauerit, nullatenus audiat. & hoc statutum non de pmouẽ [illegible] motis [illegible] obseruari. Tertio dĩ, qđ clerici qui cõtra formã istã quemq̃ elegerint, eligendi [illegible] priuatos, & à beneficijs ecclesiasticis nouerint se suspẽsos [illegible], & eps q contra hoc fecerit, aut fieri cõsenserit, cõferẽdi pdicta officia ptãtem [illegible] metropolitanũ [illegible] qđ tria requir [illegible] tur. s. ætatis maturitas, morum grauitas, & litterarum scientia. Item [illegible] matrimonio sit natus. Item quicquid hic dicitur, notabile est.

† Interuenit.

† Capit. concilij Lateranen.

† Cap. tit. in lib. pil.

zizaniam [a] inter Cardinales, de substituẽdo summo Pontifice, non poterit esse plena concordia, & duab. partibus concordantibus pars tertia concordare noluerit, aut sibi aliũ psumpserit nominare, ille absq; vlla exceptione [b] ab vniuersali ecclesia Romanus Pontifex habeatur, quia duabus partibus concordantibus electus fuerit & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione cõfisus (quia de rõne esse nõ põt) sibi nomẽ epi vsurpauerit, tam ipse, quam ij, qui eum receperint, excõicationi subiaceant, & totius sacri ordinis priuatione mulctentur ita vt viatici etiam eis (nisi tm̃ in vltimis) cõio denegetur & si non resipuerint, cum Dathan, & Abiron (quos [c] terra viuos absorbuit) accipiant portionem. Præterea si à paucioribus quam à duabus partibus [d] aliquis electus fuerit ad Apostolatus officium; nisi maior concordia intercesserit, nullatenus [e] assumatur, & prædictę pęnę subiaceat, si humiliter noluerit abstinere. ¶ Ex hoc tamen nullũ canonicis constitutionib. & alijs ecclesijs preiudicium generetur; in quib. dẽt maioris [f] & sanioris partis sententia præualere; quia ꝙ in eis dubium venerit, † superioris poterit iudicio diffiniri. In Romana uero ecclesia speciale [g] aliquid cõstituitur, quia non poterit ad superiorem recursus [h] haberi.

¶ Idem in eodem. †

¶ *Electio ad episcopatum fieri debet de digno scientia, moribus, & ætate, & quod habeat 30. annum cõpletum, & sit de legitimo matrimonio natus. h. d. vsque ad §. cum vero.*

CAP. VII.

CVm † in cunctis sacris ordinibus & ecclesiasticis ministerijs sint ætatis maturitas, [i] graui-

c ¶ Quos.] 7. q. 1. de nique.

[Gl. seq. q̃rit arg. pro: soluit cõtrariũ.]

d ¶ A duabus partibus.] nunquid ille qui eligitur, cõputabitur inter duas partes? Videtur ꝙ sic. inf. eo. tit. cum in iure, & ff. qđ cuiusq; vniuer. l. plane. dic ꝙ non, vt no. inf. e. l. cũ in iur. & if. de sortileg. c. 3. inf. eo. Cumana. tñ ꝙ dicitur in hac decr. de duabus partibus, hodie quandoque seruant Cardinales, aliquando non.

[Gl. seq. querit, & soluit.]

e ¶ Nullatenus.] qđ ergo fiet si nullo modo duæ partes cõsentiant? Tunc brachium sæculare se interponere debet. argu. 17. dist. nec licuit. & 23. q. 5 de liguribus. ita vt Cardinales includãtur in aliquo loco de quo exire non valeant, donec consenseriut. ita dicitur factum fuisse in electione Honorij iij. apud Perusium: & idem fuit factum post mortem Greg. ix. tamen de iure id faciendum non est.

Cardinales põt compelli ad Papã eligẽdam. vt est hodie textus in c. ubi periculum §. præterea. de elect. lib. 6.

f ¶ Maioris.] In alijs enim electionibus valet, quod fit à maiori parte capituli, dum tamen seruetur una de formis illis. inf. eo. quia propter.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

g ¶ Speciale.] sed non est speciale: quia in alijs obtinet quod hic dicitur de duabus partibus, quia non obtinet quod fit ab ordine decurionum, nisi duæ partes consentiant. ff. de decret. ab ord. fac. l. 3. & ff. quod cuiusque uniuersi. l. plane. Non contradicunt illa iura, quia non dr̃ quod duæ partes debent consentire, sed quod debent esse præsentes; & sic est speciale, 2 uel est speciale habito respectu ad alias electiones inferiorum prælatorum, & hoc innuit littera sequens.

2 Hæc secundæ solutio est verior.

h ¶ Recursus.] & ideo dum eligitur confirmatur, & statim habet plenam & liberam administrationem. 23. dist. in nomine domini.

CVm in cunctis.] Diuiditur istud princi. usque ad §. cum uero. in tres partes. Nã primo ponitur una ratio statuendi. Secundo alia: ibi, Ea propter. Tertio

i ¶ Aetatis matur[illegible] mas morum & litterarum scientia. in persona electi debent inquiri. inf. eo. cum nobis olim. arg. 78. dist. presbyter. & 38. dist. q̃ ipsi [illegible] qđ sit de legitimo matrimonio natus. inf. e[illegible] quod sit in sacris ordinibus. inf. eo. ca. dudum [illegible] de æta. & qual. [illegible]

In [illegible] eius [illegible] git, [illegible] quales [illegible] lit [illegible]

a ¶ Graui-

¶ Cum vero electus fuerit, & confirmationem [f] electionis acceperit, & ecclesiasticorum bonorum administrationem [g] habuerit, decurso tempore [h] de consecrandis [i] episcopis a canonibus diffinito, is, ad quem spectant [k] beneficia quæ habebat, de illis disponendi liberam habeat facultatem.

¶ In dignitatibus et officijs citra episcopatum ac curatis beneficijs debet assumendus 25. annum attigisse & alias esse idoneus scientia & moribus, & si non est in ordine requisito, debet se facere promoueri in proximis tēporibus, alias monitus non parens priuatur beneficio, non obstante appellatione, nisi ex causa legitima excusetur. h.d. vsq; ad § clerici. Abb. Sic.

¶ Inferiora etiam ministeria, vt puta decana-

tas morum,[a] & litterarum scia,[b] inquirenda: multo fortius [c] in epō hæc oportet inquiri, qui ad curam aliorum positus, in seipso debet ostendere, qualiter alios in domo Dei † oporteat conuersari. ¶ Ea pp, ne quod de quibusdā pro necessitate tpis factū est, trahat a posteris in exemplum: pñti decreto statuimus, ut nullus in epm eligatur, nisi qui iā † trigesimum annum ætatis exegerit,[d] & de legitimo matrimonio [e] sit natus, qui ēt vita, & scientiam commendabilis demōstretur.

¶ Beneficia electi in episcopum vocant per confirmationem, adeptionem possessionis, & consecrationem secutam, vel post quā præfixum tempus ad petēdam cōsecrationem lapsum fuerit. h.d. vsque ad §. inferiora. Abb. Sicul.

a ¶ Grauitas morum.] quia incompositio corporis inæqualitatem indicat mentis 41. dist. in fi. dist. ubi de Catilina dicitur.

b ¶ Litterarum scientia.] pp defectū enim scientiæ repellit quis ab epatu ēt iā pmotus. inf. de ęta. & qual. c. vlt. ubi legit de quodam epo qui nunq̄ audiuit grāmaticam. inf. eo. congregato. 1

[Glo. seq. instruit quomodo argumentum a minori sumitur affirmando, & a maiori negando.]

c ¶ Multo fortius.] quia vilissimus comparandus est, q̄ præcellit dignitate, nisi præcellat alios scientia & sanctitate. 1. q. 1. uilissimus. & 1. q. 7. conuenientibus. & in auth. de san. episc. §. damus. coll. 9. Item argumentū est a minori, & sumit sc̄dm hanc regulā affirmādo. Si id de quo minus vr̄ inesse, inest: & id de quo magis. 38. dist. si in laicis. & 3. q. 3. de iudicijs. & 59. dist. si officia. & 34. q. 2. cum per bellicā. & 13. q. 2. nō æstimemus. Item argumentum a maiori sumitur hic negando secundum hanc regulā: Si id de quo mai⁹ vr̄ inesse, non inest: nec id de quo minus. Si Paulus vr̄ fortior Eustochio, sed non est, ergo nec ipse. 32. q. 5. si Paulus. 8. q. 2. si ergo. & 6. q. 1. imitare. & 40. d. quælibet.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit, demum ponit de materia distinctionem bimembrem.]

d ¶ Exegerit.] sed vr̄ q̄ sufficiat si iam inchoauerit. ff. de mu. & ho. ad rempublicam. sed aliud in sæcularibus dignitatibus, ut ibi, & aliud in spiritualibus. Et pōt dici quòd est speciale in episcopo. Vnde in alijs inferioribus dignitatibus sufficit attingere annum legitimum, ut infra dicit ibi, nisi qui iam 25. annum attigerit. sed ille qui eligitur in episcopum, debet esse 30. annorum in authen. de san. episc. §. clericos. coll. 9. & 67. distin. quicumque. 2. Vel distingue. quandoque fauor tantum uertitur in causa, ut in usucapione: & tunc sufficit incipere diem. ff. de diuer. & tem. præscrip. in usucapione. quandoque odium tantum, ut in præsciptione 30. annorum, & tunc oportet impleri. ff. de act. & oblig. in omnibus. quandoque vtrumq;: & tunc tempus de momento in momentum computatur. ff. de mino. l. 3. §. minorem.

e ¶ Matrimonio.] & istud est quartum quod requiritur in epo, & in quolibet alio qui promouetur ad honorē. inf. de filijs presbyte. c. ut filij. vel ad regimē animarum. inf. de filijs presbyte. c. penul. & vlt.

f ¶ Confirmationem.] Bene dicit, confirmationem: quia ante confirmationem nihil debet attingere in administratione, alioquin repelleret. inf. eo. qualiter. & c. nihil est & inf. de præb. cum iam dudum.

g ¶ Administrationem.] Nam aliquando contingit, q̄ statim non [illegible] possessionem. 92. dist. si qui episcopi. & c. [illegible] conferri.

[Gl. seq. [illegible] quæstionem [illegible] quod tempus &c.

h ¶ Tempore.] quod videtur esse sex mensium, quia intra tres menses a [illegible] vacationis [illegible] eligi 50. d. post quā. & inf. eo. tit. ne pro defectu. & inf. alios tres menses debet cōsecrari. 100 dist. [illegible] quoniam q. dam. 3 Sed uerius est quod illud tempus tantū [illegible] post confirmationem, ut ex eodem capitulo colligitur quod [illegible] c. expressum. 75. dist §. 2. & c. 2. in fi. nisi necessitas [illegible] dierit petere cōsecrationem: q̄a tunc non currit ei tempus: ut 1. dist. cap. qm̄ quidem. & 75. d. c. 1. aliàs obtinet quod hic dicitur, ut 16. q. 1. ne pro cuiuslibet. quia cum sit in mora petendi consecrationem, mora sibi debet imputari, & debet etiam ab illa dignitate repelli, ut in d. c. qm̄ quidem.

[Glos. seq. signat cōtrarium, & remittit.]

i ¶ De cōsecrandis.] Arg. contra inf. de cōcess. præben. post electionem. in prin. ubi soluitur.

[Gl. seq. recitetur per duas quæstiones. scilicet quæ sit ratio quare expectatur consecratio, & quid si intra tempus fuerit consecratus.

K ¶ Ad quem spectant.] ante enim consecrationem non dicitur pleno iure habere ecclesiam, cum adhuc tempore consecrationis possit excipi contra ipsum. inf. de accus. super his. merito debet expectari vsque ad tempus consecrationis: postea uero possunt conferri beneficia quæ habuerat, & cum fuerit negligens, & in mora, vt dictum est. & sic ante consecrationem non dicitur eccl. siam habere: quia habere, est cum effectu habere. ff. de verborum signi. nomen filiarum. §. habere. tamen dicitur maritus ecclesiæ, vt sine licentia Papæ eam dimittere non possit. inf. de transl. in ter corporalia. Sed si ante tempus prędictum, consecrationem recepit, statim possunt conferri beneficia priora, quia plene dicitur translatus. 21. q. 2. si quis iam translatus. & 16. q. 1. ne pro cuiuslibet nec potest repelli à consecratione, nisi per accusationem directam, ut inf. de accu. super his. & c. qualiter & quando. in alijs dignitatibus inferioribus secus est: quia qui habet curam animarum, si eligatur ad consimilem, habita confirmatione & administratione, ipso iure uacat prima, vt j. eod. dudum. 2. & inf. de præb. de multa. si primum beneficium non habere curam animarum, sed secundum; tunc primum ipso iure uacat, sed non de facto, semper retineat primum. infra de concess. preb. litteras. & c. cum nostris.

1 Adde. 38. dist. omnes. & inf. de renunc. c. nisi cum pridē. §. pro defectu.

† Domini.

† Vide Burchardum li. 2. decretorū. cap. 9.

2 Concord. text. in l. nō putabam. ff. de condi. & demonst. & C. quando dies legat. l. his uerbis].

3 De istis tēporibus ad [illegible] elect [illegible] præ[illegible] [illegible] lib. 6.

tum, archidiaconatū,[a] & alia, quæ curā animarum habent annexam, nullus omnino suscipiat, sed nec parochialis ecclesiæ regimen, nisi qui iam † vigesimumquintū annū ætatis attigerit,[b] & sciā & moribus co[m]mendandus existat. Cum aūt assumptus fuerit, si archidiaconus in diaconum, & decanus, & reliqui admoniti non fuerint, præfixo, a canonibus[c] tpe in presbyteros ordinati: & ab illo remoueantur[d] officio, & alijs conferatur, qui & velint & possint[e] illud conuenienter implere. Nec prosit eis appellationis refugium, † si forte in cōstitutionis isti⁹ transgressionē, per appellationem voluerint se tueri. Hoc sane non solū de promouendis,[f] sed ēt de his qui iam ꝓmoti[g] sunt, si canones[h] nō obstant † præcipimus obseruari.

¶Eligentes indignum contra formam huius cap. priuati sunt pro prima vice petestate eligendi. & idem in collatore, & defectum capituli supplet episcopus & econuerso: & si capitulum negligit fit deuolutio ad metropolitanum. h. d. vsque ad finem.

¶Clerici sane, si cōtra formam istam quemq̃ elegerint, & eligendi tunc[i] potestate priuatos,[k] & ab ecclesiasticis beneficijs[l] triénio nouerint se suspensos. dignum est enim, ut quos Dei timor a malo nō reuocat, ecclesiasticæ saltē coerceat[m] seueritas disciplinæ. † ¶Episcopus aūt si contra hęc fecerit,[n] aut consenserit fieri, in conferendis[o] prædictis officijs & beneficijs potestatem amittat & per capitulū[p] aut per metropolitanum (si capitulum concordare nequiuerit) ordinetur. † ¶Idem Rauennati archiepiscopo.

¶Compromittentes super electione tenentur recipere electum a compromissario si est idoneus.

CAP. VIII.

Causam, † quæ inter moniales sanctę Margaritæ: & infra. ¶Si sorores in episcopum ele-

[Glo. seq. notat quòd archidiaconus habeat curam. signat contrarium, & soluit.]

a ¶Archidiaconatum.] sic uidetur ꝙ archidiaconus habeat curam animarum, sed non principaliter. arg. 14. q. 7. c. nullus, 1. arg. inf. de offi. arch. cum satis. ubi de hoc. Et est verum, ꝙ archidiaconus, qui habet inquirere, & visitare parochiā suam, curā habeat animarum. vnde si recipiat aliam prælationem curam animarum habentem, ipso iure vacat archidiaconatus: ut est expressū. inf. eo. dudum 2. & inf. de preben. de multa. & pōt excōicare & suspēdere. inf. de eo. q fur. or. rece. c. 1. & ēt alij prelati. ut ibi dr̄. Sed videtur contra 16. q. 2. uisis. 24. q. 3. corripiantur. vbi dr̄, ꝙ anathema est mucro ep̄i uel Archidiaconi, alij prelati non possunt excommunicare cum solēnitate illa, de qua traditur. 11. q. 3. debent. & cap. cum aliquis. ut capitula illa intelligantur, & loquantur de illa solemnitate.

¶Glo. seq. obijcit. & soluit.]

b ¶Attigerit.] Dispensatiue tñ potest, licet sit in minori etate. inf. de etat. & qual. preterea. ut q-dam dicunt, de hoc dicetur. inf. eo. cum dilectus. Sed contra. 78. d. si triginta. &c. presbyter. 1 ubi dicitur, quod ante 30. annum presbyter ordinari non debet: & hic dicit ꝙ statim deberet post 25. annum: quia tales prelati debent esse presbyteri 21. q. 2. sicut. arg. de æta. & qualita. præterea. Satis potest dici, quòd hodie statur huic c. secundum quod no. in c. illo. si triginta.

c ¶A canonibus.] hic fit mentio de illis canonibus. 75. dist. quasi per totum. & ī. de tempo. ord. c. 1. 2. & 3. & qa post confirmationem debent ordinari in proximis quattuor temporibus, vel saltem vsque ad sex menses: nec credo ꝙ loquatur de illis canonibus. 77. dist. quicunque. ibi, post diaconatum statur per quinquēnium ad sacerdotium recipiendum: quia non credo tantum expectandum.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

d ¶Remoueantur.] signatur cōtra hoc 74. dist. cōsuluit. Sol. cum iste susceperit alterum connexorum, tenetur ad reliquum: secus in alijs clericis, qui per subtractionem beneficiorum sunt compellendi ad ordines quando necessitas vel utilitas subest. inf. de eta. & qualita. c. quæsis.

e ¶Velint & possint.] alias sola uoluntas non sufficit, ubi est opus facto. inf. de eo q mit. in pos. constitutus.

[Glo. seq. recitatur per obiectionem.

f ¶Promouendis.] habes hic quod constitutio trahitur ad præterita: de hoc dictum est sup. de cōst. c. ult. Et hęc est ratio quare trahitur ad pręterita: qa sine aliqua constitutione ad hoc tenentur per alia iura antiqua.

g ¶Promoti.] idest electi & confirmati, sed non sunt ordinati.

h ¶Si canones non obstant.] ꝯ. inf. de æta. & qual. ut abbates. Sic Solue. Hoc intelligitur de tali, qui sine culpa sua factus est talis, ꝙ ordinem recipere nō pōt scd̄m canones. Vnde pp hoc non debet remoueri, licet ordinē non possit recipere: quia non est addenda afflictis afflictio. inf. de cler. egro. ex par. & 7. q. 1. cū percussio. Et illud intelligitur de tali, q culpa sua factus est irregularis, & ideo remouetur.

i ¶Tunc.] idest, illa uice tantum. inf. eo. cum Vinton.

K ¶Priuatos.] ipso iure. infra eod. innotuit.

l ¶Beneficijs.] non officijs. quis enim officiaret tunc ecclesiam?

m ¶Coerceat.] simile 62. dist. docendus. & 81. dist. plurimos. in fin. & C. de emenda. prouin. l. una. & belli pestis interimat, quos delinquentes ad rectitudinis viam Dei præcepta non reuocāt. 34. q. si quos, in fi.

n ¶fecerit.] cum ad eum pertinet collatio beneficiorum.

o ¶Conferendis.] ea vice cum ad ep̄m pertinet collatio beneficij, uel cōfirmādo primū successorē, & hoc cum ad alios pertinet collatiō. & insuper a perceptione proprij beneficij suspendatur. ī. eo. tit. c. nihil est.

p ¶Capitulum.] & ita habes ꝙ minor supplet negligentiam maioris, & econuerso. ī. de conces. præb. nulla. &c. quia diuersitatem. & 9. q. 3. cū simus. 65. dist. c. vlt. 89. dist. c. 1. & maior negligentiam minoris, sed illud est ordinarium, ut in c. cum simus.

Causam quæ.] Communis est diuisio. secunda ibi, Si sorores. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante monasterio sanctæ Margaritæ, moniales eiusdem monasterij cōtulerunt potestatem eligendi abbatissam in episcopum Bonon. promittentes eam recipere in abbatissam, quam ep̄s eis duxerit proui-

† Vide concilium Carthaginense. c. 16. & Burchardum in lib. 2. decretorum. c. 10. & 11. & 12.

† Vide l. 2. §. quęsitum. cum ibi no. ff. de app. gl. in c. non solum. de appel. lib. 6.

† Concord. tex. in l. priuilegia. C. de sacrosa n. eccl. & c. 1. de constit.

1 Et si dubitet de etate, probabit actor. ut ibi no. uide qđ dicitur ī. de proba. in p̄sentia. super. 1. glo. And. Andr.

2 Eadem rō est in usur. ī. de usur. cum tu.

† Concord. tex. in l. capitalium. §. famosos. ff. de pœn.

† Ordinentur, legitur in concilio vnde sumit.

† Post cōcil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 40. c. 1. & c. 17. eod. tit. in j. compilat.

ꝓuidendā. Moniales postmodū re non integra, voluntatem suam mutare volebant: mandat Papa quatenus si hoc verum est, illam quā episcopus eius prouiderit, ī suam faciant recipi abbatissam, si idonea fuerit. Not. ꝙ potestas eligendi bene potest personis idoneis conferri. Item per hanc decretalem videtur quod potestas taliter data non potest reuocari.

a ¶ Contulerint.] Illud quidem recte ꝑt fieri, & est vna de formis cōcilij generalis. inf. eo. quia ꝓpter. & est simile. ff. quod cuiusq; vn itē eorum. §. si decuriones. & etiam extra collegium potest cō promitti, quia, licet est de collegio, licet sit caput. infra de testa. requisisti. argu. vbi non est tanta communio inter episcopum & monasterium.

b ¶ Promittentes.] simile. inf. de renun. post translationem.

[Gl. seq. quærit. & remittit.]

ctionem cōtulerint,[a] promittentes[b] quod illam q̄ † eis ꝓuideret,[c] reciperent: ipsam quam prouiderit, facias ab eis (si tn̄[d] existat idonea †) in suam recipi[e] abbatissam.

¶ Idē Vuigoren. † Episc.

¶ Electus ante confirmationē beneficia conferre, vel aliter administrare non potest.

CAP. IX.

NOsti † quomodo Lincon. electus concedendi[f] honores, vel ꝑbendas, aut aliàs disponendi de reb. ecclesiæ (cum sua non sit electio confirmata[g]) non habeat facultatem:[h] & inf. ¶ Mādamus igitᵉ, quatenus ei auctoritate nostra ꝑcipias, vt cōcessionem, si quā fecit de prædictis,[i] studeat reuocare.[k]

¶ Idem.

¶ Electio facta post appellationē & prima non cassata, & contra priuilegia ecclesiæ cassanda est.

† Al. ita. q̄ episcopus eius. &c.

† Nam dantes alicui potestatem vidētur intellexide de idoneo. facit l. si ꝓcurator. ff. de condi. inde.

† Exonien.

† Post conci. Lateran. sub Ale. iij. par. 40. c. 1. & c. 18. eo. tit. in 1. compilat.

c ¶ Prouideret.] quid dices, nunquid possunt reuocare talem collationem factam episcopo antequam ipse ꝓuiderit? Non vr̄ inf. e. in causis. ubi dicitur de hoc.

[Gl. seq. arg. alle. 11. iura. & 6. alleg. in contrarium, & soluit.]

d ¶ Si tamen existat idonea.] arg. est hic quod cum aliquid generaliter committitur arbitrio alicuius, non ualet, nisi legitime factū sit. inf. de iureiu. Quintauallis. &c. ueniens. ff. de ritu nup. quamquā. ff. pro socio. unde si Neruæ. & in authen. de hære. & fal. §. is igitur. col. 1. & ff. ne quid ī loco publico. l. 2. §. si quis a principe. ff. de ope. lib. si libertus. C. de inoff. test. si qn̄. inf. de offi. de leg. ex parte. & 16. quæstio. 1. & temporis. & c. post q̄. arg. contra. 32. q. ult. c. ul. & 2. q. 6. c. à iudicib. §. arbitrarij. & inf. de iureiu. si uero. ff. de re. iu. q siquis. & ff. de damno infect. qui bona. §. cum inter. & 23. quæstio. 4. displicet tibi. in princip. Solut. si arbiter est compromissarius, eius arbitrio standum est, siue ęquū siue iniquum sit. ff. de arb. diem. §. stari. nisi contra ius sciptū, uel contra formam compromissi sit latum: q̄a tunc nō tenet. 2. quęstio. 6. ei qui. | diffinitiua. & inf. de confir. uti. uel inuti. examinata. & ff. de arbi. si cum dies. §. compromissio. & C. quia sent. sine appel. re. l. j. Si uero tanquam uir bonus arbitrari debet, tunc non ualet dictum suum nisi sit æquum, ut in dictis cap. ueniens, & Quintauallis. & ff. pro socio. si societatem. & lege sequenti. ut hic.

[Gl. seq. quærit. alleg. pro quadrupliciter, sed dupliciter soluit.]

e ¶ Recipi.] sed quid si elegerit malam, nunquid aliā episcopus poterit eligere, uel etiam si electa noluerit consentire? arg. quod sic, inf. eo. cum terra. & qui optauit acetum, potest iterum optare uinum. ff. de opti. legat. l. 2. & reprob. electio nulla est. 7. quæstio. 1. factus est. & ff. de pigno. act. l. elegāter. §. qui reprobos. ff. ad Velleia. quamuis. §. si cum venerit. Item qui iurauit aliter quam ei delatum est, iterum iurare debet. ff. de iureiurando. qui per salutem. In casu isto non poterit amplius eligere, quia functus est officio suo. inf. de offi. dele. in litteris. & ff. de re iud. Paulus. q̄a semel functus est officio suo, siue bene siue male, ut ibi. sup. eod. cap. proxim. & inf. eod. innotuit. & cap. in causis. Bernardus.

NOsti. quomodo.] Diuiditur, quia primo ponit ius ex quo infert mandatum. ibi, Mādamus. Ab. Sic. CASVS. Quidam electus fuit in episcopum Lincon. Iste sic electus antequam haberet confirmationē, cœpit administrare ac conferre præbendas & dignitates. quærebatur a domino Papa, utrum sic electus ante suā confirmationem conferre possit præbendas. Respondit Papa, ꝙ cum istius electio cō firmata non fuerit, prædicta facere non potest. Vnde mādat episcopo Vuigorē. vt ei pięcipiat ꝙ si quā fecit concessionem de prædictis, eam studeat reuocare. Not. quod nullus electus ante suam cōfirmationem potest aliquid administrare: quod si fecerit, hoc ipso repellatur. Item not. ꝙ contra factum suum potest quis uenire.

[Glo. seq. recitatur per obiectionem.]

f ¶ Concedendi.] quod si faceret, deberet repelli. inf. eo. qualiter. & inf. de præb. cum iam dudum. in fi. nisi in casu, inf. eo. nihil est. §. vlt. & illud dispensatiue fit, ne interim ecclesia patiatur detrimētum. in temporalibus vel spiritualibus, ut ibi dicitur, sed hic Papa voluit parcere huic electo. quia poterat ipsum repellere.

g ¶ Confirmata.] per cōfirmationem acquirit electus plenam administrationem, & uinculum coniugale contractum est. inf. de translat. inter corporalia.

h ¶ Facultatē.] immo priuari deberet. inf. eo. qualiter.

i ¶ Prædictis.] ista decr. continet gratiam in eo quòd non fuit punitus, continet ius in eo quod dicit ꝙ non habet facultatem disponendi ante confirmationem.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. secundo argu. quod contra factum suum, &c. allega. quattuor iura pro, & quattuor contra, & soluit distinguendo.]

k † Reuocare.] Sed quid est quod dicit, ꝙ studeat reuocare? quia talis traditio nulla est: quia pro non dato habetur quod ab illo donatur qui de iure donare nō potest. infra de iure patr. quod autem. in fi. sed talis reuocatio potius erat de facto quam de iure, sicut donatio de facto tantum fuit, nec ex tali facto crederet ius habere, & ne credatur hoc sibi licere. Item argu. quòd aliquis potest contra factum suum venire. 12. q. 1. certe. 55. dist. pęnitentes. 35. q. 9. quod quis cōmisit. C. de euic. si tibi liberam. Arg. contra. 17. q. 4. sunt qui opes. 18. q. 2. Eleutherius ff. de ser. ru. præ. per fundū. inf. de clerici. coniu. diuersis. Solu. in suis interlocutorijs iudex potest mutare vel reuocare suam interlocutoriam. ff. de re iudic. quod iussit. infra. de appel. capitul. cum cessante. Circa negotia distingue, si ex mutatione nulli fit præiudicium, licitum est mutare: vbi est mutatione alteri fit præiudicium, adhuc re integra licitum est mutare. ff. de iurisd. om. iudic. si conuenerit. re non integra non potest. ff. de regul. iur. l. nemo nisi fauor aliud inducat. C. de li. cau. interrogatam. Et est simile in reuocatione sententiæ spiritualis uel corporalis matrimonij, vbi decipitur ecclesia. 35. quæstio. 9. sententiam. & melius. c. loci. ff. his ita respondetur. & de re iud. lator. &c. consanguinei. Et ideo hic potest contrauenire, quia administratio est ei interdicta, & sic replicaret de administratione si ei obijciatur quòd contra factum suum venire non possit. ff. de iureiuran. l. iusiurandum. 1. responso. & l. seq. Bernar.

Consideravimus.] Dividitur: nam præmittit causam cassationum. Secundo utranque electionem cassat: ibi, Quapropter. Tertio mandat ecclesiæ provideri. ibi. Vobis autem. Abb.

CASVS. Vacante quadam ecclesia quidã canonici appellauerũt, ꝙ alij nõ procederent ad electionem sine illis, & cõtra priuilegia ecclesiæ suæ: illi nõ obstãte illa appellatione, elegerũt Io. F. õtinũ. appellãtes statim ne alij cõtra suã electionẽ aliqd attentarẽt: illi videntes, ꝙ non deferrent suæ appellationi, & contra tenorẽ priuilegiorũ ecclesiæ [illegible] electionẽ [illegible] quẽdã [illegible] elegerũt. Delata est super [illegible] ad dñm Papã auditis allegationib. partiũ, Papa considerãs, ꝙ electio Io. Frontini facta fuit post appellationẽ, & cõtra priuilegia ecclesiæ, videns ẽt ꝙ electio B. post illã talẽ qualem nõ cassatam, & post appellationem per quã omnia ad suum statum debent reduci, facta fuit, vtramque cassauit, & consulit canonicis vt aliã personã idoneã sibi eligãt in rectorẽ, ita tñ ꝙ vtriq; prædictorũ non minus fama ipsorum integra cõferuetur, & ꝙ in aliis ecclesiis possint promoueri, & liceat eis in alterũ ipsorũ cõsentire præterquam in ista ordinatione. Not. quod non debet fieri secunda electio prima non cassata. Item quæ fiunt post appellationẽ, debent in statum primum reuocari. Item licet cassetur electio alicuius propter modum electionis, non præiudicatur electo, quin possit iterum eligi.

† Cap. 22. e. tit. to. 1. cõpil.

† Hæc duo verba: ad nos. de sunt in multis antiquis.

† Al. nondũ.

CAP. X.

Consideravim⁹ † ꝙ electio Ioann. Frontini, post appellationẽ [a] ad nos † interpositã, & contra tenorem priuilegiorũ [b] ecclesiæ vestræ fuerit celebrata: Perpendimus ẽt qđ electio B. post illam qualemcunq; electionem nõ † cassatam: nec nõ & post appellationẽ [c] (per quam ad suum statũ oĩa debent reduci) facta fuit: & infra. Quapp vtrãq; electionem oĩno cassamus, & vobis in aliam personã idoneam & honestam conueniendi liberam tribuimus facultatem: ita quod vtrique pdictorũ fama [d] sua non minus integre cõfertur, & quod in aliis ecclesiis possint (si Deus dederit) promoueri. Vobis aũt liceat præter istam ecclesię vestrę ordinationem, [e] in eorum alterum conuenire.

¶ Idem.

¶ *Metropolitanus confirmatus, licet nondum receperit pallium, potest suum suffraganeum consecrari facere.*

CAP. XI.

Suffraganeis † alicuius Metropolitani, ad mandatum ipsius post confirmationem electionis suæ, ẽt si pallium [f] nõ receperit: licitum est electũ, qui ad eius iurisdictionẽ pertinet, consecrare.

Clemens tertius.†

¶ *Is cuius electio fuit cassata non vitio personæ, sed electionis modo, iterum eligi potest, secus si vitio personæ.*

CAP. XII.

Super † eo vero quod quærere voluisti, si alicuius electione cassata,

a ¶ Post appellationem.] Appellare, ne fiat electio, nõ valet. sed ne fiat nisi canonica, tunc bene valet. inf. eo. cum nobis, & intellige ꝙ allegata fuit aliqua probabilis causa: qa siue appelletur in iudicio uel extra, appellati [illegible] causa exprimenda est. ut in lecc. Inn. iij. cord. nobis tit. de appellat.

1. Lib. 6.

b ¶ Priuilegiorum. Quæ essent ista priuilegia, non habemus. H.

[Glo. seq. signat duo iura in contrarium, & soluit.]

c ¶ Appellationẽ.] inf. eo. bonæ 1. & inf. de app. constitutis. Cõtra in illis tenuit electio [illegible] facta, & post alterius partis appellationem. In illa, constitutis. tenuit electio secũda: quia prima ipso iure nulla fuit: hic uero prima non fuit nulla, sed annullanda. In decre. illa, bonæ 1. non tenuit tribus de causis, ut ibi dicitur. De hac materia dicetur. inf. eo. auditis.

Glo. seq. arg. alleg. in contrarium. & soluit.]

d ¶ Fama.] Argu. infamiam non comitari depositum ff. de re mili. qui cum vno. §. non omnis. & §. exauctoratus. Arg. contra. ff. de his qui not. infami. l. 2. §. ignominiæ. solut. est inf. eodem super eo. quia non fuit cassata vitio personæ.

e ¶ Ordinationem.] dicunt quidam [2] præter ista quæ nunc cassata est, ꝙ iterũ possunt alterũ eligere si volunt. inf. eo. super eo. sed hoc non credo: quia propter scandalum noluit Papa ꝙ in illa uacatione aliquis eorum promoueretur, hodie tñ alia debet esse forma in electionibus faciendis. If. eo. qa ppter.

2 Tãcredꝰ scilicet & Vincentius, & bñ dicunt quo ad [illegible] ris ordinem si talis [illegible] sus hodie occurreret.

Suffraganeis.] Ista decre. facit ad secundam partẽ rubricæ. & h. d. Metropolitanus cõfirmatus & consecratus non potest pallio non recepto suffraganeũ suũ consecrare, sed põt mandare aliis suffraganeis ut illum consecrent. Abb. Sic. Incipe constructi: ibi, Licitum est suffraganeis, &c.

† Cap. 1. e. tit. in 2. cõpila.

CASVS. Quidam electus est, & confirmatus fuit in archiepiscopũ: q̃ritur vtrũ suffraganei sui possint ad mandatũ ipsius aliquem suffraganeum suũ electum in epm consecrare, si adhuc pallium nõ recepti, in quo cõfertur plenitudo officij pontificalis? Rñdet, dicens ꝙ suffraganei sui bene possunt & debẽt ad mãdatũ ipsius Metropolitani electum illum in epm consecrare, licet pallium non receperit. Not. ꝙ tale mãdatum de iurisdictione fit, non de ministro consecrationis. No ꝙ per confirmationem conceduntur ea quæ sunt iurisdictionis.

† Al. Alexandrij.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. compil.

[Gl. seq. obijcit, opinionẽ ponit, quam primo improbat, secundo defendit. in fine remittit. Io. And.]

f ¶ Pallium.] Sed contra videtur: quia propter palliũ nondum receptum consecratio episcoporum differretur. 100. dist. quoniam. ubi de hoc, quia ante pallium receptum non potest consecrare virgines, ordines celebrare, vel episcopos consecra. inf. eo. quod sicut. ad idẽ facit inf. eo. trãsmissum. propter hoc dicunt quidam ꝙ hæc non est decre. sed fuit quædã prouisio. tñ põt tolerari, & videtur subesse quædam æquitas: ut cũ nõ dum sit in mora petendi pallium, hoc habeat locum: quod nõ uidetur: quia in traditione pallij, plenitudo confertur pontificalis officii if. đ usu pallij nisi specialis. unde & cum per se hoc facere nõ possit, neque auctoritatem alij faciẽdi præstare potest: & est opt. arg. inf. de consecra. ecc. uel alta. aqua. & arg. ff. ad Senatusconsul. Mace. filium habeo. Dic ergo hic ut dixi. inf. đ transl. cum ex illo. Bar.

Super eo.] Ista decr. quotidie allegatur: in qua primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, Hoc tuã. In quo duo facit. nam primo respondeo distinguit. Secundo excipit. ibi, Nisi. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis electus fuit in aliquam prælaturam, cassata est eius electio, idem electus fuit postmodum ad regimẽ alterius ecclesiæ: quæritur an electio eius debeat confirmari. Respondet Papa, quod si prior electio [illegible] cassata uitio personæ, sed propter modum ele-

idē ad alterius ecclesiæ regimē electus fuerit, an eius electio debeat confirmari; 10 hoc tuam volumus discretionē tenere, ꝙ si prior electio non uitio ꝑsonæ,[a] sed modo electionis cassatur promotionem eius in eadem etiam ecclesia, (Nisi forte simoniacæ[b] prauitatis aliquid intercessisse † constiterit) 20 nō debeat impedire.

¶ Celestinus tertius.

¶ Non professus potest postulari in abbatē si ex aliqua bona causa fiat talis po- 30 stulatio, hoc dicit secūdum lecturam, quæ est magis singularis.

CAP. XIII.

Cum † monasterium de Pellicia in tuo situm episcopatu, ad eam 40 dissolutionem deuenerit (sicut tuarū litterarū insinuatio patefecit) ꝙ fratres eiusdem domus obseruantiā religionis, & ordinē abiecerūt,[c] & infra. In quendam q cum fratribus suis in eremo[d] est laudabiliter cōuersatus, boni testimonij virū vnanimiter cōsenserunt; eum in abbatem totis desiderijs postulantes.[e] Tu vero postulationi eorum prębuisti assensum, & postulasti eandem ordinationem à sede Apostolica cōfirmari. Nos † autem ipsam, sicut facta est canonice, confirmamus.[f]

¶ Idem.

¶ Electio debet esse in libertate eligentium, nec valet contraria consuetudo.

dum electionis: illa cassatio promotionem eius in eadem ecclesia, & in illa non poterit impedire, nisi forte aliquid simoniacæ prauitatis intercessit. Not. quod cum cassatur electio propter modum electionis, nil imputatur electo, nec in alicuius notā infamiæ incidit, & sic poterit eligi iterum. sed secus est si propter vitium personæ cassatur.

[Glo. seq. exemplificat. ar. obijcit, & dupliciter soluit.]

a ¶ Non uitio personæ.] puta propter aliquam irregularitatē, qa erat illegitimus, vel propter crimen, quod ei fuit obiectum & probatum: quod si esset probatum, nō potest eligi, nec in illa nec in alia ecclesia, cum sit inelligibilis. Et potest hic colligi arg. ꝙ crimen in modum exceptionis probatum, preiudicet ei in electione alia: sed hoc esset pœnam imponere ordinariā: quod fieri non debet. inf. de ord. co. cum dilectus. in fin. & inf. de exce. denique. ff. de his qui no. infa. Lucius. Dicas ꝙ si ꝑ hoc grauata fuit & est ipsius opinio, potest & debet repelli. j. de test. testimonium. cap. Gregorij est. vbi casus iste ponitur. & argu. 2. q. 5. presbyter. &c. c. mala fama. & 81. distinctio. tantis. inf. de accusa. omnipotens. vel repellitur in alia electione cum crimen obiectum probatum in modum ceptionis electionem de qua agitur contingebat. infra de excep. denique. & infra de confes. capitu. 2. sed si modo electionis cassetur electio: tunc non impeditur in alia electione, vt hic dicit. & supra eod. considerauimus. 50

[Gl. seq. signat contrarium. & soluit.]

b ¶ Simoniacæ.] 1. q. 1. c. 1. Arg. cōtra inf. de simon. de regularibus. & 1. q. 5. c. 1. quod hic dicitur. ius est commune, quod ibi dicitur, dispensatio. Bernardus.

Cum monasterium.] Monachus vnius monasterij potest eligi in abbatem alterius monasterij. h. d. secundum lect. communiorem, secundum quam parum vtilitatis affert hæc dec. cum præsertim hodie sit clarius prouisum in cle. 1. de electione. Et diuiditur: quia primo 60 ponitur petitio. Secundo confirmatio: ibi, Nos autem. Abb. Siculus.

CASVS. Monasterium de Pillicia ad tantam dissolutionem deuenerat, quod fratres eiusdem loci obseruantiam religionis & ordinem penitus abiecerant: tandem vt eorum monasterium possent in statum pristinum reformare conuenerunt vnanimiter in quendam fratrem de eremo, qui laudabiliter fuerat conuersatus cum fratribus suis, ipsum in abbatē totis desiderijs a suo episcopo postulantes: qui eorum petitioni præbuit assensum, petens eandem postulationem à sede Apo. confirmari; & Papa electionem illam seu postulationem canonice confirmauit.

c ¶ Abiecerunt.] unde deberent expelli. infra ne cler. vel mon. relatum. Bern.

[Glossa sequens obijcit, quod eremita, &c. & soluit.]

d ¶ In eremo.] Et ita uidetur quod erat monachus, licet dicatur in eremo, alias non posset eligi. sed postulari, inf. co. cum causam. &c. cum in magistrum. &c. offi. ij. & eiusdē religionis vel maioris.[1] debet esse, quia non est licitum descendere. sed ascendere. 2 inf. de transla. licet. & 93. disti. legimus. in fin. iuxta illud: & ambulabunt de uirtute in virtutem. & ... 11. distin. 2. dum sanctam ecclesiam. Sed si intelligas quod iste fuit eremita, tunc abbas esse non potest quia eremita proprium habet argu. 19. q. 3. ca. perlatum. §. econtra. Paulus. sed monachus proprium habere non potest. infra de stat. mona. cum ad monasterium. in fine. Credo quòd iste fuit de eremo: quod sic appellatur, & est in Tuscia: & sunt alibi monachi, cui subsunt Camandulenses, & illi de sancto Damiano, qui est iuxta pontem ferreum.

[Glo. sequens quærit obijciendo. & tripliciter soluit.]

e ¶ Postulantes.] Sed quare dicit postulantes: non ne poterat eligi? Dicas quod primum monasterium de Pellicia erat alterius ordinis, uel ille monachus erat in minoribus ordinibus. & ideo debuit postulari: ut dictum est sup. de postul. præl. c. vltim. unde dicit in fine, sicut canonice facta est. unde uidetur qđ competentius poneretur in titu. præcedenti. Sed licet dicatur postulantes, non tamen credo quod fuerit simplex postulatio, sed electio: & hoc satis innuitur ex eo quod dicit, eādem ordinationem postulasti à sede Apostol. confirmari, & eo quod Papa dixit; nos eam confirmamus: si enim fuisset simplex postulatio, Papa non dixisset; confirmamus; sed dixisset, ipsam admittimus vt l. non approbamus. sup. tit. proxi. bonæ. 1. & c. bonæ. 2. & sic bene ponitur hic.

[Glo. seq. quærit, & dupliciter soluit, & secundum improbat.]

f ¶ Confirmamus.] Sed nunquid sufficit in hac dispensatione consensus solus episcopi? Ita, sed ad cautelam confirmatur. Iste enim dubitabat, an posset hoc facere. & ideo Papa respondendo confirmat factum ipsius: alias ipse Papa dixisset: & nos postulationem admittimus, sed ipse solum confirmat factum episcopi. Vel ideo quia forsitan suberat domino Papæ nullo medio arg. ad hoc 58. dist. cap. 1. & 2. Sed ista littera uidetur contradicere ibi, tu uero postulationi, &c. dic ut supra dictum est.

ADDITIO. Dicebat P. quod forte postulabatur ab episcopo vt abbate: quod esse potest, de iud. causam Ioan. And.

Vide glos. ... l. una. ver ... contra ... anc. ff. ad l. ... ul. de ambi- ... a. gl. & Bar. ... n l. Barbarius. ff. d off. prætor.

† Cap. 5. ... o. tit. in 3. ... ompil.

1 Dic hodie prout in cōcilio Viennen. ca. cum ... ationi. eo. titu.

2 Facit tex. in l. fin. §. 1. C. d cur. fur.

† In multis antiquis ita: Nos autem ipsam canonice confirmamus.

CAP. XIIII.

CVm † terra [a] quę funiculus [b] hęreditatis Dñi censebatur: & inf. Sicut ex quarundam litterarum tenore accepimus, quidam in electionib. prauæ consuetudinis [c] morbus irrepsit: vt cum alicuius plati electio dēt celebrari, conuentus ad quē ptinere dignoscit, duas psonas nominet latenter aurib. patriarchæ uel principis exprimendas, vt sic alterius eligendæ uel fortius electionis penitus irritandæ, idem patriarcha uel princeps plenariā hēat facultatē. ¶ Quia igiť hoc redūdat in grauamen, † & pniciē ecclesiasticæ liberatis, præscriptā consuetudinis prauitatē, sancimus penitus abolendā: † Statuentes vt forma electionis canonice in oīb. conuentualibus [d] ecclesijs obseruetur, videlicet, vt cum dēt ecclesiæ consuli pastoris regimine destitutæ, electores ī vnum locū (In quo [e] fuerit electio celebranda) cōueniant, & inuocata spiritus sancti gra personā noient. Quòd si in persona fuerit vel in electionis modo peccatum, tandiu in electione diligentiā [f] inquisitionis apponant, donec uacanti ecclesiæ de persona idonea † valeant prouidere: Quo facto, nōn phibemus qn regis seu patriarchæ, qui pro tēpore fuerit, requiratur assensus. sed pter hoc ipsam electionem nolumus impediri.

¶ Idem.

¶ Per confirmationem electionis non transfertur potestas exercēdi ea quæ sunt ordinis, illa enim transferūtur per consecrationem. Abbas.

CAP. XV.

TRansmissam: † & infra. Quæsiuisti quid

CVm terra.] Non valet consuetudo, per quam collegium ad alterius voluntatem tenetur sibi elligere platum. hoc dicit. Et diuiditur. Primo ponitur decisum exordium. Secundo narratio. ibi, Sicut. Tertio prouisio: ibi, Quia igitur. Et ibi tria facit. primo causam reddens damnat consuetudinē, secūdo statuit, & statutū declarat: ibi Statuentes tertio permittit, & permissionem determinat: ibi, Quo facto. Abb. Siculus.

† Cap. 6. eo. tit. in 2. compil.

CASVS. In terra Hierosolymitana talis consuetudo in electionibus seruabatur, cum electio alicuius prælati debet celebrari, conuētus illius ecclesiæ duas personas latenter nominabat auribus patriarchæ uel principis, ut sic esset in potestate patriarchæ uel principis alterū præficere vel utrumque repellere, quia ergo talis consuetudo redūdabat in perniciē ecclesiasticæ libertatis, præcepit Papa illam cōsuetudinē penitus aboleri, statuens vt ī omnibus conuentualibus ecclesijs, forma electionis canonice obseruetur, vt electores conueniāt in vnū locū ubi debeat electio celebrari. & inuocata spiritus sancti gratia, personā idoneā sibi eligāt in platum: & si in persona quā intendunt eligere esset peccatū, vel si modū canonicum non seruarunt, tādiu deliberēt, & in persona & in modo, quousque personam idoneam inueniant, & modus canonicus conseruetur. & uacanti ecclesiæ consulatur: quo facto persona electa præsentetur patriarchæ uel principi, ut suum præstet assensum, sed propter hoc non debet electio impediri. Not. quod ius eligendi in collegiata ecclesia pertinet ad ipsum collegium. Item laici non debent interesse, nec uocem habere in electione prælati. Item consuetudo contra ecclesiasticam libertatem extirpanda est, & mala consuetudo est resecanda:

† In antiqs ita: in grauem perniciem.

† Concor. authen. cassa. & irrita. C. de sacrosan. eccl.

a ¶ Terra.] scilicet Hierosolymitana.

b ¶ Funiculus,] idest, portio.

c ¶ Consuetudinis.] nota consuetudinem contra libertatem ecclesiæ non ualere. de hoc dicitur sup. de consu. c. 1. & ult.

d ¶ Conuentualibus.] ideo dicit, conuentualibus: quia ubi est unicus sacerdos, patronus debet eligere inf. de iu. patr. nobis. & 16. q. ult. decernimus.

e ¶ In quo.] scilicet ecclesia cui præesse debet in capitulo secundum consuetudinem loci illius, si commode fieri potest aliàs ubi melius obtulerit se facultas. 23. dist. in nomine domini. 1

1 11. q. 2. præcept. um. & inf. eo. quod sicut.

[Glo. seq. obijcit, ponit quattuor solutiones. & approbat ulti.]

f ¶ Diligentiam.] hic sumitur arg. q eligentes possunt alium eligere prima electione non reprobata per superiorē. Sed cōtra. s̃. eo. cū in cūctis. & inf. eo. innotuit. & sup. eo. cōsiderauimus. inf. de cōces. præb. c. post. electionem. Quod hic dr̃, sic potest intelligi diligentiam inquisitionis apponant, &c. non alium eligendo statim, sed quærendo aliquem idoneum, quē eligant alio reprobato, & hoc intelligitur post reprobationem alterius, uel eum sub ea cōditione eligunt si primus non obtinuerit. argu. 85. dist. arhidiaconum. Florentinum. Et secūda electio expirabit prima obtinente, sicut fit in substitutione. C. de impub. & alijs substi. post aditam. argu. ad hoc. 61. dist. studij. Et loquitur de ignorantibus uitium electi, & diligētiam 2 adhibentibus, alias priuarentur ipso iure potestate eligendi. sup. eod. cū in cunctis. & s̃. eod. innotuit. & ita scripsit hic Lau. Hodie uero non ualet electio per uota conditionalia. ut in decre. Inn. iiij. inf. eod. quæ incipit, in electionibus [lib. 6.] Sed uĩ. ex ipsa littera q alius sit intellectus. Et littera sic exponitur q in persona scilicet eligenda, de qua inter electores fit mētio ad eligēdū & nominata ante electionē factam, uel in electionis mō, qa forte nō intersūt oēs q debēt interesse, uel non seruatur forma secundum antiqua, vel scd̃m noua iura in ecclesijs cathedralibus & abbatijs, quam habes inf. eo. quia propter. tamdiu in electione facta seu faciēda siue in tractatu electionis: & sic tamdiu deliberent, & inquirant de persona idonea quousq; ipsam inueniant. & tunc demum ipsam eligant, & sic satis plane sonat etiam littera. Hodie uero uideretur seruanda forma etiam in conuentualibus ecclesijs omnibus, quæ traditur. inf. e. quia propter. licet uideatur loqui de cathedralibus ex uerbis illis, ecclesiæ uiduatæ: quia illæ solæ dicuntur uiduatæ: quia ibi dicitur uinculum coniugale contractū; in alijs inferioribus non ita, sed tamen hodie extenditur ad omnes, licet improprie dicantur uiduatæ: tamen quo ad multa uiduatæ dicuntur ex quo prælatum non habent qui possit negotia illorum procurare: & q sit littera exponenda sic, patet eo quod dicit, personam nominet: quia per nominationem non fiet electio.

† Al. congrua.

2 Nam si [...] hil d cō[...] tibus om[...] runt, la[...] uitiū e[...] non imp[...] bit eis. a[...] l j. §. si in[...] ligatur. [...] redhi. & [...] ritur. §. [...]

† Cap. 7. [...] ti. in 2. compil.

TRansmissam.] Pertinet ista decre. ad secundam partem rubricæ, scilicet, de electi potestate. & h. d. Electus confirmatus, non tamen consecratus, potest exercere quæ sunt iurisdictionis, non autem ea quæ sunt ordinis episcopalis. Ioan. And. & diuiditur; quia in prima ponitur consultatio: in secunda responsio: ibi, Respondemus. Abb. Siculus.

Diuisio.

CASVS.

CASVS. Quidam clerici pro exceſſibus ſuis excommunicabantur, interdicebantur, & etiam ſuſpendebantur à quodam epo electo & confirmato. ipſi ſententiam eius contemnentes transferabantur ſe ad commercia laicorum dicentes ꝙ ipſe electus, eos non poterat excõicate vel ſuſpẽdere vel interdicere, cũ nondũ eſſet in epm conſecratus, niſi ſpecialiter eſſet ei à ſed. Apoſt. hoc indultum. cõſultus Papa rñdet ꝙ ex quo confirmationẽ electionis accepit, de talib. & cõſimilibus liberã habeat poteſtatem, ſ. excõicandi, ſuſpendendi, vel interdicẽdi, præter illa, quæ conſecrationis miniſteriũ deſiderãt: vnde iuriſdictionẽ ſuã in ipſos libere poterit exercere. Not. ꝙ electus & confirmatus eſt adeptus oĩa illa, quæ conſiſtunt in iuriſdictione, ſed in conſecratione cõſequitur oĩa quæ ꝑtinent ad epiſcopalem dignitatem.

a ¶ Mercimonia.] qđ non licet,[1] ante clericatum bene licebat. 88. diſt. fornicari. & 31. diſt. lex continentiæ.

1 Cõcor. tex. in auth. ut ij qui ob. §. qñ quecoll. 6.

b ¶ Poſtpoſito.] vnde ipſo facto priuilegium clericale perdere debent, nec ab eccleſia debẽt defendi inf. de vita & hone. cle. c. vlt. quia indignum eſt illis ab eccleſia ſubueniri, per quos conſtat ſcandalum in eccleſia generari. infra. ne cleri. vel mo. c. ſacerdotibus. & hoc eſt verum poſt admonitionem, vt infr. de vi. & ho. cleri. c. vlt. & inf. de ſent. excom. in audientia. & in parte deciſa præmittitur de admonitione.

ADDITIO. Et ſic eſt intelligendum quod hic dixerat Inno. eos qui tales percutiunt, excõmunicatos non eſſe, quod reprehendebat Abb. Ioan. And.

[Gl. ſeq. exprimit quædam, quæ ſunt ordinis, & quædam, quæ ſunt iuriſdictionis.]

c ¶ De talibus.] ſ. pertinentib. ad iuriſdictionem, puta ſicut eſt iudicare, excõicare, corrigere, iuramenta recipere à vaſallis.[2] confirmare, inueſtire, beneficia conferre & conſimilia quæ conſiſtunt in iuriſdictione, ſupr. eo. noſti. inf. de transla. ca. 1. hęc omnia in confirmatione conſequitur electus: ea vera quæ ſunt ordinis, ſicut clericos ordinare, chriſma conficere, depoſitio clericorum, benedicere virgines & eccleſias, & altaria conſecrare, & ſimilia conferuntur in conſecratione epiſcopali ſup. eo. ꝙ ſicut. §. præterea. & 68. diſt. quamuis chorepiſcopis. & arg. inf. de transla. inter corporalia. quia ante conſecrationem quaſi vidua dicitur eccleſia propter huiuſmodi: vt ibi dicitur, & ſic iure communi poterat illos clericos corrigere ac punire. B.

2 Quo ad hoc, & id ꝙ infra dicitur de collatione beneficiorum, uide quod dicam infr. de foro competẽ. uerum. ſuper r. gl. Io. An.

CVm inter.] Primo narrat factum; ſecundo definit articulum de quo conſtabat; ibi, Nos attendentes, tertio: ibi, Sane. illud de quo nõ conſtabat, definiẽdum committit. Abbas Siculus. Hæc decre. fuit prima in tertia compilatione in titu.

faciendũ ſit tibi ſuper eo, ꝙ clerici tuæ dięceſis, cum pro ſuis exceſſib. ſuſpenſionis uel interdicti, vel excõmunicationis ſnĩa percelluntur, parui pendentes eam; dimittunt eccleſias, transferunt ſe ad mercimonia [a] laicorum: nonnulli quoq; ipſorum (habitu clericali poſtpoſito [b]) veſtes induunt laicales, & ſicut laici mercatores ſe turpib. quæſtib. implicantes, conſiliùm ſibi laicorũ manus aſſociant & correctionẽ eccleſiaſticam per cõtemptũ eludunt, dicentes ꝙ poteſtatem non habeas eos (niſi tibi ſpecialiter Apoſtolica ſedes indulſerit) corrigẽdi: & infra. Reſpondemus igitur, ꝙ ex quo electionis tuæ confirmationẽ accepiſti, de talib. [c] & conſimilibus (pręter ea, quę maioris inquiſitionis diſcuſſionem exigunt, & mineſterium conſecrationis deſiderant) quòd iuſtum eſt, & eccleſiaſticæ conuenit vtilitati, ſtatuendi habeas liberam facultatem.

¶ Inno. iij. de Cella ſancti Petri, & Mutineñ. † abbatibus.

¶ *Qui electioni de ſe factæ renunciat, appellare nequit ad impediendam electionem alterius. Et electio quæ eſt à ſuſpenſis celebrata, non tenet.*

CAP. XVI.

CVm † inter R. ſeniorẽ & R. iuniorẽ ſuper abbatia Scaphuſeñ. quæſtio verteretur, & infra: bonæ memoriæ Cœl. præd. noſter prædictum R. ſeniorem, ſententiam cum inſtantia poſtulantem,

CASVS. Vacante abbatia Scaphuſeñ. electus fuit in abbatem. R. ſenior, cui electioni monachi quidam ſe opponere curauerunt, ſcilicet R. iunior, & quidam alij: ſuper hoc fuit cauſa commiſſa diuerſis iudicibus demum cauſa ad ſedem Apoſt. eſt delata. cum dictus R. ſenior cũ inſtantia ſentẽtiam poſtulaſſet, Cæleſtinus Papa ipſum R. ad cõponẽdum coegit inuitum, & ſic abbatiæ renuncians de manu Cæleſtini cuſtodiam, & prioratum eiuſdem monaſterij recepit dum viueret poſſidẽdos, & idem R. tali ordinationi cõſenſit, & ſic domum reuerſus cõpoſitionẽ illam aduerſarij ſui noluerunt habere ratam. & ſic obtinere non potuit quæ ſibi per Cæleſtinum conceſſa fuerunt immo aduerſarij ipſius, in eũ manus iniecerũt temere uiolentas, & euadens manus illorum ad ſed. Apo. appellauit. Legatus q̃dam, qui erat in partibus illis, propter illos aliosque exceſſus ſuſpendit monachos, ac monaſteriũ interdixit. ipſi tamẽ non obſtante ſentẽtia ipſius, diuina prõptius quam ante celebrabãt, & poſt appellationem ab ipſo R. ſeniore ad ſe Apoſto. interpoſitam, dictum R. iuniorem in abbatem elegerunt. cui epiſcopus illius dięceſis munus benedictionis cõtulit, & ſic iterum R. iunior, & R. iunior pro cauſa iſta ad ſe. Apoſt. acceſſerunt. coram Innocentio petebat dictus R. ienior electionẽ factam de R. iuniore caſſari, ut pote factam poſt ipſam appellationem ab ipſo ſeniore ad ſedẽ Apoſt. interpoſitam, & electionem primò de ipſo factam confirmari, cum monachi compoſitionem, quam Cæleſtinus fecerat, noluerunt approbare. Papa dicebat electionem factam de R. iuniori non tenere quia facta fuerat à ſuſpenſis, & de ſuſpenſa perſona dominus Papa his & alijs allegatis conſiderans ꝙ ex conſenſu compoſitionis receptæ ab ipſo ſeniore, ius quod ſibi ab illa electione cõpetebat amiſiſſet, & ideo appellare non poterat, ne monachi ad electionem procederent, quia non ſolent audiri appellantes niſi quorum intereſt: decreuit. Papa appellationem illam legitimam non fuiſſe: unde non potuit impediri electio per eam. præterea præpoſitus, & capitulum Conſtantien. ſignificauerunt per litteras ſuas domino Papæ de interdicto poſito allegato. & epiſcopus ſignificauit quod idem munus benedictionis impendit. Iſta duo uidentur contraria, quia uel ſcriptura capituli contradicit facto epiſcopi, uel factum epiſcopi obuia: ſcripturæ capituli. præterea probatum non fuit quod R. iunior electus fuerit ab interdictis, & ideo Papa non potuit electionem irritare. Vnde Papa committit cauſam quibuſdam abbatibus, ut ſi conſtiterit quod à ſuſpenſis electio facta fuerit, ea caſſata omnino, & condigna ſatiſdatione recepta, & ſnĩa ſuſpenſionis, & interdicti relaxa-

† Nutrien.

¶ Cap. 1. eo. tit. in 3. compilatione.

relaxata, monasterio de persona idonea consulatur. Not. quod per compositionem renunciat quis suo iuri. Item qui semel renunciat suo iuri, postea non potest redire ad illud. Item nõ auditur appellans nisi cuius interest. Item hic habes quod vna præsumptio aliam non elidit. Item electio de suspensus & à suspensis facta non tenet.

a ¶ Cogit quia ius eiusdem forsitã magis vacillabat quam alterius partis, nec poterãt sine magnis sumptibus finem imponere liti, 1. immo certe ipse idem si dubitaret vel diffideret de iure suo, debebat renunciare liti. sup. de post. bonę. & infr. de simo. per tuas. nec dolum facit qui rem deserit, vt litem effugiat. ff. de ali. iudi. mu. causa fa. item si. §. 1.

b ¶ Dum viueret. licet enim prioratus non sint monachis confirmandi. inf. de confirma. vti. vel inuti. porrecti. si tamẽ electi canonice fuerint: non sunt remouendi sine causa. infr. de statu. mon. monachi. & de hoc nota. in illa decret. por recta.

1 Et fecit hoc forte Papa pro bono pacis. 90. distin. statuendum secundum Vin. & Go. Io. And.

ad componendum coegit [a] inuitum: & sic abbatiæ renuncians, & de manu eius custodiam, & prioratum recipit, ab eo dum viueret [b] possidendo: Cui ordinationi licet consentiret inuitus [c], domum tamen reuersus (aduersarijs compositionem ipsam volentibus obseruare non po tuit quæ concessa sunt obtinere: & infra.

¶ Nos attendentes quod ex cõsensu compositionis receptæ ius [d] (si quòd sibi competierat) R. senior amisisset, ac per hoc ne mo nachi ad electionem procederent, de iure minime appellare potuisset, cum, nisi quorum interest, audiri non soleãt appellantes: appellationem illam dicimus legitimam non fuisse: vnde per eam electio non potuit impediri.

10

¶ Sane quamuis præpositus, & capitulum [e] Constantien. de interdicto, quòd Cardinalis posuerat, in suis litteris inseruerint: quia tum per id quod R. iuniori diœcesanus episcopus [f] munus benedictionis impendit, [g] ei videtur quod præmisimus [h] obuiare: vnde vel scripturæ præiudicat, [i] nec probatum fuit (licet obiectum) quod ab interdictis electio fuerit celebrata, ipsam non potuimus irritare: & infra.

20

30

¶ Ideoq; causam ipsam vobis duximus committẽ-

1 quam periculosum. & remittentibus actiones suas, non est dãdus regressus ad eas. ff. de ædil. edi. quæritur. §. si venditor. Et not. φ qui renunciat spirituali iuri sine beneficio pure, & sine aliquo pacto, debet renunciare. aliàs simoniacum esset: quia nõ habet ibi locum renunciatio sub modo vel sub conditione: & inde est quòd nõ potest redire ad primum ius. sed in trãsactione vel in pacto secus est: cum ibi admittatur talis cõtractus: do vt des facio vt facias, vel facio vt des, vt locum non habeat in spirituali beneficio. infr. de transactio. super eo. Si dicas, quare nõ fuit iste R. auditus super priori beneficio, sicut ibi. infr. de pactis. cum pridem. & infr. de ren. sane? Rñdeo quoniã iste non habebat actionem ad agendum: et nemo sine actione experitur. ff. de neg. gest. si pupilli. §. videamus. tum quia pure renunciauit, vt dictũ est. tum quia recipiendo custodiã & prioratum etiam iuri suo in totum renunciauit: & qa ipse iudicis officium non implorauit, sicut in illis. c. cũ pridem. & c. sanc. propter quod auditi fuerunt & restituti ad agendum.

inofficio. test. sta. & l. pr. tor. ff. de va. & excu. mu. ne.

c ¶ Inuitus.] sic factus est valens, quia coact. voluntas est voluntas. 16. q. 1. merito. 23. q. displicet.

ADDITIO. Immo prout in integra cnntinetur ipsum R. seniorem verberauerũt. 2. propter quod fuerũt interdicti à quodam Cardinali, vt in littera continetur; ipse veco R. nihilominus appellauit ne eligerent, & tamen elegerunt aduersarium summ. scilicet R. iuniorẽ, qui fuit ab episcopo loci benedictus, ideo appellatio ei⁹ non tenuit: quia renunciauerat iuri suo.

a In integra non dr̃ verberauerunt, sed qd̃ in eũ manus iniecerunt uiolentas.

[Gl. ser. obijcit, ponit opinionem quam reprobat, & soluit: & ad duas decre. contrarias respondet.

d ¶ Ex consensu compositionis receptæ ius.] sed non ne eo ipso quod alij non seruabant compositionem, poterat redire iste ad ius suum pristinum? 3. Ita videtur. infr. de pac. cum pridẽ. & infr. de renun. sane. & infr de iureiuren. c. 3. & ff. de condictio. cau. da. causa non se. si quis accepto tulerit. Et si filius impugnat testamentum patris, in quo mater est instituta hæres restituitur matri actio de dote, quæ confusa erat per additionem hæreditatis: C. de inofficio tistamẽto, si maritus. Et si mulier iuuetur Velleiano, restituetur actio creditori in antiquum debitorem. ff. ad Velleian. si mulieri. 1. Preterea simplici pacto non tollitur actio prima. C. de transactionibus, siue. nec debet ei fides seruari, qui contra pacta versatur, nisi cum actio est odiosa. C. de trãsactionibus. eum mota. & nisi in criminibus. C. ad Turpillianum. l. quamuis. Sic ergo videtur quòd sua intereat appellare, vt 2. quæst. 6. non solent. Vel si actio sublata fuit, saltem danda fuit actio de dolo. C. de dolo, cum proponas. Potest dici quòd actũ fuit inter partes, vt si altera pars resiliret à pacto soluta pena ei staretur. ff. de trãsactionib. ei qui fidem. Sed hoc non credo, nec hic colligitur. Vnde dicas quod vbi compositio intercedit & pure renunciat aliquis iuri suo: postea non auditur, 4. vt hic, & infra de renunciatio. in præsentia. & septima quæstio.

3 Concor. text. in l. si diuersa. C. de transact. & in l. cum precib. C. de præscrip. 30. uel 40. ann.

4 Concor l. nihil. ff. de

40

e ¶ Præpositus & capitulum.] quibus forte negotium commissum fuerat, quorum litteris bene creditur. 19. quæst. 3. statuimus. & 73. distin. in nomine patris, & filij. in fi.

f ¶ Episcopus munus.] Hic concurrunt duæ præsumptiones, 5. scilicet factum episcopi, & scriptura præpositi & capituli, & factum legati. facto episcopi creditur. inf. de re iudicata. sicut. & infr. de renunc. in præsentia. & secunda q. 7. hoc etiam placuit. Vnde non est verisimile quod etiam suspensum & a suspẽsis electum bene diceret vel confirmaret. In contrarium præsumitur ex litteris præpositi & capituli, quibus etiam creditur per iura prædicta, & ita circa idem factum quandoque habentur variæ præsumptiones. 57. distin. si quis in ægritudine. & ff. de in integ. restitu. diuus. & argum. infra de præsump. litteras ibi tamen vna præponderat alteri: hic neutra. & ideo Papa mandat inquiri de illo interdicto.

50

g ¶ Impedit.] quare præsumitur quod electio illius fuit canonica.

h ¶ Præmisimus. de suspensione & interdicto à Cardinali positis.

60

i ¶ Præiudicat.] sed quia nescimus vtrum istorum alteri præiudicet: ideo absoluimus reum: quia in rebus dubijs promptiores debemus esse ad absoluendum, quam ad condemnandum. infr. de proba. ex litteris. & inf. de fid. instr. inter dilectos. 6. in fin. hic secus factum fuit.

ADDITIO. Quia nondum erat renunciatum in causa, vel ne surreptionem, &c. secundum Vin. & Ab. & secundum hoc cessat quod apponitur, quod debuit confirmare, ex quo non poterat infirmare. Ioan. Andr.

5 Adde quod duæ præsumptiones [illegible] ciunt vnam probationem integram. l. fi. cum not. C. de edic. diui Hadr. tol len.

6 Cõc. text. in l. Arianos. ff. de act. & obl. & in l. respiciendũ. ff. de pœ.

a ¶ A suspen-

a ¶A suspensis.]sup. de consue. cùm dilectus. ubi de hoc satis dictum est.
b ¶Cassata.] i. cassa nunciata, quia suspensi eligere nõ possunt.
c ¶Consulatur.] Intellige, ꝙ per capitulum fiat electio, ex quo non dicit per quos: si enim Papa voluisset monasterio per alios ꝓuideri, illud mandasset: sicut fieri cõsueuit. Vnde mandat illos primo absolui à sententijs suspensionis, vt postea eligere possint: & R. seniori restituti fuerunt custodia & prioratus: ut continetur in integra.

Pention.

QValiter.] Primo ponitur decisũ exordium. Secundo factum ib, Verum. Tertio electionis cassatio: ibi, Postquam Ab.Siculus.

CASVS. Ecclesia Penneñ. vacante, canonici quendam in suum epm elegerũt. ille electus cõfirmatione nondum habita, cœpit administrare: electio ista fuit præsentata dño Papæ, ut eam confirmaret. Papa examinato electionis processu, percepit ꝙ prædictus electus administrauit non habita confirmatione, recipiendo a clericis & laicis iuramẽta fidelitatis, nõ attẽdẽs ꝙ nemo debet sibi honorẽ assumere, sed qui uocat a Dño tanquam Aaron. Vnde

Cap.2.eo. ti.in 3. compilatione.

dam, vt si cõstiterit, quod electio fuerit facta a suspẽsis, [a] ea omnino cassata [b] ipsi monasterio (post satisfactionem condignam, suspensionis & interdicti sententia relaxata) de persona idonea consulatur. [c]

¶Idẽ capitulo Penneñ. †

¶Si electus non habet sufficientem scientiam, vel ante confirmationem administrat, eius electio cassari debet.

CAP. XVII.

QValiter † post obitum: & infra. Verum qm̃ electus a vobis, ante confirmationem administrationi [d] episcopatus se irreuerẽter immiscuit, recipiendo tã a clericis quã a laicis iuramenta, non attendens qd̃ secũdum Apostolũ, nemo debet sibi honorem assumere, † sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron: præcipue quia nec donũ scientię Pontifici conueniens [e] fuerat assecutus: Post-

Papa electionem de ipso factam penitus cassauit. No. quod nullus debet administrare ante confirmationem. Item cassato principali, & omnia accessoria cassata intelliguntur. Item propter defectum scientiæ repellitur quis a dignitate.

[Glo. seq. allegat duas concor. & duo contraria, & soluit. demum ponit opin. Laur. tñ consulit non teneri.]
d ¶Administrationi.] sic inf. de præb. cum iam dudum. & inf. eo. bonæ memoriæ. Sed cõtra inf. e. qđ sicut. &c. nihil est. §. ult. hoc ius cõe, illud dispensatio, ut ibi patet, ita tñ quòd de rebus temporalibus nihil penitus alienent. Et ideo illud introductum fuit: quia si nimia subtilitate circa hoc vteremur. subtilitas in perniciem ecclesiæ verteretur. C. ad Trebellia. l. penult. & dixit hic Laur. quod si electus ante confirmationem aliquid disposuit de rebus ecclesiæ ut saluæ essent, quia erant perituræ, & hoc non fecit tanquam prælatus, sed tanquam simplex canonicus, non vi ob hoc administrasse, & ei non debet nocere. ff. de acquiren. hæredita. pro hærede. & C. de tut. qui non satisde. tutor. & lege in dubium. 1. Cautius tamen faciet si abstineat, si est aliquis alius qui hoc facere possit: quia etiam qui minimam particulam de hæreditate attigerit, administrasse uidetur. ff. de acquir. hæred. si seruum. §. si quis

suus propter hoc cassata est hæc electio. & quia non erat conuenientis scientiæ.
e ¶Conueniens.] Bene dicit, conueniens, quia sufficit ꝙ sit conuenientis scientiæ. licet non sit eminentis. sup. eo. cum nobis olim.

non potest tamen tunc id gerit qđ dilationem expectat. ff. de adm. tut. tutor qui repertorium 1. rñ. & §. 1. secundum Host. Ioan. Andr.

quam nobis præsentastis eundem: sufficienti examinatione præmissa, electionem de ipso factam duximus irritandam, quicquid ex ea, [f] & ob eam factum est, denunciantes penitus non tenere.

¶Idem capitulo Capuano.

¶Si vocantur ad electionem non vocandi, ualet electio facta eis non expectatis, hoc dicit secundum lecturam communem.

CAP. XVIII.

ij CVm † inter vniuersas metropoles, & ĩfra. Intelleximus autem per I. & F. cañonicos vestros, & per litteras, quas ad sedem Apostolicam detulerunt, quod ad decanũ [g] & alios canonicos vestros Panormi manentes, (cum ex eorum parte fuisset vobis ꝑ litteras intimatum, vt sic tractaretis super electione substituendi pastorem, quod nullum deberetis

[Glos. seq. allegat tres concord. & duo contraria. & soluit.]
f ¶Quicquid ex ea.] C. de legi. non dubium. 12. q. 2. alienationes. 20. dist. cap. vlt. Argum. contra. 3. q. 6. infamis, §. tria. & §. verum. & inf. de iure patro. cõsultationibus. Hoc intelligitur cum credebatur ius habere patronatus.

ij CVm inter vniuersas.] Qui vocant ad electionẽ canonicum non uocandum, illum expectare tenentur, nisi per Papam absoluantur, & periculum sit in mora h. d. secundum lecturam glos. Primo decise ponit supplicationem capituli, quam iustificat. Secundo causam reddens illam ad mittit, & capitulum instruit. ibi, Quia vero. Abb. Sic.

† Cap.3.eo. ti.in 3. compilatione.

CASVS. Archiepiscopus Capuanus apud Panormũ diem clausit extremum: Decanus Capuanus, & qdã alij cũ ipso archiepõ apud Panormum manentes, intimauerunt capitulo. Capuañ. de morte sui pastoris, mandantes capitulo quod sine ipsis ad electionem non procederent, capitulum hoc intellecto misit suum nuncium ad decanum & alios qui erãt Panormi. xij. dierũ eis terminũ assignantes; infra quẽ post litteratum receptionem iter arriperent redeundi. hoc totum significauit capitulum Capuañ. dño Papæ. & super hoc Papa scribit capitulo Capuano dicens, quamuis ecclesiastica constitutio non exigat. vt canonici tam remoti ad electionem pastoris vocentur, & illi præcipue, qui mortem pastoris anteq̃ capitulũ presciuerunt, quia tamen mora periculosa est in electionibus, & sæpe damnosa, scribit Papa capitulo Capuano, ut inuocata spiritus sancti gratia personam idoneam per electionem canonicam sibi prouideant in pastorem, transmittentes ad sedem Apostolicam nuncios, quibus vice regia petant assensum: & gratiam cõfirmationis Apostolicæ requirãt. No. qđ illi canonici, sunt multum remoti, & qui sciunt mortem sui prælati, non debent vocari ad electionem: quia & ipsi uenire tenentur ad ecclesiam suam ordinandam. Item nota. quòd mora in electionibus est damnosa. Item no. quod aliquis exercet duplex officium.
g ¶Ad decanum. Not. quod absente decano potest electio fieri, licet sit honorabilior pars capituli. infra de conces. præb. post electionem.

Nomina,

in eorū absentia nominare [a]) quendam sociū uestrū cū litteris destinatis, duodecim dierū [b] terminū assignantes, infra quem post receptionē litterarū vestrarum iter arriperent redeundi. Quamuis ecclesiastica cōsuetudo nō exigat, vt ad electionem pastoris canonici tam remoti [c] vocentur, & illi præcipue qui longe antequam vos, metropolitani vestri obitum præsentialiter cognouerunt, [d] quorum aliqui post eius decessum, ad Capuanam ecclesiā sunt reuersi [e]. Quia vero † mora longior est in electionibus valde suspecta, immo sæpe damnosa, † mandamus quatenus inuocata spiritus sancti gratia, personam idoneam per electionē canonicam concorditer assumatis [f] ad regimen Capuanæ ecclesię, consequenter ad audientiam nostram nūcios idoneos trāsmissuri, per quos a nobis vice regia [g] postulatis assensum, & Apostolicę confirmationis gratiam requiratis.

¶Idem archi.& capitulo Capuano.

¶Non debet inspici an post appellationem, sed an contra fuerit electio celebrata. Et penes vocantes quibus competit vocandi potestas remanet ius eligendi, si uocati venire contēnunt. Et ad officium cōfirmatoris spectat examinare electum, etiam nemine opponente. Et nisi electus doceatur legitimæ ætatis & litteraturæ, habetur pro nō legitime electo.

CAP. XIX.

CVm † nobis olim de obitu & infra. Cū autē cōstaret īterpositā fuisse appellationem ne fieret electio, nisi canonica, videri poterat ꝙ post eā medio

a ¶Nominate.] Et male mandauerunt, ut sequitur: quia eos expectare non tenentur, ut inf. dicit: quia periculosa est mora.

b ¶Dierum.] 20. milliaribus pro dieta computatis. ff. de verb. signific. 3. ff. si quis cautioni. l. 1. & supra de rescript. nonnulli. vbi de hoc satis dictum est.

[Glossa sequens arguit ad qōnē de q̄ remoto. &c.]

A quam remotis locis vocari possint absentes ad electionem.

c ¶Remoti.] A q̄ remoto loco absentes uocandi sint, colligitur ex tribus, q̄a vocantur a tam remoto loco quantū est a Mediolano vsque ad Genuā. 63. dis. quanto, sed non debent uocari a tam remoto loco quantum est à Capua vsque ad 1 Palermum: ut hic dicit. & quia uocandi sunt vbi sine periculo uocari possunt. j. eo. qđ sicut. §. si aūt. Sed vr̄ ꝙ omnes qui sunt in eadem prouincia, sint uocandi: cum illi præsentes dicanť. 2. C. de præscri. long. tēp. l. vl. & inf. eod. coram. aliàs non ualet qđ faciūt præsentes. inf. eod. quod sicut. & c. bonę memorię 2. Quòd omnes de prouincia sint uocandi, habes inf. eo. in Genesi. In huiusmodi uocationibus pro electionibus faciendis, credo, quòd stādum sit potius consuetudini, vt dicitur in illa decre. in Genesi. q̄ dicit, ꝙ de toto regno Franciæ vocanť ad electiones de consuetudine generali. In alijs negotijs ecclesiæ sufficit, quod fecit maior pars præsentiū. 30. q. 2. hoc ius dummodo maior pars, siue duæ, siue tres sint præsentes, ff. quòd cuiusq; vni. plane. & l. multi, nec vocantur absentes in talibus, ut ibi, hoc ius. Ber.

1 Panormū.

† Tamen.

2 Quoad p̄scrip. long. tēporis. Io. And.

† Vide l. fi. ff. ad l. Rho. de iac. & in l. quod te. ff. si cert. pet.

[Gl. seq. recitatur per quæstionem, an scientes ecclesiam uacare, &c.

d ¶Cognouerunt.] vnde uocari non debuerunt, quia si sciuerunt, certiorari non debuerunt. ff. de act. emp. & vendi. l. prima. in fine. vnde statim debebāt uenire ad tractandum de cōi vtilitate. C. de cur. curiales. 2. lib. 10. 3 Item nec ille est expectadus qui procurat ne ad eum citatio veniat, quia latitat. argūm. ff. de euictio. si dictum. §. si præsente. & inf. vt lite non con test. quoniam frequenter. §. 1. credo tamen qđ vocandi sunt: dummodo sint in tali loco unde sint vocandi: licet sciam ecclesiam uacare.

3 Curiales extra terminos proprię ciuitatis uenire per iudices p̄uinciarum non coguntur nisi publica necessitas exigat. Io. And.

[Gl. seq. alleg. concor. & signat contrarium.]

e ¶Reuersi.] Sicut quidā sunt reuersi, sic alij poterūt redire. 23. q. 4. displicet. circa prin. Arg. contra, ff. de arbi. si cum dies. §. penult.

ADDITIO Arbiter assidet loco quo vna pars potest honeste venire, alia non. Io. And.

[Glo. seq. quærit alleg. pro & contra. ponit opi. Io. & soluit distinguendo.]

f ¶Assumatis.] Alijs absentibus, & tamen miserant pro illis ut ad faciendū electionem cum eis uenirent. Sed pone ꝙ non habuissent isti mandatum a Papa ad eligendum: nunquid poterant isti eligere ante terminum præfixum illis absentibus quos vocauerant? Videtur ꝙ sic. arg. huius c. quia non tenebanť vocare illos: unde possunt mutare volūtatem sine aliorū pręiudicio. ff. de reg. iur. nemo. a ꝯrio sensu, cū eorum non intersit. ff. de condi. ob causam da. si pecuniam. & ff. locati. l. pen. & inf. de depo. c. 2. §. 2. & ff. depositi. l. 1. §. pen. & j. de preca. c. fin. & inf. de inst. cū venissent. Pręterea hoc faciebant de gratia: ergo pñt illā reuocare quandocunq; uolunt. su. de postu. bonæ memoriæ. q̄a ius non vr̄ acquisitū. 4. j. de uerb. sig. abbate. & 10. q. 2. quia cognouimꝰ. Sed ꝫ vr̄, quia ex quo admiserunt illos vocādo ad electionē, iam non pñt reuocare. j. eod. cum Vintoniensis. & inf. de his quę fi. a prælat. c. ult. ubi de hoc. & ff. de seru. rust. prædi. fundum. Ex eo ꝙ nolunt procedere ad electionē sine illis, cōfitentur se hoc non posse facere eis exclusis. inf. de offi. dele. cum super. & res de facili ad suam naturam reuertiur. ff. de. pac. si vnus. §. qđ si non totum. Præterea gratia concessa semel intempestiue reuocari nō pōt. inf. de comm. c. unico. & ff. de commo. in commodato. §. sicut. cum non decipi, sed adiuuari beneficijs nos oporteat, vt in proximis iurib. In casu isto dicit Ioan. qđ bene possunt eligere. cum eos vocare non tenerenť. Mihi vr̄ qđ ex quo illos vocauerunt, tenerentur illos expectare vsque ad terminum statutum: & hoc dico dummodo ex tali expeditione præiudicium ecclesiæ non contingat, vel damnum aut periculum. Si vero mora periculum induceret, non obstante tunc illa vocatione, possunt eligere: & hoc vr̄ sonare littera illius c. ibi, quia vero mora. &c. Et qđ isti processerunt in capitulo pręsenti, hoc fuit, quia Papa eis mandauit, & quia periculum timebatur vel imminebat ex mora.

4 Sicut precario de precarium. si diceres se manda inst. n. an §. recte. Compo. Andr.

g ¶Regia.] Sic infra de fo. comp. licet. sed ex tali assensu administrare non posset, quia non consentit in eum tanquam Papa, sed tanquam rex. sic infra eod. quòd sicut. §. pręterea. & 23. q. 4. si ecclesia. in fi. & ff. de adoptio. si pater. §. qui duos. Et sic duplex consensus exigitur. supra eod. cum terra. & infra eodem sacrosancta.

† Cap. 4. e tit. in 3. cō pilatione.

CVm nobis olim.] diuiditur. Primo poniť allegatio contra electum. Secūdo: ibi, Sed contra, allegatio pro electo. Tertio: ibi, His igitur, ipsius examinatio. Quarto: ibi, Nos procurationis commissio. Abb. Sicu.

CASVS

CASVS. Recepto a capitulo Capuano mandato prædicto canonici conuenerunt in capitulo ad tractandū de electione pastoris archidiaconus cum quibusdam suis socijs appellauit ne fieret electio nisi canonica, secundum tenorem mandati Apostolici, & statim recessit. Alij qui remanserunt in capitulo, archidiaconum & alios ad capitulum reuocauerunt, vt secundū tenorē mādati Apostolici ꝓcederent ad electionem, & cum nollent redire credētes potestatē eligendi ad se deuolutam fuisse, quendam subdiaconum dñi Papæ in archiepiscopū elegerunt, cum ista essent ad Papam delata, Papa auditis allegationibus vtriusque partis super hoc scripsit cap. Capuano dicens: cum autem constat appellationem fuisse interpositam ne fieret electio nisi canonica, videri poterat quod medio tēpore nihil potuit nec debuit innouari, & ideo talis electio erat iudicanda penitus irrita & inanis post appellationē legitime factam: sed contra hoc sic poterat responderi, cum appellatum fuisset non vt nullà fieret electio, sed ut fieret canonica, si canonica electio fuit postmodum subsecuta, nihil contra formam appellationis, sed potius secundum ipsam processum fuisse: & ideo non erat electio aliquatenus irritanda. Præterea cum post appellationem archidiaconus recessisset, & alij eum reuocassent. Ipsi autem noluerunt accedere alienos ab electione se fecisse videntur, propter quod contra electionem nihil posse opponere videbatur. His igitur & alijs allegatis, quamuis contra personam electi nihil obiectū fuit: quia tamen (vt dicit Apostolus.) Nemini manum cito imponas: diligenter debet inquiri quæ circa personam electi sunt requirenda, unde de litteratura eius præcepit dominus Papa inquiri; & licet non eminentis scientiæ, uerum sufficientis est inuentus, sicut didicit ab his qui eum cognouerunt, de ætate tamen ueritatem non potuit scire, an scilicet annū xxx. attigisset. Vnde uolens personæ & ecclesiæ pariter prouidere, & rationes ac canones obseruare, præfatum subdiaconum concessit in procuratorem ecclesiæ Capuanæ. committens eidem liberam administrationem, tam in temporalibus quam in spiritualibus. Nota ꝙ si talis appellatio interponatur ne fieret electio nisi canonica, electio canonica non impeditur. Item qui uocati ad electionem nolunt uenire, elegendi potestatē amittūt, & ad alios deuoluitur. Itē superior habet ex officio quod debet inquirere de impedimento electi; & de omnibus per quæ electus, & electio reprobentur, licet contra electum & formam electionis nihil obijcitur. Item qui non impleuit tricesimum annum, non potest eligi in episcopum, sed dari procurator.

tēpore nihil debuit innouari[a]: vnde talis electio iudicanda erat irrita, & inanis, vtpote post appellationem canonice interpositam, attentata. Sed contra, cum appellatum fuisset, non vt nulla[b] electio fieret, sed vt fieret canonica: si factum electionis canonice fuerit subsecutum, non vtiq; cōtra formam appellationis huiusmodi, sed magis ſm eam videbatur esse processum: & † ideo licet post appellationem, non tñ cōtra eandem fuit electio celebrata, propter quod non erat aliquatenus irritanda: & infra. Item cum post appellationem emissam archidiaconus cū suis fautoribus chorum exijsset, & vos illos, vt interessent electioni faciendæ vobiscum, curassetis solicite reuocare:[c] (qm̄ ad electionem faciēdam accedere noluerūt) alienos[d] se fecisse vident: propter quod electioni a vobis iuxta formam mandari Apostolici concorditer celebratæ, de iure non posse prædicere videbantur. & inf.

¶ His igitur & alijs allegatis quamquam cōtra personam illius quem elegistis nihil dictum fuerit vel obiectum: quia tamen iuxta verbum Apostoli dicentis. Nemini cito manum[e] imponas. debemus attendere diligenter ad

1. Tim. c.5.

a ¶ Innouari.] hoc allegando dicit, quia non extenditur appellatio nisi ad ea quæ illegitime fiunt & illa sola cassat: arg. inf. de rest. spo. audita. & su. ē rescri. causam. secus est in denunciatione noui operis. inf. de no. ope. nuncia. c. 1. & 2.

b ¶ Nulla electio fieret.] talis enim appellatio non valet, ne id fiat quod edicto perpetuo cauetur. 25. q. 1. quæ ad perpetuam. ff. de appellatio. recipien. vel non l. vlt. quoniam publicæ vtilitatis interest vt fiat electio. ff. de noui operis nunciatio. de pupillo. §. si qs riuos. & j. de his quæ fiūt à maio. par. ca. ex ore. in fi. sup. e. cum inter R.

[Glo. seq. quærit alleg. pro & contra ponit opinionē. Ioā. & soluit.]

c ¶ Reuocare.] nunquid eo ipso ꝙ admoniti nolunt redire, q præsentes sunt, possunt eligere? Videtur, quod sic, argu. hic, & inf. e. quod sicut. §. si autem. & argu. sup. de postula. bonæ memoriæ: & inf. de testibus in nomine Domini. 65. distinct. si forte. infra de offic. delega. cum super. maxime cum mora in talibus sit suspecta. supra eodem cap. proxim. & argumen. ff. de administrat. tuto. tutor qui. §. 1. & ibi vnus tutor alium non expectat. & inf. ut lite non contesta. quoniam frequenter. §. 1. arg. C. de diui. tute. l. 1. in fi. econtra uidetur quod teneantur expectare usque ad finem trium mensium. arg. 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore. inf. de offi. deleg. consuluit. & 16. q. 3. placuit. sæpe vocandi enim sunt ad electionem. 63. dist. plebs. & reus absens debet expectari usque ad finem triennij. C. de iudi. properandum, §. huiusmodi autem scientia. arg. ff. de excu. tuto. non tantum. & ff. de uerbor. obl. insulam. & ita expectabunt usque ad finem quousque eligere possint Dicit Ioa. ꝙ præsentes procedere possunt circa finem trium mensium non præcipiti festinatione, sed moratoria cunctatione. arg. ff. de adm. tut. tutor qui. §. 1. & inf. & de offi. deleg. consuluit. Hoc nō credo, immo dico ꝙ si maior & sanior pars vult procedere ad electionem potest, 1 ut prouideant ecclesiæ uiduatæ. sup. cap. px. si uocauerint alios præsentes uel absentes. statuto eis termino competenti, intra quem conuenienter possint uenire: & si non venerint, & assignauerint iustam causam quare non ueniant, alij possunt postea ad electionem procedere, uel quia debet uenire, uel iusta de causa impeditus, constituere aliquem de collegio procuratorem, cui uices suas committat. inf. eo. quia propter. & est ratio, quia mora in talibus est periculosa valde supra eodem cap. proxim. & infra ut lit. non contesta. quoniam. §. 1. & præterea quod à maiori parte capituli fit, debet ualere, nisi minor aliquid offenderit rationabile. infra de ijs quæ fi. à maio. par. cap. cum in cunctis. & sic etiam obseruatur, & hoc idem dicitur hic.

1 Adde concor. in l. nulli. C. de decu. lib. 10.

d ¶ Alienos.] ex quo nolunt uenire uocati, potest procedi sine illis, ut dictum est arg. inf. de offi. iudic. deleg. c. prudentiam. §. adijcimus.

e ¶ Manum.] 78. distinctio. quid est manus cito. & 24. distin. §. 1.

In ali... ut uetu... ita: & ... licet ... appella... nem, nō ... en con... fuit ca... ele tio ... brata.

[Glos.

[Gl.seq.arguit de facto suppleri,&c.& remittit,ponens hic specialitatis causam,& dat simile.]

Iudex etiam de facto supplere pôt.

a ¶ Ex officio.] nota hic arg. quod iudex pôt supplere etiam de facto: quia Papa supplet hic de facto. Quando in causa iudex debeat supplere & qualiter dictum est. s. de postul. præla. bonæ memoriæ 1. sed in isto casu illud teneas: quia & si nihil obijciatur electo ille qui cõfirmat electionẽ, debet inquirere de mõ electionis, an sit canonice facta, de persona ẽt electi, an sit idonea. inf.eo.uer. similem. & 28.dist.priusquã. ubi de hoc alias si cõfirmaret indignum, ipse puniretur, & pmotus debet repelli. inf.e.tit.nihil est. & de omnibus talibus debet ex officio suo inquirere, cũ sua intersit ne puniatur.

Qui confirmat electionem, de electo & modo eligendi inquirere debet.

Item & si in alio casu ex officio suo iudex supplet ẽt de facto. s. de exce.exceptionem. in fi. & ca. pia.eod.tit. [lib. 6.] & quos prohibet pᵗor, in totum prohibet, ẽt si nõ opponat ff.de postu.quos pro hibet, & in alio casu ff.de petit.hære. l.vltima, secundum opinionem Pla.

Additio vẽ hæc non gl. Bernardi.

b ¶ Litteraturæ.] in prælato requirit nõ solum litteratura, sed etiã quod sit sollicitus,& prudens in temporalibus.39 distinct. Petrus. Quæ scientia exigitur in epõ, habetur 23.dist.qui episcopus. & 38.distinct.quæ ipsis.& c. omnes psallentes. tamen conueniens scientia toleratur in ipso, ut hic dicit. & argum.ad hoc.ff.de ædil.edict.sciendum. §. illud.& l. si quid uenditor.§.venditor. & eminens scientia bene est consideranda in prælato, & competens toleranda, quia multa scientia inflat: sed eius imperfectum supplet perfectio charitatis. inf.de renuncia.nisi cum pridem §.pro defectu.

† Vide text. in l.1. ff. de noui operis nunc.& l.iubemus nullam. cum l. seq.C.de sacros. eccl.

ADDITIO. Facit illud Actuum.26.dum Festus ad Paulum ait, Insanis Paule, multæ te litteræ ad insaniam conuertunt.

c ¶ Rationes.] ideo dicit rationes: quia voluit seruare vrgentem necessitatem & euidentem vtilitatem ecclesiæ Capuanæ.

Hæc glossula & sequẽsq; ad verbum, procuratorem. nõ habentur in veteribus libris.

d ¶ Canones.] ideo dicit, canones: qa non potuit sibi constare de ætate xxx.annorum, quæ debet esse in quo libet epõ ordinando.sup.eod.tit.cum in cunctis.sed vr̃ ꝙ electio ualere non debet, ut puta facta de hoĩe non plenę ętatis.in c.cum in cunctis.Solue,nihil fuit obiectũ electo, vt dicit s.nec iudex dẽt cognoscere, nisi de his quæ in iudicio deducuntur. Vel dic,quòd hęc dec. non continet ius in eo quod iste confirmatur, sed est quædam prouisio: quod patet ex eo quod dicit;nos ecclesiæ pariter & personæ prouidere uolentes, &c.

[Gl.seq.quærit & soluit.ponit opi.Inn.]

ea quæ circa personã inquirenda fuerant, duximᵘ ex officio [a] nostro (sicut decuit) procedendũ: & infr. Illius quoq; litteraturę, [b] licet non eminentis, tamẽ conuenientis electus existit: vt pro defectu scientiæ (sicut plenius intellexi mus ab his qui eũ melius cognouerunt) ab electione non deberet excludi: De legitima tamen ætate scire plene non potuimus veritatẽ, quia cum a multis, cuius ætatis existeret, curauerimus indagare, a nemine vnquam audiuimus ꝙ annum ætatis trigesimum attigisset. & inf.

¶ Nos ecclesiæ pariter & personæ prouidere uolentes,& tam rationes [c] q̃ canones [d] obseruare: quia propositum vestrum prouidum intelleximus: & iõ propter vrgentem necessitatem,† & euidentem vtilitatem ecclesiæ Capuanę (quã in hac parte potius approbamus) volumus ipsum firmiter perdurare: pfatum subdiaconum nostrum vobis in procuratorem [e] concedimus, liberã [f] administrationem ei tam in temporalibus, quam in spiritualibus committentes.

¶ Idem Cantuariensi archiepiscopo.

¶ Illegitimus potest postulari, non autem eligi, & electores nisi probauerint illum ignoranter elegisse, incidunt in pœnas Lateranensis concilij.

CAP. XX.

Innotuit † nobis, quod Vigoriensi ecclesia destituta pastore, Prior & conuentus eiusdem; magistrum M. archidiaconum Eboracen. in episcopum elegerunt; cuius confirmationem vsque in aduentũ ipsius) qui absens elige-

e ¶ Procuratorem concedimus.] Nunquid per talia verba confirmat electionem? Credo quòd sic, suspendit tamen consecrationem vsque ad legitimam ætatem. Innoc.Papa iiij.dicit ꝙ non: & cum fuerit in ætate legitima, debet eligi in archiepiscopum, & Papa dispensat cum ipso: quia cũ non esset ętatis legitimæ, Papa ipsum concessit in procuratorem ecclesiæ Capuanæ, ac si esset simpliciter postulatus: aliàs electionem ipsius denunciasset irritam & inanem, & canonici essent eligẽdi potestate ea vice priuati.s.eo.ti t.cum in cunctis. & infra eodem, ca.proxim.si scienter eum elegissent.

f ¶ Liberam.] per illud uerbum nõ datur ei potestas male administrandi.21.q.1. relatio. 1. argum. C.de inoff.testam. si quando. & infra eo. ecclesia uestra. ad fi. Et licet prælatus pro curator dicatur. 12. q.1.§.vlt.& cap.ult. infra de dona.fraternitatẽ.tñ donare potest si cõsuetudo est. infra de donat.;cæterum. & ff. de donat. filiusfamilias.considerata consuetudine loci, & quantitate doni, ut in cap. prædicto.cæterum. & ff. quod vi, aut clam.l. prohibere. §. non tantum.

Innotuit.] Illegitimus eligi nõ potest, licet postulari possit. Et si eligatur, electio est nulla ipso iure. Et diuiditur, quia primo ponitur factum & electio de inhabili. Secundo allegatio pro dispensatione;ibi, Quamuis.Tertio electionis cassatio;ibi, Habito ergo.Abb.Siculus.

CASVS. Ecclesia Vigorieñ. destituta pastore, canonici eiusdem ecclesiæ concorditer magistrum M. archidia. Eboraceñ. in suum episcopum elegerunt; tandem petierunt electionem confirmari ab archiepiscopo Cantuarieñ. metropolitano ipsorum: sed quia electus ille absens erat, electionem illam distulit confirmare: qui tandem ueniens secrete fuit, & sponte confessus quod de legitimo matrimonio non fuerat procreatus, postmodum capitulum a sede Apostol. petijt eandem confirmari electionem. quidam autem suffraganei significauerunt domino Papæ, quod fuit filius cuiusdam militis ex quadam ingenua & non coniugata susceptus, & idem magister id ipsum est confessus: super hoc scribit Papa archiepiscopo Cantuariensi. quod licet canon Lateranensis concilij ab Alexandro editus, non legitime genitos, adeo prosequatur, quod electionem talium canit nullam esse, tamen non potuit legem imponere successori, ut cum talibus dispensare non possit, cum par in parem non habeat imperium, nec potestatem. multa enim in hoc casu dispensationem inducere videbantur, morum

rum honeſtas, litterarũ ſcientia & fama perſonæ multi-pliciter approbatæ, a quibuſdam etiam de fratribus domini Papæ, qui eum in ſcholis cognouerãt, & electio concorditer facta, & humilis confeſſio confitentis. habito igitur diligẽti tractatu ſuper hoc, Papa intelligitur, ꝙ capitulum Vigorieñ. eundem magiſtrum non poſtulauerat, ſed improuide eum elegerat, electionem prædictam canonis prædicti auctoritate caſſatam, denunciauit irritam & inanem, parcendo capitulo Vigorieñ. ꝙ ei non imponit pœnam expreſſam ĩ canone ſupradicto, ſ. ꝙ nõ compellit eos probare ignorantiã quam allegant. Poſt caſſationem electionis prædictæ ſupplicatũ fuit de hoc dño Papæ, vt diſpenſaret cum eo: ſed quia talis ſupplicatio nomine capituli non fiebat, eam non admiſit, cum nuncij capituli ad hoc non fuerunt deputati, decernens irritum, & inane quicquid ante receptionem præſentiũ ſuper ordinatione Vigorieñ. eccleſię fuerit attẽtatum, & ſi Vigoreñ. capitulũ dictam magiſtrum duxerit poſtulandũ, poſtulationem ſuam procuret præſentare. Nota ꝙ illegitime geniti eligi non poſſunt, ſed tantum poſtulari, & electio irrita eſt ipſo iure, & eligẽtes ſcienter ſua poteſtate eligendi ſpriuati ſunt. Item no. ꝙ nuncius miſſus ad vnam rem petendam, aliam petere non poteſt.

publicatio, voluntatum inquiſitio, & collatio, & electio ſubſequenter incontinenti, caſſatur electio. inf. eo. Cumana eccleſia. & c. cum poſt petitam.

c ¶ Ingenua.] ingenuus eſt is qui ſtatim vt naſcitur liber eſt. Inſti. de ingc. in prin.

batur & inſcius) diſtuliſti: [a] qui tandem ſpontanea tibi, & ſecreta confeſſione moſtrauit, quod con ſcientia eius aliquantiſper ex natalibus eſſet læſa: & infr. Cuius electionem capitulum petijt per ſedem Apoſtolicam confirmari, præſentato nobis electionis decreto, [b] ſubſcriptionibus eligentium roborato. Quidam autem ſuffraganeorum tuorum aſſeruerunt eum fuiſſe filium cuiuſdam militis, & ab eo ex quadam ingenua, [c] & non coniugata [d] ſuſceptũ. Idem quoq; magiſter adiecit, quod nunquam pater eius habuerat vxorem, ſed matris † eius, virginitatis florem præripuit quaſi furtim: † & infra.

¶ Quamuis autem canon. Lateranenſis † concilij [e] ab Alexandro prædeceſſore noſtro editus, non legitime genitos adeo perſequatur, ꝙ electionem talium innuit nullam eſſe, [f] nobis tamen per eũ adempta non fuit diſpenſandi facultas, cum ea non fuerit prohibentis intentio: qui ſucceſſoribus ſuis nullũ potuit in hac parte præiudiciũ generare, pari poſt eum, immo eadem poteſta te functuris, cum non habeat imperium par in parem. [g] & infra.

¶ Multa enim hoc caſu diſpenſationem inducere videbantur litterarũ ſcientia, morum honeſtas, vitæ virtus, & fama perſonæ, multipliciter à quibuſdam etiam ex fratribus noſtris (qui eum in ſcholis [h] cognouerant) approbatæ; † faciebant etiam ad id non modicum, concors capituli Vigorieñ. electio, petitio populi, aſſenſus principis, votum tuum, ſuffraganeorum ſuffragia, & humilis deuotio

[Gloſſ. ſeq. q[illegible] arguit negatiue: ſed contrarium ſoluit.]

d ¶ Coniugata.] ſi enim fuiſſet coniugata, filius eſſet ſpurius, nec poſſet legitimari per matrimoniũ ſequẽs. j. q filij ſint legitimi. tanta. 2 Quid ſi contraxiſſet poſtea cũ ea, nunquid ipſe poſſet eligi tamquã de legitimo matrimonio natus? Non videtur; q a nõ fuit de legitimo matrimonio natus. ſup. e. cũ in cunctis. Nec prodeſt ꝙ res deueniat ad eum caſum, &c. tẽpus enim natiuitatis videtur conſiderari debere, ſicut tempus electionis. inf. e. dudum. & argu. 30. q. 5. qualis. vt ibi in virgine deſponſata, & hoc ita poteſt dici. Dico ꝙ bene põt eligi. quia matrimoniũ ſequẽs 3. omnia præcedẽtia purgat, & ille tanq̃ legitimus eſt habendus. infr. qui ſi. ſin. leg. tanta. idem dicitur in c. qualis. quia verba ſunt in eligenda cum effectu. j. de cler. non reſi, relatu.

e ¶ Latera. cõcilij.] inf. eo. cũ in cũctis.

2 Cõcor. tex. in l. generaliter. §. pen. ff. de decu.

† Approbata.

3 Adde text. in l. 1. & ibi Bartol. C. ſi nup. ex rei. pet. & in ca. debitum. de big. in gloſſ.

a ¶ Diſtuliſti.] & merito, quia nec eius electionem confirmare poterat, niſi primo ipſe conſentiret electioni ſuæ. inf. eo. ca. proxi. & infr. de transla. licet. & quia debet examinari infr. eod. nihil.

[Gloſ. ſeq. tractat quid contineat decretum, & an ſit de ſubſtantia.

b ¶ Decreto.] Decretum debet continere totam ſeriem, & formam electionis, nomina eligentium, & eorum cõ ſenſum, & ſubſcriptiones cuiuslibet, in hunc modum, Ego talis canonicus talis eccleſiæ huic electioni interfui & conſenſi. & propria manu ſubſcripſi. ſi ſcit ſcribere, alioquin alius pro ipſo, & nomine illius & de ipſius mandato ſubſcribere debet. infr. de ſent. & de re iudica. cum inter vos. Et nomen electi debet continere, & ad quam dignitatem eſt electus, & ꝙ ſcriptura illa fuit facta per publicam manum, vel per duos idoneos viros inf. de prob. quõ contra falſam. & ſigillum capituli apponatur, & hodie etiam debet continere inquiſitionem & voluntates ſingulorum: & publicationes, & collationem & electionem, ita quod per tale decretum appareat formam ſeruatam fuiſſe. Et illud decretum ſecundum quoſdam non eſt de ſubſtantia electionis. hodie vero, ita eſt. de ſubſtantia, quòd ſi non fiat

[Gl. ſeq. recitetur per q. an. ca. cũ in cunctis, &c. ar. ꝙ ſic. ponit opin. Tan. quæ diſtinguit, qui in altero membro reprobat, & litteræ contrariæ reſpondet.]

f ¶ Nullam eſſe.] Sic ergo patet ex eo qđ dicit: innuit, nullam eſſe: & ex eo ꝙ dicit inferi⁹, electionem ipſam prædicti canonis auctoritate caſſatam, quòd canon ille ſup. eo. cum in cunctis, eſt canon latæ ſententiæ, & inf. eod. cum Vintonienſis. dicit Tan. quòd talis electio eſt nulla, & in hoc eſt canon latæ ſententiæ, ſed quantum ad aliam pœnam quæ imponitur eligentibus, non eſt latæ ſñïæ, ſed ferẽdæ: & ad hoc inducit. inf. eo. quiſquis & ca. quia propter. Sed hoc non dico, immo quo ad omnia canon eſt latæ ſententiæ. 4. Sed huic cõtradicit quòd dicit inferius, nec pœnam infligimus. &c. ideſt, noluimus eſſe inflictam: quia parcimus eis, & hoc eſt quod præmiſit, parcentes non modicum, &c. Et illa duo ca. quia propter & cap. quiquis. in alio caſu loquuntur, vt ibi dicemus. Ber.

4 Hoc probatur inf. eo. ſi compromiſſarius. §. porro in fi. li. 6.

g In parem.] Sic. 21. diſ. inferior. & ff. de arb. nam magiſtratus. ff. ad Trebell. ille à quo. §. tempeſtiuum, niſi ſe ſubijciat ei: vt ff. de iu. om. iud. eſt receptum. & 2. q. 7. nos ſi incompetenter. niſi ratione legationis. 93. di. præcipimus vel delegationis, inf. de off. dele. ſane. 2.

Par ĩ parem quandò habeat imperium.

h ¶ In ſcholis.] Multum enim operatur notitia ſcholaſtica, ſicut et militaris, ff. de caſtren. pecu. miles filiuſfa. & l. ſi forte. in fi.

a ¶ Reau.

confitentis, qui ſponte ac humiliter ſuum maluit cõfiteri reatum, [a] quam læſa conſcientia thronum conſcendere paſtoralem.

¶ Habito ergo ſuper hoc diligenti tractatu, intelligentes Vigorieñ. capitulũ eundẽ magiſtrum non humiliter poſtulaſſe, ſed improuide potius eligiſſe (cũ ad obtinẽdum diſpenſationis beneficium procedendum fuiſſet, non per electionem inhibita, ſed per poſtulationem permiſsã [b]) electionem ipſam prædicti canonis auctoritate caſſatam, denũciamus irritam, & inanem parcentes non modicum Vigorien. capitulo: quòd eis nec pænam intelligimus expreſſam in canone ſupradicto, nec ꝓbare cogimus ignorãtiam [c] qui allegant. Et quamuis poſt caſſationem huiuſmodi, nobis fuerit ſupplicatum, vt dignaremur cum eo miſericorditer diſpenſare, ſupplicationem huiuſmodi, quæ nomine capituli non fiebat, (cum non ad poſtulandam diſpenſationem, ſed ad petendam [d] confirmationẽ fuerint nũcij deſtinati) ad præſens non duximus admittendam: decercentes irritum, & inane, quicquid ſuper ordinatione ipſius epiſcopatus, ante ſuſceptionem [e] litterarum noſtrarum fuerit attentatum. Quod ſi Vigorien. capitulum eũdum magiſtrum propter prærogatiuam meritorum ipſius duxerit puſtulandum, poſtulationem apud ſedem Apoſtolicam præſentare [f] procuret.

¶ Idem Genuen. archiepiſcopo & † Placentino & Bobien. epiſcopis.

¶ Non poſſunt electores in præiudicium electi compromittere, ſed ſi conſenſerit electioni ſuæ, vel conſentire velit, non obſtante laudo in contrarium lato, eſt cõfirmandus ſi aliud canonicum ſibi non obſiſtat, licet non ſit de gremio illius eccleſiæ quantumcunq; ob cauſam à maiori parte fuerit appellatum, & in hoc vltimo eſt iſte textus multum notabilis.

CAP. XXI.

iij. CVm † inter canonicos Saonen. ſuper electione pontificis quæſtio verteretur, ad ſedem Apoſtolicam S. ſub-

a ¶ Reatum.] id eſt defectum ſiue impedimẽtum: quia etſi non ſit nota delicti, eſt tamen nota defectus impedientis promouendum. inf. de pur. can. accedens.

b ¶ Permiſſam.] Et ſic patet quod illegitimus poteſt poſtulari. de hoc dictum eſt ſu. de poſtu. c. vlti. ſed non alias indignus, puta ſuſpẽſus: vel qui ſuſpenſionẽ non ſeruauit, ſup. de poſt. c. 1. ADDITIO. Ibi ex culpa factus eſt irregularis: hic ſine culpa. 61. diſ. naſ. & ibi indign⁹ propter crimen, hic propter defectum. Ioan. Andr.

c ¶ Ignorantiam.] Ignorantia craſſa & ſupina non excuſat, infr. de eo qui renũ. epi. c. 1. vnde probare debebãt iſti ignorantiam quam allegabant, vt hic dĩ 82. diſtin. propoſuiſti. [1] craſſa fuit iſtorum ignorantia: quia improuide ipſum elegerunt, non requirẽtes de eius perſona ab his per quos certificari potuerãt. 37. diſt. §. vlt. & infr. de reg. iur. ca. pen. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. & ideo debebant probare diligẽtiam adhibitam: & probarent ignorantiam, hanc ignorantiam poterant probare per iuramẽtũ, infr. de teſt. pręſentium & inf. de exc. paſtoralis. argu. bo. inf. de ſeru. c. vnico.

d ¶ Ad petẽdã.] alias ſi fuiſsẽt miſſi ad eligẽdũ ſimpliciter, bñ potuiſſẽt poſtulaſſe infr. eod. in cauſis.

[Gl. ſeq. dicit hic ſolui q̃õnem. in qua alleg. pro & cõtra.]

e ¶ Suſceptionem.] Per hoc videtur ſolui q̃õ dñicalis, qua quæritur, ſi ep̃o depoſito canonici eligunt alium antequã recipiant litteras Papæ, quib. reſtituitur depoſitus. arg. eſt hic pro reſtituto. 8. q. vlt. c. vlt. C. de mã. prin. l. vna. inf. de pręb. inter cætera. arg. contra. 7. q. 1. eos qui. ff. de decu. l. 2. inf. de renun. ex tranſmiſſa. & C. de nup. neq.

f ¶ Præſentare.] Sic patet ꝙ metropolitanus non poteſt cum illegitimo deſpenſare, ex quo illum ſibi præcipit præſentari. Arg. contra. infr. de corpo. vitia. cũ de tua B.

CVm inter canonicos.] Electus à maiori parte capituli ſi eſt idoneus, & conſenſerit vel conſentire venit (etiam ſi non ſit de gremio eccleſię) refutari nõ poteſt. Diuiditur. Nam primo factum, & partium allegationes ponit. Secundo: ibi, Diſcretioni. diffiniendum committit. Abbas Siculus.

CASVS. Vacante eccleſia. Saoneñ. canonici conuenerunt ad electionem ſimul celebrandum, & ſinguli requiſiti communi conſenſu præpoſitum Haſteñ. elegerunt; excepto S. ſubdiacono qui prius appellauit, ne dictum præpoſitum eligant morbo epileptico laborantẽ pro quo alia vice tanquã inhabilis recuſatus fuerat nec ad aliam eccleſiã debet fieri trãſitus donec reperiatur idoneus in eccleſia Saoneñ. poſtmodum archipreſbyter ꝓ parte ſua. & dictus. S. ꝓ ſe ſuper q̃õne iſta ĩ Mediolañ. archiepiſcopũ compromiſerunt, archiepiſcop⁹, & magiſtrũ G. Modiceñ. canonicũ eis dedit in epiſcopum, & etiã confirmauit. dñũ ſuper his cauſa eſt ad ſedẽ Apoſt. delata: hæc et alia in præſentia dñi Papæ fuerũt allegata, mandat Papa quibuſdã, quia conſtat electionem de prępoſito p̃dicto a maiori & ſaniori parte capituli celebratã, fuiſſe publicatam, & etiam ſubſcriptam, vt electionem ipſam debeant confirmare. dũmodo dictus præpoſitus electioni de ſe factę conſenſerit: cum per mutuũ conſenſum eligentium & electi quaſi coiugale vinculũ ſit contractum: niſi ſufficienter ſit oſtenſum eum præpoſitũ morbo epileptico laborare. ſuper hoc appellatum extitit contra ipſum, nõ obſtante appellatione, ſi qua ex alijs cauſis ſuperius memoratis fuerit interpoſita, quæ friuolæ ſunt, nõ obſtante eo quod poſt talẽ electionem ab archiepiſcopo dicitur factum, quamuis a partib. compromiſſũ fuerit in eundẽ, eũ electores ab electione non potuerint reſilire: & idem eſt ac ſi non compromiſerint. & ſi dictus præpoſitus nondum electioni factæ conſenſerit, dum tamen velit conſentire, electionem illius debeant confirmare. dummodo morbo non laboret obiecto. Nota quòd electio bene poteſt fieri de aliena eccleſia non obſtante appellatione, ſi propter hoc interponatur. Item not. quòd vnus ſolus auditur contra factum aliorum, iuſtam cauſam allegans. Item per conſenſum eligentium & electi quaſi coniugale vinculum eſt contractum. Item electores poſt factam electionem variare non poſſunt, & idẽ eſt publicato ſcrutinio ante electionem.

[Gloſſa ſequens no. ibi eſſe capitulum, vbi eſt maior pars, &c.

a ¶ Capi-

Ignorantia craſſa.

1 Concor. l. cum de inde bito. gloſ. in ver. ignoranti. ff. de ꝓb. Bar. & gl. in l. ſi cui. §. 1. ff. de accu. in gl. in ver. doceat.

† In aliq. antiqu. Placen, & Papien. piſcopis.

† Ca. 6. tit. in 3. compilat.

procurator capituli [a] accesserunt: & infra. Proposuit autē procurator prędictus, qnod singuli requisiti cōmuni assensu in Hasten. p̄positum (excepto prædicto subdiacono) conuenerunt. quo in sua duritia per manente, aliorum consensus redactus fuit in scriptū publicum cōsequenter. Cæterum pro parte altera fuit propositum ex aduerso, quod † cum septem essent canonici Saon. in capitulum se receperūt de futura electione Pontificis tractaturi; sed archidiacono, archipresbytero, & præposito dictū Hasten. p̄positū nominantibus, fuit à pręfato S. obuiatum, asserente ipsum morbo epileptico [b] laborare, pro quo alia vice tanquam inhabilis fuerat recusatus, [c] nec ad aliā [d] ecclesiam debere fieri transitum, donec reperiretur idone⁹ ī ecclesia Saoñ. & infra. Post hæc archipresbyter pro parte altera de rato(ut dicebat) litteris præmunitus, ipse uero S. pro parte sua in Mediolanen. archiepiscopum compromittere curauerunt, † qui magistrum G. Modicen. canonicum eis dedit in episcopū & etiam confirmauit: [e] & infra. ¶ Dis. vestræ mandamus, quatenus cum constet electionem de præposito memorato, à maiori & saniori parte capituli celebratā fuisse, publicatam etiam

a ¶ Capituli.] not. ꝙ licet dissensio sit inter canonicos: & quædam agant contra alios: ibi dicitur esse capitulum ubi est maior pars: & possunt constituere procuratorem. & ille dicetur capituli procurator: & in constituendo talem procuratorem non requiruntur singuli de capitulo, sed tantum illi qui sunt maior pars: alias cōmitteretur falsum si singulorum nomina ibi ponerētur alijs ignorantibus. inf. de his q̄ fi. à præla., sine consensu capituli, quanto. & iste procurator habebit expensas de capitulo.

b ¶ Epileptico.] de quibus habes, 33. distinctio. maritum. & capitu. clerici. & capitu. cōmuniter. diffinimus.

ADDITIO. Et ibi plene no. in glo. magna.& 7.q.2. in sum. de epilepticis. & dæmoniacis, & his qui aliter vexantur, an promoueri possint, vel iam promoti ministrate debeant. Io. And.

[Gl. seq. recitetur per contrarium de decre. cum dilectus.]

c ¶ Recusatus.] per hoc uidetur, quod crimen in modum exceptionis probatum in vno iudicio, præiudicet in alio, arg. sup. eo. super eo.& 2.q.1.prohibentur, licet eū crimen in modum exceptionis probatū nō infamet. j̄. de or.cog.cum dilectus.in fi. tn̄ grauat eius opinionem. unde inhonestum est admittere talē. ff. de decu. eios. C. de adul.& si libidinem. In causa vero criminali bene repelleretur testis a testimonio, si in alio judicio esset. repulsus, 1 probato eius crimine in modum exceptionis, de quo grauata est eius opinio. inf. de testi. testimoniū. Sed adhuc probandum est ipsum morbo epileptico laborare: quia non constabat illum sic fuisse repulsum per illam allegationem. sed si de hoc constaret, non deberet amplius eligi. arg. s̄. de postu. gratum. ubi cassatur electio illius, seu postulatio secundo facta, quæ primo cassata fuit propter uitium personæ, ut sup. eo. super eo.

[Gl. seq. quærit, ponit opi. Lau. secundo Vincen. & Io. tertio Tancredi, quam approbat, & cōtrarijs respondet.]

e ¶ Aliam.] hic sumitur arg. ꝙ non est electio facienda de aliena ecclesia quamdiu reperitur idoneus in eadem. Sed pone quod maior pars capituli & sanior eligat de alia ecclesia, & minor de ecclesia sua: quæ illarum præualet? In hac quæstione dicit Lau. ꝙ si duæ partes capituli eligunt de aliena ecclesia, tenet electio: quia duæ partes vicem totius capituli obtinent. sup. eo. licet de uitanda. & j̄. eo. scriptū est in Apocalypsi, ubi postulatio facta à duabus partibus præfertur electioni factæ minori parte: quia si duæ partes capituli non sunt in ecclesia, non videtur capitulum esse. ff. de decr. ab or. fac. l. 3. & ff. quod cuiusque uniuer. plane. sed si non essent duæ partes, licet esset maior pars, & eligant de aliena ecclesia, non valet electio si minor pars eligat de sua ecclesia. & sic intelligit illa iura. 6. distinct. obitum. &c. nullus inuitus. 85. distinct. Florentinum. Vincen. & Io. dixerunt, ꝙ semper præualet electio de propria ecclesia à minori parte facta, etiam a duobus arg. prædictorum decretorum, & 63. dist. litteras. & C. de epis. & cleri. in ecclesijs. & inf. de cle. peregr. c. ult. & 7.q.1. denique. & qđ dicitur hic est allegatio: sed ideo hic obtinuit electio de aliena ecclesia, quia minor pars vnum elegit. sed obstat. inf. eod. in causis. & illud dicunt propter formam mandati vt p̄ualeret postulatio de aliena ecclesia electioni de propria. Tā. dixit (& melius ut mihi uidetur) quod electio facta à maiori & saniori parte capituli præualet vndecunque, siue de sua ecclesia eligant, siue de alia, dūmodo aliud canonicum non obsistat: & hoc satis bene colligitur in hac decre. quia propter rationē illam quam hic allegabat S. subdiaconus friuolam reputauit, & inhæret illi soli de morbo epileptico. vt j̄. dicit, non obstante appellatione, si qua ex alijs superius memoratis causis, cum eas friuolas, &c. & sup. eo. licet, ī fi. & optime facit inf. eod. qa propter. ubi dicit, Is eligatur in quem maior & sanior pars, &c. nō distiuguendo de quacūque ecclesia & cap. in Genesi. & capitu. Ecclesia uestra. ubi dicitur quod electio debet fieri à maiori parte capituli. Quid respondebis illis capitulis. 61. distin. nullus. & capitu. obitum & illis capitu. Florentinum? Dicas, quod uerum est quod ita deberet fieri & honestum esset, & de iure est, si tamen maior pars aliter facit: quia in hoc renunciauit iuri suo, quod in fauorem ipsorum fuerat introductum. 4 Nam & optimus eligendus est & melior. 63. distinct. metropolitano. & 25. distinct. cap. vnum. §. nunc autem. 8. quæst. 1. licet ergo. & tamen toleratur, dummodo sit sufficiens. supra eo. cum olim. & inf. eod. cum dilecti. ubi multi meliores erant, in ecclesia, & sufficit ne malus existat. 16. q. ult. monasterium.

[Glossa sequens obijcit, & soluit. Item arguit negatiue, & soluit contrarium.]

e ¶ Confirmauit.] sed nonne eo ipso quod elegit, confirmasse uidetur, vt 63. distinct. in synodo. & ff. de aucto. tut. l. 1. sed non est uerum. inf. de fide instr. inter dilectos. ver. cæterum, & supra eod. cum inter uniuersas, in fin. quoniam tamquam arbiter elegit, tamquam archiepiscopus 5 confirmauit. argumen. ff. quando appell. sit l. 1. §. solent. sic inf. eod. quod sicut. §. præterea. inf. de conces. præ. postulasti. Sed nunquid potest irritare propriam electionem si tempore consecrationis, vel confirmationis probetur ei crimen in modum exceptionis? Argumen. quòd non: quia cum ipsam electionem teneatur defendere, eam non debet impugnare: argu. inf. de nat. ex li. ven. cap. uni. & infra de cleric. coniuga. diuersis fallacijs argumen. ff. de condict. indeb. frater. à fratre & ff. si serui. uen. altius. Sed non est ita: quia tamquam alius confirmat, & tamquam alius eligit. argumen. 3. quæst. 7. cap. infames. uersi. item si contra patrem pupilli. & de hoc dixi plura. argumen. supra eod. cum inter uniuersas.

ibi est capitulum vbi est maior pars canonicorum.

In aliquot [...]etustis ita, [q]uod cum es[sent] canoni[ci] septē Saon. qui se ī capitulo receperunt de futura, &c.

Adde etiā adhuc pen[...] causa de [...]so. l. 3. §. [...]e Iul. ff. [...]test. Bart. Barbari⁹: [...] off. p̄to.

[...]ore par[...] capituli [...]enis de [...]na eccle [...]& mino[...] eadem, electio [...]aleat.

[...]cus di-

[...]xerūt ď vno: quia ille se non pōt eligere. aliū de ecclesia non: ex quo omnes consenserūt in aliū: sed si subtiliter aduertissent idem esset de duobus. Io. An.

† Vide text. in c. contingit. & ibi Inno. hoc ti. de Spec. in ti. de arb. §. restat. uers. item de sententia. & vers. sed ne quid cleric⁹.

4 Ad idem est tex. in l. quæro. §. si. uenditor. ff. de ædil. edi. & in l. Hærēnius. ff. de euict.

5 Ac si dicat gl. si eodē iure haberet eligere & confirmare: tunc confirmaret eligendo. ponit In exemplum quando quis ex concessione uel priuilegio habet utrunque p iura alle. in prin. gl. Io. An.

[Glo. ſeq. arguit, illud reprobat.]

a ¶ Et ſubſcriptam.] Arg. colligitur hic à cõtrario, ꝙ ante ſubſcriptionem poſſent recedere electores ab electione arg. inf. de cenſi. olim. & 1. q. 7. ſaluberrimum. & 64. diſt. quanto. Sed non eſt verum: quia poſt quam electus eſt aliquis, non poſſunt electores mutare ꝓpoſitũ ſuũ, dũmõ ipſe electus velit conſentire, vt ĩ. dicitur, immo etiam ante electionem factã, facta publicatione ſcrutinij uariare nequeunt electores. ĩ. eo. publicato. arg. ĩ. eo. in cauſis. & ĩ. de ſer. ru. præd. per fundum. & ff. de reg. iu. nemo. immo ſi nollent illum eligere in quẽ maior & ſanior pars conſenſit, deberent per ſuperiorem compelli. ĩ. eo. publicato. quia illum tenẽtur eligere, ex quo iam ſic proceſſum eſt. ĩ. eo. qa propter.

[Gl. ſeq. ſignat cõtrarium, & ſoluit.]

b ¶ Quaſi coniugale.] ſed in ueritate cõtractũ non eſt uinculum coniugale ꝑ cõſenſum eligentiũ, & electi ante confirmationem. ĩ. tit. proxi. inter corporalia. uerſi. unde cum non ſit. &c. & ĩ. ut lite nõ cõteſt. quoniam. §. ſi uero. in princ. Et ideo dicit quaſi, quia poſſet renunciare ſine licentia ante cõfirmationem Papæ. arg. ꝑdictæ decr. inter corporalia. ut ibi no. verſi. ſicut autem. 1

& ſubſcriptam, [a] ſi dictus propoſitus eidẽ electioni conſenſerit, vt per mutuũ conſenſum eligentium, & electi quaſi coniugale [b] vinculum ſpiritualiter ſit contractum: niſi ſufficienter ſit oſtenſum, eundem morbo epileptico laborare (ſuper quo contra ipſum dicitur appellatum) vos non obſtante appellationis obiectũ, ſi qua ex alijs [c] cauſis ſuperius memoratis ꝓponitur interpoſita, (cũ eas friuolas reputemus) electionẽ cõfirmetis ipſius, nõ obſtãte quod poſt talẽ electionem, à præfato archiepiſcopo ꝓponitur eſſe factum, etiam ſi à partibus in eũ fuerit cõpromiſſum, cum electores à tali electione ſic reſilire [d] nequiuerint. Quod ſi electores illius nõ compromiſerint [e] in archiepiſcopum memoratum, etiã ſi dictus præpoſitus nondum electioni de ſe factæ cõſenſerit, eo tamen conſentire volente [f] (dummodo a morbo ſit immunis obiecto) vos electionem ipſius nihilominus confirmetis.

¶ Idem preneſtino epiſcopo Apoſt. ſedis legato.

¶ *Electus a maiori & ſaniori parte capituli ſi eſt & erat idoneus tempore electionis, confirmabitur; ſi autem erat indignus in ordinibus, ſcientia uel ætate, & fuit ſcienter electus: electus a minori parte ſi eſt dignus, confirmabitur.*

CAP. XXII.

Dudum † ad audientiam noſtram quæſtione perlata quod vacante præpoſitura Colocen. † eccleſiæ, in duo ſe vota elegentium diuiſiſſent; cauſã iudicib. duxi- quam cauſam ſub certa forma diffiniendum committit.

Abb. Siculus.

CASVS. Vacante præpoſitura Colocen. eccleſiæ, xiiij. de canonicis elegerunt præpoſitum ſanctorum Apoſtolorum: ſed xxiiij. præpoſitum ſancti Georgij. elegerunt ſuper iſtis electionibus fuit cauſa commiſſa, quibuſdam iudicibus ſub iſta forma, vt ſi de partium procederent uoluntate, cauſam terminarent eandem: alioquin eam ſufficienter inſtructam remittant ad ſedem Apoſto. Iudices uero citauerunt partes ad præſentiam ſuam: lite conteſtata receperunt teſtes, examinauerunt eligentium conſcientias, & audierũt allegationes vtriuſque partis: tandem præpoſitus S. Georgij dixit quod nolebat ſtare eorum ſententiæ; vnde iudices proceſſum cauſæ ad ſed. Apoſt. diſtinauerunt, partibus terminum ſtatuẽdo, quod deberent in præſentia domini Papæ comparere, & termino conſtituto, nuncius præpoſiti ſanctorum Apoſtolorum acceſſit ad præſentiam domini Papæ. præpoſitus ſancti Georgij non iuit, nec pro ſe miſit alium reſponſalem. dominus Papa diligenter inſpexit acta iudicũ, & inuenit ꝙ pro præpoſito ſanctorum Apoſtolorum faciebat auctoritas, ſed pro præpoſito S. Georgij numerus, cũ primus à xiiij. ſecundus uero à xxiiij. fuiſſet electus. cõtra ꝑpoſitum S. Georgij fuit propoſitum quod patiebatur in ordinibus, ſcientia, & ætate defectum: ſed quia allegationes ipſius, quas coram iudicib. allegauit, domino Papæ præſentatæ non fuerunt, non potuit intelligere quid reſponderet ad obiecta: & ſic non fuit cauſa ſufficienter inſtructa remiſſa, & ideo ad diffinitiuam ſententiam procedere non potuit: committit ergo cauſam ſub hac forma, vt ſi notorium eſſet uel conſtaret per ea quæ iam dicta erant, quòd præpoſitus S. Georgij electionis tempore pateretur defectum in ordinibus, uel in ſcientia, uel ætate, imponerent ei ſilentium ſuper iſta præpoſitura; non obſtante ipſius abſentia corporali, & præpoſito ſanctorum Apoſtolorum præpoſituram ad iudicarent: alioquin cum quaſi à duabus partibus ſit electus, & propter hoc appareat quòd bono zelo ipſum elegerint, impedimentis ceſſantibus ipſius præpoſiti S. Georgij electionem confirment, alterius electione caſſata. No. quòd numerus qui multum excedit, præfertur authoritati. Item cauſa non dicitur ſufficienter inſtructa, niſi allegationes utriuſq; partis iudices audiuerint. Item tempus electionis debet inſpici an tunc debeat electus reputari idoneus. Item ad hoc quod valeat electio, tria ſunt conſideranda in electo, ſ. ordo, ſcientia, & etiam tempus, & quartum additur, ut ſit legitimus.

c ¶ Ex alijs cauſis.] ſcilicet quia erat de eccleſia, & in eadem erant idonei.

[Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.]

d ¶ Reſilire.] contra. ſ. de poſtula. bonæ. Sed aliud eſt in poſtulatione, & aliud in electione per quam ius acquiritur. 8. q. 2. dilectiſſimi Et per poſtulationem ius non acquiritur. ſ. de poſtu. c. pen. immo poteſt dici quòd idem eſt, ut ſi poſtulatio ſit publice facta in ſcrutinio, uel ſuperiori præſentata, non poſſint ab ea recedere. [illegible] bonæ, ut dixi. ſ. de poſtu. c. vlt. & penult.

ADDITIO. Dicit Inn. quòd etiam in electionibus, quæ de canonicis fiunt, poſt illas publicatas non licet variare. 2. q. 7. nominationes. C. de appella. qui ad ciui- [illegible] nouel.

e ¶ Non compromiſerint.] maxime ſupple, quia idem eſt ac ſi compromiſiſſent, vt dicitur. ſup. quia ſiue compromiſerint. ſiue non, poſſunt mutare conſenſum ſuum vt dictum eſt.

f ¶ Volente.] vt voluntas impleatur, neceſſe eſt, quia vbi eſt opus facto voluntas non ſufficit. inf. de e. q mit. in poſſ. cauſa rei ſer. conſtitutis. & inf. de biga. nuper. 2

Dudum.] Prima pars ponit commiſſionem prius factam. Secunda: ibi, Ipſe uero. ponit iudicum proceſſum. Tertia: ibi, Cumque. ponit vnius partis comparitionem, & alterius contumaciam. Quarta: ibi, Geſtis, examinat proceſſum non plene remiſſum, ob-

a ¶ Con-

1 Sed hoc ideo dicit, quia nõ poſſunt ab ea recedere, & quia uinculũ illud initiatum eſt, & ideo quaſi contractũ [illegible]

2 Conco[illegible] tex. in l. j. §. fi. ff. ꝙ q ſq; iur. & l. 1. §. quidã Pompo. ff. de do.

† Ca[illegible] tit. in [illegible] pila.

† Col[illegible] in or[illegible] manu[illegible] ptis. nulli[illegible] preſſi[illegible]

mus committandam: & j̃. Ipſi vero partes ad ſuam præſentiam conuocarunt, receperunt teſtes, examinauerunt eligentium cõſcientias,[a] audierunt allegationes vtrinq;. Et quoniã p̃poſitus ſancti Georgij, eorũ ſñiæ ſe aſſeruit nolle ſtare, ꝓceſſum ad ſedem Apoſtolicam deſtinarunt † & infra.

¶ Cumq; nuncij p̃poſiti ſanctorum Apoſtolorum ſtatuto termino ad p̃ſentiam noſtram accaſſiſsẽt, p̃poſitus ſãcti Georgij, inf. nec venit nec ſe † miſit idoneum reſponſalem: & infra.

¶ Geſtis igĩ iudicum diligenter inſpectis, inuenimus, ꝙ ꝓ p̃poſito ſãcto rum Apoſtolorum auctoritas ꝓ p̃poſito uero ſãcti Giorgij numerus[b] eligentium faciebat cũ primus à quattuordecim tum pſonis tum canonicis ꝑ alios dignitare,[c] ætate, & tępore[d] † p̃cedebant ſecundus vero a vigitiquattuor fuiſſet electus: & inf. ¶ Cũ autem allegationes ꝓ eodẽ p̃poſito ſancti Georgij coram iudicibus ipſis ꝓpoſite, nobis non fuerint p̃ſentatæ,[e] pp ꝙ non potuimus ſcire[f] ꝑ nos q̃d obiecerit, vel quid reſponderit ad obiecta, ſicq; cauſa remiſſa, non fuit ſufficienter inſtructa, ad finitiuàm ſñiam non duximus ꝓcedendum,[g] ſed deciſionẽ cauſæ ipſius iudicibus cõmiſimus ſub hac forma, vt vel ſi notorium eſſet, † vel ꝑ ea q̃ iã dicta erãt, conſtaret, ꝙ p̃poſit⁹ ſancti Georgij electionis tẽpore[h] pateret vel ĩ ordinibus,[i] vel in ſcientia, vel in ætate ꝑfectum, ꝑ eũ iuxta canonum ſanctiones † impediret ad huiuſmodi officiũ ꝓmoueri, ei, (nõ obſtante ipſius abſentia corporali[k]) ſilentium imponentes p̃poſito ſanctorum Apoſtolorum p̃poſitura ad iudicarent eandẽ: alioquin (cum in eũ nõ ſolum plures, ſed quę pene partes conuenerint, & impedimentis[l] ceſſantibus appareat, ꝙ eũ bono zelo elegerint) p̃poſiti ſãctorũ Apoſtolorum electione ceſſata, electionem confirmarent ipſius & ei facerẽt tã quam p̃poſito reſpõderi.

a ¶ Conſcientias.] no. conſcientias eligentium examinandas ſicut conſcientiã accuſatoris. 2. q. 7. ſi qui ſunt.
b ¶ Numerus ex eo q̃d hic dicit in fine, colligitur quod numerus præfertur auctoritati inf. de appella. conſtitutis. non enim præferenda eſt dignitas niſi cum numerus eſt pars, vel modicum excedit. ff. de pact. maiorẽ. eſt & j̃. eod. eccleſia veſtra. ubi numerus non ꝓfuit. j̃. de teſti. in noſtra, & de hoc dicemus in illa decre. eccleſia veſtra.
c ¶ Dignitate] ecce in quibus cõſiſtit auctoritas. 23. diſt. c. 1.
d ¶ Et tẽpore.] quia ante ordinati fuerũt uel ĩſtituti ĩ eccleſia. j̃. de mai. & obe. c. 1.
e ¶ Præſentatæ.] & ſic non remiſerunt cauſam ſufficienter inſtructam; & ideo male fecerunt: quia cauſam ĩſtructum remittere debuerint: ut C. de appel. ne cauſas. j̃. de app. cõſtitutis. C. q̃ rela. l. 1. & 2.
f ¶ Scire. [ſic s̃. eod. ſignificaſti.

[Gl. ſeq. recitetur per contrarium, & ſoluit.]

g ¶ Procedendum.] ꝓceditur tñ ꝯtra cõtumacẽ in cauſa appellationis. j̃. de appel. ſæpe. & C. de tẽpo. appell. l. vlt. §. illud. Sed hæc nõ fuit cauſa appellationis.

[Glo. ſeq. no. tempus electionis, &c. alleg. 3. iura in contrarium alle. duo. & ſoluit. Demum ponit Brocar de initio ſpectando. alleg. pro initio 6. ca. & 11. ll. pro fine tria ca. & 6. leges, demũ ſoluit.]

h ¶ Electionis tempore.] Iſta tria præcipue requiruntur in ep̃o. j̃. eo. cum in cũctis. Et not. ꝙ in huiuſmodi electionibus tempus electionis ſpectatur an ſint tunc idonei. j̃. de ęta. & quali. cum bonæ, & j̃. de cle. excom. mi. poſtula. ſti. arg. inf. eo. auditis Arg. contra ſup. de poſtul. bonæ. 1. inf. e. ꝙ ſicut. §. ſi autem. Sol. tẽpus electionis debet ſpectari, & ſi tunc non tenuit electio ipſo iure. non poteſt tractu temporis conualeſcere, vt in primis concor. & 16. q. 3. ca. placuit. §. poteſt. verſi. quæ enim ab initio. &c. ſi uero, ab initio non erat nulla ipſo iure, ſed per exceptionem poterat caſſari: tunc tractu temporis poteſt rata haberi, & ſic loquuntur contraria. 1. Item argu. eſt hic initium ſpectandum, 1. quæſt. 1. principatus. & 16. quæſtio. 3. ſi ſacerdotes. & 55. diſtin. præcepta. & infra de probatio. poſt ceſſionem. & ff. de origi. iu. l. 1. ff. de reg. iur. quod ab initio. ff. de mino. denique. 1. de publ. iudicijs, qui. ff. de iuriſd. omnium iud. cum quædam. & j̃. de fe. compe. propoſuiſti. & ſu. de reſcrip. tam te. ff. man. ſi procuratorem. 1. reſpon. ff. ad Mace. ſi tamen. & ff. pęnis. l. 1. & C. de teſta. l. F. & ff. de vac. mu. l. 2. §. qui ad numera. & ff. de pecu. licet. 5. ſi filius in fi. Arg. contra, ſcilicet finem ſpectandum. j̃. de teſt. cog. c. præterea. j̃. de diſp. impub. acceſſit &c. lĩas. ſi. de ri. nupt. ſi quis. ff. de iure fiſci. non intelligitur. §. ſi quis palã. ff. de iud. cum furioſus. ff. de ſtat. hom. liber homo. Inſtit. de inge. §. ſufficit. & pro vtraque parte. ff. communia præd. receptum eſt.[2] Solu. verum eſt initium forte ſpectãdum in contractibus vel quaſi, & in delictis vel quaſi, in omni enim negotio ex quo actio oriri poteſt: & in decretis & cõſtitutionibus niſi ꝓpter fauorẽ aliud contigat, ſicut in matrimonio, vel libertate: vt patet per concordan. proxime poſitas. Illud quod dicitur, finem ſpectãdum, habet locum cum quæritur an id dedit vel non dedit: ſeu quando dediſſe videtur: vel quando poſſidet uel reſtituit: ſiue cum capere potuit in auth. de nup. §. quia uero hactenus. colle. 4. & ff. de ali. & ci. leg. l. Mela, indicitur enim tempus quo capax eſt. ff. de iure fiſ. non intelligitur. §. ſi quis palam. Et ſi ago contra te, & non cõpetit mihi ius: ſi tempore ſententiæ competit, ſequitur condemnatio. ff. de pecu. quantum. ff. de rei uend. ſin autem §. 1. ff. de poſi. l. j. §. nõ ſolum.

i ¶ In ordinibus.] talis electio nulla eſt, & deuoluitur poteſtas eligendi ad alios, licet pauciores, ut hic patet expreſſe. & hoc intellige quando ex certa ſcientia eligitur: alias non eſſent priuati, ſi probarent ignorantiam. & ita iſta tria & quodlibet illorum reddunt electionem nullam, ut hic patet.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.]

K ¶ Corporali.] ſic j̃. de re iud. cum olim. & bñ poteſt procedi contra abſentem in iſto caſu ẽt lit. non cõteſt. j̃. ut lit. non conteſt. qm̃ frequẽter. §. porro. Arg. contra. j̃. de dolo, & contu. c. cum olim. ubi expectatur per annum. Sed illud in eo qui appellauit: illud ꝙ dixi, ꝙ poteſt procedi cõtra abſentem legitime eo citato, intelligas ut j̃. appell. c. per tuas.
l ¶ Impedimentis.] propoſitis contra ipſum in ętate, in ordinibus, in ſcientia. & in litteratura.

† Quoniam ...ta mãdauit Papa, ꝙ ſi al...tera partiũ nollet ꝙ ipſi iudices cauſam terminarent. cauſam inſtructam remitterent ad ipſum, alias non fuiſſet ...is licitũ recuſare.

† uerba: pro ...e, de ſũt in ...atiquis.

† Iſte text. quotidie ad hoc allegatũ ꝑ ſocius dignitate, ętate & receptionis tpe ...ociũ p̃cedit ...concor. glo. ...n uerſi. con...ra maiores. ... lex. 2. diſt.

... Adde in q...us. ſit ſpectãdũ initiũ uide ff. q ac. e. do. l. q bo...a. & Bar. in ... ſi uſusfructus de ſti. ſeruo.

2 Alia in re circa idẽ & circa mediũ ſpectãdũ, & non ſpectandum. uide j̃. de cenſi. c. 3. in glo. 2. Io. And. in nouel.

3 Adde tex. & ibi Barto. in l. q̃d ait §. quod ait. ff. de adult.

† Vide tex. in l. 1. cum gloſſa ibidẽ C. qui & ad uer. quos.

† Canonicas, ſanctiones.

BOnæ memoriæ.] Qui, per impressionē laicorū aliquem postulauerint, ipso iure sūt priuati potestate aligendi. h. d. ꝭm intellectū qui multū placet Inno. Hæc tñ lectura multum conuenit huic litteræ, sed allegationi contentæ in antiqua. Item legitur secūdū eundē Inno. alio modo, ꝭm quem. h. d. Qui post & cōtra appellationem legitimam aliquem postularūt, ipso facto sunt priuati potestate eligendi: & ad alios licet pauciores potestas deuoluitur. hæc etiā lectura non multum congruit litteræ: sed magis elicitur ex antiqua. Diuiditur principaliter in quattuor partes. in prima ponitur factum, & sub certa forma facti cōmissio. In scda: ubi, Licet autem. processus factus iuxta dictā formam. in tertia: ubi, Contra legati. oppositio cōtra processum legat, & responsio. In quarta. ibi, Nos igit. motus principis, & confirmatio processus. Abbas.

¶ Idem canonicis Moguntinensibus.

¶ *Recipientes postulatū ad ecclesia tāquā institutum vel administratorem, ante admissionem postulationis a superiore factam priuati sunt potestate eligendi, & ad alios licet pauciores deuoluitur potestas eligendi & si omnes priuati sunt, deuoluitur ad Papā in ecclesiis cathedralibus hoc dicit secundum principaliorem intellectum, qui magis congruit litteræ.*

CAP. XXIII.

† Ca. 8. eo. tit. in 3. compila.

BOnæ † memoriæ Moguntiñ. archiepiscopo viam vniuersæ carnis ingresso, & qbusdam petentibus Vuormacien. episcopum, quibusdam vero archiepiscopum vestrum tunc prępositū sancti Petri Moguntiñ. sibi eligentibus in pastorem: Prænestino episcopo à sede Apostolica legato dedimus in mandatus, vt si eundem episcopum quo ad tēporalia vel spiritualia recepisse constaret [a] ecclesiam Moguntineñ. vel ministrasse in temporalibus aut spiritualibus in eadem, postulationem factā de ipso nunciaret [b] irri-

CASVS. Vacāte ecclesia Moguntina, præpositus S. Petri Moguntini, & quidam alij, qui tunc erant absentes, nec ad eandē ecclesiā accedere poterant, mandauerunt capitulo Moguntino, vt sine ipsis nō procederent ad electionem pastoris, & ne secus facerent, appellauerunt. Capitulum Moguntin. non obstāte appellatione, postulauit epm Vuormacieñ. appellans ne præpositus & alij cōtra suā appellationem attentarent. & licentia Papæ nec petita nec habita trāsiuit dictus Vuormacieñ. eps ad ecclesiam Moguntin. & canonici auctoritate propria receperunt eundem: quo facto præpositus, & alij qui tunc erant absentes, videntes quod capitulum appellationi de ipsis factæ non detulerat, & dictum Vuormacieñ. epm sine licentia Papæ receperant, illi qui cum præposito erant, licet pauciores numero, intelligentes ius eligendi pp aliorum delictum ad ipsos deuolutum fuisse, dictum præpositum in archiepm elegerūt. istud negotium per partes delatum ad se. Apost. fuit. Auditis quæ partes proponere voluerunt: quia de allegatis pro partibus domino Papæ plene non constitit, mandauit epo Prænestino, vt si dictus Vuormacieñ. eps recepisset ecclesiam Moguntiñ. quo ad tēporalia uel spiritualia. uel ministraret in ea, postulationem de ipso factam irritam nunciaret: de gratia concedens eidem ecclesiam Vuormacieñ. cum de iure esset vtraq; priuandus: quod si parere contemneret, priuaretur vtraque. postmodum uero inquireret vel requireret de ipsius præpositi electione ueritatem: & si constaret ei de vi. quàm ipse præpositus & sui metuebant, electionem confirmaret ipsius, non obstante, ꝙ post appellationem fuisset electus: quia alij qui appellationi non detulerant ipsius, contra appel. ipsum opponere non valebant: cum frustra imploret legis auxilium, qui committit in legē. Præterea non poterat ei opponi ꝙ esset à paucioribus electus: quia cum ipsi appellationē interpositam contempsissent, & præter licentiam Papæ recepissent dictum Vuorma. episcopum, se reddiderunt indignos. Si vero non recepisset, quo ad temporalia vel spiritualia ecclesiam Moguntiñ. tunc legatus requireret tā de electione quàm de postulatione, & inquisitionem ad sedem Apost. destinaret. legatus vero licet omnia essent notoria, quæ contra Vuor. episcopum opponebantur, ad maiorē tamen cautelam multos testes ex parte præpositi inductos recepit. Vnde ipse secūdum mandatum Papæ postulationem de episcopo Vuor. factam penitus cassauit, & electionem præpositi confirmauit, & ipsum consecrauit. quo. facto nuncij vtriusque partis ad sedem Apostolicam accesserunt ex parte Vuormacien. episcopi. proponebatur cōtra factū legati, ꝙ eo nō citato & suis sequacibus processisset. Respōdit Papa, ꝙ excessus notorius examinatione ñ indiget: quia factum istud notorium erat. & omnia præsumuntur legitime facta, q̃ facta sunt a legato: nec possent probare ꝙ citati non fuerunt quia negantis factū nulla est ꝓbatio ꝭm rerum naturā: quia & si quilibet de se diceret ꝙ non fuit citatus, singuli essent in suis testimonijs singulares: & sicut ad ipsum legatum secure nunciū trāsmiserunt, ita potuerunt procuratorem idoneum destinare. Dñs Papa auditis quæcunque partes proponere voluerunt, quis propter auctoritatem iudiciariam præsumātur quæ a legato facta sunt esse legitime acta: plus tamen illam rationem aduertit, ꝙ aduersarij ipsius prępositi ex tribus causis præmissis in tantū se reddiderūt indignos, quod contra ipsum præpositum non deberent audiri, & ideo quod factum est de ipso præposito, per eos non potest impediri; immo & si electores præpositi similiter deliquissent, & se reddidissent indignos ad Papam fuisset eligendi potestas deuoluta. quare potuisset prædictum præpositum præficere eidem ecclesiæ in pastorem. Super his igitur habito tractatu diligenti cassationem postulationis de Vuor. episcopo factæ ratam habuit Papa, & electionem præpositi confirmauit. Nota quod episcopus, qui sine licentia Papæ transit ad aliam ecclesiam: hoc ipso debet eam perdere, & etiam propriam. Item canonici, qui sine licentia Papæ ipsum recipiunt, priuati sunt potestate eligendi, & potestas ad alios deuoluitur, licet sint numero pauciores. Item qui non defert appellationi aduersarij sui, contra ipsam appellationem non debet opponere: quia frustra implorat legis auxilium qui committit in legem. Item quæ a iudice fiunt, præsumuntur legitime acta quandiu contrarium non ostendatur. Item negatiua directè probari non potest. Item testes singulares non valent. Item sicut mittit quis nuncium, ita potest mittere procuratorem, & si per nuncium non excusatur quo minus contumax iudicetur. Item cum omnes canonici in electione delinquunt, al superiorem deuoluitur eligendi potestas. Item electio siue postulatio, quæ nulla est, non impedit electionem secundam.

a ¶ Constaret.] nam si hoc esset, de iure communi debuit perdere primam & secundam. 12. quæstio. 1. episcopus. &c. si quis episcopus. & infra de transla. quanto.

b ¶ Nuntiaret. simile sup. eo. qualiter. & ĩ. de pręben. c. cum iam dudum.

a ¶ De vi.] i. violenta impressione inferenda. sic. j. e. cum Vuintonien. vt notatur in casu, sed ibi fuit illata.

] Gl. seq. recitetur per quæstionē an vocatus ad electionem qui iuste timet venire, teneatur cōmittere & olim tenuit, quod sic. In additione distinguit inter impedimētum proprium & cōmune.]

b ¶ Metuebant.] si ci tati non poterant venire ad ecclesiam cathedralem, debebāt constituere procuratores, qui vice fungerētur eorū. j. eo. ca. pp. & sic vī, ꝙ nō valuisset eorū appellatio, quo minus alij ꝓcedere potuissēt. Nō credo ꝙ hodie valeret talis appellatio, quia ex quo maior pars citat minorem si iusta causa impediti venire nō possunt, constituere debēt ꝓcurator. in. j. eod. ti. qa pp. aliàs credo ꝙ electio maioris partis pñtis valeret per eandē cōstitutionē, qa pp. Si aūt maior pars canonicorū iusta de cā eēt absens, nec posset venire ad ecclesiā in qua debet electio celebrari, & sint in loco in quo debent ad electionē vocari, satis credo ꝙ minor pars debet ire ad maiorem si pt, & ecōuerso. aliàs ad locum cōem cōueniāt oēs, vel constituāt ꝓcuratores, si ire non possunt. j. eo. qa. 23. dist. in noīe Dñi. ver. si. vbi dī, & si electio Papæ in vrbe Romana fieri nō pōt, exeāt ad locū idoneū, sed in casu huius decre. aliud erat impedimētū, in quo absentes non debebāt ire, nec dare procuratores. timebāt enim vim sibi fieri in electione. i. uiolēta impressionē, & sic nō habuissēt liberam potestatem eligendi, nec eorum procuratores. & ideo tenuit eorum appellatio ꝓp iustum metū impressionis. & ita solus talis timor sufficit, licet impressio secuta non sit. i unde de hoc mandauit Papa inq ri. argu. op. ff. locati. habitatores. §. ult. & l. item quæ. §. exercitus. aliàs aūt non debebant ire, uel si aliud iustū impedimentū debebant cōstituere procuratores, aliàs procedere debent ad electionē ex quo uacati erant ꝑ illam cōstitutionem, quia pp. In spirituali uero sicut in carnali matrimonio debet esse liber consensus, aliàs nullus esset consensus. j. de spon. cum locū. Moguntini fauebant Philippo per cuius potentiam Vuormacien. eps, fuit postulatus & intrusus. præposit⁹ iste fauebat Ottoni, qui electi erant in discordia, unde timebant ipse & sui ꝙ non possent liberum habere consensum in electione; unde appellauerunt ex illa causa quæ iusta fuit. unde in locum securum utrique par ti conuenire debebant. Bernar.

c ¶ Constaret.] alias non ualuisset appellatio; uel posset suppleri: maxime si uocati non fuissent.

ADDITIO. Hoc uerum quo ad cassandam postulationem, sed non quo ad confirmandam electionem; infra eod. bonæ. Io. And. in nouel.

d ¶ Exceptione.] inf. de appel. c. cū sit deferendū. & c. constitutis. & inf. de usu. qa frustra. ff. de mino. auxilium. & 17. q. 4. frater noster. 12. q. 2. de uiro.

[Gl. seq. signat contrariū, & remittit.]

e ¶ Licentiam.] Vnde priuandi sunt potestate eligendi illa uice. infr. de transla. quanto. quæ potest assignari contra id: quia hic ipso iure fuerunt priuati potestate eligendi, unde tenuit electio postea facta: sed ibi dicit Papa, suspendimus. ibi, soluitur.

f ¶ Confirmaret.] quod si ecclesiā Moguntī. tali modo non recepisset: tunc legatus de utraque inquireret; & causam instructam ad se. Apost. remitteret.

g ¶ Recepit.] & ita quandoque probatur & examinatur quod notorium est. argum. 24 quæst. 1. pudenda. in fin. & 11. q. 3. eorum qui accusantur. quoniam licet aliqd manifestum sit, eius tamen interpretatio non est negligenda. ff. de uen. inspi. l. 1. §. nihil. quamuis nihil tam indubitatu est, quin recipiat quandam solicitam dubitationem. in auth. de tabellio. circa mediū constitutionis. colla. 6. & ita potius recipiuntur hic testes ad cautelam quam de iuris necessitate. Vel quia ex superabundanti aliquid probatur. ff. de manumis. causam. in princ. quia si transiuit, non potuit non esse notorium. inf. de transla. capitul. quanto. uel forsan quia non erat notorium.

tam: & infra. Deinde inquireret de ipsius electione archiepiscopi veritatē: & si ei de vi, [a] quam ipse & sui metuebāt, [b] constaret, [c] (eo non obstante, qđ post appellationē ad nos interpositam fuerit in ipsius electione processum, cum alij, qui appellationi ad nos interpositæ, ne sine ipso ac socijs eius haberent in electione processum, non duxerit deferendum, vti cōtra ipsum hac exceptione [d] nō possent: quia frustra legis auxiliū inuocat, qui committit in legem: †) vnde nec ab eis posse obijci videbatur, quod idem esset a paucioribus secūdum eorum essertionem electus, cum ipsi appellationem ad nos legitime interpositam cōtemnentes, & præter licentiam [e] nostram recipientes episcopum memoratum, reddiderint se indignos,) electionem archiepiscopi confirmaret: [f] & infra.

¶ Licet autē esset notoria, quæ contra dictum Vuormacien. episcopum & eius fautores fuerant obiecta, prædictus tamen legatus ad maiorem cautelam, multos testes recepit [g] ex ipsius archiepiscopi parte productos: vnde ipse iuxta mandati nostri tenorem procedens postulationem factam, de Vuormacien. cassauit: [h] & electionē archiepiscopi memorati (quamuis à paucissimis [i] celebratā) curauit authoritate Apostolica cōfirmare, ipsumque ordinauit in presbyterum: & tandem in archiepiscopum consecrauit: & infra.

¶ Contra legati uero processum hoc facere videbatur, quod non citatis Vuormacien. episcopo, & eius fautoribus, processisset. Porro excessus notorius [k] examinatione non indiget, † & pro his quæ a iudice sunt acta, præsumitur [l] quo omnia rite fue

Concord. ex. i l. auxilium. ff. de minor. & in i. §. fin uero postquā. de iure deliberandi.

Notorium quandoque probatur & examinatur.

† Vide l. si uero. §. qui pro rei. cum glo. in uersi. euidentissime. ff. qui satis. cog. & in l. ea quidem. C. de accus.

Tex. est i l. & si mi. gl. 1. ff. ad quil. & in, in gl. fin. unde ui. Instit. de er. §. recu randæ. in in uersic. ides.

h ¶ Cassauit.] id est reprobauit, uel irritam nunciauit, ut patet supra: quia constituit ei quod administra- uit, & cepit ecclesiam præter auctoritatem Apostol. sedis.

i ¶ A paucissimis.] sic. sup. de postu. gratum.

K ¶ Notorius.] ut 2. q. 1. de manifesta. & inf. de accus. euidentia.

[Glo. sequens recitetur per contrarium de decre. quoniam contra.]

l ¶ Præsumitur.] sic infra de renun. in præsentia. infra de re iudic. sicut. infra de probat. post cessionem. & 2. quæstio. 6. hoc etiam placuit. ff. de publi. quantæ. Sed hodie non præsumitur pro iudicis processu in præiudicium alterius, nisi quatenus constiterit legitimis documentis. infra de probat. quoniam contra.

rint celebrata, quamuis [a] & quod citati nõ fuerunt [b] non posset de facili comprobari: quia negantis factum, [b] per rerum [c] naturam nulla est directa † probatio: cum & si quilibet de se posset asserere, quod ad eum citatio minime peruenisset, singuli, tamen vestrum essent in suo testimonio singulares. [d] Ad ipsum quoque legatum (si voluissent) secure [e] potuissent procuratorem idoneum destinare, sicut nuncium [f] destinarant: & infra. ¶ Nos igitur etsi propter auctoritatem iudiciariam præsumamus pro his, quæ acta sunt a legato: illi tamen plus innitimur rationi, quod aduersarij ar-

†Dictio, directa, deest in antiquis.

a ¶ Quamuis.] id est, quia. Sic ponitur. inf. de iureiur. quemadmodum. vers. quamuis interdum. &c.

b ¶ Negantis factum.] sic inf. de renun. super hoc, & inf. de prob. quoniam contra falsam. 6. q. vlt. actor.

[Gl. seq. Primo dupliciter exponit text. Secundo distinguit triplicem negatiuam. & in prima dupliciter subdistinguit.]

c ¶ Per rerum naturam,] id est, secundum cursum causarum. C. de reb. cre. in bonæ. vel per rerum naturam, id est, secundum naturalem probationem, id est, per causam rerum, quoniam ea quę non sunt, non probantur per aliquã causam. Eius enim quod non est, nulla est causa. Non enim ratio prius quam persona quęrenda est. ff. de iur. eo. quidam referunt. §. 1. sed ea quæ sunt, probantur. Vel dic, per rerum. i. causarum naturam, id est consuetudinem. Consuetudo enim est altera natura. q. d. secundum solitum cursum causarum negatiua non potest probari. De hac negatiua no. ꝙ trib. modis dicitur. est enim negatiua facti, iuris, & qualitatis. Negatiua facti duplex est, pura & simplex, quæ non habet determinationem loci, vel temporis, vel alterius rei. Et hæc negatiua pura & simplex probari non potest directe vel in directe, vt si aliquis dicat se nunquam fuisse citatum: uel si quis dicat se non contraxisse cum Berta. & de tali negatiua loquitur hic. & 6. quæst. vlti. c. accusator quod asseuerat. vnde onus probandi transfertur ad aduersariũ, & hoc ideo quia negationum non sunt causæ, ut dixi. 1 Si autem adijciatur tempus vel locus, vel aliquid consimile, tunc potest probari indirecte, ut infr. de testi. ex tenore. & c. series. & C. de contrahen. & commit. stipul. l. optimam. ut si exhibeatur instrumentum, in quo stipulatio contineatur facta tali die & loco, ut in prædictis iuribus. Non ob. qđ dr̃ inf. de prob. tertio. & inf. de test. tam litteris. in fi. quia ibi non probat̃ directe uel indirecte, sed pręsumptiue. Item negatiua facti probatur, cum habeat in se implicitam affirmatiuam, ut si dicatur: ego non sponte renunciaui. q. d. coactus renunciaui. & hoc debet probari ab eo qui hoc negat. inf. de renun. super hoc. Item negatiua iuris bene probat̃, ut si negas emancipationem recte factam: hoc ipsum probare debes. ff. de prob. ab ea parte. §. 1. quia qui negat aliquid iuste factum, dicit illud iniuste factum; unde illud probare debet. Negatiua qualitatis dicitur illa: iste non idoneus: hic negatur qualitas. &, hic non est legitimus, iste non est diligens, non est soluendo, hoc potest & debet probari ab eo qui hoc dicit, quia quilibet præsumitur idoneus, nisi probetur contrarium. inf. de præsumpt. c. dudum. & inf. de seru. in or. fa. c. vno. & ff. de l. 2. cum quidam. & l. cum pater. §. rogo. & C. de inoffi. testa. omnimodo. arg. contra. C. de proba. ex persona.

Qualiter sit intelligẽdũ negatiuam directe probari nõ posse; & quotuplex sit negatiua.

1 Adde de modo ꝓbandi negatiuã; & per quem debeat probari, in l. 2. & ibi Cy. C. de iu. empt. & in l. in cõtractibus. §. 1. & ibi Bar. C. de nõ nume. pecu. & uide plene ꝑ Franciscũ Herculanũ in tractatu de probatione negatiuę.

[Gloss. seq. decla. text. per locum a diuisione. quærit. arg. pro soluit contrarium, iterum quærit & soluit, tertio quærit, alleg. negatiue, & soluit.]

d ¶ Singulares.] & sic esset insufficiens testimonium illorum inf. eo. cum dilectus. & inf. de accu. c. cum dilectus. in fi. 2 Si autẽ vnus iuraret de facto alterius, subiret anceps periurium: quod esse nõ debet. ff. de in li. iuram videamus. ff. rerum amo. l. Marcellus. nisi forte sic iuraret. Ego iuro quod ille non fuit citatus, quod ego sciam. simile. inf. de pur. can. quoties. in fi. sic 8. quęs. 3. Artaldus. in auth. de hæred. & fal. §. si uero absunt. collat. 1. alias est sub. §. sancimus. ubi dr̃ ꝙ testes iurent ꝙ nõ sint cõscij alicuius malignitatis factæ ab hrde; hoc est dicere qđ ipsi sciãt. Sic patet ꝙ nullus põt ꝓbare se non fuisse citatũ. sed illi incũbit ꝓbatio, q dicit aliquẽ fuisse citatũ, nõ ei q negat: legatus em̃ eos citauit qđ apparet ex eo, ꝙ ad lagatũ nunciũ destinarũt, & ex eo ꝙ dicit, oĩa præsumũtur legitimo acta; alias ei incũbit probatio, quia dicit aduersarium fuisse citatum, non ei q̃ negat. Sed nonne capitulum erat excusatum. si quilibet de capitulo iuret se nõ fuisse citatum; Videtur, ꝙ sic. Negatiua enim probatur ꝑ iuramentum ipsius negantis. ff. de iureiu. l. 3. §. quacunque. & j. de testib. c. p̃sentiũ. lib. 6. & licet sit probatum de capitulo, non tamen singuli probant de se: sed talis probatio non releuaret capitulum. Sed qualiter ꝓbabit capitulum citatum? Dico quod per hoc ꝙ litteræ citationis diriguntur prælato, & aliquibus maioribus de capitulo. arg. s̃. de postu. ad hoc. 44. dist. comessationes. in fi. & j. de simo. veniens. Insti. de iure natu. §. senatus. & ff. de condi. & dem. municipibus. ar. j. de procu. c. ult. Vel si non habetur illorum copia, sufficit legi litteras publice in capitulo siue in claustro p̃sentibus qui inueniuntur. j. de dolo & contu. ca. causam quæ. & c. ult. & j. de cle. non resi. ex tuæ. & interrogandi sunt uicini siue parochiani si uolunt defendere. ff. ex quibus cau. mai. ergo. & ff. de lib. agno. l. 1. ff. de dam. infe. l. 4. §. prætor. Sed si litteræ præsententur prelato, & aliquibus de maioribus uel soli prelato, & ipse occultauerit litteras, nec præsentauerit eas capitulo, & non uadat uel mittat ad iudicem, & sic iudex reputans capitulum contumax, totum capitulum suspendat uel excommunicet: nunquid illi qui nihil sciuerunt, sunt excommunicati? Videtur quod non: nam propter contumaciam procuratoris dominus non punitur. ff. si quis ius di. non ob. l. §. si procurator. & j. ut lit. non cõtest. c. 1. in fi. ubi innuitur à cõtrario sensu, quod propter contumaciam procuratoris dñs excõicari nõ potest si dñs ignorauerit. Sed hoc tutius uidetur, ꝙ capitulum patet absolutionẽ, quia præsumptio nõ modica est cõtra ipsũ capitulũ: nisi capitulũ diceret se nesciuisse: sed ñ de facili posset hoc ꝓbare arg. ꝙ posset. j. de ꝓb. tertio. & c. ult. arg. ꝙ capitulũ sit excõicatum. argu. j. de sent. excom. c. Romana. §. ul. Ber.

2 Concord. text. in l. ob crimen §. fi. ff. de test. & in c. 1. de cõsuo. inuesti. & ibi Bald. col. 10.

Negatiua ꝓbatur ꝑ iuramentum negantis.

[Glo. seq. quærit. & soluit.]

e ¶ Secure.] alioquin si nõ potuisset ire securus, poterat legitime appellare ab eo, nisi securũ locum eidẽ ꝓuidisset. j. de appel. c. ex parte. & j. ut lit. nõ cõtest. c. accedẽs. sed hoc fuit falsũ, ut hic dicit. & si hoc esset, tñ potuit mittere procuratorẽ sicut misit nuncium. j. de appel. c. cõstitutis. & hic. Sed nunquid tenetur qs mittere procuratorẽ qñ ipse ire non põt, puta qa sibi locus est suspectus, vel alias impeditus? Nõ credo: quia nemo cõpellit̃ mittere procuratorẽ p̃cipue in magnis causis, vt erat ista: vt infra de procu. querelam. vbi de hoc, sed mittere debet qui proponat exceptionem, alias teneret excõmunicatio pro contumacia. j. de appell. c. si duob.

[Glo. seq. notat, & signat contrarium.]

f ¶ Nuncium.] nõ. simplicẽ nunciũ nõ audiri. 3. arg. de proc. alia qdẽ. & j. de do. & cont. c. cũ dilecti. arg. contra. insti. per quas personas nobis acqui. §. 1. & ff. de positi. l. 1. §. si te rogauero. & j. de offic. deleg. c. prudẽtiã.

3 Adde [...] debent [...] currere [...] eis credi[...] l. si qs [...] rio. C. [...]

ADDITIO. Secundum Ioan. Prima pars vera quo ad agendum uel defendendum. Secunda quo ad excusandum vel denunciandum. Host. j. de proc. c. querelã. & adde quod not. de appel. capit. cum parati. Ioan. And.

[Glossa

chiepiscopi ex trib. causis [a] p̄dictis, se vsq; adeo reddiderunt indignos, ꝙ contra eum non debebant audiri. vnde quod de ipso factum fuerat, non poterat impediri per eos: quin etiam si electores eiusdem partis pariter deliquissent, vt se reddidissent indignos, ad nos [b] deuoluta fuisset hac vice [c] ordinatio ecclesiæ Moguntineñ. quare dictũ archiepiscopum sine iuris iniuria potuissemus eidẽ ecclesiæ præficere in pastorem. Super his ergo habito diligenti tractatu, cassationem postulationis factę de Vuormacieñ. episcopo ratam habemus: electionẽ memorati † Archiepiscopi confirmantes. [d]

¶ Idem clericis sanctæ Agathæ.

¶ Sufficit electo ad obtinendum, docere eligentem fuisse in quasi possessione tempore electionis, licet nõ probet quod proprietas iuris eligendi ad illũ pertineret.

[Glo. seq. princ. & fi. exponit dupliciter, quod dicit de tribus causis. Itẽ miscet duo contraria. & soluit opi. interserens ꝙ hoc c. cõtineat gratiam: quod reprobat.]

a ¶ Causis.] s. quia non detulerunt appellationi, & quia indignum sine licentia Papæ receperunt, & quia citati non uenerũt, & etiam quia idem episcopus sine licẽtia Papæ transiuit. Cõtra. sup. eod. considerauimus. contra. ĩ. eod. c. auditis. ubi vtraque cassatur, qa factæ fuerunt electiones post appellationẽ, & prima non cassata, facta fuit secunda: idem debuit hic fieri, quia vtraque post appellationem facta fuit. Præterea & econtra opponitur, eo ipso ꝙ primi postulauerũt post appellationem sine alijs, nõ fuerũt ipsi priuati potestate eligendi, quia alij potuerunt consentire, & renunciare appellationi. sup. de postula. bonæ 2. & in prędictis decre. considerauimus. & c. auditis. ergo secunda electio debuit hic etiam cassari, cum prima postulatio non fuerit nulla ipso iure. Sol. per talem postulationem factam post appellationem, nullam ius fuit acquisitum vel gratia, quam petere posset, & postulantes poterant resilire à tali postulatione, cum nondum esset præsentata superiori. sup. de postu. bonæ. & sic habebãt adhuc potestatem eligendi: & poterant cum alijs eligere, si uoluissent: sed postea cum receperunt eum sine licentia Papæ in contemptum ipsius, cum non possent: tunc primo amiserunt potestatem eligendi, & magis deliquerunt, quam si indignum scienter eligerent, & plus est ipso facto delinquere quam uerbo, & plus est contẽnere legem uiuam quam mortuam: 1 vt patet in integra, & sic penes illos remansit ius eligendi, quamuis essent numero paucissimi. supra de postula. gratum. & appellationem non possunt opponere, cum ipsi contra appellationem deliquerint, & contumaces fuerint: & ita ex tribus causis prædictis se fecerunt indignos. Sed ex una præcipue amiserunt potestatem eligendi, recipiendo illum sine licentia Papæ: alias si non recepissent illum, non amisissent potestatem eligendi, vt patet in integra. Quidam dicere voluerunt, quòd hæc decret. continet gratiam, sed forsan hoc dicunt qui intelligũt hãc decre. quod hæc electio facta fuisset antequam Moguntini recepissent Vuormacieñ. uel administrasset. & si hoc fuisset (quod non est uerum) gratiam contineret. Vel dic ex tribus. Præsumptione, s. quia uirum pastorali dignitate præditum contra formam canonicam non solum eligere, sed etiam recipere præsumpserunt: Contemptu, quia postquam procurator eorum nostras litteras reportauit, quibus mandabatur, quòd si Vuormacieñ. episcopus in temporalibus & spiritualibus ministrasset, ipsius cassaretur electio, ipsi postmodum quasi electo suo, sicut ex eorum litteris apparet, quibus eum electum suum nominant, temere paruerunt: Et blasphemia, quia legatum nostrum quantum in eis fuit infamantes, eum fuisse corruptum pecunia sunt mentiti hæc littera est in registro, & sic ex tribus causis reddiderunt se indignos, unde non debent audiri. sup. eod. considerauimus, ut sequitur in glos.

[Gl. seq. reci. per opi. Lau. & contrariam. Tan. quam approbat. In additione distinguit inter ecclesias cathedrales & alias. Item an propter negligentiam, an ex delicto priuentur. In fi. ponit opi. contrariam.]

b ¶ Ad nos.] Dixit Lau. quod cum simul omnes delinquunt eligendo indignum: tunc tantũ transfertur potestas eligendi ad superiorem. 2 Si vero secũdi post electionem priorũ similiter eligant indignũ, reuertitur potestas eligendi ad priores: & facit pro eo quod dicit in littera: pariter. & ĩ. eod. cum Vuintonieñ. Sed Tan. dicit non esse uerum, immo siue simul siue separatim deliquerunt, transfertur potestas eligendi ad superiorem sicut hic dicit. Et illud aduerbium, pariter, non notat identitatem temporis [illegible] peccandi, 3 quod exigatur ut simul delinquant, sed vitij similitudinem. Et illa decre. cum Vuintonieñ. non facit pro eo, quia ibi tantum una pars peccauerat eligendo indignum hominem illegitime natum, propter quod ius eligendi ad alios fuit deuolutum: & illi licet quodammodo deliquerunt eligendo per impressionem, non amiserunt ius eligendi, & tunc primi & secundi simul postea debent eligere, vt ibi dicitur. Sed vbi utraq; pars peccat eligendo indignum in electione episcoporum & eorum superiorum, siue eodem tempore, siue diuersis peccent, semper transfertur eligendi potestas ad dominum Papam, ut hæc littera dicit. sic inf. de conces. præben. quia diuersitatem. & non reuertitur ad primos, sicut dixit Lau. & eodem modo intellige. sup. eo. tit. cũ in cunctis. §. clerici. quod debet intelligi secundum istam, ut ad Papam eligendi potestas transferatur: secus est cum clerici sunt negligentes in eligendo, quia tunc deuoluitur eligendi potestas ad proximum superiorem. inf. eod. ne pro defectu. In electionibus uero inferiorum prælatorum cùm eligitur, uel confirmatur indignus, seruari debet, quod dicitur sup. eod. cum in cunctis. §. ult. & inf. eod. nihil. Sed in casu negligentiæ seruatur quod dicitur. inf. de conces. præben. nulla. exceptis abbatijs, ubi dantur tres menses tantum, ut dicit decr. illa ne pro defectu. Et quod c. cum in cũctis. debeat sic intelligi, ex eo patet, ꝙ Papa in c. cum in cunctis. §. clerici. non dicit ad quem deuoluatur eligendi potestas: unde debet intelligi, quòd ad ipsum debet deuolui, cum in inferioribus dignitatibus dixit ad quos deuoluatur potestas eligendi cum eligitur vel confirmatur indignus, ut eod. capit. §. ultim. ut quod de minoribus concessit, de maioribus præbuisse uideatur. Alij dicunt, quod ad proximum superiorem deuoluitur potestas eligendi, & hic non erat superior nisi Papa. & idem dicunt in casu negligentiæ, ut dicit. cap. ne pro defectu. Bernar.

ADDITIO. Primum dictum approbatur. ĩ. eo. quamquam. lib. 6. ubi satis de hoc in gl. ut plene scias. Ioan. And.

c ¶ Hac uice.] Hoc 4 ideo dicit, quia qui male eligunt, non puniuntur nisi semel tantum. in f. eo. tit. c. auditis.

d ¶ Confirmantes.] Inno. dicit quod debuit dicere, duximus confirmandam, s. quondam: secundum quod in pen. gl. ibi. notatur.

1 Tex. est in l. si pupilli. §. 1. ff. de cedẽdo. & in l. prætor. in principio.

2 Not. B c. in l. ... um quĩ d ... m. 2. ff de leg. 2. & habetur in ca. dudũ, hoc ti. † Vox. memorati de est in antiquis.

3 Ad idem est text. in l. si fundus. §. si duo pariter. ff. de pigno. & l. si ie cui. ff. de do. causa mor.

4 Hæ duæ glossulæ in uerbo, hac vice, & in uerbo, confirmantes, non sunt in codicibus, antiquis.

CAP. XXIIII.

Querelam, † quam G. tituli sancti Vitalis presbyter Cardinalis per ęconomū ecclesiæ vestræ, cuius idem Cardinalis est gubernator, cōtra P. presbyterū ecclesiæ sancti Saluatoris super ecclesia ipsa proposuit, C. † Papa prædecessor noster nobis in minori offō constitutis, audiēdā commisit. [a] ¶ Petebat igitur œconomus, præfatum P. ab ecclesia sancti Saluatoris (quam in p̄iudicium uestræ ecclesiæ, ac iniuriam Cardinalis prædicti occupare præsumpserat) remoueri: cum ipsa ecclesia pertineat ad ecclesiā sanctę Agathæ pleno iure; petens [b] pensionē sexdecim denariorū Papien. debitā ecclesiæ sāctæ Agathæ, pro eadē ecclesia de Thermis sibi restitui, de nouo subtractam. Prædictus vero P. respondebat, quod ipse nullam iniuriam irrogauerat Cardinali: nec in præiudicium ecclesiæ uestrę receperat dictam ecclesiam, cum hæc ad illam nullo iure pertineat, nec aliquam sibi debeat reddere pensionem, sed ipse per electionem populi ad quem de antiqua consuetudine [c] † pertinet ele-

Querelam.] Primo ponitur facti narratio. Secundo causæ definitio: ibi. [Nos igitur.] Prima Pars facit tria. Primo narrat causæ commissionem. Secundo duplicem actoris petitionem. Tertio rei responsionem, Secundo duo facit. Nam primo diffinit primum articulū cū expressione causæ, & quadam determinatione. Secundo diffinit secundum articulum cum eadem determinatione. Abb.

† Cap. 9. eo. titu. in 3. cōpilatione. & pro intellectu vide Mattheū de Afflictis. decisio. 395.

CASVS. Populus ecclesiæ Sancti Saluatoris cū esset in quasi possessione pręsentandi rectorē in ipsa ecclesia, P. presbyterū elegit in rectorē ecclesiæ S. Saluatoris, & per Car. sanctæ Susannæ in ipsa fuit institutus G. tituli sancti Vitalis p̄sbyter Car. per œconomum ecclesiæ sāctæ Agathæ, cuius Cardinalis ipse est gubernator, mouit quæstionem contra dictum presbyterū super ecclesia S. Saluatoris: Causa ista fuit commissa domino Innocētio per Cęlestinum dū erat Cardi. coram quo petebat œconomus S. Agathæ dictum P. presbyterum ab ecclesias Saluatoris remoueri, quam occupauerat in præiudicium ecclesiæ S. Agathæ, & in iniuriam Card. cum ipsa ecclesia pertineat ad ecclesiam S. Agathæ pleno iure. insuper petebat pensionem xvi. denariorum Papieñ. ecclesiæ S. Agathæ debitam pro ecclesia S. Saluatoris sibi restitui de nouo subtractam. Ex aduerso respondet P. presbyter prædictus ꝙ ipse nullam iniuriam fecit Cardi. nec in præiudicium ecclesiæ S. Agathæ receperat ecclesiam sancti Saluatoris, cum ecclesia S. Saluatoris nullo iure pertineat ad ecclesiā S. Agathæ, nec sibi debet reddere aliquam pensionem: cum per electionem populi (ad quā pertinet de antiqua consuetudine) per Cardinalem S. Susannæ (ad quam ipsa pertinet ecclesia) fuerat institutus. lit. contestata & receptis probationibus hinc inde, mortuo Cęlestino successit ei Innocentius. ipse rationibus vtriusque inspectis absoluit ipsum presbyterum ab impetitione œconomi. S. Agathæ super electione & institutione facta de ecclesia S. Saluatoris, imponēdo silentium super his œconomo S. Agathæ, quia constitit quod populus S. Saluatoris erat in quasi possessione præsentandi clericum, quando ipsum presbyterū elegit ad illam, & ꝙ ecclesia ipsa spectat ad titulum S. Susannæ in spiritualibus pleno iure, salua quæstione sup iure patronatus inter ecclesiam S. Agathæ, & populū S. Saluatoris. Itē q̄a constitit ꝙ pēsio xvj. denariorū Papieñ. monetæ fuit soluta eccl'æ S. Agath. annuatim pro ecclesia S. Saluatoris in Thermis p multa tēpora, sed de nouo subtracta: restituit ecclesiam S. Agathæ in eundē statum præcipiēdi prædictam pensionem ab ecclesia S. Saluatoris in Thermis, & condemnauit prædictum presbyterum ad solutionē pensionis prædictæ subtractæ, salua quæstione proprietatis inter ipsas ecclesias. Not. quod per solam præsentationem factam ab eo qui est in quieta possessione præsentandi, licet dominus non sit, acquiritur ius in ecclesia, ita quod postea non remoueretur si ius præsentandi alij adiudicaretur. Itē sententia lata super possessione non præiudicat proprietati. Item spoliatus restitui debet ante quæstionem proprietatis.

¶ Celestinus

[Glo. seq. arguit. ad quæstionem dominicalem, alle. duo contraria. & sol.

a ¶ Commisit.] Argu. ad quæstionē dominicalem, ꝙ si ille à quo appellatur, efficitur eiusdem iurisdictionis cuius est ille ad quem appellatur: ꝙ nihilominus pōt de causa cognoscere. ff. de iud. si is qui Romæ. arg. contra. ff. de iud. iudiciū. & l. mortuo. & l. Iulianus. Tamē honestius est quod causam deleget, immo uidetur ꝙ teneatur causam illā delega. c. ff. de iuris. om. iud. l. prætor.

[Glo. seq. argu. & alle. 5. iura. secundo op. de contrarietate petitionis, & solu.]

b ¶ Petēs.] & ita patet, ꝙ duæ actiones simul proponi possunt in eod. libello. j. de cap. mo. c. dilectus. & j. de cau. pos. cum ecclesia. & cap. seq. & ff. famil. ercis. hæredes. §. de plurib. ff. de actio. empt. & uend. non est nouum. & leg. seq. Sed uidetur quod iste œconomus non fuisset audiendus: quia uidebatur contrarius in sua petitione, petebat enim illum Petrum remoueri ab ecclesia, ab eodem petens pensionem sibi restitui. ista duo contraria uidentur, ꝙ remoueatur. & pensionem soluat. si enim condemnaretur. vt remoueretur de ecclesia, qualiter condemnaretur ad pensionem præstandam? Sic enim condemnaretur qui non est prælatus, unde sententia illa non præiudicat ecclesiæ, sed contraria petens non auditur infra de appellat. solicitudinem. & 23. quæst. 7. quod autem. 74. distinctio. gesta. C. de mune. par. professio. tua. lib. 10. & infra de iud. examinata: Dico quod illa non obstant; licet enim petatur remoueri, interim tamen tamquam legitimus administrator est habendus. 8. quæstio. 4. nonne. & accusato reo potest solui quod debetur ei. ff. de sol. reo. & econuerso à reo accusato potest peti quod debet. ff. eodem. sed nec illud, & si tibi legatus sit usufructus, tributa præstare debes. ff. de usufruct. relicto. & l. si pendentes. §. ultim. & quia iste sic agebat, &c. ff. ad Macedon. l. 3. & infra de offic. deleg. coram. & si remoueretur, nihilominus condemnaretur ad solutionem pensionis nomine ecclesiæ, & teneret talis condemnatio: nam sicut condemnatur suo nomine, ita posset condemnari nomine ecclesiæ. argum. 16. q. 4. uolumus. & inf. ut li. pend. quasi per totum.

ADDITIO. Vel dic quod licet remoueatur, condemnari potest ad pensionem subtractam. 10. q. 2. hoc ius. & §. qui rem Ioan. And.

c ¶ Consuetudine.] quæ prouenit ex iure patronatus, quæ dat ius eligendi, infra de caus. pos. ca. cum ecclesia. & infra de his quæ fiunt à præla. sine consen. c. ea noscitur.

[Glo. seq. no. quod in personam procuratoris. &c.] inducit. 4 iura, & rationem. alleg. in contrarium, & soluit subdēs circa prin. tres opi. demū dat tutū consiliū.]

Duæ actiones simul proponi possunt eodē libello. † V. ... in l. ... Bar. C. qua... fit lon. con... sue. & in ... thē. hoc ius porrectum C. de sacros. eccle. glo. in ... le. irē nō no... uā. C. de leg.

a ¶ Oeco-

a ¶ Oeconomi vestri. Concipiēda sunt ergo verba snīę in personam procuratoris vel syndici, non principalis personæ.inf.de censi.c olim. & inf.de capel.mon.c.dilectus.C.de sent.& interl.l.1.ff.de neg.gest.l.liberto.§.vlt. Si enim dñs deberet condemnari, quare ergo procurator caueret de iudicato sol[i]ēdo? Arg.cō[tra] ff.de proba.l.licet.sed ibi cōdemnatur cōe Fauentię in personā procuratoris, quia in eo datur actio iudicati.ff.de re iudic. si se nō obtulerit. & ideo accessario dñs. s.cōe. Fauentiæ, condemnatur. Vel dicas in spiritualibus causis in persona dñi debeat fieri condemnatio, in causis matrimonialibus 1 & criminalibus.inf.de p̄cu.tuę fraternitatis. arg. C.de iureiurā.l. vlt Sed dñs M.dixit, q̄ tunc procurator est condemnandus, qñ dñs nūquā comparuit in iudicio qa dñs litis factus est: alioquin dñs cōdemnabitur, & non procurator. C.de sen.& interlocu.om.iudic. l.1. quia tūc nō fuit procurator dñs litis, qñ post litē contes. datur procurator. & arg.ad hoc.ff.de his qui no.infa.furti.§. si quis dominus.Io. B. & T. dicunt q̄ siue ab initio, siue ex post facto procurator interuenit, in p̄sonam procuratoris formanda est sententia. C.de proc.nihil arbitramur. & ff.de neg. gest. liberto.§. vlt.& ff.de proc.qui in proprio.in princ. & l.licet in popularibus.in fi. Vt autem non incidas in aliquod periculum, vel dubium, formare debes sententiam in personam vtriusque, scilicet domini & procuratoris sui, sic. Talem procuratorem talis, & ipsum dominum condemno, vel absoluo, 2 & ita saluabis vtramque opinionem: & ita seruatur. argu.inf.de fide instru. cap. inter dilectos.in fi.

[Gl.seq.signat contrarium & soluit.]

b ¶ Super iure.]Sed nonne petitorium & possessorium deducta sunt in iudiciū? quare ergo non fit cōdemnatio super iure patronatus? ita vi[detur] in verbis illis vbi ... fuit: cum hęc capella ad illam nullo iure pertineat, &c. simile.infr.de cau.pos.cum ecclesia. & ca.seq.& c.cum dilectus. Sed hoc hodie ideo est: quia populus non fuit in iudicio. & ea quæ sunt inter presbyterū facta & Cardinalem sancti Vitalis, non præiudicant populo: quia res inter alios. &c.infr.de fi.instru.inter dilectos.ff.de re iud c.sæpe.& inf.de re iudic.cap.cum super controuersia.& capit.penult.& est notabile quod hic dicitur, vt si electus impugnaretur quod sit electus à non domino, sufficit ei probare, quòd eligēs erat in quasi possessione eligendi: licet alter obtineat postmodum in petitorio.inf.de iure pat.consultationibus.&c.cum propter discordias. vnde institutus ad repræsentationem populi non perdet ecclesiam: sed si altera ecclesia euincat postea ius patronatus, debet ab ea iterum præsentari: vt per hoc sit in quasi possessione iuris sui scilicet patronatus. infra de iure patrona.si vero.& c. cum propter discordias.

c ¶ Tempora.]infra de censi.c. peruenit. contra. sed illud in petitorio: hoc in possessorio.

[Gl. seq.alleg.legem in contrarium quam dupliciter soluit.

d ¶ Statum.]& de iure, quia conductor lite pendente, debet soluere pensionem, 16. q̄.4. volum. & inf. vt lit.pend.quasi per totum.& C.locati.si quis cōductionis. Arg.cōtra.C.de agr.& censi.litibus. lib.11.ubi dr̄, quod lite pendente colonus denegat domino pensionem, nisi diutius eā soluisset. Sed ibi dominus agebat petitorio & non possessorio; vel ibi nolebat colonus restituere pensionem, quia dicebat quòd ille non erat dñs qui ab initio dederat ei rem, & tunc fit sequestratio; nisi longo tēpore soluisset: vt ibi dicitur, & est speciale.

ctio †, à Cardinali sanctæ Susannæ (cui eadem ecclesia tanquam capella suo titulo in spiritualibus est subiecta) canonice fuerat institutus: & infra.

¶ Nos igitur rationibus vtriusque partis auditis, dictum P. ab impetitione œconomi a vestri super electione ac institutione de se facta in ecclesia sancti Saluatoris absoluimus, & super his prælato œconomo silentium duximus imponendum; cum nobis cōstiterit, quod populus in quasi possessione præsentandi clericum existebat, quando ipsum presbyterū ad illam elegit: & ecclesia eadem spectat ad titulum sanctæ Susannæ in spiritualibus pleno iure, salua quęstione super iure b patronatus inter ecclesiam vestram, & populum sæpe dictæ ecclæ sācti Saluatoris.

¶ Quia vero fuit liquide comprobatum, quod pēsio sexdecim denariorum Papiensis monetæ, fuerit clericis ecclesiæ vestrę, pro ecclesia sancti Saluatoris de Thermis, † annuatim 10 per multa tempora c persoluta, sed de nouo subtracta: nos in eundem statum d percipiendi huiusmodi de ecclesia sancti Saluatoris de Thermis, ecclesiam vestram decernimus reducendam: & ad solutionem 20 pensionis subtractæ condemnamus presbyterum ante dictum, salua quæstione proprietatis inter ecclesias memoratas.

¶ Idem.

¶ Eligentes scienter indignum, priuati sunt potesta 30 te eligendi, in electione quæ primo occurrit facienda.

CAP. XXV.

CVm † Vuintonien. ecclesia pastore vacaret, 40 archidiaconus cum suis fautoribus Salubrien. decanum, Prior vero & complices eius præcentorem Lincon. in episcopum elegerunt: & infra. Licet igitur omnes 50 in communi de facienda

CVm Vuinton.] Diuiditur principaliter in tres partes, quia in prima ponit uota eligētiū diuisa, & allegationes unius partis. In secunda: ibi, Illi uero, ponit allegationes alterius partis. In tertia: ibi. Nos igitur, ponit sententiam. Abb.Siculus.

CASVS. Vacante 4 ecclesia Vuintoñ. archid.cum suis sequacibus elegit Salubrieñ. decanum, illegitime natū scienter: prior & complices sui elegerunt precentorem 60 Linconñ.pro istis duabus electionibus partes iuerunt ad curiam. Papa auditis probationibus utriusque electionis, inuenit utramque electionem contra formam electionis attentatam. Prima electio archidiaconi de Salubrien. decano per inordinatam præsumptionem facta fuit, de homine scilicet illegitime nato, secunda de præcentore Lincoñ. per uiolentam impressionem. Vnde Papa habito fratrum concilio utramq; cassauit. postea uero aliquot diebus elapsis, pars illa quæ præcentorem elegerat, ad dñm Papam accedens quod iam exhibuit instrumentum signatum cum sigillo cōuentus, in quo continebatur, quòd Vuintoñ. conuentus vices suas commiserat priori, & quibusdam fratribus super electione facienda in præsentia dñi Papæ. unde petebat prior & sui licentiam eligendi. Papa illud instrumentum fecit exhiberi

---

† Dictio, electio, deest in antiquis codicibus.

1 Consulit Host. in his sic pronunciari: pronūcio Titium maritū Seię, & T. procuratorem eius noīe ad matrimonium de quo agebatur condē[mnandum] ... præcipiē do ut dictus Titius deinceps ei adhæreat ut uxori: & tam in lecto, quam extra marita li affectione ptractet. infr. de spon. ex parte. & c.ueniens. Ioan. Andr.

2 Concord. tex.in l.sum ma. §.fin.& in l.fin.ff.de exceptio. rei iud.

† In quibusdā antiquis ita: in terminis.

An lite pendente conductor, pensionem soluere teneatur.

† Ca.10.eo. tit.in 3.compilatione.

3 Concord. tex.cum no. in l. 1. C. de prohib. seq. & in l.impe ratores.§.fi. & ibi Bar.ff. de app.

4 Hic casus in antiquis codicibus reperitur.

exhiberi alteri parti: quod ab omnib. extitit approbatū. Papa quæsiuit ab illo priore & suis socijs, vtrum vellēt admittere alios ad electionem celebrandam, & ipsi rñderūt ꝙ saluis exceptionib. quas contra illos habebant, admittere volebant, & sic potestatione præmissa, omnes simul in cōi fuerunt ad tractandū de electione: sed non potuerunt concordare de alia psona eligenda cōiter: & sic infecto negotio habuerūt recursum ad Papā: & illi qui pcentorē elegerant, dicebant illos qui Salubrieñ. decanum elegerant, iure eligēdi ipso iure priuatos: quia hominē illegitime natum scienter elegerant, vnde sm̄ concilium. Lateranñ. eligendi potestatem perdiderant, & beneficijs ecclesiasticis p trienniū carere debebant: petentes à Papa vt super hoc interloqui dignaretur. Alij vero ad hoc rñdebant, quòd ille decanus Salubrieñ. per Apo. sed. legitimari promeruit. dñs Papa sup hoc considerans ꝙ prior & sui post primam electionem suam admiserat alios ad celebrandam secundam, & Lateraneñ. conciliū vna vice tantū punit huiusmodi præsumptores interloquendo pronunciauit illos esse admittendos, quia electio quam modo facere volebant, non iā secunda erat, sed potius tertia concurrebat, Bernardus.

† Concilium Lateranense sub Inn. iij. ca. 25.

Nota ꝙ qui scienter indignum eligit, amittit potestatem eligendi, & deuoluitur ad illos qui nō peccarunt. Item per hoc probatur, quòd ille canon, cum in cūctis, est canon latæ sententiæ. Item illi qui amiserunt potestatem eligendi, possunt admitti ad electionem ab illis ad quos eligendi potestas fuerat deuoluta.

electione tractauerint: [a] quia tamen nequiuerunt esse concordes, [b] infecto negotio ad nos habuere recursum: & hi quidem, qui præcentorem elegerant, asserebant, quod illi, qui decanum elegerant, eligendi erant potestate priuati, pro illa maxime causa, quòd hominem nō legitime natum scienter [c] eligere præsumpserunt; vnde secundum Lateranense † concilium & eligendi hac vice perdiderant potestatem, & per triennium ecclesiasticis beneficijs carere debebant.

¶ Illi vero taliter respōdebāt, quòd licet is quem elegerant fuisset minus legitime natus, per gratiam tamen Apostolicæ sedis legitimari promeruit: [d] & hoc asserebant se legitime probaturos.

¶ Nos igitur attendentes, quòd † isti [e] post primam electionem, admiserant [f] illos [g] ad celebrandam secundam: & quod decretum memorati concilij decreuit huiusmodi præsumptores vna vice duntaxat eligendi potestate priuatos: † quoniam electio quam coram nobis celebrare [h] volebant, non iam secunda, sed tertia concurrebat [i] ad eligendum illos

a ¶ Tractauerunt.] post illas duas cassatas.

b ¶ Concordes.] de persona assumenda, concordes tamen erant de electione facienda, vt postea sequitur.

c ¶ Scienter.] quoniam si ignoranter, tunc non sunt priuati, vt sup. eod. innotuit.

d ¶ Promeruit.] hæc fuisset bona allegatio, si eam probassent, si super episcopatu fuerat specialiter dispensatum. inf. de conces. præben. cum dilectus.

e ¶ Isti.] scilicet prior & complices eius, qui non peccauerunt eligendo præcentorem.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.

f ¶ Admiserant.] not. ꝙ semel approbatum est, reprobari nō potest. ff. de nego. gest. l. Pōponius. ff. de adult. l. si vxor. & 8. q. 2. dilectissimi. sup. c. cum inter canonicos. & 32. q. 3. horrendus. & si illos admittēdo sibi præiudicauerunt, & ius suum amiserunt quo poterant illos repellere ea vice, & sic protestatio sua non profuit cōtrariū faciendo, & sic sup. de cōstit. cū M. Ferrarieñ. Præterea quare eos admiserunt cū essent suspensi ipso facto auctoritate concilij Lateraneñ. sup. eo. ti. c. cum in cunctis. cum si elegissent, eorum electio debuit cassari. sup. de cōsue. cum dilectus. & ĩ. de cle. excom. mini postulasti. Dicas quod illi qui eligunt indignum, priuati sunt quantum ad alios qui non peccauerunt: sed quantum ad se, non est potestas eligendi ligata, quin bene possunt eligere, si ab alijs admittantur: sicut potestas celebrandi in clerico peregrino non est ligata quātum ad se: sed quantum ad alios, quia celebraret si permitteretur infra de cleric. peregri. tuæ. sic in monacho, quia publice celebrare non potest, tñ non est suspensus: quia si inuitaretur à populo, & permitteretur ab epo, posset celebrare, 16. q. 1. cap. adijcimus. §. ecce in hoc. Et licet isti sint suspēsi à beneficio, nō impediuntur eligere, quia talis suspensio non repellit eos ab electione, nec ēt à diuinis officijs. vñ oīa negotia, tam spiritualia q̃ tpalia pñt exercere, & tpe talis suspēsionis deberent ēt officiare, qa in pœnā talis suspēsio introducta ē, tñ modicā sustentationē debent tūc hēre, nec extoto egeāt. ADDITIO Sed si tales suspensi à beneficio haberent patrimoniū, vel aliud vñ viuere possent, tunc ex bñficio nihil habero deberēt Io. An.

Suspensio à bñficio, quẽ effectum habet.

† In codice Barbatię in: quòd isti q elegerūt præcētorē, post primā, &c.

g ¶ Illos.] scilicet q elegerant decanum non legitime natū.

h ¶ Celebrare.] cum haberent mādatum à capitulo: vt dixi in casu, secundum quod patet in integra, alias non possent eligere. sup. eod. tit. c. innotuit.

† Vide l. 1. & nota. p Bar. ff. de exc. mu. & in l. 2. & l. seru. ff. de opti. leg. at. Cyn. & Pet. 17. q. C. de contrah. empt.

[Glo. seq. quærit. & dupliciter soluit contra primam solutionem quam approbat. obijcit & respondet.]

i ¶ Tertia concurrebat.] Sed quo respectu dr̃ tertia: Potest dici ꝙ prima electio fuit illa decani non ltīme nati: secunda fuit præcētoris, quæ non impediebatur per primam, cum illi qui elegerant decanum, essent eligendi potestate priuati: ita ꝙ nō poterant obijcere aliquid contra secundam, in quo tm̄ puniuntur, quia in prima quæ facienda occurrit post illā in qua delinquunt, priuati sunt tantum potestate eligēdi, & non in tertia: sed secunda fuit hic cassata, & ita ius eligēdi deuolutū fuit ad omnes. vnde modo tertia concurrebat faciēda: a qua illi non repellebantur: immo admittebantur auctoritate prædicti canonis: & iste videtur bonus intellectus. Et sic ex duabus causis isti qui primo peccauerunt, debebant admitti ex eo quòd ista tertia concurrebat, ut dictum est, & ex eo quòd alij admiserant illos ad tractandum de electione, ex eo enim solo admitterentur ad secundam, in qua non deberent admitti, quia postquam res iam non est integra, non possunt illos repellere. infra eod. in causis. & res de facili ad suam naturam reuertitur ff. de pac. l. si vnus. §. quod si non vt totum. & ff. de iustitia, & iure. l. pen. & etiam si non admisissent illos, debebant nihilominus admitti: & sic utroque casu debēt admitti. Et hoc satis colligitur ex littera, sed obuiāt huic intellectui littera ista. Isti post primam, admiserant illos ad celebrandum secundam. Sed hoc exponit in fi. Alij uolunt dicere: Prima dicitur electio præcētoris, quæ fuit cassata. Secunda electio appellatur tractatus in quo fuerunt admissi, & pro una electione reputatur, quia si non admisissent illos, poterant soli procedere ad electionem & pro istis facit optime, ꝙ dicitur in littera; isti post primam admiserant illos ad celebrandum secundam, & econtra, & ita intellexit T. & bene concordat litteræ & dicebat T. quòd electio decani & electio præcentoris reputabātur pro una electione; quia

ne; qa simul factæ fuerũt, vt dicebat; sed hoc est falsum, immo in diuersis temporibus factæ fuerunt, vt patet in integra. 1 ſm ꝙ dr̃ in casu, & electio decani appellatur prima, & electio præcentoris fuit secunda, & hæc q̃ modo imminet facienda, dr̃ tertia respectu illarũ, & ꝙ dr̃, isti post primã. i. post scd̃am quæ dr̃ prima respectu istius quæ imminet facienda. & quia alia nulla fuit: & ꝙ nullum est, nec primum nec secundum dici potest: etiam verum est, ꝙ post primam de decano, quæ in veritate fuit, admiserunt illos, sed nõ ad secundam factam de præcentore: & quod dicit, ad celebrandã secundã. s. respectu suæ, q̃ cassata fuit: & qd̃ dicit; tertia concurrebat, est vere tertia respectu duarũ, quæ cassatę fuerũt: & sic prior intellectus potior videtur.

[Gl. seq. signat cõtrarium de decre. cũ super. & soluit.]

a ¶ Admittendos.] Arg. ↄtra. j. d. offi. de legat. c. cũ super abbatia. vbi iudex, qui priuatus erat iurisdictione, nõ potuit postea associari ad iudicandum. Alia rõ est in iudicibus. vbi. n. non potest unus procedere cum alio, qui iurisdictionem non habet, nec potest is qui habet iurisdictionem, ei dare iurisdictionẽ, uel eum sibi associare, 2 quin iam ex toto desijt esse iudex: & si hoc faceret, a non suo iudice dicetur factum: & ideo quicquid simul faciunt, non tenet, confitendo per ꝯs se non posse procedere solum, & ita ille qui habebat iurisdictionem, perdit illam, ut dicit illa decr. cum super. In eligentib. secus est: quia licet illi qui possunt eligere admittant illos, qui priuati 3 erant per culpam suam, non perdunt ipsi ius eligendi: quia possunt renunciare iuri suo, nec illi sunt priuati perpetuo, sed una uice tantum: unde possunt parcere illis si uolunt, sed in iudicibus non est ita. Bernar.

2 Hoc non patet in antiqua compilatione, nam ibi etiam est trũcatur textus, põt tñ patere in integra quã uidit Bernar.

† Ca. 11. eo. ti. in 3. compila.

2 Concor. no. in l. nemo põt. ff. de leg. 1. & in cap. quod sedẽ. in glo. 1. de offi. ordi.

3 Et sic erãt clerici alias vocem habẽtes vel habere volentes. secus si admitterẽt laicos, vt ius habẽtes, j. c. Massana. secundum Innoc. & Compo. Io. And.

censuimus admittendos. [a]

¶ Idem Abbati Cisterciẽ. R. & P. monachis Fõtis Frigidi.

¶ Eligens scienter indignũ in episcopum, est ob hoc suspensus a beneficijs ecclesiæ per triennium, nec potest interim ad dignitatem illius eligi vel assumi.

CAP. XXVI.

Per † inquisitionẽ, q̃ de mãdato nostro fecistis super statu episcopatus [b] & episcopi Tholosani, ꝑspicaciter intelleximus, ꝙ Mescarõ cãcellarius iuratus asseruit, se sciuisse pro certo, R. olim Tholosanũ episcopum, & amicũ [c] ipsius, ante suam electionem habuisse colloquiũ [d] cum quibusdam canonicis nominatim expressis eosq; sollicitasse [e] precib. vt ipsum eligerent in episcopũ: seq; vidisse pariter & audiuisse quando prædictus episcopus recognouit [f] in quorũdam canonicorum pręsentia, se canonicis illis, qui aduersati fuerant suæ primæ electioni iurasse, credens pro certo quod iuramentum illud illicitũ fuit, & pręstitũ, ut idem R. eligeretur ex pacto: & quod ipsemet † post electionem ipsius cassatam, domum episcopalem eius nomine detinebat, [g] recipiẽs quosdam redditus, & prouentus, quos de ipsius conscientia, & consensu in eiusdem negotijs expendebat. ¶ Cum igitur talẽ [h] scienter [i] in episcopum eligendo (sicut ipse suo

stitum fuit ut eligeretur ex pacto. Item dixit idẽ Mascaron, ꝙ ipsemet post electionem R. cassatam domum episcopale in nomine ipsius R. detinebat, & recipiebat redditus episcopales, quos expendebat in negotijs ipsius R. Iudices dubitauerunt qualiter dictus Mascaron puniri deberet. Papa super hoc consultus respondet: Cum ergo dictus Mascaron dictum R. simoniacum sciẽter elegerit in episcopum, sicut ipse suo iuramento asseruit, & sic beneficijs ecclesiasticis se reddidit indignum, in præpositum Tholosañ. postea eligi nõ potuit. Vnde mãdat Papa inquisitoribus ipsis, ut ipsum ab officio ꝑposituræ amouentes, uirum idoneum faciant assumi ad ipsam. No. qui scienter indignum eligit, indignus efficit bñficijs ecclesiasticis, ita ꝙ interim de iure nõ põt eligi.

b ¶ Episcopatus.] cum igitur de statu ecclesiæ, recipiuntur testes tam contra ꝑlatum quam contra omnes de ecclesia. j. de accus. qualiter & qñ, ẽt lite non contestata, si p cõtumaciã se absentant. j. ut lite non contestata. c. quoniam frequenter. §. sunt & alij. Sed conspiratores contra illum contra quem conspirauerunt, admittendi non sunt, sed super statu ecclesiæ admittunt. inf. de re iud. cum I. & A.

† Scilicet Mascaron, de quo paulo ante facta est mentio.

Per inquisitionem.] Primo ponit confessionem præpositi, ex qua infert. Secundo ipsius indignam promotionem: ibi. Cum igitur. Tertio mandat ipsum amoueri: ibi. Quocirca. Abb. S. c.

CASVS. Cum ecclesia Tholosana infamata fuisset super quibusdam excessibus, mandauit Papa quibusdam ut inquirerent super hoc ueritatem tam in capite quã in membris. inquisitores ad Tholosañ. ecclesiam accedentes acceperunt iuramenta canonicorum, & in illa inquisitione quidam Mascaron cancellarius iuratus asseruit sciuisse pro certo Rob. olim Tholosañ. episcopum & amicos ipsius antequam ipse Robertus eligeretur habuisse colloquium cum quibusdam canonicis nominatim expressis, ac eos precibus sollicitasse, ut ipsum R. in episcopum eligerent & uidit, & audiuit quando episcopus ipse confessus fuit in præsentia quorundam canonicorum præstitisse iuramentum quibusdam canonicis: qui suæ primæ electioni fuerãt aduersati, credens pro certo quod iuramẽtum illud præ-

c ¶ Amicos.] secus si inimici fuissent. j. de simo. sicut.

d ¶ Colloquium.] hoc sufficeret ad ipsius remotionẽ. 40. dist. mult. Et desiderantibus episcopatus est auferendus. 8. q. 3. in scripturis.

e ¶ Sollicitasse.] & hoc idẽ nocere debuit. 1. qu. 6. sicut is qui. & C. de episc. & cle. si quẽquam. & hoc ipso suspectus est ꝙ se ingerit. ff. de proeu. quæ omnia. Et preces huiusmodi importunæ inducere uidẽtur simoniã. 1. q. 1. sunt nonnulli. & c. ordinationes.

f ¶ Recognouit.] talis recognitio siue confessio, licet fieret extra ius, præiudicat confitenti, maxime si publice fiat. arg. de exces. præla. quã sit graue. & argu. 22. q. 5. hoc videtur. & recognitio debiti præscriptionem interrũpit. C. de præscrip. 30. an. cum notissimi. §. sed & si quis debitori. & in alio casu. 3. q. 9. c. testes, §. sed si debitum scriptum sit.

g ¶ Detinebat.] & male dilapidabat enim. Arg. ꝙ sicut non suo, ita nec alieno nomine hoc facere debuit 46. dist. sicut non suo.

h ¶ Talem.] s. simoniacum 4 & ambitiosum, ut patet ex ipsa littera.

i ¶ Scienter.] quia audiuit ab ipso, & sciuit de sollicitatione, ut dictum est.

ADDITIO. Et illud dicimur scire, quod ab alijs audiuimus, vt dicitur. 22. q. 5. hoc vr. vt dictum est.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem, an accusatus priuetur præteritis. ponit opi. Inno. & decre. quã alle. respondet. Secundo fortificat textum. Tertio obijcit, & soluit. Quarto notat, dans duo similia.

4 Quia ante electionem, iurauit. 8. q. 3. ca. 1. quia quosdam canonicos precibus sollicitauit: & qa pactum fecit, secundũ Coffr. Ioã. And.

a ¶ Se in-

iuramento firmauit) ecclesiasticis beneficijs reddiderit se indignum, [a] graue gerimus, & molestum, qđ Tholosañ. præposito in episcopum Conuennarum electo, idem Mascaron in præpositum dicitur substitutus.

¶Quocirca mãdamus, quatenus eundem ab officio præposituræ penitus amouentes, faciatis virum idoneum ad officium illud assumi.

¶Idem priori sancti Frigidiani G. & G. † canonicis Lucanensibus.

¶Si non professus eligitur ad regimen ecclesiæ regularis, cassatur electio consuetudine in contrarium non obstante.

CAP. XXVII.

CVm † causam quæ inter Bonum presbyterũ, & Brunum canonicum sancti Petri Lucaneñ. vertitur, sup eo ꝙ dictus presbyter Bonus, à maiori parte canonicorum eiusdem ecclesiæ (p̃dicto B. & quodam alio contradicentibus) in priorem, sicut dicitur, est electus, olim vobis duximus committendam. & inf. Quamuis autem multi priores continue † vnus post alium, in ipsa ecclesia p [b] multa & longa tpa fuerint nõ professi: qa tñ p̃fatus presbyter B. non est professus ob seruantiam regularem, dubitatis † [c] (& merito) nobis procedere inconsultis.

¶Quia igitur non debemus attẽdere solummodo qđ factum sit; sed potius qđ sit faciendum: Consultationi vestræ taliter respõdemus: ꝙ cum s̃m legem diuinam non sit in boue arandum & asino: [d] nec quisquã debeat vestem induere de lana linoq; contextam; irritetis [e] electionem prædictam, & compellatis præfatum presbyterũ aliosque clericos non ꝓfessos, vt vel beati Augustini regulam in eadem ecclesia constitutã profiteantur & seruent: aut ipsam ecclesiam oĩno dimittant.

¶Idem I. tit. sancti Stephani in Cęlio mõte presbytero Cardinali Apostolicæ sedis legato.

¶Nominatio vel appellatio eius cuius non interest, electionem nõ impedit: sed si vocandus contemnitur, eo prosequente contemptũ, cassatur electio ẽt confirmata: & potest prosequi nisi consenserint electioni, quod potest etiam ex post facto. h.d. vsq; ad §. sup eo.

a ¶ Se indignum.] ad minus per triennium. s̃. eod. cũ in cunctis. s̃. c. prox. Immo ꝑpetuo p̃teritis bñficijs priuari dẽt, vt dixit Innoc. iiij. si criminaliter ꝯtra cũ ageretur: & inducit ad hoc ĩ. de confes. cum super. Sed ille plus peccauit q̃ iste, vnde non ꝓbat cũ dicit de isto, & ideo pp hmõi suspensionẽ promoueri non debuit ad honores. s̃. de consuet. cum dilectus. & ĩ. de ꝗta. & qualit. cum bonæ. quia vilibus personis non sunt cõcedendi honores. ĩ. de exces. præla. inter dilectos. & C. de digni. neq; famosis. lib. 12. & C. de infami. l. vnica. lib. 10. & 81. di. tãtis Daniel. infr. đ accus. oĩpotens. ĩ. de testi. testimoniũ. C. de procura. reum. ff. de mun. & hon. reus. §. cum contra quẽ. Et ideo iste Mascarõ tã quam indignus debet remoueri: quia fuit conscius simoniæ, & simoniacum sciẽter elegit: & ideo beneficijs ecclesiasticis se reddidit indignum, ut hic dicit. 1 Sed quare punitus fuit iste Mascaron? Nam testis fuit, & iõ contra. s̃. de ordi. cogni. cũ dilectus. in fi. & ĩ. de excep. deniq; ff. qui pot. in pigno. ha. Claudius. & ĩ. de fide instr. inter dilectos. ĩ. de re iudicata. cum super controuersia. & C. res inter alios acta. per totum. Solutio. res ista non fuit acta inter alios: immo inquisitio facta fuit tam in capite quam in membris, ut dixi., & contra eũ & alios: vnde si cofessus fuit cõtra se in iure, ei præiudicare debuit. & confessus in iure pro iudicato hr̃. ĩ. de confessis. c. cum super. Si aliquis inducatur testis in causa alterius, & in modũ exceptionibus probetur crimen testis, nõ punitur, nisi quia testimonio repelliẽ, nec infamiã incurrit, & sic loquunẽ cõtraria proxime signata. Et nota per hãc decret. ꝙ suspensus a beneficio eligi non potest ad beneficium vel dignitatem dimanet in suspẽsione, sicut nec suspẽsus ab officio: vt s̃. de cõsu. est dilectus. & q nõ seruauit interdictum. s̃. de postula. c. ad hæc. & ĩ. de excessibus prelato. c. vlt.

CVm causam.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Quia igitur.

CASVS. Quidam prioratus in ecclesia S. Petri Lucaneñ. vacauit maior pars canonicorum in priorẽ elegit presbyterum Bonũ. qdã alij ꝯtradicebant dicẽtes, ꝙ talis electio nõ valebat eo ꝙ dictus presbyter Bonus non erat professus ordinem regularem, cã fuit commissa iudicibus coram quib. allegabatur, ꝙ cum dictus presbyter Bonus non fuisset ꝓfessus ordinẽ regularẽ, eligi nõ potuit in priorẽ. In ꝯ̃rium ꝓponebat ꝙ multi priores cõtinue vnus post alium fuerãt in ecclesia ipsa per multa & lõga tpa. qui non fuerant ꝓfessi. Dubitauerant iudices, an talis consuetudo excusaret quo minus talis electio ualeret, cõsultus Papa rñdet. ꝙ nõ debemus solummodo attẽdere qđ sit fcm̃, sed qđ sit faciendum & s̃m legem diuinã nõ est arandũ in boue & asino, nec atiqs det induere vestem de lana & lino cõtextam. Vñ mandat Papa, vt ipsam electionẽ debeant irritare, & p̃dictũ p̃sbyterum & alios cõpellant, ut B. Bñdicti regulã in eadem ecclesia cõstitutam ꝓfiteantur & seruent, aut ecclesiã ipsam omnino dimittant. Not. quod non debet considerari qđ factũ sit, sed quid faciẽdum: quia in hoc consuetudo non excusat. Item omnes q in uno eodemque officio deseruiũt eiusdem professionis debent esse.

b ¶ Per multa & lõga tempora.] Consuetudo in hoc non iuuat. s̃. de consuet. ad nostram. & c. cum inter uos. quia non quod est factum, sed faciendum ꝯside randum est. d. c. f. præsi. sed licet. & ff. de iusti. & iure l. pen. 2. & 93. distin. legimus. & negligentia episcopi hoc accidit. ĩ. de testa. q ingrediẽtib. & dispar ꝓfessio in ecclesia esse non debet. 16. q. 3. presbytero. & q. 6. in noua.

c ¶ Dubitatis.] simile supra de rescrip. capit. cum contingat.

d ¶ Asino.] .i. homines aduersæ ꝓfessionis in vno officio non sociabis, sic exponiẽ. 16. q. 7. in nona actione.

ADDITIO. Vnde versus.

Nemo boues asinis curuo coniungat aratro:
Nec gestet vestem lino lana quoque textam.

e ¶ Irritetis.] & merito; qa ꝯtrarius cõe facta est. 18. q. 2. abbatem. & c. q̃ sit. & contra istud ius commune nõ præscribitur vllo tempore, vt hic dicit. 3 quamuis per multa

† Al. ita. G. & G. B. & S. canon. &c.

1 Concord. glos. magna de renunc. post translationẽ, & in c. de regula iuri. in glos. 1. de simon.

† Cap. 12. e. tit. in 3. compilat.

¶ Vide text. in l. ex facto. §. rerum. cũ no. ff. de hæred. inst. & in l. 1. §. quotidiana. ff. de aqua quot. & æsti.

† Dubitatis.

Deut. 22.

2 Prætor ius dicit etiam iniqua decernit: ratione facti nõ ad id qđ prætor fecit, sed ad id qđ eum facere oportebat. Ioan. And.

3 Concord. tex. cum gl. in ver. cessabit. in l. auxilium. ff. de minor.

CAP. XXVIII.

Qvod † sicut ex litteris tuis. & infra. ¶Verum cū ex prima electione, quę facta de tribus dicēda videtur potius nominatio, nihil iuris, [a] acquisitum fuerit nominatis licite ꝓcedi potuit ad electionem regulariter celebrandam: præsertim in ecclesia Armachana; cum iuxta constitutiones [b] canonicas, si fieri potest, in cathedrali ecclesia electio debeat celebrari. Nec appellatio interposita electionem illam potuit impedire [c], cum in ea nihil attentatū fuerit in præiudicium regiæ dignitatis: quia non simplex nominatio, sed solemnis electio debet principi pręsentari, vt postulationi pręstet assensum; etsi secus aliquando per vsurpationē aliqui faciant abusiue. Si autem Miridēn. † episcopus, & abbas Mellifontis, qui interesse debuerant, non cōtempti fuerunt, sed ad electionem vocati (si tamen sine periculo [d] potuerint conuocari) siue nequiuerint [e], siue noluerint [f] ad electionem celebrandam accedere, ipsorum absentia non potuit electionem impedire: & infra. Quòd si eos vocatos [g] non fuisse constiterit, sed contemptos, infirmanda erit penitus electio taliter eelebrata, nisi postea propter bonum pacis

† Miridiensis.
† Mō dinēn.
† V intnū.

multa & longa tempora, &c. & similem causam habes. ĩ.eo.tit.c.cum in magistrum.

Qvod sicut.] Diuiditur hæc decre. principaliter in tres partes. Secūda: ibi in §. Super eo. Tertia: ibi in vers. Quod autem. Hæc prima pars primo ponit tria, quæ obijciebantur contra formā electionis, & pertinet ad primam partem rubricæ. Potes colligere modum ponendi casum litteralem. Nam facta electione de quodam promouendo in episcopum in ecclesia Armachana, secuta illius confirmatione & consecratione, instabant aliqui, ut iste archiepiscop⁹ deberet deijci. ad cuius deiectionē allegabant tria ꝯ personam. Papa auditis allegationib. vtriusq; partis, decreuit & mandauit ut in littera continetur. Abb. Siculus.

† Cap.13.e. tit.in 3.compilat.

CASVS. Vacante ecclesia Armachana quidā abbas electus fuit in archiepm ecclesiæ Armachanæ, & postmodum confirmatus & consecratus. Quidam eps, & abbas quidā opponebant se huic electioni. Legatus Apostolicæ sedis coram quo prędicti se opponebāt, inquisiuit de modo electionis, & de persona electi, quia multa proponebanẽ tam ꝯ personam electi, ǭ ꝯ formam electionis: & inquisitione facta inuenit plura tam ꝯ personā electi, quam ꝯ formam electionis. Dubitauit Cardinalis qd sibi esset faciendū. cōsuluit Papam: & ipse rñdit ad illa, quæ ꝯ electionem proponebantur. Primo quidem electio dicebatur facta de tribus, sed illa vr̃ potius nominatio quā electio: vnde nil iuris acquisitum fuit nominatis. & ideo licite potuit procedi ad electionem celebrandam in ecclesia Armachana. Secundo fuit appellatio a rege interposita: & Papa dicit ꝙ appellatio illa electionem non potuit impedire: quia nihil attentatum fuit in pręiudicium regis: quia non nominatio, sed electio solennis debet principi præsentari, ut suum præstet assensum tanquam patronus, licet qñque per vsurpationem in ꝯrium fiat. Tertia fuit, qa dicti episcopus & abbas contempti fuerunt, vt dicebat: dicit Papa, si electioni interesse debuerunt, & ipsi non cōtempti, sed uocati fuerunt, dummodo sine periculo potuerint vocari, siue nequiuerint siue noluerint ad electionem venire celebrandam, ipsorū absentia electionē nō potuit impedire. Si uero non fuerunt uocati, sed contempti, cassari debet electio: nisi postea pro bono pacis uoluerint consentire. Super eo vero quòd in die cōsecrationis suæ antequam missa finiretur, acolythum ordinauit: pro tanto excessu castigetur: quia solus Romanus Pontifex, qui consecratur ante hymnum angelicum, & postmodum missam incipit & perficit consecratus in die suæ consecrationis potest ordines celebrare. Alij uero qui inter epistolam, & euangelium consecrantur: quia ipsi consecrati concelebrant principaliter celebranti, non debent tunc ordines celebrare ne diuidaẽ mysteriū unitatis. Præterea non licet archiepō sine pallio conuocare cōcilium, conficere chrisma, dedicare basilicas, ordinare clericos, & epos cōsecrare, & iō multū præsumit qui anteǭ impetret palliū, p̄dicta facere præsumit: cum nō tanquam eps, sed tanquam archieps ea facere uideatur. Super eo uero ꝙ tabulā argenteam alienauit, dummodo ecclesiā reddat indēnē, ęquanimiter poterit præteriri, cum hoc ꝓcesserit de cleri & populi uoluntate. Not. ꝙ per nominationem nullū ius acquiritur nominato. Itē appellatio per laicum patronum interposita ne fiat electio in ecclesia collegiata, non ualet. Itē si quis cōtemptus sit in electione nisi consentire uoluerit, cassari dēt electio. Alia uero q̃ ꝯ personā proponebanẽ, dispensatiue intelliguntur.

[Gl. seq. distinguit duplicem nominationem.]

a ¶ Iuris.] ex tali simplici nominatione nullum ius acquiriẽ noīato, ut 2. q.6.c.ei q. uers. noīationes. sed ex illa noīatione ǭ fit in scrutinio ipso publicato; ius acquiriẽ noīato in scrutinio. ĩ.e. publicato.

b ¶ Constitutiones.] 23.dist. in nomine domini. & ĩ.de appell. qua fronte. & ēt causæ spirituales in ecclesia sunt tractandæ. 2. q. 2. præceptum. & 23. q.8. conuenior. versi. sed etiam in consistorio.

c ¶ Impedire.] & merito: qa laici non debēt interesse electioni. s̃. eo. cum terra. immo ius eligendi nō cadit in laicum in collegiata ecclesia, ēt si esset patronus. ĩ. eo.c. sacrosā. nō obstāte aliqua ꝯsuetudine, ĩ. eo.c. Massana. sed electio facta præsentari debet patrono, vt suū præstet assensum. s̃. eo. cum terra. &c. cū inter vniuersas. & ĩ. eo. ti.c. sacrosan.

d ¶ Sine periculo.] & sic patet ꝙ si periculū est etiam in vocando siue in mora [1] alij ad electionem procedere debent eis non vocatis. ĩ. eo.c. cum inter vniuersas. arg. ĩ. de sent. excom. sacro.

[Gl. seq. signat contrarium.]

e ¶ Nequiuerint.] Arg. contra. s̃. eo. bona. ver. si constaret de vi, &c.

f ¶ Noluerint.] Si noluerint alienos se fecisse videnẽ. s̃. eo.c. cum nobis olim. & ĩ. eo. ecclesia vestra.

[Gl. seq. signat contrarium & soluit.]

g ¶ Vocatos.] Præsumitur quis non vocatus, nisi hoc probetur, vt hic patet. & 4.q.4. quisquis. 82. dist. proposuisti. Arg. contra. s̃. eo. bonæ. uer. si. quia nuncio creditur, an aliqs sit uocatus. ff. de reb. eor. qui sub tu. vel cura. magis. §. illud. ĩ. de app. cū parati. Dico, ꝙ si quis negat se fuisse uocatū, aduersario incumbit probatio, ut hic innuitur. & inf. de proba. quoniam contra. de hoc dictum est s̃. eo. bonæ.

1 Adde tex. cum glo. in l. item quæritur. §. si gemma. in ver. periculū. ff. loca. & in l. opus. in gl. 2. co. tit.

ADDITIO. Dicit Goffredus. Puto nuncio & actis iudicum standum, nisi valide probationes offerrenẽ ex aduerso all. ĩ. de testib. cum à nobis. Quid de nuncio dixerint hic Io. & Vinc. scripsi in Specu. de cita. §. sequitur. super ver. sed nunquid. Ioan. And.

[Ex hac

[Ex hac dissoluta glo. seq. format tres oppositiooes, & duas quæstiones. Opponitur quòd contemptus ratificare non potest, quia quod non ualet, &c. Secundo quod non potest, quia suo nomine non est gestum, quod in spiritualibus, &c. ponit opin. Io. quam reprobat. Tertio quod cogitur habere ratum cum sit utiliter gestum, soluit quòd remittere non tenetur &c. Quarto quæritur an indante contempto, eligens resilire possit, allegat pro & contra. Quinto an contempto mortuo requiratur consensus substitutorum, ponit solutionem Vincen.]

curauerint consentire.

¶Episcopus dum celebratur missa consecrationis suæ, vel archiepiscopus ante receptum pallium ordine conferre non debet, hoc dicit vsque ad vers. Quod autem.

¶Super eo autem quod in die consecrationis suæ anteq̃ missarum solemnia finirentur, acolythum ordinauit, pro tali excessu eũ corripias & castiges: cũ solus Romanus Pontifex (qui ante hymnum angelicũ consecratur, & post modum ipse missarum solemnia incipit & perficit consecratus) in die con- 10 secrationis suæ valeat ordines celebrare. Cæteri vero qui inter epistolam, & euangelium consecrantur, quia consecrati concelebrant principaliter celebranti, ne diuidatur,[b] my- 20 sterium vnitatis †, nõ debent tunc ordines celebrare. Præterea cum non liceat archiepiscopo sine pallio[c] conuocare concilium, conficere chrisma, dedicare basilicas, ordinare clericos & ep̃os cõsecrare, multũ profecto præsu- 30 mit qui antequã impetret

Electio inualida an possit per ratihabitionem cõfirmari.

a ¶Consentire.] sic patet ꝙ electio quæ non ualet per ratihabitionem potest confirmari. 16. q. 1. qm̃ quicquid. & ĩ. de his quæ fi. a prę la. sine cõsen. cap. cum nos. & cũ in Apostolica. ĩ. de dona. c. pastoralis. & ĩ. de iure patr. cura. & ĩ. de transa. cõtingit. Sed ꝯ ĩ. e. auditis. & ĩ. de iure pat. illud. & 16. q. 3. cap. placuit. §. potest. versic. quod ab initio. ff. de re iud. quod ab initio. Sed nonne absentes cogi debent ratã habere electionẽ, cum in hoc negotium ecclesiæ vtiliter gestum sit. ff. de neg. gest. l. Pomponius. cum absentes id facere tenerẽtur ff. de ri. nup. l. si filius? sed dic, ꝙ iniuria facta est absentibus, & illã nõ tenentur remittere sine satisfactione. 23. q. 4. illic. 60. distin. si quis contristat. Item si cogerentur consentire præsentibus, iam nõ haberent liberum arbitrium, & sic inuitis daretur episcopus: qđ esse non debet. 61. dist. nullus. Item patet hic ꝙ circa spiritualia possum habere ratum quod meo nomine non est gestum. 9. q. 3. Lugduñ. & ĩ. de iure patr. cura. & 2. q. 1. in primis. & 3. q. 6. hoc quippe. Sed nunquid in hoc casu possent primi electores resilire, cum absentes nolunt consentire? Quod vr̃, cũ diffidant de iure suo, s̃. de postu. bonæ. 63. dist. quanto. Sed contra videtur s̃. eod. cum inter canonicos. in fin. & 8. q. 2. dilectissimi. ff. de seru. rust. prę di. per fundum. ff. de opti. leg. si tibi. §. unus. ff. de neg. gest. si ego. Item potest dici vt Io. dicit, ꝙ si Præsentes eligunt, & spem suæ electionis ponunt in absentibus sperantes ipsos ratum habituros, quia tunc demum per ratihabitionem põt confirmari factum præsentiũ: sed si statim præsentes per suam electionem intendant ius date electo: tunc non potest ratificari ipsorum electio. ut 9. q. 2. Lugduñ. ff. de sol. si quis offerenti, quod non credo, imò qualitercumq; eligant, possent absentes ratam habere electionem, dum tamen nõ sit nulla ipso iure. ĩ. ca. proxi. Itèm pone ꝙ illi qui contempti sunt mortui sint: nunquid subd. torum consensus exigitur? Vinc. dicit 1. quod non, nisi essent prælati qui alijs succedunt in onere ac honore. ĩ. de off. deleg. quoniam abbas. & ĩ. de off. ord. pastoralis. in canonico secus. arg. ĩ. de testi. requisisti. in fi. §. 1.

Solus Romanus Pont. in die consecrationis suę valet ordines celebrare.

1 Idem Phi. Gof. Innoc. Host. Comp. & Abb. Itẽ secundum Inn. & Host. & Compost. si lite pẽdente super contemptu moritur contẽptus uel trãsfert ad aliã ecclesiã, perit actio. C. si reus, uel act. mor. fue. l. fi. Io. Andr.

¶SVPER eo.] Iste §. diuiditur in tres partes: quia ponit alia tria, quæ obijciebantur contra personam promoti: comprehenso. §. fin. partes satis patent in littera.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem, an missa sit de substantia consecrationis, & an unus possit consecrare. & alter missam dicere. In fine signat ꝯrium, & soluit.]

b ¶Diuidatur.] sed qualiter diuidatur, exemplum habes 23. dist. quorundam. ita episcopus, qui consecratur concelebrat idest, simul celebrat suo consecratori. qui principaliter celebrat, & ideo tunc nõ debet dimittere officium illud ꝙ ipse incęperit cum cõsecratore suo, & alios ordinare: quia sic diuideretur mysterium illius missæ in qua consecratur: quod fieri nò debet: & toti missæ debet interesse. Et ita uidetur esse de substantia cõsecrationis ipsa missa, hac ratione quia consecrationes episcoporũ & ecclesiarum & confectio chrismatis debet fieri cum missa. ĩ. de cele. miss. te referente. & de conse. distin. 1. omnes basilicæ. & uno cõtextu sine aliquo interuallo. & ille q̃ consecrat, debet missam celebrare, & ita officium illud totum continuum debet fieri sine interpositione uel mutatione aliqua personarũ, nisi magna necessitas casualiter supueniret. 7. q. 1. nihil. &c. illud. quia sic ordinauit ecclesia Romana. & obseruat. & idem fit & obseruatur in collatione sacrorum ordinum. Ex hac consideratione videtur ꝙ missa sit de substantia consecrationis. contrarium tñ consueuit dici, & verũ est ꝙ missa non est de substantia consecrationis: quia diuersa sunt consecratio & missa, sed propter virtutẽ 40 & reuerẽtiã sacramẽtorũ & ordinũ statuit ecclesia, ꝙ qñ talia celebrantur, semper cum missa celebrentur. Contrarium est not. 77. dist. in veteri. Tamen si huiusmodi solennitaes non seruarentur, nihilominus valerent consecrationes, & ordinũ collationes clericorũ, sed q̃ cõtra facerẽt, punirent ordinãtes, & ordinati: q̃a ꝯ ordinationem ecclesiæ, & ꝯ illud ꝙ ecclesia seruat fecerũt. Sed ꝙ illi q̃ faciũt ꝯ ordinationẽ ecclesiæ puniunt, habetis de tem. or. sane. &c. l̃ras. &c. vel non est ꝯpos. & duob. c. ibidem sequẽtib. oẽs. n. tenent seruare 50 ꝙ ecclesia Romana obseruat. inf. de sacra vnct. c. unico. in fi. & quæ omissa sunt in præmissis, debent suppleri, ut in prin. c. de sacra unc. & in ti. seq. c. 1. & c. p̃sbyteri. Hu. dixit ꝙ si vnus cõsecrat, & alter missam dicat, cõsecratus erit: sed fieri nõn dẽt. De hac materia no. 75. dist. ordinationes ep̃orum. De hoc qđ dixit, Hoc quæsitũ fuit à me Bernardo Parmen. canonico Bonoñ. capellano dñi Papę in consecratione dñi Octauiani Bonoñ. ep̃i, vtrũ archiep̃s posset ꝯsecrare, & alius missam cantare? Rñsum fuit ꝙ illud fieri non debebat, cum il- 60 lud esset contra ordinationem ecclesiæ, vt inf. dĩ, & nũquam audiui nec legi, ꝙ hoc aliqñ factum fuerit: & hac de causa ponĩ hic hæc additio. Bernard. Sed finita illa missa si aliã postea celebraret, bene posset ordines celebrare si necessitas esset. 2. vñ dicit, tunc, quasi dicat, finita illa missa posset prius pallio recepto: quia mysterium diuidi non debet. 23. dis. quorundam. Arg. contra 7. q. 1. nihil. & c. illud. Sed illud ex necessitate, quę legem non habet. s̃. de consu. quanto. de conse. dis. 1. solennitates. 3

c ¶Sine pallio.] quia in pallio plenitudo Pontificalis officij confertur. infra de vsu pal. nisi. & ideo ante pallium talia facere non potest. Alij tamen dicunt ꝙ potest alij demandare. s̃. eo. suffraganeis. quia consecrare

M. ss. an ... de ... tia ... tionis.

† In vno ... nus ... Vaticanæ ... rita tis.

Bernard... decretalium glossator ... fuerit.

2 Sed cũ præsentes ... alij episc... nõ appar... qualis ne... sitas po... occurrere ... nec eo ... possint fa... ord. nes ... ferri. ca. ... 3. de temp... ordin. ... ait Hostien. & Io. And.

3 Concord. tex. in l. ali... ff. de ... con. & in ... non solum ... cum vu. ... de excus...

secrate est ordinis epalis. sed episcopalia ante pallium acceptum exercere non potest, vnde alijs inferioris ordinis hoc demandare non valet. arg. op. j. de cõsec. eccl. vel alta. aqua. Et argum. sup. eo. transmissam. sed suffraganei sui ad mandatum ipsius possunt alium suum suffraganeum consecrare. sup. e. c. suffraganeis.

a ¶ Tanquam.] Et ita quædã facit quis tã quam alius, vt 23. q. 4. si eccl. in fin. & ff. de a iopt. si pater. §. qui duos. & l. si con sul. & infra. qui. fil. sint legi. c. per venerabilem. vbi de hoc: quia nullus ecclesiæ erat eps. tanquam archiepiscopus nõ poterat. quia nondum recepit pallium.

[Gl. seq. notat per restitutionẽ purgari pęnã, allegat. 5. c. & 5. ll. primæ legis causam exprimens ad cõtrarium alle. 3. ll. & primã exprimit. itẽ obijcit. dat solutionem Ioan. cui respondet, ponit opi. demum soluit.]

b ¶ Præterire.] Et ita hic purgatur pęna criminis per restitutionẽ. j. de reb. eccle. non alie. si quis presbyterorũ. 35. q. 8. quod quis cõmisi. & 12. q. 2. quis qualibet simile j. de loca. & cond. & pp. & ca. potuit 1 sicut si aliquis ante accusationem recedit ab incestuosa coniunctione, sine pœna est. ff. de adulter. si adulterium. §. ijdem imperatores. sic. ff. qꝺ met. cã. l. si cum exceptione. §. satis. & C. de his qui. vt indign. l. alia. ff. de inoff. test. l. Papinianus. §. meminisse. ff. de ali. iud. mu. cau. fac. ex hoc edicto. §. pen. Ar. contra. ff. vi bono. rapto. non prodest. vbi prodest raptori rem restituere ad euitandam pœnam. ff. de fur. qui ea mente. & ff. depoh. l. 1. §. si rem depositam. Sed obijcitur, iste est suspectus, & satisdatio non mutat maleuolum animum tutoris. Instit. de suspe. tuto. in fi. Sed iste non erat suspectus aliàs, & excusatur propter mandatum cleri. & populi. 12. q. 2. de reb. Sed ibi maior præstitit auctoritatem: hic fuit iste maior qui deliquit; immo ipse facere non debuit quod alios facere ipsum prohibere oportuit. 16. quæst. 1. nemo. & c. in canonibus. & ff. si ser. ven. altius. ff. de condi. indebiti frater à fratre. Dicunt quidam quod hic potest in casu isto & consimili pœna purgari quod non remoueatur ab ecclesia nec deponatur. Contrarium dico, quòd licet reddat ecclesiam indemnem, propterea non euadit pœnam depositionis, sed euadit solummodo pœnam excommunicationis, vt 12. quæst. 2. monemus. & cap. diaconi. & cap. statuimus. Et hoc etiam duo per iura proximè dicta. hoc probatur per decre. Greg. infra. de solu. si quorumdam. ubi dicitur, qui obligat ecclesiam suspensus est ab administratione spiritualium & temporalium ipso iure. Et ita intelligitur capit. illud si quis presbyterorum. quia per restitutionem solummodo euadit pœnam excommunicationis. Et quod hic dicit, dispensatio fuit & gratia, & hoc innuunt illa verba: æquanimiter poteris præterire & ita fuit solummodo quædam tolerantia. Huic adminiculum præstitit quod dicit: cleri & populi assensu. ca. illu. d. quod quis commisit. loquitur similiter de misericordia de eo qui toleratur in officio suo: vt ex littera ipsius ca. patet. ad hoc præstat bonum arg. ff. deposi. l. 1. §. si re.

† Doleñ. Doloñ.

† Sanigneo Sanguineo.

† Ca. 14. eo. tit. in 3. compilatione.

1 Cõcor. tex. in l. magna. C. de contra. & com. stip. cum gl. fin. & ibi Cy. & Petr. de Bel. pert. facit. C. d uer. sig. l. sancimus. in gl. ex pur gati.

pallium, clericos ordinare festinat: cum id non tanquam [a] simplex episcopus facere videatur.

¶ *Iste versi. non summatur, tum propter diuersitatem lecturarum, tum quia non facit ad titulum. Abb.*

¶ Quod autem tabulam argenteam dicitur vendidisse, dummodo ecclesiam Armachanam reddat indemnem, æquanimiter poteris præterire, [b] cum id de cleri & populi processerit voluntate.

¶ Idem Tolet. † episcopo & Sagon. † & de Arden. Abbatibus.

¶ *Electio per minorem partem capituli facta non tenet, nec per subsequentem cõsensum ratificari potest. h. d. secundum communem intellectum.*

CAP. XXIX.

Auditis † & intellectis meritis causæ, de duabus electionibus celebratis in eccła Baiocen. vnã † de G. Archidiacono: & alteram de R. subdiacono, [c] inuenimus vtramq; contra formam canonicã attentatam. Cum. n. inquisitis voluntatib singulorum decanus cũ paucioribus in ipsum R. [d] & cantor cum pluribus in dictum G. archidiaconũ [e] conuenissent: [f] solo cantore postmodum quendam alium, videlicet magistrum R. de Algedijs † nominante, ad nr̃am fuit audientiã appellatũ, [g] ne decanus qui primã in electione vocẽ habebat, ad electionem pcederet sine consensu totius capituli, vel maioris, & sanioris partis ipsius. Ipse vero decanus nõ habito cõsensu maioris partis ca-

† Ait Innocentius ita fuisse in registro unam de R. archidiacono, & alteram de magistro R. subdiacono.

† Aldegijs Allegijs.

Auditis.] prima pars diffinitionis causam ponit. Secunda diffinit, ibi, Nos igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Vacante ecclesia Baiocen. canonici Baioceñ. ad electionem conuenientes, pars vna elegit Guil. archidia. alia pars elegit R. subdiaconũ. Electiones istæ delatæ sunt ad dñm Papam. Ipse Papa examinatis nũcijs vtriusq; electionis, inuenit vtramque contra formam iuris attẽtatam hoc modo: Cũ enim canonici in capitulo conuenissent, & volũtates singulorum inquisitæ fuissent, decanus cum paucioribus cõuenit in R. subdiaconum nõ ipsum eligendo, sed nominando: cantor cum pluribus nominauit Gui. archidia. tandem solus cãtor nominauit magistrum R. de Algedijs, appellans ne decanus qui primam vocem in electione habebat, ad electionem procederet sine consensu totius capituli, vel maioris partis. Decanus non obstante appellatione illa, non habito consensu maioris partis capituli, sed longe minoris, dictum Guil. archidiaco. elegit, statim appellans ne quis cõtra electionem aliquid attentaret. decanus tamen allegabat quòd electioni suæ plures consenserunt, sed hæc allegatio non valebat, quia electio, quæ fuit irrita ipso iure, per subsequentem consensum non poterat esse rata. post electionem cantor & alij, qui remãserunt in capitulo, post illam electionem decani nondum cassatam, & post appel. ad sedem Apostolicam interpositam, recedentes à nominatione dicti Guil. archidiaco. dictum subdiaconum elegerunt, dominus Papa vtramque electionem vt cõtra formam canonicam attentatam, ut dictum est, cassauit. Not. quòd secunda electio attentari non debet prima non cassata, quod intellige cum prima electio non est in illa ratione electi. Nota, quòd electio quæ nulla est, ex post facto non conualescit. Item quod fit post legitimam appellationem non ualet.

c ¶ R. subdiacono.] Magistro R. elim.

d ¶ Ipsum R.] non erat in antiqua.

e ¶ Archid. olim uerbum istud, dictum non erat hic. Ber.

f ¶ Conuenissent.] nominando, non eligendo.

ADDITIO. Et per tales nominationes non impeditur [illegible] Ioan. And.

g ¶ Appellatum.] à cantore & suis.

a ¶ Prorsa.

pituli, sed longe minoris, subito in electionem prorupit. [a] appellans ne quis contra ipsam aliquid attentaret: quamuis asseueret, quod electioni [b] factę plures alij consenserunt: cum tamen ex post facto [c] nequiuerit cōualescere, quod ab initio non valebat. quoniam electio, quæ fuerat irrita ipso iure, per subsequentem consensum, maxime [d] appellatione pendente, non poterat esse rata. Eis ergo ad propria recedentibus, † cantor & alij qui rem inserant in capitulo, post illam electionē nondum cassatam, [e] & appellationē ad nos interpositam, a nominatione † dicti archidiaconi recedentes, de nouo præfatum subdiaconum eligere præsumpserunt.

¶ Nos igitur electionem vtramque duximus irritandam. [f].

¶ Idem Grandissyluæ, & Bellæperticæ abbatibus.

¶ *Potestas data compromissarijs ad eligendum prælatum, re non integra reuocari non potest, & desinit res esse integra postquam compromissarij cæperunt habere tractatum.*

a ¶ Prorupit.] eligendo G. archidiaconum, & recedendo à nominatione R. subdiaconi.

b ¶ Electioni.] factæ à decano.

[Gl. seq. obijcit, soluit & remittit.]

c ¶ Ex post facto.] Hic vr̃ ꝙ electio, quæ nulla est ipso iure impediat secundam, & quia dicit electio, quæ fuit irrita ipso iure, & ca. q̱a vtraq; hic cassatur: vnde cōtradicit. su. eo. bonæ. & infr. de appel. constitutis. & infr. e. cōgregato. in quibus secunda tenet: quia prima fuit nulla ipso iure. Sed dicas, ꝙ electio illa non erat nulla ipso iure, immo poterat rata haberi, nec erat euidens ipsam non tenere. Et verba ista s. irrita ipso iure, nō tenentur proprie: vnde expone, irrita ipso iure, id est irritanda de iure. & hęc expositio probatur ꝑ finem c. vbi dicit; vtramq; electionem duxim⁹ irritādā. et sic nulla contrarietas: & loquit̃ in eodē casu hęc decre. cū illa. sup. eo. considerauimus. Et non innuitur hic quòd ratihabitio nō possit habere locum in electionib. quia bene habet locū: vt sup. eo. quod sicut. & c. licet. 63. dist. quanto. inf. de iure patrona. cura. & sup. de postula. bonæ. sed hic non potest habere locum ratihabitio, quamdiu appellatio pendet: Et ei non renunciatur in totū: quia contraria sunt consentire & nolle recedere ab appellatione: simile inf. de app. solicitudinem. vnde dixit, maxime appellatione pendente: quasi dicat, si voluit renunciare appellationi & consentire, potest conualescere: & Maxime, pro, tantum, ponitur: & quod dicit ex post facto, &c. allegatio fuit partis aduersæ, nec ponūt illa verba, ex post facto. & hoc vr̃ per fi. vbi dicebatur. Nos igitur his & alijs auditis quæ coram nobis allegata fuerunt. vel dic prout dicitur in vltima notula. in fi.

d ¶ Maxime.] proprie ponitur; quia idē esset citra appellationem. 1 & in antiqua non erat hoc aduerbium.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Cassatum.] De facto intellige, cum nulla fuerit, quia quod non est, cassari non potest. sic inf. de re. eccl. alien. vel nō, si quis presbyterū. Item quod dicit in fi. irritandam contradicit litteræ superiori, vbi dicit, ꝙ electio fuerat irrita ipso iure, ergo non poterat irritari, si nulla est. Dic ꝙ verbū istud, irritandā, quantum ad primam electionem, ponitur improprie, id est, irritā: quantum ad secundā ponitur proprie. simile 28. dist. presbyterū. quia secunda non erat nulla, sed per exceptionem fuit cassata: & si decanus & sui consensissent electioni secundæ confirmata fuisset. vt dicitur in fi. vlt notulæ.

[Gl. seq. distin. ꝙ duæ electiones aut fiunt vno contextu, aut ex interuallo. secundo casu aut prima est annullanda, aut nulla. & si nulla. aut istud est euidens, aut dubium: & ponit quòd etiam nulla impediat secundā, inducens sex similia. Ponit opi. distinguentem nullitatem, iuris vel exceptionis, vel tantum actionis. Quærit demum de ratione diuersitatis, quæ est solutio contrarij, & distinguit an primi qui fecerunt electionem nullam, sint etiam priuati potestate eligendi, nec ne. In fi. quęrit. arg. pro & contra. & soluit.]

f † Irritandam.] Not. ꝙ vbi plures electiones concurrunt, quæ fiunt incontinenti, neutra impedit aliam, vel præualet alij quæ prior fit, sed præualet illa quæ maioribus iuuatur meritis, & plurimorum approbatur assensu. 63. dist. c. vlt. inf. eo. ecclesia. sup. e. dudum, si vero ex interuallo fiat secūda, tunc habet locū dist. aut prima est aliqua, licet posset elidi ꝑ exceptionem, aut nulla ipso iure, Si. n. euidens est primā non tenere ipso iure: puta cum eligitur qui est ineligibilis, sup. eo. cū Vuintoñ. inf. de app. constitutis. & infr. eod. venerabilē & inf. e. tit. congregato. vbi tenet secunda à paucioribus facta: tunc prima non præstat impedimentū secundæ. Sed si dubiū est an teneat prima, q̱a aliqua causa allegatur quare posset tenere, tūc prima præstat impedimentum secundæ, nec debet fieri secunda, prima non cassata. sup. eo. cōsiderauimus. Sed hic vr̃ contra ex eo quod dixit. sup. cū tñ ex post facto, &c. ꝙ electio. q̱ nulla est ipso iure, impediat secundam prima enim a paucioribus, & post appel. facta fuit, vnde videbatur nulla. Et sic perditur dominium per id quod nullum est. inf. de renuncia. ꝙ in dubijs. 2 Sicut vides ꝙ ab accusatione, quæ nulla est. non potest quis discedere nisi iudicis auctoritate. ff. ad Turpill. l. 1. §. accusationem. sic secundum testamentum factum sub conditione, quæ nunquam erit, dum tamē esse possit, rumpit primum. ff. de iniu. rupt. test. cum in secundo. in fi. & primum matrimonium ꝙ nullū est. impedit secundum. infr. de spon. ad audientiā. sic manumissio, quæ nulla est, præstat impedimentum vsucapiendi. ff. de vsucapi. pro donato. l. q̱ pro donato. sic accusatio, quę nulla est, impedit sequens matrimoniū. inf. de despon. impube. ad dissoluendum. in fin. In stipulatione aliud est, quia si prima stipulatio non valet, quæ potest elidi per exceptionem, tenet secūda, ff. de verbo. oblig. si dari stipuler. Quidam tñ distinguunt ꝙ electio qñque nulla est iure actionis, & non in re exceptionis: qm̃ ex ea non potest peti confirmatio: vt hic, & sup. eo. considerauimus. vbi prima non tenet: & tamen impedit secundam; & hæc qñque est nulla iure exceptionis & actionis: vt illa quæ facta est ab excōmunicatis. siue de persona indigna: quia ex ea non pōt excipi vt alia impediatur. infr. de appell. constitutis. & simile supr. eod. bonæ. Sicut aliquis qñque consequitur sumptus per retentionē, quos non posset consequi per actionē. ff. de condi. indeb. si in area, in fi. Insti. de re. §. certe. arg. ff. de cōpen. etiā. Sed quæ est rō quare in casu huius decre. electio quæ est ipso iure irrita, impedit secundā, ita ꝙ non valet, & in contrarijs. ĩ. eo. scriptū. & ĩ. eo. cōgregato. & s̃. e. cū in cunctis. & c. bonæ. & c. cū Vuintoñ. & ĩ. de appell. cōstitutis. electio q̃ est ipso iure irrita, non ꝑstat impedimentū secundæ. Rō est hæc. Licet. n. in casu huius decre. prima electio sit nulla, eligētes tñ nō sunt ipso iure eligēdi potestate priuati: nec electio ꝑꝑ hoc deuoluitur ad alios: & iō cātor & sui nō debebant eligere sine decano & suis socijs: & q̱a elegerūt decano & suis socijs nō vocatis post app. prima nō cassa-

† In codice Barbatiæ redeuntibus. s. ad domum propriam.

† Ait Inno. in registro ita habetur: nominatione dicti G. archidiaconi recedentes, de nouo magistrū R. subdiaconū cū esset subdiaconus eligere præsumpserunt.

1 Vnus intellectus est. i. si appel. non pēderet: quasi dicat, contra iustā appellationem facta non cōualescit, licet appellationi renuncietur: vt dixi. s̃. gl. proxi. Alius intellectus est. i. si appellatū non fuisset. Io. And.

2 Cōcor. Bar. in l. si quis vi. §. differentia. ff. de acq. poss.

Electio ipso iure irrita non præstat impedimentum secūdæ.

cassata, & ex interuallo: cassatur vtraq; electio: & vtraq; pars peccauit in forma, siue in modo eligendi; sed in cōtrarijs electio est ipso iure nūlla, & eligētes sunt ipso iure eligēdi potestate priuati, & ius eligēdi deuoluitur ad alios etiā pauciores. sup. de postu. gratū. & s̄. eo. bonæ. & ideo tenet electio, cum sit facta ab illis, penes quos ius deuoluitur eligendi, & ista duo cōcurrere debent ad hoc vt tenèat secūda electio: plus eñ peccauerunt eligēdo indignū q̄ peccando in forma, & ideo plus puniuntur. Et est simile: q̄a qui peccant hodie cōtra formā illā. j̄. e. q̄a pp, nō sūt priuati eligēdi potestate, sed priuādi, sed qui peccant eligēdo indignum, sunt ipso iure priuati. x si vero vtraq; pars peccat in forma vtraq; cassatur, vt s̄. eod. considerauimus. & hic, & in consimilibus. sed si vtraq; pars peccat in materia, transfertur eligendi potestas ad superiorē. sup. eo. bonæ, in fi. hodie vero seruari debet forma illius decr. j̄. eo. quia propter. Sed si cantor & sui uocassent decanū & suos ad electionem, & illi etiam noluissent venire, tūc nunquid eorum valuisset electio? Videtur ꝙ sic s̄. eo. cum nobis olim. & ca. quod sicut. §. si aūt. Arg. cōtra. s̄. eo. cōsiderauimus. Credo ꝙ si decanus, & sui, qui contempti fuerunt in secunda electione à cantore & suis. consensissent electioni cantoris, ualuisset secunda. sup. eod. quod sicut, cum nullum ius acquisitum fuisset electo per primam electionem, quæ nulla erat ipso iure, ut dicitur sup. unde ab eo poterat recedi sine iniuria alicuius.

† Capi. is. e. tit. in 3. com pilat.

† Iste text. reputat̄ singu. per Pan. hic in suo effectu.

x Adde Roman. post Bart. in l. cū quidam. 2. ff. de le. 2.

† In antiqs qualibet.

CAP. XXX.

IN † causis; & inf. ¶ Cum Capitulum Tholos. ecclesiæ ad tractandū de electione episcopi conuenissent, duos elegerūt, vt q̄nq; de eodem capitulo eligerēt electores, † qui p̄stito [a] iuramento de substituendi Pontificis electione tractarent; & a singulis de capitulo statutum est, & concessum, ut ille quem illi concorditer, vel tres ex illis eligerent, ab eis (si persona esset idonea [b] (pro episcopo sine cōtradictione aliqua † haberetur: & infra. Postmodum uero cum a prædictis duobus quinque electores electi fuissent, & ad tractandum de electione secessissent in partem, & non possent oēs in vnam pariter, concordare personam, tres ex eis cōuenerunt in epm̄ Conuennarum; & deinde electionem, [c] quam de postulando episcopo fecerant, capitulo publicarunt. ac reliqui duo subsequenter tertia die cū paucis de capitulo, reliquis absentib. elegerunt archidiaconū Agennensem; & inf. ¶ Nūcij uero p̄dicti archidiaconi econtrario responderunt, quod cum prædicti quinq; electores seorsum de electione tractantes, inter se dissiderent, ita quod contentiose voces eorum, a fratribus, qui remanserant in capitulo auditæ fuissent, capitulum ipsos propter huiusmodi cōtentiones suspectos habētes, ad eos duos de canonicis destinarūt, per quos inhibuit eis ex parte nostra, ne vlterius in facto p̄cederent; & ita potestatē [d] eligendi, quam eis commiserāt, reuocarūt; mandātes eis, vt redirēt ad capitulum, & pariter cum alijs fratribus de electione tractarēt; & huiusmodi reuocationi duo ex ipsis electorib. adhibentes con-

IN causis.] Diuiditur principaliter in tres partes. In prima ponit postulati petitionem. In secunda: ibi. Nuncij vero. ponit electi allegationem. In tertia: ibi, Quia uero partim negotium diffinit, & partim diffiniendum committit. Abbas Sicul.

CASVS. Ecclesia Tholosan. vacante, capitulum ad tractandum de electione in simul conuenerunt, & duos de capitulo elegerunt, ut quinque de eod. capitulo eligerent electores, qui præstito iuramento tractarent de electione pastoris. & statutum fuit a capitulo, ut ille quem illi quinque eligerent, uel tres ex illis. dummodo persona esset idonea. pro episcopo haberetur: postmodum cum illi duo, quinq; electores elegissent, & illi ad tractandum de electione secessissent in partem, & non possent omnes concordare in vnam personam, tres ex illis postulauerunt episcopum Conuennarum: reliqui duo tertia die cum paucis de capitulo reliquis absentibus, archidiaconum Agennen. elegerunt. Demum causa super istis electionibus ad sedem Apost. est delata: in præsentia domini Papæ oīa ista ex parte illorū qui postulauerant epm̄ Cōuennarum proposita fuerunt; econtrario nuncij prædicti archidiac. responderunt quod cū prędicti quinque de electione tractarent, & inter se discordassent, ita quod contentiosæ voces eorū à fratribus, qui remanserant in capitulo, auditæ fuerunt à capitulo. capitulum per duos de canonicis prohibuit ne vlterius in negotio ipso procederent, reuocā do sibi traditam potestatem, mandantes eisdem vt ad capitulum, redirent ad tractandum de electione cū alijs: quorū duo ad capitulum sunt reuersi: subsequenti die capitulum (ut moris est) fecit pulsari campanas ad capitulū congregandum, & cum prædicti tres cū quibusdam alijs ad capitulum non uenissent: prior cum maiori parte capituli, prædictum archidiaconum elegit. Audītis his & aliis Papa super hoc scribit quibusdam abbatib. in hunc modum: Quia postulatio facta de episcopo Conuennarum, facta fuit per illos in quos totum capitulum eligendi transtulerat potestatem, propter quod de cōsensu totius capituli intelligitur esse facta: cū res nō esset integra, ex eo ꝙ electores in tractatu processerant, potestatē illam capitulū non potuit reuocare: & iō electionē ipsius archidia. cassauit. Vnde mandat Papa cuidam ep̄o. & duob. abbatib. quatenus si personam illius ep̄i inueniant utilem & necessariam ad regimen ecclesiæ Tholosanæ, & idoneam ad hæreticorum perfidiam extirpandam, ei tribuant licentiā transeundi ad ecclesiam Tholosan. Not. quod re non integra potestas alij concessa non potest reuocari. Item quod fit per illos quibus totum capitulum contulit potestatem, per ipsum capitulum intelligitur esse factum. Item qui per alium facit, per seipsum facere uidetur.

a ¶ Præstito.] secundum quod lex dicit in authen. de sanc. episc. §. iubemus igitur abbatem. coll. 9.

b ¶ Idonea.] hæc clausula semper intelligitur. etsi non apponatur. sup. eodem causam quæ. & sup. de rescrip. cum adeo.

c ¶ Electionem.] no. mirabilem significationem huius termini, electio: hoc fuit dicere suam postulationem capitulo publicauerunt. arg. j̄. de renun. post translationem.

Electio pro postulatione q̄nque accipitur.

d ¶ Potestatem.] hic confessus fuit de intentione aduersarij, & sic fundauit intentionem aduersarij.

a ¶ Cāpanā.]ſ. de off. custo. c. 1. & 2. di. 1. ius militare.

[Gl. seq. recitetur per quæstionē, an datus ad eligendū postulet arg. ꝙ sic, ꝑ hoc c. inducēs. 7. alia iura ad cōtrarium inducit sex: soluit. & contrarijs respondet.]

b ¶ Postulatio.] hic habes ꝙ qui dati erant ad eligendum possunt postulare, & de alia ecclesia, sic inf. de renun. cum post translationem. Ex quo enim capitulum nihil excipit in illa potestate, omnia intelligun tur concessa per q̃ ꝑuenitur ad illud, & quicqd ipsi possent, facere. ar. sup. de cōsti. ex litteris. & ĩ. de priuileg. quia circa. ff. de procur. ad legatū, & l. ad rem mobilem. Et argu. ad hoc. ff. iud. sol. tā tñ. §. in hac. & ff. man. l. vlti. in fi. Argu. contra. ſ. e. innotuit. l fi. ff. de proc. mandato. & C. de transa. transactionis. in fi. & ff. de mi. illud. §. si talis. & ff. de proc. Pōponius. & ff. de iureiu. iusiurādum. §. procurator. Solvt. prima rubrica vera, quia talia præparatoria etiam coniuncta sunt principali negotio: quia per postulationem venimus ad electionem vel ad eius effectū. ff. de sponsa. oratio. Contraria casualia sunt.

ADDITIO. Et loquuntur his quæ requirunt speciale mandatum. infra de procurato. qui ad agendum. in fi. libro. 6. Ioan. Andr.

[Gl. seq. recitetur per q. an potestas compromissariorum possit reuocari, & primo probat quod possit re integra. inducens. 4. Secundo quod non possit, inducēs quinque. Tertio ꝙ etiam re non integra reuocari possit, inducēs duo. Quarto ꝙ re non integra possit. Quinto ponit opi. quam approbat. Sexto opi. quam non approbat.]

c ¶ Cum res non esset integra.] ergo si res esset integra. possent reuocare: vt hic arguitur ad instar mandati, quod re integra reuocari potest. Instit. man. §. recte. cum nihil intersit mandatarij. ff. de condict. ob cau. da. l. si pretium. & l. si pecuniam. & l. dedi. in princi. & in societate. ff. pro soc. verum. §. ult. & in deposito. ff. de deposi. l. 1. §. pen. & inf. de deposito. bona fides. In contrarium uidetur ꝙ re integra non possit reuocari talis potestas, nisi placeret utrique parti. sic fit in uēditione. C. de acti. & obliga. sicut in initio. cum gra vtriusq; talis actus factus sit: ut ibi. nam ex quo semel consentiunt & contulerūt ius in ipsos. & illi receperunt, & etiam iurauerunt, mutare non possunt, nec reuocare: ut inf. de off. deleg. sup quæstione nē. §. porro. & quod semel placuit, amplius displicere non potest. 3 2. quæstio. 5. horrēdus. & 8. quæstio. 2. dilectissimi. & supra eod. cum inter canonicos. uer. fin. 1 præterea hic fuit quædam concessio siue donatio iuris. sed ꝑfecta donatio non reuocatur. C. de donatio. siue. C. de trāsa. quāuis. & C. de reuoca. dona. si donationem. & C. de donatio. quæ sub modo. l. ꝑfecta. & dicit Dñs: Non auferam à te quod tibi dedi. 22. quæ. 2. cap. si qualibet. 4. non. n. & remittētibus actiones suas non est amplius regressus ad eas. ff. de ædil. edic. leg. quæritur. §. si uēditor. & commodatum ante usum completum non reuocatur. inf. de commo. c. vnico. & ff. eo. tit. in cōmodato. §. sicut. Et sic non videtur ꝑ ista iura quod reuocatio posset fieri eis inuitis, cum gratia vtrorumque hoc sit factum, & intersit istorum non reuocari ius illud ab eis, cum modo possent eligere quē volunt, postea uero non. In contrarium videtur, quod ēt re non integra possunt reuocare usq; ad litē contestatam. quia usq; ad lit. contesta. possunt reuocare mandatum procuratorium. ff. de procura. ante litē. & ēt post, si suspectus sit. ff. eo. ti. post litē. & l. itē si suspectus. & l. quæ omnia. sed isti iam suspecti uidebātur, cum essent in clamoribus & discordia, vt ĩ. de ꝑcu. ex insinuatione, & in ca. in nostra. & c. mandato. & iudiciū soluitur vetante eo qui iudicare iussit. ff. de iud. iudiciū. ff. de arbitr. sed si in seruum. in fin. Contra probo quod re non integra non possint reuocari. infra de iud. capitu. 1. & ff. de iurisdic. om. iud. si conuenerit. & hic in fi. Quid ergo dicemus? Satis non probabiliter posset dici, ꝙ talis potestas data reuocari non possit, siue res sit integra siue non. & hic supple, maxime, quia non est hoc purum mandatum, immo cessio iuris siue donatio, ut dictum est. Et Io. huic opinioni consentire uidetur: & ad hoc optime facit. sup. eod. causam quæ. Alij dicunt ꝙ re integra pñt reuocare, vt hic innuitur a contrario sensu. Et arg. optimum: quia non dicitur durare talis potestas, nisi cui permissa durat. ff. quod cuiusque uniuersi. item eorum. §. 1. in fi.

d ¶ Perfidiam.] hoc iō quia si esset remissus & negligens ad hæreticos extirpandos, debet remoueri. inf. de hæretic. excommunicamus. 1. in fi.

e ¶ Tribuatis.] Ex hac decretali bñ colligitur quod ius acquiritur postulatio post publicationē postulationis: in hoc, scilicet acquiritur quod postulantes ab ea recedere non possunt, sicut nec ab electione post publicationem scrutinij. inf. eod. publicato. & idem credo publicata postulatione, ut dixi. sup. de postulatio. capitu. vlt. & penult. Sed contrarium potest assignari. sup. de postulatio. bonæ. ubi uidetur ꝙ postulantes possunt recedere à postulatione, antequam sit præsentata superiori. Sed hic non poterant recedere: quia promiserant illum habere pro episcopo quem illi eligerēt in episcopum: & ita non poterant uenire contra promissionem suam.

ADDI.

---

sensum, reliquis tribus nō contradicentibus, ad ipsum capitulum sunt reuersi, sed alij tres vsque ab fores capituli subsecuti, ab eis postmodum discesserunt. Capitulum uero cum tota die illa ipsorum præsentiam expectassent, subsequenti die cāpanā [a] pulsari fecerunt (sicut moris est) ad capitulum congregandum: † & prædictis tribus cum paucis complicibus suis sese cōtumaciter absentātib. Prior cum maiori & saniori parte capituli eligit in episcopum archidiaconum supradictum: & inf. ¶ Quia uero postulatio [b] de episcopo Conuennarum, quæ præcesserat, facta erat per eos, in quos totum capitulum eligendi transtulerat potestatem, propter quod unanimiter de consensu totius capituli intelligitur esse facta, quam (cum res nō esset integra, [c] quia in tractatu iam processerant electores) capitulum minime potuit reuocare: electionem ipsius archidiaconi decernimus irritādam. Quo circa mandamus, quatenus si personam ipsius episcopi † utilem & necessariam, inueneritis ad regimen ecclesiæ Tholosanę: & idoneam tā scientia litterarū quam suę conuersationis exemplo, ad hęreticorum perfidiam [d] de Tholosan. diœcesi extirpandam, † quę ibi per negligentiam pręsulum miserabiliter, & dānabiliter hactenus pullulauit, transeundi ad ecclesiam Tholosanam propter vrgentem necessitatem, & eorundem † vtilitatē, ei licentiā tribuatis. [e]

Postulare pñt qui dati sunt ad eligendum.

† Facit ad hoc lex fin. C. de præd. dec. lib. 10.

Eligendi potestas aliquibus concessa an reuocari possit.

Cōpromissariorū potestas ad eligendum an possit reuocari.

2 Vide text. in l. si uxor. §. fi. ff. de adul. & in l. quod si nolit. §. in factum, ff. de ædil. edi.

† Vox ep[iscopi] deest in [...] nullis [...] quis.

† Præcip[...] epōrū [...] in extirp[...]

† Al. euidentem.

ADDITIO. Vnde ꝙ non tenuit hic electio, non fuit propter postulationis publicationem, sed propter defectum potestatis in compromissarios iam translatæ, secundum Compost. qui hoc no. s. tit. 1. c. fi. Vnde dicebat Inn. hic, ꝙ obstabat hæc fides præstita in compromisso, & quia nō ipsi, sed compromissarij postulabāt. Dicebat etiam ꝙ propriam postulationē reuocare nō posset, nisi consentirēt omnes, vel maior pars. ff. ad munic. quod maior. Dicit Host. ꝙ forte requirent duæ partes, nā aliter non est plena concordia. arg. s. eod. licet. cum concor. Ioan. And.

†Ca. 15. e. ti. in 3. cōpil.

Cvm ecclesia Vulterana.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio. ibi, Mādamus. Abb. Siculus.

CASVS. Ecclesia Vulterana canonicorum obsequio longo tempore fuerat destituta. Vnde Vulteranus eps quosdā elegit & instituit in eadem, sed canonici eos recipere noluerunt, dicentes ꝙ electio talis fuerat in eorum præiudicium attentata, ppꝗd episcopus cōtra canonicos litteras apostolicas ad Floren. epm impetrauit, corā quo petebat episcopus, ut canonicos ꝓhiberet ab iniuria quam faciebant eidem super electione dictorum canonicorum. Secūdo petebat vt canonici ipsum episcopū iure electionis libere vti de cætero paterētur Florentinus episcopus lite sup dictis articulis contestata, & receptis probationib. vtriusq; partis, dubitans qualiter sup prædictis deberet procedere, cōsuluit dominū Papā. causam instructā remittendo ad ipsum. & ipse Papa eidem respondet ut super hoc primo articulo in quo petebat eps ut canonicos prohiberet ab iniuria quam faciebant eidē sup electione prædictorum canonicorū, absoluat canonicos Vulteranos ab impetitione epi: quia non uī iniuriam facere qui utitur suo iure: cum per testes longe melius sit probatum, ꝙ canonici illo iure sunt usi antequam eps Vulteranus. In secundo articulo, quo idem eps petebat, ut canonici, paterentur episcopum libere uti de cætero iure electionis, absoluat similiter canonicos sæpedictos, cum sit notorium, ꝙ in Tuscia consuetudo generalis seruatur, ut canonici in cathedralibus ecclesijs solummodo irrequisito episcopo eligendi canonicos habeant potestatē. No. ꝙ non facit alicui iniuriam qui utitur iure suo. No. ꝙ in ecclesijs cathedralibus circa electiones consuetudo seruatur, cum de iure communi ptineant simul ad capitulum & epm illius ecclesiæ.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶ Longo.] per hoc uidebatur ꝙ eps posset supplere negligentiam canonicorum, etiam si alias eligere non posset. j. de conces. præben. nulla. & s. eo. cum in cunctis. in fin. Sed hic non poterat aliter supplere, qa nō erant distinctæ præbendæ. j. de conces. praben. ex parte. & si distinctæ essent, adhuc non posset. cum ipse similiter negligens fuisset, unde potestas translata erat ad superiorem, nec morā poterant purgare. j. de supplen. negli. præla. licet. & duobus c. seq. ex eo quod dicit, longo tempore.

¶ Idē episcopo Florētino.

¶ De consuetudine potest canonicorum electio ad solū capitulū pertinere, hoc dicit, & solet quotidie allegari.

CAP. XXXI.

Cvm† ecclesia Vulterana debito canonicorum obsequio longo [a] fuisset tpe destituta, Vulteranus episc. volens ministrorū defectū in eadem ecclesia restaurare, canonicos quosdā elegit & instituit in eadē; quos canonici recipere noluerūt, asserētes ꝙ talis electio fuerat, in eorū pìudicium attentata & j. ¶ Mandamus, quatenus sup primo articulo petitionis episcopi, i quo postulauit [b] à te vt canonicos ab iniuria, q̄ ei super electione canonicorū Vulteranē. ecclesiæ inferunt, ꝓhiberes, ab † impetitione ipsi [b] dictos canonicos absoluere non postponas; qa non vr̄ iniuriam [c] facere, qui vtitur iure suo, cum per testes longe melius [b] sit probatum, quod canonici supradicti, hoc iure vsi fuerint antequam episcopus memoratus. In secundo quoque articulo, [e] quo idem petebat episcopus, ut dicti canonici

[Glo. seq. obijcit, alleg. contra obiec. & soluit. contra solutionem alleg. tria iura, quibus respondet.]

b ¶ Post. laui. & uidetur ꝙ bene postulauerit, quia solus episcopus d bet dare præb ndas, argu. 71. dist. in nouo. & 16. q. 6. nullus. argu. 21. distin. §. 1. quia Moyses ex præcepto Dñi Aaron in summum pontificem, & filios eius in minores sacerdotes elegit, vt ibi dr̄, & vr̄ expressum in authent. vt deter. sit num. cleri. colla. 1. in prin. Arg. cōtra j. de h s q̄ fiunt a præla. sine consen. cap. in 6. capi. primis qua hinōi ecclesiasti ca d b nt fieri de consensu capituli, vt ibi dr̄, & cum quibus est in ministerio, cū his disponat. 93. distinctione, diaconi: præterea ex eo quod dicit in fine, si consuetudo est, ꝙ canonici eligāt irrequisito episcopo, patet ꝙ de iure communi simul debeant eligere sicut & alia negotia simul facere debent, cum eps sit caput capituli, & canonici membra. inf. de his quæ fiunt a præla. sine consen. cap. nouit. & c. quanto. & ꝙ simul eligere debeant, habes j. de conces. præb. postulastis. Dico quòd de iure epi simul ad episcopum & capitulum pertinet collatio beneficiorum per iura proxime d cta inf. de iure patro nobis. & hic in fi. satis patet ita esse, sed consuetudo in pluribus ecclesijs derogat huic iuri, vt hic in fi. huius decr. & j. de cā pos. cū ecclesia. & inf. de ver. sig. abbate. & sup. de consue. cū dilectus. & 24. q. 1. pudenda. & de his quę fi. à præ. fin. consen. ca. ea noscitur, & consuetudo reddit aliquem inhab lem ad eligendū. inf. de ele. coniu. cū olim. & 12. d. nos consuetudinē. & ff. de Decur. nō tm̄. Argu. contra. sup. eo. tit. cum terra. & cum cām. & sup. de consue. cum uenerabilis. & c. cum inter. sed illa consuetudo non est rationabilis. immo est contra decus ecclesiæ, & ideo non est præscriptibilis. sup. de consue. c. vlt.

c ¶ Iniuriam.] simile, ff de iniu iniuriarū §. 1. & ff. de peti. hær. illud. 2. responso in fin. & inf. de appel bonæ. & 14. q. 1. quod debetur. & q. 5. non sane. quia & si noceat 1 alij ita vt auferat ei consueta commoda, dum tñ non faciat animo nocendi, non dicitur facere iniuriam. ff. de aqua plu. arc. si in meo. & ff. de dam. infec. proculus. & 15. q. 1. illud. ff. de ser. vrb. prædio. cum eo. & 22. q. 2. c. vlti secus si faceret animo nocendi. ff. de re. iud. domū. ff. de dam. infe. qui uias. ff. si ser. uen. sicut. §. Ar.

d ¶ Melius.] & ideo ꝓualere dēt inf. de prob. licet. sed si equaliter probatū sit cōiter cōferat: quia de iure cōi hoc sit faciēdū, ut dictū est in notula, & uī, quia res ad suum statū sic reuertitur, arg. sup. de cōsue. cū dilectus. & ff. de pac. si vnus. §. ꝙ si non in totum. alias esset sententiandū pro possessore. j. de prob. ex litteris. j. de fide instr. inter dilectos. in fi. & Insti. de interdi. §. commodū, nisi in tribus casib. inf. de probationib. c. ex litteris.

e ¶ Articulo.] eadem uī petitio cum prima Sed dic, ꝙ prima erat ne repellerent canonicos ab episcopo institutos: secunda erat, ut in posterum non impedirent eū eligere, quod licet obtineret in 1. nō obtineret propter hoc in secundo arg. sup. eo. querelam, sed secundo articulo agebatur petitorio, ut patet ex ipsa littera.

Collatio beneficiorum ad quos spectat.

† Al. ita: ab impetitione ipsius episcopi

1 Secus in prædio rustico, quod non licet mihi ita rigare ꝙ noceat uicino prædio. ff. de aqua. plu. arc. l. 1. sm̄ Vicen. Io. And.

a ¶ Notorium.] id est, manifestum rei euidentia, vel aliis duobus modis. I. de q̄bus trib. modis habes ĩ. de coha. cleri. & muli. c. vlt. & ff. de legi. si d̄ īterp̄tatione.

Adde meliorem glo. de iure in l. ciues. in gl. vend. C. de appella.

CVm dilectus filius.] Tres habet partes. In prima ponitur allegatio ꝓ electo. In secūda: ibi Verum, allegatio contra electum. In Tertia: ibi, Nos vero. diffinitionis commissio. Abba. Siculus.

CASVS. Ecclesia Morineñ. destituta pastore, archidia. eiusdem ecclesiæ electus fuit in pastorē: sup̄ ista electione iā cōfirmata, orta fuit postmodū cōtrouersia inter ep̄m electū, & eius sequaces, & quosdam alios canonicos eiusdem ecclesiæ, tandē delata est q̄stio ad sedē Apost. ex parte electi fuit propositū coram Papa, ꝙ cū ecclesia ipsa vacaret, canonici eiusdem ecclesiæ in tres canonicos Morineñ. potestatē eligendi ep̄m contulerūt, ꝓmittentes vt illum reciperēt in rectorē, quem de gremio ecclesiæ ducerent eligendum, qui examinatis voluntatib. singulorū archidiaco. eiusdem ecclesiæ elegerūt. Metropolitanus electionem examinans, ac p̄sonā electi, & de ætate ipsius, & de defectu cuius fuerat ab aliquibus dubitatū ueritatē inquirens, pronunciauit ipsum in ætate non sustinere defectū, & electionē ipsius cōfirmauit. Vnde petebatur imponi silentiū parti aduersæ, quæ se huic electioni opponebat malitiose. Verum quidā B. noīe proposuit ex aduerso sub pęna beneficij sui se obligans, ꝙ supradictis trib. sub hac forma data fuit potestas eligendi, vt examinatis singulorū uoluntatib. illum in quem omnes uel maior & sanior pars capituli de gremio ecclesiæ consentiret, eligere tenerentur: sed ipsi electores potestatē sibi traditam nōn seruantes, dictū archidia. quē pauci de capitulo nominarūt, eligere præsumpserunt. Vnde canonici Moriñ. postmodū mirabantur qualiter archidiaconus fuerat electus cum plures essent in ecclesia digniores, vnde cęperunt fere publice profiteri, ꝙ ipsum archi. nullatenus nominarēt, & reputantes se in hac parte delusos, sic talē surreptionē dño Papæ retulerunt: petens dictus B. dictum archidia. remoueri ab ecclesia Morineñ. dñs Papa his auditis, quia res erat perniciosa exēplo, si per surreptionis astutia q̄s ascēderet ad apicē dignitatis, ita duxit prouidēdum, ut cōtradictores præstēt iuramētum, ꝙ malitiose non proponāt hm̄oi q̄ōnē: & prædicti tres electores iur̄o adstringantur dicere veritatem, quot ex canonicis examinationis t̄pe in dictum archid. conuenerunt, & si tres vel duo illorū dixerint ꝙ maior pars canonicorum cōsenserit in dictū archid. ꝯdictoribus silentium imponatur, cū illorū probatio insufficiens esset, eo ꝙ essent in suis testimonijs singulares. Si vero dixerint ꝙ à paucioribus p̄dictus fuerit nominatus, tunc si fuerit sufficienter ꝓbatū ꝙ illum de gremio ecclesiæ s̄m formam sibi datam eligere tenentur, in quē oēs vel maior, & sanior pars capituli consentirent, electio ipsius cassetur: alioqui quod de archid. factum sit, ratum habeatur, & contradictores compescantur ab ipsius molestatione, & iudices prædictum B. priuent p̄ben. Morineñ. eccl'æ, qui se hac pœna si in probatione deficeret, obligauit, non obstante, ꝙ super ætatis defectu obiectū fuit ꝯtra ipsum cum idem B. nō multum institerit huic obiectioni, & sup̄ hoc a Metropolitano iudicatū fuit, cuius sententia in rem transijt iudicatam, à qua intra decendium non fuerat appellatum: Nota, ea quæ per surreptionē fiunt, cassari debent. Itē nota, ꝙ iuramentū debet exigi, ꝙ exceptiones malitiose non opponātur, vbi est p̄sumptio ꝯtra objcíētes. Item pp defectum ꝓbationis testes recipiūtur, q̄ vel de facto suo recipi non deberēt. Item testes singulares nō valēt. Itē aliquis potest se obligare ad pœnam beneficij sui. Itē interlocutoria sententia à qua ĩ. x. dies nō appellatur, transit in rem iudicatam sicut diffinitiua.

ci ipsum iure electionis vti libere paterent, absolue re studeas canonicos sępe dictos, maxime si sit notoriū,[a] ꝙ in Tuscia gñalis, cōsuetudo seruetur, vt in cathedralib. ecclesijs solum capitulum, irrequisito episcopo eligendi canonicos habeat facultatem.

¶ Idem abbati sancti† Victoris, & decano Parisiēsi, & magistro R. Decortoñ. canonico Morineñ.

† Alias ita: abbati Sancti Victoris Parisi. & magistro R. de Torro canonico Mori.

¶ *Compromittentes tenentur recipere electum a compromissarijs si sit dignus nisi contra formam compromissi eum appareat electum.*

CAP. XXXII.

CVm † dilectus filius archidiaconus Morineñ. nobis † intimasset: & infr.

†Cap. 17. eo. tit. in 3. compilat.

† Hæc duo verba: nobis intimasset, desunt antiq̄s multis.

¶Ecclesia Morineñ. episcopi solatio destituta canonici eiusdē de pastoris substitutione tractātes ī tres canonicos Morin. potestatē eligendi episcopū vnanimiter cōtulerunt, ꝓmittentes, vt illū reciperēt in pastorem quē de gremio[b] ipsius ecclesiæ ducerēt eligendū; qui examinatis[c] voluntatibus singulorum archidiaconum eiusdem ecclesiæ im episcopum elegerunt; Metropolitanus quoque tam electionem, & electi personam examinans, quam etiam super ipsius ætate (de cuius defectu fuerat ab aliquibus dubitatum) inquirens solicite veritatem, per sententiam declarando electum ipsum minime sustinere in ætate[d] defectū, electio

b ¶ De gremio.] Sed si hoc in illa translatione potestatis non fuisset expressum, poterāt eligere undecumque uellent. s̄. eo. in causis. Quid iuris sit super hóc, dictum est. sup. eo. cum inter canonicos.

Cōpromissarius pōt eligere extra gremium.

c ¶ Examinatis.] ad hoc non tenebantur secundum hanc formam.

[Glo. seq. primo probat iudicem, qui in ætate non dispensat, de illa iudicare posse. Secundo quærit an episcopi in ea dispensent arg. quod non. ponit opin. contrariam. soluit negatiue.]

d In ætate.] Potest enim minor iudex examinare de ætate, an sit dignus uenia ætatis, & docere poterit super hoc principē. C. de his qui ue. æta. imper. l. 2. nō tñ in ætate dispensare pōt. C. eod. tit. l. 3.[2] sed bene potuit iudicare ipsum non pati defectū: & si minor fuisset, debet cassare electione. s̄. eo. dudum, sed dispensare nō potest, nisi solus Papa. Sed nunquid ep̄i possunt dispensare ut minor promoueat ad honores? Vr̄ quod non, per id quod habes sup. eo. cum in cunctis. §. inferiora, & inf. de æta. & qualita. cum te, ibi præcipit Papa, ꝙ nullus promoueatur, nisi sit ætatis legitimæ. ĩ. eo. nihil est. ubi punitur grauiter, qui hoc facit. Et sic huiusmodi dispensatio illis prohibetur. Dicunt q̄dam, ꝙ ep̄i possunt dispēsare in ætate. arg. ad hoc inf. de æt. & quali. p̄terea. & c. indecorū. Credo ꝙ nō p̄nt dispensare in hoc contra conciliū, licet de facto hoc faciant q̄nq;. Et est simile: quia cum illegitimo dispensare non possunt ut promoueatur ad honores. infra. de fi. presby. c. ult. & pen. ubi dr̄ ꝙ cū illegitime natis solus Papa dispensat, quod illi probantur ab honoribus, dicitur in concilio Pictaueñ. ĩ. de fili. presby. ca. ĩ.

2 Sic inferior iudex cognoscit ... priuilegio ... dis Apostol... cæ licet de... lo ñ iudic... inf. de fi... stru. accep... mus. & in ... & Vinc.

Qua

nem factam de ipso solenniter confirmauit. & inf. ¶ Verũ B. qui contra electum venerat memoratũ, pposuit ex aduerso, q cũ supradictis tribus sub hac forma fuerat eligendi cõcessa ptas, vt capitulũ eũ recipere teneret, quẽ illi tres ab oĩb. vel maiori [d] & saniori parte de gremio ipsius ecclesiæ noĩatum eligerent in pastorem, electores ipsi terminos a potestatis sibi traditæ nõ seruantes, prædictum archidiaconum eligere presumpserunt, quẽ pauci de capitulo nominarant: vnde canonici Morinen. postmodum admirantes, qualiter archidiaconus electus fueras memorat[9], cũ plures essent ĩ eadẽ ecclesia digniores,[b] cœperunt fere oẽs publicè profiteri, qđ nullatenus archidiaconum noĩarant: & reputantes se ĩ hac parte delusos, q super hoc factũ fuerat, nostro curauerũt Apostolatui reserare, & inf. ¶ Nos vero attendentes, † qa res pniciosa esset exemplo, si per surreptionis [c] astutiã qs ascenderet ad apicem dignitatis, ita duximus p uidendum: vt præstito à contradictorib. iuramento,[d] qđ ipsi malitiose contra præfatum electum non moueant questionem huiusmodi, predicti tres electores iuramenti vinculo adstringantur dicere veritatem, quot ex canonicis examinationis tempore in præfatum archidiaconum conuenerunt. Et si tres [e] simul, aut duo saltem ex ipsis † iurati dixerint maiorem canonicorũ partem in ipsum archidiaconũ conuenisse, vos contradictorib. silentium imponatis, cum contra hoc eorum esset probatio [f] insufficiens: eo quod singuli essét in suis testimonijs singulares. † Si vero per eorum depositiones, constiterit sæpe dictum archidiaconum extitisse a paucioríb. nominatum, tũc [g] si fuerit sufficienter ostensum,[h] quod illum de gremio ecclesiæ secundum formam sibi traditam debebant eligere, in quem omnes vel maior & sanior pars capituli conueniret, vos electionem ipsius archidiaconi omnino cassetis: [i] alioqnin quod de ipso factum est, ratum habentes, contradictores ab eius impetitione per censuram ecclesiasticam,

Qua.n.ratione episcopi non possunt ɔ illud concilium dispensare, eadem ratione dico q non possunt dispensare contra concilium Lateran. & contra concilium generale inf.eod.nihil.vbi puniuntur qui hoc faciunt qđ est magis.n.celebre conciliũ.in quo prohibetur ne minores ad dignitates promoueãtur. s.eo. cũ in cũctis. in prin. §.inferiora. & ideo stabimus illis concilijs, & legibus prædictis, ex quo non inuenio concessum, p canones q minores iudices possint dare veniã ætatis.j.đ no. oper.nunc.intellexímus. vbi enim iura canonica non ɔdicũt legibus, immo concordant, illis stabo. ADDITIO. Hodie dispensant epi in ætate in casu, de ætа. & quali.c.vno.lib.6. per quã decido quædam hic notata per Modernos, quorum aliqua colligas ex ibi notatis. Dicebat Io.And.hic circa minores dignitates episcopum dare veniam ætatis.

a ¶ Terminos.] si hoc verum fuisset, nihil valuisset eorum electio.s.de rescrip. cum dilecta.& ff.mãdati,diligenter.

b ¶ Dignores.] quibus dignior loc[9] debetur.8.q.1.illud.& 63.dist. metropolitano.& 61.dist. miramur.ad fi.2.Et is gradus cæteros antecedit, quẽ labor prolixior vel stipẽdia meliora fecerint anteire.C.de offic.magi.offi.l. nemo.

c ¶ Surreptionis.] sic j.de re iud. cum olim.

[Glo.seq.not.q in spiritualibus excipiens, &c.]

d ¶ Iuramento.] sic ergo in causa spirituali pstat excipiens iuramentum calumniæ siue q malitiose hoc non proponit. sic infra de test.constitutis.& c. præsentium. & j.de restit.spol. litteras. & j.de excep.pastoralis.licet directe agens non præstet hmõi iurm: vt j.de iura.calum.litteras.Et hoc fuit rõne psumptionis.psumitur enim q malitiose excipiant, ex quo tot presumptiones sunt pro electo. quia sm leges pstatur iurm qnq; in exceptionib.licet à principio præstetur super tota lite. in auth.de test.§.si vero.coll.7.inf. de testi.vltra tertiam. Vel dic q licet causa sit super re spirituali, quod ẽt directe agens præstabit iurm calumniæ: vt si agatur ad restõnem rei spiritualis.j. de resti.spol.litteras. quia sic non agit spũaliter. Item si agatur spũaliter, iuramentũ de veritate dicenda pstar. j.eo.dudũ.& j.de iure.ex litteris.Sed ibi cã ecclesiastica iurat de veritate dicenda.

[Glo.seq.quærit opponendo, & dupliciter soluit.

e ¶ Et si tres.] istis enim creditur quasi duobus testibus. Sed nũquid fuerunt ibi testes in propria causa vel quasi? Non, sed super eo, qđ factum est corã ipsis de facto alieno. arg.C.de fideicõmiss. l.ul.& Instit. de testa. ord.§. legatarijs. nam id ei credetur de his q coram ipso aguntur. 18. dis. de cõcilijs. arg. multo fortius istis q toti negotio interfuerũt. argu.C.de adul.in f. adulterij.C. ad legẽ Corneliã de sica.l.fi. Sed nõ est verũ q iudicibus credatur nisi quatenus, &c.j.de pbatio. qm ɔtra Vñ melius vr q licet isti suspecti essent, & de facto suo quodãmodo dicãt, admittitur eorũ testimoniũ in defectũ probationis. arg.C.de her.l.vlt.in fin.& 4.q.3.item in criminali.versi. item secundum.2.respon.

[Gl.seq. quærit ẽt opponẽdo, & soluit.

f ¶ Probatio.] sed vr q isti canonici debuerũt audiri ad hoc pbãdũ, qa talis negatiua, Nos nõ cõsensimus, põt pbari. j.de probatio. tertio.& negatiua indirecte pbari potest.j.de testib. ex tenore.3.De hac materia dictum est s.e.bonæ. Sed hic iõ non sunt admissi ad pbãdũ, qa examinatio illa facta fuit secrete, & sigillatim. vnde quilibet eorum esset singularis quia [illegible] nõ posset directe nisi de se. sic inf. de accus.cum dilecti.in fi. nec quia singularis testis non probat, sed si publice facta fuisset illa examinatio siue nominatio, tunc probari posset saltem indirecte. vt infra de probat.cap.3.

g ¶ Tũc.] auditis q vtraq; pars [illegible] ad pbandũ formã sm q eligere [illegible] tib. [illegible] commissa fuisse, siue concessa, & sin. &c. Hæc [illegible] est in antiqua dec.B.

[Gl.sequens quærit, & soluit.]

h ¶ Ostensum.] qualiter cõpellunt canonici probare formã traditã illis electorib. & nõ archidiaconis? Hoc põt esse duab.de causis. Quarũ prima est psumptio, q multũ faciebat p eo.uidelicet, q iã erat electus & cõfirmatus Scđa est, qa ad hoc se obligauit ille, sicut patet in fine decr. ubi dicit q ad hãc pœnã se obligauit.

i ¶ Cassetis.] id est, nullam pronuncietis.

1 De concilio Lateranen. sub Innocẽtio iij. loquitur, in quo conuenerunt prelati tã Græci quam Latini, & ideo uocat magis celebre.

2 Concord. [illegible] senatores. ff.de senato. & l.maiorẽ. ff.de pact.& [illegible] nec hono. C. de epi. & cler.

† Dictio, attendentes, deest in antiquis.

† Vide tex. in l.cum falso.C.de iur. & fac. igno. & ĩ.l. ob crimen. alias est, ob carmẽ.ff.đ test.

† Et de testiũ singularitate multiplici uide Grauettã tracta.de antiqui. temp. part. 4. adde B. Tho.2.2. q. 70. art. 2.

2 Concord. l.1.§.hoc interdictum.cũ glos. 1.& ibi Barto. ff. de [illegible] pri. & in l. erro res. eum gl. intercessisse C. de erro. aduo.

[Gl. seq. ponit in prin. & fin. quæ pena olim, & quæ hodie. In medio ad notabile inducit tria similia, & signat contrarium.]

Obligatio potest fieri sub pœna beneficij.

a ¶ Obligauit.] alioquin si se non obligasset, pœna esset in arbitrio iudicis, cũ certa pœna hic statuta non sit. ff. de iure del. l. 1. ȷ̄. de acc. sup his. & ȷ̄. de off. dele. de causis. Sic habes hic ꝙ aliqs obligat se sub pęna beneficij sui. ȷ̄. de fals. cap. vlt. Item obligat aliquis sub pęna ordinis vel anathematis. 1. q. 7. quoties cordis. & de cõs. dist. 2. ego Berengarius. Item & sub alia pęna pecuniaria. 23. dist. quamquã. & 25. q. 2. quæcũq;. & ȷ̄. de arb. deiecti. arg. ꝯ ꝙ sub pœna beneficij nõ possit aliquis obligari. C. quę res pig. ob. pos. spem eorum præmiorum. Hodie vero certa pœna statuta est contra illos qui se opponũt ꝯ electos, siue impugnãt electionem. ȷ̄. eod. c. 1. in concilio Lug. Innoc. iiij. lib. 6.

† Ad idem est tex. in l. stipulatio ista. §. alteri⁹ cũ no. ff. de verb. oblig.

compescatis, præfatum B. præbenda Morien. ecclesiæ spoliantes, qui se ad hanc pęnam (si forsan in probatione deficeret) obligauit.[a] † Non obstante, ꝙ super ætatis defectu obiectũ est contra illum, cũ idẽ canonicus huic obiectioni non multum institerit, & super hoc à metropolitano fuerit iudicatũ,[b] cuius sententia in rem transijt iudicatam, cum intra decẽdiũ[c] nõ fuerit legitima prouocatione suspẽsa.

¶ Idem episcopo Baiocen.

¶ Si ex septem compromissarijs tres eligunt quartum, & ille cõsentit, & est idoneus: confirmabitur electio.

[Gl. seq. quærit & soluit, solutioni obijcit, & respondet.]

b ¶ Iudicatum.] sed nunquid obstabit alijs hæc sententia volentibus agere ꝯ electũ? Sicut videmus circa crimina, & populares actiones. infra. de accusa. de his. & 23. q. 4. si illic. & ff. de procu. l. non cogẽdũ. §. qui ita. ff. de popu. actio. l. 3. nec enim de delicto unius hominis sæpe est quærendum. ff. nau. cau. stab. l. licet videtur tamen quod illis solum qui præsentes fuerint, debeat præiudicari. 2. q. 5. habet hoc. & c. Mennam. inf. de accu. veniens. sicut est in ciuilib. actionib. inf. de fide instr. inter dilectos. ibi: res inter alios acta, &c. Ad hoc dicas, ꝙ absolutio in popularibus actionibus præiudicat omnibus etiam absentibus, nisi in duobus casibus: Vnus est siquis suã iniuriam prosequitur & probet se ignorasse accusationem ab alio institutam. ff. de accusa. si cui. §. 1. Secundus cum vult docere de collusione prioris accusatoris. ff. de præuar. l. 4. ff. de iureiuran. l. cum qui. §. in popularibus.

† Ca. 18. eo. tit. in 3. compilat.

[Gl. seq. notat ꝙ interlocutoria, &c. & remittit.]

c ¶ Intra decendium.] per hoc patet, ꝙ interlocutoria sententia transit in rem iudicatam, sicut & diffinitiua. inf. de testi. significauerunt, non tamen quod ad hoc transit in rem etiam iudicatam, quin iudex etiam post decem dies possit reuocare. infra. de appell. cum cessante. ff. de re iud. quod iussit. de hoc dicetur super illa constitutione, cum cessante. ȷ̄. de appel.

† Nec quo ad hoc quin releuetur ꝑ appellatione interlocutam a diffinitiua, si ꝑ rat præiudiciũ negotio principalis, vt hic, aliter non, infra de appellat. ca. vlt. lib. 6. Io. And. in nouell.

CVm in iure peritos.] hoc c. legitur varijs modis; sed inhærendo verbis litteræ summatur, vt in rubro. Vel aliter ẽm intellectum intrinsecum. Si electio fit ex forma compromissi, electus consentiendo electioni de se factæ a media parte eligentium, auget numerum, & electionẽ perficit. Et est casus singularis secundum istum intellectũ. In prima ponitur decisum ex ordiũ notãs querentẽ. In sẽda cõsultatio ex compromisso super duplici electione facta. In tertia consultationis responsio, cum duplici determinatione. Secunda: ibi; Primus tuæ consultationis. Tertia: ibi, Super quo. Abb. Siculus.

CASVS. Defuncto decano cuiusdam ecclesiæ capitulum eiusdẽ ecclesiæ compromisit in vij canonicos eiusdem ecclesiæ sub hac forma, ut illũ quẽ ex se uel alijs ꝗ gremio ipsius ecclesiæ oẽs ip si septem uel maior pars eligerent, capitulũ ipsũ reciperet ĩ decanũ: tandẽ unus ex illis septẽ elect⁹ fuit à tribus ipsorum, & alius qui nõ erat de numero illorũ septẽ, à tribus alijs electus fuit in decanũ: consultus Papa quis eorum esset potior? Respõdet, ꝙ ille qui de numero septẽ a trib. illorum est electus ẽm formã compromissi debet in decanũ assumi, dummodo electioni de se factæ uoluerit cõsentire, & aliquid canonicum non obstat. Ex hac decretali consueuit dici, quod ꝑsona electa auget numerũ eligẽtiũ. Ꝯtrũ tñ uerũ est, ꝙ persona electi non computatur in numero eligẽtium, quod probat ȷ̄. eod. Cumana ecclesia. Item forma mandati est sequenda.

CAP. XXXIII.

CVm † iure peritus existas: & infra. ¶ Prim⁹ † tuæ consultationis articulus cõtinebat, qđ cuiusdã ecclesię decano defuncto, eiusdem loci capitulũ sub hac forma in septẽ ex ipsis canonicis compromisit: vt illum, quem ex se,[d] † vel alijs de gremio ipsius ecclesiæ oẽs pariter, vel maior eorum pars nominaret, idem capitulũ reciperet in decanum. Vnde cũ vnus ex illis septẽ à tribus ipsorũ; & aliquis ꝗ nõ erat de numero eorũdem, à trib. alijs in decanũ fuerint nominati: reqsiti vter eorũ assumi debeat ĩ decanũ. ¶ Sup quo taliter rñdemus, qđ is ꝗ de numero septẽ à trib. eorum dignoscitur nominatus iuxta compromissi tenorẽ, debet in

† Al. primus siquidem.

† Vide leg. plane. cũ gl. in versi. post ff. quod cuiusq; uni.

[Glo. sequens ponit opin. dicentium, quod compromissarij, & cap. quam reprobat. Secunda pars recitetur per q. quid si unus solus esset compromissarius, & soluit negatiue. ponit opinionem contrariam, quã improbat.]

d ¶ Ex se uel alijs.] Dicunt quidã ꝙ licet hoc nõ fuisse expressum de iure, tñ unum de se eligere poterãt, ut arg. 8. q. 1. in scripturis. uer. ecce mitte me, &c. ff. de tu. & cur. da. ab his. l. ubi absint. Sed nõ credo: ꝗa a se ipso uidetur electus, & hic tenuit electio propter formam compromissi, ut dicit in fine iuxta compromissi tenorem, &c. sic ȷ̄. de sorti. c. ult. ubi de hoc, & hoc qđ dico optime probat lex. ff. de ꝯtrah. emp. & uen. l. licet. l. si in emptione. in fi. Sed si uni tm̃ collata est potestas, nõ posset se eligere. ȷ̄. de iu. pat. per nostras. ȷ̄. de institu. cum ad nostram. & ff. de tut. & cura. da. l. prætore. & 24. qõ. 1. dicimus: & quia nemo debet oriri a seipso. 8. q. 1. in scripturis. Dicunt quidam ꝙ si iurasset eligere meliorem, & ipse esset melior, tunc posset eligere: sed tamen inconueniens esset, & inhonestum, quod se eligeret. sic ambitiosus videtur, & ideo repellendus per illud capitulum in scripturis, potius debet renunciare tali potestati, & fatuus esset qui sic iuraret, si credit se meliorem vt se eligat. Vel dic quod tunc ipse intelligitur exceptus: quia in generali sermone persona loquens non comprehenditur, C. de solu. inquisitio. ff. de cond. & dem. l. qui hæredi. §. vlt 2.

An is cui data est potestas eligendi possit se eligere ipsum.

2 De hoc dicetur infra c. petitio. de iureiu.

[Gl. seq. quærit & distin. soluit, demum dicit c. correctum.]

¶ Cor-

a ¶ Consentiat.] quia si vult consentire, tunc persona sua computatur inter eligentes. arg. ff. quod cuiusque vniuersitatis. l.plane.arg.ff.de adop. l.si consul. & sic quattuor intelliguntur: & ita maior pars capituli. Quid si consensit in aliũ? Rñdeo, si consensus talis facit cum alijs maiorem partem, in se nõ potest postea consentire, nec mutare consilium in alterius ꝑiudicium.ff.de reg.iur. l.nemo. Si uero consensit in talẽ in quæ minor pars cõsensit, tunc potest mutare, qa talis cõsensus illi non prodest. Hodie non cõnumerat̃ ꝑsona electa inter eligẽtes.inf.eo. Cumana. & c.quia ꝑꝑ. nec dicerem valere talem electionem si modo fieret: qa est electus à minori parte cap''i.

† Hunc text. dicunt sing. Io. Andr. in regula, in toto. de re iu. & Pano. hic ad hoc ꝙ electus cõsentiẽdo electioni de se factæ a media parte eligẽtiũ auget numerũ & electionẽ perficit. adde Paulum Castren. cõs. 230.li.2.

decanum assumi, † dummodo electioni de se factæ consentiat,[a] & aliquod canonicum non obsistat.

¶ Idem duci Carinthiæ. †

¶ Electio imperatoris spectat ad pr̃icipes Germanos, tres ꝑlatos, & quattuor laicos: & electio facta per eorũ maiorẽ partẽ, cæteris nõ cõtemptis, tenet; Et ad Papã ꝑtinet electũ examinare, approbare, & inungere, consecrare, & coronare, si est dignus, uel reijcere si est indignus, ut quia sacrileg⁹ excommunicatus, tyrannus, fatuus, & hereticus, paganus, periurus, vel ecclesiæ persecutor. Et electoribus nolẽtibus eligere, Papa supplet. Et data paritate vocũ eligẽtium nec accedẽte maiori concordia, Papa põt gratificari cui vult. hoc dicit no. iste tex.

CAP. XXXIII.

VEnerabilem: † & infra. Inter cætera uero quidam principes, hac præcipue obiectione sunt vsi, dicentes, quod

† Zerangię Lantigiæ.

VEnerabilẽ.] Electus in imperatorem à maiori parte illorum ad quos spectat electio, si fuerit idoneus, ꝑ Papam confirmatur vel potius approbabitur. Io. An. Diuiditur. nam in prima ponit reprehensionem legati. In secunda ibi, Verum, captando beneuolentiam principum ipsorum ius & potestatem declarat. In tertia: ibi, Obiectioni. rñdet ad id quod obijcebatur cõtra legatũ. In quarta ibi: Eos igitur. monet principes ut adhæreant Ottoni, & recedant a Philippo, & quod hoc facere debeãt, probat quattuor rationibus. In quinta: ibi, Nobilitatem. hoc specialiter mandat duci in suprascriptione nominato. Abb. Sic.

CASVS. Vt melius littera intelligatur. ꝑnotandum est. ꝙ Fridericus Imperator habuit duos filios, Henricũ & Philippũ, Mortuo Friderico successit ei Henricus eius filius in imperio. Hoc facto Henricus imperator ꝓcurauit ꝙ principes Alemanię eligerent in regẽ imperatorẽ, ꝓmouendũ post mortem ipsius Henrici Fridericum filiũ istius Henrici imperatoris. Et sic fuit electus Philippus frater Henrici, & alij principes iurauerũt dicto Friderico fidelitatem tanquam regi; qui Fridericus postmodum promotus in imperatorem fuit depositus per Inn.iiij. in concilio Lugduneñ. postmodum uero mortuo Henrico imperatore fratre Philippi ac patre dicti Friderici, principes in discordia elegerunt. Quidam elegerunt Ottonem, quidam uero dictum Philippum fratrem Henrici. Cum ergo electiones istæ in discordia factæ fuissent, Papa misit quẽdã legatum in Alemaniam, vt alterã electionẽ ꝑdictarũ, quã canonicam inueniret, cõfirmaret Legatus vero diligẽti examinatione ꝑmissa ĩ dictis electionibus, electionẽ Ottonis confirmauit, electione alterius reprobata. ꝑꝑ quod principes illi, q Philippũ elegerũt, cõquerebatur de facto legati, & miserũt nuncios suos cũ litteris suis ad Papã & ĩter cætera pr̃icipes hac obiectione vsi sunt, dicẽtes. Legat⁹ iste aut electoris aut cognitoris gessit personã, &c.

a Hic tamen casus nõ habetur in uetustis exemplaribus.

[Hunc casum prosequitur Bernardus 1 in modum sequentem.] Si electoris, falcem misit in messem alienam. quod facere non debuit. si cognitoris, absente altera parte perperam processit, cum citata non fuerit, & ideo non debuit contumax reputari: scribit Papa super hoc negotio duci Carinthiæ, dicens quod bene confitetur & recognoscit ius eligendi regem, in imperatorem; postea promouendum ad principes pertinere, & de iure & antiqua consuetudine: quia sedes Aposto. transtulit imperium Romanum, nuper à Græcis, in personam magnifici Caroli ad Theutonicos, sed principes bene recognoscunt, ꝙ potestas examinandi ꝑsonã electã spectat ad Papam qui eum inungit, consecrat, & coronat: quia illud regulariter uerum est. ꝙ ad eũ pertinet examinatio ꝑsonæ, ad quẽ manus impositio spectat. nunquid enim si principes in discordia ꝑsonã eligerẽt indignam, deberet Papa illum cõfirmare aut coronare? absit hoc omnino. His ꝑmissis Papa rñdet obiectioni pr̃icipũ, dicẽs ꝙ legatus approbãdo & reprobando, nec electoris gessit personam: qa nec aliquẽ fecit eligi... electoris, ... cognitoris ... tũ ad eligentes neutrius electionem confirmauit, nec etiam infirmauit, sed exercuit denunciatoris officium: quia personam Philippi reputauit indignam, personã uero Ottonis denunciauit idoneam ad imperiũ obtinendum non tã ꝑꝑ studia eligentium, quã ꝑꝑ merita electorũ, ꝗuis maior pars illorũ ad quos pertinet electio, cõsenserint in Ottonẽ; ex eo ꝙ electores Philippi alijs absentibus & contemptis ipsum eligere ꝑsumpserunt, patet eos perperã ꝓcessisse. Verũ quia in electionibus plus nocet cõtẽptus vnius q̃ multorũ contradictio in præsenti: His ergo ꝑmissis reputauit Papa Ottonem idoneũ & Philippũ indignũ ad imperium obtinẽdum. cũ enim uota principum in electione diuiduntur post admonitionem & expectationem: põt. Papa alteri parti fauere, maxime postq̃ ab ipso inunctio & coronatio postulatur; & hoc probatur iure & exemplo. Iure, hoc modo: Nunquid si principes admoniti & expectati nõ potuerũt, uel noluerunt ieligere aliquẽ. sedes Apost. carebit defensore? quasi dicat. non, exemplo, hoc modo: Sciunt enim principes, ꝙ cũ Lotharius & Corradus in discordia fuissent electi, Papa Lotharũ coronauit, & imperiũ obtinuit coronatus, dicto Corrado tũc ad ei⁹ gratiã redeũte. Postea monet princeps ut a Philippo reprobato recedãt & Ottoni adhæreãt, nisi tunc demũ qñ cõtra ꝑsonã uel factũ ipsius aliqd obiectũ fuerit. & ꝓbatũ. His dictis ostendit multa per q̃ electio Philippi nõ teneret. licet Philippus eẽt ab oĩb. elect⁹ cõcorditer. hoc modo impedimẽta Philippi sunt notoria, excõicatio publica, ꝑiuriũ manifestum, & persecutio diuulgata, quã ipse & eius antecessores in Romanã ecclesiam & alias ecclesias exercuerunt. Nam ipse a prædecessore nostro excommunicationis uinculo innodatus quod postmodum recognouit dum per eius nuncium absolutionis beneficium postulauit. Vnde patet ꝙ fuit excõicatus electus. Ipse vero cõtra proprium iuramẽtum regnũ sibi vsurpare ꝑsumpsit, cum super illo iuramento sedem Apost. primo cõsulere debuisset, nec prodest ad suam excusationẽ, si dicat ꝙ iuramentũ illud fuisset illicitũ: quia nihilominus sedem Apost. prius super eo requirere debuit, anteq̃ cõtra ipsum ꝓpria temeritate veniret, & hoc ꝓbat exẽplo Gabaonitarũ, qui cum a filijs Israel per fraudẽ surripuerũt iuramẽtum, ipsi tamen filij Israel cognita fraude cõtra illud venire noluerũt, nisi prius consulerent Dñm. vtrũ dictũ iuramentũ sit licitũ aut illicitũ: & utrum seruandũ sit, aut nõ seruandũ, nullus sanæ mẽtis ignorat ad iudiciũ Papæ pertinere. Præterea si Philippus imperiũ obtineret, potestas principũ deperiret in electione. & imperiũ obtinẽdi de-

Cap. ... in 3. comp. ia.

cætero cæteris fiducia tolleretur, si enim Philippus succederet Henrico fratri suo, sicut Henricus successit Friderico patri suo, uideretur imperium non per electionem, sed potius per successionem procedere, & in præiudicium principum redundaret, si non nisi de domo Philippi ducis Sueuiæ uideretur aliquis assumendus. Vltimo monet Papa istum ducem, vt omnino a Philippo recedat, non obstante iuramento si quod ei fecit ratione regni: quia co reprobato huiusmodi iuramentum obseruari non debet. Not. quod hic multa notabilia eliciuntur. primū est, quod ius eligendi regem, in imperatorem promouendum de iure communi ptinet ad principes. Item ad eum pertinet examinatio. ad quem pertinet confirmatio. Itē ad officium illius qui confirmat electum, etiā si nihil ei objiciat, pertinet inquirere an sit idoneus. Item quandoque reprobatur electio potius propter personam electi indignam, quā propter eligentes. Item in electionibus plus nocet contemptus vnius, quā si multi præsentes contradicant. Item iudex potest alteri parti fauere. Item publice excommunicatus repellitur ab electione. Item periurium manifestum repellit aliquē a dignitate. Item persecutores ecclesiarum ob ecclesiastico honore debent repelli, ut puniātur in quo peccauerunt. Item cum dubitatur an iuramentum sit licitum vel illicitum, recurrendum est ad sedem Apostolicam. Item in honoribus non debet semper successio attendi. Item in fine no. quod sublato principali, accessorium non tenet.

† Vide l. pro perandū. §. fin autē. C. de iud & ibi Pet. & Cyn. in l. consentaneum, per Bar. C. quo modo & qñ iud.

Apostolicæ sedis legatus aut electoris gessit, aut cognitoris [a] personā. Si electoris, in messem [b] alienā miserat falcē suam, & electioni se ingerēs, principū derogauerat dignitati. Si cognitoris, absente altera[c] partium vr̄ perperam ꝓcessisse, cum citata non fuerit, & ideo non debuit cōtumax iudicari: † & infra. ¶ Verū in illis principibus ius & potestatem eligendi regem, in imperatorem postmodum promouēdū, recognoscimus (vt debemus) ad quos de iure ac antiqua consuetudine noscitur pertinere: præsertim cum ad eos ius & potestas huiusmodi ab Apostolica sed peruenerit, quæ Romanum imperium in personam magnifici Caroli [d] à Græcis transtulit [e] in Germanos. [f] Sed & principes recognoscere debent, & vtiq; recognoscunt, sicut ijdem in nostra recognouere p̄sentia, ꝙ ius & auctoritas examinandi personam electam in regem, [g] & promouendum ad imperium, ad nos spectat, qui eum inungimus, consecramus, & coronamus. Est enim regulariter & generaliter obseruatum, vt ad eū examinatio [g] personæ pertineat, ad quē impositio manus spectat. Nūquid enim si principes nō solū in discordia sed etiam in concordia sacrilegum [h] quemcunque, vel excommunicatum in regem, tyrannum, uel fatuum, hæreticum eligerent, aut paganum, nos inungere, consecrare, ac coronare hominem huiusmodi deberemus? absit omnino. ¶ Obiectioni ergo principum respondentes asserimus, ꝙ legatus noster approbando regem, & reprobando ducem, nec electoris gessit personam, ut pote qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit: nec cognitoris cum neutrius electionem quo ad factum eligētium [i] cōfirmandam duxerit, aut etiam infirmādam. Exercuit autem denunciatoris officium; quia personam ducis eiusdem indignam, & personam regis denunciauit idoneam quo ad imperium obtinendum; non tam propter studia eligentium, quam propter merita electorum: quamuis [k] plures ex illis, qui eligendi re-

e ¶ Transtulit.] Legitur in Chronicis, quod cum ecclesia Romana opprimeretur ab Astulpho rege Longobardorum, petijt auxilium a Cōstantino & a Leone filio eius imperatoribus Constantinopolitanis: & cum nollet patrocinari ecclesiæ Romanæ, Stephanus Papa secundus natione Romanus, trāstulit imperiū ad Carolum magnum, qui fuit filius Pipini, quem Zacharias prædecessor eius substituerat Ludouico regi Francorum, quē deposuerat, de quo legit 15. qō. 6. alius. Et translatio illa facta est de anno Dñi septingentesimo septuagesimo sexto: qui Carolus coronatus est à Leone Papa iij. elapsis post hoc quindecim annis.

Imperium, quādo fuerit translatum.

[Glo. seq. recitet. per obiectionem.]

f ¶ In Germanos. sic ergo regnū mūdi trāslatū est ad Theutonicos, nam ipsi habēt regnū Romanæ ecclesiæ: de conse. di. 5. in die. Et sic patet ꝙ īperiū: nō ē apud Græcos; licet largo noīe appellet̄ īperatores. J. de mai. & ob. solitæ. sicut & rex Schacorū, dr̄ rex, cū extra ecclesiā nō est imperiū. 24. q. 1. ca. schismata. §. sed nec illud. est aūt Iperator ille super oēs reges. 7. qō. 1. in ap. b. & oēs. nationes sunt sub eo. 11. q. 1. §. sed si qs ī uers. volumus. 1 Ipse. n. ē princeps mūdi & dñs. ff. ad l. Ro. de iac. deprecatio Et et Iudæi sub eo sunt. C. de Iudæ. l. Iudæi. & oēs prouinciæ. 63. dist. Hadrian. & oia sunt ī ptāte īperatoris. 8. dist. quo iure. & 23. q. 8. couenior. C. de quadrien. pscr. bene a Zenone.

Imperium ad quos est translatum.

i Adde opi. gl. cum tex. in l. qui cū de. ff. a... Rho. de iact.

a ¶ Cognitoris.] in reprobando Philippum, & approbando Ottonem.

b ¶ Messem.] 6. quæst. 3. ca. 1. & inf. de parochi. c. nul lus Bernar.

c ¶ Absente altera.] quod non debuit fieri infra de testibus. in nomine. Domini. 3. quæst. 9. quasi per totum.

d ¶ Caroli.] cui etiam ius patriciatus siue dignitas collate est. 62. dist. Hadrianus:

[Glossa sequens ponit historiam.]

g ¶ Examinatio.] 77. dist. qui est.

[Glos. seq. recitetur per obiectionem.]

h ¶ Sacrilegū.] no. ꝙ sacrilegiū impedit promouendū, nam & familia sacrilegij repellit̄ a sacramentis ecclesiæ. 27. q. 4. miror. & ab alijs legitimis actib. 3. q. 3. nulli.

ADDITIO. Et sacrilegium inter magna crimina connumeretur. 16. q. 3. quod autem.

i ¶ Eligentium.] quia de meritis siue studijs eligentium non cognoscit, sed de qualitate electorum pronunciauit.

k ¶ Quamuis.] idest quia, vel proprie tenetur. & quod dicit supra, non tam propter studia eligentium, &c. id est, non propter studium eligentium, sed propter merita electorum, personam ducis denunciauit indignam, & personam regis idoneam sic supra de postu. c. 1. uer.

capit. 1. versic. fin. vnde bene sequitur, quamuis plures. &c. & sic non gessit cognitoris personam. quia retulit se tantum ad merita electorum, non ad studia eligentium, quamuis potuerat se referre, vt infra [illegible] possunt verba teneri proprie: & quamuis, ponitur pro quia. vt prædixi. sed

blica, ad hoc vt aliquis repellatur à prosecutione iuris sui. 1 inf. de except. exceptionem. & c. piæ. [lib. 6.] cum suis concord. vnde quicquid interim facit quousque ad ipsum perueniat excõicatio, tenet, & valet. inf. de cleri. excõ. mini. Apostolicæ. & inf. de re iudic. ad probandũ.

† In codice Barbatiæ ita: ac solitudine anti qua obtinẽt &c.

superior litteras scilicet, cum neutrius electio, &c. videtur contraria.

a ¶ Contradictio.] infr. eo. b [illegible]

[Glo. seq. obijcit, & soluit.

b ¶ Fauere.] si fauet, ergo non debet esse iudex. 11. qu. 3. quatuor. & ca. sequ. Sed dic quòd in dubio põt fauere cui vult. ff. de legà. 2. si quis seruum. §. si inter duos. ff. de bon. auc. iudi [illegible]. 5. vlt. ff. ad Syl. si quis in [illegible] omnes. V[illegible] re partes [illegible] diam. Instit. de satis. [illegible] de offi. deleg. ca. suspicionis. §. ab ipso, & supra eodem, cũ inter R. tunc demũ debet fauere, cum meri a electori & eligentiũ paria sũt. argu. inf. de iure patrona. quoniam in quibusdam. & 63. dist. si forte. vel cum potestas eligendi de uoluta est ad ipsum. sup. eod. bonæ. circa finem.

† In codice Barbatiæ, ita: Nos itaque nõ Philippum Ducem, [illegible] tamus, &c.

c ¶ Carebit.] Aduocatus ecclesiæ non potest esse patronus ecclesiæ, sed comparatur tutori, qui datur pupillo vt eum defendat à vexationibus aliorum, & appellatur honorarij, vel notitiæ gratia datus, vt alios cõ tutores [illegible]. ff. de sol. quod si forte. §. sunt quidam. nec computatur talis tutela in numero triũ tutelarum, sed ex causa honoris tantum. ff. de rit. nuptia. si quis tutor. §. quid ergo.

† In aliquot uetustis legitur præpositum. al. ita; uel non potuerunt, vel noluerũt eõ uenire, sed qualitercun q; legas, idẽ manet sensus.

gem in imperatorem promouendum de iure ac † de consuetudine obtinent potestatem, consensisse perhibeatur in ipsum regem: & ex eo quòd fautores ducis absentibus alijs & contemptis, ipsum eligere præsumpserunt, pateat eos perperam processisse: cum electioni plus cõtemptus vnius, quàm contradictio [a] multorum obsistat, & infra.

¶ Nos † vtique non ducem, sed reliquum reputamus & nominamus regem iustitia exigente; & infra.

¶ Quod autem cum in electione vota principum diuiduntur, post admonitionem & expectationem alteri partium fauere [b] possumus, maxime postquam a nobis vnctio, consecratio, & coronatio postulatur, iure patet, pariter & exemplo. Nunquid enim si principes admoniti, & expectati, vel non potuerunt vel noluerunt in vnum propositum † conuenire, sedes Apostolica aduocato & defensore carebit [c] eorumque culpa ipsi redundabit in pœnam? Sciunt autem principes, quòd cum Lotharius [d] & Corradus in discordia fuissent electi: Romanus Pontifex Lotharium coronauit, & imperium obtinuit coronatus: eodem Corrado tunc demum ad eius gratiam redeunte.

¶ Eos igitur duximus commonendos, [e] vt à præfato duce, iusto quidem a nobis iudicio reprobato, recedant: & præfato regi non abnuant adhærere, nisi † tunc demum contra personam vel factum, legitimum quid ab eis obiectum fuerit & ostensum: & infra. ¶ Sunt enim notoria impedimenta ducis, scilicet excõmunicatio publicaca, [f] periurium [g] manifestum, & persecutio diuulgata, quam progenitores [h] eius & ipse præsumpserunt in Apostolicam sedem † & alias ecclesias exercere: fuit quoque a præd. nostro excommunicationis vinculo innodatus; [i] quod postmodum recognouit, dum per nuncium suum absolutionis beneficium postulauit [k] vnde patet, quòd fuit excõicatus electus, [l] & infra.

¶ Idem etiam contra proprium iuramentum, [m] super quo nec consilium a se de Apostolica requisiuit, ambitionis vitio regnum sibi vsurpare præsumpsit, cum super illo iuramento prius Romana ecclesia cõsuli debuisset. Nec valet ad plenam excusationẽ ipsius, si iuramentum illud dicatur illicitum, [n]

g ¶ Periuriũ.] quando q; periurium non repellit. J. de iureiu. sicut nostris. Sed intellige ibi periuriũ, id est, temerarium iuramentum [illegible] enim non solum non debent promoueri ad honores, imo si promoti sunt debẽt repelli. inf. de iureiur. querelam. 2 infames enim sunt, vt ibi not. J. de fide-iuss. peruenit. i fine.

h ¶ Progenitores.] in filijs enim paterni criminis exẽpla metuuntur. 6. q. 1. c. quæro. §. verũ, & in l. illa. si quis cũ militibus. Vnde illud: Sæpe solet similis filius esse patri.

i ¶ Innodatus.] propter inuasionem & deuastationem patrimonij B. Petri dum in Tuscia morabatur.

k ¶ Postulauit:] no. hic eo ipso quòd q; petit absolui, per cõsequens se confitetur excommunicatum.

ADDITIO. Nisi ad cautelam fiat: quia bonarum mentium, & ca. 4. dist. ad eius vero concubitum.

l ¶ Electus.] vnde ipso iure nulla fuit electio. infr. de app. constitutis. & supra eodem, cum inter R. & sup. de consue. cum dilectus.

m ¶ Iuramentum.] q; fecerat Friderico 3. regi. Sicil. æ nepoti suo tanquam imperatori futuro: dũ adhuc Henricus imperator frater eius dicti pueri pater, viueret.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.

1 Facit text. cũ not. in l. placet. C. de sacrosan. ecclesi. & in l. exceptiões. 1 cũ gl. fi. ff. de excep.

† In quibusdã vetustis, in cap. nisi tũc demum, eum contra personam, &c.

1 Cõcor. tex. in l. quoties. in uersi. priuatos. C. de dig. li. 12. & l testium. §. lege Iulia. in gl. impuberes. ff. de testibus.

† Al. deest uox, sedem.

3 Iste fuit ille qui postea deposit⁹ fuit per Inno. in fr. de re iud. ad Apostolicæ. lib. 6. Io. Andr. in no.

[Gl. seq. arguit, allegat. l. & duo iura in contrarium.

d ¶ Lotharius. hoc est exemplum de quo prædixit, scilicet iure patet pariter & exemplo; & ita ab exemplo [illegible] est argumentandum. [illegible] de iure natu. §. sed & quod prin[illegible] C. de sent. & interlo. om. iu. nemo. & sup. eo. cum in cunctis.

e ¶ Commonendos scilicet per nuncios suos.

f ¶ Publica.] nota quod excommunicatio debet esse pu-

n ¶ Illicitum.] quoniam fuit de successione viuentis. C. de pactis. l. pactum. tamen hic voluntas accessit uiuẽtis. vnde videtur tenere. C. eo. l. vlt. sed illa loquitur in hæreditaria successione, quæ in imperio locum habere non potest. decent in beneficijs ecclesiasticis locum habet. inf. de conces. præb. nulla. infr. de deci. ad hoc. & in fra de iur. pat. consuluit. Bernar.

[Glo. seq. recitetur per obiectio. §. vlt. &c.]

a ¶ Vent-

cum nihilominus super eo nos prius consulere debuisset, quàm contra ipsum propria temeritate venire [a]: illo præsertim exemplo, quod cum Gabaonitæ [b] a filijs Israel per fraudem surripuerint iuramentum, ipsi tamen cognita fraude contra illud venire temere noluerunt. Vtrum vero dictum iuramétum sit licitũ vel illicitum, & ideo seruãdum, an non seruandũ extiterit, nemo sanæ mentis ignorat, ad nostrum iudicium pertinere: & infra. ¶ Insuper si prędictus dux imperium obtineret, libertas prĩcipum in electione periret, & imperiũ obtinẽdi de cætero cęteris fiducia tolleretur: nam si ꝑut olim frater dicti ducis patri eorum, sic dux ipsi fratri suo succederet, videreẽ imperium non ex electione, sed ex successione [c] deberi: & in pręiudiciũ principum redundaret, si non nisi de domo [d] ducis prædicti videretur aliquis ad imperium assumendus: & infra. ¶ Nobilitatem ergo tuam monentes, per Apostolica scripta mandamus, quatenus a præfato duce recedas omnino, non obstante iuramento, si quod ei ratione regni fecisti, cum (eo quantum ad obtinendum imperium reprobato) iuramentum huiusmodi non debeat obseruari. [e]

¶ Idem.

¶ Absentes ad electionem de prouincia sunt vocandi. & confirmatur electio maioris & sanioris partis.

CAP. XXXV.

Coram † dilecto filio tituli sanctæ Pudentianæ † presbytero Cardinali: & infra. ¶ Si vero vtriusque partis fuerit cassata electio, vos (fratribus omnibus, qui fuerint in prouincia [f] conuocatis) quod maiori & saniori parti eorum super prædictis videritis complacere, per censuram ecclesiasticam faciatis firmiter obseruari.

¶ Idem Parmen. episcopo, & eius coniudicibus.

¶ Cassetur electio partis maioris facta, contempta minori parte, etiam si est vnus solus, non tamen ius eligendi deuoluitur ad minorem. h.d. secundum intellectum communem.

CAP. XXXVI.

ij Bonæ † memoriæ S. Cremonen. epi-

a ¶ Venire.] tali modo sicut fecit, scilicet vsurpando regnum: nam aliàs cum fuerit illicitum, propria auctoritate potuit venire contra non obediendo illi tãquam regi, aut imperatori. 22. qu. 4. si quis præuentus. §. ecce Ber. 1. Nec expectari debuit superioris auctoritas. ff. de condi. insti. q̃ sub cõditione. §. vlt. qa qđ necessario destruendũ est, nõ est necessaria superioris auctoritas ĩ destructione illius. ff. de leg. 3. fideicõmissa. §. si q̃s illicite. 2 Sed si esset dubium an valeret. tũc audiri dẽt superior: aliàs aũt sẽper seruandum est iuramentum dummodo sine interitu salutis æternæ seruari possit. ĩ. de iureiu. si vero. si sponte sit præstitum, & sine dolo. ĩ. de iureiuran. cum contingat. Ber.

b ¶ Gabaonitę.] hãc historiã habes 22. q. 4. c. ĩter cętera. §. sed cũ his. et c. innocẽs.

c ¶ Ex successione.] tres successiones cõtinuæ videntur ius successionis inducere, immo duæ, qa binus actus ĩducit consuetudinem. arg. 25. q. 2. ita nos. & C. de epali audien. nemo.

d ¶ De domo.] immo de alia tribu eligi dẽt. 8. q. 1. Moyses

[Gl. seq. tex. fortificat, secũdo arguit, alleg. 4. iura.]

e ¶ Obseruari.] etiã si ei iã coronato iurasset post reprobationem legitimam, ei non teneretur in aliquo ratione iuramenti. 15. q. 6. alius. & ĩ. de transla. quãto. circa fi. Item arg. ꝙ destructo principali, & accessoriũ. s̃. eo. qualiter. C. de vsur. l. eos. & C. de posi. si deposita pecunia. & ff. de rei vẽdi. & ex diuerso. & de no. ope. nun. l. 2.

Coram.] In prima ponitur decisa narratio. In secunda prouisio: ibi, Si uero. Et pone casum quòd celebra is duabus electionibus in discordia, Papa commisit illas dicidendas prout de iure fuerit: & si contingeret utranque cassari, Papa mandauit electionem celebrari de nouo prout habetur in littera. Abb. Sicul.

CASVS. In quadam ecclesia duæ electiones fuerunt celebratæ, causa super his electionibus fuit delata ad sedem Apost. sed quia non potuit constare domino Papæ de meritis illarum electionum, mandat quibusdam ut si electio utriusque partis cassata fuerit uocatis fratribus, qui sunt in prouincia, quod maiori, & saniori parti illorum placuerit, faciant per censuram ecclesiasticam firmiter obseruari. Nota. quòd vbi electio debet celebrari, ibi omnes canonici de ecclesia, qui sũt in prouincia, sunt vocandi. Item qui sunt in prouincia dicuntur præsentes. Itẽ inuiolabiliter obseruari debet quod fit a maiori, & saniori parte.

[Gl. seq. not. illos & solos vocandos, &c. remittit & determinat.

f ¶ In prouincia.] hic videẽ expressũ. ꝙ omnes illi & soli qui sunt in prouincia, vocandi sunt ad electionẽ, & ꝑ hoc videtur sic intelligẽdum, si sunt in prouincia. infr. eo. quia propter. De hac materia not. 7. q. 1. factus est. & quod dicit, in prouincia, sic est intelligẽdum, si sũt in prouincia ita propinqui ꝙ commode sint vocandi; quia si prouincia esset multum lata & longa, non debent vocari: quia periculum est in mora. s̃. eod. cum inter vniuersas. & eodẽ modo si esset extra prouinciam, & propinquus, tunc vocãdus esset inf. eo. c. proxi. vbi fuit vocatus qui extra ꝓuinciã erat. Rhegium. n. & Cremona diuersarũ sũt prouinciarũ. Et ita nec dico vocandos omnes de ꝓuincia, nisi qui commode pñt vocari, nisi consuetudo sit ꝙ oẽs uocentur. ĩ. eo. in Genesi. nec dico ꝙ tñ de ꝓuincia sunt vocandi per capitulum sequens. In talibus enim uocationibus potius statur cõsuetudini, ut absentes uocentur iuxta consuetudinẽ uniuscuiusq; ecclesiæ: & hæc consuetudo erat, ꝙ oẽs de prouincia uocarentur, ut est inf. eo. in Gen. Ber.

ADDITIO. Et licet quidam (ut Pet. de Sam. qđ hoc not. inf. eod. Cumana. & Ang. dixerint non ualere consuetudinem ꝙ absentes non uocentur, licet ualeat de quam remoto loco uocentur: tu dic contra, ut dixi. inf. de præb. cum in ecclesijs. lib. 6. in gl. pen. Ioan. And.

ij Bonæ memoriæ.] In prima ponitur decisa facti narratio. In secunda diffinitio: ibi, Cõstitutio. In qua duo fecit primo cassat electionẽ secundã exprimẽs quare. secundo: ibi, electionem. cassat etiam primam, exprimens quare: & ponens antipophoram. Abb. Sicut.

CASVS. Epo Cremoñ. in extremis agente, cum desperaretur de uita ipsius, capitulum ipsius ecclesiæ citauit.

quea-

Illicitum infringi potest sine superioris auctoritate.

1 Cõcor. tex. in l. illicitas §. 1. ff. de off. præs.

Iosue 9.

2 Valet legatum columnæ ex ædificio, ex quo illud dirui necesse est, Ioan. And.

Absentes, quam re[...] to loco [...] uocand. [...] electione[...]

† Cap. [...] tit. in 4. [...] pilation[...]

† Hic pe[...] ram in [...] nib. le[...] Prudẽtia[...] cum nu[...] unquam [...] rit talis [...] lus.

† Cap. [...] tit. in 4. [...] pilation[...]

ſcopo in extremis agente cum de conualeſcentia ipſius deſperaret, Cremoñ. capitulum H. canonicum ſuum Rhegij diſciplinis ſcholaſticis inſiſtentē, ad certum terminum in vigilia Pentecoſtes, pro futura electione pontificis citari fecerunt: & infra.

¶ Conſtituto † autem dicto H. pro ſua electione & dilecto filio noſtro I. ꝓ electione archipresbyteri coram nobis: electionem ab ipſo H. poſt electionē archipresbyteri non caſſatam, licet de viro multæ litteraturæ, honeſtæ vitæ, & claræ famæ, non tamen ſine multa temeritate p̄ręſumptam; cum † de priori noſtrum deberet expectare [a] iudicium, antequā procederet ad ſecundā duximus irritandā, in pœnam interdicentes eidem contradictionis uocem, in primo conſenſu capitulo permanente.

¶Electionem aūt archipresbyteri (q̄uis laudabile teſtimoniū ꝓhibeatur de ipſo) iuſtitia exigente caſſauimus: tum, quia corpore dicti epi nondum tradito ſepulturæ, habuerūt de ipſa electione tractatum [b] contra canonicas ſanctiones; tum quia inuentus eſt H. ſuiſſe contemptus, licet unus ſolus extiterit, cum plus in talibus conſueuerit contemptus vnius obeſſe, quam multorum [c] contradictio in præſenti. Nec prædicta [d] debet dici citatio va-

quendam canonicū ſuum in ciuitate Regio in ſtudio commorantem, ut ad certū terminum ueniret pro electione futuri paſtoris facienda: dicto canonico non ueniente ad terminum ſibi præfixum, elapſo termino, & epo viam vniuerſæ carnis ingreſſo, antequā corpus ſepulturę traderet, abſente p̄dicto canonico capitulū contulit poteſtatem eligendi quibuſdā canonicis eccleſiæ ſuæ, & ipſi canonici poſt mortē epi, & ante ſepulturā cæperunt tractare de electione paſtoris, & quidē ex illis maior pars cōueniūt in archipresbyterum ipſius eccleſię, & alij in archidia. ſuum, eo uero ſepulto minor pars conſenſit maiori. & ſic dictus archipresbyter poſt ſepulturam ab omnib. eſt electus, cui electioni dictus archid. & capitulum conſenſerunt. poſtmodū uero ſupuenit dictus canonicus, aſſerens ſe fuiſſe contemptum ꝑꝑ qđ (vt dicebat) electio nō valebat. Vnde credens ꝑtātem eligēdi ad ſe eſſe deuolutā, p̄dictū archid. elegit. Vnde propter electiones iſtas dictus canonicus pro ſe, & quidam alius H. nomine pro archid. ad ſedē Apo. acceſſerunt. Papa vero de meritis iſtarum electionum cognito, electionē archid. celebratam poſt electionem acrhipresbyteri non caſſatā caſſauit: quia non debuit H. canonicus ꝓcedere ad electionem ſecundam ante caſſationem prioris, in pęnā interdicens dicto H. canonico vocē cōtradictionis, in primo cōſenſu capitulo ꝑdurāte, & ſimiliter electionem archipresbyteri iuſtitia exigente caſſauit, tū q̄a corpore dicti epi nondum tradito ſepulturę habuerūt de iſta electione tractatū cōtra canonicas ſanctiones: tū quia dictus H. canonicus cōtemptus fuit, licet vnus ſolus fuerit: quia in talibus plus nocet cōtemptus vnius q̄ multorū ꝯtradictio in præſenti. nec valuit prædicta citatio: quia cum mortē epiſcopi præuenit, non potuit arcere citatū. Not. ꝙ ſecunda electio non eſt facienda, prima non caſſata. Item vnius ſolius contemptus poteſt caſſare electionem. Item epiſcopo defuncto nondum ſepulto non debet fieri electio. Item citatio non legitime facta non tenet.

[Gl. ſeq. obijcit, & ſol. & in additione partim ſolutionem corrigit.]

a ¶ Expectare.] Sed nonne electio, quæ fit contemptis illis qui debent intereſſe, ipſo iure eſt irrita, vt s̄. e. ꝙ ſicut. &c. venerabilem. & ī. de arbi. cum olim. & 63. diſt. obeuntibus. ergo ea non obſtante poteſt attentari ſecunda electio. infra de appel. conſtitutis. cum enim a iure ſit reprobata talis electio, non eſt neceſſe iudicem adire pro ea caſſanda. ff. de condi. inſti. l. quæ ſub conditione. §. vlt. Præterea cum vniuerſitas delinq̄t in eligendo, electio debet deuolui ad eum qui non delinq̄t. s̄. eo. bonæ. & s̄. de poſtula. bonæ. Dico ꝙ electio archipresbyteri non fuit nulla ipſo iure, ſed potius annullanda, & ideo debuit expectari caſſatio ſuperioris anteq̄ proceſſus fieret ad ſecundam: vnde & ſi vnus habuiſſet ius eligendi, deliquit in hoc ꝙ uoluit ſimul eſſe actor & iudex [1] præmiſſæ electionis. ī. de conceſ. præb. poſt electionē in parte deciſa. & licet illi deliquerunt in eligendo, non tñ illud ius deuoluitur ad vnū. & hoc ſm̄ Io. q̄ dicit ꝙ unus nō cōſtituit vniuerſitatē, & inducit in arg. hoc cap. & 65. diſt. ſi forte. & ff. de leg. 1. ſi grege. licet ius vniuerſitatis dicatur ſtare in vno. ff. ꝙ cuiuſq; vniuer. ſicut. in fi. ꝑ quam l. nos dicimus ꝯ: & ſi iſte non elegiſſet, poterat poſt caſſationē eligere ſi hoc poſtulaſſet: & hoc innuit littera iſta cum dicit ibi, noſtrum debuit expectare iudiciū anteq̄ procederetur ad ſecundā. Et ſi electio prima nulla fuiſſet ipſo iure: q̄a electus eſſet indignus: tunc ipſe ſolus potuiſſet. s̄. e. bonæ. & s̄. de poſtu. gratū. & ī. e. ſcriptū eſt, ſed hæc non fuit nulla, imò ipſe poterat eā confirmare ſi conſenſiſſet. s̄. e. ꝙ ſicut. Io. dixit ꝙ non deuoluit ius eligendi ad alios: niſi qñ eligitur perſona ineligibilis. ī. eo. ſcriptū. in fi. & s̄. de poſtu. gratum. & s̄. eo. bonæ memoriæ. Sed dic qñ electio non eſt nulla ipſo iure, videlicet vbi aliquis eſt contēptus: tunc non ipſo iure, ſed per ſententiam ius eligendi debet deuolui ad alios, uel ſi non ſeruatur forma illius cōſtitutionis. ī. eo. quia ꝑꝑ. tunc ſimiliter ſunt priuandi per ſententiam, ut ī. eod. quia ꝑꝑ. & c. Cumana. An ius vniuerſitatis remanet in uno dictum fuit s̄. de poſtu. gratū. & ibi recurrendum eſt. Qñque tñ electio eſt irrita ipſo iure, & tñ impedit ſecundam. s̄. e. auditis. nec tunc eligendi ius deuoluitur ad alios. Vnde ſecunda electio ibi non tenuit, ut ibi notatur in fi. vltimę notulæ: quia eligentes non ſunt ipſo iure priuati. Et quod dixi [2] ꝙ ubi aliquis eſt contemptus non ipſo iure, ſed per ſententiam ius eligendi debet ad contemptū deuolui: intelligo per ſententiam Papæ tantū. argum. iſtius litteræ, cum de priori noſtrum deberet expectari iudicium antequam procedatur ad ſecundam. Vbi enim certa pœna ſtatuta eſt. alia non eſt imponenda, [3] niſi ꝑ eum qui habet poteſtatis plenitudinem: quod ſatis inquit hæc littera. ſufficit. n. ut caſſetur electio, ubi quis proſequitur contemptum ſuum. Bern.

[Gl. ſeq. recitetur per obiectionem. & ſolutionem.]

b ¶ Tractatum.] no. ꝙ caſſatur electio de qua eſt habitus tractatus ante ſepulturam mortui. 79. diſt. nullus. 2. Sed ꝑꝑ hoc ſolum non fuiſſet caſſata, ſed aſſumit hic Papa quaſi non cauſam vt cauſam, ſed contemptus fuit cauſa caſſationis. nam mortuo viro ſoluta eſt uxor a lege matrimonij, ut ī. de ſecun. nupt. c. ult. & pen. & 7. q. 1. ſicut alterius uxor. Bern.

c ¶ Multorum.] ſup. eo. ꝙ ſicut. & c. uenerabilem.

[Glo. ſeq. arguit, & remittit.]

d ¶ Nec prædicta.] reſponſio tacitæ quæſtionis. Diceret aliquis dño Papæ: ille H. fuit citatus; & ille rñdit:

citatio

† In manuſcriptis, ita: cōſtituto autem dilecto filio H. pro ſua, & dilecto filio N. pro electione, &c.

† Al. ita cū de priori electione.

1 Cū tñ nemo ſibi ius dicere dēat. C. ne quis in ſua cau. l. vna. vnde vi. ff. ſi quis tantā. ff. quod met. cau. extat edictū. & de ui priua. l. creditores. ī. de conceſſ. præb. poſt electionē. ad fi. quod met. cau. c. ult. 2. q. 1. in primis. 16. q. 6. placuit.

2 Hoc quod ſequitur fuit additio, in qua gloſſator caute correxit quod dixerat. Ioā. And.

3 Tex. eſt in l. ſine cauſa. ff. de Carb. edic. & in l. 1. in fi. ff. ad municipalē.

citatio non fuit legitima. Et sic est. arg. ꝙ si aliquis citetur non legitime si aliquid fiat ꝯ absentem non ualet. 1: Generale enim est, ꝙ ad citationē quæ reprobatur a iure, non teneā uenire citatus ēt ut alleget priuilegium. de hoc not. per Ioan. 3. q. 2. si eps. & ꝯ. de do. & contu. dilectus. ubi de hoc.

1 Tex. est in l. vir bonus. ff. iudic. sol. & in l. si pater. C. ne de stat. defunctorum.

† Arctare.

CVm ad nostrã.] Primo ponit factũ. Secũdo illud cassat: ibi, Nos. Abb.

CASVS. Quidam simul factus fuit monachus & Abbas, cũ prius debuerit esse monachus quam abbas. peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ. Papa uidēs ꝙ ꝯ regulares traditiones fuerit attentatũ, electionē de facto factã cassauit: quia nullus dēt monachari spem habens uel promissionem ꝙ fiat abbas. Nota ꝙ sola spes uel ꝓmissio simoniam ducit: & ideo ille q̃ sic monachatur, uel eligitur, de iure est repellendus. Item nota, ꝙ quis prius debet monachari quam in abbatem assumi.

[Glo. seq. alleg. duas concord. signat vnum ꝯrium, & sol. ponit dictum cui signat contrarium.]

a ¶ Monachus.] hic habes expresse, ꝙ clericus sæcularis non potest eligi in abbatem ad idem facit ꝯ. eo. cum causam, & ꝯ. eo. cum in magistrũ. ar. ꝯ. 16. q. 1. pbyteros. Sed nõ est ꝯ, quia illi presbyteri erant monachi, & ita poterant eligi in abbates & ibi soluitur cõtrarium E. sunt monachi melioris conditionis quã clerici: qa clerici eos eligũt ad sua officia. 58. dist. capit. 1. & 2. 18. q. 1. c. 1. vbi est hoc expressum, sed ipsi non eligunt clericos ad suas dignitates argu. contra 28. q. 1. omnes. & 1. q. 7. si ut sacerdotes.

† Cap. 3. eo. tit. in 4. compilatione.

† Lexonieñ. Leconieñ.

† In codice Barbatię ita. istud fuerit attẽtatum.

† Ca. 4. e. tit. in 4. compil.

ADDITIO. Et hoc ideo: qa q̃libet monachus clericus est, sed nõ conuertitur, propterea quilibet monachus in clericali officio vedetur instructus, sed clericus sæcularis in monachali.

b ¶ Nullã spem.] principalē 8. q. 1. sunt in ecclesia, sed secundario licitũ est alicui sperare honores ecclesiasticos. 61. dist. qd proderit. & 59. dist. si officia. 74. dist. consuluit. & uerba ista habes. 16. q. 7. per laicos.

c ¶ Irritare.] id est irritatam nunciare. ꝯ. eo. c. prox.

OFficij tui.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Nos autem. Abb. Sic.

CASVS. Vacante quodam monasterio posito in medio nationis peruersæ, monachi eiꝰ non possent sui ordinis personã idoneã inuenire, per quã monasteriũ posset gubernari, in quendã nobilē & discretum oculos extenderunt per quem poterant melius defensari. Vnde accesserunt ad patrē ipsius humiliter postulãtes ab ipso, ut filiu suum induceret, quatenus habitum susciperet monachalē, nullam spem patri dantes de ipsius promotione. & pater ad hoc filium sui induxit: qui monachus factus statim in abbatem est electus: cuius electio cõfirmata fuit ꝑ rectorem Messanũ legatũ Apostolice sedis. mortuo illo rectore qui confirmauit suã electionē, successit sibi quidam alius legatus Apos. sedis, qui dubitauit an talis electio ualuerit, cum dictus paratus sit se purgare, quod ad hoc fuit nulla ambitione inductus, petens a Papa utrum dictam electionē potuit confirmare, uel dispēsare cum ipso, & si electio illa sit cassanda, an iterum possit eligi in abbatem? Respondet Papa, quòd ex his, q̃ incontinenti sunt acta, ostenditur ꝙ talis taliter eligi non potuit in abbatem: & ideo Papa electionem illam decreuit irritã & inanem, qa prius voluit esse magister quam discipulus: sed postquam fuerit in regulam competenter instructus, si necessitas & utilitas monasterij postulauerit, poterit in abbatē assumi, ne monasteriũ opprimatur incursibus malignorũ: prius tñ ab ipso purgatione recepta. Nota ꝙ ex his q̃ incontinenti fiũt, ꝓsumit̃ ꝯtra aliquē. Itē prius dēt esse quis discipulus quã magister, vt in præcedenti capitulo dicebatur.

[Gl. seq. continuat textũ aliis. 4. iura. secũdo obijcit & soluit, tertio quærit. arguit pro, & soluit ꝯ. quarto quærit obijciendo, & soluit.]

d ¶ Incontinenti.] Præsumitũ aliquid ex eo quod incontinenti est subsecutum. 31. q. 1. si quis. & 50. d. si qua fœmina. q̃ enim incontinenti fiunt, inesse videntur. ff. si cer. pet. lecta est. 2 quia ex hoc præsumitur ꝙ turpiter & ex conuentione sit electus, qđ esse non dēt. 1. q. 2. quã pio. Sed si hæc rõ est quare clericus nõ possit eligi in abbatem: quia non est instructus in regula monachali; sic eadē rõne monachus non debet eligi in epm vel prælatum alicuius ecclesiæ sæcularis, cum ipse non nouerit regulas clericorum, ut possit præfici ecclesijs

luisse, quia cum episc. mortem præuenerint, temeraria nimis extitit, & ideo nõ potuit arcere † citatũ.

¶ Idem.

¶ *Non monachus in prælatum regularem eligi non potest.*

CAP. XXXVII.

CVm tãd nostrã notitiã peruenisset, ꝙ H. qui sd ꝑ abbate Lexouieñ. † gerebat, non fuit ante monachus[a] quã electus. nos attendentes, ꝙ cõtra regulares traditiones illũd † fuerat attẽtatũ: cũ nullã spē[b] vel promissioné habens, ut abbas fiat, debeat monachari, electioné de ipso factã curauimus irritare.[c]

¶ Idem magistro C. presbytero Cardinali sedis Apostolicę legato.

¶ *In abbatem eligi non potest nisi instructus in regula monachali.*

CAP. XXXVIII.

OFficij tui: & infra. Sane nobis tuis litteris intimasti, ꝙ cum monasterium quoddã positum in medio nationis peruersæ, pastore careret, monachi de electione abbatis tractãtes cum nõ possent sui ordinis idoneã inuenire ꝑ sonã, in quendã virum nobilem oculos direxerunt, per quem poterãt melius defensari, & patrem adierunt ipsius humiliter postulantes, quòd filiũ suum induceret, ut habitũ susciperet monachalem, nullã patri de ipsius promotione fiduciã tribuentes, & pater ad hoc induxit filiũ prouidũ & discretum: qui effectus monachus, fuit † in abbatem electus, cuius electio extitit per rectorem Messañ. Apostolicæ sedis legatum, qui omnibus prædictis interfuit, confirmata. Cum autem idem sit paratus purgare se, quod nulla fuit ad hoc ambitione inductus, postulas edoceri, vtrum dictus legatus electionem confirmare, vel dispensare † potuit, uel quòd factum est, stare possit, & vtrum electione cassata, iterum valeat eligi in abbatem.

¶ Nota autem consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum ex his, quæ incontinenti[d] subsecuta sunt, ostenda-

† Hic in quibusdam ... gatis. ... dictio, ... quæ deest in manuscriptis, tum alijs emendatioribus.

† Al. informare.

2 Pacta incontinenti facta stipulationi inesse dicuntur. ff. And

.fijs.16.q.1.sic viue.& cap.si clericatus: quod esset uerũ si hõino si is secularium clericorũ regulas ignoraret. Sed bene eligunt monachi & regulares ad seculares prelationes propter officium præiudicandi, quod priuilegiatũ est. infra de stat.regu. quod Dei timorem, & infra de vo.& vo.redem. per tuas.& 18.q.1.statutum.& 58. distinc.c. 1.& 2. Sed quid si peritus esset sæcularis cleric⁹ in regula monachorum, posset ne tunc eligi in abbatẽ? Videtur quod sic: q̃a ratio constitutionis in eo cessat, 62.d.ca. statuimus. §. his omnibus sicut monachus peritus in regula clericali potest eligi in epm per prędicta capitula. Sed non est ita: quia & si scit regulam, non tñ est expertus in ea. Nam graue est inexpertos diuinis obsequijs applicare. 19. q.3. monasteris: 1 Sed quare non potuit iste postulari in abbatem, cũ laicus nesciens regulas clericales possit etiam in epm postulari. 61. dist. Osius. postea per tres menses discere potest regulas clericales, in auth. de san.episc. §. damus. coll.9. Item eremita postulatur in abbatem. s. eo. cũ monasterium? Dic q̃ nõ fuit eremita, sed de monasterio quod erat in eremo. Et eadem est ratio: quia si laicus est peritus, nõ est necessaria in eo ꝓbatio habitus clericalis. Sed oĩa ista non prosunt; q̃a quantumcunq; sit laicus peritus in regula monachali, & expertus & probatus in ea, nunquam potest eligi vel postulari in abbatem propter rationem quæ hic redditur; & quia eiusdem professionis debent esse qui eligunt, & qui eliguntur, ne quasi in boue & asino videretur arari. quia quasi simul & semel esset laicus & abbas & q̃a præsumptio ambitionis maxima est. q̃a alias non fieret forsitan monachus, & ambitio bene repellit quælibet à dignitatibus. 8.q.1. in scripturis. 2. quia nõ ambitione. sed labore ad augmentum honoris vnumquemque conuenit peruenire. C. de re mili. contra publicam utilitatem. lib. 12. & ambitus notari solet. 16. dist. miramur. in fine.

† decernimus.

1 Sicut Dñs uoluit beatũ Petrũ in seipso experiri fragilitatẽ humanam, ut disceret alijs misereri. 60. d. cõsiderandum ſm R. Io. Andr.

† Cap.5.eo. tit. in 4.cõp.

2 Concord. text. in l. si. ff. ad le. Iul. de amb. nisi tñ in Papa. no. Io. And. in c. cum pridẽ. de pact.

tur, q̃ talis taliter non possit eligi in abbatem, maxime pro eo q̃ antequam esset discipulus, voluit esse magister: electionem illam irritam esse decreuimus † & inanem. Verum postquam fuerit in regula competenter [a] instructus; (si vrgens necessitas, & euidens vtilitas, ipsius monasterij postulauerit) purgatione recepta, poterit in abbatẽ assumi, ne monasterium opprimatur incursibus malignorum.

¶Idem.

¶ *Electio alias canonica confirmatur, licet quidam eligentium essent minori excommunicatione ligati.*

CAP. XXXIX.

Illa † quotidiana instantia: & infra.

¶ Quia pro certo didicimus electionem canonicã [b] extitisse, ipsam auctoritate Apostolica duxim⁹ confirmandã: supplentes [c] de plenitudine potestatis, si q̃s † in ea ex eo fuisset d̃fectus, q̃ quidã interfuerunt electione eiusdẽ, q̃ ex sola participatione in simplicis [d] excommunicationis laqueum inciderunt.

¶Idem magistro Maximo notario nostro.

¶ *Si postulatio cum electione concurrit, & numerus postulantium est duplo maior, & postulatus est idoneus; postulatio admittitur, reiecta electione. Si vero indignus, & hoc maior pars postulantiũ ignoraverit; postulatio & electio reprobantur. Si vero sciebãt & electus idoneus, confirmatur electio; & idem si numerus postulantium nõ est duplo maior. h.d. intelligendo secundum quod cõtinet ius commune.*

CAP. XL.

Scriptum † est in Apocalypsi Ioannis, quod in medio, & in circuitu so

pro certo. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam electus fuit in epm, uel in alium prælatum. In hac electione quidam interfuerunt qui per solam participationem inciderant in minorem excõicationem, dubitatur an p̃p hoc electio uitiaretur Consultus Papa r̃ndet, pro certo inuenit electionem illam canonicam fuisse, & ideo eam confirmauit. Verumtñ si quis defectus fuit in ea p̃p hoc quod illi excõicati minori excõmunicatione interfuerũt, Papa supplet hoc de plenitudine potestatis. No. q̃ excommunicatus minori excõicatione potest eligere: quia nõ est separatus nisi a sacramentis.

[Gl. seq. distinguit electionem actiuam & passiuam. & reddit causam vtriusque. signat contrarium. & soluit.

b ¶ Canonicam.] nota, quod licet aliqui sint excommunicati minori excommunicatione, tamen eligere possunt. & talis electio d̃r canonica. vt hic habes. sed talis scienter eligi non potest, pro eo quod eligitur ad ea a quibus est ipse remotus. inf. de excep. a nobis. & hoc est hodie expressum. j. de cleric. excommun. mi. si celebrat. nec incurrit irregularitatem si celebrat, peccant tamen tales celebrando, ut ibi dicit: sed criminosi à prosecutione sui iuris non repelluntur, nisi sint excommunicati maiori excommunicatione, & ita isti possunt vti iure suo in eligendo, & in alijs negotijs ecclesię temporalib. & spiritualib. Argu. contra. s. eod. cum inter R. & s. de consuetu. cũ dilectus. vbi dicitur. q̃d suspensi nec eligere nec eligi possunt. Solut. hic & in c. si celebrat intelligitur de suspensione canonis contraria de suspensione iudicis, & mitius agitur cum lege, quam cum ministro legis, ff. de arbitr. l. Celsus.

ADDITIO. Vnde versus:

Supplicium leuius dat ius quàm iura ministrans.

c ¶ Supplentes.] hæc suppletio .3. ex superabundanti non ex necessitate hic fit, ex eo quod obiectũ fuit de tali excommunicatione, quæ repellit ab electione per decre. prædi. si celebrat.

d ¶ Simplicis excommunicationis.] hic potest sumi. arg. quòd utile non vitiatur per inutile. j. eo. c. prox. in fi. ver. nisi forsitan. &c.

† Al. ita: si quis in eo. ex ea fuisset defectus in codice Barbatiæ ita: si q̃s in ea uel ex ea fuisset defectus.

† Cap. 6. eo. tit. in 4. compilat.

Apoc. 4.

3 Num aũt hæc suppletio fuerit necessaria subtiliter inuestigat hic Host.

a ¶ Competenter.] per tres menses. arg. inf. de ætate. & qual. præterea. & in auth. de san. episcopo. §. damus.

ADDITIO. Vel alias competenter. i. per annum secundum quosdam, & inducunt pro se. 78. dist. monachus nouitius.

ADDITIO. Alia concor. Ioã. Tan. & Compost. Sed Host. dicit. q̃ p̃ anuũ. j. de rest. statuimus, potius crederem hoc arbitrarium, secundum diuersas conditiones personarum. Io. And.

Illa quotidiana.] In prima ponitur electionis decisa narratio. In secunda ipsius confirmatio: ibi, Quia

Scriptũ.] Hẽt materiã subtilẽ & difficilẽ, ĩ tm̃ q̃ gl. & aliq̃ dixerũt extra eã hoc c. ꝯtinere potius quandã prouisionem Papalem q̃ ius cõe. iste tñ intellectus cõiter non tenet, q̃a ſm eũ hæc decretalis esset hic superflua ꝯtra id q̃d habet in proœmio s. Diuiditur principaliter in quattuor partes. In prima ponit exordiũ decisum.

cisum. In secunda. ibi. Sane. narrat factum electionis & postulationis. In tertia: ibi, Verum quia, ponit commissionis causam: In quarta: ibi, Per Apostolica, ponit commissionis formam. Et hęc ultima pars subdiuiditur: quia primo ponit processum quem faciet delegatus partibus inuitis. Secūdo. ibi, Et si partes ponit diffinitionē, q̃ faciet si partes cōsentiant, quattuor casus declarando. Secundus est: ibi. Q̃ si. Tertius ibi. Si vero. Quartus: ibi, Nisi. Abb. Sic.

CASVS. Vacante Constantinopolitana ecclesia duo uocati sunt ad eam: pars una postulauit archiepm Eradieñ. alia uero elegit plebanum S. Pauli de Venetijs procuratores utriusque partis ad sedē Apostolicam pp hoc accesserunt, hæc & alia ĩ præsentia domini Papę proponentes, ex parte postulantiũ archiepiscopum ꝓponebat, ꝙ duæ partes & amplius, postulauerant archiepiscopum. Ad hoc probandum inducebatur quoddam publicum instrumētum computatis vij. præpositis, & prælatis conuentualium ecclesiarum, qui de communi consensu ad electionē fuerunt uocati, & procurator partis aduersæ illud idem fuit confessus in iudicio, sed eius cōfessio extitit reuocata. Unde pars postulantium proponebat suam intentionem probatam. Quia de his quæ partes in iudicium deduxerant, non potuit fieri domino Papæ plena fides: mādat Papa cuidam notario suo, vt super his inquirat diligentissime veritatem de meritis electi & postulati apud Venetias, vbi vterq; natus fuit, & diutius conuersatus, & de studijs eligentium & postulantium, & de omnibus quæ causam possunt instituere apud Constantinopolim, ubi electio & postulatio factæ fuerūt: & si partes concordauerint, procedat hoc modo: vt si constiterit ꝙ de communi consensu patriarchę admitterentur vij. præpositi siue per se, siue per alios, & duo alij ex parte vniuersitatis pro omnibus prælatis conuentualium ecclesiarum, & tunc temporis tot essent prælati quot erāt ecclesiæ conuentuales, ita ꝙ cum septem præpositis & nouem canonicis facerent duplo maiorem numerum q̃ xvj. electores plebani: tunc postulationem admittat, nisi postulatus indignus repertus fuerit: & electione plebani cassata absoluat illum ab ecclesia Eradieñ. & det sibi licentiam transeūndi ad ecclesiam Constantinopolitanam. Si vero omnes prædicti non fecerint duplo maiorem numerum, siue dignus siue indign⁹ fuerit postulatus, eo repulso electionem plebani cōfirmet: nisi & ipse plebanus repertus fuerit indignus. Si vero numerus postulantium fuerit duplo maior q̃ eligentium, & persona postulata fuerit indigna, & electio & postulatio reprobetur: ut si forsitan oēs, uel maior pars postulantium ex certa scientia indignum postulassent, illa uice postulandi, seu eligendi essent potestate priuati. & in hoc casu electionem plebani confirmet, si eam de persona idonea constiterit celebratam.

dis erant quattuor animalia: & infra.

¶ Sane ad hanc ecclesiam, scilicet Constātinopolitanam, duo animalia sunt uocata, vtinam plena oculis, & alas habentia senas, videlicet Eradieñ. archiepiscopus, & plebanus sancti Pauli de Venetijs, sicut per procuratores tā postulantium archiepiscopum, quam eligētium plebanum, fuit propositum coram nobis: & infra.

¶ Verum, q̃a de his quæ p assertionem partium in iudicium deducta fuerāt, nobis non potuit fieri plena fides: quamuis super his quæ de numero dicta sūt postulantiũ, per quoddam instrumentum publicum, nec non per confessionem procuratoris aduersæ partis in iudicio factam, sed postea reuocatam [a], pars altera [b] assereret suam intentionē esse fundatā, cām discretioni tuæ duximus committendam.

¶ Per Apostolica scripta mandantes, quatenus super his & alijs inquiras diligentissime veritatem de meritis electi [c] & postulati apud Venetias, ubi nati fuerunt, & diutius conuersati. De studijs autem eligentium & postulantiũ, & omnibus generaliter, quæ causam possunt instruere, apud Constantinopolim, vbi huiusmodi postulatio & electio celebratæ fuerunt.

¶ Et si partes consenserint [e], ꝓcedas hoc mō: ut si cōstiterit de mutuo [f] cōuenisse cōsensu, ꝙ ad electionē patriarchæ septem ꝑpositi, siue p seipsos siue p alios, [g] & duo [h] alij ex parte vniuersitatis pro cæteris conuentualium ecclesiarum Prælatis, totque tunc temporis [i] conuentuales

Not. q̃d inquirendum est de cōuersatione electi apud illos cū quibus fuit cōuersatus. Nota ꝙ qui scienter eligit indignū: ea vice postulandi uel eligendi potestate priuatur. Qui vero ignoranter eligit uel postulat indignū, non punitur. Itē si maior pars ignorat uitium minoris partis, non imputatē maiori parti, quæ hoc ignorauit. Hæc decre. continet ius in fine, alia vero præcedentia ex cōi cōcordantia partium & prouisione Papæ dicta sunt.

a ¶ Reuocatā.] sine aliquo interuallo, sicut testis qui potest corrigere dictū suū incontinenti ĩ. de testi. cogen. præterea. [1] An factum procuratoris p̄iud. cet dño, dicitur ut infra lite non contesta. cap. 1. & c. accedens. & inf. de cau. possess. cum olim. & inf. de cens. olim.

b ¶ Altera.] scilicet postulātium archiepiscopum.

c ¶ Electi & postulati.] sic ĩ. eo. uenerabilem. Sed ibi ad studia eligentium non retulit se legatus, quamuis potuerit.

d ¶ Vbi nati.] quia ibi melius potest inquiri. supra eo. postquam. inf. de præsumpt. quosdam. & 23. distin. illud.

e ¶ Consenserint.] s. notarius iste diffiniat ſm quod inferius ꝯtinet, & in isto ꝯsensu necessarius est cōsensus electi & postulati, aliàs non possunt partes recedere a iure. ſ. eo. cum inter canonicos.

f ¶ De mutuo.] hoc ideo dicit. quia pars eligentiũ hoc negabat: ideo Papa mandat inquiri, cum de iure cōi interesse debuerit. ĩ. de. cau. pos. cum ecclesia. Ber.

g ¶ Per alios.] Qualiter quis per aliũ hoc facere possit, habes. ĩ. eo. quia propter. §. illud. [2]

h ¶ Duo.] isti duo habebant vocem pro duodecim prælatis singulariter. pro quolibet.

ADDITIO. Hoc intelligit Imo. q̃n oēs vt singuli singulariter habebāt vocem, aliud si vniuersitas ꝑlatorum vnicam uocem habuisset. Dicebat ergo Cōposte. ꝙ tot voces habebāt isti, quot committentes. nemo. ff. pius, &c. de re. iu. nemo plus. Ioan.

[Gl. seq. exponit litteram: expositioni signat contrarium. & contrario acquiescit.]

i ¶ Tēporis.] hoc iō dicit: q̃a si tunc aliqua ꝯuentualis ecclesia vacasset, pro ea nullus potuisset admitti sede vacante: quia tunc non est qui iura illius tueatur uel eis possit vti. ĩ. ne sede vacan. c. 1. & 2. inf. de præscrip. de quar-

1 Concor. tex. in l. ... postulauerit ... ibi Bart. ff. de adul. l. repetit ... ff. de qua...

2 Sed ibi ... iure cōi ... de mutuo consensu.

Præscripti... dormit co... tra ecclesia... ipsa vaca...

de quarta.tunc cũ dormit ius ecclesiæ,ita ꝙ non currit præscripto.inf.de præscrip.auditis.&c.1.& ca.de quarta.nec ad capitulum ius illud deuoluitur.inf.ne sede va can.c.2.arg.cõtra.inf.de maio.& obedien.his quæ.&c. cum olim.quib.forte staretur in casu isto: quia diuersi sunt isti casus à præcedentibus.

Electio semper postulationi præpõderat.

a ¶ Maiorem.] hic habes ꝙ electio semper præualet postulationi.secundum illos qui dicunt quod hæc est iuris diffinitio, nisi duæ partes sint ĩ postulatione. De hac materia dictum est sup. de postula. bonæ memoriæ 1. & ideo statur hic iudicio duarum partiũ. quia qđ duæ partes f[aciunt], totũ capitulũ facere videtur.vt ff. qđ cui[usque] vniuer.plane.& [secundum] hanc decr. intelligit quod dicit decr.sup. de postule.bonæ memoriæ.ꝙ postulatio in dis[c]ordia non cõsueuit admitti. hoc ĩtellige. prout dr̃ in not.sequenti. Item no.hic ꝙ cum in electione longe maior numerus est ex vna parte quã ex alia,nõ habetur respect⁹ ad meritũ personæ, dũ tñ sit cõueniens ille q est elect⁹ à maiori parte: nec ad zelum eligẽtiũ arg. sup.e. dudum.& infr.de appel.constitutus. sed si numerus in modicum excedat tunc recurritur ad merita & ad zelum,& preferuntur numero arg.inf.de testi.in nostra. & est expressum. inf.eo.ecclesia vestra vbi de hoc.

† Quæ habes inf. eod. ti.cap. nihil est.

ecclesias habuisse prælatos, quod cũ seeptem præpositis, & nouem canonicis, quos quidem canonicos constat in postulatione præfati archiepiscopi conuenisse, duplo maiorem facerent numerum quàm sexdecim electores plebani, tu vice nostra postulationem admittas: nisi probatum fuerit postulato aliquid obuiare de canonicis institutis, † quod promotionem ipsius debeat impedire: ac (plebani electione cassata) ipsum archiepiscopum absoluas a vinculo quo Eradien. ecclesiæ tenetur, concedendo ipsum Constantinopolitanæ ecclesiæ in pastorem.

¶ Quod si ad faciendum duplo maiorem [a] numerum, simul omnes prædicti minime sufficerent, † siue dignus siue indignus fuerit postulatus, tu postulatione repulsa, electionem plebani auctoritate nostra confirmes, [b] dummodo nihil obsistat eidem, quod ipsum tanto præsulatu reddat indignum.

¶ Si vero numerus postulantium inuẽtus fuerit duplo maior, [c] quemadmodum prædictum est, & persona postulata [d] reperta fuerit indigna, tutam postulationem quam electionẽ non differas reprobare; Nisi forsan omnes, aut maior pars postulantium,præsumptione [e] dãnabili postulauerint scienter indignum,† vt hac vice merito debeant eligẽdi seu postulandi potestate priuari [f]. Ex hoc quoque ca-

† Sufficeret.

[Gloss. sequẽ.obijcit, & soluit recitando opinionem quam approbat.

b ¶ Confirmes.] hic dicit Papa electionem à minori parte capituli factam confirmari,& tñ pars alia non est eligendi potestate priuata, quia nõ postulauerat indignã personam ,[?]& de iure licite poterant postulare,sicut & eligere; & ita postulando non peccant:ergo ius eligendi non fuit deuolutum ad pauciores:quod tunc demũ locum habet, cum maior pars scienter postulat vel eligit indignum,vt in fi.decret.dr̃.Et ideo contra.infr.eo. Cumana. & in c.ecclesia.& c.in Genesi.in quib.dicitur ꝙ electio non valet nisi sit facta à maiori parte capituli; & hic confirmatur facta cum longe minori parte.Propter hæc & alia quæ hic dñr, dñt quidam ꝙ hæc decret. ius cõe non continet, sed fuit quædam prouisio de consensu partium: & hoc vr̃ per verba illa superius; si partes consenserint,hoc modo procedas:& ex eo quòd Papa admittit hic postulationem indiscordia factam: cũ per eam nullum ius acquiritur postulato.sup.de postu. ca.pen. & quia non consueuit admittere tales postulationes in tanta discordia.sup.de postu.bonæ memoriȩ. Et ita in his duobus cõtinet gratiam, quod satis potest concedi. Et ita videtur quòd vtraque pars renunciet iuri suo: & quod dicit; de consensu partium taliter procedatur,vt sup.dicitur in verbis præmissis.si partes cõsenserint, & alias si contradicerent, non taliter processissent,sed facta inquisitione super his de quib.præmittit, causam instructam remisissent ad Papam. hoc probatur.supr.eod.bonæ memoriæ,in parte decisa. Sed vbi duæ partes postulant aliquem,licet ius non acquiratur postulato vt agere possit;tñ potest petere gratiã.& iniuria fit ei si non fiat illi gratia.arg. ff.de aqua quoti. & æsti.l.1.§. permittitur.de hoc not.su. de postula. gratũ. & ca.pen.& vlt.Et idẽ crederem si maior pars postulat, quòd gratiam deberet habere. Et quod dicit de duabus partibus, non credo necessarium,sed quędã prouisio fuit hic, vt dictum est, quia siue maior pars & sanior, siue duæ partes,siue omnes,totũ dependet à superiore. sed quod in fine dicitur,ius est.

[Gloss. seq.à contrario soluit & determinat.]

c ¶ Maior.]& ita vr̃ à contrario, ꝙ si minor pars capituli sciuisset illum esse indignũ,alij nõ punirentur pp hoc,et ita est hic argu. ꝙ vtile non vitiatur per inutile.sic s̃.ca. proxi. Et est notabile illud ꝙ culpa & dol⁹ minoris partis non nocet,nec ea quæ fiunt à minori parte irritãtur pp hoc, & isti soli priuati essent ipso iure eligendi proxima electione,si alij nõ elegissẽt. sup.eo.cũ in cunctis.& hic, & alij admitterentur.dum tñ probarent ignorãtiã.s̃.eo.innotuit. Et si maior pars ignorasset illum indignum, vtraque pars debet reprobari à contrario.vt dr̃ sup.& quod dicitur hic ꝙ electio facta à maiori parte,confirmetur,qñ maior pars postulantium scienter eligit indignum, intelligitur quando vno cõtextu fiunt postulatio & electio seu electiones: vt hic contigit.secus si ex interuallo.tunc enim illi soli cui scienter postulant vel eligunt indignum, sunt eligẽdi seu postulandi potestate priuati:& illi qui ignoranter postulauerunt seu elegerunt indignum debent ab alijs ad electionem admitti, aliàs deberet electio cassari propter contemptũ,vt dicitur supr.in eadem notula.

Vtile pp inutile non vitiatur.

†Vide l.1.§. postulasti ff. de postul.

d ¶ Postulata.]id est.ignoranter.]

[Glo.seq.obijcit,& soluit.

e ¶ Præsumptione.] i.ex certa sciẽtia.sup.eo.innotuit. Sed qualiter potuit esse dignus iste postulatus archiepã tu,& indignus patriarchatu, 1 qui iudicatus fuit dign⁹ à Papa, vel à suo patriarcha,cum confirmauit eum,quare denuo inquiri iubet de moribus suis cõtra illud 17. q.4.si quis suadente.§.qui autem. & C.de crim.fa.l.3. & inf.de æta.& quali.accepimus?Dico ꝙ licet quis reputetur dignus ad vnam dignitatem, propterea non est dignus ad maiorem,licet enim dispensetur cum aliquo in minori dignitate, non tamen dispensatur ad maiorem.12.dist.nos consuetudinem.

1 Non enim potest quis esse in vno loco sãctus, & ĩ alio peccatór. 1 q.1. sicut Christus. Ioann. Andr.in nouel.

[Gl.seq.recitetur per cõtrariũ: & dupliciter soluit.]

f ¶ Priuari.]istud referas ad factum,cum sint ipso iure priuati.sup.e. cum in cunctis.2. illi scilicet qui scienter hoc fecerunt; Vel dic, id est nunciati priuati.

2 Adde quod not. Bart.in l. cum quidam, 2.ff.de leg.2.

ADDI-

su electionem confirmes, si eam de persona idonea constiterit celebratam.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ Si illi ad quos spectat electio, negligunt eligere prælatum cathedralis vel regularis ecclesiæ intra tres menses. proximus superior ecclesiam ordinabit: quod si intra tres alios mẽses nõ fecerit, canonice punietur.

CAP. XLI.

NE pro defectu pastoris† gregem dominicum lupus rapax inuadat: aut in facultatibus suis ecclesia viduata graue dispẽdium patiatur: volentes in hoc etiam occurrere periculis animarum, & ecclesiarum indẽnitatibus prouidere. ¶ Statuimus vt vltra tres menses cathedralis [b] vel regularis [c] ecclesia prælato non vacet.

¶ Intra quos (iusto impedimẽto [d] cessante) si electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligẽdi potestate careant ea vice. [e]

¶ Ac ipsa eligendi ptãs ad eũ qui proximo præesse dignoscitur, deuoluatur. [f]

¶ Is vero ad quem fuerit deuoluta potestas, Deum præ oculis habens, non differat vltra tres mẽses cum consilio [g] capituli sui, & aliorum virorum prudentium, viduatam † ecclesiam de persona idonea ipsius [h] quidem ecclesiæ, vel alterius, si digna non reperiatur in illa, canonice ordinare, si canonicam voluerit effugere vltionem.

¶ Idem in eodem. †

¶ Per aliquam de tribus formis hic contentis, scilicet scrutinij, compromissi, & inspirationis, procedi debet ad electionem in ecclesijs cathedralibus; aliter electio celebrata non valet; et contra facientes priuandi sunt ea vice potestate eligẽdi, h.d. vsque ad §. illud.

† In cõcilio generali Latera. sub Inno. iij. c. 23. & c. 8. eo. ti. in 4. compi.

† Vide Alfonsum Castrum lib. 3. ca. 2. de iusta hæretic. punitione.

† Vide l. ... cœtu. ... ff. de ... & in l. ... lũ. §. ul... ff. de ver... sign.

† In eod. concilio ... teranen. ... Inno. iij. ... 24. & cap. ... eod. tit. n... compila.

ADDITIO. Per quod not. Host. ꝙ licet duæ electiones fiant vno contextu, & maior pars eligat indignum, & minor dignum, nunquam obtinebit minor, nisi maior scienter deliquerit: Dicit tñ præsumi cõtra maiorẽ, nisi probet ignorantiã. remittit. s. e. innotuit. hoc dictũ est ꝓ opinione mea contra suam opinionem Host. de qua dicam. inf. eo. congregato. Io. And.

a ¶ Confirmes.] cũ sit facta à maiori parte illorum qui habebant ius eligendi.]

NE pro defectu.] Primo ponitur cõstitutionis causa. Secundo ibi, Statuimus cõstitutio: quæ constitutio quatuor facit. Nã primo statuit tempus electioni. Secundo priuat negligentes: ibi, Intra quos. Tertio ad superiorẽ deuoluit: ibi, Ac ipsa. Quarto punit superiorem si negligit: ibi, Is vero. Abbas.

CASVS. Quia propter defectum pastoris ecclesia viduata tã in temporalib. q̃ in spiritualibus frequenter sustinet læsionem: ideo concilium volens periculis animarum, & ecclesiarũ indemnitatibus prouidere, statuit, vt ecclesia cathedralis vel regularis vltra tres menses nõ vacet, ita ꝙ si impedimento iusto cessante, electio celebrata non fuerit, electores eligendi potestate careant ea vice: & potestas ad proximum superiorem transferatur, & ille ad quem fuerit deuoluta potestas, intra alios tres menses de consilio capituli & religiosorum de persona idonea ipsius, ecclesiam viduatam, vel si ibi idoneus non reperitur de alia non differat ordinare, si ipse canonicã voluerit effugere vltionem. Not. ꝙ ecclesia cathedralis vel regularis non debet vacare vltra tres menses. Item illi qui non potest agere non currit præscriptio. No. ꝙ per negligentiam quis amittit ius eligendi. Item regularis, ecclesia quantum ad tempus eligendi æquiparatᷣ ecclesiæ cathedrali. Item not. quòd quamdiu reperitur in ecclesia idonea persona, non debet eligi de alienã.

b ¶ Cathedralis.] quantum ad hoc nihil additur, quia idem erat secundum antiqua iura. 50. dist. postquam. & 63. dist. obeuntibus. & alij tres dantur ad consecrationem petendam. 100. dist. quoniam quidem.

Canon Laterañ. concilij qualiter sit intelligendus.

c ¶ Regularis.] & sic patet ex hac constitutione, quòd canon Laterañ. concilij. infra. de conces. præb. nulla hodie non extenditur ad regulares prælaturas, quia æquiparantur episcopatus & prælaturæ regulares. simile 16. q. vlt. si quis deinceps.

d ¶ Impedimento.] & ita non currit præscriptio contra canonicos si iusta causa interueniente non eligant. 28. dist. de Syracusanæ. & 61. dist. bene nouit. & inf. de conces. præb. quia diuersitatem. C. de inoffi. testam. l. contra maiores, ff. qui. ex cap. maio. l. quod quidam. & l. seq. & l. ait prætor. Sed si Papa interdiceret electioni non minus currit eis tempus, nisi petant licentiam eligendi in fr. tempus statutum. inf. e. c. vlt. Sed nunquid est hic necessaria protestatio ꝙ nõ possunt eligere intra tres mẽses? quod vr̃. j. de offi. ordi. pastoralis. in fi. & inf. de appellat. si iustus metus. Non credo ꝙ necessaria sit in casu isto protestatio: quia debent petere licentiam, & si non petant, sunt in mora, vt ibi dicit.

e ¶ Ea vice.] i. in prima electione, quę si cassaretur, vel si nollet uenire, uel si eligeretᷣ indign⁹, statĩ recuperarẽt i⁹ suũ. s̃. e. cum Vintoniẽ.

f ¶ Deuoluatᷣ.] olim nõ deuoluebatur ad proximum superiorem. inf. de concess. pręben. dilectus. sed ad Papam in episcopalibus, & sic reducitur ad ius cõe aliarum dignitatum, vt sicut ibi post sex mẽses, ita hic post tres deuoluatᷣ ad proximum superiorẽ. j. de conces. præbend. cap. nulla.

[Glo. ista quærit, arguit ꝓ & cõtra. & dupliciter soluit.]

g ¶ Consilio.] sed nũquid tenetur semper habere consiliũ capituli sui, vt aliàs nõ valeat electio nisi habito consilio capituli & assensu? Videtur quòd sine illis eligere nõ possit, sicut nec alia negotia debet facere sine illis. infra. de his quæ fi. à præla. sine consensu capit. nouit. & c. quanto. & quasi per totum. argu. infr. eod. cum in ueteri. ubi cassatur electio, quia non fuit expectatum responsum eorum, de quorum consilio debuit fieri electio vt 63. dist. obeuntibus. & 15. q. 7. episcopus nullius. Sed contra, sufficit enim petere consilium. inf. de arbi. cũ olim. & ex consilio nemo obligatur. 14. q. 1. c. quisquis. §. qđ præcipitur. Credo quòd hoc facere debuit consentiente capitulo, uel maiori parte: aliàs non credo quòd solus hoc facere possit per iura prædicta. Vel dic quòd sufficit tantum requirere consilium capituli in isto casu, & de honestate, cum ad ipsum solum deuoluatur electio, & non ad capitulum, consilium vero aliorum, non inducit necessitatem. sed de honestate requiritur.

[Glo. seq. successiue ponit tres obiectiones, & solutiones ipsarum.]

h ¶ Ipsius.] scilicet uacantis. Hic præcipitur ut de eadẽ ecclesia eligat. Sed nonne ad metropolitanum deuoluitur idem ius quod habuit capitulum. sed capitulum potuit eligere vndecunque uellet. supr. eod. cum inter canonicos. & c. & uobis. & c. I causis. ergo & metropolitan⁹? Dico quòd primo debet inquirere personas ecclesiæ vacantis,

vacantis, & eligere de gremio ipsius ecclesiæ. & illud debuit fieri per illa iura. 61. dist. c. obitum. & c. nullus. & 18. q. 2. quam sit. sed si hoc non fecerit, nihilominus valebit electio. 1 nam multa fieri non debent, facta tñ manent. 27. q. 1. nuptiarum. & 27. di. si vir. 2. & nusquã inuenies, ꝙ pp hoc cassetur electio. De hac materia tractaĩ s̃. eo. c. cũ inter canonicos. Sed quare dr̃ hic ꝙ metropolitan⁹ eligat ã eadẽ eccl'ia, cum ipsi perdiderint ius eligend.? Respõde, ipsi perdiderunt ius eligendi actiue. .i. quia ipsi non possunt eligere: sed non passiue: quia b ene possunt eligi: & satis puniuntur in hoc, & non debent propter hoc dupliciter puniri; quia pęnæ restringendæ sunt. de poe. di. 1. §. pęnæ: Hic habes quod qui eligere non possunt, eligi possunt. Sed contra aliqui possunt eligere, sed non eligi. inf. de cle. excommu. si celebrat. hic priuat negligentia eos potestate eligendi. ibi non. Et ibi ideo non possunt eligi: quia non habent id propter quod eliguntur: hic bene habent executionem sacramentorum.

Margin (left, cut off): Host. cõtra | i canoni- | ratũ habe | : qa limi- | a est for- | a: ꝙ satis | in scholis | i contra- | seruatur. | Comp. te | t dictam | dicens, ꝙ | Papa re- | ondit. Io. | a. in nou. | Concor. l. | dubium | de leg. & | atre furio | ff. de his | i sunt sui | l alie. iur.

CAP. XLII.

Quia propter diuersas electionum formas, quas quidam inuenire conantur, & multa impedimenta proueniunt, & magna pericula imminent ecclesijs viduatis.

¶ Statuimus, vt cum electio fuerit celebranda, præsentibus omnibus, qui debent [b] & volũt [c] & possunt cõmode [d] interesse, assumantur tres de collegio [e] fide digni: qui secrete [f] & sigillatim† vota†cũ ctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta

Quia propter.] Hæc decretalis est multum famosa & principalis in titulo. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur constitutionis cã. In secunda constitutio: ibi, Statuimus. & hæc secunda pars subdiuiditur. in tres partes. Nam. tria põnit principaliter statuta. secunda pars: ibi, Illud. tertia ibi: Electiones. Et iterum illa secunda Statuimus, subdiuiditur in quinque partes. Nam primo ponit formam scrutinij electionibus celebrandis. Secundo compromissi. Tertio cassat electiones aliter factas. Quarto excipit, in qua exceptione includit formam diuinæ inspirationis. Quinto eligentes contra formas supradictas mandat priuari. secunda: ibi. Vel saltem. tertia: ibi, Aliter. quarta: ibi. Nisi. quinta: ibi, Qui uero. Abb.

CASVS. Quidam malitiose & fraudulẽter nitebãtur diuersas formas electionum inuenire, propter quod pericula multa & impedimenta proueniebat ecclesijs viduatis. & ideo ad hæc pericula euitanda statuit cõcilium generale tres formas circa electiones cathedralium regularium ecclesiarum. Prima forma est hæc. ut vocatis omnibus qui volũt. debẽt, & possunt commode interesse, eligantur tres. de capitulo fide digni, qui sigillatim & secreto vota omnium diligenter inquirant & in scriptis redigant; quo facto incontinenti antequã ad alia diuertant, uota illa publicent in cõi, in p̃sentia capituli, & si plures electi sunt, fiat hinc & ĩde collatio numeri ad numerum: meriti ad meritum: zeli ad zelum: & sic collatione habita non obstante appellatione alicuius, is eligatur in quem omnes uel maior pars & sanior consentit. Secunda forma est, ut eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui uice omnium prouideant ecclesiæ viduatæ de pastore. Aliter uero ꝙ dictũ est duobus modis prædictis electio facta non valeat. Tertia uero forma est, si quasi per inspirationem diuinam cõiter ab omnib. absq; uitio electio fuerit celebrata. Qui uero contra p̃dictas formas eligere attentauerint, eligendi ea uice potestate priuentur. Postmodũ dr̃, ꝙ nullus in electionis negotio procuratorẽ constituat, nisi sit absens in eo loco vñ debeat aduocari: & si iusto sit impedimẽto detẽtus ut uenire nõ possit, sup hoc si opus fuerit fidẽ faciat iurõ: & tunc si voluerit cõmittat alicui de capitulo uices suas. Et in fine reprobat Papa clãdestinas electiones, statuens ut q̃ cito electio facta fuerit, solenniter publicetur. No. hic tres formas canonice eligẽdi. Itẽ ꝙ ubi sunt plures in electione uocẽ habẽtes, dẽt fieri collatio numeri ad numerũ, meriti ad meritum, zeli ad zelũ. Itẽ appellatio ne fiat electio secũdũ formã canonicã, nõ ualet. Itẽ absens in loco de quo debet uocari, põt cõstituere procuratorẽ in electione. Item clandestinę electiones in iure sunt reprobatæ. Item quicq̃d hic dicitur ꝓ notabili habeatur.

[Gl. seq. quærit, argu. negatiue, ponit opi. ad illã partẽ. & soluit cõtrariũ, finis recitet p aliã qõnẽ.]

a ¶ Ecclesijs uiduatis.] per hoc vr̃ ꝙ loquitur tãtum de electionib. prelatorũ, id est epõrum non canonicorũ. Sed nũqd extendemus istã cõstitutionem ad omnes dignitates etiam ad non cathedrales, & ad plebanatus, & ad alias dignitates, quæ prælatos habent in ecclesijs collegiatis? Non uidetur: cum ecclesiæ propter illas dignitates non dicãtur uiduatæ, cum habeant ep̃m. Satis potest dici, ꝙ non extenditur ad alias dignitates, sed tantum ad ep̃atus & regulares prælaturas ut sup. eo. ne pro defectu, tamẽ de facto bene extenditur ad alias dignitates, & de iure ẽt bene potest intelligi constitutio ista de illis p̃latis qui habent iurisdictionem generalem in ecclesijs collegiatis: quia tales prælati, sponsi quodammodo appellantur. 21. q. 1. sicut in vnaquaque. Sed non debet intelligi de dignitatibus seu personalibus in ecclesijs cathedralibus: quia in uacatione illarum dignitatum non dicitur ecclesia uiduata, cum habeat episcopum. qui solus est ibi maritus. Ber.

b ¶ Qui debent. hoc ideo dicit: quia omnes, qui habẽt ius in electione, sunt uocandi. sup. eo. ꝙ sicut. Et q̃ sunt in quieta possessione eligendi, simul sunt uocandi. supra. eo. quod sicut. c. coram & c. bonæ. & de consuetu. si quis est. inf. de caus. pos. cum ecclesia.

c ¶ Qui uolunt.] bene dicit, qui uolunt, quia si quis nõ uult interesse electioni, alij ꝓcedere possunt sine illo postquam constiterit. inf. e. ꝙ sicut. & c. cũ nobis. & ar. s̃. eo. ecclesia uestra ubi de hoc dicitur. & sic omnes uocandi sunt qui commode possunt uocari, qui sunt uocandi dictum est. s̃. e. coram. & ĩ. eo. in Genesi.

d ¶ Commode.] hoc ideo dicit, quia si commode, & sine periculo uocari non possunt, non sunt uocandi. sup. eo. quod sicut. §. 1.

[Gl. seq. obijcit. & soluit.]

e ¶ De collegio.] per hoc ur̃ dari occasio discordiæ, quia facilius possent ipsi concordare in unam personã, q̃ assumant in prelatum. q̃. in istos tres: & si discordãt, canonici in eligendo istos tres, æque inquireretur de meritis & zelo eligẽtium. sicut in electione epi. Dico ꝙ in istis inquisitoribus non requiritur illa examinatio, quia ipsi non eligunt, sed inquirunt uota fratrum, & hoc potest fieri per quolibet de capitulo, dum tamẽ sint uiri digni, & causa inquisitionis secreto fiat: quia quidam forte timore uel fauore timent aliquem nominare in publico, quem nominãt in secreto, & libere nominant quẽ uolunt Libera enim debet esse uolũtas in eligendo. 18. q. 2. dilectissimi. & s̃. eod. bonæ. & infra. proxi. sicut in matrimonio carnali. inf. de spon. cum locum. & præterea per hoc obuiatur malitijs quorundã qui statim eligebãt, & appellabãt ne alij eligerẽt. s̃. e. considerauimus. per istam constitutionem malitijs & cauillationibus talium obuiatur.

f ¶ Secrete.] sicut testes in secreto deponere debent, ut liberius dicant ueritatem. alias nõ ualet dictum testis inf. de testi. uenerabili. & de testa. nullum. ĩ. de acc. inquisitionis. §. tertiæ. alias non ualet: nisi fiat secrete.

g ¶ Redacta.] per ipsos scrutatores, uel per tabellionẽ & quod dicit, secreto, capitulum tantum excluditur, & non personæ necessariæ.

Margin: † Singulati. † Voces. An constitutio concilij Lateranẽsis extendatur ad omnes dignitates.

Margin: Aliquo nolẽte accedere ad electionem reliqui eligant.

Margin: 3 Per hoc dixit Host. ꝙ si episcopus uel alius de collegio... ...umbris assumeretur inter hos scrutatores, appellari posset. hic ẽ adiecta. maxime si intẽderet etiam ... aliquem promouere, si ... stasset. Io. An. in nou.

mox [a] publicētur [b] ī communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto: vt is collatione [c] habita † eligatur, in quē oīs, vel maior & †sanior [d] pars capituli consentit. ¶ Vel saltem eligendi potestas aliquibus viris [e] idoneis cōmittatur qui vice [f] oīum, ecclesiæ uiduatæ prouideant de pastore. ¶ Aliter electio facta non ualeat: nisi forte cōiter esset ab omnibus, quasi † per inspirationē absq; vitio celebrata. ¶ Qui vero cōtra præscriptas formas eligere attentauerint, eligendi ea uice potestate priuentur. [g]

¶ Interdicit procuratorem in electionis negotio constitui, nisi concurrant hic contenta vsq; ad §. electiones. Abb. Sicu.

¶ Illud autem penitus interdicimus, ne quis in electionis negotio procuratorem constituat, nisi sit absens in eo loco, [h] de quo debeat aduocari, iustoque impedimento detentus uenire [i] non possit: super quo si opus fuerit, fidem faciat iura-

a ¶ Mox.] 1 idest, incontinenti nullo actu contrario intermedio post vota quæsita: & vno cōtextu: sicut testamētum. ff. de test. hæredes palam. in fi. optime ponit sensum istius dictionis, mox. inf. eod. cum post petitam. ubi cassatur electio, quia statim post collationem celebrata non fuit. ar. inf. de test. co. præterea. q̄nq; mox aliter accipitur, i. st. tum cum quodam te[illegible] ramento x. dierum. ff. de const. pec. promissor. & mox, q̄nq; dr̄ ad annum, 20. q. 2. si in qualibet. & c. puella. cū quod... tempe ramento sine spatio. ff. de solu. quod dicimus. ff. ad l. Falc. l. 1. §. si ita. Item q̄nq; cū primum potuit. ff. ad Tertul. l. 2. in §. item confestim, & illico, i. usq; ad triduū. C. de indic. cum speciales. & C. de erro. aduoca.] vlt.

b ¶ Publicent.] post quam publicationem variare [illegible] electores. j. eo. publicato. & ideo locum nō habet appellatio, immo compellendi sunt ad electionem, ut inf. eo. publicato.

c ¶ Collatione.] scilicet numeri ad numerum, vt sciatur in quem maior pars consentit: & zeli ad zelum, & meriti ad meritum, & numeri ad numerum debet fieri collatio. hæc enim est forma electionis quando duo electi sunt, alias quando unus. & sic non est necesse; & sic tria conferuntur numerus ad numerum, meritum ad meritum, & zelus ad zelum. inf. eo. in Genesi. & capit. ecclesia uestra. & ibi de hoc tractatur. & supra eod. [illegible] venerab. item.

[Glo. seq. reci. per o. scilicet quæ sint substantialia huius formæ, & nunquid vo[illegible] consentium, numerus trium scrutatorum, & esse de collegio, sint de substantia.]

d ¶ Sanior.] dic vt j. eod. ecclesia vestra. Circa formam istam quadā ita sunt exacta diligentia obseruanda, ut si contra factum fuerit, electio aliq̄n est irrita. inf. e. ecclesia vestra. & c. in Genesi. aliquando est irritanda. j. eo. c. cum post petitā. & c. Cumana. in vtroq; tamē casu non valet, vt [illegible] aliter, & c. Ista quidē sunt de substantia electionis, siue forma: ut secreto & sigillatim inquisitio fiat, & publicatio in communi collatio, & cōis electio, in cōtinenti nullo actu cōtrario intermisso vnū post aliud faciēdo. & hęc pbant. inf. eod. cum post petitam. & c. Cumana. in fi. & c. in Genesi. & vota in scriptis redacta, vt appareat per scripturam de consensu cuiuslibet, ut si vellet mutare, ei scriptum obiici. 1. q. 7. saluberrimū. & 27. q. 1. oēs fœminæ. & 20. q. 1. uidua. Et quod quilibet sit uocandus, qui commode vocari possit, non credo esse de substantia electionis vt propterea cassetur electio. dūmodo contemptus postea cōsentiat electioni factæ. sup. eo ꝙ sicut. Quod tres tantum debeant esse inquisitores, non credo esse de substantia: dummodo tot sint inquisitores quod fraus fieri non possit. argum. supra eod. cum dilecti. quia qui plus facit, non uidetur facere contra. ff. de ser. urb. prædi. si arborem. & superflua non uitiant, necessaria vero prætermissa diminuunt contractum. C. de testam. leg. testamentum. & ff. de sup. leg. legatus in princip. & l. Labeo. Nec credo esse de substātia quod sint de eodem collegio: quia in electionibus consilium religiosorum virorum inquiri debet. 63. dist. obeuntibus. sup. cap. proxi. dummodo non sint laici. inf. eo. Messana. & [illegible] sa rosancta.

[Gl. seq. recitetur per duas quæstiones.]

e ¶ Viris.] & isti possunt esse alii a capitulo dummodo uiri religiosi, nec nisi exprimantur de capitulo: quia bene possunt potestatem suam dare alijs. supra eodem, causam quę. & licet dicatur, aliquibus, vni tñ cōmitti potest, ut in p̄dicta decre. causam q̄. quia non est illud de forma, immo melius potest expediri per vnum quam per plures, scilicet duos, q̄a tunc res fere sine exitu est. ff. de arbi. item si unus. §. ult. ADDITIO. Arg. contra. j. de offi. delega. prudentiam. vide c. si cōpromissarius. eo. tit. lib. 6.

[Gl. seq. quærit, ar. soluit ponit opinionem cōtrariam, quam reprobat.]

f ¶ Vice oīum.] sed nū quid maior pars posset seq istā formā alijs cōtradicentibus? Vr̄ ꝙ sic: q̄a qđ maior pars facit, totū capitulum facere vr̄, & firmitatem debet sortiri, nisi rationabilis causa 2 a paucioribus ostendatur j. de ijs quæ fi. a maio. par. cap. cum in cunctis. Satis vr̄ æquū, & sic vitiatur discordia: & facilius consulitur ecclesiæ isto modo q̄ p scrutinium. Sed littera ista contradicit [illegible] dicit, vice omnium. & quod dicit, aliter electio acta non valet, & alia potest ratio esse: quia cum qui libet habeat vocem in electione, non debet priuari iure suo, nec aliquis debet compelli ius suum dare alij. C. de contrah. empt. inuitum. & l. in vendendis. sicut & emptio volūtaria est ff. famil. ercisc. si pignoris. §. vlt. Alij dicunt quod maior pars bene potest potestatem eligendi committere minori parte contradicente, quod mihi non videtur: quia non seruatur forma secunda, cū & illa debeat seruari, sicut & aliæ duæ.

[Gl. seq. signat contrarium & remittit.]

g ¶ Priuentur.] per sententiam, non ipso iure. j. e. Cumana. in fi. vnde signatur contra. sup. eo. cum in cunctis. vbi ipso iure priuati sunt. De hoc dic, vt dixi. j. e. Cumana. in fi.

h ¶ In eo loco.]. de hoc dixit. sup. eod. coram.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. Secundo arg. ad opinio. & remittit. Tertia pars recitetur per duas quæstiones, an canonicus procurator absentis habeat duas voces, & an constituens habeat necesse iurare. In fine quærit, arg. pro, & soluit.]

i ¶ Venire,] si venire non potest, quare citatur? Non uidetur citandus: unde alij eligere possunt, sed hoc non est uerum: quia citandi sunt semper absentes, ex quo possunt commode citari, siue uenire possint siue non: & quia hoc ipsum dubium posset esse præsentibus. sup. eod. quod sicut. Et intelligo illum uenire non posse, qui propter timorem non potest uenire ad locum. supra eod. bonæ memoriæ. Sed in casu illius capitu. bonæ. non tenetur committere uices suas, ut not. ibi in gloss. quæ incipit, si citati. Vel propter infirmitatem. quintam quæstion. 3. si ægrotans. Vel si uocetur ad melius tribunal. ff. de re iudic. contra pupillum. & ideo cum iusta causa sit impeditus, iure suo priuati sine culpa sua non debet. ut inf. ut

1 Vide text. in l. 1. & ibi Bart. ff. iudi. sol.

† Adhibita.

† Vel.

† In codice Barbariæ ita quasi qui inspirationem sancti spiritus absque uitio, &c.

Quæ sint de substantia electionis.

2 Sed [illegible] nabili [illegible] quis [illegible] uetur [illegible] suam [illegible] turing [illegible] sic hoc [illegible] cordat [illegible] glo. lo. [illegible]

Quis [illegible] nō poss[illegible] nire ad [illegible] ctionem

infra ut lite non contesta. quoniam frequenter. §. 2. unde quod per se non potest, per alium exequatur. ff. de procu. l. 1. sicut in iudice. §. de offic. delega. si pro debilitate. & c. pastoralis. in fi. & est arg. opt. contra, illos qui dicunt ꝙ si plures iudices sunt cum illa clausula: quòd si non omnes, &c. ꝙ ille qui nõ pôt interesse, licet cõmittere possit uices suas, socij non tenentur ipsum admittere: quia extat conditio: quod falsũ est. sic non pôt interesse, & tñ alij tenentur procuratorem illius admittere. De illa materia dr̃. inf. de off. deleg. coram. Et iste procurator cum sit de capitulo, habebit duplicem uocem. i ĩ. eo. congregato. & argu. ĩ. de re iud. cum olim. argu. s̃. eo. scriptum. Nec credo ꝙ multum expediat ꝙ iste qui dat procuratorẽ, debeat iuramentum pſtare: sed ideo dicit, si opus est, fidẽ faciat iuramento, & si præsentes nollẽt ei credere sup ĩpedimẽto, quo detineť, nec aliter admittere uelint procuratorem, q̃ nõ haberet uerisimilẽ presumptionem, tunc debet iurare ꝙ impeditus uenire non possit: & tunc tenentur illũ admittere. Sed q̃d si nullus uellet de capitulo recipere uicẽ suam, nunquid posset alij committere, qui non esset de collegio? Videtur ꝙ sic: q̃a per hanc litterã constat ꝙ ipse debet interesse per se uel per aliũ, & ita si nullus uult recipere uicẽ suã, potest alicui uiro religioso clerico committere uicẽ suã, aliàs nõ ualet electio si eligerent: & hoc non credo esse ꝯtra substantiam, si aliũ admittant, qui non sit de collegio: q̃a & uiri religiosi uocandi sunt ad electionẽ. & de eorũ consilio est facienda: ita ꝙ non ualet alias electio 64. dist. obeuntibus. Tamen non credo, ꝙ hodie canonici ad hoc teneantur nisi velint. Et illud c. obeuntib. non tenet, nisi quo ad honestatem, canonici tñ tenentur recipere illũ cui commiserit vices suas auctoritate huius canonis: arg. cõtra. s̃. de rescri. cum contingat. & ĩ. de appellatio. cum speciali, Vel si nolint recipere, potest exprimere suam voluntatem per litteras suas & voluntas illa cum alijs publicetur, & sic extra capitulum non committat.

ADDITIO. Ista opinio est hodie reprobata per c. si quis iusto. §. fi. eod. tit. lib. 6.

a ¶ Clandestinas.] illa electio dr̃ clandestina, quæ fit singulariter & occulte per occulta conuenticula. 79. di. c. 2. 2. & quamdiu publicatio facta non est, dicitur clandestina: vt hic in fi. & quam cito facta est, debet publicari, alias non valet, vt dictum est, & ut ĩ. eccle. bene ut nostrum.

QVisquis &c.] Sunt duæ partes. In prima punit electum consciẽtem. In secunda punit eligentes, & electionem uitiat: ibi. Qui uero. Abbas.

CASVS. Frequenter eligebantur multi per impressionẽ siue per abusum sæcularis potestatis, uel alterius potestatis, & electi cõsentiebant: quod erat cõtra ecclesiæ libertatẽ. Ne de cetero talia fierent, statuit cõcilium generale ꝙ si quis electioni taliter de se factæ consenserit ꝯ canonicam libertatem, careat commodo electionis, & fiat ineligibilis, & sine dispensatione ad aliquam eligi non possit dignitatem: hæc est pœna illius qui consentit. Secundo imponit pęnam electoribus, dicẽs, quòd qui electionem aliter celebrare præsumpserit q̃ dicit Papa, ea irrita est ipso iure, & ab officijs, & beneficijs per triennium suspenduntur. & sunt tunc potestate eligẽdi priuati. Not. ꝙ in electionibus debet esse liber consensus eligentium: si uero coactus, non ualet, immo irrita est electio, & cõtra ecclesiasticam libertatẽ. Itẽ electores qui taliter eligunt, de iure illa uice potestatem eligendi amittũt, & ipse electus cõsentiẽs, fit ineligibilis.

mento, & tunc si voluerit vni committat de ipso collegio vicem suam.

¶ Præcipit electiones solẽniter publicari, & clandestinas reprobari h. d. usq; ad finem Abb. Sic.

¶ Electiones quoq; clandestinas [a] reprobamus, statuẽtes ut quã cito electio fuerit celebrata, solemniter publicetur.

¶ Idem in eodem.

¶ Consentiens electioni de se factæ per abusum potestatis sæcularis, efficitur ineligibilis ab dignitatẽ, & electio est nulla. Eligentes autem a beneficijs per triennium suspenduntur, & tunc sunt priuati potestate eligendi.

CAP. XLIII.

QVisquis † electioni d̃ se factæ per sæcularis potestatis abusum [b] cõsentire pſumpserit, contra canonicã libertatẽ: [c] & electionis cõmodo careat, & ieligibilis fiat, [d] nec absq; dispensatione ad aliquam valeat † eligi dignitatem. ¶ Qui vero electionẽ huiusmodi, q̃ ipso iure, irritam [e] esse censemus, præsumpserint celebrare, ab officijs & beneficijs penitus suspendantur [f] per-

b ¶ Abusum.] ut laicus, princeps, uel potestas intersit electionibus, & talis non est usus sed abusus, ut s̃. eod. cum terra. &c. ꝙ sicut. & cõtra ecclesiasticam libertatẽ, ut ibi dr̃. & hoc intellige cũ clerici sponte laicos admittunt. Secus si per vim vel impressionem eligerent. quia tunc non puniuntur. s̃. eo. cum Vuintonieñ. Bern.

c ¶ Libertatem.] quia si admitterentur laici, siue huiusmodi potestates, assumerent sibi ius in posterũ, sic periret libertas ecclesiæ: q̃a in electionib. liberum debet esse arbitriũ cuiuslibet. 8. q. 2. dilectissimi. sicut in matrimonio carnali. inf. de spõsa. cũ locũ. & ideo talis electio nulla est, quæ fit ꝯtra libertatẽ ecclesiæ. ĩ. eod. sacrosancta. & c. Massana. & s̃. eod. cum terra. & ita laici omnino excludendi sunt in collegiatis ecclesijs.

[Glo. seq. recitetur per q. an ipso iure, &c. argu pro & contra, & soluit. in fi. quærit an dispenset episcopus, & soluit quod sic.]

d ¶ Fiat.] Per hoc q̃d dicit, fiat (q̃d futuri tp̃is est) vr̃ ꝙ non ipso iure, sed p̃ sñiam debeat suspẽdi & facit ad hoc. ĩ. de iure patr. pterea. 3 Vr̃ tñ ꝙ ipso iure p̃ id q̃d sequitur, non absq; dispẽsatione &c. Et est verum ꝙ ipso iure fit ineligibilis, & ad hoc facit 16. q. 7. si quis deinceps. & s̃. eo. ne pro defectu. uer. carent ea uice. sed ibi suspensio durat quousq; dignitatẽ taliter adeptam dimiserit, & qui sic suspensus est, sicut per suum factũ suspenditur, ita per actum ꝯrium restituiť. 15. q. 6. nos sanctorum. & 81. dist. si quis presbyter. & ca. si quis amodo. Sed nunquid ep̃s potest dispensare cum talibus? Credo ꝙ sic. ex eo enim ꝙ conditor canonis hic non reseruauit sibi dispensationem, alijs concessisse uidetur ĩ. de sent. excomm. nuper. & ĩ. de præben. multa. in fin. & c. graue. in fin. & hoc minus est adulterio, in quo potest episcopus dispensare. infra de iudic. at si clerici.

e ¶ Irritam.] Sic supra eodem cum in cunctis, ubi electio ipso iure irrita est, quæ fit de persona indigna.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem an per sententiam, &c. arg. pro & contra. ponit opin. & soluit quod per sententiam.

f ¶ Suspendãtur.] per sententiam sic ĩ. eod. Cumana. in fi. sic intelligitur. s̃. eo. qui propter. Contra. s̃. eod. cum in cunctis, ubi ipso iure beneficijs ecclesiasticis sunt

† Conciliũ Lateran. sub Inno. iij. ca. 25. & in 4. compilatione c. 1. s̃. eo. titu.

† possit.

Electio quę dicatur fieri per abusum potestatis sęcularis.

3 Adde ad hãc glos. no. & theoricã gl. simi. ĩ regula in pœnis. g reg. iu. lib. 6. & ĩ ca. si diligẽti, p foro comp.

Non tñ potest duos ... agere nisi ... casu in... eod. ca. ... lib. 6. in glo. ... An. ... nouel.

Concor. ... x. in l. 1. §. ... ittunt. ff. ... uent. in ... ic. & in le. ... tores. ff. de ... pu.

sunt priuati. quidam dicunt ꝙ standũ est huic, & con illi,& in elio:etiam corrigitur ille canon ibi, eligẽdi potestate priuatos. ꝑ c.proxi. quia ꝑꝑ.diuersitas istius verbi,quantum ad electionem,habetur.s̃.eo.Cumana. in fi.Sed qđ dicit, ab officijs, & bñficijs priuentur,hoc est verũ ꝙ pe. sn̄iam priuãdi sunt:& illud c. cũ in cũctis.nõ corrigitur, vñ ipso iure priuati sunt bñficijs ꝑ triẽnium.Et rõ diuersitatis hęc est, hic priuantur officiis & beneficijs, & si in duobus puniuntur: quia plus peccant,& ibi priuati sunt bñficijs tm̃: quia minus peccant ibi q̃ hic: vt sic quędã cõpensatio sit hinc inde. Vel verius diuersi sunt isti casus, & in diuerso casu loquunt̃,& ideo diuersæ pœnæ, hic maior pœna imponitur q̃ ibi: q̃a plus offendit q̃ ↄtra ecclesiasticã libertatẽ aliquid fecit, sed ibi eligitur ꝑsona indigna.

[Glossa seq. ponit duas lecturas, & primam reprobat.]

a ¶ Tunc] id est, ea vice,sic s̃.eo.cum in cunctis Sed si in illo triennio quo suspẽsi sunt,iterum uacaret, uñ per illã expositionẽ ꝙ canonici possẽt eligere, & ita suspẽsi eligerent,sed hoc esse nõ põt.s̃.eo.cũ in ter R.& iõ istud,tũc, respicit totũ triennium, & hoc intellige qñ omnes delinquunt: sed si aliqui nõ deliquissent, ipsi eligerent, s̃.eo.scriptum est.in fi.& c.cum in cunctis. Ber.

[Glo.seq.signat contrarium,& soluit.]

b ¶ Priuati.] s̃.eo.c.proxi.cõtra ubi priuantur per sententiam.Idem est: quia plus peccant isti quam illi (ut dictum est) & ideo hic ipso iure,ibi non: & in diuerso casu loquuntur.

† In eodem concilio Lateraneñ. sub Inno. iij.ca. 26.& ca. 11. eo.titu.in 4. compil.

triennium,eligendi tunc[a] potestate priuati.[b]

¶ Idem in eodem. †

¶ *Si prælatus per negligentiam cõfirmauit indignũ electũ ad regimen animarum,perdit potestatẽ confirmandi primum successorẽ, & à perceptione proprij beneficij suspenditur, & promotus deijcitur. Si vero per malitiam hoc fecit grauius punitur. Electi vero immediate subiecti Papæ, per se,aut per personas instructas debẽt adire Papam & petere cõfirmationem; Et si sint electi in concordia, & valde remoti videlicet vltra. Italiam constituti,interim administrant, ita tamen quod nil alienent:benedicuntur autem,& consecrãtur prout consueuerunt.*

CAP. XLIIII.

Nihil † est quod ecclesię Dei magis officiat quam quod indigni assumantur prælati ad regimen animarum.

¶ Volentes igitur huic morbo necessariã adhibere medelã,irrefrahabili cõstitutione sancimus, quatenus cũ quisquam ad regimen animarũ fuerit electus, is, ad quem pertinet ipsius confirmatio, diligẽter examinet[c] & electionis processum, & personã electi: vt cum omnia rite concnrrerint, munus ei confirmationis impendat: quia si secus fuerit incaute præsumptum, non solũ deijciẽdus est indignus[d] promotus, verum etiam indignè promouens puniendus. Ipsum quoq; decernimus hac animaduersione puniri, vt cum de ipsius constiterit negligentia, maxime si hominẽ insufficiẽtis sciæ,[e] vel inhonestę vitę, vel ætatis[f] ille

gentiam promouerit hominem insufficientis scientiæ,vel inhonestæ vitæ, vel illegitimæ ætatis, potestatem confirmandi successorem ipsius amittat, & à perceptione proprij beneficij suspendatur, quousque fuerit restitutus. Si vero hoc per malitiam fecerit, grauius punietur. Secundo dicit ꝙ episcopi tales ad sacros ordines promouẽt q̃ cõ... suum sibi officiũ valeãt exercere dignè, si voluerint effugere canonicã ultionẽ. Tertio dicit ꝙ illi q̃ nullo mediãte ꝑtinẽt ad Romanũ Pont.ad ipsũ ꝑsonaliter presententur, aut nũcios trãsmitãt idoneos, per quos diligenter, inquiratur de electionib⁹ & electis,& sic postmodum confirmentur si nullũ obstiterit impedimentum, ita tamen ꝙ si aliquis sint valde remoti vltra Italiam, & electi sint in concordia, dispensatiue interim administret, ne ecclesiæ ex mora aliquod damnum incurrãt: sed de rebus ecclesiæ nihil alienent, munus benedictionis sine cõsecrationis recipiãt sicut consueuerunt. Nota diligẽter q̃ tria sunt necessaria illi qui ad regimẽ eligitur animarum, scil. et vitæ honestas, scientia, & ętas legitima & quartũ ꝙ sit legitimè natus: & pęna hæc statuta est illis q̃ promouẽt indignos ad aliquas ecclesias gubernandas. No. quod quando quis indignus promouetur, non solum promotus, sed promouens venit puniendus. Item plus punitur delinquẽs ex certa sciẽtia, quam ex ignorantia. Item quis potest petere cõfirmationem per interpositam personam. Item nota vnum speciale quod illi qui sunt vltra Italiam.possunt ante confirmationẽ administrare, si electio eorum fuerit facta in concordia,& sint sine medio subiecti Romanæ ecclesiæ.Item qui est vltra Italiam, censetur esse remotus. Item in consecratione recipienda, seruanda est consuetudo.

† Vide leg. in cõstit. & Barol. f. de appell. & in ca. cũ super in glo. ... caus. poss. & proprie.

Nihil est.] Diuiditur tota decr.in duas partes. Primo ponitur constitutionis causa. In secunda constitutio:ibi.Volentes igitur. alias ibi,Irrefragabili. Cõstitutio uero habet tres partes. Prima prouidet circa confirmationes eorum qui eliguntur ad curam animarum.Secunda: ibi,Episcopi. prouidet circa promouendos ad dignitates & ordines sacros. Tertia: ibi Cęterũ circa confirmationem & priuilegium exemptorum. Adhuc prima & ultima possunt subdiuidi, quod per te uideas. Panor.post Ioan.And.

CASVS. Quidam non idonei tam scientia quam ætate aut inhonestate uitæ, eligebãtur ad regimẽ animarum: propter quod ecclesijs multa pericula imminebant: uolens concilium generale huic morbo congruam adhibere medelam statuit ut cum aliquis fuerit ad regimen animarum electus, ille ad quem pertinet confirmatio, diligenter examinet electionis processum, & personam electam, & si electio fuerit canonica, & persona idonea, electionem confirmet, & si in contrarium fecerit, repellatur electus, & confirmatur puniatur hoc modo, ut si constiterit, quod per negli-

† Vide concil.Trid. sess. 6. de reformatione ca. 1.& sess.7.de reforma. ca. 3.& sess.23. de reformatio. c.1.Ad de Alfonsum Castrũ lib.3. de iusta hæretico rum punit. cap.5.

c ¶ Examinet.] ad illum enim pertinet examinatio ad quem pertinet confirmatio, & ex officio suo debet examinare personam electi.& formam electionis,etiam si non obijciatur aliquid electo. sup.eo.cum nob.s olim. & c.venerabilem.uer.est enim generaliter.cap.78.dis. quid est cito.& inf.de hæred. cum ex iniuncto: quia eius interest ne puniatur si promoueret indignum, ut inf.eo.sequitur.

d ¶ Indignè.] sic 1.dist c.tantis.

e ¶ Scientiæ.] quæ impedit promouendũ.s̃.eo.congregato:& deijcit iam promotũ.s̃. de æta.& quali.ca.ult.

f ¶ Ætatis.] sup.eo.cum in cunctis. Et ita expresse patet hic.quòd episcopi in ætate dispensare non possunt, de hoc dixi sup.eod. cum dilectus.in glo. sed nunquid tunc puniantur si hoc fecerint: alias non deberent puniri: quia quod legitime factum est, pœnam non meretur.C.ad leg.Iul.de adult. Gracchus.

a ¶ Potesta-

gitimæ approbauerit, non solum cōfirmandi primum successorē illius careat potestate, [a] verum ēt (ne aliquo casu pęnam effugiat) a pceptione proprij beneficij suspendat, [b] quousq; (si æquum † fuerit) indulgentiam valeat promereri. Si vero conuictus fuerit in hoc per malitiam excessisse, grauiori [c] subiaceat vltioni. † ¶ Episcopi quoq; tales ad sacros ordines, & ecclesiasticas dignitates promouere pcurent q commissum sibi officiū digne ualeant adimplere, si & ipsi canonicam [d] cupiunt effugere vltionem.

¶ Cæterum, qui ad Romanum [e] pertinent immediate Pontificem, ad percipiendam sui confirmationem officij, eius se conspectui (si commode fieri potest) personaliter repręsentent, aut personas trāsmittant idoneas, p quas diligens inqsitio sup † electionib. & electis possit haberi; vt sic demū p ipsius circūspectionem cōsilij, sui plenitudinem officij assequant, cum eis nihil obstiterit de canonicis institutis, ita q interim valde remoti videlicet vltra Italiā [f] constituti si electi fuerint in concordia, dispensatiue pp necessitates ecclesiarum, & vtilitates, in spiritualib[9], & tēporalib[s] administrent, [g] sic tamen vt de reb. ecclesiasticis nihil penitus alienent. Munus vero bńdictionis seu consecrationis recipiant, sicut hactenus recipere consueuerunt.

¶ Honorius iij. capitulo Constantinopolitano.

¶ Expēsæ necessariæ, quas facit capitulum pro electione prælati, de bonis prælaturæ debēt fieri, vel reddi.

a ¶ Potestate,] ipso iure. s̄.eo.tit. ne pro defectu. & ca. cum in cunctis. in fi.

[Glo. seq. præmittit quinque species pœnarum, signat contrarium, & soluit.]

b ¶ Suspenditur.] Variæ pœnæ statuuntur à canonib. circa illos q illicite promouēt indignos, & illos qui illicite promouentur. Quandoque priuant potestate conferendi illū ordinē quem illicite contulerunt: ut 1.q. 1.si qui epi. & j. de tē po. ord. litteras. 36. dis. is q ecclesiasticis & ordinatus remouetur à clero. 50. dis. ex penitētibus. Qñq; suspenditur à celebratione missæ per annum. 55. dist. nullus. Qñq; deponitur 64. dis. [illegible] ubi eps ordinatus præter scientiam archiepi, deponit. 51. di. ca. 1. & hic statuitur pœna cōtra illos qui promouent indignos qui debent suspendi (ut hic dicit) [illegible] sententiam a superiore, cum hoc. ad [illegible] puenerit. Huic assignatur contra. j. de præb. graue. ibi enim non punitur qui promouet indignos, nisi post primam, & secundam correctionem, & hoc [illegible] monitione. Item hic ordinati sine promo[illegible] remouent, ibi nō. [illegible] in alio casu hic. & in alio ibi: hic loq[illegible] p mouentur ad dignitates, & ad regimen animarum, vt dicit in prin. & quia plus peccant, plus puniuntur sine aliqua admonitione: quia & portæ dignitatis persōnis vilibus patere non debent. inf. de exces. præla. inter [illegible] & inf. de [illegible] querelā. & de infa. l. vnic. lib. 10. & [illegible] que famosis. l. b. 12. ibi loquitur de benef[illegible] vbi non requiritur tanta maturitas, & ideo habet ibi locum correctio: quia in promotione illorum non est tale periculum. vnde illi non remouentur, sed isti, sic. & ita contra non est, quia diuersitas contradictionem impedit, sicut dicitur, diuersum tempus imp[illegible] contradictionem.

c ¶ Grauiori.] ad arbitrium iudicis: cum hoc non determinetur. inf. de off. deleg. de causis. §. fi. inf. de accu. super his. & magis punienda est malitia, quam negligentia. inf. [illegible] falsariorum.

d ¶ Canonicam.] s̄. eo. cum in cunctis. in fi.

e ¶ Ad R[illegible] sine sint abbates. s̄. de consuetu. cum [illegible] epi[illegible]opi.

[Glo. seq. [illegible] quid de vicinis licet extra Italiam.]

f ¶ V[illegible] licet fines Italiæ non vbique distent a Roma æqualiter, tamen omnes dicuntur remoti, [illegible] vltra duas [illegible] extra diœcesim suam distant. [illegible] verum est quo ad iudi[illegible] ad hunc casum qui distant per duas & dimidiam, uel tres aut parum plus, non credo quòd debeant habere illud beneficium: quia modica distantia est, tamen consuetudini stetur. Et ita aliquid statuitur propter distantiam, quod alias non fieret, sic 63. di. cum longe. & inf. de dolo & contu. cum olim.

[Glo. seq. premittit duos casus speciales. Secundo q̄rit de illo q distat à metropolitano. arg. pro & ↄ. Tertio quęrit quid de gestis p ipsum si cassetur electio. arg. pro. soluit cōtrariū. Quarto quærit quid de acquisitis per intrusum. argu. pro, & contrarium soluit.]

g ¶ Administrent.] in duobus casibus ex sola electione habetur ius administrandi. in his uidelicet q subsunt nullo medio Romano Pontifici, ut hic, & i Romano Pontifice. 23. dist. in nomine domini. Sed quid si suffraganeus est ualde remotus a suo metropolitano, nūquid eodē modo pōt ministrare? uī q sic, cum eadem causa subsit, ergo uī q idē ius. s̄. de cōsti. translato. & c. nam concupiscētiam. & inf. de transla. inter corporalia, & j. de confir. uti. uel inuti. cū dilecta. & si nimia subtilitate utamur, res ecclesiarū depereunt. C. de uer. si. cum quidā. circa fin. & C. ad Treb. l. pen. Sed ↄ uī: qa cū illud ēt dispēsatiue [2] sit dictū, talis dispensatio ad similia nō protenditur. inf. de re iud. in causis & 56. dist. Cænomanensis. nec excusat hic rerū periculū inf. de mai. & obe. illud. Sed pone q talis prælatus tpe confirmationis suæ reperitur minus idoneus, & sic repellitur, nūquid ea quę medio tempore fecit, sunt cassanda? Vī q sic. j. de her. fraternitatis. & 12. q. 2. alienationes. & 14. dist. ca. ult. & si principale cassatur, & omnia quæ secuta sunt ex eo, uel ob id. D. de legi. non dubium & inf. de fi. instru. inter dilectos. Sed contrarium uerum est in hoc casu: quia fuit in quieta administratione, & in quasi possessione prælationis de licentia Papæ, & pro prælato habitus est. vnde omnia quę fecit medio tempore, rata sunt quæ poterat facere. [3] argu. inf. de iure patr. ex litteris. & c. consultationibus. & sup. eo. querelam. 3. quæst. ca. infamis. §. verum. & ff. de procur. si procuratorem, in fin. & de test. l. 1. quæ facere poterat, ideo dixi: quia de reb. ecclesiæ alienare non posset: quia illud ei prohibetur: vt hic dicit, sed circa spiritualia valet quicquid fecit, & etiam in temporalibus bene administrando, emendo, recipiendo, ad vtilitatem ecclesiæ non dando. argumen. ff. si cert. pet. eius qui in prouincia. & prima, quæstio. prima, si quis a simoniacis & hoc confirmat littera hic in fin. Sed si quis intrusus acquirat ecclesiæ, nunquid & illud cassabitur cum ipso? Videtur quod sic per iura prius dicta, & quia commodum cum

[Margin notes:]

[...]ęnæ uariæ [...]romouen[...] [...]ium indi[...] [...]gnos, & indi[...] [...]gnorum pro[...] [...]motorum.

† Al. dignū.

† Vide l. seruor. C. ad le. iul. de vi pu. & in l. nemo deinceps. ad fi. C. de epi. audien.

Dignitates non sunt vilibus confe[...]rendæ.

† Adde ubi sit Italia & de eius finibus. glo. 2. in l. 1. ff. de of. præfe. vr. & in l. notionē §. 1. ff. de verbo. sign.

† Al. ita: super electionis pcessu.

Electus ante confirmationem nūque licite administrat.

2 Scilicet cōtra iura quæ nolunt ante confirmationem administrari, & hoc soluit contraria vt inf. de re. iur. quæ a iure. cum cō cor. lib. 6. Io. And. in nou.

3 Adde op. gl. in l. iusiurandum qđ ex conuentione. §. pupillus in uer. si. non cōpetit. ff. de iureiur. & l. q neque. ff. de reb. cor. qui sub tut. vel cura.

incommodo debet compensari. ff. de nego. gest. si negotia. Credo ꝙ non cassabuntur nisi ea quæ perperam facta sunt in ꝑiudiciū ecclesiæ, sed utilia remanebunt penes ecclesiam; quia cum in fauorē ecclesiæ talia cassentur in lęsionē eius non debēt retorqueri. ff. de legibus, quod fauore, & ff. de mino. si iudex.

VT ꝑteritæ.] primo ponit dictū quod secundo determinat: ibi, Dummodo. Abb. Siculus.

CASVS. Statuit Papa in capitulo isto, vt expensæ necessarię, quæ fiunt vacante ecclesia per capitulum pro negotio electionis, de bonis episcopatus siue patriarchatus integraliter restituātur, dummodo canonici non occupent bona episcopatus post decessum prelati hoc est quod dicit, No. ꝙ de bonis vacantis ecclesię expensæ, quæ fiunt ad vtilitatem successoris, solui debent. dūmodo canonici non occupauerint bona episcopi ꝑdefuncti.

CAP. XLV.

VT præteritæ, & infra. ¶ Præsentium authoritate statuimus, vt expensæ necessariæ, [a] quas capitulum Cōstantinopolitanum, vel eius nuncij, vacāte sede, pro electionis [b] negotio fecerint, đ bonis patriarchatus fiant totaliter vel † reddantur: Dummodo ipsi bona decedentis patriarchæ non occupēt, [c] vel vsurpent.

† Al. & reddantur.

¶ Idem electo Lugdunensi.

¶ Electio post collationem ex interuallo celebrata, nō valet, h.d. secundū opinionem magis communem.

[Glo. seq. reci. per triplicem q. scilicet quid de expensis in electionibus inferiorum prælatorum: Secunda quales expensæ debeantur, & dicit quod necessariæ, moderatæ, & quæ probabiliter expedire credebantur. Tertia quid si duo sint electi, ponit opinionem, & soluit.]

Expensæ factæ pro electione a quibus possint repeti.

a ¶ Expensæ necessariæ.] Sic patet quòd si capitulum facit expensas vacante ecclesia pro negotio electionis promouendæ, aut etiam pro electione episcopi confirmanda, vel alias, totum possunt repetere ab episcopo. idem intelligo pro electione alterius prælati: quia hinc inde eadem ratio, & idem ius. C. ad leg. Fal. l. vlt. C. de inoffic. donat. precibus. Cod. de libr. præte. l. 1. & istæ expensæ necessariæ debent esse & moderatæ, quas fecerunt occasione istius electionis, vt hic dicit. & inf. de do. & cōtu. cum dilecti. & inf. de eo qui mit. in pos. cum uenissent. in fin. nec debent excedere probabilem modum. ff. de damn. infecto. inter quas. §. vlti. cum l. seq. nec delicatæ, quia nec delicatus debitor, nec onerosus creditor est audiendus. ff. de pig. act. si seruos. Et dicuntur expensæ necessariæ sine quibus negotium expediri non potest, uel sine quibus res efficiatur deterior. ff. de impen. in rebus do. fa. l. 1. 2. 3. & 4. & ff. de ver. signifi. impensæ. & sufficit si credat expedire, licet non exp. diat. ff. de bo. author. iudi. pos. prætor. §. 2. Et cum ipsi canonici vtilitatem patriarchæ procurauerint, dignum est ut suum stipendium cōsequantur. 12. q. 4. quicunque, quia illud de suo facere non tenebantur, quia nemo cogitur inuitus de suo facere beneficiū. 10. quæst. 2. precariæ. [1] & vtiliter negotium suum gestum est. ff. de nego. gest. Pomponius, in fin. cum leg. seq. sed an vltro. Sed quid si duo in discordia electi essent? Dicunt quidam quòd tunc non repetent expensas. Idem credo dicendum quod de uno dummodo maior pars capituli certet pro electo & obtineat, quia idē est ac si totum capitulum, quare eodem modo non solueret illi confirmatus expensas, non uideo, eadem ratio est hic.

Expensæ necessariæ quæ dicantur.

1 Concor. tex. in l. fin. C. de nego. gest. & in l. filius. §. inuitus, ff. de ꝓcur.

[Gl. seq. recitatur per quæstionem, quid si pro suis negotijs iuissent.]

b ¶ Pro electionis negotio.] Illas autem tm̄ soluent quas ꝑꝑ hoc fecerunt. j. de eo qui mit. in pos. cum venissent. in fi. & j. de procu. cum ꝓ causa, & ꝑꝑ hoc negotiū iuerunt, alias si pro suis negotijs iuissent uel misissent, licet tractassent prædictum negotium, non haberēt expensas. j. de procu. cum pro cā. nisi quatenus plus expēdissent ꝑꝑ longiorem moram. ff. fam. erciscun. ex parte in prin. ff. de nego. gest. si communes.

c ¶ Occupent.] tunc enim q ius sibi dicunt in rebus occupatis, debent cadere à iure suo. ff. quod me. cā. extat edictum & ff. ad leg. Iul. de ui priua. creditores, & 16. q. 6. placuit. immo tenentur bona decedentis conseruare futuro successori. 12. qō. 12. hæc huius placiti, & ca. cum non liceat. j. de offi. ordi. cum uos, sed si occupent bona, tunc sufficit, quod habent.

CAP. XLVI.

CVm post petitam [b] instanter, & demum obtentā quondā Lugdun. archiepiscopi cessionem, vota canonicorum Lugdun. in te tunc ipsorū ꝑpositū concorditer conuenissent. ¶ Quia tandem examinato (sicut decuit) processu electionis tuę, inuenimus eam post publicationem consensuum, & collationis tractatum, aliquandiu fuisse protractam, [e] assensumque tuum prius quam electus fue-

CVm post.] primo narrat factum electionis, quam secundo cassat, ibi. Quia tandem. Abb. Sic.

CASVS. Archiep̄s Lug. postulauit licentiam cedendi, & obtinuit post renunciationem ipsius, canonici Lug. ꝑmisso scrutinio, publicatione, & collatione secuta, ꝑpositū suum concorditer elegerunt in archiep̄m. electio ꝑsentata fuit dn̄o Papæ. examinato electionis ꝓcessu inuenit Papa, ꝙ post publicationem consensuū & electionis tractatum, electio non fuit statim facta, sed aliquandiu protracta, & cōsensum electi prius fuit requisitus quam electus, & ideo Papa electionem cassauit iustitia exigente solummodo propter inordinatum processum, quia non fuit forma obseruata. Not. ꝙ in continenti electio faciēda est post publicationem & consensuum collationem factam: alias cassatur electio. Item eligēdus nō debet requiri ante electionem ne tanquam ambitiosus repellatur. Item forma seruari debet in electione.

[Gl. seq. ponit quatuor similia circa instantiam.]

d ¶ Petitam instanter.] peti debet instāter antequam admittatur, sicut & pallium. 100. dist. prisca. sicut & libelli dimissorij. 2. q. 6. post appellationem. j. de appel. cordi. lib. 9.] & ff. de libel. dimisso. l. unicā. [2] Itē spōsa non debet statim tradi, ut charior sit dilata. 27. q. 2. institutum. Item remissio peccatorum, de pœ. dist. 1. importuna, & ea obtenta necesse habet cedere. j. de renun. quidam.

2 Conc. tex. in ... nino. ... sponsa. & l. imper... res. §. ... ibi Bart... ad mun...

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Protractam.] Sed uī ꝙ per talem prorogationem non debet cassari, quia non omne quod differēdi causa fit, ad numerandum est moræ. ff. de usur. sciendū, & quod differtur, non aufertur. 32. q. 2. ancillam, immo maturiori consilio perficitur, de pen. di. 7. c. 1. ideo non debent differre: quia amplius deliberare non possunt, cum etiam mutare nequeant uota sua. inf. eod. publicato. Et ideo in continenti electio fieri deberet, antequā ad alia diuertant, uno enim contextu totum fieri debet supra eodem, quia propter, & ff. de testa. hæredes palam. in fi. [3]

3 De hac ... citur sup... eo. audit...

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

a ¶ Requisi-

a ¶ Requisitum.] Sed nunquid sola requisitio sufficeret ad cassationem ? Non vr̃ quia in fraudem posset ab aliquo æmulo procurari. simile. j̃. de simo. sicut. & ideo non uĩ impedire sola requisitio: sed si consentiat. tunc sufficiat ad cassandum propter ambitionem. & similе. s̃. eo. officij. & c. cum ad nostram. & 1. q. 6. sicut is, & C. de episco. & cle. si quemquam. & non ambitione, sed labore ad dignitatẽ conuenit peruenire. C. de re milit. cõtra publicam. lib. 12. & tra. utrumque istorũ reddit formam inutilẽ, hic requisitus cõsentit. & ista fuit causa quare cassata fuit electio. si uero dissentiat, nõ est eligẽdus.

b ¶ Inordinato.] q̃a ex his quæ inordinate fuerunt facta, nõ potest aliquid ordinabiliter agi. inf. de accusatio. qualiter & quando. sic. s̃. de rescrip. cum dilecta. Et qualiter forma seruari debeat, dictũ est supra eod. quia propter.

CONstitutis.] primo ponit petitionem actoris. Secũdo expressionem causæ. Tertio sententiam contra actores propter causam ineptam. Secunda: ibi, Cum autem. Tertia: ibi. Nos autem. Abbas Siculus.

CASVS. Vacante monasterio Fiscanensi, electus fuit quidam in abbatem. huic electioni se opponebant quidam abbates: propter quod ꝓcuratores ipsorũ & ipsius electi ad dominum Papam habuerunt recursum, procuratores abbatum petebant electionem illam cassari dicentes, abbates prædictos debere electioni interesse abbatis Fiscañ. & fuisse cõtemptos. ex parte aduersa fuit petitum, ut illi procuratores exprimerent quo iure abbates deberent electioni Fiscaneñ. interesse, & iussi fuerunt exprimere ita: & responderunt, cũ olim assumpti fuerunt in abbates suorum monasteriorum, concessum fuit eis ab abbate, & conuentu, monasterij Fiscaneñ. ut haberent uocem in capitulo eorundem. Papa probationem illam friuolam reputans. sup hoc imposuit perpetuum silentium abbatibus supradictis. No. ꝙ monachus translatus non habet vocem in capitulo à quo translatus est. No. ꝙ quicunque vult se opponere electioni, qui non sit de capitulo, quo iure se opponat, debet dicere, cum ius commune pro se non habeat: & si sit laicus, debet dicere quo iure: quia forte patronus. Item no. quòd regulariter ad illos de capitulo solum pertinet electio prælati.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Quo iure.] isti abbates petebant electionẽ Fiscañ. abbatis cassari, in qua dicebant se fuisse contemptos. & sic cum dicerent se fuisse in quasi possessione el gẽdi, uidetur ꝙ inique sit actum cum illis: quia possessor non tenetur dicere titulum suę possessionis. C. de peti. hæred. cogi. & 2. q. §. 1. non est ita. quia isti tempore petitionis suæ expulsi erant de possessione iuris q̃ se habere credebãt, 1 q̃a q̃nq; forte habuerũt vocẽ in capitulo Fiscaneñ. Et ideo q̃a eis contemptis facta erat electio, petebant illã cassari, sic inf. de cau. pos. cum ecclesia cum enim peterẽt illam cassari. & ad eos de iure communi non pertineret electio, merito debebant exprimere quo iure hoc petebant, quia sine actione uel cã nemo experitur. C. de edicto diui. Hadriani tollendo l. fi. ff. de neg. gest. si pupilli. §. vltimo & ff. de admin. tuto. quoties. §. itẽ si tempora li. quia ineptã actiõnẽ siue causam exposuerunt, imponitur eis silentium. infra de iud. examinata. quia in diuersis monasterijs non potest q̃s esse monachus. ergo nec vocem habere. infra de relig. domi. cap. ultim. in fi. Sed si allegassent solummodò consuetudinem nomine ecclesiarũ suarum, & probauissent se in quasi possessiõe fuisse, tunc cassata fuisset electio infra de caus. poss. ff. cum ecclesia. sed nomine suo non poterãt allegare consuetudinem. Et sic no. ꝙ q̃ non est de collegio, si electionem petit cassari, debet assignare causam suæ petitionis, & idoneam. alias repellit, ut hic habes. Item idem est si ante electionem dicat se debere interesse, & ab illis de collegio hoc negatur protestatione præmissa, ut si docuerit de iure suo, ualeat uox eius. possunt procedere omnes ad electionem & in hoc casu necesse est docere de iure suo, & sola possessio in hoc casu non prodest, inf. eod. Cumana. hic enim agitur cõfessoria, & negatoria. De hoc dicitur. inf. de causa pos. cum ecclesia.

d ¶ Vocẽ in capitulo.] Isti abbates erant monachi monasterij Fiscaneñ. quãdo assumpti fuerũt in abbates. & tũc cõuentus reseruauit illis cõfraternitatẽ, & ꝙ habebãt uocẽ in capitulo Fiscañ. & ita hoc ꝑtextu se credebãt dẽre uocari ad electionẽ abbatis. sic cõsueuerũt facere multi monachi, 2 ut quasi sint de collegio utriusque monasterij, ut sic possint eligi si cõueniat ut de collegio eodẽ fiat electio. Istud hodie reꝓbat̃. nullus. n. p̃t esse monachus ĩ pluribus monasterijs, nec abbas p̃t p̃esse diuersis monasterijs. j̃. de relig. domi. ne nimia. §. si & ideo cã allegata ab istis abbatibus nulla fuit si aptã causam ẽt postquã cã illa fuit repulsa, allegassent, bñ. debuissent audiri per prędictã dec. examinata. & inf. de don. interdictos: & ff. de exceptio. rei iu. & an eadem. & j̃. de cau. poss. cũ ecclesia. & inf. de iudi. examinata.

ECcl'a vestra.] Casus huius dec. notus est, & quotidie allegat̃. Primo ponit̃ ꝓpositio negotij. Secundo ipsius examinatio: ibi. Verũ. Tertio snia. ibi: Vñ Abb. Sic.

CASVS. Ecclesia Rothomageñ. uacante, canonici ad electionẽ cõgregati, ꝑmisso scrutinio secũdũ formam cõcilij quidã cõsenserũt in Thomã. quidã in cancellarium, quidam alij singulares in singulares personas eiusdem ecclesiæ consenserunt, electiones istæ delatæ sunt ad Papam, Papa uero auditis quæ super his & alijs in

ris, requisitum, [a] electiõnẽ eandem † (ex ipsius duntaxat inordinato [b] processu †) iustitia cassauimus exigente.

¶ Idem † Eboraceñ. priori & magistro Guidoni de Canopo.

¶ *Monachus vnius monasterij alterius factus abbas, in electione abbatis prioris monasterij vocem non habet, etiã si tale ius ab abbate & monachis prioris monasterij sibi fuit reseruatũ.*

COnstitutus in præsentia nostra procuratoribus sancti Taurini Eboraceñ. † & sancti Leofredi de cruce abbatum: & infra. ¶ Cum autem procuratores ipsorum abbatum iussi essent exprimere, quo iure [c] ipsi abbates deberent electioni abbatis Fiscañ. † monasterij interesse; responderunt, quod olim cum assumerentur in suorum monasteriorũ abbates, fuit specialiter indultum eis ab abbate & cõuẽtu monasterij Fiscaneñ. vt haberent vocẽ in capitulo [d] eorundem. ¶ Nos autem rationem huiusmodi friuolam reputantes, super hoc perpetuum silentium imponimus † abbatibus supradictis.

¶ Idem Rothomagensi capitulo.

¶ *Electio debet fieri uerbo, & de illo in quem consenserit maior pars capituli, & non respectu aliarũ partiũ.*

CAP. XLVIII.

ECclesia vestra destituta pastore, & vocis ve-

al. tuam.

Vide text. ... authẽ. de ... ære. & fal. ... inordina- ... m. coll. 1. ... 7. q. 1. ni- ... il.

In aliquot ... nt quis ita, ... dem Ebroi- ... eñ. priori, ... magistro ... C. de Cana- ... pul.

† Ebroiceñ.

Solue mẽ- ... ius ut p In- ... quod pos- ... essor tenet ... dicere titu- ... ũ suæ poss. ... ꝓsũptio- ... nẽ cõtrariã: ... C. de pro- ... a. l. siue. ... &c. unie. ut ... eccl. benef.

† Fiscan.

† imposuimus.

2 Experieris quod sæpissime monachi vocati ad alia loca te cõsulent sup hoc casu. Io. And.

præsentia sua & fratrum suorū ꝓposita fuerunt: inter quos illi qui consenserant in Thomā, maiorē partē faciebant respectu aliorū qui in alios cōsenserūt, sed ad maiorem partem totius capituli non perueniebant. præterea considerauit Papa, quod post publicationem consensuum, & collationis tractatum nulla deportatio ad sedē facta post appellationē legitimā: sed talis deportatio pro electione haberi nō debet. vnde quicquid factū fuit de Thoma, Papa cassauit, id est cassum & irritū, nūciauit petitione cancellarij nō admissa. No. quod non tenet electio, nisi sit facta à maiori parte totius capituli, ut hic probatur expresse. Itē publicatio, & collatio & maxime electio sūt de forma electionis siue de substātia, ita quod si aliqā eorum defecerit, non tenet electio. Item quod nō electio electi irritat, nō tñ propter hoc alteri ꝯelecto ius acqrit. ¶ Gl. seq. obijcit, & soluit.]

† Vt si v. g. cū xij. canonici essent, quinq; consenserunt Thomam, quatuor cancellariū, & tres alijs alios.

¶ Adde glo. in l. nulli. & l. plane. ff. quod cuiusque uni. facit. l. quod maior. ff. ad munic.

a ¶ Dirigebāt.] consentiendo in ipsum, & nominando ipsū. Sed vr quod sufficiebat ex quo Thomas habebat maiorē partē quā aliquis aliorum: arg. ff. de uerbor. signifi. maiore, vbi dr quis possedisse maiori parte anni, & tñ nō possedit nisi duobus mensibus. illud verum est quod maiorē partē totius capituli debet habere electus, ad hoc ut sua electio confirmetur, etiam per iura antiqua. inf. de his quæ fiunt à maio. parte cap. cum in cunctis. & 56. dist. apostolica. & sup. eod. c. quia propter.

Vt electio cōfirmetur maiorem capituli partem debet electus habere.

¶ Glo. seq. reci. per obiectionem, quod ipso facto possessio apprehenditur, & appellatur.]

b ¶ Processus.] & ideo non valuit, etiam si maior pars capituli consensisset in illū inf. eo. in Genesi. Et ita quod præcipuū est, hic deficit. s. electio, [& talis deportatio non obtinet vicem electionis, & ita per alium actum fieri non potest electio, licet possessio tradita uideatur, quāuis possessio non apprehendatur. arg. sup. de cōsue. ex litteris. & ff. de acqui. pos. quod meo. §. si per uenditorē. sicut appellat quis ipso facto. inf. de appell. dilecti. & c. vt nostrū. Ista enim principalia & præcipua necessaria sunt, sine quibus electio non valet. collatio, publicatio, inquisitio, & in continenti electio, & scriptura. s. eo. quia propter. & j. e. Cumana. & c. in Genesi.

Electio hēt aliqua præcipua, & quæ illa sint.

c ¶ Appellationem.] quæ locum non habet publicato scrutinio, cum mutare nequeant voluntatem. inf. e. publicato. & sup. eo. quia propter.

h ¶ Cassauimus.] id est, cassum & irritum ostēndi.

stris (cum de futura prælati haberetis successione tractatum) in diuersa diuisis, † quidam in Thomam, quidam in cancellarium, & quidam singulares in singulares personas einsdem ecclesiæ consensistis. ¶ Verum cum super his in nostra & nostrorum fratrum præsentia multa fuissent hinc inde proposita, inuenimus quod illi, qui sua in Thomam desideria dirigebant, [a] licet maiorem partem facerent partium comparatione minorum, † non tamen ad maiorem partem capituli peruenerunt. Considerauimus nihilominus, quod post publicationem consensuum, & collationis tractatum, ad electionem nullus habitus est processus, [b] quamuis deportationis solemnitas, etiam post appellationem [c] legitimam fuerit subsecuta, quam pro electione nec deceret, nec etiam expediret haberi. ¶ Vnde quod factum est de T. prædicto cassauimus, [d] petitione cōsentientium in cancellarium non admissa. [e]

¶ Gregorius nonus.

¶ Nō professus in abbatem eligi non potest.

CAP. XLIX.

Cvm in magistrum assumi non debeat qui formam discipuli [f] non assumpsit: nec sit præficiendus [g] qui subesse non nouit: Nos intellecto per te, quod in quibusdam regularibus domibus, iure tibi diœcesano subiectis, sunt quidam in abbates, non professi ordinem regularem assumpti: ¶ Mandamus, quatenus cū tales abbates esse non debeant, qui per professionem, [h] monachi, & † regulares canonici nō fuerint, ad amotionē [i] eorū, quos tales inueneris (sublato appellationis impediméto) procedas.

¶ Idem Cumanen. capitulo.

¶ Electio facta à non maiori parte capituli, & omissa collatione non ualet.

mus. sic inf. eo. in Genesi.

e ¶ Non admissa.] ex eadem causa, quia non fuit electus, & quia minorem partem habebat quā Thomas.

Cvm in magistrum. ¶ Primo ponitur facti. Secundo prouidet. ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

Casus. Quibusdam regularibus eligebātur in abbates non professi ordinem regularem: hoc intelligens Papa, scribit diœcesano, & respondicēs, quod in magistrum assumi non debet qui nō didicit: & debet præesse qui non nouit subesse. Mandat quod eos qui professi non sunt, ab huiusmodi remoueat abbatijs. No. quod prius quis esse debet discipulus quam magister item monachus non professus non debet eligi in abbatem: & si electus fuerit, debet ab ecclesia remoueri.

f ¶ Discipuli.] & merito, quia primo debet quis esse discipulus quā magister. ea. di. ordinatos. & 61. dist. miserum. & 16. q. 1. si clericatus.

† al. vel regulares.

ADDITIO. Et qui regimen tenere non didicit, secundum locum in tabernaculo non assumat. 4. dist. ante omnia & multo tempore discas, postmodum doceas. 16. q. 1. sic viue. & discere debes a peritio ri. 37. dist. relatū. fm Gof. Ioan. And.

g ¶ Præficiendus.] simile j. de æta. & quali. indecorū. qui enim sub tutela debet esse sub se aliū habere non debet. C. de leg. tu. l. vlt. & qui sub alio est, alium sub se habere non debet. ff. de adul. sic eueniet. & ff. ad Mace. filium habeo. & 1. q. 1. estote.

h ¶ Professionem.] professio enim sola monachum facit, & non habitus. & j. de reg. porrectum. & c. ad Apostolicam & huiusmodi professionem in scriptis facere debent, ut 20. q. 1. uidua. 17. q. 1. omnes feminæ. vt si reclamare voluerint: obuiet eis propria professio per scripturam facta. 1. q. 1. saluberrimum. argum. C. de non nume. pecu. generaliter. & 2. q. 1. legum. & inf. de prob. per tuas.

Professio monastica qualiter fieri debeat.

i ¶ Ad amotionem.] quia in uno eodemque officio dispar non debet esse professio. 16. q. 7. in nouo. & consuetudo non prodest in hoc. sup. eod. cum causam quæ. in qua idem dicitur & infra de testa. quia ingredientibus. & in hoc casu idem iudicium est habendum de monachis, & canonicis regularibus, quia non differunt, nisi quia deseruiunt regulæ laxiori. inf. de sta. reg. quod Dei timorem. 1

1 Addi. pro hoc loco in ca. nouit. j. de pœnit. 1. gō. 1. mu. lus 2.

Cuma-

CVmana ecclesia.' Prima pars narrat factum electionum. Secunda: ibi, Cum xvi j ipsis electiones irritat, exprimens causam quare: & electores punit. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante ecclesia Cumana statuta die ad celebrandum electionē, canonici, & tres abbates, qui vocem in electione habere dicuntur, cęperunt de electione tractare: capellani & clerici ciuitatis eiusdem, dicebant se debere electioni interesse, & quòd sine ipsis electio fieri nō debet. tandem ne propter huiusmodi contradictionem differret electio, capellani, & clerici admissi fuerunt sub hmōi protestatione, ita quod vox eorum, qui non deberēt interesse de iure vel de consuetudine, non valeret, & sic præmisso scrutinio, septem canonici, & vnus abbas. xj. capellani, & ix. clerici in archipresbyterū eiusdē ecclesiæ conuenerunt. ix. canonici, vnus abbas, vnus capellanus, & nouem clerici in archidiaconū eiusdem ecclesiæ consenserunt: & publicato scrutinio. à parte sua extitit electus vterque. electiones istæ ad se. Apost. sunt delatæ. dñs Papa meritis auditis vtriusque electionis, & auditis alijs, quæ partes proponere curauerunt, inuenit ꝙ xviij. sunt canonici, & xiiij. capellani xx. clerici, et tres abbates, sed neutra electio peruenit ad maiorem partē totius capituli, quia non fuit probatum ꝙ clerici admitti debuerint. nec ꝙ capellani admissi fuissent de iure, vel consuetudine: quia & si capellani interfuissent vtrique electioni eporum, & scrutatores dederint voluntatem, nō tñ vota illorum inquisita fuerunt, nec aliquos elegerunt. Sed dato quòd vota illorū inquisita fuissent, vel aliquos elegissent, per hoc tamen nō fuit probatum, quòd istud eis cōpeteret de iure vel consuetudine præscripta: & ideo dominus Papa electiones prædictas factas etiam contra formam concilij generalis, quia collatio in communi fuit omissa. quæ statim post publicationem scrutinij fieri debuisset, cassauit, & electores hac vice potestate eligendi priuauit. Not. ꝙ in electionibus faciendis valet protestatio, licet ꝯ protestationem fieri videatur. Item non valet electio nisi sit facta à maiori parte totius capituli. Itē hic probatur, quòd persona electi non computatur in numero eligentium, nec auget numerum: quia si archid. fuisset cōputatus, obtinuisset, si forma seruata fuisset: & littera hoc probat vbi dicit neutrā electionē inuenimus ad maiorē partē capituli peruenisse. Itē cōsuetudo in hoc nō prodest, nisi sit præscripta. Itē qui peccant in forma concilij, per sñiam priuandi sunt potestatc eligēdi. hic fuit omissa collatio, & sic fuit peccatum in forma.

CAP. I.

CVmana ecclesia pastoris solatio destituta, & congregatis die ad celebrandum electionem præfixa; qui præsentes [a] erant de Cumanis canonicis, ac tribus abbatibus, [b] qui vocē in electione habere noscuntur, capellani, & clerici ciuitatis electioni se debere interesse dicentes sub huiusmodi protestatione [c] admissi fuerunt, quod vox eorum qui non deberent interesse de iure vel consuetudine [d] non valeret. tandem pręmisso iuxta formam concilij † generalis scrutinio: septem de canonicis, vnus abbatum, vndecim capellani, & nouem clerici in eiusdem ecclesiæ archipresbyterum conuenerunt: nouem canonicis, vno de abbatibus, vno capellano, & vndecim clericis in ipsius ecclesiæ archidiaconum dirigentibus vota sua: & infra. ¶ Cum decem & octo fuerint canonici, tres abbates, viginti clerici, & quatuordecim capellani: neutram electionem comperimus ad maiorem [e] partem totius capituli

[Glos. seq. arg. & remittit.]

a ¶ Præsentes. per hoc vī ꝙ absentes non debeāt uocari ad electionē. arg. 7. q. 1. factus. & 10. q. 2. hoc i9 porrectū. sup hac vocatione stat cōsuetudini, vt dixi. s. e. cor.

b ¶ Abbatibus.] de quibus constat per speciale priuilegium, vel per consuetudinem. sup. de consue. cum dilectus. & sup. e. ꝙ sicut. sed de clericis & capellanis in dubium reuocabatur, & ideo sub protestatione admissi fuerunt. Et ideo qui de capitulo non sunt; & dicunt se interesse dēre in electione, debent dicere quo iure hoc dicant. sup. eo. constitutus. hic allegabatur consuetudo.

[Glos. seq. arguit. pro contestatione alleg. 10. iura in contrarium alleg. 4. & sol.]

c ¶ Protestatione.] cui cōsenserunt clerici, & capellani, aliàs non præiudicaret eis protestatio. sic ergo protestatio valet. sic ī. qđ met. cā. perlatū, & 31. q. 1. Lotharius, & ff. qb. mod. p:g. vel hy po. sol. si debitor. §. 1. & 7. q. 1. Pontif. & 34. dist. presbyteri. 28. dist. diaconi. & ī. de offi. ord. pastoralis. & ī. de app. c. vlti. & 16. qu. 3. placuit. §. pōt. vers. is aūt. & ff. de neg. ge. Nesennius. In ꝯtrū vrꝙ protestatio ista non debeat ꝓdesse. s. de cōst. cū M. Ferrariē. & ī. de appellatio. solicitudinē. & ī. de censi. olim causam. & ff. de condit. inde. quod quis sciēs. Sed valuit hic protestatio, vt patet in fi. aliàs si protestatio non præcessissent, bñ habuissent vocē in electione cū essent in quasi possessione. ī. de cau. pos. cum ecclesia. & ca. cū olim. & ī. de iure pat. consultationib. & s. eod. querelā. & etiāsi non essent in quasi possessione valuisset eorū vox, ex quo sponte admiserunt illos. s. eo. scriptum. Et ideo quia hic negabatur ab initio illos habere interesse, nec admittebāt illos sine protestatione. 1 & totū ius eorū in iudicium deductū fuit, vox illorū nō ualuit nec profuit ꝙ interfuerūt duab. electionibus: quia præscriptionē legitimā: nō probauerūt. Et est simile ī. de cau. pos. cū eccl. ubi totū ius capellanorū deductū fuit in iudiciū. culpa tñ illorū, & post factā electionē, sed isti inuiti hoc fecerūt cōpulsi ab aduersarijs q negabāt illos i9 habere: & ē multū notabile hoc.

d ¶ Consuetudine.] clerici & capellani & etiam abbates de iure cōi in electione esse non debent cum ad capitulum tantum spectet electio. 16. q. vlt. congregatio. & 18. q. 2. abbatem. & sup. e. c. 1. & inf. de iure pa. à nobis. sed de cōsuetudine possūt. ī. de cau. pos. cū ecclesia.

[Glo. seq. computando probat, quod uox electi non auget numerum.]

e ¶ Ad maiorē partē.] sic s. eo. ecclesia uestra. & infr. e. in Genesi. quia cū clerici & capellani nihil ꝓbauerint, uox eorū nulla fuit: & sic remanserūt septem canonici ex una parte, & unus abbas, & ita octo: ex alia parte nouē canonici. & un9 abbas, & ita decē: quia totū capitulū cū abbatib. q ius hēbant, uiginti unus erāt, q a canonici erant 18. & sic nulla electio ꝑuenit ad maiorē partē illorū, qui uocē habebant, & sic cassatur utraq; electio. Vel si uis intelligere maiorē partē respectu capituli tm̄, adhuc idē est. Sic patet, quòd cōsensus electi non cōputatur inter eligētes: quia si sic computaretur, una pars fuisset maior ēt quo ad totū capitulū, s. pars archidiaconi, quæ habuit nouem, & ipse fuit decimus, & sic erat maior pars capituli: & tñ non ualuit electio sua. Quòd persona electi non auget numerū eligentiū, euidēter probatur per cōstitutionē illā s. e. q a p.p. q a ante quā quis eligatur, oportet ꝙ in scrutinio maior pars capituli cōsentiant in aliquē, ut ibi dicitur. & supr. eo. ecclesia uestra. ut hic. & inf. eod. in Genesi. & ita cum nōdum sit electus, nec etiam sciant in quem consenserit

Qui nō sunt de capitulo qualiter ad electionem admitti possint.

Lateranēsis sub Inn. iij. c. 25.

1 Hāc gl. dicit hic abbas esse sing. ad hoc, qđ ubicumque protestatio uenit ad detrahēdum iuri aduersarij: nō nocet aduersario, nisi expresse protestationi cōsentiant.

Electi uox nō auget numerum.

ferit maior pars, non pôt sugere numerum. Sic ergo patet ex illa constitutione, quia pp. & c. ecclesias, q persona electi non debet cōputari inter eligētes: & quod dicit s. eod. cum in iure. obtinet ex forma compromissi, vt ibi dixi; & hoc dr in littera. nec hoc credo, q talis electio valeret hodie, & ita est de forma electionis, quod maior & sanior pars totius capituli consentiat in aliquem in ipso scrutinio.

personam, vnde ipso iure sunt priuati potestate eligendi. inf. eo. scriptū est, in fi. & beneficijs ecclesiasticis per trienniū. vnde dico q si forma istius cōstitutionis, quia pp. per omnia se. uaretur: & venirent contra illam constitutionem, cum in cūctis. nihilo minus essent priuati secundum tenorem illius canonis. s. eo. congregato. Aliud est peccare cōtra formam illius capituli, cum in cunctis. & aliud contra illā cōstitutionem, quia propter. quia plus peccant eligendo in dignas personas, q faciendo contra formam istius constitutionis, quia pter: Ibi etiam non peccant in personā aliquā, & ideo maior pena in vno quàm in alio; & ipso iure in vno, & per sentē tiam in alio, & sic vtraque constitutio remanet in suo statu: quia diuersæ formæ sunt.

pituli peruenisse, nec probatum fuerat q clerici admitti debuerint, nec quòd capellani admissi fuerint de consuetudine vel de iure; nam & si capellani duabus † electionibus episcoporū interfuerint, & scrutatores dederint voluntatum, non [a] tamen inquisita vota sua fuisse, vel eos aliquos elegisse probatur; sed † & si inquisita fuisset vota, vel ipsi aliquos elegissent, per hoc tamen non constitit id eis de iure [b] competere, vel ex consuetudine iam [c] præscripta. Vnde nos electiones ipsas præsumptas etiam contra [d] formam concilij generalis, cum collatio in communi omissa fuerit, quæ post publicationem scrutinij fieri debuisset, de fratrum nostrorum consilio sententialiter duximus † irritandas, electores hac vice eligendi potestate priuantes. [e]

¶ Idem abbati Cluniacen.

¶ *Per compositionem factam cum prælato & capitulo, non potest ius eligendi competere laico, etiam patrono in ecclesia collegiata.*

CAP. LI.

Sacrosancta Romana † ecclesia: & infra.

¶ Sane † proposuisti in nostra præsentia, quod super ordinatione Prioris monasterij Sancti Pancratij ad Cluniacen. ecclesiam pertinentis cum comite de Varenna † patrono ipsius, quidam prædecessor tuus de consensu capituli sui, compositionem quandam iniuit iuri [f] con-

a ¶ Non tamen inquisita.] & ita non sufficit dare inquisitores nisi vota eorū inquirantur. sed alterum per se sufficeret. s. inquisitio votorum. sup. eo. quia propter. op9 est hic facto, & ideo non sufficit alterum. infr. de eo qui mit. in poss. constitutis.

b † De iure competere.] quod dicit de iure vel ex consuetudine, vel ponitur p id est, quia de cōsuetudine præscripta debent interesse, sed non de iure cōi. Vel proprie potest istud teneri, vel, id est, ex priuilegio sibi concesso à Papa, simile. s. de his quæ fi. à pa. ea. noscitur.

c ¶ Iam præscripta.] sic patet q sola possessio non dat nec creat ius, nisi sit præscripta. inf. de cā. pos. cū ecclesia. & sic consuetudo non valet, nisi sit præscripta & rationabilis. sup. de consue. cum dilectus. & c. vlt. Sic & possessio sola non facit aliquem decurionem. ff. de decur. Herennius. & sic possessio non facit aliquem clericum sine canonica institutione. inf. de præb. dilecto. & inf. de insti. ex frequentibus arg. C. de lib. cau. non idcirco. ff. de decur. Herennius.

d ¶ Cōtra formam.] & sic patet q forma, quæ traditur sup. eo. quia propter. sit de substantia electionis quo ad quædam, quæ ibi ponuntur, vt ibi diximus, & est verū secundum quòd hic dicit. Ex quo enim forma ista attētatur, diligenter seruanda est, ita quòd qui contra facit, punitur. vt hic dicit. Inquisitio, publicatio, & collatio sunt de substantia. vt si omittantur, cassatur electio, & in cōtinenti debet fieri electio: aliàs si protrahatur, nō valet. sup. eo. cum post petitam. & sic electiones cassatæ fuerunt duplici de causa, quia neutra facta fuit à maiori parte capituli, & quia forma seruata non fuit.

Glo. seq. signat contrarium, ponit opinionem, quam reprobat. demum soluit.

e ¶ Priuantes.] & ita qui facit s formā illam. sup. eod. quia pp. priuari dēt per snīam, & nō ipso iure, vt dicit illa constitutio. ver. q vero, & c. Vnde signat s s. eo. cum in cūctis. & c. innotuit. vel qui s istam formam. & c. ubi sunt ipso iure priuati. Vnde quidam dicunt q illa cōstitutio, quia pp. corrigit illū canonē, cū in cūctis. in hoc q illi hodie non sunt priuati ipso iure, sed priuādi per snīam, prout hic factum fuit. & dr in illa cōstitutione quia pp. Istud non credo, immo vtraq. constitutio locū suum obtinet. & in quo casu loquitur illa decr. cum in cūctis. loquit cū qdā ex certa scientia elegerūt indignā

Sacrosancta.] Primo narrat iniustam compositionē, quam secundo reuocat: ibi, Attendētes. Abb. Siculus.

CASVS Quidam comes de Varenna patronus monasterij sancti Pancratij pertinentis ad monasterium Cluniaceñ. cōtendebat cum abbate Cluniaceñ. super ordinatione Prioris ipsius monasterij sancti Pancratij: tandem dictus comes cum abbate Cluniaceñ. de consensu capituli sui fecit quandam cōpositionem, vt uidelicet esset in arbitrio ipsius comitis recipere ad prioratum dicti monasterij vnum de duobus melioribus totius ordinis Cluniacensis, quos abbas duceret nominandos: exceptis Prioribus Cluniaceñ. & de Charitate. abbas Cluniaceñ. successor illius, qui fecit compositionem istam, uidens illam compositionem monasterio damnosam, accessit ad dominum Papam, ostendendo compositionem sibi in præiudicium sui monasterij factam. Papa considerans quòd ius eligendi non cadit in laicum in ecclesia collegiata, & ideo illud erat perniciosum exemplo, & redundabat in dispendium ecclesiasticæ libertatis, statuit ut abbas Cluniaceñ. dictum prioratum possit libere ordinare, non obstante ipsa compositione iuri contraria, denunciando postmodum ordinationem factam patrono, ut si uoluerit, suum præstet assensum. Not. quòd compositio in spiritualibus cum laico facta contra ecclesiasticam libertatem & iuri contraria, non tenet etiam si facta sit à toto capitulo. Item ius eligendi non cadit in laicum in ecclesia collegiata etiam patronum. Item electio à toto collegio facta præsentari debet patrono ut assensum suum præbeat.

[Gl. seq. fortificat tex. per similia.]

f ¶ Iuri contrariam.] & ideo non tenuit. simile sup. eo. cum terra. ubi nominabantur duæ personæ aurib. principis uel patriarchæ. sic infra. de transac. de cætero cum sit facta de re spirituali cum laico, quam ipse obtinere nō potest. sic inf. de præscri. causam quæ. & 16. q. 7. c. 1. sicut

† In multis impressis deest uox, duabus quæ habent manuscripti & agnoscit gl. hic.

† Al. ita: sed etsi inquisita fuisset eorum uota.

Intellectus, c. cū in cunctis. &c. quia propter. supra eod.

† Diffinimus.

† Vox, Romana, deest in plur. bus manuscriptis.

† In omnibus manuscriptis ita: In nostra præsentia. ne proposuisti psentia.

† Varonnia Garenna.

† Vide le. nō dubium, cū no. C. de le. & 25. q. 1. imperiali.

Arbiter esse neqt laicus pro re spirituali.

sicut nec pactio pro spiritualibus adipscendis valet, ſ. de pactis. pactiones, & c. cum clerici, ad hoc facit. ſ. de col. audiuimus, & spiritualia iudicio laicorum disponi nō debēt, ſ. de iud. decernimus, nec laicus in spiritualibus arbiter esse potest, infra de arbi. contingit. ideoque huiusmodi compositio fuit iuri contraria. Item dānosa fuit ipsi monasterio, & ideo improbanda. ſ. de in integrum restit. requisiuit. & si de iure fuit ex quo damnosa fuit debet reuocari, saltē per in integ. restitu. ut dicit prædicta decre. requisiuit.

[Gl. seq. alleg. contra consuetudinem Bononieñ. signat contrarium, quod dupliciter soluit & remittit. Io. Andr.

a ¶ In laicum.] Sic patet ex hac decre. & ex illa ſ. eo. c. Massana: quod ius eligendi non cadit in laicos, etiam patronos ī. ecclesia collegiata. Et ita hic tollitur cōsuetudo Bononiensium, qui eligunt capellanos in capella, qui etiam non sunt patroni, sed parochiani: & qui patroni sunt, eligunt cum clericis prælatum in collegiata ecclesia. Arg. ş. ſ. de iure patronatus, nobis. ubi innuitur ꝙ patronus habet uocem eligendi in ecclesia collegiata. Si enim corrigitur illa decret. & omnia illa iura, quæ idem dicere uidētur & sic stabimus huic, ut T. dicebat. Sed electio facta debet præsentari patruo, (vt hic dicit) vt suum præstet assensum. sic ş. eo. cum terra, & c. quod sicut. Vel intelligas illam decr. nobis, cum ecclesiastica ꝑsona obtinet ius patronatus, & sic non contradicit: licet generaliter loquatur non distinguendo inter laicum patronum, & clericum. Dic vt ibi notatur.

Eligendi ius non cadit in laicum.

† Redūdare.

† al. ita: denūcianda ordinatione facta patrono, vt suū, &c.

¹ Per hanc posteriorē q̄ fuit Gregoriana. ſ. de cōst. c. 1. lib. 6. Io. And.

trariam, † & ecclesiæ ipsi damnosam, videlicet vt in optione sit ipsius comitis, assumere ad prioratum dicti monasterij (Cluniacensis. & de charitate priorib. duntaxat exceptis) vnum de duobus melioribus totius Cluniaceñ. ordinis, quos abbas duxerit nominandos; & infra.

¶ Attendentes itaq; , ꝙ ius eligendi in collegiata ecclesia nō cadit in laicū [a] & ideo id esset perniciosum exemplo, & redundaret † in dispendium ecclesiasticæ libertatis, [b] uolumus, ut dictum Prioratum libere possis (non obstante compositione ipsa) sicut alios Prioratus tibi subditos ordinare: denunciando † ordinationem factam patrono, ut suum si uoluerit, honestum impertiatur assensum.

¶ Idem decano & capitulo sancti Ioannis & sancti Stephani Bisuntinen.

¶ *Si per Papam mandatur habentibus eligere quod eligant cum consilio aliquin consiliarij prouideāt: eligentes debent consilium requirere in tractatu electionis, & congruo tempore expectare responsum, alias electio non tenet.*

b ¶ Libertatis.] quæ. n. in præiudiciū libertatis ecclesiasticæ tentant, firmitatem sortiri non debēt. ş. de cōst. quæ in ecclesiarum, & ş. eo. cum terra. & 99. d. st. bene quidem. & ſ. eo. quisquis. vbi laici prohibentur ab huiusmodi electionibus.

CVm in veteri.] Primo ponit electionis formam. Secūdo causæ commissionem, & decisam iudicū relationem. ibi, Relato ergo. Tertio causæ diffinitionem: ibi, Cum autem. Abba. Siculus.

CASVS. Vacante Bisuntina ecclesia, mandauit Papa capitulo Bisuntino, vt infra xl. dies post receptionem litterarum, personam idoneam sibi eligerent in pastorem cum consilio S. Benigni, & Morismundi abbatum, & fratris G. de ordine fratrum Prædicatorum: alioquin dicti consiliarij prouiderent ecclesiæ Bisuntinæ de pastore. Recepto mandato, die ad eligendum præfixa, canonici potestatem eligendi archiepiscopum sex ex canonicis suis contulerunt vsque ad consummationē cuiusdam candelæ duraturam, ꝗ extitit coram eis accensa. tādem electores cœperunt tractare de electione pastoris, & conuenerunt in prædictū abbatem S. Benigni: & cum super hoc consilium sociorum requisissent, unus eorum respōdit, quod habito inter se consilio responderent, cumque illi differrent dare respōsum & cādela deficeret, electores ipsi non expectato responso eorum, dictum abbatē in Bisuntinum archiepiscopum elegerunt, processus huius electionis ad sedem Apostolicā est delatus. Sed quia de huiusmodi processu non constitit domino Papæ, archiepiscopo Vienneñ. & abbati de Firmitate iniunxit, ut si constaret quod electores prædicti super electione tractatum habuissent, & in tractatu electionis requisitum fuisset consilium prædictorum, electionis ipsius abbatis, si persona esset idonea, confirmarent: & si in tractatu electionis non fuisset aliorum consilium requisitum, quamuis postea requisitum fuerit tempore non competenti, nec etiam fuit expectatum respōsum ipsorum: vel si idem abbas non esset ideneus, quod de ipso factum erat, cassaretur. Inquisitores ipsi secundum mandatum dñi Papæ procedentes inquisitionem suam dño Papæ remiserunt. Papa super hoc rescribit quibusdam dicens: cum non fuerit compertum tpe competenti requisitum consilium de persona prædicti abbatis, & qñ fuit requisitum responsum non fuit expectatum nisi modico tempore, & cum non debeat alijs obesse ꝙ electores in tantum se arctarent, electionem ipsius abbatis non propter vitium personæ, sed propter vitium electionis cassauit. Nota ꝙ forma mandati diligenter est obseruanda, & quia isti non seruauerunt formam sibi datam, cassatum fuit factum illorum. Not. cum dicitur: de consilio talium procedas, quam cito incipis de hoc tractare, debes requirere ipsorum consiliū, nec expectare quamdiu iam fixisti animum tuum. Itē negligentia siue factum unius alijs de iure non debet obesse.

CAP. LII.

CVm in veteri lege: & infra. ¶ Porro iā dudū vobis dedimus in mandatis, ut infra quadraginta dies post susceptionē † litterarum nostrarum, cum cōsilio sancti Benigni, & Morismundi abbatum, & fratris G. de ordine prędicatorum eligeretis personā idoneā canonice in pastorē: alioqn dicti consiliarij vobis de archiepiscopo prouiderent. Verū die ad eligendum ꝑfixa, sex ex vobis potestatem eligendi dedistis vsq; ad consumptionem cuiusdam candelæ, quæ ibidem accensa extitit, duraturam. Tandem cum electores huiusmodi conuenissent in prædictū abbatem sancti Benigni, & super hoc sociorum [c]

† Receptionem.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Sociorum.] & sic requisierunt cōsilium duorū ...: unde non uidentur seruare mandatū: qđ quidē exacta diligen-

diligentia est obseruandum. ſ. de reſcript. cũ dilecta. ĩ. de off. dele. uenerabilis. Sed licet nõ requirerent con ſilium tertij, quem eligere uolebant, non dicuntur feciſſe contra formam mandati, nec præter formã: quia pſum eligendo illo conſentiente conſilium ipſius requirunt & obtinẽt. arg. ſ. eo. cum in iure. & ff. quod cuiuſque uniuer. plane.

a ¶ Ipſorũ.] ſ. duorũ, & non illius qui electus fuit, quia ille non debuit requiri, cum hoc ipſo caſſaretur, ut ſ. eo. cum poſt petitam.

[Gl. ſeq. no. & dat ſimile, quærit, & ſolutioni obijcit, & reſpondet.]

b ¶ In tractatu.] hic patet ꝙ tractatus debet haberi ante electionem, & collationem ad inuicẽ: alias quomodo eligerent niſi primo de aliquo eligendo tractarent. ſ. eo. cum terra. & ſ. eod. quia propter. & ĩ. de arbi. cum olim. ſicut in carnali matrimonio tractatus pcedere dẽt: & ideo ſi iſti nõ fuerunt requiſiti in tractatu electionis, caſſat electio. Sed quid ſi conſiliarij diſcordarent ab iſtis electoribus, nunquid ualebit electio ipſo iure? Certe ex ipſa littera ſatis innuitur, quod ſi requiratur ipſorũ cõſiliũ in ipſo tractatu cõpetenti tpe anteꝗ conueniãt in aliquẽ, & ↄferãt ad inuicẽ de pſona eligenda ſiue cõcordent, ſiue diſcordent, ꝙ valeat eorum electio: quia per hanc formã nõ imponit neceſſitas, vt cõſilium eorũ ſ. qui teneantur, alias nõ viderent hẽre poteſtatẽ eligendi cum talis poteſtas penderet ab illorum arbitrio. ad hoc facit opt. arg. ĩ. de arbi. cum olim. & ex cõſilio nemo ad id obligat. [illegible] 14. q. 1. qſquis. ar. 4. d. de. [illegible] Sed circa ſi vbi dr̃ ꝙ nec expectatũ fuit eo [illegible], vr̃ ↄtradicere huic d cto. Sed dic ꝙ non ↄtradicit: quia rñſum eorum ſemp eſt expectandum, alias deluſorium videretur tale conſilium petere. 2

ADDITIO. Et quid operetur ſic petere conſilium, ex quo ſequi non tenentur, notatur in decre. eõ olim. Io. And.

[Glo. ſeq. dat ſimile, cui ſignat contrarium.]

c ¶ Requiſitum.] & ideo pro non requiſitis habenẽ: ſicut ſero appellat qui tpe competenti non [illegible] uocat. 2. q. 6. biduum. verſ. ſi q. dẽ. Et eſt ſimile quod dicit lex: ſi promiſiſti facere inſulam, ĩ. certum tempus, & tãtum tẽpus tranſierit quodammodo ĩ. tempus ſtatutum fieri non poſſet, licet totũ tempus non tranſierit, poſſum agere contra te: quia perinde eſt, ac ſi totum tempus tranſierit. ff. de verbor. oblig. ſi ita ſtipulatus eſſem. & l. cum ſtipulatus. & l. hoc iure. Arg. contra. ff. eo. inſitlam. Et illud dicitur tempus competens, quod deliberare congrue poterant. ĩ. de offic. de leg. conſuluit. Et tarde fuerunt requiſiti, ſicut econuerſo tempeſtiua citatio non tenet. ſ. eo. bonæ memoriæ. ꝛc.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit. Secundo [illegible] recitatur per quæſtionem, quid ſi cum aſſenſ. ꝛc.]

d ¶ Expectatum.] & ſic vr̃ ꝙ non ſufficit conſilium tm̃ petere, ſed expectandum eſt conſiliariorum reſponſum, & ſine ipſorũ cõſilio & rñſo nõ ualet electio. Sed cõtra ĩ. de arbi. c. cũ olim. ubi conſilium tm̃ requiritur, ſed aſſenſus non exigit, & illud generale eſt, & obtinet rõne arbitrij, & ſufficit licentiã petere, licet nõ obtineat. ĩ. de reg. & tranſ. ad relig. licet. 3. Itẽ tutor cõſilium matris põt omittere, licet teſtator hoc mãdauerit. ff. de admin. tut. quidam. ſ. Papinianus. Et prætor non nunꝗ a uolũtate patris recedit. ff. ubi pup. edu. debeat. l. 1. & ita vr̃ ꝙ ſufficiat reqrere cõſiliũ tm̃, & non rñſum atendere. Hic non ualet quod faciũt, niſi eorũ conſil. [illegible] ſit in tract. electionis, [illegible] obtuntib. ſ. eo. 15. q. 7. epiſ. nullus. [illegible] q. 2. fine exceptione. ſ. eo. ne pro defectu. ubi de hoc. Sed ſi mãdatũ fuiſſet ꝙ cũ eorũ cõſilio & aſſenſu obtẽto: tunc nõ valeret electio niſi ſequerẽtur uoluntatẽ conſiliariorum & talis poteſtas nõ eſt libera: quia non poſſunt eligere quẽ volunt, & tũc non adſtringuntur ad aliquã formã, ſed oib. præſentib. requirunt electores ſiue canonici conſilium conſiliariorum: & ſm eorum cõſilium & rñſum eligant oẽs vel vnus vice omnium de ipſorũ mandato. Sic fuit factum in electione per manũ nepotis dñi Papæ, vbi talis forma data fuit capitulo. Si capitulum Biſontiñ. voluiſſet in caſu iſto eligere per formam ſcrutinij, tunc ante ſcrutinium cõiter omnib. pſentib. tractare debebat de electione cum cõſiliarijs, & requirere eos, & audire conſilium eorum, & poſtea procedere ad ſcrutiniũ, & eligere quem vellent, & etiam poſt ſcrutinium requirant conſilium illorum, & poſtmodum eligant ſeruata forma ſcrutinij. Ber.

[Glo. ſeq. arguit, allegat tria iura.]

e ¶ Alijs imputari.] Imputent ſibi quia tantũ ſe arctauerunt. Et eſt arg. ꝙ negligentia vnius alij obeſſe non debet. Iniquum eſt enim aliquem alterius odio prægrauari. C. de inoff. teſt. ſi quis. & pœnæ ſuos dẽt tenere auctores. ĩ. de his quæ fi. à maio. par. ca. quæſiuit. & C. de penis. l. ſancimus.

[Glo. ſeq. inducit ſimile.]

f ¶ Arctarant.] ſic iudex cuius iuriſdictio expirat in termino, nõ debet ita ſe arctare, ſed ea hora procedat qua poſſit perficere quod incumbit ante noctis tenebras, &c. ĩ. de offic. deleg. conſuluit. & ff. de ferijs. pridie & l. more Romano.

eius conſiliũ requiſiſſent: ꝓponente vno ex illis, qđ deliberato conſilio reſponderent: & differẽtibus eis feſtinãter dare rñſum, pręfati electores (cum candela ipſa deficeret) non expectato ipſorum [a] conſilio, dictum abbatem in Biſuntiñ. archiepiſcopum elegerunt: & infra.

¶ Relato ergo ad Apoſtolicam ſedem negotio, archiepiſcopo Vienen. & abbati de Firmitate † iniunximus, vt ſi conſtaret ab eiſdem electoribus de electione tractatum fuiſſe habitum, & in tractatu [b] electionis prædictorũ conſilium requiſitum, electionem ipſius abbatis (ſi perſona eſſet idonea) confirmarent. Quod ſi in tractatu electionis non fuiſſet illorum conſilium requiſitum, licet poſtea requiſitum [c] fuerit non competenti tempore, nec etiam expectatum [d] reſponſum ipſorum, aut non eſſet idoneus idem abbas: quod de ipſo factum erat, tãquam inualidum irritarent: & infra.

¶ Cum autem compertum non fuerit competenti tpe requiſitum conſiliũ de † perſona prædicti abbatis: & quando extitit requiſitũ, non fuit expectatum reſponſum, niſi modico tempore, nec debeat alijs [e] imputari, ꝙ intm̃ illi ſibi tempus arctarant [f] † electionẽ abbatis ipſius, nõ perſonę, ſed electionis vitio, duximus irritandã.

¶ Idem epiſcopo Silua-necteñ.

¶ *Si maior pars capituli ſcienter eligit indignum, ualet, electio de digno a minori parte, etiam ex eodẽ ſcrutinio facta. hoc dicit ſecundum veriorem intellectum, & intrinſecum.*

Congre-

† Firmiate.

1 Vnde ut dicit Compoſtel. nõ excuſarent p hoc eligẽtes indignum, qđ hoc fecerint de illorũ cõſilio. ff. man da. idemq́; ſ. ſi qs facit. de reg. iur. nullus ex ↄſilio. libro 6. vbi ſcripſi. in fi. qõnis de præpoſitionibus, cum, & de, Io. An.

2 Concord. tex. in l. qdã decedens. ſ. Põponius. ff. de adult. & l. 1. ſ. ſi plures. ff. de e[illegible]

3 Concord. text. in [illegible] ſacris. & in l. hac [illegible] prox. [illegible]

† Al. ita [illegible] perſ. na [illegible]

† Vide [illegible]

Cũ poſtulat eligendi fa cta eſt aliq bus vt eligãt de conſilio vel cum cõ ſilio aliorum, quid facere debent.

COngregato.] Electus à maiori parte capituli, si est idoneus, confirmatur, aliàs confirmat̄ electio facta à minori parte de digno. hoc dicit, & hæc summatio est multū generalis. Primo ponit̄ duplex electio, & super vtraque partium allegationes. Secūda: ibi, Nos igitur diffinitionis cōmissio. Abbas Sic.

CAP. LIII.

COngregato Niuerñ. capitulo ad electionē futuri pastoris, tredecim in decanū, & octodecim (cōputato ꝓcuratore [a] cuiusdā absentis) in cantorē ipsius ecclesiæ conuenerunt; qui cū plures in vnū & pauciores in alium sua desideria direxissent à parte sua electus [b] extitit in pastorem ecclesię Niuerñ. postmodū [c] credente parte decani, ꝙ alij plurimū deliquissent eligendo personam scientiæ litteralis expertem, ꝓpter ꝙ illis ẜm statuta Lateraneñ. [d] † concilij ipso iure eligendi potestate priuatis, potestas eligendi ad eos extitit deuoluta, decanum ipsum, qui in eum sua vota direxerāt, in suum episcopum elegerunt, ad sedem Apostolicam appellantes: & infra. Reliquis petentibus vt irritare decani electionē attētatā a paucioribꝰ, & post aliam non cassatā, ac confimare reliquā veluti canonice celebratā à pluribus de persona idonea, dignaremur.

¶ Nos igitur mandamus quatenus si dictus cātor, defectum in litteratura [e] nō patitur, & alias est idoneus ad regimen pastorale, ipsius electionem procures auctoritate nostra (infirmata reliqua) confirmare. Aliquin (ipsius cātoris electione irrita [f] nunciata) prænominatum decanum (si nihil ei de canonicis obstiterit statutis †) eadem auctoritate præficias ecclesię memoratæ.

¶ Idem Siluanecteñ. episcopo, & Ioan. de Monte mirabili archidiacono, & succentori Parisiensi.

¶ *Habens plures dignitates, vel plura beneficia curata, sine dispensatione Papæ ineligibilis. h. d. quo ad titulum,*

CAP. LIIII.

ij DVdum ecclesia Rothomagensi pastoris solatio destiutta, contra electionem, quæ in eadem ecclesia fuerat

CASVS. Ecclesia Niuernensi vacante, capitulum eiusdem die ꝑfixa ad celebrandā electionē ꝯuenerūt ꝑmisso scrutinio ẜm formā ꝯcilij gn̄alis, octodecim (cōputato quodā ꝓcuratore absentis) cō uenerūt in cantorē eiusdē ecclæ xiij. vero in decanū eiusdē ecclæ cōsenserūt. illi ꝗ cantorē in scrutinio noīauerunt vidētes ꝙ essent numero plures, q̄ illi ꝗ in decanū cōuenerāt, ipsius cantorē in pastorē elegerunt. Postmodū pars decani videns ꝙ alij plurimū deliq̄ssent eligendo ꝑsonā sciētiæ līrarum expertē, ꝓꝑ qđ illi erant ipso iure eligendi ꝓtāte priuati, ẜm statuta Laterañ. ꝯcilij, & ad eos potestas eligēdi deuoluta: decanū in suū epm̄ eligit, ad sedē Apost. appellans. & sic negotiū istud ad sedē Apost. est delatum. Petebat pars decani electionē ipsius confirmari, reliqua infirmata, cum facta esset de persona indigna. Pars altera petebat electionem cantoris a maiori parte capituli canonice factam reliqua infirmata, confirmari. Mādat Papa episcopo Siluanecteñ. vt si dictus cantor defectum in litteratura non patitur, & aliàs est idoneus, ipsius electio cōfirmetur, reliqua infirmata: alioquin cantoris electione irrita nunciata, decanum ipsum si aliàs idoneus est, pręficiat in pastorem ecclesię Niuerneñ. Nota ꝙ si aliquis defectum in litteratura patitur, electio de ipso facta non ualet; & ad alios licet pauciores numero deuoluitur potestas eligendi. Itē nota, ꝙ nescientia promouendum impedit, & promotum deijcit.

† Laterañ. concil. sub Inno. iij. ca. 26.

a ¶ Procuratore.] s̄. eo quia propter. &c. scriptum. & ff. de admi. tut. ita autem. §. & gessisse.

b ¶ Electus.] seruata forma scrutinij in vtraq; electiōe.

c ¶ Postmodum.] antequam diuerterent ad alium actum, ne sit contra. sup. eo. cum post petitam.

Scientiæ defectus reddit aliquem ineligibilē.

ADDITIO. Poterant etiam ex interuallo facere repetito tamen inter eos scrutinio & tractatu, vt dixi, in tex. super versi. elegerunt. Io. And.

d ¶ Lateraneñ concil. j.] s̄. eo. cum in cunctis.

e ¶ In litteratura.] & ita defectus scientiæ facit aliquam ineligibilem. s̄. eo. cum in cunctis. & non solum impedit promouēdum, sed deiicit iam promotum. inf. de æta. & quali. c. vlti. & defectus scientiæ inducit renunciationem j̄. de renun. nisi cum pridem. §. pro defectu. & quia si non sit eminentis scientiæ, saltem sit sufficientis. s̄. eod. cum nobis olim. & non solum debet habere scientiam sacrarum litterarū, sed etiā secularium negotiorum. 36. dis. §. 1. & c. qui ecclesiasticis, ut sit paratus omnis poscenti reddere rationē ea. dist. §. ecce. ad fi. qui cū ipse debeat alios docere, non debet tunc discere in authen. de sanc. episc. §. damus. coll. 9. & nos ꝗ epi sumus. aliorum doctrina nō īdigemus. 1. q. 7. conuenientibus.

Epi quæ scientia instructi esse debeant.

[Glo. seq. reci. per q. quare hæc electio est irrita, & reliqua confirmanda. & arg. contra opinionem.]

† institutis.

f ¶ Irrita.] ipso iure s̄. eo. cum in cunctis, cum indignam personam elegerint. vnde eligendi potestas remansit penes alios, quis numero pauciores, cū primi eligendo talē reddiderint se indignos. s̄. de postul. c. 2. vnde confirmat̄ hic electio a minori parte celebrata, nō obstante priori electione. & ita electio, q̄ nulla est, nō ꝑstat impedimentum secundæ, simile s̄. eod. scriptū est. in fi. & de hoc dictum est s̄. eo. auditis. & per hanc decr. expresse reprobatur dictam illorum, qui dicunt ꝙ canon ille, cum in cunctis, non est hodie latæ sententiæ, sed ferēdæ, ut dixi s̄. eo. Cumana. in fi.

Intellectus c. cū in cunctis. s̄. hoc titulo.

ij DVdum.] Diuiditur principaliter in tres partes, In prima ponuntur narrationes partium corā Papa. In secunda: ibi, Nos igitur. commissio & processus iudicum. In tertia: ibi, Licet autem, processus Papæ. Abb. Siculus.

CASVS. Vacanre Rothomag. ecclesia, canonici conuenerunt ad celebrandum electionem: decanus ipsius ecclesiæ electus fuit in pastorem: contra istam electionem se opponebat A. archi. ipsius ecclesiæ, & quidam alij canonici dicto archid. pro se & pro parte sua, & G. archid. procuratore eorum, qui electionem celebrauerant, in præsentia Papæ constitutis, inter alia, quæ contra electum obiecta fuerunt, proposuit archid. p[illegible] is. quod idem electus post concilium generale adeptus fuerat archidiaconatum Ambiañ. & ipsum cum pluribus parochialibus ecclesijs, quas ipse habuerat ante ipsum concilium retinere præsumpsit, & dimisso illo archidiaconatu ecclesias ipsas retinuit. Sed in concilio illo dicitur. Quicunque receperit beneficium habens

curam

celebrata a, A. archidiaconus & quidam alij eiusdem ecclesiæ canonici ad sedem Apostolicam accesserunt. Dicto vero archidiacono ꝓ se ac parte sua, & G. archidiac. procuratore illorum b, qui electionē celebrauerāt, in nostra præsentia constitutis: inter alia quę contra c electum obiecta fuerant, archidiaconus ꝓposuit memoratus, ꝙ idem electus post generale† concilium archidiaconatū Ambiañ. adeptus, ipsum cum pluribus parochialibus ecclesijs, quas † ante idem conciliū obtinuerat, retinere præsumpsit, eoq; dimisso retinuit ecclesias memoratas. Vnde cum in eodem d concilio sit statutum, vt q cunq; receperit aliquod beneficium curam animarum habens annexam, si prius tale beneficium obtinebat, eo sit ipso iure priuatus: & si forte illud retinere contenderit, ét alio spolietur: p̃dictus electus contra hmōi veniēs statuta, transgressionis notam, nec non cupiditatis e vitiū (qđ in alijs reprobare

curam animarum annexam: si prius tale beneficium obtinebat, ipso iure sit isto beneficio priuatus: & si illud retinere contenderit, etiam alio spolietur. Sed idem electus contra prædictum concilium veniens, notam cupiditatis incurrit, quam in alijs debuit reprobare: & retinēdo bñficia, quę non spectabant ad ipsum, rē contrectauit alienā. & sic furtum cōmisit quodāmodo vel rapinam. Preterea in suæ salutis periculū & multarum aīarū dispendiū illas ecclesias retinebat, cū earum cura nullatenus ad eum ptineret, cū illis esset ipso iure priuatus, & sic p ipsum parochiani dānabiliter sunt decepti. Ex aduerso rñdebat ꝓcurator alteri⁹ partis, ꝙ etsi dictus electus plura beneficia obtinebat, per cōcessionem in Rothomagē. archiepi domino Papæ exhibitam, excusabat eundem, dñs Papa excusationem illā friuolam reputauit, mandans quibusdam, ut; si constaret ꝙ idem electus post receptum archid. prædictam curam animarum habentem præfatas ecclesias electionis tp̄e tenuisset, nec ostenderet secum super hoc per sedem Apost. dispensatum fuisset, electionem cassarent ipsius ecclesiæ, & de persona idonea ꝓuiderent. Partibus igitur in iudicum præsentia constitutis, & præstito iuramento de veritate dicenda, & factis positionibus & responsionibus hinc & inde, tandē idē decanus electus ex quibusdam grauaminibus ad sedem Apostol. appellauit iudices, non obstante appellatione cassauerūt electionē eiusdē decani, & eidem ecclesiæ de Cœnomañ. ep̄o prouiderunt: postmodū uero causa ad sedem Apo. est delata, Papa examinato processu iudicum prædictorū, licet positiones & responsiones factæ fuissent super quibusdam articulis coram prædictis iudicibus: quia tamen Papa non inuenit litem contestatā fuisse, quia per positiones & respōsiones non fit contestatio litis, sed per petitionem in iure positam, & responsionem secutam contest. lit. fit. processum eorundem iudicum denunciauit irritum & inamem. post ista omnia archidia. ex causa præmissa petijt electionem irritari. electus prædictus respondit, quod electio eius non erat irritanda, sed potius confirmanda. lite coram Papa legitime contestata, & præstito a partibus iuramento de veritate dicenda, electus ipse confessus fuit electionis tempore se beneficia tenuisse p̃dicta: sed excusabat se dicendo, quod non credebat dictum archidiaconatum curam animarum habere, sed tamen ipse confessus fuit in iure, qđ archid. Ambianeñ. de consuetudine suspendit, excommunicat, & absoluit p̃byteros & priores, & parochiales ecclesias interdicit visitat, inquisit, & procurationes recipit, ex hoc patet ꝙ curā animarum habet annexam: & si etiam non haberet curā animarum, personatus tamē extitit, sed idem est iudicium de personatibus & beneficijs curam habentibus. Item indulgentiam quam super hoc se dicebat habere, Papa friuolā reputauit, quia fuit impetrata veritate tacita, & falsitate suppressa, qua tacita uel expressa, l. ueritate, eam nullatenus habuisset; expressit enim quod prædictas ecclesias canonice fuit assecutus antequam archidiaconatum habuisset, cum nullus possit parochiales ecclesias plures habere, nisi una pendeat ab altera, uel nisi unam intitulatam & aliam commendatam haberet. Vnde cum ipse utramq; intitulatam habuit, illas canonice non potuit obtinere. Item dixit ꝙ redditus sui personatus erant tenues & exiles. suppressit aūt ꝙ plures parochiales ecclesias cū alijs beneficijs in diuersis ecclesijs obtineret, & nō fuit intētio Papæ secum in tot beneficijs dispensare, nec de nouo sibi aliquid concedere. Ad ultimum cū non restaret nisi sententia proferenda, renunciauit iuri, si qđ ei competebat, & liti spontanea uoluntate cessit, & Papa ei⁹ renunciationem admisit. Ex hac decretali plura notabilia colliguntur. Primo ꝙ q hēt curam animarum vel personatū, si recipit consimile beneficiū, ipso iure vacat primum. Item q retinet beneficia cum cura animarū, vel plures personatus ineligibilis efficitur dum illa retinet. Item solus Papa super hoc potest dispensare, vt quis habeat plura beneficia vel personatus. Item tempore electionis spectandum est, an quis sit idoneus. Item per petitionem in iure propositam, & responsionem secutam fit litis contestatio, & non per positiones & respōsiones. Item vbi litis contestatio non processit, nullus est processus nec iuramentum in causa illa factum, sed iterum litis contestatio facienda est, & iterum iurandum est. Item confessio in iure facta præiudicat. Item si quis prælatus excommunicat, absoluit, inquirit, & visitat; ex hoc curam habet animarum. Item beneficia cum cura animarum & personatus æquiparātur. Item indulgentia impetrata veritate tacita vel falsitate suppressa non valet.

a ¶ Celebrata.] de decano eiusdem ecclesię, qui primo fuerat archidiaconus Ambianensis.

b ¶ Illorum.] no. quod eligentes possunt petere confirmationem suæ electionis. 1 sed hoc intelligo de consensu electi esse faciendum, aliàs non. supra eodem innotuit.

c ¶ Contra electum.] not. quòd qui opponit, in formam electionis, si non probauerit, quòd opponit, condemnari debet alteri parti in expensis. Qui uero deficit a probatione eius quod obijcit in personam, a beneficijs ecclesiasticis per triennium nouerit se suspensum: ad quæ si intra id tempus se ingesserit, ipso iure illius perpetuo est priuatus, nullam spem de misericordia habiturus, nisi probauerit euidenter, quod probabilis & sufficiens causa ipsum à calumnia excusauit, ut hæc statuuntur in decret. Innoc. iiij. eod. tit. cap. 1. quæ incipit, statuimus.

d ¶ In eodem concilio.] j̃. de præben. de multa cuius verba hic inferius ponuntur.

e ¶ Cupiditatis vitium.] j̃. de cleri. non resi. quia non nulli. j̃. de præben. cum iam dudum. & c. quia in tantum vnde contra Latereneñ. concilium, & concilium generale beneficia huiusmodi retinebat.

[Glo. sequens allegat 3. concord. inducit quattuor similia.]

† Hoc est generale conciliū Lateraneñ. sub Innoc. iij. ubi c. 29. cauet ne nllus habeat duo bñficia cum cura annexa.

† Al. quas idē te cōc obtinerat

1 Adde not. per Bar. in l. si quis. C. de decur. li. 10. & gl. ult. in c. examinata. j̃. de confir. utili uel inutili.

Decretū concilij Lateranensis, cuius hic fit mentio integrū inuenies. j̃. lib. 3. tit. 5. de præbēdis & dignitat. cap. 28.

a ¶ Repro-

debuerat [a]) ex pluralitate beneficiorum incurrit. Et retinendo beneficia, quæ 10 non spectabant ad ipsum, (cum post receptionem alterius priora beneficia hacauerint ipso iure [b]) rem cõtrectauit per consequẽs alienam, [c] & sic furtum [d] commisit quodammodo 20 vel rapinam. In suæ quoque salutis & multarum animarũ dispendium prædictas parochiales ecclesias retinebat; † cum earum cura, qua iam priuatus fuerat ipso iure, ad eum nullatenus pertine- 30 ret: & sic per ipsum eædem animæ damnabiliter sunt deceptæ. [e]

¶ Verum procurator eorum, qui elegerant ipsum, & si pluralitatem beneficiorum huiusmodi coram 40 nobis profiteretur † in iure, per concessionem [f] tamen Rhomolag. archiepiscopi nobis exhibitam, eundem electum nisus † est multipliciter excusare.

¶ Nos igitur, dictum excusationem, vtpote friuolam, nullatenus admittentes, † vobis dedimus in mandatis, vt si constaret, quod idem post receptum archidiaconatũ prædictum curam animarum habentem, præfatas paro- 20 chiales ecclesias electionis tempore [g] retineret, nec ostenderet secum per sedem Apostolicam [h] super hoc dispensatum, electionem illius auctoritate Apostolica cassaretis: & 30 infra.

¶ Partibus ergo propter hoc in vestra præsentia constitutis, præstito quoque † iuramento de veritate dicenda, & factis positionibus, & responsio- 40 nibus hinc inde, tandem eodem decano, [i] prætextu quorundam grauaminum ad nostram audientiam appellante, vos electionem huiusmodi ir-

a ¶ Reprobare debuerat.] sic patet ꝓ non dẽs facere id à quo alios debueras prohibere, ĩ.de natis ex lib.vent. c.vnic.& ff.de cond.indeb.frater a fratre. ff.si ser.ven. alti⁹ & quod quis debet exigere ab alijs molto fortius à seipso.ff.de neg.gest.si pupilli.§. videamus.& ff.de si deiuss. tutor datus. nec potest esse hortator viduitatis, qui coniugia frequentauerit.26.dist.vna tãtum, nec potest de medio ecclesiæ malũ auferre, qui in simile delictũ corruerit. 25. dist. primũ. Et quod aduersus aliud præstare debuit tutor pupillo suo, id aduersus se præstare debuit.ff. ĩ ad mi.tut.quoties.§.1. & 24.dis.6. 1.ĩ prĩ.

b ¶ Iure.] ĩ.de præb. c.de multa

c ¶ Alienam.] sic ff. de proc. l. Põponi⁹, & C.vnde vi.l.vlt.

[Gl.seq.dicit quid sit furtũ, opponit ꝓ hic non cadit furtũ. & soluit.

d ¶ Furtum.] simile 7.q.1.non furẽ. Furtum committit qui rem alienam inuito domino contrectat. Insti.de obl.quæ ex deli.nascũtur.§.furtum autẽ. Et dr̃ furtum contrectatio rei alienæ fraudulosa, vt Instit. eod. tit.in prin. vt iste qui rem alienam scienter tenebat, & ideo nõ excusatur. Si enim qs rem contractauerit alienã credens esse suam, non committit rapinam vel furtum, Insti. vi bono. rapt.§. quia tamen. Item nec excusat hoc etiam si 50 credat dominum permissurum, cum exigatur expressa dispensatio Apostolicæ sedis, vt inf. sequitur.& infr.de præben.de multa. Sed in furto excusatur si credat dominum permissurum, Institut.de obl.quæ ex quasi delic. nas.§.placuit. Sed quod dicit, furtum vel rapinam, hoc non est verum, quia furtum non committitur in re immobili. Insti.de vsucap.§.qui autem. nec de re incorporali, qualis erat hic. ff.de acq.rerum do.seruus.§.incorporales. Sed hic ista verba improprie dicuntur, & iste potius dicitur inuasor. sic exponitur.7.q.1. non furem 60 & latronem, id est, inuasorem. Et hoc etiam exponit cum dicit, quodammodo.

[Gl.sequens, causam reddit, quærit.arguit.& soluit.

e ¶ Deceptæ. quia cum desierit esse prælatus ipsorum, nihil potestatis habebat in eis: vnde non poterat illas animas soluere vel ligare, infr.de pæn. & remis.omnis vtri. sexus, & de pœn. dist.6. placuit. Sed nunquid valebit illis absolutio illius talis prælati, siue pœnitentia per illum imposita? Non videtur, quia nullam potestatem habet ligandi vel soluendi, sicut non valet sententia à nõ suo iudice lata. ĩ.de iud.at si clerici, & sic peribant. In isto casu non credo quòd perirent, non quia ille hoc posset. sed propter fidem quam habebant de sacramento, cum crederent illum adhuc esse suum prælatum, & ita sola fide [1] saluãtur. infr.de bap.& eius effec. debitum.& inf.de presby.non bap. Apostolicam.& de consecr.dist.3.baptismi vicem.

f ¶ Per concessionem.] ante concilium generale.inf.de præb. de multa. poterant episcopi de talibus dispensare, per illud decretũ.70. dist.sanctorũ. sed postea non, & iõ non profuit huic cõcessio facta post illud concilium. Ber.

[Gloss. seq. notat tẽpus electionis spectandum, & dat duo similia, demum quærit, arguit pro & contra, & soluit, & remittit.

g ¶ Electionis tempore.] no.tẽpus electionis spectandum, s.eo.dudum. vbi de hoc, & ita si tunc nõ habuisset, non imputaretur ei, cum iam purgatus esset per restitutionẽ. Sic & qui in crimine detinet, repellitur à testimonio, sed si iam emendat⁹ est, admittitur. ĩ. de test. testimonium. cũ distinctione illius capituli, & ita repellit vt indignus. quia non erat capax tunc. ff. de iure fisci.non intelligitur.§. si quis palam. Sic etiam consideratur tempus contractus, an ecclesia deceptã fuerit vel læsa vltra dimidium iusti pretij.ĩ.de empt. & ven. cum dilecti. & ff.de euict. ex mille. §.1.C.de rescin.ven. si voluntate. Sed si medio tempore dimitteret illas pa- 50 rochiales ecclesias, nunquid prodesset ei vt sic reputaretur dignus? Videtur quod sic: quia si tempore litis contestatæ non competit mihi ius contra te, quia tunc non possides.& tempore sententiæ tu possideas, sequitur condemnatio.ff.de rei uend. si autem.§. 1. ff.de peti.hær.si duo tpe.& ff. de pecu.quæsitũ.rñ.1. & ff. depositi. l. 1. §. non solum. & merito cum res peruenit ad eum à quo potuit efficax habere principium. infra de conuer. coniug. placet. Sed contra, ipse suo principio inhabibilis erat, quia intus ortus occidit. 1.q.1. 60 quibusdam & talis contra ius non sumpsit initium ab origine æquitatis.14.q.3. si sacerdotes. Verum est ꝓ non prodesset dimittere huiusmodi beneficia, vt per hoc confirmaretur electio sua. De hac materia quando considerandum est principium uel finis, no. sup. eod.c. dudum.

h ¶ Per sedem Apostolicam super hoc dispensatum.] inf.de præb.de multa. Et sic euacuatur opinio Ioannis, qui notauit ibi quòd episcopi adhuc possunt in talibus dispensare.

i ¶ Eodem decano.] scilicet electo. qui decanus erat eiusdem ecclesiæ, post dimissum archidiaconatum Ambiañ.

¶ Glo. seq. quærit an per confessionem fiat contestatio arguit contra, & soluit pro distinguendo tamen.]

a ¶ Respon-

Quales esse debeant partes eorũ qui præsunt.

Detinebat

Cõfiteretur.

Furtũ quid dicatur.

In rẽ incorporalem, nõ cadit furtũ, sed inuasio.

1 Sano modo duo accipias.

† Al. nisus.

† Vide l. liberto. §. fi. ff. de neg. gest.

† Al. præstitoque. Al.& præstito.

ritantes, eidem ecclesiæ de Cęnomañ. episcopo proui distis: & infra.

¶ Licet autem positiones & responsiones super pluribus articulis factæ fuerint coram vobis: quia tamen contestationem litis non inuenimus esse factam (cum non per positiones, & responsiones ad eas factas, † sed per petitionem in iure propositam & responsionem [a] factam, contestatio litis fiat †) eundem processum de fratrum nostrorum consilio irritum [b] duximus nunciandum. Tandem archidiaconus electionem ex præmissa causa petijt irritari [c], electo [d] respondente prædicto. quod non erat eius electio irritanda. Lite vero coram nobis legitime cõtestata, pręstitoque de veritate [e] dicēda a partibus iuramento, idem electus etsi confiteretur [f] se dicta beneficia electionis tempore tenuisse; tamen excusare se super hoc nihilominus nitebatur, quia videlicet dictũ archidiaconatum non credebat curam animarum habere. Sed cum in iure confessus fuerit, quod archidiaconus Ambian. de consuetudine suspendit, [g]

a ¶ Responsionē.] Sed pone ꝙ reus confiteatur quod petitur ab actore, nunquid per confessionem fit litis cõtestatio? Vr̄ ꝙ non. quia dicit lex, par narrationē propositā & ꝯdictionē obiectam fit litis contestatio. C. de iudi. rem non nouam. §. patroni. & alibi dr̄: lis contestata vr̄ cum iudex per narrationem causam audire cęperit. C. de lit. contesta. l. vni. & ita qđ dixit simpliciter ꝑ narrationem, determinat̄ per illā l. rem non nouam. quæ est posterior, & ita vr̄ ꝙ fiat contestatio litis tm̄ ꝑ contradictionem, & nō per cõfessionem. Dicas ꝙ si libellus datus est aduersario, & proposita narratione actoris aduersario, ipse cõfiteatur animo contestandi litem, tunc lis est cõtestata, & ex tali cõfessione damnatur. ff. de confess. Iul. & ita sententia diffinitiua fertur contra reum. Sed si non sit datus libellus & reꝰ confiteatur in iudicio, tunc non dr̄ fieri litis contestatio, nec fertur sententia diffinitiua, sed iudex præcipit reo, vt soluat ad certum tp̄s. ff. de iud. si debitori. & tale præceptum non appellatur sentētia, sed simpliciter dr̄ pręceptum, & ita seruatur. Est ergo verum ꝙ oblato libello aduersario, & postea proposita petitione actoris in iudicio, siue reus neget. siue confiteatur, litem contestādo, litis contestatio est facta. 1 Et hæc satis habetur per hoc, quod d. cit. quòd per narrationem & respõsionem contestatio litis fiant non distinguendo, cõfitendo, vel negando, & etiam ipsa significatio verbi hoc probat satis. Contestari, id est simul testari, & ita reus, qui confitetur, cum actore simul testatur super repetita. Ber.

b ¶ Irritum duximus.] sic patet manifeste ꝙ litis contestatio est de substantia ordinis iudiciarij, & nihil valet sententia vel testis receptio, illa omissa. infr. vt lit. non contest. c. accedens. & c. ad hoc. & hic. & ita per positiones & responsiones ad eas, non fit litis contest. infr. de lit. contesta. c. vnico. & C. de iud. rem non nouam.

c ¶ Irritari.] hic agebatur cõtra electum, vt eius electio cassaretur ex causa prædicta. simile. infr. de iud. exhibita. & eadē cā possent ipsi ijdem excipere contra electũ, si peteret electionē suam confirmari. inf. de excep. dilecti. & sic ex eadē causa cõpetit actio & exceptio, diuerso tamen iudicio quod non contingit in alijs iudicijs, cũ exceptio sit actionis exclusio. ff. de except. l. 2. & idē est effectus quocunque modo procedatur. Ber.

d ¶ Electo respondente.] hic ergo patet qualiter litis cõtestatio fiat, quia per petitionem in libello petitam, & rñsionem directe factam ad ipsum, vt hic patet: sicut etiam traditur. C. de lit. contest. l. vnica. & inf. de lit. contest. c. vni. C. de iudi. rem non nouam. §. patroni.

[Glo. seq. not. quærit, argu. contra. Iterum quærit, & soluit. allegat in fine ius nouum.]

e ¶ De veritate dicenda.] notat ergo ius nouum, licet ratio esset antiqua & sic ēt obseruatur, qđ in causis spiritualibus iuramentum de veritate dicēda tm̄ præstatur, & non de calumnia. inf. de iur. calum. litteras. Sed nunquid huiusmodi iuramentum debet exigi à prælato qñ litigatur per syndicũ noīe collegij in causis spiritualibus? Non vr̄, quia illud iurm̄ debet præstare syndicus, q vr̄ dñs litis factus per cõtestationē, sicut p̄stat iurm̄ de calumnia. inf. de iura. calum. in pertractandus. & c. seq. & c. cum in causa & idē dico in hoc iuro quod in iuro de calumnia, vt qui illud præstare non vult, actor cadat ab actione instituta. & reus pro confesso habeatur. j. de iuram. casum cum in causa. & C. eo. ti. l. vlt. §. ꝙ si actor. Iuramentum illud de veritate dicēda quidam exigunt à prælato. licet præstitum sit à syndico, & in spiritualibus & in ciuilibus causis, vt prælatus dicat inde veritatē de causa illa, sed quo iure hoc faciant, non vidi ius sup hoc, sed ex quadam ęquitate hoc dicunt, quæ posset cõtinere qñq; iniquitatem. quia posset corrumpi prælatus. Sed nunquid crederetur confessioni p̄lati, vt per talem cõfessionem condemnaretur ecclesia: & iam fundasset ecclesia intētionem suā, nunquid præualeret confessio prælati contra ecclesiam facta? Certe non, arg. opti. 23. q. 1. postea quam, quia. factum prælati non debet ecclesiæ sic imputari, 16. q. 5. si episcopum. & inf. de excep. cum venerabilis. Qui tale iuramentum exigunt, dicunt quòd confessio prælati sola non præiudicaret ecclesiæ, sed cũ alijs adminiculis præiudicaret, vt si altera pars semiplene probasset, ita quod non sufficeret ad condemnandum, tunc confessio prælati complet probationem. Sed non credo quod deberet talis exigi confessio: nisi forsan cùm prælatus deberet respondere de eo quod ipse fecit, sicut seruus quandoque interrogatur de facto suo. 4. quæstio. 3. si testes. §. item serui neque. C. de quæstio. interrogari. nec tunc dicerem quòd confessio illa præiudicet ecclesiæ: quia delictum personæ. &c. nisi id fecisset de mandato capituli, vel ratum postmodum habuisset & hoc probat decre. illa, præsentium. quæ hic inferius allegatur, licet consuetudo se habeat in contrarium. Hodie vero habemus quandam decretalem super hoc, quæ dicit quòd prælatus nomine suo, & in animam capituli vel maioris partis præstat hoc iuramentum de veritate dicenda, & sic debet respondere veritatem, quam ipse fecit & intelligit per eos in quorum animas iurauit. & incipit; præsentium tibi auctoritate, & mittitur cuidam archiepiscopo. 1 Et ita confessio solius prælati non præiudicat ecclesiæ, & ita non debet exigi. Ber.

f ¶ Confiteretur.] & ideo pro conuicto debet haberi, cum sua excusatio non valeret: quia confessos in iure, pro iudicatis placet. C. de confess. l. vnica. & infra. de confess. cum super. & ca. ex parte. tamen si quis probat se errasse, non nocet confessio capit. vltim. & C. de iuram. & fac. igno. error facti. De hac materia tractatur plene infra. de confes. capit. vltim. & infra de iud. c. at si clerici.

[Gl. seq. arguit a contrario allegat tria iura. & ar. fortificat per vnam decret. secundo cõtraallegat quattuor iura tertio soluit.

g ¶ Suspendit.] innuit ꝙ secus sit de iure cõi, q. d. Archidiaconus ea quæ sequuntur facere non debuerat de iure

† Dicto, factas, de est in omnibus antiquis exemplaribus.

† Vide l. defensor. §. qui intercogatus ff. de inter. act. et in l. 2. C. de diuer. resc.

1 Cõcor. tex. in l. 1. §. præterea, ff. de iti. actu. priua. & in l. 1. & ibi Petrus de Bellaperti. & Cy. C. de alior. iu. mu. ca. fac.

Litis contestatio qualiter fiat.

An cum prælati testificatur, debeat præstare iuramentũ de veritate dicenda.

2 Hāc decretalem habe[...] modo [...] tulo de testi[...]bus. lib. 6.

Cõfessio nõ nocet erran[ti].

Archidiaconus an habeat curam animarum

excommunicat, & absoluit presbyteros, & priores, & parochiales ecclesias interdicit, nec nõ archidiaconus visitat,† & inquirit, q̃ viderit inquiréda, & procurationes ratione visitationis recipit, euidenter apparet, quod curã habeat aĩarum annexam: q̃ si etiam non haberet, negare non poteſt, quin perſonatus exiſtat: cũ idem de perſonatibus,[a] quod & de beneficijs curam animarum habentibus, iudicium ſit habendum. [b] Inſuper indulgentiam, quam ſuper hoc aſſerit ſe habere, inualidam reputauimus, cum in ea falſitatem ſuggeſſerit, & ſuppreſſerit ueritatem, qua tacita uel expreſſa [c] ipſam nullatenus habuiſſet. [d] Suggeſſit enim quod prædictas parochiales eccleſias antequã fuit in archidiaconum aſſumptùs, canonice fuerat aſſecutus, cum nullus potuerit plures parochiales eccleſias obtinere, niſi una penderet [e] ex altera, uel vnam intitulatam, [f] & alteram† commendatam haberet. unde cum idem vtramq; illarum intitulatam haberet, ipſas nequiuit canonice habuiſſe. Item ſuggerens, quod redditus perſonatus [g] ſui erant tenues & exiles,

iure communi, ſed de conſuetudine. j. de offi. archi. ad hoc. ſ. de exceſ. prælat. ad hæc. Itẽ ꝙ non de iure communi hoc faciãt, eſt arg. 16. q. 7. nullus omnino. immo vr̃ de iure communi ꝙ cõſuetudo nõ proſit, inf. de off. Arch. cum ſatis. immo cõtrarium vr̃ ꝙ de iure communi hæc ſpectẽt ad archidiaconum. 25. diſtin. perfectis. 63. diſtin. ſi ĩ plebibus. j. de offi. archidia. ca. ad hæc. & ca. vt noſtrum. Quid eſt ergo tenẽdum de iure cõmuni? Videtur quod hęc ꝑtineãt ad archidiaconum per iura proxima. Sed conſuetudo ſeruatur in talibus. 1 De hac materia dicetur. j. de offi. archidia. ad hęc. & eo ipſo quod archidiaconus vel alius prælatus hoc exercet, ĩtelligere poteſt ꝙ curam habet animarum annexam.

a ¶ Idem de perſonatibus.] inf. de præb. de multa. §. vl. & eſt argu. ꝙ de ſimilibus idem debet eſſe iudiciũ. j. de transla. ca. inter corporalia. & ſ. de reſcript. iter cętera. in ſi Similis. n. æquitatis ratio ſimilia iura ſuadere vr̃. C. ad leg. Fal. l. vlti. ff. ad leg. Aquil. illud. & C. de conſti. pecu. l. ult. & j. de confir. uti. uel inut. cum dilecta. & ſ. de conſt. nam concupiſcentiam, & quoties ex una radice uitium naſcitur, conſequens eſt ut eadem lege tollatur. C. de nupt. ſi libertam.

b ¶ Habendum.] poteſt hic dici prout dicit 17. quæſtio. 4. uxor felicis. uerſic. ſic eſt ad ſingula, &c.

c ¶ Expreſſa.] ſup. de reſcrip. ſuper litteris. multa exempla potes habere ſ. de reſcri. cum adeo. & conſtitutus. Infra de offic. delega. coram. infra de re iudi. inter monaſterium, & ſic idem iuris eſt in indulgentijs, ſiue cõfirmationibus, ſicut in reſcriptis, ut hic patet, & in priuilegij. inf. de deci. ex multiplici. ut non ualeant ueritate tacita impetrata. Ad hoc ut confirmatio ualeat, neceſſe eſt quod Papa ex certa ſcientia confirmet omnia beneficia, alias non ualet, ut hic patet, & inf. de conſan. & affi. c. quia circa. inf. de conceſ. præben. quia diuerſitatem.

d ¶ Habuiſſet.] ut ipſe dicebat.

e ¶ Penderet.] de hoc no. j. de æta. & qualita. eam te.

Gl. ſeq. ponit quinque modos, quibus dicitur titulus, ſecundo ponit regulam, & quinque caſus exceptos tertio quærit, & ſoluit.]

f ¶ Intitulatam.] no. ergo ꝙ nullus poteſt habere duas eccleſias intitulatas. Vt hoc melius intelligas, uideas primo quid ſit titulus. Titulus quãdoque dr̃ ſignũ, ut 16. q. 6. conſuetudo. Et dr̃ titulus omnis cauſa acquirendi dominij, ut titulus, pro emptore, pro donato, ꝓ hærede, pro ſuo, pro dote, pro legato, pro derelicto. 2 unde dicitur ꝙ in præſcriptionibus eccleſiaſticis bona fides, & iuſtus titulus exiguntur. infra de præſcrip. ſi diligenti. & qui aliquem talem habet titulum, habet cauſam præſcribendi. Item dr̃ titulus ipſa eccleſia, ut titulus S. Petri: unde ſinguli tantum clerici per ſingulos tantũ titulos ſunt ponendi, id eſt, eccleſias. 80. diſt. epi, unde in ordinationibus quando uocantur clerici, dr̃, talis ad titulũ. 3 talis plebis. Itẽ titulus dicitur clericatus, vel canonicatus in aliqua eccleſia: unde dicitur intitulari, i. in clericari, vel canonicari. Et dr̃ titulus quilibet ordo eccleſiaſticus, & quælibet dignitas uel ꝓlatio vnde dr̃ quis intitulari in aliqua eccleſia. i. ordinari vel præfici. 70. diſt. ſanctorũ. Eſt ergo regulariter uerũ, ꝙ nulli clerico de iure cõi licet hr̃e duas eccl'as, vel quo ad titulum clericatus, vel quo ad titulũ canonicatus, vel ordinationis, vel ꝓlationis, uel dignitatis, ut 70. diſ. ſanctorũ. & hic, ubi dicit ꝙ null⁹ pt̃ hr̃e plures parochiales eccleſias uel dignitates, cũ idẽ iudiciũ de huiuſmodi ſit habẽdũ, ut hic dicit, & j. de pb. de multa. & 13. q. 1. c. 1. & 80. d. epi. & 7. q. 1. in apibus. & 21. q. 1. clericus ab inſtãti, nam habere plures eccleſias, eſt genus negotiationis, ut in prędicto c. clericus ab inſtanti, qa eis ſeruire non poteſt. j. de pręben. qa in tãtum, & j. de cle. non reſi. qa nonnulli, & qui ad utrũq; feſtinat, neutrum bene peragit. 16. q. 1. presbyteros. Item ſicut uxore uiuente nullus aliam poteſt habere. 4 ſic nec clericus ſecundam eccleſiam poteſt habere. 7. q. 1. ſicut alterius. & ſic accipitur titulus in decr. prædicta: & in decretis prædictis. Iſta quidem ſunt regulariter uera: tamen in caſibus. 5 poteſt quis habere plures eccleſias. Primo ubi una pendet ab altera, ut hic, & inf. de æta. & quali. eam te. & inf. de præb. extirpandæ. §. 1. Item ſi habet unam intitulatam, & aliam commendatam, ut hic, & 21. q. 1. qui plures. Item propter paupertatem eccleſiarum. 10. q. 3. unio. & inf. de æta. & quali. eam te. Item olim propter penuriam clericorum. 21. q. 1. c. 1. in fin. Item. per diſpenſationem dñi Papæ. inf. de præb. de multa: & hodie in talibus epi diſpenſare non poſſunt, ut etiam dicit illa decr. de multa. ſed in illa quam quis habet commendatã, non dicitur prælatus eſſe. Vnde uerſus.

Paupertas pendens defectus gratia ſeruant.
Eccleſias retinere duas dat quodlibet horum.

Hæc uera ſunt in prælaturis & dignitatib. Quid dicemus de alijs clericis, nunquid poſſunt eſſe clerici in plurib. eccleſijs; & ibi habere ꝓbendas? de iure communi pt̃ dici ꝙ in pluribus eccleſijs intitulari nõ poſſunt, niſi eſſent tenues in ſubſtantia, ut dictum eſt de prælaturis: ſed per diſpenſationẽ epõrũ bene poſſunt, quia epi diſpẽſatio cũ talibus clericis non eſt prohibita, immo tacite ur̃ conceſſa per contrariam conſuetudinem quam ſcit Papa & tolerat: ſic & ipſo facto derogatum. eſt illi decre. 29. diſt. ſanctorum. Sed in diuerſis epiſcopatibus neceſſaria eſt utriuſque epi diſpenſatio. Sed hic uidetur permitti ꝙ clerici poſſint habere titulum in pluribus eccleſijs: quia non prohibet hic, niſi de parochialibus, & ſic ꝑ cõtrariũ ſenſum ꝑmittit clericis hr̃e plures canonias. Sed credo ꝙ ſi primum beneficium ſit ſufficiẽs, quod ſm̃ nõ poſſit habere niſi diſpenſatione.

g ¶ Perſonatus.] id eſt, decanus ſuper quo impetrauit indulgentiã, ut ipſam cũ pdictis parochialib. eccleſijs retineret. Vel forte loquit̃ de archidiaconatu, ut illas retineret cũ archidiaconatu. j. de conſ. & affi. qa circa.

† Vide concilium Trident. ſeſſio. 24. de reformatione, c. 3.

1 Concord. text. in l. ob ſeruat. §. antequam. ff. de offi. procõ. & l. item eorum. §. 1. ff. quod cuiuſ. uniuerſ.

2 Pro ſoluto, & ꝓ trãſacto. & de his oib. ponit Hoſ. ſpeciales rubricellas in ſumma ſua de præſcri. ſup prima parte rubricæ, quæ tractat de uſucapion.

3 Vnde dicebat Abb. ꝙ ſicut titulus deſignat nomẽ libri, ſic bñficiũ intitulatum nomen, uel cognomen, uel denominationẽ clerici. Io. Andr.

† Aliam.

4 Tex. eſt in l. Arethuſa. & ſequen. cũ uulg. ff. de ſta. homi.

5 Hic caſus no. 21. q. 1. in ſumma. & Hoſt. ponit hic uerſus: Dependens, tenuis, ratus uel gratia Papæ, utilius urgẽs, uel cõmẽdatio iuſta: Diuerſos titulos ꝑmittunt iure teneri. Io. And.

[Gloſ.ſeq.notat,& dat ſimile.]

a ¶ Retinere.]not.quod qui habet plura bñficia,quorũ alterũ per ſe ſufficeret, nõ põt ſine mortali peccato retinere aliud : ſed diſpenſatio reddit licitũ qđ erat [1] illicitum,ſicut uides ſimile, conſuetudo facit quod in abſentia licite poſſit beneficiũ percipi. ſ.de conſti. cum omnes.

[1] Intelligo regulariter ꝙ in his quę ſunt iuris poſitiui.

b ¶ Si quod.] id eſt, quia non uidebatur cõpetere, ideo ceſſit ſpontanea volũtate. ſic. inf. de ſimo.per tuas.quaſi male conſcius ſibi ceſſit.

ſuppreſſit,quod alios reditus in pluribus eccleſijs noſcitur obtinere.Suppreſſit ẽt,ꝙ plures parochiales eccleſias, cũ pluribus alijs beneficijs in diuerſis eccleſijs obtineret : cum intentionis noſtræ non fuerit ſe cum in tot beneficijs (prę ſertim habentibus curam animarum) diſpẽſare; nec intentionis noſtræ fuerit aliquid ei de nouo concedere, ſed ut per indulgentiam poſſet habita licite retinere : [a] & infra. ¶ Tandem cum non reſtaret,niſi proferenda ſententia,idem tã iuri (ſi quod [b], ei competere videbatur) quam liti ceſſit † ſpõtanea volũtate, cuius ceſſionem duximus admittendam.

† Collige ex l. ... timã practicã cedendi liti &c. ſimi. eſt in l. poſt quã liti. C. de pac. Bart. in l.qui Ro. æ. §. duo fratres ff. đ ver bo. obl.g.

¶ Idem.

¶ Irrita eſt electio, quam collatio non præceſſit, uel quæ facta non eſt à maiori parte capituli, uel quæ non fuit communis.

CAP. LV.

IN Geneſi legitur:& inf. ¶ Cum in concilio [c] † caueatur, ut is collatione [d] habita eligatur, ĩ quẽ omnes uel maior & ſanior pars capituli conſenſerit. quamquam maiorem partem habuit partium [e] comparatione minorum. ¶ Nec plene numeri ad numerum, quia utrum G. & H. de quibus aduerſarij referunt quæſtionem, in electione vocẽ habuerint, tractatum nõ extitit, nec diſcuſſum: nec zeli ad zelum,[f] nec meriti ad meritum collatio facta fuerit. ¶ Nec etiam electio communiter [g] celebrata, quoniam licet in eundem G. ſingulariter ſinguli conſenſiſſent, non tamen debuit ſubſequi ſingularis electio, ſed communis, ne vel idem repeti [h] uideretur, uel ex hoc

† In concilio Lateranẽſi ſub Innocentio 3. cap.24.

IN Geneſi.] Sunt duę partes. Prima ponit tres caſſationis cauſas. Secunda caſſat : ibi, Nos his. prima cauſa vſque ibi,Nec plene.Secunda vſq; ibi, Nec etiã & ab ĩde tertia.Abb. Et aduertere qa totum legitur ſuſpenſiue vſque ad finem. CASVS. Vacante quadam eccleſia cathedrali, cũ canonici ſtatuta die ad celebrandã electionẽ cõ ueniſſent, qdã canonicus G. noĩe fuit admiſſus cũ ꝓteſtatione.qdam canonicus H. noĩe cũ eſſet ĩ regno Frãciæ, nõ fuit ad electionẽ uocat⁹ cũ de conſuetudine uocari debuit.pmiſſo ſcrutinio ſm formã concilij gñalis, qdã cõſenſerũt in G. Quidam uero in alias ꝑſonas ſingulares, ita quod in ipſo ſcrutinio plures nunciati & electi fuerunt : publicato ſcrutinio illi qui in eũdem G. in ſcrutinio ſingulariter conſenſerunt. eundem G. ſingulariter elegerunt. demum cauſa ſuper iſtis electionibus ad ſedem Apoſt. eſt delata. examinatis electionibus Papa ſuper his ita proceſſit. dicit Papa, in concilio generali cauetur ut hic collatione habita eligatur, quem omnes,uel maior & ſanior pars conſenſerit, ſed in G. maior pars totius capituli non conſenſit, quamuis habuit maiorem partem comparatione minorum, nec fuit plene collatio facta numeri ad numerum, quia in collatione tractatum non extitit, nec diſcuſſum, utrum prædicti duo G. & H. uocem in electione habuerant, nec fuit collatio zeli ad zelum, nec meriti ad meritum : præterea electio non fuit communiter celebrata : quia licet in dictum Guli. ſinguli ſingulariter conſenſiſſent, non tamen publicato ſcrutinio debuit ſubſequi ſingularis electio, ſed communis. ne idem repeti uideretur,ut tot eſſent electiones quot eſſent numero electores, quod eſt abſurdum, quia ex ſingularibus conſenſibus electio non apparet uniuerſalis.nec communis,quamuis quilibet ſingularis ueritatem exprimat ſuæ partis, & hoc probatur per quoddam ſimile:ex ſingularibus propoſitionibus,licet ſint ueræ, non apparet uniuerſalis propoſitio, niſi ꝑ ſignum uniuerſale exprimatur. præterea prædicti duo non debeant ſic excludi, quia G, erat in poſſeſſione canonicatus vel quaſi, habendo ſtallum in choro, & locum in capitulo legendo, & cantando, & in tractatu electionum tanquam canonicus ſit vocatus, quãuis fuerit cũ proteſtatione admiſſus. Alius vero erat in tali loco, de quo debuit vocari,cum de toto regno Franciæ vocentẽ abſentes cõſuetudine eccleſię Gallicanæ. His igitẽ plenius examinatis Papa electionem ꝑ miſſam cõtra formã cõcilij gñalis in plurib. attentatam decreuit irritã,& inanem. Not. quædam ſunt de forma electionis,quę ſi omittãtur, uel aliquid ex iſtis, non ualet electio. Primum eſt,ꝙ maior & ſanior pars totius capituli dẽt eſſe in electione,aliter nõ valet electio. Item collatio neceſſaria eſt numeri ad numerũ, zeli ad zelum,meriti ad meritum. Itẽ cõis debet eſſe electio ſiue vniuerſalis,i.oẽs qui in ſcrutinio conſenſerunt, publicato eodẽ, oẽs una uoce debent ipſum eligere, uel unus de mandato aliorũ. Itẽ oẽs q requiſiti fuerunt in ſcrutinio,debẽt eſſe in collatione.Itẽ abſentes uocandi ſunt in loco unde cõſueuerunt uocari, ſed iſtud ultimũ nõ eſt de forma:quia ſi abſens poſtea uellet conſentire, non caſſatur electio propterea, ſed potius confirmatur.

c ¶ Concilio.] ſup.eod.tit.c. quia propter.

d ¶ Collatione.] quæ ſi non fiat,non tenet electio. ſ. eo.Cumana.in fi.

e ¶ Partium comparatione.] ſic. ſup. eod.eccleſia ueſtra.& c. Cumana.

f ¶ Ad zelum.] ſic patet ꝙ in electionibus hodie conſideratẽ zelus,& merita electorum conſiderantur,& dignitas eligentium, ut ex omnibus iſtis maior,& ſanior pars cenſeatur.ſ.eod.eccleſia ueſtra. & ita non ſemper ſtandũ eſt numero,ut ſ.eod.eccleſia.in fi.& inf.de teſt. in noſtra.Illa enim maior pars,& ſanior cenſetur, quæ eſt iuſtior,& maiori ratione nititur, & æquitate. 40.d. multi.in fi.& ff.de pact.maiorem.

Electio qualiter dicatur fieri à maiori & ſaniori parte.

g ¶ Communiter.] in communi enim & publice debet electio celebrari, & non ſingulariter,uel clandeſtine.ſup.eo.quia propter.in fin.& hic eſt expreſſum qualiter fieri debeat.

h ¶ Repeti.] ſic uidetur idem repeti, quia in ſcrutinio publicato quilibet per ſe conſentit ſingulariter, & ſolus.ſi poſtea publicato ſcrutinio quilibet per ſe eligeret,uel ſi quilibet per ſe ſeparatim eligeret,idem repeti uideretur,quod eſſe non debet, ut ſequitur, uel tot eſſent electiones,&c.

[Glo. ſeq. inducit duo ſimilia de teſtibus ſingularibus. & de actione communi pluribus. Signat contrariũ de l.per fundũ.cum ſimilib.& de decre.bonæ.]

a ¶ Nec

a ¶ Nec ex singularibus.] cõsensus eligentium oẽs simul ad inuicẽ conuenire debent, & simul exprimi per vnum vel plures vel simul oẽs. s̃. eo. q͞a pp, & s̃. eod. bonæ memoriæ. vbi nõ credit testibus qui sunt in suis testimonijs singulares. & c. cum dilectus. & ĩ. de accu. cum dilecti. Nec voces eorũ tamq̃ pluriũ admittunt, quos diuersitas tporum simul interfuisse ꝓhibuit. 3. q. 9. nihilominus. simul enim testes in vnum concordare debẽt, sicut etiã electores in vnũ, cũ ius eligendi cõe sit oĩbus, ꝑ singulos diuidi nõ dẽt: sicut cũ vna actio cõis est oĩbus & pluribus, non debet diuidi ꝑ singulos, sed tota simul in iudiciũ venit, vel venire debet. ff. de iur. om. iud. si idem. §. & vna actio. & argu. ad hoc, ff. de ser. rust. ꝓ dio. si vnus ex socijs. arg. cõtra. ff. de seru. rusti. p̃d. ꝑ fundum. vbi ius cõe eũdi per fundũ cõem pluribꝰ potest mihi separatim concedi: & cum oẽs cesserint, ius habeo eũdi, ut ff. com. p̃d. receptum. & l. si quis duas. §. item si duo. & ff. de aqua plu. arcen. si autẽ & diuersis tpibus possunt aliqui cõsentire electioni s̃. de postu. bonæ. in fi. & supra eod. quod sicut.

a Immo per unũ tm̃, & ꝑ uerba singularis numeri. s̃. eo. cum ab uno. de re iudi. c. penu. lib. 6. Ioan. And.

† Vide l. qui habebat. ff. de lega. 3. & l. si pluribus & ibi Bar. ff. de leg. 2.

† Vide text. in l. certũ. C. de rei uendi.

a Si plures sunt domini illius loci per quem aqua ducit: uolũtas omnium requiritur: ultimam tamen prætor tuetur. Io. And.

sequeretur absurditas, vt tot essẽt electiones, quot essent numero eligentes: Nec ex singularib. [a] vel particularib. cõsẽsib. appareret vniuersalis electio vel cõis, licet q͞libet singularis veritatem exprimat suæ partis: queadmodum ex singularib. ꝓpositionibus (licet veris) vniuersalis ꝓpositio nõ apparet † nisi per signũ vniuersale forsitan exprimatur. Nec p̃missi duo [b] canonici poterant sic excludi, cũ primus [c] existeret in canonicatus possessione, [d] vel quasi † habẽdo stallum in choro, locũ in capitulo, legendo & cantando vt canonicus, & ad tractatus ac electiones dignitatum & ꝑsonarum, q̃ occurrerũt pro tpe faciendæ, tãq̃ canonicus sit vocatus. quamquam hac vice fuerit cum protestatione ad-

10

missus: secundus vero esset in tali loco, de quo fuerat ad electionem vocandus, cum de toto regno Franciæ vocentur absentes de consuetudine [e] ecclesiæ Gallicanæ. ¶ Nos his plenius intellectis, de consilio fratrũ nostrorum p̃missam electionẽ, vtpote contra formam [f] concilij attẽtatam, decernimus irritam, [g] & inanem.

20

¶ Idem capitulo Massano.

30

¶ *Non valet electio Pontificis per laicos & canonicos facta, etiamsi hoc habeat cõsuetudo, h. d. & quotidie solet allegari.*

CAP. LXI.

Massana † ecclesia † pastore vacante, & infra. ¶ Edicto perpetuo prohibemus, ne per laicos [h] cum canonicis Pon

40

[Glo. seq. arg. & opi. ponit. quam reprobat.]

e ¶ De consuetudine.] sic vr̃ ꝙ in talibus potius standũ sit consuetudini q̃ alicui iuri. Quidam dicunt ꝙ oẽs de prouincia vocandi sunt, & soli ad electionem. arg. illius decr. s̃. eod. corã quia cõis dẽt esset electio, vt ibi no. de hoc veriꝰ credo vt consuetudini stetur, vt ibi dixi.

f ¶ Formam. argum. ꝙ formam mandati exacta diligentia est obseruanda. s̃. de rescrip. cum dilecta ĩ. de offi. deleg. venerabilis. & q͞ ꝯtra facit, nihil fecisse putatur, vt ibi. & s̃. eo. q͞a pp, &c. Cumana. Per hoc & ꝑ illud q͞d dr̃ in ea. illo, Cumana & cap. cum in veteri. & ĩ. de offic. dele. c. uenerabilis. patet qualiter illa constitutio, quia propter. sit intelligenda & per hoc quod habet. sup. inf. eo. ecclesia.

g ¶ Irritam. sic intellige. sup. eo. ecclesia uestra. Ber.

Massana ecclesia.] Hæc decr. tria facit. Primo prohibet, Secũdo decretũ ponit. Tertio dãnat cõtrariã consuetudinẽ. secunda ibi: Quæ si, tertia: ibi, Non obstante Abb. Siculus.

CASVS. In ecclesia Massana consuetudo inoleuerit, ꝙ eadem ecclesia uacante, quidã laici cũ canonicis eiusdẽ ecclesiæ admittebant ad electionem pastoris: significatũ fuit hoc dño Papæ: ipse attendens talem consuetudinem esse ꝯtra canonicas sanctiones, edicto perpetuo ꝓhibet, ne per laicos cũ canonicis fiat electio Pontificalis: & si forte facta fuerit, nullã obtineat firmitatem, non obstante contraria consuetudine, quæ dici dẽt potius corruptela, q̃ consuetudo. No. ꝙ laici ad electionem non debent aliquo modo admitti.

† al. Messana.

† Vide conciliũ Bracarense. c. 1. & Burchardum lib. 1. decre. cap. 10.

[Glossa sequens recip. per ob. & solutionem, & remissionem.]

b ¶ Nec præmissi duo.] de quib. nihil discussum fuit. Et ita nec Papa debuit aliquid dicere eis. cum de qua re cognouit iudex, de ea tantum debeat iudicare. inf. de causa poss. cum super. & ff. de iud. de qua re. Sed ipse hoc supplet ex officio suo. Quando iudex supplere debeat, dictum est sup. de postu. bonæ. & hoc precipue debet inquirere an forma sit seruata, & an persona sit digna, etiam si nihil dicatur. De hoc dixi sup. eod. cum nobis. & c. uenerabilem.

50

c ¶ Primus.] s. Guil.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

d ¶ Possessione uel quasi.] unde ab electione excludi non debuit, sed uocari. inf. de causa poss. cũ ecclesia. & potest eligere, & ualet talis electio etiamsi ius in ueritate nõ haberet: dummodo possideat quiete, q͞a credat habere ius, ut s̃. eod. querelã. & ĩ. de cau. pos. cũ olim. & ĩ. de iure pat. consultationibus. Si tñ ab initio anteq̃ fiat electio, negatũ fuerit illos habere ius in electione, & admittatur sub protestatione ut uox eorum ualeat, si de iure debeat ualere, nec ualebit uox eorum nisi constiterit eos ius habere: unde talis possessio non prodest. ĩ. eo. Cumana. unde ꝯdicit ei q͞d hic dicit. Non est cõtra q͞a nõ fuit hic discussum an debeat interesse uel non: & ita remansit adhuc in sua quasi possessione, & ita protestatio hic non fuit necessaria ratione præmissa. Præterea aliud est hic, quia ius commune pro se habebat, quia canonicus erat: ille uero non. Ber.

60

[Glo. seq. fortificat tex. secundo arg. ad pro. utile uitiari per inutile alleg. 5. iura ad hanc partem, & 5. ad contrariam.

h ¶ Per laicos.] quia ius eligẽdi in collegiata ecclesia nõ cadit in laicũ s̃. eo. sacrosancta. hmõdi. n. mere spiritualia à laicis possideri nõ p̃nt. 15. q. 7. c. 1. & ĩ. de p̃scrip. causam quæ. cũ de ecclesiasticis dignitatib. nulla sit eis attributa disponendi facultas. 16. q. 7. laicis. quos obsequendi manet necessitas, nõ auctoritas imperandi, ut ea. causa & q̃stione, c. nõ placuit. & 95. di. bene quidem. quod si attentare uoluerit, tamq̃ sacrilegus iudicet, ut ea. cã. & ea. q. si quis principũ & ꝑ laicos nullꝰ ecclesiam teneat. ut ea. q. ꝑ laicos. & talis electio nulla est. s̃. eo. q͞squis. imo sunt excõmicandi, ut ead. q. si quis deinceps. & duobus capi. seq. Item hic habes ꝙ utile uitiatur ꝑ inutile. sic ĩ. de offi. dele. ca. super abbatia. ff. de arbi. Pædius. & 9. dist. si ad scripturas. & 3. q. 9. pura & simplex. 8. q. 1. sciendum. arg. contra. s̃. e. illa. & ĩ. de cleri. excom. mi. si celebrat. & ĩ. de præb. dilectus. & 7. q. 2. si quos. & 22. q. 4. inter cætera.

Laicis non datur eligendi potestas.

K a [Glo.

tificis electio presumatur. Que† si forte psumpta fuerit, nullam obtineat firmitaté: Non obstante contraria cósuetudine,[a] quę dici debet potius corruptela.†

¶ Idem capitul. Cathalañ.

¶ *Non sufficit ad confirmationem electionis quod sit facta à maiori parte capituli, nisi etiam illa pars sit sanior.*

C A P. LVII.

ij ECclesia vestra destituta pastore, conuenientes in vnū (absente G. qui tūc noluit interesse[b]) ad celebrandā electionem terminū statuistis. Venienté vero termino, & dicto G. (cum absens existeret) nō vocato,[c] pręmisso iuxta formā cócilij† generalis scrutinio, quatuordecim magistrum G. presbyterū Cardinalem concanonicū † vestrum, & septédecim R. Remeñ. canonicum elegerunt, præfato G. postmodum electioni eiusdem R. suum prębente consensū. ¶ Tandem procuratoribus vtriusque partis in nostra præsentia constitutis allegabat̃ p electione dicti R. qđ cū in iiii. excederet aliū cōputato G. prædicto maiorē capituli partē habebat, & p hoc debebat pars sua sanior reputari: cū vbi maior numer⁹ est, zel⁹ melior psumat̃ † Pars vero altera electionē eādē multipliciter īpugnabat, proponēs prænominatum R. in ætate[d] pati defectū, nec esse sufficiētis[e] sciētiæ ad ecclesiam supradictā: cum ętatis maturę, & eminentis scientiæ præfatus

[Glo. seq. exprimit quare non ualeat consuetudo.]

a ¶ Consuetudine.] cum talis consuetudo sit 9 ecclesiasticam libertatem. sup. eo. sacrosancta. &c. cū terra. & s̄. eo. quisquis. & j̄. de re iud. cū causa. & nulla tēporis longinquitate defenditur. sup. de consu. cum inter. &c. cū venerabilis. & c. ad audientiam. & s̄. eod. causam q̄. & 1. q. 3. si quis pbēdas. & quia non est rationabilis, non potest præscribi. sup. de consue. c. vlti.

† Quod si

ij ¶ Ecclesia uestra.] Non sufficit ad ualiditaté electiōis, ꝙ sit facta à maiori parte capituli, sed requiritur ꝙ illa pars sit sanior. h. d. Et est casus notab. & semper menti tenendus. Diuiditur. Nam primo ponitur duplex electio. Secundo allegatio pro uno electorum: ibi, Tādem. Tertio pro alio. ibi, Pars uero. Quarto. diffinitio: ibi, Nos ergo Abbas.

† Videl. oēs iudices. cum no. C. de Decu. lib. 10. in gl. 1. & in authē. ut nulli iud. §. 1. in glo. magna. coll. 9.

CASVS. Vacante ecclesia Cathalañ. canonici conuenientes in unum, terminum statuerunt ad electionem celebrandam absente G. concanonico suo, q̃ noluit interesse cū eis, adueniēte termino. G. prædicto absente, & eo non uocato, præmisso scrutinio secundum formā concilij. xiiij. ex canonicis elegerunt G. magistrum Cardinalē concanonicum suum. xvi. elegerunt R. canonicum Remen. postmodum uero superuenit dictus G. & electioni dicti R. consensit pro istis duabus electionibus procuratores utriusque partis ad sedem apost. accesserunt ex parte dicti R. pro electione ipsius allegabatur, ꝙ cū in quattuor excederent aliam G. præfato computato, maior & sanior pars reputari debet. & ubi est maior numerus, ibi maior zelus reputatur. allegabatur etiam ꝙ dictus G. fuerat ab eis contemptus, & ꝙ postea consenserat prædictus G. in prædictum R. Ex aduerso dicebatur ꝙ dictus R. in ætate patiebatur defectū, nec erat sufficientis scientiæ ad ecclesiam supradictam: suus autem electus erat eminentis sciēntiæ, ætatis maturæ, & electores ipsius præcellebant alios meritis & auctoritate: & ideo meliorē zelum eos constat habere. Præterea ex parte G. dicebatur ꝙ consensus prædicti G. (quem pars R. dicebat esse contemptum, asserente parte G. potius ab eo capitulum contemptum fuisse) cū non fuerit pstitus in scrutinio, & licet post electionem accesserit, nihil adiicere poterit, allegabat̃, etiam ex parte R. ꝙ pars G. peccauerat contra formam concilij generalis. quo cauetur ꝙ oībus præsentibus. &c. Sed G non fuit præsens: ergo, &c. Sed contra hoc dicebat pars G. ꝙ concilium quod dicit electionem non ualere quando contra formam peccatur, non debet referri ad contemptum. nec ad alia quæ non sunt de forma: unde quod dicitur, in concilio, ꝙ electio aliter faciat non ualeat, ea tantum respicit, quæ contra formam concilij attentantur, & non alia, quæ ibi continentur: quale est illud ꝙ præsentibus, omnibus qui volunt, debent, & possunt commode interesse, electio sit facienda, ne alia iura, quæ super hoc statuta sunt, vnico verbo tollantur: nec enim est credendum, ꝙ dñs Papa, qui iura tuetur, illud quod est alias excogitatum multis vigiliis & inuentum, vnico verbo subuertere voluisset. Papa auditis hinc & inde propositis, cum ex concil. Lateranē (posita de his quæ sunt a maiori par. capi. c. 1.) in ordinationibus ecclesiarum maior & sanior pars capituli exigatur, & in generali concilio caueatur, vt is in quem maior & sanior pars capituli consenserit, eligatur: electionem dicti R. quòd maior pars capituli non consenserit in eundem. cassauit, & electionem G. Cardinalis confirmauit. Nota quòd non semper statur maiori numero; nisi numerus maior sit sanior. Item auctoritas præfertur numero.

† Concilij Lateraneñ. sub Innocentio iij. c. 24.

† In antiquis, canonicum, inuenitur.

† Vide tex. il. ita stipulatus. §. credendū est ff. de uerb. ob.

b ¶ Interesse.] si noluit interesse: uidetur iuri suo renunciasse, vnde sine ipso alii procedere potuerunt. s̄. eo. quod sicut & j̄. de offi. de leg. prudentian. §. adijcimus s̄. eo. quia propter. & s̄. eod. cum nobis nec ipsius absentia electionem habuit retardare. C. de Decur. nominationum. Vel dic, si noluit interesse ad terminū statuēdū, in quo debebat electio fieri, non renunciauit pter hoc, quo minus uellet interesse electioni.

Qui noluit interesse electioni, an iuri suo renunciasse credatur.

[Glo. seq. quærit, & dupliciter soluit.]

c ¶ Vocato.] Sed nunquid debuit iterū uocari; Non credo quia. dicendo se nolle interesse, per consquens dixit ꝙ ulterius nō uocaretur sic de offi. deleg. c. cum super, 11. & aliquo negato, omnia negantur q̄ sequuntur ex illo. s̄. de constit. nā concupiscentiā. & qui scit, certiorati non debuit. ff. de act. emp. & uen. l. 1. in fin. s̄. eod. cum inter & scienti prætor non subuenit, sed ignoranti. ff. ꝙ cum fal. l. 2. in fi. ipse enim decepit. scienti enim & uolēti non fit iniuria siue dolus. C. de transac. l. cū donationis. Vel dic ꝙ debebat uacari ut ad terminum statutum ueniret ad electionē celebrandam, & quia non fuit uocatus, contemptus uidetur. unde cassari debebant electiones nisi postea consensisset. si prosecutus fuisset contemptū. s̄. eo. ꝙ sicut. q̃a licet tunc noluerit interesse. non tamen renunciauit propter hoc quod minus uellet interesse ut dicitur in fine primæ notulæ.

1 Ad hoc j̄. de dol. & cō tu. cū quilr. 9. & uide ꝙ ibi dicā sup gl. uidebat. & j̄. de procur. auditis. in gl. maxime. Io. An.

d ¶ In ætate] si hoc esset uerū, electio nulla fuisset s̄. eo. c. cum in cunctis.

e ¶ Sufficientis.] & ex hoc electio redditur nulla unde electio alterius, partis, etiā lōge minoris, ualet, ut s̄. eo. congregato. &c. cum in cunctis: alias si esset sufficienti scientiæ. licet non eminentis, toleraretur. supra. eo. c. cum nobis. de hoc dicitur. supra eod. cap. congregato-

a ¶ Dicba-

Cardinalis existat, & cum electores Cardinalis alios meritis & authoritate pręcellerēt, habito p̄sertim respectu ad p̄sonam electā, meliorem zelū eos habuisse constabat. Dicebat [a] p̄tereà, ꝙ cōsensus dicti G. (quem pars eiusdem R. confitebat fuisse contemptū, asserēte parte reliqua capitulum potius cōtemptum ab ipso fuisse) cū nō fuerit cōsensus p̄stitus in scrutinio, sed post electionem accesserit, adijcere [b] nil valebat, [c] & infra. Denique [d] statutū generalis cōcilij, ꝙ electionem decernit inualidam, cum cōtra eiusdem concilij formā in electione peccatur non debet ad contemptum & ad alia, q̄ non sunt de forma referri vn̄ quod ibi dr̄, ꝙ aliter electio celebrata nō valeat, ea respicit tantum, quæ attantantur contra formam concilij memorati: non autem alia, quæ ponuntur ibidem, sicut est istud, [e] quod præsentibus omnibus qui debent, volunt, & possunt commode interesse, haberi debeat in electione processus, cetera quæ super hoc alibi statuta cognoscuntur, vno verbo videantur euerti. Neque enim credendum est Romanum Pontificem (qui iura tuetur) quod alias excogitatum est multis vigilijs [f] & inuentum, † vno verbo [g] subuertere voluisse.

¶ Nos ergo quæ hinc inde fuere proposita plenius intellectis (cum ex Lateranen. [h] concilio, in ordinationibus ecclesiarum maior, & sanior pars capituli exigatur, & statutum generalis concilij contineat inter cetera, vt is eligatur in quem omnes, vel maior, & sanior pars consentit) electionem dicti R. non personæ, sed potius electionis vitio, (cum maior, & sanior pars non consenserit [i] in eundem) de fratrum nostrorum consilio duximus sententialiter irritandam.

a ¶ Dicebatur.] a parte electorum Cardinalis.

[Gl.seq. quærit, ar. negatiue & affirmatiue, & soluit negatiue. iterum quærit, & soluit.]

b ¶ Adijcere.] iste dixit se nolle interesse, vt dictum est in princ. nunquid cōsensus istius post electionē præstitus cōputandus est, dato ꝙ pars sua esset æqualis alteri dignitate, & electus sit idoneus? Vr̄ ꝙ non, quia semel renūciauit iuri suo, ergo vlterius ad id redire non pōt. Esau 1 enim primatus suos postmodū recipere non potuit, qa semel cessit, vt 7. q. 1. quam periculosum, & remittentib⁹ actiones suas non est amplius dandus regressus ad eas. ff. de ædil. edic. l. quærit. §. si vēditor, & 23. q. 4. in illis. & dicit lex qui semel noluit petere bonorū possessionē, p̄dit ius eius. vbi enim noluit, cœpit ius eius p̄tinere ad alios, ff. de suc. edi. l. 1. §. tutor. & qn̄ semel potuit, noluit & qn̄ voluit, adimplere nō potuit. j̄. de offi. deleg. c. cum super. & præcipue cum res iam non esset integrà. s̄. eo. in causis, & sic ad ius suū amplius redire non potest: ex quo remisit ius suū alijs, nō pōt vlterius se intromittere: sicut iudex, qui refert causam ad superiores. j̄. de off. deleg. ca. licet, & si tm̄ dicat se velle referre, nō potest se vlterius intromittere. j̄. d̄ appell. C. intimasti. Sed eš vr̄ ꝙ adhuc valeat eius consensus: qa licitum est ei pęnitere. arg. 2. q. 6. c. ei q. §. si quis libellos, ne iustę pęnitudinis humanitas auferatur, & iudex pōt mutare suam interlocutoriā nō obstante appellatione, j̄. de appel. c. cū cessante, & ff. de re iu. l. quod iussit, & magnæ sapientiæ est hominē reuocare ꝙ male locutus est: 22. q. 4. magnæ. Nō credo ꝙ vox sua sit computanda, cū non fuerit in scrutinio, ex quo dixit se nolle interesse, & se absentauit quousque electio fuit celebrata, licet vocari debuerit, vt dr̄ in fin. secundæ notulæ, & quia consensit electioni R. nō pōt prosequi contemptum. Si vero ante electionem factam & scrutinium reuersus fuisset, bene admitteretur, quia res integra est, simile. ff. de mino. l. Scæuola. Si vero facto scrutinio, & ante electionem reuertatur iterū debet fieri scrutinium si uellet contradicere, & prosequi contēptū, si erat in loco unde uocari debebat. alias non. Itē qd si aliquis erat absens in loco in quo nō debebat uocari, & tandem post factam electionem siue scrutinium, quasi casu superuenit: nunquid si consentiat alteri electioni, ualebit consensus talis, ut per talem consensum præualeat electio? Non credo quod talis consensus debeat computari, quia nec electionem posset impugnare, eo quod nō fuit vocatus tempore electionis faciendę, publicato scrutinio, dico spectandum qs habuerit maiorem partem: sicut consideratur an fuerit tunc electus idoneus. s̄. eod. C. dudum, alias, posset contingere: vt q tēpore electionis haberet ius, postea perderet illud per alios su peruenientes, qui vocandi non erant; & hoc per constitutionem, quia propter.

c ¶ Valebat.] & si etiam uere contēptus fuisset, electionem impugnare non posset tāquam contemptus, ex quo consentit electioni: & numerum eligētium non auget.

d ¶ Denique.] allegatio pro magistro.

[Gl.seq. recitetur per q. an vocatio absentium sit de substantia.]

e ¶ Sicut est istud.] nō credo quod istud sit de forma electionis, ut si aliqui non uocentur qui uocandi sunt, nec propter hoc cassabit electio: dummodo ipsi postea cōsentiant. s̄. e. cap. quod sicut, & s̄. de post. c. bonæ, in fine. Quę sunt illa quę sunt de substantia. dicitur s̄. eod. c. quia propter quæ nō sunt de substantia, collige. s̄. eo. Cumana, in fi. & c. in Genesi.

f ¶ Vigilijs.] qa noctes ducit insomnes ut subiecti quiete uiuant, in auth. ut iud. sine quo. suffra, in prin. colla. 2. & dicit Imperator, uoluntarios labores appetimus, ut quietē alijs pręparemus, in auth. ut diuinæ iussio, subscri. ha. gl. quæstio. in princ. colla. 8. & j̄. de rest. spol. c. frequens. [lib. 6.]

g ¶ Verbo.] C. de inoffi. testa. l. si quando. arg. s̄. de rescrip. c. causam, quæ inter P.

h ¶ Ex Lateranensi concilio] j̄. de his quæ fi. a maiori parte c. cum in cunctis.

[Gl.seq. tria prosequitur. quę in electonibus attendatur, demum format unam principalem, & duas uel quatuor incidentes quæstiones, & illas soluit.]

i ¶ Non consenserit.] ex hac decret. patet, ꝙ nō semp standū est numero in electionibus. Et ideo no. ꝙ plura ꝯsiderāda sunt in electione, authoritas, zelus, & numerus. Authoritas consideratur in dignitatibus, & meritis uitæ, zelus cōsistit in animo: ut sine carnali amore eligant, sed secundum meritum uitæ, personæ sunt eligendæ. 8. q. 1. si ergo, & j̄. ut ecclesia. benef. c. ut nostrum. De numero patet. Dicas quod secundum ista debet fieri collatio zeli ad zelum, meriti ad meritum, numeri ad numerum, habito respectu ad dignitatem, ut hic, & s̄. eod. in Genesi. Si enim ex una parte sit dignitas

1 Hæc historia de Esau altiorem habet contemplationē, ut docent Theologi explicantes ca. 23. in Genesi.

Verbū malū reuocare sapientis est.

† Vide text. in §. quotū, Insti. i proęmio, & in auth. ut iud. si. quo. suffr.

gnitas,& zelus melior tam reſpectu eligentium quam electi, & ex alia parte maior numerus pualebit dignitas,cum zelo ipſi numero,ut hic habes.arg.inf.de teſt. ca. in pręſentia. quia hic erat maior numerus ab una parte, nec tñ ſtatur numero & hoc intelligo, dummodo numerus non excedat multum, alias ſtaretur numero, dũ tñ electus eſſet ſuffi ciẽs, ſ.eo.c.dudum. 1. & inf. de appella. cõſtitutus. 1 ſed hic maior,& ſanior pars cẽſetur : licet numerus ſit maior ex alia parte,nã illa pars dicit maior, & ſanior q̃ maiori zelo & maiori pietate mouet, 40.diſ.multi.in fi.& 9. diſt. ſane quippe. & arg.8.q.1.ſi ergo. & ff.đ pac.l.maiorẽ. Si uero ex utraquè parte meritum par ſit, ſtandum eſt numero, licet ex alia parte ſit auctoritas, arg. C.qui bo.ce. poſ.l.ult.§.2.& ſic zelus, & numerus præferuntur auctoritati in hoc caſu.Sed quid ſi eſſet par zelus in meritis eligẽtis, numerus & auctoritas hincinde ? Recurrendum eſt tunc ad meritum electi.63.diſt.ſi forte.& c.ult.ubi de hoc. Sed ſi omnia ſunt hincinde æqualia, neutra electio ualebit de iure, quia neutra facta eſt a maiori parte capitu.ſ.eo.c. Cumana.& cap.eccleſia ueſtra.& c.in Geneſi,& ſic utraq; eſt caſſanda.In caſu iſto nõ crederẽ illos priuandos, quia non uidetur facere contra formam ita directe,unde iterum eligant,argu.79.diſt.ſi duo.Si iterum taliter eligant:tunc priuentur iure eligendi,ſuperior 2 tamen poteſt facere gratiam cui uult. arg.ĩ. de paro.c.1.& ff.ad Syl.l.ſi quis in graui.§.ſi cum omnes. & ff.de religio.& ſumpt.funerum,l.ult.in prin.& ſ.eo.cap.uenerabilem.

1 Concor. tex.in le. de maior. ff. ad munic. & l. nominationum. C. de decurio. lib. 30.

2 Papa ſcilicet, quia nõ poſſet, hoc ĩferior ſ formã concilij ſ.eo.qa pp. qđ intellige p viam confirmationis, ſed per uiã prouiſionis, ſi ad eum deuoluta eſſet bene poſſet alterũ præficere ſupra eod.bonę 1. in fi.& ſi alter canoniſta [illegible] logus, quem pferat, dicã de conſan.& affi.cap.1.ſuper uer. diſcretos. Ioã. And.

¶ Idem.

¶ Publicato ſcrutinio non poſſunt electores variare, ſed compelli debent ad collationem & electionem.

CAP. LVIII.

PVblicato ſcrutinio,[a] variare[b] nequeũt electores: Cum ſit facienda collatio, & electio celebranda. ¶ Ad quod per ſuperiorem, ſi oportuerit, compellantur.[c]

PVblicato ſcrutinio.] Breue eſt, primo ponit dictũ: ſecundo rationem,uel potius aliud dictum : ibi, cũ ſit,tertio aliud dictum:ibi,ad quod. Abb.

C A S V S. Vacante aliqua eccleſia,canonici procedũt ad electionem per formam ſcrutinij : in ipſo ſcrutinio quilibet conſentit ſm ꝙ ſibi placet, publicato ſcrutinio ipſi uolunt uariare & eligere aliũ: quærebatur utrum poſſint?Rñdetur ꝙ non, cum fieri debeat collatio,& electio ſit facienda,& ſi hoc facere noluerint, p ſuperiorem compellãtur. Nota ex iſto capitulo ex quo quis ſemel cõſenſerit, ſuum propoſitũ uariare nõ põt.

a ¶ Scrutinio] quid ſit ſcrutinium, habes ſupra eod. quia propter.

[Gl.ſeq.obijcit,& ſoluit,finis iterum obijcit,& ſoluit.]

b ¶ Variare.] ſed quare non poſſunt variare, cum tamen nondum ſit electus. Immo neceſſaria eſt ſubſequenter electio, alias non valeret electio, ſ.eod.c.in Geneſi.& c.eccleſia veſtra. & ita vř ꝙ poſſunt variare, cum non videatur adhuc ius acquiſitũ ? ideo non poſſunt variare, quia iam res non eſt integra, ſ.eod.ca.in cauſis. & c.eccleſia veſtra. & nemo poteſt mutare conſilium in [illegible] alterius præiudiciũ, ff.de re iud.l.nemo. & talis mutatio poſſet eſſe damnoſa eccleſiæ, quia ſic protraheretur electio, & mora eſt periculoſa,ſ.eod ca.cum in vniuerſis. & ĩ. vt lite non conteſt.cap. quoniam frequenter. §.porro, & ſic per huiuſmodi publicationem electio [illegible] quodammodo videtur ſicut per citationem negocium eſt quaſi cœptum ĩ.de off. deleg.c.gratum. & infra de fo. cõpe.c.propoſuiſti. Et eſt ſimile,ſi quis mihi ceſſerit ſeruitutem, ipſe quidem poſtea mutare non poteſt, licet ex toto mihi ius non ſit acquiſitum : niſi cum omnes ceſſerint, ff.de ſer.ruſt. præd.l.per fundum. & ita hic.licet per talem conſenſum & publicationem nõ ſit ius acquiſitum plenum uariare non poſſunt, immo per ſuperiorem eligere cõpelluntur, ut hic dicit. Sed contra.ĩ.Sed transla. cap. licet ibi dicitur, quod in electione initiatur ſpirituale matrimoniũ : & per hoc uidetur ꝙ antea poſſit mutari uoluntas,ſed ibi uere initiatur in electione,ſed hic pro tãto uidetur initiari, qa uariare nequeũt electores ratione prędicta.

Publicato ſcrutinio,cum variare nequeant electores.

[Gloſſ.ſeq.primo fortificat textum, ſecunda pars recitetur per quæſtionem, finis per contrarium, & ſolutionem.]

c ¶ Compellantur.] quia ex quo quaſi cœptum negocium eſt, per conſenſum præſtitum in ſcrutinio neceſſe eſt conſummare, & eſt ſimile:qui enim mandatum ſuſcepit, neceſſe habet conſummare.ff.commo.lege.in cõmodato.§.ſicut, & ff.manda.l.ſi quis alicui. §.qui mandatum. adiuuare enim beneficijs, nõ decipi nos oportet, ut in d.l.in commodato,§.ſicut. in fi.& ĩ.de commo.cap.unico, & quod ſemel placuit amplius diſplicere non poteſt. 32.q.5.horrendus.infra.de deſponſa.impub.c.de illis. ff.de neg geſt.l.Pomponius, & quæ ſimpliciter ꝓmittuntur ſine conditione ſoluantur.32.q.ult.cap.ult.& quæ non cæpit, deliberet : quæ ingreſſa eſt perſeueret. 27.q.1.nuptiarum. ideoq; merito ſunt compellendi pficere quod cœperunt. Idem credo in poſtulatione, ut poſtquam fuerit publicatum ſcrutinium, ab ea recedere non poſſunt, immo tenentur illam porrigere ſuperiori: licet per poſtulationem ius non ſit poſtulato acquiſitum ratione prædicta, & de hoc dictum eſt, ſ. de poſtu.c.ult.& pen.& in hoc caſu ualet electio, licet non fiat incontinenti:quia fraus & dolus eorum non debet obeſſe nominato, 3 & ita non contradicunt, ſ. eo.c.quia propter.& c.cum poſt petitam.

Publicat[o] ſcrutinio.cu[m] electores cõ[m]pelli poſſin[t] ad election[em] & collatio[nem].

3 Concor tex. in l.ſi i[n] fraudem. C. de leg. & i[n] l.1.& le. ex dolo.ff.de dolo.

¶ Idem.

¶ Caſſata electione propter ſimoniam, etiam ſine culpa electi non diſpenſat epiſcopus ea uice cum caſſato, ſecus ſi electus libere reſignauit,hoc dicit ſecundum intellectum glo.2. in fine.

CAP. LIX.

SI alicuius electionem pp ſimoniam, eo ignorante,ac ratũ[d] non habente cõmiſſã cõtigerit repro

SI alicuius.] Inhærendo uerbis litteræ ſumma ſic. Caſſata electione prælati propter ſimoniam ſine uitio electi commiſſam, non diſpenſat ẽps ea uice cũ caſſato ſuper illa prælatione, ſecus in ſimplici beneficio ſuper quo diſpenſat, ſi libere reſignauit,h.d.& habet duo dicta,ſecundum ibi.Quamuis.Abb.Sicu.

C A S V S. Aliquis eſt in prælatum alicuius eccleſiæ electus per ſimoniam, eo tamen ignorante, nec ratum habente; talis electio propterea reprobata eſt, quærit̃ utrum epiſcopus cum illo poterit diſpenſare, ut iterũ ad eãdem prelaturam eligatur? Reſpondetur ꝙ ẽps illa uice cum illo diſpenſare non poteſt, ſed cum illo q ignoranter ſimplex beneficium per ſimoniam eſt adeptus, poſt liberam reſignationem poteſt epiſcopus diſpenſare. Nota quod in ſimonia ratihabitio retrotrahitur a contrario. Item mitius & lenius agitur cum ſponte renunciante, quam cum illo, qui ſententiam expectauit

d ¶ Ratũ non habente.] alias ſi poſtea cõſentiret,idẽ eſſet ac ſi ab initio procuraſſet ĩ.de ſimo.c.ſicut.Sic .n. ratihabitio in maleficijs retrotrahit̃, & mãdato cõparat̃.ff.de ui & ui ar.l.1.§.quoties.& ĩ.de reſt.ſpo.c.cũ ad ſedem.in.fi.& 2.q.1. notũ.in fi.nec refert utrum ante uel poſt dederit uel promiſerit 1.q.1.eos. in fi.Accipere enim eſt qñcunque accipere,ut ibi,& 1.q.3.ſi quis obiecerit,

obiecerit, in fi. & c. si q̄s. & sic quod meo nomine gestū non est, ratū habere possum. ff. de neg. gest. l. si pupilli. §. item quæritur. & 9. q. 2. Lugdunensis. & ita habes ꝙ ignorantia excusat ipsum, vt possit cum eo postea dispensari. 1. q. 5. p̄sentium. j̄. de renun. c. post translationem. & ita habes. j̄. de simonia. c. ex insinuatione. vbi capitulu n dispensat.

[Glo. seq. in prin. dat simile, & soluit contrarium, ꝙ sine culpa, &c. secundo signat contrariū de c. præsentiū. & tripliciter soluit. tertio signat contrarium de decre. nobis & remittit. quarto format vnum quare, & dupliciter soluit.]

bari, cū eo super prælatione, ad quam taliter electus illa vice [a] non pōt episcopus dispensare: ¶ Quamuis circa eum, qui ignorāter recipit simplex beneficium per simoniacam prauitatem, post liberam resignationem episcopi, dispensatio tolleretur. †

¶ Idem.

Electoribus impeditis, currit tempus si possunt impedimentum tollere.

a ¶ Illa vice.] vt sic per factum illorum puniatur illa uice. sicut illi q. delinquūt in forma electionis, uel eligendo indignū, priuātur iure eligendi ea uice, & punit̄ electus, quia eius electio non ualet, & cassatur: uel in persona electi puniunt̄ electores in electione illa uice tm̄. sup. eo. c. cum in cūctis. & c. quia p̄p. & c. Cumana. Et sic aliquis punitur sine culpa, causa tn̄ subest p̄p proximitatē uitij: quod purgabitur per intermediā personā. simile. inf. de fil. presbytero. c. ex trāsmissa. & quia ex his q̄ incontinēti fiūt, præsumptio nascitur. s̄. eo. c. officij. & q̄ incontinenti fiunt. inesse uident̄. ff. si cert. pet. l. lecta est. & ex uicinitate consortiū trahitur. de pę. distin. 1. sed & continuo. & etiā cōmodum. Insti. de rer. diui. §. insula. Sed huic, quod dicit illa uice nō potest ep̄s dispensare, manifeste contradicit. 1. q. 5. c. præsentium. quod loquitur in eodē casu, in prælatione. s. & tn̄ dicit ꝙ ep̄s post renunciationē pōt iterū ad curā regiminis illū assumere. Potest dici, ꝙ ibi mitius & benignius agit̄, q̄a ultroneus supplicauit ut deponeretur, & cum talibus mitius agitur q̄ cū conuictis. 50. dist. p̄sbyterū. sed iste sententiā expectauit, unde notoriū est ꝙ tali modo fuit electus. inf. de coha. cle. & muli. c. ult. sed in c. præsentiū. non fuit notoriū. & ideo statim ibi dispensatur. & non hic. & ideo hic plus punitur. uel forsan standum est hodie huic p̄p rationes superius dictas. Vel dic ꝙ diuersi sunt casus: & ideo non cōtradicit. Illud c. præsentiū. loquitur de ipso q̄ inuitus ordinem suscepit per simoniā ab alio commissam eo ignorante: & non de dignitate. c. istud loquit̄ de eo q̄ eligit̄ ad dignitatē per simoniā eo ignorāte, cuius electio per sententiā fuit reprobata, unde ep̄s non potest statim cum eo dispensare [1] ad eandem dignitatē: sed in c. p̄sentiū. potest dispensare ep̄s ut eligat̄ ad curā regiminis, ad quā nō fuerat electus: & sic est diuersitas, nō cōtrarietas. arg. cōtra. j̄. de simo. c. nobis. ubi cū tali non pōt ep̄s dispensare solue ut ibi . Sed quare secus in beneficio simplici, in quo statim ep̄s pōt dispensare post liberam resignationē, q̄ in prælatione, ut dicit in fine? Quia circa maiora cautius est agendum: quia ibi non das, sed accipis. 42. distin. quiescamus. & de tanta re segnius non est agendū. 7. q. 2. c. ult. & integritas præsidentiū, salus est subditorum. 61. dist. miramur. circa princ. & dicit lex: ubi maius periculū intendit̄, magis est consulendum. ff. de Carbo. edic. l. 1. §. 2. unde primum locū in empta ecclesia habere nō debet, scilicet administrationem, sed simplex beneficium potest. 1. q. 5. quicunque. in fin. & facilius dispensatur in beneficio q̄ in administratione, uel in ordine. Alia ratio est, hic sponte renunciauit, ibi per sententiam reprobatur electio, forte idem dici posset, ꝙ episcopus posset cum isto electo dispēsare, si statim ante motam quæstionem renunciaret sponte, audito quod taliter esset electus, & in hoc non prohibetur hic prout dicitur: & infra de renun. cap. post translationē. in gl. q̄ īcipit: quia ergo, ad finem. [2]

† Vide l. nihil. §. sicut filius. ff. de in offi. test.

1 Nisi euidens utilitas ecclesiæ hoc requirat, s̄m Host. & sic potest solui contrariū de c. p̄sentiū. secūdū Host. Ioan. And.

2 Sed argumentū contra, inf. de simo. c. nobis fu. t. sol. vt ibi.

CAP. LX.

His quibus.] breue est, & ideo non diuiditur. Abb. Siculus.

HIs, quibus interdicitur, vt absq; superioris licentia eligere nō præsumant, tempus statutū [b] à canone currit, [c] ex quo in mora fuerint licentiam huiusmodi postulandi. †

CASVS. Dum uacat aliqua eccl[esia] Papa, uel eius legatus īterdicit canonicis, ut absque eius li[c]entia eligere non præsumant: quærebatur utrū tempus statutū à canone. s. trium uel sex mensiū currat illis? & respōdet quod bene currit, ex quo in mora sunt po[stu]landi licentiam eligendi. [illegible] currit tempus ex quo non po[illegible] hoc [illegible] g[illegible] tempus debent petere licentiam. Item mora nocet, nec potest hic purgari, & hoc sufficit de electione.

b ¶ Tempus statutum à canone.] Duobus modis intelligitur hoc, scilicet quia in ecclesijs cathedralibus & regularibus dantur tres menses. sup. eo. ne pro defectu. in minoribus dignitatibus siue beneficijs dantur sex menses. inf. de conces. præben. c. nulla.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. solutioni obijcit, & respōdet. In fine ponit duos intellectus capituli.

c ¶ Currit.] sed mirū u[idetu]r dicere littera ista, ꝙ tempus currit illis q̄ agere non possunt. unde cōtraria plura signant̄. j̄. de conces. p̄bend. q̄a diuersitatem. & j̄. ne se. ua. c. per totum. & j̄. de præscrip. c. placuit. & c. de quarta. Item tēpore schismatis nō currit. j̄. de p̄scrip. c. cum nobis olim. Item filiofa. nō currit tempus, sed isti loco filijfa. habent̄: quia sunt in potestate superioris, unde non debet eis currere præscriptio. C. de ann. excep. l. 1. §. ult. C. de bon. mater. l. 1. in fi. Rō potest esse: q̄a licet interdicta sit eis electio, non debent ipsi propterea ius suū negligere, & prouisionē ecclesię, sed diligentes debēt esse, & petere licentiam infra tempus, q̄a negligentibus iura non subueniūt. ff. ex qui. cau. maio. l. non. n. & negligētiæ ignosci non debet. ff. de edē. l. ueluti. in prin. nec stultis solet succurri, [3] sed errantibus. ff. de iu. & fac. igno. l. regula. §. si q̄s ius. in fi. & ei ēt q̄ ualetudine impeditur tēpus currit, si non mādauerit p[er] aliū actionē mouendā. ff. de diuer. & tem. p̄sc. l. 1. §. plane. & ei qui appellare nō pōt iusta de causa currit tempus appellationis, nisi hoc coram publicis p̄sonis fuerit p̄testatus, aliter negligētia obesset ei nō obstāte illa clausula s̄. de ap. c. si iustus metus. simile j̄. de off. or. pastoralis. Et ita in mora sūnt, q̄ dēt eis obessē. nā mora nocet. ff. de vsur. l. mora. & non pōt purgari in isto casu. j̄. de sup. neg. p̄la. c. licet. & c. seq. Contra, mora pōt purgari: quia si p̄mitto tibi Stichū, & offero tibi illū, post morā, purgatur mora. ff. de uerb. obl. leg. interdum. §. vlt. ff. si quis cau. & §. post tres. Item si ego fui in mora agēdi tecū, & interim mortua sunt aīalia mihi subtracta, mihi mora non nocet. ff de v. & vi arm. l. penul. Sed uerū est ꝙ in hoc casu nocet mora, nec potest purgari, cum ius non habeat eligendi: quia translatū est ad superiorē: vnde si eligerent, nulla esset talis electio; sicut nulla est s̄nīa illius qui amisit iurisdictionem. j̄. de off. deleg. c. cum super. [4] Loquitur c. istud cum de consuetudine alicuius loci, eligere non possunt, nisi primo licētia impetrata à superiore. arg. sup. eo. c. cum inter vniuersas, Vel intellige cum superior qui hēt potestatem, interdicit ne sine ipsius speciali mandato ad electionē p̄cedāt, sicut sæpe facit Papa, vel eius legatus

ibi [illegible] verb. o[illegible]

3 Concor. l. Seruus s̄. q̄ qui aut clā. l. Seruius & s̄. de cōsue. c. pen. & de præb. eum qui. lib. 6.

4 Concord. tex. in §. ita que. & ibi Bald. in pri. constit. fforum. & in rubr & nig. C. si à non cōpe. iudi.

DE TRANSLATIONE EPICOPI.
¶ Viso de quibusdam modis quibus prouidetur ecclesijs, restat uidere de translatione episcoporũ per quam eis ẽt prouidetur. De materia rubricæ habet 7.q.1.p totũ. De hac materia tractatur 7.dist. & 21.q.2.per totũ.

Cum ex illo. Cõtinet quattuor partes. Prima probat translationes episcoporum sol' Papæ cõpetere. Secunda narrat reprehensibile factum patriarchæ ibi, Miramur. Tertia: ibi, Licet. respondet tacitæ quęstioni. Quarta: ibi, Ne igitur, pœnam imponit. Ioan. And.

† In quibusdã antiquis ita: De translatione epi uel electi.

CASVS. Antiochenus patriarchã quendam L. nomine electum in Apameñ. archiepiscoporum, & cõfirmatum, auctoritate propria sine licentia domini Papæ, trãstulit in Tripolitanã ecclesiã, peruenit hoc ad notitiam dñi Papę, vnde scribit Papa ipsi patriarchę dicens, ꝙ ex illo generali priuilegio quod Dñs concessit beato Petro dum dixit: Tu es Petrus, & sup hãc petram ædific. &c. p eum ecclesiæ Ro. est indultũ. unde postmodum constituta emanarũt continentia maiores ecclesiæ causas ad sedẽ Apo. referẽdas. unde translationes epõrum & sediũ mutationes ad sedem Apo. de iure pertinere noscuntur, nec aliquid super his mutari debet præter licentiam sedis Apo. & ideo multum miratur Papa, quare patriarcha dictum L. electum de maiori ecclesia transtulit ad minorem ipsum de archiepãre præsumens. quamuis enim nondum fuisset in archiepm consecratus, confirmandus tñ erat, & archiepiscopalia ministrauerat quantũ sibi licuerat: quia ipse asseruit dño Papæ se confirmasse Valeñ. electum. Ne ergo audacia perpetrandi similia cęteris tribuatur, dñs Papa suspendit istum patriarcham à confirmatione epõrum. No. illa quæ sibi sedes Apostolica reseruauit, ab alijs non debent attentari. Item confirmatus in archiepm potest bene suos suffraganeos cõfirmare. Item merito debet quis puniri in quo ipse peccauit.

† Cap. 1. cõtit. in 3. compilatione.

† Anacletus Papa epistolo j. pulchre Melchior Canus lib. 6. ca. 4. de locis theol.

TITVLVS VII.

De translatione episcopi.†

¶ Inno. tertius Antiocheno patriarchæ.

¶ Patriarcha, qui confirmatum in archiepiscopum transfert ad sedem episcopalem, ab episcoporum confirmatione suspenditur. Ioan. And.

CAP. I.

Cum † ex illo gñrali priuilegio, a quod beato Petro, & p eũ ecclesiæ Romanæ Dominus noster indulsit, canonica postmodum manauerint instituta b continentia maiores ecclesiæ causas ad sedem Apostolicam † perferendas: ac per hoc trãslationes c epõrũ & sediũ mutationes, d ad summum Apostolicæ sedis antistitẽ de iure pertineant: e nec super his quicquã præter eius assensum debeat immutari? Miramur ꝙ L. Apamen. † electum in Tripolitanam ecclesiam transtulisti: & nouo quodã mutationis genere paruificasti maiorem, & magnum quodammodo minorasti episcopare archiepiscopum, immo potius de archiepiscopare p̃sumen. ¶ Licet. n. dictus L. nondũ fuisset in archiepiscopũ cõsecratus, confirmationis tamẽ munus receperat, & archiepiscopalia (quãtũ ei licuit) ministraret: sicut nobis ipsius relatione innotuit, qui se Valien. episcopum asseruit confirmasse. f ¶ Ne igitur

10 20 30 40

Restituit Papa solus, deponit & ipse.
Diuidit, ac venit exi mit atque probat.
Articulos soluit syno dumque facit generalem.
Transfert & mutat, appellat nullus ab illo.

De singulis istis habebis concord. infra de excess. prælator. c. sicut venire. & infra de offic. delega. cap. quod translationem in glossa hæc sunt.

Glos. sequ. ponit opinionem, quæ soluit contrarium: contra quem textum coadiuuans signat contrarium: ponit duas opiniones, quarum primam repetit, deinde soluit.]

† Apanieñ. in manuscriptis.

Gl. seq. ponit differentia inter Imperiũ & Papatum.

a ¶ Priuilegio.] quo uidelicet prælit eã cunctis ecclesijs. 21. dist in nouo. & cap. quamuis. & in hoc differt à papatu imperium, quia Imperator habet suam iurisdictionem à populo. Insti. de iure nat. §. sed & quod principi. & C. de uete. iur. enucie. l. 1. §. cum enim authenti. quo, opor. epi. coll. 4. ubi dicitur, quòd ab eodem principio sunt. sed Romana ecclesia uoce Domini tantum 1 prælata est. ut hic, 21. dist. 1. quamuis.

1 Et ita credere oportet Anacletus Papa epistola omnibus epi scopis missa capit. 3. Burchardus lib. 1. decre. c. 2.

b ¶ Instituta continentia.] quia quæstio religionis & fidei ad Petrum tantum referenda est 12. dist. præceptis. & 24. q. 1. quoties. & 17. q. 1. cap. frater noster. & 23. q. ult. q. conuenior.

c ¶ Translationes.] & depositiones. 3. q. 6. c. quamuis & c. dudum. j. c. proxi. & 7. q. 1. mutationes.

d ¶ Mutationes.] 8. q. 1. temporis qualitas.

[Glos. seq. ponit uersus de casibus reseruatis.

e ¶ Pertineant.] Quæ sint illa, quæ ad solum Papam pertinent sint, his uersibus comprehende.

f ¶ Confirmasse.] Secundum quosdam factum narrat, quia ante pallium receptum non potest cõfirmare: quia in pallio plenitudo pontificalis officij confertur. j. de vsu pal. ca. nisi specialis. argu. supra de elect. cap. quod sicut. circa fin. arg. cõtra s. de ele. c. suffraganeis. Dicunt quidam ꝙ illa non tenet. Alij dicunt ꝙ confirmare potest, & omnia alia facere, quæ sunt iurisdictionis, vt hic. & sup. de elect. transmissam. & c. no. i. quia in confirmatione consequitur omnia quæ sunt iurisdictionis, & confirmare iurisdictionis est. quia eo cõfirmato potest cõferre beneficia. s. de electio. c. nosti. ergo eadem ratione confirmare, quia capitulum vacante sede confirmat j. de ma. & obe. ca. cum olim. & c. is qui. arg. uel comprouinciales epi. 64. dist. q. per ambitiones. arg. j. de hære. c. ad abolendam. §. & qñ. & arg. j. de conces. præben. c. nulla. multo fortius electus confirmatus, sed vrũ ꝙ tunc ad Papam spectet cõfirmatio. 100. d. qñ. & j. de conces. præb. qui diuersitatem. illud est uerum ꝙ electus in archiepm confirmatus, omnia quæ sunt iurisdictionis põt. & non quæ sunt ordinis. vnde licet possit confirmare electos, illos tñ consecrare non põt ante pallium acceptũ. sup. de ele. c. ꝙ sicut. inf. de conse. eccle. uel alta. aqua. & illam decre. suffraganeis. quidam uolunt intelligere qñ non est in mora: & illam, quod sicut. qñ est in mora petẽdi palliũ. Alij dicũt quod illa decre. suffraganeis. non tenet. Et tu dicas, & credo uerius, qđ decre. illa suffraganeis, teneat, & qđ electus in archiepm confirmatus potest confirmare suffraganeos suos, vt hic innuitur: 2 & potest mandare suffraganeis suis vt electum debeant consecrare, licet ipse hoc facere non possit. Video enim qđ ipse non potest clericum ordinare, & tñ potest mandare alicui epõ vt ordinet; hoc idem faciunt abbates exempti de clericis suis, qa faciunt illos ordinari per episcopos, quos ipsi non ordinant sine licentia eorum

50 60

Electus in archiepiscopũ & confirmat quid exercere possit.

2 Concord. tex. i l. si qs. cũ no. p Bar. C. đ Decur. lib. 10. & c. i dẽmnitatibus. §. si uero de elect. lib. 6.

rum prælatorum: multo fortius electus talis pōt mandare hoc suffraganeis. & hæc est ratio, quia per hanc demandationem nihil committi, cum ipsi episcopi ex ordine & consecratione, quam habent. facere possint, nec deest illis nisi quòd consecrandus non est de sua iurisdictione: nec sequit ; hoc facere non pōt. ergo nō potest alijs mādare. instantiam habes in abbatibus exemptis, & in electis confirmatis. ar. 7.q.1.c.pontifices.

[Glos. seq. arguit duo.]

a ¶ Ceteris audacia.] sic inf.eo.c.quanto. arg. ꝙ pęna vni⁹ est metus alterius. 2.q.7.qua propter. & j. de sta.re.ca.ea quæ. Item punitur quis in eo in quo deliquit. infr. de tem.ordi.litteras. & inf.eo.ca.quanto.

Vide l. 1. C. ad le. Iul. re. Pe. in Insti. de excep. §. hodie.

perpetrandi similia ceteris [a] audacia tribuatur, te ab episcoporum confirmatione duximus suspendendum. †

¶ Idem decano & capitulo Andegauensi.

¶ *Electos in episcopos & confirmatos transferre potest solus Papa.*

CAP. II.

INter †corporalia & spiritualia eam cognouimus esse † differentiam, quòd corporalia facilius [b] destruuntur quàm construantur: spiritualia [c] ve-

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatione.

† Dictio, esse, in manu scriptis non est in textu sed expositio erat, quæ in textū irrepsit.

INter corporalia.] Diuiditur in duas partes principales. In prima ponitur exordium. In secunda facti narratio: ibi, Sane, & ibi debet incipere casus in terminis. Et prima subdiuiditur in tres. Prima probat cōiugium spirituale dissolui non posse nisi per Papam. Secunda: ibi, Sicut autem probat vinculum spiritualis coniugij esse inter electum confirmatum, licet consecratus non sit, & eius ecclesiam. Tertia: ibi, Sed neque: Soluit cuiusdam canonis contrarietatem. Ioan. And.

CASVS. Sumitur in illo versu. Sane quoniam archiepiscopus Turon. &c. Sic ergo pone casum Eboraceñ. ecclesia subest Rothomageñ. ecclesiæ, & ecclesia Andegauensis subest Turon. archiepiscopo Eboraceñ. electus & cōfirmatus postulatus fuit ad ecclesiam Andegaueñ. quē Turon. archiepiscop. transtulit propria auctoritate ad ecclesiam Andegaueñ. & ipsum in episcopum consecrauit, & absoluit eum Rothomageñ. archiepiscopus ab ecclesia Ebora. hæc omnia facta fuerunt sine licentia dñi Papæ. Papa hoc audiens mandauit archiepō Bituricēsi, vt si res taliter se haberet, suspenderet archiepiscopum à confirmatione, & consecratione episcoporum, & suspenderet epm illum ab executione officij pontificalis: super quo archieps veritatem inquirens, mandatū Apostolicum ad impleuit, licet ijdem archiepi tanquam maiores, plus excesserant in præmissis: eps vero præfatus errorem illorum secutus minus deliquerit Papa intellecta illorum confessione spontanea, pepercit eisdē: quia non malitia, sed ex simplicitate peccauerunt. & eps iste qui minus peccauerat, plus tamen fuerat punitus, misericordiam postulans non iudicium. Papa intelligens ꝙ munus consecrationis sibi impensum, nec prioris ecclesiæ, nec secundæ ipsum fecerit episcopum ad primā nō fuerit cōsecratus ad secundam vero primo vinculo perdurante non potuerit consecrari, absoluit eum à suspensione prædicta, & à vinculo quo tenebatur priori ecclesiæ, dans ei licentiam transeundi ad ecclesiam Andegaueñ. capitulo in priori consensu adhuc durante: hoc est factum quod contingit: occasione huius negotij præmittuntur præcedentia, per quæ probatur, quòd archiepiscopi non potuerunt quod facere præsumpserunt. Dicit ergo Papa, quòd inter corporalia, & spiritualia illa est differentia, corporalia enim facilius destruūtur quā constituantur: spiritualia vero facilius construuntur q̃ destruātur: quia episcopus solus honorem dare potest, sed solus auferre non potest. Item episcopi à metropolitanis suis consecrantur, sed damnari non possunt nisi à Papa. Item probat secundo, quòd Archiepiscopi nō poterant, illi episcopo dare licentiam transeundi ad aliam ecclesiam, hoc modo: spirituale vinculum dignius est q̃ carnale. sed Dñs dissolutionē carnalis matrimonij suo tantum iudicio reseruauit dissoluēdum, quod est inter virū & vxorem, ergo multo fortius reseruauit dissolutionem matrimonij spiritualis, quod est inter epm, & ecclesiam: postea rñdet tacitæ quæstioni: diceret aliquis dño Papę, multum frequenter transferuntur episcopi de vna ecclesia ad aliam, & deponuntur. & renunciant, & ipse rñdet. Istud nō fit humano iudicio, immo potestate diuina & auctoritate Romani Pontificis qui est vicarius Iesu Christi, & ideo illa tria. scilicet translatio, depositio, cessio siue renūciatio soli Romano Pont. sunt reseruata. Tertio probat respondendo tacitæ quæstioni, ꝙ idem est in electo confirmato, qđ dictum est de epō cōsecrato, sicut enim eps consecratus sine licentia Romani Pont. ecclesiam suam relinquere non potest, sic & electus, quia post electionem, & confirmationem inter personas eligentium & electi, spirituale coniugium est contractū: cui coniugio episcopalis dignitas nil addit: quia aliquis bene potest esse episcopus, & nullus ecclesiæ episcopus sicut contingit in illo qui renunciant loco, & nō dignitati: vnde cum idem sit vinculum episcopi ad ecclesiā, & electi maxime confirmati, idem iuris obtinet in vtroque. Sicut ergo translatio episcoporum, depositio, & cessio, & sic & electorum post confirmationem soli sunt Romano Ponti. reseruata, quamuis vsque ad tempora ista quod tantum fuerat de episcopis, non fuerat expressum de electis propter similitudinem tamē vel potius identitate nulli poterat videri dubium, & de similibus idem debet esse iudicium. Vltimo respondet tacitæ quæstioni, quæ posset fieri per canonem vbi cauetur de electione, ut si vltra sex menses eccclesiam retinuerit viduatam, nec ibi nec alibi donum cōsecrationis accipit. immo cedat iudicio sui metropolitani. per quod decretum videbatur quòd archiepi prædicti bene fecissent. Rñdet Papa, quòd non obstat decretum illud: quòd aliter intelligētib. qui dixerimus, decretū suffragari non potest: quia ecclesia nō intelligitur viduata, quia sponsum non habeat, sed quia quædā sunt quæ non pōt facere cum nondū sit consecratus. & qđ sequitur à canone iudicio metropolitani cedat, illud fuit statutum ad pęnam, vnde nō debet trahi ad gratiam, vt sicut dicitur pp suam negligentiā à metropolitano, ita possit ab eodem ad aliam ecclesiam transferri, quia & illud auctoritate canonis dr̄ fieri, qui per canonem illud concessit archiepis. Vnde quod dixit de cessione. poterat dicere de translatione, si fieri hoc voluisset: quia intelligitur prohibitū quod non est aliquo iure expressum. Not. ꝙ idē est iudicium de electo & confirmato sicut de episcopo consecrato. Item de similibus; simile est iudiciū. Itē ecclesia illa dicitur viduata, quæ inutilem hebet episcopum. Item pœna non habet trahi ad gratiam.) Itē quod non est expressum, aliquando intelligitur probibitum.

[Gl. seq. ponit duo exempla.]

b ¶ Facilius.] hoc est generale, nam & periculum facilius reuocatur q̃ constituatur. ff. de pecu. l. non statim. 1 & possessio facilius amittitur (quia solo animo) quā acquiratur: quia ibi necessarius est actus corporalis. ff. de acqui. possess. l. possideri. §. in amittenda.

1 Constituitur peculiū verbo & re. admittitur verbo tantum. Ioan. And.

*[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

d ¶ Spiritualia.] tamen spiritualia nisi legaliter conseruentur, de facili destruuntur. 40. distin. cap. sicut sed illud intelligas quo ad destructionem virtutum, quod fit per peccatum, unde dicitur, qui peccat in vno factus est omnium reus. infra de iudic. debeat. & quod dicit hic referas ad sacramenta huiusmodi, scilicet ordinationes, consecrationes, & depositiones, & consimilia, &c.

a ¶ De-

ro facilius construuntur quam destruantur. [a] Vnde iuxta canonicas sanctiones, episcopus solus [b] honorem dare potest, solus auferre non potest. Episcopi quoque a metropolitanis [c] suis munus consecrationis accipiunt, qui tamen non possunt nisi per Romanum Pontificem [d] condemnari. Cum ergo fortius [e] sit spirituale vinculum quam carnale, dubitari non debet, quin omnipotens Deus spirituale cõiugium, quod est inter episcopum & ecclesiam, suo tãtum iudicio reseruauerit dissoluendum, qui dissolutionem † etiam carnalis cõiugij, quod est inter virũ, & fęminam, suo tantum iudicio reseruauit, pręcipiẽs, vt quos Deus cõiunxit, homo non separet. [f] Non enim [g] humana, sed potius diuina [h] potestate coniugium spiritualibus dissoluitur, cum per translationem, depositionem, aut cessionem auctoritate Romani Pontificis (quem constat esse vicarium [i] Iesu Christi (episcopus ab ecclesia remouetur, & ideo tria hæc, quæ præmisimus non tam constitutione canonica, quam institutione diuina soli sunt Romano Pontifici reseruata. †

¶ Sicut enim episcopus consecratus sine licentia. Romani Pontificis suam non debet ecclesiam derelinquere, & sic & electus confirmatus: [k] cum non debeat in dubium reuocari, quin post electionem, & confirmationem canonicam, inter personas eligentium, & electi, coniugium sit spirituale contractum; cui [l] profecto episcopalis dignitas nihil addit; [m] cum quis episcopali pręditus dignitate, nullus [n] tamen ecclesiæ possit esse episcopus quemadmodum de illo contingit, qui oneri pontificali renunciat, nõ honori. [o] Vnde cum non sit maius vinculum episcopi ad ecclesiam;† quam electi, maxime cum fuerit confirmatus † immo idem penitus, & non aliud, idem iuris [p] obtinet in vtroque. Sicut ergo episcoporum translatio, depositio, & cessio, sic & electorum [q] post [r] confirmationem (spiritualis ratione coniugij) soli est Romano Pontifici reseruata, licet vsque ad tempora ista, quod cautum fuerat de episcopis, expressũ non fuerat de electis. propter expressam tamẽ similitudinem, vel idẽtitatem potius nemini poterat videri dubium subtiliter intuenti; cum de similibus idem iudicium sit habendum.

¶ Sed neque [t] illud, qđ in canone legitur de electo, vt si vltra sex menses [u] per suam negligentiam retinuerit ecclesiam viduatam, nec ibi, nec alibi domum consecrationis accipiat, immo metropolitani sui cedat iudicio, aliter

a ¶ Destruantur.] Vnde lex dicit quod difficilior est dissolutio matrimonij quam coniunctio. C. de repu.l. consensu.in princ.

b ¶ [illegible] 15.q.7.cap.vlt.

c ¶ A [illegible] 64.dist.c.2.& 3.

d ¶ Rom.Pon. & 3.q.6.cã. quæ duaũ. & sup.c.proxim.

[Gl.seq.recitetur per obiec.& solutionem.]

e ¶ Fortius.] i.dignius, qm̃ carnale in veritate fortius est, quia dissolui nõ potest, etiam si interueniat consensus Papæ, & ipsorum cõiugũ. immo manẽt cõiuges separatim. s.propter fornicationẽ.32.q.7.c.1.& 2. & ĩ. de iureiu.c.tua nos. & durat vsque ad mortem.7.q.1. sicut alterius.ĩ.de sepul.ca.de vxore.nisi in casu ante carnalẽ copulã.ĩ.de ꝯuer.cõiu.c.ex publico.spirituale vero cõiugiũ in multis dissoluit casibus, trãslatione, renũciatione, & depositione auctoritatè Papæ, vt supra c. pxi. & ideo minus est forte sed digni⁹.

f ¶ Nõ separet.] 33.q.2.an ꝙ in subditis.&c.quos Deus.

g ¶ Non enim.] responsio tacitæ quæstionis. Diceret aliquis quotidie dissoluũtur.& ipse respõdit; non enim, &c.

h ¶ Diuina.] & sic quod fit auctoritate Papæ dicitur fieri auctoritate Dei: & est verum si iusta causa hoc faciat.23. qu.1. quodcũque, & q.3. ca.si quis non recto iudicio.

i ¶ Vicarium.] & tamen successorẽ piscatoris.24.q.1.quoniam vetus.& episcopus dicitur etiam vicarius Christi.33.q.5.c.mulierẽ.& 1. successores sunt episcopi aliorum Apostolorum.69.dist.c. quorum vices.

k ¶ Confirmatus.] ergo ante confirmationem potest: ꝙ verum, est adhuc tamẽ hẽt tenue ius, cum posset repelli per exceptionem. inf.de accus.super his.

l ¶ Cui.] scilicet coniugio spirituali.

m ¶ Nihil addit.] consumatur tamen in consecratione illud matrimonium, inf.eod.licet.

n ¶ Nullus.] ergo non probat hoc esse, quod ab hoc cõtingit ab esse. C.de proba.l. neque natales. & C.vnde cognati.l.non hoc, & inf.de resti.spol.c.cum ad sedem. in fi.argu.inf.de testi.c.cũ tu.& 38.dis. c.quæ in ipsis.

o ¶ Non honori.] ĩ. de ordi.ab episcopo qui renun.epi.c.1.

p ¶ Idem iuris.] quia de similibus simile debet esse iudicium s̃.de elec.c.dudum. similis.n. æquitatis rõ similia iura suadere debet C.ad le. Falc.leg.vlt.ĩ.de cõfir. vti. vel inuti. cũ dilecta.

q ¶ Sic & electorũ.] quod dictum erat đ episcopis, prorogatur. ad electos cõfirmatos: sicut quod dr̃ de vxore, prorogatur ad sponsam. ff.đ iure do.l.si spõsa.ff.de fund.do.le. lex Iulian.C. de bo. quę libe.l.non fine. in fi. infr. de iur.ca. quemadmodum, ar. C. qui pen.in pign. ha.l.vlt.in fine.

r ¶ Post.] ergo ante confirmationem potest.

[Gl.seq.arg.in contratiũ, all.duo iura.

s ¶ Similitud nem.] arg.ꝙ de similib.simile debet esse iudicium arg. cõtra.28.q.1.sic.n.versi. perinde. & 27.q.1.nuptiarum circa mediũ.

t ¶ Neque: illud.] hic respondet tacitæ quæstioni, quæ posset fieri per ca.100. distin.quoniam quidem. quia ibi dicitur ꝙ ecclesia quæ habet electum confirmatum, appellatur vidua, & ille cedit iudicio metropolitani & hic dicit, ꝙ non potest sine licẽtia Papæ: Papa respõdet huic obiectioni, quia non uidetur uidua, nisi quo ad quædam. Item nec obstat illud qđ de cessione subsequitur: quia illud statutum fuit ad pœnam, &c.

u ¶ Sex mẽses.] melius diceret si ultra quinque quia de quinque mensibus dicitur in canone illo, cuius sententia hic ponitur.

† Vide Dominicum Sotũ in 4.sent. dist.27. q.1. art. 4. Matth.19.

‡ Anacletus Papa in epistola omnibus ẽpis missa.c.18.refert Burchardus, lib. decretorum.c.2.

† Vide cap. quamuis, de ele. lib.6. & c. ut debit⁹. ĩ. de appel. c. ad finem.

† al. quo ecclesiam.

† Vide te[...] in prima stitu.C. & Stichus.& Pãphilus. de manu.[...] stamen.

a ¶ Ad

a ¶Ad quædam.] illa, scilicet quæ ministerium consecrationis desiderant. ∫. de electione, c. transmissam.
b ¶Inutilem.] in alijs etiam mortuus reputatur. probat etiam de pœni. dist. 1. c. facilius. §. hoc idem probatur, & c. scindite. & qui inhabilis est ad agendum, nullus dr. ff. qđ cuiusq; vn. l. j. §. penultimo. & ff. qui satisdare. cog. l. 4. & vlti. & ff. de Vell. l. quamuis, §. si conuenerit.
c ¶Ad gratiam.] argu. ff. de exec. rei iudi. l. euidẽter. pœna. n. nõ dẽt tribuere alicui immunitatẽ. ff. de interdict. & releg. l. relegatorum. §. vlt. & l. seq. nec ecõuerso gratia debet trahi ad pœnã. C. de legi. quod fauore. & quod prouisum est ad concordiam, trahi nõ dẽt ad noxam. 45. d. licet.
d ¶Auctoritate Romani Pontificis,] scilicet in generali.
e ¶Superstitiosis.] 2. q. 5. cõsuluisti. & quod Apostolus nõ definit, nec nos definire debemus. 31. quest. 1. quod si dormierit.
[Gl. seq. arg. allegat. 8. iura, in contrariũ alle. 7. & unã solu. interserit. In fine soluit distinguẽdo.]
f ¶Non inuenitur.] argu. quod non est concessum, intelligitur prohibitũ. ff. de colleg. illi. l. 1. in princip. ff. de don. filius. & 18. q. 2. hoc tñ. & 9. q. 3. cõquestus, 32. d. de illo clerico. & 55. dist. si euãgelica. ff. quod cuiusq; vniuersi. ff. de postulã. l. 1. §. ait prætor. regula ista locum habet in iudicijs stricti iuris: quia quicquid adstrigẽdæ obligationis causa dictum est, nisi id verbis exprimat, omissum intelligitur. ff. de uerb. oblig. quicquid. & in arbitris id locum habet. inf. de arbitr. cum dilectus. ff. de arbitr. si cum dies. §. plenũ. & l. quid tamen. in fi. & in princ. ∫. de deci. ad audientiam. & ∫. eod. licet. & ∫. de priuileg. si de terra, secus est in iudicijs bonæ fidei. Hic sumitur contrarium. argu. omnia concessa intelliguntur quæ non sunt expresse prohibita, & habet locum in iudicijs bonæ fidei, prout sequitur, quia ibi omnia intelliguntur uenire in iudicium, nisi expresse prohibeantur, infra de causa possessio. cap. cum ecclesia. & de iud. l. solemus. ff. deposi. Lucius, secus in beneficijs, quæ latissime sunt interpretanda. ∫. de verb. signi. olim. & infra de donat. cum dilectus. in fi. & secus in absolutionib. inf. de sent. excom. nuper. Argu. ∫. quod illa. s. intelliguntur concessa, quæ expresse non inueniunt prohibita. 30. q. 3. illud. & q. 4. qui spiritualem, & 16. q. 1. sunt nonnulli. & ff. de procur. mutus. §. 1. & 6. dist. ad eius. & ff. de testa. l. 1. & 28. qõ. 1. iam nunc, in uerbo illo; & hoc nõ uetat Dominus. super hoc consueuit dici: ubi constitutio promulgata fuit, affirmatiue intelligitur concessum, nisi reperiatur prohibitum. patet exemplũ. 32. q. 1. Deus masculum. & c. seq. quod si dormierit. Si uero negatiue fuerit expresse promulgata, semper intelligitur prohibitum, maxime ubi fuerat eadẽ ratio, nisi inueniatur concessum. exemplum patet. 23. q. 5. si non licet. nam cũcta [1] licerent nisi iura vetarent.
g ¶Tanquam maiores 40. distin. homo Christianus, & ff. de re milit. omne §. qui manus, iuxta illud, Omne animi vitiũ tanto conspectius in se crimen hẽt, quãto maior qui peccat habetur.
h ¶Ex simplicitate.] simplicitati. n. parcẽdũ est. 87. d. tanta nequitia. ∫. de rer. permut. cũ vniuersorũ. [2] ubi plures concordantiæ sunt ad hoc.
i ¶Perdurante.] i. si adhuc durant in suo consensu. simile. 63. dist. quanto, & ∫. de elec. c. bonæ memoriæ Cremoneñ. & ꝙ hic dicit, de gratia solummodo dr, quia ille debuit utraque priuari: sed quia ex simplicitate hoc cõtingit, pepercit illi. simil. ∫. de rer. permu. c. cũ vniuersorũ. & capitulũ qđ ipsum excepit, priuari debuit ea vice eligendi potestate, si Papa eum repulisset, uel cum eo non dispensasset. ∫. eo. c. prox.
[Gl. seq. alle. quattuor concor. & unum cõtrarium.]

intelligentib. poterat suffragari: cum non intelligatur ecclesia viduata, quasi sponsum non habeat, sed quia sponsus eius nondũ sit cõsecratus: adhuc quo ad quædã [a] quasi viri maneat solatio destituta, sicut iuxta communem modum †loquendi† illa dr ecclesia viduata, quæ licet episcopum habeat inutilẽ, [b] tamen perhibetur habere. Nec quod de cessione subsequitur, & statutũ fuit ad pœnam, trahi det ad gratiam: [c] vt sicut metropolitani iudicio electus deijcitur, ita ẽt ad aliam ecclesiam possit trãsferri, presertim cum nec sine auctoritate [d] Romani Pontificis fiat cessio vel deiectio memorata, qui vt hæc possent, ex illo canone metropolitanis indulsit. Vnde si circa trãslationem idem fieri voluisset, ꝙ de cessione dixerat, & de trãslatione poterat expressisse, & ꝙ non est sanctorũ patrum decreto sancitum, superstitiosis [e] non est adinuentionib. præsumendum, presertim cum nonnunquam intelligatur prohibitũ, quod non inuenitur [f] concessum.

¶Sane quoniam Turoñ. archiepiscopus, electum Abriceñ. per metropolitanum suum confirmatum, in ecclesiã vestram pter auctoritatẽ sedis Apo- 10 stolicæ trãsferre psumpsit & in episcopum consecrare, quem Rothomagensis archiepiscopus citra mandatum nostrũ absoluit, & ei licentiã tribuit transeũdi, prædictos archiepiscopos à consecratione & cõfirmatione põtificum, episcopum vero ab executione pontificalis officij, Bituricensis archiepiscopus iuxta mandati nostri tenorem suspendit. Et quãuis ijdem archiepiscopi tanquam [g] maiores plus excesserint in premissis, † pfatus vero episcopus minus (vtpote illorum tanquam maiorum errorem secutus) nos tamen intellecta eorum confessione spontanea, & supplicatione deuota, veniam errori dedimus, quia non ex malignitate, sed ex simplicitate [h] peccauerunt. † Et quoniam prefatus episcopus, qui minus peccauerat, seuerius fuerat castigatus, reatum suum recognoscens humiliter, & deuote, ac misericordiam postulans, & iudicium non requirens. Nos intuentes quod licet sibi munus cõsecrationis impensum, nec prioris ecclesie ipsum pontificem fecerit, nec secundæ, cum ad primam non fuerit consecratus, & ad secundam (priori vinculo perdurante [i])

(Line numbers in margin: 10, 20, 30, 40, 50, 60)

† vsum.
† De hoc cõi vsu loquendi vide ... librorũ. §. quod tamen Cassius. ff. de.le.3. & l. cũ de laniõnis. §. asinã molendinariã. ff. de fũ. instru. legato.

Concessum intelligitur, qđ expresse non prohibetur.

† Vide l. in presbyteris. C. de epis. & cler. & ff. de pecu. l. moris. §. iste sere.

[1] Hoc dictũ verũ est in his quę non sunt suo genere mala, ut mentiri, etiã si a iure non uetarẽtur, adhuc tamẽ nullo pacto licerent.

† Vide l. 3. §. fi. ff. de libe. caus. & no. in l. plagij. C. ad le. Fla. de plagia.

[2] Concor. l. j. ff. de do. & ff. de suspe. tut. l. tutor.

a ¶Nota

a ¶Non potuerit.] & ita quod uoluit, nō potuit, & qđ potuit, noluit. j. de offic. deleg. c. super. & C. si quis sibi uel alteri. l. multū. & C. de iure do. l. si genero. & ff. de hær. instit. l. quoties. arg. contra. C. de instit. sub condi. fac. l. si testamentum.

carum. & c. catholica. & j. de cau. poss. c. cum ecclesia.
f ¶Puri hominis.] veri tamen hominis, qui etiam aliquid est secundum ꝙ homo. inf. de hæret. c. cum Christus. & est uerus Deus & uerus homo. sup. de sum. Tri. & fide cath. c. 1.

QVanto.] Primo narrat factum, secūdo aggrauat ibi, Non attendens. Tertio punit ibi, Ne autem. Io. And.
CASVS. Eps Hildesemeń. a sede Apostо. indulgentiā obtinuit sub hac forma, ut si ad maiorem dignitatem forsitā uocaretur, eā sibi liceret assumere, dummodo ei nihil obsisteret de canonicis institutis, ipse de hac indulgentia cōfisus. uocatus ad Herbipoleń. ecclesiā, ad eam ꝓpria temeritate trāsiuit, non attēdēs ꝙ in Euāgelio dicitur: Quos Deus coniunxit, homo non separet. potestatē transferēdi pōtifices Dñs sibi reseruauit, ita ꝙ soli beato Petro vicario suo, & successoribus suis suo priuilegio præbuit & cōcessit. non enim homo, sed De⁹ separat quos Rom. Pont. (qui uicē veri Dei gerit in terris) auctoritate diuina dissoluit. ne ergo facti peruersitas transeat præsumptoribus in exemplum, quod nō pōt non esse notoriū, præcepit illi episcopo ut administrōnē illius ecclesiæ penitus derelinquat. & quia canonici uota sua prorsus illicite cōtulerunt in episcopum, ut in eo puniātur in quo peccauerūt, ipsos eligendi potestate hac uice suspēsos denunciat, q̄a vero Hildesemeń ecclesiā improbe dereliquit, ꝑcipit ei Papa, ne vlterius ad ipsam reuertat̄, & careat ꝓpria: nec illis præsideat, quos per superbiam spreuit, nec illis præsideat quos per auaritiam concupiuit.

nō potuerit [a] canonice cō secrari, adhuc cōiugaliter alteri allegatus, ei tam a uinculo prioris ecclesiæ, quam a pęna suspensionis penitus absoluto, de benignitate sedis Apostolicæ duximus cōcedendum, vt priori consensu hactenus perdurante, Andegauen. ecclesiam studeat gubernare.

¶Idem episcopo & Petro scholastico Moguntineń.

¶Episcopus, qui propria auctoritate de sua ecclesia se transfert ad aliam, carebit vtraque.

CAP. III.

†Ca. 3. eo. ti. in 3. compil.

QVanto † ꝑsonam Hildesemeń. episcopi, & infra. Ipse vero relicta [b] Hildesemeń. ecclesia ad Herbipolen. ecclesiam auctoritate se propria transtulit. ¶Nō attēdens quod veritas in euangelio protestatur: Quos Deus coniunxit, [c] homo non separet. Potestatem transferendi Pontificis, ita sibi retinuit Dominus & magister, quod soli beato Petro vicario suo, & per ipsum successorib. suis, speciali priuilegio tribuit † & concessit, sicut testatur antiquitas [d] cui decreta patrum sanxerunt reuerentiam [e] exhibendam, & euidenter asserunt sacrorum canonum sanctiones. Non enim homo, sed Deus separat, quos Romanus Pontifex (qui non puri hominis [f], sed veri Dei vicem [g] gerit in terris) ecclesiarum necessitate vel vtilitate pensata, non humana, sed diuina potius auctoritate dissoluit, & infra. ¶Ne autem facti peruersitas transeat præsumptoribus in exemplum [h] † (qđ quidem si verum est, non potest non esse notoriū [i]) sibi præcipimus, vt administrationem Herbipolen. ecclesiæ penitus derelinquat, & infra. ¶Cæterum quoniā Herbipolen. ecclesiæ canonici, vota sua in ipsum prorsus illicite [k] contulerunt, volentes (sicut dignum est) vt in eo puniatur, in quo peccauerunt, [l] religendi eos hac vice suspendim⁹ [m] potestate: & j. ¶Quia vero Hildesemen. ecclesiā, cui fuerat alligatus, vnde secundū Apostolū solutionem quęrere nō

Matth. 19.

g ¶Veri Dei uicem.] unde 1 dr̄ habere cæleste arbitrium. C. de sum. Trin. l. 1. in fi. & ideo ēt naturam rerum immutat, substantialia unius rei applicando alij. arg. C. communia de leg. l. 2. & de nullo pōt aliquid facere. C. de rei uxo. act. l. uni. in prin. & de consec. d. 2. reuera. & sententiā quæ nulla est, facit aliquā. 3. q. 6. hæc quippe quia in his q̄ vult, ei est pro rōne uoluntas. Inst. de iure natu. §. sed quod principi. nec est q̄ ei dicat, cur ita facis. de pœ. dist. 3. §. ex persona. aliàs est in c. q̄ ius. ipse enim pōt. s̄. ius dispensare. j. de cōcess. pb. c. ꝓposuit. Idē de iniustitia pōt facere iustitiā, corrigendo iura, & mutando. j. de appella. cap. ut debitus. & j. de cō sang. & affi. c. nō debet. & plenitudinem obtinet potestatis: 1. q. 6. decreto.
h ¶Exemplum.] q̄a facilitas ueniæ præbet incentiuum. & c. 23 q. 4. est iniusta. & si ea quæ male vsurpantur omittimus, excessus uiam alijs aperimus. 35. q. 9. loci. & 93. distin. peruenit. & C. de iudi. ui. l. 2. in fi. propagatur enim uitiū nisi per coerctionem disciplinæ subsequatur correctio. 2 1. q. 2. c. placuit. in fi.
i ¶Notorium.] Notoriū est ꝙ transiuit, 2 sed ꝙ sine licentia transiuit, non est notorium. simile j. de eleric. excom. min. c. illud.

† Præbuit. [...]
1 Tota ha[...] gl. vix alig[...] explicat pr[...] prijs verbi[...] ꝙ si bene i[...] telligat̄, ue[...] astruit, na[...] de nihilo a[...] quid face[...] est ius nou[...] condere: [...] de iustitia [...] stitiam, int[...] lige per co[...] stitutione[...] iuris: & i[...] mutare su[...] stantiam [...] rū accipi d[...] bet in his [...] sūt iuris p[...] sitiui. & i[...] loquunt̄ i[...] ra quę citar[...] tur.
†Facit tex[...] in l. capit[...] lium. §. per[...] ff. de pœ. [...] in l. si qu[...] in suo. C. d[...] inoffic. test[...]
2 Text. est in[...] l. hæredes pa[...] lam. ff. de te[...] sta. & in l. ci[...] ues. in glo[...] pen. C. de ap[...] pell.

b ¶Relicta.] hoc c. & c. sequens. & illud ca. j. de ma. & obe. c. humilis. & de cleric. exc. mini. c. illud. de eadem materia loquuntur.
c ¶Coniunxit.] 33. q. 2. c. quos Deus. & c. an quod. & 30. q. 1. c. ad limina.
d ¶Antiquitas. sic 25. q. 1. cōtra statuta. & 9. q. 3. c. conquestus. & antiquitas veneranda est. 2. q. 6. c. anteriorum. § illud. & §. de iure immu. l. semper. mos. n. retinendus est fidelissimæ vetustatis. C. de testamen. l. testamenta.
e ¶Reuerentiam.] tanq̄ iuri scripto. 9. dist. ecclesiastica rum ...

K ¶Illicite.] ipsum recipiēdo sine licētia Papæ. sic s̄. tit. proxi. bonæ. 1. non postulando.
ADDITIO. Dupliciter potest intelligi, i. non peccauerunt in eo ꝙ postularunt, sed ꝙ receperūt. vel peccarunt q̄a non postulauerunt, sed elegerunt. primū placet Host. per decre. secundum Goff. Io. And.
l ¶In quo peccauerunt.] sic. s̄. c. prox. inf. de temp. ord. c. litteras. & j. de offi. deleg. c. cum olim.
[Glo seq. alleg. cōcor. signat cōtratium, & soluit.]
m ¶Suspendimus.] per sniam, & sic non ipso iure. sic s̄. đ elect. c. Cumana. in fi. Sic. arg. contra. s̄. ti. prox. bonæ. vbi vr̄ ꝙ ipso iure sunt priuati. & ideo expone, suspendimus, i. suspensos denunciamus.

a ¶De-

a ¶Debebat:] sua auctoritate, immo in ea vocatione, in qua vocatus erat, debuit secundum Apostolum permanere, ut 21.q.1.clericus.

b ¶Canonicas. 7.q.1.si quis episcopus.

c ¶Minorem.] maxime, quia idem ad parem uel minorem. Bern.

referri ad solennitatē potius q̄ ad substantiā matrimonij. Vel dicas ꝙ pro tanto dr̄ initiatū: qa post electionē ab ea nō pn̄t recedere electores. s̄. de elec. c. cū inter canonicos. imò hodie etiā ante electionem publicato tn̄ scrutinio uariare non possunt. s̄. de elec. c. publicato, & postea p̄ eius cōsensum electi perficitur, & in confirmatione fit ratum, ita ꝙ amplius p̄ se renunciare nō potest. s̄. eo. c. inter corporalia & in cōsecratione cōsummatū intelligitur, & hoc tn̄ quo ad illa, q̄ ministerium consecrationis desiderant. s̄. de elec. cap. transmissam, sed quo ad vinculum coniugale cōsecratio nihil operatur. s̄. eo. ca. inter corporalia. sic & in carnali matrimonio ista possunt considerari per sponsalia, quæ sunt futurarum nuptiarum promissio. 30 quęst. 5. nostrates. Quodammodo vr̄ initiari: quia p̄ illa ad matrimonium peruenitur. ff. de spo. l. oratio. per consensum animorū [illegible] & efficitur ratum, ita ꝙ nunquā postea separant, nisi ante carnalē copulā causa religionis. j̄. de conuer. côni. c. ex publico. p̄ coniunctionem corporum consummatur. j̄. de diuort. cap. quanto.

Licet in tantum.] Primo ponit dictum. Secundo recitat factum. Tertio rn̄det cuidā obiectioni. Secunda: ibi, Hoc autē. Tertia: ibi, Nec illa. CASVS. De prædicto negotio adhuc scribit Papa in capitulo isto: sicut vinculum matrimonij quod est inter virum, & vxorem, homo dissoluere nequit, de quo dicit̄ in Euangelio. Quos Deus coniunxit, homo nō separet. sic vinculum istud, quod est inter episcopum & ecclesiā sine illius auctoritate dissolui non debet, qui est vicarius Iesu Christi hoc non considerauit Hildesemē. ep̄s, qui propria auctoritate ad Herbipolen. ecclesiam transiuit & illa indulgētia q̄ sup̄ hoc se hr̄e proponit, non excusat p̄sumptionē illius, in qua dr̄, ꝙ si ad maiorē dignitatē uocaret̄, eam sibi liceret assumere, dummodo nihil obstaret de canonicis institutis. Vnde licet videret aliquibus, ꝙ si ad maiorem dignitatē uocaretur, eam liceret sibi assumere: ad parē tn̄ sibi transire non licuit, cum in maiori dignitate p̄p maiorem vtilitatem facilius soleat dispensari. Præterea postulatio sicut electio examinari debet diligenter: qđ quidem in eadem indulgentia reseruabatur dum dixit dummodo nihil obstaret de canonicis institutis. vnde antequam postulatio per Papam examinata fuisset, debuit nulla ratione transire in proximo. Not. ꝙ ep̄s sine licentia Papæ ad aliam ecclesiam transire non debet, quod si fecerit, perdere debet vtranque. Item canonici qui ipsum auctoritate propria recipiunt, ea uice eligendi potestate sunt priuati. Item punitur quis in eo in quo peccauit. Item nota in c licet, similitudinem inter matrimonium spirituale & carnale. Item facilius dispensatur cum aliquo vt ad maiorem transeat dignitatem quam ad parem vel minorem: propter maiorem vtilitatem: Item & postulatio & persona postulata debet examinari.

Leo Papa [illegible] imus epi- [illegible] la 83. c. 8. de conci- [illegible] Sardicē. ca. 1. ubi [illegible] ne ep̄s [illegible] uno ep̄a- [illegible] ad alium [illegible] nsferat.

debeat[a], nimis im̄pbe dereliq̄t: ne ad ipsam redeat vlterius, districtius p̄hibemus. cū s̄m† traditiones canonicas,[b] qui ad maiorē [c] se plebem trāstulerit, a cathedra repelli debet aliena, & carere p̄pria: vt nec illis p̄sideat, quos per sup̄biā spreuit, nec illis, quos per auaritiam concupiuit.

¶Idem Branbur. † episcopo, & scholastico Moguntinen̄.

Bronbur- [illegible] n̄. [illegible] mbergen̄.

¶Solus Papa potest transferre episcopos & indulgentia per eum super tali translatione concessa, ad litteram seruanda est.

CAP. IIII.

Licet† in tantum [d]: & infra.

¶Sicut legitimi matrimonij vinculum, quod est inter virum, & vxorē, homo dissoluere nequit, Domino dicēte in Euāgelio. Quod Deus cōiunxit, homo nō separet: sic & spirituale fędus cōiugij, ꝙ est inter ep̄m & ecclesiā, ꝙ in electione initiatū, ratum in confirmatione: & in cōsecratione intelligitur cōsummatū, sine illius auctoritate solui nō potest, qui successor est Petri, & vicarius Iesu Christi.

¶Hoc autem C. quondam Hildesemen̄. ep̄s non attendēs, ad Herbipolen. ecclesiam propria temeritate transiuit: & inf.

¶Nec † illa prædecessoris nostri indulgentia, præsumptionem excusat ipsius, sed ambitionem accusat, cum in ea sit expressum; quod si ad maiorem [e] vocaretur forsitan dignitatem eam sibi liceret assumere, dumtamē nihil ei de statutis canonicis obuiaret. vnde licet forsitan aliquib. videat̄ [f], vt indulgentia occasione ipsius ad dignitatem possit transire maiorē, ad parem [g] tamen

Cap. 4. eo. [illegible] in 3. cō- [illegible] atth. 19.

† In codice Barbatię ita: Nec illa p̄decessoris nostri indulgētia, q̄ iā impetrasse se refert, p̄sumptionē, &c.

2 Concord. tex. in l. oratio. & in l. omnino. ff. de spon.

d ¶ Licet in tantu.] secundū ꝙ verba ista sonare uīr, colligitur ꝙ ep̄s possit habere principiu matrimonij sine medio, & sine fine. Sed ꝯ dicit Ambrosius 1 dicens ꝙ sacramentū mr̄imonij aut plenū est, aut nullū: qa matrimoniū res est indiuidua simplex, sicut & carnale matrimonium. qđ est coniunctio maris, & feminæ, indiuiduam vitæ retinens consuetudinē: j̄. de p̄sump. c. illud & 27. q. 2. §. 1. & Inst. de pat. po. §. 2. Rn̄. ista verba p̄nt

Dicit Hostien. ꝙ Ambros. loquit̄ [illegible] io p̄fecto qđ ne dubio [illegible] statim te [illegible] non [illegible] net. Ioan. Andr.

e ¶Maiorem.] quia gradatim conferunt honores, ff. de mu. & ho. l. ut gradatim. & qui promouentur, de minori ad maius promoueri debent. 93. di. c. legimus, in fine.

f ¶ Videatur.] si alicui videri possit, sed nulli pōt videri: ergo nec huic. sic 8. q. 1. Moyses. & arg. 35. q. 5. ad sedem ver. hic ergo euigilent, & aciem mentis si possunt, intendant quasi dicat non possunt. & 14. q. 3. si habes, ver. si inuenirentur idonei, &c. Sed Augustinus dicit se nescire. & licet forsitan hoc videatur aliquibus, quod possit transire: non tamen est verum, cum persona prius sit examinanda sicut postulatio, prout sequitur.

ADDITIO. Tamen verum est ꝙ poterit sine licētia Papæ trāsire. & in hoc bene uidetur istis secundum Host Io. And.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

g ¶ Ad parem.] Sed nonne concesso quod maius est videtur concedi quod minus est, inf. de deci. c. ex parte. 16. q. 2. visis. inf. de dol. c. pastoralis 3? Sed dic ꝙ minus est transire ad maiorem quàm ad parem, vel minorem: quia minus est contra ius commune: vnde magis est dispensabile transire ad maiorem, quàm ad parem vel minorem, propter maiorem vtilitatem, vt hic dicit.

3 Itē q̄ i[illegible] transire [illegible] ad parē, vel ad minorem p̄hibitus, a minori [illegible] refer. [illegible] Io. And.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. Secundo quærit opponendo, & dupliciter soluit.]

a ¶ Postu-

a ¶Postulatio.]sed quare hæc uerba priuilegij, siue indulgentiæ non interpretatur Papa largissime. vt j. de verb.sig.c.cũ olim? Rñ. ꝙ forma uerborũ hoc non patitur, sic j. de priuil. c.si terrę & j.de consuet. cum dilectus. Item quia per talem indulgentiam noluit subuertere consuetam examinationem postulationis. argum. C.de inoffi.test.l. si qñ. & s.de elect. c. ecclesia vestra. Sed quæro quam utilitatem consecutus, fuit iste per illam indulgentiam, siue per istam interpretationem, quam hic facit Papa, cum potius interpretatio fieri debeat, res ut valeat, quã ut pereat. j. de uerb.sig.c.abbate. §. si unus eligitur. & ff.de reb. dub.l. quoties. & j. de priuileg. cap.in his. arg. opt. & quod hic dr. sine priuilegio tali hoc fieri non potuisset, & priuilegiũ aliquid adijcere debet iuri communi, ff. ad munic.l. 1, ff.de leg. 1. si quando potius enim adiuuari beneficio nos oportet, quam decipi. j. de commo.cap. vnico, & ff. de commo. l. in commodato.§.sicut.in fin. Rñ. ideo attenuat uires huiusmodi priuilegij, quia per ambitionem obtentum fuit, ut 1.q.1.principatus. & C. de senatuscon. l. unica. ex eo enim quod aliquid contra ius obtinetur præsumitur ambitiose obtentum. ff.ad mu. l. 1. in princip. Vel dic, quod super examinatione non dabatur ei aliqua indulgentia, prout patet ex verbis istius indulgentiæ: uer. dum tamen ei nihil obstaret, &c. & infra. ubi dicit, & tenor illius, &c. sed ĩ hoc valebat ei indulgentia, vt si vocaretur ad maiorem dignitatem, poterat consentire. vt per mutuum consensum illius & postulantium initiatum esset spirituale coniugium: quod non esset, si indulgentiam non haberet: quia consentire non posset. supra eod. cap. inter corporalia. ad fin. si enim seruasset indulgentiam, & vocatus fuisset ad maiorem dignitatem, tunc in illam potuisset transire nulla alia licentia petita. qui enim non seruat priuilegium, perdit illud, supra de constitut. capitulo, cum accessisset: cum suis concor. 1 & priuilegium siue indulgentia ita est seruanda secundum quod in eo continetur, infra de priuileg. capitu. porro. sed iste voluit ampliare indulgentiam transeundo ad parem, & sine examinatione, & ideo non profuit ei, nec etiam ad minorem sine examinatione, vt patet ex tenore indulgentiæ. Bernar.

ipsi transire non licuit cũ ĩ maiori dignitate, pp maiorẽ vtilitatẽ facilius soleat dispensari. Præterea cũ postulatio sicut & electio examinari soleat diligenter, & tenor illius ĩdulgentiæ non solum videat postulationis examinationem, sed psonę ẽt reseruare, subiũgens [dũmodo nihil de canonicis obuiet institutis] anteq̃ per eũ postulatio, examinata fuisset, cui fuerat facienda. nulla ratione debuerat transisse.

TITVLVS VIII.

De Auctoritate & vsu pallij.

¶Clemens tertius.

¶*Intra quamlibet ecclesiã prouinciæ suæ archiepiscopus pallio vti potest, sed extra non potest.*

CAP. I.

CVm† sup aliqua re: & j. ¶Quęsiuisti, quomodo intelligatur, ꝙ in forma traditionis pallij continetur, videlicet, [tradimus tibi pallium, † vt eo intra ecclesiã [b] tuam vtaris.] Quod intelligitur, videlicet intra quãlibet [c] ecclesiam prouinciæ tibi commissæ. Si vero sacris inductum vestibus ecclesiam processionaliter, uel alio modo exire contigerit; tunc pallio [d] minime † vti debes.

¶Cęlestinus tertius.

¶*Archiepiscopus alteri archiepiscopo pallium suum accommodare non potest.*

CAP. II.

AD † hoc quia quæsitũ est a nobis ex parte tua, vtrum liceat tibi pallium tuum metropolitano alij commodare; & infra. ¶Inquisitionis tũæ libẽter respondemus, quod non videtur esse conueniens, vt pallium tuum alicui commodes [e]†: cum pallium personam non transeat, sed quisque cum eo debeat (sicut tua

DE AVCTORITATE ET VSV PALLII.

¶Visum est supra de postulatis, electis, & translatis: sed quia per hos modos assumptos vti pallio decet, si ecclesijs ad quas assumuntur dignitas pallij debeatur, ideo subijcitur hæc rubr. Ioan. Andr. de hac materia tractatur, 100. dist. per totum. 25. q. 2. in Galliarum.

CVm super.] Sũt duæ partes. in prima ponit consultatio. In secunda rñsio. Secunda; ibi, Quod ita. Io. Andr.

CASVS. In traditione pallij forma hæc seruatur: Tradimus tibi pallium ut vtaris eo intra ecclesiã tuã. Quæsitum fuit a dño Papa, qualiter hoc verbum [intra ecclesiam tuã.] sit intelligendũ? Rñdet ꝙ ita debet intelligi, intra ecclesiam tuã. i. intra quãlibet ecclesiã prouinciæ tuæ: Sĩ vero in pcessione uel aliquo alio modo exiuerit ecclesiam, tunc uti pallio non potest.

b ¶Ecclesiam.] verba ista habes 100. d. ca. pallium.

[Glo.seq.signat cõtrarium. & soluit.]

c ¶Quamlibet.] significatur s. j. de ver. si. c. cum clerici. Sol. ibi Placentina ecclesia stricte accipitur pro cathedrali tantum: hic large pro qualibet ecclesia suæ prouinciæ: ratio põt esse, quia per hanc interpretationẽ nulli fit p̃iudicium, sed per illã posset pręiudicari vasallis ecclesię, & citò possent incurrere periurium.

d ¶Pallio.] per quod significatur plenitudo pontificalis officij. 2. j. eod. c. cum sis. & s. eo. c. nisi. & eo. vtẽdum est tantũ inter missarum solennia. 100. dist. cõtra morem. & certis diebus. j. eo. c. ad honorem, qui continetur in priuilegio suo. j. eo. tit. c. fi.

AD hoc.] Sunt duæ partes. Secunda: ibi, Inquisitioni. Io. And.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum archiepiscopus possit palliũ suum alij archiepo accõmodare? Papa dicit ꝙ non. cum personam palliũ nõ transeat: sed cum pallio archiepiscopus sepelitur.

e ¶Cõmodes. & ita, quia palliũ psonale est, alijs cõmodari nõ potest, immo nec in alia prouincia potest vti eo sine licentia illius, cuius est parochia, etiam si priuilegiam habeat. j. eod. c. ex tuarum. ea enim quæ inhærent personis, cum personis extinguuntur, arg. j. de offi. deleg. c. quoniam Abbas. & c. P. & G. ff. de reg. iur l. priuilegia. Insti. de iur. nat. §. sed quod principi. 7. q. 1. petisti.

[Glo.seq.signat contrarium, & soluit.]

† Cap. 1. eo. ti. in 2. cõpil.

1 Concor. l. hæredes. C. ad Velle. & l. 1. cum glo. in C. de pri. dot. & l. sordidorum. C. de excus. mi. lib. 10.

† Pallium toto hoc tulo su pro quod archiepi porũ o mento cibus ni intexto. lut stola cerdotali super al namenta fertur: meros v corona ctusq; dans, & te deper de quo Panorm c. antiq priuileg melius Innocẽt iij. lib. 1 steriorũ sæ. c. 63. copiose ea ma forma & stica sign catione.

† Al. n modo.

† Cap. 2. ti. in 2. co pilatione.

† Facit te in l. perso le. ff. so, m

2 Et qu pallium d signet, ui hic Io. An & alios.

¶a Sepe-

a ¶ Sepeliri.] de conse.dist. 1.nemo clericus.contra hoc speciale est de vestimentis sacerdotalib.spiritualibus & de pallio, & sic non obstat. ff.de relig.& sump. fune.l. si quis.§. funeris, vbi ornamenta & annulli prohibētur cum cadaueribus poni vel sepeliri, ne forte pp ea effodiantur. &c. nemo loquitur de laico, q. non debet inuolui vestibus sacris,secus de clericis.

Intellectus. l. si quis.§. funeris. ff. de reli.& sū pt.fun.

NIsi specialis.] Facit ad primā partē rubricæ.& prima decisa factū narrat.Secunda factum aggrauat: ibi, Sane, Tertia cōcludit. ibi, Tu ergo. Quarta cōminatur: ibi; quoniam. Ioan.And.

† Ca.1.e.ti. in 3.compi.

† Troianen. Troiacen.

CASVS. Troianus episcopus postulatus fuit ad Panormitañ. eccl. legatus Papæ: qui,erat in partibus illis, dedit ei licentiam transeundi sine auctoritate domini Papæ: ille statim se appellauit archiepiscopum antequā pallium recepisset: peruenit hoc ad notitiā Papæ. sup hoc scribit illi Cardinali dicēs, q & si postulatio illius archiepi per Papam esset approbata: non tamen se debuit archiepiscopum appellare antequā pallium recepisset, in quo. confertur plenitudo officij pontificalis. Postea mandat illi Car di. vt sic quod factū est studeat palliare, vt in cōfusionē sede. Apost.nō redundet,quia potius illum Papa eliget confundi,quam velit lædi sedis Apost.dignitatem. Not.quòd legatus Cardi. non potest dare licentiam episcopis transeundi ad alias ecclesias. Item in pallio completur auctoritas,& potestas archiepiscopalis dignitatis. Item quòd Romanus Pontifex,potius sedis Apostolicæ dignitatem,quàm priuatam alicuius auctoritatem tueri debet.

† Adde cōcilīū Lateran. sub Innocētio iij. ca.5.

nouit discretio) sepeliri. [a]

¶ Innocentius tertius.C. presbytero Cardinali Apostolicæ sedis legato.

¶ Per pallium confertur plenitudo pōtificalis officij, & nomen archiepiscopale.

CAP. III.

NIsi † specialis dilectio illa: & infra. ¶ Sane si postulatio Troiani † episcopi ad Panormitanam ecclesiā fuisset per nos etiam approbata, non tamen deberet se archiepiscopum appellare priusquam à nobis pallium suscepisset,in quo pontificalis officij plenitudo † cum archiepiscopalis nominis [b] appellatione confertur. ¶ Tu ergo quod factum est, sic studeas palliare, [c] vt id in confusionem tuā, & sedis Apostolicæ opprobrium, non redundet. ¶ Quoniam si oporteat,vt nos, vel tu,ex hoc negotio confundamur, eligemus [d] potius te confundi, quam lædamus sedis Apostolicæ dignitatem.

¶ Idem.

¶ Romanus pontifex semper et vbique vtitur pallio, alij in ecclesijs suis, & certis diebus tantum.

CAP. IV.

AD † honorem [e] Dei, & infra ¶ Sane solus Romanus Pontifex in missarum solēnijs,† pallio semper vtitur, & vbicūq;quoniam assumptus est in plenitudinem ecclesiasticę potestatis, quæ per pallium significatur. ¶ Alij autem eo nec semper, nec vbiq;, sed in ecclesia sua, [f] in qua iurisdictionem ecclesiasticam acceperunt,certis debent vti diebus: ¶ Quoniam vocati sunt in partē solicitudinis, [g] non † in plenitudinem potestatis.

¶ Idem Compostellano archiepiscopo.

¶ Archieps extra suā prouinciā pallio vti non pōt et si hoc habeat consuetudo..

AD honorem.] Duo sunt dicta.Secundū.ibi,Alij.Et diuersitatis causam reddidit.ibi, Quoniam.Io.An. CASVS. Quæsitum fuit à Papa quando,& vbi archiepiscopus suo pallio vtatur,& quando, & vbi alij archiepiscopi eodem pallio vti debeant.Papa respondet,quòd Roman.Pont.solum inter missarum solemnia semper vtitur & vbicunq; pallio: quia assumptus est in ecclesiasticæ potestatis plenitudinem.Alij vero scilicet archiepi nec semper nec vbique, sed solū in ecclesia sua, in qua acceperūt iurisdictionem, certis diebus debēt vti, qa vocati sunt in partem solicitudinis,& non in plenitudinē potestatis.

† Ca.2.e.ti. in 3.compi.

[Gl.seq.ponit formā tradōnis palli.

e ¶ Ad honorem.] sub hac forma verborum traditur pallium: Ad honorem Dei omnipotētis, & beatæ Mariæ virginis,& beatorum Petri & Pauli Apostolorum, & dñi Papæ Greg.& ecclesiæ Romanæ, & ecclesię talis tibi cōmissæ, tradimus tibi pallium de corpore beati Petri sumptum: in plenitudinem pōtificalis dignitatis, vt vtaris eo intra ecclesiā tuam certis diebus, qui exprimuntur in priuilegijs ecclesiæ tuæ concessis à Roma.eccle.j.eod.cap. vlt.& hi sunt natiuitas Domini,in festiuitate S.Ioannis & S.Stephani,in Circūcisione,in Epiphania, in ramis Palmarum.in cæna Domini,in sabbato Sancto,trib.diebus Resurrectionis, Pentecostes,in festiuitate sancti Ioannis Baptistæ, & omnium Apostolorum, in tribus festiuitatibus beatæ Mariæ,in commemoratione omnium Sanctorum, in Dedicatione ecclesiarum, in principalibus festiuitatibus ecclesiæ suæ, in ordinationibus clericorum,& in consecrationibus episcoporum,in die anniuersarij suæ consecrationis.& argu.ad hoc,inf.de fer.cap.vlt. & de consec.distin.3.cap. pronunciandum.

† Solemnitatibus.

Forma tradendi palliū archiepiscopis.

† Al.ita: & nō in plenitudinē, &c.

Quib. dieb° archiepiscopi pallio vti possint.

b ¶ Nominis.]& ita licet consecratus sit in episcopum, non est appellandus archieps,ante pallij receptionem.

c ¶ Palliare.]palliare debet quis quod male fecit,& reuocare congruēter si potest, ne vilescat eius auctoritas. inf.de accusa.c. qualiter.& quando.infr.de appell.c.cū cessante.ff.de reg.iur.l.quod iussit.

[Glo.seq.signat contrarium.]

d ¶ Eligemus.]potius tenemur nos magis diligere quā alium.nam quisque regulam diligendi proximum à semetipso accepit.25.qu.5.si non licet.& agris suis sitientibus alij irrigandi non sunt. C.de ser.l.præses.64. dist.quia per ambitiones.& C.vt nemo priuatus.l.2.& quilibet sibi primo faciat eleemosinam, deinde proximo, de pœn.distin.3.sane cauendum.vnde etiam mihi possum consulere.cum damno alterius. ff.ad leg.Aqu. l.si quis fumo.in fi.Arg.contra.22.q.2.primum & 11. q.3.si quis vero.

a Quæ Bernardus in hac gl.commemorat, non colligūtur ex textu, nā Papa non de se velut priuato, sed velut sedis Apostolicæ gubernatore,et de nuda sedis Apostolicæ dignitate loquitur.

[Glos.seq.exponit literam, dat duo similia,& signat contrarium.]

f ¶ In ecclesia sua.]id est intra quamlibet ecclesiam suę prouinciæ supr. eod.tit.1.c. sed extra ecclesiam in processione vti non debet.sup.eo.tit.c. & sic miles post finitam militiam,cum cingulo non ibit. C.de proxi.sacr. scrin. l. vltim. lib. 12. proconsul non vtitur insignijs suis, prius quam intret prouinciam. ff. de offic. proconsul.lege.2. simile est de vsufructuario, qui scenica veste non potest vti nisi in scena, ff. de vsufruct. sed & si quid. §.2.argu. contra.infr. vt lit. penden.cap.à memoria.

g ¶ Sollicitudinis.]2.q.6.qui se.

Ex tua-

Ex tuarum.] Sunt duæ partes. In prima gratiæ petitio, petētis motiuū cōtinens. In secunda petitionis limitata exauditio, motiuū reprobans. Secūda ibi, Licet. CASVS. Archiepiscopo Compostellano in datione sui pallij dictū fuit. Accipe palliū & vtaris eo infra ecclesiā tuā: ipse archieps pro negotijs ecclesiæ suæ frequenter exibat prouinciam suā, vnde reputabat sibi ad verecundiā, ꝙ pallio non vteretur, cū alij archiepi de Hispania vltra ꝓuinciā suā de cōsuetudine gñrali suo pallio vterētur: quare petebat à Papa ꝙ extra prouinciā suā posset eo vti. Ad qđ Papa rñdet, ꝙ illa consuetudo est potius dicenda corruptela, & de speciali gratia eidē cōcedit, vt si alia necessitate fuerit impeditus, ita vt ad ecclesiam sibi subiectam accedere nō possit pro consecrādis suffraganeis suis, vel clericis ordinādis, & ad ecclesiā alienam necesse habeat declinare, vtendi pallio habeat facultatē ī iā dictis casibus dūmodo ad quē ecclesia ꝑtinet id permittat. Nota licet Papa alicui priuilegiū cōcedat, nō tñ ipse Papa vult, ꝙ ille cui concessit, eo in præiudiciū alterius vtatur.

† Ca. 3. e. ti. in 3. compi.

CAP. V.

Ex † tuarum tenore litterarum accepimus, ꝙ cum fuerit in concessione pallij tibi dictū, (vt ipso infra [a] ecclesiā tuā vtaris,) & tibi ꝓ ecclesiæ tuæ negotijs frequenter extra suam prouinciam commoranti, verecundū sit absq; pallio [b] ministrare, (cum consuetudo [c] sit in Hispania generalis, ꝙ archiepi extra suas prouincias, pallio indifferenter vtantur) vt extra tuam prouinciam vti pallio valeas, indulgeri tibi a sede Apostolica postulasti. ¶ Licet autem talis consuetudo dicenda sit potius corruptela, [d] † nos tamen de speciali gratia indulgemus [e] tibi, vt si necessitate aliqua præpeditus, ad ecclesiam tibi subiectam accedere forte nequiueris, pro consecrandis suffraganeis tuis, vel clericis ordinandis, & ad ecclesiam alienam propter hoc [f] te contigerit declinare: dummodo is ad quem ecclesia pertinet, id permittat, [g] vtendi pallio [h] in iam dictis casibus, [i] liberam habeas facultatem.

† Vide l. oēs iudices. cum gloss. 1. C. de decur. li. 10. & in authē. ut nulli iu. §. 1. in glos. magna. collatione. 9.

a ¶ Infra ecclesiā.] i. ꝟ. qđ liber ecclesiā ꝓuinciæ tuæ. ꝟ. e. c. 1.
b ¶ Pallio.] rationabili tamen causa potest vti vbiq; 36. di. capitu. qui ecclesiasticis. §. ecce. similiter videtur. quod in sula 1 possit vti vbique. 21. dist. cap. clericos, & clericos. videtur quod ubique. inf. eod. cum sis.
c ¶ Consuetudo.] & mala: & est ratio, quia sicut palliū fortiter postulanti datur. vt 100. di. ca. prisca. ita datum fortiter custoditur: & transferat se ad aliam sedē, non tamen cum eo pallium transfertur. supra de postu. cap. bonæ 2. in fin. vnde pro parte est beneficium personale, quia cum persona sepelitur supr. eod. cap. ad hoc. & pro parte locale. quia non transfertur cum persona ad alium archiepiscopatum, sed remanet ibi sup. de postu. c. bonæ. 2. in fine.
[Glo. seq. obijcit.)
d ¶ Corruptela.] sed uidetur ꝙ non sit corruptela, & quòd sit tolerandū. ff. de offi. procon. l. 1. ubi proconsul utitur suis insignijs ubique postquam egreditur urbē.
[Gl. seq. reddit rationem.]
¶ Indulgemus.] hoc ideo dicit. quia non est licitum alicui celebrare uel prædicare in alia prouincia, nisi ad hoc fuerit inuitatus. 7. qu. 2. episcopi vel presbyteri. & 9. q. 2. nullus primas. & 6. q. 3. scriptum est.
f ¶ Propter hoc.] scilicet pro ecclesijs consecrandis, & clericis ordinandis.
g ¶ Permittat.] nota. ꝙ Papa licet alicui det priuilegiū, non vult tñ ꝙ vtatur eo in præiudicium alicuius. sic ꝟ. de off. ord. c. licet. et ꝟ. de transl. c. licet. 2
h ¶ Pallio.] tuo scilicet & non illius, ad cuius prouinciā declinas: cum sit personale. sup. eo. c. ad hoc.
i ¶ Casibus.] duob. premissis, non alijs, quod enim in quibusdā permittitur, in alijs prohibetur. arg. ff. de iud. l. cum prætor.

1 Forte, mitra: in his enim nō designatur plenitudo officij sicut in pallio. Ioan. And.

Archiepisco po trāslato, nō transfertur palliū.

¶ Idem.

¶ *In qualibet ecclesia sua prouinciæ, permissis diebus, archiepiscopus missā celebrans vti, potest pallio.*

CAP. VI.

Cum † sis, & inf. ¶ Vbicumq; [k] fueris in missarum celebrationibus cōstitutus, diebus solemnibus vsum pallij (per quod plenitudo Pontificij designatur) poteris liberius exercere.

¶ Honorius tertius archiepiscopo Tri.

¶ *Sine pallio & sandalijs potest archiepiscopus celebrare.*

CAP. VII.

Quia nos, & inf. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, ꝙ tam in tua quàm in aliena [l] diœcesi, potes sine pallio & sādalijs celebrare, qui vtiq; in tua diœcesi non debes semper celebrare cum pallio, sed diebus illis duntaxat, qui in ecclesiæ tuæ priuilegijs [m] sunt expressi. Sicq; soluta est quartá [n] quæstio, qua quæsisti, an tibi sit licitum pro defunctis cum pallio celebrare.

Cum sis.] In prima decisa consultatio. In secunda rñsio: ibi, Vbicūque. CASVS. Quæsitū fuit à Papa qñ & quibus diebus archieps vti debeat pallio? Rñdet ꝙ vbicunq; fuerit archieps inf. suā prouinciam in celebrationibus missarum solēnib. diebus pallio suo vti pōt.

Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit.

k ¶ Vbicūque.] hic vr ex eo qđ dicit, vbicūque, ꝙ etiā extra prouinciā archieps pallio possit vti sicut prōcōsul. ff. de offi. procōsul. l. 1. Sed ꝟ. ꝟ. e. c. 1. & c. ex tuarum. sed quod dicis, vbicunq; restringe, id est ꝟ. quamlibet ecclesiam tuæ ꝓuinciæ. ꝟ. c. 1. vel, vbicūque, si habeat priuilegiū ad hoc. & ille ad cuius ꝓuinciam vel diœcesim trāsit, id permittat. ꝟ. e. ex tuarū. et sic planū ē.

Quia nos.] In 1. decisa consultatio. In secunda responsio, ibi, Inquisitioni.
CASVS. Quidā archieps quæsiuit à Papa, utrum tam in sua diœcesi quā in aliena possit celebrare absq; pallio & sandalijs? Rñdet Papa quòd potest. non tñ semper ī sua diœ. debet celebrare cum pallio, sed certis dieb. qui sunt in suo priuilegio expressi. & ꝑ hoc soluitur alia, qō qua quæsiuit, utrū pro defunctis cū pallio debet celebrare.
l ¶ In aliena.] de licentia diœcesani epi, aliàs nō: quia non debet ponere manum in messem alienam, ut 6. q. 3. scriptū est. & 6. q. 2. nullus primas. priuatim tñ possit sine licentia. inf. de cle. peregri. tnæ. diœcesanus debet illum inuitare. 7. q. 1. episcopi uel presbyteri.
m ¶ Priuilegijs.] qui præcise sint dies illi nescimus, nisi sint illi qui enumerati sunt. sup. eod. ad honorem. & inf. de fer. conquestus.
n ¶ Quarta.] satis soluta est per hanc responsionem. quia

2 Concor. ubicunq; gl. & ibi B. ff. de idei & in l. si d biteē. §. demā. eo.
† Ca. 1. e. in 4. com
† Pontific lis offic Pontificis
3 Diceb Hostiensi hoc uerbū generale, bicunque quatuor stringend prouincia ad ecclesia ad missaru solennia, ad certos es: & sicu ꝙ si sub pilione, u in castris, aliqua uata domo extra eccl siā ꝑm ca consu. diff
1 Conced mus, quāu infr. suā p uinciam, a chiepiscop celebret, lio non ut tur. Ioan.
4 Sed ho paulo an numerauit gl. in cap. honorē. h titulo.

quia recipere debet priuilegiũ suum: & si ibi continetur & possit celebrare cum pallio pro defunctis, ita obseruet secundũ quod ibi continetur. simile. inf. de priu. ℞ de terra.
ADDITIO. Et melius in c. porro.

prætor. §. vltim. arg. 19. q. 3. monasterijs.
[Glo. seq. dat similia.]
d ¶ Militiæ.] sile. 7. q. 1. sciscitaris. nõ em̃ solui debẽt milites, nisi cõpletis stipẽdijs. C. de ijs qui non imple. stipen. l. 2. lib. 10. & nil creditur esse actum, &c. C. de ijs quib. ut ĩdig. l. pen. in fi. & frustra uelociter currit, qui pri⁹ quam ad metas perueniat, deficit, 3 de pen. di. 3. in causam argu. 7. q. 1. nihil. & magis delinquit, q inceptam causam dimittit, quam qui nũquam ad causam venit. in authen. de litigio. §. omnẽ. colla. 9. & q ponit principium, totum supplere debet usq; ad fi. de consecra. dist. 1. nullus episcopus.
ADDITIO. Et cordi nobis est omnia cœpta ad finem perducere. Et alibi dicit Tulli⁹, ꝙ nihil est in humano genere difficilius, quam inuenire perfectionem. C. de emen. Iusti. co. l. vnica. in prĩ. & Deus opus imperfectum non nouit. ȷ̃. te bap. maiores. uer. sed adhuc. secundum Host. Io. And.

TITVLVS IX.

De Renunciatione.

DE RENVNCIATIONE.
¶ Quia ea quę postulatione, electione uel translatione acquiruntur, plerũque renunciatione perdũtur: 1 ideo ponitur hæc rubrica.
De hac materia tractatur 7. q. 1. & q. 2. & 17. qõ. j. & 21. q. 2.

¶ Alexander iij. Londoñ. episcopo.
¶ Non datur licentia cedẽdi episcopo, qui propter senectutem vult cedere, si necessarius uel vtilis sit ecclesiæ suæ.

CAP. I.

LItteras † tuas: & infra. ¶ Si tuam aut † senectutẽ, a aut insufficiẽtiã b forte cõsiderans, te tanq̃ emeritũ † postulas relaxari: scito nos credere ꝙ tutius sit hoc tempore, si commissa tibi ecclesia sub umbra tui nominis gubernetur, quam si alteri nouæ c incognitæque personę gubernanda in tanto discrimine committatur: maxime quia in te vigor deuotionis & fidei, etiam corpore senescẽte nõ deficit; sed vergente deorsum cõditione corporea, feruor spiritus in sublimiora conscendit. & infra. ¶ Monemus te igitur, vt super hoc die- 50
b⁹ istis nulla te facias importunitate molestum: q̃a indecens omnino probatur, prius soluere militiæ d cingulum, q̃ cedat victori aduersitas præliorũ.

¶ Idem † abb. Dolen. & Priori de Attig.
¶ Qui abiurat beneficium, licite potest illud (si denuo eligatur) obtinere. 20

CAP. II.

CVm † inter P. Gaufridi, & quosdam alios canonicos sancti I. super spirituali † beneficio, scilicet stallo in choro, & loco ĩ capitulo, quæstio fuisset diutius agitata, & infra. ¶ Ideoq; vobis mãdamus, quatenus si præfatum P. inueneritis de consensu † maioris partis capituli fuisse de prædicto beneficio authoritate Apostolica inuestitum, eum faciatis beneficium ipsum pacifice possidere, non enim videtur nobis impedimẽtũ afferre iuramẽtũ, c quod de eodẽ

LItteras.] In prima ponit decisa supplicatio. In secunda: ibi. Si tuam. ipsius repulsio. In tertia: ibi Monemus. conclusio. Ioan.
CASVS. Episcopus Londonen. sæpe petijt licentiam cedendi a domino Papa. rescribit ei Papa dicens, ꝙ quamuis ipse considerans senectutem suam, aut insufficientiam, suã petat renunciandi licentiã, sciat ꝙ Papa credit, quod tutius sit ei illam ecclesiã sub umbra sui nominis gubernari, quam alicui nouæ incognitæ quæ personę in tãto discrimine committi: quia in ipso uigor deuotionis & fidei, etiam corpore senescente non deficit, sed uergẽte deorsum conditione corporali feruor spiritus ad sublimiora conscendit: monet ergo illum ut super hac diebus istis nulla importunitate faciat se molestum, quia indecens est prius soluere militiæ cingulum quam cedat uictoribus aduersitas præliorum. Not. ꝙ non statim danda est cedendi licentia, licet quis dicat se senem & insufficientem, maxime cum bene administrauerit. Item indecens est prius militiæ soluere cingulum, &c.
[Gl. seq. textum determinat, & remittit.]
a ¶ Senectutem.] non enim quælibet senectus 2 facit. ut quis possit petere cessionem, sed ea sola, quæ hominem reddit prorsus ineptum. ȷ̃. eo. nisi. §. debilitas. propter quas causas possit quis renunciare, traditur. ȷ̃. eo. nisi. & inf. eod. post translationem.
[Gl. seq. textum fortificat.]
b ¶ Insufficientiam.] hæc est iusta causa ad renunciandum, quia defectus scientiæ non solum impedit promouendum. s̃. de elect. congregato, immo deijcit iam promotum. inf. de æta. & qualita. c. ult. & de hoc habebis. inf. eo. nisi.
c ¶ Nouæ.] sic enim iudex potius debet causam differre, quam eam nouo iudici delegare. ff. de va. mu.

CVm inter P.] CASVS. Iste P. impetrauit litteras, & subiecit se misericordiæ capituli, renũciando & abiurãdo litteras, & maior pars eũ recepit, minor contradixit, secundum Host. prima pars decise narrat factum. Secunda ibi. Ideoq; dat iudicium. Io. And.
CASVS. iste P. Gaufridi abiurauit beneficium suum. Postea obtinuit litteras a domino Papa, ut in eadem ecclesia reciperetur, sic authoritate litterarum dñi Papæ, a maiori parte capituli. fuit receptus. Quidam canonici cõtradicebãt eidẽ, opponendo sibi iuramẽtũ, & iõ cõtra iuramentũ non erat recipiẽdus, cũ super hoc fuisset qõ diutius agitata, mandat Papa quibusdam, quatenus si prædictum P. inuenerint de consensu maioris partis 60 capituli fuisse de prædicto beneficio authoritate apostolica inuestitum, eum faciant beneficij possessione pacifica gaudere, non obstante iuramento, quod de non repetẽdo ulterius eod. beneficio proponitur præstitisse, in quo consensus maioris & sanioris partis capituli intercessit. No. ꝙ iuramentum non extenditur ad ea. de quibus vel super quibus non est iuramentũ faciendum. Item ius semel amissum, non renascitur. Itẽ sententia maioris & sanioris partis debet præualere.
c ¶ Iuramentum.] iste P. abiurauit 5 beneficium suũ, ꝙ de cętero ipsum non repeteret, sed non iurauit ꝙ nõ reciperet, si iterum eligeretur ȷ̃. quod met. cau. audientiam. iuramentum 6 non extenditur ad ea de quibus non fuit cogitatũ in iuramento, & quæ tũc nõ extãt. ȷ̃. de iu.

Tex. est in ...quæro. §. si ...enditor. ff. ...e ędil. edic. ...x in l. si qs ...ñ cõscriben ...o. C. de pac.
† Cap. 2. co. ...it. in 1. cõp.
† Al. ita: Si ...ua autem.
† Ita legitur ...n omnibus ...manuscri- ...ptis fide di- ...gnis, & uox ...emmeritum ...perperam in ...serta fuit.
Senes. n. ui ...i guberna- ...tioni sunt ap ...tissimi. B. ...Hiero. in epi ...stola ad Ne- ...potianũ. Ar- ...chid. in c. tã- ...a. dist. 86.
3 Hierony. ad Lucinũ. Cępisse, multorum est; ad culmen peruenisse, paucorum. Ioã.
† Al. ita: abbati & Priori de Attig.
† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp.
† Al. speciali
4 Concord. tex. in l. quæuis. & ibi. Bar. ff. de furtis.
† In codice Barbatiæ ita de consensu maioris & sanioris partis capituli. &c.
5 Melius dr̃ eiurauit, hoc est renunciauit.
6 Albericus tract. de statutis li. 1. q. 25. Decius in Rubr. C. qui admit. & in l. ĩ ambiguis §. quoties. ff. de reg. iu.

non petendo vlterius proponitur præstitisse, si consensus maioris [a] & sanioris partis canonicorum ecclesiæ intercessit. [b]

¶ Idem epo Verulano.

¶ *Qui renũciauit beneficio suo, illud repetere nõ potest.*

CAP. III.

EX † transmissa relatione abbatis [c] sancti N. de Ceparano nostris est auribus intimatum, quod P. Rubeus clericus dum † infirmitate † laboraret, apud monasterium sancti Saluatoris sibi petijt habitũ monasticum indulgeri: qui recuperata postmodum sanitate, ad monasterium illud gratia complendi uotum [d] accessit: & ibidem moram aliquantulam faciens, ea, quæ prædictæ ecclesię sancti N. contulerat, sibi fecit restitui. nunc autem mutato animo laborat, ut restituatur in ecclesia supradicta. ¶ Verum quoniam iam dicta ecclesia ab eo soluta dignoscitur ex quo, ea, quæ sibi contulerat, ad petitionem suam resignauit [e] eidem: Mandamus, quatenus (si res ita se hẽt) prędictum abbatem, & socios eius ad receptioné P. nulla ratione compellas inuitos: nec a populo † Ceparano compelli permittas: hortari tamẽ eos poteris, vt illum non tanquã vnũ de ecclesia, sed quasi de nouo recipiant in socium & in fratrem.

¶ Idem episcopo Tornacensi.

¶ *Beneficiatus sine licentia prælati sui beneficio renunciare non potest.*

CAP. IIII.

ADmonet; & infra. ¶ Vniuersis personis tui episcopatus sub districtione ꝓhibeas, ne ecclesias tuæ diœcesis ad ordinationẽ tuã pertinẽtes, absque assensu tuo intrare [f] audeant, aut detinere, aut te dimittere inconsulto. [g] ¶ Quod si quis contra prohibitionem tuam uenire præsumpserit, in eum canonicam exerceas vltionem.

de iureiur. clericus, sicut nec rescripta extenduntur ad lites q̃ nõ extabant tpe impetrati rescripti. s. de rescr. c. vlt. & transactio nõ extẽdit̃ ad ea de quibus non fuit dictũ uel cogitatũ. C. de transac. si de certa. & C. de iudi. l. cet. vnde nõ obstat in alijs. & sic isti P. non obstat iuramentum, cũ nõ agat ex prima sua receptione, sed ex nouo iure post iuramẽtum præstitum, acquisito de consensu maioris & sanioris partis capituli: quia alia est mõ causa petẽdi. ff. de excep. rei iudi. & an eadẽ. ff. de inst. ac. l. habebat. & inf. de causa pos. c. ult.

a ¶ Maioris & sanioris.] & sic standũ est maiori parti. 5. dist. sane. & 16. dist. in canonicis. & ff. ad munici. q̃d maior, Quid iuris sit seruandum, de hoc, no. s. de elec. c. ecclesia vestra. ĩ fi.

b ¶ Intercessit.] supple post suã renũciationẽ. Iste P. post suã renunciationem obtinuit litteras a Papa vt reciperetur in ecclesia illa. sic iste in trestitus fuit de beneficio illo authoritate Papæ, & de consensu maioris partis, & sic pars minor non potest obijcere iuramẽtum.

EX transmissa.] Prima pars ponit querelam. Seda prouidet. ibi, verum quoniam. Io. And.

CASVS. P. Rubeus sancti Nicolai clericus de Ceparano infirmitate laborans, apud sancti Saluatoris monasterium petijt sibi habitũ monasticum indulgeri: tandem sanitate recuperata transiuit ad monasterium prædictum gratia complendi votum suum, & aliqua mora facta in monasterio, fecit sibi restitui illa. quæ contulerat ecclesiæ sancti Nicolai: postmodum nihilo minus iste P. volebat vt restitueretur in ecclesia prædicta, uoluntate mutata: sed abbas de Ceparano, & quidam clerici eum recipere nolebant: unde significauit hoc domino Papæ idem abbas. Super hoc scribit Papa episcopo Verulano, q̃ dicta ecclesia ab eo soluta est, ex quo ea quæ sibi contulit, ad petitionem eius restituit. mandat Papa quatenus si res ita se habet, prædictum abbatem & socios eius ad receptionem illius P. nulla ratione compellat, nec compelli permittat, tamen rogare poterit illos, ut illum recipiant, non tamen tanquam unum de ecclesia, sed quasi de nouo recipiant eum in socium & in fratrem. Nota q̃ suo iuri quis tacite renunciat. Item non potest quis redire ad illud cui renunciauit. Item actio semel extincta non reuiuiscit.

c ¶ Abbatis.] id est, prælati: quia ecclesia sæcularis est, & non regularis: & est nomen dignitatis. & iste P. Rubeus erat ibi canonicus.

[Gl. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

d ¶ Votum.] non q̃ emisisset votũ, sed q̃ emittere ꝓponebat. j. de reg. consulti. Arg. j. inf. de reg. super eo. Nõ est cõtra. ibi habitus fuit ad professionẽ. hic ad probationẽ tñ, vel hic nullũ habitum suscepit: & si suscepisset, nõ obstabat: nã habitus solus sine professione non facit monachum. j. de regu. porrectum. & j. qui cleri. vel vouen. c. cõsuluit.

[Gl. seq. obijcit, & tripliciter soluit, & remittit.]

e ¶ Resignauit.] sed qualiter bona illa sibi restituta fuerũt? ex quo enim semel fuerunt acquisita ecclesiæ, non debent ei amplius restitui. 12. q. 2. nulli. 17. q. 4. sũt q̃ opes. Rñ. iure poli, nõ iure fori. 17. q. 4. quicũque. argu. j. de dona. inter uir. & uxo. mulieres. & in authẽ. de mona. §. si uero. coll. 1. uel de facto fuit hoc potius q̃ de iure, si transiuerũt in proprietatem ecclesiæ. Vel forsan sub cõditione cõtulerat illa bona, si ibi perpetuo remanere deberet. De hac materia notat. j. de cleric. coniuga. c. quod ad te.

ADmonet.] Primo ponit ꝓhibitionem. Secũdo ipsius transgressionem puniri præcipit: ibi. Quod si quis. Ioan. And.

CASVS. Episcopus Torn. significauit domino Papæ, q̃ quidã intrabant ecclesias suæ diœce: quæ pertinebant ad suã iurisdictionem, & detinebant, & dimittebant eas absq; assensu & propria authoritate: Papa mandat sibi ut ipse prohibeat omnibus personis sui episcopatus, ut nullus authoritate sua audeat intrare ecclesiam, uel eam dimittere sine authoritate sui superioris; & qui contra hoc fecerit, merito punietur.

f ¶ Intrare.] 16. q. 7. nullus omnino. j. de iure patro. cura pastoralis. alias nisi talia beneficia dimiserint, sunt excommunicandi usque ad debitam satisfactionem. j. de insti. ex frequentibus.

[Gl. seq. allegat duas cõcor. tractat quid de inferioribus prælatis. exponit quod dicit finis c. de canonica ultione. dicit quid si prælatus ratificet, & quid de transitu ad religionem. demum arg. pro opi. Vincen. quam reprobat.]

g ¶ Dimittere inconsulto.] ut 7. q. 1. eps de loco. inf. de priuil. cum & plantare. §. in ecclesijs. idem est in clericis aliorũ prælatorũ, ut abbatum, & consimilium, sine quorum consensu ecclesias non debent dimittere. 63. dist.

¶ Cap. 4. e. ... it. in 1. compilatione.

† Al. ita: dũ olim infirmitate nimia labora.

† Iuxta illud: Dũ fero languorẽ, fero religionis amorem; Expers languoris, non sum memor huius amoris.

† Vox, po... lo, deest ... oĩb. ma... scriptis ... erat exp... tio marg... lis, quæ i... psit in ... tum. in a... quis en... ita habe... Ceparan... id est. a p... lo Cep... no.

¶ Clemens tertius.

¶ *Contra petentem beneficiũ admittitur spontaneæ adiurationis exceptio etiã causa renuntiationis non adiecta: contra quã actor replicare poterit, quod non sponte renunciauit, & qui melius probauerit, obtinebit.*

CAP. V.

Super † hoc quod sciscitaris, Vtrum ecclesiastica beneficia reposcentibus, [a] obiecta spontaneæ abiurationis exceptio sine causæ [b] cognitione sit admittẽda, & an actoris, quod sponte renunciauit, 10 an rei de spontanea renunciatione debeant probationes admitti? ¶ Sic tuæ experientiæ respõdemus, qđ nulla rõ hoc verisimile [c] reddit, vt quisquam beneficium multis forte expensis & laboribus ac 20 quisitum, quo sustentari debet, facile sine magna causa sua sponte resignet: iõque superuacuũ esse nõ credimus, causam resignationis [d] diligenter inquiri: † quia si forte pro- 30

dist.c.1.& 2.& 53.dist.c.1.quod si fecerint, possunt reuocari, & nisi admoniti redierint, sunt excõicandi. 7. q.1.si quis vero.& c. seq.& hæc est canonica vltio, vt dicit hic in fi. & si prælatus suus transitum ratum habere noluerit, potest illa ecclesia ordinari per illũ ad quem spectat ĵ. eod. qđ in dubijs. & hic in fi. ad religionem tñ transire possunt. 16.qõ.2.duæ sunt,& etiam regulariter petita licentia, quãuis non obtenta. de regula.licet. Item arg. est ex hac littera, ꝙ vnus ꝑlatus non possit ad aliã prælaturã eligi in alia ecclesia, uel etiam canonicus: sed tantum postulari: qm prælatus ille vel clericus non habet facultatem recedendi ad ecclesia sua sine licentia epi sui; Vnde eius consensus illegitimus est, qđ concedebat Vinc. & si eps malitiose eum non vult concedere, cogendus est ꝑ superiorem, arg. ĵ.de iure patro.nullus. & ſm eũ habet locum electio tantum in clericus eiusdem ecclesię nos hoc non dicimus, immo clericis alterius ecclesię bene potest eligi ad aliã ecclesiã, dũmodo aliàs sit idoneus, & in eodẽ epatu, & in alio, & tenet electio. s̄.de elec. cum inter canonicos, vbi de hoc imploranda est tamen licentia sui episcopi, & si denegaret eam, compelleretur per superiorem si malitiose hoc faceret, ꝑ decr. nullus. ĵ.de iur.pat.

[margin: ...latus an ...beat eligi ... postula- ad aliam.]

[margin: Cap. 3.eo. ...in 2.com ...l. ...al. ita Super hoc qđ sciscitaris ...bis.]

[margin: In antiquo apparatu: sed in apparatu hui⁹ compilatio...s dixit hic contrarium Ioan. And.]

Super hoc.] Communis diuisio. secunda: ibi. Sic tuæ. & habet varias lecturas. Ioan. And. 40

CASVS. Quidã ɔ. petebat beneficium suum, de quo fuerat canonice institutus. obijciebatur ei in modum exceptio. ꝙ non poterat repetere ipsum, q̃uis ad ipsum ꝑtineret, qa dum quiete possidebat illud, sponte abiurauerat: replicebat actor ꝙ non sponte renunciauerat, & hoc uterq; probare nolebat. Primo quęritur an exceptio spõtaneæ abuirationis obiecta, nulla causa resignationis assignata, sit admittenda. & dato ꝙ sit 50 admittenda, quæritur an testes actoris, qui dicunt quod non sponte renunciauit, post sint admittẽdi, an testes rei qui dicunt ꝙ sponte forte renunciauit? Rñdet Papa, ꝙ non est uerisimile, ꝙ aliquis renunciet beneficio suos sponte multis laboribus acquisito sine magna cã, tñ testes sup spontanea renunciatione sunt recipiendi: nec est superuacuum, si iudex inquirat causam renunciationis si uoluerit, aliàs non tenetur, & si inuenerit illam probabilem, id est, non ui, uel metu, &c. admittet eam & imponetur silentium actori, nisi ipse 60 replicando probauerit ꝙ sponte nõ renunciauit. in fine rñdet quasi tacitæ quęstioni. & quõ potest hoc esse cũ illa negatiua, s ꝙ sponte non renunciauit? & ipse respõdet ꝙ licet uideatur negatiua, tamen talis negatiua habet in se implicitam affirmatiuam, scilicet quod coactus renunciauit, & ideo super illa assertione implicita ꝓbationes actoris sunt admittendæ, & sententia ꝓferenda pro eo qui melius probauerit. Bernardus. No. ꝙ est uerisimile, ꝙ al quis renunciet spõte iuri suo, cum contra talem præsumptionem admittitur probatio. Item licitum est unicuique suo iuri renunciare. Item negatiua habens in se affirmatiuam. ꝓbat. Itẽ dignitas & testiũ opinio de iure est consideranda.

[margin: Hic casus uetustis ...licibus re...itur.]

¶ Reposcentibus.] id est, petentibus.

b ¶ Sine cãæ.] i. sine adiectiõe iustæ cãę renũciatiõis.

c ¶ Verisimile.] ɔtra istã ꝑsũptionẽ bñ admitt.r ꝓbatio ĩ ɔtrariũ, ut ĵ. dr̃ I rñsione. ĵ. d ꝑsum. qa uer.simile.

[Gl. seq. primo dicit ualere renũciationẽ sine causa. Scđo ad textũ signat ɔtrariũ, ponit opi. & solutionẽ.]

d ¶ Resignationẽ.] licet non sit allegata ab ipso reo, forte iõ renunciauit, qa iam habebat plura bñficia ĵ.de ꝑb. c. referente. uel, qa simoniace fuerat adept⁹ illud. 3. ĵ. de ꝑsum. nõ est uerisimile. maxime dico, qa idẽ esset si nullã cãm allegasset, & hic nõ dr̃ ꝙ reus causã allegauit, sed iudex hic quæsiuit; qa sufficit allegare spõtaneã renunciationẽ sine aliqua cã. nec tenet ẽt allegare. causam nec iudex tenet inqrere cãm. & hic notat cũ dicit infra, ideoq; superuacuum esse, &c. q.d. si uult, põt inquirere, aliàs nõ tenetur: qa sufficit ꝙ sponte renunciauit. ĵ. c. ꝓxi. Quidã signãt. s̄. inf. de rest. spol. solicite. ibi non recipiunt testes illius q al legabat spõtaneã abiurationẽ ante restitutionẽ, & hic recipiunt ante, & post restitutionẽ. Ita soluebant qdã, hic non allegabatur ꝙ spoliatus renunciauerit: si hoc fecisset, nõ admitterent ꝓbationes ɔtra eũ: ut ibi. sed ubi cessit nõ spoliatus, licet ꝑsumat ꝓ eo ꝙ inuitus hoc fecerit, audit tñ aduersarius volens probare spontaneã 40 abiurationem, qua probata si iterũ actor vult replicare ꝙ non sponte, bene audit. Ad hoc vt nullum sit ɔ̃rium ita dicas ꝙ hic & illa solicite in diuersis casib. loquunt, nec se tangunt, qui.n. per metũ uel uim renunciat beneficio uel iuri suo, tenet quidẽ renunciatio, quia hoc uoluit licet coactus, & sic ꝑditur dñium ex toto: quia coacta uolũtas, uoluntas est. 15. q. 1. merito: & ff. quod met. cau. si mulier. §. si metu & l. metũ aũt §. sed qđ ꝑtor. & sic hẽt locũ in hoc casu actio qđ metus cã, quæ appellat actio ꝑtoria ff. eo. tit. & l. si mulier. §. metu. & 50 in hoc casu loquitur hæc decr. nec talis proprie dr̃ spoliatus: unde non põt petere restitutionẽ, cũ non fuerit spoliatus. immo tradidit dñium licet per metũ, ut dictũ est: sed datur illi actio ꝑtoria quod met. cau. & hic agebat actione in rẽ, simpliciter petẽdo ecclesiã suam. sed opponebatur sibi spontanea abiuratio. qñ res petita tradita est per metum, agitur actione in rem & in personã, & si promissio tñ per metũ facta est, & agit vt res tradat, habet exceptionem quod me. cã. ff. quod me. cau. metũ. §. sed quod ꝑtor. sed spoliatus remanet 60 dñs uel quasi, & perdit solã possessionẽ. & in hoc casu habet locum actio vnde ui, siue interdictum possessorium, & in hoc casu loquitur illa decre. solicite & ibi renunciauit spoliatus: & secundũ hæc nulla exceptio potest opponi, quæ tangat dñium eius qui petit restitui: quia quæstio spoliationis priuilegiata est. inf. de ord. cog. super spoliatione, nec potest referri spoliato quæstio proprietatis, quod non hẽbat ius vel quod nõ sit canonice institutus. ĵ. de rest. spol. itẽ cũ qs. & c. in litteris, & c. ex conquestione & ideo in casu. c. solicite. non auditur qui ei refert quæstionem, qui sponte renunciauit siue abiurauit: quia illa duo simul stare non possunt, quod vnus petat restitui, & aduersarius agat proprietate. hoc esset contra ordinem iuris. Cod. de rei uendicatio. ordinarij, sed hic petebat ecclesiam

[margin: 3 Secundum Ab. & Tan. cr. Et idem Ion. qui dat etiam exemplũ de cõ lęsione cõscientiæ & de uolẽte religionem ingredi. Io. And.]

[margin: † Vide l. si mulier. ff. re. amot. & l. sed & si s̄. §. nec distinguimus. ff. de usufruc.]

[margin: Renunciatio bñficij facta per uim an teneat.]

agendo reali actione simpliciter; vnde aduersarius potest obijcere exceptionem peremptoriam, & docere de iure suo, & actor potest replicare, & sic vterque debet docere de sua intẽtione ſm quòd hic sit, vt dicit in fi. & in fi. apparebit quis melius probauerit: & ita plana est quæ cõsueuit difficilis reputari.

babilem, id est, non vi,[a] nec, metu,[b] nec oppressione,[c] nec interuentu pecuniæ,[d] nec promissione[e] † extortam iudex inuenerit. maxime si non inuenerit iuramentũ, qđ vix fieri de volũtate propria creditur, qđ fere sem̃p à malo[f] est, (nisi replicatio canonica[g] fuerit opposita[h]) admittere[i] non postponat. Porro licet negatis[k] factum, per rerum naturã nulla sit probatio, † eius tamẽ qui spõtaneã renunciationem negat[l] cum implicite & quodammodo replicando inficietur[m] super assertione sua, (habito ad dignitatem[n] & opinionem respectu) probationes credimus admittendas.

a ¶ Non vi] sed sponte.

b ¶ Metu.] & tamẽ metus continet in se uim, & ideo superflue dicitur, non vi. ff. quod metus causa. l. 2.

† Facit qđ hr. ff. de cal. l. 1. & 2.

c ¶ Oppressione.] C. quod met. caus. per impressionem. [Glo. seq. arg. à contrario, & illud argumentum reprobat.]

d ¶ Pecuniæ.] quæ pro expensis etiam in talibus non debet dari. inf. de pact. cũ pridem & inf. de rer. permut. ad quæstiones. ex eo ꝙ dicit, non interuentu pecuniæ, videtur à cõtrario sensu: quia si interuentu pecuniæ renunciasset, ꝙ talis renunciatio nõ tenuisset, & sic restituet ei ecclesia: sed hoc falsum est, quia licet renunciatio non teneat, tñ priuari debet istè, qui simoniam commisit pecuniã recipiendo pro re spirituali, & ideo potest suppleri, maxime si restitueretur in casu isto, de gratia sola hoc fieret.

† Vidè l. post rẽ, cũ glo. ff. de trãs. & l. 1. ff. q̃ sen. sine appel. resci.

e ¶ Promissione.] in casu isto bene restituerètur propter dolum aduersarij. simile. j. eod. sane.

f ¶ Malo.] scilicet non credentis. 22. q. 1. ita ergo. & j. de iureiur. & si Christus.

g ¶ Canonica.] scilicet, vt actor neget se sponte renunciasse.

h ¶ Opposita.] & probata, supplè, vt sequitur in §. porro.

i ¶ Admittere.] cum effectu maxime si probabit reus iustam causam recusationis, obtinebit: nisi actor per replicationem repellat exceptionem, & hoc est quod sequitur nisi replicatio, &c.

k ¶ Negantis.] de hac negatiua dictum est supra de electio. bonæ. dic vt ibi.

l ¶ Negat.] est enim quoddam factũ prægnans, quod includit in se affirmatiuam, 1 quia hæc propositio non sponte renunciauit: includit in se hanc affirmatiuam; coactus renunciauit: & hanc probat actor in sua replicatione. simile. C. de codicil. nec codi. illes. & inf. de suc. ab intesta. cum dilectus. & 3. q. 8. indicas.

1 Concord. tex. in l. succurritur. ff. ex qui. cau. maio.

m ¶ Inficietur.] id est neget spontaneã renũciationem.

Glos. seq. notat. & dat simile. Secundo argu. pro, & contra, remittit, & opi. ponit, quæ dat aliã lecturam.]

n ¶ Ad dignitatem] scilicet testiũ: & sic non semper statur numero testium, immo considerari debet dignitas testium, & alia, de quibus habes 4. q. 3. si testes. cum duobus c. seq. & j. de testi. in nostra. sic & in electionibus. s. de elect. ecclesia uestra. ubi de hoc. & sic obtinebit qui melius probabit de sua intentione. Sed qualiter pronunciabit hic iudex? nunquid debet pronunciare quod sponte renũciauit, vel quod non sponte renũciauit? Vĩ quod sic: quia super his inducũtur testes. sed hoc non uĩ, immo videtur quod iudex pronunciare debeat sup principaliter q̃stione, quæ est de renunciatione ecclesiæ. De hac materia an debet iudex pronunciare sup incidenti vel non, dicet j. de ordi. cogni. intelleximus. Alij, intelligunt hanc litteram habito respectu ad dignitatem, s. partium: quia si illa qui dicit quod metu renunciauit, esset homo p̃claræ dignitatis & opinionis, præsumptio esset ꝯtra illũ, qui dicit ꝙ non spõte renunciauit. ff. qđ met. caus. non est. & ideo magis apertę probationes requiruntur ab ipso: vt in l. illa dĩ. & nihilo minus habendus est respectus ad dignitatẽ & opinionem testium, vt dictũ est. Si enim ille qui obijcit ꝙ sponte renunciauit, habeat meliores testes, ei stabit, non obstante dignitate alterius. argum. illius decre. quia verisimile. j. de præsum. & hoc ver. nulla ratio. & c. 2. & tñ recipiuntur probationes ꝙ sponte renunciauit. In casu isto posset dici iure nouo, ꝙ exceptio hæc abiurationis spõte factæ per iuramẽtum lite contestata, impediat super principali quæstione, cũ negotium per iuramentum sit finitũ. j. de lit. contesta. unico. & j. de celeb. miss. cum Marthæ. uel hic reus de plano cõfitebatur, ꝙ beneficium illud quod petebat actor, ad ipsum actorem pertinuit, sed sponte illud renunciauerat, & si non fuit alia contestatio necessaria hic. Bernardus.

Testiũ dignitas est consideranda.

2 Concord. text. in l. testiũ. cum g[illegible] ff. de test. [illegible] in l. ad t[illegible] stium. §. co[illegible] ditionem. [illegible] de testa. [illegible] Bart.

† Ca. 4. co[illegible] ti. in 2. com[illegible] pila.

¶ Idem.

¶ *Qui sponte renunciauit electioni de se facta, super ipsa vlterius audiri non debet.*

CAP. V.

IN † præsentia nostra: & infra. ¶ Licet igitur iudex non semper ad

IN præsentia.] Primo ponit generalem causam confirmationis sententiæ. Secundo specialem: ibi, Quia tamen. Ioan. Andr.

CASVS. Duo 3 electi fuerunt ad quandam abbatiã, scilicet N. & quidã alius. causa commissa fuit quibusdã iudicibus, uel per ordinariũ tractabaĩ causa: fuit lata sentẽtia ꝯtra ipsũ R. & alteri fuit adiudicata abbatia. & ipse R. appellauit causa appellationis commissa fuit ep̃o Dulmeñ. & eius coniudici coram quibus dicebat R. sententiam non ualere, quia in sententia non exprimebaĩ quare ꝯtra ipsũ lata fuisset & ꝑꝑea pars aduersa ꝓbare debebat sñiam iustã fuisse. In cõtrariũ rñdebatur, quod ista non sunt necessaria, præsumendum enim erat pro sñia iudicis: demum causa ista delata est ad dñm, Papam. Papa vero auditis hinc inde propositis dicit quod iudex non semꝑ debet aĩum suum applicare ad vnã speciem ꝓbationis sed oĩa debet considerare quæ fiunt in eius præsentia, & ex his informare dicunt motum animi sui, & formare sententiam, & pro sententia semper p̃sumitur, donec in ꝯtrariũ aliquid ostẽdatur, ꝑꝑ iudicis auctoritatẽ. Sed si nihil ꝓbatũ fuisset coram ep̃o Dulmeñ. & suo coniudice, standum est sententiæ, nisi iste R. eam ostenderet irritandam. tum quia constitit dño Papæ per literas quorundam ep̃orum ꝑ confessionem ipsius R. de ipsius renunciatione spontanea, imponit ei silentium super dicta abbatia, & intellige quod renunciatio facta fuit ante electionem aduersarij ipsius R. ad hoc vt renunciato aliquid operetur, simile. s. de elec. cum inter R. infra. de his quæ fi. à ma. par. ca. cum ex ore. arg. j. de arb. ex parte. & hoc ſm vnum casum: secus secũdũ alium, puta ipse se opposuit, nulla alia electione facta. Bern.

3 Hic casu[illegible] in uetust[illegible] exemplari[illegible] bus reperi[illegible]

Not. quod iudex non debet se applicare ad vnã speciem probationis. Item semper præsumitur pro sententia donec in contratium ostendatur. Item litteris episcoporum creditur in præiudcium alterius. Item ex confessione quis condemnatur. Item periculosum est quod aliquis renunciet suo iuri.

a ¶ Ad

a ¶ Ad unam spẽm.] sic.ff.de testi.ob carmen.§.vlti.& 4.q.3.si testes.§.in criminali. & inf.de re iudi.causam.
b ¶ Præsumi.] sic ĩ.de re iud. sicut. & c.cum inter vos. & ff.de reg.iur.res iudicata.

[Gl.seq.arg.contra Ioãnem, & respondet legi quam inducit.]

vnam speciem a probationis applicet mentem suã, sed ex confessionib. & depositionib⁹ allegationib⁹ & alijs, q̃ in eius præsentia ꝓponuntur, formet animi sui motũ; & tãta sit iudicialis authoritas, ut semper ꝓ ipso p̃sumi[b] debeat, donec contra ipsum aliquid legitime comprobet: quare si tu corã Dulmeñ. ep̃o & eius coniudicibus nihil penitus probauisses, standum[c] tñ s\u0303niæ fuerat, nisi aduersarius eã ostenderet irritandam. ¶ Quia tamen præter ista constitit de ipsius renunciatione spõtanea per quasdam ep̃orũ litteras[d] & confessionem[e] ipsius, nos† ei super eadem abbatia silentium duximus imponendum.

c ¶ Standum.] hic est arg.ĩ.Io. qui dicebat ꝙ in causa appellationis uictor necesse habebat probare sententiam recte latam fuisse, & hoc per auth.de ijs, q ingre. ad app.§.illud. collat.5. vbi dĩ ꝙ victores nõ aliter potientur sententijs, quam si eas recte latas monstrauerint. Sed dicẽdum est; ꝙ semper statur s\u0303niæ: nisi probetur ꝙ iniusta sit. C. de ap. qui ad ciuilia. & C. vt causæ pubertatis adsit tutor. l. unica. arg. detegere enim debet iniquitatem sentẽtiæ.ff.si pẽden. app.l.1.§.1.1 & docere debet se iuste appellasse. infra de appellat. cum in ecclesia. Quid ergo r\u0303debis authen. Dicas, ꝙ hoc ipso ꝙ non reprobatur, probat eã iustam. C. qui mili. nõ pos. super seruis. li.12. Si vero quis diceret sententiam iniustam ratione processus, quia diceret litem non fuisse contestatã, uel ordo iudiciarius nõ fuit seruatus in alijs: tunc necesse habet docere sententiam iustam per ipsum processum.inf.de probat.quoniam contra.dic ut ibi no.in fi.ult.no.

1 Loquitur cũ dãnatus erat aliquis de crimine cũ bonis & appellauerat: quo mortuo hæres propter bona detegere debet iniq̃tatẽ s\u0303niæ. Ioan. And.

† Alias: nos de consilio fratrum nostrorũ super eadem abbatia, ei silentium, &c.

¶ Cœlestinus iij.

¶ Qui renunciauit litteris beneficialibus non ideo institutioni iam factæ renunciare videtur.

CAP. VII.

SAne † dilecto filio nr̃o I. presbytero Cardinali tunc Apostolicæ sedis legato nos meminimus iniunxisse, vt H. subdiaconum canonicum in Pictauien. ecclesia instituere ꝓcuraret; qui mandatis nostris obtemperans, ibidem instituit[f] in canonicum subdiaconum memoratum; & infra.

¶ Postmodum idem H. quorundam vestrum ductus consilio,[g] litteras suas vobis reddens,[h] vestræ misericordiæ se subiecit; & infra.

¶ Quia † vero vnde misericordiã debuit impetrare, inde cogitur dispendium sustinere.[i] Mãdamus, quatenus hoc nõ obstante, ip-

d ¶ Litteras.] quibus standum est quandoque.inf.de proba.post cessionem.& 9.q.3.curæ. 2
e ¶ Confessionem.] & hoc solum sufficit, quia confessos in iure pro conuictis haberi placet.C.de confes.l.1. & inf.de confess.cum super.& c.ult.

2 Concor.l. instra. & l. ꝓbationes. C.de proba. & l.si quis ĩ hoc genus. C. de episc. & cleric.

SAne dilecto.] In prima ponitur subdiaconi querela. In secundo prouisio: ibi, Quia uero. Io. And.

CASVS. Dominus Papa mandauit cuidam legato Apost.sedis, quòd H.subdiaconum in Pictauien.ecclesia canonicum instituere procuraret, qui mandatis Papæ obtemperans ipsum instituit, canonicum in eadẽ. sed cum canonici ipsum super ipso beneficio molestarent, de consilio quorundam canonicorum illius ecclesiæ, misericordiæ capituli se subiecit, eis litteras suas resignando, sed ipsum postea recipere non curabant. Vnde mandat eis Papa cum ipse apud eos debuerit gratiam obtinere, apud quos dispendium dignoscitur sustinere: mandat capitulo quatenus ipsum H.recipiant in canonicum & in fratrem, eo non obstante quòd eis litteras suas reddidit. No.quòd qui restituit instrumenta iuris sui, renunciare videtur iuri, quod sibi ex litteris competebat. Item unde gratiam quis meretur, damnum sustinere non debet. Item deceptis & non decipientibus merito subuenitur.
f ¶ Instituit.) & canonicos suspẽdit; vt patet in ĩtegra.

g ¶ Ductus cõsilio.] dato forte in fraudẽ, & sui lucri causa, vnde erant in dolo.ff.de dolo, quod si cũ scires, & ex consilio fraudulento obligabãtur.ff.de re.iu.consilij non fraudulẽti. unde habuit ĩ illos actionem de dolo, tamen apud se debuit explorare, an ei expediret tale consiliũ.ff.mãd. l.2.in fi quia non tenebatur sequi tale consilium. 14.q.1.c. quisquis.§.quod præcipitur. unde uĩ ꝙ ñ teneãtur, sed teneñt, si hoc constaret: & si vellet allegare hoc, illud deberet probare.ff.de probat.quoties.§.qui dolo. sed hic p̃sumitur dolus, unde ipsum recipere compellantur.

[Gl.seq.per vnum c.& per iiij.similia ꝓbat ꝙ tradendo litteras videtur renũciasse.alleg.contrarium, & ibi remittit.]

h ¶ Reddens.] & sic tradendo litteras renunciauit iuri suo. sic.ĩ.de pac.cum pridem. & donatis, & traditis instrumẽtis mancipiorũ, mancipia ipsa donata intelliguntur. C. de do.l.1.& q chyrographũ legauit, & actiones quæ ꝯtinentur ibi legauit.3.ff.de le.3.qui chyrographũ, & qui obligauit instrumenta, agrorũ suorũ, de agris ipsis cogitasse intelligitur. C.q̃ res pigno.oblig. pos.l.2. & si restitui tibi cautionẽ pignoris, ius pignoris remisisse uideor.C.de remis.pign.creditricem.& ff. de pac.l.2. secus est si restituo ibi pignus: quia nihilominus possum petere debitum.ff.de pact.l.3.ratio diuersitatis est, quia in altero utilitas, in alio non. Argum. contra eo. ueniens. Sol.ut ibi.

[Glo.seq.alleg. unam concord. & adiuuat textum. Secundo obijcit.& dupliciter soluit.]

i ¶ Sustinere.] ĩ. de fideius.peruenit. & sic reddebant mala pro bonis, & hæc quidẽ malorum sunt, unde eis nocet.23.q.4.sex sunt dr̃æ, & exhibitio suæ reuerentiæ siue honor impensus non debet ei esse damnosus. ff.de fur.l.si seruus cõis.§.qđ uero: & ff.quemadmo.testa.aper.sed si quis. & ideo q̃a fuit deceptus promissionibus, ei subueniĩ.ĩ.eo.super hoc. nam deceptis & non decipientibus iura subueniunt. ff. ad Velleia.l.2.§.j.& ĩ.de rer.permu.cum uniuersorum. & ĩ.de dona. inter dilectos.& C.si mi.se maio.dixe.l.2. Sed qualiter iste auditur cum nullum ius habeat: & nemo sine actione experitur, ff.de nego.gest. si pupilli.§.ulti. Verum est ꝙ nullũ ius habet, sed quia iste implorauit officium iudicis, admittitur ĩ eos qui eum taliter deceperũt, q̃a cum deficit actio, officium iudicis est implorandum inf.de offic.iudi.c.iudicis officium. & ff.de mi. in causæ.sim. habes.ĩ.de pac.cũ pridẽ. & ibi officiũ iudicis implorauit, alias non audireĩ.arg.ĩ.de ele.cum inter R.seniorẽ. Sed potest dici ꝙ per restitutionem huiusmodi litterarum non renunciauit institutioni, quã habuit a legato autho-

† Cap. 1. in 2. compilatio.ti.đ maioritate & obe. ex quo ꝑcipitur clarissima hui⁹ text.intelligẽtia cũ ibĩ integrum factũ & decisio narretur.

† In codice Barbatię ita: Quia uero indecẽs est. vt vnde misericordiam deberet impetrare, ĩde cogeretur dispẽdium sustinere, mandamus, &c.

3 Ratio huius not. inf de offi.delegat. corã.in fi.1. glo.Io. And.

Deficiente actione, officiũ iudicis imploratur.

authoritate sedis Apostolicæ, quia non renunciauit facto legati per talem restitutionem subijciendo se eorum misericordiæ: & ita de iure fuit auditus.

a ¶ Admittatis.] datis executoribus super hoc, ut patet in integra. Bernar.

decre. prædicta, præterea. contradicit, vt dictum est. & c. quisquis, conciliũ generale aliã pœnã imponit, quia efficit ineligibilis: & iõ melius vr̃ dicendum ꝙ illa iura 16. q. 7. si q̃s deinceps. & c. se. quæ dicũt ꝙ clerici, q̃ faciunt hoc, sunt suspensi, & laici, sunt excõicati, qui

sum in fratrem & canonicum admittatis.[a]

¶ Inn. iij. Nidrosien. archiepiscopo.

¶ Renunciatio beneficij facta in manibus laici nõ tenet renuncians tamen est beneficio spoliandus.

CAP. VIII.

QVod † in dubiis; & if. ¶ Hi præterea qui beneficiũ ecclesiasticũ sibi collatum sponte in manũ laicam[b] resignantes, illud deuuo a laico suscéperunt, eodẽ sũt bñficio spoliãdi, licet resignatio taliũ facta laico nullã obtineat firmitatem.

¶ Item Eboracẽ. archiepõ.

¶ Papa concedit licentiam cedendi episcopo, qui sine mortis periculo in ecclesia sua morari non potest.

CAP. IX.

AD † supplicationẽ Ragusien. archipi, eum a cura, qua tenebatur ecclesiæ Ragusien. duximus absoluendum, eo quod ibi non poterat secure morari:[c] & si accessum haberet ad illã, mortis sibi periculum imminebat: † & inf. ¶ Ne vero idem in vituperium ministerij nostri, defectum[d] in reb. tpalib. patiatur: mãdamus quaten⁹ beneficium, qđ de liberalitate regia, ac concessione tua, in epãtu Carleoli, & ecclesia de Malebron est illi collatum, ad sustentationem[e] conserues ipsius.

¶ Cui cõcessimus, vt in ipso epãtu absq; vsu pallij,[f] officium epãle valeat exercere, tibi tanquam metropolitano reuerentiam & obedientiam impensurus.

¶ Idem archiepiscopo Calaritano. †

¶ Ponti sex causas, ex quibus episcopi possũt petere et Papa consueuit concèdere cedẽdi licentiam, quæ sex causæ his versibus comprehendi possunt.

Debilis, ignarus, male conscius, irregularis.
Quem mala plebs odit, dãs scãdala, cedere possit.

QVod in dubijs.] propter breuitate non diuiditur. Et pars huius habetur inf. de consecr. eccle. uel alta. & de pœniten. & rem. quod in dubijs. Io. And.

CASVS. Quidam renunciauit beneficio suo in manu laici, & illud postea recepit ab ipso. quæritur an talis renunciatio ualeat? Rñd. ꝙ talis resignatio nulla est: uerũ tamẽ spoliari debet illo beneficio. Nota illud quod nõ tenetur inducere priuationem bñficij. Item spũalia a laico recipienda non sunt, nec sibi renunciãda.

[Gl seq. re. per q. an renunciatio ualeat arg. ꝙ nõ sol. ꝙ ualet quoad eum, alle. unã leg. in contrarium. secunda per q. an sit suspensus, &c. arg. ꝙ sic. alleg. in cõtrarium. & illud soluit, ponit opin. Ioan. & contrarium quam approbat.]

b ¶ In manum laicã resignantes.] non uidetur ꝙ talis renunciatio tenet, nisi fiat in manus eius a quo beneficium recepit. 6. q. 3. denique. 18. q. 2. abbas. & in aut. de đfen. ciu. §. qđ iterim coll. 3. & ff. de or. iu. l. 2. §. & cum placuisset. & arg. 17. q. q. 2. Cõsaldus. & optimum arg. C. de defen. ciui. l. ult. & s̃. eo. admonet. & hoc in fi. Solu. uerũ est, quod quantum ad ecclesias, uel quantum ad superiorem talis renunciatio non tenet, quoniam ecclesia uel superior potest illum repetere si uult. 7. q. 1. non oportet. & etiam superior. 33. q. 5. mulier. Sed ipse nõ potest eam repetere, & ita quo ad se tenet pactum: quia etsi inutilis sit talis renunciatio, tamen habet in se tacitum pactum ne repetat, sicut acceptilatio inutilis. ff. de pact. si unus. §. pen. & ff. de acceptila. si acceptilatum. & 7. q. 1. eos. arg. cõtra. ff. de accepti. an inutilis in prin. & quia postea recepit de manu laici, suspẽsus est. 16. q. ult. si quis deinceps. &c. seq. immo plus dicit conciliũ generaliter: ꝛ qui consentit electioni de se factæ per sæcularis potestatis abusum, ineligibilis efficitur. s̃. de electio. quisquis. arg. contra de iure pat. præterea, sed expone uerbum illud, communione priuetur: scilicet fidelium: cum iam sit priuatus communione sacramentorum recipiendo ecclesiam de manu laici dicit. Ioan. hic dicebat, quod clericus, qui sic recipit beneficium de manu laici, suspensus erat ipso iure, per c. si quis deinceps, quod satis posset dici, sed clericos instituunt, non tenet in hoc vt ipso iure pœnam imponãt, sed hodie laici sunt excõicandi. & clerici q̃ recipiunt beneficia, suspendendi, & ineligibiles fiunt per iura illa. inf. de iure patron. præterea. & s̃. de elc. quisquis. Ber.

AD supplicationem.] Prima recitat admissionẽ renunciationis, & eius cãm. Secũda: ibi, Ne vero causam mandati, & ipsum mandatum. Tertia: ibi, Cui concessionem illi factam, & ipsius moderationem Io. Andr.

CASVS. Archiepiscopus Ragusinus petijt licentiam cedendi a domino Papa: quia secure ibi non poterat commorati & ipse obtenta licentia cessit. Archiepiscopus Eboracen. de cõsensu regis Angliæ ꝯcessit eidem quoddã bñficium in quadam eccl'ia in epãtu Carleoli. Papa mandat archiepiscopo Eboracen. ne in vituperiũ ordinis clericalis mẽdicare cogatur, quatenus beneficium illud ad sustentationẽ conseruet ipsius, ita vt sine vsu pallij in episcopatu illo officium epãle valeat exercere, eidem archiepõ tanq̃ metropolitano obedientiam & reuerẽtiam impensurus. No. ꝙ cum quis timet interfici in ecclesia sua, p̃t petere cessionẽ. Itẽ no. ꝙ superior clericis ꝓuidere tenet̃, ne in opprobriũ ordinis clericalis mẽdicent. & sic ꝑ hoc vr̃ necessitas vnius tãgere omnes. Item no. casum ꝙ archiepiscopus, quj subest archiepiscopo non utitur pallio. Ber.

c ¶ Morari.] forsitan propter intemperiem aeris. 74. dist. quorundam. vel quia habebat capitales inimicos sup. de elect. bonæ.

d ¶ Defectũ.] si 93. di. diaconi ver. mẽdicat infelix, &c.

e ¶ Ad sustẽtationẽ.] huic prouidẽdũ est in bñficio quẽ nõ crimẽ, sed cã necessitatis abducit. 7. q. 1. q̃uis triste. sed male meritus publica egestate laborare debet. ff. depositi. bona fides. & merito huic prouidendum est, quia deposito subuenitur in necessarijs. 50. d. studeat. erit aũt iste tanquam plebanus ecclesiæ huiusmodi.

[Glo. seq. signat contrarium.]

f ¶ Vsu pallij. Arg. contra C. quemad. ciuilia mun. indi. l. 3. lib. 10. q̃m maioribus honoribus functos, nõ licet descendere ad minores, ut dicit lex p̃dict. & ar. ad idem. 93. dist. legimus. in fi. s̃. de transla. licet. & cap. 1.

¶ Cap. 1. eo. tit. in 3. compilatione.

¶ Vide l. quæro. §. si uẽdi tor. ff. đ ędi. edic. & l. Herennius. ff. de euic.

¶ Cap 2. eo. tit. in 3. compilatione. Et ad intelligentiam huius. cap. uide B. Thomam. 22. q. 185. ar. 5.

ꝛ Lateran. sub Innocẽ. iij. c. 25.

† Vide text. l. si putator. ff. ad legem Aquil. & l. si vt certo. §. commodatum. ff. commo.

† Episcop Arelaten.

NIsi cum pridem.] Sunt quattuor principales partes. Prima reprobat has duas causas cedendi, s. zelum melioris vitæ, & humilitatem. Secunda: ibi, Intueri. ponit sex causas, ex qbus epi possunt petere licentiā cedēdi. Tertia: ibi, Verum. reprobat alias causas cedendi, ut otium, laborē, inspirationē, & his similes probās id au ctoritatib. & rñdens ad id qđ opponi pos set. Quarta conclu dit, ibi, Monemus. Item secunda subdi uiditur in sex, quæ facile patent, Io. And.

CAP. X.

NIsi † cum pridem, & infra. ¶ Si in huiusmodi cessione frugem tibi melioris uitæ promittis, a scire te debes non esse sanctificato b in vtero sanctiorem, & ideo non

CASVS. Calaritanus archiepiscopus sæpe petijt licētiā renunciandi à dño Papa: super hoc Papa rescribit eidē dicens, q si p p huiusmodi cessionē promittit sibi fructum melioris uitæ, scire dēt q ipse non est sanctior q̄ fuerit Hieremias: & iō nō debet deserere officium prædicationis, cum & ipse Hieremias pdicando receperit verbū Dei, licet renūciauerit pdicādi officium: si enim propter humilitatem vult cedere, eo ipso vī ī superbiā se erigere, q in proposito resignādi se exhibet pertinacem: quia tunc ueram obedientiam ostendet, cum per ipsam locum regiminis non dimittet.

INTVERITE ITAQVE. In §. isto ponuntur causæ, ppter quas pōt quis petere cedēdi licētiā: primo consciētia criminis, debilitas corporis, defectus scientiæ, malitia plebis, graue scandalū, & irregularitas personæ. Sed his omnibus diligens est adhibenda cautela. Propter conscientiā criminis, pōt quis petere licentiā renunciandi: sed nō ppter cōscientiā cuiuslibet criminis, sed illius ppter q executio officij, et post peractā pœnitentiam impeditur, quòd si pro quolibet crimine quis cederet, pauci uel nulli remanerent.

ALIA VERO. Debilitas corporis est causa cedendi, quę procedit vel ex infirmitate, uel ex senectute, per quam impotens redditur ad exequendū officium pastorale, nō eñ p qualibet debilitate corporali dēt quis deserere officium suum, & hoc ostendit exēplo Apostoli.

PRO DEFECTV. Pro defectu scientiæ pōt quis petere cessionem: scientia enim circa administrationem spiritualium & corporalium est ualde necessaria: & ideo pro utriusque scientiæ defectu, uel ignorantia licite renūciatur. Vnde dicit Dñs. Tu scientiam repulisti, & ergo repellā te. & licet eminens sciētia desiderāda sit in prælato, competēs tamen toleratur, quia multa (scientia? ut dicit Apostolus) inflat, imperfectum cu ius charitas supplet.

PROPTER MALITIAM. Propter malitiam plebis aliquādo cedere debet plātus, videlicet qñ plebs adeo mala existit, ut proficere nequeat apud ipsam: & quanto prælatus magis laborat, tanto deterior fit. Vnde dixit Dñs per prophetam. Linguā tuā ad hærere faciam palato tuo. Et Apostoli dixerunt Iudæis: Ecce conuertimur ad gentes, quia verbi Dei uos fecistis indignos. Non tñ p p quamlibet culpam subditorum, pastor dimittere debet gregem suam, ne mercenario comparetur, q dimittit oues & fugit: sed tunc demum debet fugere, cum oues conuertuntur in lupos: & tamen tales sunt aliquando tolerādi: quia sanguinem elicit qui nimis emungit.

PRO GRAVI. Pro scandalo licitum est epo petere licentiam cedendi, cum aliter scan dalum sedari non potest: ne plus corporalē honorem uideatur affectare q̄ā salutem æternā. Sed inter scandalum & scandalum est distinguēdum: sicut Dñs distinxit, dū ait Apostolis: Sinite illos, qa cæci sunt & duces cæcorū & alibi dixit: Qui scandalizauerit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola in collo eius & demergatur in profundum maris.

PERSONÆ VERO. Propter irregularitatem debet petere cessionem? vt si sit bigamus uel maritus. uiduæ. vñ dixit Apostolus Oportet episcopum esse vnius vxoris virum, nō tñ p p quamlibet irregularitatem dari debet licentiā cedēdi ei, qui bene administrauerit: ut si non sit natus de legitimo matrimonio: quia licet nō debuerit tacuisse impedimētū, si occultū est factū, potest cum eo miseri corditer dispensari: hoc a debito moderamine, ut inter naturales & spu rios distinguat, nothos & manzeres.

VERVM. Si uero p p alias causas petat aliqs cessionē, nō est audiendus, cū talis postulatio nō uideatur discreta: quia ppter laboris angustias vel persecutiones, nō debet qs demittere spōsam suam, cui per manū se fide media copulauit: qm. Beati sunt q persecutionē patiūtur propter iustitiā. Sed diceret aliquis. spiritus ubi vult spirat, & nescitur vñ ueniat, aut quo vadat: & qui spiritu Dei ducitur, nō est sub lege, & ideo si cedendi licentia ei denegetur, tñ cedet. sed potest ei responderi: qūo spiritu Dei agitur qui contra veritatem aliquid agit? immo contra spiritum Dei agit qui contra ueritatem aliquid attentat.

PORRO. Sed si dicat q forsan alia causa latens est, propter quam cedēdi licentia diuinitus inspiratur: pōt ei responderi. Et tu qūo scis q talis inspiratio sit diuina? & subijcit exemplum de beato Martino ostendens illius exemplo quod renunciare non debeat.

QVIPPE. Dicit Papa in §. isto quantumcunq; quis virtutibus fulgeat, charitatem autē non habeat, nihil habere uidetur. Sed nulla est maior charitas, quā ut ponat animam suam pro subditis suis, uel pro amicis suis dummodo possit proficere ipsis: et si nō omnibus, tamē multis. Vnde ab eorum regimine propter laborem se excusare non debet, exemplo Apostoli: quia etsi non semper laborem sequatur effectus, nihilominus labor meritorius est apud Deū: iuxta illud: Reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum.

NEC PVTES. Dicit Papa in §. isto, q non debet credere. quod ideo Martha malam partem elegerit, quę circa plurima actiua uita multum laborabat, quia Maria optimam partem contemplatiuam uitam uidelicet, elegit, quæ non auferetur ab ea: quia licet contemplatiua uita sit magis secura, actiua est magis fructuosa. Vnde lippitudo Liæ propter sobolis fœcunditatem præfertur pulchritudini Rachelis: & pręterea simul potest quis esse actiuus & contemplatiuus, exemplo Moysi, qui quãdoque ascendebat in montem, ut ibi gloriam Domini cum maiori cerneret libertate: quandoque descendebat in castra, ut populo prædicaret, propter hoc inducit illum dominus Papa ne cedat. Monet ergo ipsum ut laborem regiminis non recuset. ueruntamen quia in postulando cedendi licentiam institit, dominus Papa relinquit illum conscientiæ suæ: ut si propter aliquam causam utilem & honestam, distinctis. sibi causis prædictis, in suo proposito perseueret de licentia sua cedat, alioquin cedendi licentiam nouerit sibi interdictam: quia licet habeat pennas quibus in solitudinem auolare desideret: tamen sibi ligatæ sunt nexibus præceptorum. Per hanc decretalem nota causas, per quas potest quis petere licentiam renunciandi. Not. quòd in omnibus factis discretio est adhibenda. Item quædam sunt crimina, quæ etiam post pœnitentiam peractam impediunt ut simonia in ordine, & homicidium. Item scientia inflat, charitas ædificat. Item distinguit inter irregularitatem propter conscientiam sæui criminis, & aliam Item communis utilitas præfertur priuatæ, si in communi includitur priuata. Item licet laborem nō sequatur effectus, est tamen labor remunerandus. Item temporalia & spiritualia possunt simul exerceri sine peccato. Item in iudicio uoluntario relinquitur quis conscientiæ suæ, non in contentioso.

a ¶ Promittis.] quasi credens q cedendo placeas Deo.
b ¶ Sanctificato.] scilicet Hieremia.

¶ Cap. 4. eo. tit. in 3. compila.
Et ad intelligētiā huius c. uide B. Th. 2. 2. q. 185. art. 4.

Causæ cedendi quot & quales.

a ¶ Ministerium.] quod priuilegiatum est. inf. de stat. mo. quod Dei timorem.
b ¶ Cum ille.] s. Hieremias q̃ p̃dicationis recusabat officium, & tamen postea recepit. 8. q. 1. in scripturis.
c ¶ Cuius.] scilicet uerbi Dei.
d ¶ Forsitan.] istud forsitã, non vr̃ poni dubitatiue, sed affirmatiue, sim. 33. q. 2. admonere. & inf. de pœ. tuę. & c̃ pen. d. j. quãobrẽ. & ff. de rei vẽ. itẽ si. §. 1. & verba sequẽtia hoc înnuũt. & s. de rescr. sup litteris. ver. nisi forsitã.

[Gl. seq. arguit & opponit. ponit solutionẽ cõsonam. arg. ponit cõtrariã Ioan. Tan. cui obijcit, & soluit partim approbando. Item quærit, & soluit.

e ¶ Sed duntaxat.] ex isto loco colligit ꝙ pro nullo crimine põt ep̃s renũciare si ne licẽtia Papæ, quã tuncunq; graui. Sup hoc dicũt q̃dã, ꝙ nullus criminosus, nullus irregularis põt renũciare sine licentia Papę. ar. 3. c. pxi. ver. vñ q̃dã. & 6. qu. 3. deniq;. & ff. de adm. tut. l. tutores. §. q̃ se. ẽt si talis sit qui titulũ nõ h beat, vt simon a us, & intrusus, in mortẽ pro pter necessitatẽ dẽnt renũciare. ar. illius. c. 17. q. 4. si q̃s suadẽte. Tan. & Io. dicunt ꝙ simoniacus & intrusus non hẽnt titulũ, sed fures & iuasores sũt. 1. q. 1. ordinationes. & 9. q. 1. ordinationes. & iõ quanto plus rem tenẽt, tãto plus peccant, & fur sp est in mora. ff. de con. fu. si per fure. §. pen. arg. q̃a nõ remittit peccatũ, & c. 14. q. 6. si res aliena. vñ dicũt ꝙ renũciare p̃nt sine licentia Papæ, q̃a ipsi ad hoc tenentur canonis auctoritate. 1. q. 1. si quis neque. In alijs qui titulum habent, secus est, ibi necessaria est licentia Papæ, ut hic dicit. arg. j. c. prox. §. rursus. & sr. Sed littera ista contradicit. s. non cuiuslibet, sed illius duntaxat, cuius executio post peractam pœnitẽtiam impeditur. sed hæc duo crimina tal a sunt, & sic vr̃, ꝙ hic sit petenda licentia: quia licet titulum non habeat simoniacus, tñ vr̃ habere titulũ, cum per electionem habuerit ecclesiam, quo ad cõem opinionem habet titulum, cum occulta fuerit simonia. vñ saltem ,ppter hoc tenetur licẽtiam petere, & causa potest subesse: quia si bene administrauerit, Papa de facili dispensabit cũ eo. arg. inf. e. c. §. personæ vero. Satis posset hic dici, ꝙ intrusus oĩno debet cedere: qui nec quantũ ad opinionẽ, nec quantum ad veritatẽ, titulum habet. Quæ ergo sunt crimina, q̃ post peractam pęnitentiã impediunt executionem ordinis? Dic ꝙ simonia est unum de illis. 1. q. 1. erga si moniacos. j. de sim. tanta. Item homicidium. j. de temp. or. c. ult. & 50. dist. miror. & de his duob⁹ criminibus hẽmus expresse. j. de accus. inq̃sitionis. in prin. Itẽ ſm Ioan. oẽ peccatũ ꝙ ipso iure irrogat infamiã. 3. q. 7. infames. §. porro. q̃a licet culpa p pęnitẽtiã tollat, ĩfamia tñ nõ abolet. 2. q. 3. c. Euphemiũ. §. hinc colligit. de hoc not. inf. de tẽp. or. & qua or. ex tenore. I ĩ istis enim criminibus, q̃ post pęnitentiã ipediũt execti nẽ or dinis, aut bñsi [illegible] tẽtionẽ, dẽt ep̃s petere licẽtiã cedẽdi: q̃a pęnitere nõ pot nisi renunciet. In alijs vero criminibus, de q̃bus põt [illegible] remanẽdo in officio suo, nõ tenet petere cessionẽ. ar. illius de [illegible]
f ¶ Culpæ.] hoc est [illegible] q̃ nõ oẽ crimẽ inducere irre [illegible].
g ¶ Pauci.] quia res [illegible] naturã est ꝙ q̃s sit sine peccato 25. d. §. nũc aũt. [illegible] postolus. in fi. sim. j. de pbẽ. [illegible]
h ¶ Impotẽs.] talis .n. morbus dr̃ sonticus: q̃a cuiq; rei agẽ dę impedimẽto est. ff. de re iud. q̃sitũ. & ff. de ver. sig. l. mor.
i ¶ Infirmitas.] q̃a feruor spiritus ad sublimiora cõscendit, sup. eo. litteras.
K ¶ Plerũque.] nisi esset talis scientia, quã cito addiscere potest: ad quod semper tenetur ep̃s. 28. dist. cap. ult. unde dicit Iuriscõsultus, si unũ pedem tenerem in sepulchro, adhuc addiscere vellem. ff. de fideicom. lib. apud Iulianum. 24. q. si habes.
l ¶ Spiritualium.] 38. dist. per totum.
m ¶ Temporalium.] 86. dist. fratrem nostrum. & 39. dist. Petrus. 36. dist. §. 1. & merito necessaria est scientia spiritualium & tpaliũ: q̃a in his alios docere debet ep̃s, & iõ aliorũ doctrina indigere nõ debet. 1. q. 7. conuenientibus. & in auth. de san. epis. §. damus. colla. 9.
n ¶ Scientiam repulisti.] 39. distin. omnes psallentes.

---

1 Dicendo a a a, Dñe, puer sũ ego: & nescio loqui. Io. An.

Hiero. 1.

† In quibusdam vulgatis legit: eligere, sed mẽdose.

2 Abb. hic formauit quandam distinctionem ad instruendũ an plat⁹ teneat cedere, distinguẽs an electio sit canonica ratione personæ & formæ, an canonica ex persona tãtum, uel ex forma tantum, cuius distinctiõis materiam, vide pleni⁹ tractam. sup. de elect. q̃d sicut. in fi. Io. And.

† corporalis

oportet te prædicationis iã susceptæ deserere ministerium: [a] cũ ille, [b] cuius [c] fieri baiulus recusabat, tãdẽ prædicãdum receperit verbũ Dei. ¶ Q̃d si forsan humilitatis causa de culmine quæris põtificali descendere, eo ipso humilitatis videris erigere † male verticem, ꝙ te nimis in resignandi proposito exhibes pertinacem; quia tunc in te veram humilitatem custodies, cum & per eam locum sublimen fugies, & per obedientiam nõ dimittes. ¶ Intueri te itaq; volumus, quòd hęc sunt illa, per quæ cedẽdi episcopus licentiã põt postulare: conscientia criminis, debilitas corporis: defectus scientię, malitia plebis, graue scandalũ, irregularitasq; personæ; sed in his oĩbus est obseruãda cautela. ¶ Propter conscientiam .n. criminis, cedendi potest licentia postulari, & forsitan [d] nõ cuiuslibet, sed duntaxat [e] illius, ,ppter quod ipsius officij executio, post peractam pęnitentiam impeditur; cũ si oẽs quos arguit conscietia cuiuslibet culpę [f] cederent, pauci [g] uel nulli in illo ministerio remanerẽt, & inf. ¶ Alia uero causa est debilitas corporis, † quæ vel ex infirmitate, uel ex senectute † procedit: nec tñ omnis; sed illa solũmodo, per quam impotens [h] redditur ad exequẽdũ officiũ pastorale; nã si pro qualibet corporali debilitate, susceptæ seruitutis officiũ posset deseri, frustra se fateretur Apostolus in suis infirmitatib. gloriari: cum interdum non plus hortetur senilis debilitas aliquẽ cedere, quam moralis maturitas (quæ in senib. esse solet) ipsum in suo suadet officio permanere, pro talibus enim de se dicit Apostolus; cum infirmor, tunc fortior sum, † quia nonnunquam corporis infirmitas [i] fortitudinem cordis augmentat. ¶ Pro defectu quoq; sciẽtię plerũq; [k] potest quis petere cessionem, quia cum ipsa circa spiritualium [l] [illegible]tionem sit potissimum necessaria, & circa curam tẽporalium [m] oppor[illegible] præsul, qui commissam sibi dẽt ecclesiam regere in vtrisq;, salubriter ei renũciat, si scientiam (in qua ipsam regat) ignorat. Tu enim (inquit Dominus) sciẽtiã repulisti, [n] & ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi: quamquã & si desideranda sit eminens sciẽtia in pastore, in eo tamen sit competens

† Adde q̃s dicatur senex, no. in l. si pater. §. in arrogationibus. ff. de ado. & l. inui ti. ff. de test.

3 Concord. l. 1. & vl. C. de sen. pas cum ibi no & l. 1. §. d qua. ff. de p [illegible]

2. Cor. 12.

Adduntur in vno uet[illegible] hæc du[illegible] verba, & po[illegible] tens.

† Vide tex. in authent. de iudi. §. [illegible] coll. 9. & l. quis. §. pro hibetur. [illegible] de edendo.

Osea 4.

a ¶ Tole-

a ¶Toleranda.] s. de elect. cum nobis olim. & s. de præb. venerabilis.
b ¶Plebis.] simile 7. q. 1. c. aduersitas, §. hoc tunc seruandum, & c. vlt.
c ¶Culpa.] subditorum, scilicet.
d ¶Fugit.] 23. q. 4. tres personas.
e ¶Vtiliter.] quisque enim dormire debet seueritas disciplinæ. 23. q. 4. ne amisso. & c. non potest & 11. q. 3. quando.
f ¶Elicit.] vt 4. dist. denique, & alibi, non li esse nimis iustus, quia iustus quandoque in iustitia sua perit. 2. q. 7. ca. plerunque. §. de his. & de pœnit. d. 2. serpens.
ADDITIO. Vnde versus.

Qui nimis emungit, solet extorquere cruorem.
Et violenta facit correctio deteriorem.
Sed moderata satis correctio gignit amorem.

g ¶Esca.] s. de noui ope. nunc. cum ex iniuncto.
[Gl. seq. circa scandalum distinguit triplicem ueritatem, & in ultima subdistin.]
h ¶Distinguẽdum.] prout Grego. distinguit super Ezechielem homil. 7. utrum scandalum fine peccato vitare possumus an nõ: nam in quantum possumus, sine peccato scandala uitare debemus, alio quin utilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur. s. de reg. iur. qui scandalizauerit. ueritas enim bonæ uitæ uel iustitiæ nunquam deserenda est, ueritas doctrinæ quandoque. tunc autem debet deseri ueritas disciplinæ quã multitudo peccantium est in causa, & non tñ uolunt defendere malum, quod faciunt, arg. 44. dist. cõmessatiões, ubi de hoc, & s. ... ut cõstitueret. & s. de ele. excom. ministratores. Si uero defendere volunt malum quod faciunt & excusare illud quasi ex auctoritate, tũc multitudini parcendum nõ est pp scandalum, de pœn. dist. 6. c. 1. in fi. argu. 82. dist. plurimos. & 7. q. 1. c. aduersitas. §. eum autem ver. ferrum quippe.
ADDITIO. De hoc dr̃. s. de tẽp. ord. c. sane. in 3. no. [2]
i ¶Hoc uerbo.] s. non omne quod in os intrat, sed quod ex ore pcedit, coinquinat hoiem, tũc dixerũt Apostoli, scis quia Pharisæi, quorũ religio est in cibis discernẽdis, audito hoc verbo, &c. vsque ibi, ut 11. q. 3. inter uerba.
k ¶Sinite. quasi dicat, non est curandũ de scandalo eorum.
l ¶Regl'r:] aliàs cum irregularis sit, rl'r ministrare non põt. Ex his .n. q̃ inordinate sũt acta, nõ pt aliqd ordinabiliter fieri. s. de accus. qualiter, & quã, sed dic rl'r. i. laudabiliter & vtiliter.
m ¶Nõ potuerit.] .i. non debuerit de iure tpe suę examinationis, & sic est argu. quod illud dicimur posse, quod de iure possumus. 22. q. 2. facit & argu. s. de rest. spol. sciscitatus, sed debuit confiteri saltem in secreto. s. de elec. innotuit.
n ¶Culpa.] quia nõ manifestauit impedimentum tpe suę promotiõis, uñ imponi det sibi pœnitentia, cũ dispensat cũ eo. vt sequẽs lr̃a dicit, tñ si culpa talis, & cã, si irregularitas sit, dispẽsat cũ ipso pp vtilitatem ipsius ecclesiæ.
[Gl. seq. arguit, & allegat cõtrarium.]
o ¶Latet.] arg. p opinione illorũ q dicũt quod peccata latẽtia faciũt hoies irregulares. 50. d. sacerdos. & c. sacerdotes. a priorẽ su. & ca. de his vero ar. 33. d. habuisse, & ar. s. 32. 5. Christiana. vbi dicit latẽtia peccata ñ hñt vindictã.
ADDITIO. In foro sæculari non hñt vim dictam, sed in foro animæ habent.
p ¶Et cã.] si [3] ipsa irregularitas occulta est, dispensatur cum ipso propter vtilitatem ipsius ecclesiæ.
q ¶Zelotes.] zelãs & ulciscens peccata, uel exactor casitat. 1. q. 3. Saluator. §. econtra. & 34. q. 2. §. 1.

[1. Corin. 7.] [Act. 13.] [Ezech. 3.] [Ioan. 10.] [1. Cor. 8.] [Matth. 15.] [Matth. 18.] [1. Tim. 3.] [Exod. 20.]

† Vide l. sed Iulianus, §. quod dr̃. ff. ad Mac. & l. ex pluribus. ff. de reg. iu.

[2] Si uero dubitet, an sit peccatũ, vr̃ scandalũ uitandũ argu. 14. dist. c. si. 1. q ult. & si illa. 23. q. 1. qd culpat. nã si dubitat de peccato, & certũ sit de scandalo dicemus cu Augustino. Tene certũ, & dimitte incertum, de pœn. dist. 7. §. j. ad fi. 10. Andr.

[3] Concord. tex. in l. aut facta. §. fi. ff. de pœn.

[3] Hæc glossula non habetur in uetustis codicibus.

toleranda: [a] quia secundum Apostolum scientia inflat † charitas autem ædificat: & ideo imperfectum scientiæ, potest supplere perfectio charitatis.

¶Propter malitiam autem plebis, [b] cogitur interdũ prælatus ab ipsius regimine declinare, quando plebs adeo duræ ceruicis existit, ut proficere nequeat apud ipsam, sed propter eius duritiam, quo magis satagit, eo magis iusto iudicio deficere permittatur, dicente domino per prophetam, Linguam tuam adhærere faciam palato tuo, quia domus exasperans est. & Apostoli leguntur dixisse Iudæis, Ecce conuertimur ad gentes, quia verbi Dei vos indignos fecistis.

¶Non tamen pro qualibet culpa [c] pastor debet gregem deserere, ne mercenario comparetur, qui videt lupum uenientem, & dimittit oues, & fugit, [d] sed de superioris licentia, tunc demum põt non tam timide fugere, quam prouide declinare, cum oues conuertuntur in lupos, & qui debuerant humiliter obedire, iam irreuocabiliter cõtradicunt. cum etsi tales sint grauiter pro crimine puniẽdi, sunt tamen pro tempore vtiliter [e] tolerandi, qa sanguinem elicit [f] † qui nimis emungit: Pro graui quoq. scandalo euitando (cum aliter sedari non potest) licet episcopo petere cessionem, ne plus temporalem honorem, quam æternam videatur affectare salutẽ, memor illius quod dicit Apostolus, Si esca [g] scandalizauerit fratrem meũ, non manducabo carnem in æternum.

¶Sed inter scandalum & scandalũ est subtiliter distinguẽdum, [h] sicut Dominus ipse distinxit, cui cũ dixissent Apostoli, Scis quia Pharisæi audito hoc verbo [i] scandalizantur? respondit, finite [k] illos, cæci sunt, & duces cæcorum. Alibi uero dixi, Qui scandalizauerit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspẽdatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.

¶Personæ uero irregularitas, vt si forte sit bigamus, vel viduæ maritus, est causa, propter quam petere potest licentiam aliquis resignandi, attestãte Apostolo, qui dicit. Oportet episcopum esse unius uxoris virum; Non tamẽ propter quamlibet irregularitatem personæ, debet ei qui regulariter [l] ministrauit, cedendi licentiam indulgeri, utpote si de legitimo matrimonio non sit natus, quia licet irregularitatem hmõi nõ potuerit [m] subticere, si tamen & culpa [n] latet [o] & causa, [p] cum eo qui laudabiliter suum impleuit officium (iniuncta sibi pœnitentia competenti) potest non minus vtiliter, quam misericorditer dispensari. Ego sum, inquit Deus, zelotes [q] visitãs peccata pa-

a ¶Patet.]

a ¶ Patet.] à contrario sensu.
b ¶ Manzeres.] sicut legitur in historijs, in rubrica, qui bus non est fas ecclesiam Dei introire. Manzer proprie dicitur de scorto natus. Spurius de cõcubina. Nothus de adulterio natus, sic dicitur notha febris, quæ affligit sicut quartana, & tñ non est vera quartana, sic nothus quia vr verus filius, sed non est. Et oẽs tales illegitimi ab honoribus repellũtur, vt ĩ. de ele. cũ in cunctis, & ĩ. de ele. innotuit. & ĩ. de fil. p̃s by. c. 1. & vlt. Naturalis dr̃ natus de cõcubina, q̃ tenetur in domo quasi loco vxoris vnica. & talis ĩ bonis patris ab intestato succedit ĩ duas vncias paternæ substãtiæ, si alij filij nõ extẽt, nec coniunx legitima. C. de na. li. auth. licet patri. & ĩ bonis maternis succedit cũ legitimis filijs, C. de senatusc͡s. Orfi. si qua. §. vlt.

ADDITIO. Vnde de talibus reperiun tur isti versus.

Mãzer ortus scortum, sed mœcha nothis dedit ortum.
Vt seges à spica spurius sic est ab amica.
Sunt naturales qui nobis sunt speciales.

c ¶ Omittamus.] & tamẽ statim subiungit de illo, &c. & est color rethoricus, q dicitur præoccupatio simile. 8. qu. 1. Moyses in fine.
d ¶ Otiositas.] iuxta illud. Otia si tollas, periere cupidinis arcus: & alibi. Quærit Ægisth⁹ quare sit factus adulter; In prõptu causa est, desidiosus erat. Et dicit Hierony. ad Monachum, Semper facito aliquid boni operis: vt te diabolus inueniat occupatum, de cons. dist. 5. nunquam.
e ¶ Sponsam.] sup. de transla. inter corporalia & ff. so. ma. si. cum dotem, §. si maritus, & expone sponsam id est, ecclesiam militantem.
[Gl. seq. ponit triplicem lect.

† Vide B. Thomam 2. 2. q. 108. art. 4. & Alfonsum Castrũ lib. 2. ca. 10. de iusta hæret. punit.

† Pro intelligẽtia huius text. & glossæ quatenus agunt de filijs illegitimis, videto Cardinalem Paleotum in libro de nothis & spurijs filijs.

† In uno ueteri uaticanæ ita; cui defungẽdo. manũ tuam &c. fide media copulasti.

Matth. 5. Otium multa, & magna parit in commoda.

Ioann. 3.

trum in filios, vsq; in tertiam & quartam generationem; in his qui oderunt me, id est, in illis qui contra me paternum odium imitantur. vnde patet [a] † quòd illis qui paterna vitia non sequuntur ꝓprie possunt in talibus suffragari virtutes: illo discretionis adhibito moderamine, vt inter nothos † & mãzeres [b] naturales & spurios distinguatur, & infra.

¶ Verum si propter alias causas cessionem affectes, non est in hoc tibi postulanti fauendum: cum huiusmodi postulatio videatur non esse discreta, quoniam (vt id tanquam notissimum omittamus, [c] quod otiositas [d] & voluptas arma sunt hostis antiqui ad miseras animas captiuandas) propter laboris angustias, aut persecutionis incursus non debes deserere sponsam [e] tuam, cui † defigendo [f] manum apud extraneum te fide media copulasti, sciens quòd beati sunt illi, qui persecutionẽ patiuntur propter iustitiã, quoniam cum probati fuerint, accipient coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.

¶ Sed dices: Spiritus vbi vult spirat, [g] & nescis vnde veniat, aut quo vadat: & ideo non est, qui possit vias [h] illius spiritus perscrutari; qui vero spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege: [i] quoniã vbi spiritus Dei, ibi libertas, quare si cedendi tibi licentia data ab homine non fuerit, ni- 10 hilominus tamen cedes; quia data est tibi libertas cedendi à Deo. certe desipis, si sic sapis, nam quomodo spiritu Dei agitur, qui contra spiritum Dei agit? si enim vera sunt, quæ præmisimus, (immo quia in- 20 dubitanter [k] sunt vera) proculdubio contra spiritum Dei agit, qui aliquid contra veritatem attentat, quoniam ipse est spiritus veritatis.

¶ Porro si dicas, quòd for- 30 san alia est causa latẽs, propter quam cedendi voluntas tibi cælitus inspiratur, & nos sic quidem respondemus, tu quomodo scis quòd talis inspiratio sit cęlestis? nonne recolis quid ille gloriosus Pontifex [l] 40 dixerit cum cępisset virib. corporis repente destitui: Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat voluntas tua. illius [m] exemplum secutus qui dixit, Cupio 50 dissolui, & esse cum Christo, manere autem in carne necessarium est propter vos, & infra.

¶ Quippe si quantocunque † virtutum flore [n] refulgeas, & in te nõ habeas 60 charitatem, nihil [o] te comprobaris habere, nulla si quidem maior poterit esse charitas, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis: cum autẽ propter hanc te deceat animam tuam pro subditis

traneũ. i. apud creditorẽ: q est extraneus. i. illius a fideiussore & reo principali, sic eps̃ defigendo manũ, id est per manualẽ obediẽtiã obligauit se pro ouib. suis apud extraneũ. i. creditorẽ, i. apud Deũ q sibi credidit gregẽ suũ mediante suo metropolitano, cui obediẽtiam fecit manualem. eps̃. n. tenetur reddere rõnẽ Deo pro aĩabus sibi cõmissis, si male custodierit oues suas. ĩ. de reg. iu. c. pe. Et expone apud extraneũ, i. apud aliũ: qa Deus est alius ab homine in eo ꝙ Deus, qa De⁹ est creator et hõ est creatura. Vel dic ꝙ Deus extrane⁹ est à quocũq; Christiano, & tñ q libet Christian⁹ est ei⁹ filius: filius. n. dr̃ esse ĩ potestate p̃ris quo usq; est emãcipat⁹: eo emãcipato dr̃ extraneus sicut q libet ali⁹, & tñ est eius filius. 1 ita De⁹ emãcipauit hoĩem, cũ dedit ei liberũ arbitriũ faciendi qdlibet bonũ vel malũ, & ita dict⁹ est extraneus.
g ¶ Spiritus vbi vult spirat.] vñ 2 d eo dr̃ Tu spiras vbi vis tua munera diuidis, vt vis, Scis cui des, qđ vis, quantum vis, tempore quo vis.
h ¶ Vias.] quia non sunt in hoĩe viæ ei⁹ 47. dist. c. sicut. §. necesse est, in fine.
i ¶ Sub lege.] 19. q. 2. duæ sunt, & infr. de reg. licet.
k ¶ Indubitanter.] quia ne fas est dicere, ꝙ scriptura mentiat. 23. q. 5. qd ergo
l ¶ Pontifex.] beatus Martinus.
m ¶ Illius.] s. beati Pauli Apostoli.
n ¶ Flore.] i. operibus virtutum: quia virtutem nullus potest habere sine charitate: qm̃ q habet vnã virtutẽ in actu, hẽt oẽs: & q caret vna caret oĩbus. 24. q. 1. vbi sana. 32. q. 1. cũ renũciatur, de pœn. dist. 2. si enim inquit. ĩ. de reg. iur. defleat peccator.
o ¶ Nihil.] iuxta illud apostoli: si tradidero corp⁹ meũ ita vt ardeã, charitatem

2. Cor. 1. Eps̃ de eis Deo redde rationem.

1 Concord text. in l. q. etiã. in si. ff. de rit. nupt. & in l. si du b⁹. C. de bo poss. contr tabul.

2 Hæc glossula non est in vetustis codicibus.

Philip. 1.

† quantumque.

Ioan. 15.

3 Quo ad ui tam æternã ꝓdest enim quo ad minus supplicium, ut ibi. Ioan. And.

f ¶ Defigendo manum.] verba sunt Salomonis in parabolis loquentis de fideiussore, q obligauit se apud ex- aut non habeam, nihil 3 mihi prodest de conces. dist. 4. solet. & de pœn. dist. 3. si quis autem. ad fi. dist.

a ¶ Multis.

a ¶Multis.] ut 7.q.1.ibi.
b ¶Plus.] 23.q.4.quis non.
c ¶Effectus.] iuxta illud: Non est in medico semper releuetur vt æger.& qñq; est vitiū materiæ, non artificis.ĵ.de lo.& conducto.pp.ff.ad leg.Aquil.si seruus.§.si calicem.& 43.dist. Ephesijs. nec euētus mortalitatis medico q diligēs fuit, imputari debet. ff. de offi. præsi.illicitas.§.si curi. & sufficit diligentiā adhibere q̄ pōt. 47.dis.c.vlt. & si negotiū non hēat effectum, sufficit si sit vtiliter cęptum. ff. de neg.ge. sed an ultro. §.1. licet secus, sit in negotijs pupilli. ff. eo.tit.l.si pupilli. in prin.& l.litis.l
d ¶Maria.] de qua dr̄: Maria vile forū: vas septē demoniorum: plorans immodice fit apostola de meretrice.
e ¶Illa.] s. vita contemplatiua.
f ¶Secura.] ergo potius amplectēda: nā tenere certū, & dimittere incertū debemꝰ, de pęn. d.7. c.ult. ff. de ritu nupt.adoptiuus. §.1. sed utraque est certa.
g ¶Ista.] s.actiua vita.
h ¶Liæ.] Lia lippa erat oculis, quę quattuor filios genuit ex Iacob: sed Rachel duos tantum, s. Ioseph, & Beniamin.
i ¶Legislatoris.] s. Moysi.36.dist.si quis vult.
k ¶Qua propter.] i. pp quam causam.
l ¶Ad præsulatum.] 18.q.1.c.unico. & 8.q.3.c.3.
m ¶Diuertenti.] id est, accedenti.
n ¶De licentia.] qui petit licentiā, & obtinet, cōpelli dēt ut cedat.ĵ.eo. quidam.

1. Cor. 15.

Sap. 10.

Luc. 10.

Gen. 29.

Exod. 24.

tuis ponere, nulla occasione (dummodo pficere illis possis, etsi non omnib. tamen multis [a]) ab eorum regimine te cōuenit excusare: qm̄ si laboris causam ptendis, exemplū te Apostoli subleuabit, q suadet tibi laborem huiusmodi non refugere, dum se asserit p cōi salute plus [b] ceteris laborasse. qa licet non semp sequat̄ laborem effectus, [c] nihilominꝰ tñ, ipse labor ē meritoriꝰ apud Deum: iuxta ꝙ legit̄, Reddet Deus mercedem laborū sanctorū suorū: & inf.

¶ Nec putes quod ideo Martha malam partē elegerit, q̄ circa plurima satagebat qa Maria [d] optimā partem elegit, q̄ nō auferetur ab ea; quoniā licet illa [e] sit magis secura, ista tamē est magis fructifera; & licet illa sit magis suauis, hęc tñ magis vtilis: cū in fęcūditate sobolis lippitudo Lię, [h] Rachelis pulchritudini sit plata, quamuis simul in vnum, & contēplatiuꝰ esse valeas, & actiuus, legislatoris [i] exēplo, q nunc ascendebat in mōtem, vt ibi gloriam Domini cū maiori cerneret libertate, nunc vero descēdebat in castra, vt cū vtilitate maiori necessitatibus populi puideret. [l] qua pp [k] facilius indulgē ut ascendat monachus ad pręsulatū, q̄ præsul ad monachatū descendat, & infra.

¶ Monemus itaq; ut laborem pastoralis regiminis non recuses, ne fortassis ad pedes suos cum Maria sperneret te recipere q † sibi apud te diuertenti [m] spreuisses cū Martha solicita ministrare, & inf. Quia verò in postulando cedendi licentiam instituisti, tibi te duximus relinquēdū, vt distinctis causis pp quas cedere oporteat si pp aliquā cām utilem & honestam in hmōi proposito perseueres, de licētia [n] nostra cedas: alioqn cedendi licentiam auctoritate Apostolica tibi scias esse penitus interdictam, qm̄ etsi pennas habeas, q̄bus satagas in solitudinē aduolare; ita tñ adstrictæ sūt uexibus pceptorū, ut liberū nō habeas absq; nostra permissione volatum.

¶ Idem episcopo Fauentiñ. in Archiepiscopum Rauen. electo.

¶ Episcopus, qui propter crimen renunciauit episcopatui & ad religionem transiuit, ad episcopatum reassumi nō potest: Secus si renunciauit propter persecutionē, infirmitatē, defectum sciētiæ, simoniam ipso ignorante cōmissam: vel aliam similē causam.

CAP. XL.

Post † translationem tuam ad ecclesiam Rauennaten. cum præpositus & canonici Fauentin. in I. eorū cō canoni-

† Si sibi apud, &c.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cōp.

Post trāslationē.] Sunt tres partes, prima ponit postulationē, & postulātiū petitionem. Secunda ibi, Verū canonē postulationi, & petitioni ꝯriū, quē interpretatur ponendo casus quibus canon obsistit, & quibus non. Tertia ibi, Cum ergo committit postulationem certis casibus admittendam, & in alijs repellendam. Io. And.

† Vide l. in emptiōe, cū l. in ver. re- ert. ff. de ędi .edic. l. iu- issime, in l. 1. eo. tit.

CASVS. Vacante ecclesia Fauentiñ. canonici contulerunt liberam ptātem eligendi in I. eorum cōcanonicū. Ipse vero postulauit Ioan. canonicum. S. Fridiani olim, epm Sarnateñ. ppositus & capitulum Fauentiñ. postulationem illā petierunt approbari a dño Papa: sed huic postulationi videbat̄ obstare capitulū Constantinopolitani ꝯcilij, in quo dr̄, ut q̄cunq; de pōtificali dignitate ad monasticā vitā & pęnitentię locum descēdit, ad pontificatū ulterius nō resurgat, vnde ꝯ illud cōciliū, ꝙ est unum de quattuor ꝯcilijs q̄ seruat ecclesia sicut quattuor Euangelia, non uidebat̄ eadē postulatio admittēda, uerū tñ in q̄busdā casib. ñ obstāte illo cōcilio, is q monasticā, uitā elegit, pōt iterum ad epatū assumi. Primo si pp psecutionē vel pp corporis infirmitatē, ad monasticam uitā descēderit, de superioris licentia, his cessantib. ad epalē poterit resurgere dignitatē. Itē si q̄s pp cupiditatē parentum eo ignorāte fuerit epatū adeptus, & hoc cōperto ad monasteriū de licētia superioris trāsiuit, q̄uis ad illū redire non possit, ad aliū tñ licite poterit reassumi. in istis casibus nihil dr̄ attētari ꝯ cōciliū pdictum, ꝙ loquit̄ in eo casu cū aliquis dimittit epatū pp aliquod crimē, & ad monasticā vitā penitentiæ cā descendit: alijs opinionib. reiectis, q̄ in lr̄a ponuntur. Quia nō constitit Papę pp quam cām pdictus I. cesserit epatui: mandat Papa Rauennati electo ꝙ si constiterit ei, ꝙ pp aliquā de pmissis causis uel cōsimilib. pdictus I. renūciauit epatui, dūmodo necessitas vel vtilitas id exposcāt, det ei licentiā transeundi ad ecclesiam Fauent. maxime si uerum est ꝙ asseritur, ꝙ ille loco tm̄ cesserit. & non dignitati uel ordini: qa tūc psumēdū est. ꝙ nō propter aliqd̄ crimē a se cōmisū, causa pęnitētiæ transiuit ad uitam regularem: alioquin cum durum esset nimis ꝯ tam solemne concilium huius postulationem admittere, iniungat capitulo Fauēñ. ut de alia persona idonea sibi prouideat in pastorem. Nota hic quattuor casus in quibus ille qui renūciauit epatui, transiens ad

mona-

monaſticam vitam põt iterum in epm̃ reaſſumi. Item nota ꝙ ius & poteſtas eligendi episcopum, in vnũ tantum põt transferri. Item eligi poteſt poſtulandus ad hoc ut poſtuletur. Item nota regulam ꝙ ceſſante cauſa ceſſat effectus. Item neceſſitas & utilitas parificantur. Item prælatus ꝯ ius ſcriptum petitionem admittere non debet.

ſi per cãm fiat diſpenſatio uel aliquid cõſimile: ceſſante cauſa, ceſſat quod factum eſt ex cauſa: ut in primis cap. ſi uero ius commune ſtatuitur ex cauſa, licet cauſa ceſſet tamen remanet ius quod ſtatutum fuit ex illa cauſa. ff. de poſtu. l. 1. §. ſexum, ut in contrarijs, uel ſic, licet cã impulſiua ceſſet, remanet ius quod ex ea ſtatutũ eſt ꝯ. 32. q. 1. exit dñs. Si finalis eſt cã q̃diu durat cã, durat quod ex ea cauſa ſtatutum eſt, uel quod ex illa cauſa fit ea vero ceſſante ceſſat cõſtitutũ ex illa cauſa. contra 32. q. 7. ca. ſi. vel ceſſat quod ex ea cauſa cõſtitutum eſt qñ in conſtitutione dictum eſt, ꝙ cauſa ceſſante ceſſet conſtitutio, ut in primis concordantijs.

† Vide l. itẽ, §. 1. C. ꝙ cuiuſq. vni. & in authẽ. de quæſt. §. 1. colla. 7.

† Sartan.

1 Vbi đ hoc vel fac vim in eo quod dicit: liberam, ſecundum Hoſt. Io Andr.

† Concor. l. ob æs. C. de act. & obli.

† Al. eadẽ.

[Glo. ſeq. notat ꝙ datus ut eligat. &c.]

a ¶ Liberam.] & iõ potuit eligere undecumq;. Et no. ꝙ qui poteſt eligere, poteſt poſtulare. ſ. de elec. in cauſis. 1 ſed econtrario. arg. ff. de ritu nup. generali hic expreſſe habetur ꝙ vni poteſt committi poteſtas eligẽdi. ſimi. ſ. de ele. cauſam, q̃.

[Glo. ſeq. reci. per q. quare iſte poſtulatus fuit, duas cauſas reddit, & primam reprobat.]

b ¶ Poſtulandũ elegit.] ſimpliciter eligi non potuerat, quia erat de alia eccleſia. 63. diſtin. litteras. & 71. diſt. fraternitatẽ. ſed in poſtulandum eligi poteſt. 63. diſt. Valentinianus, quia epiſcopus fuerat, iõ nõ eligi, ſed poſtulari debet. & hæc fuit cauſa quare fuit poſtulatus & non illa, quia de alia eccleſia vt dixit Ioan. de hoc dr̃. ſ. de elec. cum inter canonicos.

[Gl. ſeq. rec. ꝑ q. an ſolus prior, &c.]

c ¶ Priore.] & à capitulo: quia ſolus prior non poſſet perſonam alienare. arg. 12. q. 2. ſine exceptione. & 19. q. 3. ſtatuimus. cum maior ſit alienatio perſonæ q̃ rerum. 12. q. 1. præcipimus. ſi autem nollet dare ipſum, compelli debet per ſuperiorem. j. de iure patrona. nullus. niſi iuſtam habeant cauſam non dandi: tunc compelli non debent. 63. diſtinct. litteras. & 71. diſt. c. 1. & 2.

cũ liberam [a] eligendi auctoritatẽ vnanimiter contuliſſent, † ipſe I. ſancti Fridiani Lucañ. canonicum olim episcopum Sarnatẽ. † in Fauentiñ. epiſcopum poſtulandũ [b] elegit. Porro à ſancti Fridiani priore ſuper hoc req̃ſito & obtento conſenſu, † ꝑpoſitus, & alij poſtulationem eandẽ ap ꝓbari à nobis humiliter petierunt. Verum poſtulationi huiuſmodi videbat̃ concilij Conſtantinopolitani [d] capitulũ obuiare, in quo ſtatutũ eſt, vt q̃cunq; de pontificali dignitate ad monachorũ vitam & pęnitentiæ locũ deſcenderit, nequaquam vlterius ad pontificatũ reſurgat. vnde contra dictũ concilium (cum ſit vnum ex quattuor [f] principalib. q̃ ſicut quattuor Euãgelia eccleſia catholica veneratur) nullatenus videbatur eorum † poſtulatio admittenda.

¶ Ceterum ſpeciales quidã caſus inueniunt̃, in quib. (ꝑdicto cõcilio non obſtãte) is qui vitã monachalẽ elegit, rurſum licite põt ad epiſcopatum aſſumi, ſi enim quiſquam per ſecutionis rabie ſquiente, vel ꝑpediente inualitudine corporis, cum ꝓficere nequeat in regimine paſtorali, de ſuperioris auctoritate ad monaſticam vitam deſcendat; peſecutionis vel ægritudinis impedimento ceſſante, [f] ad epiſcopalem poterit reſurgere dignitatem.

¶ Item ſi quis ꝑp litteraturæ defectum (ne tanquã cęcus cęco [g] ducatũ ꝓbeat †) locum regiminis auctoritate Apoſtolica deſerendo, [h] ad otium ſe cõtulerit monachale, ac per exercitiũ lectionis, ſciẽtię repererit margaritam, procul dubio poterit denuo vocatus a dño, cathedrã reaſcendere paſtoralem.

¶ Rurſus ſi quis per cupiditatẽ parentum (eo tamen penitus ignorante) fuerit ep̃atum adeptus, & hoc comperto epiſcopatũ ipſum de licentia ſuperioris dimittens, [k] obſeruantiam elegerit regularẽ, & ſi ad epiſcopatũ eundem redire poſtmodum nequeat, [l] iuxta canonicas ſanctiones, ad alium tamen poterit licite reaſſumi. ¶ Quamquam au-

g Cæco.] vnde ver.

Si cæcus cæcum conatur ducere ſecum.
In foueam ductor primus cadit, indeſecutor

h ¶ Deſerendo.] ſup. c. proxi. §. pro defectu.

i ¶ Parentum.] data pecunia uel promiſſa. 1. q. 5. quæcunq;. & c. præſentium.

k ¶ Dimittens.] ſtatim cum illum ſciuit primo petita & obtenta licentia a domino Papa, ut hic dicit: & ſic non poteſt renunciare ſine licentia Papæ, 3 quãuis ſimoniacus, alias ratihabitio retro ſibi præiudicat. inf. de ſimo. ſicut. uel infra breue tẽpus. 1. q. 1. conſtat. & j. de reg. c. 2. qđ in maleficijs. uerum eſt, ff. de vi & vi ar. l. 1. §. quoties. 34. q. 2. ſi virgo. C. de tranſac. quamuis. & C. quomodo & quando iud. ab eo.

[Glo. ſeq. reci. per q. an diſpenſari poſſit cum ſimoniaco & ſimoniace promoto. alleg. 5. iura ꝙ non, & quattuor in contrarium. ponit opin. Vinc. & demum aliorum, qui diſtinguunt ſimoniacum in ordine, & in beneficio, & ſimoniacum & ſimoniace promotum, & ſponte cedentem & litigentem.]

l ¶ Nequeat.] quia erga ſimoniacos nulla miſericordia eſt adhibenda. 1. q. 1. erga ſimoniacos, & 7. q. 1. præſentiũ. & ſ. de elec. ſup. eo. 1. q. j. quod q dã. & j. de ſimo. nobis fuit. Sed ꝯ vr̃ ꝙ poſſit cũ ſimoniacis diſpẽſari. ut 1. q. 5. quicunq;. & c. ꝑſentiũ. & j. de ſimo. de ſimoniace. & ſ. de ele. ſi alicuius. Solu. Vin. dicit ꝙ talis de iure non põt eligi ſiue poſtulari, ſed diſpenſatiue dẽt poſtulari. Alij dñt ꝙ ſi commiſſe fuit ſimonia in ordine, nullus põt cã eo diſpenſare, ut 1. q. 1. erga. &c. qđ q dã acc

† Vide text. l. 2. cum gl. in ver. venit. uenit. & ib. Bar. ff. de decurio.

3 Dicit Hoſtiẽ. ꝙ ſtat cum hoc ſciuit uocar debet perſonas idoneas quib. reue let quod tal qd compe rit: & proteſtetur ꝙ inuitus ep̃atum tenet cui ſine Papæ licenti cedere non põt; & cor illis, tunc ciat ꝓcuratorem, qu in illorũ p ſententia mi tat ad curia & ſic no aliter put illũ tutũ a le. de appe c. ſi. Io. An

d ¶ Concilij Conſtantinopolitani.] 7. q. 1. hoc nequaquam.

e ¶ Ex quattuor.] & ſunt hæc, ſcilicet Nicæn. Conſtantinopolitanum, Epheſinum primum, & Calcedonenenſe. 15. diſtin. ſicut.

Glo. ſeq. ponit Brocar. alle. 6. iura pro, & duo contra, & tripliciter ſol.

f ¶ Ceſſante.] arg. eſt hic ꝙ ceſſante cauſa ceſſat effectus, vt 1. q. 7. quod pro remedio. & 1. q. 3. quod pro neceſſitate. & 55. diſt. piſcis. & 61. diſt. c. ſtatuimur. l. his omnibus & c. neophytus. j. đ app. cum ceſſante. 2. ar. cõtra 32. q. 1. dixit dominus, 19. q. 2. duæ ſunt. So

2 Concord. text. in l. ſi pater, C. de hær. inſti. & in l. generaliter. C. de epiſ. & cler.

nec etiā dn̄s Papa, ut dicunt, quia characterē habet vitiosum cui renunciare non potest. & ideo non purgatur uitium illud, vt 14.q.6.si res aliena. Sed hoc non credo: immo potest Papa bene dispensare cum simoniacis qui characterem habent vitiosum, qui scienter simoniam commiserunt. j̄. de simo. cap. pen. sed inferiores p̄lati non pn̄t dispēsare cum sciēte, sed Papa, hoc iō qa bn̄ purgat uitiū furti, re fur tiua apud furē remanente de uolūntate dn̄i. ff. de vsuc. si fuit in princ. 1 & 1.q.1. quod quidem ver. si forte militiæ characterem, &c. idem in violando detentore. ff. de preca. certe. §. Iulianus. 2 Sed cum simonia commissa est ignorante illo, cui acquisitum est beneficium, uel qui ordinē, vel dignitatem adeptus est ignoranter, possunt ep̄i dispēsare post liberam resignationem. Sed in hoc distingue, si beneficium etiam simplex eo modo est adeptus, statim post resignationem potest resumi ad illud dispensatiue, vt j̄. de elec. si alicuius. in fi. & capitulum etiam tunc dispensat, ut j̄. de simo. ex insinuatione. In illo qui dignitatem sic est adeptus, distingue si sponte resignet, petens humiliter resignet onē admitti, statim pōt ep̄s dispēsare cum illo, & ad eandē p̄latu rā. argu. 1.q.5. p̄sentiū. ubi dispensatur in dignitate assumēda cū eo qui sponte renunciauit ordini ignorāter recepto, 3 & arg. illius c. quicū que circa princ. tn̄ illud loquit de dispensatione Papæ. Ex arg. illius decr. si alicui⁹. à contrario sensu. Si vero de hoc ɔtendit in iudicio, & electio sua reprobata fuerit, qa simoniace fuit facta, licet eo ignorante: tūc episcopos illa uice & in sua vacatione cum eo nō poterit dispensare, scd postea sic. s̄. de elect. si alicuius. in princ. & ita. teneas circa huiusmodi dispensationem simoniacorum.

a ¶ Loquitur.] hæc interpretatio tenenda est super c. illo 7.q.1. hoc nequaquam, exclusis opinionib. ibi notatis.

b ¶ Non Valebat.] 1.q.1. si quis neque. ex hoc colligo ꝙ simoniacus sine licentia domini Papæ renunciare non potest. de hoc not. sup. & proxi. §. 1.

c ¶ Dimisit.] 7.q.1. quem periculosum.

d ¶ Locum tantum.] j̄. de ord. ab episcxpo qui renuncia. epi. c. Vnico.

e ¶ Ordinem.] id est, ordinis executionē: quia characterē nemo possēt renunciare.

f ¶ Ex p̄missis causis.] quattuor, de quibus dictum est s̄. in lr̄a, scilicet, pp populi persecutionē, uel corporis infirmitatem, defectum scientiæ, uel pp simoniā ab alijs ex ignorante commissam, cum qs renūciat pp aliq̄ causam talem; non prohibetur iterum postulari ad dignitatem episcopalem, vt hic dicit.

[Glo. seq. duo quęrit, & soluit.]

g ¶ Ordini.] i. ordinis executioni, sed qd si renunciasset ordini, adhuc pōt reassumi de licentia Papæ. nunquid recōsecrabit: Nō: quia characterē retinuit. 1.q. c. ꝙ qdā. ver. si forte militię. 32.q.7. licite & iō sola executio sibi deest, quā reassumit de licentia Papę.

h ¶ Alioquin,] i. si non renunciauit ex aliqua dę prædictis causis, quę fiunt sine peccato, sed ex alia propter peccatum.

ADDITIO. Vel, id est, nisi ep̄s probauerit p̄dicta vel aliàs tibi de illis constiterit. sm̄ Inn. Io. And.

[Glo. seq. Io. per quæstionem.]

i ¶ Durum.] non tn̄ impossibile, quia bn̄ dispensat dn̄s Papa contra 4 quatuor cō cilia, & contra Apostolum, dum tn̄ nihil statuat cōtra fidem. 25.q.1 sunt quidam. arg. 34. dis. lector. 82. dist. presbyter. quod auten legitur 16. dis. sicut de articulis fidei intelligitur.

tem in his & cōsimilib. casib. is, qui episcopatu dimisso monasticā vitā elegit, resurgere valeat ad officiū pastorale, nihil tn̄ in his contra præscriptum † intelligitur concilium attentari: ꝙ in eo loquitur a casu, cum propter aliquod crimen episcopatum quis deserens, ad vitam monasticam, pœnitentiæ cā descendit. Vnde quidā in eo casu loqui dixerunt capitulum supradictū, cū quis pro crimine, de quo conuictus fuerat, uel confessus, ab episcopali dignitate depositus monasterio extitit ad pęnitentiā agendam inclusus: vel cum aliquis pp graue crimen, pro quo episcopatū retinens, pęnitentiam digne agere non valebat, b cedendi obtenta licentia vitam monachalem elegit: Alijs asserentib. sic intelligendū esse capitulum antedictū, vt p ie resurgere nequeat, id est, repetere quasi debitum, quod tali modo dimisit, c quamquam eligi possit, præsertim si locum tantum, d & non ordinē e resignauit.

¶ Cum ergo nobis constare nequiuerit, ob quam causam prędictus I. episcopatui olim cesserit, mādamus, quatenus si tibi constiterit, quod propter aliqua ex præmissis causis f seu consimilibus, idem I. episcopatui cesserit memorato, tu auctoritate nostra (dummodo necessitas vel vtilitas id exposcat) licentiam ei tribuas ascendendi ad regimen ecclesię Fauētiñ. maxime si veritate subnitit', ꝙ dictus I. loco tantummodo cesserit memorato; & nō ordini, g vel etiam dignitati.† tunc enim esset vehementissime præsumendum quod non propter crimen aliquod ab ipso commissum, sed causa pœnitentiæ ad vitam migrauerit regularem; præsertim cum Apostolica sedes post cessionē multo minus, quā antea, permisisset eidem tali crimine irretito, in pontificali ordine ministrare, alioquin h (cum durum i nimis extiterit, cōtra tam solenne concilium huiusmodi postulationem admittere) præposito & canonicis memoratis iniungas, vt aliam personam sibi idoneam eligant in pastorem.

¶ Idem in concilio generali.†

¶ Qui petijt cedendi licentiam, ex quo illam obtinuit, cedere compellitur.

CAP. XII.

QVIDAM CE-

QVidam cedendi.] Prima pars ponit factum. Scd̄a corrigit. cām reddens: ibi, Sed cum. Ioan. And.

CASVS, Quidam impetrant cedendi licentiam, & ea obtenta licentia cedere nolunt, dicit Papa ꝙ cōpellēdi sunt vt cedant. Not. ꝙ si quis licentiā cedendi à Papa obtinuerit, compellendus est vt cedat: Item qd̄ semel placuit, amplius displicere non potest. Item ꝙ primo fuit voluntarium postea fit necessarium.

a ¶ Licen-

Si fur o- nit a dn̄o rē artiuam', & abuit pro radita, desi- it p furtiua offidere, & ossidet pro 10.

Intellect⁹ oncilij Con antinopoli ani iubētis, s q. ex ep̄o monachus factus est ulterius ep̄s fiat. Vide de simo. tanta. super glo. 2. Io. Andr.

Concor. l. pater. §. fin. de inoffic. esta. & l. si um te. ff. de act.

† Vide l. iubemus, cum gl. in ver. promissa. C. de sacrosan. eccles.

† Lateranensi cap. 28. & cap. 1. eo. tit. in 4. compilatione.

4 Intelligas hanc glo. in his q̄ pertinent ad ius positiuū humanum.

a ¶ Licentiam cum instantia.] Ex eo quod cum instātia perseuerando petunt, præsumitur cōtra eos magis. de pœni. dist. I. diuortium. & C. ad Vell. si mulier. in fi. sic etiam pallium cum instantia peti debet. 100. dis. prisca. & ff. de quæstionibus. l. I. §. diuus.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.

b ¶ Compellendos.] not. ꝙ aliquis cogit renunciare obtenta licentia renunciādi tñ secūdum legis re integra recuperabūtur bona quibus cessit. ff. de cessi. bo. ijs qui. sed hoc ideo est, ne illudatur Papa. I sicut si postulatio p̄sentatur Papæ, non pōt postea recedere ab ea. s̄. de postula. bonæ. ratio quare cō pellant̄, redditur in littera. In huiusmodi cōclusione cōsideret Papa cōmodū ecclesiæ, vel ꝓpria salutē petētis, quorū neutrū vult impediri, & ideo compellitur.

† al. aut ad salutē, &c.

I Vel alteri superiori, cū tex. de Papa nihil exprimat. Io. An.

† Vide l. sed & si. §. I. ff. ad le. Aquil. & l. I. §. sciēdum, ff. de ædil. edi.

† al. canonico.

dendi[a] licentiā cū instantia postulantes, ea obtenta cedere prætermittunt. ¶ Sed cum in postulatione huiusmodi aut ecclesiarum commoda quibus præsunt, aut † salutem videantur propriam attendisse, (quorum neutrum suasionibus aliquorū quærentium quæ sua sunt, seu etiam leuitate qualibet † nolumus impediri) eos ad cedēdum decernimus compellendos.[b]

¶ Honorius tertius maioris ecclesiæ decano, & magistro R. cantori † sancti Dionysij Leodiensis.

¶ Non renunciat iuri suo qui gratiæ aduersarij se submittit.

CAP. XIII.

VEniens ad Apostolicam sedem I. subdiaconus proposuit, ꝙ cum bonæ memoriæ I. Papa præd. noster abbati de Emenco, & maioris ecclesiæ, ac sancti Pauli cantorib. Treuereñ. suis dederit litteris in mandatis, vt si nihil canonicū obuiaret præbendā in ecclesia sancti Florentini † in cōfluentia, quam Iacob. decanus ipsius ecclesiæ resignauit, sublato appellationis obstaculo, assignarēt eidem: & infra.

¶ Cumque iudices Apostolicum vellent adimplere mandatum, quidam se opposuerunt canonici ecclesiæ memoratæ, dicētes subdiaconum antedictū renūciasse iuri, quod sibi ex ipsis litteris competebat. Dicto igit̄ subdiacono hoc negante,[c] iā dicti canonici ad hoc probandum testes aliquos produxerunt: per quos cum videretur probatum, ipsum se gratiæ capituli cōmisisse:[d] duo iudices[e] prædictorum sententialiter decreuerunt, eundem non posse vti litteris supradictis, pro eo quòd idem aduersarij se gratiæ cōmisisset, per quod visus

VEniens.] Prima pars ponit appellationem impetrantis, & eius causam. Secunda, ipsius prosecutionem; & auditoris dari sententiā. Tertia, ipsius sententiæ confirmationem. Secunda: ibi, Ad quē. Tertia: ibi, Mos igitur. Io. And.

CASVS. Ioannes subdiaconus impetrauit litteras ad quosdam iudices ut ei prębendam uacantem in ecclesia sancti Florentini in confluentia assignarent, & cū ipsi uellent mādatū Apostolicū adimplere, quidam canonici illius ecclesiæ se opposuerunt dicentes ꝙ ipse renunciauerat iuri, quod sibi ex ipsis litteris competebat: sed ipse subdiaconus hoc negauit, canonici testes induxerunt ad hoc probandum, per quos videbatur probatum, ꝙ ipsi gratiæ capituli se commisissent, duo iudicum sententiauerunt eūdem subdiaconum non posse vti litteris supradictis, pro eo ꝙ gratiæ capituli se commisit, quare iuri suo renunciare visus fuit: à qua sententia ipse appellauit, suæ appellationi vigiliam Epiphaniæ terminum præfigens, ille accessit ad terminum: sed aduersarius post terminū per duos menses & amplius expectatus non venit, tandē nuncius aduersarij cum litteris ad dicēdum, & ad impetrandum tātum comparuit corā auditore dicto Io. concesso, sed cum sufficiens ad causam tractādam non esset, idem auditor sententiam iudicum prædictorum cassauit iustitia exigente. Nota, ꝙ licet quis committat se gratiæ aduersarij non renunciando litteris impetratis contra ipsum, nō intelligitur propter hoc renunciasse iuri, quod sibi ex litteris cōpetebat. Item cum aliquis statuit terminum suæ appellationi, vtraque pars appellationis causam prosequi debet per sufficientem procuratorem ad totam causam, cum peremptorie ad hæc citata intelligatur. Item non statim post terminum peremptorium debet iudex procedere.

c ¶ Negāte.] & sic per negationē facta fuit res dubia. 2 C. qui ad lib. proela. non licet. l. 2. & sic p narrationem, & responsionem litis con testatio facta fuit. s̄. de lit. cōtest. c. vnico. & s̄. de elec. dudū. 3

[Glo. seq. fortificat textum, & dat simile, obijcit & soluit. in fi. alleg. pro simili. sane. & ponit dissolutiones, & ipsius duas lecturas.

d ¶ Commisisse.] Et sic cōmisit se gratiæ capituli tm̄: sed in veritate nō erat probatū ꝙ p hoc lrīs renūciasset, quare ipsorū snīa retractat, qa & uerū esset ꝙ se eorū gratiæ commisisset, nō vr̄ renūciasse litteris, nisi expresse litteras ipsas restituisset, s̄. e. sane, & ī. de fac. cū pridē. & si cōmisit se illorū gratiæ, & ipsi nullā gratiā faciebant, poterat uti iure suo. Est simile, licet eamus ad arbitros in eā appellationis, ppea nō renūcio appellationi, imò postea possū prosequi appellationem, nec mihi currit tempus interim, C. de temp. appel. Auth. si tñ, nec inde debet damnum sustinere, unde meruit gratiam reportare, sup. eo. sane, & inf. de fideiuss. peruenit, & infra de pact. cū pridem. Sed ꝙ vr̄ ꝙ tacite vr̄ renunciasse litteris suis. ī. de off. delegatium. & ī. de testib. cum venissent. & ī. de ijs q̄ fi. à maio. par. cap. ex ordine. & ī. de pręb. pro illorū. & C. de iure dot. l. 2. ff. de lege cōmis. post diē, & nihil refert an alterū ex equipollentib. 4 qs faciat. ff. de re iu. in summa. & ff. de arb. quid tñ. §. primo. & ī. de uerb. sig. in his. Dic ꝙ per hoc non renunciauit, per prima iura, & quia cassata fuit illa sententia, simile videtur s̄. eo. sane, sed ibi plus petit tradendo litteras aduersarij, quare iure suo renunciauit: hic nō tradidit litteras, licet commiserit se gratiæ aduersarij. Vnde ibi auditus fuit potius iudicis officio quam iure actionis, hic vero ipso iure, uel ibi auditus fuit de iure, ut dicitur ibi in fine ultimæ notulæ.

e ¶ Duo iudices.] & pp hoc solum etiā debuit cassari snīa, cū nō apparet ꝙ tertius se excusasset, uel commisisset eis uices suas. ī. de off. deleg. causā matrimonij. & ff. de re iud. duo ex trib. sed si se excusauit, bñ potuerūt ꝓcedere. ī. de off. deleg. prudētiā ꝙ itellige sic clausula illa [ꝙ si nō oēs. &c.] erat in lrīs. sed ex alia causa fuit cassata snīa: & mandatur iudicibus istis ut prębendā illam faciant conferri, ut dr̄ in integra in fi.

2 Et sic ff. centi incum bit ꝓbatio. ff. de proba. l. ei qui dicit. Io. And.

† Florini. Floreuēs.

3 Concord. l. I. §. præterea. ff. de iti. act. priuato. & l. I. & ibi Pet. de Bella per. & Cyn. C. de alien. iudic. imut. cau. fac.

4 Ista non sunt æquipollentia renunciare, & submittere se gratiæ, ut supra dixit glo. & facit l. de insti. cū uenissent. Io. And.

Glo.

est renunciasse [a] iuri sibi ex ipsis litteris cōpetēti. † A qua snīa idem appellās, in † vigiliam Epiphaniæ terminum suæ appellationis præfixit. [b]

¶ Ad quem † cum venisset P. de Colle medio capellanum nostrum super hoc sibi concessimus auditorem. Sed cum eius aduersarius non accesserit per duos menses, & amplius expectatus, nec vllus compareret pro eo sufficiēs responsalis, tandem quidam litteras habens ad contradicendum & impetrandū, coram eodem comparuit; qui cum ad tractandū causam minus sufficiens [c] crederetur, idem auditor sententiam prædictorum iudicum sententialiter (iustitia exigente) cassauit: Nos igitur ratam & firmā habemus capellani sententiam memorati.

¶ Idem archiepiscopo Treueren.

¶ Si prælatus ab obedientia subditos absoluit, non propter hoc prælaturæ renunciat.

CAP. XLV.

LEctæ coram nobis fraternitatis tuæ litteræ continebant, quod abbas Sancti Petri Tullen. tibi humiliter est confessus, quod cum adeo graui ęgritudine laboraret, quod de vita desperaretur [d] ipsius: ad cuiusdam æmuli

[Glos. seq. arg. & arg. determinat.]

a ¶ Renunciasse iuri.] argu. quòd per litteras executorias acquiratur ius alicui impetranti, alias non posset renunciari iuri ex ipsis litteris competenti, si non acquireretur ius: quia ei quod non est, etiam renunciari non potest. Dicas quòd ꝑ litteras monitorias præceptorias siue executorias nullum ius acquiritur, per qđ ecclesia siue clerici cōtra quos impetrantur litteræ, obligati sunt impetrant, nec aliquod ius habet ī ecclesia ante receptionem, sed officiū executorum implorare potest vt mandatum Apostolicum exequantur: & ipsi mandatum tenētur implere & huic officio bene posset renunciare restituendo litteras, & renunciando litteris impetratis, & etiā impetrādis: quo facto executores vlterius non procedēt: & sic nec officium iudicis, nec aliud per litteras illas implorare poterat. huic officio non fuit renunciatum. s. eod. sane. cum iam executor fuerit prosecutus officium suum, sed litteras tantum restituit, quarum auctoritate fuerat restitutus, & inde non obfuit renunciatio litterarum, & ideo de iure fuit auditus, vt not. in fi. vlt. notulæ. Ber.

b ¶ Præfixit.] quod quidem bene potuit, & iudex idem facere potest & d. bet. infra. de appel. oblatæ. & c. sæpe contingit, 1 & terminum præfixit, vt tunc esset in curia, vt sequitur. quandoque statuitur ad iter arripiendum, & tunc sufficit arripere iter in termino. infra de appellat. peruenit, & in istis casibus litteræ ante terminos impetratæ non valent, vt dicit illa decre. oblatæ. & cap. sæpe. terminus vero datus à lege est annus, vel ex iusta causa biennium. infra. de appella. cum sit Romana. & talis terminus bene potest præueniri, vt in cap. oblatæ.

[Glossa sequens signat contrarium, & dat duas solutiones.]

c ¶ Minus sufficiens.] sed non videtur quòd iste fuerit contumax ex quo misit nuncium ad impetrandum & contradicendum, cum ipse non appellauerit, sed ille Ioann. contra quem lata sententia fuit. & ideo non debuit sententia contra ipsum ferri, licet forsitan posset in expensis condemnari. vnde contra. infra. de appellatio. Nicolao. vbi condemnatur appellans in expensis: quia non fuerit prosecutus nisi quo ad impetrandum. & ibi non fuit processum super principali. Potest dici quod in illa decre. Nicolao. hoc fuit petitum. Ille Nicolaus tantum petijt alteram partem in expensis condemnari: quia non miserat sufficientem procuratorem: hic vero petijt, vt procederetur ad sententiam infirmandam. Vel melius, hic fuit lis contestata, & sententia diffinitiua lata. & ideo cum statutus esset terminus ad prosequendam appellationem, & altera pars non fuerit sufficienter prosecuta ad sententiam defendendam, contumax debet reputari: siue sit pars appellata, siue appellans, quia iudex appellationis altera parte absente debet procedere ad cassandam vel firmandam sententiam. C. de tempo. appel. l. vlti. §. 1 iud. 2. quæst. 6. ap. ei qui. §. appellatore. & infr. de appel. per tuas. vbi de hoc est expressum: quia non misit nuncium sufficientem, sibi imputet: nec potest dici quod citata non fuerit: quia terminus constitutus ad appellationē prosequendam ab appellante vel iudice, vicem obtinet peremptorij, vt eo elapso perinde procedatur ac si peremptorie sit citatus. inf. de appellatio. sæpe contingit. Et not. quod hic appellatus tenetur mittere nunciū sufficientem ad appellationem prosequendam, si terminus sit præfixus à iudice vel appellante, 2 & appellans eodem modo, alias finietur causa altero prosequente legitime: & hoc est cum lis est contestata, & appellatur à diffinitiua sententia, siue post litem contestatam, vt hic habes: aliàs in expensis punitur, vt dicit illa decreta. Nicolao. quia ibi non fuit lis contestata, & appellatum fuit à grauamine: Vnde non poterat procedi ad sententiam altera parte absente, vnde punitur tantum in expensis, quia non venisset sufficienter instructus. Si vero appellatio ante litem contestatam à iudice recepta non fuit, nec ab aduersario approbata: tunc sufficit appellanti mittere procuratorem ad impetrandum & contra dicendum. infra de appellatione interposita. §. primo. saluo eo quod dicitur infra de appellatio. ordin. sed cum appellatur à sententia diffinitiua, non refert vtrum appellatio approbetur ab aduersario vel iudice, saluo eo quod dicetur infra de appella. cordi. sed consideratur vtrum terminus sit præfixus à iudice, uel ab appellante: & tunc vtraque pars tenetur mittere sufficientem procuratorem ad totam causam, vt hic patet: aliàs procederetur contra absentem tanquam contumacem, ut hic patet. & infra de appellatio. interposita.

LEctæ coram.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Nos autem. Ioan. And.

CASVS. Quidam abbas adeo graui ægritudine laborabat, quod de vita desperabatur ipsius, ad consilium cuiusdam æmuli sui, quem æmulum non credebat, absoluit monachos ab obedientia sua, & episcopum suum uocauit ut in manibus suis renunciaret: non tamen renunciauit. postmodum recuperata sanitate monachi obedientiam & reuerentiam fecerunt eidem. dubitauit abbas, an ex tali facto renunciasse intelligitur abbatię? Respondit Papa, quòd non, Nota quod non intelligitur quis renunciare regimini suo, licet absoluat subditos ab obedientia sua: quia illa non est forma renunciandi.

d ¶ Desperaretur.] sic infra de regula. & transeunti, sicut tenet.

† Vide tex. in l. si quis in conscribē do. cum ibi no. C. de pa.

Dictio in, de est in antiquis.

† Al. Ad quam.

1 Ex e. consu uit. in fi. gl. ult. dic q q° sta benefi cialis erat. & hodie in ra tenet qđ habes infra e elec. ca. 1. i. 6. nec est tera dift. gl. sola termini præfi io etiā post sententiam eferat cau m ad curiam: ut di etur in ca. nterposita. . 1. de app. oan. And.

2 Concord. tex. in l. præcipimus. cū no. C. de appel. & l. 1. §. ab eodē. cū glo. magna. & ibi Bar. ff. qui & à quibus.

a ¶ Consi-

sui consilium, [a] de quo ipse (cum non crederet eum æmulum) confidebat, monachos suos ab obedientia, in qua sibi tenebantur, absoluit: vocato diœcesano episcopo, vt abbatiam in eius manibus resignaret: quod † tamen vsus consilio saniori non fecit, [b] & eidem abbati post modum restituto sanitati, vniuersi & singuli de conuentu obedientiam & reuerentiam requisiti ab eo in capitulo promiserunt, [c] † & infra. ¶ Nos autem ex tali facto, eundem abbaté suo resignasse regimini non vidimus.

¶ Gregorius ix. Agath. & Vticeñ. episcopi.

¶ *Abbas exemptus sine licentia Papæ renunciare nõ potest.*

CAP. XV.

Dilecti filij conuentus monasterij sãcti G. † immediate Romanam pertinentis ecclesiam, intimauerũt, quòd abbas eorum sentiens se insufficientem [d] oneri regiminis abbatiæ, cessit in manibus. [e] eorundem: ipsi quoque † G. monachum sancti Victoris elegerunt canonice in abbatem: & infra.

¶ Cum igitur dictus abbas cedere [f] sine licentia nostra nequiuerit, nos tam electionem [g] quam cessionem prædictas decernentes irritas, & inanes, mandamus, quatenus abbatem ipsum loco suo restitui faciatis, quo integre restituto, vice nostra recipiatis cessionem ipsius.

TITVLVS X.

De supplenda negligentia prælatorum.

¶ Alexander tertius Cisterciensibus.

¶ *Si diœcesanus requisitus benedicere nolit Cisterciẽsem abbatẽ, ipse monachos suos benedicere poterit.*

a ¶ Consilium.] de quo tenebatur ille æmulus actione de dolo, si fraus intercessit. ff. de reg. iur. consilij. 1 & contra illum potest agi de dolo quanti eius interfuit id factum non esse. ff. de dolo. arbitrio. §. dolo. & hoc verum est si fuisset soluendo: sed hoc non esse, si vera renunciatio fuisset. vñ in eo casu dẽt restitui ad pristinum ius. ff. de dolo. & elegãter. §. pe. & ff. de eo p quẽ factũ erit. l. vlt. hic ista cessãt: quia non fuit hic renũciatio cũ effectu.

[Gl. seq. fortificat tex. per simile: obijcit de tacita renunciatione per vnũ capitul. id coadiuuans per quinq; similia, & soluit.]

b ¶ Non fecit.] & iõ volũtas talis nõ obfuit, quia non processit ad factũ simile: voluntas nõ sufficit vbi opus est facto. inf. de eo q mit. in pos. cã rei ser. ca. 1. & argu. infr. de re iud. cum aliquib. 2. Sed contrarium videtur q tacite vr iuri suo renunciasse. inf. de ijs quæ fiũt à maio. par. ca. ex ore. vbi ipso facto videtur renũciasse, sicut ipso facto Deũ negamus 11. q. 3. existimaui. ipso facto mentimur. 22. q. 5. cauere. & ipso facto appellamus. inf. de appel. dilecti. & ca. vt nostrum. & eo ipso q quis salutat p̃latum, consentit in illum, quem nõ potest reprobare. 63. dist. cum Adrianus. nec est opus scripto qui obedientiam suam ipso voluntarij aduentus probat officio infr. de maio. & obe. legebatur contrarium tamen verum est, quod propter hoc non renunciauit.

[Gl. seq. arg. Ioan. And.]

c ¶ Promiserunt.] & sic videtur reassumpsisse obedientiam, a qua illos absoluerat, tali modo nõ poterat, cum esset prælatus eorum, sine licentia episcopi sui. 18. q. 2. abbas. & ca. proxi. & sup. eod. admonet. cum sit de substantia regulæ ipsa obedientia. sup. de maio. & obed. cũ in ecclesijs. Item argu. quod re integra licitum est pœnitere. supr. de elect. in causis. & ff. de iuris. om. iud. si conuenerit.

Dilecti filij.] In prima parte ponitur conuentus petitio. In secunda: ibi, Cum igitur, ipsius repulsio. & negotij commissio. Ioan. And.

CASVS. Quidam abbas ad Romanam ecclesiam, nullo medio pertinens, & sentiens se insufficientem, renunciauit in manibus monachorum regimini abbatiæ sine licentia Papæ, & monachi alium elegerunt. peruenit hoc ad Papam, cum ergo dictus abbas sine licentia Papæ renunciare nequiuerit abbatiæ, ipse tam renunciationem quam electionem denunciauit irritas & inanes: mandans quibusdam quatenus abbatem ipsum faciant restitui loco suo, quo restituto recipiant vice Papæ renunciationem ipsius. Not. quod resignatio fieri debet in manu sui prælati, aliter non valet. Item abbas immediate subiectus Romanæ ecclesiæ non potest cedere sine licentia Papæ.

d ¶ Insufficiẽtem.] propter insufficientiam debet remoueri. 18. q. 2. si quis abbas. Item propter negligentiam prælatus repellitur. 1. q. 1. ca. si qui episcopi. §. ecce cum. & iudex similiter. C. de off. præfec. orientis. l. 3. & sic bene debet admitti renũciatio, si fiat debito modo propter insufficientiam. sup. eo. ti. nisi. §. pro defectu in fi. & cap. post translationem. §. itẽ. & Papa hic admittit illã propter negligẽtiã. infr. de offic. custo. c. 1. & magister propter insufficientiam debet remoueri à docendo. C. de prof. & me. l. 2. lib. 10.

e ¶ In manibus.] q̃a ad quẽ pertinet confirmatio, ad ipsum pertinere debet resignatio, 3 18. q. 2. abbas. & ideo talis renunciatio non tenuit: arg. s. eo. quod in dubijs. sed quãtũ ad se bene tenuit: 4 quia nõ posset repetere. de hoc dictum fuit inf. eo. quod in dubijs. tamen compellitur postea cedere; sed hoc contingit propter insufficientiam.

f ¶ Cedere.] nec ad aliam abbatiam se transferre. supra de consuet. c. cum venerabilis.

[Gl. seq. infert, dat simile, & arguit.]

g ¶ Electionem.] si non tenuit renunciatio, nõ tenuit electio. sic si aliquis non est legitime destitutus, alius in locum illius non fuit legitime institutus. 3. q. 6. hæc quippe. & inf. de accu. ad petitionem. sim. 81. dist. tantis Daniel. & 7. q. 1. præsentium. Item arg. quòd si principale non tenet, nec id quod ex eo secutum est. infra de fid. instrum. inter dilectos. & C. de leg. non dubium. Bernar.

DE SVPPLENDA NEG. &c.

¶ Viso de modis, quibus prælati assumuntur: quia sæpe in prælaturis negligenter res reguntur. 40. dist. ante omnia, & quod negligitur, supplendum, & quod omittitur, instaurandum est: ideo, &c.

De hac materia tractatur. 84. & 86. dist. & 2. quæst. 7. negligere.

1 Vide de sen. excom. nuper. super gl. 2. Io. An.

¶ Vide l. quã uis. ff. de in ius vo. & l. si pœnituerit. ff. de diuor.

2 Concord. tex. in l. prætor ait. ff. de no. ope. nũc. & ibi Bart.

† VV.

† In multi[s] antiquis ita ipsiq; G. mo[-]nachum sa[n]cti Victori[s] sibi elegerunt, &c.

3 Vide quo[d] no. in clem[.] eo. titu. ca[p.] vnico. in g[l.] Y. Ioã. And[.]

4 Vnde di[ce]bat Gofr. [...] superiore [...] bente rata[m] cessionem [...] & præben[...] licentiã e[li]gendi, pot[e]rat electio[nem] fieri. Io. An[d.]

CAP. I.

Statuimus † ꝓterea, ut si eps̄ tertio cum humilitate, ac deuotione (sicut conuenit) req̄situs, substitutos [a] abbates uestros benedicere [b] forte renuerit, eisdem abbatibus liceat ꝓprios monachos bn̄dicere, & alia [c] q̄ ad officium huiusmodi ptinēt, exercere, donec ipsi episcopi suam duritiam recogitent, † & abbates benedicere non recusent.

¶ Clemens tertius.

¶ *Regulares in suos vsus conuertere non possunt ecclesias in quibus ius obtinent patronatus. & si intra tempus Lateran. concilij quando uacant non p̄sentēt rectores ad eas, superior ordinabit easdem.*

CAP. II.

Sicut † nobis tua fraternitas intimauit, monachi quidam & canonici regulares ecclesias, q̄ ad p̄sentationem eorum pertinent, in tuo episcopatu habentes, proprijs usibus deputare nituntur: [d] nec volunt ad eas cum uacauerit, vocare personas: q̄n potius occasione concessionis [e] quorundam episcoporum, vicarios in eis pro sua instituunt, & destituunt; [f] voluntate admissos ita pensionibus [g] onerantes, quod nec ecclesijs cōpetenter possunt in paupertate [h] nimia deseruire: † nec episcopo in episcopalibus [i] respondere: neque hospitalitatem [k] (sicut cōuenit) transeuntibus impertiri.

¶ Nolentes autē, ut status ecclesię debitus & antiquus, per insolentiā † alicuius subuertatur mandamus, quatenus (nisi a iurisdictione tua [l] exemptæ sint ecclesiæ supradictæ,)

Statuimus.] CASVS. Cistercienses aliquando remouent abbates de monasterijs suis, uel moriuntur, & alios in locum eorum substituunt. episcopi diœcesani nolunt benedicere substitutos abbates: statuit Papa hic quòd si episcopus tertio requisitus eos benedicere renuerit, liceat ipsis abbatibus proprios monachos benedicere, & alia exercere q̄ ad officium ptinēt. donec ep̄i illos benedicant. Not. negligētiam prelatorum puniendā circa officiū suum. Itē not. ꝙ q̄s dat quod nō habet.

† Cap. I. eo. tit. in 2. compil.

a ¶ Substitutos.] & confirmatos, q̄a ante nihil facere vel disponere possunt, s. de ele. nostri.

[Glo. seq. arguit allegat. 5. iura. in cōtrarium allegat. 6.]

b ¶ Benedicere.] ar. ꝙ aliquis potest dare q̄d nō hēt. C. de testa. manu. cum cōstitutio. ver. si. ar. C. de iure emph. l. vlt. arg. ad hoc. sup. de elec. suffraganeis. & ff. de acq. re. do. non ē nouū. & ff. de vsu fruc. quod nostrum nō est. Ar. ꝯ. j. de iure patron. quod aūt. in fi. & j. de do. inter virum & vxo. nuper. & ff. de reg. iu. nemo. & ff. d̄ acq. re. do. traditio. & 1. q. 7. Dilibertum. & ff. de off. proconsul. obseruare, in fi.

† Vide l. libertorū. §. j. ff. de his qui no. infa. & l. chorus. §. fin. ff. de lega. 3.

[Gl. seq. exemplificat, obijcit, & soluit dat simile.]

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compila.

c ¶ Alia.] scilicet ut cōferant lectoratū in proprio monasterio. j. de æta. & quali. cum contingat. & arg. 69. d. c. 1. si tn̄ presbyteri sint, ut ibi, cū & illa impositio manus non sit nisi quædam benedictio, ut 1. q. 1. manus. Sed qualiter possunt hoc facere ante suam benedictionem? Dic ꝙ in odiū ep̄orum 1 dominus Papa hoc concedit per ipsam constitutionem. ne propterea in spiritualibus vel alijs patiantur monasteria detrimentum propter negligentiam episcoporum. Similem indulgentiam habes. sup. de elec. nihil est. §. ult.

1 Inobediē[...]iū & nō cu[...]ātiū adim[...]plere, quod [...]psis incum[...]bit.

Sicut nobis.] Communis diuisio. Secunda; ibi, Nolentes. Ioan. And.

CASVS. Quidam regulares habent ecclesias ad eorum præsentationem pertinentes, quas vsibus proprijs appropriare nituntur: nolunt ad eas, cum uacāt alios præsentare, sed instituūt pro sua voluntate, & ita grauant eos pensionibus, ꝙ nec ecclesijs competenter in paupertate deseruire, nec episcopo in ep̄alib. respōdere, nec hospitalitatem seruare valent. Significatū fuit hoc dn̄o Papæ: nolens igitur Papa ut antiquus status ecclesiæ pp hoc subuertatur, mandat quatenus nisi exemptæ sint ecclesiæ supradictæ a iurisdictione ep̄i, excessus illos studeat rationabiliter emendare, & nisi intra tempus concilij Lateranen. statutum, prędicti monachi præsentauerint ei personas ad vacantes ecclesias, ex tunc liceat appellatione remota in eis ordinare rectores: ita tamen ꝙ per hoc, nullum patronis in posterum præiudicium generetur. Not. ꝙ exempti a diœcesano puniri non possunt. Item nota concessionem ecclesiarum ab episcopis factam sine iuris solennitate, non ualere. Item propter negligentiam amittit quis ius præsentandi illa vice. sine p̄iudicio in futurum.

d ¶ Nitūtur.] quod facere non pōt: nam ad priuatū cōmdum trahi non debeat, q̄ ad cōem utilitatem p̄fixa sunt. 25. q. 1. q̄ ad perpetuū. & j. de offi. archipresbyt. ut singulæ. & arg. ff. pro soc. actione. §. Labeo. & inf. de præben. nulla ratio.

e ¶ Concessionis.] concessio episcopi sine consensu capituli vel maioris partis, non sufficit possit transferre ecclesiam vel fructus ipsius ad regulares. j. de don. pastoralis. & j. d̄ ijs quæ fiūnt a præla. sine consensu ca. cum nos.

† Vide tex. cum glos. in l. societatē. ff. pro soc. & Bal. in l. accepta. C. de uiu.

f ¶ Destituunt.] In ecclesijs, quæ ad eos pleno iure non spectant, instituere uel destituere non possūt presbyteros, sed illos dēnt ep̄is p̄sentare, vt ipsi ep̄i de cura plebis respōdeāt, & monachis de rebus tēporalib. exhibeant rationē. j. de præp. in Lateran. cōcil. & inf. de priuil. cū & plantare, §. in ecclesijs. & c. sane. & ca. statuendum: sed si pleno iure ad eos pertineāt: tunc possunt instituere & destituere. 16. q. 2. c. 1. & infra de præscri. cum olim. & inf. de priuileg. quoniam. per confessionem.

† Insolentiam. uiolentiam.

g ¶ Pensionibus.] nouis: quod non licet. inf. de censib. prohibemus.

h ¶ In paupertate, magna. 2 quod non possunt honeste Deo seruire: quia cum ad utrumque festinant, neutrum bene peragunt. 16. q. 1. presbyteros & C. de assesso. l. nemo.

2 Hæc glossula non habetur in antiqs libris.

i ¶ In episcopalibus.] s. in procurationib. 10. q. 3. cauēdum, & c. relatum, & in cathedratico, ut ea causa. q. 3. illud. si ep̄s donet ecclesiam monachis, cathedraticum, ibi debet habere. inf. de don. pastoralis. & tantum debent sacerdotes monachorum habere, vnde iura episcopalia soluere ualeant, & hospitalitatem seruare. & uitam suam honeste habere, ut hic dicit, & infra de præben. de monachis.

ADDITIO. Et habet locum etiam in exemptis, e. tit. c. 1. lib. 6. Io. And.

k ¶ Hospitalitatem.] tenentur enim clerici ad illam hospitalitatem, quæ cōtinet officium pietatis, 42. dist. §. 1. non ad illam, quæ fit ex debito seruitutis. C. de epi. & cle. l. 1. inf. de immu. ec. c. 1.

l ¶ Tua.] quia tunc nihil habet episcopus. inf. de priu. cū & plantare. §. in ecclesijs, & j. de presc. c. olim. & inf. de priuileg. quoniam.

a ¶ Prædictos excessus.] ergo si exépti sunt, eps illorũ excessus punire non poterit ar. 16.q.1.frater noster. aliter inutile esset illorum priuilegiũ, quia priuilegia ita sunt seruanda, secũdum quòd cõtinetur in illis. ĩ. de priuile. porro. Quid iuris sit de hac materia, tractat. inf. de priu.c.tuarũ, & c.cum & plãtare. & 6.q.3.c.placuit.

b ¶ Lateran. concilio.] inf. de conces. præb. nulla.

c ¶ In posterũ.] per istã enim ordinatione non fit eis pjudiciũ in alia proxima psẽtatione: nisi hac vice tm, ar. ĩ. de ele. cum I cũctis. & nul la admonitio est hic necessaria: quia tps ipsos admonet. inf. de loca. & condu.c. vl. & C. de iure emphy.l. vlt. 1 & C. de contrahẽ. & comit. stipu. magnam.

¶ Concilij Lateranen. sub Alexandro iij. c.8.

¶ Statutum.

3 Et uide hanc & seq. in præ. c.ul. super ultim. glos. Io. An.

LIcet.] Prima pars decise narrat factum. Secunda dat iudices sub certa forma, per quã ius suũ Papa tuetur: ibi, Ne igitur. Io. And.

CASVS. Magister Ho. & Rogerius diutius litigarũt coram Papa super archidiaconatu. Richemundiæ: q a dicebatur ꝙ collatio archidiaconatus intra tps cõcilij facta non fuerat. ne igit Papa ius suũ negligere uideatur, mãdat q busdã, quatenus si constiterit, Archidiaconatũ Richemũdiæ uacasse p annum, tpe semestri quo vl ad archiepm, uel ad capitulũ donatio pertinebat, cõputato non a tpe uacationis, sed a notitia: cũ ex tũc ad Papam fuerat illi[9] donatio deuluta: utriq; super eo silẽtiũ imponat. No. tempus. sex mẽsiũ. currere a tpe notitię, nõ à uacationis. Itẽ tps nõ currit ignoranti. Item post tps illud elapsum non possunt eligere q fuerãt negligẽtes.

¶ Cap.3. eo. tit. in 4. compilatione.

pdictos [a] excessus studeas rationabiliter emendare. Et nisi prædictæ personæ ĩtra tẽpus in Lateran. † cõcilio [b] constitutum, † ad vacantes ecclesias tibi personas idoneas præsentauerint: ex tũc tibi liceat (appellatione remota) in eisdem ordinare rectores, qui eis præesse nouerint & prodesse: ita tamen quod ex hoc nullum patronis præiudicium in posterum [c] generetur.

¶ Innocentius tertius.

¶ Supplet superior inferioris negligentiam in beneficijs cõferẽdis si tempus Lateran. cõcilij lapsum sit & collatio per inferiorem postea facta non ualet.

CAP. III.

LIcet † magister [d] H. & R. procurator R. de sãcto Cadimundo, super archidiaconatu Richemundię diutius litigauerint corã nobis: & infra. ¶ Ne igitur ius nostrum negligere uideamur, [e] qui alios in sua iustitia confouemus: mãdamus, quatenus si uobis constiterit, archidiaconatũ Richemundiæ uacasse per annũ (tẽpore semestri, quo uel ad archiepm, uel ad capitulum donatio pertinebat, non a uocatione, sed a notitia [f] computato) cũ pro eo, quod Eboracen. archiepiscopus alium superiorẽ, non hẽt, ex tunc fuerat ad nos donatio deuoluta, vtrique super eo silentium imponatis. [g]

¶ Idem magistro P. de Castro, nouo, & R. monacho fontis frigidi. Apost. sedis legato.

¶ Si is ad quem spectat beneficij collatio, lapso tempore Lateran. concilij conferat, non valet collatio, nisi de misericordia toleret.

CAP. IIII.

LItteras † vestræ discretionis † accepimus, ꝙ cũ in quibusdam ecclesijs legationi vestræ subiectis, quædam beneficia & dignitates tãto tempore uacauissent, quod tam prælati, quam capitula secũdum tenorem Lateranen. concilij, † essent iure instituẽdi priuati: postquam aduẽtus uester innotuit, in beneficijs illis personas minus idoneas instituere prę sumpserunt: & infra. ¶ Discretionis vestræ mandamus, quatenus si beneficia vel dignitates noueritis personis idoneis assignatas: eas † de patiẽtia [h] permittatis ab ipsis pacifice possideri; alioquin personas amouentes prorsus ab ipsis, eas de personis idoneis authoritate nostra suffulti, non differatis quam totius † ordinare.

¶ Idem episcopo Samo. †

¶ Is ad quẽ primo loco spectabat collatio beneficij, lapso tempore Lateran. concilij conferre non poterit.

f ¶ A notitia.] sic ergo patet ꝙ tempus istud currit a tempore scientiæ tantum. inf. de conces. præben. quia diuersitatem. in fi. Arg. tñ est ꝙ currit ab eo tempore quo scire potuit, ut ff. q s ordo in bo, pos. ser. l. ul. arg. ĩ ff. de peti. hæredi. Item ueniunt. §. petitam. Quod prius dictum est, ualet.

[Gl. seq. improbat opi. & soluit cõtrarium.]

g ¶ Imponatis.] hic euacuatur opinio illorum, qui dicũt, ꝙ mora in electionib. possit purgari, 3 ĩ consueuit notari, ĩ. de conces. præb. nulla. nam hic fuit nulla electio, quia fuit facta post sex menses. ĩ. c. dilecto. & c. sequens. nõ obstat: quia illud fuit tolerãtia, & sic planum est, quod dicitur per totum titulũ istum.

3 Concor. l. mora. cum glo. magna. ff. de usur. do. l l. quod te. & in l. ui. nũ. ff. si cer. pet.

LItteras.] Cõmunis diuisio. Secũda. ibi, discretionis Io. And.

† Cap.2. eo tit. in 4. compilat.

† Deuotionis.

CASVS. In quibusdã ecclesijs quædam beneficia & dignitates tanto tempore uacauerant, ꝙ donatio illorum secundũ Lateran. concil. ad sedem Apostolicã fuerat deuoluta: illi ad quos collatio pertinebat, intelligẽtes legatos Apost. sedis ad partes illas accedere, instituerunt in beneficijs illis personas minus idoneas: legati q ĩue nerũt illa beneficia taliter collata, dubitauerunt an deberẽt illos institutos remouere. mandat illis Papa, quatenus si beneficia & dignitates personis idoneis sunt collata, permittant illos de patiẽntia pacifice possidere. alioquin. remoueantur, & de personis idoneis illa non differant ordinare. Not. ꝙ collatio quæ non tenet, de patiẽtia superioris tenet, alias non ualeret.

† Lateran. concil. sub Alexan. iij. cap.8.

† Eisdem.

† Al. quanto citius.

† Zamoren.

h ¶ Patiẽtia.] ita de iure talis ordinatio non ualebat. ĩ. cap. proxi. & inf. c. proxi. nam multa per patientiam tolerãtur, quę si in iudicium uenirent, cassarentur. inf. de pb. cum iam dudum & sic no. ꝙ sola patientia dat hoc ius talibus institutis, non ex illa institutione ex tunc; sed exnũc ex tali patientia. sic ff. de offi. procon. obseruare in fin. fim. 2. q. 1. in primis. Bernard.

d ¶ Licet magister.] habes. inf. de conces. præb. post electionem.

[Gl. seq. arg. alleg. duo iura & remittit.]

e ¶ Videamur.] arg. ꝙ ordinata charitas a se incipit. de pœn. di. 3. sane argu. 23. q.5. si non licet. & sup. de usu pal. nisi. ubi de hoc. 2

[Gl. seq. alleg. unã cõcor. signat cõtraria, & soluit.]

2 Concor. ll. præses. C. de de archidiacono isto seruit. & aqua & l. pupillũ. & ibi e Bar. ff. de excus. tit.

Dilecto.]

Dilecto.] Prima pars decise narrat factum. Secunda: ibi, Quia nobis, definit. Tertia sub conditione confirmationem committit: ibi Mandamus.

CASVS. Vacante Salamantina ecclesia decanus cum quibusdam sequacibus suis, quendam P. nomine mercatorē elegit, appellans ne cōtra suā electionem aliquid attentaretur, ar. hieps ad quem (ut dicebatur) electio cantoris fuerat deuoluta, aliū G. nomine in cantorem elegerit, ppter hmōi electiones pcuratores utriusque partis ad Romanam ecclesiā accesserunt. qa constitit Papæ ꝙ electio à decano & eius sequacib⁹ facta post elapsū sex mensium spatiū extitit celebrata, intra qđ epūs, & capitulū cōiter eligere dbuerūt, electionem de dicto P. factā, decreuit irritam & inanē, & appellationem a decano interpositam, factū archiepi, ad quē erat eligendi auctoritas deuoluta, non potuisse aliquaten⁹ impedire; vñ mādat quatenus electionē de pdicto G. debeat cōfirmare nisi ei aliquod canonicū obuiaret. No. ꝙ pp negligentiā amittit qs ius eligēdi. Itē mora in talib⁹ nō purgat.

[Glo. seq. reci. per quæst. quis eligat ad præbendā, vel beneficia ecclesiæ collegiatæ: & dicit quod prælatus & capitulum, nisi habet aliud consuetudo, cui statur. Signat contrarium, & soluit.]

† In multis antiqs Marcelli. habet.

CAP. V.

Dilecto filio P. tituli sancti Marcellini † presbytero Card. S. & R. procuratoribus P. & G. apud sedē Apostolicā cōstitutis auditore cōcesso, & inf. ¶ Quia nobis constitit à Salamantino decano & eius sequacib. post elapsum sex mēsiū spatiū, intra ꝙ episcop. & capitulum (prout communiter [a] spectabat ad eos) procedere ad electionem cantoris neglexerant, electionē supradicti P. minus canonice celebratam, eandem decernimus irritam [b] & inanem, & appellationē à decano & suis fautoribus interpositam, factum archiepisc. (ad quē iam erat eligēdi auctoritas deuoluta) nequiuisse aliquaten⁹ impediret & infra. ¶ Mandamus, quaten⁹ nisi dicto G. aliquod canonicum obuiet: electionem de ipso factā sublato † appellationis obstaculo cōfirmetis.

† al. sub moto.

a ¶ Communiter] de iure cōi electio spectat simul ad capitulum & epm, vt potest hic colligi, & inf. de conces. præben. postulastis. & inf. de ijs quę fi. a præla. sine consensu capit. ea noscitur. & ideo cum omnes simul sunt negligētes, transfertur eligendi potestas ad superiorem, ut hic, & cap. postulastis. & sicut alia tractare debent, cōiter, inf. de his quæ fi. a præla. sine consf. capituli. per totum ita & electio dēt fieri cōiter: nisi consuetudo repugnet, s. de elec. cum ecclesia Vulterana. in fi. vbi de hoc, & ita si capitulum per se confert bñficia, vel qñq; epūs per se, illud tm̄ fit de consuetudine singulari, vt c. ea noscit. sicut vides ꝙ in quibusdā locis eligit capitulū. & in quibusdā locis eligit epūs, uñ soli consuetudini ascribendum est, & talis consuetudo rationabilis est, & ideo potest præscribi: 1 de tali potest intelligere & de consimilibus. s. de consue. c. ult. in fin. Huic quod dixi, contradicerē uī. 16. q. 7. nullus omnino. Sed illud intellige ſm ea quæ dicta sunt. & hanc consuetudinē approbat concilium Lateraneñ. inf. de conces. preben. nulla. ubi habetur quod quandoq; ad capitulum spectat collatio præbēdarum dignitatum, & cura animarum, quandoq; ad epm: & tunc unus supplet negligentiam alterius. ut ibi dicitur. & illud non potest intelligi nisi de consuetudine: de iure communi non.

1 Concor. fin. cū no. de re. di. Bal. in pœdijs feu. c. feu. cog. c. 10.

b ¶ Irritam.] & sic patet quod mora in talibus purgari non potest, quia talis electio nulla est, ut hic dicit, de hoc dictum est. sup. eod. tit. licet.

DE TEMPORIBVS ORDINATIONUM, & qualitate ordinandorum.

TITVLVS XI.

De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.

¶ Viso de promotione prelatorum, tractandum est de ordinatione clericorū. & qa certis tpibus. & cum scrutinio debet fieri, ideo, &cæt. Ioan. And.

De hac materia tractaē 21. & 24. & 25. & 50. & 51. dist. & in multis alijs & 9. q. 1. & q. 2. & 15. q. 8. per totum.

¶ Alexander iij. Baton. † episcopo.

† Lōdoneñ. Bonoñ.

¶ *Diebus Dominicis vel sabbato Pentecostes sacri ordines ab alio quā a Papa conferri non debent.*

CAP. I.

Subdiaconos † autē, nulli, nisi Romano [c] Pontifici, liceat in diebus Dominicis ordinare.

¶ Quamuis consecrādi Deo dicatas virgines, [d] &

Subdiaconos. Sūt tria dicta secūdum ibi. Quamuis tertium: ibi, Sabbato. Ioan. And.

CASVS. Hic duo dicuntur. Primū est. ꝙ nō licet alicui nisi Rom. Pont. aliquē dieb⁹ Dominicis in subdiaconum ordinare, quamuis Deo dicatis uirginib. ueluni cōsecratorium imponēdi, & minores ordines cōferendi, dieb⁹ Dominicis habeāt potestatem. Secundum est, ꝙ nō licet alicui ī uigilia Pētecostes sacros ordines celebrare: qa In sequenti septimana, recepto Spiritus Sancti flumine celebrantur. No. uirgines possunt consecrari diebus dominicis, & minores ordines conferri.

† Post concil. Lateraneñ. sub Alex. 3. part. 26. ca. 23. & c. 1. eo. tit. in 1. compil.

[Glossa sequens arg. ad contrarium alleg. 8. iura, & soluit.

c ¶ Romano.] & ita patet, ꝙ ab alijs attentari non possunt quę sibi tantum Ro. eccle. reseruauit simile s. de transla. inter corporalia. & ca. 1. & supra de cle. quod sicut. §. super eo. Et est arg. quod consuetudo Rom. eccle. ad consequentia trahi non debet ab alijs, 2. argum. cōtra. 12. dist. c. j. & 2. & de conse. dist. 1. basilicas, C. de ædifi. priua. cum dubitabatur. & quod Romæ fit 3 spectandum est ff. de offi. præ. sed licet & secundum quod Papa facit & nos facere debemus. infra de re iud ic. in causis. & eadem ratio quæ mouet ipsum mouere debet alios iudices. s. de rescri. super litteris. argu. optimum Insti. de sat. tu. §. ult. in fin. Solutio, quę Romana eccl. seruat. & docet alios obseruare ad illa seruanda tenentur subditi eius: quæ uero in signum priuilegij sibi tantum seruauit, nullus alius sine sua speciali licentia attentare debet, quæ sint illa, dicitur j. de off. leg. ca. qđ translationem.

2 Concord. l. obseruare §. antequā, ff. de off. pro con. & l. idē qi. ff. mand.

3 Ibi dr̄ spectandū non quod fit, sed qđ fieri dēt. Ioan. And.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

d ¶ Virgines.] 20. quæst. 1. deuotis, contra, vbi dicitur quod non nisi in die Epiphaniarum, in Albis pascalibus & natalibus Apostolorum uirgines sunt uelandæ, adde ibi & hoc ꝙ dicitur hic, & quod ibi, & ita alterum per alterum suppletur.

SAne.] Communis diuisio. Secunda: ibi, significamus. Ioan. And.

CASVS. Consuetudo erat in quibusdam ecclesijs Scotiæ & Valliæ, quod in dedicationibus ecclesiarum uel aliarum extra quatuor tempora clerici ad sacros ordines promouebant. Rñdet Papa, quod illa consuetudo est ecclesiasticę institutioni inimica, & ideo improbanda, & si multitudo, & antiqua consuetudo non esset, taliter ordinati non deberent in susceptis ordinibus ministrare, sed in Romana eccle. sic ordinati deponerentur, & ordinatores auctoritate ordinandi priuarentur. No. quod multitudo inducit dispensationem. Vnde uersus.

Ob populum multũ, crimen pertransit inul[tum].

Not. quod multitudo & consuetudo antiqua excusat.

a ¶ Quatuor tempo rum.] supple & extra sabbatũ sanctũ, & in sabbato hebdomadæ mediæ Quadragesimæ. ĩ. capite proximo, quia tunc licet.

b ¶ Ad sacros.] ad minores potest diebus dominicis, & alijs diebus solemnibus. ĩ. ca. proxi. tamen si secus fiat, characterem recipiunt. infra eodem, consultationi.

[Gl. seq. arg. alleg. ..iura, demum arg. determinat. & triplicem ueritatem distinguit.

c ¶ Multitudo.] arg. quod multitudo dispensationem inducit. 50. dist. ut cõstitueret. & 1. q. 7. quoties, 2. & 44. dist. comessationes. & 23. q. 4. no. potest. uersus.

Ob populum multum crimen pertransit inultum.

In multitudine tñ illis no parcit, quos magis causam delicti esse constiterit ĩ. de cleri. excom. mini. latores & ita propter scandalum aliquid omittitur impunitum, cum alias non esset omittendum quod fieri põt si veritas non offenditur, quæ triplex est, scilicet iustitiæ. ĩ. de re. iur. qui scandalizauerit, veritas doctrinæ siue disciplinæ. 11. q. 3. quando ergo. veritas bonæ uitæ 22. q. 2. primum. prin. & 31. q. 5. ita ne. hæ numquam dimittenda. est propter scandalum. 11. qõ. 3. inter ver ba. sed ueritas iustitiæ & ueritas doctrinę siue disciplinæ, quandoque omittit propter scandalum, puta quãdo multitudo est in causa: ut hic dr, de. hoc dr s̃. de renun. nisi cũ pridem §. pro graui quoque. Veritas iustitiæ ad iudicem, doctrinæ siue displinæ ad prælatũ, bonæ uitæ ad quæmlibet pertinet. Vnde uersus.

Est verum uita doctrina iustitiaque:

Primum semper habe duo scandala linque.

† Post concil. Lateranẽ. sub Alexand. iij. part. 26. cap. 24. & c. 2. e. tit in 1. compilatione.

¶ In uno uetustissimo, manu scripto Gallię in alio Guualliæ.

Dispensatio fit pp multitudinem.

Veritas triplex declaratur.

minores ordines his dieb[us] habeant licẽtiã celebrãdi. ¶ Sabbato quidem Pentecostes, non liceat alicui sacros ordines celebrare, cũ in sequenti septimana (recepta spiritus sancti gratia) celebrentur.

¶ Idem episcopo Herfordensi.

¶ *Non valet consuetudo quod extra statuta tẽpora sacri ordines, conferatur.*

CAP. II.

SAne † super eo, quod moris esse dixisti in ecclesijs quibusdam Scotię, & Valliæ, † in dedicationibus ecclesiarũ, vel altariũ extra ieiunia quatuor tẽporũ, [a] clericos ad sacros [b] ordines promouere. Significamus, quod cõsuetudo illa (vt pote institutioni ecclesiasticę inimica) est penitus improbãda, & nisi multitudo [c] & antiqua [d] cõsuetudo terrę esset, taliter ordinati non deberent permitti in susceptis ordinib. ministrare nã apud nos sic ordinati deponerentur [e] & ordinantes priuarentur auctoritate ordinandi.

¶ Idem eidem.

¶ *Minores ordines conferri possunt diebus festis, Sacri uero conferri debent in quatuor temporibus, vel sabbato sancto, vel sabbato de passione.*

CAP. III.

DE † eo autem quod quæsiuisti, an liceat extra ieiunia quatuor temporum aliquos in ostiarios, † lectores, exorcistas, vel acolythos, aut ẽt subdiaconos promouere: Taliter rñdemus, quod licitũ est episcopis, dominicis & alijs festiuis diebus vnum aut duos [f] ad minores [g] ordines promouere. Sed ad subdiaconatũ, nisi in quatuor temporibus aut sabbato [h] sancto, vel in sabbato ante dominicam, de passione, nulli episcoporum, prætẽr quam Romano Pontifici licet aliquos ordinare.

[Glo. seq. arg. alleg. 2. iura, & tria alie. in contrarium & dupliciter soluit. Ioan. And.]

d ¶ Antiqua.] argu. quod consuetudo excusat in delictis, arg. 32. q. 4. obijciuntur & 4. dist. deniq;. arg. cõtra. inf. de simo. nõ satis. & inf. de eo qui duxit in matri. quam polluit p adulteriũ, cũ haberet s̃. de consuetud. ca. vlti. 1. rñ. Sol. consuetudo siue multitudo excusat à pęna temporali, 1 quod pp scãdalũ imponi non põt; sed a pęna æterna non excusat, immo amplius accusat, vt dicunt contraria, & nõ minus ardebunt qui cũ multis ardebunt. 2. q. 1. multi. in fin. Vel dic quod consuetudo excusat in ijs quæ sunt [contra] ius positiuũ dum tñ sit rationabilis & præscripta. s̃. de cõsue. c. vlti. in fi. 2 In his vero quæ sunt [contra] ius naturale, nullo modo, nec vlla cõsuetudo excusat, vt ibidẽ primo responso.

e ¶ Deponerentur.] ab executione, & suspensi haberentur. cum tamen recepissent characterem, vt inf. eod. c. penult.

DE eo.] Cõis diuisio. Secunda. ibi, Taliter respondemus. Ioan. And.

CASVS. Quæsitũ fuit à Papa, an liceat extra ieiunia quatuor temporum promouere aliquos in ostiarios, & ad alios minores ordines aut in subdiaconos: Rñdet Papa quod licitum est epis. dñicis, & alijs diebus festiuis, vnũ vel duos promouere ad minores ordines, sed ad subdiaconatum nõ licet, nisi in quatuor temporibus, aut sabbato sancto, aut in sabbato de Passione, præterquam Romano Pontifici. Not. quo tempore debent sacri ordines conferri scilicet in quatuor temporibus, in sabbato sancto, & in sabbato ante dominicam de Passione.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f ¶ Aut duos.] nunquid plures? vtiq;, dummodo non videatur generalis ordinatio.

[Glo. seq. reci. per q. an omnes minores, &c. soluit.]

g ¶ Ad minores.] & sic vñ, quod omnes minores ordines possit aliquis simul recipere ex eo quod dicit, potest promouere vnum ad minores: quia indeterminate dixit ad minores, de omnibus potest intelligi. 19. dist. si Romanorum, in fi. de priui. q a circa quod satis põt concedi, & de facto obtinet: vt hic & inf. de eo qui fur. or. susc. cũ H. nisi consuetudo repugnet, quod scãdalum generaret. Consuetudo enim ea quæ licita sunt reddit illicita. ĩ. de cler. cõiug. cũ olim. & ĩ. de cogn. spi. sup eo. 3.

h ¶ Sabbato.] vt 75. d. ordinationes 2. non ergo diẽ dñi. ca. ĩ. eo. lſas. Etiã continuato ieiunio, ut q dã dicebãt. Ex

1 Concor. l. aut facta, §. fi. ff. de pę.

2 Concor l. j. & ibi Bal. C. de confes. & ĩ auth. in[gressi]. cũ no[uiter]. C. de sacro. eccles.

† Post cõci[l.] Lateran. [sub] Ale. iij. p[art.] 26. c. 25. & [c.] 3. eo. ti. in [1.] compil.

† Vt intel[li]gas hæc n[omina] min[orum] ordinũ eccl[e]siæ, vide M[a]gistrum se[nt.] lib. 4. dist. adde conci[l.] Trident. se[s]sio. 23. de r[e]for. c. 2.

An omne[s] minores o[r]dines possi[t] quis simu[l] recipere.

3 Concor. rẽ nõ nou[a] cũ gl. C. [de] i[n]di. & ibi p[er] Pet. & Cy. in Authe[nt.] hoc ius p[or]rectũ, C. [de] sacros. ec[cl.]

¶ Idem.

¶Criminosus occultus moneri potest ne promoueatur ad ordines sed prohiberi non potest.

CAP. IIII.

EX† tenore tuarum literarū accepimus, qđ N. clericus adeo[a] deliquit, qđ si peccatum eius esset publicum, degradaretur † ab ordine quem suscepit, & amplius non posset ad superiores ordines promoueri. ¶ Verum qm̄ peccatum ipsius fore occultum dixisti: mandamus quatenus pœnitentiā ei condignā imponas, & suadeas, vt parte pœnitentiæ peracta, ordine suscepto vtatur,[b] quo contentus existens, ad superiores amplius non ascendat. Verū tñ quia peccatum occultum[c] est: si ꝓmoueri voluerit, eum non debes aliqua ratione prohibere.[d]

¶Lucius tertius archiepiscopo Turon.

¶Religiosus contra prohibitionem prælati sui ordinari non debet.

CAP. V.

AD† aures nostras peruenit, quod religiosi quidam ad superiores desiderant ordines promoueri, sed ꝑlati[e] eorum desiderijs contradicūt. ¶Tuæ igit̃ qōni taliter respond. quod honestius & tutius est, subiectis debitam præpositis obedientiam[f] impendendo, in inferiori ministerio deseruire, quam

EX tenore. [Communis diuisio. Secūdo. ibi, Verum Ioan. And.

CASVS. Quidam clericus .n. Nomine uolebat promoueri ad maiores ordines: tñ in tantum deliquerat, ꝙ si peccatum eius publicum esset, degradaretur ab ordine quē suscepit, nec posset ad superiores promoueri. quæsitū fuit a Papa quid obseruari deberet, quia peccatum istius occultum est? mandat Papa quatenus ei pœnitentiam condignā imponat, & ei suadeat ut parte pœnitētiæ peracta, ordine suscepto utatur: sed ad superiores non ascendat: ueruntamen quia peccatum occultum est, si promoueri uoluerit, eum ꝓhibere nō debet. No. quòd occulta peccata uindictam[1] non habent. & licet episcopus peccatum occultum nouerit per confessionem; nō potest prohibere illum ab ordinibus.

a ¶ Adeo deliquit.] puta periurium uel adulterium commisit, ut ꝭ. eo. tit. c. ult.

[Gl. seq. alle. 4. cōcor. & in contrarium tria. iura. ponit opi. q̄ reprobat, demū ponit opi. H. & Tan. q dixerunt. 1. consideranda.]

b ¶ Vtatur.] Not. ergo ꝙ dicit hic ꝙ criminosus acta pœnitētia potest promoueri, & in susceptis ordinibus ministrare. arg. ad hoc 34. dist. fraternitatis, 50. dist. ga tua. & c. domino. & c. ponderet. & in pluribus alijs: argu. contra 25. di. primū. & 1. q. 7. si quis omnē. & 48. di. qm̄, Sol. quidam dixerunt ꝙ si promotus non est, nullo modo dēt promoueri, per c. proxime dicta. hęc fuit rigida opinio, quia res pene cōtra naturā est, ut aliquis sit sine peccato. 25. dist. c. unum. §. nūc autem. Vnde uī idem dicendum circa promotos & promouendos, facilius tñ impeditur promouendus q̄ deijciatur iam promotus. 15. q. 1. §. vlt. Circa promotos Anto. & Tan. distinguunt ꝙ quattuor ꝯsideranda sunt. Primum, s. quātitas criminis, vtrum videlicet sit enorme vel mediocre, & in hoc consideratur quātitas criminis. Secundum est quę est qualitas criminis, vtrum sit occultum uel manifestū. Tertium est modus publicationis, an sit videlicet publicum per operis euidentiam, vel per iudicis sententiam, vel per spōtaneam confessionem in iudicio. Istis trib. modis notorium fit crimē. ꝭ. de coha. cle. & mu. c. ult. Quartum est satisfactio pœnitētis, uidelicet an egerit uera pœnitētiam vel simulatā. si crimē est enorme & manifestū, vt simul concurrant quantitas & qualitas criminis, deponitur, nec unq̄ restituitur post quātumcunq; pœnitētiam. 50. dist. miror. si uero enorme & occultum, in eo casu monendus est ut abstineat. & non cogendus; quia solū Deum habet vltorē, qa latentia peccata vindicta non habent 32. q. 5. Christiana & acta pænitentia poterit officio suo vti: & ad maiores ordines ascendere, vt hic, & ꝭ. de simo. ex tuæ præter eos homicidii. infra. eod. quæsitum est, vbi exemplificantur crimina talia. Si uero mediocre fuerit, & occultum, acta pœnitētia vel parte eius poterit remanere in officio suo, & ad maiores ordines, ꝓmoueri fortius quā in alio casu 50. dist. de his vero. Si mediocre & manifestū, si cōuictus est in iudicio vel timore probationum confessus: in eo casu deponitur. 81. dist. si quis clericus. Si uero publicū est ꝑ operis euidentiā, vel spontaneam cōfessionem: tunc acta pœnitētia poterit cū eo misericorditer agi secundum quod uisum fuerit episcopo, q̄nque plus uel minus. 15. qō. vlti. si qs presbyter. 50. di. presbyterū, & hoc totum intelligas, cū ueram pœnitētiam egerit, & non simulatam: quia si simulatam, non restitueretur. 50. dist. ut constitueretur.

c ¶Occultum.] & sic ꝓbatione cessante, uindictæ ratio conquiescit. 32. quęs. 5. Christiana. & secretorum Deus iudex & cognitor est 32. dist. n. erubescāt. & 2. q. 5. consuluisti. & solum Deum habēt ultorem. C. de iureiur. iurisiurandi.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & tripliciter soluit. Io. And.]

d ¶ Prohibere.] etiā si in crimine teneantur, prohibēdi non sunt, sed commonendi. ꝭ. eo. c. ult. arg. ꝯ. inf. c. prox. Sol. hic loqͥ̄ de sæculari, ibi de regulari qui propriā uoluntatem non habet. 12. q. 1. non dicatis. & c. nolo. Vel illud propter scandalum prælatorum: hic nullū scandalum. Vel melius, istud cum quis petens ordines, habet ius petendi ratione tituli quē habet, uel dignitatis, illud cū ius petendi non habet: & ideo prælatus suus qui nouit secreta sua, potest eū repellere. arg inf. de spon. ꝑterea 2.

AD aures.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Tuæ Ioan. And.

CASVS. Quidā religiosi uolunt ad ordines promoueri: prælati eorū nolunt promoueri: q̄ritur quid iuris sit? Rñdet Papa, ꝙ tutius est eis ministrare in inferiorib⁹ ordinibus, suis ꝑlatis obedientiā impendendo, q̄ cum scandalo suorū ꝑlatorū ad ordines superiores promoueri, nec sunt in hoc audiendi, quia pōt esse ꝙ ꝑlati eorum, aliqua sua secreta cōmissa nouerint, ꝑꝑ quæ salua cōscientia nequeāt ꝓmoueri, qa nō in sublimitate graduū, sed in amplitudine charitatis acquirit̄ regnum Dei No. ꝙ regulares ꝯ uoluntatē suorū ꝑlatorum promoueri non debent. Itē nihil cū scādalo est faciendū.

e ¶ Prælati.] id est, abbates uel priores regulares, large sumpto uocabulo, infra, de uerborum significatione, quamuis.

[Gl. seq alleg. 5. conc. & in ꝯrium quinq; iura; & soluit, distinguēs, excōicationē a ꝑcepto, & in ꝑcepto distinguit an spectet ad eius officiū, uel nō. Et primo casu subdiuidit an sit iustū uel iniustū, uel dubitetur.]

f ¶ Obedientiam.] & ita patet quod minores suis prælatis obedientiam seruare debent. argum. 100. distin. contra morem. & 19. distinct. in memoriam, & 8. q. 1. sciendum. ff. de re mi. l. 3. §. in bello. 11. q. 3. absit argu. contra

† Post concilij Lateran. sub Alex iij. par. 50. ca. 3. & c. 5. eo. tit. in 1. compil.

† Al. ita: a iā suscepto ordine degradaretur.

1 In foro exteriori: nam quo ad Deū nō relinquūtur impunita.

Circa promotos, & ꝓmouendos criminosos quot & quæ cōsideranda sint debeant.

† Adde quādo dicat̄ peccatum occultum, & quādo manifestum in l. cū fratrem. per Bald. de his quibus ut indignis.

† Post conci. Lateran. sub Alex. iij. parte 16. ca. 22. & c. 4. eo. tit. in prima cōpilatione.

contra, quia non est semper obediendum, 12. dist. non liceat. 15. q. 6. iuratos 11. q. 3. non semper. C. de decur. oēs. lib. 10. in fi. & ĵ. cod. dilectus Sol. si prælatus 1 excōicet, siue iusta sit sňia siue iniusta, obediendum est sententiæ. 11. q. 3. sententia pastoris. & c. si episcopus. forte. nisi in duobus cas. ib. inf. de sen. excō. per tuas. Item pcepto prælati si non pertinet ad officium suū qđ præcipit, nō est obediendum. ff. de re. iu. factum a iudice. arg. 7. q. 1. quia frater. Si vero pertinet ad officium suū, obediendum est, vt hic & in similibus, qñ non decipitur in præcepto. Si vero pcipiat quod omnino est malū: non faciat ꝫ cōsciētiā, licet iustum videatur præla to. ĵ. de resti spo litteras. seruate qđ dr ĵ. de sen. excom. inquisitioni. si vero præcipiat qđ malū est, nō est obediēdū ei. 11. q. 3. qui resistit. & c. si dñs. & c. Iulian. s. & c. non semper. Si vero dubiū sit præceptū propter bonū obedientia excusat a peccato, licet in veritate sit in aliud. 23. q. 1. qđ culpatur. 2.

1 Intellige cū Host. non præcisus, si enim, talis eēt, vt hereticus schismaticus, rebellis & excōicatus: tūc nō debet ei subditus in aliquo obedire. inf. de of. or. quod sedem. de exces. præla. tanta. Ioan. And.

† Al. plenitudine.

† Ad intelligentiam vide Anacletū Papā epistola 2. Burchardum li. 1. de erc. c. 27. Iuonem part. 5. ca. 139. adde Gratianum dist. 64. c. 4. dist. 66. ca. 1. & vide primū canonē Apostolorū & ca. 9. in 1. compilatione. tit. de electione.

2 Concor. l. 3. cum gl. §. in bello. ff. de re mil.

cum ppositorum scandalo[a] graduum appetere dignitatem. ¶ Nec est in hac parte subiectorum desiderium confouendum, qm̄ esse [b] pot, ꝙ prælati eorū commissa secreta nouerint, ex quibus cōstat eis, quod salua cōscientia nequeunt sublimari; qa non in sublimitate graduū, sed in amplitudine † charitatis acquiritur regnū Dei.[c]

¶ Idem.

¶ *Metropolitanus ab oib. suffraganeis consecratur. Suffraganeus vero a tribus, metropolitano iubēte.*

C A P. VI.

SI † archiepiscopus obierit, & alter fuerit ordinandus: [d] omnes episcopi eiusdem prouinciæ, ad sedem metropolitanam [e] cōueniant, vt ab omnibus [f] ordinetur.[g]

¶ Reliqui vero comprouinciales episcopi (si necesse fuerit) ceteris cōsentientibus, a trib9 iussu episcopi poterunt ordinari: sed melius [h] est si ipse cū omnibus eū q. dignus est, elegerit, [i] & cūcti pariter pontificem cōsecrauerint.

¶ Ex cōcilio Arelaten. †

¶ *Dicit idem quod in præcedenti.*

CAP. VII.

NE epi sine metropolitani pmissu, [k] nec metropolitanus sine tribus [l] vel duobus epis comprouincialibus pſumat episcopū ordinare, [m] ita vt alij

f ¶ Ab omnibus.] not. quod omnes tangit, ab omnibus comprobari debet, quia in concedendo haustum aquæ omnes debent uenire, ad quos ius aquæ spectat. ff. de aqua plu. arcen. in concedendo & C. de auth. pstan. l. ulti. C. de communi agro. deser. quicunq; in fin. lib. 11. & 8. q. 1. licet ergo. & ff. de adopt. nam diuus. Dicas ꝙ in tali casu omnes uocandi sunt. & debēt adesse si fieri potest. & tuc sufficit ꝙ maior pars consentiat. ff. ad muni. ꝙ maior. & quod oēs suffraganei debeant ipsum ordinare, legitur, 64. dist. quia per ambitiones. & hoc quod dixi quod maior pars sufficit. locū habet in collegijs, secus in priuatis ut dictum est supra de cōstit. cum omnes.

g ¶ Ordinetur.] id est, eligatur, cum habent ius in electione, ut dictū est alias expone, ordinetur, id est, consecretur.

h ¶ Melius est.] & sic uidetur ꝙ licet possit aliquid fieri per alium, & perinde habeatur ac si per se. ff. ꝙ cuiusq; uniuersi. item eorum. §. 1. ff. đ admi. tuto. ita tamē. §. gessisse. melius tamen res expeditur per se, quam per alium. argu. 2. q. 7. accusatio.

† Concilium Arelaten. 2. c. 5. Burchard. lib. 1. ca. 57. Iuo. par. 5. c. 138. & in 1. cōpilatiōe tit. de electio. c. 4. & concordat concilium Nicænū. ca. 4. qđ uideas omnino.

[Glo. seq alleg. 5. iura, & tria in contrarium, soluit. & remittit.]

a ¶ Scandalo.] arg. nihil cum scandalo faciendum esse arg. 54. d. generalis in fi. & 51. d. c. 1. 11. di. illa. 28. q. 1. vxor. & etiam nunc arg. cōtra. inf. de re iu. q. scandalizauerit 11. q. 3. inter verba. & sup. de renun. nisi cū pridem. §. pro graui quoque. Solu. pro uitando scandalo, sæpe cessat rigor ecclesiasticæ sñtētiæ; sed malum perpetrari non dēt, arg. 11. q. 3. quid ergo. de hoc dictū est s. eo. fane. & in c. nisi cū pridē. § ꝓ graui. s. de renun.

b ¶ Esse potest.] no. aliquid esse faciendum uel omittēdum, ad cautelam eorum quæ fieri non possunt. 32. q. 1. dixit Dominus. ff. de nego. gest. diuortio. 1. respon. in fi. ff. de ijs qui deiec. uel effu. si uero. §. prætor. 2. ff. de dam. infec. qui bona, §. si quis stipulatus.

c ¶ Regnum Dei.] quia apud Deum non gradus elegantior, sed uitæ melioris actio comprobatur. 23. q. 4. sicut excellentiam. & ille maior dicitur in regno Dei, qui est iustior. 40. dist. non loca. & c. multi, in fine.

SI archiepiscopus.] Ponit duo dicta, secundum; ibi, Reliqui uero Ioan. And.

CASVS. Quando archiepiscopus dēt consecrari, omnes suffraganei conueniāt ad sedem metropolitanam, vt ab omnibus consecretur. episcopi vero comprouinciales, si necesse fuerit, iussu archiepiscopi a tribus episcopis possunt consecrari alijs cōsentientibus, sed melius est si archiepiscopus cum alijs omnibus pontificē consecrauerit: No. quod omnes tangit. ab omnibus approbari debet. Item licet quis aliquid possit per alium gerere: melius tamen est si per seipsum gerat.

d ¶ Ordinandus.] id est, consecrandus, nisi forte haberent ius in electione. 93. dist. miratus valde. & tunc dic ordinandus id est, eligendus quia de consuetudine vocandi sunt.

e ¶ Metropolitanā. 63. d. metropolitano. & 51. d. c. vlt.

i ¶ Elegerit.] cum 3 non habeat ius in electione, ut dictum est alias expone, elegerit, id est, electum approbauerit.

5 Hæc glossula, & illa finalis ī uerbo elegerit, non sunt in antiquis exēplarib.

NEc episcopi.] Ponit duo dicta, Secūdū: ibi, Quod sic. Io. And.

CASVS. Quærebatur in concilio, utrum epi possent consecrare suffraganeum suum, respondetur, ꝙ episcopi sine permissu archiepi non præsumāt epm consecrare, nec archiepiscopus aliquem consecrare præsumat sine duobus, uel tribus episcopis, ita ut alij comprouinciales episcopi per suas litteras consentiant: quod si inter illos discordia fuerit, archiepiscopus maiori numero consentiat. No. standum esse maiori parti.

k Permissu.] ita quod ipse sit præsens, uel alius, cui commiserit uices suas, ĵ. de offic. ord. quod sedem sic iudex inst. de causa potest committere alijs uices suas ĵ. de offic. delega. pastoralis. 1. respon. sic & prædicationis officium potest ordinarius alij committere, cum id per seipsum complere non possit. ĵ. de offi. ord. inter cetera. sim. ff. de procura. l. 1.

[Gl. seq. soluit contrarium.]

l ¶ Sine tribus.] inclusiue. & sic non est contra. 64. distinct. comprouinciales. Quidam intelligebant olim litteram sicut sonat, & male: quia sic videretur quod archiepiscopus minorem authoritatem quam episcopus haberet, cum hoc possit fieri a tribus episcopis iussu archiepiscopi, vt s. cap. proxi. & ideo additum fuit in littera, uel duobus. quod non erat in antiqua compilatione, & quod dicit, tribus, est de substantia consecrationis, alias, non esset consecratus, si essent pauciores. 60. dist. c. porro. ubi traditur forma consecrationis ab Apostolis.

m ¶ Ordinare.] id est, consecrare.

a ¶ Con-

a ¶ Censensisse.] 64.dist.c.1.2.3.& 4.
b ¶ Maiori.] quando maiori numero sit standum uel non sup.de elect. c.ecclesia vestra. 2.

Cvm quidam.] Primo punit ordinantem, secundo ordinatum, pars huius de iureiur. cum quidam. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam eps cõtulit sacros ordines extra iiij. tempora, die quo non debuit. dr ꝙ eps puniri debet canonica disciplina, scilicet, vt priuet potestate cõferẽdi ordines, quos illicite cõtulit. & ordinatis interdicatur executio ordinũ susceptorum, donec apud sedem Apostolicam restitutionis gratiã cõsequantur. Nota ꝙ quis dẽt puniri in eo in quo deliquit. Itẽ nota ꝙ ab homine nõ potest restitui per eundem.
c ¶ Canonica.] ut priuet potestate cõferẽdi ordines, quos illicite cõtulit. ſ. eo. sane. & ĩ.e.c. litteras. alias si pœna statuta nõ esset, pro arbitrio superioris puniret ĩ. de officio delegati c. de causis.
d ¶ Apud nos.] & sic talis dispensatio soli Papę reseruatur. ĩ. eod. cap. litteras, quia ex eo quod dicit, apud nos, alijs abstulit potestatem. argumentum infra de prębend. de multa. in fine, ubi dicitur per sedem Apostolicam, & ita non per alios: argumentum. inf. de sentẽtia excommunicationis nuper. & ĩ. de prob. ca. graue. in fin. & ĩ. eod. c. dilectus. in fine, & sic habes unũ casum, ĩ quo episcopi, uel archiepiscopi, dispẽsare nõ possunt: tamẽ dic ut ĩ. eo. consultationi.

al. Idrotensi.

Ca.1. e. ti. in 2. cõpila. ubi integra narratio facti huic fragmento manam lucem affert.

Hic casus in antiquis codicibus reperitur.

episcopi comprouinciales admoneantur epistolis vt se suo responso significent consensisse.[a]

¶ Quod si inter partes aliqua dubitatio fuerit, maiori[b] numero metropolitanus consentiat.

¶ Vrbanus tertius archiepiscopo Pisano.

¶ *Ordinatus extra tempora suspenditur, donec dispensetur cum eo, & ordinans punitur.*

CAP. VIII.

Cvm quidam: & infra. ¶ Episcopũ, qui die, quo nõ debuit ordines celebrauit canonica[c] disciplina corrigere, & ordinatos a susceptis ordinib. tãdiu reddere dẽs expertes, donec apud nos[d] restitutionis gratiã cõsequantur.

¶ Cęlestinus tertius Hidron. † archiepiscopo.

¶ *Gręci a Latinis ordinari non debent, nec contra, si in ritu ordinandi sunt diuersi.*

CAP. IX.

Cvm † secundum regulas ecclesiasticas: & infra. Quia vero (sicut dr̃) in partib. Calabriæ Latini à Græcis; & Gręci à Latinis secũdũ alterutrius institutionis obseruantiam ordinantur, volumus de ceterro commixtiones, & consuetudines rituum in ordinibus obseruari.

¶ Inno. iij abbati & cõuen. Caroliloci. †

¶ *Si monachus vnius ordinis in secundo ordine ad quem transiuit recipit sacerdotium ad primum ordinem rediẽs in eo libere ministrabit.*

CAP. X.

Ex † parte uestra nostro fuit Apostolatui reseratum, quod quidã monachus vester, se ad nigros[e] monachos transferens, & habitum eorum assumens ad sacerdotij ordinem in ipso habitu est promotus: vnde quia dubitastis, utrũ in assumpto taliter ordine ministrare debeat, Mandamus, quatenus (nisi canonicum aliud † obuiet) ipsum monachum officium sacerdotalis libere[f] exequi permittatis.

¶ Idem C. p̃sbytero Card. Apost. sedis legato.

¶ *Si Gracus episcopo Latino subiectus ordinatur sine Latini licentia a Græco interdicitur sibi executio. Si vero de licentia, tunc toleratur.*

CAP. XI.

Qvod † translationem pontificis, & infra.

Cvm secundum.] CASVS. Clerici & latini in partibus Calabriæ ordinabantur à græcis epis secundum institutionem græcorum, extra quattuor tempora ordines conferendo, & econuerso græci a latinis, & ita permixtim se ordinabãt adinuicem. Et hic prohibetur ꝙ latini de cetero ritum illorum nõ seruẽt, sed in quattuor tpibus ordines conferant, non obstante consuetudine antiquitus obtẽta, cum sit potius ꝯ ecclesiasticam institutionẽ. s. e. sane Arg. cõtra inf. eo. qđ trãslationẽ. ubi toleratur talis mos, sed hodie talis mos reprobatur, ut de cetero talis comixtio esse non dẽat, sed unus sit eps, qui omnibus præsit. inf. de officio ordinarij. qm̃ in plerisque Bernard. No. ꝙ certis tẽporib us sint ordines conferendi. Item nota ꝙ in collatione ordinum non est sequendus proximorum ritus.

Ex parte.] Communis diuisio. Secunda ibi, Mandamus.

CASVS. Quidam monachus Caroliloci transtulit se ad nigros monachos & habitũ illorũ assumens, in presbyterũ est promotus, dubitabãt isti monachi utrum in ordine sic suscepto debeat ministrare. Mandat eis Pap. quatenus monachũ illũ permittant officium sacerdotis exequi libere, nisi aliud canonicũ obsisterit. Not. ꝙ ordo sacer. ĩ apostasia irregularitatem non inducit. Ber.

[Glos. seq. quærit, & soluit.]
e ¶ Ad nigros.] sed q̃ fuit dubitatio huiusmodi quæstionis ideo dubitabit, quia monachus iste fuit apostata, uñ non debuit admitti ad legitimos actus, 3. q. 4. beatus, & ita uidet ꝙ abbas nõ possit dispensare cum eo: q̃a tẽpore quo recepit ordines suspensus erat. argum. infra de ætat. & qualit. cum bonæ, & infra de cleri. excom. mi. postulastis. Argumẽtum, contra supra de ele. cum inter R. uel dic quod non ẽt apostata, nisi qui ad sæculum redit. ĩ. de apostat. c.1. & 50. disti. c. ulti. 2 quãdoque dicuntur apostatæ retro abeuntes. 26. q̃ 2. ulti. nõ obserue tã, q̃ fine eã ris. Item is apostata dicitur, qui recedit a fide. 2. q. 7. nõ pot.
f ¶ Libere.] si monasterium ad ꝙ transiuit, fuit maioris religionis, tunc non peccauit. ĩ. de re. licet & tunc de iure communi potest in ordine suscepto libere ministrare, & hoc ita uidetur fuisse: si uero minoris, tunc peccauit mortaliter, & tunc cum eo est dispensandum, & aliter non debet ministrare.

Per quod capitulum dicit hic Inn. illum apostatam demittit p rõ fessionem, quam dimittere non licet; sed coronam dimittere licet. dẽ clar. coniu. Ioannes, ergo patet, ꝙ non est de habitũ tia ordinis. Ioan. And.

† al. Rauen.

† Ca.1. e. ti. in 3. cõpila.

† al. aliquid.

ADDITIO. Eo saluo quod si relicto monacatu ordinem quis assumat, non poterit secum dispensari, nisi per Papam inf. de apostatis. c. ulti. secundum Goffr. Ioan. And.

Qvod translationem.] In prima parte decisa consultatio. in secundam ibi, Consultationi. quæ distinguit & secundum membrum prosequitur ibi, Si uero. Ioa. And. Pars. huius, ĩ. de offi. deleg. quod translationem. Ioan. And.

† Ca.1. e. tit. in 3. compil.

CASVS. Quidam clerici graeci existentes in dioecesibus latinorum ab epis graecis extra iiij. tempora ordinabantur: postmodum à latinis epis celebrare prohibebantur: quaesitum fuit a Papa quid de talibus sit agendum? Rñdet Papa ꝙ cum clericus graecus episcopo latino subiectus a graeco pontifice ordinatur, interdicenda est ei executio ordinis sic suscepti, tãquam ab alieno epo ordinato: nisi de mandato vel licẽtia sui epi illud fiat. Sed si de licentia sui epi id factum sit: licet culpãdus sit eps, qui clericos suos à greco epo facit ordinari: quãdiu tñ ab ecclesia talis mos tolerat̃, impediri nõ dẽt executio ordinum taliter susceptorum. Not. ꝙ ordinatus à nõ epo suo, ordinis executionẽ non hẽt. Itẽ not. ꝙ rõne cõsuetudinis tolerat̃ quis in executione ordinis, quem male accepit.

a ¶ Ordinatus.] extra quattuor tpa sicut est in antiqua cõpilatione, & sic bene facit ad titulum.

b ¶ Vel licentia.] 9. q. 2. Lugdunẽsis. 71. dist. c. 1. 2. & 3.

c ¶ Toleratur.] haec fuit cõparatiua permissio, ut hic innuitur. arg. j. de preb. cũ iam dudũ, forte pp scãdalum & multitudinẽ talis consuetudo toleratur. arg. s. eo. sane. & 23. q. 4. non põt. 1 mos iste hodie nõ toleratur. j. de offi. ordi. quoniam in plerisq; & sup. eodem, cum secundum.

¶. Consulationi tuae taliter rñdemus, ꝙ cum Clericus Graecus episcopo Latino subiectus, à Graeco põtifice ordinat̃, a nisi de mãdato vel licẽtia sui episcopi fiat, interdicenda est ei ordinis executio sic suscepti tãquam ab alieno põtifice, sine mãdato vel licentia sui episcopi ordinato.

¶ Si vero de mandato, vel licentia b sui p̃sulis, a Graeco pontifice, ẽm morem Graecorum fuerit ordinatus; licet culpandus sit episcopus Latinus, qui clericos suos a Graeco facit antistite ordinari, quãdiu tamen talis mos ab ecclesia toleratur, c impediri non dẽt ab executione ordinũ taliter susceptorum.

¶ Idem Mutin. episcopo.

¶ *Ordinatus a Papa sine licentia Papae ad superiores ordines non promouetur.*

CAP. XII.

CVm † in distribuẽdis, & inf. Meminimus a nobis fuisse suppliciter † postulatum & clementer indultum, d ut quia praefatus A. ecclesiae Romanae subdiaconus erat mandaremus ipsum per Bononiensem episcopũ promoueri.

† Ca. 4. e. tit. in 3. compil.

† humiliter.

† Concor. l. 1. §. fin. ff. de aqu. plu. arcen. & l. idemque. ff. mand.

Ordinatus a Papa honoretur & oneratur.

CVm in distribuendis.] CASVS. si aliquis ordinatus fuerit in subdiaconum à dño Papa ab alio ad superiores ordines sine licentia Papae ordinari non debet. No. ꝙ ordinati à Papa ab alio sine eius mandato ordinari non debent. Not. quod collatio ordinis potest delegari.

[Glossa sequens obijcit, & soluit. argu. contrarium & soluit.]

d ¶ Indultum.] sed nonne eps talẽ iudicat. j. de mai. & obed. per tuas praeterita vĩ ꝙ potius sit omnis quã honor? Dic qđ licet sit onus in hoc, in multis tamẽ est honor, quia non potest nisi pluribus testibus coniungi. 2. q. 4. praesul. & c. nullam. Item non põt cogi ab epo recipere ordines arg. de consecr. dist. 2. c. vlt. Item quia maior honor ei debetur q alijs. j. de ma. & obe. p tuas & ff. de albo scr. ult. Sed iste potest iudicari ab epo suo. ut dicit illa dec. per tuas. unde cõtra. 9. q. 2. nullus primas, ubi dr̃, qui nõ põt ordinare, nõ põt iudicare, & ecõuerso illud ordinarium est, & regulare, hoc speciale est propter excellentiam superioris, q manum imposuit. arg. c. illius, de consecr. dist. 2. c. ulti.

LItteras uestras.] Primo narrat factum quod secũdo improbat, improbationis causam inferens: ibi In quo tertio punit contrafacientes: ibi. Praefatum itaq;

CASVS. Quidam canonicus Bononi. A. nomine ecclesiae Ro. subdiaconus, electus fuit in epm Imolen. eps Bono. recepto mandato praecedentis capituli, ordinauit ipsũ die sabbati in diaconũ; & die dominico cõtinuato ieiunio ĩ p̃sbyterũ, peruenit hoc ad notitiam dñi Papae vñ mãdauit ĩquiri veritatem sup hoc p epm Mutiñ. & magistrũ H. subdiaconum suum, ipsi factũ ẽm ꝙ est dictũ significauerunt dño Papae: & ipse rescribit eis dicẽs, ꝙ ipse recepit litteras suas sup inordinata ordinatione Imolẽñ. electi in qua ordinatione quantum ordinator & ordinatus deliq̃rint, euidenter intelligit qui prudenter attendit, quod probat hoc modo. Si enim non licuit Bonoñ. epm vtrumque ordinem illi cõferre eodẽ die. eadẽ ratione non licuit ei vnũ ordinẽ conferre vno die: & alium alio die continuato ieiunio, cum pp continuationem ieiunij fictione canonica, siue mane diei dominicae trahatur ad sabbatum, siue vespera sabbati ad diẽ dñicam referatur illa duo ad eundẽ diẽ ptinere dicuntur. Si .n. dicat̃ ꝙ mane diei Dñicae ad diẽ, & vespera sabbati ad diem aliam referãtur: nõ esset cõtinuatio ieiunij necessaria: quia sabbato ante coenam, & dominica ante prandium ieiuni intelliguntur: ideoque Papa Bonon. episcopum ut puniatur in quo peccauit, suspendit a collatione ordinum, diaconi, s. p̃sbyterij, alterum uero ab executione sacerdotalis officij suspẽdit, donec de ipsis aliter duxerit disponendum. Nota quod nullus duos sacros ordines recipere debet, nec aliquis illos conferre eodem die: qui cõtra fecerit, punitur, prout hic dicitur. No. hic regulam ꝙ quis debet puniri in eo in quo deliquit.

¶ Idem eidem & magistro H. subdiacono nostro.

¶ *Duo sacri ordines nõ possunt cõferri, eidem uno die, uel duobus continuato ieiunio.*

CAP. XIII.

LItteras † vestras recepimus super inordinata ordinatione Imolensis electi, quẽ Bononien. episcopus p̃cedenti sabbato in diaconum, & sequenti die dominico (continuato ieiunio) in presbyterũ ordinauit. In quo, quantum vterq; deliquerit, euidenter intelligit, qui prudenter attendit. Si enim vtrumque ordinem eodem die conferre illi non licuit; pari non licuit ratione, vnum ordinem uno die, e & alium † altero

† Ca. 5. e. in 3. cõp.

† al. & alium in alio.

e ¶ Vno die.] hoc ergo solum reprehenditur hic quod ordinem unum uno die, & alterum altero die contulit idem episcopus: unde collige, quod si die sabbati non potuit perficere ordinationem; sequẽti die dominico continuato ieiunio potest eam quam incipit perficere, & uno die intelliguntur ordines collati fictione iuris, & sic loquitur cap. 75. distinctio. quod a patribus.

[Glossa sequens dat simile, & allegat contrarium.]

a ¶ Con-

(ieiunio continuato) conferri †: cum propter continuationē [a] ieiunij fictione [b] canonica, siue mane diei dominicę trahatur ad sabbatū, siue vespera sabbati ad diem dominicam referatur, profecto mane cum vespera, seu vespera cum mane, ad eundem diem pertinere [c] dicitur: † ¶ Nā si quantū [d] ad hunc necessitatis articulū pertinet, mane ad vnū diem & vespera referatur ad aliū, cur esset cōtinuatio ieiunij necessaria, cū & sabbato ante cęnā, & dominica ante prandiū, intelligantur † esse ieiuni? ¶ Præfatū itaq; Bonoñ. epm (vt puniatur in quo deliqit [e]) a collatione ordinū, diaconij. s. & presbyterij, alterum vero ab executione officij sacerdotalis tamdiu volumus manere suspensos, donec de illis aliter disponamus.

¶ Honorius iij. episcopo & archidiacono Legio.

¶ *Ordinans puerum xiij. annorum in diaconum, suspenditur à collatione ordinum: & ordinatus ab ipsius executione vsque ad ætatem legitimam.*

CAP. XIIII.

VEl non est compos sui episcopus Conuentrieñ. vel nimis videtur a se scientiam repulisse, [f] qui M. puerum latoré præsentium adhuc tredecim annorum contra sacrorum canonum instituta [g] inordinate in diaconum dicitur ordinasse, in ludibrium ordinis clericalis. & infra.

¶ Discretioni vestrę mandamus, quatenus si rē inueneritis ita esse, pdictum episcopū a collatione ordinum suspendentes, [h] ipsum vt eidem M. quem ab executione officii diaconi † vsq; ad ętatē [i] legitimam ...

a ¶ Continuationem.] continuatio de duobus facit vnū, & coniungit illa. arg. 16. q. 3. ca. placuit. §. potest. uer. hinc. de præscrip. & 7. qu. 1. illud, cap. nihil. 1. sicut cum bissextus occurrit, duo dies pro uno computant. j. de uer. sign. quæsiuit. & ff. de mi. denique. §. minoré. Sed arg. contra. ff. de sta. lib. cum, hęres. §. Stichus.

b ¶ Fictione.] immo & sine fictione aliqua bene uespera & mane ad unam diem naturalem referuntur iuxta illud: & factum est uespere & mane dies unus.

[Gloss. reci. per q. qua die sint ordines cōferendi: sol. ponit op. Hug. tractat, demum de sabbato paschali, & ponit opi. Vin. quam nō approbat.

c ¶ Pertinere] teneas incunctanter, q omnes ordines die sabbati conferri dent. supra eodem. ca. 1. 2. & 3. & 75. distinct. c. epit. ultimo præter episcopalem. 2 dignitatem, quæ die dominico tantum confertur. 75. dist. cap. 1. & pręter minores ordines, qui possunt conferri diebus dominicis & alijs solēnib. s. eodem. cap. 2. & 3 & subdiaconatus ordo potest conferri die dominico à solo Papa: ut s. eo. de co. licet ergo die dominica continuato ieiunio conferantur, sabbato tñ conferri intelliguntur, & ideo continuatio ieiunij necessaria est. H. vero dicit, omnes ordines die dominica conferendos. & non die sabbati: & idem dicit de baptismo. de consec. distin. 4. uenerabili. & c. seq. argu. 75. distin. q a patribus. uersi. sed post diem sabbati eiusdem noctis, quæ lucescit in prima sabbati exordio consecrandi eligantur: in quibus, ijs qui consecrandi sunt ieiunis, & a ieiunātibus sacra benedictio conferatur. quod eiusdem obseruantiæ erit, si mane ipso die dominico continuato sabbati ieiuno ordinatio celebretur, a quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, & secundū opinionem eius non uidetur quare sit continuatio ieiunij necessaria: ut una dies fingatur sabbatum & dominica: nam sicut ordo episcopalis potest conferri die dominica sequenti, & non exigitur continuatio ieiunij, ne fingatur dies sabbati trahi ad dominicam, ita si quis ordinetur mane die dominica, posset hoc facere sine continuatione ieiunij. Nota tamen q in sabbato magno paschali non celebratur ordo: quia nec missa cantatur. de consec. dist. 3. sabbato, Dicunt quidam q illi ordines qui celebrant die dñica, trahūtur ab sabbatū: & ideo fit ordinatio die sabbati, quoniā sabbatum significat requiē, & qui ordinantur, transit ad requiem clericalem. requiescit eñ a laboribus sæcularibus Vin. dicebat speciale de sabbato paschali, vt missa trahatur ad dominicam sequ. & ordines ad sabbatum, sed hodie non fit hoc in illo sabbato, ut sup. eo. de eo. ubi dicitur q in sabbato sancto ordines conferantur, imo ita celebratur tunc missa, sicut in alijs sabbatis ordinationum, & ita seruatur de facto. 3

d ¶ Nam si quantum.] responsio tacitæ quæstionis, diceret, aliquis duo dies sunt, & ita non vno die duos ordines contulit, & respondet.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem & solutionem.]

e ¶ Deliquit.] immo in pluribus puniuit eū q deliquit quia non peccauit diaconum cōsecrando, & tñ fuit punitus in eo. & ideo plus punitur ordinator quā ordinatus: qa debuit esse prudētior, 4 & qa maior. argu. s. de transla. inter corpalia. & ut alij à similibus arceantur, & est simile j. ca. pxi.

VEl non est.] primo narrat factum, quod secūdo puniri pcipit. ibi, discretioni. Io. And.

CASVS. Epi Conuentreñ. quēdā puerū M. noīe. xiij. annos habentē inordinate & sine certo titulo in diaconū ordinauit in ludibriū ordinis clericalis: puer ille hoc signauit dño Papæ, & q nō prouiderat eidē, Vnde mādat qbusdam, quatenus si res taliter se habet, pdictum epm suspendāt à collatione ordinū. & cōpellant eundē vt, eidē M. prouideat de ecclesiastico beneficio competenti, suspendentes eundem M. ab executione. ordinis diaconatus, donec ad ætatem legitimā peruenerit, in iniuriam ordinatis. No. quòd aliquis punitur odio altèrius. Item qui ordinat aliquos ante legitimā ætatem, punitur prout hic dicitur. Item qui ordinat aliquem ad sacros ordines, tenetur ei prouidere.

f ¶ Repulisse.] vnde posset ei dici: & ego repellā te, ne sacerdotio fungaris mihi. 38. dist. omnes psallentes. in fi. & sup. de renun. nisi cum pridem. §. pro defectu.

g ¶ Instituta.] quæ dicunt q ante xx. annū nullus dēt in subdiaconū promoueri. 28. dist. de his. 77. dist. in singulis. & c. quicunq; & c. subdiaconus. ergo multo minus in diaconum quis ante xxv. annū ordinari non debet. 77. dist. placuit. & c. in singulis. & cap. quicunque.

h ¶ Suspendentes.] vt puniatur in quo peccauit. 12. q. 2. qui & humanis, & c. de vno. & 16. q. 1. reuertimini. & sup. c. proxi. litteras. 5. & punitur hic in collatione omnium ordinum, quia in hoc tantum deliquit.

i ¶ Ætatem. & ita licet non sit in ætate legitima, nihilominus recipit ordines: sed executio suspenditur usque ad legitimam ætatem. simile. j. de æta. & qual. ex ratione. ubi suspenditur administratio talibus concessa usque ad legitimam ætatem. sic tempus non impedit ordinis collationem. infr. eod. consultationi. & sup. eo. sane, & c. cum quidam.

1 Concord. text. in l. illud. §. fi. ff. ad legem Aquil.

† Vide l. 1. cum glos. in ver. separatum. ff. de vsuf. ac. & In sti. de leg. §. si eadem. in glos.

† Vide l. Titius. & ibi p Bar. ff. de li be. & post h. & in l. hæc verba. in fi. ff. de ver. sig.

† Ordinans scilicet & ordinatus.

2 Dicunt qdam q ratio quare alij ordines in sabbato conferuntur & epalis in dominica, est: qa sicut uigilia seruit festo: ita pmoti adj sacros epos de cōsec. di. 1. eps sacrificans. & c. sē. Ioan. And.

3 Et bene celebrantur ordines. supra. eod. cap. 3.

4 Concord. l. moris. §. iste fere. & l. aut facta. ff. de pœn. not. in l. presbyteris. C. de epis. au.

Not. ex hoc textu, q per opera alicuius cognoscitur discretio mentis eiusdem.

† al. diaconatus.

5 Concord. tex. in l. si fugitiui. cum glos. in uers. amputato. ff. de ser. fugi.

ma in iniuriam [a] suspendimus ordinantis. prouideat in ecclesiastico beneficio competenti [b], per censurã ecclesiasticam cõpellatis. ¶ Idem Leton. † & Calab.

¶ *Episcopus conferens eidem vna die plures sacros ordines, etiam si de mandato metropolitani hoc fecerit, ab ordinandi potestate suspenditur.*

CAP. XV.

Dilectus† filius G. Humilieñ. † canonicus nostro dudum Apostolatui reseruauit, ꝙ Humilieñ. † ecclesia suo viduata pastore, canonici ipsum vnanimiter elegerunt [c]: qui cum esset citra sacros ordines constitutus, archiepiscopus Cassaleñ. † metropolitanus eorum, epõ Treceñ. mandauit, vt eum vno & eodem die ad tres [d] sacros ordines promoueret: quod ille (non ausu ꝓprio, sed † ipsius archiepiscopi mandato) perfecit. ¶ Cum ergo nobis constiterit supradictum episcopum in pluribus deliquisse, tum quia sine mandato archiepiscopi (vt ipse confessus extitit †) ad huiusmodi ordinationem inordinate processit: tum quia si de mãdato archiepiscopi cõstaret, cum illi huiusmodi dispensatio à canone minime sit permissa [e] ipsi obtemperare [f] non debuit in hac parte; tum etiam quia reatum periurij [g] sæpius variauit [h], iurando prius ꝙ archiepiscopus id præceperat, et postea quòd illud non mandauerat in iudicio confitendo: ipsum tamdiu ab ordinandi suspendimus potestate, donec nostrã [i] meruerit gratiam obtinere.

¶ Gregor. ix. archiepiscopo Baranensi.

¶ *Ordinatus ad sacros extra tempora statuta; ordinem recipit, & post pœnitentiam cum eo dispensat episcopus.*

CAP. XVI.

Consultationi tuæ taliter respõdemus, quod

[Gl. seq. alleg. duas concor. obijcit & soluit. demum quærit. & remittit.

a ¶ Iniuriã.] simile 71. dist. c. 1. & 16. q. 7. decernimus, sed propter factum prælati iste non debuit in executione puniri. iniquum est enim aliquem alterius odio prægrauari. C. de inoffi. testa. si quis in suo. & peccata suos debent tenere auctores. inst. de ijs quæ fi. à maio. parte cap. ꝗsuit. & C. de pœn. l. sancimus. & non debet alteri per alterũ iniqua conditio afferri. ff. de reg. iu. non debet. ff. quod vi aut clam. ne ĩ potestate: sed hoc fuit quia ætas repugnat. 1 Sed nũquid tenet ad continentiã iste, qui intra annum discretionis suscepit ordines sacros. De hoc notatur de cle. per sal. pro. cã. vnic.

b ¶ Competenti.] scilicet personę qualitate inspecta. arg. 41. distin. non cogãtur. ff. de iu. do. cum post diuortiũ. §. gener. & l. q̃ro. ff. de ad mi. tu. cũ plures. §. cũ tutor. & ff. de vsu fru. sed & si ꝙ. §. 1. Et scientia consideratur. inf. de præbẽ. de multa. ad hoc. n. tenetur si titulũ nõ habet. inf. de præb. cum secundum Apostolum.

Dilectus filius.] Prima pars ponit reprehensibilem ordinationem. Secunda punit ordinantem: ibi, Cum ergo. Ioan. And.

CASVS. Ecclesia Humiliensi vacante, canonici Humilieñ. G. eorum canonicum in minoribus ordinibus cõstitutum, in episcopum elegerunt: archiepiscopus Cassaleñ. metropolitanus eorum mandauit episcopo Treceñ. vt ipsum vno & eodem die ad tres sacros ordines promoueret: quod non ausu proprio, sed de mandato archiepiscopi non distulit adimplere: quod totum dictus G. domino Papæ restrauit, Super his dominus Papa inquisiuit veritatem: & quia constitit ei, ipsum episcopum Treceñ. in pluribus deliquisse, tamen quia confessus fuit sine mandato archiepiscopi hoc fecisse, tum quia & si de mandato archiepiscopi cõstaret, ei obtemperare non debuit in hac parte; cum huiusmodi dispensatio illi a canone non sit permissa: & quia sæpe reatum periurij variauit, prius iurando ꝙ archiepiscopus id præceperat, & postea fuit in iure confessus quòd archiepiscopus id non mãdauerat, ipsum tamdiu ab ordinandi potestate suspendit, donec suam meruerit gratiam obtinere. Not. hic arg. ꝙ episcopi dispensare non possunt nisi in casib. à iure permissis. Itẽ in iniusto mãdato prælato non est obediendũ. Item auctoritas superioris non excusat. Item qui in iure varius est in dicto suo, siue contrarius, periurus reputatur.

[Glos. seq. soluit contrarium.]

c ¶ Elegerunt.] in postulãdũ, s. qa si simpliciter electus fuisset. ñ valuisset electio. sic ĩ. de ren. post trãslationẽ.

d ¶ Tres sacros.] ꝙ nullo mõ dẽt fieri, sed vnus ordo vno die debet cõferri. ĩ. eo, litteras. & ideo punitur, vt in fine.

[Gl. seq. arg. alle. duo iura, & vnũ in ꝯrium. & remittit.]

e ¶ Permissa.] argu. op. ꝙ epi dispẽsare non possunt nisi in casib. sibi concessis à iure, q̃ quidã cõcedunt, & facit pro eis inf. de fil. psb. c. vlt. & pen. arg. ꝯ. ĩ. de sen. exc. nuper. in qua opinione sunt Lau. Io. Vin. & T. de hoc tradit. ĩ. de iud. at si clerici. De hac materia no. 50. dist. maior. & 2. q. 8. c. requiris. §. nisi rigor. immo ꝓhibitas eo. litteras. ĩ. de eo. qui fur. or. re. c. vl. & ita colligitur argu. ꝓdictũ. Velde, quod nõ licet epõ dispẽsare ĩ ijs q̃ ꝑtinẽt ad generalẽ statũ ecclesiæ, vt hic, & ĩ. e. sane & ĩ. eo. litteras. In criminibus dispensare possunt, nisi sit expresse prohibitum.

[Gl. seq. alle. 5. cõcor. & tria contraria demum argu. & determinat.

f ¶ Obtemperare.] hic habes, quòd auctoritas superioris nõ excusat. 12. q. 2. quicunq; & ca. de rebus & 11. q. 3. si dñs. & 16. q. 1. in canonibus & q. 7. decimas: 1. ar. contra. 63. distin. Salunitanæ. 14. q. 5. dixit Dñs. & 28. dist. diaconi. Itẽ est argu. quòd ꝑceptũ iniustũ prælati non est adimplendũ. 11. q. 3. Iulianus. si certum sit quod est iniustum, secus si dubitaretur. 32. q. 1. quid culpatur. in fi. & ff. de reg. iur. ad ea.

g ¶ Periurij.] vnde posset priuari ecclesia. & deponi. ĩ. de iureiur. querelam & ĩ. eod. tit. c. vlti. cum in iudicio sit confessus, & confessus pro conuicto habetur. inf. de confes. cum super. & C. eod. tit. l. vnica. sed ei pepercit.

h ¶ Variauit.] Vnde nõ erat ei credẽdũ. ĩ. vt ecc. benef. vt nostrũ. & ĩ. de ꝑsump. lras. & 4. q. 3. si testes. §. itẽ in criminali. ver. q falso, 3 vel varie sic ĩ. de pœn. sup his.

i ¶ Nostram.] & sic solus Papa super hoc dispensat. de hoc dixi. sup. eod. cum quidam, & melius. inf. ca. proxi.

Consultationi.] CASVS. Aliqui ordines sacros receperunt extra tpã constituta, q̃ritur vtrũ charactere receperũt? Rñ. Papa quòd sic. q̃b. ꝑ trãsgressione hmõi pœnã cõpetẽs est imponẽda & postmodũ sustineri poterũt ĩ susceptis ordinib. ministrare. No. quòd ordo tenet quocũq; tpe ꝯferr, licet ꝯferri nõ dẽat nisi certis diebus

[Glossa.

---

† Leoñ. & Salabrieñ. abbat. Leoñ. & Salesbrieñ. abbatibus.

1 Quasi dicat non est solũ odium ordinãtis, sed defectus ordinati. Io. And.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. compilatio.

† Omnes fere manuscripti habent ita. VV. Imolieñ. Ymilieñ.

† Calacen.

† In codice Barbatię, ita; sed ipsius archiepiscopi (vt ipse confessus extitit) mandato perfecit.

† Vide text. cũ glos. in l. non intelligitur. §. tacite. in glos. in versi. manifestissimis. ff. de iure. fi.

Episcopis in quib[9] liceat dispensare.

2 Concord. l. furti. §. et ius fu. ff. de his qui no. infa. & l. iuste. ff. de acqui. poss.

3 Concord. l. sed & si pupilli. §. conditio. in glo. ne fuerit. ff. de institu. & ff. de neg. ge. l. Pomponi[9] scribit. in gl. probatio.

eos, qui extra tpa statuta sacros ordines receperũt, characterem [a] nõ est dubium recepisse, quos pro transgressione huiusmodi (primo eis pęnitentia imposita competenti [b]) sustinere poteris [c] in susceptis ordinib. ministrare.

¶ Idem.

¶Occultus criminosus præter homicidam post pænitentiam in susceptis ministrat, & ad superiores ascendit: ante pæniten tiam monetur, vt etiam in susceptis non ministret.

CAP. XVII.

QVęsitum est de sacer dotibus vel alijs clericis, qui per † reatũ adulterij, periurij, homicidij, vel falsi testimonij, bonũ conscientiæ rectæ perdiderunt: & infra. Respondemus, quòd si proposita crimina, ordine iudiciario cõprobata, [d] vel alias notoria [e] non fuerint, nõ debent hi (præter reos homicidij) [f] † post† pęnitentiam in iam susceptis vel suscipiendis ordinib. impediri: qui si non penitue rint, [g] monendi [h] sunt, & sub interminatione diuini iudicij obtestãdi, vt in testimonium suæ damnationis, † in susceptis ẽt ordinib. non ministrent. [k]

TITVLVS XII.

De scrutinio in ordine † faciendo.

¶Innocentius tertius.

¶Episcopus interrogatus in scrutinio episcopi ordinandi; potest respondere illum dignum, si non nouit illum indignum.

[Gl. seq. arg. quod tempus, &c. dat simile de ætate, & baptismo.

a ¶ Characterem.] & ita quocunque tempore ordines cõferuntur, character imprimitur: quia tps non est de substantia ordinis, sic nec ætas impedit characterem. s. eo. vel nõ est cõpos. tñ quia transgressor est canonis, qui recipit ordines extra tempus debitũ; punitur ut hic: quia ei interdr executio ordinis sic suscepti s. eo. cum quidam. & qui conferunt, puniunt, quia priuant potestate ordinandi, s. eod. sanc. Sic & baptismus a quocunq; cõfertur in forma ecclesiæ, tenet, licet a Iudæo vel Pagano, quamuis ab eo recipi non debet. s. de sum Trin. c. 1. in fi & de consecr. d. 4. a quodam. & c. Romanus.

b ¶ Competenti.] Primo eis suspensis ab executione ordinum. s. eo. cum quidam. & c. uel nõ ẽ ad arbitriũ iudicis pœna imponitur, ex quo non est determinatum. j. de offic. deleg. de causis. & ff. de iure delib. l. j. §. ait prætor.

[Glo. seq. signat cõtrarium, soluit: solutioni opponit. respondet; & oppositioni acquiescit.

c ¶ Poteris.] & ita vi, ꝙ epi possunt cũ talib. dispensare, ex eo quod dicit poteris sustinere. Vnde signat s. s. eo. cum quidã. & c. litteras. ubi dicit donec apud nos. & s. e. pxi. in fi. Dicas, ꝙ possunt auctoritate istius cõsibi cõcessæ: alias nõ vr iure ordinario per iura pdicta. & c. litteras. Sed vr ꝙ suo iure hoc facere pñt: quia hic Papa rñdet ad cõsultationem, sed quia consultatio in hoc solo fuit, utrum tales reciperent characterem: ꝙ sequit, addit Papa; preter consultationem. Vel dic ꝙ bene pot: ps cum talib. dispensare, cum hic rñdeat de iure. arg. s. eo. cum quidam. in prin. & argu. s. de ele. quod sicut. §. super eo. & contraria intelliguntur, cum Papa ex certa scientia sibi reseruat dispensationem illorum, ut magis alij terreantur, & ipsi puniantur.

QVæsitum est.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Respondemus. Io. Andr.

CASVS. Sacerdotes & alij clerici committunt qñque adulterium, periurium, homicidium, & falsum testimonium; quæritur an permitti debeant in susceptis ordinibus ministrare? Rñ. Papa, ꝙ si crimina prædicta ordine iudiciario probata uel alias notoria non fuerunt, non debent pdicti præter reos homicidij, in susceptis uel in suscipiendis ordinib. impediri post pænitentiam peractam. Si uero non penituerint mouendi sunt sub obtestatione diuini iudicij, ut in periculũ suæ damnationis in susceptis ordinib. nõn ministrẽt. No. oẽs criminosos. pter reos homicidij etiam occultos post peractam pænitentiam in susceptis ordinibus posse ministrare.

d ¶ Cõprobata.] p testes, uel confessionẽ in iure factã.

e ¶ Notoria.] Notorium tribus modis dr crimen per sententiam, per confessionem in iure factam, & per rei euidentiam. inf. de cohab. cle. & mulie. c. vlt.

f ¶ Homicidij.] Sic patet ꝙ homicida quantumcunq; occultus, ẽt post peractam pænitentiam, administrare non potest: sic j. de accus. inquisitionis. j. rñ. Vnde Dñs dixit Dauid prophetæ post pænitentiam: Non ædificabis mihi templum, quia vir sanguinis es. 1. q. 7. si quis omnem. & de conse. dist. 1. ca. 1. de hoc dictum est. sup. eod. ex tenore. isti uero antẽ actam pænitentiam ministrare non dẽnt, vt hic vr a contrario sensu, immo possunt tempore pænitentiæ peracto sup. eo. ex tenore.

g ¶ Nõ pęnituerint.] i. si uere nondum pęnitentiam egerint, & ideo uidetur ꝙ non sint permittendi in suis ordinibus ministrare.

h ¶ Monendi.] Sed non compellendi, cũ sint occulta peccata ipsorũ, s. eo. ex tenore: sed permittendi sunt arbitrio suo. sim. j. de iureiu. mulieri.

[Glo. seq. recitetur per q. an in occultis sit dispensatio necessaria. alleg. pro, & contra.

i ¶ Damnationis.] simile j. de simon. Matthæus. in fi. & ueræ damnationis, nisi cum eis suus eps post pactã pænitentiam duxerit dispensandum, quod quidẽ potest. j. de iudi. ar. clerici. & ualdè necessaria est dispensatio in occultis, non pp dispositionem uitãdam, quia propter occulta peccata non punitur quis, quæ uindictã non habent. 32. q. 5. Christiana. i sed ut licite suũ officium exequatur, quod aliter non potest 33. dist. habuisse quia de eo super quo dispensandum est, postea accusari non potest. inf. de fil. presbyt. ex tua. & j. de sch. sma, fraternitati alioqui posset etiam post peractã pænitentiam accusari. 33. q. 2. admonere. 15. q. 2. presbyter. Argu. contra de pæn. dist. 4. diuina clementia. & 23. q. 4. si illic. & 1. q. 4. iam itaq; sed uerum est, quòd accusari etiam posset. Alanus.

k ¶ Non ministrent.] si non pęnituerint, ergo si pęnituerint, possunt administrare sine periculo damnationis. & sic videtur contra Ala. qui dicit, ꝙ licite non ministrant, etiam post pænitentiam sine dispensatione; ut dixi in proxima notula: saltem ualet dispensatio quantum ad accusationem, alias sufficit pænitentia in occultis, ut hic patet. B.

DE SCRVTINIO IN ORdine faciendo.

¶Dicto de ordinandis: quia ordinandi examinandi sunt ideo &c.

De hac materia tractatur 24. dist. per totum. & 23. qui episcopus. 51. dist. qui in aliquo.

† Al. ppter.

An episcopi possint dispensare cũ ordinatis extra tempora statuta.

† Vide gl. in §. homicidium. in auth. de pace iur. firm. coll. 2.

† Al. post pęnitentiã iunctam.

† al. in ordinib. faciẽdo.

† Concor. l. cũ fratrem, cum no. per Bal. C. de ijs quib. ut indig.

Ex

EX parte.] Sunt duæ partes. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, Fraternitati. In qua primo ecclesiæ Romanæ morem inducit. Secundo respondet responsum moderatur, & moderatum declarat. Ioan. And.

CASVS. Cum aliquis eps̄ dēt cōsecrari, metropolitanus cōuocat alios suffraganeos ad faciēdam cō[se]crationem epī: p̄s[e]ntant consecrandum archiep̄o dicētes: Reuerende pater, postulat mater Ecclesia hūc electū in ep̄m cōsecrari: & ipse illos interrogat si sciunt illū esse dignum: eps̄ quidā in hmōi rñsione ne hominem offenderet, Deū existimat offen disse, qñq; p̄ter, qñque cōtra cōsciētiā rñdendo, cum electi ꝯuersatio est illi minus bñ cognita, vel penitus ignota: quę siuit qualiter in huiusmodi interrogationibus salua conscia debeat rñdere? Rñdet Papa: cū nos aliquem promouemus in diaconū vel p̄sbyterū, prior diaconorū dicit; postulat sancta mater Ecclesia hunc diaconū ad onus presbyteratus, vel hunc subdiaconū ad onus diaconatus assumi. & Papa interrogat: Scis illum esse dignū? & ipse rñdet, scio, & testificor illū esse dignum ad hoc onus quantū humana fragilitas nosse finit. Vnde ī tali rñsione non credit Papa aliquē peccare, dūmō cōtra conscientiam non loquať, qa non simpliciter dicit illum esse dignū, sed inquātum humana fragilitas permittit: quia quem indignum non nouit, dignum debet æstimare. Hac ergo responsione secure poterit vti, nisi forte sibi constet quod sit indignus. Si vero sciat illum indignum, significet hoc metropolitano antequam veniant ad scrutinium. Sed Papa hanc interrogationem non facit in consecratione epī, sed in ordinatione presbyteri vel diaconi. No. ꝙ qui facit contra conscientiam peccat mortaliter. Item quilibet præsumi debet dignus qui nescitur indignus. Itē hic scientia pro credulitate accipitur.

CAP. I.

† Cap. 1. de scrutinio faciendo, in 3. compil.

EX † parte tua fuit propositum; & ī. ¶ Fraternitati tuæ taliter rñdemus, quod cum aliquem in diaconum vel p̄sbyterum promouemus; prior diaconorum, q̄ nobis assistit, dicit: Postulat sancta mr̄ Ecclesia hunc diaconum vel subdiaconum ad onus presbyteratus vel diaconatus assumi; & nobis interrogātib. si eum cognouerit esse dignum, idem rñdet, ꝙ quātū humana fragilitas nosse finit, & scit, a & testificatur illum ad huiusmodi onus officij esse dignū. Vnde in tali responsione aliquem peccare non credimus, dummodo contra consciam b nō loquatur,† quia nō simpliciter illum asserit esse dignum, sed in quantum humana fragilitas nosse finit, cum illum, quem indignum esse non nouit, dignū debeat æstimare. c Huiusmodi ergo rñsione secure vti poteris, nisi forte de indignitate tibi constiterit consecrandi. ¶ Si autem illum metropolitano (priusquā ad huiusmodi scrutinium veniatur) secreto studeas nunciare, vel † intimare, quamuis nos interrogationem huiusmodi, non in consecratione Pontificis, sed in ordinatione diaconi vel p̄sbyteri faciamus.

† Vide text. in l. præsenti, cum not. C. de ijs qui ad ecclesiam confugiunt.

† In omnibus manuscrip. adsunt hæc duo verba: vel intimare.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶ Et scit & testificatur.] Mirabilis est rñsio ista: potius .n. dicere deberet se nullam habere sciam de eius dignitate uel indignitate? Rñdeo, ex eo ꝙ uidet illum electum à bonis, 1 quamdam videtur habere notitiam de dignitate ipsius, & de tali respondet, quia audiuit ab alijs. 22. q. 5. hoc uidetur.

1 Quia prophetari vñr illū futurū bonum. 93. dist. ca. legimus. verbo. noli. vbi de hoc.

b ¶ Contra conscientiā.] quia tunc ædificaret ad gehennam. ī. de restit. spol. lit̄as. de præscri. qm̄ oē, 28. q. 1. c. omnes. §. ex his.

[Glo. seq. ponens brocardū, alleg. pro tria iura. in contrariū alle. 5. & soluit.]

c ¶ Aestimare.] nota quemlibet p̄sumi dignū. nisi probetur indignus & de quolibet præsumēdum est bonū, nisi p̄bet contrarium. ī. de p̄sum. dudū. ff. de manumis. test. seruos. & ff. de leg. 2. cū pater. §. rogo. Sed ꝯ vr̄: qa p̄sumitur nō idoneus, nisi probetur idoneus C. de ijs q̄ ve. ætā impe. l. 2. & C. de p̄ba. ex p̄sona. ff. de mag. conue. l. j. §. si magistratus. & in dubio præsumit̄ q̄s excōicatus. ī. de sent. exc. cum desideres. §. secundę qōni. & præsumit̄ potius fornicatio quàm matrimoniū. 30. q. 5. aliter. Sol. hoc generale est vt ubi periculū aīæ vertitur, p̄sumať in deteriorē partē. ī. de spōsa. iuuenis, & 68. di. presbyteri, sed licet uideatur deterior, tñ melior & tutior est. simile de consec. di. 4. paruulos. alias circa iudicia potius p̄sumitur iustum vel bonum, q̄ ecōuerso. 86. dist. si quid 11. q. 3. in cunctis. 22. q. 4. innocēs ff. de prob. ab ea parte.

TITVLVS XIII.

De ordinatis ab episcopo, qui renunciauit† episcopatui.

† In nōnullis antiquis. ita: resignauit ep̄atum, & in multis habetur ita hic titulus: de ordinatis ab ep̄o, qui renunciauit ep̄atui, vel excommunicato.

¶ Alexander iij. Toletano archiepiscopo.

¶ *Episcopus qui renunciauit loco tantum, inuitatus conferre potest ordines sicut prius. Si vero & dignitati, cum ordinato per eum ad minores, uel ignoranter ad sacros, dispensat episcopus suus: cum ordinato vero scienter ad sacros non dispensat.*

CAP. I.

REquisiuit † à nobis tua fraternitas, vtrum clerici, qui post renunciationem † factam

† Post concil. Lateran. sub Alex. iij. par. 26. c. 18. & c. vnic. eo. tit. in 1. cōp.

† Resignationem, in vno, in alijs ut in alijs vt in textu.

DE ORDINATIS ab episcopo, &c. ¶ In tractatu ordinandorum, qui præcedit & sequitur, interponitur hæc rubricella, de ordinatis ab episcopo, &c. Gof. & Io. And.

De hac materia tractatur. 9. q. 1. per totum. & 1. q. 1. ventum. & q. 7. Daibertum. & sup. de temp. ord. ver. quid iuris de ordinatis ab episcopo. & ver. vtrum ordinatio.

REquisiuit.] Sunt duæ partes.] In prima ponitur decisa consultatio. In secunda: ibi. Respondemus. responsio distinguens. Ioan. And.

CASVS. Archiepiscopus Toletanus renunciauit archiepiscopatui; post illam renunciationem quosdam clericos ordinauit, successor illius quæsiuit, vtrum illi in ordinibus ipsis debeant remanere? Respondet Papa distinguendo, vtrum illi renunciauit

loco

a prædecessore tuo ordines receperunt, in ipsis debeant remanere : & infra. ¶ Rñdemus igitur distinguendo, vtrum renunciauerit loco tantũ, an loco simul & dignitati, nam in primo casu ordines (sicut antea) rogatus ab episcopo aliquo poterit de ratione conferre : In secundo uero casu distinguendum putamus, vtrũ sacros †cõtulerit an minores. Si.n. a tali ordines vsque [a] ad subdiaconatum aliquis acceperit: quia & huiusmodi ordines a non episcopis [b] qñque conferuntur, & in illis deseruire poterit, & ad maiores (si idoneus fuerit) promoueri. ¶ Sane si ab eodem sacros ordines sciẽter quis receperit, quia indignum se fecit, executionẽ [c] officij non habebit., ubi autem non sciẽter †, poterit (nisi crassa [d] & supina fuerit ignorantia [e]) discretus pontifex dispensare.

loco tantum renunciauit, potest ordines conferre sicut ante inuitatus ab episcopo aliquo. In secundo casu cũ simul renunciauit loco & dignitati, distinguitur utrũ contulit sacros, an minores. Si enim aliquis ordines minores a tali recipit, & in illis poterit ministrare, & ad maiores promoueri: quia huiusmodi ordines quandoque a non episcopis conferuntur. Si vero sciẽter, a tali sacros ordines quis recipit, executionem officij non habebit: quia eã non habebat. Si uero ignoranter, episcopus cum tali poterit dispensare: nisi crassa & supina fuerit ignorantia. Nota ꝙ minores ordines possunt conferri a non episcopis. Item qui non habet executionem ordinis, eã dare non potest. Itẽ ignorantia crassa & supina non inducit dispensationem.

a ¶Vsque.] exclusiue: vt probant sequẽtia. sic ponitur. ff. de ijs qui not. infa. ait prætor. quandoque ponitur inclusiue. 93. d. a subdiacono. ff. de sena. l. vlt. §. senatores.

b ¶ A non episcopis.] id est, abbatibus. 69. distinc. quoniam videmus. & ĩ. ti. proxi. cum contingat.

c ¶Executionem.] ergo suspensus est q̃ a suspenso recipit ordines. 1. q. 1. statuimus. & resignatio non abstulit illi ordinem, sed executionem.

d ¶Crassa.] tunc dicitur crassa & supina ignorantia, qñ aliquid publiee fit uel coram populo, & hæc non excusat, ut ff. de uerb. sign. lata culpa [1].

[Glo. seq. obijcit & dupliciter soluit.]

e ¶Ignorantia.] simile ĩ. de cleri. exc. mi. c. pen. & ita si probabilis fuerit ignorantia, cum eo poterit per episcopum dispensari. ĩ. cap. proxi. Sed contra probabilis facti ignorantia quemlibet ignorantem excusat ex toto. ff. de iur. & facti igno. error. & l. regula. ergo secundum hoc nulla dispensatio est necessaria? Respondeo in culpa fuit recipiendo ordines ab episcopo non suo. 9. q. 2. Lugdunensis. & ideo necessaria est dispensatio. Vel melius dicas, ꝙ licet probabilis sit ignorantia, necessaria tamen est dispensatio: quia cum in talibus ordinator non haberet executionem sui officij, eam alij conferre non potuit ut 1. q. 1. statuimus, quia quod nõ habet, dare non potest. 1, q. 7. Daibertum. & pro non dato habetur quod ab illo datur, qui de iure dare non potest. ĩ. de iure patro. quod autem in fi. ergo necessaria est dispensatio ad hoc, ut habeat executionem ordinis.

CVm clericis.] CASVS. Quæritur quid sit faciendum de clericis, qui ignoranter ordinantur ab excommunicato? Et respondetur ꝙ potest per suos episcopos cum talibus dispensari. Nota ꝙ episcopus dispensare potest cum ignoranter ordinatis ab excommunicato.

[Gl. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit. Item quærit, arg. affirmatiue, soluit negatiue.]

f ¶Excommunicato.] sic patet quòd excõmunicatus confert ordinem, licet extra ecclesiã, & hæretici ẽt ꝯferũt ordinẽ. 9. q. 1. ab excõicatis. & c. ordinationes. Sed ꝯ ca. cã. q. 1. ca. 1. vbi dr̃ ꝙ nullo modo dr̃ consecratio quę ab excõicatis est celebrata. Dic ꝙ ibi nõ fuit seruata forma ecclæ. uel dicas: nõ dr̃ ꝯsecratio, uerũ est quantum ad executionẽ: q̃a ꝙ nõ habent dare nõ pñt, ut 1. q. 1. perfectionem. & ca. uentum est. & c. 1. & de cõsecr. d. 4. qño. Sed nũquid põt alios excõicare? Vr̃ ꝙ sic: q̃a confert ordines quod plus est, ut vr̃. ergo põt alium excõicare. sed nõ est ita: cũ.n fit extra ecclesiam aliũ eijcere extra ecclesiam non potest. 24. q. 1. audiuimus secus in ordine: quia licet sit ext. ecclesiam, characterẽ tamen retinet, & illum potest conferre, si ecclesiæ forma seruetur.

ADDITIO. Item ordinatio requirit verbum & actum. ĩ. de sacra. non iteran. c. si. excõmunicatio uero uerbum tantum. Host. & facit ad no. de consecr. eccl. uel alta. cap. aqua. Io. Andr.

[Gl. seq. recitetur per contrarium.

g ¶Episcopos.] & sic episcopi dispensant hic. sic 9. q. ĩ. ab excommunicatis. & c. ordinationis. quia ignorantia eos excusat. si uero scienter ordines recepissent, nõ dispensaretur cum eis, ut c. ordinationes. sic. s̃. eod. c. proxi. in fi.

† In codice Barbatię ita: utrũ sacros ordines, &c.

† Vide l. indebiti. C. de condi. inde. & l. sed & si quis. §. si. ff. si quis cau.

1 Concor. l. scientiam. §. pen. ff. ad l. Aquil. & Insti. ui bono. rapt. §. quia tamen. text. cum glo. & no. in l. 1. ff. de leg.

¶Gregorius nonus.

¶*Breue est.*

C A P. I I.

CVm clericis, qui ab excommunicato [f] episcopo ignoranter ordines receperunt, per suos poterit episcopos [g] dispẽsari.

TITVLVS XIV.

De ætate & qualitate † & ordine præficiendorum.

¶Ex concilio Pictaueñ.

¶*Non summatur.*

C A P. I.

VT † abbates [h] decani, & pręposíti [i], qui presbyteri non

† al. ita: De ætate & qualitate ordinandorũ, & ordine, &c.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilat.

DE ÆTATE ET QVALITATE, &c.

¶Dicto de ordinandis, dicendum est de præficiendis. Et quia in præficiendis consideratur ætas, & qualitas, & ordo: & ideo &c. Io. And.

VT abbates.] Decr. ista facit ad titulum de ord. præficiendorum. & concor. ĩ. eo. quæris. vel ad tit. de qualitate præficiendorum. Io. Andr.

CASVS. Dicitur hic abbates, decani, præpositi fiant presbyteri, archidiaconi fiant diaconi. Secundo dr̃ ꝙ si aliqua causa non potuerunt promoueri, dimittant prę laturas. Ex hac decretali not. ꝙ si ex aliqua iusta causa prælatus ad sacros ordines promoueri non potest, prę laturam debet amittere.

h ¶ Vt abbates.] supple statuimus.

i ¶ Præpositi.] dignitas est per se quamuis sit nomen gñale ad oẽs qui habent p̃latione. ĩ. de verb. sig. q̃uis.

a ¶Fiant.]

a ¶ Fiant.] sic s. de elec. cum in cunctis.

[Gl. seq. alleg. quattuor iura in contrariũ & soluit.]

b ¶ Amittant.] s. de elect. cum in cunctis. §. hic sane. s. j. de cler. ægro. c. 1. s. ff. de stat. hom. qui furere s. ff. de posth. l. 1. §. casum. s. hoc intellige qñ p culpam suam ad talem statum peruenit, q promoueri nõ pôt; cõtraria vero qñ sine culpa, & tũc nõ dét addi afflictis afflictio. j. de cler. ægro. c. 1. & c. pen.

† dimittant. † honores.

EX ratione.] Sunt duæ partes. Prima ponit reprehensibile factum epi. Secũda illud corrigit: ibi. Vnde quoniam. quæ duo facit. Primo prouidet circa præterita. Secundo circa futura, cum pœnæ cõminatione, & decreti appositione: ibi, Eidem. Et facit ad primam partem rubricæ de ætate præficiendorum. Ioan. Andr.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp. Et post concil. Lateran. sub Alex. iij. par. 25. c. 1.

CASVS. Eps Conuentreñ. cõcessit ecclesias in archidiaconatu R. Cistreñ. pueris intra decẽniũ constitutis, q̃ nõ per clericos, sed per laicos disponunt. Mandat Papa Cantua. archiepõ, quatenus epm illũ corrigat super his, & custodiã illarũ ecclesiarũ committat personis idoneis, donec pueri ad congruã ætatem peruenerint, laicis inde amotis, & quod de cetero talia non præsumant. Idem præcipit Papa in sequenti capitulo. Not. q regimen ecclesiarum personis idoneis scientia, & ætate tantum committi debet, & non pueris.

nõ sunt, presbyteri fiãt a: q archidiaconatus tenẽt, diaconi, q vero archipresbyteratus, presbyteri, aut amittant b † honorem. † ¶ Qđ si aliqua iusta causa prohibẽte, presbyteri aut diaconi esse nõ potuerint, prælationes amittant.

¶ Alex. iij. Cantuar archiepiscopo.

¶ *Ecclesia dispensatiue minori concessa, non per laicos, sed per clericos regi debet, donec ille perueniat ad ætatem.*

CAP. II.

EX † ratione; & infra. ¶ Accepimus q Conuentreñ. eps, pueris c qui sunt intra decennium cõstituti, in archidiaconatu d R. archidiaconi Cistreñ. ecclesias e plures cõcessit, q̃ non per clericos, sed p laicos disponuntur. ¶ Vnde qm̃ non dét hoc aliquatenus tolerari, Mandamus, quatenus prædictum episcopũ super his corripias, & clericis idoneis administrationes, & custodiam præscriptarum ecclesiarum, donec prædicti pueri f ad congruam g veniant ætatem h (laicis amotis) committas. Eidẽ episcopo prohibẽs, ne de cetero ecclesias, nisi personis, quę ętatem, & scientiam habeant, regendas concedat. Quòd si secus egerit, ei debitam pęnam infligẽs, institutionem & concessionem ipsius, omnino † viribus carere decernas.

¶ Idem Cantu archiepõ, & eius suffraganeis.

¶ *Regimen ecclesiæ minori xiiij. anni committi nõ debet.*

CAP. III.

INdecorum † est, ut hi debeant ecclesias regere, qui non nouerunt gubernare seipsos i †; cum ad ecclesiarum regimen

Puer quãdo dicitur.

c ¶ Pueris.] puer dicitur a septennio vsq; ad 14. annũ. j. de reg. ad nostram. & 20. q. 1. c. 1. & 22. q. 5. pueri. & 1. q. 1. pueri. & ca. estote. s. de temp. ordin. uel non est compos. & puer dicitur quantum ad beneficium obtinendum, qui seruire non potest. j. de præben. super.

d ¶ In archidiaconatu.] Argu. q instituere non pertinet ad archidiaconum. 16. q. 7. nullus omnino. contra infra de præbend. referente. super hoc statu consuetudini.

† Etiam sub tali conditione, ut fit prælatus cũ fuerit in ætate. ff. de hære. instit. hæreditas ex die. ff. de re. iu. actus. ſm Vinc. Ioan.

e ¶ Ecclesias.] i. platuras ecclesiarum: quod fieri non debet. j. e. c. 1. & 2. quia pueri ad hoc non reputantur idonei. j. de præben. super inordinata. beneficia enim simplicia in tali ætate constitutis licite conferunt. 77. dist. in singulis. & rõne ordinis debent habere titulũ. 70. dist. c. 1. & ita ratione ordinis & tituli beneficium possunt habere. de hoc tamen dicas prout dicitur in c. super inordinata.

f ¶ Prædicti pueri.] impuberibus dignitas dari non debet. 1. ff. de iure immuui. l. 2. §. impuberes: & 1. q. 2. pueri. & c. estote.

[Glo. seq. quærit, & arg. negatiue.

g ¶ Ad congruam.] idem dicit lex in eo qui se obligat pro filio suo decurione, quia tenetur quousque perueniat ad ętatem cõg'nam. ff. ad munic. Lucius. §. Imperatores. s d pone quòd ep's opus aliquem minorem facit archidiaco num; habebit ne iste uocem in capitulo sicut si esset legitimæ ætatis? Argum. quod non: quia minorem xxv. ann. decuriones facti, licet decurionum sportulas recipiant, non tamen interim suffragiũ ferre possunt. ff. de decurionibus. spurijs. §. minores. sicut, nec minor fact' miles debet sapientum iura tractare, ut C. de testamen. mili. l. ult.

[Glos. seq. primo soluit contrarium, secundo quærit, arg. affirmatiue. soluit contrarium, solutioni obijcit, & obiec. respondet.

h ¶ Aetatem.] dispensatiue tolerantur isti pueri, alias non deberent. s. de electio. cum in cunctis. & j. eo. eam te, Sed nunquid talis rector potest omnia facere tãquam maior? Videtur quòd sic. ff. de re iud. quidam cõsulebant quod tamen non est uerum. j. ca. proxi. & C. de testa. mili. l. ult. Sed nonne iste ex quo toleratur per dispensationem, uidetur ueniã ætatis impetrasse, ut C. de ijs qui ve. æta. impe. l. eos? sed non est ita: quia licet quis ueniam ætatis impetret, non tamen potest alienare sine decreto, nec habet liberam administrationem usque ad ætatem xxv. ann. ut in prædi. l. eos.

† In quibu[s] dam impr[.] sis legitu[r] omnib', [.] in manu[.] omnino.

† Cap. 4. [.] tit. in 1. cõ[.] pilat. & p[.] concil. p[.] 25. c. 2.

† Vide l. o[.] nes. C. de h[.] qui ve. æ[.] impet. & i[.] l. fi. C. de iu[.] om. iud.

INdecorum. Prima pars ponit exordium & causam mandati. Secunda mandatũ. Tertia comminationem irritationis, & pœnæ. Secunda ibi, Nolentes. & tertia; ibi. Scituri. Et facit ad rubricam de ætate. Io. And.

CASVS Primo dicitur q indecorum est, ut regant ecclesias qui seipsos regere non nouerunt, cum discreti, & litterati ad regimen ecclesiarum debeant promoueri; Secundo dicitur, quodammodo minoribus xiiij. annis regimen ecclesiæ non committatur: & si secus fuerit, irritabitur, & episcopus punietur. Hæc decretalis non continet ius commune supra de elect. cum in cunctis. Not. qui seipsum regere nescit, alijs præfici non debet.

[Glo. seq. reciterur per q. an sacer ordo, & c. alle. 5. leges pro, & 6. in contrarium, per quas tenebat Laur. q non ponit opin. contrariam, quam probat duabus rationibus per locum a minori, & hanc approbat.]

i ¶ Seipsos.] qui enim in prælatum eligitur. & siminor sit, non debet esse sub patris potestate. argu. ff. ad Trebel. nam quod ad ius. & ff. de adult. sic ueniet. & C. de legi tu. l. ulr. Instit. de excus. tut. §. minores, & ff. ad Mace. filiũ hẽo. Arg. s. ff. de adopt. per adoptionem. & ff. de ijs qui sunt sui, uel alie. iu. filiusfamilias. & ff. de muner. & honor. l. 2. & ff. de iud. cum prætor. in fin. ubi

Potestas patria an tolla tur per sacrũ ordinem,

tales personæ. sint admittẽdæ, quæ discretione pręmineant, & morũ fulgeãt. honestate. ¶ Nolentes itaque sustinere, vt paruulis ecclesiæ regimen cõmittatur: † Mandamus, quatenus nemini intra [a] annũ quartumdecimum constituto, personatum cuiuslibet ecclesiæ cõcedere præsumatis. ¶ Scituri pro certo, quod si contraire† præsumpseritis, quod inde feceritis, irritabimus, & inobedientiam vestram grauiter puniemus.

Idem.

¶ *Ad regimen ecclesiarum non debet institui indignus scientia, morib. vel ætate, & qui habet duas ecclesias, alteram dimettere cogitur, nisi causa subsit.*

CAP. IIII.

EAm † te decet: & inf. Arctius inhibemus, ne personas, quæ in eccle-sijs tui episcopatus ad curam animarum fuerint ordinandæ, in psis instituas, nec aliqua occasione, vel etiam litterarum [b] nostrarum obtentu institui patiaris, quæ scientia, moribus, & ætate, concilij [c] non cõgruant institutis.

¶ Sed etiam habẽtes plures ecclesias, quæ ex vna non pendeant, [d] tibi liceat appellatione postposita cogere ad vnam ipsarum quã maluerint dimittendam [e] nisi ita fuerint tenues [f] in substantia, quod proprios sacerdotes non possint cõuenienter alere. †

¶ Idem.

¶ *Is qui nondum est in sacris, si aliàs est idoneus, ad regimen parochialis ecclesiæ dispensatiue potest assumi.*

CAP. V.

PRæterea ¶ licet ad regimen parochialis ecclesiæ non debeat aliquis,

---

vbi dicitur nihil interesse, an iudices in potestate, an sui iuris sint, & presbyter dicitur in potestate patris esse. C. de epis. & cleri. auth. presbyteros. Inst. quib. mod. ius. pa. po. sol. §. filiusfamilias. licet adipiscatur honores. remanet tamen in potestate patris. per ista iura videtur quòd quilibet sacer ordo non liberet à Patria potestate: Lau[...]tius & alij dicunt, quod quilibet sacer ordo liberat à patria potestate, qm̃ liberat à Dominica, quæ maior est. de episcopali ordine habes 54. dist. si seruus sciente. de sacerdotio. ea. dist. ex antiquis. & c. frequens. de diacono. dicitur quòd pręstando vicariũ liberatur, eod. ca. ex antiquis. sub diaconus eodem iure vtitur cum diacono. infr. de ser. non or. miramur. & nulla dignitas sæcularis similis est sacerdotio arg. 96. dist. duo sũt. j. de ma. & obe. solitæ. & dignitas patriciatus soluit ius patrię potestatis ergo multo fortius sacerdotium, & quilibet sacer ordo. ar. j. de sent. excom. cum voluntate. §. vlt. hoc credo verius.

[Gl. seq. arg. à cõtrario, quod reprobat.]

a ¶ Intra xiiij. annum.] ex eo quod prohibet intra xiv. annũ, videtur concedere quod post xiij. annum statim concedat: qui quod de vno prohibetur, de alio conceditur, ar. 25. dist. qualis. sed non est ita: quia licet prohibeatur intra xiiij. annum, non tamen concedit. in xv. vel xvi. immo intra xxv. annum prohibetur. sup. de ele. cum in cunctis. §. inferiora. & inf. c. proxi.

EAm te.] Facit ad partem rubricæ de æta. & qual. Et sunt duæ partes. Secunda: ibi. Sed etiam.

CASVS. Prohibet Papa ne aliquis instituatur in ecclesijs curam animarum habentibus, aliqua occasione vel etiam obtentu litterarum Apostolicæ sedis, qui scientia, moribus, & ætate concilij congruat institutis. Secũdo dicit, quòd si aliquis habet plures ecclesias, quarum vna non depẽdeat ab altera, dimittat vnam quam voluerit, nisi ita sint tenues in substãtia quòd proprios prælatos non possint congrue sustentare. Nota quòd qui ad curam animarum eligitur, tria præcipue debet habere, sciẽtiam litterarum, ætatem legitimam, & mores. Item nullus potest habere plures ecclesias, quarum vna sufficiat.

[Gl. seq. recitet per obie. secundo ar. & determinat.]

b ¶ Litterarum.] supple. per ætatis taciturnitatem impetrata: si enim ex certa scientia scriberet Papa pro minori eius mandato esset obediendum: quia sacrilegij instat obtinet, dubitare an is sit dignus quem princeps eligit. 17. quæst. 3. §. qui antẽ & C. de cri. sacri. l. 2. Præterea contra ius, & contra publicã vtilitatẽ est tale rescriptũ, & iõ nõ valet. C. de prec. impe. of. rescripta. arg. s. di rescri. ex parte. & j. de testi. cãm quæ. Item est hic ar. quod non est obediẽdũ sp mandato dñi Papæ. arg. s. de resc. si qñ. & ca. cum adeo. & j. de hær. ad abolendã. in fi. sed nõ dr̃ mãdãtũ qñ ignorãter mãdat

c ¶ Concilij.] Lateranẽ. s. de elec. cum in cũctis. §. inferiora.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

d † Pendeant:] qualiter dr̃ vna ecclesia pẽdere ex altera, potest dici sm̃ quod legitur inf. de reli. do. quia monasteriũ ar. ff. arb. fur. cæ. si gemina. & si aliqua parochialis eccl'a subsit alij licet plat' maioris eccl'iæ duas ecclesias habere dicat, tñ alius presbyter erit ĩ subiecta. Itẽ si ecclesia parochialis in fundo suo aliam cõstituat, nihilimpedit vicariũ in ea ĩstitui, et plãtũ maioris ecclesię prelatũ esse vtriusque: non tñ p se seruiet vtriq;: nã dispẽsatione epi, vnus platus diuersis pręest ecclesijs inhẽdo unã cõmendatã, & aliã intitulatam. 70. di. sãctorũ. Lau. hoc tñ intellige sm̃ determinationẽ illarũ decr. s. de ele. dudũ. & j. de præb. de multa. Itẽ ĩ casu quẽ habes. j. de præb. extirpandæ, §. qui uero. potest quis habere plures ecclesias.

e ¶ Dimittendam.] inf. de præb. referente. & hoc secundum illam decre. de multa intelligi debet.

ADDITIO. Credo hoc posse locum habere quando nescitur quæ fuerit sibi primo collata, uel fuit hic gratia. Vinc. Vel loquitur de collatis ante concilium Lateranẽ. ut dixi in præd. c. referente Ioan. And.

f ¶ Tenues.] in 1 casu isto permittit Papa propter paupertatem habere plures ecclesias. 10. qu. 3. unico. Item propter raritatem clericorum. 21. q. 1. c. 1. in fi. Item intitulatam unam, & aliam commẽdatam. 2. 21. q. 1. qui plures, sup. de elec. dudum. ubi de hoc.

ADDITIO. Vnde uersus.

Paupertas pendens, defectus, gratia seruans.
Ecclesias retinere duas dat quotlibet horum.

PRæterea.] Prima pars ponit rigorem. Secunda dispensationem. Tertia dispensationis determinationem. Secunda; ibi, Dispensatiue. Tertia. ibi, Dum tamẽ. Ioan. And.

CASVS. Dicitur in hac decre. quòd nullus debet ad regimen animarum admitti, nisi ad minus sit subdiaconus. tamen dispensatiue in minoribus ordinib. constituti possunt admitti, dummodo tales sint qui intra breue tempus possint in presbyteros ordinari. Not. quod non põt eligi ad curã animarum in minoribus ordinibus constitutus. dispensatiue tamen potest postulari.

a ¶ Subdia-

[Adde quis di]...atur paruu... [...]us uide in l. ...§. ubi au...tem. C. de in...e delibe. & ...per gl. 22. q. ...paruuli.

† Contrarie ...in uno.

Ca. 5. eod. in 1. com[pi]lat.

Ecclesia uo[...], qualiter dicitur dependere ex altera.

† Cõcilij Lateranẽ. sub Alexand. iij. ti. de electione Romani Pontif. c. 3.

¶ In antiqs, legitur, habere.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. compila.

1 Ecclesias plures ĩ quibus casibus habere liceat

2 Iun. dicebat unam intitulatam & plus cõmendatas. sed dic hodie ut inf. de ele. nemo deinceps, libr. 6.

nisi subdiaconus [a] sit ad minus, admitti.

¶ Dispensatiue tamen in minoribus ordinibus constituti cōsueuerūt assumi.

¶ Dumtamen tales sint, quod † infra breue [b] tempus † possint in presbyteros ordinari.

Idem.

¶ Propter necessitatem & vtilitatem ecclesiæ compelluntur clerici ipsius recipere ordine suis beneficijs nō annexos.

CAP. VI.

Quæris a nobis, quid agendum sit de clericis tuæ iurisdictioni commissis, qui cum beneficijs ecclesiasticis multis† abundent a te commoniti† nolunt ad maiores † ordines promoueri, se tale † quid secreto commisisse dicentes, qđ eos salua conscientia ordinari non finit. [c]

¶ Cū igitur super hoc casu videantur sacri canones discordare: cum quidā dicant eos minime compellendos: [d] alij vero contrarium [e] asseuerāt, omnis cōtrarietatis vinculum præsenti pagina enodamus: † Statuentes, vt si prædicti clerici perceptione maiorum ordinum propter occulta sua peccata, se indignos esse fatentur, [f] inferiores in ecclesia, quorum sit vita probabilis, præferantur eisdem; Et nisi forte illi, qui ordinari pro iā dicta causa recusant, in alijs ecclesiæ seruitijs valde vtiles fuerint, auferantur eis beneficia & alijs canonice conferantur.

¶ Quod si pro sola voluntate renuerint ordinari, & suaserit vtilitas [g] ecclesiæ, aut necessitas, ipsos, (dummō idonei sint) ad maiores ordines recipiendos, per amissionē locorū, & beneficiorū subtractionē, appellatione cessante cōpellas.

¶ Clemens iij. R. Coloñ. canonico. †

¶ Euentus mortalitatis in firmi, non impedit promoueri eius medicum peritū solicitum, & traditiones artis obseruantem.

CAP. VII.

Ad † aures nostras te significante perue--

---

a ¶ Subdiaconus.] qui hodie potest eligi in episcopum. inf. eod. à multis. & eodem priuilegio gaudet quo diaconus. infr. de ser. non or. miramur.

[Glos. seq. recitetur pet q. & sol. secundo arguit, quæ rit, & remittit.]

b ¶ Breue tempus.] qñque breue tps dr quatuor mensium. C. de vsu. rei. iudi. eos. ff. de iudic. si de bitori qñque decem dierum. ff. de cōsti. pec. promissor. §. 1. qñq; duorū mēsiū. C. de secun. nup. l. 2. qñq. xxx. dierum. ff. de iti. actuq; pri. l. 1. §. 1. sed hic appellat breue tps. annus. in anno enim & dimidio pōt aliquis promoueri ad sacerdotium. 77. dist. monachus vero nouitius, & hic dimittim⁹ di midiū annū ꝓpter minores ordines. Vinc. Item arg. ꝙ parū est vtrū aliquid fiat in præsenti, an ī breui tpe. ff. si cer. pet. lecta est, ff. de ī inte. rest. diuus. ff. vt in pos. leg. l. si is à quo. sic ergo patet ꝙ epi possunt dispēsare cū eo qui est in minoribus ordinib. nunquid cū eo qui est in minori ætate? Dnt quidam ꝙ sic. arg. huius c. De hoc no. sup. de ele. cū di lectus. arg. ꝙ possit. s. eod. indecorum.

Quæris à nobis.] communis diuisio. Secunda: ibi, Cū igitur. quæ duo facit. Primo ponit contrarietatē canonū, quos secundo distinguendo concordat: ibi Statuentes. & secundum membrum distinctionis prosequitur ibi, Quod si Ioan. And.

CASVS. Clerici beneficijs ecclesiasticis abundantes, moniti à prælato suo vt ad maiores ordines promoueā tur, nolunt promoueri, dicentes secreto se tale quid cōmisisse. quod eos salua conscientia ordinari non finit: quæritur quid de talibus sit agēdum? Rñdet Papa ꝙ in casu isto videntur canonos discordare, cū quidā dicant eos non cōpellendos: alij vero ꝯrium asseuerant. hanc ꝯrietatem volēs amputare. statuit vt si clerici se dicant indignos propter occulta sua peccata perceptione maiorū ordinū, inferiores clerici de ecclesia ꝓbabilis vitæ opinionis præferantur ijsdem, & beneficia sibi auferantur, & alijs conferantur nisi forte qui ordinari recusant, in alijs seruitijs ecclesiæ fuerint vtiles. si vero so la voluntate ordinari recusant, & vtilitas ecclesiæ vel necessitas suaserit, si idonei fuerint, compellendi sunt ad maiores ordines recipiendos per amissionem locorum, & beneficiorum subtractionē. Nota ꝙ clerici qui nolunt promoueri, si propter occulta peccata hoc faciunt, ab ecclesia remoueri possunt. si sola voluntate compelluntur per amissionem beneficiorum suorum. Item vtilitas & necessitas parificantur.

c ¶ Non finit.] simile de tempo. or. c. vlt. & ī. ca. proxi. & inf. de sim. ex tua. & c. Matthęus. & 1. q. 1. sacerdotes.

d ¶ Compellendos.] 74. dist. honoratus: & e. consuluit. & c. 1. & 2.

e ¶ Contrariū.] 74. dist. si qui clerici. & c. placuit. 23. q. 4. displicet. & 1. q. 6. si cut. ar. 8. q. 1. in scripturis.

[Glo. seq. distinguit, signat contrarium. & soluit.]

f ¶ Fatentur.] aut ipsi commiserunt ista peccata occulta ante suam promotionē, tut. post. si ante, remouendi sunt: quia tpe suæ examinationis hoc nō fuerunt cōfessi. 24. dist. c. vl. & 50. dist. ex penitētibus. & 81. dist. si q sine. & ca. seq. sed si postea cōmiserūt illa peccata, fecerūt se īdignos: unde sunt expellendi, ex quo sua culpa se fecerūt indignos. arg. s. eo. c. 1. si tñ utilitas ecclesiæ fuerit, ꝙ non remoueantur: quia in alijs negotijs, ecclesiæ sunt ualde necessarij, & utiles, to lerantur in ea. & ita sm hoc dispensatur cum eis propter utilitatē, maxime cum peccata sunt occulta. Sed ꝯ vr de temp. or. ex tenore. & cap. ul. ubi criminosi tolerantur, quia pecca ta sunt occulta: & hic priuantur. Sed illi uolunt & petunt promoueri acta pęnitentia, & isti fatentur se indignos, & nolunt ꝓmoueri: si uellent promoueri acta pęnitentia admitterentur, præter reos homicidij, ut dicitur in contrario.

ADDITIO. Vnde dicebat Boa. quòd isti non priuantur beneficijs. propter crimē, sed ꝑ id quod renuunt ordinari, licet illi hoc faciāt ex cōscientia criminis. Io. And.

g ¶ Vtilitas.] ergo propter utilitatem ecclesiæ compellitur quis recipere ordines, & propter necessitatē, aliàs est etiam puniendus per subtractionem beneficiorum ut sequitur. simile. sup. de electio. cum in cunctis, §. inferiora. & 74. dist. consuluit. ubi eodem modo compelluntur, vt sic indirectè de nolentibus fiant uolentes.

Ad aures.] Communis diuisio. Secūda: ibi, Tibi breuiter. Et melius fuisset hęc decr. posita in ru. de tē. ordin. & qual. ord. Ioan. And.

CASVS. Quidam canonicus Coloñ. eruditus in physica, cum pluribus secundum artem suam medicinam cum diligentia exhibuisset, pluribus in contrarium successit, cum medicinis perceptis mortis periculum

---

† qui infra.

† Adde quod dicatur tempus breue. l. si qua. ff. de arbit. & l. si longius. ff. de iudi.

Tempus breue dr diuersimode.

† multū, in omnibus manuscriptis.

† al. sacros.

† Vt uerbi gratia homagium, uel simoniā in ordine.

† Asseuerēt.

† Vide l. u... ca. C. de i... offi. do. & ... auth. de e... hi. & intr... re. §. fi. cu... no. coll. 5.

Committentes peccata occulta q... tonus sint... mouendi.

† cantori.

† Ca. 2. e... in 2. com...

lum incurrerent. Iste uolebat promoueri ad sacros ordines, consuluit dñ. n Papã. Papa super hoc respondit φ si super præmissis conscientia ipsum remordeat, ad maiores ordines de suo consilio non ascendat. Nota quod contra conscientiam nullus debet promoueri.

suo: quem grauiter læserant: quia ipsi uenire contempserunt, fecit in eo suspensionis sñiam ꝓmulgari: in qua triennio permanẽtes, quidam ex illis suspensi aliqua beneficia ecclesiastica sunt adepti. Quæsitum fuit a Papa, vtrum beneficia sic recepta possint licite retinere? Et ipse respondet, quod non licet eis φ habuerant, uel quæ postmodum sunt adepti, aliquatenus retinere. Vnde mandauit archiepiscopo Barañ. ut eos pro tanta contumacia, & contemptu apostolico, bñficijs quæ habent, non differat spoliare. Not. φ suspensi ab hoĩe beneficia ecclesiastica adipisci non possunt. Item qui per triennium steterit suspensus pertinaciter, debet suis beneficijs spoliari.

† In antiqs exemplarib. ita: quod in arte physica eruditus. pluribus iuxta ipsius artis traditiones, &c.

† Al. ita: super eo quod nos consulere uoluisti, tibi breuiter respondemus, quod si super præmissis conscientia te remordet. &c.

† Cap. 5. eo. tit. in 2. compilatione.

a ¶ Cum diligentia.] & ideo non uĩ imputandum, si adhibuit diligentiam, quam potuit. 50. di. hi qui arborem, &c. sæpe, & ideo si pter culpã suam casus forutitus contingit, ei non imputatur. j̃. de cõmo. c. vni. & j̃. de homi. cap. ult. & ff. cõmo. in rebus & ff. de offi. præsi. illicitas. casus enim fortuiti præuidere non possunt, ut in pdict s proximis cõcordantijs: & absit ut nobis imputetur quod præter uoluntatem nostram contingit. 23. q. 5. de occidẽdis. uersus.

Non est in medico semper releuetur ut æger.

b ¶ Cõscientia.] 33. dist. habuisse. Qui enim facit 𝔭 consciẽtiã, ædificat ad gehẽnam. j̃. de restĩ. spo. litteras. & j̃. de præscric. qm omne. 28. q. 1. oẽs deinceps. §. ex his. j̃. de sentent excõmu. inquisitioni.

c ¶ Remordeat.] vt si forte imperite medicinã dedisset infirmis, alias euentus moralitatis non est imputãdus ei, ut ff. de offi. psi. illicitas. §. sicuti. & ff. ad leg. Aquil. qua actione. & §. ult. ff. de uar. & extraor. cog. medicus. Vel si negligens fuerit: quia dissoluta negligentia prope dolum est. ff. manda. si fideiussor. 1. responso.

ADDITIO. An medicus teneatur infirmum pauperem uel diuitem nolentem soluere, uel nolentem sumere medicinã curare gratis. no. 83. dist. c. 1. & in Spẽ. de sala. §. fi. in 1. col. Et quomodo pænã Giezi euadat medicus, qui pro danda sanitate pretium recipit. no. 1. q. 1. qui student. Et quomodo medicus a sano salarium recipit, ubi non liceret ab infirmo, dicam de postu. c. 1. in gl. notandum. Io. And.

d ¶ Consilio.] hoc est consiliũ reuerẽtiæ, cui obediendum est. 6. dist. testamentũ. & 14. q. 1. quisquis. & j̃. de simo. Matthæus. in fi. secus in consilio perfectionis. 14. q. 1. quisquis. quale est illud. Si uis perfectus eẽ, uade & uede omnia quæ habes, & da pauperibus. Et de tali consilio potest inteligi quod dicitur in c. quisquis. in uerbo illo, si consilio uti uolueris.

CVm bonæ.] Sunt duæ partes, Cõsultatio, & responsio. secunda ibi: Respondemus. Et facit ad partem rubricæ de qualitate præficiendorum. Ioan. And.

CASVS. Clemens Papa uocauit quosdam clericos Barañ. ad præsentiã suã, ut satisfacerent archidiacono

nit, quod † cum ĩ arte physica eruditus sis, pluribus iuxta ipsius artis traditionẽ exhibuisti cum diligentia[a] medicinã licet pluries in contrarium successerit: & quibus putabas adhibere medelam, medicinis perceptis, mortis periculum incurrerunt. ¶ Verum quia ad sacros ordines desideras promoueri, super † eo nos consulere uoluisti.

¶ Tibi breuiter respondemus, quod si super præmissis conscientia[b] tua te remordeat,[c] ad maiores ordines de nostro consilio[d] non ascendas.

¶ Cælestinus tertius.

¶ *Qui steterit per annum in suspensione, priuatur beneficio quod prius habebat, & quod interim acquisiuit.*

CAP. VIII.

CVm † bonæ memoriæ Clemens Papa præd. noster I. Buccarũ & quosdam alios Barann. clericos uocauisset, ut ad præsentiam ipsius accederent, H. archidiacono suo, quem grauiter læserant,[e] responsuri: quia uenire[1] iuxta mãdatum Apostolicum contempserũt, in eos fecit sententiam suspensionis promulgari: in quattriennio † permanentes quidam ex ipsis suspẽsi,[f] aliud beneficium ecclesiasticum sunt adepti. Et quia utrum beneficia sic recepta possint rõnabiliter retinere, nos consulere voluisti: Respondemus, quod non licet eis illa, quæ habuerunt beneficia, vel quę postmodum[g] sunt adepti, aliquatenus retinere. Vnde Paran. archiepiscopo dedimus in mandatis, ut eos pro tanta pertinacia & cõtemptu Apostolico, † beneficijs, quæ habent, non differat spoliare.[h]

¶ Innocentius tertius.

¶ *Subdiaconus in episcopum eligi potest.*

e ¶ Læserant.] miles qui præposito manus intulit, capite punitur. & omnis contumacia aduersus præsidem uel ducem capite punit. ff. de re mi l. omne delictum. §. 1. & 2. & qui resistit castigare uolenti. ff. eod. tit. milites. §. irruens. & iuxta diuinum oraculum, cõtumacia parentis mortem luitur 86. dist. non satis. uer. cæterum, in fin.

ADDITIO. Et quod hic dicit, læserant, intellige in rebus. q̃a si in persona, ipso iure fuissent excommunicati.

f ¶ Suspensi.] suspensi eligere non possunt: nec etiam eligi. 9. quæstio. 1. nós in hominem, & supra de consuetu. cum dilectus. supra de elect. cum inter R. & capitu. per inquisitionem, & infra de appellation. constitutis. nec beneficia eis tempore suspensionis conferri possunt, uel litteras pro beneficio obtinendo impetrare: vt hic, & interim beneficia ecclesiastica sunt deneganda. 1 infra. de appellat. pastoralis.

g ¶ Postmodum sunt adepti.] talia beneficia tenere non possunt, etiam si postea fuerint absoluti: quia tunc tempore obtenti beneficia inhabiles erant, & indigni: quia in talibus principium considerandum est, supra de elect. dudum ad audientiam. & 1. q. 1. principatus. 16. q. 3. si sacerdotes. Et est arg. φ tempus impetrati rescripti considerandum est: puniendi ergo sunt, qui suspensi spiritualia præsumunt tractare, in tantum quod episcopus cum talibus dispensare nõn potest. 11. q. 3. si quis. episcopus. & inf. de sent. excommuni. cum illorum.

h ¶ Spoliare.] ex quo per annum & ultra quis stat in excommunicatione, priuari debet beneficio suo. 11. q. 3. rursus. & excommunicatus, qui tractat spiritualia, deponi debet. j̃. de do. & contu. ueritatis. Idem uidetur in suspenso, ut hic. Ber.

† Factũ narrat, q̃a idẽ si per annum. Ioan. And.

† Vide. l. 1. ff. si quis ius d. non obten. & de postu. l. 1. 30. dis. si quis extra.

1 Si sunt in mora petendi absolutionem, aliter secus: supra de elec. cap. ult. 2. q. 5. super causa secundum Tenc. & Vin. Ioan. And.

A Multis.] Primo ponit quæstionem. Secūdo alleg. pro & cōtra. ibi, Si quidem. Tertio diffinit uel soluit, ibi, Nos uolentes. Io. And.

CASVS. Dubitabatur a multis, an subdiaconus possit in epm eligi per decretum Vrbani Papæ primi, qui decreuit ꝙ nullus in epm eligat, nisi fuerit in sacris ordinib. cōstitutus: sacros appellans diaconatum & presbyteratum, referēdo se ad statum primitiuæ ecclesiæ, in quo subdiaconatus sacer minime dicebatur: postea ostēdit per decretum Vrbani scdi, qd hodie ordo subdiaconatus inter sacros ordines reputatur, sacros appellāt presbyteratū, diaconatum, & subdiaconatum, & hoc idē ostēdit per plura decreta dicēs, vt subdiaconus in presbyterū libere possit eligi, sicut diaconus vel sacerdos. Not. ꝙ hodie subdiaconus eodem gaudet priuilegio cum diacono.

a ¶ Nullus.] ponit tenorē illiꝰ decr. 60. dist. nullus in episcopum. usque ibi, in quibus uerbis.

[Glossa sequens recitetur per qōrrē.]

b ¶ Solos.] supple sacros: quia subdiaconatus bene fuit in primitiua ecclesia, sed non reputabatur sacer. 21. dist. in fi. §. 1. & 25. dist. c. 1.

c ¶ Metropolitani.] sic olim dispensabat metropolitanus cum ineligibili circa epatum, sed cū illegitimo dispensari non potest. s. de elec. innotuit. nec in ętate. C. de ijs qui ve. æta. impe. l. 2. & 3. sed cū ijs qui patiūtur defectum in ordine, satis uidetur, ꝙ potest adhuc archieps dispensare in archiepiscopatu: sicut olim poterat. arg. 60. dist. nullus in episcopū. & in alijs dignitatibus inferioribus bñ pōt. s. eo. præterea. 1.

d ¶ In quibus. Verba ista sunt Inn. interpretantis capitulum Vrbani, qui locutus fuit secundum antiqua tempora.

e ¶ Verum hodie.] nunc incipit allegare, an subdiaconus eligi possit.

f ¶ Erubescant.] 32. dist. erubescant.

g ¶ Nemo.] 32. dist. nemo.

h ¶ Obseruare.] ex quo oneratur, dignum est, ut honoretur. 16. q. 6. de lapsis.

i ¶ Sex a synodo.] 31. dist. si quis eorum.

k ¶ Mulieri.] 38. dist. ut nullum.

l ¶ nullū.] 38. d. nullꝰ, & 31. d. ante trieniū.

m ¶ Libere.] Et ita qd fuit prius dispēsatio, hodie est ius cōmune, sic infra de offic. leg. ꝙ translationem, & ad subdiaconatum extenditur quod de superiorib. dictum erat. simile s. de transl. inter corporalia. & supra de consue. cum uenerabilis. & eodem priuilegio gaudet subdiaconus quo & diaconus. infra de ser. non ord. miramur.

† Hoc c. vsq; ad illa uerba in qb. habes i panormia lib. 3. tit. de ele. sūm. pōt. c. 5.

† Spectatæ.

† Referē et in pānorm. lib. 3. tit. de cōtinēt. clerico. c. 103.

1 Concor. l. iure gen. §. adeo. ff. de pac. & l. legatū, & l. ad rē mobilem. ff. de procu.

CAP. IX.

A Multis † multotiens, an subdiaconus in episcopū eligi valeat, hæsitatur. ¶ Si qdē Vrbanus Papa primus decreuit, ut nullus [a] in episcopum, nisi in sacris ordinibus religiose uiuens inuentus fuerit, eligatur: Sacros (inquit) ordines diaconatum dicimus & presbyteratū: hos siquidem solos [b] primitiua ecclesia legitur habuisse. Subdiaconus uero (qa etiam ipsi ministrant altaribus) opportunitate exigente concedimus in episcopos eligi, si tamen præclaræ † scientiæ ac religionis existant, quod ipsum non sine Romani Pontificis, vel metropolitani [c] licentia fieri permittimus. ¶ In quibus[d] verbis innuitur, quod Vrbanus ad statum primitiuæ ecclesiæ se referens) in quo subdiaconatus ordo sacer minime dicebatur) instituit, ut de subdiacono (nisi vtilitatis causa, & tūc etiam nisi de pmissione metropolitani, uel Romani Pōtificis) non posset electio celebrari. ¶ Verū [e] cū hodie subdiaconatus inter sacros ordines cōputetur, sicut Vrbanus Papa secūdus, sub his verbis expressit. † Erubescant[f] impij, & itelligāt iudicio Spiritus sancti, eos q in sacris ordinibus presbyteratu, diaconatu, subdiaconatu, sunt positi, si caste nō uixerint, excludendo ab omni eorūdē graduum dignitate. Et iterū, † Nemo [g] ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut uirgo, aut probatæ castitatis existat, & qui usq; ad subdiaconatū vnicā, & virginem habuerit uxorem. Et ad similitudinem diaconi & psbyteri, subdiaconus debet continentiam obseruare, [h] sicut est in sexta [i] synodo † constitutum, ut si quis eorum qui ad clerum accedunt, nuptiali iure mulieri [k] uoluerit copulari, hoc ante subdiaconatus ordinem faciat. Et beatus Gregorius † statuisse legitur, ut nullum [l] facere subdiaconum præsumant episcopi, nisi qui se caste uicturū promiserit. † ¶ Nos uolentes super hoc articulo disceptationis materiam amputare, statuimus, ut subdiaconus in episcopum ualeat libere [m] eligi, sicut diaconus uel sacerdos.

¶ Idem titulo S. Crucis presbytero Cardinali.

¶ *Irregularis, & in maioribus potest dispensatiue in abbatem institui.*

CAP. X.

T Vam † in Domino diligentiam commen-

T Vam.] Prima pars ponit exordium. Secunda mandatū: ibi, Mādamus & facit ad duas ptes rubricæ, s. de qualitate, & ordine. Io. An.

CASVS. Monasterio sancti Quirici vacante, Cardinalis qdā uolēs ipsum de psona idonea ordinare, cum super hoc diligentiam adhibuisset, nec posset personā idoneā inuenire, p quā posset status monasterij ī melius reformari: tandē inuenit quendā monachum discretū & utilem monasterio, qui alias de iure non poterat eligi in abbatē, pro quo quidā laici apud Cardinalem intercedebant. consulit Papam, quid super hoc esset agendum. Papa cōmendat diligētiā Cardinalis, mādās eidē, quatenus, si nō pōt eidē monasterio de persona magis idonea prouidere, monachū illū, quē sibi commendauit, per quē status monasterij creditur refórmandus, ibi præficiat in abbatem, nullum habēs respectū ad petitionem illicitam laicorum, sed ex officio suo tantū ad hoc procedat, ita tamen quod ad sacros ordines non ascendat, cum necessitate instante possit in abbatem assumi in minoribus ordinibus constitutus: & laici ipsi non sint illi aliqua consanguinitate, uel affinitate coniuncti, ut propter hoc contra ipsum aliqua suspicio

† Pānorm. ibidē. c. 204

† Cap. 6. Pannormia ibidē. c. 10

† Lib. 1. epistola. 42. a Petrū subdiaconum Siciliæ.

† Vide l. cū not. p Bart. §. & placuisset. de ori. iur.

† In antiq. ita. Tuam in dño diligētiā commēdātes, qua super monasterio sancti Quirici cognosceris hibere, &c.

spicio possit oriri. Ex hac decr. not. ꝙ licet preces sint illicitæ, tamen si non habeatur respectus ad illas, non committitur simonia. Not. quod ex necessitate dispensatur cum aliquo, vt in abbatem assumatur, & in minoribus ordinibus ministret. Item officium abbatis in administratio ne consistit.

[Glossa sequens circa preces an simoniam inducant, distinguit inter proprias & alienas. in primo casu ponit opinionē Hugonis & criam. In scđo subdistinguit an sint spirituales, an carnales, & tunc arg. pro indigno, aut pro digno, & tūc aut habetur respectus ad illas, aut non.]

a ¶ Nullū prorsus,] nō enim preces carnales debet respicere qui est ordinator, sed tantum merita & prouidētiam ordinandi. 1. quest. 1. qui busdam. & 8. quę. 1. Moyses. & c. si ergo. Et ideo not. ꝙ cum quis eligitur, vel ordinatur: aut suis precibus interuenientibus, aut alienis. Si suis, dicunt quidam & Hugo cum eis, ꝙ quantumcunque sit idoneus, simonia cōmittitur. arg. 8. q. 1. in scripturis. & 1. q. 7. si quis oēm. & 1. q. 1. ordinationes. & j. de iure par. per nostras. Istud credo si est indignus, secundū quod dicit T. sed si dignus est, potest etiā preces porrigere superiori cum indiget, quia tunc nō præsumitur ambitiosus, sed potius propter necessitatem, ʒ alias potest dici, qđ simonia esset. arg. 1. q. 1. c. filiū. §. nō ita quorundam. Et arg. inf. de simo. tua. Si preces quis pro se porrigat vt in prælatum eligatur. ambitiosæ sunt & illicitæ. 1. qu. 1. nullus itaque. Si vero precibus alienis promouetur: aut preces sunt spirituales aut carnales. Si sunt carnales, & fiunt pro indigno, simonia committitur. 1. q. 1. de ordinationibus. quia succedunt tales preces loco precij. 1. q. 1. sunt nonnulli. Si pro digno. dummodo superior non habeat respectum ad preces, sed ad meritum, licite possunt admitti, ut hic, & 1. q. 1. quibusdam. Si vero sunt spirituales, admitti possunt, nec inducunt simoniam. 1. q. 1. datorem.

b ¶ Non ascendat,] forte erat irregularis, & sic potest qs esse abbas in minorib. ordinib. pp necessitatē. alias non valeret. nā & diaconus pōt esse abbas. 50. di. accedēs. arg. Immo & infamis curā monasterij gerere pōt: vt ibi. Infamis. n. à ciuilibus munerib. nō excludit. C. de ijs q. nō impl. stipē. [illegible] sunt. l. 1. lib. 10. nomen abbatis poti⁹ est solicitudinis q ordinis, uel honoris. 18. q. 2. hoc tantū. Arg. ɔtra, s. e. c. j. & laicus pōt esse abbas cā necessitatis. 93. di. à subdiacono. & 16. q. 1. generaliter. arg. tñ hoc qđ vř hic dispensatiue intelligitur, qa abbas dēt esse sacerdos: alias remouetur s. eo. [illegible]

c ¶ Cum instante [illegible] hic rñdet [illegible] obiectioni, q possetei fieri. Diceret. n. aliquis quō e[illegible] iste abbas cū no posit ad ordine. p[illegible], nec sacerdos fi[illegible]? Rñdet: Cum de[illegible] quia, &c.

Cum contingat.] [illegible] Secūda ibi, Sup quo & princip. le dictū non facit ad titulum, sed in quātum loquit de præficiendo Io. And.

CASVS. Laici aliqñ transeunt ad monasteria, & ibi à suis abbatibus tōsurant. quæsitum fuit a Papa an clericalis ordo in tonsura hmōi conferatur? Et ipse rñt, ꝙ cum in septima synodo sit statutū, vt liceat abbatibus in ꝓprio monasterio solūmodo facere lectores ꝑ manus impositionē, dūmodo & ipsis abbatibus ab epo manus impositio facta noscat, & sacerdotes existant, ꝑ primā tonsuram in forma ecclesiæ datam clericalis ordo confertur. Not. ꝙ abbates pñt conferre ordines, vt hic dicitur.

d ¶ Synodo.] 69. di. quoniam videmus.

Glossa. seq. recitetur per duas qōnes, an psalmistatus sit ordo, & an ꝑ p̄sbyterū cōferri possit. In prima ponit opinionē quam reprobat.

e ¶ Abbati:] hoc idē pōt electus in Abbatē & ɔfirmatus si eps eū differat bñdicere vt s. đ sup. negl. pl. statuimus, talis ordo appellat psalmistatus: tñ vbi agit de singulis ordinibus, nihil agit de hoc 93. di. illud. vnde qdam dixerunt non esse ordinē, sed eorū opinio corrigit hic in fi. ubi dicit, ꝙ per primā tonsuram clericalis ordo confertur, & etiam presbytero hoc licet. 23. dist. psalmista. ubi de hoc in summa H. g.

f ¶ Ordo confertur.] sed, nunquid qui tales percutiunt, incidūt in canonē latę sentētiæ? Dic ꝙ sic: quia clerici sunt, ut hic, & quicunqꝫ clericum percutit, excōicatus est, ut j. de sent. excom. non dubium.

INtelleximus:] Primo narrat factū, ex quo. secundo dubium elicit: ibi. Nc igitur. cui tertio respondet: ibi Discretioni. Et facit ad eam partem titu. de qualitate præficiendorum. Ioan. Andr.

---

damus q̃ super monasterio S. Quirici reformando dignosceris adhibere.

¶ Mandamus, quatenus si non potes eidem monasterio de persona idonea melius prouidere, tu monachum illum, quem litteris tuis de honestate ac industria cōmendasti, per quē status eiusdem loci creditur reformandus, † nullū prorsus [a] habens respectum ad petitionem illicitam, quam quidam laici faciebant, sed ex tuæ dumtaxat prouisionis officio, instituas in abbatem: ita videlicet, quod ad sacros ordines non ascendat, [b] cum instante [c] necessitatis articulo possit in abbatem assumi, etiam in minoribus ordinibus constitutus.

¶ Et laici memorati non sint consanguinitate vel affinitate coniuncti monacho memorato, vt ex ipsorum petitione debeat contra eum aliqua sinistra suspicio suboriri.

¶ Idem Rothomageñ. archiepiscopo.

¶ Abbas si est presbyter. & est benedictus, conferre potest ordinem clericalem.

CAP. XI.

CVm † contingat interdū, quòd laici ad monasteria cōuolantes, à suis abbatibus tonsurentur: requisisti, an clericatus ordo in tonsura huiusmodi conferatur.

¶ Super quo tibi taliter respondemus, ꝙ cum in septima synodo [d] sit statutū, vt lectores per manus impositionem, licentia sit vnicuique abbati [e] in proprio monasterio, solummodo faciēdi, dummodo ipsis ab episcopo (ſm morē præficiendorū abbatū) manus impositio facta noscatur, & constet eum existere sacerdotem: per primā tonsuram iuxta formā ecclesiæ datam, à talibus clericalis ordo [f] cōfertur.

¶ Idem.

¶ Si canonicus regularis factus monachus, iusta de causa ad canonicā reuersus, ibi postea præficiatur, licite tenere poterit prælaturam.

CAP. XII.

INtelleximus, † quòd cum in monasterio tuo

---

† al. informandus.

Simonia an inducatur ꝑ preces.

ʒ Dixit Hosti. qđ nō reꝓbaret, si ꝑlatus cōsanguineū egentē non indignū ꝓferret magis idoneo nō egenti, in simplici beneficio cū & talibus ꝓuidere teneat. 86. dist. non satis. de coha. cle. de test. relatum §. licet. Ioan. Andr.

Infamis curā monasterij gerere pt.

† Hæc glossula non hr̃ in antiquis codicibus.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. compila.

† Cap. 2. tit. de qualitate ord. in 4. cōpila.

Abbas quales ordines cōferre possit.

ʒ Hæc glossula non hr̃ in antiquis codicibus.

CASVS. Quidam monachus sine licentia sui abbatis, leuitatis causa transiuit ad monasteriū sancti Vincentij, & cū ibi in ordine illo aliquandiu permāsisset, de consilio quorundā rediit ad domū priorē, & ibi meritis exigentibus electus fuit in abbatē. Quia in secundo monasterio moram fecerat, dubitabat ministrare in officio abbatiæ: considerans qđ legit in canone, ne qs canonicus regularis, efficiatur monachus, nisi forte qđ absit) publice lapsus fuerit: & si factus fuerit, ad canonicat⁹ ordinem reuertatur, ultimus in choro manendo. Cōsuluit Papam. super hoc mandat ei Papa, quaten⁹ circa curā sibi commissam solicitudinē adhibeat diligētem, sequentia bona continuando prioribus. No. ꝙ canonicus regularis factus monachus, potest præfici in abbatem.

a ¶ In canone.] 19. q.3. mandamus.

[Gloss. s. q signat contrarium, & quadrupliciter solu. t.:

b ¶ Curam.] h c vř ꝙ si aliquis trāsit ad strictiorem religionē sine licentia prioris vel abbatis, ꝙ reuocandus sit ad priorem ecclesiam. Sed vř obstare inf. de reg. licet. Sed potest intelligi qđ hic dř qñ ex leuitatis causa transit: prout intelligi consueuit ille canon. 19. q. 3. mādamus. Vel dicatur ꝙ iste fuerat tm̄ in habitu probationis. Vel iste locus quem intrauerat, fuerat laxioris religionis q̄ prior. Vel dic, quod si aliquis petita licētia, licet nō obtēta, trāsit ad strictiorem regulam, tunc non pōt reuerti ad priorem locum, 1 & sic loquitur illa decre. licet, sed si nullo modo petit licentiam, tunc redire cogetur prout hic fecit.

† Vide l. mo rā. cū gl. ma. ff. de usur.

† al. ita: cum conscientia tua te remordeat.

† In codice Barbatiæ ăta: Discretioni tuæ taliter respondemus, ꝙ circa.

1 Concord. l. j. §. fin. per doctor ff. de exercit. & ff. de isti. sed & si §. cōditio.

fuisses laudabiliter cōuersatus, ad monasteriū sancti Innocētij talis ordinis accessisti: vbi cum aliquādiu in ipso ordine permāsisses, demū ad cor reuersus, de metropolitani & aliorū consilio, ad primā domum redire curasti: in qua tandem sub regularis obseruantiæ disciplina taliter Deo & hominib. placuisti, ꝙ per tuorū exigentiam meritorum, fratres tui præfecerunt te vnanimiter in abbatē. ¶ Ne igitur occasione moræ quam in præscripto monasterio contraxisti † (quasi † consciētia tua te remordeat) in susceptæ administrationis cura tepescas, attendētes ꝙ cautum est in canone, [a] ne quis canonicus regularis, nisi forte (ꝙ absit) publice lapsus sit, efficiatur monachus: & si factus fuerit, ad canonicatus ordinē reuertatur, vltimus ī choro manendo, cucullā ad memoriam delaturus: ¶ Disc. † tuæ mandamus. quatenus circa curā [b] tibi commissam, solicitudinē exercere studeas indefessam, & taliter sequentia bona continuare prioribus, ꝙ dignum à Deo possis meritum expectare.

¶ Idem.

¶ Ordinatus ad sacros ordines sine titulo, ab ordinatore iuste petit beneficium.

Accepimus.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Licet. Et facit ad secundam partem rubrica de qualitate præficiendorum. Ioan. And.

CASVS. Eps Zamoreñ. quosdam clericos promouit ad sacros ordines sine certo titulo clerici isti imperrauerunt litteras super sua prouisione contra epm Zamoreñ. ad quosdam executores. eps qñ citabatur ab eis exceptiones proponebat ꝯ ipsos clericos, sed ipsi eas admittere nolebant vnde petijt sibi sup hoc prouideri, vnde Papa rescribit ei dicēs, licet in ordinationibus clericorū tam ipse q̄ antecessores ipsius eam diligentiam debuerint adhibere, vt minus idoneos non ordinarent: vnde secundum hoc contra illos exceptionem opponere non possent: nisi forte post promotionem reddiderint se indignos: tñ Papa ex abundanti qñ scribit, pro talib⁹ facit apponi in litteris suis, [si ordinatus pro quo scribit, sit ecclesiastico beneficio non indignus.] Vñ Papa sine aliqua examinatione posset illū cōpellere ad prouisionē illorū, quos ipse vel antecessores sui ad ordines pmouerūt: cū illos ad bñficium obtinendū dēat idoneos reputare, quos ad ordines recepit. Vnde nō dēt grauiter sustineri, si illos facit p alios examinari, quos nō credit sine examinatione ordinatos fuisse, ante q̄ ipsū compellat ad prouisionem illorum. Mādat Papa eidem, quatenus pui deat illis, pro quib. litteras suas recipit in forma cōi, in maiori ecclesia uel in alijs diœcesibus Bracareñ. & exceptiones, quas ꝯ ipsos duxerit proponendas, præcipit audiendas. No. arg. ꝙ semel examinatus amplius examinari non dēt, nisi de ijs, q̄ postea contingunt. Item q dignus reputatur ad ordinē, dignus reputari dēt ad bñficiū. Itē semel examinatus, iterū examinatur. Itē per formam cōem poterit executor prouidere in maiori ecclesia. Itē quā tumcūque absolute scribatur, exceptiones legitimæ sunt admittendæ.

CAP. XIII.

Accepimus, † te nostris auribus intimāte, quod quidam clerici, qui ad sacros ordines sine titulo sunt promoti, te ad ecclesiā Bracharen. super beneficijs obtinendis infestant, & infra. ¶ Licet igitur in ordinationibus clericorū: illā tu ac prædecessores tui diligentiā debueritis adhibere, vt minus idonei nō ordinarentur à vobis, ac ideo post pmotionem eorū exceptionē [c] non poteris pretendere contra illos, nisi forte postq̄ pmoti fuerint, reddiderint se indignos; ex super abundāti tamen qñ scribere pro talibus nos oportet, facimus in litteris nostris apponi; vt si ordinatus, p quo scribimus, idoneus habeatur, & ecclesiastico beneficio non indignus, ei ab ordinatore vel successore ipsius competēs beneficium tribuatur; cum si tecum de iure agere vellemus, te possemus merito ad prouisionē eorū cōpellere, quos a te vel prædecessorib. tuis ordinatos fuisse constaret, eo presertim quod ad obtinendum ecclesiasticum beneficium eos de-

† Cap. 3. tit. de qualitate ordina in 4. compil.

c ¶ Exceptionem.] not. ꝙ qui ordinauit aliquem, postea nō pōt ei irregularitatē aliquā, uel crimē aliquod objicere, nisi ex causa superueniente: 2 sic nec elector contra electum. 8. q. 2. dilectissimi. & est simile. 4. dist. in istis & 4. q. 3. si q̄ testibus. & j. de conces. præb. cum super quæstione. in fi. sic 28. dist. diaconi. & j. de cler. coniuga. diuersis fallacijs.

2 Tex. est in l. si vxor. §. fina. ff. de adul. & ff. sol. matri. l. cum mulier

¶ Glos.

bes idoneos reputare quos ad ordines, suscepisti. Vnde grauiter sustinere non debes, sed nobis potius deuote iclinare teneris, si illos examinari [b] p alios facimus, quos sine examinatione non credimus ordinatos, antequã ad prouisionem eorum compellere te velimus.

¶ Mandamus igitur, quatenus eis, pro quib. te cõtigerit recipere nostra mandata in forma cõi, [c] in maiori ecclesia, [d] vel alijs ecclesijs diœcesis Bracareñ. prouidere nõ tardes. † Exceptiones [e] autẽ, si quas contra tales proposueris, præcipimus audiendas.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Minus idoneus in sacerdotem promoueri, vel ad regimen animarum assumi non debet.*

C A P. XIIII.

Cvm † sit ars artium regimen animarum, districte pręcipimus, ut episcopi promouendos in sacerdotes diligenter instruant, & informent, vel p se ipsos, vel p alios idoneos viros super diuinis officijs, & ecclesiasticis sacramentis, qualiter ea rite ualeant celebrare.

¶ Quoniam si de cetero rudes, & ignaros ordinare pręsumpserint, (quod quidem facile poterit deprehẽdi [h]) & ordinatores, & ordinatos vltioni graui decernimus subiacere. Sanctius † enim est (maxime in ordinatione sacerdotum) paucos bonos, quam multos malos [i] habere ministros: quia si cęcus cęcum † ducit, ambo in foueam dilabuntur.

[Glo.seq.alle.vnam concor. & duo contraria.alleg. etiam duo iura similia per casum conuersum, demum quærit, ponit opin.Ioan.& contrarium soluit.]

a ¶ Reputare.] No.ꝙ qui reputatur dignus in vna dignitate, si postea eligitur ad alteram, etiam tunc dignus debet reputari. sic 74.dist.gesta.arg. contra 12. dist. nos cõsuetudinem. & s. de elect.scriptũ est. Econtra vero qui reputatus est idignus in vno officio, debet indignus haberi in alio. ff. de suspe.tu. l.3. §. quæri põt ubi dr̃ ꝙ si aliquis male se habuit in tutela, & deinde detur curator, tanquam suspectus remoueri debet Cod. de sap. & arca. l. si aliqd. lib. 10. Itẽ quid dices si aliquis irregularis, vel criminosus toleratus est I officio sacerdotali, nũquid si talis eligitur ad dignitatem, põt excipi contra eum ab illis qui eũ tolerauerunt in officio sacerdotali? Videt̃ ꝙ nõ: quia qui eum reputauerũt dignum ad ordinem, & ad beneficium reputabant eum dignum. argu. j.de accu.nulli.] de sent. excõm.in præsentia. & ff.de li.cã. qui sciens. sicut nec vir. accusare potest mores uxoris, quos prius probauit. ff.de adul.l.si uxor.in fi. hoc concedebat.Io.sed ex officio suo potest inquirere de talibus.2. q.7.quærẽdũ. ff.de postu. quos prohibet.& ff.de peti. hæ.l.ult.& ff de adul.l.1.§.si publico: & inf.de exce. exceptionem & ꝙ superior debeat de his inquirere, habes expresse.sup. de elec.nihil est, & in c.uenerabilem: Tamen quod dicit Io. ꝙ isti qui tolerauerunt in sacerdotio ipsum, non possunt isti postea obijcere.non credo, quia licet tolerassent eum in tali officio, propterea non debent tolerare eum in maiori nunquid si eligatur in episcopũ uel in maiorem prælatum, non possunt ei obijcere aliquid? immo possunt: quia licet sit dignus in minori, non tamen in maiori debet idoneus reputari. 12.dist. nos consuetudinem. Et argu.sup.de elec. scriptum est accusare ipsum possunt per c. prædictum, nulli. Sed si promoueatur ad dignitatem, credo quod possunt contra illum excipere.

[Glo.seq.litteram exponit, & notat aliquem sæpius examinari.alle.3.iura, & duo in cõtrarium, & soluit.]

b ¶ Examinari.] intelligo tamen ꝙ in eo casu permittatur episcopo examinatio siue exceptio qñ non per se examinauit episcopus, sed per archidiaconum.de offi. archi.ad hoc.sic patet ꝙ aliquis sæpe examinatur.j.de præb.cum secundum Apostolum, & 2.q.5. Mẽnam & 2.q.1.notũ, arg.s.j.de off.leg.licet.& ff.nau.cau.stab. l.licet.sed uñ ꝙ tantummodo debeant examinari de ijs quæ postea contigerunt.arg.sup.eod.ca.1.immo bene debent examinari, ne indigni, promoueantur, & negligentia prioris examinatoris non debet impedire, quo minus quæratur an dignus sit: & ad hoc tenetur superior.supra, de elec.nihil est. & cap. venerabilem.

c ¶ In forma communi.] j.de præb.cum sm̃ apostolũ.

Glo.seq.no.quærit, & soluit.]

d ¶ In maiori ecclesia.] not.ꝙ per formam communem qua mandatur alicui vt prouideat alicui in aliqua ecclesiarum ciuitatis uel diœcesis, potest prouideri in ecclesia cathedrali: ut bene patet hic, & j.de pb. pro illorum &c. cũ secundum Apostolũ, sed per formam illam non posset prouideri in aliqua pla tura. j. de præb.ca. vlt. qa ad prælaturas non extenditur intentio mandatoris. Sed qd si dicatur tantum, prouideas tali I aliqua ecclesia diœc.Bonon.nunqd potest prouideri in aliqua ecclesia ciuitatis? Vel si dicatur in aliqua ecclesia ciuitatis Bonon.nunquid in ecclesia diœcesis? Dicas quod nõ: quia per clausulam illam [in aliqua ecclesia diœce. Bonon.] non comprehenduntur ecclesię ciuitatis, uel ecõ uerso supra de rescr. Rodulphus.

e ¶ Exceptiones.] quãtumcunq; Papa præcise scribat, exceptiones legitimę ad mittendæ sunt.j.de offi.deleg.ex parte 1 nisi dicat ꝙ nullæ debeant admitti, quod nunquam de facili dicit ut ibidem. Sed si enumerentur non obstante tali, & talibus exceptionibus: tunc illæ non sunt admittendæ. arg. ff.si quis cau.sed & si.§.quæsitum.

Cvm sit ars artiũ.] Pertinet ad titulum de qualitate.& diuisio per se patet. Secunda: ibi. Quoniam. CASVS. Precipit Papa.ut episcopi diligenter instruat & informent illos quos promoueat ad sacerdotium per se vel p alios viros idoneos super diuinis officijs & ecclesiasticis sacramentis: ꝙ si de cetero rudes & ignaros promouerint, & ordinatores & ordinati grauiter punientur: quoniam melius est paucos bonos q̃ multos malos habere ministros. Hoc ultimum uerbum notandum est.

f ¶ Ars artium.] bene dicit: quia animæ sunt pretiosiores omnibus alijs rebus & corporibus: 12.qõ.1. præcipimus.& 24.q.3.si habes.& inf.de pæn.& remis. cum infirmitas.in fine.

g ¶ Per alios.] per clericos suos de latere suo missos, 24.dist. quando.

h ¶ Deprehendi.] no. ꝙ eo ipso ꝙ ordinatus apparet indignus.& ordinãs similr, ut 81.di.tãtis Daniel.in fi. nec.n.p̃t ignorare p̃latus vitiũ subditi.sup. de re iu.q̃uis, arg.s.de ele.innotuit.C.de rescin.vend.qs qs & ff. loca.sed adde.§.1.2. & ff. de ędil.edic.l.1.§.causa sed hoc est verum cum eos examinat per se: secus si per alios.24.dist.quandoq;.& j.de off.archid.c.ad hæc.

i ¶ Malos.] simile 23.dis.tales.& dicit lex, melius est pauca

Marginalia:

† Vide l. si cui fundus. ff. de fund. instruc. & l. illi cum illo. ff. de usufr. leg.

† Lateranen si.c.27.

1 Sed bene imprebat frequentes matrimonium de iureiur. quemadmodũ. Io. And.

Examinatus iterum examinatur.

† Cap.4.tit. de qual.ordinan. in 4. compilat.

† Satius Sanius.

† Math.15. V.de l.qui duos cũ gl. ff de uul.& pupil.subst.

2 Si locaui uasa uitiosa & uinum effluxerit, teneor: nec me excusa ignorantia, Io. Andr.

r Concor. l. 1. §. pe. ff. q cuiusq; tui. & l. elegan- ter. §. ferui. ff. de don. † Al. Biruiē.

pauca idonee effundere, q̃ multis inutilibus hoïes ꝑgrauari. C. de uete. iur. enu. tāta. §. ꝯrium. & melius est pauca agere caute, q̃ multis periculose interesse: in authen. de tabel. circa mediū cōsti. coll. 4. Et est arg. ꝯ illos qui multa inutilia allegant. de cōse. dist. 5. non mediocriter. & 24. q. 1. odi. & proieci. r qa multitudo onerosa nihil habet honesti. in auth. de referēda. ad fi. colla. 2.

Quamuis.] Facit ad rub. de qualitate: & non diuiditur.

CASVS. Quidam electus fuit in epm Calineñ. & ꝯsecratus postmodum corā Papa multa fuerunt ꝓposita ꝯtra ipsum, ut tanq̃ indignus amoueretur. ipse tñ fuit cōfessus corā Papa ꝙ nūquam audiuit grāmaticam, nec etiam legit Donatū: & qa ꝑ euidentiā facti cōstitit adeo de ipsius illitt ratura, ꝙ cōtra Deum esset tantū in epo sustinere defectū, ipsum remouit ab executione pontificalis officij, & administratione ecclesiæ Calineñ. Not. ꝙ pp defectū scientiæ remouetur qs ab episcopatu: multo fortius debet repelli ab obtinendo.

† Al. Calaviten.

a ¶ Confessus.] & ideo pro conuicto debet haberi: ī. de confes. cū sup. & cult. & C. de confes. l. unica.

b ¶ Donatum.] & ideo grammaticā populo exponere non valebat: z vnde in hoc reprehendi non potuit sicut ille. 86. dist. cū multa vbi reprehēditur qui grammaticā populo exponebat.

z Quidā tr. de tristibus. Quod minime nouit, nemo docere potest. Ioan. Andr. Quot & qualia in epo requirantur.

c ¶ Defectum.] tria enim præcipue requiruntur in episcopo, litterarum scientia, ætatis maturitas, & grauitas morum: adde & quartum, ꝙ sit de legitimo matrimonio natus. sup. de elec. cum in cunctis: & sup. eo. eā te: defectus scię sufficit ad cedendum. sup. de renun. nisi cum pridem. §. pro defectu. competens tñ scientia in episcopo toleratur. ī. de ele. cum nobis olim. & c. ꝑ dictō; nisi cū pridē. §. ꝓ defectu. Ignominiosum enim est epo, cū ipse deberet alios docere, si tunc quærat ab alijs edoceri. in auth. de sān. episco. §. damus. coll. 9. & prima. q. 7. cōuenientibus. & 1. q. 1. vilissimus, & q. doctior est. & sanctior eligēdus est. 8. q. 1. licet ergo. & talis debet eligi cuius comparatione ceteri grex dicantur. 25. dist. c. vnum orarium. §. nomine autem criminis.

¶ Honorius iij. capitulo Bremeñ. †

¶ *Defectus scientiæ deiicit iam promotum.*

CAP. XV.

Quamuis multa ꝓposita fuerint contra epm Calinēsem: † quia tñ confessus[a] est corā nobis se nunq̃ de grāmatica didicisse, nec ēt legisse Donatum,[b] & per euidentiā facti vsq; adeo de illitteratura & insufficiētia sua constat, qđ contra Deum esset & canonicas sanctiones tantum in epo tolerare defectū,[c] ipsum a pontificalis officij executiōe, & ab administratione Calineñ. ecclesiæ penitus duximus amouendum.

TITVLVS XV.

De Sacra vnctione.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Ecclesia Græcorum in ordinationibus & consecrationibus seruare debet vnctiones, quas seruat ecclesia Romana: Episcopus autem cum consecratur inungitur chrismate in capite, & in manib⁹: ꝙ si fuerit prætermissum ꝑ tres episcopos est supplēdū.*

CAP. I.

Cvm † venisset ad Apostolicā sedē Bracarēsis† eps, qui in consecratione sua sacram nō acceperat vnctionem, quoniam apud vos[d] non consueuerunt pontifices, cum consecrantur, inungi: Nos quod illi defuerat, mandauimus in ipso suppleri:[e] facientes caput eius & manus per Albañ. episcopum (assistentibus[f] ei duobus episcopis, secundum morem ecclesiasticū) sacro chrismate deliniri: & infra.

¶ Scire te volumus, duas esse species vnctionis; exteriorem, quæ materialis est, & visibilis; & interiorem, quæ spiritualis,

DE SACRA VNCTIONE.

¶ Quia ex ordinandis & præficiēdis aliqui inunguntur, viso de illis, de sacra vnctione videndū est. Ioan. And.

De hac materia tractatur 96. dist. & 95. dist. per totum. De secunda parte rubricæ tractatur 64. & 65. di. per totum.

Cvm venissent.] Diuidit in duas partes principales. in pri. instituit. ecclesiā Gręcorū circa materiā vnctionū. Secūda rńdet ad quæstionē principalē. Secūda ibi, Licet. Et prima potest subdiuidi in tres principales. Secunda; ibi, Scire. Tertia: ibi, Monemus. Et in hac prima parte dicit se fecisse. per tres episcopos. suppleri qđ huic episcopo deerat. Ioan. And.

CASVS. Quidam ꝫ eps Grecus ad Apostolicā sedem accedēs, 4 cōfessus fuit dño Papæ, ꝙ in consecratione sua sacrā non acceperat vnctionem, vnde Papa qđ illi defuerat, in eo fecit suppleri. Scribit ergo Papa suꝑ hoc Cōstātino. patriarchæ, ostēdēs ꝙ duę sunt spēs vnctionis: exterior, & interior. Exteriore inūgitur corpus, interiore cor. & vngitur qs oleo, & chrismate, ostendens quare de vno, & quare de alio & quare. eps in capite ungit, & princeps in humero: & q libet fidelis inūgit in scapulis & pectore oleo sancto añ baptismū; & post baptismū inūgitur chrismate in vertice & fronte, & ostēdit qđ significāt ista, & a qb⁹ debent cōferri. Dicit ēt ꝙ consecrat altare, & calix exemplo beati Siluestri, & authoritate Dñi, qui præcepit Moysi, vt faceret oleum vnctionis de quo vngeretur tabernaculum. Dicit etiam ꝙ sacramentū vnctionis, aliud figurat in nouo testamento quam in veteri: unde non iudaizat ecclesia unctionis celebrans sacramentum: sicut quidam mentiuntur, qui diuinas non intelligunt scripturas. in fine dicit, ꝙ Romanus pontifex non utitur baculo pastorali. tum pp historiā, tum pp mysticā rōnē. iste tñ patriarcha poterit uti baculo ad similitudinē aliorum pontificū. Bernardus. Not. ꝙ per sacramentū collatum infunditur gratia. Item Not. seriē decretalis de consecratione epōrum, & Regum, & sacerdotum, qualiter consecrātur & inunguntur, quō, & in quib. mēbris, & de qua unctione quilibet eorū inungatur, & de significatione unctionū. Itē no. ꝙ summus sacerdos dr̄ eps.

ꝫ Hic casus in antiqs codicibus reperitur.

†Cap. unico. eod. tit. in 3. compil.

† Bramenben. Larraben. Brambe. Sed fortassis legēdū: Bāâdiribarañ. agit enim hic de quodam epo Græco ut notat Cōstātius Bracarēsis autem eps in Hispania est.

4 Forte in Interrogatione patriarchiæ Cōstātinopolitani quærentis an aut possit uti baculo pastorali: cum Romanus pontifex non utatur, ut patet in fi. Io. And.

d ¶ Apud uos.] idest apud Græcos: scribit enim patriarchæ Constantinopol.

e ¶ Suppleri.] ut 1. q. 1. c. Spūs sanctus. §. ecce qñ ab hæreticis: ergo caute supplēdū est qđ incaute omisū fuerat. ī. ti. ꝓxi. c. 1. & ult. unde non dr̄ actū cū aliqd supꝑest ad agendū. C. ad Syllanianum, in fi. & 7. q. 1. nihil.

f ¶ Assistentibus ei duobus.] quia in consecratione episcoporum ad minus tres episcopi debent esse. 66. dist. c. porro. & sup. de temp. ordi. si archiepiscopus.

a ¶ Inun-

est,& inuisibilis. Exteriori visibiliter inungit corpus, interiori inuisibiliter inũgitur cor.[a] ¶ De prima Iacobus Apost. ait: Infirmatur [b] q̃s in vobis, inducat p̃sbyteros ecclesiæ, & orẽt sup̃ eũ, ungentes eum oleo in nomine Dñi: & oratio fidei saluabit infirmum. De secũda Ioãnes Apostol. ait, Vos unctionem,[c] quã accepistis ab eo, maneat in vobis: & nõ necesse habetis, ut aliquis doceat vos, sed sicut vnctio eius docet vos de omnib.† Vnctio visibilis & exterior signum est ĩterioris & ĩuisibilis vnctionis: Vnctio uero inuisibilis, & interior, nõ solum est signum, sed ẽt sacr̃m,[d] quia si digne sumitur, uel agit[e] uel auget[f] absq; dubio q̃ designat. ¶ Ad exhibendum autẽ exteriorem, & uisibilẽ unctionem, benedicitur oleum, quod dicitur catechumenorum uel infirmorum, & confici tur chrisma, quod ex oleo fit, & balsamo, mystica ratione.[g] Per oleum enim nitor conscientiæ designatur, iuxta quod legitur,[h] Prudẽtes virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lãpadibus. Per balsamum odor famæ exprimit̃, p̃p q̃d d̃r,[i] Sicut balsamũ aromatizans, odorẽ dedi. Hoc ergo chrismate ungi debet ep̃s, nõ tã in corpore quam in corde, ut & interius nitorem conscientiæ quantum ad Deum; & exterius habeat odorem famæ, quo ad proximum[k] De nitore conscientiæ dicit Apostolus; Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. nam oĩs gloria filiæ Regis ab intus.[l] De odore famæ idẽ Apost. ait: Christi bonus odor[m] sumus in oĩ loco, & alijs sumus odor uitæ[n] in vitam, alijs odor mortis[o] in mortem. Debet.n. episcopus bonum habere testimoninm, & ab ijs, qui sunt intus, & ab ijs, qui sunt foris,[p] vt cortina cortinam trahat,[q] & qui audit, dicat, ueni. Hoc unguento caput & manus episcopi consecrantur. Per caput .n. mens intelligitur, iuxta illud,[r] Vnge caput tuũ, & faciem tuam laua. Per manus opera intelliguntur,† iuxta illud, Manus meę distillauerũt myrrhã. Manus igitur vngitur † oleo pietatis, ut episcopus operetur bonum ad oẽs, maxime autem ad domesticos fidei. Caput autem vngitur balsamo charitatis, vt episcopus diligat Deum ex toto corde, & ex tota mente, & ex tota anima, & proximum suum sicut seipsum.[s] Caput inungitur propter auctoritatẽ & dignitatem, & manus propter ministerium & officium. Caput inungitur ut ostendatur illius repræsentare personam,[t] de quo dicitur per prophetam. Sicut unguentum in capite eius, &c. caput enim viri,[u] Christus, caput Christi, Deus, qui de se dicit, Spiritus Domini super me, eo quod unxit me, euangelizare † pauperibus misit me. ¶ Manus episcopo inunguntur, ut ostendatur accipere potestatem benedicendi, & consecrandi. Vnde cum eas consecratur inungit: Consecrare[x] (inquit) & sanctificare digneris Domine manus istas per istam vnctionem, & per nostram be-

a ¶ Inungitur cor.] Immo anima, sed hoc ideo dicit, quia anima sedem habet in corde principaliter: vel potius quia non fructificat unctio in anima, nisi ex corde, & uoluntate procedat. Vincen.

b ¶ Infirmatur.] 65. distinctio. capit. presbyteros. §. sed istud.

c ¶ Vnctionem.] i. vnctio figura est antiptosis, cum casus ponitur pro casu sim. 25. distin. capit. vltimo, & 65. distin. ca. 1. uer. omnis. sanctificato id est, omnem sanctificatum. & infra, de iudi. cap. 1. uer. quem. id est, qui.

d ¶ Sacramentum.] simile de conse. dist. 4. capit. 1. & infra, de celebr. missar. cum Marthæ. §. ex eo. in fine.

e ¶ Agit.] scilicet salutem.

f ¶ Auget.] iuxta illud. Super ægros manus imponent, & bene habebunt. & vere auget sicut confirmatio. infra. eod. ca. versic. quia per eam Spiritus Sanctus ad augmentum datur, & robur. &c.

g ¶ Mystica ratione.] prout statim sequitur.

h ¶ Legitur.] in Euãgelio sancti Matthæi.

i ¶ Dicitur.] in lib. Sapientiæ.

k ¶ Quo ad proximum, ista duo necessaria sunt. 12. quæstion. prima, nolo. & 11. quæstion. 3. non sunt audiendi.

l ¶ Ab intus.] procedit, supple, unctio.

m ¶ Bonus odor.] id est, exemplum, & imitatio Apostolorum; quoniam Apostol. per prædicationem & famam inuitabant homines ad salutem. uerba ista habes. 23. q. 4. Nabuchodonosor. & dicitur bonus odor prædicatio bonorum, quã quidã ex charitate suscipiunt: & inde isti in anima viuunt: ũñ dicit, Alijs sumus odor vitæ in vitam, s. æternã. Alij vilipendũt, & contẽnunt prędicationem bonorum, & isti de tali contemptu mortẽ incurrũt animæ. vñ dicitur, Alijs sumus odor mortis in mortem scilicet ęternam, & ita ex eodẽ bono odore alij saluantur, & alij pereunt.

n ¶ Vitæ.] id est, dilectionis & bonæ opinionis ducentis eos in uitam, scilicet ęternam.

o ¶ Mortis.] i. inuidiæ, & malæ opinionis ducentis eos in mortem s. ęternam.

p ¶ Foris.] si male 8. q. 1. licet ergo. & 63. distin. plebs Diotrẽsis. & cap. nosse, & c. vota ciuium & c. multi. & de conse. disti. 1. iubemus.

q ¶ Vt cortina cortinam trahat.] i. ut fidelis trahat infidelem. 28. quæ. 1. iam nunc.

r ¶ Iuxta illud.] Euãgelij. uel dic iuxta illud in Canticis cãticorum.

s ¶ Sicut seipsum.] i. ad id, quod seipsum. hoc aduerbiũ: sicut, non est sicutissimum: quia ordinata charitas prius debet incipere à seipso. 23. q. 5. si non licet: unde primo debet quis facere eleemosynam sibi, deinde proximo. de pęn. distin. 3. sane cauendum. C de serui. præses.

t ¶ Illius.] scilicet Christi.

v ¶ Caput enim viri.] 33. q. 5. cum caput.

x ¶ Consecrare inquit.] hæc benedictio dicitur ab episcopo dum consecrat manus presbyterorum: & sic cõmunis est hæc benedictio episcoporum, & presbyterorum. 16. quæstione. 1. c. generaliter. §. ecce.

1 Concord. tex. cum gl. in l. si quis Titio. ff. de leg. 2.

Iacob. 5.

1. Ioan. 2.

† In multis impressis adduntur hæc duo uerba: ita faciatis. Sed male, nec sunt in manu scriptis.

Matth. 25.

Eccle. 24.

2. Cor. 1.

2. Cor. 2.

Matth. 6.

† designatur.

Cantic. 5.

† vnguntur

Sicut non semper est sicutissimũ, i. non dicit omnimodam similitudinẽ.

Psal. 132.

1. Cor. 11.

Luc. 4.

† al. ita: ad euangelizandum.

nedictionem, ut quęcunq; consecrauerint, consecrentur; & quæcunq; benedixerint, benedicantur in nomine Domini.

¶ Tractat de vnctione regum, & de differentijs in vnctione inter reges, & põtifices. Io.

¶ Vnde in veteri testamẽto non solũ vngebatur sacerdos, sed ẽt rex, & propheta: sicut in libro Regũ Dñs præcepit Heliæ, Vade, & reuertere in domum † tuã ꝑ desertũ in Damascum; cumq; perueneris illuc, unges Hazael Regem super Syriam, & Iehu filiũ Namsi, unges Regẽ super Israel; Eliseum autẽ filium Saphat, qui est de Abel Meula unges prophetam pro te. Sed ubi [a] † Iesus Nazarenus (quem unxit [b] Deus Spiritu. S. sicut ĩ actibus Apostolorum legitur) vnctus est oleo pietatis † præ consortib. suis, qui secundum Apostolum est caput ecclesię quę est corpus ipsius, principis unctio à capite ad brachium est trãslata; vt princeps ex tunc [c] non vngatur in capite, sed in brachio, siue humero, uel in armo, in quib. principatus congrue designatur, iuxta illud quòd legitur, Factus est principatus sup humerum eius, &c. Ad quod etiã significadũ Samuel fecit poni armũ ante Saul, cui dederat locum in capite ante eos, qui fuerant inuitati. In capite uero pontificis sacramentalis est delibutio † cõseruata, qa personã [d] capitis in põtificali officio repsentat. Refert aũt inter pontificis, & principis vnctionem, quia caput põtificis chrismate consecratur; brachiũ uero principis oleo delinitur, ut ostendatur quanta sit differentia [e] inter auctoritatem pontificis, & principis potestatem.

Tractat de Christianorũ omniũ vnctione.

¶ Quia uero Christus fecit nos in sanguine suo Deo nostro regnũ & sacerdotes, (ꝑpter ꝙ Petrus † Apostolus ait, Vos estis genus electũ regale sacerdotium) idcirco in nouo testamẽto non solum Reges, & sacerdotes ungũtur, sed ẽt oẽs Christiani &, bis ante baptismũ, s. oleo benedicto, primum in pectore, deinde inter scapulas, & bis post baptismũ, s. chrismate sancto, primum in vertice, demum in fronte.[f] In pectore [g] nãq; baptizãdus inũgitur, ut per Sãcti Spiritus donum abijciat errorẽ & ignorantiam, & suscipiat fidẽ rectam, quia iustus ex fide uiuit. Inter scapulas, ut per Spiritus Sancti gratiã excutiat negligentiam, & torporem, & bonam operationem exerceat, quia fides sine operibus mortua est; ut per fidei sacramentum, fit munditia cogitationum in pectore, & per operis exercitium sit fortitudo laborum. In scapulis, quatenus fides per dilectionem, secundum Apostolum operetur. In uertice vero baptizatus ĩungitur, ut sit paratus omni petenti de fide reddere [h] rationẽ, quia per caput intelligitur mens, iuxta ꝙ legitur. Oculi sapientis in capite eius, cuius superior pars est ratio, & inferior est sensualitas. vnde bene per uerticem, quæ est superior pars capitis, intelligitur ratio, quæ est superior pars mentis. In fronte ungitur baptizatus, ut libere confiteatur quod credit, quia corde creditur ad iustitiam, ore vero fit confessio ad salutem, memor eius quod Dominus ait; Qui me confessus fuerit coram hominibus, &c. Ante baptismum ergo ungitur oleo benedicto, & post baptismum chrismate sancto; quia chrisma soli competit Christiano. Christus † enim a chrismate dicitur, uel potius a Christo dicitur chrisma; nõ secundum nominis formam, sed secundum fidei rationem. A Christo † uero Christiani dicuntur, tamquam uncti deriuentur ab uncto. ut omnes concurrant in odorem illius unguenti, cuius nomen oleum est effusum.

¶ Tractatur de unctione chrismatis post baptismum quæ dicitur confirmatio.

¶ Per frontis chrismationem, manus impositio designatur; quæ alio nomine dicitur confirmatio, quia per eam Spiritus Sanctus ad augmẽtum dat̃ & robur; vnde cum ceteras vnctiones simplex [i] sacerdos, uel presbyter ualeat adhibere, hanc [k] non nisi summus sacerdos [l] id est episcopus † debet conferre; quia de solis Apostolis legitur (quorum vicarij [m] sunt episcopi) quod per manus impositionem Spiritum Sanctum dabant; quemadmodum actuum Apostolorum lectio manifestat.

Cum

Glossa:

a ¶ Vbi.] i. postquã.
b ¶ Vnxit. Mystica fuit & inuisibilis vnctio Christi: quia nec [1] in regem nec in sacerdotẽ fuit vnctus, ut 2. q. 7. cap. testes. §. his ita rñdet.
c ¶ Ex tunc.] i. ex tempore Christi.
d ¶ Personam capitis.] i. Christi, qui est caput ecclesiæ.
e ¶ Differentia. qđ ostẽditur. 96. di. duo sunt, & ĩ. de maiorita. & obedi. solitæ.
f ¶ In frõte.] ut de consec. dist. 5. de his. & c. nouissime & c. manus in quibus habet significatio istarum unctionum.
g ¶ In pectore.] de consec. dist. 4. deinde & c. presbyteri.
h ¶ Reddere rationem. vt 36. dist. c. q ecclesiasticis §. ecce. ad finem.
i ¶ Simplex sacerdos.] de consec. dist. 4. presbyteri.
k ¶ Hanc.] scilicet confirmationem in fronte soli episcopi conferunt. 5. de consec. quanto. ubi de hoc argu contra 95. dist. peruenit. ubi presbyteri [illegible] signabant in fronte. Sol. illud cõcessit Greg. dispẽsatiue ad tps pp scãdalum. ut ibi expresse patet: alias sacerdos nihil conferret, vt in c. quanto.
l ¶ Summus sacerdos.] id est, episcopus 2. q. 7. accusatio.
m ¶ Vicarij.] 68. dist. in. quorũ uices.

Marginalia:

1 scilicet ea ũctione qua alij reges vł sacerdotes visibiliter vngebantur & ita vř [illegible] Gratianus hic citatus.

3. Reg. 19.

† ibi: uiam habetur.

† al. ita: Sed ubi Iesus uenit Nazarenus, &c.

Act. 10. Ephe. 1. Col. 2.

† Dictio [illegible] [illegible] concilio Trid. sess. 7. de confir. can. [illegible]

Esa. 9. 1. Reg. 9.

† In uno solo manuscr. erat delinitio. sed recẽtibus litteris, in ceteris delibutio.

Apocal. 1.

1. Pet. 2.

† Vox, Petrus: est in omnib. manuscriptis.

Heb. 10. Abac. 1.

Iacob. 2.

Gal 5.

Eccl. 2.

Rom. 10.

Mar. 8. & Matt. 10.

† Hoc tradit B. Augustin. tractatu. 33. super Ioannem.

† Vide B. Augustinũ tracta. 113. sup Ioannem.

† Episcopus enim ordinarius minister est huius sacramẽti. Cõci. Tri. sess. 7. de cõfirmat. can.

a ¶ In qua.] simplex relatio est hic sicut ibi, mulier saluabit, quæ damnauit, quoniam alia fuit columba quæ detulit ramum oliuæ in arca Noe, & alia quæ descendit super Christum dum baptizaretur.

b ¶ In cataclysmo.] id est, in generali diluuio siue tempore diluuij.

c ¶ Reuertens.] i. ad arcam Noe.

d ¶ Aliud quidem.] & sic colligitur hic quod alium ordinē habuit in substātia olei Leuita, & aliū hodie: aliàs videretur etiam ecclesia iudaizare in identitate.

e † Pastorali. de cō sec. di. 1. nullus episcopus. & c. 5. d. 1. di. simplitia. Ber.

f ¶ Propter hist oriā.] Martialis vnus de discipulis Petri, quem posuit Dn̄s inter discipulos cum dixit: Nisi efficiamini sicut paruulus iste, nō intrabitis in regnū cælorū, &c. qui postea Petrus cum alio s. Matthęo ad prædicā. dū mitteret in Germaniā, qui cū iret, mortuus est, & rediijt collega ad Petrū, & Petrus ait: Accipe baculū, & tāgens eū dic ei in noie Dn̄i surgat & pdicet, & iuit. xl. die à tpe mortis tetigit eū, & resurrexit & prædicauit, & ita Petrus remouit à se baculū, & dedit sub ditis. Designantur autem per baculū ea quæ his versibus comprehenduntur.

In baculi forma præsul datur hæc tibi norma:

Attrahe per primum medio rege, punge per imum

Attrahe peccantes, rege iustos, punge vagantes.

Attrahe sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta.

Vincent. us.

g ¶ Mysticam rationem.] quia baculus habet in summitate recuruationē, quasi ad trahēdum; quod non est necessarium Romano Pontifici: qa nullus ab illo di uertere potest finaliter: 3 qa ecclesia nō pt esse nulla, 24. q. 1. pudēda. i fi. Vel qa p baculū designatur coërctio siue castigatio, iō alij pōtifices recipiunt à suis superiorib. baculos, quia ab hoīe 4 ptātē recipiunt. Romanus Pōtifex nō vtitur baculo, quia potestatē à solo Deo recipit.

Cum audissent (inquit) Apostoli qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum, & Ioānem qui cū venissent, orauerunt pro ipsis, vt acciperent Spiritum Sanctum, nōdum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu; tunc imponebant manus super illos, & accipiebāt Spiritum Sanctum, cuius aduentus per vnctionis ministerium designatur quia columba in qua [a] Spiritus Sanctus super Christum in baptismo descendit ad vesperum in cataclysmo [b] reuertens [c] ramum retulit virētis oliuæ, cuius vtique sacramentum Dauid propheta præ noscens, exhilarandam faciem in oleo prædicauit.

¶ *Tractat de consecratione altaris. Abbas.*

¶ Vngitur preterea secundum ecclesiasticum morē, cum consecratur altare, cū dedicatur templum, cū benedicitur calix: nōn solum ex mandato legis diuinæ, verum etiam exemplo beati Siluestri, qui cum consecrabat altare, illud chrismate perungebat, præcepit enim Dominus Moysi, vt faceret oleum vnctionis, de quo vngeret testimonij tabernaculum, & arcam testamenti, mensamque cum vasis.

¶ Verum vnctionis sacramentum aliud † quidem [d] efficit, & figurat, tam in nouo, quam in veteri testamento, vnde non iudaizat ecclesia, cum vnctionis celebrat sacramentum, sicut antiqui mētiuntur, qui neque scripturas, neque Dei nouere virtutem.

¶ Monemus igitur, vt illum in ordinandis presbyteris, & consecrandis episcopis morem serues, & facias obseruari, quē Apostolica sedes obseruat: & infra.

¶ Licet † Romanus Pontifex nō vtatur baculo pastorali, [e] tum propter historiam [f] tum pp mysticam [g] rationem, tu tamen ad similitudinem aliorum pontificum poteris eo vti.

TITVLVS XVI.

De sacramentis † non iterandis.

¶ Innocentius tertius.

¶ *In ordinato in subdiaconum, sine manuum impositione, & confirmato non chrismatis, sed olei vnctione, non fiet iteratio, sed supplebitur prætermissum.*

CAP. I.

Pastoralis. † & infra.

¶ Præterea nos consulere volusti, an permitti [h] debeat ministrare, qui sine im-

DE SACRAMENTIS NON iterandis.

¶ Dicto de sacramēto vnctionis, qa sūt quædam sacramēta q̄ nō iterant, ne per iterationē fiat iniuria sacramēto prius collato iō, &c. Qualiter autem dicatur iuiuria fieri sacramēto, vide gl. de apost. ca. 2. de conse. dist. 4. ostenditur. Vel quia in sacramentis, quæ iterāt, si vnctio fiat in eis, iterat vnctio, alias nō: iō, &c. De hac materia habetur 68. dis. ecclesijs. §. q ergo. cū seq. 1. q. 1. saluberrimū, in fin. de conse di. 4. quib. &c. Ioan. And.

Pastoralis.] Duæ sunt partes. Secūda: ibi. Ad quòd. Et prima subdiuiditur. Secunda: ibi, Et sit. Ioan. And.

CASVS. Quidā fuit promotus ad ordinem subdiaconatus sine manus impositione, quæsitū fuit an permitti debeat ministrare in tali ordine. Itē quidā fuit p errorē vnctus oleo, cum deberet inungi Chrismate, quærit vtrū sacramentum confirmationis debeat in eo iterari? Rn̄det Papa, quod in talibus nō est aliquid iterandum, sed supplendū quod incaute fuerat præter missum. Not. q nō dicitur iterari quod prius factū nō fuit. Item quæ omittuntur in ordinib. conferendis suppleri debent.

[Gl. seq. recitetur per obiectiones, & solutiones.]

h ¶ Permitti.] ad hoc non vr̄ rn̄dere: sed dic, q antequā suppleāt ista, ministrare nō dēt. 52. di. solicitudo, & satis vr̄ rn̄dere ex eo qd̄ dicit litteras suppleri: quia non dicitur actum cum aliquid superest ad agendum. 7. q. 1. illud, & c. nihil, & C. ad Syllania. l. pe. in fi.

[Glo ff.

Marginal notes, right: 4 Et recuruatio designat eum qui nō bene rexerit ab eo qui dedit baculum recurrandū. i. remouendum quod ī Romano Pō tifice locum non habet. Ioan. And. † In codice Barbatiæ ita aliud quidē efficit, & aliud figurat. † Et licet. † In quibusdam codicibus magis vetustis ita: De sacramentis iterandis vel non vnus solus, ita: De sacramentis iterandis vel nō iterādis. † Ca. 1. e. ti. in 3. compil.

Marginal notes, left (partly cut off): 2 Hæ duæ glossulæ nō sunt in antiq. libris. Act. 8. Mar. 4. Luc. 1. Luc. 3. Gen. 8. Psal. 102. Vide pro intelligētia huius glossæ innocentiū, 1. mysteriorum miss. c. 62. Ind. 30. Puto glossem respexisse ad illud angelij; erit vnus pastor & vnum ouile.

[Gio.seq.signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Impositione.] quam solus episcopus facere potest diaconis 23.dist.diaconus.Sed contra.23.dist.subdiaconus, vbi dicitur quod subdiaconus non recipit manus impositionem,sed illud c.loquitur de impositione manus consecratoria, q non datur subdiacono, sed hæc impositio manus est quædam benedictio sic accipitur. 69.distin. qm,& 1.q.7.manus.

b ¶ Iterandum.] & sacramentum nō debet iterari, ne sacramento fiat iniuria, de consec.dis.4.ostēditur,& 1.q.1.quod quidam.

c ¶ Supplēdum.]sic sup.c.px.circa prin. & 1.q.1.ca. Spiritus Sanctus.§.ecce.& in fr.eod.presbyter.

A Nobis.] Sūt duę partes quarum quælibet subdiuidi potest in tres.Secūda:ibi,Nos autem.

CASVS. Quædam corpora defunctorū sepulta sunt à schismaticis tempore cu iusdam schismatici Vvaldemari: quæritur vtrum debeant exhumari.Item quidam presbyteri degradati celebrauerunt cum indumentis sacerdotalibus su per altaribus: quæritur vtrum altaria debeant reconsecrari, & vestes benedici? Respon. Papa quòd corpora defunctorū prædictorū non sūt ex humanda, nec vestes benedicēdæ,nec altaria supradicta reconsecranda.Not. q vtile per inutile non vitiatur. Item not.quòd propter defectum personæ ornamenta ecclesiastica non polluuntur.

d ¶ Exhumandos.] propter hoc corpora exhumari nō debent: quia illis non nocet talis sepultura dummodo aliàs boni fuerint 1.infr.de sepul.sacris. & 13.q.2.animæ defunctorum.

[Glos.seq.recitetur per q.& solutionem.]

e ¶ Benedici.] indumenta propterea iterum benedici non debent:ex quo semel consecrata sunt. Et hæc fuit dubitatio: quia vestimentis ecclesiæ, alij quam sacrati homines vti non debent, de conse. distinctione 1. cap. vestimenta. sed vestimenta propterea non polluuntur.

f ¶ Altaria.] iterum propter hoc reconsecrari non debent de consec.dist.1.si motū,& c.ecclesijs, quia propter hoc non sunt execrata, sicut nec ecclesia, licet polluatur sanguine de conse.dist.1.ecclesijs.

P Resbyter.] CASVS.] Dicitur in hoc.c.quòd quando presbyter & diaconus ordinantur,recipiunt per tactum corporalem manus impositionem, ritu introducto ab Apostolis.quod si fuerit omissum, statuto tempore ad huiusmodi ordines conferendos debet caute suppleri quod per errorem extitit ptermissum: nec debet propterea aliquid iterari, suspensio manuum tunc debet fieri,cū oratio super caput effunditur ordinandi. No.quod presbyter, & diaconus per manus impositionem debent ordinari. Item not. quod ordinatio sacerdotis & diaconi introducta est exēplo Apostolorum.Item not. quod licet in conferendo sacramēto sit defectus, nō tamen reiteratur quod legitime factum est: sed suppletur defectus. Item not. quod suppletio ordinis non debet fieri, nisi in diebus cōstitutis ad ordines faciendos: & sic no. quod idem est in parte quod in toto.Item no.quod duo imperfecta faciunt vnum perfectum.

g ¶ Ordinātur.] manus psbyteri,& diaconi chrismatis liquore perungi non debent,ut 23.distin. præterea.

[Gl.seq. ponit differētiam in manus impositione presbyterali & diaconali.]

h ¶ Impositionem.] sacerdotibus,& diaconis manus imponitur.23.distin.quorundam, & eorum consecratio similis, est 16.q.1.ca.generaliter.§.ecce euidenter. sed differentia est quia episcopus & omnes psbyteri, qui ibi sunt, super caput ipsius presbyteri ordinandi, manus imponunt.23. dist. presbyter cum ordinatur. diacono uero solus episcopus manus super caput illius ponit,vt dist.eo.c.diaconus.

i ¶ Ab Apostolis.] Apostoli enim cum de præcepto Spiritus Sancti Paulum & Barnabam mitterent ad Euangelium prędicandum gentibus,manus eis imposuerūt: & ideo ritu introducto ab Apostolis,presbyteris,& diaconis manus imponitur,ut dicitur 75.di. quod die dominico similiter ordinatio episcoporum siue consecratio, ab apostolis, scilicet Petro, Iacobo.& Ioanne introducta est dantibus formam successoribus. 66. distin.porro.

k ¶ Supplendum.sup.eod.pastoralis.

l ¶ Suspensio.]quando episcopus incipit orationem ad benedicendum sacerdotem, tunc presbyteri omnes qui primo tāgebant caput,debent eleuare manus, ita quòd non tangant caput ordinandi, quod ex ipso facto melius patet qualiter debeat fieri quam aliquo iure exprimatur, sic inf.de dona.apostolicæ, quædam enim sunt, quæ melius possunt intellectu percipi,quam locutione exprimi.ff.de solu. ratum, ff. rem ratam haberi. quo enim.§.Iulianus.

---

positione [a] manuum fuerit ad ordinem † subdiaconatus † assumptus. ¶ Et † si confirmationis sacramentū in eo debeat iterari, qui per errorem fuit nō chrismate sed oleo delinitus.

¶ Ad q breuiter duximus respondendum, q in talib. nō est aliqd iterandū, [b] sed caute supplendum [c] q in caute fuerat pretermisū.

¶ Hon. iij. archiepiscopo Londoñ. † & eius suffraganeis.

¶ *Prohibet sepultos à schismaticis exhumari,vestimēta cum quib. celebrarunt, iterum benedicit, & altaria in quibus celebrarunt iterum consecrari.*

CAP. II.

A Nobis humiliter quæsiuistis qd fieri debeat de mortuorū corporib. qui tempore schismatici,& reprobi Vvaldemari a schismaticis sunt sepulti: † & de indumentis sacerdotalibus cum quib. nec nō de altaribus in quib.degradati presbyteri celebrarunt. ¶ Nos aūt inquisitioni vestræ breuiter respōdemus, q non credimus ob hoc dūtaxat sepultos huiusmodi exhumandos. [d] aut debere indumenta talia iterum benedici: [e] vel reconsecrari altaria [f] supradicta.

¶ Greg.ix. archiepiscopo Londoñ. †

¶ *Si in ordinatione psbyteri uel diaconi, manus impositio fuerit ptermissa statutis temporibus supplebitur.*

CAP. III.

P Resbyter & diaconus cum ordinantur, [g] manus impositionem [h] tractu corporali (ritu ab Apostolis [i] introducto) recipiunt quòd si omissum fuerit,nō est aliquatenus iterandum sed statuto tēpore ad huiusmodi ordines conferendos caute supplendum, [k] quod per errorem extitit prætermissum. †

¶ Suspensio [l] † autem manuum debet fieri,cum oratio super caput effunditur ordinandi.

---

† ordinationem.

† In duobus vetustiorib. legitur, diaconatus.

† Hæc est alia quæstio.

† al. archiepiscopo. Lugduñ.&c.

† In codice Barbatiæ, post verbum sepulti, habentur hæc verba: utrū debeant exhumari.

† Vnde dicūt Inn.& Host. quòd si tales fuissent in culpa, ut qa elegissent à talibus sepeliri, grauiter peccassent, & exhumandi essent argu.88.dist.c. si.& 90.dist. c.siilo. And.

† al. Lugduñ.

† Vide I.e. testimoni ff.de excu. to.

† al. impositio sed pluribus vetustiori suspēsio, videtur agnoscere glossa. Presbyte diacon qualiter nus impo tur.

DE

DE FILIIS PRESBYTERORVM.

¶ Vidimus de ordinandis, qui ex varijs cauſis impendūtur, inter quos eſt uitium originis ideo, &c.

De iſta materia habetur.56.diſt.per totum. & repetitur in 6.

VT filij.] Duæ ſunt partes. Secunda ibi, Sed neq; non faciēs ad titulū. Prima pars duas ꝓhibitiones ponit, & a prima unum caſum excipit, ibi, Niſi. Io. Andr.

CASVS. Primo dicit̄ ꝙ filij presbyterorū non promoueantur ad ſacros ordines niſi fuerint monachi, uel in canonica congregatione regulari laudabiliter conuerſati. Secundo dicitur ꝙ ꝑlaturas nullatenus habere poſſunt. Tertio dr̄ ꝙ ſerui non ſunt ordinādi, niſi a dñis ſuis prius donentur plenaria libertate. Ex hac decretali no. ꝙ ingreſſus monaſterij, tollit irregularitatē prouenientē ex alterius delicto. Item filij presbyterorū ꝑlaturas hr̄e non pn̄t. Item ſerui ordinari non debent, niſi fuerint manumiſſi.

a ¶ Vt filij.] ſupple, ſtatuimus.

b ¶ Ex fornicatione.] ſimi. s̄. de elect. cum in cunct s. j̄. de ſer. non ordin. conſuluit. & 35. q. 3. de inceſtis.

c ¶ Prelationem.] ſic. j̄. eo. c. ult. ſine diſpēſatione ſedis Apoſtolicæ, ut ibi.

d ¶ Neq; ſerui.] j̄. de ſeruis non ordinan. conſuluit.

AD præſentiā noſtram.] Prima narrat ſubreptitiam impetrationē, circa quam ſecūda dat iudicem: ibi, Ideoque.

TITVLVS XVII.

De † filijs prebyterorum ordinandis, vel non.

¶ Ex concilio Picta.

¶ *Illegitimus non ordinatur, niſi vt religioſus fiat: nec tunc præficitur, id eſt, ad prælaturam non habilitatur.*

CAP. I.

VT † filij [a] pſbyterorū, & ceteri ex fornicatione [b] nati, ad ſacros ordines † nō ꝓmoueantur: Niſi aut monachi fiant, uel in congregatione canonica regulariter viuētes, † ꝑlationē [c] vero nullatenus habeant. Sed neq; ſerui, [d] niſi a dñis ſuis libertate donentur.

¶ Alex.iij. Lincoñ. electo.

¶ *Illegitimus filius ſacerdotis, qui hoc tacito per reſcriptum apoſtolicum paternam eccleſiam impetrauit, remouetur ab illa.*

CAP. II.

AD † præſentiam noſtrā accedens R. pſbyter, tacito, [e] ꝙ eſſet filius ſacerdotis, īpetrauit a nobis, vt ī eccleſia, in qua pr̄ eius miniſtrauit, exiſteret capellanus. Ideoq; mādamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, ꝙ memoratus R. ſit in ſacerdotio genitus, & ꝙ pater † in eadem eccleſia miniſtrauit: [f] non obſtantibus [g] prædictis literis noſtris, ipſum amoueas ab eadem.

Idem.

¶ *Non poteſt filius ſacerdotis eccleſiæ paternæ præeſſe. hoc dicit cum ſeq.*

CAP. III.

PRæſentium † auctoritate iubemus, vt filios ſacerdotū in eccleſijs paternis [h] miniſtrare, vel eas qualibet occaſione obtinere nullatenus patiaris: [i] ſed ipſos ab eccleſijs, in quibus patres eorum miniſtraſſe noſcuntur, ſtudeas penitus amouere.

¶ Idem Vigoreñ. epiſc.

¶ *Idem dicit.*

CAP. IIII.

COnquerente † nobis M. clerico: [k] & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi publicū eſt, & notoriū, [l] patrē R. clerici habuiſſe in prædicta † eccleſia perſonatū,

CASVS. R. presbyter acceſſit ad Papā tacito ꝙ eſſet filius ſacerdotis: impetrauit vt capellanus exiſteret in eccleſia, in qua pater ſuus miniſtrauit. ſignificatum fuit dño Papæ ꝙ cum eſſet in ſacerdotio genitus, veritate tacita litteras impetrauit. Vnde mandat Lincoñ. epō, quatenus ſi conſtiterit ei quòd dictus R. presbyter ſit in ſacerdotio genitus, & ꝙ pater eius in eadē eccleſia miniſtrauit, remoueat filium ab illa eccleſia, non oſtantibus litteris prædictis. No. ꝙ litteræ veritate tacita impetratæ non valent.

e ¶ Tacito.] & ideo non valuerunt litteræ ſup. de reſcri. ſuper literis 1 & 25. q. 2. & ſi legibus.

f ¶ Miniſtrauit.] nullo medio: quia ſi media perſona interueniſſet, ſecus eſſet. j̄. eo. c. tranſmiſſa, & c. ad extirpandas. ex tunc. n. ſi fuiſſet legitimus, licite poſſet ibi miniſtrare: aliàs non. inf. eo. c. ſi.

g ¶ Non obſtantibus.] quia impetratæ ſunt tacita veritate. ſimile ſupra de ætate & qual. eam te. ſecus ſi ex certa ſcientia illum recipi mandaſſet. Et ſic eſt arg. ꝙ nō eſt ſemper obediendum literis ſine mandato Papæ. arg. s̄. de reſcr. ſi quando. & cap. prædicto, eam te.

ADDITIO. Item eſt. arg. hic, ꝙ literæ impetratæ tacita veritate non conferunt iuriſdictionem.

PRæſentium.] CASVS. ꝓhibet hic Papa ne filij ſacerdotum debeāt miniſtrare in eccleſijs paternis, uel ea aliqua occaſione detinere, ſed inde penitus amoueantur. Not. filium in paterna eccleſia non poſſe miniſtrare.

h ¶ Paternis.] idem iuris eſt de alijs. j̄. e. cap. ult. unde ſupple maxime.

i ¶ Patiaris.] niſi habeant illas per diſpēſationem Apoſtolicæ ſedis. j̄. eod. c. ex tua. & ca. pen. & ult. Et idem eſt ſi fuit perpetuus vicarius. inf. eo. conſtitutus. aliàs expellantur, & alijs idoneis conferantur. j̄. eo. c. ult. De hac materia dicetur. j̄. eo. c. vlt.

COnquerente.] CASVS. Mortuo presbytero eccleſię ſanctę Mariæ, M. clericus fuit præſentatus ad eam a patrono R. filius dicti presbyteri impediebat eius inſtitutionem, unde dictus M. conqueſtus fuit Papæ. mandat Papa ſi publicum eſt & notorium patrem dicti R. habuiſſe perſonatum in dicta eccleſia, filius eius nullo modo inſtituatur ibid. & ſi inſtitutus eſt, remoueatur. Not. ꝙ filius portat iniquitatem patris; quod verum eſt temporaliter, non autem ęternaliter.

K ¶ M. clerico.] qui præſentatus erat a patrono eccleſiæ. & iſte R. moleſtabat eum ſuper illa eccleſia in qua pater eius nullo medio miniſtrauerat.

l ¶ Notorium.] Qualiter dicatur aliquid notorium eſſe, habes. inf. de coha. clerico. & mulie. c. vlt. quia ſi ibi miniſtrauit, non poteſt eſſe notorium, s̄. de tranſ. prælato, quanto.

a ¶ Amo-

† In vno vetuſtiſſimo ita. De filijs presbyterorū non ordinandis, nec in paternis eccleſijs tolerandis. In alio ita: De filijs pſbyterorum & à filijs illegitimè natis ordinādis uel non.

† Cap. I. eo. tit. in 1. cōpilat.

† Gradu.

† Viuant.

† Poſt concil. Lateran. ſub Ale. iij. par. 19. ca. 3. & c. 2. e. tit. in 1. compilatione.

† Maxime beneficiales de hoc eod. ti. ad audientiam. Ioan. And.

† Conciliū Trid. ſeſ. 25. in decreto de reformatione, c. 15. idem ſanciuit.

† Poſt conc. Lateran. ſub Ale. iij. par. 19. c. 4. & c. 3. eo. ti. in j. compi.

Concilium Trid. proxime citatum. Cōciliū Lateraū. ſub Innocen. iij. c. 31.

† Præſcripta in omnibus manuſcript.

a ¶ Amouere.] cũ nõ ostendat dispensationẽ Apostolicæ sedis. Vt dictum est. s. ca. proxi. & idem hic dicas.

Veniens.] Sunt duæ partes. Prima ponit querelam clericis. Secunda: ibi, ideoque prouidet distinguẽdo. Secundum membrum: ibi, Verum. Io. And.

ram. sed hoc præcipit in odium epi, qui talem scienter eligit, simile. j. de cler coniug. diuersis fallacijs: & in hoc facit Papa gratiã huic sacerdoti. vt ille eps de cetero tales non promoueat, & cum ignorauerit ipsum fuisse talem, toleratur in eadem ecclesia de gratia, scilicet quousq; prouideatur ei in alia ecclesia, & sic in primo casu propter culpã epi dispensat cũ eo Papa, in alio casu tolerat ad tempus.

[Gl. seq. signat cõtrariũ, & soluit. Scdo quærit & soluit: contra soluit, & allegat, & respondet.]

d ¶ Ordinasti.] argu. j. 50. dist. ex pænitentibus, & 81. dist. si q. fine. Contra hoc fit ex dispensatione: ut dixi. Nunquid interim est p̃latus? Ita: & habebit omnia. ff. de bon. pos. l. 2. Sed q̃ vr̃ q̃ non sit prælatus, prælatura enim ad tempus dari non põt. 55. dist. pcepta. sicut nec hæreditas tẽporalis, ff. de adop. si tibi. & ff. de hæred. insti. hæreditas, ff. de reg. iur. actus legitimi. sicut nec libertas, ff. de manumis. testa. libertas, ff. de pe. quæsitum. §. 2. sed hoc intelligatur fieri de mandato domini Papæ: alias non esset prælatus.

CASVS. Eps London. ordinauit N. clericum in presbyterũ, ad capella sanct Laurentij, quam concessit eidem, postmodũ vero ipsum spoliauit eadem, pro eo quod pater eius in ipsa ecclesia ministrauit. Sacerdos ille significauit hoc domino Papæ, unde mandat Papa eidem epo, quatenus si constitit ei qñ ecclesiam ei concessit, q̃ pater eius presbyter in ipsa ecclesia ministrasset, ipsã sibi restituat, & in pace dimittat, amoto alio si quem in ea instituit. Sed si hoc ignorauit, ex quo eum ad ipsam ordinauit, eam sibi restituat, donec in alia ecclesia sibi prouideat unde honeste valeat sustentari. Nota in omnibus decretalibus istis, q̃ filius non debet succedere patri in ecclesijs paternis. Itẽ qui scienter ordinat indignũ, compellitur ei prouidere.

filium eius ibidem ministrare, aut eiusdẽ ecclesiæ personatum habere nullatenus patiaris, & si iam institutus est ibi, eũ inde non differas amouere.[a]

ignorans fecisti,† ex quo ad ecclesiam ipsam eum in presbyterum ordinasti,[e] eam sibi restituas, donec in alia ecclesia sibi prouideas, vnde honeste valeat sustentari.

¶ Idem London. episc.

¶ *Episcopus, qui scienter cõtulit filio sacerdotis paternam ecclesiam, exinde eum remouere non potest.*

¶ Idem Oxoñ. episcopo.

¶ *Gratiã continet: & hoc dicit. Ex quo filius sacerdotis est ordinatus, nõ dẽt carere beneficio. Io. And.*

CAP. V.

Veniens † ad præsentiam nostram N. clericus nobis proposuit, q̃ cum illum ad capellã sancti L. quam ei concessisti, in presbyterum ordinasses, ipsum ea postea spoliasti, eo q̃ pater eius in prædicta † ecclesia ministrauit.[b] ¶ Ideoq; fraternitati tuę mandamus quatenus si tibi innotuerit[c] qñ eam sibi dedisti, quòd pater eius presbyter in dicta ecclesia ministrasset, ipsam ei restituas,[d] & in pace dimittas, amoto alio, si quẽ instituisti forsitan in eadẽ. ¶ Verũ si hoc

CAP. VI.

Proposuit † nobis R. lator p̃sentium q̃ cũ ad ecclesiam de Saleb. † a domino fundi fuerit pręsentatus, tu curã animarum noluisti sibi committere, pro eo quod esset filius sacerdotis. ¶ Ceterum quia indignum est, vt ipse post quã est in subdiaconum ordinatus, omnino dẽat ecclesiastici beneficij prouisione carere:[f] Mandamus, quatenus aliquem honestum presbyterum cum assensu eiusdẽ[g] clerici inuenire studeas, qui ecclesiæ seruiat supradi-

Proposuit.] Primo ponitur clerici supplicatio. Secundo gratiosa prouisio. ibi, Ceterum. Abb.

CASVS. R. clericus a patrono præsentatus fuit ad ecclesiam de Salebera. 2 eps diœce. noluit ei curam animarum committere, pro eo q̃ esset filius sacerdotis. accessit ad Papã dicens, q̃ esset in subdiaconum ordinatus, rescribit Papa epo dicens q̃ indignũ est vt careat beneficio ecclesiastico, qui in subdiaconũ est ordinatus. Vnde mandat quatenus aliquem honestum presbyterum cum assensu illius clerici debeat inuenire, qui ecclesiæ ipsi deseruiat, ita q̃ præfatus R. habeat medietatem omnium beneficiorũ ipsius ecclesiæ: quoniam solus presbyter missarum solẽnia uel alia officia sine clerico non põt celebrare. No. q̃ in sacris ordinibus cõstitutus non debet carere beneficio. Itẽ sacerdos solus sine clerico non dẽt esse.

[Glo. seq. arguit, allegat 4. iura.]

f ¶ Carere.] & ita est hic arg. q̃ qui habet ordinẽ debeat habere beneficium. 70. dist. c. 1. & 2. & j. de præben. episcopus. & 1. q. 3. si quis obiecerit.

[Glo. seq. obijcit, dat solutio. P. secundã per suppletionem tertiam Vin. & Lauren. demum uacillat quis istorum sit prælatus.]

g ¶ Cum assensu eiusdem.] sed quare requiritur assensus illius, & nõ patroni ɔtra illud 63. d. principali. & c. seq. P. dicit q̃ patronus eligit solum prælatum, &

b ¶ Ministrauit.] maxime. j. eod. c. vlt. ex quo non est legitimus.

[Gl. seq. quærit & dupliciter soluit, iterum quærit, & alleg. pro & contra.]

c ¶ Innotuerit.] sed qualiter potuit ei innotescere? Rñ. si ipse fuit ei cõfessus qñ ipsũ examinauit. 22. q. 5. hoc vr̃. Vel dicas innotuit quoquo modo. ff. de admi. tut. quidã decedens. §. vlt. & si episcopus hæc sciebat, non tenebatur ei dicere: quia qui sciuit certiorari non debuit. ff. de actio. emp. & ven. l. 1. in fi. Sed quis pbabit innotuisse epo? Ille qui dicit & allegat scientiam, debet probare, ff. de proba. verius & 82. dist. proposuisti. sed p̃sumptio est contra epm̃ qd ipse sciuerit, qui eũ examinauit vel fecit examinari 24. dist. cũ episcopus. & præsumitur q̃ nihil omiserit de contingentib. 11. q. 3. absit. & s. de ætate & quali. accepimus. vnde vr̃ q̃ ipse debeat pbare se ignorasse. Simile. innotuit, ponit s. de rescrip. cum contingat. 1.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

d ¶ Restituas.] quia quod benigne contulit, fraudis consilio nõ debuit reuocare. ff. de ædil. edic. ad res donatas. Vin. & de pœ. dist. 1. quantũlibet. simile. 22. q. 2. non enim. & 16. q. 2. visis. Sed nonne põt eps contra factum suũ venire, si est illicitũ? Ita vr̃. 35. q. 9. quod qs commisit. & s. de elect. nosti. & inf. de re. ecclesiæ non alie. si quis presbyterorum. & C. de euict. si tibi libe-

† Post concil. Lateran. sub Alex. iij. par. 19. ca. 5. & c. 6. eo. ti. in 1. compil.

† Præscripta legit in omnib. antiqs.

1 Concor. l. verius. cum gl. ff de prob. & ff. de admin. tu. l. hoc autem.

† Vide l. 2. ff. de iur. & fa. ignor. & l. si res obligata. ff. de leg. 1.

† Post concil. Lateran. sub Alex. iij. par. 19. ca. 5. & c. 7. eo. ti. in 1. compil.

† Salab. Saleb. Sabel.

2 Al. Sabel.

iste subdiaconus erit prælatus, & ideo consensus eius exigebatur. j. de iure pat. postulasti. vel supple; & proni consensus principaliter. Vel dicas melius, ꝙ sacerdos erit prælatus, vt dicebant Lau. & Vin. & subdiaconus toleratur ex dispensatione, & ideo consensus proni debet req̄ri principaliter, & patronus præsentabit presbyterū de assensu clerici: & isti æqualiter habebunt bona ecclesiæ. Et hoc quod dr̄ de isto R. potius credo dictum ex dispēsatione quam de iure. quia ex eo quod dicit (indignum est, ut ipse &c.) sacerdos debet habere de iure administrationem: & secundū hoc satis videtur, ꝙ clericus sit prælatus ex dispensatione Papæ, ut dicit P. & sacerdos erit seruitor ecclesiæ, quod innuit illa litera) qui ecclesię seruiat. &c.) quod satis videtur. sed ex littera potius colligitur quod presbyter sit prælatus, quam clericus, ex eo, ꝙ dicit solus presbyter, & ex eo qđ dicit sine ministri suffragio. Et est arg. quod clerici possunt habere præbendas distinctas & diuisas.

[Glos. seq. arguit. allegit 5. iura.]

a ¶ Solus. argum. ꝙ ecclesia dedicari non debet, nisi tantum assignetur eidē, quod duob. sufficiat, argu. 7. q. 1. illud & 81. dis. in omnibus, de cons. distin. 1. hoc quoque statutum, & c. nemo, & 1. q. 2. placuit.

dicitur ꝙ hæres hæredis testatoris est hæres. & C. de legi. In annalibus. ff. de verbo. signifi. hæredis. ff. de li. & post. l. 1. Sol. regulare est vt per multas successiones accipiatur nomen hæredis, vt in prædicta l. sciendum. & cōtraria specialia sunt, & si iste Gu. fuit legitimus nulla dispensatio est necessaria, ex quo media intercessit persona: ut dicitur hic in fi. & hic non dicitur quod non fuerit legitimus. Bern.

c ¶ Obseruato.] Id est, non propter hoc minus obseruat decretū illud, quo ꝓhibetur filios succedere in paternis ecclesijs, ut s. eo. præsentium, & in ecclesia successio esse non debet. 8. q. prima Apostolica.

d ¶ Successionem.] nota, ꝙ hæreditaria. successio in filijs, & etiam in hominibus eiusdem loci consideratur. j. de iure patro. consuluit, & j. de inst. ad decorem. & inf. de decimis. ad hæc.

...ctæ, ita ꝙ p̄fatus R. medietatem omniū beneficiorū p̄dictę ecclesię, eidem in suo ordine seruiendo, pacifice debeat obtinere, nō .n. solus[a] presbyter missarum solēnia, vel alia diuina officia potest sine ministri suffragio celebrare.

¶ Idem archiepiscopo Cantuarieñ.

¶ Filius præesse potest ecclesiæ cui pater præfuit mediate.

CAP. VII.

Ex † trāsmissa conquestione G. clerici percepimus, ꝙ ad abbatis de Castris præsentationé, in quodā bñficio ecclesię de † N. eū in p̄senti recipere distulisti, eo ꝙ pater eius in p̄fata ecclesia ministrauit, quo defūcto media[b] intercessit p̄sona, cui p̄dictum beneficium est collatum. ¶ Ideoque mandamus, quatenus si est ita, prænominatum G. ad pręfatum beneficium admittere nō post ponas nō idō minus obseruato[c] Apostolici rescripti decreto, ꝙ successioné[d] in eccles. Dei hæreditariam detestatur.

¶ Idē Vigoreñ. episcopo.

¶ Filius præesse potest ecclesiæ, in qua pater sine titulo ministrauit.

CAP. VIII.

Constitutus † in præsētia nostra G. cleric⁹ supplici nobis insinuatione mōstrauit, ꝙ cū capellā de Stortoñ. † canonice fuisset adeptus, & eā plurib. annis pacifice possedisset, R. miles ipsum ea sine iudicio spoliauit.[e] Cūque memoratus clericus exinde apud te deposuisset querelā; obiectū fuit ei, ꝙ pater suus in capella ministrauit eadem, & infra. Fraternitati tuæ mandamus, quatenus † si tibi constiterit, quod idem clericus à capella fuerit prędicta per potentiam laicalem eiectus, [f]

† Ca. 9. e. tit. in 1. cōpil. & post concil. Lateran. sub Ale. iiij. par. 19. c. 9. † al. de Corbana.

† In multis antiquis ita, quatenus si constiterit, ꝙ prædictus clericus, &c.

Ex transmissa.] Primo ponit querelam. Secundo prouidet, & soluit obstaculum. Secūda pars: ibi, Ideoque. Ioan. And.

CASVS. Abbas de castris præsentauit Guli. clericū archiepiscopo Cantu. ad ecclesiam de N. sed archiepiscopus eum recipere noluit, eo ꝙ pater eius in ipsa ecclesia ministrauit, ipse ad Papam accedēs significauit ei qualiter fueruat repulsus: addēs quod pater eius in ipsa ecclesia ministrauerat, media interueniente p̄sona, mandat Papa eidem Cātuar. archiepiscopo, quatenus si ita est prædictum G. ad ecclesiam prædictam admittat, nō ideo minus obseruato Apostolici rescripti decreto, quod in ecclesia Dei successionem hæreditariam detestatur. No. ꝙ in ecclesia non habet locum successio. Item no. ꝙ media persona tollit vitium successionis.

[Gl. seq. notat nomen hæredis, &c. alleg. 2 iura: in contrarium alleg. 4. & soluit.]

b ¶ Media.] nota ꝙ nomen hæredis proximum significat, non vlteriorem, sed non semper 2 sed in q̄busdam speciebus. ff. de verb. signifi. sciendum vero. C. de pœ. l. honor. arg. cōtra. C. de hære. insti. l. vlt. vbi

Constitutus.] Prima ponit quæstionem. Secunda prouisionem: ibi, Fraternitati.

CASVS. Quidam clericus G. nomine, quandam capellam canonice fuerat adeptus, ut dicebat: & eam pluribus annis possedit quiete, tandem R. miles ipsum spoliauit eadem, ꝑꝑ quod clericus apud ordinarium deposuit quæstionē obiectum fuit ei, quod pater eius in capella ministrauit eadem: propter quod. capellam non potuit rehabere. ipse cōquestus est domino Papæ, dicens ꝙ pater eius nec persona, nec uicarius perpetuus fuit in ipsa capella, aliquando tñ stetit ibi, sed nullum ius habebat mea. Mandat Papa episcopo Vigoreñ. quatenus si constiterit ei, ꝙ dictus clericus à prædicta capella fuerit per potentiam laicalem eiectus, & quod pater eius non fuerit persona vel perpetuus vicarius in ipsa: licet qñdoq; ministrassent ibidē, nomine p̄dicti Gul. faciat eam sibi restitui cum fructibus inde perceptis. No. ꝙ spoliatus restitui debet cum fructibus perceptis à tempore spoliationis. Item perpetuus vicarius ius dicitur habere in ecclesia, vnde filius eius succedere non potest.

e ¶ Spoliauit.] quod de iure fieri non potuit. 16. q. 7. laici &c. contra sanctorum. nec etiam in hominib. clericorum laici habent potestatem. 23. q. 8. scire. & 12. q. 2. ecclesiarum.

[Glo. seq obijcit, & soluit.]

f ¶ Eiectus.] sed cū iste fuerit spoliatus, debuit restitui simpliciter antequā cognoscatur de iure suo. j. de restitut. spol. in literis, & cap. item cum quis. & c. ex

conque-

& ꝙ pater eius p̄fatæ capellę p̄sona seu perpetu⁹ [a] vicarius non fuerit (licet in eadem noīe [b] eiusdem G.q̄nq; ministrauerit) ipsam sibi cum reditib. perceptis, [c] restituere non omittas.

¶ Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

¶*Si is cui concessum est a Papa, vt possit dispensare cum filijs sacerdotum circa ecclesias paternas immediate tenendas, cum aliquo dispensat, ille per litteras iustitiæ postea contra eum impetrates remoueri non poterit.*

C A P. IX.

EX† tua nobis parte est propositū, ꝙ cū olim ad tuam cōsultationem [d] super filijs sacerdotum tales a nobis litteras recepisses, vt eos posses in ecclesijs, quas patres eorū nullo mediante possederant, sustinere, quos probatæ vitæ, & sanæ † conuersationis cognosceres, uel quos lōgo tp̄e illas tenuisse † cōstaret: quidā ad iudices litteras impetrauerunt, vt si cōstaret eos esse filios sacerdotum, uel clericorum, qui in proximo aute eos ecclesias tenuerunt, super his imponatur eis appellatione cessante silentium, & ecclesias istas ipsis [f] assignent, quāuis in eis se ostendere nequeant [g] per episcopos institutos. ¶Super quo tibi taliter respondemus, ꝙ si per priores litteras cum aliquibus clericis dispensasti, dispēsationem tuam posteriorum litterarum intuitu, nolumus irritari. [h] Alios vero clericos laicæ donationis [i] intuitu in ecclesijs sine auctoritate pontificis sui institui, aut institutos remanere auctoritate Apostolica prohibemus.

¶Idē Cantua. archiepiscopo, & ei⁹ suffraganeis.

¶*Si manifestum est, quod filius in ecclesia immediate successit patri, sine aliqua testium receptione, ab illa remouebitur.*

C A P. X.

QVoniam † ex sacris canonibus probi-

---

conquestione. Sed hoc ideo fit quod mandat Papa inquiri quia non agebat ipse possessorio, sed petitorio & possessorio: quod patet ex ipsa litera. In principio: quia dixit se canonice institutum, & fuisse postmodum spoliatum, & ideo de vtroque mādat inquiri: sic j. de restit. spolia. accepta. aliàs si simpliciter petijsset restitutionem, restitutus fuisset sine causæ principalis cognitione.

[Gloss. seq. ponit duo dicta, ad secundum signat contrarium, & remittit.]

a ¶ Perpetuus vicarius.] Nota quòd licet pater temporalis vicarius fuit ibi, non uidetur impedimentū p̄stare filio: quia cum pater nullū habuit titulum uel ius in re, cessat ius successionis. Itē si pater fuerit prælatus, pōt ibi esse canonicus filius de legitimo matrimonio natus. j. e. ad hæc. contrariū uidetur dicere. j. eo. ad abolendam. & ibi de hoc dicetur.

b ¶ Nomine.] pater ministrauit ibi nomine filij, patet ꝙ filius erat prælatus: quia is etiā possidet cuius nomine possidetur. ff. de acq. pos. quod meo. instit. de interdi. §. possidere. infra de restit. spol. cum uenisset. infra de præscript. si diligenti.

c ¶ Perceptis.] uel etiam qui percipi potuerunt inf. de resti. spol. grauis. ubi de hoc.

EX tua.] in prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, Super quo. Ioan. And.

C A S V S. Archiepiscopus Eboraceñ. obtinuit indulgentiam à domino Papa, vt posset dispensare cum filijs sacerdotum, ut remanere possent in ecclesijs, quas patres eorum nullo medio habuerunt, dummodo essent bonæ uitæ & opinionis, uel longo tempore ecclesias tenuissent. Archiep̄s dispensauit cum aliquibus talium. Post istam dispensationem, quidam ad iudices impetrauerant litteras à Papa, vt si constaret prædictos esse filios sacerdotum vel clericorum, qui proximo ante illos ecclesias tenuerunt, imponerēt illis silentium, & ecclesias illas ipsis impetrantibus assignent, tacita veritate de præmissa dispensatione. Archiepiscopus consuluit dn̄m Papam, vtrum per litteras illas dispensatio sua debeat reuocari. Respondet Papa, quod si per priores litteras cum aliquibus dispensauit, dispensationem illā nō vult per posteriores litteras irritari. In fine prohibet Papa clericos laicæ donationis intuitu in ecclesijs sine auctoritate episcopi sui institui, & institutos præcipit remoueri. Ab. Nota ꝙ dispensatio semel concessa reuocatur. Item litteræ veritate tacita impetratæ nō valēt. Itē nullus debet institui in ecclesijs sine auctoritate episcopi.

d ¶ Consultationē.] improprie ponit. quia cū respondet cōsultationi, ius cōe ostenditur per responsionem. arg. j. de uo. & uo. redem. ex multa. & ideo expone consultationē. idest, supplicatione: quia indulgentiam continet hęc decr. & hoc patet ex eo quod dicit, j. dispensasti. [1] & dispēsationem. & probatur hoc j. eod. c. pen. & ult. nam Papa tantum cum talibus dispensat, ut ibi dicitur.

e ¶ Eos.] s. cū quib. fuerat dispensatum.

f ¶ Ipsis.] impetrantibus.

g ¶ Nequeant.] hoc ideo dicit, q̄a de gratia ipsius obtinuerāt litteras, p̄ istis ecclesijs obtinēdis. Et ex hoc patet, ꝙ ecclesias licite retinere non poterant per solam concessionem episcoporum, ex quo Papa mandat eos remoueri: & est uerum. inf. eo. c. ult.

[Gl. seq. notat dispensationem semel factam, &c.

h ¶ Irritari.] ergo dispensatio semel facta nō est reuocanda amplius, sicut nec iniuriæ remissio. 23. q. 4. si illic. [2] immo beneficiū decens est esse mansurū, in Auth. constitu. quæ de dign. §. li. a pa. §. illud quoque. coll. 6. Deus enī dona sua multiplicat. de pę. d. 1. quātumlibet. & inf. de schisma. fraternitati.

i ¶ Donationis.] 1. q. 7. si quis omnem. in fi. immo suspendi debent clerici & communione priuari, qui ecclesias recipiunt de manib. laicorum, & laici sunt excommunicandi. j. de iure patron. præterea. cū ipsi tale ius possidere non possunt. s. de elec. sacrosancta. & c. Massana nisi in capella vbi patronus habet tantum ius præsentandi. j. de iure pat. c. à nobis. &c. quod autem. & c. cum autem, & c. pastoralis. & non ius conferendi. inf. eo. c. vlti.

QVoniam.] Prima recitat factum. secunda prouidet: ibi, Nolumus.

C A S V S. Mandat Papa Cantua. archiepiscopo, & eius suffraganeis, quatenus si publicum fuerit patres personatum in ecclesijs habuisse, filios eorū ab ecclesijs illis excludant, nec ad eas vlterius assumantur: & si hoc publicum est, nec causa in iudicio deducatur, nec testes admittantur. Not. ꝙ in notorijs ordo iuris non requiritur.

Exclu-

---

† Post concil. Lateran. sub Alex. iij. par. 19. c. 10. & c. 11. e. tit. in 1. compil.

† al. bonæ.

† al. habuisse.

1 Vide no[...] j. eo. tit. c[...] primo r[...] in fi. lib. 6[...]

2 Conc[...] sed si u[...] §. filio. [...] iniur. & [...] l. 1. eo. ti[...]

† Cap. [...] tit. in s[...]

Pæna cl[...] rum rec[...] tiū eccl[...] de man[...] laicoru[...]

a ¶ Excludatis.] sup.eo.præsentium.& inf.eo.c.vlt.
b ¶ Vlterius.& ita loquitur de illegitimis, & sic nec in paternis nec in alijs institui debent, vt infr.eod.c.vlti.
[Glo.seq.notat quòd in manifestis,&c.alleg.4. concor.in contrarium alleg.4.iura.]

niti.nec aliud impediat.possunt ad sacros ordines licite promoueri,& in eisdē ecclesijs in quib.p̄sunt patres eorum beneficium obtinere.No.quod pater.& filius legitimus simul possunt esse in eadem ecclesia. Itē nota hanc. decre. generaliter pro omnibus filij. clericorum,

c ¶ Manifestum.]& ita habes ꝙ in manifestis & notorijs ordo iudiciarius non est obseruādus. 2.q. 1.de manifesta,& c. quæ Lotharius.j̄.de appel. cū sit Romana.in fi. & C. de accus.ea quidē.Arg.s̄. 2.q.1. Deus omnipotens, & j̄. de diuor. porro. & sup.de electio.bonę memorię.

A D exurpandas.] Primo ponitur decisa cōsultatio.secundo responsio.Secunda:ibi, Fraternitati.

CASVS. Dicitur hic quod filij presbyterorum, qui ecclesias tenēt,in quibus patres eorū nulla persona media ministrarunt tanquā personæ vel vicarij perpetui, remoueantur ab illis. Not. ꝙ filij presbyterorum non possūt succedere patrib.in ecclesijs,ī q. bus partes eorū personæ vel vicarij fuerunt perpetui. Item media p̄sona purgat vitium successionis.

[Glo.seq.reci.per q. an prohibitio filiorum. &c.]

d ¶ Filij presbyterorū.] vel ēt nepotes vel inferiorum quilibet quorū est ius succedēdi.arg.Insti. de hær.qual. & dif. §.sui.In collateralibus nō prohibetur. arg.inf.de of.deleg. ex parte.& quilibet repellitur,qui quasi iure successionis ecclesiam sibi vendicare intendit:quia ibi non habet locū successio.supr.eod.ex transmissa in fi.& 8.q.1. apostolica.

e ¶ Vicarij.] perpetui.simile.inf.eod.constitutus.
f ¶ Nulla persona media.] sup. eod.ex transmissa.
g ¶ Amouere.] etiam si sint de legitimo matrimonio nati:ne videatur locum habere successio. 8.q.1.apostolica. secus si media persona intercessisset: quia de iure communi,ibi & alibi possent præfici.cum sint legitime nati.

A D hæc.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Sciat. Abb.Siculus.

CASVS. Quæsitum fuit a Papa, vtrum filij episcoporum possint ad sacros ordines promoueri.si alias digni sint? Respon.Papa: si de legitimo matrimonio sunt ge-

† Al.ita patres eorum.

bitum,& infra. ¶ Præcipimus, quatenus si manifestum, & publicum fuerit patres † in ecclesijs personatus gessisse, filios ab eisdem (si etiā eas adepti sūt) penitus excludatis, [a] nec ad earum gubernationem vlterius [b] assumantur. Nolumus enim, vt causa in iudicium deducatur, vel testes etiam admittantur, si hoc manifestum [c] existat.

¶ Idem Cantua.archiepis.

¶ *Filius etiam legitimus, remouetur ab ecclesia, in qua immediate successit patri vicario vel rectori.*

CAP. XI.

† Cap.1.eo. ti.in 2.compilat.

A D † extirpandas successionis: & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si qui filij presbyterorum [d] prouinciæ tuæ teneant ecclesias, in quibus partes eorū tanquam personæ vel vicarij [e] nulla persona media [f] ministrarunt, eos (siue geniti sint in sacerdotio, siue non) ab eisdem ecclesijs nō differas amore. [g]

¶ Clemens iij. Cassel. † archiepiscopo.

¶ *Filius episcopi legitime natus promoueri potest ad ordines & in paterna ecclesia beneficiari.*

Hæc glossa singularis, & obseruatione digna. Casan. Cassien. episcopo. Caselben.

CAP. XII.

A D † hæc, ex parte tua nostris aurib. est relatum.& infr. Quod a nobis fraternitas tua requisiuit an à pontificibus generati valeāt ad sacros ordines p̄moueri, si scientia fuerint & morum honestate probabiles. Sciat fraternitas tua, quod si ex legitimo [h] sint matrimonio p̄creati, nec aliud canonicum obuiat, licite possunt ad sacros ordines ascendere: & in eisdem ecclesijs, in quibus præsunt, vel præfuerunt genitores eorum, beneficium obtinere. [i]

¶ Idem.

¶ *Non potest filius esse vicarius illius ecclesiæ in qua pater proximus fuit rector.*

CAP. XIII.

M Ichael † presbyter de S. Germano trāsmissa nobis conquestione mōstrauit, quod cum ecclesiā sancti I. de Corona † tuæ diœcesis canonice sit adeptus, M. filius Antonij, qui proximo ante, ipsius ecclesiæ habuit personatum, ad se vicariam ipsius asserit pertinere: & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si constiterit [k] tibi ipsum M. fuisse filium fuisset ipsius Antonij, qui proximo ante habuit personatum illius ecclesiæ, super vicaria ipsius ei silentium perpetuum imponatur. No. quòd filius sacerdotis patri succedere non potest tanquam persona, vel tanquam vicarius in ecclesia permanere.

de legitimo matrimonio genitis.quod possunt ad sacros ordines promoueri.et ecclesiastica beneficia habere,non solū in ecclesijs alijs,sed etiam in paternis, patribus eorum viuis vel mortuis.

† Cap.3.eo. ti.in 2. compilat.

[Gl.seq.signat cō trarium.]

h ¶ Legitimo.]infr. eo. ad abolendā. ar. contra secundū vnā lec.sed illud, maxime, quod est ibi, tenetur comparatiue: alias illegitimus filius simul cū patre in eadem ecclesia esse nō debet. infr.eo. cum decorem.

i ¶ Obtinere.]& ita potest filius legitimus in paterna ecclesia simul cum patre beneficium obtinere.arg.inf.eod.cū decorē. à c̄trio sensu in verbo,illegitim⁹. sed in paterno beneficio siue dignitate succedere non dēt. 8.q.1.apostolica. & sup. eo.constitutus. & s̄.eo.c. prox.Ber.

M Ichael.] Diuiditur. In prima facti narratio. in secunda causæ cōmissio:ibi Fraternitati.Abb.Siculus.

† Cap. 4.eo. ti.in 2.compilat.

† Coronēs. Toron.

CASVS. Michael p̄sbyter proposuit coram Papa, ꝙ ecclesiā S. Io. canonice fuit adeptus.Sed M.fili⁹ Antonij p̄sbyteri, q̄ proximo anno habuit personatū ipsi⁹ ecclesiæ.asserit ad se pertinere vicariam eiusdē ecclesiæ:mādat Papa quatenus si cōstiterit dictum

Probandæ filiationis, & illegitimitatis uarij modi.

[Gl.seq.quærit,& soluit,ex solutione infert aliā quęstionē quā soluit. iterū ex solutione obijcit, & rūdet.

k ¶ Constiterit.] Sed qūo poterit hoc constare si ipse negauerit se filium fuisse illius? 1 Rñ. si natus fuit ex illa,quā tenebat secum publice in domo pro concubina, p̄sumitur eū filius illius, sicut aliqs p̄sumit filius, qa natus est in matrimonio: qa pater est is,quem nuptiæ demonstrant.ff.de in ius voc.quia mater. Et ita p̄sumptiue

1 Vide I. si mater.C. de stat. defunc. & I. si cum pater. C. si aduer. rem. iudica.

10 20 30 40 50 60

ptiue talem dicimus filiũ, quẽ talis cohabitatio filium demonstrat: quia fuit in possessione filiationis, C.de suis & leg.l.3.Sed si non fuit natus de tali, qualiter ꝓbabit? Rñ.ex eo ꝙ ille uocabat illũ filiũ,& ille appellabat eũ patrẽ, & cõiter habebatur & nominabatur fili⁹. j̃.de prob. per tuas. & ex dilectione sola discernitur q̃s cuius filius approbat. j̃. de p̃sum. afferte. Sed vr̃ qđ talis nominatio nõ probet illũ filiũ, quia c̃triã admittit ꝓbationẽ. C. de probat.nõ nudis.C.de test.neque professio.ff.de inof. testa. si instituta. §. 1. Bene statur nominationi per illã decre. per tuas in fi.nisi expresse cõtrariũ probaretur:vt dicũt illa vltima iura.

a ¶ Proximo. supra eod. ad extirpãdas.

LItteras.] In prima ponitur supplicatio. In secunda supplicatioĩs admissio:ibi,Verum Abb. CASVS.Quidam vir & eius vxor cõi consensu, promiserunt castitatẽ se seruaturos:qua promissa in facie ecclesiæ, vir ꝓmotus fuit postmodum vsque ad sacerdotium.Tandem in sacerdotio constitutus habuit accessum ad vxorem, & ex ea filiũ genuit H.noĩe. iste H. desiderauit à pueritia ministrare Dño ĩ officio clericali: dicit Papa,licet à filijs paterna incontinentia sit propellenda: si dignus est alias,permittit eum in clericũ ordinari,&ad ecclesiasticum beneficium promoueri unde ualeat sustẽtari. No. quòd natus de uxore legitima habetur pro non legitimo & hoc ideo: quia natus est post continentiam. cõi uoluntate promissam,& ita de illicito coitu dici põt.

b ¶ Legitima.]ducta ante sacros ordines susceptos,qua postea uti non licuit.31.dist.ante triennium.32.di.placuit.quia promissa cõtinentia siue castitate, postea fuit promotus:unde postea uti uxore non licuit.77.di.episcopus benedictionem. & 32.dist. seriatim.infr.de cler. coniu.sane.& inf.de conuer.coniu.coniugatus.& ideo de iure non potuit promoueri.

c ¶ Licet à filijs]hic vult dicere, licet à filijs. &c. id est licet filij sint repellendi propter paternam incontinentiam, 1 tamen si alias boni,&c.

[Gl.seq quærit arg.pro & contra, & soluit.

d ¶ Ordinari.]sed nunquid per hoc nõ dispensatur tm̃ cũ eo in minorib.ordinib.Arg.ꝙ sic.quia promissio in gñe mediocritatem respicit.ff.de auro, & arg.leg.l.qui lancem.& ff.de leg. 1.legato. & C. cõia. delèg.l.vlt.§. sed si quis.& ff.de leg.1.apud Iulianũ.§.scio.C.de don. si quis argentum.§.simili quoq;,à simili dispẽsationis genere respicere debet tm̃ minoritatem.arg.ff.de leg.3.
nummis.arg.s̃.de transla.c.vlt. & ff.de const.princi.beneficium.& j̃.de ver.sig.olim.j̃.de dona.cum dilectus. in fi.& opi.ar.inf.de simo.c.vlt.Sed tutius est tm̃ intelligere de minorib.quia sic Papa sẽsisse vr̃, & nos ita sentire debemus.arg.sup. de resc.super litteris.in fi.& infra de præb.cap.vlt.

† Ca.5.e.tit. in 2.compil.

† In manuscriptis, vetustiorib.alias.

1 Quasi per illam de honestentur.

lium Antonij,qui eiusdem ecclesiæ habuit proximo [a] personatũ ei super eadẽ vicaria perpetuum silẽtium imponere non postponas.

¶ Idem.

¶ Illegitime genitus,etiam de vxore sine dispensatione ad ordines vel beneficia promoueri non potest.

CAP. XIV.

LItteras, † & infra.

¶ Intelleximus quod H. in sacerdotio genitus, de vxore legitima [b] natus & conceptus, affectanit a pueritia ministrare Domino in officio clericali.

¶ Verum licet a filijs [c] paterna incontinentia modis omnibus propellenda noscatur,si tamen aliter † dignus inuentus fuerit, permittimus ipsum ordinari [d] in clericum, & ad ecclesiasticum beneficium (vnde commode sustentari valeat) promoueri.

¶ Innocentius tertius.

¶ Illegitimus in ecclesia paterna præbendari nõ debet.

CAP. XV.

CVm decorem domus Dei,& infra. Filijs canonicorum præbendas in eisdem ecclesijs conferri non sinatis, quarum sunt canonici patres eorum.

¶ Cum indecorum sit, vt in altaris officio illegitim[e] filius impudico patri ministret, in quo vnigenitus Dei filius æterno patri pro salute humani generis victimatur. [f]

¶ Idem in concilio generali. †

¶ Si illegitimus maxime filius spurius instituitur in ecclesia, in qua institutus est pater,institutio non valet, & instituens a suis beneficijs suspendatur.

CAP. XVI.

AD † abolendam pessimam, (quæ in pluribus inoleuit ecclesijs)corruptelam, firmiter inhibemus, ne canonicorum filij, [g] maxime [h] spurii,canonici fiant in sæcularibus [i] ecclesiis, in quibus

CVm decorem.] Primo ponit vnum dictum. Secundo cãm reddit: ibi. Cũ indecorum. Pars huius decr.j̃.de vita & hone. cleric. cum decorẽ. Abb.Sicul. CASVS.Filij canonicorũ de illegitimo matrimonio nati, non debent canonici fieri, vel præbendas hr̃e in ecclesijs, in quibus patres eorum sunt instituti: quia indecorum est, vt non legitimus filius,impudico patri in altaris officio ministret.No.qđ illegitimus fili⁹ nõ debet ministrare patri in officio altaris.

[Gl.seq.signat cõtrarium de decr.proxima.]

e ¶ Illegitimus.]sed legitimi bñ pñt esse in ecclesijs in quib. præsunt patres eorũ. s̃.e.ad hec.2 Sed contra.inf.eo.c.ꝓx. vbi legitimi prohiberi uidentur,secundum unã lecturã illius aduerbij maxime,& ei standũ est.

f ¶ Victimatur.] supra de sum. Trin.c.1.§.una uero.

AD abolẽdam.] Primo ponit inhibitionis causã impulsiuam: secundo inhibet:tertio:decernit:quarto contra facientes puniri mandat.partes patent.

CASVS.In plurib.ecclesijs q̃dam inoleuit corruptela,ꝙ filij canonicorum fiebant canonici in ecclesijs sæcularib.in q̃b.patres eorũ erãt instituti canonici:p̃cipit cõcilium ꝙ canonicorũ filij,& maxime spurij nõ fiãt canonici in ecclesijs sæcularib.in q̃b. patres eorũ sunt instituti:& si cõtra factũ fuerit,nõ ualeat eorum institutio,ꝙ q̃ tales canonicare p̃sumpserint, à beneficijs suis suspendantur.No.ꝙ qui canonicant indignos,suspendi debent à beneficijs suis:& instituti remoueantur.

g ¶ Filij.]scilicet. illegitimi.

[Glo.seq.cum sequenti prosequitur duas lecturas illius aduerbij,maxime.]

h ¶ Maxime spurij.] sic istud aduerbiũ, maxime ponit ꝓ tm̃,tũc legitimi pñt ĩstitui,vt s̃.eo.ad hæc.Si intelligas proprie:tũc nec legitimi sunt instituẽdi in ecclesijs in q̃b.sunt instituti patres eorũ,multominus & spurij. qđ satis vr̃:& ita corrigit.s̃.eo.ad hæc. de spurijs nulla dubitatio erat cũ illi essent ꝓhibiti per multa alia iura vt s̃.eo.c.1.& infr.de ser.nõ ord.consuluit.& ff.de pœ. sanctio legum. sed dic vt in sequenti notula dr̃.Ber.

i ¶ In sæcularibus.] & hoc ideo dicit, quia in regularibus

† Cap. 31.

2 Facit ad hoc l.assumptum.§.I. l. libertus. patris, ff. municipal.

† Concord. concil. Trid. sess.25.de reform. ca.15. & habetur eod.tit. in compilat.

Vt & filius pñt simul esse monachi.

ribus bñ pñt simul esse monachi, uel irregulares canonici pater & filius:q͂a tales ꝑsonæ irregulares nõ ꝓhibẽtur intrare religionẽ,s.e.c.1.& 56.d.vt filij,& ita in sæcularib.prohibẽtur tm̃ ex hoc uerbo. Sed ex eo quod dicit inferius q vero tales,vt dictũ est,canonicare ꝓsũpserit,a suis bñficijs suspendantur: vr̃,ꝙ loquatur tm̃ de spurijs:q͂a cũ illis epi di spẽsare nõ pñt, ut ĩ. e.c.ult.pro legitimis nõ ita punirentur:& ita loq̃tur tm̃ de spurijs,& scd̃m hoc hæc dictio,maxime ponitur pro tm̃ 1 id est, illegitimi tm̃ ꝓhibẽtur,& nõ legitimi,licet glossula p̃cedens ↄ̃riũ uideatur dicere, sed veriꝰ credo ꝙ de oĩb. filijs intelligat, alias nihil adderet ista constitutio, nisi hoc solũ,ꝙ tm̃ pœnã imponit hic ordinatorib. sed contrariũ est uerũ:q͂a ponit ꝓ tm̃,sed a propria verbi significatione nõ est recedẽdum,si res aliter salua esse põt, ff.de leg.3.nõ aliter. & ĩ.de dec.ad audiẽ tiã.& s̃.de trãsla. inter corporalia. & in re dubia melius est verbis electi seruire, ff.de exerc.l.1.§.si is q̃.& ideo istud maxime tenetur proprie, & potest intelligi respectu eorum,q non sunt spurij sed alias illegitimi:ut sunt naturales,& sic idem dicit,quod sup. eo.cum decorem.& addidit:quia pœna hic statuitur cõtra ordinatores.& sic non tollitur.s̃.eo.ad hæc.

1 Idem Raymũ.in sum. Gof.in sum. circ.prin. dicit. ꝙ canonicã non pñt hẽre ut hic, sed bñficium bene, ut ĩ.c. ad hæc. Ioã. And.

† Inno. 3.legitur in aliquot uetustis.

† In multis antiquis legitur G.Remen.

instituti sunt patres eorũ: Et si fuerit cõtra præsumptum, decernimus non valere. a

¶Qui vero tales(vt dictum est)canonicare præsumpserint, a suis beneficijs suspendantur.

¶Honorius † tertius.

¶ Alius q̃. Papa non dispẽsat,vt filius in ecclesia paterna immediate succedat

CAP. XVII.

Dilectus filius G. præpositus Sãctæ Mariæ transmissa nobis petitione monstrauit, quod cum Virgilius presbyter quandam ecclesiam curam animarum habentem, quam nullo medio b habuit pater eius, obtineat, ipsum monuit vt resignaret eandem: sed idẽ asserẽs quod

sare,ut præsint in ecclesijs,in quib. patres eorũ habuerũt personatum, siue curam animarum nullo medio. b ¶ Nullo medio.] quare merito debet expelli.s̃. eod. Michael.& c.ad extirpandas. & c. ex tua. &c. præsentium,& c.conquerente.etiam si legitimus fuisset.

H. † Remẽ.archiepiscopꝰ, tũc Apostolicæ sedis legatus,dispẽsauit cum eo, id efficere contradicit.

¶ Quocirca mandamus, quatenus nõ obstante c dispẽsatione aliqua; q̃ a sede Apostolica nõ manauerit,quod canonicum d fuerit(appellatione postposita)statuatis.

¶Greg.ix. Turonẽ. Archiepiscopo.

¶Illegitimus absq; dispensatione Papæ, ad dignitatem uel personatum vel beneficium curatum promoueri non potest.

CAP. XVIII.

Nimis ĩ tua prouincia ecclesiæ deformatur honestas, ex eo quod filij sacerdotũ, & alij nõ legitime nati, ad dignitates & ꝑsonatꝰ, & alia bñficia curã aĩarũ habentia, sine

[Glo.sequens negat legatum, &c. signat cõtrariũ, & soluit,dat lecturã,a qua postmodũ recedit.] c ¶ Nõ obstante.] sic patet expsse,ꝙ legatus dñi Papæ, non potest cũ talib.dispẽsare, licet hẽat gñalẽ legationem.Sed vr̃ ↄtra.ĩ. de off. leg. ꝙ trãslationẽ.ubi legatus exercet ea, q̃ tm̃ sũt sedi Apostolicæ reseruata,s. excõicatos pp uiolẽtas manus ĩ clericos absoluere; sed illud iam introductũ est ex cõsuetudine, ex certa sciã Papæ. & ita periĩ de ẽ, ac si Papa spãl'r committeret:& ita ꝑ gñalẽ legationẽ nõ transferuntur ea q̃ spãl'r tribuũtur. ff.de off. eius cui man.est iur.l.1.& ĩ. de ordi.le. ꝙ trãslationẽ. & ff. d̃ pig.l. obligatione. vel forsitan iste legatus erat tm̃ legatus in prouincia sua: & isti legati q nõ mittuntur de latere dñi Papæ,ut ĩ.de off.leg. cum non ignoratis. non habent tã largã legationẽ,sicut illi,qui mittuntur a latere dñi Papæ.ut inf.eo.de off.leg.c.excõicatis.vñ satis posset dici ꝙ Cardinales le[illegible] quasi pa[illegible] corporis domini Papæ intelliguntur,ut 6.q.1. si quis ex militibus.possunt cum talib.dispensare,sed alij non possunt ultra id qđ spãl'r in eorum priuilegio continetur:ꝙ illi habent maiorẽ authoritatẽ ꝓ[illegible] patet:q͂a præsentib.legatis missis de latere dñi Papæ, isti non dẽnt tunc suæ legationis offm̃ exercere ĩ. de off.le.c. volentes,& optime facit ad hoc 93.dis.c.ult.& 94 dist. c. 1. immo nec illi possunt dispensare contra con[illegible] La[illegible] inf. de præ.c.dilectas.& hi[illegible],& c.proxi.& c.ad extirpandas.

Cum illegitimis an possit per legatos dispensari.

Legatorum de latere maior potestas quã aliorum legatorum.

[Glo.seq.arguit & respondet.]

a ¶ Non valere,] ar.ꝙ epi non possunt dispensare cum illegitimis in simplici bñficio, & ex eo, quod hic dr̃, decernimus non ualere: & ꝙ pœna imponitur ordinatoribus talium personarum. est arg.ĩ. eo.c.ult.ubi remouentur illegitime promoti sine dispensatione papæ hoc ius commune statuitur,sed dispensatio non ꝓhibetur in alijs ecclesijs,in quibus patres non sunt instituti:& ita bene possunt episcopi dispensare cum illegitimis in simplici beneficio, in alijs ecclesijs non paternis.sed in paternis non possunt.eo.n.ipso quod ꝓhibet concilium de paternis tm̃, datur intelligi: ꝙ de alijs cedat.arg.ĩ.eo.c.fi.& s̃.eod. ad hæc. & c.cum decorem.De hoc dic ut ĩ.e.c.vlt.in notula,sic ergo.Ber.

Episcopi an ualeant dispensare cũ illegitimis in simplici beneficio.

Dilectus filius.] In prima facti narratio.In secunda ibi,Quocirca.causæ commissio.Io.And.

CASVS. Virgilius presbyter habebat quandam ecclesiam curam animarum habentem, quam nullo medio habuit pater eius præpositus sanctæ Mariæ ipsum monuit vt ecclesiam ipsam dimitteret: ipse uero dicebat, ꝙ Remensis archiepiscopus Apostolicæ sedis legatus cum eo dispensauerat: & ideo eam dimittere nolebat præpositus significauit hoc domino Papæ: mandauit Papa quatenus non obstãte aliqua dispensatione, quæ a sede Apost. non manauit, statuat, quod canonicum fuerit,appellatione remota ipsum ab ecclesia remouẽdo.No. ꝙ solus Papa cum filijs sacerdotum p̃t dispen-

[Glo.sæq.quærit,& soluit.]

d ¶ Canonicum.] sed quid erit canonicum? Rñdeo ut ab eccl'a expellatur, ut ĩ. c.prox.filius.n.patri in ecclesia succedere non debet.2.s̃.eo.c.præsentium.& c.quærente,& c.ad extirpandas. & in pluribus c.seq.post illud c.præsentium.& c.8.q.1.apostolica.

2 Nisi cum eo ex cã necessaria fuerit dispensatum.

Nimis.] Primo ponit abusum prouinciæ, quem secundo circa præterita corrigi iubet:& in futurum prohibet:ibi,Quocirca. Io.And.

CASVS.In prouincia Turonẽ.filij sacerdotum,& alij, non legitime nati, ꝓmouebantur ad dignitates, & personatus, & ad alia bñficia curã aĩarum habentia, sine dispẽsatione Apostolicæ sed svñ mãdat Papa archiepo Turonẽ.quatenus prædictos oẽs remoueat a dignitatib.ꝑsonalib. & hmõi bñficijs curã aĩarum habentib. & illa personis idoneis: cõferri faciat ꝑ illos, ad quod collatio ipsorum noscitur pertinere percipiẽs ne id de cetero attentare præsumant. No. ꝙ solus Papa põt dispensa-

ſpenſare cum filijs ſacerdotum ut ad dignitates & curam [illegible] poſſint promoueri.

[Gl. ſeq. notat ſecũdo q̃rit, ar. q̃d ſic all. 2. iura in cõtrariu, q̃b. rñdet. tertio it rũ q̃rit. ar. ꝓ & ꝯ, & ſoluit.]

a ¶ Sedis apoſtolicæ.] ſic ergo patet aperte per decretalem [illegible], qui [illegible] iuris ſit de filijs p̃sbyterorũ, & alijs illegitime natis: q̃a nõ p̃nt ad dignitates vel beneficia curã aĩarum habentia promoueri, niſi ꝑ diſpẽſationẽ ſedis Apoſtolicæ: ſic ſ. eo. c. ex tua. & c. ꝓxi. ar. ſ. eo. ad abolẽdã. ſi ꝓmoti ſint, dẽnt expelli. Sed nũ q̃d ep̃i p̃nt diſpẽſare cũ talib. illegitime natis ĩ ſimplici. bñficio, & vt ꝓmoueant ad ſacros ordines ſine aliqua ꝺ̃ſpẽſation. [illegible] ipſo ꝙ ꝓhibet tñ illos a dignitatib⁹. & cura [illegible] ĩtelligit ꝑmittere de alijs inferiorib. bñficijs: q̃a q̃d de vno ꝓhibet, de alio [illegible] d. qualis. & ĩ. de ijs q̃ fi. a. p̃la. ſi cõſen. c. cũ apoſtolica. in fi. p̃terea nõ iuenit eis [illegible] ergo ĩt. lli git ꝑmiſſũ eis. ĩ. de re. ꝑmu. c. ad q̃ões. [illegible] tã. ſ. eo. ca. 1. & c. ad abolẽdã: & ĩ. de ſer. [illegible] Sed [illegible] diſpẽſatio nõ ꝓhibetur. Sed ſ. hoc vr̃ exp̃ſſum ſ. e. ca. lĩas. vbi diſpenſat Papa cũ tali ad clericatum. ibi, Papa diſpenſauit, ꝑ hoc tñ alijs nõ prohibetur: q̃a hoc ab ipſo fuit petitũ. & ſic patet ꝙ illegitime nati, de iure cõi promoueri [illegible] Sed ſi in monaſterijs uel regularib. [illegible] miniſtrauerit, nũquid poſtea poſſunt ꝓmoueri ad ordines, uel ad dignitates de iure cõmuni uel [illegible]? Videtur ꝙ ſic de iure cõmuni. ſ. eo. c. [illegible] quia ingreſſus religionis oẽm tollit irregularitatẽ: in auth. de mona. in prin. coll. 1. Sed cõtra vr̃ ꝙ nõ [illegible] irregularitas per ingreſſum religionis. ĩ. de apoſta. c. ex litterarũ. & ĩ. de pæni. in quibuſdam. Poteſt dici, ꝙ poſtquã intrauerint religionẽ, poſſunt promoueri ad ordines ſine aliqua diſpenſatione: ad honores uero promoueri non debent ſine diſpẽſatione: prout hic dicitur. & arg. ſ. eo. c. 1. uerſi. prælationem uero, &c. & ita habes hic caſum; in quo epiſcopis aufertur diſpenſandi poteſtas.

diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ [a] promouentur.

¶ Quocirca mandamus, quatenus prædictis perſonis a perſonatibus, & dignitatibus, & huiuſmodi beneficijs prorſus amotis ea perſonis idoneis conferri facias per illos, ad quos collationem ipſorũ de iure noueris pertinere. Et ne id de cetero præſumatur, diſtrictius inhibemus.

TITVLVS. XVIII.

De ſeruis non ordinandis, & eorum manumiſſione.

¶ Ex concilio Toletano.†

¶ *Seruus ante plenam manumiſſionem ordinari nõ debet.*

DE SERVIS NON ORDINANDIS. &c.

¶ Viſo de impedimento originis, uidendum eſt de impedimento conditionis perſonæ.

De hac materia habetur 60. diſt. per totum: Ad hoc 12. q. 2. liberti. uſque ad ca. aurum. Io. And.

INſtruendi.] Primo ponit dictum. Secũdo eius approbationem. Tertio ex eo dat inſtructionem. Secunda: ibi, Reuera. Tertia: ibi. Et ideo. Io. And.

CASVS. Dicitur ꝙ nõ debet ordinari ſeruus; niſi primo fuerit abſolute manumiſſus: q̃a quod vituperari poterit præcauendum eſt. hoc habes. 54. d. per totum. Nota uerbum illud: quod infirmari, uel uituperari poteſt, præcaueri debet.

[Gloſſa ſequens recitetur per obiectionem.]

CAP. I.

INſtruendi; † & infra. Forte dicet aliquis: Clericus fieri non permittitur, niſi ante clericatum ingenuitatis [b] dignitate potiat. Reuera uerũ dicit: Et ideo quod infirmari † uel uituperari poteſt, præcaueri [c] debet.

¶ Ex eodem. †

¶ *Seruus ſine licentia domini ordinatus deponitur, & domino reſtituitur.*

CAP. II.

DE ſeruorũ ordinatione; & inf. Statutum eſt, ut nullus epiſcoporum deinceps ad ſacros [d] ordines eos promouere præſumat, niſi prius a dominis libertatẽ fuerint cõſecuti. ¶ Et ſi quilibet ſeruus fugiens [e] dominũ ſuum, qua-

b ¶ Ingenuitatis.] improprie tenetur illud verbũ: quia ingenuus eſt q̃ ſtatim cum naſcitur liber eſt. inſtitu. de inge. ĩ prin. unde dic. ingenuitatis, id eſt, libertatis plenę: quia qui ad clericatum promouetur, pri⁹ plenã libertatem conſequi debet, nullo a domino retento obſequio temporali, alioquin promoueri ad clericatum non debet. 54 diſt. quicunque.

[Gloſſ. ſeq. notat futura præcauenda. alleg. tria iura in cõtrarium.

c ¶ Præcaueri.] no. ꝙ futura ſunt præcauẽda 23. di. in nomine Dñi. & 63. di. cũ Hadrian⁹. & 1. q. 7. conuenietib. circa prin. & exempla præſentia nos cauere p̃monet in futurum. 82. di. plurimos. in fin. & maior triſtitia eſt de talibus cum reuocãtur, q̃ naſcatur gr̃a de accitis, id eſt vocatis. 51. diſ. præterea. & c. deſignata. & eccleſia pro talibus infamatur, ĩ. u. prox. c. vnico, & ſic ad cautelã futurorũ aliq̃d fit. 18. di. de Syracuſanæ. & prouidere quis debet, quod contingere poteſt. ff. loc. §. 1. ar. cõtra, ꝙ non imputatur alicui ſi non diuinauit. ff. ad leg. Aqui. l. ſi putator. in fi. & ff. man. l. ſi fideiuſſor. §. ſi cũ debitor & i. ſ. ut eccle. bene. ut noſtrum.

DE ſeruorũ.] Duo facit cõcilium, primo ponit ſtatutũ. Secũdo cõtra factũ irritat: ibi, Et ſi. Io. Andr.

CASVS. Statuit concilium Toletan. ut nullus presbyterorum de cetero promoueat ſeruos ad ſacros ordines, nec etiam ad minores, niſi prius à dominis libertatem fuerint conſecuti; & ſi aliquis ſeruus fugiat dominum ſuum, & fraudulenter ad gradus eccleſiaſticos promotus fuerit, deponatur, & dominus eius eum recipiat. Not. quod ſerui promoueri non debent ſine licentia dominorum ſuorum. Item qui ordinatur ſine manumiſſione ignorante domino, uel contradicente, deponendus eſt. Item licet aliquis fuerit in poſſeſſione libertatis, eam amittit.

d ¶ Ad ſacros.] idem intelligas de inferiorib. 54. di. c. 1. & c. quicunq: & c. ſi quis obligatus. & ſup. c. proxi.

[Glo. ſequen. recitetur per quæſtionem coram quo iudice, &c.]

e ¶ Fugiens.] iſte fugiens ſi de ſtatu ſuo certare uoluerit, ad priorẽ iudicem à quo fugit remitti debet, ut ibi cã ſtatus agatur. C. ubi cauſa ſtatus agi de. l. 1. ſi uero eſt in poſſeſſione libertatis, ſub illo iudice ubi eſt, conuenietur. C. eo. l. 3. Hoc autẽ debet intelligere, ꝙ hæc q̃ſtio ſi dubitetur an ſit fugitiuus uel non, tractabit &

finietur

† Concor. l. ſicut. §. [illegible] ff. ad leg. Aql. & ff. ad Maced. l. ſed Iulianus. in fi.

† Cuius cõcilij Toletani ſit, nondum conſtat, idẽ tñ Burchardus l. 2. c. 28. & 29. & Iuo. par. 6. c. 129. & 130. & in 1. cõp. eo. tit. c. 1. q̃b. locis ẽ integrũ decretũ [illegible] canon. Apoſtolorũ. 81. & Gelaſius Papa in epiſtola [illegible] ep̃is ꝑ Lucaniam, &c. c. 16.

† Al. inſtituendi.

† Infamar

† Burchard li. 2. decr. c. 31. Iuo pa. 6. c. 132. Gratianus. d. 5[illegible] c. 6. Pannormia li. 3. [illegible] de ſeruis [illegible] or. cap. 1. [illegible] poſt cõcil. Lateran. [illegible] Ale. 3. pa. 50. c. 56. & 1. e. ti. ĩ 1. c[illegible] pil. ubi in[illegible] grũ decret[illegible] & uariam [illegible] ſcriptionem inuenies. Sed uide emend[illegible] tionẽ huius ca. in Decreto Gratiani [illegible] 10 di. 54. c[illegible]

Libertat[illegible] cã ſub q[illegible] iudice c[illegible] gnoſci dẽ[illegible]

finietur antequam in ...ocetur causa status ff.de li.causa.l.liberis.§. sunt & aliæ & l.igitur. §. potest si vero non est fugitiuus, & vult proclamare in libertatem, sequitur forum domici.C.vbi causa status agi d .b.4.

[Glo.seq.distinguit, aut seruus ordinatur, aut monachatur. primo casu aut id fit sciēte dño aut ignorante, & cū scit, aut contradicit, aut tacet; cū ignorat aut ordinator vel p̄sētator scit, aut nō: & cū nescit aut ordinatus est ad minores, aut ad sacros citra presbyteratum, aut ad presbyteratum. Io. And.]

& sol. Itē signat ɔ̃rium dele. [& quadruplici ter soluit.]

libet calliditate, vel fraude ad gradus peruenerit ecclesiasticos, decretum est, vt deponatur,[a] & eius dominus eum recipiat.

¶Ex eodem.

¶Seruus ab ecclesia manumissus ordinari pōt: & q̄ acquirit, post suum obitū, erit ecclesiæ manumittentis: quā si accusat, vel contra eam testificatur, libertate, & ordine priuetur.

CAP. III.

DE † famulis ecclesiæ constituere præsbyteros & diaconos per parochias liceat, ita tamen vt antea manumissi statū recipiant libertatis.

¶Quicquid autem talib. extiterit debitū, aut quolibet modo collatum, eis in personas extraneas trāsmittere non licebit,[b] sed oīa ad ius ecclesiæ, a qua manumissi sunt, post eorum obitum debeant pertinere. ¶Quib. (sicut ceteris ecclesiæ libertis) accusandi, vel testificandi aduersus ecclesiam,[c] aditus præcludatur, ad q̄ si aspirauerint, nō solum libertatis beneficio carent, sed ēt honoris gradu, quē nō dignitate naturæ, sed necessitate t̄pis meruerūt.[d]

¶Ex cōcil. apud Alichi.†

¶ Dominus in seruo quem manumittit potest sp̄uales operas retinere.

CAP. IIII.

NVllus, † & infra. ¶Si quis de seruis suis quemquam donauerit libertati, & ipsum in p̄sbyterum fecerit ordinari, ille autem postea in superbiā elatus, dño suo canonicas[e] horas psallere noluerit, accusat⁹[f] apud episcopum, qui ordinauerit

a ¶Deponatur.] qd iuris sit de seruis ordinatis, no. q̄ si ordinatur seruus dño sciente, & contradicente, seruus remanet, & restituitur domino, etiam si sacerdos sit factus, vt quidam dicunt, ut 54.d. ex antiquis. Alij cōtradicunt, ut Io. & Tanc. Si vero sciente, & non contradicente domino, tunc statim liber est: 1 vt 54.distinct. si seruus sciente. Si autem domino ignorāte ordinetur, sed ep̄o, uel p̄sentatore sciente q̄ sit seruus: tunc ille efficit̄ liber, & ep̄s, uel p̄sentator teneť dare dño duos seruos eq; bonos 54.d. si seruus absente. Si non habeat vnde soluat, restituetur domino vt statim distinguitur. Si vero domino ignorante, & ep̄o & presentatore fuit ordinatus, si cōstitutus est in minoribus ordinibus, deponitur, & remanet seruus. 54.di. ex antiquis, & cap. frequens. Diaconus vero det vicarium pro se: aut si non habet, ipse reddatur. 54.distin. ex antiquis. Eodem priuilegio subdiaconus gaudet. ĩ. eo. miramur. arg. ad i t.s̃. de æta. & qual. c. à multis. Si vero est sacerdos, statim liber est, sed amissione peculij sui mulctatur, vt in c. illo. ex antiquis. Vel si non habet peculiū, seruiat domino in diuinis officijs. 54. di. frequens. Si vero quis monachus factus est, vsque ad trienniū tātū potest eum repetere, ultra vero remanet monachus & liber. 54. dist. seruus sciente.2

DE famulis.] Tria sunt dicta, Secundum: ibi, Quidquid. Tertium ibi, Quibus. Ion. Andr.

CASVS. Statuit conciliū Toletānum, q̄ ecclesia possit cōstituere presbyteros, & diaconos p̄ parochias de seruis suis, ita tū q̄ primo accipiant libertatē, & quicquid illi postmodū acquierint, vel eis datū fuerit, ad extraneas p̄sonas non transmittāt: sed oīa post obitū suum ad ius ecclesiæ, à qua manumissi sunt debeāt p̄tinere. Quibus accusandi, vel testificandi aduersus ecclesiam, omnis aditus præcludatur, sicut, & ceteris libertis, ad qd̄ si aspirauerint, & libertatē amittāt, & honorem ordinis, quem nō dignitate naturæ, sed t̄pis necessitate meruerunt. No. q̄ liberti dñm suum accusare non possunt, vel contra ipsum testificari sine venia.

[Glos. seq. signat contrariū de duobus canonibus,

b ¶ Nō licebit.] 12.q.3.c.1.& 2. Contra hoc loquitur de libertis ecclesiæ hac conditione manumissis. illud intelligitur de ijs qui ingenui sunt. Item ɔ̃ inst. de succes. liber. §. sed nostra. Hic de rebus acquisitis occasione ecclesiæ, ibi de alijs. Vel hoc de manumissis ab ecclesia ut quicquid acquirāt, ecclesijs intelligant acquirere: illud a priuatis. Vel isti nō habebāt ɔ̃sanguineos, illi sic. 12.q.2. ep̄s q̄ filios. & rō est 12.q.3. pontifices. & ĩ. de test. ca. cum i offi..ijs. hoc est de iis quę intuitu ec[c]lesiæ ... sunt ... [illegible] ... eredo. q̄ hac conditione ... manumissi fuerunt. Si uero simpliciter, libertati sunt donati: tunc liberum est eis facere quod uol... ut ĩ. eod. cap. eo libentius.

c ¶Ecclesiā.] id est: prælatum: quia ei præcipue tenentur, cum sit caput. ĩ. de uerb. sig. c. cū clerici secus est de alijs singular. b⁹ p̄sonis. 12. q.2. qui manumittitur. ca. cēt ... discussio. & c. ep̄s q. mācipiū, sed ɔ̃ ecclesiam testificari nō potest cū sit patrona: nisi ipsi⁹ edicti uenia impetrata. C. de in ius vocan. l.2. & c. p̄ced. qui manumittitur. alias in seruitutem rediguntur, vt dicit hic. & c. qui manumittitur.

d ¶ Meruerunt.] id est, acceperunt. uel intellige proprie: quia ipsi libertatem meritis suis acceperunt. 12. q.2. si quos de seruis.

NVllus.] CASVS. Si aliquis seruum suum donauerit libertati, & eum fecerit in presbyterum ordinari, & ille postea in superbiam elatus dño suo noluerit canonicas horas celebrare, accusetur apud ep̄m suum, & degradetur. Not. in manumisso operas spirituales posse retineri. Not. aliquem per ingratitudinē ad pristinum statum redicendum.

[Glo. seq. arg. alleg. contrarium, & soluit.]

e ¶ Canonicas.] argu. q̄ Dñs posset retinere operas spirituales in eo quē manumittit ad clericatum. arg. ɔ̃tra, 54. dist. quicūq; illud intelli̇̃r de obsequio tēporali, q̄ retinet in eo q̄ manumittitur, nō ad ordines, sed ut laicus remaneat, & istud de obseq̄o spirituali: qd̄ nō probibetur, immo licitum est 354.d. freq̄uēs, in fi.

[Glo. seq. querit, & soluit.]

f ¶ Accusatus.] sed qualiter ɔ̃tra istū agit? ciuiliter an criminaliter? Si criminaliter, & Dñs non probet: qualiter puniet Dominus? potest dici, q̄ accusatus non punitur, p̄prie, quia Dñs non accusat, sed potius agit, ut dicebat ipsi⁹ in seruitutē redigat arg. C. de eden. l. q̄ accusare. uel si cōsensū nouis ut proprie teneatur, accusator punietur pro modo iudicis si defecerit in probando & obligabit se ad extraordinariam pęnam ĩ. de accus. c. super his.

† Ex cōcilio Toletano.4. c.73. & c.4. eōd. tit. in 1. compila.

1 Nō distinguendo, ad quē ordinē fuerit ordinatus scd̄m Go. licet Petrus contra. Io. And.

Concor. ext. in Authen. de mo... in prin. § 1. coll. 1.

† ... Alheim. Alhein. ...

† Con.... tit. ... p. l. Burchardus lib. 2. c. 234. Iuo pa. 6. c. 302. ubi hēs integrū decretum.

3 Præsertim si hoc fiat q̄ auctoritate epi s̄m Philip. p̄ hoc dicit: q̄a q̄dā cōsensū necessariū. Tāc. hoc non credit, Io. And.

eum, degradetur.[a]

¶ Alex.iij.archiepiſcopo Turonenſi.

¶ Spurij, vel ſerui, ordinari non debent.

C A P. V.

COnſuluit:† & inf. Cōſultationi tuę taliter rn̄demus, ꝙ neq. ſpurios[b] neq; ſeruos[c] ordinare debes, & ſi memor es, in conſecratione tibi dictū fuit, vide† ne quemlibet ſeruilis cōditionis ad ordines promouere præſumas.

¶ Inn.iij. Varien.† epo.

¶ Manumiſſus ab eccleſia vt fiat clericus, & ipſi eccleſiæ perpetuo ſeruiat in diuinis, ad aliam eccleſiam ſe transferre non poteſt, ſecus ſi pure fuerit manumiſſus. Vel ſic, ſecus ſi fuerit manumiſſus, vt ſeruiat Ioan. Andr.

C A P. VI.

EO† libentius: & infra. ¶ Adiecisti aliam quæſtioné, an illorum filij, q. eccleſię ſeruili cōditione tenentur, traditi a parentibus militiæ clericali, cum ſuorum cōniuentia dominorū,[d] vt † in eadé eccleſia debeant deſeruire, aſſequentes propterea libertatem, poſt tépus ea relicta poſſunt ad aliā transferre: In quo credimus diſtinguédū, vtrū eo tenore fuerit manumiſſi,[e] & obligati †ordini clericali, ꝙ manumittenti eccleſiæ dum vixerint, deberent impendere[f] famulatum in obſeqijs diuinorum, & tunc transferendi ſe ad aliam eſt eis licentia denegāda, vel manumiſſi extiterint abſolute,† ſicque libertatem habeant ad aliā[g] transeūdi.

¶ Idem.

¶ Ius quod eſt de ſeruo facto diacono etiam de ſubdiacono debet intelligi.

C A P. VII.

MIramur non modicū cum certū † ſit in cōſtitutionib⁹ antiquorū,[h]

[Glo. ſeq. ſignat contratium circa quod; ponit ſex opin. & tertiam approbat.

a ¶ Degradetur.] 54.diſt. ex antiqnis. & cap. frequens contra: vbi dr̄ ꝙ ſacerdos factus remanet liber. Super hoc varij varia dixerunt, quidā dicūt ꝙ iſtud corrigit̄ ꝑ illa, vel dic ꝙ illa continent ius commune: hæc ſpecialia ſunt in odiū illorū qui promoti ſunt vt ſeruiant in diuinis offi. arg. ĩ. e. c. eo libentius. Melendus dixit, ꝙ hoc Dominus dixit ĩ pacto, vt redigeretur in ſeruitutem, niſi miniſtraret dominis ſuis diuina. B. dici, ꝙ intelligit̄ de ſeruo p̄lati. Vel poſſet dici, vt quidam dicunt, ꝙ libertas eſt res ſpiritualis: & ideo poteſt uenire in commutatione cum alia re ſpirituali ĩ. de re. permu. ad quæſtiones. Hug. dicit ꝙ hoc. c. nō tenet. uerior uidetur opi. Melēdi, qui dicit ꝙ eo pacto uel ꝯditione liber factus fuit, & ordinatus, ut ſeruiret dn̄is ſuis in diuinis; alias in ſeruitutem redigatur. & facit ꝓ hoc. ĩ. eo. c. eo libentius. & eſt argum ꝙ ſi Domino ignorante ſeruus ſacerdos factus fuerit, debet reddi domino, ut ſeruiat ei in diuinis. 54. diſti. frequens. ergo multo fortius debet ei ſeruire ubi eo pacto ꝓmotus eſt, ut dixi: quia maior cōtumacia p̄ſumit̄ illius, & ſic ꝓp cōtumaciā, & quia fidem promiſſam nō ſeruat, deponitur, & reddit Domino, & nullo priuilegio clericali gaudebit ulterius, quo ad dominum.

COnſuluit.] C A S V S. Dr̄ in hoc canone, ꝙ epiſcopus non ordinet ſeruos, uel ſpurios: qm̄ in conſecratione cuilibet epiſcopo dicitur: uide ne quemlibet ſeruilis conditionis præſumas ad ordines promouere. No ꝙ ſeruus, uel ſpurius ordinari non debet.

b ¶ Spurios.] ſpurius eſt cui pater eſt vulgus, 1 & ſic non poteſt oſtendere patrem. uel ſi oſtendit, uerecundum oſtendit, quem habere non licet. ff. de ſta. homi. l. uulgo. & iſti illegitime nati promoueri non debent. ſup. de fil. presby. c. 1. & ult.

c ¶ Seruos 54. diſt. c. 1. ſup. eo. tit. per totum.]

EO libentius.] Sunt duę partes. Secunda: Ibi, In quo. Ioan. And.

C A S V S. Aliquis ſeruus eccleſię filium ſuum obtulit ipſi eccleſiæ: à qua libertatē fuit aſſecutus, ut in ipſa eccleſia dn̄o debeat deſeruire in ordine clericali: quæritur utrum poſt aliquod tempus poſſit eccleſiam illā dimittere, & ad aliam ſe transferre? Papa hic diſtinguit utrum eo tenore fuerint manumiſſi, & oblati ordini clericali, ut in ea dum uixerint, debeant deſeruire in diuinis officijs, & tunc ad aliā eccleſiā ſe transferre non poſſunt, vel vtrum abſolute fuerunt manumiſſi, & tunc poſſunt licite ad aliam ſe transferre. No. ꝙ quando libertas datur ſub conditione, vel tenore: tunc ille compellitur conditionem ſeruare.

d ¶ Dominorum,] 54 diſt. c. 1. 2. & 3. [Gl. ſeq ſignat ꝯriū & dupliciter ſoluit]

e ¶ Eo tenore.] arg. ꝯ. j. q. 2. q̄ pio. & ſ. e. c. iſtruēdi, & ĩ. de pac. c. ult. eo ītuitu, uel modo, nō enim fuit conditio, ſed modus ad quem ſeruandum tenet̄ ſ. e. c. iſtruendi. & ĩ. de pact. c. fi. arg. ꝙ non fuit conditio. ff. de tute. l. muto. §. ſub conditione. & ĩ. de ꝓb. c. ſignificatū. ff. de man. teſt. l. libertas. §. hæc ſcriptura, uel aliter ſicut ſponſalia poſſunt ꝯtrahi ſub cōditione: ut q̄s fidē Chriſtianā recipiat. 28. qō. 1. non oportet, uel ut corrigat uitā. ĩ. de ſpō. c. inter. opera. Itē pōt aliquam manumittere ut ordinē recipiat, ut hic, & ĩ. de ꝯdi. ap. c. 2. libertas. n. res ſpiritualis eſt: & ideo poteſt uenire ĩ commutationem cū alio ſpūali, ut hic, & ſ. e. c. nullus. & ĩ. d re. ꝑmu. c. ad qōnes.

f ¶ Impēdere.] immo ſi nō impēdunt rediguntur in ſeruitutem. 12. q. 2. diaconi. & c. octa. diſcuſſio, & illud exaudias ſm̄ hoc, & ſm̄ diſtinctionē iſtius intelligas. ſ. eod. c. nullus, ut ibi dictum eſt.

g ¶ Ad aliam.] de licentia tn̄ epi, alias nō eſſet q̄ſtio. Ex quo enim intitulati ſunt in aliqua eccleſia, debent in ea perpetuo permanere. 70. diſt. ſanctorum. 21. q. 1. c. 1. ſ. de renun. admonet, & ĩ. de pac. c. ult.

MIramur. Primo deciſe narrat factum. ſecundo diffinit, & ſoluit. Ioan. And.

C A S V S. Aliquando ſerui ordinant̄ ſine licentia dominorum ſuorum: quæſitum fuit à Papa qualiter iſti ſic ordinati debeāt in ſeruitutem, uel non debeant reuocari? Papa miratur de hac quæſtione, cum certum ſit in canonibus, qūo debeāt, uel non debeant in ſeruitutem reuocari: uerumtamē de ordine ſubdiaconali, cum de eo nulla fiat mentio in decretis, dicit ꝙ ille ordo eodē priuilegio gaudet cū diaconali, quia licet olim non reputaretur ſacer in eccleſia primitiua: tamen a tempore Gregorij & Vrbani ſecundum moderna tempora ſacer reputatur. Not. quod ſubdiaconatus & diaconatus ſimili priuilegio gaudent.

h ¶ Antiquorum.] 54. diſt. ex antiquis. ca. frequens. & c. quis autem.

[Gloſſa ſequens recitetur per obiectionē decre. ex antiquis.]

† Ca. 5. eo. ti. in 1. cōpila. & poſt cōcil. Literan. ſub Ale. iij. par. 26. c. 19.

† Hæc admonitio fortaſſis in ueteribus cęremoniarū pōtificiarū libris extabat hodie non extat.

† Varineñ.

† Ca. 1. e. ti. in 2. comp.

a Concor. l. fina. & ibi Bar. ff. de his q̄bus ut indig. & in authē. quibus mod. na. eff. ſui. §. fin. & C. eo. l. 1.

† In codice Barbatię ita ut in eadem eccleſia, cuius ſunt debeant deſeruire, &c.

† In omnibus manuſcriptis legitur: oblati. in uno ſolo obligati, ſed i. & g. ibidē uelut ſuꝑabūdātia erāt notata.

† Vide l. manumiſſiones ff. de iuſt. & iur. & l. liberorum. ff. de adoptio. Libertas res eſt ſpiritualis.

† al. cautum

qñ† serui in gradus ecclesiasticos ordinati, debeãt in seruitutem, vel non debeant reuocari: & j. ¶ De subdiaconali ordine, qa de eo non fit mentio [a] in patrũ statutis expresse vr̃ nobis ꝙ & is cũ diaconali gradu priuilegio gaudet eodé. Nam licet sacer ordo non reputaretur† in ecclesia primitiua: tamẽ a cõstitutione Gregorij [b] atq; Vrbani [c] secundũ moderna tempora, sacer gradus esse minime dubitatũ.

¶ Gregorius ix. archiepiscopo Neapolitano.

¶ Natus ex patre seruo, & libera matre, liber est, & licite promouetur.

CAP. VIII.

Dilectus filius G. diaconus ꝓposuit, quod I. miles ea occasione, quod patrem ipsius hominem suum esse proponit (licet mater sua, [d] cuius debet imitari cõditioné, † libera esse noscatur) ne ꝓmoueatur, in presbyterũ, impedire præsumit. Quocirca mãdamus, quatenus si tibi constiterit, de præmissis, eũdem militem ab huiusmodi impedimento cessare † compescas.

TITVLVS XIX.

De obligatis ad ratiocinia ordinandis vel non.

¶ Ex concilio Cartha. †

¶ Obligatus ratiocinijs, deposito onere, & reddita ratione, ordinari potest, prius vero non.

CAP. I.

Magnus Episcopus Aug. dixit: procuratores, [e] actores, executores, [f]

a ¶ Mentio] vt patet in prædictis canonibus. 54. dist. ex antiquis: vbi nulla fit mentio de subdiacono exp̃sse, sed de presbytero & diacono fit mentio expresse. de subdiacono & inferiorib. officijs fit mentio non ep̃sse sed gñaliter fit de subdiacono mentio in ca. ex antiquis. ver. reliqua vero officia illa clausula respicit omnes post diaconum: quia secundum antiqua iura, subdiaconalis ordo non erat sacer, & ideo communi iure cẽsebatur cum inferioribus ordinibꝰ in primitiua ecclesia. 60. dist. nullus in episcopum. & c. præced. in quibus ad honores prouehi ꝓhibentur omnes inferiores post diaconũ: & ideo olim subdiaconus si promotus fuerat domino suo ignorante, reuocabatur in seruitutẽ. hodie vero cum diacono eodem priuilegio gaudet: ut si qs ignorante domino subdiaconus fiat, vicarium pro se pręstet: aut si nõ habet, ipse reddatur. hic cauetur de diacono, & idẽ iuris est de subdiacono per hanc decretalem.

b ¶ Gregorij] constitutionem Gregorij habes 31. distin. ante triennium. & 28. dist. nullum.

c ¶ Vrban.] secundi scilicet, vt 32. distin. erubescant & illa iura. 61. dist. hodie correcta sunt: quia bene potest subdiaconus hodie eligi in episcopum s̃. de æta. & qual. c. a multis.

Dilectus. Primo ponit querelam. Secundo sup ea dat iudicem. Secunda: ibi, Quocirca. Io. And.

CASVS. Ioannes miles impediebat G. diaconum nė ordinaretur in presbyterum, ea occasione, quia dicebat patrem ipsius diaconi hominem suum esse, quamuis mater ipsius libera esset. vnde ille diaconus hoc ꝓposuit coram Papa, vnde mandat. Papa archiepiscopo Neapolitano, quatenus si prædicta vera sunt, ipsum militem compescat ab huiusmodi impedimento. No. ꝙ filius sequitur conditionem liberæ matris.

[Gl. seq. obijcit per locũ a diuisione, & so. dupliciter.]

d ¶ Mater sua.] si iste natus est de legitimo matrimonio, cõtradicit illud decr. 32. q. 4. liberi dicti sunt vbi dicit ꝙ natus de legitimo matrimonio deteriorẽ partẽ sequitur semp: & hic dr̃, partus sequit̃ matrẽ. Si aũt dicis ꝙ non fuit natus de matrimonio: tunc sequitur cõditionẽ ẽt matris, ut ibi. & hic ur̃ idem. sed ẽm hoc nõ põt stare qđ hic dicit: quia si iste non est natus de matrimonio legitimo, ꝓmoueri nõ põt ad sacros ordines. s̃. de fil. presby. c. 1. & hic dicit ꝙ in presbyterũ ordinet̃. Dico ergo ꝙ iste erat natus de legitimo matrimonio, & tñ sequitur conditionẽ liberæ matris. C. de rei uen. l. partũ. & ff. de li. cau. placuit. & ẽt ancillę, si ibi non est matrimoniũ, ut ff. de sta. hom. l. lex naturæ, &c. illud intelligitur ẽm Lõbardã consuetũdinem quæ adhuc obseruatur in multis regionibus, vt partus sequatur deteriorem conditionem natus de matrimonio legitimo. Sed lex Romana aliud tenet, ut partus sequatur conditionem matris natus de legitimo matrimonio, ut dicunt leges prædictæ. Vel ca. illud, liberi, põt reduci ad ll. prędi. vt dicas ibi: deteriorem partem sequatur, id est, debiliorem. s. femineam. nam sexus feminæꝰ debilis est: & ideo iste cum sit natus liber de libera matre, põt promoueri nõ obstãte cõtradictione militis præterea cum iste iam esset diaconus, poterat in libertate remanere dato vicario, & sic dominus ipsum impedire non poterat. 54. di. ex antiquis.

DE OBLIGATIS ad ratiocinia, ord. &c.

¶ Viso de obnoxijs conditione seruili, videndũ est de obligatis ad ratiocinia secundum Gof. Et secũdum eum ratiocinia redditiones sũt rationum, & sunt rationũ redditiones, quibus est quis obligatus ex administratione rei publicæ.

De hac materia habetur 51. & 53. & 56. distinct. per totum. & sup. de temp. ord. ver. an obligati. Io. Andr.

Magnus ep̃s.] Sunt tres partes, quęstio, & quæstionis responsio, & responsionis approbatio. Secunda: ibi, Gratus. Tertia: ibi, Vniuersi. Io. And.

CASVS. Ep̃s Augusten. q̃siuit in cõcilio, utrũ procuratores, actores, executores pupillorũ, seu curatores debeant ordinari? Gratus ep̃s rñ. ꝙ post officia sua deposita, & redditã rõnem sui officij pñt ordinari, dũmodo alias digni inuenti fuerint, sed non antequã liberati sint ab officijs suis: quia ecclesia infamatur, cũ postea conueniuntur super officijs suis, omnes dixerunt: Recte respondit Sanctitas uestra, & ita est nostra sententia. No. ꝙ ordinandi liberi debent esse non solum a seruitute, sed etiam ab officijs sæcularibus.

[Istæ primę duę glo. seq. exponunt quid sit procurator, actor, & executor.]

e ¶ Procuratores.] procurator dr̃ qui mandato dñi aliena negotia in iudicio administrat. ff. de proc. l. 1. alius dicitur procurator ad negotia datus, ff. man. l. si remunerandi. §. 1. & specialis titulus est iste. ad negotia, qa iste ad causas. ille ad negotia actor cõstituitur a corpore, uel uniuersitate, ff. quod cuiusque uniuer l. 1. & debet constitui etiam cum decreto. & ad lites præsentes non ad futuras. ff. eod. l. item eorum. §. sed si ita.

f ¶ Executores.] qui mandata iudicũ exequunt̃, sicut

†Et secũdum hoc sunt exponendæ glossę, & dicta Doctorũ antiquorum dicẽtium subdiaconatum nõ fuisse sacrũ ordinem, idem, non reputabatur sacer. glo. sup. de ætate. & multis. & j. de bigamis. ca. 2. verbo, sacros.

Partus secũdum legem Lombardam sequitur deteriorem cõditionem.

† Vide l. idẽ Pompon. §. idem scribit, ff. de rei uen. & institu. de inge. §. 1.

†Verbũ, cessare, deest in uetustiorib. codicibus.

†Concilium Carthaginẽse primũ, c. 8. refert Burchardus lib. 2. decr. c. 36. Iuo. par. 6. c. 137. & in 1. compila. eo. tit. ca. vnico. Vide emendationem huius ca. in noua impressione Decreti Gratiani 54. dist. c. 3.

sunt huiusmodi officiales, dũ tñ sęua pcepta non exercuerint: quia illi promoueri non possunt. 51. dist. aliquantos ita ꝙ irregularitatem non contraxerunt.

a [Curatores.] melius dixisset, tutores, per hoc qđ sequitur, pupillorum: tutor. n. datur pupillo infra xiiij. annum, curator post xiiij. vsque ad xxv.

[Glos. seq. distinguit: aut retinet officiũ aut deponit. Primo casu, aut obligatus est seculari psonę, aut ecclesiasticæ, cum deponit, aut ratiocinia sunt publica, aut priuata; & si priuata, aut mouet quæstio, aut non, & si mouet, aut de dolo, aut de culpa.]

b [Ratiocinia.] ratiocinijs obligatus alicuius sæcularis psonę nisi fuerit miserabilis, cui obligatus est, & si ĩ officio suo uoluerit remanere, promoueri nõ debet arg. 21. q. 3. c. 1. & 2. j. ne cleri. uel monachi. ca. 1. & 2. &c. sed nec procuratione. Si uero ecclesiasticæ psonæ uel miserabili fuerit obligatus, etiã in officio suo perseuerãs, poterit pmoueri, si aliud non obsistat. arg. 86. dist. puenit. arg. 16. q. 7. innoua. 89. dist. indicatũ. Si uero administratione depo suerit cuiuscunq. negotia gessit, si ex ea obligatione remaneat obligatus, si publica sint ratiocinia, promoueri non debet ante redditam rationem. C. de episco. & cleri. l. officiales. Si vero priuata aut in ipsa promotione mouetur sibi quæstio, aut non si mouetur, aut prius mota est; distinguitur: aut conuenitur de dolo, vel de culpa tm̃. si de dolo vel perfidia, nõ debet ante finem litis promoueri. arg. 81. di. tantis Daniel. & 23. dist. illud. & C. de proc. l. reum. & in hoc casu potest intelligi hoc ca. & tñ debet taxari intra ꝙ tempus decidatur causa. arg. j̃. de clande despon. c. cum inhibitio. & j̃. qui fi sunt legi. c. lator. & 5. q. 1. quidam. C. de inge. manu. l. diffamari. ff. de accus. l. cum Titia. Si de culpa tm̃ conuenitur, promoueri põt non obstante reclamatione creditoris, cum lis suo marte currere possit ut prius, & ẽt sub eodẽ iudice. ff. đ iurisd. om. iu. l. cum quædã: & j̃. de fo. compe. c. pposuisti. Si vero nec lis sibi mouetur nec mora est, non obstante obligatione promouetur, nisi manifestum sit ipsum de dolo teneri tunc enim tempus ipsum officio suo repellere põt, sicut quẽlibet criminosum. 6. q. 1. infames. Ala.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

c [Infamatur.] quid si prohibente creditore fuerit promotus ad clericatum? Respon. non deponetur propter hoc, sed bona sua cedent ei in solutum quæ si non sufficiant, episcopus ei tenetur, qui abstulit ei occasionem negotiandi. 88. dist. fornicari. & expone infamatur, id est inde puniatur.

† Al. numerari. p pmoueri.

† Al. ita: iõ quã ista est nostra. alias ita ideoq; e ista est vestra sẽtẽtia sed ex manuscriptis institutũ est. 1. Supple, vel necesse habet. si. ...ad gerendã administrationem perpetuo est adstrictus: & ab ordinibus perpetuo repellitur. sic legitur. 55. dist. legem. & 54. dist. quicũq. Io. And.

† Salernitano archiepiscopo.

seu curatores [a] pupillorũ si debeant ordinari?

¶ Gratus episcopus dixit: Si post deposita onera & reddita ratiocinia, [b] actus vitæ ipsorũ fuerint cõpbati in omnibus: debẽt cum laude Dei (si postulati fuerit) honore munerari: † si enĩ ante libertatem negotiorum, vel officiorum fuerint ordinati, ecclesia infamatur.

¶ Vniuersi dixerũt: Recte statuit Sanctitas vestra, ideoque † ita est nostra [d] sententia.

TITVLVS XX.

De corpore vitiatis ordinandis vel non.

¶ Alexander tertius.

¶ Presbyter, qui in duello digiti partem amisit, ex dispensatione sui episcopi, potest in suo ordine ministrare.

ADDITIO. Vel dicas ꝙ non teneatur vltra id quod facere potest episcopus. inf. de solu. Odoardus.

d [Nostra.] nam omnia nostra facimus quibus auctoritatem impertimur. C. de uete. iur. enucle. l. 1. §. sed neque. arg. inf. de sent. excom. c. mulieres. Ber.

CAP. I.

De † presbytero Cãpanię, qui duellũ spõte obtulit, & oblatũ suscepit. [c] & in eo partem digiti amisit: Respondemus, ꝙ cũ ipse non perdiderit tantũ de digito, qn sine scandalo possit solẽniter celebrare, satis potes post peractã pænitẽtiam, cũ eo misericorditer agere, & permittere ipsum in suo ordine ministrare [f] licet eius excessus grauis admodum extitisset.

¶ Idem. Cistercien. elect.

¶ Habẽs in oculo maculã, quæ nõ inducit magnã deformitatẽ, etiã ad episcopatum poterit promoueri.

CAP. II.

Cvm † de tuá electione quæstio mota fuisset: & infra.

¶ Tibi ꝙ in oculo maculã habeas, & fili⁹ canonici [g]

DE CORPORE uititatis ordinan. &c.

¶ Viso de impedimẽto obligationis ad ratiocinia, de impedimẽto corporis uidẽdum est. Io. And.

De hac materia habetur. 55. distin. per totũ. 49. d. per totũ.

De presbytero. ponit factũ, de quo respondet illud aggrauans: ibi, Respondemus. Ioan. And.

CASVS. Quidam presbyter obtulit duellum cuidam aduersario suo, & oblatum ab eo suscepit. presbyter in illo duello partem digiti amisit: quærebatur utrum possit celebrare in ordine sacerdotis? Respondet Papa, quòd cum ipse non amiserit tantum de digito, quin bene possit sine scandalo celebrare, unde post peractam pęnitentiam, satis poterit cum eo misericorditer dispẽsare, ut in ordine suo ministret. Nota casum in quo episcopus potest dispensare.

[Gl. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

e [Suscepit.] 51. di. si quis post acceptum. contra. Sol. qui duellum suscepit, licet impune possit occidere, nõ tamen habet affectum, uel propositum occidendi, sed ius suum defendendi, non repellitur ab officio suo, uel quod hic dicitur; est dispensatio, per illud uerbum, misericorditer. 2. ita tamen ꝙ homicidium uel membrorum truncatio non fuerit subsecuta: quia tunc dispensare non posset. inf. de cleri. pug. in duel. c. 1. sed de rigore iuris tales deponendi sunt, ut ibi.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

f [Ministrare.] inf. de clerico. ægro. c. presbyterum. contra. hic non fuit debilitas, uel deformitas, ibi fuit. & sic inf. eod. cap. ult.

Cvm de tua.] Primo ponit duos obiectus contra electum, secundo: ibi, Vnde circa utrumque prouidet: secunda: ibi, De macula. Ioan. And.

CASVS. Quidam electus fuit in episcopum, opponebatur sibi ꝙ habebat maculam in oculo, & quod non erat legitimus mandat Papa ꝙ dispensetur cum eo in utroque. Not. ꝙ enorme damnum corporis impedit promouendum.

g [Canonici.] de concubinatu, & ideo contra ius cõmune. s. de ele. cum in cunctis. vnde sequitur ex multa dispensatione.

† Cap. 1. e. ti. in 1 cõpila. hẽs ẽt potest conciliũ Lateranen. sub Alexan. iij. pa. 26. c. 6. & quatenus ad duellũ spectat uide q̃ nouissime diffiniuit ɔciliũ Tridẽ. sessione 25. q reformat. cap. 19. adde B. Thomam, & ibi Caietanũ. 2. 2. q. 95. arti. 8. ad 3. arg. & plenissime per Fernandum Vasquiũ li. 1. controuersiarũ illustr. c. 12. & c. 49

† Ca. 2. eo. ti. in 1. compilat. & post conciliũ Lateranen. sub Alex. 3. par. 40. c. 3.

3 Concor. imperialem C. de nup. l. fi. C. đ d... inter uir. & uxo.

a ¶ Cum

a ¶ Cum consilio.] Ergo isti suffraganei delegati censentur.arg.50.dist.studeat. sine quorum consilio super macula illa nihil disponere debet: alias non valeret, sup.de elec.c.cum in ueteri.

[Glo.seq.quærit,& soluit.]

eo.c.ex parte.& ideo isti ordinari prohibentur, qui sani se abscindunt, quia quasi homicidæ sui ipsius iudicantur,& Dei conditioni inimici.55. dist.si quis absciderit. & quia præsumitur, quod omne turpe in alium faceret, qui hoc in seipso ausus est attẽtare. ff.de ædil. edict.l. cum autẽ.§. excipitur. Sed quare aliquis inijcit sibi manus, cũ membrorum suorum nemo sit dominus ? ff. ad l.Aquil.l. liber homo. religione enim & non ferro quærẽda ẽ castitas.23. qõ. 5.tunc saluabitur,ad fi.argum.j.cap.pxi. & qđ dicit, affectauerint,ut ab alijs, & c.intelligas cum effectu : quia cogitationis pœnam nemo meretur.de pœn.dist.1. cogitationis.

fueris, est obiectum. ¶ Vnde Cantuarieñ. archiepiscopo dedimus in mandatis, ut pro eo ꝙ canonici filius diceris, in promotione tua ex multa dispensatione procedat. ¶ De † macula uero, archiepiscopo prædicto mandauimus, ut cum consilio [a] suffraganeorum suorum quòd [b] exinde sibi uisum fuerit, exequatur,† in quo tibi ex maxima dispensatione curauimus prouidere.

¶ Clemen.iij. Varieñ. episcopo,

¶ *Sectus in cunabulis licite promouetur.*

CAP. III.

j Ex † parte Bartholomæi monachi petitorium fuit nostro apostolatui præsentatum, quòd cũ ipse in cunabulis sectus fuerit postmodum sub regula, & abbate deuote Deo militans, in diaconatus ordinem est promotus,& infra.

¶ Sane cum secundum statuta Niceni [c] † concilij,illi ad clericatus ordinem prohibeantur accedere, & si etiam in clero fuerint, cessare debeant, qui seipsos sani absciderint, [d] uel affectauerint, ut ab alijs abscindantur,† non credi-

10 mus ei impedimentum afferre, quo minus possit ꝓuehi, qui in cunabulis sectus fuit, quia non vr̃ hoc eo tempore affectasse, quo iudicium [e] animi non habebat,ꝑsertim cũ in canonib.† Apostolorũ [f] sit manifeste sancitum, ꝙ eunu-
20 chus, si per insidias hominum factus, uel ita natus sit, aut etiam in persecutione sint ei amputata uirilia,& dignus est possit in episcopum promoueri.

¶ Idẽ Raueñ. archiepõ.

30 ¶ *Sacerdos qui sine causa uirilia sibi fecit abscindi, credens inde mereri, de dispẽsatione episcopi suum officium præter altaris ministerium poterit exercere.*

CAP. IIII.

40

Significauit † nobis R. archipresbyter sancti Stephani, quod B. presbyter (credens se obsequiũ [g] præstare Deo) fecit sibi uirilia [h] amputari, & infra.
50 ¶ Quocirca mandamus, quatenus si iam dictum presbyterum alias Deo † dignum inueneris, ei sacerdotale officium, [i] absq; altaris ministerio auctoritate nostra [k] fretus,& tua
60 prout uideris expedire, concedas.

b ¶ Visum fuerit.] ita quod idoneũ sit & iustum, quod eis videbitur. s̃. de electio.c.causam, & ff. loca. si in lege, & ff. de oper.liber.c.si libertus Item pone ꝙ habeat vnum oculũ maiorem alio: nunquid remouebitur propter hoc? videt̃ ꝙ nõ ff.de ædil.edict. qui clauum. §. 1. & hic non determinat qd facere debeant, vnde arbitrio istorum relinquitur.j̃.de offic. iudi.deleg.c.de causis.& ff. de iur.delibe.l.1.§.1.

Ex parte.] Primo ponit monachi petitio.Secundo:ibi.Sane,responsio,arguendo à prohibitis. Secundo a permissis.ibi,præsertim.Ioan. And.

CASVS. Quidam monachus Barth.nomine in cunabulis sectus fuit, postmodum fuit ordinatus in diaconum, quæritur an possit ulterius ad maiores ordines promoueri? Respondet Papa; quod Nicęnum concilium prohibet illos ad ordines promoueri, & si promoti sunt, debent deijci qui seipsos absciderunt, uel affectauerunt, ut ab alijs abscinderet̃, dũ tñ sani erũt: sed qui in cunabulis secti sunt bene possunt ꝓmoueri,quia cum iudicium animi nõ habeant,affectare non possunt, ut ab alijs abscindantur. Et in canonibus Apostolorũ legitur, ꝙ si qs ꝑ insidias eunuchus factus sit,uel ita natus,uel in ꝑsecutione ei uirilia amputata sunt,si alias dignus est,põt fieri episcopus.Not. ꝙ non põt promoueri qui se abscidit.Item qui nolens, uel ignoranter absciditur,promoueri potest.

c ¶ Nicæni concilij.] 55.dist. si quis per ægritudinem & c.si quis a medicis.

[Glo.seq.reci. per quæstionem, quæ est ratio quare se abscindentes,&c.Ioan.And.]

d ¶ Absciderint.] ex indignatione, scilicet nulla causa superueniente.33.dist.maritum,quia si ex cã superueniente hoc fecit,puta timore lepræ, non imputatur. j.

e ¶ Iudiciũ.] qa ętas illa nescit qd videat. C.de fal.mo.l.1.& 3. q.7.infamis.§.tria.

f ¶ Apostolorum.] 65.dist.eunuchus.

Significauit.] In prima factum, in secunda conditionale mandatum secunda,ibi, Quocirca.

CASVS. Quidam presbyter credens se obsequium præstare Deo fecit sibi amputari uirilia:dicitur ꝙ si dignus est,alias dispẽsari põt ut in officio sacerdotis, ꝑter officium Missæ ministret. Not.q se abscidit, promoueri nõ potest.

g ¶ Obsequium.] sed in hoc displicuit: qa nõ ferro, sed religione, q̃rẽda ẽ castitas. 33.q.5.tũc saluabit̃. in fi.& s̃.cap.proxi.

h ¶ Virilia.] talem appellat lex morbosum.ff.de ędil.edi.l. sin autem.arg. 55.distin. si quis absciderit, & etiam homicida reputatur.55.distin. qui partem.

[Gl.se.rec.ꝑ q.ꝙ sit sacerdotale offi.]

i ¶ Officiũ.] sicut baptizare,pñiam dare, & alia officia ꝑter offm̃ missæ, & alia similia,quæ solis sacerdotibus sunt concessa 16.q.1.adijcimus.de conse. dist.4.cõstat.

[Glo.seq.reci.per quæstionem.]

k ¶ Nostra.] & ita dispensatio est,qa deponi debet qui iniusto errore superatus seipsum absciderit. 55. dist. si qs absciderit.& c.q partẽ.33.dist.maritũ,non eñ licet alicui seruire,in corpus suũ, cũ nemo sit dñs membrorũ suorum.ff.de leg.Aquil.l. liber homo 1.rñ.& sic in hoc casu põt dispensare episcopus cũ dicat auctoritate sua : qđ credo ẽt sine aucto. dñi Papæ in alijs a Missa.

† al. De macula uero in oculo.

† Quid ĩportẽt hæc uerba, put tibi uidebit̃ iustũ, uide in l. qdã. ff. de lega.2.& l.fi.de iussor. & ff.de legã.3.

† Ca.1.e.ti. in 2.compil.

† Cõcilium Nicęnũ. c.1.Iuo part. 6. c. 374.

† Facit l.sed & quæsitũ, §.1. cũ not. ff. de lib. & post.& l.spadonẽ. ff. de uerb.sig.

† Ceno. 1 1. eisdem fere uerbis, quibus utit̃ hic Papa.

† Idẽ sancit Innocentius ĩ 1. epistola ad Felicẽ Nucerianũ, epm,ca. 1.refert Burchardus. lib. 2.,c. 14.concordat cõcilium Nicænũ ca. 1. sed hic additur dispensatio.

† Vox, Deo deest in antiquis.

EX parte M.] In prima, querela presbyteri, in secunda, prouisio: ibi, Quoniam.

C A S V S. Quidam presbyter sentiens sibi lepræ periculum imminere, fecit sibi ꝑcidi virilia: quæritur an possit in officio suo ministrare? Respōdet Papa, ꝙ si ita est, & alias idoneus est, exequendi officium suum liberam habeat potestatem. Not. ꝙ si aliquis absciderit seipsum iusta de causa, non efficitur irregularis, nec eius promotio, uel officium impeditur.

a ¶ Lepræ.] quæ expellit hominē à cohabitatione aliorū. 33. q. 2. hoc ipsum. & ĩ. de eccle. ædi. c. cum dicat. Apostolus, & ĩ. de cle. ęgro. cap. tua nos.

† Ca. 1. eo. titu. ĩ 3. compila.

[Gloss. seq. notat a contrario, rationē reddit. signat contrarium. & soluit.]

† Al. a tam grauis infirmitatis uitio.

b ¶ Infirmitatis.] secus si ex indignatione. 55. dist. si quis absciderit, c. qui partem, & c. 2. qui se uel obtentu religionis, s̃. ca. proxi. Et est ratio: q̄a eunuchos uolūtarios diligit De⁹ & nō ex necessitate factos. 33. q. 5. tunc saluabitur. 55. dist. si quis per ægritudinem. quia nemo est dominus membrorum suorum. ff. ad leg. Aquil. l. liber homo. & ff. de pecu. l. e. deposui. §. Stichum. ar. cōtra. ff. de pecu. l. sed & si damnum. §. si ipse, hoc tātum ei liceret, ꝙ dñs serui ꝑꝑ hoc damnum nihil de peculio serui deducit. Vinc.

Mileceñ. Milteñ.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatione.

¶ Innocentius tertius.

¶ Sacerdos, q̄ ex iusta causa fecit sibi uirilia abscindi potest ut prius sacerdotale officium exercere.

C A P. V.

ij EX † parte M. presbyteri fuit ꝓpositū, ꝙ cū sibi sentiret lepræ [a] periculum imminere, de consilio medici, uirilia fecit sibi abscindi, vt posset a tā graui † infirmitatis [b] vitio liberari: & infra. ¶ Quoniā igitur canones sanctorum patrū hunc [c] a sacri altaris ministratione non prohibēt. Mandamus quatenus si est ita, & memoratus M. est alias idoneus, vt sui ministerij officium exequatur, [d] liberam ei tribuas facultatem.

¶ Idem Militeñ. † epo.

¶ Mutilatus manu si promotus fuerit in abbatem ab abbatia deponitur.

C A P. VI.

EXposuisti † nobis ꝙ p̄decessor tuus H. in abbatem promouit, nesciens ꝙ ipse esset manu [e] altera mutilatus: & infra. ¶ Nos igitur fraternitati tuę taliter respondemus, ꝙ cum pro tā enormi [f] defectu, [g] ad sacros non possit ordines promoueri, [h] & in promotione sua id tacuerit [i] fraudulenter, ab abbatiæ officio est non immerito amouendus.

¶ Honorius tertius epo Engolismeñ.

¶ Carens vngula pollicis, dummodo sit fortis in pollice, licite ad sacerdotium promouetur.

C A P. VII.

THomas monachus ꝓposuit, ꝙ cū in annis puerilib. esset constitutus, q̄dam barra ferrea super dextræ suæ pollicē, fortuito casu cadens vngulam auulsit ab eo. ¶ Quocirca mādamus, quatenus si ad frangendum Eucharistiam sit in pollice ipso potens, & aliud canonicum non obsistat, propter deformitatem [k] huiusmodi, non dimittas quin eum ad ordinem promoueas sacerdotis.

† Engrolismeñ. Engolisiñ.

g ¶ Defectu.] id est, irregularitate.

h ¶ Promoueri.] quia abbas debet esse sacerdos, ut sup. de æta. & qualitate, c. 1.

[Gloss. seq. alleg. 3. concor. quærit, & quæstionis, dubiū aperit ponit opi. Ioā. &. sol. cōtrarijs respondēdo.]

i ¶ Tacuerit.] Ordinādus em̄ impedimētum suū tenetur ꝓdere. 50. d. ex pœnitentibus, & 56. di. q̄a simpl'r. & 54. dis. si seruus. Sed quare iste remouet̄ ab abbatia; si dicis ꝑꝑ irregularitate, cōtradicit. s̃. de æta. & qual. c. tuā. & 16. q. 1. leg. & 50. dis. accedens. ar. Dixit Io. ꝙ poti⁹ remouet̄ ꝑꝑ scādalū q̄ ꝑꝑ irregularitatē, qđ nō credo, immo irregularitas sufficit ad remotionē, & q̄a hoc tacuit fraudulēter, & abbates de iure dēnt ad ordines ꝓmoueri, aliàs si culpa sua īpediūt̄ repellunt̄. s̃. de æta. & qua. c. 1. & c. illud accedēs non dicit ꝙ ille sit abbas, sed solicitudinē in monasterio debet habere, puta syndic⁹ uel cellarius, potius ad laborē, q̄ ad honorē. Intellectus Decre. illa, tuā, q̄ uſ c. tuam, de ɔ̄ria, loquit̄ de dispē æta. & quasatione ꝓpter necessitatē. lit. Quod abbas talis dēat esse sacerdos. est arg. s̃. de ele. ne ꝓ defectu. ibi ęq. parat̄ regularis, & cathedralis ecclesia, vnde uſ, ꝙ sit nomen honoris, & nihilominus oneris, & laboris vñ dicit Grego. Omne. n. ꝙ hic eminet, plus afficit̄ mœroribus quam honoribus gaudet. 23. dist. nerui.

c ¶ Hunc.] scilicet quia dominis uel a medicis uel a barbaris sectus fuerit. 55. dist. si quis a medicis.

d ¶ Exequatur.] & ad superiores promoueatur ordines 55. dist. si quis a medicis, & de iure communi sine al qua dispensatione per iura prædicta.

EXposuisti.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Nos igitur. Ioan. And.

C A S V S. Quidam promotus fuit in abbatem, q̄ carebat altera manu. consultus Papa respōdet, ꝙ cum ipse pro tanto defectu non possit ad sacros ordines promoueri, si ipse hoc tacuerit in sua promotione, ab officio abbatiæ debet perpetuo remoueri. No. quod abbas ad sacros ordines promoueri debet.

[Gl. se. reci. p q. q̄d si amisisset digitos: q̄d si dētem.]

e ¶ Manu.] idem esset. si amisisset digitos, ꝓpter quos impediretur ad frangendum Eucharistiam. ĩ. de cler. ægro. c. presbyterum, & ff. de ædil. edict. l. idem Offilius. Secus impediretur per amissionē diuini. s̃. eo. cap. 1. sed propter carentiam dentis non impediretur, nec dicitur morbosus ff. de ædil. edict. l. cui dens. 1.

1 Adde quis dicatur morbosus. l. 1. §. 1. gl. morbi. ff. de ędi. edicto. & l. quæsitum. §. 1. ff. de re iudi.

f ¶ Enormi.] secus si pro minori. s̃. eo. c. 1. & 2.

THomas.] Primo ponit monachi casum. Secundo cōditionale mandatum. ibi, Quocirca. Io. And.

C A S V S. Thomas monachus dū esset in annis puerilibus constitutus, quædam barra ferrea casu fortuito cecidit super pollicem dextræ manus ipsius, ita ꝙ vngulam auulsit ab eo. dubitabatur utrum possit ad sacerdotium promoueri? Rñdet Papa, quod si potens est in ipso pollice ad frangēdum Eucharistiam, & aliud canonicum non obsistat, propter talem deformitatem nō debet impediri, quominus possit ad sacerdotium promoueri. No. qđ parua deformitas nō īpedit ꝓmotionē.

k ¶ Deformitatem.] modica enim deformitas non impedit. qualis hic fuit. sup. eo. cap. 1. si enim magna esset deformitas, ut totum digitum uel Pollicem perdidisset, non promoueretur. inf. de cler. ægro. cap. præsbyterum. De huiusmodi deformitatibus not. ad intelligentiam huiusmodi tituli, quod quidam sunt corpore uitiati sponte, quidam casu. si sponte, distinguo, aut nulla iusta causa interueniente, & tunc ordinandus repellitur, & iam ordinatus deijcitur. 55. disti. qui partem.

partem,& c.si quis à medicis.& 33.dist.maritum. Aut iusta cã interueniẽte tunc nõ prohibetur ab ordine,puta timore lepræ.vel aliqua cõsimili cã.s.eo.c. ex parte 2.nisi generet deformitatẽ:quia tunc in oĩ casu repellitur.arg.55.di lator.& c.si euangelica.& s.e.,px. Si casu in magnis mẽbris,si ue corpulentia, siue pinguitate repellit & deijcitur, si deformitatẽ generet. 55. di. si euangelica . in paruis vero mẽbris, non impeditur si deformitas modica sit & sine culpa sua , vt hic 1. si vero culpa sua in talem modicã deformitatem incidit de misericordia et tolerat.s. eo.c.1.

TITVLVS XXI.

De bigamis non ordinandis.

¶ Ex concilio Aurelianensi. †

¶ *Breue est.*

CAP. I.

VT bigami[a] pœnitẽtes,[b] vel repudiatarũ mariti ad sacerdotiũ nõ ascendant.[c]

DE BIGAMIS NON ordinandis.

¶ Quia inter ceteras irregularitates bigamia non modica reputatur: ideo, &c. Ioan. And.

De hac materia habetur 26.dist. & 34. habetur 16.di. & 34. cap.si quis de laicis. §.quid ergo. vsq; ad fi.dist.& 77.dist.cap. quicumque.& 28. q. vlt.per totũ. & reperitur in 6.Ant. de But.

VT bigami.] CASVS Bigami & solemniter pœnitentes, & mariti repudiatarum, ad sacerdotium promoueri non possunt, vt hic dicitur.No.quòd bigamia & solennis pœnitentia impediunt promotionem.

a ¶ Vt bigami.] supple, statuimus, propter istud verbum bigami, & repudiatarum mariti, solum facit ad titulum.

b ¶ Pœnitentes.] solenniter. 50.dist.c.ex pœnitentibus. 61.dist.non promoueantur.

c ¶ Non ascendant.] propter defectum sacramenti.inf. eod.c.debitum. vbi de hoc sacramento traditur.

SVper eo.] Primo recitatur consultatio. Secundo datur responsio.ibi respondemus.Ioan.And.

CASVS. Quidam bigami promoti fuerunt ad sacros ordines,quærebatur an debeant in suis ordinibus ministrare?Respondit Papa,quòd ordinatores eorum priuandi sunt potestate ordinandi,& ordinati ad sacros ordines non debent in ipsis ordinibus remanere: quia contra Apostolum cum bigamis dispensare non licet,tamẽ cum ordinatoribus dispensari potest,ut potestate ordinandi non priuentur . Not. quòd episcopus cum bigamis dispensare non potest.

d ¶ Bigamis.] scilicet ordinandis.

e ¶ Et officio ordinandi.] id est,priuandi sunt potestate & officio conferendi similes ordines.sic sup.de temp.ord.c.ult.litteras.& ca.dilectus.

[Glo.seq.ponit quinque modos,quibus quis dicitur bigamis.

f ¶ In bigamis.] uere uel interpretatiue. unde dicitur bigamus qui castitatem promissam uiolat.27. quæst. 1. quotquot. Item qui contraxit cum uidua,uel corrupta. 33.dist.maritum.& infr.eo.c.debitum.& c.à nobis.Itẽ qui unam de facto, & alteram de iure habuit diuersis tpibus.s.eo.c.nuper.Item qui scienter cognouit uxorẽ adulteram.34.dis.si cu'us.& c.si laici isti omnes bigami reputantur interpretatiue quantum ad legem promotionis. Quidã uero propter defectum sacramenti,ut mariti uiduarum,& corruptarũ, & qui scienter cognouit uxorem adulteram.Alij vero non propter defectum sacramenti,sed propter affectũ intẽtionis cũ opere subsecuto,vt c.nuper.&c.à nobis.Item ille vere dr bigam[9] qui diuersis temporibus successiue habuit vxores duas 26.dist.deinde & c.acutius. & isti non promouẽtur pp sacramenti defectum,de quo dicetur.inf.eo.ca.debitũ.

¶ Lucius iij. Spaletensi. † archiepiscopo.

10 ¶ *Cum bigamo,qui ordinatus est ad sacros, non dispẽsatur:et ordinator priuabitur potestate ordinãdi, nisi cum eo fuerit dispensatum.*

CAP. II.

SVper eo quod tua fraternitas de bigamis[d]

20 requisiuit : Respõdem[9] qđ ordinatores eorũ potestate, & officio[e] ordinandi, & ordinati si ad sacros ordines fuerint promoti, eis ideo sunt priuandi, quia in bigamis[f] cõtra Apostolũ † dispẽsare[g] nõ licet,vt

30

[Gl.seq. signat cõtrarium decr. lector. ponit 4. opiniones. demum soluit.]

g ¶ Dispensare.] sed s.34. dist. lector.ibi dispensatur vt bigam[9] subdiacon[9] fiat, sed ibi ostendit M. q licet 2 Papæ aut alijs episcop's, s.dispensare cum bigamo vsque ad subdiaconatum', & non s. quod non est cõtra Apostolum per hoc ca. Prohibitio Apostoli est de diacono, presbytero , & episcopo,& nõ de alijs: q a subdiaconat[9] nõ erat adhuc sacer ordo.R.dixit qđ Marcellus Papa retulit se ad statum primitiuæ ecclesię,in quo subdiaconatus non erat 3 sacer ordo.60.di.nullus. Quidam dicebant q epi olim poterant dispensare cũ bigamis in ordinib.maioribus hac ratione,quia epi dispensant cum criminosis. inf.de iud.at si clerici. & tñ Apostolus prohibuit criminosum ordinari.25.dist.§.nunc aũt. nec tñ.dicuntur facere ɔ̃ Apostolũ,& sic eadem rõne cum bigamo. quorũ opi.reprobatur.inf.c.nuper.& c.à nobis. H.dixit q epi

40 dispensare non poterant cum bigamo uel uiduarũ marito.arg.50.di.non confidat. cuius opi.confirmatur per illa.c.nuper.& à nobis.Io.uoluit dicere q Papa nõ posset. Quod dicit R.& H.uerissimum ur.quia licet dispensetur cum criminosis, non tñ sequitur q cum bigamo, & illa est ratio, quia criminosus post peractã pænitentiam restitutus ur in pristinũ statum,& incipit esse qđ non fuit.50.dist.ferrum. &c.ponderet,&c.dño sancte. Et ideo cũ talibus dispensatur: sed bigamus non prohibetur promoueri propter crimen sed propter sacramẽti

50 defectũ.infr.eo.debitũ.& 26.di.acutius.quia carnẽ suã diuisit in plures ab unitate recedẽdo, sed illud sacramẽtũ amplius restitui non põt per aliq satisfactionẽ,cum non sit crimen. & hoc considerauit Apostolus cũ dixit. non bigamũ.&.aliud considerauit cum dixit non criminosum:quia in criminoso considerauit indignitatẽ personæ propter crimen, et quo purgato non prohibuit dispensationẽ. Sed defectus sacramenti non põt purgari, nec 4 baptismus tollit illã irregularitatẽ.26.dis.acuti[9]. propter quod ur quòd Papa nõ possit dispensare cũ bi-

60 gamo propter eandem rationẽ. quia propter dispẽsationẽ Papæ non restituitur sacramẽtũ unitatis cũ nec posset.nam cũ Deus cetera possit , uirginem tñ post ruinã sucitare non põt.32.q.5.si Paulus . & idem dicit Imperator.C.de rap.uir.l.unica , circa prin.item dispensare non potest cum monacho ut proprium habeat,uel continentiam abijciat.inf.de statu mona.c.cum ad monasterium multo minus uidetur dispensare posse cum bigamo. Vnde opin.R. bona est:& licet ipse H.dubitet,ut tamen consentire,ne uideatur diminui potentia Papę, quòd possit dispensare cum bigamo : tamen hoc quod dicitur , bigamus in quocumque ordine ordinetur recipit ordinem.argu.50.distinct. quicumque pœnitens, per quod cap. uidetur quòd cũ bigamo dispensare possit. Sed illud tãtum intelligitur de minorib. ordinibus.

a ¶ Sacros.]

† Concilio Aurelianensi iij.c. 6.idẽ conciliũ Arelatense iij.c. 3.quibus locis eadem est snĩa, sed diuersis uerbis conscripta referunt Burchardus. l.b. 2.ca.33. Iuo par.6.c. 134. & c.2. eo.ti. in 1.compil. concordat cõcilium Trid. sess.23.in decreto de ref. ca.17.

† Spalatẽsi. Valent.

† Spalentini Spoletesi.

1 Facit l. si mora. cũ gl. ff. solu.mat. & l. qua act. §.fin. ff.ad l. Aquiliam.

Bigamus quot modis quis dicatur. adde Sotum inferius citatum.

1 Cum bigamis an possit dispensari, anceps q̃stio. de qua eleganter Sotus, li.4.sen. dist. 27. q.3. ar.3.ubi hæc oĩa illustrat.

† Cap.3.eo. ti.in 1. compilatione.

† 1.*ad Timoth*.3.

3 Expone,id est,non reputabatur , ut paulo post not.

4 Vide Sot. li.4.sen.dist. 27. q.3.ar.2.

1 Sano modo hoc accipe, id est, hi reputabātur sacri, nā sub diaconat⁹ et fuit in primitiua ecclesia, sed nō reputabatur sacer. ita gl. sup.de ætate,& qua li.ca.à multis.uer.solos

a ¶ Sacros.] diaconatum & presbyteratum, qui duo tm̃ sacri fuerunt 1 secundum antiqua tempora.60.di.nullus.hodie idem est de subdiaconatu sup.de æta.& quali.c.à multis,& sup.de ser. non ordi.c.miramur.vbi dicitur quòd eodem priuilegio gaudet cum diacono.

b ¶ In ordinatore.] cū quo potest dispēsari.per hoc patet ꝙ nō cū bigamo ordinato vt remaneat in ordine,vel vt pmoueatur:quia quod ↄ vno cōceditur de altero denegatur. 25. dist.qualis.& infra. de præsum. c.nōne.

DE bigamis p̄sbyteris,]De facto post bigamiam ordinatis.

CASVS. De presbyteris bigamis, & viduarum maritis idē iuris est quātum ad promotionem:quia contra Apostolū ordinari non debent. Not. ꝙ bigamus est ipso iure suspensus à diuinis officijs.

† Cap.2.eo. ti.in 2.cōpi.

c ¶ Nec defunctis.] & ita illud impedimentū nō pōt purgari per mortē vxoris:qa nō matrimonij vinculū,sed irregularitas contracta ex carnis diuisione est impedimento,& illa nō tollitur per mortē, vel pęnitentiā.26.dis.vna.& c. acuti⁹. nec ꝑ baptismū; vt i c. predicto.

† Rothomagen̄.

NVper à nobis.] Primo ad casū propositum allegat pro vna parte.Secundo pro contraria.Tertio soluit.Secunda ibi,Licet. Tertia ibi: Nos autem.Ioan.And.

debeant ad sacros a ordines promoueri: vel in eis si promoti fuerint, remanere.In ordinatore b autem potest dispensatio adhiberi, vt ordinandi potestate & officio non priuetur.

¶ Cælestius tertius.

¶ Bigamus uxore uiuente, uel mortua,non ordinatur.

CAP. III.

DE † bigamis presbyteris,& viduarum maritis, idem sancimus omnino, vt nec viuentibus vxoribus, nec defunctis c ad diuinorum debeant celebrationem admitti, maxime cum à doctrina sit Apostoli,& institutionibus ecclesiæ alienum.

¶ Innocen. tertius Ratispo: † episcopo.

¶ Qui mortua vxore promotus ad sacros, cum secunda de facto contraxit, & cognouit, bigamiæ pænam incurrit, licet non sit bigamus.

CAP. IIII.

NVper † a nobis:& infra. ¶ Tertius d articulus videbatur habere nō modicum quæstionis: qm̄ cū in matrimoniis contrahendis e nō iuris effectus f, sed animi destinatio attendatur: vnde illum comitatur infamia, qui duas simul hēt vxores, g qđ partim ad factū h conuenit retorqueri,sicut in canone legitur,de presbytero,q non legalibus nuptijs i detinetur.eadē censura tales k videntur l inter bigamos reputādi;Licet obuiet ex aduerso,quòd opinioni sit veritas præferenda, & quod iuxta pręmissa,qui nullam vxorem habuit,foret bigamus reputandus,quod cō-

Not.quòd infamis dicitur, qui simul duas habet vxores. Item not.quòd opinioni ueritas præfertur. Item reputatur bigamus qui bigamus nō est quo ad promotionem. Item uoluntas sine effectu punitur: quia processit ad effectum.

d ¶ Tertius.] alij duo soluuntur. ↄ̄.de sen.excom.c.nuper.

e ¶ Matrimonijs cōtrahendis.] illicitis & prohibitis.

[Gl.seq.alleg.concor.quib.qū.q; plus affectus considerat̄, quandoque plus factum.]

f ¶ Iuris effectus.] ut C.de adult.l.eum q.ubi sunt hæc uerba:si enim aliquis ↄhat nuptias cū ea cum qua nō potest de iure contrahere, īfamis est:licet nuptiæ non habeant effectum. ff.de ijs qui not. infa.l.quid ergo.§. 3. qnq; magis cōsideratur effect⁹, quam affectus, uel quā factum ipsum. de pæn.dist.1.§.hæc autem uerba.2 quia verba ipsa sunt cum effectu accipienda. inf.de cler.non resi. c.relatū.ff.de cond. & demon.l.hæc cōditio 1. & ↄ̄.de spō. c.ult. Quandoq;magis consideratur factum quamuis,ↄ̄.de concess.præb.c.litteras. & c. cū nostris, quandoque conside ratur plus iuris effectus. ff.de condi.insti.l. mulieri.§.1. infr.de sponsa.cap.iuuenis.

† Cap.1.eo. ti. in 3.com. Et de intellectu huius ca. uide Dominicum Sotū in 4.sent. dist.27. q. art.3.

2 Vide l. eū qui.§.si mulier.cū vulg. ff. de iniur. & l.quāuis, ff. de in ius uoc.

CASVS. Quidam dum erant in laicali ordine cōstituti contraxerunt matrimonium,postmodum mortuis vxorib.facti sunt clerici,& promoti sunt ad sacros ordines.demum contraxerunt secunda matrimonia;quæritur vtrum cum talibus clericis,qui talitet contraxerūt, possit dispensari vt in ordinibus suis remaneant,vel ad superiores possint promoueri? & primo ostendit quòd tales bigami sint iudicandi, in matrimonijs enim contrahendis non attenditur iuris effectus,sed animi destinatio.Vnde qui duas habet simul vxores,infamia notatur:quod partim ad factum conuenit retorqueri: sicut legitur de presbytero,qui contraxit matrimonium:qui pp hoc non legalibus nuptijs dr̄ detineri:quod factum refertur, non ad ius.eadem ratione tales de quibus est quæsitum,debent inter bigamos reputari. In ↄ̄rium vr̄ ꝙ non sint bigami reputandi:cum opinioni sit veritas preferenda.si dicamus istos bigamos,ſm hoc sequitur, quòd ille qui nullam habuit vxorem,esset bigamus reputandus: vt si quis de facto contraheret cum diuersis, cum quibus de iure non posset contrahere. Respondit Papa, quòd cum huiusmodi clericis tamquam cum bigamis dispensari non potest,licet in veritate bigami nō existant, non propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cū opere subsecuto:quia quātum in ipsis fuit,secunda matrimonia contraxerunt.

g ¶ Duas simul habet uxores.] C.de adult.l.eum qui.

h ¶ Ad factum.] quasi diceret, de facto contraxit cum secunda: quia de iure non potuit Duas enim uxores simul habere non licuit, nisi cui ex reuelatione diuina concessum fuit.infr.de diuor.ca.gaudemus.

i ¶ Non legalibus nuptijs.] 28.dist.presbyterum.

k ¶ Tales.] clerici.s.de quibus primo quæsitum est.

[Glo.seq.alleg.7.concor.& sex contraria, & soluit.]

l ¶ Videntur inter bigamos.] hic collige quòd opinio præfertur ueritati. infr.de spon.c.iuuenis.& 3.q. 7.infamis.§.tria.uer.uerumtamen si seruus. & C.de testa.l.1.& 22.q.2.homines.ff. ad Maced.l.3.ↄ̄. de offi.de leg.c.coram.& infr.de iure pat.ca. consultationibus.& sup.de elec.ca.querelam. Sed contra.8.dist.ueritate.81. dist. quicunque.& infr. qui fil.sint legi.ca. per tuas.C. plus ua.quod agi.l.1.2. & 3 Sol.uerum est,quod ueritas præfertur opinioni. 3. alia casualia sunt: ut scilicet opinioni potius stetur quàm ueritati, uel in fauorem contrahentium, & odium decipientium. ff.ad Maced. l.3.uel in fauorem prolis.infr. qui fil.sint legit.ca.cum inter I.uel fauorem testamentorum. C. de testa.l.1.uel sententiarum.3. quæst.7.c.infamis.§.tria.uer.uerumtamen si seruus.

3 Vide l.dolī.§.1.ff.de fer. cor.& l. itē si.in glo. Sēpronius. & l.si pupil li.§. Titij.in gl. Sēpronij. ff.de neg.ge.

ADDITIO. Vnde uersus.

Testamenta, fauor, odium sententia proles.
Ex istis causis præfertur opinio veris.

a ¶ Quan-

a ¶ Quantum in ipſis fuit.] in maleficijs enim voluntas, non exitus ſpectatur. arg. 49. diſt. c. vlt. & ff. ad leg. Cornel. de ſicar. l. Diuus, C. de ſer. cor. l. ſi quis ſeruo.
b ¶ Tanquam cum bigamis.] not. arg. pp ſimilitudinem facti aliquem numerari inter eos, de quorum numero ipſe nō eſt. 27. q. 1. quotquot. & 50. di. ſi ille. ff. man. l. vl. in fi.

Gl. ſeq. ſignat contrarium: & ſoluit.
c ¶ Diſpenſari.] arg. ɔ. j. de cle. coniu. c. ſane. Illa loquitur de eo qui nunquam habuit uxorem, ſed in ſacro ordine ɔxit. & ideo cum tali diſpenſari poteſt. hic loquitur de eo, qui primo in laicali habitu contraxit, & poſtea fact⁹ ſacerdos iterum contraxit: vnde bigamus reputatur quantum ad effectum. licet in veritate nō ſit: & ſic punitur propter affectum tantū, cum opere ſubſecuto, & non pp defectum ſacramēti. Defectus enim ſacramenti unitatis non eſt in iſto, qa in ueritate carnem ſuā nō diuiſit in plures.
d ¶ Sacramenti defectum.] de quo j. eo. debitum.

DEbitum.] Primo ponit rōnes, vltimo rñdet, ibi. Vnde is. Pars huius habet j. de bap. c. debitum. CASVS. Mulier aliqua ɔxit matrimonium cum aliquo, & ab eo fuit traducta. tandem ea incognita mortuus eſt, quidam alius contraxit cum illo, quę poſtmodum mortua eſt, quæ ſitū fuit, an vir iſte poſſit ad ſacerdotium promoueri? & uidebať ꝙ nō; quia fuit maritus uiduæ, & tales ꝓmoueri nō pñt. Rñdet Papa, ꝙ duo ſunt in cōiugio carnali copula conſummato, ſ. cōſenſus animorū, & cōmixtio corporū, coniunctio animorū ſignificat charitatem, q̃ cōſiſtit in ſpiritu inter Deum & iuſtā animā. Vnde dicit Apoſtolus: Qui adhęret Deo, unus ſpiritus eſt cū illo. commixtio corporum, ſignificat conformitatem diuinæ & humanæ naturæ quæ conſiſtit in carne inter Chriſtum & eccleſiam. Vnde dicit Euangelium: Verbum caro factum eſt. ſed illud coniugium, quòd non eſt carnali copula conſummatum, non pertinet ad illud coniugium deſignandum, quod inter Chriſtum & eccleſiam eſt contractum per incarnationis myſteriū: ſecūdum quod Apoſtolus exponens uerba illa primi parentis: hoc nūc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: & ſtatim ſubiunxit: hoc autem dico magnum ſacramentum in Chriſto & eccleſia: His præmiſſis dicit Papa, quòd propter ſacramenti defectum inhibitum eſt ne bigamus, aut viduæ maritus poſſit ad ſacros ordines promoueri, quia nec illa eſt una unius, nec iſte eſt unus vnius. ſic ergo patet, quòd ubi inter coniuges deficit commixtio corporum, ibi non deeſt ſignaculum huius ſacramenti: vnde ſoluo tibi quæſtionem propoſitam, ille q mulierem ab alio viro ductā, ſed non cognitam, duxit vxorem, propter hoc impediri non debet, quin poſſit ad ſacerdotium promoueri: quia nec ille, nec illa diuiſit carnem ſuam in plures. No. quòd defectus ſacramenti eſt cauſa, quare bigamus vel maritus viduæ corruptę ad ſacros ordines non poſſit promoueri: & ita non crimen, ſed irregularitas hoc facit.

† Hoc, tanq̃ nō eſt exp̃ſſuum ueritatis. ſed ſimilitudinariū, iuxta illud: Ex iſtis tanq̃ ad latronē, &c.

† Vide l. ſi in emptionem. ff. do mi. & l. ſi equo. ff. de leg. 1.

tingeret, ſi quis de facto cōtraheret cum diuerſis, quib. de iure non poſſet, matrimonialiter copulari. ¶ Nos aūt in hac qōne taliter rñdemus, ꝙ cum huiuſcemodi clericis, qui q̃tum in ipſis [a] fuit, ſecūdas mulieres ſibi matrimonialiter cōiunxerunt, tanquam † cū bigamis, [b] non liceat diſpenſari, [c] licet in veritate bigami nō exiſtant: non propter ſacramenti defectum, [d] ſed pp affectum† intentionis cum opere ſubſecuto.

¶ Idem Meteñ. epiſcopo.

¶ Qui contraxit cum virgine, licet prius ab alio fuerit deſponſata; bigamus non cenſetur.

C A P. V.

DEbitū† paſtoralis officij; & j. ¶ Fraternitatituæ duximus reſpondendum, ꝙ cum duo ſint in cōiugio, [e] videlicet cōſenſus animorum, & commixtio † corporum, quorum alterū [f] ſignificat charitatem [g] quę conſiſtit in ſpiritu inter Deum & iuſtam animam, ad quod ptinet illud quod dicit Apoſtolus. Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt cū eo reliquum [h] vero deſignat cōformitatem, [i] quæ conſiſtit in carne inter Chriſtum & eccleſiam, ad quod pertinet illud quod Euangeliſta teſtatur, Verbum caro factū eſt, & habitauit in nobis: profecto coniugum † illud, quod non eſt commixtione corporum cōſummatum, nō pertinet ad illud coniugium deſignandum, quod inter Chriſtum & eccleſiā per incarnationis myſterium eſt contractum, iuxta quod Paulus exponens illud quod dixerat protoplaſtus: [k] Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro [l] de carne mea, & propter hoc relinquet homo patrem & matrē, & adhęrebit vxori ſuę, & erunt duo in carne una, [m] ſtatim ſubiungit, hoc autem dico magnum ſacramentū [n] in Chriſto & eccľia.
¶ Cum ergo propter ſacramenti defectum, in

† Ca. 2. e. tit. in 3. cōpil. reliqua huius. c. habes. j. c. 4. de bapt. & eius effectu, ait Contius.

† coniūctio.

1. Cor. 6.

Ioan. 1.

† Vide magiſtrū ſniarū, & ibi Doctores ii b. 4. diſ. 27.

Gen. 2.

Epheſ. 5.

e ¶ In coniugio,] ſcilicet, carnali copula conſummato.
f ¶ Alterum.] ſcilicet, cōſenſu animorum.
g ¶ Charitatem.] i. dilectionem & coniunctionem.
h ¶ Reliquum.] id eſt, commixtio corporum.
i ¶ Conformitatē.] id eſt, coniunctione & unitatem.
K ¶ Protoplaſtus.] id eſt, Adam primo plaſmatus.
l ¶ Caro.] 35. quæſt. 10. fraternitatis. & j. de diuor. c. gaudemus.
m ¶ In carne vna.] id eſt, in carnali operatione ad unam carnem procreandam.

[Gl. ſeq. tractat de triplici ſignificato matrimonij. Secundū quærit de tertio, in quo conſiſtat, ponit opi. quam reprobat, & ſoluit.]
n ¶ Sacramentum.] triplex ſacramentum 1 deſignatur in matrimonio carnali copula conſummato. Primum eſt vnio fidelis animæ ad Deum per dilectionē & charitatem, & hæc deſignatur per coniunctionem animorum in ipſa prima deſponſatione, dum alter per mutuum conſenſum conſenſit in alterum; & de hoc ſacramento ſit mentio ibi? alterum ſignat charitatem, quæ conſiſtit in ſpiritu inter Deum & iuſtam animam. Secūdum eſt vnio humanę naturę ad Deum, quæ facta eſt in vtero virginali per incarnationem verbi Dei, & hoc deſignatur per carnalem commixtionem viri & vxoris, & de hoc ibi ſit mentio; reliquum vero deſignat conformitatem, quæ conſiſtit in carne inter Chriſtum & ſanctam eccleſiam. Primum eſt unio voluntatis. Secundum eſt naturæ conformitas, ut 26. diſtinctio. acutius. de conſecr. diſtinct. 2. in Chriſto pater, ubi habes de conformitate naturæ

1 Gló. hæc fortaſſis proprietatis uocum ignara accipit ſacramentum pro myſterio more Græcorū, ut docet concil. Colonien. de ſacramen. nouæ legis, in princ. & ita accepta nil falſi cōtinet.

hibitum sit, ne bigamus, aut maritus viduæ,[a] præsumat ad sacros ordines promoueri: quoniam nec illa est vnica vnici, nec iste unus vnius: profecto vbi deficit inter huiusmodi coniuges commixtio corporũ, non deest huiusmodi signaculũ sacramenti. ¶Vnde is q̃ mulierẽ ab alio viro ductã, sed minime cognitã [b] duxit vxorẽ, quia nec illa nec ipse carnem suam diuisit [c] in plures, propter hoc impediri nõ debet, quin possit ad sacerdotiũ promoueri.

¶Idem Lug. archiepõ Apostolicæ sedis legato.

¶*Qui plures habuit concubinas ex eo bigamus nõ est.*

CAP. VI.

QVia †circa minima† & infra.

¶Sane postulasti per sedem Apostolicam edoceri, si presbyteri plures † concubinas habentes, bigami [d] censeantur.

¶Ad quod duximus respondendum, quod cũ irregularitatem non incurrerint bigamiæ, cum eis, tanquam simplici fornicatione notatis, quo ad executionem sacerdotalis officij poteris dispensare.

† Ca. vnico. eo. tit. in 4. compil.

† Al. matrimonia.

† In uno vetustissimo exẽplari ita, plures successiue.

ræ diuinæ & humanæ: & non intelligas ꝙ ipse actus corporalis designet hoc sacramentũ, sed propter actũ consummatum, sacramentum designatur. Tertium sacramentum est unitas ecclesiæ ex omnibus gentibus collecta, & uni viro Christo subiecta. hoc sacramentũ designatur per illum coniugatum, q̃ unicum tantum matrimonium seruauit, sed ubi secundũ matrimonium contrahitur, hoc tertium sacramentum non habet locum: quia recedit ab illa vnitate, q̃ primo signabatur ꝑ unicum matrimonium, [r] quia in secũdo matrimonio diuidit carnem suam in plures, unde unitatem amodo signare non potest: Christus enim signat vnitatem ex oĩbus gentibus Christo subiectam, ut d. c. acutius. sed ex quo ecclesia Christo se cõiunxit, ab eo nunquam discessit, nec ipse ab ea. ergo bigamus talem unitatem signare nõ potest, & ideo promoueri non potest propter defectum istius tertij sacramenti. Duo prima sacramenta hic exprimũtur, ut dictum est, sed hoc tertium non expressit in littera, nisi loquẽdo de ipso, nõ imponendo aliqua uerba, per quæ illud significet: nisi forsitan per illa uerba; nec illa est. vnica vnici, nec ille unus unius. per hoc tantum notatur recessus ab unitate; & melius ĩ. ubi dicit nec illa nec ipse diuisit carnem suam in plures: & sic in unitate remansit uterq; & ibi: ubi deficit inter huiusmodi coniuges cõmixtio carnalis, non deest signaculum huiusmodi sacramenti, scilicet unitatis. Vel per illa uerba, hoc autem dico magnum sacramentum inter Christum, & ecclesiam. sed de isto tertio sacramento legitur. 26. dist. acutius. Sed in quo consistit signatio illius tertij sacramenti? Quidam dicũt ꝙ in ipso cõiugio: sed hoc est falsum: quia mortua vxore coniugium definit, & sic nulla esset signatio. Item matrimonium non consummatum non signat hoc sacramentum, vt hic in fi. Est ergo decendum, ꝙ in eo, q̃ matrimonium vnicum seruauit, clerico facto, & ordine suscepto, est signatio isti⁹ tertij sacramenti; nec est necesse ꝙ talis clericus sit vel fuerit coniugatus: quia auctoritas Apostoli, oportet ordinandum esse vnius vxoris uirum. intelligitur per negationem. Sic: unius vxoris uirum, id est, nõ pluriũ immo qui nunquam habuit vxorem, liberius promouetur: q̃a ab unitate nõ recessit, sed in unitate ꝑmãsit.

[r] Mysteriũ tũ incarnationis bene potest in secũdo matrimonio signi ficari.

a ¶ Viduę.] id est, corruptæ: quia licet fuisset uidua dummodo non corrupta, non prohibetur, ut hic dicit.

[Gl. seq. quærit, ponit duas opi. & secundum approbat.]

b ¶ Cognitam.] sic patet ꝙ vxor ordinandi, ad hoc ut ille possit promoueri, uirgo debuit esse. ĩ. eo. c. ult. Sed quare exigitur maior castitas in uxore, quàm in uiro: Respon. quia maritus corruptæ, si cum ea una caro efficiatur, promoueri non potest 34. di. pręcipimus. cu-rãdum. si cuius. si quis. & c. si laici, sed ille. qui habuit concubinam post uxorem, uel ante, promoueri potest 34. dist. fraternitatis. H. dixit, q̃ uir signat ecclesiã, quę in parte recessit a Christo adulterando, recedẽdo à fide, & si in parte virgo fuit, & ideo non deest signatio sacramenti in viro, quamuis non sit virgo. uxor uero signat Christum, qui nunquam ecclesiam diuisit: quoniam ipse est fons viuus, cui nõ commuuicat alienus. ĩ. de reg. c. licet. in fi. & de pæ. di. 1. §. item ut Christus. alij dicunt (& uidetur melius) ꝙ uir signat Christum, qui primò copulauit sibi synagogã, & postea copulauit sibi ecclesiam de gentibus, scilicet militantem, in qua sunt boni & mali, & ideo non nocet si vir non fuerit virgo. Vxor uero signat ecclesiã triumphantem, in qua non est macula neque ruga, quæ semper virgo ꝑmansit, saltẽ mente. Vnde Apostolus. Despondi enim vos vni uiro, & c. 27. q. 1. nuptiarum: & ideo exigitur ꝙ vxor carnem suam non diuiserit in plures: quod si fecerit, deest in coniuge signatio tertij sacramenti vnitatis, & ita illud tertium sacramentum exigitur tam ex parte viri, q̃ ex parte vxoris. Vnde episcopus unius vxoris, signat vnitatem ex omnib. gentibus uni uiro, id est Christo subiectam. 26. dist. acutius.

De materia huius glossæ consule Theologos. li. 4. sent. di. 30. & seq.

[Glo. seq. reci. per q. alle. pro, ponit opi. contrariam, quam reprobat.]

c ¶ Diuisit. sic. 34. dist. Valentino. per quod soluebatur hæc quæstio. sic ergo consideramus potius rationem & causam quare hæc fiant, quam factum ipsum, & ita is qui duxit uxorẽ a se primo corruptam, potest ꝓmoueri: quia ratio & causa nõ inuenitur in eo, quare non diuisit carnẽ suã in plures. Dicunt quidã ꝙ talis promoueri non debet: quia uerũ est ꝙ est maritus corruptæ. arg. op. pro eis 30 q. 5. qualis. & H. in hac opinione fuit. sufficit ꝙ ita scriptum est. ff. qui & a quib. manu. li. non fi. l. prospexit. & 6. q. 3. scriptum est in lege. quod non credo: eadem ratione & iste de quo quæsitũ fuit, non posset promoueri: quia uerum est ꝙ fuit maritus uiduæ, & corruptæ, quare intelligo quod dicit c. qualis. quando ab alio corrupta est, & capitula plura quæ ad idem possent induci. 77. dist. quicunque. & 34. dist. c. curandum. & c. præcipimus.

QVia circa.] Diuiditur. quia primo ponitur consultatio. secundo responsio. Secunda. ibi, Ad quod. Et pars huius habetur. ĩ. de priuil. c. quia circa. Io. And. CASVS. Presbyteri habentes plures concubinas, quæritur utrũ bigami sint censendi? Rñdet ꝙ propter hoc non incurrunt irregularitatem bigamiæ. unde cũ talibus, tanquam cum fornicarijs, poterit episcopus dispensare, ut suum officium exequantur. Not. ꝙ plures habens concubinas, irregularitatem non incurrit. No. mirabile, ꝙ cum eo qui peccat dispensatur, & cum illo qui non peccat, non dispensatur.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit. secundo no. ꝙ luxuria. & c. signat contrarium, & remittit.]

d ¶ Bigami.] s̃. eod. nuper arg. contra. sed ibi loquitur quando utraque fuit solemniter ducta tanquam uxor, hic uero non. & ibi prima fuit uxor. secunda uero esse non potuit. No. mirabile, ꝙ plus habet hic luxuria quam castitas. arg. 34. dist. fraternitatis. Sed contradi

cit-

cit in auth. de rest. & ea quæ parit. in fi. coll. 4. & stulti non debent esse melioris conditionis q̃ periti. 16. q. 1. legi epistolam. & ff. quod vi, aut clam. l. seruus. & ff. de fur. l. itaque fullo. §. 1. ratio huius redditur. s̃. c. prox.

A Nobis fuit.] CASVS. Quidam subdiaconus quandam uiduam de facto duxit in vxorẽ: quia de iure non potuit: quærit̃ vtrum bigam⁹ reputet̃ quo ad legem promotionis? Rñdet Papa, ꝙ in ueritate nõ est bigamus, nec maritus uiduæ cũ inter ipsos non fuerit matrimonium: uerumtñ cũ eo, tanq̃ cum marito uiduæ, non poterit dispensare, non pp sacramenti defectum, sed pp affectum intentionis cum opere subsecuto. Ex hac decre. not. ꝙ bigamus reputat̃ quo ad promotionem, qui bigamus non est.

a ¶ Viduam.] qa cũ esset in sacro ordine constitutus, cũ ea matrimoniũ contrahere non potuit. 28. dist. c. presbyterum, & s̃. eo. ca. nuper. tñ licet non fuerit matrimoniũ: quia tñ quantũ in ipso fuit, cum ipsa uidua ɔxit, cum eo dispensari non potest ɔ̃ doctrinam Apost. s̃. eo. c. super eo. nõ pp sacramenti defectu, sed pp uoluntatẽ q̃ habuit contrahendi cum vidua, non contentus suis terminis cũ processit ad actũ, licet non habuisset effectũ. Sic s̃. e. c. nuper. & est hic, & ibi argũ expressum, ꝙ uoluntas non contẽta suis terminis punit: & ea q̃ ibi ẽr dicta sunt, hic possent repeti, cum similis cã si. quare hoc fiat. causa dicta est. s̃. eo. c. debitum.

b ¶ Cum opere.] sc. carnali. arg. s̃. eo. debitum. & 34. dist. Valentino.

¶ Idem.

¶ *Subdiaconus, qui cum vidua contraxit, & eam cognouit, bigamiæ pœnam incurrit, licet bigamus non sit.*

CAP. VII.

A Nobis fuit: & infra. ¶ Ille autem, qui in subdiaconatus ordine cõstitutus, de facto tantum, (quia de iure non potuit) duxit viduam [a] in vxorẽ, profecto bigamus nõ existit; sed nec viduæ potest in veritate dici maritus; cum inter ipsum & illam nõ fuerit vinculum maritale cõtractum; cum eo tamen cõtra doctrinam Apostoli, † tamquam cum marito viduæ dispensare non licet, non propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cũ opere [b] subsecuto.

TITVLVS XXII.

De clericis peregrinis.

¶ Alex. † iij. Cœnomañ. episcopo.

¶ *Vltramarini & valde remoti ordinationẽ suam probare debent per quinq; episcoporum sigilla.*

CAP. I.

Va † nos duxit fraternitas cõsulendos, quid sit agendũ de clericis, qui in remotis regionib⁹ ordinati, litteras eorũ ostendunt, à quib. sibi proponũt man⁹ impositas, & vtrũ episcoporum sigilla sint, quæ repræsentant, incertum existit. †

¶ Tuæ igitur consultationi rñdemus, tutius esse, vt in his statuta patrũ veterum obseruentur, q̃ nouum aliquid statuatur: Statutũ [c] aũt est de transmarinis, vt ad min⁹ quinque [d] episcoporum super ordinatione sua testimonio muniãtur: qđ in alijs (si † similiter sunt incogniti [e]) credimus obseruãdum, ita tñ vt in suspensione [f] aliquanto tẽpore habeãtur, in quo plenius de actib. [g] instruãtur ipsorũ. ¶ Sed & de inferioribus ordinib. inquiri oportet, quia posset contingere, vt aliquib. pretermissis saltũ fecissent. His autem peractis, si digni inuenti fuerint, circa eos poterit dispensari [h].

¶ Innocen. iij. Constantinopolitano patriarchæ.

¶ *Clericus peregrinus, qui iurat se ordinatum: nisi aliter probet, in illo ordine non suscipietur, nec ad superiores promouebitur.*

sit agendum? Respondit Papa, quod tutius est in his statuta patrum sequi, quam nouum aliud statuatur. De transmarinis statutum est, ut ad minus quinq; episcoporum testimonio super ordinatione sua muniantur: quod de alijs incognitis similiter est seruandum. ita ut aliquanto tempore habeãtur in suspenso, in quo de ipsorum actib. instruãtur illi, cũ quib. morantur; & inquirendum est etiam de inferiorib. ordinibus, qa posset esse ꝙ aliquid ꝑtermisissent. His consideratis poterunt admitti ad diuina, si aliàs digni inuenti fuerint. Not. ꝙ non statim credendum est alicui super ordinatione sua. No. ꝙ inquirendum est de conuersatione alicuius, ab illis cum quibus moratur.

c ¶ Statutum.] 98. d. per totum.

d ¶ Quinque.] Ideo .n. quinq; exigunt̃, quia dubitari consueuit de sigillo unius epi. si enim de illo constaret, id solum sufficeret. j̃. de prob. c. post cessionem. uel per testes. j̃. eod. cap. tuæ. 1

e ¶ Incogniti.] ex quo enim incogniti sunt, explorandũ est cuius fidei, & innocentiæ sint. 12. distin. quiescamus. ff. nau. cau. stab. l. ult. §. seruorum.

f ¶ In suspensione.] quod hic dr̃, intellige de ijs q̃ in ecclesijs recipi postulant tanquam clerici, ceterum si tanquã viatores vellent celebrare secreto, permittendi sunt. j̃. eo. ca. tuæ. & arg. de consec. d. 2. non prohibeat. & 7. q. 1. episcopi.

g ¶ Actibus.] nam per actus sequentes præsumitur de ꝑteritis, & ecõuerso. 34. q. 2. cum per bellicã. & 6. q. 1. qui crimen. ff. de re milita. l. non omnes. §. à barbaris. & 2. q. 1. in primis. 50. distinct. si quis diaconus. & 77. distin. quicumque.

h ¶ Poterit dispensari.] id est, ex benignitate recipi poterunt.

ADDITIO. Vel ſm Inno. hoc dicit, quia si clericus sit ignotus, & litteræ ignotæ. non est sine dispensatione epi admittendus. j̃. c. si. uel ſm Host. dispensari ad litteram est, si in aliquo egent dispensatio. de ordi. ab epis. c. 1. & 2. Ioan. Andr.

DE CLERICIS PEREGRINIS.

¶ Quia inter eos, qui ab ordinib. prohibentur, arcent̃ & peregrini: ideo, &c. De hac materia hr̃ 98. & 71. & 72. dist. per totum, & 7. q. 1. in multis capitulis.

Va nos. Sunt duæ partes, cõsultatio, & rñsio. Secunda. ibi, Tuæ igitur. Io. And.

CASVS. Clerici quandoque se transferunt ad remotas partes, & dicunt se ordinatos, nec ostendunt litteras eorum a quibus se ordinatos dicunt: quæritur, quid de talibus

Margin notes:

1. Tim. 3.

† In multis Alex. iiij. sed falsa est inscriptio, nam cum hæc cõpilatio facta est, nondum erat Alexander quartus creatus Papa.

† Cap. uni eo. eo. tit. in 1. compil. & habetur inter grũ post con cil. Lateran. sub Alex. iij. pa. 26. c. 20.

† Adde qualiter & qũ credendũ sit sigillo. in l. Lucius. & ibi Barto. ff. de fide instr. & in l. ad testium. ff. de testam.

† Al. ita: qũi similiter, &c. al. ita: si similiter sũt in eo incogniti.

1 Concord. l. si procuratore. ff. de ꝓcura. & l. ne satisdatio. ff. rem ra. hab.

CAP. II.

INter † quattuor, & infra.

¶Consuluit nos iterũ tua fraternitas, vtrũ †clericos ad te sine suorum ordinatorum literis [a] venientes, & offerentes iuramentum, quòd sint in quouis ecclesiasticorum ordinum constituti, debeas ad superiores ordines promouere.

¶Inquisitioni tuę taliter respondemus, ꝙ nisi de ipsorum ordinatione canonica, per idonea tibi constiterit argumenta [b], eos nec [c] in illis suscipere, nec ad maiores debes ordines promouere: præsertim antequam conuersatio eorũ fuerit approbata.

¶Idem Patriarchę Hierosolymitano.

¶Peregrinis de cuius ordinatione non constat non permittitur celebrare in publico, sed in occulto sic.

CAP. III.

TVæ † fraternitatis, & infra. ¶Vtrum clericos, qui ad partes Hierosolymitanas sine cõmendatitijs literis veniunt, permittere debeas celebrare diuina: & inf. Respondemus quod nisi legitime tibi constiterit, siue per literas, siue per testes, de illorum ordinatione canonica [f], qui penitus sunt ignoti, nõ debes ipsos permittere in tuis plebibus celebrare.

¶Sed si forsitan eorum aliqui secreto [g] ex deuotione celebrare uoluerint, poteris sustinere.

¶Honorius tertius Regiñ. episcopo.

¶Inferiores prælati sine diœcesanorum consensu, in ecclesijs suis peregrinos non possunt instituere.

CAP. IIII.

TE nobis ꝑponente didicimns, ꝙ quidã ꝑlati ecclesiarum tuę iurisdictionis, in ecclesijs sibi commissis, sine cõsciẽtia † tua, clericos de alienis episcopatibus instituere non uerentur. Attendentes igitur id eis nulla ratione licere, cum sit honestati cõtrarium †, & a sanctorum Patrum institutionibus [h] alienũ, & inf.

¶Inquisitioni tuę taliter respondemus, quod tibi licet eos exinde remouere, nisi aliquos ex dispẽsatione in eisdem ecclesijs duxeris dimittendos.

INter quattuor. Cõis diuisio. Secũda: ibi, Inquisitioni. Io. And. Pars huius ẽm Io. An. habetur. ĩ. de maio. & obed. c. inter quattuor. d: cleri. non resi. in vers. quattuor. & de relig. do. inter quattuor.

CASVS. Clerici aliquando transferunt. se ad partes Constantinopolitanas. accedunt ad patriarchã sine literis suorũ ordinatorũ, tñ offerunt iuramentũ ꝙ sunt in certis ordinibus constituti, & petunt ad superiores ordines ꝓmoueri: q̃rit quid iuris sit? Respond. ꝙ nisi primo cõstiterit patriarchæ per idonea argumenta, de ipsorũ ordinatione canonica, non debet illos suscipere in illis ordinib. nec ad superiores ꝓmouere antequã eorum ɔuersatio fuerit approbata. Not. ꝙ iuramentum ignoti non admittitur super sua ordinatione: sed hoc ideo, ne illi quibus celebrat, decipiantur.

a ¶ Literis.] quas habere debet semp. 71. dist. c. primatus. s̃. eo. c. proximo.

[Gl. seq. recitatur per quæstiones, quæ uocat hic argumenta.]

b ¶ Argumenta.] nõ dicit per testes uel instrumenta, sed per argumenta esse probandum: quia per argumenta siue per indicia probatur ęque sicut per testes. 2. q. 6. ca. ei qui. §. diffinitiua. ver. nullus homicidarũ. & 32. q. 1. dixit dominus. 27. q. 1. nec aliqua. & C. de rei ven. l. indicia. & ĩ. de pręsump. c. literis. Vel idonea argumenta uocat sigilla episcoporum 98. dis. transmarinos, ut s̃. c. proxi. uel sigillũ epi sufficit si notum sit. 71. dist. extraneo. & C. de epis. & cler. l. si qua per calumniam, in fi. Sed si perdiderit instrumentum. probet amissionem & tenorem ipsius, & ꝙ sine vitio fuerit ĩ. de priuil. c. cũ olim. in fi. vel per testes. inf. c. proximo.

c ¶ Suscipere.] Nisi ut hospites. 7. q. 1. episcopi, vel presbyteri. & de consecr. dist. 2. non prohibeat. & 42. dis. quiescamus.

TVę fraternitatis.] Communis diuisio. Secũda, ibi, Respondemus. Io. And.

CASVS. Clerici aliquando accedunt ad partes Hiero. sine commendatitijs litteris suorum eporum: quæsiuit patriarcha an permittere debeat illos celebrare diuina: Rñdet Papa, ꝙ nisi cõstiterit ei siue per literas siue ꝑ testes, de canonica ordinatione ipsorum q̃ ignoti sunt. non permittat illos suis plebib. celebrare, sed si secreto voluerint celebrare, permittuntur. Nota ꝙ alicui licet in secreto, quod non licet in publico, & hoc est ne decipiatur populus.

d ¶ Commendatitijs.] vel etiam dimissorijs. 71. dist. ca. pen. & 19. quæ. 1. duę sunt.

e ¶ Per testes.] vel ꝑ alia legitima argu. s̃. c. ꝓxi. arg. deptum. c. litteras. & de conuersatione ipsius primo debet cõstare s̃. c. proxi.

f ¶ Canonica. 1] id est, secundum ordinem ecclesię facta. s̃. de sum. Trinit. c. firmiter. in fi.

g ¶ Secreto.] quia tunc nullũ periculũ fit alicui, nisi sibi: sed si publice celebraret populo, tunc periculum esset vt si nõ esset sacerdos, populum deciperet 42. distin. quiescamus, & ĩ. de cele. mis. de homine.

TE nobis.] Communis diuisio & secũda pars est ibi Attendentes. Ioan. And.

CASVS. Quidam ꝑlati ecclesiarũ de iurisdictiõe epi Regiñ. sine consciẽtia ipsius epi clericos de alienis epatib. instituębant in ecclesijs sibi commissis: q̃siuit ꝓs a Papa qd iuris esset de illis clericis? Rñdit Papa, ꝙ illud eis non liceat, cũ sit ɔ̃triũ honestati, & ɔ̃ institutiones sanctorum Patrũ: & ideo potest inde eos remouere, nisi ex dispensatione eos duxerit dimittendos. No. clericos instituẽdos in ecclesijs de eodem loco, uel eadem diœcesi. & non extranos.

h ¶ Institntionibus.] 71. dist c. 1. & 2. per totam dist. & 52. dist. per totum. & C. de episc. & cle. in ecclsijs. & sic de aliena ecclesia non est assumendus prelatus, dũ reperitur idoneum in eadem. 61. dist. nullus.

[Glo. seq. arguit ad duo, & de secundo remittit.]

i ¶ Ex dispensatione.] no. argu. ꝙ nullus potest eligi de aliena diœce. sed tm̃ debet postulari: quia instituti absque scientia epi, remouentur, nisi cum eis voluerit dispensare: & sic per solam dispensationẽ de alijs episcopatibus instituuntur: & est hic bonum argum. pro opinio-

Cap. 1. eo. in 3. cõp.

† In plurib. antiqs post illud. ĩ. statim sequit: utrum clericos. &c.

Nomine argumẽti quid in hoc c. intelligatur.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp.

¶ In vno manuscripto hæc uerba ꝑmittunt: consuluit nos insuper tua fraternitas, utrum, &c.

† In antiqs deest dictio in.

1 Hæc glossula non habetur in antiqs libris.

† al. sciẽtia, hoc est, sine licẽtia, aut facultate.

† Vide l. qd vulgo. ff. de sta. hom. & l. si cũ dies §. compromissio. ff. de arbit.

opinione illorum qui dicunt quòd semper præualet ele ctio de gremio ecclesiæ,alij electioni factæ de alia,etiã si fit facta à minori parte.de hoc dixi sup.de electione. cum inter canonicos.

ibi loquitur de visitatione suæ propriæ parochiæ, hic qñ uisitat uniuersam parochiam ad mandatũ episcopi.
d ¶ Corrigat.] sic ergo archidiaconus habet coerctionẽ ex quo hẽt iurisdictionẽ,quia iurisdictio sine coerctione nulla esset,ut inf.de off.dele.ex litteris.& ff.de off. eius cui mand. est iur.l.ult.Quid de iure cõi pertineat ad archidiaconũ,habes ỹ.eo. ad hæc.& c.ad nrũm.& c præsi.secus de cõsuetudine. ỹ.ca.ult. ubi de hoc.

DE OFFICIO ARCHIDIACONI.

TITVLVS XXIII.

De officio archidiaconi.

¶ Ex libr. Romani ordinis.

¶ *Ponit quæ spectant ad officium archidiaconi.*

CAP. I.

VT † archidiaconus post episcopum sciat se vicarium [a] esse eius in omnibus, & omnẽ curam in clero (tam in vrbe [b] positorum,quam eorum,qui per parochias habitare noscuntur) ad se pertinere, siue de eorum conuersatione, siue honore † & restauratione ecclesiarum, siue doctrina ecclesiasticorum, vel ceterarum rerum studio, & delinquentium rationem coram Deo redditurus est.

¶ Et † vt de tertio [c] in tertium annum, si episcopus nõ potest, parochiam vniuersam circumeat,et cũcta, quæ emẽdatione indigẽt, ad vicem sui episcopi corrigat [d] & emendet.

¶ Ex concilio Toletano. †

¶ *Non summatur, sed ponit quædã, quæ spectant ad officium archidiaconi.*

CAP. II.

OFficium † vero archidiaconi est Euãgeliũ quãdo voluerit legere, vel alicui de diaconis præcipere; & qñ episcopus missam canit ad iussionem illius induant se Leuitæ vestimẽtis sacris; qualiter cum põtifice ad missam procedãt: † & infra.

¶ Omne ecclesiasticum officium prouidẽdo, lectiones, aut responsoria in matrice ecclesia dare debet, et auscultare, in tantũ, vt nullus Euãgelium aut Epistolam, Responsoria, vel quãlibet in ecclesia lectionem legat, vel cantet, donec auscultetur [e] ab ipso.

¶ Acolythos † quoq; ipse ordinet, quis eorũ candelabra, qs thuribulũ deferre, quisve minorũ in ecclesia aliqua officia agere debeat

¶ Greg. iij. † archid. Salonitano. †

¶ *Custodia vasorũ ecclesiæ spectat ad archidiaconum.*

CAP. III.

EA [f] quæ contra, & infra. ¶ Scire vero te volumus, quod a te districte quæsituri sumus quia vel propriæ ecclesiæ, vel

¶ Explicito tractatu ordinandorũ, de dignitatũ officijs estvidẽdũ:& qa archidiaconus post epm maior est: ideo, &c. Io. An. De hac materia hr 25. dist. per electis. 74. dist. honoratus. 94.d.c.fi. Ant. d Bu.

VT archidiaconus.] Dicit hoc c. & seq. quæ ad officium archidiaconi pertinere noscantur. & qa tota hæc decre. cadit sub uno cõstructu: ideo cõmode diuidi nõ põt. Ant. de But. CASVS. Dr hic quòd archid. est uicarius episcopi in omnib., quæ ad eum pertinẽt, similiter & causæ clericorum, & in vrbe & extra urbem ad ipsum pertinẽt: & conuersatio eorũ, & cnus. & restauratio ecclesiarum, & doctrina ecclesiasticorũ, & correctio excessuum. Itẽ de trienio in trienũ cum eps fuerit impedit⁹, debet totã uisitare diœcesim, & ad vicẽ sui epi corrigere corrigenda. No. quòd archi. est uicarius epi, & potest corrigere. Vnde infertur quòd habet coerctionem, quod verum est de consuetudine præscripta.

a ¶ Vicarium.] & ita habet cognitionem & iurisdictionem, & ex quo uicarius. est. C. de offic. vica. l. 2. & infra de offic. uica. c. pen. & 25. di perlectis. arg. in auth. de defen. ciui. circa princip. collat. 3.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

b ¶ In vrbe.] arg. contra 25. dist. perlectis. Sol. licet quædam pertineant ad officium archidi. primicerij, & thesaurarij, vt ibi dicitur, tamen præordinator est in cunctis, & loco episcopi, & tanquam vicarius eius.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

c ¶ De tertio.] eps vero singulis annis debet visitare parochiã suã 10. q. 1. epm decreuimus. placuit. nisi dimittat hoc ne propter eius accessum grauetur ecclesia. tũc mittat archidiaconũ. uel qa eps ire nõ põt, 1 vt hic dr. Itẽ 3 infr. eod. mandamus. ubi dr ꝙ archidiaconus debet visitare singulis annis, aut etiam pluries, si expedit.

OFficium.] CASVS. Dr hic ꝙ ad officiũ archidiacõni pertinet legere Euãgeliũ qñ uoluerit. uel præcipere alicui diacono ꝙ legat, & qñ eps debet missam celebrare, præcipere debet sacerdotibus, ut induant se uestib. sacris ut epo ministrẽt. Itẽ in matrice ecclesia nullus dẽt legere rñsorium aut epistolã, aut lectionẽ cãtare, donec primo ab ipso auscultetur: dẽt ẽt ordinare acolythos, qs eorum debeat deferre cãdelabrũ, & qs thuribulũ. No. ꝙ ad officiũ archi. pertinet Euãgeliũ legere, & ad officia ecclesię ordinare, & illos q legere uel cantare debent, in matrice ecclesia auscultare.

e ¶ Auscultetur.] uĩ hoc potius spectare ad officiũ magistri scholarũ, sed potius ex consuetudine fit hoc, sicut et multa alia, q cõsiderantur & attenduntur in hmõi officijs poti⁹ q̃ ius cõe. inf. de excess. præla. ad hæc. et infr. eo. ca. ult. Bern. ADDITIO. Vel loquitur cum eps est præsens, et mandat hoc per archidiaconum expediri, secundum Vinc. Io. Andr.

EA quæ contra. CASVS. Archidiaconus Salonitanus habuit custodiam vasorum & aliorum ornamentorum ecclesiæ. archiepiscopus Salonitanus significauit domino Papæ, quòd archid. negligens erat circa prædicta custodienda. Super hoc scribit Papa archid. dicens ꝙ districte inquirat ab ipso de vasis ecclesiæ, quæ illic collecta sunt, qualiter custodiuntur. si aliquid ex negligentia vel fraude ipsius perierit, ipse in hoc punietur, & tenebitur ad restitutionem ipsorum, cum ipse ad hoc ex officio teneatur. Not. in prælato negligentiam & fraudem comparari.

f ¶ Ea quæ.] de isto archidiacono habetur. 74. dist. gesta. &c. honoratus. & c. vbi ista didicisti.

a ¶ Cime-

† Cap. 2. eo. ti. in 1. cõpi. Facit concilium Aurelianense. 4. cap. 26.

† Onere.

† Qualiter hodie uis. archidiac. tradit conciliũ Tri. sess. 24. decr. de reforma. ca. 3.

† Cuius con. ij Toletani sit, non. constat.

Facit ad ff. de ad. tut. l. ita § gessis. cũ seq. & ijs vulg.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. compilatione.

† Vt verbi gratia, bini, honeste, & demisso vultu.

† Quis ordo sit acolythorum in ecclesia, Magister sent. li. 4. dis. 24. §. quarto loco.

† Gregorius Epistola 10. li. 1. registri &c. 1. eo. tit. in 1. compil.

† Salernitano. in nonnullis manuscriptis.

a ¶ Cimelia.] per hoc intellige omnia vasa ecclesiæ ar. 12.q.2. apostolicos. 1 & custodia horum potius pertinet ad custodem siue thesaurarium, sed vt dixi in prox. c. consuetudo attenditur, vbi non est thesaurarius. hoc forte pertinet ad archidiaconum. vt hic videtur.

1 Hinc cimiliarcha dicitur custos vasorum, & aliarum rerũ ecclesiæ, qualis est sacrista & thesaurarius, & cimiliarchiũ locus vbi reponitur thesaurus, l. ul. §. fin autem. C. de bo. au-cto. iu. pos.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Negligentia.] p̄latus enim non solũ tenetur de dolo, sed de culpa lata, & leui ad instar tutoris. C. de pericu. tu. vel cu. si res pupilli, & C. arb. tu. quicquid: sed ẽt de negligentia, vt hic patet. cũ etiam propter negligentiã remoueatur. j. de offi. cust. c. 1. q. 1. si qui episcopi. §. ecce cum honoris. & 81. dist. dictũ & arg. 18. q. 1. si quis abbas. sic etiã iudex propter negligẽtiam remouetur. C. de offi. p̄fec. ori. si quos. & ff. de cust. & exhi. re. carceri. & l. non est. quod potest intelligi cum negligentia crassa est, argu. 1. q. 1. quicquid. & ff. de verbo. sign. magnam. & arg. su. de ordi. ab epi. qui re. episco. c. 1. in fi.

c ¶ Reatu.] ar. quòd negligentia vi prælati mortale peccatum est. 81. dist. dictũ. j. de reg. iu. c. penul.

d ¶ Custodiæ.] ad ipsum etiam pertinet cura, & sollicitudo totius ecclesiæ. 25. d. perlectis. & infr. eo. ad hæc.

† Ca. 4. è. ti. in 1. compi. & post concilium Lateran. sub Alexan. iij. par. 26. c. 2.

† Conciliũ & manuscr. Institutiones.

ea, quæ de diuersis ecclesijs cimilia [a] sunt collecta, non sub omni solicitudine & fide seruantur. Quod si quid ex eis, vel negligẽtia [b] vel cuiusquam fraude deperijt: tu hoc [c] reatu adstrĩgeris, qui per archidiaconatus ordinẽ custodiæ [d] eiusdẽ ecclẽiæ arcti⁹ deputaris.

¶ Ale. iij. Eliens. archid.

¶ *Archidiaconus sine mãdato episcopi non committit curam animarum id est, non habet institutionem auctorizabilem.*

CAP. IIII.

Cvm † satis sit absurdum: & inf. † Q̃m igitur obtentu alicuius consuetudinis, [e] non debes cõtra sanctorum patrum constitutiones † [f] venire, & quod ad tuum nõ spectat officium, vendicare.

¶ Mandamus, vt nemini sine licentia, & mãdato episcopi curam præsumas committere animarum.

¶ Idem Vigoren. episcop.

¶ *Archidiaconus de iure communi non potest excõmunicare. Ant. de But.*

CAP. V.

Archidiaconis † non videtur de ecclesiastica institutione licere (nisi auctoritas episcoporum accesserit) in aliquos sententiam promulgare. [g]

¶ Idem episcopo Conuentren. & Abbati Cestren.

¶ *Archidiaconus semel in anno (nisi necessitas exigat plus) visitat suã prouinciã, id est, parochiam, h. d.*

CAP. VI.

Mandamus, † quatenus prohibeatis Cestren. Archidiacono, ne

scilicet quòd habet curã animarũ & iurisdictionẽ: & ex eo quòd episcopus eũ istituit, siue quia per collegiũ eligitur, & per ep̃m confirmatur, generalẽ administrationem cum iurisdictione adipiscitur. & facit ad hoc. j. de præb. referente. & j. de eo qui fur. or. rece. c. 1. cũ suis concor. & inf. eod. mandamus. Quæ autẽ sunt illa, quæ de iure cõi pertinent ad archidiaconũ, collige per c. infr. eod. ad hec. & ca. vt nostrũ. Alia vero potius habẽt archidiaconi de consuetudine quàm de iure communi, quia visitant & corrigunt de consuetudine. infr. c. ult. & s. de ele. dudum. & sic de consuetudine oĩa alia iura consimilia intelliguntur. inf. de exces. prælat. ad hęc. & quod dicit hic: ob tentu cõsuetudinis. intellige non præsc. inf. c. prox. quòd archidiaconus non potest excõmunicare, intellige q̃ nõ excõicabat de consuetudine: & sic retulit se ad ius cõe. sic ergo iura, quæ loquũtur diuersimode de iurisdictione archidiaconi, intelligenda sunt secundum diuersas cõsuetudines diuersorum locorũ. sic. supr. de consue. cum olim.

f ¶ Constitutiones.] 16. q. 7. nullus omnino. & q. 1. cunctis fidelibus. & sic de iure cõi ad officium archidiaconi non pertinet committere curam animarũ. hoc iam patet per notulam præcedentem.

† Ca. 5. e. ti. in 1. compi. & hr̃ post conciliũ Lateranẽ. sub Alex. iij. par. 36. c. 4.

† Habetur post concil. Lateran. sub Ale. iij. par. 2. c. 11. & vi. de conc. Tr. dẽt. citatum sup. eo. ca. 1.

Cvm satis.] Prima ponit causam decisiuã, & expressam. Secunda mandatum ibi, Mandamus. Io. Andr.

CASVS. Archidiaconus Elieñ. sine licentia episcopi sui committebat curam animarum, dicens hoc ex consuetudine sibi licere, episcopus cõquestus fuit Papæ de hoc. dicit Papa quòd obtẽtu alicuius consuetudinis nõ debet facere contra institutiones sanctorum patrũ. Vnde præcipit ei quòd nulli committat curam animarum sine licentia & mandato sui episcopi. Not. quòd ad episcopum pertinet committere curam animarũ, non obstante consuetudine, quæ præscripta non sit.

[Glo. seq. rec. quòd archidiaconus habeat curam animarum. alleg. duo iura quòd non, & duo quòd sic, ponit opin. Hug. & opi. contrariam. & soluit.]

e ¶ Consuetudinis.] Vtrum archidiaconus habeat curã animarum vel non, iura videntur diuerso modo loqui. de iure communi non habet curam animarum. 16. q. 7. nullus omnino. & hic non potest etiam de iure cõi excommunicare. inf. c. proxi. Arg. contra. infr. de eo q̃ fur. or. rece. c. 1. cum suis concor. & sup. eo. c. 1. Hug. dixit q̃ archidia. de iure communi non habet curam animarum, nisi sibi specialiter ab episcopo demandetur: nec alij potest committere per ca. prædictum, nullus & per hoc cap. & omnia illa iura, quæ videntur contrarium innuere, intelligitur ex delegatione episcopi. sic & illud cap. 63. dist. si in plebibus. Alij dicunt contrarium

Archidiaconus an habent curam animarum.

Archidiaconus an possit excõmunicare.

Archidiaconis.] CASVS. Archidiaconi de iure communi non possunt in aliquos sententiam promulgare, nisi auctoritate episcoporum, secus tamen est de consuetudine. No. quòd archidiaconi de iure communi non possunt excõicare: nisi auctoritate episcoporum.

[Glo. seq. recitetur per contrarium de decre. dudum. soluit, & opinionem ponit.]

g ¶ Promulgare.] hoc uerum est de ecclesiastica institutione, id est de iure communi, vt hic dicit. 16. q. 2. visis. & q. 7. nullus. & 24. q. 3. corripiantur. secus de consuetudine, vt sup. de elect. dudum. 2. prout dictum est in c. proxi. Dicunt tamen quidam, quòd eo ipso quod eligit ab vniuersitate, habet iurisdictionem in subditos, & potest excõmmunicare. arg. 93. dist. legimus, & de offi. iudi. ord. cum ab ecclesiarum. & quod hic dicitur in fin. [non uidetur licere.] uerum est quo ad uerba canonis ex antiqua institutione ecclesiastica. arg. 16. q. 1. cunctis fidelibus, sed quo ad iura decretalium secus. sed credo verius quod dicitur. sup. eod. c. proxi.

Mandamus.] in prima dictum, à quo excipit: ibi, Nisi. Ant. de But.

CASVS. Dr̃ hic quòd semel tantum in anno debet archidiaconus visitare, nisi necessitas exigat, quod pluries visitet. Not. quòd archidiaconus nõ debet pluries in an

ad ecclesias sui archidiaconatus visitandas, a nisi semel in anno, accedat; Nisi forte talis causa emerserit, propter quam ipsum oporteat præfatas ecclesias sæpius b uisitare.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Dicit primo quod sit officium archidiaconi. & in quo per illud releuetur episcopus: Et secundo dicit, decanos rurales per episcopū, & archidiaconum eligendos, & amouendos, si illorum vices communiter gerant.*

CAP. VII.

AD† hęc nos dicimus; † & infra.

¶ Sane consulit nos tuæ fraternitatis deuotio, quid ad officium archidiaconi debeat pertinere; & in quibus per ipsum cura episcopalis solicitudinis debeat releuari; & nos prout possumus respondemus, quod archidiaconus (secundum statuta beati c Isidori) imperat subdiaconis, & leuitis: parochiarū solicitudo & earum ordinatio ad ipsum pertinet; & audire debet iurgia † d singulorum.

¶ Archipresbyteri autem quia pluribus decani nuncupant, eius iurisdictioni se nouerint subiacere. Secundum vero Romani e ordinis constitutionē maior post epm, & ipsius epi uicarius reperitur: omnē solicitudinē & curam, tā in clericis quam in ecclesijs eorum (prout melius secūdum Deum poterit) impendendo: cum super his sit redditurus rationem in districti examinis iudicio.

¶ Item in epistola beati Clementis f Papæ prędecess. nostri. oculus † episcopi archidiaconus appellatur, ut loco episcopi per episcopatum prospiciens, q̄ corrigenda uiderit, corrigat & emendet: nisi adeo fuerint ardua negotia, ꝙ absq; maioris sui præsentia nequeant terminari.

¶ In quadam uero nostra constitutione g iā alia vice nos meminimus expressisse, ꝙ institutio corporalis, tam super beneficijs, q̄ etiam dignitatibus ad ipsum debeat ptinere: examinatio ēt clericorum, si fuerint ad sacros ordines promouendi: & hoc idem in collationibus beneficiorum credimus obseruandum; ut qui beneficijs ecclesiasticis præfi-

no uisitare, nisi ex causa rationabili.

[Gl. seq. arguit & remittit.]

a ¶ Visitandas.] hoc. n. pertinet ad curam animarū.] s. de elec. dudum. 2. & sic est arg. ꝙ archidiaconus habet curam animarū, & ꝙ possit alij cōmittere, sed intellige hoc loqui de consuetudine, ut dixi. s. eo. cum satis.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit remittit.]

b ¶ Sepius visitare.] & ita sufficit semel tantum in anno visitare. ex eo qđ prohibet pluries uisitare nisi noua cā emerserit. Sed contra. j. de censi. cum uenerabilis. vbi vr̄ ꝙ possunt præter aliquā necessitatem bis in anno visitare. & ꝓcurationem habere: intellige illud cum determinatione istius, ꝓut ibi dr̄, si est opus, r quia non solū bis in anno, sed etiā pluries in anno, si causa subsit potest p̄latus visitare. 18. q. 2. visitādi. & c. ñ semel. Si vero alia de cā pro suis necessitatib. accedat ad ecclesias, proprijs sumptibus ꝓcuretur. C. de stat. & imag. l. ul. de hoc dic, ut j. de censi. cū venerabilis.

AD hæc.] Diuiditur in duas partes principales. Secūda: ibi. Subsequēter. Et q̄libet subdiuidit ī cōsultationē & r̄nsionem. Ant. de But.

CASVS. Quæsitum fuit a Papa quid pertineat ad officiū archidiaconi, & in quibus per ipsum cura episcopalis solicitudinis releuetur. Respon. Papa secūdum statuta Isidori, imperat subdiaconis, & leuitis, & solicitudo parochiarum, & ordinatio earundē ptinet ad ipsum: audire debet iurgia singulorum: archipresbyteri rurales, qui decani uocātur, subiacere dēnt eidē. Item scd̄m constitutionem Romani ordinis maior post epm & eius uicariū reperitur. Item in epistola beati Clementis Papæ, oculus episcopi nominatur, & loco ipsius per episcopatum corrigit corrigenda, & emendanda emendat, nisi adeo ardua fuerint negotia quod absque maioris sui præsentia nequeant terminari. Item in quadam constitutione Inn. continetur. ꝙ ad ipsum pertinet institutio corporalis tam in beneficijs quam in dignitatibus: & examinatio clericorum, qui ad ordines promouentur ad ipsum pertinet, & ipse debet eos episcopo præsentare. Quæsitum fuit insuper vtrum decani rurales; qui pro tempore instituuntur, debeant ad mādatum episcopi uel archidiaconi, uel etiam vtriusque institui, uel destitui si fuerint amouēdi. Ad hoc respōdet Papa, qđ omnes tangit, ab omnibus debet approbari. & ipsi decani commune officium vtriusque exercēt, & iō cōiter eligēdi sūt, vel ēt amouēdi. Notā ī q̄b. de iure communi consistit officiū archidiaconi. Itē nota ꝙ imperat subdiaconis, & leuitis. Itē solicitudo, & ordinatio parochiarū pertinet ad ipsum. Itē audire debet cās singulorū. Itē decan rurales subsunt ei. Item maior est post. episcopū, & eius Vicarium. Itē dr̄ ocul⁹ epi, & loco ipsi⁹ corrigit excessus subditorum. Item institutio corporalis in beneficijs & dignitatibus ad ipsum pertinet. Item examinatio clericorum, q ad ordines promouent, ad ipsum pertinet, & eos dēt epo presētare. Itē no. qđ omnes tāgit, ab omnib. approbari debet.

c ¶ Beati Isidori.] vt 25. dist. perlectis.

[Glo. seq. arg. ponit opin. Ioan. quam determinat.]

e ¶ Iurgia.] & sic est argu. quod archidiaconus habeat iurisdictionē, p c. perlectis. & ar. 63. d. si ī plebibus. & inf. de pen. licet. dixit Io. ꝙ habet ordinariā iurisdictionē de iure cōi, & uerum est in oībus, q̄ continentur in hoc c. & j. e. ut nostrum. & ita per consequēs correctionem, licet non possit cognoscere, nisi de modicis causis, per hoc ꝙ dicit iurgia, q̄a talis iurisdictio sine coerctione nulla esset, ut dixi supra e. c. 1. in alijs autem, quæ hic non enumerantur, stabimus consuetudini præscriptæ. ut dictum est supra eo. cum satis.

e ¶ Romani ordinis.] sup. eo. c. 1.

f ¶ Beati. Clementis.] 93. dist. diaconi,] & in epistola Euaristi, ea. dist. diaconi. 2.

g ¶ Nostra constitutione.] Credo ꝙ sit illa, infra, e. ut nostrum, quæ debuit præcedere istam in ordine, secundum ordinationem illarū decretaliū. Vnde per hoc vr̄ ꝙ loquatur de alia constitutione. Sed forsitan non seruatur ille ordo: nisi in ordinatione decretalium diuersorum auctorum, secundum ꝙ patet etiā in alijs locis

r Vel illud intellige ex conuētione. vel ex cōsuetudine spe ciali. inf. de censib. quanto. Io. And.

† Cap. 1. eo. ti. in 4. compil.

† In omnibus antiquis legitur, Ad hæc nos Dominus.

† Non tamē iudicant archidiaconi causas matrimonij, & criminū. Cōcil. Trid. sess. 24. decreto de reforma. ca. 20. §. ad hæc nec causas concubinatus: idem Concil. sessi. 25. decre. de reformatio. cap. 12.

† Concordat Concil. Triden. sess. 24. in decre. de reforma. ca. 14. ubi habet quales creari debeāt archidiaconi.

Archidiaconus quā habeat iurisdictionem.

[Glo.seq.obijcit & soluit.secundo arg. & illud determinat.]

a ¶ Examinentur archidiacono.] ĩ.e.ut nostrum. sed alibi dr̃ ꝙ istud est officiũ sacerdotum. 24.dist. quando.hoc verũ est de iure,sed illud. vbi eps eligit specialiter sacerdotes ad hoc. uel si nõ est ibi archidiaconus,ut in multis ecclesijs. vr̃ ergo ꝙ eps nõ sit puniendus si ꝓmouet indignũ, sed potius archidiaconus, qui examinat,& repræsentat episcopo.arg. 54.dist.si seruus.sed non est ita, quia eps tenetur d̃ facto illi⁹ qui examinat, cũ de mãdato illius illud fiat:sicut exercitor nauis de facto magistri tenet,ff.de exerci.l.1.§.magistrũ,nisi forte examinator talis fuisset,ut nõ sit verisimile ipsu mẽtiri ar.ĩ.d pig. significante. secũdum hoc si talis ordinatur sine titulo,epõ ignorante.examinator q p̃sentauit eũ, tenebit̃ ei ꝓuidere 1 sed si ille nõ sit soluẽdo , habebit regressũ ꝯ epm:& hoc ideo quia adhuc reseruatũ est episcopo ius examinandi 2 illum.argu. s̃.de æta.& qual.accepimus,& in subsidium ne ille ordinatur in opprobrium clericorum mendicet,s̃. de renunc. ad supplicationem. 93. dist. diaconi.

1 Facit qđ no.Bar. in l. mediterraneæ. C. đ anno.& triti.

2 Examinatus.n.examinatur in his præcipue in quib. vertitur, periculum animæ. de probat. causam. Io. And.

† Ca. 2. eod. tit.in 4.compilatione.

ciendi fuerint,a suo prius examinentur archidiacono,[a] & ꝑ ipsũ postmodum epõ præsententur.

¶ Subsequenter postea q̃siuisti, vtrum decani rurales,q pro tẽpore statuũtur , ad mandatum tuum solũ vel archidiaconi, vel ẽt vtriusq. institui debeãt vel destitui, si fuerit amouendi. Ad hoc br̃ respõdemus, ꝙ cum ab omnibus quod omnes tangit,[b] approbari debeat,&cum cõmune eorum decanus officium exerceat ,communiter [c] est eligendus, vel etiam amouendus.

¶ Idem.

¶ *Archidiaconus non dat cõmendatitias ad ordines.*

C A P. VIII.

Significasti : † & infra. ¶ Interdicas archidiacono tuo, ne sine cõscientia tua & auctoritate [d] litteras[e] suas ꝓmouendis cõcedat:Et eis ẽt districte ꝓhibeas,ne ad ordines audeant conuolare.

¶ Qui si contra prohibitionem tuam venire præsumpserint , executionẽ † eis ordinũ suceptorum totaliter interdicas.

† In magis vetustis ita : executionẽ eis ordinum taliter susceptorum interdicas.

¶ Idem.

¶ *Archidiaconus examinat & præsentat ordinandos,& ponit prælatos in sede.*

C A P. IX.

Vt† nostrum:[f] & infr. ¶ Nec fuit sufficiẽter ꝓbatũ, ꝙ cancellarius ex officio suo exerceat spiritualia memorata : cum ea potius de iure cõi[g] ad archidiaconi spectent officiũ,repsẽtare† videlicet ordinando epõ , & illos examinare , [h] ponere abbates,& abbatissas ĩ sede.

† Cap.3.eo tit.in 4.compilatione.

† In vetustioribus p̃sentare.

¶ Hono.iij.abbati Arimineñ.Trecẽ.diœcesis , & archidiac. & decano Sancti Steph.Treceñ.

¶ *Archidiaconi in monasterijs iurisdictionẽ nõ habent,nisi quantum tribuit eis generalis vel specialis consuetudo .*

C A P. X.

Dilecto filio : & infra. ¶ Ad petitionem archidiaconi Senoñ. conquerentis, quod abbas & conuentus mona-

b ¶ Tangit.C.de aucto.prestan.l.vlt.& ff.de aqua plu.arcẽ. in cõcedendo. & ff. de adop.nam ita diuus.& s̃.de tem.ordi.& archiepiscopus vbi de hoc.

c ¶ Cõmuniter.]secundum cõsuetudinem loci.

Significasti.] Sunt tria dicta,quæ patent Io.And. C A S V S. Archid.sine conscientia epi sui & auctoritate litteras suas promouendis non concedat , & ordinandi per litteras archidiaconi promoueri nõ debent.quod si fecerint, eps interdicat eis executionem ordinum taliter susceptorum.Not.ꝙ archid.nõ potest dare litteras commendatitias promouendis.

d ¶ Auctoritate.] hoc ideo dicit,quia sine auctoritate & conscientia sui epi nullus debet promoueri ad ordines,& alius eps talem ordinare non debet, qđ si factũ fuerit , talis ordinatio rata nõ est quo ad suũ epm, qui eis interdicit executionẽ , 9.q. .c.1.& c.seq. & ĩ.de pœ.no.nul is & interdicenda est talib.executio ordinis sic suscepti.s̃.de temp.ord.ꝙ trãslationem.episcopus tamen potest cum talibus dispensare , & recipere eos in illis ordinib.9.q.2.Lugdunensis.

[Glo.seq.signat contrarium , & sol.reliquum recitetur per q.an absente episcopo,&c.]

e ¶ Litteras.] & ita patet ꝙ archid.non potest dare litteras cõmendatitias ad ordines suscipiẽdos , sed solus eps 71.di.extraneo. & de cons.dist 5.nõ oportet. & 68. dist. quamuis.arg.tñ contra ꝙ hoc posuit s̃.c. proxi.ver.in quadã; ad fin. non contradicit : quia licet illos examinet,& præsentet illos suo epõ,nõ tñ põt illos alij epõ pręsentare.hoc intellige cum episcopus est præsens . Si vero episcopus absens esset extra parochiam suã,& necessitas vel vtilitas ordinandorum immineret,tũc posset illos pręsentare alijs episcopis ꝑ quos ordinentur:quia absente epõ supplet vices illi⁹ arg.s̃. eo. c.j.& c.ad hęc.sic & archipresbyter.ĩ.eo. c.1.vel vacante.eccl. ĩ.de maio.& obe.cũ olim.& hoc.intelligo , si archidiaconus habet hoc de consuetudine,alias non, nisi haberet spãle mãdatum ab episco. 3.

Vt nostrũ.] C A S V S. De iure cõi ad archidiaconũ ptinet repręsentare ordinãdos episcopo, & illos examinare, ponere abbates ; & abbatissas in sede. No.ꝙ đ iure cõi præsentatio ordinandorum , & eorum examinatio & abbatum & abbatissarum installatio,pertinet ad archid.

3 Infero c specialẽ mandatum ꝑ derogare suetudini diuturna. l.cum de suetudine ff.de legil

f ¶ Vt nostrum.]hæc est pars illius ĩ.vt ecclesiast. beneficia.vt nostrum. & ĩ.de appel.vt nostrum.

g ¶ De iure communi.]ex eo quod hic dr̃, & s̃.eod.ad hæc collige quæ pertineant ad archid.de iure communi,de hoc dictum est,s̃.eo.cum satis.& c.sequen.

[.Glo.seq.signat contrarium, & remittit.]

h ¶ Examinare. vt s̃.eo.ad hæc.in fi.arg. cõtra.24.dist.in.quando.sed solutum est in c.ad hæc.

Dilecto filio.] In prima generalis causę commissio. In secunda.ibi: Coram. actoris petitio. In tertia ibi, Ideoq;.Secunda determinata commissio. Io. And. C A S V S. Archid.Senoñ.ꝯquerebat,ꝙ abbas,& ꝯuentus monasterij sanct. Petri Senoñ.denegabat sibi exhibere annuã ꝓcurationẽ,& alia q̃dã rõne sui archidiaconatus ad ipsum spectantia, causa ad ipsius archidiaconi petitionem cõmissa fuit abbati S.Crispini, & quibusdam alijs , coram quibus petijt idẽ archidiaconus, vt ab-

Vt abbas & monachi sibi obed rēt in ijs q̄ pertinēt ad iurisdictionem, correctionē, & visitatione, spectantes ad ius archid. cum monasterium ipsum sit situm intra terminos sui archidiaconatus, uidelicet ut corā se rñdeāt cōquerētibus de ipsis, & citati uenirēt ad præsentiā suā: & eius mandata honesta audituri, salua regula sua, & abbatis sui disciplina. petijt insuper ne de cetero facerēt aliquos de Senoñ. balliuia eo p̄termisso corā officiali archiepiscopi Senoñ. conuenirı dicens q̄ primo conueniri debent sub ipso, q̄ corā officiali archiepī exceptis specialibus causis ipsius archiepī, & hominum, & familiæ suæ: lite vero sup p̄dictis cōtestata, iudices de consensu vtriusque partis remiserunt causam ad sedem Aposto. Sed quia Papa nesciebat consuetudinem, qua vtitur archid. Senoñ. in alijs abbatijs. Senoñ. ordinis p̄fati monasterij, nō potuit p̄ferre sniam: vnde commisit cām iudicibus præsentibus, mandans eisdem quatenus super his veritatem inquirant p̄ canonicos Senoñ. qui de huiusmo[di] cōsuetudine debent habere notitiam pleniorē, & nisi cōstiterit eis p̄dictum archid. vel eius antecessores de cōsuetudine pacifica sic obtenta, iurisdictionem aliquam in ipso monasterio, uel in huiusmodi abbatijs hactenus habuisse, præfatum monasterium absoluant ab impetitione archidiac. sibi super hoc perpetuum silentium imponendo. Si uero per eosdem canonicos constiterit de præmissis, eandem iurisdictionem adiudicent archidiacono, quā in monasterio uel in alijs abbatijs constiterit habuisse, super alijs silentium imponentes eidem. Nota, quod iurisdictio archidiac. ex consuetudine in multis consistit, ut hic patet. de iure communi consistit in ijs, quæ dicuntur. supra eod. ad hæc. & c. ut nostram. Item ueritas semper est inquirenda per illos de quibus magis uerisimile est, quòd eam debeant scire. Item recurrendum est ad consuetudinem aliarum ecclesiarum. Item consuetudo debet obseruari in una ecclesia, quæ obseruatur in alijs eiusdem ordinis. Bern.

† Est aūt p̄[oc]uratio, necessariorum sumptuū exhibitio, quæ debet̄ p̄latis [ad] diœcesim, seu subditos uisitātibus.

...sterij sancti Petri Senon. procurationē † annuā, & quędā alia rōne sui archi- diaconatus ad ipsū spectātia, exhiberi sibi cōtra iustitiā denegabāt: abbati sācti Crispini, & collegis eius dedimus in mādatis, vt audirēt cām, & fine debito terminarēt. ¶ Coram quib. petijt p̄dictus archidiaconus, vt cū † monasteriū intra metas sui archidiaconatus sit situm,[a] abbas, & monachi sibi obedirēt in his, q̄ pertinēt ad iurisdictioné, correctioné, et visitationé, ad ius (vt dicebat) archidiaconale spectantes, videlicet vt corā se cōquerentib. rñderent; citati ēt venirēt ad eius p̄sentiā, & eius mandata[b] honesta, † & sancta scdm Deū de correctione excessuum, & alijs, q̄ archidiaconi[c] solēt, & possunt rationabiliter iniungere, audituri, & (salua[d] sua regula, & abbatis sui debita obedientia) seruaturi. ¶ Petijt insuper ne de cetero facerent aliquos de Senonensis † balliuia, eo p̄termisso corā officiali Senonensis archiepī cōueniri, asserēs illos prius debere conueniri sub ipso[e] quā coram officiali prædicto, specialib. ipsius archiepiscopi, & hominū ac familiæ suæ causis dumtaxat exceptis,[f] & infra.

† Idem.

† archiepī.

¶ Ideoq; disc. vestræ mandamus, quatenus per maiores ecclesię[g] Senonensis canonicos, qui habere debent de hmōi consuetudine notitiā pleniorem, super his solicite veritatem inquiratis, & nisi vobis constiterit præfatum archidiaconum, vel prædecessores ipsius, de pacifica[h] sic obtenta consuetudine, iurisdictionem aliquam in ipso monasterio, vel in huiusmodi abbatijs[i] hactenus habuisse, prefatum monasterium ab eius impetitione penitus absoluatis, perpetuū

Quid in uisitatione p̄[st]are debeant [p̄]lati, tradit Conciliū Trident. ses. 24. de reformatione. c. 3.

a ¶ Sit situm.] per hoc forte credebat archidiaconus intentionem suam fundatam esse, quasi de iure communi. 16. quęstione septima. omnes basilicę. & 18. quęstione secunda. monasteria. sed hoc est ius episcoporū.

b ¶ Et eius mandata.] ista pertinent ad correctionem: sed ea quæ præcedunt, ad iurisdictionem.

c ¶ Quæ archidiaconi solent.] & ita uidebatur in hoc respicere consuetudinem. inf. de exces. prelato. ad hęc. & sup. de consti. [c]um o [...] quę [...] iurisdictione[m]. argum. inf. de offic. ordi. duo simul. & C. de eman[ci]pa. l. ul[t]. quę in h[is] pręcipue considerantur, ut dixi supra eod. cum satis.

d ¶ Salua sua regula.] correctio enim monachorū, primo loco pertinet ad abbatem. j. de offi. or. quanto. & j. de statu mon. in singulis.

e ¶ Sub ipso.] per hoc multum præiudicabatur archiepō si hoc esset verū, sed forsan cōsuetudo est illius archidiaconi.

f ¶ Exceptis.] litē uero contestata sup præmissis, de cōsensu utriusque partis causam remiserāt[1] iudices ad Apostolicā sedē: quia Papa nesciebat cōsuetudinē qua utitur archi. Senoñ. in abbatijs. Senoñ. diœce. præfati monasterij sniam p̄ferre nō potuit, uñ causam cōmittit sicut sequitur. hoc est in antiqua decret.

1 Per cōsultationē putat Hos. q̄ p̄ appellationem iō, quia cā nō fuit ad eos remissa, sed alijs cōmissa. Io. And.

g ¶ Maiores ecclesiæ Senoñ. canonicos.] no. ergo q̄ testes illi requirendi sunt ad testimoniū. de quibus magis est uerisim[ile] q̄ ueritatē sciant, & illi sunt pot[i]us preferēdi. sic 35. q. 6. p[r]esbyteros. & j. qui ma. ac. pos. ur. & ab antiquioribus, ut ibi dr̄, ad quorū dict[a] recurrendū est in antiqs factis. ff. de le. 3. si chorus. §. 1. & . 20. dis. de q̄bus. ab illis enim requirenda est ueritas quibus lex ueritatis potius assistit. 4. q. 3. si testes[2] sic ergo canonici præferentur hic, quia melius ueritatem scire debent, qui forte cum ipso archidiacono prædictis q̄nq; interfuerunt. Sic & illa quæ in capitulo fiunt, per canonicos melius probantur. j. de testi. veniens. & q̄ domi gerunt̄, facilius probātur per domesticos quā per alios. C. de rep. consensu. §. serui. & C. de quæstionibus interrogari.

Testes antiquiores sūt ceteris præferendi.

2 Concord. tex. ī l. p̄sbyteri. C. d̄ episcop. & cler. & ibi Bald.

h ¶ Pacifica.] no. q̄ consuetudo siue possessio dēt esse pacifica, nō violenta, ad hoc ut præscripto locū habeat, & sine interruptione. j. de præscr. sanctorum. & ca. illud. & 16. q. 4. volumus. & C. de præscr. 30. vel 40. ann. si quis. & l. vlt. & ita patet q̄ iurisdictio siue officium archidiaconorum, potius colligitur ex consuetudine, quā ex iure cōi. quia huiusmodi visitatio & correctio potius ex cōsuetudine habentur. arg. s̄. de elect. dudum. 2. Dic ergo super hoc vt dixi s̄. eo. cum satis.

i ¶ Abbatijs.] argu. q̄ ad consuetudinem aliarum ecclesiarum, siue iurisdictionem recurrendū est. si dubitetur quid aliqua ecclesia facere debeat. j. de cēsi: ecclesiis, & c. sopitæ, & c. super. eo. & 100. d. contra morem[3] nisi diuersa esset consuetudo vniuscuiusque ecclesiæ.

3 Concord. gl. ī l. cūctos populos. C. de sum. tri. & si. cath.

clesiæ.arg.ĩ.de consue.cum olim. & ita si archidiaconus probaret consuetudinem huiusmodi in alijs monasterijs sui archidiaconatus, obtineret in isto: quia non debent diuerso iure censeri. 12.q.1. cognouimus & ĩ.de deci.cum in tua.

super hoc ipsi archidiacono silẽtium imponentes. ¶Si vero de præmissis constiterit per eosdem, eandẽ iurisdictionẽ dũtaxat adiudicantes eidẽ, in monasterio supradicto, quã ipsum vel predecessores suos in monasterio ipso, vel in eisdem abbatijs habuisse cõstiterit, super alijs perpetuũ ei silentiũ imponatis.

TITVLVS XXIIII.

De officio archipresbyteri.

¶ Ex concilio Toletano.

¶ *Archipresbyter ciuitatis subest archidiacono, & principaliter præest presbyteris, & presbyteralibus officijs.*

CAP. I.

VT† archipresbyter [a] sciat se subesse [b] archidiacono, & eius præceptis sicut sui episcopi obedire: & quod specialiter ad eius pertinet ministerium † super omnes presbyteros ĩ ordine presbyterali† positos curã agere aĩarum: † & assidue in ecclesia stare: & in episcopi sui absentia ad vicẽ ei[9] missarum solemnia celebret, & collectam [c] dicat, aut cui ipse iniunxerit. [d]

¶ Leo Papa.

Ad idem.

CAP. II.

MInisteriũ† archipresbyteri in eo constituitur, vt diligẽti cura prouideat ministerium sacerdotum cardinalium, [e] qui solemne debent agere officium in cõmunicatione corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, à sacrosancto die Dñico [f] incipiendo, per omnes horas canonicas indeclinabiliter [g] pseuerent: vt opus Dei digne & sancte perficiatur ab eo, cui cõmittit: & infra. ¶ Prouideat etiã archipresbyter vitã sacerdotum cardinalium, †præceptis sui obtemperando episcopi, ne aliquando cedãt, [h] aut scurrilitate [i] torpeant, & infra. ¶ Si episcopus defuerit (exceptis his q̃ prohibita [k] sunt) archipresbyter prouideat cuncta, quę in sacerdotum ministerio pfici debeãt, fontes benedicere, infirmum oleo perungere, pęnitẽtẽ infirmũ (consulto epo [l]) reconciliare, pęnitentiam cũctis [m] alijs sacerdotib. iniungere. ¶In præcipuis festiuitatibus: aut ipse celebrationem missæ solemniter impleat, aut ad sui iussionem [n] cui committitur, peragat veneranter.

DE OFFICIO archipresbyteri.

¶Quia post archidiaconum archipresbyter facit gradu: ideo, &c.

De materia ista habetur 25. dist. perlectis. versic. archipresbyter.

VT archipresbyter] Hę prima tria capit. non summantur nec diuiduntur propter multiplicitatem dictorum. Io. And.

CASVS. Dicitur hic q̃ archipresbyter debet subesse archidiacono, & ei sicut episcopo, obedire, & aliorum presbyterorum curam agere & in absentia episcopi missam cantare, aut ille cui ipse iniunxerit. Not. q̃ archipresbyter subest archi. Itẽ curam aliorum presbyterorum agere debet. Item vice episcopi missam celebrat. Ber.

a ¶ Vt archipresbyter.] suppl. statuimus.

] Glos. seq. signat contrarium, & soluit.

b ¶ Subesse.] sic videtur, q̃ qui maior est in ordine, subsit minori. vnde cõtra. ĩ.de ma. & obe. statuimus. & c.1. Sed dicas q̃ archidiaconus præest archipresbytero quo ad dignitatem, non quo ad ordinẽ. 2.q.7. puto. & c. quæritur. C. de offic. vic. l.1. & sic non contradicunt. 33.q.5. est ordo naturalis, sic & in angelis, & in potestate, & in ordine differt alter ab altero 89. dist. ad hoc.

c ¶ Collectam.] idest missam matutinalem, seu ferialem, simile 60. dist. quoniam videmus.

d ¶ Iniunxerit, sic 25. dist. perlectis. ad fi. vnde sumptum fuit hoc cap. de verbo ad verbum.

MInisterium.] CASVS. Dicitur hic, quòd archipresbyter debet habere curã, & solicitudinem de omnibus sacerdotibus, vt episcopi sui mãdatis obediant. In absentia autem episcopi debet omnia officia episcopi supplere, exceptis ijs, quæ ei sunt prohibitæ. Nota ministros ecclesiæ sibi ad inuicem suffragari debere.

e ¶ Cardinalium.] id est, principalium. simile 7. quæstio. 1. pastoralis, & dicuntur cardinales à cardine; quia sicut in cardine regitur ostium, ita per istos debet in ecclesia regi officium, vnde ẽt dicti sunt cardinales: quia per eos regitur vniuersalis ecclesia. simile 24. distin. psbyter. & 71. distin. fraternitatẽ. ibi exponit cardinalis, id est proprius & 21. quæst. 1. relatio.

f ¶ A sacrosancto die Dominico.] id est, a vespere sabbati, quoniam tunc incipit secundũ canonicam computationem: [1] siue quo ad officium. inf. de fe. quoniam. & 75. distinctio. quod a patribus.

ADDITIO. Et sic tunc debent septimanas incipere: quod quidam nõ obseruant. Io. And.

g ¶ Indeclinabiliter.] id est, horis statutis, & iusto ĩpedimento cessante. infra de celebra. miss. presbyter. & ferens illam sententiam. Maledictus qui negligẽter facit opera Dei.

h ¶ Cedant.] id est, cessent quando officium suum facere debent.

i ¶ Scurrilitate.] id est rusticitate viuendi, sicut scurra facit.

K ¶ Prohibita.] de quibus habes 68. distinct. quamuis, sed ad ea facienda debẽt vicinos episcopos ĩuitare cum cautela & studio. 7. quęst. 1. 1. pontifices.

l ¶ Consulto episcopo, recõciliare.] ergo eo inconsulto non debet, nisi eo absente maxima necessitas cogat. 26.q.6 c. vlti. & loquitur de solẽni pęnitente, qui publicũ crimẽ cõmisit, q̃d vniuersam commouet vrbem, vt ibi dicitur. in quo etiam casu quilibet sacerdos posset eum reconciliare argu. 17. q.4. si quis suadente. & etiam laicus. 2. de consecratio. dist. 4. sanctum est baptisma.

m ¶ Cunctis.] Archipresbyter post episcopum, curã debet habere animarum in ecclesia cathedrali.

n ¶ Iussionem. sic. ĩ. cap. proxi. & 25. distin. perlectis.

† Burchardus lib.3. c. 50. Iuo part. 6. ca.20. & c. 1. eod. tit. in 1. compil.

† Officiũ in manusc.

† Vox presbyterali, deest ĩ antiqs.

† Vox, animarũ, deest in antiqs, & in locis inī[illegible]o c. citatis.

† Cap. 2. e. titu. in 1. cõpil.

& vide concilium Triden. infra citatum.

1 Qualiter accipiat dies vide in l. aut facta. §. tps. & ibi Barto ff. de pęn. & in l. hæc verba. ff. de verbo. sign.

† Sacerdotes cardinales. hoc loco, n[illegible] vrbis tm̃ R[illegible]mæ, sed al[illegible]rũ ẽt ciuit[illegible] tũ primos [illegible]cerdotes, i[illegible]terp̃tamur qbus titul[illegible] hoc est pa[illegible]chiæ cõmi[illegible]tebantur.

2 Sed la[illegible] non põt soluere [illegible] mentali[illegible] vt nota[illegible] de offic. ordi. [illegible] super g[illegible] verbo, [illegible] terquar[illegible] mortis [illegible]culo.

Officium. CASVS. In hoc ca. ponuntur multa, quæ spectant ad officium archipresbyteri, quæ expresse patent in littera. No. ex hoc c. multa, quę pertinent ad officium archipresbyteri.

a ¶ Benedictiones.] in matutinis quando debent legi lectiones

d ¶ Infirmos.] de consecr. dist. 2. ī tribus. contra, vbi subaudiendum est; nisi ad opus infirmorū, vt hic. de consec. di. 2. presbyter Eucharistiam.

[Glo. sequē. signat contrarium, & soluit.]

c ¶ Sine confessione.] si culpa vel negligentia presbyteri moriatur infirm⁹ sine confessione, reus erit aīæ illius. 26. quæstio. 6 si presbyter, & capit. cognouimus.

[Gloss. seq. arg. signat contrarium, & soluit.]

d ¶ A foris veniūt.] id est extra ciuitatē, tamen qui sint de diœcesi. Et argu ꝙ quilibet de episc. opa tu potest sacramēta recipere in maiori ecclesia: quod uerū est. arg. 50. di. in capite. Argu. contra de pœn. d. 6. placuit. & ī de paro. nulli⁹. nō cōtradicunt. episcopus non debet recipere parochianū alterius episcopi, hic nullum parochianū alterius recipit: quia omnes possunt recurrere ad archipresbyterum maioris ecclesiæ, vt hic dicit Bernard.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. ppi. Cōcil. Trid. sess. 5. de reformatiōe, c. 5. salubriter addit, vt archipresbyteri, & alii curā animarum habentes populo ꝑdicent Dei verbū.

¶Idem.

¶ Declarat quod sit officium archipresbyteri, Ciuitatensis. Ant. de But.

CAP. III.

Officium † archipresbyteri de vrbe constat, quando ibi pręsul defuerit, vice eius officiū inchoare: benedictiones [a] presbyterales in ecclesia dare, missam quando uoluerit, cantare, vel cui de sacerdotib⁹ iusserit. Quādo vero episcop⁹ missam canit, debet præcipere sacerdotibus, ut induant se vestib⁹ sacris, & qualiter ad missam procedant. ¶ Debet enim præcipere custodi ecclesię, vt i sacrario Eucharistia Christi ꝓpter infirmos [b] non desit: debet infirmis prouidere, & prouidendo præcipere sacerdotib., ne forte sine confessione [c] vel confirmatione corporis & sanguinis Dñi nostri Iesu Christi moriantur: confessiones † peccatorum eorū, qui a foris veniunt, [d] recipere cū omnibus sacerdotibus, & exinde per prouisionē Pōtificis magnā debet illis adhibere curā. ¶ Ad Christianos quoq; faciēdos, & baptizandos infantes; & ad succurendum, omnia a sacerdotibus per iussionem † illius fiant.

† prouisionem.

¶ Idem † ex synodo Rauennæ habita.

¶ Archipresbyter ruralis, presbyterorum & laicorū plebaniæ suæ curam gerit: contra decretum tamen epi nihil ordinare potest.

† Hic forte Ioannes nonus siue decimus intelligendus. is enim Synodum Rauennæ celebrauit. Leo. n. antiquior fuit.

CAP. IIII.

Vt † singulæ [e] plebes archipresbyterum habeant, propter assiduam ergo populum Dei curā, qui non solū imperiti vulgi solicitudinem gerant, verum etiam presbyterorum, qui per minores titulos [f] habitant, vitā iugi circumspectione custodiāt: & qua vnusquisque industria diuinum opus exerceat, † epo suo renūciet. [g] ¶ Nec contendat † eps nō egere plebem † archipresbytero, quasi ipse eam † gubernare valeat: [h] qa & si valde idoneus sit, decet tñ vt sua onera [i] partiatur: & sicut ipse matrici ecclesiæ † præest: ita archipresbyteri [k] pręsint † plebibus, vt ī nullo titubet ecclesiastica solicitudo: cuncta tamē referāt [l] ad episcopū, nec aliquid cōtra eius decretū † ordinare ꝑsumant.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. compil.

† &

† obtendat.

† plebes.

† eas.

† In multis manuscrip. deest vox. ecclesiæ.

† præsunt.

† doctrinā.

† In nonnullis manuscriptis ita: confessiones vero peccatorum, qui a foris uenerint.

e ¶ Vt singulę.] CASVS. Hoc cap. loquitur de ruralibus archipresbyteris, & diuiditur in duas partes. Primo dicitur quod singulæ plebes habeant singulos archipresbyteros, qui non solum laicos corrigant, sed etiam capellanos sub ipsis constitutos. Secundo dicitur ꝙ non putet episcopus non egere plebem archipresbytero, quasi ipse solus sit ad omnia sufficiens: quia & si valde idoneus sit, debet tamē vt sua onera partiatur: & sicut matrici ecclesiæ præest episcopus, ita plebibus archipresbyter: vt ecclesia in nullo titubans uideatur: cuncta tamen episcopo referre debet, & nil contra eius præceptum ordinare præsumat. Nota ꝙ solus episcopus est ordinarius in sua diœce. Item onera & officia ecclesiastica sunt partienda.

e ¶ Vt singulæ.] Hoc capitulum loquitur de archipresbytero rurali, præcedens de archipresbytero Ciuitatensi. Alan.

[Glossa sequens ponit. 5. modos quibus dicitur titulus, & remittit.

f ¶ Titulos.] Titulus appellatur ecclesia. 70. dist. cap. 2. & 80. dist. episcopi. & hic etiam dicitur titulus canon. 50. d. si quis diaconus. Itē dicitur titulus, tractatus. ff. de postul. l. 1. argum. 26. quæstion. 5. nec mirum. verbo fin. versic. his duob⁹ titulis. Item. dicitur actio titulus. C. famil. ercisc. non est ambiguum. Item dicitur titulus dignitas, vnde Ouidius.

Gratulor Oecoliam titulis accedere nostris.

De hoc dictū est s. de elect. dudum. 2

[Glos. seq. arg. & alleg. 3. iura in contrarium.]

g ¶ Renunciet.] arg. ꝙ solus episcopus sit iudex ordinarius in sua diœcesi. 11. q. 1. de persona. 80. di. non debere. arg. contra. 10. q. 3. ca. 1. & ca. nullus & 2. q. 1. nemo. 1. responso.

h ¶ Valeat.] quia ipse sufficere omnib⁹ non potest: & ideo per alios hoc facere debet. argūm. contra ī. de offic. ordin. inter cetera. nec ipsemet eam sibi assumere debet: quia & prætor se tutorem dare non potest. ff. de tutor. & curato. prætor. sic prælatus a seipso prælaturam accipere non potest. ī de inst. in cap. vlt. & ī. de iure patron. per tuas. & inf. de bap. & ei⁹ effectu de bitum. quia differētia debet esse inter dantem & accipientem, ut ibi dicitur.

i ¶ Sua onera.] debet enim sua onera partiri cum alijs. inf. de præsumpt. manda. ubi de hoc.

k ¶ Ita archipresbyteri.] istud ita, non notat omnimodam similitudinem: quia aliter præest episcopus quam archipresbyteri præsint.

l ¶ Referant.] Præter minora, quæ ipsi archipresbyteri determinare possunt, 1 cum habeant ordinariam iurisdictionem. inf. de offic. ord. cum ab ecclesiarum. & inf. de consang. & affin. ex litteris.

1 al. ista littera esset sibi ꝯria ſm Hostiē. Vñ dicebat Inno. ꝙ terminabit minora ſm ordinationes epōrum. Ioan. Andr.

DE OFFICII PRIMICERII.

¶ Visum est de officio archipresbyteri. Sed quia in choro primicerius est primus absente archipresbytero: ideo ponit de eo. Ant. de But.

Et accipit. hic primicerius pro cantore. de offi. primicerij, sacristæ, & custodis, & quid ad quodlibet spectet vel [illegible] or- [illegible] 21. dist. [illegible] per lectis [illegible] per to- [illegible] de [illegible] quod [illegible] [illegible] & [illegible] sequen. & supra in proxi. rub.

[illegible] primicerius.] [illegible] hoc capitulo dicitur quod primicerius subest archidiacono: pertinet tamen ad eius curam præesse diaconis, & alijs minoribus. & [illegible] lectoribus lectiones, & [illegible] [illegible] ita quod omnes [illegible] debet & castigare. Not. ex hoc cap. multa. quæ pertinent ad officium primicerij.

† item.

† Cap. unico. eod. tit. in 1. compil. Iuo [illegible] c. Gratianus [illegible] [illegible] [illegible] i. b. 7. ca. 14.

a ¶ Vt primicerius.] supple, statuimus.

[Glossa sequens signat contrarium, & tripliciter soluit.

b ¶ Diaconis.] sup. de offic. archid. officium. contra. capitu. ista loquuntur secundum diuersas consuetudines diuersarum ecclesiarum; vel primicerius hoc facit ad mandatum archidiaconi, vel tanquam vicarius eius. & ita prælatus, qui subest episcopo, potest alij demandare vices suas, & merito: quia ordinarij iudices sunt. Lau.

† In omnib. manuscriptis ita: donet lectiones ad nocturna officia.

† instituantur.

c ¶ Vt ipse.] s. archidiaconus: vel ipse, s. primicerius, quod est melius.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

d ¶ Donec lectiones.] sed hoc videtur pertinere ad officium archidiaconi. supr. de offic. archid. officium. diuersa consuetudo diuersarum ecclesiarum impedit contradictionem, quæ circa huiusmod. officia consideratur potius. Ber.

TITVLVS XXV.

De officio primicerij.

¶ Idem † ex libro Romani ordinis.

¶ Ponit ea quæ spectant ad officium primicerij. Anton. de Butr.

CAP. I.

VT † primicerius [a] sciat se esse sub archidiacono sicut & archipresbyter, & ad eius curam specialiter pertinere, vt præsit in docendo diaconis, [b] vel reliquis gradibus ecclesiasticis in ordine positis, vt ipse [c] disciplinæ & custodiæ insistat, sicut pro animabus eorum coram Deo rationem est redditurus, & vt ipse diaconis donet [d] † lectiones, quæ ad nocturna officia clericorum pertinent, & de singulis studium habeat, vt in quacunque re capacem sensum habuerit, absque vlla vacet negligentia, aut a quo ipse iusserit, instituantur. †

TITVLVS XXVI.

De officio sacristæ.

¶ Ex concilio Toletano.

DE OFFICIO SACRISTAE.

† Viso de officio primicerij, videndum est de officio sacristæ, id est, thesaurarij.

De hac materia habetur 25. dist. perlectis, in fi. Ant. de But.

VT sciat.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo quod sacrista subest archidiacono, & custodia vasorum, & vestimentorum spectat ad ipsum, & cura totius thesauri, & luminaria, & incensum. Nota ex hoc capitulo multo, quæ pertinent ad officium Sacristæ.

CAP. I.

VT † sciat [e] se sacrista subiectum archidiacono, & ad eius curam pertinere custodiam sacrorum vasorum, [f] vestimentorum ecclesiasticorum, seu totius thesauri ecclesiastici, nec non quæ ad luminaria [g] pertinent, siue in cera, [h] (siue † in oleo.)

e ¶ Vt sciat.] supple, statuimus.

[Gloss. sequens. soluit contrarium.]

† Cap. 1. eo. tit. 1. compilatio. Iuo. p. 6. c. 20.

f ¶ Vasorum.] secundo post archidiacono. & sic non est contra supra de officio archidiaco. ca. quę.

g ¶ Luminaria.] lampadum, vt differat ab eo quod sequitur.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

h ¶ Sine in cera.] quia in his illuminatur ecclesia: & secundum hoc etiam videtur pertinere ad officium custodis, infra titulo proxi. & capitulo proxim. sed hoc referas ad diuersam consuetudinem, vt sæpius dictum est. Bernard.

† In nõnullis desunt hæc verba: siue in oleo.

TITVLVS XXVII.

De officio custodis.

¶ Ex lib. Romani ordinis.

¶ Ponit quæ spectant ad officium custodis h. d.

DE OFFICIO custodis.

¶ Quia custos est quasi minister sacristæ: ideo subsequenter ponit de eo. Ar. de But.

CAP. I.

CVstos† ecclesiæ, cui ea quæ ecclesiæ competunt, custodienda committunt, oportet, vt sui archidiaconi iussioni in cunctis obediat, in canonicis horis signa tintinabulorum [i] pulsanda, ipso archidiacono iubente, ab eo pulsent, pallia vel linteamina alteris, seu cuncta vtensilia [k] ecclesię in-

CVstos.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod custos ecclesiæ debet obedire archidiacono, & ad eius mandatum canonicas horas pulsare, & ornamenta altaris, & cuncta vtensilia ecclesiæ custodire: & circa lampades, & laternas in accendendo, & extinguendo peruigil esse debet, ne nimis ardendo oleum deperdat, nec minus incendendo obscurior fiat ecclesia. Si autem custos circa hoc negligens fuerit, per archidiaconum corrigi debet. Nota quod discretio est mater omnium virtutum. Item ineptus minister ab ecclesia eijci debet.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compil.

i ¶ Tintinabulorum.] sup. de elect. in causis. & infra. cap. proxi. & 1. dist. [illegible] us militare.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

K ¶ Vtensilia.] sup. de offic. archid. ca quæ. contra. sol. supple, sub archidiacono, & sacrista, vel diuersa est consuetudo.

[Glossa sequens arguit, allegat. 6. iura, ponens tres versus.]

a ¶ Mo-

a ¶ Modum.] sic.24.q.1.manet.argu. φ ita exceditur modus in eo qđ est amplius, sicut in eo quod est minus 51.dist.q in aliquo. 45. dist.disciplina.41.dist.q sqs & ff.de pen.respiciēdū.C.de cust.reo.si qs.in si.& inf.de vit.& hon.cler.clericus.& sic media uia tenenda est. unde uersus.

Cum medio semper gaudebam ludere forma.

Maior enim mediis gratia rebus inest.

& illud.

Inter utrumque uola, medio tutissimus ibis.

b ¶ Cum discretione.] discretio enim mater est omnium virtutum.j.q.5.præsentium.

c ¶ Minus idoneus.] sic ergo remouetur ab officio suo minus idoneus: sic magister minus idoneus remouetur: qui primum moribus, deinde scientia, & facūdia alios præcellere debet. C. de profes. & med.l.2.lib.10.& iudex & prælatus remouētur propter negligentiam. sup. de off.archid. ea quæ.

d ¶ Emendet.] arg. φ per denūciationē offensa proxima uenia meretur.35. di. eps.C.de episc. aud. nemo: & sic quodlibet peccatum nō inducit depositionem. 5.q.4.in loco.

e ¶ Denunciando.] arg.φ per denunciationē aliquis remouēdus sit.arg.2.q.7. quapp j.de iureiur. querelā.j.de fideiuss. peruenit. 1 sed non loquunt in denūciatione.& arg. ad hoc 24.q.3.ecce.uersf.un decunque.

† In codice Barbatię ita: vt ne contra modū lucendo oleum ecclesiæ depereat. in alio ita:ne ut supra modum lucendo oleum. &c.

† In vno ita: cum discretione in ecclesia agant.

† Capit. 2. eod.tit.in 1. compil.

a Concord. authen. ad hæc. & ibi Barto. C. de vsu. & in l. tinus. ff. de cust. reo.

desinenter custodiat: lāpades & laternas in accendēdo, seu extinguendo per uigil existat: ne† aut supra modū a lucendo oleū depereat, aut minus lucendo obscurior sit ecclesia, sed omnia cum discretione b† agantur, quæ noscitur omnium virtutum esse mater: ¶ Si uero is minus idone c ad hoc peragendum extiterit ab archidiacono coerceatur, vt se emendet. d Si autem indomitus permanserit archidiaconus episcopo denunciando e prouideat, ut indecente eiecto, aptus domui Dei constituatur minister, ut omnia in laudem Dei fiant.

¶ Ex concilio Toletano.

¶ *Ad Idem.*

CAP. II.

Custos † solicitus dēt esse de oī ornamento ecclesiæ, & luminarijs siue incenso, nec non panem & uinum omni tempore præparatum ad missam habere debet: & per singulas horas canonicas signum ex consensu archidiaconi sonare, & oēs oblationes seu eleemosynas seu deci-

Custos.] CASVS. Primo dr φ custos dēt esse solicitus de ornamentis ecclię, luminarijs & incenso, & de pane & uino ad sacrificium: & de pulsatione campanarū, & de eleemosynis, & decimis & oblationibus colligēdis, & cum consensu archidiaconi diuidendis. Secundo dicitur, φ in his tribus consistit sancta mater ecclesia, archidiacono, archipresbytero, & custode: idcirco debēt esse boni, & cōcordes. No. ex hac decre. multa quæ pertinent ad officium custodis. Item nota φ ecclesia consistit in tribus columnis, s. archidiacono archipresbytero, & custode.

f ¶ Absente epo.] arg. φ res canonicorum per episcopum dispensari debent. 12.q.2. Vulteranæ. & per ipsum debet constitui œconomus. C. de episcopi. & cle. omnes. §. hoc nihilominus. & 9.q.3. cum simus.

g ¶ His tribus.] qui enumerantur inferius, archidiaconus, archipresbyter, & custos.

[Glossa sequens not. alleg. 6. iura. ad contrarium allegat.7.& soluit.]

h ¶ Sanctiores.] & ita videtur φ semper melior & iustior sit eligendus. 2 8.q.1. licet.& c. ii ergo.63. dist. metropolitano.& 25.di.c.unum orarium.§. nunc autem. 1.q.1.uilissimus. in auth. de monachis.§. ordinatione. coll.1. arg. 16. q. 7. monasterium. & j. de electio.cū nobis olim.& j.de renun. nisi cū pri dem.§.p. de sit. & j. de pb. c.pen.61.dist in Catinensis.& 85.di. Florentinum.arg.ff. de leg.2.cū pater.§.rogo. Sol. melior, iustior, & sanctior debet eligi: tū si alius eligatur, licet nō sit melior, sufficit φ sit sufficiens: quia conuentens scientia sufficit in prælato.j. de renun. nisi cum pridem §. pro defectu. & j. de ele. cum nobis olim.

i ¶ Neque zelus.] i. odium: quia est bonus zelus, & malus zelus, de malo hic intelligit: sicut est bonus dolus, & malus dolus. ff. de dolo. l. 1.§.non fuit.

mas (cum eiusdem tamen consensu absente f epo) inter fratres diuidat. ¶ In his tribus g ecclesiæ colūnis (ut sancta sanxit synodus) cōsistere debet alma mater ecclesia, vt ad hoc opus tales ordinentur, quales meliores, & sanctiores h esse viderint, ut nulla negligentia in sancta Dei ecclesia uideatur. ¶ Hi tres, archidiaconus, archipresbyter, custos, simul iuncti vno animo prouide peragant & perfecte: & non sit inuidia neque zelus i inter illos.

† An dignior sit sēper eligēd9 Couarruuias, in regula, peccatum part. 2 §.7. Fernandus Vasqu9 lib. 1. ca. 28. controuersi. illustrium.

TITVLVS XXVIII.

De Officio vicarij.

¶ Alexand. iij. epo Noruicēn. & G. archid.

¶ *Vicarius si beneficium curatū postea sit adeptus, vicaria priuabitur.*

CAP. I.

Ad † audientiā nostram puenit, qđ G. psbyter monachos de Raneteia petendo uicariam ecclesiæ de Burnel, à qua uiginti annis retro-

DE OFFICIO Vicarij.

¶ Viso de ijs qui seruiunt ecclesiæ nomine proprio, videndū est de ijs qui seruiūt nomine alieno: ideo &c. Et communiter in isto titu. tractatur de vicario, qui seruit in diuinis: communis ĩc pen. tractetur de vicario iurisdictionis. Et de hoc scunt do in sexto: & de primo. rub. in clem.

De hac materia tractatur. 16. q.7. in noua.93. di.c. si. 94. d stin.c. 1.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. co. & post conci. Lateran. sub Alex. iij. par 30. cap. 5.

Ad audientiam.] Prima narrat factum secunda prouidet: ibi; Quia igitur. Ant. de Butr.

CASVS. Quidam presbyter. Gul. nomine molestabat monachos. de Ramsea, petendo ab eis vicariam ecclesiæ de Burnel, a qua recesserat xx. annis elapsis. & in diuersis ecclesijs personatus postea fuerat adeptus. conquesti sunt monachi domino Papæ. Respond. Papa: non est canonicum, ut qui curam habet animarum in diuersis ecclesijs, uicarius fiat in alienis. Vnde mandat Papa, quatenus si est ita, prædictus presbyter compellatur desistere a petitione vicariæ prædictæ. Nota quod qui recipit curam animarum in alia ecclesia, uicariæ renunciare intelligitur, arg. colligitur hic, quod si nō recepisset curam in alijs ecclesijs, quod adhuc posset petere uicariam, quamuis xx. anni elapsi essent.

a ¶ In diuersis.] quod esse non debuit, cum pluribus seruire non possit; quia dum ad utrumque festinat, neutrū bene peragit. 16.q.1.presbyteros, & C.de asses. nemo. & eo ipso ꝙ pmisit se intitulari in secunda, uel postq̄ translatus est ad eam, perdit ius qđ habuit in uicaria. j. de cōcessio. præben. literas. 21. q. 2. si quis iam trāslatus. & qui beneficiatus est in una ecclesia, non est idoneus ad aliam. j. de preb. super inord. nata. immo non solum vicariam petere nō poterat, sed vtrumq; beneficiū perdere debet, si utrumque retinere cōtēdit, secundū moderna iura. j. de pben. de multa. q enim habet uicariā perpetuā, beneficiatus intelligitur. s. de rescrip. postulasti. & qui curā animarum vel plationum & cō similem recipit, prima ipso iure uacat. j. de præben. de multa. & idem est si qs habet perpetuā uicariā, sicut si haberet ecclesiam intitulatā. inf. eo. cap. ult. & s. de fi. psby. cōstitut⁹.

P Rouideas.] Primo ponit dictū. Secundo ipsius rationem: ibi, Quia. Ant. de B. t.

CASVS. Præcipit Papa, ꝙ nullus habeat plures vicarias: quia vicarij tenētur deseruire ecclesijs & personis ecclesiarū: & ideo alienum est ab ordine iuris, ut aliquis habeat vicariam præter vnam. Not. ꝙ sicut nullus potest habere plures ecclesias, ita nec plures uicarias: utrumque enim contra ius est.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Plures.] ex eo quod dicit plures, vr ꝙ possit habere unā uicariā, sed hoc nr falsum: quia quilibet in propria persona, & non per uicariū debet in ecclesia deseruire. inf. de cler. nō resi. quia nonnulli. & c. seq. & sup. de elect. cum in cunctis, & melius in iure nouo. inf. de pb. extirpādæ. §. qui uero. Et hoc est uerū, nisi in casibus, qui ponunt in dicta decre. extirpādę. §. qui uero, s. cū parochialis ecclesia sit annexa dignitati, uel pbendæ maioris ecclesiæ ut ibi: alias hodie vicarij constitui nō possunt, & talis uicarius debet esse sacerdos, cum habeat curam animarum. inf. e. c. ult. & debet esse perpetuus, ut in prædicto. §. qui vero. & canonice institutus cum certa portione, per episcopum. inf. c. prox.

A D hæc.] Primo ponit duplex dictum. Secundo excipit, licet improprie: ibi, Nisi.

CASVS. Prælatus ecclesiæ de auctoritate & assensu episcopi instituit uicariū in ecclesia sua, & eidem instituit certā portionem: decessit prælatus iste, alter substitutus est illi: quæritur utrum possit illum uicariū remouere, vel portionē assignatā minuere? Et tñ. quod neutrum facere pōt, nisi aliquid committat, propter quod per iudicem sit in uicariæ uel beneficio condemnandus. No. ꝙ uicarius perpetuus æquiparatur prælato, ut eo uiuente non possit a uicaria expelli, licet titulū non habeat: nisi propter culpam suam, sicut nec prelatus.

Glos. seq. ponit opin. quam reprobat.

ti annis retrocessit, in diuersis[a] postea ecclesijs per sonatum adeptus, fatigare præsumit. ¶ Quia † igitur non est canonicum, ut qui curam animarum in diuersis habet ecclesijs, uicarius in alienis existat: Mādamus quatenus, si est ita, prædictum presbyterum a petitione supradictæ uicariæ, desistere compellatis.

¶ Idem Elien. episcopo.

¶ *Plures vicarias quis habere non potest.*

CAP. II.

P Rouideas † attentius, ne in episcopatu tuo patiaris aliquem vicarias habere plures.[b] ¶ Quia cū vicarij teneantur personis, & ecclesijs deseruire, alienum est ab ordine iuris, vt uicariam quis habeat præter unam.

¶ Idem Vintonieñ. epo.

¶ *Perpetuus vicarius p episcopū institutus, p rectorem remoueri, uel portione sua fraudari non potest.*

CAP. III.

A D † hæc si psona alicuius ecclesię, vicario quē in eadē ecclesia instituit: de assēsu, & auctoritate dięcesani epi,[c] certā assignauerit portionē, is, q psona illa defuncta, in psonatū illius substituitur, nō pōt eundē ab ecclesia remouere,[d] vel assignatam sibi minuere[e] portionē: Nisi aliquid cōmittat, propter quod per iudicē in vicaria sit, vel beneficio condemnandus.

¶ Idem Norvvicensi epo.

¶ *Vicarius non potest substituere vicarium.*

CAP. IIII.

C Lericos † in presbyteratu, vel in alijs inferioribus ordinibus constitutos; in vicarijs ecclesiarum quas adepti sunt, alios sibi substituere non permittas, cum id satis sit absonum & absurdum. prohibemus.

c ¶ Episcopi.] quidā 1 supplent. & patroni si nō sit collegiata ecclesia, qm̄ patroni consensus desideratur ubicunq; p petuū percipiēdi aliquid confert alicui. arg. 16 q. 7. decernimus, & q. 5. si quis eporum. C. de auct. pstan. l. ult. & 63. di. principali. hoc non credo ꝙ cōsensus patroni sit reqrēdus, cū patronus tm̄modo debeat præsentare ua. ante eccl. sia, ut dicunt iura prędicta, sed ecclesia non ītelligitur uacare, in institutione uicarij: & hoc uř hic innui.

[Glo. seq. reci. opponēdo quod solus prælatus, &c. Io.]

d ¶ Remouere.] ergo hēt ius in remouerū est, ꝙ hēt ius uicarię, sed nō dicit habere ecclesiā quoad titulū, solus. n. pręlatus habet eam intitulatā: tñ expelli nō pōt, ac si haberet eā intitulatā sine iusta causa, & tunc p iudicē & nō per prælatum ipsius ecclesiæ, ut hic in fine dicit.

e ¶ Minuere] cum sit perpetuo cōstituta. argu. j. de censi.

Gl. seq. ponit duas lecturas. circa secundam opponit & soluit.

C Lericos.] Sic pone causam.2 Prælati ecclesiarum, in quibus habent curam animarum vel aliam dignitatem, in propria persona deseruire debent ecclesiæ, & non substituere sibi vicarios: quia hoc est contra rationem & iste casus probatur. j. de præben. extirpandæ. § qui vero. & sic ordinabis litteram. Non per mittas clericos. 1. id est platos in psbyteratu. vel alios in inferioribus ordinibus cōstitutos substituere alios in vicarijs ecclesiarum, quas. s. ecclesias adepti sunt tāquam prælati. & ꝙ ita accipiatur hoc nomē, clericos, probatur. appellatione enim clericorum oēs superiores continentur in auth. de sanct. epis. §. presbyterorū. coll. 6. & 11. q. 1. de persona ſm alium causam, qui poni consueuit: expone, clericos, id est vicarios substitutos alios scilicet vicarios in vicarijs, quas adepti sunt, quasi dicat, uicarius non pōt aliū uicarium sibi cōstituere, sed iste casus non est bonus: quia per hoc innuitur, ꝙ licitum sit cōstituere uicariū, qđ non est uerum ut dictum est secundum jus nouum, nisi tu uelis restringere hāc decre. ad casum illius §. qui uero, sed in nullo casu licet uicario alium sibi uicarium substituere. Bernardus. No. ꝙ uicarius non potest uicarium sibi substituere. Abbas.

† Concilium Trid. sess. 5. in decreto de reformatio. ca. 4. & sessi. 24. de reformat. cap. 17.

Cap. 3. e. tit. in 1. compil. & post cōcil. Lateraneñ. par. 39. c. 6.

1 Alanus, s. & Innocentius.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cōpila. & post cōcil. Laterañ. sub Alex. iij. par. 39. ca. 2.

† Ca. 5. eo. ti in 1. cōpi. & post Concil Lateraneñ. par. 39. c. 3.

2 Hic casus in ant. q. s. libris reperi

10 20 30 40 50 60

SVa nobis.] Ponit dictum, & ipsius rationem: ibi Quoniam, quam fortificat: ibi. Præsertim. Ex quibus infert: ibi, Mandamus. Ant. de Butr.

CASVS. Clerici cuiusdam plebis episcopi Vulterani, iurauerunt sibi eligere prælatum ad voluntatem laicorum, & sic elegerūt sibi prælatū, & electionem suam epō præsentauerunt eps cassauit illā electionē, & excōicauit laicos illos, qui clericos cōpulerant & ipsos etiam clericos pro isto, & alijs excessibus excommunicauit, & impetrauit litteras ad archiepm. Pisanum et suos conindices, vt eos tanq̄ excōicatos, facerct euitari vsque ad debitā satisfactionē: post hoc pars aduersa litteras impetrauit ab episcopo Portuen. vicario domini Papæ, ad episcopum Lucanū et suos coniudices, qui auctoritate illarum laicos, & clericos absoluerunt, excommunicantes episcopum Vulteranum: episcopus Vulteranus significauit hoc totū domino Papæ: prius tamen ex abundanti appellauit, licet sē tentia illa non teneret, super hoc scribit Papa iudicibus dicēs litteras vicarij, per surreptionem obtentas, quia iurisdictio vicarij, quem Romanus Pontif. reliquit in vrbe, non extenditur extra vrbem, nisi ei specialiter sit concessum: præcipue cum ipse moratur in sua prouincia speciali: videlicet inter Capuanam prouinciam, & Pisanam. Vnde mandat quatenus quicquid occasione illarum litterarum factum est denuncietur irritum & inane. Nota quòd litteræ per surreptionem obtentæ, non conferunt iurisdictionem, vt hic patet. Item vicarius uel legatus causas alterius prouinciæ vel iurisdictionis committere non potest.

† Ca. 1. e. tit. in 3. compi.

† Tua nobis.

† Vide l. fin. cum ibi no. C. si à non comp. iud.

† Et de uicariorū iurisdictione de quibus hoc loco, uide quales creari debeant, Conc. Trid. sess. 24. de reforma. cap. 16.

† Innocent.

¶ Inn. iij. abbati sancti Euge. & plebano sancti Petri.

¶ *Vicarius Papæ in vrbe iurisdictionem habet non extra vrbem.*

CAP. V.

SVa † nobis: † & infra. ¶ Nos igitur vicarij litteras æstimantes per surreptionem obtentas: † Quoniam iurisdictio vicarij [a] † quem Romanus Pontifex in vrbe reliquit, non extenditur [b] extra illam, nisi ei specialiter sit concessum, præsertim cum ipse moratur in sua prouincia speciali, videlicet inter Capuanam prouinciam, & Pisanam: Mādamus quatenus quicquid occasione litterarum illarum actum est, in irritum [c] reuocetis.

¶ Hono. † iij. Vigor. epō.

¶ *Compelluntur vicarij ordinarij, ecclesijs deseruire per subtractionem prouentuum & vicariarum.*

CAP. VI.

EX parte tua fuit propositum coram nobis: & infr. ¶ Mandamus quatenus perpetuos vicarios, [d] vt in ecclesijs, in quibus vicarias obtinēt, resideāt, & se in presbyteros (vt eorū † cura exigit) faciāt promoueri per subtractionē [e] prouentuum, vel ipsarum vicariarum compellas.

† earum.

TITVLVS XXIX.

De officio & potestate iudicicis delegati.

¶ Alexand. iij. London. episcopo.

¶ *Delegatus Papæ potestatem habet non solum in partes, sed etiam in alios qui suam iurisdictionem impediunt.*

a ¶ Vicarij.] vicarius omnia potest, quæ pertinent ad iurisdictionem illius, cuius vices gerit, C. de off. eius qui vic. alt. ge. l. 1. 93. dist. c. ult. & 94. dist. ca. 1. quædam tamen sunt, quæ sine speciali mandato attentare non debet. inf. de offi. lega. quod translationem.

Iurisdictio vicarij Papę ad quot miliaria extenditur.

b ¶ Non extenditur.] nisi forte intra centesimum milliare, ad instar præfecti vrbis, ff. de offi. præf. vrb. l. 1. §. in initio, & ff. de off. procon. si in alia. §. vlt.

c ¶ Irritum.] not. quod factum est per surreptionem, non ualet tanquam à non suo iudi. e. 11. q. 1. ca. pen. & C. si à non comp. iu. l. ult. & retractari pōt altera parte absente. inf. de re iudi. cum olim. & præcipue in decretali ista, hæ enim litteræ nullam conferebant iurisdictionem, quia iurisdictio uicarij non extenditur extra urbem, ut hic dicit ergo si concedat litteras extra, est nulla iurisdictio. ff. de iur. om. iu. l. ult. C. qui pro sua iurisdi. l. unica. & ita quicquid factum est hic per litteras vicarij ipso iure non tenuit. De hac materia dictum est supra de rescrip. ad audientiam. 2.

EX parte.] In prima facti decisa narratio. In secunda: ibi, Mandamus, mandatum. Ant. de But.

CASVS. Vicarij perpetui tenentur facere residentiā in ecclesijs, in quib. obtinēt uicarias, & cū habeant curā animarū, debent esse in ordine sacerdotis, quod si facere noluerit, cōpelli debent per subtractionem prouentuum ipsarum uicariarum. No. quod perpetuus uicarius debet esse sacerdos, & in uicaria residere.

d ¶ Perpetuos uicarios.] perpetuus uicarius dicitur, qui canonice a persona ecclesiæ, & auctoritate episcopi est institutus: & certā debet percipere portionem, supra eodem tit. ad hæc, & inf. de præb. extirpandæ. §. qui uero, nec potest quis habere plures vicarias, cū habeat curam animarū tanquā uicarius, & debet residere in loco, ut hic dicit. sicut nec quis potest habere plures ecclesias. inf. de cle. nō resi. quia nonnulli, & ca. seq. & inf. de præben. de multa. In quibus casibus possit quis cōstituere uicarium, dicitur in prædicta de cre. extirpandæ. § qui uero. beneficia enim ecclesiarum propter officia diuina constituta fuerunt 1 12. q. 2. concessio. 16. q. 1. generaliter. & 1. q. 2. c. ult. arg. C. de mil. test. l. pen. & 21. q. 2. c. Cyprianus.

Vicarius perpetuus quis dicatur.

1 Vnde sm Apostolū. 2. ad Thesa. 3. Qui non laborat, non manducet.

e ¶ Per subtractionem.] & sic etiam compelluntur alij clerici, quando necessitas uel utilitas, ut ordinentur ex poscit. sup. de æta. & qua. quæris. nec habet locū distinctio, quæ consueuit notari. 84. dist. in prin. maxime ubi quis recipit beneficium animarum curam habens annexam sibi, indistincte debet promoueri, uel priuari illo officio. sup. de elect. cum in cunctis. & sup. de æta. & quali. c. 1. & 60. dist. per totum.

DE OFFICIO ET POT. IVDICIS delegati.

¶ Visum est sup. de ijs qui gerunt uices alienas in diuinis officijs, & in iurisdictione uoluntaria: restabat uidere de ijs qui gerunt uices alienas in iudicijs, & in iurisdictione contentiosa. Verum quia delegatus Papę est maior quolibet ordinario. inf. eo. tit. sane 2. & de offic. leg. studuisti, ideo ponitur hæc rub. ante rubricas sequētes, secundum Ioan. And.

De cuius materia non habetur ita specifice in decretis, sed in aliquib. c. & præcipue in c. quia sunt. 28. dist. & reperitur in 6. & in cle. Bened. Capra. Habetur etiam 28. dist. quia sunt. 74. dist. quorundam. 94. dist. c. 1. & 2. 55. q. 2. igitur.

Quia

Via quæsitum.] Communis diuisio ponitur in hac decre. Secunda. ibi, Sic tibi. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam impetrant litteras ꝯ aduersarios suos: & cum ipsi eos faciūt ad iudi[illegible] vocari, Potestates & alij potētes minis, & terroribus compellunt cōquerentes silere, & sic mandatū dn̄i Papæ eliditur: quærit quid iudex facere debeat? Rn̄det Papa, ꝙ sicut agentes & consentientes pari pęna puniri debēt: sic eodem modo, tā illi qui trahunt in cām, q̄ principales fautores eorū, si iustitiam impediunt, per censuram ecclesiasticam sunt coercendi. No. ꝙ iurisdictio iudicis extēditur ad omnes illos q iurisdictionē illius impediunt: licet de illis in litteris non fiat mentio.

† Ca.2.eod. ti. in 1.compilat. & post conc. Lateranen. part. 7. q.2.

† qui.

† eliditur.

Rom. 1.

† Eboracen.

CAP. I.

Via † quæsitū est, quid faciendū sit de potestatibus, quæ † cum præcipimus alicui iustitiam exhiberi, minis aut terroribus conquerentes silere compellunt, [a] & sic mandatum nostrum eluditur. † Sic tibi respondemus quod sicut agentes & consentientes pari pęna [b] (scripturæ testimonio) puniuntur, sic tam eos, qui trahuntur, in causam, quam principales eorum fautores, (si eos manifeste cognoueris iustitiam impedire [c]) districtione ecclesiastica poteris coercere.

¶ Idem Bonon. † episcopo.

¶ Cum diuersæ litteræ sub eadem data & forma contraria impetrantur, et præsentantur a diuersis ad eosdem iudices, supersedetur vtrisque donec consulatur Papa.

CAP. II.

Sane † si a nobis super aliqua causa litteræ impetrantur, & aliæ postea (non facta mentione priorum litterarum [d]) litteræ opponuntur, si iudicibus innotuerit, [e] donec Romanum Pontificem consulāt, & suam exinde cognoscāt plenius voluntatem, executioni supersedeant vtrumque: Ne pro varietate litterarum, causarum fines valeant impediri.

¶ Idem epō Londonen.

¶ Delegatus Papæ impeditus, subdelegare potest causam, quæ sine ipso commode terminari potest.

a ¶ Compellunt.] vñ iactura cāæ affici debēt, qui patrocinium potentiorum aduocant, C. ne liceat potē. l. 1. & ꝟ. de ali. iudic. mu. c. 2. & iudex pp prohibitionē illorum non dimittat suam iustitiam exercere. inf. de iudi. decernimus. in fi. arg. 11. q. 3. quattuor. ca. iniustum. & C. quòd metus causa. l. vlt.

[Gloss. seq. alleg. duas concordantias, & duo contraria, & soluit distinguendo quadruplicem consensum.]

b ¶ Pari pęna.] sic patet quòd facientes, & consentientes pari pęna constringuntur. sic 2. quæstio. 1. notum. 86. dist. facientes. arg. contra. quòd magis puniuntur cō sentientes quam agentes. 24 quæstio. 3. qui aliorum. & 11. q. 3. qui consentit. Ad hoc not. quòd quadruplex est consensus, s. negligentiæ, consilij cooperationis, & auctoritatis seu defensionis. In primo casu, s. negligentię, minus peccat consentiēs quam faciens, nisi forte negligentia nimis crassa fuerit. vt in prælato. vt 1. q. 1. quicquid inuisibilis. & 83. dist. consentire. & c. nihil. In secundo casu, s. consilij, minus punitur, plus tamē quam negligens, arg. 86. dist. tanta. In tertio casu cooperationis æqualiter peccant facientes & consentientes, & secundum hoc intelliguntur omnes auctoritates, quæ dicunt, quòd æqualiter puniuntur. In quarto casu authoritatis siue defensionis, magis peccat consentiens defendendo, & auctoritatem præstando. quàm faciens, & magis puniendus est. 24. quæst. 3. qui aliorum, & 11. q. 3. qui consentit.

† Concor. §. oportet cum gl. iurisd. & ibi Bald. in auth. de def. ciui. colla. 2. & Bart. in l. 1. §. cum igitur. ff. de vi & vi arma.

ADDITIO. Vnde versus.

Consensus spernit suadet iuuat, atque tuetur.

Hic minus, hicque minus luit, hic æqualiter, hic plus.

Consentiens, operans, defendens, non reprehendens.

c ¶ Impedire.] vide qualiter iurisdictio extenditur ad illos de quibus in rescripto mentio nō habetur, 1 sic excōicatio extēditur ad illos in quos lata non fuit, inf. de sen. excom. nuper. & c. si concubinæ, & hoc contingit quia impedit ipsam iurisdictionē, & iudex omnia pōt, quæ ad ipsam iurisdictionem, pertinent, & sine quibus causa expediri non potest. inf. eo. præterea, & c. significasti, & c. prudētiā, in fi. & ca. suspicionis. 1. rñ. & infr. de testi. tam litteris.

Sane si à nobis.] Diuiditur: quia primo ponitur statutū: Secundo: ibi, Ne pro varietate eius ratio, Bened. Capra.

CASVS. Aliquis impetrauit litteras super aliqua cā ꝯ aduersariū suū ad aliquos iudices, ille aduersarius aliàs litteras ipetrauit ad eosdem iudices in alia forma: dubitabant Iudices quid facere deberent? Rn̄det Papa, quòd iudices super sedere debēt executioni vtrarumque litterarū, donec Romanum Pontificem consulant, ne ꝓpter varietates litterarū cā valeat retardari. Not. quòd ignorantia iudicū circa formam diuersarū litterarum, facit executionem iurisdictionis suspendi, quousq; cōsulatur superior super hoc. Not. ꝙ pro varietate litterarum, fines cārū nō debēt impediri.

† Ca. 3. e. tit. in 1. compil. & post concil. Lateran. par. 7. cap. 3.

[Gloss. seq. signat contrarium, & soluit dupliciter, & secundum reprobat.]

d ¶ Priorum litterarum.] ꝯ. supr. de rescri. ceterum. vbi valent primæ litteræ, si secundæ non faciant mentionem de primis; sed illud intellige qn̄ ad diuersos iudices primæ & secundæ litteræ impetrantur: hic: qn̄ ad eosdem iudices primę & secundæ litteræ impetrantur. & forma diuersa est, vnde videtur dicere, quòd supersedere debent, donec consulant superiorem qualiter debeant se habere in causa ipsa, secundū quas litteras ꝓcedant, ne pro tali uarietate negotium ex toto impediatur, si uellent sequi utramq. formam: sed s̄m hoc vr̄ negotium impediri, non impeditur 2 finaliter, sed ad tēpus, uel quousque Papa rescribat super illo. Sed hodie non uidetur habere locum quod hic dicit: quia procedere debent per formam primo sibi datam, ex quo secundæ litteræ non faciunt mentionem de primis. infr. de appell. vt debitus, & de rescr. c. capitulum sanctæ crucis, & quia tacita ueritate impetratæ sunt, cum non fecerint mentionem de prima forma. Alij nolunt intelligere hoc caput ut cōcordet cum illo, ceterū, & dicunt quod procedendum est per primas, & supersedere debent executioni secundarum donec consulant Papam super pęna imponenda illi impetranti tacita ueritate, sed hæc littera, vtrarumque, contradicit eis, & est prius primum dictum verius per decre. vt debitus, sed super expensis potest puniri. supra de rescrip. ceterum, in fi. De hac materia dixi supr. de rescrip. c. 1.

2 Secundum Laurētium & Vincētium Ioan. And

e ¶ Innotuerit.] scilicet, quod non reuocent primas. B.

Si pro

SI pro debilitate.] Diuiditur in tres partes, primo ponit dictum. Secundo: ibi. ita tamen ipsius determinationem. Tertio generalem exceptionem: ibi, Nisi forte. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis est delegatus a Papa super aliqua causa, iudex impeditus non poterat in causa procedere, quærebatur utrum possit alii cōmittere uices suas? Respondet Papa, ꝙ si pro debilitate, uel alia iusta causa impeditus fuerit, bene potest uices suas cōmittere personis idoneis, & discretis, ita ꝙ si causa esset dubia, iudicem ipsum consulant, & si forte cā esset ita grauis, ꝙ sine ipsius præsentia terminari nō posset: tunc nō committat. No. ꝙ delegatus Papæ pōt committere aliam causam sibi cō missam, iusta de causa impeditus. item nota quod delegatus graues causas committere non debet.

† Cap.4.co. tit. in 1.cōp. & post concil. Lateran. par.7.c.5.

† Vox, cā, de est in antiquis.

† G.

CAP. III.

SI † pro debilitate, uel pro qualibet alia graui causa † vel necessitate, tractādis causis, quæ tibi a sede Apostolica cōmittuntur, interesse nō poteris; liberum [a] tibi sit psonis discretis [b] & idoneis vices tuas cōmittere. Ita tñ ꝙ si res tanti est, te cōsulere [c] debeāt. Nisi forte causę [d] ita graues [e] sint, ꝙ sine psentia tua non possint commode terminari.

¶Idem V. † Carnoten. electo.

a ¶Liberum.] etiam partibus inuitis, cum potestas sit taliter a lege concessa C. de iud. l. a iudice. & inf. eo. quoniam apostolica. nisi in casu eiusdem decr. §. is autem. & inf. eo. pastoralis in princ. & compellere etiam potest renuentem, nisi malitiose exonerare se uellet, ut ibi dicit; & sic semper iusta causa debet subesse, quando causam committit, ut hic habes.

b ¶Personis discretis.] inf. de consan. & affi. ex litteris. & inf. de præben. super inordinata.

c ¶Te consulere.] tanquam virum discretum, & non tanquam iudicem. si vices suas in totum commisit, ut inf. eod. super quæstionum. §. porro 1 alias si cum eo postea uellet iudicare, non ualeret. inf. eo. cum super.

d ¶Causæ.] puta inquisitio excessuum, prouisio ecclesiæ. arg. ꝫ. eod. quoniam apostolica. §. 2. secundum formam illius. §. alioquin bene posset committere magis perito.

e ¶Graues.] sic etiam grauia negotia debet quis per se tractare. & non per procuratorem, C. de procura. l. vlt. nec tamen potest cogi constituere procuratorem. inf. de procur. querelam. Bernar.

1 Concor. l. nō ualet. cū no. per Bart. C. ad le. Fla. de pla. & de off. deleg. super quæstionū. cum glo. simpliciter, lib. 6.

DE causis.] diuiditur in duas partes principales, sicut sunt duo dicta, primum ut in rubro. secundum uero hoc intendit: Vbi certa pœna per ius statuta non est, delegatus imponit arbitrariam. Secunda: ibi, Illis etiam.

CASVS. Aliqua causa commissa fuit decidenda infra certum tempus, puta infra duos menses. quærebatur vtrum iudex termino sibi præfixo elapso, posset ulterius de causa illa se intromittere, si ꝫ. tempus præfixum non fuerit terminata? Respondet Papa, quòd nisi dies ab Apostolico præfixus, de communi consensu partium infra tempus statutum in litteris fuerit prorogatus, eo facto mandatum apostolicum expirauit. Secundo quærebatur: Ecce iudex delegatus citat partes ut ueniant ad præsentiam suam, nolunt venire vel stare iudicio suo: quæritur qualiter puniri debeant? Respondet Papa, si tale negotium fuerit, ꝙ certa pœna in canonibus exprimatur, illam imponat; alioquin puniat eos secundum arbitrium suū, considerata qualitate delicti, & etiam causæ. Not. ꝙ iurisdictio delegati potest ad maius tempus de consensu partium prorogari. Item delegatus pœnam statutam in iure imponere potest, non aliam. Item si nulla pœna statuta est super negotio, de quo iudex cognoscit, pęnam contumacibus imponat secundum arbitrium suum.

[Glo. seq. primo dicit, quando currat. secundo quærit. arg. pro & contra & soluit.]

10 *¶Si causa committitur infra certum diem decidenda, nisi partes prorogent, per lapsum diei expirat iurisdictio.*

CAP. IIII.

DE † causis, quæ inf. certū [f] terminū decidendæ cōmittunt hoc 20 tuam volumus cognitionem tenere, ꝙ nisi dies p̄fixus, de cōi cōsensu partiū [g] prorogetur, [h] eo trā facto [i] mādatum expirat.

¶Vbi certa pœna per ius statuta non est, delegatus 30 *imponit arbitrariā h. d.*

¶Illis etiam qui pro cau-

† Ca.5.e.tit. in 1. cōmp. & post concil. Lateran. p.7.c.6.

f ¶Certum terminum.] tempus id currit postquam litteræ iudicibus præsentantur. inf. de appel. super eo. 2. Quid si infra xx. dies causa committatur terminanda: nunquid induciæ xx. dierum datæ sunt. 3. quæst. 3. offeratur? Videtur ꝙ sic. quia beneficium iuris nemini est auferendum. 28. dist. de his. in fi. ff. de re iudi. l. 4. §. si qs ex testamento, & restitutio, quæ infra quadrienniū determinari debet, reo dilationem petente prorogatur ultra quadriennium, & tunc prodest tam reo, quam actori. C. de tempor. in integ. resti. petendæ. sed contradicit in fin. quia tempus prorogari non potest, nisi de consensu partium. Solu. propter temporis angustiam puto arctandas inducias, & non ampliandas 1 interdum enim licet iudici arctare tempus a lege statutum. ff. de re iud. l. 2. & 40 ꝫ. de reg. iur. quod ad consultationem. nam & causa criminalis infra bienniū terminanda est. C. de iud. properandum. in princip. & C. vt inf. certum temp. crimi. quæstio ter. l. ultima, quandoque tamen intra quinquaginta dies. C. ut omnes tam ciui. quàm crim. iud. l. 1.

[Gl. seq. arg. alleg. 2. iura. & 6. alleg. in contrarium. soluit distinguendo.]

g ¶Consensu partium.] argu. ꝙ de consensu partium solemnitates iuris possunt remitti. arg. inf. de rest. spo. 50 licet. & ff. de fer. l. 1. argum. contra. ꝫ. de fer. ca. ulti. & 3. q. 5. accusatoribus. 2 ... dist. quorundam. C. de inaufa. nec si uolens, C. de arbi. authen. decernimus. C. de iura. ca. l. ulti. §. sed quia. Solu. illę solemnitates iuris quæ sunt introductæ in fauorem partiū. possunt omitti de consensu partium; ut ff. de fer. l. 1. & ꝫ. de testi. tuis. & ꝫ. de rest. spol. licet. sed illis solemnitatib⁹, quę sunt introductæ propter reuerētiam dierum, 2 partes renunciare non possunt ꝫ. de fer. c. ul. & illis quæ pro communi utilitate siue publicā, ut in præalleg. §. sed. 60 quia & ceteris, quæ sunt de substantia iudiciorum, ut est libelli oblatio; & litis contestatio, & ꝙ sententia feratur in scriptis.

Iuris solemnitates an possint remitti per partes.

2 Al. Dei.

h ¶Prorogetur.] & ita patet ꝙ iurisdictio quæ certo tempore finitur, potest prorogari ad maius tempus. De prorogatione iurisdictionis dicetur inf. eo. P. & G. Et si compromissum fiat ad certum tempus, finitur compromissum, nisi de consensu partium prorogetur. ff. de arbit. diem proferre.

i ¶Eo trā facto.] posset 3 quæri in capi. isto. Pone ꝙ iudex vltima die iurisdictionis suæ tulit sententiam, sola non est quis mandabit ipsam executioni, nunquid idem ipse iudex? Dico quod sic: quoniam potestas cognoscendi expirauit, non potestas exequendi. argu. inf. eod. ex litteris.

3 Hæc glossa in antiquis libris.

3 ¶Venire.]

sis tibi commissis, ad citationem tuam venire,[a] aut tuo super his parere iudicio neglexerint; si tale fuerit † negotium, quod certa [b] exinde pœna in canonib. exprimatur, eandem infligas, [c] alioquin ipsos ꝓ delicti qualitate, & causæ, secundum tuum arbitrium [d] punire procures.

† Sit.

¶Idem archiepō Senon.

¶Per simplicem commissionem causæ, potest delegatus citare, contumacem punire, & reliqua facere, quæ spectant ad causam.

CAP. V.

† Cap.6.eo. tit.in 1.cōp. & post concil. Lateran. par.7.c.7.

PRæterea † sup hoc qđ nos cōsulere voluisti, vtrum liceat iudici delegato non ordinario cogere contumacē, vt veniat, aut damnare si nō veniat.

¶Hoc tibi auctoritate p̄sentiū innotescat, ꝙ postquā ei cā licet simpliciter delegatur, satis p̄t nr̄a auctoritate partes cōpellere: & ēt contumaces seueritate ecclesiastica coercere; [f] ēt si lr̄æ cōmissionis id nō cōtineant, aut† partes mandatū[g] nostrū non hēant, vt accedant; Quia ex eo quod cā [h] sibi committitur, super oībus quæ ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem.

† In codice Barbatiæ. ita ut mandatū partes non habeāt Apostolicum, ut accedant.

¶Idem Vintonien. epō.

¶Si causa pluribus etiam simpliciter est commissa, quilibet subdelegare p̄t h. d. & quotidie allegatur.

CAP. VI.

† Cap.7. eo. ti. in 1.cōp. & post Concil. Lateran. par.7.c.8.

QVamuis † simus, & infra. ¶ Si vero

a ¶Venirè.] dum tamen citatio teneat, aliàs non tenet. s̄. de elect. bonæ memoriæ. & j̄. de fer. c. vlt. Bern.

[Gl. seq. quærit, & tripliciter soluit.]

b ¶Certa.] sic est in vsurarijs. j̄. de vsur. quia in omnibus. & si illi perseuerauerint, excōicentur. j̄. de vsu. p̄terea. sed certa pœna statuta est: quia si est contumax, si talis est res, debet mitti in possessionem causa rei seruandæ: si non est talis, excommunicetur. j̄. vt lit. non contest. tuæ, & capi. quoniam. Quid si diuersæ sunt pœnæ. minor imponatur. de pœn. dist. 1. pęnæ. 50. distin. si quis voluntate. & cap. si qua femina. vel locus erit gratificationi, inf. de iur. patro. cū autem aduocatus. vel illā, q̄ magis timetur, ut in c. quoniam frequenter. in fi.

Gl. seq. distinguit inter delegatum & ordinarium.]

c ¶Eandem infligas.] cum sis delegatus: quo casu dispensare non potes, sed iure communi procedere: cum fines mandati exacta diligentia sint seruandi. s̄. de rescriptis. cum dilecta. secus in ordinario, qui dispensare potest. j̄. de iudic. at si clerici.

d ¶Arbitrium.] argu. ff. de iure deli. l. 1. §. 1. qualitate delicti, & causæ, & personæ inspecta. inf. de hom. sicut dignum.

PRæterea.] Ponit casum, ipsius responsionem, & responsionis rationem. Secunda ibi, Hoc tibi. Tertia: ibi, Quia. Abb.

CASVS. Alicui delegato causa commissa fuit simpliciter sub hac forma: Causam, quæ vertitur inter tales, tibi committimus terminādam, quod iustū fuerit exequaris: iudex iste quia in rescripto non continebatur ꝙ posset punire contumacem, vel ꝙ posset citare partes. quęsiuit vtrum posset contumacem cogere vt veniat, aut vt possit eum punire si non veniat? Respōdet Papa, ꝙ postquam causa iudici est commissa: licet tamen simpliciter, potest partes compellere vt veniāt, & punire contumaces ecclesiastica seueritate, quamuis in litteris non contineatur: aut partes mandatum non habeant ut adinuicem accedant: quia ex quo causa sibi committitur, super omnibus, quæ ad causam pertinent, plenariam recipit potestatem. No. ꝙ delegatus potest punire contumaces. Item ex quo causa committitur alicui, omnia commissa intelliguntur sine q̄bus causa competere non potest. & sic extenditur iurisdictio ad omnia accessoria.

e ¶Simpliciter.] sine aliqua forma expressa: quia si certa forma esset data. illa esset seruanda. s̄. de rescrip. cum dilecta. sed cum simpliciter mandat, quod iustum fuerit exequaris. s̄. de fil. presbyt. c. penult. tunc habet locum quod hic dicit, ꝙ omnia potest sine quib. causa expediri non potest j̄. eod. prudentiam. in fi. & c. suspicionis. Et sic est arg. ꝙ uerbum simpliciter positū, generaliter intelligitur. 19. dist. si Romanorum. & j̄. de priuil. qui circa.

Verbū simpliciter positum, est generaliter intelligendū.

f ¶Coercere.] secundum tenorem illius decre. inf. ut lit. non contest. tuæ, si lis est contestata, secundum tenorem illius decre. inf. de dolo & contu. prout.

g ¶Mandatum.] secundum ꝙ habetur j̄. de restit. spol. conquerente.

[Glos. seq. arg. alleg. 6. iura. ꝙ principali concesso, &c. In contrarium alleg. 8. & soluit. Secundo argu. quòd aliquo prohibito, & alleg. 2. iura. & in contrarium unā leg. quā soluit. Tertio argu. in connexis, &c. alleg. 5. iura. & 4. in contrariū. & soluit. Io. Andr. in nouel.

h ¶Ex eo quod causa.] argum. ꝙ concesso principali conceditur accessorium. 8. distin. quo iure. & 16. q. 1. si monachus. & ff. de iur. om. iud. l. 2. & ff. de re iudic. quidam. C. vbi, & apud quos. l. ult. & j̄. de in integ. rest. causa. argum contra. 20. q. 3. constituit. ff. de po. l. 1. §. quæ depositis. & j̄. de testa. ad hoc. ff. de vsufr. item si fundi. §. sed si insula. 2. q. 6. quisquis. & C. de episco. aud. auth. si liberi. & C. de lib. præ. vel exhæ. auth ex causa. & C. de leg. seruis. solu. prima pars vera est. & c. constituit. non est s̄. qa ibi intentio principalis fuit circa res, alia non tangunt contrarium. Item est arg. ꝙ aliquo prohibito, prohibetur omne id per quod peruenitur ad illud. ff. de spon. oratio. j̄. de procur. tuæ. veruntamen licet aliqua sint annexa, & alicui concessa, licet vnum admittatur, nō tamen aliud, immo nec illud. ff. de lib. & posth. si ita. §. regula. sed illud est speciale fauore libertatis. Item ar. ꝙ idem iuris est in vtroque connexorum. s̄. de constit. translato. & 1. q. 3. si quis obiecerit. & 8. di. quo iure. & inf. de appel. vna. ff. de app. si quis. & §. si quis. & §. seq. arg. cōtra. inf. de eo qui dux. in ma. quā polluit. per adul. propositum. C. de fi. inst. l. 2. & inf. de despo. impu. de illis. & 2. q. 5. interrogatum. Solu. idem iuris est in vtroque connexorum, vbi alterum sine altero esse non contingit, vt hic. & vbi eadē ratio est in vtroque casu. ut de constit. translato. secus. vbi diuersa est ratio, vt patet per contraria.

QVamuis.] CASVS. Causa commissa fuit sub hac forma: causam, quæ inter tales vertitur, vobis committimus terminandam, faciatis ꝙ decre. &c. nulla alia clausula adiecta, quæ aliqñ adijcitur, hæc scilicet, ꝙ si ambo non poteritis, &c. quærebatur siue dubitabatur, si alter non posset interesse: vtrū posset committere vices suas? Rn̄det Papa, si duobus causa committitur, licet in litteris nō apponatur: [si ambo interesse non poteritis, alter nihilominus exequatur:] bene pōt alter committere vices suas siue cōiudici suo, siue alij. No. ꝙ iudex delegatus semper committere vices suas pōt qualiscunque forma sit: nisi ei prohibeatur.

[Glo.

[Gl.seq.soluit quæstionem, quæ fuerit dubitatio.]
a ¶Duobus.] hæc fuit dubitatio, quia causa commissa fuit duobus sub hac forma: mandamus, ut procedatis in causa: quod iustum fuerit facientes, nulla clausula adiecta, ꝙ si ambo non poteritis, &c. credebatur ꝙ si vnus non posset interesse, ꝙ non posset cōmittere: ideo q̄ſiuit eps̄ Vintoñ. an posset cōmittere uices suas, & dicit ꝙ bene potest, quia clā illa nihil facit quantum ad potestatem committendi, cum habeat illam a lege j̄.eod. pastoralis, 1 responso, & ca. quoniam & C. de iudi.a iudice.

S Ignificasti.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo r̄ñsio: ibi, Consultationi. Abb.Sic.

CASVS. Dubitabat iudex iste an delegatus posset sententiā suam mandare executioni, si ordinarius ad mandatum suum ea exequi nollet, aut non posset. R̄ñ. Papa ɔfultus, si iudex ordinarius ad mādatū delegati à Papa, aut nō vult, aut nō pōt alijs resistentibus snīam a delegato latā executioni mādare, delegatus nihilominꝰ snīā ab eo latā pōt executioni mandare, & punire resistentes. Nota ꝙ ex ista decr. vīinui ꝙ executio snīæ spectet, primo loco ad ordinariū. Item nota ꝙ delegatus Papę p̄t punire oēs impediētes officiū suū, tā in cognoscendo, q̄ in exequēdo, & suā snīam pōt exeq, & mādare alij ut eam exequat.

[Glo.seq.recitetur per q.Io.Andr.]

† Nō tñ potest aliū sibi associare iurisdictionē non habentem. j̄.eo.cū super.

duob.[a] cā committitur, et si nō apponatur, vt vnus sine altero ꝓcedat in ea: nihilominus unus ex ipsis, siue suo cōiudici siue alij vices suas potest † cōmittere in hac parte.

¶ Idē Noruicē. episcopo.

¶ *Delegatus Papæ exequitur sententiam suam, quam exequi non potest, aut nō vult is cui eam cōmiserat exequendam.*

CAP. VII.

SIgnificasti † nobis, & inf. Consultationi tuę taliter respondemus, ꝙ si iudex ordinarius [b] ad mādatum iudicis delegati à nobis, aut non vult, [c] aut nō pōt (alijs resistentib. [b]) sententiam ab eo latam effectui mancipare delegatus iudex eam † auctoritate nostra sibi commissam, potest executioni mandare & si q̄ sibi restiterint, [e] eos sententia ecclesiastica coercere.

† Cap.9.eo. tit. in 1.cōp. & post concil. Lateran. par.7.c.11.

† al. ita: eam auctoritate, sibi cōmissa, alias ita. causam auctoritate Apostolica sibi commissam, sed plura, & uetustiora exēplaria ita: causam auctoritate sibi cōmissa.

¶Idem.

¶ *Si ordinarius scit eum non canonice institutum, quem delegatus Papæ mādat in possessionem induci, non resistat violenter, sed precibus instabit, vt differat donec Papa consulatur.*

CAP. VIII.

SI † quando clerici corā iudice delegato, prælatos ecclesiarum super ecclesijs quas tenent, in causam traxerint, & corā eodem iudice trāsactione [f] † vel alio modo ecclesias obtinuerint, in quib. certū sit eos institutionem [g] canonicam nullatenus habuisse, nec possessionem etiam corporalem. Ordinarius iudex non debet iudicis delegati mandato [h] resistere [i] violenter, † sed apud ipsum instare, vt differat eos in possessionem mittere, donec nobis rei veritas innotescat.

† Cap.10.eo. tit. in 2.cōp. & post cōcil. Lateran. par. 7. c.12.

† per transactionem.

† Facit ad hoc tex. in l. nec magistratibus. ff. de iniur.

Trāsactio in spiritualibꝰ non habet locum.

¶Idem Brixien. episcopo.

¶ *Post diffinitiuam executioni mandatam, expirat delegati iurisdictio.*

CAP. IX.

IN litteris: † & infra. ¶Consultationi tuæ taliter respondemus, qđ ex quo iudex delegatus per se, uel per alium senten-

† Post concil. Lateran. sub Ale. iij. cap. 16.

b ¶Ordinarius.] dubitatio fuit quia iste credebat, ꝙ delegatus iudex non posset suam sententiam mandare executioni arg. 2.q.6. quisquis. 2. & ff. de reg. iur. a diuo Pio. sed potest, ut hic patet.

c ¶Non vult.] si non vult, potest compelli a delegato, qui maior est illo etiam ep̄o quantū ad causam illam. j̄.e. sane. & j̄.e. pastoralis. 1. r̄ñ. etiā si sciat cā iniustā. j̄.e. pastoralis. §. q̄a vero. dū tñ faciat ei fidē de iurisdictione sua. j̄.eo. cū in iure. & C. de mand. prin. l. unica.

d ¶Resistentibus.] quos potest excommunicare, cum habet coerctionem, aliàs talis executio delusoria videretur, j̄.e. ex litteris. & arg. ff. de off. eius cui mand. est iurisd. l. ult. in fi. & s̄.eo.c.1.

e ¶Restiterint.] & sic uidentur fieri de sua iurisdictione præstando impedimentum, unde illos potest excōicare. s̄.eo. quia quæsitum. & j̄. de testi. tam litteris.

S I quando.] Primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, Ordinarius. Abb. Sicul.

CASVS. Aliquis clericus impetrauit litteras ad aliquem delegatum ꝯ prælatum ecclesiæ, super ipsa ecclesia, prælatus coram iudice tractus est in causam: tandē per compositionem uel alio modo, clericus ille ecclesiam obtinuit coram illo iudice: & certum est ꝙ clericus nec canonicam institutionē nec possessionem in ipsa ecclesia habuit corporalē, delegatus mandat alicui ut illū clericū mittat in possessionem ipsius ecclesiæ, quęrit utrum eps̄ debeat resistere mandato huiusmodi delegati? R̄ñdet Papa ꝙ ordinarius non d̄et violenter resistere delegato, sed apud ipsū debet instare, ut differat illum mittere in possessionem, donec Papæ super hoc negotio ueritas innotescat. Nota, ꝙ ordinarius non debet violenter resistere delegato, nec impedire officium suum.

[Glo. sequens recitetur per obiectionem.]

f ¶ Transactione.] transactio in spiritualibus interuenire non potest proprie sumpto uocabulo, j̄. de transa. super eod. amicabilis autē compositio posset. j̄. de transa. statuimus, ar. ad hoc. j̄. de p̄b. nisi, & j̄. de rer. permu. c. fi. Vnde expone transactione, i. amicabili compositione.

g ¶ Institutionem.] vnde titulum non habent vel causam possidēdi. Titulus. n. nō acquirit per transactionem in spiritualibus, sed canonica institutione j̄. de Insti. ex frequentibus & ff. de decu. Herennius Modestinus. r

1 Vbi dr̄ ꝙ sola perceptio salarij, nō facit decurionem.

h ¶Mandato.] de mittendo in possessionem illum transigentem.

[Glo.seq.recitetur per quæstionem.]

i ¶Resistere.] sed precibus instet, aliàs appellet, si non admittat preces, & tenebit appellatio. j̄.eo. super eod. arg. j̄. de re iu. cum super controuersia.

IN litteris.] Diuiditur: quia primo ponitur decisa consultatio. Secundo responsio: ibi, Consultationi. Tertio redditur ratio: ibi, Quia. Bened. Capra.

CASVS. Iudex delegatus tulit sententiam super aliqua cā sibi commissa: quærebat usq; ad qđ ip̄s iudex iste delegatus se interponere posset ut fiet snīæ suæ: R̄ñdet Papa, ꝙ ex quo per se, uel per aliū snīam mandauit executioni, expirat iurisdictio illa, q̄a semel est officio suo functus. No. ꝙ delegatus Papæ, & per se, & per alium pōt exequi snīam suam. Item no ꝙ qui semel officio functus est, deinceps non habet iurisdictio-

tiã executioni mandauit uel mãdari pręcepit,[a] ei⁹ auctoritas, & iurisdictio cessat: Quia semel est officio suo functus.[b]

¶ Idem abbati S. Albini.

¶ *Reo absente non per contumaciam, delegatus datus etiam ad diem, non restituet actorem, licet possessionem, & deiectionem probare uolentem.*

CAP. X.

Consultationibus: † et inf. Quæsitum est, vtrũ si aliquis ecclesia, vł possessione qualibet se asseuerans absq; iudicio, et cã rationabili spoliatũ, & a nobis ad iudices litteras obtinuerit, ut inf. certum tempus restituatur sibi possessio, si cõstiterit iudici eũ esse taliter spoliatum, possessio debeat ei restitui: cũ is qui tenet ecclesiã, uel possessionem quã ipse requirit, anteq̃[c] de litteris ipsis aliqua mentio fieret, studiorum vel peregrinationis, vel alia hmõi causa se absentauerit, ne infra tempus præfixum, † iudici possit suam pręsentiam exhibere. Super quo respondemus, quod nec potest, nec debet restitutionem[d] habere quamuis paratus sit coram iudice delegao, testibus idoneis possessionem,[e] & deiectionem suam probare: nisi is[f] qui postulet, se per

---

ctionẽ, qđ verum est cum sententiam mãdauerit executioni, vel mandari præcepit cum effectu.

a ¶ Præcepit.] cum effectu, s. nam si mandauit, & non est partium ipsemet postea exequatur. vt s. e. significasti. verba enim cũ effectu sunt accipienda. j. de cle. non resid. relatum, & de pen. dist. 1. hæc autẽ uerba & ff. quod quisque iur. l. 1. §. hæc autẽ verba. & j. de spon. c. ult. hæc potest facere vsq; ad annum a die latæ sñiæ. j. eod. tit. quærenti.

[Gl. seq. alleg. duas concord. & ponit 10. alios casus, quibus expirat iurisdictio delegati.]

b ¶ Officio suo functus.] sic. ff. de re iudi. iudex. & j. eod. c. venerabilis. Et ita expirat delegati iurisdictio, sñia lata, & executioni mandata ut hic. Item finitur mortuo iudice, cui proprio nomine scribitur 1 j. eo. qm̃ abbas, a 9rio sensu. Item per mortem illius 9 quem litteræ impetrantur re integra. s. de rescrip. significauit. Item reuocato mandato. ff. de iudi. iudicium soluitur. & per secundas lras, quæ expressam faciunt mentionẽ de primis. s. de rescri. ceterũ. Itẽ si iudex remittit cãm superiori. j. de off. leg. licet Traneñ. Itẽ elapso termino cõmissionis. s. e. de causis. Item si re integra moriał delegãs. j. e. gratũ, & c. licet. Itẽ ꝑ legitimã recusationẽ. j. de fo. cõp. licet, & j. de app. ꝓ requiris. Itẽ ꝑ appellationẽ legitimam j. de app. vt debitus. Itẽ per delationẽ appellationis. ar. j. de app. sæpe. & c. interposita.

Consultationibus.] cõmunis diuisio. Secunda: ibi, Super quo. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis fuit spoliatus ecclesia sua, seu alia possessione sine iudicio ecclię, & absq; rõnabili cã: accessit ad Papam, & conquestus fuit ei, quod talr fuerat spoliatus, & obtinuit lras ad iudices sub hac forma, vt j. certũ tempus restituatur sibi possessio, si constiterit iudicib. eũ taliter fuisse spoliatum: ille qui ipsum spoliauit, absens erat anteq̃ aliqua mentio fieret de litteris illis, causa peregrinationis, vel cã studiorum, vel alia consimili, nec j. tempus comprehensum in litteris poterat se iudici præsentare: quærebatur vtrũ possessio debeat illi restitui, cum paratus sit suã possessionẽ & spoliationẽ probare? Respondet Papa, ꝙ nec potest, nec debet habere restitutionẽ, q̃uis paratus sit ꝓbare corã delegato possessionẽ & deiectionẽ: verum tñ si ille, qui possidet lite contestata se cõtumaciter absentasset, tũc debet ei possessio ablata restitui si probauerit se possedisse, & spoliatũ fuisse. Not. ꝙ spoliatus ad hoc vt restituał, duo dẽt probare. s. possessionẽ & deiectionẽ. Item 9 absentem cã peregrinationis, vel studij vel alia consimili, non est procedendum diffinitiue: nec contumax reputatur.

c ¶ Antequam.] aliàs si fraudulenter recessisset, secus esset. j. de appel. suggestum, uel post citationem. j. de eo. qui mit. in pos. causa rei ser. c. vl. sed ibi suppletur. maxime. & hic eodem modo.

[Glo. seq. recitetur per q. alleg. 3. ll. quòd non & 3.

ad 9riũ, & soluit distinguẽdo tres spẽs possessionũ. j.

d ¶ Restitutionem.] sic vt, ꝙ si quis sit absens iusta de cã, & non animo fraudandi, non debet fieri missio in possessionẽ bonorũ ipsius. ff. qui. ex cau. in pos. ea. Fulcinius. §. qd sit latitare. arg. ff. de iudi. l. nõ videtur. ff. de pecu. co. tpe. rñ. 1. arg. contra. C. de test. mi. ignorare. & ff. de priui. cred. l. ul. & ff. qb. ex cau. in pos. ea. Fulcinius, §. si fundũ qa in illis 9dic.ł, ꝙ etiam iusta de cã, absens si non defendił fit missio in possessionem. Solu. aliud est bona alicuius possideri, & aliud in possessionem mitti, & aliud restituere possessionem: qa si aliqs uocatus latitat causa fraudandi creditores, si non defendał boni uiri arbitratu, 2 bona eius possidere iubentur, & ẽt uẽduntur. ff. ex quibus cau. in pos. ea. Fulcinius. circa princ. & §. quid sit latitare, & C. de bon. auct. iud. poss. cum proponas. & fm ꝙ dr̃ in auth. ibi posita, & qui iurat. si autem uocatus nõ latitat, ut fraudet creditores, sed abs̃ns est ex quacunq; cã ꝓbabili, vel nõ ꝓbabili, necessaria vel nõ necessaria, si nõ defendał, mittunł creditores in bonorũ possessionem cã custodię, nec ea uendere p̃nt nec possident. ff. quib. ex cau. ma. in integ. re. itẽ ait. §. hic aũt. & ff. de acq. poss. possideri. §. ult. & j. ut lit. nõ 9test. qm̃. in fi. & hoc in personali actione: sed si quis absens sit contra quem agatur actione reali. citari debet ad domũ, & interrogandi sunt amici, an ipsum defendere uelint. ff. ex quib. cau. ma. l. ergo. & si non sit q eũ defendat, fit missio in possessionem petitã causa rei seruandæ. j. ut lit. non contest. qm̃. §. in alijs. & sic intelligił 9rium illud §. si fundum. Aliud est possessionem restituere, ut hic dicit: quia tunc est possessor quousq; euincatur proprietas, & habet commodũ possessionis, & hoc denegatur in casu pręsenti, si dareł restitutio, quasi diffinitiue procedereł cõtra absentem lite non contestata, qđ esse non dẽt. j. ut lite nõ cont. per totũ, & idem est seruandum in hac cã, sicut esset si tractareł cã proprietatis, j. ut lite non conte. c. 2. Quid ergo faciet ipse spoliatus? fiet denunciatio ad domum legitimam: & si non sit qui eum defendat, mittatur in possessionem cã rei seruandæ, reo postea ueniente iusta probata causa absentiæ restituitur in integrum, uel ad appellandum: & hæc missio non prohibetur hic. sed restitutio tantum de restitutione absentis dicitur 2. q. 6. biduum. §. si aduersus absentem, & etiam siue iusta causa restituitur ei possessio quandocunque infra annum: prout dicitur in decret. quoniã. §. in alijs.

e ¶ Possessionem & deiectionem.] nota ꝙ hæc duo tenetur probare qui petit restitui, s. se possedisse, & spoliatum fuisse, inf. de resti. spol. olim causa. & inf. q fil. j sint legi. causam quæ. & idem est si aliquis spoliauit uel mandauit, uel ratam habuit spoliationem, inf. de rest. spol. cum ad sedem, ad fi. ff. de vi, & vi ar. l. 1. §. deiecisse.

f ¶ Nisi is.] per hãc litterã uidetur quòd si iste contumaciter

---

† Ca. 15. eo. ti. in 1. cõp. & post Concil. Lateran. par. 7. c. 17.

1 Vel q simpliciter cum alio vel alijs datus est. j. eo. uno de legatorum. Io. And.

Possideri bona in possessionẽ mitti, & restituere possessionẽ differũt.

† Premissum in uno nõ multum vetusto.

2 Glo. est similis in le. cum proponas. C. de bon. aucto. iud. possid. text. in l. finita. §. m. autem. ff. d. dam. infec.

maciter fuisset absens, ꝙ esset restitutio facienda quod non est verum, nisi post litem contestatam: quia tunc fiesset contumax, reciperentur testes, & restituerentur, si probasset suam possessionem & spoliationem: & sic intellige versiculum vltimum: alias testes ante litem cõtestatam propter contumaciam non sunt recipiẽdi in cã restitutionis.ɉ.vt li. non contesta. c.2. & sic mutat casum. i similis mutatio est de causa possess.c.pe. quia s̃.dixit de eo, q̃ erat absens probabili causa, & antequã sciret litteras contra se impetratas: & hic loquitur cũ lite con testata, contumax invenitur: & in eo casu (si liquet de causa) restituitur possessio.ɉ.de dolo,& con tuma.prout. vel mittitur tñ in possessionem cã rei seruãdæ propter contumaciã lite non contest.inf. vt lite non contest. quoniam §. in alijs: vel potest intelligi secundum opinionẽ illorũ,qui dicebant, quòd lite non contestata possunt recipi testes contra contumacem,& sententia ferri.hęc fuit õpinio Hugo. & sic proprie tenetur illud, nisi.Ber.

i Intendit glo.quòd fit mutatio in qualitate personæ ipsius rei, & in sta[tu] causę. Io. And.

† Ca.16.eo. in 1.compilat.& post Concil. Lateranẽ. par.7. cap.20.

† Facit text. in l.generaliter.cũ not. ff.de fideiuss. & ff. de sol. si duo.

contumaciam absentasset.

¶ Idem Carnoten. episc.

¶ *Delegatus Papæ in causa sibi cõmissa, iurisdictionem habet super ordinariũ & quemcunque maiorem.*

CAP. XI.

ij SAne † quia nos, & infra. ¶ Tuæ quæstioni duximus respondendũ, quod iudex à nobis delegatus vices [a] nostras gerit, vnde in causa illa superior est, & maior illis quorum causam suscepit terminandam. [b] † Ideoque si episcopus [c] vel alia persona, [d] quæ non sit de iurisdictione [e] illius, in causa quam ei delegamus, rebellis aut contumax fuerit, secundum qualitatem facti poterit, vel interdicti, vel suspensionis sententia à iudice delegato compelli. [f]

¶ Ita quòd iudex secundum negotij qualitatem temperare procedet, episcopo vel ingressum ecclesiæ, vel sacerdotale officiũ [g] interdicat: aut etiam terram illius, quæ ad iurisdictionem suam pertinet specialiter, [h] interdicto supponat.

¶ Idem Eboraceñ. archiepiscopo, & episcopo Cõuentreñ.

¶ *Si primus impetrauit primam dignitatem in ecclesia vacaturam: secundus impetrauit certam dignitatem ipsius ecclesiæ cum vacaret, & illa postmodum vacat, debetur primo, & non secundo, h.d.& est notabilis decisio.*

CAP. XII.

EX † parte N. nobis innotuit, qđ eum ad te frater Cõuentreñ. nostras litteras impetrauerit, vt ei

† Cap.17.eo. ti. in 1.compilat.& post concil. Lateran. par.7.c. 21.

SAne.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo responsio: ibi, Tuæ. In qua tria facit. Primo premittit responsionis causam: Secundo, ibi, Ideoque, respondet. Tertio: ibi, Ita quod. responsum declarat. Bened.Capra.

CASVS. Aliquis clericus, vel laicus causam habet cum episcopo: causa ipsa commissa fuit alicui iudici delegato contra episcopum, qui delegato nõ suberat: alias quæritur qualiter delegatus episcopũ punire debeat ad aliquid faciendum vel dandum, cum rebellis fuerit ipsi delegato? Respondet Papa quòd iudex delegatus ab ipso, vices ipsius gerit, & ideo maior & superior est illis quorum causam suscipit terminandam. Vnde si episcopus, vel alia persona, quæ non sit de iurisdictione ordinaria iudicis delegati in causa quę sibi à sede Apostolica delegatur rebellis, & contumax fuerit, iudex delegatus potest ipsum episcopum interdicere vel suspendere, ita quòd secundum qualitatem negotij temperate procedens episcopo interdicat ingressum ecclesiæ, vel sacerdotale officium, uel terram ipsius episcopi interdicto supponat. Not. quòd delegatus uices gerit delegantis. Item maior est illis quorum causam suscipit terminandam. Item contra maiores partes ab initio temperate delegatus procedere debet. Item terra potest interdici pro delicto domini.

a ¶ Vices nostras.] not. quod delegatus uicem gerit delegantis.93.di.c.ult.& 94.dist.c.1.& ff.de off.eius cui. mand.est iurisd.& si prætor.

[Glo.seq.arg.quod Papa, &c.]

b ¶ Terminandam.] argu.21.dist.ca.inferior, & ca, denique. Item maior est ordinario quantum ad causam illam.inf.de offic.ordi.pastoralis. Item argu. quòd Papa potest ligari ab illo, cui peccata sua cõfitetur. 2.q.5. mandastis.

c ¶ Si episcopus.] cuius causa commissa est delegato: & ita est de iurisdictione delegati quãtum ad illam cãm.

d ¶ Persona.] cuius causa non est delegato commissa: tamen si iurisdictionem delegati impediat, delegatus potest illum punire, vt hic dicitur: & sup.eod.ca.1.

e ¶ De iurisdictione.] quia ex tali delegatione fit de sua iurisdictione, cuius causa est delegato commissa.

[Gl.seq no.in pe-nis, &c.& signat contrarium.]

f ¶ Compelli.] cum habeat iurisdictionem in illum: alias nulla esset delegatio tal.s.inf.eo. ex litteris. & ff. de officio eius cui man.est iurisdic.l.ult.in fin.& est notabile: quia defertur maioribus in pęnis inferẽdis propter dignitatẽ. contra habes.inf.de reg. ea quæ. primo responso.

ADDITIO. Sed quòd uerum est, ab initio est deferẽdũ.

[Gl.seq. recitetur per quæstionem.]

g ¶ Officium.] quando sic specialia inter dicuntur, alia nõ interdicta potest exercere.sup.de cor. viti.c.significauit. secus si esset simpliciter ab officio suspensus.Ber.

h ¶ Specialiter.] hoc fit cum episcopus suo nomine cõuenitur. & est argum. quòd alius pro delicto alterius punitur. Item arg.pro delicto unius totam terram supponi interdicto.sup.de postu.ad hęc.& inf.de spon.n õ est uob s.

EX parte.] Diuiditur, quia primo ponitur partis conquestio. Secundo prouisio: ibi, Quoniam igitur. Abb.

CASVS. Quidam clericus N. nomine impetrauit litteras ad episcopum Couentrieñ. ut archidiaconatum, quem in ecclesia ipsius primo uacare contingeret, assignaret eidem: litteris istis præsentatis, quidam alius R. nomine litteras alias ad Ebora. archiepiscopum impetrauit sub hac forma: vt si auunculus eius archidiaconatum, quem habebat in ecclesia Conuentreñ. omnino dimittere vellet, ipsum assignaret eidem, nulla de prioribus litteris habita mentione. episcopus conuentreñ. hoc intellecto significauit negotium dño Papę per eundem N. super negotio isto scribit Papa archiepiscopo, & epo prædictis dicens. ꝙ si memor fuisset pro dicto N. tempore ꝑ aduersario suo nullas literas dedisset. Vnde mandat eisdem, quatenus præfato.N.archidiaconatũ ipsius ecclesiæ, si uacet, assignent, non obstantibus litteris posterius impetratis. Nota quòd si litteræ super beneficio impetrentur, & ꝑsentẽtur, litterę posterius impetratæ super consimili beneficio in eadem ecclesia non facietes de priorib. mentionem, non ualent.

¶ Omni-

archidiaconatum, quem in ecclesia tua primo vacare contingeret, assignares: R. (aduersarius † eius) alias ad te frater Eboracen. litteras† impetrauit, nulla de prioribus habita mentione: vt si auunculus suus archidiaconatum, quem habebat in eadē ecclesia vellet omnino [a] dimittere, [b] ipsum ei faceres assignari. ¶ Quoniam igitur, si memores fuissemus, nos pro prædicto N. litteras direxisse, pro aduersario nullatenus scripsissemus: Mandamus, quatenus præfato N. archidiaconatum ipsius ecclesiæ (si vacat) non obstantibus [c] posterioribus litteris, assignetis.

¶ Idem Eboracen. archiepiscopo.

¶ *Vbi contraria voluntas Papæ non apparet, delegatus iuris formam seruare debet, & rationabiles exceptiones admittere. Io. An.*

CAP. XIII.

EX† parte tua, & infra. ¶ Quæstioni tuæ taliter respondemus, quod si quando iudici delegato expediat formam sibi statutam seruare, debet tamen rationabiles [d] exceptiones admittere, & in causa iuxta iuris æquitatē procedere: Nisi exprimatur in litteris nostris, qđ nullæ [e] debeāt exceptiones admitti. Quod nec nos, nec antecessores nostros credimus [f] vnquam † expressisse.

¶ Idem abbati & conuentui maioris monasterij.

¶ *Delegatio facta dignitati non expresso nomine proprio transit ad successorē.*

CAP. XIV.

QVoniam † abbas Leicestriæ, qui suscepto mandato nostro,

a ¶ Oīno.] i. sine aliqua pactione, conditione, vel mod.
[Gl. seq. obijcit, obiectioni signat contrarium, & sol. secundo quærit. arg. pro, & sol.]
b ¶ Dimittere.] videtur quòd talis renūciatio, simoniaca fuerit, quia qui remittit, dat. 8. q. 3. talia & inf. de testib. veniens. & ff. de calum. quin etiam. & ff. quæ in frau. cred. in fraudem. 1 arg. contra. ff. quæ in frau. cre. si pignus. Rñdeo, hæc dictio, omnino, soluit ſ. i. sine aliqua cōditione. Item pone ꝙ simpliciter renunciet: sed in animo habet vt ei detur aliàs nunciaturus, vř quòd simonia committitur: sola enim uoluntate cōmittitur, sicut vsura, quæ sola volūtate committitur. j. de vsur. consuluit. & 1. q. 1. qui studet. sed secus in simoniacis, quia prohibita: sec⁹ in prohibitis, quia simoniaca. Prohibita, quia simoniaca, sunt illa, quæ in veteri testamento nouoque simoniaca erant in sui natura: vt vendere sacramenta, vt prædicto cap. qui studet & c. sicut eunuchus. Simoniaca, quia prohibita sunt illa quæ per cōstitutionem ecclesię facta sunt simoniaca: quale est hoc. & etiam pastum dare post receptionem in canonicum. & istis non sufficit sola uoluntas, nec in alijs, dum tamen sit contenta suis terminis. Quod de vsuris dicitur non promouet; quia usuræ in vtroque testamento prohibitæ sunt. Vin.

[Gl. seq. contrarium soluit, & remittit.]
c ¶ Non obstantibus.] ar. contra sup. de rescrip. c. 1. ibi, speciale derogat generali. sed hic primæ uidentur generales, & secundæ speciales: quæ de uno speciali beneficio faciunt mentionem, & tamen non ualent hic secundæ. Sed hic veritate inspecta speciales sunt tam primæ, quam secundæ, 2 id est, quia primæ tantum ad vnum beneficium restringuntur, sed hodie in litteris pro beneficijs obtinendis illæ solæ præualent, quæ primo præsentantur sup. de rescri. c. capitulum sanctę crucis. & secundum hoc concordat cum illa, quia primæ primo fuerunt præsentatæ, & episcopo loci hoc mandabatur. infr. de appel. vt debitus. De hac materia dictum fuit. sup. de rescrip. c. 1. dic, vt ibi.

EX parte tua.] Simpliciter scribiť delegato certa forma expressa, debet nihilominus exceptiones rationabiles admittere. quamquam de eis nihil dicatur in rescripto. h. d. Et diuiditur nam primo ponitur decisa quæstio. Secundo solutio: ibi, Quæstioni. Tertio exceptio: ibi, Nisi. Quarto quædam protestatio: ibi, Quod nec. Abbas.

CASVS. Dominus Papa committit causam aliquam sub certa forma: quærebatur utrum ille sequi ita debeat formā sibi datam, quòd exceptiones legitimas nō admittat; Rñdet Papa, quòd licet delegatus sequi debeat formam sibi datam, tū exceptiones rationabiles admittere debet, & ſm æquitatem in causa procedere: nisi exprimatur in litteris, quòd nullæ debeant exceptiones admitti, quod non credit nec ipsū nec antecessores ipsius expressisse. Not. qualiscunque forma detur delegato, exceptiones legitimas recipere debet quia illud non est contra formam. Item in iudicijs seruanda est æquitas.

[Gl. seq. arg. alle. vnam concord. & vnum contrarium. & soluit. in fin. iterum arguit.]
d ¶ Rationabiles.] arg. quòd magis est procedendum ſm iuris ordinem, quàm ſm formā rescripti: sic sup. de rescr. causam quæ inter. sed contra. sup. de rescr. cum dilecta. Sol. semper seruanda est forma rescripti, si non contradicat iuri: si uero contradicat, secus est. supra de æta. & qualit. cam te. & hoc verum est, nisi Papa ex certa scientia contrarium mandet. tunc est ei obediēdum, etsi durum sit mandatum. 100. dist. contra morem. & 19. dist. in memoriam. & ille qui recipit legitimas exceptiones, secūdum ius facere intelligitur: ad quod etiam tenetur. sup. de æta. & qualit. accepimus. in fin. 3. Item arg. quòd si compromisisti in aliquem ut stares mandato suo, intelligendum est de honesto. infr. de iureiu. ueniens, & c. Quintauallis.

[Gl. seq. recitetur per contrarium.]
e ¶ Nullæ.] supple, & constet intētionem Papæ talem fuisse & uoluntatem. aliàs enim non obstante tali generalitate rationabiles exceptiones recipi debent. arg. inf. de resti. spol. audita. argu. ff. de pig. obligatione. C. quæ res pig. ob. pos. l. 1. & ff. de pecu. l. qui peculij. Sed cum specialiter numerantur, & dicit, non obstante tali generalitate; uel tali exceptione, illas non recipiet iudex arg. ff. si quis cau. sed & si. §. quæsitum.

[Gl. seq. alleg. canones in contrarium, & sol. iterum alleg. in contrarium unam l.]
f ¶ Credimus unquam.] argu. contra. 2. q. 7. lator. & 21. q. 2. placuit contra, 27. q. 1. si homo esses. Sol. in contrarijs notum erat Papæ factum ipsum. & quia illa talia sunt, ubi locum non habet exceptio uel excusatio. Item arg. contra C. de decur. exemplo. lib. 10.

ADDITIO. Sed ibi similiter causa fuit notoria.

QVoniam abbas.] Diuiditur: quia prima pars narrat factum, secūda illud approbat. ibi, Nos, & pone casum litteralem, ut in gl. Abb.

CASVS. Causa 4 fuit commissa duobus abbatibus, s. abbati Leicestriæ, & abbati Vincestriæ, non expressis proprijs

1 Facere uř in fraudem qui non facit quod facere debet, uel non utitur seruituti bus. Io. An.

† Hæc duo uerba aduersarius eius, desunt in antiquis.

† Vox, litteras, etiam deest in antiquis.

2 Idem Inn. & Host. uel potest dici, quòd utrumque fuit priuilegium secundum Iaco. de Are. & sic reprobať opi. M. ut dixi infra de exce. c. 1. Io. And.

† Ca. 18. co ti. in 1. compila & post concil. Lateranen. part. 42. c. 1.

† Vox, ur quam, nc est in an quis.

† Ca. 19. c ti. in 1. cō & post co cil. Later par. 46. c.

3 Petr⁹ d distingue dum an f contra mam & nō uale præter mam: & ualet a quod no re iudic. sam. in & inte ut ibi d Ioan. A

4 Hic in ue codicib betur.

propriis nominibus, & ambo citauerunt partes, abbate Vincestriæ tandē mortuo, & altero substituto, abbas Leicestriæ processit postea cum abbate Vincestriæ substituto, & tulerunt sniam, & dñs Papa confirmauit illam. Vel pōt poni casus, ꝙ abbas Leicestriæ solus citauit mortuo coniudice suo: quia sub illa forma, ꝙ si ambo nō poteritis, &c. & postea altero substituto cū eo processit, quod bene potuit & hoc poti⁹ cōcordat litteræ, ut patet in prin. Ber. No. per hanc decr. ꝙ qñ causa cōmittitur dignitati nō expresso nomine prælati, eo mortuo successor in eadem causa procedere debet. Abb.

partib. diem ad agendum pfixit, [a] abbatem Vincestriæ de nouo substitutū [b] iudici pręmortuo, illi mandato nostro porrecto: quia sub expressis noīb. locorū & non personarum commissio emanauit, sibi socium in causæ cognitione adiunxit: Nos sniam illorum (sicut est iusta [c]) ratam & firmam habemus.

¶ Idem.

¶ Si quæstionē de iure præsentādi Papa delegat appellatione remota, & sub ea forma, vt delegatus ad pñsentationem eius ad quem viderit pertinere, ordinet ecclesiam, per hoc non habet instituere, sed pronunciare, & is ad quem pertinet, instituet, & si iuri suo detrahitur, licite appellat.

CAP. XV.

Super † eo vero quod subiungere voluisti, si de præsentatione presbyteri inter aliquos [d] quęstione suborta, causam cō

† Cap. 20. e. tit. in 1. compilat. & post concil. Lateranea. par. 47. c. 3.

a ¶ Præfixit.] & etiā solus potuit pręfigere altero mortuo, si cōtinebatur in litteris, ꝙ si ambo non poteritis, &c. quia tunc extitit conditio, nec propterea expirauit mandatum quantum ad illum defunctum, sed statim altero substituto, & confirmato ambo procedere debent, quia temporale fuit impedimentum. C. de cur. fur. l. penul.

[Glo. seq. primo inducit rationem, & unam leg. secūdo obijcit dupliciter, scilicet ꝙ sine nominis expssio ne iurisdictio expiret per mortem. Secundo quod expressione non obstante [illegible] successorem, & soluit. Tertio quærit. arg. negatiue, & affirmatiue, & soluit, distinguendo.]

Morruo delegato, qñ succedat ei alius.

b ¶ Substitutum.] ecce ꝙ successor potest cognoscere vnde potuit cognoscere prædecessor etiā delegatus, & hoc uerum est qñ proprium nomen in litteris non sit expressum: quia pro una persona intelliguntur: quia dignitas non moritur. sed si propriū nomen in litteris fuerit expressum, quia tunc commissio facta fuit personæ, successor non cognosceret: & hæc est ratio, quia (ut dixi) dignitas nunquam perit, indiuidua uero quotidie pereūt. ff. de leg. 3. l. 4. si quis in fundi. Sed uidetur ꝙ idem sit, & si non exprimatur proprium nomen, quia hoc nomen abbas talis loci, loco proprij nominis est. ff. de lib. & posth. [illegible] sed non est proprium nomen, sed singulare, ut phœnix, & appellatiuum similiter, & si electus sit loco pręmortui, idem est, quia idem debet cognoscere ut prædecessor. ff. de iudi. mortuo iudice. In Auth. ut nulli iudic. §. & hoc iubemus. colla. 9. Sed uī ꝙ etiam si expressum non sit nomen dignitatis, ꝙ successor adhuc cognoscere possit argum. ff. de condi. & dem. l. filiæ, §. Titia. & ff. de lib. & posth. l. placet. & l. seq. & ar. ff. de annu. le. l. annua, § .1. sed illud testator uoluit. Sed pone ꝙ plures archidiaconi sunt in aliqua ecclesia, sicut sunt in ecclesia Parisien. & Papa mandat archidiacono parisien. sine additione proprijs nominis, uel cognominis, ita ꝙ non apparet de quo senserit, cum plures sint archidiaconi, quis ergo erit iudex? Vī ꝙ nullus, quia si duo dati sunt tutores eiusdem nominis; nec apparet de quo senserit testator, neuter erit tutor. ff. de testam. tute. l. duo sunt Titij. & si testator dicat; exhæredo filium meū, cum plures habeat, nomine proprio non expresso, nullus est exhæredatus. ff. de libe. & posth. l. nominatim, & si non apparet qs hæres institutus sit, institutio non ualet. ff. de hæredit. institu. l. in tempus. §. quoties. & ff. de reb. dub. si ita fuerit. §. item si ex pluribus. & ff. de manu. testa. cum ex pluribus. Sed uī

Videtur ꝙ hoc esse non possit. 7. q. 1. in apib. ī fi. ubi singularis archidiaconi, &c. Io. And.

Vt si testator plures habet amicos eiusdem nominis, & nomen solū exprimit, nec apparet de quo sēse et hoc vult. [illegible] quoties. Io. And.

ꝙ ille sit iudex quem impetrator elegerit, sicut si inter duos dubitetur de eodem legato cui potius dari dēat, hęres eligere debet cui soluat. ff. de leg. 2. si qs seruum. §. si inter duos. & si quis intētione ambigua vsus est, quod ei vtilius est, debet accipere. ff. de iud. si quis in tentione. & ff. de iu. solemus. & C. de cō di. indeb. si quis seruum. hoc uidi de facto. Hic satis patet, ꝙ ille quem elegerit actor, erit iudex: qa de illo sensit cū impetrauit litteras. ff. de uerborum oblig. inter stipulātē. Sed si cōi consensu partium partes concordassent, & consensissent, non distinguēdo de quo, quid erit, cum modo dicat actor de uno, & reus de altero, nec potest constare de quo intellexerunt, quia nō cōcordāt? Hic dicere possum, ꝙ ille sit iudex cui primo sūt litteræ præsentatæ. sup. de rescrip. cap. capitulum sanctæ crucis. & inf. de appellatio, ut debitus. sed si esset simul præsentatio facta, tunc qui dignior est. sed si essent ęqualiter digni, sorte dirimatur. ff. de iud. sed cum ambo. & 26. q. 2. sors non est.

c ¶ Sicut est iusta.] hæc uerba cum ponitur in confirmationibus, conditionaliter intelliguntur. infra de confir. uti uel inuti. examinata, & infra de concess. prębend. quia diuersitatem, secus si ponantur in priuilegio: quia priuilegium est lex priuata. 3. distinct. priuilegia. & priuilegium semper debet aliquid ponere. ī. de verbo. signifi. abbate. & infra de priuile. in his. & sic ponuntur in sententijs, quas Papa ex certa scientia confirmat, vt hic.

Super eo.] hæc decretalis habet casum notabilem, & multum allegatur. Communis est diuisio. Secunda: ibi, Hoc tuam. Abb.

CASVS. Quæstio vertitur inter aliquos super pręsentatione rectoris in aliqua ecclesia: committitur cā super hoc alicui sub hæc forma, vt si constiterit ius de quo agitur, ad alterutram partem pertinere, ad præsentationem illius iudex ordinet ecclesiam appellatione remota. primo quæritur, utrum liceat iudici delegato, ignorāte episcopo, archidiacono, vel archipresbytero ad quem pertinet institutio præsentatum sibi clericum in possessionem ecclesiæ mittere: & si aliquis illorum ad quem pertinet institutio appellauerit, vtrum sit eorum appellationi [illegible] ? Papa consultus respondet: quod licet quæstionem committat de præsentatione appellat. re. non tamen est ei [illegible] diœcesano episcopo [illegible] archipresbytero; [illegible] clericus, instituendus præsentari debet illi, ad quem de iure pertinet institutio: & si contra factum fuerit, eorum appellatio valebit, quia appellatio solummodo inhibita est inter quos causa vertitur, & non prædictis. No. ꝙ forma rescripti non est semper seruanda, ut hic patet: sed hoc fit, quia per hoc fieret præiudicium illi, ad quem pertinet institutio, nec nocet illi qui obtinuit. Item licet causa commissa sit inter aliquos, alij tamen quos negotium tangit, admittuntur ad defensionem suam. Item appellat. remota intelligitur illis inter quos committitur. & non alijs. Item res inter alios acta, alijs non nocet.

d ¶ Inter aliquos,] qui se dicunt patronos.

a ¶ Ius.] scilicet præsentationem, ut dixi. s.

[Gl. seq. ponit quæ fuerit dubitatio.

b ¶ Ordinet ecclesiam.] hæc verba ambiguitatē continere videnť: vnde iudex credebat ꝙ ipse instituere posset clericum præsentandum, qđ non est verū; unde sic expone; ordinet; id est pronunciet ordinandā ecclesiam, ad præsentationē illius, qui ꝓbauit ius patronatus ad se pertinere. tñ si eps, archidiaconus, vel archipresbyter consentiret delegato, valeret eius institutio.

c ¶ An liceat.] prima quæstio.

d ¶ An si archipresbyter. secunda qō.

[Glo. seq. argu. & duos cas⁹ exprimit, ex quibus illud procedit.

e ¶ Archidiaconus.] arg. ꝙ archidiacon⁹ vel etiam archipresbyter potest committere curam aīarum, sed hoc est qñ ab epi scopo est eis specialiter concessum. s. de offi. archid. cū satis. vel cū alias hoc obtinēt de cōsuetudine. arg. s. de elec. dudū. 2. & s. de offi. archi. dilecto. & inf. de excess. præla. ad hæc.

[Gl. seq. elicit duo, argumenta.]

f ¶ Intētionis.] arg. priuilegia, rescripta, & alia consimilia ad tm̃ extendi, ea de q̃bus cogitatum est ff. de pact. tres fratres. ff. de transact. cum Aquiliana. & ita intētio mandantis consideranda est. j. de rest. spo. audita. & j. de præben. cum causam. & c. vlt. Item arg. ꝙ iuri nullius intendit Papa derogare. 22. q. 2. primum. j. de offi. ord. licet. & s. de deci. ex multiplici. s. de rescrip. ad aures.

† alteram.

† appellauerunt.

† al. est.

Papa nullius iuri intendit derogare.

tigerit delegari alicui sub hac forma; vt si cōstiterit ius a de quo agitur, ad partem alterutrā † pertinere, ad ꝓsentationem eiusdem de persona idonea ordinet b ecclesiā appellatione remota, an liceat c delegato iudici, inscio diœcesano episcopo, vel archidiacono, vel archipresbytero reclamante, ꝓsentatū sibi clericum in possessionem ecclesiæ mittere: & an si archipresbyter, d vel archidiaconus, e vel eps ad quem institutio pertinet appellauerit, † eorū sit appellationibus deferendum. ¶ Hoc tuā volumus discretionē tenere, quod licet quæstionem, quæ de præsentatione vertitur, appellatione remota, cōmitttamus alicui terminandā: non tamen est nostræ intentionis, f diœcesano episcopo, archidiacono, vel archipresbytero, ꝓiudiciū generare: ideoq; præsentandus est illi, qui instituēdus fuerit: † & tenebit g eorum appellatio, si vi-

C Ausam matrimonij.] In prima parte ponit̄ consultatio in secunda responsio ibi, Discretioni. Abb.

CASVS. Quædam causa matrimonialis uertebatur inter I. mulierem: & B. uirum illius. Illa fuit commissa duobus episcopis, coram quibus mulier petijt restitui sibi uirum suum, qui spoliauerat ipsam: qui cum de spoliatione constitisset eisdem, mandauerunt viro, ut eam restitueret, uir adeo flagellis & cruciatibus ipsam afflixit, ꝙ inuita & coacta confessa fuit parētelam esse inter ipsam & uirum suum: propter quod alter de præd ctis episcopis, tulit sententiam diuortij inter ipsos. Super hoc delata fuit quæstio ad Papam: vnde mandat Papa quibusdam, quod si inuenerint quod dictus B. uxorem suā dimiserit ad iudicium alterius iudicum prædictorum, monitione præmissa compellant eundem, ut ipsam recipiat & maritali affectu pertractet: quia cum causa duobus committitur, sententia unius non tenet. Si uero aliqui apparuerint postquam ab ipso recepta fuerit, qui uelint, & possint ipsorum matrimonium accusare, causam audiant, & fine canonico decidant eandem. Not. quod confessio per metum extorta non præiudicat. Item confessio contra matrimoniū facta non tenet. Item cum plures sunt iudices, altero absente, nec se ex usan te, nec committente uices suas, sententia alterius uel aliorum non ualet. Item restitutio prius fieri debet, quam principalis quæstio agitetur.

† scilicet episcopo, archidiacono uel archipresbytero.

† al. illi.

† Cap. 2 eo. tit. in cōpilation. & post concil. Later. par. 50. c.

† al. ita.

† ronilien. Napicien. al. Forolien.

dētes iuri suo detrahi, duxerint appellandum: quia nō † illis, † sed partibus, h inter quas causa commissa est appellationis remedium est sublatum.

¶ Idem.

¶ Si causa simpliciter est delegata duobus, sententia vnius non tenet.

CAP. XVI.

C Ausam† matrimonij, quæ inter I. mulierē & Blāchacium agitari dignoscitur, Furolienensi, † & Vapicenensi episcopis nos meminimus commisisse: quibus eam uiro restitui mādantibus, uir mulierem cruciatibus, & flagellis adeo affecit, quod in uita & i coacta inter se & virum suū confessa k est parentelā, sicque factū est, quod ad iudiciū l uni⁹ eorum dimisit eādē; & infra. ¶ Discretioni vestrę māda mus, quatenus si iueneritis ꝙ præfatus B. dictam I. ad

g ¶ Tenebit.] & ita debet differri executio sententię, si per eam alicui præiudicium generatur. j. de re iud. cum super controuersia & verum est nisi præsumptio sit in contrarium, quod malitiose appelletur, sicut contingit in restitutione. infra de in integ. restitu. suscitata.

[Glo. seq. notat tria. & de vltimo remittit.]

h ¶ Sed partibus inter quas.] & ita licet appellatio sit remota in litteris, nihilominus possunt appellare oēs quorum interest. 2. q. 6. non solent. Item no. quod omnes possunt se opponere, quos negotium tang, t, licet de illis non fiat mentio, & sunt admittēdi. alias non teneret appellatio interposita per eos. Item arg. ꝙ iurisdictio extenditur ad eos, de quibus non est cogitatum. de hoc dix. sup. eod. quia quæsitum. Item arg. quòd res inter alios acta nòn nocet alijs. infra de re iud. quamuis. vbi de hoc tractatur, & competentius ibi ponitur quam hic.

2 Dicit Hostien. ꝙ hæc sunt bona argumenta ꝙ qs in audiētia curiæ admittat ad ꝓ dicendum. Io. And.

i ¶ Inuita.] & ideo talis confessio præiudicare non debet; 31. q. 2. Lotharius & 15. quæstio. 6. c. 1. & si etiam sponte id confiteretur, propter unius confessionem uel etiam amborum matrimonium separari non debet: quia sæpe ad inuicem colluderent. inf. de eo qui cog. consan. uxo. suæ. super eo. & 35. quæst. 6. §. vlti. sed si ambo confiteantur, & fama publica consentit, tunc possunt separari. trigesima quinta q. 6. si duo. quidam tamen aliter intelligunt illum canonem.

k ¶ Confessa est.] coram uno iudice tantum, cum talis confessio hodie non teneret.

l ¶ Ad iudicium unius.] & male, 2 quia non erat ibi posita illa clausula. ꝙ si omnes, &c.] uel aliter se litteratorie non excusauit.]

[Glo. seq. ponit Brocat. ad primam partem. alle. 9. iura, ad secundam. 4. & soluit.]

2 Hæ glossæ sunt in quibus.

a ¶ So-

a ¶ Solummodo.] arg. quod vbi aliquorũ præsentia desideratur, quod in eorũ absentia agitur, nõ tenet, vt 63. dist. obeuntibus, & sup. de ele. cum in veteri, & C. de test. si vnus, & 66. dist. porro. & 68. dist. chorepi. & ff. de transact. cum hi. §. si prætor. & ff. de re iudi. duo ex tribus. & C. de aduo. fisc. l. vlt. & ff. de iure fisc. si fiscus. Arg. cõtra 63. d. cap. 1. & 2. & C. de postulan. velamẽto & 15. q. 7. felix. Sol. duob. modis desiderat præsentia alicuius quãtũ ad necessitatẽ, & sic vera est prima rubrica, vt hic, & s. de elec. quod sicut, & c. venerabilem. Item quãtum ad honestatem, vel vtilitatem, & talis absentia nõ vitiat quod actũ est, vt in præmis, & 32. q. 2. honorantur.

† Vide l. falsus. §. sed si is. ff. de fur. gloss. & doc. in auth. de fideius. §. 1.

† affectu.

b ¶ Vnius.] quod iuris sit, quãdo iudices ordinarij, vel dlegati vel arbitri ferunt diuersas sñias, dĩ s. de re iud. c. vlt. & ibi dicet de hoc. 1 Si vero sũt duo iudices, & alter sine altero pcedat, nõ tenet sñia, vt hic, siue etiam plures, & aliquo absente pronunciãt. ff. de re. iud. duo ex tribus.

1 Vide l. j. §. si plures, ff. de exerci. & gl. & Bart. in l. vnica. ff. de offi. consul.

[Glo. seq. alleg. cõcord. signat contrarium, & soluit.]

c ¶ Recipiat.] sic s. de testi. spol. ex con questione. arg. s infra de ordi. cogn. intelleximus. Hic & in illa, ex cõquestione, possessorio agitur & ideo cum causa spoliationis sit priuilegiata, illa semp primo est tractanda, & conuentus super spoliatione reconueni re spoliatũ non põt, nisi de alia spoliatione infra de or. cog. super spoliatione. facta vero restitutione postea cognoscatur de proprietate, scilicet de causa matrimonij. Il.a, intelleximus. loquitur de petitor. sed si in continenti iste vel let probare consanguinitatem, maxime in gradu in dispensabili, restitutio differtur secũdum tenorem illius decret. infra de restitut. spoliato. litteras. alias semper facienda est restitutio.

† Cap. 4. tit. qui filij sint legit. in j. cõpil. vbi integrũ factum narrat, adde c. 3. infra de dolo. & contum.

iudicium solummodo [a] alterius pdictorum à se separasset† (quia cum cã duobus cõmittitur, sñia vnius nõ tenet) ipsum vt eandẽ mulierem sicut vxorẽ suã benignè recipiat, [c] & maritali affectione† pertractet, monitione pmissa cogatis. ¶ Si qui tñ apparuerint, qui (postquã ab eo recepta fuerit) matrimonium ipsorum velint, & legitime possint impetere, causam audiatis, & fine canonico terminetis.

¶ Idem Oxoneñ. & Vintoñ. episcopis, & abbati Herfor.

¶ *Delegatus qui est dominus impetrantis recusari potest.*

CAP. XVII.

ij CAusam,† quæ inter F. & R. de natiuitate Agathæ vertitur, vobis fratres epi & London. episcopo commisimus terminandam. ¶ Verum quoniã idem F. præfatum Londoneñ. episcopũ habebat suspectum, pro eo quod dñs [d] est pdicti R. ipsum amouẽ dũ, & te fili abbas loco ipsius † duxim⁹ subrogãdũ.

† illius.

¶ Idem.

¶ *A subdelegato delegati Papæ qui subdelegauit non in totum, non ad Papam, sed ad ipsum delegatum appellari debet.*

CAP. XVIII.

CVm† te consulente, & infra. ¶ Si super causa quæ tibi ex nostra delegatione cõmittitur, à personis [e] ecclesiasticis, vna vel plurib. quib. (vt parcas laborib. partiũ, & expensis) cognitionem ipsius causæ & testium examinationẽ (sñia tibi reseruata) cõmittis, appellatio fuerit ĩterposita, huiusmodi appellationis intuitu, causã ipsam indefinitam relinquere non teneris.

¶ Lucius† iij. Cantuarien. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ *Morte delegantis non expirat iurisdictio delegati coram quo lis erat contestata.*

ij CAusam quæ.] Communis diuisio secunda ibi, Verum. Abb. Sic. Pars huius infra de dol. & contuma. causam quæ. & infra qui fil. sint legit. causam quæst. 1. & 2.

CASVS. Inter. F. & R. de Ardenna, quæstio vertebatur super natiuitate Agathæ matris dicti R. causa super hoc commissa fuit episcopis Veroneñ. Mutineñ. & Londoneñ. ad petitionem ipsius R. sed quia dictus Londoñ. episcopus dominus erat dicti R. præfatus F. habebat eum suspectum, vnde Papa ad petitionem ipsius F. amouit ipsum, & loco ipsius subrogauit abbatem Herfordẽsem. Not. cum iudex est dominus impetrantis, potest legitime recusari.

[Glo. seq. ponit [illegible] casus recusandi iudicem.]

d ¶ Dominus. arg. est hic euidens, quod rationabilis est causa suspicionis, si iudex est dñs [illegible] arg. 3. q. 3. accusato[illegible], & 11. q. 3. [illegible] cod. [illegible] & id. [illegible] ser[illegible] impetrã tis [illegible] q. 5. [illegible] suffraganeus [illegible] [illegible] vel auocatus extitit in eadem causa pro ipso. infra de app. postmo, idem videtur si habet consi[illegible] causam [illegible] ter. argu. op[illegible] hoc, infra de [illegible] personas. De causa suspicionis tractabitur infr. eo. suspicionis, & s. de appell. cum speciali.

† Ca. 1. e. tit. in 2. cõpil.

2 Vel heres institutus in toto vel in parte ff. de iu[illegible] l. Iulianus, 2.

ADDITIO. Vnde uersus.

Quatuor ista: timor, odiũ, dilectio, census
Sæpe solent hominum rectos peruertere sensus.

CVm te.] Si delegatus Papæ cõmittit causam non in totum, & à subdelegato appellatur ad Papam, per hoc non impeditur processus delegati Papæ, h. d. communis diuisio. Secũda ibi, Si super Abb.

† Innocentius.

CASVS. Quærit si delegatus a principe subdelegauerit vices suas alteri, si appelatur à subdelegato, vtrũ delegatus debeat dimittere cãm indiscussam? Et respõdet quod nõ; sed potest procedere, scilicet si aliqu[illegible] d sibi de iurisdictione retinuit. Not. quod ab auditore non potest appellari, quod verum est secundum distin. illius dec. su per quæstionum. s. eo. §. 3.

[Glo. seq. arguit & remittit.]

e ¶ A personis ecclesiasticis.] id est, ab audientia personarum quibus causa commissa est. Et est arg. quod delegatus causam commissam sibi subdelegare debet personis ecclesiasticis & non laicis, cum laici de talib. causis ecclesiasticis iudicare non debeant. s. de iud. decernimus. & decre. istam habes. s. eo. super quæstionem, circa principium. & ibi exponitur.

ADDITIO. Sed hodie est prouisum in ca. statutũ. in §. in nullo de rescrip. lib. 6. vbi dicitur quod illis personis debet committere delegatus Papæ, quibus committit ipse Papa, & quæ sunt illæ personæ, habetur ibi in princ.

CAP XIX.

Relatum†est, & infra. ¶Nos itaque cõsultationi vestrę respõdemus, ꝙ si lis fuerit ante prædecessoris nostri obitũ cõtestata,[a] mandatũ morte mãdatoris nullatenus expirauit. Si vero ante litis cõtestationem decessit, nõ est a iudicibus; quos delegauerat, ex delegatione huiusmodi procedum.

¶ Vrbanus iij.

¶ Si delegatus citauit ante mortem delegantis, perpetuata est eius iurisdictio. Et appellationi renunciat; qui coram iudice a quo appellauit, litem prosequitur.

CAP. XX.

Gratũ†gerimus: & inf. ¶ Sane consuluit nos douotio vestra, an ante obitũ delegantis proposito citationis edicto, lite vero post morté contestata, nihilominus debeat in causa procedere delegat⁹: Et vtrum is intelligat appellationi renunciasse, quia ea interposita, ad producẽdos testes inducias postulauit, & demũ productioni, & allegationi renuncians attestationes petijt solenniter publicari.

¶ Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, ꝙ cum in casu priori citatione facta, negotium sit quasi cęptũ,[b] & maxime[c] si delegat⁹ nõ sit certus de obitu delegãtis, potest & debet in causa procedi, tenebitq; quod iustitia fuerit præuia diffinitum.

¶ In secundo vero casu videtur ab appellatione recessum,[d] si secundum ea, quæ præmissa sunt, eum qui appellauerit, constiterit processisse.

¶ Cælestinus iij.

¶Si causa committitur tribus delegatis cum clausula, quod si non omnes, &c. priusquã appareat de impotentia tertij, duo procedere non possunt. Et si procedãt, nihil agunt. hoc vsque ad §. adijcimus.

CAP. XXI.

PRVDEN-

Relatum.] Per litis contestat. perpetuatur iurisdictio. In prima ponitur decisa consultatio. In secũda: ibi, Nos itaque. responsio.

CASVS. Hęc decret. correcta est. quæritur si mortuo mandare, possit procedi per litteras ab eodem impetratas ante mortẽ ei⁹, & respõ. ꝙ si lis est contestata, potest ꝓcedi, alias non. hodie potest si ante citantur. j. de offi. leg. c. vlti. Not. ꝙ morte mãdatoris re existẽte ĩtegra, expirat mãdatum. Itẽ ꝑ litis ꝯtestationẽ perpetua [illegible]

a [illegible] qđ dic [illegible] leg. locũ hẽt, ꝙ si ante litẽ contestatiam moriatur mandator i expirat mandatũ, vt hic dr̃: qa lis ñ dr̃ cępta nisi ꝑ litis ꝯtestationẽ, ĩ Auth. de litig. §. oẽm. colla. 8. ff rẽ rat. hab. ampli⁹, ẽm canones non cõsiderat tantũ litis cõtestatio. sed sufficit sola citatio ante mortẽ mandatoris ad ꝑpetuandũ rescriptũ: vñ citatione ꝑmissa non finitur mandatũ ꝑ mortẽ mandantis. 2. inf. c. ꝓxi. & c. licet sed si citatio non ꝓcedat mortẽ, statĩ expirat mãdatũ, inf. de of. le. c. vlt. §. 1. & ff. đ iurisdi. omniũ iudicũ. & qa. qualiter fiat contestatio litis habẽt inf. de li. cõte. c. unico. Itẽ sicut ꝑ libelli oblationem perpetuatur actio, C. qñ lib. princ. da. lit. contes. facit. l. 1. & 2. q. 6. anteriorum, & sicut res litigiosa efficitur per libelli oblationem, ut in Authenti. de litigio, in princi. collat. 8. & C. de lit. Authenti. litigio. eodem modo perpetuatur iurisdictio delegati per solam citationem, ut dicunt iura prędicta.

† Ca. 22. eo. tit. in 1. cõpil. & post ꝯcil. Lateran. par. 7. c. 22. vbi hẽs decretum integrum.

2 Vide tradit. in. l. & qa. ff. de iurisd. om. iu.

† Ca. 23. e. ti. in 1. ꝯpil. & post concil. Laterã. par. 48. c. 3.

2 Et ratio est, quia citatio ẽm Bar. est sentẽtia, no. in l. ĩ sacris, C. de ꝓxi. sacr. scri. lib. 12. & C. de episco. & cler. l. oẽs, & l. cũ cleri cus, post principium.

Gratum.] communis diuisio. Secunda: ibi, Nos autem. Et quælibet pars subdiuiditur, vt patet in textu Abbas. Siculus.

CASVS. Quædam causa fuit commissa iudici delegato. ipse statim citauit partes ? lis uero ꝯtestata fuit post mortẽ delegantis: quęrerebatur vtrum possit postea in causa procedere delegatus. Secundo ponitur alia quæstio: ecce aliquis appellauit à iudice, postmodum petijt terminum ad producendum testes, & attestationes receptas petijt postmodum publicari: quæritur an per hoc appelationi renunciasse intelligatur? Ad primam quæstionẽ respondet Papa, quod citatione facta negotium est quasi cœptum, & præcipue si delegatus non sit certus de obitu delegantis, vnde legitime potest in causa procedere. In secunda quæstione respondet. Si vera sunt præmissa, appellationi renunciasse videtur. No. ꝙ per solam citationem perpetuatur iurisdictio delegati. Item tacite per ꝯtrium factum renunciat quis iuri suo, siue appellationi.

[Glo. seq. declarat quare dicat, quasi.]

b ¶Quasi cęptum.] ideo dicit, quasi cęptum, quia quãtum ad perpetuãdã iurisdictionẽ cęptũ est negotiũ, sed quãtũ ad litem contest. nõ est cęptum vñ legitim⁹ exceptiones põt opponere: vnde successor impetrantis poterit conuenire reum mortuo impetrante. a. gu. s̃. de rescrip. significauit, vbi de hoc, & arg. ff. de inof. test. posthumus. §. vlt. C. de noua. si delegat: o. ff. de iur. om. iud. & quia: ibi expone, agi cœperit ꝑ citationem, ad hoc, ut faciat ad propositum & j. eo. licet. & j. de offi. lega. c. vlt.

[Gloss. seq. signat contrarium.]

c ¶Maxime.] hic bene dicit: qa idem esset, si esset certus ꝑmissa citatione, qa põt procedere ẽtsi esset certus de morte delegantis, & si negotium non esset quasi cœptum, non procederet, & ideo potest procedere cũ nondum sit certus, & negotium sit quasi cœptum. Argum. contra. Inst. mandati. §. recte, ibi innuitur, quod si ignorans post mortem citauit, licet postea sciat de morte, procedere potest. ff. de acq. poss. fundi uenditor. §. 1. & ff. si certum peta. l. eius qui in prouinciá. 3 & in eadem l. contrarium dicitur.

ADDITIO. Aliud in iudicio, si enim procurator haberet actionem mandati, officium suum uideretur ei damnosum.

d ¶Recessum.] not. præsumptionem iuris, quod iuri suo renunciare præsumitur qui iuri suo contrarium facit. infra de test. cum uenisset. 4 quæ lòquitur de hoc eodem negotio, & est eiusdem Vrbani. & infra de app. solicitudinem, & infra de his quæ fi. a ma. par. ca. ex ore. ubi de hoc multa arg. inuenies, & infra de ui. & hone. cle. c. ult. & C. de iure do. imp. l. 2. & ff. de min. si filius. ff. de inoffi. testam. si exhæredatus. & l. si proponas. §. 1. & 73. distin. cum Hadrianus.

Prudentiam.] Diuiditur istud prin. in duas quæstiones. Secundo simul illas soluit ponendo rationem decidendi. Secunda ibi, in hoc casu Abbas.

CASVS. In prima parte ponitur talis quæstio. ecce causa cõmittitur tribus iudicibus cum illa clausula, [ꝙ si omnes interesse nequiuerint, duo nihilominus in cã procedant.] duo illorum citant reum, q̃ritur utrum iste

3 Vide đ cl[...] excõ. min[...] Apostolicæ [...] super glo. [...] ꝙ sequit̃ [...] pręben. d[...] dũ, ad fi. li[...] 6. Ioan. An[...]

4 Conco[...] l. ꝓfectitia[...] §. 1. C. de i[...] do. & in [...] originem [...] de murile[...] lib. 11.

ille teneat venire. post istam quæstionem statim facit aliam quæstionē. Tres iudices citant reum, in termino constituto, comparuit corā duobus tertio absente, nec se excusante, vel cōmittente vices suas: quæritur vtrum duo præsentes possint in causa procedere, & eā per sententiam diffinire. Ad primam qōnem nō rñdet Papa directe, sed rñdēdo ad secundā intelligitur prima soluta: dicit Papa ꝙ cum aliquis non ostende rit legitime se cum alijs interesse non posse, uel alias de hoc constare canonice nō poterit, alij in causæ cognitione ꝓcedere non debent. qđ si fecerint, nō valebit, quia integrū est iudiciū qđ plurimorum sententijs confirmatur, & Papa libentius com mittit causam duobus quam vni, & tribus quam duobus: quia & si ꝯ facerent, formam rescripti non seruarent. per hoc intelligitur quæstio prima soluta: quia si tres citant partes, & duo illorum tertio absente procedere non possunt: ergo & si duo tantum citant, reus ad ipsorum citationem venire non tenetur.

† Cap. 3. eo tit. in 2. compillatione. alia loca in q-bus sunt cetera fragmenta huius capitis indicat hic glossa.

1 Hæc glossa non est in antiquis libris.

tiam [a] † tuam; & infra. ¶ Quinto loco [b] supplicas informari, vtrum cum tribus causa committitur, ita quod si omnes interesse nequiuerint, duo eam nihilominus exequantur: si reus a duobus tātum fuerit conuocatus, venire necessario teneatur, [c] Et si citatus a pluribus coram duobus comparuerit, tertio nec veniente ꝑ se, vel † per litteras (vt solet fieri) excusante, an duo præsentes in causa possint ꝓcedere, & eam sñiæ calculo [d] terminare? ¶ In hoc casu taliter respōdemus, quod cum aliquis delegatorum iudicum, per certū nunciū, vel excusatorē

† Nec, in quodam vetustissimo.

a ¶ Prudentiam.] per 1 hanc decret. not. cautelam, si quis est excōicatus, & ab excōicatore absolui non pōt uel non vult, faciat litteras impetrari super aliquo negotio contra alium suum aduersarium ad amicos iudices, & sic poterit ab eis absolui, ut hic dicit.

b ¶ Quinto loco.] primam quæstionem habes. inf. de mu. peti. c. prudentiam. secundam, & tertiam. inf. de appellat. secundo requiris. quartam habes inf. de transact. ca. præterea. 2.

[Gl. seq. tractat. q. tex. arguēs primo ad negatiuam. Secundo ad affirmatiuā. Tertio ponit distinctionē Io. quam approbat. in fi. format duas qōnes, quas soluit.]

c ¶ Teneatur.] ad hāc qōnem non vr Papa rñdere, sed vr ꝙ non teneatur venire. ŝ. eo. causam matrimonij. & inf. de eo qui mit. in pos. causa rei seruan. cum sicut. & 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinita. uer. item si plures. & ff. de re iud. duo ex tribus. & ff. de arb. si in tres. & l. se. præterea si ueniret, illi duo non possent procedere: & ideo non esset contumax, si non ueniret, ut ff. de iudi. non uī. & ff. de pecu. eo tempore, & ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter. præterea non uidetur esse in mora. qui se potest tueri per exceptionē. ff. si cer. pet. lecta est. ff. de usu. sciendum & ĩ. ut lit. non contest. qm̄ frequenter. §. si uero aliter. ad fi. & iudi. sol. uir bonus. Contra uī, ꝙ teneatur uenire, qm̄ quilibet illorum est iudex in solidum, cum sit res indiuisibilis. 24. q. 1. loquitur, inf. de iure pat. c. 1. & ff. de bo. lib. si libertus. in fin. & ff. de ser. uiæ. & C. de relig. si sepulchrum. & ff. de relig. uel quod & ff. ad leg. Fal. l. j. §. si usufructus. Item, unus solus consul. procedere potest altero absente. ff. de off. consul. l. unica arg. C. de aucto. præst. l. ulti. §. sancimus. & ff. de exercito. l. 1. §. si plures. tñ ille §. pro utraque parte facit. & est arg. bo. ff. de fideic. lib. si legatorio. §. 1. & quilibet tenetur saltem uenire allegaturus priuilegiū suum. inf. de appel. cum parati. ff. de iud. si quis ex aliena. & ff. si quis in ius uo. non ierit, l. 2. 1. rñ. Ad hoc distinxit Ioan. & bene, utrū iudices sint ordinarij uel delegati. si 2 iudices sunt ordinarij, uno absente reliqui possunt procedere, per iura, quæ ad hoc sunt inducta, cum quilibet per se in solidum habet iurisdictionem. in delegatis, uel arbitris secus est: quia uno absente reliqui nihil possunt facere, nec tenet quod fit ab eis. ŝ. eo. causam matrimonij. & ĩ. eod. uno delegatorum, & infra eodem capitu. proxim. & ff. de re iudic. duo ex tribus. licet enim quilibet eorū habet iurisdictionem in solidum, eā per se nō pōt exercere: quia loco vnius intelligūtur, sicut si plures furantur vnam trabem, ita ꝙ nullus eā furatur, & tñ quilibet tenetur. ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. in fi. simile ŝ. de rescrip. pastoralis. ĩ fin. & sic patet ꝙ iste de quo q̃rit, ad talē citationē nō tenetur venire. & si dicis ꝙ Papa non rñ det ad qōnē. immo bñ rñdet: qa rñdet ad secundā, quæ est, utrū duo ꝑsentes absēte tertio, & se nul lo mō excusāte, ꝓcedere possunt, ꝙ nō dēt procedere: & si processerit, ꝙ nihil putabūtur egisse. bñ rñdet ad primā qō nē, qa secunda soluta intelligit prima soluta. qa si nihil facere possunt, sequitur, ꝙ non tenetur venire, & sic quasi superflua relinquitur quæstio prima. ŝ. de rescrip. pastoralis. sic ĩ. de iure pat. postulasti. vbi per solutionem vltimæ qōnis, soluuntur præcedentes, & sępe sic inuenies. Et sic dico ꝙ quando duo citant tantum, & hoc constat, citatus nō tenetur venire 3. in quo casu loquitur hæc decr. quia hic ponitur pro quæstione, ꝙ tm̄ duo citant, & est qō iuris: & ego respondeo ꝙ non tenetur. Sed si tu ponas ꝙ tres sunt dati iudices contra te, & duo citant te per litteras suas, vel nuncium, & nulla fit mentio de tertio, hic non est certus de facto, immo potes dubitare an tertius se excusauerit uel commiserit vices suas illis, & ideo licet minus caute faciant, quia non faciunt mentionem de tertio in litteris suis: Tutius est ire & uidere an habeant auctoritatem a consocio; & si hñt, bene possunt procedere: si uero non habeant delegationem vel excusationem a suo consocio, nō possunt procedere, ut ĩ. c. proxi. & potes agere contra illos ad interesse, eo ꝙ te calumniose citauerunt, nec in hoc possunt prætendere errorem, cum in hoc sint certi; & ꝙ teneatur ad interesse, patet de sen. excommu. sacro. Sed pone ꝙ duo procedant contra istum absentem citatum, & tertius postmodum habeat ratum quod illi fecerint, nunquid valet sñia sicut ualet in electione ŝ. de ele. ꝙ sicut? Dico ꝙ non valet sñia talis per ratihabitionem tertij, cum ab initio nulla fuerit, 4 unde postea ratificari nō potest. ff. de reg. iur. qđ ab initio. in fin. Item quid si partes consentiant ut duo procedāt: nunquid ualeret talis processus tertio non ueniente, nec se excusante? Non credo ꝙ partes possint illis dare illam iurisdictionem. C. de iur. omnium iud. l. priuatorum consensus. & ĩ. eo. P. & G.

d ¶ Sētētiæ calculo.] i. s. finali, vel diffinitiua sñia. vñ calculus multipliciter sumit, vt patet in his uersibus.

Calculus est ratio, numerus, sententia, Carbo.
Calculus est pondus, minimus lapis, ensis acutus.
Libro Papiæ si vis exempla require.

[Gl. seq. quærit & soluit. iter. quærit & soluit.]

e ¶ Per certum nuncium.] qui sit certæ & approbatæ fidei. 97. dist. nobilissimus. Sed cui debet fieri fides ꝙ sit certus nuncius? Dico ꝙ iudicibus consocijs, arg. ff. rem ra. hab. nec satisdatio, & fides facienda est iudici, cum secundum ea, quæ coram eo probantur, debeat iudicare. ŝ. de renunc. in præsentia. & 3. q. 7. iudicet. & partibus etiam de hac delegatione, uel executione debet fieri fides: quia per hoc constat an habeant iurisdictionem, de quo facere fidē debent. ĩ. eo. cum in iure. Sed nunquid isti nuncio vel excusatori creditur sine litteris? Non credo, quantumcunque honestus sit uel fidelis. ĩ. de proba. quoniam contra falsam. & vni testi

2 Si iudices sint ordinarij, uno absē te, reliq procedunt. secus in delegatis.

3 Hoc tenet Inn. Alij dicunt ꝙ duo possunt ꝓcedere in his q̃ nō capiūt dilationem. ar. ff. de admi. tu. tutor qui reperto rū. qđ non placet. Vin. Io. And.

4 Concor. l. 2. & ibi Bar. C. com. utri. iudi. & l. si mater. §. interdictū. §. de excep. rei iudi.

5 Hæc non est glossa, licet in aliquot antiq̃s inueniatur, sed in margine ita, ut appte non esse glos. cognoscatur.

Nūcio seu executori si ne litteris an credat.

testi non credit quantumcunq; honestus sit.4.q.3.c.si te stes.vers. vnius testimo. & ideo sequitur, litteratorie destinatū,& ita potius credit litteris, q̄ nuncio: hæc enim est idonea probatio, quę fit p litteras.ff.de pig. 3hitur.18.dist.placuit, & quod dicit litteratorie destinatū,rescripsit vtrū que diuisim,vel est expositiuum.

cuius auctoritati stetur, ut dicit §.principaliter.& inf. eod.suspicionis.§.1.

¶ Plurimorum.] quod enim a pluribus quæritur sapiētib.facilius inuenit.20.d.de quib.& per ampliores hoīes perfectissima veritas reuelatur.C.de fideic.l.vlt. ad fin.& 64.distinc. extra conscientiam.

ADDITIO. Sed nūcio iurato credit. j. de app. cōparati. vbi de hoc.

[Gl.seq.obijcit p locum. a diuisione. & soluit.

a ¶ Non ostenderit.] Vt φ nō debeat eos certificare:quia ipsi certi sunt,si non intereſt, hoc cōtingit uel quia nō pōt,uel qa non vult, sed in vtroq; casu procedere dēnt vt hic dr. §.adiicimus.ergo cū certi sint, certificari non debent,ut ff.de act.emp.& ven.l.1. in fi. Rn.licet sciāt, hoc eis denūciandū est. semper enim debet constare de hoc antequā pcedat,qa posset esse φ bene vult interesse,nec p eū stat, sed p partes q̄ ipsum ducere debent suis expensis: quia cū suis expēsis venire non tenetur vt bene colligit. j. d vi.& hone.cleric. cū ab omni specie. De hoc ibi notatur. & est simile si mulier sciat libellū accusationis eē porrectū, recte tñ nubet dū ei nōdū est denūciatū.ff.de adul.denunciasse.circa pri. arg.ff.qñ dies le.cedat.hmōi legatum.

† Facit ad hoc text. cū gl.in l. magistros.C.de profes. & me. lib. 10.

† ;Cognitiones.

litteratorie destimatū nō ostēderit [a] se interesse nō posse; vel alias de eodem canonice [b] constare nō poterit,residui procedere ad causæ cognitionem nō debēt,†quod si processerint, nihil [c] reputabūtur egisse.

¶ Illa quippe [d] fuit antiqua Apostolicæ sedis prouisio, vt huiusmodi causarum recognitiones † duobus [e] quam vni, trib. quā duobus libentius delegaret cum(sicut canones attestantur) integrum sit iudicium, quod plurimorum [f] sententijs confirmatur, Mandati siquidē excedere fines pbaretur; si qs citra formā [g] rescripti acceptī psumeret iudicare.

¶ Clausula si non omnes poteritis, sub impotentia includit voluntatem quo ad purificandā iurisdictionem coniudicum. Idem in duobus datis cū clausula, quod si ambo, hoc dicit vsq; ad §.sexta.

¶ Adijcimus etiam, quod vbi fuerit in commissione appositū,vt si oēs interesse nequiuerint, duo † eā nihilominus exequantur: 10 si aliquis ex ipsis cū possit, [h] noluerit [i] interesse, duo nihilominus in causa procedāt: [k] licet ille tertius grauissime sit arguendus, [l] pro eo quod mandatum Apostolicum exequi 20 subterfugiat,aut cōtēnat.

¶ Idem quoque p omnia dicimus obseruādū i † cā; quæ committitur duobus eo apposito, vt si ambo interesse nequiuerint, alter nihilominus exequatur.

30 *¶ Si reus coram delegato obijcit excōicationē actori quā non probat infra tempus debitū, auditur actor, si vero probat; delegatus absoluet actorem,si excōicatus est propter causam 40 sibi cōmissam, si propter aliam, ad excōicatorem suum illum remittet, qui si non vult eum absoluere delegatus Papæ eum absoluet, nisi sit de casibus Papæ reseruatis: hoc dicit.*

50

g ¶ Citra formam.] Versiculus iste pbat φ duo tm̄ procedere nō debēt. & citatio est de processu.j.eo. pastoralis.§.j.& j.d probatio. quā j falsam.& si procedant, nihil egisse reputabuntur. ergo si citāt nihil faciunt: quia de toto ad partē negādo ualet argumentum: & sic per hoc probantur quę dicta sunt in prima notula,& sic forma rescripti seruāda est. s.de rescrip.cum dilecta. & quia omnibus iurisdictio demandatur,ab omnibus debet citari.

† In quibusdam manuscri.ita. duo vestrum nihilominus &c.

† al. de.

ADIICIMVS. Primo decidit vnum casum. Secundo alium consimilem: ibi.Idem quoque. Abbas Siculus.

CASVS. Vbi in commissione apponitur: si oēs interesse nequiuerint, duo nihilomin⁹ exequātur. Si aliquis illorū cum possit noluerit interesse,alij nihilo minus pcedere possunt, quāuis ille sit de hoc arguēdus, φ mandatum Apostolicum exequi cōtēnit. & idē dicendum. est per oīa qñ scribitur duob. cum illa clausula, φ si ambo,&c.

b ¶ Canonice.] puta per testes;vt probetur absens lōge,ut haberi non possit,vel infirmus.arg.s. de cler.peregri.tuæ.

c ¶ Nihil egisse.] per hoc noueris esse solutā primo loco ppositā quæstionē,hęc solutio includit in se illius solutionem,vt dictū est in prima notula:sic.j.de fri.& male.& impo.coe.fraternitatis.& s.eo.super eo.

d ¶ Illa quippe.]interpositio est ob hoc qa fecerat mentionem de pluribus iudicibus, quia nihil facit ad quæstionem,& ille versiculus,mādati:si quidē:&c.ptinua tur præcedenti solutioni, & illa clausula, illa quippe; &c.competentius poneretur post illā clausulā,mandati si quidem,& sic esset tota continua, & planior, uel satis potest legi tota continua.

e ¶ Duobus q̄ vni.] secus est in arbitris: quia propter naturalem hominum facilitatem ad dissentiendum, melius compromittitur in vnum quam in duos,quia res fere sine exitu est.ff.de arbi.item si vnus.§.principaliter.& j.de arbi.innotuit.tamen si cōpromittitur in duobus, tenet compromissum, & prætor cogere debet illos, vt si d issentiant tertiam eligant personam,

h ¶ Cū possit.] & hoc absq; periculo rei familiaris. qa tūc nō tenet negligere sua.ff.de iud.si lōgius.1.rñ.

i ¶ Noluerit.] hoc est qd additur ei: qd supra dixi, si oēs interesse nequiuerint. & ibi potes hoc verbū supplere, uel interesse nequiuerint, aut noluerint, &c.

k ¶ Procedant.] postquam constiterit, quòd interesse non uult,ut sup.dixi in alio casu quando interesse non possint supra de rescrip.scriscitatus.

60 [Glo.seq.quærit, & soluit.]

l ¶ Arguēdus.] immo,& puniēdus, p eo φ mādatum Apostolicum exequi nō uult,ut s.de rescr.scriscitatus. sed quis arguet eū aut puniet? Cōiudices? nō, qa par in parē non hēt imperium.s.de elec.innotuit.& ff.ad Trebel.ille a quo.§.tēpestiuū.ordinarius? nō,qa delegatus maior est eo quantū ad illā cām.arg.s.eod. sane 2.& j.de offic.ord.pastoralis.§.1.superior ergo eū puniet, cuius mandatū exequi non curat C.de temp.appellat.l.vlt.§.illud.Et cōiudices debēt superiori denūciare negligentiam ipsius.argu.j.de præben. graue.ad fin.2.qu.7.ea pp.sufficit sola redargutio, cum per hoc nō præiudicetur partibus,quia alij procedere possunt.

1 Graui. j. don. ad Apostolicæ vere vnde cum graue cum concordan alias vix c sit excu tio, cum u inueniatur aliquis non fit ci singularia negotia quantulum occupatus cūdum Ho Ioan. An

SEX-

SEXTA. Supra visum est de his quæ oppunũtur in personam iudicis: nunc subijcit de his quæ opponuntur in personam actoris. Et hoc dicit usque ad §. si uero. primo ponit principalem quæstionem, quam secundo soluit. ibi Hanc dubitationem. Abb. Sicul.

CASVS. Petrus impetrauit causam cõmitti contra Martinum iudicibus super aliqua quæstione: pendente ista cõmissione, Martinus fecit citare Petrum prædictum pro alia causa coram ordinario, uel coram delegato: quia Petrus iussi non parebat, fuit excommunicatus ab ordinario vel delegato. dum sic esset excommunicatus. cœpit conuenire, Martinũ corã suis iudicibus delegatis: Martinus reus obiecit Petro actori, quod in iudicio stare non põt, cum sit excõicatus: quæritur si reus non uelit statim probare ipsum excõicatũ, aut non possit, utrũ actor audiri debeat donec reus probauerit ipsum excõicatum? Ad hoc respondet Papa, ꝙ si reus statim, uel infra terminũ competentẽ non probauerit q̃d obiecit, actor postmodum audiatur: uerũ tamen si constiterit, uel per confessionẽ actoris, uel alio legitimo mõ actorẽ excõicatum esse, tũc ab ipsis iudicibus delegatis secũdũ formã ecclesiæ dẽt absolui: tñ si ab ordinario uel delegato pp aliã iustã cãm fuerit excõicatus, ad suũ excõicatorem debet remitti absoluẽdus: & si ille malitiose ipsum non absoluerit, iudex delegatus ipsum absoluat: dũmodo non sit tale genus excõicationis, cuius absolutio sedi Apostolicę reseruat: q̃a ex quo principale sibi committitur, & accessorium commissum intelligitur. Ex solutione prædictæ quæstionis oritur alia quæ talis est: Iste actor excommunicatus absolutus est præstito iuramẽto ꝙ stabit mandatis ecclesiæ quæritur coram quibus debeat stare iuri, de causa illa pro qua fuit excõmunicatus, an coram suo excõicatore, an corã istis delegatis? Rñdet ꝙ corã suis excõicatoribus dẽt iuri parere, pro cã illa pro qua fuit excõicatus ab eis, nisi cã illa spãliter alijs iudicibus fuerit delegata. Sed si excõmunicatores in cã illa malitiose ꝓcedere distulerint, tũc delegati isti in cã illa ꝓcedere poterũt, & suã iurisdictionẽ tanq̃ in accessorio exercebunt. No. plura notabilia in hac dec. Primo cũ plures sunt iudices cũ clausula illa, ꝙ si non oẽs, &c. duo sine alijs procedere non possunt, nisi primo cõstet legitime ꝙ tertius interesse non pt. Itẽ forma mãdati diligẽter est seruãda. Itẽ delegatus si interesse non vult cũ alijs, alij ꝓcedere pñt, cũ de voluntate ipsius ꝯstiterit. Itẽ exceptio excõicationis repellit agẽtẽ. Itẽ ordinarius uel delegatus p negligentiã, uel malitiam amittit iurisdictionẽ. Itẽ delegatus eandẽ habet iurisdictionẽ in accessorio, quã in principali. Itẽ cã reconuentionis accessoria cẽset pp malitiã priorũ iudicũ.

¶ Sexta nobis proposita ex parte tua quęstio continebat, ꝙ cum aliq̃b. iudicib. cã committitur, & quandoq; contingit, quod reus actori obijcit, quod stare non potest in iudicio, ut pote uinculo [a] excommunicationis adstrictus: si reus non uelit statim [b] eũ probare excommunicatum, siue non possit, an actor nihilominus audiri debeat, donec [c] super eo quod obijcitur, rei ueritas fuerit patefacta; Hanc dubitationem taliter remouemus † quod † si ille, qui tale quid obijcit, statim uel infra terminum [d] competentem, [e] non probauerit legitime quod intendit, actor permitti debet, ut sine offendiculo quolibet audiatur. ¶ Ceterum si uel ex cõfessione [f] actoris,

a ¶ Vinculo excommunicationis.] sed vr̃ ꝙ si excommunicatus impetret rescriptum tacito de sua excommunicatione, ꝙ valeat postq̃ fuerit absolutus. arg. C. de preci. impe. off. l. vniuersis. Item argu. ꝙ per absolutionem quis in pristinum statum reducatur argu. 4. q. 1. cap. 1. & 2. & quia cũ sit pœna, non debet extendi, sed potius restringi. ſ. de his quæ fi. a ma. part. cap. quæsiuit. & de pen. dist. 1. c. penæ. 1 Sed contra. sup. de æta. & qua. c. cum bonæ, & s. de rescri. c. dilectus. & inf. de appel. c. pastoralis. uerum est ꝙ litteræ ab excommunicato impetratę hoc tacito, non ualent ad agendum, uel ad beneficium obtinendum. ut dicũt contraria. sed ad suã defensionem obtentæ, puta quia appellauit, tunc bene ualent litterę: licet non faciant mentionem excommunicationis. inf. de excep. c. cum inter. c. dilectæ. & c. significaue runt. & c. ult. & quod hic dicit, scilicet absolu[...] ꝓce[...] loco h[...] quæ [...] post litteras impetratas fuerit excommunicatus [...] ꝙ [...] non valet, [...] per hoc [...] quod nota tur. ſ. de excep. cap. pia. in glo. quæ inoi [...] mirum, uer[...]

b ¶ Statim.] id est ſ. octo dies. ſ. de exce. c. pia.

c ¶ Donec.] Hic fuit dubitatio, vtrum esset procedendum super principali, nõ obstãte exceptione opposita, donec de ipsa excommunicatione cõstaret, ut simul super principali exceptioni procederetur. quod nõ debet esse, immo super [...]dendũ est super principali quæstione, donec termino competenti probetur exceptio. inf. de iudi. c. exhibita.

d ¶ Terminum.] & 2 ita non plures, inf. de appel. c. secundo requiris. & c. cum speciali.

e ¶ Cõpetentẽ.] hodie terminus iste non est ad arbitriũ iudicis, sed infra octo dies exceptio excommunicationis ꝓbari dẽ[...] die in quo ꝓ ponit non cõputato, ꝙ si ꝓbata nõ fuerit [...] in cã ꝓcedat: reũ in expensis actori quas pp hoc fecisse docuerit, cõdẽnando, taxatione p̃missa, & ultra duas vices hæc exceptio nõ proponat seruato tenore decre. & q excõtionẽ opponit, speciẽ ipsius & nomen excõicatoris exprimere debet, ut in decret. Inn. iiij. in qua omnia hæc statuuntur, & inoi pia: pia consideratione. inf. de excep. [...] lib. 6.]

[Gl. seq. tec. p q. an in executionib. cõtestãda sit lis. & ar ꝙ sic. in [...] alleg. vnũ c. poni, quorũdã obseruãtiã, q̃ in antiqua gl. reprobat, in additione approbat.]

f ¶ Ex confessione.] ex loco isto satis colligitur, ꝙ super exceptione debet lis contestari inter partes, & iurari etiã de calũnia in ciuilibus, sed non in spiritualibus, sed de ueritate dicenda: q̃a exceptiones debent dari in scriptis. ſ. de prob. c. qñi cõtra, sicut etiã dat libellus. ſ. de li. obla. c. ignarus eps, & ad exceptionem debet ille ꝯ quem proponit rñdere, ut hic dicit, & sic lis cõtestatur. si negauerit actor exceptionem, tunc iurabitur de calumnia. ſ. de fideiusſ. c. constitutus. & est op. arg. C. de iur. calum. l. 1. 3 & si postea per cõfessionem non constiterit de exceptione, probabit illã per testes, uel alio modo quo poterit, ut per instrumenta, alias processus nõ ualeret lite non contest. ſ. ut lite non contest. c. per totũ. arg. ꝯ infra de iu. c. 2. sup hac exceptione uel alia consimili ubi crimina opponuntur, testes compelli non debent. inf. de test. cogen. dilectorum. quidam tamen non obseruãt hoc in exceptionibus, & male, sicut credo: quia ordo iuris ubique est seruandus, cum procedit iure ordinario, & hoc probat. ſ. de app. c. interposita. §. ult. tñ iura illa quæ dicũt, ꝙ lite non ꝯtestata, nõ tenet ꝓcessus, loquuntur in negotijs principalib. unde satis põt dici, ꝙ nihilominus ualet ꝓcessus ĩ exceptionibus dilatorijs, & emergentibus, licet lis non fuerit in his cõtestata. 4 & nullo iure cauetur, ꝙ in his processus non teneat, contestatione omissa, iuxta illa regulã, Multa fieri nõ debent, &c. ſ. de re. c. ad Apostolicã. Ber.

† Amouemus. † al. ita: ꝙ si ille q taliter [...] q̃d obijcit.

1 Concor. tex. in l. non dubium. cũ concor. ff. de leg.

2 Hæc glossula, & illa super uerbo, terminum non sunt in antiquis libris.

Litis contestatio an debeat fieri super exceptione.

3 Non cogit pars ꝓbare n. si q̃ probationem expo scit, iurat de calumnia. Ioan. And.

4 Hanc gl. dicit hic Abb. sing. ad hoc ꝙ ĩ exceptionibus dilatorijs non est necessaria li. cont. & libelli oblatio, & iuramentum de calumnia.

a ¶ Quolibet modo.] puta testibus. Vel instrumento, ȷ̃.de test.c.ueniens.& ȷ̃.ut lit.non contest.c.quoniam frequenter.
b ¶ Excõicationis.] maioris scilicet,quia minor non repellitur ab agendo,nec à consortio fidelium. inf.de excep.c.à nobis,nec ab electione.inf.de cle.excommu.mi.c. si celebrat.
c ¶ Formam.] quæ duplex est.ȷ̃.de uerbo.signi.c.ex parte.
∫ Gloss.seq.not.& arg.alleg.v.iura. in contrariũ alleg.tria, soluit, & bene, sed in additione ab illa solutione recedit.]
d ¶ Aliã iustam causam.] secus esset si pp eandem causam, quæ nũc delegatur: qm̃ non teneret iurisdictio,si se excõicatũ suppressit. vel si expressit, à delegatis istis absolueret, nec remitteretur ad primos.immo tacita ueritate de alia commissione, non ualerent litteræ, uel de processu ordinarij, arg.ȷ̃.de appel.c.ut debitus.I.au.sed hic non dicebatur actor excõicatus ante impetrationem litterarum:ꝙ patet ex ipsa littera,& notatur in glo.quæ incipit, sic vr̃. Hoc ꝙ dr̃ in ista notula, olim seruabatur:hodie uero litteræ impetratæ ab excõicato bñ ualẽt, & eo absoluto ꝓcedi tur per eas.inf. de exce.c.pia.[lib.6.]
e ¶ Ad excõicatorẽ.] quia isti delegati alias non habent potestatẽ illũ absoluendi, nisi ptimo illũ excommunicatorẽ requirãt; qd si non fecerit primus ordinarius, uel delegatus,tũc illũ absoluere possunt pstito iuramento prius,ꝙ stabit mandatis ecclesiæ super eo ꝓ quo prius fuit excõicatus:alias si statim illũ absoluerent,non credo ipsum esse absolutũ. 11.q.3.c.pen. & C.si a non comp.iud.l.ulti.& ff.de reg. iur.l.factum a iudice,quia sub conditione hoc mandatur: & ita ante conditionem existentem etiam absoluere ipsum non possunt. ℹ
f ¶ Reseruetur.] 18.q.4.si quis suadente.ȷ̃.de sen.excomm.tua nos.
g ¶ Explorati.] q.d.hoc non ur̃ eis cõmissum,& Papa rñdet ꝙ commissum intelligitur tamquam accessoriũ:& est rñsio tacitæ quæstionis.& sic absolutio est accessorium, qa sine illa cã principalis procedere non potest: quia non auditur nisi absoluatur actor. supra eo.c.præterea,ff.de iurisdi.om.iud.l.2.
ADDITIO. Et expone explorati, id est,discutiendo declarati, enucleati,manifesti,& clari.
SI VERO. Continuatur iste §.ad præcedentem hoc ordine,s. fuit dictum,ꝙ si excommunicator non vult absoluere actorẽ ad requisitionẽ delegati, ꝙ ipse delegatus poterit absoluere ne impediat cognitio causæ sibi commissæ:sed qa excommunicatus absoluit pstita cautione, de parẽdo iuri in illa causa, pro qua fuit excommunicatus, dubitat coram quo iudice iste dẽret parere iuri in illa cã, ex quo iste delegat⁹ istũ excommunicatum absoluit,& uidetur,ut patet in littera.Et primo ponitur qõ in cidens. secundo solutio.ibi,In quo.]
h ¶ Excommunicatoribus.] nisi ab ipsis fuisset legitime appellatũ,vel nisi aliã legitimam exceptionem opponere posset contra illos. inf.eod.insinuante.
i ¶ Distulerint.].s.ꝓcedere in causa illa,pro qua ille fuit excommunicat⁹. Et sic vr̃ ꝙ actor & reꝰ eodẽ tpe põt litigare corã diuersis iudicib. & sic est ꝙ C. de sen.& interlo.omn. iu.in auth. & consequẽter,de hoc di xi. s.de rescri. c.ult.hodie standũ est decre. Inn. iiij. de resc. q̃ incipit, dispẽdia litium.[lib.6.]
K ¶ In principali.] sic econuerso idem iuris in accessorio, & in principali. ff. de acce.& p iusiurã. dũ §.& si fideiussor[1]
[1] Glos. seq.queri[1]. & soluit,& notat & dat simile.]
l ¶ Accessorio.] accessoriũ uocat.causam illã, ꝓ qua fuit excommunicatus actor hmõi cãæ, & sic rñdebit reo in hac cã sub iudicibus delegatis, quos ipse impetrauit si reus uoluerit ipsũ reconuenire.ȷ̃.de mu.peti. c.1.& 2.& si ꝓ cã alterius tertij ab isto reo fuit excommunicatus qd erit nihilominus absoluẽt eũ pstito iuramẽto,ꝙ stabit mãdatis ecclesiæ. & ꝓcedẽt in negotio sibi commisso principali: sed in alio procedere non possent etiã si ille reus,& ille actor consentiret; quia iurisdictio istorum ꝓrogari ad istum tertium non posset,cum de illo in litteris mẽtio ñ fiat,cum talis iurisdictio sit delegata.ȷ̃.e.P.& G.l fi.& not.ꝙ isti excõicatores p negligẽtiã ꝑdunt suã iurisdictionẽ tã circa absolutionẽ q̃ sup pricipali negotio sic.ȷ̃.de fo. cõp.c.licet &

Main text:

vel alio† quolibet modo[a] legitime constiterit,actorem esse uinculo excõicationis[b] adstrictum,a iudicib. delegatis secundum formã[c] ecclesiæ,ualet absolui,ita ut si ꝓpter aliã[d] iustam causam & euidentem ab ordinario iudice uel delegato excommunicatus fuerit,ad excommunicatorem[e] debet absoluendus remitti: qui † si malitiam adhibuerit, delegati iudices id ritu† ecclesiastico libere exequãtur: dummodo non sit tale genus excommunicationis illius, cuius absolutio sedi Apostolicæ reseruet.[f] Explorati[g] quidem iuris existit, ut delegatis iudicib.quib principale committitur, & accessorium committatur.

¶*Absolutus à delegato super causa, pro qua fuerat excommunicatus, coram excommunicatore parebit,seu respondebit super aliqua causa, nisi sit alteri delegata, si excommunicator malitiose distulerit,delegatus qui absoluit, cognoscet,h.d.*

¶ Si vero ab his fuerit, præstito iuramento,quod stabit mandato ecclesiæ, absolutus:Rursus interrogas, an corã eisdẽm delegatis, † uel ordinario a quo excõicatus extitit,teneat super eadẽ cã ꝓ qua excõicatus fuerat,respondere, & quorũ debeat iudicio uel mandato stare.

¶ In quo casu taliter respõdemus ꝙ coram ipsis excõicatoribus,[h] super illa causa, pro qua fuerat excommunicatus, stare debet, & eorum seruare mandatum, nisi specialiter fuerit illud negotium alijs iudicibus † a sede Apostolica delegatum. Quod si excommunicatores malitiose distulerint,[i] tunc delegati eandem iurisdictionem, quam in principali,[k] & in accessorio[l] exercebunt.

¶ Innocẽtius tertius Rheginensi.archiepiscopo. & episcopo Cephaduleñ.†

¶ *Si causa simpliciter delegãt tribus, duo sine subdelegatione tertij ꝓcedere nõ possunt, Qđ si fecerint, ab eis poterit appellari. Idẽ si sunt dati cũ clausula,quod si non omnes, non enim ualet processus duorum tertio inconsulto hoc dicit, comprehendendo utrumque intellectum.*

Marginalia:

ȷ̃ aliquo.
† scilicet ex communicator.
ȷal.de ritu.
† Qui paulo ante absoluerunt eũ.
† Vox, iudicibus, deest in omnibus manuscrip. & in uno ita:nisi specialiter illud fuerit: in alio uetustissimo ita,nisi specialiter fuerit istud negotium,&c
† Cephaludeñ.
ℹ Concord. † ex.cum gl. in l qs locu ples, ff. de manifesta.

1 Concor. §. si uero. in auth. de q̄stio. coll. 5. & in auth. ut differ. in id. §. si tñ. coll. 9.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilatione.

cet. & c. seq. 1. & ita delegatus supplet negligentiam alterius delegati vel ordinarij, sicut ordinarius supplet desidiam delegati. infr. de off. ord. c. significauit.

C Vm causa.] Diuiditur hæc decre. in duas partes. nã primo recitat factum super quo & pro quo fuerat appellatum. Secundo committit appellationis causam. ibi, Fraternitati. Abbas Siculus.

CASVS. Inter archiep̄os Montis Regalis & Rosañ. vertebatur quæstio super quibusdã decimis: causa super his fuerat commissa archiepis Capuano, & Panormitano, & ep̄o Rhegiñ. duo iudices s. archiepi citauerũt archiep̄m Mõtis Regalis ad certum terminum, ipse comparuit in termino corã archiep̄is duob⁹, tertio, s. Rhegiñ. absente, in quorum præsentia proposuit excipiendo q̄ duabus de causis eorum non debebat stare iudicio: quia cum causa tribus commissa fuisset, & ipse à duob. fuerat tantum ad iudiciũ euocatus, tertio nec committente uices suas nec se excusante, corã duobus rñdere non debebat. Item ante ipsorum citationem, & notitiã litterarum illarum, pro cã illa, nunciũ suũ ad sedem Apost. destinauerat, allegando super hoc quandã decre. Alex. sed archiepi has exceptiones admittere noluerunt, pro nunciantes, ut coram eis rñderet, propter quod ad sedẽ Apost. appellauit. iudices illi non obstãte appellatione illius aduersariũ induxerunt in possessionem illarũ decimarum. Mandat Papa quibusdam, quatenus si constiterit dictos archiep̄os exceptiones prædictas nullaten⁹ admisisse, decimas ipsas quibus archiep̄us Montis Regalis asserit se spoliatum postq̄ nuncius suus ad Apost. sedem accesserat, faciant ei restitui cum fructibus inde perceptis, non obstante eo, quod per dictos archiep̄os siue per laicalem potentiã factum fuit: postea uero audiant si quid fuerit quæstionis. Not. quicquid fit post legitimam appellationem, debet reuocari. Item cum legitima proponitur exceptio, ut hic fuit: & iudex eã non admittit, & propter hoc appellatur, in causa appellationis non est necesse probare, quòd exceptio proposita uera fuisset, & hoc solum probare debet quòd non fuit admissus. hodie ad hoc ut illud sufficiat, debet appellãs in exceptione proposita adijcere, quòd paratus est illã probare. infr. de appellationibus. c. interposita.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit secundum quærit, arg. pro & contra; demum obijcit, & soluit.]

a ¶ Ab illis.] vide non tenebatur coram eis rñdere, nec etiam uenire tenebatur, si certum erat quòd à duobus tantum fuerat uocatus, de hoc dictum est sup. eod. cap. proxi. nisi uelit quis uenire suum priuilegium allegaturus. nec de facto saltem uexetur secundum, quod hic contingit, quia non obstante tali exceptione, isti duo processerunt de facto solummodo, quia de iure non potuerunt. Sed contra uidetur. infra de appellat. ca. si duobus. 2. ubi tenet sententia excõicationis ab eo lata, qui iudex non erat propter contumaciam illius, qui

2 Albrunus ordinarius, hic plures delegati: vel melius ut sequitur Hostien. Ioan. And.

CAP. XII.

CVm † causa, quæ vertitur inter Montis regalis & Rosañ. archiepiscopos super quibusdam decimis; Panormitano & Capuano archiepiscopis, & tibi frater Rheginensis, commissa fuisset a nobis, sine debito terminanda: prædictus archiepiscopus Montis Regalis (sicut accepimus) ad primam Panormitani & Capuani archiepiscoporum citationem accessit: in quorum præsentia excipiendo proposuit, quòd pro duabus causis eorum non deberet stare iudicio, tum quia ipsa causa tribus fuerat iudicibus delegata, & idem † ab illis [a] duobus tantum (te frater Rheginensis, inconsulto, nec vices tuas super hoc committente) ad iudicium fuerat euocatus tum quia ante ipsorum citationem & notitiam litterarum, pro eadem causa nuncium [b] suum ad Apostolicam sedem transmiserat, in quo decretalem † Alexandri Papæ præd. nostri sibi affirmabat apertius suffragari. At ijdẽ archiepiscopi exceptiones ipsius nolentes admittere contra eum vt respon deret, interlocutoriam sen tentiam protulerunt [c]; propter quod ad sedẽ Apostolicam

appellauerat ad Papam quia citatus coram metropolitano non cõparuit. Sed hoc ideo est, q̃a ille qui excõicauit, credebat se iudicem pp appellationẽ ad ipsũ factã. ignorãs quòd alter ad sedẽ Apost. appellasset: vñ tenuit sñia, q̃a ille debuit ei significare quòd appellauerat ad Papã, & per illã probo quòd iste citatus tñ à duob. ire non tenet, cũ illi sciant 3 se sine tertio pcedere non posse: & si pcedãt, nihil ualet. sic i decr. si duob. si ille sciuisset, quòd ad Papã appellasset, & eo non obstante ipsum excõicasset, non uoluisset, vt ibi colligitur euidẽter. Sed ponam⁹ quòd tres sũt iudices sub illa forma, q̃ si nõ oẽs, &c. Terti⁹ malitiose nõ venit, nec se excusat, uel non committit. & sic alij non possunt pcedere, quid fiet de illa cã? Argu. q̃ possunt duo pcedere. 65. dist. si forte. ad instar. electionis. vt s. de elec. quod sicut. In 9riũ vr̃ quòd non possunt, q̃a primo constare dẽt eis de impotẽtia vel uoluntate tertij. s. e. c. pxi. & s. de rescrip. sciscitatus, vel potest esse quòd habet iustã cãm absentiæ, quid enim si postea probaret se non potuisse ueni re iusta de cã? Cassabitur quod factum est ad instar rei absentis. inf. de re iud. cum Bertholdus. Ite qualiter pñt duo citare tertium, cum sit par illis, & par in parẽ non habet imperium. supr. de ele. innotui. & ff. ad Treb. ille à quo. §. tempestiuum, si enim teneretur ad eorum citationem uenire, ergo si non ueniret, possent eum excõicare, quod non est uerum. Ad hoc dicas quòd citare non possunt eũ, vt ueniat, sed admonere possunt ut ueniat & rogare: & si non uenerit usque ad tertiam 4. monitionem, uel rogationem, nec aliquid rescripserit: uel si dixerit se uelle interesse, & non uenerit: tunc possunt alij procedere, quia præsumitur nolle uenire, uel non posse interesse? & talis præsumptio habebitur pro responsione illius, s. quòd non uelit, uel non possit uenire, arg. 3. q. 9. decernimus. & ff. de re iud. l. contumacia. & op. arg. 65. dist. si forte. & sic statim remanet iurisdictio apud alios. sup. eo. c. proxi. & infr. c. proxi. nec obstat si dicat se tũc non potuisse uenire, quia potuit alij committere uices suas, u l se excu sare, inf. eo. c. pastoralis. §. ult. nec est inconueniens, quòd unus delegat⁹ suppleat negligentiam alterius delegati, ut sup. c. proxi. §. sextas sic etiam ordinari⁹ supplet desidiam delegati. j. de offi. ord. c. significauit. Item talis iudex, qui negligit iustitiam facere, facit litem suam 23. qu. 2. dominus. & propter negligentiam iudex remouetur. C. de offi. præfe. orien. l. si quos, sic & prælatus. 1. q. 1. c. si qui episcopi. §. ecce. cum honoris. merito ergo cum constet de negligentia tertij duo procedere possunt.

b Nunciũ m. inf. de app. meminimus. & c. ad hæc. sicut. argu. contra, 2. q. 6. c. non solent. §. eius uero: hodie hæc allegatio locum non habet. infr. de appell. ut debitus. in fine.

c ¶ Protulerunt. & male ex certi sci ntia, quia appellauit, unde non ualuit, quod postea fecerunt.

† ipse.

3 Si ergo adiungeret delegatus per nouũ rescriptum, tenetur pcessus primi delegati hoc ignorantis ex decr. si duobus Ioan. And.

† Hanc habes j. de appel. c. ad hæc, sicut.

4 Idem hic Hostien. sed Tan. & Philip. vñr tenere 9rium loquẽdo in singulari, sic s. quòd si non veniat termino statuto.

5 Concor. l. ea. cũ glo. ff. C. si man. ita fue. alt. & au then. si omns. C. si ut se ab her. abst.

a ¶ Com

licam appellauit; & infra.

¶ Fraternitati vestræ mandamus, quatenus si vobis constiterit [a], prædictos archiepiscopos exceptiones pdictas nullatenus admisisse [b]: non obstante eo q per ipsos factum est, decimas ipsas, quib. prædictus Montis Regalis archieps, se postq̃ nuncius suus propter hoc ad sedé Apostoli cā accesserat, asserit spoliatum [c], præcipue cum easdē tā sibi quā ecclesiæ suæ à sede Apostolica asserat confirmatas, siue per laicalem potentiā, siue per eosdé iudices factum sit, cum fructibus [d] inde perceptis restitui faciatis †. audientes postmodum quantum de iure poteritis, quicquid fuerit quæstionis.

¶ Idē cōuentui de Cōchis.

¶ *Si duo sunt delegati cum clausula quod si ambo, etc. vno recusato, alter solus procēdere potest, nec tenet processus, si cum recusato procedat.*

CAP. XXIII.

CVm † super abbatia monasterij vestri †, inter vos & S. quondam abbaté vestrū, fuisset q̃stio agitata, demū sup ea ad Le sioné. † epm, & abbatem de Becco nostræ fuerant † litteræ destinatę: & infra.

¶ Quamuis solus abbas antequam appellaretur ab eo, iuxta formam [e] litterarum nostrarum procedere potuisset: quia tamen pro eo quod cum ipso episcopo interlocutus est, appellationem [f] prius ab eodem episcopo interpositam non tenuisse de iure sine ipso, cum † posset & nollet negotio interesse, p consequentiam † confessus est [g], se nō posse mādatū Apostolicū adimplere; nec suę intentionis extitit, vt sine coniudice suo aliquid diffiniret, & cum eo qui iam iudex esse desierat [h] aliquid super prædicto negotio rite disponere non valebat, voluntate ac potestate sibi mutuo aduersantibus [i], cum noluerit quod potuerit, & quod voluerit adimplere nequiuerit †, quod a duobus factum fuerat †, effectum non potuit de iure obtinere.

a ¶ Constiterit.] & in absentia partis aduersæ contumacis potest constare lite non contest. inf. de app. interposita. §. vlt. & hic est casus in quo potest procedi lite non contestata, vt patet per decre. prædictam.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.]

b ¶ Admisisse.] & ita vr̃, q in cā appellationis, sufficit ostēdere se appellasse ex cā probabili. i est † tñ necesse 2 quòd probet cām appellationis verā fuisse. simile ĩ. de appel. c. dilecto. vñ signatur ɔ̃riū ĩ. de app. c. interposita. vbi appellans dēt pbare cām appellationis fuisse verā. & ĩ. de testi. c. ex parte Adæ de hoc dicet ĩ. de app. c. ĩterposita. Qñ debeat pbari verā fuisse, vel sufficiat ostēdere se appellasse ex cā pbabili, dic vt ĩ c. ex parte Adæ.

c ¶ Spoliatū.] ab illis duobus iudicib⁹ qui mandauerāt eū spoliari.

d ¶ Cum fructibus inde perceptis.] vel qui percipi potuerunt infr. de restit. spo. ca. grauis. & 12. q. 2. non liceat.

CVm super abbatia.] Prima pars decise narrat factū. Secūda diffinit: ibi, Quamuis. Abb.

CASVS. Ita 3. colligitur ex integra. 4 Cā vertebatur inter cōuētum de Cōchis & S. quondā abbatē ipsorū super ipsa abbatia, qua dicebat se fuisse spoliatum iniuste: post multas & varias commissiones obtinuit iste S. cām committi epo Lesioñ. & abbati de Becco siue vallis Richeriæ sub hac forma, ut alter solus altero nolente interesse, aut ēt non valēte mādatū Apostolicū adimpleret; partib. in p̃sentia iudicū cōstitutis, pars R. q diceba tur intrusus, in p̃iudiciū istius S. prædictū epm recusauit trib. de causis. tū qa idē eps cām habebat cū monasterio suo super quadā ecclesia sua. tū etiā qa ipsum R. redeuntē à Romana curia, non admisit ad osculū pacis, & qa dicto R. dixerat quòd si posset noceret ei in cā illa, & hoc probare volebat corā dicto abbate coniudice, uel coram arbitris electis à partib. dicto epo admittere hoc nolente añ ingressum cāæ, fuit ab ipso epo postmodum appellatū, sed ipsi duo nihilominus interloquentes appellationē non tenuisse, dictū S. decreuerunt restituendū p̃dicto R. super abbatia perpetuū silentium imponentes, prius appellatione interposita ab ipso abbate, ne cū eo pcederet, vñ cā demū peruenit ad Papā, dr̃ hic q talis s̃nīa nulla fuit, qa licet abbas añq̃ appellaretur ab eo solus procedere potuisset, qa tñ interlocutus est cū epo, qui iā legitime recusatus est appellationē pp hoc ĩterpositā nō tenuisse: per consequentiā cōfessus est se non posse in cā procedere, nec erat suæ intētionis, vt solus aliquid diffiniret, & iō cū eo q iam iudex desierat esse, disponere aliquid non ualebat potestate, ac voluntate mutuo sibi aduersātib. quod à duob⁹ factū est de iure nō ualet. Bernardus. No. q si iudex execusatione legitimā ñ admittit, desinit esse iudex appellatione propter hoc interposita. Itē tacite ipso facto admittit quis iurisdictionem, & ipso facto aliquis confitet. Item utile uitiatur per inutile. Item iudex nihil facere debet contra potestatē suæ iurisdictionis.

e ¶ Iuxta formā.] q̃ fuit, ut alter solus in cā procederet, altero non ualente, aut nolente interesse, 5. vt dictū est in casu.

f ¶ Appellationē.] qa non admisit recusationes propositas ɔ̃ ipsum, & potest dici q ipso facto interlocut⁹ fuit restituendo eum ipso epo, vt dictū est s̃. & imponendo silentium aduersario post illā appellationem, qa integra non inuenit, quòd uerbo sup hoc interlocuti fuisset.

[Glos. seq. ponit quinque similia, & arguit.]

g ¶ Cōfessus est.] i. ipso facto confessus est: sicut ipso facto negamus Christum, 11. q. 3. æstimant. & ipso facto mētimur. 22. qu. 5. cauete. ipso facto appellam⁹. ĩ. de appell. ca. ut nostrum. & c. dilecti. ipso facto habemus ratū. ff. de inof. test. l. si proponas. & l. vlt. ff. rem ra. habe. l. 3. §. falsus, & ipso facto renunciat quis iuri suo, ut sup. eo. tit. gratum. & infr. de his quæ fiunt à mai. part. cap. ex ore. ubi plura arg. inuenies de hoc. Item argu. quòd qui unum dicit, vel facit, plura facit, uel dicit. ff. de arbi. l. Celsus. §. 1. & 11. q. 3. æstimant. & c. seq. arg. infr. de do. & contu. c. cum dilecti. & ff. quod met. cau. l. 1.

h ¶ Desierat.] propter recusationes prædictas, & appellationes.

[Gl. seq. notat posse, & uelle, &c. alle. 5. iura in ɔ̃riū. all. primo. 4. iura, demū. 5. demū dec. cum Vintoñ. & ibi remittit. Item l. 1. ff. quod cū tal. tu. q̃ dupliciter soluit. alle. postmodum duas concor. In fi. arg. quod utile, &c.

i ¶ Mutuo aduersantibus.] not. 6. q posse, & uelle ɔ̃ria se & absunt, ut hic: nec ualet qđ ualere pôt, qa illud non vult, sed male, nec ualet illud qđ vult, qa illud non pôt ualere. C. si q series alte. uel sibi. multum interest. C. de iure do. l. si genero. sic supr.

1 Concord. l. 2. §. 1. & ibi. B. ff. quis & à quo appel. Doct. in authent. ad hæc. C. de iud.

2 Al. nec est necesse, ita in manuscriptis, & alijs antiquis ēt impressis.

† Vide l. quēadmodum: cum gl. C. de agri. & censit. lib. 11.

3 Hic casus in antiquis codicib. habetur.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatio.

† Al. monasterij vestri de Conchis.

4 Dicit etiā Inn. in quadam additione posuisse casum, sed satis cōstat casus gl. Ioan. And.

† Lesiuieñ.

† fuerunt.

† dum.

† cōsequēs.

5 Hanc glossam dicunt Doctores hic esse singularem in effectu suo.

† V' de text. cum glos. in uer. negotio gest. in fi. in l. si cum tuā pecuniam. C. de contrahen. & commit. stipula.

† fuit.

6 Aliàs posse & nolle, v[illegible] text[illegible] in[illegible]

sic ℣.de transf.inter corporalia.versus fin.ff.de mil. tes. l.si miles.ff.de re.du.l.in ambiguo.ff.de hære.instit.l. quoties.arg.contra. j.de præb.c.inter cetera. & c.dilectus 2.& potius interpretãda est res vt valeat, q̃ vt pereat.j.de ver.sig.c.abbate.& j.de priuil.c. in his. Item arg.ꝫ.12.q.2.si quos. ff. de ꝯhen. empt. l. qui tabernas. ff. de liber.causa.l.1. & l. non solum.§.1. & facit ad hoc instit. de adopt. §.vlt.argu.cõtra.s.de elec.ca. cum Vintoñ sed ibi soluitur.Item arg.contra. ff.quod cum fal. tut. l.1. §.j.ubi dicitur,ꝙ licet uerus tutor auctoritatem præstet cum falso tutore: tamen tenet quod dictum est. Sed illud ideo est, quia licet plures sunt tutores, tñ solus põt administrare.C.de auct. præstan.l.ult.Vel cũ uerus tutor scit se 1 solum esse tutorem. simile huic est, ff. de arbi. l.parui.in fi. & j.de sen. & re iudic. ad probandum. Ioã. Item arg. ꝙ vtile vitiatur per inutile. j. co. c. super quæstionum. §. si uero. ubi de hoc.

iudex potest facere gratiam post terminum peremptorium alium assignando.

a ¶ Depositiones.] id est, dicta ipsorum testium.

b ¶ Citandus.] videbatur ꝙ peremptorium fuisset circumductum, vt iterũ esset citãdus, ff.de iudi.l. & post peremptorium.

¶ Idem archiepiscopo Toletano.

¶ Si iurisdictio delegati expirat in termino peremptorio, quem partibus assignauit, post congruam horam peremptorij, iudex nõ expectabit contumacem. Si non expirat, potest expectare in diem alterã, & iterum citare si vult.

CAP. XXIIII.

Consuluit † nos tua fraternitas, vtrũ cum ad recipiendos testes, depositiones [a] publicandas eorum, vel sentẽtiam proferendam, peremptorie citas † partes, & earum altera se absentat contumaciter die data; an circa ultimam saltem partem diei tibi sit in negotio procedendũ: uel in diem expectandum potius subsequẽtem; & si expectaueris, vtrũ contumax iterum sit citandus, [b] cum non fuerit die partib. assignata ꝓcessum? † Nos autem credimus distinguendũ, utrũ iurisdõ duret post terminũ pemptoriũ, an expiret in illo. Si durat, in diem alteram, æquitate [c] suadente, poteris expectare; nec erit pars cõtumax peremptorio elapso citanda, nisi gratiam [d] fecerit ei benignitas iudicantis. ¶ Si aũt expiret, nisi partes cũ id nouerint, se tibi ꝑsentauerint ea hora, qua cõgrue possis ꝓcedere, ad exequẽdũ id, pp quod eis legitime terminũ [e] pemptoriũ

Consuluit.] Communis diuisio. Secunda.ibi, Nos autem.quæ subdiuiditur. Nam primo distinguit, & distinctionem prosequitur. Secunda ibi, ne vero determinat congruam horam iudicij. Tertia.ibi. Porro instruit iudicem. Abb.

CASVS. Iudex peremptorie citat partes ad testes recipiendos, vel ad publicandas attestationes eorum, vel sñiam proferendam. Sed pars altera contumaciter se absentat in termino constituto, quæritur an saltem circa vltimam partem diei iudex in negotio sibi commisso procedere debeat, uel expectare in sequentem diẽ. Itẽ si expectauerit, quærit̃ utrum contumax iterũ sit citandus, quia non fuit processum in termino constituto? Papa super hac quæstione distinguit, utrum iurisdictio delegati duret post terminum peremptoriũ, aut expiret in illo: si duret in diem sequentẽ æquitate suadente dẽt expectare, nec contumax amplius est citãdus nisi iudex ei gratiã facere voluerit. si vero expiret in termino dato, tũc si partes hoc sciuerint & nõ ꝑsentauerint se corã iudice ea hora qua possit congrue ꝑficere quod incũbit, ex tunc procedat ad facienda id, pp quod terminum assignauit, ne instantia iudicij euanescat: iudicium uero in tenebris exerceri nõ dẽt, quia. Qui male agit odit lucem. licet enim ẽm leges more Romano dies a medietate noctis incipiat, & in medio sequentis noctis desinat (unde quicquid fit in duabus dimidiatis noctibus, perinde habetur at si fieret in die) tamem Papa illam horam congruam intelligit, ex qua possit ante noctis tenebras perficere quod incumbit. In fine dicit, ꝙ discretus iudex non debet in assignando peremptorio, iurisdictionẽ suam taliter coarctare: nisi magna necessitas id exposcat. No. ꝙ per principium capituli post litem conte. in his quæ occurrũt, debet terminus peremptorius assignari. Item in sequentem diem debet iudex expectare. Item

c ¶ Aequitate.] & quidẽ æquum est, & honestum in diem alterum expectare, nec statim debet dici contumax: Potuit quidem habere iustam causam absentiæ, & sic reuocabit̃ sententia. j.de re iudi. c.cum Bertoldus. nec prætor festinare debet ad decernendum, ut iubeat possidere. ff.de dam. infe. l.si finita, §. forte. nõ tamen est necessariũ nisi uelit in diem alterum expectare.

[Gl. seq. primo ponit vnũ, quod iudex põt, cui signat cõtrarium: & illud quod non potest. demum obijci, & obiectioni signat contrarium. quod dupliciter soluit.]

d ¶ Gratiã fecerit.] ecce quanta potestas datur iudici circa iudicia, ut possit parcere cõtumaci in præiudiciũ alterius, C. quomodo & qñ iu.l.1.ff.de arb.l.si cum dies, §. si qs ex litigatorib. non. n. quicquid [2] iudicis potestati permittitur, id iuris necessitati subijcitur, ff.de iud.l.non enim quicquid, & est contra id 3.q.9. c.vlt. Item licet iudex possit parcere in ferendo sñiam termino constituto, non tamen põt ei parcere in expẽsis & sumptib. alioquin ipse de suo restituet expensas, C. de iud. sancimus. [Sed vr̃, ꝙ de iure mero teneatur expectare vsq; in diem sequentem. ff.de verb obl.l.q hoc anno. [3] vel ꝙ saltem in suprema hora diei possit iudicare, 2. q.7. biduum. & hoc ideo, quia iudex matutino, vespere, & mane, & meridie iudicare põt, in aut.de iud.§.sedebũt. coll.6. Sed cõtra vr̃. ff.de orig.iu.l.2.§.& qa.ubi dicit, ꝙ incongruum est quod iudices vespere sedeant, statur potius authentico. Vel dicas ꝙ non est contra, quia ibi dr̃ ꝙ incongruum erat magistratibus hora vespertina in publico esse, & ideo inuenti fuerunt quinq; viri, q eorum vice illa hora fungerent̃: & sic potius cõcordat, & sic usque ad supremam horam ante noctis tenebras iudex procedere potest, ut hic in fine dicit, honestum tamen esset iterum ipsum citare ad superandũ malitiam eius simile. inf. de do. & contu c. prout, arg. ff.de iud. & post edictum.

[2] Et alibi dicit. Omnib. magistratib. cõcessum est nõ dt iniunctum vel in dictũ iurisdictionẽ suã, &c. ff. si quis in ius vo. nõ ierit. l. 1. in pri. Io. And.

[3] Illud in obligatione, hic secus ꝓpter iudicis contemptũ. ff. de arbit.l. Celsus. Ioã. And.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

e ¶ Terminum peremptorium.] nisi terminus peremptorius sit statutus ad sñiam audiendã, non valet sñia in absentia partis alterius, ff. quæ sen. sine ap. rescin. l. 1. §. itẽ cum edicto. arg. ꝫ. C. qũo & qñ iud.l.2. sed lex ista ꝫ loquitur, cum iudex partes in presentia sua monuit, vt certo termino comparerent ad sñiam audiendam, & tunc si qua pars non ueniat, reuera contumax est, & sñia tenet licet peremptorie per edictum non fuerit monita: alia lex loquitur cum absens citatur per edictum in absentia.

a ¶ Ex tunc

assignasti, ex tunc[a] exequi poteris quod intendis, ne frustra iudicialis instantia [b] euanescat. ¶ Ne vero iudicium ecclesiasticũ exerceatur in tenebris: qa iuxta testimonium veritatis: Qui male agit[c] odit lucem, [d] licet ẽt secundũ cõsuetudinem, & constitutiones legitimas, more Romano, dies a medietate noctis incipiat[e] † & in medio † noctis desinat subsequẽtis (vnde quod in duabus dimidiatis noctib. agitur, perinde sanxit habendum legalis auctroritas, [f] ac si qualibet parte lucis agatur.) Nos tñ eam procedendi horam congruã intelligim[g], ex qua possis ante noctis tenebras pficere quod incumbit. ¶ Porro discretus iudex in assignatione perẽptorij[h] non debet iurisdictionem suã (nisi necessitas exigat) adeo coarctare.[i]

¶ Idem abbati de Bordellia, & priori S. Sepulchri.

¶ Ex noua causa remouetur delegatus, etiam post litem contestatam, & alius subrogatur.

CAP. XXV.

INsinuante † R. rectore sancti Saldati, ad audientiam nostram peruenit, quod cũ causam, quæ super iure parochiali inter ipsum, & T. vertebatˀ, Vigorieñ. epo, & coniudicib. suis a nobis obtinuerit delegari; postmodũ (licet fuerit in eadem qõne pcessum) tractu tpis ante diffinitiuæ sñiæ calculũ, idem eps dictum R. in familiarẽ [k] admisit, sine quo [l] alij cõiudices † secundũ quod in nostri lr̃is mandabatˀ) in cã pcedere non valebant, & alter ipsorũ coniudicum † officialis [m] est epi supradicti, pp qđ aduersæ parti poterat suspectus haberi; vnde cum tam eps quã officialis pdictus (vt pote quos idem R. in iudices postularat, † & ipse familiaris eorum postmodũ [n] est effectˀ) ab aduersa parte possẽt merito [o] recusari, decisionẽ ipsiˀ cã vestrę petijt discretioni cõmitti. ¶ Quocir-

a ¶ Ex tunc exequi.] immo vr̃ ꝙ in ultima die qua futurus priuatus, uel priuandus est, iudicare nõ possit. ff. de fer. l. pridie. ff. de iurisd. om. iud. l. cum qui. arg. contra. ff. de pę. l. vlt. sed hic vltima die suæ iurisdictionis tenetur iudicare, ut hic patet.

b ¶ Instantia.] id est potestas.

c ¶ Qui male agit.] vnde Horatius.

Vt iugulent homines surgunt de nocte latrones.

Ioan. 3.

d ¶ Odit lucẽ.] sic 18. q. 2. perniciosam. vñ præsumitur cõtra illum, qui occulte confert beneficia. inf. ut eccle. benefi. c. vt nostrum. 19. d. Anastasius. & 81. d. c. clericus. & ff. đ ritu nupt. palam. & melius. l. ult. ff. de admi. tut. l. non existimo. Et tenebræ aptæ sunt ad fabricãdum falsum. ff. de vent. inspic. l. 1. §. tria luminaria. tamen transactio põt fieri de nocte. C. de transact. l. non minorem. & testamẽtum. ff. de test. l. ad testamentum. §. vlt.

† Vide l. more Romano. ff. đ fer. Bar. in l. aut facta. §. tẽpus. ff. de pęn. & l. hæc uerba in fin. ff. de verb. sign. & de diuisione diei adde Macrobiũ lib. 1. Satur. c. 3. & Gellium lib. 3. c. 2. Alciatum & Ioannẽ Bracheũ in l. 4. ff. de verb. sign. & Nauarrũ in man. de ora. & ho. can. c. 3.

† Medietate.

e ¶ Incipiat.] quantum ad contractus, q possunt fieri qualibet hora.

f ¶ Auctoritas.] ff. de fer. l. more Romano.

[Gl. seq. quærit, & soluit, ponit opinionem contrariam.]

g ¶ Tenebras.] quid si iudex processit in tenebris ad lumen candelæ, uel ad contestationem litis, vel sententiam protulit, nunquid ualet quod agitur? Credo quod valeat pcessus, licet procedi non debuerit, dummodo aliud non impediat, & pcipue si iudex honestus sit, cum hic non dicatˀ, ꝙ si processum fuerit, non valeat: quia multa fieri non debent, facta tamen valent: 1 Alij forte contra.

2 Concor. l. 1. §. biduum. ff. quar. app. sit. & l. non dubium. C. de legib.

h ¶ Peremptorij.] ff. de iud. l. nonnunquam. inf. de in inte. rest. dum ex litteris.

i ¶ Coarctare.] j̃. de app. c. irreprehensibilis. & 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore. ff. de execu. tuto. l. non tantum.

INsinuante.] In prima parte ponitur actoris gratiosa petitio. In secunda sub duplici condõne ipsius exauditio. secunda: ibi. Quocirca. Abb.

CASVS. R. rector ecclesiæ sancti Saldati habebat quæstionem cum quodam alio Tho. nomine, rectore alterius ecclesię super iure parochiali: causa fuit commissa episcopo Vigorieñ. & officiali ipsius, & cuidam alteri ad petitionẽ rectoris Sancti Saldati sub hac forma, ꝙ si non omnes, tu frater episcope cum altero illorum procedas. Iudices processerunt in causa lite contest. tractu temporis ante diffinitiuam sententiam dictus episcopus præfatum R. in suum familiarem assumpsit, vnde cum tam episcopus quam officialis ipsius. quos dictus R. impetrauerat, postmodũ familiaris eorũ esset effectus, ab aduersa parte merito possent recusari, cãm ipsam alijs iudicib. petijt cõmitti. Quib. mandat Papa, quatenus super his veritatem inquirant, & si ita ĩuenerint, pcedãt in causa iuxta continẽtiam priorum litterarum nisi pars aduersa coram primis iudicibus litigare cõsenserit, postquam dictus R. familiaris ipsorum factus fuit: alioquin partes ad examen priorum iudicum reuertantur. No. ꝙ ex noua causa lite conte. potest iudex recusari. Item si consentio in illum quẽ possũ legitime recusare, illũ postea nõ possum recusare.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cõp.

[Gl. seq. ponit paritatem, & imparitatem inter iudicem & testem.]

k ¶ Familiarem.] familiaritas 2 repellit iudicẽ sicut & testẽ. j̃. de test. c. ĩ litteris. Nam familiaritatis affectio veritatẽ impedire solet. 3. q. 5. accusatores. immo tota familia recusatur propter dñm. C. si quacunque prædi. po. l. unica. sed modica familiaritas non nocet. ff. de uer. sig. l. late. §. amicos. & est simile. j̃. de appell. c. ex insinuatione. & vt lite non contest. accedens. & s̃. de rescri. c. ad hæc. & ff. de procu. l. aut affinitate. hic tñ aduertas, ꝙ minor causa repellit iudicẽ q̃ testem, qa quęlibet consanguinitas repellit iudicẽ. j̃. de app. c. postremo. sed non testẽ qa frater testatˀ pro fratre. j̃. de præsump. c. lr̃as. 3 propterea non inuenitur prohibitũ: qa edictum de testibus prohibitoriũ est. ff. de testi. l. 1. & hoc ideo quia facilius inueniuntur plures iudices, quam unus testis.

† iudices.

2 Qui dicantur familiares, & domestici, copiose in lib. 3. annot. in directorium inquisi. S. hol. 125.

† Iudicum.

† postulauit.

3 Et canonicus p canonico. sup. de offic. arch. c. ult. qui tamen a iudicio recusat. j̃. eo. c. cum R. Io. Andr.

l ¶ Sine quo.] quia mandabatur, ꝙ si non oẽs, tu frater epe cum altero ipsorum in causa procedas: tunc. n. alij non possunt procedere sine ipso, uel suo subdelegato. j̃. eo. c. quoniam. §. 1.

m Officialis.] & ita timeri potest, ne trahatur in partem episcopi, & sic in partem R. arg. j̃. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. c. cum sicut. & inf. ut lit. non contest. cap. accedens. 2

n ¶ Postmodum.] sic patet ꝙ exceptio dilatoria põt proponi post lit. conte. si de nouo incipiat competere. sic. ff. de arbi. l. nõ distinguemus. §. cũ qdã. & ff. de inter. act. l. ætate. §. ex causa. & j̃. de in integ. resti. c. ult.

o ¶ Merito.] hæc causa mouit istum R. ut cãm facere-

ret

ret alijs committi, ne pars aduersa propter hmõi suspicionẽ recusaret illos iudices, & impetraret causam alijs committi, corã quib. oportuisset ipsum R. postmodũ litigare. & ita est arg. ꝙ quis debet prouidere ea q̃ possunt facere ꝯ ipsum sicut pro ipso. argu. 11. q. 1. de persona. ver. ne obijciatur, &c. ff. loca. l. si quis domum, §. 1. & J. de procu. c. 1.

a ¶ Consenserit.] s. pars aduersa, nã ipse R. cogitur litigare coram eis, cum in eos semel consenserit, & ipsos impetrauerit. J. eod. cap. super quęstionum. & 3. q. 3. offeratur. & 4. q. 3. c. si testes. §. venturis. videtur tamen quod ipse R. eos possit recusare propter nouam causam, sicut eius aduersarius: absurdum enim esset iudicium in vnam partem declinare, & non in alteram. ff. de arbit. l. si cum dies, §. si arbiter. in fi. argumen. ff. quod quisque iuris, l. 1. & merito poterant recusari propter familiaritatem. ff. de auct. tut. l. quod dicimus. in fin. & C. de his qui ad eccle. confu. l. ultim. §. si cubi. & 3. q. 5. constituimus.

J. de iuram. cal. at si clerici, in fine.

e ¶ Pareatur.] cum effectu. s. eod. cap. in litteris. & J. de cler. non resi. c. relatum.

f ¶ Per æquitatis semitam.] placet ergo media via domino Papæ, arg. ff. de acq. rer. dom. l. adeo. §. cum quis. Vnde versus.

Cum media semper gaudebam ludere forma.
Maior enim medijs gratia rebus inest.
& illud.
Medium tenuere beato

ca mãdamus quatenus si est ita (nisi postquã familiaris eius est effectus, liti gare consenserit [a] coram illo) in causa secundum priorum † continentiam litterarum (ratione præuia) procedatis: alioquin [b] partes ad priorum iudicum reuertantur [c] examen.

¶ Idem priori S. Fridiani.

¶ *Delegatus Papa sententiam suam exequi potest vsque, ad integrum annum, hoc dicit, & est casus singularis.*

CAP. XXVI.

QVærenti † quid per censuram ecclesiasticam †: & infra. ¶ Si vero delegatus a nobis excõmmunicet illum, qui rei iudicatę parere contẽ-10 nit: licet aliq.b[9] videatur, ꝙ suo sit functus officio [d] vt vlterius non habeat ex delegata sibi iurisdictione processum: alij aũt dicant ꝙ iurisdictio eius duret, donec sñiæ pareatur [e], vt interim absoluere possit 20 parere volentem. ¶ Nos tñ per ęquitatis [f] semitã incedentes, præsentiũ auctoritate statuimus, vt delegatus à nobis, nõn solũ vsque ad quadrimestre [g] tempus, ꝙ ad soluẽdum, 30 debitum a lege reo conceditur, sed vsque ad integrum [h] annũ, iurisdictio nem sibi commissam ; ad exequendum sententiam valeat exercere, sicut obseruatur in illo, qui an-

[Gl. seq. distinguit personales, reales, & criminales actiones: in primo membro signat contrarium, & soluit.]

g ¶ Quadrimestre tempus.] In personali actione dantur quattuor mẽses reo ad soluendum. C. de vsu. re. iud. l. 2. & 3. & si minus tempus daretur, suppletur a lege. ff. de re iudi. l. 4. §. si quis. argum. ꝯ J. de re iud. quod ad consultationem. & ff. de re iud. l. 2. ubi dicitur, quod tempus illud potest arctari & elongari a iudice. Sed illud intelligitur fieri cum causa cognitione & iusta de causa: alias non 40 debeat arctari. & in illa, quod ad consultationem spõte recepit terminũ breuiorẽ. In reali uero actione statim si dixerit reus se velle parere sñiæ: alias post x. dies si non fuerit appellatũ, debet sententia mandari executione. arg. Insti. de offi. iud. §. 1. 3. Et in crimina li statim mãdanda est executioni. arg. de pœn. dis. 1. de fleant. alias incipit, Adam. C. de pęn. l. cũ reis. sed hoc est uerũ generaliter, nisi in casib. qui notantur 11. q. 3. cum apud. Et tempus illud quadrimestre datur a die 50 latæ sententiæ si non est appellatum, vel si est appellatum à die confirmationis sententiæ. C. de vsur. rei iudic. l. 2. & confessus habet hic tempus à die confessionis. ff. de confes. l. certum. §. vlt. sed si cõfessus fuerit de crimine, non statim mandabitur sentẽtia executione, donec pronuncitur crimen contra ipsum, sed in uinculis teneri debet. ff. de custo. & exhib. re. l. si cõfessus. & 2. q. 1. nos in quemquam.

ADDITIO. Et ista supradicta clare habentur per hos versus:

60 *In personali post menses quattuor: in re*
Protinus est omnis sententia perficienda.
Sic in criminibus sed casus excipe quinque:
Confessus prægnans, iratus, & insula seruus.

Horum declarationem habes 11. q. 3. cap. cum apud. in glossa.

[Glo. seq. obijcit, & soluit. secundo quærit, arg. pro & contra, & soluit.]

h ¶ Ad integrum annum.] sed quare non potest exequi sententiam suam post annum, cum iudex semper teneatur sententiam tueri. ff. ne uis fiat ei qui in pos. mit. l. 1. nã iudex quantum ad futurum tempus prospicit partibus. ff. si ser. uend. l. egi. & l. harum. sed illa lex loquitur de ordinarijs, ne uis fiat ei, & c. aliæ quæ leges loquuntur in seruitutibus, quæ debentur in futurum

b ¶ Alioquin.] i. si consenserit litigare corã illo, post quam sciuit illum effectũ fuisse familiarẽ. s. eo. c. gratum. & J. de test. c. cum uenissent. s. de elec. c. cum inter canonicos. & ff. de iur. omn. iud. l. est receptum. & si non consenserit, dummodo consentire uelit, non ualent istæ litteræ, ut s. eo. c. cum inter. Ber.

c ¶ Reuertantur.] hoc iustum est, ut reuertatur ad cũ quem iniuste dimisit. J. de appell. cum in ecclesia: & in expensis aduersario condemnabitur insuper. J. de appel. c. ut debitus. & s. de rescript. c. ceterum. 1

QVærenti.] Diuiditur, quia in proposita quæstione primo ponitur prima opinio vsque ibi. Alij. Secunda vsque ibi. Nos tamen. Vbi ponit solutionem, scilicet interserendo quartam opinionem: ibi. non solum. Abb.

CASVS. Iudex delegatus a Papa tulit sententiam diffinitiuam, & quia condemnatus non parebat sententiæ, ipsum excommunicauit. quærebatur usque ad qđ tempus iudex posset ipsum excommunicatum parere volentem absoluere: quidam dicebant quòd cum functus sit officio suo, ulterius non potest ipsum absoluere. Alij dicebant ꝙ iurisdictio illius durat quousque pareatur sentẽtiæ, ut semper possit illũ absoluere volentem. Papa nec primam sententiam, nec secundam sequitur, sed statuit ꝙ iudex delegatus ab ipso, non solum vsque ad quattuor menses, qui dantur condemnatis ad soluendum debitum, sed etiam usq; ad annũ iurisdictionem suam poterit exercere; sicut seruatur in illo qui ante litem contestatam contumax inuenitur. Not. ꝙ deleg. a Papa vsque ad annum potest exequi sententiam suam, & non ultra. Item in pecuniarijs causis dantur quattuor menses condemnatis ad soluendum debitum.

d ¶ Officio.] s. eo. c. in litteris, ff. de re iud. l. iudex. &

priorem.

Cap. 5. eo. t. in 3. cõp.

† Et quid er cẽsuram cclesiasticã ntelligatur, æ uærenti. J. e verb. sign.

Et ita noatur, ꝙ ex oua causa uperuenien e iudex poest recusari. acit ad hoc . 1. ff. de uet. aspic. & C. e uet. iure nucl. l. 2. §. ed quod.

2 Aptius est huic proposito illud Horatij. Est mod[9] in reb. sunt certi denique fines, Quos vltra citraque nequit consistere rectũ.

3 Fit autem tunc executio in re, si restitui possit: alias caue bit condemnatus de restituẽda ĩtra certũ tps, re vł æstimatione, vt ibi. Nõ ob. ff. de vsu. l. in fideicõmissi. & ff. qđ me. cau. itẽ si cũ exceptione. §. ꝙ si homo. Qa in prima l. agitatur actione ex testamento, in scda actione quod metus cã, quæ personales sunt secundum Inn. & Host. Io. And.

turum : ſed hic loquitur de legato cuius iuriſdictio non eſt perpetua, ſed intra certas metas temporis finitur, ſecundum quod hic dicit. Sed pone quod poſt ſententiam, victus inquietat victorem, nunquid prior delegatus debet adhuc cognoſcere? Videtur per hanc decret. ꝙ ſic: cũ iuriſdictio duret uſque ad annum, quia non uidetur poſſeſſionem adeptus qui eam ſtatim amiſit. ff. de acq. poſ. l. nõ vĩ. ar. ff. de hære. vel ac. uen. l. 2. §. perueniſſe. & §. illud. quia cum effectu perueniſſe dicĩ, ut ibi: ſed contra uidetur, quia functus eſt officio ſuo. s̃. eod. c. in litteris. & ff. de re iud. l. iudex. & q̃a iſtud ad ordinarium ſpectat. j̃. de app. c. cũ teneamur. Item quia hic noua iniuria eſt, & ideo noua interpellatione opus eſt. ff. de except. rei iudi. l. ſi mater. §. 2. põt dici ꝙ licet ſit noua iniuria, tamen ſequela eſt præcedentis facti. vnde ad ipſum ſpectat. arg. ff. de inſt. l. cuicumque. §. pen. aliter deluſoria uiderentur edi. iudicum. ff. ne q̃d in lo. publ. l. ult. & j̃. de ma. cont. contra interdic. eccl. c. 1. & ſatis vĩ, quòd ſaltem uſque ad annũ poſſit compeſcere contradictores, & qui non patiuntur illum quiete poſſidere excõmunicando illos etiã gñaliter, ſed non aſſumendo aliquam cognitionẽ ulterius. Ad iudicem. n. delegatum ſpectant, q̃ accidunt ante ſñiam, ſed poſt ſententiam nullam cognitionem aſſumere dẽt, cum iam nõ hẽat niſi merã executionem: vnde non ualet ſi cognoſcere vellet ut iudex. C. de execut. rei iudi. l. ſi ut proponis. ea uero quæ accidunt poſt ſententiam, ſpectant ad ordinarium, quia non agitur ex prima cã, ſed ex noua.

{Gl. ſeq. reci. per q. an excommunicatum pro contumacia iudex poſt annum abſoluit. primo & tertio arg. quòd non. ſecundo ꝙ ſic. vltimo ſoluit.}

a ¶ Ante litis conteſtationem.] videtur ꝙ ſi iudex delegatus ante lit. conteſta. excommunicet aliquem pro contumacia, ꝙ poſt annum ipſum abſoluere non poſſit. Sed contra j̃. de off. iud. or. paſtoralis. ubi ſucceſſor in honore & onere abſoluit. Itẽ iudex cœpit exercere iuriſdictionẽ ſuam, vnde perpetuata eſt. j̃. eo. licet. & s̃. eo. gratum. & ita poſt annum poteſt abſoluere, & quandocunque: quia eccleſia nulli claudit gremium ſuum. C. de ſum. tri. l. vlt. arg. contra ꝙ poſt annum abſoluere non poſſit. 11. q. 3. rurſus & c. quicunque. Sol. dico quod poſt annum poteſt illũ abſoluere quandocunque, & procedere in cauſa, quandocunque ille fuerit abſolutus, & quod dicit hic, ꝙ poſt annum non poteſt illũ abſoluere, intelligitur de eo qui excõicatus fuit poſt diffinitiuam ſententiam, cui non parebat, unde fuit excõicatus ille, & talis poſt annũ abſolui non põt ab eodem, quia iuriſdictio expirauit in totũ, & quo ad executionẽ omnino; ſed vbi q̃s excommunicatur ante litis conte. vel poſt litis conteſt. ante ſententiam diffinitiuã ſemper põt abſolui, quia iuriſdictio durat vſque ad ſñiam latã, & executioni mãdatam, & intra annũ poſt ſñiam: 1 & iſta lr̃a ſic intelligitur, ſi aliquis cõtumax eſt qui ꝯuenitur actione reali, actor dẽt mitti in poſſeſſionẽ rei petitæ cã rei ſeruãdę: & ſi ꝯtumax venerit intra annũ à tp̃e interlocutoriæ latæ, recuperat poſſeſſionẽ; poſt annum non recuperat poſſeſſionẽ, ſed audiĩ de ꝓprietate: eodẽ mõ delegat⁹ vſq; ad annum ſuam ſñiam executioni mandare põt.

† al. ante litẽ conteſt.

† Cap. 6. eo. tit. in 3. compilatio.

1 Concord. not. in §. ſi non p̃cepta. in gl. præcipientem. in auth. ut nulli iud. colla. 9. glo. in l. ſi ut ꝓponis. C. qũo, & quando iud.

te litis a † conteſtationẽ contumax inuenitur.

¶ Idem Cantuarien. archiepiſcopo.

¶ *Delegatus Papæ poteſt principium, medium & finem cauſæ coniunctim & diuiſim ſubdelegare, hoc dicit vſque ad §. uerũ.*

CAP. XXVII.

SVper † quæſtionũ articulis, de quibus nos conſulere voluiſti, taliter reſpondemus: quòd per conſtitutionem noſtram b conſultationi c † Alexandri Papæ nullatenus derogatur d, ſed illa per iſtam exponitur: immo in iſta verius, quæ in illa fuerat prætermiſſa, ſupplentur. Ipſe namque reſpondit: quòd ſi ſuper cauſa, quæ alicui ex Apoſtolica delegatione committitur, à perſonis eccleſiaſticis, vna, vel pluribus, quibus delegatus ut parcat laboribus par-

† In aliquo vetuſtis ita. conſt. tutio- ni Alexandri Papæ prædeceſſoris noſtri nullatenus, &c.

poſtea vero non põt: & in hoc attendiĩ iſta ſimilitudo.

SVper quæſtionum.] Diuiditur iſtud principium vſq; ad §. Verum. Primo ponit tenorẽ conſtitutionũ quæ ꝯtrariæ videbanĩ, vſq; ad §. Intentionis & ibi declarat intentionem ſuã uſque ad §. verum. Abb. Sic.

CASVS. Caſus huius dec. colligitur ex ultimo §. eius ergo. &c. hoc mõ: Quidam impetrauit cãm committi a dño Papa cui dã iudici delegato, delegatus iſte reſeruata ſibi diffinitiua ſñia, cõmiſit audientiam cauſæ quibuſdã reo abſente, & ignorãte. Iſti ſubdelegati citauerunt reũ, ipſe comparuit corã eis. & quia ipſi dati erãt ſine conſenſu ipſius, appellauit ad ſedem Apoſt. occaſione cuiuſdã decre. Inno. in qua dr̃: Licet delegatus cãm ſibi cõmiſſam ap. re. non poſſit alij committere ſine prouocationis obſtaculo, tñ ſi dele. Papæ vel alius iudex quicũq; ad aliquẽ certum articulũ aliquẽ deputauerit auditorẽ, ab illo non poterit appellari, dummodo de partiũ detur aſſenſu. Colligebatur à ꝯtrario ſenſu: ergo ſi non ſit de aſſenſu partiũ, põt appellari. Vnde appellauit iſte, q̃a illi non erãt dati de ipſius aſſenſu: cuius tenor poniĩ in §. nos igitur, vſq; ad §. intentionis. Ex parte aduerſa dicebatur, ꝙ talis appellatio non ualebat per decr. Alex. in qua dr̃, ꝙ ſi delegatus a Papa committit alicui audiẽtiam cauſæ ſibi commiſſæ, ut teſtium examinationem, ſibi diffinitiua ſñia reſeruata, & ab illo appellari contingat, delegatus p̃textu huius appl̃onis cãm indefinitam relinquere nõ tenetur, cuius tenorẽ ponit in principio ca. uer. ꝙ ſi ſuper. vſque ad §. nos igitur. Iſtæ dec. videbantur ꝯ̃riæ. Dubitatio illius contrarietatis delata eſt ad Cantuarieñ. archiep̃m; vñ ipſe ſup̃ hoc duas q̃ſtiones fecit dño Papæ. Prima eſt, vtrũ per dec. Inn. derogatum ſit decre. Alex. Scd̃a fuit, vtrũ appl̃onis illius q̃ appellauerat occaſione ꝯſtõnis Inn. ſit deferendũ. Super his duob. articulis rñdit Papa, & primo ad primũ dicẽs, ꝙ per conſtõnẽ Inn. non derogaĩ decr. Alex. imò in conſtitutione Inn. ſuppleñĩ quæ in decr. Alex. fuerant prętermiſſa. Et ſubijcit ſtatim tenorẽ illius vſq; ad §. nos aut. & ibi ponit verba conſtõnis Inn. dicens, ꝙ licet is cui cã cõmittiĩ ap. re. non poſſit eã ſine prouocationis obſtaculo delegare, tñ ſi aliquem articulũ deputauerit alicui audiendũ, ab illo non poterit appellari, dũmodo de partiũ detur uel recipiaĩ aſſenſu. Sed ſi delegat⁹ ipſe ꝯmittit exordiũ litis, vel finẽ cauſæ, uel totũ negotiũ ab illo, tanq̃ a iudice poterit ꝓuocari. Poſtea uero in §. intentionis declarat Inn. intẽtionem, q̃ habuit in conſtõne illa, licet is cui dicẽs ꝙ delegatus ab ipſo põt committere principiũ & finẽ & mediũ cãæ ſibi commiſſæ, coniunctim, uel diuiſim ſ̃m ꝙ ei viſum fuerit expedire, ut iudicialis auctoritas ualeat liberi⁹ expediri non obſtãte q̃d dr̃ in lege, ſ. ꝙ iudex dẽt cognoſcere p̃ ſeipſum in principio, in medio, & in fine, quia ipſe delegatus antequam ferat ſñiam, uidere debet omnia, quæ acta ſunt diligenter & hoc uſq; ad §. uerum.

b ¶ Noſtrã.] quæ. j̃. ſequitur, & incipit, licet cui. &c. & protenditur uſque ad §. intentionis.

c ¶ Conſultationi.] q̃ eſt s̃. e. c. cũ te ꝯſulẽte, & iſta poniĩ ſtatim, ſ. ibi, ſi ſup̃ cã, &c. uſq; ibi, nos ãt ſtatuimus.

d ¶ Derogatur.] immo corrigit qui interpretatur. ff. ad Ter. l. 1. §. qui operas.

a ¶ Com-

tium, & expensis) causę cognitionem ipsius, & testium examinationes, sententia sibi reseruata committit, [a] appellatio † fuerit interposita, [b] huiusmodi appellationis intuitu causam indiffinitam relinquere non tenetur.

¶ Nos autem statuimus, ꝙ licet is, cui causa committitur, remota appellatione, nō possit [c] eam alijs sine prouocationis [d] obstaculo delegare; si tamē delegatus à nobis, vel iudex q̃cunq;, [e] non tam cognitorem, q̃ executorem [f] ad aliquem certum articulum quempiam deputauerit; ab eo, (nisi modum [g] excedat) non liceat appellari, dūmodo [h] de partiū deputetur, vel recipiat [i] assensu.

¶ Quod si delegatus a nobis, vel litis [k] exordium, vel causæ finem, [l] nedum totum negotium ei duxerit committendum; ab ipso tanquam a iudice licite prouocetur, [m] cum & lis ante iudicem debeat contestari, & causa per iudicem [n] diffiniri.

Intentionis igitur nostræ fuit (sicut ex tenore constitutionis p̃missæ potest liquido deprehendi) ꝙ, vt iudicialis auctoritas liberi⁹ valeat exerceri, delegatus a nobis licite possit & principium, & finē, & mediū causæ sibi cōmissę, non solum coniunctim, sed etiam diuisim [o] alij [p] delegare: † non obstante qd̄ dicitur, quod iudex debet cognoscere per se ipsum in principio, [q] in medio, & in fine, cum antequam ferat sententiam, vniuersa quæ acta sunt in iudicio, inuestigare [r] debeat diligenter.

¶ *A subdelegato cū iurisdictione appellari pōt: secus si sine iurisdictione, nisi modū excedat; tunc enim pōt recusari, nisi datus sit de partium consensu. Abb.*

a ¶ Committit.] lit. cont. vt probatur. infr. §. porro. ver. vnde si forsan.

b ¶ Interposita.] ad Papam scilicet.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.]

c ¶ Non possit.] arg. contra. ĩ. eo. tit. ꝑx. in fi. Sol. vt ibi. ĩ. eo. c. cum R. ad fi.

d ¶ Prouocationis.] hoc ideo dicit, qm̃ nullus pōt cōmittere causam appellatione remota, nisi princeps: quia priuilegiū est principis. ff. à quib. app. non licet. l. 1. in fi.

e ¶ Quicunq;.] ergo si ordinarius delegat aliquē articulū cāæ alicui, ab eo app̃lari non pōt, nisi modū excedat, prout sequitur in littera.

ADDITIO. Nec ēt recusari potest ꝓ eo ꝙ sit suspectus. ꝙ verum est si de consensu partium datus sit. ff. de appel. l. ex consensu.

f ¶ Executorē.] exe cutor dr̃ ꝓprie q̃ rē iudicatam ducit ad effectum. C. de exce. rei iud. l. executor. & talis executor partes iudicis sibi vendicare non dēt: quia nō habet aliq̃ cognitionem. C. eo. tit. l. si vt proponis. Hic autē improprie dr̃ executor, qui aliquē certū articulum examinat, & de eo cognoscit: & ideo p̃misit, non tam cognitorē q̃ executorem, puta de aliqua exceptione, vtrum testis sit admittendus, uel de aliquo consimili, ita quòd nullam iurisdictionem habeat. sed tantum exequatur mandatum, & facit quòd iniunctum est, & si quid dubij fuerit, debet referre delegato, & à tali nō appellatur, nisi modum excedat, ut hic dr̃. Et posset forsitan dici, quòd talis auditor habet iurisdictionem, & coerctionem. ar. inf. eo. c. ex litteris. & tñ non pōt ab eo appellari nisi modum excedat. Hodie uero null⁹ potest appellare ipso iure, nisi ipse grauetur: qualiscunque sit iudex, et in quocunque articulo potest appellari ab eo, cui commissa est iurisdictio cum cognitione, si aliquā partem grauauerit. inf de app. ut debitus. & ideo nihil operatur quod dicit, appellatione remota.

g ¶ Modum excedat.] quod si fecerit, appellatur ad delegatum, non ad delegantem. inf. eo. §. porro,

h ¶ Dummodo.] supple. nec potest recusari, dummodo, &c. quod patet in §. uerum, ubi Papa ostendit qualiter constitutio sua sit intelligenda.

i ¶ Recipiatur assensu.] hoc videtur obuiare decr. Alex. à contrario sensu.

[Gl. seq. recitetur per q. quid sit litis exordium.]

k ¶ Litis exordium.] exordium litis pōt appellari quo ad perpetuandū rescriptū, ĩ. eo. c. gratū, & ĩ. eo, licet. & ĩ. de off. leg. c. ult. & ĩ. de for. cōp. ꝓposuisti. & C. de præscri. 30. uel 40. an. sicut in rem. uel quo ad faciendā rē litigiosā oblatio libelli reo ĩsinuata. C. d̄ litigios. auth. litigiosa, proprie vero exordium litis, est litis contest. tunc. n. præstatur sacramentum de calumnia. infr. de iura calum. cum causam. quod debet fieri in exordio litis. C. de iura. calum. l. cum iudices & ex tunc, id est, post lit. contesta. tenetur de fructibus etiam bonæ fidei possessor. C. de rei vendicatio. l. certū.

l ¶ Causæ finem.] id est, cognitionem cum calculo sententiæ. quæ imponit finem causæ. ff. de arbi. l. diem autem. ff. de re iudic. l. 1.

m ¶ Prouocetur.] si grauatur: alias hodie ante sententiam non appellatur. inf. de appel. capit. vt debitus. & capit. interposita.

n ¶ Per iudicem.] ex hoc probat, quòd is cui committitur litis contestatio, & causæ decisio, iudex est, & ab eo potest appellari.

o ¶ Diuisim.] id est, vnam partem vni, & aliam alij.

[Glos. seq. per q. re. an iudex appellationis deleget.]

p ¶ Alij delegare.] nisi causa sit criminalis, quæ non delegatur. 1 Arg. 9. q. 3. saluo. vbi dicitur, in conspectu omnium, &c. l. cet a principe possit delegari. 23. qu. 4. illud. & ff. de tes. l. 3. §. itē diuus. vel nisi sit iudex appellationis, qui secundum leges nihil potest delegare. C. de iud. Auth. ad hæc. secūdum canones secus est. de quo autem hic fit mentio cui derogatur per hanc decre. saltem quod delegatus quicunque sit, uel causæ principalis sine appellatione potest committere uices suas secundum tenorem huius decretalis.

[Gl. seq. differentiam ponit inter leges & canones.]

q ¶ In principio.] Istud obtinere secundum leges ut iudex coram eo in principio faciat litem cōtestari, & per se ferat sententiam: media uero committat consiliarijs suis, sed semel etiam audiat negotium in medio. in Authent. ut defun. seu fune. eorum. §. illud. & §. seq. coll. 5. in Authen. de exhi. reis, §. si uero. coll. 5. & C. de iud. Authē. ad hæc. secundum canones aliter, ut hic dicitur. Item secundum leges tantum suis consiliarijs cōmittit iudex examinationem, ut in dicta Auth. ad hæc. & in Authen. de iudi. §. si quis autem. coll. 6. secundum canones committit cuicunque vult. infra. eod. cap. pastoralis.

r ¶ Inuestigare.] hoc non habet locum quando committit finem.

VERVM. Continuatur iste. §. ad præcedentia: nam sup. dixit Papa, quòd per suam constitutionem non intendebat derogare constitutioni Alexandri: quia principalis intentio sua fuit prout habetur in uer. intentionis. Sed quia posset dubitari, an & quando posset appellari à subdelegato, subijcit istum. §.

CASVS.

† In eā appellationis multa salubriter cauit consil. Tri. ses. 13. de reform. cap. 1. & ses. 24. de refor. c. 10. & 20. & alijs locis.

Executor qs dicatur, & quales eius partes.

† In quibusdam manuscriptis ita: ad discutiendum aliquē, &c.

Exordium litis tripliciter dicitur.

† Vide text. in l. à iudice C. de iu. & gl. in l. sæpe audiui. ff. de off. præsi.

1 Add. quæ causæ & articuli pñt delegari per l. [illegible] & ibi Bar. ff. q & a q̃b.

¶ Verum cum totam causam committit alicui, vel principium aut finem ipsius; ab eo, [a] tanqnam a iudice potest licite prouocari: Cum autem alicui medium †tantum committit, ab ipso tanquam ab auditore prouocari non potest; nisi mandati fines excedat, † vel merito [b] sit suspectus, vnde ne valeat recusari, prouide statuimus, [c] vt de partium detur vel recipiatur assensu. [d]

¶ A subdelegato non in totum appellatur ad subdelegantem, non autem ad primum delegantem secus si in totum hoc dicit vsque ad §. quem vero.

¶ Porro [e] eum delegatus a nobis iurisdictionem suã in alium transfert [f] totam, si fuerit appellandum, non ad eum, [g] sed ad

CASVS. In præcedenti. §. dixit, quòd iudex delegat⁹ põt cõmittere principiũ, mediũ & finẽ, & coniunctim & diuisim: sed non dixerat, ꝙ posset appellari, vnde in §. isto dicit, ꝙ si totã cãm committit alicui, uel principium, vel finẽ ab eo tanquã à iudice licite prouocatur: cum autem mediũ causæ committit. ab ipso tãq̃ à iudice appellari non licet, nec potest, nisi mandati fines excedat, vel merito sit suspectus: & ideo bene statuit in constitutione sua licet is cui, &c. quòd talis auditor detur de partium uoluntate, ne ualeat postea recusari, & hoc vsq; ad §. porro.

a ¶ Ab eo.] cui principium, uel finem committit secundũ quod determinatur inf. §. proxi. quando que ad Papam, quandoque ad ipsum delegatum potest appellari.

b ¶ Vel merito.] supple, vel recusari, nisi merito, &c.

c ¶ Statuimus.] non statuit, sed consulendo dixit dummodo de partiũ deputet assensu ne possit recusari. Ber.

[Gl. seq. ponit dictum, cui signat duo contraria successiue, & soluit. demum arg. & quæstionem soluit.]

d ¶ Assensu.] & ideo postea recusari non potest: semel enim iudex electus recusari non potest. sup. e. insinuante. & 3. q. 3. offeratur. & 32. q. 5. horrendus. 1 appellare tñ possum ab eo, non tamen eum recusare. ff. de app. ex consensu. ff. qui satis. cog. arbitr. licet sit contrarium ar. infr. de te. iu. causam quæ. non est contrarium: quia ibi fuit appellatũ: & quod dicit ibi in confirmatione sñiæ quòd de commum consensu fuit causa commissa, illa non fuit causa quare sñia fuit confirmata; sed quia appellans non probauit, quòd sñia fuisset iniqua. Item ꝫ. 2. q. 6. à iudicibus. sed illud loquitur de arbitris cõpromissarijs, 2 à quibus non appellatur. C. de arbi. l. 1. Item arg. quòd assessor qui participat examinationi causę & similibus, ff. de off. asses. l. 1. de cõsensu partium est eligendus. argu. hic. & 2. q. 6. placuit. & 11. q. 1. ca. 3. sed si partes non conueniant, eligat iudex non suspectum. arg. inf. de ap. cum speciali. & inf. c. proxi. in fi. & illum recipiant partes etiam inuitæ, quia iudicium in inuitum redditur. ff. de verbo. oblig. inter. stipulantem. §. 1. versi. non forsitan. & pręcedentibus uerbis. §. si vero. & §. quando vero.

PORRO. Continuatur ad præcedentia. Supra visum est, an, & quando à subdelegato possit appellari: nunc subijcit ad quem sit appellandum. Abb. Sic.

CASVS. Dictum est in §. uerum. quod quandò iudex committit totam causam, vel principium, vel finẽ ipsius; ab ipso potest appellari: cum uero committit medium, appellari non potest, nisi mandati fines excedat. In §. isto ostendit ad quem sit appellandum, & primo quando committit totam causam, debet appellari ad Papam, & non ad delegatum; quia committendo totam causam desinit esse iudex. Si vero aliquid sibi de iurisdictione reseruat, tunc ad delegatum, & non ad delegantem debet appellari: quia tunc remanet iudex. Si vero committit medium causæ alicui, puta testium examinationem, uel alium articulum. & ab illo appelletur ad Papam; eo quòd mandati fines excedit, vel sit suspectus delegatus non obstante tali appellatione, ut parcat laboribus partium & expensis, causam indiffinitã secundum decre. Alexan. relinquere non tenetur. & sic intelligitur decre. Alex. quando committitur medium causæ, & sic apparet quod Inn. suppleuit de principio fine; & toto negotio, & hoc vsque ad §. quem vero.

e ¶ Porro.] s. iste respicit. §. nos, & proxi. §. verum.

[Glo. seq. primo recitatur per q. & sol. secundo obijcit & soluit. tertio quætit & soluit. ponit opinionem solutioni contrariam, cui respondet.]

f ¶ Transfert.] non tñ iudicis dandi licentiam committere potest: licet illud sit de iurisdictione, ff. de iuris. om. iudi. l. 3. in fin. nec potest committere remota appellatione. & hoc ideo, quia illam nõ habet ex commissione, sed a lege. C. de iudi. l. à iudice. & ꝫ. eo. c. pastoralis. 1. rñ. & cap. qm. vnde in alium eam transferre nequit: & sic hoc saltem non trasfert in aliũ, quia si hoc posset subdelegatus, posset alium delegare, quod esse non pos. inf. de appel. cum causa. præterea qualiter potest abdicare à se iurisdictionem, saltem sine licentia eius à quo habet eam, vt ff. de offic. procon. l. solent, 1. respon. cum teneatur exequi mandatum ipsius etiam si sit per quam durum. 19. dist. in memoriã. & 100. dist. contra morem. Licet enim iudex committat causam alicui, nihilominus retĩnet iurisdictionem, licet alius habeat exercitium illius causæ. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. l. 1. §. ult. ff. de iurisd. om. iud. l. more. & l. & quia. & reuocare potest quando vult. ff. de iudi. l. iudicium soluitur. Dicas quòd leges illæ omnes, quæ dicunt quòd non potest abdicare a se iurisdictionem, & proxime ad hoc inductæ, intelliguntur de iudicibus ordinarijs, & illi possunt quandocunque reuocare etiam si totam causam committant. sed in delegato secus est, cum proprium nihil habeat. sed eius qui mandauit. ff. de offic. eius cui man. est iurisd. l. quæcunque, §. qui mandatam. & ideo nihil reseruat si totam iurisdictionem committit. Sed nunquid delegatus potest cõmittere totam causam retenta sibi executione sñiæ? satis vr̃ quod possit: quia illud est de iurisdictione sua, sed tunc ad eum appellari non posset, quia nihil habet iurisdictionis quantum ad cognitionem causæ, 3 sed solam executionem: unde vlterius partes iudicis assumere non potest, C. de exc. rei iu. l. si ut proponis. T. dixit quòd non potest, quia sententiando desinit esse iudex, sed illa non vr̃ ratio. quia ille non sñiat. & quantũ ad executionem durat iurisdictio. inf. c. pastoralis, & secundum dictum T. delegatus non posset exequi sententiã suam, quod falsum est, supr. eod. ca. significasti. Ber.

ADDITIO. Vide ca. si delegatus. eod. tit. lib. 6.

[Glossa sequens signat successiue duo contraria, & soluit.]

g ¶ Ad eum.] lex indistincte dicit, quòd si delegatus cõmittit alij causam, ad eum est appellandum. C. qui. pro sua iurisd. l. vnica. & illa intelligitur secundum istam quando non committit totum, vel aliter secundum leges. Item aliud contrarium. uidetur. ff. quis. & à quo appe. l. 1. in fi. vbi dicitur quod si iudex delegatus delegat alij causam, si ab illo ultimo appelletur, non appellabitur ad ipsum qui eum dedit, sed ad iudicem illius qui dedit illum à quo appellatur: & ita contradicit huic qđ dicit, non ad eum, sed ad nos: & intelligas illam secundum istam, ut dictum est de alia, quia ibi totum commisit: & ita concordat huic quando totum commisit. C. qui pro sua iurisd. l. vnica: uel aliter secũdum leges, & aliter secundum canones.

[Gl. seq. ponit duas opiniones, & primam approbat.]

a ¶ Si

† media.

† Vide text. in auth. qua in ꝓuincia, cum not. C. ubi de crim. agi opor.

1 Concor. l. si uxor. ff. de adul. & l. qđ si nolit. §. in factum. ff. de ædil. edi.

2 Quia uolũtate non iuris necessitate adeunt. ꝫ. eo. ca. ab arbitris. li. 6. Io. And.

3 Hoc verum quando mera executio committitur vbi ex ui cõmissionis nõ hĩ causæ cognitio, aliud ubi retinet: ut hic, ubi ex ui retentionis, & ex ui appellationis factæ, & ex ui huius ĩterpretationis recuperatur iurisd. ar gu. ff. ad Tut. pi. l. 1. in fine & inf. de ap. c. ut debitus. secundũ Hostiẽ. Io. And.

nos appellari debebit. Cũ autem sibi aliquid de iurisdictione re[ser]uata si causa[a] sit ei appellatione remota commissa, nõ ad nos, sed ad eum poterit de iure appellari. Vnde si forsan appellaretur[b] ab eo, cui medium † causæ cõmittitur: siue cognitor aut executor dicatur, vel (quod melius est) auditor,[c] pro eo quod vel mandati fines excedat, uel merito[d] sit suspectus: nihilominus tamen delegatus a nobis, iuxta consultationem[e] præmissam, causam poterit diffinire, ut parcatur laboribus partium, & expensis.

¶ *Auditor datus sine partium consensu recusari potest vt suspectus, non tamẽ sine causa. Abb.*

¶ Quem uero delegatus a nobis deputauerit auditorem, neutra partium poterit recusare, nisi corã eo[f] iustam recusationis causam ostendat.†

¶ *Si unus ex duobus delegatis principis cum clausula appel. re subdelegat alteri acceptanti, non potest acceptans subdelegare, nec appel. re. procedere, quod tamẽ ante acceptationẽ poterat. & si ab isto fuerit appellandum, appellabitur ad Papam, etiam si fuerit subdelegatus non in totum, hoc dicit secundum veriorem intellectum.*

¶ Si vero duo sunt a principe delegati, & unus committit uices suas[g] alteri, ille nec potest[h] (nec † debet) appellatione remota procedere, nec causam alij delegare:[i] † quamuis in commissione facta duobus contineatur expressim, ut appellatione remota alter possit

a ¶ Si causa sit ei.] maxime: quia idem esset si non sit remota: quia utroq; casu appellatur ad eum, & non ad Papam. & quia ipso iure hodie remota est ante sententiam, ĩ de ap. c. ut debitus. Alij contradicunt qđ si non est remota appellatio in literis, appellatur ad Papam omisso delegato ipsius: sic potest appellari ad Papam ab alijs iudicibus quolibet medio omisso, quod prius dixi, verius credo. arg. ŝ. eod. capit. in princ. uer. ꝙ si super. & c. cum te consulente. &c.

b ¶ Appellaretur.] ad Papam.

c ¶ Auditor.] talis potius dicitur habere notionem, q̃ iurisdictionem. ff. de re iudic. l. præter ait. in princip. & dic notionem id est cognitionem. & iurisdictionem. ff. de uerb. sign. l. notionem.

d ¶ Merito.] supple, uel [ut] ipse asserit, pro eo quod merito, &c.

e ¶ Consultationem præmissam.] scilicet Alexandri. quæ ponitur in princip. versic. quod si super causa. & hic interpretatur in quo casu illa intelligatur.

QVEM VERO. Continuatur potius ad §. uerum, quam ad § præcedentem. nam ibi fuit dictum ꝙ ad hoc vt non possit recusari subdelegatus, seu auditor, deputandus est cum partium consensu. sed ne crederet aliquis quod de necessitate esset requirendus partium consensus, subijcit Papa istum §. Abb. Siculus.

CASVS. In proxi. §. uer. pro eo ꝙ mandati fines excedat, uel merito sit suspectus. & in illo. §. uerum dixit nisi mandati fines excedat, uel merito sit suspectus. unde ne ualeat recusari, proinde statuimus, vt de partium detur uel recipiatur assensu per hoc uidebatur ꝙ simpliciter posset recusari, nisi datus esset de assensu partium sed hoc non est uerum; & ideo dicit: Si deleg. aliquem deputauerit auditorem etiam sine assensu partium, neutra partium poterit recusare, nisi coram delegato iustam recusationis causam ostendat.

[Glo. seq. tangit coram quo causa suspicionis tractari debet.]

f ¶ Coram eo.] id est, coram delegato a Papa: & ideo in isto casu causa suspicionis non probatur coram arbitris, cum alias generale sit, quòd causa suspicionis probari debet coram arbitris. inf. de app. cap. secundo requiris. & c. cum speciali, idem credo si ordinarius delegat causam.

SI VERO. Continuatur iste §. ad §. porro. nam ibi prosecutus fuit auctor quando appellatur ab uno delegato, hic quando fuerunt duo delegati, & unus commisit alteri uices suas. Diuiditur, quia primo ponit unum dictum. Secundo: ibi. Quia illius rationem assignat. Tertio: ibi. Vnde, ponit quandam illationem. Abb.

CASVS. Dictum est ŝ. in §. nos autem. qđ delegatus a Papa cui causa commissa est ap. re. potest committere alij uices suas, & [ip]se est cognoscere. In § isto ostendit, ꝙ istud non est generaliter uerum hoc modo: Duo sunt a principe delegati ap. re. vnus cõmittit alteri uices suas. Iste [itaque], re [ipsa] iurisdictione a socio suo, delegatus a Papa app. re. non tamẽ potest alij cõmittere uices suas nec procedere ap. re. quamuis dicatur in litteris, quod alter in causa procedat sine reliquo app. re. si non possunt ambo pariter interesse: & redditur ratio: quia quod potest ex iurisdictione sibi a principe delegata, non potest cum iurisdictione a condelegato commissa. unde in hoc casu si appelletur, ab isto ad Papam est appellandum, non ad delegatum, propter rationẽ superius assignatam. in §. porro. quia totam iurisdictionẽ consocius sibi commisit.

g ¶ Vices suas.] simpliciter commitens uices suas, totũ commisisse uidetur. ĩ. de iur. pat. c. ex litteris. & inf. de do. c. pastoralis. 1. & ar. opt. ff. de tut. l. 3. in fi. & C. de excu. tute. le. 2 & opp. ar. inf. eod. cap. uenerabilis. ubi est hoc expressum, quia functus est officio suo uices suas committendo, ut ibi dicit.

h ¶ Nec põt nec dẽt ap. re. procedere.] hodie non hẽt locum hoc quod dicit, non potest appellatione remota procedere, quia ipso iure appellatio remota est. inf. de ap. c. ut debitus. & ita propter hoc non uitiatur iurisdictio istius, qui recepit commissionem a socio: quia & si vitiatur sua iurisdictio per alterius commissionẽ releuatur ipso iure, ut ab illo non appelletur nisi grauetur per illam decre. ut debitus.

ADDITIO. Alij contradicunt, quòd si non est remota appellatio in literis, appelletur ad Papam omisso delegato ipsius, sicut potest appellari ad Papam ab alijs iudicibus quolibet medio omisso. quod prius dixi uerius credo. arg. sup. eod. in princip: uers. ꝙ si super. & c. & c. cum te.

[Gloss. seq. ponit dictum, cui format contrarium, & soluit. ponit secundum, alleg. duo iura contra. in contrarium allega. 5 ponit 3. alleg. unum capitulum in cõtrarium alleg. duo iura, & alia duo ad similia per conuersum.]

i ¶ Delegare.] hoc. n. non potest, cum sit delegatus ab alio quam a principe. ĩ de appel. cum causam quæ. ff. de offi. procon. l. legatus. & C. de iudi. l. a iudice nisi delegatus sit ad uniuersitatem causarum. ff. de iud. l. cum prætor. §. 1. ff. quis, & a quo appel. l. 1. ar. contra. ĩ. de re iud. c. cum Bertholdus sed illa non tenet in hoc per decre. præ-

† Facit ad hoc l. au. rus[ticus] simi. & l. cũ specialis. C. de iu.

† Hæc duo uerba: nec debet, desunt in antiquis.

† Vide text. in l. a iudice. C. de iu.

2 Concord. tex. in l. fin. ff. de vin. triti. & oleo legato.

cre. prædictã, j. de app. c. cũ causam, q. Itẽ hic habes qđ minus dignũ trahit ad se magis dignũ, arg. s. de temp. ord. c. litteras. 1 & s. eo. c. cũ sup. arg. cõtra j. de consec. eccle. uel alta. c. ꝙ in dubijs. & j. de celeb. miss. c. cũ Marthæ. §. præterea p dict. & C. de pet. hære. hæreditas. & 13. q. 2. non æstimemus. & ff. de solu. l. si alieni. & C. de appel. l. præcipim. s. §. vl. Itẽ hẽs, ꝙ ũ res trãsit de vna persona ad aliã, nõ trãsit cũ suo priuilegio, uel sua cã vel honore, uel onere. sic 12. q. 2. q manumitt. Arg. contra 16. q. j. si qs laicus. & j. de pi. c. ex litteris. sic qñq; aliquod ius inefficax est apud vnũ, & si ille mãdet illud ius al. j. efficax ẽ apud illũ s. de ele. c. suffraganeis. ff. de nova. l. doli mali.

1 Vbi Dñica trahatur ad sabbatũ. sed illud facit necessitas & continuatio ieiunij, pos set ẽt dic, ꝙ quo ad ordines sabbatũ dignius est q̃ Dominica. Ioan. And.

† sua.

[Gl. s. q. ponit vnã pariratem circa tit. secundo quærit, quã q̃rit, & remit. & soluit. tertio quærit, alle. pro. soluit. ponit opi. soluti. contrariam quarto quærit. alle. pro & contra potiora contrariam ita nit opi. quam reprobat tenens contrariam. Ioan. And.]

ꝓcedere sine reliquo, si nõ possunt a ambo pariter interesse: ¶ Quia ꝙ pot ex so la iurisdictione sibi † a principe delegata, nõ pt cũ iurisdictione sibi a cõdelega to commissa. Vnde si ab eo fuerit appellatũ, licet aliq bus[b] visum fuerit, ꝙ ad cõ delegatũ valeat appellari; nobis tñ uidetur, quod ad primũ [c] duntaxat appellãdũ est delegantem, ꝓpra-

tus sibi retinuit, potest reuocare. s. eo. §. porro. & per l. prædictã, iudiciũ soluitur. Sed pone ꝙ vnus delegato rũ cõmittit consocio partẽ iurisdictionis, si ille grauauerit partem, ad quem appellabitur? ad condelegatum? ff. nõ. qa par est illi, & a pari ad parẽ non appellatur. ff. de appe. l. 1. & 2. qõ. 6. anteriorum. §. illo videlicet. infra de app. dilecti. 2. nec cõ socius a quo appella tũ est, posset cognoscere, immo si hoc vellet, hoc ipso ꝓderet iurisdictionẽ. s. e. cũ sup. Ar. cõtra. ff. qñ app. sit. l. 1 §. sed & si præses. & §. pcedẽti. ibi appellat ab ordine & præside ad ipsum præsidem tñ. arg. 17. dist. multis. ibi enim appellatur a metropolitano ad conciliũ. in quo ipse hẽt interesse: & ita in hoc casu appella-

Delegatorum vnus si partem iurisdictionis cõsocio cõmittit, & ab eo appellet ad quẽ appellari debebit.

tionẽ superius [d] assignata. ¶ *Si delegatus Papæ subdelegat non in totum, pars a subdelegato non poterit appellare ex eo quod datus sit sine suo consensu. potest tamen recusari in ostendendo causam iustam coram delegato, & tunc delegatus diffiniet, a quo ẽt si noluerit recusationẽ admittere, appellat ad Papã, hoc dicit.*

¶ EIVS ER-

bit ab isto ad eũ, & cõdelegatũ. Quidã dicunt ꝙ bñ ualet appellatio ad ipsum & condelegatum, & idem est si unus committit alij a suo iudice. quia si tunc appellatur ab illis, appellari debet ad ipsum, & condelegatum. arg. huius. §. ꝓ contrariũ sensum. Credo ꝙ in nullo istorũ casuũ taliter sit appellandũ. Si enim unus uel le. confirmaret illud quod fecit, & alter cassaret, nihil esset. Dic ergo ꝙ ad superiorem in talibus est appellandum. s. eo. §. porro. & quod dicit s. non ad nos, sed ad eum est appellandum, intelligendum est qñ unus solus est iudex, uel si plures essent, oẽs committũt al. j uel uni soli retẽta sibi parte iurisdictionis uices suas: alias qualitercunque permisceas, semper est appellandũ ad Papam, 4. quicquid al. j dicant, & hoc idem dicit L. u. Papam, 4. quicquid alij dicant, & hoc idem sequeretur ꝙ vnus solus posset pcedere: qđ nõ est uerũ, ꝓpter quod qñ cã cõmittitur simpliciter sine clausula illa, ꝙ si ambo, &c. sed dicunt, si esset in litteris illa clausula, ꝙ si ambo, uel ꝙ si non oẽs, &c tunc pot ꝓcedere delegatus: quia re seruauit sib. aliquid de iurisdictione: quia tunc extat conditio: quia ille a quo fuit appellatum, non debet cognoscere de appell. sed hoc non credo: quia non intendit Papa delegare istis causam principalem, & appellationis. Ber.

a ¶ Si non possunt ambo.] hic patet ex isto. §. ꝙ qñ dicitur in commissione [quod si ambo in causa procedere nõ potestis, alter nihilominus procedat,] ꝙ ille qui non potest interesse, potest committere uices suas. siue ergo apponatur clausula illa, qđ si ambo. uel, ꝙ si non omnes, &c. siue non apponatur, iudex potest semper committere vices suas, ut habeat illud a lege. j. cap. proxi. & inf. d. app. c. cũ causam quæ. & C. de iud. l. a iudice. Hic consueuit illud quæri. utrũ cõiudices tenebantur admittere subdelegatum a coniudice suo, qui interesse nõ põt? Et vĩ ꝙ nõ: quia iam extat conditio. inf. eo. c. eodẽ. & ibi istam quæstionem explicabimus. Sed illud quærit. an inuitis partibus iudex possit causam al. j del gare? Vĩ q; cum hoc habeat a lege. ut dicunt iura prædicta, & inf. eo. quoniam. 1. respon. & ita nulli facit iniuriam qui utitur iure suo, s. de ele. cum ecclesia Vulterana. Sed quæritur utrũ delegatus post q̃ commisit uices suas in totũ, an possit postea reuocare? Vĩ ꝙ sic nam iudiciũ soluitur uetante eo qui iudicare iussit. ff. de iud. l. iudicium. dicas ꝙ si ille cui commisit, suscepit subdelegationem, & ea uti cœperit, postea eam reuocare non põt. j. eo. uenerabili. si uero non uult suscipere, tunc posset nihilominus postea procedere alioquin poterit eam bene re integra reuocare: quia uerba intelligenda sunt cum effectu. inf. de cleri. non resi. relatum. ff quod quisq; iu. l. j. §. hæc autem uerba. & ita notauerunt in hac decr. Inn. 4 & Gof. s. eod. §. porro. in verbo illo, totam. & idem dicit Inn. Papa. inf. eo. cap. venerab li. sed sola commissio non sufficit etiam si subdelegatus eam receperit; nisi sequatur citatio quominus ani reuocare possit. & ita sententiauit. Inn. ut not. in decr. uenerabili. quod patet ex eo, ꝙ mortuo delegatore integra subdelegatus postea procedere non pt j. eo. licet. & eadem ratione mortuo subdelegato re integra del gatus resumit iurisdictionem: hac ratione, quia nor sd ct o d legati re integra existente apud subdelegatum non est plene tra. sla, nec legatus plene dicitur fu ctus officio suo, nisi citatione secuta per subdelegatũ ut patet in decr. uenerabili. T. dixit ꝙ si subdelegatus recepit subdelegationem, postea reuocari non potest, & idem dixit B. sed postea mutauit, ut s. dicit: Ordinarius qñ un pr potest reuocare iurisdictionem: in quo casu intelligitur illa lex, iudiciũ. 3. & ff. de offi. procon. l. solent. §. j. sed si partẽ iurisdictionis delega-

Delegatus qui interesse nõ pt, uices suas committere põt.

2 De hac materia vide Bart. in l. Paulus, ff. de re iud.

3 intellectus l. iudicium. ff. de iudic.

b ¶ Aliquibus.] s. Alexandro in antiqua compilatione. de app. l. nos s. in eminenti.

c ¶ ad primũ.] quia in totũ cõmisit: ergo a contrario si reseruauit sibi iurisdictionẽ ad ipsũ delegatũ debuit appellari, & hoc põt respicere qđ legitur: eius ergo. &c.

d ¶ Superius.] sup. eo. c. porro. in prin.

ADDITIO. Quia. s. nihil remansit de iurisdictione penes subdelegantem uices suas simpliciter: & ideo ad ipsum appellari non licet.

EIVS ERGO. iste. §. decidit qõnem principaliter propositam. Et sic decidit tres casus. Secundus: ibi. Qui tamen. Tertius ibi, quod si. Abb. Sicu.

CASVS. Hic rñdet secundæ qõni. ex his quæ dicta sunt, concludit Papa dicẽs ꝙ appellatio illius, qui appellauit ad Papã occasione constitutionis Inn. pro eo ꝙ subdelegati isti dati non fuerant de consensu illius, non ualuit, nec debuit impedire quominus procederent auditores, nisi primo coram ipso delegato iustam causam recusationis ostenderet, & si tamquam suspecti fuissent merito recusati, delegatus Papæ nihilominus debuit in cã procedere, ac eam terminare. Sed si delegatus iustã causam recusationis nollet admittere allegatã cõtra subdelegatos, sed cõpellebat illũ audire coram suspectis, a tali grauamine licite potuit appellare. & quie-

4 Idẽ si d... sint deleg... ti, & vn... deleget... tum, & al... eidem uel... teri part... ẽm Io. a... C de app... præcip... in fi. Io. A...

5 Et habe... in 1. cõp... c. 36. nec... nitur in... Gregorij... pilatione... hic ei de... getur.

& quicquid factum est post illam appellationē, debet in irritū reuocari. Hāc ɔclusionē sumit ex tribus. §. ꝓximis. §. porro in prin. vbi dicit, ꝙ si appellet ab eo. cui mediū causæ, &c. & §. si vero. vbi idē di it à contrario sensu. ver. nobis tñ vr ꝙ ad delegantē. ergo a contrario sensu si nō ɔmisisset vices in totū, appellandū esset ad cōdelegantē. & ex §. quē vero. ubi dicit; si delegatus, &c. Not. ꝙ iudex delegatus de consensu partiū datus recusari non p̄t, nisi forte ex noua cā. s̄. eo. insinuante. Itē cū delegatus aliquid sibi de iurisdictione reseruat, ad ipsum est appellandum, qñ totū cōmittit, ad Papā est appellandū. Itē recusatio subdelegati probari dēt coram delegato. Itē quicquid fit post appellationē legitimā, reuocandū est.

a ¶ Eius ergo.] concludit ex p̄missis tribus. §. porro. §. quē vero. & §. si vero. & est arg. a toto in quātitate. sic. inf. c. proxi. §. 1. & 9. q. 3. cum simus. & hic respondet secundo articulo quæstionum.

b ¶ Commisit.] lite coram se prius contestata. & idē est ante litis contesta.

c ¶ Recepti.] nec poterat recusari, nisi, &c.

d ¶ A tali grauamine.] & reuera a grauamine. qa periculo sum est sub iudice litigare susp̄ecto. 3. q. 5. ꝙ suspecti. & inf. de appel. cum specia'i. 1. vnde quicquid fit post appellationem legitimam, debet in irritum reuocari. sup. eo. c. cum causam. & hic in fin.

ergo[a] appellatio, de qua tua fraternitas nobis scripsit, si nostræ cōstitutionis occasione, ad nostrā audientiam appellauit, pro eo qđ delegatus a nobis reserua ta sibi diffinitiua sentētia, audientiam causę commisit[b] quibusdā, qui de partiū† assensu nec dati sunt, nec recepti:[c] nisi cōtra eos iustam recusationis causam ostenderit, vel paratus fuerit ostēdere coram iudice delegato, non debuit impedire quo minus procederent auditores. ¶ Qui ēt si tāquā suspecti fuissent merito recusati: delegatus tamen a nobis nihilominꝰ potuisset sublato appellationis diffugio cām iudicialiter expedire. Quod si iustam recusationis causam noluit admittere delegatus, sed coram suspectis eū litigare †cogebat, a tali grauamine licite potuit† ad nostrā audientiā appellare; qđq; † post appellationem huiusmodi p̄sumptū, iudicari debet irritū, & inane.

† audire, in antiquis.

† poterit.

1 Concor. text. in l. ap tissimi. C. de iud.

Pastoralis. Hæc prima pars diuidi potest in tres partes. Nam in prima ponitur decisa consultatio. In secunda ibi, Consultationi. ponitur responsio. In tertia: ibi, Delegatus. quædam instructio. Bened. Capra.

CASVS. Aliquis est delegatus a principe. & ipse cōmittit alicui vices suas, ille non vult suscipere subdelegationē: q̄sivit ep̄s Helieñ. vtrum illū possit cōpellere? Rñdet, Papa; a lege concessum est delegato a principe, ꝙ ipse possit cām sibi cōmissam cōmittere alicui, dūmodo malitiose hoc non faciat: & ideo pōt cōpellere illū ut suscipiat, quia talis iurisdictio nulla videret si coerctionē aliquā nō haberet: tñ iudex dēt diligenter uidere; ut si p̄sonis superioribus ex cā negotiū duxerit cōmittendum, in compulsione dignitati deferat & p̄sonæ. Itē quærebatur, vtrum delegatus possit committere alicui ut citet partes? Rñdet Papa cum totum negotium cōmittere possit, ut dictum est s̄. citationis officiū committere potest, & punire contemptorem.

e ¶ Pastoralis.] delegatus a Papa cām sibi commissam alij cōmittere voluit, ille noluit eam recipere: quæritur utrum delegatus possit eum compellere.

f ¶ Concessa. C. de iud. l. a iudice. & j̄. de appel. c. cū causam quæ. & j̄. eo. c. quoniam.

[Glo. seq. recitetur per q. an non impeditus subdeleget. arg. negatiue. sol. ɔtrarium, secundo quærit arg. ꝓ & ɔtra, & soluit.]

g ¶ Exonerare.] nō vr ꝙ iud. ex pos. t eō mittere causam, nisi cū iusto cā impeditꝰ fuerit. nō pōt. s̄. e. c. si ꝓ debilitate. & s̄. de rescr. c. suscitati. s. C. q. pe. in iud. l. 2. ff. de iu. l. vlt. ar. j̄. de testi. c. in nostē dñ: qđ eō st ueiū immo cū de iuris beneficio hoc habeat, pōt cōmittere uices suas. ff. de off. eiꝰ cui mā. est iurisd. l. j. & s̄. e. c. ꝓxi. & j̄. e. c. qm̄. Sed nunquid statim credēdū est iudici, cū scribit se ñ posse īteresse? Nō vr, nisi de hoc ɔstet, vt. s̄. e. p̄ dētā. 1. iñ. si. n. crederet passim cui libet iudici, q libet se posset malitiose exonerare cū vellet ar. ff. de uac. mu. l. 1. & l. præto. arg. ɔtra. j̄. de re iu. c. cū sup ī parte decisa. Sol. n. ñ est p̄sumendū ꝙ iudex malitiose cām cōmittat: dubia. n. in meliorem partē debemus īterpretari. j̄. de re. iur. c. esto te. & ff. de reg. iu. l. semper in dubijs. & de quolibet præsumēdū est bonū, nisi ɔtrariū appareat. vt s̄. de seru. c. vnico. s̄. de præsum. dudum. & si quis dicat hoc factum in fraudem, illud debet probare. ff. de probat. quotiēs, §. qui dolum.

† quia quod post, &c. alias quidq̄ post &c.

¶ Idem episcopo Helieñ.

¶ Delegatus Papæ nisi malitiose se exoneret, sub delegatum cōpellit ad suscipiendam subdelegationem, in coerctione tamen deferet suæ dignitati, & personæ. hoc dicit vsque ad §. item cum totum.

CAP. XXVIII.

Pastoralis † [e] officij, & infra. ¶ Consult. † tuæ duximus respondendum, quod cū delegato a principe iurisdictio dādi iudicem sit a lege cōcessa[f] (dū mō ipse exonerare [g] seipsum malitiose nō quęrat) potest compellere renitētem.[h] eo quod iurisdictio illa nullius videretur esse momēti, si coerctionē[i] aliquam non haberet. Delegatus tamen debet solicite prouidere, vt si personis superioribus ([k] exigen

† Cap. 7. eo. tit. in 3. compil.

† al. ita: Consultationi tuæ taliter duximus, &c.

2 B. Thom. & Caietanꝰ 2. 2. q. 60. ar. 4.

h ¶ Renitentem.] hic patet ꝙ aliquis cōpellendus est inuitus suscipere iudicium etiam homo alterius fori. C. qui ꝓ sua iurisd. l. vnica. circa. fi. ff. de muneri. & honori. munerū §. iudicandi necessitas, nisi aduocatus q non potest cogi alibi q̄ in suo foro suscipere iudicium C. de aduo. diuer. iud. sancimus. in fi. & hoc in delegatis a principe. sed ordinarius nō potest cogere hoīem alterius fori. ff. de iurisd. om. iud. l. vlt. ff. de tu. & cur. da. ab his. l. j & 2. & j̄. de offi. or. pastoralis. sed nemo pōt cogi vt arbitrium suscipiat. ff. de arbi. l. 3. §. 1. sed post quam suscepit, debet compelli, ut in d. §.

i ¶ Si coerctionem.] iurisdictio sine coerctione nulla ē. ff. d. of. eiꝰ cui mā. ē. iurisd. l. ult. & j̄. e. c. ꝓx. uerū ñ uerbū coercēdi, ma orē ɔtinet animaduersionē. ff. de of. ꝓcō. meminisse. in fi. immo q delegat, p̄cipit. C. qui ꝓ sua iurisd. l. unica in prin. & p̄ eptū necessitatē hēt 14. q. 1. qđ debet. & inuitꝰ qs delegat. arg. ff. de mu. & honorū munerū §. iudicādi. C. de aduo. diuer. iud. sācimus. i. fi.

k ¶ Superioribus.] puta in dignitate cōstitutis. s̄. eod. sane. 50. dist. contumaces. 45. dist. cum beatus. & j̄. de maio. & obe. per tuas. & 2. q. 8. quisquis.

R 2 ADDI.

te necessitate) negotium duxerit delegandũ in coactionibus inferẽdis dignitati deferat & personæ. †

¶ *Delegatus Papæ sicut potest committere totam causam, ita potest citationem, & punire cõtemnentem acceptare. Abb.*

¶ Idem cum totum negotiũ alij possit cõmittere đlegatus, sicut superius est expssũ: citationis ᵃ officium põt cuilibet (discretione ᵇ puia) demãdare, ac punire ᶜ merito cotẽptorẽ.

¶ *Si Papa scienter commisit appellationem interpositam à suo delegato dato cum clausula appellatione remota, iurisdictio primi delegati est interim suspensa quo ad executionẽ h. d. secundũ verũ intellectum.*

¶ Preterea postulasti, si cũ a sententia lata auctoritate litterarum uostrarũ, in quibus appellatio est inhibita, fuerit appellatum, & litteræ post appellationẽ ad iudices alios emanauerint: an ad mandatum posteriorum iudicum executio sententiæ a prioribus delegata, debeat retardari, vt priores iudices ipsã neq; per se, neq; per alios exequantur. ¶ Nos autem inquisitioni tuę taliter respondemus, ꝙ cũ appellationis cãm ex certa scientia ᵈ iudicibus alijs committimus cognoscẽdam, appellationẽ videmur recipere, ac iurisdictionem priorũ iudicũ reuocare; † vt interim executio sentẽtię suspendatur, donec appellationis merita, pleniꝰ sint discussa: ᵉ & infra.

¶ *Ordinarius ad mãda. ũ delegati exequitur sententiam, etiã si sciat eam iniustam. Abbas.*

¶ Quia vero sępe contingit, quod executio sñiæ ordinario demandatur: q̃siuisti an si ipsam iniustã esse cognouerit, debeat eã executioni mandare; an sit ei potius subsistendũ? Attendẽtes itaque, quod nõ cognitio, sed executio tantum demãdatur eidẽ; respondemus quod cum ordinarius teneatur obsequi delegato, & si sciat ᶠ sententiam illam iniustã,

ADDITIO. Et hodie delegatus Papę nõ potest subdelegare, nisi illis psonis quibus Papa delegat, de quibus in c. statutum, in prin. de rescr. lib 6. Abb.

a ¶ Citationis officiũ.] arg. à toto in quantitate arg. s. eo. c. proxi. §. eius ergo & 9. q. 3. cum simus. 1. in prin.

b ¶ Discretione.] quę est mater omnium virtutum s. de offic. custo. ca. 1. & 1. q. 5. præsentium.

c ¶ Punire.] s. §. prox. & s. eo. sane.

PRAETEREA. Primo ponitur consultatio secũdo. ibi. Nos autem. responsio. Abbas.

CASVS. In §. isto ponitur talis quæstio. Causa commissa est alicui appel. remota. iudex tulit sententiam diffinitiuã, appellatum fuit ab illa sententia. causa appellationis commissa est: primi iudices mandauerunt alicui, vt sentẽtiam ab ipsis latam mandarẽt executioni. Iudices appellationis mandant prioribus iudicibus quatenus nec p se, nec p aliũ sententiã illam mandent executioni: q̃ritur quid iuris sit? Respondet Papa, ꝙ cum ex certa sciẽtia appellationis causã committit alijs cognoscendã, appellationẽ illam recipit & reuocat priorum iurisdictionem, ut ĩterim illorum iurisdictio suspendatur quousque de causa appellationis pleniꝰ cognoscatur.

d ¶ Ex certa scientia. Certam intelligo si in litteris appellationis fit mẽtio de pcessu causæ, & de appellatione interposita, & de exceptione proposita: & hoc est verũ qñ appellatur à grauamine ante sñiam. j. de appel. vt debitus. sed si appellat à diffinitiua sñia, ibi nõ est necesse dicere; nisi appello ab iniqua sñia a tali iudice lata, & de tali appellatione hic fit mentio. ff. de appel. sed & si apud.

[Glo. seq. q̃rit, duas opi. ponit, & secũdã approbat.]

e ¶ Discussa.] sed pone ꝙ iudices appellationis pronunciauerunt male appellatũ, & sic confirmauerunt sñiam latam, quæro quis mandauit sñiam executioni, vtrũ primi iudices, vel secundi? Quidam dicunt ꝙ primi. arg. sumentes ex illa littera; interim executio sñiæ [illegible] eorũ iurisdictio sit reuocata. ex eo, ꝙ dicit, iurisdictionẽ priorum iudicũ videmur reuocare. arg. C. de episco. aud. in Auth. si quis litigantium. & ideo [illegible] iudices debẽãt ea mandare executioni, ut dicit T. & ꝙ secundi hoc facere debeãt, vĩ quia si iudices appellationis confirmarent sententiam vltima die anni a tpe appellationis. patet ꝙ primi iudices non possunt eam mandare executioni, cũ iurisdictio sua quo ad oĩa expirauerit. s. eo. q̃. eam. sed illud est verũ ubi non est appellatũ sicut videmus ꝙ iudices appellationis ante diffinitiuã sñiam, si pnunciant appellationem legitimam, procedunt [illegible] in principali j. de app. ut debitus. & [illegible] in ecclesia & etiam idẽ est in diffinitiua quinque. C. de re. cre. gñaliter. §. & si iudex. sic dicendum est ꝙ illi qui confirmat diffinitiuam sententiam, debent facere qđ superest ad faciẽdum: sed siue primi siue secundi hoc faciant, nõ refert quã tũ ad effectum sententia. Si primus iudex fuit ordinarius, satis pt dici; ꝙ exequatur ipse suam sñiam, cum sua iurisdictio sit perpetua. sed vĩ ꝙ secũdus iudex debeat potiꝰ eã exequi. quia ex secũda sententia agitur p actionem in factũ & non ex prima. vt no. j. eod. coram. & ff. de his qui no. infa. l. furti. & ideo iudex appellationis eã dẽt exeq. nõ primus

ADDITIO. Et iõ potius sẽãs q̃ primus dẽt exequi, arg. a toto in quãtitate.

QVIA VERO. Primo ponitur consultatio. secundo: ibi. Attendentes: responsio. Abb.

CASVS. Delegatus a Papa tulit sententiam diffinitiuã; a qua non est appellatum mãdat iudici ordinario vt sententiã illam exequatur ordinarius scit sentẽtiã illã iniustã: q̃rit vtrũ debeat illã executioni mãdare, vel nõ? Rñdet Papa ꝙ per talẽ demãdationẽ non cognitio, sed tantum executio demandatur, & ordinarius teneŧ obsequi delegato. Vnde teneŧ sententiã illã executioni mandare etiam si sciat illam iniustam, nisi apud illum efficere possit ut ab illo mandato eum absoluat.

[Glo. seq. distinguit merũ executorẽ & mixtũ, dicẽs qđ sit vterq; & an [illegible] eis excipiat, uel ab eis appelleŧ. Et ĩ mero subdiuidiŧ ĩter sñiam iniustã, & nullã. Finis reci. p obiectio. đ iniusto pcepto, cui nõ ẽ parẽdũ, &c.]

f ¶ Et si sciat.] ad intelligentiã eius qđ hic dr̃ no. ꝙ est executio mera, & est executio mixta Mera executio dr̃ qñ partibꝰ [illegible] hꝰ; cognitũ ẽ de cã ab aliquo, & ille mãdat alicui ꝙ sñiam suã exequaŧ. C. de exce. rei. iud. executorẽ. talis executor ñ dẽt audire exceptiones, & đ tali executione hic loqtur. C. de exe. rei. iud. si ut ppo. nis. & j. đ re. iud. ã cetero. & ff. đ iud. si ptor. 1. rñ. ubi sñiatũ fuit ɔtra absentẽ. & expone si sciat illã sñiam latã iniustã, i. ɔtra [illegible] litigatoris latã, qa sup hoc nullã habet

1 Concor. tex. in l. quę de tota. ff. de rei uen.

† Vide l. capilialium. & ibi Bar. ff. de pæn. sac. qđ no. in l. 1. ff. eod.

2 Istud qđ se [illegible] procedit ɔtra riũ eius ad qđ ĩducitur, qa si procedũt, ubi pronunciãt legitimã appellationem, & ubi illegitimam remittũt. ergo si ɔfirmãt sñiã & sic pnunciãs appellationem iniustã, remittere debent executionẽ. Io. Andr.

† Vide tex. in l. 1. cũ ibi not. ff. ad Turp.

Executio meta quæ dicatur.

4 Vel altera contumaciter absente, seruato tñ j. oĩbus iudiciario ordine. sm Hos. Io. And.

habet cognitionē: ideo dicit; & si nō cognitio, sed executio, &c. vnde illā dēt tūc simpliciter mādare executioni: secus si sciat illam nullā, vt si esset lata auctoritate falsarū litterarū. j. de fal. sup eo vnde iudex delegatus non habuit iurisdictionem, vel per falsa instra, vel per dolū aduersarij: & si ista obijciāt corā executore isto, supsedere dēt executioni, dūmodo maliciose, uel calūniose hmōi nō pponātur: & tūc refert negotiū superiori. j. de re iu. de cetero. & s. eo. si qñ. & C. si ex fal. īst. iudicati. & ff. de iud. si ptor. §. Marcellus. si executor talis esset ordinarius, & de putat⁹ executionib⁹ sniarū, dēt admittere talē exceptionē, vt dicit l. si ptor. §. Marcellus. Calūniose iō dixi, qa si hoc esset, nō deberet differri executio. C. ad l. Cor. de fal. l. 2. vbi crimē falsi obijcieba tur cā motā d r solutionis & iō ex cutio nō differt, cum salua sit ei postea qō falsi, vt ibi. Mixta dr̄ executio q hēt cognitionē annexā: vt cū Papa mādat alicui restitui rē suā, vel mādat alicui dari bñficiū coram tali executore, admittunt legitimæ exceptiones quantūcunq; absolute scribat. s. eo. ex parte. 2. & 25. q. 2. & si non cognitio. & s. de rescrip. si qñ. &c. cū adeo. & s. de ęta. & qua. accepimus. Et no. ꝙ a mero executore nō appellat, nisi excedat modū executionis. C. quor. ap. nō re. ab executione. & j. de re iu. ꝙ ad ꝯsultationē. in fi. & 2. q. 6. sub illo c. ei q. §. sūt quorū: ver. ab executore. & s. c. prox. §. verū. & §. seq. sed ille non dr̄ pprie executor, sed auditor, vt ibi dr̄. sed a mixto executore bene appellat, si nō admittat legitimā exceptionē, uel alias partes grauauerit, inf. de appel. dilecto, & c. vt debitus, s. de æta. & qua. c. accepimus. Item not. ꝙ nō sp obediendū est iudici, si euidēter iniquū est mādatū ipsius: siue ꝯ ius, 23. q. 1. quid culpat. & 11. q. 3. non sp, & duob. c. seq. 50. di. si qs pposterā. secus si alias fuerit iniustum. 23. q. 5. lex æterna. &c. cū minister. licet nō sit obediēdū iniquo præcepto iudicis, ut dicunt iura hic proxi. signata. hoc præceptum iam non dr̄ iniquum, immo iustū est, i. de rigore iuris inductum, & ideo est exequēdū: nā ex quo snīa lata est, licet iniusta, & ꝯ ius litigatoris, a qua non est appellatū, elapso decendio de iuris rigore mandanda est executioni. arg. C. ut li. pe. l. vlti. spontanea. n. appellationis omissio turpitudinem purgat quæ snīæ incrat. argu. ff. de condi. ob. turp. cām. l. si ob turpē. vel si appellauit secundo & succubuit. & hoc etiam de rigore iuris introductū est, nec litem dēt refricare snīa lata, ut aliquis sit litium finis j. de do. & contu. finē. & c. venerabilis. si per iniuriam iudicis sit dānatus, cōqueratur de ipso. j. de emp. & ven. si venditori. C. de euic. l. emptor. fundi. ff. de euic. si per imprudētiā. & insti. de ob. quæ ex quasi delicto. in prin.

[Glo. seq. arguit contra Hugonem.]

a ¶ Tenet eandē.] arg. ꝯtra Hug. & ei⁹ sequaces, q dñt ꝙ iudex nō dēt ferre snīa ꝟm allegata, si hēat cōscientiam lęsā in ꝯriū, sed dēt cām alij delegare. sed si non posset alij delegare, cū sit subdelegat⁹ a delegato, quid fiet ꝟm eū? trepidauerūt timore vbi nō erat timor. pnūciet ergo in nomine dñi ꝟm allegata, & deponat cōscientiā lęsam. 3. q. 7. iudicet. & iudex q cōtra cōsciētiā aliqđ facit in grauamē partis punitur, vt in decr. Inn. iiij. j. de sent. & re iudi. cum æterni. lib. 6.]

exequi nihilominus tenetur [a] eādē, nisi apud eū efficere possit, vt ab hoc onere ipsū absoluat: & infra.

¶ Delegatus, qui impeditur statuta procedere, partem hoc procurantem puniet: & quantum ad diem illam causam cōmittet appellatione remota in odiū procurātis, nisi partes negotiū prorogent. Abb. Sic.

¶ Cum autem sæpe contingat, ad diem quem iudex delegatus a nobis partibus assignauit; earum altera procurante, vt negotium prorogetur, iudicem ipsum a rege [b] uel archiepiscopo euocari: Nos peruersorum volentes malignitatibus obuiare, decernimus, ut si delegato constiterit hoc fuisse alicuius partis malitia pcuratum, ipsā puniat [c] animaduersione condigna; & (ne aliquod lucrum ex huiusmodi fraude reportet) personæ neutri [d] parti suspectæ quantum ad diem illum committat ipsū negotium audiendum, quę ī ipso appellatione [e] remota

CVM AVTEM. Cōis diuisio. scda ibi, Nos. Abb. Sicu.

CASVS. Iudex delegatus statuit terminum partibus in quo dērent se psentare corā ipso ad pcedēdū iu cā. pars altera procurauit iudicē ipsū euocari a lege, vel archiepō, ī termino illo, vt negotiū proget. Papa volens obuiare malitijs puersorū, statuit, vt si ꝯstiterit hoc pcuratū fuisse malitiose ab aliqua partiū, iudex illum puniat debita pœna. Et ne aliqđ lucrū de malitia sua reportet iudex cōmittat negotiū psonę neutri parti suspectæ, quantū ad diē illū: q in negotio ipso pcedat ap pellat. rem. nisi partes consenserint terminū prorogari. In quolibet. § est propriū not. No. quod dele. a principe habet a leg. facultatem dandi iudicem. Item deleg. pōt ꝯpellere quēlibet ad suscipiendū subdelegationē, nisi malitiose se exoneret. Itē deleg. pōt iniūgere cuilibet vt citet partes. Itē pōt sumi regula. Qui potest totū facere, multo fortius & eius partē. No. ꝙ certa scientia principis æquiualet reuocationi. Item no. mirabile, ꝙ ordinarius sententiam delegati etiam nō iustam tenetur exequi. Item nota casum in vnū in quo delegatus potest committere causam alij appel. re. alium casum habuistis. s. c. px. qñ. s. media committit.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ A rege.] simile 18. dist. si eps. per hoc patet ꝙ hæc clausula, si non oēs, &c. nō spectat ad temporales impotentias, quia ꝟm hoc iudex qui qñq; non posset interesse, nō posset alij cōmittere vices suas, sed vr̄ ꝙ iudex iste potius teneatur obedire mandato Papæ, quā archiepō vł regi, vt 11. q. 3. q resistit. ff. đ re iu. ꝯtra pupillū, sed cū vtriq; possit obedire diuersis tēporib. vel etiam eodem vtriq; obedire tenetur. ff. de ope. li. duorum libertus. immo propter propria cōmoda potest deferere iudicium. ff. de iud. l. si longius.

[Gl. se. recitetur. per. q. quā quadrupliciter soluit.]

c ¶ Puniat.] forte ad interesse. vel potest ei imponere mulctā, id est, pœnā pecuniariā. C. de spor. l. 2. vel ad arbitriū iudicis, ex quo pœna statuta certa super hoc non est. s. eo. de causis. in fi. vel excōicet illū, quia impedit iurisdictionē iudicis, ut s. eod. c. 1. & c. pterea.

d ¶ Neutri parti suspectæ.] hoc semper est faciēdum, j. de appel. cum speciali.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

e ¶ Appellatione remota. ꝯtra. s. c. pxi. §. si uero. & §. nos aut. & ff. a qui. app. nō licet. l. 1. in fi. Dic ꝙ speciale est hoc vt iudex delegatus possit committere cam remota appellatione. in odium illius qui procurauit absentiam iudicis: sed hodie locum hoc non habet, quia appellatio ipso iure remota est: vnde nullus pōt appellare ab aliquo iudice nisi grauet. j. de app. ut debitus. Vel dic, ꝙ non committit appellatione remota, sed auctoritate huius decr. subdelegatus pcedit appel. rem. & statutum fuit hoc in casu isto, ꝙ subdelegatus procedit appellatione remota in odium illius, qui pcurauit absentiam delegati, ita non est contra, quod satis patet per hanc decr. & eodē mō intelligit. j. eod. cum R.

Executio mixta.

A mero executore non appellatur, secus a mixto.

1 De qōne huius glossæ late. B. Tho. & Caietanus 2. 2. q. 67. ar. 1. & Couarruuias lib. 1. variar. resol. adde textum ubi glossa & Bartol. in l. illicitas. §. ueritas. ff. de off. præsid.

Delegatus qñque. cām cōmittit appellatione remota.

Cum R. ubi dr̃, ꝙ delegatus cām committit appellatione re. sed illud fit ex præcepto Papæ, non ꝑ commissionem delegati: quia delegatus nihil cōmittit vbi iudex electus procedit app. re. auctoritate illius decre. cum R. secundum tenorem primarum litterarum. Ber.

per eo. & ff. de appel. si expressum 2 & ī. de re iu. inter monasteriū. Vel quia simpliciter fecit mentionē de ecclesia illa, tacito de alijs litteris. ī. de dolo & contu. c. 2

[Glo. seq. notat subdelegatum coercere, induecit tria similia, ponit opi. cui obijcit, & soluit Ioan. And.

2 Tunc non valet: sententia cōtra ius lata, qñ error exprimitur. Io. And.

Ex lřis.] Primo ponitur decisa facti narratio. Secūdo causæ cōmissio: ibi, Mandamus quæ distinguit, & secundū membrū ꝓsequitur. ibi. Si vero. Abb.

† Et magistro G. can. Tarisñ. Ternisieñ.

CASVS. Inter 1 A ꝑsbyterū & canonicos sanctę Iustinę cōtrouersia vertebatur super canonicatu sanctæ Iustinæ. primo fuit cā cōmissa ad petitionē canonicorū sanctæ Iustinæ primicerio Graden. & plebano sanctæ Sophiæ, sup eo ꝙ idem presbyter se clericū ipsius ecclę asserebat. Secūdo ad petitionē A. presbyteri impetratæ fuerunt aliæ litteræ archipresbytero Paduano, in quib. de prioribus, ut dicebatur, mentio non fiebat. tandem archipresbyter Paduanus qa clerici sanctæ Iustinæ non recipiebāt illū presbyterū in sociū & in fratrē, illos excōicatos fecit publice denūciari; postea primiceri⁹ & plebanus mandauerūt patriarchæ Gradeñ. vt dictos clericos denūciaret nō esse excōicatos, cū in secūdis litteris de prioribus mentio non fiebat. sed cum patriarcha exequi vellet mādatum sibi iniunctum archidiaconus Castellanus ipsum impediuit: vnde patriarcha archidiaconum illum supposuit ecclesiastico interdicto: ꝑꝑ hoc fuit orta inter ipsos controuersia, & sic quæstio delata est ad Papam. Sed quia non potuit Papæ de facto ipso plene constare mandat quibusdam iudicibus, vt super litteris ipsis ueritatem inquirant: & si constiterit euidenter quod secundæ litteræ non reuocent primas, sententiam latam in archidiaconum castellanum, vsque ad debitam satisfactionem faciant obseruari. si autem constiterit euidenter ꝙ secundæ litteræ expresse reuocent primas, sententiam patriarchæ denuncient irritam & inanem cum nullam receperit a primis iudicibus, qui iam reuocati fuerant, iurisdictionem. Bernardus. Not. ꝙ in secundis litteris debeat fieri expresse mentio priorū. Item not. ꝙ executor habet iurisdictionem siue coerctionem. Item sententia lata ab eo, qui non habet iurisdictionem nulla est.

1 Hic casus in antiquis codicib. reperitur.

† Cap. 8. eo. tit. in 3. compilat.

procedat, nisi forte partes consenserint negotium ꝓrogari.

¶ Idem abbati sancti Hilarij, & magistro † G. cano. Teruisino.

¶ Subdelegatus a delegato Papæ iurisdictionem habente potest coercere impedientē. hoc dicit comprehendendo vtrumq; intellectum.

CAP. XXIX.

Ex † literis patriarchæ Graden. & inf. ¶ Mandamus quatenus nisi vobis constiterit, quod litteræ quæ secundo loco ad archipresbyterum Paduanum impetratæ dicūtur, de priorib. litteris ad primicerium Graden. & plebanum sanctę Sophiæ obtentis, expressam [a] fecerint mentionem, ut ꝑ secundas primæ appareant reuocatæ. cum primos iudices auctoritate litterarū nostrarum iurisdictionem non sit dubium habuisse, quam potuerunt postmodum Patriarchæ, quo ad executionem sententiæ, demādare: ex qua coerctionem etiam idem Patriarcha receperat cum huiusmodi demandata iurisdictio delusoria videretur, si subdelegatus [b] huiusmodi coerctionem aliquam non haberet: interdicti sententiam ab eodē Patriarcha in Castellanē. archidiaconum promulgatum, pro eo ꝙ eiusdem patriarchæ executionem impediens, eius † litteras quibus mandatum prędictorum iudicum nunciabat, legi in publicum non permisit: † tamdiu faciatis inuiolabiliter obseruari, donec eidem patriarchæ de iniurijs irrogatis sufficienter fuerit satisfactū. [c] ¶ Si vero constiterit primas litteras per secundas legitime reuocatas: cum appareat primos iudices iurisdictionem nullam penitus habuisse, & ita constet per consequentiam, patriarcham ipsum non recepisse iurisdictionem, vel coerctionem aliquem ab eisdem, præ-

† al. eiusque litteras, &c.

† Vide text. in l. si quis id quod. ff. de iuris. om. iud.

b ¶ Si subdelegatus.] s. patriarcha. Hic euidenter apparet quod iudex subdelegatus, & ēt merus executor, qualis erat patriarcha, habēt coerctionē, ī. de re iud. cū Bertoldus. versi alioquin. & s̃. c. proxi. 1. rñ. & etiā iudex delegatus ab ep̃o. 11. q. 1. ꝑuenit. Immo & subdelegatus ſm leges habet iurisdictionem, scilicet modicam coerctionem. C. de spor. l. 2. & ff. de offi. eius cui mand. est iur. l. vlt. & C. de defen. ciui. defensores. & ff. si quis ius dicēti nō obtempe. l. 1. immo & arbiter habet coerctionem. ff. de arbit. non ex omnibus. & ff. de iud. l. 2. in fin. Dicunt tamen quidā quòd delegatus ab ordinario nō habeat aliquam coerctionem. 2. q. 6. quisquis. & ff. de re iud. a diuo Pio. & inf. de for. compe. si quis ꝯ clericum. nisi lis sit cōtestata corā ipso. ī auth. de liti. §. omnē. coll. 8. & sic non p̃t mittere ī poss. ff. de iur. om. iud. iubere. sed qđ possit in poss. mittere, dicit. l. 1. ff. de offic. eius cui man. est iur. cognitio. §. vlti. sed illa l. iubere. loquit̃ de possessione, quæ ius tribuit: illa cognitio de alia possessione loquitur, quæ ius non tribuit, quæ sit causa custodiæ.

[Gl. seq. distinguit inter excōicatū ꝓ offensa dubia. & manifesta, cui signat ꝯrium. ponit opin. & soluit.]

c ¶ Satisfactum.] hoc obtinet vbi quis excōicatur pro crimine siue pro manifesta offensa, vt prius satisfaciat q̃ absoluatur. 3. ī. de verbo. signif. ex parte. si vero pro contumacia vel occulto delicto, statim debet absolui p̃stito iuramento, ꝙ stabit mandato ecclesiæ, ut ibi dicitur. Sed ꝯ dicit inf. de appella. qua fronte. §. sane. sed illa non contradicit, immo concordat, ibi excōicatus fuit pro contumacia. uel alia causa, quæ non fuit manifesta, ut dicit T. Sed obstat quod ibi dicitur, uel qualibet alia causa. Lau. dicit quod ideo statim recepta cautione absoluitur, ne in excommunicatione decedat. 4 Sed dic cum T. ꝙ non contradicit: & quod dicit pro qualibet alia causa, quæ non sit manifesta: quia si causa illa non est manifesta, statim debet absolui ante satisfactionem, nec tenetur satisfacere, nec debet compelli, nisi primo constet de illa iniuria vel offensa.

3 Adde textū cū glossa in c. ex tenore. & c. porro. infra de sent. excom.

4 Vnde secūdum eum loquit̃ in egro: vel loquitur in eo qui non potest statim satisfacere. ff. de iud. si se non obtulerit. § ait prætor. Ioan. And.

a ¶ Expressam fecerint mentionē,] puta qa non continēt seriē rei suæ, siue facti. ī. de coh a. cleri. & mu. su-

a ¶ Denun-

dictam interdicti sententiam denuncietis [a] irritam & inanem. [b]

¶ Idem episcopo Pictauiensi.

¶ Iurisdictio delegati re integra morte mandantis expirat.

CAP. XXX.

LIcet † undique, & infra. ¶ Cum igitur duxeris requirendum, si causam tribus iudicibus delegamus, apponi in litteris nostris, illam clausulam facientes. [Qđ si non oēs [c] his exequendis poteritis interesse, duo uestrũ nihilominus eã † exequantur] & vnus postquã commiserit cuidam ex alijs uices suas, de medio sit sublatus, tertius vt suspect⁹ [d] merito recusetur, an collega superstes suo nomine ac defuncti, possit negotiũ diffinire; ¶ Inqsitioni tuæ taliter rñdemus: qđ taliter iurisdictione à suo sibi collega delegata, eo uiuente vti nõ cœperit, [e] quia mãdatum hmõi re integra [f] morte mandatoris expirauit, non hẽt solus officium iudicãdi si uero ante mortẽ illius iurisdictione uti cœperit taliter demandata, uices suas & illius poterit adimplere.

¶ Idem episcopo Baiaceñ.

¶ Nõ creditur quis delegatus nisi delegationẽ probet.

CAP. XXXI.

CVm † in iure peritus, & infra. ¶ Præterea quæsiuisti, cum tibi ab aliquo sub hac forma mandatur: Auctoritate qua fungor, † iniũgo, ut talem denuncies excommunicationis sententiæ subiacere; ac tibi super mandato [g] Apostolico hesitanti, ab aliquo non sit facta fides, † an mandatum huiusmodi exequi tenearis. Super quo tibi huius-

---

a ¶ Denuncietis irritam.] ex hoc patet, quod snīa quæ nulla est, non est executioni mandanda. imo exequenti impune non paretur. arg. s̃. eo. si qñ. immo & uiolẽter resisti potest ei, ut hic. sicut resisti põt officiali uenienti ad accipiendum bona alicuius: nisi prius ab imperatore forma fuerit data. C. de iur. fis. ꝓhibitum est, li. 10. licet ita sit, nõ tñ patriarcha iste tenetur iniuriarum, cũ hoc ignoraret, quia putabat snīam aliquam fuisse. arg. ff. ui bon. rap. l. 2. §. si publicanus. arg. j̃. de senten. excom. sacro.

1 Ex quo est notoriũ: sec⁹ si dubiũ, uel non sit ueritas patefacta: & sic soluit cõtrariũ qđ gloss. signat pro. simili. s̃. e. si qñ. & supra e. c. ꝓxi. §. quia uero. secundũ Host. Ioan. Andr.

[Gloss. se. arguit, & reprobat.]

b ¶ Et inanem.] ut puta latam à iudice non suo. Et põt notari arg. ꝙ patriarcha siue archieps nõ est iudex ordinarius in prouincia. arg. 9. q. 3. conquestus. sed hic nõ ꝓcedebat patriarcha ordinaria potestate, imò delegata tñ & sic non colligitur illud arg. hic.

† Cap. 9. eo. tit. in 3. compil.

LIcet undique.] Clausula illa [ꝙ si non oēs. duo, &c.] purificatur in uno uicẽ alterius habente, etiam duobus impeditis. h. d. Cõmunis diuisio secunda ibi, inquisitioni. Abbas Siculus.

† ea.

CASVS. Causa commissa est tribus iudicibus à domino Papa sub hac forma: quod si nõ omnes; &c. vn⁹ cõmisit cuidã de socijs suis uices suas & tandẽ mortuus est tertius tamquam suspectus fuerat recusatus: quæritur an superstes nomine suo & defuncti possit negotium diffinire? Respondetur ꝙ si iudex iste non cœpit uti iurisdictione sibi a consocio delegata eo uiuente, iurisdictio expirauit per mortem mandatoris re integra: si uero ante mortem illius cœpit uti iurisdictione sibi commissa, uices suas & illius poterit adimplere. No. quod re integra morte mandatoris finitur mandatum. Item per solam citationem perpetuatur iurisdictio delegati.

c ¶ Omnes.] sup. eo. prudentiam.

d ¶ Suspectus.] vt 2 s̃. eod. cãm q̃. & s̃. eo. insinuante.

2 Hæ duæ glossulę non sunt in antiquis codicibus.

e ¶ Vti non cœperit.] saltẽ per citationem. s̃. eod. gratum. j̃. de offi. leg. c. ulti. ff. de iud. si, quis postea. ff. de polli. l. 1. ff. de neg. gest. nam & Seruius. §. si uiuo.

[Gloss. seq. ponit dictum, cui signat contraria, & ponit casum exceptum: demum quærit. arg. pro, & contra, & soluit. Iterum subdit tres quæstiones, & soluit, & ultimæ solutioni signat contrarium.]

f ¶ Re integra.] & ita soluitur mandatum re integra morte alterius, tam mandatoris quam mandatarij, & idem est si reuocetur expresse re integra. Insti. man. §. recte. & §. seq. soluitur etiam morte litigatoris re integra. s̃. de rescrip. significauit, arg. ff. qui satisd. cogan. si decesserit. arg. contra. ff. fam. ercisc. si uni §. Neratius Item arg. contra quod non soluatur morte litigatoris. j̃. de iud. quia V. & ff. de fideicomm. lib. l. cum quasi. Quod autem dicitur, morte mandatoris finiri mandatum: illud verũ est, nisi sit tale mandatũ quod post mortem necesse sit adimpleri. ff. man. si uero non remunerãdi. §. ult. sed pone ꝙ plures causæ committantur per vnum rescriptum, citatio sit in vna causa, & non in alia, nunquid perpetuatur iurisdictio super alijs? Argu. ꝙ nõ 2. q. 3. c. si quem. §. notandum. uer. abolitio. & 2. q. 6. ei qui §. diffinitiua. & §. quandoque. argu. ff. de appel. cũ in vna & ff. de neg. gest. nã & Seruius. §. si viuo. ff. de mino. etiam. §. ex causa. argum. contra, quod quantũ ad omnes sit perpetuata iurisdictio. C. de duo. reis. l. vltim. verum est ꝙ non est ꝑpetuata iurisdictio, nisi in causa illa pro qua citatio facta est, vnde mortuo mandatore expirat iurisdictio quantum ad alias. Sed qd si moriatur ante declarationem rerum facta citatione? Arg. ꝙ nõ potest procedere. s̃. de rescri. pastoralis. in fi. quia plures causæ intelliguntur, licet cõtra vnũ tñ. ar. j̃. ti. proxi. nouit. Itẽ quid si delegatus nõ moritur, sed deponitur, nõ ꝓcedet? Quid si excõicatus? tunc ꝓcedet delegatus: qa morte naturali confirmatẽ donatio, & nõ ciuili. ff. de dona. īter uir. & uxo. cum hic status. §. donet. & j̃. de celeb. mis. cum Marthæ. §. ceterũ arg. contra in decr. Inn. iiij. de offi. vicar. Romanã. [lib. 6.]

3 Adde per hoc. no. in l. eius q in ꝓuincia. in gl. ignorasset. & ibi Bar. ff. si cer. pet.

† Cap. 10. e. tit. in 3. cõp. & est pars decretalis: cũ ĩ iure. quã habes. s̃. tit. de electio.

† al ita: tibi iniũgo. &c.

† Vide l. quicunque, ff. de pub. & no. in l. sciendũ. ff. de uer. obli.

CVm in iure peritus.] Non tenetur qs parere mandantis asserentis se delegatum, nisi mandatum probet. Communis diuisio. secunda. ibi, Super quo. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis delegatus mandat alicui sic: Auctoritate qua fungor tibi iniũgo, ut Titium denuncies excõicatum. Iste cui hoc mandatur, de iurisdictione illius dubitat, nec super hoc fidem facit eidem: quæritur an teneatur exequi mãdatum illius? Rñdet ꝙ nisi de mandato Apostolico fiat fides, nõ tenetur exequi quod mãdatur. Not. ꝙ nisi delegatus ostendit iurisdictionem suam, non est ei credendum, si dicat se delegatum.

[Glo. seq. no. sententiam delegati sine commissione non probare, dat simile, dicit secus in ordinario. instruit partem. instruit etiam absolutum.]

g ¶ Super mandato.] sed hoc ualde notabile est. [4] ꝙ licet exhibeatur sententia delegati, ei tamen non creditur, nec præsumitur pro sententia, nisi ostẽdatur commissio: nec creditur iudici si se delegatum dicat. ar. inf. de test. cum à nobis. & idem dicit in l. in arbitro. quia non sta-

4 Delegati sententiæ nõ creditur nisi commissio ostendatur

modi damus responsum, quod nisi de mãdato sedis Apostolicę certus extiteris, exequi non cogeris q̃ mandatur.

¶ Idẽ Parisieñ. & Treceñ. episcopis,.& abbati sanctæ Genouesæ.

¶ *Per procuratorem nõ habentem mandatum de re ad rem iurisdictio prorogari non potest.*

CAP. XXXII.

j Cvm † olim abbas, & conuentus Vergiliaceñ. sua nobis conquestione monstrassent, quod comes Altissiodoreñ. quoddam stagnum, molendinũ, & domum, in terra eorum constituere nitebatur, in ipsorum † præiudicium & grauamẽ, episcopo & thesaurario Niuerneñ. commisimus causam ipsam. Per quorum litteras accepimus, quod lite super petitionibus ecclesiæ contestata, receptis utrinque testibus, & attestationi b publicatis, cum super dictis testium inter partes fuisset postmodum disputatum; Tandem pars comitis proposuit, quod de damnis in nemoribus, & reb. alijs datis, super quib. testes deponere uidebantur, cognoscere non debebant: cum in rescripto a nostro nulla † de damnis mẽtio haberetur, & infra. Iudices autem interlocuti sunt, † quòd super damnis datis a comite: ad eos cognitio pertinebat. Quo audito comes ad appellationis beneficium cõuolauit Vnde ipsum iudices euocatum, & nec per se, nec per responsalem idoneum comparentem, excommunicationis vinculo adstrinxerunt, & infra. ¶ Quia uero super damnis datis antequam b lis fuerit contestata, nequaquam ad dictos iudices cognitio pertinebat, cum in rescripto nulla de illis mentio haberetur, nec ad ipsos potuerit iurisdictio pro-

3 Idem in officialibus Cæsariensibus volentibus capere alicuius bona tã quã fiscalia, qbus nõ credit sine litteris. C. de iur. fis. l. ph:bitũ. lib. 10. secundũ Goff. Ioan. And.

¶ Capit. II. eod. tit. in 3. compil.

† eorum.

† al. ita nulla de damnis datis, &c.

† fuerunt.

non statur uerbo eius, si dicit iuramentum a partibus interpositum, C. de arbi. leg. 4. §. fin autem. C. de man. prin. l. vnica. i Caueat ergo quicunq; impetrat à principe causam committi alicui uel delegari, ut si sententia lata fuerit pro eo a delegato, ita bene custodiat commissionem sicut ipsam sententiam: lapsu enim temporis si cõueniret, & ostenderet sententiam sine commissione, nõ valeret ei nisi probaret de commissione. Sententiæ uero ordinarij semper statur, & pro ea p̃sumitur: qa ibi constat de iurisdictione. j. de re. iud. sicut. & 2. q. 6. hoc etiam. Lau. Si tamen publicatũ fuisset rescriptum in iudicio: videtur q̃ sufficiat, si de hoc constat: licèt postea sit amissum j. de priu. cum olim. C. de testa. publicati. & j. de fide inst. sum. ca. fin. item si sententia redacta est in publicã chartam, videtur q̃ sufficiat. j. de testi. significauit. & in Auth. ut fratrum filij. §. 1. collat. 9. licet sit arg. 5. j. de re iud. cũ inter vos. Item sufficit si habet subscriptionem testiũ. 16. q. 3. c. dilecto. §. potest. Sed uidetur q̃ hodie sufficiat solus tabellio ad imponẽdam fidem sententiæ. j. de proba. quoniam contra falsam. Vt nulla sit dubitatio. ita debet fieri, quod auctoritate iudicis rescriptum domini Papæ solemnitet in publicam formam redactum inseratur in ipsa sententia iudicis auctoritate, & alia instrumenta procuratoria: quia idem iuris est de illis, vt si ostenderet sententia lata in personam procuratoris uel syndici; uel in cõtrariũ, si nõ cõstaret de mandato procuratorio, sententia non ualeret, nec staretur ei si negaretur illum fuisse procuratorem: sed si postquã in ipsa sententia inseruntur huiusmodi instrumenta, & rescriptum, iudicis auctoritate stabitur postea sententiæ, etiam si originalia rescripta non appareant. C. de testa. publicati. Item caueat in sententia excommunicationis, ut qui absolutus est, custodiat instrumentum siue litteras absolutionis, per quas tutus existat si ei objiceretur excommunicatio: aliàs posset ei periculum generari, ut s. de electio, uenerabilem. & j. de cleri. excom. mini. proposuit, arg. opt. q̃ ita sit faciendum. Bernar.

Cvm olim abbas.] excommunicatio lata post appellationem legitimam est nulla: hoc dicit secundum litteram. Diuiditur in duas partes principales, secunda ibi, [Quia uero.] Et prima pars sex facit. Nam primo ponit causæ commissionem. Secundo: ibi per quorum. processum. Tertio: ibi, Tandem pars comitis exceptionem. Quarto. ibi, Iudices iudicum interlocutionem. Quinto: ibi, Quo audito. comitis appellationem. Sexto; ibi. Vnde ipsius excommunicationem. Abbas.

CASVS. Comes Altissiodoreñ. quoddam stagnum, & molendinum, & domum uolebat construere in præiudicium & grauamen monachorum Vergiliaceñ. monachi causam sup hoc episcopo & thesaurario Niuerneñ. obtinuere committi, lite contest. super petitionibus monachorum, receptis utriusque partis testibus & publicatis, & cũ super illis fuisset a partib⁹ disputatũ, comes proposuit, q̃ super damnis in nemoribus & rebus alijs datis, super quibus testes deposuerunt, cognoscere nõ debebant iudices: cum de his in rescripto nulla mẽtio haberetur. iudices interlocuti fuerunt, q̃ super damnis datis à comite ad eos iurisdictio pertinebat. quo audito comes statim ad sedem Apostolicam appellauit: sed iudices non obstante appellatione reuocauerunt ipsum & quia non venit, nec misit, excommunicauerunt eũdem, & per litteras suas negotiũ domino Papæ intimauerunt. super hoc rescribit Papa quibusdam iudicibus dicẽs; q̃ super damnis datis ante litem contesta. cognitio ad dictos iudices non pertinebat, cum de damnis in rescripto nulla mẽtio hẽretur, nec procurator potuit sup his ad iudices progare iurisdictionem, cum ad illa solummodo constitutus intelligatur, quæ in rescripto continentur & q̃ cito comes intellexit super damnis fuisse depositum, statim contradixit: unde Papa pronunciauit iudices illos perperam processisse, & sæpedictum comitem qui pp hoc appellauit, excommunicationis sentẽtia non fuisse ligatum. Not. q̃ prorogatio iurisdictionis fieri non potest per procuratorem domino ignorant Itẽ procurator datus ad causam certam, ad aliam non potest extendere suum officium. Item fines mandati diligenter seruandi sunt. Item si dominus non contradicat facto procuratoris excedentis fines mandati ratum habere intelligitur. Item sententia excommunicationis lata, post legitimam appellationem nulla est.

a ¶ In rescripto.] & ideo non ualuit quod factum est, si formam mandati transgressi sunt. sup. de rescrip. cum dilecta.

b ¶ Antequam.] maxime. 1 quia nec post litem contestatam, quia dominus non habuit ratum factum pcuratoris, imò postquam sciuit, statim contradixit.

1 Hæc glossula non hr in antiquis codicibus.

[Gl. seq. reci. p q an per pcuratorẽ fiat prorogatio.]

a ¶ Cum

a ¶ Cum procurator.] qui simpliciter constitutus fuit ad causam prædictis iudicibus delegatam. Et no. quòd licet per principales personas posset fieri prorogatio iurisdictionis. ff. de iudi. l. 2. §. sed si iudex. & l. de qua re. §. 1. per procuratorem tñ fieri non pôt, cum de hoc non fuerit cogitatũ, qui constitutus fuit pro curator. arg. ff. de auro, & arg. leg. si ita. ff. de transact. cum Aquilia. ff. de ꝑhen. empt. Rutilia. Polla. & C. de transac. transactionis. fini. ff. de iureiuran. l. iusiurãdũ. §. procurator. & 22. q. 2. ne quis arbitretur. Qualiter fiet prorogatio, dicetur. ꝭ. eo. P. & G. prætextu enim vnius articuli non debent super alio ꝓbationes admitti. C. qui leg. perso. l. vlti. & ff. de iureiu. si duo patroni. §. Iulianus, circa fin. & alia dicta non valent cũ iurent super alio articulo. ꝭ. de testib. c. de testib.

[Gl. seq. recit. per q. an taciturnitas domini sibi noceat, cũ scit procuratorẽ excessisse mandatum. secũda pars reci. per q. an prorogatio tẽporis iurisdictionis fiat per procuratorem. Fin s recitatur per obiectionem.]

† Vide text. in l. 2. & ibi Bar. in fi. ff. si cer. pet.

† Dictio, &, deest in pluribus manuscriptis.

rogari: cum procurator [a] ad illa solummodo intelligatur constitutus, quæ in commissionis litteris inueniuntur expressa; † & † postquam comes publicatis attestationibus intellexit, super his fuisse depositum, protinus [b] cõtradixit: Nos eosdem iudices pronũciauimus minus iuste interlocutos fuisse, ac sæpe dictũ comitẽ, qui ob hoc ad appellationis beneficium conuolauit, excommunicationis sententia nõ fuisse ligatum. [c]

¶ Idẽ Senonen. archiepõ.

¶ *Qui acta causa relationis iudicum delegatorum sigilla violando aperuit, non auditur postmodum contra illa.*

tra iudices ad interesse, qui eum iniuste excommunicauerunt. infr. de sent. excom. sacro. & hic error eos excusare non potest.

Cum olim magister.] Prima pars decisẽ ponit factum principale. Secunda: ibi. Verum narrat culpam illius B. Tertia: ibi, Qui postmodũ. ponit ipsius confessionem & excusationem. Quarta: ibi, Sane. excusationis reprobationem. Quinta: ibi, sed vt. culpæ punitionem. Abbas Siculus.

CAP. XXXIII.

ij Cum olim [d] magister S. & B. archidiaconatum, & præposituram adinuicem commutasset, & inf. ¶ Verum d ictus. B. delegatis nostris non deferens immo verius delegan ti, [e] sigilla violauit [f] illorũ, † & scripta, quæ nobis fuerant præsentanda, nõ erubuit aperire. Qui postmodum in nostra pñtia constitutus, aduersario pñsente, in excusationem suam ꝓposuit, quod iudices perperam processerant † contra ipsum, cum † acta in scriptis minus fideliter redegissent, vnde timens ne litteras portaret Vriæ, [g] illorum scripta aperuit, & quod suspicatus fuerat, adinuenit. ¶ Sane si

CASVS. M. archidiaconus, & B. ꝑpositus adinuicem permutauerunt dignitates suas: occasione huiusmodi permutationis orta fuit quæstio inter ipsos, causa super hoc commissa fuit quibusdam iudicibus tãdem cum processissent in causa, ad sedem Aposto. transmiserunt acta ipsius causæ per dictum B. qui non erubuit aperire litteras iudicũ, quas dño Papæ debuit fideliter præsentare. Ipse in præsentia Papæ se excusabat dicens, ꝙ iudices perperã ꝓcesserunt cõtra ipsum. Vnde timens ne litteras portaret Vriæ, scripta illorum aperuit, & qđ suspiciatus fuerat, adinuenit. Sup hoc dicit Papa, si iste B. cõsiderasset qđ melius expediret, vel non recepisse scripta suspecta, vel ea recepta sibi fidelr præsentasset, & ostẽdisset coram ipso cãm suspicionis: præterea nõ conquerebatur de iudice, quẽ Papa ei cõcessit, sed de illo quem ipse duxerat eligẽdũ, & iudices cõquerebãtur de ipso. vnde Papa verbis illius fidẽ noluit adhibere, sed vt puniatur ĩ quo peccauerat, Papa contra acta iudicum q̃ violauerat, ipsum noluit exaudire, ne de dolo suo commodũ reportaret. Not. ꝙ litteras iudicũ nullus debet aperire iudicibus ignorantib. Item punitur qs in eo in quo peccauit. Itẽ dolus suus nemini ꝓdest.

† Adde ꝙ in fis incurris pœnam falsi. glo. & ibi Bald. in 10. col. de pa. Constan. in glo. in ver. sigillo.

† processerant.

† al. & acta.

2. Reg. 11.

Host. cõtra uo ad hunc sum, cum ullum esset idiciũ ipso. re. ff. de iu. i. licet qđ uto ꝑpter risdictio- is defectũ. t ergo uera l. in proces- habito p curatorem tra formã andati co- n ordina- , uel dele- to, in eo iudex e- t. Io. And.

b ¶ Protinus contradixit.] ex hoc vr̃ quòd si procurator fines mandati excedit dño sciente, quòd præiudicet dño, nisi statim contradicat. arg. 54. dis. si seruus sciente. arg. inf. de his quæ fin. à præla. fine consen. cap. 2. ff. quod cum eo qui in alie. po. l. ulti. ff. de insti. sed & si. in prin. ff. ad Maced. si filius. 2. de nupt. si vt proponis. & si iudex scientibus partibus excessit fines etiam mãdati, eis præiudicat. arg. Communia vtriusque iudi. l. 2. aliàs non præiudicat factũ procuratoris domino ignorante. C. de procur. si procurator. ff. de procura. si ignorantis. Item not. quòd licet procurator non possit prorogare causam de re ad rem, tamẽ uidetur quòd posset prorogare de tempore ad tempus: quia qui dat procuratorem vt confestim agat, intelligendum est permittere procuratori, & postea litem peragere. ff. de procura. qui procuratorem. Item procurator mandatum prorogare potest ad id quod est prope mandatum. sup. de elect. in causis. & supr. de renunc. post translationem. & ff. iud. sol. iam tamen. §. vlti. & prorogat ad ea quæ sunt præparatoria mandato. ff. de procur. ad rem mobilem. & l. ad legatum. & accessorium ipsius siue sequelam. ff. de institu. l. cuicumque. §. si ei quem. in fin. Prorogatio de re ad rem, inuito reo non ualet deficiente iurisdictione: quia Imperator inuito reo non potest extendere rescriptum ad alias res, quas in rescripto non expressit, vt in c. isto contingit. sed per reconuentionem bene extenditur ad res alias inuito actore. de quibus nulla mentio habita est in rescr pto, si actor persistere velit in sua petitione. supr. eod. prudentiam. in fin. & est ratio. inf. de mu. pet. cap. 1. Ber.

c ¶ Ligatum.] quia non habebant iurisdictionem super damnis sic. sup. eo. ex litteris. Vnde posset agere con

d ¶ Cum olim.] hæc decr. & illa, quam habes. ꝭ. de rerũ permuta. cum olim. loquuntur de eadem materia.

e ¶ Deleganti.] cuius vicem gerebant. sup. eo. sane. iniuria enim iudicum, ad eum pertinet cuius legatione funguntur. 2. q. 7. accusatio in fi. & 3. q. 1. nulli. immo ipsos tamquam delegantem honorare debent partes. 93. dist. c. ult. & 94. dist. c. 1.

f ¶ Sigilla violauit.] & ideo est puniendus tamquam falsarius, & ob hoc solum priuari debuit beneficio. sup. de rescrip. olim. & inf. de fal. ad audientiam.

[Glo. seq. recitat historiam.]

g ¶ Vriæ.] tangit illud quod legitur in lib. Regum cum Vrias rogatus a rege Dauid nollet accedere ad Bersabe vxorem suam, quam Dauid rex cognouerat, timens ne concepisset ex eo, sicut & fecerat, quod cũ ipse facere nollet, rex remisit Vriam ad Ioab principem militiæ cum litteris continẽtibus, vt poneret eum inter fortissimos hostes vt occideretur ab eis, qđ & factum est, sed iste stultus fuit quia recepit litteras illas, & habebat eas suspectas: quia primo debuit eas videre diligenter, &

Lib. 2. Reg. cap. 11.

ter, & si quid inesset iniquũ, debuit contradicere relationi iudicum, si q̃ veritatem referebant: iudices enim debent ostendere partibus relationẽ q̃ faciunt superiori.2.q.6.biduum.in fin. & C.de rela.l.1.& 2.alias possit appellari, vt ibi: & quoties iudex se relaturum pollicetur, illico litigatoribus acta edere tenetur. inf.de appel. intimasti.

dẽs sñiam à primis iudicibus latã confirmauit: & cum dictus capellanus sñiam illã cõtẽneret obseruare, partes ad sedem Apo. habuere recursum. sed q̃a nũcius sanctæ Agathę nõ habebat litteras de rato, cauit per fideiussores, q̃ dñs ratũ haberet, offerens petitionẽ in qua petebat Ferrariensis epĩ sñiã cassari. Nũcius vero sanctę Mariæ coram auditore vtriq; parti concesso oĩa p̃dicta p̃posuit petens sñiam Ferrarieñ. epĩ cõfirmari; pars aduersa sanctæ Agathæ p̃posuit ex aduerso, q̃ cũ dictus magister vices suas alijs cõmisisset, eps subdelegatũ admittere noluit, sed post app. solus in cã processit, vnde petebat sñiam epĩ infirmari: Rñsum fuit eẽ q̃ solus eps procedere potuit, quia in litteris secundis cõtinebatur, quòd si ambo interesse non possent, eps solus p̃cederet. q̃ clausula (vt allegabatur) locum non hẽt si per se vel per aliũ ĩteresse nõ posset: quia id raro cõtingeret: unde petijt sñiam epĩ cõfirmari. His & alijs intellectis Cardinalis sñiam Ferrarieñ. epĩ cõfirmauit, parti alteri perpetuũ silentiũ imponẽs: & dñs Papa sñiã eius auctoritate Apost. confirmauit. Not. q̃ñ quis non hẽt mãdatum, si est coniuncta persona, admittitur ad agendũ, si caueat de rato; sed cautio rati tunc regulariter p̃statur, cum de mandato dubitatur. Item litteræ ueritate tacita impetratæ, nõ ualent: & ideo hic nõ valuerunt litteræ illius magistri, quia non faciebant mẽtionem de litis contest. & de testibus iam receptis, & sic pars sanctæ Agathæ consenserat in episcopum.

Gloss. seq. not. & alleg. tria iura in cõtrarium.]

a ¶ Proprio motu.] sic ergo vr̃, q̃ iudex maxime quem princeps concedit, possit recusari. Arg. cõtra. ꝭ.de appel. nouit. & ff.de offic. præf. p̃to. l.1. credit enim princeps non aliter fore indicaturũ quã ipse esset iudicaturus, vt ibi dr̃. Arg. ꝭ. Instit. de satisf. tu. in princ.

b ¶ Peccauerat.] sic supr. de translat. ca. quãto. & c. inter corporalia. & ꝭ. de iure patro. pastoralis, in fin. & supr. de temp. ord. litteras.

c ¶ Ne videretur dolus.] quia fraus & dolus nemini debẽt patrocinari. ꝭ. de rescriptis. sedes Apostolica. & inf. de testa. ca. officij.

C Oram dilecto.] Sunt quinq; partes. In prima petitio & allegatio appellati. in secũda: ibi, Nũcius. petitio & respõsio appellantis. In tertia: ibi, Sed contra. replicatio appellati. In quarta: ibi, Idẽ igĩ. pronunciatio auditoris. in quĩta; ibi, Nos ergo. pronunciationis confirmatio. Abb. Sic.

CASVS. Archipresbyter de Pastino cępit ædificare in parochia sanctæ Mariæ de porta Rauennateñ. ecclesiam ad honorem sanctæ Agathæ. post appel. à rectore sanctæ Mariæ interpositã: sed ipse nihilominus ecclesiam construxit. Vnde rector sanctæ Marię impetrauit super hoc cãm committi abbati sancti Stephani, & Priori sancti Ioãnis in mõte, q̃ postmodũ tulerũt sñiã, p̃ ecclesia sanctæ Mariæ, sed capellanus sanctæ Agathæ sñiam illam noluit obseruare. unde super eadem cã sine confirmatione, secundæ lĩæ impetratæ fuerunt ad epm Ferrariẽ. ad petitionẽ ecclesiæ sanctæ Mariæ. cumq; sup causa ipsa lite contest. & testibus. receptis per annũ, & amplius disceptatum fuisset, pars ecclesia sanctæ Agathæ, de his omnibus mentione nõ habita, fecit adiungi epo Ferrarieñ. magistrũ. L. Bonoñ. canonicum sub hac forma, quòd si ambo interesse nõ possent, tu frater epe in causa procedas, magister L. commisit alij uices suas, sed eps ipsum admittere noluit, sed solus in causa proce-

† Hæc clausula: motu proprio, qd operetur, tradit Felynus. ca. nonnulli, de rescrip. & late Gabrielius in com. concl. tit. de clausul. conclu. 2.

† Violauit.

† In uno uetustissimo ita: ipsum sicutnec debuimus, nec uoluimus exaudire.

quod expediret melius non tauisset: vel non recepisset scripta suspecta, vel recepta nobis fideliter pręsentasset, & ostendisset causam suspicionis propositę coram nobis. Pręterea cum non cõquereretur de iudice, quem ei proprio motu [a] † concessimus: sed de illo potius quem ipse duxerat eligendum, & iudices suas nobis per eum litteras destinassent, de ipso pariter conquerentes, verbis ipsius fidem non duximus adhibendam. ¶ Sed vt in eo saltem puniretur, in quo peccauerat [b] contra acta iudicum, quæ temere violarat, † ipsum † (sicut nec debuimus) noluimus exaudire, ne videretur [c] dolus suus ei patrocinium attulisse.

¶ Idem abbati, & capellano S. Mariæ Bononiensis.

¶ Delegatus non tenetur admittere collegã sibi adiũctum per litteras surreptitias, nec ipsius subdelegatum, h. d. secundum vnum intellectum, vel sic. Delegatus subdelegatũ collegæ impediti non tenetur admittere, si in rescripto est clausula quòd si ambo, &c. hoc dicit secundum alium 10 *intellectum.*

CAP. XXXIV.

Coram † dilecto filio M. diacono Cardinali (quem tibi & H. nuncio, & clerico Sanctæ Agathæ 20 aduersario tuo, qui cum instrumentis eiusdem ecclesiæ, sed absque litteris [d] de ratihabitione, ad Apostolicam sedem accesserat, sed de rato cauerat, sub fideiussoria cautio- 30 ne † concessimus auditorẽ † proponere † curauisti, quod cum quidam in parochia Sanctæ Mariæ, in honorem Beatæ Agathæ ecclesiam cõstruxisset, Alexander † Papa prede. no- 40 ster causam super hoc abbati Sancti Stephani, & priori Sancti Victoris cõmisit terminandam, qui pro ecclesia Sanctæ Mariæ diffinitiuam sententiam protulerunt.

¶ Verum capellanus San- 50 ctę Agathę, sententię parere cõtempsit. Cumq; super eadem causa coram Ferrariensi episcopo, per annum disceptatum fuisset,

60 [Gl. seq. obijcit quòd admitti non debuerit: & soluit dupliciter. secũdo obijcit de fragilitate cautionis: quòd etiã dupliciter soluit. tertio arguit quarto obijcit, quòd etiam sine cautione debuerit admitti, & soluit.]

d ¶ Absque litteris. & ideo audiri non debuit. infra. de procu. c. 1. nisi cauisset de rato. Sed qualiter admittitur iste. H. ad agendum [1] contra sententiam, cum non haberet mandatũ? Ad hoc dici potest, quòd ideo admissus fuit, quia erat coniuncta persona, q̃a clericus illius ecclesiæ & canonicus plebis de Pastino, cui subest ecclesia sanctæ Agathæ, & coniuncta persona, licet admittatur ad agendum, cauere tamẽ debet de rato. ff. de procu. sed hæ personæ & l. Pomponius, in fin. & ideo cauet de rato: quia potest contingere, quod illi de plebe non habebunt

† Cap. 1. tit. d̃ parochijs, & alijs parochianis, in 3. compilat.

† Infero q̃ clericus com parens p̃ altero, si non probat plene de mandato tenetur de r to. Concord Auth. gener liter. C. de e pisc. & cler cis.

† In codic Barbatiæ ita constitutus p̃ponere cu rauisti.

† In antiqui ita: Alex. pra decessor no ster.

1 Licet enĩ esset origin lis reus, i causa tñ a pellationis erat actor per hoc Fi Petr. & Abl & Egi. dic mus quòd stitit cauti nem de rat qui alias d buisset cau re de iudic to soluend prima p cet. Io. An

pars ecclesiæ sanctæ Agathæ horum veritatē suppressa,[a] magistrum L. Boniēsem canonicum obtinuit eidem episcopo in causæ decisione[b] adiūgi, qui cum causæ interesse non posset prędictus episcopus, cui per sequentes litteras mandabatur, vt si ambo interesse non possent mandatis Apostolicis exequendis, ea ipse nihilominus adimpleret, sententiam[c] prædictam confirmauit, & infra. Nuncius vero ecclesię sanctæ Agathę inter alia ꝓposuit, qđ cum dictus magister L. vices suas alij delegasset, episcopus admittere noluit[d] subdelegatum, sed post appellationem ad nos interpositam, solus in causę cognitione ꝓcessit, & inf.

¶ Sed fuit econtra respōsum, ꝙ Ferrarien. episcopus solus ꝓcedere potuit, cum in vltimę commissionis litteris fuisset insertū, quod si ambo interesse non possent, prædictus episcopus nihilominus exequi procuraret, quod non intelligitur,[c] vt si

bebunt ratum. vñ eis res iudicata non obesset. C. qui. res iud. non nocet. l. 1. & ideo ille H. cauit de rato sub fideiussoria cautione. Vel pōt dici, ꝙ ideo cauit de rato, quia de mandato dubitabatur. quia tunc habet locum cautio rati, vt C. de procur. l. 1. Sed uidetur quod cautio ista fragilis sit: quia ex ea non potest agi ad interesse, cum res talis sit quæ non potest æstimari: vnde non uidetur admittenda propter fragilitatem ipsius, ff. ad Treb. l. qui ita. §. 1. & j̄ ut lit. non conte. accedens 2. sed agi potest ad impensas factas in lite. ff. rem ra. hab. si sine, §. cum autem procurator. & hoc magis expedit reo, ut dicit Ioā. ꝙ ei caueatur de rato q̄ probetur mādatum, quia per hoc consequitur sumptus, ut hic dicit, sed credo quod in tali casu cū res talis sit, quę æstimari non possit, tutius esset reo si illi probet mandatum, quia dñs postea contra sñiam uenire non pōt. sed forte ex ista cautione posset agi contra fideiussores ad interesse, si dñs rem ratam non habuerit, & æstimabitur in quantum læsa sit ecclesia, ꝙ non stat̄ sñię, ne quotidie litiget. arg. j̄. de arbi. per tuas. ubi agit̄ ad interesse in cōsimili cā. Item ex hoc vr̄, ꝙ qñ dubitatur de mandato, simpliciter sit cauendum de rato, ēt si ille diceret se uellę probare mandatum; & hoc vr̄ per legem. C. de procu. l. 1. & ꝙ per fideiussoriam cautionem, & non nudam. ff. de proc. seruum quoq;. §. ait Prætor. Sed vr̄ ꝙ iste sine cautione debuit audiri ex eo ꝙ hēt instr̄a ecclesiæ. arg. ff. de leg. 3 l. q chirographum. Rñ. ista nō erant talia instr̄a, sed instr̄a causæ ꝑ quæ intendebant probare de iure ecclesiæ, & illa lex loquitur de instr̄o cautionis legato, & hoc cōstabat. vñ eo ipso ꝙ legatur instr̄m, intelligitur esse legatum illud ꝙ cōtinetur in instr̄o, alias inutile esset legatū; alias instr̄m alteri⁹ nō prodest: cum uerba instr̄i non adiuuent recitantem, C. de proba. ad probationem. qualiter sit intelligendum quod dicitur in litteris, de rato dicitur j̄. de relig. do. cum dilectus. in 1. gl.

De rato habendo, qñ sit cauendum.

a ¶ Suppressa.] & iō litteræ non ualuerunt, cum ꝯsenserint in Ferrarieñ. litem contestando, & producendo testes coram eo, sic j̄. de re iu. inter monasterium.

b ¶ Decisione.] id est cognitione sicut est in antiqua & bene, & hoc probatur per hoc quod dr̄: horum ueritate suppressa, si de huiusmodi processu mentionem fecisset: tunc benediceret decisionē, & tunc nō posset episcopus procedere sine adiuncto uel subdelegato ipsius, ut dicitur in illa gl. magna. sic s̄. eod. insinuante, j̄. dē iud. c. pen.

c ¶ Sententiam.] latam per abbatem sancti Stephani, & priorem sancti Victoris.

[Glo. seq. obijcit, opinio. ponit, & soluit.]

d ¶ Admittere noluit.] sed uidetur quod Ferrarieñsis male fecerit, quia illum subdelegatum non admisit: quia delegatus a principe potest alij causam delegare, cum id sit ei à lege concessum. C. de iud. à iudice & s̄. eo. pastoralis in prin. & j̄. eo. qm̄ apostolica. & j̄. de appel. cum causam quæ. sic ergo male fecit Ferrarieñ. contra iura prædicta: qa debuit ipsum subdelegatum recipere: sed contra hoc quod dixit facit: quia sententia Ferrarieñ. postea confirmatur. Dicunt quidam, ꝙ ideo noluit ipsum admittere: quia sub hac forma scriptum fuerat, ꝙ si ambo &c., tu frater epe solus procedas: quia tunc extat conditio. vt vr̄ hic circa fi. secundum hoc videtur quod aliquis nō possit committere vices suas, qñ clā illa apponitur, ꝙ si non oēs. &c. si ipse non possit interesse. Dicas ergo ꝙ Ferrarieñ. ideo istum subdelegatum non admisit, quia litteræ impetratæ fuerunt tacita veritatē, nulla facta mentionē de processu coram Ferrar. coram quo lis fuit contestata, & testes ꝓducti. ut patet in integra j̄. de re iud. inter monasterium. vñ nō valebant, & ita nec subdelegatū nec delegatū admittere tenebat̄, & solus eps iurisdictionē hēbat; & hęc fuit cā quare sñia ipsius cōfirmabatur: vñ non valuit appellatio propter hoc facta, ut hic dicit.

[Glo. seq. quærit arg. pro, & contra, opi. ponit, & distinguendo sol.]

e ¶ Quod non intelligitur.] pone, quod plures sint iudices dati cum illa clausula, quod si non omnes, &c. quæro an ille qui non potest interesse, possit committere vices suas: & an socij teneantur illius subdelegatum admittere? Quod possit committere planū est, qa hoc habet à lege concessum. C. de. iud. à iudice. & j̄. e. quoniam. & s̄. eo. pastoralis. & j̄. de appell. cum causam quæ etiam si interesse non potest. s̄. eo. super quæstionum. §. si vero. & s̄. eo. si pro debilitate. & c. pastoralis. §. ulti. immo alias committere non debet, nisi quando est impeditus. s̄. eo. pastoralis, in prin. & in c. si pro debilitate. Sic patet ꝑ iura ista, quod delegatus potest committere uices, & quando etiam impeditus est, ergo alij tenentur admittere subdelegatum ipsius alias talis commissio delusoria esset., & sic fierent ludibrio leges, quod esse non debet. C. de bo. quæ lib. l. vlt. §. vbi autem. & cum effectu verba sunt intelligenda. j̄. de cle. non resi. relatum. & ff. quod quisq; iu. l. 1. §. hæc autem verba. præterea optime hoc probatur s̄. de elect. quia propter. §. illud. vbi habes quod ille qui non potest interesse, potest alij committere vices suas & illi tenentur recipere illum alias non ualeret electio, & quod per nos facere nō possumus, per alios facere debemus. ff. de procur. l. 1. & ff. de admi. tu. ita tñ. §. gessisse. Sed ꝯ vr̄ expresse per hanc allegationē, quia fm eā cōfirmata fuit sñia. Pręterea nō tenent̄ illum recipere ad mandatum illius, quia par est illis, & par in parem non habet imperium. s̄. de elec. innotuit. ff. ad Trebel. ille a quo. §. tempestiuum. nec illud vr̄ sequi, quod si ille potest committere, ꝙ alij ipsum admittere teneantur quia ex alieno facto nullus obligat̄. ff. de uerb. obli. stipulatio ista. arg. Dicunt quidam quod licet ille qui non potest interesse, possit committere vices suas alij, coniudices tñ non tenentur eum admittere nisi uelint, quia iam extat conditio. & sic remansit iurisdictio penes illos: vnde ipsi procedere possunt soli, si uolunt; & cessante impotentia poterit postea cū ipsis procedere. arg. C. de cu. fur. cum alijs ubi curator tempore furoris administrat, cessante furore cessat: sic delegatus iste cum interesse nō potest, non committit

Delegatus, qui non pōt interesse an possit committere uices suas.

vices

per se, vel per alios interesse non possent: † quia id raro† vel nunquam cōtingeret, sed si non posset personaliter interesse.

¶ Idem igitur Cardinalis latam ab eodem Ferrarieñ. episcopo sententiam confirmauit, [a] & aduersæ parti super hoc perpetuum silentium duxit imponendum. Nos ergo quod ab eo factū est, auctoritate Apostolica confirmamus.

¶ Ijdem præposito sancti Dominici subdiacono nostro.

Locus ad quē reus secure accedere nō pōt, & canonicus in cā cōcanonici de delegat⁹ recusari poterit.

CAP. XXXV.

CVm† R. canonicus Ianueñ. causam, quę inter ipsum (ex† vna parte,) ac P.[b] ciuem Ianueñ. vertitur, tibi obtinuerit delegari, & idem ciuis propter multas, & graues inimicitias ciuitatis suæ, in tua nequeat pręsentia cōparere. ¶ Mandamus quatenus supradicto R. huiusmodi optionem relinquas, vt (exceptis canonicis Ianuen. quos, cū sint [c]

† posset.

† Vide l. iura. cū l. seq. C. de postu. & l. nam ad ca. ff. de leg.

† Cap. 2. eo. tit. in 4. cōp.

† Hæc verba, ex una parte, desūt in antiquis.

vices suas. Sed hoc non credo, immo dico φ ille qui interesse non potest per impotentiam facti temporis, [1] pōt committere vices suas, & consocij tenētur admittere illū subdelegatum, & allegatio q̄ hic ponitur non continet ius. Et circa huiusmodi subdelegationes ita distingue: aliud est cum ab initio delegātur plures iudices cū illa clausula, φ si non omnes, &c. & nullus postea adiungitur: & aliud cū ab initio delegatus est vnus uel plures, & postea alius adiungiť cū illa clausula, φ si ambo, vel φ si non oēs, &c. In primo casus delegatus potest alium subdelegare, & consocij tenentur illum admittere. In secundo casu refert an res sit integra, vel nō si res sit integra, idē est ac si ab initio oēs dati essent, & adiūctus pōt ɔmittere vices suas, & alij tenent ipsū admittere in cāæ cognitione. Si vero res nō ē ītegra, qa iā processum erat ad litis cōt. & horum veritate suppressa aliquis est adiunctus, hmōi adiunctus vel subdelegat⁹ ipsius nō est admittendus, tanq̄ p veri suppressionē adiunctus siue obtentus sicut ɔtingit in præsenti negotio. & hoc bñ collr ex hac decr. & hoc probatur in auth. de exhi. re. §. illud. vñ sumpta fuit auth. offerať. vbi idem dr̄ φ post lit. cont. alius peritus adiungi non pōt, nec primus refutari, & iō sñia Ferra. epi ɔfirmata fuit. Et φ dicit hic φ non intelligitur, vt si p se, vel per alios, &c. non est verum: quia cl'a illa φ si non oēs, &c. pōt locum hēre in multis casib. de iure & de facto, in quib. casib. duo vel alius procedere pñt: puta [2] de iure, vt si est excōicatus. j. de re iud. ad probandum. vel suspectus recusatus. s. eo. cum super. &c. licet vel infamis, vel seruus, vt s. de rescr. sciscitatus. de facto interesse non pōt puta si mortuus fuit. vel aliàs perpetuo impedimento detentus, puta furiosus: ut in prędi. decr. sciscitatus, & in talib. casib. locū hēt cl'a illa, φ si nō oēs, &c. Sed qñ impeditus est tpali ĩpotētia, bñ pōt cōmittere vices suas, & ɔsocij, tenenť admittere subdelegatum. sed in casu istius decr. admitti non debuit rōnib. p̄missis, ergo sic dēt intelligi cl'a illa, φ si non oēs &c. puta si non pōt interesse de iure vel de facto, vt dixi, tūc nō pōt cōmittere, cum nullam hēat iurisdōnē, alias bñ hēt iurisdōne, quāuis ĩmpediať ad tp̄s: & iō tūc pōt committere, & cū effectu. & quod dicit, impeditus ad tp̄s, nō intelligas, φ omnino sit impeditus ut nullo modo tūc possit interesse: sed si uellet oīa alia dimittere, bene posset interesse: sed non vult contemnere sua, tunc propter cām illam nec tenetur. ff. de iud. l. si longius. Ber.

1 Secus ergo si per perpetuam cām impediať; & sic tenet Goffre. & facit j. de vo. φ super his. & quæ ibi dixi. Restat ergo vt rn̄deatur ad decr. s. e. si p debilitate. & cap. q̄nis. dic s̄m eum primū loq in vnico delegato. vel plurib. datis sine clausula. secundam in eo q ex uolūtate committit. non per impotētiam secundum Goff. Io. And.

2 De iure distingui pōt, ut aiūt antiq, inter impotentiā iuris & facti, vt primo casu non subdeleget, secūdo sic, vt si sit mortuus.

a ¶ Sententiam confirmauit.] ex hac secunda sententia datur actio in factum quæ hic confirmatur, & non ex prima, ut ff. de his, qui no. infa. furti. ar. ff ad Treb. si quis priorem. hac tamen confirmata, confirmatur. & prima.

CVm R. canonicus.] Si reus ad locum iudicis delegati ire nō potest, dēt remoueri, & dari sibi iudex in alio loco h. d. Et primo ponit prouisionis & mandati causam. secundo mandatum: ibi, Mandamus. Abb. Sicul.

CASVS. Quædam causa vertebatur inter istum R. canonicum Ianueñ. & P. ciuem Ianueñ. ad petitionem ipsius R. fuit causa commissa præposito sancti Dominici; qui cum partem citasset aduersam, pars citatā in eius præsentia fecit proponi, φ ꝑpter graues inimicitias ciuitatis suæ, in eius præsentia non poterat comparere dictus R. significauit dño Papę. Vnde mandat Papa dicto præposito, quatenus præfato R. relinquat hanc optionem ut in ciuitate Ianueñ. vel diœcesi eligat aliquem virum discretū, exceptis canonicis Ianueñ. qui cum sint eius socij, merito essent parti aduersæ suspecti, corā quo quæstio terminetur, & dictus præpositus pręcipiat ei, vt eādem causam s̄m cōtinentiā priorum litterarum fine debito terminare ꝓcuret. No. φ canonicus datus iudex pro suo canonico potest legitime recusari. Itē not. arg. φ ad voluntatem impetrātis iudex delegatus debet committere causam, quando ad eum partes secure nō possunt accedere.

[Gl. seq quærit obijciendo, & tripliciter soluit.]

b ¶ P. ciuem.] sed quomodo committit Papa hic cām contra laicum? ntelligo φ cā sp ctabat ad forum ecclesiæ puta causa vsurarum vel decimarum, uel ipse laicus noluit excipere, vel est consuetudo ibi, quòd laici conueniantur per litteras Papæ.

[Gl. seq. ponit differentiam inter iudicem & testē, & eius causam: quam cōuertit, ponit etiam paritatem in fi. quærit & soluit.]

c ¶ Cum sint eius socij.] hic habes φ canonicus non potest esse iudex ɔcanonici sui, propter familiaritatē, quæ veritatem aliquando impedire solet. 3. q. 5. accusatores. testis enim pōt esse canonicus pro canonico, cū etiā frater pro fratre possit testificari. j. de p̄sump. litteras. cum edictum de testib. sit prohibitorium. ff. de test. l. ea rōne. quia facilius habentur iudices q̄ testes. Vnde facilius repellitur iudex quam testis. iudex .n. recusať pro modica cā, ut si esset oriundus de terra impetranti. j. ut lit. non. cont. accedens 2. & arg. j. de app. ex insinuatione. Itē si iudex est suffraganeus eius. j. vt lit. non cont. accedens. Item consanguinitas. j. de app. postremo. sed in teste secus. 4. q. 3. c. si testes. §. lex Iulia. Quandoque tamen aliquis potest esse iudex, qui non potest esse testis, ut patet in causa filij. 3. q. 7. §. tria. circa fi. & criminosi pñt esse iudices, sed non testes. 3. q. 7. infamis. §. vlt. Itē iudex recusatur, uel alius ei adiungitur, si habet consimilem causam j. de iudic. causam quæ, sic & testis repellitur, qui hēt consimilē causam. j. de testi. personas. Sed si canonicus daretur iudex contra alium canonicum, quid dices? Non poterit recusari ex hac causa, quia par affectionis causa omnem suspicionem remouet, ff. de rit. nupt. non solum. §. denuo.

Frater pro fratre testificatur.

Iudex facilius repellit quam testis.

ADDITIO. Istam causam recusandi cum multis alijs comprende his versibus.

Subiectus dominus & commensalis amicus.
Incola canonicus, ac attingens inimicus.
Si causam similem delegatus tueatur:
Vel si patronus fuit olim tunc moueatur.

[Glo.

[Gl.seq.signat contrarium ad id, ꝙ actor eligit. soluit t..p..i.ter, secundo arg.& id reproba., & respondet in fi signat contrarium & soluit.]

a ¶ Iudicem eligat. nota ex hac littera, quòd quando reus ad iudicem ire non potest secure, ꝙ actor potest & d be eligere iudicem in loco non suspecto, & non a[illegible] satus. Contra hab s: quia reus eligit iudices. 11.q.1.iudices. & 35.q.[illegible] & 3.q.6.per g[illegible].& 4.q.5.q[illegible].& 2.q.6. placuit. Idē vr cū ordinarius recusat, ꝙ reus eligat. j. de app. cum speciali. Contrarium dicit lex, ꝙ iudex petitus dari non deb t nisi ob reuerentiam petiti iudicis. ff. de iud. [illegible] Decretales [illegible] loquuntur in causa criminali, & praeterea non statur hodie illis. [illegible] Q[illegible] dicit hic ꝙ ille eligat, intelligo si altera pars cum eo voluerit concordare, uel cum altera plus est absens: Vel dic, ꝙ de speciali gratia dabat ei Papa hāc electionem de [illegible] su vtriusque effet eligendus, ut sup. eod. supra quaestionum. 2 Item argum. ꝙ si iudex nō potest de causa cognoscere, potest alij committere vices suas. Sed contra rium est verum infra de appellat. secundo requiris. §.tertio. & hic non loquitur de iudice suspecto, sed quia reus non potest ire ad iudicem. vnde iudex tenetur locum prouidere securum. in f.de app. ex parte. & 33.q.2.siue vel committere causam in loco non suspecto, ut hic uel potius procedit iudex iste auctoritate illius rescripti. Et est hic arg. ꝙ iudex incertus dari possit. contra.s̄.de rescrip. ad haec. sed hoc de gratia fuit, ut dictum est.

In codice [illegible]banę ita: [illegible]uidi & [illegible]

In omnibus antiquis ad te. & [illegible] capi- indicat, omnino legen[illegible].

Immo sta si loquat causa criminali epi, presbyteri, diaconi, [illegible] i ant. 15. Io.Andr.

Cap.3.eo. in 4.cōp.

[illegible]el hic pe [illegible]lle P.di- [illegible]queniat in ciui- Ianuen & eligat iudicem vult nō [illegible]ectum, Hostien. Andr.

eius socij, merito hēt pars aduersa suspectos, in ciuitate vel dioecesi Ianuen. in qua sunt multi viri prouidi †, iudicem eligat, coram quo quaestio terminetur: cui auctoritate nostra districte praecipias, vt eandem causam iuxta rescripti a te † obtenti tenorem appellatione remota sine debito terminare procuret.

¶ Iocum Rothomagen. archiepiscopo.

¶ *Si mandatur iudici delegato, vt illum absoluat, qui dicit se iniuste excommunicatum, ante probationem illum absoluere debet: Si autem dicat excōmunicationem null a, probationem nullitatis ante pronunciationē admittet.*

CAP. XXXVI.

CVm † cōtingat interdum quòd laici: & infra.

¶ Insuper requisiti sumus, cum quis conqueritur, se a suo epo post appellonem ad nos legitime interpositam, vel aliàs iniuste excommunicationis sniam, promulgatam & nos iudicib damus in mandatis, vt si est ita iuxta formam ecclesię absolutionis beneficium illi impendant: vel eandem sententiam denuncient esse nullam, ac episcopus paratus sit probare, se in illum antequam vocem appellationis emitteret, vel aliàs iuste huiusmodi sniam protulisse, an probationibus non admissis liceat iudicibus excommunicatum absoluere, vel denunciare † sententiā esse nullam. † ¶ Ad quod taliter respondemus, quòd cū quis conqueritur se post appellationem ad nos legitime interpositā, excommunicatione fuisse innodatū, semper vtriusque † partis [b] probationes sunt admittendae, vt apparet vtrum iuste vel iniuste fuerat excōmunicatus.

[margin line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60]

CVm contingat.] Communis diuisio. secunda: ibi, Ad quod, quae sub[illegible] itur in effectu in duo membra principalia. Primum est, qñ quis conqueritur se excōicatum post appellationem legitimam. Secundum est, qñ quis conqueritur se iniuste excōicatum. & istud membrum subdiuiditur: quia primo loquitur qñ excommunicatus uolebat probare se iniuste excōmuni[illegible] antequam absolueretur. Secundo loquitur quando excommunicator volebat probare se iuste excommunicasse antequam excommunicatus absolueretur, ij[illegible] peteret se absolui. Primum membrum principale est in ver. Ad quod. Secundum membrum est in ver. In eo. & secundum membrum secundi membri est in ver. V[illegible]mo de Imo.

CASVS. Aliquis conqueritur domino Papae, ꝙ post appellationem legitimam fuit excōmunicatus ab episcopo suo; vel aliàs iniuste excommunicauit eundem. vnde mādat Papa iudicibus, quòd si est ita, absoluatis eundem iuxta formam ecclesiae, uel sniam denuncietis nullam: episcopus paratus est probare se illum excommunicasse ante appellationem eius, uel sententiā iustam esse: quaeritur utrum liceat iudicibus illum absoluere, vel denunciare sententiam nullam esse, nō admissis probationibus episcopi? Rñdet Papa ꝙ cum aliquis conqueritur se post app. legitimā excommunicatum, probationes vtriusque partis sunt admittendae antequā absoluatur? ꝑ quas probationes apparebit, vtrū absolui debeat, vel denunciari potius nō ligatus. sed cum quis dicit se iniuste excōmunicatū fuisse, antequam fuerit absolutus, vix est ei[9] ꝓbatio admittēda, nisi tūc tm̄ qñ dicit intolerabilē errorem in snia fuisse expssum, & ad hoc ꝓbandū dēt admitti anteq̄ absoluatur. sed si simpliciter dicat se excōicatū iniuste & eps dicit ꝙ iuste excōicauit eundē: & sup hoc postulat ꝓbationes admitti, nō est eps audiendus anteq̄ fuerit absolutus: qa & si constaret ipsum iuste excōicatū fuisse, nihilo minus dēt absolui. Vnde in hoc casu statim iuxta formam ecclesiae debet absolui, & postea probōnes vtriusque partis sunt admittendae, vt appareat vtrum iuste vel iniuste fuerat excōmunicatus. No. ꝙ in duob. casib. nō tenet excōicatio, vt si post appellationem legitimam snia excommunicationis lata sit, vel si intolerabilis error in snia sit expressus, in quib. casib. ante absolutionem dēt admitti ad probandum, in alijs dēt statim absolui. Item non debet quis admitti ad probandum, quo probato non prodest.

[Gloss. seq. objicit quòd probatio superflua est, & soluit.]

b ¶ Vtriusq; partis.] Et 3 si testes epi dicerēt excōicationem pcessisse applonem testes aūt alterius dicerēt applonem pcessisse, sniare dēt iudex, ꝙ & ante sniam, & post fuit appellatū. j. de testi. cū tu. & ita vr superfluū qa semper iudicat pro appellante; quia si testes epi dicerēt, ꝙ tm̄ post sniam appellasset, illis non crederet, qa probarent negatiuam: qđ esse non dēt. s. de elec. bonae memoriae. & j. de cau. possess. cum ecclesia. Dico ꝙ probationes episcopi audiri dēnt. si vult probare se illum excōicasse anteq̄ vocē appellationis emitteret: sm qđ ponit in qōne, in principio; vel ēt si vellet probare appellationem iniustam: quia illa non impediret excommunicationem sequentem. j. de app. vt debitus. vbi dr ꝙ qui appellat, rationabilem causam debet proponere: & si probata fuerit iniusta appellatio remittet ad episcopum. j. de app. vt debitus. & c. cum in ec-

† Hic in quibusdam manusc. est ver. huiusmodi.

† Hunc textū dicit Ab. esse sin. hic ad hoc ꝙ appellatio iniustae sententiae ueniat nulla.

† Vtriuslibet.

3 Istā gl. dicunt Inn. & Abbas esse sing. in suo effectu.

in ecclesia. Nec est verum quod dr̃, ꝙ semper pronunciabitur pro appellante; qa pôt esse ꝙ eps melius probet, & ꝑ plures & meliores testes q̃b. stabit 1 j. de ꝓb. licet. j. de test. in nr̃a p̃sentia. Et pôt dici ꝙ illa decr. cũ tu. loquitur cum testes vtriusq; partis, erant æquales, vt sic fiat interpretatio pro vtrisq; partibus, ne de periurij reatu notentur.

a ¶ Vix uel nunquã.] s. in casu sequenti tantum simile. j. de sen. excom. per tuas.

b ¶ Intolerabilẽ errorẽ.] 12. q. 2. 2 qua diuinis 9. q. 3. eps. de hær. si quis.

[Gl. seq. no. quẽ nõ debere admitti, &c.

c ¶ Nihilominus.] no. ꝙ non dẽt q̃s admitti ad probandum illud quod probatũ non prodest. C. de ꝓbat. ad probationem. & j. de simo. cap. per tuas. in fin. ver. quo niã. & si ꝓbata, &c. & ualet ad exceptiones opponẽdas, quas quidã admittunt indifferenter. & in fin. pronunciant scd̃m illas. si de iure valẽt, aliàs nõ prodest illa probatio. Illud fieri non debet. Primo, cũ proponuntur, debet prouidere iudex an sint admittendæ uel nõ, si sunt admittendæ, tunc demum audiat probationes super illis: qui aliter faciũt, nõ bene faciũt: qa si quis bñ ꝓbaret exceptionem suam & non admitteretur pôt esse cã appellandi: 3 qa audiẽdo probationes sup illa, iudex vr̃ eã admittere cũ effectu: & iõ illud non est faciendũ; nisi iudex sub illa protestatione illum ad probandum admittat, vt si de iure dẽant valere, ꝙ valeant, alias non. s. de elec. c. Cumana.

[Gl. seq. quærit, & subijciendo soluit.]

d ¶ Probationibus.] sed cũ iste iã sit absolutus; quare audiunt probationes super hoc? dico, ꝙ dupliciter de cã pôt fieri, qa si ꝓbabit ꝙ iniuste fuit excommunicatus, non iniungit ei aliquid per iuramentum, & iõ p̃ceptum differt, quousq; constet, vtrũ iuste vel iniuste fit excõicatus. j. de off. ord. ad reprimẽdã. Si iuste fuit excõicatus, tunc præcipiet ei p̃ iuramentum, ꝙ super eo pro quo fuit excõicatus satisfaciat, vt in dicta dec. ad reprimẽdã. Item si probaret quod admonitione legitima nõ præmissa ipsum excõicasset, excõicator per mẽsem erit priuatus ingressu ecclesiæ. inf. de sen. exc. sacro. Itẽ, si iniuste excõicatus fuerit, excõicator tenetur illi ad interesse: vt d. c. sacro. & in tantũ tempus abstineat, quantum visum fuerit superiori. 2. quæstio. 1. nemo. & 24. quæst. 3. de illicita. Et econuerso si sententia iusta probata fuerit, excommunicatus tenebitur ad interesse excommunicatori, vt in decre. sacro. nisi vtrumque probabilis error excuset, vt ibi; & ita patet quare admittantur probationes post absolutionem.

1 Vel ꝑ r̃nsiones ad positiones, vel interrogationes apparebit semel tñ appellatũ de n̄. inst. cũ Ioannes. ver. verum. Io. And.

2 Hæc glossula non est in antiquis codicibus.

3 Nõ video q̃s sit effect⁹ appellationis. Pone exẽplũ: excepi actorẽ ab agẽdo repellẽdũ qa excõicatus minori: iudex admisit exceptionẽ, & ego ꝓbaui, ea probata non repellit actorẽ, dicẽt ne grauari? certe, nõ, & si cõquerat, quare admisit me ad ꝓbandũ? r̃ndebit quare me ingessi; & cõpensabitur culpa culpę, & certũ est, ꝙ iudex appellationis per hoc illum actorem nõ repellet. Itẽ reuocat iudex suam iniustã (interlocutoriã. d̃. hoc de app. cũ cessante. Ioan. Andr.

mittendæ, antequam ad decernendũ super hoc aliquid procedat: per quas deniq; apparebit, an absolutione indigeat conquerens, uel denunciãdus sit potius non ligatus.

¶ In eo vero casu, cum excommunicatum quis se asserit iniuste vix vel nũquã [a] est eius (antequam absolutus fuerit) ꝓbatio admittenda; nisi tunc tñ cũ asserit, in excõicationis sententia intolerabilem errorem [b] fuisse patẽter expressum: ad quod probandum admittitur: antequam absolutionis gratiam consequatur.

¶ Verum si proponat se simpliciter excõmunicatum iniuste, ac episcopus ad probãdum quod iuste ipsum excommunicauit, suas postulet ꝓbationes admitti, non est ante absolutionẽ ipsius aliquaten⁹ audiẽdus: cũ & si pro certo cõstaret rationabiliter in illum excõmunicationis sententiã promulgatam, nihilominus [c] esset ei absolutio impẽdenda humiliter postulanti: & ideo in hoc casu illũ credimus iuxta formã ecclesiæ protinus absoluendũ: vt sic demum probationibus [d] vtriusque partis admissis, vtrum iuste [vel † iniuste] ligatus fuerit, decernatur.

¶ Honorius tertius Messañ. & Reginen. archiepiscopis.

¶ Si subdelegatus delegati Papæ iurisdictione vti cœperit, a delegato remoueri non potest: & si fecerit contra mãdatum, siue excesserit formam rescripti, processus est nullus.

CAP. XXXVII.

Venerabili fratri nostro archiepiscopo Cusentin. dedimus in mã

ADDITIO. Pone quod excommunicatus pro contumacia petat absolui a iudice, offerendo cautionem de stando iuri; nunquid absente aduersario, & non vocato potest absolui? Videtur quod sic, supra de rescript. olim. Præterea ubi lex non distinguit, etiam nec nos distinguere debem⁹. 2. quæst. 5. consuluisti. & inf. de transla. inter corporalia. & infra de decim. ad audientiam. inf. de maior. & obedien. cap. solitæ. nec sibi præiudicium fieri videtur: quia si esset præsens, & appellaret, uel interdiceret, nihil ei prodesset: ut in hoc capit. cum contingat. Sed contra dici potest. j. de sent. excom. venerabili. j. de eo, qui mittin possess. capit. 1. & cap. cum uenissent. 11. q. 3. excommunicatos. vbi dicit: excommunicatos a sacerdotibus nullus recipiat ante utriusque partis examinationem iustam, dic ut ibi.

ADDITIO. Et sic seruatur hodie in articulis & interlocutorijs: qa ad lites abbreuiãdas admittunt saluo iure impertinẽtiam, & non admittendorum. Io. Andr.

Venerabili fratri.] primo ponit formam delegationis. Secundo subdelegationis delegati: ibi, Porro. Tertio reuocat processus subdelegatorum causam exprimens: ibi, Quorum. Abb. Sic.

CASVS. Fridericus quondam Imperator spoliauerat Cephaluden. epm ecclesia, & alijs bonis suis, Papa rogauit eũ vt dictũ epm restitueret: quod idẽ promisit se facturum, sed non adimpleuit promissum. Vnde Papa mandat archiepiscopo Cusentinen. quatenus prædictum epm faceret restitui ad episcopatu, & alia q̃b. fuerat spoliatus: quo restituto plenariẽ, & corporalẽ possessionem & pacificam adepto, si eps ipse de dilapidatione suspectus esset, virum prouidum coauditorẽ prouideret eidem, sine cuius consilio nihil disponeret de his q̃ pertinẽt ad temporalẽ administrationem quousq; Papa de ipso aliter duceret prouidendũ veritate ꝑperta & interim utriq; illorũ interdiceret oẽ genus alienationis. Sed archiepiscopus infirmitate corporis grauatus, commisit vices suas abbati Sancti Spiritus de Panormo, q cum dẽret episcopum facere restitui, cœpit inquirere, vtrum eps esset de dilapidatione suspectus, contra formam mandati eo non restituto: postmodum archiepiscopus cum iam esset officio suo functus, committendo in integrum vices suas, idẽ negotium commisit thesaurario Cusent. n. tandem ꝓcessus illorum iudicum domino Papæ fuerunt exhibiti, quos dñs Papa iustitia exigente cassauit. i. cassos & irritos nunciauit: quia abbas contra formam mandati processit ad inquirendum de dilapidatione; non restitu-

† Hæc duo verba, uel iniuste, desunt in uetustioribus.

datis, vt Cephaludeñ. episcopum restitui † faceret ad episcopatũ, & ad alia quibus fuerat spoliatus: a quo restituto [b] plenarie, & corporalem ac pacificam possessionẽ adepto, si episcopus merito esset de dilapidatione suspectus, [c] virum ꝓuidum & honestũ ꝓuideret coadiutorẽ [d] † eidem adiungere, † sine cuius consilio [e] nihil eorum faceret, quæ ad administrationem pertinent temporalem, quoad vsque veritate comperta, duceremus aliter prouidendum interim omne alienationis [f] genus eorum vtriq; auctoritate nostra districtius intedicens.

¶ Porro idem archiepiscopus corporis infirmitate grauatus, commisit in huiusmodi negotio vices suas, primo abbati sancti spiritus de Panormo, ac demum thesaurario Cusentiñ. Quorum processus nobis exhibitos, de fratrum nostrorum consilio, cassauimus [g] iustitia exigente; quia videlicet abbas contra mandati [h] nostri tenorem, † ad inquirendum vtrum de dilapidatione suspectus esset episcopus, eo non restituto processit: & archiepiscopus ipse (cum iam suo functus esset officio; dicto abbati committendo in integrũ vices suas [i]) huiusmodi negotium dicto thesaurario non potuit demandare; [k]

¶ Gregorius ix. S. præcentori, & magistro N. canoñ. Ambiañ.

¶ *Si delegatus pronunciauerit se iurisdictionem non habere, ipsum etiam de consensu partium nõ reassumit.*

C A P. XXXVIII.

Significantibus M. muliere, & I. nato eius, nos noueritis accepisse, quòd

restituto episcopatu; & quia archiep̃s postea thesaurario negotium non potuit delegare. & ideo quic.qd fecit, nullius fuit momenti. Not. quòd spoliatus restituendus est antequam aliquid sibi obijciatur. Item forma mandati seruanda est, alioquin nihil agitur. Item suspectus de dilapidatione non statim remouetur, sed datˮ ei coadiutor, & oĩs alienatio prohibetˮ eis interim. Itẽ committens vices suas, postea reuocare nõ potest nec alij committere, qui contra facit, nihil agit.

a ¶ Fuerat spoliatus.] per Fridericũ I Imperatorem.

b ¶ Restituto plenarie.] hoc ideo dicit. quia spoliati ad omnia iura sua tã corporalia quam incorporalia debent restitui, antequã aliqd sibi obijciatˮ, uel antequã ĩquisitio fiat ꝯ ipsos, vt 2. q. 2. p totum. & ca. nullus, vbi dr̃, ꝙ oĩa iura sunt restituẽda. 3. q. 3. per totum. & ĩ. de rest. spol. in litteris. & c. item cum quis. & ca. ex conquestione, & c. Pisanis. vñde d'cit, plenarie.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Suspectus.] sed vr̃ ꝙ isti nõ sit dãdꝰ coadiutor, ex quo erat de dilapidatione suspectus: immo potius deberet destitui. 3. q. 2. qa ea. C. de suspectis tu. eum quẽ. & dolum facere videbatur petendo restitutionẽ cum destitui debeat ꝑꝑ hoc. ff. de do. exce. dolo. Dic, ꝙ hoc olim obtinebat ſm antiqua iura, ꝙ accusatus seu denunciatus suspectus de dilapidatione remouebatur pẽdẽte lite ab administratione, vt 3. q. 2. qa ea. vbi de hoc. & C. de suspect. tut. eum quem. hodie vero secus: quia non remouetur ab administratione, nisi primo probetur suspectus de dilapidatione male administrando. & hoc probato præsumitur ꝙ de cetero male administrabit. ff. de admi. tuto. si cui. §. ijsdem. & ff. de suspe. tuto. l. tutor. §. q̃ri põt. & C. de susc. ꝑpos. & arc. si aliqd. libr. 10. Et ita accusatus siue denunciatus de dilapidatione, & probatus suspectus ſm iura nostra, remouetur ab administratione, vt hic, & ĩ. de simon. licet Heli. Et etiam iudex sine accusatore potest aliquem remouere, si apertissimis argumentis liqueat eũ esse suspectũ ff. d suspect. tut. l. 3. §. ꝑterea. Nec admittendus est si vellet satisdare: qa satisdatio non immutat maleuolum animum tutoris Insti. de suspect. tuto. §. nouissime. & ff. de suspect. tut. qa satisdatio. Et qui ecclesiam suam pro alienis debitis aggrauat siue obligat, ipso iure suspensus est ab administratione tẽporalium, & spiritualium. ĩ. de solutio. si quorũdam. Ad hanc autem denunciationem quilibet vr̃ admittendus. in auth. de non alie. aut permu. §. hic nobis. in fin. collatio. 2. & C. de suspect. tut. pietatis, probabilius tamen videtur, quòd hi tm̃ admittantur, quorum interest, vt 16. q. 7. filijs, vel nepotib. & 2. q. 7. qua propter, vel saltem soli clerici admittantur, 11. q. 2. non liceat. ad denunciandum admitterem quemlibet de illa parochia, quia eorum interest, vt ecclesia non perueniat ad malum statutũ. arg. 16. qu. 1. quoniam quicquid. & 12. q. 2. aurum habet.

d ¶ Coadiutorem.] & ita hic datˮ coadiutor ꝑꝑ suspicionẽ dilapidationis, alibi datur ꝑꝑ infirmitatem, seu senectutem 7. q. 1. scripsit. & ca. quamuis. argu. ff. de tute. solet. 2. & ĩ. de cleri. ægrot. ca. pen. & vltimo.

[Gl. seq. ponit dictum cui signat contrarium, & soluit.]

e ¶ Consilio.] hic intelligo: & cõsensu: alias nõ valeret multum talis coadiutor, arg. ad idem. sup. de elect. cum in veteri. & c. ne pro defectu, Arg. ꝯ. inf. de arbit. cũ olim. Sed illud vr̃ dictum propter formam arbitrij.

f ¶ Omne alienationis genus.] quid cõtineatur per hoc qđ dicit, omne genus alienationis, habes. infr. de reb. eccle. nõ alienan. ca. nulli. & C. de rebus alie. nõ alienan. sancimus. Largissime sumitur hic hoc verbũ, alienationis; alibi districte sumitur pro eo tantum contractu, quo dominium transfertur. C. de fun. dota. l. 1.

g ¶ Cassauimus.] id est, cassos & irritos denunciauimus. sup. de rescrip. cum dilecta.

h ¶ Mandati.] & merito: quia fines mandati diligenter seruandi sunt. ff. man. diligenter. & C. de proc. si procurator. & supr. de rescr. cum dilecta, vbi quasi idem quod hic dicitur. ubi de hoc.

[Gl. seq. soluit quæstionem.]

i ¶ Vices suas.] hic soluitur quod dubitatur, an delegatus simpliciter committens vices suas possit eas reuocare? & patet quòd non, postquam ille vti cœperit sua iurisdictione, vt hic patet. & vt not. sup. eod. super quæstionum. in notula. patet, &c. quia committendo vices suas simpliciter, omnia commisit, quæ poterat super illo negotio. sic. sup. eo. super quæstionum, §. si vero. sic qui causam simpliciter committit, omnia videtur commisere, quæ ad causam pertinere noscuntur. supr. eod. præterea. & infr. eo. suspicionis. & est arg. quòd indefinita æquipollet vniuersali. ff. de serui. vrba. prædio. si seruitus. & ff. de tutel. l. 3. §. vlti. & infr. de priuile. quia circa. & infr. de iure patro. ex litteris.

k ¶ Non potuit demandare.] cum abbas iam processisset: in negotio: antea vero potuit reuocare. Ber.

Significantibus. [Hic est casus satis notabilis. Primo appellans narrat factum. Secundo, Papa dat iudices ibi, ideoque. Abb. Sicu.

CASVS.

† Vide l. videamus, §. in Fauiana. ff. de vsu. & l. cum ꝑtor. ff. de verbo. sign.

1 Hoc patet ex regesto ipsius Honorij, cuiꝰ fragmentum refert Cõtius hic initio huius capitis quem vide.

Coadiutores, qñ dandi sint, & quatenus ꝑmittãtur, tradit Conc. Trid. sess. 21. de ref. cap. 6. & sessio. 25. de refor. c. 7.

† Verbum: adiungere, deest in antiquis.

Suspectus de dilapidatione a quibus est denũciandus.

Coadiutor datur duplici de causa.

† Vide text. in l. i. cũ no. C. de appel.

2 Datur curator habenti tutorẽ ꝑꝑ tutoris infirmitatem, vel senium. Ioã. And.

Delegatꝰ cõmittens vices suas an possit interũ ad se reuocare.

CASVS. Iuliana vidua impetrauit litteras contra M. mulierem, & I. filium eius sub hac forma. Significauit nobis Iuliana vidua & pauper, quod M. mulier, & I. filius eius super terris & rebus alijs iniuriantur eidem: Iudices citauerunt dictam M. & I. filium eius: ipsi in præsentia iudicum constituti excipiendo pposuerũt. ꝙ litteræ illæ impetratæ fuerũt suggesto mẽdacio: q̃a dicta Iuliana nobilis est, & duces, & ipsa mẽtita est se pauperẽ, quare per easdẽ litteras non poterant conueniri, nisi requisito prius domino, sub cuius iurisdictione cõsistũt, corã quo parati erãt de iustitia rñdere. Vnde iudices interloquẽdo pronunciarunt se non debere procedere per easdẽ litteras: postea partes compromiserũt in quosdã arbitros sub hac forma, q̃d si infra certum terminum in compromisso appositum causã non determinarẽt, ad examen eorundẽ iudicum redirent: arbitri infra tẽpus statutũ causam non determinauerunt: Iudices per formã compromissi iurisdictionẽ resumpserunt, & cũ vellent in causa procedere, dicta M. & I. filius eius, sentientes se prægrauari, ad sedem Apostolicam appellauerunt. vnde mandat Papa. quatenus si ita est reuocetur in irritum quicquid per dictos iudices factum fuit. Not. quòd cum iudex pronunciat se non habere iurisdictionem, siue se non posse procedere; statim amittit iurisdictionem, etiam si iuste pronunciet. vnde in causa illa vlterius non procedet ex primo rescripto. Item compromissum infr. certum tempus potest fieri. Item quicquid fit post legitimam appellationem, non tenet.

† Facit ad hoc l. si quis ad declinandã. §. fin autẽ. C. de episc. & cleri. & l. illicitas. §. fi. ff. de off. p̃si.

cum nobilis mulier Iuliana vidua, mentiens se pauperem † cõtra eos super terris & rebus alijs ad iudices nostras litteras impetrasset, ijdem corã eis excipiendo proponere curauerunt, ꝙ cum dictæ litteræ suggesto mẽdacio impetratę fuissent, cum prædicta Iuliana (quæ nobilis est & diues) pauperem [a] se dixisset in eis, coram ipsis (nisi requisito prius domino, sub cuius iurisdictione ipsi consistunt, & coram quo parati erant eidem exhibere iustitiæ cõplementum) non debebant de iure per tales litteras conueniri; vnde dicti iudices interloquendo pronunciarunt, semper easdem litteras procedere [b] non debere: & infra. ¶ Demum fuit a partibus in quosdam tanquam in arbitros taliter compromissum, quòd si infra terminum [c] in compromisso expressum, causam non decidere nt, partes ad eorundem iudicũ redirent examen. Verum arbitris causam infra terminum negligentibus [d] terminare, dicti iudices iurisdictionem per formam compromissi [e] huiusmodi resumpserunt: a quib. ijdem se sentientes grauari, quod super his, super quibus ab eis fuerant absoluti, litigare compellebant eosdem, ad nostram audientiam appellarunt. Ideoq; mandamus, quatenus, si est ita, reuocetis in irritũ, &cet.

¶ Idem.

¶ Arbitri electi ad causam recusationis assignãt partibus terminũ ad probandum causam suspicionis, & iudex recusatus cõpellit arbitros ad causam finiendam.

[Glo. seq. ponit dictum, cui signat [illegible]rium, & soluit.]

a ¶ Pauperem se dixisset.] & si pauper esset, adhuc debet coram iudice agere, & sequi forum rei: quia causa viduarum 1 non spectat principaliter ad ecclesiam nisi quo ad protectionem, & defensionem. inf de verb. sig. super quibusdam. 87. dist. ca. 1. & 2. immo ad iudicium regis siue domini illius loci causa viduarum, pupillorum, & orphanorum spectare videtur. 23. qu. 5. regum. & q. 3. ab imperatoribus. & C. quãdo imper. inter. pup. l. vnica secundario ad ecclesiam spectat. 23. q. 5. administratores, vel si iudex sæcularis negligens esset. infr. de for. comp. ex tenore. argu. contra. infr. de for. comp. ex parte B Sed loquitur ibi in possessorio: in quo casu potest implorare iudicium ecclesiæ.

1 Adde quæ dicat vidua, & an sit persona miserabilis Guidonem Papę decisi. 566.

[Glos. seq. reci. per q. an bene pronunciauerint iudices; & dicit quod non quo ad vnam executionem, quo ad aliam distinguit.]

b ¶ Procedere non debere.] non videtur quòd bene pronunciarent quantum ad secundam exceptionem. sed supersedere debuerunt quousque procederetur coram iudice sæculari. Et si ille fuisset negligens in iustitia exhibenda, ipsi postea procedere potuissent. ĩ. de for. comp. ex transmissa. & c. licet. & c. ex tenore. Et ita sic pronunciando amiserunt 2 iurisdictionem. quia iudex si siue bene, siue male pronunciando, functus est officio suo. ff. de re iu. iudex. Sic etiã ipso facto sine pronũciatione amittit quis iurisd. & o[illegible] alium sibi [illegible]ciando, qui iurisdictionem non habet. s̃. eo. cum super. Et si referat negotium ad superiorem. ĩ. de offic. leg. licet. vel si dicat tantum se referre velle negotiũ. ĩ. de appellat. [illegible] & C. de rel. l. 1. Et ideo nõ potuerunt [illegible] postmodum [illegible] siue bene, siue male functi sunt officio suo. s̃. e. in litteris, ff. de re iud. l. iudex. etiã de cõsensu partiũ, quia ex quo expirauit iurisdictio, partes nõ poterant eis dare iurisdõnẽ. quia cõsensus priuatorũ, iudicẽ non facit eum, q̃ nulli p̃est iudicio, C. de iurisd. om. iu. priuatorum. vnde vlterius nõ poterant se intromittere: vnde cassatur q̃cquid fecerunt, tanq̃ a nõ suo iudice factum, vt dicit in fi. Sed in eo ꝙ dicit se pauperẽ, cum esset diues & nobilis, in fraudem vt citius haberet litteras, videtur quod bene pronunciassent, ne de fraude commodum reportaret. arg. s̃. de rescrip. super litteris. & c. sedes. si constiterit eis, ꝙ dolo siue fraude dixit se pauperem, bene pronunciarunt, secus si per simplicitatẽ, vt in decre. prædi. super litteris, quia tunc siue sit pauper, siue diues, debet requiri prius dominus sæcularis, vt dixi in princ. [illegible]

2 Contra. ĩ. de præb. dilectus. 3. Solu. ibi processit auctoritate secundi rescripti, vel ibi male fuit pronunciatũ. hic bene, [illegible] Hos. vel ibi forte fuerat appellatũ ab illa pronunciatione. Ioan. And.

c ¶ Si ĩ. terminum.] quod fieri potest. ff. de arbi. si cũ dies. in prin. sicut & iurisdictio ad terminum cõmittitur. sup. eod. de causis. & etiam inf. terminum posset quis redire ad iudicem, 3 si vellet. ff. de arbit. sed si in seruum in fi. sed pœna committeretur.

d ¶ Negligentibus.] poterant cõpelli ad procedendum ex quo erãt negligentes. ff. de arbi. l. 3. §. 1. immo & si partes finito termino vellent iterum in eos compromittere, compellendi sunt suscipere arbitrium ex quo fuerunt in mora. ff. de arbi. si cum dies. respon. 1.

[Glo. seq. quærit & soluit.]

e ¶ Per formam compromissi.] si pęna fuisset apposita in isto compromisso, nunquid mulier ista quæ noluit redire ad iudices, posset cõueniri ad pęnam? Credo ꝙ non quia per huiusmodi compromissum partes non poterant eis dare iurisdictionem, cum priuatorũ consensus eum iudicem non facit. qui nulli præest iurisdictioni, vt dictum est in glo. nõ videtur. & ideo cum

3 Non expirat iurisdictio p cõpromissum, licet expiret primum compromissum, p fin. & de hoc q̃ [illegible] diuersi[illegible] tio, not. in Spec. de arbit. §. finit, in fi. & dicã de arb [illegible] tuit. sup. glo. Io. And.

ex m principale non teneat, nec pœna super hoc adiecta. de pœ. cap. 2. in gl. quæ incip. ... promissa. & j. de censib. grauis: in gl. quæ incipit, hæc fideiussio. 1 Si autem isti iudices essent ordinarij alias, & ex certa sciētia cōpromisissent subijcere se eorum iurisdictioni: tunc posset peti pœna, si nollent se subijcere ipsorum iurisdictioni. Ber.

CAP. XXXIX.

SVspicionis causa, ut sunt duo dicta, duę sunt partes. secundum ibi, Ab ipso quoque.

CASVS. Reus coram iudice constitutus, assignauit iusti causam suspicionis contra iudicem dicens, quod paratus erat arbitros eligere; super hac suspicione cognoscenda, electi sunt arbitri a partibus: quæritur utrum iudex debeat ipsis arbitris terminum assignare, intra quem suspicionis causam debeant terminare? Respondet Papa, quod iudex qui propter hoc forsitan prouocatus obesset, non debet ab hoc terminū assignare: sed arbitri potius coram quib. probatio est facienda, omnia facere debent, quæ ad hunc articulum pertinere noscuntur. Istud hodie correctum est, quia iudex hoc facere debet per decre. Inno. iiij. quæ incipit, Legitima suspicionis causa.

SVscipionis † causa [a] cō tra iudicem assignata, non ipse (qui forsan [b] prouocatus obesset) sed arbitri potius, coram quib. probatio est facienda, & ad quos oīa, [c] quæ ad hunc articulum faciunt, pertinere noscuntur, possunt ad hoc terminum [d] assignare.

¶Ab ipso quoque iudi- 10 ce (cui sicut iurisdictio, sic & cetera sine quib. explicari causa non pōt, intelligūtur esse commissa) ijdem vt conueniant [e] (si discordes fuerint) in vnā sententiam, vel tertium concorditer aduocent, [f] † cum quo duo, vel alter 20 eorum id faciat, sunt compellendi.

ABIPSO. Dr in §. isto, quod si arbitri discordes fuerint, iudex compellere debet ipsos ut in unam sniam conueniant, uel tertium aduocent, cum quo ipsi duo vel alter eorum in unam sniam conueniant, ne huius occasione principale negotium prorogetur: & hoc quidem facere debet iudex, quia sicut iurisdictio est commissa eis, sic & oīa alia sine quibus iurisdictio explicari non potest. No. illa omnia pertinere ad iurisdictionem iudicis, sine quibus principalis quæstio non potest exerceri, & si sint accessoria ad cām principalem. Item nota, quod suspensa iurisdictione iudicis, nihilominus suam exercet iurisdictionem, quod est mirabile. Sed hoc ideo est, ut per hoc sua iurisdictio declaretur. sed in omnibus alijs nihil facere potest quamdiu pronunciatum sit super causa suspicionis.

a ¶ Suspicionis causa.] quæ debet esse rationabilis ad recusandum, talis quæ si esset probata, deberet legitima reputari. j. de appel. cum speciali. sic & in appellatione, ut in decr. cum speciali. & c. ut debitus. & si est dubia, arbitri hoc diffiniant.

d ¶ Forsan.] quia non debet iudex propter ea moueri: quia non facit ei iniuriam. cum vtatur iure suo. s. de electio. cum ecclesia Vulteran. ff. de iniu. iniuriarum. §. 1. & hoc est ei a iure concessum, ut hic, & j. de appella. secundo requiris. §. 1. & c. cum speciali. Sed refert se ad id quod contingere solet, licet non debeāt moueri, tamen indignantur pro maiori parte, & ideo quod forsitan prouocatus est contra illum, non debet terminum ad hoc cognoscendum assignare, nec sibi obesset in arctando ipsum: & licet sit prouocatus, non tamen propterea poterunt ipsum declinare quasi offensum, cum habeat iurisdictionem cessante probatione suspicionis, ff. apud eum a quo appellatur, l. vnica.

[Gl. seq. dat simile, quærit, & soluit. Iterum quærit, arg. negatiue. soluit contrarium. no. demū hic speciale tractans, qualis sit iurisdictio arbitrorum. in fi. notat tria tempora.]

c ¶ Ad quos omnia.] sicut enim iudici omnia commissa intelliguntur, quæ ad causam ipsam pertinent s. eo. præterea. & hic §. seq. ff. de iur. om. iu. cui iurisdictio: sic & his arbitris: & habēt iurisdictionem & coërctionem, & possunt compellere testes, & impedientes punire, vt patet hic expresse, & potest appellari ab eis. Sed ad quē appellabitur? Ad Papam appellabitur. Sed quid dices si isti qui eliguntur arbitri a partibus, nolunt suscipere arbitrium, quid erit, sunt de [2] necessitate compellendi? Videtur quod nō: quia nemo cōpellitur arbitrium suscipere, ff. de arbitr. l. 3. §. 1. 2. quia hæc res libera est, vt ibi dicitur. Dico quod tenentur accipere tale arbitrium: immo in virtute obedientiæ districto præcepto a domino Papa iniuncto tenētur. j. de app. cum speciali; & si huic præcepto non obediant, sunt compellendi. Si iudex ordinarius recusatur, ordinarius cōpellat illos, si delegatus de quo hic loquitur, eos compellat, non obstante eo, quod recusatus est, alias iudicium non procederet. Item hic est aliud speciale: quia consensus priuatorum cum facit iudicem, qui nulli præest iudicio, nec isti veri arbitri dicuntur, nisi pro tanto 30 quia eliguntur sicut arbitri, alij eliguntur de consensu partium, & hic patet quod alij arbitri nullam coërctionem habent, sed tantum metu pęnæ eorum sententię statur. C. de arbitr. l. 1. vel per homologationem, id est, confirmationem vel approbationem, vel taciturnitatem decem dierum, C. de arbitr. cum antea. & isti iudices sunt, licet arbitri appellentur. sic 11. quæstio. 1. peruenit. & ff. qui satisdar. cog. l. arbi. & ff. quod met. cau. si cum exceptione. §. hæc autem actio. [3] C. de senten. ex bre. re. l. 1. & ff. de probat. si ar- 40 biter. Et iurisdictio istorum quasi ordinaria est per electionem, sicut quando exercitus sibi eligit Imperatorem. 13. distinct. legimus. & constitutio confirmat talem iurisdictionem. infra de appellatio. cum speciali. sicut & lex mandata confirmat talem iurisdictionem. ff. de iurisd. omn. iudic. & quia. Et ex eo quod dicit; omnia quæ ad hunc articulum, &c. iudex recusatus nihil poterat facere circa articulum recusationis, & sic non poterat præfigere terminum arbitris ad finiendam causam recusationis, sed ante istam decre. 50 iudex recusatus præfigebat terminum arbitris ad finiendam causam suspicionis: sed hodie iudex recusatus debet statuere terminum arbitris, secundum quod olim fiebat ante istam decre. inf. de appel. legitima. [li. 6.] & in hoc solo corrigitur hæc decre. per illam, alijs non mutatis. Ber.

d ¶ Terminum.] scilicet ad probationem faciendam possunt arbitri terminum partibus assignare, & omnia alia, quæ pertinent ad hanc suspicionem probandam arbitri facere debent, & non iudices. 60 Et per hanc decre. non uidetur prohiberi iudici quin possit præfigere terminum competentem arbitris, infra quem causam suspicionis debeant terminare: sicut olim fiebat. Contra tamen dici consueuit. & hodie redactum est ad ius commune, vt infra de appellatione legitima. in concilio Lugdunen. [lib. 6.]

e [4] Vt conueniant.] scilicet [4] arbitri. ff. de arbit. l. item si vnus. §. principaliter.

f [4] Aduocent.] scilicet [4] arbitri, & non partes. contra supra de rescrip. cap. pastoralis. & verum est, quod primi duo eligi debent a partibus, sed tertius ab arbitris, vt hic.

[Glossa. seq. obijcit, & soluit, quærit & soluit.]

2 Ibi inquit de opinione, an sit voluntario, hic de necessario, sine quo non pōt expediri iurisdictio delegati. Ioan. And.

† Vide tex. in l. itē si vnus ff. de arbitr.

3 In hac lege & duab. sequ. arbiter ponitur pro iudice. Io. And.

4 Hæc duæ glossæ non hñr in antiquis codicib.

a ¶ Sunt cogendi.] simile dicit lex in veris arbitris. ff. de arbit. itē si vnus. §. principaliter. ne res sine exitu esset. Sed uř ꝙ iste iudex super principali. nō possit se intromittere. cū sua iurisdictio interim sit suspensa. sic sup. eo. pastoralis. §. pręterea. & pendēte dilatione iudicis officium cōquiescit. l. C. de dila. siue pars. & ĵ. de app. significāte. ar. sup. de resc. pastoralis. ī fin. Sed hoc pmittiť iure dici in pęnā illorū, qui nolunt cōcordare, & ne culpa eorū cōtingat negotium prorogari, & ita malitia eorū coercenda est: alias se iudex intromittere non pōt circa principale, cū sit iurisdictio suspēsa, vt dixi. Sed quid erit si arbitri non cōueniant simul maliciose vt negotiū ipsum prorogetur? Idē credo ꝙ iudex possit eos cōpellere ut pcedant, ne diutius cōtingat negotium differri, alias cōtineret iniquitatem ista cōstitutio: quia per hoc daretur causa malitijs hominum, qbus est potius obuiandum. supra de [illegible] rescrip. sedes Apostolica. & ff. de rei uend. in fundo.

1 Præter ea q̄ hic scribit Inn. Io. An. & alij, uide te Speculatorem ti. de re[cu]sătione. §. ult. ubi plenissime.

† Ad intell[ectum] [illegible] † Laudunē.

cogendi: a ne huiusmodi occasione, principale negotium plus debito prorogetur.

¶ Idē abbati S. Genouefæ.

¶ *Delegata iurisdictio ad personas non expressas in rescripto, etiam de ipsarū consensu prorogari non potest.*

CAP. XL

P † & G. per lr̄as Apostolicas conquerētib. coram te de ep̄o Lōdoñ. † quod cōcessum ab eis mutuum promisso loco, & termino b non persoluit: pendente iudicio I. laicus qui in quantitate quadam eisdem mercatorib. tenebatur, in se tuam iurisdictionē c (sicut asserit) voluit prorogare; d † ut si infra terminum constitutū pdictam non solueret quantitatem, excommunicationis † & interdicti sententias in personam, & terram eius promulgares. e Quas huiusmodi occasione a te latas decernimus non valere; cum & si alias iurisdictioni præesse f dicaris, quia in dictum I. nullam iurisdictionem habebas, iurisdictionis prorogatio g nulla noscitur extitisse: cum huiusmodi delegata iurisdictio ad alias personas nequeat prorogari.

P & G hoc c. est multum famosum continens materiam prorogationis satis difficilem, & prolixam, & [illegible] communis in eo est diuisio: Secunda: ibi, Q[ua]s. Abb. Siculus.

CASVS. P. & G. mercatores litteras Apostolicas impetrauerunt ad abbatem sanctæ Genouefæ, ꝯ ep̄m Londoñ. mercatores isti coram abbate isto conquerebantur d. Londoñ. ꝙ quādā summam pecuniæ, quam ipsi ep̄o mutuauerūt, promiserat illis restituere certo loco, & termino: sed ipse dictam pecuniam non persoluit: pendente iudicio coram abbate, I. laicus qui non erat de iurisdictione abbatis, in quadam summa pecuniæ dictis mercatoribus tenebatur. ipse uoluit prorogare iurisdictionem delegatam ipsius abbatis, & terram suam supponere interdicto: quod & factum est: quia in termino pecuniam non persoluit: reuocatum fuit in dubiū, an tales sententiæ tenerent. Dicit Papa quòd sententiæ istæ non tenent: quia si alias abbas iurisdictioni præesse dicatur, iurisdictionis prorogatio nulla fuit, cum in dictum I. nullam abbas iurisdictionem habebat, & iurisdictio delegata ad alias personas quam quæ in rescripto continentur, prorogari non potest. Not. abbatis iurisdictioni præesse. Item iurisdictio delegata ad personas de quibus in rescripto non fit mentio, prorogari non potest. Item sententia illius qui iurisdictionem non habet, nulla est.

b ¶ Loco & termino.] hoc ideo dicit: quia si promittis pecuniam meam mihi vel rete certo loco & termino, & non soluis eo loco, teneris mihi in q̄tum mea intererat mihi solutā fuisse in eo loco. & ideo per officiū iudicis [illegible] interesse, quia abstulisti mihi utilitatem loci. Idem est si ego peto in alio loco, q̄ conuenit: quia aufero tibi utilitatem loci, vnde & tibi ī hoc teneor. ĵ. de plus pe. c. unico. hęc. n. actio vtriusque utilitatem continet actoris & rei. ff. de eo qd cer. lo. l. 2. & C. eo. tit. l. unica. Et dicitur hæc actio certi ꝯdictio, sed appellatur arbitraria propter locū, quia per officium iudicis petitur hoc interesse: cum, n. petitur principale debitum principali actione, puta ex testamento, vel certi condictione, tunc debet implorare iudicis officium, ut habeat rationem utilitatis actoris vel rei in cōdemnatione facienda. ff. de eo quod cer. lō. l. 2. ĵ. respon. & §. 1. & l. si hæres. & l. aut si mutua. & ī l. ī bonę. Sed in bonæ fidei contractu, si promisisti mihi soluere certo loco interesse uenit tunc iure actionis, & est in obligatione ad interesse.

c ¶ Iurisdictionem.] scilicet delegatam, secus de ordinaria.

d ¶ Voluit prorogare.] sed non potuit, vt in fine dicit. sed prorgauit de facto.

e ¶ Promulgares.] sic ergo volebat se obligare sub pęna excōicationis, qđ quidem potest. de conse. dis. 2. ego Berengarius. Item sub pęna beneficij sui. 2. s̄. de elec. cū dilectus. & ĵ. de crim. falsi. c. ul. sed deficit iurisdictio.

f ¶ Iurisdictioni p̄esse.] vnde uidetur ꝙ potuit in eum consentire, & illū cōstituere sibi iudicem. ff. de iudi. l. i. & 2. ff. de iurisd. om. iud. l. si conuenerit: sed hic prorogare uolebat delegatam iurisdictionem in se, quod esse non potest, ut hic dicit, & non ordinariam.

¶ Glo. seq. distinguit triplicem prorogationem, temporis, rei, & personæ. demum quærit, arguit pro. & contra, & soluit. in fine subdit de prorogatione clericorum.]

g ¶ Prorogatio nulla.] No. ergo quādo possit fieri prorogatio iurisdictionis, l. F. n. prorogatio de tēpore ad tempus: vt si Papa mandat causam terminari infra certum tempus, illo elapso expirat iurisdictio: nisi partes infra tempus de communi 3 consensu prorogauerint tp̄s, s̄. eo. de causis. & hoc faciendum est de consensu iudicis. ff. de iud. l. 2. §. sed si iudex. & ita triplex cōsensus requiritur. sic arbitriū 4 prorogatur. ff. de arbi. diē proferre. & l. arbiter ex compromisso, & si arbiter fuit in mora, cōpellitur iterum finito tpe arbitrium suscipere. ff. de arbi. si cum dies. 1. respon. Itē de re ad rē, puta datus super una re tantum, super alia re si consentiāt omnes, s. partes & iudex, potest iurisdictio prorogari. ff. de iud. de qua re. §. 1. & sup. eod. cum olim. Itē de persona ad personam fit prorogatio ĵ. de [illegible] mu. causa fac. 1. & tunc prorogatur iurisdictio altera parte inuita. Item prorogatur iurisdictio iudicis ad eos qui non sunt de sua iurisdictione, de consensu psorū. C. de iurisd. om. iu. l. 1. & hæc prorogatio in alienū iudicē ex certa scientia, & non per errorē fieri dēt. ff. de iurisd. om. iu. [illegible] per errorē. & ff. d[e] [illegible] in prin. & hoc intellige qñ ille in quem partes prorogant iurisdictionē habet ordinariam 3 alias [illegible] cōsensus priuatorum eum iudicem non facit, qui nulli præest iudicio. C. de iurisf. om. iu. priuatorū. Ordinariā iurisdictionem ideo dixi: quia in delegatum non potest prorogatio fieri, [illegible] ad alias personas, quæ in rescripto nō continentur, ubi dē expres-

† Vide l. 3. ff. de eo quod cert. lo. & l. vnicā. & ibi Barto. C. de sent. quæ p[ro] eo quod interest.

† In manuscriptis melius ita: excōicationis in personam & interdicti in terram, sn̄ias promulgares.

2 Hoc ver[um] superiore [illegible] tū habente, ne sit ɔtra s̄ de renun. ad monet. secū[n]dum. Host. Ioan. And.

3 Vide Spe[cu]l. tit. de [illegible] §. excipitur item nung[uam]

4 Adde Lan[franc]ū tract. de arbitr. § prorogatio. vbi plene d[e] materia prorogationis.

expresse; & sic sola ordinaria iurisdictio potest prorogari ad eos qui sibi subiecti non sunt, & hoc satis potest intelligi ex eo, qđ dicit lex: priuatorū cōsensus eū iudicē non facit, qui nulli præest iurisdictioni. l. iudicio: sed delegatus nulli iudicio siue iurisdictioni præest, & ideo in eū nulla pōt fieri prorogatio. so. æ. n. illæ personæ, q̄ in rescriptis cōtinentur, iurisdictione delegati possunt ꝓrogare ad res alias tm̄. Sed pone ꝙ partes proroget iurisdictionē delegati ad res alias q̄ que in rescripto continеant cuiusmodi erit illa iurisdictio, erit ne delegata vel ordinaria? Vr̄ ꝙ sit ordinaria? qa hr̄ a l. ff. i. de iu. om. iu. & qa. ecōuerso, vr̄ ꝙ sit delegata; qa sortiē naturam prioris iurisdictionis: vt sicut non appellatur à prima, nec ab ista. ff. de arb. l. Labeo. & C. de iu. cū speciali. imo vr̄ ꝙ eadem sit cū priori, sicut idē est pcariu cū priori, qñ pcaria prorogatur. 2. ff. de pca. sed si manēte arg. ff. de offic. ꝓcon. meminisse: & est verū ꝙ talis iurisdictio delegata est. prima. n. iurisdictio extenditur ad res alias p consensum partiū. Itē illud scias, ꝙ clerici non pñt in se prorogare iurisdictionē in iudice sęcularē, quantūcunq; consentiant, necēt alterius iudicis ecclesiastici, nisi de licētia sui epi. inf. de for. comp. significasti. & c. si diligenti.

¶ Idem.

¶ Maior xx. annis potest à quocunque dari delegatus: Idem in maiori xviij. dummodo interueniat consensus partium. Minor vero xviij. non potest dari nisi à principe.

CAP. XLI.

CVm vigesimum annum peregeris,[a] † dari potuisti in ætate huiusmodi delegatus: ¶ Ceterum cōstituto infra ętatem eādem,[b] nisi (partes scienter cōsentirēt in eū, qui annum decimumoctauum transcendisset) facta delegatio ab alio quam a principe, non teneret.

¶ Idem.

¶ Potestas plurium delegatorum, vel arbitrorum simpliciter datorum expirat per mortem vnius.

CAP. XLII.

VNo † delagatorum,[c] vel arbitrorum (si-

CVm vigesimum annum.] continet tres partes, vt sunt tria dicta, quæ patent in textu.

CASVS. Quidam xx. annu habens q̄siuit à Papa, vtrum posset dari delegatus in cā? Rñdet Papa ex quo xx. annū peregit, bene potuit dari dele. in tali ætate. Sed si esset infra xx. annū, nō tenet delegatio ab alio q̄ a principe facta, nisi partes sciēter cōsentiant in illū, qui annu xviij. trāscendisset. No. ꝙ xx. annus debet esse completus in eo qui datur iudex ab alio q̄ a principe.

[Glo. seq. alle. ꝯ. concor. signat vnum ꝯtrium, & soluit.]

a ¶ Peregeris.] & sic vr̄ ꝙ non sufficit annus inceptus sic s̄. de ele. cū in cunctis & j̄. de reg. ad nostrā. & c. significatum. & 20. q. 1. c. 1. &c. illud. Arg. ꝯ ff. de mu. & ho. ad rēpublicā. ubi annus inceptus pro completo hr̄. sed illud loquiē de his, q rēpublicā administrāt, & de decurionibus qui fauoris cā admittuntur post incœptū xxv. annum. simile s̄. de ele. cu in cunctis. §. inferiora. sed hic loquitur de iudice delegato, qui dari potest post xx. annum, ubi tantus fauor non consideratur: & quia qui in minori ætate est, minoris discretionis esse pręsumitur: unde annus xx. debet esse completus.

[Gl. seq. ponit triplex impedimētū iudicū, s. a natura, a lege, & a morib. de primo quo ad impuberē arg. a ꝯrio. & illud determinat. Finis arg. obijciēdo, & dupliciter soluit.]

b ¶ Aetatē eandē.] No. ergo ꝙ quidā sunt qui impediunē ut iudices esse non possint, natura, ut surdus, & mutus, ppetuo furiosus, & impubes: qa hmōi psonę iudicio, i. discretione carēt. 3. q. 7. c. īfamis. §. tria & ff. de iu. cū p̄tor. §. nō aūt. Itē lege impediē q a senatu remotus est pp infamiā. Itē moribus, vt fęminę, & serui: nō qa nō hñt discretionē, sed qa ciuilibus, nō funguntur officijs, vt in d. §. non autē. Ex eo ꝙ dr̄ ꝙ impubes iudex esse non pōt, vr̄ a ꝯrio. ꝙ statim postquam est pubes, possit esse iudex, quod tn̄ non est verum indistincte. Tn̄ dicas ꝙ adultus ordinarius & delegatus a principe constitui potest: quia princeps, qui eū cōstituit, oīa ab eo facta valere decreuit. ff. de re. iu. quidā cōsulebant. vnde sumpta est hæc decr. Si vero adultus maior. xx. annis delegatus sit ab altero, q̄ a principe, tenet delegatio, vt hic in prin. si vero sit minor xx. annis, nō tenet delegatio, nisi partibus consentientibus ī eū, q sit maior 18. an. vt hic in fi. & ff. de arb. cum l. nisi esset datus à principe: minor vero xviij annis ab alio, quā à principe dari nō potest iudex, etiam cō sentientibus partibus, vt hic innuitur, sed lex illa, quidam consulebant vr̄ dicere ꝙ ex consensu ptiū minor xviii. annis dari possit delegatus: sed hic ibi minor, dūmodo nō sit minor xv ij. annis. arbiter enī minor xx. annis ꝫ esse nō potest. ff. de arb. cū lege. Præterea cō sentiētibus partibus, vt vr̄, iurisdictio datur in 18. anno, vt dicit l. quidā. arbitriū vero nō nisi in 20. ann. ff. de arb. cū lege, sed cū iurisdictio maior & dignior sit quam arbitrū, videē quòd maior ætas esse[illegible] da, & infamis arbiter esset pōt. 3. q. 7. c. īfames. §. tria & §. cognitores. ff. de arb. Pedius, sed infamis [illegible] se non pōt ea. cā, & q. 7. infames. & s. [illegible] tus. q̄ est ergo rō diuersitatis? Rō pōt esse duplex: qa iurisdictio daē a principe, siue a magistratibus, arbitriū vero à priuatis, vel iō qa multa remedia sunt in iudicio. puta, supplicatio, appellatio, recusatio: in arbitrio vero sola pęnæ solutio, iō ætas maior requiriē, ne partes, in prōptum incidāt piculū pp ignorantiā arbitrorū: vñ arbitri iurare non debēt, ne pp ignorantiā in piurium incidant. in auth. de iu. §. quia vero. coll. 5.

VNo delegatorum.] Breue est. Prima pars ponit dictū. Scda exceptionē a dicto: ibi, Nisi. Abb. Sicul.

CASVS. Si plures iudices dati sunt simpliciter, sine clausula illa: quod si non omnes, &c. uno mortuo uel recusato, aliorum officium expirauit. & idem est in arbitris. Not. quo arbitrium non transit ad successorem. Not. quod mortuo delegato finitur iurisdictio.

[Gl. se q. tec. pōt repetēdo. 4. q. q̄ patēt s̄m ordinē.]

c ¶ Delegatorum.] not. si plures sunt iudices delegati & clausula illa, ꝙ si nō oēs, &c. nō fuit apposita, uno mortuo, alter ꝓcedere in cā nō pōt: quia cū alter sine altero ꝓcedere non possit, p mortē uni⁹ finiē iurisdictio alterius. Idē esset si alter efficiaē infamis. s̄. de rescri. sciscitatus. Itē si remoueaē ut suspectus. s̄. e. licet. quia neuter illorum iudex erat in solidū, ut iudicare posset, quia loco unius tm̄ sunt, & oēs quidem iudicare iussi sunt; ff. de re iu. duo ex tribus. unus tn̄ potest ꝯmittere uices suas alteri. s̄. eo. q̄uis. & si eo uiuente, alter cœpit uti iurisdictione sibi cōmissa, solus poterit postea ꝓcedere. s̄. eo. licet alias nō, ut hoc dicit. Idē enim est in arbitris: ut uno mortuo eorum officiū expirauit, cum in eos compromissum est, ut omnes iudicēt. ff. de arb. item si unus. §. itē si plures. & l. si in tres. & l. sicuti & hic. & hoc uerum est nisi in compromisso expresse sit actum, ut si alter interesse ñ possit, alter. arbitriū possit ꝓferre. ff. de arb. nō distinguemus. §. cū in plures, & j̄. de testa. Raynaldus. in princ. sicut seruatur quandoque in delegatis iudicibus, ubi ponitur clausula illa, quod si non oēs, &c. & hoc est quod loquitur in fi. nisi aliud ī delegatione, aut cōpromisso

† Hūc text. intellig cū facta [illegible] delegatio no- [illegible] nis, sed si li [illegible] qm̄ ab- [illegible] cit, ꝙ pēdēte [illegible] so factus sit maior, de hoc in Spe. de arb. §. 2. uersi. quid si pēdēte. Io. Andr.

sit expssum, & sic idē in arbitrio qđ in iudicio quātū ad hoc seruat & eodem modo cōpromissum finitur. p mortem litigatoris alterutrius, nisi in ɔpromisso fiat mētio hrēis utriusq. litigatoris. ff. de arbi. diē pferre. §. 1. & l. sed si interpellat. §. si ab altera. & l. si compromissū. & j. de arb. c. ulti. sed secus est in iudicio: qa ibi nō finit iurisdictio re n̄ īntegra. de hoc dictū fuit s̄. de rescr. signi ficauit. arg. ad idem j. de iud. quia V.

non potest, etiam volentibus partibus, primus est cum Papa mandat fieri inquisitionem, uel mandat prouideri ecclesijs de prælatis, vel alijs ministris: quia in his casibus Papa eligit fidem & industriam eorum, quibus negotia committit.

Cōpromissū finit p mortē litigatoris alterutrius.

cut proponis) rebus humanis exempto, eorū officiū expirauit; ¶ Nisi aliud in delegatione aut compromisso fuisset expresū.

¶ Idem.

¶ *Delegatus Papæ subdelegare pōt, licet datus sit ex officio, vel de partium consensu, vel cum clausula prælectionis, videlicet, ꝙ si non oēs, tu cū alio exequaris, &c. hoc dicit vsq; ad §. is autem.*

QVoniā.] Istud principium diuiditur in duas partes prīcipales. Secūda: ibi, Idem quoq; Abb. Sic.

CASVS. Tres iudices dati sunt super aliqua ca, terti⁹ datus fuit ex offō Papę, uel de assensu partiū: q̄rit an ille possit alij cōmittere uices suas? Et rñdet ꝙ sic, cum sit ei a iure concessum. ¶ Idem quoque. Idē dicitur in hoc §. ꝙ cum mandatur episcopo sub hac forma. Tu frater episcope cum altero iudicum mandatū Apostolicum exequaris, episcopus bene potest alteri committere uices suas sine quo alij procedere non possunt.

a ¶ Negotijs.] simile dicit lex. reb⁹ em̄ & non uerbis legē imponimus. C. cōia de le. l. 2. ī fi. & hoc iō d̄t, ne credat aliquis Papam ita elegisse illum, uel partes in eū taliter cōsensisse, ꝙ abstulerit ei potestatem delegādi uices suas, cū eis uisum fuerit expedire, nisi Papa hoc expresse uetaret, cum habeat hoc a lege. C. de iud. a iudice. & s̄. eo. pastoralis. & ita licet cōiter à partibus sit electus, nihilominus eis inuitis poterit ɔmittere uices suas, ut hic manifeste colligit; de hoc dictū fuit s̄. eo. sup quæstionū. & hæc fuit dubitatio. aliàs non prouideret Papa negotijs suis, sed personis. Ber.

¶ Vide l. a iudice. & ibi Per. de Bella perti. & Cy. C. de iud. & Bar. i l. & qa ff. de iurisd. om. iud.

CAP. XLIII.

QVoniam Apostolica sedes intendit prouidere negotijs, a & non personis, quibus eadē committuntur, si iudex tertius licet ex officio nostro, vel assensu partium pro cōi a nobis dat⁹ eisdé, alij delegauerit vices suas (cum delegato a principe id cō cedatur a iure †) delegatio valebit ipsius. ¶ Idem quoque dicendum est cū mandatur b episcopo, vt cum alter suorum coniudicum mādatum Apostolicū exequatur; & tūc sine subdelegato ab ipso epō, reliqui duo procedere nō valebunt.

¶ *Is cui committitur negotium, vt personaliter exequatur, potest si partes consentiunt, alteri subdelegare. Fallit in casib. hic expressis. h. d. vsque ad §. ceterum.*

¶ Is autem cui iniūgitur, vt personaliter c negotiū exequatur, pōt (dūmodo partes cōsentiant d) hoc alijs delegare: Prætérquā si inquisitionem e fieri, vel ecclesijs de prælatis, vel alijs ministris prouideri mādaremus: † cum in his oīb. † casib. industriā, & fidē psonę, cui talia cōmittimus, eligere videamur.

¶ *Is cui committitur nudum ministeriū exequendum, non potest vices suas alteri committere, fallit in legato sedis Apostolicæ. Et est tex. notabilis. & multū allegatur. Abb. Si.*

c ¶ Vt personaliter.] Sic patet ꝙ si iniungitur alicui, vt psonaliter aliqd faciat, non potest id p aliū facere. nisi de cōsensu illius seu illorum quorum est negotiū illud, qa eorū interest. 3 Potest etiam de ipsorum cōsensu cōmittere alij istud exequendū, alias nō potest. ff. de sol. l. inter artifices. Et si testator iusserit aliquē suis manibus domū cōstruere, vel pingere, per aliū id facere non pōt: quia hoc in psonam illius conclusisse vr̄. C. de ca. tol. l. 1. §. fin vero talis. Sic ecōuerso, qđ quis in persona sua facere prohibetur, id per subiectā personā exercere non dēt ff. de admi. re. ad ci. per ti. l. 2. §. 1. quod noīe meo facere non debeo, nec noīe alieno. 46. dist. sicut nō suo. & 23. qōn. vlti. his a quibus, & hoc ideo ne alia via contingat qđ fieri phibetur. ff. de tut. & cur. scire. 4. §. si mater. & ff. de condi. insti. quæ sub cōditione. §. si quis. & ff. de bon. lib. q̄ritur. & j. de pro. tuæ. & C. si mancipiū ita ven. l. vlti. In casibus enim sequentibus non potest iudex committere vices suas, etiam consentientibus illis, quorum negotium committitur in causa inquisitionis: & cum debent ordinare ecclesiam de prælato, uel de alijs inferioribus ministris, quia in his Papa eligit industriam illorum, & quia in istis maius periculum vertitur: ideo nō vult Papa ea per laicos fieri: quia circa maiora cautius est agendum. 42. dist. quiescamus. 7. q. 2. vlt. & ff. de Carb. edi. l. 1. §. 2. & 61. dist. miramur.

3 Cōcer. f. q hēdi. ff. de ɔdi. & demō. & l. fi. ff. de uerb. oblig.

† Mādamus mādemus.

† Dictio. oībus, deest in manuscri... ptis.

4 Hāc & tres sequētes ui de in decre. tuæ sup. gl., pen. Io. An.

d ¶ Cum mandatur epō.] sic ergo soluta est quæstio, qua quærebatur olim, an eps posset committere uices suas, cū sic scribebāt. Tu frater epe cum eorum altero &c. & ita potest cōmittere, & alij non possunt procedere sine ipso, uel subdelegato ipsius, unde si moreret eps antequā cōmittat 1 uices suas, expirat aliorū officium quousq; alter substituatur. 2 s̄. eo. qm̄. quia sine ipso alij nullo modo potuerunt procedere. s̄. ca. pxi.

1 Vel postq ɔmisit si subdelegat⁹ cōminente uti nō cœpit. s̄. eo. licet. Io. Andr.

2 Hoc, si p priū nomē n̄ erat expssū, alias expiraret ī totū, ut ibi, sm Ho. Ioan. And.

IS AVTEM. Primo ponitur dictum secundo exceptio: ibi, præterquam. Tertio exceptionis ratio: ibi, eum in his. Abb. Sicu.

CASVS. Mandat Papa sub hac forma alicui. Mandamus tibi ut personaliter tale negotium exequaris 2 queritur utrum iudex possit alij committere uices; Et respondet ꝙ bene potest, dummodo partes consentiant: nisi in tribus casibus, in quibus committere

d ¶ Consentiant.] alias non possunt.

[Glo. seq. ponit opin. & approbat contrarium.]

e ¶ Inquisitionem.] hoc intelligunt quidam, cum Papa committit inquisitionem vel prouisionem de prælatis, aut alijs ministris ex officio suo. vbi non sunt partes, tunc non potest delegatus committere vices suas, si mandatur ut psonaliter intersit: secus ubi nō sunt partes, quia partes possunt renunciare iuri suo. Ego credo ꝙ siue ista fiant per partes, siue ex officio, ꝙ non possit alij delegare ille cui hoc mandatur: ut personaliter intersit: quia Papa considerat in his casibus publicam vtilitatem, ne crimina remaneant impunita 5. & vt potius prouideatur ecclesijs quam personis, ut dicitur in princ. de alijs negotijs. & ideo eligit industriam illorum. quibus hoc mandat; ut hic dicit. Ber.

5 Cōcon. l. si longius. §. 1. ff. de iud. & ff. de pœn. l. si operis, ciuulg.

CETE-

¶ Ceterum (salua legatorum sedis Apostolicæ auctoritate) nulli cui commissum [a] fuerit prædicare crucem: excommunicare: vel absoluere aliquos: dispensare cum irregularibus, [b] vel iniungere pænitentias, liceat hæc de cetero alijs demandare: quia non sibi iurisdictio, sed certum ministerium potius cōmittitur in hac parte.

TITVLVS XXX.

De officio legati.

¶ Alexander iij. vniuersis suffraganeis Cantuarien. ecclesiæ.

¶ *Legatus Papa etiam per simplicem querelam adiri potest.*

CAP. I.

Cum † non ignoretis Cātuarien. archiepiscopū vobis nō solū metropolitico, sed etiā legationis iure pesse, & infra. ¶ Sane licet idem archiepiscopus metropolitico † iure, audire non debet causas de episcopatibus vestris, nisi per appellationem [c] deferantur ad eum: legationis [d] tamē

CETERVM. Ecce commissum est alicui, prædicare crucem, excōicare, vel absoluere aliquos, dispensare cum irregularibus vel iniungere pęnitentias: quæritur an liceat illi committere alij hoc officiū suum? Rñdet q nulli licet hoc committere: quia iurisdictio non est ei cōmissa, sed poti9 certū ministerium. No. q dñs Papa prouidere intēdit negotijs tractandis & terminandis, non iudicibus quibus eadem cōmittuntur. Nota q reb. & nō verbis lex est imponenda. No. q iudex delegatus a Papa licet cōiter a ptib. sit elect9, nihilominus etiam eis īuitis pt alijs cō mittere vices suas. Item si causa cōmittitur pluribus inter quos aliquis sit epūs; adiecta clausula, q si nō omnes, &c. tu frater epe cum altero eorū mandatum Apostolicū exequaris: epūs pōt committere alij vices suas. & alij sine epo vel delegato ab ipso, pcedere non pñt. Itē si iniungit alicui vt negotium personaliter exequatur. potest de consensu partium alijs delegare vices suas, nisi in duobus casib9 scilicet cum personaliter inquisitio mandatur, aut de prælato ecclesiæ prouideri. Item quando eligitur industria personæ ad aliquid facendum, nō potest illud per alium adimplere. Item si committitur alicui q pdicet crucem, excōicet aliquos, vel absoluat, dispenset cum irregularibus, iniungat pænitentias, non potest hoc officium alijs demandare nisi a sede Apost. fuerit delegatus. Item arg. quod episcopi auctoritate propria cum irregularibus non possit dispensare, cum hoc ex commissione summi pont. concedatur.

[Glo. seq. recit. per q. an isti ministri possint coercere, tenet quod sic, huic signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Commissum.] isti. n. quibus hæc quæ sequuntur expedienda committuntur, meri executores sunt ad certos articulos expediendos, & nullam habent iurisdictionem. ut dicit in fi. ideoq; vices suas alij committere non possunt, coerctionē tamen videntur habere, ut saltem excōicare possint 1 impedientes eos exercere suum ministerium sibi iniunctū; alioquin delusoria & sine exitu esset talis commissio. s̄. eo. ex litteris. quod satis credo. argu. illius. c. ex litteris. Contradicere tamen uidetur littera quæ dicit, non sibi iurisdictio, &c. Sed dic, non sibi iurisdictio, uerum est quantū ad hoc ut committere possint, vel quia nullam habent iurisdictionem inter aliquas partes, sed tantum officiū.

[Glo. seq. arg. respondet, & remittit.]

b ¶ Cum irregularibus.] arg. quod episcopi auctoritate propria cum irregularibus dispensare non possunt. ex eo quod hoc ex commissione conceditur, & verum est quod episcopi cum quibusdam irregularibus dispensare non possunt supra de fil. presb. cap. fina. an episcopi possint dispensare vbicunque non prohibentur, dicetur inf. de iud. at si clerici.

1 Dicas hoc verū si ī litteris apponatur hæc clausula, vel similes cōtradictores. &c. Si uero talis clausula non apponatur potestas excōicandi cōcessa non est; quia non sibi iurisdictio &c. ut dicit in fine.

DE OFFICIO LEGATI.

¶ Quia officium legati in quibusdā simile est officio delegati, cum vterque gerat vices superioris. ideo post rubricam præcedentem subijcit istam. Abb.

De hac materia habetur. 94. & 97. dis. per totum. 63. dist. quanto. 2. q. 5. quanto. & c. fi. 1. dist. ius gentium. 11. q. 1. per totum. 2. q. 1. in primis. 21. dist. in nouo. 3. q. 6. hoc quippe. 25. 1. q. satagendum.

Cum non ignoretis] primo ponit a [illegible] in genere, ex qua facto postea concludit; ibi, sane. Abbas.

CASVS. Archiepiscopus Cātua. est de legatus in puincia sua. quidam tamen suffraganei sui dicebant, q causas subditorum suorum audire non poterat. nec debebat, nisi cum p appellationem deferuntur ad eum: & sic nō permittebāt clericos ire ad archiepiscopū per simplicē querimoniā: Archiepiscop9 significauit hoc dño Papæ. super hoc scribit Papa suffraganeis Cantua. dicēs, q ipsi ignorare non debent archiepiscopum suum sibi præesse iure metropolit. & iure legationis? & licet archiepiscopus iure metropolit. non debeat audire causas, de episcopatibus ipsorum, nisi per appellationem deferantur ad ipsum, tamen iure legationis, uniuersas causas, quæ per appellationem vel querimoniam ad suam audientiam perferuntur, audire potest & debet, sicut, qui vices Papæ gerit in prouincia sua. Not. quod archiepiscopus non potest audire causas de episcopatibus suffraganeorum suorum nisi per appellationem.

† Ca. 1. eod. tit. in j. ɔpil. & post cōc. Lateranen. sub Alex. iij. par. 44. ca. 3. & par. 50. eo. 66.

† metropolitico.

c ¶ Per appellationem] sunt tamen alij casus, quibus archiepiscopus potest iudicare de subditis suffraganeorum, qui notantur infra titulo proximo. pastoralis.

[Glossa. sequens quærit & soluit. Iterum quærit & soluit. De absolutionibus & indulgentijs remittit.]

d ¶ Legationis.] ex hoc loco patet quam potestatem habeat legatus: quia de omnibus causis tam per appellationem, quam per querimoniam 2 potest cognoscere. Sed nūquid posset deponere episcopum? Et dicēdum q non: cum hoc Papa sibi specialiter reseruauerit. s̄. de transl. c. 1. & 2. immo legatus missus de latere Papæ. puta Cardinalis, hoc facere non posset, nisi expresse contineretur in legatione sua. j. c. 1. & 2. illa. n. quæ specialiter sibi reseruauit Papa, mandata iurisdictione generali non transferuntur. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. l. 1. §. vlt. multa enim sunt quæ in generali mandato non intelliguntur, nisi exprimantur ff. de procur. pomponius in princ. & l. præceden. in fi. & ff. de min. illud. §. si talis. ff. de iureiu. iusiurandum. §. procurator. Sed presbyterum posset deponere adiūctis sibi alijs episcopis. 15. q. 7. felix. & ca. si autem. An possit absoluere illos. qui in canonem inciderunt, habes. j. eo excommunicatis. Item si quis appellaret ad Papam, posset ne illum compellere coram se litigare? non, arg. j. de appel. si duob. quia quolibet omisso ad eum potest appellari. 2. q. 6. ideo. An indulgētiam possit facere, dicitur. j. eod. c. vlt.

2 Legat9 an possit adiri per simplicē querelā notat. 2. q. 6. c. 3. & 9. q. 3. c. ɔq̃stus. & 25. q. 2. c. 3. adde Spec. tit. d legato.

[Glo.ſeq.infert ex uerbo generali,ſignat contrariũ de duobus iuribus,& ſoluit.]

a ¶ Vniuerſas.]& ita poteſt audire cauſas, quæ mouẽtur ꝯ exẽptos ſui archiepãtus. Sed ꝯ ſ.de ſup.negl.p̃la.ſicut.Itẽ arg ꝯ 25.q.2.ſeruatis. ubi dicit, ꝙ priuilegia perpetua ſunt. Sed hoc uñ derogare illis priuilegijs.Dicas ꝙ iſti legati per ſuam legationẽ nõ pñt punire exẽptos uel audire cãs, quę mouentũ eos, niſi velint ſ͠ndere ſub eis,& hoc đ his quę in eorũ priuilegijs continentur.&tota ſua poteſtas cõſiderãda ẽ ex forma priuilegij.Al j vero legati Cardinales, vel etiam alij, q̃ mittũtur de latere dñi Papæ,habent maiorem iuriſdictionem tam cõtra exẽptos, q̃ cõtra oẽs alios, ſaluis his tñ q̃ ſ͠ di Apoſtolicæ ſpecialiter reſeruãtur. ſed iſte ep̃s Cãtuarieñ. & ꝯ ſimiles non habent talem poteſtatem. Arg.ĩ.eod.c.excommunicatis.

ADDITIO. Hoc intellige ſecundum illam decre.ĩ. de ape.vt debitus.ut no. in gl. ſed nunquid. & de for.compe.ca. propoſuiſti.

a ¶ Mendatum ſpeciale.] quia par in parem non hẽt poteſtatem,nec reuocare poteſt ſ̃ ſententiam alterius.C. ſi aduerſus rem iudic.aduerſus ſententiam. 1 & ff.ad Trebel. ille a quo §. tempeſtiuum.& ff. de arbit.nam & magiſtratus. & ſup.de elect.innotuit.

† In multis manuſc. additur iterũ vox, cauſas.

obtentu vniuerſas,[a]†quæ per appellationẽ vel querimoniam perueniũt ad ſuam audientiam, audire poteſt & debet: ſicut q̃ in ꝓuincia ſua vices noſtras gerere comprobatur.

¶ Cęleſtimus tertius.

¶ *De cauſa ſpecialiter delegata a Papa legatus ſe intromittere non poteſt.*

CAP. II.

† Cap.1.eo.ti.in 2.cõpi.

† Hæc duo verba. a nobis, deſunt in antiquis.

STuduiſti †(a nobis†) quærere, vtrũ de cauſa quam alicui delegamus, alius,qui ſit generalis in ꝓuincia legatus ante cognitionem [b]uel poſtea cognoſcere ualeat: uel commiſſionis noſtrę ꝓceſſũ, quẽ iudici delegato trãſmittimꝰ,taliter impedire.

¶ Reſpondemus,quod cum mandatum [c]ſpeciale derogat generali, legatus commiſſionem alij factam ſpecialiter impedi- 40 re non poteſt:[d] & ſi ſecundum formam mandati noſtri ſententia iam † fuerit 10 promulgata,nõ poterit ipſe legatus (niſi ſuper hoc mandatum[e] ſpeciale receperit) eam quomodolibet irritare; ipſam tamen (ſi rationabiliter lata fuerit) confirmare [f] valebit, & executioni mandare.

20 ¶Innoc.iij.tit.S.Laurentij in Lucina presbytero Cardinali ſedis Apoſt. legato.

¶*Legatus etiam de latere, ex generali legatione non poteſt trãſferre epiſcopos, vel vnã eccleſiã cathedralem alteri ſubijcere, & alteri concedere ius prima-* 30 *tiæ vel duos ep̃atus vnire,vel vnum diuidere:excõicatos tamẽ propter manuum iniectionem in clericos abſoluere poteſt hoc dicit cum capit. ſequen.*

CAP. III.

NIſi † ſpecialis [g] illa dilectio, quam ad

STuduiſti]Cõmunis diuiſio.Secunda.ibi,Reſpõdemus

CASVS. Legatus dñi Papæ generalis eſt in aliqua prouinciat:dñs Papa committit ſpecialiter aliquã cãm alicui delegato:quæritur utrũ delegatus iſte poſſit impedire proceſſum huiuſmodi delegati, vel cognoſcere de cauſa illa ante cogntionẽ ipſius delegati, vel poſtea. Rñdet Papa,ꝙ cum mãdatum ſpeciale derogat generali,legatus commiſſionem alij factã ſpecialiter impedire non poteſt: & ſi delegatus ſecundum formã mãdati ſñiam tulerit,legatus non poterit eam aliquatenus irritare;tñ ſi rationabiliter lata erit,eã poterit confirmare,& executioni mandare.Not. ꝙ legatus generalis poteſtatem nõ habet de cauſa alij ſpecialiter delegata,quia ſpeciale mandatum derogat generali.

b ¶ Ante cognitionem.] hoc intellige ſecundum illã decr.ut debitus.de appel.vt no.in gloſ. ſed nunquid. ĩ.de appel.propoſuiſti.

[Gloſſ.ſeq.ſignat contrarium, & remittit.]

c ¶ Mandatum.] ſimile ſ.de reſcr.c.1.& c. paſtoralis. Quid iuris ſit ſuper iſtis mandatis, dictum eſt ſ.de reſcrip.c.1.& de offi.dele.ex parte.contra.& illud ſoluitur.ſ.de reſcrip.c.1.

d ¶ Nõ poteſt.] non.n.expirat iuriſdictio minoris iudicis in præſentia maioris.11.q.1.peruenit.& 95.diſt. ecce.C.de do.in hac ſacratiſſima. immo ſpecialis delegatus quãtum ad cauſam illã maiorem generali delegato habet poteſtatem. arg.93. diſt.præcipimus.argu. ĩ.de off.ord.paſtoralis,vel ſaltem par eſt.

[Gloſſ. ſeq. quærit opponẽdo.pon.e.p.1. Ala.& ſoluit.ad hãc litteram dupliciter reſpondet. & ſecundã reprobat. In fin. quærit argu.negatiue, & ſoluit.]

f ¶ Confirmare valebit.] ſed qualiter cõfirmabit iſtã ſñiam niſi de ea cognoſcat, an ſit iuſta vel iniuſta? ſed de illa cognoſcere nõ poteſt, niſi ſpecialiter ei committat, vt ſuperius dicit: ergo illã cõfirmare non poteſt.Dicũt quidam, ut Ala. & Goff. ꝙ de ea cognoſcat:& ſi eã inuenerit iuſtã,cõfirmabit eam ſi uero iniuſtã, remittet illã ad ſuperiorem. ſimile C.ubi ſena.vel cla.l. vlti. Verius eſſe credo, ꝙ nullã habeat ſup hac ſñia cognitionẽ nec debeat ſuper hoc ſe intromittere, tñ ad mandatũ illius q̃ tulit ſñiam, poſſet illam mandare executioni: alias nullo modo ſe intromittat: & qđ dicit, ꝯfirmare valebit, refert ſe potius ad factũ,q̃ ad iuſtitiã talis ꝯfirmatio nihil operat.vel in cõi forma poſſet confirmare,quæ parum valet. ſed nec ſic põt,cũ ſit quantũ ad hoc inferior.Sed nunquid legatus tenet ei obedire vt ipſam ſñiam mãdet executioni? non vr: quia cum ſit generalis legatus, & ab eodẽ datus, maior eſt illo cui cã delegata eſt, & ille ei ſubeſt. in alijs ſatis crederem ꝙ deberet illam mandare executioni, 50 quia quantũ ad iſtã cãm maior vr ipſo legato,ut ſuperius dixi, & dẽt ſuper hoc ſupplicare, nec ipſum compellere vt ipſam ſententiam exequatur, quia forſitan per alium non ita bene poteſt executioni mandari.

NIſi ſpecialis.] continet vnum dictum, & non diuiditur. Abb.Sic.

CASVS. Quidam Cardinalis Apoſt.ſedis legatus auctoritate propria tranſtulit Troianum ep̃m ad Fanormitanã eccleſiã ꝯ canonica inſtituta, dñs Papa hoc intelligens, ſcribit eidẽ dicens ꝙ niſi eſſet ſpecialis dile- 60 ctio,quã habet ad perſonam illius pęna docẽte cognoſceret quantum ipſe deliquit ꝯ conſtitutiones canonicas & conſuetudinem generalem in tranſlatione Troiani epiſcopi. Not. ꝙ iudex propter amicitiam poteſt alicui remittere pęnam.Item legatus non poteſt tranſferre epiſcopum ad alium epiſcopatum.

g ¶Specialis illa dilectio.] no.ꝙ iudex ratione amicitiæ poteſt remittere pęnam.350. diſt. clerico. & 35.q. 9.veniam.licet pretio non poſſit eam remittere.inf.de Simo.nemo.& 1.q.1.nullus.arg.

1 Contra illius ſñiam, q̃ vice principis iudicauit non præſes,uel p̃tor. ſed ſolꝰ princeps reſtituit. Io. An.

† Dictio, iam deeſt in manuſcriptis.

† Cap. 3.eo. tit. in 3.compil.

2 Secundum Ala. & Phil. hoc dictum placuit Vincẽ. ſi legatus alias non ... ibi ordina... rius.tunc ... rõne ill... ordinarie ... cogere po... ſet. Io. An.

3 Hoc ... de pœna ... poſit imbu... iare,uel cu... ex arbitr... ſuo pẽdet ... ne graui d... trimento ... ueriarij. ... hoc ſ. c. ... ſuluit. Sc... Hoſt.Io.A...

a ¶ Pœnas docente. quia qui stultus est in culpa, sapiens sit in pœna. 38.dist.qui ea.simile.27. q. 1.si homo esses.
b ¶ Sanctionibus. 79.di.c.vlt.…q.1.mutatione. sup. de translatione inter corporalia.& c.1.
c ¶ Transferre. hæc enim generali mandato nō trāsferunt: quia sunt meri imperij, & specialiter sedi Apostolicæ reseruata.ff.de offi.eius cui man.est iur.l.1. & s̄.de trāsla.c.1.& c.licet.& c.inter corporalia.& j.c.prox.

† Vide text. in §. itē lex Iulia. de ui publica. insti.de publi. iudi.

Qvod translatio nem.] C A S V S. Cardinalis de quo dicitur in capitulo pcedēti legatus in regno Siciliæ, auctoritate ppria subiecit Panormitanam ecclesiā M…ā…. concesso tibi priuilegio primatie, credēs hoc sibi licere ex officio legationis, ex eo qđ ex eodem officio potest absoluere illos qui uiolētas manus mittunt in clericos: qđ de speciali cōcessione sæpe indulgebatur legatis. Papa hoc audiens scribit eidem legato dicens φ licet generalis legatio i regno Siciliæ sit ei cōmissa, tamē ad ea nō debuit manus extendere, quæ in signum priuilegij generalis soli Romano pontifici sunt reseruata; licet enim ex officio legationis legati possint absoluere illos qui uiolētas manus mittunt in clericos, non debet propterea æstimare φ possint panormitanā ecclesiā subijcere Messanensi, uel φ ex eadē possint duo epatus unire, uel vnum diuidere sine licentia speciali. Nota φ nullus legatus ex generali legatione potest ad illa manus extendere, quæ soli sunt Romano Pontif. reseruata, excepta illorum absolutione, qui manus uiolentas in clericos iniecerunt.

† Cap.2. eo. tit. in 3.compila. & pro meliori intellectu eorū quæ in fine differunt de unione vide Concil. Triden. sess. 24.de refor.ca.13. & alijs locis.

personam tuam habuimus & habemus, iustum motum animi nostri temperaret, pœna docēte [a] cognosceres, quantum excesseris, † qui spretis canonicis sanctionibus, [b] & consuetudine generali, motu pprio p̄sumpsisti Troianū episcopum de Troiana ecclesia ad Panormitanam de facto tranferre. [c]

¶ Idem eidem.

¶ Summatum fuit supra in cap.præcedenti.

C A P. IIII.

Qvod † trāslationem, & infra. ¶ Licet in regno Siciliæ generalis sit tibi commissa legatio, ad ea tamen sine speciali mandato nostro, non debuisti manus extendere, quæ in signū priuilegij singularis sunt tantum summo Pōtifici reseruata. [d] ¶ Et si quæ dam ex his, q̄ de speciali concessione sæpe fuere legatis indulta (vt illorum videlicet absolutio, q. propter sacrilegas manuū iniectiones in clericos, incidunt in canonem promulgatæ sn̄iæ) videātur ex ipso legationis officio iam licere legatis: An existimas quia vices nostras tanquā legato tibi cōmisimus exequendas, φ Panormitanā ecclesiam posses subijcere Messanēsi, ut illam præficeres isti, concesso sibi priuilegio primatiæ; An putas ex eadem causa tibi licere duos episcopatus vnire, uel vnum diuidere sine licentia speciali.

¶ Idem Bonon. † episcopo, & M.capellano subdiacono nostro.

¶ Ex quo legatus retulit causam Papæ, illius desinit esse iudex.

ōmissis medijs appellat.2.q.6.c.3. & 4. arg.2.q.7. metropolitanus. Et est arg.expressum φ appellatio omisso medio non tenet.j̄.de appella.dilecti.3. Itē subdiaconos facere potest diebus dn̄icis. sup. de tempo.or.c.1.& c.de eo. Item primam uacantem dare non potest legatus.j̄.de pb.dilectus. 1. Item nō pōt absoluere excōmunicatos a delegato. s̄. eo. studuisti. multo minus excōicatos a Papa. Ista oīa, q̄ sibi specialiter sedes Apostolica reseruauit, in generali demandatione non transferunt, nisi specialiter de his contineat ibidē. ut hic dicit. Ista enī sunt quasi meri īperij.ff.de iuri.om.iu. imperium. & iō generali cōmissione n̄ transferuntur. ff. de offi.eius cui mand. est iurisdi. l. 1. & est sic, quia licet pater fa. liberā cōcedat filio administrationē. non pōt tñ alienare. ff.de his quæ in fraudem cred.si pater.ff. de pact.s̄ iuris ciuilis. §. vlt. Itē nec pt donare.ff.de don.filiusfamilias. & in generali pmissione ei non ueniunt quæ specialiter quis non cōcederet. ff.de pec. q peculij. Itē maiora nō cōmittunt̄ sine spāli mādato. ff. de pcu.Pōponius.& l.mandato. Sic eodē modo pter missionē in possessionem ex secundo decreto sibi specialiter reseruat ff. de dā.infec. dies cautionū. §.r. ff. de iurisdi. om.iud. iubere cauere. Quæ autem sibi specialiter non reseruat, alijs indulgere uidetur. inf.de sent.excom.nuper arg. Sed nunquid legatus talis missus a latere Papæ potest iudicare de exemptis, qui subsunt tantum domino Papæ? Arg. quod non.17.dist hic. Argu. quod potest.16.q.1. frater noster. Io. dicit quod non potest. & melius facit si abstineat. argum. inducit. ff.de offic. pcō. nec quicquā. Ego credo quod potest cognoscere, de causis q̄ contra ipsos mouētur, non obstātibus. priuilegijs suis; qa p priuilegia illa eximūtur solum a iurisdictione episcoporum an quorum territorio commorantur, sed a iurisdictione ipsius Papæ, uel legatorum non eximuntur. & ita etiam uidemus de facto seruari: & quia Papa eorum iudicia sibi specialiter tantum non reseruauit, excommunicatos qui in canonem incidunt, absoluere possunt legati ex officio legationis. ut hic. & inf.de sent.excom.ad eminētiam.& inf.eo.c.penul. Item solus princeps potest committere causam appellatione remota.ff a quibus app.non licet.l.1.in fi. & sup. tit.proxi.super quæstionum.§.nos autem.

† Facit text. & Bart. in l. 1.ff. de itinere actuque priu.& l. Pōponius.ff.de procur.

† Batoñ. Potentiñ. Legatus an possit de causis, exempto rum cognoscere.

ADDITIO. Vnde uersus:

Restituit Papa solus deponit & ipse:
Articulos soluit synodumque facit generalem.
Transfert, & mutat appellat nullus ab ipso.
Diuidit, ac vnit, eximit atque probat.

[Glos. seq. ponit 18.casus reseruatos. Finis addit decimum nonum, & coadiuuat per quædam iura quod ista tranfire non debeant. demum quærit. argu. pro, & contra ponit opi. Io. & soluit.]

d ¶ Reseruata. Quædam 1 sunt q̄ sedes Apostolica sibi specialiter reseruauit, ut est q̄stio fidei. 24.q. 1. quoties & j̄.de bap.& eius effe. maiores. Itē maiores ecclesiæ causas. translationes episcoporum, sediū mutationes. 7.q.1.mutationes. sup.de transact.c. 1. Item positiones epōrum, cessiones eorundē, & translationes electorum. s̄.de transla.inter corporalia. Item congregatio concilij gnalis. 17.dis.c.1. depositio & restitutio episcoporum & summa negotia ecclesiæ.2.q.6. ideo. Item exēptio episcoporum.16.q.1. frater noster. Item quædam vota solus Papa cōmutat inf.de uot.& vo.red.ex multa. Item solus Papa dispensat in maioribus criminibus. & cum filijs presbyterorum, & ceteris illegitime natis. ut promoueantur ad dignitates. inf.de iudic.at si clerici.& s̄.de fil.presby.c. ult. Item ad ipsum solum.

1 Extant Romæ in bibliotheca Vaticana in 2.lib. regestri Gregor.j vij. fo. 109.xxvij. priuilegia pontificis Romani. quorum plurima hic refert glossa.

Licet Primo recitat factum electionis & processum legati. Secundo super processu diffinit: ibi, De consilio. Abbas. Sicu.

CASVS. Vacante. Traneñ. ecclesia canonici unanimiter elegerunt in archiepm G. fratrem Cassinensis abbatis. Eps Portuē. In paribus illis legatus examinari fecit electionē ipsius & examinationē illā per nuncios suos ad sedē Apostolicā trāsmisit: quo facto legatus electionē eā dēm iterum examinari pcepit pp quod abbas pdictus conquestus fuit dño Papæ, ꝙ postq̃ electionem examinauerat: & eam ad Papam direxerat, malitiose electionē eādē examinare præsumpsit; dñs Papa de consilio fratrum examinatio nē secundam tamq̃ à non suo iudice factā postq̃ negotium ad Papam direxerat, denunciauit irritam & inanē. Nota ꝙ sicut sententia a non suo iudice lata non tenet, sic nec examinatio. Nota ꝙ iudex amittit iurisdictionē postq̃ remisit negotium ad suū superiorē. & si q̃d postea fecerit, nih l ualet.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compila.

† Troiañ.

† Al. abbatem, & tunc dic G. fratrē Cassinēsem abbatem.

CAP. V.

Licet† Tranēses † canonici ab initio dissensissent, tandem vnanimiter consenserunt, G. fratrem Cassinensis abbatis † in archiepiscopum eligentes, cuius electionē Portueñ. eps tunc legatus examinari præcepit: & inf. Nūcius præfati abbatis nobis litteras præsentauit, grauem contra iam dictum legatum querimoniā cōtinentes, quod postquā electionem examinauerat, & eā ad nostræ deliberationis examē trāstulerat,[a] a nūcijs iā directis, electionē eandem malitiose nimis examinare [b] psumpsit: & inf. ¶ De cōsilio fratrū nostrorū examinationem secundam tamquam a non suo iudice [c] factā, postquā negotium ad nostrum fuerat translatum examen, censuimus irritam, & inanem.

¶ Idem sancti † P. & sancti Leonis abbatibus, & R. archi. Tullen.

† San cti Apri & Sancti Leonis abbatibus, & magistro R. Archidia. Tullenañ.

¶ Legatus de latere cōfert beneficium vacans, licet illud spectet ad præsentationem alicuius clerici, hoc dicit, & est casus notabilis.

CAP. VI.

Dilectus † filius R. Methensis canonicus intimauit, quod cum Prænestinus eps Apostolicæ sedis legatus ecclesiam sancti Trudonis contulisset eidem: Methēñ. archidiaconus, ad quem ill us ecclesiæ psentatio pertinebat, asserens quod eodē inconsulto [d] conferri nō potuit a legato, canonicū ipsum super eadem ecclesia molestare præsumit.

¶ Cū igitur plus iuris [e] ha[bere]...

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compil.

Dictus R. significauit hoc dño Papæ: super hoc scribit Papa quibusdā dicens, ꝙ plus iuris habet in concessione prælatus quam in præsentatione patronus: nec præiudicatur patrono si quādo per legatum Aposto. sedis eo inconsulto ecclesia concedatur. Vnde mandat Papa quat nus dictum archidiaconum compellant desistere ab inquietatione dicti R. sup ipsa ecclesia. Nota regulā ꝙ plus iuris habet in cōcessione prælatus, quā in præsentatione patronus. Nota ex hac regula quod ex psentatione acquirit ius præsentato. Nota ꝙ legatus potest ecclesiam conferre inconsulto patrono.

d ¶ Inconsulto.] sic j. de iure patro. cum dilectus, sed illud de laico intelligitur.

[Glo. se. exponit litterā, & ponit opi. Io & Lau. quam reprobat.]

e ¶ Plus iuris.] hoc ita intellige, plus iuris. i. plenius est ius institutionis siue cōcessionis plati, q̃ ius psentationis patroni. unde ex sola præsentatione laici patroni non consequit quis plenū ius. inf. de iure patro. pastoralis. & c. qđ autē. & c. cum aūt. quia pōt patronus mutare uoluntatem suam anteq̃ eps confirmet psentatum. & alium præsentare, ut dicunt iura p̄ dicta, & ita non habet plenum ius. sed ex sola institutione seu concessione prælati qñque plenum ius acquiritur instituto per prelatum, cessante præsentatione patroni & infra quattuor menses tunc episcopus potest instituere, & ille habet plenum ius. inf. de iure patrona. cū propter. & c. qm̄. Econuerso nunquam per solam præsentationem patroni laici ius plenum consequitur: nisi accedat confirmatio prælati Laici patroni, ideo dixi: quia si collegium uel ecclesiastica persona aliquem idoneum præsentat, ius ei acquiritur plenum, ut possit petere confirmationem tamquam si esset electus: quia postea uariare non possunt. j. de iure patro. cum autē. & c. pastoralis. Io. dixit & I. quod per præsentationē ius non acquiritur [3] præsentato. Sed est falsum: immo ius acquiritur præsentato in tantum, vt si præsentatur a collegio uel a persona ecclesiastica, quod postea variare non possunt, ut dictum est: & si a laico patrono præsentatur, ius acquiritur in tantum, quod si non mutet voluntatem, potest petere confirmationem ab episcopo. inf. de sent. & re iudi. c ū Bertholdus & si episcopus non admittat, ille potest agere ad interesse contra episcopum, si postea alius præsentetur & admittatur ab episcopo. inf. de iure patro. pastoralis. & ita semper ius acquiritur præsentato per factum patroni quia pōt petere confirmationē. & sic est intelligendum quod dicit, plus iuris: uterque habet ius, sed alter plus: quia plus confertur per prælatum: quam per patronum.

Institutio plenius ius tribuit quam psentatio.

3 Credo ꝙ intellexerunt de iure i re, nō ad rē: uñ dicebat Inn. ꝙ prouisus hēt ius i re, præsentatus uero hēt ius ad rē. & per sonalē actionem contra episcopum. Ioan. And.

[Glo.

a ¶ Transtulerat.] in hoc enim del[inq]uit: quia translato negotio ad Papam cognoscere q[u]is non posset. ut 2. q. 1. nomē psbyteri, & 3. q. 6. multum stupèo, nā eo ipso ꝙ iudex dicit se velle referre negotium ad superiorē, non potest a modo cognoscere. C. de rela. l. 1. & C. de appel. ex illo. & illico [1] relationis exemplum litigatoribus edere tenetur. j. de appel. intimasti, quod intelligit si partes approbauerunt relationē; sed si consentirent ut iterum cognosceret, ante factam relationem posset procedere. C, de rela. l. 2. & 3.

b ¶ Examinare.] vr tñ ꝙ posset examinare negotium non ut pronunciaret. sed ut causam magis instructam remitteret ad Papam. j. de appella. constitutus & 2. q. 1. nomen. & j. de statu reg. ea quæ. uersic. hæc eadem. quod non credo, ex quo enim semel examinauerunt, & examinationem direxerat ad superiorem, iam iudex esse desierat: ut inf. sequitur & est simile. sup. de postu. præla. bonæ. & quia de facto unius sæpe querendum non est. ff. nau. caupo. sta. licet, in fi.

c ¶ A non suo iudice.] C. si a non compe. in l. ulti. & j. de consuetu. ad audientiā. & inf. de iudi. at si clerici. & sup. de offi. deleg cum super. & 11. q. 1. c. pen.

1 A tempore quo iudex se pmisit consultaturum, uel relaturū, nil aliud procedit nisi ut referat. Io. An.

2 Hoc soluit contraria ad decretalē, cō stitutus. dic vt ibi notatē, Ioan. And.

Dilectus filius.] Communis diuisio. secunda: ibi, Cum igitur. Abbas.

CASVS. Eps Prænestinus. Apo. sedis legatus concessit ecclesiam S. Trudonis R. canonico Metheñ. archid. Metheñ. molestabat ipsum super dicta ecclesia, nec permittebat ipsum pacifica possessione gaudere, dicens, ꝙ eo inconsulto, ad quem psentatio illius ecclesiæ pertinebat, ecclesiam illam ei conferre non potuit.

[Glos. seq opponit, & ponit opinionem. Io. & soluit distinguendo.]

a ¶ In concessione.] sed certe hæc ratio non vr̃ sufficiens: quia s̃m hoc ep̃us posset dare ecclesiam irrequisito patrono: quod esse nõ debet. 16.q.7. decernimus. Ad hoc dixit Io. q̃ hæc decre. continet gratiam specialẽ: quia legatus non põt eõ cedere præbẽdas vel ecclesias in præiudiciũ aliorũ. inf. de appellat. c. 1. & j. de p̃bẽ. dilectus. 2. sicut illud continet gratiã quod legatus facit. inf. de concess. p̃ ben. constitutus, q̃a solus princeps põt aliquem priuare re sua. 9.q.3. cuncta. & c. per principalem, & C. de quadri. præscr. bene à Zenone. Hic cõsuevit distingui, vtrum ius patronatus pertinet alicui iure patrimonii sui: & tunc legatus non potest conferre ecclesiam eo inuito: cũ ei in hoc non subsit: 1 quia tanq̃ laicus p̃sentat j. de iure patr. cum dilectus. argu. 16.q.7. de cernimus. Si vero p̃tinet patronatus ius alicui rõne ecclesię, tunc legatus potest conferre ecclesiã ẽt inuito illo prælato sine cuius ratione ecclesiæ pertinet ius patronatus: siue inuito collegio ad quod pertinet illud, q̃a subsunt legato: & ita loquitur quod dicit hic, quòd archidiaconus iste ratione archidiaconatus præsentabat. Vnde legatus iste poterat ei præiudicare, & eo inconsulto ecclesiam conferre: sicut potest conferre beneficium vacans in ecclesia inuitis canonicis & irrequisitis. Et hoc intellige delegato misso à latere dñi Papæ. Alij vero legati sicut Eboracen. Cantuarien. & consimiles, qui hoc habent ex priuilegio, hoc non possunt [c. officij. lib. 6.] Vnde tenet appellatio si hoc facere velint. inf. de appel. c. 1. Et quod dixit Ioan. non est verũ simpliciter de quolibet legato.

b ¶ Nec præiudicetur prælato.] vel patrono clerico, s. tenere dispensationẽ. & uerum est in sequẽti uacatione.

N Ouit ille. Legatus in quacunque parte legationis sue, ibi iurisdictionem suam exercere potest. Ioan. And. Ptin a P. s. conf. Regis querelam cui rñdet. Secun da ibi, Tua. De materia huius textus habetur in c. 1. de postu. præla & in c. nouit. inf. de appel. Abbas.

CASVS. Dñs Papa mandauit cuidam legato in Francia legationis officium exercenti, quatenus in terram regis Franciæ promulgaret s̃nĩam interdicti, quod legatus non distulit adimplere: super hoc scripsit Rex Franciæ dño Papæ dicens quòd legatus cũ esset certa rõne suspectus eidẽ, fines regni Francorum exiens, in terra regis s̃nĩam interdicti protulit: vnde dicebat s̃nĩam non ualere: Papa super hoc scribit eidẽ dicẽs; quòd etsi legatus fines regni Francorũ exierit q̃n s̃nĩam promulgauit, non tñ terminos suæ legationis egressus fuerat, q̃a non solũ in regno Franciæ, sed etiam in Vieñ. Lugduñ. & Bisuntina prouincijs legationis officiũ exercebat. Not. quòd legatus exiens terminos suæ legationis, officium legationis exercere non potest. idem intellige de alijs iudicibus. Item legatus ad plures prouincias in vna existens, de alia iudicare potest.

[Gl. seq. notat, obijcit, & soluit, & opi. ponit subdens duo quæ potest extra diœcesim: in fin. quærit, & soluit.]

beat in concessione [a] prælatus, quã in præsentatione patronus †, nec præiudicetur prælato [b], si q̃n per Apostol. sedis legatum, eo inconsulto ecclesia concedatur: Mandamus quatenus dictum archidiaconũ, vt ab eius super hoc molestatione desistat, appellatione remota cogatis.

¶ Idem Illustri Regi Francorum.

¶ Legatus in pluribus locis potest in quolibet dictorum locorum, iurisdictionem suã exercere: ita quod facta vnius loci põt in alio explicare, hoc dicit Panor.

CAP. VII.

Nouit † ille, qui nihil ignorat: & infra.

¶ Ex parte tua querimoniam accepimus, quod cũ tibi legatus esset certa ratione suspectus, extra fines regni Francorum in terrã tuam, interdicti sentẽtiam promulgauit: & infra.

¶ Tuæ magnificentiæ respondemus, q̃ & si fines regni Francorum exierat, nondum tamen fuerat terminos [c] suæ legationis egressus: cum non solum in regno Francorum sed in Vieneñ. Lugduñ. & Bisuntiñ. prouincijs iniunctam sibi a nobis legationis sollicitudinem suscepisset.

¶ Gregorius ix. patriarchæ Hierosolymitano.

¶ Præsente legato de latere minor legatus executionem officij sui dimittere debet.

CAP. VIII.

Volentes, & infra.

¶ Fraternitati tuę legationis officium, in prouincia tua ...

c ¶ Terminos.] ex hoc vr̃ q̃ si legatus exiuit prouinciã ad quã destinatus est, q̃ amodo nec excõicare, nec absoluere, nec cãs delegare possit in illa prouincia. & idem de alijs iudicib⁹ ordinarijs vr̃. ff. d offi. præsi. l. 3. & ff. de iuris. om. iudi. l. vlt. Vr̃ tñ q̃d possit absoluere aliquos dum est extra prouinciã, quia ea quæ spectant ad voluntariam 2 iurisdictionem, exequitur extra p̃uinciã ff. de officio p̃con. l. 1. Ad hoc dicas, q̃ nullus iudex põt excõicare vel absoluere extra suam prouinciã, nã excõicatio fit cũ cau sę cognitione. 2. q. 1. nemo, sed ea q̃ causæ cognitionem desiderant, debẽt fieri iudice sedente, pro tribunali. 2. q. 3. c. si quem. §. si quis. 3. q. 3. c. induciæ. §. à iudice. sed in aliena diœcesi non potest sedere pro tribunali; nec aliquid disponere. 9. q. 2. epĩn. Itẽ nec absoluere potest: quia si posset absoluere, per consequens & excõicare. 21. dist. denique. argu. ff. de re iud. l. 2. & quòd tñ in sua diœcesi habeat iurisdictionem. est argum. 11. q. 1. si quisquam & 92. di. si quis eps: 3 & inf. eo. c. pen. sup. de rescri. pastoralis. in fi. arg. ff. de bon. auct. iu. pos. cum vnus. §. pen. Dicunt quidam quòd possit extra suã diœcesim excõicare. arg. 11. q. 3. si eps. forte sicut Paulus excõicauit Corinthum absentem. 9. q. 3. §. vlt. Hoc tñ concedo quòd extra prouinciam existens, possit delegare causas in prouincia. ff. de offi. præfec. vrb. l. ulti. maxime si habet causam necessariam absentiæ. ff. de off. procon. aliquando. Talis enim delegatio fit sine causæ cognitione: licet qui delegat, imperet, arg. sup. tit. proxi. pastoralis. Sed si ille nollet eam recipere, non posset excõicare. arg. inf. tit. prox. pastoralis. Item extra diœcesim potest conferre beneficia. infr. de concess. præb. post electionem in parte decisa. infr. de appell. qua fronte 4 Ioan. item potest quæri, si excõicauit aliquem dũ erat in prouincia, vtrum possit eum absoluere postquam egressus est prouinciam? Dicendum est, quòd non, quia exeundo prouinciam priuatus est dignitate. ff. de off. præsi. l. 3. & statim expirat iurisd ctio. inf. eo. ca. vlt.

VOlentes. CASVS. Dñs Papæ officium legationis cõmisit patriarchæ Hierosolymitano in prouincia sua, ita t̃n q̃ si legatus de latere dñi Papæ ad partes illas accesserit, officiũ legationis q̃ adiu ibi fuerit legatus Papæ oĩno dimittat. Not. q̃ iurisdictio minoris iudicis impedit, præsente maiore. No. quòd licet duplicẽ iurisdictio, tñ maiorẽ effectũ hẽt s̃cda q̃ prima. Not. q̃ ubi æqualis est iurisdictio, secunda derogat primæ.

a ¶ De

---

† Vide l. si cõem. ff. quẽ mad. ser. am.

† Cap. 5. eo. ti. in 3. compilatione.

1 Dicit hic & in decre. cũ dilect. s. Host. se ui disse & legisse litterã papalẽ directã prælatis Angliæ, in qua continebat, & q̃n Papa scribit pro aliquo bene ficiando, nõ est suæ intẽtionis quòd ei cõferatur ecclesiam in qua laic⁹ obtinet ius patronatus, cõtrariũ tamẽ huius arguẽ do decretal Vincen. inf. de præb. dilectus. in fi. Ioan. And.

2 Voluntaria iurisd. appellatur, q̃ exercetur in uolẽtem, ad differentiam contẽtiosæ, quæ redditur in inuitum.

3 Forte non p̃bat ad q̃d inducitur, nisi per hũc modũ, quia iubet pendẽte cognitione de iniusta excõicatione excõicatũ uitari: nec valet q̃d de Paulo sequitur, q̃a aliud est epm inf. diœcesim suam excõicare absentem, et aliud eum absentẽ hoc facere: cũ extra territoriũ, &c. de consti. ca. 2. lib. 6. Ioã. And.

4 Concord. tex in l. 2. ff. de offic. procon. & leg.

uincia tua duximus committendum, ita tñ quòd si legatum ad partes illas de latere nostro [a] contigerit destinari, executionem ipsius officij, quamdiu legatus ipse ibi fuerit, pro sedis Apostolicæ reuerentia omnino dimittas.

¶ Idem.

¶ Legatus non de latere, sed ratione personæ, extra prouinciam sibi decretam absoluere nequit, excommunicatos pro iniectione manuum in clericos, nec etiam in prouincia, si tales excommunicati aliunde veniant. Legatus vero ratione dignitatis nullos tales absoluit. h.d. secundum communem intellectum.

CAP. IX.

Excommunicatis pro iniectione manuum violenta, ecclesiæ Romanæ legati, qui de ipsius latere non mittuntur [b], extra prouinciam sibi commissam [c], vel ibidem, si huiusmodi manuum iniectores illuc contingat aliunde accedere. Et qui ecclesiarum suarum prętextu legationis sibi vendicant dignitatem, etiam subditis (quamuis in prouincia sua existentes) beneficium absolutionis impertiri non possunt. Nisi de speciali gratia illis & istis amplius a sede Apostolica concedatur.

¶ Idem.

¶ Durant legati statuta, etiam legatione finita, finitur tamẽ sui delegati iurisdictio, si citatio nō pcessit.

a ¶ De latere nostro.] cum legatus de latere dñi Papæ sit maior, eo p̃sente, non exerceat minor officium suũ, sed deferat illi tanquam maiori. 21. dis. denique, & j̃. de priui. antiqua. §. dominicæ. & ff. de offi. procō. l. vl. & maior potestas ad obediendum p̃ponitur minori. 8. dist. q̃ ꝯtra mores. in fi. & 11. q. 3. q̃ resistit & interim suspẽsũ est officium eius: eo vero recedente resumit illud. ar. ꝯtra. 95 dist. ecce. & 11. q. 1. peruenit. & C. de donatio. in hac.

† Facit auth. multo magis C. de sacros. eccles. & l. 2. C. đ test. tut.

Excōmunicatis.] Primo ponit vnũ dictũ. Secundo aliud: ibi, Et qui. Tertio excipit ab vtroq; ibi, Nisi Abbas.

CASVS. In capitulo isto fit mentio de duplici genere legatorũ. Primo dicit, quo legati illi quibus ratione personę ad tempus legationis officium iniũgitur, extra prouinciã sibi commissam, vel etiam existentes in p̄uincia sua nō pñt absoluere, excōicatos pp̄ iniectionem manuũ violẽtam. si isti ĩiectores manuũ ad ipsum legatum aliunde accedant. Secundo dicit ꝙ illi legati qui habent officium legationis prętextu ecclesiarũ suarum, quamuis existant in prouincia sua, excōicatos prędictos etiam subditos nō possunt absoluere: nisi & istis & illis à sede Apost. de speciali gratia amplius concedatur, & isti legati non mittuntur de latere Papæ. Not. quod legatus ex priuilegio non habet iurisdictionem ex ipsa legatione, nisi in sua prouincia, & circa illos de prouincia sua.

[Gl. seq. arguit à contrario.]

Potestas legatorũ de latere in absoluẽdo.

b ¶ Mittuntur.] ergo à contrario sensu, si missus sit à latere domini Papæ, potest absoluere omnes: siue de sua legatione siue non: quod verum est, & in redeũdo, s̃m quosdam: ex officio enim legationis licet legatis de latere domini Papæ missis excommunicatos pro violenta manuum iniectione in ecclesiasticas personas absoluere. s̃. eo. quod translationem. & j̃. de sent. excom. ad eminentiam. Tales enim legati postq̃ egrediuntur vrbem quousque in vrbem reuertantur beneficium absolutionis impendunt; & ita obseruant de facto: & hoc introductum est in fauorem animarum, vt periculum moræ vitetur. 1. Argum. j̃. de sent. excom. sacro. & sic proconsul. vbiq; insignia proconsularia habet, licet potestatem suam egressus vrbem non exerceat, nisi in ea prouincia quæ ei decreta est. ff. de offic. procon. l. 1. & habent iurisdictionem, licet non contentiosam. ff. eo. l. 2. Ber.

1 Cōcor. l. qđ te. ff. si cer. pet. & l. fin. §. fin. ff. ad l. Rhodiam.

[Gl. seq. tractat de triplici genere legatorum. Secundo quærit, arguit pro, & contra soluit. In fi. subdit ius nouum.]

c ¶ Commissam.] per hoc quod dicit hic, patet quod maior est potestas legatorum, qui de latere domini Papæ mittuntur, quam aliorum. isti enim de quibus præmittit, non possunt absoluere excommunicatos propter sacrilegam manuum iniectionem in ecclesiasticas personas: vel aliunde venientes: vel extra suam prouinciam existentes: quia nulla potestas est eis concessa extra illam prouinciam, arg. ff. de iurisd. om. iud. l. vl. & ff. de offic. præsi. l. 3. nisi eis amplius concedatur, vt dicit in fine: sed illos de sua prouincia absoluere possunt, 2 dum sunt in prouincia argum. à contrario sensu. De duplici genere legatorum fit mentio, & primo de his quibus ad tempus committitur officium legationis ratione personæ. & non dignitatis, vt s̃. eodem ti. c. proxim. & infr. de accusa. cum dilecti. & infr. de presump. mandata. Secundo de his qui ratione dignitatis habẽt huiusmodi legationis officium in sua prouincia. s̃. eod. c. 1. & j̃. de appella. c. 1. isti non mittuntur de latere Papæ: vnde minor est potestas eorum: & isti non possunt absoluere excommunicatos etiã subditos, nisi specialiter eis concedatur. vt dicit hic in fin. Illi vero qui mittuntur de latere domini Papæ: quia & ipsi pars corporis eius esse intelliguntur, vt 1. q. 1. in ca. si quis cum militibus: C. ad l. Iul. maiest. quisquis. ex officio legationis omnia possunt. nisi illa quæ specialiter sibi sedes Apostolica reseruauit. supra eod. quod translationem. Sed quos dicemus de latere domini Papæ missos? an Cardinales tantum, an alios etiam existentes in curia, vt puta capellanos, archiepiscopos, episcopos, pro suis negotijs in curia existentes? Sed videtur quod proprie dicantur de latere Papæ Cardinales, quia ad latus eius semper assistunt; sed idem videtur de capellanis, & alijs curialibus, quia & ipsi assistunt ei, licet non in secretis consilijs. Satis posset dici, quod illi dicuntur missi de latere Papæ, quos inuenit existentes in curia sua, etiam si non sint Cardinales, & illos transmittit specialiter ad alienam prouinciam concedendo eis generalem legationem. Item qui potest ex officio suo absoluere, potest committere vices suas alij, cum viderit expedire infr. titu. proxi. cap. vlti. Proprie dicuntur missi de latere domini Papæ Cardinales tantum. arg. inf. de sent. excom. ad eminentiam, quia ipsi pars corporis domini Papæ dicuntur, vt dictum est s̃. & ideo istorum potestas latior est quàm aliorum: quia, & de sua & aliena 2 prouincia absoluere possunt in eundo, & redeundo: alij vero absoluere non possunt aliunde venientes: nisi amplius illis sit concessum, vt dicit in fi. Ad hoc not. quod ecclesiæ Romanæ legati quantumcunque plenum habeant legationem, non possunt ex officio legationis conferre beneficia, nisi specialiter eis fuerit concessum, vel nisi sint legati Cardinales, qui ampliori debent prærogatiua gaudere. hoc totum statuitur in decr. Innoc. 4. quæ incipit, officij nostri debitum. Bernardus.

2 No. Io. 94. dis. c. 2. ꝙ capiẽs legatũ, ab eo pot absolui qđ ĩtel ligꝯs [illegible] eo qđ hẽs de pęn. felicis, l. 6. & eo. tit. si q̃s suadẽte in cle. & de hoc in Spec. ti. 2. §. nũc dicam⁹. ver. sed q̃rit vtrum. Io. And.

Legati de latere proprie qui dicãtur.

3 Quid si sibi resistat lęsus vide in Spec. eo. tit. §. nũc dicamus ver. qd si læsus. Io. And.

Nomi-

NEmini dubium.] Habet duo dicta multum notabilia. Secundum, ibi, Secus autem. Abb.

CASVS. Primo dicitur quod legati Apostolicæ sedis possunt edere statuta in prouincia sibi commissa, & durant perpetuo, licet postmodum prouinciã exeant. Secundo dicit ꝙ si legatus cõmittit causam alicui, iurisdictio illius expirat, nisi ant. q̃ exeat, prouinciã citatio præcessit. Not. ꝙ licet legatorum iurisdictio sit tp̃alis, tñ statuta ipsorũ sunt ꝑpetua: & sic nota, ꝙ sublato principali non destruitur accessoriũ. Item ex hoc nota, ꝙ causa sublata non remouetur effectus. Item not. ꝙ iurisdictio legati non durat nisi eo in prouincia existente aliquis cœperit ea vti. & sic nota quod non tantum morte naturali finitur mandatum, sed etiam ciuili.

[Gl. seq. fortificat textum. secũdo quærit, argum. negatiue. contrarium soluit.]

CAP. X.

NEmini dubium esse volumus, quin legatorum sedis Apostolicæ statuta,[a] edita in prouincia sibi commissa, durent tanquam perpetua, licet eandem postmodum sint egressi. ¶ Secus autem † si causas duxerint aliquib. delegandas, † cum iurisdictio istorum expiret, [b] si ante illorum discessum horum citatio [c] non præcessit.

TITVLVS XXXI.

De officio iudicis ordinarij.

a ¶ Statuta.] sic patet ꝙ statuta q̃ faciunt legati in prouincia sibi cõcessa, perpetuo sunt seruanda. & si lata sunt sub anathemate, qui ꝯ faciunt, sunt excommunicati: 1. j. de loc. & cond. cap. ex rescriptis. nam episcopi qui sunt minoris auctoritatis, statuta in sua diœcesi facere pñt. j. de ma. & obed. si quis uenerit. Item de remissionib. quas faciunt locis religiosis siue pontib. quid dices? nunquid & illæ sunt perpetuæ; vi ꝙ non: quia præses prouinciæ non potest interdicere alicui ultra tp̃s suum, ut l. arte sua. ff. de pœ. l. ult. ff. de postu. puto, §. ult. sed verum est ꝙ valent perpetuo sicut statuta. licet. n. administratio sit tp̃alis illud quod factum est per eum perpetuum 2 est: vnde qui facit ꝯ, incidit in pœnam. si aliqua pœna apposita est. & præfectus prętorio ad tp̃s, & in perpetuum potest prohibere alicui ne utatur aduocatione, ff. de offic. præfec. vrb. l. 1. §. vlt.

b ¶ Expiret.] & ita patet ꝙ recedendo a prouincia sua expirat iurisdictio, sicut per mortem expirat. s. de off. deleg. licet. & ca. gratum. quia pro mortuo quantum ad hoc reputatur. Multis modis dicitur iurisdictio expirare, ut no. sup. de offic. deleg. in litteris.

c ¶ Citatio non præcessit.] ergo si citatio p̃cessit, valebit commissio post recessum. sic per citationem perpetuatur iurisdictio. sic sup. de off. deleg. gratum. & c. licet. & inf. de fo. comp. proposuisti. sic infra de app. vt debitus. & sup. de resc. capitulum sanctæ Crucis. in quibus dicitur, ꝙ sola citatione siue conuentione 3. præuenitur iurisdictio aliorum.

DE OFFICIO IVDICIS ordinarij.

¶ Visum est de officio ordinarij sp̃alis, vt est legatus, nunc subijcitur in genere de officio cuiuslibet ordinarij. Abbas.

De hac materia tractatur 3. q. 7. & 9. q. 3. 10. q. 1. & q. 2. & q. 3. 18. q. 2. per totum. & 30. q. vlt. incerta. vsq; ad fi. q. 3. q. 5. quia suspecti.

PErniciosam.] Primo ponit decisum exordium. Secundo dispositionem: ibi, Habeant igitur.

CASVS. Statuit Ioannes Papa in synodo ista, ꝙ episcopi singularum ciuitatum habeant potestatem inquirendi crimina, & punire criminosos, secundũ quod canones dicũt sine impedimento alicuius: & si opus fuerit inuocent brachium sæculare, ita tamen ꝙ per hoc nullũ præiudicium fiat epĩs, ut hoc ipso ius sibi acquirant. Nota ꝙ ubi ecclesia per se non sufficiat, inuocare debet auxilium sæculare.

¶ Ex synodo Ioan. Papæ.

¶ *Episcopi in suis diœcesibus possunt crimina inquirere, et punire, & cum opus fuerit, inuocare brachium sæculare.*

CAP. I.

PErniciosam, † & j. ¶ Habeãt igitur epĩ singularum vrbiũ in suis diœcesibus liberam potestatem, adulteria, & scelera inquirere, [d] vlcisci, & iudicare [e] s̃m quòd canones [f] censent, absque impedimento ali- §. sunt & alij.

d ¶ Inquirere.] tunc scilicet cum freques & clamosa fama est contra subditũ, quæ obtinet vicem accusatoris, infra de accu. qualiter & quando. & infra de simo. licet Heli. & tũc possunt testes introducere contra illos. 11. quæst. 3. præcipue. etiam lite non contest. j. vt lit. non cont. quoniam frequẽter.

e ¶ Iudicare.] vndecunq; illi sint: præses. n. prouinciæ purgare dẽt prouinciam suam malis hominib. nec distinguitur vndecunq; sint. ff. de offi. præsi. præses prouinciæ. & 6. q. 3. placuit. & C. vbi de cri. agi opor. auth. qua in prouincia.

[Gl. seq. dicit de quib. criminib. inquirant epĩ. secũdo arg. ꝙ iudex secundum allegata. &c. allegat 9. iura. & 4. alleg. in contrarium ponit 2. opi. & secundam approbat.]

f ¶ Secundum ꝙ canones censent.] dicunt canones quod epĩ causas synodales inquirere debent: & testes maiuriores in parochiam constituere, vt causam synodalem ad episcopum deferant. 35. qõ. 6. episcopus in synodo. ad episcpos enim ꝑtinet inquirere de huiusmodi criminibus ecclesiasticis. de adulterijs. de consanguinitate inter virum, & vxorem. & 35. q. 6. episcopus in synodo. & c. ab isto die. & duob. c. seq. Item de hæresi. j. de hæreti. excommunicamus, §. adijcimus. Item crimen vsurarum, sacrilegij, simoniæ, & similia proprie spectant ad ecclesiasticum iudicem: & de his principalibus inquirere debent episcopi, & punire, & etiam de quocunq; mortali peccato. inf. de iud. nouit. Item ex eo quod dicit hic. inquirere, vlcisci, & punire secundum ꝙ canones censent, est arg. quod iudex dẽt iudicare secundum allegata, & secundum canones & leges, & non secundum conscientiam: 4 ut expresse dicitur 11. q. 3. summopere. & 3. q. 7. iudicet. & 6. q. 2. si tantum. & cap placuit. & j. eod. c. prox. & C. de iud. rẽ non nouam. & in authen. de iud. §. quia uero. coll. 6. & in authen. de defen. ciuit. §. iusiurandum. coll. 3. & sup. de off. præsid. illicitas. §. 1. argum. contra. in f. quod potest iudicare secundum quod putat, ff. si quis & a quo appel. fit. l. appellari. & ff. de arbit. qualem. & 11. quæst. 3. tunc uera est & argumen. 8. distinct. qui contempta ueritate. In hoc casu quando iudex aliud habet in conscientia, & aliter constat per probationes legitimas. dicunt quidam quod debet alij causam delegare.

† tamen.

† Vide l. vnicã. C. qui ꝑ sua iur. sd. & l. 3. C. de of. præto.

1 absoluent tñ per ordinarios suos, si statutum maiori non reseruat. j. de instit. ex frequentib. Io. And.

2 Non tñ intelligas ad effectũ legis vel statuti pertinere vt ꝑpetua sint, nã hoc ĩ potestate principis positũ est Geminianus cons. 93. late Gomez. in procemio regul. cãcellariæ. q. 2. vt plurimũ tñ lex perpetua esse solet.

3 Dicit Hos. ꝙ hæc iura ꝓbãt ꝙ ordinaria iurisdictio põt ꝓuenire delegatam, & ordinariam; delegata vero nõ putat q̃ præuenire possit ordinariã, & remittit de appella. ut debitus. de reseruatione & legati, an

duret post ipsum recessũ, tractat hic H. quod est expeditum, j. e. p̃senti. li. 6. Io. And.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp. vide concil. Trid. ses. 24. de refor. c. 8.

† Vide l. imperium. cum no. ff. de iurisd. om. iu.

Quid inquirere dẽat epĩs & qualiter interrogare, de delictis late Burchardus. lib. 1. de cre. c. 91. 92. & seq.

4 Adde cõem sñiam esse, iudicãdũ esse s̃m allegata, & nõ s̃m quod iudex vt priuati ꝑsona nouit, de quo articulo pleniffime B. Th. & Caiet. 2. 2. q. 67. artic. 2. & Couarruuias li. 1. c. 1. varia. resol. ad. de Doctores in l. ex resceripto. ff. de muner. & hon. & glossã in c. pastoralis. verbo teneatur. s. de off. deleg.

cuius. ¶Et cum opus fuerit publicum [a] cōuocent auxilium; non ad præiudicandum, [b] sed potius ad ea, quæ Deo sunt placita prosequendum.

¶Eugenius Papa.

¶Ordinarius, qui scit non vt iudex vel homo, sed ut, Deus subditum esse criminis reum, indeterminate poterit, sed non nominatim eum arguere, vel punire.

CAP. II.

SI †sacerdos sciat ꝓ certo [c] aliquem esse reum alicui[s] criminis, vel si cōfessus fuerit, & emendare noluerit, nisi iudiciario ordine q̧s probare possit: Non debet eũ arguere nominatim, [d] sed indeterminate; Sicut dixit Christ⁹? Vnus vestrum me traditurus est. Sed si ille cui dãnum illatum est, petierit iustitiam, potest excommunicare actorem †damni, licet etiã ei cōfessus [e] sit: sed tamen non nominatim [f] potest eum remouere [g] à communione, licet sciat eum esse reum, quia † non vt iudex scit, sed vt Deus: sed debet eũ admonere, [h] ne se ingerat; quia nec Christus Iudam a cōione remouit.

¶Alex. tertius Florent. episcopo.

¶Si ordinarius subiectus episcopo profert ĩ sibi subiectũ iustam censuram ecclesiasticam, episcopus illam seruare debet, & illam sine satisfactione & conscientia proferentis relaxare non debet.

delegare. ff. de iurisd. omn. iud. prætor. Alij dicunt & melius, quod licet iudex aliud hẽat in conscientia sua quam constet per allegata, dẽt iudicare secundum ꝙ facta est fides sibi in iudicio per iura primo dicta: & non debet sequi conscientiam: quia non scit illa tanquam iudex, sed tãquam Deus. j. c. proxi. & 6. q. 2. si tantũ. & c. placuit. nec peccat, nec dicitur facere contra conscientiam. 1. & ita nec in condemnãdo, nec in absoluẽdo sequatur conscientiam. Et ꝙ ita sit procedendum, patet, nam dominus omnia sciebat: & tamen nullum voluit condemnare, nisi ꝓbationibus conuinceretur. 2. q. 1. Deus omnipotens. Aduerte tamen ꝙ qui contra conscientiam iudicat, punitur secundum tenorem constitutionis Inn. iiij. j. de re iudi. cum æterni[lib. 6.]

a ¶Publicum conuocent auxilium.] .s. iudicium sæculare. sic 23. q. 5. principes. & 96. dist. cum ad verum vẽtum est. vtraque potestas per alteram adiuuatur, ut, ibi dicitur. & j. eod. quoniam. & posset compelli ad hoc j. de maledic. c. 2.

[Gl. seq. arg. signat contrarium, & remittit.]

b ¶Præiudicandum.] quia per hoc non acquiritur ius in præiudicium ecclesiæ, ut sua auctoritate posset in posterum attentare nisi de mandato ecclesiæ: immo tenetur auxilium præstare ecclesiæ, & posset compelli ad hoc. 23. q. 5. administratores. & j. de maledi. c. 2. & est arg. ꝙ protestatio necessaria est, quando aliqui aduocantur ad ea, in quib. ius non habent. 7. q. 1. pontifices. & 24. dict. presbyteri.

ADDITIO. Argumen. contra. sup. de ele. cum Vintoñ. ibi sol

SI sacerdos.] Diuidi potest in duas partes principales, sicut sunt dua dicta. 2ᵐ ibi. Sed si ille. Prima subdiuiditur. primo ponitur thema, ex quo qõ. Secundo decisio: ibi, Non debet. Tertio ratio: ibi, Sicut dixit. Ant. de Butr.

CASVS. Sacerdos scit aliquem pro certo reum alicuius criminis, vel ipse criminosus ei ɔfessus fuit, dicit ꝙ si ille admonitus noluerit satisfacere, sacerdos non debet eum arguere nominatim, nisi ordine iudiciario crimen fuerit ei probatum, sed in genere admoneat illum exemplo Domini, qui dixit. Vnus vestrũ me traditurus est. Sed si ille qui damnum sustinuit, petat iustitiam, sacerdos potest excommunicare illum, qui damnum dedit, hoc modo: excommunico quicunque fecit tale factum: sed nomine proprio nõ debet eum excommunicare, quamuis ei confessus fuerit: q̧a non vt iudex scit, sed ut Deus; & debet illum admonere, ne ingerat se communioni ipsius sacerdotis, quia nec Christus Iudam remouit. Not. ꝙ iudex non debet iudicare secundum conscientiam, sed secundum ea, quę probantur. Item in genere aliquis põt excõmunicari.

c ¶Pro certo.] quia forte vidit eum delinquentem, vel quia ipse idem ei confessus fuit. 22. quæstio. 5. hoc videtur.

[Gl. seq. ponit Brocar. inducit quattuor iura pro, & quattuor contra & soluit.]

d ¶Nominatim.] arg. est hic ꝙ aliquid licet in genere, quod in specie non licet, sim. 8. q. 1. quid aũt. ff. d q. l. j. §. ad qõnẽ. ar. s̃ de off. dele. qui abbas. ff. de p. c. l. mo ris. §. sunt autẽ ad si. arg. 5̃, 24. dist. qñ. ff. si quis cauti. sed & si quis. §. quæsitum, & j. de app. inter cetera, & C. de iure dot. impe. l. 1. 2. Sol. qd licitum est in genere, licet in specie, & ecõ uerso: nisi descensus ad spãlia. vel gñalitas occasionem mali inducat. vt patet per exempla in 1. rub. & C. q̃ res pig. obl. pos. l. j. & ff. de pig. l. obligatione, sed singula exempla tam de prima regula quàm secunda suum casum obtinent, ut patet in quacunque concordantia.

e ¶Confessus.] licet enim confessus sit in pænitentia, nunquã tamen excommunicabit eum ipsum exprimendo, quia sic proderet peccatorem: quod esse nõ debet. de pœn. dist. 6. placuit. & inf. de pę. & remis. omnis vtriusque.

f ¶Nominatim.] i. proprio noĩe expresso non dẽt eũ arguere, vel excõicare, sed in gñe sic dicẽdo. Quicunq; fecit tale factum, sit excõicatus, & perinde hr̃e ac si proprio noie expresso esset excommunicatus quantum ad Deum, sed quantũ ad ecclesiam non: quia non uitabitur ab ecclesia, & est simile. 11. q. 3. excellentissimus. & Insti. de exhær. lib. §. masculos. & §. nominatim. & ff. de lib. & posth. nominatim.

[Glossa sequens quærit. allegat pro, & contra. & soluit.]

g ¶Remouere a communione.] simile 6. q. 2. si tm̃. & c. placuit. Sed quid si eps̃ dicat, excommunico vnum 3 de illis qui tale factum fecerunt ii? Vĩ ꝙ nullus sit excommunicatus: q̧a cum ex plurib. seruis eiusdem nominis vnus liber esse iussus est, neuter liber erit, ff. de manumis. test. cum ex plurib. de testa. tutel. duo sunt Titij & nominatim quis est excommunicandus. 24. q. 2. sane. arg. contra ꝙ vterq; sit excommunicatus. ff. de adimen. le. l. 3. §. si duobus. 4 & ff. de reb. dub. q̧ duos. Sol. Sed verum est ꝙ neuter est excommunicatus: q̧a sententia incerta est; & ideo rei iudicatæ auctoritatẽ non continet, sicut sententia quæ certam quantitatẽ non continet, nulla est. C. de sent. quæ sine cer. quan. l. pen. & vlt.

h ¶Admonere.] in secreto, ne ingerat se cõioni suæ. simile. j. de sen. exc. cum nõ ab homine. 1. respon. sed publice non debet eum remouere; sicut nec Christus Iudam remouit, immo ei Eucharistiam dedit. de consec. dist. 2. cum omne. & c. si illud. & cum alijs ad prædicandum mitit 1. q. 1. sicut Christus.

Cum

1 Supple, & contra iustitiã. Io. And.

† Cap. 6. eo. ti. in 1. cõp. & post concil. Lateran. p. 50. c. 55.

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Ioan. 13.

† Actorem in antiquis.

† Pro intelligentia huius cap. v. de B. Tho. 3. par. q. 80. ar. 6. & plenissime Sotum in 4. sent. d. 12. q. 1. art. 6.

2 Creditor habens oĩa bona debitoris obligata nõ impetret illorum dominiũ: secus, si certas res habet obligatas. Io. A.

3 Non dicit illũ, sed vnũ ex illis. Ioã. Andr.

4 Adde qđ hæc l. si duobus. facit ꝓ opi. gl. nõ ꝓ contrario ad qđ inducit.

CVm ab ecclesiarum.] Primo ponitur exordium, ex quo secundo [illegible] mandatum: ibi: Quapp. Abb. CASVS. Plebanus sancti Pancratij aliqn̄ excōicabat [illegible] excessibus suis: episcopus Florentinus ab[illegible] incequisito dicto plebano: pucnit hoc [illegible] Papa super hoc scribit epō Florentino dicēs, ꝙ si prælati proferunt [illegible] & rata consistere & obseruari usque ad debitam obseruationē. Vnde mandat Papa epō Floren. quatenus si pdictus plebanus sniam excōicationis, vel interdicti profert in clericos, vł laicos parochianos suos, ipsam faciat inuiolabiliter obseruari, nec eam relaxet sine conscientia dicti plebani. No. ꝙ plebani habēt iurisdictionem excōicandi. Itē episcopus debet seruare sententias subditorum suorum.

[Glo. seq. reci. per q. an prælati inferiores epo, &c. arg. ponit opi. & soluit.]

† Cap. 2. eo. [illegible] & post concil. Lateran. par. 3 1. c. 7.

† Pancratij.

CAP. III.

CVm † ab ecclesiarum prælatis, ecclesiastica sñia [a] in malefactores aliquos promulgatur, rata debet & firma consistere: & vsq; ad condignam satisfactionē inuiolabiliter obseruari. ¶ Quapropter mādamus quatenus si quando plebanus sancti P. † in clericos, vel laicos parochianos suos, interdicti, vel excōicationis sñiam rationabiliter † tulerit; ipsam facias inuiolabiliter obseruari, & eā sine congrua satisfactione, & absq; eiusdē plebani cōscientia nō relaxes [c]. ¶ Idē Cātuariensi archiepō, & eius suffraganeis.

a ¶ Ecclesiastica sententia.] sic ergo plati isti possunt excōicare. 16. q. 1. alia causa est. & sic sūt iudices ordinarij. arg. j̄. de excēs. plator. ad hæc. & habent curam animarū. s̄. de elect. cum in cunctis, §: inferiora. sic & abbas potest excōicare, & habet iurisdictionem. j̄. de simo sicut. s̄. de offi. deleg. Petr. & Guil. & j̄. de fo. cōpe. significasti. & hoc oēs concedunt nisi consuetudo faceret contra tales; sed anathematizare non possunt, vt dicunt quidam. 16. q. 2. Visis. & 24. q. 3. corripiātur. Et tu dicas ꝙ non possunt anathematizare siue excōicare, cum illa etiam solennitate de qua traditur. 11. q. 2. debent. & de illa excommunicatione intelliguntur prædicta capitula. 16. q. 2. visis. & 24. q. 3. corripiantur. & quod hoc facere possunt isti inferiores prælati habes. j̄. de eo qui fu. or. c. 1. & quia hoc nō est ordinis, sed potius iurisdictionis. s̄. de ele. transmissam. & illud generaliter traditur, ꝙ quilibet prælatus collegiatæ ecclesiæ, licet subsit episcopo, est tamen iudex ordinarius in plebe sua, & habet iurisdictionē cognoscēdi, & excōicandi, ut hic dicit. & in Auth. de defen. ciui. §. 2. colla. 3. & 15. q. 4. c. 1. & j̄. de iudi. decernimus. arg. C de iur. om. iud. l. ult. & illum dico prælatum hoc facere posse, & talem iurisdictionem habere, qui est electus a collegio siue uniuersitate. s̄. de elect. c. 1. & 93. dist. legimus. & idem intelligo si præficiat r. collegio uel uniuersitati ab eo qui habet administrationem cum iurisdictione putà episcopo.

1 Ait Inno. ꝙ archidiaconi habent iurisdictionē a canone, ēt si non eligātur ab vniuersitate, uel non cōfirmentur ab epō. c. 2. & c. ad hæc. s̄. de offi. ar.

2 Dicit Vincent. ꝙ cum causæ sunt cōes maiori & minori iudici, prefert maior si citat. l. iudiciū ff. de iu. c. q̄ 5. dist. 8. secus ubi non habent causas cōes, fm fateor de quo j̄. eo. pastoralis. de primo dic, ut j̄. eo. quā eo. Io. Andr.

b ¶ Rationabiliter.] quod semper præsumit donec pbetur contrarium. arg s̄. de renun. in pręsentia. & j̄. de re iud. sicut. & seruanda est a subditis, siue sit iusta, siue non. 11. q. 3. sententia pastoris.

[Gl. seq. quærit. & soluit.]

c ¶ Non relaxes.] sed pone quod episcopus relaxet talem sententiam plebano irrequisito, necaliqua satisfactione præmissa; nunquid tenet absolutio? Vtique cum sit superior 2 & ordinarius suæ diœcesis. 11. q. 1. de persona. sed male facit. immo & si subditus conqueratur episcopo debet illum remittere ad suum excommunicatorem absoluendum. j̄. eod. ad reprimendam, secundum tenorē illius decretalis, nisi periculū esset in mora. j̄. de sent. excom. sacro. & tunc recepto primo iuramento secundū formā ecclesiæ, vt traditur in decre. sacro.

¶ Si ordinatio vacantis ecclesia etiam patronatæ ex iusta causa differtur, est ibi per episcopum œconomus ponendus.

CAP. IIII.

CVm † vos plerumq;, oporteat ordinationem ecclesiarum differre, pro eo quod quandoq: psonæ [d] vobis minus idoneę [e] pręsentantur: aut inter vos, & præsentatores, alia de causa radix dissensionis emerserit †: & inf. ¶ Fraternitati vestræ mandamus, quatenus si quando in vacātibus ecclesijs, in quibus ecclesiastica psona pręsentationē nō habet; vel quia personę mi

† Cap. 8. eo. [illegible] & post con. [illegible]

† emergit.

CVm vos.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Fraternitati. Abb. Sic. CASVS. Patroni ecclesiarum Cantuarieñ prouinciæ præsentabant ad vacantes ecclesias psonas minus idoneas. propter quod ordinatio ecclesiarum differebatur: [illegible] etiam inter præsentatores & prælatos alia dissensio [illegible] erogabant. quæsitum fuit a Papa qd super hoc esset istis prælatis faciendum? mandat Papa quatenus si aliquando in uacantibus ecclesijs, in quibus ecclesiastica persona præsentationem non habet, vel quia minus idonei præsentātur, uel alia de causa non possint personas idoneas ordinare, ponāt in ecclesijs œconomos, qui debeant pcipere fructus. & eos expendere in vtilitatem ecclesiarum, vel conseruare quousq; personæ idoneæ fuerint institutæ. No. ꝙ minus idoneus non est in ecclesia recipiendus. No. ꝙ si quæstio est super ecclesia vacante, ordinarius ex officio suo ī ea præficiet œconomū. No. ꝙ bona vacantis ecclesiæ successori sunt seruanda.

d ¶ Personæ.] hoc ideo dicit quia persona ecclesiastica facilius cogitur, puta per suspensionem vel subtractionem beneficij. 74. distin. consuluit, vt sic fiant concordes.

[Glo. seq. reci. per q. an patronus, &c. soluit ꝙ non, rationem inducens, quam fortifica. in fine ponit contrariam opinio. quam reprobat.

e ¶ Minus idoneæ.] sic patet ꝙ patronus laicus, licet præsentet indignum, non est priuatus nec priuandus potestate præsentādi, sed in collegio seu ecclesiastica persona aliud est: quia si collegium eligat, vel præsentet indignum, est ipso iure priuatus. s̄. de elect. c. cum in cunctis. Idem credo de clerico patrono, ꝙ non parcitur ei si præsentet indignum, immo priuatus est eodem modo, vel saltem priuādus est sicut vides in alio articulo, clericus patronus variare non potest, laicus potest antequam præsentatus sit confirmatus. j̄. de iure pat. cum autem. & hæc potest esse ratio quare laico patrono dantur tantum quatuor menses à tempore vacationis. j̄. de iure pat. cum propter. collegio vero siue clericis dantur sex menses per illā constitutionem. j̄. de conces. præb. nulla. quia laicus non priuat potestate præsentandi, licet indignum præsētet, clerici vero sic. 3 vnde hic fit quædam compensatio hinc inde: quia laici grauantur in tempore, & releuātur in alio: quia non puniuntur, & quia clerici puniuntur eligendo, vel præsentando indignum, releuantur in maiori tempore: & quia clerici magis debēt esse discreti & scire iura: ideo puniūtur si peccent in electionib. seu præsentationibus, & clerici patroni eodē iure vtuntur in præ-

Patronus laicus & patronus clericus differūt in multis.

3 Concord. l. cū quidam cum no. per Bartol. ff. de leg. 2.

nus idoneę pręsentantur, vel alia de causa [a] de iure personas nō poteritis in eis instituere appellatione remota† ponatis œconomos [b] qui debeāt fructus pcipere; & eos, aut in ecclesiarum vtilitatem expēdere, aut futuris [c] psonis fideliter reseruare.

¶ Idem Cantuariēn. archiepiscopo.

¶ Si constat ordinario, qd absolut⁹ a Papa suppressit veram causam quare fuerat excommunicatus, debet illum remittere ad Papam. Si vero sibi non constat, est tamen sibi vrgēs suspicio contra eum, debet cogere eum se purgare.

CAP. V.

Ex † parte tua: & inf.

¶ Quia nos consulere voluisti, vtrum illorum absolutio teneat, qui (occultatis excessibus, pro quibus excommunicati fuerant) absolutionis beneficium per sedem Apostolicam meruerunt, suæ excommunicationis causam aliam prætendentes: Taliter respondemus, ꝙ si ita tibi cōstiterit, debes eos ecclesiastica censura compellere cum litteris tuis rei veritatem continentibus ad sedem Apostolicam redire [d]

¶ Si † vero id tibi non cōstiterit, & eos suspectos habueris, ꝙ confessi non fuerint veritatē: ipsos cōpellere debes exinde coram te, quòd veritatem

in præsentando quantum ad pœnam, si delinquant sicut clerici eligendo, arg. præd. c. cum autem. Quidam tamen dicunt, quod ad superiorem deuoluitur prouisio ecclesiæ cum laicus patronus præsentat indignum. in auth. de san. epi. §. si quis oratorij domum. col. 9. tamen iure nostro non cauetur hoc expſſe; & ideo standū est canoni, & nō legi. Ber.

a ¶ Causa.] puta scandalum magnum. arg. ĩ. de iure pat. ca. 1. & 2. sed pro modico scādalo non dimittit episcopus ecclesiā ordinare. ĩ. de iure patrona. quoniam, uel qa de iure patronatus vertitur quæstio inter episcopos, & præsentatores.

b ¶ Oeconomos.] hic constituitur œconomus ad conseruandum, non ad agendum. 75. distin. qm̄. quandoque etiam ad agendum constituitur. C. de epi. & cler. omnis. §. nihilo minus. & ĩ. de iura. calum. imperatorum. & ĩ. de capel. mona. dilectis. & ca. constitutus. & hoc intellige cum de iure pronatus qō est inter patronos & episcopū, vel quando patroni non concordant de præsentanda persona, vel malum præsentant; tunc debet ep̄s statim ponere œconomū, qui cōseruet bona ecclesiæ. Si quæstio est de iure patronatus inter patronos, vsq; ad quatuor menses expectabit ep̄s, illis elapsis ordinabit ecclesiam, saluo iure in posterum illi qui obtinebit. ĩ. de iure patro. qm̄ in quibusdam, & c. cum pp discordiā. Et ex hac littera notare debes, ꝙ patronus se intromittere non debet de rebus ecclesiæ, nisi quo ad defensionem. 16. q. 7. decernimus. & c. filijs. Sed episcopus vel alius prælatus ad quem pertinet institutio, debet habere custodiam illius ecclesiæ vacantis.

c ¶ Futuris personis.] nota bona ecclesiæ conseruanda in tempore successoris. 12. q. 2. hoc huius placiti. & c. charitatē, & 75. d. qm̄ quidam. & 10. q. 2. si quis ep̄s. nisi sint talia, quæ seruando seruari non pn̄t. C. de admi. tutor. l. lex quæ tutores. in fi. & ff. de pet. hære. diuus. in fi. 1. respon. & 10. q. 2. si quis episcopus.

Ex parte.] Communis diuisio. secunda: ibi, Taliter respondemus. In qua subdistinguit, & secundum membrum: ibi. Si vero. Abbas.

CASVS. Quidam subditi Cantuariensi archiep̄o excōmunicati fuerunt iusta de causa: isti excommunicati accesserunt ad Papam supprimentes causas pro quibus fuerant excommunicati, & alia prætendentes, absolutionis beneficium meruerunt: quæritur an sint habendi pro absolutis? Respondet Papa, ꝙ si constiterit ita esse, compellendi sunt ad Apostolicam sedē redire cū litteris rei veritatē cōtinentibus: & si de hoc non constiterit, & suspecti fuerint, ꝙ dn̄o Papæ veritatem confessi non fuerint. compellendi sunt purgationem pręstate, ꝙ veritatem confessi fuerunt in absolutione sua impetranda. Not. ꝙ excommunicatus in absolutione obtinenda, debet exprimere causam, pro qua fuit excō municatus: alias non est habendus pro absoluto.

[Glo. seq. arguit, ponit opinionem quam reprobat, demū quærit, & dupliciter soluit, & solutioni signat contrarium.]

d ¶ Redire.] ex eo ꝙ isti cōpelluntur redire ad curiā, patet, ꝙ non sunt absoluti: quia talis absolutio, ꝑ surreptionē veritatis obtenta, non prodest. ĩ. de sen. exc. cum pro causa, & c. officij. in fi. & litterę super hoc impetratæ non tenent. Quidam dicunt ꝙ si pro pluribus criminibus vna tantū sn̄ia aliquis sit excōicatus, dum tn̄ aliquod eorū expresserit in absolutionē, absolutus est, si de alijs postea conterat. arg. de consec. dist. 4. tunc valere. qd̄ non credo 1 verū, nisi de illo qd̄ expresserit. Sed illa absolutio nō prodest, cum adhuc sit ligatus ꝓ alio crimine. & etiam extra ecclesiā. ĩ. de sen. excom. cum pro causa. sed tunc demū valebit absolutio, cū ab alia excōicatione fuerit absolutus: sicut si quis de vno peccato penitentiam agat, & non de alio, talis pęnitentia nō prodest quo ad vitam æternā, nisi cum alterius criminis pænitētiam egerit; de pæn. dist. 4. §. vlt. in fine. Sed si pluribus sententijs ligatus est oportet vt à qualibet absoluatur, & ultima confirmabit oēs præcedentes: quia tūc incipient valere, arg. ff. ad Treb. l. 1. §. sed & quoties. sicut dicitur de pœn. dist. 3. §. vlt. in fin. ff. de pæn. & re. qd̄ quidam. & ff. de ser. rustic. præ. per fundum. Et tot sūt necessariæ absolutiones, quot fuerunt excōicationes. Sic. ff. de no. ope. nūc. de pupillo. §. si plurib. & 2. q. 3. c. si quem. §. si pręuaricator. ver. si plura crimina. Et talis semper est vitandus, quousque sit absolutus ab omnibus: vel si esset excōicatus à pluribus, & oēs excōicatores cōmitterent vices suas vni, & ille absoluatur ab omnib. vna sn̄ia expressa cuiuslibet excōicationis causa absolutus erit: & idem erit ac si singulariter absolueretur à qualibet. Et est simile de acceptilatione, quæ capit plures obligationes. ff. de acceptil. si plurib. Sed Inno. non videtur velle soluere hāc quæstionē, ĩ. de senten. excom. officij. Sed quærit quare absolutus pro falsa causa non habet̄ pro absoluto: sicut pro falsa causa excōicatus habet̄ ꝓ excōicato, saltē quo ad ecclesiam, vt 11. q. 3. c. 1. & 2. Respond. vtrobique consulitur animæ: quia excōicatio & si sit iniusta, non est contemnenda ne ex ipso contemptu ligetur. 11. q. 3. c. si is qui. §. cum ergo. in fi. & excōicatio est medicina animæ. ĩ. de. sent. excom. cum medicinalis. [lib. 6.] si non contemnatur. 24. q. 3. notādum. & potius ei obest qui iniuste excōicat, quam excōicato si non contemnit. 11. q. 3. illud. Alia ratio potest assignari, quare non prosit absolutio ex falsa causa: quia excōicatus fuit ꝓ certa causa: & omnis res per quascunq; causas nascitur, per easdem debet dissolui. ĩ. de re. iur. omnis res. sed de illa causa nulla est facta mentio: & ita illa remanet, ergo & eius effectus; & sic remanet excōmunicatio prima. Præterea durante priore causa ex alia causa ex qua excommunicatus non fuit, absolui non potuit: quia ab illo quod nil fuit, absolui non potuit,

† cessante.

Oeconomus ob quas causas constituatur.

† Cap. 7. co. tit. in 1. cōp. & post concil. Lateran. par. 31. c. 1.

† Sensus horū uerborū talis est: Si suspecti sūt ꝙ non dixerint Papæ veritatem compellendi sūt ad purgandā eam suspicionē, ut inde colligat eos verū dixisse.

1 Idē Laur. Tā. Vinc. & Goffr. ad ca. tunc ualere, rn̄de, ꝙ ibi sola fictio baptizati impediebat remissionē peccatorū: qua cessante & adueniente charitate fit remissio; sed in excōicatione tollenda, nō sufficit cōtritio ex quo ergo a principio non fuit absolutus nun quā contritio illū absoluet: sicut nec satisfactio. de sēt. excom. cum desideres. in fi. nec iuramentum de parendo. cotit. quod in dubijs. Ioā Andr

tuit, & sic talis absolutio nulla, ab illa vero non intēdebat 1 illum absoluere, & ab alia non potuit absolui ar. s. de transla. inter corporalia. & supr. de offic. dele. cum super. & ff. de hær. inst. quoties. ar. contra, quòd absolutio ex falsa causa teneat, inf. de cōsan. & affi. quia circa.

trimonium non transit in rem iudicatam, quin possit reuocari veritate reuelata quandocunque.

b ¶ Notantur.] quia noluerunt parere snīæ diuortij latæ pp consanguinitatem, vel affinitatem, sed sic excommunicati impetrarunt litteras super reuocatione snīæ,

confessi fuerint, purgationem [a] præstare.

¶ Cęlestinus tertius.

¶ *Si ex desidia vel malitia delegati Papæ, quis perseuerat in peccato, ordinarius loci potest supplere, nō obstante, quod causa fuerit delegato commissa. h. d. & est casus notabilis, & singularis.*

CAP. VI.

Significauit † nobis tua fraternitas, quod quidam de parochianis tuis cum pro illicita† cōsanguinitatis, & affinitatis copula excōmunicatione notātur, [b] ad iudices remotiores ab Apostolica sede litteras impetrant: per quas cum ab excōmunicatione fuerint absoluti: quia dicti delegati, ad locum, vbi testes produci valeant, non accedunt, nec aliquos pro eorū receptione [c] trāsmittunt, in prænominata nefariæ coniunctionis copula remanēt, & causa debitum non sortit effectū; [d] & inf.

¶ Cum itaque pro malitia vel desidia [e] iudices delegati, non debeat quis ad remanendum in copula coniunctionis iniquæ suffragium inuenire; tale damus tuæ fraternitati respōsum, quod quoties ea quę præmiximus, ĩ tua diœcesi euenire contigerit: licite potes taliter absolutos, in pristinam excommunicationis sententiam reuocare: [f] ipsosque tamdiu eadē sententia tenere ligatos, donec causa in receptione [g] testiū, & in alijs legitimū incipiat habere pgressum.

¶ Innocentius tertius Aufitano † archiepiscopo.

¶ *Ordinarius supplet negligentiā abbatis, non reuocātis monachū vagabūdum.*

a ¶ Purgationē.] & ita quos epūs hēt suspectos, pōt cōpellere ad purgationē pstādā, vt hic dicit, dū modo publica laborēt ĩfamia. j. de purga. canoni. nos inter alios. & si sint infamati apud bonos, & graues. infr. de pur. can. cum in iuuentute. & non sit orta ab inimicis. 11. q. 3. in cunctis.

Significauit.] Propter periculū animæ supplet ordinarius desidiā uel malitiā delegati. Cōis diuisio. Secūda: ibi, Cum itaque.

CASVS. Duobus modis pōt poni casus: Primo sic. Aliqui cōtraxerūt matrimoniū: publica fama erat q̄ erant consanguinei vel affines, & scandalū hoc denunciatū fuit epō siue accusatū matrimoniū. Vnde epūs uocauit illos: ipsi fuerunt contumaces, non venerunt, pp q̄ epūs illos excōmunicauit, ipsi appellauerunt, aut etiam per simplicē querelam significauerunt dño Papæ, q̄ ipsi non erant consanguinei vel affines, & sic litteras super hoc obtinuerunt ad iudices delegatos, iudices absoluerunt illos, &c. prout sequitur. & cum isti fuerunt absoluti, iudices delegati non accedunt ad locum, vbi testes ad probandam consanguinitatē vel affinitatē debent produci, nec aliquos pro receptione testium illuc transmittunt, & sic illi remanent in copula iniqua: & causa ulterius non procedit: quærebatur quid iuris esset? Rñ. Papa, q̄ dolus & fraus non debent illis patrocinari, & pro malitia vel desidia iudicis delegati non debet quis remanere in copula coniunctionis iniquę: & ideo quoties ea quæ dicta sunt, contigerit euenire, licite potest ordinarius taliter absolutos in pristinam excommunicationis sententiam reuocare, & tamdiu eos taliter retinere ligatos, quousque causa in testium receptione, & in alijs causis legitimū incipiat habere progressum. Not. quòd qui illicite sunt coniuncti, excommunicandi sunt, ut ab inuicem discedant. Item ordinarius supplet malitiam seu desidiam iudicis delegati. Secundo ponitur casus. Isti contraxerunt matrimonium, accusatum fuit matrimonium super consanguinitate aut affinitate, tandem lata fuit sententia diuortij: sed quia ab inuicem non recedebant fuerunt excommunicati. Tandem significauerunt domino Papæ, quòd sententia lata est per falsos testes, & hoc probare uolebant. Vnde Papa causam commisit super hoc iudices absoluerunt illos. &c. prout sequitur in alio casu, & iste casus bonus est: quia sententia lata contra matrimonium non transit in rem iudicatam...

quæ non transit in rem iudicatā. j. de rē. iud. lator. & c. cōsanguinei. hoc secūdum vnum casum. sed gl. intelliguntur ante snīam cū fuit appellatū. Secundū alium casum fuerūt excommunicati ante sententiam.

c ¶ Pro eorum receptione.] hoc intelligēdum est qñ testes ad iudicē uenire nō possunt: quia sunt valetudinarij, vel alio impedimēto detēti: vel etiam sunt in honore constituti. infr. de testi. ca. si qui testium. q alias compellendi sūt uenire, C. de testi. si qñ. dummodo non per longum iter. ff. de testi. l. 3. §. vlt.

d ¶ Effectum.] vnde postulasti quid sit faciendum.

e ¶ Desidia iudicis delegati.] & ita iudex ordinarius supplet desidiam delegati, sicut delegatus supplet ordinarij. s. de off. deleg. prudētiam, §. sexta. & j. de foro comp. licet. & ca. ex tenore. sed quod dr̄ hic, s. q̄ recidunt in iurisdictionem ordinariam ex eo contingit, quòd non prosequuntur appellationem suam, & ne propter hoc remaneat in incestuosa coniunctione.

[Glos. seq. quærit, & soluit dupliciter.]

f ¶ Reuocare.] post admonitionem ipsis delegatis factā vt procedant, & ipsis coniugatis ut causam suam prosequantur & si postea malitiose versentur ne procedāt, tunc reducat illos ordinarius in pristinam excommunicationis sententiam arg. supr. de offi. deleg. prudentiam. §. sexta. Sed quantum expectabit? certe modicum tempus dabitur. infra quod possit componere sarciunculas, & se parare ad causam ff. ex quib. cau. ma. in integ. restitu. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. Vel hoc intellige ad arbitrium boni viri, id est iudicis. ff. de ver. obl. continuus. §. cum ita.

g ¶ In receptione.] per procuratorem, scilicet cum sint illi excommunicati. argu. infr. de iud. intelleximus, vel etiam per seipsos possunt causam incipere, quia quodammodo rei sunt, 2 & reus bene potest stare in iudicio excommunicatus. infr. de excep. significauerunt. & cap. vlti. & prosequi appellationem suam ibi: sed postquam inceperunt habere delegati legitimum progressum, ut hic dicit, poterunt absolui: est simile infra de verbo. signifi. ex parte. ubi non absoluitur nisi quis prius satisfaciat, sed non statim absoluitur propter maximam suspicionem: alias regulare est quod quilibet primo absoluatur, infra. de senten. excommun. per tuas.

c Nec intendere poterat arg. ff. de cōh. empti. in l. inspicitur. ergo intentio absoluentis sicut baptizantis. de cō sec. dis. 4. solet. Io. And.

† Ca. 2. eo. ti. in 2. compi.

† Quatenus in hoc c. dānantur illicitæ copulę cōsanguinitatis, & affinitatis, uide cōcil. Trid. ses. 24. in decre. de refor. matrimonij p multa capita.

† Auxitan.

2 Dicit Hos. hunc esse casum spiritualem in quo excōmunicatus agit: qñ, s. semel absolutus ĩ eodē crimine & in eadem contumacia perseuerat, ut hic, & j. de appe. qō. hoc autē fit in pęnam ipsorum, & sic non obstant cōtraria. Io. And.

Quan-

QVanto deuotio.] Communis diuisio. Secunda: ibi. Mandamus. Abb.

CASVS. Quidam monachi, canonici, & alij regulares, cum deberent in claustro diuinis obsequijs uigilare, de redditib. ecclesiarum, quarum curam gerunt, cōgregāt pecuniam, & postea per curias principum discurrere non verentur. Factum istorum peruenit ad notitiam domini Papę: unde mādat Papa archiepiscopo diœce. ipsorum, ut ipsi corrigāt illos qui claustrum proprium (& hoc negligēter) dimiserint: & tunc archiepiscopus moneat illos ut proprium si quod habēt, resignent in manib. prælatorum suorū, & vitam regularem obseruent: quod si nō fecerint, compellat eos ad hoc per suspensionē officij & beneficij appell. rē. Not. ꝙ correctio regulariū primo pertinet ad prælatos ipsorum: & si prælati sint negligentes: tūc episcopi eos corrigāt secundum qđ hic dicitur.

† Ca. 1. e. ti. in ... compi. & de materia huius c. vide plene in concilio Viennen. qđ refert in cle mē. de statu monach. ca. ne in agro §. quia vero. vb hęc ēt ꝓhibent. facit tex. in l. Deo nobis, C. de epi. & cle.

CAP. VII.

QVanto † deuotio religiosorum, & infra. ¶ Ad audientiam nostram noueris peruenisse, qđ monachi, canonici, & alij regulares tuæ prouinciæ, cū deberent potius in claustro [a] iuxta regularia constituta, diuinis obsequijs vigilare, de obedientijs & redditibus, quorū curam gesserunt, pecunia congregata, claustrum abhorrentes, per curias principū [b] & potentum discurrere non verentur, & infra. ¶ Mandamus, quatenus quoscunque tales inueneris: [c] nisi ad commonitionem tuam resipuerint, vt proprium [d] in manibus prælatorum suorum, sine difficultate resignent, conuertendum in vtilitatem domus, secundum abbatis [e] † consilium, & regularem vitam obseruent, si prælati [f] eorum post tuā commonitionem id exequi negligēter omiserint, per suspensionem officii [g] & beneficii, appellatione remota, compellas.

¶ Idem Rothomageñ. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

a ¶ In claustro.] 16. q. 1. si cupis. & sine quo uiuere non potest. 16. q. 1. placuit.

b ¶ Principum.] & si ibi in aliqua administratione capentur indignum est eis ab ecclesia subueniri, per quos constat scandalum in ecclesia generari. infr. ne clerici vel monachi. c. sacerdotibus.

c ¶ Inueneris. per inquisitionem. inf. de simo. de regularibus, vel euidentia rei. infr. de cohab. cler. & mulier. c. vlt. & c. vestra.

d ¶ Proprium.] quòd nisi in morte resignauerit, in signum perditionis in sterquilinio cum eo subterretur. inf. de stat. reg. monachi. & c. cum ad monasterium.

e ¶ Abbatis.] 18. q. 2. abbates.

[Glo. seq. no. allegat duo iura, ponit opinionem Hugo. quam reprobat.]

f ¶ Si prælati.] sic patet, quòd coerctio & correctio monachi primo loco spectat ad abbatem. inf. de app. reprehensibilis. in fi. & 24. q. 3. corripiantur. Hug. dicit, quòd si agatur in figura iudicij, solus episcopus cognoscere debet de eius cā. secus si agatur secundum regulā claustralem. 11. q. 1. de persona. C. de pat. pot. l. 3. & C. de ꝓpin. l. vnica. Sed probabilius videtur dicendum, ꝙ prælatus ecclesiæ collegiatæ habet iurisdictionem, vt 16. q. 5. c. 1. ut dictum est. sup. e. cum ecclesiarum. & quod abbas siue prior possit excommunicare monachos suos, est expressum. infr. de ma. & obe. cum in ecclesijs. & j. de simo. sicut. 1 In omnib. his potissime consideranda est consuetudo cuiuscunque ecclesiæ, quæ dat iurisdictionem. 9. q. 3. conquestus, C. de eman. l. 1. & ult. hodie reuocatio talium pertinet primo loco præsidentibus capitulis abbatum & priorum. infr. de regu. ca. vlti. & ibi adijcitur pęna, scilicet excommunicationis.

g ¶ Officij.] sic s. de æta. & qual. q̄uis. & 84. di. cōsuluit.

† Concord. no. in l. ad legarum. ff. de procura.

AD reprimendam.] Duo facit. Primo ponit generale exordium, ex quo postea infert speciale mandatum: ibi. Ideoque. Abb. Sicul.

CASVS. Episcopus Lexonieñ. in quosdam subditos suos tulerat sententias excōicationis, aut suspensionis. Archiepiscopus Rothomag. & alij suffraganei eius, non seruabant sñias illas: peruenit hoc ad Papam, unde scribit archiepō, & alijs suffraganeis dicens, ꝙ propter malitiā peruersorum, pęnæ certæ statutæ sunt, & iō sicut uolunt suas sñias latas in subditos ab alijs obseruari, ita debēt ipsi seruare sententias aliorum quare mandat eis, quatenus sententias, quas Lexonieñ. epūs cañonice tulit in suos subditos, obseruent, & faciant à suis subditis obseruari. Tandem loquitur archiepiscopo dicens, quòd sñia excōmunicationis nō suspenditur per appellatione, & ideo si quis excōicatus ab episcopo Lexonieñ. eidē archiepō cōquestus fuerit de iniuria excōicatione, remittat illum ad episcopum absoluendum, secundum formam ecclesiæ: & si ille eum absoluere noluerit, archiepiscopus eum absoluat, recepta prius iuratoria cautione: & præcipiat ei ex debito iuramenti, quòd satisfaciat eidem episcopo super eo, pro quo fuit excommunicatus, nisi cōstiterit, quòd iniuste fuit excommunicatus: quod si non fecerit in eandem sententiam reducat eundem. No. quòd sñīam episcopi alij episcopi seruare tenentur. Item quod tibi vis fieri, alteri facere debes. Item sententia excommunicationis non suspenditur per appellationem. Item si aliquis conqueritur archiepiscopo de iniusta excommunicatione, nō debet eum statim absoluere, nisi excommunicator hoc noluerit adimplere.

¶ *Ab vno episcopo excommunicatus, ab alijs est vitandus. Et archiepiscopus per querelam aditus non absoluet, nisi primo remittat.*

CAP. VIII.

AD † reprimendam malitiam [h] peruersorum, pœnæ certæ sunt in canonibus [i] constitutę, quas sicut latas a vobis interdum in subditos, vultis inuiolabiliter obseruari,

h ¶ Malitiam.] simile dist. 4. factæ sunt. nam per leges nemo bene facere cogitur, sed male agere prohibet. 29. q. 5. ad fidem. ut boni inter malos viuant quiete. 23. q. 5. non frustra. 2 & hoc solum bene agit, ut uita hominum corrigatur. 23. q. 5. prodest.

[Gl. seq. ponit decem species pęnarum.]

i ¶ In canonibus.] variæ sunt pęnæ in canonibus constitutæ. Quædam inducunt degradationem, & curiæ sæculari traditionem. infr. de fal. ad falsariorum. Quædam degradationem, & detrusionem in monasterium, vt 50. dist. si episcopus. Quædam depositionem tantum modo. 50. dist. si quis viduam. Quædam suspensionem solummodo. q. 2. qu. 5. si mala fama. & c. presbyter. & 32. dist. nullus. & c. presbyter. Quædam excommunicationem. 17. q. 4. si quis suadente. Quædam priuationem officij & beneficij perpetuo 81. distinct. si quis amodo. Quædam officij ad tempus. 82. distinct. presbyter. simile. 21. quæst. 3. placuit. Quædam 5 priuationem

† Ait Innocentius ... horum verborū q̄ sunt in ... semper dubitis consiliū hęc ... esse debere, uidelicet, s̄m arbitri tui consilium: ita ut ad archiepiscopum, cui scribit Papa ptineat conuertere illa bona in utilitatem domus. ceterū ī antiqua cōpilatione abbatis, erat vt hic, quod ēt habent omnes manuscripti.

† Ca. 2. e. ti. in 3. compi.

1 Conc. tex. in l. si ... §. 1. ff. de ... & in authē. ... tne ... quo ... fr. §. considerauimus. cū glos. iii. ... coll. 2.

3 Vt in homicida, post modum promoto.

5 Vt in presbytero infamato donec se purget & in ... nario. Ioan. And.

5 Pro intelligētia huius glossæ ... Ioan. & ... nū. in c. qualiter. de accu. ... cè ... omnia genera pęnarum

nem officij tantū ad tempus 27.di.presbyterum. Quædam priuationē beneficij tantum. 7.q.1. si quis de ordinc. & s. de ele.cū in cunctis. Quædam priuationem tantum cōmunionis.35.dist.an omnia.55. dist.nullus. & alias pœnas habes 68.dist. sicut. & 18.dist. placuit.

a ¶ Ab alijs.] 2.q. 6.qui se scit.

b ¶ Vos ipsi.] 11. q. 6.curæ.

c ¶ Suspendatur.] hoc ideo dicit: quia sententia illa secum trahit executionē.s. de appe la. pastoralis.§.1.hic est ꝙ post x.dies non transit in rem iudicatam, quia quandocunque potest peti absolutio. vñ si taceat quis per x. dies, nō intelligit acquieuisse senten. Vnde concedo ꝙ post x.dies, vel quandocū que possit appellari a sentētia excommunicationis ad metropolitanum, quātum ad hoc ꝙ metropolitanus potest ipsum absoluere, præstita cautione,quod parebit mandato, super eo ꝓ quo fuit excōmunicatus coram ex cōicatore. 1 Sed hoc non vñ: quia ex quo non appellauit inf. x.dies, postea nō potest appellare,uñ per appellationem non transfert querelā ad metropolitanum,sed per simplicem querelam posset conqueri etiam post x. dies.

Facit ad hoc text. in c. inter claris. C. de sum. Tri. & fid. catho.

[Glo. seq. ponit dictum,signat contrarium,& soluit.]

ita latas ab alijs, [a] debetis inuiolabiliter obseruare. Ideoque mandamus, quatenus sententias, quas lexonien. episcopus duxerit in subditos suos canonice ꝓmulgandas, & uos ipsi [b] seruetis, & a uestris subditis faciatis inuiolabiliter obseruari. ¶ Tu vero, frater archiepiscope (cum excōmunicationis sententia ꝑ appellationis non suspendatur [c] obiectū) si q̄s excommunicatus ab episcopo,de iniusta tibi fuerit excommunicatione cō questus, [d] ad ipsū (ei quasi coepiscopo deferens) absoluendū secūdū ecclesiæ formā remittas: qui si noluerit ipsum absoluere, tu (recepta iuratoria cautione) absolutionis munus ei poteris exhibere, ita tamē quod nisi legitime tibi cōstiterit, eum contra iustitiam excommunicatum fuisse [e] ex debito sibi iuramenti præcipias, ut sup eo,de quo fuerit excōmunicatione notatus, † eidē episcopo satisfaciat competenter. Quod si facere contempserit, eum in excommunicationis sententiam, appellatione remota,reducere non omittas.

¶ Idem Turonensi † archiepiscopo.

¶ De causis subditorum archiepiscoporum & episcoporum suorum,patriarcha non cognoscit, nisi per appellationem legitimam, aut uigore consuetudinis, seu priuilegij.

CAP. IX.

DVo † simul; & infra. ¶ Consultationi tuę taliter respondemus, quod cum sit in canonibus [f] diffinitum, primates uel patriarchas [g] nihil iuris præ ceteris habere,

d ¶ Conquestus.] sicut potest conqueri, de iniusta ex cōicatione:sic potest appellare q. est iniuste excōicatus, & prosequi appellationem & literas impetrare super hoc.inf.de exces.cum inter.& c.ulti.sed pp hoc excōicatio non suspenditur,sed causa ad superiorem träsfertur,si infra decem dies appellet. & conueniatur super alia re,potest se defendere,ut dicit decre. prædicta. Et no.ꝙ dicit,cōquestus: quia si quis appellat excommunicatus, non debet remitti ad excommunicatorem, nisi velit ei facere gratiam.inf.de sent.excom.per tuas. Sed contra vī: q̄a ipso facto uī appellasse. eo ꝙ iuit ad metropolitanū.inf.de appel.dilecti & c.vt nostrum.So lu. iter arreptum non habetur pro appellatione post sententiam: immo viua uoce est statim appellandum, postmodum vero in scriptis.2. q.6.post appellationē. §.forma.in fin.ff.de app.l.2.Sed ante sententiam uidetur appellare,qui ad curiam super hoc proficiscitur, vt dicunt contraria sed illa non habent locum iudicio cępto:quia qui appellat,causam rationabilem coram iudice exprimere debet,& propter illam appellare.inf.de appellat.dilecto.in fi.& c.dilectus.& c.ut dilectus. in fi. hodie quicunq; appellat in iudicio uel extra.ab interlocutoria uel grauamine in scriptis appellet,& causam appellationis exprimat.inf.de app.c.cordi. [lib.6.]

[Glossa sequens notat duo præsumi pro sententia.]

e ¶ Fuisse.] hoc ideo dicit: quia semper præsumitur pro sententia iudicis ordinarij. inf.de ꝓbationib. post cessionem.s. de re iudicata. sicut & supra de renunciatio.in præsentia.sed si obijciatur contra sententiam ratione processus,oportet ꝙ probetur processus, ad hoc ut stet sententiæ.s. de proba. quoniam contra. 2 & ita stabitur sententiæ, & ꝓsumitur pro ea, nisi infringatur ratione processus. Hinc etiam patet quod non præcipitur alij quod absolute, nisi primo constet an iuste,uel iniuste fuerit excommunicatus. s. de rest. spo. literas, in fi.& s.de sen.exc. sacro. & hoc constabit partium assertione, & recipiētur probationes ab utraque parte.s.de off.deleg. cum contingat Absolutio fieri debet secundum distinctionē decre.inf. de ver. sig. ex parte. Item per tales probationes cō stabit, an alter aleri teneatur ad interesse secundum, ꝙ traditur infra de sent. exc.sacro. prout notatur supra de offic. dele.cum contingat. Ber.

2 Per quam decre. dixit hic Ioan. & male,ꝙ non præsumitur pro sententia.Io. And.

† Al. nodatus,uā innodatus, quod habent impressi,ī nullo manuscripto reperit.

† Tirensi.

† Cap.3. eo. tit. in 3.compilatio,& ui de notas huius capitis.

DVo simul.] In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio ibi. Consultationi. Abb.

CASVS. Patriarcha Hierosolymitanus compellebat clericos Turo. archiepiscopi respondere coram ipso conquerentib. de episcopis, cum ipsi parati essent respondere coram archiepiscopo Turo. ordinario suo: super hoc conquestus fuit Turo. archiepiscopus domino Papæ & ipse respondet eidem dicens quod in canonibus diffinitum est, quod primates uel patriarchæ nihil iuris præ ceteris debent habere, nisi quantum canones illis permittunt, & consuetudo illis contulit ab antiquo; nisi super hoc Apost. sedes aliquem illorum priuilegio speciali duxerit honorandū & ideo quamdiu clerici Turon. coram ipso uoluerint stare iuri, coram patriarcha respondere non debent, nisi causa per appellationem deferatur ad ipsum, aut aliquid a sede Apost. sit indultum. Nota quod patriarcha, uel primas id solum potest habere in subditos archiepiscoporum suorum, quod est in canonibus diffinitum: & idem intellige de archiepiscopo in subditos suffraganeorum suorum: uel nisi quantum consuetudo illis contulit ab antiquo. Item not. quod consuetudo dat iurisdictionem. Item actor forum rei debet sequi.

f ¶ Canonibus.] 9.q.3. conquestus.18. quæstio.2. ca. 1.& ult.

g ¶ Patriarchas.] diuersitas est in nomine,dignitas est eadem.99.dist.§.1.& c.1.& 2.

[Gl.seq.ar.diuturnitatem temporis,&c.alle. 4.iura & 3.in contrarium.& soluit.]

a ¶ Consuetudo.] rationabilis, & pscripta, : alias consuetudo non prodest s. de consue. c. vlti. Et est arg. tpis diut ritatem, & solutionem & obligationem inducere in futurũ arg. 16 q. 3. statuendu. & inf d. cens. ex parte, & c. olim causam. & C. de agri. & cen. libus. lib. 11. arg. & j. de except. pręlacum ad quorũdam. & 10. q. 3. quia cognouimus, & inf. de cen. peruenit. So. q est in possessione alicuius rei; in ea defendi dẽt. ut lit pen. quasi p totũ. arg. s. de elec. querelam. in fin. & j. de caus. poss. cũ eccłia. & ff. si seruen. l. hauũ. & ff. de aqua quoti. & esti. l. penul. & est defendendus nisi liqueat eũ ui, uel clã, uel precario possidere. & sic intelligũtur contraria de hoc dixi s. de consue. c. ult.

b ¶ Nicænas.] 65. distin. mos antiquus. & c. seq.

c Priuilegia.] priuilegia ecclesiarũ perpetuo sunt seruãda. 25. q. 2. c. 1. & 2. & 3. Sed psonalia priuilegia cum personis extinguuntur. 7. q. 1. petisti. & ff. de cẽsib. ætatẽ. in fin. & j. de pręsumpt. mandata. & s. de offic. legati. uolentes.

d Ecclesiam.] sic 9. q. 3. conquestus.

e ¶ Speciali priuilegio.] arg. ꝙ dominus Papa põt detrahere uni ecclesiæ, & alij conferre: qđ quidem nullus dubitat 2. 16. q. 1. frater noster. 9. q. 3. nunc uero. & c. per principalem.

f ¶ Voluerint.] maxime: & si nollẽt, compelli debẽt ab archiepiscopo, nisi ipsi consentirent. infra. de foro compe. significasti.

g ¶ Patriarchæ.] Hierosolymitan. B.

h ¶ Ad eius.] a grauamine uel a sententia. inf. de appel. cum ecclesia.

† Has habes in d. concilio. Nicæno. c. 6. & 7.

1 Et quæ dicatur longa consuetudo tradit gl. in l. de quib. C. de legi. & in Rubr. C. quę sit lõga cõs. † &c.

nisi quãtũ sacri canones concedũt, uel † prisca illis consuetudo a cõtulit ab antiquo: ita ut secundum Nicænas b † regulas, sua priuilegia c seruentur ecclesijs, preterquam si Apostolica sedes aliquã ecclesiã, d vel rectorem ipsius, quolibet speciali priuilegio e decreuerit honorare: quam diu clerici tui coram te voluerint f stare iuri, compelli non debent iudicium patriarchæ g subire: nisi causa per appellationem ad eius h audentiam perferat: aut ei aliquid super hoc a sede Apostolica sit ĩdultũ.

¶ Idem Turonẽsi archiep.

¶ *Arch. episcopus impeditus põt consecrationem sui suffraganei alteri committere, & cõsecrãdus tenet ab illo cõmissario munus cõsecrationis recipere.*

CAP. X.

Quod † sedem Apostolicam, & infra.

¶ Nos siquidẽ consuluisti utrum si aliqua infirmitate, uel alia iusta causa detẽtus, aliquem suffraganeorũ tuorum consecrare non posses, alicui episcoporum tuorum uices tuas cõmittere i licitũ tibi esset, & it. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, ꝙ in tali articulo cõstituto, & tuas uices (ut dictum est) tibi committere licet, & consecrandus, munus debet ab eo consecrationis accipere, † cui eas duxeris committendas: dummodo catholicus habeatur, & impedimentum ei ex subtractione gratiæ k Apostolicæ sedis non obsistat.

¶ Idem episcopo Helieñ.

¶ *Archiepiscopus causam ad se per appellationem delatam subditis suffraganei committere potest, non tamen ad ipsam suscipiendã compellere potest, h. d usque ad §. præterea.*

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compilatio.

2 De epo uero dubitat. & de cono. de reli. do. constitutus. Io. And.

Qvod sedem.] Communis diuisio, secunda: ibi, Consultationi. Abb.

CASVS. Archiepiscopus propter infirmitatem uel aliam iustam causam non potest consecrare suffraganeum suum: quæsitum fuit a Papa utrum possit super hoc alicui committere uices suas? Respondet Papa ꝙ archiepiscopus taliter impeditus, potest alicui episcopo uices committere, & consecrandus debet ab illo munus consecrationis accipere, dummodo catholicus habeatur, & impedimentum ei ex subtractione gratiæ sedis Apostolicæ non obsistat. Nota ꝙ munus consecrandi potest delegari. Item suffraganei delegationem factam a suo archiepiscopo tenentur suscipere. Item electus tenetur suscipere consecrationem a quo metropolitanus uoluerit.

[Glossa sequens repetens textum, addit quomodo archiepiscopus cogere potest eum cui committit, & ad quid tenetur consecratus. distinguit demum inter ea quæ sunt iurisdictionis, & ordinis, & causam reddit. In fin. dicit merum imperium secundum canones delegari.

i ¶ Committere.] certum est enim quod archiepiscopus potest mandare uices suas, & ille tenetur recipere & potest illũ cõpellere, infra cap. proxi. & iussu archiepiscopi, suffraganei illum consecrare debent, supra de tempor. ordin. si archiepiscop. alias sine sui præsentia, episcopus non debet consecrare. 65. distin. non debet. & ca. episcopus nõ est. & episcopus sic consecratus debet uisitare archiepiscopum infra duos menses. & si non possit impeditus iusta de causa. hoc ei significetur 65. distinctio. si quis in metropolitana. Item & ordinandus tenetur recipere consecrationem ab eo cui mandauerit, licet in hoc grauetur quod iudex superior hoc facit iure suo, suffraganei uero ad mandatum illius & sic supra de offic. deleg. super quæstionum. §. si uero duo. Archiepiscopus potest committere ea quæ sunt iurisdictionis etiam illis qui eam non habent, infra capitu. proxim. sed ea quæ sunt ordinis uel consecrationis. committere non potest his qui eam non habent, puta illis qui non sunt episcopi, uel archiepiscopi. uel maiores, infra de consecrat. ecclesiæ, uel alta. aqua. Nec etiam talia dicuntur committi, sed cum mandat archiepiscopus suffraganeis ut hoc faciant, sola auctoritas eis deest, & nihil committit eis archiepiscopus, nisi quia dat auctoritatem propter prælationem quam habet super illis, & hoc patet ex eo quod quandoque episcopi inuitantur ad hæc facienda ab illis qui ea facere non possunt: ut puta capitulum quandoque inuitat alium episcopum ad consecrandam ecclesiam, uel altare, uel ad clericos ordinandos. 7. quæstio. 1. pontifices. Item satis potest dici secundum canones. quod ea quæ sunt meri imperij, possunt delegari, ut depositio. 24. quæstio. 4. illud. & 2. quæstio. 7. sicut. licet secundum leges non possunt, nisi cum delegatis. non potest adesse. ff. de offic. eius cui mandat. est iurisdictio. l. 1.

† uide l. vnica. C. qui pro sua iurisdictio.

k ¶ Gratiæ.] id est si non sit excommunicatus, uel suspensus, uel schismaticus, alias non potest ordinare, uel ordinari, ut supra de electio. quia diligentia. sup. de ætia, & qualit. cum bone. & infra de schisma. quod a prædecessore, & supra de episcopo qui renunc. epi. capitu. ult. & hæreticus non sit 9. quæstio. 1. cap. 1. & 2. huiusmodi enim personæ non conferunt executionem. Bernar.

PAstoralis. Istud principium vsque ad §. præterea. diuiditur in duas partes. quia in prima ponit con sultatio. in secunda responsio: ibi, Ad quod. Abbas.

CASVS. Aliquis appellauit ab epo ad archiepm. quæritur vtrũ archieps causam istam sibi delegatam per appellationem possit cõmittere ali cui subdito sui suffraganei iure metro politico, & si nollet causam suscipere, vtrum possit [illegible] ad suscipiendam delegationẽ compellere? Res. q archieps ipsu [illegible] ad suscipiendã delegationẽ compellere nõ potest in uitum: quia in eum nullam habet potestatem, nisi in quibusdam certis articulis: quamuis eps suus eidẽ sit metropolitico iure subiectus.

[Gl. seq. quærit, ponit opinio. Hugo. & sequit demũ epi. Ioã. quã approbat.]

CAP. XI.

PAstoralis † officij, & infra. ¶ Ex parte tua fuit insuper quæsitum, † vtrum si aliqua causa fuerit ad archiepiscopum p appellationẽ delata, possit eandem iure ordinariæ potestatis, suffraganei sui subdito delegare, vel animaduertere in eũdem, † si cãm renuerit suscipere delegatã? ¶ Ad q rñdemus, q archieps ipsum ad suscipiẽdam delegationem hmõi cõpellere nequit in uitũ, [a] cũ in eũ (exceptis [b] quibusdã articulis) nullã habeat ptãtem, [c] licet eps suus eidẽ sit metropolitana † lege subiectus, & inf.

¶ *Mortuo delegato Papæ qui excommunicauit reũ, vel actorem in possessionẽ induxit, si eius successor in delegatione succedit absoluere & restituere possessionem poterit: aliàs solus Papa restituet et absoluet, præterquã in mortis articulo, ne tamen currat annalis pscriptio reus corã ordinario, vel publicis personis de stando iuri cautionem præstabit. h. d.*

¶ Præterea postulasti, an illa causa debet deduci ad synodum, in qua præest archieps. 6. q. 2. c. 1. Itẽ si clericus habet ciuilem causam 5 epm suum. 11. q. 1. si clericus. & si eps 5 clericum, coram arbitris terminetur, vt in c. clericus. Item in alio casu. j. eo. irrefragabili, sed ibi dr q tamquam delegatus à Papa. Item quando episcopus negligens est, in eo quod ipse facere debet. 9. q. 2. cum simus, & j. de sent. excom. per tuas. & inf. de app. qua fronte. Item mortuo episcopo & ecclesia idoneos clericos non habet. 12. q. 2. non liceat. Item cum euidens est, sententiam episcopi esse iniustam inf. de appel. solicitudinem. Item cum visitat prouinciam. inf. de præscrip. cum ex officio. & inf. de cen. sopitæ. & c. cum nuper.

a ¶ Inuitum.] not. q pinguius ius habet archieps ĩ epis, q̃ in eorum subditis, vt hic patet. & s. eod. tit. quanto arg. Sed nunquid idẽ iuris est in episcopo circa subditos suorum subditorum? Certe non: quia episcopus eis preponeretur si voluerit per se cognoscere de causis subditorũ, cũ sit iudex ordinarius omnium de sua diœcesi. 11. q. 1. de persona. & arg. ad hoc. ff. de iud. iudicium. & 11. q. 3. qui restituit. & 8. dist. quæ 5tra mores in fi. & 2. q. 1. nomen, sed archieps. non est iudex ordinarius totius prouinciæ, nisi eporũ tm, nisi in casibus inferius notatis, ut dicit in fine. & ita nõ est simile hoc sm Hug. & T. & Vinc. Io. dixit quod si tales plati subditi eporum, uel ex electione, vel ex longa consuetudine hẽnt ordinariam iurisdictionem, eps non potest cognoscere de causis subditorum taliũ platorũ nisi per appellationem deferant 1 ad eum, vt j. de excess. præla. c. 2. & j. de fo. compe. cum contingat. & j. e. irrefragabili. §. 1. arg. ad hoc 18. q. 2. cognouimus. & j. de appel. dilecti. gradatim enim debet procedere in causa, vt 2. qu. 6. cap. anteriorum §. illo procul dubio & j. de sta. reg. in singulis. nisi in principe. 2. q. 6. arg. & c. ideo. & infra de appell. si duobus. Verius credo quod dicit Io. q episcopi non possunt, cognoscere de causis subditorum prælatorum suorum eis inuitis: sic enim posset eos priuare omni sua iurisdictione, quod non est verum: quia nimis esset iniquum. j. de excess. prælat. ad hæc. immo debet sententias seruare subditorum suorũ. s. eod. cum ab ecclesiarum. vbi notatur de iurisdictione eporum. nam si sua vnicuique iurisdictio non seruatur, ecclesiasticus ordo confundit 11. q. 1. peruenit. & tñ eps nihilominus est iudex ordinarius diœcesis suæ, quo ad multa alia quæ patent p se, episcopus tñ posset bene compellere subditũ subditorum suorum, suscipere delegationem sibi ab ipso factam: secus in archiepiscopo, vt hic.

[Glo. seq. reci. per. q. an archiepiscopus sit ordinarius prouinciæ ponit primo duas opi. vlt. Tan. quę dicit eum non ordinarium, nisi in certis casibus? & enumerat. 12.]

b ¶ Exceptis quibusdam articulis.] est tñ iudex ordinarius totius prouincię, quia eius gerit solicitudinem. 9. q. 3. c. 1. & 2 nec ideo sequitur q cuiuslibet de prouincia. Vel potest dici q habet iurisdictionem super quemlibet, sed impeditam & ligatam: ex quo non hẽt nisi in quibusdam articulis. arg. s. de rescrip. c. pastoralis. §. vlt. in fi & s. de cler. pereg. tuæ. & hoc secundum Laur. T. dicit q nõ est iudex ordinarius, nisi in casibus specialibus. Primo cum deniat in diuinis officijs 2 a cõsuetudine metropolitanæ ec lesi[illegible] 12. dist. de his. Item si deliquit, in eius diœcesi vt 6. q. 3. placuit. in hoc casu efficitur ali qs de iurisdictione cuiuslibet alterius. 2 Item si habet prędiũ in diœcesi sua. vt j. de fo. comp. c. vlt. & iste casus ptinet et. ã ad quemcunq; aliũ. Item si causa def[illegible] ad eum per appella tionem. s. de offi. le. c. 1. & s. eod. duo. & 11. q. 1. peruenit. Itẽ cum absolutus ab ar chiepo non vult pa rere epo. s. eo. ad re primendam. Item si criminalis est causa inter episcopum & clericum suum: tunc

[Glo. seq. obijcit & soluit.]

c ¶ Nullam habeat potestatem.] si nullã habet iurisdictionem vel potestatẽ in eũ. ergo talis delegatio nõ vr valere. & sic snĩa eius nulla. ar. C. qui p sua iurisdi. l. vnica? Rñ. licet in clericum illum cui committit causam, non habet potestatem, tñ in causa quę ad eũ per appellationẽ delata est, habet potestatem, & ita causam ad suam iurisdictionem pertinẽtem delegat, & ille bene recipit iurisdictionem, si vult illam recipere; sed si non vult illam recipere, potest partes cõpellere: vt 5sentiant in aliquẽ, vel aliquos, & potest mandare epo vt compellat illum recipere commissionẽ: qđ facere potest licet sit appellatum ab eo. arg. j. de fo. cõpe. si quis contra cl ricum & s. de offi. deleg. suspicionis. §. vlt. & inf. de appel. cum speciali.

PRAETEREA. Diuidit: quia in prima ponitur consultatio, in secunda responsio, ibi, Ad quod Abbas.

CASVS. Causa commissa est alicui per sedem Apostolicam, delegatus citauit reũ, non venit, cõtumax fuit: pp cõtumaciam suam manifestam fuit excõicatus, vel iudex actorem duxit in possessionem rei petitæ causa rei seruandę. Tandem mortuus est delegatus, reus vult absolui vel recuperare possessionem amissam præstita cautione q iuri parebit: quæritur an liceat alicui ordinario ipsum absoluere, uel possessionem sibi restituere infra annũ, sufficienti cautione recepta sine speciali mandato Aposto. sedis? Respondeo q cum delegatus quantum ad illam causam maior sit ordinario, fine

Marginalia: † Cap. 5. eo. tit. in 3. cõpil. — † requisitũ. — † Ratio est qa iudicare est publicũ ius. l. munerũ. §. iudican di. ff. de mu. & hon. & l. vnica C. qui p sua iuris. — 1 Dixit Hos. q sm hanc opi. sequeretur q archipresbytero subiecto archidiacono non posset ad epm appellari pp rõnem quæ sequitur in gl. Io. And. — † metropolitica. — 2 Qđ est verũ, nisi 5traria 5suetudo & rõnabilis obuict ex aduerso. 12. di. illud bř. vel sm Hos. ab illa gñali tate excipe casum hunc de diuinis. ff. de leg. nõ est nouũ. & l. seq. Ioan. Andr.

sin: speciali mandato domini Papæ excommunicatus ab huiusmodi delegato beneficium absolutionis per alium nō poterit obtinere, præterquam in mortis articulo, nisi talis fuerit ille delegatus, cui alius succedat in onere & honore: nec possessionem amissam poterit recuperare per aliū quàm per sedē Apostolicam. In fine dat Papa tale consilium, ne actor post annū efficiatur verus possessor, ut eius corā ordinario, uel si ordinarium habere non potest coram publicis, & honestis personis, offerat & pstet cautionē, ꝙ iuri parebit, interrumpendo per hoc præscriptionem annalem, ut sic post annum recuperare possit possessionem amissam. N. a ꝙ an huius nō habet iurisd. ēnem in subditos i effraga neorum suorum, nisi in certis articulis. Item delegatus Papæ maior est ordinario, quantum ad causam illam, quę est ei commissa. Item ordinarius non potest se intromittere de his, quæ fiunt à delegato Papæ. Item si aliquis non potest habere copiam iudicis, illud protestatur coram ordinario: vel coram publicis personis, si ordinarius habere nō potest, quod per eum non stat, quominus faciat quod facere intendebat: & sic postea non currit ei tempus quousque copiam iudicis habere poterit.

† Hic in oībus fere impressis habetur dict. ordinario; q̄ deest in antiquioribus exēplaribus in recent. orib. ex margine irrepsit in textū ex glo. tū cōstat, nullo pacto fu sse a R y mundo positam in text. alias frustra expli. eff. t. B. rnardus.] Infert ergo ꝙ hēt ea q̄ sunt meri, & mixti imperij, p. l. iubere cauere. ff. de iurisdi. omn. iud.

alicui [a] † liceat sine speciali mandato Apostolicę sedis (delegato, qui reū pp contumaciam manifestā, 10 excōicationis vinculo innodauit, vel petitorem cā rei seruādæ in possessionē petitorū induxit, reb. humanis exempto) eidē volenti iuri parere, absolutionis beneficiū īpertiri, & possessionem restituere 20 infra annū sufficienti recepta primitus cautione. † Ad qd̄ dicimus, ꝙ cum delegatus quātū ad illud, fit maior [b] ordinario, sine mandato [c] summi Pontificis excōmunicatus ab huiusmodi delegato, nō pōt p aliū (præterquā in mortis [d] † articulo,) absolutionis grām obtinere, nisi forsan delegatus talis extiterit, cui alius succedat [e] in onere, & honore. Nec per aliū quā per summū Pontificem [f] recuperare poterit possessionem amissam.

¶ Verumtā ne alius post annū verus efficiatur possessor, [g] corā ordinario, vel si eius copiā habere nequerit, corā publicis [h] & honestis psonis, vt quasi præscriptionē interrūpat annalē, [i] offerre ac pstare [k] quod iuri parebit, poterit 30

a ¶ Alicui.] scilicet ordinario.

b ¶ Maior.] sup. de off. deleg. at. sane.

c ¶ Sine mandato.] Contra aduersus rem iud. aduersus. ff. de mino. minor magistratus. & 21. dist. nullus inferior.

d ¶ Præterquam in mortis articulo.] quo casu de quo libet genere excommunicationis & à quolibet etiam laico potest absolui. arg. 17. p. si quis suadente. & inf. de snia excommunicationis, quod de eis. argu. ad hoc de consecratione, distinct. 4. sanctum est baptisma. Sed nunquid in obsidione positum vel transfretare volentem, scilicet absoluere? Vincen. dixit ꝙ sic. quia iam imminet periculum mortis. Sed hic videndum est an immineat naufragium, vel periculū mortis, non enim intrat de mare semper imminet naufragium: qd̄ si esset, nullus transfretaret. sed cum sunt in naufragio in periculo mortis, tunc satis. potest dici quod licet qui si periculo mortis contra Saracenos, uel alia iusti bellum eam pe... appareat periculum mortis, licet absolui e etiam laico, argu. prædict. capa. sa. et ... Quidam dicunt cōtrarium, quod nunquam a laico absoluatur a tali ex. ōicat one, ... aliquem de confessione per mortem, ... excommunicatum a nobis. ... Sed hoc non potest ita locum habere in naufragio, si ... quia tunc ... Vel dic quod laico potest quis ... confiteri in necessitate, sed laicus non potest istum absoluere, vel ligare: quia non habet claues ecclesiæ. s. de summa Trin. & fide cath. cap. 1. §. vna.

e ¶ Succedat.] supra de offic. delega. quoniam Abbas. & infra de immu. ecclesi. aduersus. quia cum in locum & eius ius succedat: partibus eius fungi dēt ff. de iudi. mortuo iudice. ff. de edend. quædam. §. nil interest.

f ¶ Pontificem.] vel p eius delegatum specialiter ad illā cām destinatū. j. de eo qui mit. in poss. cum sicut.

[Glo. seq. no. secundum decretum alleg. vnam concor. alleg. iura in contrarium, & remittit.]

g ¶ Possessor.] ex hoc vr, ꝙ quis sit verus possessor post annum, & non ante. ff. de acquirenda possessio. l. 3. §. vlt. Item videtur ꝙ ad hoc vt aliquis dicatur verus possessor, non sit necessarium secundum decretū. j. vt lite nō contestata, quoniam frequēter. §. in alijs. argu. contra j. de eo qui mittitur in pos. sess. cau. rei seruan. c. 1. ff. de acquirenda possess. l. 3. §. vlti. in fi. & ff. de dam. infe. si finita. §. si quis autem. §. sequen. & §. Iulianus. quæ cōcordantiæ loquuntur ī actione psonali. & hoc dicitur infra de dolo & contumacia. contingit.

h ¶ Publicis.] C. de an. exce. vt pfectis. & 15. q. 3. c. placuit. §. is autem. & C. de epi. aud. l. sancimus, & j. de app. c. vlt.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

i ¶ Annalem.] sed vsque ad quod tempus poterit postea petere rem sibi restitui siue recipere possessionem? Dic quod vsque ad xl. annos secundum iura canonica, vel secundum leges vsque ad xxx. an. quia sola ... perpetuat actiones vel que ad xl. ann. vt C. de præscr. xxx. an. cum notissimi. & 16. quæst. 3. ca. placuit. §. potest. Sed nunquid secundum iura canonica poterit is præscribere ex quo habet iam, vel debet habere conscientiam rei alienæ? secundum iura ciuilia talis bene vsucap t, licet sciat rem alienam. ff. de nox. act. & generaliter. Credo tamen, ꝙ si aliter nō habet conscientiam læsam; nisi quod res fuit deducta in iudicium eum habeat titulum id est auctoritatem iudicis, bene præscribit. ex hoc enim quod res fuit deducta in iudicium per ipsum, eam petendo præsumatur habere bonam fidem, & præcipue, quia quando fuit ei tradi a possessio, debuit iurare de calumnia, 50 quia aliter non datur possessio, etiam causa rei seruādæ, nisi negotio summatim examinato. j. vt li. non cont. q. oniam frequenter. §. quod si. & ita bene potest præscribere. De hac materia tractatur infra, de præsc. quoniam omne. & sicut interrumpitur annalis præscriptio in possessione, vt post annum recuperet possessionem, sic & in excommunicatione: vt si non potest inuenire suum excommunicatorem infra annum, post annum non perdet causam. 11. quæst. 3, rursus. 60

[Gl. seq. dat tria similia in principio. & vnum in fine, medium tractat, quid si ille non sit recipere.

K ¶ Ac præstare.] ecce consilium iuris, & vtile. simile consilium; dat tibi lex. ff. de rei vēditis qui destinauerit. sic & in stipulatione illa quanti ea res, commodius est certam summam adijcere, in qua difficile est probari quanti ea res est. ff. de præto. sti. l. vlt. simile consilium. j. de app. c. vlti. Et no. ꝙ dicit offerre ac præstare. quia oblatio sola non sufficit nisi factum sequatur j. de eo q mi. in pos. cā rei seruandæ, c. 1. 4. & hoc intel lige

1 Caueas ne decipiaris ex opinionib9 relatis ī hac gl. quatenus agit de absolutione etiā per laicos impendenda, & vide in hoc articulo Do. īnicū Sotū l. 4. sent. d. 18. q. 4. arti. 1 vbi plene. laicus enim nullo casu potest absolvere sacramentaliter.

† Quia in mortis articulo nulla ē criminū aut ca... reseruatio, & iō oīs sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluere pñt. Concil. Tri. sess. 14. ca. 7. de casuum reseruatiōe.

2 Et si deij... ret, non pr... scribet. c. ul... de præscrip... sm Hostien...

3 Scilicet, ... q vult rē p... tere, si pōt... tētet posse... sorium. lo... Andr.

4 Concor... 2. §. fi. ff. q... cuiusq; uni... & l. 1. §. id... Pōponi9 ... de dona.

lige si illi volunt recipere, alias non noceret, j. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. c. 2. sicut non sufficit offerre pecuniam ad interrumpendum cursum vsurarum, nisi deponatur in sede sacra. Cod. de vsu. acceptam.

& qn. & s. de consu. cū olim. & j. de cen. cū olim. Item per hoc nō intendebat alij præiudicare. simile s. de vsu pallij. ex tuarū. & j. de maio. & obed. c. cum inferior. & sic vr quod semper sit recurrendum ad intentionem scribentis. sic j. de præb. c. vlt. & antepe. & s. de off. de leg. super eo. & ff. ne quid in loc. pub. l. 2. §. si quis a principe. & C. de eman. lib. l. nec auus.

Licet in corrigendis.] Diuiditur, quia in primo ponit formam rescripti, q. secūdo declarat, ibi: Quia tamen. Abb.

CASVS. Eps Parisien. recepto mandato a dño Papa, vt tā circa regulares q̄ sæculares clericos suæ iurisdictionis q̄ multa, & grauia ꝯmittere dicebant, inquirat & corrigat appellatione remota quę ui derit corrigenda; & statuat ad reformationē eorū qd iustū fuerit & honestum. Occasione huius mādati dicebat eps Parisiē. ꝙ nullus subditus suus a correctione sua ad metropol. poterat appellare, cū in mandato suo appellationis remedīū sit inhibitum. Archi eps senoñ. metropolitanus eius significauit hoc domino Papę, & ipse rescribit ei dicens, ꝙ licet in corrige. d s excessibus, appellationis remedium sit inhibitum, nō tñ fuit intentio nis Papæ: nec ipse debuit iurisdictioni archiepi per mandatū huiusmodi derogare. Vñ si aliqs casus emerserit in inquisitionibus faciendis a dicto epo, non tanq̄ delegato. sed tāq̄ ordinario, in quo licitū sit appellare, nō vult Papa derogare authoritati ipsius archiepi occasione dicti mandati, quo minus licitū sit cuilibet, ad ipsum archiepm. tāquā ad metropolitanū libere appellare. No. ꝙ a correctione nō est appellandū nisi modus excedat. Itē non intēdit Papa alicui ꝑ suū mādatū pręiudiciū generare.

[Glossa sequens soluit contrarium.

cautionem: vt sic post annum recuperare possessionem per sedem Apostolicam mereatur.

¶ Idem Archiepo Senoñ.

¶ *Papa per rescriptū quo mandat ordinario, vt subditos suos corrigat non facit ex hoc ipsum delegatū, ideo ab eo poterit appellari ad proximum superiorem, sicut si Papa nullum mandatum fecisset. h. d.*

CAP. XII.

Licet † in corrigendis excessibus (iuxta † canonicas sanctiones) appellationis sit diffugiū interclusum,[a] & ideo Parisieñ. eps a nobis receperit in mandatis, vt tam circa viros religiosos, q̄ ēt clericos sæculares[b] suæ iurisdictioni subiectos, q † multa & grauia crimina committere ꝑponunt, inquirat & corrigat appellatione remota, q̄ viderit corrigenda, statuens ad reformationem eorum, quod regulare fuerit, & honestū: ¶ Quia tñ intentionis nostræ nec fuit nec esse debuit,[c] iurisdōni tuæ per 10 mandatum hmōi derogare, presentium authoritate duximus declarādū, quod si in inquisitionib. ab eodem epo, non tanq̄ delegato,[d] sed tāq̄ ordinario, faciēdis, aliqs casus emer- 20 sefit, in quo licitum sit ad sedem metropolitanā appellare,[e] ꝑdictis occasione mandati,[f] authoritati tuæ, quo minus ad te tanquam ad metropolitanū appellari[g] valeat, nolum[a] aliquatenus derogare. †

30 ¶ Idē in cōcilio generali. †

¶ *Prælati subditos corrigunt & reformant appellatione remota, vel consuetudine non obstante. Si tamen capitulū cōsueuit corrigere excessus canonicorum, si infra terminū ab 40 epo præfigendū non facit, ipse episcopus hoc faciet. h. d. vsque ad §. ceterum.*

CAP. XIII.

Irrefragabili constitutione sancimus, vt ec- 50 clesiarum prelati, ad cor-

d ¶ Tanquam delegato.] si enim tanquam delegatus cognosceret vel inquireret, ad dñm Papam tantum deberet appellari. sup. de off. de lega. super quæstionum. §. porro. 2.

[Glossa sequēs ponit quatuor exempla.]

e ¶ Appellare.] puta quia volebat inquirere super quo nō ꝑcesserat infamatio. j. de accusat. cū oporteat. vel quia admittit testes cōspiratores. j. de re iud. cū I. & A. & j. de simo. licet Heli. & c. ꝑ tuas. vel si nō citat illum contra quem inquiritur. j. de accu. qualiter & qn. §. debet. vel in aliquo excedet formā inquisitionis. j. ca. proxi. circa prin. ibi. de accusatio. inquisitionis.

f ¶ Mandati.] quo non delegatum constituit, sed vt ordinarium instruxit: quia per tale mandatum non posset procedere vt delegatus, cum ex eo non habeat delegatam iurisdictionem. inf. eod. ti. graue. vbi simile fuit mandatum.

g ¶ Appellari valeat. & ita potest appellari in inquisitione sicut in coërtione a grauamine scilicet cum modus exceditur. inf. de sent. excom. vniuersitatis. inf. de appel. de priore. & c. proxi. circa prin.

Irrefragabili.] Hæc decre. vsque ad §. Ceterum, habet duo dicta. secundum ibi, Excessus. Abb.

60 CASVS. In principio statuit concilium, quod prælati ecclesiarum prudenter ac diligenter intendant circa correctionem & reformationem subditorum suorum, & præcipue clericorum, ne sanguis eorum de prælatorum manibus requiratur: vt autem liberius correctionis officium valeant exercere, decernit quòd nulla consuetudo vel appellatio ipsorum officium valeat impedire, nisi modus canonicus in talibus excedatur, tamen excessus canonicorum cathedralis ecclesiæ, qui consueuerint corrigi per capitulum, ad commonitionem episcopi, infra certum terminum præfigendum ab ipso, per ipsum capitulum corrigantur in illis, in quibus talis fuit consuetudo: & si capitulum negligens fuerit, episcopus ex tunc demum habens præ oculis ipsos corrigat appellatione remota.

a ¶ Interclusum.] j. de app. ad nostram, & c. reprehensibilis. in fi. & c. cū speciali. in fi. nec obstat. j. de pur. can. nos īter alia. qa non loquit de correctione, sed de expurgatione, & hæc vera sunt, nisi corrigens modum excedat. 2. q. 6. c. ei qui. §. ab executore sub illo. §. sunt quorum. j. de sen. excom. vniuersitatis. & hoc intelligē de notorijs excessibus, in quibus non admittitur appellatio. j. de appel. cum sit Romana. in fi. Ber.

[Glo. seq. reci. per q. quare clerici non professi, &c.]

b ¶ Sæculares.] clerici ideo dicuntur sæculares, quia ad modum etiam laicorū, 1 qui vere sæculares dicuntur, possūnt proprium habere, & inde facere ꝑ sua voluntate, secundum ꝙ habes j. de testa. quasi per totū.

c ¶ Nec esse debuit.] ne inde nascant iniuriæ vñ iura nascuntur. C. vnde vi. meminerit. & j. de accu. qualiter

Marginal notes: † Cap. 6. eo. tit. in 5. cōpilatione. † Hęc verba: iuxta canonicas sāctiones, desunt in antiquis exemplarib. † In omnib. antiquis ita: qui multa & grauia committere ꝑponuntur. a Et ideo q a genus istud mixtū est, in quātum religioni participant, dicūtur clerici: in quantum laicis, dicuntur sæculares. de sum. Tri. c. 1. sup ver. cōem secundū Host. Ioan. And. a Concor. tex. quē Bur. dicit sing. in l. 1. C. qui ꝑ sua iurisdictione. † derogari. † Cap. 7. & c. 1. eo. titu. in 4. compilatione.

rigendum subditorum excessus, maxime clericorũ, & reformãdos mores prudenter ac diligenter intendant,† ne sanguis eorum [a] de suis manib. requiratur. ¶ Vt autem correctionis & reformationis officium libere valeãt exercere, decernimus, vt executioné ipsorum, nulla consuetudo, [b] vel appellatio [c] valeat impedire: nisi formã in talib. excesserint, obseruandã. ¶ Excessus tamen canonicorum cathedralis ecclesiæ, qui consueuerũt corrigi per capitulum; [d] per ipsum in illis ecclesijs (quæ talem hactenus consuetudinem habuerunt) ad commonitionem, vel † iussionem episcopi corrigantur infra terminũ cõpetentem ab eo† pręfigendum; alioquin ex tunc episcopus Deum habens præ oculis, ipsos vt animarum cura requirit, per censuram ecclesiasticam corrigere non postponat.

¶ Si canonici sine manifesta, & rationabili causa (maxime in contemptũ episcopi) cessant a diuinis, episcopus cessationem non seruabit, & metropolitanus vice Papæ cognoscet, hoc dicit.

¶ Ceterum si canonici absque manifesta, & ratio

a ¶ Ne sanguis eorum.] durum verbum est istud pro prælatis negligentibus subditos corrigere, simile ʒ.de reg.c.vlt.& ʒ.de stat.re. cum ad monasterium.§.vlt. & ʒ.de accus. qualiter & quando. §.pen. Nec admittitur, pastoris excusatio si lupus oues comedit, & pastor nescit.ʒ de re.iu.quamuis. Et eo ipso ꝙ prælatus tacet, cõsentit. 43. dist. sit rector.& ex eo permittitur securitas delinquendi. 23.di.error. Et facilitas veniæ incentiuũ tribuit delinquendi. 23.q.4. est iniusta. Ne ergo subditorum sanguis de p̃latorum manibus requiratur, sequãtur Paulum dicentem: Mundę sunt manus meæ a sanguine omnium vestrũ. 43. dist. Ephesijs.

b ¶ Nulla consuetudo.] quia non præscribitur contra episcopum in talibus. inf.de præscrip.cum ex officij. & contra obed entiam similiter non currit præscriptio. inf.de præscrip. cum nõ liceat. tamen in præiudiciũ archidiaconi iurisdictionẽ exercere non debet inf.de exces.prælato.capit.2. nisi ille esset negligens. vt hic dicit de capitulo: tunc enim posset.

c ¶ Vel appellatio.] quia a correctione nõ appellatur. inf.de app.reprehensibilis.in fi. & c.cum speciali.in fi. & c.ad nostram nisi modum excedat, ut hic dicit. de hoc dictum est sup c.proxi.

[Glo.seq. soluit obiec.decre.& de persona. Secundo quærit, an quilibet canonicus sit iudex argu.negatiue, & soluit. Tertio obijcit contra deuolutionem iudicandi per tres rões, quas repetit ꝯ deuolutionem eligendi, ponit opin.Io.& sol. Fi.reci.per quæstio.an episcopus post terminum requirat capitulum in corrigẽdo.]

d ¶ Per capitulum.] vel per decanum: vel per alium prælatũ de capitulo si consuetudo est. arg.ʒ. de app.dilectis. de iure cõi d̃ cã criminali cognoscere dẽt eps, 1 qui solus ordinarius est. 11.q.1. de persona. & hoc qd̃ dicit hic de consuetudine est. vnde dicit, cõsueuerunt. Sed nunquid in illo casu quilibet de capitulo erit iudex canonici illius, ꝯ quem inquiritur? Non vĩ, cũ quilibet eorũ sit par ei, vel forte minor illo. Dicas ꝙ nõ; sed quilibet est iudex, 2 sicut est in pluribus delegatis. sup.de off.deleg. vno delegatorum. sicut est in electionibus, s.de elect.quia pp. Sed quomodo deuoluitur potestas iudicandi de capitulo ad ep̃m, cum ep̃s sit de ipso capitulo tanquam caput. inf.de his quæ fiunt a præla. sine consen ca.c.nouit.& c.seq. & inf.de verbor. sign. cum clerici? Præterea cum episcopus sit de capitulo tanquam caput, vt dictum est, si omnes negligentes sunt, ergo ad ipsum episcopum non deuoluitur potestas, imo ad metropolitanum; si non omnes sint negligentes. ergo apud illos tantum remanebit illa potestas, sicut in paucis remanet ius eligendi propter vitium aliorum. sup.de elect.bonæ.& c.congregato. pręterea si deuoluitur potestas ad ep̃m, ergo videtur quòd ille solus possit cognoscere de causis criminalibus aliorũ, quod est ꝯ illud 15.q.7.ep̃s nullius. & 86.dist.si quid vero.& ʒ.de accu.qualiter & quando.eadem est quæstio qualiter deuoluatur electio a capitulo ad episcopum. Ioan. dicebat ꝙ vbicunque est ep̃s de capitulo, & ipse cum alijs est neligens deuoluitur ius eligendi vel corrigendi ad metropolitanũ.qñq; non est de capitulo, & tunc deuoluitur potestas de capitulo ad ep̃m. ʒ. de conces. præb.postulastis. Ego dico, ꝙ ep̃s semper est in capitulo tãquam caput, & alij tãquã membra. Et dico ꝙ d iure cõi ius eligendi simul ꝑtinet ad capitulũ & ep̃m. de hoc dixi.s̃. de elec.cum ecclesia Vulterana, nisi ↄsuetudo sit in ↄ̃trium: videlicet, ꝙ solus ep̃s qñque cõfert beneficia, qñque capitulũ in ecclesia sua. & ꝑm hoc transfertur ius eligẽdi ve vno ad alium. Si vero ius cõe in ecclesia seruatur: tunc transfertur ius illorum ad archiepiscopum, & sic intelligantur omnia intra quæ faciunt mentionẽ de tali translatione. Nec vĩ rationem habere qđ dicit Ioã. ꝙ ep̃s qñque de tali capitulo sit: qñque nõ. qñq. tñ ep̃s interest electionib. nõ tã quam ep̃s, sed tãquã canonicus: & est specialis consuetudo in quibusdam ecclesiis, in quib. ep̃s retinet ius canoniæ, & præter reditus suos, percipit aliquid de capitulo: & tunc est in electionib. tanquam canonicus: & sic intelligitur illa decre. postulastis. & tunc similiter transfertur potestas ad ipsum ep̃m, nisi malitiã adhibeat ut dicit ibi. Hoc est verum circa collationem beneficiorum, sed cum episcopus est negligens in correctione subditorum, non deuoluitur ius corrigendi vel puniendi ad capitulum, sed potius ad archiep̃m. 9.q.3.cum simus: quia iurisdictio talis principaliter spectat ad ep̃m, licet de consilio eorum & in eorũ præsentia debeat hoc facere. 3 15.q.7.ep̃s nullius & 86.dist.si quid vero. Sed cũ ius corrigendi ꝑtinet ad capitulũ in ecclesia cathedrali de consuetudine, vt hic dicit: cũ ipsi de capitulo sunt negligentes, ius trãsfertur ad ep̃m: vt hic habes exp̃sse, & ep̃s postea nihilominus de consilio eorundem debet corrigere: quia licet perdiderint ius corrigẽdi, non perdiderũt ius cõe, quo debent cum ep̃o, in talibus interesse, simile sup. de ele.ne pro defectu: quia licet perdant per negligẽtiam ius eligẽdi actiue, non tñ perdunt passiue, s̃.de elec.ne pro defectu. & si omnes in causa correctionis sunt, tunc non procederet episcopus cum eis. Ber.

C E T E R V M. Iste §. loquitur de cessatione a diuinis, pro qua vide c.si canonici.& c. quamuis. eod. tit. lib.6. Abb.

C A S V S. In §. isto dr̃ ꝙ si canonici absq; manifesta & rationabili causa, in contemptum episcopi cessauerint a diuinis episcopus nihilominus celebret in ecclesia cathedrali, & metropolitanus tanquam delegatus Papæ super hoc ad querelam episcopi cognita veritate eos taliter corrigat, quod metu pœnæ talia de cetero non præsumant. In fine dicit, quod prælati ecclesiarum hoc statutum ad quæstum pecuniæ, vel grauamen aliud non conuertant, sed diligenter obseruent, si canonicam uoluerint effugere vltionem. Nota quod prælatus tenetur corrigere subditos, alias, imputabitur ei. Item a correctione non appellatur

Prælati negligentia est periculosa.

† Qua autẽ ratione p̃lati subditorũ excessus corrigere debeant, præscripsit cõci. Trid. ses.13. de reforma. cap. . . Act. 20.

† &.

† al. ep̃o.

1 Idem sanciuit conci. Trid. ses.24. de reforma. cap.20.

2 Dicit hic Innoc. ꝙ de nullo canonico dici p̃t, ꝙ sit iudex, vel cõiudex, cũ penes capitulum nõ penes singulos sit iurisdictio: sed de eis dici p̃nt verba resonantia factũ, sicut is canonicus coniudicat, sicut electio est penes capitulũ & nõ singulos: & tamẽ singuli coeligũt. Io. And.

3 Nisi contra hoc p… scripserit. consue. c. … li.6. Io. An…

nabili causa (maxime in cõtemptum episcopi) cessauerint [a] a diuinis, episcopus si voluerit, nihilominus celebret in ecclesia cathedrali: & metropolitanus ad querelam ipsius, tamquã super hoc delegatus [b] a nobis, taliter eos per cẽsuram ecclesiasticam cognita veritate castiget, q̃d metu pœnæ [c] talia de cetero non præsumant.

¶ *Prælatus in impositione pœnæ cauere dẽt a quæstu pecuniæ, & ab oĩ alio grauamine hoc dicit usq; ad fi.*

¶ Prouideant itaque diligenter ecclesiarum prælati, ut hoc salutare statutum, ad quæstum † pecuniæ, uel grauamen aliud non conuertant, sed illud studiose, ac fideliter exequãtur. si canonicam velint effugere vltionẽ, quoniam super his sedes Apostolica auctore Domino attentissime uigilabit.

† De hoc tractat ĩ. de pœnis c. licet, vbi videas.

¶ Idem in eodem. †

† Cap. 9. & ca. 2. eo. tit. in 4. compil.

¶ *Cum in ciuitate uel diœcesi sunt populi diuersarũ linguarum, episcopus debet prouidere eis per uiros idoneos: qui secundum uarietatem linguarum officia eis celebrent, & sacramenta ministrent. Et si urgẽs est necessitas constituet sibi uicarium pontificem illius linguæ, non tamen propter hoc eadem diœcesis debet habere duos episcopos.*

CAP. XIIII.

Quoniam † in plerisque partibus infra eandem ciuitatem atque

† Ad intellĩgẽtiã huius c. uide q̃ copiose scribit Ludouicus Gomez. ĩ Regula cancellariæ de idiomate, ubi plurima tradit de linguarum similitudine, & diuersitate huc spectantia.

latur, nisi modus excedatur. Item consuetudo dat iurisdictionem excessibus corrigendis. Item hic est casus in quo metropolitanus est iudex subditorum suffraganeorum, sed nõ iure metropolitico, sed auctoritate huius constitutionis.

[Glo. se. no. alle. vnam concor. sig. cõtrarium unũ, & obijcit, & soluit.]

a ¶ Cessauerint à diuinis.] vr̃ q̃ soli canonici possunt subijcere ecclesiã interdicto cũ subest causa, cũ ẽt solus decanus hoc possit. ĩ. de appe. dilectis. & sic est. 5. ĩ. de his quę fi. à ma. par. cap. quæsiuit. vbi dr̃ q̃ requiritur consensus epi, & canonicorũ. Itẽ vr̃ q̃ capitulũ nõ possit suspendere ecclesiã: q̃a sic se ipsos supponerent interdicto, quod esse nõ põt, q̃ q̃s suspendat seipsum: quia in ꝓprio facto iudices esse nõ possunt, nec possunt sibi dicere legem, nec sibi pñt imperare. 21. dist. nunc aũt. & ff. de arbit. l. pẽ. qd̃ cõcedit Io. Sed ꝯ credo. si capitulum de ꝯsuetudine hoc habet, bñe põt ecclesiã supponere ĩterdicto. nec dicũtur seipsos suspendere, uel interdicere: sed ecclesiam interdicunt vt diuinũ officiũ nõ fiat in ecclesia ꝓp delictũ alicuius, seu aliquorũ, & in alia ecclesia ipsi celebrẽt: q̃a seipsos nõ interdicunt, nec ep̃s eadẽ ratione posset interdicere ecclesiã suã cathedralẽ: quia interdiceret seipsum; Sed põt sicut hoc sæpe contingit de facto: sępe enim ꝓpter factum ciuium interdicit ecclesiam, & episcopus cessat ibi a diuinis, sed in alijs ecclesijs non cessat.

[Glo. seq. primo reci. per q. qualis sit iurisdictio. Secundo quærit, & obijcit & sol. & ponit opi. Ioan. quam reprobat. Tertio obijcit dec. si clericus, & soluit & circa hoc interserit incidẽtem quæstionẽ, quam soluit.]

b ¶ Super hoc delegatus.] sic ĩ. de hære. ad abolendã. in fin. Et dic delegatus datus. non enim posset dici illa iurisdictio delegata, cũ non expirat morte delegantis re integra; nec etiam expirat tempore: est ergo ordinaria, vel quasi, auctoritate huius canonis archiep̃o concessa a sede Apostolica. simi. sup. de transl. inter corporalia ver. q. ut hoc possent ex canone. &c. & est specialis casus in quo metropolitanus habet iurisdictionẽ in subditos suorum suffraganeorũ. Sed quare ep̃s non corrigit excessus istorũ in casu isto sicut in alijs, ut s̃. dicit̃ Ratio reddi potest, quia cum iste excessus fit in persona episcopi commissus, i. siue in odium suũ, ei facta est iniuria, & nemo iniuriam propriam uindicare debet auctoritate ꝓpria. 23. q. 4. inter querelas. & q. 5. de occidendis. & iudex de facto suo esse non debet. 4. q. 4. c. 1. Io. assignauit aliam rationem, scilicet q̃ episcopus solus non possit punire aliquos, sed cum canonicis ecclesiæ. 15. q. 7. episcopus nullius. & 86. di. si quid uero. & sic sequeretur quod ipsi canonici essent rei & iudices hæc non uidetur ratio sufficiens: quia si canonici alias excederent omnes, episcopus bene potest per se corrigere, & punire illos, & sibi imputent; quia per delictum suum priuati sunt illo iure tunc. simile. inf. de ver. sig. abbate. in fi. si episcopus solus non posset corrigere illos cum omnes excedunt, iam uiderentur habere priuilegium delinquendi, & sic remanerent in delicto suo: quod absurdum esset. Sed quare non tractatur causa ista coram arbitris, cum canon dicat, q̃ si episcopus habeat causam cum clerico suo, coram arbitris debet tractari. 11. q. 1. si clericus aduersus. sed illud ca. loquitur de ciuilibus causis. Sed in casu illius c. si clericus nollet eligere cõmuniter arbitros, quis compellet ipsum? episcopus non, quia non est iudex in causa sua: archiepiscopus non, quià non hẽt iurisdictionẽ in eum, nisi in certis casibus. sup. eo. pastoralis. & iste non est de illis? quid erit? Credo quod licet causa sit episcopi, ipse episcopus potest illum compellere ut arbitros eligat cum eo. ĩ. de app. secundo requiris. §. 1. & ca. cum speciali. & s̃. de offi. dele. suspicionis §. 1. sed in casu istius capituli iõ non eliguntur arbitri, quia sic placuit Papæ, ut dicit Io. immo ratio alia melior potest assignari: hic enim in iniuriam & contemptum episcopi suspẽditur ecclesia; & sic est causa criminalis, quia hic agit episcopus de iniuria sibi irrogata & de causa criminali arbitri cognoscere non possunt nec de liberali, vel matrimoniali. ĩ. de in inter est. causa. §. ult. ff. de arbi. non distinguemus. §. Iulianus. & §. de liberali.

a Textus dicit maxime in cõtẽptũ epi, unñ dicit Io. n. q̃ si placuerit Papæ, & sufficit sic scriptum esse potuit esse motiuũ. q̃a cã capituli ardua, vñ in surgeret perplexitas, & q̃ ꝓp arduitatẽ requirẽdũ eẽt cõsilium capituli ꝓpter suspicionẽ cõsilij non dẽret. Item secũdum Hos. ut auferatur scandalum. de ꝓscripti. c. 2. Io. And.

c ¶ Metu pœnæ.] sic enim ferro abscindẽda sunt vulnera, quæ fomentorũ non sentiunt medicinam. 82. d. plurimos. in fi. & 16. q. 1. in canonibus & s̃. de ele. cum in cunctis. §. ult. & vt alij etiam pęnam similem pertimescant, & terreantur. ff. de pe. capitalium. §. famosos. & 2. q. 7. qua propter. & inf. de sta. re. ea. quæ. §. 1. iuxta illum Horatij in epistolis.

Oderunt peccare boni virtutis amore.
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Quoniam] Sunt duo dicta principalia. Secundum: ibi, Prohibemus, Abbas.

CASVS. In multis partibus intra unam diœcesim vel ciuitatem permixti sunt populi diuersarum linguarum qui sub una fide uarios habeant ritus & mores: statuit concilium q̃ episcopi huiusmodi ciuitatum eligant uiros idoneos, qui ſm diuersitatem linguarum, diuina illis officia celebrent, & ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos uerbo & exemplo: præterea prohibet concilium quod una ciuitas non habeat plures episcopos, tamquam vnum corpus habens plura capita quasi mõstrũ. Sed si necessitas propter cãs prædictas postulauerit ep̃s loci catholicum præsulem nationibus illis conformẽ constituat sibi uicariũ. q̃ sit ei per oĩa obediẽs & subiectus: & si aliquis aliter se ingerat, nouerit se excõicatũ: & si non resipuerit, ab omni ecclesiastico ministerio deponatur, adhibito (si ne-

esse fuerit) auxilio brachij sæcularis. Not. ꝙ unaquæque ciuitas unum tantum debet habere pontificē. Item ecclesia inuocare potest, & debet auxilium sæculare, si necesse fuerit.

a ¶ Prouideant.] suis expensis. inf. e. proximo.

b ¶ Monstrum.] ff. de statu ho. nō sunt liber. sim. C. de post. here. inst. quod certatū. in fin. & ff. de uerbor. sign. quæret aliquis. quia vnus tā tum debet esse impe rator, & singuli epi. per singulas dioeceses 7. q. 1. in apibus.

c ¶ Necessitas.] dispensatiue dictum est hoc propter necessitatem, ut hæc lra ꝓbat. & 7. q. 1. non au tē s. de renū. ad supplicationem & iste pontifex subiectus est dioecesano ratione offic. j 1 qd exercet in eius dioecesi tanquam vicarius, vt sequēs littera dicit: secus in illa decr: ad supplicationem.

¶ Glo. seq. quærit, arg. & soluit.]

d ¶ Vicarium.] & tñ habebit iste uicarius ordinariam iurisdictionem siue potestatem. s. de offi archi. ad hoc. & 25. dist. plerisq́. ubi archidiaconus est uicarius epi, & tñ iurisdictio sua ordinaria, est perpetua. sic vr ꝙ aliquis qui non est archiepiscopus, pōt habere suffraganeū. sic etiā archieps quoq; est subditus episcopo. s. de renunc. ad supplicationem. Sed a quo consecrabit iste eps? Rñdeo, a suo epo, non à metropolitano, cum ei non subsit. s. eo. pastoralis. adiūctis sibi duo bus vicinis episcopis quia aliter consecrari non dēt. 66 distin. porro. & sup. de tem po. or. si archieps. & c. nec epi. & illi tenentur uenire ad aduocationem istius: quia sibi inuicem mutuum consilium & auxilium exhibere tenentur. inf. de treuga & pace. c. 1. & 11. quæst. 3. curæ.

e ¶ Mucrone percussum.] & ita est canon latæ sententiæ: sicut ille. 17. q. 4. si quis suadente. sicut & ille sup. de elect. cum in cunctis. & cap. quisquis. vbi ipso iure sunt suspensi.

f ¶ Brachio sæculari.] sic s. eod. cap. i. & 17. dist. nec licuit. & 23. q. 5. principes. alias autem nisi clericus sit incorrigibilis, non est implorandum brachium sæculare. g & etiam depositum non potest laicus punire, nisi sit incorrigibilis. inf. de iud. cum non ab homine. & 81. dist. dictum. nisi in crimine falsi. j. de cri. fal. ad falsariorum. & ita ubicunque deficit ecclesiastica potestas, recurrendum est ad auxilium sæculare. 11. q. 1: petimus. & 23. q. 5. de liguribus & sic una potestas per aliā iuuatur. 96. dist. cum ad uerum. & c. uentum est. 1. q. 1. Bernardus.

1 Dicit Inno. cuius ratione debeat subesse diœcesano: secus si alias uocatur ad supplendum defectu suum. 7. q. 1. pontifices. Ioan. Andr.

† al. ita diuersa habēs capita quasi, &c.

† præscriptas.

2 Dicit Hos. inter illos qui sunt sæ linguæ. Ioā. And.

† insolentiā.

diœcesim, permixti sūt populi diuersarū linguarum, habentes sub una fide uarios ritus, & mores: districte præcipimus, ut pontifices huiusmodi ciuitatū siue diœcesum, prouideāt a viros idoneos, qui secūdū diuersitates rituū, & linguarum, diuina illis officia celebrent, & ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter, & exemplo.

¶ Prohibemus autem omnino, ne vna eademq; ciuitas siue diœcesis, diuersos pontifices habeat, tam quā vnum corpus diuersa † capita quasi mōstrum. b ¶ Sed si propter prędictas † causas vrgēs necessitas c postulauerit, pontifex loci catholicum præsulem nationibus illis conformem, prouida deliberatione cōstituat sibi vicarium d in prędictis, qui ei per omnia sit obediens, & subiectus. Vnde si quis aliter se ingesserit, excommunicationis se nouerit mucrone percussū: e & si nec sic resipuerit, ab omni ministerio ecclesiastico deponendum: adhibito (si necesse fuerit) brachio sæculari f ad tantam insolentiam † repellendam.

Idem in eodem. †

¶ Episcopi qui per se non possunt, tenentur assumere idoneos, qui suppleant suo loco, quo ad prædicationes, visitationes, & confessionum auditiones, & ut possint episcopi reperire tales, pcipit ī ecclesiis cathedralibus, & collegiatis tales institui.

CAP. XV.

INter cetera, quæ ad salutem spectant populi Christiani, pabulum verbi Dei permaxime sibi noscitur esse necessarium: quia sicut corpus materiali, sic anima spirituali cibo nutritur; eo quod non in solo pane viuit homo, sed in omni uerbo, quod procedit de ore Dei. ¶ Vnde † cum sępe cōtingat, ꝙ epi pp occupationes multiplices, vel inualitudines corporales, aut hostiles incursus, seu occasiones alias (ne dicamus defectum scientię, quod in eis reprobandum est omnino, nec de cetero tolerandum) p seipsos g non sufficiunt ministrare populo uerbum Dei, maxime per amplas diœceses & effusas; generali constitutione sancimus, ut episcopi viros idoneos ad sanctæ prædicationis h officium salubriter exequendum

Nter cetera.] In prima exordiū. In secunda constitutio: ibi, Vnde. In tertia, pœna: ibi, Si quis autem. Abb. Sic.

CASVS. Inter alia, quæ pertinent ad salutem populi Christiani, pdicator uerbi Dei quam plurimū est necessarius: qa sicut corpus materiale cibo nutritur ita & anima spirituali cibo reficitur. sed epi ppter quandoque propter multas occasiones, & multas causas non sufficiunt ministrare populo uerbū Dei: vnde statuit cōcilium, ꝙ episcopi assumant uiros idoneos ad officium prædicationis, qui plebes sibi commissas eorum vice instruant & ædificent uerbo, & exēplo, quibus ea, quæ necesse fuerint, ministrentur: ne propter necessitatem ab officio prædicationis desistant. Vnde præcipit concilium ꝙ tam in cathedralibus ecclesijs, quam in alijs conuentualibus uiros idoneos debeant ordinare, quos habeant coadiutores tam in officio prædicationis quam in audiendis cōfessionib⁹, & alijs q̄ ad salutē pertinēt animarū. q autē hoc adimplere neglexerit, districtæ subiaceat ultioni. Not. ꝙ episcopi debent habere coadiutores, non solum in officio prædicationis, sed in audiendis confessionibus & pænitentijs iniungendis.

g ¶ Per seipsos non sufficiunt.] & ideo cum alijs onera sua partiri debent. inf. de præsump. mandata. & sup. de offi. archipres. ut singulæ.

h ¶ Prædicationis officium.] quod priuilegiatum est. j. de sta. re. ꝙ Dei timorem nec tñ potest aliquis prædicare nisi mittatur 4 auctoritate eporum, uel Apostolicæ sedis. j. de hær. excommunicamus. §. quia uero.

ADDITIO. Contrarium signauerunt quidam huic s. de offi. deleg. c. ult. sed non est contra: quia ibi loquitur in

† Cap. 10. & cap 3. eo. tit. 4. compilatione.

Matth. 4. Luc. 4. Deuter. 8.

4 Idem roborauit Cōcil. Trid. sess. 5. ca. 2. sub ru. decretum de reformat. & sess. 24. de reformat. c. 4. cōcordat cōcil. Carthag. 4. cap. 20. & concil. Rhemen. c. 4.

5 Concord. tex. in l. miles. cum gl. & ibi. Bart. ff. de re. iu.

4 Concilium Lateranen. sub Leone x. sess 11. in prin. & Concil. Tri. ubi sup. citatum.

tur in delegato qui officium predicationis sibi iniunctum committere non potest. hic loquitur in ordinario cuius officium latius patet.

a ¶ Necessaria subministrent.] sicut legatus principis, cum mittitur in prouinciã, de reb. fisci, vel imperatoris viue redẽt, in authẽ. vt nulli iud. §. nulli. coll. 9. & in auth. de mã prin. §. illud tñ, coll. 3. licet secus faciãt legati dñi Papę, infr. de præscr. accedentes. & inf. de cẽsib. cum instãtia. & c. procurationes.

CONquerẽte.] In prima parte petitio, & contestatio. In secunda sñia ibi, Nos autem. Abbas.

CASVS. Procurator monasterij S. Benedicti montis Subasij conquerebatur quod eps de Assisio dięcesis ipsius nõ cõtentus iuribus ẽpalibus in ecclesijs & capellis ipsius monasterij, quę dẽt habere à quibusdam ecclesijs exigebat procurationes, quæ ad eas præstandas non sufficiebant: Vñ petebat procurator ipsius monasterij quod eps specificaret illa quæ competebãt eidẽ in eisdẽ ecclesijs ratione iuris ẽpalis, quibusdã vero specificatis lis fuit legitime contestata. Dñs Papę visis & intellectis probationibus, & rõnib. vtriusque partis, decreuit quod eps hẽat canonicã obedientiã, subiectionẽ, et reuerẽtiã, & alia, quæ in littera enumerantur, in ecclesijs, seu capellis dięcesis ipsius ad monasteriũ ipsum spectantibus: ita quod cũ ad ecclesias illas visitãdas accesserit, nõ plus requirit ab illis ecclesijs, nomine procurationis, nisi quantum ei poterunt exhibere, pensatis facultatib. earundẽ ne amplius aggrauẽtur in procurationibus, quàm ceteræ capellæ eiusdem diœce. & istis iurib. in prędictis ecclesijs eps sit cõtentus, nec amplius exigat præter moderatũ auxiliũ, quod iuxta formã Laterañ. concilij duxerit postulandũ, si manifesta, & rõnabilis cã exstiterit. No. quod gñalitas specificãda est. Item procuratio quæ dẽtur rõne visitationis, sm facultates ecclesiæ dẽt dari. Itẽ non amplius dẽt exigi ab una ecclesia, quã exigatur ab alijs, in procurationib. faciẽdis, & eodẽ iure quantum ad hoc ecclesiæ censeri debent.

[Gloss. seq. recitat per q. ad quid valet specificatio. Secundo obijcit, quòd sine specificatione procedat petitio, & soluit.]

assumant, potentes in opere & sermone; qui plebes sibi commissas vice ipsorum (cum per se ijdem nequiuerint) solicite visitantes, eas verbo ædificent & exemplo: quibus ipsi cum indiguerint, congrue necessaria [a] subministrẽt †: ne pro necessariorum defectu, compellantur desistere ab incępto.

¶ Vnde præcipimus tam in cathedralibus, quàm in alijs conuẽtualibus ecclesijs, viros idoneos ordinari, quod ipsi possint coadiutores, & cooperatores habere non solum in prædicationis officio, verum ẽt in audiendis confessionibus, & pęnitentijs iniungendis, ac ceteris, quæ ad salutem pertinent animarum: Si quis aũt hoc adimplere neglexerit, districtæ subiaceat vltioni.

¶ Honorius iij. episcopo Assisinatin.

¶ *Episcopus ĩ ecclesijs diœcesis suæ debet esse contentus iuribus episcopalibus: & quæ sint iura episcopalia, declarat.*

CAP. XVI.

COnquerente œconomo monasterij sancti Benedicti montis Subasij nobis innotuit, quòd tu iuribus episcopalibus non cõtentus, quæ in ecclesiis, seu capellis eiusdẽ monasterij debes habere, a quibusdam earum procurationem exigis: quas ad dandã procurationẽ minime sufficere proponebat: petens vt specificares [b] quæ tibi ratione iuris episcopalis cõpeterẽt in eisdem: quorũ † quibusdã specificatis, lis fuit legitime cõtestata.

¶ Nos autem inspectis probationibus, & quæ ab vtraque parte fuere proposita, ĩtellectis, Decreuimus, vt in ecclesiis seu capellis tuæ dięcesis ad monasterium ipsum spectantibus, habeas canonicam [c] obedientiam, subiectionem, & reuerentiam, institutionẽ, & destitutionem, correctionem, & reformationem, ac censuram ecclesiasticam, iurisdictionem [d] quoq; causarum omnium, ad forum ecclesiasticum de iure spectantium, pænitentias [e], & sacrorum omnium, quæ ab episcopo sunt recipienda, collationem Synodum, & synodatici † seu cathedratici nomine duos solidos [f],

b ¶ Specificares.] per talem specificationẽ præcluditur via in posterũ litigandi, & lites diminuuntur quod dẽt facere iudex. C. de iud. l. properandum. ff. si cer. pet. quidam. inf. de do. & contu. finem. & c. venerabilis. vt sciat quid debeat præstare reus, & actor, ac recipere si obtineat, ne post sententiam alia contentio oriatur. arg. infr. de verb. sig. cum olim. & melius c. cum inter vos. Et iudex debet materiã discordiæ amputare. in authen. de mã. prin. §. demum. & §. si tibi quoq; coll. 3. immo & iudex primo loco si põt partes ad concordiam reuocabit. 90. di. studendum. & 5. q. 2. si primates, & 23. q. vlt. si quis mẽbrorũ, & ĩ. de transa. c. vlt. & ff. de no. ope. nunc. l. 1. §. cum potest. Sed vr quòd sufficeret dixisse; peto iura episcopalia ĩ capellis, quia vniuersalis petitio est illa, & in talibus non requirit specificatio, sicut peto rationem administrationis. ĩ. de restit. spol. cũ ad sedẽ. & infr. de don. inter dilectos. & ĩ. de rel. do. cõstitutus. [1] Satis posset admitti talis libellus, cum proponatur pro vniuersitate, nec cõpellitur quis specificare, nisi quis velit ad cautelam: cùm certum sit quæ sint iura episcopalia, sed valet etiam auctori, vt sententia magis sit certa. Imò per hãc decre. credo, quòd specificanda sunt iura ẽpalia: & si non specificentur in libello, intelligitur de his quæ hic enumerantur per dñm Papam, & de his nõ poterit quæstio referri, cum sint expressa in iure. In alijs aũt singularibus iudicijs specificatio fieri debet. ĩ. de lib. obla. c. pen. & vlt. vbi de hoc.

c ¶ Canonicam.] hic bene specificantur iura episcopalia, & est utile quòd in sñia apponatur, ne aliqua postea dubitatio oriatur. arg. inf. de verbo. sign. cum inter.

d ¶ Iurisdictionẽ.] nã iudex ordinarius est eps in sua dięcesi, tam monachorũ quàm aliorum. 11. q. 1. de persona.

e ¶ Pęnitentias.] publicas, & aliorum maiorum criminum. infr. de exces. præla. accedentibus.

f ¶ Duos solidos.] duos solidos petere potest episcopus à qualibet ecclesia suæ dięcesis nomine cathedratici, præterquam à monasterijs. 10. q. 3. inter cetera. Et appellatur cathedraticum quia pro honore cathedrę datur. 10. q. 3. placuit. quandoque appellatur synodaticũ, quia

† Adde de hoc, & quod sa latiũ habere dẽt per Doc. in l. iurisperitos. ff. de excus. tuto. & in clem. cũ ab omni. de vi. et hon. cler.

† In uno manuscripto ita: quorum quibusdam autẽ iuribus specificatis hinc inde fuit super præmissis lis legitime cõtestata. In alio ita: quorum quibusdam specificatis, lis fuit sic legitime contestata.

[1] Adde de hoc in l. Titia. & ibi Bar. ff. de le. 2. & in l. rei appellatione. ff. de verbo. sig.

† Synodatici & cathedratici noĩe quid intelligatur, copiose explicat Gratianus. 10. qu. 3. per totum. adde archi. c. 1. de præb. lib. 6.

quia in synodo datur inf. de censi. olim. & isti duo solidi dabuntur secundum æstimationem illius monetæ, quæ antiquitus & ab initio solui consueuit, nisi circa solutionem minoris monetæ, quæ modo est in vsu, sit præscriptum, ut in prædicta decre. olim. siue sit maior moneta in vsu, siue sit minor. inf. de cē. cum canonicis. & c. prædicto olim.

[Gl. seq. signat contrarium, remittit & soluit.]

quartam decimationum [a] & mortuariorum [b], visitationē quoq; annuam [c]: ita ꝙ cū ad eas visitādas [d] accesserit, non amplius procurationis nomine requiras ab eis, nisi quantū (pensatis facultatib. [e] earūdē) moderate poterūt exhibere, † ne plus ceteris [f] capellis eiusdē diœcesis in procurationib. onerentur, & infra. Tu autem his iuribus in præfatis ecclesijs contētus existens, non amplius ab eis exigas, præter moderatum auxilium, quod iuxta formam Laterañ. concilij [g], si manifesta, & rationabilis causa extiterit, cū charitate postulandum, sicut ab alijs ecclesijs eiusdem diœcesis, pro necessitate temporis sustinemus.

¶ Idem abbati & conuentui S. Remigij.

CAP. XVII.

¶ Episcopus visitans monasterium non introducat sæculares, sed duos, aut tres canonicos suos cum aliquibus religiosis.

VT iuxta: & infra. Attendētes igitur quod indecens est, vt Rhemeñ. archiepiscopo, in monasterio vestro visitationis officiū exercente, sæculares [h] † intersint, per quos possit in claustro dissolutionis materia prouenire.

¶ Firmiter inhibemus, vt nullos de cetero sæculares in capitulū (nisi duos vel tres de canonicis ecclesię [i] suæ, in decenti habitu [k], alijs † quos † expedire viderit religiosis adiūctis [l]) se cum visitationis tempore introducat.

¶ Idem episcopo Baioc. & archidiacono Rothom.

CAP. XVIII.

¶ Lex diœcesana, & lex iurisdictionis sunt diuersæ: vnde res iudicata in vna, non obstat agenti in alia.

DIlectus filius abbas monasterij Rothomageñ. nobis exposuit,

a ¶ Decimationū.] sed vī quòd perceptio decimarum de iure cōi pertineat ad parochiales ecclesias tantum. inf. de deci. cum in tua. & c. præcedenti. Sed ꝗ vī. inde deci. dudum. vbi eps decimas petebat iure cōi debitas sibi solui & obtinuit. & de hac quarta habes 10. q. 3. vnio. & 12. q. 2. Vulteranæ, & c. nobis. & ca. concesso. Quid iuris sit de hoc, dicetur. inf. de decimis, cū contingat. hanc quartā de consuetudine 1 eps percipiebat.

b ¶ Mortuariorum. quandoq; tamen est tertia, quandoque quarta, quandoque medietas. inf. de sepul. certificari. & c. 1. & 2. & dr̄ mortuarium, quod quis relinquit pro anima sua i morte. de istis habes. inf. de test. officij. & c. requisisti. & hanc quartā percipiebat episcopus ex consuetudine: & ideo super his duabus quartis necessaria fuit probatio, sed non super iuribus episcopalibus, quæ ipso iure debebantur: sed ista quarta mortuariorum potius pertinet ad ius episcopale, vt in prædi. ca. officij. & c. requisisti.

[Glossa sequens recit. per obiectionem & solutionem.]

c ¶ Annuam.] sic semel tantum in anno potest eps visitare ecclesias. 10. q. 1. decernimus. & ca. epm. & c. placuit. alibi dicitur 2 quòd bis in anno inf. de censi. cum venerabilis, & inf. de hære. excommunicamus. §. adijcimus. alibi etiam dicitur, quòd visitabit quoties necessitas fuerit. 10. q. 1. regenda. 18. q. 2. non semel.

d ¶ Visitandas.] hoc est ordinarium, vt semel tantum in anno visitet. si tamen fuerit necessitas, potest pluries visitare, supra de offic. archid. mandamus, quia necessitas legem non habet. de conse. dist. 1. sicut. & sibi imputent clerici, qui tales se reddunt vt totiens debeant visitari.

e ¶ Facultatib.] iuxta facultates faciendi sunt sumptus. inf. de censi. c. cum nuper. & c. sopitæ. ne longi temporis victum breuis hora consumat. inf. de censi. cū Apostolus. & ne ad exterminationem extremę virtutis ecclesiæ perducantur. 10. q. 3. inter cetera & c. illud.

f ¶ Ceteris.] quia cum ipsi episcopo eodem communi iure cum alijs capellis subsint, eodem iure debent censeri. 12. q. 2. cognouimus. & infr. de decimis. cum in tua. & dignum est vt qui similem cum alijs suscipiunt vitam, similem sentiant in legibus disciplinam. infr. de sta. re. recolentes. quia nec debet alijs fieri remissio, alijs autem tribulatio. 25. q. 1. c. ideo. §. is ita. circa finem.

g ¶ Laterañ. 3 concilij.] infr. de censi. bus. cum Apostolus.

VT iuxta.] Præmittit motiuū prohibitionis. Secūdo prohibet ibi, Firmiter. Abb. Sic.

CASVS. Præcipit hic Papa quòd cum prælati exercent officiū visitationis, sæculares secum non habeant, per quos possit in claustris dissolutionis materia prouenire, sed duos vel tres d̄ canonicis suis habeat eps in decenti habitu, adiunctis sibi aliquot religiosis. Not. quòd in visitationibus quas epi faciunt, non debent interesse sæculares, sed potiꝰ regulares.

h ¶ Seculares.] quia etiam cohabitare & coniungi non possunt quibus studia sunt diuersa 16. q. 7. in noua. & oppido laici infesti sunt clericis. 2. qu. 7. laicos, & sine strepitu iudiciorū tal a fieri debent. ĵ. de acc. olim. 4 ad clericos sæculares tm̄ refertur qđ dicit, sæculares, quia de laicis non est dubium, quia in talib. interesse non debent vel de facto ducebant laicos.

i ¶ Ecclesiæ.] cum quibus hoc facere debet 86. distin. si quid uero 15. q. 7. episcopus nullius. infr. de accu. qualiter & quando.

k ¶ Habitu.] infr. de vi. & honest. cleric. clerici. 21. q. 4. per totum.

l ¶ Adiunctis.] qui sunt in huiusmodi officijs exercitati. infr. de sta. reg. quod in singulis.

DIlectus.] In prima ponitur partis conquæstio. In secunda Papæ prouisio. ibi, Cum igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Inter abbatem monasterij Rothomageñ. ex una parte, & episcopum Veneteñ. ex altera. quæst. super quibusdam quęstionibus uertebatur. dicebat abbas. quòd tertia pars emendarum, quas homines quandoque parochiarum pro suis excessibus soluere compelluntur, ad suum spectat monasterium ab antiquo, & quod orta quæstione ecclesiastica inter homines dictarum parochiarum, citatio pertinebat ad ipsum abbatem, sed examinatio, & decisio quæstionis ad episcopum Veneteñ. & ad ipsum abbatem communiter pertinebant. Sed episcopus super his & super emendis inquietabat abbatem: super his de consensu partium litteræ fuerant impetratæ à domino. Inno. ad istos

---

† al. nec.

1 Immo de iure: non. n. dr̄ hic ꝙ perceptio decimarum spectet ad epm sed ꝙ de decimis perceptis ab ecclesia, recipit quartā partem: quod de iure est. ĵ. de præscr. de quarta secundū Abb. Ioan. And.

2 Vide concilium Trid. sess. 7. de reform. c. 8. & cum uisitāt tanquam sedis Apostolicæ delegati potestatē habent. idem conci. Trid. sess. 24. de reform. ca. 10.

3 Hoc fuit concil. Lateranen. sub Alexand. iij. & quod hic citatur habetur ibi ti. de elec. Summi Pont. cap. 4.

† al. ita: sæculares interesse per sonæ.

† al. ita: vi ris alijs. al. ita, vel alijs.

† quos. In vetustiorib. exēplarib. legitur, quot.

† Adde ꝙ ta les introducēs dēt illorum uti con silio. l. quid tamen & ibi Bar. §. si arbi ter. ff. d̄ arb.

4 Et quia uisitator ing. rit de his ꝗ secreto nunciantur, & sic sunt corrigenda secreto. 3. q. 2. si peccauerit. Io. And.

quod tertia pars emendarum, quas homines quinque parochiarū ꝓ suis excessibus soluere cōpelluntur, ad suum spectat monasterium ab antiquo [a] & inf. Cumque Innocen. Papa præd. noster vobis dederit in mandatis, ut auditis hinc inde propositis, causam remitteretis ad eum sufficienter instructam, dictus episcopus ꝓcessum vestrum diutius impediuit, occasione cuiusdam sententiæ, q̄ super quibusdam ecclesijs, quo ad legē diœcesanam, promulgata extitit pro eodē. Vnde p̄fatus abbas nobis humiliter supplicauit, ut cū citatio, cārum examinatio, & decisio, † ac emēdæ ad legē iurisdōnis ꝑtinere nōscantur, nō sineremus sententiæ memoratę prætextu, negotij ꝓcessū vlterius impediri.

¶Cum igitur prędicta de lege iurisdōnis [b] existant, mādamus, quatenus huiusmodi sententia non obstante, procedatis in negotio iuxta traditā vobis formam.

¶Gregorius nonus episcopo Suaneñ.

¶ *Per rescriptum quo Papa mandat ordinario vt corrigat clericos suæ diœcesis non datur ei iurisdictio super exemptos.*

CAP. XIX.

GRaue gerimus, quod † cum in ecclesiam sanctę Marię d' Orbitello, & quasdā alias † ī tua dięcesi existētes ad monasterium sancti Anastasij de urbe spectantes, nullā iurisdictionē habeas ordinariā, aut etiā delegatā : †

istos iudices; per quas mandatur eisdē, ut auditis hinc & inde propositis causam sufficienter instructā remitterent ad Apo. sedem, coram quibus dictus eps processum istorū iudicū impediebat, occasione cuiusdā sententiæ latæ super quibusdam ecclesijs, quo ad legē diœcesanā pro ipso epo. sed quia iudices non procedebāt, supplicauit præfatus Abbas dño Papæ Honorio, ut cum citatio causarū, examinatio, decisio & emendæ ad legem iurisdictionis ꝑtineant, occasione sētentiæ supradictæ nō permitteret impediri processum iudicū p̄dictorum super his scribit Honorius prædictis iudicibus, mandans ꝙ cum prędicta de lege iurisdictionis existant, quatenus non obstante huiusmodi sententia ꝓcedāt in negotio iuxta traditam sibi formam. Not. ꝙ alia est sententia lata quo ad legem diœcesanam, & alia lata quo ad legem iurisdictionis, cum una alij non obstat.

[Gl. seq. ponit partem casus.

a ¶ Ab antiquo.] dicebat abbas ꝙ orta ecclesiastica q̄stione inter homines ipsarum parochiarū, citatio ꝑtinebat ad ipsū. sed examinatio & decisio quæstionis ad epm Veneteñ. & ad ipsum cōiter pertinebant, sed eps super his inquietabat abbatem & super emendis : vnde communi consensu partium litteræ fuerunt impetratæ ad istos iudices.

[Gl. seq. distinguit legē diœcesanam & iurisdictionis, & quia spectet ad utrāq; distinguit ēt inter monaster a, & seculares ecclesias, & monasteriorū capellas.]

b ¶ De lege iurisdictionis.] no. hic dfiam inter legem iurisdictionis. & legem diœcesanā: in quibus legibus consistit totum ius & potestas eporum. Ad legē enim iurisdictionis pertinent ista de quibus hic contendebatur: datio curæ aīarum, delictorū coerctio, 1 ordinatio ecclesiarū, siue consecratio altarium & virginum, confectio chrismatis, & generaliter oīum sacramentorū & ordinū collatio, 2 quæ consistunt in dando : & alia plura & similia, q̄ enumerant s̄. eo. ca. 3. & c. conquerente. & incipiunt ibi habeas canonicam obedientiam, & c. vsq; ad verbum, synodum, in quo verbo incipit enumerare quædam, quæ pertinent ad legem diœcesanam. Ad legem uero diœcesanam, spectat uocatio ad synodum; & ad sepulturas mortuorum cathedraticum, tertia vel quarta mortuariorum, quarta decimarum. De istis duabus quartis dic, vt no. s̄. eod. tit. conquerente. in no. qñq; hospitium, & consimilia quæ cōsistunt in recipiendo. qñq? tñ lex diœcesana cōprehendit legē iurisdictionis. j̄. de præscri. auditis. & s̄. e. c. conquerente. dicas. ergo ꝙ omnia monasteria ipso iure in fauorē religionis exēpta sunt a lege diœcesana. 10. q. 1. c. 1. & q. 3. inter cetera. & 16. q. 1. c. cum pro utilitate. & 18. q. 2. quàm sit. & ca. vlt. & 16. q. 1. placuit ab huiusmodi superius enumeratis. & cap. proxi. ad legem diœcesanam spectantibus libera sunt omnia monasteria: nec ad talia facienda cogi possunt. 18. q. 2. quam sit, a lege vero iurisdictionis nō sunt exempta, nisi speciali priuilegio sint munita, sed omnia monasteria sua in diœcesi constituta, subsunt epo quo ad legem iurisdictionis. 18. q. 2. hęc tm̄ monasteria. & c. cognouimus. 16. q. 1. interdicimus, sæculares uero ecclesiæ subsunt epo quantū ad utramq; legē. 10. q. 1. de his & c. antiquos. p̄stāt tñ monasterio epo seruitium ex prima constitutione. 10. q. 2. Eleutherius. & etiā ratione visitationis. j̄. de pręscrip. cum ex officij. Vel qd̄ debet ex consuetudine. 18. q. 2. seruitium. & 1. q. 3. quæsitum. in fin. capellæ vero monasteriorum seu regularium subsunt epo quātum ad utramq; legem. s̄. eo. conquerente. 16. q. 2. sane. & j̄. de priuil. cum & plantare, §. in ecclesia. nisi pleno iure subsint monasterijs. j̄. de ꝑuil. quoniam per confessionem. Capellæ uero monasteriorum exemptorū subsunt epo, sicut & aliorum capellæ, nisi exempta sint monasteria cum capellis suis. j̄. de priuil. ex ore. in fi. vnde ratione capellarum ad synodum venire tenentur, ut ibi: nam & abbas ad synodum venire tenetur, j̄. de maio. & obe. quod super. & 18. quæst. 2. abbates. & hoc intelligas de his qui populum habent : & sic non contradicit illa palea. 18. dist. eps: & 18. q. 2. §. vlt. Quare non contradicunt? quia illa intelliguntur de his, qui populum nō habent. Sic ergo ex hac littera patet, ꝙ sententia lata super his, quæ spectant ad legem diœcesanam, non tāgit ea quæ pertinent ad legē iurisdictionis, & sic sententia lata pro vno, non obstat in alio, cum sit penitus diuersa.

GRaue gerimus.] In prima ponitur quæstio. In secunda prouisio: ibi, Mandamus Abbas.

CASVS. Quidam episcopus recepit mandatum à domino Papa Greg. sup correctione clericorum suæ diœce. & ciuitatis: occasione istius mandati episcopus tulit sententiam interdicti in ecclesiam S. Mariæ de Orbitello, & quasdam alias existentes in diœces. ipsius episcopi, pertinētes ad monasterium. S. Anastasij d' vrbe, & suspensionis sententiam in clericos earundem: abbas conquestus fuit super hoc domino Papæ, cum ipse paratus esset corrigere cunctos dictarum ecclesiarum: mandat Papa dicto episcopo, ꝙ cum in dictas ecclesias nullam habeat iurisdictionem ordinariam, vel delegatam occasione prædicti mandati, quatenus si ita est prudenter corrigat quæ minus prouide attentauit, & prædictas sñias sine difficultate relaxet. No. ꝙ Papa per litteras suas non intendit præiudicium generare.

[Glo.

† In manuscrita : decisio earum.

1 Itē causas audire, & omnia, quæ circa iudicium aguntur, expedire, visitare, corrigere, suspendere, interdicere, statura facere, inquirere tam de uita clericorū, q̄ de officijs & statu ecclesiarum sm Io. Andr.

2 Innoc. hic dicit hoc videri mirabile dictum ꝙ collatio sacramentorū sit de lege iurisdictionis ꝓbat tñ id c. interdicimus. 16. q. 1. ꝙ id arctat monachos. Io. An.

† In plurib. antiqs ita: ꝙ cum in sācte Mariæ de Orbitello, & quasdā alias ecclesias existentes, in tua, &c.

† Ecclesias.

† Quid hodie possint epi circa uisitandos & corrigendos monachos, statuit conc. Trid. sess. 21. de reforma. cap. 8.

occasione litterarum [a] nostrarũ, quas sup correctione clericorũ tibi trãsmisimus, in eas interdicti, ac in clericos earundẽ suspẽsionis sñias promulgasti, quamquam abbas eiusdẽ monasterij eos corrigere [b] sit paratus: & inf. ¶Mandamus quaten' si est ita [c], prudenter corrigens p te ipsum [d], quæ minus pide attẽtasti, pdictas sñias sine difficultate relaxes [e].

¶Idem.

¶Ordinarius cui cõpetit absoluere ab excommunicatione, potest alijs absolutionem demandare.

C A P. XX.

His † quibus ex officio [f] in certis casibus [g] competit illos absoluere, qui pro violenta manuum iniectione, incidunt in canonem sententię promulgatę, licet alijs huiusmodi absolutionem cõmittere, cum viderint expedire.

TITVLVS XXXII.

De officio iudicis.

¶Honorius tertius archiepiscopo † sancti Leonardi, & abbati Salernitano.

¶Ad officium iudicis etiã delegati spectat prouidere aduocatum parti, quæ nõ potest habere, & poterit dare domesticum.

[Gl. seq. elicit tria argumenta.]

a ¶Litterarum.] arg. habes hic per generale mandatum potius concessum priori, speciali; scilicet priuilegio exemptionis non derogatur: quia de illo in generali mentio non habetur. Item argu. quod commune ius non tollit priuilegium. 1 Item ecclesiæ sunt exemptæ a iurisdictione epi, & litteræ super coertione clericorum secundum ius commune obtentæ non derogãt priuilegio exemptionis. simile. s. de rescrip. cum ordinẽ. Item argu. quod Papa per litteras suas iuri aliorum præiudicare non intendit. s. de offic. deleg. super eo. & s. de auctor. & vsu pal. ex tuarum. simile habes su. eod. licet. & per has litteras debebat procedere tanquam ordinarius, non tanquam delegatus. simile habes s. eod. titu. licet. Bernar.

b ¶Corrigere sit paratus.] maxime; quoniam si ille non corrigeret illos, propter negligentiam abbatis uel prælati, non transfertur potestas corrigendi ad episcopum, cum nõ sit ordinarius illorum, nec in eos aliquã habet iurisdictionem. arg. s. de sup. negl. prælat. sicut. sed habet locum istud. cum abbas subest episcopo; quia tunc si abbas negligens esset, tunc demum eps potest illos corrigere. s. eo. tit. quanto. & c. irrefragabili, & 9. q. 3. cum simus. & j. de concess. præben. nulla. & j. de app. c. 1.

c ¶Si est ita.] per hanc clausulam, si est ita: huic cognitio non demandatur, quia de facto suo certus esse debebat. s. de rescrip. ab excommunicato.

[Glossa sequens allegat 4. concor. & unum contrarium.]

d ¶Per teipsum.] sic ergo debet aliquis emendare qđ perperam gessit, & palliare quod fecit. s. ds auctor. & vsu pal. nisi specialis. & j. de accus. qualiter & qñ. & 25. q. 2. quod quis commisit. & idem dicit imperator. non enim erubescimus corrigere, quæ prius diximus, nec ab alijs corrigi expectare uolumus, vt in Auth. de nup. in fi. 2. col. 1. colla. 4. Arg. contra j. de cler. coniu. c. diuersis fallacijs.

[Glos. seq. obijcit., & dupliciter soluit. & primam approbat.]

e ¶Relaxes.] & sic videtur quod sententiæ latæ tenuerunt, sed contradicit littera superior vbi dicit nullam habeas iurisdictionem ordinariam, vel delegatam. & sic videtur quod sententia nulla fuerit, & sic debuit dicere denuncies non tenere, ut s. de offic. dele. cum contingat, vnde dicas, quod ista sententia absolutionis potius ad factum refertur. simile j. de test. dilecto. quia forte illi abstinuerunt timore talis sententiæ: sed pp obseruationẽ talis sentẽtiæ nullũ ius acquiritur episcopo. j. de resti. spol. olim inter Et expone, relaxes, id est, relexatas esse ostendas. sic. j. vt li. nõ cõte. accedẽs. 1. si ecclesiæ illæ ei non subsunt. sententia non tanet. j. de reli. do. cum dilectus. Vel posset dici φ si ecclesiæ illæ non sunt exemptæ: tamen eps non habet primo loco correctionẽ, sed abbas, cui subsunt nullo medio, ad quẽ pertinet correctio principaliter illorum clericorum: nec eps potest ei auferre iurisdictionem illam, nisi cum abbas fuerit negligens. arg. s. eod. irrefragabili. & c. quanto. prout no. s. e. pastoralis. & sm hoc ponitur proprie hoc verbum, relaxes: quia non debuit eps illos corrigere q diu abbas illos corrigere sit paratus: & ideo dicit, minus prouide attentasti: sed potius de facto relaxantur, vt dictum est.

His quibus.] CASVS. Dicitur in Decre. ista, φ illi qui ex officio suo in certis casibus possunt absoluere illos, qui pp violentam iniectionem manuum in clericos incidunt in sententiam excommunicationis, absolutionem huiusmodi possunt alijs committere, cũ viderint expedire. Nõ φ beneficiũ absolutionis potest delegari. Ber.

f ¶Ex officio.] scilicet ordinario.

[Gl. seq. quinq; ponit exempla, & ad secundum exemplum signat contrarium, & soluit.]

g ¶Casib.] primo ex officio legationis. s. de off. leg. φ translationẽ. & c. excõicatis, & c. nemini. Item si cui cõmittat hoc ex priuilegio: vt archidiacono Boñ. q ex priuilegio absoluit excõicatos in studio Boñ. commorãtes, uel delinquẽtes ibidẽ. Sed cõtra hoc est manifestũ arg. φ cõmittere nõ possit. s. de off. dele. c. vlt. §. vl. cum ei non cõpetat hoc ex officio, sed ex priuilegio & sic certũ ministeriũ sibi cõmittit in hac parte, & huic forte stãdũ est φ põt: qa nõ dr illud certũ ministeriũ cum illud sibi competat ratione dignitatis, cui cõcessum fuit priuilegium perpetuũ. Item episcopi in certis casib. possunt tales absoluere. j. de sen. excõ. mulieris. & c. de monialibus. & c. quod de his. & c. vlt. Item abbas absoluit tales. j. de sen. excõ. cum illorum. Item in articulo mortis possunt episcopi & sacerdotes tales absoluere. 17. q. 4. si qs suadẽte. & j. de sepul. c. vlt. Et in omnibus istis casibus personæ superius nominatæ cũ uiderint expedire, possunt sup his iure ordinario committere vices suas auctoritate huius canonis. Item intelligo in omnibus alijs excõmunicationibus, φ illi q ordinario iure uel delegato a principe, possunt absoluere, possunt committere vices suas cum uiderint expedire, dummodo delegatus habeat iurisdictionem, & sic non contradicit. s. de offi. dele. c. vlt. in fin. Bernardus.

DE OFFICIO IVDICIS.

¶Supra visum est de officio singularum dignitatum, & singulorum iudicũ, nunc congruo ordine subijcit, indeterminate de quodam officio, quod est ordinario, & delegato commune. Abbas.

De hac materia habetur 3. q. 6. c. infames, §. si vero in vno.

1 Concor. l. fistulã. §. fi. cũ gl. fi. ff. de ser. rust. pdi. cũ not. & in l. paries tem. eo. tit.

† Conc. Triden. sess. 14. c. 7. de casuũ reseruatione & sess. 24. de refor. c. 6.

2 Dic ut ibi & s. de elec. nostri. & 55. dist. pœnitentes. Io. And.

† In duobus uetustissimis codicibus: ita archiepo Salernitañ. & abbati sancti Leonardi in ceteris. ita archiepo & sancti Leonardi abbati Salernitano. in uno pro Salernitano, legitur, Salernitano.

10 20 30 40 50 60

X litteris.] Communis diuisio. secūda: ibi. Mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Inter abbatem, & conuentum monasterij Caneñ. ex vna parte, & cōuentum Fossæ Nouæ ex altera, super quibusdam possessionibus quæstio uertebatur corā archiepō & abbati sancti Leonardi Salernitaneñ. coram quibus proposuit ꝓcurator monaster j Fossæ Nouę. quod habere non poterat aduocatum: Vñ super hoc eorum officium implo[ra]uit. Arch[iepi]s dedit eidē R. clericū suū, ut in cā illa suū patrocinium exhiberet. sed quidam monachus Caneñ. excipiendo ꝓposuit, hoc esse factum in p̄iudiciū sui monasterij eo quod dictus R. eius clericus & domesticus existebat. iudices dubitantes q[uid] iuris esset, significauerunt hoc dño Papæ, & ipse mandat eisdē quatenus non obstante hmōi exceptione in negotio procedatur. No[ta] q[uod] ... p̄t ef... adu... in cā eo ram eo. Item not. ꝙ aduo ... datur offi ... iudicis

CAP. I.

EX litteris vestris accepimus qđ cū causam, quæ inter abbatē, & conuentū Fossæ nouæ ex parte vna, & abbatē, & cōuētū monasterij [a] Caneñ. † ex altera, sup quibusdā possessionibus monasterij S. Petri de Almaphia † vertebat; & inf. Quia pars prædicti monasterij ꝓposuit, quod habere non poterat aduocatum, vestrum super hoc implorando [b] officiū † tu frater archiepiscope eidē de magistro R. clerico, tuo, ad exhibendum in causa ipsa patrociniū pro 10 uidisti. Verum frater Stephanus Caneñ. monach⁹ proposuit, in præiudiciū eiusdem monasterij factū esse, eo ꝙ dictus R. clericus domesticus tuus erat: & infra.

¶ Mandamus, quatenus hoc non obstante [c], in ne 20 gotio ipso (ratione † præuia) procedatis.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Cum imploratur officiū nobile sit litis contestatio secus in mercenario.*

CAP. II.

30 IVdicis [d] officium vbicunque † pro actione proponitur [e]: veluti cum restitutio in integrū principaliter postulatur, litis cōtestationem expo-

sententiam: quæritur vtrum in casu isto debeat litis contestatio fieri? Dicit Papa ꝙ ubicunq; officium iudicis loco actionis proponitur, puta cum petitur restitutio in integrum, principaliter litis contestatio dēt fieri. Si vero incidenter, siue ante ingressum litis, siue post ingressum causæ huiusmodi officium postuletur, potest ad hoc habere recursum sine litis contestatione. Not. q[uod] cū restitutio principaliter postulatur, ordo iuris seruari debet sicut in quolibet alio iudicio ordinario, nisi certa actio vel cā proponatur.

[Glo. seq. ponit q̄dam exempla, quib. imploratur iudicis officium.]

d ¶ Iudicis officiū.] iudicis officiū latissime patet. 2. ff. de iur. om. iud. l. 1. Quædam ergo sint in q[ui]bus officium iudicis implorat, pōt enim iudex supplere de iure, quæ aduocatis desunt. vt C. vt q̄ desūt aduoc. iudex. sup. l. vnica. de hoc dixi s̄. de post. bonæ. Item interrogare dēt quoties æquitas mouet iudicem. ff. de interrog. act. ubicunque.

a ¶ Monaster j. [i]d est Fossæ Nouæ.

b ¶ Implorando.] & sic patet ꝙ ad officium iudicis pertinet prouidere partib. d[e] aduocatis; si alias hr̄e nō possint ff. de off. procon. l. nec quicquam §. aduocatos. & ff. de postu. l. 1. §. ait prætor. dēt et attendere iudex, vt æqua distributio aduocatorū fiat. 1. C. de postu. pro uiden ... & ... 7. c. infames, ... vero in vno. hoc olim obtinuit, qñ salaria de publico dabant: hodie vero quilibet dēt sibi prouidere, sm ꝙ melius pōt. C. de iud. properādum. §. illo procul dubio. pauperib. tñ, & 50 hmōi personis debilib. q[ui] sibi prouidere non pn̄t dēt prætor de aduocatis consulere, & prouidere. ff. de postu. l. 1. §. ait prætor.

[Gl. seq. signat contrarium. & soluit.]

c ¶ Obstante.] ex hoc patet ꝙ hæc exceptio non est admittēda: hēo te suspectū q[uia] aduocatus alterius partis est clericus tuus. vel commensalis, vel familiaris. arg. s̄. j̄. de app. ex insinuatione. Sed non est s̄: q[uia] ibi non dr̄, ꝙ hoc iudex re[cusari] pōt, ... quod aduocatus sit commensalis iudicis, sed dr̄, ꝙ iudex videbatur fouere latenter partem sui clerici commensalis, qui erat aduocatus. vnde ex eo sumitur argum. contrarium.

IVdicis officiū.] Breue est, & per alia verba potest sic summari. In officio iud. ꝙ principalr̄ loco actionis proponitur, fit litis contestatio: secus si non principaliter h. d. Prim o ponit ... dictum cum exemplo. Secundo aliud: ibi, alias. Abb. Sic.

CASVS. Ecclesia vel minor læsa est in aliquo cōtractu, in quo forma iuris seruata nō fuit, vel in aliqua snīa, a qua non fuit appellatum, & ita destituti sunt iure communi: recurrerunt ad officium iudicis per beneficium restitutionis p[e]t[i]t ecclesia vel minor principaliter restitui contra ipsum contractum, uel contra

40 & 30 q. 5. iudicantem. etiam postquam est in causa conclusum. j̄. de fide instr. cum Io. item locum hēt officium iudicis in omnibus quæ contingunt post lit. cont. circa rem petitam, vt ī fructib. perceptis post li. cont. siue damnum detur in causa. ea enim quæ post lit. cont. accidunt, valde pertinēt ad officium iudicis. ff. de rei ven. nō sol um. & l. item. §. 1. C. de rei ven. certum. & ff. de ædil. edic. ædiles. §. item sciēdum, omnia talia quæ contingunt post li. cont. petuntur officio iudicis, & non iure actionis. Illa quæ contingunt ante lit. cont. specialiter dēnt peti in libello. & nisi fuerint petita, iudex de illis non pronunciabit, vt in prædict. §. item sciendum. Idem de dolo, culpa, & negligentia post litem contestatam admissam. ff. de rei ven. qui petitorio. §. 1 & in multis alijs locum habet iudicis officium: sed hoc officium competit maiori, & minori. & multa possent poni exempla in his, & alijs incidētib. ante lit. cont. & post, in quib. proceditur sine li. cont. v. s̄. c. proxi.

60 [Gl. seq. primo litteram exponit, & rōnem reddit, Secundo signat ꝯtrariū, Ponit opi. & soluit. solutioni obijcit, obiectioni, & ꝯtrario rn̄det demū ar. signat contrarium, remittit, & sol. Fi. reci. per tres quæs. an ēt delegato competat, & an detur maiori, & an sit personalis, vel realis actio.]

e ¶ Pro actione proponitur.] hoc iō dicit, quia iudicis officium nemini datur, nisi tunc demum cum alia actio non superest, nam si communi auxilio quis munitus est, nō debet ei tribui extra ordinariū. ff. de mino. in causæ in prin. 3. & loco actionis habere. & quia quasi ordinarium est iudicium, cum principaliter postulatur, sicut in alijs iudicijs debet lis cōtestari. ff. de minori. Papinianus. §. vlt. & istud officium iudicis non perpetuatur per lit. contest. vt ibi dicitur immo infra certum tempus debet terminari, puta si ecclesia esset læsa

Margin notes:

† Cauensis Caueñ.

† Amalphia. Almaphia. Amalfia.

† Adde q[uo]d oportet hæc ... per ... l. T... amicæ. q[uo]d ff. singu. ff. ... & ... en. lega.

1 Et ꝙ aliquis sit ordo postulantiū. & si honori ... locus detur mediocres desideria sua non profe... ant. ff. de offi. procon. ... q[uo]d æquā. ... obs[e]ruare. Io. Andr.

† Parenthesi inclusa desunt in multis manuscriptis.

† Id est, ubi actio deficit.

2 Vnde dicebat Vinc. tm̄ valere iudicis officium in bonę fidei ꝯctib. quantū stipulatione in contractibus stricti iuris. ff. de po. l. Lucius. & vbi deficit lex contractus, iudex facit qđ ex bono & æquo sibi vr̄. Inst. de loca. §. pe. Io. And.

3 Hæc l. intelligitur de extraordinario, ꝙ cōpetit ecclesiæ per bn̄ficiū restōnis uel minoris al. multis casibus dat iudicis officiū, vbi cōpetit actio, secundū Guil. in Spe. e. ti. §. j. uer. sed opponitur. Io. Andr.

læsa in aliquo contractu celebrato solenniter, tunc debet petere directe restitutionem contra illum contractu. Idē est de minore si directe petit restitui. Sed contra videtur quod possit expediri causa restitutionis lit. non contest. Dicit enim lex, ꝙ causa cognita & præsentibus aduersarijs vel si per cōtumaciā desunt, causæ in integrū rest. perpendendæ sunt. ff. de min. in causæ. §. cā cognita. Et sic vr̃ ꝙ si altera pars sit cōtumax, qđ possit cā expediri. Quid ergo fiet si est contumax. Istud de facto vidi, & vario modo dicebant sapiētes. Quidam dicebāt ꝙ danda est restitutio alij, quod non satis vr̃ expediri per hanc decret. Dicas ergo ꝙ altera parte absente per contumaciam, lit. non cont. non est facienda restitutio, nec sententia super hoc proferenda est, sed dēt actor in possessionem mitti, cā rei seruandæ de illa re super qua petit̃ restitutio. simile. s̄. de offic. dele. consultationib. Si vero lis esset contestata, tunc daretur restitutio læsione probata. Sed per auth. vr̃ quod altera parte absente possit restitutio indulgeri citra litis contestationem in auth. ut spon. lar. §. hoc aūt. coll. 9. & C. vt hæres ab hæred. se abstineat. l. 1. & auth. ibi posita intelligit̃ in casu suo spāli tm̃, s. cū minor vult abstinere se ab hæreditate: & tunc vocādi sunt creditores, quorū interest præsentes esse, cū minor se abstineat, ut uideant bona hæreditaria mobilia & immobilia, vbi dēnt custodiri: & si intra tres menses nō venerint, licitū est minori absq; periculo abstinere auctoritate iudicis coram quo illa petit̃ restitutio: & est rō quare procedatur in casu illo lit. nō cōt qa minor non petit restitui cōtra aliquem, sed cōtra factum suum: vt ei liceat abstinere ab hæreditate, quā adiuit: qa aliter ei consuli non pōt, nisi se abstineat; & si creditores essent pręsentes, non fieret contestatio cum eis, qa cōtra eos non petit̃ restitutio. Sed cum petitur ꝯ aliquem, & ipse est contumax, lite non cont. procedit ꝑ missionē in possessionem, ut dixit. & lex illa, in causæ. §. eā, intelligit̃ lite cōtestata, cum minor petit restitui ꝯ factū suum, & non contra aliquē. Et ꝙ sic intelligat̃ satis vr̃ per legem quæ dicit, qđ litis contestatio in hmōi restitutionib. est facienda, per quam ēt litis contestatio non perpetuat̃ iudicis officium. ff. de min. Papinianus, §. vlt. Item est hic arg. ꝙ actio ſm canones sit proponēda. arg. contra. j̄. de iud. dilecti. vbi de hoc: vñ expone ꝑ actione, i. loco iuris cōis. & quia ei qui nullo iure cōi iuuatur, datur restitutio in integrum per officiū iudicis, & hoc officium quod loco actionis proponit̃, competit ordinario principaliter & incidenter, sed incidenter delegato uel principaliter, si hoc ei principaliter committatur. arg. j̄. de in integ. rest. c. pe. ubi de hoc. Et idem intelligitur cum maior restituitur principaliter, qñ actio non superest. v. g. aliquis absens fuit cā reipublicæ, præscriptū est contra ipsum ꝑꝑ eius absentiam dēt restitui officio iudicis. C. ex quib. cau. ma. in inte. re. l. j. & 2. 1. ff. eod. tit. per totum. & officium istud datur fauore rei siue personæ, & non ꝑꝑ ipsam rem: vnde potest computari inter personales actiones, & non inter reales; cum imploratur a minore, vel ecclesia, & etiam cum postulatur a maiore.

[Glossa sequens primo exemplificat. Secundo argumen. super exceptione. &c. signat contrarium, & ibi remittit. Item signat aliud contrarium, & ibi remittit.]

> † id est uel post litē contestatam, vel postquā est in causa conclusum.

> † Lib. 12. epist. 15.

> Minor si se ab hæreditate abstinet, vocādi sunt, creditores.

> 1 Prima loquit̃ in illo qui erat in legatione, secunda in illo qui de ꝓfidis mādato retinebatur sub custodia militari. Io. And.

scit; alias antea [a] & post ingressum† causæ, potest ad hoc sine litis contestatione haberi recursus.

TITVLVS XXXIII.

De maioritate & obedien.

¶ Grego. † Augustino Anglorum episcopo.

¶ *Prius ordinatus ceteris paribus prior, & maior habendus est.*

CAP. I.

Vm † certū & inf. ¶ Sit honoris ista distinctio, vt ipse prior & maior [b] habeatur, qui prius cōitatis † consilio, & concordi fuerit [c] actione [d] ordinatus. †

a ¶ Aliàs ante.] i. si petatur restitutio non principaliter, sed incidenter, qñq; post lit. cont. super principali qōne. puta apertis attestationibus aut ēt postquam sit in cā conclusum. allegat pars altera, ecclesia, vel minor, ꝙ omisit necessariam probationem: vnde petit se admitti ad probationē omissam officio iudicis. j̄. de ĩ integ. restit. auditis. & hoc fieri pōt citra litis cōte. & ante ingressum litis, vt si omisit aliquam exceptionem, quam non prop: suit intra tp̃s sibi statutū j̄. de exce. pastoralis, aut si omisit sup exceptione ipsa probāda probationē necessariam. Item officio iudicis admittit̃, qa interest eius litib. & sumptib. ñ vexari. ff. de mino. minor 25. annis, & si omisit allegationem. ff. de mino. minor 25. annis. Itē est ar. hic ꝙ super exceptionib. quæ proponunt̃ ante ingressum litis, vel ēt lite cōt. nō sit necessaria litis cont. 2. arg. contra s̄. de offi. dele. prudentiam. §. sexta. ver. de hoc j̄. de app. interposita. §. fi. in quib. proceditur iure ordinario. & hoc officium competit ēt maiori ante lit. cont & post. Item arg. contra. inf. de app. significante. vbi soluitur.

ADDITIO. Et expone ante, i. antequam sit in cā conclusum: vel expone ante litis contest. exhibito tamen libello post.

> † Cap. 1. co tit. in 1. cōp. & post concil. Lateran. sub Alex iij. par. 44. c. 1.

> † al. ita: cum unitatis.

> † Vide l. honores. ff. de decurio.

> 2 Facit ad hoc l. postquam liti. & ibi Bal. C. de pactis.

DE MAIORITATE ET OBEDIEN.

¶ Quia ministrorum & iudicū de quib s̄. visum est, alij sunt maiores, alij minores, nec aliter posset ecclesia seu status vl̃is consistere (de quo vide pulchrum tex. in c. ad hæc. 89. dist.) ideo competenti ordine hic sumitur de ipsorum maioritate, & obedientia impendenda.

De hac materia tractat̃ 21. & 22. & 93. & 96. & 99. dis. ꝑ totum. 33. q. 5. q licit. §. finis. vsq; ad fi. q. 8. q. 4. & 9. q. 3. c. epo. §. sola. vsq; ad finem. qō. 11. q. 3. & si. ut dictum est ad §. cū ergo. & c. si aūt nobis, & trib. c. seq. 22. q. 3. & 2. q 7. admonendi. 23. q. 4. duo. 22. q. vlt. de forma 8. ad st. c. vlt. 23. dist. quamquam. de conse. dis. 6. in omnibus. 74. dist episcoporum.

Vm certum.] Breue est. Vel per alia verba pōt sic summari. in honorib. reuerentialib. impendendis ponderatur ceteris parib. maioritas ex prioritate ordinationis. Abb.

CASVS. Qui prius ordinatus est, maior & prior his qui posterius sunt ordinati, dēt haberi. No. ꝙ q prior est tempore, potior, est iure.

b ¶ Maior.] nisi posterior ordinatus fuerit à maiore. j̄. e. ꝑ tuis. & ff. de albo scrib. l. 1. & vlt. & 93. dis. c. vlt.

[Gl. seq. ponit Brocar. de priori tempore inducens 7. iure pro. & 7. contra. & soluit.

c ¶ Fuerit.] arg. qui prior est tp̃e potior [3] est iure. 75. dist. c. vlt. 7. q. 1. factus est. 27. q. 2. duob. 17. di. c. pelia §. hinc ēt. & c. vlt. & C. q potio. in pig. habean. diuersis & l. si. in fundū, arg. ꝯtra. 74. dist. epōrū. & ff. q potio. in pig. hab. interdū. & ff. si cer. pe. creditor. arg. ꝯtra j̄. de iure pa illud. ff. de relig. & sump. fun. l. pe. 8. q. 1. licet. ff. q & à qb. ma. liberi nō fi. si qs hñs. q̃ ēt facit pro cōtraria parte. Sol. 1. rā. est vera, contraria sunt spāli. casualia, vt patet per singula contraria.

[Gl. seq. dupliciter exponit litteram.]

d ¶ Actione.] i. tractu. sic 16. q. 7. in nona actione, id

> 3 De hoc late Cassaneu in catal. glo. mun. par. 1. consid. 99.

id est, tractatu nono die habito & 16.q.3.prima actione, Vel dic ... accord. actione, id est, concordi consensu. Vel saltem maioris. 65. dist. c. 1. 2. & 3.

SI quis venerit.] Primo dictum. Secundo corroborat per vnam auctoritatem: ibi, In lib. Reg. Tertio per aliam: ibi, Et in coc. Abb. Siculus.

CASVS. Dicitur in hoc capi. quòd si quis fecerit contra decretum sui epi, excõicandus est. Not. quòd episcopi possunt facere decretum.

[Glo. seq. arguit & excipit.]

a ¶ Decretum.] in fine, s. & sic habes quod eps potest facere decretũ siue cõstitutionẽ i in sua diœcesi. de conse. di. 3. c. 1 epi. n. pñt cõdere canones epales, qa quilibet populus, & qlibet ecclesia sibi põt cõstituere aliquod ius di. 1. ius ciuile. & 8. di. quæ contra. & 11. dist. catholica. & 12. dist. illa. sed in maioribus negotijs nõ possũt aliquid statuere.

b ¶ Abijciatur.] 11. q. 3. quod si autem vobis: & c. seq.

[Glo. seq. quærit. & soluit.]

c ¶ Principi.] i. Papæ. de consec. dis. 1. corpora. sicut econuerso imperator vocatur Pontifex. x. dist. de capitulis. Sed nunquid laici debent obedire Papæ? potest dici, quod sic, quo ad spiritualia. infra eo. oẽs principes. & infra de iud. nouit. Sic econuerso principi sęculari, id est, imperatori omnes subditi obediãt, & clerici qui ab eo recipiũt tẽporalia. infra eo. solitæ.

[Glo. seq. quærit, & dupliciter soluit.]

d ¶ Morte.] sed nunquid 2 ecclesia punit taliter? Non: sed ostendit qd iudex sæcularis facere debeat. Vel morte, s. æterna: quia peribit pp delictũ contumaciæ, nisi pœnituerit. Vel dic qui non obedierit iusto præcepto. 11. q. 2. si dñs. si est iustum, & hoc est manifestum, non obediat, vt ibi, & c. Iulianus. Si dubium esset præceptum principis propter bonum obedientiæ, quod sibi præcipit, faciat. 23. q. 1. quid culpatur in fine.

¶ Idem.

¶ *Veniens contra decretum vel constitutionem episcopi debet excommunicari.*

CAP. II.

SI † quis venerit contra decretum [a] episcopi, ab ecclesia abijciatur. [b]

¶ In lib. Regum legitur; Qui non obedierit principi, [c] morte [d] moriatur. Et in concilio Agathẽ. quod anathematizetur.

¶ Leo Papa †

¶ *Clericus administratione carens non tenetur ad iuramentum obedientiæ, vel ad faciendum scripturam super ea.*

CAP. III.

LEgebatur † in litteris tuis, quod frater Atticus † chartulam de obediẽtiæ sponsione conscripserat, in qua signum prodebatur iniuria: [e] Non enim necessarium fuerat, vt obligaretur scripto, q̃ obedientiam suam, ipso iam voluntarij aduentus [f] officio comprobabat.

¶ Clemens † Papa tertius.

¶ *Ab omnibus de diœcesi obediendum est episcopo.*

CAP. IIII.

OMnes † principes [g] † terræ & ceteros homines, epis obedire, beatus Petrus præcipiebat.

¶ Innocentius iij. capitulo Herbipolen.

¶ *Nõ obediẽs canonicis institutis, incurrit inobedientiæ notã, id est, infamiam.*

CAP. V.

ILlud † Dominus in beato Petro. & infra.

¶ Cum spiritualia fine tẽ-

1 Concord. c. 2. de const. lib. 6.

† Ca. 3. & 4. e. ti. in 1. cõpil. Burchardus li. 15. ca. 23. Iuo part. 16. c. 24.

1. Reg. 13. Deut. 17.

† Episto. 82. Anastasio episcopo Thessalonicensi.

† Ca. 2. e. tit. in 1. compil.

† al. Atticul.

† quod.

2 Si quis epistolã ipsam Leonis legerit, rectius hæc fortassis interpretabitur.

vt obligaretur scripto, qui obedientiam suam sponte exhibuit. Not. quod non est necessarium ut aliquis se obliget scripto qui obedientiam uoluntarius impendit.

[Glos. seq. signat contrarium, & soluit.]

c ¶ Iniuriæ.] simile inf. de simo. ex diligenti. & infr. de re. iu. indignum sufficiebat. enim manualem facere obedientiã. infra eod. his quæ. ar. contra 22. dis. q̃q. & infra de iureiu. nulꝰ eps. Et pro & contra sol. quòd dicunt cõria, intelligitur de illis quib. animarum cura cõmittitur. Quod hic dicit, & in similibꝰ, dẽt intelligi de clericis inferiorib. qui non sunt compellẽdi ad iurãm uel scripturam faciendam, sed solum sufficit si obedientiam simpliciter repromittant suis prælatis, ut dicit in fi. & decr. prædicta, nullus eps.

[Gl. seq. arguit contra superflua. all. 4. iur.]

f ¶ Aduentus officio.] simile de pęni. di. 1. quem pęnitet. vbi dr quòd mundati sunt leprosi, dum irent coram sacerdotibus se ostẽdere. Et est hic argu. pro superfluis resecandis. infr. de exces. prælat. cum ad quorundam. 10. q. 3. quia cognouimus. & ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. Trebatius, ff. ut leg. seu fideicom. hæc stipulatio.

† quod

† In vetustiorib. ita. Clemens Papa.

† Burchardꝰ li. 1. ca. 1. 124. Iuo. par. 5. c. 224. & c. 5. e. ti. in 1. cõpi.

† al. ita: Oĩs principes terræ.

1. Petr. 2.

† Ca. 1. eo. ti. in 5. compi.

LEgebatur.] potest textus iste intelligi dupliciter. Primo quòd iste frater Atticus scripturam de obedientia præstanda episcopo nomine proprio scripsit. Secundo potest intelligi quod scripsit nomine alterius. Et non est quis intellectus teneatur, sensus enim litteræ. quòd clericus non habens curam animarum, non tenetur promittere episcopo obedientiam per scripturæ confectionem, vel per iuramenti præstationem, sed satis est verbo obedientiam promittere. & hoc intendit littera iuncta gl. Abbas.

CASVS. Quidam electus fuit in prælatum alicuius ecclesiæ & confirmatus: quidã frater Atticus noĩe, qui ab sẽs erat, hoc audiẽs statim uenit, & uoluit ei facere obedientiam, sed prælatus uolebat quòd ipse per scripturã obligaretur ad obedientiam præstandã & seruandã: & sic scripsit & spopondit frater Atticus: prælatus ipse significauit hoc dño Papæ qualiter frater Atticus scripserat, & Rescribit ei Papa dicens quod in litteris illis signum prodebatur iniuriæ, quia non fuit necesse,

OMnes principes.] CASVS. Dicitur in hoc ca. quòd beatus Petrus præcipit, quòd omnes principes terræ & omnes homines obedirent episcopis. Not. quòd sacerdotium maius est imperio, scilicet in spiritualib.

[Gl. sequen. de duobus mixtim quærit, & soluit.]

g ¶ Omnes principes.] ergo principes subsunt episcopis: quod uerum est, ut hic, & inf. eo. solitæ. & 96. dist. duo sunt. Quid si rex habet multos epos in regno suo, coram quo tractauit spirituales causas suas vel cui dabit decimas? Causas spirituales tractabit corã illo epo in cuius territorio habet larem principalem, C. vbi sena. uel clarissi. l. 2. decimas prędiales dabit illi episcopo, in cuius territorio sita sunt prædia. infr. de parochi. significauit, alias decimas dabit ubi audit diuinum officium, proportionabilite. diuidendo si audit in plurib. ff. ad municip. l. assumptio. argu. contra. infr. de test. relatum. in fi. Bernard.

ILlud dominus.] CASVS. Episcopus Hildesemeñ. vocatus ad aliam sedem episcopalem, propria auctoritate se transtulit. Et redargutus, dicebat quòd fecerat pro commodo illius ecclesiæ: quia nisi forte transisset, ecclesia illa fuisset passa damnum graue in temporalibus: Papa vero illum hic redarguit, quia propter commodum temporale, non debuit uenire contra canones disponentes quod citra licentiam Papæ non debet episcopus episcopatum suum dimittere, vt c. 2. de translat. prælator. forte iste episcopus pro suo commodo proprio se transtulit. Abbas. Notã quòd spiritualia sunt temporalibus digniora. Item obedientia præfertur omnibus.

a ¶ Dignio-

a ¶ Digniora.] quo ad quid: quoniam spiritualia sine temporalibus non proficiunt, sicut nec anima sine corpore. 1.q.3. si quis obiecerit.
b ¶ Victima.] 81.dist. si qui sunt presbyteri. 32.dist.c. præter hoc. §. verum. & 8.q.1. sciendum.

† Facit. l. in nouatione. & ibi Bar. C. de sacros. ec.

1 Concord. l. actione. §. Labeo. in gl. in verbo. eo. tpe. ff. pro socio. & l. 1. cũ gl. & ibi Barto. ff. sol. matri.

† In manuscriptis ita. illustri Constantinopolitañ. &c.

† Ca. 2. eo. ti. in 3. compil.

† Al. visi.

2 Hic casus in antiquis codicib. est, sed textum melius intelliges, si integram legeris epistolam in operibus Innocentij iij. quam ex hac casus positione.

c ¶ Auscultare.] id est, attendere & audire mandatum cũ effectu.
d ¶ Commodo.] occasione siue prætextu pietatis nõ est facienda impietas, vt 1.q.1. non est putanda. 14. q.5. forte. ar. & 30.q.1. nosse. 1.

Solitæ benignitatis.] Primo ponit admirationem Imperatoris, & auctoritatem qua mouebatur. Secundo. ibi, Verum, exponit illã. Tertio: ibi, Potuisses, ad declarandum prærogatiuam sacerdotij inducit auctoritatem Hieremiæ. Quarto ibi, Præterea. auctoritatẽ Gẽ. Quinto. ibi, Hæc autem. concludit contra Imperatorẽ. Sexto ibi, Nos autem. se excusat quòd non increpauit dicẽs, ꝙ increpare poterat, & hæc auctoritatib. cõprobat. Septimo: ibi, Vtrũ. relinquit imperatorẽ suo iudicio. Abb. Siculus.

CASVS. Imperator 2 Constantinopolitanus faciebat patriarcham Constantinop. iuxta pedes suos in parte sinistra sedere: Papa hoc intelligens scripsit ei, quòd non decebat eum taliter se habere erga suũ patriarcham, cum alij reges & principes suis prælatis (vt debent) reuerenter assurgant, & eis iuxta se sedem venerabilem assignent: Imperator rescripsit ei dicens quod multum mirabatur quod eum super hoc visus fuerat increpare, dicens quòd sacerdotium suberat imperio, auctoritate Petri dicentis. Subditi estote omni humanæ creaturæ propter Deum, siue regi tanquam præcellenti, siue ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malorum, laudem uero bonorum. Rescribit autem Papa sibi respondendo auctoritati Petri, illam exponens, quòd si personam loquentis, & illorum ad quos loquebatur, diligenter considerasset, non expressisset taliter intellectum illius auctoritatis. scribebat enim subditis suis, quos ad humilitatem inducebat: nec per hoc voluit subesse sacerdotium, quia secundum intellectum illius sequeretur, quòd quilibet etiã seruus imperium in sacerdotes accepisset, ex eo quod ibi dicitur, omni humanæ creaturæ: sed non negat quin Imperator præsit suis, & illis qui ab eo temporalia receperunt. Tandem exposita præmissa auctoritate Petri, ostendit exemplo Christi sacerdotium præ-

poralibus digniora: [a] † & obediẽtia melior sit quam victima; [b] & auscultare [c] magis quam adipem arietum offerre; non debuerat Hildesemensis episcopus, pro temporali commodo, [d] inobedientiæ notam incurrere, & Apostolicis iussionibus contraire.

¶ Idem illustrissimo † Constantinopol. Imperatori.

¶ *Imperium non praeest sacerdotio, sed subest, & ei obedire tenetur. Vel sic; Episcopus nõ debet subesse principibus, sed praeesse, hoc dicit, & est multum allegabile.*

CAP. VI.

Solitæ † benignitatis affectu; & infra. ¶ Mirata est imperialis sublimitas, quod te nisi † fuimus in nostris litteris increpare: [e] Huic autem tuæ admirationi non causam, sed occasionem præbuit, quod legisti beatũ Petrum Apostolorũ principem sic scripsisse: Subditi [f] estote omni humanæ creaturę ꝓpter 10 Deum, siue regi, tanquam præcellenti, siue ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudẽ vero bonorũ; & inf. ¶ Verum [g] si personam [h] loquentis, & eorum ad 20 quos loquebatur, ac vim locutionis diligentius attendisses, scribentis nõ expressisses taliter intellectũ. Scribebat enim Apostolus subditis suis, & eos ad humilitatis meritum prouocabat. Nam si per hoc 30 quod dixit, † subditi estote, sacerdotib. voluit imponere iugum subiectionis; & eis prælationis auctoritatẽ afferre, † quib. eos subiectos esse monebat; seq̃retur ex hoc, qđ ẽt seruus 40 quilibet in sacerdotes imperium accepisset, cum dicatur; omni humanæ creaturæ. † Quod aũt sequitur: regi tanq̃ ꝓcellenti; nõ negamus quin præcellat Imperator in temporalibus illos duntaxat, qui ab eo su- 50 scipiunt [i] † temporalia, sed

minere regibus dicto Hieremiæ. Ecce constitui te super gentes, & regna, &c. & per auctoritatem Genesis. Fecit Deus duo magna luminaria, &c. Dicit enim quòd si ista bene considerasset, non fecisset taliter patriarchã suum sedere ad pedes suos: & licet non increpasset cũ; poterat tñ rationabiliter increpare: cũ ipse super omnes acceperit potestatẽ in persona Petri cui dictum fuit à Domino. Quæcunq; ligaueris super. &c. In fine dicit, quòd Imperialis celsitudo discernat, utrũ ad bonum & utile inuitauerit [illegible] ex [illegible], cũ ipse solũmodo ad utilitatem ecclesiæ, & terræ Hierosolymitanæ [illegible] ipsum duxerit inuitandum. Bernardus. Nota quòd persona loquens consideranda est, & eoru ad quos aliqs loquitur: vim enim locutionis debet quis considerare. Item, Imperator pręexcellit illis qui ab eo temporalia recipiunt: sed in spiritualibus põtifex antecellit ipsum. Item Imperator & alij omnes laici inferiores in clericos non habent potestatem, quia non sunt eius iurisdictioni commissi. Abbas.

e ¶ Nisi fuimus in nostris litteris increpare.] sed hoc nõ fecit animo increpandi: sed animo admonendi ex affectu dilectionis. [illegible] .q.5. non omnis. & c. nõ osculatur. & C. de sent. & ĩterl. om. iu. ex stipulatione simile. 23.q.5. nõ putes.
f ¶ Subditi.] infr. de censi. omnis anima. & 11.q.1. quã magnum.
g ¶ Verum.] hic Papa respondet auctoritati Petri inductæ ab imperatore.
h ¶ Si personam.] consideranda est persona loquentis, 60 & cui quis loquitur. 26. deinde opponitur. & infra. de consan. & affi. de infidelibus. & aliquid probatur ratione personarum colloquentium; arg. 1. q.7. didici.

[Gloss. seq. quærit, arguit, soluit, contra solutionem opponit. In additione dat veram solutionem.]

i ¶ Suscipiunt.] nunquid ergo appellabitur ab episcopo ad Imperatorem? Videtur quod sic, inf. de fo. compeen. verum. tunc enim cognoscit quasi ciuilis iudex. ar. infr. de app. si duobus. Dico quod sic, nisi consuetudo sit contraria. argu. ad hoc 18. dist. si episcopus. Videtur tamen quod illa tẽporalia penitus essent à iurisdictione Imperatoris separata. 10.q.1. nouerint. 3 Dicas quòd appellandum est ad archiepiscopum, nisi de consuetudine, uel priuilegio, vel alio iure ad alium sit appellandum inf. de appel. Romana. 5. debet. [lib. 6. 4.]

1. Petr. 2.

† dicit

† In quibusdam in [illegible] sis, auferre legitur, & male vt ex serie cõstat.

† recipiun

3 Et infr. [illegible] iu. patr. ca vnico. lib. Ioan. And

4 De hoc del. pue. c Ioan. An

a ¶ Inspi-

Pontifex in spiritualib.[a] antecellit: quæ tanto sunt tpalibus digniora, quanto anima pfertur[b] † corpori: licet non simpliciter dictũ fuerit, subditi estote, sed additũ fuerit, ppter Deũ;[c] nec pure sit subscriptum, regi præcellenti, sed inter positum forsitan fuit, † nõ sine causa, tanq̃.[d] Quod autem sequitur; ad vindictam malefactorum; laudem uero bonorum: intelligendum non est, qđ rex vel iperator, super bonos & malos gladij acceperit potestatem, sed in eos solummodo, qui vtentes gladio, eius sunt iurisdictioni commissi; & infra.

¶ Potuisses autem prærogatiuam sacerdotij ex eo potius intelligere, quod dictum est; non a quolibet, sed a Deo; non regi, sed sacerdoti, non † de regia stirpe, sed de sacerdotali prosapia descendenti, de sacerdotibus uidelicet, qui erant in Anathot; Ecce constitui te super gentes & regna, ut euellas, & dissipes; ædifices, & plantes;[g] & infra.

¶ Præterea nosse debueras, quod fecit Deus duo magna luminaria in firmamento cęli, luminare maius[h] vt præesset diei, & luminare minus vt pesset nocti, utrumq; magnum; sed alterum maius. Ad firmamentum igitur cœli, hoc est uniuersalis ecclesiæ, fecit Deus duo magna luminaria, i. duas instituit dignitates, quæ sunt pontificalis authoritas, & regalis potestas. Sed illa, quæ præest, dieb. id est spiritualib. maior est: quę vero carnalibus, minor, ut quanta est inter solem & lunam,[i] tanta inter Pontifices & reges differentia cognoscatur.

¶ Hæc autem si prudenter attenderet imperatoria celsitudo, non † faceret aut permitteret Constantinopolitanum patriarcham, magnum quidem & honorabile membrum ecclesiæ, iuxta scabellum pedum suorum in sinistra parte sedere; cum alij reges & principes, archiepiscopis & episcopis suis (sicut dent) reuerenter assurgant,[k] & eis iuxta se uenerabilem[l] sedem assignẽt; & inf. Nos autem & si non increpãdo scripserimus, potuissemus tamen rationabiliter increpare: & inf. ¶ Nobis autẽ in beato Petro sunt oues Christi commissæ: dicente Domino, Paschæ oues meas: non distinguens[m] † inter has oues & alias, ut alienum a suo demonstrare ouili, qui Petrũ & successores ipsius, magistros non recognosceret & pastores: ut illud tanquam notissimum † omittamus.[n] quod Dominus dixit ad Petrum, & in Petro dixit ad successores ipsi⁹: Quodcunq,[o] ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis, &c. nihil excipiens qui dixit, quodcunq: & inf. ¶ Vtrum † autem imperatoriam excellentiam ad bonũ & utile, per litteras nostras duxerimus inuitandam, utrum tibi iusta suggesserimus & honesta, tua solicitudo discernat, cum non nisi ad utilitatem ecclesiæ, & terræ Hierosolymitanæ subsidiũ nos te meminerimus inuitasse.

¶ Idem episcopo Florent.

¶ Ordinatus per Papam, nõ per hoc eximitur a iurisdictione sui episcopi.

CAP. VIII.

PEr † tuas nobis litteras; & inf. ¶ Postulasti per sedis Apostolicæ oraculũ edoceri, vtrum

a ¶ In spiritualibus] 10. di. suscipitis. 96. dist. cum ad uerum.
b ¶ Præfertur.] 11. qõ. 1. præcipimus. & 24. q. 3. si habes. & 38. di. sedulõ.
c ¶ Propter Deum.] per qđ vr̃ esse consilium pfectionis, in quo liberũ est arbitrium. 14. q. 1. c. ulti.
[Gl. seq. arguit, al leg. 3. iura, in contrarium unam legem.]
d ¶ Tanquã.] quod qñque similitudinẽ potius quam ueritatem notat: ut illud Euangelij, Tãquam ad latronẽ, &c. nihil enim est simile sibi: vt sit similitudinariũ nõ expressiuum veritatis. sim. ff. de pec. l. 3. §. si filius familias. 1 Et est hic arg. qđ nulla dictio debet vacare ĩ rescripto, alioquĩ frustra mẽbranas occupat. 19. disti. si Romanorum. arg. ad hoc. 28. q. 1. sic enim. & ff. de vsu. l. 4. arg u. cõtra. C. de fideius. non recte.
e ¶ Cõstitui te.] hic loquitur Dñs Hieremiæ prophetæ, dans ei potestatem super gentes, & regna.
f ¶ Euellas.] uitia scilicet.
g ¶ Plantes.] uirtutes.
h ¶ Maius.] 96. dist. duo.
i ¶ Inter solem & lunã.] igitur cũ terra sit septies maior luna. sol. autem octies maior terra: restat ergo vt pontificalis dignitas quadragesies 2 septies sit maior regali dignitate. ADDITIO. Laurentius hic adducit dictũ Ptolemæi. Manifestũ est, quod magnitudo solis continet magnitudinem terræ centies & quadragesies septies, & duas medietates ei⁹. Item palam est, qđ magnitudo solis cõtinet magnitudinẽ lunæ [illegible] & septigesies, & quadragesies quater, & insup eius medietatem. Item dicit qđ terra continet magnitudinem lunę trigesies nouies. Ioan. And. dicit, quod ratione nõ capio, astrologis relinquo.
k ¶ Assurgãt] & inclinẽt eis, ut 63. dist. Valentinianus.
l ¶ Venerabilem.] ex sede enim uenerabili psumitur, ut s̃. de cõsue. cum olim.
m ¶ Nõ distinguẽs] nec nos ergo distinguere debemus. 2. q. 5. cõsuluisti. 31. q. 1. qđ si dormierit. & 33. q. 2. quos Deus & s̃. de trãslatio. inter corporalia. arg. 22. q. 5. hoc vr̃. Ar. g̃, ff. de testib. q̃situm.
n ¶ Omittamus.] dicit se omissurum qđ statim inducit: & est quidam color rhetoricus qui dr̃ præoccupatio. 8. q. 1. Moyses. in fin.
o ¶ Quodcũque.] q. dicit omnia, nihil excipit. 19. dis. si Romanorum, ff. de offi. præsid. l. 3. Ber.

PEr tuas.] cõis diuisio. Secũda: ibi, Ad quod Ab. Sicul⁹. CASVS. Aliqs recepit ordinẽ subdiaconatus a dño Papa, q̃situm est a dño Papa vtrum per ordinem sibi [illegible] sub [illegible] uerentia sui episcopi? Rñdet Papa q̃ & si decens sit ut illi se cun-

† Concord. tex. in l. sancimus. C. de epi. & cleri.

† Verbũ fuit, deest in antiquis.

† Si igit̃ quasi intercessor seruus interuenerit, non rem peculiarem agẽs, nõ obligatur dñs de peculio. Io. And.

† al. nec.

Hiere. 1.

Gene. 1.

Psal. 135.

† al. quadragies septies, sed de magnitudine solis & lunæ & terræ, & quantum num quod ue eorũ re- quo sit maius, uide Ptolemeũ lib. 5. Almagesti, cap. 16.

† Huc spectat concil. Tri. sess. 25. de reforma. c. 17.

Ioan. 21.

† Concord. tex. in extra [illegible] ctã. tit. de ma. & obe.

† noui ssimum.

Matth. c. 16.

† In codi [illegible] Barbatię ita: Verũ aũt imperatoriam excellentiã ad bonũ & vtile per nostras litteras duximus inuitandã. Vtrũ igit̃ tibi iuste suggesserimus, &c.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compilatio.

cundum ꝙ conuenit inter alios subditos a suo episcopo deferatur. qui a sede Apo. fuerat ordinatus; ꝓpterea tamen ab obedientia episcopi non absoluitur. Not. ꝙ subdiaconi domini Papæ subsunt epis, a quibus hñt beneficium. Item fallit regula, ꝙ quos ordinare quis non pōt, nec iudicare pōt. Itē qui honorem recipit, & onus recepisse intelligit.

[Gl. seq. exponit. Secundo arg. Tertio quærit. argu. pro, & soluit cōtrarium, & opinionem ponit.]

a ¶ Subdiaconatus.] eis enim qui in maiori ordine sunt constituti, non ꝑferunt. ff. de albo. scri. l. 1. 1 & 16. dist. c. placuit. §. Isidorus. & merito est illis deferēdū. ceteris. n. non concurrētibus ratio priuilegij habenda est. ff. ꝙ cum eo, qui in alie. pot. l. 3. & ē hic argumē. pro exēptis. epis, ut in synodo sedeant in meliori loco: quia lex dicit, ꝙ primo scribēda sint nomina eorum, qui dignitates iudicio principis sunt consecuti. ff. de alb. scribē. l. ul. & si isti eligant ad ꝓlationē, ad onus intelligunt eligi, priuilegio suo nō obstāte: q̄a recipiendo honorē & onus recepisse itelligūt. j. de ꝟb. significatū. C. de test. nullum. s. de renun. ad supplicationē. C. de postul. q. qs. Sed nūq̄d pōt eps talem subdiaconū deponere ꝓ crimē? Arg. est hic ꝙ sic, ex eo quod dicit, ab obediētia etiam minime absoluunt. sed non credo. tñ causam instructam debet remittere ad Papam. argu. 3. q. 6. quamuis. C. ubi sena. uel clarissi. l. 3. §. 2. & j. de sta. reg. ea quæ op. argu. iste etiam non conuincitur nisi septem testib. 2. q. 4. ꝑsul. Quidam tamen dicunt quod eps eos deponere debet.

b ¶ Absoluuntur.] Simile est C. de iu. om. iu. l. vlt. & quis absoluti non sint ab obedientia, quam alias dēnt platis suis, tñ ad superiores etiā ordines sine licentia Papæ promoueri non possunt. s. de temp. ord. cū in distribuendis, & hoc fit propter reuerentiam maioris, qui manus eis imposuit. de consecr. dist. 2. c. ult.

utrum quis per ordinem subdiaconatus, [a] a Romano Pontifice susceptum, a debita tibi reuerentia subtrahatur. ¶ Ad quod breuiter respondemus, quod etsi decens sit, ut illis quātū cōuenit a te inter alios tibi subditos deferatur, quos benignitas Apostolica collatione ipsius ordinis honorauit, per eam tamen ab obedientia, quam alias tibi debent, minime absoluuntur. [b]

¶ Idem Constantinopolitano patriarchæ.

¶ *Quando de obediētia uel subiectione agitur, nihil attentari debet in præiudiciū rei uel possessoris nō citati.*

CAP. VIII.

INter † quattuor; & infra. ¶ Petitionem † contra ecclesias, quas tibi subijci postulabas, q̄ priusquam Constantinopolis ciuitas caperetur, [c] Constantinopolitano Patriarchæ minime respondebāt, duplici ratione non duximus admittendam. ¶ Iuris namque [d] ratio postulat, ut in eorum præiudicium, [e] quibus eædem ecclesiæ sunt subiectæ, nihil ordinemus de ipsis: cum nec citati [f] sint, nec conuicti, nec per contumaciam se absentent; [g] & inf. ¶ Super obedientia uero quam ut tibi impēdi faceremus, ab archiepiscopo, & episcopis regni Cypri similiter postulasti, fere idem duximus respondendum; cum & ipsi [h] ante tuam promotionem fuerint † exempti, quando uidelicet Cōstantinopolitana ecclesia erat inobediens [i] & rebellis; & in eorum absentia [k] circa † statutum, ipsorum non debuerimus † aliquid immutare; Iustitiam tamen non negabimus tibi, cum eam duxeris postulandam.

INter quattuor.] Primo decisum exordium ponitur. Secundo duplex petitio, quæ reijcitur: ibi, petitionem. Tertio protestatur: ibi. Iustitiam. Secunda pars subdiuiditur. Nam primo ponit unam petitionem. Secundo aliam ibi, Super.

CASVS. Ista quæ petebantur per istum patriarcham, fuerant olim subiectæ ecclesiæ Constantinopolitanæ, sed cū ista ecclesia laberet in hæresim, seu schisma, subtraxerunt se ab obedientia Patriarchæ, & adhæserunt Romanæ ecclesiæ: demū capta ciuitate Cōstantinopolitana per fideles populos, & Patriarcha ibidem constituto per Ro. ecclesiā petijt idē Patriarcha illas ecclesias cōpelli ad obediētiā sibi ꝓstādā. Papa aūt petitionē suam duplici rōne nō duxit admittēdā. Prima, quia ipsi nō obediebāt Patriarchæ anteq̄ ciuitas Constantinopolitana caperet. & sic ecclesia Constantinopolitana non erat in possessione subiectionis. Secunda ratio, quia in præiudicium illorū qb. illæ ecclesię obediebāt, cū nō fuissēt citati vel cōuicti, nō debebat aliq̄d attētari. Nā patriarcha petebat extra iudicium illas ecclesias sibi subijci. Et hoc quo ad primā petitionē: respectu vero secundæ petitionis littera est in se clara. Abb.

SVPER. Præterea petebat Patriarcha, vt dñs Papa faceret sibi impendi obediētiam ab epo, & epis regni Cyprij: & Papa fere idē rñdet in hac petitione secūdā q̄ī alia, cū ipsi ante ꝓmotionem Patriarchæ exempti extiterāt, qñ Constantinopolitana eccl'a erat iobediēs & rebellis. & ī eorum absentia circa statum illorū nihil debeat immutari. si vero iustitiam de illis postularit, audiet ipsum. Not. ꝙ absentem non citatum, nō conuictū uel confessum non est procedendum.

c ¶ Caperetur.] a Venetis.

d ¶ Iuris namque.] prima ratio.

e ¶ Præiudiciū.] nulli. n. auferenda est possessio ante cāæ cognitionē, ut 12. q. 5. c. j. in fi. ar. 16. q. 6. placuit. 1. q. 3. volumus. & j. vt li. pē dē. ꝑ tot. C. vñ vi. si q̄s ī tātā, C. si ꝑ vi. vel alio mō. li. [illegible]

[Glo. seq. notat duo.]

f ¶ Citati.] unde sñia non tenet, cū citatio non peruenit ad eū, nec fuit publice ꝓposita. ff. quæ sen. sine ap. rescin. l. j. §. itē ex eo edicto. Et no. ꝙ ille qui est in possessione obedientiæ, conueniendus est, & non subditus qui ꝓstat obedientiam, & agit pro ecclesijs, & defendit eas sibi subiectas. j. de rel. do. constitutus. & c. cum uenerabilis. Item no. ꝙ omnes quos negotium tangit, uocandi sunt, [z] ut hic patet: quod si non fiat nō præiudicatur absenti. nisi forte sciuerit causam suam agi & taceat. inf. de re iud. quamuis. ubi de hoc.

g ¶ Se absentent.] sim. 3. q. 9. c. 2. & per totū. & s. de re scri. ex parte 1. & s. de constitu. ecclesia. nec tenet rescriptū, quod præcipit aliquid fieri absente altera parte, & non per contumaciam, C. unde ui. meminerint. & C. si per uim uel alio modo possessio. l. ult.

h ¶ Cum & ipsi.] Prima ratio.

[Glossa sequens obijcit.]

i ¶ Inobediens.] uidetur ꝙ hoc licite potuisset petere. arg. sup. de elect. quia diligentia. & ff. de bo. li. etiā. §. si deportatus.

k ¶ Et in eorum absentia.] Secunda ratio. Bernard.

Quod

z Vbi non ꝓparet consuetudo municipij, attēditur in subscriptionib. decurionum dignitatis honor. Ioan. And.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compilat. huc referas c. inter quatuor. s. de cler. pereg. & inf. de cler. non residen.

† In omnib. manuscript. ita: petitionem, qua ecclesias tibi subijci postulabas, &c.

† excitetint

† al. contra

† debuimus

z Concor... fin. C. de a... tho. tut. & adoptio. de adopti...

Quod super.] Primo ponit decisum exordium. Secundo dictum cum inclusa limitatione. dictum est: ibi, Abbates. limitatio: ibi, Dummodo. Abbas.

CASVS. Abbates quidam qui vocabantur ad synodum ab epo diœcesano dicebant quod non tenentur ire ad synodum quæsiuit, eps a Papa quid iuris esset? Rndet quod abbates & sacerdotes subiecti episcopo lege diœcesana, qui ad synodum venire contemnunt, per censuram ecclesiasticam ad synodum venire cogantur, obedientiam & reuerentiam suo epo exhibentes, dummodo nihil iniquum statuatur in ipsa. Nota quod abbates ad synodum venire debent.

[Glossa seq. obijcit. & soluit.]

a ¶ Diœcesana.] Sed quare vocantur abbates ad synodum, contra illud qd legitur. 18.di. eps. & 18.q.vlt.§.fi.? Rndeo, abbates habentes populum, tenentur venire ad synodum: de quibus loquitur 18.q.2.abbates.sed non habentes populum non tenentur venire, nisi causa rationabilis subsit, vt dr in illa palea. 18.di.eps. Vnde Cistercienses etiam si non essent exempti, cum non habent populum, non tenentur venire: exempti enim qui populum non habent, non tenentur venire.18.q.2. quod sit necessarium.in fi. de hoc dictum est.s. de off. ord. dilectus.

b ¶ Obedientiam.] quia iudex sine prælatus iurisdictionem suam defendere potest pœnali iudicio ff. si quis ius dic. non obtemp.l.1.

† Cap.1.eo. tit.in 4.com pil.

† subiectos.

† Concil. Trid.sess. 24. de refor.c.2.

† illam.

a Sed uide omnino qd iubeat hodie obseruari conc. Tri. sess.24. de reformat.c.2.

† Cap.2. eo. tit.in 4.com pil.

¶ Idem.

¶ Abbates & sacerdotes, qui sunt diœcesani episcopi, ad eius synodum venire, & sibi obedire compelli possunt per censuram ecclesiasticam.

CAP. IX.

Quod † sup his; & inf. ¶ Abbates & sacerdotes diœcesana[a] tibi lege subditos, † qui ad tuam synodum venire contemnunt † (Dummodo † in ipsa synodo non dicas aliquid statuendum quod canonicis obuiet institutis) per censuram ecclesiasticam ad synodum ipsam † venire compellas, & debitam tibi obedientiam & reuerentiam[b] exhibere.

¶ Idem sancti Stephani & sancti Proculi abbatibus Bononiensibus.

¶ Canonici regulares inobedientes Priori suo per ipsum excommunicari possunt, & si fuerint incorrigibiles, de fratrum consortio expelli debent.

CAP. X.

Cum † [c] in ecclesijs sancti Victoris & sancti Ioannis de monte: & inf. ¶ Nos igitur ad reformationem earundem ecclesiarum diligenti solicitudine intendentes, vniuersis canonicis dedimus in mandatis, vt priori suo in his quæ ad eum ptinent, obedirent. ¶ Cumq; oes (quatuor duntaxat exceptis) se obedire velle concorditer respondissent, pdicti quatuor se contra Priorem in superbiam erigentes, licet de obedientia suo Priori pstanda pstitissent corporaliter iuramentum: [c] tn exhibiti iuramenti immemores, suo Priori p oia restiterunt; & cum p contumacia sua nequiuissent ad debitam obedientiam reuocari, dictus Prior in eos excoicationis[d] sniam promulgauit. ¶ Cum † igitur pfati canonici ad Apostolicam sedem accessissent, per scripturas authenticas[e] † ex multorum testimonio platorum effecti de ipsorum contumacia certiores, recepto secundum formam ecclesiæ ab eisdem iuramento, postmodum dicti quatuor ad sedem Apost. accesserunt, & cum constitisset Papæ de ipsorum contumacia p litteras multorum prælatorum, recepto ab eis iuramento sm formam ecclesiæ, istos fecit absolui, pcipiens eis sub debito iuramenti, ut ad claustra redirent, & suo priori humiliter obedirent. Sup negotio isto scribit Papa duobus abbatibus, mandans eisdem, quatenus compellant præfatos canonicos redire ad obedientiam sui prioris: & ne de sua malitia valeant gloriari; compellant eosdem, vt prestent eidem priori iuramentum qd de parendo mandatis prioris, pro sua absolutionis superbe negauerunt, si viderint expedire, quod si facere noluerint, de monasterio expellantur. Not. quod priores & abbates pnt excoicare. Itë iuramentum de obedientia a contumacibus potest exigi. Itë litteris platorum creditur in pudiciu aliorum. Itë excoicati debent absolui, pstito prius iuro. Itë a periuro iterum exigitur iurm. Item qui priori suo uel abbati suo non vult obedire, debet expelli de monasterio.

[Glossa sequens notat. & signat contrarium.]

c ¶ Iuramentum.] not. quod regularis suspectus de inobedientia cogi pot iurare obedientiam arg.ff.de iud. in omnib. 2.argu. contra.sup. eod. legebatur.

d ¶ Excoicationis.] & ita prior propter inobedientiam potest excommunicare subditum suum, sic & electus in abbatem, infra de simo. sicut.

[Glossa sequens ponit duo argumenta, & primum reprobat.]

e ¶ Authenticas.] videtur quod per scripturas probetur crimen alicuius, & ita per chartam potest probari periurium alicuius.argument.5.quæstio.vlti. Epiphanium. quod non est uerum. Item est argum. hic quod litteris prælatorum creditur in præiudicium aliorum, cum viuæ voci non credatur. infra de probat. quoniam contra. Item habes: hic quod litteræ prælatorum, scripturæ dicuntur authenticæ. sic infra de fide instrumento. capit.2.& cap. cum dilectus. infra de probatio. post cessionem.

ADDITIO. Certiores. Non reputat probatum quantum ad depositionem, sed quantum ad absolutionem. Item non agebatur criminaliter secundum Innocentium. Ioan. And.

† Al.ait.Deu. & pro vtraq; littera facit quod not.s. de temp. or. c. ad aures. in glo. 2.

† al. cumque.

† Id est, sigillis authenticis prælatorum sigillatas; quod dic. vt no. inf. de fid. instr.c.1. & c. cum dilectus.

a Ex causa cogit quis cauere de eo qd debet in die, uel sub conditione, Ioan. And.

Cum in ecclesijs.] Primo narrat factum. Secundo dat iudices ibi, Ideoq; Prima pars facit tria. Nam primo ponitur Papæ mandatum. Secundo rebellio 4. Canonicorum, & ipsorum excoicatio: ibi, Cumque. Tertio ipsorum absolutio, & præceptum eis factum: ibi, Cum igitur.

CASVS. Significatum fuit dno Papæ, quod canonici ecclesiarum Sanctorum Victoris, & Ioannis in monte inobedientes erant suo priori, & in alijs quam plurimum excedebant. Papa vero volens intendere circa reformationem eorum, mandauit canonicis vniuersis vt priori suo in his quæ ad Deum ptinet, obedirent. Litteris domini papæ receptis omnes responderunt quod parati erant in omnibus obedire, exceptis quatuor, qui contra priorem se in superbiam erexerunt quamuis de obedientia pstanda pstitissent iuramentum: & cum non possent ad obedientiam reuocari dictus prior excoicauit eosdem: Tandem petiuerunt absolui ab ipso priore, & ipse pcepit eisdem ut iurarent parere mandatis ipsius, qd ipsi facere noluerunt: vnde noluit eos ab-

a ¶ Iuramento.] Not. ꝙ a periuro & suspecto recipitur de nouo cautio iuratoria, 1 qd est ꝯ illud 22. q.5. pa rauli & ꝯ illud. ꝭ. de ꝑsum. litteras. & ꝭ. de coha. cler. & mu. clericos, sed illud fit in maiorem confusionẽ ipso rum. & maius opprobrium, & quia aliam cautionem ꝓstare non pñt, cum nil habeant. ut. 12. q.1. non dicatis.

b ¶ Excludatis.] ecce pœna inobedientiũ, & nihilominus excõicandi sunt, & ab omnibus euitandi usq. ad satisfactionẽ. ꝭ. de regulari. & trã seũ. c. ult. i fi. Ber.

d Pro scrutinio.] sic ꝭ. de capel. mo. dilectus. ubi de hoc. in gl. quæ incipit. sic. ꝭ.

[Gl. seq. arguit. uacãte sede, &c. signat ꝑriũ. & soluit.]

e ¶ Pro bono pacis.] ergo nñ ꝙ de iure cõi uacante 3 ecclesia ꝓlato, trãsferat potestas ad capitulũ, sed ꝓ bono pacis Papa hoc sibi reseruat, cũ oĩa alia libere capitulo reseruauerit. Et ita uacante ecclesia capitulũ põt iudicare, absoluere, & excõicare, ꝭ. d hęr. ad abolẽdã. i. rñ. & ꝭ. eod. cũ olim. arg. 65. dist. c. ulti. & 7. q. 1. põtifices. & 23. dist. i nomine dñi. Ea uero q̃ ministerium consecrationis desiderant facere non possunt; immo uocabũt uicinos ep̃os cũ cautelæ studio, ut in dicto c. pontifices præbendas tñ, uel dignitates, uel curã animarum, q̃ pertinẽt tm̃ ad prælatũ, capitulũ uacante ecclesia conferre nõ põt: q a nuſquã inuenitur ꝙ uacante sede potestas cõferendi beneficia trãsferat ad capłm. ꝭ. ne se. ua. illa. Arg. ↄtra: illud quod dictũ est ꝙ capłm possit absoluere. 11. q.3. si quis ep̃s damnat. illud uerum est, ꝙ si excõicatus à ꝑdecessore non sit absolutus, ꝙ successor illũ absoluere põt, cũ ei succedat i honere, ac in honore. ꝭ. de offi. or. pastoralis. Sed nõ negat q a capitulum possit illũ absoluere necessitate exigente & ita ꝑ ꝑiculũ aĩarũ hoc ꝑmittit. Et satis põt concedi. arg. huius ca. ꝙ capitulũ uacante ecclesia (cũ causa rationabilis subest) põt excõicare subditos si fuerĩt cõtumaces, & inobedientes. Ber.

1 Concor. text. in l. 1. & ibi Barto. C. si aduer. vendit.

His quæ.] Duo sunt dicta. secundum: ibi, Quando. Abbas.

CASVS Inter ecclesiã sancti Laurentij. in Damaso ex parte una, & capellas sibi subiectas ex parte altera, quæstio uertebatur sup scrutinio & alijs articulis coram Papa; ꝑse audi tis quę utraq; pars coram ipso proponere uoluerat, sententiãdo decreuit, ut ꝑsbyteri & clerici earundem capellarum cardinali q̃ tũc erat in ecclesia ipsa, & q. per tempora fuerit. præstent manualem obedientiã, & reuerentiam, & ad ecclesiam ipsam pro scrutinio, baptismo, & capitulo conueniãt temporibus consuetis, correctionem ipsius cardinalis recipiant, & sententias excõicationis, interdicti vel suspẽsionis quas in eos & eorũ ecclesias ↄtulerit, inuiolabiliter obseruent. Cum vero ecclesia illa cardinali vacabit, capellani & clerici sũpradicti, capitulo ipsius ecclesiæ exhibeant oĩa supradicta. excepto qd̃ dictum est de correctione, excõicatione, ac suspẽsione ipsoru: quia dominus Papa pro bono pacis suæ prudentiæ reseruauit. Not. hic quæ debent capellani & clerici suis plebibus. Item vacante ecclesia capitulum exercet vicem prælati.

c ¶ Obedientiã.] hic. n. patet qualiter subditi obedientiã ꝯ facere debeãt suo plato sine scriptura. ꝭ. eo. legebatur, & sine iuro. inf. de iureiurand. nullus sic. inf. de cõf. spol. olim, & qnq; per iuramentum, vt. c. nullus.

ADDITIO. Nisi essent suspecti ut sup. tit. proxi.

dem corporaliter iuramẽto,[a] ipsis fecimus absolutionis beneficium impendi; pręcipientes eis sub debito iuramenti, vt ad suũ claustrum de quo exierãt, redeuntes, Priori suo ẽm Deum de vote ac humiliter obedirẽt. ¶ Ideoq; mãdamus, quatenus ꝑfatos canonicos, vt ad prioris sui obedientiam reuertantur, ꝑ censurã ecclesiasticã cõpellatis; & ne de sua possint cõtumacia (vel malitia) gloriari, cogatis eos (si videritis expedire) vt iuramentũ, ꝙ de parendo mandatis Prioris, ꝓ absolutionis beneficio impetrãdo superbe negauerãt, humiliter ꝑstare ꝓcurẽt; alioquin eos de fratrũ cõsortio penit⁹ excludatis.[b]

¶ Honorius tertius G. presbytero cardinali, & capitulo sancti Laurentij in Damaso.

¶ Presbyteri clerici capellarum subditarum titulo Cardinalatus, debent cardinali obedientiam, & reliqua de quibus hic. Et vacante titulo succedit capitulum illius ecclesiæ, nisi pro bono pacis aliquid sit exceptum.

CAP. XI.

His, quæ pro ecclesia sancti Laurentij in Damaso ex parte vna, & capellis sibi subiectis ex altera, super † scrutinio alijsque articulis fuere ꝓposita, diligenter † auditis, sententiando decreuimus, vt earundem capellarum presbyteri, & clerici, cardinali qui nunc est in ipsa ecclesia, & qui † fuerint per tempora, manualem obedientiam,[c] & reuerentiam, & honorificentiam omnem exhibeãt, & ad ecclesiã ipsam pro scrutinio[d] baptismo, & capitulo celebrandis, conueniant temporibus consuetis, correctionẽ ipsius cardinalis recipientes humiliter: & excommunicationis interdicti, vel suspensionis sñias, quas tulerit in eos, & ecclesias eorundem inuiolabiliter obseruantes. ¶ Quando autem ecclesia ipsa cardinali vacabit, † capellani, & clerici memorati, eidẽ ecclesiæ reuerenter exhibeant omnia supradicta, excepto ꝙ de correctione, excõmunicatione, & suspensione ipsorum pro bono pacis,[e] nostræ prouidentiæ reseruamus.

¶ Idem Abbati sancti Michaelis Abradeñ. diœcesis.

¶ Licet abbatissa subditos excommunicare non non possit, ipsi tamen sibi obedire tenentur.

CAP. XII.

Dilecta in Christo filia abbatissa de Bubrigeñ. † transmissa no-

Dilecta in Christo filia.] Prima pars ponit querelã secunda; ibi, Quocirca. dat iudices Abb.

CASVS. Abbatissa Bubrigeñ. cõquesta fuit dño Papæ. ꝙ cũ ipsa canonicas suas & clericos suę iurisdictio ni subiectos suspenderet ab officio, & beneficijs, exigẽtibus suis culpis. ipsi confisi ex eo ꝙ ipsa eos excõicare non posset, suspensionem ipsius non seruabant, & sic eorum excessus impuniti remanebãt. Mãdat papa cuidam abbati, quatenus dictas canonicas, & clericos

† Hæc duo verba, vel malitia, desunt in antiquis.

† In plurib⁹ manuscriptis hr̃, Damasco, tam titulo quam in textu: sed male, cũ sit titulus notus & valde antiquus Romæ.

† In aliquot vetustissimis exemplarib⁹ ita: sup scrutinio alijsq; articulis diligenter auditis.

2 Et ↄtra hac nõ currit ꝑscriptio cum non liceat, & quod hic traditur, an sit speciale in cardinalibus, tradunt hic. In Host. Ioan. And.

† al. ita: diligenter coram nobis auditis.

† & qui pro tpe fuerint.

3 Vacãte ecclesia ꝑ obitu ꝑlati aut alias, ad quẽ trasferat iurisdictio, late docet Host. ĩn c. ad abolẽdã. de heret. vers. sede vacante.

† vacauerit.

† Lunburgeñ. Neburgeñ. Quedeburgeñ.

ricos compellat per censuram ecclesiasticam, ut abbatissæ præfatæ obedientiam & reuerentiã impendant. & eius salubria mandata obseruent. Not. quod mulier excommunicare non potest.

[Glo. seq. alleg. unam concor. in contrarium alleg. 3. iura, & soluit.]

secunda prouisio: ibi, Cum igitur. Abb.

CASVS. Patriarcha Granden. occasione cuiusdam cõsuetudinis exegit iuramẽtum fidelitatis ab ẽpo Castell. præter formam canonicã, quam alij suffraganeĩ consueuerunt præstare suis metropolitanis: archid. & canonici. Castellani uidẽtes ex hoc ecclesiæ suæ p̃iudiciũ generari, ad sedẽ Apo. appellarũt, ne occasione illius nihil exigant ab ẽpo Castellano vltra id qđ faciũt alij ẽpi a suis metropolitanis pp aliquã consuetudinẽ. vnde mãdat Papa patriarchæ Grãden. quatenus cõtentus existat forma canonica, quã ipse recipit ab ẽpis subiectis sibi nullo medio, nec amplius exigat a Castellano ẽpo obtẽtu alicuius consuetudinis, prætextu iuramenti p̃stiti: sciens ꝙ Papa absoluit eum ab huiusmodi iuramẽto, quãtum ad alios articulos, immo ipsum denunciat potius non teneri. No. ꝙ vbicũque videt aliqs sibi prẹiudicium generari, potest appellare. Item qđ tibi fieri nõ vis: alij nõ facias. Itẽ iuramentũ non extẽditur ad ea q̃ de iure præstanda non sunt.

Abbatissa an possit habere iurisdictionem.

a ¶ Iurisdictionis.] sic ergo mulier hẽt iurisdictionem. ĩ. de arbi. dilecti. Sed ɔtra ut ꝙ mulier iudicare non põt. 33. q. 5. mulierem. nec ciuilibus fungit̃ officijs. C. de procu. alienã, ff. de reg. iur. l. 2. Dicas ꝙ abbatissa habet iurisdictionẽ talẽ qualẽ, nõ ita plenam sicut uir habet. Dicas ergo, ꝙ põt suspẽdere ab officio & beneficio monachas suas, & clericos suæ iurisdictioni subiectos, secundũ ꝙ hic satis innuitur, si inobediẽtes fuerint, habet eñ administrationem tpalium & spiritualium. arg. ĩ. de confir. cũ dilecta. ĩ. de his quæ fiunt a prela. sine consensu cap. ca. 2. Itẽ ratione [illegible] administrationis [illegible] ecclesias & beneficia & [illegible] clericos [illegible] firmatis [illegible] & sicut abbates. ĩ. de his q̃ fiu. a præ. a. sine con. cap. c. ea noscitur. Sicut enim abbas de cõsensu capituli repræsentat, ut dicit illa decre. ea noscitur. eodem modo abbatissa. Excõicare autem non potest uel absoluere. ĩ. de sent. excom. de monialibus. Et potest dici, ꝙ [illegible] ab officio potest suspendere, nec interdicere, quia & hoc pertinet ad claues. ĩ. de exces. præ. tanta. & non dicit hic Papa ꝙ possit, quia nõ sexui femineo, sed uirili traditæ sunt claues regni cœlorum: licet, enim beatissima virgo Maria excellentior sit Apostolis vniuersis: nõ tñ illi, sed istis tradidit claues regni cẹlorũ. ĩ. de pæ. & re. noua. nec potest velare moniales 20. q. 2. statuimus. Præterẹa mulier non debet habere talem potestatẽ, quia non est facta ad imaginem 1 Dei, sed vir, qui est imago & gloria Dei, & mulier debet subesse uiro, & quasi famula uiri esse, cum uir caput sit mulieris, non econuerso. 33. q. 5. hæc imago. & c. cum caput, 2 Et ideo quia excõicare non põt, præcipit Papa quod clerici & moniales, qui contemnunt suspensionem ipsius, compellantur per cen. eccl. ad seruandã eius suspẽsionẽ & salubria mandata eius.

1 Qualiter [illegible] ꝙ mulier nõ [illegible] ad imaginem [illegible] B. Thom. 1. par. q. 93. ar. 4. ad 1. argumentum.

2 Facit tex. in l. sed & vir. ff. de dona. inter vir. & vxo. & in l. sicut, & in l. liberto. ff. de ope. libe.

b ¶ Canonicas.] non dicit, monachas: loquitur enim secundum consuetudinem Theutonicorum, ubi sunt canonicæ sæculares, quẹ nullam faciunt professionem, nec renunciant proprijs, immo quandoque contrahũt matrimonium. 3 de talibus potest intelligi. 12. q. 5. c. vlt. in fin.

4 Dic ut hic Ioã. & Vin. idẽ de quolibet cõuerso vel conuersa ecclesiæ sẹcularis, s. ꝙ cõtrahere põt nec gaudet immunitate canonis si quis suadente. secus in conuersis religiosorum de sent. exc. non dubiũ. Vbi de hoc. Ioan. And.

c ¶ Salubria.] si certum est, ꝙ sint salubria, uel etiam si sit dubium. 11. q. 3. quid ergo. & 23. q. 1. quid culpat in fi. si certum est ꝙ essent mala. non est obediendum. 11. q. 3. non semper. c. si dominus, & c. Iulianus.

Dilecti filij.] In prima parte ponitur querela. In

bis petitione monstrauit, quod cum ipsa plerumque canonicas suas, & clericos suæ iurisdictioni [a] subiectos propter inobediẽtias & culpas eorum, officio [b] beneficioque suspendat; ijdem confisi ex eo, qđ eadem abbatissa eos excommunicare nõ potest, suspẽsionem huiusmodi nõ obseruãt: ꝑpter ꝙ ipsorũ excessus remanẽt incorrecti.

¶ Quocirca mandamus quaten⁹ dictas canonicas [b] & clericos, vt abbatissæ præfatæ obediẽtiam & reuerentiã debita impẽdentes, eius salubria [c] monita & mãdata obseruẽt, ecclesiastica cẽsura compellas.

¶ Gregorius nonus patriarchæ Grandeñ.

¶ Si metropolitanus a suffraganeo iuramentum exigit vltra formam statutam a canone, in eo quod est ultra, suffraganeus non tenetur.

CAP. XIII.

Dilecti filij archidiaconus & capitulum castellanũ suam ad nos querimoniã detulerunt, quod cum a Castellañ. episcopo exigeres iuramentum præter formam canonicam, quam ceteri suffraganei metropolitanis suis consueuere præstare, ijdem conspicientes ex hoc ecclesiæ suæ præiudicium generari, ad sedem Apostolicã appellarũt; [d] & inf.

¶ Cum igitur non deceat alij te fecisse, quod ab alio fieri tibi nolles; [e] Mandamus, quatenus contentus [f] forma canonica q̃ nos a coepiscopis

[Gl. seq. reci. per obie. de decre. cum inter. R.]

d ¶ Appellarunt.] quia eorum intererat. per tale enim iuramentum præiudicabatur ecclesiæ, saltem de facto: quare admissa fuit appellatio. 2. q. 6. no solent. & s̃. de elect. c. cum inter R. Et sic episcopus per iuramentum suum non poterat ecclesiam obligare, cum non tenuerit quo ad illa, quæ præter formam canonicam continebantur in eo. simile. ĩ. de reli. do. cum dilectus. nam delictum personæ, & c. 16. q. 6. si episcopum. nec cõditionem ecclesiæ in hoc potuit facere deteriorem. ĩ. de dona. fraternitatem. simile. ĩ. de insti. cum venissent. vbi dicitur quod iuramentum a prælato in præiudiciũ suæ dignitatis præstitum, non præiudicat ecclesiẹ: & inuito prælato, & ɔtradicente ecclesia posset pro defensione ecclesiæ contradicere, & repetere quod præstitum esset occasione talis iuramenti. 12. q. 2. non liceat Papæ. & ĩ. de iure iurando. sicut 2.

e ¶ Nolles.] sic dist. 1. in prin. 4.

ADDITIO. Vnde uersus.

Quod tibi vis fieri, mihi fac: qđ nõ, mihi noli:
Sic potes in terris viuere iure poli.

4 Concor. l. iustitia. ff. de iusti. & iur. & insti. eod. §. iuris præcepta. & ibi glo. not. in ver. alterum non lẹdere.

f ¶ Forma.] quam habes infra de iureiu. ego N. qua forma Papa contẽtus est, ut ibi dicit: ergo multo fortius & alij debent esse illa contenti. simile. 22. quæst. 5. de forma. In qua forma debet specialiter inseri iuramentum de fidelitate & obedientia. infra de priui. antiqua.

[Gloss. seq. recitetur per obi. quare consuetudo non iuuat. & sol. secundo arg.]

a ¶ Consuetudinis.] sic patet ꝙ cõsuetudo non habet locũ in hoc casu : cũ talis cõsuetudo sit ꝯtra generales ecclesię ꝯsuetudinc. 100. dist. ꝯtra morẽ. sernare enim dẽt morẽ aliorũ etiã metropolitanorũ, vt ibi dicit ; & quia p vsurpationẽ hoc faciebat, non prodest consuetudo. 10. q. 3. quia cognouimus. & 93. di. Illud. & 24. q. j. schismi. & 1. quęst. 1. nullus. episcopus. Item est arg. ex eo ꝙ dicit nihil amplius exigas ꝙ sua authoritate potest denegare ꝙ contra generalem consuetudinem aliorum metropolitanorum præstitit. 10. q. 3. quia cognouimus. licet illud diu pstiterit. C. de agri. & censi. litibus. lib. 11. & j. de cẽsi. peruenit. arg. tempus enim non inducit obligationem sicut nec tollit. ff. de act. & obli. l. obligationem. §. placet.

[Glo. sequens tria notat.]

b ¶ Iuramenti.] no. ꝙ iuramentum non extẽditur ad ea, quæ de iure pręstanda nõ sunt, licet super his iuretur. 1 Iuramentum enim non fuit inuentum vt esset iniquitatis vinculũ j. de iureiu. quanto. & 22. q. inter cetera. immo ipso iure non tenet iuramentum quo ad alios articulos, qui in forma iuramenti non continentur, vt dicitur hic in fi. & iuramenta contra statuta canonum præstita nõ tenent. j. de for. comp. si diligenti. in fi. & quia iuramentum illud præstitum fuit in damnum ecclesiæ: 2 vnde non tenuit. j. de iureiu. sicut. Item habes hic ꝙ iuramentum tenet pro partes & pro parte non tenet, sic 22. q. 4. inter cetera. Item arg. ꝙ utile non vitiatur per inutile.

Cvm olim.] primo prouidet circa electionẽ faciendam. Secundo circa confirmationem. ibi, Mandantes. Abb. Siculus.

CASVS. Vacãte monasterio sancti Saluatoris Messan. monachi elegerũt quẽdã in abbatẽ, personã videlicet indignã, & sic ipso iure fuerunt eligẽdi potestate priuati: mandat Papa Priori fratrũ Prædicat. & archidiacono Rhegin. quatenus authoritate ipsius de gratia speciali cõcedant dictis monachis eligendi in alia seu postulãdi liberã facultatem, licet ipso iure hac vice sint eligẽdi potestate priuati : & cũ ecclesia Messan. vacet ad præsens electionem suam præsentent capitulo Messan. confirmãdam, prout de iure fuerit, uel etiam infirmanda. Not. ꝙ ecclesia uacante capitulum supplet vicem episcopi in confirmationibus prelatorum.

c ¶ Priuati.] quia elegerunt indignũ. s. de elect. cũ in cunctis. & c. cũ Vintonien. & c. congregato. 3 & sic de gratia tantum restituuntur eis electio, uel quia non elegerunt infra tempus. s. de elect. ne pro defectu.

[Glo. seq. alleg. duas concor. in contrarium alle. 3. iura, & soluit respondendo ad contraria, & remittit. Finis recit. per q. quam soluit, & remittit. Io. And.]

d ¶ Capitulo. 4] sic patet hic manifeste ꝙ uacante ecclesia potestas siue iurisdictio epi deuoluitur ad capitulũ. sic j. de hære. ad abolẽdã, in prin. & s. eo. his, quę. arg. contra multa habes ꝙ potestas epi nõ deuoluitur ad capitulum vacante ecclesia. inf. ne se. va. illa. & 24. dist. presbyteri. ẽm Io. vt ibi no. 71. di. fraternitatẽ. vbi dicitur ꝙ vacante ecclesia collatio beneficiorũ nõ deuoluitur ad capitulũ, & ꝙ capitulũ nõ potest dare licentiam alicui transeundi ad aliã ecclesiã, si ill e ligatur : & hic dr ꝙ capitulũ potest cõfirmare electũ in abbatẽ vacante ecclesia. Quę est ratio diuersitatis hinc inde? Ratio illa potest esse, ca pitulum ideo non potest alicui dare licẽtiã transeundi ad aliam ecclesiam, quia ibi est quædã alienatio personæ, sed capitulum sine consensu prelati alienare nõ potest sede vacante, 12. q. 2. si qua de rebus, sed maior est alienatio personæ quam rerũ. 12. q. 1. præcipimus. Et ideo nõ potest dare licentiã transeundi, sed per confirmationem, de qua fit hic mentio, nulla fit alienatio, nec præiudicatur epo futuro, & sic loquunt capitula prædicta, quæ signantur pro contrarijs. Ad illam decre. illa. dicas ꝙ capitulum non potest conferre beneficia, quæ pertinent ad episcopum vacante ecclesia, quia omnes fructus & iura episcopatus debent fideliter custodiri, & reseruari successori. 12. q. 2. hæc huius placiti. & c. non liceat, & sup. de offi. ord. cum uos. Sed collatio beneficiorũ inter bona episcopalia & fructus computantur, & magnum fieret præiudicium episcopo successori per talem collationem: & ideo non potest conferre nec distrahere tales fructus, sicut nec alios: & de hoc dictum est. sup. eo. tit. his quę. Et quod ibi minus dicitur, supple hic. Et coram capitulo poterit objici electo quid posset coram episcopo, & ita capitulum cognoscet tanquam episcopus de his, quæ objicientur contra electum, & cassabit electionem si cassanda fuerit. alias non assumet capitulum iurisdictionem episcopi. de hoc dixi. sup. de offic. ordi. irrefragabili. Ber.

ADDITIO. Alij dicunt quod continet gratiam per illam decreta. infra. ne se. ua. illa. ubi dicitur quod non inuenitur in iure, quod collatio beneficij spectet ad capitulum.

nostris nobis immediate subiectis recipimus, nil ampliusà Castellano epo obtentu alicuius consuetudinis [a] exigas, prætextu pstiti † iuramenti, [b] sciens nos eundem episcopum ab huiusmodi iuramento, quo ad alios articulos absoluisse, vel denunciasse potius non teneri.

¶ Idem Priori fratrũ Prædica. & archidiacono Rhegin.

¶ Vacante episcopatu, capitulum confirmat & infirmat electiones.

CAP. XIIII.

Cvm olim causa; & inf. ¶ Quocirca mandamus, quatenus, licet conuentus monasterij sancti Saluatoris Messan. sint † ipso iure hac vice eligẽdi potestate priuati, [c] de gratia tamen eligendi seu postulandi detis ipsis authoritate nostra liberam facultatem.

¶ Mandantes eisdem, vt cum ecclesia Messan. vacet ad præsens, electionem suam confirmandã, prout de iure fuerit, vel etiam infirmandam, præsentent capitulo [d] Messan.

¶ Idem archipresbytero sanctæ Mariæ maioris de Vrbe.

¶ Qui maior est ordine, licet in ecclesia posterius receptus; in loco & portione præfertur. h. d. secũdum veram lecturam.

CAP. XV.

Statuimus, † vt pre-

Statuimus.] tria sunt dicta. Secundum : ibi. Et sic. Tertium : ibi, Et qui. Abb. Sic.

CASVS. In ecclesia sanctæ Mariæ Maioris de Vrbe, talis erat consuetudo, ꝙ illi qui primo recipiebantur ibidem, præferebantur illis, qui posterius recipiebantur in sessionibus, & in portionibus percipiendis etiam si esset in maiori ordine constitutus : quia istud inhonestum erat, statuit Papa, ꝙ presbyteri primum locum teneant diaconi ẽm, subdiaconi tertium: & sic de reliquis obtineant ordinatim : etiam si posterius sint recepti: & in portione percipienda, qui in maiori ordine fuerint, minoribus præferantur, & minores clerici faciant seruitia consueta. No. ꝙ maiores & digniores reputantur in maioribus ordinibus constituti.

[Glo.

† præteriti.

1 Concor. l. nõ dubium C. de leg. b. & l. nõ uĩ. §. qui iussu. ff. de reg. iu.

2 Id aũt solum qđ post appellationẽ uel ante pstitum fuerit, nõ impedit quo minus obligẽt dũ modo sine interitu salutis seruari possit j. de iureiu. si uero. Ioa. Andr.

3 Concor. l. cũ quidã. 1. & ibi Bart. ff. de leg. 2.

4 De materia hui⁹ glossæ late Hos. in c. ad abolendam, de hære. uer. se de uacante.

† In codicẽ Barbatiæ, ita. sit ipso iure hac uice eligendi seu postulãdi potestate priuatus.

† Ad intellectum uide cõsulti. sup. de consti.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Primum locum.] quia secundū dignitatē cuiuscūque, quilibet honorandus est in sede. §. de consue. c. cū olim. & qui prior est in eodē ordine uel dignate ordinatus, & in loco & subscriptionibus præmitti debet, 17. di. c. ult. & ff. de albo. scr. l. 1. & 74. d. episcoporum. sic. §. eod. c. 1. & 75. dist. c. vlt. minores enim maioribus obsequiū præstare debent. 93. di. à subdiacono. C. de offi. rec. l. 1. at. cōtra. 23. q. 4. sicut excellentiam. ubi dicitur: non gradus excellentior uel elegātior, sed uitæ, &c. & 40. dist non loca, uel ordines, Sed ibi loquitur quo ad uirtutes, siue de merito uitæ. 4. distinct. c. ultimo.

† Hoc ē acolytus tenebit quartum, & sic de singulis donec ad ultimū minorem perueniatur.

sbyteri primum locum, a diaconi secundum, subdiaconi tertium, & sic de reliquis † obtineāt ordinatim, & si posterius admittantᵗ. ¶ Et qui maior est ordine, etiā si postea fit receptus, in portione percipienda esse uolumus potiorem; b ac minores facere seruitia consueta. c

¶ Idem archiepiscopo Colocensi. †

10 *¶ Si ecclesia sita in aliquo archidiaconatu erigitur in cathedralem, a iurisdictione archidiaconatus eximitur.*

CAP. XVI.

20 Cum inferior superiorem † soluere nequeat uel ligare, d † sed ...

[Glos. seq. dicit ad partem, quod habenda sit ratio personarum, &c. alleg. 9. canones, unam decre. & 3. ll. in contrarium, alleg. duos canones. quinque decre. & vnam l. & soluit.]

b ¶ Potiorem.] sic uidetur quòd in perceptione beneficiorū habenda sit ratio personarum siue dignitatum, ut plus percipiant, qui in potioribus sunt ordinibus constituti, & meliora stipendia conferantur secundum dignitatem cuiuscunque ut 12. quæstio. 2. nobis. capit. Vulteranæ. & cap. concesso. & distinct. 1. ius militare, & 1. quæstio. 2. cap. vlt. m. & 74. dist. consuluit & 61. distin. miramur. in fin. Et is gradus ceteros antecedat, quem labor prolixior & stipendia meliora fecerint ante ire. C. de offi. mag. offic. l. nemo. Et ratio stipendiorem habenda est. ff. de re mili. non omnes. in prin. & in authen. de defe. ciui. in principio. colla. 3. ubi nobilitatis ratio habetur. & de pœniten. distin. 4. in domo. & infra de præbend. de multa. §. ulti. & 4. distinctio. non cogantur. Sed contra uidetur. quod omnes, qui in una ecclesia famulantur æqualiter percipere debent. supra de constitutioni. ca. cum omnes. & ca. cum M. nec uni dandum est. unde alij scrupuloso corde moueantur. 16. quæstio. 7. cap. 1. & dicti Apostolus. 1 Non enim uolumus ut alij. sit remissio, uobis autem tribulatio 25. quæstio. 1. §. his ita ad finem. ff pro socio. l. uerum. §. si cum tres, ubi dicitur, quòd ex eadem societate non debet unus plus percipere quam alter. nec nobilis præponitur ignobili. argum. infra de appellat. cap. constitutus, nec refert, undecunque sint. infra de instit. capit. ad decoram. & dum quis laudabiliter officium suū exequitur, ex abundanti requiritur suæ notio nationis, infra de iud. cap. cum deputati. Quid ergo est dicendum? Dico, quod ab initio considerānda est nobilitas siue scientia, ut etiam maioribus & pluribus beneficijs honorentur ab illis, qui eos promouent. inf. de præben. c. de multa. & circa eos, q simul sunt in ecclesia, honestum esset vt qui maiores sunt, plus percipiant & digniores: secundum quod dicunt iura priora. Sed circa hoc plus consideratur uniuscuiusque ecclesiæ, consuetudo. supra de constitutioni. cum omnes, & c. cum M. Sed si nulla sit consuetudo, puta quia ecclesia, fundatur de nouo, tunc uidetur quod secundum locum & meritum cuiuscunque sint danda stipendia. Sed videtur quod recurrendum sit tunc ad consuetudinem uicinarum ecclesiarum siue prouinciæ. infra de censibus. capitu. super eo. Iure communi non plus credo dandum maioribus, quam minoribus, nisi consuetudo contrarium inducat. & secundum hoc potest exponi: potiorem, id est, priorem, ut primo percipiant, qui in maiori ordine sunt constituti; & hoc seruari potest in ecclesijs, ubi non sunt distinctæ præbendæ, ubi vero distinctæ sunt, quilibet percipit per se suos redditus: & hic non credo præbendas esse distinctas: sed fructibus collectis, quotidie forte percipiat quilibet portionem suam.

Personarum rō an sit habenda in beneficiorum pceptione.

1 Secundæ ad Corinth. cap. 8.

† In vno exēplari uetustissi no hi Coloceñ.

[Glossa sequens distinguit duplex seruitium diuinorum, &c. Item reuerentiam & obedientiam.]

c ¶ Consueta.] not. quod minores seruitia facere debent maioribus. 2 hoc intell go circa seruitia exhibenda in obsequijs diuinorum, vt secundum quod qui libet minor est in ordine, maiora seruitia faciat secundum suum ordinem debita: prout dicitur. 23. distin. subdiaconus & c. seq. in quibus ostenditur quid pertineat ad officium cuiuslibet. Alia uero seruitia extra diuinorum celebrationem facere non tenentur, si quæ non pertinent ad obsequia ecclesiæ. Reuerentiam ta- 30 men minores maioribus exhibere tenentur, ut minor assurgat maiori: & cedat ei primum locum in sedendo & in eundo. 93. dist. à subdiacono. nisi minori in ordine, maior administratio sit cōcessa: vnde archipresbyter, archidiacono debet reuerentiam ratione administrationis & officij sibi cōmissi. 25. dist. perlectis. §. de offi. archidia. ad hæc. in mandato siue iud cio nemo tenetur alteri, nisi ei qui habet administrationem uel iurisdictionem super eum, cui obedire tenetur in his quæ spectant ad officium suum: & eius hone- 40 sta & salubria mandata obseruent. sup. eod. dilecta. & sup. de offi. archid ad hæc. 3. sup. de offi. archipre. c. 1. 2. & 3 \ infra cap. proxi. Ber.

† al. potiorem.

† Vide l. de curio. C. de Decurio. li. 12. no. in l. hominē. ff. manda.

2 Concord. tex. in l. potiores. cum ibi no. C. de of. rec. put.

Cum inferior primo narrat factum, secundo prouidet epo. ib. Mandamus. Tertio prouidere mandat ... Abbas. Siculus.

3 Vel cū minor gerit locū maioris 93. dis. c. ult. Ioan. Andr.

CASVS. Archiepiscopus Coloceñ. de licētia domini Papæ monasteriū de Cheur. cōstitutum in Firmieñ. archidiaconatu diœc. Coloceñ. erexit ecclesiam cathedralem. & Papa ecclesiam illam exemit iurisdictione ip- 50 sius archidiaconi. Arch. prædictus in tantam prorupit audaciam. ut in episcopum ibi consecratum, & in ecclesiam suam iurisdictionem exercere præsumpserit: significatum fuit hoc domino Papæ, unde super hoc scribit ipsi Coloceñ. dicens, ꝙ inferior potiorem soluere nequit uel ligare, sed potius maior minorem regulariter absoluit, & inhonestum est & absurdum. vt filius potestatem habeat in parentem. & ideo mandat ipsi Coloceñ. ut eidem archidi. districte præcipiat, ne de cetero in dictum episcopum talia attentare præ- 60 sumat: cum dominus Papa ab ipsius iurisdictione ipsum exemerit; ita tamen ut si propter hoc archidiaconatus iura læduntur in diœce. sua, absque iuris alieni præiudicio recompensationem faciat congruentem. Nota quod minor in maiorem potestatem habere non debet. Item sine alterius præiudicio ecclesia construi debet, aut ampliari.

[Glossa sequens ponit tres regulas. & à qualibet illarum excipit. secundo arguit. & illud determinat.]

d ¶ Ligare.] 21. dist. inferior sedes No. ex hoc loco ꝙ inferior superiorem non pōt ligare uel soluere. Item ꝙ pōt ligare, potest & absoluere, & ecōuerso ꝙ pōt absoluere. potest ligare sic. ff. de re iud. l. 3. Primū recipit exceptionem, cum maior subijcit se ēt minori. 2. q. 7.

nos incõpetẽter. & ff. de iur. om. iu. est receptum. Secũdũ recipit exceptionẽ. s. de of. dele [illegible] ubi aliqs potest ligare, sed post annũ non põt absoluere. Tertium simi l'r habet exceptionẽ, de cõse. d. 4. sanctum est. ubi penitus qs põt absoluere [illegible] periculo, q tñ non põt ligare. Itẽ est hic argu. q si papa mandat alicui ut excõicet aliquẽ m, q põt absoluere illum: qa excõicatio & absolutio pari cõditione cẽsent. ut qui vnũ cõmittit. & reliquũ, de pe. dist. 1. uerbum Sed hoc nõ credo, si hoc sibi tantum quasi executori cõmittat, cũ ad certũ articulũ datus sit executor. arg. s. de off. delega. super quæstionum. §. 1. & c. fi. §. fi.

An q excõicat aliquem de mandato Papæ, ipsum possit absoluere.

† potior.

† Cheur. Heur. Cuel.

a ¶ Parentem.] imo e conuerso filius debet esse in patris potestate, j. de con uer. inf. c. 1. & Inst. de pat. po. §. ius aũt. arg. cõtra s. de renũ. ad supplicationem. vbi minor præest maiori, & iurisdictionẽ habet in ipsum, immo patet debet regere prolẽ suam. 24. q. 4. duo ista nomina. & C. de emẽd. ppin. l. unica. j. de sen. exc. cũ uoluntate. §. ult. & filius ẽt dũ est in potestate patris, agere pro rebus suis non potest. C. de ann. exce. l. 1. §. 1. in fi.

perior † inferiorẽ liget regulariter, & absoluat; & satis absonum videatur, vt filius potestatem habeat ĩ parentem; [a] miramur qđ cum tu monasterium de Cheur, † constitutum in Firmieñ. archidiaconatu tuę diœcesis ecclesiam erexeris cathedralem; [b] archidiaconus Firmieñ. in tantam prorupit temeritatis audaciam, ut in episcopum ibi consecratũ, & ecclesiam suã iurisdictionem exercere pręsumat, & inf. ¶ Mandamus, quatenus præfato archidiacono, à cuius iurisdictione dictũ episcopum denunciamus exemptum, [c] id districte studeas inhibere. ¶ Prouiso vt si ex hoc archidiacono † Firmieñ. iura lædũtur, in diœcesi tua (vbi expedire videris) absq; alieni iuris præiudicio, [d] recõpensationem illi facias cõgruentem.

¶ Idem Lemouiceñ. † archidiac. & priori sanctæ Radegundis Picta.

¶ *Cõpositionem super iure primatiæ, vnus solus cuius interest, poterit impedire.*

CAP. XVII.

Humilis doctrina [e] magistri, & infra. ¶ Mandamus quatenus prælatorum [f] Burdegalensis prouinciæ in ea præ-

[Gl. seq. in princip. & in fine fortificat textum, in medio signat contrarium.]

b ¶ Cathedralem.] de licentia dñi Papæ. 16. q. 1. præcipimus. & 22. di. c. 1. & j. de exces. præla. sicut unire. & j. ne sede uacãt. ca. 1. alias auctoritate propria non potuisset, q uia huiusmodi mutationes, translationes & cõsimilia debẽt fieri de auctoritate Papæ. 7. q. 1. mutatione. ar. contra. s. de off. ord. qm̃ in plerisque. §. prohibemus. & hoc factũ fuit propter longam & latam prouinciam, uel propter diuersitatem linguarum sup. de off. or. quoniam & c. inter cetera. quod licet ex auctoritate illius canonis, quoniam. & sup. de transl. inter corporalia.

[Glo. seq. reci. per obiectio. & soluit, & solutioni signat contrarium, cui respondet.]

c ¶ Exemptum.] Nam solus Papa eximit epõs. 16. q. 1. frater noster, sed per hanc exceptionẽ, quæ fit ab archid. non intelligitur exemptus a iurisdictione episcopi. & sic [illegible] nisi fuisset exemptus a iurisdictione archi. iurisdictionem haberet in eum: sed quia hoc erat inhonestum, ut maior subesset minori, & contra iura 21. dis. inferior. & 93. di. à subdiacono. ideo exemptus fuit omnino à iurisdictione ipsius.

3 Nõ eximit imo denunciauit exemptũ. Io. And.

d ¶ Præiudicio.] & sic Papa non intendit alij per suas litteras pIudiciũ irrogare. sic s. de consue. cum olim. in fi. & s. de of. or. licet cũ cõcor. & s. de vsu. pal. ex tuarũ. ff. ne quid in loco pub. l. 2. §. merito. & §. si quis a principe. & s. de off. deleg. super eo. & 9. q. 3. nunc uero.

Humilis doctrina.] in compositione super iure primatiæ facienda, debent omnes prælati prouinciæ & capitula ecclesiarũ cathedralium consentire. Et duo facit. nã primo mãdat cõpositionẽ publicari, si plati cõsentiant. Secundo ibi. Si quis uero dissentientes, mãdat citari, & publicationem non fieri. Abbas Siculus.

CASVS. Inter archiepiscopũ Bituriceñ. & archiepiscopũ Burdegaleñ. controuersia fuit diutius agitata super iure primatiæ quis eorũ debet esse primas, dominus Papa Grego. post diutinã concertationem, quandam fecit prouisionẽ inter ipsos, quam prouisionẽ misit quibusdã, mand. ns eisdẽ quatenus requirant assensum prælatorũ Burdegal. ñ. prou. n ciæ in ea præsentiũ, & cõsensum capitulorũ cathedraliũ ecclesiarũ eiusdẽ prouinciæ, & assensũ. Bituriceñ. capituli super ipsa prouisione: quo habito prouisio nem illam solemni ter publicent, & si aliq consensum præstare noluerint, publicationi prædictæ supersedeant, & eisdẽ percipiãt, vt personaliter si prælati fuerint [illegible] præsẽtia Papæ accedãt: vel si capitula fuerint, per pcuratores idoneos cõpar [illegible] tisfaeturi parti alteri, si succubuerint, in expensis. Nota qđ oẽs vel aliquos tangit, eorum consensus re quirendus est. Item qui succubuit, in expensis condemnari debet: sed hoc ideo statu tur, in [illegible] quia quasi fundata erat intentio Bituriceñ. per [illegible] prouinciam; & ideo si succumbant, calumniari videntur.

| al. archidiaconatus.

† Magistro Duxeñ. Archi. Leutn. & priori S. Redigeñ. Pictaueñ.

e ¶ Humilis doctrina.] bene dicit, humilis. nam magister debet esse humilis & benignus auditoribus, & humiliter docere, non cum austeritate & potentia. vt 76. d. sinct. hoc habet, [2] austeritatis autem nimiæ increpatio, nec correptionem recipit, nec salutem 45. distinct. cum beatus & nimia sæuitia præceptoris culpæ comparatur. ff. ad legem Aquiliam. præceptoris. modica tamen & leuis coerctio conceditur magistro. ita vt excommunicationem non incurrat, infra de senten. exco. mmunicatio. cum voluntate. & cap. ex tenore. & vigesimatertia quæstione quinta cir unicellio nes, ad finem. nec sæuiendi a [illegible] debet concedi, nec paterna diligentia omitti, vt ibi dicitur, & cap. circumcelliones, in fi quia dum nimium seruatur humilitas, regendi frangitur auctoritas. 86. distin. quando necessitas.

2 Facit l. obseruandũ. ff. de offi. psid. & l. illicitas §. ne potentiores cum no. eod. tit.

3 Vñ nõ putat se cõteni. ff. de offi. psi. obseruãdũ. tenendũ est ergo medi u. de offi. cast. c. 1. Io. Andr.

Glo. si q. quærit. obijcit quare ex parte Burdeg. nõn sufficit consensus capituli. sicut econuerso: cum prælatus cum capitulo litiget donec componat. Sol. quod propter interesse.

f ¶ Prælatorum.] sed quare requiritur consensus istorum prælatorum? Videtur quod consensus capituli Burdegaleñ. sufficiat in tali puisione, sicut ex alia parte sufficit consensus capituli Bituriceñ. quia prælatus de consensu capituli sui litigare potest. j. de procur. alia quidem potest etiam donare. infra de do. pacflonalis. in fin. & infra de his quæ fiunt à prælat. sine consẽ. capit. cum nos. potest etiam compositionem facere. infra de transac. contingit. & inf. de dec. ex multiplici. Dicas quod ideo requiritur consensus prælatorum & capitulorum cathedralium ecclesiarum Burdeg. puinciæ, quia per illam prouisionẽ reseruabat ius Bitu-

Bituriceñ. archiepiscopo in Burdeg. prouincia, vt possit visitare. vnde hoc respiciebat platos & capitula. qa tūc eum procurare tenerentur cum accedit ad eorum ecclesias. 1 inf. de præscr. c. cū ex officij. inf. de cēs. c. sopitæ. & ita eorum interesat consentire vel ꝙ dicete: quia qđ omnes tāg. t. ab omnibus est approbandum. ꝭ. de offi. arch. ad hoc. in fi. & ꝭ. de temporibus ord nationum si archieps. & 66. dist. archieps. & 53. dist. ca. 1. & in concedendo haustū aquæ omnes vocādi sunt, qui ius habēt. ff. de aqua pluuia ar cenda [illegible] & ideo requirūtur. vt cōsentiāt vel dissentiant. Ex alia parte sufficit [illegible] sensus capituli Bituriceñ. quia per illā prouisionē consulebatur Bituriceñ. archiep. [illegible] nec interesat aliqd prælatorum Bituriceñ. prouinciæ de illa prouisione.

1 Idē ex iure primatiæ ipsi ī causæ ad ipsum deferri potesunt per appellationem gradatim. Item per negligentiam deuoluet ad ipsos beneficiorum collatio, & his similia.

† In uno exēplari habetur: prouisionem.

sentium, & cathedralium capitulorum eiusdem nec non Bituriceñ. capituli b, super prouisione, quam inter Bituriceñ. & Burdegalen. archiepiscopos in causa primatię duximus faciendam, requiratis assensum quo habito, prouidentiam † nostram solenniter publicetis.

¶ Si qui vero consensum prestare noluerint c, vos supersedentes, publicationi pradictę, districte pręcipatis eisdem, vt personaliter d, si prelati fuerint: vel si alij e, per procuratores idoneos, nostro se conspectui repręsentent, prosecuturi coram nobis ius, si quod habere contendunt, & satisfacturi parti alteri (si succubuerint) in expensis. f

TITVLVS XXXIV.

De treuga, & pace.

¶ Alexander iij. in concil. Lateraneñ. †

¶ *Statuit tempora treugarum, & pœnas violantium.*

CAP. I.

TREVGAS a ...

[Glo. seq. arg. quærit, & soluit. Iterum quærit & soluit, & dat simile.]

a ¶ Præsentiū.] arg. quòd præsentes tantum requirendi sunt ad componendum, & eodem modo ad litigandum, sicut in alienationibus faciendis. 10. q. 2. hoc ius. ver. si autem. arg. 7. q. 1. factus. Sed quid esset si modica pars prælatorum esset præsens, & longe maior esset absens, & eodem modo de capitulis, nunquid sufficit consensus illorum paucorum ad consentiendum huic prouisioni, vel ad mouendam litem? Videtur quòd sic. arg. huius c. 10. qu. 2. hoc ius. 2 Sed quos dicemus præsentes. an illos tātum qui sunt in ec [illegible] an etiam illos qui sunt in prouincia. quod videtur. C. de præscr. longi. temp. l. vlt. Vnde credo quod requirendi sunt, dummodo sint in prouincia. quia pro præsentibus ibi habentur. Idem credo si minor pars capituli sit pſens, quòd debeat vocare alios qui sunt in prouincia si commode [illegible] possunt, quousque saltem sit ibi maior pars capituli. Si autem sint extra prouinciam, aut ita remoti ꝙ cōmode vocari non possunt, pręsentes disponant de rebus ecclesiæ: quia tota potestas & ius vniuersitatis remanet penes illos qui cunque sint. ff. quod cuiusque vniuers. [illegible] sicut.

2 Adde qđ contrarium est ueritas: ut in l. aliud §. refertur, ff. de reg. iu. & in l. quod maior. ff. ad muni.

b ¶ Capituli.] per hanc decr. probatur, quod prælatus sine consensu capituli non potest agere nec componere: secundum quòd notatur. sup. de resc. c. doceri. & inf. de procu. c. f. arg. ad hoc. sup. co. ca. dilecti. Bernardus.

[Glo. f. q. a. [illegible] dub.]

c ¶ Noluerint.] not. quòd ille cuius interest, impedit prouisionem Papæ, sicut aliquis retardat executionem sententiæ. inf. de resti. c. veniens 2. & infr. de re iud. cū super controuersia, arg. quòd non intendit Papa alicui præiudicare per suas lrās.

d ¶ Personaliter.] cum enim quis citatur vt personaliter veniat ad causam, non sufficit tunc mittere procuratorem, vt hic videtur. Si vero simpliciter citetur, tūc potest mittere procuratorem. C. de proc. l. ult. in prin. vel ipse debet ire. infr. de do. & contum. cum dilecti. & C. de [illegible] l. ult. sed cum personaliter quis citatur & [illegible] non potest, vel etiam in alio casu cum simpliciter citetur, sit causa sua ardita sit, non compellitur mittere procuratorem. C. de procu. l. vlt. sed debet in vtroque casu nuncium destinare, ad allegendas causas quare venire non possit. inf. de procu. ca. querelam. & ibi dicitur de hoc. Et illud scire debes, quod delegatus à sede Apostolica non potest iubere alterutrā partem coram se personaliter comparere, si de hoc non habeat speciale mādatum: nisi causa sit criminalis, vel pro veritate diceda, vel pro iuramento calūniæ faciendo, vel aliàs iuris necessitas hoc exigat, in decre. Inn. quarti. ꝭ. de iuris esse ambiguū. sed Papa hoc facere potest: quia non adstringitor legibus: vel canonibus, 3 vt hic patet. Bernard⁹.

Citatos an possit mittere procuratorem.

e ¶ Si alij,] vt capitula, quæ non, nisi per procuratorē venire possunt.

[Gl. seq. arg. & remittit, & argumento respondet.]

f ¶ In expensis.] sic videtur per litteram istam, quòd victus victori condemnandus est semper in expensis, arg. inf. de pœn. calumniam de hac materia tractatur plene. inf. de do, & contu. circa fi. Sed hoc ideo quia iam quasi intentio actoris fundata erat per compositionem: & ideo si succumbant, quasi calumniose videntur hoc fecisse: quia tunc demum consueuit dici, quod victus in prima causa victori sit condemnandus, & quasi ad terrorem hoc dixit Papa: vt si dubitarent, de iure suo, non litigarent. Et est argum. opin. quod victus uictori semper sit condemnandus in expensis. Bernardus.

† Cap. 21.

3 Vnde ex plenitudine ptātis, cogit eos hic personaliter venire: uel pp personarum legalitatem. ff. de procu. l. si actor uel pp magnitudinem causę: inf. de proc. c. 2. alias pręlatus etiam ante lit. contest. dat procuratorē. ꝭ. de iur. calū. cū causam. ſm. Gof. Io. And.

DE TREVGA ET PACE.

¶ Quia iudicum est ad pacem discordantes reducere. 90. di. per totum: & ideo quia est tractatum de off. iudicū, merito annectitur hæc rubrica. uel aliter sic. Quia maiorum & superiorum est treugas & pacem inire. subditorum uero obedire: ergo, &c.

De hac materia tractatur. 90. di. per totum. 24. qu. si quis Romipetas. & c. illi.

TReugas.] in prima parte determinat tempus feriarum in actu bellandi. In secunda ponit pœnam rumpentium treugam. In tertia instruit omnes quid facere debent, vt treugæ & paces seruentur, & ponit pœnam eorum ratione negligentiæ Ant. de Butr.

CASVS. Primo dicitur quod treugæ durare debent à quarta feria post occasum Solis, usque in diem Lunæ in ortu Solis. & ab aduentu Domini usque ad octauam Paschæ. hoc tamen non seruatur. Secundo dicit quod qui treugas fregerit, excommunicetur post tertiam cōmonitionem, & nullus excommunicato communicet. Tertio dicit quod triplex funiculus difficile rūpitur, ideo mandat quòd epi. [illegible] omnes sibi consilium & auxilium impendant: & qui secus fecerit, puniatur. Not. quod trina admonitio debet præcedere uindictā. Item sententia ferenda est in scriptis. Item funiculus triplex difficile rumpitur.

a ¶ Treu-

Treugæ dif-finitio.

a ¶ Treugas.] treuga est securitas præstita rebus & personis, discordia nondum finita.

ADDITIO. Pax vero est finis discordiæ, quæ debet haberi in voluntate, guerra in necessitate: vnde bellamus vt pacem habeamus. 23. qu. 1. nisi bella. & ca. noli æstimare. Ioan. And.

gas a ¶ a quarta feria post occasum solis, vsque ad secundā feriā in ortu solis, ab aduentu Domini vsq; ad octauas† Epiphaniæ, & & a Septuagesima vsq; ad octauas† Paschæ ab omnibus inuiolabiliter obseruari præcipimus.

¶ Si quis aūt treugas frāgere b ꝑsumpserit post tertiam admonitionē, si non satisfecerit suus eps̄ sniam excōmunicationis dictet in eum, & scriptā vicinis c ep̄is annunciet, quorū nullus excōicatum in communionē recipiat, immo scriptam sentētiam quisq; confirmet, d si quis autem hæc violare præsumpserit, ordinis sui periculo e subiaceat.

¶ Et qm̄ funiculus † triplex difficile rūpitur, præcipimus, vt ep̄i ad solū Deū & ad salutē populi habentes respectū oī trepidatione seposita, ad pacē firmiter tenendā, mutuū sibi cōsiliū g & auxiliū præbeāt, neq; hoc alicuius amore, vel odio prætermittāt. Qd̄ si quis in hoc opere trepidus † inuētus fuerit, dānū ꝓpriæ dignitatis incurrat.

¶ Idem.

¶ *Personæ hic enumeratæ plena securitate gaudent tempore guerræ.*

CAP. II.

Innouamus h vt presbyteri, monachi, conuersi, peregrini, mercatores, rustici, euntes & redeūtes, & in agricultura existentes i, & animalia, quib. arant & semina portant ad agrum, cōgrua securitate lætētur.

TITVLVS XXXV.

De pactis.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ *Pacta quantumcumque nuda, seruanda sunt.*

CAP. I.

Antigonus epi scopus dixit & infra. ¶ Aut inita pacta suam obtineant firmitatem, aut conuentus (si se non cohibuerit) ecclesiasticam sentiat disciplinam. Vniuersi dixerunt, pax seruetur, pacta custodiantur k.

---

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilat. & in Pannormia. li. 8. ca. 147.

† octauam.

† octauam.

1 Quæ differentia sit inter iure an sit seruanda. Ioan. Andr. in c. ꝑ humani. de homi. lib. 6. verbo perpetuo.

2 Vide B. Thomā, & ibi Caietanum. 2. 2. q. 40. art. 4.

† Ecclesiastes cap. 4.

† Trepidus habetur in vetustissimis codicibus. in recentiorib. tepidus.

[Gl. seq. no. obijcit per locum à diuisione, & dupliciter soluit.]

b ¶ Frangere.] not. quòd hæc treuga canonica est, 1 & non conuētionalis: si. n. esset conuentionalis, semper seruaretur, nam hosti seruāda est. 23. qu. 1. noli æstimare. Sed qualiter intelligitur qd̄ dr̄ de ista treuga? Si intelligitur de iusto bello, à tali nullo die cessandū est ētiā Dominico 2 die. 23. q. vlt. si nulla. inf. de reg. iu. quòd nō est licitum. Si vero de bello iniusto, hoc nullo tempore faciēdam est. Sol. potest ītelligi de iusto bello, & licet nūquam sit cessandum à tali, minus tn̄ uacandum est ei in hoc tēpore quam in alio, vnde capitulū illud, si nulla. intelligitur qn̄ ineuitabilis vrget necessitas. Vel potest intelligi de iniustis bellis. uel Papa respexit ipsum factum, vt non semper darent operam bellis, & ideo ob reuerentiam dierum tunc cessarent: & nullo tpe dēnt fieri, & multo min⁹ isto tpe. Sed qd̄ dicit, hic hodie non tenet; & ep̄i qui non seruant hanc constitutionē, non dicuntur transgressores: quia non fuit moribus vtentium approbata huiusmodi treuga. 4. dist. cap. in istis. §. leges.

c ¶ Vicinis.] 11. q. 3. cap. curæ

d ¶ Confirmet.] id est. obseruet: & ita ipso facto cōfirmat eam: aliàs nec infirmare potest, cum non habeat imperium par in parem. 21. di. inferior. & c. denique & melius, sup. de elec. innotuit, & ff. de arbi. l. nam magistratus.

e ¶ Periculo.] id est excommunicationi subijciatur. 24. q. 3. illi qui. vbi hoc idem dicitur.

f ¶ Funiculus.] Primus est excōicatio proprij ep̄i. Secundus est, vicinorum ep̄orum obseruatio seu confirmatio. Tertius consilium, & auxilium eorundem: & ideo quanto fortior est, difficilius rumpitur. C. communia de successio. auth. itaque. ff. de lib. leg. l. 3. in fi.

g ¶ Consilium.] no. quòd prælati tenentur sibi mutuū præstare consilium, & auxilium. 93. dist. præcipimus, & c. prælatum.

Innouamus.] CASVS. Dicitur hic quòd presbyteri, monachi, conuersi, viatores, agricolæ, & animalia, q̄ portant ad agrū semina, vel arāt, potiantur securitate. No. quæ personæ, & quæ animalia gaudent treugis.

h ¶ Innouamus.] quia iam statutum erat. 24. q. 3. si quis Romipetas. & c. paternarum.

i ¶ Existentes.] ergo dum vacant agriculturæ tantum habēt priuilegium: 3 sicut militi non currunt tempora dum est in militia. C. quib. non obest longi temporis præscript. l. ult. sed animalia sēper hn̄t: vn̄ pignori dari non possunt. C. quæ res pig. ob. non possunt. l. pignorum.

† Cap. 22. in eodem concil. Lateran. & c. 2. eo. ti. in 2. compi. Pannormia. lib. 8. ca. 147.

3 Idem in peregrinis, scilicet quamdiu peregrinantur, sm̄ Host. sicut & legati priuilegium habent quādiu in legatione sūt. ff. de iudic. l. s. 2. §. legatis. Ioan. And.

† Africano. legit in omnibus. sed de sumptum ex cōcilio Carthaginen. 1. ca. 12. & habetur in c. 1. eod. tit. in 1. compil.

DE PACTIS.

¶ Supra visum est de pace, sed quia pacta & transactiones sunt quædā conuentiones ex pace factæ, ideo, &c. Abb. Siculus.

De hac materia habetur. 22. quæst. 4. in malis. c.

Antigonus episcop⁹.] Iudex ecclesiasticus prouidet seruanti pactum cōtra nō seruantem. h. d. diuiditur. Nam primo ponitur dictū Antigoni ep̄i. Secundo approbatio cōcilij: ibi, vniuersi. Ab. Sic. CASVS. Antigonus episcopus Matureñ. in concil. Africano grauem deposuit q̄rimoniam de Optātio ep̄o, quia cum inter se pactum fecissent quòd alter non subtraheret alterius populos Optantius episcopus non seruauit pacta inita inter eos: sed alliciebat populos Antigoni. Vnde petebat ut pacta inita inter eos seruentur, aut conuentus, si se non correxerit, ecclesiasticam sentiat disciplinā: vniuersi dixerunt, pax seruetur: & pacta custodiantur. Not. quod pacta seruari debent.

[Gloss. seq. not. pacta seruanda, alleg. 3. canones, & vnam legem. ponit quatuor casus quibus non valet pactum. in fin. ar. ex nudo pacto, &c. rationem reddit, & remittit.]

k ¶ Pacta custodiantur.] reformata per pacta inita inter ep̄os, q. contendebant adinuicē & de iure parochiali. Et ita est arg. quòd pacta legitima custodiantur. 20. q. 1. puellæ. in fi. & 22. q. 4. innocens. & 18. q. 2. Eleutherius. Pacta enim legitima, quæ neque dolo malo, neque aduersus leges, neq; quib. fraus alicui fiat, facta sunt, seruabo ait prætor. ff. de pact. l. iurisgentium. §. ait prætor. Pactum vero quod dolo initum est non valet.]. de rerū permu-

permu.ea.cum vniuersorum.C.de excep.& præscript. l.aduersus. Itē si alteri sit captiosū.ff.de rescin. vendi.si id quod pure. in fi. 1 Itē si sit contra bonos mores,C.de inutilibus stipul.ex eo. 2. Item qđ obseruatū vergit ad dispendium salutis æternæ,non tenet. j. eo. pactiones.vbi de hoc. Item habes hic arg. ꝙ ex nudo pacto oritur actio.12.q.2.quicunque suffragio. & q.5. quia Ioan. licet ... leges.ff. de ... gēt.ū. §.quinimmo. igitur nuda pactio obligationem nō parit; sed parit exceptionem: quia mortaliter peccat recedendo a pacto.arg.22. q.1. prædicandum. quia inter simplicem loquelam & iuramentum non facit Deus differentiam.22.q.5. iuramenti. De hoc dic, ut habes 12.quæst.2. c. quicunque suffragio.

1 Si ab emptione perfecta tutoris auctoritate pupillus sine ipsius auctoritate per pactū discedit, nō ualet pactū quod esset alteri captiosum; vt s. teneret venditor. & nō emptor. Io. Andr.

† Lib.7.epistola 60. registri.

† Cap.2. eo. tit.in 1. cōp.

¶Gregorius. †

¶ *Conuentio inualida per consensum superioris validatur.*

CAP. II.

Quoties † in conuentionibus noster expectatur assensus, ne in dubium veniant quæ geruntur, ratihabitio [a] eas debet pro securitate partium solidare. [b]

¶Idem. †

¶ *Iudex debet studiose agere,vt promissa adimpleantur.*

CAP. III.

Qualiter in sardinia, & infra. ¶Studiose agendum est, vt ea quæ promittuntur, opere compleantur. [c]

¶Alexander tertius Exonen. & Vvigornen. epis.

¶*Non valet pactum, per quod beneficium ecclesiasticum debet pecunia resignari.*

CAP. IIII.

Cum † pridem S.clericus procurator Prioris, & monachorum de Acra, & P. clericus ꝓ cā, q̄ inter eos,& prædictum P.ac fratrē eius,cuius vicē se gerere dicebat,[d] sup ecclesia, & capella de L. vertebat, ad nrām præsen monasterij, & prædictus P. pro se & fratre suo accesserunt ad dominum Papam: procurator & P. clericus pro se & fratre suo cuius erat, quandam fecerunt cōpositionem,scilicet ꝙ dicto P.pro expensis, quas fecerat, tres marchæ argenti soluerentur à monachis, & idem P.liti cederet, & ab infestatione monachorum cessaret: quam cōpositionem petierunt per dominum Papam confirmari,sed ipse noluit confirmare.quia illicita erat:tandem Papa monuit illum P. vt pro se, & fratre suo renunciaret liti:quod & fecit, & instrumēta, quæ super hoc habebat, in manibus domini Papæ resignauit, quæ destinauit monachis, mandans Priori & fratribus, vt eidem P. & fratri suo aliquod beneficium assignarent, de quo maius lucrum haberent quam de illa illicita pactione: sed prior & monachi acquiescere noluerunt. Propter quod dictus P. clericus ad dominum Papam rediit, exponens ei omnia supradicta: super hoc mandat Papa quibusdam iudicibus quatenus moueant priorem & monachos ut præfato P.& fratri suo competens beneficium conferant & assignent: quod si non fecerint, si constiterit ab eis dictos clericos a prædicta ecclesia & capella absq; ordine iudiciario violenter eiectos, faciant illas sibi restitui, non obstantibus litteris confirmationis, quas dicti monachi super hoc impetrasse dicuntur. Nota quod nulla pactio illicita in spiritualibus facienda est, nec aliquid dandum etiam pro expensis. Item qui renunciat instrumentis, liti renunciare intelligitur.

† Li. 8. epistola 38. registri Ioanni epō Caralitano. & c.3. eo. tit. in 1. compil.

Quoties.] fuit forte hoc capit. exordium confirmationis quorundā pactorum. Abb. Siculus.

CASVS. Si aliqua pactio uel conuentio facta est inter aliquos; ne dubitatio sit in futurum super conuentione illa, Papa requisitus debet illam ratam habere pro securitate partiū. Not. ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.

[Gl.seq.arg.ꝙ ratihabitio retrotrahitur.alle.vnam concor.signat vnum contrarium, soluit distinguendo ponens primam partem pro regula. dat tres casus exceptos.]

a ¶ Ratihabitio.] & ita si pactum ab initio etiam non teneat, per ratihabitionē superioris fit validum. j. ti. proxi.c. 1.Argumentum est ergo, ꝙ ratihabitio retrotrahit,& mandato comparat arg. j.đ clandest.desp. c. 2.Sed ꝯtra uidetur.ff.de his q̄ no.infa. l. qd ergo. Sed distingue,vtrum tale sit qd ab initio mandare vel cōcedere potuit qui ratum habet, & tunc mandato comparatur, aliàs non, ut potes colligere ex.fi.l.illius.ff. de off. ꝓconsul.l.obseruare. & ff.de serui.rust. p̄dio.l. per fundum. & j.de reg.c.significatum. & c.cum virum. sed quasi regulare videt vt ratihabitio retrotrahatur,& cōfirmet præcedentia, ff.de pig.l.si fundus, §.si ne sciēte.j.de his quæ fi.à prela.sine consensu capituli.c.cum nos. Ratihabitio tamen habet exceptionē in filia,quæ nubit tempore luctus postea patre ratum habente.ff.de his.qui not.infam.l.quid ergo.fallit in pupillo 2.vbi nō valet ratihabitio tutoris, nisi p̄sens sit in ipso negotio. Institu. de auctor.tuto. §. tutor.& de auctor.tuto. l.obligari. §.pupillus. fallit in seruo ff.de acquir.hære.l.si qs mihi.§. iussum.ubi debet præcedere iussus domini.

2 Loquitur de pacto futuræ successionis.

b ¶ Solidare.] id est,confirmare. & intellige cū causæ cognitione.j.de ꝯfir.vti.vel inuti.c.1.& 2. vbi de hoc alias parum valeret confirmatio in forma communi. Bernardus.

Qualiter.] CASVS. Dicunt ꝙ studiose est agendum.vt quæ ore promittuntur, opere compleantur.No.ꝙ ea quæ promittuntur,adimpleri debent. Itē no.ꝙ uerba accipienda sunt cum effectu.

[Glo.sequens inducit simile argu. & signat contrarium.]

c ¶Compleatur.]simile.23.dist.psalmista.& illud, 3 & quæ procedunt de labijs meis, non faciam irrita. Et arg.ꝙ verba cū effectu sunt intelligēda.j.de cleri.nō resid. c. relatū. Item nec sufficit uoluntas nisi sequatur effectus. j. de eo qui mit. in pos. causa rei ser.cap.j.fim.j. de re iudi. ca. cum aliquibus,arg contra. s.de biga.nuper.& c.a nobis.

3 Psalm.88. Misericordias Domini,&c.Ioan. Andr.

Cum pridem.]Primo ponitur factum,sub quo continetur processus causæ, partium transactio, ipsius reprobatio, Papalis ordinatio & intercessio. secundo dat iudices, ibi,Ceterum.Abb. CASVS. Monachi de Acra. & P. clericus pro se & fratre suo habebant controuersiam inter se sup ecclesia & capella de L. qbus spoliari fuerant a monachis. S. clericus procurator

† Post conc. Laterā. par. 28.c 2.tit.de pactionibus licitis & illicitis in reb. eccl. & ca. 4. eo. tit. in 1. compil.

d ¶ Dicebat.] iste enim cum esset coniuncta persona etiam sine mandato audiretur agens pro fratre, ff. pro curato.l.sed hæ personæ, & l. Pomponius, §.ult. & C. eo.tit.l.exigendi.& sup.de rescript.c.nonnulli. tamen cauere debet de rato: aliàs non obesset. C. quibus res iudi.non nocet.l.1.

a ¶Liti

a ¶Liti cederet.] hæc renunciatio fratri non noceret licet esset procurator eius,& generalem administrationem haberet,ff.de procurato. mandato generali,& C. eo.tit.si procurator. & C.de transact. l.transactionis.

b ¶Non duximus.] infra tit.proxim.statuimus.cõtra solu. ibi compositio super decimis facta licita est, ut infra de decimis.ca.ex multiplici.& c. nuper. hic vero simonia expresse cõmittebatur, recipiendo pecuniã pro re spirituali, quam renunciauit. 1 Item arg.s. j. de præb. ca. nisi essent. Ibi nulla cõpositio vel pactio turpis inter partes interuenit, sed iudices pro bono pacis 1 quos compromissum fuit, statuerunt ut ad tps certa pecunia solueret. & ideo Papa illã constitutionẽ ex causa prædicta tolerauit: sed hic pactio turpis inter partes interuenit.

[Glo.seq.recitetur per quæstionem, an auctoritas Papæ purget simoniam, ponit duas opiniones. 2 secundam alleg. & soluit.demũ opi.distinguendo concordat.]

c ¶Illicitæ pactionis speciem.] quia ius spirituale pro pecunia remissum fuit. Quidã dicunt q pactum ualuisset, si auctoritas Papæ interuenisset.argum.ff.de his qui not. infam.l. furti. §. qui iussu. Tan. dixit q pp auctoritatẽ super otis simonia nõ purgatur ex quo aliquis est simoniacus. si vero cũ ius habeo, dedero tibi pecuniã redimendo vexationẽ meam non pecco.argu.1.q. 3.quæsitum. & j. de simo.c.dilectus, iuxta illud Apostoli,Redimẽtes tempus quoniam dies mali sunt,argumen.est tamen contra j. de simo. Matthæus. Sed ibi data fuit pecunia his qui ius habebant in electione.Sed videtur quod si cõpositio esset confirmata per Papam, quod excusati fuissent isti fratres, quia Papa habet plenitudinem potestatis & potest supra ius dispensare. infra de concess. præben.c.proposuit.& de eo quod non est ius, facit ius. 3. q. 6. hoc quippe.Item ipse naturam rei immutare potest.C.de rei vxo.acti. l. 1. in princip.potest dici, q in 2 his, quæ in sui natura simoniacã sunt in vereri, testamẽto,vt vendere sacramenta & huiusmodi spiritualia, ibi non excusat auctoritas Papæ. & secundũ hoc intellige quod dixit Tanc. in his vero'quę per constitutionem ecclesiæ simoniam inducunt, excusaret auctoritas Papæ. quia põt dispensare in talib.

tiam accessissent: inter se (non tñ nobis mediātib.) conuenerunt quod eidẽ P.pro expensis quas fecerat, tres marchæ argenti soluerentur,& idem P.liti cederet,[a] & a monachorum infestatione cessaret. Cumque compositionem istam † auctoritate Apostolica peterent confirmari:Nos eam non duxim[b] admittendam, pro eo qđ videbatur prauam illicitæ [c] pactionis speciem cõtinere;& inf. ¶Ille igitur nostris monitis acqescẽs, & eidem † liti pro se ac fratre suo renuntians,authentica † instrumenta,† quæ super hoc habebat, in nostris manib. resignauit, [d] quæ nos Priori & monachis destinātes, mãdauimus vt eidẽ P.& fratri eius, in aliquo studẽrent beneficio prouidere, de quo maius lucrum valeant Apostolica intercessione percipere, quam eis deberet ex illa pactione illicita prouenire. ¶Ceterum quia Prior & fratres acqescere noluerunt, Mandamus quatenus moneatis eosdem, vt prefato P.& fratri eius competẽs beneficium conferant, & assignent; alioquin si vobis constiterit dictos clericos a prænominata ecclesia & capella, absq; ordine iudiciario violenter eiectos, ipsam eisdem restitui faciatis [e] † non obstantibus litteris nostræ confirmationis, quas præ dicti Prior & monachi a nobis impetrasse noscuntur.

¶Idem Archiepiscopo Eboraceñ.

¶ Non valet pactum de succedendo post mortem prælati in ipsius ecclesia.

CAP. V.

Accepimus† q quędã ecclesię clericis sint tali tenore cõcessę, quod post eorum obitum, alij nominatim [f] succedant. ¶ Verum quoniam hoc iniquũ est, & sacris canonib.[g] inimicũ,& in eo nõ dẽt aliquatenus tolerari. Mandamus, quatenus huiusmodi successiones † tã detestabiles & iniquas appellatione cessante prohibeas, & omnino friuolas & inanes † esse decernas.

ADDITIO. Et de hoc di itur.sup.de offic.deleg.ex sed est tue par. 2.

d ¶Resignauit.] ad cautelam, & ex superfluo, quoniam s. ẽta renunciatione ipso iure irrita sunt instrumenta,C.de cond.ex le.l.dissolutt,& inf ti. pxi.c.1 & aduers. r.us, potest il lã petere. C.ad exhi. l.vlt.

[Gl seq.signat cõtrarium ponit opin. demum soluit. In fi. quærit, argu.negatiue, contrarium soluit.]

e ¶ Restitui faciatis. arg. contra.7.q. 1. quã periculosum. ubi habes, q Esau recipere postea non potuit quod semel cessit. Potest dici q nõ tenuit renunciatio, cum essent eo tempore spoliati. arg. j.de restitu.spol. solicite. Dicas melius, q isti implorauerunt beneficium principis. & de gratia restituunt, & illa renũciatio tacitam habebat conditionem annexam, scilicet, si monachi adimplerent quod mandauit Papa, sic s.de renuncia. ca.sane de hoc dictu fuit s.de elect. c.cum inter R. 3 Sed pone q monachi iam contulissẽt ecclesias alijs, quid fieret ? Argu.q non remouẽri. j. n- stituti.6.q.j. eos im mo remouẽdi sunt, & monachi tenẽtur prouidere illis 7.q.j. præsentium.j.de pre ben. inter cetera.

Accepimus. Diuiditur. Prima pars narrat factum, quod secunda præcipit corrigendi, Verũ. Abb.Sic.

CASVS. Quædam ecclesiæ cõ cessæ fuerunt quibusdã clericis tali modo siue tenore. q illis defunctis alij nominibus proprijs designati succedant eisdem: significatum fuit hoc domino Papæ,mandat Papa Eboracen. archiepiscopo, cum hoc sit iniquum, & sacris constitutionibus contrarium, quatenus huiusmodi successiones detestabiles & iniquas decernat omnino friuolas & inanes. No. q in beneficijs & ecclesijs successio locum non habet.

[Gl.seq fortificat textum.]

f ¶ Nominatim.] hoc etiam improbatur à iure ciuili: q̃a non possumus paciscí de hæreditate alterius, nisi eius voluntate.4.C.de pact.l.vlt.

g ¶ Canonibus.] qui prohibent successiones in ecclesia Dei fieri.8.q.1. Apostolica.sup.de fil.presbyt.ad extirpandas.ca.præsentium. & c.ex transmissa.& quasi per totum.

† ipsam.

† al.idem.

† In quibus dã manuscr. ita: authẽ. instrumenta q̃ super eisdẽ ecclesia & capella habebat,&c.

† Scripta, in vno exẽplari.

1 Replicat& declarat, cõtrarium nõ soluit, vnde dic s̃m Frã. Vin. & Inn. q hic erat suspicio turpis pacti: q̃ semper præsumit, nisi p aliam suspicionẽ tollatur ibi vero superioris auctoritas illã tollit, vel ibi amicabilis cõpositio hc trãsactio s̃m Go. vel s̃m Hostien.ibi, amicabilis cõpositio sup fructib. hic super iure spirituali. Io.Andr.

2 Nobilis est hæc glossæ distinctio q̃ Durãdus impugnat li 4. dist.25. q.5.

Sot.lib.9. de iust.& iu. q. 5.art.2.

† Facit 2.ff. ad l. Iul. de vi.& vi ar.

† Post conc. Later. p. 28. c.4.& c.5. & tit.in 1.cõp.

† Idem cõc. Trid.sess.25. de refor.c.7.

† vanas vanas.

3 Et fuit hoc in fauorem obedientiũ, & odiũ inobedientiũ.de post.ca.1. & qa deceptis & c.de re.p mut.cũ uniuersorũ. Io. Andr.

4 Sed nec hoc sufficit in bñficijs. de hoc de cõ cess.præb. ca. 2.& 3. in gl. Io. And.

Cum clerici.] Diuiditur. Prima narrat factum. Secunda corrigit: ibi, Nos. Abb. Sic.

CASVS. In Cantuarień. prouincia decedentibus prælatis ecclesiarum, clerici qui instituebant in eis pactū faciebāt cū illis a quibus ecclesias recipiebant, ꝙ ipsi soluerēt maiores pēsiones de ecclesijs illis q̄ solui cōsueuerant, vt sic facilius possēt ecclesias adipisci. Vnde Papa mandat archiepō Cantuarień. & eius suffraganeis quatenus prohibeāt clericis, ne de cetero id attētare psumant, & si ꝯ fecerint, illos ecclesijs ipsi debeāt spoliare: & eos ꝓ tanta præsumptione ecclesiastica seueritate punire. No. ꝙ pensio antiquitus constituta non dēt augeri: & qui contra faciunt, puniuntur.

a ¶ Paciscantur.] pactū istud non ualet, qa est ꝯ canones. ī. de censi. ꝓhibemus. ī. de preb. auaritię. & pactū 1 turpe non valet. ī. e. pactiones. & iurā sup hoc pstitū non tenet. ī. de cen. grauis. ī. de iureiur. tua nos. arg.

[Gl. seq. qrit. arg. pro, & contra, soluit distinguendo.]

b ¶ Pensiones.] sed pone ꝙ facultates ecclesiæ sint augmētatæ, nunqd pēsio dēt argumentari? Arg. est hic ꝙ nō. ī. de censi. ꝓhibemus. Sed cōtra arg. ī. de cens. q̄to. & s. de const. cū M. pōt dici, ꝙ si diligentia clericorū bona sunt augmentata, non dēt augeri pēsio, ne diligētia sua sit illis dānosa. C. de allu. l. ult. 2 Si uero aliunde bona ecclesiæ augmentata fuerint, tunc pōt & dēt augeri pensio, qa iusta causa subest, vt augmentetur. arg. ī. de censi. quanto. De hoc dic, vt ī. de cens. c. prohibemus.

c ¶ Ecclesiastica.] quæ erit depositio, cum simoniaci sint. 1. q. 1. reperiuntur. & c. erga simoniacos.

† Post conc. Lateran. par. 28. ca. 8. & c. 6. eo. tit. in 1. compil.

1 Concord. text. cum gl. in l. pacta q̄ contra. C. de pact. & l. iuris gentium. §. sed & si quis. ff. eod.

† Cap. 56.

2 Vide in p̄ alleg. c. cum M. super gl. hoc videbatur. Io. And.

¶ Idē Cantuarień. archiepō, & eius suffraganeis.

¶ *Qui per pactum augendæ pensionis cōsecutus est ecclesiam, debet ea priuari, et aliàs canonice puniri.*

CAP. VI.

Cum† clerici vestrę iurisdictionis (sicut accepimus) decedentib. ecclesiarū personis, paciscātur [a] ex ipsis ecclesijs maiores solito soluere pēsiones [b], vt facilius possint easdem ecclesias adipisci. ¶ Nos ad tam detestabile vitium extirpandum, fraternitati vestrę mandam⁹ quatenus ne id attentare presumant, districtius prohibentes, (si contra prohibitionem vestram venire presūpserint) appellatione cessante, eos taliter a de ptis ecclesijs spolietis: aliàs pro tātæ præsumptionis excessu seueritate ecclesiastica [c] puniētes eosdem.

¶ Inno. iij. in concilio generali.†

¶ *Si ecclesia rem suam locando, vel in feudum concedendo, apponit pactum in præiudicium iuris parochialis alterius ecclesiæ, nō tenet: & quicquid hac occasione perceperit reddere cogitur illi ecclesiæ.*

CAP. VII.

Pleriq; † (sicut accepimus) regulares clerici, & seculares interdum, cū vel domos locāt, vel feuda cōcedunt, in pudiciū parochialiū ecclesiarū pactum adijciunt, vt conductores, & feudatarij decimas eis soluāt, & apud eosdem eligant sepulturam. ¶ Cum autem id de auaritiæ radice pcedat, pactum hmōi penitus reprobamus [d], statuentes vt quicqd fuerit occasione hmōi pacti perceptum, ecclesiæ parochiali reddatur [e] †.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Non valet pactio in spiritualibus, vel quā pactū inducit, uel turpis, seu de re turpi, uel impossibilis de iure, vel de facto.*

CAP. VIII.

Pactiones † factę a vobis (vt audiuimus) pro quibusdā spūalibus obtinēdis; cū in hmōi oīs pactio, oīsq; conuentio debet omnino cessare [f] nullius sunt momenti: qa in talib. oīs pactio, & oīs conuētio cessare dēt, & idem dicendū est de alijs, quę sine periculo animę obseruari nō pnt quia, vt dnt leges, pactum turpe, vel rei turpis, aut impossibilis nec de iure, nec de facto obligationem inducit. No. ꝙ in spiritualibus omnis pactio & conuentio cessare debet. Idem pactum turpe, uel impossibile non obligat.

Plerique.] Primo narrat factum. Secundo corrigi præcipit. ibi. Cum autem. Abb. Sic.

CASVS. Quidam clerici regulares & seculares, cum ipsi domos suas locant, uel concedunt feuda, pactum adijciunt in præiudicium parochialium ecclesiarum, vt conductores, & feudatarij decimas soluant eis, & apud eorum ecclesias eligāt sepulturam, hoc peruenit ad notitiam dñi Papæ: cum ergo id de auaritiæ radice procedat, Papa pactum tale penitus reprobauit: statuens, ut quicquid fuerit occasione huius pacti perceptum, ecclesiæ parochiali reddatur. Not. ꝙ pactum in præiudicium alterius factum ei non nocet.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.

d ¶ Reprobamus.] pactum. n. tale non nocet ecclesiæ, quin a quolibet possessore possit petere decimam. ff. de pactis. l. inter debitores. ff. de inst. l. si cū villico. Et arg. ad hoc. 16. q. 1. si quis laicus. & hoc patet ex eo qđ dicit in fine, ecclesiæ parochiali reddatur. ar. contra. ff. de pact. l. ep stola. §. pactū. vbi dr̄ ꝙ tale pactū iustū est. Solu. tale pactū iustū est, ut creditor, q possidet pignus, tributum soluat, ut dicit §. pactum, quia & sine tali pacto possessor conueniendus est. Si uero in contrariū fieret pactum, q̄tum ad ipsos paciscentes valet pactum, sed nō quantum ad dñum tributorum: quia pactum priuatorum, formā iuris fiscalis non tollit, ut dicit lex prædicta, inter debitorem. & ī. de fo. comp. c. si diligenti. 3

e ¶ Reddatur.] & ita ecclesia pōt agere ꝯ regulares, uel sæculares clericos, ut ei reddāt ꝙ perceperūt occasione talis pacti. Posset etiam agere contra possessores, si vellet. argu. 12. q. 2. Apostolicos. & C. si tutor, vel cura. l. 3.

Actiones.] Primo ponit dictum, & eius rationem. Secundo ampliat illam, & probat. ibi. Quod etiam. Abb. Sic.

CASVS. Dicit Greg. ꝙ pactiones pro spiritualib. obtinendis, nullius sunt momenti: qa in talib. oīs pactio, & oīs conuētio cessare dēt, & idem dicendū est de alijs, quę sine periculo animę obseruari nō pnt quia, vt dnt leges, pactum turpe, vel rei turpis, aut impossibilis nec de iure, nec de facto obligationem inducit.

f ¶ Cessare.] in spiritualib. n. omnis pactio illicita, seu conuentio cessare debet, ut 1. q. 1. quam pio. & ī. de simon, tua. & ī. tit. prox. præterea. & c. super eo. & ī. ut eccl. benefi. ut nostrum. quia hmōi pactiones simoniā inducunt, vt s. eo. cum pridem. tacite etiam vel expresse. 16. q. 7. per laicos. Item si huiusmodi pactum siue promissio, aut ēt iuramentum vergat in animæ detrimentum, ut hic dicit, si solus hominem spoliare non possit, inueniat sociū cum quo paciscatur, ut simul id faciant, & diuidant spolia. 22. q. 4. si ad peccatum, & c. mulier, non enim fert opem qui adiuuat ad peccandū. 14. q. 6. si res. de iuramento habes multa exempla. 22. q. 4. si aliquid & c. non est obseruandum, & in pluribus alijs capitulis ibidem.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cōp.

3 Facit l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. obli. & l. pen. ff. de transac.

† Dic, vt plene hodie habetur. c. j. li. 6. de sepult. & in clemē. cupientes. §. vlt. de pœn.

† Vide Nauarrū in manuali confes. ca. 23. tit. de simo. & Sot. lib. 9. de iust. & iure q. 5.

lius penitus sunt momēti. ¶ Qđ etiam de alijs est dicendū, quæ obseruatæ vergunt in aię detrimentum. Nam ēt iuxta legitimas [a] sanctiones, pactum turpe, vel rei turpis [b], aut impossibilis de iure vel de facto nullā † obligationē īducit.

TITVLVS XXXVI.

De transactionibus.

¶ Gregorius. † A. † subdia. & Dom. abb.

¶ *Instrumenta, & alia iura partium, contraria transactione tolluntur.*

C A P. I.

SIcut graue: & infra. ¶ Post salubrem decisionem de cōtrouersia vestra factam, decreuimus, vt omnia instrumenta, vel quicquid aliud est quod partib. quoquo modo, vel tēporis ex præscriptione, seu aliter opem de lege, aut quocunque priuilegio ferre poterat, sit vacuum [c] & omni virtute cassatum, & sola pactorum inter vos nunc habitorum [d] pagina, validum perpetuumque robur obtineat [e]. Cui si quid forte incuria vel imperitia minus firmitatis insertum est, vires plenissimæ notionis [f] ex hac nostra auctoritate [g] suscipiat.

¶ Alexander tertius.

¶ *Tenet compositio super decimis facta cum assensu superioris.*

CAP. II.

STatuimus † vt si super

a ¶ Legitimas.] Secundum leges turpe pactum non tenet. ff. de verb. obl. generaliter. Turpe pactum dr̃ siue turpis res, puta si quis promittat se facturū homicidium, uel sacrilegium. ff de ver. obl. l. veluti. & Inst. de inut. stipul. §. quod turpi. Item pactum quod continet turpē causam, non tenet, puta si paciscar ne furti agam, uel iniuriarum. ff. de pac. si unus. §. pacta, secundum canones, ēt turpes promissiones non tenent. 22. q. 4. vnusquisque. & cap. in malis promissis. & c. non semper promissa. & c. diffinitio. & c. si ad peccatum. & c. mulier. & hoc est pactū turpis rei. Pactu turpe dici pōt quod fit de turpi re, ut c. si ad peccatum. Et pactū dr̃ turpe quod fit ēt de re sacra, siue spirituali, vt hic, & in oīb. quæ in sua natura bona & licita sunt, sed ꝑ pactū fiunt illicita. Itē pactum de re cuius commercium ꝑ rerū naturam haberi non pōt, nullius est momenti, ff. de reg. iur. impossibilium. & ff. de verb. obl. si stipuler. & Inst. de inuti lib. stipu. circa prin. 2 & gn̄aliter pactum quod contra leges & cōstitutiones, vel cōtra bonos mores fit, nullius est momenti, C. de pact. pacta, q̄. ff. sol. matr. alia. §. 1. Vel contra senatusc. plebiscita, decreta, edicta principum. ff. de pact. iuris gen. §. prætor. Sic & impossibile præceptum nullum est, siue sententia. ff. quæ sententiæ sine appella. rescin. Paulus.

b ¶ Rei turpis.] rei turpis nulla est obligatio. ff. manda. si remunerandi. §. rei turpis. Bern.

dn̄i Papæ plenum & firmū uigorem & robur obtineat sola transactio siue pactum. No. ꝙ ea quę sunt infirma vel minus ualida, per confirmationem Papæ recipiunt firmitatem.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit distinguēdo.]

c ¶ Sit vacuū.] ergo licet postea reperiantur instr̃a, non tñ lis restaurabit. C. de trāsac. sub prætextu. & ĩ. de re iud. inter monasterium. & c. seq. Arg. contra. C. de iudic. l. licet. & institu. de inutil. b. stipulationib. circa princip. Super hoc ita notabis, est petitio specialis, & generalis, & indefinita. Hic transactio specialis non obest in alijs specialibus. C. eo. age cum Geminiano Hic transactio gn̄alis restringitur ad hoc de quo specialiter actū est. ff. eo. l. qui cum tu. §. 1. C. eo. tit. si de re certa. Hic generalis transactio non rescinditur. C. eo. sub prætextu. Hic specialis transactio in uno capitulo, non impedit ꝓcessum aliorum. C. eod. l. pe. Hic gn̄alis transactio de rigore iuris tenet: sed replicatione doli rescinditur. ff. de pac. l. tres fratres. ff. de admi. tu. l. Lucius. §. tutor. Hic indefinita vt specialis transactio, in alijs non obest, quæ in iudicium deducta non sunt, C. de iudicijs. l. licet.

d ¶ Habitorum.] arg. nouissima pacta duntaxat ualere. C. de pac. l. pacta. & ff. eo. si unus. §. pactus: & ŝ. de rescr. c. ceterum. in fi.

e ¶ Obtineat.] nisi dolo transactio talis sit exorta, q̄ tunc non ualet. C. eo. l. sub prætextu. ff. de pact. l. emptor. §. Lucius.

f ¶ Notionis.] factæ cum causæ cognitione, ut dicitur. ŝ. tit. prox c. 1. & c. proxi.

[Gl. seq. inducit duo similia.]

g ¶ Auctoritate.] nota ꝙ si transactio uel pactum ab initio inualidum sit, per confirmationem Papę sumit vigorē, ut hic, arg. ŝ. tit. prox. quoties. sic 3 & sn̄ia quæ non tenet, per confirmationem Papæ efficitur valida. 3. q. 6. hæc quippe. & omnia nostra facimus (dicit Imperator) quibus auctoritatem nostram impertimur. C. de ueteri iure enucleando. l. sed neque sic testamentum omnium testamentorum solemnitatem superare uidetur, quod conscientiam 4 principis tenet. C. de testa. omnium.

DE TRANSACTIONIBVS.

¶ Continua hanc rubricam ut dictum fuit in præcedenti titulo. Est autem transactio de re dubia & lite incerta pactio non gratuita. Et unam differentiam inter transactionem, & pactum habere potes in his uersibus.

Incerta de re transactio dicitur esse:
S, d sunt certa pacta fauore rei.

De hac materia tractatur 5. q. 2. si primates.

SIcut graue.] Diuiditur. nam prima pars discernit: Secunda supplet: ibi. Cui si quid, Abbas Sic.

CASVS. Quidam prælati ecclesiarum habebant cōtrouersiam inter se super aliqua quæstione, & per transactionem illa controuersia fuit decisa, sed ne aliqua dubitatio remaneret in posterum, petiuerunt a Papa, ut eam confirmaret. super hac transactione statuit Papa, ut omnia instrumentà. & quidquid aliud esset quod opem alicui parti afferre posset uel ex præscriptione, uel priuilegio, sint cassa, & uacua, & sola pacta perpetuum obtineant firmitatem; & si aliquid omissum fuerit, ex auctoritate

STatuimus.] Non diuiditur, quia continet unum dictum, Abb. Siculus.

CASVS. Aliquod collegium. quęstionem habebat cum aliquibus super decimis: dubitabatur utrum compositio posset interuenire? Statuit Papa ꝙ si super decimis inter collegium illud & ecclesiasticam ꝑsonam compositio facta fuerit de assensu episcopi sui rata & firma permaneat. Nota quod transactio locum habet in decimis, quod uerum est cum datur spirituale pro spirituali.

[Glo.

† Facit l. inter stipulantem. §. sacrā. & l. impossibilis. ff. de uer. obl.

† Extat lib. 7. epist. 27. registri B. Gregorij. & c. 1. eod. tit. in j. compil.

† Hoc est Antonio subdiacono, & Dominico abbati.

1 Si stipulor id fieri ꝙ natura fieri non cōcedit, non magis obligatio ualet, q̄ si stipulor dari, quod natura dari non patitur. Io. Andr.

2 Ponit casū in eo q̄ promittit hominē, qui mortuus est, quē viuere credebat, vel promisit animal natum, ex equa, & tanto, quod no inuenitur. Io. And.

† Post concil. Lateran. par. 28. c. 3. & c. 7 ... o. ti. in 1. comp.

3 Concord. tale pactū. §. qui prouocanit. cū gl. & not. ff. de pact. facit l. ut iureiu. ff. de oper. lib.

4 Vel præsentiam ... Tan. & Vin. qui pro ho... dicebāt sententiam vel transactionem factam præsente Papa omni solēnitate m... nitam. ... And.

[Gloss.seq.arg.alleg.5.iura, in contrarium alleg.10. Sol. respondens ad t ia iura de primis.]

a ¶ Vt si super decimis.]hic est arg.quòd in spiritualibus potest interuenire transactio.54.dis.generalis.& c, ex antiquis.& 10. q.2.casellas. in fi. & 23.q.4.si.ille.& j.de rerũ permut.ad quæstiones.Sed contra 1.q.2.quam pio. & s. de pac.cum pridem.& c.pact ones. & j.eo.constitutus, & j. de rerũ pmut. ad quæstiones. & c. vlt. & 16. q.7. decimas quas & 13.q.2. in ecclesiastico.& 1. q.1.placuit.& j.eo. super eo. Solutio,in spiritualibus transactio ꝓprie sumpto vocabulo interuenire non potest,vt aliquod temporale det pro spirituali, quia simoniacum esset,et sic intelliguntur cõtraria hic signata. Quod dicunt duæ primę concordantiæ de seruo ordinato, quod ibi, potest interuenire transactio,non est uerum, quia ibi nõ datur temporale pro spirituali: quia licet detur ne reuocetur in seruitutem,nihil datur pro ordine,nec aliquot spirituale emitur, sed emitur libertas, & seruitium corporale redimitur, vt libere possit ministrare, quod licet. 36.q.1.de raptorib.sicut cum emitur 1 terra,vt ibi ædificetur ecclesia: quod licet quia non dr̃ propterea emi ecclesia,vel simonia committi Capitulum,casellas.non obstat;nec dicit hoc, sed dicit quòd res ecclesiæ alienari non debent,excepta causa captiuorum,ut ibi dicitur. Sed non dicitur transactio, sed proprie captiuorum redemptio:& datur pecunia recepta de rebus,& uasis ecclesiæ & redimuntur captiui. Et amicabilis compositio potest interuenire in spiritualib. ut hic dicit.& infr.de dec.ex multiplici.& c.nuper.& c.dilect.& inf.eo.ca.de cetero,& c.super eo.in fi.& inf.eo.c.ueniens.

†Dulmonsis.

† Post conc. Latera.part. 38.ca.5.& c. 3.eod.tit.in 2.compil.

1 Vide B. Thom. 2. 2. q.100. ar.4. ad 3.argu.& Sotũ li.9. de iust.& iu.q. 7.a.1.

decimis [a] inter vos & aliquam personam ecclesiasticam, [b] de assensu episcopi, vel archiepiscopi sui, compositio facta fuerit, rata & inconcussa persistat.

¶ Idem Dulmeñ. † epõ.

¶ *Si capitulum consensit transactioni, quã fecit prælatus nomine ecclesiæ, vlterius dissentire nõ potest.*

CAP. III.

Contingit † interdum quod licet abbas vel Prior alicuius conuentualis ecclesiæ,cum ecclesiastica,vel sæculari persona super his, de q̃bus inter eos cõtrouersa vertitur,coram delegato,vel ordinario iudice transigat, capitulum tamen eandem transactionem nititur reuocare.

¶ Vnde quia nos consulere voluisti, tibi respondemus,qđ si abbas, vel Prior a capitulo suo,de ratihabitione litteras [c] habuerit, transactionem quam fecit (fuerit aliquot annis [d] seruata) capitulum

d ¶ Personam ecclesiasticam.]quasi dicat,cũ laicis non possent taliter componere,ut ex illo spirituali quod ecclesijs debent,aliquid retinere possent, cum laicis spiritualia possidere sine periculo animarum non liceat.infr. de decim.prohibemus & 16. q.7.decimas.& infr.de præscrip.ca.causam quæ. Et si uidetur quòd cum laicis non possit fieri compositio, ut minus soluant, nisi Papa auctoritatem præstaret.inf.de consi..uti.c.ult.tamẽ propter vtilitatẽ ecclesiarum vr̃ licere.saltem de auctoritate epi,quia sic multũ consulitur ecclesiæ.arg.inf.de ijs quæ fiunt à præla.siue cõsen.ca.5.cũ in Apostolic.Ber.

ADDITIO. Hoc tenet Host.dicens, quòd hoc scribit laicis.alias dixisset Papa, aliam personam, non aliquam.Nec obstat ſm eum quòd dr̃,laicos non præscribere,nec possidere posse: dicit enim quòd non possidẽt nec præscribunt ius decimæ, sed quantitatem partis: & secundum hoc potest intelligi, quod legitur de paro.c. si.de dec.in aliquib.Pro hac parte ſm unum intellectũ. facit quod not.inf.eod.super eo.in fi.1.glo. Ioan.And.

Contingit.]cõis diuisio. Secunda.ibi, Vnde.Ab.Sic.

CASVS. Abbas siue Prior alicuius,conuentualis ecclesiæ,habet causam cum aliquo clerico uel laico coram ordinario,uel delegato.abbas uel prior super q̃stione illa transactionem facit cum aduersario sine consensu capituli: unde capitulũ transactionẽ illam nititur reuocare,quæritur vtrum possit?Respondet Papa,quòd si abbas, uel prior habuit mandatum siue litteras de rato, à capitulo suo transactionem illam si aliquot annis seruata fuit,non poterit reuocare,ac si non consenserit a principio: & si litteras de rato non habuit, reuocare non poterit, quia eam postea ratam habuit. Not.quod procurator ad agendum & defendendum datus non potest transigere nisi dominus postea ratum habeat.

[Gloss seq.primo notat. secũdo ponit opi. Vin.contra quã al.quod remittit.tertio ponit differẽtiã quam improbat.]

c ¶ Litteras.]nota quod abbas simpliciter ad agẽdum constitutus, sine licentia capituli transigere non potest, C.de transac.l.transactionis.vnde procurator transigere non põt, etiam si haberet generale mãdatum ad agendum, ff.de procura.l.mãdato. Vin. dicit quod licet abbas vel alius p̃latus nõ possit transigere sine speciali mandato,2 ad hoc tñ potest exercere actionẽ.ff.quod cuiusque uniuer.l.ult.arg.contra expressum. ff.de iur.delib.l.ait prætor.ubi dr̃ quòd ille qui non potest alienare,nõ potest rẽ in iudicium deducere.de hoc dr̃.j. de proc. ca.1. S. tamen abbas præter mandatum procuratoriũ habeat litteras de rato a capitulo suo,continentes simpliciter, ꝙ quicquid super tali negotio fecerit, ratum habebit, potest transigere,vt sic notentur differentiæ inter litteras procuratorias & litteras de rato, infr.de reli.domi. cum dictus.ubi de hoc, & hic idẽ vĩ. Quod dicit litteras de rato: expone ut ibi dixi.i.mãdatu procuratoriũ, continẽs ꝙ etiam abbas transigere posset super quęstione,de qua coram delegato agebatur, cum illa clausula, [& quicquid super his per abbatẽ factũ fuerit,capitulũ ratum habere promisit.]aliàs non ualeret talis transactio.ut dictum est. Vel abbas habuit simplex mandatũ transigendi tantum coram delegato, & ita capitulum non poterat reuocare transactionem ex eo quòd non consenserat. Vel dic.ut in no.seq.

2 Concor.l. procurator. §.cui libera. & ibi Barto. ff. de procu. & l.1.eo.ti.

d ¶ Aliquot annis.]hoc ideo dicit:quia si trãsactio fiat secundum formam iuris: post quadriennium rescindi non potest, ante uero potest, si ecclesia probaret se læsam.inf.de in integ.rest.requisiuit. aliàs non potest uenire contra transactionem etiam statim. C.de transa.l. quamuis 3 & secundum hoc supple maxime. quia idẽ esset si non fuisset seruata, & hoc innuit littera,quæ dicit, capitulum ac si non consenserit in eam non potest reuocare: quasi diceret non poterit eam reuocare tanquam non consenserit, quia consensit concedẽdo litteras de rato,uel potius consensit eam obseruando. Si.n. abbas non habebat mandatum de trãsigẽdo,statim debebant contradicere monachi, & ideo eum impugnare non possunt quasi non consenserint. Et quod dicit,aliquot annis,supple.maxime.quia idẽ est ac si semel consenserint.inf.de arbit.per tuas. unde de iure cõi nõ potest reuocari.sed per in integrũ restitutionẽ si non fuit aliquot annis.i.quatuor seruata. & hæc expositio probatur. C.de tẽpo.in integ.resti.l.ult.ubi habes, ꝙ omnis restitutio tam maioris quam minoris, inf.quadriẽnium debet fieri.& hoc est contra opinionem 4 illorũ qui dicunt quòd restitutio semper est danda, & ante quadriennium & post,& quandocunq; argu.illius aduerbij, semper.& inf.de in integ.rest.c.1.Bern.

3 Vide de renũ.post trãslationem.in gloss. statim Ioan. And.

4 Hęc cõtrouersia hodie sedata est p ca.1. & 2.de in inte.rest. lib.6.& c.ab ecclesia. in cle.eo.tit.

¶ Ac si

a ¶ Ac si.] idem tanquam si non consenserit: quia re vera consensit dando litteras de rato.

Constitutus.] prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem: ibi, Quia. Abbas Siculus.

CASVS. Inter G. clericum ex vna parte, & A. clericum ex alia super quadã capella quæstio vertebatur, tãdem sopita fuit per trãsactionem: & fide hinc & inde præstita confirmata: sed præfatus A. eã seruare nolebat. Vnde G. clericus dño Papæ fuit cõquestus. dicit Papa quod hmõi transactiones speciẽ habent simoniæ: & ideo mandat quibusdam, quatenus transactione in irritum reuocata, audiãt causam. No. quod transactio in spiritualibus interuenire nõ põt. Item non solũ à malo, sed etiam ab omni specie mali abstinendum est.

† al. ita: ac si consenserit. sed glo. non agnoscit verfic. aliquot annis.

† Post. conci. Latera. part. 28. c. 6. & ca. 4. eo. ti. in 1. compilat.

ac † si [a] non consenserit in eam, non poterit reuocare.

¶ Idem abbati de Strat. & priori S. Eusebij.

¶ *Super ecclesiastico beneficio transigi non potest, etiam cum iuramenti interpositione.*

CAP. IV.

Constitutus † in nostra præsentia G. clericus sua nobis assertione monstrauit, quod cum inter ipsum & A. clericum super capella de Stratis controuersia emersisset, tandem per trãsactionem sopita fuit; & licet hinc inde, fide pstita, [b] firmata fuisset, eam tamen pfatus A. seruare recusat. Quia † igitur huiusmodi transactiones speciem continent simoniæ; Mandamus quatenus reuocata transactione in irritum, causam audiatis, [c] &c.

¶ Item Carnoteñ. epo.

[Gloss. seq. ponit duas lecturas, deinde arg. alleg. duo iura, unum allegans in contrarium.]

b ¶ Fide præstita.] id est, iuramẽto, qd nõ fuit obligatoriũ, qa super re illicita, & cõ leges, & canones. C. de leg. l. non dubiũ. & 22. q. 4 inter cetera. & j. de iureiu. c. tua. & s. ti. pxi. c. vlt. & ff. de pac. l. iuris gẽtium. §. sed & si quis. uer. & generaliter quoties pactũ a iure cõi, &c. vel proprie intelligitur: qa æque punit transgressor fidei vt iuramenti, ut inf. de fideius. c. peruenit. & j. quod met. cau. c. ad aures. Itẽ ar. quod si non tenet principale, nec accessoriũ. simile. j. de for. cõp. ca. si diligenti. & j. de fi. inst. c. inter dilectos. Arg. cõ quod accessoriũ tenet, sed nõ principale. j. de iureiu. c. debitores.

† Rõne tradit B. Tho. 2. 2. qu. 100. artic. 1. ad 5. arg. adde Sotum li. 9. de iusti. & iu. q. 7. art. 2.

1 Scdm Tã. vel dic fm Inn. ut dixi in tex. & dicit Host. quod ista gra potius respicit iudicẽ quam partem. qui participatio ne ueri criminis, adeo reddidit se indignum, quòd contra dicendi frontem non habet, simile de ele. bonæ 2. ad fi Dicit etia n Host. hic ponderari quòd non irritat: sed irritam decernit. Vnde pcessũ causæ illius uirtute non poterit impedire quod irritũ erat. Io.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. Iterum obijcit, & sol.]

c ¶ Audiatis.] sed cum fit transactio simoniaca, quare non deponitur, immo cõ iuramentũ siuè fidẽ suã audit. Dicas 1 quod de gratia tñ auditur ad pristinam cãm: quia de iure deponi debuit, cum ipse confiteretur peccatum suum & turpitudinem suam: immo audiri non debuit cõ factũ suum & turpitudinem suam inf. de dona. inter dilectos. Sed vr obstare cum super. & inf. de co. ef. præb. huic exceptio doli, cum uterque in culpa fuerit uolendo seruare transactionem. ff. de doli excep. apud Celsum. §. Marcellus, preterea in pari causa turpitudinis, potior est conditio possidentis. ff. de cond. ob. turp. cau. l. si ob turpem. §. porro. Sol. uterq; de iure cõi puniri debet, sed de iure poli auditur. ut quod paruũ est corrigatur. inf. de re iud. c. lator. & c. consanguinei. j. de collu. c. 1. & causam præstitit dispensationi, ne alter de dolo suo commodũ, alter uero dãnũ sentiret, & ideo non admitteretur hæc exceptio doli: qa alius remaneret in dolo, & simonia; & propter hanc rationem, contra exceptionem doli non datur replicatio, vt in §. Marcellus.

ADDITIO. Et ista materia melius explicata est inf. de excep. ca. cum d lecti. hoc quod dicitur in hoc habet locum, cum vna ecclesia agit cõ aliã de subiectione, vel pro aliquib. iuribus corã delegato, & cõpositio inde fit.

¶ *Per transactionem factam sine auctoritate episcopi, potest prælatus, sed nõ ecclesia constitui casualis.*

CAP. V.

De cetero † noueris qd cum aliquis ad extraordinarium [d] iudicem, litteris impetratis, cum aduersario suo componit, postmodum in ecclesia de qua agitur, ius aliquot habiturus, si compositio non est iuri contraria, [e] non est a loci episcopo reprobãda. ¶ Sed census absque episcopali auctoritate, cui præest ecclesiæ sub hoc prætextu solutus, vitã eius qui soluerit, non excedit. † ¶ Idem Eboraceñ. archiepiscopo, & Vvigoreñ. epõ.

¶ *Si beneficium quod per transactionem habetur, impetratur, vt vacans ab eo qui fuit transactionis mediator, non valet impetratio, h. d. quoad titulum.*

CAP. VI.

Ex † litteris vestris accepimus, quod cum

De cetero.] Transactio facta sine auctoritate epi, super ecclesia, si nõ est iuri contraria, non est per epm reprobanda: sed si per cum census ecclesiæ imponitur, nõ excedit vitã trãsigentis. Primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, Si compositio, Et ibi duo dicta: secundum ibi, Sed cẽsus. Abb. Sicul.

CASVS. Rector ecclesiæ cuiusdã, impetrauit litteras à dño Papa contra rectorem alterius ecclesiæ coram iudice composuit cũ aduersario, ita quod per compositionẽ in illa ecclesia ius aliqđ haberet, puta aliquẽ censum annuatim; quæritur vtrum talis cõpositio ualeat: Rñdit Papa, quòd si compositio non est iuri cõria, non est reprobãda ab epo, sed census sub hoc prætextu solutus siue soluendus illi ecclesiæ cui præest qui litteras impetrauit, vitã illius qui soluerit non excedit Not. quod compositio in spiritualibus secundum ius fieri debet. Item census intelligitur personalis esse, nisi exprimatur quod sit realis.

† Post cõcil. Latera. part. 28. c. 10. & c. 5. eo. ti. in 1. compilat.

† In quibusdam manuscr. excedat.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. compilatione.

d ¶ Extraordinarium.] id est, legatum. sic 3. q. 3. c. induciæ. §. spacium. ver. ei autem.

[Gl. seq. arg. à contrario, & dat duas lecturas.]

e ¶ Contraria.] quia si esset contraria iuri, non tolerare tur. sup. de elect. sacrosancta. & s. de offi. dele. l. si qñ. ar. sup. tit. proxi. accepimus. & c. cum clerici. & inf. de collu. audiuimus. & sup. de maior. & obe. dilecti. si autem consona si iuri, tenet. sup. eo. statuimus, & infr. e. super eo. in fi. Et potest intelligi quod dr hic, qñ de prouisione ipsius iudicis, ex officio suo, sine aliqua pactione partiũ statutũ fuit factũ, & iusta causa interueniente aliàs simoniaca esset. inf. de præb. nisi. & talis cõpositio personalis erit, nec trãsit ad successorem illius qui soluit. inf. eo. ueniens. & ca. prædicto. nisi quia censualem ecclesiam constituere non possit inf. de censi. probibemus. nisi facta fuerit de auctoritate epi, ut dicit in fi. Vel dic, quòd hoc ca. locum habet cum una ecclesia agit contra aliam de subiectione, uel pro aliquibus iuribus coram delegato, & compositio inde fiet coram delegato quod dixit. infr. cui præest. scilicet Imperator. Ber.

Ex litteris.] qui fuit transactionis mediator, contra eam non auditur. Prima pars narrat factum. Secunda diffinit: ibi. Cum autem.

CASVS.

CASVS. Inter R. & A. clericos quæstio uertebatur super ecclesia de Vulte. corã Vigorẽ. episcopo a sede Apostolica delegato, in cuius præsentia transactio inter p̃dictos clericos facta fuit mediante G. qui eidem A. in eadem causa patrocinium præstabat, & testis etiã inscriptus fuit in illa transactione: postmodũ dictus G. mentiẽs se clericum, cũ nondũ fuerat tonsuratus in clericum, super eccle sia illa tacito de trãsactione, ꝯ dictũ R. litteras impetrauit ad archiepiscopum Eborac. & Vgoreñ. epm corã quibus p̃ponebat litteras nõ valere, pro eo ꝙ cũ nondum fuerit tonsuratus in clericum, ipse dixit se clericũ, & quia non dixit in litteris, ꝙ eo mediãte & authoritate ipsius trãsactio fuerit facta: vñ iudices remiserunt causam ad dñm Papã: ipse examinato negotio, cũ dictus G confiteretur se interfuisse in illa transactione, & non fuisse tõsuratum in clericum quando litteras impetrauit, eidem G. super dicta ecclesia silentium imposuit. Nota quod tacite renunciat quis iuri suo, præstando aduocationem in causa, in qua ius habet. Item qui dicit se clericum cum non sit, non ualent litteræ impetratæ, cum hoc in fraudem dicat, ut eas citius habeat.

† Al. de Ministra.

olim ĩter R. & A. clericos, super ecclesia de Vulter. † corã te frater episcope, [f] q̃ iudex fueras delegatus authoritate G. qui tunc eidẽ A. patrocinabatur [a] in causa, & testis [b] inscriptus fuerat, transactio [c] facta fuisset, postmodum idẽ G. se mentiens clericũ, cũ nõdum esset in clericum tonsuratus; super eadẽ ecclesia tacito de transactione, literas nostras ĩpetrauit. [d] Cũ aũt idem G. non inficiaretur [e] se transactioni interfuisse, & † nondum fuisse tonsuratum [f] cũ litteras istas † obtinuit, ei super p̃dicta ecclesia silentiũ duximus imponendum.

† In uno exẽplari ita, & nõdum fuisset in clericum tonsuratus, cum litteras ipsas impetrauit, &c.

† al. nostras ... [illegible] ... potest ... qu. clericus non erat. vñ non placet hæc litera. Ioa. And.

a ¶ Patrocinabat.] per hoc iuri suo tacite renunciare uidebatur; qui enim scienter patrocinatur petenti ... [illegible], sibi præiudicat, ut hic, & ff. de inoffi. test. l. ulti. secus si ignoranter. ff. de rei uend. l. inter officium, & C. de rei uend. l. re tua. & C. de præscrip. long. temp. l. nec petentem.

[Gl. seq. quærit. arg. & soluit.]

b ¶ Testis inscriptus.] in instrõ transactionis, & non in causa in qua patrocinabatur: quia & testis, & aduocatus in eadem causa esse non debet. 2. q. 6. statuendũ. Sed quærit an ob hoc solum ꝙ testis inscriptus fuit, possit a petitione repelli? Videtur ꝙ non: quia non ob hoc iuri suo renunciare intelligitur. ff. de pig. actio. l. Caius. sed ibi ignorabat quod cõtinebatur in testamẽto qđ signauit Caius cum annulo suo, secus si authoritatẽ præstitit ff. de pig. l. fideiussor. §. pater Seij. & hic.

c ¶ Transactio.] id est, amicabilis cõpositio. s̃. c. proxi. in fi. & c. statuimus. & inf. c. p̃xi. in fi. alias trãsactio proprie de re spirituali fieri non potest. sup. eo. constitutus. & inf. c. proxi. quia quid simoniacum esset.

d ¶ Impetrauit.] contra ipsum R. contra quem fuerat aduocatus.

e ¶ Non inficiaretur.] & ita ex confessione conuincitur: quia confessus in iure pro cõuicto habetur. inf. de confes. c. 1. & ulti. & C. eo. tit. l. unica. Ex duob. enim debet iste succumbere: quia præstando authoritatem transactioni iuri suo renunciauit, & quia mendacium dixit impetrando, & ueritatem occultando, 1 merito ergo silentium ei imponitur.

1 Cõcor. ad hoc text. i l. sed si testificatur. cum ... ff. de in.

f ¶ Tonsuratum.] ergo licet post modum tonsuram acceperit, non profuisset ei. Arg. s̃. de rescrip. cũ adeo. principium enim in talibus considerandum est. sup. de elec. dudum. ubi de hoc, & 1. q. 1. principatus.

SVper eo.] Communis diuisio; Secunda: ibi, Tale. Abbas Sicul.

CASVS. Aliquis coram iudice petebat beneficium ecclesiasticum in aliqua ecclesia: quærebatur vtrum super hoc beneficio sic in iudicium deducto possit fieri transactio? Rñ. ꝙ super re sacra litigiosa nõ potest fieri trãsactio: quia res sacra dato aliquo uel retẽto aut promisso, ut possideatur, speciem continet simoniæ. Si vero gratis & amicabiliter fiat compositio inter litigantes, non obuiat sacris canonibus. Nota ꝙ in spiritualib. nõ habet locum transactio.

¶ Idem.

¶ Super ecclesiastico beneficio nõ potest transigi, sed amicabiliter componi. h. d. & quotidie allegatur.

CAP. VII.

SVper † eo quod quæsiuisti, vtrũ de ecclesiastico beneficio in litigium deducto, possit fieri transactio: Tale damus responsum, quod transigi super † re sacra [g] & litigiosa non potest. Etenim res sacræ vt possideantur aliquo dato [h] vel retento siue promisso, speciem credimus habere simoniæ. [i] Alias si gra-

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compilat.

† In uno vetustissimo exẽplari ita: super re sacra litigiosa. in alio non ita uetusto ita: super re sacra uel litigiosa, in alijs ut impressum est, ut plurimum tñ habetur: super re sacra litigiosa.

] Gl. seq. distinguit an ecclesia ueniat vt proprietas, an ut beneficium.]

g ¶ Super re sacra.] hic euidenter patet, ꝙ de re sacra siue spirituali trãsactio interuenire nõ põt. s̃. eo. cõstitutus, & ĩ. e. p̃terea. & c. ex parte. neq; pactio. s̃. de pactiones. & ca. cum pridẽ. & duobus se. c. ut dictum est. & s̃. eo. statuimus. ut deest temporale pro spiritualibus. inf. de re. perm. c. vlt. sed si spirituale detur pro spirituali, bene tenet, & ualet talis permutatio seu transactio. inf. de re. permu. ad q̃ones. & sic tantum detur spirituale, uel remittatur pro alio spirituali. Sed distingue utrum agatur de re etiã spirituali, q̃ petatur tanq̃ beneficium, an tanq̃ proprietas, si agatur sup beneficio ut aliquis recipiat ad beneficiũ ecclesiæ, uel q̃tum ad p̃latione, tunc nulla potest interuenire transactio p̃prie: & hoc notauit dum dixit, ecclesiastico bñficio in litigiũ deducto: qa simoniacum esset, & qa talis titulus nõ habet ex trãsactione, sed per canonicã institutionẽ. inf. de institu. ex frequẽtibus. & s̃. de renunc. admonet. & 16. q. 7. nullus oĩno, arg. ff. de decur. Herennius. Si uero res sacra siue spũalis in litigium deducatur tanq̃ p̃prietas, tunc bene potest interuenire transactio, puta duæ ecclesiæ siue duo epi litigant super aliqua ecclesia uel aliquib. quia alter dicit illas sibi subiectas, alter negat q̃ possidet. ibi potest interuenire transactio: quia & permutatio. inf. de rer. per mut. ad q̃ones, ut si unus haberet unam ecclesiam, & alter aliam per transactionem: uel qa unus eps aliqua spũalia in ecclesia perciperet, & alius alia, hoc totum potest fieri p transactionẽ, sic et potest intelligi s̃. eo. statuimus. potuit fieri diuisio decimarum inter partes; quædam tamen sunt in quibus non admittitur transactio seu compositio, ut inf. eo. c. vlt. ubi de hoc. Ber.

[Gl. se. ponit & exponit diffinitionẽ trãsactionis.]

h ¶ Dato.] transactio non procedit uel non fit, nisi in aliquo dato, uel retẽto, uel p̃misso, ut hic dicit, & C. eo. ti. transactio, q. n. trãsigit, quasi de re dubia, & lite incerta neque finita transigit. ff. eo. l. 1. Et ideo dixi, dubia. & etiam lite incerta, quia credit se habere bonam causam. alioquin si euidens esset calumnia, 2 non tenet transactio. ff. de condi. in. deb. l. in sũ ... ũso. Neque finita: ideo dixi, qa si finita esset cã per sentẽtiã, a qua non esset appellatum, postea nõ teneret transactio. ff. de cõd. indeb. eleganter. §. si post rẽ iudicatam.

2 Ex parte actoris; secus si ex parte rei. C. eo. tit. sub prætextu. licet alia via, s. actione uel replicatione tota li consulatur actori ad hoc per reum in dubio, ut ibi dicitur. de hoc in l. statim. alle & C. e. tit. l. 2. Io. And.

i ¶ Simoniæ.] s̃. eo. cõstitutus. & inf. c. p̃terea. & c. se.

a ¶ Amicabiliter.] ʃ.eod statuimus.& c.de cetero. & ȷ.eo.c.proxi.& ȷ.de deci.ex multiplici.& c.nuper.
b ¶ Canonibus.] qui prohibent illicitas pactiones in spiritualibus, vt 1.q.2.quā pio.& q.1.eos, & q.3.si qs præbendas.cum suis cōcordantibus,& ʃ.tit.prox.c. fi.

Veniens ad Apostolicæ.] Prima pars ponit querelā. Secunda dat iudices: ibi, Mādamus.Abb. Siculus.

CASVS. Monachi quidam maioris monasterij, excolūt terras in parochia sāctæ Mariæ de Marchia,& coloni ipsorū monachorū ōia sacramēta tā uoluntaria quā necessaria recipiunt ab eadem ecclesia:monachi pdicti talem fecerunt compositionem cum rectore ipsius ecclesiæ sanctæ Mariæ pdecessore istius rectoris, vt monachi de duabus carruatis terræ,quas monachi retinēt in dñio suo: tertiam partem decimarum tñ soluant ecclesiæ sanctæ Mariæ, & de omnib. alijs decimam integre soluant. demum mortuus ē sacerdos ille cum quo talis transactio facta fuit: successor illius integraliter petebat decimam de omnibus possessionibus,quas ipsi monachi,& coloni monachorum excolunt in parochia sanctæ Mariæ: monachi uolebant se defendere prætextu transactionis prædictæ,nec permittebant colonos suos soluere decimas prædictæ ecclesiæ: rector iste cōquestus est domino Papæ.unde mādat Papa quibusdam, quatenus compellant monachos & agricolas ipsorum soluere decimas eidem ecclesiæ integraliter de omnibus rebus,de quibus decimæ debent solui, & de subtractis satisfaciant competenter:nisi præfati monachi docuerint,transactionem prædictam super duabus carruatis terræ, per sedem Apostolicam confirmatam fuisse, cum alias transactio illa super duabus carruatis fuerit personalis:& pacta inter alios acta, alijs obesse non debeant. No.ꝙ factum antecessoris non præiudicat successori in rebus ecclesiæ. Item transactio, facta inter personas, nisi confirmata fuerit per sedem Apostolicam,personalis est. Item res inter alios acta, alijs non obest.

[Glo. seq. declarat quæ sint sacramenta necessaria, quæ uoluntaria,& quare sic uocentur.]

c ¶ Necessaria.] quædam sacramenta sunt necessaria, [1] quædam uoluntaria,hæc distin.ponitur.1.quæst.1.§. notandum est. Sacramenta necessitatis sunt ista,baptismus, confirmatio, pœnitentia,ultima unctio, corpus Christi. & ideo dicuntur sacramenta necessaria uel necessitatis:quia sine istis homo saluari non potest, si ex contemptu omittuntur, & haberi possunt.sacramentum uero baptismi in necessitate,a quocūq; potest recipi, dummodo in forma ecclesiæ conferatur. sup. de sum.Trini.c.1.in fin. & de consec.distin.4. a quodam. Et etiam pœnitentia: nam confiteri possunt cuicumque [2] in necessitate iuxta illud. Confitemini alterutrum peccata uestra. Sacramenta uero uoluntaria sunt illa quæ omittere nō est peccatum, quæ dignitatis sacramenta dicuntur.vt in §. sed notandum. ut sunt ordines, qui a digniori bus conferuntur, id est epis. Vel quia nō nisi digni ad ordines assumendi sunt. Itē matrimonium. Sine huiusmodi sacramētis bene possumus saluari.32.q.4.§.ul. ad finem.

d ¶ Trāsactionem.] id est,cōpositionem. ȷ.eo.statuimus.& ȷ. de deci.ex multiplici ubi similis est cōpositio.uel proprie tenetur.

[Glo.seq. quærit, arg.pro & contra,& soluit.Ioan. And.in nouel.]

e ¶ Confirmatam.] sed numquid cōfirmatio Papæ transactionem psonalē facit realem,ut sic immutet eius substantiā? vr̄ ꝙ sic, qa auctoritas principis facit qñq; ex nudo pacto actionē dari, & auctoritas legis hoc facit,arg. ff.de pact. legitima,& qd cōsit ma',dat.ff. de uerb. sig.l. lege obuenire. & prīceps vnit duas res in vnā natura.C. cōia de leg.l.3.Arg.ʃ.12.di.præceptis. & ȷ. de confir. cum dilecta. & c. vlti. Dic ꝙ hæc transactio ab initio, quātum ad intentionem transigentium fuit realis.Sed sacerdos ille hoc facere non poterat sua authoritate, nec successorem poterat obligare sine authoritate superioris.arg.sup.e.de cetero & c.contingit.sic habes.ȷ.de confir.uti e.pen.& ita confirmatio Papæ facit realem transactionem, quæ quantum ad ipsas personas, personalis erat,si ex certa scientia hoc facit; quia potest facere ꝙ illa quæ nulla est,sit aliqua.arg.16.q.1.c.ulti.& ȷ. de ijs quæ fi.a pla. cum Apostolica. & plus est de nihilo aliquid facere, quam de aliquo aliud.argu.de conse. distin. 2. reuera. arg.C.de rei uxo. act.l.unica,circa prin.

f ¶ Inter alios.] sic ff.de pact.si unus.§. item ne experiat.in fi.& ita pactum prædecessoris non obligat successorē.argum.inf.de pœ. c. 23. sic & confessio inter alias psonas nō nocet alijs.2.q.5. Iterrogatum. inf.de adul.significasti.Sed nunquid ille sacerdos posset reuocare talem transactionem antequam confirmetur a Papa,cum sit personalis?Arg.ꝙ sic.35.q.9.quod quis.& c. q'squis.& inf.de reb. eccl. non alie.si quis presbyterorum. [4] Credo ꝙ licet sit personalis transactio,ipse tñ quamdiu vixerit,non poterit reuocare, sicut nec monasterium eam posset reuocare. inf. de deci. ex multiplici,nisi per in integrum restitutionem si ecclesia esset læsa.inf.de in integ.rest.c.1.

g ¶ Ipsos.] scilicet monachos de parte sua.inf.de ele. tua nobis.& colonus de sua,ut ibi.

h ¶ Ex integro.] sic inf.de deci.cum homines,& c.tua nobis.Bernar.

tis, & amicabiliter [a] inter se litigantes componant, sacris canonibus [b] nequaquam dicimus obuiare.

¶ Idem abbati de Straphor. † & Priori de Phe.

¶ Transactio facta de rebus ecclesiæ per prælatum sine superioris consensu, nō obligat successorem.

CAP. VIII.

Veniens † ad Apostolicæ sedis clementiā mr̄ G. de Fauill. sua nobis īsinuatione mōstrauit, qd̄ monachi maioris monasterij terras in parochia † sanctę M. de Marchia excolunt, & ab eadem ecclesia coloni eorum omnia ecclesiastica, tam necessaria [c] quam uolūtaria suscipiūt sacramenta;& tamen eidē ecclesiæ decimas soluere contradicunt, & infra. ¶ Arbitrantur aūt se posse tueri cuiusdam transactionis prætextu, inter præfatos monachos, & quendam sacerdotem memorati G. prædecessorem factæ, ut de duab. carruatis † terrę, quas in dominio suo monachi tenent, tertiam tantum decimarum partem exoluant, & infra. ¶ Mandamus, quatenus, nisi præfati monachi rransactionem [d] prędscriptam authoritate Apostolica confirmatam [e] esse, docuerint, cum alias inter personas facta potius quam inter ecclesias uideatur: nec pacta inter alios [f] acta alijs obesse patiamur: ipsos [g] & agricolas, decimationes ex quibuslibet rebus prouenientes ex integro, [h] & illarum quas illicite detinuerant, iustam ęstimationem restituere eidem ecclesię compellatis.

† Staupho & Priori de Phibr.

† Post conc. Late.par.48. cap.1.& c.3. eo. tit. in 3. con pil.

† Marchoñ.

[1] De materia huiꝰ glossæ consule oīno Theologos & præsertim B. Thomam.3. par.q. 65.arti. 4. & Sotū lib.4.sen.di. 1.q.6.art.4.

[2] Sed confessio facta laico non est sacramentalis, Sotus li. 4.sen.di. 18. q.4.ar.1.

† al. carrucatis.

[3] Concord. tex.in l. si u... bi.§. cū po... fesso:. & il... Bartol.ff.d... pact.

[4] Hoc ca... præcedēs l... quuntur c... alienation... quæ non i... net: ista ... ro tempor... lis pactio... ncbat ad t... pus. Io. A...

Præte-

PRæterea.] Non vale transactio super iure præsentandi, per quam nouus census imponitur ecclesiæ, vel antiquus augetur. h.d. Communis diuisio. secunda ibi, Cum igitur. Abbas.

CASVS. Ecce vacat aliqua ecclesia, contentio est inter laicos & aliquos religiosos super præsentatione rectoris, venerunt ad talem transactionē, vt laici habeant præsenta tionē, religiosi perci piant ab ecclesia ma iorē pensionē q̄ reci pere consueuerunt: vel nouam cū. nihil antea percipiebant: queritur an talis trā sactio teneat? Respō det Papa, ꝙ talis trā sactio simoniaca vř: & ideo de iure nō te net: nec monachi ex ea vllū debēt cōmo dū obtinere. Not. ꝙ per transactionē no ua pēsio imponi nō potest, nec vetus augeri partiū pactione sine vitio simoniæ.

a ¶ Transigitur.] Propria auctoritate.

b ¶ Nullā.] immo etiam auctoritate superioris non posset modo constitui censualis ista ecclesia, nec vetus census augeri. j. de censi. prohibemus. & c. scientes.

c ¶ Simoniaca.] cum non licet transigere de re spirituali interuentu pecuniæ, vt dictum est s. eod. super eo. & cap. statuimus, sim. s. de pact. cū clerici. j. c. proxi.

ADDITIO. Quia ius patronat⁹ est spirituale.

¶ Lucius tertius Ormen. episcopo.

¶ Sicut super iure præsentandi, ita super annexo non potest transigi, vt recedatur à lite interueniente aliqua temporalitate.

CAP. IX.

¶ Cap. 4. eo. tit. in 2. cōp.

j PRæterea † qn̄ inter laicos, & viros religiosos de præsentatione alicuius ecclesiæ quæstione suborta trāsigitur, [a] ita quod presentationem laicus obtineat; religiosi vero nouam vel maioré percipiant in ecclesia, in qua prius nullam [b] vel minorem habere consueuerant portionem: an huiusmodi transactio teneat, quæsiuisti. ¶ Cum igitur ipsa pactio simoniaca [c] merito videatur: Respondemus ꝙ de iure non tenet; nec ex ea religiosi vllum debent commodum obtinere.

¶ Cælestinus tertius.

¶ Super spirituali subiectione non licet transigi.

CAP. X.

¶ Cap. 5. eo. tit. in 2. cōp.

† Prima qō hī de mut. pet. c. prudē tiā. 2. & 3. de appe. c. secū do requiris. & hic 5. & 6. j. de off. de leg. c. prudē tiam.

PRæterea.] communis diuisio. secunda: ibi, Respondemus. Abbas Siculus.

CASVS. Quędam cella voluit eximi à subiectione qua tenebatur matrici ecclesiæ: oblato libello & lite cōtesta. fratres illius cellæ per syndicum suum confessi fuerunt in iure, se olim fuisse subiectus matrici ecclesiæ, & quæstionem de hac subiectione olim motam fuisse, & per transactionem sopitā, ita ꝙ quendam censum soluerent annuatim matrici ecclesiæ, & essent à subiectione illius ecclesiæ exempti. Prior matricis ecclesię proponebat pro ipsa, ꝙ de spirituali subiectione transigere non licebat, & ex confessione illorum factum apparet quod olim subiecti erāt matrici ecclesiæ: ergo adhuc ad subiectionem tenentur, cum priuilegium exemptionis non ostendant: iudex d bitauit quid iuris esset? Respondet Papa ꝙ ex confessione illorum fratrum debet ferri sententia contra eos, cum illa trāsactio iniquitatem contineat, licet nō cōstiterit domino Papę de illo quod cella determinate reddere tenebatur. No. ꝙ de subiectione transactio non potest fieri. Itē cōfessus in iure pro conuicto habetur. Itē confessio capituli pjudicat. & sicut ꝙ cōfessio plati non præiudicet, nisi esset syndicus in causa, uel nisi confiteretur in aīam suā & fratrum suorum, secundū ꝙ intellexisset ab eis, quod quidem uerum est.

ij PRęterea † quarto † loco quęstio talis accessit, quod quædam cella eximi [d] voluit a subiectione, qua matrici domui tenebatur: & infra. ¶ Fratres illius cellæ se confiten tes e ī iure illi domui quōdam fuisse subiectos, referebant quæstionē olim de hac subiectione fuisse motam, & transactione sopitam, eatenus vt quendam annuum † censum [f] ecclesiæ matrici reddēdo, essent a subiectione [g] principalis domus exempti: & infra. Prior consequēter prō maiori ecclesia, proponebat, quod de spirituali subiectione transigere non liceret. Respondemus igitur, qđ ex prædicta fratrū confessione [h] contra eos sententia procedere debeat, præsertim cum illa transactio (licet nobis de illo, ꝙ cella determinate reddere tenebatur, constare nequiuerit) iniquitatem simoniacā [i] cōtinuisse putet.

† annuatim.

† Quod dic vt ibi; & plenius. j. de regul. iu. exceptionē. li. 6.

¶ Honorius tertius I. tituli S. Praxedis presbytero Cardin.

¶ Iudex potest & debet se interponere pro transactione inter partes facienda præterquam in casibus, in quibus iura hoc non admittunt, ut super matrimonio. hoc dicit.

d ¶ Eximi.] contendendo in iure, quòd non debeat subesse. non priuilegium allegando. Lau. [Glo. seq. soluit contrarium.]

e ¶ Confitentes.] similem cōfessionem habes. j. de except. cū in uenerabilis: sed illa eis non obfuit. quia excipiendo hoc fecerunt. 1 per hanc confessionem fundata fuit intentio alterius partis, poterant sic rn̄dere, olim fuit quęstio de subiectione, sed illa fuit transactione, id est, amicabili compositione terminata. [Glo. seq. reci. per q. scilicet an possit matrix ecclesia cellam eximere.]

g ¶ Censum.] qui scilicet census licet esset recognitio debitæ subiectionis, vt j. de censi. omnis anima. arg. 18. q. 2. Eleutherius, non tamen debuit sic transigi: Immo videtur ꝙ nō possit eximi, sicut nec episcopus pleno iure eximit etiam ecclesiam. j. de donat. pastoralis. sed si gratis vellet quis ecclesiam sibi subiectam non per transactionem eximere, bene posset remittere quid iuris habeat in ea, retinendo etiam pensionem annuatim soluendam maiori ecclesiæ: nec esset simonia. j. de reli. domib. constitutus. ita tamen ꝙ illi de cella deberent obedientiam & reuerentiam matrici domui j. de censi. cum venerabili. quia sine capite esse non debet: quia in hoc non posset maior ecclesia illos eximere. 93. dist. nulla ratione.

g ¶ Subiectione.] non poterat hic allegari præscriptio, quia contra subiectionem non currit præscriptio. j. de præscrip. cum non liceat. & quia malam fidem præsumebantur habere propter confessionem propriam.

h ¶ Confessione.] in iure factam, & coram iudice suo inf. de iudi. at si clerici & ff. de interroga. act. voluit. & ita confessio contra se præiudicat inf. de confes. cum super. & c. vlt. ubi de hoc. & intellige ꝙ per syndicum cōfessi sunt, quamuis d cat hic, fratrum confessione, nec reuocauerunt confessionem.

i ¶ Simoniacam.] sup. c. proxi. & c. constitutus. & sup. de pact. cum pridem. & c. pactiones.

EX parte tua.] Super matrimonio transigi non potest. Diuiditur, nam primo hortatur legatū vt componat etiam in casibus expressis a iure. In fi. dicit quid de casibus non expressis ibi. In his. Abbas.

1 Casus hic inuenitur in antiquis codicibus.

C A S V S. Quidam 1 Græci furtiue recipiebant sacros ordines a non suis epis. Quidam etiam celebrabāt in ecclesijs interdictis, nec volebāt obedire Latinis: Et quidam alij Græci & Latini epi consecrationes celebrabant in epatibus aliorum, & decimas percipiebāt ibidē in eorū preiudicium & grauamen. Item quidam laici Græci proprias vxores auctoritate sua dimittebant alias illis viuētibus recipientes: Et quidam alij abbatias & ecclesias cum hominibus ecclesiarū detinebant, & in alijs etiam pluribus excedebant, vt dicitur in integra: super his excessibus Cardinalis consuluit Papā qualiter esset contra istos agendum, & ipse hic respondet prout sequitur. Ber.

† Concord. Latex. in l. 1. §. & post ff de no. oper nū cia. & 90. di. per totum.

C A P. XI.

EX parte tua: & infra. ¶ Poteris ad componendū [a] interponere † partes tuas: & interdū aliqd seueritati [b] detrahere, prout (statu imperij, & excedentiū multitudine [c] prouida deliberatione pensatis) videris expedire; exceptis nimirum casibus, qui compositionis siue dispen-20-sationis † remedium non admittunt, vt pote coniugij sacramētum, [d] quod cum non solum apud Latinos, & Græcos, sed etiam apud fideles & infideles [e] existat, † a seueritate canonica circa illud recedere non licebit. ¶ In his vero super quibus ius non inuenitur expressum, procedas (æquitate [f] seruata) semper in humaniorem [g] partem declinando, secundum q personas & causas, loca, & tempora, videris postulare.

† Perperā in impressis legitur: dispositionis.

† Vide Turrecremata 28. q. 1. ī summa. vbi late de hoc.

Nota q iudex primo ad componendum debet laborare. Itē seueritati detrahendum est. Itē contra matrimonium cōpositio vel dispensatio locū non habet. Itē vbi ius non inuenitur, æquitas seruanda est. Itē in humaniorem partē semp dēt iudex declinare. Itē psona, causa, loca, tempora, & status terræ consideranda sunt.

a ¶ Ad componendum.] sic enim iudex prius debet concordare partes q̄ ad iudicium venire 2 si potest. 5. q. 2. si primates. & 90. dist. studendum. 23. q. vlt. si quis membrorum, & q. 4. si illic. & inf. de simon. querelam.

2 Et sic p partiū cōcordiā remanebūt crimina impunita. solue ut no. 90. dist. cap. 1. Ioan. And.

b ¶ Seueritati.] quandoque enim detrahendum est seueritati, ut maioribus malis sanandis charitas syncera subueniat. 50. distin. vt constitueretur. & ubi saluti nil detrahebatur, humilitati posteriores doctores aliquid addiderunt, ut ibidem dicitur.

c ¶ Multitudine.] quia qđ peccatur a pluribus, transire solet inultum. 1. q. 7. quoties a pluribus. & 23. q. 4. non potest. sup. de tempo. ord. sane. & cum multitudine peccantium, magis docendo q̄ iubēdo agēdū est: seueritas autem exercenda est in peccata paucorum. 44. dist. comessationes. inf. de ele. excom. mi. latores.

[Gl. seq. rōnē reddit, & dat simile, obijcit & soluit.]

d ¶ Sacramentū.] sic patet q in matrimonio non habet transactio seu compositio locum, vt ꝯ matrimoniū aliquid statuatur: cum sit statutum ab ipso Dño in paradiso: Quia quos Deus coniunxit, homo non separet, vt 26. dist. deinde opponitur, & s̄. de transla. inter corporalia, & 33. q. 2. an quod. & cap. quos Deus. & causa matrimonialis per arbitros tractari non potest. inf. de in integr. restit. causa. in fine. sed per iudices discretos qui potestatem habeant iudicandi. inf. de consangui. & affin. ex litteris. in fin. nec dispensatio locum habet, vt dicit hic. Sed ꝯ vr, quia circa matrimonium dispensatur. 35. q. 3. quædā lex. & ca. quod scripsi. & q. 8. de gradibus. Dicas matrimonio circa gradus constitutione canonica interdictos, dispensatio adhibetur ex iusta causa; ut simul remaneant. in quo casu loquuntur contraria. Circa gradus lege diuina prohibitos, 3 uel vt matrimonia legitime cōtracta 4 separentur, nulla dispensatio adhibetur ab ecclesia: & de tali dispensatione hic intelligitur. nam ut patet in integra, quidam vxores legitimas dimittebant, & alias ducebant, cum talibus nulla dispensatio adhibetur, vt sic remaneant cū secundis. De gradibus diuina lege phibitis habes j. de testi. spolia. literas. Hodie vero de facili non dispensaret ecclesia circa consanguinitatem: cum vsque ad quartum gradum restricta sit copula coniugalis. j. de consangu. & affini. non debet.

3 Hęc est grauissima qō. de qua plene Turrecr. 35. q. 2. c. cōiunctiones.

4 Carnali copula cōsummata: quod dic vt no. de conuer. coniug. c. ex publica. lib. 6. Ioan. And.

e ¶ Et infideles.] 26. dist. deinde opponitur. & 28. q. 1. per totum. sed apud infideles non est ratum. quin possit separari altero veniente ad fidem catholicam, in infidelitate reliquo remanente. j. de diuor. quanto. & c. gaudemus.

[Glo. seq. arguit. à contrario, signat cōtrarium, & soluit & dat textui duo similia.]

f ¶ AEqtate.] quam iudex prę oculis semper debet habere. ff. de eo qđ cer. loc. q si Ephesi. in fin. Et ita vi ex eo quod dicit, in quib. ius nō inuenit expressum, procedas æquitate &c. q ius semper sit prȩferendū æquitati. Arg. ꝯtra C. de iud. placuit. sed pōt intelligere illud de æqtate scripta, q̄ dēt pferri rigori iuris, hic de æquitate non scripta, quæ tunc solū seruanda est cū ius deficit. hoc verbū sumptum fuit de lege illa. ff. de aqua plu. arcen. in sum. §. itē Varus. in fi. sic dicitur de consuetudine, quȩ seruatur cū deficit lex. 1. dist. cōsuetudo. & vbi ius scriptū nō est, de similibus ad similia est pcedēdum. ff. de legibus. nō pñt. & j. de re iud. in causis. & j. de sta. reg. super quodā in fi. & ca. recolentes. & s̄. de rescr. inter ceteras. & s̄. de translatio. inter corporalia.

g ¶ In humaniorem.] qs semper debemus promptiores esse ad absoluēdū q̄ ad condēnandū. ff. de act. & obl. Arrianus. & ff. de pęn. respiciendū. & j. de pœna. ex lris. & 26. q. 7. tpa pœnitudinis. & prōptiores ad misericordiā q̄ ad rigorē: qa melius est pstare causas pro misericordia, q̄ ptendere inclementiā. 86. dist. non satis. ad fi. post me. colum. & melius est p veritate pati suppliciū, q̄ pro adulatione bñficiū. 11. q 3. nemo peritorum. & snia quȩ misericordiā vetat, fugienda est. 50. dis. ponderet. & 26. q. vlt. alligat. vbi dicit, q si Dñs est largus dispensator, cuis famulus non debet, esse tenax & 9. dist. sana. & 1. q. 7. cap. exigunt.

[Glo. seq. prosequitur 4. in pœnis consideranda.]

h ¶ Causa.] In oībus pœnis inferendis considerantur ista quattuor principaliter. Persona primo consideranda est q̄ sit, qa aliter procedit cū maioribus q̄ cū minoribus ff. de offi. dele. sane & c. pastoralis. & 45. dist. cū beatus. & 24. q. 1. q ꝯtra pacē & j. de simo. p tuas 5. Causa ēt cōsiderāda est j. de vo. & vo. redem. magnȩ. in fi. j. de accus. cū dilectus. & 23. q. vlt. occidit. & ff. de fur. verum. & 16. q. 6. ca. 1. in fi. Et op. ar. 6. di. testamentum. Et locus cōsideratur in iudicijs. arg. s̄. de rescrip. nonnulli. quia consuetudo loci attendi debet. 4. dist. erit aūt lex. & 31. dist. ante trienniū. & ca. aliter: & j. de cle. coniu. cum olim. Et tps ēt considerat, quia est tēpus tacendi, & tps loquendi. 36. dist. ca. q. ecclesiasticis. §. ecce. In quo statu sit princeps loci, vt hic dicit, prout status imperij, &c. qa in turbatione regni rigor iuris seruari non potest. Et pp nouitatem gentis tēpus cōsideratur. vt 35. q. 3. quod scripsi. & j. de pœn. & remis. Deus qui ecclesiam. pp nouitatem fidei multa ibi attenduntur, & hoc totum habes. 29 dist. sciendum. j. de homi. l. sicut dignum. 1. rñ. ibi ista quatuor considerantur. & quædam alia.

5 Concor. l. Pedius. §. fi. ff. de incen. rui. nau. & l. si criminis. & l. seruos. C. ad legem Iul. de vi publi.

ADDI-

ADDITIO. Vnde versus.
Causa, locus, tempus, personaque perspicietur,
In pœnis dandis, vt eas iudex moderetur.

DE POSTVLANDO.

¶ Si vocati ad iudicia non pacificuntur neq; trāsigunt, solēt sibi quærere aduocatos, & procuratores: ideo post duas rubricas præcedētes subijcitur ista: & sequens, quæ præmittitur ante tractatum de iudicijs, quia hæc sunt p̄paratoria iudiciorū. Quid autē sit postulare, habes tex. in l. j. ff. eo. & per gl. in c. vlti. j. eo. Et aduerte q̄ multæ sunt personæ, quæ postulare prohibentur, vt patet in his versibus.

† Sub Alex. iij. cap. 12.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilat.

Non cuicunque datur quod postulet, immo negatur,
Addictus pœnæ, seruus, puer, actor arena,
Luminibus cassus, mulier, muliebria passus.

† Infero ergo q̄ media cogere potest concor. l. 1. & ibi Bar. C. de pat. q̄ filios distra.

De hac materia tractatur 3. q. 7. 15. q. 2. de pœn. dist. j. nemo. 14. q. 5. denique.

Clerici.] Diuidit, quia prima pars ponit p̄hibitionem, a qua se eunda excipit: ibi, Nisi. & adde etiam de personis sibi coniunctis, vt probatur. inf. eo. c. fi. Abb.

CASVS. Statuit concilium Lateran. q̄ clerici in sacris ordinibus constituti, & etiam in minoribus, qui stipendijs ecclesiasticis sustētantur, corā sæcularibus iudicibus pro sæcularibus negotijs aduocati fieri non præsumant, nisi propriam causam vel suę ecclesiæ prosequantur, aut pro miserabilib. personis. Nota q̄ clerici nec in maioribus nec in minorib. constituti, aduocari non debent, quod verum est in foro sęculari nisi in propria causa, vel ecclesiæ, vel miserabilis personæ.

[Gl. seq. arg. a contrario, quod approbat distinguendo inter criminales, & ciuiles causas, constitutos in minoribus, in sacris, & professos.

a ¶ Stipendijs.] vt ergo a sensu contrario, si stipendia nō habent, q̄ possint aduocare, quod verum credo de minoribus in causis ciuilibus. quia in criminalibus causis, vel ubi de pœna sanguinis agitur, interesse non debent. j. ne cleri. uel mona. sæ. etiam. & 23. q. ult. his a quibus. De ijs qui sunt in maiorib. ordinibus, aliud est dicendum, quia illi coram sæculari iudice aduocare non debent, & si sine titulo sunt, p̄uideat eps eis dēt prouidere. j. de p̄b. non liceat & c. eps si aliquem. & c. cum

TITVLVS XXXVII.

De Postulando.

¶ Ex concil. Lateranen.

¶ *Clericus in sacris vel minoribus beneficiatus, in sæculari foro postulare nō debet nisi pro se vel sua ecclesia, vel miserabilibus personis.*

CAP. I.

Clerici† subdiaconatu, & s̄. in ordinib. quoque minoribus, si stipendijs[a] ecclesiasticis sustententur,† coram seculari iudice aduocati in negotijs secularib.[b] fieri nō p̄sumant; Nisi propriam cām, vel ecclesiæ suæ fuerint prosecuti, aut pro miserabilibus forte personis quæ proprias causas administrare non possunt.

¶ Innocentius tertius Capellano archiep̄o.

¶ *Canonici regulares postulare non possunt sicut monachi, nisi pro vtilitate ecclesiæ, vel sui monasterij, & præcepto abbatis.*

CAP. II.

Ex parte tua nobis fuit p̄positum quod q̄dā canonici regulares, nō solum in ecclesiasticis, verū ēt in forensib⁹ causis, p̄sumunt aduocati offm̄ exercere: Cumq; †obijcitur eis q̄d nō debent esse forēsis, vel ecclesiastici[c] negotij susceptores vel executores, nisi forte id monasterii exposcat vtilitas: abbate nihilominus imperante,[d] ad suam proponunt insolertiam† excusandam, quod capitulum illud per quod prædicta prohiberi vidētur, de monachis non de canonicis regularibus loquitur manifeste. Vnde consultationi tuæ taliter respōdemus, quod idem[e] iudicium de canonicis regularibus, q̄d & de monachis, q̄tū ad s̄. dicta credimus obseruandum, licet de monachis in canone specialiter sit expressum.

c̄m. de regularibus planum est q̄ aduocare non debent. inf. c. proxi. quia & negotijs secularibus se immiscere nō dēnt. j. ne cler. vel mona. nō magno. & 16. q. 1. alia est cā. c. placuit. & c. monachi. de sacerdote hēs. j. c. vlt.

b ¶ Secularibus.] immo opprobrium est clericis si se peritos forensiū disceptationum ostendere voluerint. C. de ep̄s & cler. repetita: & C. de testa. consulta. pro miserabilibus tñ personis p̄nt postulare. inf. eo. c. vlt.

Ex parte tua.] Cōmunis diuisio. Secunda: ibi, Vnde. Abbas.

CASVS. Quidam canonici regulares aduocabāt in causis ecclesiasticis. & forēsibus: & cū eis obijciebat q̄ aduocati esse non debent, nisi forte p̄ vtilitate monasterij, & abbate ēt monasterij imperante, ad suam defensionem allegabāt q̄ capitulū illud, quo talia prohibentur; de monachis tm̄, & nō de regularibus loquitur. cōsultus Papa r̄ndet, q̄ idem iudiciū de canonicis regularib. & de monachis est habendū, licet de monachis in canone specialiter sit expressum. No. q̄ regulares & monachi quo ad sæcularia eodem iure uti debent.

c ¶ Ecclesiastici.] vt 16. q. 1. c. monachi. & c. de p̄sentium. & j. ne cler. uel mona. nō magno. opprobrium est talib. si uelint uideri periti forēsium disceptationū. C. de testa. consulta. & C. de episc. & cleri. repetita.

d ¶ Imperante.] 16. q. 1. monachi. 2 non sufficit utilitas monasterij: nisi hoc faciat de mandato abbatis propter bonum obedientiæ. arg. ff. de re mili. l. 3. §. in bello, nec auditur eo prætextu, q̄ est coniuncta persona. nisi habeat speciale mandatum. leges enim de hoc loquentes intelliguntur de factis priuatorum. ff. de procu. sed & hæ personæ. & l. Pomponius. in fi.

[Gloss. seq. dat. 5. similia.]

e ¶ Idem iudicium.] similis h̄r extensio per interpretationē 28. q. 1. idololatria, sic nomē uēditionis ad alias alienationes extendit. 1. ff. quib. mod. pig. uel hyp. sol. sicut. §. uendōnis. & uerbū alienationis, ad alios contractus extendit, per quos ēt dñium nō transfert. j. de re. eccle. nō alie. nulli liceat. sic & id q̄d d̄r de simoniacis extendit ad alios. 16. q. 7. & hoc scripsimus. uer. & arbitror puenire uerbū, &c. sic & prohibitio de legibus audiēdis, de monachis, & regularibus extendit ad p̄latos sæculares. j. ne cleri. uel monach. sup specul. 2 & regulares canonici equiparantur monachis. nisi q̄a regulæ inseruiūt laxiori. j. de sta. regul. quod Dei timorē. Ber.

† Conc. Tri. sess. 22. de refor. c. 1.

† Eadē uox. s. de supplē. negl. prælat. c. 2. & fortasse legendū, insolētiam, ut ibi notat uel dic, insolertiam, id est, inscitiā.

1 Infero q̄ p̄hibitus uēdere, p̄hibetur donare & p̄mutare: cōcor. l. statuliberi a ceteris. ff. d̄ statulib. no. in l. sancimus. C. de rebus eccles. nō alie.

2 Quod dic ut eod. tit. c. 1. li. 6. sic & ex 3. c. legis Aquil. uerbū rupti, extenditur ad scissum, collisū, effusum, uel aliquo modo perēptū, uel deterioratū. ut l. ad l. Aql. §. itē in omnibus, secundum Ioan. And.

CVm sacerdotis sit.] Primo ponitur ratio, secundo dictum cum clausula exceptiua; ibi, Non nisi. tertio. pœna: ibi, Clericus. Abb.

CASVS. Primo dr̄, ꝙ sacerdos aduocare non debet, nisi pro seipso, vel ecclesia sua, vel si necessitas immineat, pro ꝯiunctis ꝑsonis aut miserabilibus. secūdo dicit, ꝙ clericus qui ꝯ ecclesiam suam a qua beneficiū recipit, ꝓ extranea persona aduocatus, vel procurator extiterit, tāquam ingratus beneficio illius ecclesiæ poterit spoliari. Nota ꝙ sacerdos in certis casibus tātum potest aduocare. Item ingratus potest priuari beneficio quod recepit vel recipit ab eo contra quē ingratus est. [Glo. seq. dicit unde sumpta, & arg. inducens multa similia.]

† In multis manuscriptis deest, nox, officiū. & super uerbo sit in aliquib. hētur hæc expositio, id est, intersit. nec habetur in c. deniq; 14. q. 5. unde sumitur.

† Præsumpserit.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Se summat.*

CAP. III.

CVm sacerdotis sit officium† nulli nocere, [a] oīb. aūt velle ꝓdesse. Nō nisi ꝓ seipso,[b] vel ecclesia sua, vel (si necessitas immineat) pro personis coniunctis, aut miserabilib. sibi licitū est postulare; [c] & inf. ¶ Clericus aūt, qui conrra [d] ecclesiam, a qua beneficium obtinet, ꝓ extraneis aduocatus, vel procurator esse p̄sumit, † tanq̃ ingratus pōt (maxime si clericus sit eiusdem ecclesiæ) beneficio hmōi spoliari.

TITVLVS XXXVIII.

De Procuratoribus.

¶ Gregorius Maximo Salonensi † episcopo.

¶ *Non auditur quis tanquam alterius procurator, nisi habeat mandatum legitime factum.*

CAP. I.

ALia quidem; & inf. ¶ Scripsisse te quibusdam † comperimus, quod prædictos

† Legēdū Salonitano, vt lib. 11. epistola 11. siue 13. ca. 13. registri. B. Gregorij. c. 1. eo. tit. in i. cōp.

† Al. ita: quibusdā nris.

a ¶ Nulli nocere.] Ista verba sumpta fuerunt ex illo canone, 14. q. 5. denique. Ad hoc autem tenet quilibet Christian⁹: sed magis sacerdos, qui debet velle prodesse omnibus vt ibi dr̄, & hoc quia quisque prohibetur alijs inferre qđ sibi nolit fieri. 1. dist. in prin. & s̄. de maio. & obed. dilecti filij. Et est. arg ꝙ nulli consulēdum est cū alterius iniuria. 22. q. 2. primum. ff. de condictio. indeb. nā natura. & 11. q. 3. si quis vero non obediat. 99. dist. nullus. & non debet alteri per alterū iniqua conditio afferri. ff. de reg. iur. non debet. & cauendum est ne prætextu nocētis innocentes puniant̄. C. de ijs qui latro. occultauerunt. l. 2. & sanctius est nocentem impunitum relinqui, quam innocentem damnare. ff. de pęn. absentem, & pęna debet suos authores tenere. inf. de ijs quę fiunt a maio. par. cap. quæsiuit. & C. de pęn. sancimus. Et sic patet ꝙ sacerdos aduocare non debet nec se negotijs sæcularibus immiscere, nisi pro cura miserabilium personarum. 88. dist. c. 1. & per totam dist.

b ¶ Pro seipso.] sic quædam sunt personæ quæ pro se tantum & pro quibusdam personis possunt postulare. 3. q. 7. §. sunt autē. vbi habes quæ personæ possunt postulare, & quæ non, & pro quib. sic, & sacerdos pro se, & pro quibusdam alijs personis hic enumeratis postulare potest, pro ecclesia sua, & pro personis coniunctis: sed non indistincte, nisi necessitate instante, puta, quia sunt minus potentes, vel quia non possunt habere ita bonum aduocatum. & sic restringitur quodammodo ad necessitatem quantum ad coniunctas personas: Quæ sunt coniunctæ personæ, dicitur. ff. de proc. sed & hæ personæ, & 3. q. 7. c. infames. §. sunt autē, ver. alij enim. inter quas personas satis credo intelligēdos confratres suos eiusdem ecclesiæ. & pro coniunctis personis posset etiam litteras impetrare sine mandato. s̄. de rescrip. nonnulli. & agere etiam. ff. de procu. Pomponius. in fi. dum tamen non appareat contraria uoluntas, ut ibi dicit. & pro personis miserabilibus, de quib. habes. 87. dist. per totum. 88. dist. cap. 1. & c. episcopus gubernationem. & in pluribus alijs cap. ibidem.

Postulare quid est.

c ¶ Postulare.] Postulare est desiderium suum uel amici sui in iure apud eum, qui iurisdictioni præest, exponere, uel alterius desiderio contradicere. 3. quæstio. 7. cap. infames. §. sunt autem. & ff. de postula. l. 1. §. postulare.

[Glo. seq. textum fortificat per similia. & quæstionē interserit, quam soluit.]

d ¶ Contra ecclesiam.] clericus ergo, qui ꝯtra ecclesiā a qua beneficium habet, aduocat, vel est procurator, tāquā ingratus beneficium ipsius perdere debet, arg. bonū. j. q. 7. c. 1. & 96. di. si imperator. 3. q. j. nulli. sicut vasallus tenetur domino. 22. qō. 5. de forma. alias perdit feudum, vt in libro feudorum. quē admodum feudum amittitur, & milites rempublicā, de qua aluntur, ab omni necessitate bellorū defendant. C. loc. milites. Sed si habet clericus bñficia ī pluribus ecclesijs, nunqd potest pręstare patrocinium vni cōtra aliam; Non videtur, ī eo casu neutram iuuet vel offendat. arg. huius c. & 14. q. 5. denique. sed si esset p̄latus in vna ecclesia; & in alia habuisset simplex beneficium videtur, ꝙ ratione prælationis posset ꝯtra aliā stare. arg. ff. de ī ius voc. quęsitum. & 3. q. 7. §. item si contra patrem. sic & libertus ecclesiæ si contra ipsam agat, vel testificatur, tanquam ingratus in seruitutem redigatur. s̄. de ser. non or. de famulis eclcesiæ. & 12. q. 2. c. octua discussio: sic & donatio ꝓpter ingratitudinem reuocatur. j̄. de dona. propter eius ingratitudinē. C. de reuo. do. l. j. & vlt. & Auth. de nup. in §. si mater. colla. 4. & in Auth. vt liber. de cetero aureo non indigeant annulo. §. illud. colla. 6. & iustum est ut ecclesia in sinu suo non retineat fraudatorem [illegible] suscepit extraneū. 12. q. 4. sacerdotes. & ecclesia [illegible] mater eius est. 2. quæst. 6. ad Romanam quæ ipsum domino sociauit. infra de pęn. cap. 2. sic propter ingratitudinem pater potest filium exhæredare in totum. 19. q. vlt. cap. vlt. & in Auth. ut cum de appellatio. cognoscitur. §. causas. coll. 8. sed si contra aliquem de ecclesia in propria causa, quæ non tangit ecclesiam, postulauerit, vel procurator fuerit, nō punietur. 12. q. 2. q manumittitur, sed si ecclesia esset ei ingrata, tunc ꝯ ipsam aduocare posset, nec succederet, ei ab intestato, ēt si non haberet propinquos. C. de inofficioso tastamēto. liberi. vbi mater excluditur a filij successione, propter ingratitudinem commissam erga filium.

Clericus habēs duo bñficia, an possit ꝓ vno cōtra alterum postulare.

DE PROCVRATORIBVS.

¶ Dic ut s̄. in præcedenti titulo pro continuatione rubricæ. Et quid sit procurator, in l. 1. ff. eod. Abb.

De hac materia tractatur 5. q. 3. per totum. 89. dist. per totum. 9. q. 3. cum simus. 2. q. 7. infamis.

ALia quidem.] primo pręmittit motiuum. secundo subimittit mandatum, ibi. Quia ergo. Abbas.

CASVS. Episcopus. Saloñ habebat quandam cām cum quodam aduersario suo in curia domini Papæ: pro causa illa quidam accesserunt ad Papam non habentes mandatum ab episcopo, & cum aduersario episcopi iudicium sunt ingressi, sententiam contrariam reportātes: episcopus hoc intelligens scripsit quibusdam de curia, quod illos ad causam illam non miserat; vnde quæ cum ipsius in p̄iudicium

epi-

episcopi facta erãt, subsistere non debebãt: & ipse eidẽ eps dixit hoc cuidam I. noĩe, qui dixit hoc Papæ, ꝙ ab illo audiuerat ꝙ illos non miserat: Demum pro causa illa misit quosdam nuncios ad dñm Papã, qui cum non haberent mandatum, nõn fuerunt auditi. Vnde Papa scribit huic episcopo dicens, quòd præsentibus nuncijs credere noluit, sine mãdato, ne idẽ diceret, de istis quod dixerat de prioribus: vnde si vult causam istã tractari, mittat plenam instructam cum mãdato legaliter facto, cum subscriptionibus presbyterorũ & diaconorũ scriptũ ro borato ut quicquid, cũ eo factum fuerit iure subsistat. Not. ꝙ factum falsi procuratoris, dño non præiudicat. Item sine consensu capituli non admittitur ad agendum.

viros tunc ad causam non miseris, & ideo quæ cum ipsis facta sunt subsistere non debere: sed & Thomas sibi hoc à te dictum perhibuit; ex qua re nec præsentium portitoribus [a] iudicauimus esse credendum, † ne de ipsis similiter diceretur. ¶ Quia ergo hoc cautiores nos esse premonuit, [b] instructam personam cum mandato [c] legaliter [d] facto, & presbyterorum seu diaconorum, testiumq; subscriptionib. roborato, gestisq; ex more indicto [e] trãsmitte, ut quicquid cum ea actũ fuerit, iure subsistat.

† Vide l. nõ solum. §. qui alienum. & ibi Bar. ff. c.

¶ Alexander. iij.

¶ *Non valet sentẽtia, etiã expensarũ condẽnatoria,*

[Glo. seq. distinguit tria membra, & in tertio tres opiniones ponit.]

a ¶ Portitoribus.] quia constabat istos non habere mandatum ad agendum, non fuerunt admissi. Vnde circa procuratorem actoris distingue, utrum certum sit procuratorem habere mandatum: ut quia reus hoc cõfitetur, uel ipse ostendit mandatum sufficiens, uel si negat, probet hoc ꝓcurator ꝑ testes 1 vel instrumentũ: & ẽm hoc ꝓcurator non tenet satisdare dñm ratũ habiturum, sicut nec debet satisdare ꝓcurator præsentis & confirmãtis, uel apud acta ꝓcurator factus. C. de satisd. l. 1. An certum sit non habere mandatum: aut dubitat utrum habeat, uel non habeat mandatum. si certum est eum non habere mandatum, repellitur, ut hic: & si uelit satisdare, non est audiendus, nisi sit coniuncta persona, q̃ admittitur cum satisdatione, nisi appa[...] de cõtraria uoluntate dñi. ff. de ꝓcu. pomponius, §. ult. & l. sed & hæ ꝑsonæ. In casibus tñ admittit cõtra voluntatem pro libertate. ff. de li. cau. l. 1. 2. & 3. & ꝓ defensione condemnati. ff. de ap. non tantum. ubi aũt dubitatur de mandato, dicebat P. semp esse in electione rei an uelit exigere probationem mandati, an satisdationem. B. dicebat distinguendo, utrum reus diceret ꝓcuratori, non habes mandatum, & tunc procurator tenebatur probare mandatum, an diceret, dubito an habeas mandatum, & tunc est in optione procuratoris q̃d facere uelit. Azo dicebat ꝙ in arbitrio procuratoris est, an uelit ꝓbare mandatum, an cauere de rato: quia cum q̃s tenet ad alterum duorum, s. ꝓbare, uel cauere: q̃d uoluerit p̃stando liberat. ff. de iur. do. plerũque. §. ult. & C. de condi. inde. si quis seruum. Hæc satisdatio danda est, qñ de mandato dubitatur. C. eod. l. 1. & ff. ut in pos. le. si is à quo §. 1. 2. idem in actore vniuersitatis. ff. q̃d cuiusq; uniuer. item eorum. §. actor. itẽ clerici inter coniunctas personas numerant. arg. 12. q. 2. non liceat. Item no. ꝙ licet ꝓcurator actoris non caueat de rato, qñ constat de mandato, cauere debet de defendendo. C. de satis. l. vnica. alias denegat ei actio ff. eo. tit. mutus & surdus. §. pœna & de omnibus etiam quę contra ipsam mouentur. defendere debet. ff. de pro cu. l. omnium: & duabus legibus seq.

1 Hæc gl. dicit Abb. hic sing. ad hoc ꝙ ꝓcuratoriũ possit ꝓbari per te[stes].

2 Procuratori de cuius mãdato constat, & petit satisdationẽ legatorum cauendũ est, sed si dubitet de mãdato: cauet de rato. Io. An.

[Glo. seq. arg. alleg. 6. iura.]

b ¶ Præmonuit.] arg. ad cautelam futurorum habendam. 23. dist. in nomine, & exempla ꝓ̃sentia nos cauere p̃monent in futurum. 82. dist. plurimos. in fi. & ar. ff. loca. si quis domum, §. 1. & 1. q. 7. conuenientibus. hic p̃sumitur ex præteritis circa futura sic. inf. de p̃sumptio. mandata. & c. scribam.

c ¶ Mandato.] tria 3 debet cõtinere mandatum. s. nomen eius qui procuratorem eum constituit, & causam ad quam constituit, & quod ratũ habebit ꝙ cum eo factum fuerit, ut ff. eo. tit. si ꝓcuratorem. Sed pone ꝙ de mandato dubitet: quia sigillum incognitum est, quid erit? Do co fieri dẽt fid[...] s. ar. ff. q̃d [...] mus[...] qu[...] vn[...] [...] itẽ. §. actor. & ff. de admini. tu. vulgo. & C. de fid. instru. quidã & arg. ff. de publi. q. cũque.

3 Hæc glossula non hĩ in uetustis exẽplarib.

[Glo. seq. no. prælatum sine capitulo, uel cõtra litigare nõ posse ad contrarium inducit 4. leges. unũ canonem, & 2. decr. ponit op. & soluit, rñdens ad cõtraria.]

d ¶ Legaliter.] littera sequens exponit hoc uerbum legaliter. Ex eo q̃d hic dr, & legit. inf. de iud. cãm quæ. colligit euidenter, ꝙ nec prælatus sine consensu capituli, nec capitulum sine cõsensu prælati potest iudicium exercere, nec conueniri, quia nec alienare potest alter sine reliquo. 12. q. 2. sine exceptione. nec commutare, nec donare, ut ibi dicitur; & inf. de dona. pastoralis. & inf. de ijs q̃ fi. à præla. sine cõsen. cap. per totũ. & eodem modo nec capitulum sine consensu prælati, cum omnes unum corpus intelligantur. ĩ. de ijs, quæ fi. a præla. nouit. & præterea dicit lex, ꝙ qui non potest alienare, non potest rem in iudicium deducere. ff. de iure deli. ait prætor. & per iudiciũ quædam alienatio fit. in iudicio enim contrahitur, sic in stipulatione. ff. de peeu. licet. §. sed si filius. in fi. ꝑterea si prælatus sine consensu capituli posset agere vel conueniri, & præiudicaret ecclesiæ factum prælati, fraus posset fieri ecclesiæ, & præiudicium: quia permitterent, immo procurarent quandoque prælati se cõueniri, & facerẽt collusionẽ. Sed cõtra uĩ, ꝙ solus p̃latus conuenire & cõueniri possit. ff. q̃d cuiusq; uniuer. l. ult. ubi dicit, utilis actio administratori ciuitatis debetur. & ff. de cond. & demon. municipib. & ff. ad muni. municipes. & C. de iura. cal. l. 2. §. hoc etiam. in fi. & 12. q. 2. non liceat. & ĩ. de re. ecclesiæ non alien. si quis presbyterorum. & s̃. de rescri. edoceri. ubi de hoc. Dñt quidam, ꝙ prælatus potest conuenire & conueniri sine consensu capituli, per iura, prædicta. Ego dico contra ꝙ nec prælatus sine cõsensu capituli, nec capitulum sine consensu prælati agere, uel conueniri põt. per priora iura tamen concedo ꝙ si prælatus uel collegiũ agat sine consensu alterutrius, & uellet cauere de rato, dẽt audiri, cum sit administrator, & teneatur negotia ecclesiæ procurare, ut s̃. de rescrip. edoceri, si uero conueniatur, non dẽt audiri sine consensu capituli; nisi caueat de iudicato soluẽdo, cum quilibet alter se possit offerre defensioni, si uelit cauere de iudicato soluẽdo, & periculo suo litẽ suscipere. & illa c. si quis presbyterorum. & c. non liceat. in speciali casu loquuntur, s. cum agitur de reuocatione rei alienatæ indebite & male; quia per hoc consulitur ecclesiæ, nec potest lædi: quod contingere posset in alijs casibus, ubi non agitur specialiter de reuocatione rei alienatæ indebite non obstãtib. leg. b. ꝓ cõtrarijs signatis: q̃a intelligi põt, s. ut cõpetat actio administranti nõ quantũ ad hoc ut agere possit solus, nisi caueat de rato, uel nisi habeat speciale mandatũ ad hoc nec in rebus ecclesiasticis stamus legibus illis, sed canonib. Ex quo iure non potest componere seu trãsigere sine consensu c. s̃. de ma. & obe. c. si. s̃. de trãsa. contingit. eodẽ iure non põt agere uel rñdere sine consensu capituli. ar. ad hoc. s̃. de ma. & obe. c. vl.

Prælatus sine consensu ca. aut econuerso nec cõuenit, nec conuenitur.

Intellectus c. non liceat 12. q. 2. & c. si quis presbyterorũ. de rebus eccle. non alie.

e ¶ Indicto.] id est, instituto Bernardus.

QVerelam.] Reuocatur sententia. quia condemnatus fuit in expensis ex iusta causa absens legitime excusatus: quia in ardua causa procuratorem constituere noluit, ita communiter summat. Prima pars decise ponit partis querelam. Secunda dat iudicem: ibi, Mandamus. Abb. Sic.

[Glos. seq. alleg. concor. ponit opinio. ad quam inducit unum capitulum. eam reprobat, &c. respondet. demum obijcit. de duabus. legibus & soluit. Item obijcit de duabus decr. & soluit. Not. a contrario, qu ærit, arg. proponit opi. & soluit.]

CASVS. Inter epm Salumeñ. & A. clericum super quadam ecclesia quæstio uertebatur: causa cõmissa fuit epo Vigorñ. eps citauit illũ clericum; ipse infirmitãte impeditus ad terminũ uenire non potuit, qđ probare voluit corã ipso epo p quẽdã psbyterũ & diaconum, quos ad hoc destinauit: eps hoc nõ obstante cõdẽnauit eũ in restitutione expensarum quas nũcius ep. fecerat ad terminũ illũ. super hoc cõquestus fuit clericus ille dño Papæ. Vnde mãdat qbusdã, q si constiterit q Vigorñ. episcopus præfatum A. non cõdẽnauerit in restitutione expensarum pro alia rõnabili causa, nisi pro eo q in termino constituto infirmitate detẽtus ad eius psentiam nõ accessit, & ipse ad probãdũ infirmitatẽ suã nũcios suos miserit, eundẽ A. ab eadem snĩa absoluãt: qa nemo põt compelli nisi uelit in grauibus causis constituere pcuratorẽ. No. q q ad terminũ non venit, pt in expensis parti alteri condemnari, nisi iusta de causa fuerit impeditus, & hoc constet. Item iusta cã probata reuocat snĩa. Item in grauibus causis non compellitur constituere procuratorem.

† Capit. 1. eo. tit. in 2. compil.

lata contra absentem ex pbabili causa legitime per nuncium excusatum. hoc dicit quantum ad uerum intellectum.

CAP. II.

QVerelam[a] † A. clerici accepimus: & infra. ¶ Mandamus quatenus si uobis cõstiterit, q Vigorñ. eps præfatum A. in restitutione expẽsarũ[b] pro nulla alia rationabili causa condemnauerit, nisi pro eo tantum quod in termino constituto ad eius præsentiam non accessit infirmitate detentus,[d] cum non possit quis cogi nisi uelit in grauibus[e] causis procuratorem constituere; & ipse ad probandum infirmitatem suam presbyterum & diaconum destinauerit, eũ absoluere[f] ab eadẽ sententia minime differatis.

a ¶ Querelam.] & ita non per appellationem, ut notatur in fine.

b ¶ Expensarum.] quas fecerat aduersarius ueniendo ad terminũ coram Vigorñ. delegato à Papa ad petitionem Salubriensis episcopi super ecclesia ipsius.

c ¶ Rationabili causa.] si enim non fuisset infirmitate detentus uel alia iusta causa rationabilis fuisset, quare pcessit contra eũ, s. contumacia. bene tenuisset statĩ condemnatio expẽsarũ. ĩ. de dolo. cũ dilecti. & C. de iu. sancimus. & ĩ. de ap. reprehensibilis. Sed nunqd reus si non uenerit in prima citatione, condemnari debet in expensis? Hic vr q sic? quia pp infirmitatem tm̃ excusatur. & nisi constiterit hoc, nõn reuocabitur snĩa. & ita potest quis condemnari in expensis pro prima contumacia. arg. ff. si quis in ius uoc. non ierit. l. 2. §. 1. & actor condemnarẽ si non ueniret. ff. de iudi. eũ quem temere. & in concil. Lug. idem dicitur de dolo. & contu. actor.[1] & actoris & rei est æqua conditio. ff. de re. iur. non debet.[2] Dicunt quidam q si reus non ueniat in prima citatione uel in secunda, ẽt non debet condẽnari: qa non dr adhuc contumax nisi post peremptoriũ terminum: Dico[3] q etiã pro prima & pro secunda citatione puniri debet in expensis si ad trinam citationem ueniat. si uero non ueniat ad citationẽ peremptoriã tunc alias punit: quia mittĩ actor in possessionem rei petitę, uel excommunicaĩ si missio fieri non potest. ĩ. ut lit. non cont. tuę. Et si postmodũ repertĩ infra annũ, restituit oẽs expẽsas factas ab eo tpe quo fuit contumax. & si non uenit ad aliq̃ citationẽ, ad oẽs expensas condemnabitur, quas fecit aduersarius ueniendo ad primam citationem & ad secũdã, & tertiã: & sic punĩ prima contumacia. & eodem mõ dico, q dẽt puniri p prima cõtumacia, licet ueniret ad secundã, alias deberes dicere, q qñ nullo modo uenit, non debet cõdẽnari in expensis. nisi factis ad terminum peremptorium.

1 lib. 6.

2 De materia huius gl. uide per Bar. in l. 1. ff. de diuer. & tẽ. præscrip.

3 Idẽ no. 74. dist. honoratus. & 4. q. 5. in summa. & hanc opi. sic intellige, q si una citatio maneat gratuita sit prima uel ultima. Ioa. And.

d ¶ Detentus.] iusta fuit causa nõ ueniendi, unde probata eã debet reuocari quicquid fuit factũ cõtra absentẽ. ff. de iudi. si prætor. & ĩ. de re iu. cũ Bertholdus. & ff. de re iud. q̃situm. §. 1. quartana tñ non excusat, vbi ibi dicit. & arg. 5. q. 3. si ægrotans. 18. dist. placuit. & 93. dist. iuxta. Dicunt tamen qdam, q tenet mittere procuratorẽ ex quo uenire non potest, si ita fuerit citatus ut ueniat, uel rñ salẽ trãsmittat.[4] ĩ. de do. & cõ. cũ dilecti. sed hoc non credo q pp citationem iudicis, teneatur mittere procuratorẽ si uenire non potest, maxime si in grauibus causis qs cogi ad hoc non possit, vt hic dicit, & iudex hoc ei auferre non potuit; qa beneficiũ iuris nemini est auferendũ. 28. di de his. & in auth. de nup. §. sed hoc qdẽ. coll. 4. & ff. de iu. l. 4. §. si quis cõdemnatus. Iudex delegatus non potest iubere alterutram partem cõparere coram se personaliter, nisi in delegatione hoc cõtineaĩ nisi in certis casibus in concil. Lugduneñ. de iud. iuris[5] esse ambiguum. & illa decr cũ dilecti. non cõtradicit: qa Papa hoc fecit ex plenitudine potestatis. Et alia rõ est: quia ille non allegauit nec ostẽdebat nec probauit iustam excusationẽ; vnde uel debuit ire, uel sufficientem mittere: quia neutrum fecit, de contumacia fuit condẽnatus. Et illud scire debes quod qui ad iudicium uocatur, potest indistincte in pecuniarijs [illegible] sis constituere procuratorem, licet in citatione hoc non dicaĩ; nisi in duobus casibus, puta si dominus [illegible] est quam procurator, & si causa sit uehementior. C. de procu. l. ulti. Et ideo non compellitur constituere procuratorem, quia nec reciperetur, si ueniret; puta si ageret de administratione sua, vel tutela. uel etiam si alias esset ardua: nec ita confidit de alio: ad hoc enim ostendẽdum dẽt mittere excusatorem, ne procedaĩ contra eũ: q snĩa non reuocabitur nisi causa probata, & cũ maiori difficultate. Sed uĩ q quis compellaĩ constituere pcuratorem ẽt infirmitate detentus. ff de diuer. & tempo. pscrip. l. 1. & ff. de minor. Papinianus. ubi compellitur quis agere indirecte, ne currat ei præscriptio. Sed à iudice non compelliĩ, sed ille q non potest agere ad hoc ut non currat ei præscriptio, constituet procuratorẽ ad agendum, vt litem contestẽ, sed reus non cõpelliĩ dare pcuratore. & ita nõ contradicũt leges illæ. Itẽ signaĩ aliud contrarium. s. de ele. c. bonæ. & ĩ. de app. constitutus. ubi dr: sicut misit nunciũ, ita potuit mittere procuratorem: sed ibi non suberat iusta causa: quia semper tenetur quis ire uel mittere, nisi sit iuste impeditus & tunc debet mittere excusatorem ad allegandum impedimentum, ut hic contingit.

4 Concord. Bart. cũ tex. in l. pars litterarum. ff. de iu. & prædi. l. 1. ff. de diuer. & tẽpo. præscri.

5 lib. 6.

e ¶ In grauibus.] qualis erat ista: qa super ecclia ipsius.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Absoluere.] uĩ q non fuerit absoluendus: quia qui non appellat à snĩa iudicantis, acquieuisse vĩ. & snĩa ẽt interlocutoria à qua non appellatur, trãsit in rẽ iudicatã. ĩ. de rest. significauerunt. & ĩ. de re iu. ad consultatã. sibi ergo imputãdum uidebaĩ, quia non appellauit. pt dici quod iste fuit auditus bñficio restitutionis:

quia

¶ Clemens tertius.

¶ Sententia lata cum procuratore reuocato, & de hoc certificato, non præiudicat domino, h.d. secundū communem intellectum.

CAP. III.

EX † insinuatione archidiaconi Sagieñ. accepimus, quòd cum inter ipsum & magistrum G. super quadam prębenda Lexoñ. ecclesiæ controuersia mota fuisset: & infra. ¶ Licet ab eodem archidiacono procuratori suo, duobus clericis pręsentibus expresse fuisset inhibitum [a], ne causæ cognitionem susciperet [b], ipse nihilominus in causa procedés, sententiam contrariam reportauit. ¶ Ceterū quia alter de prędictis clericis dicitur obijsse, mandamus quatenus si p ipsius archidiaconi, & superstitis clerici [c] iurm cōstiterit de pmissis, sñia [d] contra eū lata nequaq̄ obstante, prędictę prębédæ possessionem cū fructibus inde pceptis (si eius restitutioni aliud canonicū [e] non obsistat) auctoritate nostra restitui faciatis eidé. Restitutione vero facta, si archidiaconus ipse suā canonicā institutioné probare [f] poterit, ipsam ratam permanere appellatione postposita decernatis.

† Cap. 3. eo. ti. in 2. cōp.

quia iustam cām habuit absentiæ: qua probata absolui tur, quia & diffinitiua sñia reuocatur, iusta causa absentiæ probata. infr. de sen. & re iud. cum Bertholdus. immo vr̄ q̄ sñia nō teneat. ff. de re iud. quæsitū. & interlocutoria licet transeat in rē iudicatam, à qua nō appellatur quantum ad litigantes non tamen quo ad iudicē, quin possit eam reuocare, cum uiderit eā iniustam. ff. de re iu. qđ iussit. prout notatur inf. de appel. cū cessante. & ideo auditur iste. Bernar.

EX īsinuatione.] prima pars ponit partis narrationem, super qua secūda dat iudices: ibi, Ceterum.

CASVS. Inter archidiaconū Sagieñ. et magistrū G. super pbenda Lexon. ecclesię qō vertebatur: archidiaconus pro cā illa quēdā cōstituit procuratorem ꝯ illum magistrū G. ad sedē Apost. accedentem: sed cum postea idem archid. de fide illius pcuratoris dubitaret præsentibus duob. clericis eidem pcuratori expresse prohibuit, sciēte aduersario suo, ne iudicium ipsius causæ susciperet, nec literis suis vteret in iure, nec de ipsa se vlterius intromitteret. ipse nihilominus in causa pcedens contrariam sententiam reportauit: & ille G. in possessionem illius præbendæ fuit inductus: archidiaconus hoc intelligens his omnib. contradixit, & significauit quæ dicta sunt dño Papæ. mandat Papa quibusdam, quòd si per iurm illius archidiaconi & clerici superstitis, cum alter mortuus sit, cōstiterit de præmissis, non obstante sñia contra archidiaconum lata possessionem dictæ præbendæ cum fructib. perceptis restitui faciant eidem archidiacono, si aliud canonicum non obsistat, facta restitutione, si archidiaconus suam canonicam institutionem probauerit, ipsam ratam habeant & firmam. Not. quòd factum falsi procuratoris dño non præiudicat, iste procurator falsus fuit, à quo mādatum fuit legitime reuocatum. Item reuocatio mandati probatur per proprium iuramentum, & per iuramentum vnius testis. Item spoliatus per iniquam sententiam debet restitui. Item probare debet quis suam institutionem, si reuocatur in dubium.

a ¶ Inhibitum.] Vnde eo ipso procuratoris litteras reuocauit. infr. eo. c. proxi. quod indistincte potuit, cū lis non fuerit contestata, & res sit integra. ff. eo. l. ante litem. arg. sup. de elec. in causis. nam & depositum quandocunque potest repeti. ff. deposit. l. 1. §. pen. & sciente aduersario hoc fecit, de hoc dicetur. infr. eod. mandato. & ita sententia nulla fuit lata cum falso procuratore. infr. c. proximo. 1

b ¶ Susciperet.] id est, ne ad suscipiendum iudicium in iure suis litteris vteretur, prout in antiqua decretali continetur.

[Gloss. seq. arg. all. 6. iura. obijcit dupliciter & soluit coniugens duas opi.]

c ¶ Clerici.] arg. quòd dicto vnius testis sit credēdum. arg. infr. de testi. in omni negotio. simile. 8. q. 3. talia. & 28. dist. de Syracusanæ. & arg. op. q̄ vni iurato testi creditur. ff. de do. pẜle. Theopōpus. & ff. queādm. te. aper. l. j. §. vlt. arg. ff. de iureiur. si duo patroni. j. rñ. Arg. cōtr. 4. q. 3. si testes. §. itē vnus vero. & ver. itē vbi numerus & j. de testi. licet. & c. veniens. Item arg. q̄ dictū arch. isti9 p teste vno recipiatur: & sic erūt duo testes. j. de test. in oī negotio. sed dictū illius non dēt sibi prodesse, qa nullus idone9 testis in re sua intelligit. 4 q. 3. ver. nullus in re. Pōt dici 2. q̄ hic erat præsūptio pro arch. & erat reus: un de fauorabilior, iō delatū ei fuit iurm: qđ fieri pōt & dēt. C. de reb. cred. & iureiur. in bonæ fidei. & ff. de iureiu. admonendi. & qa per hoc modicū piudicatur actori, cū salua sit ei actio sua. & in talib. non requirit ita plena pbatio. arg. j. de re iud. cū Berthold. uer. licet aūt. & j. de in integ. rest. ex litteris, & iniquum esset ut per talem fraudē puniretur: un̄ merito debuit ei deferre sacramentū cū uno teste, quia inspectis circumstantijs personarū & cāę, iudex qñque debet deferre sacramentum, quandoque reo inf. de iureiu. c. vlt. in fi. & hic talis causa est, & talis persona. & optime facit ad hoc. ff. de legi. tut. legitimus.

d ¶ Sententia.] cum sit lata cum falso procuratore, & ideo nulla. C. de procu. licet. & infr. ca. proxi. in fi. & s. de rescrip. ex parte decani.

e ¶ Aliud canonicū.] puta excōicatio, vel pactū de non petendo restitutionem post sñiam, vel res iudicata, vel si ratam habuit sentētiam latam cum falso pcuratore.

[Gl. seq. obijcit, ponit opi. quā reprobat, & soluit, & iterum duas solutiones subdit, quas non approbat.]

f ¶ Probare potuerit.] sed quare iste compellitur pbare titulū suæ possessionis, ꝯ illud. 2. qu. 5. §. 1. & actore non probante reus debet absolui. 6. q. vlt. c. accusator. j. vt eccle. benefi. vt nostrum. & infr. de cau. pos. cū ecclesia. ff. de proba. l. 2. & C. de eden. qui accusare. & C. de rei ven. res alienas? Dicunt quidam. quòd iste archid. confidens de iure suo, sibi onus probandi assumpsit. sic infr. de rest. spol. licet. & 29. qu. 2. cuius rei gratia. & ita mos probare volenti gerendus est. ff. de proba. circa eū. §. fi. Hanc non credo veram solutionem, propterea dicas quòd ideo iste tenetur probare canonicam institutionem, quia cū esset archidiaconus in ecclesia de iure cōi illam præbendam cum archidiaconatu habere non poterat, nisi probaret secum dispensatum fuisse. argu. op. 100. dist. contra morem. arg. op. inf. de dec. dudū. & per eum potuit dispensare. inf. de schis. fraternita. & inf. de præben. præterea, &c. cum non ignores. & inf. de cōcess. præben. litteras. & c. cum nostris & quia in pluribus ecclesijs intitulatus esse nō potest. sup. de el. ẽt. dudū. 2. 70. dist. sanctorum, vnde propter huiusmodi psumptionem debet ostendere suam canonicam institutionem: præsumptio enim transfert onus probandi ad reum quandoque C. de proba. siue possideris. & in. [illegible] vt ecele. b[illegible] ut nostrum. sola enim possessio non sufficit in beneficijs ecclesiasticis, nisi adsit canonica institutio. infr. de instit. ex frequentibus, vnde debet habere

2 Secūdum Lau. Bart. dicit hoc fuisse, quia præmortuus clericus in alio iudicio fuerat introductus: & sic faciebat fidem in secundo. C. de test. l. fin. Io. And.

1 Concord. tex. in l. unicam. C. de satisdat. & ibi Bartol. cum gl. opt.

bere litteras suæ instit.2.q.1.legũ: 1 sicut nec sola possessio facit aliquem decurionem, sed iusta electio.ff.de decu.Herẽnius. & præscr.hæc non prodest cum habeat malam fidem, ex quo non fuit legitime institutus, q̃a bona fides exigitur.inf.de præscrip.si diligent.& c.qm̃ omne. sed hoc non prodesset aduersario, nisi ius haberet, s̃.de rescr.olim.Alij dñt, s.Papa Innocẽ. quartus, ꝙ ex quo est in possessione, non compellitur ꝓbare suam canonicã institutionẽ. nemo enim cogitur probare titulum suæ poss. C.de peti. hæ. cogi. Sed littera ista ꝯdicit.sed posset suppleri, maxime ẽm hoc: vel sic, eo ipso ꝙ aduersarius non ꝓbat ꝯ archidiaconũ satis ĩtelligitur archidiaconus probare suam canonicã institutionem.C.qui mili.nõ pos.super seruis.lib. 12.littera tñ contradicit, quod prius dixi, verius credo.

I N nostra.] prima pars narrat factũ. Secunda diffinit:ibi, Nos vero.Abb.

CASVS. Decan⁹ Tulleñ.denũciauit epm̃ suum super dilapidatione, excõicatione, ꝑiurio, & alijs q̃busdã articulis dño Papæ, vñ Papa uocauit ipsum vt ueniret vel mitteret ad sui defensionem, eps ad cãm illã quæ inter ipsum & decanum super prædictis vertebatur, cõstituit G. & T. presbyteros procuratores ad sedem Apost.destinandos: cum postmodum de ipsorum fide titubaret, mandatum eis factum reuocauit sciente parte aduersa. sed ipsi licet lr̃as reuocatorias recepissent, nihilo min⁹ in negotio processerunt, & cum aduersario ingressi iudicium ad Parisieñ. archidiaconum & eius collegas litteras impetrauerunt in eius præiudicium & grauamẽ. Ep̃s hoc audiens accessit ad iudices petens ab eis terminum ad probandum ꝙ illi erant falsi procuratores: ipsi exceptionem eius friuolam reputãtes, dilationẽ ad hoc cõcedere noluerunt; vñ ad sedẽ Apost.appellauit; sed nihilominus lite non cont. testes ꝯ eum recipere præsum pserunt, ipsum à Tul. ecclesia per sñiam remouendo. Super his omnib. eps̃ dño Papæ fuit conquestus, Papa vero licet vix fidem talib. adhiberet, quòd dicti iudices viri prouidi & discreti taliter processissent, cum in sua relatione quã Papæ fecerunt, nullam de hm̃oi exceptione fecerint mentionem, quia tamen ep̃s per viros prouidos & honestos de quib. nõ est verisimile ꝙ falsum tulerunt testimonium, super pr̃emissis fecit plenam fidem, considerans etiam quòd exceptio falsi procuratoris, & ante sñiam & post potest opponi, qua probata iudicium nullum, & controuersia nulla reputatur: processum prædictorum iudicium duxit irritandum. Not. ꝙ exceptio falsi ꝓcuratoris & ante sñiam & post obijci põt & sententia taliter lata domino non notet. Item

† Adde ꝙ quis non cõpellitur ostẽdere aduersario titulũ sui beneficij l.fi. C.de rei ven.

† Cap.1.eo. ti.in 3.cõpi.

† Ep̃m legitur in impressis & male, & antiq. omnes habent ipsum.

† Vos criminibus, deest in omnibus antiquis.

¶ Innocentius iij. Cabiloñ. & Catalañ. episcopis.

¶ *Rescriptum super consecutiuis iudicijs impetratũ à procuratore reuocato, & de hoc certificato: non valet, nec processus, vel sententia lata per ipsum, si reuocatio peruenit ad aduersarium, hoc dicit secundum gloss.*

CAP. IIII.

IN † nostra præsentia a Tulleñ. episcopus est conquestus, quòd cum ad causam quæ inter ipsum † & decanum Tulleñ. super dilapidatione, excommunicatione, & periurio, ac quibusdam aliis criminibus † vertebatur, T. & G. presbyteros procuratores b instituens, ipsos ad sedem Apostolicam duxerit destinandos, cum de ipsorum fide postmodum titubasset, c, mandatum quod eis dederat, infra modicũ 10 temporis spatium reuocauit d: sed ipsi licet mandati litteras reuocatorias recepissent, nihilominus in negotio processerunt, & pro procuratoribus se gerentes, cum aduersario ingressi iudicium, cum eo ad 20 Parisieñ. archidiaconũ & collegas suos in eiusdem prę̃iudicium nostras litteras impetrarunt: & infra. ¶ Cumque prædictus episcopus, ad probãdum, quod falsi e procuratores 30 fuerunt, ab ipsis iudicibus inducias postulasset, ipsi exceptionem oppositam inutilem f & superuacuam reputantes, ad probationem ipsius dilationem cõcedere noluerunt: propter 40 quod ad appellationis beneficium conuolauit. Sed ijdem nihilominus lite nõ contestata, & iuris ordine pr̨etermisso, testes con-

iudex qui refert negotium ad Papam, dẽt facere mẽtionem de exceptionib. propositis, & de toto processu.

[Gl.seq.reci. per solu.contrarij.]

a ¶ Præsentia.] per inquisitionẽ quã iste decanus ꝓsequebatur, vel denunciationẽ eiusdem decani, vel exceptionẽ: aliàs ꝓcurator interuenire non posset in criminali. 5.q.3. in criminali. & ĩ.de accu.veniẽs.

b ¶ Procuratores.] si mul, & tunc occupãtis melior est conditio.infr.eodem non iniuste. ubi de hoc.

c ¶ Titubasset.] titubare dr̃ is qui suspicionem habet super eo de quo contendit u .arg.I. C. de acq. pos.l.nemo. in fi. & C. de cond.ind.l.vl. & põt suspectus remoueri ind. ti. ete ante litem cõt. siue sit suspectus, siue non, arg.s̃ e.c. ꝓxi. ff.eo.ti.ante lit.cõt. de hoc dixi.s̃.de rescri.ex parte decani. nisi sit procurator: constitutus in rem suã, & nisi velit vti aliqua retẽtione. & hoc post lit.cont. q̃a tũc de facili nõ trãsferretur ab eo cã.ff. eod.tit.quæ omnia. ad fi.ver.plane.

[Glo. ista obijcit, & soluit.]

d ¶ Reuocauit.] & ideo non valuit quod cum eo factum fuit arg.s̃. C.de satisd.l. vna.& ff.eo.si ꝓcuratorem. vbi dicit, quòd licet procurator reuocetur, iudicium tñ quod cũ eo factum est, ratum esse debet: illę leges intelliguntur 50 cum vetitus est, procurator agere, ignorãte aduersario vel iudice, quo casu nihilominus valet, quòd idẽ, quasi procurator postea fecit.in f.eo.mandato, vbi de hoc.& s̃.de rescrip.ex parte decani. Si verò aduersario sciente reuocatum est mandatum non valet 2 iudicium post reuocationẽ in quo casu intellige qđ hic dicit, & s̃.c. ꝓx.

e ¶ Falsi procuratores.] simile infr.de in integ.rest.ex litteris.sup.de offi.dele.cum olim.

[Glossæ sequẽtis principium recitetur per obiectionem, & soluit: secundo obijcit de decre.super litteris. 60 & soluit.]

f ¶ Inutilem.] cum in litteris commissionis contineretur ipsos fuisse procuratores, patet ꝙ procuratio fuit p̃sentata dño Papæ, & quòd reuocatio nõ ꝑuenit ad ipsum, quæ ad ipsum vel ad aduersariũ peruenire debet. inf.eo.mandato. potius quam littera de rato, quę semper iudici vel aduersario exhibenda est. ff. rem ratam hab. ne satisdatio, & ff.eo.si procuratorem. quare videbatur iudicib. quòd calumniosè proponeret huiusmodi exceptionem; sed per hanc rationem repellit: quia ipse probare uolebat quod essent falsi procuratores. quia poterat esse quod reuocatio peruenit ad aduersarium: & hoc voluit probare: quod sufficit, infr.eodem mandatõ. vnde appellatio eius tenuit. Sed videtur. quod litteræ istæ deberent valere, saltem quo ad hoc vt pro-

2 Accur. in l. vnica. C. đ satisd. no ꝙ si iude sciuit reuo cationẽ, tũ nulla est sen tentia, cũ ei tulerit in no legitimã pe sonã. Si vero aduersarius tm̃: tunc q iudex nil d contingẽti omisit, tene snia: sed p suam sciã i pellitur ill à commod sñiæ ope re plicationis Ioan. And.

vt procederent secundum veritatem negotij: quia hoc fuit tale falsum, quod si fuisset dictum nihilominus obtinuisset litteras decanus. s̄. de rescr. super litteris. Sed isti falsi procuratores, reuocato mandato iudiciū sunt ingressi cum aduersario, & de consecutiuis: litteras cum aduersario impetrauerunt. & ideo nil ualuit quod fecerunt: quia si non ualuit ingressus iudicij, nec commissio super futuro processu, & quia in fraudem hoc fecerūt, & unus alterius odio non debet prægrauari. C. de inoffic. testa. si quis in suo. simile. infra de sim. nobis. & dignus est misericordia, q alieno uitio laborauit, C. de natura. lib. l. legem Anastasij, sic 16. q. 1. frater noster. in princ.

1 Exponit Abbas. 1. de consequentibus partibus iudicij. Io. And.

tra eum recipere p̄sumpserūt, ipsum a Tullen. ecclesia per sniam remouēdo. ¶Nos vero licet vix fidē[a] adhibere potuerimus, qđ dicti iudices vtpote viri litterati, prouidi, & honesti taliter ꝓcessissent, maxime cum in sua relatione (quam ad nostram præsentiam transmisere,) de huiusmodi exceptione nullam fecerint mentionem: [b] quia tamen episcopus per viros religiosos, [c] prouidos, & honestos, de quib. nō est verisimile, ꝙ suæ salutis obliti, [d] ac iuramēti religione contemptu, falsum testimonium tulerint, nobis fecit super ijs, q̄ sunt proposita plenam fidem. attendentes etiam ꝙ falsi procuratoris exceptio, [e] non solum ante sniam, verum etiam postea potest obijci, † vtpote qua ꝓbata iudicium nullum, [f] & nullius momenti [g] cōtrouersię reputantur, † processum supradictorum iudicum sententialiter duximus irritandum. [h]

† Vide tex. in l. licet. C. de iud.

† reputent.

¶Idem Brixien. episcopo.

¶Si agitur de adulterio coram iudice sæculari ad pœnam legalem nō interuenit procurator, secus si coram ecclesiastico ad separationem thori.

CAP. V.

Tuæ † fraternitati: & infra. ¶Cōsultationi

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cóp. & de intellectu. vide Deciū in Rub. de judic. & Alex. consi. 66. & 82. volum. 1.

a ¶Fidem.] simile. s̄. de renun. in præsentia. & ca. super hoc. arg. & j̄. de prēb. nisi essent. arg.

b ¶Mentionem.] hoc faciebat præsumptionem pro eis, cū nil dixerunt, & hanc præsumptionem elidit probatio in contrarium. & est notabile quod iudices in sua relatione debent facere mētionem de exceptionibus propositis. & alijs quæ rationabiliter proponuntur. arg. inf. de re iud. in[illegible] monasterium.

c [illegible] [re]ligosos.] immo per seipsum & vnū testem possen[t hoc] probare. s̄. eo. c. proxi. & inf. de iureiu. c. ult. in fi. & C. de re. cre. in bonæ fidei.

d ¶Obliti.] de nemine præsumendum est quod sit immemor suæ salutis. 1. q. 7. sancimus. quia quilibet præsumitur bonus, nisi probet malus. s̄. de seru. c. vnico. & j̄. de præsum. dudum.

[Glossa. seq. tractat de duplici exceptione procuratoria.]

e ¶Exceptio.] Quando dicatur falsus procurator, dixi s̄. de rescri. ex parte decani. & illa est exceptio falsi procuratoris. Est & alia exceptio procuratoria, s. cum quis non potest esse procurator, veluti miles: 2 & nō pōt opponi post litem cōtestatam: cum sit dilatoria. ff. eod. filius familias. §. veterani. & C. eo. tit. ita demum & hanc potest omittere fideiussor. ff. manda. si fideiussor. § quędā. Est & alia exceptio procuratoria. s. nō habere mandatū: de qua hic dicitur: quia plus est mandatum fuisse reuocatū, quam non habuisse mandatū, s̄. de rescrip. ex parte decani. in fi. & hæc exceptio post litem contestatam potest opponi: & hanc exceptionē non dēt omittere fideiussor. ff. manda. inter cās. §. mādato. & talis exceptio non potest opponi post sententiam. vt hic, & C. eo. tit. licet.

2 Hoc nō habet locū in militib. nostri tpis. licet cingant ense, s̄m G. in Spec. de [pro]c. §. 1. ver. itē ꝙ est miles. & sex q̄ sūt necessaria in veris militib. no. ff. ex q. cau. ma. l. pen. vide qđ dixi post Hos. de sen. ex ó. cū desideras. in prin. Io. An.

f ¶Nullum.] ex eo tamen iudicio quod nullum est solutum non repetitur. ff. de iud. de qua re. §. 2.

g ¶Momenti.] non est hoc speciale in hoc casu, sed idem est in omni exceptione, per quam probat̄ retro nihil actum esse, ut puta a non suo iudice. 11. q. 1. c. 1. & cap. pen. C. si a non compe. iud. l. ult. simile j̄. de re iudi. ad probandum. j̄. de except. exceptionem. & si quid donetur ab eo qui non potest dare, non valet. j̄. de iure pat. quod autem. & si donetur ei qui capax nō est. j̄. de cler. excom. min. postulasti. & s̄. de æta. & quali. cum bonæ. C. de inoff. test. fratres.

[Glo. seq. reci. per obiect. quomodo altera parte absente, &c.]

h ¶Irritandum.] irritat hic Papa factum iudicis altera parte absente, ut videtur: quia non apparet: ꝙ altera pars fuerit præsens, & lite non contest. & hoc potest facere iudex appellationis. j̄. de appel. sæpe, sed ibi peremptorij loco est terminus statutus, & ad prosequendum appellationem. C. de tempor. appell. l. ult. §. illud. & illud obtinet cum iam est lata diffinitiua sententia. & 2. q. 6. ei qui appellat. & op. arg. s̄. de renū. veniens. Sic ubi agitur de subreptione, j̄. de re iudi. cū olim. Sed credo quòd altera pars fuerit præsens, quia nunquam proceditur contra absentem, nisi citetur tacite uel expresse, & p̄sumitur ex hoc ꝙ iudices retulerunt negotium ad Papā: & sic pars altera fuit præsens in alijs quæ acta sunt coram Papa, vel contumaciter absens, quæ forte procurauit relationē fieri domino Papæ. & quod dixit, duximus irritandum, id est, irritum esse ostendimus. infra vt lit. non contesta. accedens ad hoc probat littera istà, qua probata, &c.

Tuæ fraternitati.] in prima decisa consultatio. In secunda responsio: ibi. Consultationi. quæ distinguit, & secundum membrum prosequitur: ibi, Si vero.

CASVS. Aliquis vult accusare vxorem suam de adulterio: quæritur vtrum hoc possit facere ꝑ procuratorem? Respondet quod si vir accusat vxorem de adulterio coram iudice sęculari ad pœnam legitimam infligendam nō per procuratorem, sed per seipsum illud facere debet: quia tunc debet inscribere, & ad pœnam talionis se adstringere. Si vero accuset eā de adulterio coram ecclesiastico iudice, ad separationem thori, sustineri potest vt per procuratorem accuset: quia & si accusatio sit de crimine, non est tamen criminalis, sed mixta inter criminalem & ciuilem: quia & si oporteat ipsum inscribere, vt designet in scriptis nomen adulteri, locum, & tempus, & omnia quæ in lege ciuili cauentur, ad talionem tamen se obligare nō debet; ne forte cum in probatione defecerit, intentionis suæ consequeretur effectum. No ꝙ in causa criminali procurator non interuenit. Item qui non probat quod intendit, debet puniri, sicut reus conuictus punitur, quia calumniose accusauit. Item ubi ciuiliter agitur de crimine, potest procurator interuenire. Item si aliquis prohibetur vna via, alia via ad id non debet admitti.

¶Gl. seq. reci. per quæstionem, quæ sit pœna adulterij secundum leges.]

a ¶Legi-

tuæ taliter reſpondemus, quod ſi vir accuſet vxorẽ de crimine adulterij corã iudice ſeculari, ad pœnã legitimam [a] infligendam, quia tunc inſcriptionis vinculũ debet arripere, † ſeque ad pęnam talionis adſtringere, non per procuratorem, ſed per ſeipsũ præſentem oportet præſentialiter accuſare.

¶ Si vero vir accuſare velit vxorẽ de adulterio coram eccleſiaſtico iudice, vt ab eius cohabitatione diſcedat; quia tunc & ſi forſan [c] oporteat eum inſcribere, vt deſignet in ſcriptis nomẽ, [d] locum, [e] tempus, [f] & omnia quæ comprehenduntur in lege [g] ciuili, ad talionem † tamen non debet ſe aliquatenus obligare, ne forte cum in probatione defecerit, intẽtionis ſuæ cõſequatur effectum, [h] ſuſtineri poteſt, ſi neceſſitas id poſtulauerit, vt per procuratorem accuſet: quoniã huiuſmodi accuſatio & ſi de crimine fiat, non eſt tamen criminalis, ſed quaſi mixta [i] inter ciuilẽ, & criminalem, quamquã in præſentia principaliũ perſonarum ſecurius procedatur.

¶ Idem.

¶ Qui de mandato domini cauſam procurauit, ab eo repetit expẽſas propter hoc factas.

CAP. VI.

CVm † pro cã, quæ inter G. & F. Gabiloñ. eccleſiæ archidiacon. vertebatur: & ĩ. ¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus expẽſas archidiacono reſtitui faciatis, ſi legitime ꝓbare potuerit ſe de mãdato [k] capituli ſuſcepiſſe p̃dicta negotia ꝓmouenda, & ꝑꝑ hoc [l] ad ſedẽ Apoſtolicã acceſſiſſe.

a ¶ Legitimam.] per leges veteres puniebatur mulier conuicta de adulterio ad pœnã ſanguinis. C. de adult. caſtitati & etiam ſecundum legem Moſaycam lapidabatur. 33. q. 5. hæc imago. Hodie vero detrudiť in monaſterium. C. de adult. auth. ſed hodie. & ĩ. de conuer. coniug. gaudemus. Et poteſt vir vxorẽ conuictam de adulterio & condemnatam retinere ſi vult, & vxor virum, ut dicitur in prædicta authentica.

b ¶ Ad pœnam talionis.] olim infra lx. dies vtiles a tempore diuortij, vir accuſare poterat uxorem iure mariti [2] ſine metu calumniæ. C. de adul. quamuis adulterij. & l. iure mariti. & ff. de adult. is cuius. §. vlt. & l. mariti. §. præterea. Hodie uero cõſtante matrimonio poteſt eã accuſare, & tenetur inſcribere ad pœnã talionis obligando ſe. in auth. ut liceat ma. & auiæ. §. cauſas. & §. quia vero plurimas. coll. 8. & hic.

c ¶ Si forſan.] hic nõ notat dubitationem ſed expreſſiuũ ueritatis. ſic 33. q. 2. admonere, circa mediũ. & de pęn. diſt. 1. quamobrem. & ff. de rei ven. item ſi. §. 1.

d ¶ Nomen.] adulterij.

e ¶ Locum.] in quo cõmiſſum fuit adulterium.

f ¶ Tempus.] ſcilicet annũ, & menſem admiſſi criminis. [2]

[Gl. ſeq. ponit quæ requiruntur in libello accuſatorio per uerſus.]

g ¶ In lege ciuili.] quam habes 2. q. 8. libellorum. & ff. de accu. & inſcrip. l. 3. Quid contineri debeat in libello accuſationis, notatur his verſibus:

Conſule, menſe, die, coram prætore proceſſus:
Te deferre reum crimen loca pone ſodalem:
Et licet hora dies non menſis prætereatur.

[Gloſſa ſequens ſoluit dubium. ponit Brocar. alleg. 4. iura ad primam partem, & vnum in contrarium.]

h ¶ Effectum.] quod eſſet ſi ſeparentur, poteſt tamen teneri ad aliam pœnam, vt perpetuo ei adhæreat, qua carere voluit. 32. q. 5. hæc imago. vel ad pœnã extra. ſe obligabit. ĩ. de accuſa. ſuper his. Item habes hic ꝙ ſi quod prohibetur vna uia, altera via non debet admitti. C. ſi manci. ita uen. l. vlt. & ff. de tu. & cu. ſcire. ff. de conditio. inſti. quæ ſub condi. §. ſi quis. & ff. de bo. li. l. quæritur. arg. contra. 4. quæſt. 3. ſi teſtes, §. ſerui neque.

i ¶ Mixta.] ſicut ſolet dici de querela inofficio. teſtamenti, quæ eſt mixta inter ciuilẽ, & criminalem. Ciuilis eſt: quia qui eam proponit. ꝓponit hæreditatis petitionem. ff. de inoff. teſ. qui de inofficioſo. & in eo accedit ad criminalem: quia ſi non venit die ſtatuta, poſtea non auditur. ff. de inoff. teſt. Papinianus. §. 1. [3] arg. C. qui accu. non poſ. ſi ea. & ĩ. de accuſ. licet.

CVm pro cauſa.] Prima pars ponit deciſam partis querelam. Secunda dat iudices: ibi, Diſcretioni. Et incipe caſum litteralem, ꝙ inter iſtum G. qui erat ꝓcurator capituli, & archidiaconum, erat contentio ſuper expenſis factis per iſtũ archidiaco. in cauſa quam ſuſceperat pro mouendam de mandato capituli, & Papa pronunciauit ut habetur in littera. poteſt tamen caſus figurari alijs modis. Ab. Siculus.

CASVS. Inter G. & F. archidiaconos Gabiloñ. eccleſiæ, qõ vertebatur: procuratores vtriuſq; acceſſerunt ad Papam: ꝓcurator ipſius F. propoſuit, quod F. archidia. impetrauit a C. prædeceſſore Innocentij litteras confirmationis ſuper quibuſdã inſtitutionibus eccleſiæ: de conſenſu capituli factis, ex quarum inobſeruantia eccleſia lædebatur petens cauſam committi, & confirmari conſtitutiones prædictas, & ea ſibi reſtitui, quæ in utilitatẽ eccleſiæ ipſe expendebat. mandat Papa quibuſdam quatenus expenſas faciant reſtitui ar[chi]dia. ſi legitime probare poterit, de mandato capituli ſe ſuſcepiſſe prædicta negotia promouenda & propter hoc ad ſedem Apo. acceſſiſſe. No. ꝙ ſi quis fecit expenſas in procuranda vtilitate eccleſiæ, nec res habuit effectum: niſi hoc fecerit de mandato capituli, non recuperabit eas, & ſibi imputet ſi ſine mandato capituli hoc accipiebat: ſecus ſi res effectum habuiſſet etiam ſine mandato.

[Gl. ſeq. recitetur per quæſtionem.]

K ¶ De mandato.] immo & ſi non interueniſſet mandatum, poſſet tamen ea petere quæ vtiliter expendit in negotijs eccleſiæ. 12. q. 4. quicumq; ff. de neg. geſ. Pomponius. & ĩ. de fideiuſ. quod quibuſdam. & ĩ. de depoſi. c. 1.

l ¶ Propter hoc.] ſimile ſ̃. de elect. præteritæ. quia ſi aliàs fuiſſet iturus ad curiam, non poſſet petere expẽſas factas, niſi quatenus plus expendiſſet propter longiorem moram. ff. familiæ erciſc. ex parte. in prin. & ff. de nego. geſtis ſi communes, diſtinguitur tamẽ: ꝗa ſi egit de mandato ſiue ſuccubuit, ſiue non, põt petere expenſas, ut C. mandati. l. etiam. ſed ſi egit ſine mandato, & ſuccubuit, non petet expẽſas, ff. iudica. ſolui: iam tamen. §. in hac. iſtæ autem expenſæ non excedẽt probabilem modum, ff. de damno infecto. inter quos, §. vltimo. & lege ſeq. in princip. ſic inf. de eo qui mit. in poſſ. cum veniſſent. in ſi. & inf. de ſequeſtra. cap. 2. in fin.

† In antiqs codicib. accipere. al. recipere.

1 In quibus cõſiſtat hoc ius. no. 4. q. 4. ca. nullus. §. aliquãdo. Io. And.

† pœna talionis an hodie locũ habeat tradit Couarruuias li. 2. variar. reſol. ca. 9. & late Petrus Duennas rĩa 27. incip. accuſans aliquem. adde S. Tho. 2. 2. q. 68. ar. 4. & Sot. lib. 5. de iuſti. & iu. q. 5. ar. 4.

2 Adde glo. in l. cauſis. C. de accuſ.

3 Et qa quæque qrit̃ de crimine cãæ ingratitudinis cõmiſſæ in aut. ut cũ de app. cog. §. illud. & iõ interdũ uocat accuſatio, C. de inoff. teſt. l. parentibus. & l. in arena. interdũ querela. ff. eod. tit. l. 1.

† Ca. 1. e. ti. in 4. compi.

Quia

Quia in causis.] in prima ponitur petitio. In secunda ipsius admissio: ibi, Licet igitur.

CASVS. Vniuersitas scholariũ Parisiensiũ q̃nque causas mouebat cõtra alios, & alij ꝯ ipsam. & q̃a vniuersitas in causas per se interesse non poterat, petebat a Papa, vt sup hoc procuratorem sibi instituere liceret. Rñdet ꝙ licet de iure cõi illud facere possit, tñ indulget eis Papa facultatẽ procuratorẽ instituẽdi super his. No. q̃ vniuersitas de iure cõi põt cõstituere ꝓcuratorẽ. Itẽ ꝙ iure cõi competit, indulget hic dñs Papa.

[Gl. & q̃ not. d. sententiam inter legẽ & canonem. secundo reddit duplicem con[...] causam.] a ¶ De iure cõi.] no. ꝙ vniuersitas põt cõstitu[er]e procuratorẽ nõ obstãte: q̃a dr̃ s ꝓcurator est q̃ manda to dñi negotia administrat. ff. eo. l. i. ꝓd vniuersitas loco dñi hr̃. Secundũ legẽ, procurator cõstituit tñ a vero dño. ff. eo. l. i. sm canones non est differẽtia in vocabulis, dũmodo cõstet ꝙ habet potestatẽ agendi & defendendi. ꝟ. e. petitio. & q̃libet administrator, procura[tor] dr̃. 1. q. 3. salua[...] Sed illa fuit du[...], quia scholares nõ vñt cõstituere vniuersitatẽ, cum ius vniuersitatis nõ sint a principe consecuti. ff. quod cuiusq; vni. l. 1. ff. de colle. illi. l. j. Itẽ quia si esset vniuersitas, syndicum vel actorẽ deberet constituere auctoritate epi. C. de epis. & cle. omnes. §. nihilominus. Sed Papa respõdet ꝙ de iure cõi hoc licet: & est verũ, ꝙ vniuersitas constituit procuratorẽ, & per ipsum ꝓcuratorẽ iurat. ꝟ. de iura. calum. cum causam. sed procurator à vero domino constitutus, non iurat de calumnia, sed dominus. 1. C. de iura. calum. l. 2. §. sin autem. & scholares possunt habere rectores siue ꝯsules suos. C. de iurisdi. om. iud. l. vlt.

b ¶ Concedimus.] id est, concessum esse ostendimus à iure commun[i].

† Vide Ho. antiũ Lucium tract. de priuileg. scholar. ũ, priuilegio 50.

† In aliquot [...]

a Iurat etiã ꝓcurator si habet spãle mandatũ de iur. calu. ca. vlt. lib. 6. & dicit hic Hostië. ꝙ ideo iurat syndicus, procurator non, q̃a melius præsumitur scire veritatẽ.

¶ Idem scholaribus Parisien.

¶ Vniuersitas etiam scholarium potest ad agendũ & defendendum procuratorem constituere.

CAP. VII.

Quia in causis, quę cõtra vos & pro vobis mouentur, vestra vniuersitas ad agendũ & respondendũ commode interesse non põt, postulastis a nobis, vt ꝓcuratorem instituere super hoc vobis de nostra permissione liceret. Licet † igitur de iure communi [a] hoc facere valeatis, instituendi tamẽ procuratorem super his auctoritate præsentium uobis concedimus [b] facultatem.

¶ Honorius † tertius episcopo Egitañ.

¶ Si citatus ad totam causam constituit procuratorem quem postea reuocat, potest nihilominus contra eum procedi in quantum status causæ patitur, sine alia citatione. hoc dicit quo ad intellectum.

CAP. VIII.

Auditis & intellectis, quæ super delegatorum nostrorũ processibus fuere proposita: processus [c] ipsos & q̃cunq; secuta sunt ex eis vel ob eos [d] noueris nos irrita iudicasse: non obstantibus litteris, quas de reuocatione † mandati ꝓcuratori suo Colubrieñ. episcopus destinauit cum antequã ad illum [e] litteræ huiusmodi peruenirent, fuisset super eisdẽ processib. hinc inde conclusum. Ceterũ memoratum Colubrieñ. episcopum, qui procurauerat totum negotiũ ad examen sedis Apostolicæ aduocati, & postmodum mandatum factũ procuratori, non sine nostro [f] contemptu, & tuo dispendio, reuocauit: cõdemnandũ tibi duximus in expẽsis, quas fecisti a tempore quo ad ꝓcuratorẽ ipsius

† recusatione.

Auditis.] si post conclusionẽ causæ apparet procuratorem reuocatum, nihilominus fertur sententia. Diuiditur. nam primo fert sententiam super processibus, & soluit obstaculum. Secundo: ibi, Ceterum. in expensis condemnat. Abbas.

CASVS. Causa vertebatur inter epm Egitañ. & episcopum Colubrieñ. super quibusdam decimis: causa cõmissa fuit quibusdã iudicibus, d. mũ illi, subdelegauerunt causam quibusdam alijs, qui non seruauerunt formã sibi datam: processus istorum iudicum transacti sunt ad Papã ad petitionẽ Colubrieñ. Papa eos cassat, & quicquid secutum est ex eis. Sed posset aliqs ei dicere quare cassauit? nonne Colubrieñ. eps reuocauit procuratorem. Et Papa respondet; non obstat illa reuocatio, quia iam erat in causa conclusum: vnde nihil posset obijcere si esset præsens: & q̃a ille Colubrieñ. procurauit negotium deferri ad Papam: ergo non sine contemptu Papæ, & domino alterius partis hoc fecit: cõdemnat eum Papa ad expensas factas, & faciendas donec ipse legitime comparebit Abbas. No. ꝙ cassato principali, & omnia consecutiua cassata intelliguntur. Item not. ꝙ nõ ualet reuocatio mandati: postquam est in causa conclusum. Item qui in contemptum sedis Apostolicæ & in præiudicium aduersarij reuocat mandatum, punitur ꝓpter hoc in expensis factis.

c ¶ Processus.] qualiter ꝓcesserunt, non habemus hic: sed potest poni diuersitas processuũ per illam decretalem. s. de rescrip. cum dilecta. s. de offic. deleg. venerabili.

d ¶ Ob eos.] & ita cassato principali, cassatur & accessorium. C. de leg. l. non dubiũ. ꝟ. de fid. instr. inter dilectos, & s. de elect. qualiter, & 16. q. 7. & hoc diximus. & ꝟ. de schism. cap. 1.

e ¶ Ad illum.] scilicet procuratorẽ, uel aduersariũ, uel iudicẽ ꝟ. eo. mandato, & sic reuocatio ista peruenit ad iudicẽ. & cum iã esset super processibus conclusum, non obstãte tali reuocatione potuit super his sentẽtia ferri, cum procurator nihil poterat facere postea: vnde talis reuocatio non impedit sentẽtiam ferri sup his, in quibus est conclusum; & ita quodammodo fertur sententia contra absentem, sed pro p̃sente reputatur, quia & si præsens esset, nihil posset obijcere, & si tempestiue reuocatio fuisset facta non ostensa iudici vel aduersario: nihilominus valuisset quicquid fecisset vsq; ad ostensionem reuocationis. ꝟ. e. mandato. & C. de satis. l. vnica & ff. e. si procurator. in fi. Sic in iudice tenet quod facit, donec intelligit reuocatã iurisdictionem. ꝟ. de ap. si duob. arg. & quãdiu seruus habet pro libero, ualet sententia illius. 3. q. 7. c. infamis. §. verumtamen. & arg. 9. q. 1. ordinationes. & ff. de off. p̃si. si forte. & ff. manda. si mandassem. arg. ff. si cer. pe. cius q̃ in prouincia. Si vero reuocatio tẽpestiue fuisset ostensa aduersario vel iudici: quicquid facere postea non ualeret; & sic possunt intelligi s. co. ex insinuatione. & c. in nostra. ut ibi dicitur.

f ¶ Nr̃o cõtemptu.] sic s. de postu. c. bonæ. & s. de off. leg. licet. & ꝟ. de ap. intimasti. C. de tela. l. j. q̃a sic illuderet superiori. & arg. ff. de suc. edict. l. j. §. decretalis.

[Glo.

reuocatoriæ litteræ peruenerunt,[a] & facies † etiã [b] vſq; quo per ſe idem epiſcopus, vel per procuratorem idoneum ſe noſtro conſpectui præſentabit, in principali negotio legitime proceſſurus.

¶Idem M. & R. canonicis Mutineñ.

¶Procurator epiſcopi cauſas epiſcopatus agit & defendit, licet non fuerit datus ſub nomine ſyndici, Actoris.

CAP. II.

PEtitio veſtra nobis exhibita continebat, quod cum Mutineñ. epiſcopus in Liuoniam ꝓfecturus, vos vicarios ſuos & procuratores cõſtituerit generales [c], vobis volentibus agere contra detentores bonorum epiſcopi Mutin. vel contra illum agentibus respondere, frequenter opponitur † ꝙ hoc facere non poteſtis, pro eo ꝙ in inſtrumẽto vicariæ, ſiue procurationis hmõi, non exprimitur, ꝙ eps ipſe conſtituerit vos ſyndicos, vel actores [d], & infra.

¶Nos igitur ex tenore ipſius inſtrumenti liquido cognoſcentes, ꝙ intẽtio [e] fuerit ipſius epiſcopi, dare vobis agendi & reſpondendi pro † ipſo liberam poteſtatem, exceptionem huiuſmodi penitus reprobamus.

¶Greg. ix. nobili viro Vbaldo † ciui Piſano.

¶Prouidere debet iudex, maxime in cauſa matrimoniali quod conſtituens procuratorẽ gaudeat plena libertate.

[Gl.ſeq.reddit rationem, & dat ſimile.]

a ¶ Peruenerunt.] quia tunc quaſi contumax fuit, & tunc expectare incœpit ſimile. ĩ.de ſequeſt.c.1. de dolo & cont.cum dilecti.in fi. & hoc in culpa illius epiſcopi, qui negotium ad curiam procurauit deſtinari. ſimile ĩ.de app. Nicolao. & c. interpoſita. & c. reprehenſibilis. & ſ.de reſtit.ſpol.cũ cauſam.§.2.

[Gl.ſeq.ſucceſſiue ſignat tria contraria. & ſoluit.]

b ¶Facies etiam.] & ſic ſententia condẽnationis profertur antequam conſtet de futuris expenſis. vnde ſignatur cõtra. ff. de v[...].l.1.§.1.ubi dr̃ ꝙ tractus futuri temporis non ſpectat ad iudicem,[1] hic etiam conſtabat ꝙ facturus eſſet expẽſas. Sed vr̃ ꝙ ſententia quantũ ad futuras expenſas non teneat: quia nõ continet certã quantitatẽ, & incerta ſententia nulla eſt, C.de ſenten.[quæ ſine cer. quant.profer. l. hæc ſententia. Sed illud habet locum vbi certa quantitas petita eſt iure actionis, vel ſpecies: quia ſi ibi ſententia incerta eſt, non parit actionem rei iudicatæ. Sed iſtæ expenſæ petunt̃ officio iudicis pro intereſſe propter contumaciam alterius partis: & ideo poteſt condemnari etiam ad expenſas factas & faciendas, quas declarabit poſtea ſuo ſacramento, & fit hic ↄdemnatio expenſarum nulla taxatione præmiſſa, qđ eſt contra id.3.q.3.c.induciæ.§.quod fieri.ſic & ĩ. eo. conſtitutus.& ĩ. quod metus cau. c. fi. ſed illa taxatio poteſt fieri poſtea quando iurabitur ſuper expẽſis, vt dicit c.cum quis.§.quod fieri.

PEtitio veſtra.] Diuiditur.nam primo ponitur petitio. Secundo reſponſio ibi, Nos igitur, Abb.Sic.

CASVS. Eps Mutineñ. de mandato ſedis Apoſt. In Liuoniam profecturus. conſtituit M. & I. canonicos Mutiñ. ſuos vicarios, & ꝓcuratores generales, ꝓ ipſo epãtu: Iſti procuratores auctoritate huius generalis mandati, agebãt ↄtra detẽtores bonorum epi Mutiñ. vel conueniebantur pro ipſo: obijciebatur eis, ꝙ ex ipſo mãdato id facere non valebãt. pro eo ꝙ etiam in inſtrumento vicariæ ſuæ, ſiue huiuſmodi procurationis, non exprimebatur, ꝙ ipſe conſtituerit eos ſyndicos, vel actores, ſed procuratores generales: tenore huius inſtrumenti miſerunt ad Papã, Papa inſpecto tenore inſtrumenti conſtitit ei euidenter, ꝙ intentio fuit ipſius epiſcopi: dare illis liberam poteſtatem agẽdi, & reſpõdẽdi pro ipſo epiſcopatu: Vnde huiuſmodi exceptionem friuolam reputauit. No. ꝙ non refert an dicatur ab vniuerſitate, vel collegio, talem ꝓcuratorẽ vel ſyndicum, vel actorem dari, dummodo appareat, quod ad agendum uel reſpondendum ſit per ſequentia vel præcedentia datus.

¶ Gl.ſeq.quærit.arg.pro, & ſoluit.]

¶ Generales,] licet fuerint generales procuratores, non tñ poterant tranſigere. ff. eod. mandato generali nec poſſunt alienare niſi fructus aut alia, quæ de facili corrumpi poſſunt. ff.eo.procurator tutorũ. Sed nunquid alter iſtorũ poſſit agere, vel adminiſtrare ſine reliquo? Vr̃ ꝙ ſic, quia in tutoribus & actorib. id ſeruatur, ut alter ſine altero adminiſtrare poſſit. ff.de neg. geſt. cũ alicui.& ff. de adminiſtratione tut. l.decreto. §. 1. & l. Lucius §. 1. & l. ſi plures.§.quãuis. ff.manda. & l.creditor. §. duob. Credo ꝙ ſi in ſolidũ cõſtituti sũt, vnus poteſt agere ſine altero, & alia facere ꝓut negotia occurrerint: alias nõ põt unus agere ſine alio[2]: licet in tutoribus aliud ſit benigne receptum, vt dicũt illæ leges, decreto. & Lucius. & lex illa creditor.§.duob. intelligit̃ in eo caſu cum in ſolidũ utriq; mãdauit.de hoc not. ĩ.c.pen.in notula, ſic ergo.

d ¶Actores.] ſecundum canones non videbatur iſta dubitatio. quia canon omnes adminiſtratores nomine procuratoris intelligit. 1. q. 3. ſaluator eſt enim nomen generale. ut ſ. eo. quia in cauſis, [...] vniuerſitas de [...] communi conſtituit procuratores.

e ¶Intentio.] ſic patet, ꝙ quando verba generalia ſiue dubia, ponuntur in huiuſmodi inſtrumentis procurationis, recurrendum eſt ad intentionẽ conſtituentis. ſic etiã de priuilegijs ĩ.de decimis, ex multiplici. ſ.de officio ordin.licet.& in reſcriptis, ĩ. de arbit.expoſita.& ĩ.de reſtit.ſpol.audita. ſ.de off. deleg. ſuper eo.& in beneficijs conferendis. ĩ.de præb. ſuper inordinata. & c.ult. Et illa eſt cauſa quia uerba debent deſeruire intentioni, non intentio verbis: ꝑ verba enim exprimitur intentio.22.q.5.humanæ aures.& 38.diſt. ſed alo.& 1.q.1.Marcion.& ĩ.de verbo. ſignif. intelligentia.& c.præterea. & de conſec.di.4.retulerunt. & facit ad hoc.ff.de iudi.ſi quis intentione ambigua. Argu.contra.ff.de pact. ueteribus. & ff. de contrahenda empt.Labeo.& l.cum in lege. ſed illa locum habet in contractibus, ubi venditor debet aperte omnia exprimere[3]. alias fit interpretatio contra ipſum. & ita manifeſtum eſt, ꝙ non eſt ſemper conſideranda uerborum forma in huiuſmodi conſtitutionibus, ſed quod eſt eis commiſſum, & in quo officio: quia hoc nomen procurator, eſt generale nomen ad quamlibet adminiſtrationem: & per ſequentia, quæ ponuntur in conſtitutione, reſtringitur ad id de quo agitur, ut patet hic. Vnde ſi diceretur: ego do Titio poteſtatem agendi & defendẽdi in cauſa, vel in cauſis, quam vel quas habeo cum tali, ſufficiens eſt mandatum. non obſtante ſubtilitate legali, quæ in hoc caſu ſolummodo videtur legem imponere verbis, & non rebus, cum ſit potius contrarium faciendum. C.communia de le.l.2. in fine.

Acce-

† & facies ẽt quouſque.

1 Iſtud verũ: ita ꝙ ſtatim deẽt exactio: & ſic non cõtradicat Gof. adde qđ no. ĩ. de ſepult. in noſtra. dicebat Innoc. ꝙ illud locũ habet in vſuris quæ ſunt odioſæ, aliàs bene prouidet iudex in futurum, & facit qđ no. ĩ. de homi. ꝑlatis. lib.6. vel ſecundũ cum illud locum hẽt ubi non eſt obligatio, ſed hic incõtinenti erat obligatus ex contumacia. Ioan. Andr.

Procuratores generaliter dati, qd poſſint aut non poſſint ex vi gñalis clauſulæ.

† Proponit, in aliquot antiq.

2 Concordi tex. in l.1.§. procurator. & ibi Bart. ff.eo.

† In multis antiq. eſt hic dictio, epiſcopo.

† Vmbaldo.

3. Concor.l. [...] contra iuris regulas.§.fi[...] lius.& ibi B[...] ff. de pac. & [...] ff. manda. l. creditor. § [...] Lucius.

ACcedeus.] Primo prouidet libertati mulieris. Secundo citat ad causam: ibi, Tu ergo Abb.

CASVS. Quædã nobilis mulier D.noĩe de Massa Lucan.d.[illegible] filij sui 9xit sponsalia cũ Vbaldo ciue Pisano noĩe filiæ ipsius Vbaldi, filijs ipsius scientibus, arrha forsitã hinc & inde apposita: quia nobilis illa forsitan nolebat perficere ꝙ conuenerat cum dicto Vbaldo: idẽ Vbaldꝰ detinebat eã sub potentia suã: significatũ fuit dño Papæ, vnde mandat dicto Vbaldo, quatenꝰ nobilẽ illam restituat pristinæ libertati, & ipsam faciat secure reduci ad castrũ de Massa Lucañ. diœce. vt ibi existens libera, procuratorẽ libere valeat ordinare, q corã Papa suã iustitiã psequat & ipse idẽ Vbaldus sup spõsalib.q̃ dicuntur 9cta inter filiã suã, & filium dictę nobilis, pcuratorem idoneum ad p̃sentiã Papæ trãsmittat, q plenam hẽat ptãtẽ ad agendũ & defendendum. Not.quòd qui agere vult vel respõdere, non debet esse in potestate alteriꝰ, sed libertatem habere debet.

CAP. X.

ACcedens ad Apostolicam sedem, & infra. ¶ Mandamus, quatenus D.nobilem mulierem, quę sub tua potestate tenetur, plenę restituas libertati, faciens ipsam ad castrum de Massa Lucanæ diœcesis secure pduci, vt existens, ibi libera,[a] procuratorẽ libere ordinare valeat, q suam corã nobis iustitiã psequat. ¶ Tu ergo super sponsalibus, quæ inter natam tuam, & filium eiusdem nobilis contracta proponuntur, procuratorẽ idoneum ad præsentiam nostram mittas. qui ad agendum & respondendum [b] plenã †habeat potestatem.

† In aliquot antiq. plena riam.

[Gl.seq.fortificat textum: secũdo quærit, & soluit.]

a ¶ Libera.] qui enim agit libertatẽ debet habere 1 vt [illegible] confiteat, & possit esse in iudicio: quia confessio per metum siue timorem extorta, non praiudicat. 31. q.2. Lotharius, & 15.q.6.c.1.& 22.q.4. inter cetera.in fin.& præcipue in matrimonio, in quo libertas omnimodo restituenda est, & locus prouidendus est, in quo nulla possit esse formido.33.q.2.siue de coniugij.& plena debet gaudere securitate cuius est animus indagandus, ne per timorem dicat sibi placere quòd od[illegible] t.infr. de spons.cum locum, & ꝙ quis non diligit, facile contemnit.20.q.3.pręsens clericus.& coactiones difficiles consueuerunt exitus habere.inf. de sponsal.requisiuit. Sed qualiter agit pro filio cum mater filium in potestate non habeat.inf.de conuers.infidel.ca.vlt. Hic agebatur de facto illius mulieris, quia 9xerat cum illo nobili spõsalia nomine filij sui, cum arrhis; promissis hinc inde, si staret per alterum quo minus matrimonium perficeretur; quod licet.C.de sponsalib.l.ult.sed pœna apponi non potest.& si apponatur, peti non potest, vt p̃dicta.l.vlt.in fine. & infr.de sponsalibus. Gemma mulier.& ff.de verb.obl.l. Titia.primo responso.

1 Secundum [illegible] curatorẽ constituere p̃t: sicut nec testamentũ facere.ff. de testa. obsides. ar.ff. de iure fisci. diuus. nec qui detinetur inuitus, ut hic. Ioan. And.

[Gl.seq.primo docet formam constituendi procuratorem.secundo quærit, & soluit distinguendo.]

b ¶ Rñdẽdum.] sic ergo dẽt costitui procurator ad agendu datus, vt possit etiã defendere & rñpere aduersario si eum reconueniat: aliàs si non defenderet, denegabitẽ ei actio.2.ff.eo. Mutius.§.pęna, & in expẽsis alteri parti tanq̃ contumax condẽnatur.[illegible] cod.const.tutis.arg.in qua constitutione debet sat.[illegible] exponere, per q̃ [illegible] procuratoris existat iudicatum solui [illegible] hypotheca rerum suarum instit. de satisd.§.si vero. & quod tempore sententiæ erit in iudicio, aliàs omnia dabit quæ in condemnatione veniunt, ut ibidẽ dicitur; & ita plenam habet potestatem. Et ẽst notabile, quia procurator qñque non posset cauere iudicatum solui. quia forsan non habet ibi amicos, qui pro eo velint fideiubere, & ita contumax reputaretur, ex quo sic citatus est vt hic dicit. sed si hoc fiat, sufficiens erit procurator. Et hoc habet locũ in procuratore rei, qui dẽt cauere semper iudicatum solui, quod est dicere soluere id in quo cõdemnatur, & quod defendat reũ, & ꝙ nõ committat dolum.ff.iudicatum solui.l. iudicatũ. & in procuratore actoris idem est seruandum, si recõueniat. Sed nũquid pñt isti parentes litigare de matrimonio filiorũ, vt fieret præiudicium ei 9 quẽ sentẽtiaretur pro matrimonio? Dico ꝙ sic, dũmodo filij consentiant ad hoc, & rata habeãt facta Parentum: quia perinde habetur ac si ipsi hoc facerẽt p alios; & præcipue per parentẽs 9hitur 3 matrimonium.32.q.2. honorantur. & inf. de conuer. coniug. ex parte. Si vero filij nõ consentirent factis parentum, tunc non noceret sententia cõtra aliquem lata.ibi enim non potest pater, vel mater litigare filio inuito, cum ibi solus consensus illorum de quorum coniunctione agitur, sit necessarius.27.qu.2.sufficiat. & inuitis etiam parentibus contrahere possint: quia quantum ad hoc non dicuntur in potestate parentum esse.inf.de despon.impube.cap.1.

2 Hoc non habet locũ in procuratore necessi[illegible] dato in [illegible] suam. ff. [illegible] seruum. [illegible] & l.seq. [illegible] Ioã. And.

An parentes possint de matrimonio filiorum litigare.

3 Caute hoc accipias: nã parentes nõ contrahunt pro filijs, nisi filiorũ cõsensus accedat, vt mox sequitur in fine glossæ.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo.

¶ *Si procuratori generali denegantur induciæ ad consulendum dominũ ex causa probabili absentem poterit procurator appellare.*

CAP. XI.

DIlectus filius magister L. rector ecclesię de Auna transmissa nobis petitione mõstrauit, quod cũ R. presbyter contra ipsum causa studij Bononiæ commorantem, super eadem ecclesia ad iudices nostras litteras impetrasset, earum auctoritate a iudicibus ipsis eodem rectore citato, [c] procurator ipsius generalis [d] ad omnia eius

DIlectus filius.] Prima pars narrat grauamen appellantis. Secunda dat iudicem: ibi, Quocirca. Abb. Siculus.

CASVS. Magister Laurentius rector ecclesiæ de Auna.uolens uenire Boñ.causa studij, constituit quendam suum procuratorem ad omnia sua negotia procurãda, & sic uenit Bonoñ. Quidam presbyter R.nomine cõtra ipsum supor dicta ecclesia litteras impetrauit, fecit ipsum citari apud ecclesiã ipsã: procurator ipsius gñalis pro eo petijt terminum sibi dari, inf.quem dictum magistrum consulere posset, vtrum deberet cedere uel cõtendere; quod cum iudices facere denegarent, ad sedem Aposto.appellauit. Vnde mandat Papa, quatenus si est ita, quicquid factum est, post appellationem, debeat in irritum reuocari. Not.dilationem dandam procuratori ad denunciandum domino.

c ¶ Citato.] ad ecclesiam suam per suum procuratorẽ. ibi enim debet citari.inf.de dolo & cõtu. causam quæ. & c.vlt. nam ipse fuit Bononiæ, ut inf.de eo.qui mitti. in pos.c.vlt.

d ¶ Generalis.] potest ergo quis cõstituere generalem procuratorem ad omnia, tam ad iudicia 4 quam ad negotia, ut hic dicit.& infr.eo.petitio. tamen talis procurator transigere non potest, nec alienare de hoc dixi. sup.eo.petitio.immo quilibet tenetur dimittere procuratorem, aliàs procederetur contra absentem, si nõ defenderetur. ff.quibus ex cau.maio.item. ait.& l.seq.de hoc dixi.sup.de off.deleg.consultationibus.

4 Vult ergo gl.ꝙ iste fuerit procurator etiam ad iudicia; sed idem si fuisset ad negotia, quod dic vt infr.eo.q generaliter. 1.resp.õ.li.6. Ioan. And.

[Gloss.

[Glos. seq. reddit causam. & docet certas inducias arbitrarias, certas non.] a ¶ Cedere.] ad hoc.n.dantur induciæ deliberatoriæ. vt intra illas deliberet an cedat, vel contendat.3.q.3.c. induciæ.§.offeratur. sed iste procurator per se deliberare non poterat, vtrũ deberet cedere vel contendere super facto alterius: vnde debebat cõsulere dñm principalem; 1 ergo induciæ tales esse debebant quòd posset illũ requirere. vnde cũ hoc non facerẽt, iusta fuit appellatio. terminus.n. semper constituẽdus est ẽm distantiam locorum, & negotij, & personarum qualitatem. j. de app. cũ sit Romana. & ff. de iudi. nonnunq̃. Et ex hoc patet & huiusmodi induciẽ deliberatoriæ, arbitrariæ sunt: quia debẽt moderari ẽm locorũ distantiã, & personarum, & negotij qualitatem, licet dicatur xx. dierũ gaudeat inducijs, immo plus vel minus, ẽm q̃ visum fuerit iudici expedire. j. ut lit. non cõte. quoniam frequẽter, §. si uero. Aliæ vero induciæ, puta quæ dantur ad appellandũ. nõ sunt arbitrariæ: nam ibi iudex nihil habet offic j. inf. de re iu. quod ad cõsultationem. & 2. qu. 6. biduum. quæ sunt decem dierum, ut ead. caus., & quæstio. ca. anteriorum, & induciẽ quæ dantur condemnatis in causa pecuniaria. non sunt arbitrariæ, ff. de re iud. l. a §. si quis nisi causa cognita, & iusta de causa. ff. eo. l. 2. tamen quidam illas dant ad arbitriũ secundum consuetudinem loci.

1 Qui non fuerat in culpa non instruẽdo procuratorem: cum lis tũc non fuisset mota, nec forsitan cogitata: & vide quod no. in Specu. de dila. §. fin. ver. sed quæro ecce. et q̃d dicam. j. de iura. cal. in pertractandis sup ver. omnino. Io. And.

tractanda negotia, pro eo quod competentem terminum, infra quem rectorem 10 ipsum consuleret, vtrum deberet contendere vel cedere a quæstioni, sibi concedere denegabãt, pro eodem nostram audientiam appellauit. Quo circa mandamus, quatenus si est ita, 20 reuocato in irritum, &c.

¶ Idem episcopo Lexon.

¶ *Si reus recedit a iudicio dimisso procuratore solummodo ad agendum, cõtumax est, & condemnatur in expensis.*

CAP. XII.

Constitutis in præsentia nostra H. Priore Sagien. & T. laico dilectũ filium O. subdiaconum 40 nostrum super causa, quæ inter ipsos super quadam summa pecuniẽ vertitur, concessimus auditorem. & infra. ¶ Quia Prior super ipsa pecunia, in qua dictus T. eum sibi suẽ vxoris b nomine teneri dicebat, recepto libello illicentiatus c recessit, quendam procuratorem dimittens solummodo ad agẽdum, d quem cum auditor ipse per mandatum procuratorium sibi datum, ad defendendum Priorem sufficientem non viderit, eum ex hoc reputans contumacem, ipsum prẽfato T. in vnam marcham sterlingorum condẽnauit, taxatione e prẽhabita in expensis; & infra. 30 ¶ Nos autẽ finem litibus f imponere cupientes, & q̃ ab auditore p̃fato factũ esse dignoscitur, approbãtes, Mandamus quatenus partibus conuocatis, &c.

¶ Idem.

¶ *Tenet iudicium agitatũ cum procuratore reuocato, si reuocationem iudex & aduersarius ignorauerunt, h.d. secundum cõmunẽ intellectum, & verum.*

Constitutis.] Prima pars narrat contumaciam, & cõdemnationem actoris. Secunda: ibi. Nos autem: cõdemnationem approbat, & causam committit. Abbas.

CASVS. Quidam prior Sagieñ. H. nomine, tenebatur in quadam quantitate pecuniæ. T. laico nomine vxoris suẽ his in præsentia Papæ constitutis, O. subdiaconum suum super causa illa concessit auditorem, oblato libello dicto priori, recessit prior sine licẽtia dimittẽs quẽdam procuratorem solũmodo ad agendum cum esset reus: auditor insufficientem eum per mandatum eius ad defendendum ipsum priorem reputans, & contumacem condemnauit eum de prædicto T. in vnam marcham sterlingorum in expensis, & dominus Papa sententiam illam ratam habet, & firmam. mãdans huic episcopo quatenus partib. conuocatis audiat causam. Not. quòd qui procuratorem idoneum non dimittit, & recedit fine licentia, contumax reputatur, & debet parti alteri in expensis condemnari.

[Gloss. seq. recitatur per quæstionem. quomodo iste pro vxore auditur, secundo quærit, & soluit.]

b ¶ Suæ vxoris nomine.] forte nomine vxoris suæ recepit iste obligationem à priore, mutuando ei pecuniã vxoris nomine illius: aut pro alio cõtu: pro qua etiam sine mandato agere posset in rebus ipsius præstita cautione 2 de rato, C. eo. ti. maritus. Sed si maritus habeat mandatum, non potest agere nisi quatenus in mandato cõtinetur, ut ibi dr in fi. l. præall. sic etiam nomine alterius q̃s recipit institutionẽ sine inuestiturã. j. de præbẽ. accedens. & nomine alterius quis recipit vsuras: quod esse non dẽ. 46 dis. sicut nõ suo. sic & noie vxoris si bi potuit obligare priorem per stipulationẽ, sed vxori simpliciter non potuit, dicendo: promittis vxori meæ soluere tantam pecuniam? quia alteri per alterum stipulari, vel pacisci nemo põt. Insti de inuti. stipu. §. alteri. ff de uer. obl. stipulatio. ista. §. alteri. nec factum alterius potest quis p̃mittere. Inst. de inuti. stip. §. si q̃s aliũ. & in præd. l. stipulatio ista. in princi. sed si vxor agere velit pro tali obligatione, numquid est præferenda illi vel viro? & an uir possit agere inuita vxore. Non, quia utilis actio acquisita uxori, præfertur directẽ acquisitæ marito, nec potest agere ea 50 inuita. ff. de procura. si procurator. ubi dicitur, quod si procurator meus stipulatus fuerit satisdationem, iudicatum solui, utilis actio mihi datur: nec potest agere procurator me inuito.

2 Et dicunt quidam hoc procedere iure coniũctionis: sed plenum est cũ nec consanguineũ: sed puia est affinitatis causa iudicatur de affinitate, ut not. ff. eo. ti. sed hæc. in prin. Io. An.

† Vide text. in l. 1. cũ ibi not. ff. quod cuiusq; vniuer. not.

c ¶ Illicentiatus. 11. q. 3. certum. ideo contumax reputatur, quia nullum responsalem sufficientem dimisit.

d ¶ Ad agendum.] ideo non ualuit mandatum, quia cũ Prior esset reus, debuit dimittere procuratorem ad defendendum, & non ad agendum. nisi uellet reconueni re actorem, & ideo contumax reputatur: quia non di- 60 misit idoneum. Qualiter autem debet dimittere quis procuratorem idoneum & sufficientem, dictum est supr. eod. accedens & iste procurator noluit eum defendere: quod si fecisset, non fuisset condemnatus Prior in expensis, sicut credo.

e ¶ Taxatione.] quæ semper debet præmitti ante condemnationem. 3. qu. 3. §. offeratur. & etiam iuramento præmisso. 2. q. 1. in primis. & quod me. cau. c. fin. quod debuit hic prẽmitti. Et sic no. quòd sententia super expensis pro contumacia potest ferri in absentem. & hoc est quod dixi sup. eo. querelam. de expensis scilicet quia non uenit, uel si uenit, & recedit sine licentia. condemnatur in expensis.

f ¶ Finem litibus.] infra de dolo, & contu. finem, &c. venerabilis. Bernardus,

Mandato procuratoris.] CASVS. Aliquis constituit aliquem procuratorem in causa quam habet coram iudice ordinario uel etiam delegato: procurator iste cum aduersario ingressus est iudicium: dominus postmodũ reuocauit mandatũ a suo procuratore: quærit utrũ ea q̃ cũ ipso procuratore postmodum fiũt, valeãt? Respondet Papa, ꝙ si reuocatio ista ad iudicẽ illũ uel aduersariũ non peruenit, iudiciũ quod ipse quasi procurator postea est expertus, ratum debet esse. Not. ꝙ reuocatio peruenire debet ad iudicem uel aduersarium, alias nihil ualet quod agitur per illum procuratorem, ne de dolo quis commodum sentiret.

CAP. XIII.

Mandato procuratoris [a] post litem contestatam a domino reuocato,

[Glo. seq. facit quinque dicit primo quid continere debeat procuratorium. Secundo quando de procuratorio rei omnino constare debeat. Tertio ꝙ procurator rei caueat de iudicato soluendo, non de rato, nisi in casibus: & septem enumerat. Quarto quando cautiones præstentur, Quinto de syndico & tutore, quòd non cauent de iudicato soluendo, & causam reddit.

a ¶ Mandato procuratoris.] de mandato procuratoris actoris dictũ est s̃. e. c. 1. in mandato enim procuratòrio debet contineri præcipue nomen eius qui constituit procuratorem, & nomen procuratoris, & in qua causa, & quod ratũ habebit quod cũ eo actũ erit: sicut in litteris de rato, & coram quib. iudicibus, maxime si sunt delegati: coram ordinario enim non est necesse multum ꝙ fiat de eo mẽtio. ff. de proc. si procuratorem & istæ litteræ mitti debent aduersario, ut certus sit. q̃ ab. releuatur procurator a sati sdatione de rato cum de mãdato dubitatur, ut ibi dr̃. De mandato procuratoris rei omnino constare debet: & si non ostendatur mandatum, repellitur, nec admittitur tanquam procurator etiam si dubitaretur, nisi uellet se offerre defensioni, 1 & siue qs habeat mandatum siue non, & quantumcunq; sit idoneus procurator rei, debet prẽstare aliquã aliam cautionem, s. iudicatum solui. C. de satisdat. l. Vnica. & ff. eo. qui proprio. §. qui alium. & l. minor. in fi. & Insti. de sat. s. §. si uero quæ clausula scilicet, iudicatum solui. tria continet, s. ꝙ defendat reum in causa, & [illegible]lum nõ committat, & ꝙ soluat iudicatum & hòc ipsum quod uerbum sonat. ff. iud. sol. l. iudicatum sol[illegible] hęc satisdatio debet interponi ab ipso dño quãdo p̃lens constituit procuratorem dum cõuenitur: & si absens extra iudicium cõstituitur, cautionẽ interponat ꝓ suo ꝓcuratore, per quã fideiussor existat sub hypotheca rerum suarum Institu. de satisd. §. si uero. aliàs ipsemet procurator exponere debet prædictã cautionẽ. 2 quantumcunq; locuples sit & idoneus, vt dictũ est Cautionẽ uero de rato nõ præstat procuretor rei, s. rem ratã dñm habiturũ, cũ & si ille, s. dñs ratum nõ habeat, ipse soluat de bursa sua, quia reuocare non potest dñs, Porro ubi reuocare posset, uel retractare quod actum est, debet procurator prẽstare cautionem rem ratã dñm habiturum, ut cum quasi defensor conuenitur rei uendicatione, uel cõi diuidundo, vel familiæ excisc undæ, uel finium regundorum, & ecclesia uel minor. & restitutionem in integrum postulãdo, & cã status cum seruus clamat in libertatẽ ꝯ ꝓcuratorẽ dñi duplicem cautionem p̃stat ꝓcurator rei: iudicatum solui, & rem ratã dñm habiturum. ff. e. Põponius. §. sed & ijs. & l. si de functis. §. vl. qa in hoc iudicio vtraq; ꝑsona sustinet vicem duarum ꝑsonarum. j. de ꝓbat. ex litteris. & ff. eo. nõ solum. §. si status. & §. est & casus & cum tutor postulatũ suspectus, & ipse ꝑ ꝓcuratorẽ defenditũ. ff. e. non solum. §. vl. & hmõi cautiones ante litis contes. peti debent. ff. eo. Pomponisu. §. ratihabitionis procurator uniuersitatis siue collegij cautionem de iudicato soluendo nõ præstat: quia sustinet uicem vniuersitatis, & iurat de calumnia in animam propriã inf. de iur. calum, c. in pertractãdis. & c. seq. C. de iu. calum. l. 2. § fin autem. qa quasi dñs intelligitur sicut & tutor. ff. ꝓ emp.

l. q fundũ. §. si tutor. argu. ff. rẽ rat. ha. actor. nec tutor cauet de iudicato soluẽdo. C. de admi. tut. l. ult. §. defensionem. sicut nec uerus dñs illã præstaret. Institu. de satisd. §. sed hodie, & ideo de necessitate est istud officiũ. s̃. eo. quia. sed officiũ procuratoris est voluntariũ qa nemo cõpellitur cõstituere procuratorẽ. 3 s̃. eo. querelã. alias nõ esset differẽtia inter procuratorem priuatæ personæ, & syndicum nniuersitatis.

[Glo. seq. sic reci. scilicet primo finis qui signat contrarium, & sol. secũdo principium quod distinguit an ad solum procuratorem ꝑuenerit reuocatio, an etiam ad aduersarium nel iudicem medium arg. a contrario, & illud reꝓbat: contra qđ inducit legem, quã soluit.]

b ¶ A domino reuocato.] circa huiusmodi reuocationem notabis. Cũ aliquis reuocat mandatum factũ procuratori ad agendũ uel defendendũ constituto, aut reuocatio peruenit ad procuratorẽ tantum, aut etiam ad aduersariũ uel iudicẽ. Si tantum ad procuratorẽ, non præiudicat aduersario: quia iudicium quod idem quasi procurator postmodum est expertus, ratum esse dẽt, ut hic, & s̃. de rescr. ex parte decani. 4. & ff. eo. si procuratorẽ. in fi. & C. de satisd. l. unica. etiam ante iudicium cœptũ ff. iu. sol. si ante. ad idẽ. ff. de solu. qui hominẽ. §. si Titium. & l. si quis seruo. & l. cũ quis. §. 1. Et si pater iusserit filio credi: postmodum ignorante creditore mutauerit uoluntatem, cessat Senatusconsultũ, quoniã initiũ spectandũ est. ff. ad Macedo. si tamen. Et si dicã: qui voluerit cũ seruo meo contrahere, periculo meo contrahat: possum mutare uoluntatem, si certificauero creditorem. ff. qđ iussu. l. 1. primo rñ. in fi. Si uero reuocatio perueniat ad iudicem, uel ad aduersariũ: quidqd fit cũ eo, tanq̃ cũ falso procuratore, non ualet, ut hic a contrario sensu s̃. de rescri. ex parte decani. postea non procedat iudex cũ illo procuratore. s̃. eod. auditis, & sic intelligitur quod dicitur. s̃. eo. ex insinuatione. &c. in nostra, qui enim vult reuocare procuratorem, certificare debet aduersariũ, uel iudicem, ut hic dicit. Sicut litteræ de rato mittuntur iudici & aduersario. ff. e. si ꝓcuratorẽ. ff. rẽ ratã hab. ne satisdatio. sic multo fortius litteræ reuocatoriæ. Sed quare dicit, post litis contestationẽ? innuitur a contrario sensu, ꝙ ante litis contestationem posset reuocatio fieri, etiã ignorãte iudice uel aduersario, & ꝙ necesse non sit significare iudici uel aduersario sic uidetur loqui decre. s̃. eo. ex insinuatione. & c. in nostra. Ex littera illarum nunquam colligitur, ꝙ reuocatio peruenerit ad iudicem uel aduersariũ & tamen reuocatur, quod factũ fuit per illos procuratores. Sed ibi suppletur ꝙ reuocatio ꝑuenerit ad aduersarium. Sic ergo supple hic, maxime: quia idem est ante litẽ cõtestatã & post litem, sic enim multi possent decipi, si sola reuocatio procuratoris sufficeret, si non denunciatur aduersario uel iudici; q̃cũque fiat reuocatio, certificandus est aduersarius: alias imputet sibi quod hoc tacuit. Arg. contra. ff. mand. si mandassem. Illud in negotijs ubi nõ decipitur venditor: hic decipitũ aduersarius, & ideo secus. Sed si reuocatio sit missa ꝓcuratori ante lit. contesta. & ipse occultat hoc uidetur ꝙ ꝓcuratori sit imputandũ, quod eã nõ ostendit, & sententia quantum ad eum ualeat, sed non quantum ad dominum quia se liti obtulit alienæ. ff. rẽ ra. ha. l. 3. §. falsus, & ff. de iud. de qua re. §. 2. & ff. de rei uend. is qui se obtulit & l. prædicta. si qs seruo. in fin. 5 Sed hoc forsitan posset habere locũ cum ꝓcurator est soluẽdo. alias non. arg. prædictarum decr. ex insinuatione, & c. in nostra. Vel dic ꝙ tenet sententia, & imputet sibi dominus, qui hoc non insinuauit iudici uel aduersario, ut probat hic littera. Item ex hac littera uidetur, qui etiam post litem contestatam indifferenter reuocari possit absque causæ cognitione. 6, & ideo contra. ff. eo. post litem autem contestatam. Non est contra: quia hoc non habet locum quando ꝓcurator consentit

1 Glos. in l. nõ solũ. §. q alleno. ff. eo. Cynus. in l. 1. C. e.

2 Et anteq̃ hoc faciat, põt iudicem recusare. excipere, & alia facere, q̃ pcedunt lit. cont. de hoc in Spe. de satisd. §. pen. uer. sed po. e. Io. An.

3 Nec recipere ꝓcurationis officium & hoc plus facit ad propositum. j. c. prox. in gl. 1. Io. And.

4 Facit tex. in l. sæpe. ff. de uer. sig.

5 Ponit casum. l. cũ qs s̃. alleg. hoc addito ꝙ ille Titius tenetur furti.

6 Concord. text. in l. nã procuratorẽ. & ibi Bar. ff. eod.

sentit. Si uero procurator nollet, debet hoc fieri causa cognita: tamen non procederetur in causa post reuocationem, nisi post causam cognitam, & tamen non debet audiri procurator, qui sibi assumpsit procurationem, uel se offerit procuratorem: quia hoc ipso suspectus est, 1 & ita sem per remouetur. ff. e. q̃ oĩa. sed hoc dicit procurator ut fine no ta suspicionis remoueat. vt l. præd. q̃ oĩa.

1 Quod ingerit operas in inuitum, Ioan. And.

a ¶ Vel.] ꝑ, & alias sequeretur a contrario ꝙ si reuocatio ad alterum peruenisset, valeret quod cũ eo factum esset: quod non est uerum.

Non iniuste] sex sunt dicta principalia istius textus. Secũdum: ibi. Quamuis. Tertiũ: ibi, Qui licet. Quartũ: ibi, Qd fieri. Quintum: ibi, Potuit. Sextum: ibi, Licet. Abb.

CASVS. Filiusfa. cõstitutus est procurator in aliqua causa, & etiam ad futuras lites cũ quibusdam alijs, & in solidum, & ipse præuenit alios: obijciebatur ꝙ non poterat esse procurator cum esset in potestate alterius: & ꝙ ad futuras causas constitui non poterat: iudex nihilominus ipsum admisit: quæritur quid iuris sit. Respõdet Papa, ꝙ iudex iuste fecit, qui ipsum admisit, quãuis ad futuras controuersias fuerit constitutus & licet cum alijs simul fuerit constitutus, ipse tamẽ prius procurationis officium occupauit, sed talis occcupatio non habet locum in procuratoribus diuersis temporibus constitutis, quia dato posteriore, prioris procuratio esset reuocata.

POTVIT. Procurator condemnatus est, utrum teneatur appellare, & prosequi appellationem; Respõdet, ꝙ in eo ꝙ sententia est lata contra ipsum, potest & debet appellare; uel si ex aliqua iusta causa appellare non potest, debet hoc dño significare, ut si uoluerit, appellet, sed causam appellationis prosequi non tenetur inuitus. Totum est notandum quod hic dicitur. Not. quòd plures possunt dari procuratores simul. Itẽ no. quòd filius familias potest dari procurator. Item no. ꝙ quis dando secundum procuratorem reuocat primum. Item nota quòd procurator non tenetur appellationem proseq. Item no. quòd licitum est alicui agere nomine alterius, & non suo.

si hoc ignorante iudice; vel [a] aduersario factũ fuerit: iudicium quod idem quasi procurator postmodum expertus est, ratum esse debebit.

¶ Idem.

¶ Filiusfamilias potest esse procurator in iudicio, et ad futuras lites & procurator datus compluribus simul in solidum præfertur si præoccupauit negotium: secus si diuerso tempore fuit datus. Itẽ ꝓcurator appellare dẽt a sñia nisi ex causa excusetur, quo casu dẽt domino nunciare de sententia, appellationem tamen prosequi nõ tenetur.

CAP. XIIII.

Non iniuste iudex processit, qui filiumfamilias [b] in procuratorem admisit; Quamuis ad futuras [c] controuersias constitutum.

¶ Qui licet simul cum alijs [d] datus fuerit, prius tamen procurationis officium occupauit. Quod fieri nequiuisset in procuratoribus diuersis temporibus [e] constitutis: quoniam dato posteriori, prioris esset procuratio reuocata. † ¶ Potuit

b ¶ Filiusfamilias.] filiusfa. etiam sine mandato pro patre admittitur ad agẽdum & defendendum, præstita satisdatione. Immo & si esset minor: qa iustius est talem admittere, q̃ absentem indefensum condemnare. C. eod. tit. exigendi. Item potest constitui procurator ad agendũ & defendendũ, ut hic dicit, & ff. eo. filiusf. §. ipse quoq;. ut de iudex iuste fecit qui illum admisit, nisi esset minor, quem nõ debuit admittere: qa si decipiatur, potest restitui ipse, & fideiussores eius. ff. eod. minor. nisi forte pro patre ad defendendum ex benignitate, & non de rigore, ut in l. exigendi. in fi.

c ¶ Ad futuras.] ad præsentes & futuras lites bene datur procurator in diem, & sub conditione: & in perpetuum, & ad tempus. ff. eod. l. 3. & 4. ad unam causam: & ad plures, & ad omnes, ut ff. eo. l. j. & l. mandato. & s. e. dilectus. & præsens. & absens dari potest. ff. eo. l. 1. in fin. nec datur inuitus. C. eod. inuitus, & debet expresse consentire, alias inuitus uidetur datus. ff. eod. filiusfamilias, §. inuitus, & quilibet qui non prohibetur dari potest. quia prohibitorium est hoc edictum. ff. eo. inuitus. §. 1. & certus debet esse procurator. ff. eod. l. 2.

[Gl. seq. arg. negatiue. solui distinguendo.]

d ¶ Cum alijs.] sic ergo patet ꝙ plures procuratores simul dari possunt. 2. q. 6. c. post appellationem, §. forma. in fi. & ĩ. de test. insuper. & ff. eo. pluribus. & ff. de admi. tut. decreto. §. 1. Sed numquid ambo, uel etiam si sunt plures, simul agere debẽt, uel unus sine altero? Vr̃ quòd unus sine altero agere non possit: ar. s̃. de offi. delega. causam. & ff. de re iud. duo. Dicas, si plures dati sũt simul in solidum, potior est conditio occupantis, vt hic. vñ supple hic, in solidum: simile ff. eo. pluribus. & ff. de lega. 1. si pluribus in fi. & ĩ. de ap. ut debitus. & s̃. de rescr. ca. capitulũ sanctæ crucis. sic ff. de admi. tut. decreto. in fi. & ff. de uer. oblig. si Titius. arg. ff de duobus, reis. ex duobus: quandoq; tamẽ ille dicitur occupare, qui primo ad sententiam uenit. ff. de pec. si uero. & ff. de noxa. si quis sed si simul occurrerent ad litem contestandam, iudex tunc potest eligere magis idoneum, ne repugnantia inde contingat, vt si unus negaret, & alter concederet. ff. de accusat. si plures. & ff. de admi. tut. decreto, in fi. si uero nõ sint dati in solidum, sed simpliciter, tunc neuter agere potest, uel defendere sine reliquo, & sunt simul admittendi sicut iudices qui dantur sine clausula illa. quòd si [illegible] nes, & c. sed idẽ uidetur dicẽdũ siue addatur in solidum siue non: cũ rõ illius l. si plures. §. quamuis. & l. decreto. nihilominus remaneat. & ideo forte non ponit hic in textu, in solidum, quia aduersarius ab initio prouiderat sibi, ut iudex magis idoneum admitteret. Bernar.

[Gl. seq. ponit casum exemptum, & inducit simile.]

e ¶ Temporibus.] ponit tenorem illius l. ff. de procu. si quis cum procuratores. §. fi. in quo casu non est melior occupantis conditio. quia dando secundum, priorem reuocare uidetur, ut hic dicit, & l. prædicta, si quis cum ꝓ curatore. §. ult. nisi dando secundũ exprimat quod priorem vult durare in procuratione ff. de lega. 1. si pluribus. sicut est in iudicibus. quia secundum rescriptum derogat primo. s̃. de rescrip. ceterum. 2 & quandoq; secundus priori adiungitur. 1. sup. de offic. del. corã. Ad unam litẽ plurium personarum & unus & plures procuratores dari possunt. ff. eo. si quis cum. §. unus. Quandoq; tamẽ plures personæ non possunt agere uel experiri, nisi per unũ defensorẽ, seu defendere, ut ubi plures fideiussores sunt, & uolunt defendere eũ pro quo fideiusserunt iudicatum solui. ff. iu. sol. iam tamen. §. si tamẽ. Et plures hæredes necesse habẽt dare procuratorẽ, ne actor incommodo afficiatur, si defensor in plures personas diuidatur, ut in l. prædicta, iam tamen. §. si tamen. & ff. de exercitorie. Idem est in redhibitoria. ff. de ædi. edi. ꝙ si nolit. §. si plures. Idem est ubi ille qui agebat iudicio fam. erc. communi diui. fi. regu. decessit pluribus hæredibus relictis: quia ad omnia omnes unum procuratorem dare debent. ff. fam. erc. si familiæ erciscundæ. & ff. de proc. licet. in fi.

[Glo.

† Vide l. [illegible] quis cum. § [illegible] fi. ff. eod.

2 Immo [illegible] Sriu in ind[illegible] cib' quia [illegible] dũ rescrip[illegible] nõ tollit [illegible] mũ si de il[illegible] non fac[illegible] mentione[illegible] ut ibi & [illegible] of. del. ex li[illegible] teris. sed [illegible] secundo p[illegible] curatore [illegible] est necesse [illegible] tiat meat[illegible] primi: & [illegible] fit. & rat[illegible] quare in [illegible] scriptis n[illegible] est mel[illegible] conditio [illegible] cupãtis, [illegible] ditur hic [illegible] Hostien.

[Glo.seq.arguit, & remittit.]

a ¶ Contra ipsum.] bene dicit.ꝯ ipsum : quia in persona procuratoris semper formanda est sentẽtia . Alias non tenet C.de senten.& interloc.omn.iud.l.1.siue ab initio, siue post litem contestatam procurator interuenit. C.eod.nihil. De hoc dixi. s. de elect. querelam. Et not. ꝙ iste §.ponit tenorẽ illius leg.C.e.inuitus.

[Glo.seq. reci.per q.an domino scienti sniam latam,&c.]

b ¶ Appellare.] procurator ergo appellare tenetur,sed prosequi non cogit.C.eo. inuitus,qđ si non fecerit : imputatur ei. ff.de neg. gest.liberto.§.vlt.in fi. Vel saltem denunciare tenetur dño sniam latam ꝯtra ipsum,vt dñs appellet si voluerit: qa culpa ipsius amisit causam & ipse non poterat diuinare:vnde imputatur sibi.simile.ff. mãda.si fide iussor.§.si cum debitor.& hoc est verum cum dñs nesciuit : si

quoque is & debuit a sententia in eo quod lata extitit contra ipsum [a] nostrã audientiã appellare: [b] vel (si iusta † cã excusabat eũdem) saltem dño contestari,† vt ad appellationis beneficium cõuolaret . Licet appellationem prosequi non teneretur inuitus.

¶ Idem.

¶ Procurator uniuersitatis cuius maiores & iurati sunt excommunicati , non repellitur ab impetrando, nisi illi in ꝓcuratorio sint expressi, vel eorum auctoritate factum sit , vel ad id scienter sint admissi hoc

vero sciuisset certiorari non debuit.ff.de actio.empr.& ven.l.1.in fi.& s.de rescrip.ab excõicato.vnde tunc sibi imputet dñs,ꝙ non appellauit.Vel põt dici ꝙ appellare tenetur procurator, vel dño denunciare : quia hic non distinguitur vtrum dñs hoc sciat vel ignoret ꝯ se iudicatum : alias mandati tenebitur , nisi alterum faciat,nisi iusta causa eũ excuset, ut dicit littera sequens, puta,iustus metus. tunc denunciet dño inf.de appella. [illegible]t.vel inopia,sicut dr̃ de fideiussore condẽnato vltra verũ debitum . Qui non potest propter inopiam ap[illegible]e, debet hoc denunciare principali personæ, 1 ff. mand. si procuratorem §.si ignorantes. Bernar.

Consulti sumus.] Communis diuisio. Secundo : ibi Taliter.Abb.Sic.

CASVS . Quædam communitas constituit quendam procuratorem ad impetrandũ : maior de illa cõitare,& iurati per quos cõitas regitur , erant excõicati eo tempore quo iniunctum fuit illi procurationis officium: quæritur vtrum talis procurator ꝑꝑ hoc ab impetrando debeat repelli ? Rñdet,ꝙ non est procurator huiusmodi repellendus: nisi illi excommunicati expressi essent in litteris procurationis,uel nisi alias eorũ auctoritate ꝓcuratio, facta fuisset, uel nisi ipsa cõitas sciens eos tales esse, simul cum eis constituisset eundẽ. Not. ꝙ si maior pars scienter admittit indignũ , nihil valet ꝙ agitur: sed si ignoranter, ꝑꝑ paucos non vitiatur factũ maioris partis. Itẽ vtile vitiatur per inutile. Item expresse quandoque nocent,non expressa non nocent.

[Glo.seq.aperit dubium.secundo quærit,arg.& sol. opponit.& opp.respondet.]

c ¶ Iurati.] per hoc uidebatur ꝙ procuratio non ualebat:quia maior & iurati per quos cõitas regebatur,erãt excommunicati, ipsi quasi caput uniuersitatis censentur & ipsi iurant pro causis uniuersitatis C. de iur.cal. l.2.§. hoc etiam in fin. ff.de condit. & demonstra.municipibus.ff.ad municip. municipes huiusmodi maioribus cura totius reipublicæ commissa est , ut dicit lex illa,municipes unde uidetur ꝙ institutio procuratoris non ualeat : & sic ille procurator debet repelli.cum auctores illius non reciperent. inf.de testi.licet. Sed quid dices impetrator est excõicatus , impetrauit litteras ꝑ non ex cõicatis etiam credentibus illũ non esse excõicatum, vel ẽt credentibus: nunquid valent litteræ , vt per eas procedatur? Vĩ ꝙ sic : quia non refert per quẽcunque preces oblatæ sint. C. de Preci. impe. offer. vniuersis. & mulier etiam admittitur ad impetrandum quæ alias ad iudiciũ pro alio non admittitur.ff.de regu.iur.l. 2.C.de procu.alienã. Super hoc dicas, ꝙ tales litteræ bene valẽt & tenent : licet impetratur qui eas impetrauit , repulsus fuisset ab impetrando, si vicecãcellarius illum excõicatũ sciuisset ; cum etiam si principalis dominus eas impetrasset , valerẽt eo absoluto.ĩ.de excep. pia consideratione. de hoc teneas secundum ꝙ ibi no. in glos. sed mirũ.Sed videtur ꝙ litteræ impetratæ ab excõicato non valeant , per hoc quod dicit. si maior & iurati excõicati,essent expressi in litteris,ꝓcurationis ꝓcurator eorum deberet ab impetrando repelli. & ipsi ijdem repellerentur. Ergo multo fortius litteræ impetratæ ab excommunicato non valent: quia si excommunicatus repellitur ab impetrando & litteræ impetratæ ab ipso repellẽdæ sunt,Hoc ita intelligendum est , cum uice cancellarius,& alius qui litteras concedit , scit illos , l. maiorem,& iuratos excommunicatos : tunc debet procurator eorum repelli ab impetrando. quia & ipsi repellerentur:& ita non licet eis per aliam , quod ꝑ se ipsis nõ liceret.ĩ.de testi. licet. Excõmunicati publice nec per se nec per alium ad agendum , vel impetrandum. vt agant admitti debent.ĩ. de exce. exceptionẽ. in fi. Si vero vice cancellarius ignorat impetrantem excõicatum, nec ꝯtra ipsum excipiat , & litteras obtinuerit valebunt,& poterit agere per eas , cum fuerit absolutus ĩ.de excep.pia. Bern.

dicit , & est decisio notabilis , & subtilis.

CAP. XV.

Consulti sumus , an cõstitutus ad impetrandum a communitate aliqua ꝓcurator , ab impetrãdo deberet excludi , ꝓ eo ꝙ maiores & iurati , [c] † ꝑ quos eadem cõmunitas regebatur , tempore quo iniunctum fuit procurationis officium , erant excommunicationis sententia innodati. ¶ Taliter respondemus , quod nisi essent illi in litteris procurationis expressi , [d] vel alias

ADDITIO. Quidam dicunt ꝙ ualent litteræ;ergo credo ꝙ nõ ualẽt : quia sunt impetratæ ab excõicato, cuius procuratio nõ tenet.ĩ.de probat.post cessionem. licet ille ad litem esset datus & indignum est scripturam illius admitti , cuius actor dãnat.ĩ. de hære. fraternitatis. nam si sciuisset illum talem qui tales litteras concedit,fuisset repulsus. ergo & tu debes repellere ipsum cum suis instrumenti.ĩ. de hære. excommunicamus.§.credentes. uer. tabellio quia eadem ratio, &c.de rescrip.super litteris.

d ¶ Expressi.] expressio ergo nocet hic , 3 quia ꝑ hoc apparet ꝙ eorum mandato fuit constitutio facta tamquam maiorem: unde non ualet, quia si maior de uniuersitate , pura administrator , consules , prælatus excommunicati sint,uniuersitas agere non põt , quia quasi mortua tũc habet.11.q.3.nemo epõrum & ita quasi uacare intelligit , unde agere non põt. inf. ne se.ua. c.1.2.& 3.Idem est si in procuratione non sint expressi.dũ tamen constet ꝙ eorum auctoritate constitutio sit facta,ut hic dicit : sed cum expressi sunt ; tũc cõstat. & sic expressa nocent , non expressa non nocent.ff. de reg.iur.expressa.& quia eorum auctoritate factum est, ꝓprium factum censetur:quia omnia nostra facimus quibus auctoritatẽ impertimur. C. de ve.iure.eau.l. 1.§.sed neque.in fin.

† Vt infirmitas, paupertas , uel metus.

† Id est nunciare corã testib.l. si procuratorẽ. §. si ignorãtes. ff.mand.

huius dicti est efficax rõ qa licet dñs sciat ꝯ te sniatũ, probabiliter credere potuit,qđ ꝓcurator solicitius appellaret. Io.And.

† Dic cõtra ut ĩ.de ꝓba. post cessionẽ, & hoc tenebat olim Bernar. sed postea sniã mutauit , ut ait Ioã. An. quẽ uideto.

† Vide l. 1. ff.qđ cuiusque uni. & c. cum non ignores. de præbend.

3 Dñt qdam hanc glosã tẽpore Innocẽtij iiij. additionẽ fuisse. sed nũc ĩ oĩbus manuscriptis. hr: & de materia eius late hic Inno.& Ioan. And.

eorum auctoritate procuratoris [a] † institutio facta fuiſſet, aut ſciens eos eſſe tales, [b] ipſa communitas vna cum eis conſtituiſſet eundem, non eſt procurator huiuſmodi repellendus.

TITVLVS XXXIX.

De Syndico.

¶ Gregorius † Papa ſubdiacono defenſori Siciliæ.

¶ Religioſi debent habere ſyndicum, qui cauſas monaſterij agat & defendat, etiam (ſi oportuerit) conſtituto illi ſalario.

CAP. I.

Sicut ſtudij noſtri eſſe debet à litigijs forenſibus monachos ſubmouere, [c] ita neceſſe eſt noſtra ꝓuiſione, queadmodū negotia eorū diſponi debeāt, ordinare. Pro qua re tibi p̄cipimus, quatenus cū Fauſto loqui debeas cui (ſi voluerit) cōſtituto ſalario, monaſterii generaliter [d] debeas negotia commendare. Expedit enim pro paruo incommodo, [e] a ſtrepitu cauſarū ſeruos Dei eſſe quietos.

a ¶ Procuratoris.] puta quia dicebetur in ꝓcuratione: talis communitas fecit Titium ſuum procuratorem ad impetrandum, & maior, & iurati interpoſuerunt ſuam auctoritatem.

[Glo.ſeq.arg.ad brocar. quòd vitiatur vtile, &c. alleg. 7.iura, & 5.alle. in contrarium, demum quærit.arg. ꝓ & contra, & ſoluit.]

b ¶ Tales.] & ideo imputatur, quia nō debebat illos ad hoc aſſociare. ſimile.ſ̄.d̄ elec. ſcriptum eſt.in fin. Et eſt arg. ꝙ vtile vitiatur hic p inutile. argu. ad hoc. 9. diſt. ſi ad ſacras. & ſ̄. de offic. deleg. ſuper qōnum. §. ſi vero. & 3. qu. 9. pura. & ff. de ædil. edic. cum eiuſdem. Sic & vna ouis morbida totum gregem inficit. 24. q. 3. reſecandæ. & inf. de ſtatu regu. ea quæ. 1. nño. in fi. & ſ̄. de officio deleg. cū ſup. arg. 5. ꝙ non noceat factū illorū. ſ̄. de elec. ilia & ī. de cle. excō. mi. ſi celebrat. & ſ̄. de ele. cum Vvintoñ. & C. de trāſ. ſi ex falſis. & ī. de re iudic. cū I. & A. Sed dato ꝙ valeat conſtitutio, & impetratio litterarū, quia non ſunt expreſſi in cōſtitutione, vel alij ignorabant illos eſſe tales, ſed cōi voluntate omnium hoc factū eſt, numquid poterit agere vniuerſitas vel collegium per ſyndicū, auctoritate illarum litterarum conſtitutū ab illis, & ab aliis cōiter ſi obijcitur, ꝙ maior, ſ. adminiſtrator prælatus & aliqui de maioribus ſint excōicati, & paratus ſit hoc probare excipiens? & videtur ꝙ ſic poterit agere: quia ſicut ualet conſtitutio ad impetrandum, ita debet ualere conſtitutio ſyndici ad agendum, dummodo conſtitutio ſyndici ſimilis ſi conſtitutioni procuratoris. Sed uidetur quod hoc eſſe non poſſit, quia in ſyndicatu debent exprimi maiores perſonæ, & alij etiam, & precipue prælatus adminiſtrator, ut appareat an ſint duæ partes uel maior pars uniuerſitatis. ff. quod cuiuſque uniuer. plane. & collegium ſine prelato non conuenit. nec conuenitur. inf. de iud. cauſam. ſed hoc non poteſt conſtare niſi exprimantur nomina in ipſa conſtitutione. Vel ſatis poteſt dici, quod litteræ ualeant prædicto modo impetratæ, conſtitutio tamen ſyndicatus non ualeat niſi illi abſoluantur, nec eſt hoc inconueniens, quia unus ſolus, uel pauci de capitulo poſſent impetrare litteras pro eccleſia, uel cōſtituere procuratorem ad hoc, cum ſint coniunctæ perſonæ, ut arg. ſup. de reſcrip. nonnulli. & 12. q. 2. non liceat. Bernardus.

DE SYNDICO.

¶ Viſo de procuratore, qui gerit negotia domini merito ſubijcitur de ſyndico, qui gerit negotia uniuerſitatis.

Sicut ſtudij.] Diuiditur. Nam primo premittit exordium, ponens duas cauſas mandati. Secundo, in medio ponit mandatum: ibi, Pro qua re. Abbas.

CASVS. Hic dicit Papa, quod ad eius officium pertinet monachos remouere a forenſibus litigijs; & eodem modo ad ipſum pertinet qualiter eorum negotia debeant ordinari. Vnde mandat iſti ſubdiacono defenſori Siciliæ, quatenus loquatur eum quodam Fauſto &c. conſtituat ſalarium de bonis monaſterij, conſtituens eum ſyndicum ſiue procuratorem generalem ad oīa negotia monaſterij in iudicio procuranda. expedit eñ ut modicum damnū ſuſtineant, ut ab huiuſmodi litigiis conquieſcant, & diuinis intendant. Nota ꝙ monachi non debēt eſſe ſyndici etiam ꝓ cāis monaſterij: ſed iſtud ex honeſtate dictum eſt: quia cōtrarium ſeruat̄, nec repellūtur ꝓpter hoc.

c ¶ Submouere.] 16. q. 1. monachi.

[Gl. ſeq tractat. de ſyndico, quid ſonet hoc nomen, ad quas cauſas detur, a quo, an caueat de rato vel de iudicato ſoluēdo, an iuret de calūnia, an poſſit eſſe laicus, ſubdit hoc ca. de honeſtate loqui. I.

d ¶ Generaliter debeas negotia cōmendare.] no. ꝙ hoc nomen, ſyndicus, nomen grecum eſt latine defenſor 1 appellatur, & ad certam cauſam agendam uel defendendam eligitur. ff. de muneribus & honoribus munerum §. defenſores. & generaliter ad omnes cauſas præſentes & futuras, vt hic & ī. de iuramento calumniæ. imperatorum. cōſtituitur ab uniuerſitate ſeu collegio uel corpore 2 ff. qd̄ cuiuſque uniuer. l. 1. & l. itē eorū. §. [illegible] decuriones & ſyndicus iſte ſi dubitatur de mandato [illegible] dēt cauere de rato ſi agat, & partibus procuratoris [illegible] gitur, & ex eiſdem cauſis mutari poteſt ex quibus ꝓcurator, ut l. prædicta, item eorum. §. penulti. & ulti. ſed non cauet de iudicato ſoluendo. cū defendit, ut dictū eſt. ſ̄. tit. proxi. mandato. quia talis ſyndicus pſonam ſuſtinet uniuerſitatis ſiue collegii: ſic & tutor non cauet de iudicato ſoluendo, ſed de iudicio ſiſti. C. de adminiſtra. tut. l. ſancimus. §. defenſionē. & iurat de calum. in pertractandis. & c. imperatorum. & tutor & curator iurant de calumnia. ut C. de iuramen. calum. l. 2. Item poſſet eſſe laicus, ut uidet̄ hic in fine. quia ſeruos Dei litigare non oportet. 2. q. 7. ſicut ſacerdotes. & 11. quæſ. 1. te quidem. & c. clericum §. ex his omnibus uer. ſecularia iudicia ſi habueritis, contemptibiles. &c. & in auth. de ſanct. epiſco. §. alium autem. coll. 9. & ī. de iur. calum. c. 1. in fi. Quod dictum eſt, ſatis eſſet honeſtum: quia quælibet perſona eccleſiaſtica debet habere procuratorem bonæ famæ, 3 pro quolibet eccleſiaſtico negotio. 5. q. 3. quia epiſcopi. tamen contrariū fit quotidie. quia clerici & monachi poſſunt eſſe ſyndici, & tractare vtilitates eccleſiarum. 16. q. 1. qui uere. & c. monachi. & iura prædicta loquuntur ſolummodo de honeſtate. ſic uidemus ſeruari de facto, & debet conſtitui quandoque ab epiſcopo, quandoque a capitulo, prout notatur. ſup. de reſcrip. c. edoceri.

e ¶ In commodo.] id eſt, potius deberent modicum incommodum ſiue damnum ſuſtinere in eo quod dabunt ſyndico, & ceſſare à litibus, & per alios litigia exercere. Bernardus.

† procurationis.

† Li. 1. epiſ. 67. regeſti & c. 1. eo. tit. in 1. compil.

1 Recte loquitur hic gloſ.

2 De materia [illegible] ius. gl. ui- [illegible] pe. ſpec. titu. de ſyndico. ad- de Io. An. in c. 2. ī. de noui oper. nūc.

3 Vide Hoſt. & Io. An. ca. in ꝑtractandis. ī. de iur. calum.

DE IIS QVAE VI METVSVE causa fiunt.

¶ Supra in præcedentibus titulis vsum est de ijs q̃ sponte egimus in iudicio vel extra, merito subijcitur de ijs quæ agimus coacti & inuiti. nam iura dant remedium rescissoriũ aduersus ea quæ fiũt per metum, & appellatur actio. quod metus causa. Et scias ꝙ regulariter gesta per metum tenent: sed venient rescindenda per actionem quod metus causa. fallit in quibusdam casibus, in quibus metus vitiat ipso facto vt plene not. infra eo. c. abbas. Et competit hæc actio ad interesse, vt colligitur in l. si cũ exceptione. in princ. ff. eod. Abbas.

† Restituta est in inscriptio, nã pperã ita pri⁹ legebat. Exon. epõ. M. Cæsara.

De hac materia tractatur. 15. quæstio. 6. 20. quæst. 3. & 23. q. 6. & q. 5. per totum. & q. 3. ĩ multis. & 6. q. 1. hoc tunc. 1. q. 1. §. constat. 15. q. j. merito.

TITVLVS XL.

De ijs quæ vi metusve causa fiunt.

¶ Alexander iij. Oscen.† episcopo, & Priori sanctæ Mariæ Cæsaraug.

¶ *Si qs timore mortis, postea ratum non habens, religionẽ profitetur exire, & matrimonium contrahere põt secus si a principio, vel ex postfacto libere consensisset.*

CAP. I.

† Post conc. Later. p. 50. cap. 13. & c. 1. eo. titu. in 1. compilat.

PErlatum.] Prima pars narrat factu. Secunda dat iudices: ibi, Ideoque. Abb.

† Suspectam scilicet de adulterio.

PErlatum† est ad audientiam nr̃am, quod cum quidam nobilis & potens M. vxorem suam suspectam† haberet, milites sui eius præcepto eam ad quandam syluam ducentes, euaginato gladio occidere voluerunt: sed tandem pietate ducti sub tali conditione pepercerunt eidem, quod in monasterio de Colobris† habitũ susciperet monachalem: & inf. ¶ Episcopi vero missi a viro, vt ei velum imponerent: quia iuuenis erat, & filium paruulum habebat, mutationem vitæ suæ suspectam habentes, seorsum conuenerunt eandem: quæ rem patefaciens, quod mortis timore monasterium intrabat, proposuit:[a] & quod inde qñcunque posset, exiret; sed alter† episcoporũ (vt viri tyrannidi satisfacere videretur) mulieri velũ[b] imponere simulauit.[c] tandem viro de medio sublato, prædicta mulier de monasterio exiens, alium mãritum accepit, quos Calacuritanus Ep̃s ad instantiam sororum, vinculo excõicationis adstrinxit; & inf. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus prædictam mulierem & virum (recepto sacramento, quod vestro[d]

CASVS. Quidam nobilis cum haberet vxorem suam suspectam, pcepit militibus suis, vt eã ducerent ad quandã syluam, & eam occiderent: ipsi duxerunt illam ad sylũã, gladio euaginato vt eã occiderent, tandem pietate moti pepercerunt eidem sub tali conditione, quod in monasterio monialium susciperet habitum monachalem, & sic ducta fuit ad monasterium. miles maritus ipsius, misit duos episcopus ad monasterium vt ei velum imponerent, ipsi vero (quia iuuenis erat, & filium paruulum habebat) suspectam habuerunt mutationem vitæ ipsius: traxerũt eam in partem, quærentes ab ipsa quare hoc faciebat, & illa rem per ordinem exposuit illis, dicens, quod timore mortis hoc faciebant, & quandocunque posset, inde recederet: alter illorum vt satisfacere videretur crudelitati viri illius, velum sibi imponere simulauit: postmodum vir de medio est sublatus, mulier statim de monasterio exiuit, & alium maritum accepit: propter quod episcopus diœce. ad instantiam monialium ipsos excommunicauit. mulier factum illud domino papæ significauit: Vnde mandat. Papa quibusdam iudicibus, quatenus dictam mulierem & virum eiusdem a sententia excommunicationis absoluant, recepto iuramento ꝙ eorum stabunt mandato. deinde mulierem illã, & abbatissam, & moniales ante præsentiam su. faciat præsentari, & si legitime probatum fuerit mulierem illam monasterium intrasse non timore mortis, sed sponte: vel si etiam timore intrauit, & postmodum mortuo viro ratum habuit qđ prius fecit, per censuram ecclesiasticam ad monasteriũ redire cogatur. No. ꝙ protestatio valet. Item votum timore mortis emissum non tenet. Item quod ab initio non tenuit, confirmatur ratihabitione sequenti.

[Glo. seq. argu. pro ꝓtestatione allegat 4. iura, & vnum in contrarium, & ibi remittit. Secundo quærit, & soluit.]

a ¶ Proposuit.] hic ergo valet protestatio, ut 31. q. 2. Lotharius. 28. dist. diaconi & 7. quęst. 1. Pontifices. & supra de electio. Cumana. contra. s̃. de consti. cum M. in quibus de hoc. Sed quid si non audet protestari? Non obest. C. de re. cre. generaliter. §. ipse arg. 34. quæstio. 2. non satis. in prin. quod intelligitur si constet in iudicio.

† Ita manuscripti emendatiores sed forassis Talabres, scribendũ alias Colubris, alias, Tolobris.

b ¶ Velum.] scilicet cõuersionis, quoniã velum consecrationis quod tantum virginibus datur imponere non debet. 20. q. 1. de votis. & inf. de reg. vidua.

† Tirasonensis, s. nã hic cũ Cæsar augustano velũ imponebat. ut patet in integra.

[Glos. seq. not. ad brocar. simulationis alleg. ad primam partem septem iura, & ad secundam alia septem, & soluit.]

Velũ in monialibus duplex conuersionis & consecrationis.

c ¶ Simulauit.] not. ꝙ vtilis simulatio pmittitur 22. q. 1. vtilẽ. ff. de noua. doli exceptio. in fi. & 23. q. 3. dominus. ff. de do. l. 1. §. nõ fuit. & 43. d. in mãdatis, instit. de ac. §. aliæ. & 23. q. vlt. ut pridem Argum. contra. 27. di. quod interrogasti. ff. de iustit. & iur. l. 1. §. 1. & 12. q. 1. certe ego ff. de offic. præsi. congruit. §. vlt. C. de iur. do. in rebus, in fin. 22. quæst. 5. cauete. & C. de ince. nupt. l. vlt. in fin. Solu. dolus, fraus, & simulatio sunt nomina reatus, qui nunquam permittitur a canone: quia qui peccat, non peccat legis authoritate. 23. quæstione 4. qui peccat. aliquando vulgari consuetudine denominat actus legitimos, & tunc permittuntur, ut in primis concor. 36. quæstio. 2. capi. nullus §. his authoritatibus, & sic simulatio boni quandoque bona est, ut hic, & permittitur, & quandoque mala, ut hypocrisis, ut c. quod interrogasti & c. certe. & c. cauete. simulatio mali quandoque bona est, ut fuit simulatio Dauid, qui simulabat furorem, ut in dictis c. vtilem, & c. dominus. & de consecr. distin. 2. accesserunt. ubi dicitur, ferebatur Dauid manibus suis, sed manibus suis nemo portatur: Christus enim manibus ferebatur. de consec. distin. 2. accesserunt.

[Glo. seq. reci. per contrarium.]

d ¶ Quod vestro.] sic. j̃. de sen. excom. ex tenore. sed 1 cõis forma est. ꝙ iuret qui absoluitur, stare mandatis ecclesiæ. inf. de app. ad hoc. & j̃. de sen. excom. cum desideres. sed non refert quocunq; istorum modorũ iuret.

1 De materia hui⁹ glossæ copiose li. 3. cõmen in directoriũ Inquisitor. schol. 6.

debeant stare mandato) ab excõmunicationis vinculo absoluatis: deinde tã mulierem quã Priorissam & moniales præscripti monasterij, ante vestram præsentiam conuocantes, si legitime probatum fuerit, non timore [a] mortis prædictam mulierem religionem intrasse, aut quod fecit, postmodum [b] ratum habuisse, ipsam ad monasterium redire, & habitum depositum reassumere † censura ecclesiastica compellatis.

¶ Idem episcopo Vigornien.

¶ *Qui per metũ amissionis patrimonij suo beneficio renunciauit, illud repetere potest.*

CAP. II.

Abbas † S. Cadmundi, † a quo R. præsentiũ lator patrimonium suum tenere dignoscitur, milites & burgenses ad dñm eius (sicut accepimus) destinauit, qui eum a domo & vniuersa possessione expellerẽt, nisi ecclesiam suam penitus abiuraret: quod cum idem R. tali modo coactus [c] fecisset, abbas alij concessit supradictam ecclesiam.

quia licet iuret stare mandato iudicis, per illam formã non intelligitur aliud quam per aliam, nec magis adstringitur, quia mandatum suum debet esse secundum ius, nec ad aliud extenditur: quia nec de alio intendũt

[Glo. seq. obijcit de negatiua, & soluit: iterum obijcit, & quadrupliciter soluit: & primã reprobat.]

a ¶ Non timore mor[illegible] qualiter [illegible] hoc probar., cum sit negatiua, & ista negatiua includit in se affirmatiuã hanc, scilicet, sponte religionẽ intrauit, simile s̄. de renun. super hoc. de hac negatiua dictum est s̄. de ele. bonæ. Et hanc negatiuam debent probare moniales, q̃ mulierẽ illã repetebãt. Sed videtur quod potius mulier illa debuit probare ꝙ timore mortis intrasset: quia moniales fuerunt in quasi possessione illius, siue monasterium, & quasi fundata erat intentio mon[illegible] ꝑ talem possessionem, & cohabitationem, & veli susceptionem, & mulier allegare videtur metum mortis. sed qui hoc allegat, illud debet probare. ff. quod me. causa, non est. Respondetur ꝙ verum est hoc, sed quia constabat de contestatione voluntatis ab initio facta, adhuc præsumitur nolle. ; 1. q. 3. Lotharius. ff. de leg. 3. si quis. in princ. & qui voluntatem immutatam allegat, hoc probare debet, ut hic, & ff. de proba. eũ qui. C. de testam. sancimus. & C. de app. præcipimus. in fi. & ff. de leg. 3. fideic. §. si rem. & ff. de lega. 1. si mihi. §. interdum. Sed hoc non habetur ex hac littera, quòd constaret de protestatione, nisi per narrationem præmissam. Ideo aliter dicitur: eo ipso quòd mulier hæc non probat, intelliguntur moniales probasse suam intentionem præsumptiue, cum de facto constaret, licet non de forma facti. C. qui milit. non pos. super seruis. lib. 12. Vel moniales sponte onus probandi subire volebant, unde mos eis gerendus fuit. inf. de resti. spo. licet. in fi. ff. de proba. circa eum. & talis metus bene excusat: sicut timor & metus stupri, & timor seruitutis, & metus verberum. ff. eo. isti quidem. & C. de transa. interpositas. & inf. c. prox. & quæ fiunt iusto timore, reuocantur. C. de re, cre. l. generaliter. Vel dic, quod vtraque pars debet docere de iure suo. simile sup. de renunc. super hoc.

[Glo. seq. notat, signat contrarium, remittit & soluit.]

b ¶ Postmodum.] quasi dicat si constaret de metu ab initio, & postea sponte ratum habuit, uotum suum tenuit. simile. inf. de regul. significatum, & c. cum uirum. ubi habes, ꝙ istud quod ab initio non tenebat, per ratihabitionem roboratur; sic & in matrimonio carnali. inf. de spon. ad id quod. & inf. de despon. impub. de illis. in fi. not. & aliud quod colligitur hic manifeste; ꝙ aliquis uxoratus, uel uxor alicuius etiã iuuenis, si uiuente altero sciente & consentiente intret religionem profitendo de timore aliquo etiam iusto ut hic erat, & postea ratum habeat sponte, uel interim etiam mortuo marito, ꝙ in tñ teneat uotum, ꝙ non possit ulterius ad sæculum redire: & si redierit, compelli debet reuerti ad monasterium, & tamen uiuente marito nõ tenebat uotum [illegible] quantum ad maritum; quin posset etiam eam reuocare. arg. ad idem. s̄. de conuer. con iu. ex parte consuluit, 2. j̄. eo. ti. placet, & c. quidam intrauit. vbi q. hoc. Et dic postmodũ, id est post mortem viri, 2 & ita planũ est, quia viuente viro metus mortis durare intelligitur: quod [illegible] colligitur quia in [illegible] riti non [illegible] Vel [illegible] habe[illegible] quod [illegible] in [illegible] decretali, [illegible] duxit episcopos ad monasterium vt illi mulieri velum imponerent, sine misit illos, vt hic dicitur. s̄. ver. epi vero. & ita [illegible] sentit: sed castitatem non promisit, & ita solennizauit votum suum, si sponte hoc fecit. Si uero timore mortis hoc fecit & postmodũ tractu tẽporis ratũ habuit, tenuit votum ratihabitione sequenti, cum vtroq; casu habuerit viri assensum. Sed stãdum videtur illis iuribus. j̄. de conuer. coniug. cum sis. & ca. ad Apostolicã. Sed intellige illas ẽm ꝙ no. in c. vxoratus. j̄. de conuer. coniug. in no. sed pone. Ber.

Abbas.] Prima pars narrat factum. Secunda dat iudices: ibi. Vnde quia. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam clericus R. nomine habebat ecclesiam ab abbate sancti Cadmundi, abbas milites & burgenses suos misit ad clericum illum, vt eum a domo & vniuersa substantia expellerent, nisi ecclesiam suam in manu abbatis abiuraret: qui tali modo eam coactus abiurauit, & abbas ecclesiam illam alij concessit. Vnde iste R. conquestus fuit dño Papæ, manda[illegible] Pa[illegible] episcopo Vigorn. quatenus si ita est, prædicto R[illegible] integritate restituat vniuersa: quia quæ metu vel vi fiunt, debẽt in irritum reuocari No. ꝙ metus amissionis rerum excus. & iustum est ut ea reuocentur; quæ tali. metu tradita sunt, & iuramentum non obstat.

[Gl. seq. notat. signat 2rium, & soluit. secundo notat ꝑ metũ facta ualere, dummodo, &c. reddit causã, dat modũ rescindẽdi. & 2tra quẽ agat: cui signat 2trariũ, & soluit. circa modũ rescindendi dat casũ exceptũ, cui signat 2rium, quod soluit dando regulam, & sex casus exceptos, ponit opinio. in cõtrarium q̃ reprobat.]

c ¶ Coactus.] not. ꝙ si quis per metum amissionis rerum suarum aliquid faciat, uel iuret se facturum, & illud implet iuramentum, potest repetere quod tali modo fecit uel abiurauit. arg. 50. dis. presbyteros. Et intellige de talib. rebus sine quib. uita corporis amittitur, uel patitur grauem iacturã. 22. q. 4. innocẽs. uer. quisquis ergo. arg. contra. 32. q. 7. omnes causationes, sed non tangit hoc. Nota ergo circa hanc materiam, quod ea quæ per timorem 3 uel metum fiunt, qui possit cadere in constantem uirum, tenent & obligatur quis per hoc, licet coactus & iuramentum super hoc factum tenet, dum tamen tale sit factum super quo iuratur, uel quod promittitur, siue etiam traditur, quod seruari possit sine interitu salutis æternæ. alias non tenet iuramentum. 22. q. 4. si aliquid. arg. s̄. de pact. pactionis, quia pro nullo metu debet quis peccatum operari mortale. j̄. eo. sacris, & potius quelibet mala pati, q̃ malo cõsentire. 32. q. 5. itane. & ita tenent ea q̃ per metũ fiunt & iuramẽtũ. j̄. eo ad audientiam,

1 De materia huius glos. vide Franciscum Herculanũ trac. de probatione negatiuæ præsertim in 5. modo.

† In antiq. resumere.

2 Ratificat enim manẽdo ibi postea per integrum mensem secundum quosdam. arg. a. 10. q. 1 [illegible]. Alij dicunt de duobus mẽsibus. argu. de conuer. coniug. ex publico. secũdum In. Io. And.

† post conc. Lateranen. par. 22. c. 7. & c. 2. eo. ti. in 1. cõpila.

† Eadmũdi.

3 Quarum rerum me[illegible] tus admit[illegible] dus sit u[illegible] nõ, copio[illegible] tradit A[illegible] stoteles li[illegible] 3. Ethico[illegible] 6. 7. & 8.

ꝗ.Et hoc ideo, quia coacta voluntas, est uoluntas. 15. q. 1. merito quæritur. Sed contra hoc datur actio quod metus causa, & probato metu restituitur per officium iudicis, quod dedit uel tradidit, aut absoluet si promisit. ff. eo. l. metu. §. sed quod prætor. Nec refert in hoc casu, qs metū fecit, an is qui possidet, an alius, dummodo probet se per metū rem perdidisse: quia metus iustam in se habet ignorãtię causam. ff. eo. si cum exceptione. §. ĩ hac. Et pōt agere tam cōtra possidentem, ꝗ̃ contra illū, qui metum intulit. ff. eod. tit. l. Pedius. 1. respon. sed si ab vno cōsequitur ius suum, cōtra aliū agere non potest. vt in prædicta l. Pedius §. ult. in ff. de dolo: l. si plures. & ff. de eo ꝑ quē fac. erit. l. 1. §. si plures. 1 C. de cōd. tur. l. 1. ar. ꝯ ff. ad l. Aquil. itē Mela. §. sed si plures. Sed illud est pęna, hoc interesse, & pœna unius non liberat alium, ut in l. item Mela. §. sed si plures. Et est uerum ꝙ subuenitur metum passo, nisi culpa sua inciderit in metum. ff. e. l. si mulier. & 22. q. 4. iter cetera. ar. cōtra. ĵ. de spō. veniens. & ibi culpa sua incidit in metum, & tamen non tenet matrimonium contractum per metum. Solue hoc contrarium per distinctionem talem. Tenent ergo quæ per metum fiunt, & subuenitur metum passis: nisi culpa sua incidant in metum. Ab ista doctrina siue generalitate, excipiuntur casus in quibus fallit, etiam si culpa sua incidisset in metum. Et primo in causa matrimonij 2 qualiscunque metus interueniat [illegible] culpa sua uel sine culpa. matrimomnium contractū per [illegible] non tenet: nec obligatur qui hoc facit, etiam [illegible] at, quia matrimonia libera debent esse: quia inuitæ nuptiæ diffi iles exitus consueuerunt habere: inf. de spon. requisiuit. & c. gemma. & C. de spons. l. ult. in fi. & ubi metus uel coactio intercedit, consensus liber dici non potest. inf. de spon. cum locum. & matrimonium solo consensu contrahitur. 27. q. 2. sufficiat. Sed c. prædictum, inter cetera, uidetur dicere contrarium: sed non contradicit, quia ibi non interuenit iustus metus, qui possit cadere in constantem uirum, qui solus excusat. ff. eod. metum. Vel dicas, prout consueuit exponi, matrimonium sit firmum & stabile: quia illud verbum sit, non ponitur præceptiue, sed consultiue, & sic c. illud, inter cetera, loquitur de consilio tantū, uel metus nō fuit reprobatus. Itē & dos ꝓmissa per metū uel soluta non tenet: quia est accessoria ad matrimonium. ff. eod. si mulier. §. si duo. vbi dicitur, quod si dos per metum promittatur, non nascitur obligatio. Item in rebus ecclesiæ est speciale, ꝙ non tenet traditio, uel promissio, uel iuramentum factum per metum de rebus ecclesiæ. 15. q. 6. cap. 1. ĵ. de iureiuran. ꝑuenit. quia etiā si spōte prælatus res ecclesiæ traderet, non tenet traditio sine solennitate de qua cauetur. 12. q. 2. sine exceptione. multo fortius nō tenet traditio de rebus ecclesiæ facta per metum, nec iuramentum super hoc factum: quia si non tenet principale, nec accessorium. C. de leg. non dubium. & ĵ. de fo. comp. si diligēti. Itē & in uoto: quia uotū 3 ꝑ metum factum, non tenet. sup. eo ꝑlatum. quia uotū res est consilij & non præcepti, & liberum est arbitrium in uouendo, alias non est votū. 32. q. 1. integritas. & ĵ. de uoto. licet. & voluntarium militem sibi eligit Christus, coactum a-

† Vide l. 1. cū gl. & l. 1. cū glo. C. & ff. e. & ꝓ intelligētia huius cap. uide Sotum inf. citatum.

† Cap. 1. eo. ti. in 2. cōp.

1 De hoc uide 12. q. 2. c. monemus. & late hic per Host.

2 De hac difficultate uide plene [illegible] Sotū [illegible] sen. di. 2[illegible] q. 1. ar. 3.

3 Vide Sotū vbi s. & lib. 7. de iusti. & iu. q. 2. ar. 1.

¶ Vnde quia quæ metu & vi fiunt; de iure debent in irritum reuocari: † Mandamus quatenus prædicto R. cū integritate restituas vniuersa.

¶ Clemens tertius.

¶ *Qui terrore laicorum electione de se factæ renunciat, si renunciatio iuramēto, vel fide firmata non sit, regimini ad quod electus erat, præfici poterit.*

CAP. III.

AD † aures nostras te significante peruenit, quod electus quidam in plebanum cuiusdam ecclesię, ad terrorem laicorum [a] renunciauit electioni, quæ de ipso fuerat a clericis, vno excepto, vnanimiter celebrata: & infra.

¶ Tuæ igitur discretioni præsentibus innotescat, quod renunciatio facta ad terrorem laicorū (nisi forte iuramento, [b] vel fide interposita sit confir-

tem sibi auctoraē diabolus. 15. quæst. 1. non est. Item non tenet iurisdictio per metū extorta. ff. de iudic. l. 2. 1. respon. Item auctoritas tutoris per metum extorta, nulla est. ff. de auctor. tutor. l. 1. §. ulti. In omnibus alijs casibus tenent quæ per metum fiūt, ut dictū est: dū tamen talia sint, quæ sine interitu salutis æternæ seruari possint. Alij dicunt contra, quia ea quæ per metum fiunt, non tenent ipso iure. arg. ff. eo. l. 1. vbi dicitur, quod per metū factum est, ratum nō habebo, dicit prętor. Sed illud nō est verū, immo potius contra innuitur ex uerbis illis, quia quod non est, ratum haberi non potest, Bernard.

ADDITIO. Et hęc supradicta patēt in his uersibus.

Tutor, iudicium, dos, sacrum, copula votum:
Hæc sex vi facta de iure scias fore nulla.
Cetera ius patitur sed postea restituentur.

AD aures.] communis diuisio. secunda: ibi. Tuæ igētur. Abb. Sic.

CASVS. Quidam electus fuit in plebanum cuiusdam ecclesiæ concorditer uno excepto. Ipse ad terrorem laicorum renunciauit electioni de se factæ: quærebatur vtrum non obstante tali renunciatione præfici deberet eidem ecclesiæ? Respondet Papa, ꝙ renunciatio facta ad terrorē laicorū non impedit, quo minus ille ꝑficiatur eidē ecclesiæ nisi forte illius renūciatio confirmata sit iuramēto, uel fide interposita. Nota ꝙ renunciatio ad terrorē laicorum non tenet: tamen si iuramētum interuenisset, vel fides data fuisset, cum tale iuramentum sine periculo animæ violari nō possit, nō debet præfici ex illa electione. Item iuramentum & fides æquiparantur.

[Glo seq. reci. per q. an ualuerit renunciatio.]

a ¶ Laicorū.] talis renunciatio non tenet, etiam si spōte fieret: qa nō est facta in manu pręlati, ut s̃. de renun. admonet. & ĵ. eo. c. proxi. & ca. quod in dubijs ubi de hoc arg. 17. q. 2. Gonsaldus, tamen si sponte renunciasset, quo ad se bene teneret, sed quo ad superiorem 4 non. vt no. in illa decre. quod in dubijs. & argu. de renun. super hoc.

[Glo. seq. arg. à contrario, allc, 3. iura in contrariū. ponit opi. demum soluit.]

b ¶ Nisi forte iuramento.] ergo si iuramentum interuenisset: uel fides interposita fuisset, quòd ulterius nō repeteret, nōn potest eam repetere iuramēto uel fide obstante, quod potest seruari sine interitu salutis æternæ. ĵ. eod. cum dilectus. ĵ. de iureiuran. si uero. & 22. q. 4. si aliquid. sic inf. de restitu. spolia. accepta. argum. contra. ĵ. de restitu. spolia. cap. 2. & supra de renun. cū inter P. & supra eod. abbas. Solu. quidam dicunt quod hoc quod hic dicitur, & in similibus signatis, ius commune est: quod dicitur in contrarijs, dispensatio est, sed ex littera non colligitur dispensatio. Illa decre. inf. de rest. spol. cap. 2. non contradicit, quia in alio casu loquitur, quia aliud est repetere quod per metum tradidit uel renunciauit, ut hic, & inf. cap. proxi. Aliud est petere restitutionē eius quo non fuit spoliatus; 5 ut dictum est s̃. de renū. super hoc. Et illa decre. cum inter P. non contradicit, quia ibi non agit ex prima sua institutione. Illa decr. abbas. non cōtradicit

4 Vñ dicebant Tā. & Vin. in arbitrio superioris pendere. Io. And.

5 Et sit rō, qa primo casu nō est res affecta quando tradit, & interuenit uoluntas tradētiū, licet coacta. In scdo res est affecta & uitiosa qñ iurat. nec interuenit uolūtas spoliati [illegible] secundū Ho. Io. And.

mata) non impedit quominus is, qui renunciauit eccleſiæ, ad cuius regimē prius erat electus, prę́ficiatur eidem.

¶ Inno.iij. decano & ſubdia. Linconeñ.

¶ *Qui per metum, qui cadere potuit in conſtantem vtrum, beneficio ſuo renūciare iurauit, & renunciauit, illud repetere poterit.*

C A P. IIII.

AD † audientiam noſtram magiſtro G. † de Cheuel. ſignificāte peruenit, ꝙ cū eccleſiā de Cheuel canonice fuiſſet adeptus, & aliquandiu pacificè poſſediſſet, grauiſſimo tādē Regis metu, quod eā reſignaret iurare coactus, eam in eorum, ad quos [a] pertinebat, manibus reſignauit. Quia vero quæ vi metuſue cauſa [b] fiunt; carere debent robore firmitatis; † Mandamus, quatenus ſi eūdem ad reſignationem [d] conſtiterit vobis ꝑ talem metum fuiſſe coactum, qui potuerit & debuerit cadere in virum cōſtantem, non obſtāte iuramento ꝓdicto, quo nō ad non repetendum, [e] ſed ad reſignādum [f] ſolummodo tenebatur, præfatam eccleſiam ei reſtitui faciatis.

¶ Idem Vidronen. † archiepiſcopo.

¶ *Excommunicatus non eſt qui abſolute coactus excōmunicato cōmunicat, ſecus ſi coactio fuit conditionalis.*

C A P. V.

SAcris † eſt canonibus; & infra. ¶ Diſtinguimus autem vtrum is qui

---

quia ibi iurauit ſolummodo abrenunciare, & renunciauit: ſed non iurauit ꝙ non repeteret. Sed hic dicit Papa, ſi iuramentum interueniſſet in renunciatione, ſcilicet ꝙ non reciperet, illam prælationem, tunc non poſſet præfici illi eccleſiæ, propter iuramentum quod pōt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ: ſed nō negatur, quin præfici poſſit probato metu, ſuperioris officio implorato, ſecundum quod fecit in illa decre. abbas. & ī ſimilibus, & ſic nō ꝯtradicūt cōtraria ſignata excuſat .n. metus ſtupri ſiue ſtatus, verberis, atq; necis. ff. e. tit. l. ego puto. & l. nec timorē. & l. iſti qdē. §. 1. 2. & 3. item metus ſubſtātiæ ſuæ s̄. c. ꝓximo. Bernardus.

AD audiētiam.] Diuiditur, quia primo ponitur partis conqueſtio. Secūdo dat iudices: ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Magiſter Guil. rector eccleſię de Cheuellis grauiſſimo metu regis coactus iurauit ꝙ eccleſiam illam renunciaret in manibus illorum ad quos illa eccleſia pertinebat, qđ factum eſt conqueſtus fuit domino Papę, & ipſe reſpondet q̄ ui, aut metu fiūt, carere debent robore firmitatis. Vnde mandat Papa quibuſdam, quatenus, ſi conſtiterit magiſtrum illum ad reſignationem per talem metum fuiſſe coactum, qui poterat cadere in conſtantem uirum: præfatam eccleſiam faciant illi reſtitui: non obſtante iuramento prædicto, quo ſolummodo tenebatur ad reſignandum, ſed non tenebatur ad non repetendum. Not. quod iuramentum per metum præſtitum ſeruandum eſt, dummodo ſine periculo animę ſeruari poſſit, ut hic patet. Item iuramentum non extenditur ad illa ſuper quibus pręſtitum nō eſt.

a ¶ Ad quos pertinebat.] alias non tenet reſignatio. s̄. de renun. ad monet. & c. quod in dubijs. & s̄. ca. proxi. arg. 6. q. 3. denique.

] Glo. ſeq. ponit antiquum edictum prætorum, & dicit quid ſit uis. & in fi. quid ſit metus. īterſerit quinque modos quibus dicitur uis.]

b ¶ Cauſa.] olim ita dicebatur: quod ui metuſve cauſa geſtum eſt ratum non habeo, uis enim fiebat mentio propter neceſſitatem contrariam ſpontaneæ uolūtati. ſed hodie detracta eſt uis mentio. ideo ſcilicet, qa quod fit ui atroci, id metu quoque fieri videtur, quia vis includit in ſe metum, & eſt ſuperius ad metum. ff. eo. l. i. & 2. Et dicitur uis impetus maioris rei cui reſiſti non poteſt. ff. eod. l. 1. & 2. Vi dico compulſiua, quæ inducit actionem quod metus cauſa, vt legibus prædictis, & non expulſiua, quia illa inducit interdictum unde ui de rebus immobilibus tantum, & de ijs quæ immobilibus cohærent: Nec ablatiua, quæ inducit actionem ui bonorum raptorum circa mobilia tantū. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. ſi fundus. & §. 2. & Inſt. vi bono. rap. §. ſed nedum. Nec etiam turbatiua, quæ inducit interdictū vti poſſidetis in rebus immobilibus, & in rebus mobilibus interdictum vtrobi, cum duo ſe poſſidere contendunt: Nec inquietatiua, quæ inducit interdictum, quod vi, aut clam: vt cum quis non ſinit aliū uti re ſua quiete, uel curare, uel alia facerè. vel quando alter eo inuito uult aliquid ædificare ī ſuo, uel iam forte ædificauit: nec diſtinguitur in hoc interdicto iuſte uel iniuſte fecerit. ff. ꝙ ui, aut clam. l. 1. Metus autem eſt inſtantis uel futuri periculi cauſa, mētis trepidatio. ff. eo l. 1. Et not. ꝙ licet non ſit neceſſarium periculum præſens eſſe, tamen exigitur metum eſſe præſentem ſaltē pro futuro periculo, non enim ſufficit ſuſpicari eum inferendum. ff. eo. metum. 1. reſponſo. Et dicitur metus, quia mentem tenet.

c ¶ Debent.] qualiter hoc intelligatur, dicitur. s̄. e. c. abbas.

[Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.

d ¶ Ad reſignationē.] not. ꝙ ſicut metus interueniſſet, in præſtatione iuramēti uel alicuius ꝓmiſſionis, ſi poſtmodū in reſignatione uel ſolutione non interceſſit metus, quia ſponte poſtea renūciauit vel ſoluit, non poteſt repetere: proxima enim violentiæ turpitudinis cauſa ſublata eſt C. eo tit. 2. ff. de condi. ob tur. cau. ſi ob turpem cauſam. & s̄. eo. perlatum. in fi.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium, & reſpondet.

e ¶ Repetendum.] s̄. eod. ad aures. arg. contra. vbi obſtat iuramentum. Non eſt contra: quia ibi iurauit qđ non repeteret, vt ibi dictum eſt. hic iurauit tantum renunciare, ſed non iurauit quod non repeteret.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

f ¶ Reſignandum.] ſed quid ſi iuraſſet non repeteret; reſpondeo tunc non repeteret. C. ſi adue. vendi. l. 1. [1] & j̄. de iureiu. ſi vero. & s̄. eod. abbas. Papa uero ex officio ſuo mandabat illum reſtitui ob denunciationem. ſibi factam. j̄. de iureiu. ad noſtram. & ille idem non obſtante iuramento poſſet hoc denunciare Papæ. j̄. de iureiu. quemadmodum poſſet etiam impetrare abſolutionem iuramenti, ſicut fit in uſuris. j̄. de iureiu. ex adminiſtrationis. & in hoc dolum facere non uidetur, qui fraudem & dolum excludit. ff. de le. 2. cum pater. §. Titio. in fi. Bernar.

SAcris. In prima parte ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda diſtinguens reſpōſio: ibi, Diſtinguimus. Et primum mēbrum proſequitur: ibi, In prima Secundum: ibi. In ſecūdo. Abbas. Pars huius decre. de ſepul. & de ſenten. excom. ſacris.

CASVS. Aliquis inuitus participauit excōmunicatis quæritur utrū ſic excōmunicatus: diſtinguit hic Papa, vtrum ille qui cōicat excōicatus inuitus, ſit attractus ꝑ coactionem, an per metū coactus. In primo caſu non eſt ex-

---

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compil.

Quid uis, & quotuplex: & quid metus.

† Vide l. metū §. ſed. qđ ptor. & §. uolenti. & ibi Bar. ff. eo.

† Vierosien.

† c. 2. eo. tit. in 3. compi.

1 Vide de ꝓcu. ī pſentia. s̄. per gl. pe. Io. And.

At excōicatus. cum pati magis quam agere videatur. In secundo casu excōicatus. sed licet metus illatus culpam attenuet eam prorsus non excludit: quia pro nullo metu debuit mortale peccatum incurrere. No. ꝙ communicans excōicato per coactionem, nō est excōicatus: quia magis patitur q̃ agit Itē si quis metu cōicat excōicato. excōicatur. Itē metus culpā attenuat. Itē nota regulam quòd ꝓ nullo metu debet quis incurrere mortale peccatum.

† Attractus legit in manuscriptis.

a ¶ Per coactionē.] absolutā. 45. dist. de Iudæis. & 50. distin. presbyteros. 1. qu. 1. constat cū magis pati quam agere videatur. 6. dist. testamentum. Sicut nec valet testamentum vbi testes inuiti detinentur. ff. qui testa. fac. pos. qui testamētū. §. vltim. Et tutor si per vim detētus sit, non valet quod agitur, immo dormienti comparatur, ff. de auctor. tut. l. 1. in fi.

† Videat legitur in impressis, sed in omnibus antiquis conuincatur.

† Vide l. fin. & ibi Bar. ff. de cond. ob turp. cau. l. 1. §. metus. ff. eod.

[Glo. seq. cum seq. recitetur, per duas obiectiones.]

b ¶ Attenuet.] hic metus attenuat peccatum. 2. q. 1. in primis, quandoque nullo modo excusat. de consec. distin. 4. eos. 1. & 11. q. 3. quisquis metu.

communicat excommunicatis inuitus, sit ꝑ coactionem a adstrictus; † aut per metum inductus. 10

¶ In primo casu talē non credimus excommunicatione teneri, cum magis pati quā agere cōuincatur. † In secundo licet metus attenuet b culpam; † quia tamen non eam prorsus excludit, c cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere, d excommunicationis labe credimus inquinari. 20

¶ Idem Marsil. & Agathen. episcopis. 30

¶ Metum passo non subuenitur, si non fuit talis qui cadere potuit in constantem virum.

dummodo sine periculo animæ seruari possit. Item metus, qui non continet metū mortis, vel cruciatū corporis, non excusat. Item dolus quo quis inducitur ad bonum animæ, non imputatur, nec impedit propositum melioris vitæ. Itē nemo debet viam periurijs aperire.

CAP. VI.

CVm † dilectus filius; & inf. ¶ Quia constitit nobis de voto emisso, & de præstito iuro a canonicis insularū, ꝙ regulā Cistercien. obseruarēt, vel trāslationem ipsius ecclesiæ e ad ordinē illorum nullatenus impedirēt: cū vtrūq; seruatū nō vergat in dispēdium salutis æternæ, f nolentes viam periurijs aperire: g Non obstante violentia, h quæ proponebatur illata, cum neque metum mortis, i neque cruciatum corporis contineret. † & ideo non debuerat cadere in constantes. ¶ Nec obstante dolo, quo se proponebant fuisse seductos: cū talis dolus non tam ad cir

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

e ¶ Ecclesiæ.] nō tñ potuerunt ecclesiam suā subijcere ordini Cistercien. vel etiā alij, consulto diœcesano epō. ꝫ. de exces. prela. sicut vnire, sed est verū ꝙ quantum ad epm hoc non potuerunt: & nullum præiudiciū fit epo: sed quantū ad se bene tenuit talis trāslatio. ꝫ. de don. inter dilectos. & episcopus habebit iura episcopalia sua sicut consueuit. ꝫ. de re. dom. quia monasterium. sed non videt quòd ipsi subiecerint ecclesiā ordini Cistercien. sed seipsos personaliter obligauerunt seruare regulā 2 illorum, & bene potuerunt promittere nō impedire trāslationē ecclesiæ suæ ad ordinem Cistercien. faciendam, per illos ad quod pertinet: sed ipsi per se hoc facere non possunt, ꝑ sed episcopum de consensu capituli. 40

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cōp.

† Vide l. 2. & ibi Bar. ff. de noxa.

2 Dicit Inn. quòd profiteri potuerunt hūc Cisterciensē ordinē arctiorem. de regula. licet. Ioā. And.

c ¶ Excludit.] minor tamen causa excludit. eam ar. 11. q. 3. quod prædecessor, & antecessor, sed illud est indul[illegible] a iure, & eis possumus participare in his, quæ ad salutem animarum illorum pertinēt; nec incurrit quis excommunicationem, licet alia incidēter proponātur, ut magis proficiant. infr. de senten. excom. cum uoluntate. & c. responso.

1 al. hos quos ibi pacificat rebaptizator [illegible] te uel ꝑ me[illegible] tū. Ioā. And.

d ¶ Incurrere.] simile. 32. q. 5. itane Bernard.

CVm dilectus filius.] primo præmittit diffinitionis causam. Secundo soluit obstaculum: ibi, Non obstante. Tertio diffinit: ibi, Super. Abb.

CASVS. Canonici Insularū uolentes obseruare ordinem Cistercien. emiserunt uotum præstito iuro: quòd regulam Cistercien. ordinis obseruarent, uel qđ trāslationē suæ ecclesiæ ad ordinē illorum nullatenus impedirent: & hæc facta fuerunt fratribus Cistercien. præsentibus postmodum uero prædicti canonici uolūtate mutata, uoluerunt reuocare quod fecerant: petierunt restitutionē ꝯ factū suū, dicentes ꝙ per metum & dolū Cistercien. ad hoc fuerant inducti, & ideo non valebat qđ fecerunt: receptæ fuerunt probationes hinc & inde. Papa examinato negotio, quia constiterat ei de uoto emisso, & de iuro præstito à canonicis prædictis, quod regulam Cistercien. obseruarent, vel quòd non impedirent translationem ipsius ecclesiæ ad ordinem illorū, imposuit illis silentium super restitutione petita: cū vtrūq; seruatum non vergat in dispendium salutis æternę, nec velit viam periurijs aperire non obstāte violentia quæ proponebatur illata: cum non contineat metum mortis, vel corporis cruciatum, nec obstante dolo quo se ꝓponebant fuisse seductos, cum talis dolus potius ad sanctitatē ipsorū quā ad circumuentionem Cistercien. debeat retorqueri. Not. quòd iurm semper est seruandū,

f ¶ Salutis æternæ.] & ideo bene seruari debet. inf. de iureiur. si vero. & 22. q. 4. si aliquid. idem si salutis corporalis. 12. q. 4. c. vlt. ver. quisquis, ergo, & infr. de iureiu. verum.

g ¶ Aperire.] vt C. de indi. vidui. l. 1. in fi. C. si aduersus ven. l. 1. infr. de iureiu. si vero.

[Gl. seq. reci. per q. & ine identem opinionem.]

h ¶ Violentia.] quæ fuerit illa violentia, ignoramus, & forte aliqua verba incusserant eis timorem, quæ nō semper sufficiunt ad iustum timorem. ff. quod me. caus. metu. & infr. qui ele. vel vo. insinuante. uel forte etiam minabantur eis excommunicationē, sed ille timor nō excusat cum excōicatio sit medicinalis. 2. q. 1. multi. 50

[Glos. seq. tractat multiplicem speciem metus. & diuersa circa ipsum auxilia.]

Quibus casibus met[9] excuset.

i ¶ Metum mortis,] nō solū in duobus istis: sed etiam in pluribus alijs casibus excusat metus. quandoq; metus uerborum. arg. 7. d. fuerunt. & 23. q. 8. conuenior. & ff. de acq. hære. cui in aliena. §. ult. quandoque metus rerum. 50. di. presbyteros: & supr. eo abbas. & propter metum libertatis, exigere non possum quæ onerandæ libertatis causa stipulatus sum. ff. quartum rerum actio non datur. l. 1 §. quæ onerandæ. quandoque metus iudicis. 2. q. 1. in primis uel alicuius potentis. C. eod. tit. l. pen. & vlt. quandoque metus status, uel honoris, uel sui ipsius. uel filiorum, & metus stupri. ff. eo. isti quidem. Item quandoque non tantum metus, sed suspicio metus excusat. ff. loca. habitatores. §. vlti. & ff. ad l. Aquil. item si quis fumo. §. ultim. quandoque metus mortis, aut cruciatus corporis tantum excusare uidetur, ut hic. & C. de transactio. interpositas. Vnde uidetur relinquendum arbitrio iudicis, an uerba uel minæ, uel potentia hominis sit iusta causa metus, ut ff. ex quibus caus. maio. 60

l. 3. &

l.3.& arg. ff.eod. non est verisimile. Item subuenitur metum passo, per hoc edictum, quod meus causa. tunc tantum, quando metus cadit in constantem virum.ff. eo.metus.& inf.de spon.veniens.Sed.vbi quis minorē metum passus est, 1 videlicet per impressionē siue potentiam iudicis, vel dolo alterius q̃s vēdit res suas:tūc subuenit ei iudicis officio.ff.eo. non est verisimile.§.fi. vel per cōstitutionem principum.C.eo.l.pe. & vlt. & ff.de offi.præsi.illicitas.vel per responsa prudētum, siue interpretationē prudentū. ff.de var. & extraor.cog.medicus. iudex vero alicui non dr̃ inferre metum.ff.eo.l.2.sed iniuriam facere pōt vt ibi.ff. ad l.Aquil. quemadmodū.§.magistratus. & infr.de empt. & ven.ca.vlt. vbi de hoc. Et no.ꝙ secundum canones, siue vi,siue metu,siue dolo aliquis renunciat rei suę,subuenitur ei contra omnem possessorem. 3.q. 1.redintegranda. & q.2.cap.2.& ff.de inoff.testa.enm qui.1.respon. & per episcopum suum potest quis implorare hanc restitutionem.

1 Concord. gl.in l.inter positas.C.de transa.& ibi Bar.& l.metū. ff. quod met. causa.

bare per testes de rebus amissis per iuramentum proprium: iudex tamen primo considerabit qualitatem personæ, an sit talis vt contra ipsam non præsumatur quod propter. hoc deieraret: & quantitatem rerum amissarum.

cumuentionem prædictorum Cistercień. quam ad fatuitatem [a] eorū debeat 10 retorqueri: Super restitutione petita silentium eis duximus sententialiter imponendum.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Probata violentia per testes, res amissæ probantur per iuramentum. Et super valore rerum amissarum taxatione iudicis præmissa, & secuto petentis iuramento fit condemnatio.* 20

CAP. VII.

SVper eo quòd aduer- 30 sarius vester se conquerebatur a vobis per violentiam spoliatum, arbitramini cōtra vos fuisse iniuste processum, cū non nisi proprio iuramento probauerit singula quæ amisit. Verum postquam de violentia per testes [b], & de amissis [c] rebus per ipsius constitit sacramentum, potuit iudex taxatione [d] ab ipso facta pro personarum [e] ac negotij qualitate, vos in æstimatione rerum amissarum iuramento aduersarij declarata, rationabiliter condemnare.

ADDITIO. Quis autem metus excusare possit, patet per hoc versus Hostien.

Excusat carcer status, & mors, verbera stuprum:
Excusare metus hos posse puta quia necis.
Stupri siue status verberis atque necis,

ff.eo.ego puto.& l.nec timorem, & l.isti quidem.§.1. 2.& 3.Item metus substantiæ suæ. sup.c.proxi.

[Gl.seq.elicit tria notabilia, & cuique signat vnum contrarium.]

a ¶ Ad fatuitatem.] sic patet quòd licet dolus interueniat in huiusmodi spiritualibus nō tamen subuenitur dolum passo, licet dolus det causam contractui. simile. 20.q.3.constituit.Idem in matrimonio.inf.de conuer. coniu.ex parte.& ca.veniens.in fin.& ca.dudum.quod est contra id.ff.de dolo.& eleganter.in prin. Itē habes hic quod dolus non præponderat culpæ, quod est cōtra id.ff.ad l.Aquil.item Mela.in prin.Item no.ꝙ in spiritualibus non habet locum in integrum restitutio: quia non videntur decepti, qui meliorem vitam elegerunt. 2.arg.contra.infr.tit.proxi.ex litteras.Bernardus.

2 Ibi non sup matrimonio: sed sup absentia. restituitur qui per alterius fraudem absfuit.

SVper eo.] In prima parte ponitur partis cōquestio. In secunda Papæ responsio:ibi, Verum. & est notabilis casus. Abbas,

CASVS. Quidam dicebat se spoliatum à quibusdam aduersarijs suis per violentiam, conuenit illos in iudicio lite non contestata: probauit solummodo per proprium iuramentum singula quæ amiserat, sed de violentia sibi illata probauit per testes, & sic condemnati fuerant, quia iuramento illius credi non debuit. Dicit Papa quòd iniustè conqueruntur, quia postquā de violentia constitit per testes, & de rebus amissis per iuramentum ipsius, bene potuit iudex taxatione præmissa, cōdemnare illos in æstimatione rerum amissarum, declarata per iuramentum actoris, considerata personarum ac negotij qualitate. Nota quòd in casu isto cum quis dicit se spoliatum per violentiā, illam debet pro-

[Gl.seq.ponit differentiā circa interesse, &c. secūdo cui parti rubricæ adaptetur c.3.quærit oppo nendo,& dupliciter respondet.]

b ¶ Per testes.] sufficit enim probare p testes in iudicio violētiam sibi illatam, & super rebus amissis stabitur iuro ipsius: sicut hoc totū hr̃. C.vnde vi.si qñ. totum tenorē illius legis hic hēs. Et sic interesse quod surgit ex maleficio, probatur per iusiurandū.sic.2. q.1.in primis. secus est si surgit ex ꝯtu: quia tūc per testes probandū est, Instit.de verbo. ob.§.non solū. ff.de minor.si in emptionem.& ff.de eden.argentarius.§.fin. Et quod hic dicit, non pertinet proprie ad actionem quod me. cā. sed ad interdictum vnde vi.siue vi bonorum raptorum. vnde lex illa vnde hoc sumptū est, ponitur. C.vnde vi.si qñ. Et ita fecit ad illam partem tituli, vbi dicit de his quæ vi.præcedentes decretales pertinent ad illam partē.qui dicit,metusve causa. Et sic in actione quod metus cau- 40 sa,sufficit ptobare metum fuisse sibi illatum, quamuis non ab eo qui conuenitur,metus illatus sit.ff.e. si cum exceptione.§.in hac. Sed quæ fuit causa quare statur in casu isto iuramento illius qui vim passus est, cum iuramentum non sit deferendum nisi adsit bona præsumptio,puta,quia habet unum testem,& c.ut s̄.de procu. ex insinuatione.& inf.de iureiu.c.ult. & C.de re.cred. in bonæ?Ratio illa prima est,propter difficultatem probandi singula utensibilia, & huiusmodi minuta, quæ de facili probari non possent, & ideo indultum est in 50 fauorem spoliati,& in odium uiolenti, & hoc idem dicitur.2.q.1.in primis.3.Et præterea ideo statur iuramēto actoris quia habet optimam præsumptionem, scilicet uiolentiam illatam sibi ab illo qui conuenitur:nam debet per testes probare, ut hic dicit. & in prædicta l.si quando. Et sic iuramento statur in expensis restituendis: quia & ibi similiter difficile esset hoc probare. C. de iud.l.sancimus.

Interesse qualiter probetur cū ex maleficio, aut cum ex cōtractu ori.

† Iste textus reputatur sin. per Abbatē hic,& Brixi. in suo dictionario in uer. sicu.æstimatio.

c ¶ Amissis.]tempore uiolentiæ,uel damno dato.ut in prædicta l.si quando.& c.in primis.

60 d ¶ Taxatione.] ultra quam, scilicet taxationem non iurabit,ut prædicta l.si quando. sic supr. de procu.constitutis.& 3.q.3.ca.induciæ.§. quod fieri non debet.& illū.§.habes.C.de dilatio.auth.quod fieri, & in authē. de exhiben. & introdu.reis. §. quoniam mox col. præ. & secundum quod iuratum est, debet condemnare, ut l.si quando.& non minus.in authen.de iudi.§.oportet 4.coll.6.

3 Concord. text. in l.si qñ. C.unde ui.& in l.si re furtiua ff. de cond. fur.

d ¶ Pro personarum.] persona ergo respicienda est an honesta fuerit,utrum sit pauper uel diues.arg.op.ff.de legi.tu.legitimos.arg.sup.de off.deleg.sane.& c.pastoralis.1. respon. & 1.q.ult.quisquis.qualitas etiam negotij consideranda est.simile.infr.de appel.cum sit Romana.& ff.de iu.nonnunquam.& inf.de iureiur.c.ult. in fi.& C.unde ui.l.si quando. Ber.

4 Vide l. [illegible] iussit. ff. [illegible] re iud.

TITVLVS XLI.

De in integrum restitutione.

¶Alex. iij. Alphanen. episcopo.

¶Si in contractu venditionis vel locationis ecclesia fuit enormiter læsa potest aduersus talem contractum petere restitutionem in integrum; emptor tamen siue conductor non debet fraudari in pretio suo, vel in sumptibus per eum factis.

CAP. I.

Requisiuit † tua fraternitas, quid agendū sit de possessionibus laicis, sub 10 modico censu [a] cōcessis. Noueris itaque, quod si ecclesia læsa est, & manifeste apparet detrimētū [b] ipsius (cū episcopo eiusdē ecclesiæ conditionem facere deteriorem non li-20 ceat. [c] & ecclesia iure minoris [d] debeat semper illæsa seruari) quæ in damnum eius data constiterit, [e] ad ipsius conuenit ius proprietatemq; redire. [f] Prouidendum est tamē, ne si forte coloni pos-30 sessiones illas, expensis ac labore suo reddiderint meliores, sumptibus quos bona fide fecerunt, debeant defraudari.

DE IN INTEGRVM RESTITVTIONE.

¶Supra visum est de quadà restōne spāli, q̄.s. dat occasione men.s; s. d q. q̄dā restitutio gn̄alis, p q̄ subuenitur ecclesijs, & minorib. iure spāli ma oirib. vero ex clā generali, iusta.s.causa suggerēte: merito post rubricam præcedentem, subijcitur ista, in qua tractatur generaliter de restitution. in integrū. Et dic quod r... re in integrū est idē ꝙ in pristinum statū reponere. 2.q.3.in fi. & in l. 1. C. de sent. pass. Abb. Sic.

De hac materia tractatur 35. q. 9. & 7. q. 1. & 2. per totum.

Requisiuit.] Cōtra ɔtractū aliàs legitime celebratū restituitur ecclesia, si manifeste apparet ipsius detrimentum. h.d. Cōmunis diuisio. Secūda, ibi, Noueris. Abbas.

† Post conc. Latera. par. 29. c. 7. & c. 1. eo. tit. in j. comp.

CASVS. Ecclesia quasdā possessiones alienauit pro modica pecunia, quibusdam laicis seruata forma alienationis: quærebatur q̄d agendum sit huic ecclesiæ? Rn̄det Papa, si ecclesia læsa est, & manifeste apparet detrimentum ipsius, siue etiā probari possit: quia ecclesia fungitur iure minoris, & semper dēt illæsa seruari, quia taliter alienata sunt, ad proprietatē ecclesiæ dēnt redire: cum non licuerit epo conditionem ecclesiæ facere deteriorē, ita tn̄ ꝙ si emptores possessiones illas fecerint suis expensis meliores, non debent defraudari sumptib. bona fide factis. No. ꝙ quandocunq; læditur ecclesia enormiter, debet restitui sicut minor.

[Gl. seq. ponit duas lecturas.

a ¶Sub modico cēsu.] i. pro modica pecunia distracta: & sic non contradicit littera sequens, ubi dicit, ad ius & ꝓprietatē cōuenit redire, &c. & q̄d dicit in fine, coloni. i. emptores colentes ipsas possessiones. vel pōt intelligi q̄d verba proprie ponant, ut de vtroq; ɔtractu intelligatur, ut si ecclesia lædat in contractu locationis: puta quia ad longum tempus locauit rem aliquam ꝓ certa pensione, in qua læsa est 1 ecclesia, siue in contractu venditionis.

1 Nec tenet exprimere an dolo aduersarij, an sui facilitate sit læsa. de hoc & an plures causas possit exprimere, vel una expressa alterā prosequi: vide in Specu, 2, parte. eo. ti. §. qualiter. in princ. Io. Andr.

b ¶Detrimentum.] magnum. s. nam pro modica causa non datur restitutio. ff. de mino. si ex causa iudicati. j. eo. in fi. & ff. de in integ. rest. l. scio. illud. de re, ecclesi. non alie. c. pen.

c ¶Non liceat.] j. de don. fraternitatem. melius est. n. iura ecclesiæ intacta seruari, q̄ post vulneratam causā remedium quærere, C. in qui. cau. in integ. reg. non est necessaria. l. vlt.

[Gl. seq. recitetur p̄ q̄. an post quadriennium restituatur ecclesia, & ponit opi. quā approbat, ponit etiā contrariam.]

d ¶Iure minoris.] sic est j. eo. c. auditis. vbi de hoc. & fungitur iure reipublicæ: 23. q. 4. quid ergo. & dic iure minoris factæ maioris. & comparatur minori in hoc, quia sicut mino. postquam excessit xxv. an. petit restitui vsque ad quadriennium de his, in quibus læsus fuit j. xxv. annos. sic & ecclesia tantum vsq; ad quadriennium petit restitui vbicumq; læditur, a tempore læsionis computandum. Et quod dicit, semper dēt illæsa seruari, illud semper, non notat tempus circa eūdem contractum, vel circa eandem læsionem, ut de eodem contractu, vel de eadem læsione semper in perpetuum possit ecclesia restitui, absurdum istud videtur, & est contra id quod legitur. C. de temp. in integ. restitu. l. vl. ubi dr̄ quod omnis restitutio. j. quadriennium debet terminari, sed sic dēt intelligi illud semp. i. quotiescunq; lędit illa ecclesia, debet petere restōnem super illa læsione vsq; ad quadriennium, & ita si millies læderetur, millies potest restitui, 2 & ita semper est minor, quia semper restituitur. & restituet quamdiu durabit. in his in quib. lædetur, & sic reuera fungitur iure minoris, & hæc est cōmunis opinio, Alij dixerūt vt Alanus, & G. Naso cum eo, quòd in infinitum possit ecclesia restitui 40 super eo contractu in quo læsa est, nec currit ei illud quadriennium. arg. j. eod. tum ex litteris, & inhærent superficiei istius verbi, semper, & male. & dic semper, id est, in omni contractu, siue quandocunque læditur, vt dictum est.

2 Adde ꝙ idē priuilegiū hēnt hospitalia, q̄d ecclesia ergo &c. text. est sing. in l. omnia. C. de epi̅sco. & cle.

e ¶Constiterit.] in iudicio præsentib. partib. j. eod, tum ex litteris. uel per contumaciam absentibus. ff. de mino. in causæ. §. causa. & l. etiam. §. vlt. & inf. de reb. eccl. non alien. cap. penult. & C. si aduersus dotem. l. unica. & ff. de adopt. l. nam ita. & in auth. ut spon. lar-50 git. §. ad hoc. collat. 9. de hoc dictum est supra de offic. iud. c. ult.

f ¶Redire.] & sic patet quod contractus fuit alienationis, non locationis, ut dixi in princ. & alienatio tenuit. Vnde auxilium restitutionis necessariū fuit: q̄a tunc demum datur, cum alia actio non superest. ff. de mino. l. in causæ. in prin. & s̄. de off. iud. c. 2. Vnde no. quod si alienatio rei ecclesiasticæ facta est in casu licito sicut dēt, & traditur 10. q. 2. hoc ius. & 12. q. 2. sine exceptione bene tenet contractus: & si læsa sit in con-60 tractu illo, non subuenit ei, nisi per beneficium restitutionis, nisi esset decepta ultra dimidium iusti pretij: quia tunc iure communi iuuatur. j. de empt. & vendi. cum dilectus. & c. cum causa. & C. de rescin. vend. l. 2. Si uero alienatio non sit facta prædicto modo, s. cum consensu capituli, & meliorationib. inspectis, nullus est cōtractus ipso iure. 3 12. q. 2. sine exceptione. & c. Apostolicos. & c. alienationes. & prædicta decre. cum dilecti. & agitur tunc iure communi contra possessorem, arg. C. de sacrosan. eccle. l. iubemu. & C. si aduer. don. l. 2.

3 Ista gl. est sing. secundum doctores hic.

g ¶Defraudàri.] sicut. n. ecclesia in damno morari nō dēt, ita nec in lucro. ex vtraq; parte fieri dēt restitutio. C. de repu. l. unica. 4. ff. de mino. l. ꝙ si minor. §. restitutio. & l. intra utile. in fi.

4 Qui in integrum restituitur: sicut in dāno morari non debet, ita nec in lucro. Io. Andr.

Cum

CVm venissent.] Prima pars ponit comparitionem partium,& dationem auditorum. Secunda: ibi, Coram allegationem episcopi. Tertia:ibi, Ad hoc allegationem monasterij. Quarta, ibi, Nos igirur, interloquitur. Abb.Sic.

CASVS. Vacante monasterio Rothoñ. monachi elegerunt quendã in abbatem, episcopus Veneteñ. opposuit se ꝯ istam electionẽ; ꝑꝑ ꝙ electus ipse & q̃dã monachi Rothoñ.& magister A. ꝓ episcopo Veneteñ. ad sedem Aposto. aceesserunt: datus fuit q̃dã Cardinalis auditor: corã quo prædictus magister A. ex parte ep̃i ꝓposuit, ꝙ cũ monasteriũ p̃dictum sitũ sit in diœcesi Veneteñ.& ecclesię Veneteñ. subiectũ dictus ep̃s possessione subiectionis, & iure eligẽdi abbatem, usus est hactenus quiete ac pacifice. tandem occasione cuiusdam electionis, quæ facta fuerat ibidem de cõi consensu partiũ litteræ impetratæ fuerũt ad episcopum Veneteñ. & collegas ipsi⁹ quorũ duo ad monasteriũ accesserunt. Intrusus eorũ aduentũ intelligens, renunciauit electioni huiusmodi. & de monasterio recessit: iudices præceperunt monachis, vt syndicum facerent, qui in causis monasterij responderet ꝓhibentes eisdem ne aliquẽ eligerent in abbatem, donec cognosceretũ de iure, quod ep̃s dicebat se habere in electione abbatis: monachi fecerunt ꝓcuratorem ad mandatum iudicum, tñ abbatem contra eorum pręceptum elegerunt: cuius electionem ep̃s petijt infirmari, & se restitui ad possessionem vel quasi, qua eum monachi spoliarant: iudices diffinitiuã sñiam pro ep̃o protulerunt, cassantes electionem prædictam, quam sñiam petebat procurator ep̃i confirmari. Ad hoc fuit ex aduerso rñsum, ꝙ coram p̃dictis iudicib. per procuratorem monasterij propositum fuit, ꝙ monasterium ipsum nullo medio ad Romanam ecclesiam pertinebat: iudices tamen contra monachos nimis animose cœperunt procedere, & ꝙ monasterium non fuerat defensum nec priuilegia libertatis fuerunt exhibita coram eis, quæ priuilegia exhibuit coram auditore. Vnde petebat procurator monasterij, ꝑ beneficium restitutionis se admitti contra prædictam sententiam, & priuilegia libertatis inspici. Dominus Papa inspectis priuilegijs, quæ declarabant monasterium ad ius & ꝓprietatem Romanæ ecclesiæ pertinere, intelligens insuper ꝙ licet procurator monasterij priuilegia coram primis iudicibus exhibere negligenter omiserit. tamen ipse fuit protestatus tã ius monasterij quã Romanæ ecclesiæ, videlicet, ꝙ monasterium ad Romanã ecclesiã nullo medio pertinebat, vnde Papa restituit monasterium Rothoñ. ad audientiam, ne procuratoris negligẽtia in damnum monasterij redundaret; tamen electionem prædictam a monachis factam, nec confirmandã pendente controuersia ex qua pendet, nec infirmandã duxit. No. ꝙ ecclesia ꝑꝑ neglıgentiam ꝓcuratoris restituitur. Item pendente principali q̃one iuris eligendi, non dẽt electio confirmari.[1] Item protestatio prodest.

¶Innoc. tertius sancti Georgrij, & sancti Sergij abbatibus,

¶Restituitur ecclesia læsa propter negligentiã procuratoris, qui iura ecclesiæ non produxit.

CAP. II.

CVm† venisset ad Apostolicã sedem electus & monachi Rothon. pro se ac pro monasterio suo, & magister A. pro episcopo Venet. eis sancti Georgij diaconum Cardinalẽ dedimus auditorem. ¶Coram quo idem magister ꝓ episcopi parte proposuit, quod cum monasterium Rothoñ. esset sitũ in diœcesi Veneteñ. & ecclesiæ Veneten. subiectum, prædictus episcopus possessione[a] subiectionis[b] vs⁹ est hacten⁹ incõcusse: sed cũ occasione cuiusdã electionis, q̃ ibidẽ facta fuerat,[c] partes de cõi assensu ad Naten.† episcopum, & eius collegas commissionis litteras impetrassent, duo eorum[d] ad monasteriũ accesserunt, quorum aduentum intrusus presentiens, renunciauit[e] huiusmodi electioni, & se a monasterio absentauit; Sed iudices authoritate Apostolica monachis iniunxerũt, vt syndicũ uel ꝓcuratorẽ[f] eligerent, q̃ in causis monasterij & cõsulte ageret, & vtiliter respõderet; districtius inhibentes[g] eisdem, ne aliquẽ eligerent in abbatem, donec plenius cognosceretur de iure, quod episcopus se habere in abbatis electione dicebat. Monachi vero & si procuratorem † ad mandatum iudicum elegissent; abbatẽ tamen contra inhibitionem eorum eligere præsumpserunt;[h] cuius electionem

a ¶ Possessione.] Vel quasi possessione: q̃a incorporalia nõ possidentur, sed quasi possidentur. ff. de vsuca. l. sequitur. §. si uiam.

b ¶ Subiectionis.] & possessione iuris eligendi abbatem.

c ¶ Fuerat.] ꝑ monachos, & ita spoliauerunt ep̃m possessione eligendi.

d ¶ Duo eorũ.] tertio eis cõmittẽte vices suas, vel se excusante, [2] aliàs nihil fecissent. s̃. de of. dele. prudentiã. I. rñ. & c. cum cãm. & ca. cãm matrimonij. in antiqua tamen contrarium allegabatur.

e ¶ Renunciauit.] Iañ cõfirmationẽ sufficit renunciatio facta eis qui elegerunt.

[Gl. seq. obijcit & soluit.

f ¶ Procuratorem.] & sic vr̃ ꝙ collegiũ possit constituere ꝓcuratorem sine consensu prælati, e[illegible] vacante ecclesia ꝓ causis monasterij, contra id quod est inf. de iud. cãm quę. & inf. ne sede vacante. ꝑ totum. Sic intellige ꝙ dicit hic, eligunt procuratorem vel syndicum vacante ecclesia, vt de facto sine electione ipsa p̃lati agatur, de qua erat contentio inter episcopum & conuentum quæ aliter tractari non poterat, & ad hanc causam tm̃ constituit, non ad alias, quæ tractari non possent [3] vacante ecclesia, per iura prædicta.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem, & solut. cui solutioni signat contrarium, & remittit.]

g ¶ Inhibentes.] non videtur quòd ipsi potuerint inhibere cum monachi essent in quasi possessione eligẽdi, alium eligẽdo qui renunciauit, & sic vsq; ad sñiam tuendi erant in possessione. 16. q. 4. volumus. & 12. q. 5. c. 1. & inf. vt lit. pendent. per totum. Vnde Papa hic in fi. non cassat electionem factam post inhibitonẽ illam, argum. ad hoc. 11. q. 1. quia res in litigio. & C. de proba. l. 2. Argum. contra. ff. de petit. hæredi. l. diuus. vbi prohibetur possessori aliquid detrahere de bonis hæreditatis, nisi præstita satisdatione de restitutione, sed hoc soluitur in fine notulæ, quæ incipit, sed nonne.

h ¶ Præsumpserunt.] ex hoc verbo videtur quod non debuerant eligere post prohibitionem. sed licet non debuerant, facta tamen electio non cassabitur, quousque cognoscatur de iure eligendi, ut dicit in fi.

a *Spo-

---

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp.

† Veanectẽ. Naueteñ.

1 Et hoc vbi in rescripto erat clausula, si nõ omnes per iura hic alle. Io. Andr.

† In nõnullis manuscr. ita: & si procuratorẽ vel syndicũ, ad mandatum, &c.

2 Ad hoc s̃. de cõsue. cũ dilectus. sed videretur ꝙ hoc casu cõstituẽdus est actor de consensu archiepiscopi. arg. Insti. de aucto. tuto. §. fina. sed his subtilitatib. ꝑm canones non est locus. arg. inf. de iud. c. dilecti, ꝑm Hostien. Io. An.

episcopus petijt infirmari, & se ad possessionem restitui, qua eum monachi spoliarant.[a] Deinde iudices diffinitiuã sñiam protulerunt, electionẽ cassantes eandé quã sñiã dictus magister petijt cõfirmari.

¶Ad hoc fuit rñsum, ꝙ licet per procuratoré ex parte monachorum fuisset propositum, quòd monasterium ipsum ad Romanam ecclesiam nullo medio pertineret, dicti tñ iudices contra eos procedere nimis animose cœperunt.† & infra.

¶Nos igitur inspectis priuilegiis [b] prædecessorum nostrorum Leonis, Gregorij, & Clementis, quę monasteriũ illud ad ius & proprietatem indicant sedis Apostolicę pertinere, intelligentes quòd monasterij procurator, & si eadem priuilegia corã prædictis iudicibus exhibere omiserit negligenter ius tñ non tam suũ quam nostrũ fuerit ꝓtestatus: [c] videlicet ꝙ monasteriũ ipsum ad Romanã ecclesiã nullo medio ptineret, ne ipsius negligentia [d] in dãnum [e] tam nrm, quã monasterii redundaret, ad audientiã restituimus [f] monachos Rothoñ. & infra.

¶Electionem [g] autem a monachis (sicut dr̃) concorditer factam, pendẽte cõtrouersia ex qua pẽdet, nec cõfirmandã duximus, nec etiam infirmandam.

¶Idem Helieñ. & Floreñ. † episcopis.

¶Ecclesia læsa, in probatione necessaria omissa, potest petere restitutionẽ in integrum non obstante termino iuris probationis exclusiuo. Et restitutionem petere potest non solũ contra priuatum, sed etiã contra ecclesiam. hoc dicit.

a ¶Spoliarant.] & ius eligendi abbatem ad episcopum de cetero pertinere: quia ad ipsum pertinebat ius eligendi.

b ¶Inspectis priuilegijs.] huiusmodi inspectio iure debuit suspendere confirmationem sententiæ latæ pro episcopo. arg. j. de testi. veniens. & j. de re iudi. cum super.

[Gl. seq. arg. de protestatione alle. 4. iur. alle. vnum in contrarium, & remittit. & soluit.]

c ¶Protestatus.] & sic protestatio prodest. s. de ele. Cumana. & s. de offi. ordi. pastoralis. in fi. & s. de ijs q̃ vi, metusve cau. fiunt. perlatũ. & 7. q. 1. põtifices. Arg. 5 s. de consti. cũ M. Ferrarieñ. de hoc dictum est in c. Cumana. & sine illa protestatione admissi fuissent monachi per beneficium restitutionis, unde supple maxime.

d ¶Negligẽtia.] de 1 qua negligẽtia teneẽ monasterio si ꝓpriũ hẽt. arg. ff. man. l. diligenter. cum omiserit exceptionem monasterio competentem. ff. manda. l. si fideiussor. 1. respon.

e ¶In damnum.] cũ ad defensionẽ vocari debuerimus: j. de cõ[illegible] vtil. cũ dilecta. & [illegible] semp in iudicio nominandus est. j. vt lit. non cont. ca. qm̃. §. pen. & C. vbi in rẽ actio. l. 2.

[Gl. seq. rec. p q. an hæc restitutio detẽ, cum ꝓcurator est soluendo. ponit opi. ꝙ non. subdit dr̃iam inter restitutionẽ minoris, & maioris q̃ partim reprobat. In fi. ponit priuilegium ecclesiæ.]

f ¶Restituimus.] hæc restitutio (vt quidã dicũt) datẽ quãdo procurator non est soluẽdo. vt tũc fiat restitutio ꝯtra ecclẽsiam, vt ff. man. l. si procuratorẽ. in prin. & ff. de do. & elegãter. §. si dolo. hic ꝓcurator nõ est soluẽdo, ẽt si aliàs sit locuples: quia libertas & status monasterij ęstimari nõ posset. ff. de rer. diuis. sacra. §. vlt. Ex hac enim causa quilibet erĩt restituendus: q̃a ex quacunq; causa iusta dicit prætor in integrum restituam. ff. ex qui. cau. ma. l. 1. aliàs nunquã rescinderetur sñia propter dolum vel ꝑꝑ negligentiam procuratoris: 2 sed dominus agat contra procuratorem si dolum commisit C. de procurat. l. si procurator. in fi. & ipse de omni dolo & culpa tenetur domino. C. mãda. a procuratore, quia nec procurator omittere dẽt exceptionem competentem ex ꝑsona rei. ff. mand. l. deniq; & l. si fideiussor. 1. respon. & ita. hic videtur loqui non tantum de restitutione minoris, sed etiam de restitutione maioris ex clausula generali, si qua iusta, &c. vt dictum est. Et est differentia inter restitutionẽ, quæ fit iure minoris: quia illa datur officio iudicis ꝯficiẽte actione. ff. de mino. quod si minor. § vlt. & s. de offi. iudi. cap. 2. & illam quæ fit iure maioris: quia tunc habet actionem suo iure, s. vtilem, accedente iudicis officio, ff. quod met. cau. l. metum. §. ex hoc dicto. & §. præce. & arg. C. quod me. cau. si vi vel metu. sed certe lex illa. ff. de do. & elegãter. §. fi. & illa. ff. man. l. si procuratorem. non restituit actionem cum ꝑ negligentiam ꝫ procurator succubuerit. sed cum ꝑ dolum. vñ si negligẽs fuit ꝓcurator, imputet sibi q̃ tali negotium suum cõmisit. ff. de mino. l. cum mandato. arg. ad hoc. s. de off. dele. c. cũ olim. ff. de trib. l. ꝓcuratoris. veruntñ. si ꝓcurator esset soluendo. satis vr̃ ꝙ fauore ecclesiæ in optione hẽt an velit conuenire ꝓcuratorẽ vel uelit restitui ad rem. C. si tutor, uel curator. l. etiam.

[Gl. seq. obijcit & soluit, solutioni opponit, & ponit opin. cui signat contrariũ, & ibi remittit. demum perfectius recitat op. Io. cui coaptat hoc c.

g ¶Electioni.] sed nonne fuit facta hic electio post inhibitionẽ iudicis? ergo cassãda erat. j. de matri. con. ꝯtra. inter. ec. c. 1. & c. vlti. & ff. ne quid in lo. pu. l. ult. j. de no. ope. nun. ca. 2. & j. de despon. impub. c. ad dissoluendum. in fi. sed certe ex eo ꝙ isti erant in possessione alium eligendi, lite pendente priuari non debent. 8. q. 4. nonne. & 16. q. 4. volumus. sed hæc sol. non videtur posse stare, nam mota controuersia patronus præsentare non debet. arg. j. de iure patronat. ex litteris. ergo eodem modo mota controuersia eligere non debet; ex hoc enim sequeretur inconueniens, quia si postea probaretur illos non habuisse ius eligendi. cassanda esset electio: quia omnes fructus ꝑcepti restituendi sunt. C. de rei ven. l. certum & sic sequeretur ꝙ electio facta ab eo qui credebat habere ius, esset cassanda, quod esse nõ dẽt. s. de electio. querelam. j. de iure pat. consultationibus. Ad hoc dicit Io. quòd licite põt eligere qui est in quieta possessione, licet fiat ei controuersia. ff. de aqua quoti. & æsti. l. vlt. & vti omni iure suo vsq; ad finem causæ. 8. q. 4. nonne. Contra tamen uidetur in hoc casu quod dicitur s. de iur. patro, ex litteris, Tu tene prout ibi notatur, scilicet ꝙ nõ debet eligere; sed si eligat, iudex tamen siue superior ad quem pertinet institutio, non confirmabit electionẽ, nec cassabit pendente controuersia, ex qua pendet, ꝓut dicit decretalis in fi. Sed Ioan. dicit quòd si de hoc fiat ei cõtrouersia, an possideat tale ius, tunc non dẽt eligere. Argu. s. de consti. cum M. in fi. & ita videtur hic: episcopus enim petebat restitui ad possessionem iuris eligendi, & sic non possidebant monachi quiete. & ideo caute dixit Papa electionem nec confirmari, &c. id est donec cognoscatur ad quos pertinet ius eligendi.

† Vide l. mãdato. cũ no. ff. de mino.

1 Hæc glossula non habetur in antiquis exemplaribus.

Concord. ex. in l. 1. §. in autẽ, ibi lo. & doct. ff. de tabul. exhiben.

3 Hic non restituit ecclesiam læsum per negligentiam, ergo loquĩt de restitutione quæ fit iure minori

† Rofeñ. in plurib. manuscriptis. al. Foreñ.

gendi, & præcipue quantum ad possessionem, ut sicut prima electio non esset cassanda nisi prius cōstitisset an epš possideret ius eligendi tempore electionis: ita nec alia quæ facta fuit post istam, sic ĵ. de causa pos. cū ecclesia vbi agebatur possessorio, & petitorio, etiam & hic similiter: quia de iure eligēdi, ut patet ex lrã s̄. vers⁹ prin. & iō quādiu pendet qō iuris seu possessionis, electio cōfirmari uel infirmari non debet.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp.

CAP. III.

Auditis † & intellectis causæ meritis in quæstione quæ vertitur inter Vigoriensem episcopum, & abbatem de Euescam super † ecclesijs in valle de Euescā, quas episcopus asseruit ad se diœcesana lege spectare, abbas autē eas esse ab eius iurisdictione prorsus exēptas: cognouimus euidēter ecclesias illas per priuilegia Romani Pontificis non esse ab episcopali iurisdictione subtractas: nisi forte vallis de Euescam sit ille locus, qui fuit a duobus regibus Roem † videlicet & Offa libertati[a] donatus, & quem bonæ memoriæ Cęlestinus Papa libertati donauit, sicut in ipsius priuilegijs continetur.[b] Verum tanto tpe probantur per testes ab abbatib. de Euescā plenoq; iure possessæ, vt videatur in eis ius epāle legitime præscripsisse, nisi forte p tm̄ tps spatium Vigorieñ. ecclesia interim vacauisset, vt tpe vacationis subducto[c] p̄scriptio minime sit completa: & infra.

¶ Licet autem vtrinque sit in causa conclusum; quia tamen vtraque pars necessariam (ut asserit) probationem omisit, Nos attendentes quod vtraque ecclesia fungatur iure minoris,[d] æquita

† Super quibusdam ecclesijs in valle de Euescā constitutis.

† In uno antiq. ita: O. videlicet & l.

Auditis.] etiam cōtra ecclesiam restituitur ecclesia, q̄ grauiter fuit lęsa pp probationem omissam. Primo recitat factum. Secūdo interloquitur: ibi, Licet. Abbas.

CASVS. Inter epm Vigoriē. ex parte vna & abbatē de Euescā ex altera, sup qbusdā ecclesijs in valle de Euescā cōstitutis qō vartebat̄, quas dicebat eps ad se spectare lege diœcesana ab bas dicebat illas esse exemptas ab epāli iurisdictione, & si hoc non esset: dicebat se in illis epāle ius legitime præscripsisse. Receptæ fuerunt probationes hinc & inde corā iudicibus delegatis. Tandem causa delata est ad sedem Apostol. Videns eps ꝙ ecclesiæ prædictæ p priuilegia non erant exemptæ ab eius iurisdictione, atñ abbas pręscriptionem probauerat contra ipsum, allegauit ꝙ Vigorieñ. ecclesia vacauerat à tanto tempore ꝙ illo de medio subducto præscriptio non esset completa & ad hoc probādum p beneficium restitutionis petijt se admitti. Abbas prædictus hoc audiens, allegauit ꝙ vallis de Euescam est ille locus, qui fuit libertati donatus p duos reges; & quem Cęlestinus libertati donauit, & ad hoc probandum petijt se admitti p idē bñficiū. Papa auditis & intellectis meritis huius cāæ, licet esset in cā conclusum: quia tñ vtraq; pars necessariam probationem omisit, & vtraq; pars fungit̄ iure minoris, æquitate pēsata, vtramq; ecclesiam admittit ad probandam rōnem: omissam, ne pp huiusmodi negligentiam graui iactura lędantur. Abbas. No. ꝙ ecclesia fungitur iure minoris. Item no. ꝙ ecclesia restituitur incidenter ad probandum allegationem omissam. Item postquam est in causa conclusum, datur istud beneficium.

[Gl. seq. arg. alleg. vnum canonem.]

a ¶ Libertati donatus.] ar. ꝙ Reges possunt dare priuilegia libertatis. 63. dist. in synodo. 1

b ¶ Continetur.] In priuilegijs Cælestini continebatur, ꝙ ipse exemerat à iurisdictionē episcopi locum illum, quē prædicti reges libertati donauerāt, & de valle de Euescam in priuilegio mentio non fiebat, et ita per priuilegium Cęlestini non probatur quod ecclesiæ. de Euescam sint exēptæ à iurisdictione epi, & sic recurrendum 2 est ad priuilegium illorum regum: & si ibi continearur ꝙ illi reges vallem de Euescam donauerunt libertati tunc erit probata exemptio, & sic dubia probatio non prodest. Reges enim donauerunt locum illum libertati quo ad temporalem iurisdictionem: Papa uero quo ad spiritualem.

c ¶ Subducto.] deducendum est ergo tempus uacationis in præscriptione. ĵ. de pręscr. c. 1. & c. de quarta. & c. auditis. & c. cum nobis, & illud tempus deducendum est, quo solet succurri cuilibet qui lędit̄, primum sit, medium vltimū- ve. C. de test. milit. l. quod tempore. & C. quibus non ob. lōn. temp. præscrip. l. præscriptione. ff. qui. ex cau. ma. nec non. §. si quis.

[Glo. seq. ponit. tria quib. fungit̄ ecclesia, & quartum quo non fungit̄, demum quærit, & ponit duas opinio. soluit, & subdit alias duas.]

d ¶ Iure minoris.] ecclesia enim fungitur iure minoris, ut hic. & s̄. eo. c. 1. Item fungitur iure reipublicæ. 23. q. 4. quid ergo. & 1. d. ius publicum. & C. de sacrosan. eccle. ut inter diuinū. Hinc est ꝙ p̄lati ecclesiarum cōparantur tutorib. & curatoribus. in auth. de eccle. ti. §. vit. coll. 9. arg. ad hoc. 3. q. 2. qa ea. Item fungitur iure imperij in auth. de no. alie. vel pmu. §. sancimus. collat. 2. imo maior est imperio. 96. dist. duo. & s̄. de ma. & obe. solitæ. sed non fungitur iure pupilli: quia contra pupillarem ætatem non currit præscripto. C. de præscrip. xxx. an. sicut in rem. Sed in quibus casibus comparatur ecclesia minori dubitari posset. Dicūt quidā ꝙ in minorib. ecclesia comparatur minori, quoniam ecclesia potest restitui contra præscriptionem sicut minor. C. si aduer. vsucap. l. vnica. & ff. de minor. l. etiam. ei. & C. si tutor vel cura. interuenit. l. minorib. & C. de in integ. rest. mi. l. minorib. & in authen. de hær. & fal. §. pupillus. coll. 1. quod bene videtur expressa ratione. ubicunq; enim ecclesia læditur, debet restitui, sed ante completam præscriptionem non est læsa, immo iure communi agere potest, sed tunc demum finita præscriptione dicitur læsa; quia iure communi si agat, repellitur præscriptione probata, sed a tempore læsionis, i. tempore præscriptionis finito vsq; ad quadriennium potest petere restitutionem, ut dicit lex illa. C. de temp. rest. in integr. l. ult. & ita pōt peti restitutio ꝯ præscriptionem vsque ad quadriennium. Quidam dicunt, quod contra præscriptionem nōn datur restitutio: quia canones uolunt præiudicare ecclesijs per præscriptionem. 16. q. 3. placuit. & q. 4. volumus. imo secundum illos qui dicunt quòd contra præscriptionem datur restitutio, sequeretur ꝙ nunquam præscriptio curreret contra ecclésiam. Sed huic facile est rñdere: quia bene currit præscriptio ecclesiæ, sed si petit restitui contra bene audit̄ sicut minori currit, sed restituitur. Non video ꝙ aliud sit ecclesia quam in minori, nisi quia non inueni scriptum in iure canonico, quod ecclesia restituatur contra præscriptionem, sed eadem rōne qua minores restituuntur fauorę imperfectæ ætatis sic fauore ecclesiæ introductum fuit ꝙ vtetur ecclesia iure minoris, sed ubi eadē est rō, ibi debet esse idem ius. s̄. de constit. nam concupiscentiam. & c. tran-

1 Concor. l. 1. §. quæ onerandæ. cū glo. in ver. bellissime. ff. quar. rer. act. non dat̄.

2 Ad declarationem. vide Io. Andr. in c. auditis. de præscr. super gl. Cęlestinus.

& e.translato. & ſ. de tráſl.inter corporalia. ſed verius vr̃ qđ dr̃, ꝙ ſ. præſcriptionẽ nõ datur reſtitutio, ne fruſtra iura loquentia de præſcriptione ſint ſtatuta, & pŏt ẽt dici, ꝙ poſt quadrienniũ audiret ſi probaret ſe illo quadriẽnio iuſta de cã impeditum fuiſſe. arg.4.q.5.c. 1.& ĩ. de appel.c.ex ratione.ff.de mino. l.ait ptor. & l.ſi ſine.§.vlt.& C.de tẽpo.ap.l.vlti.§.illud. qdã ponũt eccleſiã in primo anno minoris, reſtituẽtes eã vſq;ad xxix.an.ſicut minor.alij reſtituũt eã vſq;ad xv.ponentes eam in xiv. anno. ſed hoc nil eſt, nec dẽt poni in aliquo anno, ſed ad ſimilitudinẽ minoris facti maioris reſtituit ecclã vſq;ad quadriẽniũ ſicut minor vt dictũ eſt ſ. e.c.1.

a ¶ Reſtituimus.] ĩ his.n. præſcriptionibus, quæ ſpectãt ad ſtatum iudiciorum, vbicunq;legit eccleſia,reſtituit, vt ſi cõtumax condemnata eſt.ff.de mino.l. minorẽ.ſim.arg.ſ.c.p xi. Vel ſi nõ appellauit, vel etiam ſi dũ agit vel cõuenitur, ĩ aliquo capta eſt vt minor. ff. de mino. l.ait prætor.§.ſed in iudicijs, & l.& ſi ſine.§.itẽ ſi non prouocauit. & ĩ.e.c.vl. vel ſi omiſit allegationes, vel ea quæ faciũt ad inſtructionẽ cãæ, vt hic, & ff. de minor.minor 25. an.& ĩ.eo.corã. Item quicquid omiſit non ſolũ in dãno, ſed etiam in lucro.ff.de mino.l.ait prætor.§.vlt. & l.non omnia. Item in confeſſione.ff.de confeſ.l.certũ. §.pen. & propter nouas defenſiones tunc apparentes vel noniter contingentes, argu.C.ſi ſæpius in inte.reſ. poſtu.l.vlt.& inf.eo.ca.ult.Sed in contractibus certum eſt quòd eccleſiæ ſubuenitur.ſupr.eo.c.1.vbi de hoc.

b ¶ Contra reliquã.]ſicut minor contra minorem, niſi cum pecuniam amiſit. ff.de mino.l. verum.§.vlt. ff.ex quib.cau.ma.l.vlt. Et not.quòd reſtituere in integrum eſt reducere in eum ſtatum in quo erat ante læſionem ſ.eo.ca.1.& C.de repu.l.vnica. C.de in integ.reſt.l.poſtulata.2. & ff.de mino.l. quod ſi minor. §. reſtitutio. & generaliter reſtituitur non ſolum cum de bonis diminuitur, ſed etiam cũ intereſt eccleſiæ litibus & ſumptibus non vexari.ff.de minor. l.minoribus.

† Hoc eſt allegationem ſuæ intẽtionis.

† Mantria Mantua.

† Cap.3. eo. tit. in 3.compilatio.

† In uno antiquo ita, appellatione ĩterpoſita ad nos.

1 Vide Spec. eod.titu.§.7. uer. ſed pone.

2 Petita. .n. & obtẽta reſtitutione in integrũ,omnia ſunt in ſuo ſtatu do nec cauſa finitur.

te penſata; vtramque reſtituimus [a] contra reliquã, [b] ad probandam rationem † omiſſam;ne alterutra pars ꝑpter huiuſmodi negligẽtiã graui iactura lædatur. ¶ Idem Priori ſanctæ Mariæ ad carceres,& L.canonico S. Mariæ de Mãdtia.†

¶ *Reſtitutio ex iuſta cauſa etiam maiori eſt concedenda, dũmodo iuſta cauſa petendi probetur. Si autem nõ probatur plene vel ſemiplene,conceditur reſtitutio in cã fauorabili, h.d.*

CAP. IV.

EX † litteris abbatis de Caluen̄. didicimus, quod cum Ramiſane & Grimol. archipresbyteri inter I.virum,& L.mulierem ex delegatione noſtra ſententiam diuortij protuliſſent, & appellatione interpoſita, † cognitionem ſententiæ ipſi abbati & archipresbytero Paduano duxerimus committendã; 10 quia pars mulieris ad peremptorium terminum nõ acceſſerat, abbas ipſe, cui alter coniudex commiſerat vices ſuas, [c] allegationibus diligẽter inſpectis, latam a iudicibus prędictis confirmauit ſententiam; 20 ſed poſt octo dies pater puellę accedens ad ipſum,intellecto quod ſẽntentiam protuliſſet, firmauit proprio iuramento, quod quidam ad eum [e] & filiam eius accedens,fraudulenter 30 ſub ipſius abbatis nomine falſas eis † litteras præſentauit, quibus mandabatur eidem, † vt quia iudex ad diem quam aſſignauerat venire non poterat, poſt octo dies a termino 40 conſtituto,ipſius ſe conſpectui præſentaret: & poſtmodum appellauit ad ſedem Apoſtolicam, & etiam ſupplicauit, [f]

Paduano,quia mulier ad terminũ perẽptoriũ ſtatutum ad ſnĩam audiendam non acceſſit: abbas cui alter cõmiſerat vices ſuas ſnĩam à prioribus iudicibus latã,confirmauit.poſt octo dies à tempore ſnĩæ pater mulieris ad abbatem acceſſit: & intellecto quòd ſnĩam protuliſſet, iurauit quòd quidã ad eũ & filiam eius acceſſerat, & fraudulenter nomine ipſius abbatis falſas litteras pręſentauit,cõtinentes,ut quia iudex in termino,quẽ eis aſſignauerat, nõ poterat intereſſe, poſt octo dies à termino illo ipſius ſe conſpectui præſentaret, & poſtmodum appellauit, & etiam ſupplicauit.quod totum abbas domino Papæ ſignificauit. ſuper hoc ſcribit Papa quibuſdam iudicib. dicens, licet de fraude taliter perpetrata non conſtet ad plenum tñ ad fauorem matrimonij de benignitate canonica prædictam admiſit ſupplicationem mulieris. & eam reſtituit ad audientiam, fauore matrimonij. Vnde mandat quatenus de cauſa prioris appellationis; cognoſcant ordine iudiciario, confirmantes ſicut iuſtum fuerit ſententiam a primis iudicibus latã. No.quòd fauore matrimonij auditur qs qui tanquam contumax aliàs repelleretur. Item arg. quòd ſententia contra matrimonium lata, non tranſit in rem iudicatam, 50 ſed quidam contrarium ſumunt argumentũ quòd tranſeat, ex eo quòd per beneficiũ reſtitutionis mulier iſta audita fuit: alias ſi non tranſiret,iure communi deberet audiri. Item iudex appellationis debet ſententiam latam confirmare; uel infirmare.

† Ei

† Eiſdem

EX litteris.] Contra ſententiam latam in cauſa matrimoniali, reſtituitur ex iuſta cauſa etiam maior beneficio ſupplicationis. Prima pars ponit mulieris ſupplicationem, & iudicis relationem. Secunda dat iudicem ſibi.Licet autem.Abbas.

CASVS. Inter I. uirum & L. mulierem cauſa matrimonij uertebatur, quæ cõmiſſa fuit duobus archipreſbyteris,qui cum inter ipſos ſnĩam diuorrij protuliſſet mulier ad ſedem Apoſtolicam appellauit appellationis cauſa commiſſam fuit abbati de Caluen̄. & archiepo

c ¶ Vices ſuas.] aliàs non tenuiſſet ſententia.ſupr.de off.deleg.c.cauſa matrimonij, & c.cum cauſa.

d ¶ Confirmauit.]hoc eſt ſpeciale priuilegium in cauſa appellationis,quòd iudex altera parte abſente procedere poſſit etiam lite non conteſtata. C.de tempo.appel, 60 l.fin.§.illud.& 2.q.6.c.ei qui.§.appellatore. & infr.de appel.c.per tuas. & c.interpoſita.

[Gl.ſeq.recitetur per duo contraria.]

e ¶ Ad eum.]ſi iſte fuiſſet ſoluendo, ſup.ipſum dumtaxat daretur actio mulieri, ſed quia in caſu iſto ſoluendo eſſe non poterat,ideo fauore matrimonij reſtituitur mulier.ff. de eo per quem fa. erit.l. ult. & ff. de dolo. l.& eleganter. §. ſi dolo. & ſi de hac falſitate conſtitiſſet,iure communi audiretur.3 arg.ff.ſi menſor fal.mo. di.l.3.§.1.

3 Adde qđ notatur 18. diſt.ca.quoniam qu dẽ. in gl. pen. & ĩ.de præſcr. c.auditis. in gl.ultima.

[Gloſ.ſeq.ponit duas differentias inter ſupplicationem & appellationem.]

f ¶ Supplicauit.] ſupplicare põt quilibet quãtũcũq;remota ſit appellatio.argu.2.q.6.c.anteriorũ, & §.illud. C.de

C.de preci. Impe.off.si qs aduersus.nã & seruus supplicare põt ꝓ dño, si eps nolit appellare.ff.de app.l.serui. Sed in hoc differt appellatio à supplicatione: quia appellatione interposita nil est innouandũ. sed pendente supplicatione mandatur sententia executioni, præstita cautione, ꝙ omnia restituat si sñia fuerit retractata.C.de p̃ci.impe. offe. Auth. q̃ supplicatio. sic in restitutione in integrum qñ suspectus est q petit restitui, mandatur sñia executioni sub con simili cautione.j.e.susci tata. Itẽ in hoc differt appellatio à supplicatione: qa appellatur vsq; ad decem dies: supplicari autẽ põt vsq; ad bienniũ. quod verũ est cũ supplicatio porrigit̃ superiori. C.de sen.p̃fe.præto.l.vnica. Si uero supplicatio porrigitur iudici. tunc vsq; ad decẽ dies, vt ĩ Auth. præallegata, quæ supplicatio.

¶ Licet aũt de fraude taliter perpetrata per hmõdi iuramentum non constet ad plenum, [a] in fauorem tamen matrimonij de benignitate canonica, cõtra fraudem propositam, supplicationem mulieris admisimus, & ad audiẽtiam restituimus [b] eam pro matrimonio postulantẽ. Ideoque mandamus, quatenus de causa prioris appellationis ordine iudiciario cognoscentes confirmetis vel infirmetis [c] (sicut iustũ fuerit) sñiam à primis iudicibus promulgatam.

¶ Idem Episcopo & capitulo Oscen.†

† Osenensi.

¶ *Etiam contra sententiã Papæ restituitur ecclesia, hoc primo. Et causa restitutionis in integrum debet præsentibus partibus tractari, hoc secundo, hæc duo dicit quo ad titulum.*

CAP. V.

TVm † ex litteris Cælestini Papæ prędecessoris nostri, tum ex ijs quæ ipsius temporibus gesta fuerunt, grauem Ilerden.† ecclesiæ intelleximus quęstionem, per sententiam Eugenij Papæ super ecclesijs quibusdam prolatam, se lęsam enormiter, et olim & nunc etiam conquerentis, vnde cum idem Cælestinus tempore Anastasii Papæ proximi successoris eiusdem Eugenij, in minori adhuc officio constitutus, in partib. Hispanię legationis officio fungeret.

† Cap.4.eo. ti.in 3.compilatione.

† Vide Ioannẽ Vasæũ. in annalib. Hispaniæ.c.20.

a ¶ Ad plenũ.] hoc ideo dicit: qa si plene ꝓbasset hãc fraudẽ, & causam absentiæ, iure cõi fieret restitutio.inf. de re iudi. cum Bertholdus. vbi minus sufficiens probatio sufficit, ne præiudicaret opinio veritati: vt sup. de procu.ex insinuatione, & c.in præsẽtia. & hoc ideo: quia absens legitime citatus, præsumit̃ contumax si non venerit.3.qu.9.decernimus.65.dist.si forte.ff.de re iud.contumacia. Sed talis præsumptio p̃t elidi per aliam præsumptionẽ.ff.de in integ.res.diuus. & inde est quòd per præsumptiuam probationẽ, & minus plenam eliditur præsumptio contumaciæ. Vnde p sacramentum vnius potest probare se non contumacẽ: nã violenta præsumptio eliditur per iurm.35.qu.3.extraordinaria.& op.arg.j. qui ma.accus.poss.cũ in tua. & sic põt intelligi.4.qu.5.quisquis.in fi. Tñ hoc iurm nõ facit plenam probationem, sed fauore matrimonij admissa fuit mulier ad agendum, nec audit̃ mulier prętextu appellationis suæ qa cõtumax p̃sumit̃ sed p fraudẽ semiplene ꝓbatã, & ĩ fauorẽ matrimonij restituit̃.

[Gl.seq.arg.& opi.ponit.]

b ¶ Restituimus.] arg. quòd nullo tractu temporis transit ĩ sententia contra matrimonium in rem iudicatam. infr.de re iud.c.lator, & c.consanguinei. Sed ex hoc fumunt quidam contrarium arg. & male.

ADDITIO. ex hoc quod dicit restituimus, probant quod transit in rem iudicatam.

§ Sententia fauore matrimonij nõ transit in rẽ iudicatã. neque in causa heresis fauore fidei. Lucas de Pen. na.l. 1. C.de sent. aduersus fisc.& li. 10. & lib.3. ad no. in Director.f. ho. 30.

[Gl.seq.arg.& remittit.]

c ¶ Confirmetis vel infirmetis.] hoc tantum habet facere iudex appellationis.2.qõ.6.in fin. Et hoc habet locum quando in causa appellationis nil noui proponitur & vnicus tantum est articulus, ut hic erat aliàs iudex appellationis pro parte potest confirmare sententiam.& pro parte infirmare: vt infr.de test.Raynutius. & c.Raynaldus. Item ex eo quod dicit, confirmetis. vel infirmetis, uidetur quod executio non spectet ad ipsos de hoc dictum est supra de offic. delega. pastoralis. §. [illegible]

TVm ex litteris.] Diuiditur in tres partes, Primo ponit petitionem ecclesiæ Ilerdeñ. Secundo examinationem, deliberationem, & interlocutionem Papæ: ibi, Nos igitur. § Tertio citationem partis aduersæ cum communicatione processus: ibi, Quocirca. Abb.Siculus.

CASVS. Inter ecclesiam Osceñ. ex vna parte, & ecclam Ilerdeñ. ex altera coram Eugenio Papa super quibusdam ecclesijs qõ vertebatur: ipse cognito de meritis causæ, prout sibi visum fuerat, tulit sententiã pro eccla Osceñ. ɔ̃ ecclesiam Ilerdeñ. sup ecclesijs illis. Demum mortuo Eugenio, successit ei Anastasius: tempore Anastasij Cælestinus dum erat in minori officio cõstitutus, legatus in Hispania ex delegatione ipsius Anastasij cępit cognoscere de illa controuersia, sed eã nõ determinauit tandẽ mortuo Anastasio successit ei Alexander, qui eidẽ Cælestino legato d nuo in Hispania, causam commisit eandem. Postmodũ mortuo Alexandro, successit ei Cælestinus, q dictam cõtrouersiam cõmisit G. sãcti Angeli diacono Cardinali sub eo tenore, ut inspectis priuilegijs ecclesiæ Ilerdeñ. auditis etiam allegationibus partium, non obstante sententia Eugenij, diffinitiuam proferret sentẽtiam & illam faceret obseruari. V[illegible] tamen per legatum illum, aut etiã per alios quib. causa sub eodem tenore commissa fuit, licet testes quidam producti fuerint ex parte Ilerdeñ. ecclesiæ, mandatum Apostolicum adimpletum non fuit. Postmodum tempore Innocentij, magister A. canonicus Ilerdeñ. postulauit a dño Innocentio per officiũ suum dictam sñiam in melius reformari, & contra eum ecclesiam restitui Ilerdeñ. dñs Papa cum fratribus deliberatione habita, quidã dicebant, ꝙ Cælestinus videbatur eam restituisse, ex eo ꝙ non obstante dicta sñia cõmisit negotiũ illud, vnde eadẽ ratione petitionẽ eiusdem ecclesiæ admittere debebat: cum sñia Romanę sedis debeat in melius commutari, quoties per surreptionẽ aliqd factum fuerit, & s̃m iura ciuilia principes etiam ɔ res bis iudicatas examinari restitutionẽ in integrũ permiserunt; Papa considerans ex data sñiæ in registro Eugenij repertę, ꝙ primo mense sui apostolatus tulit sñiam illã, qñ non uidebatur plene instructus de causa, innitens illi rationi præcipue, ꝙ priuilegium Vrbani secundi à parte Osceñ. ecclesiæ productum subiectum fuerat falsitati, cuius tenor in registro ipsius inuentus fuit incorruptus, omnibus istis cõsideratis, deliberatio dñi Papæ in hoc resedit, vt vtraq; parte præsente, cognoscat vtrũ restitutio data sit an danda, ɔ̃ prædictam sententiã. Vnde mandat episcopo & capitulo Oscen. quatenus vsque ad festum beati Lucæ, legitime compareant coram ipso ostensuri, si poterunt, quòd dicta sententia non debeat retractari: vel si reuocanda fuerit, appareant sufficienter instructi, vt in principali negotio procedatur,

& † ex delegatione ipsius a cognoscere cœpit de controuersia memorata, cui et Alexander successor ipsius Anastasij officio legationis denuo in partibus eisdem fungenti, causam commisit eandem: idem quoq; Cęlestinus ad apicem summi pontificatus ꝓmotus, G. S. Angeli diacono Cardinali, tunc Apostolicę sedis legato, dictam cōtrouersiam sub eo tenore cōmisit, vt īspectis Ilerden. ecclesię priuilegijs, auditis etiam partium rationibus, † memorata sententia b non obstante, diffinitiuam proferret sñiam, eamque faceret obseruari f; uerum qm̄ per ipsum legatum, aut per alios, quibus sub eodē tenore causa eadem commissa extitit, c (licet testes d producti ex parte Ilerden. episcopi recepti fuerint) mādatum tamen Apostolicū non extitit adimpletum; magister. e A canonicus Ilerden. postulauit per officium f nostrum dictā sententiam in melius reformari, & contra eam restitui g ecclesiam Ilerden.

¶ Nos igitur cum fratrib. nostris & alijs deliberauimus diligenter; nonnullis asserentib. quod cum prędictus C. † ꝑdecessor nr̄, contra iam dictam sñiam visus fuerit Ilerdeñ. ecclesiæ restitutionis beneficiū indulsisse, cum ea non obstante duxerit negotium commitendum, h & nos supplicationem eiusdem ecclesiæ admittere debebamus, † pręsertim quia sententia i Romanę sedis non negatur posse in melius commutari, cum aut surreptum aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione ętatum & tpum, seu grauium necessitatum dispensatiue quicquam ordinare decreuit; Et secundum iura ciuilia, principes etiam contra res bis iudicatas in auditorio suo examinari restitutionem in integrum permiserunt: k Perspeximus quoq; ex data sententię in registro dicti Eugenij Papę repertę, quod primo mense sui Pontificatus fuerit promulgata, quando non plene de meritis ipsius causę uidebatur instructus, i

cedatur, quē terminū statuit peremptorium: ꝙ si iniūcta contempserit adimplere procedatur in causa nihilominus, quantum de iure fuerit procedendum. Nota quod sentētia etiam Papæ, quando per surreptionem lata fuit, debet in melius reformari. Item in breui tempore nō uī quis plene instructus saltē in ardua causa. Itē vtraque parte ꝑsente cā restitutionis ī integrū dēt examinari. Item causarū merita partiū assertione manifestant. Itē in prima citatio ne potest ꝓponi peremptorium edictū propter distantiam uiarum, & etiā ex alia iusta causa.

a ¶ Ipsius.] scilicet Anastasij.

[Gl. seq. obijcit & soluit, circa solutionē, obijcit & respondet.

b ¶ Sententia.] per hoc uī qd Cęlestin⁹ restituerit ecclesiā Ilerdeñ. sed cū multa tpa sine elapsa, a tpa Eugenij, q tulit sñiam ipsam, usque ad tp̄s Cęlestini, scilicet xlv. anni. quō audīt eccl'a Ilerdeñ. sup restitutione? & Inn. similiter vī eā admittere ad restitutionem petēdā. inf. vbi dicit, an data vel danda. Sed est cōtra alia iura. Nam ultra quadriennium dari non debet. C. de temp. in integ. rest. l. ultim. nec etiam perpetuatur per cōtestationem l tis. ff. de mino. Papini n⁹. in fin. Potest dici ꝙ restitutio data fuit tempore Anastasij, qui commisit negotiū Cęlestino in minori officio cōstituto, quia Anastasius fuit proximus successor Eugenij: & quod causa terminata non fuit, stetit per iudices: unde non est imputandum act 11.2 q.6. anteriorum. 1 C. de in integ. restitut. l. pendente, sicut satis patet per multas commissiones. vnde etiam dicit infra, [An data sit, uel danda.] Si uero data, postea dari non debet. C. si sæpius in integr. restitu. post. l. ult. uel si esset denegata. inf. eod. capit. ulti. nisi ex causa, ut ib. dicitur. Sed obijcitur. Eugenius tulit sententiam primo mense sui apostolatus, ut infra dicitur, & uixit vi j. an. & mensibus iiij. & xxj. diebus. sed Anastasius successit Eugenio, qui causam super hoc commisit Cælestino tunc in minori officio constituto, & ita uidetur ꝙ restitutio danda sit post quadriennium unde ex hoc trahunt quidam argu. ꝙ restitutio semper sit danda, ut dictum est s. eo. c. 1. quia hæc uidet̄ dari post quadriennium. Sed tu potes respondere, ꝙ ex eo quod dicit hic, non constat ꝙ Anastasius dederit restitutionem, sed commisit causam super restitutione an esset danda, vel nō. Sed obstat fortius factū Cælestini, qui mandauit nō obstāte sñia Eugenij, diffinitiuam sñiam ꝓferri super ecclesijs prædictis, sed hoc fecit Cęlestinus potius de gratia quã de iure, quod patet: quia restitutio danda est causa cognita præsentibus partibus, ut dicitur inf. & de mino. ī causis. §. in causa. Vnde papa noluit inniti facto ipsius, sed deliberauit decernere præsentibus partibus, utrū sit data uel danda, & iō non plene probatur per hanc decretalē quod dari debeat restitutio post quadriennium: quia nec Papa hic determinat hoc.

c ¶ Extitit.] pōst recessum prædicti Cardinalis.

d ¶ Testes.] qui ꝓducti fuerūt ad probandum, ꝙ dari debeat restitutio, & ꝙ potius per iudicē, & non p ecclesiam Ilerdē. steterat, ꝙ non fuerat processum, ut hic dicit.

e ¶ Magister.] habens ad hoc speciale mandatum, ut ff. de mino. illud. §. si telis. & inf. eod. ca. coram.

f ¶ Oficiū nostrū.] hoc iō dicit: quia tantum iudicis officio, & nō iure actionis petit̄ restitutio. ff. de mino. l quod si minor. §. ult. & s̄. de offic. iud. c. 2.

g ¶ Restitui.] ergo non fuit restituta per Cælestinum.

h ¶ Commitēdū.] eo enim ipso quod commisit negotium principale, uidetur concessisse beneficium restitutionis: sicut committendo causam, uidetur commisisse appellationem sup. de offic. delega. cap. pastoralis. §. præterea. sed hic ignoratur quę causa commissa fuisset, an causa restitutionis, an causa illa, scilicet an danda esset, an non; ut patet per sequentia; seu uidetur quod danda esset restitutio, ut dicitur in prædicta notula, & hoc probatur per hoc quod ecclesia Ilerdeñ petebat restitui coram Innocentio Papa.

i ¶ Sententia.] Ro. sedis ponit tenorem. c. 35. q. 9. sententiam & c. ueniam.

k ¶ Permiserunt.] sed illud perraro fit. ff. de mino. minor autem magistratus. & C. si sępius rest. in integ. postu. l. 1. & 2.

[Glo. seq. arg. alle. in contrarium.]

i ¶ Instructus.] arg. ꝙ in modico tempore non potest

† Dictio, & deest in aliquot antiqs.

† Hoc est iuribus, & allegationibus.

† Papa.

† Debeam⁹.

1 Quod tūc potissimum uerū est cū id stetit per principem, ut ibi, & ī. de appellat. c. ex insinuatione.

quis multum addiscere, 1 arg. 48.dist.§.1. quia nemo repente fit summus. de pœ.dis.2.§. hæc quæ de charitate. Arg.contra.qñq; enim ingenium supplet tempus in bñ studentib. sicut industria supplet tempus. 77.di. propora bus. nec si facit diu in scholis fuisse, sed laudabiliter dixisse ... tandem. est.12 ... gloria episcopi.ī §.2.& arg. C de ijs q ve.eta impetra.l.2.

[Glo. seq ponit tres lectuas.]

a ¶ Ex parte vestra] per hanc litterā videtur q̄ pars Oscen. ecclesiæ priuilegiū suum falsauerat, addēdo aliquid uel diminuēdo, vt magis faceret ꝓ se: ꝓpter quod Eugenius tulit sñiam cōtra Ilerdē. ecclesiā. Sed eo ipso q̄ quis falsat litteras iudicū, dēt amittere cām sicut dicit illa decr. ī.de rescri.olim, quod hic nō fecit Eugenius credēs priuilegiū verum.cum non esset, vt dicit littera illa ibi, [illa nitēs præcipue,&c.] & hic patet q̄ falsauerat priuilegium, quod postea repertū est integrum, & incorruptum in registro. Similis falsitas habet ī.de except.cum venerabilis.& ideo tale dictum non debet obesse.Ilerdeñ. ecclesiæ, quo minus saltem restituatur in isto beneficio. Vel forte pars Ilerdē. ecclesiæ falsauerat priuilegium Oscen. ecclesiæ,& hoc constitit in iudicio: vnde Papa sententiauit contra Ilerden. ecclesiam, & ideo dicit [illa nitens, &c.] & hoc uidetur verius secundum hanc litteram. In antiqua compilatione; dicebatur ab altera parte productam, & secundum illam litteram, planior est sensus & secundum hoc pars Ilerden. ecclesiæ falsauit priuilegium suum: & ideo contra ipsam fuit sententiatum, quod melius uidetur secundum illam regulam, delictum personæ,&c. & ita concordat cum illa decret. cum uenerabilis. unde non debet obesse Ilerdeñ. ecclesiæ delictum illius qui priuilegium falsauit, quin saltem restituatur isto beneficio, cum ecclesia Ilerdeñ. non fuerit in culpa.

illa nitens præcipue ratione, quod priuilegium Vrbani secundi ex parte vestra [a] productum, subiectum fuerit falsitati, cuius tenorem nos in registro ipsius inuenimus incorruptum; Tandem deliberatio nostra in hoc resedit; vt an data sit restitutio, an danda [b] contra præmissam sententiam, partibus præsentibus decernatur, quarū assertione [c] merita causarum panduntur.

¶ Quocirca mandamus, quatenus vsque ad festum beati Lucæ, vel in proprijs personis, vel per idoneum responsalem nostro vos conspectui præsentetis, quod dicta sententia retractari nō debeat (si poteritis) ostensuri; [d] vel si forte exigente iustitia fuerit retractanda; vel per vos, vel per responsalem idoneum appareatis † sufficienter instructi, vt in principali negotio canonice ꝓcedatur; pro certo scituri, quod cum propter multā locorum distantiam, [e] non possit ad nos, sine magnis laboribus & expensis sæpius haberi recursus, si ad præmissum terminum, quē vobis peremptorium assignamus, iniuncta vobis contempseritis adimplere: Nos nihilo minus in ipso negotio, quantum de iure [f] poterimus, procedemus.

¶ Idem.

¶ Petitio restitutionis in integrum contra sñiam suspēdit regulariter executionem sentētiæ in euentu istius causa restitutionis, fallit

b ¶ An danda.] ideo iubet inquiri: quia non constabat an fuisset admissa ecclesia Ilerdeñ. ad restitutionem, & præsentibus partibus hoc est faciendum, uel per contumaciam absentibus. ff. de mino. in causa.§.primo & in Authenti.ut spō.lar.§.ad hæc colla.9.& C.si minor ab hæred.se.absti.Authenti.si omnes. de hoc dictum est supra eodem capitulo primo,& sup. de offic.iud.cap.2. melius. Et per hanc litteram non constat quod restitutio data fuerit, sed modo apparebit an fuerit data an danda, licet Papa Cælestinus non obstante sententia Eugenij negotium commiserit.

c ¶ Assertione.] C.si per uim,uel alio modo.l.ult.arg. sup.de maio.& obe.cap.inter quatuor.

[Glo.seq.obijcit & soluit.]

d ¶ Ostensuri.] sed quare compelluntur isti hoc probare: cum ille qui petit restitui, non admittatur, nisi doceat se læsum, ut ff.de iureiur. nam & postea. §.si minor. Item est contra id quod actore non probante reus debet absolui.6.q.5.c.accusator.& ī. ut eccle. bñfic. c. ut nostrum. 4 Forte præsumptio erat cō tra eos, & iō Papa voluit hoc, ut dicit prædicta decr. ut nostrum. sed non compellūtur hoc probare nisi uoluerīt, sed si altera pars noluerit ꝓbare qđ sit retractanda, ipsi probent contrarium si potuerint, & hęc facienda sunt utraq; parte præsente.

[Glo.seq.not. ꝓpter distantiam &c. elleg.in cōtrarium. ponit & exponit uersus.]

e ¶ Locorum distātiam.] propter locorum distantiā, & vt parcatur laboribus & expensis, prima uice pōt poni perēptoriū, 5.24. qō. 3. de illicita, & ff. de iu. l. nonnunq̄ necessitate ingruēte. ī.de dila.c.1. Ar.cō tra.ff. de iu.l ad peremptorium. multa enim propter distātiam, permittūtur, quæ alias prohiberentur: unde uersus.

Non facit ergo parum distantia longa viarum:
Prorogat inducias aufert onus, impedimentum:
Cogit adire forum, conseruat ius dominorum.

Pone exemplum prorogat inducias appellatori. infra de appel.c.cum sit.Romana. Aufert onus electo, & electoribus.63.distinct. c.cum longe. Impedimentum aufert domino uolenti repetere seruum suum factum monachum.17.q.2.si quis incognitus. Cogit adire forum, quia sine licentia patris absentis filius causam agere potest. ff. de iudi. si longius. Conseruat ius dominorum in possessione turbata domino absente. C.si per uim, uel alio modo.l.1. ubi admittitur ad possessionē turbatam recuperandam seruus uel amicus, qui alias non admitterentur.

f ¶ Quantum de iure.] sed qualiter procedetur in hoc casu restitutionis, dato quod pars citata nō ueniat; nūquid potest procedi ad testium receptionem, uel diffinitiuam sententiam super ipsa restitutione? Videtur quod non: quia litis contestatio in hoc casu facienda est. supra de offic.iudi.cap.2. ff.de mino.l. Papinianus. §.ult. sed ut lite non contestata testes non sunt recipiē di, infra ut lite non contesta. per totum. Et hoc innuitur hic ex eo quod dicitur. [Quantum de iure, &c.] cum alias lite contesta. citari debeat: ut si non uenerit, ad sententiam procedatur. Qualiter hoc fieri debeat, dictum est sup. de offic.iudic.cad.3. sed contra uidetur, quod ad sententiam procedi non possit. ff. de mino. in cau sæ.§.1.& C.si minor ab hæred. se absti. authen. si omnes. Sol. hæc contrarietas habetur supra de offic.iud.c.2.

1 vnde dicit canon. Multo ꝑpe disce, quæ postmodum doceas. 36.q.1.sic viue.

2 Concord. tex.in l.studuisse. cum bona glo.C. de prox.sac. serui.li.12.

3 Quod si in antiqua cōpilatiōe hāc decretalem legeris, rem totam facilius percipies.

4 Concord. C. de eden. l.q accusare & l. actor. C.de proba. cum vulga. † comparetis.

5 Hoc uerū secūdū Ho. si iusta causa sit expressa, ut cum citatio nō est facilis, vt hic, & tunc solent, tres termini in vna citatione exprimi. c.2.ī. de te. cogen.

Suscita-

SVscitata.] Si restituatur in integrũ contra sententiã is, contra quem est præsumptio, mandat̃ sñia executioni, præstita cautione de restituenda re, si prius condemnatus in hoc iudicio præualeat. Diuiditur in quattuor partes. Nam prima ponit decisam facti narrationem. Secunda: ibi, Nos intellectis. ipsius diffinitionẽ. Tertia ibi, Sententia restitutionis, petitionem. Quarta ibi, Ne uero. ipsius cõcessionem cum certa probatione. Abb.

CASVS. Inter episcopũ Burgeñ. & monasteriũ Ouieñ. vertebatur quæstio super quattuor articulis, & super quibusdam decimis monasterio acquisitis, per quandam transactionem: quæ commissa fui. quibusdam iudicibus, coram quibus processum fu..., & conclusum in causa. Tandem causa super his delata fuit ad dñm Papã. Audi[t]is q[ue]cunque partes proponere voluerũt, Papa cõdẽnauit monasteriũ sup quattuor articulis p̃dictis, lata sñia sup p̃dictis articulis, dummõ Papa vellet sup decimis proferre sñiam, super quibus corã iudicib. fuerat in cã cõclusum: procurator monasterij petijt bñficiũ restitutionis in integrũ ad probandã p̃scriptionẽ tã sup quattuor articulis p̃dictis, q̃ etiã sup decimis p̃dictis acquisitis monasterio per trãsactionẽ... Papa dicto procuratori restitutionis bñficiũ super dictis articulis concedit. Ne uero per excogitatã malitiã (sicut ex quibusdã præsumptionibus videbatur) effectum sententiæ in dãnum epi contingeret impediri, & ne monasteriũ per executionem detrimẽtum incurreret, propter diuersas præsumptiones dominus Papa æquitate pensata ita prouidit, vt prædicta sententia executioni mandetur ante aliquam probationẽ, ita tñ q̃ sufficiente n[on] præstet cautionem episcopus Burgeñ. q̃ si monasterium obtinuerit in causa, omnia quæ perceperit occasione ipsius sententiæ, monasterio restituantur. Not. quod ecclesia restituitur ad probandam præscriptionem post sententiam, & ante sententiam, licet sit in causa conclusum. Item propter præsumptionem sententia mandatur executioni. quæ alias mandari nõ deberet, & hoc de æquitate, & non de rigore.

si cõtra petentẽ restitutionẽ est præsumptio malitiæ, quod cã differendi executionem hoc petat, quo casu executio fit præstita cautione de restituendo, si petens restitutionem obtinebit in causa, hoc dicit secundum mentem, iuncta glossa penult. & in hoc vltimo est iste textus valde singularis respectu vtriusq; iuris.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cõp.

† Omense. Orneñ.

CAP. VI.

SVscitata † super diuersis articulis inter Burgensem episcopum, & Ouiense † monasterium quæstione: & infra. ¶ Nos intellectis, quæ vtraque pars proposuit coram nobis, super quattuor articulis prænotatis, monasterium [a] Ouieñ. iustitia cõdẽnauimus exigẽte. ¶ Sententia vero lata, procurator monasterij ad probandum præscriptionem factam, † tam super quattuor articulis prænotatis, quã ẽt super quibusdã decimis, [b] per transactionẽ [c] acquisitis: & infra. Restitutionem in integrũ nomine monasterij postulauit, [d] q̃ eidem duximus indulgendam: & infra. ¶ Ne vero per excogitatam malitiam (sicut ex præsumptionibus pluribus videbatur) effectum sententiæ in dãnum episcopi contingeret impediri: neve monasterium per executionem sententiæ, [e] propter diuersas suspiciones incurreret detrimentum. [f] Nos æquitate pensata, [g] iure

† Vox, facta de. ... in omnibus vetustis exemplaribus.

[Glo. seq. recitetur per contrarium.]

a ¶ Monasterium Ouieñ.] hic fertur sententia contra monasterium: simile, inf. de censi. sopitæ. alibi in personam procuratoris siue syndici. s̃. de elec. c. querelam. ubi de hoc, & j̃. de capel. mona. c. dilectus. Sed ecclesia non multum curat de illa solemnitate, sicut nec facit differentiam inter procuratorem & syndicum, ex quo constat de potestate tradita. s̃. de proc. c. petitio. 1 Vel dic cõdemnari monasterium in persona procuratoris.

1 Facit l. 1. ... de sent. & interlo. om. iud.

b ¶ Decimis.] super quibus iam conclusum erat in causa. simile. sup. eo. c. auditis.

c ¶ Per transactionem.] id est, amicabilem compositionem, sup. de transact. cap. 2. & inf. de decim. ca. ex multiplici.

d ¶ Postulauit. iste fuit procurator constitutus ad causam, & sententia lata contra monasterium postulauit in integrum restitui, & obtinuit. Sed contra uidetur dicere lex: quia sine speciali mandato, ad hoc procurator non admittitur. ff. de minor. l. illud. §. si talis & j̃. cap. proxi. Potest dici q̃ lex illa locum habet, cum restitutio principaliter postulatur. ut su. eo. tum ex litteris. non tamẽ per illum cõtra quẽ lata fuit sententia, vt tunc exigatur speciale mãdatum ad hoc: sed quando incidenter postulatur restitutio sicut hic, licet post sententiam super quibusdam, quia in cõtinenti post sententiam ante factam executionem, & per eum qui factus erat dominus litis per cõtestationem, intelligitur incidenter factum, & super quibusdã quæ petebant ante sententiam, unde procurator ad causam cõstitutus bene potest petere restitutionem super articulo incidenti. s̃. eo. auditis. quia omnia quę ad cãm instruendam faciunt, ibi concessa intelliguntur. arg. ff. de procu. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. & argu. ad hoc. ff. eod. titu. l. ... proprio §. item quæritur. arg. ad hoc. s̃. eo. ca. auditis. & simul. C. eo. l. ... 2 & ff. an per alium cau. ... exer. pos. l. 2. argu. n. contra C. de ap. l. si actor. & quia hic locum nõ habebat appellatio, necesse habuit recurrere ad beneficium restitutionis, si potuisset appellare, iure communi poterat præscriptionem probare, siue aliam exceptionem peremptoriam j̃. de fide instru. c. cum Ioannes. & C. senten. rescin. non pos. l. 2.

2 Exceptio militiæ non opposita contra p̃curatorẽ, ante litẽ contestatã ẽt in cã appellationis opponi non põt. Ioan. And.

e ¶ Sententiæ.] hoc regulare est, vt sententia mandetur executioni non obstante aliqua exceptione, vt 2. q. 1. sicut. nisi in cõtinenti probetur exceptio. j̃. de rest. ueniens. & j̃. de rest. spol. c. litteras. in fi. & in quibusdam casibus, qui notantur 11. q. 3. cum apud. Itẽ licet in continenti uelit quis probare exceptionem suã. 3 si tamen est præsumptio contra ipsum, quod malitiose excipiat, primo mãdabitur sentẽtia executioni, ut hic: deinde si quid uelit proponere, non in modum exceptionis, sed in modum actionis audietur. j̃. de appe. constitutus. in fi. & j̃. de accus. accedens. sed & hoc ibi non dicitur, immo defecerat in quibusdã exceptionibus, nec dicebat quod alias uellet proponere, ut C. ad leg. Cornel. de fals. satis aperte. & C. de edic. diui Adr. tol. l. 2.

3 Facit l. 1. cum optima gl. ff. de tabulis exhibendis.

f ¶ Detrimentum, quia delictum personæ, &c. 16. qu. 6. si episcopum.

[Glo. seq. reci. per contrarium, cui dat simile, & sol. cui signat contrarium, & respondet.]

g ¶ Pensata. hic præfertur æquitas iur. C. de. iudic. placuit. sed hoc cõtingit propter præsumptionem, cum alias de iure cõi, postulata restitutione in integrum omnia in statu suo esse debeant, donec restitutio finita sit. C. de in integ. restitu. postulata. l. unica. sicut

appellatione interposita nil est innouādum. ff. nil no. appel. pen. interposita. l. vnica & 2. quæst. o. 6. c. ei q. §. appellatione interposita. Sed contra. s. de trāsactio. c. vlt. vbi dicitur ꝙ ius seruādum est. ubi uero ius deficit, æquitas seruāda est. Sed presumptio soluit cōtrarium.

procurator. non iniuste. & inf. de testibus insuper.
d ¶ Munimenta.] munimenta dicuntur quibus causa munitur & instruitur, ut testes, instrumenta, confessiones, & quicquid aliud quod adiuuet causam.
e ¶ Petita.] de negando ipsam eis, ut infra patet.

[Gl. ſta sequens allegat similia, & arguit.]
a ¶ Cautionē.] hoc generale est ubicumque in dubio aliquis admittitur, qd semper ille qui admittitur, præstabit cautionē C. de lega. l. si in fraudē. 1. C. de peti. here. l. vlt. 1 responso. ff. de rei vend. is à quo. & l. se. ff. vt legatorū uel fideicommi. seruan. causa caueatur. l. postquam. §. 1. ff. de dam. infec. prætor in prin. argu. j. ne lit. pen. ecclesia sanctæ Mariæ. Item argumentum est hic quod cautio sit præstanda ab eo q mittitur ī possessionem causa rei seruandæ, de fructibus restituēdis, si suspectus est, j. de seq. c. 2.

C Oram felicis.] Prima pars narrat factum: secunda interloquitur: ibi, Nos autem.
CASVS. Inter archiepiscopum Bracharen̄. & archiepiscopum Toletan̄. coram Innocentio super iure primatiæ quæstio uertebatur: lite inter prædictos archiepiscopos contest. coram ipso, causam commisit quibusdam iudicibus, ut ipsam causam sufficienter instructam remitterent ad Apostolicæ sedis examen. partibus terminum peremptorium assignando, in quo cum omnibus munimentis per quæ causa instrui posset sedi Apostolicæ se præsentent, sententiam audituri. termino uero elapso post longam expectationem comparuerunt procuratores archiepiscopi Bracharen̄. sed quia non portauerunt depositionis testium & alia munimenta, dilationem ad hoc faciendum postulauerunt: Papa interlocutus fuit, quod super hoc audiendi non erant, cum ad hoc sibi terminus peremptorius assignatus fuisset: ipsi petiuerunt ad hoc se admitti per beneficium restitutionis exhibentes super hoc speciale mandatum: unde Papa Honorius dedit illis dilationem usque ad octauas Pentecostes per beneficium restitutionis. Nota dilationem dandam per beneficium restitutionis ad depositiones testium, & alia munimenta portanda, quæ in termino constituto fuerant admissa.
b ¶ Super primatia] primatia, & patriachatus una tantum dignitas est, licet nomina sint diuersa. 99. distin. cap. 1. & 2.
c ¶ Procuratores uestri.] & ita ad unam causam plures procuratores dari possunt. de hoc dictum est. s. de

† al. quatenus.

a Adde de appel. super eo. tit. s. gl. ult. Io. And.

duximus prouidēdum, vt ante oīa supradicta snīa executioni mandetur, & infra. ¶ Volumus nihilominus, & mandamus, vt † ab ipso episcopo recipiatis idoneam cautionem; [a] ꝙ si monasteriū in causa ipsa præualuerit, vniuersa q̄ medio tēpore snīæ ipsius occasione pceperit, monasterio restituat memorato.

¶ Hono. iij. archiepiscopo, & capitulo Bracharen̄.

¶ *Post peremptorium nō auditur ecclesia de iure communi: auditur tamen per beneficium restitutionis in integrum.*

CAP. VII.

Coram felicis memoriæ I. Papa præd. nostro lite inter archiepiscopū Toletan̄. & te frater archiepiscope super primatia [b] solemniter contestata, fuit peremptorius terminus assignatus. & infra. ¶ Verum elapso termino cōstituto, post expectationem non modicam, comparuerūnt procuratores [c] vestri, sed quia non attulerāt depositiones testium, & alia munimenta, [d] dilationem cū instantia postularūt. Postquā vero contra † eos interlocuti fuimus super dilatione petita, [e] tandem indulgeri ecclesiæ Bracharen̄. dilationem pp instructionē causę, per auxilium restitutionis in integrum postularunt, exhibētes super hoc ex parte vestra speciale mandatum. [f] Nos autem vsque ad octauas Pentecostes, per restitutionis beneficium id vobis duximus [g] indulgendum.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Restituitur minor in eo quod contraxit, vel omisit, si probat exinde se læsum, & sit infra tempora restitutionis petendæ.*

CAP. VIII.

Constitutus in presentia nostra magister

[Gloss. seq. ponit octo casus, in quibus requiritur speciale mandatum.]
f ¶ Mandatum.] in hoc casu non vr̄ generale sufficere mandatum procuratoris simpliciter constituti ad cām. ff. de mino ri. illud. 2. §. si talis. Et quidam alij casus sunt, in quibus non sufficit generale mādatum, ut in causa suspecti tutoris. de procura. non solum §. vlti. Alius qn̄ aliquis reliquit duos procuratores omniū rerum suarum, tunc alter abaltero non potest exigere sine speciali mandato. ff. de procu. l. qui duos. Alius est in interdicto de liberis exhibēdis. ff. de lib. exhi. l. 3. ff. de procu. Pōponius. in princ. Quintus est in trāsactione. ff. de procu. l. mandato. & in alio casu procurator non potest deferre iuramētū sine speciali mandato uel recipere. ff. de iureiu. l. iusiurandum. §. procurator. & in acceptilatione. ff. de accepti lation. l. 3. de hoc dixi. sup. c. proxi. qualiter locum habeat in alio casu, exigitur speciale mandatum.

2 Ex hac l. arguit Io. 2. qu. 5. qua de cā. ꝙ generali mandato non delegat̄ dispensatio. & de hoc in Spec. tit. 2. §. consequenter. uer. generaliter.

† In antiqs codicib. uno excepto ita ꝙ inter eos.

† Vide text. in l. si quando & ibi Bar to. C. de dilat.

sup. de rescrip. c. nonnulli.
[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]
g ¶ Duximus.] & ita aliquid conceditur hic una via, quod alia via denegatur. contra supra de procu. tuæ, cum suis concor. ibi posit. s. Sed illa intelliguntur de iure communi, ut si in iure communi aliquid una uia prohibetur, & alia uia eodem iure debet prohiberi. hic uero secus.

C Onstitutus.] In prima ponitur partis petitio, super qua, secundo dat iudices: ibi, Quocirca mandamus. Abb. Sicu.
C A S V S. Pater & mater magistri Guil. & Ioannis fratris ipsius canonici Parrosien̄. habebant quasdam possessiones communes: matre ipsorum defuncta cui succedere debent, G. pater ipsorum eis in minori ætate constitutis, possessiones prædictas vtrique communes vendidit pro certa pecuniæ quantitate; & quia uenditio huiusmodi non valebat pro ea parte quæ ex successione materna fratres contingebat prædictos, emancipauit eosdem, & fecit eos contractui cōsentire; præterea consuetudo est in Parrosien̄. municipio, quod si aliquis vendat possessiones suas alicui extraneo a consanguinitate sua, ille qui est proximior uenditori, usque ad annum & diem a tempore

vendi

venditionis potest offerre pretium emptoribus, & illi tenent recipere pretiũ, & restituere rem pretium offerenti: magister Guil. pro se & Ioan. fratre suo accessit ad dñm Papã, & exposuit ei p̃dicta, petens a dño Papa ꝙ cũ adhuc existerent infra tempus ad obtinendum beneficiũ restitutionis in integrum, vt venditionẽ prædictã pro ea portione quæ ex successione materna contingebat eosdẽ, faceret nunciari nullã, vel per beneficiũ restitutionis in integrũ cõtra ipsam venditionem subueniret eisdem: in alia portione paterna petebant sibi per idem beneficiũ subueniri tãquam proximioribus ad offerendũ pretiũ emptoribus, iuxta consuetudinẽ municipij Parrosinẽ. qđ hactenus omiserũt, cum in hoc enormiter lædantur, & ipsi parati sunt offerre pretium emptoribus uel eorum hæredib⁹. Vnde mandat Papa quibusdam, quatenus si præmissa inuenerint esse vera, venditionem prędictam quo ad partem quæ ipsos contingit ex successione materna denuncient esse nullam, si in ea iuris solennitas est omissa, uel si fuit seruata, & eos constiterit esse læsos, tam super illa, quam super alia portione paterna, in integrũ eosdem restituant, dum tamen quod offerunt, duxerint faciendum. Nota quod frater pro fratre sine mandato admittitur ad impetrandum. Item si iuris solẽnitas in contractu minoris non seruatur, nullus est contractus in præiudicium minoris. Idem est in contractu ecclesiæ. Si vero iuris solennitas interuenit, & læsus sit minor uel ecclesia, subuenitur eis per beneficium restitutionis in integrum.

† Paronẽn. Perencñ.

†Hic in vulgatis hr̃ dictio cũ, quã nec series orõnis admittit, nec habent manuscripti.

† Infero qđ qualitas clericatus & canonicat⁹ nõ liberat quẽ a patria potestate; sed sola ep̃alis. concor. in auth. consti. q̃ de dign. §. palã. & aut. dignitas. C. de epi. & cl.

Guil. pro se ac fratre [a] suo I. canonico Parrosinen. † exhibita nobis petitione monstrauit, ꝙ † eis in minori constituti ætate, ac eorum matre (cuius successores [b] existunt) reb. humanis exempta; quondã Guil. pater ipsorum quasdam possessiones vtrique cões [c] quibusdã vendidit, ꝓ quadam pecuniæ quantitate, ac (vt huiusmodi venditio robur firmatis haberet) emancipauit eosdẽ, [d] † & fecit eos contractui consentire. Quare supplicauit vt vel venditionem [e] eandem, mãdaremus nunciari nullam, [f] vel cum [g] adhuc existant infra tp̃s [h] ad obtinendũ beneficium in integrum restitutionis indultũ, & inf. annum & diem a tp̃e contractus, ipsis tanq̃ proximiorib. competeret super alia portione ius offerendi emptoribus pretium, iuxta municipij Parrosineñ. † consuetudinem [i] approbatam, quod hactenus omiserũt, dignaremur eis sup vtroque (cum in hoc non modicum læsi noscantur, & emptorib. portionis eiusdem, vel eorum successoribus pretium sint offerre parati) per idem beneficium subuenire.

¶ Quocirca mandam⁹, quatenus si præmissa inueneritis veritate subnixa, vel venditionem prædictam, quo ad partem ex successione materna ipsos contingentem, nullam nunciare curetis, si in ea debita [k] iuris solẽnitas est omissa; vel si forsitan in-

. [Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

a ¶ Fratre suo.] & merito, cum sit coniuncta persona. supra de rescript. capit. nonnulli. & etiam ad agendum admittitur, dum tamen contraria uoluntas non appareat. ff. de procu. l. sed & hæ personæ. & l. Pomponius. §. vlti. & in causa restitutionis nõ admitteretur ad agendum, nisi constaret de voluntate ipsius. ff. de minori. l. patri. 1. responso.

b ¶ Successores.] quia filius succedit etiam matri ab intestato [1] siue ex testamento. C. de bo. ma. l. 1. pater vero habet vsumfructum in cuius potestate est; qui omnem diligentiam tuendæ rei debet habere: alienare tamen rem filij vel donare non potest. Cod. eodem tit. l. 1. & 2.

[Glo. seq. signat contrarium & soluit.]

c ¶ Vtrique.] scilicet patri & matri, quas possessiones de communi pecunia emerunt. simile. inf. de don. inter virum, & vxorem. c. sign ficauit. Sed contra videtur; quia quicquid habet vxor, totum præsumitur esse de bonis mariti. C. de don. inter virum & uxo. l. si uxoris, & ff. de dona. inter virum & uxorem. l. Quintus Mutius. Illud verum est quando non constat unde res illæ processerunt. Sed hic constat, quia vt dixi, de pecunia communi emptæ, vel vtrique communiter legatę fuerunt. & hoc certum erat.

† Ex senatus cõsulto Orficiano etiã si alieno iuri sit subiect⁹; & p̃ferẽ consanguineis mátris. & ea dẽ rõne succedit nepos, & pronepos auiæ & proauiæ mater. Insti. de Senatusc. Orfi. §. 1. & 2. C. eo. l. 1. Ioan. And.

d ¶ Eosdem.] hoc ideo dicit: quia dum filius est in potestate patris, alienare, vel alias disponere de rebus suis non potest. nec agere pro his, nec ei tũc temporis currit prescriptio, vt C. de bo. ma. l. 1. & C. đ an na. excep. l. 1. §. vlti. Ideoque emancipauit eos, vt consentirent, & ratam haberent venditionẽ eãdem quoad partem maternam, in quo debebant succedere matri.

† Paroneñ.

e ¶ Venditionem.] quatenus contingebat eos de bonis maternis: in alia parte quo ad partem patris petebant restitui ad ius offerendi pretium, & si venditio de bonis maternis teneret, petebant restitui similiter contra eam.

f ¶ Nullam.] quasi factam a minore xxv. ann. si iuris solennitas non fuit seruata.

g ¶ Vel cum.] supple, si iuris solennitas fuit seruata in uenditione.

h ¶ Tempus.] scilicet quatuor annorũ. C. de temp. in integ. rest. l. vlt. est & hic argu. quod vltra quadriennium non detur restitutio. B. rnar.

i ¶ Consuetudinem.] consuetudo [2] erat approbata illius loci, quod si quis rem communem cũ alio, uel rem suam venderet extraneo, vel alicui magis remoto, qui proximor est illi alienanti, a tempore contractus usque ad annum & idem & post, potest offerre pretium emptori, quod soluit pro re illa, & ille tenetur recipere pretium, & restituere rem: & isti fratres omiserant offerre pretium infra annum, & diem pro re patris alienata, cum ipsi essent proximiores. & ad hoc offerendum petebant restitui, ut rem patris re haberent.

[2] V de Mattheũ de Afflictis. decis. 223.

K ¶ Debita.] quia si habebant curatorem, & eius authoritas non interuenit, ipso iure nulla fuit uenditio. C. de in integr. restituit. minorum. si curatorem. & si decretum non interuenit sine authoritas prætoris, non tenet uenditio: seu consensus subsequens, quia tutor & curator alienare rem minoris sine authoritate prætoria non potest. C. de prædi. mino. si. decre. non alienan. l. 1. & 2. & l. minorem. & l. si quidem. & in pluribus legibus ibidem. Si uero isti nullum habebant curatorem, & contraxerunt uel consenserunt authoritate prætoris uenditioni factæ a patre, obligantur. sed si læsi sunt, [3] restituuntur, ut l. prædicta, si curatorem, in fine. & ita si solennitas iuris est omissa, nulla fuit uenditio, & sic etiam nulla pronunciabitur. si solennitas seruata fuit, & probauerint se læsos, restituentur tam contra uenditionem contingentem ipsos ex successione materna, quam etiam ad ius offerendi in uenditione paterna.

[3] Lædit minor aut in iud cio aut in cõtractu. c. hoc. 86. dist. in religiosũ. Ioan. And.

a ¶ Constiterit.] probabût ergo isti se minores, & læsos, alias nõ audientur. ff. de iureiur. nam postea. §. si in nor. quo probato restituentur tam contra vẽditionem, quam ad ius offerendi.

Causa restitutionis.] Tria sunt dicta principalia. [illegible] D lega ti. T [illegible], In matrimoniali. Abbas.

CASVS. Quia beneficium restitutionis extraordinarium est, & non datur nisi deficiente iure communi, dubitari poterat quis date possit beneficiũ restitutionis [illegible]. & ideo Papa ostendit in capitulo isto q iudices hoc facere põt, hoc modo. Quidam sunt iudices ordinarij habentes administrationẽ, isti possunt causam restitutionis in integrum examinare ac finire. Item delegati ab his, hoc idem facere possũt: siue hoc ipsis delegatis commissum fuit specialiter, siue in ipso negotio incidat quæstio restitutionis. Item quidam alij sunt ordinarij, non habentes administrationẽ, & arbitri de hac causã cognoscere non possunt, nisi coram eis mota fuerit incidenter. In fine dicit quod in causa matrimoniali, l. liberali, & criminali, arbiter assumi non potest cum huiusmodi causæ maiores iudices exigant. Not. q arbitri incidenter cognoscunt de causa restitutionis. Item in tribus casib. hic signatis arbiter assumi non potest.

† In uno an[illegible]

...teruenerit, & eos læsos esse constiterit, [a] tam super ea quã super residua portione, dum tamen quod offerunt, duxerint faciendum, authoritate † nostra in integrum restituere studeatis.

¶ Idem.

¶ *Restitutio in integrum postulanda est ab ordinario administrationem habente, vel a delegato ab eo, siue hac causa sit specialiter delegata siue ĩcidat in causa generaliter sibi commissa ab ordinario vero administrationem non habente, vel a delegato peti non debet nisi veniat incidenter in causa. Arbiter autẽ de causa restitutionis nõ cognoscit, nec potest assumi in maioribus causis.*

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

b ¶ Habentibus sicut est episcopus, potestas, & huiusmodi: & alij etiã minores ordinarij contentiosam iurisdictionẽ habentes, qui p̃sunt alicui vniuersitati, q hẽnt administrationem cum iurisdictione, ff. de postulã. l. 1. §. vlt. & C. vbi & apud quos l. vlti. 11. q. 1. de persona. ff. quod cuiusque vniuer. l. ult. & alij etiã minores ordinarij contentiosam iurisdictionem habentes.

[Gl. seq. obijcit & soluit, solutioni opponit, & tripliciter respondet.]

Restitutio ĩ integrum an possit examinari: per delegatum.

c ¶ Delegatis.] & sic delegati ab ordinarijs hoc edicto possũt cognoscere de causa restitutionis, siue principaliter mandetur eis, siue incidenter eis contingat quæstio restitutionis; & multo fortius delegatus a principe sicut hoc totum traditur C. vbi & apud quos rest. in integ. postu. l. vlt. quæ ponit totum tenorem huius decr. Sed videtur quod esse non possit, scilicet q ordinarius possit alij demandare cognitionem istam: quoniam in integrum restitutio causæ cognitionem desiderat. ff. de in integ. rest. l. 3. & s̃. eo. c. cum ex litteris: & ff. de minor. l. in causæ, §. causa. sed quę officio iudicis causa cognita expediuntur, alteri demandari non possunt. ff. de off. procon. l. nec quicquam. §. vbi decretum. Sol. restitutio in integrum competit iure magistratus: & transit cognitio restitutionis siue specialiter siue generaliter cõmittatur. C. vbi. & apud quos l. vlt. sed ea q̃ cõpetunt iure magistratus, delegant. ff. de off. eius cui man. est iurisdictio. l. 1. respon. 1. Sed cõtradicit lex: qa ea quæ magis sunt imperij q̃ iurisdictionis, magistratus facere non põt. Sed restituere est magis imperij q̃ iurisdictionis. ergo non permittitur magistratibus. ff. ad muni. l. ea quæ. ergo multo minus possunt delegare. potest sic responderi: omnia quæ cõpetunt iure magistratus, delegari possũt, sed non omnia quæ delegantur specialiter, competunt iure magistratus, ut in hoc exẽplo: & in mero imperio, cuius cognitio specialiter demãdat, si cõtingit p̃sidem abesse, vt in l. prædicta. ff. de offic. eius cui manda. est iurisdictio. l. j. Vel dici potest delegari nõ cuilibet, sed magistratui municipali. Verius est quod hodie huiusmodi cognitio possit delegari, ut C. ubi & apud quos. l. vlt. & hic, & l. ea. quæ corrigitur.

CAP. IX.

Causa restitutionis in integrum, coram iudicibus ordinarijs administrationem habẽtibus, [b] vel delegatis ab eis tractari poterit & finiri, † siue hoc ipsis delegatis [c] specialiter demandatum fuerit, siue in † commisso eis negotio contingat incidere huiusmodi quæstionem. ¶ Delegati vero ab ordinarijs qui administrationem non habent, [d] sed tantummodo facultatem iudicandi, seu arbitri, de hac cã cognoscere nequeunt, nisi corã eis mota fuerit incidenter. [e] In matrimoniali [f] quoque liberali, vel criminali cã cum maiores iudices exigãt, arbiter neq̃ assumi.

† Vide l. fin. & ibi Barto. C. ubi & apud quem.

† In antiqs deest dictio in.

[Glos. sequens recitetur per quæstionem.]

d ¶ Non habent.] ut illi q dãtur a principe ad aliqua officia exercenda, puta ut cognoscant de appellationibus, vel de sententijs, vel etiam de alijs quæstionib. si qui volũt se subijcere eorũ iurisdictioni, possunt cognoscere de in integ. rest. & de alijs causis, sed neminem compellere possunt coram se litigare. & de talibus potest intelligi. ff. de iudic. l. 1. v[illegible]sic. uel aliam iurisdictionem, &c. C. de iudi. rem non nou[illegible] uel ut possint dare tutores, & curatores, vel emancipare, isti dicuntur ordinarij sine administratione a talibus delegati, & arbitri de restitutione cognoscere non possunt principaliter si directe agatur de restitutione: quia nec talis iudex sine administratione etiam si esset ad hoc electus a partibus, posset committere causam restitutionis, sed maiores tantum.

e ¶ Incidenter.] principaliter enim isti cognoscere non possunt de restitutione, cum causa ista requirat maiores iudices, qui hoc ex officio suo faciant: si autem inciderit quæstio restitutionis in negotio, de quo compromissum est, uel quod est alijs delegatis cõmissum, possunt tunc de restitutione cognoscere. sic Cod. de iudi. l. quoties. & C. de ord. iudic. l. 1. [1] ibi enim iudex cognoscit de causa status incidenter, qui alias cognoscere non valet. Nec dicitur arbiter tunc facere extra compromissum: quia huiusmodi restitutio non est alia causa siue negotium ab eo de quo compromissum est, sed oritur ex illo, & ei cohæret de quo compromissum est, [1] ut puta si omisit probationẽ, arbiter potest de hoc cognoscere, vel de similibus, quæ incidunt in causa.

1 Concor. l. inter litigantes. ff. ad muni. & in l. fi. C. vbi & apud quem.

[Glo. seq. successiue signat duo contraria, & soluit.]

f ¶ In matrimoniali. causæ enim matrimoniales per iudices discretos [2] debent tractari. qui potestatem habeant [illegible] and. [illegible] j. de consang. & affi. c. ex litteris, & est expressum [illegible] s̃. de transac. c. vlt. ubi de hoc. Item causa liberalis & criminalis maiores iudices requirunt. ff. de arbit. non distinguemus. §. Iulianus. & §. de liberali.

2 Id est, ecclesiasticos. Cõc. Tridẽt. ses. 24. tit. de sacramento matrimonij cano. vlt.

Vnde

Vnde sumptum est hoc. Arg. cōtra ff. de iis qui no. infa. l. qd ergo. §. ex compromisso. vbi dr. ꝙ sententia arbitri nō infamat, unde uř ꝙ possit cōpromitti de crimine, quod dicit lex illa, quid ergo. §. ex cōpromisso, non intelligitur de famoso delicto, sed de tali qđ nullo modo infamat, & quia non per omnia sententia est, ut ibi dicitur: hic vero, & in l. nō distinguemus, intelligit de famoso delicto, de quo arbiter assumi nō pōt. Itē ar. §. ꝟ. de ꝑsum. litteras. sed ibi non fuit simpliciter arbiter; qa retinuit sibi delegatā potestatē.

Beneficio.]C A S V S. Lata fuit sentētia cōtra ecclesiā à qua snīa non fuit appellatū: ecclesia cōtra sentētiā illā petijt bñficiū restitutionis in integrū: negata fuit restitutio: petijt iterū in alio iudicio restitutionē: quæritur vtrū dēat audiri? Respōdet ꝙ denegari dēt ecclesiæ beneficiū restitutionis. ꝑterquam ad appellādum, nisi nouis defensionibus ad huiusmodi beneficiū sit admittenda, sed restitui debet ad appellandum. Nota ꝙ contra sentētiā latā in uno iudicio, non dat restitutio ī alio iudicio, nisi ad appellandum. Item quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent.

¶ Idem.

¶ Restitutio denegata ecclesiæ, ulterius sibi non conceditur, nisi ex noua causa: restituitur tamen ad appellandum a sententia denegationis.

CAP. X.

Beneficio restitutionis in integrum ecclesiæ tuę in alio iudicio denegato, [a] restitutio (præterquā ad appellationē omissam) vř eidem ecclesię posse negari, nisi nouis [b] defensionibus ad huiusmodi sit beneficium admittenda.

TITVLVS XLII.

De alienatione iudicij mutandi causa facta.

¶ Alexander tertius.

¶ Is in quem facta est alienatio rei causa mutandi iudicij, conuenitur per rescriptum impetratum contra alienantem.

CAP. I.

Ex † quorundā relatione audiuimus, qđ cū aliqui litteras cōmissionis à nobis impetrāt, aduersarij, (vt mādatū nostrū eludāt) antequā litteræ ad iudices ꝑueniāt, uel ēt postea, priusquā citētur ab eis, in uocē appellationis prorumpunt, & infra. ¶ Nos igitur contra prædictā calliditatem & uersutiā prouidere volentes, [c] Mādamus, quatenus si aduersarij eorū pro euacuando nostro mandato taliter appellauerint, [d] aut de possessione, de qua controuersia uertitur, [e] commutatio

a ¶ Denegato.] si aliquis petat restitutionem in integrum, & contra ipsum lata fuit sententia denegando restitutionem, si iterum petat restitutionem. denegari debet: tamen potest restitui ad appellandum contra sententiam a qua nō appellauit: quia denegata fuit restitutio, ut hic dicitur, & C. si sæpius in integ. restit. postul. l. 1.

b ¶ Nouis.] tūc enim propter nouas defensiōnes. Iterum auditur. C. si sæpius in integ. restitu. postu. l. 1. 2. & 3. ex illis tribus legibus sumptū est, qđ hic dicitur. Sed qualiter intelligas quod dicit. nouis defensionibus? Nouæ dicuntur defensiones siue quæ tunc erant, sed allegatæ non fuerunt, quia occultæ erant, siue quæ postea emerserunt. 1 Sed quidam intelligunt de omissis primis tantum, quasi non possint de nouo aliæ superuenire quod credo uerius: & ita ꝑꝑ nouas defensiones q̄ tunc erant, admittitur iterū ad beneficium restitutionis, non obstante qđ in alio iudicio fuit denegatum. Sed contra vř: qa ex noua cā recusat iudex post litē cōtestatā. ꝟ. de off. dele. c. insinuāte sim. inf. de exce. c. pastoralis. & 4. q. 3. c. si testes. §. si qs testib: & q̄ de nouo emergunt, auxilio indigēt. ff. de inter. actio. l. de ætate. §. ex cā. princeps uero ēt contra res iudicatas restitutionem in suo auditorio admittit. ff. de minor. minor autē magistratus. ar. ꝟ. eo. tū ex litteris. Item uř quod plures possint dari. ff. de minor. l. & si sine. §. restitutus. ubi sæpius restitutus fuit minor. Sol. potest dici ꝙ illud speciale est in hæreditatē, uel etiam ibi non fuit denegata, sed sæpe concessa, puta, petij restitui in integrum contra sententiam, concessa fuit mihi: iterum lata fuit sententia contra me in principali, iterum dabitur mihi in integrum restitutio, non contra primam sententiam, sed contra secundam, quod non potest fieri nisi ī casu. C. de bon. quæ lib. l. vlt. §. vbi autē hic vero fuit denegata, vnde amodo non auditur, nisi nouæ defensiones, &c. & est speciale quod dicitur in §. ubi autē. propter paternam verecundiam, & ne leges ludibrio fiant. Bernardus.

1 Facit. l. 1. & ibi Doct. C. si sæpius restit. in integ. post.

DE ALIENAtione iudicij mutan. &c.

¶ Supra visum est de beneficio, seu remedio restitutionis, ꝑ quod prouidetur læsis tam minoribus, quā ecclesijs, & maioribus ex cā. Nunc competenti ordine annectit aliud remedium, per quod prouidetur illis, in quorum preiudiciū est facta rei alienatio. cā futuri iudicij mutandi. Abb.

De hac materia tractatur. 11. q. 3. t. c. vlti. & in multis capitulis.

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iij part. 49. c. 5. & c. 1. e. tit. in 1. compil.

Ex quorundam.] Prima pars narrat factū, contra quod secundo prouidet. ibi. Nos igitur. & est casus singularis. Abb. Siculus.

CASVS. Aliqui impetrāt litteras cōtra aduersarios suos, aduersarij illi antequam litteræ ad iudices perueniant, uel etiam postea, ut mandatum apostolicum eludant, antequam citentur, appellant, aut cōmutationem faciunt de possessionibus super quibus controuersia uerti sperat. Significatū fuit hoc domino Papæ, mandat Papa qbusdā, quatenus si aduersarij illorū taliter appellauerint, aut de possessionibus, de qb controuersiā sperant, commutationem fecerint, uel si etiā malitiose se absentauerint, illos qui in possessionibus se ingesserint, compellant sub eorū examine respondere appellatione remota. Nota ꝙ rescriptum extenditur ad eos de quibus in ipso mentio facta non fuit, & conueniūtur per illud, sed hoc est propter dolum & fraudem ipsorum beneficio huius decretalis.

c ¶ Volentes.] qa malitijs hominū est obuiandū. sim. ꝟ. de rescr. sedes. cū suis cōcor. & ff. de rei uēd. in fundo.

d ¶ Taliter appellauerint.] tali appellationi nullatenus est deferendum, cum non nisi a manifesto grauamine sit appellandū. ꝟ. de appellationibus. ut debitus

e ¶ Vertitur.] id est uerti speratur, aliàs pertinet ad titulum de litigiosis.

Gl. seq. ponit ꝟ quem dēt hoc edictū. Itē ꝙ ad translationē possessionis pertinet. Itē tria q̄ in eo rcqruntur. s. ꝙ sit iudicium futurum, ꝙ dolo fiat, & ꝙ intersit. Itē duos casus in qbus cessat, signat contrariū, & soluit.]

a ¶ Commutationem fecerint.] in transferendo seu alienando rem in aliam personam causa mutandi iudicij. Et ex hoc edicto datur actio tam contra alienantē, q̄ cōtra emptorē, & quē uolueris poteris cōuenire. C.e.ti.l.unica.cōtra alienātē dat actio in factū ad interesse.ff.e.l.1.& l.3.§. opus. uers. ex q̄bus. contra emptorē datur rei vendicatio, vt hic, in fin. & C. eod. l.unica. Item non solum ad translationē dominij ptinet hoc edictum. sed etiam possessionis. ff.eo.l. nō solum. Item not. ꝙ tria necessaria sūt ad hoc ut ex hoc edicto actio competat, quod sit alienatio facta causa mutādi iudicij futuri, & non eius quod iam fit. ff. eod titu. ex hoc edicto. §. ait prætor. Futuri iudicij ideo dicitur: quia si fiat alienatio rei litigiosę incidit in edictum de litigiosis. C. de liti. l.ult. & hoc debet fieri libello principi dato, & per eum reo infinuato. in authenti. ibi posita C. de liti. tunc res alienari non pōt sine pena litigiosi, ut C. de liti. l.ulti. inf. ut lite penden. ecclesia sanctæ Mariæ. Item quod dolo fiat alienatio ratione loci & personæ: quia potētioribus pares esse non possumus, &c. ut duriorem aduersariū cōstituat: ēt alterius prouinciæ, & q̄d mea intersit. ff.eo.l.1.2.& 3. in princi. & l. non solum. §. hæc actio. & datur ad interesse, ut dixi de off. iudi. quanti īterest actoris, & si quas forte fecerit expēsas, uel aliā incōmoditatē passus sit. ff.e.l.3.§.opus. in fin. & l. non solū. in fi Itē qui ex necessitate alienat, hoc edicto non tenetur. ff.e.nō solū §. si quis. 1 Item si paratus sit subuenire iudiciū ac si possideret. ff.e.q̄a etiam, in fi. Item notandū ꝙ hic fit prorogatio iurisdictionis delegatæ de psona ad psonā, etiā inuita altera parte. & est contra id q̄d habes s̄.de off.deleg. P.& G. ubi dī, ꝙ delegata iurisdictio non pōt prorogari ad personas alias quā in rescripto contineatur. sed hoc est speciale in odiū illorū: quia eis inuitis hoc fit, cum alias prorogatio fiat de consensu partium. s̄.de offi.dele. de causis. & ff. de iud.l.2.§.si iudex. de hoc dictum est sup. de offi dele. P. & G. & est prorogatio iuris, beneficio huius decret. cū alias rescripta non possunt prorogari ad personas, quæ ibi non continentur, ut in c.P.& G.

† Vide tex. in l.fi. cū gl. & no. C. de litig.

nem fecerint;[a] †uel se malitiose duxerint absentandos:[b] eos q̄ in possessione se ingesserint, appellatione cessante cogatis sub uestro examine iuris ęquitati parere.

¶ Grego. ix. abbati sancti Nicolai, & de cano. Furnē. Morineñ. dięce.

¶ Clericus causa mutandi iudicium, non debet recipere cessionem a laico.

C A P. II.

EX parte Scabinorum† Hipreti† fuit proposi-tū, ꝙ inter laicos eiusdē loci q̄stionibus emergētibus dirimendis p iudiciū sæculare, q̄dam clerici sibi dono vel pretio ab aliq̄bus laicorum ipsorum cedi faciunt actiones; vt aduersarios ad ecclesiasticū forū[c] trahant, & prædam ex huiusmodi commercio assequantur; & infra.

¶ Cum igitur cessiones & emptiones litiū legitimę phibeant sanctiones,[d] ita quod iactura causæ afficiant[e] illos, q̄ sibi potētiorum patrocinium ta-

† Scabinos vocant B.lgæ, & alij populi senatores, seu oppidorū magistratus.

† Hipreti.

† Ponit casum in eo q̄ pp inualitudinē uel ætatē uel occupationē aliquā litē in aliū trāstulit. Io. And.

b ¶ Absentandos.] qualiter contra tales sit procedendum, dicitur sup. de offi. deleg. consultationibus. & inf. vt lit. non contest. quoniam. §. in alijs. Ber.

EX parte.] Duę sunt partes. Prima ponit querelam. Secunda prouidet: ibi, Cum igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Apud Hipretum aliquando emergunt quæstiones inter laicos eiusdem loci, quæ dirimi debēt per iudicium sæculare: quidam clerici faciunt sibi cedi actiones ab aliquibus laicis dono uel pretio, vt aduersarios trahant ad ecclesiasticum forum, & sic prædam ex tali commercio assequuntur. Scabini, id est, officiales eiusdem loci significauerunt hoc domino Papę: vnde super hoc scribit quibusdam dicens, ꝙ huiusmodi cessiones & emptiones litium prohibetur per leges, ita ꝙ iactura causæ afficiunt illos quia aduocant sibi patrocinium potentiorū: & odiosæ sunt huiusmodi cessiones q̄a ex cupiditate procedūt: vnde mandit q̄busdam, quatenus, prædictos clericos compescāt ab huiusmodi præsumptione, per censuram ecclesiasticam. Not. hic ꝙ clerici conuenire possunt laicos coram ecclesiastico iudice sed hoc est de consuetudine illius loci.

[Glo. seq. arg. duo. & sic sol contrarium.]

c ¶ Ecclesiasticum forum.] In hoc facit ad titulum: quia per hoc mutatur iudicium, per ea enim quæ sequunt, spectaret ad titulū, ne liceat potentioribus. & ad titulū, mādati. & sic materię legū diuersorum titulorū hic comprehēduntur. Item est hic argu. ꝙ clerici alias possunt laicos cōuenire in foro, ecclesiastico. Itē arg. ex hac decr. ꝙ clerici maiores reputātur quam laici, & est de cōsuetudine illius loci, ꝙ clerici trahere possunt ad ecclesiasticū forum laicos, alias de iure non.

[Gl. seq. de cessione actionis distinguit, aut fit in ultima uoluntate aut inter uiuos ex pacto. secundo casu aut fit potentiori: aut non potentiori, & hoc casu aut est dubitata, aut indubitata. & secundo casu, aut est, uera, aut simulata, aut dubitatur.]

d ¶ Sanctiones.] C.man.l.penul. & ult. Et nota ꝙ huiusmodi cessiones quandoque tenent, quandoque non tenent. Si cessio actionis fit in vltima uoluntate, tenet cessio. ff. de legat. 3. nomen. & in casibus. C. mand. per diuersas. & l. ab Anastasio. nisi res, uel actio legata sit litigiosa. C. de litigio. quicunque. & in authen. nunc si hæres sed legatarius potest adesse liti ne colludatur, ut ibi dicitur. Si uero ex pacto, siue inter uiuos fiat cessio uel donatio potentiori, nulla est: nec agere potest ille ex cessione: immo iactura causæ afficiuntur qui hoc faciunt: ut hic dicit & C. ne lic. pot. l. prima, & secunda, & l. fin. Si uero fiat cessio potentiori, si actio sit dubitata; id est, in iudicium deducta, non tenet cessio. non tamen admittitur actio, si agit ille qui cessit, in casibus non tenet. C. de lit. l. 2. & l. ulti. Si uero actio sit indubitata, id est, nondum in iudicium deducta, tenet. C. de hęre. uel acti. uend. per totum. Itē distingue utrum etiam sit simulata, quia tunc nulla est. C. plus ua. quod agitur. per tot. & dicitur simulata si id actum est inter cedentem, & illum cui fit cessio. Si uero dubium sit an fit simulata uel uera, præsumitur quod sit simulata, ex eo quod actio pro parte donata, pro parte uendita uidetur, C. mand. l. ult. & in tali casu non agit is cui ceditur, nisi ad id quod dedit in superfluo: nec is cui cessit, nec is cui ceditur, ut ibi dicitur. §. si quis. Item præsumitur si modicum pretium datur, & hic non agitur nisi ad id quod dedit; & ex quantitate pretij simulata præsumitur. Itē si dubitatur an sit uera uel simulata, præsumitur simulata, in quo casu loquitur. C. mand. l. penul. exceptis quibusdam casibus ibi positis.

Cessio actionū q̄n fieri possit, & quā do non.

[Glo. seq. rec. per duas q. an ipso iure. & de quibus potentioribus, &c.]

e ¶ Afficiant.] C. ne lic. potent. l. 1. & secunda, & dicas afficiant per sententiam, non ipso iure, ut patet per l. prædictā C. ne lic. potentio. ubi dicit, iactura causæ mulctentur, id est, afficiantur per sententiam intelligendum est, huiusmodi cessiones odiosæ sunt: quia de vitio cupiditatis procedunt, ut hic, & C. ne lic. potent. l. ultima. Et nota quod titulus iste de alic,

alie.iud &c.intelligitur de potẽtiorib.qui non sunt in aliqua dignitate siue administratione, sed titulus ille, ne liceat potentiorib.patrocinium litigatorib.imperti-ri, intelligitur de potẽtiorib. qui sunt in dignitate siue administratione cõstituti, & eodẽ modo intelligi lex illa.C.quod me.causi per impressionẽ. & tñ sub isto tit.interferit breuiter naturã huius tit. ne liceat.& de materia illius tit.mandati, vt dr̃ in prima notula. a ¶ A præsumptione.] sic patet ꝙ clerici non debent recipere hmõi cessionẽ: quia si simulata sit cessio, non valet. C. mand.l. pe. & si esset vera cessio vel datio, præsumitur nihilominus in fraudem facta, & auaritiæ causa: clerici.n. ab illicita negotiatione prohibentur. 14.qu.4.clerici.& c. canonũ.quia sic negotiari iam facto clerico non licet.88.di. fornicari.

† Vide l.pe. ff. de ali. iu. mu. cã fact. & l. 1. & 2. & ibi Barto. C. ne liceat poten.

† Cõcilium Africanum, cap.88. concil. Miletti. cap.24. Burchardus lib. 1.decret. ca. 68. suo par. 5.c. 176.& c. 4.tit.de foro compi. in 1. compilat.

liter aduocare presumũt, † & ex eo sint etiam odiosæ, ꝙ ex fonte cupiditatis videntur procedere: Mandamus, quatenus clericos memoratas a præsumptione a hmõi per censuram ecclesiasticam compescatis.

TITVLVS XLIII.

De arbitris.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ Arbitri sunt in dispari numero assumendi, & eis discordantibus statur sententiæ maioris partis.

CAP. I.

Sane; & infra. ¶ Si autem ex cõi placito episcoporum, inter quos causa versatur, arbitros elegerint: aut vnus eligatur, aut tres b: vt si tres elegerint, aut oĩum sequantur sñiam, aut duorum c †.

¶ Alexand.iij. Eboraceñ. archiepiscopo.

prudentiam, & de vtrisque hic cauetur.supr.de off.dele.vno delegatorum seu arbitrorum.

Non sine.] Non valet arbitrium simoniacum vel dolosum. In prima parte ponitur facti narratio. In secunda causæ commissio: ibi, Quoniam igitur. Abb.

¶ Nullum est arbitrium seu arbitramentum, continens peccatum per partes non remissibile.

CAP. II.

Non † sine multa necessitate A. presbyter nobis proposuit, quòd cum in ecclesia sancti Alphridi, per manum R. archidiaconi de Suella personę illius ecclesiæ † capellanus institutus fuisset, eodem R. mortuo M. nepos eius, qui sibi in ecclesia iã dicta successit: eundem presbyterum capellanum ibidem iterum ordinauit d: & infra. ¶ Cum autem idẽ presbyter extra prouinciam exulans, de suo beneficio non posset iustitiam obtinere, nec suam vlterius inopiã sustinere, per dolum e & fraudem ipsius M. ab eo est sacramentum f extortũ, vt arbitrium clericorum duorũ exinde susciperet, & seruaret, qui iam dicto M. fauentes g †, presby-

CASVS. Alanus presbyter institutus fuit capellanus ĩ ecclesia sancti Alphridi ꝑ archid. de Suella, eodem archi. mortuo M. nepos ipsius qui archi. in ipsa ecclesia successit, eundem presbyterũ capellanum iterũ instituit ibidem, & illum fecit postmodũ ꝑdicta ecclesia spoliari. Tandem per fraudem, & dolum ipsius M. extortum fuit ab ipso iuram., vt arbitrium duorum clericorum susciperet & seruaret: & illi arbitrati fuerunt, quòd ipse M. dicto presbytero quinque marchas argenti per solueret, & toti cederet rẽt qõni. Vñ presbyter ista significauit dño Papæ: & ipse scribit super hoc archiep̃o Eboraceñ. dicens quod non decet aliquatenus sustinere, vt quod per peram arbitrati sũt, relinqui debeat incorrectum: mãdans quatenus si præfati clerici confessi fuerint se tam nequiter arbitratos fuisse, vel aliàs de hoc constiterit, dictum presbyterum ab illo iuramento absol-

† Cap.1. eo. ti.in 2.cõpi.

† Vox ecclesiæ, deest in aliquot uetustis.

† al.ita: eidẽ presbytero.

DE ARBITRIS.

¶ Supra visum est de preparatorijs iudiciorum; merito de ipsis iudicijs erat videndum. Sed quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorũ, vt l.1.ff.de arb præmisit compilator istã rubricam. Ita cõiter cõtinuatur. & in C. & ff. seruatur ordo. nam premittitur ibi de arbitris; & postea sequitur de iudi. ijs. Et quid sit arbitrium dic vt not.per Inno.& alios in c. Quintauallis.de iureiu. Abb.Sic.

† Vide l. itẽ si unus. & l. si in tres. ff. eod.

De hac materia tractatur.2.q.6.ca.si quis episcopus. §.arbitrai j.& c à iud cibus.& §. seq.3.qu.7.infami.§. tri.prope finem.

Sane.] CASVS. Statuit concilium Africanum ꝙ si inter ep̃os causa vertitur, & ipsi super hoc voluerint eligere arbitros: aut vnum eligant, aut tres, quorum trium sequantur sententiam, aut duorum. No.quòd arbitri in pari numero eligi debent.

[Glo.seq.reddit causam, & quæstionem soluit.]

b ¶ Vnus eligatur aut tres.] vnus uero aut tres sunt eligendi, & nõ duo: quia tes fere sine exitu futura est ꝑꝑ naturalem hominum facilitatem ad dissentiendũ.ff.de arbi.l.item si vnus.§.principaliter. tñ si cõpromittatur in duos, tenet arbitrium & si non concordauerint, cogendi sunt, vt vel concordent, vel tertiam personam assumant, ibidem dr̃: & s̃.de offic.dele.suspicionis.§.vlt.

c ¶ Aut duorum.] sufficit duorum sñia pñte tertio, licet ille dissentiat: eo vero absente non valet.ff. eod.li si in tres nisi in compromisso expressum fit, vt duo sine tertio procedant. ff.eod. non distinguamus. §. cum in plures i sic obtinet in iudicibus. supra de offi.dele.

uãt, & ipsum restituat ad ecclesiam suam; vel si arbitrium ipsum fuerit æquitate subnixum: vtramque partem ad ipsius obseruationem compellat. No.quòd arbitrium inique latum non valet. Item super re spirituali compromitti potest in clericum.

d ¶ Ordinauit.] i. institutionem prædictam confirmauit ad cautelam supple, & illum fecit postea prædicta ecclesia spoliari.

e ¶ Dolum.] dantem causam contractui, vnde non tenuit. ff. de dolo. & eleganter. 1 secus esset si incidit in contractum.ff.de act.emp.& ven. Iulianus.§. si venditor, & sim.sup.de renun. sane. ubi dolose ille inductus fuit, vt eorum misericordiæ se subijceret.

f ¶ Sacramentum.] quod interuenire in arbitrio siue in compromisso prohibetur. C.e.ti. Auth.decernimus. ex quo tamen interuenit seruandum est, dummodo arbitrium sit licitum uel æquum, ut in fin.& inf eo.cum tempore.

g ¶ Fauentes.] & ita per gratiam arbitrati sunt, unde competebat huic exceptio doli, si ageret ex illo arbitrio. C.eo.arbitrorum. non obstante ipsorum iuramento; quia iuramentum ad hoc non extenditur, nisi ad ea quæ legitime arbitrarentur; aliàs illicitum esset, & non seruandum. infra. de iureiu. quanto, & c. Quintauallis.

1 Vide de emp.& uen. cũ dilecti. super ult.gl. & in ea glo. uide.§. si uẽditor. Ioan. And.

a ¶ Quin-

a ¶ Quinque marchas.] & sic continebat simoniacam prauitatem. sup. de pact. cum pridem & sup. de transac. præterea. 1. & 2. & c. constitutus. & ideo arbitrium non valuit, nec etiam pœna si esset apposita committeretur, si non staretur tali iniquo arbitrio. ff. eo. non distingue mus. §. cũ quidam.

[Gl. seq. signat cõtrariũ & soluit. Ioan.]

b ¶ Cognouerint.] i. confessi fuerint coram archiepõ, & ita creditur istis in iure in eo qđ male fecerunt. ar. s. de elec. cũ dilecti. ar. tñ cõ j. de testib. sicut. sed hoc vr admitti pp inopiam probationum, qm forte per alios constare non põt, vt decr. in cũ dilecti & arg. ad hoc. C. de hæreti. l. pen.

c ¶ Absoluas.] supple, & ipsum absolutum restituas, & põt exponi, absoluas, i. absolutum ostẽdas: quia iurm non extẽditur ad istum casũ, vt dictum est, & ita retractatur arbitriũ superioris auctoritate, vt j. c. px. sed nõ fuerunt isti veri arbitri, sed mali cõpositores, & arbitratores; & iõ dictum eorũ boni viri arbitrio põt corrigi. ff. p soc. societatẽ. aliàs iniq sententiæ arbitri statur. ff. eo. diẽ. §. stari. sed in hoc casu non valeret sñia talis pp simoniam.

PEruenit.] Arbiter sua auctoritate spiritualia laico adiudicare non põt: ita cõiter summat. Primo ponit factũ. Secundo corrigendũ committit: ibi, Vnde Abb. Sicul.

CASVS. Gulielmus clericus quandam sororem suam tradidit ĩ vxorem. G. de Callis, promittens eidẽ G. q annuatim daret eidem quinque solidos sterlingorum: super eisdem quinque sol. orta fuit discordia inter eos. Vnde super hoc cõpromiserunt in quattuor personas, quæ taliter arbitratæ fuerunt, q idem G. perciperet annuatim decimas, quas Guil. habebat in parochia de Callis ppinque solidis prædictis. Significatum fuit hoc domino Papæ, quia huiusmodi arbitrium in posterum ecclesiæ posset esse damnosum. mandat Papa cuidam, quatenus si est ita, præmonitum G. moneat, & compellat, vt prædictas decimas liberas omnino dimittat, nec huius occasione aliquid sibi vlterius propter hoc vendicare præsumat, & clericum illum moneat, vt cum eodem G. amicabiliter conueniat. Nota quod factum prælati in damnum ecclesiæ valere non debet, nec delictum personæ in damnum ecclesiæ debet redundare.

d ¶ Decimas.] i. fructus decimarum.

[Glossa seq. recitatur per quæstionem, vel obiectionem.]

e ¶ Existere.] in hoc arbitriũ posset esse ĩ posterũ dãnosum ecclesiæ: qa occasione illi⁹ arbitrij iste G. vellet decimas illas post decessum illius clerici retinere: & ita ecclesiæ præiudicaret: quia & si nõ de iure, de facto tñ dãnum sustineret: & compelleretur litigare cũ illo, & expensas facere: quia inter est ecclesiæ ne sumptibus vexetur. ff. de minori. minor xxv. annis.

f ¶ Aliquid vlterius vendicare põsumat.] occasione hmõi arbitrij nil potest vendicare ab ecclesia, vel decimas illas retinere: quia non licuit illi clerico conditionem ecclesię facere deteriorẽ. j. de donationib. c. fraternitatẽ tuã, nec alienare potuit rẽ ecclesiæ in dãnum ipsius ecclesię. 12. q. 2. sine exceptione, & ita ipso iure nõ tenuit arbitrium. sic ergo ad factum tantum respicit reuocatio huius arbitrij.

DIlecti filij.] Clerici de temporalibus compromittere possunt in mulierem, aliàs, de cõsuetudine iudicantem. Io. And. Prima pars narrat factum. Secũda dat iudicem: ibi, Quamuis, Abb. Sic.

CASVS. Inter abbatem & conuentũ de Scarduna Cistercieñ. ordinis ex vna parte, & hospitalarios ex altera, vertebatur qõ sup vsuario cuiusdã nemoris: ĩ reginã Frãcorũ fuit cõpromissũ vtrinq; sub certa pœna: Ipsa auditis causæ meritis per diffinitiuã sñiam, arbitrium promulgauit de consilio quorũdã eporum; hospitalarij intelligentes, q feminæ secundum regulã iuris à ciuilibus officijs sint remotæ, & etiã si inter libertos suos audientiam susceperint, ex illarum sñia nec pœna committitur nec datur, ipsius arbitrium obseruare contẽnebant: pp quod monachi, dño Papæ sunt conquesti. Vnde super hoc scribit quibusdam dicens, licet feminæ (vt dictum est) à publicis officijs sint remotæ, quia tñ iuxta consuetudinem approbatam, quæ pro lege seruatur, in partibus Gallicanis huiusmodi feminæ

---

tero præceperunt, vt quinque [a] marchas ab eodẽ susciperet, & toti cederet qstioni. ¶ Qm igitur nõ decet te aliquatenus sustinere, vt quod perperam arbitrati sunt, debeat incorrectum relinqui: Mãdamus, quatenus si se cognouerit [b] præfati clerici tam nequiter arbitratos fuisse; dictum presbyterum ab obseruantia iuramenti auctoritate nostra prorsus absoluas [c]: vel si arbitriũ ipsum noueris æquitate subnixũ, ad obseruantiam ipsius vtramq; partem appellatione remota compellas.

¶ Idem.

¶ *Arbiter assumptus in patrimoniali causa clerici non potest adiudicare rem ecclesiæ possidẽdam, etiam ad vitam clerici, hoc dicit, & est casus notabilis.*

CAP. III.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cõp.

PEruenit † ad nos q cũ G. de Cal. sororem [G.] clerici duxisset in vxorẽ, idem G. fidei interpositione firmauit, q quinque solidos sterlingorum annuatim daret eidem. vnde cũ super eisdẽ qninq; solidis inter ipsos cõtrouersia mota fuisset, in quattuor compromisere personas, quæ taliter arbitratæ fuerũt, q idem G. decimas [d] quas in parochia de Cal. præfatus G. habere dignoscitur, pro quinq; prætaxatis solidis perciperet annuatim. Vnde qm hmõi arbitrium ecclesię posset in posterũ perniciosum existere, [e] mandamus quatenus, si ita inueneris, prænominatum G. diligenter commoneas: & eccles. † di. cõpellas: vt pręlibatas decimas liberas oĩno dimittat, nec sibi occasione hmõi aliquid vlterius vendicare [f] pręsumat. Clericum vero moneas, vt cum eodem G. amicabiliter studeat conuenire.

† Id est ecclesiastica districtione, vel disciplina.

¶ Innocentius tertius cancellario, & magistro Loth. canonico Parisieñ.

¶ *In mulierem singularem tanquam in arbitratricem compromitti non potest, secus si mulier habet aliàs iurisdictionem de iure communi vel consuetudine; nã tunc etiam super rebus temporalibus ecclesiæ potest in eam valide compromitti, hoc dicit clare.*

CAP. IV.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. compilatione.

DIlecti † filij abbas, & conuentus de Scarduna Cistercieñ. ordinis

minæ præcellentes habent ordinariam iurisdictionem in subditos suos, mãdat Papa istis iudicibus quatenus compellant hospitalarios per pœnã in compromisso appositã ap.re. ut arbitrium ipsum sicut prouide latũ est, & ab utraq; parte sponte receptũ, obseruent: & p̃cipue cũ ep̃orum præsentia & consilio fuerit roboratum. No. ꝙ consuetudo dat iurisdictionẽ personæ, quæ alias est inhabilis ad iudicandum, Item ecclesia, & viri etiam religiosi possunt petere pœnam.

a ¶ Vsuario.] id est, vsu. Quid sit vsus, habes Instit. de vsu, & hab. in princ.

b ¶ Reginam.] argu. ꝙ de rebus ecclesiasticis possit compromitti in laicũ, arg. ȷ. eo per tuas. arg. contra. ȷ. eod. contingit. vbi dr̃ d̃ hac materia.

[Gl. seq. ponit regulam, & tres casus excipit.]

c ¶ Sint remotæ.] verum est ꝙ feminæ a ciuilib. officijs sunt remotæ. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. & 33. q. 5. mulierem. & ff. de re iud. l. 2. nisi princeps scienter eis delegauerit causam. 2. q. 5. Mennam. & 24. q. 4. si quis. 12. q. 2. cum deuotissimam. & argu. ff. de re iudi. quidam tamen in veteri lege populum iudicabant. 15. q. 3. §. 1. Item tutelam gerere potest si renunciat Velleiano, & secundis nuptijs. in auth. de hær. quæ ab intestato deferuntur. §. ex his. coll. 9. item constituitur procuratrix a domino Papa. ȷ. de confir. cum dil. cta.

d ¶ Nulla pęna.] simile. C. eo. l. vlt.

[Glo seq. arguit. allegat quinque iura.]

e ¶ Consuetudinem.] & ita est arg. ꝙ consuetudo dat iurisdictionem, & derogat iuri scripto. arg. s̃. de consue. ex literis. C. de eman. l. 1. & vlt. & C. quæ sit lon. cons. l. 2. & 11. dist. in his.

[Gl. seq. arg. allegat quatuor iura, in contrarium allegat. 3. primo dat vnã solutionẽ, secũdo distinguit triplicem pœnã. In fine q̃rit. arguit negatiue, & soluit.]

f ¶ Per pœnam.] sic ergo religiosi viri possunt petere pœnam conuentionalem. l. 25. q. 2. quæcunque. & 12. q. 2. episcopus qui mancipium. & 23. dist. quanquam. 21. q. 5. si quis cuiuslibet. argum. contra. ȷ. de dolo & contumac. c. 1. & 2. & ȷ. de pœn. suam. & 12. q. 2. fraternitas. Dic ꝙ pœnam à iure permissam petere possunt. vt 16. q. 1. statuimus. & 1. q. vltim. quoties, & ca. sancimus. in fin. 10. q. vlt. c. vl. & satis videtur q̃d possunt petere pœnam per iura priora, nisi auaritię causa extorqueant, vt ȷ. de simo. nemo. arg. Vel melius dicas, ꝙ si pœna apponitur loco interesse. secũdum hoc potest petere pęnam quanti sua interest. 2. ff. de empt. & ven. prædia sed si pœna apponitur loco contumaciæ: tunc potest peti pœna, & res. ff. de col. bonorum. l. 2. §. si cum duob. & ff. de tab. exhi. l. cum. §. condemnatio. si autem apponitur in fraudem vsurarum, peti non põt. ȷ. de emp. & vend. ad nostram. & ff. de actio. emp. & vend. l. Iulianus. §. idem Papinianus. Et ita isti p̃ pęnam compellendi sunt stare arbitrio, uel etiã per res depositas, ut eas darent victori. ff. eod. litigatores. §. quid ergo. siue ergo pœna promissa fuit a parte parti, siue p̃missa ipsi arbitro. quia tũc compellitur mihi cedere actionem, quia quod causa mei fit, meũ est. ff. de eden. p̃tor. §. 1. & si contemplatione alicuius aliq̃d fit, eius est periculum. ff. de præscr. verb. si gratuitam. §. vlt. Sed nunquid pœna recepta potest peti ut stetur sententię: Arg. ꝙ non. ff. eo. l. 2. & C. eod. l. 1. & 2. q̃a contrarias actiones intendit, & ideo non auditur. arg. s̃. de electio. cum inter R. & B. & C. de fur. l. 1. & ȷ. de appell. sollicitudinem, & in auth. de iud. §. q̃a vero. coll. 6. ubi de hoc dicitur expresse. & hoc est verũ, nisi in compromisso dictum fit, ut pœna soluta stetur arbitrio, ff. de transa. l. pe. & C. de transa. cum proponas. & 25. q. 2. quæcunque. ubi de hoc. & prædicto c. qui mancipium.

Margin: † L. vltima, C. de arbitr. — † al. sunt. — † Pisania. Pigamia. — † Ca. 2. e. ti. in 3. compo. — Ad hoc fa[cit] stylus cu[riæ] ... quo semi[nis] ... sic scribi ... nõ ser[uatur] ... antẽ arbi[trium] ... factum ... pœna ad ... ȷ. eo. per ... Io. An. Vide Inn. c. suã. ȷ. de pœnis.

sua nobis querela monstrarunt, ꝙ cum inter eos ex vna parte, ac hospitalarios ex altera, super vsuario [a] cuiusdam nemoris quæstio verteretur: in reginã [b] Francorũ fuit compromissum vtrinq;: quæ causæ meritis intellectis arbitriũ duxit per diffinitiuam sñiam promulgãdum: & inf. ¶ Quamuis autem s̃m regulam iuris ciuilis, feminæ a publicis officijs sint remotæ, [c] & alibi † dicatur, ꝙ licet summę opinionis existãt, si arbitrium in se susceperint, vel si patronæ inter libertos suos interposuerit audientiam, ab omni sint † iudiciali examine separandæ, vt ex earum prolatione nulla pœna [d] aduersus earum contemptores, nullaq; pacti exceptio habeatur: quia tamen iuxta consuetudinem [e] approbatam, quæ pro lege seruatur in partibus Gallicanis, feminæ præcellentes in subditos suos ordinariam iurisdictionem habere noscuntur: Mandamus, quatenus hospitalarios, vt arbitrium ipsum præsertim cum episcoporum fuerit præsentia & consilio roboratum, sicut prouide latum est, & ab vtraq; parte sponte receptum, obseruent, p̃ pęnã [f] in compromisso statutam appellatione postposita compellatis.

¶ Idem abbati, & conuentui de Pigrauia. †

¶ Ecclesia exempta non potest in præiudiciũ exemptionis compromittere. h. d. & clare.

CAP. V.

Cum † tempore C. Papæ præd. nostri, & infra. Super cõtrouersijs, quæ inter te, & Mersburgeñ. episcopum, &

Cum tempore.] Minor ecclesia in p̃iudicium Papæ, de libertate compromittere non potest. Et diuiditur: nam in prima recitat factum compromissi. In secunda laudum latum, quod pro parte approbat, & pro parte reprobat: ibi, Quia legitime. In tertia rationem reprobationis: ibi, Cum & si. Abbas.

CASVS. Abbas de Pigrauia priuilegia & alias indulgentias a sede Apostolica tempore Cælestini meruit obtinere, propter quod episcopus Mersburgensis, dioecesanus, eius contra ipsum grauiter est commotus, vnde abbas super controuersijs quæ inter ipsum ex una parte, & episcopum & quosdam monachos ipsius abbatis ex parte altera uertebatur, promisit se arbitrium Magdeburgen. archiepiscopi fide hinc inde data seruaturum: Archiepiscopus arbitrium sub certa forma, super controuersijs illis promulgauit, pronuncians quod abbas renunciet priuilegijs & indulgentijs libertatis: Demum orta est discordia inter ipsos occasione huiusmodi arbitrij, propter quod ipse abbas, & procuratores episcopi, ad sedem Apostolicam accesserunt: Papa examinato compromisso & arbitrio, quia constitit ei legitime, quod fide hinc inde data compromissum fuit in archiepiscopum prædictum, arbitrium ipsum decernit obseruandum, exceptis capitulis illis, quæ contra libertatem ipsius monasterij & duarum capellarum eiusdem, in arbitrio sunt expressa, quia etsi sponte vellet abbas illis

bas illis renunciare, de iure tñ non posset renunciare priuilegijs uel indulgentijs libertatis, sine licentia Romani Pontificis, quæ indicant monasteriũ ad ius & ꝓprietatem Romanæ ecclesiæ ꝑtinere. No. ꝙ iuramentũ quatenus tangit ius alterius, non tenet. Itẽ arbitriũ pro parte tenet, & ꝓ parte non tenet. Itẽ exemptus non potest renunciare priuilegio libertatis sine licentia illius, cui sub est.

[Gl. seq. no. in iudicium compromissi, signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Magdeburgen. archiepiscopi.] ex hoc vr̃ ꝙ ordinarius possit esse arbiter. 1 argu. s̃. de elec. causam quæ & in Authẽ. ut differentes iudices. §. si vero contingit. col. 9. Item & delegatus. j̃. de præsumpt. litteras. & j̃. de preb. nisi. & j̃. e. cũ olim. lex tñ vr̃ cõtradicere. ff. eo. sed & si in seruum. §. 2. & 3. q. 7. c. infamis. §. tria. ver. si quis vero. sed hic solum prohibet quod ordinarius non põt iubere ut partes in se compromittant, ff. de tut. & cura. l. 4. §. prætor.

1 ¶Concord. tex. cum gl. & Bart. in authen. si uero contigerit. C. de iud.

¶Hinc vr̃ inferri, ꝙ ecclesia exempta non põt renunciare priuilegio libertatis ꝯtra l. si q̃s in cõscribẽdo. C. de pact.

2 Ibi partes iurant stare in arbitrio. Io. Andr.

b ¶ Fide hinc inde data.] sic inf. eo. ex parte. C. eod. ne in arbitris. 2. sed iurare arbiter non debet. C. e. auth. decernimus, secundum quosdam, sed verius est quod nec etiam partes.

c ¶ Obseruandum.] metu pœnę, si apposita fuit. s̃. e. c. prox. vel metu iuramẽti. 22. q. 3. omne quod. & 6. q. 4. quod bñ semel. idem esset si neutrum p̃dictorum interuenisset, si partes arbitrio consensissent, vel verbis. j̃. x. dies non contradixissent. C. eo. cum antea.

[Glo. seq. no. pro parte. & c. alleg. tria iura, signat vnũ contrarium, & soluit.]

d ¶ Capitulis exceptis,] No. ꝙ arbitrium pro parte tenet, & ꝓ parte non tenet. sic j̃. de p̃b. dilectus. & c. nisi. & 2. q. 6. post appellationem. §. si q̃s ex plurib. licet uideat ꝙ arbitri sñia nõ debent ꝓ parte valere, pro parte nõ. ff. de arbi. q̃d tñ. in princ. Sed illud obtinet vbi simul de pluribus debuit ferre sñiam, & non tulit de omnibus: sed in vno capitulo non põt tenere pro parte. ff. fa. erc. in hoc iudicio. Sic & sentẽtia pro parte tenet, & pro parte non, immo corrigit j̃. de test. Raynutius. & c. Raynaldus.

e ¶ Nequiueris.] arg. ff. de lib. cau. si vsumfructum. & l. 1. & 2.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

f ¶ Libertatis.] nec etiã poterat arbiter in hoc interuenire; quia in causa liberali arbiter interuenire non potest. ff. eod. non distinguemus. §. de liberali. & s̃. de in integ. restitu. causa restitutionis. in fin. Sed cõtra. j̃. de prescrip. cum olim. Sed quantum ad se, potuit renunciare, & non quantum ad Papam priuilegijs libertatis, vt j̃. de re iud. suborta. & j̃. de dona. inter dilectos: alijs autem priuilegijs bene posset renunciare. j̃. de priui. si de terra, & c. accedentibus.

quosdam tuos monachos vertebatur, te ꝑmisisti arbitrium Magdeburgen.[a] archiep̄i seruaturũ, & inf.

¶Quia legitime constitit, quod fide[b] hinc inde data, compromissum est in archiepiscopum memoratum: Nos arbitrium ab ipso prolatum, decernimus obseruandum,[c] illis duntaxat capitulis[d] exceptis, quæ contra libertatem ipsius monasterij & duarum capellarum eiusdẽ, ĩ arbitrio sũt expressa. ¶Cum & si sponte volueris, de iure tamẽ nequiueris,[e] sine licentia Romani Põt. renũciare priuilegijs, vel ĩdulgẽtijs libertatis,[f] q̃ monasteriũ illud indicant ad ius & proprietatem Romanę ecclesiæ pertinere. †

¶Idem episcopo sancti Andreæ, & abbati de Bechot. †

¶ Arbiter non habet potestatem iudicandi vltra cõprehensa in compromisso, ideo coram eo non fit reconuentio.

CAP. VI.

CVm † dilectus filius, & infra.

¶Vtrum coram arbitris reconuentioni sit locus, postulasti per sedem Apostolicam explicari. Nos igitur rñdemus, quod licet in iudicio conuenientẽ reconuenire valeat is, qui coram iudice conuenitur, coram arbitris tamen reconuenire non potest,[g] cũ arbitri iudicare non valeant, nisi[h] de his tantum, super quibus in eos extiterit cõpromissũ

CVm dilectus.] Coram arbitrio non habet locum reconuentio. communis diuisio. Secundo: ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Reus conuentus in iudicio potest reconuenire actorem suum: quærebatur utrum coram arbitris locum haberet reconuentio, sicut in iudicio, cum arbitria ad instar iudiciorum sint redacta: Respondet Papa, quod licet in iudicio cõuentus reconuenire valeat conuenientẽ: tamen coram arbitris reconuentio locum nõ habet: quia arbitri iudicare non possunt, nisi de his tantum, super quibus in eos extitit compromissum. No. ꝙ reconuentio coram arbitris fieri non potest.

† Betoñ.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp.

[Glos. seq. ponit quatuor vel quinque casus, in quibus non procedit reconuentio.]

g ¶ Non potest.] cessat reconuentio corã arbitro, ut hic dicit. Item in criminibus non habet locum reconuentio. 3. q. 11. c. 1. quia nõ relatione criminum, sed innocẽtia reus purgatur. ff. de pub. iud. is qui. Item in causa spoliationis. j̃. de rest. spolia. ex conquestione. & melius. j̃. de ord. cog. super spoliatione. nisi de alia spoliatione vbi est hoc expressum. Item in omni momentanea possessione, C. qui legiti. perso. l. vl. Item in spoliatione facta ecclesijs & ecclesiasticis viris. arg. j̃. de iure patro. relatum. §. ad hoc. & est expressum, ff. de iud. l. 2. §. item si agatur.

[Gl. seq. potuisset. apertius recitari distinguẽdo cũ Ioan. & Vicen. quod arbitraria & iudiciaria conueniunt in principio, medio, & fine causæ.]

h ¶ Nisi de his.] vel eis cohærentibus, sine quibus cã commode expediri non potest: unde potest statuere diem solutioni faciendæ, ff. eo. si cum dies §. vlti. & l. quid tamen. §. solutioni. & l. Celsus. Item potest cognoscere de cã in integrum restitutionis, q̃ incidit in negotio de quo compromissum est. s̃. de in inte. rest. causa restitutionis. Sed nunquid potest cognoscere super petitione dupli, ut ff. ad leg. Aquil. inde Neratius. §. pen. Videtur quod sic: quia sequitur ex delicto in arbitrio commisso. Sed contra arg. est quod nõ cognoscit super pœna contumacis. ff. eo. quid tamen. §. ult. arbitria tamen redacta sunt ad similitudinem iudiciorum. ff. eod. l. 1. Circa istam materiam not. quod arbitria stricta uia incedũt: nil enim extra compromissum facere potest arbiter, ff. eo. nõ distinguemus. §. vlti. nam solum id venit in arbitrium, de quo dictum est, ut ueniat. ff. eo. si cum dies. §. plenum, saluo eo q̃d dicitur principio notulæ: sed in iudicio veniunt omnia quæ expresse non prohibentur. j̃. de cau. pos. cum ecclesia. & ff. de iud. solemus. Item arbiter non potest punire contumaciam litigatoris, nec testes potest cogere, ff. eodem. quid tamen. §. 1. nisi in casu quem habes s̃.

bes.ʒ.de off.deleg. suspicionis. & hoc est uerũ ꝙ non pōt punire contumaciā, nisi in cōpromisso hoc actum sit.ff.de iud l.2.§.vlt.ff.eo.non ex omnibus.i.quæ intelligitur fm illam de iudic. quia arbiter nullā habet iurisdictionem.ff.de re iud. prior. Item arbiter nō pōt pronũciare nisi utraque parte præsente, nisi hoc inter litigatores conuenerit. ff. eo.diem.§.si quis litigatorum.Item non potest citare partes, nisi ad locum,in quo cōpromissum factū est.ff.eo.si ū dies.§. si arbiter. Item arbiter non pōt delegare arbitrium. ff.eod. in cōpromissis. & l. nō distinguemus.§.quęsitum. Itē satisdatio non præstatur corā arbitro : quia sufficit pęnę compromissio. in authē. de lit.§.ad excludēdas. in fi.col. 8.Itē in arbitrio non potest mora purgari, vbi dies præfixus est ab homine. ff. eod. Celsus.secus in iudicijs.C.de fi.inst.sancimus. & ff. si quis cau. & si post tres. Itē snia arbitri. non infamat. ff.de ijs qui no. infa. quid ergo. §. ex cōpromisso. & hoc ideo : quia non potest cognoscere de crimine quod infamat ff.eo.non d stin guimus. §.Iulianus. & ʒ.de in integ.rest. caus.in fi.in his omnibus discrepant arbitria a iudicijs. Itē & in alio si partes renunciant appellationi, & pactum faciunt de non recedendo ab arbitrio,nihilominus recedere possunt. C.eo.l. pen.secus circa iudicia.C.de temp app ll.l.vlt. in fi.& in quibusdam conueniunt,qa p vtrumq; interrumpit præscriptio.C.eo.l.vlt.in fi. & quantum ad iuramentum calumniæ.C.de iur.calum.l.1.& 2. §. sed quia.

1 Vide de hac materia Albertinum in repeti io. c. 1. de hęre. lib. 6. q. 10. & in tracta. de agnosc.assertio. q.26.

† Cap.4. eo. ti.in 3. cōp.

† Dic per l. istā ꝙ contumaciā puniri non potest mulctā do: bene tñ in expensis condemnando. Io. And.

¶ Idem rectori, & fratribus hospitalis sancti Bartholomæi Lucani.

¶ *Qui per arbitrium tenetur eligere cum aliquorum consilio; tenetur illorum consilium in tractatu electionis requirere, sed sequi non adstringitur.*

CAP. VII.

Cum † olim super eligēdis in hospitali vestro rectore & fratribus, inter vos & Priorem sancti Bartholomæi Lucañ. corā iudicibus delegatis q̄stio verteretur,& vtraq; pars in eos compromittens[a].ipsorum arbitrium se pmiserit seruaturam. super pplato ab ipsis arbitrio vtrinque dubitatio est exorta.q̄ petistis p sedē Apostolicā declarari. ¶ Nos igitur publico instrumēto arbitrium cōtinente diligēter inspecto, cognouimus, quod secundum formā arbitrij, Prior sācti Bartholomęi Lucañ. tenetur habere cōsiliū † cū familia hospitalis eiusdem, & tractare cum ea de inueniendo rectore, ppter ꝙ dicimus quod nisi Prior super inueniedo rectore tractauerit cum familia hospitalis, & ipsius consilium requisierit, nō habet potestatem eligendi rectorem: & si alio modo eum elegerit, eius electio haberi debet irrita & inanis. Verum † habito cū familia super hoc cōsilio & tractatu, Prior libere potest rectorem eligere, duntaxat idoneum, siue concordet siue discordet, familia cum ipso,super inuentione rectoris.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *De rebus spiritualibus in laicum cōpromitti non potest.*

CAP. VIII.

Contingit, † interdū quod cum actori: & infra. ¶ Ad hæc generaliter prohibemus, ne super rebus spiritualibus [c]

Cum olim.] primo ponitur consultatio. Secundo responsio:ib ,Nos igitur.

CASVS. inter Priorem sancti Bartholomæi Lucani ex una parte,& rectore & fratres hospit l s sanct. Bartholomæi ex altera,sup eligendis rectore & fratr.b.in ipso hospitali qō uertebatur, super hoc com missa fuit cā quibusdā iudic.bus: tandem utraq; pars in ipsos iudices cōpromisit,& ipsi protulerunt arbitriū, sup quo vtrinq; dubitatio est ex . . , q. ā petiuerunt per sedē Apostolicā declarari: dñs Papa viso instrumento arbitriū cōtinente,ac dil g nter inspecto, inuenit ꝙ Prior sancti Bartholomæi fm formam arbitrij tenet habere consiliū cum familia hospitalis, & tractare cum ea de inueniendo rectore : propter quod dicit Papa. ꝙ nisi prior tract uerit cū familia hospitalis. & ipsius consilium requisiuerit sup inueniendo rectore non habet potestatē eligendi rectorē. & si elegerit, electio irrita erit,sed habito cōsilio & tractatu cū familia sup hoc, Prior libere poterit eligere rectorē,siue concordet;siue discordet familia cum ipso rect re. No.ꝙ forma arbitrij seruanda est.Item aliquis tenetur requirere consilium alterius,sed non tenetur illud sequi.

a ¶ Compromittens.] sic.ʒ.eod. cum tpe. ubi de hoc. [Gl.seq.primo hāc interpretationē adducit ad duo. secūdo obijcit, & soluit.]

b ¶ Siue discordet.] g interpretationem huiusmodi arbitrij, possum⁹ illud decretum interpretari.63. dist.obeuntibus.Plerumque enim tenet quis quærere consilium : sed non tenetur sequi illud ʒ. de regu.licet C.de iure emphyt. l. vlt. ff.de admin.tuto. quidam decedens.§.Papinianus.ff.ubi pupil.educa.debe. l.1. Item & sucundum hanc interpretationem videtur intelligenda illa decret.ʒ.de elec. cum in veteri . ubi de hoc. Sed videtur ꝙ superfluum [2] sit petere consilium qđ quis sequi non tenetur.arg. C.de proba. ad probationē. Sed certe potest esse qđ tale consilium sit vtile, quia potest mouere Priorem ad aliqđ faciēdum, quod forsitan per se non fecisset.arg.31.dist. Nicæna.& ff.eo.item si vnus.§. ult. alias est lex, & incipit. si in tres.Et quod a pluribus quærit, facilius inuenitur.20.dist.de quibus. & C. de fideicommiss. l.vlt. ad fin. & argumen. ad hoc 64. distinct. extra conscientiam. Et d ligens inquisitio facienda est in electionibus. supra de election.cum terra. Et habito consilio. d l beret n expediat ei sequi consilium. ff. manda.l. 2.in fin.Et præterea sufficit quod ita scriptum est. ff. qui & à quibus,prosbex t. & 6.q 3 scriptum est in lege. & ʒ. de præscriptio.ad aud entiam. Et quia istud. arbitrium approbatum fuit à partibus, ideo seruandum est.

† al.ita: Verum habito fratrū,& familię super hoc cōsilio, & tractatu

2 Nō est superfluum, qa vt ait Seneca in lib. de 4. virtutib. Prudētis est propriū examinare consilium.

† In cōci. generali Lateran.c.40.

† Cap.1.eo. ti.in 4. cōp. & reliqua pars huius capitis, hr ī c.contingit. ʒ.de dolo & contum.

Contingit.] CASVS. Prohibetur & in hoc capitulo ne super rebus spiritualibus compromittatur in laicum No.ꝙ nō valet compromissio facta in laicū de rebus spiritualibus.

[Gl.seq.fortificat textum.p tria iura.allegat quinque iura in contrarium, soluit distinguendo ciuiles & spirituales causas : laicos solos , & mixtos clericis auctoritate Papæ & inferiorum.]

c ¶ Spiritualibus .] sic enim patet quod de rebus spiritualibus in laicum compromitti non potest , etiam incidenter : quia laicus de talibus cognoscere non potest. infra qui fil. sint legit. lator. Et ecclesiastica negotia tractare non debent lai i.infra. de iudic.decernimus, Et de vniuersa ecclesia male iudicat, qui quærit iudicium.

iudicium laicorum.11.q.1.placuit.Sed s.2.q.7.nos si. & 16.q.j.plures.32.dist.c.præter hoc.§.verū.& §.2.q.5.Mennā.nam & in infamē compromittit.3.q.7.c. in famis.§.tria.in fi.dicas ꝙ de rebus mere ciuilibus quibus nullum spirituale est annexum, bene potest compromitti in laicum.

argu.huius cap. cum enim tm̄ prohibeat de spiritualibus: de tēporalibus permittit. argu. quia quod de vno prohibetur, de altero cōceditur. 25.dist.qualis. j.eo. exposita. Si uero cōpromittatur in laicum de rebus etiam spiritualibus, non tenet arbitrium, ut hic. Sed si compromittatur in clericū & laicum, auctoritate tamen superioris. vide tur ꝙ ualeat, tum ꝗa non simpliciter in laicum, tum ꝗa auctoritate superioris. j.eo.cap.proxi. alias auctoritate propria hoc facere non possent, & magis dignū trahit ad se minus dignū, ut sic potius res ualeat quam pereat.j.de consecr.eccles. vel alta.quod in dubijs.& j. de verb. signifi.abbate. sed in laicum tantum compromitti etiam auctoritate episcopi nō potest. sicut credo, nisi auctoritate Papæ, vt 32.d.st.ca. præter hoc. §.verum.2.q.5.

compromittatur in laicū: quia non decet vt laicus in talibus arbitretur.

¶Idem Pisano archiepiscopo.

¶ Auctoritate iudicis causa etiam delegati potest de causa spirituali in clericum & laicum compromitti, & si arbitrium est a partibus receptum, debet a partibus executioni mādari. licet per generale procuratorem factum fuerit compromissum. Si autem non fuit arbitrium, approbatum & pœna fuit apposita, agitur ad pœnā alias ad interesse. h. dicit, generaliter inhærēdo litteræ.

CAP. IX.

Per † tuas litteras intimasti, quod cum super executione arbitrij, quod inter hospitalarios sancti Ioānis, & plebanū de Piscia †, super hospitali sancti Allucij † latum erat, a nobis litteras accepisses: & infra.

¶Plebanus proposuit, ꝙ † ad causam tractandā procuratori dedit generale mandatum [a], non tñ ei mandauit, vt sine speciali mandato compromittere posset, vel transigere super eo. Et preterea procurator iam dictus de assensu canonicorum [b] suorum non fuerāt institutus: & ideo dicebat arbitriū non valere. Præsertim cum procurator fines mandati excesserit, & arbitrium fuerit per vnum clericum & duos laicos ꝓmulgatū, licet ipsi de assensu Genuē. † archiepiscopi, cui causa cōmissa fuerat, arbitriū protulissent, & infra.

¶Super quo fraternitati tuæ taliter respōdemus quod si ex parte pleba-

Mennam.& c.nos si ea.causa.q. 7. episcopus etiā causam spiritualem laico committere non posset: cū ius spirituale non cadat in laicum:96. dist. bene quidem. & argu.s.de elec.sacrosanct. & ca. Massana.1 Vnde dico quod laicus de rebus spiritualibus nullo modo iudicare potest nec principaliter nec incidenter. Et quod ecclesiasticis personis tantum causa spiritualis sit committenda.est argum. sup. de offic. delega. cum te consulente, & ca. super quæstionum. §. fin.versic. quod si.

Per tuas.] In prima parte ponitur consultatio. In secunda diffinitio, alias distinguens responsio: ibi, Super quo. Abbas Siculus.

CASVS. Inter hospitalarios sancti Ioānis, & plebanum de Piscia super hospitali sancti Allucij quæstio vertebatur: causa super hoc fuit cōmissa Genueñ. archiepō, Tandē ꝓcurator plebani cū parte altera aucto ritate Genueñ. archiepī iudicis delegati, compromiserunt de quæstione illa in vnum clericum & duos laicos iuramento à procuratore plebani interposito: illi ꝓtulerunt arbitrium: hospitalarij impetrauerunt litteras ad archiepm P. sanum super executione arbitrij, cum plebanus nollet arbitrium obseruare, plebanus coram archiepō proposuit, ꝙ ad causam tractandam procuratori dedit generale mandatum, non tñ ei mādauit vt sine speciali mandato compromittere posset vel transigere: & procurator ille de mandato capituli sui non fuerat constitutus. & ideo dicebat arbitrium non valere. cum procurator fines mandati excesserit: & præterea arbitrium illud fuerat per vnum clericum & duos laicos promulgatum, & ideo etiam non ualebat. archiepiscopus super his consuluit dominum Papam: respondit Papa, ꝙ si ex parte plebani arbitriū receptum fuit, indistincte ratū debet haberi, & executioni mādari secundum formam man dati Apostolici: Si vero non fuit receptum, distinguitur, vtrum fuerit de obseruando ipso pœna statuta, uel non: si pœna fuit apposita, potest agi ad pœnam; si nulla fuit pœna, sed simpliciter promissum fuit ꝙ staretur sententiæ arbitrorum, poterit ad interesse pote rit conueniri: quia iuramento suo se ipsum personaliter obligauit, & non ecclesiam: quod autem a duobus laicis, & ab vno clerico dr̄ esse latum, non nocet: cum auctoritate dicti archiepiscopi factum sit, cui causa de qua compromissum est, fuerat delegata. Nota ꝙ procurator generaliter ad agendū vel defendendum datus, non potest compromittere vel transigere sine speciali mandato. Item procurator de consensu capituli constitui debet. Item procurator fines mandati non debet excedere: quod si fecerit, ecclesia. vel dominus non tenetur, nec ei nocet, vt hic patet. Item iuramentum personæ est, & ideo non obligat alium quam iurantem. Item in laicum & clericum de re spirituali & auctoritate superioris potest compromitti, vt hic videtur.

a ¶ Generale mandatum.] bene allegabat: quia licet haberet generale mandatum, transigere tamen non poterat seu componere. ff.de procu.mandato. & C. de transanct.transactionis, Sed si clausula de rato fuit apposita, tunc videtur ꝙ transigere possit, aliter nō, quia adiectio illius clausulę aliquid operatur. argum. ff.de vsur. si stipulatus. & j. de religio.domi. cum dilectus. & videtur expressum.s.de trāsac. contingit. Sed obstare videtur. ff.mand.creditor. §. vlti. Dic de hoc ut notatur in prædicto cap. cum dilectus. & vt dixi supra de transactio.contingit. in glos. quæ incipit, nota, in fine.

[Gl.seq.cum seq. ordinatim iustificat primam, secundam, & tertiam allegationem plebani.]

b ¶ Canonicorum.] vnde non valuit quod per eum factum fuit, si consensum canonicorum non habuit. s. de procu.c.1.capitulum sine consensu prelati agere nō potest. j.de iudic.causam quæ. De hac materia dictum est.s.de rescript.edoceri.& s.de procu.c.1.

c ¶ Fines mandati.] vnde non valuit quod vltra fecit s.de offic.delega.cum olim.& C. de procur. si procurator.& ff.mand.si diligenter. z. & sup. de rescriptis. cum dilecta.

[Glo.

† Cap.2. eo. tit. in 4. cōpil.

† Pisia.

1 Per quæ iura patet ꝙ ēt sup electione prælati vel clerici nō posset in laicū compromitti secūdum Inn. Io. An.

† Albatij.

† In aliquot uetusti ssimis exēplaribus ita: ꝙ licet ad cām tractādam, procuratori suo dederit generale mā datum &c. quæ lectio planior est.

† Ianue

Semper fines mādati custodiendi sunt. Io.An.

ni arbitrium receptum fuerit, indistincte ratum haberi debet; ac per hoc iuxta tenorem mandati Apostolici executioni mandari. Si vero receptum non fuerit, refert, vtrum fuerit, vel non, de obseruando ipsum poena statuta. Et quidem si pena fuerit apposita, agi potest ad poenam: at si nulla statuta fuerit, sed simpliciter quod staretur sententiæ, fuerit compromissum: procurator ad interesse poterit conueniri, † quia iuramento suo seipsum personaliter, non ecclesiã poterat obligare. Quod autẽ a duobus laicis & vno clerico dicitur esse prolatũ, nequaquam obuiare videtur, cum auctoritate [b] dicti archiepi factum sit, cui causa de qua dicitur cõpromissum, fuerat delegata.

¶ Honorius tertius archiepiscopo Colonieñ.

¶ Si per duos electos ad eandem prælaturam, in discordia compromittitur in ordinarium; morte alterius compromittentium expirat compromissum, ordinarius tamen ex potestate ordinaria procedit super iure superstitis, antequam fiat transitus ad aliam electionem, hoc dicit.

CAP. X.

Ex parte tua nostris est auribus intimatum, ꝙ vacante præpositura sancti Cuniberti † in Colonia, canonici eiusdem ecclesię vota sua diuiserũt [c] ĩ duos videlicet H. de Iuliaco, † & C. de Lombardia, & inf. Cumq; postmodũ tractaretur super electione hmôi, & partes in tua præsentia constitutę, in te demum super hoc fide [d] pręstita, compromittere curauerũt, qui causę meritis diligenter inspectis, ad proferendã diffinitiuam sñiam, diem ipsis consentientibus prefixisti. Interim vero prefato H. ab vna parte electo sublato de medio, supradictis canonicis inhibere curasti, [e] ne tua pendente sentẽtia, procederetur ad electionem aliam faciendam, quorum

[Glos. seq. iustificat mandatum Papæ dicens id sumi ex trib. legib. in fi. quærit opponendo, & soluit.]

a ¶ Ratum haberi debet.] licet procurator non habuisset mandatum ad hoc, ex quo tñ clerici ratum habuerunt arbitrium, est obseruandum: & valet, ff. de procu. mãdato & s. de trãsact. contingit. Idem esset si egressus fuisset fines mãdati, ex quo ratũ habuit dñs factũ procuratoris. s. de offi. deleg. cum olim. Idem esset & si nullũ mandatum habuisset, postquam ratum habuerũt: qđ eorum noĩe fecit. ff. de iudi. licet verum. ideoque debet arbitriũ executioni mãdari. vt hic dicit. Et quod dr̃ hic, colligitur de tribus legib. Si enim arbitrium à partib. approbatur, vel etiam silẽtio decẽ dierũ, ex eo datur actio, & exceptio. C. eo. cum antea. Si vero arbitriũ non fuit receptum, & poena fuit apposita: tunc agitur ad poenã. C. eo. l. 1. & ita per penam ad seruandum arbitrium quis compellitur. s. e. d. lect. Si nulla fuit poena statuta, sed simpliciter compromiserãt stare arbitrio, agi potest ad interesse ex stipulatu. & hoc vltimum colligitur. ff. eo. diem. §. vlt. ff. si quis in ius voc. non ierit. l. ult. vnde iste procurator tenetur sm istam distinctionem ad pœnam, vel ad interesse, cũ ipse seipsum ẽt suo iuramento personaliter obligauit, si nõ habebat ad hoc mãdatum. Sed qualiter agitur cõtra procuratorem cum ipse non intenderit se obligare, nec aduersarij intendebant eum sibi obligare? Sed ideo conuenitur, quia se obtulit defensioni alienæ, cum non haberet mandatũ sufficiens ad hoc, ff. de proc. Plaucius. & licet pars aduersa non intenderat eum sibi obligare, tamen obligatur, vt dicit lex: quia sæpe extra id quod agitur nascitur obligatio. ff. commod. si vs. in fine.

[Glos. seq. notat, quod delegatus, &c. signat contrarium, & soluit.]

b ¶ Auctoritate.] & ita auctoritate superioris potest compromitti in laicum, & clericum simul de reb. spiritualibus de hoc dictũ est sup. ca. proxi. Item vĩ hic ꝙ delegatus mandauit sententiam arbitri executioni, & si ipse nollet procedere, quòd delegatus possit arbitrium compellere, & non ordinarius. arg. C. de iudicis. l. vlti. arg. contra. infr de foro comp. si quis contra. Sed hoc verum est quando delegatus datur vel ad exequendum arbitrium, † vel ad compellendum arbitrum: aliàs ordinarius debet compellere arbitrum, vt procedat. ff. eo. l. 4. §. ait prætor. Bernard.

Ex parte.] Morte alterius compromittentium expirat compromissum. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Breuiter. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante præpositura sancti Cuneberti in Colonia, canonici eiusdẽ ecclesiæ: vota sua diuiserũt in duos: quidam elegerunt H. de Iuliaco, & quidam alij elegerunt. C. de Lombardia: postmodum cum partes essent in presentia Colonieñ. archiepi, & tractarent super huiusmodi electionib. in ipsum super hoc fide præstita cõpromiserunt: qui causæ meritis diligẽter auditis & intellectis, diem ad ferendã diffinitiuam sententiã partibus assignauit: pendente dilatione alter electus. H. de Iuliaco de medio est sublatus Archieps hoc audito, canonicis ꝓhibuit, ne pendente sua sñia ad aliam electionem ꝓcederent, sed quidã eorum nihilomin⁹ B. Colonieñ. canonicum in præpositum elegerunt: die ergo quo debebat ferri sẽtẽtia, partib. coram archiepo cõstitutis, dictus B. allegauit, ꝙ archieps ulterius procedere non debebat, cũ per mortẽ alterius compromittẽtis videatur cõpromissum finitum: archieps consuluit super hoc dñm Papã. Rñdet Pap, quod licet compromissum per mortem ipsius H. sit finitum, prius tamen de meritis prioris electionis cognoscere debuit, quam processus fieret ad secundam: quia dictus C. superstes ius habet: secundus vero non. Not. ꝙ finitur compromissum per mortem alterius compromittẽtis, secus in iudicio.

c ¶ Diuiserunt.] quod non est nouum nec reprehensibile. 8. q. 1. non est nouum. & 63. dist. c. vlt.

d ¶ Fide præstita.] de qua habes. sup. eo. cum tempore. secundum leges non debent iurare, sed penam possunt partes apponere. in auth. de iud. §. quia vero. coll. 6. & C. eo auth. decernimus.

e ¶ Curasti.] & bene; quia pendente electione illius superstitis, non est alia electio celebranda. sup. de elec. cõsiderauimus. & ista electio primo debuit reprobari quã fieret transitus ad secundam. infr. de concessione præbendæ. post electionem ad fin. & supr. de electionibus auditis. vbi de hoc.

[Gl. seq. ponit duo, quæ fortificant allegata per B. & eis respondet.]

a ¶ Alle-

Marginal notes:

† Vide l. Flaucius. ff. de ꝓcura.

† Vel cũ arbiter assumptus sit ad cognoscendum de recusatione legati. s. de offi. dele. suspicionis. ad Io. Andr.

† Galiberti.

† Viliaco.

a ¶ Allegauit.] & male, vt declarant sequentia: quia primo constare debuit de hac electione, vt dictum est in prima notula, sed mouit eum forte, quia dicit lex quod mortuo altero ex litigatoribus, qui dederat fideiussorē iudicio sistendi causa, prætor non debet eum iubere amodo exhibere, ff. qui sat. sda. cogan. si decesserit. & sententia lata post mortē litigatoris non valet. ff. de re iudi. in summa. §. vlti. & l. seq. Sed hoc non est verum generaliter, immo s. ia debet ferri post mortem, saltem propter accessoria. ff. de rei vēd. vtique. & mortuo eo qui appellauit, necesse est hæredibus causam finiri. C. si pendén. appel. mors interue. l. 1. quasi per tot. Ita & hic necessaria est snīa quantum ad canonicos, qui quasi hæredes sunt quo ad ius eligendi, si alterius electio cassetur, & quātum ad alium electum, vt sciatur an sua electio sit canonica, per mortē alterius non perdit iste ius suum, nec acquirit si ius non habebat: ideoque debuit iudex causam finire antequam sic tertius eligeretur vt de omnibus constaret. Sed illa videbat melior allegatio, q̄ vlterius non procederet: quia cum ipse cognosceret tanquam arbiter ex compromisso, & cōpromissum finiatur morte litigatoris, vt hic dicit, & ff. eo diem proferre. §. 1. & l. sed interpellatur. vlterius cognoscere nō debebat. Sed licet sit finitum compromissum per mortem alterius, tamen procedere potest, cum sit iudex ordinarius suo iure propter rationem quæ redditur. & sup. & in ipsa littera inferius: nec vt verus arbiter cognoscebat, argu. infr. de præb. nisi quia de matrimonio carnali in arbitrum compromitti non potest. sup. de transac. ca. vlt. & sup. de in integ. rest. c. pen. in fin. & hic de matrimonio spirituali agitur: aliàs arbiter post mortem alterius litigatorum non procederet nisi iterum compromittatur in ipsum à successoribus per leges prædictas proxime.

† Vide l. diē proferre. §. 1. & l. sed interpellatur. ff. eo.

¶ al. ita: electio abbati.

quidā nihilominus B. Colonieñ. canonicum elegerunt. Die igitur quo sentētia proferri debuit, in tua præsentia partibus constitutis, dictus B. allegauit, [a] quod procedere vlterius non deberes. Quapropter tibi edoceri a nobis humiliter postulanti, breuiter respondemus, quod licet arbitrium [b] sit finitum per mortē ipsius † H. prius tamen de primæ electionis meritis debuisti cognoscere, [c] quam processus fieret ad secundum: nam si dictus C. superstes in electione ius habet, secundā constat penitus non valere.

¶ Idem electo † & abbati sancti Zenonis & C. canonico Veroneñ.

¶ Arbiter post rem iudicatam super discordijs nouis assumptus, non potest per suum arbitrium sententiam immutare, etiam si de componendo inter partes mandatum acceperit à Papa.

CAP. XI.

Exposita nobis Feltrē. † & Belueñ. † electi petitio continebat, quod cum causa, quæ inter antecessorē suum ex parte vna, & ciues † Teruisinos ex altera, super districtu & reb. alijs vertebatur, per snīam Hostiensis episcopi tunc Apostolicę sedis legati fuerit terminata: & infr. Tandem super quibusdā discordijs, quæ hinc inde videbātur exortæ, [d] in ducē Venetorū tāquam in arbitrū, cū parte altera cōpromisit; [e] & inf. ¶ Licet autem eidē duci litteras nostras misērimus, vt ad cōponendum iter partes laborare dēret, cū tamen intentionis [f] nostræ non fuerit immutare

Felcei. Filieñ.

† Belneñ. Belieñ.

torum; vt eius arbitrium seruaretur, obsides super hoc ab vtraq; parte recep. t. Papa insuper eidem duci mandauit, vt ad componendū in interponeret partes suas. Idē dux contra sent. ntiam legati iniquum protulit arbitrium; Episcopus Feltreñ. conquestus fuit dño Papæ; & ipse scribit quibusdam iudicib[9] super hoc dicens, quòd licet eidem duci litteras suas misisset, vt ad cōponendū inter poneret partes suas non tñ fuit suæ intentionis immutare snīam legati, vel suscitare q. æstiones p. eum sopitas: Vnde mādat quatenus nō obstantibus litteris illis, quicquid per prædictum ducē factum inuenerint cōtra snīam prædictā, debeant in irritum reuocare. districtius prohibentes eidem, ne vlterius in compromisso procedat, & compellentes eūdem per censurā ecclesiasticam, ad restitutionem obsidum datorum, vt ipsius arbitrium seruetur. Nota recurrendum esse ad intentionem scribentis. Item arbiter de alio arbitrari non debet nisi de quo compromissum est: quod si fecerit, non valet: & ita forma compromissi seruanda est.

d ¶ Exortæ.] ex hoc patet, quòd compromissum non fuit factum super ijs quæ in sententia continebantur, sed super discordijs quæ postea ortæ sunt.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Cum parte altera compromisit.] supple, in ducem, qui contra sententiam veniens iniquum arbitriū promulgauit: & sic potest compromitti in laicum de rebus ciuilibus, vt hic dicitur. sed nō de spiritualibus. vt sup. eo. contingit. vbi de hoc. Sed qualiter potuit compromitti in ducem de his super quibus sentētia lata erat? nam transactio siue compositio fieri debet de re dubia, & lite incerta. ff. de transactionib. l. 1. sed cum res hic certæ erant per sententiam, à qua non fuit appellatum nec supplicatum: ideo transigi siue comprometti non potuit. 1 C. de transact. si causa. & ff. de transactionibus & post rem. & ff de cond. indeb. eleganter. §. si post. Ad quid compromissum fuit hic de certa re? hæc dubitatio soluitur in littera: quia nō fuit compromissum ad hoc vt sententia mutaretur. sed vt illi duo duce mediante, desisterent ab iniurijs quas faciebant episcopatibus illis, vt infra sequitur.

1 Host. stabat huic electioni dicens propter hoc compromissum non ualuisse. Io. And.

f ¶ Intentionis.] semper recurrendum est ad intentionem scribentis, vt hic dicit, & supra de procu. petitio. & supra de offic. ord. licet. & sup. de vsu pal. ex tuarum. & infra de præbend. cum causam. & ca. vlti. quia eius est interpretari cuius est condere. infra de sent. excom. inter alia. & 11. qu. 1. sicut. §. ex his. & C. de legibus. l. vlti.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Arbitrium.] id est compromissum. ff. eo. diem. §. 1.

c ¶ Cognoscere.] vt ordinarius, vt dixi: aliàs si ordinarius non fuisset, non posset cognoscere, vt dictum est. Et sic habes, quòd in ordinarium potest compromitti. supr. eo. cum tempore. vbi de hoc.

Exposita.] Communis est diuisio. Secunda. ibi, Licet autem. Abb. Sic.

CASVS. Inter episcopum Feltreñ. & Belueñ. ex vna parte. & ciues Teruisinos ex altera, super districtu seu iurisdictionibus & rebus alijs quæstio vertebatur, quæ per sententiam Host. episcopi Apostolicæ sedis legati fuit terminata: tandem occasione ipsius sententiæ, quædam discordiæ ortæ fuerunt inter eos: super quibus discordijs partes compromiserunt in ducem Venetorum; vt eius arbitrium seruaretur, obsides super hoc ab vtraq; parte recep.

a ¶ Reuo-

ſniā ipſam, vel ſopitas per eam querimonias ſuſcitare. Mandamus quatenus (p̄fatis litteris non obſtantib.) q̄cquid per p̄nominati ducis arbitrium, cōtra ipſius legati ſniam inueneritis eſſe factum, in irritum reuocetis,[a] ei diſtrictius inhibentes, ne vlterius in cōpromiſſo procedat, eundem ad reſtitutionem obſidum [b] occaſione illius cōpromiſſi ſibi datorum, vt ipſius arbitriū ſeruaretur, per cenſuram eccleſiaſticam compellentes.

¶ Gregorius nonus decano, & magiſtro P. canonico ſancti Petri Atrebareń. diœceſis.

¶ Non valet compromiſſum factū in duos ſiue plures, hoc adiecto, vt in caſu diſcordiæ eligatur tertius per eoſdem, vel alios. h. d.

C A P. XII.

INnotuit nobis Gulielmo laico conquerente, quod cum O. laicus, ipſum ſuper quadā ſumma pecuniæ corā iudicib. auctoritate Apoſtolica conueniſſet, tandem fuit a partibus in duos arbitros compromiſſum; ſic tamen ꝙ ſi illi duo aduicem diſcordarent, tertium adderent iudices nominati, retenta penes ſe compellendi partes ad obſeruandum arbitrium per dictos arbitros promulgandum nihilominus poteſtate. [c] Cumq; tertius arbiter a iudicib. p̄dictis electus, cum altero duorum ipſum parti alteri condemnaſſet, idē ex eo ſentiens ſe a prędictis iudicibus grauari, ꝙ ipſum ad obſeruantiam † huiuſmodi arbitrij compellebant, noſtram appellauit audientiam, ſed ipſi appellatione contempta, excommunicationis tulerunt ſententiam in eundem.

¶ Ideoq; mandamus, quatenus ſi eſt ita, cum legali [d] ſit prouiſione ſtatutum, vt compromiſſum de incerta perſona in arbitrium aſſumenda non teneat, dictam excommunicationis ſententiam denuncietis penitus nullam eſſe. †

¶ Idem abbatiſſæ, & conuentui Iotren.

¶ Valet compromiſſum factum in vnum vel in plures, vt ipſi per ſe cauſā diffiniant, vel per alios, quos ipſi elegerint. h. d. ſecundum intellectum quem ſenſit gl. hic, & Inn. in c. præcedenti qui placet mihi, Pan.

---

a ¶ Reuocetis.] ſed vr̄ ꝙ arbitriū tale non ſit reuocandum, ſiue ſit æquū ſiue iniquū. ff. de arbit. diē. §. ſtari. Dicas ergo ꝙ ſiue quis fuerit arbitrator ſiue amicabilis cōpoſitor, non eſt ſtandū iniquo arbitrio, ſed reducendum I. ad arbitriū boni viri. ff. pro ſo. l. ſocietatem. §. arbitrorum. immo & ſi iuraſſet dēt reuocari. j̃. de iureiuran. Quintauallis. & ff. de ritu nup. quanq̃. ff. de oper. li. ſi libertus. ſiue etiā arbiter fuerit, & eodē mō nō eſt ſtandum iniquo arbitrio. s̃. e. c. 1. & 2. & preterea reuocatur, quia iam latū erat cōtra ſnīā directe, ſed ſup̱ hoc n̄ fuerat cōp̱miſſum vt ſnīa reuocaretur per arbitriū ſm̄ ꝙ ī litera dr̄. & arbitriū non extenditur niſi ad ea tm̄, de quibus cogitatum eſt & expreſſū in cōpromiſſo. s̃. e. cum dilecti. vbi de hoc. Bern.

De multis huc ſpectāti b. vide Spec. tit. de arb. §. vlt. & Dynū in c. ſcienti. de regu. iu. lib. 6.

[Gloſ. ſeq. allegat tres conco. & duo iura in ɔ̄rium, & ſol.]

b ¶ Obſidum.] ſic. j̃. de iureiu. ex reſcripto. & 23. q. vlti. vt pridē. & ff. qui teſt. facere poſſ. obſides. Sed ɔ̄dn̄t leges: quia liberi homines obligari non poſſunt. C. quę res pig. obl. poſ. qui filios: & j̃. đ. pi. lator. S[illegible]ut. obſides bene[illegible]ari poſſunt: vt dicūt iura primo inducta: nec dicūtur obligari loco pignoris, ſed tenētur obſides, vt fiat quod inter partes conuenit, & ita cū ſolutum ſit arbitriū & reuocatū debent obſides reſtitui: 2 quia ſublato prīcipali, & acceſſorium. j̃. de fid. inſtr. īter dilectos. j̃. đ foro comp. ſi dilīgēti.

2 Vide not. per Doc. in ca. ex reſcripto. & ad nota in c. 2. de pign.

INnotuit. Nō valet cōp̱miſſū de incerta perſona ī arbitrū aſſumēda. h. d. quo ad titulū. primo ponit factū. ſ̃o dat iudices. ibi, Ideoq;. Abb. Sic. CASVS. Quidam laicus nomine O. impetrauit litteras cōtra Gul. laicū ſup̱ quadā ſumma pecuniæ, ad quoſdā iudices delegatos, corā quibus dictus Gul. conuentus in cauſam, tandē fuit a partibus in duos arbitros compromiſſum, ita ꝙ ſi illi duo adinuicem diſcordarēt, tertium adderent iudices nominati, retenta penes ſe poteſtate compellēdi partes ad obſeruandū arbitriū per dictos arbitros promulgandū. ſed cū dicti arbitri nō poſſent eſſe concordes, dicti iudices tertiū adiūxerunt, qui cū altero illorum dictū Guli. condēnauit: idē Guli. a dictis iudicibus compellebat̄ ſnīam obſeruare: inde ſentiēs ſe aggrauari, ad ſedē Apoſtolicā appellauit. ſed ipſi eius appellatione contempta, tulerunt excōicationis ſnīam in eundē: vnde mādat Papa, quatenus ſi ita eſt, dictā ſnīam denunciēt eſſe nullā, cum iure ſit ciuili ſtatutum, vt cōpromiſſum de incerta perſona aſſumenda in arbitriū non teneat. No. ꝙ compromiſſū de incerta p̱ſona ī arbitriū aſſumenda nō tenet. Itē ſententia excommunicationis poſt legitimam appellationē lata, nulla eſt.

[Glo. ſeq. dat ſimile de iudice. ſecūdā pars rec. per q. an potuerint delegati ſibi retinere executionē arbitrij.]

c ¶ Poteſtate.] ſic ēt cōpromittitur in iudicē retenta delegata poteſtate j̃. de p̄b. niſi. & j̃. de p̄ſump. litteras. & tūc iudex pōt vti delegata iuriſdictione ſi expedierit, & arbitraria poteſtate, vt in dec. niſi. ſed hic non poterāt retinere huiuſmodi arbitrij executionē, niſi per prorogationē iuriſdictionis de conſenſu partiū, quæ hic interuenit. ſed hic nō valuit prorogatio: quia nō valuit cōpromiſſū de īcerta perſona aſſumenda, & ſic non poterat fieri executio, licet intenderēt p̱rogare iuriſdictionē delegatā de vno negotio ad aliud. B.

† obſ[illegible]uatio nem.

[Glo. ſeq. dat ſimile de iudice, p̱curatore, & tutor. ſignat ɔ̄trariū decre. p̱x. & remittit, elicit tria argumēta: ſignat cōtrariū dec. cū ſpeciali. & dupliciter ſol.]

d ¶ Legali.] vt ff. eo. item ſi vnus. §. ſi in duos. quia cōp̱miſſum de incerta perſona nō valet, vt ibi dicit: quia in aſſumēda illa tertia perſona, iſti iudices poterant diſſentire, & ſic res ſine exitu futura eſt. argu. contra. j̃. e. p̱x. Sed ibi ſoluitur. Et ſic iudex certus eſſe debet. alias non valet cōmiſſio. s̃. de reſcri. ad hæc. & ſic procurator certus eſſe debet. ff. de proc. l. 2. ſic & tutor incertus dari non pōt. ff. de teſt. tut. tutor incertus. & l. duo ſunt Titij. & Inſtit. de leg. §. tutor. & ideo cum a principio nō tenuerit cōpromiſſū, licet fuerint poſtmodū concordes in aſſumēda tertia perſona, non tn̄ tenuit arbitrium, & ſic nec ſnīa etiā excōicationis p̱[illegible]er hoc lata. Et ſic ē arg. ꝙ ſi principale nō tenet, nec acceſſoriū. j̃. de fo. cōp. ſi diligenti. & j̃. de fi. inſtr. īter dilectos. & C. de leg. non dubium. Item eſt arg. ꝙ ab initio non tenet, poſtea nō cōualeſcit. ff. de regu. iur. quod in initio & 16. q. 3. c. placuit. §. pōt. ver. ꝙ ſi priuatus. Itē

† Vide l. ita ſi vnus. §. ſi duos. ff. e.

est arg. hic ꝙ licet res ad eũ casum perueniat a quo po tuit habere initiũ, tñ non valet hic non valuit compromissum: q̃a tertius arbiter incertus erat. Sed manifeste cõtradicit. ĩ. de app. ũ speciali. vbi dr̃ ꝙ duo arbitri sũt eligendi: & si cõcordare non possit, assumant tertiũ: & si tertius arbiter incertus ē, qualiter respondebis? põt dici ꝙ illud est speciale ĩ cã recusitionis: q̃ illi arbitri non dicun tur veri arbitri, immo quasi naturã iudicum sapiunt. q̃a iurisdictionẽ videtur habere. arg. ŝ. de off. deleg. suspicionis. vl' dicas ꝙ nõ est cõtra ibi enim statuit ius ꝙ duo arbitri eligãtur a partib. qui de suspicionis causa cognoscãt: etsi illi duo non concordãt, ipsi arbitri eligãt tertiũ. ŝ. de offi. dele. suspicionis sed partes nõ eligãt illos, vt si discordes fuerint, eligãt tertiũ. sed simpliciter eligãt duo, nulla mentione habita de tertio, & ius ostendit ibi q̃d facere debeãt partes, & quid postea ipsi arbitri, cũ in fine nõ potuerũt cõcordare; & etiam quod dicit hic, respicit ipsum factum, vt si tertius eligatur incertus, non teneat compromissum, vt hic factũ fuit. Si dictum fuisset hic ꝙ certam personam eligerent, si discordassent, tunc valeret. ff. e. itẽ si vnus. §. si in duos.

CAP. XIII.

Cum a nobis petitur: & inf. ¶ Ex parte vestra fuit propositum, q̃d olim inter vos, & Senon. archiepm̃ q̃õne suborta, super eo quod idem archieps̃ asserens monasteriũ vestrum metropolitico iure sibi subesse, procurationes & res alias exigebat a vobis. Tandem in R. S. Angeli diaconum Cardinalẽ tunc Apostolicæ sedis legatum a partib. concorditer [a] cõpromisso: & promisso sub certa [b] pœna q̃d arbitrio seu ordinationi eiusdem, vel duorum mediatorum, [c] quos idem super hoc deputaret, p̃cise parerẽt; magister P. capellanus nr̃, & I. archidiaconus. Senonẽ. mediatores ab eodem super hoc deputati a legato, ordinando, & diffiniendo causa huiusmodi terminauerunt. ¶ Nos igitur, quod per prædictos mediatores super hoc actum est, auctoritate apostolica confirmamus.

¶ Idem.

¶ Compromissum ante sententiam latam finitur morte alterius compromittentium; vnde non transit in hæredes compromittentium, nisi de eis sit cautum in compromisso h. d. cõprehendendo mẽtem capituli.

CAP. XIIII.

Compromissũ non extenditur in compromittentis hæredes, [d] si de ipsis non caueatur ibidẽ. †

Cvm a nobis.] Primo ponitur factum. Secundo confirmatio: ibi, Nos igitur. Abb. Sicu.

CASVS. Inter abbatissam & conuentum Iotren. monasterij, & archiepiscopũ Senonẽ. vertebat q̃õ, super eo ꝙ idem archieps̃ dicebat monasteriũ ipsorum metropolitico iure sibi subesse, petens ꝓpterea ab ipso monasterio ꝓcurationes & res alias. Tandẽ concorditer a partib. cõpromissum fuit in R. sancti Angeli diaconũ Cardinalẽ Apostolicæ sedis legatũ & cõpromissum fuit sub certa pœna ꝙ præcise parerẽt arbitrio seu ordinationi eiusdem, vel duorũ mediatorũ, quos idẽ Cardinalis super hoc deputaret: Legatus super hoc deputauit magistrũ P. capellanũ dñi papæ, & I. archidiaconũ Senonen. mediatores: & ipsi ordinando & diffiniendo causã huiusmodi terminauerunt: postmodũ petierũt partes a domino Papa, vt ordinationẽ & diffinitionẽ prædictã cõfirmaret: & ipse quod per dictos mediatores super hoc factũ fuit, cõfirmauit. No. ꝙ hæc decr. non cõtradicit iuri: quia licet incerto arbitro cõpromitti non possit: tamen sic potest compromitti ꝙ valeat arbitrium, q̃d laudatum fuerit arb itratu Cardinalis. ff. de arb. si ita.

a ¶ Concorditer compromisso.] & sic de re spirituali potest in ecclesiasticam personam compromitti: quod uerum est sup. eod. contingit. ubi de hoc.

b ¶ Sub certa pœna.] ŝ. eo. dilecti. cui tñ metu pœnę stabitur, ut ibi, & C. eo. l. 1. & sic religiosi possunt exigere pœnam, qualiter & q̃n hoc liceat, dicitur ŝ. eo. dilecti.

[Glo. seq. duo notat & remittit.]

c ¶ Mediatorum.] sic uĩ, ꝙ arbiter incertus possit assumi, quia hic non fuit expressum de mediatoribus istis; uñ signatur cõtra ŝ. c. prox. ff. e. itẽ si unus. §. si ĩ duos. Sed dicas ꝙ Cardinalis non fuit assumptus ut uerus arbiter, nec illi mediatores, sed potius fuerunt amicabiles compositores. q de plano, & sine ordine iudiciario, & sine aliq cognitione partes concordauerunt. & hoc patet ex uerbis illis, arbitrio seu ordinationi: & ex eo quod dicit inferius: ordinãdo & diffiniendo. vnde quod factu fuit per legatu siue per illos, quos ad hoc mediatores elegit, tenet. Vel si fuerunt arbitri, adhuc cessãt cõtraria: q̃a hic ñ fuit cõpromissum factũ de incerta p̃sona, sed partes dederũt potestatẽ legato ut ipse eligeret arbitros, seu mediatores, & ipse elegit certos, & hoc ñ ē contra iura supe rius signata: & ideo Papa ɔ̃firmat ordinationẽ illorum, quia nec Cardinalis poterat discordare: sed ĩ superiori decret. potuerũt discordare, & ita nõ ɔ̃tradicit. Ber.

Compromissũ.] CASVS. Quæritur an compromissum in arbitros extẽdatur ad cõpromittẽtis hæredes? Et rñdet ꝙ non, nisi in compromisso de hæredib. sit cautũ. No. ꝙ compromissũ non trãsit ad successores nisi de ipsis facta fuerit expressa mentio.

[Gl. seq. facit quinque. primo dicit unde sumi potuit c. Secundo ponit differentiam inter iudicia & compromissa: & causam reddit. Tertio dat simile in pacto. Quarto dicit quid si alter compromittens solum expressit hæredem. Quinto notat. & dat simile de morte arbitri.]

d ¶ Hæredes.] hoc sumptum est de legib. illis. ff. eod. diem proferre. §. 1. & l. sed & interpellatur. §. si ab altera parte. secus est in iudicijs, iudiciũ [1] enim transfertur ad hæredes, quãuis de hæredibus mentio non fiat. C. de iura. cal. auth. principales, & hoc ideo quia arbitria stricti iuris sunt; compromissum uero non extenditur nisi ad ea tantum, de quibus expresse in compromisso cauetur. ŝ. eod. cum dilecti. & ff. eod. non distinguemus. §. de officio. nec ad alias personas: ut in legibus prædict s. sic pactum personale non extenditur ad hæredes quandoque. ff. de pact. idẽ in duobus. §. p̃sona le. & l. iurisgentium. §. pactorum. si alterius partis tantum hæredis mentio etiam fiat, morte nihilominus sol uitur compromissum. unde ex utraque parte debet fieri mentio hæredum, alias non transit ad hæredes. ut dicit lex prædicta sed & interpellatur. §. si ab altera. unde melius diceretur in compromittentium hæredes. & ita soluitur compromissum per mortem alterius compromittentis. sup. eo. ex parte. & per mortem alterius arbitrorum. sup. de offi. dele. uno. Bernar.

† Vide l. uetéribus. C. de contra. & comit. stip.

[1] Et in iudicio semper succedit, et si nihil sitdi ctu. l. 2. ff. de ꝓto. stipu. in arbitrio succedit si fuerit dictũ: in societate uero non succedit hæres q̃ nis in actione succedat. l. nemo pt. ff. ꝓ socio.

F I N I S   L I B R I   P R I M I.

LIBER

LIBER SECVNDVS

DE IVDICIIS.

¶Supra dictum est de præparatoris iudiciorũ: nunc de ipsis iudicijs est videndum. Vel sic. In proximo p̃cedenti tit. dictũ est de arbitris, verũ q̃a arbitria sũt redacta ad ĩstar iudiciorũ. l. 1. ff. de arbi. ideo de his subdit.

De hac materia rubricæ habet. q. 2. 1. & 5. q. 4. 14. q. 1. 15. q. 7. 16. q. 30. q. vlt. §. his ita vsq; ad fin. & habetur in sexto, & in Clemen.

De quodsultdeo. Põt multipliciter summari secundum varios intellectus. Et primo sic: Qui promisit non declinare iudicẽ, pœnitere ñ potest. Vel ad eũdẽ intellectũ sic, & clarius: Pactum de non declinando iudice, alias suo, q exceptione legitima repelli poterat, est irreuocabile. Diuiditur in tres partes ẽm And. In prima ponitur facti narratio. In secũda iuris dispositio. In tertia incidentis quæstionis decisio. Secunda: ibi, Placuit. Tertia: ibi, Nam Abb. Sic.

LIBER SECVNDVS

TITVLVS I.

De iudicijs.

¶Ex concilio Africano. †

¶Cõtumax in non comparẽdo vel nõ respondẽdo excõmunicari potest; beneficio autem priuari non debet h.d. Abb. Sic.

CAP. I.

De Quoduultdeo [a] Cẽturiensi episcopo, quem [b] cum aduersarius ipsius, eum petijsset ad cõcilıũ ĩtroduci, † interrogatus, [c] an cũ eo vellet experiri, primo id promiserat, & altera die respondit hoc sibi non placere, [e] atque discessit; ¶Placuit, vt nullus eidem cõmunicet, donec [f] satisfactione præmissa fuerit absolutus. ¶Nam adimi [g] sibi episcopatũ [h] ante causę eius exitum nulli põt iure videri.

¶Ex synodo Eugenij Papę. †

¶Laici ecclesiastica negotia tractare non debent, sed prælatorum iudicio disponuntur. h.d. Abb. Sic.

CAP. II.

DEcernim⁹, vt laici [i] ecclesiastica tractare negotia ñ p̃sumãt, [k] Sed ep̃i, abbates, archiepiscopi, † &

Ex concilio Africano. c. 54. ĩsert. Burchardus lib. 1. dec. c. 181. & suo par. 5. c. 207. & c. 1. eo. tit. in 1. compil.

†Hinc vr̃ inferri ꝙ ad valorẽ citationis oportet, ꝙ fiat auctoritate iudicis ad instantiam ꝑtis. l. ad pertorium. & ibi Bar. ff. eod.

†Eugenij 2. ĩ synodo Remẽ. c. 2. & c. 3. e. tit. in 1. compi.

† Et, in multis antiquis

†In antiqua ꝯpilatione, archidiaconi. Sed in cẽ b⁹ manuscriptis Raynũdi hr̃, archiepi.

CASVS. Quidam impetebat. Quoduultdeũ episcopũ Ceturıcñ. petijt illum introduci in cõcilio Africano: Interrogat⁹ fuit an cũ aduersario suo vellet ĩ iudicio expiri: primo id ꝓmisit: altera die rñdit hoc sibi non placere, atq; recessit; petebat aduersarius vt remoueretur ab ep̃atu: & cõciliũ excõicauit ipsum; statutũ fuit in cõcilio, ꝙ nullus eidem. Quoduultdeo cõicet, donec satisfactione prestita fuerit absolutus & sic fuit excõicatus, ep̃atus tñ ante causę exitũ adimi sibi non debet No. ꝙ ꝑ cõtumaciam aliquis est excõicandus: nec debet absolui nisi satisfecerit, sed in principali causa procedi non debet. Item sine causæ cognitione nullus deponi debet

a ¶De Quoduultdeo proprium nomen est.

b ¶Quem.] id est, qui, & ponit̃ casus pro casu. sic. 75. di ordinationes. & 18. 2. quidam. vbi eos ponit̃ ꝓ ij.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit, & secundam reprobat.]

c ¶Interrogatus.] ex superabũdanti interrogat̃, qm̃ aliàs ex necessitate tenebatur sub eis respondere, q̃a iudicium redditur in inuitũ. ff. de verb. obl. inter stipulantem. §. 1 quia omnes causę tũc in synodo tractabantur: vel forsitan ne posset postea iudicẽ recusare. 3. q. 3. §. offerat. s̃ de offi. de leg. c. super quæstionũ, §. nos. & §. uerũ, nisi aliquid postea de nouo emergat. s̃. de offic. deleg. insinuãte. & ff. de inter. act. de ętate. §. ex causa & ff. de proc. si post datum procuratorẽ & de pęn. dist. 6. placuit. sed illa non fuit causa: q̃a synodum totam non potuit recusare.

d ¶Experiri.] experiri, ponitur hic ꝓ defendere: aliquando tamen ponitur pro agere j̃. de cau. pos. & ꝓp. c. pastoralis. & no. j̃. de senten. & re iud. c. pen.

e ¶Non placere.] sed nonne fuit locus pęnitẽtię? Vr̃ ꝙ sic. ff. de iurisd. om. iu. si cõueniret. Rñdeo, locus est penitentiæ. j̃. de iu. pat. cũ laici: sed nõ hic, quia non potest pęnitere, in alterius p̃iudiciũ. ff. de reg. iur. nemo. & quia contumaciter recessit, fuit excõicatus. 11. q. 3. certũ, immo inuitus cõpellitur respõdere, vt dictũ ẽ.

f ¶Donec.] loquitur ẽm antiqua tp̃a, q̃n causa excõicati tractabatur antequam absolueret̃. 11. q. 3. si ep̃s forte. Intellige ẽm antiquã litteram, quę olim in antiqua compilatione talis erat hic null⁹ eidẽ cõicet, donec causa eius qualẽ potuerit terminum sumat: Et ẽm istam litterã bene loquitur ẽm hodierna iura: q̃a cũ ꝓ cõtumacia fuerit excõmunicatus, nullus debet ei cõicare donec satisfactione p̃missa, i. satisdatione p̃stita de iudicio sisti fuerit absolutus. j̃. de ver. sig. ex parte. hodie vero statĩ dẽt absolui & postea cognosci d̃ cã excõicationis, nisi ĩ casibus, vt j̃. de sentẽ. excom. ꝑ tuas. & nisi, quis ex cõicatus sit pro manifesta. offensa. j̃ de verb. signifi. ex parte. & 23. q. vlt. pessimam & j̃. de sen. excom solet. [lib. 6.]

g ¶Nam adimi.] respondet tacitæ quæstioni.

h ¶Episcopatum.] immo debet expectare ꝑ annum antequam adimatur. 11. q. 3. rursus. & c. seq. maxime cum lis nõ fuit contest. de hac materia tractatur 2 q. 9. in summa. & c. decernimus. & 11. q. 3. rursus. & inf. de do. & cont. c. ueritatis. vbi de hoc. Bernar.

DEcernimus, vt laici.] Tres sunt partes. secunda: ibi. Sed episcopi. Tertia: ibi, Nec ꝑ. Abb. Sicul.

CASVS. Statutũ fuit in synodo Eugenij Papæ ꝙ laici negotia ecclesiastica tractare nõ præsumant. Itẽ prælati ecclesiarũ de negotijs ecclesiasticis nõ dispo nant iudicio laicorũ, & precipue de spiritualibus. & ꝑ eorum prohibitionem nõ dimittant ecclesiasticã iustitiã exercere. No ꝙ laici ecclesiastica negotia tractare non debent, maxime spiritualia. Itẽ omnes p̃lati sunt iudices ordinarij. Item abbas est nomen dignitatis. Item ꝑ prohibitionem laicorum, nõ debet iudex ecclesiastic⁹ omittere exercere iustitiã ecclesię.

i ¶Laici.] laici enim de ecclesiasticis negotijs intromittere se non debent, j̃. de re. eccle. non alie. cũ laicis. s̃. de arbitris, cõtingit & s̃ de cõst. ecclesia. & 96. dist. bene quidem.

k ¶Non præsumant.] Auctoritate sua; delegati tñ possunt saltem causę pecuniariæ siue huiusmodi mere ciuiles, vt hic colligitur, & in laicos etiam de talibus potest cõpromitti. s̃. de arbi. exposita. Papa vero ciuiles, criminales, & spirituales causas põt laico delegare. arg. 32. dis. c. pręter. §. verum. & 2. q. 5. Mennã. & 63. di. in synodo. & c. Hadrianus. & 10. q. 3. illud, vr̃ etiam ꝙ eas teneatur delegare. 11. q. 1. te quidẽ. & c. clericum. §. ex his omnibus 2. & de hoc dictum est. s̃. tit. proxi. contingit.

i Nisi crimẽ eẽt notoriũ j̃. d̃ accusa. euidẽtia. vr̃ nisi agerer̃ de fędere n. r̃imonij vt lite nõ cõte. qm̃.

[Glo.seq.ar.alleg.7.iura.]

a ¶ Ecclesiarum prælati]arg. omnes ecclesiarũ prælatos esse iudices ordinarios.arg.sup.de offic.ord.cũ ab ecclesiarum.25.dist.perlectis.2.q.1.nemo.11.q.1. experiẽtiæ.& c.si qui ex fratribus;& ĩ.de app.reprehensibilis.ĩ.& de eo qui fur.or.susce.c.1.

QVanto.] Laici causas conuexas spiritualibus tractare non possunt hoc dicit.

CASVS. Dr hic ꝙ causa iuris patronatus ita est annexa spiritualibus causis ꝙ nullus nisi iudex ecclesiasticus de ea. iudicare debeat. No. ꝙ causa mixta inter spũalem & ciuilem, magis sequit natu. rã spiritualis quam ciuilis. Item idem iuris est ĩcõnexis quo ad iurisdictionem sicut in mere spiritualibus. Item rõne rei potiꝰ dr spiritualis, quam ratione personæ: & sic qđ est minus dignum in sui substãtia, maioris est efficaciæ quo ad iurisdictionem.

[Glo.seq summari potest p modum obiectionis assumẽ dobi, & laici vel p modum quæstionis,quare,s.dicatur annexum: & nõ simpliciter spirituale,&c.]

alij ecclesiarum [a] prælati, de negotiis ecclesiasticis (maxime de illis quæ spiritualia esse noscunt) laicorum iudicio non disponant; Nec propter eorum prohibitionem, ecclesiasticam dimittant iustitiam exercere.

¶ Alexan.iij. illustri † regi Angliæ.

¶ Causa iuris patronatus spectat ad iudicium ecclesiæ hoc dicit specifice, & ad litteram.

† Illustrissimo.

CAP. III.

QVãto † diuina gratia: & inf. ¶ Causa vero at iuris patronatus, ita cõiuncta est & cõnexa [b] spiritualibus causis,quod non nisi ecclesiastico iudicio valeat diffiniri.

† Post cõcil. Laterã. sub Alex.3.par.47.tit.de iure patronatus.c.4:& c.15.eod.ti.in 1.compil.

b ¶ Connexa.]ius vero patronatus non diciturproprie spirituale:sed spirituali annexũ.ĩ.de iurepa.de iure & ideo dicit hic Hu.ꝙ eius causa annexa est spiritualibus causis:unde spirituale censetur ꝑpter cõnexitatem.quia quæ religiosis adherẽt,religosa sũt. ff.de rei vend.quæ rel.giosis,& ex tali cohærẽtia sumit suam naturam.sic ĩ.de paro.super e.& ideo talis causa per iudicem ecclesiasticum tantũ tractari dẽt, vt hic & arg.s c.proxi.unde vendi nõ potest.ĩ.de iure pa.de iure.Et laicus tale ius põt possidere,cũ non sit mere spirituale sed ei annexũ : sed alia iura mere spiritualia possidere non potest,vt ĩ.de præscrip.causam quæ.& 16.q.7.c.1.& s de elect.sacrosancta.& c. Massana.Et ius funerãdi potest laicus possidere.ff.de mor.inferen.l.1.& tamen dominium sepulturę non habet.Insti.de re.diui.§.nullius,Ber.

Ius patronatus censeatur spirituale.

ATsi clerici.]Diuiditur in quatuor partes secundum quod quatuor sunt dicta. Secunda. ibi; Si vero Tertia.ibi De adulterijs.Quarta:ibi,sed nõn debet.Abb.Sic.

CASVS.Quidam clerici fuerunt conuenti coram iudice sæculari;cõuicti vel cõfessi fuerunt ibi de crimine:querebatur an propter talem confessionẽ sint à suo episcopo condẽnandi:quia sicut sententia à nõ suo iudice lata non tenet,ita nec confessio facta corã eodem. Si uero corã epo suo de criminibus in iudicio conuicti fuerint,vel confessi,dummodo sint talia crimina,propter quæ suspendi debeãt,uel deponi,suspendẽdi sunt à suis ordinibus,vel ab altaris ministerio perpetuo remouendi.Secundo quærebatur, vtrũ eps dispẽsare possit cum clericis, qui adulteria commiserunt?Respõdet Papa,ꝙ eps dispensare potest cũ clericis post peractam pęnitentiam de adulterijs,& alijs criminibus,quæ sunt minora. Tertio quæritur vtrũ clericus depositus iudici tradẽdus sit seculari. Rñdet ꝙ clericũ pro suis excessibus depositum, epus nõ debet iudici tradere sæculari: quia cũ suo sit functus officio,duplici afflictione non debet ipsum affligere.Not. ꝙ confessio facta coram non suo iudice,non præiudicat cõfitẽti: nec snĩa à non suo iudice lata.Item eps potest dispensare in adulterio.Item non est q̃s dupliciter puniendus.Item depositus sæculari iudici tradi non debet.

[Glo.seq.ponit casum exceptum,secũda signat contrariũ de decr.multi.]

¶ Idem Salernitano archiepiscopo.

¶ Clericũ conuictum uel cõfessum de crimine corã iudice sæculari, ex eo non punit episcopus sed coram se conuictum vel confessũ punit pœna debita, nisi cũ illo dispenset, quod potest in adulterio & minoribus, depositum vero non statim tradit curiæ sæculari.h.d.vsque ad finem. Abbas Siculus.

CAP. IIII.

AT † si clerici coram sæculari iudice conuicti fuerint vel cõfessi de crimine,non sunt propter hoc a suo episcopo aliquatenus cõdẽnãdi. [c] Sicut.n. sententia a non suo iudice lata nõ tenet; [d] ita nec † facta cõfessio corã ipso. ¶ Si

Sed ibi,exponitur circa princ.

† Post cõcil. Laterã. par.26.c.3.& c.eo. tit.in 1. compil.

† In multis manuscriptis & impressis, & legit pro nec,sed magis cõuenit lectio q̃ retenta est.

c ¶ Condemnandi.] nisi ex hoc grauata sit multum eorũ opinio argu.op.ĩ.de testi. testimoniũ. & ĩ. de sen exc.cũ de side res.§.1.ĩ eo. casu pp infamiam debet se purgare,ut dicit illa decre.cũ desideres. aliàs si se purgare ñ potest,debet puniri quasi conuictus interpretatiue. inf. de purg.cano.c.cũ P.& ĩ.de simo. insinuatum. 1 De hoc arg. contra.2.q.1.multi.

[Glo.seq.alleg.3,concor.& soluit cõtrariũ de dec. si diligenti.Secũdo quærit sub nube de sẽtẽtia cõtra clericũ lata per laicum in causa reconuentionis.Tertio quærit de sic condemnato de crimine quod infamet,an &c.]

d ¶ Non tenet.]vt 2.q.1.in primis. versic. de persona & sup.de consuetu.ad audiẽtiam. C. si à non compe. iud.l.ult.Ex eo.n. ꝙ isti ex tali confessione nõ puniũtur,seu sententia contra eos lata non tenet, colligit quod isti inuiti tracti fuerunt ad iudicium sæculare: nam si voluntarij hoc fecissent,etiam si pro eis esset lata sententia. locum suum amitterent in criminali, & in ciuili perderẽt causam. 11.q.1.inolita.& c.placuit.& inf de fo.compet.si diligenti.unde non præiudicat eis.Sed si clericus conueniat laicum corã iudice laico,ꝙ ille laicus recõueniat.clericũ ciuiliter de crimine,si feratur sententia contra clericum bene tenet,quia suus iudex est per recõuẽtionẽ,inf. de mu. pet.c.1.& 2.& 3.q.8.c.accusatores.§.cuius in agẽdo. & C de sen. & interlo.om.iud.cum Papinianus. & in auth.& consequenter.Criminaliter vero ipsum cõuenire non posset coram iudice sæculari, 11.q.1.c.1.& 2.nec recõuenire;q̃a in crimine non admittitur recõuentio.3.q.11. neganda. quia nõ relatione criminũ, sed ĩnocẽtia reus purgatur.ff. de public.iudicis is q̃. Sed pone clericum cõdemnatum ciuiliter de furto. vel de alio crimine quod infamet, à iudice sæculari per reconuentionẽ ,nũquid episcopus suus pro tali sententia,ex q̃ua infamis videtur, seu confessione, condemnauit illum quod talis sit infamis? Dicit lex quod non potest facere præses prouinciæ,quin condemnatum de furto sequatur infamia.ff.de furtis.nõ potest. Respondeo ex tali sententia non deponitur: quia cum ciuiliter actum sit,non debet dici infamis.

1 De hoc die vt notat ĩ c. cũ in iuuentute. infra: de purgatio ne cano.

Si vero

Si vero ex tali sententia vel confessione grauata est eius opinio, ab officio debet suspendi vsq; ad debitam purgationẽ. arg. 2. q. 5. presbyter si a plebe. & ʃ. de simon. accusatum. & c. seq. ar. ff. de suspect. tuto. l. tutor. §. præterea. & C. de testi. nullum. arg. ꝙ deponit vel bñficio priuari non debet, donec aliud ꝯtra ipsũ ꝓbaret. argum. s. eo. c. 1. & 15. q. vlt. c. ult. in fine. & præterea non debet puniri qa nondũ fuit actũ ad hoc, & ideo pęna ordinaria sibi imponi nõ debet. ʃ. de ordin. cog. cũ dilect⁹. & ʃ. de excep. ca. 1. in fine. & iuxta iudicij formam sententia debet formari. de simo. licet Hely. Quando cõfessio præiudicet, vel quando non dicetur. ʃ. de confes. cap. vlt.

vero coram episcopo de criminibus in iure cõfessi sunt.[a] seu legitima probatione [b] conuicti: dummodo sint talia crimina, propter quæ suspendi debeāt vel deponi, non immerito suspẽdendi sunt a suis ordinibus, vel ab altaris ministerio ꝑpetuo remouendi.

Summatus est iste §. supra in princ. c. tamẽ qa habet materiam separatã & notabilẽ, ideo dic aliter. In adulterio & minoribus potest cũ clericis peracta pœnitentia episcopos dispensare, depositum autem pro suis excessibus nõ tradit indifferenter curiæ sæculari. h. d. Abbas Siculus.

¶ De adulterijs † vero & alijs criminibus, q̃ sunt minora, potest episcopus cum clericis post peractam pœnitentiam [c] dispensare. Sed non de-

a ¶ In iure confessi sunt.] confessus in iure pro conuicto habetur. C. de confes. l. unica. & ʃ. de conf. c. c. pen. & ult. ff. eo. certũ.

[Glossa sequens reci. per quæstionem, scilicet quæ sit legitima probatio, & soluit: considerat personas et modum.

b ¶ Legitima probatione.] puta per legitimos testes & omni exceptione maiores: 1 ut 2. q. 1. in primis in fi. in criminalibus enim apertę debent esse probationes & luce clariores. C. de prob. sciant cuncti. 2. q. ult. sciant cuncti. & 5. q. 6. Epiphanium. & in absentia iudicis testes tales non sunt recipiendi. sed tñ in ꝑsentia iudicis. 2 ut si res exegerit, tormentis subijciantur. C. de fid. instr. Authen. apud eloquentissimum. & 5. q. 5. illi qui. et ita demum sunt puniendi secũdum qualitatem & quãtitatem criminis. ʃ. de homi. sicut dignũ. vt iuxta iudicij formam sententia dictetur. ʃ. de simo. licet Hely. & inf. de ord. cog. cum dilectus. in fi.

[Glo. seq. primo signa contra decre. quid omnibus & dat duas solutiones. Secundo argu. à contraria, quod episcopi non dispensent in maioribus adulterio, nec ubi non sunt expresse permissi, dicens ꝙ hæc est quorundam opinio, ad quam inducit duas decret. deinde reci. opi. contrariam, ad quam inducit 5. exempla maiorum criminum: subdens genus, ad quod inducit duas decre. et unam l. et exprimit, quorum fuit opin. et illã una ratione coadiuuat.

DE ADVLTERIIS. Vero et alijs criminibus, quę sunt minora, arg. cõtra. 32. q. 7. quid in oĩb. adulterio grauius? Solu. illa interrogatio non implicat ꝙ adulteriũ sit grauius alijs criminibus, sed quasi raritatem denotat, & est simile de pę. dis. 1. si sacerdos. Vel dic grauius. i. cõius, & illud dictũ fuit ĩ detestationẽ criminis, ut magis uitaretur: quia multa alia peccata grauiora sunt adulterio, ut puta, incestus. 32 q. 7. adulterij malũ. Ex uerbis istis colligunt quidã, ꝙ eps, de adulterio tñ et inferioribus criminibus potest dispensare, et non in maiorib. quasi a cõtrario sensu, cum dicat de adulterio, 3 et alijs quæ sunt minora. ego nõ de maioribus, quia hoc qñ de quibusdam concedit, de alijs negare vr arg. 25. dis. qualis. et C. de ꝑcu. maritus. et inf. de ꝑsump. nonne. et arg. ʃ. de ijs, quæ fiunt à præ. sine consen. ca. cum Apostolica ad fi. et dicunt quod tantũ dispensare possunt in casibus expressis à iure, arg. huius c. ubi de quibusdam conceditur, unde alijs uidetur prohibitum per iura prædicta. et est ad hoc argu. s. de temp. or. dilectus. ex eo ꝙ ibi dr, cũ illi huiusmodi dispensatio à canone minime sit permissa, et sic argumẽtatur ex eo ꝙ intelligĩ prohibita esse, & sic quælibet dispensatio prohibita ep̃is intelligitur, nisi eis sit expresse concessa: quia nunq̃ intelligitur esse prohibitum quod non est expresse ꝯcessum. s. de transl. inter corporalia. Alia est magis cõis opinio, ꝙ eps vbicunq; potest dispensare, vbi non inuenitur prohibitum, 4 & vocat hoc arg. à ꝯtrario sensu: qa in multis grauioribus criminibus q̃ de adulterio. dispensatio est ꝑmissa ep̃is, puta, in hæresi. 50. d. presbyteros. Item cum sacrilegio. 50. dis. si qs presbyter. & ĩ criminibus occultis. 50. di. de his vero. Item cũ simoniaco qñque in beneficio qñque in ordine. 1. q. 5. cap. 1. & vlt. & s. de elec. si alicuius. Itẽ cũ schismatico. 50. dist. vt cõstitueretur. Et generaliter vbicunq; non prohibetur dispensatio. intelligĩ esse permissa. arg. ʃ. de sent. excõi. nuper. & e. a nobis 2. & lex hoc optime ꝓbat. ff. quib. ex causa maio. necnon. §. 1. Edictũ de dispensatione prohibitorium est ẽm hanc opinionem & in hac opinione fuit Hug. vt inuenies. 50. dist. si quis ꝑsbyter. & Io. 5. q nota uit de hac materia. 50. distin. miror. & 1. q. 7. §. nisi. & Lau. Vin. & Tanc. hoc idem dicunt. Qñq; inuenies ꝙ prohibetur dispensatio, vt in casibus quos distinxit Io. in c. miror. qñque inuenies ꝙ permittit, vt in casib. notatis in prędicto. §. nisi. Immo eps & quilibet sacerdos potest dispensare, & mitigare canones pænitentiales, q̃ sat sfactionem iniungunt pro peccato confesso in pænitentia. arg. de pę. dist. 1. mensurã. & 50. dis. de his clericis. & c. ij. qui. & 26. q. 7. tp̃a pęnitudinis. sed canones illos, q̃ inducunt pænam depositionis vel suspensionis in enormibus criminibus, mitigare vel suspensare non possunt, 50. dist. miror. & 12. q. 2. de uiro. & inf. de accusa. inquisitionis. 1. respon.

c ¶ Pęnitentiam.] hoc ideo dicit, quia uenia non conceditur nisi pænitenti. 24. q. 2. legat. & quomodo gaudebis. & c. 23. q. 7. c. ult. Et nemo põt bene agere pœnitentiam, nisi sperauerit indulgentiam. de pœn. dist. 1. nemo. uel saltem partem pœnitentiæ egerit. 82. dist. presbyter. in fin.

ADDITIO. Quia 6. de potestate ep̃i qñ ualeat dispẽsare & qñ non, uarij uaria referunt. & aduersa, nõnullis asserẽtibus ep̃m dispensare posse ubicũq; non inuenĩt ꝓhibitum. arg. eius qđ legĩ. ʃ. de sent. excõ. nuper. & ff. q. ex cau. ma. l. necnon. §. 1. in qua sñia fuerunt. Tã. & Lau. & est magister B. & not. per eum in isto cap. alijs in cõtrariũ sentientibus, ut G. Nasone, q̃ scripserũt, ꝙ ep̃s dispensare non potest nisi ubi inueniũtur cõcessum, pro quibus facit. s. de tempo. or. dilectus. & s. de transl. inter corporalia. Vincentino concedente dispensationem ep̃is, vbicũq; eis non inueniuntur prohibitũ & inueniũtur aliqñ ꝑ eos fuisse dispẽsatum & in alijs nouis casibus dispensationem ep̃is nullatenus concedendam ꝑ præallegatam decre. dilectus, & c. inter corporalia. Sed ut oĩs opinionis diuersitas euitet: ita est distinguendũ. Refert an eps uelit dispensare contra canones qui non inducunt irregularitatem, an contra illos qui irregularitatem inducunt. In primo casu non potest; uerbi gratia. Canones prohibent ne ordin tur quis ad plures sacros ordines uno die, hoc non est ꝑ irregularitatem: sed ut mysteria uel interstitia temporum obseruentur: nõ enim irregularis pręsumiĩ qui statim est ordinatus. In hoc casu eps dispensare non potest, cũ hmõi dispensatio ei a canone non sit ꝑmissa.

Marginal notes:

1 Adde gl. fi mi. & notabilem Insti. de ĩuti. stip. §. item uerbõrũ. & de ꝯsang. & affi. c. 1.

2 Saluo eo ꝙ de mulieribus dr. ʃ. eo. c. 2. li. 6. Io. And.

3 Quod in ueteri testõ puniebatur morte, Leu. 20. Deut. 22. ergo nil grauius quo ad pœnam. Io. And.

4 Cõcor. ar. ĩ l. cõtinu⁹. §. cũ quis. ff. de uerb. obl. & Part. in l. apud Iulianum. §. 1. ff. de leg. 1.

† De adulteriis clericorum, & eorũ pœnis pulchre Bernardin⁹ Diaz. ĩ prac. crim. cano. quem uide to. ac oĩa hic tradita intelliges.]

5 Vin. dixit ep̃m posse dispensare ubi nõ inuenĩt prohibitum, & inuenĩt aliqñ dispensatum.

6 In recentiorib. libris impressis sequentia vsq; ad uerbum: functum officio, perpeĩã erant inserta ut glossa Bernardi. cum tñ non sit, ut series indicat, nec est in uetustioribus codicibus.

s. de tēp.ord.dilectus. Item ꝓhibitū ē ne eps sine licētia Papæ de ecclesia ad ecclesiam tranferat: hoc non est ꝑp irregularitatem: sed q̃a Papa hoc sibi in signum specialis priuilegij reseruauit: vt s.de offi. le. ꝙ trāslationem. & in hoc casu archieps cum suffraganeo dispensare non potest. s. de transla. īter corporalia. Si vero episcopus velit dispensare contra canones, q̃ irregularitatē inducunt, distingue vtrū irregularitas ꝓueniat ex defectu, aut ex delicto. Si ex defectu, aut ex defectu nataliū, aut ex defectu sacramenti. Si ex defectu natalium, in hoc casu potest eps dispensare in minoribus ordinib. & beneficijs. s. d fil. presby. c. veniens. & c. fi. Si ex defectu sacramenti, puta, contraxit aliquis cum vidua corrupta, vel habuit duas vxores, vel alias est factus bigamus: tunc episcopus dispensare nō potest, vt s. de biga. super eo. & c. nuper. Si autem pro ueniat ex delicto, iterū distingue, aut ex ꝓprio aut ex alieno. Si ex ꝓprio, potest dispēsare eps, vt in adulterio & in alijs inferioribus, vt hic dr: non autem in maioribus: q̃a ex quo conceditur de minoribus, de maioribus per consequens denegatur. 25. dist. qualis. cū suis concor. Si vero procedat irregularitas ex alieno delicto, tunc potest dispensare eps in maiori crimine q̃ sit adulterium. do exemplum. Simonia est maius peccatum adulterio. j. de simo. per tuas. & tñ ibi dispensat episcopus, cum procedat ex alieno delicto, puta, dedit aliquis amicus tuus pecuniā te ignorante alicui, vt tibi daret pbendam, vel te ad ordines præsentaret, pōt te cum dispensare eps post tuam liberā resignationem, q̃uis in dignitate taliter acquisita dispensare non possit, vt 1. q. 5. c. 1. & vlt. & s. de elec. si alicuius. Sed q̃ritur, quare eps potest dispensare 9 canones, qui irregularitatem inducūt, & non 9 illos q̃ non inducunt irregularitatē, vt dictum est. s. cum videret cōtrariū potius esse dicendum? Rñdeo 1 diuersitatis hmōi potest ista rō assignari: in canonibus qui inducunt irregularitatē dispensat eps, quia causa constitutionis cessat tempore dispensationis, vt potes videre in quolibet crimino so: criminosus enim non prohibetur promoueri, nisi ꝑp crimen qđ commisit. Sed causa huiusmodi constitutionis cessat post pęnitētiā à criminoso pactam: q̃a scriptum est. Memor esto vnde cecideris, & age pœnitentiam, & pia opera fac. 50. dist. dño sancto. c. fertum. cum igit causa cesset, merito potest eps dispensare: q̃a cessante causa cessat effectus. j. de appel. cum cessante. Sed in canonibus, qui non inducunt irregularitatē, nunquam potest ratio constitutionis cessare: & ideo nec effectus, ex quo causa non cessat. Nunquam enim potest cessare causa cōstitutionis, quæ prohibet epm trāsferri de ecclia ad ecclesiā sine licentia Papæ: q̃a cum causa illius constitutionis sit (vt dictum est supra) signum specialis priuilegij ecclesiæ Romanæ, nunquam potest cessare ratio illa, cum priuilegia semper sint obseruanda. 25. q. 2. c. 1. & 2. & l. canonizata quæcunque sub ca. decessorum. non obstat ijs quæ dicta sunt de dispensatione. nec cap. præsbyterum. 50. distin. licet ui deatur contra. j. c. 1. de præscrip. ubi episcopus dispensat in maiori crimine q̃ sit adulteriū, scilicet ī hæresi: q̃a illud hodie nō hēt locū, cū heretici debeant immurari, siue incarcerari. j. de hæret. c. pen. Item nec obstat illud c. si quis. eadem dist. vbi dispensatur cum sacrilego: quia illud sacrilegium non est tantum peccatum quantum est adulterium. Et sic breuiter de similibus dici potest, P. de Sampsone.

1 Vide concil. Tri. sess. 24. de reformat. c. 6.

bet quemlibet depositum pro suis excessibus (cum suo sit functus officio, [a] nec duplici [d] debeat ipsum contritione conterere) iudici tradere sęculari.

¶Idem.

¶Vasallus corā domino feudi cōueniēdus est, etiam si domin9 feudi sit ecclesiastica persona, dūmodo ibi actor possit suā iustitiam cōsequi: alias loci ordinarius poterit adiri. & secundum hoc est casus notabilis. Abbas Siculus.

CAP. V.

CAEterū †quia in eos, quos ab ecclesia tua constat, possessiones tenere in feudum, occasione ipsarum, excommunicationis seu interdicti sentētia promulgatur, Nos id districtius inhibemus: Quamdiu parati fuerint super his, in tua pręsentia iustitiā exhibere.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. compilat.

a ¶ Fructus officio.] sic s. de offi. de leg. in litteris. & c. venerabili. ff. de re iudi. iudex.

b ¶ Duplici.] 81. dis. presbyter aut diaconus. & de pęn. d. 3. c. sceleratior. §. his authoritatibus. & c. sūt plures §. authoritas. no debet duplici pæna cōteri, ita ꝙ vtraque per se sufficiat: alias bene posset inferre duas pœnas. 21. q. 5. si q̃s cuiuslibet. & 17. q. 4. attendendum. & c. si quis de inceps. j. de rap. in archiepiscopatu. & 5. q. 6. q̃a iuxta. & j. de cal. cum fortius. & j. vt lite nō cōtest. quoniam. §. vlt. & crescē te contumacia, crescere debet & pęna. ff. de pęn. relegati. 2

2 Relegatus non parens, deportat in perpetuū, & deportatus capite punitur. Io. And.

c ¶ Iudici tradere sæculari.] nisi post depositionem fuerit incorrigibilis: tūc potest excōicari, & postmodum crescente contumacia tradi curiæ sæculari, j. eo. cum non ab homine. & sic intelligitur 3. q. 4. clericus. 11. q. 1. si quis sacerdotium. Qualiter deceat tradi curiæ sæculari, 3 habes. in f. de ver. sign. nouimus. Ber.

3 Et qualiter debeat d̄gradari habes. j. de pę. ca. 11. lib. 6. adde Directoriū Inq̃si torū part. 3. in 9. modo proc. termi nu. 198. & Diaz. i prac. cri. cano. ca. 133.

CAEterum.] Vasallus paratus coram domino, rñdere, coram alio super feudo conueniri non debet. h. d. vel sic: Cognitio feudi inter vasallos spectat ad dominū feudi. Diuiditur: q̃a primo ponitur excessus. Secundo ꝓhibitio: ibi, Nos. Et illa diuiditur in duas. Nam prima prohibet. Secundo limitat restringendo prohibitionem, ibi. Quamdiu.

CASVS. Quidam habebāt possessiones in feudum ab ecclesia Bon.. vasalli ecclesiæ trahebantur in causam super possessionibus illis, coram delegatis à quibusdam alijs, qui dicebant se potiores in feudo illo: isti excipiebant, ꝙ parati erant respondere coram domino feudi: iudices hoc non obstante sententiam excommunicationis, seu etiam interdicti promulgabant in ipsos. episcopus dominus feudi significauit hoc domino Papæ, unde districtius id fieri prohibet quamdiu illi parati fuerint super possessionibus illis, in præsentia episcopi domini feudi iustitiam exhibere. No. cum uertitur quæstio feudi inter uasallos, coram domino feudi causa illa tractari debet.

[Gl. seq. habet duas partes, & quælibet illarum tria dicta, secunda distinguens ibi, & no.]

d ¶ Quamdiu parati fuerint.] quamdiu ergo dominus feudi est paratus facere iustitiam inter uasallos, & ipsi etiam parati sunt respondere sub eo, nullus alius debet se intromittere de illa iurisdictione: aliàs si negligens esset dominus, trāsferretur iurisdictio ad alium. arg. simile. j. de fo. compe. licet ex suscepto. & c. ex tenore. & si alter de vasallis nollet respōdere sub domino, potest illum punire: & ipsi tenentur iugare de feudo sub domino feudi. j. tit. proxi. c. ex transmissa & c. uerū. Sed in iudicio possessorio potest agere uasallus coram ordinario. j. tit. prox. ex parte B. quia exceptio talis locum habet in petitorio, ut ibi dr. Et nota 4 super hoc. ꝙ si quæstio feudi uertitur inter dominum & uasallum, utrū uasallus debeat ipsum habere uel non, tūc per alios uasallos causa illa debet tractari. si uero inter duos uasallos tractatur causa, s. quis illorum sit potior in feudo: tūc dominus feudi debet cognoscere, vt hic

4 Adde pro hoc l. 1. & ibi Bar. cum gl. C. de donat. & in l. debitorum, per Bal. C. de pact.

vt Hic,& In conſt.Frid.hac edictali.§.preterea.& īf.c. nouit. Si vero inter vaſallos & alios qui non ſunt vaſalli,agatur de illa rei vendicatione: tunc dominus non cognoſcet:quia eſſet iudex in cauſa ſua: quod eſſe non debet.C. ne quis in ſua cauſa.l. vnica. ſed ordinarius tunc cognoſcet, vel delegatus.inf.t.ꝓx. cum ſit generali, & 11.q.1.experientiæ, Ber.

† In multis antiqs ita, & de cano.

DIlecti filij.]Sufficit actori: factū proponere, nec cogitur nomē actionis exprimere. h.d. Et duæ ſunt partes. In prima querela. In ſecūda prouiſio: ibi:Prouideatis. Ab. CASVS. Prior & clerici de Guiſeburna. habebāt qōnem contra Eboraceñ archiepiſcopū: cōqueſti ſunt dño Papę,& ipſe cauſam iſtā cōmiſit quibuſdā, mādans eiſdem,vt attētius prouideant,neinquirant cuiuſmodi actio intentetur, ſicut à multis fieri ſolet,ſed ſimpliciter factum & cauſam facti diligenter inquirant,& ſecūdum formā canonicam, cauſā terminare procurēt.Not. ꝙ [illegible] canones, actionem nullus tenetur ꝓponere, ſed cauſam ſufficit dicere.

† Giſeburgen.

¶ Idem Exoneñ.epiſcopo,& capitulo †Lōdoneñ.

¶ Nomē actionis in libello exprimere pars nō cogitur, debet tamē factum ita clare ꝓponere, vt ex eo ius agēdi colligatur h. d.quo ad intellectum. Abbas.

CAP. VI.

DIlecti filij Prior & clerici de Guiſeburneñ. † contra Eboraceñ. archiepiſcopum Apoſtolicæ ſedis legatum grauem querimoniam tranſmiſerunt: & infra. ¶ Prouideatis attentius, ne ita ſubtiliter,[a] ſicut a multis fieri ſolet,cuiuſmodi actio intentetur[b] inquiratis, ſed ſimpliciter[c] & pure factum ipſum & rei veritatem, ſecundum formam canonum, & ſanctorum patrum inſtituta, inueſtigare curetis.

a ¶ Subtiliter.] nota ſubtilitates in cauſis eccleſiaſticis reprobandas.ſimile de iura.ca.litteras.& inf.de dolo.& contu.c.1.& inf.de reſti.ſpol. ſæpe. qa huiuſmodi ſubtilitates ad perniciē reuertūtur. C. ad Treb.l.pē. & ſtricta ratio qnq; omitti ſolet, ff. de relig. & ſump. fu.l.ſunt perſonæ.& ff.ad l.Aqui. ita vulteratus.§.vlt. ff.qui.mod.pig.vel hypo.ſol. ſicut re.§. ſi debitori. cū enim bona fide agitur, de apicibus iuris non eſt diſputandum.ff.man.ſi fideiuſſor.§.quædam.

Actio an ſit ſm canones proponēda.

[Glo. ſeq.alleg. in contrarium.7.iura,ſoluit,ſubdit deinde opi.Lau. & poſtea materiam proſequitur.]

b ¶ Actio intentetur.]ſic patet quod nō tenemur actionem proponere ſecūdum canones.arg. cōtra.j.de mu. pet.c.1.& 12.q.1.c.ad octauā.& 11.q.1.experiētiæ.& c. ſeq. & inf.eo.examinata.& C. ſi per vim, vel alio mō. l.1.inf.de poſ grauis.Sol. dicas quod nullus cōpellit vt proponat actionem, nec tenetur ſi non vult proponere in iudicio eccleſiaſtico. Si autem quis vult proponere in iudicio eccleſiaſtico, & proponat, admittitur.ſi autē ineptam proponat,ſuccumbit, ſed poteſt proponere aptā & congruentem poſtea,& admittitur.inf.eo.examinata. Lau. tñ dixit,ꝙ tenet qnq; aliquis proponere actionē: quia cū ex vna cauſa plures actiones oriunt, nō ſufficit ꝓponere cauſam ſimpliciter. ff. de iureiur. duobus.§.colonus.& ff.de inſtitu.act. habebat.& ff.arbo.furt.cæſarum.l.1.& l. ſi colonus.& ff.de le.2.cū filius.§.vicarijs.quia aliter fit condemnatio in vna q̃ in alia,& tūc ſatis videtur quod eligere dēat ex qua via ꝓcedere debeat, cauſa vero petendi ſemper exprimenda eſt,alias non audietur.inf.de lib.ob.c.vlt.& inf.de cenſi.ꝑuenit,& C. de edict.diu.Adri.tol.l.vlt.& cauſa petēdi ſemper ꝑcedere debet.1.ff. qn̄ di.leg.cedat. huiuſmodi legatum, & hoc in perſonali. in reali ſecus, vbi non tenetur quis ſpecificare niſi velit, vt no. j̃. de lib. ob.cap. 2. & illa iura canonica quæ videntur dicere de actione,expone.actio.id eſt,petitio. Secundū leges,vero actio proponenda eſt: quia nemo ſine actione experit. ff. de ne. geſt ſi pupilli.§.vlt.& ff de edē. l.1.& ff.de adm.tut. quoties.§. itē ſi.Inſti.de act. in princi. actio enim eſt ius ꝑſequendi in iudicio quod ſibi debet. ſed ſm canones exponimus actionē.i.cām.

ʙ Sed, & qñ que ex eadē cā duæ obligationes inſurgunt: nec tollit una ꝑ aliā ff.de i[illegible]. & rō. diſtra. l.1.§. in tutela.ſm Hoſtien. Ioan.

c ¶ Simpliciter.]ſic j̃.eo. paſtoral s.

¶ Idem Paduano epiſcopo.

¶ Excōmunicatus in iudicio,niſi tamquā reus ſtare non poteſt.

CAP. VII.

INtelleximus: & infra. ¶ Quia poſtulaſti a nobis, vtrum excommunicatus in iudicio ſtare poſſit: Reſpondemus quod conueniri[d] poteſt:& đbet per alium in iudicio reſpondere. Ne videatur de ſua malitia cōmodum reportare†

¶ Lucius tertius Strigoñi archiepiſcopo.

¶ Clericus de omni crimine debet corā eccleſiaſtico iudice conueniri, nec valet conſuetudo contraria.

INtelleximus.] excōicatus poteſt cōueniri,ſed nō conuenire. ſic cōiter ſummat. Primo ponitur qō.Scđo rñſio: ibi, Reſpōdemus.Tertio reſponſionis rō:ibi, Ne videatur. Abb. CASVS.Quærebatur vtrum excōicat9 in iudicio ſtare poſſit?Rñdet ꝙ conueniri pōt, & per aliū rñdere:ne ſe malitia ſua videatur commodum reportare.Not. ꝙ excōicatus conueniri poteſt, & per alium debet reſpōdere.Itē quis poteſt facere per alium quod per ſe nō poteſt.Itē nemo debet de ſua malitia commodum reportare.

† Vide l.cum hi.§.ſi qs.ff. de trāſ. & l. is cui. ff. de ſer.

CAP. VIII.

CLerici: † & infra. ¶ Cum Imperator dicat, quod leges non dedi-

† Cap.8.eo.tit.in 1.cōp. & uide Iuonē par. 6.ca. 427. & par. 16.c. 150. & Iuliū Clariū in prac. cri. q. 36.

[Glo.ſeq.reci.in textu,reliquum per duas quæſtiones,& ſecundo quærit de tribus.]

d ¶ Conueniri poteſt.] excōicati enim conueniri poſſunt,ſed non conuenire.inf.de heret.excōicamus.§.credentes.inf.de ſent.excō. ſi vere. ne ex ſuo dolo cōmodū habeant.vt ibi dr̃,& ꝑ procuratorē, vt hic dicit,debēt in iudicio reſpōdere. Sed quid ſi noluerit cōſtituere procuratorem, cum nemo ad hoc ſit compellendus, s̃.de proc. querelā. & preterea principalis perſona de calumnia debet iurare: quomodo ergo per procuratorē hoc facere debet:Sol. ſi non uult cōſtituere procuratorem, non credo illum compellendum:quia forſitan non inuenit qui ita fideliter tractet cauſam ſuam, & participātes ei in eadem cauſa non ſunt excōicati. inf. de ſen. excō. ſi uere. cum talis participatio ſit tantum ad damnum illorū.Sed nunquid poteſt recōuenire? nō. inf.de exce.cū inter.Excipere uero poteſt,& appellare, & alia oīa quæ ad ſui defenſionē ꝑtinēt.inf.de except. cū inter.& c.ſeq.per tot.qa cui principale permittitur, & acceſſoriū cōcedit. arg.s̃.de offi.delega. ꝑterea.& c. prudētiā.§.ſexta.& c.ſuſpiciōis.& ff.de iu.om.iu.l.2.

CLerici.Duo facit. Primo legē probat. Secundo conſuetudinem improbat:ibi,Non debet. Et pone ſic caſum. Conſuetudo erat ꝙ omnes fures puniret iudex laicus,& hanc conſuetudinē Papa hic damnat, & in ratione decidendi arguit hic Papa per locum à maiori: & ideo facit hic mentionem de lege: alias non faceret ad propoſitum:quaſi dicat ſecundum Ioan. And.Si ca.non hoc caſu non uincit legē ſcriptam, & communem, fortius legē nō ſcriptā & particularē,uel localē.Abb.Sien.

CASVS. In archiepiscopatu. Strigoñ.de cõsuetudine conueniebantur clerici coram iudice sæculari, de crimi nibus.quæsiuit Strigoñ.archiẽps a dño Papa, quid super hoc esset seruãdum,& ipse rñdet cũ dicat imperator ꝙ leges non dedignant sacros canones imitari, in quibus generaliter traditur, vt clericus de omni crimine coram ecclesiastico iudice dẽat conueniri: mãdat Papa eidẽ, ꝙ ĩ hac parte non permittat ca nonibus ex aliqua consuetudine pĩudiciũ generari. Not. ꝙ leges non dedignãt sacros canones imitari. Item clericus de omni crimine corã iudice ecclesiastico debet conueniri. Itẽ consuetudo in hac parte non prǽiudicat canonibus.

a ¶ Non dedignantur. ĩ. de iura.calu. c.i.& ĩ.de nou.ope. nũc.ĩtelleximus. & in authen. ut clerici apud proprios epos. §.pen.coll.6.Ber.

b ¶ Crimine.] 11. q.1.cap.1 & 2.& in pluribus cap.seq.

[Gl. seq. colligit. arg. & signa. ꝯtriũ.]

c ¶ Consuetudine.] arg. cõsuetudo iuri scripto non præiudicat. arg. 11. dist. cõsuetudinis. 1.arg. cõtra.d. ea.c in his. Sed verũ ẽ vbi cõsuetudo ñ est rõnabilis nec pscripta.ĩ.de cõsue.c.vl. vbi de hoc. & in casu isto non põt habere locũ consuetudo quantũ cunque tẽpore obtẽta esset, q a esset cõtra ecclesiasticã libertatẽ & statuti ecclesię: sic ĩ.de consu.ad audiẽtiam.& c.cũ ĩter. & sup.de elec.c.cũ causam,& melius.c.cum terra. Bernar.

† Vide aut. statuimus. C.de epis. et cler.

† Cap.2.eo. tit.in 2.com pil.

† Albini.

1 Concor.gl. ĩ l. rẽ nõ no uã.C. de iu. et ibi Pet.p. Bel. per Cy. Bar.et Bald. et i l.2. C.q̃ sit longa cõ suetudo.

gnantur ᵃ sacros canones imitari, in q̃bus generaliter tradit̃ vt de omni crimine ᵇ clericus debeat coram ecclesiastico iudice cõ ueniri; †

¶ Non debet in hac parte canonibus ex aliqua consuetudine ᶜ pręiudicium generari.

¶ Clemens tertius.

¶ Iudex ex officio prouidere debet, vt debitæ solennitates seruentur in iudicijs, quibus omissis iudiciũ redditur frustratorium. h.d. Abbas.

CAP. IX.

CAusam, † quæ vertitur inter fratres Dulmeñ. monasterij, & monachos Sancti Albani.† & inf.

¶ Prouideas inter cętera. vt fratres Dulmeñ. monasterij cũ auctoritate & assensu episcopi ᵈ sui, ingrediantur negotiũ; Ne si fratres sancti Albani obtineant, episcopus idem abbatem monasterij se proponens, litem sopitam valeat suscitare.

¶ Cęlestinus tertius.

CAusam quæ] Iudex prouidere debet ne collegium litiget coram eo sine auctoritate prælati. sic cõiter summatur. Primo cãm cõmittit. Scđo delegatũ ĩstruit: ibi,Prouideas. Tertio cãm ĩstructionis ponit:ibi. Ne si. CASVS. Fratres Dulmeñ. monasterij habebant causam cum monachis sancti Albani: Papa commisit causam illam cuidam iudici delegato, mandans eidem vt inter cætera prouideat,vt fratres Dulmeñ. monasterij,ingrediantur causam cum assensu & voluntate epi sui, quia si forte monachi S. Albani obtineant, eps Dulmeñ. dicens se abbatem illorũ, litem sopitã valeat suscitare. Not. ꝙ capitulum sine consensu prelati ad agendũ vel defendendum admitti nõ debet. Item iudex prouidere debet an persona, quæ agit vel defendit, sit legitima.

d ¶ Assensu episcopi.] quia sine assensu prælati, collegium nec cõuenit nec cõuenitur. C.de episc. & cle.omnes. §.nihilominus.& a r g. 12. q. 2. si qua de rebus. hic & prælatus sine assensu capituli conuen. vel conueniri nõ potest. 2. sup.de procu.c.2.ff.de iure deliber.ait prætor. De hac materia dicitur. sup.de rescrip.edoceri. & sup. de procur.c. 1.

2 Conc. tex. in l. aut facta. et ibi Bar.ff.de pę.

CVm non ab homine.] Clericus depositus incorrigibilis comprimitur per curiam sęcularẽ. sic cõmuniter summatur. Cõmunis diuisio.secũda:ibi,Cõsultationi.

¶ Clericus depositus ĩcorrigibilis excõmunicãdus est, & successiue anathematizãdus & si sic nõ resipuerit p iudicẽ sæcularẽ cõprimẽdus est. h.d. Abbas Sic.

CAP. X.

CVm † non ab homine; & inf. ¶ A nobis fuit ex parte tua q̃situm, vtrum liceat regi, vel alicui sæculari personæ iudicare clericos cuiuscumque ordinis, siue in furto, siue in homicidio, vel periurio, seu qui buscunq; fuerint criminibus deprehensi. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod si clericus in quocunque ordine constitutus, in furto, vel homicidio, vel periurio, seu alio † crimine fuerit. deprehensus ᵉ legitime, atque conuictus ab ecclesiastico iudice deponendus ᶠ est. Qui, si depositus incorrigibilis fuerit excõicari ᵍ debet. de inde contumacia crescente anathematis mucrone feriri; postmodũ ʰ vero si ĩ pfundũ malorũ veniens, † contempserit, cum ecclesia non habeat vltra quid faciat, ne possit esse vltra perditio plurimorum, per

CASVS. Clerici aliquando deprehẽduntur in furto, homicidio, periurio, vel alijs quibuscunque criminib⁹: quæritur virũ liceat regi vel cuilibet iudici sęculari eos iudicare? rñdet ꝙ si clericus in quocunque ordine fuerit consti:ut⁹, ĩ furto vel alio quocunque crimine deprehensus fuerit,& cõuictus ab ecclesiastico iudice, deponi debet: & si deposit⁹ ĩcorrigibilis fuerit, sospẽdi debet. Deinde crescente contumacia excõicari debet, & si postmodũ in profundũ malorum veniens contẽpserit: cũ ecclesia nõ habeat quod vltra faciat, tradendus est curiæ sęculari. ita ꝙ ei exiliũ vel alia pęna legitima inferatur. Not. ꝙ clerici in quocunque crimine & quocunque ordine deprehensi fuerint, à suo iudice sunt condemnandi. Item crescente contumacia, crescere debet pęna. Item clericus ĩcorrigibilis tradi debet curiæ sæculari.

e ¶ Deprehensus legitime.] ita ꝙ aliq clerici intersint deprehensioni et detentioni per spatium xx. horarum, arg. ff.ad l.Iuliam. de adult.capite. sed etiam per laicos potest comprehendi clericus in ipso facinore, vt ita notorium fiat crimen, et detinere sine nota excommunicationis, dũ tamẽ hoc faciant de prælatorum suorum auctoritate.inf.de sent.excomm. cap.ut famæ.

f ¶ Deponendus.] supra eodem,at si clerici. et supra eodem:clerici.C.de spor.l.2. C.ubi sena. uel cler.l. ultima.

g ¶ Excommunicari.]id est, suspendi ut differat à sequenti, qui dicit anathematis: alias uerbo excommunicationis, maior excommunicatio intelligitur. inf.de sẽten.excom.si quem.

[Gl. seq. ponit. 4. concor. secundo tria contraria. tertio solutionem distinguentem.]

h ¶ Postmodum.]nota qualiter in criminibus sit procedẽdum, ut primo deponatur. postea excommunicet⁹ simile

† Cap.4.eo. tit.ĩ 2. cõp. Ad ĩtelligentiã uide Couarruuiã in ca. alma mater, par. 1.relect. §.8.n.8 adde Bernardinũ. Diaz. pract.cri. c. 131. et seq.

† aliquo.

† In aliquot manuscriptis ita, in pfundũ malorum ueniẽs hæc oia contempserit.

simile.81.di.dictum.& 3.q.4.clericus.& 11. q.1.si quis sacerdotum.& s̄.eod.at si clerici. Arg. contra.23. q.4. forte. & 74.dist.quorundam.47. dist.Honoratus.Solu. quandoque proceditur cōtra aliquem pro crimine,qñ que pro contumacia. vbi pro crimine primo loco proceditur contra aliquē, si crimē tale est quod inducat suspēsionem, primo debet suspendi: vel si inducat depositionem, debet deponi. & si corrigibilis apparuerit, non proceditur amplius cōtra ipsum: sic intelligitur s̄. eodē. at si clerici. Si vero incorrigibilis fuerit. seruatur qđ hic dr̄, vt tunc demum tradatur curiæ sęculari, cum ecclesia non habeat vltra q̄d faciat, & sic intelligunt illa ca.3.q.4. clericus, & 11.q.1.si quis sacerdotum. licet quidam intelligant illa specialiter in causa episcoporū pp enormitatem delicti, & excellentiam personarum. & sic etiam illa capitula intelliguntur de incorrigibilibus. 17. dis.nec li cuit.11.q.2. petimus. 23.q.5. de Liguribus. 1 sic ergo procedendum est quando pœna incipit à crimine. Excepto falsario litterarum Apostolicæ sedis: ille in exaggeratione & odio criminis ipso iure excommunicatus est,& depositus omni priuilegio clericali, & incontinenti traditur curiæ sæculari.j̄. de fals. ad falsariorum. & in crimine hæresis.j̄.de hæret.excommunicamus.& capit.ad abolendam. §.1. qui vero falsat litteras aliorum pu[illegible]ri debet, vt traditur infra de fal. ad audientiam. Vbi vero pœna incipit à contumacia, primo debent suspendi, postmodum crescente contumacia excommunicari, deinde deponi, vt dicit capi. forte. & alia capit. contraria. vltimo debet tradi curiæ seculari.

† In vno vetustissimo sic: ita qđ ei deputetur pęna exilij &c.

† al. feriat. insti.gatur, sed in omnibus manuscriptis, inferatur.

† Cap.4. eo. tit.in 2.compil.

1 Vide Ioan. Ar. j̄. in rubrica de schismaticis. ad plene per Iuliū Clarum in pract. crimi.qu.36.

sęcularem comprimendus est potestatem, ita, † quod ei deputet exiliū, vel alia legitima pęna inferatur †.

¶ Idem.

¶ *Per scriptum impetratū contra violentum conuenitur qui scienter succedit in vitium. hoc dicit secundū communem modū qui mihi placet. Panor.*

CAP. XI.

QVia † V. qui violēter dicebatur ecclesiam P. clerici occupasse, defunctus est, vt accepimus, & R. eam postmodum est ingressus.

¶ Pręcepimus, vt secundum formam priorum litterarum inter ipsos R. & P. sub eisdē iudicibus mediante ratione, sicut iter [a] eundem P. & præfatū V. si viueret, negotium terminetur.

¶ Innocentius tertius sancti Sergij & sācti Georgij abbatibus.

¶ *Solus Papa cognoscit de dubijs priuilegiorū Apostolicæ sedis, & non inferior.*

CAP. XII.

CVm † venissēt; & inf. ¶ Cum super priuilegijs sedis Apostolicę causa versatur, Nolumus de ipsis per alios iudicari [b].

† Cap.2. eo. tit.in 3.compila.

QVia V.] Primo narrat factum. Secundo prouidet, ibi.Præcipimus. Abbas.

CASVS. Quidam nomine V. per violentiam occupauit ecclesiam P. clerici. ipse P. clericus impetrauit litteras contra dictum V. super ecclesia illa: tandem ille V. mortuus est. R. clericus eandem ecclesiam postmodum est ingressus: dubitabatur vtrum ille R. per litteras impetratas contra dictum V. super eadem ecclesia posset conueniri, consultus Papa præcipit, vt secundum formam priorum litterarū inter dictos R. & P. coram eisdem iudicibus procedatur sicut inter eundem. P. & dictum V. si viueret procederetur. Not ꝙ per rescriptum conuenitur successor qui succedit in vitium: nec potest hic allegare bonam fidem, cum ecclesiam sine iusto titulo possideri de iure non possit.

[Glossa sequens argum. ꝙ successor, & c.alleg. primo quattuor pro secundo tria contra. tertio sol. quarto ad hanc decret. respondet. quinto dat aliam responsionem.]

a ¶ Sicut inter eundem P. & præfatum V.] sic ergo videtur ꝙ singularis successor possit conueniri, per rescriptum impetratum contra antecessorem, etiam re integra.arg. j̄. de con.es.preb n. proposuit. & videtur expressum ꝙ quicunq; succedit possit conuenire. sup.de alie.iud.mutan.cap.1.& decretalis epistola 2.vim constitutionis habet.19. dist. in memoriam.& c.si Romanorum.ergo ad similia omnia illa trahere possumus. arg. ff.de leg.non possunt. ergo tam singularis quàm vniuersalis successor conueniri potest. & decretum factum in persona antecessores iam defuncti in personam hæredis transfertur. ff. de fideicō. li.l. cū quasi. Sed ꝯ vr̄ ꝙ nō sit conueniēdus successor: quia rescripta ad alias personas vel res non extendūtur. nisi quæ continētur ibidē, vt sup.de offi. dele.P. & G. & in fi. & c.cū olim. ad fin. & est expressum etiā de successore vniuersali. s̄. de res.significauit & iudicis datio nō transit ad hæredem illius qui nō erat in rebus humanis, cōtra quē datus fuit iudex.ff.q̄ sen.sine ap. rescin.eum q. verum est ꝙ rescriptum re integra non trāsit ad successorē, nec successor illius cōtra quē impetrat, pōt conueniri, vt s̄. de resc. significauit. vbi de hoc. Quod hic dr̄, intelligitur de illo successore qui scienter occupauit rem alterius, quam sciebat ad se non pertinere: vnde quasi in vitium successit sicut ille qui scienter recipit rem à deiectore.j̄. de rest.spol.sępe contingit. & sicut ille qui recipit rem ab alio causa mutandi iudicij. s̄.de alie.iud.mu.c.1. isti enim quasi similes. sunt in vitio: vnde possunt conueniri coram eisdem iudicibus, & per easdem litteras sicut antecessor: vt hic dicitur, & illo tit.de ali.iu.mu.cau.fa.cap.1. & eo ipso ꝙ R. occupauit rem, qua iste P. spoliatus fuit per illum V. videtur habere ratum factum illius. simile.inf.de immu.eccl.cap. aduersus. alias quare apposita fuisset hæc decret.in hoc titulo? Alij dicunt ꝙ iudices illi procedunt tātum ex vi istarum litterarum, nec aliàs poterant procedere per primas: quod non credo. Bernardus.

2 Couarruuias. lib. 4. varia.resolu. cap.16.

CVm venissent.] Hæc est pars illius, quam habes, s̄. de in integ.resti.cum venissent.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ quando oritur quæstio de priuilegijs Romanæ ecclesiæ, non debet de ipsis iudicare nisi solus Papa. No. ꝙ eius est interpretari, cuius est condere. Item causa priuilegiorum sedis Apostolicæ generali mandato non delegatur.

[Glos.seq. reddit rationem dicti. secundo ponit quæstionem, in qua alleg. pro & contra,& soluit. tertio format obiect. quam soluit.

b ¶ Iudicari.] & hoc idem, quia eius est interpretari, cuius est condere, infra de sent.excommun.inter alia, & 11.quæst.1.cap.sicut, §.ex his. 3 & C.de l.vltim. & ff.de præto.stipu.in prætorijs. Sed nunquid incidenter potest alius cognoscere quàm Papa? Videtur quòd sic. C.de iud.quoties. & supra de in integ.resti. causa. in fin. inspiciendo priuilegium, & si verba sunt manifesta, iudex potest dicere, non obstat priuilegium. argum.infra. de fide instrumen. accepimus. argum.contra.ff.de postu. quos prohibet. & infra.de excep.exceptionem.in fin.infra qui fi.sint leg.l.lator. Dicas quòd hoc habet locum, cum verba obscura sunt & ambigua:

3 Vbi de multiplicium interpretatione no. & sup.de post. c.1. Io.And.

quia

quia tunc eius est interpretari cuius est cōdere; vbi uero aperta sunt & clara, potest iudex dicere, obstat priuilegium vel nō obstat. arg. prædictæ decret. accepimus. 1 Sed qualiter potest Papa esse iudex in causa sua, cum alius debeat esse iudex quam actor, vt 4. q. 4. cap. 1. & 2. C. ne quis in re sua ius sibi d. l. vnica? Papa enim in tali casu litigat per procuratorem. j. de confi. vti. cum dilecta. Item quia lites sine omni suspicione procedere debent. 3. q. 5. quod suspecti. Item quia res ecclesiæ Ro. proprie sunt Papæ, sicut res fisci sunt imperatoris, quasi patrimonium. ff. ne quid in loco publi. l. 2. §. hoc interdictum. Itē de causa fiscali cognoscere debet procurator Cęsaris. ff. de off. procō. nec quicquā. Sed dic quod Papa potest esse iudex in sua causa, sicut Imperator ī causa fiscali. ff. de ijs quæ in testamento dele. l. proxime. & 21. dist. nunc autem. & prælatus potest esse testis in causa ecclesiæ suæ. 14. q. 2. super prudentiam. sic episcopus iudex est in causa ecclesiæ suæ. 23. q. 4. Guilisarius. & 7. q. 1. sicut. Consultius tamen & honestius faciet si alij hoc commiserit. arg. 2. q. 7. nos si incompetenter. & ff. de offi. procon. l. nec quicquam. & intelligitur de priuilegijs quæ Papa concedit alijs ecclesijs, & non de illis, priuilegijs, quę à domino collata sunt R. ecclesiæ j. de transla. c. 1. & 21. di. in nono. & c. quāuis. de alijs priuilegijs bene iudicat per alios. vel potest exponi, nolumus iudicari per alios nisi per delegatos à nobis, & sic est planum: quia ex quo Papa dat priuilegium vel indulgentiam, vel etiam confirmationem, nullus de illis cognoscit ammodo sine eius mandato. j. de confir. vti. vel inu. c. 1. & 2. Bernar.

1 Vide tradita in c. si Papa. hoc titu. lib. 6.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cōpi. & de intelligentia uide Ioannē Lupū tract. de cōfęder. prī. membro. 1.

¶ Idem prælatis per Frāciam constitutis.

¶ *Iudex ecclesiasticus pōt per viam denunciationis Euāgelicæ, seu iudicialis, procedere contra quemlibet peccatorem etiam laicum, maxime ratione periurij, vel pacis fractæ.*

CAP. XIII.

NOuit † ille qui nihil ignorat. & infra.

¶ Nō putet aliquis quòd iurisdictionem illustris regis Francorum perturbare, aut minuere intendamus, cum ipse iurisdictionem nostrā [a] nec velit nec debeat impedire; Sed cum Dominus dicat in Euangelio: Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum: si te non audierit; adhibe tecum vnū vel duos, vt in ore duorum vel trium testiū stet omne verbum; quòd si non audierit, dic ecclesiæ; si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, [b] & publicanus: Et rex Anglię sit paratus sufficienter ostendere, quòd rex Francorum peccat [c] in ipsum, & ipse circa eū in correctione processit [d] secundum regu-

risdictioni illius, nec intendit iudicare de feudo, sed decernere de peccato illius, cuius censura ad ipsum spectat: nisi per priuilegium, vel cōtrariam cōsuetudinem iure communi sit detractū. Tādem ostendit, quod ipse non debet sibi iniuriā reputare, exemplum Valentiniani & aliorum imperatorum, ostendendo quod ad ipsum pertinet corrigere quemlibet de peccato, & pacis fœdera reformare: vnde committit causam istam, cuidā abbati, qui de plano de querimonia illa cognoscat; & si rex Frāciæ humiliter nō acquieuerit, pręcepit cuidam legato quod ipse procedat in negotio ſm formam sibi traditā. Ber. Not. quod Papa non debet aliorum iura perturbare, nec econtra: cum iurisdictio sit distincta. Item admonitio Euangelica debet pcedere causam & denunciationem. Item quæstio feudi ad dominum feudi pertinet, nisi consuetudo præiudicet, vel priuilegium: & ita cōsuetudo derogat iuri. Item ad Papam pertinet corrigere quemlibet de peccato. Item in iudicio non est personarum distinctio attendēda, sed ita magnum iudicabis vt paruum. Item ad eccl'iam spectat pacem seruare. Item contra denunciationem admittitur exceptio. Abbas.

Matth. 18.

NOuit ille,] Quilibet laicus ratione peccati, & maxime periurij vel pacis fractæ coram iudice ecclesiastico conuenitur. ita cōiter summatur. Diuiditur in tre, partes principales. In prima excusat se Papa dicens quod non intendit iudicare de feudo, sed de peccato. In secunda: ibi, Nos igitur, ostendit quod rex non debet processum suum ad iniuriam reuocare: & hoc probat diuersis exemplis & testimonijs scripturarum. In tertia: ibi Ne ergo. concludit quod ipse Papa hoc dissimulare non debet, & concludit sub triplici forma. Abbas.

CASVS. Rex 2. Franciæ & Rex Angliæ super quadam discordia quā inter se habebant occasione feudi super comitatu Pictauiæ, cōposuerunt adinuicem. & compositio illa fuit hinc inde iuramento firmata. tandem rex Franciæ non obstante iuramento venit contra illam compositionem occupando dictum comitatū. rex Angliæ sæpe monuit illum vt compositionem seruaret, & pacta inita inter eos, sed cū ille desistere nollet, rex Angliæ denunciauit hoc ecclesiæ: vnde dominus Papa intellecta denunciatione illa: quia ille veniebat contra pacem & pacis fœdera iuramento firmata: cum ad ipsum pertineat corrigere de peccato quemlibet Christianum. scribit dominus Papa prælatis Franciæ, & primo inducit contra eum illam auctoritatem Euangelij: nec tamē propterea in hoc derogare vult in aliquo iu-

2 Hic casus in antiquis exēplaribus inuenitur.

[Gl. seq. per hoc probat Papam non habere vtrumque gladium. alleg. 6. iura, secundo tenet contrarium. tertio remittit.]

a ¶ Iurisdictionem nostram.] per 3 hoc quod dicitur hic, patet quod ecclesia, vel Papa, non habet vtrumque gladium. 96. dist. cum ad verum. & j. de app. si duobus. & j. qui filij sint legi. causam quæ. Imperium enim & sacerdotiū ab eodē principio processerunt. in auth. quomodo opor. episco. in prin. coll. 1. non ergo de temporali iurisdictione debet intromittere se Papa, nisi in subsidium, s. cum iudex secularis negligens est, vel cum vacat imperium infra tit. prox. licet. & c. seq. Sed videtur quod Papa maior sit Imperatore. 96. di. duo sunt. & sup. de maio. & obe. solitę. nā iura cælestis imperij, & terreni Petro commissa à Deo sunt. 22. di. cap. 1. ipse enim utrumque gladium habuit, ut dicit Euangelista, 4. Ecce duo gladij sunt hic. quam potestatem suis successoribus transmisit 40. dist. c. 1. uerum executionem gladij temporalis imperatoribus. & regibus commisit ecclesia, & tamen iurisdictionem causarum ciuilium aliquādo per sacerdotes exercuit. 11. q. 1. relatum. quædā enim possumus alijs committere, quæ nobis non possumus retinere. arg. infra de institu. c. ult. nec debet episcopus sibi retinere quod debet alijs dare 12. q. 2. quattuor. & melius 11. q. 1. re quidem. De hac materia habes. j. qui filij sint legiti. causam.

3 De materia huius gl tene qd de clarauit Bonifacius octauus, in extranag. unā sanctam. & uide Turrecrematā in sum. de ecclesia lib. c. 113. & 114

4. Luc. c. 22

b ¶ Ethnicus.] 45. dist. sed illud. 24. q. omnibus. inf. de iureiuran. quemadmodum.

c ¶ Peccat in ipsum.] id est, offendit, uel lædit eum. aliter accipitur peccare in aliquem in auctoritate illa, Si peccauerit, &c.

d ¶ Processit.] illum admonendo ut seruaret fędera pacis aliàs denuncians nō auditur. nisi admonitione præmissa. j. de accus. cum dilectus. cum suis concordantijs.

a ¶ Non

lam Euangelicam, & tandem, quia nullo modo ꝓfecit, dicit † ecclesiæ; quo modo nos q sumus ad regimẽ vniuersalis ecclesiæ, sup̃na dispositione vocati mãdatum diuinum possumus nõ exaudire, vt nõ procedamus secundum formam ipsius? Nisi forsitan ipse coram nobis, vel legato nostro, sufficientẽ in contrarium rationem ostendat? Non enim intendimus [a] iudicare de feudo: [b] cuius ad ipsum [c] spectat iudicium: nisi forte iuri communi per speciale priuilegium, vel contrariam consuetudinem [d] aliquid sit detractum: sed decernere de peccato, cuius ad nos pertinet sine dubitatione censura, quã in quemlibet exercere possumus, & debemus.

¶ Non igitur iniuriosum sibi debet regia dignitas reputare, si super hoc Apostolico iudicio se committat, cum Valentinianus† inclytus Imperator, suffraganeis Mediolanen. ecclesiæ dixisse legatur: Talem in pontificali sede cõstituere procuretis, cui & nos qui gubernamus imperium, syncere nostra capita submittamus, & eius monita (cum tanquã homines deliquerimus) suscipiamus necessario velut medicamenta curantis; Nec sic† illud humilimum omittimus, quod Theodosius† statuit Imperator, & Carolus innouauit: de cuius genere rex ipse noscitur descendisse: Quicunque [e] videlicet litem habens siue petitor fuerit, siue reus, siue in initio litis, vel decursis temporum curriculis, siue cũ negotiũ peroratur, siue cum iam cęperit promi sẽtentia: si iudicium elegerit sacrosanctæ sedis antistitis, illico sine aliqua dubitatione (etiam pars alia refragetur) ad episcoporum iudicium cum sermone [f] litigantium dirigatur.

¶ Cum enim non humanæ constitutioni, sed diuinę potius innitamur: quia potestas nostra non est ex homine, sed ex Deo [g], nullus qui sit sanæ mentis, ignorat, quin ad officium nostrum spectet de quocunque mortali peccato corripere [h] † quemlibet Christianum: & si correctionem contempserit, per districtionem ecclesiasticam coercere. Sed forsan dicetur, ꝙ aliter cum regib. [i] & aliter cum alijs est agendum. Cæterũ scriptum nouimus in lege diuina: Ita magnum [k] iudicabis vt paruum, nec erit apud te acceptio personarum;† & infra.

¶ Licet aũt hoc modo procedere valeamus sup quo libet criminali peccato, vt peccatorem reuocemus a vitio ad virtutem, (ab† errore ad veritatem,) præcipue cum contra pacẽ pecęcatur, quæ est vinculũ charitatis; Postremo cum inter reges ipsos reformata fuerint pacis fœdera, & vtrinq; p̃stito proprio† iuramento firmata, quæ † tamen vsq; ad tempus prætaxatum seruata non fuerint, nunquid non poterimus de iuramẽti religione cognoscere, quod ad iudicium ecclesiæ non est dubium [m] pertinere, vt rũpta pacis fœdera reformentur?

¶ Ne igitur tãtam discordiam videamur sub dissimulatione fouere, prædicto legato dedimus in p̃ceptis, vt (nisi rex ipse, vel† solidã pacem

---

a ¶ Non enim intendimus.] responsio tacitæ quæstionis.

b ¶ Iudicare: de feudo.] directe, scilicet sed tantum ratione peccati, & inducẽdo ad pęnitentiam. 6. q. 1. illi qui. & 22. q. 1. pręiudicãdum. & 23. q. 4. ecce. & sic per consequentiam cogit restituere feudũ argum. 14. q. 6. si res aliena. Qualiter quęstio feudi tractari debeat, dicitur s̃. eo. cæterum.

c ¶ Ad ipsum.] scilicet quando quæstio est de feudo inter vasallos, tunc iudicium pertinet ad dominũ feudi. De hac materia notatur s̃. eo. cæterum.

d ¶ Consuetudinẽ.] nota ꝙ consuetudo parificatur priuilegio. 9. q. 3. conquestus. & 63. distinct. quia sancta. & 64. distinct. quia per ambitiones. Item patet hic quod cõsuetudo dat iurisdictionem. sup. de arbi. dilecti. & C. de eman. l. 1. & vlt. & 63. distin. quia sancta. Et quòd consuetudo iuri communi præiudicet, habes hic.

¶ Glossa sequens. ponit obiectionem ipsius solutionis, & quoddam argumentum.

e ¶ Quicunque.] sed cum hæc lex sit abrogata, 1 pœnam sustinet recitator & auditor. C. de vet. iu. enucle. l. vlt. §. hæc omnia. igitur vt quid membranam occupat? 19. distin. si Romanorum. Respon. licet sit etiam sublata, notitia tamen ipsius necessaria est. vt 7. distin. fuerunt. vt ostendat quantam dilectionem habuit promulgator legis erga sacerdotium: & ratio eius durat, licet ius ciuile destruatur. ff. de cap. dimi. eas. Item est argum. quod ecclesia potest inducere legem cum pro ipsa facit: sed eã contra se recipere non tenetur, 10. dist. lege. legem istam habes. 11. q. 1. quicunq;

f ¶ Cum sermone.] s̃. de in integ. rest. c. tum ex literis.

g ¶ Ex Deo.] similiter imperiũ à solo Deo est. 23. q. 4. quæsitũ, & 43. dist. sit rector.

h ¶ Corripere.] saltem indirecte. 2. q. 1. multi. ver. si quis frater, &c. Arg. cõtra. ff. de pet. hęr. hęreditas in fi. Quandoq; tñ aliquis malũ facit, non tamẽ punitur, immo remunerat̃, vt ille q colligit oliuam immaturam animo nõ dandi dãnum, & nõ tenetur lege Aquilia. ff. ad l. Aqui. l. si seruus seruum. §. si oliuam.

ADDITIO. Si colligit immaturã, tenetur l. Aquilia. si maturam, tunc Dominus cui colliget, expensas donasse videtur, cum remunerat, secundum Host. Aquilia respicit damnum, nec illi legi locus est vbi damnum datum non est. Ioan. And.

i ¶ Cum regibus.] s̃. d. offi. deleg. sane, & cap. pastoralis. & 12. quæstio. 2. si qua de rebus. & 18. dist. si episcopus. & 24. quęs. 1. qui contra pacem.

k ¶ Ita magnum.] vt 3. quęst. 9. cap. vltimo.

l ¶ Pacem.] ad ecclesiã enim. spectat pacem seruare, & ob seruari facere. supra de treu. & pa. c. 1. & 24. q. 3. si quis romipetas. & ca. paternarum.

m ¶ Non est dubium.] 22. q. 1. om. quod. & c. prædicandum. arg. 93. dist. diaconi.

a ¶ De pla-

---

† dicit in antiquis.

† Hoc narrat Cassiodorus in hist. tripart. li. 7. cap. 8. refert Gratian. inf. c. Valẽtinianus. 63. dist.

1 De materia hu9 glossæ vide plane p docto. in §. 1. Inst. de test. ord.

† Dictio, sic, deest in antiquis.

† Hoc habes ĩ codice Theodosiano. li. 16. tit. 11. i. quoties refert Gratianus in c. quicunque. 11. q. 1.

† corrigere.

Deut. 1.

† Concor. l. hos accusari. in fi. ff. de accu. & l. in multis. cum no. ff. de sta. hom.

† Hæc verba ab errore ad veritatẽ desunt ĩ manuscriptis, sunt in antiqua compilatione.

† Vox. proprio, deest, ĩ antiquis.

† quæ tñ seruata vsq; ad p̃fixũ terminũ non fuerunt.

† In antiqs ita: vel treugas ineat cõpetentes, vel saltem, &c.

a ¶ De plano.] non in forma iudicij, sed in modum denunciationis. sic 2.q.3.c.si quē. §. oblatio. Vel de plano.i.sine strepitu iudiciorū.j.de accu.olim. & c. sicut.

b ¶ Eius exceptio.] sic ergo contra denunciationem admittit exceptio. j. de despon. impu. ad dissoluendum. quod verū est si obijciatur ꝙ sit criminosus: & hoc siue proseq̄tur iniuriā suā, siue nō; cū in modū denunciationis agit, repellit ꝑtextu criminis: q̄a tūc agit quasi quilibet extraneus: qualiter.n. moueret bono zelo ad correctionē alterius, q̄ nōdum est correctus, 3. q.7. qui sine. & ea.q. c. infamis. §. porro. ī fi. & c. iudicet. & 1.q. 1. multi. & 25. dist. c. vlt. & 35.q.6. eps. in synodo. ꝙ j. de test. cogen. præterea. & j. de spon. cum in tua. De hac materia dr̄ 2. q. 1. si peccauerit.

† Vide l. ea quidē. C. de accu. & l. diuus. ff. de custo. & exhi. reo.

Pastoralis.] Primo statuit. secundo à statuto vnum casum excipit: ibi, Nisi. Abb. Sic.

CASVS. Principales personę ipsum factum ꝑ se ipsas proponere dēnt, nisi fuerint ita indiscretę, vt earū defectus ꝑ aliquos suppleat. No. ꝙ ī iudicio principalis ꝑsona dēt ꝑ seipsum factum ꝓponere. Itē iudex pōt supplere defectum partis.

† In aliquot antiqs ita: factū suum.

[Glo. seq. inducit duas leges ad coadiuuandum textum, ponit deinde decem casus, quibus quis per alium respondet, qui per se patent.

c ¶ Factum proponant.] & ꝑ seipsos rn̄deant, & nō ꝑ alios. ff. de interrog. act. qui seruū. §. vlt. & C. de iura. cal. auth. principales. nisi vbi tenent̄ rōne officij. ff. de proc. non solū. Itē vniuersitas ꝑ aliū rn̄det. 12.q.2. qui manumittit. & ff. q̄ cu. vniuers. l. 1. §. q̄b. & l. itē eorū. §. actor. Item excōicatus per alium dēt rn̄dere. s. eo. in telleximus. Item & eps. 5.q.3. quia epi. Item illustres. C. de procu. l. pe. & indiscrete personæ, vt hic, & minores. s. de æta. & qual. ex ratione. C. de autho. præst. clarum. Item furiosi, prodigi, & mulier luxuriosa, ff. de cura. furio. l. & mulieri. Ber.

Examinata.] si actor ineptam actionē ꝓponit, reus absoluit ab instantia iudicij. Si postea aptam ꝓponit, reus rn̄dere cogit. ita cōiter summatur. Diuidit in quatuor partes. In prima pronunciationis ratio. In secunda ipsius rationis declaratio: ibi, Quia. In tertia pronunciatio: ibi, Vnde. In quarta protestatio: ibi, Ita tamen. Abb. Sic.

CASVS. inter nobilem virum M. de Riparia, & quosdam milites de Campania vertebatur quæstio sup iure patronatus ecclesiæ sancti Angeli: de communi cōcordia sequestrata fuit ecclesia illa apud vicedominum Sabiñ. tandem idem M. intentauit actionem suam contra milites illos, vendicando ab eis ius patronatus ipsius ecclesiæ: lite cont. testes induxit ad probandum, quòd ipse ius patronatus ipsius ecclesiæ possidebat quando vicedominus Sabiñ. eandem tanquam sequestratam accepit: causa ista delata fuit ad dominum Papam, & ipse diligēter examinata causa prædicta actionem quam intentauit cōtra milites prędictos super iure patronatus ipsius ecclesiæ, incongruentem & ineptam inuenit: quia cum testes induxerit ad probandum quòd ipse ius patronatus ipsius ecclesiæ possidebat quando dictus vicedominus eandē tanquam sequestratam accepit, apparet quod nec rei vendicationem intentare, nec ipsius restitutionem poterat postulare, Vnde Papa pronunciauit intentionem ipsius nobilis non tenere, absoluendo milites ab eadem: tamen si congruentem & aptam voluerit proponere actionem, respondere sibi nihilominus teneantur. Nota ꝙ causa iuris patronatus coram iudice ecclesiastico debet tractari. item ei qui possidet, nōn competit rei vēdicatio. nec restitutio: & ideo quia iste possidebat ius patronatus, quando sequestrata fuit ecclesia, non competebat ei rei vendicatio. Item cum libellus inepte concipitur reus ab instantia iudicij absoluitur, & si postea congrue reformetur, nihilominus reus tenetur respondere. Item in hac decret. videtur quod actio secundum canones sit proponenda.

cem cum prædicto rege reformet, vel saltem humiliter patiatur, vt idē abbas & archieps Bicuricen. de plano [a] cognoscāt, vtrum iustā sit querimonia quā contra eum proponit corā ecclesia rex Anglorum, vel eius exceptio [b] sit legitima, quā contra eum per suas nobis litteras duxit exprimendam) iuxta formam sibi datam à nobis, procedere non omittat. †

¶Idem epo Heliensi.

¶ Principalis persona per se, non per aduocatum debet factum proponere in iudicio nisi sit indiscreta.

CAP. XIIII.

Pastoralis: & inf. ¶ Statuimus præterea, vt principales personæ, non per aduocatos, sed per se ipsas factum [c]† ꝓponant; Nisi forte sint adeo indiscretæ, vt earum defectus de iudicis licentia per alios suppleatur.

¶Idem nobili viro Matthæo de Riparia.†

† Riuaria.

¶Si actio & intentio, sunt ineptæ vel sola intentio, debet reus absolui ab instantia iudicij, iterum tamen actor audietur si apte egerit hoc dicit quo ad intellectum.

CAP. XV.

Examinata † causa, quæ vertitur iter te & milites Campaniæ,† & infra. Actionem quam super iure patronatus eiusdem ecclesiæ, contra præfatos milites intentabas, incongruentem cognouimus † & ineptam, Quia cum testes induxeris ad probandum, quod quando pręfatus A. vicedominus ecclesiam eandem tanquam sequestratam decepit, tu ius patronatus ipsius ecclesiæ possidebas, [e] profecto nec rei vendicationem intentare, nec ipsius restitutionem poteras postulare,

† Cap. 3. tit. de cōfir. vti. vel inutil. in 3. compil.

† Campanicos.

† Vide l. cū precū. C. de lib. cau. & l. itē apud Labeonē. §. si quis libello. ff. de iniu.

d ¶ Sequestratam.] sequester appellatur ille apud quē res in litigium deducta, communiter à litigatoribus deponitur: & huiusmodi depositio non potest fieri, nisi à pluribus quamuis aliàs & vnus & plures deponere possint. ff. deposi. licet.

[Glo. seq. dat duplicem lecturam quarum vtraq; concludit contra actorem. ponit deinde duplex remedium quo vti poterat actor, s. depositi contra sequestrum, vel negotiora contra reos.]

e ¶ Possidebas.] si ita intelligitur littera ista. ꝙ iste dicebat se possedisse. antequam deponeretur apud sequestrum, & cum sequestrata fuit, tunc planū est quod hic dicit: quia tunc habetur pro possessore, nisi ea mente deposuisset ecclesiam apud sequestrum, vt ipsum sequestrum constitueret possessorem potius quam custodem. ff. de acquir. poss. interesse puto. ff. deposi. l. licet. §. 1. vnde non poterat intentare rei vend. contra illos milites, nec interdictum possessorium, cum ipse possideret, possessori enim non datur rei vendicatio. Institut. de act. §. 1. & C. de alien. iudic. muta. enim cau. fac.

sac.l.vnica.Si vero dicebat se possidere postquam de posuerat rem apud sequestrũ,sed ipsum posuit custodem: tunc adhuc dr̃ possessor.aliàs nõ.vt ff.depositi. l.licet.§.1.& iõ nullo mõ agere poterat rei ven. nec interdicto possessorio contra milites: sed contra sequestrũ poterat agere depositi ff. d̃posi ti.apud §.1.arg.ff. d̃ pecu. l. depositi.1.d̃ spon.& ff. de priuileg. cre.l. si vẽtri §.2.in fi.& C.de vsur. acceptã.&in fi.Quãdoq; tñ rei vendicatio datur possidẽti: nam à depositario vel à cõmodatario possum rem vẽdicare, licet ergo rem illam possideam: & hoc dr̃ fieri ratione detẽtionis ff. de rei ven. officiũ. ad fin. Et confessoria similiter datur possidenti, ne inqetetur.ff. si ser.ven.si forte.§.1.& l.sicuti.§.sed si quæritur.& hoc cũ est ĩ quasi possessione seruitutis: ne vicinus altius tollat domum suam, si ille vult. alti⁹ ędificare, tunc p̃ cõfessoriam ille põt ꝓhibere vicinum ædificare, vt dr̃ in l. forte.& l. sicuti §. sed si q̃ritur. Et cõfessoria daẽ et ei qui non possidet, & contendit sibi seruitutem deberi.ff.si serui.vendic l.2.Negatoria daẽ domino qui negat alium habere seruitutem. vt in l.p̃dicta, Isto modo debuit agere miles iste, negando milites illos hẽre ius in ecclesia petendo ne inquietarent eum super iure patronatus.& de istis duobus habes.ĩ. de cau.pos.cũ ecclesia.

re: Vnde intentionem tuã in hac parte pronunciauimus non tenere, [a] absoluẽtes eosdẽ milites ab eadẽ; Ita tñ quòd si congruentẽ & aptã intentare volueris actionem, respondere tibi nihilominus teneantur.

¶ Idem magistro & fratribus militiæ templi in Italia constitutis.

¶ Præceptores templi pro domibus suis agere & defendere possunt nec obstat eis regio, vel quod ignota sit eorum origo.

CAP. XVI.

CVm deputati,& infra. Accepimus, ꝙ quidã tam sæculares, q̃ ecclesiastici iudices, illos quos habetis in domibus vestris pręceptores, in causis ad ꝓsequẽdam suam iustitiam non admittunt, tamquam licitum non sit eis, super litigiosis negotijs curam agere, qui pacificis decreuerunt studijs inhærere; illud allegantes in repulsionem ipsorum, quòd eorum ipsis generatio nõ est nota, qui vndecunque venerint gratia diuina vocati, dummodo laudabiliter [b] exequantur officium sui ordinis, ex superabundanti requiritur, suæ notio nationis.[c]

¶ Ne quis igitur in prosecutione causarum, pręceptores eosdẽm, ab agendo vel respõdendo occasione huiusmodi repellat, auctoritate † Apostolica inhibemus.

† In aliquot autiquis ita auctoritate præsentium inhibemus.

¶ Idem Vercelleñ. episcopo, & abbati de Toleto.

¶ Prælati debent laicis de clericis (appellatione frustratoria non obstãte) iustitiam facere: ad sæcularem tamen forum clerici à laicis trahi non debẽt; etiam data ipsorum prælatorum negligentia.

CAP. XVII.

QValiter & quãdo, & infra. ¶ Præcipiatis ex parte nostra prælatis, vt laicis de clericis conquerentibus, plenam†

† plenariã.

Gl.seq. habet duo dicta. Primum distinguit: & secũdum facit tria argumenta: duas opiniones ponit, & remittit.

a ¶ Non tenere.] Cum.n.inepta ꝓponiẽ actio, iudex nõ dẽt statim illã corrigere, si est dubia: qa licet dẽat supplere de iure, de facto tñ supplere nõ dẽt, [1] sed dẽt absoluere reũ, cũ postea ꝑpenderit eam ineptam ex ꝓbationib. vt hic, &. ff. si men.fal.mo. dix.l.1.§.1. & ĩ.de dona.inter dilectos & ĩ.de rest.spol. cum ad sedẽ. Si vero manifeste cognoscit ꝙ sit inepta, statim eã reijciat iudex vel assessor s̃ eo.cãm. ff.de assessorib.l.1.& ĩ.de desponsa. impu.ad dissoluẽdum. s̃. de elec.constitutis. Itẽ ex ex hoc loco. vr̃ ꝙ actio ẽm canones sit ꝓponẽda. arg.ĩ.de mu pe.c.1.ĩ.s̃ eo.dilecti.vbi de hoc. Dicũt tñ quidã, ꝙ in spiritualib. causis actor non tenetur proponere actionẽ, vt sic intelligantur iura, quæ dicunt actionem non esse proponendam: in ciuilibus vero tenetur. Ioann. dixit, ꝙ secundum canones non tenetur quis proponere actionem, quæ magnã requirit subtilitatem, sed leuem,

1 De hoc vide Hostien. & alios. s̃.c. 3.de postu.

sicut est rei vẽdicatio, locati.depositi, vtrũ huiusmodi leues teneatur nominare, dicas vt dictum est s̃ eo. dilecti.

CVm deputati.] Duo facit. Primo ponit iniuriam, quæ inferebatur præceptoribus templi. Secũdo eã deinceps inhibet fieri: ibi, Ne quis. Abbas.

CASVS. Magister & fratres militię tẽpli in Italia constituti, habent quosdã in domibus suis, quos appellant præceptores. Iudices tã clerici q̃ sæculares, non admittebãt eos in causis pro sua iustitia prosequenda, illud allegantes in repulsione ipsorum ꝙ eis eorum generatio non est nota: significatum fuit hoc domino Papæ: Vnde prohibet auctoritate Apostolica ne aliquis huiusmodi pręceptores in prosecutione causarũ, hac occasione ab agẽdo & respõdẽdo repellat. Not. ꝙ quilibet præsumiẽ idoneus, nisi probetur indignus.

b ¶ Laudabiliter exequãtur.] & sic ꝑꝑ industriam & probitatẽ luebant pœnã. C.depositi.l.vlt.

[Gl seq. ponit duas cãs dubitãdi, & tres decidendi.]

c ¶ Nationis.] forte ideo quęrebãt isti de natione istorum, vt sciereẽ de fama ipsorum: nã infames consueuerũt fugere loca nationis suæ. 19.q.2.duæ sunt.arg.ad hoc.s̃. de cleri. peregri. tuæ. infamis nõ põt esse ꝓcurator vel iudex.3.q.7.c.1.& c.infames.§.sũt autẽ. vel ideo quærebaẽ, vt scireẽ an essent serui.qa seruus in iudicio stare non põt. [2] C. de iud.seruus, nisi in casibus. ff.de iudi. vix certis ex causis Sed spretis his p̃sumit ius quemlibet esse dignũ: nisi ꝓbetur cõtrariũ. s̃.de seru.c.vni.& ĩ.de præsum.dudũ.& p̃sumitur qlibet liber, ex quo apparet in possessiones libertatis.3.q.7.c.infamis.§.tria. ver. verũ tñ si seruus, in fi.& ff.de off.p̃tor. Barbarius.fim. ĩ.de insti.ad decorem. Vel dic ꝙ eo ipso ꝙ deputauerunt se obsequio Iesu Christi, oĩs tollitur irregularitas, si qua fuit arg 19.q.vlt.nõ licet. in auth.de mo.in princip.colla.1.ideoque non sunt repellendi: quia legitimæ personæ præsumuntur.11.quæs.3.eorũ. ff.de proba.verius.& l.1.

2 Nisi putatur liber 3.q.7.§.tria.l. Barbarius. ff. de offic. præt.& l.1. C.de test,

QValiter & quando.] Iudices ecclesiastici debent de clericis laicis iustitiam facere. sic cõiter summatur & secundum hanc summationẽ ista decre. est de indubio. ff.ad municip.l.1. Et tria facit. primo p̃cipit. secundo impedimentum remouet: ibi, Non obstãtibus. tertio grauamẽ suspiciatur, & prohibetur ibi, Ne pro defectu. Abb,

CASVS.

CASVS. Præcepit Papa prælatis ecclesiarum, vt laicis conquerentib. de clericis. plenam iustitiam faciant, non obstãtibus appellationibus frustratorijs, quas clerici contra laicos frequenter opponunt, ne pro defectu iustitiæ clerici trahãtur à laicis ad iudicium sęculare, quod oĩno prohibet fieri. No. ꝙ nemini est iustitia denegãda. Itẽ arg. ꝙ in defectũ iustitię clerici ad iudicium sęculare trahi pñt: sic è contra ꝑ defectum iustitię iudicis sæcularis, ecclesia põt se ĩtromittere. ĩ. de fo. cõp. licet. & c. ex tenore.

† Cõcilium Carthaginẽse. 3. c. 9. & cõcil. Toletan. 3. c. 13.

a ¶ Appellationib.] quæ ipso iure nõ tenent. ĩ. de app. pastoralis. 1. rñ. & c. ut debitus.

† In aliquot antiqs itẽ: Idẽ Parisiẽ. epõ, & decano.

[Gl. seq. fortificat textum, quo dr̃, ꝙ inuiti nõ trahunt: nec mirũ, qa ẽt volẽtes &c. & ẽ ꝯsensu epi: & remittit; dicit vltimo contrarium esse in casu conuerso.

† Cap. 1 eo. tit. in 4. cõpila.

† Vvinton.

b ¶ Prohibemus.] immo & si velint, ñ pñt laicum suum iudicem costituere. ĩ. ti. proxi. si diligẽti, & c. significasti. 11. q. 1. inolita. & c. placuit. Et videtur ꝙ etiam de consensu epĩ non possit. & puto illud verũ. ĩ. tit. ꝓx. significasti. licet iura antiqua contrariũ innuere videãtur vt dicitur ibi. Sed conuerso laici trahuntur ad forum ecclesiasticum propter desidiam iudicis sæcularis. infra titu. proxim. licet. & cap. seq. & cap. ex transmissa.

faciant iustitiã exhibere: Non obstantibus appellationib.[a] frustratorijs, quas in eorum grauamen clerici frequenter opponunt; Ne† ꝓ defectu iustitię, clerici trahant à laicis ad iudiciũ sæculare quod omnino fieri prohibemus,

¶ Idem.

¶ Iudex habens vt priuatus pene cõsimilẽ causam. quã habet vt iudex, a iudicando remouetur. h. d.

CAP. XVIII.

ij. CAusam, † quæ inter abbatem & cõuentum Vindoñ. † & archidiaconũ Carnoteñ. super quibusdam procurationibus vertitur: vobis & archidiacono Pariseñ. meminimus commisisse, & infra. Quia vero cum eundem archidiaconum similis pene[c] causa contingat, nimis fauorabilis parti alteri videret, † nos te fili decane, loco ipsi[9] archidiaconi subrogantes[d]: Mandamus quatenus (nõ obstantib. prioribus litteris) in † causa, ratione pręuia procedas.

¶ Hono. † iij. Archidia. Remensi, & decano † Brimensi Coloñ. diœce.

¶ Si iudices de principali & exceptionibus præiudicialib. simul cognoscũt, uel super principali lite non cõtestata testes recipiunt, licite ab eis appellatur.

CAP. XIX.

EXhibita nobis R. Virdunensis † electi petitio declarauit, quòd cũ super facto electionis suę, H. archidiaconi ac quorundam canonicorum. Virdũ. † aduersariorum suorum procuratores ad nostram audientiam † accessissent, Pari-

ij CAusam, quæ.] Iudex habẽs consimilem cãm, à iudicio remouet, Primo recitat delegationem causæ. Secundo cãm remotionis vnius delegati, & alium subrogat: ibi, Quia vero, Abbas.

CASVS. Inter abbatem & conuentum Vindon. & archidiaconũ Carnoteñ. suꝑ quibusdam procuratorib. qõ vertebatur: causa suꝑ hoc cõmissa fuit arch. Parisieñ. & quibusdã alijs: Sed quia archid. Parisieñ. similẽ fere causam habebat: parti alteri nimis fauorabilis videbatur: loco ipsius archid subrogauit quẽdam decanum: mandans vt non obstantib. prioribus litteris, procedãt in causa præuia ratione. Not. ꝙ cũ iudex habet similẽ causam causæ sibi commissæ, potest & debet remoueri, & alter subrogari, cũ propter causam suam similem nimis fauorabilis videretur alteri parti.

[Gl. seq. repetens textum illum fortificat ꝑ duo similia: qa. s. similitudo causæ vel morbi repellit testẽ & excipientem Dicit deinde similitudinẽ non extẽdendam: præterea ponit lecturam Io. quam fortificat. Finis patet.

c ¶ Similis pene causa.] & ita videtur quod iudex qui habet consimilem causam causæ sibi commissæ, possit recusari, ex eo quod dicit, nimis fauorabilis &c. quod est mirabile, vt ex eo nascatur suspicio: Vnde si aliquis ageret de iure exemptionis coram aliquo iudice, qui in simili causa laborat, iudex ille de facili sententiaret pro illo. Simile est in teste, qui habet consimilem causam, quia ille non debet admitti in testem propter huiusmodi suspicionem, ne de facili testificaretur pro illo. ĩ. de testib. personas. & qui consimili morbo laborant, non sunt admittendi in testimonium, vt 4. q. 3. ca. si testes. §. liberi. & c. testes. sim. ĩ. de excep.[1] cum ecclesiæ sti cæ. 1 Non tamen extendas hanc similitudinem ad omnes causas. nam si iudex habeat causam decimarum, & alia causa, puta iurispatronat[9] vel electionis ei committatur, illud ei non nocet. Vel etiam vt dicit Io. bene, possum petere ecclesiam, vel aliud coram iudice, qui habet consimilẽ causam: Vel hæc causa non videtur sufficiens ad recusandum iudicem, licet sit sufficiens ad subrogandum, nec dicitur quod causa ista sufficiat ad recusandum iudicem, licet sit sufficiens ad subrogandum: cum enim plures iudices dati sunt ad petitionem alterius partis sine qualibet tali suspicione, vel consimili, remouetur aliquis illorum, & alter subrogatur, vt causa sine suspicione ꝓcedat frequenter hoc cõtingit. vel dic quod prius dictum est.

† Vide l. litigatores. ff. de arbi.

† al. desunt hæc verba ĩ cã. alijs. ita: in negotio.

1 In hoc est simile, quia ibi simili morbo laborãs repellit ẽt ab excipiendo. Ioã. Andr.

† In oĩb. vetustis ita: Innoc. iij. Archid. Ramẽ.

† Et decano Berimueñ. Colmuñ. diœce. alias Brunieñ. Bituriceñ.

† Virdimensis.

† pręsentiã.

d ¶ Sobrogantes.] sic ꝑ suspicionẽ dñationis alius subrogatur. s̃. de offi. del. cãm quæ. Item si necessarius sit iudex in testem, remouetur, & alter subrogatur. ĩ. de testib. dilecto.

EXhibita.] In prima ponit appellantis petitio. In secunda appellationis commissio. Secunda: ibi, Quia vero. Abbas.

CASVS. Vacante ecclesia Virduñ. electus est quidam R. nomine, contra istum electum H. archidiaconus, & quidã alij canonici Virduneñ. se opponentes, impetrauerunt litteras contra ipsum ad episcopum Parisieñ & coniudices suos sub hac forma vt vocatis qui forent vocandi veritatem inquirerẽt super ijs quæ proposita fuerant, & alijs negotijs cõtingentibus partibus coram iudicibus constitutis, prædictus electus quibusdam ex illis, qui contra ipsum agebant, in modum exceptionis obiecit conspirationem, & quibusdam excommunicationem, se illa offerens probaturum: Iudices interlocuti fuerunt, ꝙ de huiusmodi exceptionibus & negotio principali simul inquirerẽt, volentes admittere ꝓbationes super prædictis exceptionibus, quasi nõ essent iudices, sed inquisitores: & iuris ordinem peruertẽdo, simul cœperunt inquirere de exceptionib. & negotio principali: & testes suꝑ eodem receperũt

lite

lite non contesta. vnde dictus electus, ad sedem apo. appellauit. omnia ista dictus electus domino Papæ significauit, vnde manda quibusdam iudicibus, quòd cum non in modum inquisitionis, sed commissionis negotium extitit delegatum, quatenus si ex dictis grauaminibus vel aliquo, ipsorum constiterit appellatum, reuocato in irritum quidquid post appellationē huiusmodi inuenerint esse factum, in causa ipsa iuxta continentiam priorum litterarum procedant præuia ratione. Not. quod in causa electionis omnes uocandi sunt, quos ipsum negotiū tangit, & de omnibus negotium cōtingentibus inquirendum est. Item conspiratores non admittuntur contra electū tanquam inimici vel excōmunicati. quia ab agendo sunt exclusi. Item exceptio peremptoria, vt conspiratio ante litem contest. debet admitti: quia est pręiudicialis. Item de exceptionib. & negotio principali, cōtra iuris ordinē simul cognosci non debet, sed de illis primo cognoscendum est, quæ sui natura præcedunt.

accus. cum oporteat. & §. eo. nouit. in fi. nec tales ad testimonium sant admittendi. ĩ. de simo. licet Hely. & c. per tuas. conspiratio enim grauissimum crimen est, ita vt accusa. um à proprio gradu repellat. 11. q. 1. coniurationum. & c. seq.

siensi episcopo, & cōiudicibus suis, sub certa forma litteras nostras direximus inter alia continentes, vt vocatis qui forent euocādi,[a] super propositis & alijs negotium contingentibus,[b] inquirerent[c] veritatem; & infra.

¶ Cum autē idem electus quibusdam ex his, qui cōtra eum agebant, cōspirationem,[d] & quibusdā excōmunicationem,[e] in modū exceptionis obijceret, se id offerens probaturū, pfati iudices iterlocuti fuerūt, quod de his & principali negotio simul inquirerēt, nolētes, quasi nō iudices, sed inquisitores existerēt, sup dictis exceptionibus ipsius electi probationes admittere, sed puertēdo[f] iuris ordinē de pmissis exceptionibus & principali negotio pariter per se inquirere intēdētes, & procedētes ēt ad receptionem testium, lite nondum super eodem negotio cōtestata[g] quare prænominatus electus nostram audientiam appellauit; & infra. ¶ Quia vero non in modum inquisitionis, sed commissionis negotium extitit delegatum Mandamus, quatenus si ex dictis grauaminibus,[h] vel aliquo ipsorum appellatum constiterit, reuocato in irritū quicquid post appellationem huiusmodi inueneritis attentatū, in causa ipsa iuxta priorum continentiam litterarum, ratione pręuia procedatis.

¶ Idem magistro Tancredo canonico Bononiensi.

¶ Lapsu triennij nō obstāte potest delegatus in causa sibi commissa procedere.

CAP. XX.

Venerabilis frater noster archiepiscopus Rauennas, proposuit coram nobis, quod cum decisio causæ, quæ inter ipsum & communitatem Ceruię, super iurisdictione ciuitatis Ceruiæ, & quibusdam alijs articulis vertitur, sit per subter-

a ¶ Euocandi.] omnes enim illi euocandi sunt, quos negotium tāgit. §. de tēp. or. si archiep. & 66. dist. archieps. & 8. q. 1. licet ergo. & ff. de adop. nam diuus. & ff. de mino. in causæ. §. causa. C. de auct. præst. l. vlt.

b ¶ Negotium contingentibus.] contingentia ipsam electionē puta meritis electi, & studijs eligentiū, & de zelo & an aliquid simoniacæ prauitatis intercesserit §. de elect. scriptum est, & c. super e. & ĩ. de excep. denique. in fi.

c ¶ Inquirerent.] ex hoc verbo visum fuit iudicibus, quod in modum inquisitionis deberent procedere, & non in forma iudicij & ita lit. non contest. poterant procedere propter contumaciam alterius partis. ĩ. vt lit. non contestata. quoniam frequenter. §. sunt & alij. & ĩ. de accus. qualiter & quando. §. debet. Sed errauerunt, cum forma illa non fuisset, in modum inquisitionis commissa, sed in modum iudicij i mera inquisitio non cōmittitur in tali casu: quia inquisitio fit super excessibus, & inquisitor debet accedere ad locum. 2. q. 1. Deus omnipotens. & inf. de simo. licet Hely.

d ¶ Conspirationem.] quod si verum fuisset, repellendi erant. nec audiēdi contra electū quia quasi inimici, & ex odio hoc facere psumuntur vnde ab agendo sunt repellen. sicut a denunciatione seu inquisitione. ĩ. de

e ¶ Excōmunicationem.] exceptio excōmunicationis repellit ab agēdo: & quia isti agebant contra electū, talis exceptio admittenda fuit: quia excommunicati audiendi nō sunt ĩ. de sent. excom. per tuas. & c. si vero. ĩ. de hære. excōmunicamus. §. credētes. Sed cum electus petit confirmationem agendo cōtra ipsos, qui se sibi opponūt, si opponant aliquid electo in modum exceptionis, ad defensionem ecclesiæ suæ, contra illos non admittitur replicatio excommunicationis: quia & si constet illos esse excommunicatos, non repellentur a defensione. ĩ. de exce. dilecti. quia a defensione nullus excommunicatus repellitur. inf. de excep. in trib. vlt. cap.

f ¶ Peruertendo.] vnde non valuit quod fecerunt: quia fines mādati seruādi sunt. §. de rescrip. cū dilecta. & §. de off. de le. venerabili. immo & si verba rescripti viderentur esse contra ordinem iuris, tamē nō debet recedi a iure 2. §. de rescrip. causam quæ. Quia Papa vno verbo ñ

g ¶ Lite nundum super eodem negotio contestata.] quod fieri non debet. ĩ. vt lite non contest. re. de ele. ec. per totum, nisi electus esset contumax: tunc enim ne pa. ecclesia 2. tiatur ecclesia detrimentum ex mora, possunt recipi testes lite non contest. ĩ. vt lite non contest. quō. §. porro. intēdit iuris ordinē tollere. Fm Vin. non valuit etiā iste processus, quia intentio nē delegātis

h ¶ Dictis grauaminibus.] scilicet, quia simul super exceptione & principali negotio procedebāt, & lite non factus est cōtesta. Et colligitur ex hac littera, quod si plura grauamina assignentur in appellatione, sufficit alterum probare, dummodo quolibet per se sit sufficiens, simile ĩ. de de preb. c. fi. appella. significauit. & ĩ. de præb. cum iamdudum. & §. de rescrip. ex parte. vbi de hoc. Si autem plura proponuntur, quæ habent diuersos effectus, non sufficit alterum probari quo ad vtrumque effectum. sed sufficit quo ad alterum. exemplum habes §. de rescr. olim. sed omnia quæ hic dicta fuerunt, habent eundem effectū, scilicet vt appellatio legitima fuerit: ergo sufficit quodcunque probetur, quia vtrumque per se sufficit. Fm Host. Io. And.

Venerabilis.] Instātia iudicij non perit per lapsum triennij. sic communiter sumatur. Et sunt duæ partes. In prima, partis quæstio: in secunda, Papæ prouiso, ibi, Mandamus.

Quod colligitur ex eo ... vide Spec. ti. de ing. §. 1. vers. si in lit.

CASVS.

CASVS. Inter archiepm Rauennateñ. ex vna parte & communitatem Ceruieñ. ex altera, super iurisdictione ciuitatis ipsius, & quibusdam alijs articulis quæstio vertebatur, quæ commissa fuit magistro Tancredo Boñ. canonico, sed per cauillationes Ceruiensium & subterfugia, decisio huius causæ per trienniũ fuit prorogata, tandem post litem contest. & commissiones varias dicti Ceruieñ. asserebant instantiã iudicij per decursum temporis perijsse, & ita nolebãt vlterius sub examine iudicis respondere. Archiepiscopus significauit hoc domino Papæ: vnde ipse mandat eidem iudici, quòd exceptione huiusmodi nõ obst. in negotio ipso procedat iuxta traditam sibi formam. Not. ꝙ instantia iudicij, secundum canones per lapsum triennij non perit: quia iurisdictio iudicis est perpetua, & rescripta perpetua sunt.

[Glo. seq. notat l. properandum in ecclesiastico foro, &c. dicens, ꝙ etiã secundum legem licet pereat instantia, nõ perit iurisdictio delegati, dicit deinde, quòd hoc non vr̃ per hoc c. corrigi, quia &c. ad quod respondet Io. And. Et procedit multũ intricate, & in effectu sentit quatuor lecturas, quas vide per Panor.

† Vide l. ad legatũ. & l. ad rẽ mobilẽ. ff. de procurat. & l. 2. ff. de iurisdict. omn. iud.

† Bononiẽ.

fugia & cauillationes eorum per triennium prorogata, dicti Ceruienses, asserentes instantiã iudicij per decursum triẽnii pijsse, respondere sub tuo examine recusauerunt: & inf. Mandamus quatenus exceptione huiusmodi non obstante,[a] in negotio ipso procedas, iuxta traditam tibi formam.†

¶ Idem episcopo, † & magistris T. & B. Praten. Bononiæ commorantib.

¶ *Actor obtinens in possessorio corã iudice rei, nõ tenetur corã eo iudice sup proprietate respõdere, si est prorsus alterius fori, h.d. & est casus notabilis.*

CAP. XXI.

Significauerunt nobis olim abbas & conuentus S. Mariæ de Florentia, ꝙ Florẽtina Potestas, pro eis contra cõitatem castri de Signa, sup possessione, vel quasi iuris ibidem eligendi rectorem (quod ad se pertinere dicebant) diffinitiuam sententiam promulgauit.[b] Sed postmodum abbatem & conuentum præfatos, ipsa Potestas coegit, communitati prædictæ super proprietate, vel quasi memorati iuris, in sæculari iudicio respondere. Vnde vobis iniunximus, vt si ita esset, cogeretis † communitatem eandem, electum ab eisdem monachis in rectorem admittere, audituri postea quæ partes super proprietate,[c] vel quasi dicti iuris

Iudicij instãtia an pereat triennio.

a ¶ Non obstante.] sic ergo patet ꝙ hodie non habet locũ lex illa. C. de iudicijs. properandũ primo respon. §. vlt. & §. plerumque. vbi dr̃ ꝙ instãtia iudicij perit, nisi causa finita sit inf. triennium à tempore litis contestatæ connumerandũ, vt iterum incipiat de nouo procedere, ac si nunquam fuisset processum. Si enim isti respondere nolebant: quia instantia iudicij perierat, nõ erant audiendi: quia licet secundum legem prædictam, instantia iudicij perierat de cursus triennij, litteræ sine iurisdictio iudicis non perierat: quia iurisdictio iudicis est perpetua, & rescripta perpetua sunt, C. de diuer. rescrip. falso. & arg. C. de consti. pec. l. 2. & C. de præscrip. xxx. vel xl. an. l. vlt. Poterant tñ dicere, non tenemur respondere, nisi nouus libellus detur de nouo, & omnia iterum procedant ab initio per l. prædictam. properandum. quæ modo non habent locum quantum ad hunc articulum per decr. istam. & sic obuiãdum est malitijs eorum, qui causas malitiose volũt prorogare. Sed ex hac decretali non videtur ꝙ lex illa, properandum. corrigatur, quia non colligitur hic, ꝙ lis fuit contestata, sed per subterfugia & cauillationes causa fit prorogata: & hoc potuit esse totum ante litem contest. imò lis contestata fuit: quia decisio etiam causæ prorogata fuit, vt dicit, & sic fuit lis contestata. & ita habetur expressum in antiqua, ꝙ lis erat contestata. & eo quod dicit. instantiam iudicij perijsse apparet, ꝙ processum erat in principali negotio, quod dicitur fieri per litis contestationem, quæ est principium causæ.

Significauerunt.] Non obstante exceptione temporis feriati propter vindemias, mãdanda est sentẽtia executioni, hoc dicit secũdum vnum intellectum; vel secundum alium ita cõiter summatur. Cum actor & reus sunt diuersi fori, causa proprietatis & possessionis potest coram diuersis iudicibus agitari: sed hoc nõ videtur indistincte verum secundum Panor. Sunt duæ partes. In prima partis conquestio. In secunda Papæ prouisio: ibi, Mãdamus. Abbas Siculus.

CASVS. Inter abbatem & cõuentum monasterij sanctæ Mariæ de Florentia ex vna parte, & cõitatẽ castri de Signa. Floren. diœce. ex altera, super possessione vel quasi iuris eligendi ibidem rectorem coram potestate Florent. quæstio vertebat. dicta potestas pro monasterio super possessione vel quasi iuris eligendi rectorem in castro prædicto, diffinitiuam sententiam promulgauit: lata prædicta sententia, monachi elegerunt ibi rectorem, sed illi castellani non recipiebant illum in rectorem, & insuper potestas Floreñ. compellebat abbatem & cõuentum super proprietate vel quasi p̃dicti iuris in sæculari iudicio cõmunitati prædictæ respondere. Significatũ fuit hoc domino Papæ. vnde mandat episcopo Boñ. & coniudicibus suis, quatenus si est ita, compellant communitatem prædictam, electum ab eisdem monachis admittere in rectorem castri prædicti, audituri postmodum super proprietate, vel quasi dicti iuris, quicquid partes duxerint proponendum à partibus in præsentia iudicum constitutis, ex parte communitatis prædictæ fuit excipiendo propositum, ꝙ tũc coram eis rñdere non tenebatur de iure, cum tempus vindemiarum tunc existeret feriatum. Ex parte monasterij fuit rñsum, hoc malitiose proponi, vt videlicet causa protracta, tempus electi prædicti inutiliter laberetur. Consultus Papa, mandat super hoc eisdem iudicibus, quatenus hoc non obstante procedant in negotio præuia ratione. No. ꝙ hic diuiditur continentia causæ, sed hoc fit propter diuersum forum. Item ex causa proceditur tẽpore feriato vindemiarum altera parte inuita.

† In uno antiquo ita: cogeritis communitatem prædictam, eundem electum, &c.

b ¶ Promulgauit.] & hoc bene fieri potuit, cum causa non esset spiritualis, sed super iurisdictione temporali, & abbas & conuentus fuerint actores, vnde debuerãt sequi forum rei inf. tit. proxi. cum sit generale. & 11. q. 1. experientiæ. & c. seq. & C. de iurisd. omn. iudic. iuris ordinem. & a sententia lata super possessione, diffinitiua 1 appellatur. inf. ut lit. non contesta. c. 2. & hic.

1 Facit glo. l. quod iussit ff. de re iud.

[Gloss. seq. mixtim dupliciter obijcit, & soluit satis clare.]

c ¶ Super proprietate.] sed vr̃ ꝙ isti monachi tenebantur respondere aduersæ parti super proprietate coram iudice qui cognouit de possessione; quia iudex ille qui cognouit de possessione cognoscere debet de proprietate. inf. de cau. pos. c. 1. & est illi audientia deneganda, qui

ducerent proponenda: & infra.

¶ Verum pars altera inter alia excipiendo proposuit, & se tunc coram vobis respondere de iure non teneri, cum tempus propter vindemias [a] existeret feriatum; respondente syndico monasterij hoc malitiose proponi, vt videlicet causa protracta, tempus regiminis electi prædicti inutiliter elabatur, & inf. Mandamus, quatenus hoc non obstante, in negotio ratione præuia procedatis.

sa, qui continentiam causæ nititur diuidere, ut coram uno agat de possessione, & in alio iudicio de proprietate. C. de iud. nulli. preterea causę cōuētionis & reconuētionis coram eodem iudice fieri debent. C. de sent. & inter. om. iud. cum Papinianus. & 3. q. 8. cuius. ubi dicitur, cuius in agendo quis obseruat iudicium ipsum in eodem negotio habere cōtra se iudicē non dedignet ut in l. cū Papinian⁹, & 3. q. 8. c. accusatores. §. cuius in agendo. & illud quasi uī idē negotiū. j. de mu. pe. c. 1. Sol. uerū est, ꝙ continentia causę diuidi nō debet, & ille, qui cognouit de possessione, debet cognoscere de proprietate, siue sit ordinarius siue delegatus: cui causa simpliciter quo ad utrumq; fuit cōmissa. j. de seque stra. ad hęc. & hoc locum habet cū actor & reus sunt eiusdē fori: sed in casu præsenti nō sunt eiusdē fori. vnde monachi, qui primo egerunt de possessione, debebāt sequi forum rei, quod fecerunt, & obtinuerunt: & si aduersarij volebant postea conuenire monachos super proprietate, debebant sequi forum monachorum. Et causa possessionis & proprietatis bene possunt tractari corā diuersis, maxime vbi causa talis subest: quia nihil commune habet causa possessionis cum causa proprietatis. ff. de acqui. poss. naturaliter. §. nihil. Et si aliquis postulauerit alium iudicem super proprietate, & alium super possessione, non est audiendus. & sic loquitur, infr. de cau. posses. c. 1. & C. de iud. nulli. & ita non contradicunt huic decre. quia hoc isti monachi non fecerunt. Alia iura: cuius in agendo, & c. non tangunt causam istam: quia illa loquuntur in reconuentione, quæ debet fieri simul cum conuentione. j. de mu. pe. c. 1. & j. de ord. cog. cum dilectus. & tunc etiam si vellent reconuenire de alia re nō poterant, cum quæstio spoliationis de qua agebant monachi, priuilegiata sit, j. de ordi. cog. super spoliatione, nec de proprietate simul tunc cum possessione poterat agi. C. de rei vend. ordinari.

[Gl. seq. tractat de ferijs fauore hominum introductis, & quomodo illis renunciatur, alijs non: & quomodo ex causa quis tunc cogitur litigare.]

a ¶ Propter vindemias.] tempore enim vindemiarum & tempore messium non compellitur quis in iudicio rñdere, ita ꝙ snīa lata contra absentem nō tenet. Tamē si cōsentiunt partes, bene valet iudiciū. ff. de fe. l. 1. & l. si feriatis. & de istis ferijs habes C. de fe. omnes dies. in prin. sed illis ferijs, q̄ inductæ sunt ob reuerentiam Dei & aliorum Sanctorū, nullus pōt renunciare, etiā si partes vellent. Alijs vero inductis in fauorē hominum bene renunciatur. hoc est expressum, j. de fe. c. vlt. & de conse. d. 3. c. 1. Et ar. ad hoc. ff. de arb. si feriatis. 15. q. 4. c. 1. & 2. pōt tñ tali die (vt vr̄) libellus offerri. ff. de adul. l. miles. §. sexaginta. & §. illius, sed ex causa, tali tpe aliquis compellitur litigare, vt hic dicit in fi. ne tempus illius electi ad regimen illius loci elabatur. [1] Et idem credo si finiretur iurisdictio iudicis tempore illo, quod tunc posset procedi, ne iudicialis instantia euanescat. arg. sup. de offi. deleg. consuluit.

1 Ideo fuerūt cōpulsi, quia tota ciuitas non cogebatur uindemiare, & per unū syndicum litigauit. l. 1. ff. ꝙ cuiusque uniuers.

TITVLVS II.

De foro competenti.

¶ Ex concilio Chalcedonensi. †

¶ Clericus coram suo episcopo conueniri debet.

CAP. I.

SI quis clericus aduersus clericum negotium habeat, non deserat [b] proprium epm, sed prius apud ipsum actio [c] ventiletur. vel consilio eiusdem [d] apud alios, [e] quos vtraque [f] pars voluerit, iudicium obtinebunt.

¶ Ex concilio Parisiensi. †

¶ Iudex secularis si clericū per se distringit vel cōdemnat, excommunicari debet.

DE FORO COMPETENTI.

¶ Quia rei ad iudicia uocati frequenter excipiunt, de foro, & plerunque dubitatur, quod forum sic excipientes sequi debeāt: iō, & c. secundum Goffre. Sed ego cōt nuo sic. Tractaturus auctor de singulis actibus & partibus iudicij: quia ante omnē alium actum iudicialem debet discuti de competentia fori, iuxta not. in cap. inter monasterium, de re iudi. & in cap. penult. de except. ideo premittit istam rubri. quia posito fundamēto ponitur ędificium. 1. qō. 1. cum Paulus. Et forū proprie neutri generis put hic ponitur, significat territorium cuiusq; iudicis, inf. quod potest in facinorosos aīaduertere. ff. de verb. signif. l. pupillus. §. territorium. Vnde tota diocesis dicitur territorium episcopi. 16. q̄stio. 7. omnes basilicæ. extra quod territorium impune non paretur, de consti. c. 2. lib. 6.

De hac materia habetur 96. dist. 3. q. 6. & 6. q. 3. 11. q. 1. 21. q. 5. per totum. reperitur in Sexto, & Cle. Abb. Siculus.

SI quis clericus.] CASVS. Statuit concil. Chalcedon. quod si clericus causam habeat aduersus alium clericum, vel laicus aduersus clericum, non deserat episcopum clerici conuenti, vel de consilio illius alium iudicem eligat & ecclesiasticum. Not. quod actor forum rei debet sequi. Item sine licentia episcopi, clerici alium iudicē eligere non possunt.

b ¶ Non deserat.] quod si fecerit, puniri debet, prout dicitur 11. quæst. 1. inolita. & cap. placuit & inf. e. si diligenti.

c ¶ Actio.] i. petitio: quia secundum canones actionem proponere non tenetur. sup. c. prox dilecti. vbi de hoc, & c. examinata. 2.

d ¶ Consilio eiusdem.] aliter enim nullo modo possunt eligere in præiudicium aliorum, immo de licentia episcopi iudicem sæcularem non possunt eligere, sed ecclesiasticam personam bene de licentia episcopi. infr. eod. significasti. alias nec volentes nec inuiti possunt deserere episcopum, etiam si iuramentum interueniret. inf. eod. si diligenti.

e ¶ Alios.] idest, ecclesiasticos. inf. eod. significasti. vel episcopus committat alicui.

f ¶ Vtraque pars.] honestum & iustum est istud, vt ambæ partes si præsentes sint, eligant iudicem communiter, ut hic, & 2. qō. 6. placuit. arg. contra. sup. de offi. delegat. cum R. sed illa [2] intelligo quando altera pars est absens, uel cum non vult concordare reus, vt ibi dicitur: alias iniquum esset illud quod daretur ad voluntatem alterius altero præsente: & sic obseruatur in curia Romana, contra. 11. q. 1. cap. iudices. & 15. quæst. 7. si autem sed illa intelliguntur in criminali, & non tenet hodie.

† Actio. 15. vbi referuntur canones eius concilij c. 8. Burchardus lib. 2. decret. ca. 183. Iuo par. 6. c. 328. & c. 360 Gratian⁹ 11. q. 1. c. si clericus. & c. 1. eod. tit. in 1. cōpilation.

† Cap. 1. alias c. 10. ut Bur. l. 16. dec. ca. 22. & c. 3. e. tit. in 1. cōp.

2 Conc. l. si puppilli. §. uidēam⁹. & ibi glos. & Doc. de neg. gest. & l. si Titius. ff. de verbor. obl.

NVllus iudicum.] Duo facit. primo prohibet, secundo adijcit pœnam: ibi. Quod si. Abb. Sicu.

CASVS. Statuit concilium Parisien. quod nullus iudex secularis, ecclesiasticā personam p̄sumat distringere vel condemnare: quod si fecerit, ab ecclesia cui fecit iniuriam, tandiu maneat sequestratus quousque satisfaciat. Not. ꝙ seculares iudices, ecclesiasticas personas iudicare vel condemnare nō debet. Item q̄ iniuriam facit ecclesiæ, cōione ipsius priuari debet.

a ¶ Iudicum.] scilicet, sæcularium.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Minores.] quos appellat hic minores? Pōt dici ꝙ scholares, siue seruientes ecclesiæ deputatos ad eius obsequium: quia illi eodem priuilegio cēsentur. argu. 12. q. 2. ecclesiarum seruus.

c ¶ Sine permissu pōtificis] hic vacat arg. a contrario sensu, vt probatur. ī. eo. significasti. vbi de hoc.

d ¶ Aut condemnare.] nisi forte in causa reconuentionis, quia bene r̄ndere tenēt de ciuili, sed nō de spirituali, vt dictū est. s̄. ca. prox. & s̄. de iudi. at si clerici. c. vlt. Arg. ī. de mutu. peti. c. 1. 2. & 3. q. 8. c. accusatores. §. cuius in agendo. C. de senten. & interlocu. omnium iudicum. cum Papinianus. in Auth. & consequēter. sed in criminali non habet locum reconuentio coram iudice sæculari, nec etiam coram quocunque, vt dictum est. sup. tit. proxi. at si clerici.

e ¶ Cui iniuriam,] qui iniuriam facit ecclesiæ, debet priuari cōione ipsius. 17. qu. 4. sicut antiquitus. nec ad supplicandum dēt admitti vbi sacrilegium committere non dubitauit. ea. cau. q. 4. frater & coepiscopus. 12. qu. 2. de viro nefando. vt sic puniatur in quo peccauit. sic. ī. de iurepat. pastoralis. in fi. & sup. de offi. deleg. cū olim. & sup. de transla. quāto. & s̄. de tēp. ord. litteras. & ī. de Iudæ. ad liberandum. & inf. de immu. ecc. c. fi.

f ¶ Sequestratus.] per sententiam. simile 30. dist. quasi per totum. Ber.

† In aliquot antiquis & Burchardo: iuniores.

† Cōcilium Africanum ca. 88. conc. Mileuitanū cap. 24. Burchardus lib. 1. decret. ca. 68. Iuo par. 5. c. 176. & c. 4. eo. titu. in 1. compi.

CAP. II.

NVllus iudicum, [a] neque presbyterum, neque diaconum, aut clericū vllum, aut minores [b] † ecclesiæ, sine permissu [c] Pontificis, per se distringere aut condemnare [d] præsumat. ¶ Quod si fecerit, ab ecclesia Dei, cui iniuriam [e] irrogare dignoscitur, tamdiu sit sequestratus, [f] quousque reatum suum cognoscens, emendet.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ Ratione rei de qua agitur, sortitur quis forum vbi, vbi res est, Sic communiter summatur.

CAP. III.

SAne si episcopi inter quos causa versatur, sint diuersarum prouinciarū: illi Primas [g] det iudices, in cuius prouincia [h] est locus, de quo contenditur.

a Vel remotus est a partibus ultra duas dietas, tunc dabit iudices propinquiores: nisi impediatur ex iusta causa puta, quia subditi suffraganeorum nolunt recipere. s̄. de offi. ord. pastoralis. secundū Vin. Io. An.

SAne si.] Episcopus ratione rei conuenitur coram archiepiscopo in cuius prouincia res sita est. hoc dicit magis specifice. Abb. Sicu.

CASVS. Si duo ēpi diuersarum prouinciarū super aliqua possessione vel loco adinuicē cōtendant; ille primas vel patriarcha, vel archieps, in cuius iurisdictione est locus de quo contenditur, cognoscat; vel det iudices qui causam dirimāt. No. ꝙ rōne rei sortit̄ qs forū.

g ¶ Primas.] & hoc intellige cum ipse non potest 1, siue non vult per se ipsum cognoscere.

h ¶ Prouincia.] sic patet ꝙ sub illo iudice agere debet actos in cuius prouincia res est litigiosa, vt ex ipsa reportatora sortiatur forum. ff. de censi. forma. §. si vero. & inf. eo. lis. c. vlt. & 11. q. 1. experientiæ. & C. vbi in rem act. actor. & C. de prædi. mino. si præd. um. & C. de præscrip. lōg. temp. l. vlt.

¶ Greg. † Bonifacio defensori Corsicæ.

¶ Episcopus vt suspectus recusatus, de cuius suspicione notorie constat, potest dare delegatum partibus non suspectum: cuius sententiam poterit per se executioni mandare.

CAP. IIII.

SI † quis contra clericum causam habuerit, episcopum ipsius adeat: qui si vt suspectus [i] fuerit recusatus, executor [k] ab eo deputetur. Aut si hoc actor [l] refugerit, ab eodem episcopo est deputandus qui partes sibi mutuo consensu iudices cōpellat eligere: A quibus quicquid

[a] SI quis contra.] Coram suo ēpo conueniendus est clericus, qui si recusatur dabit, delegatum partibus non suspectum, sic solet cōiter summari. Sed Pano. summat aliter considerata potius mēte legis, q̄ cortice. Eps, si recusatione cōtra eū ꝓposita ad arbitros venire nō vult, et p̄t partiū non req̄sito cōsēsu causam principalem alicui non suspecto cōmittere, cuius sententiam executioni mandabit. Et s̄m in tellectū meliorē diuiditur, quia primo ꝓuidet qñ iudex vt suspectus recusatur a reo. Secundo qñ delegatus in locū recusati. recusatur ab actore: ibi, Aut si. Tertio ꝓuidet circa executionem: ibi. A quibus. Abb. Sicu.

CASVS. Dicitur hic, quod si aliquis cām habuerit cōtra clericū, corā ēpo suo eū cōueniat: & si ēpstā quā suspectus fuerit recusatus, cōmittat alij causam ipsam, sed si actor recusauerit illum, cui eps causam cōmisit, eps det aliquē, q̄ partes cōpellat vt cōcorditer iudices eligant, ne possint postea recusare, & idē esset si reus recusaret illū executorem: & quod p illos fuerit diffinitū per episcopum executioni mandatur lege seruata. No. quod ordinarius potest recusari. Item delegatus episcopi suam s̄niam non potest executioni mandare: vt hic colligitur, contrarium notaui in gl. in hoc cap. signata.

i ¶ Vt suspectus.] quid tenendum sit. cum iudex ordinarius recusatur vt suspectus, plene dī. ī. de appell. cum speciali. q. vr̄ hanc decre. interpretari. & illi stādū est.

[Gl. seq. post principium q̄rit ad quem appelleī, & c.

K ¶ Executor.] idest, delegatus: quia ordinarius cum fuerit recusatus, debet causam committere personæ neutri parti suspectæ, vt dicit constitutio illa. ī. de appell. cum speciali. & 2. q. 6. placuit 2. & 11. q. 1. peruenit. Sed si appelletur a tali delegato, ad quem appellabitur? potest dici quod ad Papam, cū ad ordinariū recusatum nō uideatur appellandum, nec ad metropolitanum omisso medio: quia talis appellatio non tenet. ī. de app. dilecti. sed satis posset appellari ad ēpm, non obstante tali recusatione: non quod ipse cognoscat, sed ut alij p̄sonę non suspectæ cōmittat. arg. cōtra. c. prædicto, placuit 2.

l ¶ Actor.] supra dixit quod reus potest recusare ordinarium, & actor similiter, ut hic dicit: & tunc eps committit alicui, quod compellat partes eligere iudices summittit alicui, quod compellat partes eligere iudices super cā illa, quibus episcopus cōmitteret causam, hoc ipsemet facere posset: sed causa uitandæ suspicionis hoc dictum est. Et idem iuris credo esse siue reus, siue actor recusauerit ordinarium, & est simile huic 11. q. 1. peruenit. Vel sic potest intelligi quod dicit: si hoc actor, &c. idest, si actor recusauerit istum executorum ab episcopo datum, tunc episcopus debet aliquem eligere, qui compellat partes ut in aliquem conueniant, ne postea ipsum ualeant recusare s̄. de offic. dele. per quæstionem. §. 1. idem esset si reus recusaret istum executorē,

† Gregorius lib. 9. epistola 74. registri.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. compilat.

a ¶ Ipsius

a ¶ Ipsius solicitudine.] hoc ideo dicit: qa delegatus ob ordinario non potest suā sententiam executioni demandare, sed ille ordinarius illam debet exequi. ff. de re iudi. à diuo Pio. I. respōso. nec potest possessionem dare. ff. de iurisd. omn. iud. iubere. Sed non credo illam subtilitatem seruandā, quin possit exequi suam sententiam: quia ex quo causa sibi cōmittitur, intelligunt sibi omnia esse commissa, quæ ad causam ipsam spectare noscuntur: & sine quibus causa expediri non pōt. s. de offi. deleg. præterea. & c. suspicionis. & lex illa, à diuo Pio. & hæc decre. nō prohibent hoc, licet dicatur in eis ꝙ ordinari⁹ hāc sententiam exequatur: & hoc etiam notauit Ioā. 2. q. 6. quisqs. Sed si velles hoc seruare, posset dici ꝙ hoc habet locum cum ordinarius est pſens, sed eo absente delegatus vel officialis eius exequat̃ sn̄ias suas, alias perniciosum esset hanc subtilitatem seruare. Ber.

† Post concilium Lateran. part. 8. ca. 7. & c. 7. eo. tit. in 3. compi.

fuerit diffinitum, ipsius solitudine, a (seruata lege b) modis omnibus cōpleatur.

¶ Alexander tertius. †

¶ Super re ecclesiæ uel clerici potest laicus coram ecclesiastico iudice conueniri, sed si probabiliter negat rem esse ecclesiæ vel clerici, ad iurisdictionem ecclesiasticam declinandam, conuenitur coram suo iudice.

CAP. V.

SI clericus laicum de rebus suis, vel ecclesiæ impetierit, & laicus res ipsas non ecclesiæ aut clerici, sed suas proprias asseuerat: † debet de rigore iuris ad forensem iudicem trahi, Cum † actor forum rei c sequi debeat. Licet in plerisque partibus aliter de consuetudine d habeatur.

† asserat.

† In aliquot antiquis ita: cū actor sē per forū rei seq. debeat.

¶ Idem.

¶ Si quæstio feudalis est inter clericum & laicum, cognoscet dominus feudi, sed eo negligēte cognoscet delegatus Papæ, etiā ante negligentiā datus, hoc dicit, secundum lecturam glo.

CAP. VI.

EX † transmissa nobis insinuatione B. C. & Vv. militum ecclesię tuæ, intelleximus, quod cum R. e de Cassauille eos super quadam possessione coram Treceñ. episcopo traxisset in causam, nobilis vir de Campis eorum dominus, f sub debito fidelitatis eis inhibuit, ne de sęculari feudo in iudicio ecclesiastico responderent, g & infra. ¶ Per dominnm feudi causam iubeas terminari. † Et si ipse malitiose distulerit, h tu ei debitū finē imponas.

Idem.

¶ Per dominum feudi secularē siue ecclesiasticū quæstio feudalis terminari dēt etiam si vasalli sint clerici, & si plures prætēdātur ita assumat sibi iurisdictionem aliorum; contra id quod dicit sup. tit. proxi. nouit in prin.

EX transmissa nobis.] Quæstio feudi debet ꝑ dn̄m terminari: q si negligit, ecclesiasticus iudex, alias superior eius hoc faciet, ita communiter summatur. vel summa sic, secūdum alium intellectū: Quæstio feudi debet terminari per dn̄m feudi immediatum. & hæc lectu. incidit cum prima, sed est magis clara, & not. Et primo ponit̃ partis conquestio. Secundo, ibi, per dominum. Papę prouisio. Abb. Sic.

CASUS. Quidam nomine R. de Cassauille coram Treceñ. epō traxit ī causam B. C. & Vv. milites. cuiusdā epi sup qua dam possessione: quidam nobilis vir de Campis eorum dn̄s, sub debito fidelitatis eis inhibuit, ne d̄ sæculari feudo in ecclesiastico iudicio responderent, cū paratus esset eidē R. iustitiam exhibere: episcop⁹ Treceñ. eos reputans contumaces, tulit excōmunicationis sententiam in eosdem, propter quod milites cōque sti sunt domino Papæ: Vnde mandat episcopo istorū militum, ꝙ ipse causam illam iubeat ꝑ dn̄m feudi terminari: & si ipse malitiose distulerit, episcopus idem causam ipsam terminare ꝑcuret. No. causā feudi per dominum ipsius feudi terminari. Item propter negligentiam seu malitiam amittit quis iurisdictionem.

† Post concil. Laterā. Par 46. c. 5. & ca. 2. eo. ti. in 2. compil.

† Vide l. 1. §. post opis. ff. d̄ no. ope. nun. & Cy. in l. si q ex cōsensu. C. de epis. aud.

b ¶ Seruata lege.] quæ loquitur de tēpore executionis sēntentiæ, quæ faciēda est in ꝑsonali actione post quatuor mēses. C. de vsur. rei iudica. l. vlt. & ff. de re iudi. l. 2. & 3. §. si qs. j. Bernardus.

SI clericus laicū.] Laicus à quo clericus vel ecclesia rē vendicat: debet corā iudice laicos conueniri. Sic communiter summatur primo ponit dictum. Secundo rationem dicti: ibi, cū actor. Tertio localem contrariam consuetudinem. ibi, Licet. Abb. Sic.

Et s. de of. delegati. q̄ cēti. ubi de hoc.

CASUS. Si clericus conueniat laicum de rebus suis uel ecclesiæ, & laicus dicat res illas suas, tūc actor forum rei sequatur, licet de cōsuetudine alicubi aliter obseruetur. Nota regulam generalem, actorem forū rei sequi debere: in quibusdam partibus aliter de consuetudine seruatur.

c ¶ Actor forum rei, &c.] hæc regula generalis est. j. eod. c. cum sit. & 11. q. 1. experientię. & c. seq. & 3. q. 6. c. 2. & c. neminem. & C. de iurisd. om. iud. in criminali. & C. de vbi in rem actio. l. vltima. ff. de alienatione iud. mu. causa facta. quia etiam. in prin & in Authen. vt cle. apud proprios episcopos. coll. 6. Fallit hęc regula ī casibus notatis. j. e. cū sit. & c. licet. & c. ex tenore.

d ¶ De consuetudine.] talis consuetudo cōtra oīa iura prædicta est, 2 sed introducta est propter negligētiam laicorum in exhibenda clericis iustitia, j. eo: cū sit generale. & cap. licet. & c. ex tenore. sed Papa siue sint negligentes, siue non, quotidie concedit litteras clericis contra laicos super quacunque quęstione: &

Sed est ser anda; quia uorabilis, 1. dis. 1. his n Petr. & bb. Io. An.

e ¶ R.] Forte clericus erat iste 3 R. quia alias Papa nō dedisset ei litteras: quia licet concedat clerico contra laicum, non tamen concedit laico cōtra laicum, dum tamen habeant alium superiorem, cum consuetudo curiæ sic se habeat, nisi de consuetudine, & sponte se subijciant iurisdictioni ecclesiæ. sic potest intelligi supra de ar. innotuit. & consimilia, & sup. ca. proxi. in fi.

3 Et ideo desiderabat ibi iudiciū epi. s̄m Ala. Io. And.

f ¶ Dominus.] quo ad feudum illud, aliàs videtur quod erant milites ecclesiæ: vt s. dicitur in littera.

g ¶ Ne in iudicio ecclesiastico responderent.] Quod quidem facere potuit cum Papa talem prohibitionē admittat. qualiter causa feudi debeat tractari, dicit̃ sup. tit. proxi. cæterum.

h ¶ Distulerit.] & sic per negligentiā iudicis sæcularis iurisdictio, q̄ prius erat ī efficax. apud delegatū, modo est efficax. sic j. eo licet. & c. ex tenore. sic etiā delegatus per negligentiam perdit iurisdictionē, & transfertur ad ordinarium. s. de officio ordinarij. significaui. s. de offi. dele. prudētiā. §. sexta in fi. Ber.

VErum.]Dñs feudi siue sit ecclesiasticus siue sæcularis, causam feudalem cognoscit. sic communiter summatur. primo ponitur factum. Secundo statutum, ibi: Statuimus. Abbas Siculus.

CASVS. Vacante quadam ecclesia, mota fuit q̃stio à quodam super quibusdam feudis aduersus præpositum, pertinẽtibus ad proprietatẽ vacantis ecclesiæ: dubitabatur, qd fieri deberet de huiusmodi quæstione. consultus Papa statuit, q̃ ad præsens supersedeatur hinc quæstioni, quousque eps fuerit ibi elect⁹ & confirmatus: & si feudum illud ad ecclesiã pertineat epi beneplacito relinquatur sicut iustum fuerit: q̃ si ad ecclesiam non pertineat, imperiali beneplacito relinquatur. Not. ex hac decretali bonũ arg. q̃ vacante ecclesia iurisdictio episcopi ad capitulum nõ pertinet. Item causa feudi per ipsius dominum debet expediri.

[Gl. sequ. reddit duplicem rationem, quare differtur quæstio in tẽpus fieri.]

a ¶ Quæstio mota fuit.]vacante ecclesia, vnde nõ erat qui de illa q̃stione posset cognoscere, nec tunc aliquid fieri potest in præiudicium vacantis ecclesiæ. ĩ. ne se. va. per totum. Vnde præpositus non tenebatur nec debebat respondere de feudo ecclesiæ coram alio iudice. s̃. c. proxi. & s̃. tit. proxi. cæterum. Et ideo Papa mandat, q̃ differatur quæst. illa quousque ecclesia prælatum habuerit.

b ¶ Consecratus.]idem esset si electus esset & cõfirmatus: quia tunc habet plenã administrationẽ, quantũ ad ea quæ pertinẽt ad iurisdictionẽ s̃. de elect. c. transmissam arg. ad idẽ. s̃. de trãsla. inter corporalia.

c ¶ De feudis.]supple, cognitio de feudis.

[Gl. seq. reci. per q. quid, s. episcopus feudi dominus negligit, &c.]

d ¶ Cognitionẽ.]quia forte dicebat ab aduersarijs, q̃ non erat feudum ecclesiæ, sed potius imperatoris: vnde dicit hic sub conditione, q̃ si eps esset negligẽs in quæstione feudi procedere, sæcularis iudex postea procedere: sicut econuerso. s̃. eo. c. proxi. nõ enim cognitio feudi ecclesiastici semper ad iudiciũ ecclesiæ spectat, vt no. s̃. tit. proxi. cæterũ. 1 Sed cõtra vr̃ potius q̃ secularis iudex nõ possit supplere negligentiã epi, sed per Papam tunc supplenda est illa negligẽtia. qa nõ ad iudicem sæcularẽ de hac causa pertinet, etiam si laici sint. arg. sup. de iudi. cæterum.

e ¶ Alioquin.]id est, si ad ecclesiam non pertineat.

CVm sit generale.]Primo ponit regulam. Secũdo casum exceptũ & triplicem ipsius causam. Abb. Siculus.

CASVS. Primo præmittit Papa regulã generalem, scilicet, q̃ accusator forũ rei sequatur, quia iudices sæculares remissi sunt & negligentes. in reddẽda iustitia psonis ecclesiasticis: statutum fuit fauore ecclesiæ, vt rectores ecclesiarum malefactores suos qui sacrilegi sunt cẽsendi, possint conuenire sub quo iudice voluerit, ecclesiastico vl̃ seculari. No. regulã, actor forum rei debet sequi. Itẽ propter negligẽtiam iudicis secularis deuoluĩ iurisdictio ad ecclesiasticum. Item sacrilegi corã ecclesia sũt cõueniendi, & in electione est prælatorũ sub quo iudice eos velint conuenire.

f ¶ Forum rei.]supra eo. si clericus. & in cõcor. ibi positis & C. de iurisd. omn. iud. iuris ordinem.

g ¶ Remissi.]in quo casu possunt per excõmunicationẽ cõpelli iustitiam exercere. 23. q. 5. administratores. immo iudex, q̃ negligit facere iustitiam, litẽ facit suam. 23. q. 2. dominus noster. & 3. q. 7. q̃ sine peccato. arg. in auth. vt diffe. iu. §. hoc autem. col. 9. & C. de app. si appellationem. Et si per dolũ, vel gratiã, vel inimicitiam iudicauerit, i verã litis æstimationem condemnari debet. ff. de iud. si filiusfamil. 2. Ber.

[Gl. seq. tractat de pœna & foro sacrilegorum. Secundo ponit quinque crimina ecclesiastica, tertio arguit à contrario.]

h ¶ Malefactores.]id est, raptores rerum ecclesiasticarũ & inuasores. 11. q. 2. ne de viro. Et isti qui sic bona ecclesiarum arripiunt, tamq̃ sacrilegi iudicantur, & pñt excõicari vsque ad condignam satisfactionẽ. 12. q. 2. nulli liceat ignorare. & c. quicunque. & c. prædia. & est expressum, ĩ. eo. c. conquestus. & quasi homicidæ reputãtur. 12. q. 2. qui abstulerit. & quia isti sacrilegiũ committunt, vt dicunt iura prædicta, coram ecclesiastico iudice sunt trahendi; cum istud crimen sit ecclesiasticum, vt hic dicit.; & hoc sacrilegiũ quandoq; per iudicem sæcularem punitur. C. de epi sco. & cleric. si quis in hoc genus. Item crimẽ 3 vsura rum. ĩ. de vsu. cũ tu. hæresis, simoniæ, periurij, & adulterij: hæc pertinent ad ecclesiam, & consimilia, & de quocunque peccato, supra de iu. nouit. & hoc quod hic dicit, introductum est in fauorem ecclesiæ. Et quia hoc dicit specialiter de malefactoribus, quod possint conueniri sub quo iudice velint: secus vr̃ intelligendum de alijs, q̃ coram suo iudice sint trahẽdi, dãmodo ibi possint suam iustitiam cõsequi, vt dr̃ s̃. eo. ex transmissa. quia quod de vno conceditur de alio prohiberi videtur 25. dist. qualis. cum suis concor. nisi consuetudo contrarium inducat; vt dicitur. sup. eo. si clericus. in fi.

QVod clericis.]Diuiditur: qa primo ponitur decisa cõquestio. in secunda mandatum: ibi, Mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Mandat Papa, q̃ si clerici Parisijs cõmoran-

domini, non potest vnus cognoscere, maxime alio absente, an feudũ ad eũ pertineat. hoc dicit secundũ lecturam magis notabilem.

CAP. VII.

VErũ †qm̃ de quibusdã feudis, aduersus p̃positum q̃stio mota fuit:[a] Statuimus, vt ex quo episcopus fuerit ĩ ecclesia cõscopus fuerit ĩ ecclesia cõsecratus,[b] †de feudis[c] ipsis, sub suo iudicio cognoscatur, si ad ecclesiasticam cognitionem[d] pertineãt: alioquin[e] imperiali beneplacito, sicut iustũ fuerit, relinquatur.

¶ Lucius tertius.

¶ Malefactores ecclesiarum in vtroque fore conueniri possunt.

CAP. VIII.

CVm † sit generale vt actor forũ rei[f] sequatur: & infra. ¶ Verum quoniam sæculares iudices in exhibenda iustitia personis ecclesiasticis, sæpe ĩ iudicio sunt remissi,[g] in fauorẽ ecclesiæ est introductũ, vt malefactores[h] suos, qui sacrilegi sunt cẽsendi, venerabiliũ locorũ rectores, possint sub quo malueriunt iudice conuenire.†

¶ Cœlestinus tertius.

¶ Causæ clericorũ secundũ iura nõ secundum consuetudines laicorum terminãtur. Vel sic. In loco temporalis iurisdictionis ecclesiæ, causæ clericorum sunt secundum ius canonicum terminandæ. h. d. secundũ glos. & vtrumq; summarium recipit determinationem.

CAP. IX.

QVod † clericis: & inf. ¶ Mandamus, quatenus[i] si quas causas pecuniarias clerici Parisijs cõmorã-

10 20 30 40 50 60

† Cap. 3. eo. ti. in 2. cõp.

† In codice Barbatiæ ita cõsecratus, vel cõfirmatus, de feudis, &c.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. compila.

1 Nec obstat. s̃. tit. 1. c. qualiter. quod intelligit in actionib. psonalibus nõ feudalibus.

† Vide l. si quis in hoc genus. & l. placet. C. de epi. & cle.

† Cap. 5. eo. ti. in 2. compila.

2 Vide c. eterni. de sẽtẽ. & re iud. lib. 6.

3 De materia huius gl. vide Bernardinũ Diaz practi. crimi. can. c. 81. 82. 85. 86. 89. & 106.

morantes causas pecuniarias habuerint cõtra alios. vel alij contra eos, iure canonico decidantur. No. qđ dicitur in ista decretali, speciale est Parisius, & fauore vniuersitatis introductum.

a ¶ Aliquos.] et laicos. & speciale Parisijs. vbi eps hẽt temporalẽ iurisdictionẽ, & gerit vicẽ comitis: unde & praeco bãnũ ibi nunciat nõie epi & regis. alias laici debẽt ĩ causis pecuniarijs coram suo iudice cõueniri, nec tractaret ibi causa iure canonico, sed ciuili, vel iure municipali, & sic causæ tractãtur inter clericos, & alios quos cõueniũt, vel si conueniãtur iure canonico ñ obstãte consuetudine.

†Hinc īferẽ ꝙ statuta laicorũ non ligãt clericos: vide Bart. in l. 1. C. de sum. Trinit.

† Cap. I. eo. tit. ĩ 3. cõp.

Licet ex suscepto. Diuidit' primo ponit dictum cũ sua modificatione. Secũdo ibi, Liceat ꝓuidet ꝙ grauatis ... consulibus. Tertio ibi, Si vero. prouidet ꝯtra recusationes ipsorum Ab. Siculus.

CASVS. Quidam laici Vercellẽses super quęstionibus, q̃ forum ecclesiasticũ non contingunt, litteras impetrabant ꝯtra alios laicos fatigãtes eos laborib⁹, & expẽsis, & iurisdictionem consulum Vercellen. eneruantes, cum ipsi parati essent conquerentibus iustitiã exhibere: Vnde cõsules Vercellen. significauerunt hoc domino Papæ, & ipse sp hoc mandat epo Vercellen. quatenus si aliquando a laicis Vercell. super rebus quæ forum sæculare contingunt, litteras contigerit a sede Apostolica impetrari, illas decernat irritas, & inanes, dummodo consules, & commune Vercel. de se conquerentibus iustitiam exhibeant. & si aliqui coram consulibus fuerint aggrauati, ad ipsum episcopum sicut hactenus seruatum est, vel ad sedem Apostolicam poterunt appellare, hoc pręsertim tempore, quo imperio vacante, ad superiorem sæcularẽ non possunt habere recursum: si vero consules iustitiæ tanquam suspecti fuerint recusati. corã arbitris a partibus electis de causa suspicionis agatur, quę si ꝓbata fuerit, ad ipsum episcopum uel ad Papam ꝓ iustitia recurratur. Nota, ꝙ litteræ Apostolicę impetratæ super his, q̃ ad forum ecclesiæ non pertinent, sunt in pendenti, nec ꝓceditur per eas quousque sęcularis iudex negligẽs apparuerit in iustitia exhibẽda: & sic ꝓp negligentiã iudicis sæcularis ecclesia se de his intromittere põt, itẽ vacante imperio ecclesia supplet vicem imperij, & ad eam appellatur vacante imperio. itẽ iudex ordinarius potest recusari: qa isti consules ordinarij sunt, licet contra opinionem legistarum, vt C. de iur. om. iud. l. nemo.

tes, habuerit ꝯ aliquos, [a] vel aliqui cõtra eos, ipsas iure canonico đcidatis, † ¶Inno iij. Vercellen. epo.

¶ Laicus laicum super re ciuili corã iudice ecclesiastico conuenire non potest nisi in defectu iustitiæ sæcularis, vel nisi consuetudo id exposcat.

CAP. X.

Licet † ex suscepto: & inf. ¶Mãdamus; quaten⁹ si quãdo a laicis Vercellen. litteras super reb⁹ ꝓcipue q̃ forũ sęculare contingit, a sede Apostolica contigerit impetrari, sublato appellationis obstaculo, decernas auctoritate nostra irritas, & ĩanes, dũmodo Cõsules & Cõmune, de se cõquerẽtibus in iudicio sæculari, exhibeãt iustitię complementum. [b] Liceat tamen ipsis, qui sub eisdem Consulibus taliter, duxerint contendendum; si se in aliquo senserint prægauari, ad tuam (sicut hactenus seruatum est) vel ad nostram, si maluerint, † audientiam appellare: hoc ꝓsertim tempore, quo vacante [c] imperio, ad iudicem sæcularem recurrere nequeunt, qui a superioribus in sua iustitia opprimuntur. ¶ Si vero Consules iustitiæ tanquam merito suspecti fuerint recusati, coram arbitris cõmuniter electis de causa suspicionis agatur: quæ si probata fuerit esse iusta, ad te, vel ad nos [d] ꝓ iustitia recurratur; sicut superius est expressum.

†voluerint.

¶Idem Archidiacono, † & thesaurario Turonen.

†al. archiepiscopo.

¶Vidua laicum coram iudice ecclesiastico conuenire non potest, nisi super causa ecclesiastica, uel in defectum iudicis sæcularis.

CAP. XI.

Ex † tenore litterarum comitis Britãniæ nostris est auribus intimatum, quod cum causam, quæ inter mulierem nobi-

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõpilat.

b ¶ Iustitiæ complementum.] ergo quousq; ad sniam peruenit, semper est in pẽdẽti an ualeat rescriptum. ĩ. e. prox. & ŝ. eo. ex trãsmissa. quandoq; enim rescriptum est in pendenti. sup. de rescrip. si autem.

[Gl. seq. ad casum quẽ ponit Ifa, addit 5. casus, quibus, &c.

c ¶ Vacãte imperio] iste est ergo vnus casus in quo iudex ecclesiastic⁹ potest se immiscere sæculari iurisdictioni, s. cum superior nõ inueniatur. Alius est, cũ iudex sęcularis negligit facere iustitiam, ut hic. versi. dũmodo. & c. & ĩ. cap pro xi. & c. 2. arg. 23. q. 5. administratores. Tertius I est, cũ aliquid ambiguum fuerit & difficile, & inter iudices uariatur. infra qui fil. sint legi. ca. per venerabilẽ. circa mediũ. Quart⁹ est in omni crimine ecclesiastico, puta. vsura, sacrilegio, & similibus, ut 6. q. 2. c. 1. & 12. q. 2. nulli ii ceat. & ĩ. de vsu qm̃. Quintus est cũ per denũciationem criminis causa deferẽ ad iudicem ecclesiasticum, ŝ. tit. proxi. nouit. Item ratione cõnexitatis, vt in dote. ĩ. de donationib. inter virum & vxorem, de prudentia.

1 Dicit per hoc facere ad qõnẽ. de duob. quar. tis. no. ĩ de test. Raynutius. ꝙ scilicet licet in ambiguitate opinionũ legistarũ stetur interpta tioni canonicæ. Io. An.

ADDITIO. Istos casus cũ multis alijs comprehendit Host. his uersibus.

Hæreticus, simon, seruus periurus, adulter.
Pax, priuilegium, violentus, sacrilegusque:
Si uacat imperium, si negligit, ambigu, an sit
Suspectus iudex, si subdita terra, vel vsus,
Rusticus & seruus peregrinus feuda viator:
Si quis pœniteat, miser aut sit, causaq; mixta,
Si denunciat ecclesia, quis iudicat ipsa.

d ¶ Ad te, vel ad nos.] contra. ĩ. de appella. cum speciali. & supra eodem si quis contra clericum. ubi ordinarius recusatus committit causã. Solutio. Illa cõtinet ius commune: & quod hic dicit. locale est. De recusatione iudicis ordinarij & delegati, & de illis habes infra de appella. secundo requiris. & c. cũ speciali.

Ex tenore.] Diuiditur. nam in prima ponitur Comitis conquestio. In secũda Papæ prouisio. Secũda ibi, Nos igitur, quę tria facit, reddit causam, super sederi mandat, duos casus excepit, Abb. Sic.

CASVS. Inter nobilem mulierem F. viduam, & I. de Meduano, super hæreditate ipsius mulieris q̃tio vertebatur: causa super hoc fuit cõmissa archiepiscopo & thesaurario Turonensi: Comes Britanniæ sub

cuius iurisdictione pars vtraq; consistit. mulieri prædictæ mādauit, vt causam deferret ad ipsum, promittens eidem quod faceret ei iustitiæ plenitudinē exhiberi: & quia iudices nihilominus procedebant in causa, comes hoc significauit dño Papæ: ipse vero cōsiderans ꝙ viduarū taliter dēt iustitiam defēsare, quod alijs nō debet in iustitiā facere, mandat eisdem iudicibus, ꝙ nisi r. lis causa sit quę ad ecclesiasticum forum pertineat, ei debeant supersedere, dummodo per iudicem sęcularē suam possit iustitiam obtinere. alioquin non obstante ꝯdictione ipsius Comitis, causā ipsam præuia ratione terminare ꝓcurent. Nota quod ꝓpter negligētiam iudicis sæcularis, transfertur iurisdictio ad ecclesiasticū iudicem Item causa viduarum principaliter ad forum sæculare pertinet. Item litteræ, quæ ab initio effectū ñ habēt, tractu tēporis incipiūt habere effectū:

†Vide l. 1. §. post operis. ff. de nou. oper. nū. & l. 2. ff. de iu. per Bar.

a ¶ Exhiberi.] & quia iudices nihilominus procedebant in causa, Comes significauit hoc domino Papæ.

[Glossa sequens notat causas uiduarum non pertinere, &c.

b ¶ In iustitia.] simile. ꝟ. de don. inter vir. & vxo. nup. per hoc patet ꝙ causæ viduarū nō ꝑtinēt principaliter ad ecclesiasticū iudicē, licet pertineāt ad ecclesiā quantum ad protectionem, ut 87. dist. c. 1. & 2. immo ad iudiciū sæculare spectāt [1] primo causæ viduarū, pupillorum, & orphanorū, 23. q. 5. regū. & in q. 3. ab imperatoribus & C. qñ īper. inter pup. l. vnica. secūdario quantū ad defensionē ad ecclesiā spectat. 25. q. 5 administratores. & ꝟ. đ cēsi. licet. & causa viduarū & aliarū miserabiliū ꝑsonarū spectat ad ecclesiā vbi agit de iniuria, siue de violētia eis illata. 24 q. 1. si qs de potētibus. Et sic intellige. ꝟ. eo. ex parte. ubi Papa cōmittit causā viduę sp violentia irrogata, & sic pōt intelligi. ꝟ. de ver. sign. super. §. vlt. & præcipue circa dotē, vt prædicta decre. nuper. causa pœnitentium ad ecclesiam pertinet. 11. q. 1. aliud hæresis, simonię, adulterij cum agitur ad separationē matrimonij. ꝟ. vt lit. non cōtestat. cap. 1. & s. de procura. tuæ. & aliæ de quibus dicitur in seq. notula. & indirecte ratione peccati omnes causæ pertinent ad ecclesiam, vt sup. tit. proxi. nouit

[1] Quid ergo spāle ī istis, cū istud reliqs sit cōe? de hoc 87. dist. eos, q. vide Mattheum de Afflictis in consti. regni Neapol. li. 1. tit. 7. & Guidonē Papæ decis. 566.

c ¶ Ecclesiasticum iudicem.] sicut sunt causæ matrimoniales. 2. s. de offi. deleg. causam matrimonij. & ꝟ. de consangu. & affin. ex litteris. Item causa natiuitatis alicuius. ꝟ. qui fil. sint legiti. lator. & c. causam. Itē ius patronatus. s. de iud. quanto. Item decimarum ꝟ. de deci. per totum. Item causa vsurarum. ꝟ. de vsur. quoniam. & per totum. & alia plura, ut dictum est. s. eo. cum sit. & ca. licet.

[2] Cōcilium Triden. sess. 24. canone 12.

[Gloss. seq. recip. per quæst. an scilicet communitate negligente procedāt isti delegati virtute primarū vel secundarum, &c.

lem F. & I. de Meduano, super hęreditate sua nosci tur agitari, uobis cōmiseri mus terminandam, ipse comes eidem mulieri, cum tam ipsa, quam prædictus I. esset de foro ipsius, mandauit, vt causam deferrét ad ipsum, promittens eidem, quod faceret ei iudem, quod faceret ei iustitiæ plenitudinem exhiberi: [a] † & infra. ¶ Nos igitur attendentes, quod sic sumus viduis in iustitia [b] debitores, quod alijs iniustitiam facere non debemus: Mandamus, quatenus, nisi sit talis causa, quę ad ecclesiasticū [c] iudicem pertinere noscatur, ei supersedere curetis dūmodo per iudicem sæcularem suam possit iustitiam obtinere: alioquin non obstante ipsius contradictione, causam ipsam ratione præuia terminetis. [d]

¶ Idem Pisano archiepō.

¶ Clericus non potest constituere sibi iudicem laicū, etiam si proprium iuramentum, & aduersarij consensus accedat.

CAP. XII.

SI † diligenti: & infra. Asseruisti te vsque ad hæc tempora tenuisse, quod licitum sit clerico renunciare saltem in temporalibus causis iuri suo, & sibi laicum iudicem constituere, præsertim ubi aduersarij voluntas accessit: ac tenere iura-

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compila.

d ¶ Terminetis.] per litteras prius impetratas, vt incipiāt valere ex tūc quo ad effectū. s. de offic dele. c. 3. § 1 ff. de leg. 3. l. 3. §. 1 C. de donat. inter vir. & vxo. donationes. & s. de rescrip. eam te. Interim enim iurisdictio dormit. sic s. de rescrip. pastoralis. in fi. vide tur enim committi causa sub conditione, si iustitia coram sæculari haberi non possit. arg. ꝟ. de iure iuran. quemadmodum. sicut cognitio pricipalis causę sub conditione committitur in causa appellationis. ꝟ. de appella. vt debitus. sic s. đ offi. deleg. insinuante. & ff. de iure dot. stipulationē. Quod autē litteræ, quæ ab initio nō valent, postéa conualescāt, est arg x. de rescr. si autem. ꝟ. de conuer. cōiu. placet. ff. de iniu. rup. & irri. testa. cū in secūdo. ff. de libe. & posth. si quis post humos. in princ. & ff. de pig. act. si in rē. §. vlti. & s. de elect. quod sicut. arg. contra. s. de elect. dudū. vbi de hoc. & inf. de ꝓba. post cessionē. Item hic habes, ꝙ iurisdictio perdit ꝑ negligētiā. sic s. de offi. ord. significauit. offi. deleg. prudētiā. in fi & s. de c. licet. [3] & sic litterę istæ sunt in pēdēti quousq; appareat de negligentia iudicis sæcularis. s. e. c. ꝓxi. sicut in pēdēti est, an in senatuscōsulto Macedoniano cōmissum sit. ff. ad Macedonianum. l 1. §. si pendeat. Diui

[3] Facit text. in Authē. de defen. ci. §. oportet. in gl. iurisdictionē. cum no. collat. 2. & in l. 1 & ibi Bar. ff. đ iur. om. iu.

SI diligenti pars huius. ꝟ. de præscr. si diligēti. Diuidit in tres partes. In prima ponitur falsa opinio archiepiscopi Pisani. In secundi ipsius impugnatio, ibi Immemor. In tertia conclusio: ibi, Manifeste. Abb.

CASVS. Quidam clericus Pisanus cōtraxit cū aliquo promittens eidem ad certum terminum soluere certam pecuniæ quantitatem, alioquin posset eum conuenire coram iudice sæculari, & clericus ꝓmisit ei respondere sub illo, iuramēto interposito: dubitatum fuit, an posset sic renunciare iuri suo, saltem in temporalibus, & iudicem laicum sibi constituere, & an iuramentum teneret: super hoc consultus fuit archieps Pisanus, qui fuerat doctor legum: & ipse rñdet, ꝙ vsque ad tempora illa tenuerat, ꝙ licitum sit clerico renunciare iuri suo, saltē in temporalibus, & sibi laicum iudicem constituere: & iuramentū sup hoc præstitum seruandum erat. Rñsio & opinio archiepi peruenit ad Papā: unde scribit eidē archiepo, referēdo sibi opinionē suā qualiter asseruit ꝙ licido erat clerico renunciare, saltē in tēporalib. iuri suo, & laicum iudicem sibi constituere, & ꝙ iuramentū sup hoc præstitum erat seruandū, oblitus constitutionis illius quæ dicit, ꝙ pacto priuatorum iuri publico nō derogatur: & ꝙ non potuerit renunciare, nec laicū iudicē sibi constituere, ostendit per cōcilia Meleuitanen. & Carthaginen. In cōcilio Meleuitanen. [4] cōtinetur, ꝙ clerici nō protrahant clerico ad iudicia publica relicto pontifice suo: quod si fecerint, causam perdant, & à communione habeantur extranei. Et in concilio Carthaginen. dicitur, ꝙ tam epi, quam diaconi,

[4] In cōcilio Toletano 3. c. 13. hęc cōtinentur.

mentum super hoc interpositum, respondisti.

¶ Immemor constitutionis † qua cauetur, pacto priuatorum [a] iuri publico minime derogari. Cum igitur hoc ius in Mileuitanensi † & Carthaginensi concilijs [b] sit specialiter promulgatum, ne clerici [c] clericos relicto suo pontifice, ad iudicia publica pertrahant: [d] alioquin causam perdant, [e] & a

† al. ita: cōstitutionis illius.

eoni, & quilibet clerici in criminali seu ciuili negotio si derelicto iudicio ecclesiastico, uoluerīt se purgare publicis iudicijs, etiam si pro eis lata fuerit snīa, solum suum amittāt, & hoc in criminali actione. In ciuili uero perdant quod euicerint, si locū suū obtinere uoluerint. Ex quibus concilijs manifeste apparet, quod clerici, nec inuiti, nec uolētes possunt paciscí ut secularia iudicia subeāt; quia hoc nō est beneficium personale cui renūciari possit, sed potius toti collegio ecclesiastico publice est cōcessum, cui pactum priuatorum derogare non potest, & iuramentum super hoc prestitum licite seruari non pōt, ꝙ contra statuta canonica illicitis pactionibus informatur. Not. ꝙ ius publicum pacto priuatorum non tollitur. Item clerici neque in criminali, neque in ciuili possunt laicum iudicem eligere, suo derelicto: qđ si fecerint, puniuntur, vt hic dicitur. Item ius istud publicum est, & ideo nullus ei renunciare potest. Item si principale non tenet, nec accessorium. Item iuramentum contra canones præstitum, non tenet.

Glo sequ. ad id quod dr̄ hic ius publicum non tolli pacto priuatorum, alleg. 12. iura pro cōcor. In contrarium alleg. 11. iura. Solu. distinguendo inter ius publicum fauorabile tantum, & fauorabile & odiosum. & ponit exempla. subdit etiam quattuor rationes quare clericus non cōsentit in nō suum iudicem, dicens secus de laico in ciuilibus: dicit deinde aliud in arbitris.]

1 Et melius ff. de re. iu. l. neq; pign9 §. priuatorū Io. And.

a ¶ Pacto priuatorum.] Sic ergo patet ꝙ priuatorū pacto iuri publico non derogatur. ff. de pact. ius publicū. & l. inter debitorem. s. de arb. ca tempore. & j. de sen. excōic. contingit. 1. nemo enim ius publicum remittere potest, aliquibus pactionibus: nec mutare formam antiquitus constituta n. ff. de ad ni. tut. quidā decedēs. & j. de test. 1. requisisti. & nemo potest facere ꝙ leges in testamento suo locū non habeant. ff. de legat. 1. nemo. & ff. ad l. Fal. ꝙ de bonis. §. 1. & C. de condi. inser. l. 2. & C. de iura. calum. l. vlt. §. sed quia. & 10. qō. 1. sic quidam. ff. de postu. quos prohibet. j. de excep. c. exceptionem. arg. ꝯtra. ff. de pact. pacisci. & l. pactum. inter hæredes. ff a quib. app. non licet l. 1. in fi. & §. 1. & C. de tēpo. app. l. vlt. in fi. & ff. de ser. l. 1. & ff. de minor. si iudex. & j. de reg. ad Apostolicam. & j. de priuile. si de terra. & c. accedentibus. & C. de pact. si quis in conscribendo. vbi vr̄ expressum. & j. eo. dilecti. super hac contrarietate dicas ꝙ illi iuri, quod est tantum introductum in fauorem aliquorū, bene potest quis renunciare: sed si aliquod ius introductū est in fauorem quorundā pro publica vtilitate ipsorum, & odio aliorum, nullus pōt tali iuri renunciare: tale est hoc de quo hic agitur: quod introductum est non tam in fauorem clericorum, quam in odium laicorū: ipsi enim clericis oppido sunt infesti, vt 2. q. 7. laicos. & c. laici. & tale est illud. 17. q. 4. si quis suadente. quia ei renunciare non potest. j. de sen. exco. contingit. Sicut potes videre in simili, mulier potest renunciare Velleiano: quia in fauorem ipsius tātum introductū est. ff. ad Velle. l. vl. §. pe. & C. eod. tit. 1. l. iubemus. propter infirmitatem sexus. C. ad Velle. si fine. & ff. eo. l. 2. §. verba. sed Macedoniano non potest renunciari: quia illud in fauorem quorū dam introductum est: & in odium creditorū. ff. ad Maced. sed & si pater. in fi. similiter beneficio restitutionis non potest renūciari: quia tā in fauorem q̄ in odiū introductū est, licet sit arg. contra. ff de min. si iudex. 2. Item & alia ratio conf. cuit assignari, quare non possit clericus in alium iudicem consentire: quia præiudicat̄ episcopo suo, sine cuius consensu iurare non potest, nec alium iudicē habere 11. qu. 1. clericum. & 3. quæs. 6. non liceat. j. de iura. calum. c. 1. in fi. Item ab alio non potest recipere ordinem, nisi ab episcopo suo. ergo nec iudicium quod est maius. Sic argumentatur canon. 9. q. 2. nullus Primas. & j. de paro. c. 3. Item nō potest ab alio prelato petere animæ iudiciū quod est occultum: multo fortius non pōt petere iudicium personæ. j. d pen. & re. omnis utriusque. & de pen. d. 6. placuit. sic posset cōtingere, ꝙ omnes subditi episcopi alium sibi iudicem eligerēt. Laicus uero bene potest alium iudicē sibi eligere in ciuili negotio. ff. de iud. l. 1. & 2. sed in criminali non. 11. q. 1. si quis cum clerico. & C. de iurisd. om. iud. in criminali. clerici tamen arbitros bene possunt eligere præter consensum episcopi. s. de arb. c. 1. & 2. & in c. dilecti. & per totum tit. Item dixi ꝙ illi priuilegio, si quis suadente. renunciari non potest, tamen clericus verberatus à laico, vel ab alio, potest ei remittere iniuriam, quantum ad se, sed non quantum ad ecclesiam. 23. q. 4. si is qui. 63. dist. Salonitanæ.

a Vide Spec. par. 2. tit. de rest. in inte. §. qualiter. circa finem.

† Verba quæ hoc loco tribuūt cōcilio Mileuitano hītī cōcilio Toletano 3. c. 13. reliqua in concilio Carthaginēsi. 3. c. 9.

b ¶ Concilijs.] quæ concilia tu habes. 11. q. 1. inolita. & c. placuit. quorum verba hic ponuntur.

c ¶ Ne clerici.] hic ponit tenorem illius c. inolita.

d ¶ Pertrahant.] & si trahantur inuiti, & ideo punitur ille qui eos trahit, & sic loquit̄ c. inolita. in actore.

e ¶ Causam perdant.] sed nunquid per sententiam, an ipso iure? H. dicebat quod ipso iure perdit cām: sed videtur potius ꝙ per sentētiam. arg. prædicti c. inolita. vbi dicit: conuentus, & causam perdat. & C. de iurisd. om. iud. vbi dicit: actor actione causæ mulctet̄, reus pro cōdemnato habeatur. & arg. p̄dicti. c. placuit. vbi dixit, locum suum amittat. quod verius videtur op. 3. ad hoc arg. j. de excess. prælat. grauem. hoc dicit. Io. H. contra. Sed nunquid intelligimus hanc pœnam imponendam statim, vel post conuentionem, vel post litis contestationem, vel tantum si perseuerat vsque ad finem causæ? Et videtur certe quod postquam vocatus est ad iudicium. 11. quæstio. 1. inolita. vbi dicit; ad iudicia publica non pertrahant, si contrafecerint, causam perdant. & cap placuit. vbi dicit; qui de sæculari iudice poscit auxilium, &c. & C. de iurisdi. omnium iudicum. in criminali. vbi dicit, qui inuocauerit in vetito examine. Sed videtur quod ante litis contestationem possit pœnitere. nec incidit in pœnam. ff. rem rat. habe. amplius. & ff. de in ius vocan. l. quamuis. 4. & ff. de iurisd. omn. iud. si conuenerit. Et argum. illius c. placuit. vbi dicit; si crimen fuit intentatum, vel ciuilis causa commota. per quæ verba innuitur, quod lis fuit contestata: immo etiam videtur quod quandocunque ante sententiam licitum sit pęnitere. arg. ff. de inoffi. testam. Papinianus. §. meminisse. & C. de ijs quib. vt in dig. alia causa. & ff. quod metus caus. si cum exceptione. §. hęc actio. & §. satis. Hug. dicebat quod hic non est locus pœnitentiæ: benignius tamen est, & tutius dicere, quod ante litis contestationem sine pœna desistere potest. arg. illius c. placuit. quia prōptiores esse debemus ad misericordiam, quam ad rigorem. ff. de act. & obl. l. Arianus. Post litem vero contestatam non potest vitare pœnam. arg. prædictarum legum, amplius. & l. quāuis. & l. si conuenerit. Sed in causa spirituali sola depositio querimoniæ sufficit, ut ab ecclesia tāquā membrum putridum abscindatur, & beneficia alijs cōferantur infr. de exces. præla. grauem. Sed potest dici quod illud est pp̄ excessum nimium, eo quod in suum. episcopum tantum facinus attentare præsumpsit, ut merito augeri debeat pęna. ff. de re milit. omne delictū. §. 1. sed de rigore debent puniri, qui in uetitum examē alios trahunt.

3 Ar. ad hoc C. de asser. tol. l. 1. in fi. & C. de hęr. quicunque. ante fi. Ioā. And.

4 Libertus euadit pœnā, si desistit à uocatione patroni in 1[9] ante lit. cōt. Io. And.

a ¶ A communione.] sacramentorum : quia in pęnam remouebuntur à sacramentis ad tempus.arg.2.q.6.catholicæ.vel potius à communione, id est,officio,& beneficio,si clericus est,priuetur, vt dicit Hug. sed nimis rigida esset hæc pęna, nec etiam talis expositio consonat litteræ : & ita dicit ꝙ nõ perdit locũ suũ,si ꝑdere vult quod euicit.Et hucusq; loquitur ĩ actore: sequentia verba: & tã epi,&c.in reo.

b ¶ Tam episcopi.] hic ponit tenorem illius cap. placuit.

c ¶ Purgare.] & sic loquitur in eo. cap. placuit,& ideo quia sponte elegit vetitũ iudiciũ,& punit̃ :& expone, purgare,id est, examinare cãm suã. Et dic ꝙ voluerint cũ effectu. i. fecerint quòd examinaretur ibi causa:nã si inuiti traherẽtur. non puniretur argum. contra. supra de iudi. at si clerici. & 11.q.1. si qui clericorum.

ADDITIO. Vnde versus.

Clerice, si quaris examen quod prohiberis.

Et deponeris,& causa destitueris.

† Concor.in q̃d nostr. ff. de reg. iu.& l.1.ff. so.m.

ta.placuit. pacisci possunt vt iudicia sæcularia subeant, sed nunquid tacite possunt renunciare suo foro,respõdendo coram laico? arg.quod sic 3.q.6. pulsatus.nã & Papa renunciat suo foro.2. q.7. nos si incõpetenter. & qu. 5. mandastis. multa enim possumus tacite ad quæ non possumus nos pacto adstrĩgere. ff. de procur.l. filiusfamilias §.veterani.& C.de pact.l.vl.& C. de iura.cal.l.2.in fi. Dicas ꝙ neque tacite, neq; expresse potest clericus aliũ iudicem constituere, immo in ecclesiasticã personam sine licentia speciali episcopi sui consentire non potest, nec illum in iudicẽ eligere, vt 3.q. 6. non liceat.ĩ.e.significasti. vbi determinat̃ ista dubitatio, vt ibi dicit.

Clerici neq; tacite neq; expresse possunt suo foro renunciare.

communione [a] habeantur extranei: & tam episcopi [b] quam diacones, seu quilibet clerici in criminali, seu in ciuili negotio, si derelicto ecclesiastico iudicio, publicis iudicijs se purgare [c] voluerint, etiãsi pro eis sit lata [d] sententia locũ suum amittãt, & hoc in criminali actione; in ciuili vero perdant quod [e] euicerint si locum [f] suum maluerint obtinere; [Manifeste [g] patet, quod non solum inuiti, sed etiam voluntarij, pacisci non possunt vt sæcularia iudicia subeant, cum nõ sit beneficium hoc personale, cui renunciari valeat, sed potius toti collegio ecclesiastico publice sit indultum, cui priuatorum pactio derogari non potest. Nec iuramentum [h] licite seruari potuit, quod contra canonica statuta illicitis pactionibus informatur.

¶ Idem Beluacen. episcopo.

¶ Clerici super excessibus coram suo episcopo conueniri debent, nõ corã his quib. seruiunt, nisi cõsuetudo, vel priuilegium aliud inducat.

CAP. XIII.

Cvm † contingat interdum, & infra. ¶ Insuper postulasti, an cum aliqui clerici deputati seruitio capituli Beluaceñ.

† Cap.1.eo. tit.in 4.compila.

[Glo.seq. notat. & dupliciter probat argu. quòd si principale,&c.alleg.in cõtrariũ,deinde ad casum conuersum pro & contra.in fin.vbi dicitur, quòd vbi factum lege prohibente non tenet:non tenebat stipulatio, mãdatum vel iuramentum adiectum.]

d ¶ Pro eis sit lata,] Sed quid si contra eos lata sit? Vĩ ꝙ nõ teneat : quia sententia à non suo iudice lata non tenet.š.de iudi.at si clerici.11.q.1.si qui clericorum.satis patet quid dicendũ sit:nã si obtineret, sñia non valeret,sed si contra eos lata est, de iure tenere nõ dẽret: tamen quantum ad se, & in odium illorum seruabitur talis sententia, & compelletur ad hoc propter culpam suam, imò multo fortius pro condemnato debet haberi.arg.sup.de renun.quod in dubijs.

[Gl. seq. tria dicit:finis de qua causa, prin. cui applicetur, medium quid cum vterque fuit in culpa.]

e ¶ Perdant quod.] id est,rem quæ ab eis petebatur, de qua fuerunt absoluti, & habebuntur pro condẽnatis : & res illa dabitur actori,cui facta est iniuria:quia reus aliter se conueniri non patiebatur : quia forte potens erat,& actor ipsum timebat. vnde non audebat illum conuenire corã suo iudice,& sic actor inuitus & coact⁹ conuenit illum. Sic in præsenti casu actor perdit ꝙ euicit.& datur reo, qui inuitus tractus fuit ad iudicẽ alienum.Sed si vterque fuerit in culpa : tunc debet dari illi ecclesiæ cui facta est iniuria ;& iurisdictio eius spreta. Et quod dicit. perdant quod euicerint. intellige cũ causa est propria clerici. 1. secus si negotium sit ecclesiæ:quia delictum personæ,&c.16.q. 6. si episcopum.

f ¶ Si locum suum.] ecce, reus habet electionem, vt vel perdat causam vel amittat locum. Si potius vult perdere locum, nunquid habebit quod euicit? Sic si actor fuit in culpa, aliàs non : quia factum istius non debet obesse actori innocenti. & sic est casus,in quo tenet sententia à non suo iudice lata.

x Cõcor.tex. in l. non aliter.ff.d le.3.

[Glo.seq.quærit,argum. affirmatiue. soluit contrarium, & remittit.]

g ¶ Manifeste patet.] hic ergo patet arg.ex pręcedentibus concilijs, ꝙ nec inuiti, & hoc ex concilio Mileuita.11.q.1.inolita.nec volentes.& hoc ex cõcil.Charta.placuit.

h ¶ Iuramentum.] sic ergo patet ꝙ si contractus non tenet siue pactum,iuramentum de obseruando ipsũ cõtractum vel pactum,nõ tenet,neque obligat. C.de legibus, non dubium, & quia iuramentum contra bonos mores,& vim legum, & auctoritatem iuris nullius est momenti.ff.de lega.1.si quis inquilinos.§. si quis, & quia iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis.22.q.4.inter cætera.& ĩ.de iureiu.quanto. Itẽ arg. ꝙ si principale non tenet, nec accessorium, vt C. de vsuris.eos.& C.depositi.l. si deposita pecunia. & l.prędicta,non dubium.& ĩ.de fide instrum.inter dilectos.& quia idẽ iuris est in principali & accessorio. š. de offi. deleg.prudentiã.in fi.arg.cõtra.ĩ.de iureiu. debitores. & c.cum contingat. Similiter quod iuris est in accessorio,& in principali,arg.23.q.1. paratus. versus finem. ver.nam si Christiana.in fi.aliàs est capitulũ. arg. contra, ꝙ aliud est in accessorio, quàm in principali. ff.de pact.l. 3. arg. contra quod sublato accessorio, tollitur principale.ff.de pac.l.2.arg.contra.C.de remis.pigno. creditricem.Item signatur contra.ĩ. de iureiu. cũ contingat. vbi iuramentum super contractu contra legem facto præstitum, seruatur, & ibi de hoc.Ber.

Cvm contingat.] Sunt duæ partes, consultatio,& responsio.Secunda:ibi.Super quo. Abb.Sic.

CASVS. Aliqui clerici deputati sunt seruitio capituli Beluacensis, aut seruitio aliorum clericorum Beluaceñ. diœcesis : clerici isti sic ad seruitium deputati committunt excessus aliquos : quæsiuit episcopus Beluacensis, vtrum clerici isti cum impetuntur super excessibus suis, conueniendi sint coram ipso, uel potius coram illis quibus seruiunt; cum illi quibus seruiunt huiusmodi iurisdictionem uendicare contendant, quã uis eos non possunt excommunicare, uel aliàs coercere. Ad hoc respondet Papa,quòd coram episcopo Beluaceñ.tamquam ordinario conueniendi sunt, maxime

super

super iis, quæ in sua diœces. commisisse dicuntur, nisi forte illi quibus ipsi delinquentes deseruiunt, ex indulgentia spāli vel consuetudine, vendicet sibi huiusmodi iurisdictionē. Not. ꝙ priuilegiū & cōsuetudo derogant iuri cōi, ēt in criminibus. Item solus eps cognoscit de criminibus in diœcesi sua commissis de iure communi, nisi cōsuetudo vel priuilegium sit in contrariū. Item episcopus solus est ordinarius in diœcesi sua.

a ¶ Maxime.] id est, tantum. sic. 11. q. 3. si quis episcopus damnatus. nam tantum ab illo puniēdus est vbi deliqt. 16. q. 3. placuit. ȷ. de rapt. c. 1. vbi de hoc. Vel dic ꝙ licet alibi possit excōmunicari, non tñ ab alio pōt deponi q̃ a suo diœcesano: secus si ciuiliter ageretur de bñficio. ȷ. e. postulasti. Qñ reus sit remittēdus 1 ad suum iudicem, dr̄ 3. q. 6. ca. 1. & ȷ. de rap. c. 1.

[Gl. seq. no. alleg. 5. iura secūdo obijcit & soluit per tria similia.

b ¶ Vel consuetudine.] no. ꝙ cōsuetudo dat iurisdictionem. 9. q. 3. conquestus. s. de arbi. dilecti. C. de eman. l. 1. & vlt. & s. de offi. ord. irrefragabili. Sed qualiter pōt i hoc casu priuilegiū vel consuetudo dare iurisdōnē, cū nemo sibi vel suis ius dicere possit. ff. de iu. om. iudi. q. iurisdictioni pest. & C. ne qs i sua cau. ius sibi dicat. l. vnica? Sed dic ꝙ dñs familię pōt hēre ordinariam iurisdictionē super familiam suā sicut magister super discipulos suos, vt in consti. Frideri. C. ne fi. pro pa. auth. habita. sicut eps in suos canonicos, & sicut pater super filium suum, vt 3. q. 7. infamis. §. tria. circa fi. & 23. q. 4. duo ista nomina. & si suspectus fuerit dominus petat actor ei aliquem associari. 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur. vel eligat arbitros. s. eo. l. quis contra clericum. & 11. q. 1. peruenit. ȷ. de app. cum speciali.

1 De hoc articulo copiose Couarruuias in pra. qō. cap. 11. Guido Papæ decisio 202. & late super Directorio Inquisitorū, lib. 3. Schol. 45.

2 Vide Accursium in l. more maiorum. ff. de iurisd. omn. iud.

aut aliorum clericorū tuæ diœcesis, super excessibus impetuntur, sint cogendi coram te, vel potius coram illis, quibus seruiunt querelantibus respōdere, cum illi sibi iurisdictionē huiusmodi vendicare contendant, licet illos excōmunicare nō valeant, vel alias ēt coercere. Sup quo taliter respōdemus, quod ad te (vt pote ordinariū) de talibus debet conquerentes habere recursum: maxime [a] si super his impetuntur, quæ in tua nosčuntur diœcesi cōmisisse. Nisi forte hi quib. delinquentes ipsi deseruiūt, ex indulgentia, vel cōsuetudine [b] speciali, iurisdictionem huiusmodi valeant sibi vendicare.

¶ Idem.

¶ Episcopus delicti condēnat clericū de delicto, sed non priuat beneficio alibi existente, sed episcopus beneficij priuabit, quasi exequendo condemnationē iudicis delicti hoc dicit secūdum vnū intellectum. Secundum alium intellectū hoc dicit: Episcopus delicti condēnat clericum de delicto, priuando beneficio alibi sito, sed executio realis fit ab episcopo beneficij.

CASVS. Ecce aliquis sacerdos hēt ecclesiam in diœcesi Boñ. in qua residet, domicilium vero ratione patrimonij sui habet in diœcesi Mutiñ. & ibi delinquit, quæritur à quo epō pro delicto ibi cōmisso debeat iudicari. pręcipue in causis quæ officij vel beneficij priuationē inducūt? Rñdet ꝙ p epm in cuius diœce. deliquit, sñia in eundem clericum debet pmulgari, sed p illū epm in cuius diœcesi habet ecclesiam, sñia dēt executioni mandari. Not. quod rōne delicti efficitur quis de foro alterius. Itē per alium fertur sententia, & per alium executioni mandatur.

CAP. XIV.

Postulasti † per sedem Apostolicam edoceri, vtrum sacerdos habēs ecclesiam in vna diœcesi, & residens in eadem, domicilium vero patrimonii ratione in alia ibi delinquēs ab eo in cuius diœcesi habet patrimoniū pro delicto ibidem commisso debeat iudicari; præsertim in causis, quæ officii sui seu beneficii priuationem exposcunt?

¶ Ad quod breuiter respondemus, quod per episcopum in cuius diœcesi deliquit, [c] sñia pmulgari poterit in eundem. Sed ab eo in cuius diœcesi beneficiū obtinet, erit quo ad illud executio facienda. [d]

¶ Honorius tertius archiepiscopo, decano, & archidiacono Turoneñ.

¶ Miserabilis personæ pōt laicū interdicto vnde vi, coram iudice ecclesiastico cōuenire, etiam si res subtracta dicatur feudalis.

CAP. XV.

Ex parte B. quondam Angliæ reginæ fuit propositum, quod cum

c ¶ Deliquit.] & ita delictum dat iurisdictionē. ȷ. e. ca. vlt. & 6. q. 3. placuit. 3 & eps iste in cuius diœcesi deliqt dēt ferre sñiam cōtra ipsū super crimine, & nō super ecclesia, & hęc sñia lata sub vno, facit fidē in alio iudicio. simile. 24. q. 1. subdiaconus. & 11. q. 1. statuimus. ff. de iureiurando. si duo patroni. C. de libe. cau. iubemus.

d ¶ Executio facienda.] ille .n. iudex in cuius diœcesi est res, i qua fieri dēt executio, dēt sñiam mandare executioni: & sic ille eps cui subest illa ecclesia istius clerici priuabit illū per sñiam ab alio epō latam. arg. ff. de re iud. a diuo Pio. §. i criminibus. si crimen magnum est, ille iudex exequat̄ sñiam, vbi delictū est perpetratū. ȷ. de rap. c. 1. & ff. de re milit. desertorem, in prin. & in authē. vt nulli iudi. §. si vero quis comprehē. forum. coll. 9.

† Cap. 3. eo. tit. in 4. compila.

3 Concord. text. in l. relegatorum. §. 1. & §. interdicere. & seq. cum §. est quoddam genus, & ibi Bart. ff. de interd. & relegatis.

Postulasti.] Hoc c. legitur principaliter duobus modis. Primo ꝙ episcopus delict fert sñiam tm̄ super crimine: sed eps beneficij fert sñiam priuatoriam beneficij. Secundo legitur, quod eps delicti fert sñiam ēt super beneficio. Sed realis executio, vt possessionis subtractio, debet fieri per iudicem beneficij. Diuiditur in duas partes. Primo ponitur qō. Secundo solutio: ibi. Ad quod. Abb. Pars huius decre. ȷ. de homi. postulasti.

Ex parte.] Sunt duæ partes. In prima, partis conqō. In secunda iudicū instructio: ibi, Mandamus. Prima subdiuiditur. Primo ponit causæ commissionem, & rei vocationem. Secundo: ibi, Dictus. rei exceptionem, & actoris replicationē ad illam. Abb. Sic.

CASVS. B. regina quondā Anglię, impetrauit litteras ad iudices delegatos, cōtra nobilē virū Guili. qui contra iustitiam spoliauerat eā castro Segrey pertinente ad eam rōne dotalitij: corā quib. dictus nobilis excipiēdo proposuit, ꝙ lræ nō valebāt p eo quod castrum Guargiæ, vbi est eius domicilium principale, consistit in diœcesi Rodoñ. quæ distat à Turonensi vltra duas dietas. Cōtra hoc ex parte reginæ fuit replicatum, ꝙ nobilis ille Duronēsis bñ poterat cōueniri: qa & in Rodonensi & Andegauen-

nobilem virum Guliel. detentorem castri Segrey, ratione dotalitij [a] pertinentis ad ipsam, quo per eum, vel eius complices [b] cōtra iustitiam fuerat spoliata † auctoritate bonæ memoriæ Ioānis Papę prędecessoris nostri corā vobis traxisset in causam; Dictus nobilis excipiendo proposuit, quod litteræ Apostolicæ non valebant, pro eo quod castrum Guargiæ, vbi est eius domicilium principale consistit in dięcesi Rodoñ. quę vltra duas dietas a Turonis est remota. Verum replicatum fuit ex parte reginę, quod idē nobilis Turonis satis poterat conueniri, cum non solum in Rodoñ. diœcesi, sed etiam in Andegauensi [c] diœcesi existat, eo † quod & castra & redditus plures habet in ipsa: & castrum, de quo quæstio vertitur, in eadem est diœcesi, [d] quæ a Turonensi nequaquam vltra duodecim leucas † distat. idem quoque adiecit, quod cum dicta regina ius suum coram domino feudi prosequi debuisset; † litteræ Apostolicæ non valebant, cum non faciebant mentionem, quod dominus feudi fuerit requisitus, & ipse in exhibēda iustitia extiterit negligens vel remissus, subijciens quod eędem litterę, falsitate expressa fuerant impetratæ; eo quod suggestum fuerat, castrum illud ad eandem reginam ratione dotalitij pertinere, cum nec ab initio, nec durante matrimonio, a viro sibi fuerat in donationē propter nuptias assignatum. Ad hoc autem fuit ex parte ipsius reginæ responsum, quod vidua spoliata irrequisito feudi domino, spoliatorem, seu detentorem rei, coram ecclesiastico iudice poterat cōuenire, cuius interest viduas defensare; & infra.

¶ Mandamus, quatenus si vobis cōstiterit dictum nobilem, & terram & mãsionem habere in Andegauensi dęcesi, in qua interdum consueuit commorari, & ipsam diœcesim vltra duas a Turon. non distare dietas, & in eadem litigiosam rem esse, non obstantibus exceptionibus alijs, [e] quæ in petitorio potius quam in possessorio, (quod regina contra eundem nobilem intentabat) locum habere videntur, in ipso negotio iuxta priorum continentiam litterarum, ratione prępia procedatis.

degauensi diœcesib. existit, & castrum de quo qō vertitur, in diœcesi Andegauensi existit: quæ non distat à Turonensi vltra duas dietas; præterea idē adiecit, ꝙ ipse coram domino feudi debuit conueniri, & ideo lr̄æ Apostolicæ non valebant, cum non faciāt mentionē quod dn̄s feudi fuerat requisitus & in exhibendo iustitiam, vel erat negligens vel remissus. Insuper dicebat, ꝙ litterę expressa falsitate fuerāt impetratæ, ex eo ꝙ suggestum fuerat castrū illud ad reginam illam ratione dotalitij pertinere, cū nec ab initio, nec durante matrimonio, sibi a viro in donationem propter nuptias fuerit assignatum. Contra istud ex parte reginæ fuit respōsum, ꝙ vidua spoliata, irrequisito dn̄o feudi, spoliatorē seu detentorem rei coram ecclesiastico iudice, cuius īterest viduas defēsare, bn̄ poterat cōuenire, iudices super ꝓpositis dubitarunt: vnde regina dn̄o Papæ prędicta significauit: vnde mandat iudicib. p̄dictis, quatenus si constiterit dictum nobilem, terrā & mansionem habere in Andegauensi diœcesi, in qua interdū habitare consueuit, & ipsa dięcesis à Turonēsi non distat vltra duas dietas, & in eadem dięcesi res litigiosa existit, in ipso negotio iuxta tenorē priorum litterarum præuia ratione ꝓcedāt, non obstātibus alijs exceptionibus quæ in petitorio potius q̃ in possessorio, ꝙ regina cōtra dictū nobilē intētauit, locum habent. No. ꝙ causa viduarum quo ad possessoriū, pertinet ad ecclesiam. Itē not. ꝙ dietę computantur à diœcesi, in qua res litigiosa existit. Item causa feudi quo ad petitionem iudicum, coram domino feudi tractari debet. & ista tria requiruntur coram delegato, ꝙ habeat domicilium inf. duas dietas à iudice delegato, & quod res litigiosa sit inf. eandē diœcesim.

a ¶ Dotalitij.] i. donationis pp. nuptias: mulier. n. dr̄ dotē dare viro, vir aūt dr̄ dare vxori donationem propter nuptias. inf. de don. inter virum & vxo. nuper. in fi.

b ¶ Complices.] not. ꝙ tenetur quis hoc interdicto siue quis fecit, siue complices eius ipsius mandato, siue etiā ratū habuerit. ſ. de rest. spol. cū ad sedē. & ff. de vi & vi arm. cū a te. & l. 3. §. cū procurator. quia facientes & cōsentientes pari pęna puniunī. s̄. de offi. deleg. c. 1. & 2. q. 1. notum in fi. & tenetur ēt alia ratione, si rem illam sciēter recepit a deiectore. ſ. de rest. spol. sæpe cōtingit. & sup. tit. prox. q̄a V.

c ¶ Andegauēsi.] potest .n. quis hēre domicilium in diuersis locis. ff. ad mu. assumptio. §. iuris Prudentib. & l. filij. §. senatores. [1] veruntamen sola possessio domus quæ comparatur in alia ciuitate, non facit domicilium. ff. ad munic. libertus. §. sola domus. nisi eam inhabitauerit: vn̄ dicit ſ. in qua interdū consueuerat habitare: sed desinit esse municeps adeptus senatoriam dignitatem. ff. ad munic. municeps. Sed hoc verum est quātū ad munera non quantum ad dignitatem, vt ibi dicit.

d ¶ In eadē est diœcesi.] .i. Andegauēsi. Hoc enim sufficeret solū si coram ordinario Andegauēn. qō ista mota fuisset: q̄a ratione rei de qua q̄s conuenitur, sortitur quis forū. su. e. sane. ſ. e. c. vlt. & C. vbi in rem act. l. actor. ēt si res sit mobilis. ff. de iud. quod legatur. & de hoc dicitur inf. eo. c. vlt.

Gl. seq. no. ex tex. huius gl. litteras impetratas ꝯ laicū, &c. signat ꝯtra. & soluit. Secundo no. ꝙ cā viduarū, &c. remittit. Tertio declarat quare nō fuit recipienda vlt. exceptio. Vltimo obijcit ad dominationē istius reginæ. Io. And. diuidit. Sed Panor. expedit hanc gl. per quattuor oppositiones.

e ¶ Exceptionib. alijs.] s. ꝙ castrū illud assignatum non fuit ipsi in donationē propter nuptias a viro. Item & alia, ꝙ dn̄s feudi non fuit requisitus antequā litteras impetraret. istæ receptiones locum non habent in possessorio, sed in petitorio locum hēnt, vt hic dicit. Et sic vr̄ ꝙ litterę impetratæ cōtra laicū nō valeant, nisi primo iudex sæcularis fuerit requisitus & negligens, siue fuerit dn̄s feudi, siue alius iudex; nisi de hoc in lr̄is fiat mentio: cū hæc receptio in petitorio locum videaī hr̄e. vn̄ signatur contrarium. s̄. eodem. ex tenore. & ca. licet. & cap. etiā transmissa. & s̄. tit. prox. cęterum. ubi expresse uidetur, quod

† Vide l. 3. §. diuus. ff. de sep. uio. & l. iubemus. C. de sacrosan. eccl.

† al. ita: eo quod in ipsa diœcesi.

† Leuca nota, & uulgaris nox apud Hispanos, cōtinet 32. stadia siue quattuor miliaria Italica.

† Vide §. 1. cum notatis de prohib. feud. aliena. per Feder. coll. 10. & auth. de quæstio. §. si uero.

[1] Dicit Inn. idem si hr̄et ibi magnam partē bonorum suorū: uel larē. i. familiā uel si nihil hēret. ibi tamē assidue versatur. C. ubi sena. uel clar. l. 2.

Litteræ contra laicum à Papa impetratæ an ualeant.

¶ Gregorius ix. fratri Palmerio canonico sanctæ trinitatis.

¶ Laici usurpantes iura ecclesiastica velut sacrilegi per iudicem ecclesiasticũ compelluntur.

CAP. XVI.

Conquestus est nobis Bononieñ. episcop⁹, ꝙ Potestas & cõe Bononieñ. temporalem iurisdictionem, quæ in quibusdam castris & villis ecclesiæ Bononieñ. cõpetit pleno iure:[a] & in cuius quasi possessione [b] fuisse ac esse dignoscitur, per violentiã vsurpare p̃sumuñt: & inf. ¶ Cum autem valde sit iniquum, vt ea quæ collata sunt ꝓ remedio peccatorũ venerabilib. ecclesijs, vel relicta, aut eis iustis modis alijs acquisita, alijs vsibus applicari; propter quod merito inuasores [c] ipsarũ rerum, tanquam sacrilegi sũt anathemati vsque ad satisfactionem cõgruam supponẽdi: & inf. ¶ Mandamus quatenus si tibi constiterit de pręmissis, monitione præmissa, per censurã ecclesiasticam cessare ipsos ab huiusmodi, & satisfacere, de p̃teritis damnis & iniurijs, appellõne remota, cõpellas.

¶ Idem epõ Dulmeñ.

¶ Priuiligiatus vt non teneatur respondere nisi in certo loco, si in alio loco respondere vel soluere ꝓmittit, ibi poterit cõueniri, & etiam vbi habet domiciliũ secundum Ioan. And.

CAP. XVII.

Dilecti filij I. & A. ciues Romani, sua nobis petitione monstrarũt, quod cum abbati sanctæ

ꝙ non sit necesse de hoc facere mentionem: sed sufficit ꝙ supsedeat litteris; dummodo dñs feudi vel ali⁹ secularis velit & paratus sit iustitiã exhibere: & postquam cõstiterit de negligentia, procedant alij. Sic ergo intellige quod hic dicit: quæ potius in petitorio locũ hẽre videntur: vt scilicet nõ procedat delegat⁹ ꝑ litteras impetratas, sup ꝓprietatis iudicio, si dñs feudi vel etiã alius secularis paratus sit iustitiam exhibere: & ita litterę ab initio suspensæ manẽt. Postquã vero apparuit de negligẽtia iudicis 1 sæcularis siue dñi feudi, ex tunc incipiũt habere effectũ, sed ex toto non eliduntur fm ꝙ hic iste nobilis intẽdebat. De hoc dictum est s̃. de off. delegati, significantibus. Item est arg. ex hac decr. ꝙ causa viduarum ptinet ad ecclesiã; qa hic dñs Papa audiuit viduã istam non obstantibus exceptionib. prędictis. Dic de hoc vt dixi. s̃. e. ex tenore. Itẽ hæc exceptio, ꝙ castrum nõ fuerit in donationẽ propter nuptias assignatum: merito debuit reprobari qa erat quęstio principalis, si regina ageret de proprietate. vnde nõ debebat proponi in modũ exceptionis: hoc enim debebat ꝓbare regina, si principaliter ageret petitorio iudicio. Et illud scias, ꝙ illud qđ venit in principali qõne. nõ dẽt proponi in exceptione dilatoria, quia talis exceptio nõ impedit litis ↄtestationẽ: vt hoc tradit ĩ quadã decr Innoc iiij in cõcilio Lugduñ. de litis cõtest. q̃ incipit exceptionis 2 perẽptoriæ. nisi in casib. ibidem contentis. quia; exceptio est actionis exclusio, vt perẽptoria. ff. de excep. l. 2. siue iudicis siue actoris repulsio, sicut sunt dilatoriæ ĩ. de excep. pastoralis. & ĩ. de appel. secũdo reqris. Sed quare appellatẽ mulier ista in principio, & hic regina, cũ rex q fuit maritus ipsius, mortuus sit? potest & debet 3 sic appellari, quousq; nupta fuerit viro inferioris dignitatis. ff. de se na. feminæ, & C. de nup. cum te, & ff. ad municipales. l. filij. §. vidua.

Conquestus est.] Primo ponitur querela epi. Secũdo iudicum datio, quã primo iustificat ibi, Cũ autem. Abba. Sic.

CASVS. Potestas & commune Bononiensis, per violentiam vsurparũt iurisdictionem temporalẽ in quibusdam castris & villis, quæ pertinẽt pleno iure ad Bononiensem ecclesiã, & ĩ cuius quasi possessione ecclesia ipsa erat ꝓpter quod Bononiensis episcopus conquestus fuit domino Papæ vnde causam cõmisit cuidam iudici, mandãs eidem, ꝙ cum iniquũ sit, ea quæ pro remedio peccatorum venerabilibus ecclesijs sũt relicta, vel aliter iuste acqsita, humanis vsibus applicari: inuasores ipsarum rerum tanquam sacrilegi sunt excommunicandi vsque ad debitã satisfactionem. Vnde si constiterit ei de præmissis, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam, compellat inuasores p̃dictos ab huiusmodi cessare, & de præteritis damnis & iniurijs satisfacere cõpetẽter. No. ꝙ ecclesia potest cõuenire malefactores suos coram iudice ecclesiastico, cum sint sacrilegi; qđ crimen ecclesiasticum est. Itẽ quod semel Deo dedicatũ est, amplius ad humanos vsus applicari non debet. Item monitio debet præcedere vindictam.

a ¶ Pleno iure.] id est, quo ad spiritualem & temporalem iurisdictionem.

b ¶ Quasi possessione.] hoc ideo dicit: quia iurisdictio & omnia iura incorporalia, & seruitutes nõ possidenẽ, sed qa si possidentur, 4 sic ĩ. ũ causa possessio. cũ ecclesia. & habes hoc. ff. de vsucap. sequitur. §. si viam. qa incorporalia corporaliter apprehendi non possunt. Possessio vero corporalis dicta est quasi pedũ positio. ff. de acquirend. possessio. l. 1. Bern.

c ¶ Inuasores ipsarũ rerũ.] sic patet, ꝙ inuasores rerũ ecclesiasticarum tamquam sacrilegi sunt vsque ad satisfactionem excommunicandi, quicqd enim datur est ecclesiæ pro remedio peccatorũ, ad humanos vsus nõ debet amplius applicari, vt hic dicit, & ĩ de rerum permuta. iniustũ vr̃. sic 12. q. 2. nulli liceat. quicũque prædia. qui abstulerit, & c. 1, de illis capitulis hic fit mẽtio, & de hoc qđ dictum est s̃. eo. cum sit. Istos inuasores põt ecclesia sub quo maluerit iudice cõuenire, vt s̃. e. cum sit generale. & isti nõ sunt excõmunicati ipso iure, sed sunt excõmunicandi, quousque satisfecerint tam de iniurijs, quam de damnis, vt hic patet, immo iniuriam ecclesiæ factam prælatus remittere non potest, 23. q. 4. si is qui, & 63. dist. Salonitanæ.

Dilecti filij I. & A ciues Romani.] Priuilegiũ alicui concessum, vt non teneatur nisi certo loco respondere, non extenditur ad locum, vbi ex aliqua causa de iure cõmuni conueniri potest. & est casus no. Diuiditur. Primo ponitur querela actoris, quæ cõtinet causæ commissionem, & rei exceptionem. Secũdo ponitur mandatum factum reo cum comminatione & prouisione si non pareat: ibi, Verum. Abb.

CASVS. Quidam ciues Romani I. & A, quandam quantitatem pecuniæ mutuauerant episcopo Dulmẽsi, qui promisit eiusdem dictam pecuniam soluere certo loco, videlicet circa mare. Sed quia dictus episcopus pecuniam vt promisit non persoluit, impetrauerunt litteras contra dictum episcopũ ad abbatem sanctæ Genouefæ Parisieñ. abbas citauit successorem dicti episcopi Dulmensis, qui mutuum contraxit; coram quo ex parte ipsius episcopi fuit ex-

cipiendo

1 Etiam ex post facto, puta, quia incepit cognoscere sæcularis. & postea tepescit fm Inno. & facit qđ no. s̃. eod. licet. in 1. gl. I. A.

2 Habeẽ eo. tit. lib. 6.

3 Vide Guidonẽ Papæ decisio. 379. & 380.

4 Et iõ Interdictum vñ vi vł vti possidetis non ↄpetit ĩ eis, sed quasi vti possidetis, ff. de seruit. quoties. vł ↄpetit actio ex canone. 3. q. 1. redintegrãda. fm Gof. Io. And.

cipiendo propositũ ꝙ omnibus Anglicis sede Apostolica est indultũ, vt super causis pecuniarijs citra mare conueniri nõ possint: pp quod abbas nõ ꝓcessit: Vnde illi mercatores significauerunt hoc dño Papæ, & ipse scribit epõ Dulmen. dicẽs, ꝙ & si fuisset tale priuilegiũ concessum, nõ tamen prodesse illis q aduersarijs certo loco soluere promiserunt: quia & ibi & vbi domicilium habent, possunt conueniri, & ideo mandat eidẽ, quatenus dictis mercatorib. satisfaciat đ dicta pecunia cum iustis & moderatis expensis, & cõgrua satisfactione dãnorũ, cessantib. vsuris: alioquin mãdat dicto abbati vt in negotio sibi commisso procedat, non obstãte dicta indulgentia, iuxta traditam sibi formam. Nota ꝙ successor potest cõueniri per litteras impetratas cõtra prædecessorẽ, licet antecessor citatus nõ fuerit. Item licitum est cuilibet renũciare iuri quod pro se introductum est & ita ista indulgentia nõ continet ius publicum.

[Gl. seq. recitat ꝑ modũ obiectionis, quomodo conuenitur per rescriptum non nominatus in illo, soluit & remittit.]

Genouefæ Parisiensis super quadam pecuniæ summa, contra [a] R. prędecessorem tuum litteras impetrassent: tu proponi fecisti quod omnibus Anglicis est a sede Apostolica ĩdultum, vt super causis pecuniarijs, citra mare conueniri non possint: pp quod idẽ abbas in negotio non processit. ¶ Verũ quia & si fuisset priuilegium tale cõcessũ, nõ tamen prodesset illis, qui se certo loco [b] rñdere vel soluere aduersarijs promiserunt: cum ibi & vbi domiciliũ [c] hẽnt, valeant conueniri; Mãdamus, quatenus eisdem de pecunia ipsa cum iustis & moderatis expensis, [d] & congrua satisfactione dãnorũ (vsuris omnino cessantib.) satisfacias, vt teneris. Alioquin eidem abbati nostris damus litteris ĩ mãdatis, vt in cõmisso sibi negotio (proposita ex parte tua indulgentia non obstante (iuxta prioris mandati nostri tenorẽ, sine dispendio moræ procedat.

¶ Idem Abbati Trecen.

¶ Quamquã laici possunt iurisdictionem non sui iudicis prorogare, clerici tamen non possunt, nisi episcopi diœcesani cõsensus accedat, & iudex, cuius iurisdictionem prorogare volunt, sit ecclesiasticus.

CAP. XVIII.

Significasti † nobis, quod P: clericus ad petitionem C. mercatoris, se tuæ iurisdictioni subiecit, si in termino nunc elapso de pecunia mutuata non satisfecisset eidem: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod, licet priuatorum

[Glo. seq. tractat quales expensæ veniãt, & remittit. secundo quærit quomodo probentur expensæ & damna, & soluit.

d ¶ Cum iustis & moderatis expensis.] expensæ istæ moderatæ debẽt esse. j. de sequestra. ad hoc. j. đ dol. & cõtu. finem. & c. cũ dilecti. & j vt li. non contesta qm̃. §. in alijs. & non superfluæ siue declinate. ff. de pigno. act. si seruos. in fi. & ff. de da. infect. ĩter quos. §. vlt. & l. seq. de hac materia dicit̃ j. de dol, & contu. finem. & c. cũ dilecti. & dãna q̃ sustinuit, reficere debet j. de fide ius. peruenit. Sed qualiter probabunt̃ expẽsæ & damna illata pp hoc? Expensę ꝓbabunt̃ per iuramẽtu illius q eas fecit p̃missa taxatione à iudice, sicut hic bene ꝓbatur. C. de iud. sancimus. & s. de ꝓc. constitutus. & s qđ vi metusve causa. c. vlt. & C. vn de vi. si qñ. & 2. q. 1. in primis. vbi statur iuramento præmissa taxatione, licet illa loquatur in alio casu. De damnis siue interesse dic, ꝙ debent probari per testes Instit. đ verb. obl. §. non solum. & ideo utile esset certã summã adijcere, qa difficile est ꝓbare interesse. ff. de p̃tor. stipu. l. vlt. §. nõ solũ. & iudex hoc interesse inquirere dẽt ꝑ suam subtilitatem. C. de sentent. quę pro eo quod interest profer. l. vnica. Et ita hoc est notatu dignũ. quod expẽsæ & damnum datum ꝑ dolum siue ꝑ violẽtiam. vel rapinam, postq̃ constiterit de violẽtia per testes, probatur per iuramentum, vt dicunt iura prædicta. sup. qđ met. caus. c. vlt. & l. si quando. C. vnde vi. & c. in primis. & l. sancimus. interesse vero aliunde veniens ꝑ testes probandum est.

a ¶ Contra licet proprium nomen antecessoris sit expressum ad successorem tamen extenditur rescriptum: & hoc ideo, quia nomine ecclesiæ, & pro ipsius ecclesiæ utilitate mutuum contractum hic fuit: & ideo successor conueniunt per rescriptũ impetratũ contra antecessorem, nec obstat expressio nominis: quia una persona intelligtur. de hoc no. sup. de rescriptis. significauit.

[Gl. seq. primo ponit dictum, de quo remittit. scđo soluit cõtrariũ decret. si diligenti, & ibi remittit.]

b ¶ Qui se certo loco.] qui certo loco soluere ꝓmittit, & non soluit, tenet̃ aduersario ad interesse, ꝓ eo, ꝙ non soluit loco promisso, si sua interest. ꝙ ibi non fuit satisfactum. ff. de eo. quod cer. loco. l. 2. de hoc dictum est. s. de off. deleg. P. & G. per hoc enim, ꝙ certo loco soluere promisit, renunciasse intelligitur indulgẽtiæ concessæ Anglicis; ꝙ facere potuit, cum tñ in fauorem cuiuslibet, & singulariter concessa fuerit: cũ nõ sit priuilegium, ꝙ sit publicum vtilitate, & auctoritate: vnde quilibet iuri quatenus tangit personam suam, potest renunciare. C. de pact. l. si quis in conscribendo. j. de reg. ad Apostolicam. De hac materia dictum est satis. sup. eo. si diligenti.

c ¶ Vbi domicilium.] & si duob. locis poterat cõueniri, s. ubi ꝓmisit, & vbi hẽt domicilium, inf. eo. c. vl. & s. e. c. ex parte. hic est in electione creditoris, ubi malit ipsum conuenire. sim. sup. eo. cum sit.

Significasti.] Clericus sine diœcesani episcopi licẽtia, iurisdictioni non sui iudicis se submittere nõ potest Cõis diuisio. Secunda: ibi, Inquisitioni. Abbas.

CASVS. Quidam clericus tenebatur. C. mercatori in quadã pecuniæ quantitate, clericus iste subiecit se iurisdõni Treceñ. abbatis, si in termino dato sibi a mercatore non satisfecisset eidem: terminus ille elapsus fuit, nec satisfecit: quærebatur vtrum abbas posset exercere iurisdictionem in illum clericum, & vtrum potuerit subijcere iurisdictioni abbatis? Respondet Papa, licet priuatus consensus eum qui præest iurisdictioni possit suum iudicem cõstituere, tñ clerici in non suum iudicem consentire nõ possunt, nisi forte sit persona ecclesiastica, & voluntas diœcesani episcopi accesserit. Nota quod clerici non possunt consentire in iudicem non suum, nisi in alium clericum & de voluntate episcopi. alias nõ possunt.

† Vide contraxisse. ff. de actio. & obli. & Bar. in l. 1. C. de sum. trin.

1 Vnde tenetur successor, sicut filius, & hrs đ sol. c. 1. hoc dictũ gl. quę fuit additio placuit C. Na. Inno. & Ho. & ꝙ lis si fuisset hic cõtestata patet, qa tunc proponebat̃ dilatoria: q̃ ctum non ꝓponit post litẽ. j. de re iu. in ter. Nõ cm̃ cũ semp expt' ctio facit rescriptũ ꝑso nale. sicut đ pacto. no j. c de instit. cũ venissem. Ioan. And.

† De intellectu huius c. vide Ferrandũ Vasquiũ lib. 1. §. 9. de successio. resolut. n. 95.

a ¶ Pri-

a ¶Priuatorū cōsensus.] vt C.de iurisd.om.iud.priuatorum.& l.1. dum tamen ex certa scientia. & non per errorem.ff.de iud.l.1.& 3.ff.de iuris.om.iud.si ꝑ errorem.

[Gl.seq.format primo & vltimo duas quæstiones. in medio signat ꝯriū & recitat primo cōtrarium secundo vltimam q̄nem, tertio primā & omnia satis clara.]

cōsensus, a eum qui iurisdictioni præesse dignosci tur, suum possit iudicem constituere: clerici b tn̄ in iudicem non suū, (nisi forte sit psona ecclesiastica, & episcopi diœcesani voluntas accedat) consentire non possunt.

¶ Idem.

¶ *Legitime citatus tenetur coram iudice citante causam prosequi, non obstante quod post citationē mutauerit forum.*

CAP. XIX.

PRopofuisti nobis qđ quidam subditus tuus ad petitionem cuiusdam † aduersarij sui, a te legitime citatus c ad causam, qa postmodum iurisdictionis alterius esse cępit, tuū intendit iudicium declinare.

¶ Porro tuæ prudentiæ dubium esse non credimus quòd is in prædicta causa ius reuocandi forū non habet, quasi ab altero † iam præuentus.

¶ Idem.

¶ *Quisque clericus potest in curia Romana conueniri, licet alias, specifice forum ibi nō sortiatur; habet tamen ex causa ius reuocandi domum.*

CAP. XX.

LICET RA-

b ¶Clerici tamen in iudicem nō suum.] hic expresse patet, ꝙ clericis in nō suū iudicē & ecclesiasticū, sine ꝯsēsu expsso sui epi cōsentire nō pōt. sic 3.q.6. non liceat.& 9.q.2.c.1.& 2. qđ si fecerit snīa non tenet, vt in ꝓximis c.9.q.2.c.1.& 2. & 6.q.3.deniq;. Sed nūquid clerici q cōsentiunt in iudicem ecclesiasticum non suū, cadūt ꝓpterea à iure suo, sicut cum trahūt vel trahūtur ad sæculare iudiciū ꝯ.e.si diligētij & 11.q.1.inolita. & c.placuit? Nō credo, ꝙ in casu isto dēt ꝑdere causam, licet snīa lata sit pro ipso, vel ꝯ ipsum: 1 qa nō tm̄ deliqt, quātū cū iudicē laicū sibi cōstituit: nisi si velis dicere, ꝙ in odiū ipsius, epūs habeat eā ratā qui eū dimisit, sine cuius licētia hoc facere nō potuit; & hāc ignominiā vel cōtumeliā irrogauit, ff.de arb.litigatores.C.de iureiu.si qs.aliàs puniret: prout dr̄ 3 q.6.nō liceat, clericus.n.nō pōt venire ꝯtra sentētiā: qa vr̄ habere tacitum pactū in se, ne vlterius petat: sicut acceptilatio inutilis.ff.de pact.si vnus.§.pe.ff.de accept.si accepto latū. Epūs vero si vult pōt talē sentētiā ratā habere. arg.ꝯ.de renun.quod in dubijs. Sed ꝯ hoc qđ hic dicit, vr̄ cōtra 3.q.6.pulsatus.vbi vr̄ dari optio clerico pulsato corā nō suo iudice, an velit ibi respōdere, vel nō. Ibi, dicit, pulsatus si voluerit taceat. Sed ibi nō hēt locum argu à contrar. sensu, cum alia iura cōtradicant.3.q.9.nō liceat. & hic. & ita tollitur hoc arg. à ꝯtrario sēsu. Vel intellige illud c.pulsatus.cū iste habet cōsensum epi: quia & tūc adhuc habet optionē, nec pōt compelli. Sed nunquid potest clericus consentire in laicū iudicē de cōsensu epi? Vr̄ ꝙ sic.11.q.1.clericū nullus.ibi dicit, nullus præsumat clericum apud sæcularē iudicē epo non ꝑmittente pulsare, ergo de consensu epi vr̄ ꝙ possit. Sed non credo.2 quia nec consensus epi sufficit hic supple in c.clericū.maxime quia nec de cōsensu epi potest. Sicut enim clericus huic priuilegio quod introductū est in fauorē totius ordinis clericalis renunciare non pōt; ita nec epūs pōt huic priuilegio renūciare, vel cōsentire, vt clerici hoc possint, nec pōt eos compellere ad hoc cū eadem ratio sit hinc inde.quia epūs priuilegiū clericorū minuere non pōt, sicut nec posset facere ꝙ aliqs clericis verberaretur sine snīa excōicationis. arg.ꝯ.de sent.excom contingit. De hac materia dictū est satis.ꝯ.eo.si diligenti. Bernar.

† Dictio, cuiusdā, deest in manuscr.

1 Cōcor.l.2. & ibi Pet đ bellapert.& Cy. C. cōtra vtriusſ. iud. & l.vnica.& ibi B. C. qui pro sua iu.

2 Nō ē ꝯtrariū ei quod no.ꝯ.ti. pro xi.c.2. quia aliud est delegare. a-liud iurisdictionē prorogare. vñi delegata appellāt ad delegātē, in ordinaria prorogata adsuperiorē. Io. And.

PRopofuisti. Si citatus ad causam postea mutat forū, in causa illa corā primo iudices respōdere cogetur.h.d.Cois diuisio.Secunda: ibi, Porro. Abbas. CASVS. Quidam subditus Bonon. episcopi legitime citatus fuit ad causam, ad petitionem aduersarij sui, postmodum factus fuit alterius iurisdictionis. propter quod intendebat eius iudicium declinare: q̄ritur an possit; respondet quod ille I causa ꝑdicta ius reuocandi forum non habet, quasi ab alio iam præuentus. No. ꝙ ꝑ solam citationē perpetuatur iurisdictio quantū ad causam illā ꝑ qua quis citatus est.

c ¶ Citatus.] sic.ff. de iud. si qs postea. vñ hæc sumpta est. & l. vbi cęptū est.ff. de iurisd. omn.iud. cum quædam. sic ergo patet, quod ꝑ solam citationem perpetuaē iurisdictio tam ordinarij, quā delegati. vt hic & in ꝑdictis iuribus, vt ꝯ.de offi.dele.c.gratum, & c.licet. & ꝯ. de offi.leg.c.fin.& ꝑ solam citationē seu conuentionem præuenitur iurisdictio. ꝯ.đ app. vt debitus, & ꝯ.de rescrip.c.capitulū sāctę crucis, in quib. habes, ꝙ q primo litteras præsentauit facta citatione, obtinere debet iudices suos non obstante ꝙ alter prius litteras impetrauit, q litteras suas non præsentauit. Qui ergo conuenit coram aliquo iudice competenti, necesse habet vsq; ad finē ꝑsistere, ēt si mutauerit forum qa præuentus est per hanc conuentionem, vt hic dicit, 3 & patet hoc per iura prædicta.

† al. alio ab illo.

LIcet.] Clerico in curiā Romanam conuento non cōpetit declinatoria fori. posset tamē sibi ex causa competere ius reuocandi domū.h.d. Et primo ponit quattuor modos sortiendi forū. Secūdo addit qntum cum modificatione ibi, Quia tamen. Abbas.

CASVS. Quidam epūs apud sedē Apostolicā constitutus, cōuentus fuit ab aduersario suo, ipse dicebat qđ nō tenebatur rn̄dere: cum ꝓpter hoc vocatus nō fuerit, nec ibi cōtraxerit, vr̄ domiciliū habuerit, nec possessio de qua ipse ꝯueniebatur, erat ibi; ex quibus causis sortitur quis forum: super hoc scribit Papa capitulo ipsius epi dicens, ꝙ licet ex causa aliqua de prædictis ex quib. quis sortitur forū, epūs illorū apud sedē Apostolicā conuentus non fuerit: quia tn̄ Romana ecclesia oīum ecclesiarū mater est & magistra, epūs ꝑdictus recte potuit cōueniri, vt ibi aduersario rn̄deret, nisi ꝓ alia iusta & necessaria causa venisset, q̄ si tunc allegasset, ius reuocandi domum saluum fuisset eidē. No. ꝙ ex quattuor causis hic positis, potest qs in foro alio cōueniri. Item dominus Papa ordinarius iudex est omnium ecclesiarū, & clericorum. Item si qs ad Romanam curiam pro causa iusta & necessaria sit vocatus, non tenetur tunc ibi respondere nisi voluerit; sed habet ius reuocandi domum.

3 Intellige vt maior sit dubitatio đ illo. q aliàs nō tenebaē rōne rei vel alteri⁹ fori corā primo iudice rn̄dere: sed solū rōne domicilij. Io. An.

[Gl.seq.cum tribus sequentibus & principio vltimę recitari solent textualiter. Et deinde vltima quęrit quæ sit iusta causa reuocandi domum, Et gl. ponit sex exempla, declarans, &c.]

a ¶Ratione

tione [a] delicti, seu contractus, [b] aut domicilij, [c] siue rei de qua contra possessorem [d] causa mouetur: quibus forum regulariter quis sortitur, episcopus vester apud sedem Apostolicam conuentus non fuerit.

¶Quia tamen omnium ecclesiarum mater est eadem & magistra, rite compelli potuit, [e] vt ibi suis aduersarijs responderet: nisi pro alia iusta, & necessaria causa venisset, quam si tunc allegasset, ius reuocandi domum saluũ fuisset eidem.

a ¶Ratione delicti.] No. ꝙ rõne delicti efficit̃ quis de iurisdictione alteri⁹, sic ĩ. de rap. c. 1. & 3. q. 6. ibi, cã, & 2. q. 1. si peccauerit. & 6. q. 3. placuit. & C. vbi de cri. agi opor. authẽ. qua in ꝓuincia. & C. vbi sena. vel cla. l. 1. & s̃. eod. tit. postulasti. & ff. de accu. l. vltim. & l. si cui. §. idẽ imperator. & ita d̃lictũ dat iurisdictionem ei q. aliàs eam nõ habet. Item delictũ tollit priuilegium: [1] vt in prędict. auth. qua in prouincia. & 11. q. 1. priuilegiũ. Quid iuris sit de priuilegiatis, d̃r ĩ. de priuil. ex tuarum. & ꝓ delicto cõuenitur quis, vbi domicilium habet, vel vbi inuenit̃. C. vbi d̃ cri. agi opor. l. 1. & si crimen graue sit, remittit̃ punied⁹ ad iudicẽ vbi deliquit in auth. vt nullus iud. §. si vero qs comprehensorum. coll. 6. & ff. de re militari. desertorẽ. & ff. d̃ cust. & exh. reo. l. solent.

[1] Concor. l. sancim⁹. C. de pœ. & Albe. de Rosa. in rub. C. ne fil. pro parte. Adde plenio rẽ glossã in c. sicut. & in c. ad abolen dã. ĩ. de hæ re. vbi ẽ rõ cur ob delictũ perdat̃ priuilegiũ.

b ¶ Seu cõtractus.] hoc nomẽ cõtract⁹ largissime sumit̃, siue sit reus contractus, vel quasi cõtractus, vel aliud vnde obligatio oritur. ff. de iud. hæres absẽs. §. 1. & l. omnem obligationẽ. & l. interdum. §. vlt. & hoc intellige siue inueniatur, siue nõ, debet enim illuc remitti sicut in criminibus dicitur: cũ in hoc parificentur. auth. vt omnes obe. iud. in 2. coll. §. hęc considerãtes. coll. 5. In delictis enim hoc seruatur in authẽ. vt nul. iud. §. si vero quis comprehensorum. & §. sequen. collat. 9. Quidam tamen dicunt illum esse conueniẽdũ, si ibi inueniatur vbi cõtraxit. per l. heres. in princip. Item vbi quis soluere promisit, potest cõueniri. sup. de offi. deleg. P. & G. sup. eo. dilecti. & quod dicit: littera ista, ratione contractus: intellige secundum quod traditur expresse in quadam decretali Innocẽtij iiij. quæ incipit. Romana. eodem tit. §. contrahentes. [lib. 6.]

c ¶ Aut domicilij.] rõne domicilij sortit̃ quis forũ, & ibi potest conueniri. sup. eo. dilecti. & ff. de iud, hęres absens. §. proinde. Et potest q̃s habere domiciliũ in pluribus locis. 2. sup. eo. ex parte. & ff. ad mun. assumptio. §. iuris prudẽtib. De hoc dictum est sup. de resc. dilectus filius.

[2] Vt sacerdos domicilium hẽt in loco bñficij & ĩ loco patrimonij. s̃. c. postulasti. vagabundus vero ibi dicit̃ domiciliũ habere vbi inuenit̃, vt not. in l. 1. C. vbi de crim. agi opo.

d ¶Contra possessorẽ.] rõne possessionis, de qua q̃s cõuenitur, sortitur quis forum, & coram illo iudice conueniri debet, in cuius iurisdictione res est. sup. e. sane. & etiam vbi habet domicilium. & C. vbi in rẽ actio. l. si. & sup. eo. ex parte. B. etiam si res sit mobilis. arg. C. vbi in rem act. l. vlti. & ff. de iud. quod legatur. §. sin autem. Quidam tamen dicunt hoc habere locum tantum in reb. immobilibus.

e ¶ Compelli potuit.] cum dñs Papa sit iudex ordinarius singulorum, nullum fori priuilegiũ poterat allegare 9. q. 3. cuncta. & Roma cõis patria est oĩum. ff. ad mu. Roma. ergo nullus declinare põt forũ eius, vnde ille cõpellitur ibi suis aduersarijs respondere: nec ius reuocandi domum haberet, nisi pro alia iusta cã & necessaria venisset, vt dicit lr̃a ista, puta, si fuisset vocatus à principe pro publica vtilitate. In auth. de san. episco. §. si vero episcopi. collat. 9. Item clerici legati non tenentur respondere, nisi tunc ibi cõtraxissent, vel si in delegatione deliquissent, vel rẽ aliquam tunc emissent; nã tũc rñdere tenebũtur: aliàs daretur eis occasio res alienas deferendi domũ. ff. de iud. non aliàs. 1. respõ. & §. 1. & l. seq. Item qui causa dicendi testimoniũ ibidem vocatus est, vel qui iudicãdi causa ibi accersiti sunt, vel qui causa exercendæ appellationis illuc venerũt, vel cã reddẽdæ tutelę: istę ꝑsonę habẽt ius reuocãdi domum, si non ibi contraxerunt vbi. conueniuntur, & hoc totũ d̃r, ff. de iudic. l. 2. §. legatis. & §. seq. Sed legati non tenẽtur rñdere nisi de his tantum quæ tẽpore legationis suę contraxerunt: vt ibi dicitur. Item si legati agant: tunc tenet̃ se defendere, si recõueniantur, nisi agãt pro iniuria sibi illata. vt eadem l. § sed si agant. si quis allegauerit talem cãm, non compellitur rñdere, vt hic patet, & hoc est expressũ, ĩ. de dila. exposuit. vbi q. vocat̃ a principe pro vtilitate Romanæ ecclesiæ, habet ius reuocãdi domum.

TITVLVS III.

De libelli oblatione.

¶Ex concilio apud sanctum Medardum.†

† Medardũ monasteriũ est in vrbe Suessionensi, vbi id cõcilium habitũ est. refert Burchard⁹. lib. 2. dec. c. 192. Iuo pa. 6. c. 269. c. 1. eo. titu. in 1. compi.

¶ Actor tenetur in scriptis libellum porrigere. Vel sic. Iudex non debet admittere actorem ad litigandum, nisi prius libellum in scriptis offerat. hoc dicit per alia verba.

CAP. I.

Ignarus† eps̃ dixit. Habetis libellum reclamationis, [f] vel postulationis? illi respon-

† In vno exẽplari legitur Ismar⁹. ĩ alijs Ignarus habet.

DE LIBELLI OBLATIONE.

¶Supra visum est de foro cõp. & an & qñ forũ possit declinari. Verũ q̃a rei ad iudicia vocati si non declinãt forum, petunt sibi edi libellum, vt sciant quid & qualiter petatur, & super quo debeant respondere; ideo competenti ordine subijcit istam rubricam.

Da hac materia habetur 2. qõ. 8. per totum. 81. dis. Maximianus. Abb.

Ignarus.] Non diuiditur, quia ponit vnicam facti narrationem. Abb.

CASVS. Quidam [3] fratres in concilio conquerebantur de quibusdam aduersarijs suis. Ignarus episcopus dixit. Habetis vos libellum reclamationis vel postulationis vestræ? fratres illi rñderunt se nullum hẽre libellũ. Ignarus eps̃ dixit oportet vos hẽre reclamationẽ vestrã in serie libelli; & synodo porrigere, vt vobis possit canonice rñderi. & tũc fratres illi cõscripserunt, & synodo porrexerunt. No. ꝙ libellus semꝑ dãdus est aduersario, & sic libellus videtur esse principium ordinis iudiciarij, vt sine eo nullum sit iudicium.

[3] Facti species melius percipietur ex integra, quam inuenies in locis supra citatis.

Gl. seq. recit. ꝑ modum summæ. q̃rendo de 7. s. quot sunt species libellorum. quid sit libellus, cui offerat̃, qualiter, qñ, q̃s sit eius effect⁹, & an sit de subã, &c.]

f ¶ Libellũ reclamationis.] No. ꝙ duplex est libellus. Est autem libellus cõuentionalis, seu postulationis, q. datur in ciuilib. quæstionib. ĩ. eo. c. vlt. de quo hic intelligitur. Et est libellus accusationis, qui dat̃ in criminalibus actionibus, vt 2. q. 8. descripta. §. libello iũ. & ĩ. de accu. per totum. & 2. q. 1. legũ. Est ergo libellus scriptura in qua continetur res quæ petit̃, & cã petendi, & nomẽ auctoris & rei, & corã quo iudice, vt ĩ. eod. per totum. & sic patet ꝙ semper offerendus est libellus iudici, & per ipsum reo. vt ipse reus possit deliberare, vt 3 q. 3. induciæ. §. offerat̃. & in scriptis dẽt dari, vt hic patet, & in auth. offeratur. C. de

De materia huius glossæ vide Dociũ in l. ius dicentis. ff. de iur. om. iud. & Iuliũ. Clarum in pract. crim. §. fi. q. 12.

C.de li.cont.& ʒ. de prob.quoniam contra. & in principio litis per prædictam authen.offeratur. Not.tamen arg.contra.11.q.1.si qs cum clerico. Sed illud obtinet in modicis & uilibus causis, ubi scriptura non requiritur. Item contra, ʒ.de do.et contu.prout, et illud intelligo ꝙ libellus antea datus fuerat: et per talem libellũ sic oblatum iudici, et postea reo, actio annalis perpetuatur, C.quando libel.princ.da lit.cōtest.fa.l.2.& rem litigiosã facit subsecuta per executorem conuentione, ut C. de litig.auth.litigiosa.& interrũpit præscriptionem, C. de præscript.xxx.uel xl. ann. sicut. Sed nunquid libelli oblatio est de substantia ordinis iudiciarij? Vĩ ꝙ sic: quia cōcilium istos fratres noluit audire, nisi primo libellum scriberent, & est optimum arg.ʒ. de probat.quoniam contra.& per libellum appa ret de modo agendi secundum quem semper debet for mari sententia, ʒ.de simo.licet Hely.ʒ. de accus.qualiter & quando.& per auth.prædictam, offeratur. prima videtur probari, vbi dicit. Litis autem contestatio contra hoc indultum habita, pro nihilo est. Et sic videtur, quod sit de substantia, sicut & litis contestatio, ʒ.de lit. cōtest.c.vnica.& s.de elect.dudũ 2. Dicunt tamen quidam, ꝙ non est de substantia iudiciarij ordinis oblatio libelli.& sic potest omitti tacite, sicut consueuit dici de iuramẽto calumniæ. Alij contra, ꝙ non valet quicquid factum est, & hoc per iura prædicta, nisi sit vilis causa, vt dictum est: quod melius videtur de iure canonico. Isti.n.principalia sunt libellus, qui est principium, & fundamentum causæ, litis contestatio, & ꝙ sententia feratur in scriptis.

† Vide le. si qñ. C.vñ vi. & l.si homicidij. C. de acc. & in authẽ. de iu.§. oportet.

ADDITIO. Quæ debeant in libello comprehendi habes his versibus.

Quis quid coram quo, quo iure petatur & à quo
Recte compositus quisque libellus habet.

Vel sic, & clarius.

Conuenti nomen & nomen conuenientis,
Iudicis & nomen scribet causamque petendi,
Et quascunque petet res istas scribere debet.

Significantibus.] Diuiditur, nam in prima ponitur appellantis narratio. In secunda appellationis commissio. Secunda ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Duo fratres.] & A.coram iudicibus delegatis à quodam V.nomine, tracti fuerunt in causam: oblatus fuit eis libellus, in quo petebatur ab eis quædam terra: ipsi cum plures terras haberent, petierunt à iudicibus vt terram illam super qua conueniebantur, facerent designare, quod ipsi facere denegarũt propter quod ad sedem Apostolicam appellarũt. Mandat Papa quatenus si est ita, quiquid factum est post appellationem, debeat in irritum reuocari. No. ꝙ cũ agitur rei vendicatione, semper designanda est res, quæ petitur certo loco, & etiam finibus certis.

[Gloss. seq. duo facit, Primo tractat, qualis declaratio libelli fiat in iudicijs singularibus vniuersalibus, & generalibus. Secundo an libellus possit mutari. Io.And. Panor. diuidit istam gloss. in 5. partes. In prima ponit practica libellandi in actionibus singularibus. Secundo in vniuersalibus. Tertio in generalibus. Quarto quærit an libellus possit mutari, corrigi, seu emẽdari, vel aliquid de nouo accumulari. Quinto quærit an eo casu quo mutatur, sint dandæ nouæ induciæ.

derunt, se præ manib. nullum habere libellum, Ignarus episc. dixit: † oportet vos secundum ecclesiasticam auctoritatẽ, reclamationem vestram, libelli serie declarare eamq; vestris manibus roboratam, synodo porrigere, vt tunc vobis canonice valeat respõderi. Et tunc ipsi fratres, libellũ conscribentes porrexerunt.

¶ Innocentius tertius.

¶ Cum agitur reali nõ sufficit rẽ generaliter peti, sed debita ita specificari, vt euitetur obscuritas & æquiuocatio.

CAP. II.

Significantibus [a] † T.& R.fratribus nostro fuit Apostolatui declaratum, quod cum inter ipsos ex vna parte, & V. ex al-

a ¶ Significantibus.] Nota 1 ad intelligentiam istius capituli & sequentis, & eorum, quæ circa hanc materiã dicuntur. Aut enim conuenitur quis actione reali puta, rei vendicatione, vt hic, & tunc exprimenda est res quæ petitur, & vtrum petatur tota, aut pars, vt peto talem fundum.ff.de rei vend. si in rem. aliàs enim reus deliberare non posset, vt hic dicit: nec iudex sententiam ferre debet super incerto.ar. Institu.de act.§.curare.& 33.dist.habuisse. & 11. q.3. graue. Itẽ duos proximos vicinos illius fundi ad minus designare debet. ff.de cen. forma censualis. quia generalitas parit obscuritatem.ff.de iure fisci.Ar.contra. ff.de rei vẽd.quæ de tota. §.incerta.& ff.cōmuni diu. & si non oẽs, §.si incertum. Sed contraria ista specialia sunt circa de falcationem legatorum. Et licet in casu isto debeat quis specificare rem, & ipsam designare, vt est dictum; causam tamen exprimere non tenetur in libello. causa enim expressa est eo ipso quod proponit rei vendicationem: causa enim non est alia nisi ipsum dominium, cum dicit rem ad se pertinere iure dominij vel quasi.ff.de excep. rei iud.si mater.§.eãdem & §.1.& 2. & melius in l.& an eandem.§.actiones. Itẽ & hoc no. cum agitur rei vendicatione, quod si aliquis subijciat vnam causam in libello, & succumbat, potest adhuc eandem rem petere ex alia causa, non obstante exceptione rei iudicatæ. ff.de exc.rei iud.si mater. §.1.& 2.& l. & an eandem, & C.de pet.hære. hæreditas.ff. ad exhiben.de eo.§.sæpius.& sup.de iu. examinata. Idem est in possessorio, ʒ.de donat. inter dilectos, & hoc tutius est actori. Arg.cōtra ff.de iureiu.duobus. §.colonus. vbi dicitur quod qui proponit vnam actionem, non potest aliam proponere pro eadem re. Sed illud est, quia illæ actiones surgunt ex eadem causa. Si vero nullam causam expressit, tunc totum ius suum in iudicium deduxisse videtur, unde obstabit ei exceptio rei iudicatæ, si absoluitur reus: quia actor non probauit.ff. de except. rei iud.l.& an eandẽ. §.actiones. & ʒ.de caus.pos.cum ecclesia. Item si fuit absolutus reus, quia ipse non possidebat, si postea incipiat possidere, non obstat exceptio iterum detenti. ff.de exce.rei iud.si à te, 1.respon. & l.si rem meam.& ʒ.de excep.c.pen. Si autem agatur personali actione, ut si petas x.dari tibi, causa petendi exprimenda est in libello, aliter enim non tenetur respondere, ʒ.c.prox.& C.de edic. diui Hadri.tol.in l.ult. & ʒ.de cen.peruenit. quia causa semper præcedere debet ex qua aliquid debetur. ff.quando dies leg.ce. huiusmodi legatum. & si absoluitur reus, non obstat exceptio, si idem postea petetur ex alia causa.ff.de excep. rei iud.l. & an eãdem. §. actiones.& ʒ.de caus.poss.ca. ult. & idem est quantum ad hoc, quod in rei uendicatione, assignata enim una causa petendi in libello, siue actio sit personalis, siue realis, non obstat rei iudicatæ exceptio, si agat ex alia causa, ut dicunt iura prædicta. In uniuersalibus iudicijs. non est necesse exprimere siue designare singulas res, sed sufficit dicere, peto talem hæreditatem, quia sum hæres, ff.de peti.hæred. l.4. & l.si quo tempore. ff.si pars hæred. pe.le.1. §. ultim. & sic potest sententia proferri, condemno te ut restituas hæreditatem, quæ fuit talis. Item peto ecclesiam cum pertinentijs suis. infra de restit. spol. cum ad sedem.& inf.de prob.licet.& infra de dona.inter dile-

1 De materia huius glossę, & generaliter, qua ratione formari dẽat libel.[9], & qd in eo obseruandũ, vide Iasonẽ in §.omniũ. Ins.de actio. num.114. & multis seq. & Deciũ in l.edita. C.de edendo.

¶ Vide Lau. francũ in ca. qm. §.probationes. ʒ. de probatio. & quatenus hic agitur de libello incerto & obscuro, vide etiã Iasonem. §. sed iste. Insti. de actio. Decium in c. dilecti. su. de iud.& Paulum de Cast. cons. 145. & Alex. consil. 181.& 134.in 2.volum.

ter dilectos. In generalibus vero iudicijs, s. tutelis negotijs gestis, pro socio, & consimilibus, sufficit exprimere causam vel factum, sic: peto rationem de administratione quam gessisti: nec exigitur expressio aliquarum rerum. C. de iud. licet. Item no. quod libellus potest mutari 1 & emendari, & corrigi sicut placet vsque ad litis cõtestationem. 2. q. 8. libellorum, C. de edẽ. l. 3. & post litis contestationẽ nõ potest mutari, nec aliquid addere vel minuere, ff. de iud. non potest. & ff. de excep. rei iud. egi. & l. cum quæritur. & sic noua interpellatione opus est, vt dicit lex illa: non põt. 2. Et si mutauerit actionem vel addiderit, habere debet nouas inducias ad deliberandum, nisi ex primo libello potuit esse instruct[9], & hoc licet sine præiudicio aduersarij. vt s. ei teneať ad interesse toties variando. ff. de interro. act. de ætate. §. vlt. arg. ff. de edẽ. vbi. §. is autem. & ff. de iud. eum quẽ temere, propter leuem & minimam additionem nõ debeat habere nouas inducias. j. de dila. litteræ. Illud p̃terea scias, q̃ si reus sit iã conuentus edita sibi actione per iudicẽ vel executorem reo postulãte necesse habet perficere. Litẽ actor. C. quomodo & qñ iu. auth. qui semel. si vero nõ sit reus prædicto mõ conuentus, licitum est ei desistere, quia nemo inuitus agere compellitur, C. vt nemo inui. agere. l. vnica. Quod aut dictum est q̃ actio põt mutari. hoc locũ habet in his, in quib. vna non tollitur p electionẽ alterius. Sed si vna tollit p electionẽ alterius, tunc non põt mutari, q̃ obtinet in casibus, s. in seque. concord. C. de fur. l. 1. & C. si ser. exte. se emi manda. l. 1. & C. de codicil. l. vlt. & ff. de tribu. quod in hæredem. §. eligere. & C. de pact. inter empt. & vend l. commissoriæ. ff. de leg. 3. cum filius. §. varijs. 3 Et quod dixi quod actio potest mutari, non intelligas q̃ ab ea in totum recedi possit, sed necesse habet accusator eam cum noua actione vsque ad finem perducere. C. quomodo, & quando in auth. qui semel sic intelligunt doctores legum illam authenticam.

1 Vide circa hunc articulum, Deciũ in d. l. edita. C. de eden.

2 Concord. text. in l. qđ in hæredem. §. eligere. ff. de tribu.

† al. archidiacono.

† al. Clugiẽ.

3 Et j. de postu. c. vnico. de ele. vt qs duas. lib. 6. vbi de hoc. Ioan. And.

Dilecti filij.] Diuiditur vt s̃. cap. proxim. Secunda ibi. Ideoque. Abbas. Siculus.

CASVS. Prior & connentus sanctæ Mariæ ad Carceres, petebant quandam quantitatem pecuniæ a fratribus sanctæ Mariæ de Hispida coram Priore sanctæ Trinitatis Veroñ. auctoritate Apostolica: fratres sanctæ Mariæ de Hispida petiuerunt à iudice, vt causam faceret exprimi ĩ libello, ex quo dictã pecuniã soluere tenebãtur: alias respondere nõ tenebãtur, & q̃a dictus iudex hanc exceptionẽ admittere denegabat, ad sedẽ Apo. appellarũt. Vnde mandat Papa, quatenus si est ita, reuocetur in statum pristinum quicq̃d post app. huiusmodi fuerit attentatũ. No q̃ q̃ agit personali actione, s. per tenetur causam exprimere in libello, ex qua competat sibi quod petit.

a Conuentionali.] quid sit libellus, conuentionalis, dictum est s̃. eo. c. 1.

b Quare sibi.] hic manifeste patet, q̃ in personali actione tenetur quis exprimere causam petitionis De hoc dictum est s̃. c. proxi.

† Vide l. fin. C. de an. excep. & l. 1. ff. de eden. & ibi Bar.

tera, super quadã terra corã iudicib. delegatis tracti fuissent in causam: oblato eis libello. ipsi (cũ plures terras haberent) vt terra illa super qua quæstio vertebatur, ostenderetur eisdẽ à iudicib. postularũt quod cum ipsi facere denegarent, ad nostram audientiam prouocarunt.

¶ Quo circa mandamus, quatenus si est ita, reuocato in statum debitum, si quid post appellationem huiusmodi noueritis attẽtatum, &c.

¶ Greg. nonus archipresbytero † ciuitatis Nouæ, & M. ca. Culmeñ. †

¶ Non tenetur reus respõdere libello in actione personali, si non exprimitur causa petendi.

CAP. III.

Dilecti filij fratres ecclesiæ sanctæ Mariæ de Hispida, sua nobis petitione monstrarunt, q̃ cum prior & cõuentus sanctæ Mariæ ad Carceres, ipsos sup quadã pecuniæ summa corã Priore sanctæ Trinitatis Veroñ auctoritate Apostolica cõuenissent: ex parte ipsorum fuit excipiẽdo propositum, quòd cum dictis Prior & conuentus nollent exprimere in porrecto libello † conuentionali,[a] quare [b] sibi dicta pecunia deberetur, sup hoc minime respondere tenebantur, & quia dictus iudex exceptionẽ huiusmodi admittere denegabat, nostrã audientiam appellauerunt: Ideoq; mandamus, quatenus si est ita, reuocato in irritum, &c.

TITVLVS IV.

De mutuis petitionibus.

¶ Alex. iij. Vulterano episcopo, & abbati de Spongia.

¶ Iudex etiam delegatus compellit actorem ad respondendum reo in causa reconuentionis, & vtranque causam ordine successiuo simul audiet, et vna sententia terminabit. h. d.

CAP. I.

Ex † litteris: & infra. Quoniam, rationis ordo exigit, † vt plebanus, & clerici Matureñ. abbati, & fratribus Matureñ. monasterij, de ijs quæ aduersus eos p̃ponunt, dẽant in vestra

DE MVTVIS petitionibus.

¶ Supra ti. px. visum est de libelli oblatione. Sed q̃a plerunq; libelli porriguñt ab vtraq; parte, & fiunt hinc inde mutuæ petitiones, & dubitatur de modo & practica procedendi: ideo cõpilator annectit hũc titulum.

De hac materia hr̃ 3. q. 8. cuius in agendo. Abbas.

Ex litteris.] R[9] reconuenire põt actorem et corã iudice delegato qui simul audiet & finiet causam vtranque. Primo iustificationem mandati ponit. Secundo ipsum mandatum subiungit: ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

CASVS. Plebanus & clerici Matureñ. coram episcopo Vulterano & abbate de Spongia à sede Apost. delegatis, abbatem & conuentum Matureñ. monasterij traxerunt in causam super quibusdam quæstionibus: abbas et conuentus prædicti coram eisdem iudicibus reconuenire volebant plebanum, & clericos prædictos super suis quæstionibus, quas contra eos habebant: dubitauerunt iudices, vtrum super his haberẽt cognoscere, cum

† Post cõci. Latera. sub Ale. iij. par. 11. c. 1. et ca. 2. co. ti. in compi.

† Facit a hoc l. cũ Papinianus. i fi. C. de sen et inter. om nium iud.

re cum de negotijs monachorum nihil eis commissum fuisset expresse? Papa consultus respondet. ꝙ ordo iuris exigit, vt plebanus & clerici, abbati & conuentui p̄dictis debeant respondere de iustitia coram eis cū ipsi petant ex ipsis de suis q̄stionibus sibi iustitiam exhiberi, mandans quatenus actione plebani & clericorum proposita, & respōsione facta, compellant eosdem abbati, & fratribus incontinenti de suis quæstionib. respōdere, & vicissim rationes partium audientes cōcordia vel iudicio vtriusq; negotium debeant terminare. No. ꝙ q̄ petit iustitiam ab alio tenetur idē iustitiā reddere. Item reconuētio coram delegato potest fieri. Item conuentio & reconuentio simul procedere debēt. Item iudex primo ad cōcordiam si pōt, ii... tendat. Item iurisdictio delegata extenditur ad res de quibus in rescripto non fit mentio altera parte inuita.

j̃.de verb.sign.forus.arg.ad hoc.C.de cōpen. l.vlt. Itē est arg. ex hoc loco ꝙ frustra petit debitum qui quod debet, non impedit. 3. q. 8. cuius in agendo. & 32. q. 6. nihil iniquius. 95. dist. esto subiectus. & j̃. de iureiu. peruenit 2. & j̃. de vsu. quia frustra. & eadem lege conuenit quis, qua ius sibi tribui postulat. C. de rei vē. ratas. & in auth. de sanc. epis. §. reuerendissimi. coll. 9. 4. & j̃. de appe. an lit. Arg. j̃. 23. q. 5. nō vos. & 16. q. 7. si q̄s deinceps. & 23. dist. in nomine domini. circa fi. & j̃. de hær. excommunicamus. §. credentes & C. de compen. l. vlt. 5. sed istud vltimum speciale in deposito.

præsentia respōdere: [a] cū sibi ex ipsis coram vobis a sede Apostolica delegatis iustitiam postulant exhiberi. ¶ Mandamus, quatenus actione [b] plebani, & clericorum proposita, & responsione facta: [c] monitione præmissa, compellatis eosdem, memoratis abbati & fratribus, incontinenti [d] coram vobis super [e] suis quæstionibus respōdere, & vicissim postmodum rationes partium audientes, concordia [f] vel iudicio vtriusque negotium terminetis.

10

¶ Cœlestinus tertius Rothoma. decano.

¶ Modus procedēdi datus per rescriptū in causa conuētionis, intelligitur repetitus in causa recōuentionis.

CAP. II.

20

PRudentiam: † & infra. ¶ Sane consuluisti nos, vtrum cum causa appellatione remota committitur, & reus coram eodem iudice actorem re-

4 Cōueniēs pro ecclesia recōuenit p̄ illa. Io. An.

† Cap. 2. eo. tit. i 2. copi.

b ¶ Actione.] i. petitione: quia sine cano nes nemo tenet proponere actionem. de hoc dictum est sup. de iud. dilecti.

5 Præcedentia, ēt sunt specialia in schismaticis intrusis, & excōicatis, q̄ non cōueniunt & cōueniri possūt. s̄. de iu. ītellexim⁹. Io. And.

c ¶ Responsione facta.] Hic patet qualiter litis contestatio fiat: de qua dicetur. j̃. tit. prox. Ber.

30

d ¶ Incontinenti.] istud, incontinenti, intelligendum est nullo actu medio interposito, & est simile illi, mox quod habes. s̄. de ele. quia propter, ubi habes multas interpretationes de huiusmodi dictionibus. istud, incōtinēti, ītellige durāte iudicio, vt dicit in prima notu. ī fi.

[Gl. seq. docet duo, scilicet, quid si mutuæ petitiones sunt possessoriæ, vel vna possessoria, & altera petitoria, secundo quæ virtus reconuentionis est, &c.

e ¶ Super suis quæstionibus.] idem est si actor ageret possessorio, & reus vellet reconuenire actorē sup alia spoliatione: secus si actor ageret possessorio, & reus vellet cōuenire eū petitorio, quia quæstio spoliationis priuilegiata est, vt primo expediatur. j̃. de ord. cogn. super spoliatione. Sed si prima sit petitoria, reus super spoliatione bene potest reconuenire actorē in modum actionis. j̃. de ord. cog. cū dilectus. Sic no. ꝙ per reconuentionē fit iudex, q̄ alias iurisdictionē non hēt in reconueniētem, quantū ad illā causam recōuētionis siue sit ordinarius, siue delegatus, cum causa recōuentionis, delegato non est cōmissa, vt hic habes. & s̄. de off. dele. prudentiam. in fi. & iudex laicus ordinarius habet recōuētionē, puta, cū clericus cōuenit laicū corā laico iudice, tunc clericus tenetur respondere laico coram eodem iudice, nisi sit causa, quæ coram iudice ecclesiastico sit tractanda: de quibus dictum est. s̄. de foro comp. ex tenore. & c. præcedenti, neque 6. in criminibus locum habet reconuentio. de hoc dixi. sup. de iud. at si clerici.

40

50

6 Qualiter hoc dictū intelligat, uide p Bar. in authē. & cōsequenter. C. de sen. & interl. om. iu.

f ¶ Concordia.] est hic arg. quod iudex primo si potest debet partes reducere ad concordiā. arg. ad idem. 5. q. 2. si primates. ubi de hoc. & 23. q. 8. si quis membrorum. Et est sim. ff. de usufru. æquissimum. 7. & j̃. de sim. quærelam. & sup. de transf. c. ult. ubi de hoc. Bern.

60

1 De materia glossæ in d. Deciū in l. est receptū ff. de iu. om. iu. & Socinū in Fallētijs, regula 412. & Ioan. Nouellū regula 172.

[Glo. seq. facit tria. primo ponit modū in reconuentione tenendum. Secundo tractat, an post litem contestatam procedat reconuentio. Tertio argu. ex textu ꝙ frustra petit, & c. alleg. & conco. demum alleg. 5. cōtraria & vltimum soluit.]

a ¶ Respondere.] no. qualiter 1. debeat fieri reconuentio coram iudice delegato prout hic satis colligitur. proposita enim petitione actoris reus actorem si vult reconuenire, ante litis contestationem, suam porrigat ei petitionem, & ita deliberatione super vtraque petitione hincinde habita, debet fieri contestatio litis super petitione actoris primo, & incontinenti super petitione respondere debet actor, & postmodū iudex vicissim audiat vtramque causam, & vna sntia terminare debet causas, vt hoc totū patet hic, & inf. de or. cog. cum dilectus vt si actor nollet reo respōdere, iudex debet ei iustitiā denegare, nec audire ipsum super causa sua, vt j̃. de iura. calum. imperatorum. & c. vlti. §. pœna. & ff. de procu. mutus. §. pœna. & C. de cōpen. neque scriptura. & ff. de var. & extraor. cog. l. 1. §. vl. in fi. & si iudex hoc negligeret, & procederet in proposita quæstione, non tenet factum eius, vel est potius appellandum ab ipso. ff. quæ sen. si app. re. l. 1. §. vlt. in fin. Si vero reus differat suam petitionem porrigere post litis contestationem, nō videt ꝙ sit audiēdus. C. de sen. & inter. om. iu. auth. & consequenter. vbi dicitur, & consequenter ego pulsatus ab aliquo, si vicissim ipsum lite pulsare velim. statim quidem hoc non licet nisi apud eūdem iudicem. Et sic videtur quod statim debeat ipsum recōuenire, & idem videtur expressum in authenticorum corpore de executoribus. §. sancimus. collat. 8. vbi dicitur si reus vult reconuenire actorem, mox ab initio 2. apud eundem iudicem recōueniat ipsum, sed nō apud alium nisi lite finita 3. poterit illum cōuenire. Et quidā dñi legū intelligūt istud, statim, vsq; ad sniam: quidam tñ vsq; ad aperturā testiū. Hodie ista diuersitas determinat per decr. Inn. iiij. in conc. Lugdun. de resc. dispendia. §. reus quoque. lib. 6. vbi dr̃ expresse ꝙ reus pōt actorē suū reconuenire corā eodē iudice durāte iudicio: & si tunc corā alio ipsum traheret, processus nullus esset. & in expensis cōdēnabitur: & cū dicit, durāte iudicio, intelligo quousque renunciatū est, & cōclusum in causa, quia tunc tñ dr̃ iudiciū dū negotiū discutit,

Exponit Vincen. post initium.

Ad hoc facit ordo isto titulorū lim. ... post libel... oblationē ... ante litē ... contestatam ... ponitur rubrica de reconuentio... e in Host. ... And.

PRudentiam.] Actor qui impetrat rescriptum appellatione remota in causa reconuentionis appellatione remota respondere tenetur. Communis diuisio. Secunda: ibi, Nos vero. Abb. Siculus.

7 Non. n. ad arma, & rixā procedere patiat̄ ptor quos potest sua iurisdictione cōpescere. Ioan. And.

CASVS. Quidam impetrauit litteras contra aduersarium suum ap. re. reus reconuenit actorem coram eodem iudice: actor appellat super reconuentione: quæritur an tali appellationi sit deferendum? Consultus Papa respondet, ꝙ cum actoris & rei eadem sit conditio, & uno, & eodem iure circa appellationem censeri debeat, uterque sicut actor uult, quod iustitia sibi fiat app. re. eodem modo debet reconuenienti respondere

dere de sua iustitia. Nota quod actor & reus eodem iure censentur, & eadem est conditio vtriusque. Item eodem modo quo quis vult sibi iustitiam fieri, sub eadem forma alij respondere tenetur.

a ¶ Eadem sit conditio.] quia in iudicijs non debet esse personarum acceptio. s. de iud. nouit & 4. q. 4. c. 2. & ñ debet actori licere quod reo nō permittitur, ff. de reg. iur. non debet, & ita si remota ē appellatio quo ad agētem, & eodē modo quo ad reconuenientem: quia eodē iure quod quis in alterū statuit, ipso debet vti. ff. quod quisque iur. in alterum. l. 1. 2. & 3. & s. de cō stit. cum omnes. Et hodie nō videtur habere locum quod dicitur de appellatione: quia ipso iure remota est appellatio in qualibet quæstione. j. de app. vt debitus, & c. pastoralis. in principio.

[Gl. seq. primo arguit, secundo fortificat. & soluit. 2. q. vltimo signat contrarium, & soluit.]

b ¶ Eodem modo.] id est, secundum eādem formā qua procedit iudex in principali, & in reconuentione. & parē potestatem habet iudex quo ad oīa in vtraq; quæstione. Et sic est arg. quod iudex eādem habet auctoritatem in prorogata iurisdictione sicut, & in delegata. de hoc dictum est. s. de offi. delega. P. & G. Remotio enim appellationis repetita intelligitur in reconuentione. simi le. 32. q. 7. apostolus. sicut cum aliquid relinquitur ab hærede intelligitur repetitum & a substitutio. C. ad Trebe. l. non iustam. & ff. de lega. 2. debitor. §. 1. & ff. de verb. oblig. Titia. §. 1. Sed pone quod actor super vna re tantum litteras impetrauit, nunquid reus potest illum conuenire super pluribus? Videtur quod non. arg. ff. de iurisd. omn. iud. si idem. §. quid & si. & arg. huius litteræ. Sed contra credo. arg. s. c. prox. ibi, suis quæstionibus. Item retenta hac eadem positione reus reconuenit actorem super pluribus, vel super vno tantum, & sic actor efficitur. Nunquid actor quasi reus reconueniens potest agere contra eum super alia re, quæ in litteris expressa non fuit. arg. ff. de excep. l. 2. §. illud? Nō credo quod hoc possit: quia reconuentio non intelligitur nisi quantum ad illum qui primo conuenitur. Item argum. contra. C. de leg. quod fauore, non est contra: quia illud intelligitur cum princeps suo motu in fauorem aliquod ius concedit, puta, minoribus vel ecclesijs. Quod dicit hic, intelligitur quando aliquis impetrauit illud ius: & Papa ad instantiam i. petentis illud concessit: vnde ipse debet vti eodem, ff. quòd quisque iuris. l. 1. & sup. de consti. cum omnes. Sed hodie vt dixit ius commune est quantum ad omnes. inf. de appel. c. vt debitus.

a Dixerunt Tan. & Vin. quod Romana ecclesia tales litteras cōcedit ēt sine petentis īstātia, clausulam apponendo, & dixi in tex. in glossa uf. & sm id intellige hoc de īnstātia quo ad rescriptū non quo ad clausulam. Io. And.

conuenerit, & actor super reconuentione appellationis obstaculum interpo- 10 ñit, an sit huiusmodi appellationi deferendum? Nos vero ita sentimus, quod cum actoris, & rei eadem sit conditio: [a] & vno eodē que iure circa appellatio- 20 nis remedium debeat vterque censeri: sicut desiderat actor, vt sibi iuxta mandatoris rescriptum iustitia fiat appellatione remota: eodem modo [b] reconueniēti debeat in sua iustitia respondere.

TITVLVS V.

De litis contestatione.

¶ Greg. ix. abbati sancti Ioan. in vineis.

¶ Non per positiones & responsiones, sed per petitionē in iure propositā, & responsionem secutam fit litis contestatio, qua omissu, nullus est processus.

DE LITIS CONTESTATIONE.

¶ Quia post libelli oblationem, & mutuam petitionem sequi debet litis contestatio. ideo subijcit istam.

De hac materia habetur. 3. q. 3. offeratur. & repetitur. in 6. Abb.

CAP. I.

Olim inter episcopū Nouieñ. ex parte vna, & capitulū ecclesiæ Sācti Quintini ex altera, super quibusdam iniurijs, & excommunicationum sententijs, & quibusdam alijs articulis orta materia quæstionis: & if. ¶ Iu- 30 dices factis quibusdā positionibus & responsionibus ad easdem: auditis etiā quæ partes voluerunt proponere coram eis: causam eandem ad examen Apostolicum remiserunt.

40 ¶ Procuratoribus igitur partium propter hoc in nostra præsentia constitutis, quamuis positiones & responsiones, [c]

Olim inter episcopū.] Primo ponit processum iudicum, & ipsorum relationem. Secundo ipsum processum decernit irritum, & dicit quare. Secunda: ibi, procuratoribus. Abbas. Siculus.

CASVS. Inter episcopum Nouien. ex parte vna, & capitulum ecclesiæ sancti Quinti ex altera vertebatur quæstio sup quibusdam iniurijs, sntījs excōicationū & qbusdā alijs articulis: super qb. causa cōmissa fuit quibusdam iudicib. iudices factis solūmodo qbusdā positionibus & rñsionib. ad easdem, & auditis quæ partes proponere voluerūt, causam remiserūt ad Apostolicā sedem; procuratoribus vtriusq; partis ī psentia Papæ constitutis, & examinato processu iudicū, dominus Papa, qa non inuenit litis contest. factam fuisse, pcessum ipsorum iudicū irritum nunciauit:

quia licet positiones, & responsiones hinc inde factæ fuissent super articulis prædictis, super hoc tñ nó fuit contestatio litis facta, sed per petitionē in iure proposi- 50 tam, & responsionem secutam fit contestatio litis. No. quod tibi contestatio litis omissa fuit, nullus est pcessus. Item contestatio fit per petitionem appositam, & responsionem secutam. & hoc in scriptis debet apparere. [Gl. seq. opponit, & duas solutiones dat. Vnam in principio. Aliam circa finem gl. In medio dicens quid sit contestatio, & quomodo fiat, & quod protestatio proponentis vel respondentis impedit contestationem. Vltimo ponit quæstionem.]

60 c ¶ Responsiones.] sic sup. de elect. dudum. 2. Sed videtur quòd illud sufficeret, quia positiones super ipso facto fiunt, vnde satis intelligitur litis contestatio fieri per positiones & responsiones, sed non est verum: quia litis contestatio est exordium litis, siue principium causæ appellatur supra de offic. deleg. super quæstionum. §. 1. & 2. & res deducta in iudicium non videtur per simplicem petitionem, vel per editionem actionis. C. eod tit. l. vnica. & ubi principium deest, nihil supra eli ficari potest. 1. q. 1. cum Paulus, & infra de presby. non bapt. ue. iens. & cuiusque rei principium potissima pars est. ff. de ordine iur. l. 1. & licet contestatio litis sit principium, tamen necesse est libellum præcedere, uel porrigere, super quo litis contestatio fiat, ut dictum est sup. de libel. obl. cap. 1. Est autem litis con-

testatio negotij principalis hinc inde apud iudicem facta narratio, & subsecuta respõsio, vt hic siue negã do siue confitendo de hoc not. s. de elec. dudũ. quod est ita intelligendũ, vt fiat animo procedendi in causa, & ea intẽtione directe ex proposito. Vnde si aliqs proponat factũ coram Iudice non ea mente: vt litem contestetur, vel respondeat, saluo iure suo, & sine præiudicio, nõ erit propterea litis cõtestatio facta: cum hoc fiat nõ ad iudicis ĩterrogationem, sed metu proprio. Litis contestatio, fieri debet inter rogãte iudice. actore proponẽte suam actionẽ, & reo respõdẽte ad ĩterrogationem iudicis vt mos est fieri. arg. C. eo. l. vnica. in fin. ff. de do. & cõtu. prout sic patet φ non erat facta litis contestatio, cũ factum proponit cũ ptestatione, & sine præiudicio. arg. op. ff q b. mod. pig. vel hypo. sol. si debitor. §. si in venditione. I Et ar. s. de ele. Cum ana. vbi dicitur de ptestatione. vbi ergo litis contestatio nõ procedit, nil valet quod agitur, vt hic, & j. tit proxi. per totum, & potest ratio assignari quare per positiones, & responsiones ad eas non fit litis cõtestatio qui enim ponit aliquod dictũ vel factũ, nihil petit ab aduersario: nec etiam ostẽdit se p hoc velle agere: & ita nõ posset p hoc fieri sẽtentia cõdemnationis vel absolutionis. cum nil petitũ sit per positionẽ, sed ostẽditur aliquid esse factũ vel dictum seu promissum: & sententia semper ferenda est secundum modum agẽdi. j. de acc. qualiter, & qñ. ad fi. & j. de simo. licet Hely. & cõdemnatio non est facienda nisi ad hoc sit actum. j. de or. cog. cum dilectus ad fin & hoc etiam probatur, quia i nterrogationes, & responsiones aliquando fiunt ante litis contestationem. ff. de interro. actio. quasi per totũ. de qui bus quidem notatur. j. de iura. calum. c. pe. in gl. q incipit, omnia quæ. & per illas interrogationes. & responsiones nulla fieret condẽnatio vel absolutio, nisi fieret postea litis cõtestatio super petitione actoris: & ita patet φ vbi fiunt tantum positiones, & responsiones, nulla petitione præmissa, vel nulla litis contestatione facta, nullus est psessus. vt s. de elec dudũ. & hic. Sed quid si petitio oblata fuit, & in actis redacta: sed cõtestatio litis non fuit facta, sed positiones & respõsiones factę fuerũt: Idẽ credo: scilicet φ pcessus non valeat: qa litis contestatio non est facta. Ber.

VT LITE NON CONTESTATA &c.

¶ Supra visum est de litis cõtestatione; qualiter fiat. Verum quia plerunq; lite non contestata petũtur testes recipi, vel de facto recipiuntur: & dubitabat q d iuris, ideo subijcit istam rubricam.

2 Et nota ex rubro negatiue posito, φ regulariter lite non contestata nõ debet testes recipi, nec ad diffinitiuam sententiam procedi. Abb. Sic.

hinc inde super pluribus articulis factæ fuerint coram iudicibus memoratis quia † tamen litis contestationem non inuenimus esse factam, cum non per positiones, & responsiones, ad eas, sed per petitionem in iure propositam, & responsionem secutam litis contestatio fiat: † processum ipsorum, de fratrum nostrorum cõsilio, irritum duximus nunciandum.

TITVLVS IV.

Vt lite non contestata non procedatur ad testiũ receptionẽ, vel ad sententiam diffinitiuam.

† Vide Bartolũ, Fulgo siũ, & Pauliũ in l. causas. C. de trãsac. adde Socinũ in regula. 265.

† Vide tex. I l. vnica C. e. & l. Aureli § . ideirco. ff. de lib. lega.

† Vide Bartholomęum Socinũ i Fallẽtijs regula. 296. & aliquot sequẽtibus.

1 Si creditur cõsensit alienationi pignoris: q fecit debitor: liberatũ est pignus, nisi fuerit protestatus, φ sal uum eẽt ius pignoris. Io.

2 Congruit rubricæ de iniur. olim. vbi Papa receptionẽ testiũ facta lite nõ ↄtestata reuocauit in irritũ de suia hẽs fu. de ele. dudũ 2. vers. licet aũt. Itẽ fal-it i casu de re. eũ q. de o q mit. in ol. l i. 6. Io. And.

Ad hoc. In prima ponitur delegatorum cõsultatio, in secũda diffinitio seu responsio: ibi, Consulationi. Abbas.

CASVS. Quædam causa matrimonialis vertebatur inter R. & B. vxorem eius causa commissa fuit abbati sancti Proculi & eius coniudici, coram quibus dicta B. accusabat virum suum de adulterio, ad tori separationem: & vt dotem suam reciperet ab eodem: oblato libello pcurator viri noluit rñdere. ptextu aduocati, quem nõ habebat, inducias postulando: tãdem dixit separatum rñdere libello: Sed die statuta dũ credebatur quod responderet libello, petijt restitutionem vxoris primo faciendã marito: & ne secus fieret appellauit: mulier dicebat se virũ habere suspectum: sed pcurator noluit cauere de impunitate personæ nec viri: postea noluit cõparere: iudices nõ obstãte appellat one illius, testes mulieris receperunt attestationibus publicatis, dubitabatur deferẽda sententia; quidã dicebant deferendũ esse appellationi. alij deferẽdũ non esse: consultus Papa quid iuris esset, rñdet φ licet ordo iudiciarius in alijs controuersijs sit seruandus, in matrimonialibus causis nõ vsquequaque. Sed quia in præsenti negotio nõ est actum de fędere matrimonij, sed de crimine adulterij ad tori separationem: testes lit. non conte. recipi non debuerũt: unde siue deferendum siue non deferendum appellationi fuisset, non est ad diffinitiuam sñiam procedendum. tñ præfatus R. si contumax fuit, potuit excommunicari: vel pp cõtumaciã procuratorijs si sciẽs nõ purgauerit eãdẽ. No. φ in causa criminali cum ciuiliter agitur, potest interuenire procurator. Itẽ arg. φ ptextu aduocati dandę sũt induciæ. Item in causa criminali cum agitur de fędere matrimonij, ordo iudiciarius per omnia non seruatur. Item lit. non conte. nõ sunt testes recipiendi, nec sentẽtia diffinitiua ferenda. Item propter contumaciam procuratoris nõ est dominus puniendus, sed cum sciuerit & nõ purgaue rit, potest excommunicari.

¶ Innocentius tertius abbati sancti Proculi, & L. canonico Bononiensi.

¶ Si agatur de adulterio. ad separationẽ tori, & ante litis contestationẽ reus est cõtumax põt excõmunicari, sed testes recipi nõ possunt, nec causa diffiniri.

CAP. I.

Ad † hoc De⁹. & inf. ¶ Cũ causa, q̃ inter R. & B. vxoré eius vertitur, auctoritate Apostolica vobis commissa fuisset; tandẽ procurator eiusdem R. libello vxoris, quo virum ád separationem tori, & vt dotem reciperet,[a] adulterio † accusabat, noluit respondere,[b]

† Cap. 1. eo. tit in 3. cõpilatio. Et vide concilium Tridec. sess. 2. de sacramẽto matrimonij.

† Et de pęna adulterij, & ordine procedendi contra adulteros vide cõci Tred. sess. 24. tit. de reformatione matrimonij cap. 8.

a ¶ Reciperet.] & etiam donationẽ propter nuptias: nam sicut propter adulterium vxoris vir lucrat dotem, ita mulier propter adulterium viri lucratur donationem propter nuptias. C. de repud. cõsensu §. si vero. quia vir & mulier non ad imparia iudicantur. 32. quæst. si quis vxorem. si tamen filij extent ex eorum matrimonio, tunc dos siue donatio spectat ad filios, in Authen. vt liceat matri & auię. §. si de adulterio. colla. 8.

b ¶ Noluit respondere.] licet agat hic de crimine: qa tamen non agitur criminaliter potest interuenire procurator, & rñdere, & agere. supra de procurator. tuę.

donec aduocatus[a] eius veniret, inducias postulādo. Qui cum huiusmodi inducias sæpe petendo, vobis illudere videretur; tandē ad præsentiam vestram accedens, dixit se respondere paratum. sed die statuto, cum crederetur responsurus libello, restitutionē vxoris primo fieri postulauit, ne secus fieret appellando †

† Verum quia dicebat mulier se virum habere suspectum,[b] & idem procurator nec de mulieris impunitate cauere, nec vestro se curasset postmodum conspectui præsentare, vos testes mulieris recipere studuistis; & infra.

¶ Consultationi vestrę taliter respondemus, quod licet ordo iudiciarius, in alijs controuersijs sit seruādus & in matrimonialibus causis nō vsquequaq; seruet;[c] quia tñ in præsenti negotio non est actum dę fędere matrimonij, sed de crimine adulterij (per qd̃ ad separationem cōiugij,[d] non ad coniunctionem intenditur,) q̃ a lite non contestata testes fuerunt recepti, & attestationes ēt publicatæ, siue deferendum, siue non deferēdū appellationi fuisset, nō est ad diffinitiuā sñiā[e] procedendum. Potuit tamen præfatus R. propter

Glo.seq.dicit quomodo in principio causa, & in medio ex causa & si dolose non petitur dantur induciæ pro aduocato habendo: non tamen nocet sentētię si aduocatus abfuit. fallit in fisco.

a ¶ Aduocatus.] si aliquis vocatur ad iudicium, & dicat se nō habere. aduocatū, dādæ sūt sibi induciæ ad quęrendum aduocatū. ff. ex q̃bus cau. ma. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. & l. ait prætor. §. vlti. & arg. ad idē. C. de iud. properādum. §. penul. & ff. đ postu. l. 1. §. ait p̄tor. & ex causa etiā medio tēpore dandę sunt inducię pp̄ absentiā aduocati, si iusta de causa esset impeditus cum nimis esset difficile & graue, aliū q̃rere aduocatū, qui merita causę nō nouit, & sic eodem modo pro alio inducias obtineret vt instrueretur sed si maliciose petantur, nō sunt dandę arg. inf. de do. & cōt. prout. post sententiam nō habet locum si diceret: non habui aduocatū tempore sñię. C. de postu. velamēto. & ideo pp̄ hoc non retractabitur sententia, est tamē speciale in causa fisci, vt non ualeat sententia lata contra fiscū aduocato eius absente. ff. de iure fis. si fiscus. C. de aduo. fisc. l. vltima.

1 Maxime q̄n ex hoc nō multum lædit aduersari⁹ sm In. & Hosti. & maxime si pars id p̄uidere non potuit: & uide in Spe. de dila. §. 1 uer. p̄paratorię in fi. Ioā. And.

† Vide tex. cū gl. ī auth. q̄ semel. C. q̄uo & q̄n iudex.

[Glo.seq.ponit 5. casus quibus nō fit restitutio.]

b ¶ Suspectum.] hic est unus casus, ubi spoliato viro vxor non restituitur. s. cum timetur de sęuitia viri. 2 j̃. de rest. spol. ex transmissa. & c. litteras. in fi. & 32. q. 1. de benedicto. Itē si incōtinentij probetur impedimentū saltē in gradu indispensabili, in quo casu nō debet fieri restitutio. j̃. de rest. spol. litteras. Item si publice fornicat. j̃. de diuor. significasti. Item si virgo fuerit, & timeatur corrūpi. infra de sponsa. cum locum. & argu. infra de rest. spol. ex transmissa. &c. ex parte. Item & si non vult habitare cum uiro sine contumelia creatoris denegatur ei restitutio: quamuis iniuste fuerit spoliata. j̃. de diuor. gaudemus. §. q̄ autē alias uiro facienda est restitutio ante principalis causæ ingressum. infra de rest. spol. ex cōquestione. præstita p̄rimo sufficienti & idonea cautione de impuditate personę. infra de resti. spolia. ex transmissa. & c. litteras. & 32. q. 1. de benedicto. nisi tāte esset uiri austoritas, quod non auderet se viro committere: quia tunc nullo modo debet restitui, ut in ca. litteras in fi.

2 Nā & dñs nimis seuerus in seruū cogit eū vēdere. ff. de his q̄ sūt sui vel al. iu. l. 2. sm Ioan. & not. 25. dist. §. nūc autē. ad fi. Io. An.

ADDITIO. Etiam si uellet satisdate: Vnde versus

Si non continuit: si mox si probat impedimentum:
Sitque vir austerus; Moysi lege relictus.
Si virgo fuerit: & corrumpi timeatur.
Si vir possideat iniuste vel violenter
Casibus his septem dominus non restituetur.

Versic., & breuius:

Blasphemoque Deum sano macho manifeste,
Stirpe parente sato: neque virgo redditur vxor.

c ¶ Seruetur.] Nota quod plura sunt specialia in causis matrimonialibus: quia ubi igitur de fędere matrimoniali potest agi contra contumacem lite non cōtestata ad diffinitiuā sentētiam infra eo. quoniam §. porro. Item quia minor potest esse in causa etiā per procuratorem. ff. de restitu. spol. ex parte. Item cōfessio contra matrimonium non præiudicat. inf. de eo q̄ cog. consan. uxo. suę. super eo. Item quia pater & mater possōt testificari tam in cōiungendo, quam in disiūgēdo matrimonio. inf. qui matri. acc. pos. vr. 3 Itē q̄a sententia lata cōtra matrimonium ad separationem eorum, qui iam cōiuncti erant, nō transit in rē iudicatā. j̃. de sē. & re iud. lator. & c. cōsanguinei. Item nec trāsactio siue compositio potest in matrimonio interueniře, supra de trāsa. c. ul. itē nec arbitriū. su. de rest. in integ. causa. in fi. Item nec pęna locū habēt. ff. de uerb obli. Titia. & C. de spō. l. ult. & j̃. de spons. gemma. ADDITIO. Item licet in alijs causis possit remitti iuramentum testibus. ut j̃. de testibus, c. tuis. non tamen in causa matrimoniali. Vnde uerbis.

Matrimonialis causa multa habet specialia.

3 Quod dic j̃. de testi super eo. 2. Io. And.

Coniugij iura sunt hic specialia plura.
Non contestata quod stat sententia lata.
Procuratores tali dant lite minores.
Hæc non cessatur homo, contra si fateatur.
Et non iurati testes sunt hic reprobati.
Hic si procedit, concordia quæque recedit.
Hic non transigitur, non arbitriumque subitur.
Non confirmatur sententia si qua feratur.
Hinc speciale tene, cessat stipulatio pœna.

Item breuius.

Non contestata fertur sententia lite.
Et mandat pubes: non sit sententia perpes.
Arbitrium, pœna, pactum, transactio cessat.
Et non iurati testes, confessio contra.

d ¶ Ad separationem coniugij.] uerbum istud, coniugij, improprie ponitur, quia p̄pter adulteriū ipsum cōiugium 4 non dissoluitur, immo manent coniuges etiam separati 32. q. 7. c. 1. & 2. Et ideo expone, coniugij, id est: coniugum, q̄ p̄pter adulterium separātur ad inuicem quo ad mutuam seruitutem tantum, vinculo matrimonij nihilo minus perdurāte, & hoc patet. quia licet sit absolutus ille, qui non peccauit, à seruitute alterius q̄ adulterium cōmisit contrahere tñ nō pōt. 33. q. 1. dixit dñs, & si contrahere, cōpelleretur redire ad primam j̃. de diuortijs. ex litteris.

4 Atq; hoc diffinitur cō cil. Trid. ses. 24. de sacramēto matrimonij. can. 7. adde cōciliū Mileuitanū c. 17. & cōciliū Africanū, ca. 69.

[Glo.seq.recitetur circa materiam opinionum antiquorum.

e ¶ Ad diffinitiuam sententiam.] hic patet q̄ in ciuilibus causis nunquam est ferenda sñia lite non contestata. arg. j̃. de do. & ꝯtu. procur. & C. quomodo, & q̄n iud. l. consentaneum. in fin. & j̃. e. ti. per totum. & in auth. de exhi. reis. §. si uero coll 5. siue in crimine ciuiliter mota, ut hic. Hug. contradicit quod testes pos-

sunt

sunt recipi, & snīa ferri & in criminali, dūmodo de causa liqueat uel liquere possit, siue cā sit criminalis siue ciuilis. De hac tñ materia tradit 3. q. 9. in summa. & j. de do. & contu. veritatis. Et not. ꝙ dñs papa per totū tit. istum fuit in opin. Io. qui. dixit ꝙ lite nō contestata non sunt recipiēdi testes. Ma. ꝫ cum Hu. & dñs Papa qñq; seqtur opi. Mar. j. de testa. Raynutius & c. Rainaldus. 1 vbi tractatur de duab. quartis deducendus.

1 Et qñq; distinguit ad opiniões saluādas de rescri. sup lr̃is de rest. spol. lr̃as. de. sim. ꝑ tuas. ẜm. Ho. Io. And.

[Gl. seq. primo ꝓbat contumaciæ factū, nisi excedat confessionem & dolum procuratoris nocere dño, & duplicē causā reddit, ẜo alleg. ĩ ꝯrium. tertio soluit. Deinde format quæstio, in qua alleg. pro & contra, & postea soluit.]

suam contumaciam, vel etiam procuratoris a (si sciens non purgauit eandem) excommunicationis sententia innodari.

¶Idem Hierosolymitano patriarchæ, & archiepiscopo Cassen.

¶In causa restitutionis contra contumacē lite non contestata, sententia ꝓferri nō potest. hoc dicit comprehendo omnem modum summandi.

CAP. II.

Accedens: † & infra. ¶ Cū in iudicū delegatorum p̄sentia archieṗs Tirenen. restitutionis beneficiū postularet, plebanus sancti Marci de Venetijs (cōtra qué agebat) nihil ad obiecta respondit, † sed ad nostram audien-

a ¶Procuratoris.] ex hoc loco euidenter apparet, qñ dñs puniēdus sit. Est ergo dñs puniēdus qñ ipse cōtumax fuit. Itē propter contumaciā sui ꝓcuratoris eo sciēte, & eā nō purgante, quia tūc intelligit ratā hēre contumaciam sui ꝓcuratoris, vnde pōt excōicari, aut alias puniri, qa alienā culpā fecit propriā per cōsensum. Et ita punitur dñs pp factum ꝓcuratoris, siue eius cōtumaciā. arg. j. de appe. sæpe contingit, & 2. q. 6. §. biduū. versi. si aduersus. 2 nā factū ꝓcuratoris nocet dño. s. de in inte. rest. cū venissent. & confessio ꝓcuratoris nocet dño. j. de re iu. suborta. ēt ignorāti, vt ibi. & dolus ꝓcuratoris nocet dño. ff. de tribu. ꝓcuratoris. & C. đ exact. & trās. mili. an. l. in exactione. l. 12. & ꝙ factū ꝓcuratoris dño preiudicet, habes, j. de cau. pos. & ꝓprie. cū olim. & gñaliter factū ꝓcuratoris dño preiudicat. nisi excedat fines mandati. s. de offi. dele. cū olim. & C. de procu. si ꝓcurator. & sibi imputet qui malū ꝓcuratorē elegit. ff. đ mino. cū mandato. nā cū prosit dño factū procuratoris etiā si iniuste obtinuit. ff. de proc. qui proprio. §. in cæteris. sic & ei debet nocere. Sed ꝯ vr ꝙ cōtumacia ꝓcuratoris nō debet nocere dño. ff. si quis ius di. nō ob. l. 1. §. si procurator. & exp̄sse tradit, ꝙ tm̄ ꝓcurator conueniendus est, non dñs. ff. man. si mādato. nisi expresisset in prin. Itē ignorātis dñi, conditio ꝑ procuratorē debitor fieri nō debet ff. de proc. ignorantis. nec tñ sciētia eius dño ignorāti nocet. ff. de lib. cau. in seruo nec delictū eius. an auth. de ec. tit. §. si qs in sua domo. coll 9. nec alienus dolus alteri nocere debet. ff. de excep dol. si ꝓcurator. Sol. dicas ꝙ procuratoris cōtumacia ipsi dño p̄iudicat in eo casu, in quo loquitur hic, puta, quia scit eius contumaciā, & ratā habet eā, eo ipso ꝙ nō purgat ipsam, vñ in eo casu p̄t dñs excōicari. Si vero dñs ignoratei⁹ cōtumaciā, nec eā ratā habet, ipse ꝓcurator, punitur đ dolo suo, 3 & nō dñs: & sic loquit. ff. si qs ius. di. l. 3. §. si quis ꝓcurator. & alia iura ad hoc inducta, qa iniquū est aliquē alterius odio p̄grauari. C. de inof. te. si qs in suo. ver. si. & peccata suos. dēnt tenere auctores. inf. de his q̄ fi. maio. par. c. q̄suit. & C. de pœ. sancimus alias ergo dñs nō est excōicādus ignorans culpā & dolū sui ꝓcuratoris, uel cū eā scit. statī eā purgat. Et est hoc notabile circa ea q̄ facit in iudicio ẜm formā mandati, bñ fit p̄iudiciū dño per cōfessionē procuratoris, seu ꝑ factū illius, ut dicūt iura primo inducta, dūmodo, nō egrediat formā mādati: alias nō obesset domino, si cū primū scit, ꝯtradicat. s de off. dele. cū olim. Sed qd si pp contumaciā procuratoris tantum dominus excōicetur à iudice, domino ignorante contumaciā procuratoris, nec eam ratā habēte, nūquid erit excōicatus? hoc sæpe contingit. Vr ꝙ non teneat: quia hic dicit, potuit excōicari propter suā contumaciā, vel ꝓcuratoris & illud dicitur posse fieri quod de iure fit. 22. q. 2. faciat homo. Sed videtur ꝙ excōicatio teneat, cum sit lata a suo iudice siue iuste siue iniuste. 11. q. 3. sententia pastoris, & in culpa quodammodo videtur, qui talē procuratorē constituit; qui nō obtemperat iuri, & aliquis pro facto alterius ēt siue culpa punit. j. de spō. non est. Credo. 4 ꝙ tutius sit dicere ꝙ sit excōicatus, licet ñ debuerit excōicari, & debet absolui siue aliqua satisfactione, & absque grauamine, & credo ꝙ iudex tenet ei ad interesse. & j. de sē. exc. sacro. quia illum excōicauit iniuste, & non citatum.

2 Cōcor. l. si procurat. §. si tutores. ff. māda. & l. 1. & ibi. Ba. ff. de procu.

3 Nō tñ excōicatur sed sufficit stipulationē ꝯmitti ob rē nō defensā & hoc verū ubi ip̄e procurator pro se cauit, uel dñs eo absēte. Si uero cauit pro eo apud acta procurator: cogit p̄cise defendere, nec sufficit stipulationē cōmitti ff. de procu. filius. §. fi. & l. nō cogē dū. §. 1. ẜm Io. Vin. & Phi. & ad ꝙ hr̄ in cle. ꝑ procu. c. 1. Io. And.

4 De pluribus qōnib. huc spectā. tib. viđ Dñicū Sotū lib. 4. sent. dist. 22. q. 1. art. 2.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp.

† Vide l. 1. ff. si quis ius di. non obtēpe. & l. 2. ff. si qs in ius vo. nō ierit.

Accedens.] Duo facit. primo ponit ordinē processus Secūdo ipsius retractationē: ibi, Cū igit. Ab.

CASVS. Inter archiepm̄. Tirenen. ex vna parte, & plebanū sancti Marci ĩ Tyro ex altera, super iure parochiali ipsius ecclesiæ qō vertebat: causa super hoc cōmissa fuit tribus epis, in quorū p̄sentia archieṗs Tiren. petijt restitutiones iuris parochialis in ecclīa S. Marci, quod dicebat se spoliatū: plebanus allegās, ꝙ cū notoriū eēt duos de p̄dictis epis suffraganeos esse archiep̄i Tiren. & propter hoc essent sibi suspecti, nihil ad obiecta rñdens, sedē Apos. appellauit: ipsi vero iudices cū plebanus sæpe monitus vt iuri pareret. in sua cōtumacia perduraret, receperūt testes ex parte archiep̄i ꝓductos, mādātes postmodū plebano, vt ad eos accedere ꝯtra testes obiecturus, q cū ad eorū presentiā nō accederet, excōicauerūt eundū, adiucantes possessionē iuris parochialis archiep̄o, & eū restituētes integrū prohibuerūt ne aliqs dictā possessionem perturbaret. negotiū istud delatū fuit ad sedē Apost. super hoc scribit Papa patriarchę Hierosolymitano, & archiep̄o Cassen. dicēs, ꝙ lis corā p̄fatis iudicibus contest. nō fuit, & manifeste patebat litteras impetratas fuisse per veri suppressionem: quia notoriū erat duos iudicum prædictorū suffraganeos, esse archiep̄i Tiren. & idē plebanus legitime appellauit & si etiā appellatio legitima non fuisset, iudices forte ꝓpter contumaciā potuerunt plebanū excōicare sed nō debuerunt plebanū excōicare, nec lite non conte. super negotio principali deffinitiuā ꝓferre snīam. Vñ dñs Papa sententias prædictorum iudicū cassauit: immo cassas & irritas nunciauit, dans in mādatis archiep̄o Tirē. vt ecclesiæ S. Marci restituat instrumēta. & alia vniuersa q̄ occasione p̄dictæ snīæ ꝑ alios occupauit.

Quidam intelligunt hanc decre. loqui ꝙ archieṗs agebat per beneficium restitutionis in integrū iure minoris. Not. ꝙ iudex subditus actoris, potest legitime recusari Item cum notoria est suspicio, litteræ ꝑ ueri suppressionē obtentæ dicunt, ex quo in eis de illa non fit mentio. Item lite nō contest. testes recipiēdi non sunt, nec diffinitiua sententia proferenda, qđ si fiat, sententia est nulla. Item cum sentētia nulla est, non debet cassari; sed cassa & irrita nunciari, qa quod nihil est, cassari non potest, & omnia restituenda sunt in pristinam causam per talem sententiā habita. Item sententia lata super possessione, diffinitiua dicitur.

Gl.seq.rec.signãdo priũ de decre.vt debitus.& dile. Sol.triplex.istud uerius.vel supple.hoc pp notoriũ.] a¶ Appellauit.& hic nullã causam appellãdi seu grauaminis expressit:unde non ualet secundũ hodierna iura appellatio.j.de app.vt debitus. quia causa sẽp debet exprimi corã iudice,& pter illã appellari.j.d ap.eo. dilecto filio G.alias admitti non debet: quare talis appellatio non valet hodie. hic enim appellauit propter suspicionẽ. & appellare non debet hoc mõ:debuit. n. causã suspicionis coram iudicib. allegare probabilem,& si non admisisset legitimã suspicionẽ, tũc debuit demũ appellare.j.d appe.cũ speciali. tñ infra vr que legitima fuerit appellatio.vers.ex his plebanũ legitime,& cæt. Et ita sm antiqua iura sufficiebat appellare. licet cãm non exprimeret, vt hic vr; quia Papa talem appellationem vr admittere,quia illi iudices fuerũt suffraganei archiepiscopi; sed hodie nõ teneret. Vel dic qd cã suspicionis fuit allegata nec admissa,vñ tenuit appellatio, & ita nullũ contrariũ:vel qa suspicionis causa notoria erat, valuit appellatio plebani,ğuis causã nõ expresserit, 1 vt j.sequitur in ipsa littera: sec9 cũ causa suspicionis,aut etiã appellationis latens est: quia tunc debet exprimi secũdum quod traditur.j.de ap. ut debitus,& c.cum speciali.& c.interposita.

Appellatio nũ expressa cã an valeat

† Permanet.

†Vide tex. ĩ l.2.§. si qs a principe. ff. ne quid in lo.pub.

†Ordina sic Igitur nos cassauim9 p dictas sñias cũ lis nõ esset õtestata. & pateret. &c. & cõstaret,&c.

† al.& manifestum sit.

1 Licet cãsit notoria, nõ credo eũ relenari ab exceptione recusatiõis ponẽda, sed hoc prodest notoriũ iuris q cã rõnabili & facti q uera, qa releuabitur ab ea pbanda, nec erit necesse ad arbitros recurri-Ioã. And.

2 Hæc glossula nõ est ĩ antiquis codicibus.

tiam appellauit [a]:& licet sępe fuisset admonitus,vt iuri pareret(quia eius appellatio non tenebat) noluit tñ respõdere ampli[9], vel corã eis ẽt comparere. Ipsi vero iudices(cum plebanus in sua contumacia perduraret†) testes receperunt [b] ab aduersa parte productos. & depositionibus redactis in scriptis, mandauerunt eidem, vt ad eos accederet,in personas vel in dicta testium obiecturus. Quod cum facere noluisset,† in ipsum excommunicationis sententiam protulerunt,[c] possessionẽ iuris[d] parochialis adiudicãtes archiepiscopo memorato;& eum restituẽtes in integrum, distri ctius vetuerunt, ne quis possessionem Tiren.ecclesię restitutam præsumeret perturbare.[e]

¶Cum igitur†lis coram eisdem iudicibus non fuerit contestata, & manifeste † pateret litteras ipsas per veri suppressionẽ obtentas,(cum manifestũ esset duos prædictorũ iudicum,Archonien.videlicet, & Beriten. episcopos eidem archiepiscopo tanquam suffraganeos, suo metropolitani subesse [f]) ac ex his [g] plebanum legitime appellasse constaret, in quem (etiam si minus legitime appellasse) & iudices ipsi licet propter contumaciam [h] excõmunicationis forte potueruut proferre sententiam, non tamen debuerunt super principali negotio, diffinitiuam sententiam,lite non contesta ta,proferre, prædicta cassauimus [i] sententias, immo cassas denunciauimus & inanes. Vnde Tirenen. archiepiscopo dedimus in mandatis, vt ecclesiæ sancti Marci instrumenta restituat, & etiam vniuersa, [k] quæ huiusmodi occasione sentẽtię, per se vel per alios occupauit.†

leg.cum R. propter dominum tota familia potest recusari.C.si qs quacũq; præd.po.l.ult.& licet ex istis causis repellatur iudex iudicando,non tamen repellitur testis à testificãdo,& hęc est,causa quia facilius posset habere multos iudices quam vnum testẽ. unde repellitur iudex à iudicio pter defectum testis;vt sic ferat testimonium in causa.j.de testi.dilecto.

[Gl.seq. opponit. uer.plurali. & sol.] g¶ Ac ex his.] quare dicit ex his;qa nõ appellauit ex pluribus causis,sed tantũ quia erant suffraganei post appellationem unica uidebat causa appellationis eo tempore quo appellauit,licet tamen nõ expresserit,scilicet quia iudices duo erãt suffraganei,sed post appellationem alia causa grauaminis superuenit,scilicet quia rece perunt testes lite nõ contestata,&propter hoc dicit ex his,quia ex superuenienti 3 grauamine sumpsit appellatio maiorẽ firmitatem, & sic ex his quę postea fiũt ĩtelligit fortius ualer,sed ab initio vni ca uidet, & sic legitimam uocat appellationem, & tamen nulla causa fuit expressa, ut dictũ est, & ita ex post facto apparet legitima,in fra de frig.&malefi. fraternitatis. Vl dic n.ũ [illegible] de ap.dilecto.& patet hoc hodie in cõsti.cle. de appel.appellãt. Ioã. Andr.

3 Idẽ Io. & Vin. non est verum sm Host.& hoc teneas,qa si grauamẽ ẽt pcedens nõ facit validã appellationẽ nisi & illud appellatiõe sit expressum, multo minus subsequens.pri [illegible] de ap.dilecto.& patet hoc hodie in cõsti.cle. de appel.appellãt. Ioã. Andr.

† Vide ad hoc text.in l. dissolutæ, C. de cond ex leg.

b¶ Testes receperunt.]lit.non contest.& male.s.eo. c.proxi.& j.eod.per totum.

c ¶.Protulerunt.]Et 2 male,quia nemo compellitur obijcicere in personas testium.

d¶ Possessionẽ iuris.] nõ autem possessionẽ causa rei seruandæ; quod forte facere potuerunt, immò sine forte,si cõtumax fuisset.j.e.c.prox.&c.qm.§.i alijs. sed appellatio præmissa vr defendere ipsũ plebanũ a contumacia.unde non tenuit sñia excõicationis,vt inferius sequitur.Quidã intelligunt hanc decre. io. qui in causa restitutionis in integrum iuris minoris.

e¶ Perturbare.]Arg. q iudex debet defendere inductum in possessionem.inf.de fimo.quærelam.

[Gl.seq.no.4 in causam recusationis.& adducit quatuor,dicens non sic in testes.]

f¶ Subesse.]hæc est iusta causa recusationis [illegible] fit suffraganeus aduersarii,sicut & [illegible] minus aduersarii,s.de offi.dele.causã q inter R. [illegible] plures casus notantur de recusatione. idẽ videtur si esset affinis.[illegible] Cornelia,in prin.& [illegible] Comes.ff.de offi.præ.Senatusconsulto.& s. de off. de

quod duo iudices recusati fuerant,& quia non admiserunt recusationem, appellatum fuit & sic est planum quod dicitur,ut supra dictum est.Bernar.

h¶ Contumaciam.]si appellatio nõ fuisset legitima, propter contumaciam debuit & potuit excommunicari,vel aduersarium in quasi possessionẽ iuris mittere causa rei seruãdæ,ut infra ca.proximo sed diffinitiuam nũquam potuit proferre sententiam super possessione,quæ erat quæstio spoliationis, cum lis non esset contestata.infra.eod.per totum.& quod dicit,forte, non notat dubitationem,sed potius affirmationem.

i¶ Cassauimus.]id est,cassum denunciauimus. Hoc ideo ita [illegible] quia proprie dicitur cassari sẽtẽtia vb [illegible] sententia nulla est,vt hic,sententia [illegible] quia quod non est, cassari non debet,sed debet denunciari nulla, sicut fit in sentẽtia excommunicationis,infra de senten. excommunica. per tuas. & supra de offic.deleg.cum contingat. & [illegible] sententiæ,scilicet excommunicatio [illegible] super restitutione possessio [illegible] iuris parochialis.

k¶ Vniuersa.]noua si principali nõ tenuit, nec illud [illegible] esse secutum.j. de fi instrumen. [illegible] in fin. & C. de legi. non dubium

dubium cum sui concor. Omnia ergo restituenda sunt, quæ occasione ipsius sententiæ habuit, sicut cum restituitur minor aduersus sententiam pignora 1 præstita debent restitui. ff. de minor. si ex causa. §. 1. & cum retractatur sententia, omnia debent restitui in pristinum statum, ut hic, & ex vtraque parte fieri debet restitutio. C. de repu. l. vnica. ff. de mino. quod si minor. §. restitutio. & sup. de in integrum resti. c. 1.

1 Capta ex cā iudicati, & tunc restituunt cū grā de dānū est minoris carere pignoribus, ēt si hēret pecuniā ex illis receptā. Io. And.

¶ Idem episcopo Brixień.

¶ Si lite non contestat. reus est cōtumax: si fieri potest, mittitur actor in possessionem, causa custodiæ, aliàs reus excommunicabitur.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compilat.

TVæ fraternitatis.] In prima ponitur decisa consultatio. In secunda distinguens respōsio. Et secundum membrum: ibi. Quod si. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis citatus est ad causam legitime lite non cōtest. & ita cōtumax est: quæritur qualiter cōtra eū sit pcedēdum? Rñd. si reus lite non contest. cōtumax inuenitur, si talis est causa quòd actor possit ī possessionem rei petitę induci, causa rei seruādæ inducendus est ī eandem. quod si nō sit talis causa, quòd possit mitti in possessionē debet excommunicari. Not. quod in actione reali, pœna contumacis ordinaria est missio in possessionem rei petitæ. Item vbi non potest fieri missio, reus debet excommunicari.

† In vulgatis ita: absentauerit se cō tumaciter.

CAP. III.

TVæ † fraternitatis deuotio. & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter duximus respondendum: quòd si reus lite non contestata contumaciter [a] sese absentet: † talisq; sit causa quòd actor possit in petitarum rerum possessionem [b] induci, est in eandem causa custodiæ inducendus. [c] ¶ Quod si causa talis fuerit, quòd idem in possessionem nequeat [d] intromitti, † vt iuri pareat, per censuram ecclesiasticam est contumax compellendus.

† Introduci.

a ¶ Contumaciter.] pluribus modis dicitur quis contumax. ĩ. eo. quoniam. §. 1. & 11. q. 3. certum. & ff. de re iud. contumacia. §. 1.

b ¶ Possessionem.] vel quasi possessionem. inf. de cau. poss. cum eccle sia. 1.

[Glo. seq. in duobus instruit iudicem: de tertio remittit. Secundo ponit quinque auxilia, &c.]

c ¶ Inducendus.] Non tamen iudex multum debet festinare ad decernendam huiusmodi missionem in possessionem, aliàs fieret restitutio contra eam. arg. ff. de dam. infec. si finita. §. si forte. quia etiam sentētia diffinitiua reuocatur iusta de causa. ĩ. de re iud. cum Bertholdus. & debet summatim negotium perscrutari ante missionem. arg. C. vbi in rem act. l. 2. & ĩ. e. quoniā. §. penul. an iste sic missus sit custos tantum vel verus possessor. dicitur. ĩ. de do. & contu. contingit. No. tamē quod quinque auxilia prodita sunt contra illos, qui non admittunt actorem in possessionem secundum mandatum iudicis. Primum, quia puniuntur in expensis. infra eod. quoniam. §. in alijs. & infra de sequestr. ad hoc. Secundum est. quia eo. non. obstante, quòd non possidet, verus efficitur possessor anno elapso in fr. de do. & contum. contingit. ff. de bo. auct. iu. poss. quamuis. Tertium est, quia potest excommunicari, 2 vt hic, & infra eodem, quoniam. §. vlti. Quartum quia potest conuenire aduersarium quanti sua interest possessionem non habuisse. ff. vti. possi. l. si duo. §. vlti. & ff. ne vis fi. ei. qui in posses. mis. l. 1. in princip. Quintum quia manu militari eijci potest. ff. ne vis fi. ei qui. in poss. mis. est. si qui missus, ff. de rei vend. qui restituere. Vnde versus.

Anno verus eris possessor si prohiberi:
Exspensas reddent quem milites arma repellent.
Vtilitatis opem reddet, feret ac anathema.

2 Ita tamē ꝙ deferatur dignitati & psonę. de offi. dele. c. 2. lib. 6. Io. And.

d ¶ In possessionem nequeat.] puta, si causa esset criminalis siue ciuiliter siue criminaliter agatur, vel matrimonialiter, scilicet qñ agitur ad separationem matrimonij, contumax est excommunicandus. s. eod. ca. 1. in fine. & 11. q. 3. rursus. & c. cuicunque. & hic. Ber.

ADDITIO. Item si sit ciuilis personalis, sed reus non pōt pati missionē, quia non habet immobilia nec mobilia, secūdum Hostiē. Idem si reus abscōdit rē, vel perijt dolo suo, secūdum Vin. Ioan. And.

¶ Idem de decima & Helemosio † abbatibus Aureliań. & Carnoteń. diœ.

† De curia Dei, & de eleemosyna abbatib. &c.

¶ Receptio testium facta cōtra non contumacē lite non contestata in causa matrimoniali, est nulla.

2 ACcedens.] Sūt duæ partes. Prima ponit appellātis querelam. Secunda cōmissionis causam: ibi, Mādamus. Abb. Sic.

CAP. IIII.

2 ACcedens † ad sedem Apostolicā nobilis vir G. † vicecomes, nobis exposuit, quòd cū Corisopiteń. episcop⁹ Comitē Britanniæ pxima linea [e] cōsāguinitatis attigat: & archi

† Cap. 4. eo. tit. in 2. compil.

† Vu.

CASVS. Vir G. vicecomes cum vxore sua causā matrimonialē habebat, quæ ad petitionem vxoris cōmissa fuit episcopo Corisopiteń. & archidiacono. cuidā & magistro Petro: iudices citauerūt dictū nobilem: ipse coram eis fecit proponi. ꝙ erant sibi certa ratione suspecti: episcopus erat proxima linea consanguinitatis coniunctus Comiti Britanniæ, qui erat eius aduersarius manifestus, qui vxorem suam publice detinebat, archidiaconus erat commensalis eiusdem comitis Britanniæ: magister P. erat oriundus de terra vxoris ipsius nimis fauēs eidem, & omnes existūt sub districtu ipsius comitis, nec poterat ire ad eos nisi per terram ipsius comitis nec volebat eidem nobili terminum assignare, nisi in terra inimicorum suorum: & quia non admittebant huiusmodi recusationes, ad sedem Apost. appellauit: iudices nihilominus lite non contest. receperunt testes super consanguinitate interdictum nobilem & vxorem ipsius: dictus nobilis dño Papæ est conquestus, petens etiam vxorem suam, & terram eius sibi restitui. Vnde mandat Papa quibusdam iudicibus, quatenus super prædictis veritatem inquirant, & si constiterit ꝙ ante litem contesta. vel ēt post ap. ex causis præmissis interpositam, testes super consanguinitate contra matrimoniū absque culpa contumaciæ recepti fuissent. attestationes illas decernant irritas & inanes, & mulierē illam compellant ad virum suum redire, facta restitutione plenaria tam terræ quā vxoris causam audiant, fine canonico terminantes eandem. Nota. tres causas recusationis, quòd iudex consanguineus illius qui moratur cum aduersario meo, & ei præstat consilium & auxilium, potest recusari. Item iudex qui ortus est de terra, in qua aduersarius meus habet iurisdictionem, potest recusari. Itē nullus debet citari ad locum non tutum. Item non tenetur nec dēt quis propter cautionem committere se suis inimicis. Item testes recepti lite non contestata, uel post legitimam appellationem non valent. Item in causa matrimonij propter contumaciam etiam lite non contestatam testes recipi possunt. Item restitutio primo facienda est ante ingressum causæ principalis.

e ¶ Linea consanguinitatis.] quæ est sufficiens causa recusationis. infra de appella. postremo. idem esset si esset affinis. 3. q. 9. absens. de hoc dixi sup. eo. accedens. & sup. de offi. deleg. causam quæ.

a ¶ Eius.] scilicet comitis Britanniæ, ideoque erat suspectus illi. sup. de offi. deleg. insinuante.
b ¶ Qui.] scilicet comes.
c ¶ Oriundus.] Vnde quis oriundus fuit, ibi domicilium retinere dicitur. ff. de senato. l. penult. Et est ista admirabilis suspicio, quã sufficere nõ credo: 1 sed quæ nõ prosunt singula, multa iuuant, ut notatur j. de probationib. cũ causam. Vel dic. oriũdus de terra sua, idest, de terra quę pertinebat ad iurisdictionẽ illius comitis, & ad proprietatem ipsius dñę, & ita est sufficiẽs causa recusationis, quod isti iudices erãt de districtu ipsius comitis Britanniæ. Vel dic si uelis intelligere de terra uxoris, de terra quæ ptinet ad iurisdictionẽ uxoris, & tunc ualet recusatio, ut s. eod accedens.
[Glo. seq. obijcit, & soluit.]
d ¶ Nimis fauens.] sed nunquid tenetur quilibet diligere proximum suum de pęnit. dist. 1. omnis qui non diligit? Rñ. non omnis amicitia repellit iudicẽ, sed maxima. ff. de uer. si. late. §. amicos. sicut nec oẽs inimicitiæ repellunt testem, nisi maximę. j. de sim. licet Hel & c. p tuas, 2 & causa cognita illud disquiri dẽt. ff. de quæstio. l. 1. §. p quæstionem. nã propter leues inimicitias nõ extinguitur legatũ. ff. de adi. leg. l. 3. i fi. Sed uidet quod modica causa iudicẽ repellit, ut dictũ est s. eo. accedẽs. & s. de offi. delegat. causam quæ. qa lites sine suspicione pcedere debent. 3. q. 5. qa suspecti. & C. de iudi. apertissimi. Sed quod dicit, nimis fauens, soluit quod dictum est.
ADDITIO. Quasi dicat, non sufficit si dicat, nimis fauens nisi fauoris cã exprimat: aliàs quilibet iudex posset sine cã recusari, subaudi ergo vt dixi in tex. l. An.
e ¶ Sub districtu.] hæc exceptio omnes tangit.
f ¶ Inimicorum.] hæc fuit sufficiens causa appellandi 3. q. 9. hortamur. & j. de appellatio. ex parte. ff. de iudi. si longius. ff. de arbit. si cum dies. §. si arbiter.
g ¶ Inimicis.] simile. j. de senten. excom. de cætero. & c. quamuis. nec in hoc casu suffitiens potuit cautio pręstari. arg. j. de rest. spol. litteras. in fi. & hoc propter fragilitatem cautionis. ff. ad Treb. qui ita. §. 1.
[Glo. seq. soluit contrarium de decre. causam.]

¶ Ex qualibet. n. harũ causarũ oritur inimicitia capitalis vt hic per doctores tradit Marsilius in l. 1. §. pręterea. ff. de qõ. addeq̃ i li. 3. ad no. in Directorium Inquisitorum. Scho. 123.

1 Saluo eo. qđ habes j. de rescri. statutũ. §. cum aũt. lib. 6. Dixit Host. quod ista sufficeret in duob. conciuib. qui essent in remotis partibus: qa consueuerunt se sicut fratres diligere, & vide qđ post eũ dixi de appellat. legitima. lib. 6. Io. And.

† securior.

† vtriusque.

2 Vbi de hoc. & 3. q. 5. accusatores. & j. de accusa. cũ oporteat. Io. And.

diaconus eius [a] fit clericus commensalis (qui [b] eidem vicecomiti est aduersarius principalis, vtpote qui vxorem † suam, & terram publice detinere psumit) & Magister P. de terra vxoris suę oriundus, [c] existat nimis fauens [d] eidem: & omnes sub districtu [e] existant comitis memorati; nec nisi per districtum ipsius ei pateat accessus ad eos: & ipsi (quibus causa inter ipsum & vxorem suam commissa fuerat) nunquam ei voluerunt; nisi in terra inimicorum [f] suorum, locum & terminum assignare, vbi sine mortis periculo accedere non audebat: & licet litteras non habuerit de conductu: si tamen missæ ei fuissent, non debebat se credere sui capitalibus inimici. [g] & infra,

¶ Mandamus quatenus, cum propinquiores sitis terræ nobilis iam dictæ, quam suæ, & causa ipsa per vos commodius valeat terminari: cum ad vos securus † pateat accessus, vtrinq; † partibus conuocatis (si vobis constiterit quod ante litẽ legitime contestatam, vel post appellationem ex pręmissis causis [h] interpositã, testes super consanguinitate contra matrimonium, absque culpa contumaciæ recepti fuissent) vos attestationes huiusmodi decernatis irritas, & inanes, compellentes dictam nobilem, vt reuertatur ad virum suum (quem inconsulte dimisit) ita quod postquam ipse vir plenariã restitutionem habuerit tam vxoris, quam terræ, [i] causam super matrimonio audiatis, eamque fine canonico terminetis.

¶ Idem.

¶ Lite non contestata non recipiuntur testes regulariter super principali. Fallit in casibus hic annotatis, scilicet cum timetur de morte, vel absentia diuturna testium, tunc enim seruata solennitate hic posita, possunt etiam lite non contestata testes examinari. h. d. vsque ad §. porro.

CAP. V.

QVoniam † frequenter in dubium reuocatur a multis, an lite non contestata testes recipi valeant: auctoritate pręsentium duximus declarandum, regulariter

h ¶ Ex præmissis causis.] scilicet quia eps erat consanguines comitis, & archidiaconus commensalis eiusdem, & alter oriũdus de terra uxoris, & locũ assignabãt per terrã inimicorum, qa huiusmodi exceptiones non dimittebant, legitima fuit appellatio, & qualibet etiam p se sufficeret ad appellãdum, 3. pręter illam quod oriũdus fuit alter iudicum de terra vxoris illam solã nõ putarem sufficiẽtem ad recusandum iudicem vel iudices, sed præstat adminiculum alij, vt dixi. supra, quæ non prosunt singula, multa iuuãt. sic. ff. quib. ex cau. me. nec nõ. §. si quis sæpius. nisi velis dicere de terra, quæ pertinet ad iurisdõnem vxoris: tunc bona est exceptio: quia omnes erant de districtu ipsius comitis. arg. j de pręsum. tertio. & ita siue testes recepti fuerunt ante litẽ cõtest. siue post appel. pręmissam, ex pręmissis causis non valet receptio testiũ supe cõsanguinitate, nisi ille fuisset cõtumax: tũc enim in causa matrimoniali ante litem cõtest. recipiuntur testes, nõ obstante absentia illius. inf. eo. c. prox. §. 1. & hoc est quod sequitur absque culpa contumaciæ.
i ¶ Terræ.] s. dotalis. eius enim cognitio pertinet ad Papã ratione connexitatis: quia est accessoria ipsi matrimonio j. de donat. inter vi. & vxo. c. 1. 2. & 3. & sic nõ ẽ cõtra. j. q. si lij sint leg. cãm q. 2.

3 Concor. l. fi. §. cui dulcia. & ibi dicto. ff. de vi. tri. & ole. lega. & Specu. in tit. de le. §. super est. versic. quid si sit socius.

† Cap. 5. est, tit. in 3. compilat.

QVoniã frequenter.] Quia ista decreta. est valde prolixa, & habet materiam satis notabilẽ, ideo Panorm. eã legit per partes. Et diuiditur hoc princ. vsq; ad §. Porro. in quattuor partes. nã; primo ponit regulam. Secundo duos casus excipit: ibi, Nisi. Tertio solemnitatem requisitam: ibi, Sed si actor. Quarto quid iuris si illa non seruetur: ibi, Attestationes.
CASVS. Quia dubitabatur frequenter vtrum lite non contesta. testes recipi valeant, vt patet per pręcedentia iura. statuit Papa regulariter verum esse, quod lite non contestata non est ad receptionem testium procedendum: ab ista generalitate excipiuntur quidam casus, in quibus lite non contestata testes recipi possunt, vt si de morte testium timeatur, vel absentia diuturna, tunc si causa sit ciuilis, ne veritas occultetur, & copia probationis aliquibus casibus fortuitis subtrahatur: sinc & valeru-

& valetudinarij, & alij teſtes de quibus ex aliqua rationabili cauſa timetur, recipiendi ſunt lite non conteſtata, ſiue pars conuenta ſit contumax, ſiue ſit abſens abſque malitia, vt conueniri non poſſit. Sed ſi actor non conuenerit aduerſarium inf. annum, ex quo poterit conueniri: vel ſaltem non renūciauerit illi exceptioni huiuſmodi teſtium, atteſtationes illæ nō valeant, ne forte hoc procuret in fraudē, vt proceſſu temporis legitimę defenſiones locum habere non poſſint.

[Gl. ſeq. ponit 20. caſus cōputatis textualibus q̄bus fallit regula.]

verum eſſe [a], quod lite nō conteſtata, non eſt ad receptionem teſtium procedēdum [b]:

¶ Niſi forte de morte teſtiū timeatur; vel abſentia diuturna; in quibus caſib. cum ciuiliter [c] eſt agendū, (ne veritas [d] occultetur, & probationis copia fortuitis caſibus ſubtrahatur [e]) ſenes, & valetudinarij, & alij teſtes (de quibus ex aliqua rationabili cauſa timetur [f]) etiam lite non conteſtata, ſunt proculdubio admittendi, ſiue pars conuenta [g] ſit contumax, ſiue ſit abſens abſque malitia vt conueniri non poſſit.

¶ Sed ſi actor non conuenerit aduerſarium [h] infra annum [i] ex quo conueniri poterit; vel ſaltem receptionem huiuſmodi teſtium non denunciauerit illi.

¶ Atteſtationes ſic receptæ non valeant [k]; ne forte hoc procuret in fraudem [l], vt proceſſu temporis exceptiones legitimæ ad repellendū teſtes [m], vel

a ¶ Regulariter verū eſſe.] hæc regula fallit in caſibus hic poſitis, ſcilicet vbi timetur de morte vel abſentia teſtium, & vbi agitur de electione, vel matrimonio, & in cauſa inquiſitionis & publicationis. Itē in cauſa denunciationis. ſ. de iud. nouit. Item in actoris abſentia præſente reo recipiuntur teſtes lite non conteſtata. C. quomodo, & quando iud. in Auth. qui ſemel. j. de do. & contu. cauſam quæ. Item vbi actor nō poteſt agere pp iuramentum quo iurauit non repetere vſuras. 1 j. de iureiu. ad noſtram. Item cum minor ab hæreditate officio iudicis ſe abſtinere, vt in Auth. vt ipon. lar. §. ad hæc. coll. 9. Item vbi aliquid iudicis officio expeditur. C. ſi minor ſe ab hære. abſti. in Authen. ibi poſita. Item cum in integrum reſt. incidenter poſtulatur officio iudicis ſ. de off. iud. cap. 2. Item cum agitur de iniquitate iudicis in caſu quem habes j. de appel. interpoſita. §. vltim. In petitione legati, vel fideicommiſſi. arg. C. de vſu. & fru. l. 2. ſed ibi dicit poſt litem non conteſtatam in fin. vnde caſus iſte non debet excipi de regula. Item cum agitur finium regundorum iudicio, vt C. fin. regund. l. 3. Item in Trebellianica reſtitutione. C. ad Trebellianum. l. penulti. §. cum autem. Item in cauſa hæreſis poſt mortem. 24. quæſtio. 2. ſane 2. Item vbi oſtenditur publicum commodum. C. de pœn. ne diu. & 3. q. 3. quia ea. Item cum perſona eſt incerta. 5. q. 1. quidam. & q. 2. c. 2. & ſecundū quoſdam in cauſa libertatis, C. de inge. manu. diffamari. ar. contra, j. de teſti. cum olim. Item vbi agitur de beneficio obtinendo eccleſiaſtico, vt in concil. Lugduñ. Innoc. iiij. j. de eo qui mit. in poſ. cau. rei ſer. cum qui. [lib. 6.]

ADDITIO. Vnde verſus.

Abſ[e]ns, vel mor[i]ens, nec non electio; coniunxit
Nuntiat, inquirens, ſi publicat, & fugit actor 3.
Iurans non agere, vel ſi minor abſtinet hæres:
Reſtituique petens medio, qui prouocat abſens;
Poſt hæc treuellans legatum qui petit, errans.
Ac reus incertus libertas publicus vſus.
Non conteſtando poſſunt diſtinguere lites.
Iſti iudicium iungas de fine regundo.

b ¶ Procedendum.] ſuper principali, ſed ſuper incidenti interdum vel emergenti 2 bene recipiuntur teſtes, vt probetur q citatio peruenit ad aliquem, vel q contumax fuerit, in caſu quem habes. j. de appel. interpoſita. §. vlt.

c ¶ Ciuiliter.] hoc ideo dicit, quia in criminalibus nunquam recipiuntur teſtes lite non conte. & ibi probationes ſtrictiſſime requirūtur. 3. 5. q. 6. Epiphanium. C. de proba. l. vlt. Qualiter in criminali cauſa procedatur, dicitur 3. q. 9. in ſumma. & j. de dolo, & contu. cap. veritatis.

d ¶ Ne veritas.] 14. q. 2. quamquam.

e ¶ Subtrahatur.] tunc enim curare debet iudex & magiſtratus vt ſalua ſit rerū pbatio. ff. de teſt. curēt. & in authē. de teſtib. ī vl. col. col. 7. §. pen. & §. hic vero. & j. de teſt. ſi q̄s teſtiū. & ff. ad l. Aquil. l. 1. Vel etiam ſi timetur q teſtes, propter moram variēt fidem ſuam aut moriatur. ff. ad Carb. l. 3. §. duę. arg. j. eo. c. §. ſunt & alij. j. de teſt. ſignificauit.

f ¶ Timetur.] tunc illi ſoli recipiunt de quibus timet, & non alij: niſi in cauſa publicationis. j. de teſ. ſignificauit. & j. eod. c. §. ſunt & alij. licet in his caſibus recipiantur teſtes lite non conteſtata, veritate tamen inſpecta, & quo ad effectum non intelliguntur recepti lite non conteſtata: quia non publicantur niſi lite cōteſtata, & cum alijs, ſi lite conteſtata inducti fuerunt, nec ad ſententiam procedat iudex per tales teſtes, ſed in ſequē ti. §. recipiuntur lite non conteſtata. & fertur ſentētia. & ſic eſt differentia in 1. reſponſo. & 2.

g ¶ Conuenta.] idem eſt ſi nondum ſit conuenta, ſed conuenienda.

h ¶ Aduerſarium.] cum fuerit abſens, & non contumaciter.

i ¶ Infra annum.] ecce præſcriptio annalis. ſ. de reſcr. plerūq;. & ſ. de off. ord. paſtoralis. C. de hære. auth. idem. & j. e. §. in alijs. & j. de hær. excōicamus. §. 1. et 11. q. 3. rurſus. & c. quicunque. et iſte annus. utilis eſt ab initio; quia non currit niſi ab eo tempore quo potuit experiri, ut in decr. plerumque. et 2. q. 6. biduum.

K ¶ Non ualeant.] illi qui teſtes produxit, ſed aduerſario bene ualebunt. qui dolum non adhibuit. 14. q. 5. c. non ſane. quia pro utraque teſtificantur.

l ¶ In fraudem.] non enim arctanda eſt alicui probandi facultas. ff. de incen. rui. et nau. ne quid. §. de his. & 3. q. 7. §. tria. uer. ſi quis ex litigatorib. & j. de teſt. ſignificauit. et c. dilecto. Item eſt hic præſumptio iuris et de iure. contra q̄ non admittitur probatio. 54. di. fraternitatem. j. de iud. c. ult. et j. de ſpon. ad id. et c. is qui. ubi de hoc ſecus ſi eſſet ēt tantum de iure. ff. quod metus cauſa. non eſt ueriſimile. 22. q. 1. nec aliqua. Bernar.

m ¶ Ad repellendum teſtes.] teſtib. humanis reb. exēptis: per quos teſtes recepti reprobātur ſiue eorū dicta, j. de teſt. c. ex tenore. et c. præſentium. et C. de contrah. ſti. l. optimā. uer. et ſi inter p̄ſentes partes. uel q̄a ſe abſentarent, uel efficerentur inimici actoris. ff. de Carbo. edic. l. 3. §. duæ. et ff. de fur. l. quidā. et arg. ff. ad l. Aquiliam. in lege Aquilia. Dicta uero illorum poſſet qñque reprobare ex ipſis depoſitionib. et p teſtes ēt poſt mortem ipſorum teſtiū, et perſonas, dūmodo teſtes hr̄e per quos poſſet hoc probare. C. de teſti. l. ſi. 24. q. 2. ſane. 2. arg. C. ſi pen. app. quamuis. ſed quia poterat contingere, q illi interim mererentur, uel alias, ut dictum eſt impedirentur, ideo j. annum debet denunciari ipſi reo receptionem talem factam contra eum: quid niſi fecerit, non ualebit talis receptio teſtium.

1 Et idē ubi uſurarius in teſtō reddi iuſſit. nam tunc recipiū tur teſtes lite non conteſtata: et idem dicunt quidā ubicū que quis iurat aliquid tale illicitū, puta non petere rem raptā, et ēt ſine teſtamento, ſm Inno. Cū ergo ſit eadē ratio: ergo idem ius. de conſtitut. trāslato Io. And.

2 Et ſup exceptione, q dic, ut no. ſ. de off. dele. prudētiam §. ſexta. Ioā. Andr.

3 Idē Gof. In not. et Hoſt. nec enim eſt in eis burſale intereſſe ſicut in ciuil. lib. ſm Ab. ſm Inn. eſt ratio, q̄a teſtes recipi nō dēnt niſi præcedat accuſatio q̄ habet, fieri de præſenti. 2. q. 8. c. 2. et c. præſcripta. Vin. dixit alternatiue tā q in criminali poſſint recipi teſtes, de quorum morte timetur: quia iā tenet actor ad talionē, ſed hoc eſt uerū poſt inſcriptionem de accuſa. licet. Io. And.

Teſtes mortui an poſſint reprobari.

a ¶ Vel aliæ.] exceptiones elidentes principale negotium, vt puta præscriptio, quam tunc poterat probare, vel pactum de non petendo, vel consimiles: 1 quia põt esse ꝙ tũc tpis probationes super his haberi nõ posset. argum. ff. ad leg. Aquil. in lege. & ff. de fur. l. quidam. ctis. ff. de fideic. l. cũ vero. §. pen. & sunt tres modi contumaciæ, & quocunque illorum aliquis contumax sit, habetur pro contumace. Primum modum habes hic: & alios duos modos contumaciꝫ habes. 11. q. 3. certum est. ADDITIO. Vide versus.

1 Puta Velleiani, Macedoniani: uel ꝙ pecunia non sit uersa in utilitatẽ ecclesiæ & hmõi ſm Inn. Io. Andr.

PORRO. In §. isto vsq; ad §. sũt & alij. §. excipiũtur alij duo casus à regula suprapoſita, & pingui⁹ excipiuntur isti quam pcedentes: cũ in istis possit ẽt ad sentẽtiã procedi. Et diuiditur in duas partes principales. Nam primo decidit quid iuris quãdo reus est absens p cõtumaciã. Secundo: ibi. Si vero. ponit qd qñ est absens sine cõtumacia. Et ista secũda subdiuidit in tres. Nã primo tractat de matrimonio spirituali iam cõtracto. Secũdo de cõtrahẽdo: ibi Quod si. Tertio de carnali: ibi, Si autem. Abb. Siculus.

CASVS. In isto §. excipiuntur adhuc duo casus à prædicta regula, ĩ quib. testes recipi posſũt lite nõ cõtestata. Primus est si super electione alicuius quęstio moueatur. Secũdus, si super matrimonio siue copula maritali quęstio oriatur. In his duob. casibus ne propter longam moram in spiritualib. & temporalibus patiatur ecclesia læsionẽ, & ne viro vel mulieri fornicationis occasio p̄beatur, si contumax fuerit ille cõtra quẽ actio fuerit proponenda. testes lite non contestata sunt admittendi, & si liquet de causa, ad diffinitiuam est procedendum.

† Contrahẽda uel cõtracta, sed is q abest contumax est, & sic uariat a §. sequẽti, si autem. secũdum Hostiẽ. Ioan. Andr.

aliæ [a] locum habere non possint.

¶ *Cũ agitur de matrimonio carnali, vel spũali, possunt cõtra cõtumacem etiam lite non contestata testes recipi, & sententia diffinitiua ferri. Si vero reus est absens. sed nõ cõtumaciter tũc in carnali nõ proceditur, sed spectatur absens. In spũali vero si agatur de contracto, stabitur iurib. antiquis; si de cõtrahendo, expectatur absens per sex menses. Sed de hoc vltimo quando agitur de cotrahẽdo, dic hodie vt in cap. quam sit. & c. cupientes de elect. in 6. ubi aliter est prouisum. hoc dicit.*

¶ Porro speciales causæ possunt occcurrere, in quib. casualiter esset aliud obseruandũ: vt (verbi gratia) si super alicuius [b] electione [c] vel copula † maritali quæstio moueatur tunc etenim (ne propter longam morã in spiritualibus & temporalibus patiatur ecclesia læsionem: vel viro, siue mulieri fornicationis occasio præbeatur: maxime cum propinquitatis gradus opponit lege diuina prohibitus [d]) in huiusmodi [e] casibus (si cõtumax apparuerit is, in quem fuit actio dirigenda, siue quia peremptoria citatione recepta venire contemnit, siue quia malitiose seipsum occultat [f] †; siue quia impedit [g] ne possit ad eum citatio peruenire) testes lite non contestata sunt merito admittendi, & nihilominus (si de causa liqueat) ad diffinitiuam sententiam procedendum.

¶ Si vero aliter [h] absis fuerit, & agatur de spirituali coniugio inter prælatum & ecclesiam iam contracto, electione maxime [i] confirmata; illud in hoc articulo volumus obseruari, quòd super expectatione talium personarum, in sacris est canonibus [k] diffinitum. ¶ Quod si forsan agatur de spiri-

Casibus in tribus quis dicitur esse rebellis.

Impedit occultas, iussis parere recusat.

SI VERO. In isto §. dicitur, ꝙ si ille cõtra quẽ proceditur, sit absens, & nõ per contumaciam, & agatur de spirituali coniugio inter prælatũ & ecclesiam iam contracto, illud obseruetur quod super expectatione talium est ĩ sacris ordinibus constitutũ. Sed si agatur de spirituali cõiugio cõtrahendo, electus per spatium sex mẽsium expectetur, nisi superior plus vel minus viderit expectandum pensatis negotij circunstantijs. Si vero de carnali coniugio sit agendum, tamdiu alteruter cõiugũ expectetur, donec de ipsius obitu iure similiter p̄sumatur, quia cũ sine culpa sit absens, vt iusto forsan impedimẽto detineatur, uel voluntate propria, sed non malitiose in remotis partib. morã faciat, ita ꝙ in breui citari non possit, & ideo contra eum procedi non dẽt, cum si præsens esset, forsitã legitimas defensiones haberet, eo non obstante ꝙ de lapsu carnis posset opponi, quia in matrimonio multi casus occurrunt, in quibus coniuges cõtinere coguntur sine culpa, causa tamen subest.

† Vide text. in l. contumacia. cum no. ff. de re. iur.

b ¶ Alicuius.] electi, non confirmati, & qui nondum consensit.

c ¶ Electione.] puta ꝙ non sit canonice celebrata, vel ꝙ electus sit criminosus, & licet videatur loqui capitulum in prælato, potest idem dici in electione cuiuslibet clerici. quia ibi læditur eccles. ex longa mora, vel etiã si uocatur ut consentiat, & non ueniat. s̄. de elect. ca. statuimus. in conci. Lugduneñ.

d ¶ Prohibitus.] j̄. de restit. spol. litteras. & 30. quæst. 3. Pytacium.

e ¶ In huiusmodi casibus.] superfluunt ibi ablatiui, quia hoc aduerbium tunc, quod præcessit, sufficeret.

f ¶ Occultat.] sim. 5. q. 1. quidam. s̄. de alie. iu. mu. cau. fac. c. 1. s̄. de offic. deleg. c. consultationibus.

g ¶ Impedit.] talis habetur pro citato denunciatione facta publice ad domum suam. j̄. de cleri. non resi. ex tuæ. & j̄. de do. & contu. c. ult. ff. de euic. c. si. dictũ. §. si præsente. & l. si ideo. §. pręsenti. Et ita sufficit ꝙ publice edictum proponatur ad domum 2. suam uel ecclesiã ut dicunt iura prædicta: & citari potest litteris uel edi-

2 Cum uero domus, uel locus habitationis tuto aditi nõ potest, sufficit quod citatio fiat in palatio Papæ, ut latius prosequitur hic Ioãnes And. de quo uide extraua. Bonifacij octaui, incipit. rẽ non nouã.

h ¶ Aliter.] id est, non per contumaciam. s̄. de off. deleg. c. consultationibus Ber.

i ¶ Maxime.] proprie. sic s̄. de elect. cum inter. 3. uer. ut per mutuum. &c. Alij exponunt, maxime, idest, tantum.

[Gl. seq. ponit sex uarietates temporum, de quibus loquuntur iura super absentia clericorum, distinguẽs; aut scitur ubi est clericus absens, aut ignoratur. Et ad hanc distinctionem opponit & soluit. subdit de expectatione electorum: & suorum aduersariorũ, & de absentia accusatorum uel denunciatorum. Ioan. Andr.

k ¶ Canonibus.] de hac absentia uarie loquuntur canones. Quidam dicunt de duobus mensibus, 7. q. 1. præsentium. Quidam de trib. septimanis ut ea, causa. quæs. 1. si quis in clero. Et quidam de quinque annis. j̄. de cleri. non resi. c. 2. Quidam de tribus. Quidam de quinque mensibus. 100. dis. quoniam. & 75. dis. quoniã. Quidam de una hora. 91. dist. clericus. 92. dist. c. ult. Super hac expectatione dicendum est, quod si aliquis est absens in eo loco unde possit citari, uel in studio, uel in

aliquo

tuali coniugio contrahendo: is qui eſt in prælatum electus, per ſpatium ſex menſium expectetur; niſi penſatis negotij circunſtãtijs, per ſuperioris prouidentiam magis, vel minus fuerit expectandus.[a]

¶ Si autem de carnali coniugio ſit agendum,[b] tamdiu alteruter coniugum expectetur, donec de ipſius obitu † veriſimiliter † præſumatur:[c] quia cum ſine culpa ſit abſens; vt † ſi captiuitate, vel ægritudine, aut alio iuſto impedimento forſitan teneatur; aut etiã propria, ſed non malitioſa[d] volũtate, in remotis partibus moram faciat,† vt de facili vel in breui citari non poſſit,[e] ei quidem præiudicari non debet:[f] cum habeat forſan exceptiones legitimas ad intentionem contrariam elidendam: eo nequaquam obſtante quod de lapſu carnis poſſet opponi: quoniam in coniugio multi caſus[h] occurrunt; in quibus coniuges ſine culpa, sed non ſine cauſa continere coguntur.

¶ *Ad perpetuã rei memo-*

aliquo loco vbi apparet manifeſte, quia non latitat prælatus illius ipſum legitime monere debet, vt ad ſuam eccleſiam reuertatur ĩ.tẽmpus conueniens ſm locorum diſtantiam, & tpis qualitatem ipſo prælato præfigendum. 1 Quod ſi nõ venerit, poterit poſt modum ſuo beneficio ſpoliari. niſi rõnabilem cãm oſtendat, quare venire nõ poſſit. ĩ. de cleri. nõ reſi. inter quattuor. & c. vlt ĩ. de app. ꝑuenit. 2 vel ſi alias de licentia ꝑlati ſui ſe abſentat vſq; ad certũ tp̃s ſibi ſtatutũ ĩ. qđ reuertatᷣ tũc ſi nõ reuertatur ad terminũ, ep̃s poteſt illũ priuare bñficio & officio: niſi iuſta cã impediatᷣ. & ſic loquitur illud c. 7. q. 1. ꝑſentium. Dico tñ ꝙ ſiue clericus ſit abſẽs de licẽtia ep̃i ad certum tp̃s, ſiue pręter licẽtiam, ep̃s sẽper ipſũ primo monere dẽt vt redeat ꝑ iura prædicta ĩ. de cle. non reſi. c. inter. & c. vlt. & ĩ. de app. peruenit 2. aliàs non teneret ſnĩa lata contra abſentem non vocatum neq; citatum; & iura antiqua, quæ hic ſignãtᷣ. ſic intelligũtur. Verum eſt ꝙ clerici ab eccleſijs ſuis abeſſe nõ dẽnt, tñ ſi hoc contingat, taliter ſunt vocandi anteq̃ ſpolientur, & ita ſeruandum eſt circa eos q̃ cõparẽt, & citari poſſunt. Si vero neſcitur vbi ſint, 2 nec citari poſſunt ꝑſonaliter, trinę citationis edictũ apud eorum eccleſias publice ꝓponatur, vt reuertãtur. & ſi vltra ſex menſes uenire diſtulerint, ſuis beneficijs poſtea ſpolientur. ĩ. de cle. non reſi. ex tuæ. & ſic qualitercunque ſit aliquis abſens, ſemper debet citari ꝑ dicto modo. Item vr ꝙ melior ſit cõditio illorum, q̃ malitioſe ſe abſentant, quam conditio illorum qui comparẽt, & citari poſſunt perſonaliter; quia illi hñt ſex menſes iſti citãtur ad arbitrium ꝑlati vel ad mẽſem. vel duos vel plures, vel minus, ſm ꝙ requirit & exigit diſtantia locorum, ſed illud contingit, quia neſcitur ubi ſunt, quia poteſt eſſe ꝙ ſint multum remoti vel impediti, nec in breui pñt ꝑ conſãguineos reuocari vel amicos. Et ideo maius tẽpus, & certũ datᷣ eis vltra quod eccleſia vacare nõ dẽt. ĩ. de cõceſ. p̃b. nulla. & hoc l. cum habet in his clericis & ꝑlatis qui iam cõfirmati ſunt, & poſſeſſionẽ diutius habuerũt, vel etiã conſenſerunt. De his vero qui ſolummodo electi ſunt, nec cõfirmationẽ vel poſſeſſionẽ habuerunt, teneas qđ hic dr̃; quia expectantur ꝑ ſex mẽſes plus vel minus ſm ꝙ vſum fuerit ſuperiori, cum ꝑ cõtumaciã nõ eſt abſens. Si vero ille qui accuſat electionẽ, aut excipit cõtra electum, nõ comparet anno elapſo: electus põt cõfirmari. ff. de mune. & ho. reus. Sed nõ credo ꝙ tm̃ ſit expectandus, immo ſuperior præfigit ei certum terminum. ĩ. quem compareat ꝓſecuturus intentionem ſuam. alioquin cõfirmabit eum. ĩ. de accu. licet & ĩ de clan. deſpon. c. cum inhibitio. & ĩ qui ma. acc. accuſa. poſ. cum in tua. & hoc totum expeditum eſt. ĩ de elect. ſtatuimus. ſed in ep̃tu dantur accuſatori tres menſes, in Auth. de ſan. epiſ. §. ſi quid aũt. col 9 ſed potius iſta in arbitrio ſuperioris cõſiſtunt ĩ de do. & contu. cum olim 1 contra. ſed ibi ſoluitur. ſi vero contra ꝑlatum abſentem agatᷣ criminaliter, vel etiam ciuiliter per denunciationẽ alicuius: tunc citetur vt veniat ad defendẽdum ſe, ſi non veniat, excommunicetᷣ ꝑꝑ contumaciam, & expectabitᷣ ꝑ annũ, & poſt annũ procedatᷣ cõtra ipſum ſuꝑ bonis, non ſuper crimine: ſm ꝙ traditur. 11. q. 3. rurſus & ca. quicũque. & ĩ. de do. & cõtu. veritatis. vbi de hoc.

a ¶ Expectãdus.] poſt modũ ꝓcedit cõtra eum, & recipientur teſtes, & deffinitiue procedetur, vel alius eligatur, ſi non uult conſentire, & nil ei opponitur.

b ¶ Sit agendum.] cũ non ſit abſens ꝑ cõtumaciam.

c ¶ Præſumatᷣ.] ꝑ famam, q̃a ſenex erat, vel ẽt q̃a acie fuit, nec redijt, ꝑſumitur ꝙ his caſib. ſit mortuus. & ſi contrhat credẽs ita, excuſatᷣ ab adulterio, ẽt ſi viuat: ꝑꝑ ignorantiã. 34. q. 2. cum per bellicã q̃a non ꝯmittitᷣ adulteriũ ſine dolo. ff. de adul. l. pe. 3 vl ſi receperat lr̃as illorum cum quib. militauit. C. đ rep. Auth. hodie dic tñ ꝙ non dẽt ꝯhere, niſi primo ſi certa de morte ipſius ĩ. de ſecund. nup. dñs. ĩ. de ſpon. in præsẽtia ſed ſatis certum eſt illi ꝑ ſolas huiuſmodi violentas p̃ſumptiones poſtquam aliquanto tẽpore duxerit expectandum, forte per annum vel etiã quinque ann. vt in prædicta Auth hodie.

d ¶ Malitioſa.] 4. q. 3. §. item his qui, non detractandi cauſa.

[Gl. ſeq. ar. ꝙ non tenet, &c. tenet cõtrarium, quod poſtea moderatur.

e ¶ Citari non poſſit.] ſi non põt citari, ꝯ ipſum ꝓcedi nõ põt. Et ſic eſt arg. ꝙ nõ tenet ſnĩa, cum ꝑemptorium non ꝑuenit in notitiam abſentis. 3. q. 9. caueãt. ff quæ ſen. ſine ap. reſcin. l. 1. §. itẽ ex eo edicto 4. C. quomodo & qñ iud. ea quę. ff. locati. l. item quęritur. §. exercitus. Sed verius eſt ꝙ ſufficiat ſi diligẽs ſit inq̃ſitio facta, licet non ſit inuentus. inf. de do. & cõtu. cãm. & c. vlt. & inf. de cle. non reſi. ex tuæ. & 7. q. 1. p̃ſentium. & C. de iud. properandum. §. ſi quidem. ff. đ euic. ſi iõ. § præſenti. & l. ſi. dictum. § ſi præſente. & hoc uerum eſt quando malitioſe eſt abſens: aliàs nõ proceditur contra eum quantũ ad caſum præſentis litteræ.

ADDITIO. Nam quantum ad miſſionem in poſſeſſionem bene procederetur ꝙ dic ut inf. de eo q̃ mittitur in poſſeſſionem. c. ſi. ſecundum Inn. Io. An.

[Gl. ſeq. ſucceſſiue ſignat. & ſoluit duo contraria.]

f ¶ Non dẽt.] ar. cõtra inf. qui fil. ſint legi. ꝑlatũ. ſed ibi agebatᷣ tm̃ de ꝓle. an eſſet legitima uel nõ, & nõ contra abſentẽ. uel ille fuit requiſitus, ut ibi innuitᷣ. Contra in. ſq̃ mat. accu. poſ. c. 1. illa corrigitᷣ per iſtã. Præterea illa fuit abſẽs culpa ſua ꝓpter maleficium ꝙ commiſerat, uñ non præiudicat mulieri. & ſic differt caſus ille ab iſto: & ibi ſoluitur.

g ¶ Opponi.] reſpondet tacitæ quæſtioni. Diceret aliquis, ſi mulier tantum compelitur expectare, incideret forte in fornicationem. & Papa reſpondet ad hoc.

h ¶ Multi caſus.] ut ſi alter de fidelibus labatᷣ in hæreſim. 5. ĩ. de diuor. quanto, uel. ſi alter cõiugum incidatur,

1 Et iõ diuerſa tẽpora ſunt ſtatuta per canones, ut deonetᷣ id arbitrarium ſm Hoſ. Io. An.

† Adde quot modis ꝓbetᷣ aliq̃s mortuus, docet Odofredus in l. ſi. C. de ſacroſan. ec. Cynus in l. ſi quidem. C. ſol. ma. & Maranta in repet. l. is p̃t. ubi ponit 23. modos.

† ueriſimili. † In codice. Barbatię ita ut in captiuitate, uel ĩfirmitate: aut alio, &c.

2 Vnde dari non debuit tp̃s arbitrariũ; de quo de ele. cupiẽtes. ĩ. 1ñ. l. 6. ignorato enĩ loco impoſſibile foret illud arbitrari. Joan. An.

† Adde de modo probandi iuſtã abſentiã in l. pe. §. ad crimen. ff. de pub. iud.

3 Qui ignorãs mulierẽ non iure repudiatã illã ducit, adulterium non committit, Io. And.

4 Ibi nõ peruenit; quia nec propoſitum fuit ſm Io. qui hoc no. in canone ſtatim alleg. & facit quod no. ſ. de poſtula. ti. 1 in 4. gl. Ioã. And.

5 Per hæreſi. n. nõ diſſoluitᷣ matrimoniũ. conci. Trid ſeſ. ſio. 24. de ſacramẽto matrimonij, cano. 5.

datur, vel si mulier impotēs casu reddatur ad reddē dum debitū.32.q.7.illi qui sani.vel si alter furios⁹ factus sit.32.q.7.neque furiosus.& c.hi qui.vel si in captiuitate alter teneret, j̄.de spon. in p̄sentia. vel vir incidat in casum lepræ.j̄.de coniug.lepro c.2.

d ¶ Actione.] duo sunt gn̄a actionū, aut sunt in re, aut in personam, qualiter hoc sit intelligēdum, traditur bene inst.de act.in prin.Ber.

[Glo.seq.declarat quid sit tædium passi missionem in reali & personali.]

SVNT. Hic.excipiunt duo alij casus à regula. Et nō diuidit. Abbas Sic. In isto §. adhuc excipiūtur duo alij casus, in qb. testes recipiunt lite nō cōt. puta cū p̄lat⁹ ex officio suo procedit per inquisitionem circa subditorum excessus. Itē qn̄ testes ad ꝑpetuā rei memoriam publicantur.

riam, vel cū agitur p̄ viā inquisitionis, possunt testes sine litis cōtestatione recipi, & etiam publicari, h.d. vsque ad §. in alijs vero.

¶Sunt † & alij [a] casus similiter speciales, in quib. absq; litis contestatione, legitime possunt testes ꝓduci: vt quando excessum inquisitio, [b] vel testium publicatio [c] imminet facienda.

† In quibusdam antiqs ita: Sunt & alij cas⁹ speciales, ī quibus similiter, &c.

¶Si reus lite non contestata est cōtumax, & agitur reali,[1] mittitur actor in possessionē rei petitæ, causa custodiæ: quam tamen recuperat reus veniēs infra annum si offerat cautionē de stādo iuri, & restituat expensas; post annum uero his non seruatis non auditur, nisi super proprietate. Sed si cōuenitur reali, qui nomine alieno possidet, nominabit dominum in iudicio, & statuetur ei terminus, infra quem faciet dominus cōparere, qui si infra terminū nō uenerit iudex illū citabit, quo adhuc non veniēte, iudex mittet actorem in possessionē verā. Si uero reus contumax cōuenitur actione personali mittetur, actor in possessionem bonorum ipsius rei pro modo debiti declarati, & primo mobilium, secundò immobilium si mobilia nō existāt, vel excōicatur reus. h.d. vsque ad finem.

1 Hæc glossula non est in antiquis codicibus.

¶In alijs vero casibus prudenter est attendendum, vtrum cōtumax actione [d] reali, an personali conueniatur. Si reali, mittendus est actor in rei petitæ possessionē, vt tædio affect⁹ [e] reus veniat responsurus. Qui si venerit infra annum (iudicio sisti præstita cautione, [f] † ac exhibita satisfactione congrua expensarum [g]) possessionē [h] recuperet. Quod si cautionem offerre neglexerit [i] infra annum, actor post annum verus [k] con-

a ¶ Et alij.] alium[1] casum habes quādo agit̄ de bono ecclesiastico obtinēdo, in decre.noua.j̄.de eo, qui mit.ī pos.causa rei seruan.eum qui. [lib.6.]

b ¶ Inqsito.] & hoc est cū absens est p̄ cōtumaciam ille cōtra quem fit inquisitio j̄.de accus.qualiter & quādo 2.§.debet.& inf. de simon. licet Hely.

c ¶ Publicatio imminet.] hoc tūc fit qn̄ aliqs timet ꝙ sibi in posterū sup̄ aliquo ꝯtractu cōtrouersia moueat̄. tūc pōt petere à iudice vt testes q īterfuerūt negotio, publicēt̄. i. eorū dicta redigant̄ in publicā formam ad æternā rei memoriā. j̄.de testi.c.significauit. in Aut. de testi §.pe.coll.7.& in hoc casu omnes testes recipiūtur, siue senes, siue debiles, siue iuuenes, & statim publicantur, & in hoc est differentia inter hanc receptionem, & illam de qua præmisit in principio capituli: quia ibi recipiūtur tantū senes, & infirmi. vel de quorum absentia timetur, & illi non statim pubicantur, vt dixi.

IN ALIIS. Totus iste tex. vsq; ad finē loquit̄ iuxta regulā, s̄m quā lite non contest. nō debet procedi ad solam vel receptionē testiū: iō dicit, in alijs vero casibus, quia supra prosecutus est cōpilator q̄d sfaciendū, qn̄ potest procedi lite nō contestata. Diuidit̄ principaliter in duas partes. In prima ponit modum procedendi cum agitur reali, in secunda cum agitur personali: ibi, Si autem super personali. Abb. Sic.

CASVS. In §. isto dr̄ ꝙ in alijs casibus à prædictis sex, hoc modo est procedendum, videndum est vtrū agatur actione reali an p̄sonali: si agatur reali actione, & reus cōtumax fuerit, mittēdus est actor in possessionē rei petitæ, vt tædio affectus reus veniat respōsurus. & si infra annū venerit p̄stita cautione de iudicio sisti, & satisdatione accepta de restituēdis expensis, possessionem suam recuperet, ꝙ si cautionē offerre neglexerit inf. annum, post annum actor verus erit possessor, reseruata defensione legitima super proprietate absenti.

e ¶ Affectus.] tędiū erit in hoc casu, qa actor missus in possessionem expellet reū d̄ possessione, & erit possessor, & ꝑcipiet fructus, & ꝯseruabit eos. j̄. d̄ seq̄st. c.2.& 3.& si reus venerit. j̄. annum præstita cautione iudicio sisti recuperabit rem cum fructib. deductis expēsis, vt j̄. seq̄tur sed in p̄sonali actione tędium erit, qa cū cultura spectet ad cōtumacem, ille admissus erit cū eo in agro vt custodiat fructus, ne ille cōsumat illos. ff. vt ī pos. leg. is cui. §. q̄ legatorum. 2 & ff. de dā. infec. l. si finita. §. si quis autem. de hoc dicet̄ plenius inf. de dolo, & contu. cap. contingit.

2 Nec mirū si aliud in vno quā in alio: quia in reali dico melius hr̄e in re in q̄ sū missus: q̄d nō est in p̄sonali s̄m Goff. de hoc ī Spe. de prim. cre. §. iā ver. sed quę est ratio. Io. And.

[Glo. seq. notat ex verbo cautionis, ꝙ nuda, &c. tenet contrarium.]

f ¶ Cautione.] ex eo quod dicit, simplici cautione, videt̄ sufficere nuda cautio. C. de effectu. de ve. sig. l. sancim⁹. sed non est verum, immo sufficiētē cautionē præstare debet. inf. de seq̄strati. ad hoc. in fin. & ita pignora vel fideiussores. ff. mād. l. si mandato. §. vlt. & ff. de fideicom. lib. l. ergo. §. adijci. Bernar.

† Vide gl. in l. cum clericis, C. de episco. & cler.

g ¶ Expēsarum.] primo ergo dēt satisfacere in expēsis anteq̄ audiatur vel absoluat̄ sic. C. de bo. auc. iu. pos. Auth. qui iurat. C. de iud. l. sancimus. C. quomodo & quando iud. Auth. qui semel.

[Gl. seq. no. contra opi. canonistarum, & soluit dupliciter.

h ¶ Possessionem recuperet.] ergo vr̄, ꝙ eam amiserit, & sic alter erat verus possessor, q̄d est cōtra nos. ff. de acqu. pos. possideri. Sed expone, possessionē, id est detētionem possessionis recipiat, quam ille habebat, & talis possessio est facti, & non iuris, & imaginaria. Vel dic, recuperet, idest, retineat veram possessionem quam non amisit. si. 3. q. 5. quia suspecti. 27. q. 3. priusquam. in fi.

i ¶ Neglexerit.] nec sufficit offerre, nisi eam pręstet, inf. de eo q mit. in pos. c. 1. ar. s̄. d̄ off ord. pastoralis. in fi. ꝙ si eam nō pōt p̄stare iudici, p̄stet ep̄o vel alijs publicis p̄sonis, vt eo. c. pastoralis. ar. cōtra. inf. de eo q mit. in pos. c. 2. sed vbi iudex voluerit recipere eā; in c. pastoralis, nullus fuit iudex cui posset, vel deberet offerri.

K ¶ Verus.] idest, vere & incommutabiliter, nā & ante, secundum quosdam est verus possessor, sed non incommutabiliter: quia infra annum tenetur resti-

restituere possessionē, & ita statim est verus possessor, arg. C. de præscrip. xxx. vel xl. ann. si quis emptionis. §. pen. Nos tamē cōtrariū dicimus ſm iura canonica. arg. ꝰ. de off. or. pastoralis. & ꝭ. de dolo & cōtu. cap. contingit.

c ¶ Statim.] id est, ante libelli oblationem, vel etiam post anteq̃ rñdeat. Tenor istius. §. ponit quasi de verbo ad verbum C. vbi in rem act. l. 2.

d ¶ Perducendo.] per illum 2 qui in iudicio dominū nominauit.

stituetur a † possessor sup proprietate duntaxat aduersæ parti defensione legitima reseruata.

¶ Quod si super rebus immobilibus b quisquam cōueniatur, quis eas possidet nomine alieno, debet statim c in iudicio dominū nominare, certo dierū spacio à iudice statuendo, † eoq; ad eius notitiā perducendo, d vt vel ipse veniens, vel idoneū dirigens responsalem, actoris intentioné excipiat. e Si vero post tempus indultum, ꝙ dispositum est, noluerit adimplere, tanquam lite, quæ ingeritur, ex ex die quo possessor ad iudicium vocatus est, ad interrumpendam præscriptioné longi tēporis, cōtestata: f dominum possessionis iudex tribus † edictis g legitimis euocabit: & tunc ipso in eadem voluntate manente, negotium summatim h examinans, in possessioné ipsarum rerum actorem mittere non tardabit: omni allegatione absenti super principali quæstione reseruata. i

[Glo. seq tractat, an secudum decretum sit necessarium. & remittit.]

a ¶ Constituetur.] & ita est arg. ex eo quod dicit: cōstituetur, ꝙ ante annum nō sit verus possessor, vt dictum est in ꝓxima notula. Sed qualiter ꝯstituitur? forte ab ipso iudice si petatur, & sine forte. ꝭ. de eo. qui mit. in posses. c. 1. & ff. de dam. infec. si finita. sed & si quis. & §. sed. & arg. ꝰ. de offi. ord pastoralis. in fi. Verius est ꝙ in realib. actionibus 1 nō habet locum ſm decretum, nisi aliquis ad cautelā illud impetret: quia solus transcursus anni cōstituit aliquem possessorem verū, vt ꝰ. de off. ord. pastoralis. & ꝭ. de dolo. & contu. contingit. In ꝑsonalib. vero ſm decretum locū habet, sed non vniformiter. De hoc plenius dicitur in prædicta decre. contingit.

QVOD SI. In §. ꝓxi. dictum est, qñ quis conuenitur no īe suo. in isto. §. dr̄ ꝙ si aliquis conuenit sup rebus immobilibus, quas possidet nomine alieno, dēt ille statim nominare dñm in iudicio; & iudex dēt ei terminū assignare vt hoc denūciet dño, & ipse corā eo veniat vel idoneū dirigat rñsalē, vt actioni rñdeat. Si vero dñs ad tēpus statutū nō venerit, tamq̃ lite contesta. quantum ad interrūpendā ꝑscriptionem longi tēporis ex eo die quo possessor ad iudicium vocatus fuit, iudex vocabit dñm legitimis edictis: & si nō venerit, iudex summatim examinabit negotiū, & ī possessionem rerum petitarum actorē mittere nō tardabit, omni allegatione absenti super principali quæstione seruata.

[Gl. seq. tractat an in rebus mobilibus sufficiat dominum nominare, & an in reb. immobilibus ius habens id possit.

b ¶ Immobilibus.] secus enim vr̄ in rebus immobilibus, vbi non vr̄ prodesse nominare dominum in iudicio, cū habeat facultatem restituendi rem. ff. de rei vend. l. officium. in fin. Idem iuris est etiam in rebus mobilibus: quia potest & dēt dñm nominare in iudicio. C. vbi de cri. agi opor. Authē. qua in ꝓuincia. sed in rebus immobilibus, quas aliquis possidet nomine alieno, vbi nullū ius habet, si cōueniatur, statim dēt in iudicio dominum nominare, vt hic, & C. vbi in rē act. l. 2. si enim ius habet in re, non prodest dominū nominare, quia ipse posset agere ꝓ iure suo, ergo tenetur se defendere. arg. op. ꝭ. de fide instr. G ꝑpetuus, possessor enim semper cōueniēdus est. 12. q. 2 quicūque. & 16. q. 1. in canonibus. arg. inf. de app. ad audiētiam. & ꝰ. de alien. iud. mu. c. 1. & ff. quod met. cau. l. si cū exceptione. §. aliquādo ff. de noxa. de illo. ff. de admi. ter ad certi imperatores. §. 1. arg. cōtra. 12. q. 2. de rebus. & ff. de ser. cor. l. in hoc. ff. de cōtrahen emp. l. vlne ar. Lucius & ff. de his quæ in frau. cre. quę à debitore arg. inf. de præscrip. auditis. & 16. q. 3. inter memoratos.

e ¶ Excipiat.] id est, suscipiat, sic 33. q. 5. non est nostrum. & ꝭ. tit. prox. imperatorem. & ꝭ. de plus peti. c. vnico.

f ¶ Contestata.] scilicet, ne currat præscriptio possessōri, qm̄ ꝑscriptio possessoris īterrupta est ꝑ hāc denūciationē: licet viduaē quasi contestata. non tñ actor audiretur volens ꝓducere testes sup ꝓprietate, ac si lis esset contestata: q̃a illud locū hēt qñ lis est vere cōtestata, ꝑ narrationem & rñsionem: sed hic non est uere contestata: sed quasi, quod ad īterrupēdam præscriptionē, vt hic dicit.

g ¶ Edictis,] idest, 3 citationibus ad domum eius missis. ꝭ. de do. & cōtu. causam quæ, & c. vlt.

[Gl. seq. tractat quid veniat in cognitione summaria.]

h ¶ Summatim.] sic C. vbi in rē act. l. 2. & ff. vt in pos. lega. si is à quo. & de Carbo. edicto. l. 3. §. causę. & C. de bo. aucto. iu. pos. Auth. & qui iurat. Et dic: summatim. i. semiplene. non enim statim iudex ꝑp contumaciam alterius partis constituet ꝑsentem possessorē, vel etiam mittet eum in possessionem causa rei seruandæ: nisi aliquam videat primo ꝑsumptionē pro eo: quia posset esse, ꝙ sic aliquis calūniose petere, vnde iudex primo recipiet ab actore iuramentū de calumnia. ff. de Car. edi. l. 3. §. causę. & sic obseruatur. & istud iuramentum sufficiet, ita ꝙ aliud vlterius nō ꝑstabit, si reus ꝭ. annum rediret, volēs in causa procedere. arg. ff. ad exhi. l. thesaurus. vnde petet ab actore iudex, vt sup hoc scilicet ꝙ non calumnię causa petat, hoc exhibeat calumniæ iuramentum. ff. ad exhi. l. thesaurus & ꝭ. de resti. spol. litteras. & ꝰ. de ele. cū dilecti. non enim dēt iudex festinare ad missionē faciendam: quia si reus probabit iustam absentiæ causam, restituetur, ff. de dam. infe. si finita. §. item si forte. & ꝭ. de iudi. ca. cum Bertoldus. 4 & sic obseruatur hodie đ facto: & istud iuramētū sufficiet, ita ꝙ aliud actor vlterius non ꝑstabit si reus ꝭ. annū redierit, volēs procedere in causa, ut in §. 1. sed in casu huius. §. iterum iurabit actor tamq̃ reus, qñ conuenitur: q̃a primo iurabit vt actor, postea ut reus: & idem est si post annum agere velit. qui primo conueniebaē, secūdum quod est in casu huius §.

[Gl. seq. quærit quandiu, &c. soluit solutioni opponit, oppositioni respondet. ponit deinde opi. quā repro. vlt. quærit de diuersitatis ratione, & dupliciter soluit.

i ¶ Reseruata.] sed q̃diu reseruabitur quęstio proprietatis: ſm canones vr̄ ꝙ perpetuo. cū res sit facta litigiosa. & debebat per hoc dubitare de iure suo. Dic ꝙ in casu isto bñ potest præscribere: quia bonam fidē vr̄ habere: quia credit rem ad se pertinere: cum etiā iurauerit ꝙ non malitiose seu per calumniā petit rē illam, & ideo præscribere potest; & iuste possidet

qui an-

† efficietur.

1 Vinc. dixit ꝙ si missus in reali derinuit rem cā custodiæ: post annum sine iudice verus est possessor. Si vero nō detinuit ꝑ iudicē efficietur possessor. alle. de resti. spol. sæpe. Ioan. Andr.

† finiendo.

2 Vel ꝑ nutcem, si forte nominas minus idoneus est ſm Io. & Host. & q̃a periculosum esset dño, ꝙ interpellatio facta colono constitueret ipsum dñm in mora cōtra id. ff. de peti. hæ. itē veniunt. §. petitiā. ideo tetū consilium est, ꝙ actor denūciet vel faciet iudicē denunciare. nam si colonus nō nunciaret dño, sibi nō ꝑiudicaret, ꝑ ꝑalleg. §. Ioā. Andr.

† Dictio, tribus, deest in omnibus vetustis exēplarib. Raymundi. & in veteri compilatione.

3 Hæc glossula non est in antiquis codicibus.

4 Vel dic ꝙ ideo iudex summatim examinat: q̃a colonus reclamat, & dicit dñm ius habere ſm Ioā. An. in nouel.

ꝗ auctore ꝑtore possidet.ff.de acq.poss.iuste.Quidā dicunt, ꝙ in casu isto sicut in priori seruat qō super possessione vsq; ad annū absenti. Sed prius dictū verius credo 1 & absolute dr̄ hoc:nam sicut reseruatur ius saluum possessionis vsq; ad annū.in §.proxi.sicut ibi expresse hoc dr̄, ita hic diceret hoc esset verū. Sed quæ est ratio quare ibi auditur vsq; ad annū super possessione, hic vero statim est verus possessor, nec auditur vsq; ad annum super possessione? Ratio illa cōsueuit assignari. qa maior contumacia præsumitur in casu isto ꝗ in priori. qa ꝑ plures citationes vocatus est, & plus cōtempsit.primo.n. vocauit colonū. & colonus denūciauit dño: post quam de nunciatione citatur dominus edictis legitimis:& ideo plus punit, & sufficit legislatorē ita voluisse:sic enim est in lege.ff.qui & à quibus, prospexit legislator. & 9.q.3. scriptum est in lege.ergo ita tenendum est.

1 Hæc gl. sequunt legistæ in l.ꝑperandū.C.de iud.& l.consentaneum C. qūo, & qñ iu.

†Vide Antoniū Gomeziū tit.3.varia. resolu. c.1.nu.38.& seq.& Iuliū Clarum in pract. crim. §. fin. q.85. ve.solet ēt.

¶ Si autem super persona lis actione conueniatur: vel mittendus est actor in 10 possessionem mobilium bonorum ipsius, vel immobilium, [a] si forte mobilia non habebat, pro modo debiti declarati, [b] vel in contumacem est ecclesiastica sententia proferenda: 20 ita videlicet, quod alterutra † pœna, quæ magis timeri [c] debeat, iudex a principio sit contentus: ad alteram [d] nihilominus processurus, si hoc meruerit proteruitas contumacis: qui veniens infra an- 30 num, vel post annum etiā audietur, iuxta distinctionem [e] in alio casu superius adnotatam.

TITVLVS. VII.

De iuramento calumniæ.

¶ Honorius secundus †.

¶ Clericus in causa ecclesiæ suæ iuramentum calūniæ potest alteri committere. & per se iurare non cogitur, nec debet sine superioris licentia.

SI AVTEM. In isto §. prosequitur aliud mēbrū distintionis, dr̄ hic ꝙ si aliquis cōueniatur super actione ꝑsonali, & cōtumax fuerit: vel mittēdus ē actor ī possessionē mobiliū bonorū ipsius, vel immobiliū, si forsan nō habeat mobilia, ꝑ modo debiti in libello declarati: vel ipse cōtumax excōicet: ita.s. ꝙ iudex 40 à principio alterutra pœna sit cōtētus, ꝗ magis viderit expedire, ad alterā nihilominus ꝓcessurus, si hoc meruerit proteruitas cōtumacis, & si venerit ī. annū vel triā post annū audietur ſm ꝙ audit ille ꝗ cōuenit actione reali, ꝗ ī. annum recuperat possessionē, vt dictū est.s.§.in alijs.eodem modo audit iste ante annum & post, sicut ille audit ante annū. Not. ꝙ ad iudicem ꝑtinet habere curā & diligentiā vt salua sit rerum ꝓbatio. Itē no. regula: ꝙ lite non cōte. testes nō sunt recipiēdi, nisi de morte eorū timeat, vel ab 50 sentia diuturna. Itē ꝑp defectū ꝓbationis recipiunt testes lite non cōt. Itē no. annalē ꝑscriptionē, quæ currit ꝯtraillum ꝗ ꝓducit senes & valetudinarios, & alios de quorū absentia timet. Itē nō est alicui arctāda probādi facultas. Itē in matrimonio carnali & spūali recipiunt testes lite non contestata, qñ altera pars est cōtumax. Itē no. hic, ꝙ trib. modis dr̄ qs ꝯtumax: s. qñ venire cōtemnit, vel qñ malitiose seipsū occultat, vel qñ impedit ne possit ad eū citatio ꝑuenire. Itē ꝗ impedit ne citatio ad eum ꝑueniat hr̄ ꝓ 60 citato. Itē mulier dēt virū suū expectare, donec de ipsius morte sit certa, & ecōuerso. Itē qñq; priuat qs iure suo sine culpa nō tñ sine cā. Itē no. qualiter agitur ꝯ cōtumacē. Itē reus possessionē ꝯ se datā pōt ī. annum recuperare. Item missus in possessionē cā rei seruandæ, ſm canones verus possessor est. Itē ꝗ cōuenit nomine alterius, dēt dnm ī iudicio nominare. Item illa pęna reo est infligenda, ꝗ magis timet. Itē diuersis pœnis pōt iudex reum puniri. Item crescēte contumacia, crescere debet & pœna.

a ¶ Vel immobiliū.] hoc ordine iudices snīam exequūt, vltimo ad actio.decurrit.ff. d re iu à diuo. Pio.

b ¶ Declarari. in libello suo. C. de bon. auct. iu. pos. auth. & qui iurat.

[Glo. seq. cum seq. signat duo contraria. & soluit.]

c ¶ Magis timeri.] illa enim potius est infligenda qa hoc solū bn̄ agit, & c.23. q.5. ꝓdest. arg. ꝯtra. s. de off. deleg. sane, & c. pastoralis 1. tn̄ sed ibi soluitur. 2

d ¶ Ad alterā.] quia crescēte cōtumacia, crescere dēt pęna. ff. de pę. l. dele gati. Sic ergo duę pęnæ ab initio nō sūt infligendę. s. de iud. at si clerici. Argu. ꝯ. 16. q. 1. statuimus.

2 Speciale ꝑp reuerentiā persona rum. Io. An. in no.

[Glo. seq. ob jcit de l. si prius. ponit primo opi. Ioā. secūdo op. Laur. tertio suā op. & solonē ꝯrij.]

e ¶ Distinctionem.] sed non vr̄ ꝙ distinctio facta in reali actione locū possit ī personali habere. licet lr̄a hoc innuat, qa debitor pōt recuperare pignora sua qñcūq; venerit, dūmodo nō sint distracta. C. d distr. pigno. l. si prius. Creditor enim nullo tempore ꝑscribit rem sibi obligatā pignori. ff. de vsu. l. non solum. §. ꝗ pignori. & l. pignori. ꝗa creditor quātū ad hūc casū non possidet pignus. ff. ꝗ satisd. cog. sciēdum. §. creditor. Et ad hoc dixit Ioan. & bn̄, qa creditor post annum non officit possessor quātum ad vsucapionē: sed tātū post annū habet cōmodū possessionis. ī hoc ꝙ cum prius teneret probare pecuniā ꝗ petebat, esse debitā: post annū ēt transfertur ꝓbatio ad reū: vt tūc aduersarius teneat probare illam indebitam. sic efficit petitor de possessore. arg. bo. ad hoc ꝯ. de sol. is qui. Lau. dixit, quod huic seruat quæstio possessionis & proprietatis quousque præscriptū est iuri ostēdendi. arg. C de præscrip. xxx. vel xl. ann. l. cum notissimi. § sed cum illud. versi. eodem iure. nisi ex secundo decreto res sint ēt pro debito assignatę, vel distractæ. alias vsque ad triginta annos recuperet res suas oblato debito. Dicas ꝙ debitor: sēꝑ audit quousque ꝑscriptū sit, volens recuperare rem suam restitutis expēsis & præstita cautione de iudicio sisti, nisi pignora distracta sint, vel in solidum data auctoritate iudicis: vel ſm legem conuentionis directa, vt dixit lex prædicta, si prius. & ita ī. annum veniens restitutis expēsis præstita cautione ꝙ iuri parebit recuperabit res suas siue confiteatur debitum, siue negēt. C. de bo. auctori. iud. possi. auth. & ꝗ iurat. & qđ dixit; iuxta distinctionem, in alio, &c. sic intellige, iuxta distinctionē, idest ſm primū mēbrū distinctionis: in quo tantū similitudo notat: & non iuxta ſm: quasi dicat, sicut ibi veniens. ī. annum in reali actione auditur ꝑstita cautione, & restitutis expensis recuperat possessionē. ita in personali actione siue ī. annum, siue post annum veniat, recuperat res suas, dū tamen caueat de iudicio sisti, & restituat expensas, vt sic notetur 3 similitudo tantum in hoc casu: & in illo cum ante annum contumax inuenitur: ita ꝙ similitudo non transeat ad alium casum post annum: & ita plana est littera, Bernardus.

† In impressis fere Honorius.iij. sed ex codice Barbatiæ vera lectio restituta est & Honorius ij. repositus est, vt hic ēt obseruat. Contius. hr̄ hæc decreta lis post ꝯci. Later. sub Alex. iij. pa. 23. c. 1. & ca. 2. e. tit. in 1. cōpi. in vno vetutissimo ita, Honorius iij. osbus epis occidētal. lib. in alijs legitur: Honorius, simpliciter.

3 Vn̄ dicebat Vin litterā cōstruē dā ita ꝙ verbū post annū, ponat in fi. & tūc nō repetat iuxta distinctionē post annū simpliciter. & dicit similē constitutionē, 33. d. habuisse. Io. An.

DE IVRAMENTO CALVMNIÆ.

¶ Quia actione in iudicio edita, & litis cōtestatione facta, succedit ex ordine iuramentum calumniæ: iō post rubricas præcedētes subijcit istam ſm Goffred.

INhærentes veſtigijs.] Diuiditur; quia primo Papa ponit; quod dubia determinare ſpectat: ad ipſum. Secundo ponit dubium procedens ex contrarietate duarum legum: ibi. Legibus. Tertio illud diffinit: ibi, Vt ergo. Quarto moderat: ibi, Verum. Quinto comminatur. ibi, omnibus. Abbas. Siculus.

CAP. I.

INhærētes veſtigijs prædeceſſorũ noſtrorum dicentium, grauiores [a] qōnes per ſũmũ Pontificē terminari, & ĩſ. ¶Legibus [b] itaque comperimus eſſe cautum, vt nullus clericus iurare præſumat. Alibi vero reperitur ſcriptum, vt omnes principales [c] perſonæ, in primo litis exordio ſubeant calumnię iuramentum; [d] propter quod pleriſque venit in dubium, vtrum clericus iuſiurandum præſtare debeat, aut alij hoc officium delegare; quia vero illud conſtitutionis edictum, vbi clerici iurare prohibentur, a Marco † Auguſto de Conſtantinopolitanis clericis ꝓmulgatum fuiſſe videtur; idcirco ad alios non creditur pertinere Vt ergo dubietas iſta auferatur, ſecundum etiam deciſionem filij noſtri. Henrici † quondam imperatoris, cuius ſunt verba [e] hæc.

¶Eius itaque † interpretationem corroboramus, & diui Marci [f] † conſtitutionem ita interpretari debere decernimus, vt ad omnium eccleſiarum [g] clericos generaliter pertinere iudicetur. Nam cum imperator Iuſtinianus decreuerit, vt canones patrum vim [h] legum habere oporteat, & in nonnullis patrum † canonib. [i] reperiatur, vt clerici omnino iurare non audeant; dignum eſt, vt totus clericalis ordo, a iuramento calumniæ præſtando ſit immunis.

¶Præterea ſtatuti principis [k] tenor talis eſſe dignoſcitur: Nos [l] itaque diuinę & humanę leuis ntentione ſeruata, † decernimus, & imperiali auctoritate irretractabiliter diffinimus, vt non epiſcopus, nõ presbyter, non cuiuſcunque ordinis clericus; non abbas, non aliquis monachus, vel ſanctimonialis, in quacunque cauſa ſiue controuerſia, ſeu criminali, [m] ſiue ciuili,

CASVS. in legibus inuenitur vt nullus clericus iurare præſumat. Alibi reperitur in lege, ꝙ omnes principales ꝑſonę in primo litis exordio ſubeant calumnię iuramentum. Propter hãc diuerſitatem pleriq; dubitant, vtrum clericus iuramẽtum hoc ꝓſtare debeat an alij officiũ illud cõmittere, quia conſtitutio diui Marciani vbi clerici iurare prohibentur, de clericis Cõſtantinopo. loquitur, & iõ ad alios non credit̃ pertinere: quęſitum fuit ab Imperatore Hẽrico, qualiter iſta contrarietas eſſet intelligenda. Et ipſe Henricus vt iſta dubietas auferat̃. conſtitutionem diui Marciani interpretatur, vt ad oẽs clericos eccleſiarũ generaliter pertinere iudicetur: Et Honorius eius interpretationem confirmat, & illam conſtitutionẽ diui Marciani ita ĩterp̃tari decreuit. vt ad oẽs clericos gñaliter ꝑtinere dicatur. Et imperator Iuſtinianus decreuit, vt canones vim legum obtineant: & in canonib. patrum reperitur, vt clerici iurare non audeant: & ideo clericalis ordo à præſtando iuramento calumniæ ſit immunis. Vnde ſtatuit imperator Henricus, vt non epiſcopus non presbyter, non cuiuſcunque ordinis clericus, non abbas, non aliquis monachus vel monialis, in quacunque cauſa criminali vel ciuili, iuſiurandum calumniæ ſub re cogantur, ſed alijs defenſorib. hoc officium cõmittatur. In fine dicit Papa, ꝙ ſi iurare voluerint, nullus epiſcopus inconſulto Romano Pontifice, vel aliquis clericus inconſulto ſuo epiſcopo iurare audeat, & quicunque in hoc edictum commiſerit, veniam ſibi nouerit denegãdam. No. quòd quælibet eccleſia ſuum habere debet defenſorem ad agendum & defendendum, qui iuert de calumnia. Itẽ no. quòd grauiores quæſtiones per Romanum Pontificem debent terminari. Item canones vim legum obtinent. Item nullus clericus taliter iurare debet ſine licẽtia ſui prælati.

a ¶ Grauiores quæſtiones.] quæ dicantur maiores cauſæ, dictum eſt ſ. de offi. deleg. quod translationem. [1]

b ¶ Legibus.] C. de epiſc. & cler. l. cum clericis. verſic. quod filijs.

c ¶ Principales.] C. eo. tit. auth. principales.

[Gl. ſeq. ponit 5. capitula iuramenti calumniæ.]

d ¶ Calumniæ iuramentum.] in iuramento calumniæ quinq; capitula continentur. ſ. ꝙ credat ſe bonam cãm habere interrogatus non negabit, quod verum eſſe credit, nec vtetur ſciẽter falſa ꝓbatione, & ꝙ dilationem non petat in fraudẽ: nec dedit, nec dabit, nec promiſit, nec promittet aliquid ꝓ hac cã. niſi illis perſonis qb. leges dare permittunt. C. eo. ti. l. 2. circa prin. & auth. principales. & in auth. vt liti. iu. in prin. col. 9. Vnde verſus.

Illud iuretur, quòd lis ſibi iuſta videtur.
Et ſi quæretur, verũ non inficietur.
Nil promittetur, nec falſa proabtio detur.
Vilis tardetur, dilatio nulla petetur.

e ¶ Verba.] ab illo loco legibus itaque, vſq; ad illum locũ, verũ cũ, &c. exceptis prędictis. ſ. ſm enim vſque ibi, corroboramus.

f ¶ Diui Marci.] C. de epiſco. & cleri. l. cum clericis verſi. ꝙ filis.

[Gl. ſeq. argum. ad brocar. alleg. 5. iura in contrarium. alleg. 2. canones, & ſoluit.]

g ¶ Eccleſiarum.] argu. ꝙ uni cõceditur, ad conſequentiã trahi põt à cæteris, & ꝙ vni conceditur, nulli eſt denegandum. 16. q. 1. prædicator. & 5. di. ad eius vero. in fi. de conſec. di. 4. proprie. 50. diſt. & purgabit. C. de fideicom. l. pe. [2] Arg. contra. 16. q. 1. hinc etiam. & 7. q. 1. petiſti. Sol. quod vni iure communi cõceditur, trahi poteſt alijs in exemplum, & nulli debet denegari. 5. di. ad eius vero. quod vero priuilegium alicui conceditur, non extenditur ad alios & ſic intelligitur 16. q. 1. hinc etiam. & 26. q. 2. non exemplo. & ff. de conſti. prin. l. 1.

h ¶ Vim.] in auth. de eccl. tit. in prin. coll. 9. & in authen. vt cle. apud proprios. epiſ. §. illud. coll. 6.

i ¶ Canonibus.] 22. q. 1. in nou. & ĩ. de iureiu. c. & ſi Chriſtus. 2. q. 5. ſi quis presbyter. 22. q. 5. c. vlt.

K ¶ Principis.] ſcilicet Henrici.

l ¶ Nos.] ſcilicet, Henricus.

[Gl. ſeq. ꝙ no. e. tex. duab. ll. coadiuuat duas alle. in contrarium ſol. reſpondens etiam ad rationem contrariam. demum. ad tex. obijcit. & ſoluit.

m ¶ Criminali.] hic colligitur ꝙ in criminali cã iuramentum de calumnia ſit præſtandum. arg. C. eo. ti. l. 1. vbi

† Legandũ, Marciano, vt recte hic admonet Cõtius.

† id eſt, Henrici.

† Inn. Hoſt. & Ioã. And. hallucinati sũt in interpretatione huius loci.

† Marciani.

† Vide epiſtolã 2. Cornelij Papæ, & conci. Triburiẽ. c. 21.

† Vide. l. nõ dubiũ. C. de legi. & l. cũ pater. §. dulciſſimus. ff. de leg. 2.

1 Adde glo. opt. in l. unica. C. de profeſ. qui inf. Conuen.

2 Quod dictũ erat de filio exhæredato. ꝙ non tenetur ad fideicommiſſum, locum habet in nepotib. quos exhæredari neceſſe eſt. Ioan. Andr.

insiurandum compellatur qualibet ratione subire: sed alijs idoneis defensoribus,[a] (si expedire ecclesiç suç nouerint) huiusmodi officiũ liceat delegare. ¶ Verum cum hac moderatione, vt episcopus incõsulto [b] Romano Põtifice, vel quisque † clericus inconsulto prælato suo nomine iurare audeat. ¶ Omnibus autem episcopis, & vniuerso clero hęc ita custodiri debere mãdamus, vt si quis † in illam constitutionem commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.

¶ Idem † ordinatori Roma. eccles. sub. & magist. Omnibono.

¶ *In spiritualibus causis de calumnia non iuratur.*

CAP. II.

Litteras. † & infra. Sane Romana ecclesia in his casibus, in quibus de ecclesijs, decimis, & ꝙ rebus spiritualibus [c] tãtum agitur, iuramentũ calumniæ nec dare nec recipere consueuit: eo ꝙ tales causæ non ex legum districtione, [d] sed ex canonum ęquitate finẽ debitum sortiuntur; canones autẽ iuramẽtum calũniæ in hmõi causis nulli prorsus inducunt. ¶ Vnde contentione de iuramẽto calumnię p̃-

vbi dr̃ ꝙ in oĩb. causis, vbi probatio requiritur, est iurãdum de calumnia, vt C. de fid. inst. l. vlt. ver. sancimus. Arg. contra Inst. de pub. iudi. in prin. & ff. de bo. eo. qui mor. sibi consci. l. 1. Sed contraria ista non obstant: q̃a magna differentia & diuersitas eorũ est in instituẽdis & exercendis huiusmodi causis: nam secundũ hoc nec lis cõtestaretur, uel libellus daretur in cã criminali, sed oĩno aliter quàm ciuiliter deberet tractari. Itẽ nõ valeret cã quam q̃dã assignant, ꝙ in criminali trã sigere liceat. & iõ iuramẽtum de calumnia non exigitur. nam sacramentum de calumnia trãsactionem non excludit, nec ab ea excluditur: quia q̃uis licitum sit 1 reo transigere, nõ tñ sequitur ꝙ liceat ei falsa instãtia vti: nam idem diceres ſm hoc in pecuniaria cã. Similiter soluit illud. ff. de bo. eorum qui mor. l. 1. vbi dr̃ ꝙ ĩ cã sanguinis licitũ est cuilibet aduersarium suũ corrũpere, & ita licitum est ei mẽtiri. dñs Azo est in hac sñĩa, ꝙ ĩ cã criminali de calumnia sit iurãdum & inducebat hanc decr. pro se. Sed qualiter clericus põt hoc iurm̃ alijs delegare in causa ciuili siue criminali. contra illa iura quę dicunt, ꝙ principales personæ dẽnt hoc iurm̃ præstare, & contra illa quæ dicunt, ꝙ in cã criminali non interuenit procurator? Dicas ꝙ forte qñque obtinuit quod hic dicit, vt clerici ẽt in cã propria hoc iuramentũ possent alij delegare. Et hoc in fauorem ipsorum concessum est. Sed hodie hoc non obseruatur, immo quilibet in causa propria personaliter iurare dẽt, vt ĩ. eo. ceterum. & C. eo. tit. auth. principales, & sic obtinet de iure, & de consuetudine: & sic non tenet quod hic dicit quantum ad proprias causas clericorum quæcunque sit causa: & restituitur tantum quod dicit hic. ad causas ecclesiarum. Et hoc satis patet per litteram illam quæ sequitur, vbi dicitur; sic ecclesiæ suæ nouerit expedire: & sic non babet locum quod obijcitur: & clericus & prælatus ecclesiæ si in propria persona voluerit litigare in causa ecclesiæ præstat hoc iuramentum. ĩ. eo. c. vlt. tñ si in causa ecclesiæ voluerit deferre alij hoc iuramentũ, non compellitur subire hoc iuramentum: vt hic dicit. vt ĩ. eod. c. imperatorum.

a ¶ Defensorib.] i. syndicis vel actorib. aut procuratorib. licet nomina sint diuersa, officium tamen est idem, vnde sufficit dicatur, constituimus talem syndicũ procuratorem, siue actorem ad causam talem. s̃. de proc. petitio. & istæ personæ in causis vniuersitatis siue collegij de calumnia iurant. ĩ. eo. super tractandis. & c. imperatorem. ꝙ c. vlt. vt hic patet.

b ¶ Inconsulto.] Istud difficile vr̃, vt ep̃s pp hoc dẽat requirere Rom. Pontificem. hoc non seruat̃ unde si ep̃s litigat in propria persona, ipsemet præstet iuramẽtum de calumnia: nec est necesse requirere Papam. ĩ. eo. c. ult. clericus. facilius potest requirere episcopum: unde tenetur primo requirere ipsum. contrarium tamen sæpe contingit, sed iudicium propterea non uitiatur. Et est arg. hic ex eo ꝙ clericus iurare non põt sine licentia sui ep̃i, ꝙ non potest in iudicem non suum consentire. de hoc traditur. s̃. de foro comp. si diligenti. & c. significasti. & 11. q. 1. inolita. & c. placuit.

Litteras.] Primo ponit ius & consuetudinẽ curię. Secũdo infert, p̃cessum cãæ: ibi, Vñ. Et hodie hoc c. corrigitur per c. 1. eo. ti. lib. 6. vbi statuitur ꝙ etiam in istis causis iuretur. Abb. Sic.

CASVS. Quædam cã decimarum commissa fuit quibusdã iudicib. cõtẽtio erat inter partes de iurõ calumniæ: quæsiuerunt iudices à Papa vtrum iuramentum illud dẽret in hac cã pręstari? Rñdet quòd Romana ecclesia in his casibus in quib. de ecclesijs, decimis, & reb. spiritualibus tm̃ agitur, iurm̃ de calũnia nec dare nec recipere cõsueuit, q̃a hmõi causæ spirituales, tractari debẽt ex canonũ æquitate, & nõ ex legũ districtione, cum canones in causis hmõi nulli indicant calũnię iurm̃, vñ dimissa cõtentione de iurõ calumniæ in cã procedant. No. ꝙ in causis spiritualib. iurm̃ calumniæ non est præstandum, nec rigor iuris ciuilis seruandus, sed æquitas canonica.

[Gloss. seq. distinguit causas spirituales & quasi mere ciuiles, criminales & mixtas, & obijcit quod in spiritualibus, &c. & fatetur id honestum subdens in possessorio, & exceptionibus etiam spiritualibus iurandũ.

c ¶ Rebus spiritualibus.] quædam quæ causæ dicuntur spirituales, ut hic patet. uel spiritualibus annexæ, ut causa iurispatronatus: ut ĩ. de iud. quanto. & in istis non iuratur de calumnia, ut hic patet, sed de ueritate dicenda. s̃. de ele. dudum 2. & ĩ. de iureiu. ex litteris. quia aliter iudex ueritatem inquirere de facili non posset, quam tenetur inquirere. 30. q. 5. iudi antem. 23. q. 8. accidit, C. de eden. l. 2. & C. de Procu. l. ult. Sed certe fortius 2 uideretur iurandum de calumnia in huiusmodi spiritualibus causis, quam in ciuilibus, quia grauius est periculum si calumniose in spiritualibus quis, litiget, & ideo debet iurare quòd calumniose nihil faciet, qua circa maiora maius periculũ uertitur, & ideo cautius est agẽdũ 7. q. 2. c. ult. & 42. d. quiescamus. & ff. ad Carbo. l. 2. licet seruetur q̃d dr̃ hic. honestius esset ut de calũnia iuraretur, rõne p̃missa. q̃dã uero cãa sunt mere ciuiles, ut puta, cum agitur rei uendicatione, uel pecuniaria cã. s̃. de libel. obl. c. pe. & ult. Alia est criminalis, ubi agitur directe de crimine & dẽt se obligare ad talionẽ. ĩ. de accusat. ueniens. & c. super his & in istis iurat̃ de calũnia. s̃. eo. c. 1. multo fortius iurare dẽret in spũalib. quam in criminalib. Alię sunt mixtæ, ut cum agitur de crimine ciuiliter. s̃. de proc. c. tuæ. hæc probantur 14. q. 1. super prudẽtia. 1. 11. q. 3. placuit. & 16. q. frater noster. Et no. ꝙ licet in causis spũalib. de calũnia non iuretur, tñ si agatur possessorio pro re spũali iuratur de calũnia. arg. ĩ. de rest. spol. lr̃as. Itẽ licet nõ in actionib. tñ in exceptionib. positis in re spãli iuratur de calumnia. s̃. de elec. cum dilectus ĩ. de rest. præsentium. & ĩ. de excep. pastoralis. arg. ad hoc ĩ. de accu. c. cũ dilectus.

d ¶ Districtione.] supra de iud. capitu. 1. dilect. & infra de

† al. aliquis.

† in plurib. antiqs ita: ut si quis in illa commiserit.

† In codice Barbatiæ ita Eugenius Papa Arduano Romanæ ecclesię subdiacono, & magistro Omnibono.

1 Non dr̃ ꝙ sit licitum, sed ꝙ ignoscitur: unde ratio non carec. 13. dist. nerui. secundum Goff. Io. And.

† Post conc. Laterã. sub Ale. iij. par. 23. c. 2. & c. 3. eo. ti. in. 2. compila.

Iuramẽtum de calũnia, an possit pręstari in causis spiritualibus.

2 Pro eo maxime, quia tres causæ huius sacri p̃stãd. potissime ſm canones locũ hñt, ut dicit Host. q̃ sunt illæ, uidebis ĩ. eo. ceterũ. Io. And.

de dolo.& contum.c.1.27.q.2. sunt qui dicunt.

IN pertractandis.]Iurari potest de calumnia per principales,& per œconomos causam notã habentes. Et non recipit diuisionem congruam. Abb. Sicu.

CASVS. Quærebatur vtrum in causis tractandis iuramentum calũniæ indifferenter sit pręstandum,& a quacũ que persona? Respõdet,ꝙ non passim pręstandum est tale iuramentum,sed cõsiderari debet qualitas causæ & principaliũ personarum: qñque pręstatur per principales personas:qñq; per syndicos,qui in aĩam suam iurarede bẽt.No.ꝙ principalis dñs causæ, & nõ procurator,de calũnia iurat: syndicus vero in aĩam suam.

a¶ Nõ passim.]quia non in spiritualibus sup. c. prox.

b¶ Principales] sup. eo. c.1.& ĩ.eod. cęterum.Berna.

c¶ Oeconomos.]. s̃. eo.c.1.

d¶ Non nesciãt.]aliter enim anceps subiret periurium. ꝙ facere non debet.ff. de in lit.iur. videamus.& ff. rerum amot. Marcellus. §. qui rerum.

[Glo.seq.parificat syndicos,tutores,& curatores.& dicit se cus de procu.]

e ¶ Iurantis.]Et ita syndicus 1 collegij siue vniuersitatis,iuratin propriã aĩam: sic tutores,& curatores.cum habeant legitimam administrationem.C.eod.l.2.§.fin autem,vel dignitas.secus est in procuratore qui non iurat, sed do minus principalis.C.eo.tit.l.2. §. fin autem affuerit al terutra pars, & in auth.ibi posita,principales.

ADDITIO.Hodie iurat in animam domini,si habet speciale mandatũ,ut ĩ.eo.c.vlti.lib. 6. & nihilominus in propriam,vt probatur.ĩ.c.2.2.tñ.lib.6.Ioan. And.

† Post conc. Lateran. sub Alex.3. par. 23.c.3.& c.4 eo.titu.in 1. compil.

† Vide l.2.§. sin autẽ urr. dignitas. & seq.C.e.arg. ff. de testi. l. curent.

† Post conci. Lateran. sub Alex. 3. par. 23.ca.4.& c. 5.eo.titu. in 1. comp.

1 Generalis, secus in speciali ad certam causam, tam causam, sin Guil. in Spec. eo. tit. in §. restat. uers. sed .qd dices. Ioan. And.

stando dimissa, ad vlterio-ra discretio vestra ꝓcedat.

¶ Eugenius Papa.

¶ Principalis persona non indistincte releuatur ab onere iurandi de calumnia, licet compareat per œconomum,sed sibi vel œconomo est deferendũ inspecta qualitate causæ, & personarũ. h. d.

CAP. III.

IN† pertractandis causis, sacramentum calumniæ nõ passim [a] pręcipimus exhiberi:sed causæ & principalium personarum qualitate inspecta, qñq; per ipsas principales [b] personas, qñq; per œconomos,[c] qui cãm oĩno non nesciant,[d] † in animam iurantis [e] illud pręcipimus pręstari.

¶ Idem Magalon. & Nemausen.episcopis.

¶ vniuersitas tenetᷣ iurare de calumnia nisi releuet se constituendo œconomum.

CAP. IIII.

IMperatorum: † & infra. ¶ Accepimus, quod ab abbate & fratribus Claræ uallis (sicut ab alijs) exigitᷣ calumniæ iurm. Ad quod faciendum eos cogere non debemus. [f] Sed ne aliena iura videantur huiusmodi occasione illicite detinere, & ipsi a causa sua decidãt, [g] si ex parte ipsorum prædictum iuramentum, cum res postulauerit,non fuerit præstitum, eisdem præcipimus, vt in suo monasterio œconomũ [h] statuant, qui pro eis petere,& excipere, atq; iuramẽtũ de calumnia (cum necesse fuerit) valeat exhibere,& infra.

¶ Tu vero frater Nemausẽ. episcopo œconomum idoneum [i] statuas, qui in tali officio couueniens ipsi monasterio videatur.

¶ Lucius tertius Helien. episcopo, & archid. Noruicen.

¶ Clerici etiam in eorum causis iurant de calumnia contraria consuetudine nõ obstante.

CAP. V.

CAETE...

IMperatorum.] in causa collegij non singuli de collegio,sed œconomus ipsius iurat de calumnia. h.d. Et primo narrat reprehensibile factum.Secundo id,ibi Ad quod. Tertio prouidet quid in posterum faciendum sit:ibi Sed nos. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam iudices exigebant calumniæ iuramentum ab abbate & fratribus Claræuallis. Sed quia ipsi iurare nolebant,petebatur a Papa,vt ad hoc eos cõpelleret.Rñdet Papa, quod eos ad hoc compellere nõ debet, veruntñ ne hac occasione aliena iura illicite detineant & ipsi etiam a causa sua decidant, si ex parte ipsorum hmõi non fuerit prestitũ iuramentum,ꝓcipit eis Papa, quatenus in suo monasterio œconomum statuant, qui pro eis agat, & defendat. & de calumnia iuret, & si hoc non fecerint: eps Nemausen.dicte.illorũ œconomum idoneum statuat in ipso monasterio.Not..quod qui de calumnia iurare non vult,cadit a causa. Item monachi non compelluntur iuramentum de calumnia præstare,dummodo per alium præstetur.

[Glo.seq.obijcit.& dupliciter soluit.]

f ¶ Cogere non debemus.]sed videtur ꝙ abbas potius esset compellendus,vel etiã alij, quibus cura monasterij commissa est.ff. ad muni.municeps. quia hmõi personæ intelligũtur scire veritatem,vt ibi dr.ff. de condi.& demon. municipibus. C.eo. tit.l.2.§.hoc etiã.in fi.& ideo tales instituendi sunt,qui veritatem sciant.s̃.eo.c. prox.sic etiam cõtingit in procuratorib. C.de proc. l.vlt. sed aliud est in collegijs illis sæcularibus: 2 vel est speciale priuilegium clericorum.

g¶ Decidant.]qui enim de calumnia iurare non vult, si est actor, cadit a causa: & reus habetur pro cõfesso,vt hic.& ĩ. c.vl.§.pęna. & C.e. titu.l.2.§.quod si actor.& §.seq.

[Glo. seq. tractat quid sit œconomus, & quis in eius cõstitutione auctorizet: & quid suppleat.]

h ¶ Oeconomum statuant.] œconomus est cui res ecclesiastica gubernanda man datur. 89.dist.quia ĩ quibusdã. & c.volumus.& idem est œconomus, ꝙ syndicus siue procurator vel actor 3 ĩ cã vniuersitatis siue collegij:de quo habes.9.q.3.cũ simus.& 5.q.3.quia eps.& s̃.de syndi.c.vnico.& iste œconomus auctoritate epi ordinari debet.C.de episc.& cleri. l. omnes.§.nihilominus.& hic in fine. & iste iurabit de calumnia, siue sit reus, siue actor: si monachi hoc non faciant, tunc eps hoc facere debet,vt hic dicit.& si eps.ĩ reb.sui episcopatus hoc neglixerit, tunc archiepiscopus, sibi œconomum constituet.9.q. 3.cum simus.

[Glo. seq. dicit idoneum facti constitui, non infamem.signat contrarium,&c.]

i¶ Idoneum.] idoneus est,dũmodo causam omnino nõ ignoret.s̃.c. prox. & si sit bonæ famæ alias infamis & suspectus esse non debet.5.q. 3.quia eps. & 3.q.7. c.1. & c.infames.Contrarium tamen dicit lex,quod ꝓcurator propter infamiam non repellitur. insti. de except. §. vlt. Hic habes quod de auctoritate episcopi syndicus constitui debet in ecclesijs sibi subditis. Et dic statuas, idest auctoritatem præstes.Ber.

2 Quæ forte non hẽbunt syndicos de consuetudine ꝭm Vinc. vel aliud secundũ leges aliud ꝭm canones. ꝭm Goff.Io.An.

3 De his omnib.notauerat hic Ioan. ꝙ ẽt not. 2. q. 7.si qs erga. & 16.q. 7.qm. Ioan. And.

CÆterum.] In proprijs causis iurant clerici de calũnia:nec obstat contraria consuetudo, ita cõiter sũmatur:& certe in littera non ponitur specialitas in causis proprijs,sed generaliter loquitur.Et diuiditur:nam premissa causa,ponit mandatum. Secundo contrariam consuetudinem damnat:ibi, Consuetudine, &c. Abb. Siculus.

CASVS. Dicitur hic, quod in causis ciuilib. iuramentum calumniæ pstari debet ad hoc vt veritas eliciatur, nõ obstante contraria cõsuetudine. No. ꝙ quæ de nouo emergunt, nouis auxilijs indigent. Item in causis ciuilibus clerici iuramentum calumniæ præstare debent. Item consuetudo iuri non preiudicat.

† Post conc. Latera. sub Alex. iij. par. 23. c. 5. & c. 6. e. tit. in 1. compil.

† Aut hic legendum est C. & F. aut ut in c. peruenit. ĩ. de fideiuss. l. & F. quia idẽ est casus in utroque capite.

a ¶ Cæterum.] hæc est pars illius. ĩ. đ fideius. c. peruenit.

b ¶ Nouis morbis.] nã experimẽta morborũ cogunt nos inuenire multas medicinas. 50. di. vt cõstitueretur. & qđ medicamẽta morbis exhibent, hoc iura negotijs. in Auth. hęc cõstit. innouat cõ. q̃ in prin. coll. 8. & q̃ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent. ff. de inter. act. de ætate. §. ex causa. & ff. vt in poss. le. l. plane. 1 & nouis rebus nouũ remediũ est exhibẽdum. ff. de ventre inspici. l. 1. in prin.

1 Propter mortem, uel nouam inopiã fideiuss. exigitur noua cautio. & no. de morte, de excep. pastoralis. in glo. pe. ibi. l. 1. in princ. ubi nouo casui de merito dicente post diuortiũ mulierẽ pręgnãtem, & muliere negante, prouisum est nouum remediũ, mulieris, s. inspiciendæ per tres obstetrices. Io. And.

c ¶ Ad veritatem.] hęc est pręcipua causa quare iurm illud pręstatur, vt veritas eliciatur. ĩ. de iureiur. ex litteris. Secũda, ut timore iuramenti contentiosa litigantium instantia compescatur. C. eod. l. 1.

ADDITIO. Tertia, ut timore iurĩ non efficiatur immemor suæ salutis, quo ad alia capitula, quæ no. s̃. e. ti. c. 1. & 1. q. ult. sancimus. secundum Goff. Io. And.

[Gl. seq. signat cõtrariũ. & soluit, & format q. & sol.]

d ¶ Ab utraq; parte.] utraque pars; principalis dñs. s. istud iurm præstare debet. s̃. eo. in pertractandis. Sed pone, quod aliquis litigat per procuratorẽ, & dominus qui constituit procuratorem, est longe remotus; puta, ultra mare, uel in alia peregrinatione, quid erit in hoc casu, cum iste procurator de calumnia iurare non possit? In casu illo debet dari curator bonis, & ille iurabit de calumnia. ff. de cur. bo. dan. l. 1. & 2. Contra uidetur sup. eo c. 1. ubi dicitur, quod clerici hoc iuramẽtum debẽt alijs delegare: & hic dicitur, quod iurent. Nõ est cõtra: quia ibi loquitur de causis collegij siue uniuersitatis, hic de causa propria singularis clerici.

e ¶ Quæ legi contraria est.] no. ꝙ consuetudo, q̃ cõtra legem est, non est seruanda, & hæc consuetudo est contra legem, quam habes C. eo. tit. l. 1. & 2. & contra canones, qui iuramentum admittunt. 2. q. 5. c. 1. & 2. & contraria decretalibus huius tit.

rum, [a] † quia nouis morbis [b] noua conuenit antidota preparari; Mandam⁹, quatenus in cã, quæ ĩter R. clericum de S. Albano, & I. † & F. canonicos Lond. vertitur; ad veritatem, eliciendam, appellatione cessante, præstari faciatis ab vtraq; [d] parte calumniæ iuramentum: consuetudine, quæ legi [e] contraria est, non obstante.

¶ Innocen. iij. episcopo Placen.

¶ Procurator vel syndicus vniuersitatis ecclesiasticæ vel sæcularis de calumnia iurare potest. h. d.

CVm causam quæ inter.] procurator ecclesiæ, & uniuersitatis de calumnia iurare potest & non diuiditur. Est enim quædam narratio processus usq; ad iuramentum calumniæ. Abb. Sicu.

CASVS. Inter archiep̃m Rauẽ. ex parte una, & cõe Fauentiæ ex altera, qõ uertebatur super uilla Luci, & quibusdã alijs; q̃ cõmissa fuit quibusdam iudicibus & quia ipsi in negotio non ꝓcedebant, Papa dedit partibus in mandatis. ut pro causa ipsa ad sedẽ Apost. procuratores idoneos destinarent; procuratorib. in pręsentia Papæ constitutis, petitionem archiep̃i fecit exhiberi: & ad eam partem alteram rñdere: factis quibusdã interrogationibus & rñsionibus redactis in scriptis, & lite legitime contesta. iuramentum calumniæ fecit a p̃dictis procuratoribus vtrinq; pręstari. Not. quod ꝓcurator debet habere litteras de rato. Item per petitionem in iure propositam, & rñsionem ad eam factam fit litis contestatio. Item lite contestata iurm calumniæ præstari debet. Item procurator vniuersitatis iurat de calumnia.

CAP. VI.

CVm † causam, q̃ inter Rauennaten. archiepiscopum, & commune Fauẽtinum, super villa Luci, ac quibusdã alijs vertitur, delegatis iudicib. duxerimus committendam, & ijdem in negotio minime processissent; Nos partib. dedim⁹ in mandatis: vt pro ipsa cã nostro se cõspectui pręsẽtarent; quorum ꝓcuratorib. cum instrumentis de rato, in nostra præsentia constitutis, petitionem ipsius archiepiscopi per procuratorem [f] eius fecimus exhiberi; & ad eam, partem alteram [g] respon-

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compil.

[Gl. seq. tria facit. primo notat etiã p vniuersitatẽ vel collegium de vtroq; iure procuratorem cõstitui, qui iurat de calumnia. secundo, & tertio format duas qõnes. In vtraq; arg. ad negatiuam, & soluit contrarium.]

f ¶ Per procuratorẽ,] hic patet, ꝙ collegiũ siue vniuersitas põt constituere procuratorem: & est expressum, s̃. de proc. quia ĩ causis. & c. petitio. & canon. etiam omnes administratores generali verbo ꝓcuratores appellat 1. q. 3. Saluator. & lex dicit, ꝙ monasterium se defendere debet p procuratorẽ, in authẽ. de san. epis. §. si vero episcopi. in fi. col. 9. & ita tam iure canonico, quam ciuili collegiũ siue vniuersitas constituit procuratorem, de hoc dixi. s̃. de procur. c. petitio. & talis procurator de calumnia iurabit. ut hic dr̃. & s̃. eo. in pertractandis. & ca. imperatorum. Sed cum iuramentum de calumnia sit de credulitate, ut secundum quod credit, & existimat debeat respondere, C. eo. l. 2. §. 1 nunquid potest petere tempus ad deliberandum super eo. de quo interrogatur? Et uidetur quod non; quia aut credit aut nõ credit illud super quo interrogatur; & ita statim potest & debet respondere credo, uel non credo: 2 nec potest dicere, dubito. sed in sacramento de ueritate dicenda potest dubitare: unde habebit inducias ad deliberandum, si dicat se dubitare. ff. de inter. actio. qui interrogatur. C. de iu. delibe. l. si curatoris. & ff. de iureiu. l. iusiurandum, 1. respon. & etiam ubi de calumnia iuratur, datur tempus ad deliberandum. 3 Sed si excommunicatus conueniatur, nunquid præstabit hoc iuramentum? Videtur ꝙ non: quia non est ei licitum ingredi sacra: ergo nec tangere ea. 5. distinct. ad eius uero. & quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo unum genus sacramenti eis conceditur, ut 95. di. illud. Dico, quod bene debet pręstare iuramentum non obstante excommunicatione, ar. ĩ. de sent. excom. a nobis. & c. cum desideres. 1. respon. ubi iuramentum excommunicati non admittitur antequã absoluatur. præterea cum possit & debeat in iudicio respondere, omnia licent ei sine quibus causa expediri non potest. 4. arg. sup. de offi. deleg. c. præterea. & ff. de iurisd. omn. iud. l. 2. & est expressum arg. ĩ. de excep. cũ inter. alioquin in potestate sua esset etiam respondere uel non respondere: & sic reportaret commodum de sua malitia: quod esse non debet. inf. de senten. excomm. c. 19. uere.

g ¶ Alteram.] per hoc facta est litis contestatio supr. de elec. c. dudum. 2 & sup. de lit. cont. c. unico.

[Gl. seq. ponit. 8. uel 9. interrogatoria, qu[illegible] te litis contestationem, subdens, quod generaliter [illegible] cunque, &c.

Procurator potest constitui ab uniuersitate.

2 Præiudicat tñ cõfessio de credulitate, sicut de ueritate, ut no. de iureiu. ex lĩis in gl. fin. Io. An. in noue.

3 Concor. glo. in l. 2. §. quod obseruari. ff. eo. p l. si debitor. ff. đ peti. hære. & l. qui interrogatur. ff. de inter. actio.

4 Et per hoc ur̃, ꝙ pupillus & minor his cas̃b. quibus in iudicio eẽ põt, p̃stẽt hoc iuramẽ. de hoc in Specu. eo. titu. §. restat. uer. sed cum pupillus. & u. r. sed nunquid minor. Io. And.

a ¶ Interrogationibus,& responsionibus.] omnia q̄ in iudicio fiunt,sunt redigenda in scriptis. j̄. de ꝓb. qm̄ ꝯtra falsam. Quędā uero interrogationes faciēdæ sunt ante litis contestationem,quæ non debēt omitti ante litis cōtestationē,& reus dēt interrogari an pos sideat rē quę petit ab eo:& ꝓ qua parte, vel si desijt dolo possidere.ff.de inter ro.actio.l.q seruū.§. in iure.ff.de rei vēd. l.q petitorio.& si q̄s rn̄deat:se non possidere,cum ipse possi deat:si actor hoc ꝓbauerit,res auferen da est illi: & debet dari actori: q̄uis nō probet rem suam esse.ff.de rei.vēd.l.vl. alias est penult. hęc interrogatio omitti nō debet ne iudiciū delusoriū sit.j̄.vt li. pēden.ca.ecclesia S. Marię: Et alię interrogationes plures faciendæ sunt,puta,an sit hæres: vel quota ex parte sit hęres:& an i potestate seruū habeat cuius nomine noxalia iudicio agit. Itē an quadrupes quod dānū dedit,si eius. Itē an ex testamēto sit heres. Item an ædes sint suę ex q̄b. damnū timetur. q̄ colligūtur ff.de inter actio l.q. interrogatur. & l.si quis in iure,& l.seq. & l.si defensor.§. illud quæritur.& l. nō alienū. itē ꝙ respondeat cuius ętatis sit reus,si de ea dubitetur.ff.eod. l. de ætate. Itē qn̄q; & ante litis contestationē,& post litis cōtestationē vbicūq; æquitas mouet iudicē. 1 debet interrogare.ff.eo.vbicunq;.& 30.q.5.iudicātē.pars ad interrogationē aduersarij rn̄dere nō cogitur: 2 tamē si rn̄derit,tenet rn̄sio.ff.eo.si sine.& j̄.de dol. & cōt. c.,put.& certū dēt rn̄dere,ff.eo.de ętate.§.nihil. Ber.

Cvm in causa, ep̄s per aliū agens causam propriā per illum iurat de calumnia:si per seipsum agit, ipse iurat propositis,sed non tactis euāgelijs:ita sūmat Ioā.Andr. sed mihi non placet ꝙ tex.restringatē ad causam propriam,quinimmo potius inuenitur cōtrarium.Et duæ sunt partes,secunda:ibi,Pœna. Abb. Siculus

CASVS. Inter ep̄m Belucen̄,& quendam R.nomine,quædā causa pecuniaria vertebatur:quæsiuit ep̄s vtrum in causa ipsa deberet ipse de calūnia iurare? Rn̄det ꝙ si per syndicum vel actore elegerit litigare per ipsum præstandum erit iuramentum;si vero per seipsum litigare voluerit,ipse idem ep̄s præstare dēt hm̄oi iuramētū,proposit s ante ipsum euāgelijs,sed non tactis:sicut in ferēdo testimonio fieri cōsueuit. In fine dicit ꝙ pœna illius qui hoc iuramentū præstare non vult est vt actor cadat ab instituta actione: reus vero pro confesso habeatur. Not ꝙ ep̄s in propria persona si vult potest tractare causam suā,& tūc iurat de calumnia,sed non tangit euangelia,propter reuerentiam episcopalem.Item si non vult iurare de calumnia,amittit causam.

b ¶ Per illum.] istud regulare est s̄.c.prox.& c.in pertractandis.& c.impera torum.& sup.c.c.1.

[Glo.seq.obijcit, & soluit.

c ¶ Per teipsum.] ex quo assumpsit officium in se, debet iurare de calumnia,cū sit accessorium,sine quo non potest causa expediri.arg.s̄.de offi.deleg. c. ꝑterea. & c.prudētiam.& in hoc ei defert: quia non tangit sacra, sicut & i testimonio. 11. q. 1. imperator. & C.de episc. & cleri.authē.si iudex. & in auth.de sāct.epi. § nulli vero.col.9.& 2.q.5. qua de causa, qn̄q; tn̄ tāgit sacra, 1.q.7.quoties. & C. de san.epis. authen. sed iudex. Sed s̄, su. e.c.1.vbi dr̄ ꝙ ep̄s iurare non debet, sed alijs hoc officiū delegare,non est s̄: q̄a non dr̄ ibi ꝙ non debeat iurare, sed dr̄ ꝙ non debeat compelli,vt ibi dicitur. ADDITIO. Hodie vero nouo iure debet iurare in animā propriam, & in animā sui capituli: vt dicit illa decre.j̄. de testib. pręsentiū. lib.6.

[Glo.seq.quærit, & soluit.]

d ¶ Pœna.] sic s̄.eo. c.imperatorū. & C. eod.tit.l.2.in auth.vt litig.iur.in exor.lit.§. si aūt. in fi.coll.9.vnde sūptus est §.iste. Sic actor qui nō vult iurare,cadit à causa.Sed nunquid ipso iure, an ꝑ sententiam? 3 Dicas ꝙ per sententiā iudicis, quia iudex ꝓcedit ꝯtra illū ac si nihil probasset,reū absoluēdo. eodē modo de reo.C.eo.auth. principale. in fi. Ber.

dere, ac interrogationibus, & responsionibus [a] redactis in scriptis, & lite coram nobis plenissime † contestata,fecimus calumniæ iurm ab ipsis procuratorib. vtrinq; præstari.

¶ Gregorius nonus episcopo Beluacen̄.

¶ Episcopus iurat de calunia (si per se ipsū eligit litigare) propositis tantum non tactis euangelijs. Si vero per syndicū litigat per illum poterit iurare.h.d.

CAP. VII.

Cvm in causa pecuniaria,quā inter te & R. †motā esse ꝓponis, non ꝑ te, sed per syndicum vel actorem elegeris litigare, per illum [b] quidem præstandum erit calumniæ iuramentum; ꝙ si per te ipsum,[c] propositis tantū,sed nō tactis euāgelijs, (sicut in dicēdo testimonio) a te vr̄ huiusmodi iuramentum exhibēdum, & infra.

¶ Actor refutando iuramentū calumniæ sine causa,cadere dēt ab instituta actione, reus autem debet haberi pro confesso.h.d.

Pęna [d] vero recusantis hoc iuramentum cum præstādum fuerit,est, vt actor ab instituta cadat actione, reus autem haberi debeat pro confesso.

TITVLVS VIII.

De dilationibus.

¶Alexan. iij. Cantu. & Vigorien̄ episcopus.

¶ Summa sic(ne videatur conuenire rubricæ de appellationibus.) Citatio vocatoria cum peremptoria nō debet esse nimis breuis, maxime vbi de rebus ecclesiasticis agitur, nisi, necessitas aliud suggerat.

CAP. I.

Dilecti† filij abbas,& monachi de H.nobis insinuare curarūt,ꝙ cū

DE DILATIONIBVS.

¶ Quia iudicio cępto solent litigantes inducias pe tere quandoque ad positiones;quandoque ad probationes faciendas:ideo,&c. Et aduerte secundū Goff. quod licet rub.sit generalis,tamen decre.huius ti. loquuntur de dilationibus,quæ dantur ante litis contesta.tn̄.Et sic no.q̄d rubrū qn̄q; est generalius negro. De hac materia habetur 3.q.2.& 3.& 7.q.2. per totum.Abb.Sicul.

Dilecti filij,] Si detur nimis breuis terminus peremptorius vbi nō subest necessitas,licite appellatur.Et sunt duæ partes.In prima appellantis prosecutio.In secunda ipsius appellationis commissio. Secūda ibi, Quia vero.Abb.Sicul.

CASVS. Inter abbatem & monachos de Hen̄. ex vna parte,& moniales de Leden.ex altera,super ecclesia

† al. legitimæ.

† al. M.

1 Vel affesso rē:q a & ipse participat. interrogationibus. ff. de off. assess.l.j. Itē not. vel alio cui iudex hoc officiū delegaret. s̄. de off. dele. sup q̄onum ēm Phi. Io.An. in no.

2 Ad positionē bn̄. & est rō: q a inter rogatio non fit per iuramentū, sed positio sic: ēm Gof.q̄ remittebat ad rō q̄ notaue rat de elec. dudū. Ioan. And. in no.

† Post cōcil. Laterā. sub Ale.iij. par. 3.c.5.vbi est integra facti species.

3 Vide l.pro perandū. §. & si q̄dē. ad de hic Host. & alios latius hunc articulū disputantes.

clesia de Alten.corã decano & archidiacono Linconiẽsi à sede Apost.delegatis qõ vertebatur;iudices p̄dicti ad petitionem monialiũ citauerunt monachos & perẽptorie,& nimis breuẽ terminũ statuerunt:abbas & monachi timentes se a iudicibus aggrauari,eo

ꝙ prima vice termini peremptoriũ & nimis breuẽ statuerunt,ad sedẽ Apost. appellauerũt, rescribit Papa iudicibus, dicẽs,quia non spectat ad iuris ordinẽ diẽ peremptoriũ taliter maturare & p̄cipue cũm agitur de rebus ecclesiasticis, nisi necessitas immineret. Vnde mandat Papa quatenus si est ita, quicquid factũ est post illã appellationẽ, totum debeat in irritum reuocari. & iuxta priorũ continentiã litterarum in causa ꝓcedi. No. ꝙ prima vice peremptoriũ proponi non debet, nisi ex magna causa,& appellatio ꝓpter hoc facta valet.vt hoc patet.

† Videl. cõtumacia. ff. de re iud. & l.tres denũciationis. C.quõ & q̃n iudex.

a ¶ Nimis breuem.] sed quem terminũ dicis nimis breuem, cũ hic nõ exprimat quot dierũ terminũ iudices statuerunt? hoc relinquõ arbitrio iudicis inspecta qualitate negotij,& locorum distãtia. ĩ. de appel.cum sit Romana.

ADDITIO. Circa mediũ.versi. quicunque.& in authẽ. de lit.§.si vero causam.coll.8.

Glo.seq. reci. per q. Nũquid ex causa, &c.fol. ꝙ sic. quod probatur per duo similia.In fi.instruit iudicem.]

causam quæ vertitur inter ipsos & Moniales de Leden. super ecclesia de Alten. decano & archidiacono Linconẽ. commisimus terminandam: ipsi timentes se à iudicibus aggrauari,eo quod ad primam citationem terminum sibi nimis [a] breuem & peremptorium statuerunt, † ad nostram audientiam duxerunt appellandum:& infra.

¶ Quia vero non spectat ad iuris ordinem, diẽ peremptorium. [b] maxime cum de rebus ecclesiasticis agitur (nisi forte necessitate vrgente) taliter maturare. Mandamus quatenus si est ita, reuocato in irritum, si quid inueneritis post appellationem huiusmodi attentatum:in causa iuxta priorũ tenorem litterarum procedatis.

¶ Cælestinus tertius.

¶ *Induciæ deliberatoriæ denegantur reo, si per litteras citatorias plene potuit instrui, & deliberare super eo de quo quæritur.*

CAP. II.

PRæterea † adiecisti, quòd cum causæ tibi à sede Apostolica delegantur,& in litteris citatorijs rescriptum Apostolicum inseris, vt eo viso deliberare [c] valeat,qui ab altero conuenitur:& infra.

¶ Quia igitur quid agendũ sit in hoc casu, desideras edoceri, taliter respondemus, quod reo ad iudicium legitime conuocato, † si ex rescripto sibi transmisso plene potuit [d] instrui super eo, de quo in iudicio cõuenitur, induciæ deliberatoriæ nõ sunt vlterius indulgendæ, sed procedendum potius est ad examinationẽ causæ, & finem ei debitũ imponendum.

¶ Honorius tertius Ferentino † episcopo.

¶ *Ex declaratione verbi generalis, vel ambigui positi in libello nouæ induciæ deliberatoriæ dãdæ non sunt, si per expressa potuit reus deliberare sup ambiguitate illa, vel generaliter.h.d.*

† Cap.2.eo. ti.in 2. cõp.

† al. euocato.

† al.Fiorentino.
† al. Ferrarien.

b ¶ Peremptoriũ.] qđ esse nõ debet,immo tribus edictis vel vno perẽptorio qđ ꝯtinere dẽt tm̃ tẽpus quãtũ tria edicta.24.q.3.de illicita.circa mediũ.ver.q̃cũque. & ĩ auth.de lit.§.si võ.casu,coll.8.& ff. de re iu. ꝯtumacia.& ff de iud.ad perẽptoriũ.& l.nõnunq̃.vñ q̃a nimis breuẽ terminum statuerunt,iusta fuit cã appellandi ex cã tñ perẽptorium illud põt moderari sicut iudex viderit expedire.1.ff.de iud.l nõnũq̃.& s̃. de offi.deleg.cõsului.circa fi.& hic;vers.nisi forte.sicut tẽpus qđ dat̃ cõdẽnatis,arbitriũ est. ff. de re iu. qđ ad consultationẽ.& ff.de re iud.l.2.sic & tempus appellationis põt moderare iudex. ĩ. de appe. cũ sit Romana.& c:cum speciali.& q̃ ex causa nimis breuẽ terminũ peremptoriũ statuerit exprimere dẽt cãm & tem in citatione.vt pars illa causam non habeat appellãdi.s̃.de in integ.rest.tum ex litteris.in fine.

1 Secundum conditionẽ causæ personarũ & temporis.Io. A.

PRæterea.] Communis diuisio.Secunda:ibi,Quia, Abb.Sic.

CASVS. Aliqua cã cõmissa est alieni iudici delegato;ipse citat reũ;& ĩ litteris citationis ĩserit tenorẽ rescripti,vt reus eo viso deliberare valeat sup eo,de quo cõuenitur:reus in termino ꝯstituto, & libello sibi oblato petit inducias ad deliberãdũ: actor dicit ꝙ nõ est audiẽd⁹,q̃a bene potuit deliberare si voluit i spatio dilationis,q̃rit̃ q̃d iuris sit?Rñdet ꝙ si reus ad iudiciũ vocatus potuit ĩstrui sup eo de quo cõuenitur ex rescripto sibi commisso,induciæ deliberatoriæ non sunt ei vlteri⁹ indulgẽdæ, sed procedere debet iudex in negotio sibi commisso.No. ꝙ iudex delegatus teneretur rẽ rescripti dẽt inserere in litteris citationis:& illæ induciæ tũc erunt deliberatoriæ;ita ꝙ reo ad terminũ ueniẽte recepto libello statim debet rñdere,nec habebit ĩducias ad deliberandũ.si ex rescripto instrui plene potuit,quia debet certiorari q̃ certus esse potuit & noluit.

c ¶ Deliberare valeat.] simile 3.qõ. 3. offerat.& in auth.de litig.§.omnem.coll. 8.Ber.

[Gloss.seq.tractat quomodo littera plene instruat, vt dicit tex. & đ dilationib. testiũ, & quomodo dentur & qualiter.]

d ¶ Plene potuit.] quia in litteris cõtinetur. q̃d velit petere,& causa petendi, & qualiter agere velit;& res à parte specificant̃. quod facere debet q̃ aliq̃d petit.s̃.đ libe.obl.c 2. & 3.vbi de hoc.& ff. de rei vendi si in rẽ, sed raro cõtingit ꝙ per litteras Papæ oĩa sic specificentur.sic & in criminali debet apponi in litteris citatorijs.quicquid reo obijcitur,ut putatus veniat.5.q.2. si Primates.Quidã vero ad cautelam in fine citationis opponũt libellũ actoris vt sic plene deliberare possit: & si tunc p litteras vel libellum plene instrui potuit,non debet alias inducias deliberatorias habere,2 q̃a potuit plene esse instructus, nisi forte ad q̃rendũ aduocatũ & cõsilia amicorũ.3.q.3.de inducijs.& ff.quib.ex cau.ma.l. ab hostibus.§.sed qđ simpliciter, sed in hoc casu cũ ad libellũ debeat rñdere de ipso facto,non dabũtur induciæ ad quærẽdum aduocatũ.arg.s̃.de iud.pastoralis q̃a per factum ipsum de quo agitur debet scire vtrum verum sit quod ab eo petit̃ vel nõ.alias enim dilatio semper danda est ei, qui vocatur ad iudiciũ. 3.q.3.offeratur.sed actori dilatio ab initio dari non debet,quia ĩstructus venire potuit,3.q.3.spatiũ.ver. ei autem.Item dantur dilationis gratia testium vel instrumentorum quandoque secundum distinctionem illius legis.C.eodem.l.1.& 3.quæstio. 3. §. spatium.dilationes istæ hodie videntur arbitrariæ,vt iudex

2 al.hẽbitsal... tẽ ad delibe... rãdũ sup cõ... ceptione libelli immo... sm Host.licet oblatio libelli extra iudicium fa... cta sufficia... ad denegan... das delibra... torias nõ t... ad ferendã... sniam ... Inn. immo... erit necesse ꝙ libell⁹ ite... rũ ĩ iudicio offerat pa... ti.C.de lit... test.l.vnica & auth.off... rat. & psen... te aduers... rio.3. qõ... chartę.qu... nec dat dil... tio à iudic... ꝓcedẽte... hoc. C. ... adulte... mariti, ib... q̃bus in p... blico ei... cultas, & ... Io.An...

dex cōsiderata locorū distantia, & tēporis qualitate, inducias cōcedat. arg. ꝫ. de appe. c. cū sit Romana. c. cū speciali. vltra medium. & ꝫ. de re iud. quod ad consultationem, nisi forte illis de quibus dr. 3. q. 3. §. spatium. & C. eodem. l. 1. In illis inducijs non debet iudex maiorem dilatione dare, sed illas bene potest abbreuiare, vt ex illa littera patet, in pecuniarijs causis tātum vna dilatio debet dari, & illa sine causæ cognitione: secunda vel tertia danda non est, nisi causa cognita. ff. eodem l. vlt. & l. oratione. In criminali dantur duæ actori, tres reo. ff. eod. l. vlt. Et dilatio dari debet iudice sedente pro tribunali, & vtraque parte præsente: & causa cognita de plano vel semiplene. 3. q. 3. §. spatium. versi. a iudice. Et data dilatione iudicis officium cōquiescit donec tempus dilationis effluxerit. C. eodē. l. siue pars. & infra de appella. c. significante. Item iudex debet dare dilationem quandoque ad malitiam rei cōuincendam. ꝫ. de do. & contu. cap. prout. & c. cū olim. ver. volentes. Item potest facere gratiā etiam post perēptorium. s. de offic. deleg. cap. cōsuluit. vltra medium.

CAP. III.

Litteræ tuæ ac petitio presbyteri sanctarum Priscæ & Aquilæ de vrbe, nobis exhibitæ continebant, & infra.

¶ Idem presbyter contra nobiles viros A. & G. libellū ecclesiæ suæ nomine obtulit, continentē, qđ pēsio de possessionibus soluta non fuerat ipsi ecclesiæ elapsis iam trib. annis, [a] & vltra. Nobilib. vero ipsis petentibus, vt explicaret ipsis spatium, quod per hanc adiectioné (& vltra) significari volebat: & ipso presbytero exprimente, qđ septem annis fuerat in dictæ pensionis solutione cessatum, ijdem dicentes libellum esse huiusmodi expressione mutatum, longiores ad deliberandum petierunt inducias, quas q̄a denegasti eisdem, ad nostram audientiam appellauerunt.

¶ Nos igitur appellationem huiusmodi friuolam reputantes, Mandamus, quatenus ea nequaquam obstante, in negotio ipso ratione præuia procedas; [b] iuxta priorum continentiam litterarum.

¶ Greg. ix. abbati Aquæuiuę Turonen. diœces. & archid. Turonen.

¶ *Si citatus in causa ardua de longinquo vocatus pro publica vtilitate, etiam ad locum iudicij, ita quod infra terminum citationis deliberare, & alia sibi necessaria ad comparendum, explicare non potuit, in termino respondere non cogitur si reperiatur in loco iudicij, sed habebit nouas inducias. h. d. notabiliter.*

CAP. IIII.

Exposuit nobis Bituricensis archiepisco-

Litteræ tuæ.] per declarationem libelli, per quem natura negotij non mutatur, nouæ dilatoriæ non dabuntur. h. d. Ioan. And. Diuiditur, nam in prima ponitur iudicis consultatio, & appellantis petitio. In secunda: ibi. Nos igitur. responsio, & appellationis repulsio. Abb. Sicu.

CASVS. Inter presbyterum sanctarum Priscæ, & Aquilæ de vrbe. & quosdam nobiles A. & G. coram episcopo Ferentino super possessione quarūdam possessionum quæstio vertebatur: presbyter nomine ecclesiæ suæ obtulit libellum prędictis nobilibus, continētem, quod pensio de possessionibus quibusdam pertinētib. ad ecclesiam suam, ipsi ecclesiæ soluta non fuerit iam tribus annis, & vltra: ipsi nobiles petierunt explicari spatium, ꝙ per hanc dictionē [& vltra], significare volebant, & presbyter expressit, ꝙ septem annis elapsis fuerat in solutione prædictæ pensionis cessatum: ijdem nobiles dicentes libellum esse per huiusmodi expressionem mutatum, longiores petebant inducias ad deliberandum, & quia iudex hoc denegauit, appellarunt: Papa vero appellationem huiusmodi friuolam reputans, mandat epō, quatenus ea non obstante, procedat in negotio ipso, iuxta priorum continentiam litterarum. Not. quod propter leuem expressionem in libello factam non debet quis habere nouas inducias: cum in prima dilatione deliberare potuit. Item not. quod omne verbum dubium in libello declarari debet.

[Glos. seq. tractat de emphyteuta ecclesiæ priuati-

conductore ad tempus longum, & rei fiscalis. Secundo ostendit, quod si declaratio aliquid addidisset, vt si peteretur pensio, deliberatoria dari debuisset.]

a ¶ Tribus annis, & vltra.] si quis non soluit pensionem rei ecclesiasticæ in emphyteusim datę per bienniū cadit a iure suo. 10. q. 2. §. hoc ius porrectum. versi. qui rem huiusmodi, & ꝫ. de loca. c. pen. & vl. hodie vero pōt emphyteuta purgare morā, si celeri restitutiōe sibi ꝓspexit, vt in dictis decr. In re priuati requirit trienniū. C. de iure emphy. l. 2. Idē est si colonus cessauerit in solutione pensionis ꝑ biennium in re sibi locata. ff. locati. q̄ro. §. inter locatorē. & hoc cura ad longū tēpus fuit locatio facta. ꝓ re autem fisci silr cadit a iure suo. ff. de pub. & ve. l. vectigalia. §. nondum solutis. tñ sine auctoritate principis agri publici reuocari a curatore fisci non pōt, q̄ ꝑpetuo locati sunt. ff. de pub. & Vect. cotē ferro. §. agri. Hæc autē adiectio, [& vltra] nisi alr exprimeret, ad modicū tēp⁹ referē. ff. de ver. sig. hęc adiectio, & licet per hanc adiectionē [& vltra] non cōstet de certa quantitate tēporis [2] nil nocet quātū ad iudicem & reum, quia certi sunt super hoc quod dixit, post triennium, quod tempus sufficit ad condemnationem, quod patet per iura prędicta vnde superflue additum fuit [& vltra.] & pro nihilo petebatur determinatio illius; quantum ad rei restitutionem: unde non debuit eis dare tempus ulterius ad deliberandum; quia plene potuit instrui per libellum primum sine ulla adiectione, ꝫ. cap. proxi. Si uero pensio tm̄ subtracta peteretur quæ diceretur non soluta tribus annis [& ultra] tunc bene peteretur, ut determinaretur illud, ultra, quia quantum ad illud tempus non potuit [3] deliberare reus per primum libellum: & ideo facta expressione illius temporis, debet habere inducias ad deliberandū. ff. de testa. hæredes palam. §. quod uero quis. si per primum libellum deliberare non potuisset, sed hoc satis potuit deliberare. 3. q. 3. offeratur. de hoc dixi supra de libel. obla. c. pe. & sic patet, quod ubi quis plene pōt instrui per primum libellum, licet aliquid addatur quod non mutet naturam negotij, non habebit nouas inducias. Bernardus.

b ¶ Procedas, & ita quando appellatio frustratoria est, remittitur ad eum a quo appellauit. inf. de appel. cum in ecclesia, & cap. ut debitus. & in expensis debet condemnari, ut ibi dicitur.

Exposuit nobis.] Si post citationem ad causam reus pro publica utilitate uocetur, circumducitur peremptorium, & habebit nouas inducias. Ita communiter summatur, sed ista summatio est nimis generalis,

¶ Ecclesiæ sācti Pauli in urbe Roma pręest abbas unus, & huic ecclesiæ deseruiunt. 7. ꝑsbyteri Cardinales quorū unus est ꝑsbyter Cardinalis sanctæ Priscæ, ergo hic non archipresbyteri legēdū, sed ꝑsbyteri nihilomin⁹ tñ archipresbyteri legit in oīb. manuscrip.

1 Vide Iulijs Clarū tract. de emphyteusi. q. 8. & seq. & Antoniū Gomezium to. 2. uaria. resol. cap. 2.

2 Concor. l. furti. ff. de in lit. iur. & l. ab hostib. §. sed ꝙ simpliciter, & ibi gl. ff. ex qui. cau. ma.

3 Vñ alternatiue dixit Inn. uel dic, ꝙ nec tūc ei set danda dilatio: quia & super possessionibus conueniebāt, & super toto negotio inducias habuerunt, & ideo super eo debuerunt deliberare. Io. And.

quid enim si causa non est ardua, & reperitur citatus in loco iudicij potest expeditionem publicæ vtilitatis, vel fuit vocatus eo tempore quo iam deliberauerat, vel potuisset iam deliberare si voluisset? Certe teneretur respondere: vt satis innuitur ex rõne litteræ. Diuidit quia prima pars narrat factum. secunda: ibi, Nos igitur, interloquitur, & prima continet plura, vt in ea patet. Abb.

re; nisi id in rescripto contineatur: nisi in casib. quos habes. ĩ. de iudicijs. [lib. 6.] iuris esse ambiguum, quæ est Innoc. IIII. in concilio Lugdunensi.

[Glo. seq. recitat per quæstionem, an procurator rei simpliciter constitutus domum reuocet, vel declinet forũ, & tenet ꝙ sic: quia, &c.

† al. præcepus.

CASVS. Inter Bituricenses & Burdegalenses archiepiscopos vertebatur quæstio sup iure primatiæ: Papa citauit Burdegalensem archiepiscopum vt ad initiũ Quadragesimæ per se vel idoneũ rñsalẽ ad præsentiam suam accederet: quem terminum sibi perẽptoriũ assignauit Bituricen. archiepiscopo super iure primatiæ rñsur[9] postmodum vero dictus Burdegalen. ꝓ subsidio Ro. ecclesiæ vocatus ad præsentiã dñi Papæ personaliter accessit dictus Bituricen. in curia constitutus postulauit instanter vt Papa in negotio primatię ꝓcederet. Burdegal. ad propria rediens quendam constituit procuratorẽ qui saluis exceptionibus sibi competentibus, in respondendo, & defendendo omnia faceret, quæ ipsemet Burdegalen. facere posset. Bituricen. archiepiscopus petijt, vt dictus procurator responderet eidem: ille excipiendo proposuit, se ad hoc non teneri, quia pro alia causa, scilicet, pro publica vtilitate dictus Burdegalen. uocatus fuerat qualiter pro absente debuit reputari: & priuilegium reuocandi domum haberet, & adhuc non deliberauerat cum suffraganeis suis, & alijs, quorum consilium causa ista requirit, nec habuerat tempus in quo ad vtrumque negotium potuerit esse paratus. Ex aduerso fuit responsum quod cum ipse prius vocatus fuisset super quæstione præmissa, non fuit intentionis Papæ primum mandatum per posterius reuocare, & tantum tempus habuit, vt bene potuerit deliberare super vtroque negotio dominus Papa de consilio fratrum suorum dilationem adhoc sibi concessit vsque ad festum Natiuitatis Domini. Not. quod qui ad curiam Romanam vocatus est propter publicam vtilitatem eccle. Rom. non tenetur tunc suis aduersarijs respondere, licet Papa sit ordinatius omniũ, sed habet ius reuocandi domum.

† Vide tex. in l. 1. & ibi gl. & doc. C. eo.

† al. præsentiam.

pus; & infra.

¶ Burdegalensi archiepiscopo dedimus in mandatis, † vt super iure primatiæ, quã ĩ eo, & in prouincia sua dictus Bituricen. Archiepiscopus se habere proponit, ad initiũ proximæ præteritæ Quadragesimæ (quod ei terminũ perẽptoriũ [a] assignauimus) per se aut per procuratorem idoneum, se conspectui nostro pręsentaret. † Cumq; postmodum personaliter [b] vocatus pro ecclesiæ Romanæ subsidio, ad nostram audientiam † accessisset: dictus Bituricensis archiepiscopus apud sedem Apostolicã constitutus, postulauit instanter, vt in eodẽ negotio procedere debe-remus. Idẽ vero Burdegalensis archiepiscopus ad ꝓpria rediens, constituit pro se procuratorem in ipso negocio: qui (saluis [c] exceptionibus sibi competentibus, in respondendo, & defendẽdo, ac alijs) omnia faceret, quę in propria erat ꝑsona facturus. Petente ergo archiepõ supra dicto, vt præfatus procurator respõderet eidem: ille excipiendo proposuit, se ad hoc nõ teneri, cum pro alia maiori causa, pro publica. s. vtilitate, [d] dictus Burdegalensis vocatus, pro absente reputari debuerat, † & reuocandi domum priuilegium † habuisset. Nondum etiam super hoc deliberauerat cum suffraganeis [e] suis, & alijs, quorum consilium tam ardua

c ¶ Saluis exceptionibus, & ita protestatio valet. supra de electio. Cumana vbi de hoc, & s. quod metus cau. platũ. alias si hoc non dixisset, videretur cõsentire vt respõderet aduersario, nec haberet ius reuocãdi domũ, vt videtur. Sed certe cõtrarium credo. 1 si enim simpliciter constituisset illũ procuratorem, posset opponere exceptiones domino competẽs: immo ad hoc tenetur: exceptio. n. quæ competit reo, competit fideiussori. ff. manda. quia de mutua. alias est l. idemque. §. generaliter, & si scienter illã omittat, imputatur ei. ff. de excep. omnes exceptiones, & ff. de fideiuss. ex persona, & procurator ad ea omnia intelligitur cõstitutus quę ad causam spectare videntur, arg. s. de offic. deleg. præterea. & c. cũ olim. 1. & ff. de procura. ad legatum, & l. ad rem mobilem. & ita ad cautelam quandoque talia dicuntur, vtilior tamen est protestatio, vt cum aliquid proponitur protestatur sic, saluo iure meo, vel, saluis alijs exceptionibus mihi competentibus. ff. qui mo. pign. vel hypo. sol. si debitor. §. 1.

† Vide l. actione. §. Labeo. cũ glos. ff. pro soc. & l. 1. in fi. cum gl. ff. sol. ma.

† quasi dicat cõueniri dẽt in terra sua

1 Dixit Vincent. ꝙ ualet in hoc ꝙ cõfessio facta omissa exceptione dilatoria non ualet. ff. mã. diligenter, arctatur. n. & limitatur procuratio uel mandatũ. cũ alias cõfessio procuratoris noceat domino. s. tit. 2. c. 1. non tñ tenetur menti ri. ff. mand. Quintus. uel s. meũ est utilis clausula ne uideat simpliciter cõstitutus, & sic cogatur illũ defẽdere, uel exponere secũdũ eũ, saluis, i. si exceptiones quas saluat non fuerunt recipiẽdæ, faciat q͂d ipse facturus erat: plenius de hoc uide Ioã. And. in nouel.

d ¶ Vtilitate.] cum enim Burdega. pro publica tantum vtilitate vocatus fuisset ad illum terminum, non debebat tunc conueniri, immo ius reuocandi domum habebat. in Auth. de san. epi. §. si vero episcopi. coll. 9. Itẽ pro alia causa iusta ius habet reuocandi domum. s. de fo. compet. c. vlt. vbi de hoc, & plures aliæ causæ sunt ex quibus ius reuocandi domum quis habet. ff. de iudi. l. 2. §. legatis. & 5. q. 2. cap. 1. & ideo induciæ prorogantur huic, vt dicit in fin. alias officium suum esset damnosum ei, quod esse non debet. ff. de fur. si seruus communis. §. quod vero. & ff. quemadmodum testa. aper. sed & si quis. & ff. quib. ex cau. ma. l. videlicet, & 4. quæstiõ. 3. §. venturis, nec debet damnum consequi vnde premium meretur. ĩ. de fideiuss. peruenit, & sup. de renun. sane. Ber.

e ¶ Cum suffraganeis] cum quibus, & etiam cum capitulis cathedralium ecclesiarum debet deliberare, cum eorum intersit. s. de ma. & obe. c. vlt.

ADDITIO. Vnde appellantur induciæ ad tractandum super iure primatiæ, ut sequitur, & quia quod omnes tangit, ab omnibus debet comprobari, uel reprobari sup. de offic. archid. ad hoc uel dic quod ideo dandæ sunt induciæ, scilicet propter causam superuenientem propter quam nouæ induciæ dandæ sunt. ff. de inter. actio. de ætate. §. ex causa. alias dandæ nõ sunt sup. eo. c. secundo, & tertio.

a ¶ Peremptorium.] Sic enim iudex propter distantiam viarum ex causa prima vice potest peremptorie citare supra de integ. resti. tum ex litteris. in fin. & supra eod. c. 1. Ber.

b ¶ Personaliter.] cum quis personaliter vocatur per Papam, non sufficit mittere procuratorem. s. de ma. io. & obed. cap. vl. & ĩ. de do. & contu. cum dilecti. arg. sic, cũ alicui aliquod negotiũ personaliter cõmittitur alij cõmittere non põt. s. de offi. deleg. quoniã Apostolica. §. is autem. & s. de rescrip. cum dilecta tñ delegatus non potest iubere partes, corã se ꝑsonaliter cõparere

a ¶ Nec

causa requirit: nec tēpus [a] habuerat in quo ad vtrūque negotiū valuerit (sicut expediret) esse parat[9]. Sed pars altera econtra respōdit, ꝙ cū sup̱ quæstione prædicta prius fuerit euocatus, nostrę intentionis non fuerat primū mādatum per posterius reuocare tēporis quoq; spatiū habuerat tā prolixum, vt potuisset si voluisset, super causa deliberare prædicta, sicut fecerat cum q̄busdam: & commode vtrique negotio imminere: [b] & infra.

¶ Nos igitur de consilio fratrum nostrorum, vsq; ad proximum† vēturum festum natiuitatis Dominicæ, dilationem adhuc sibi duximus indulgendam.[c]

TITVLVS IX.

De ferijs.

¶ Et † concilio apud Compendium.

¶ *Diebus Dominicis mercari, litigari, iudicari, vel iurari non debet, sed de vespera in vesperam debent celebrari.*

CAP. I.

Omnes dies Dominicos [d] a vespera in vesperam, cum omni veneratione decernimus obseruari, & ab omni illicito opere abstinere; vt in eis mercatum minime fiat, neq; placitum: neque aliquis ad mortē [e] vel ad pœnam iudicetur: nec sacramenta (nisi [f] pro pace, vel alia necessitate[g]) præstentur.

¶ Alexander tertius.

¶ *Festorum principium & finis fieri debet secundum ipsorum magnitudinem, & consuetudinem regionis hoc, & primo. In præcipuis festis & intra Pascha & Pētecostem, non fit solēnis genuū flexio. Si tamē tūc clerici, vel episcopi ordinentur, secundū ordinationis modū genua flectūtur. hoc secundo Romana ecclesia speciale festum de Trinitate nō facit, seruatur tamē de hoc cuiusq; ecclesiæ consuetudo. hoc tertio.*

CAP. II.

Quoniā † in parte: & inf. ¶ Licet scriptū † sit,[h] de vespera in vesperā celebrabitis sabbata vestra: festorū tñ principium & finis, iuxta eorū qualitatem, & diuersarum regionum cōsuetudinem debet attēdi: & sicut magnitudo dierum exigit, prius [i] incipere & tardius terminari, & infra. ¶ Diebus autē Dominicis, & alijs præ-

---

a ¶ Nec tempus.] scilicet 1 sufficiens: ideo ampliātur ei induciæ super hoc, vt sequitur.

b ¶ Imminere.] idest, intendere & deliberare. sic exponitur. 88. dis. consequens.

c ¶ Indulgendam.] 1 s. suffraganeorū nomine; & ita intelligit. s̃. de resti. in inte. coram. in fin.

1 Hæ tres glossulæ nō sunt in vetustis exēplaribus.

DE FERIIS

¶ Viso supra de dilationibus, quæ dantur à iudice. videndum est de dilatione, quæ datur à iure; iō, &c. ita continuāt Gof. & alij. Vel dic, ꝙ feriæ largo modo sūt dilatiōes. iō, &c.

De ferijs causarū de alijs colendis, habetur 15. q̄. 4. & de consec. dist. . . c. 1.

De ferijs autē nuptiarum habetur 33. q. 4. Abbas.

OMNES dies] CASVS. Dicit hic quod oēs dies Dominici sunt à vespera in uesperā feriandi, & ab omni opere seruili obseruandi, nec eis mercatum, vel placitum fieri debet: nec aliquis ad mortem, vel ad pœnam sanguinis iudicari: nec sacramenta præstari debent, nisi pro pace vel magna necessitate. Not. ꝙ omnes dies Dñici sunt ferandi. Itē iudiciū mortis vel sanguinis die Dominico exerceri non dēt. Itē multa ī necessitate licet, q̄ aliàs non licerent.

† al. primū

† Burchardus li. 2. decr. c. 81. Iuo par 4 c. 16. & c. 1 eo. ti. in 1. cōpi. Et ꝓ intelligētia totius huius tituli de ferijs vide Couarruuiā li. 4. var. resolu. c. 19.

b ¶ Omnes dies Dominicos. sic. j̃. eo. c. vlt. & C eod. tit oēs quod dicit de vespera sabbati nō seruatur quantū ad causas. Immo pōt iudex procedere vsque ad illam horā, qua possit perficere qđ incūbit ante noctis tenebras s̃. de offi. deleg. cōsuluit. 2 Sed quantum ad celebrationem officiorum hoc dicitur. j̃. c. proxi.

2 Idē Hos. dicebat Pe. & Egi. ꝙ in vigilia sancti vel die sabbati post vesperas nō đbēt cāç audiri. Nec ob dec. cōsuluit q̄ intelligendo ē de diebus ꝓ festis Io. And.

e ¶ Ad mortem.] maxime, quia nec aliqua causa tūc tractari debet. nisi pietas hoc suadeat. inf. eo. c. vlt.

f ¶ Nisi pro pace.] pro pace quidē omni die iurari potest, cū vt opus pietatis. 22. q. 1. oē quod ar. j̃. e. c. fin.

g ¶ Necessitate.] puta pro fide, pro obedientia, pro fama. sup. de elect. significasti. vbi de hoc.

ADDITIO. Et isti casus cum quibusdam alijs patent in his versibus.

Pax, & fama, fides, reuerentia, cautio damni.
Defectus veri, sibi poscunt magna caueri.

QVoniam.] Tria sunt dicta. secundum ibi; Diebus. tertius: ibi Præterea. Abb. Sic.

CASVS. Primo dicitur ꝙ in festis celebrādus, dierum magnitudo & regionis consuetudo attendi debet. Secūdo dr̃. ꝙ dñicis dieb[9] & alijs precipuis festiuitatibus, & à Pascha vsq; ad Pētecostē nullus dēt flectere genua, nisi ex deuotione velit in secreto. Tertio dr̃ ꝙ in consecrationibus episcoporū, & ordinationibus clericorum, consecrans & consecratus tantum genua flectere debent. Quarto dicitur, quod festum sanctæ Trinitatis secundum diuersarū regionum consuetudines, diuersis temporibus anni celebratur, ecclesia siquidē Romana festū S. Trinitatis aliquo tēpore specialiter non celebrat, cū singulis diebus Gloria patri, &c & similia dicant ad laudē Trinitatis. Not. ꝙ consuetudo regionū in festis celebrandis debet attēdi. Item consuetudo Ro. eccl. non est semper in omnibus seruanda.

h ¶ Scriptum sit.] ergo ita seruādum est 6. quæstio. 3. scriptum est. ff qui & à quibus ma. prospexit.

[Glo. seq. ponit 5. diuersos modos, quibus dies incipitur & finitur]

i ¶ Prius incipere.] dies incipit & terminatur diuersis horis diuerso respectu: incipit ī vesperis quā tū ad officij celebrationē, vt hic, & canonicam computationem 3 fictione iuris 35. distin qđ a patribus. quo ad iudiciū incipit ī mane, & terminatur in fine diei, ante noctis tenebras. s̃. de offi dele. ꝯsuluit, & in auth. de iud. §. sedebunt. coll. 6 quo ad cōtractus media nocte terminatur & incipit, vt in decr. consuluit. & ff. eo. tit. more. quo ad esum carniū post cœnā de consec. dist. 3. de esu quantū ad obseruationē treugę in ortu solis. s̃. de treu. c. 1. & s̃m consuetudinem locorum consideratur hoc. 76 dist. vtinam.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compil. & ꝓ intellectu. vide Martinū ab Azpilcueta in Enchiridio đ ora. & horis cano. c. 4.

† *Gene. 2. Exod. 16. & 20. Leui. 23. Num 28. Deut 5.*

3 Quia quo ad ordinandum mane cōiungitur vespe. de tēpo. ord. litteras. Ioan. And.

puis [a] festiuitatibus, siue inter Pascha & Pentecosten, genuū † flexio nequaquam debet fieri, nisi aliquis ex deuotione id velit facere in secreto. [b]

¶ In consecrationib. † aūt eporum, & clericorū ordinationibus, cōsecrās & cōsecratus tm̄, genua flectere possunt: ſm ꝙ cōsecrationis modus requirit. ¶ Prȩterea festiuitatis sāctȩ Trinitatis secundū consuetudines [c] diuersarum regionum à quibusdam consueuit in octauis [d] Pentecostes, ab alijs in Dominica prima, ante aduentum Domini celebrari. Ecclesia [e] si quidem Romana in vsu non habet, quod † in aliquo tempore huiusmodi celebret specialiter festiuitatem, cum singulis diebus Gloria patri, & filio, & spiritui sancto, & cætera similia dicantur ad laudem pertinentia Trinitatis.

¶ Idem Triburien. archiepiscopo.†

¶ Propter necessitatem alimentorum, licet diebus feriatis in honorem Dei operi seruili intendere, maxime circa rem tempore perituram hoc dicit.

CAP. III.

Licet † tam veteris, q̃ noui testamenti pagina, septimū diem [f] ad humanam quietem specialiter deputauerit: & tam eum quā alios dies maiestati [g] altissimȩ deputatos: necnō natalitia sanctorū martyrū [h] ecclesia decreuerit obseruandā: & in his ab omni opere seruili cassandum, & infra.

¶ Indulgemus vt liceat parochianis vestris, diebus Dominicis, & alijs festis (Prȩterquā in maioribus [i] anni solēnitatibus) si alecia [k] terrȩ se inclinauerit, eorum captioni, ingruēte necessitate intendere, ita ꝙ post factam capturam, ecclesijs circūpositis, [l] & Christi pauperibus, congruam faciāt portionem. ¶ Clemens iij. alias Cælestinus.

¶ Tres septimanæ, quibus canon prohibet fieri nuptias, ante festum Ioannis Baptistæ non continuātur festo, sed intelligitur de septimana Ascensionis cum duabus sequentibus.

CAP. IIII.

Capellanus † tuus (fra

---

a ¶ Præcipuis.] quæ enumerantur de consec. distin. 3. cap. 2. & inf eod. c. vlt.

[Glo. seq. signat contrarium.]

b ¶ In secreto.] ar. cōtra, 30. di. c. vlt. & 76. dis scire. 1. sed illa cōtraria intelligunt cū determinatione isti⁹.

c ¶ Cōsuetudines.] simile 12. dist. illud. & c. illa & 76. distin. vtinā. & j. de sepultur. certificari. & sic consuetudo cuiuslibet loci seruabitur:

Glo. seq. cum seq. duo cōtraria signat.]

d ¶ In octauis.] arg. cōtra j. eod. capellanus. vbi dr̄ ꝙ Pentecostes caret octauis.

e ¶ Ecclesia siquidē Romana.] & sic est argu. ꝙ consuetudo Romanæ ecclesiȩ nō est ab alijs obseruāda. argu. 11. dist. quis nesciat. argu. contra 12. distin. nouit. & c. non decer. Ber.

Licet tā veteris.] ꝑpter necessitatem diebus festis piscari licet. seu licet intendere rei tempore perituræ. Et primo ponit diuinum præceptum. Secundo propter necessitatem dat indulgentiam contra illud, cū determinatione: ibi, Indulgemus. Abb.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ licet tam in veteri quam in nouo testamento, septima dies data fuit ad requiem, & ecclesia festa sanctorum martyrum decreuit obseruanda: indulget tamen dominus Papa quibusdam piscatoribus, quod diebus Dominicis, & alijs festis minorib⁹ ingruēte necessitate possint capturȩ piscium intēdere: ita ꝙ de captura illa ecclesijs circūscriptis, & pauperibus cōgruā faciant portionē. Not. ꝙ dies Dominicus deputatus est ad requiem. Item necessitas facit licitum quod alias est illicitum.

f ¶ Septimum diem.] vetus testamentum ad litterā præcipiebat sabbatum custodiri. Nouū vero spiritualiter illud seruat, primam diem pro septimana celebrando. 2 sicut enim carnalia sacramenta ad litterā seruare non possumus: ita nec sabbatum ad litteram licet seruare, de conse. dist. 3. peruenit ad me.

g ¶ Maiestati.] infra eod. cap. fina. & C. eod. omnes dies.

h ¶ Martyrum.] infra eod. cap. fina. & de cons. distin. 3 cap 1.

i ¶ Maioribus.] vt puta natiuitatis Domini diei Epiphaniarum, Paschatis, Ascensionis Domini, & Pentecostes.

k ¶ Alecia,] genus piscis est, & raro & certis diebus apparet, ideoque propter necessitatem facilius indulgetur Dominicis diebus, vt captioni intendant, sic enim propter necessitatem vel pietatē posset eodem die iudiciū exerceri. inf. eo. c. ult. & ff. eo. tit. c. solet. 3. & l. penult.

l ¶ Ecclesijs circumpositis.] quibus propter eandem necessitatem congruam faciant portionem, & ꝑcipue illis in quarū territorio captio facta est: quia quasi decimæ prædiales esse censentur: vnde saltem pro decima parte eis soluāt. inf. de decim. ad Apostolicæ.

Capellanus.] cōmunis diuisio. secūda: ibi, Quia ergo Abb. Sicu.

CASVS. In canonibus dr̄, ꝙ nuptiæ celebrari non debent in tribus hebdomadis ante festum beati Ioannis Baptistæ. Quidam dicebant septimanas illas sine aliqua interpolatione contunuandas ipsi festo: Alij volunt facere interuallum inter ipsum festum, & illas hebdomadas: & ob reuerentiā festiuitatis Pentecostes fuisse statutum: quæ festiuitas Pentecostes solet in septimanis ipsis interuenire quandoque: & sic à tribus diebus Rogationum ante Ascensionem Domini vsq. ad octauum diem post Pentecosten, computatis illis septimanis illo tantum temporis spatio nuptias celebrari non permittunt: postea vero nullatenus nuptias impediunt celebrari; quæsiuit quidam episcopus per capellanū suū quæ istarum opinionum melior esset. Respondet Papa, ꝙ consuetudo est Rom. ecclesiæ, vt quocunq; tēpore matrimonium contrahatur, per consensum legitimum de præsenti: tamen à septuagesima vsque ad vij. diem post pentecostem nuptiæ celebrari nō sinuntur: & postea sine differentia celebrātur, siue sint tres septimanæ vel plures ante festum beati Ioānis: & ideo posterior sentētia meliori & subtiliori ratione iuuatur, & siue secundū canones à Septuagesima vsque ad octauam Paschæ, siue post vij. diem festi Pentecostes nuptiæ suspendantur in Dominica quæ sequitur, & deinceps licite celebrantur. Nota quod illa sen-

---

1 Ibi rō reddit, quare his dieb. nō fit genuū flexio I. An.

† Genuū flexiones qñ & qualiter fieri debeant, vide Burcardū. l. 3. c. 3.

† al. cōsecratione.

† al. vt

† In plerisq; antiqs codicib⁹; epō, legitur, nō archiepō.

2 Verbū, celebrādo, deest in veteribus codicib.

† Ca. 3. eo. tit. i 2. cōpil. & ꝓ intelligētia vide q̃ copiose tradit Arnald⁹ Albertin⁹ in Rub. de hȩr. lib. 6. q 12. § quint⁹ erro. n. 23. & seq. & Couarruu. lib. 4. varia. resolu. c. 19. nu. 4.

3 Sequit̄ ēt messis & vindemiarū tēpore ius dici d̄ rebus q̃ tpe vel morte perituræ sunt. Io. An.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. cōp. & vide Burchardū. lib. 13. dec. c. 2[illegible]

ter episcope) coram nobis ex parte tua, proposuit, quod cum statuta [a] canonica declarent, nuptias tribus septimanis † ante festum natiuitatis† beati Ioannis baptistæ minime celebrari debere, quidã hebdomadas illas, absq; interpellatione cõtinuandas [b] intelligũt. Alij [c] vero inter festum & ipsas volentes facere interuallum, illud tamen dicunt ob reuerentiam festiuitatis Pentecostes fuisse statutum: quæ in septimanis istis solet interuenire quandoque: & sic a tribus diebus rogationũ ante Ascensionem Domini inchoantes, vsque ad octauum diem post Pentecosten (illis hebdomadis computatis) illo tantum spatio temporis celebrari nuptias † nõ permittũt, earum celebrationem ab inde nullatenus inhibentes.

¶ Quia ergo consulti fuimus, vtra istarum opinionum potior videatur: nobis & fratribus nostris apparuit, quòd licet ea sit Romanæ ecclesiæ consuetudo, vt quocunque [d] tempore matrimoniũ contrahatur; † consensu [e] interueniente legitimo de præsenti: quia tamen a Septuagesima vsque ad septem † dies post Pentecosten celebrari nuptiæ, non sinũtur, & postea etiam tribus septimanis vel pluribus ante festiuitatem sancti Ioannis, sine differentia celebrantur: posterior sententia meliori & subtiliori [f] nititur ratione, & siue secũdum canones a Septuagesima vsque post octauas Paschæ; siue iuxta consuetudinem ecclesiæ Romanæ vsque post † septẽ dies festi Pentecostes (quòd caret octauis) nuptiæ suspẽdantur; in Dominica quæ sequitur, & deinceps possunt licite celebrari.

¶ Gregorius nonus.

¶ In ferijs introductis in honorem Dei & sanctorum nisi ob necessitatem vel pietatem iudicium exerceri non potest etiam de consensu partium. ferijs tamen introductis fauore hominum partes renunciare possunt.

CAP. V.

Conquestus est nobis & infra.

¶ Quamuis non prorogari, [g] sed expediri † deceat quæstiones; debet tamen iudicialis strepitus diebus conquiescere ferialis, qui ob reuerentiam Dei noscuntur esse statuti; scilicet † natalis Domini, sancti Stephani, Ioannis Euangelistæ, Innocentium, sancti Siluestri, Circuncisionis, Epiphaniæ, septem diebus Dominicæ Passionis, Resurrectionis cum septem sequentibus, Ascensionis, Pentecostes cum duobus † qui sequũtur, natiuitatis Ioannis Baptistæ, festiuitatum omnium Virginis gloriosæ, duodecim Apostolorũ, & præcipue Petri & Pauli, beati Laurentij, dedicationis beati Michaelis. solemnitatis omnium Sanctorum, ac dieb. Dominicis, ceterisq; solemnitatibus, quas singuli episcopi in suis diœcesibus cum clero & populo duxerint solemniter venerandas; qui-

---

illa sententia sẽper debet obseruari, quæ meliori ratione & subtiliori iuuatur, Item cõsuetudo Romanæ ecclesiæ dẽt seruari.

a ¶ Statuta canonica.] 33.q.4.nõ oportet.2.

b ¶ Continuandas.] ipso festo B. Ioannis.

c ¶ Alij vero.] in his vero quæ ad solemnitatẽ spectant, diuersa tenere non est peccatum: quia vnaquæque prouincia abundat in suo sensu.79.dist.vtinã. & 12.dist.illud. & c. illa. & ĩ. de sepul. certificari. 12.di.nouit.

d ¶ Quocũque tempore.] Et ita quolibet tempore potest matrimonium contrahi: sed nuptiarũ solennitas tantum his dieb. (ne carnaliter coniungantur) prohibentur, simile ĩ. de matrimo. contracto contra interdictum ecclesiæ.c.1. & secundum hoc intelligitur 33.q.4. nõ oportet.1. & 2. & c. seq.

ADDITIO. Vnde versus.

Ecclesia vetitum, nec non tempus feriatum, Impediunt fieri: permittunt facta teneri.

e ¶ Consensu legitimo.] ĩ. mutuo. quia solus consensus facit matrimonium. 27.q.2. sufficiat. & ĩ. de sponsalibus.c. si inter virũ & vxorem.1.

[Glo. seq. recitat [illegible] per obiectionem.]

f ¶ Subtiliori.] Subtilitas hic commendatur: sed alibi non excusat errantes in fide. 24. quæstio.1. schisma. Alibi etiam subtilitas perniciosa est, C. ad Trebel. sancimus. & sup. de iud. dilecti. & c. examinata. nec de apicibus iuris est disputandum. ff mand. si fideiussor. §. quædam.

Conquestus.] Diuiditur: qa duo continet dicta. secũdum: ibi, Licet diebus. Abbas.

CASVS. Quæsitum fuit, qui essent illi dies quib. ob reuerẽtiã Dei iudiciorũ strepitus conquiescere debet: & vtrũ partes renũciare valeãt ferijs illorũ dierum? Rñdet Papa, quod licet nõ prorogari, sed expediri debeãt quæstiones: tñ diebus illis q ob reuerentiam Dei statuti sunt, iudiciorũ strepitus conquiescere debet, & enumerantur hic dies illi; & illis vtique diebus solemnibus vsq; adeo ab huiusmodi conuenit abstinere, vt etiam partibus consentientibus, nec processus tũc habitus, nec sententia dieb. illis promulgata valeat, nisi necessitas vrgeat vel pietas suadeat; illis autem ferijs, quæ gratia messium vel vindemiarũ introductæ sunt, possunt partes renũciare vt tũc iudicialis processus & sñia valeat. Not. quod ferijs introductis ob reuerentiam Dei nullus potest renũciare. nisi necessitas vel pietas aliud inducat. Item necessitas vel pietas nõ est sub lege. Item alijs ferijs potest renunciari.

g ¶ Non prorogari.] infra de dõ. & contu. finem. & c. venerabilis. & C. de iudi. properãdum. circa prin. & boni prætoris est lites diminuere. ff. si cert. peta. & C. tur. quidam. & ĩ. de re iudi. iurgãtium. nec permittere debet prætor partes ad arma vel rixam venire, quas potest sua iurisdictione cõpescere. ff. de vsufruc. l. si cuius. §. æquissimum.

[Gl. seq. tractat de triplici feria solẽni, subdẽs, quod feriæ itroductæ fauore hominum renunciari possunt: & ex causa eo tempore procedit.]

a ¶ Qui-

---

† In alijs manuscrip. legitur hebdomadis.

† Vox natiuitatis, deest ĩ antiqs. nã ĩ codice Barbatię ita legit hæc periodus, nuptias tribus domadis ante festiuitatẽ B. Ioãnis Baptistę, minime, &c.

† Vide cõci. Trid. se.24. in doctrina de sacra. matrim. can 11. & ea. sess. de refor. matr. c.10. concil. Laodicẽ. c. 52.

† De hac re vide qđ postremo sãciuerit conci. Trid. se. 24 in decre. de refo. matri. cap. 1.

† al. ad septimum diem.

1 Cõcor. tex. ĩ l.1.§.hui⁹. ff. de iust. & iure.

† al. post septimũ diẽ.

† al. debeat.

† Pro intelligẽtia, & de veritate huius textus aduersus hæreticos vide Thomam Vvaldẽsem lib.1.c.142. de sacramẽtalib. adde Arnaldũ Albertinũ ĩ rubri. de hære. li.6.q.12. § quintus ertio.n. 23. & seq. & Couar. iam lib. 4.c.19. var. resoluit.

† al. ita: cũ duobus diebus, quæ subsequuntur.

a ¶Quibus vtiq; solemnibus ferijs.] not. ꝙ feriæ dierum pcedētium introductæ sunt ob reuerentiā Dei, vt hic dicit in prin.& C. eo.ti omnes dies.& l.dies festos.& solemnes feriæ appellantur. Aliæ etiam feriæ dicūtur solemnes ob reuerētiā principis & honorē: vt dies natiuitatis suæ: vel dies principij de imperio. C e. omnes. Item & aliæ feriæ dr̄ solemnes vt tps messiū:& tēpus vindemiarū, de quib hic inferius sequitur & ff. eo. tit. l. 1.& istæ feriæ inducuntur ad requiē laboris, 1 vt quiescāt tunc homines à causis:& istæ feriæ indicūtur varijs temporib. s̄m diuersitatē locorum: qa q̄dam tardi⁹ colligūt messes siue vindemiā: quidam citius. ff. eo. l. præsides. Ferijs introductis ob reuerētiā Dei partes renūciare nō possunt, vt hic dicit expresse: alijs autem ferijs introductis ob fauorē hominum bene possunt partes 2 renūciare, vt hic in fi. cōpelli tñ nō possunt nisi in casibus s̄. de iud. significauerūt. & ff. e. l. 1. §. vlt. & l. seq. alias non valet sñia. & ff. eod. l. 1. & istæ feriæ oēs cōtinuæ sunt, & computātur in anno vel biennio appl̄onis prosequēdæ, & quolibet die feriato pōt qs appellare, sed nō psequi appellationē. C. eo. l. 1 tpe messium vel vindemiarū q̄nq; cōpellūtur aliqui ad iudiciū venire s̄. de iud. c. vl. saltem vt litē contestētur: puta si actio vel res sit tpe peritura, puta, actio furti, iniuriæ, dāni, & aliæ, vt s̄. d̄ iud. significarunt. & ff. eo. tit. l. fi. §. sed excipiuntur. l. 2. & 3. Ea vero quæ pertinent ad pacē vel cōcordiā, quolibet die feriato possunt expediri. C. e. l. vl. puta, trāsactiones, pacta, vt ibi.

1 Alias causas habes in tex. & in gl. 15. q. 4. placita in fin. Io. And.

2 Etiam extra iudiciū: puta, in instrumēto. s̄ tractus, & ēt tacite, puta, scienter recipiendo talē terminū. de his in Spe. eo. tit. §. fi. & licet valeat hæc renunciatio quo ad partes non tñ tūc coguēt. testes: vt ibi & no. C. eo l. omnes. in vl. gl. Ioan. And.

3 Prosper lib. epigramarū. Non recto seruāt legalia subbata cū tu. Qui pietatis opus credit in his vetitum. Io. And.

† Apetrino Alatano. Ateñ. Alterañ.

bus a vtique solemnibus ferijs (nisi necessitas b vrgeat vel pietas c suadeat) vsque adeo conuenit ab huiusmodi abstinere, vt cōsentientibus ēt partib. nec processus habitus teneat, de sententia, quam contingit diebus huiusmodi, pmulgari.

¶Licet diebus feriatis, qui gratia vindemiarum vel mesnū ob necessitates hominum indulgētur, procedi valeat, si de partiū processeri voluntate.

TITVLVS. X.

De ordine cognitionum.

¶Clemens iij. Alatrino † episcopo.

¶*Contra mulierem vendicantem aliquē in maritū, admittitur exceptio cōsanguinitatis quæ prius discutienda est, quam super matrimonio pronuncietur: & sufficit super ipso principali pronunciare. h. d.*

Ntelleximus.] De perēptoria exceptione ante sñiam iudex cognoscit: sed sufficit super principali pronunciare. Communis diuisio. secunda. ibi. Inquisitioni. Ab.

CASVS. quædam mulier petebat quendam in virum. induxit testes ad probandum suam intentionem. Vir timēs sibi fieri præiudicium p testes illos, exceptionem consanguinitatis obijcit: p quam, petitionē mulieris repellere itēdebat: quærebat an primo esset de impedimēto consanguinitatis agendum, q̄ sup cā matrimonij sētētia proferatur? Rn̄det Papa, ꝙ exceptione consanguinitatis pbata, principalis qō est perēta; & ideo de ipsa est antea cognoscēdū, q̄ ad diffinitionis articulū procedatur, quo cognito & pbato, vir ab impetitione mulieris debet absolui. Nō ꝙ exceptio perēptoria ante sñiā opposita dēt examinari & cognosci de ea antq̄ sñia sup principali qōne ferat, qa ex illa apparebit qualiter dēat formari sētētia. Itē sup exceptione peremptoria siue incidēti nō pnunciatur. sed super principali quæstione.

† Ca. vnico eo. tit. in 1. compi.

CAP. I.

Ntelleximᵘ † ꝙ cum quædam mulier, peteret quēdam in virum, testes ad suæ intētionis assertionem induxit; p quos pars viri futurum sibi pīudiciū metuēs, exceptioné cōsanguinitatis obiecit, ex qua itēdit petitionē mulieris elidi; & j.

¶Inquisitioni tuæ taliter duximus respondendum, quod cum exceptione probata, quæstio principalis perimatur, ante est cognoscendum d de

b ¶Necessitas.] puta si esset res tpe peritura. exēpla plura habes ff. eo. l. 1 2. & 3. & vbi res celeritatem desiderat. ff. de damno infec. l. 1.

c ¶Pietas.] puta causa debilium vel miserabiliū psonarū: qa in operib. misericordiæ dierum distinctio non est hn̄da. argumenta. 76. dist. vtinā. & de consec. dist. 5. nunquam. & summa est ratio, quæ pro religione facit. ff. de relig. sunt personæ. in fine. Bernardus. Vnde versus.

Hæc faciunt causas festis tractare diebus,
Pax, scelus admissum, manumissio, res peritura.
Terminus expirans, mora testis abesse volentis.
Cumque potestatis patriæ ius filius: exit.

DE ORDINE COGNITIONVM.

¶Quia lite contestata, præstito iuramēto, datis dilationib. ab homine & a iure, solent rei suas quæstiones proponere: de quibus quo ordine sit cognoscendum posset merito dubitari: & ideo, &c.

De hac materia habetur 2. q. 2. & 3. q. 2. & q. 1. Abb. Siculus.

Gl. seq. super qōne, an in his, quæ occurrunt inter litem, sit pronunciandum; primo ponit opi. Bulgari, ꝙ non, & inducit tres leges mediam Io & Azo. distinguentium: & hanc approbat respōdēdo L & Pla. & M. contra solu alleg. decre. cum Io. cui duplicitur respondet.

d ¶Cognoscendum.] ex hac decre. colligitur manifeste, ꝙ cum reus in modum exceptionis aliquā exceptionem obijcit actori, de illa incidenti tantum cognosci debeat, fundata intētione actoris primo. C. de proba. exceptionem. & C. de except. si quidem. & nō sentētiare super ea, sed tantum super principali pronunciandum sit. Super hoc fuit diuersitas inter doct. Bulgarus dicebat ꝙ super incidēti quæstione siue exceptione pronunciari non dēt, sed tantū cognosci de ipsa, sed super principali solummodo, quia eo ipso quod pronunciatur super principali quæstione, satis intelligitur esse pronunciatum sup incidenti p quādam cōsequentiam; & hoc dicebat per leges illas. C. de ordi. iud. l. 1 & l. 2. & quia ibi dicitur; ad officium iudicis pertinet vniuersam incidentem quæstionem examinare: quoniam non de ea pronūciat, sed de hæreditate. C de or. cog. l. 2. 2 rñ. & C. ad l. Iul. de adul. q̄m Alexādrū. & C. ad leg. Fab. de pla. l. præses prouinciæ. M & P dicebant ꝙ super hac sēp dēt pnūciari. ff. de iud. de qua re & j. de cau. pos. cum sup. & ff de mi. intra vtile. & ff. de præ. l. 3. & ff. de lib. cau. liberis. §. vlt. nisi impediatur propter conditionem suæ personæ: quia est pedaneus iudex, vt C. de iud. quoties. vel conditionem rei: vel qa pupillus est cui mouet qō status incidenter, tunc non pnunciatur super cā status.

Exceptio si objiciat, an sup illa sit pronunciandum.

ipsa, quā ad diffinitionis articulū procedatur, quo facto, virum ab impetitione mulieris (prout exposcit ratio iuris) absoluas.

¶Innocentius tertius episcopo Narmarieneñ.†

¶Si reus contra actorem spoliatorem spoliationem opponit, aut excipiendo, & tunc prius auditur, & ea probata respondere nō cogitur, sed per hoc non restituitur, aut agendo & tunc simul vtraque quæstio terminatur & ea probata restituetur.

CAP. II.

Cum † dilectus filius abbas de Ferentino,† de nobilib. viris dominis de Artone † deposuerit quæstionem, quod manu armata, [a] & cum

---

status, sed super hæreditate. C.de ord.iud.l.1. Dñs Io. & Azo 1. cū eo distinguit, & hñ inter quæstiones siue exceptiones incidentes, & emergentes. Incidens quæstio dr̃ quæ cōpetit reo ēt ante litis contestationem, 2 puta, pactum de non petendo, res iudicata, delatio iuramenti, consanguinitas, quæ obstat matrimonio: vel aliud quodcūque impedimētū perpetuum, & consimilia. In his.n. obtinet sñia B. quia nō pronunciatur in his, sed super principali, vt hic expresse apparet: & in his nō pronūciat̃ nisi qñ ciuilis incidit in criminali: vel ecōtra.3.q.11.§.aliqñ.versi qui confitetur. & C.ad l.Iul.de adul.qm̃ Alexādrū.C.ad l.Fab.de plag.pses prouinciç. & eq̃.cū ciuilis ciuili preiudicat.ĵ.eo.tuā.& 3.q.11.§.si de hæreditate.ĵ.qui fi.sint leg.lator. Emergentes dñr illæ, quæ competunt & emergunt in lite: puta, an dilatio sit danda, an non: an talis testis sit recipiendus vel nō: an talis positio vel interrogatio faciēda sit vel nō: vel vtrū aliquis sit in possessione libertatis vel non: & in istis emergentibus obtinet sententia M. & P. & sic intelligitur lex illa.ff.de libe.cau.l.liberis.§.vlt. & in istis pronunciari debet.aliàs non posset procedere iudex in principali, nisi in his pronunciaretur, & sic intelligitur l.de qua re. ff.de iud.& decre.cum super. Vel dic de qua re cognouit, verum est principaliter. Ad illam.l.intra utile. rñdetur ꝙ ibi nō fuit pronunciatum super incidenti, sed super ætate, & est speciale: vel vt restitueretur in integrum ratione ætatis fuit pronunciatū: & ita per consequentiā super ætate pronūciatur. Ad legem illam. ff.de præuaricator.dicunt, ꝙ speciale est ibi. Vel dicas, quod necessarium est ut ibi pronuncietur de præuaricatione antequam admittatur ad accusationem: & in modum replicationis illud obijcitur, & quia illud competit ante lit.contest. tantum ideo pronunciandum est, & in hoc est simile exceptiòni dilatoriç: quia in hoc ante litem cōtesta. debet opponi.& iō dēt pronunciari super illa sicut in dilatorijs ante lit.cōtest.pronunciatur: & postea est peremptoria.3 Argum. contra.ĵ. de fide instr.cum Ioannes.ibi; pronunciat Papa super exceptione incidenter proposita in causa appellationis. Ratio ibi pōt assignari: quia cum pronūciētur in causa appellationis directe super principali quæstione, sed tantum confirmatur, vel infirmatur sñia: pronunciari debet super incidenti quæstione opposita in causa appellationis: vel si pronunciatur super talibus; non est contra substantiam ordinis iudiciorum, & sup incidenti siue peremptoria exceptione pronunciatur. ŝ.de elect.cum dilectus. ad fi.illa exceptio videtur potius incidens quam emergens. Et idem etiam potest dici in l.intra utile. quod pronunciatum fuit super incidenti quæstione, scilicet super ætate, nec propterea ius offenditur, nec: est contra ordinem iuris ꝙ ibi pronuncietur super ætate, quæ fuit incidens quæstio, nec dicitur in iure ꝙ talis sententia non teneat.

1 Hoc sequitur Inocentius in decretali cū inter R.ŝ.de ele.

† Narmeñ. Nouariensi. Variceñ. Mariñ.

2 Et sic orit̃ ex circunstātijs negotij ſm Goffr. & hēnt uetustiorē cām, s.ante iudiciū cæptum quod uerum est cōiter, nā & post iudiciū cęptum posset fieri pactū de nō petēdo, quæ est incidens. & prius potuisset excōicari actor vel testis, uel reus spoliari.ĵ. c. proxi. quæ ē emergens. Io.And.

3 Intelligas hoc specialiter dictū de exceptione præuaricationis, qa pnūciatio ꝙ ille fuerit puaricator, nō audiet̃ amplius ꝯ illum, ut ff.de puar.l.3. nō aūt hoc intelligas in oib. dilatorijs, secūdū Abb. Io.An.

ADDITIO. Differentia euidens inter quæstionem incidentem & emergentem potest haberi per hūc uersum.

Incidens erimit: emergens quomodo differt.

Cum dilectus.] Sunt duæ partes. In prima facti processus narratio. In secunda iudicis interlocutio; ibi, Nos autem. Itē prima subdiuiditur in tres. Prima proponit actoris petitionem. Secunda: ibi. Et citra.rei exceptionē. Tertia: ibi, Verū, actoris replicationē. Item secunda principalis facit duo, quia primo interloquitur distinguendo duo membra. primum, ibi, Cum ea. ſm: ibi, Sed qm̃ secundo: ibi, Verum declarat interlocutoriam, probans id p duo similia, primum. ibi. Quemadmodum. secundum: ibi, Testes etiā. Abb. Siculus.

CASVS. Abbas de Ferētino accedēs ad presentiam dñi Papę, cōquestus fuit noïe monasterij sui, de q̃busdā nobilib. dñis de Artone, ꝙ ipsi manu armata & cū exercitu, ad castrum monasterij veniētes, monasteriū ipsum damnificauerunt in prædis animaliū & reb. alijs, de quibus iustitiam sibi fieri postulauit ex parte dictorū nobiliū in modum exceptionis citra litis conte. fuit rñsum. ꝙ milites ipsi per dolum & violētiam ipsius abbatis amiserant castrum suum: qd̃ ipsi & progenitores ipsorum tenuerant & possederant in quiete, petentes illud sibi restitui, priusquā petitionib. abbatis rñderent, cum testes haberent pręsentes, per quos incōtinēti intentionem suā probare volebat: ex parte abbatis fuit taliter replicatum ꝙ ab ipso restitutio non poterat, qui non fuerat spoliator: præsertim cū castrū illud ad pprietatem monasterij pertineret, qd̃ non diffitebat̃ pars aduersa: vnde cū ad ipsum monasterium res sua redierit ab alio possessa, dēt retētionis cōmodū obtinere, ēt post tpa lōgiora, & iudiciū restitutoriū cōtra spoliatorē tm̃ cōpetit. Dñs Papa his & alijs intellectis, distinguit hoc modo vtrū spoliationis qō ab illis nobilibus obiecta sit in modum actionis ad restitutionē petēdā. an in forma exceptionis, ad intentionem aduersarij repellendā. Si enim sit proposita, in modū actionis, tūc intelligunt̃ mutuę petitiones se tāquā diuersæ minime cōtingētes & ſm regulā illam. Qui prior appellat, prior agat, illa qō, quæ primo proponit, prima dēt tractari, & vicissim tractatæ, eadē dēnt sñia terminari: Sed qa illa qō fuit à pdictis nobilib. in modū exceptionis pposita, interloquendo pronunciat, vt probationes eorum super ipsa exceptione primitus audiantur, & ea probata abbati rñdere nō compellantur, donec restituātur ab ipso, qa spoliatus ante restitutionem, suo spoliatori rñdere nō cogit, sed spoliatione in modū exceptionis tm̃ pbata, nō est pp hoc restitutio facienda, sicut si in modū exceptionis crimē testi opponitur, vt à testimonio repellatur: & si crimen contra testē probatum fuerit ciuiliter, non iō sibi pęna ordinaria dēt infligi. sed testimonio eius credi non debet: & hoc cōtingit, quia in ipsum accusatio nō procedit, & inter infames quasi ex falso testimonio nō hñtur quoru testimoniū reprobatur. No. ꝙ quęstio spoliationis duobus modis pōt opponi ꝯ suum spoliatorem. in modū actionis, & sic sunt duæ petitiones: & simul tractandæ. & in hoc non est priuilegiata qñ ambæ sunt restitutoriæ. Itē in modum exceptionis: & ſm hoc non tenetur aduersario respōdere, spoliatione probata, quocūq; modo agat spoliator. Itē nota regulā. Qui prior appellat, prior agat. Item spoliatus suo spoliatori ante restitutionem nōn cogitur rñdere. Item cum crimen ciuiliter probatur, testis non punitur pęna ordinaria, sed solummodo à testimonio repellitur. Item ex modo agendi formari debet sententia.

† Ca. vnico e.ti.in 3.cōpil.

† Ferēt.illo. Ferentisio.

† Arrone.

a ¶Armata.] illa vis quæ fit cum armis, publica est: quę uero sine armis priuata dicitur. instit.de publ.iud.circa fin. item lex Iulia de ui pub.& ff.de ui pub.l.1. unde isti plus peccauerunt. Vnde uersus.

Vis, pri-

Vis priuata reum deponit ab ordine rerum:
Sed deportatur, si vis armata probatur].

a ¶ Exceptionis.] ergo qui excipit, non contestatur litem. & sic pater quod qui negat, non excipit. ergo qui excipit, non confitetur. ff. de excep. non vtique. & j. de exce. cum venerabilis.

[Gl. seq. obijcit, ꝙ delictum: &c.]

b ¶ Ipsius dolū.] sed quare debuit nocere ecclesiæ dolus abbatis, siue violentia: cū delictū personæ, &c. 19. q. 6. si ep̄m? 1 Sed hic totus conuentus consenserat abbati, vel ab initio, vel ex post facto. argu. j. de restitu. spol. cum ad sedem. in fi. sed ratihabitio in maleficio 2. retrotrahitur, & mandato comparatur. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. sed & si cū quis.

c ¶ Incontinenti.] hoc multū faciebat ad hoc ut restituerentur. j. de resti. pol. litteras. & j. de testi. veniens 2.

d ¶ Retētionis.] 16. q. 3. c. placuit. vers. ꝙ si mala. & C. de præscr. xxx. vel xl. annorum. si quis emptionis. §. quod si quis.

e ¶ Contra spoliatorē.] vel cōtra eum q̄ mandauit vel ratam habuit spoliationē. sic j. de restitutione spoliatorum. cum ad sedē. in fi. & ff. de vi & vi arm. cū à re. nisi scienter rē recipiat a deiectore, cū ꝑ hoc ei succedat ī vitium. j. de resti. spol. sæpe cōtingit. & s̄. de iu. q̄a V. & hic: q̄a per dolū Abbati spoliati sūt. Et latius patet restitutorium iudiciū secūdum canones quā secūdum leges, etiā vbi quis dolo vel metu perdit rem. 3. quæstio. 1. redintegranda sunt omnia. secus est in actione quod metus causa. quæ datur contra illum qui metum non adhibuit. ff. quod metus causa. l. si cum exceptione. §. in hac.

exercitu, ad castrum monasterij venientes in prędis animalium, & aliis dānificare dictum cœnobiū prȩsumpserunt, de quibus iustitiam sibi fieri postulabat; Ei citra litis contestationem, sub forma exceptionis [a] fuit ex aduerso responsum, quod ꝑ ipsius dolum [b] & violentiam, castrum Sirati amiserant, ꝙ & progenitores eorum tenuerant, & ipsi possederāt in quiete: sibi petentes prius restitui, quam petitionibus ipsius responderent, prȩsertim cum testes haberent prȩsentes, per quos intentionem suam incontinenti [c] probare volebant.

¶ Verum ex parte abbatis fuit taliter replicatum, quod ab eo restitutio peti non poterat, qui non fuerat spoliator præsertim cum dictum castrum, ad ius & proprietatem sui monasterij pertineret; quod etiā pars aduersa nullatenus denegabat. Vnde & † verus dominus (ad quem ab alio res sua possessa reuertitur] etiam post tempora longiora) retentionis [d] debebat commodum obtinere: & iudicium restitutorium, contra spoliatorem [e] tantum competere dignoscitur: & infra.

¶ Nos autem distinguendum esse credimus, vtrum spoliationis quæstio ab eisdem nobilibus sit obiecta in modum actionis, ad restitutionem petendam: an in forma exceptionis, ad intentionem aduersarij repellendam. Cum ea in modum actionis proposita, intelligantur mutuę petitiones sese tanquam diuersę minime contingentes, ac ꝑ hoc iuxta [f] regulam iuris, qua dr: Qui prior appellat, prior agat, quę prius esset proposita, prius foret tractāda, q̄q̄ in idem iudicium ambę deductę, vicissimque tractatę, simul essent eadem [g] sententia terminandę.

¶ Sed quoniam quæstio illa fuit ab eisdem nobilibus tantum in modum exceptionis [h] obiecta, interloquendo pronunciauimus, vt probationes eorum super ipsa exceptione primitus au-

f ¶ Iuxta regulam iuris.] ff. de iudic. qui prior. 3. Bernar.

g ¶ Eadem sententia terminandæ.] Nam si isti nobiles proposuissent spoliationem suam in modum actionis directæ, essent duæ principales quæstiones, conuentio. s. & reconuentio, & tunc simul sunt tractandæ. ut s̄. de mu. pe. c. 1. & nō valet sententia super vna, nisi & super alia in eadem instantia feratur. ff. quæ senten. sine app. l. 1. §. ult. & C. de compen. neque scriptura. uel saltem appellandum est, & ibi dicitur in lege primo inducta. & unam uocat hic sententiā pro tanto, quia continue vna post aliam fertur, sed reuera duæ etiam sentētiæ sunt. j. de caus. pos. cum ecclesia. & c. cū super. nam quot sunt articuli, tot sunt sententiæ. ff. de min. etiam. §. ex causa.

[Gl. seq. quinque quærit, quæ patent.]

h ¶ In modum exceptionis.] hic patet ꝙ quæstio spoliationis non præiudicat ciuili quæstioni, nisi proponatur in modum exceptionis, sed criminali semper prȩiudicat. siue in modum exceptionis, siue in modum actionis proponat, & sic loquuntur iura 3. q. 1. & q. 2. per totum. & 2. q. 2. per totum. Quidam intelligunt hanc decre. cum ambæ quæstiones sūt possessoriæ. Sed hoc non est verum: quia abbas non agebat hic possessorio iudicio, immo hic petebat sibi iustitiam fieri super damnis sibi datis in prædis animalium, in alijs, ut patet in antiqua 4. decret. De hoc dicitur. j. eo. super spoliatiōe. Illud pōt hic quęri: vtrum exceptio spoliationis interrumpat præscriptionem. Et est dicēdum, ꝙ non: quia ꝑscriptio in odium nō petentium inducta est. inf. de præscript. vigilanti. & 16. q̄. 3. §. potest. sed q̄ excipit, non petit, sed petētē repellit, vt hic, & ff. de exceptio. l. 2. ergo non interrumpit. Licet sit arg. contra. ff. quod metus cau. l. metum. §. sed ꝙ prætor. in fin. vbi dicitur ꝙ excipiendo videtur experiri. & ff. rem ra. ha. quo enim tutiore. in fin. & ff. de excep. l. 1. & ff. de probat. in exceptionibus. Item quæritur, utrum exceptio spoliationis possit opponi in qualibet causa? Et potest dici ꝙ non: quia non opponitur actioni depositi. quia ibi non admittitur compensatio. C. de compe. l. ultim. & C. depositi. si quis uel pecunias. & infra depositi. bona fides. §. sane. Alij dicunt quod petenti depositum bene obstat excepto spoliationis, quoniam obijcitur petenti restitutionem, saltem in modum reconuentionis, & etiam exceptionis, & quæstio spoliationis est priuilegiata infra eod. super. Et ideo satis uidetur quod opponi possit actioni depositi: quia fauorabilior uidetur spoliatio quam actio depositi, licet ille bonæ fidei. Sed quid si in modum exceptionis probaui spoliationem, nunquid eædem probationes ualebunt, si uolo directe petere possessionem? Dico ꝙ non, nisi aduersarius consentiret. j. de testi. ueniens,

1 Concord. tex. in l. sancimus. cum vulgar. C. de pœnis.

2 Violentiæ vel electionis, vt patet in l. seq. Ioā. And.

† Dictio, & deest in multis antiq. in duobus autē vetustissimis legitur ita: vnde ut uetus.

3 Qñ locum hēat hæc regula, et qñ fallit, ibi. nota. et in Spe. de inciden. q̄st. uer. uidemus. Io. An.

4 Cuius uerba ita hēnt: In quorū ꝑsentia. s. Cardinaliū q̄b. hęc cā à dño Papa cōmissa fuit suam abbas deposuit q̄ōnē, ꝙ ꝑfati nobiles nulla requisitione ꝑmissa manu armata, & cū exercitu, ad castra monasterij Ferētini, & Gab. uenіētes in ꝑdis animaliū, segetum ꝯbustionib. captionibus hominū, homicidijs ꝑpetratis, & dānis alijs, usque ad l. libras Luceñ, ꝑter stragem hominū & iniurias irrogatas, damnificare cœnobiū dictū ꝑsumpserūt, de q̄b. & alijs pariter ꝯ uellet proponere contra ipsos, iustitiam sibi fieri postulabat, &c.

niens.2 Sed pone ꝙ ſuccubui in exceptione:nūquid poſſum poſtea directe agere poſſeſſorio? Vr̄ ꝙ nō:q̄a eandē quæſtionē volo refricare,licet alio gñre iudicij qđ nō licet.ff.de exce.rei iud. ſi quis cum totum. §.& gñraliter. Sed tamen dico ꝙ poſsū, nec impedit ſi ſuccubui:q̄a poſſeſſoriū directe ēt poteſt intentari ex diſſimilibus cauſis. ĩ.de dona. inter dilectos. Et ſi primo agať criminaliter,& non obtinuit, poſtea agi poteſt ciuiliter.1.C. quādo crimi ac. præiu. ciu. l. vnica.

crimine conſtat,ſiue accuſando,ſiue denūciādo, aut inquirendo:&quocūque tali modo cōſtet, punitur. & ideo dicit;ecce crimina vndecūq; claruerint, &c. ad illam decretalem,cum ſuper. ſic reſpondeas,quia ibi teſtis in iure confeſſus eſt,& crimen illud cōtinebat cauſam de qua agebať, vnde punitus fuit. ĩ. de exceptionib. denique.in fi.& ei obiectū fuit ꝙ eſſet particeps ſimoniæ: vnde interrogatus & cōfeſſus punitur. In illa,p inquiſitionem agebatur,ibi:tam in capite quàm in mēbris. Ad legē illam. ff.de adulter.l.1. §. ſi publica.pōt dici ꝙ iudex q̄ cognoſcit de adulterio,ex officio ſuo punit maritum đ lenocinio ſine accuſatore, q̄a cum exceptio lenocinij nō proſit vxori, obeſſe debet marito, aliàs maritus nō puniret de crimine:quod eſſe non debet: quia publicę vtilitatis ē, ne crimina remaneant impunita. ĩ. de ſen.excom. vt famæ.& ff.ad leg.Aq. ita vulneratus.verſus finem.

direntur;& ea probata legitime, abbati non cogerentur [a] reſpondere ſuper 10 petitionibus memoratis, donec reſtituerentur ab ipſo: cum ſpoliatori, ſpoliatus ante reſtitutionem non cogatur vllatenus reſpondere.

¶Verum ſpoliatione in 20 modum exceptionis tantum probata, non eſt per hoc reſtitutio [b] facienda. Quemadmodum ſi in modum exceptionis aliquod crimen teſti objicitur, vt a teſtimonio repellatur,& ſi crimen contra eum ciuiliter 30 probatum fuerit, nō ideo ſibi pęna infligiť ordinaria,ſed eius duntaxat teſtimonio non creditur: ꝙ ea rōne cōtingit, qm̄ in ipsū accuſatio nō ꝓcedit.

¶Teſtes etiam,quorum teſtimoniū reprobatur, [c] inter infames quaſi ex falſo teſtimonio,non habentur.

¶Honorius tertius Ludouico regi Francorum.

¶ Petenti hæreditatem obſtat exceptio natiuitatis,quæ prius debet corā eccleſiaſtico iudice terminari. hoc dicit ſecundū gloſſam.intelligendo quòd hic erat prius coram iudice ſeculari petita hæreditas, & exceptum fuit de illegitimitate.

CAP. III.

TVam non credimus latere prudentiam, cauſam natalium reginæ Cypri ad examé noſtrum (vt pote quæ ad forum

a ¶ Non cogerent.] quia nec nudi contēdere,nec inimicis inermes debemus nos opponere.3.q.2. oportet. Sed ſi cōueniať ab alio q̃ à ſpoliatore,nō obſtat ei exceptio ſpoliationis, ſed ſi criminaľr accuſeť, pōt excipere ꝙ ſpoliat⁹ eſt ab alio q̃ à ſuo accuſatore,ſi tota ſua ſubſtātia vľ maiori parte ſit ſpoliatus, vt I quadā ꝗſtōne Inno. iiij.ĩ.de reſt.ſpo.ſre quens.& ſic intelliguntur canones iſti. 2.q.2.per totum.& 3.q.2. per totum.

Glo.ſeq. allegat. 40 quattuor cōcordantias. ſignat cōtrariū de quattuor capitulis,& vnā legē,& anteq̄ reſpōdeat format qōnē,& ſoluit,demū rn̄det ad tria capitula,& ad legē.]

b ¶ Reſtitutio facienda.]quia ad hoc non agebatur. Semper enim videndum eſt ad quid agatur: qua ſm modum agendi formať ſententia.ĩ. de ſſmo.licet Hely.& ĩ.de acc.ſp his & c.melius. qualiter & qñ. nec enim poteſtas iudicādi vltra id extēditur,q̃ in libello eſt deductū.ff.cōi.diui.l.vt fundus.Arg.ꝯ ĩ.de conceſ.præb.ex parte.& 21.q.1.ecce.& ĩ.de cōfeſ. cū ſu 50 per.& ſ.de ele.p inq ſitionē.& ff.de adul.l.1.§.ſi publico vbi accuſator cōuictus in modum exceptionis puniť,ſed teſtis nō puniť, licet crimen ei in modū exceptionis probetur, dr̄ ĩ.de except.deniq;.nec infamis reputať, vt hic licet eius teſtimoniū reprobeť. ff.de his qui no.infa.Lucius.Itē,quid dices ſi probetur excōicatio in modum exceptionis cōtra aliquē, vt repellať à teſtimonio,vel ab electione, nunq̄d dēt vitari? Pōt dici ꝙ ſi ex tali facto publica fama laborat,nō eſt ei cōicādū.ĩ.de ſen.excōi. cū deſideres.§. 60 ſecūdæ.arg.2.q.1.multi.ver. ſi q̄s frater nominatur. &c.Idē dico ſi in modū exceptionis crimē ꝓbetur teſti, quod impedit promouendum.arg.ſ. de elec. ſup eo.vt ſi grauata ſit eius opinio.ĩ.de teſt.teſtimoniū. nec ſufficit,ꝙ ex tali facto nō irrogetur infamia,ſed ꝙ eius opinio in nullo vacillet.33.d.laici. ſicut dicit lex de eo qui fuſtibus cæſus eſt, licet nō ſit infamis, tñ ad honores nō debet admitti. ff de dec. eos.ſic C. de adul.ſi libidine.81.diſt. tantis Daniel. ĩ. de accu. omnipotentes.& C.de procu.l.reum. & ſic ꝓpter talem infamiam facti poteſt indici purgatio,arg.ĩ. de ſen.excommun.cum deſideres.§.ſecundæ.2.q.1.multi.verſi.ſi quis frater nominať. Ad contraria ſignata ſuperius dicas, ꝙ illud ca.2, ecce. intelligitur cū de

c ¶ Reprobať.]arg. ꝯtra.ĩ.de teſt.cū tu. vbi dr̄: ne periurij reatu notētur.ſed illud intelligiť quo ad factū & opinionem.& qđ hic dicit,referas ad ius; quia de iure non cenſetur infamis. ſed infamiā facti forſitan nō euitat,3 vt ibi dr̄,& hoc dr̄ expreſſe ff.đ obſeq.à li.& liber.parētib. & patrono pſt.l.2.B.

TVam non credimus.] Pendente cā nataliū coram eccleſiaſtico iudice, quæſtio hæreditatis ex illa dependens, per ſecularem iudicem inchoari nō dēt. h.d.extra gl.intelligēdo, ꝙ hæc cā legitimitatis fuit 50 mota prius coram iudice eccleſiaſtico. & ca pendente petebať hęreditas coram ſæculari. Primo narrat factum de præterito. Secundo prouidet circa futurū ibi,Quia vero.Abbas.

CASVS. Mortuo comite Campaniæ ſine prole,regina Cypri dicebat quòd debebat illi ſuccedere in comitatu tamquam proximior:quidam alius hoc intelligens acceſſit ad dominum Papam proponens quòd cum ipſa regina nō fuiſſet de legitimo matrimonio nata,dicto comiti ſuccedere nō debebat,ſed ipſe,qđ 60 paratus erat probare in præſentia domini Papæ, petens ab ipſo vt mandaret regi Franciæ, vt ſi forſitan dicta regina ſuper ſucceſſione comitatus p̄dicti coram ipſo proponeret quæſtionem, non audiret eandem,donec cauſa natalium (ex qua illa dependebat) fuerit terminata:quod Papa non diſtulit adimplere, mortuo autem ipſo rege, cui Papa prædicta mandauerat, ſucceſſit ei Ludouicus fili⁹ eius:vñ Papa ſcribit eidem ſuper eodem negotio, credens prudentiā ipſius nō latere,cauſam natalium dictæ reginę, quę ad forum eccleſiaſticum pertinet, ad examen ipſius eſſe delatam; & licet Papa dictam reginam in ſuo iure velit fouere; tamen quia antequam cauſa natalium terminata eſſet, incipere cauſam ſucceſſionis depēdentē ex illa,nihil aliud eſſet quàm negotium

ipſius

x Et hoc eſt contēplatione rei familiaris ſm Inno. q ēt hic q̃rit,ꝙ ſi abbas ſuccubuit in exceptione, poſtea militib. contra ipſum agētib. obtinuit in interdicto, & abſolut⁹ eſt ab ipſo rū ĩpetitione: demum abbas re incipit eandē qōnem,nunquid obſtabit ei exceptio p̄dictæ ſpoliatiōis, vel sētētię? Dic ꝙ non: ꝑꝑ æquitatem ſupuenietis ſnīæ, ff.commo.l. in cōmodato.§.fin.propter quam æquitatē is q tulit ĩterlocutoriam ipſam reuocare dēt ff. de re iud. ꝙ iuſſit. Ioan. Andr.

2 Intellectus c. ecce. 24.q.3.& aliorum diligēter ad notandi.

3 Dixit Ho. ꝙ hic loquitur qñ non ꝑiuriū, ſed aliud crimē quodcumq; vis objiciť teſti: ibi qñ de periurio cōuenitur, & tunc eſt ſpeciale qđ de cętero vt infamis à teſtimonio repellatur. ĩ. de teſti. teſtimonium. Ioan.And.

ipſum diuerſis proceſſibus intricare, & ordinē iuris perturbare:& ideo ſi ab ipſa regina fuerit requiſitus ſuper hoc,patienter expectet donec cauſa natalium per ſedem Apoſt.fuerit terminata.Not ꝙ cauſa natalium ad forum eccleſiaſticum ſpectat.Item cauſa natiuitatis pręiudicialis eſt ad cauſā ſucceſſionis,& ideo primo dēterminari:ſi cōtrarium fieret,ordo iuris peruerteretur: qđ eſſe nō dēt: nec valeret ꝓceſſus ſucceſſionis ſi legitima non pronunciaretur.Item negotiū diuerſis ꝓceſſibus non eſt intricādum.

a ¶Ad forum eccleſiaſticum. & ita cā nataliū ad eccleſiā pertinet.Quę ſint illæ, cauſæ, q̄ ſpectāt ad eccleſiaſticū forū,dictū fuit.s̃.đ fo.cō.cū ſit & c.licet j. & c.ex tenore.

eccleſiaſticum [a] pertinet) eſſe delatam:& infra.

¶Quia vero antequam natalium cauſa terminata eſſet, dependentē ex illa [b] ſucceſſionis [c] cauſam incipere nihil aliud eſſet, quā diuerſis ꝓceſſibus intricare negotium. & confuſione quadam iudicij ordinē ꝑturbare ſi forte ab ipſa regina fueris ſuper hoc req̄ſitus, donec iam dicta cā nataliū Apoſtolico iudicio finem acceperit, patienter expectes.

[Glo. ſeq. diſtinguit:aut duæ quęſtio.ciuiles ſunt principales,aut altera incidens. & tunc quando ciuilis incidit,&c.

b ¶Dependentem ex illa.] ex hoc loco ſatis patet,ꝙ ſi quæſtio præiudicialis incidit in cā, de ea ſola primo eſt cognoſcēdum antequā de principali: quia ea ꝓbata principalis quęſtio eſt perempta,vt hic dr̄.Et no.ꝙ ſi duæ ſint principales quæſtiones, & ſunt ambæ ciuiles:quæ primo ꝓponitur,primo tractatur.& vna ſententia terminat̃.s̃.eo.c.prox.& ff.de iud.ſi q̄ prior.Sed quandoq; quęſtio ciuilis incidit,& præiudicat ciuili,& tunc de incidenti eſt antea cognoſcēdum & pronūciandum, vt ſi quis agit de hæreditate directe,& alter incidenter proponat ꝙ non ſit legitime natus:de hac eſt antea pronunciādum.vt hic,& j̃.qui fil.ſint legi.lator.vel ſi proponatur quęſtio ſeruitutis,& hæc primo expediēda eſt.3 q.11.§.ſi de hęreditate.& C.de ord.cog.l.2. qn̄que qō ciuilis p̄iudicat criminali, & eſt primo tractanda, vt ſi aliquis q̄ credat ſe liberū accuſetur de crimine, & poſtea moueatur ei quæſtio ſtatus,primo tractabitur incidens quæſtio de ſtatu.3.q.11.§.ſic crimē.& C.de ord.cog.l.3.& C.ad leg.Iul.de advlt & quoniā Alexandrum.& C.ad leg.fal.đ pla.præſes ꝓuinciæ.Qn̄q; criminalis præiudicat ciuili: 1 vt 3.q.11.§.aliquādo.verſi ciuili.Qn̄q; criminalis pręiudicat criminali.3.q.11.dicto.§.aliquādo.c.prius eſt:vbi de hac materia habes ſatis. & ſic quādoq; vna quæſtio depēdet ab altera: & tūc non ſunt ſimul tractandæ:quia ſic eſſet diuerſos intricare proceſſus, & ſine vtilitate. ſimile s̃. de iu.exhibita.vbi ſimul de principali. & exceptionib. cognoſcere voluerunt iudices:qđ eſſe nō debet. ſup. de off.deleg.prudētiam.§ ſexta.& s̃.de foro com. ex parte.& c.ex tenore.

Quæſtiones præiudiciales ſunt pręquadrupli-ci differētia.

1 Et C.ſi q̄s ali.teſ.ꝓhi.l.1.vbi petens hæreditatē accuſat̃ ꝙ teſtatorē cōpulit, vt cū hęredem inſtitueret, & ibi habet̃ ſatis ī Spe.de incidē. q̄ſtio.inprinci.Io.And.

c ¶Succeſſionis.]ſuꝑ comitatu.Campaniæ,in quo dicebat regina iſta ſe debere ſuccedere.

d ¶Patiēter expectes.]& ita patet,ꝙ iudex ciuilis ēt incidenter, & ꝑ recōuētionē de cā ſpirituali cognoſcere nō pōt.j̃.q.ſi.ſint le.cām 1.& c.lator.& hic.De hac materia dictū eſt.s̃.de iud.at ſi clerici. 2 Sed cōtra, vr̄ ꝙ ſaltē incidēter de tali quæſtione cognoſcere poſſit.C.de iud.quoties.C.de ord.iu.l. adituæ.ff. de re.om iud.ſi idem.& ff.de iud.q.non cogit̃ ſed eſt verum qđ prius dr̄,licet ſecus ſit in contrarijs cauſis ciuilibus.

2 Concor.l. omni innouatione. C. de ſacroſan. ecc.& q̄.no. s̃.de iud. at ſi clerici.

Super ſpoliatione.] Agēs interdicto vn̄ vi,nō recōuenit̃ niſi de alia ſpoliatione:de qua etiam excipi pōt cōtra eum. Diuidit̃. Nā primo dicit qđ iuris cū agēs poſſeſſorio recōuenit̃.Scđo,quid iuris cū cōtra eum excipitur.ibi, Quamquam. Prima ſubdiuiditur. Nam primo ponit dictum exceptionem interſerēs. Secundo ſubmittit rationem dicti:ibi,Cum reſtitutionis. Abbas.

¶Gregorius nonus.

¶*Agens poſſeſſorio recuperādæ,nō tenetur ante reſtitutionē ſuis ſpoliatoribus (niſi ſuper quæſtione ſpoliationis)reſpondere,poteſt tamē ab agēdo repelli per exceptionē ſpoliationis. h. d.*

CAP. IIII.

Super ſpoliatione conuentus aduerſus reſtitutionem petentem [e] non eſt (niſi ſuper quæſtione ſpoliationis) ſi eum

CASVS. Aliquis. fuit ſpoliatus ab aduerſario ſuo: ſpoliatus ſuū ſpoliatorem traxit in cauſā, petens reſtitui ſibi rē illam,qua eū ſpoliauerat,ſpoliator volebat eū recōuenire, q̄ritur q̄d iuris ſit. Rn̄det, ꝙ ſpoliator iſte nō eſt audiēdus volens reconuenire ſpoliatum,niſi eum reconueniat ad alia ſpoliatione:quia petitio ſpoliationis in hoc priuilegiata ē, vt qui illā intentat, nō cogat̃ rn̄dere ſuo ſpoliatori, antequā fuerit reſtitut⁹. Sed ſi ſpoliator in modū exceptionis opponat đ alia ſpoliatione ꝯtra ipſū ſpoliatū,repellit eū ab agēdo.No. ꝙ q̄ſtio ſpoliationis priuilegiata eſt vt ſpoliator nō poſſit reconuenire ſpoliatum iudicio petitorio.Item ſpoliator pōt opponere de alia ſpoliatione in modū exceptionis.

[e] [Glo.ſeq.no.ꝙ licet agenti poſſeſſorio non referatur quæſtio dominij,tamen agenti petitorio vel poſſeſſorio refertur, quæſtio ſpoliationis: & tūc aut in modum actionis, aut exceptionis, &c.Scđo inſtituit reum ſpoliatorem, qui ēt eſt ſpoliatus, vt videat qđ ſibi magis,& c.vltimo format duas quæſtiones & illas ſoluit.]

e ¶Reſtitutionem petentem.] qui enim petit reſtitui,ab aduerſario recōueniri nō p̄t petitorio, ſed ſui ꝑ alia ſpoliatione bn̄ pōt vt, hic dr̄,nec pōt ei referri qō proprietatis ab eo,ſuꝑ eo de quo cōuenit̃. ff.de iud.ſi de vi & poſſeſſione, 3 & C.de rei vē.ordinarij. & j̃.de reſt.ſpol.c.in litteris.c. item cum q̄s: & c. ex cōqueſtione.niſi primo fuerit reſtitutus,vt hic,& j̃. de reſt.ſpol.ſolicite.Vnde no. ꝙ vbi duæ quæſtiones poſſeſſoriæ ꝓpōnūtur à diuerſis, illæ poſſunt ſimul tractari,vt hic ſm̄ illam regulā,Qui prior appellat, prior agat.ff.de iud.qui prior. & tunc vna ſententia dēt terminari.s̃.e.cum dilectus. quia vtraque ſpoliatio priuilegiata eſt.Si vero vnus agit petitorio & alter poſſeſſorio: diſtingue qualiter reus obijciat ſpoliationē.Si enim petat directe reſtitui, quæ ſunt petitiones:q̄a ſi in modū actionis fit reconuētio de ſpoliatione,& tunc ſimul tractandæ ſunt, vt s̃.eo. cum dilectus.4 Si in modum exceptionis proponat̃ ſpoliatio,tc ū primo tractatur exceptio ſpoliationis,ſecūdum quod dr̄ in illa decre.cum dilectus.Si vero quis agat de ſpoliatione,contra ſuum ſpoliatorem.vel ēt de re alia,tunc ſpoliator poteſt opponere exceptionē de ſua ſpoliatione, & in modū actionis, & in modum exceptionis,vt hic dicit.Sit ergo caſus quid ſibi maris expediat, vtrū agere directe, vel excipere. Si magis expediat reo poſſidere rē aduerſarij, quā ſuam recuperare excipiat,q̄a ꝓbata exceptione ſua, cōpellit̃ rn̄dere, niſi primo fuerit reſtitutus, vt in c. cū dilectus. Si magis expediat recuperare rem qua eſt ſpoliatus, ꝓponat ſpoliationē ſuam directe, & ea ꝓbata reſtituet̃, vt colligit̃ hic, & c. cū dilectus. & idem ſi petitorio agatur:quia reus dupliciter pōt opponere ſuā ſpoliationē,vt s̃.eo.ti.cum dilectus.Et

3 Sequitur q̄relat̃ prius cognoſcēdā de vi, q̄ de proprietate rei.Io.And.

4 Concor. Auth. quas actiones, & ibi Bar.C.đ ſacroſ.eccl.

hoc cum

hoc cum super diuersis rebus sit conuentio & oppositio spoliationis. Secus vr̄ qn̄.super eadem re fit conuentio & reconuentio: quia tunc utilis est proponere spoliationem in modum actionis. j̄. de rest. spo. ex conquestione. quia restitueretur in eo casu ante ingressum principalis causæ. Si ueto ī modum exceptionis, nō restituet. sed repellit agentem & sic utroq; casu p̄iudicat qō spoliationis in hoc casu. Itē recōpēsatio non p̄t opponi petēti restōnē qa sic indirecte admitteret reconuētio C. de compen. l.ult.arg.j̄. de excep. cū inter.in fi. Itē in momētanea possessione cessat recōuētio.C.q.leg.per so.hētstādi ī iud.l.ut nō l.ult. Sed si ago ꝯ te possessorio, & tu reꝯuenis me possessorio. & ego excipo ꝯ te in modū exceptionis, de spoliatione eadē de qua cōuēto te, nūqd dēo admitti? Dico ꝙ sic: quia ad aliud p̄ponit vt actio ad aliud ut exceptio. ar. ff.de inoff.test. ꝯ ueterani. alias est l. Papinian⁹.§.sed neq; impuberis. 1 & j̄.de test.ueniēs 2.& c.cū ī tua. Sed quid si ille excipiat de sua spoliatione? dico ꝙ pōt et elidit actionē meā, et ita remanet cōuentio et recōuentio inefficax si autem expediret ei magis agere excipere, proponat de sua spoliatione in modum replicationis, & sic replicationē elidit exceptionem meam, & sic remaneat conuentio & reconuentio efficax.

† Vide text. in l.bona fides. cū not. ff.depositi.

† In omnib. manuscriptis legitur opposita.

† De materia huius capitis vide latissime p̄ Ia sonem in §. si quis agēs. & seq. insti. de actio.

1 Substitutus directe filio īpuberi, eo mortuo contra matrem īpuberis agētē de inofficioso, dicit testamētū illud fuisse paternū, cōtra fratrē testatoris dicit illud fuisse filij. Io.An.

reconueniat, audiendus; Cum restitutionis petitio in hoc priuilegiata noscatur, vt ipsam intentans, nō cogatur ante restitutioné spoliatoribus respondere: † Quamquam ab agendo (spoliatione ab eis in modum exceptionis proposita †) repellantur.

TITVLVS XI. De plus petitionibus.

¶ Gregorius nonus.

¶ Ponit quattuor modos plus petendi, & pœnas plus petentium.

CAP. I.

Consiliū † prouidentiæ dici non potest, quod pecuniam tibi debitam, ante terminū ab aduersario repetisti.

10 ¶ Punitur enim importunitas plus petentium, si super petitione sua duxerint in iudicio [a] persistendum, ita † quod qui re petunt amplius siue causa, in expēsis aduersario condemnātur. ¶ Qui autem plus loco, [b]

20 ad interesse tenentur, † pro eo quod vtilitas admittitur debitorib. quam haberent, si statuto loco soluissent. ¶ Ei vero a quo amplius [c] † tempore petitur, induciæ duplicantur; nec

30 litem excipiet, nisi ei soluātur expensæ.

¶ Te quoque dubitare non credimus, quod causa plus petitur, [d] cum aliquid in genere vel subalternatione debetur, &

40 rem in specie, vel vnum præcise peti contingit.

DE PLVS PETITIONIBVS.

¶ Continuat̄ s̄m Gof.& Io.An. quia plerūq; in iudicijs plus petitur.& ideo.&c. Vel sic, s̄.in prox.rub.dictum est de ordine cognitionum. Verum quia interdum excipitur actorem plus petere, & dubitari posset de ordine & modo procedendi, ideo subijcitur, &c. Abb.Sic.

Consilium.] Diuiditur in duas partes. secunda: ibi, Tu quoque. Abb.Sic.

CASVS. Aliquis mutuauit pecuniam alicui amico suo restituēdā sibi tp̄e certo, iste ante terminum repetebat pecuniam, respondebatur ei ꝙ nō poterat eam repetebat ante terminum. immo de hoc puniri debeat, consuluit Papam super hoc rn̄det ei Papa: non fuit consilium prouidentiæ, ꝙ ante terminum pecuniam tibi debitam repetisti: unde punitur importunitas plus petētiū, si in iudicio persistant in sua petitione hoc modo, ut qui plus petit re sine causa expēsis aduersario cōdēnetur, qui plus petit loco ad interesse teneat̄ pro eo ꝙ utilitas admittit̄ debitori, q̄ habuisset si loco statuto soluisset: & ei qui plus petit tp̄e duplicant̄ induciæ, nec rn̄dere tenetur, nisi ei soluantur expensæ. [Gl. seq. reci. per q. usq; ad ꝙ tps, &c. alleg. ꝙ ante lit. cont. secundo alleg. ꝙ ante sententiam primum tenet l. inducit, quam tamen fatetur in alio casu loqui.]

a ¶ In iudicio persistendū.] & ita si volunt desistere à petitione. licitum est, nec puniuntur. & hoc possunt facere vsq; ad l t. conte. ?. postea vero non possunt desistere sine pœnā. C. eo. tit. l. vnica. sic licitū est ei pœnitere an litem contesta. ff. rem. ra. habe. amplius non. Sed vr̄ ꝙ licitum sit pęnitere qn̄cūq; āte snīā, vt ff. de inoff. test. cōtra veterani. aliàs est l. Papinian⁹ §. meminisse. & C. d̄ his quib. vt indign. alia. & C. ad l. Cor. d̄ fal. q fallas. C. loca cōductores. in quib. pōt pęnitere ante sē tētiam. Sed prius dictū verius est, ꝙ ante lit. cont. pęnitere dēnt: alias puniūtur in expensis. C. eo. l. vnica. & hic. Et hoc ēt cū re aut cā plus petit̄. Sed lex illa loquitur cū aliquis p̄ dolū sup̄ maiori q̄ti tate exigit cautionē, & ille si p̄sistat, à toto debito punit̄ exceptis duobus casib. s. transactionis, & secundæ confessionis, qui excipiuntur in illa lege & ita de alijs plus petitionibus. loquitur hic.

b ¶ Plus loco.] qui petit alio loco quā vbi cōuenit ad interesse per officium iudicis pōt conueniri. in eo in quo damnificatur ꝙ in alio loco cōuenitur. ff. de eo ꝙ cer. lo. l. 2. §. fi. De hoc interesse dictum est. s̄. de offi. deleg. P. & G.

† In Codice Barbatiæ clarius sic: ita ꝙ q re plus petunt, siue causa, &c.

† Vide l. i. ff. de eo. quod cer. loco.

2 Vel donec aduersarius refecerit expensas. Inquū. n. esset si n̄ restituerentur expēsæ, quas fecit etiam ante litē. conte. vn̄ dicit Host. ꝙ licet ante lit. cont. desistere possit. tenetur tn̄ ad interesse aduersario si ꝙ sit. Io. And.

† plus.

c ¶ Amplius tempore.] in istis quattuor modis plus petendi olim puniebatur in tota causa. insti. de act. §. si quis agens. & insti. de excep. §. appellantur. Sed ho-

50 die non ita puniuntur: quando enim quis ante tempus petit, induciæ duplicantur, & nihilominus in expensis punitur, insti. de excep. §. hodie autem. & hic. 3. Si autem re, causa, loco plus petat, & reus aliquod damnum sustinuit circa sportulas, actor triplicem pœnam patitur. inst. de act. §. tripli. & §. sed hoc quidem antea. & in alijs expensis condemnabitur, vt dictum est in littera.

3 Adde ad materiā huius c. & gl. l. 1. & ibi Bar. ff. eod.

TE QVOQVE. Casus. In §. isto exponit quattuor modos prędictos plus petendi. Ille petit plus causa, qui

60 cum aliquid debetur sibi in genere vel sub abternatione, rem in specie, vel vnum pręcise petit. Re vero plus petit, si x. sint debita, & ipse petit xx. Loco plus petit, cum quis alibi conuenitur, quam soluere conuenit. Tempore plus petitur cum ante terminum vel conditionem petitur, quod debetur. No. hic quattuor modos plus petendi, & pœnam eius qui contra facit. Item qui plus petit re siue causa, condemnatur aduersario in expensis. Item qui plus petit tempore vel loco ad interesse tenetur.

d ¶ Causa plus petitur.] hic exemplificat prędictos. quattuor modos plus petendi, quia causa plus petitur vt puta, promisi tibi x. vel. Stichū, in optione mea e. F. soluere quem volo. C. de cond. inde. si quis seruum. ff. de iure do. plerumq;, §. fi. vel promisi hominem in genere,

nere, non istum vel illū: si tu petis a me pcise x. vel Stichum, auferre vis mihi electionem. 1 quod esse nō debet. vnde puniri dēs in damnis, quæ sustinui, vt dictum est, vt insti. de act. §. huic aūt & §. præterea. Loco, & re patet in ipsa littera. Tpe, vt si permisi tibi soluere vsq; ad annum, & tu antea petas; vel pmisi tibi si imperator iuraret Italiam, & tu petis ante conditionem extantem. Exēplum de his habes in sti. de act. §. plus aūt quattuor modis. ADDITIO. Vnde isti quattuor modi plus petendi comprehendūtur in hoc versu.

Plus petitur causa, vel tempore, reque, locoque.

1 Et per hoc patet pœnā locum hre, ēt si petat q̄ est vilius, vt dicit hic Fran. & patet instit. de act. §. pterea Io. And.

Re autem, si decem sit debita; & viginti petantur. Loco vero, cum quis non vbi conuenit soluere, sed alibi conuenitur. Tempore quoque, cum ante diem vel conditionem petitur quod debetur.

TITVLVS XII.

DE causa possessionis & proprietatis.

¶ Gregorius Duci † Siciliæ.

¶ *Causa possessionis et proprietatis sub eodem iudice terminari debet, nec contra absentem est pronunciandum.*

CAP. I.

SVsceptis, & infra. ¶ Legali prouisione decretum est tam momenti,[a] quam proprietatis cām sub vno[b] eodemque iudice debere cognosci. †

¶ Nec nos contra inauditam partem aliquid possumus diffinire.[c]

¶ Cælestinus tertius.

¶ *Si autem est possessorio & petitorio potest iudex receptis probationibus sup vtroq; prius discutere probationes super possessorio, & illud terminare h. d.*

CAP. II.

AD † vltimum interrogati fuimus, si iudices deputati,[d] vt de possessione & proprietate cognoscant, & grauibus partium sumptibus parcere cupiēte, de vtraque commixtim audiant allegationes pariter & testes admittant: † deinde prius audiāt attestationes de possessione, & pronun-

† al. Felici In plurib. exēplarib. scriptis. hr̄ autē hoc apud Gregorium li. 7. registri indictione 2 epistola. 98. siue 100. & c. 1. eod. ti. in 1. compilat.

DE CAVSA possc. & prop.

¶ Dictum est supra de ord. cog. Verū q̄a dubitari esset de ordine adhibendo cum causa possessionis & proprietatis ab eodē vel diuersis deducuntur in iudicium, merito hic subijcitur, Abbas.

SVsceptis.] Doctores nostri nō summāt, sed ponunt casum, forte quia actor præsens petebat reū absentem condemnari in vtroque, s. in cā possessionis & proprietatis: aut q̄ Papa cām possessionis committeret vni, & causam proprietatis alteri. Papa vero respondit vt in littera. Vel primo petit vnum vtrunque iudicium diuersis iudicibus committeretur: ab hoc repulsus petijt secundum, vt saltem Papa pronūciaret: & iterato fuit repulsus, ratio repulsionis habetur in littera, & potest hæc decre. summari vt in rubro. Et secunda pars. ibi, Nec nos. Abbas.

CASVS. Quidam Felix nomine de Sicilia habebat causam cum aduersario suo, petebat à Papa vt causam possessionis committeret vni iudici, & causam proprietatis alij. Ad hoc respondet Papa, q̄ legali prouisione decretū est causam possessionis & proprietatis sub vno & eodem iudice debere cognosci, vnde non admittit petitionem ipsius. Item petebat à Papa, vt contra aduersarium suum absentem diffinitiuam proferret sententiam: & ipse rn̄det, q̄ contra inauditam partem & absentem nihil pt̄ diffinire. No. q̄ cā possessionis & proprietatis apud eundem iudicem dēnt cognosci & finiri: & sic continentia causæ diuidi non debet. Item contra absentem non contumacem, non est procedendum.

a ¶ Momenti.] i. possessionis. Et dicitur possessio, momentum, non quia durat per momentum, sed quia 2 parū duratura est apud possessorem, cū actor docuerit de proprietate: & a sententia momentaneæ possessionis secundū l. non appellatur. C. si de momen. pos. l. vnica. & 2. q. 6. c. ei qui. ad finem. §. de possessione. secus secundum canones. s̄. de iudic. c. fi.

2 Dicebat Tanc. quia apta est tm̄ p momentū durare. idē Gof. & Hos. est ergo momētanea aptitudine, & actu. & lex Aquila dr̄ pœnalis, quia apta est ad pœnā non tm̄ sp est pœna lis. inst. ad l. Aquil. §. his ... sm Ho. Io. And.

[Gl. seq. obijcit & sol. signat cōtrariū & ibi remittit.]

b ¶ Sub vno,] sed quare dicit, cum alia sit causa possessionis, & alia proprietatis, nec habeāt aliquid cōe. ff. de exc. rei iud. & an eadem. §. vlt. & ff. de acqui. pos. naturaliter. §. nihil commune. & l. permisceri. Hoc ideo dicit: quia continentia causæ diuidi non dēt. j. de sequestr. c. 1. §. Papa. & C. de iudic. nulli hoc est dicere, iudex q̄ cognouit d possessione, dēt cognoscere de pprietate. Et ita expone in vno eodēq; iudicio, .i. corā eodē iudice, vt dn̄t iura pdicta: q̄a facilius cognoscit de proprietate q̄ cognouit de possessione. Ar. contra s̄. de iu. significauerūt. Sed ibi erant diuersi fori, hic eiusdem, sic non contra dicunt.

† Vide text. in l. 1. & per totum ti. ff. de q. re. ad eun. iud. eat.

[Gl. seq. ponit tres lecturas vltimi versiculi.]

c ¶ Diffinire.] not. quod dicit, diffinire, quasi diceret, diffinitiuam snīam contra absentem non possumus proferre ante litem cōtestatam. s̄. vt lit. non contestata. p totū. vel dic nō possumus diffinire, ēt lite contestata contra in auditam partem: quia non liquet de causa. Et ideo præcise diffinire non possumus, quia salua sit ad minus quæstio proprietatis absenti. inf. de do. & contu. prout. & s̄. vt li. non cont. quoniam. §. pen. & C. quomodo & quando iud. l. consentaneum. Et ita duobus modis potest intelligi particula ista, vt lit. non cont. vt sic non fiat diffinitio, sed pp contumaciā in possessionem missio vel lit. etiam cont. quando non liquet de causa. Vel tertio modo: quia contra absentes non citatos, non, conuictos, non confessos, nihil possumus diffinire. s̄. de ma. & obed. inter quattuor 3 & sic plana est littera. Ber.

† Ca. vnico eo. tit. in 2 compi.

† al. recipiā

3 Concor. l. 1. C. de exce. rei iud.

AD vltimum.] Si possessorio & petitorio simul est actum, potest iudex prius possessorium terminare. Communis diuisio. Secunda: ibi, Nos autem. Abb.

CASVS. Causa commissa fuit quibusdam iudicibus quo ad possessorium & petitorium. iudices volentes parcere laboribus partium & expensis, de vtraque quæstione commixtim audiunt allegationes, & testes recipiunt, & postmodum audiunt allegationes, & testes super possessione, & pronunciant secundum tenorem illarum, quæritur vtrum hoc licite fieri possit? Respondet Papa, q̄ licite illud fieri potest, cum etiam sit in iure ciuili expressum. No. q̄ causa possessionis & proprietatis simul tractari possunt: aliàs causa possessionis præcedere debet.

d ¶ Deputati vt de possessione & proprietate.] quia causa est eis vtraque commissa, & idem est si simpliciter causa indiffinite committitur. quia vtraque causa intelligitur esse commissa. j. de sequestra. de hoc. quia diuidi non debet continentia causarum. s̄. cap. proxi.

C. de

C.de iudi.nulli.sic & causa proprietatis & vsusfructus apud eundem iudicem sunt tractandæ. ff. de libe. cau. si pariter.sic & in alijs.ff.de qui. rebus ad eundem iudic.eatur.l.1.Ber.

a ¶Pronuncient.] scilicet super possessione.

[Glo.seq.alleg.4. concor. subdēs q̄ iure canonico simul petitorio & possessorio ab eodē.agi posse: quam dicit fuisse opinionē M.Sed Io. ꝯtra.& remittit. demū dupliciter exponit hoc prius, hic positum.]

b ¶Expressum].s.ꝙ prius audiāt attestationes de possessione,& ꝓnūciēt super illa.illud est expressū ī iure ciuili.C.de rei vē.ordinarij. C. de interdi.incerti iuris est.ff.de acq.pos. exitus ꝯtrouersię.ff. de iudic.si de vi, & possessione.Tn̄ secūdum iura canonica simul potest ꝓcedi super vtraque quæstione, & vna debēt snīa terminari.ῑ.e.c.ꝓxi.& c.cū dilectus. ita ꝙ primo pronuncietur super possessione, & incontinenti super ꝓprietate,vt ibi dicitur,& c. cū super. & ita cā possessionis, & proprietatis ab eadē persona intētari potest simul: & vno iudicio tractari & terminari: quia non sunt ista contraria.de hoc dicet.ῑ.eo.pastoralis.& c.cū dilectus.& in hac opi.fuit dn̄s M.& eius sequaces.dominus Io.& eius sequaces volunt stare ll. prędictis. 1. sed illa diuersitas determinabitur.ῑ.eod. pastoralis.& c.cum dilectus. & quod dicit hic ꝙ primo pronunciēt super possessione, nihilominus de proprietate pronunciare debent incontinenti: ex quo simul est actum, & publicatio simul facta, & de vtraque liquet: aliàs differtur quæstio proprietatis.ῑ. de test. significauerunt. aliàs si volunt differre iudices iudicium proprietatis, nec testes publicare cum alijs, etiam possunt procedere super possessione tātum. & sic intellige quod hic dicit,vt concordet iuri ciuili,prout dicit in fine,alias contradicerent iura ciuilia: tn̄ ſm canones, si aliquis vult agere simul vtroq; iudicio iudex simul expedire debet vtrumque.inf.cap.proxi.2.& c.cū super. & c. cum dilectus. alias cōtradicerēt. hic iudices ex officio suo hoc fecerunt, vt commixtim audirent, sed prius volebant procedere super possessione, quod licitum est secundū iura ciuilia, nec canonica contradicunt.

1 Adde pro Io.opt. tex. in l. ordinarij.C. de rei ue.& l.incerti. C. de interd.

2 Sic ex uno processu consequitur qs duplex commodum sm̄ Laur.Vin.& Tancre. qui inducunt iura,q̄ no.ῑ.e. cum super. Io.,And.

cient a secundum tenorem illarum vtrum licite hoc agatur. ¶Nos autem (cum hoc sit in iure ciuili expressum) b quod licite possit fieri, respondemus.

¶ Innocentius tertius archiepiscopo, & canonicis Sutrinis.

¶ Si spoliatus possessorio & petitorio simul agēs, possessionem, & spoliationem probat, sed non dominium seu proprietatem, obtinet in possessorio, sed succumbet in petitorio.

CAP. III.

CVm † ecclesia Sutrina pastore vacaret, vos cōuenientes in vnū, c &(sicut moris est) spiritus sancti gratia inuocata pastorem vnanimiter elegistis: petentes ipsius electionem a sede Apostolica confirmari. Verum clerici conuentualium ecclesiarum ciuitatis eiusdē consequenter suam deposuere querelam; quod cū in episcoporū electionibus, ipsi ac prædecessores eorū conuenerint interesse, vos eis

† Cap.1.eo. ti.in 3. ꝯpil.

CVm ecclesia.] Duæ sunt partes principales. In prima ponitur facti & processus narratio. in secunda diffinitio: ibi, Nos igitur. Prima subdiuiditur in quinque. Primo enim ponit petitionem actoris, Secundo reconuentionem reorum: ibi, Verum. Tertio modum processus: ibi, Partibus ergo. Quarto allegationem actoris: ibi, Pars canonicorum. Quinto allegationem reorum: ibi, partē clericorum. Secunda principalis subdiuiditur in duas. Nam prima diffinit possessorium. Secunda petitorium: ibi, Verum. Abb.

CASVS. Ecclesia Sutrina vacante, canonici conuenientes in vnum & inuocata spiritus sancti gratia, pastorem cōiter elegerunt, petentes postmodū electionē ipsius per sedem Apost.cōfirmari.clerici conuentualiū ecclesiarum ciuitatis eiusdem, opposuerunt se huic electioni in auditorum præsentia, proponentes quod cum in electionibus ep̄orū, ipsi ac eorū prędecessores cōsueuerint interesse canonici Sutrinenses eis contemptis & exclusis, ad electionem procedere præsumpserūt: vnde non confirmari, sed infirmari potius petebant eandē, petitorium & possessorium similiter intentantes: lit. contest. testes recepti fuerunt, vtrimque attestationib. publicatis, pars canonicorum dicebat, intentionē suā esse ꝓbatā sufficienter, ꝙ ad eos tm̄ spectaret electio: pars clericorū asserebat, ꝙ ꝑ dicta suorū testiū plene probauerat, ꝙ electioni Pontificis interesse debebant, & ꝙ in triū ep̄orū electionibus, q̄ vltimo & immediate ecclesiæ Sutrinæ p̄fuerāt, vocē habuerant cum canonicis eligendi. Dn̄s Papa examinatis attestationibus antedictis deprehendit testes canonicorum in perhibendis testimonijs varios extitisse, & uacillasse cōtra fidē suā, & ꝙ negatiuam probare nitebantur, ut ad ipsos & non aduersarios pertineret ius eligendi; pars uero clericorum sufficienter ostendit, ꝙ in tribus electionibus ep̄orum, de quibus præmissum est, fuerunt presentes, & habuerunt uocem eligendi. Vnde Papa electionem præmissam factam contemptis & exclusis clericis antedictis cassauit, reducens clericos ipsos in eam quasi possessionem, quam ante motam controuersiam habuerunt: uerum quia utraque pars quicquid iuris habuerat, in quæstione prædicta deduxerat in iudiciū, & iure ciuili sit cautum non solum illud uenire in iudicium, de quo dictum est, ut ueniat: sed etiam illud uenit in iudicium, quod nominatim non est prohibitū, & ſm statuta canonica electiones ep̄orum ad canonicos cathedralium ecclesiarum non est dubium pertinere, nisi secus alibi obtineat de consuetudine speciali: & licet clerici prædicti probauissent tertio se interfuisse in electionibus episcoporum de quibus præmissum est, ius tn̄ eligendi propter breuitatem temporis non perduxerunt usq; ad legitimam prescriptionē: unde ius aliquod sibi acquirere non potuerunt, & actore non probante, reus debet absolui. His omnib. rationibus consideratis, Papa absoluit canonicos prædictos ab impetitione prædictorum clericorum, super faciendis electionibus ep̄orum sibi super hoc silentium perpetuum imponendo. Multa nobilia hic notantur primo ꝙ testis qui uarius est in dicto suo, non ualet. Itē qui uacilla, reijcitur. Itē qui negatiuam directe probare nititur, non ualet. Item possessorium & petitorium simul possunt intentari. Item qui probat spoliationē, restituitur: & si deficit in proprietate, statim destituit. Itē cū simul agitur possessorio et petitorio, primo pronunciatur super possessorio. Item de iure cōi electio episcoporum pertinet ad canonicos, nisi consuetudo præscripta aliud inducat. Item ius eligendi potest præscribi, sed hic non præscripserunt. et ideo succubeirunt: Item actore non probante, reus debet absolui.

c ¶ In unum.] quia spiritus sanctus non 3 uenit nisi super congregatos in unum.24.q.1.audiuimus. §.si autem.et ubicunque 4 duo uel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum. 1.q.1. cum scriptura.et 24.q.1.alienus.et 20.dist.c.ult.in fin.

[Glo.seq.obijcit et soluit.]

3 Sano modo hoc accipias, iuxta textus, quos allegat.

4 Matt.c.18.

renitentib. & exclusis, ad electionem procedere præsumpsistis: q̃ ob hoc non confirmari, sed infirmari potius postulabant.

¶ Partibus igit̃ apud † sedē Apostolicam constitutis, in auditorium prǫsentia testes vtrinq; producti fuerunt: & eorū depositionibus publicatis, pars canonicorum per testes a se productos intentionem suam, quod ad eos tm̃ spectaret [a] electio; sufficienter dicebant† esse probatam: Parte clericorum nihilominus asserente, quod per dicta testium, quos produxerant, & ipsi assertionem suam (quod electioni Pontificum interesse deberent) plenius probauissent; per q̃ constare dicebant, eos electionibus trium ep̃orum, (qui ecclesiæ Sutrinæ vltimo [b] & immediate præfuerant) cum canonicis cathedralis ecclesiæ affuisse, vocemq; habuisse [c] cum alijs eligendi.

¶ Nos igitur (qm̃ deprehendimus testes vestros in perhibendis testimonijs varios † extitisse: atq; aduersus fidem attestationis suæ coram auditoribus vacillasse, [d] & quod negatiuam [e] quodammodo astruere satagebant, probare volentes ius electionis ita † ad vos spectare, quod ad aduersarios minime pertineret. Per testes vero partis aduersæ fuit sufficienter ostensum, quod in trium episcoporum [f] electionibus, de quibus præmissum est, clerici præsentes affuerint, & vocem habuerint eligendi) præmissam electionem factam eis contradicentibus, & exclusis, decreuimus irritandam, clericos sæpe dictos in eam quasi possessionem [g] (quam ante controuersiam motam habuerant) reducentes. [h]

¶ Verum quomodo in quæstione prędicta, quicquid iuris [i] vtraque pars in electione habebat, deductum in iudicium videbatur, cum iure ciuili sit cautum,

a ¶ Spectaret.] sed qualiter fuerunt admissi canonici ad aliquam probationem, cum pars aduersa diceret se spoliatam, cum nil obijci possit spoliato ante restitutionem, nec super eo quæstio proprietatis referri. infr. de resti. spol. in litteris. & c. item cum quis. & c. ex cō. quæstione. s̃. đ ordi. cog. super spoliatione? Sed dicas ꝙ isti clerici conuentualiū ecclesiarum, nō tantum possessoriū intentarunt, sed petitoriū simul cū possessorio: vnde licitum fuit alteri parti de iure suo docere. Et in hoc minus caute fecerunt isti clerici, q̃a quamdiu potest aliquis intentare aliquod possessorium, non debet agere de proprietate. ff. de rei ven. is q̃ destinauit.

b ¶ Vltimo.] bene dicit, vltimo q̃a licet quādoq; fuissent in eligendi possessione hoc nō prodesset ad hoc, vt possent petere restitutionem: licet secus sit in dñio. e. de proba. sue. Itē bene sequitur, & immediate: quia si nō continuassent tempora, nō prescripsissēt. ff. de diuer. & tē po. prescri. in vsucapione. §. 1. & de vltimo tēpore caute dixit: quia in prescriptione vltima tēpora spectanda sunt C. ne de statu defun. si mater. & C. de apo. publ. l. quicunque. 1 lib. 10. arg. 35. d. ab exordio. & 18. dist. quia sunt.

c ¶ Vocemque habuisse.] caute etiam dicit, vocemq; habuisse: quia posset esse quod interfuissent cā consilij dandi, & tm̃ non elegissent, nec scrutatores voluntatum dedissent, aut vota sua inquisita nō fuissent. s̃. de ele. Cumana ecclesia. & 63. dist. obeuntibus, vel forte essent inuitati. 63. dist. cum Hadrianus. sed per tale inuitationē ius nō acq̃rit. 9. q. 3. nunc vero. & c. seq. & arg. ad hoc, s̃. de postu. bonæ 2. Hoc. n. non sufficit ꝙ aliquis possideat, sed & intendat ius sibi acq̃rere. ff. de iti. actuq; priua. l. vlt. ff. quēadmodum. serui. amit. l. fi. immo in duobus præsumēdū est istos potius non habere ius. arg. 24. dist. presbyteri. & 7. q. 1. pontifices, quia nō verisimile est, quod quis iactet res suas. ff. de proba. cū de indebito. ver. qui. n. soluit. & s̃. de elec. quia diligent. 2. nec enim sequitur, quod si fuerint electi ꝙ ideo possederint. 2. ff. de acquir. pos. si quis ante 1. de re spo. olim. & ff. de vi, & vi arma. l. 1. §. vim vi.

d ¶ Vacillasse.] hoc solum sufficeret ad repellendos testes, & ꝙ dixit, varios extitisse, vt 3. q. 9. pura. & 4. q. 3. c. si testes. §. itē q̃ falso, & j̃. de pę. sup his. & j̃. vt ecc. bene si. vt nostrum. §. omnibus ergo. & 35. q. 6. de parentela. 2. in fi. & ff. de quæst. de minore. §. tormēta. in fi. & l. ex libero. §. 1. in fin. tm̃ quandoque verbis & non re aliqui dissentiunt. j̃. de ver. signi. nihil obstat. & j̃. de test. cum tu fili. & ff. de re iud. actorum 38. qu. 1. in scripturis. §. quies in glo. opere, de pœ. distin. 1. periculosæ.

e ¶ Negatiuam.] forte dicentes, quod illi conuentuales clerici nunquam interfuerūt electioni, vel vocē habuerūt. arg. s̃. de elec. cum dilecti. ꝙ tm̃ fieri non potest. s̃. de elec. bonæ 1. & s̃. de renūc. super hoc, & 6. q. vl. c. accusator.

[Gl. seq. quærit & soluit, & respōdet solutionis ob... aculo.]

f ¶ In triū episcoporū.] ex hoc videt̃ ꝙ si aliquis ter vtitur aliquo iure, per hoc est ĩ quasi possessione illius. arg. C. de fideicommis. l. 1. & ff. de usu. cū de in rem verso. ff. đ serui. quoties. 2. Sed quid si semel elegit in xl. annis, quia ep̃s ille tanto tempore vixit? Dico ꝙ ꝑ hoc est ĩ quasi possessiōe illius iuris, arg. s̃. đ constit. cū accessissēt. & j̃. đ ꝓb. ꝓ illorū. a c̃rio sēsu nā aqua dr̃ quotidiana, q̃ tantum semel ĩ anno ducitur. ff. de aqua quoti. & ęsti. l. 1. §. 2. & 3. & si ĩmisi tignū in parietem tuū, statim possideo seruitutē. ff. đ seruit. urba. prędio. seruitutes quæ in superficie. in princ. un de tuendos sum in illa quasi possessione. j̃. ut lit. pendē. c. 1. & 2. & 16. q. 4. uolumus. nisi cōstet ꝙ ui, uel clā, uel p̄cario possederim. arg. j̃. de exces. præla. c. cum ad quorūdam. & tunc qui dedit, auctoritate sua poterit reuocare, ut ibi, & 10. q. 3. quia cognouimus. nec obstat quod dicitur de xx. diebus. quibus ad minus uti debet in anno ad hoc ut habeat interdictum de itinere actuque priuato. ff. de itine. actuque priuato. l. 3. §. hoc interdictum a superiori. quia hoc intelligitur de eo interdicto quod habet mixtam causam, quia duo debet probare: & hoc anno se iuisse usum, & seruitutem sibi competere & constitutam fuisse, ut ibi dicitur.

[Glo. seq. signat contrarium.]

g ¶ Quasi possessionem.] hoc ideo dicit: quia incorporalia non possidentur: sed quasi possidentur. 4. ff. de usuca. sequitur. §. si uiam. ff. de serui. urb. prædio. si ædes. §. libertas. Arg. contra. 3. q. 1. redintegranda.

h ¶ Reducentes.] uerbo tantum, & non re, cum iam cōstet de proprietate, ut sequitur in littera, & j̃. c. prox.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

i ¶ Quicquid iuris.] sic ff. de excep. rei iudi. & an eadem. §. actiones, & C. de an. excep. l. ult. Sed quid deduxit in iudicium pars canonicorum: cum ipsi essent rei, & possiderent? Non uidetur quod aliquid deducerent ĩ iudicium;

† coram.

† al. dicebat.

1 In matre q̃ q̃nq; se gessit ꝓ liberta, q̃[illegible] doq; ꝓ ancilla. tēpus mortis inspicit. Ioan. And.

2 Hæc opi. glo. non est uera secūdū Doc. ꝑ l. Celsus. & ibi B. C. de usuc. & ad tex. glo. respōdetur.

† Testes uarij & uacillātes qui dicantur, colliges ex his q̃ no. l. 3. com. men. in Direct. inq̃sit. Schol. 118.

† al. sic legitur: ita q̃dē ad uos, &c.

3 Verba mutare, tenore sententiæ ꝑseuerāte, nō est prohibitū, ad idem j̃. de conuer. coniu. dudū. Io. And.

4 Credo ꝙ ad hoc inducit in contrarium, q̃a ibi dicit tex. restituendū eū qui res ecclesiæ uel proprias. s. suas subitantias perdidit. Sed dic, q' licet ibi dicat fieri corporalium restitutionem, non propter hoc negat q̃n ēt in incorporalibus fieri debeat, quod ēt alibi exprimitur. 2. qu. 2. nullus. 2. ff. de seru. l. pe. in fi. Io And.

iudicum: Immo de iure cōi ad eos spectat electio; & possidenti nō est pdicta actio. insti. de act. §. istæ quoque. & s̃. de iudic. examinata. & ita nec petitoriū nec possessoriū deduxerūt in iudiciū. Solu hęc oppositio habet locū ī actionibus, in rē; q̄ cōpetūt p rebus corporalibus. vt ī §. istę quoq;. sed ī actionibus in rē, q̄ competūt p rebus incorporalibus, vt in seruitutibus, daī actio possessori pro tuēdo iure suo. & hæc dr̄ negatoria, q̄ competit dño q negat aliū seruitutē habere in re sua: & hanc negatoriā deduxerūt canonici in iudiciū dum negabāt clericos habere iꝰ in electione: qa aliud nō poterāt in iudiciū deducere. Cōfessoria vero datur ei, qui sibi debere seruitutē cōtendit; ẽm ꝙ isti clerici faciebāt, q dicebant se habere ius in electione, & hoc deduxerunt in iudiciū, loco proprietatis & possessorij. hæc pbanī. ff. de serui. ven. l. 2. 1. rñ. & l. si forte s̃. 1. l. sicuti. §. sed si q̄riī. & īst. de ac. §. ęq;. §. si q̄s. & sic intelligitur quod hic dicit: vtraq; pars deduxerit in iudicium quicquid iuris habebat in electione.

id venire in iudicium, [a] non solum [b] de quo actū est, vt venire: sed id non venire de quo nominatim actum est, ne veniret; [c] & secundum statuta canonica electiones episcoporum, ad cathedralium [d] ecclesiarum clericos regulariter pertinere nos- (10) scantur, nisi alibi secus obtineat de consuetudine [e] speciali; nec ex † eo quod clerici antedicti, se inter eligentes Sutrinos episcopos probauerunt tertio [f] extitisse; ius eligendi propter breuitatem temporis [g] vsque ad prescriptionem [h] legitimam non (20)

1 Concor. l. & si fortis. §. hæc autē actio. cū gl. in uersi. dñi. ff. si ser. uē. & inst. de acti. §. ꝯ, ī gl. altius.

[Glo. seq. dupliciter exponit lrā primo de singularibus iudicijs, quo ad accessoria, ñ quo ad alia, & soluit ꝯtriū de l. fi. C. de anna. exce. scd̄o de generalibus & vniuersalibus, dicēs secꝰ in actionibus stricti iuris & psonalibus & arbitrarijs. Vltimo arg. ꝙ illud tantum, & c. signat contrarium de 4. ll. & soluit.]

a ¶ In iudicium.] hoc sumptum est ex illa l. solemus. ff. de iudic. illa enim veniunt quæ includi possunt in actione pposita, ut loquaī ī speciali iudicio, vt in rei vēdicatione, vt fructus, & expēsę, & vsuræ. quę accessoria sūt, & ad eandē rem spectātia, ff. de aqua plu. arcen. Atteius. in fin. & ff. de ędil. edic. ędiles. §. item sciēdū. nō aūt veniunt oīa alia. Nec est ꝯ C. de anna. excep. l. vlt. ibi sponte receptus fuit libellus generalis: vnde fatuus fuit. Sed regula ista melius intelligitur de generalibus iudicijs, vt de negotiis gestis tutela, petitione hęreditatis actione pro socio, communi diuidundo, finium regundorum familiæ erciscundę: vbi omnia veniunt in iudicium, nisi fiat specificatio in libello vel in prosecutione causæ: tunc enim non obstat exceptio in nō specificatis. C de iudic. licet. ff. de excep. rei iudic. si ex testamēto. & ff. de inst. act. habebat. & ff. cōmuni diuid. in iudicium. ff. famil. ercisc. hęredes. §. penul. & ff. de peti. hęre. si hęreditatē. & l. si quo tempore. & hæc vera sunt in bonæ fidei iudicijs: secus in iudicij stricti iuris. quia ibi non ueniunt nisi illa tantum. de quibus nominatim actum est vt venirēt, 2 vt ff. de dolo. & elegāter. §. ñ solū. ff. de ver. obl. quicquid. in princ. Simile est etiā in personali actione, vt si vnam causam sū psecutus, & succumbo, non obstat si peto idem ex alia causa, & hoc dictū est s̃. de lib. ob. c. 2. sic etiā in arbitrio, vbi tantum veniunt, ea de quibus dictum est in compromisso, vt s̃. de arbi. cū dilecti. ubi đ hoc arg. ex hoc loco illud tantum venire in condemnatione, quod in libello continetur, super quo litis conte. facta fuit. ar. ff. de iudi. nō potest. & l de qua re. Ar. ꝯtra. de appel. l. vlt. ad fi. & inst. de act. §. si minus ff. de pet. hęred. l. 4. ff. de rei vē. sinautem. §. possidere. In istis omnibus ll. dicitur, ꝙ plus venit in cōdemnatione quam in petitione. Solu. istarum ll. patet in prin. glo. an sit extranea, aut cōiuncta, & accessoria; sic alīqñ minus venit in cōdēnatione q̄ in petitione. ff. de cōd. fur. si seruus furtiuus. ff. đ rei ven. sin autē à Titio. §. possidere. &

2 Sed obstat vt. C. đ p̄sc. 30. an. cū notissimi. ibi agēdo personali deduxerit ī iudiciū hypothecariā: sed illud iō, qa est illius accessoria, ẽm Ioā. & Vi. Io. An.

ff. de pet. hær. si quo tempore. §. ex diuerso.

ADDITIO. Not. ꝙ hæc clausula: id venire iudicium, &c. sub alijs verbis hoc habet. Non solum illud vt esse deductum in iudicium, quod expressum est: sed totum illud, quod non est exceptum.

b ¶ Non solum.] argumentaī Papa ex hac lege per locū à minori; si id de quo minꝰ vr̄ inesse, inest & id de quo magis, siue contrario.

c ¶ Ne veniret.] argum. omnia esse cōcessa, quæ non sunt prohibita.

d ¶ Cathedralium.] 63. dist. ca. 1. c. 2. & c. sacrorum. §. ex his. & §. seq. & s̃ de ele. cum terra.

† Huius periodi sensus talis est, clerici cōuētualiū ecclesiarū de q̄bus s̃. dictū q̄uis tribus epo rū electionibus ter fuerint: non tñ acq̄siuerunt ius eligendi, qm̄ nō dū legitimo tē pore id ius p̄scripserāt.

e ¶ De consuetudine.] introducta de voluntate eius cui præiudicat. ff. cōia p̄d. venditor. §. 1. & ita necesse est ꝙ sit præscripta, vt hic innuitur: & s̃. de cōsu. cū dilectus. & c. vlt. vbi de hoc. & ĩ. de ver. sig. abbate.

f ¶ Tertio.] nō ergo tres vices inducunt cōsuetudinē nisi in criminibus. 25. q. 2. ita not. in prin. & in gl. vnū & C. de epi. au. l. 3. in fi. & in gl. fi. đ pę. d 2 c. si seruo. §. econtrario. si enim consuetudo esset ex tribus (30) vicibus, iuuaretur, vt hic; sed non prodest nisi legitime sit præscripta, vt dicit hic, licet tueaī aliquem in possessione quousque constet an sit debitum 18. q 1. seruitium. & inf. vt lit pen. c. 1. & 2.

[Glo. seq. no. à cōtrario litteræ, ꝙ præscribitur ex vnico actu cum temporis cursu, & soluit cōtrarium: secūdo obiicit & dupliciter soluit, & solutioni signat contrarium. & ibi remittit.]

g ¶ Breuitatem temporis.] & ita patet ꝙ si breuitas temporis non obstaret, isti clerici p̄scripsissent 3 ius (40) eligendi etiā si semel elegissent. arg. C. de serui. l. vlt. licet videaī cōtra, qa seruitutes, quæ nō habēt continuam causam, duplicitatum tēpus requirunt. ff. quēadmodum serui. amit. si sit constituta. sed secus est secūdū canones. arg. ĩ. de præscrip. c. de quarta & hic. Sed contrarium videtur huic loco, quod dicit consueuit, ꝙ in præscriptione ecclesiastica requiritur bona fides & iustus titulus; alias non præscribitur. ĩ. de p̄scripsi diligenti. & ĩ. de deci. dudum. sic & in cōsuetudine causa allegari debet arg. ĩ. de censi. peruenit. (50) Et ita dici consueuit, quod in consuetudine allegari debet causa, & in præscriptione titulus. De hac materia inuenies sup. de consuetu. cap vlt. sed hic nulla causa siue titulus fuit allegatus, & tamē præscripsissent, si peruenissent ad legitimum tempus, vt hic patet. Ad hoc potest dici. quod in huiusmodi incorporalibus sola patientia habetur pro titulo: nam patientia loco traditionis habeī in seruitutibus. ff. de pub. in rem act. si ego. §. 1. & ff. de seruitu. quotiēs · 2 Vel dicas, quod specialia est circa ista incorporalia iura: (60) quod non est necesse allegare ibi titulum: sed hoc solū sufficit quod nec ui, nec clam, nec precario usus sit tali iure. ff. de serui. uend. si quis diuturno, & ex eo, quod erant in quieta possessione, præsumebatur quod nec ui, nec clam, nec precario possiderēt. Arg. contra. inf. de præscrip. si diligenti. Solut. qui. enim facit gratiam, illud debet protestari. 7. q. 7 pōtifices. & ĩ. de elect. Cumana. & hoc forsitan uoluerunt probare isti canonici, quod illi clerici non fuerunt in electione iure proprio, sed de gratia quasi negatiue.

h ¶ Præscriptionem.] uidetur quod hoc ius (quia quasi seruitus est) præscribi nō possit quia seruitus nec in bonis alicuius, nec extra bona est. ff. de usufr. lega. l. 4.

3 Dicebat hic Ioan. & Vin. hoc ius p̄scriptibile non. n erat tale ꝙ non posset cōpetere nisi ex priuilegio: illud enim nō p̄scriberet. 13. q. i in sū. Ioan. And.

4 Dicebat Ho. ꝙ refert an consuetudo allegetur ut uideaī acquisitū ius seruitutis. & tūc ñ exigiī cā, sed usus hr̄ loco tituli, uel cāæ p̄l. statī alleg. an ad hoc uideaī acquisitus cēsus: & tūc reqriī cā ut in decr. peruenit. rōnē huius rei uideas hic per eundē Host. & Io. An. & de hoc uide amplius. ĩ. de censib. c. quanto.

a ¶ Actore non probante. C. de eden. qui accusare, 6. q. vlt. accusator. C. de proba. actor. & j. de eccle. benef. vt nostrum. § cum enim Be.

iur. sunt, si iudex. Et pupillus pp inopiā qñq; pcipit alimenta à scripto hærede, qui appellauerat, vsq; ad finē litis. ff. de inof. testā. si instituta. §. de inofficioso. Sed cōtrariū uerū est,[1] qa cū canonicū nō habuit ingressū, dēt restituere fructus, quos inde pcepit, & est expsū. ar. j. de pb. dilecto. & melius j. de iure pat. cū dilectus. in fin. qa quasi intrusus est: vñ nil debet inde cōmodi habere, ne de improbitate sua commodum cōsequatur. & est arg. ad hoc quasi expressū. j. de resti. spo. grauis. & fruct⁹ illi restituendi sunt ecclesiæ. unde illos percepit.

† al. ita. Et qa se probauerat. alias ita: Eū, q se probauit.

1 Adde q̃ hæc opi. gl. est cōior & uerior, cum qua concor. l hr̃s. ff. de iu.

[Glo. seq. not. duas petitiones: &c. alleg. 7. iura. secundo quærit, & dat tres sol.]

d ¶ Tam possessoriū q̃ petitorium.] & sic duę petitiones eodē iudicio expediūtur. arg. C. de off. rec. prouin. l. 1. & in eodē libello, & sic vno processu duplex cōmodū quis cōsequitur. arg. ff. p socio. si fratres, §. si plures. & ff. fa. ercis. hęredes. §. si de plurib. ff. de act. emp. & vend. nō est nouū. & ff. quorum. leg. l. 1. 6. qd autē. & j. e. cū dilectus. & s. eo. c. 2. & j. de capel. mo. dilect⁹. Sed qualiter possessoriū & petitoriū deductū fuit in iudiciū ab vtraq; parte? de hoc dixi s. eo. c. prox. Quia dicūt ꝙ neuter possidebat, alias nō potuit intentari. sed ab utraq; parte hoc nō posset fieri. nisi vterq; fuerit spoliatus, sed alter tm̄ fuit spoliatus, vnde pōt dici, ꝙ in rebus incorporalibus datur actio possessori p tuēdo iure suo, vt in proxi. c. dictum est. Vel verius dicas, ꝙ hic alter tantum fuit spoliatus, qui intentauit simul petitorium & possessorium, reus vero possidebat, defendebat se super vtroque. & sic quoadmmodo utraque pars deduxit vtrumque in iudiciū. j. eo. cū dilectus, quia non debet actori licere quod reo nō licet. ff. de regu. iur. non debet. sed verius est ꝙ alter tantum petitorium intentauit; qui dicebat se canonice electum, quia & hic non dicitur, quod vtraque pars deduxit in iudicium utrumque possessorium & petitorium.

CVm super.] Diuidit nam primo decise narrat factum. Secundo diffinit: ibi. Eū qui. Pars huius. j. de confes. cum sup. Et primo possessorium. Secundo petitorium: ibi, Verum, Abb. Sic.

CASVS. Vacante Bethlehemitana ecclesia, duo electi fuerunt ad eam R. subdiaconus dñi Papæ, & P. canonicus sancti sepulchri. R subdiaconus fuit cōfirmatus p Patriarchā Hierosolymitanum, & possessionem adeptus: sed postea per sęcularem potētiam spoliatus. Postmodū vterq; electus ad sedē Ap. accessit: pdictus R. subdiaconus pposuit, ꝙ cū esset canonice electus, cōfirmatus ēt p patriarcham, & spoliatus p potentiam sæcularem, petebat electionē suā cōfirmari, & restitui ad possessionem qua fuerat spoliatus. pdictus P. petebat suā electionē cōfirmari lite cōtesta. super pdictis petitionibus, & probationibus hincīde receptis, & examinatis qa dictus subdiaconus probauit se per potētia sæcularem spoliatum, Papa iustitia mediante ipsum restituit: uerum quia tam possessoriū q̃ petitoriū deductū fuit in iudiciū, & tam restitutionis quam electionis qō plenius examinata, & constitit dño Papæ electionem vtriusque canonicā non fuisse, & iudex de qua re cognouerit, pronunciare debeat, electionem utramque cassauit. No. ꝙ possessorium & petitoriū simul potest intentari, & idem intellige hic quantum ad hoc quod no. sup. c. proxi.

† Cap. 2. eo. ti. in 3. cōp.

producti, sibi adq̃rere potuerunt; & actore non pbante,[a] q conuenitur, & si nihil pstiterit, obtinebit; ab eorum impetitione super electionibus faciēdis vos duximus absoluēdos sępe dictis ecclesiarum clericis super hoc perpetuū silentium imponentes.

¶ Idem canonicis de Bethlehem.

¶ Idem dicit quo ad intellectum, quod decretalis supra proxima.

CAP. IIII.

CVm † super electione Bethlehemitanę ecclesiæ inter R. subdiaconum nostrum, & P. canonicum sepulchri dominici, q̃stio verteretur, vtroq; se p electo gerente, cum præfatus subdiaconus a patriarcha Hierosolymitano fuerit cōfirmatus.[b] & infra. Eum † qui se probauerat per sæcularem potentiā spoliatū, restituendū[c] decreuimus iustitia mediante.

¶ Verum qm̄ tam possessorium quam petitorium[d] deductum fuerat in iudiciū, & tam restitutionis, q̃ electionis, quęstio plenius agitata, & constitit nobis electionē vtriusq; minus canonicam extitisse (cum iudex de qua re[e] cognouerit, pronunciare † debeat) vtramque duximus sententialiter irritandam.

† In codicę Barbatię ita de ea pronūciare dēat.

¶ Idem episcopo Nouioniensi.

¶ Qui agit de proprietate, ante cōclusione causæ possessorio adipiscēdæ vel recuperādæ agere potest, post cōclusionem vero & ante sententiam, hoc nō potest, insi iusta causa subsit.

b ¶ Confirmatus.] ex hoc principio, & ex fin. colligitur, ꝙ ꝯfirmatio nil iuris ꝯfert: vbi electio canonica nō fuit. s. de ele. cū inter canonicos. & c. cū delecti. tñ si possessionem fuerit adeptus. & postmodum spolietur, debet restitui, quamuis non fuerit electio canonica; vt hic patet.

[Glo seq. alleg. vnam concor. quærit, & dupliciter soluit. secundo quęrit, arg. affirmatiue per duas ll. cōtrarium soluit.]

c ¶ Restituendum.] solo uerbo restituit eum, quia in eadem snīa destituit eum. sic. s. c. proxi. Quid ergo pdest talis restitutio? quantū ad hūc casum nil pdest; nisi quia satisfit iuri & petitioni actoris. ff. de iudi. de qua re. & hoc posset qñq; pdesse quo ad fructus restituendos, ut spoliator restituat fructus pceptos & qui percipi potuerūt à tempore deiectionis vsq; ad tempus litis cōtesta. super proprietate, & ita licet obtineat in pprietate, tñ ppea qa ius sibi duxit, q̃tū ad possessionē restituere dēt fructus pceptos. Sed nū qd ille q est ī possessione, vtet fructib⁹? Vr̄ ꝙ sic: qa alimētorū cā veritati n̄ piudicat. ff. d his q sui vl̄ ali.

e ¶ De qua re.] ff. de iudi. de qua re. hæc regula fallit in causa criminali episcopi, 3. q. 6. quamuis, & c. dudū fallit in sentētia lata a superiori. j. de re iud. de cætero fallit ubi sola cognitio de mādata est. j. de test. cū olim. §. verū. & s. de offic. ord. dilectus.[2] Item fallit in incidentibus quæstionibus, vt dictum est supra de ord. cog. ca. 1. C. de ord. iud. aditæ. vnde ita ītelligitur de qua re cognouerit principaliter. s. de ea pronūciare debet, vt hic quia petitorio & possessorio principaliter agebatur ab altera parte.

ADDITIO. Item fallit propter appellationem, recusationem, vel reuocationem quia tunc pronunciare non potest minor iudex, qui cognouit. j. de appel. dilectus, Io. An.

2 Concor[illegible] de qua re no. ff. de i[illegible] di. & l. a[illegible] uo Pio. ibi. Bar. e[illegible] tit.

PAstoralis.]Duæ sunt partes. In prima ponitur consultatio. In secunda responsio:ibi. Consultationi, Secunda subdiuiditur in duas partes. Nā primo rn̄dēdo distinguit, an sit vel non sit in causa conclusum. Et ſm membrum:ibi, Si vero. prima secundæ tria facit. primo respondet ad primū mēbrum distinctionis. Secundo:ibi, Cū legati. rn̄sionē probat lege. Tertio:ibi, Alijs, protestatur. Secunda secundæ etiā facit tria: qa primo rn̄det secundo membro, respōsionis causam inserendo: ibi, Ne lites. Secundo in verb. Nisi. vnū casū excipit, quē statim exemplificat:ibi, puta. Tertio:ibi, his igitur. dat generalem doctrinam. Abb. Siculus.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cōp.

CAP. V.

PAstoralis †officij. & infra.

¶Sane (sicut intimasti) contingit aliquando, vt cum is qui se asserit spoliatum, suum trahit spoliatorem in causam, inter ipsa iuris auspicia [a] requisitus, [b] quo malit experiri [c] iudicio, litem proprietatis ingreditur, de illata sibi
10 violentia nullam faciens mentionem: cum autem fuerit in causa processum, nouum iudiciū super possessorio nititur inchoare: & infra.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod
20 possessorio quidem iudicio, quod [d] de recuperāda

CASVS. Aliquis fuit spoliatus ab aduersario suo: spoliatus traxit suum spoliatorem in causam requisitus a iudice quo iudicio velit experiri, ipse statim obtulit libellum super proprietate, de illata violentia nullam faciens mentionem, postquam fuit in causa pro-
30 cessum, vult redire ad possessorium, & agere de violentia sibi illata, nouum iudicium super possessorio intentando: quæritur quid iuris sit? Respondet ꝙ ille qui cępit rem vendicare, bene potest agere possessorio iudicio, quod proponitur pro recuperanda possessione, seu ēt adipiscenda, antequam sit renunciatum aut conclusum in iudicio proprietatis primitus instituto, & hoc ꝓbatur per legem, qua dr̄, ꝙ ille qui fundum cępit ab illo vendicare, cum quo interdicto vnde vi poterat experiri, pendente iudicio proprietatis pōt nihilominus agere interdicto vnde vi, alijs possessorijs iudicijs, scilicet
40 interdicto vti possidetis, & vtrobi, in suo robore duraturis, quæ de sui natura præcedunt vendicationem dominij, nec simul tractari possunt cum proprietate. Si vero renunciatum sit aut conclusum in iudicio proprietatis, vt iam possit per diffinitiuam sn̄īam terminari, ne lites ex litibus oriantur; & via possit fraudibus aperiri, causa non decisa, possessorio nō erit vtendum, nisi iudex, qui de causa cognoscit, ex iusta causa viderit hoc expedire, puta, si ex apertis indicijs facile arguitur iniquitas inuasoris, vel per malitiam, qui casu
50 spoliato subtraxerit facultatem probandi dominium. His & alijs causis inspectis[quæ continent æquitatem, aut iuste mouerint animum iudicantis] poterit agi iudicio possessorio, postquam ēt fuerit conclusum [1] in iudicio proprietatis. No. ꝙ a iudicio proprietatis, anteq̄ sit in eo conclusum, potest quis redire ad iudicium possessorium, & etiam postquam conclusum fuerit, ex iusta causa, vt dicitur hic in fi.

1 Sol. illud pōt ītelligi, qn̄ delegans expresse ꝓhibuit ne cognosceret de possess. ul' ubi petitoriū tm̄ fuit ꝓpositū. & suppossessorio pronūciatū. sup. de ord. cog. cū dilect⁹. ad fi. uel uerius ibi dr̄ ꝙ per sn̄īā latā super possessione, nō prę iudicat̄ uolēti agē super ꝓprietate. ſm Hos. Io. And.

a ¶ Auspicia.]idest, exordia litis. C. de excep. l. pen. & C. de codic. l. vlt. 1. respon.

60 [Gl. seq. not. tres casus, quibus delegatus petitorium & possesserium cognoscit, & signat contrarium.]

b ¶ Requisitus.]a iudice scilicet, & hoc cum vtraque causa commissa est iudici, vt s̄. eod. cap. 1. Idem videtur si causa proprietatis est ei commissa. arg. C. de rei vend. ordinarij. Idem est etiam vbi causa est simpliciter commissa infra de sequestra. ca. 1. Licet sit contra argum. C. si a non compe. iud. si de proprietate. 1. quia continentia causæ diuidi non debet. C. de iudic. nulli. & supra eod. cap. 1.

c ¶ Experiri.]idest, agere alibi ponitur pro defendere sup. de iudic. cap. 1. nemo enim sine actionem experit. sup. de iud. examinata. ff. de administ. tuto. quotiēs. §. item si temporali. ff. de neg. gest. si pupilli. §. fin. Item est hic arg. ꝙ cum plures actiones nomine eiusdem rei competunt, vt ff. de mino. verum vna illarum est eligēda. ff. de trib. ꝙ in hæreditatem. §. eligere. ff. de reg. iur. nemo. 2. §. quotiens.

[Glo. seq. prosequitur triplex possessorium: scilicet adipiscendæ, recuperādæ, & retinendæ: & ponit tria interdicta primi, duo secundi: & duo tertij, demum ponit quadruplicem lecturam illius ver. Alijs possessorijs prima qđ loquitur de possessorijs retinendę. & soluit cōtrarium de §. nihil. secunda loquitur de interdictis; q̄ habent mixtam causam. tertia de prępa ratorijs. quarta secū dum casum l. 1. C. de appel. & in fi. primam approbat.

b ¶ Quod de recuperanda.]ad intelligentiam huiusmodi, not. ꝙ triplex est iudicium possessorium, vel pro adipiscenda possessione, vel recuperanda, vel retinenda. pro adipiscēda possessione proponitur interdictū [2] quorum bonorum, & interdictum quorum legatorū, & Saluianū interdictum. ff. quo. bono. l. 1. & ff. quorū lega. l. 1. & ff. de Saluia. interdi. l. 1. interdictum pro adipiscenda possessione datur bonorum possessori. & hæredibus hæreditarijs insti. de interd. §. adipiscendæ. Bonorum possessor nomen est iuris, sicut & bonorū possessio. ff. de verb. signifi. hæreditatis. l. 1. & bonorū possessor dicitur ille qui succedit de iure pretorio. instit. de interdic. §. restitutoris. in glo. bonorum. Et dicitur ideo adipiscendæ possessionis: quia licet hæres hoc ipso ꝙ est institutus, & hereditatem adijt, efficiatur dominus rerum hæreditariarum, tamen possessionem earū non adipiscitur, nisi apprehendat possessionem. ff. de acqui. possessio. cum hæredes. in princ. & si ab alio possideantur, potest adipisci earum possessionem per istud interdictum. pro recuperanda possessione datur interdictum unde ui, & quod ui aut clam. pro retinenda possessione datur interdictum uti possidetis, pro re immobili: uel utrobi pro re mobili. hoc habes instit. de interd. §. adipiscendæ. & §. seq. & infra de probat. cap. licet. Si ergo aliquis cæpit agere rei uendicatione, potest redire ad iudicium possessorium, quod proponitur pro recuperanda possessione, uel adipiscenda, pendente iudicio proprietatis, ut hic dicitur, & infra de testi. significauerunt: in princ. & ff. de ui. & ui armata, cum fundum. §. ult. & econuerso de possessorio potest redire ad iudicium proprietatis, sed ad interdictum de retinenda possessione, non potest redire pendente iudicio proprietatis primitus instituto, scilicet uti possidetis, uel utrobi, quæ proponuntur pro retinendi possessione: nec econuerso potest redire ad iudicium proprietatis, postquam cæpit agere uti possidetis: quia sibimet esset contrarius: qui enim proponitur rei uendicationem, dicit alium possidere, ut sup. de iudi. examinata. quia possidenti non datur actio. institu. de actio. §. iste quoque, & qui agit uti possidetis, dicit se possidere: unde pendente iudicio proprietatis non potest redire ad aliud. Nec obstat quod legitur. ff. de acquirenda possessione. naturaliter. §. nihil. in fin. ubi dicitur quod non negatur ei interdictum uti possidetis, qui cœpit rem uendicare: quia illud intelligitur de eo qui ignorabat se possidere. [3] Vel potest dici, quod ibi renunciauit primæ actioni antequam inchoaret secundam. Et de his interdictis, s. uti possidetis, & utrobi. potest intelligi, quod sequitur in littera, alijs possessorijs iudicijs in suo robore duraturis, &c. quia in his interdictis

2 De materia interdictorū late p Iasonē & alios in §. omnium. insti. de actio. & alibi sæpe in multis paragraphis eiusdē tituli.

3 Idē Inno. & si dicas quō potuit ignorare se possidere? Rn̄det. Ho. ꝙ is cui successit p aliū possidebat, & hoc potuit hæres probabiliter ignorare. ff. d reg. iur. q in alterius, & sic debet ꝓbabili ignorantiæ subueniri, cū ca q not. de cle. excōm. mi. Apostolicæ. Io And.

prius oportet scire q̄s sit possessor. quā quis sit petitor, ut insti. de interd. §. retinendæ. & ideo dicit hic ꝙ iudicium possessionis de sui natura p̄cedit uēdicationē dominij. Ioan. Alij uolunt intelligere ꝙ dr̄, alijs possessorijs iudicijs in suo robore, &c. de illis interdictis, quæ mixtam habent causam, in quib. debet quis probare dominiū seruitutis, & possessionem suam, scilicet se iuisse xxx. diebus illo anno, sicut est interdictū de itinere actuque priuato, quod datur uolenti reficere iter. ff. de itinere actuq; priua. l. 3. §. hoc autem interdicto. & l. 1. & 2. & sic. j̄. de restitu. spolia. ex trāsmissa. & idē in interdicto quod datur de aqua est castelloducenda. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. ait prætor. in talibus enim interdictis non redit quis ad causam possessionis omissa causa dominij. Sed certe de istis non uidetur quod possit itel ligi: quia illa interdicta de sui natura non præcedunt questionē dominij: q̄a ibi simul agitur de possessione & de iure dominij, ut dicitur. ff. de itin. actuq; priuato. l. 3. §. hoc autem interdicto. Vel intellige illud de alijs interdictis, quæ sunt quasi præparatoria ad rei uēdicationem, ut sunt interdicta de liberis exhibendis, & de talibus exhibēdis, ut prius appareat quis possideat, & tunc detur alteri rei uendicatio. argu. C. de rei uen. ordinarij. Vel potest intelligi, quia cum agitur de possessione, & uiolentia, prius agi debet de possessione, ut appareat quis possideat, ut postea qui possidebat, de uiolentia sibi illata experiatur, & sic numquam econuerso. C. de ap. p. l. 1. & illa uerba: quæ uendicationem, &c. non faciunt implicationem, sed demonstrationem notant, quasi dicat, possessoria interdicta uolunt prius tractari, quem rei uendicatio. ff. de rei uend. is qui distinauerit. licet quandoque secus fiat: prior tamen intellectus uerior est.

seu adipiscenda possessione proponitur antequam renunciatum sit, aut conclusum [a] in proprietatis iudicio primitus instituto, agi potest [b] ab eo, qui rem cœperit vendicare: Cum legali sit prouisione statutum, eum qui fundum vendicauerit, ab eo cum quo interdicto vnde vi potuit experiri, pendente [c] iudicio interdictum [d] posse nihilominus intentare [e]: Alijs possessorijs iudicijs in suo robore duraturis, quæ vendicationem dominij, sui natura præcedunt.

¶ Si vero renunciatum fuerit vel conclusum, ut iā possit causa proprietatis diffinitiuæ sententiæ calculo terminari: (Ne lites litibus inculcentur, & via possit fraudibus aperiri) causa[f] non decisa, possessorio non erit vtendum: Nisi iudex qui de causa cognoscit, hoc ipsum ex iusta causa viderit expedire: † Puta cum ex perspicuis indicijs facile arguitur iniquitas inuasoris; & spoliato casu seu malitia probandi dominium subtraxerit facultatem, [g] ¶ His igit̄ & alijs causis inspectis (quæ continet

† Vide text. in l. dolum. cum gl. 1. & no. C. d̄ dot.

tamen. Interdictum olim erat quædam formata, & solennis conceptio uerborum, quibus prætor aliquid fieri iubebat uel prohibebat. instit. de interd. in prin. hodie non seruatur solemnitas interdictorum: sed loco cuiuslibet interdicti datur utilis actio in factum. insti. de interd. §. ul. Bernar.

[Glo. seq. q̄rit. ar. affirmatiue, soluit ꝯtrarium. Vel ponit tres effectus sententiæ latæ super possessorio, secūdū Pano.]

e ¶ Intentare.] sed nunquid si probauerit uiolentiam, dēt ei ad iudicari p̄prietas? Videt̄ ꝙ sic. 16. q. 6. placuit. C. unde ui. si quis in tātam, sed hoc nō est uerū. ꝙ quis amittat dominiū rei, ideo quia commisit uiolētiā? & hoc non est ex natura interdicti, sed ex pœna illius cōstitutionis, si quis in tantam. unde si uult sibi rem adiudicari, proponat condictionem ex illa lege si quis in tātam. quia per interdictum unde ui, non consequitur hoc, sed possessionem cum fructibus.

[Glo. seq. no. ꝙ succumbens &c. obijcit, & soluit.]

f ¶ Causa non decisa.] ergo si aliquis succubuit in iudicio proprietatis: adhuc post sententiam potest redire ad possessorium: sicut econuerso 2. arg. s̄. de elec. querelam. & j̄. eo. tit. c. 3. quia alius est modus agendi. & aliud petitur, quam prius. ff. de excep. rei iudicatæ. cum quæritur. & l. seq. arg. j̄. eod. c. proxi. vbi ille qui obtinet in p̄prietate, obtinet in possessorio, possessio enim videtur esse pars proprietatis: sicut vsusfructus pars dominij. ff. de vsufruct. l. 4. vnde obstat exceptio rei iudicatæ. ff. de excep. ver. iudi. si quis cum totum. in fi. Ad hoc dicas quod si nuda proprietas deducta est in iudiciū, post sententiam potest agi de possessione: quia nil habet commune proprietas cum possessione. ff. de acqui. pos. naturaliter. §. nihil. secus si vtrumq; deductum est in iudicium. s̄. eod. c. 1. 3. & 4. & j̄. c. proxi. Iudex tn̄ qui condēnat de proprietate, per consequens cōdemnabit de possessione: nisi reus excipiat de possessione, scilicet pactum vel vsucapionem, & hoc faciat ante sententiam. ff. de rei ven. officium. ver. vbi enim. Io. Si enim aliquis probauit de possessione, & non de proprietate, & indeterminate 3 de vtraq; actum est, succumbit in vtroque sup. ee. c. 1. & 2. & j̄. c. proxi. Verū est ergo ꝙ qui succumbit in proprietate, & in possessorio: adeo enim præualet proprietas possessioni, ꝙ q̄ obtinet in proprietate, erit potior in possessione, cum de vtraque simul actum est. licet solo verbo perdiderit commodum possessionis, arg. 16. q. 3. ca. placuit. §. quod si mala fide. & possessio semper sequitur proprietatem. ff. de rei ven. officium. in fi. arg. ff. depositi. l. bona fides. verum tamen iudex qui de proprietate tantū datus est, non potest cognoscere de possessione. C. si a non compe. iud. si de proprietate.

[Glo. seq. quærit obijciendo. & respondet.]

g ¶ Facultatem.] si non potuit probare dominum[ut hic dicit] quid valet redire ad possessorium cum videatur condemnandus quia sententia super proprietate trahit ad se sentētiam super possessione. inf. c. proxite? Respondeo, potest valere quo ad fructus, quos recuperat

2 Concor. gl. fim. in l. certi. C. de iterdi. & Cyn. in l. 2. ff. eo.

3 Quasi secus sit si qua si duob. modis agendi ab eodem agebatur. & de possessione per se: & de proprietate per se. j̄. tit. 1. cum ad sedē. & de elec. querelā Io. And.

a ¶ Conclusum.] hoc sumptum est ab Auth. de testi. §. quia uero multi coll. 7. sic. j̄. de fi. instr. cum dilectus, & si mandatum 1 reuocetur post conclusionem, nihilominus fertur sententia non obstante tali reuocatione. s̄. de procu. auditis. in glo. ad illum.

1 Procuratoris non iudicis, ne sit contra. j̄. tit. 1. audita. Ioan. And.

b ¶ Agi potest.] nono tn̄ iudicio, & renunciato priori, & sic saluabis opinionem Ioan. & B. quæ hic reprobatur, & j̄. c. proxi. qui dixit ꝙ nunquam simul agendum est possessorio, & petitorio, etiam ab eodem. C. de rei uend. ordinarij. & C. quorum bon. l. ultim. & C. de interd. incerti. sic intelligitur illa lex. ff. de acquir. poss. naturaliter. §. nihil. quia ibi renunciauit primæ, qui inchoauit secundam.

c ¶ Pendente.] id est, renunciato. secundum Iac. But. sed hęc expositio multū est extranea & cōtraria huic litteræ, nec probat aliquo iure siui canonicā æquitatē plane stat uerbum in sua significatione, ut j̄. de testi. significauerunt, uel pendente quousq; constet de possessorio, vt si succumbat in possessorio, reuertatur ad petitorium. Sed si obtineat in possessorio, q̄d erit de priori iudicio? Fiat quod dicitur in p̄dicta decre. significauerūt.

d ¶ Interdictum.] interdictum dicitur; quia inter duos redditur; non ab interdicendo. insti. de interd. §. sunt

cuperat à tempore deiectionis. Item quia ex quo habuit possessionem, habebit cōmodum retētionis, nisi aduersarius ꝓprietatē probauerit. C. de rei. ven. res. alienas. Et quia si spoliator rē petat, potest ei obijci ꝙ amisit ius, si quod habebat ꝑ cōditionem ex l. prædicta, si qs in tātam.

a ¶ Aequitatem.] quā iudex semꝑ debet habere præ oculis. ff. de eo, ꝙ certo lo. ꝙ si Ephæsi. in fi. & vbi proditum nō est ius, ꝓcedere debet iudex æquitate pēsata. ṡ. de translac. c. vlt. Ber.

æquitatem,[a] aut iuste mouerint animum iudicantis) postquam etiam conclusū fuerit, posse agi possessorio iudicio non negamus.

¶ Idem episcopo & officiali Sancti Andreæ.

¶ Si petitorio & possessorio simul est actum, vna sētentia terminatur & præmittitur possessorium in terminando, sed in exequēdo præualet petitorium.

CAP. VI.

CVm † dilectus: & infra. ¶ Ad quartum breuiter respondemus, ꝙ cum super possessorio[b] & petitorio simul est actum: vtrumq; vna sententia debet terminari. † Sed licet ī pronunciatione sit possessio præmittenda, in executione tamen debet proprietas præualere.[c]

¶ Idem Veron. episcopo.

¶ Adiudicatur illi beneficiū qui ꝓbauit collatorem suum fuisse in possessione conferendi, collationis tempore, per hoc tamen nō prohibetur succumbens agere de proprietate iuris conferendi cum ipso collatore, hoc vult tota littera.

CAP. VII.

CVm † olim quæstio, quæ inter archidiaconum ex vna parte, & archipresbyterū, & canonicos Vincētinæ ecclesiæ ex

CVm dilectus.] In ꝓcedendi facultate possunt concurrere petitoriū & possessorium; in terminandi modo possessorium petitorio præfertur: in exequendo vero petitoriū possessorio præualet. h. d. Primo ponit decisa ꝯsultatio, Secūdo rñsio: ibi. Ad quartū. q̄ facit tria, primo præsupponit modum procedendi: Secundo declarat ordinem terminandi. Tertio effectū exequēdi. Abb. Siculus. Pars huius habetur. sup. de arb. cum dilectus. & inf. de fi. instru. cum dilectus.

† Cap. 4 eo. ti. in 3. cōp.

CASVS. Aliquis possessorio & petitorio simul egit ꝯtra aduersariū suū, quæsiuit iudex, qualiter deberet ferre snīam. Rñdet Papa, ꝙ cū simul est actū possessorio & petitorio, vtrūq; debet vna snīa terminari, sed in ꝓnunciatione præmittēdā possessio, & in executione debet proprietas pręualere, ſm quod factū fuit ṡ. eo. cum ecclesia. & c. cum sup. Not. ꝙ petitorio & possessorio simul pōt agi. & vtrumq; vna snīa terminari debet. Item in executione sententiæ quęstio proprietatis præfertur quæstioni possessionis.

[Glo. seq. ponit vnam lecturā, cu. signat cōtrariū. ponit aliam, cui signat etiam contrariā: ex quibus cōcluditur contra conclusionem alleg. de. §. quia autē. & soluit, reuertitur ad secundam opinionem, quā dicit fuisse M. & respondet ad ipsius contraria.

b ¶ Possessorio & petitorio.] quidā intelligunt quod hic dicit, qā vnus agebat iudicio vti possidetis: & aduersarium agebat cōtra eū rei vendicatione: & sic intelligitur. ṡ. e. ad vltimum. & ita planus est casus. Sed cōtra est qđ legitur. ff vti possid l. 1. §. inter litigatores. qa vti possidetis, dicitur dari[illegible] duos q̄ dicūt se possidere, 1 vt ibi. Vnde verius est. ꝙ idem homo proponebat simul de recuperāda possessione, & proprietate cōtra aduersariū suū: & ſm hoc signātur ꝯtria. C. de rei vend. ordinarij. & ff. de iud. si de vi. C. de interdic. l. incerti C. quo bon. l. vlti. Per illas dicebāt l. & B. ꝙ nōquam poterat simul agi iudicio possessionis & proprietatis. at ff cōtra, ff quorū leg. l. 1. §. qa autē. Sed illud est, ꝙ reus nō certificabat 2 actorē. & ideo simul proponitur petitio hæreditatis, & quorū legatorum M. in cōtraria ait opi. quod possit simul de illis, & nos sumus in eadem opinione, scilicet quod simul possit agi de possessione recuperanda, & de proprietate ab eadem persona. nec est istud cōtra ordinem iuris, nec contrarietas vel repugnantia hic inuenitur: quia non sunt contraria: vt hic patet, & ṡ. eod. cum ecclesia. & ca cum super. & ῑ. de capel. & mō. dilectus. & ll. ꝓdictę, ordinarij. incerti. & C. quo bon. l. fi. non intelliguntur de tali possessorio pro recuperanda possessione; sed interdicto vti possidetis ibi enim ordinarium est ꝙ possessoriū primo tractet: qa ꝑpeu: dētē cōtrarietatē simul agi nō potest de ꝓprietate, & vti possidetis ab eadē parte, vt dictū eū ῑ c. prox. Si uero unus vult agere possessorio, & alter petitorio, illud nullo mō est admittēdū, ῑ. tit. prox. solicite. in. litteris. 3 item cū qs & c. ex cōquestione. quia q̄stio spoliatio nis priuilegiata est. ṡ. de ordi. cogn. sup spoliatione & 3. q. 1. & 2. per totū. & cū actor agit vtroq; iudicio, reus pōt se defendere sup vtroq; ṡ. e. cū ecclesia. & c. cū super C. de offic. rec. pro. l. 1. Bernar.

1 Imò datur et possidēti cōtra eū qui nō possidet; sed ingrat. ῑ. de proba. licet ubi de hoc. lo. An.

2 An scilicet ꝓ hi le uel possessore, an ꝓ legata tio; io. And.

† Vide text. in l. etiam. & ibi Bar. ff. de minor.

3 Concor. l. si à te. ī prī. ff. de excep. rei iudic. & l. 4. ff. de peti. hære.

[Gloss seq. signat contrarium.

c ¶ Pręualere.] sempē ꝓprietas tāquā dignior trahit ad se possessionem, ut sequatur dominus: quia iustior est petitio ꝓprietatis. ff. de posi. bona fides. uers. & hāc ꝓbo & ibi per glo. arg ff. de pig act. si rem alienam. arg. 16. q. 3. c. placuit. §. ꝙ si mala. arg. inf. de sequestra. c. 1. Arg. contra inf. de re iud. suborta. & quod dicit. præualere, intellige quod simul est actum, vt hic dicit. Bernardus

CVm olim.] Potest summàri principaliter duobus modis. Vno modo ut faciat ad primam partē rubricæ, sed de causa possessionis, ut faciat largo modo, uidelicet respectu cōmodi possessionis, & hoc intendit: Sufficit ei cui bñficium seu dignitas est collata, si probata quod cōferens erat in possessione conferēdi, collationis tempore. Secundo modo potest summari magis proprie, & ad titulum, & ad secundam partem rubricæ, & sic. Succumbēs possessorio, de proprietate potest agere. Et certe hęc lectura, licet sit uera in se, nō tamē colligitur ex littera. Et primo decise narrat processum Secundo: ibi, Quoniam reddit diffinitionis causam, soluit obstacula, & diffinit. tertio: ibi, Reseruata, protestatur, & causam subdit. Abbas.

† Omissis multis intellectibus huius. c. de quibus late Doctores hoc loco. hic vr̄ satis aptus: quis Archidiaconus ꝑ epm eēt electus, non tñ possidebat, vel quasi. & iō petebat ipsū archidiaconatū: qđ ipugnabāt canonici hic integra cōsulat, ut clarior sit itelligētia.

CASVS. Inter archidiaconum Vincentinum ex vna parte, & archipresbyterū, & canonicos eiusdē ecclesiæ, ex altera, orta fuit quæstio super iure eligendi archidiaconū. dicebāt enim canonici, ꝙ ad eos pertinebat electio archidiaconi: quare volebāt eum remouere. cum nō fuisset electus ab eis: archidiaconus dicebat, ꝙ electus fuerat canonice ab epō Vincē. qui erat in quieta possessione eligēdi archidiaconū & duos antecessores ipsius elegerāt epi Vinceñ. sine ꝯdictione canonicorum. sup hoc procuratores vtriusq; partis ad sedē Apostolicam accesserunt coram Papa, petebat procurator canonicam electionem archidiaconi cassari, ꝓcurator archidiaconi petebat eā confirmari ex causa ꝓdicta; & lite contestati fuerūt sup qōne ꝓmissa, & quia ibi de ꝓmissis contestata nō petesat.

terat, de cōi cōsensu procuratoris vtriusq. partis causa fuit iudicibus delegatis cōmissa, iudices receptis litteris citauerūt partes, canonici petebāt Inducias deliberatorias, vt possent iudices recusare, iudices non obstantibus allegationib. canonicorū receperunt testes archidiaconi.& causam ipsam cū attestationibus ad sedem Aposto. remiserunt. Dñs Papa examinato negotio: q̄a constitit ei per attestationes. q̄ archidiaconatus ecclesię Vincen. ab episcopis Vincenti. collatus fuit duobus archidiaconis continuę. qui ante ipsum extiterant, sine contradictione aliqua canonicorum & quia canonici prę dicti non potuerunt iudices recusare, nec

altera, & infra.

¶ Quoniam per attestationes nobis constitit euidenter, quod ab episcopis Vincentinis archidiaconatus ipse sine reclamatione aliqua canonicorum, duobus [a] archidiaconis continue (qui ante ipsum extiterant) fuerat assignatus: & quia canonici prædicti iudi-10 ces [b] recusare minime debuerunt, cum causa prædictis iudicibus delegata fuisset, de vtriusque partis procuratorum assensu, [c] prædictum archidiaconatum eidem per diffinitiuam sententiam adiu-20 dicare curauimus: canonicis Vincentinis perpetuum silentium imponentes; [d] Reseruata [e] tamen

tunc non fit præiudicium domino, quin possit illos recusare si voluerit. ar. s̄. de offi. dele. cum olim, & C. de procu. si p̄curator. & hoc est expressum. j̄. de app. significante. circa mediū: ibi, cōtra inhibitionē & per glo. ibi. Sed si simpliciter fuit cōstitutus procurator ad impetrandum iudices, non dando certum mandatum de certis personis: tunc non potest iudicem recusare, arg. l. prędictæ, si p̄curator. Qn̄ prēiudicet factū procuratoris domino, & quando non, dicitur s̄. vt li. nō contest. c. 1. 2 Sed qualiter fuerūt hic recepti testes lit. non contestata. post recusationem, si non consentiebant in iudices; licet de consensu procuratoris eorum fuerūt ob

2 Adde p̄ l. si p̄r. ff. q̄d his q̄i frau. cre. & l. 1. §. dictum. ff. ne vis fiat ei.

inducias deliberatorias petere, cū de assensu p̄curatoris vtriusque partis dati fuissent, archidiaconatū p̄dictū dicto archidiacono per diffinitiuā sn̄iam adiudicauit, canonicis Vincen. perpetuū silētiū imponēs. salua qōne p̄prietatis super collatione archidiaconatus ipsius, si cōtra epm̄ Vincē. contendere voluerint, cum res inter alios acta, alijs obesse nō debeat. Nota q̄ ille qui est electus & institutus ab eo qui est in pacifica possessione eligēdi, obtinet ex sola possessione licet postea appareat i⁹ ad alios ptinere. Itē iudex datus de assensu p̄curatoris dñi, recusari ab ipso n̄ pōt. Itē res inter alios acta, nō nocet alijs. Itē sentētia lata propter possessionem, non pręiudicat proprietati.

[Gl. seq. obijcit contra binum actum, & soluit.

a ¶ Duobus.] sed qualiter potuit iste archidiaconus bino actu epi cōseq̄ ius, cū nec trinus tribuat. s̄. eo. cū ecclesia. sed quadruplex actus necessarius vr̄. C. q̄d serui. l. vltima. §. alijs autem. Sed hoc ideo contingit: q̄a qui est in quieta possessione eligēdi vel præsentādi, potest eligere & præsentare, & ille consequit̄ ius ex hoc. s̄. de elect. querelā. j̄. de iure patro. cōsultationibus. qui enim est in quieta possessione, debet vti iure suo 1 quousque euincatur ab eo. j̄. vt lit. pendē. c. 1. & 2. 16. q. 4. volumus. & sic consequitur aliquis dominium ab eo qui nō est dominus, & sufficit hoc electo vel præsentato tantū in possessori obtinere. id est, q̄ elector sit in quasi possessione eligendi, ad hoc vt cōfirmetur electio vel præsentatio per iura prædicta.

1 Vnde s̄m Hos. ēt si vacante archidiaconatu canonici appellasset, ne eps̄ cōferret, & eps̄ nihilominus cōtulisset, tenet collatio epi, cui appellatio possessionē suā non aufert. ad hoc de sup. neg. p̄l. c. si. vbi dixi de hoc. & q̄ mai. & obe. dilecti. in gl. sed qd. I. A.

[Gl. seq. obijcit & soluit distinguendo & ad instructionem casus iterū distinguit. Secūdo obijcit quod lit. non contest. &c. dat tres solutiones, quarum prima plus placet.]

b ¶ Iudices recusare.] sic patet ex hoc loco, q̄ si p̄curator tuus impetrauit tibi iudicem, q̄ non potes eū postea recusare, ac si tu ipse eū impetrasses. s̄. de offi. de le. super quæstionem. §. verum. Sed mirum videtur. q̄ factū procuratoris in hoc casu p̄iudicet domino, cū hic non posset habere dñs recursum cōtra p̄curatorē, quia in casu isto procurator est nō soluendo: vnde nō debet nocere domino. ff. de dolo. & elegēter §. pen. & ff. de eo per quem fa. erit. l. vlt. in princi. Sed illa iura intelliguntur cum procurator dolum cōmisit secus esset si negligēter versatus esset; & sibi imputet qui minus diligentem procuratorem cōstituit. ff. de mino. cum mandatc. in fin. potest tn̄ pars læsa propter negligētiā procuratoris nomine ecclesiæ petere in integrum restitutionem. j. de in integ. rest. cum ue nissent. In casu isto dico, q̄ si dominus dedit certam formam de certis p̄sonis pro iudicibus obtinēdis, & ipse egressus est illam formam petēdo alios iudices,

tenti? Ideo recepti sunt non obstante recusatione, q̄a in p̄sentia Papæ lis fuerat p̄ illos p̄curatores cōtestata, vt patet in antiqua decre. 3 alias non fuissent rece-30 pti si nō cōsensissent. vel nō ualuisset receptio testiū lite non contestata. s̄. vt lit. non contesta. per totū. vel dic q̄ bene valuissent attestationes ēt lite non cōtes. cū illi canonici fuissent actores, si fuerūt cōtumaces vt j̄. de do. & contu. causam quę. vbi de hoc not. & s̄. vt li. non cont. qm̄ frequēter. in prin. vel si erant rei: quod uerius vr̄ per ipsam litteram: & si cōtumaces 4 fuerunt, bene possunt testes recipi. lit. nō cōte. supra vt lit. non contest. qm̄ frequenter. quia agebatur de electione: sed verum est quod lis erat contestata.

3 Et in registro s̄m In. qui dicit ibi patere, q̄d post litē ↄt. de cōsēsu p̄ curatoris dati fuerīt tres iudices quorum alterū recusabant canonici q̄a cōsanguineus archidiaconi. Io. And.

40 c ¶ Assensu.] & ab eis esset rescriptum impetratum: nec inducię deliberatoriæ dandæ sunt impetranti, 3. q. 3. induciæ. §. ei autē. nec dilationis inducias petere debent, cum apud sedē Apostolicā per procuratores vtriusq; partis lis erat cōtestata: & hęc littera probat q̄ canonici erant actores, qn̄ impetrauerūt rescriptū.

4 Dato etiā q̄ appellauerint ex p̄ dicta cā frustratoria s̄m Inn. ad h oc. j̄. de dol & contu. cum, qui. li. 6. Io. And.

d ¶ Imponentes.] & hæc lr̄a p̄bat q̄ canonici erant actores: quia reo non imponit silentium: sed absoluit̄ actore non probante. Ber.

[Glo. seq. obijcit q̄ exceptio rei iudicatæ, &c. & du-50 pl'r soluit, & in fine soluit improprietatē ad titulū.]

e ¶ Reseruata tn̄, &c.] sic. s̄. de ele. querelam. Sed nunquid eps̄ pōt repellere istos p̄ exceptionē rei iudicatæ: nam cum ille obtinuit, qui habuit causam ab epo illud debet epo, p̄desse: sicut pactum factum a debitoribus hæreditarijs (ne ab ipsis petat) cum emptore hr̄ditatis; nocet uenditori ipsius hæreditatis, ff. de pact. si cū emptore. Sed non est verū, q̄a exceptio rei iudicatæ trāsit ab actore suo ad alium, scilicet emptorē sed non reuertit̄ ad actorē suum. ff. de excep. rei iu-60 si à te. §. vlti. sic s̄. de elect. querelam. Est ēt alia ratio quia hæc sn̄ia lata est ratione possessionis inter capitulū & archidiaconū. sed si capitulum postea voluerit agere contra epm̄. illa erit qō proprietatis, & sic erit omnino alia causa, quia sententia lata super possessione nō obstat agere volenti de proprietate, sed hic res inter alios acta fuit, vt j̄. dicit. vnde nō obstat super proprietate etiam inter easdem personas. [Hactenus procedit glo. Ber quod sequitur, est additio. 5

Ista decre. cōpetētius deberet poni tit. de elect. sicut decr. querelā: q̄a ri. iste loquit̄ qn̄ inter easdē p̄sonas qō vertit possessionis & p̄prietatis, vt patet. s̄. e. p̄ tot. tit. q̄ hic non fit. nec dr̄ hic proprio qō possessionis q̄a non est actum possessorio iudicio; in quo casu loquit̄ iste ti. sed archidiaconus obtinuit: q̄a eps̄ erat in possessione uel quasi iuris eligēdi. Vel dic q̄d ista decr. respicit tantum, secundā partē rubricę. Ber.

5 In antiqs exemplaribus hoc q̄d sequitur vel glo. Bernardi scripta inuenitur nec dubitandum quin sit Bern.

a ¶ Resin-

a ¶ Res inter alios acta.] j.de re iud.c.pe.j.de pb.dilecto,in fi.& j.de do.inter dilectos.in fi. & s.de offi.dele.super eo.& j.de fide instru.inter dilectos.

IN causa.] In prima decisa diffinitio.In secunda ꝓtestatio.ibi,Ad hæc.Abb.Sic.

CASVS. Patriarcha Grandeñ. petebat subiectionẽ in monasterio S.Georgij.& l.solidos Venetorũ ad iudiciũ subiectionis, itẽtãs possessoriũ,s.& petitoriũ.super duob.prędictis articulis lite cõt.pars vtraq; suas ꝓbationes induxit & qa patriarcha ꝓbauit se possedisse, ac pcepisse pdicta: cum diceret se spoliatũ prædictis, dñs Papa ipsũ restituit verũ qa vtraq; pars deduxerat ĩ iudiciũ qcqd iuris habuerat in prædictis,P. visis priuilegijs pdecessorũ suorum ex parte monasterij ꝓductorũ ꝓnũciauit monasteriũ liberũ, & ad Romanã ecc. nullo medio ptinere, absoluẽdo monasteriũ ĩ pmissis,&alijs q̃ iurisdictionẽ & subiectionẽ respiciunt ab impetitione patriarchæ, nõ obstãte possessione ab ipso Patriarcha ꝓbata: qa nõ ꝓbauit tãto tpe se pcepisse pdicta,ꝙ p hoc renunciatum fuerit priuilegijs libertatis:sed cum de prędictis 50. solidis quos patriarcha petebat ad iudiciũ subiectionis,sit actũ ab ipso, p sñiam q̃ sup hoc ꝯtrariã reportauit,Papa sibi non adimit ptãtẽ si alio iure de pmissis l.solidis voluerit experiri. No. ꝙ non obstat res iudicata, si ex alia causa eadẽ res petatur super qua fuerat aduersarius absolutus.

eis quæstione proprietatis,super collatione archidiaconatus ipsius, si forte super hoc contendere voluerint aduersus episcopum Vincentinum: cum res inter alios [a] acta non debeat eis præiudicium generare.

¶ Honorius iij. abbati S. Cypriani Torcel.dięcesis, & sanctæ Mariæ nouæ de Venetijs.

¶ Si petẽs rem ex vna causa succũbit; ex alia causa petere poterit. h. d. quo ad litteram. Vel sic: Petenti rem iure dominij,possessionem probare non sufficit. h.d.quo ad titulum.

CAP. VIII.

IN causa,quę inter patriarcham Grãden.ex vna Parte, & abbatẽ & cõuentum monasterij sancti Georgij de Venetijs, super subiectione ipsius monasterij ex altera vertebat:inuenimus pro eodẽ patriarcha probatũ, ꝙ inter alia abbas quandoq; iuit ad eius synodũ, quinquaginta solidos Venetorum ei p plures annos exoluẽs†: & infra. Ad hęc cũ de prę missis quinquaginta solidis, quos petijt ad subiectonis iudiciũ [b], a patriarcha sit actum per sententiam diffinitiuam, quam super hoc contrariã reportauit:ei non adimimus(si alio iure [c] de ipsis experiri voluerit) potestatem.

[Glo.seq.soluit impertinentiam tituli.

b ¶ Ad subiectionis iudicium.] petebat patriarcha subiectionẽ in monasterio S.Georgij.& l.solidos ad ĩdiciũ subiectionis ab isto abbate,vt ꝓbaret, p hoc, ꝙ ei subesset.& j.de censi.oĩs anima.10.q.3.illud.[& C.de episco.& cle.nulli. & in his actũ fuit à patriarcha possessorio & petitorio:in possessorio obtinuit, in petitorio succubuit:& sic facit ad titulũ: aliàs nõ vr̃ facere ad titulũ.& sic patet ꝙ male fuit decisa, & melius fuisset posita in tit.de re iud. siue de exce. Qñq; vero census talis,est signum exceptionis,qñq; solummodo signum protectionis.j. de priuileg. recepimus.& tunc non eximit à iurisdictione dięcesani,vt dicto c.recipimus.in fi.& in gl.fi.1.sed hic petebatur in signum subiectionis,sicut etiam j.de censi. cum venerabilis.sed quia monasteriũ liberũ erat, & exemptũ p priuile.Rom.Pon. succubuit in illo casu & in allijs:qa nõ percepit ille tanto tpe ꝙ renunciatum vel præscriptum fuerit priuilegium libertatis. vt patet in integra.

1 Concor.l. cum quidã.§. diuus. ff. de vsu. & l. Celsus.cum not.ff. de vsuca.

c ¶ Iure.] sic patet ꝙ qui rem petit, & pcipue in personali actione ex vna causa, si succumbat ꝙ non obstat ei exceptio rei iudicatę,si postea petat eandẽ rẽ ex alia cã.ff.d exce.rei iud.cũ quæritur. & l.& an eadẽ.§.actiones. Idem est in rei vendicatione si exprimat tantũ vna causa.ff.de exce.rei iud.si mater.§. eandem. Idem est ẽt ĩ possessorio.j.de dona inter dilectos.& ff.de acqui.pos.possideri.§.ex pluribus 2 arg. de hoc dictũ est s.de lib.ob.cap.2. vbi de hoc.

† Facit ad hoc text. l. cum quid. ff. si certum peta.

2 Emptor q usucepit possidet ꝓ suo & pro emptore.& hæres emptoris pro hęrede,& ꝓ emptore. Io.A.

TITVLVS XIII.

De restitutione spolratorum.

¶ Gregorius nonus †episcopo Constan.

¶ Aduersus restitutionem petentem, non est audiendus reus de proprietate opponens nisi actore consentiente.

CAP. I.

LIcet multũ & infra. ¶ Conquestus est nobis Philasius † cęcus, eius campum ab † ecclesię hominibus irrationaailiter occupatum. ¶ Quod si ita est,

DE RESTITVtione spoliatorum.

¶ Visum est s.de cã possessionis, sed qa causa restitutionis possessoria est, ideo de illa summittit secundũ Gof. Vel sic. Viso qualiter possessio perdatur: quia pdita restituenda est ideo,&c secundum Hos.vel sic: Vidim⁹ s.quo ordine causæ possessionis & proprietatis tractandæ sunt,sed quia dubitari posset,an spoliatus sit indistincte restituẽd⁹: iõ subiecit hanc rubricã. Abb. Siculus.

De hac materia tractatur.2.qõ.2. & 3.quæ.1. & 2.per totum.

† In omnibus manuscriptis exẽplarib.deest vox.nonus. Cõtius ex serie capitũ, Gregoriũ septimũ, legẽdũ admonet Antoni⁹ Augustinus ex lib.7.epistola 126. siue 130.registri B. Gregorij obseruat scribẽdum ita: Gregorius Constantio Mediolanẽsi epõ.habet c.7.eo. ti.in 1.compil.

† Philarius. Philagrius.

† In codice Barbatiæ ita:ab ecclesiæ vestræ.

LIcet multũ.] Si ꝯsentit is q restõnẽ petit, põt sibi qõ ꝓprietatis referri.h.d.In prima spoliati conquestio. In secunda:ibi, Quod si ita, causæ cõmissio bimembris, Et secunda;ibi,Alioquin.Abb.Sic.

CASVS. Quidam cæcus conquestus fuit dño Papæ, ꝙ homines ecclesię,cãpum ipsius cæci occupauerãt irrationabiliter:Quidã diaconus ipsius ecclesię Euẽtus nomine aduersario respõdit, ꝙ campus erat ipsius ecclesię:& hoc obtulit se probaturũ:& cęcus rñdet si hoc ꝓbare posset,ꝙ esset cõtẽtus: vñ sup hoc scribit Papa Constantio epõ dicens:quamuis anteq̃ qõ ꝓprietatis tractari dẽat, possessio violẽter ablata ipsi cæco deberet restitui:tñ qa diaconus pdictus consentiẽte ipso cæco, obtulit se probaturum dictũ campũ ad suam ecclesiã pertinere, inqnirat de hoc ueritatem:& si hoc probatũ fuerit ipsi cæco silentiũ imponat: alioquin res ei ablata reddatur. Not.ꝙ cã possessionis prius tractãda est,& restitutio faciẽda, quàm quæstio proprietatis,sed cæcus iste in hoc iuri suo renunciauit.

[Glos.

[Glo.seq.obijcit ad ti. per tres ll. & vnam decr.& ad illas respondet.]

a ¶ Contẽtionem.] si hoc petiuisset. ĩ.eo.c. prox & c.in litteris.& c.item eum quis.& s̃.de ord. cog. sup spoliatione.& 2.q.2. p totũ.& 3. q. 1. & 2. per totũ. & sibi imputet iste cæcus qui renunciauit iudicio possessorio 29.q.2.cuius rei causa in gl.probare. Sed vr ꝙ non est restituẽdus si aduersarius incõtinẽti vellet pbare dñium.ff. ad exhi.l.3.§. ibidẽ. & ff. ad Treb. ille à quo.§. 1. & melius. ff.vt in pos.leg.si is. à quo. primo rñ. & ĩ.e.litteras.ad fi.sed non obstãt leges illæ: quia non loquũtur in ĩterdicto vñ vi. immo in interdicto de adipiscẽda possessione.& ꝙ dicit decr. litteras.illud spãle est pp periculum animæ, in casibus vbi ecclesia dispensare non potest,vt ibi patet.

[Gl.seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Restitui.] cum fructibus pceptis: & q pcipi poterũt à tpe deiectionis.ĩ. eo.c.proxi.& c.grauis.Sed qd si sumptus aliquos fecit ille diaconus in rẽ illam? 1 Rñdeo, nec petitionẽ hẽt inuasor,nec retẽtionem: quia donare vr tamquã malæ fidei possessor, inst.de rerũ diui.§. ex diuerso. & quicquid plãtatur, seritur, vel ædificatur, oẽ solo cedit,radices si tamẽ egit.inst.de rerum diui.§. si Titius.immo tenetur etiã de eo quod casu perijt.ff. de lega.1.cum res.in fin. tamen sumptus necessarios si ne quib.res facta esset deterior,nõ debet restituere. C.de rei vend.domum.& ff.de peti.hẹr.si à domino. §.vlti.

quamquam ante omnem contentionem [a] possessio ei debuerat violenter ablata restitui; [b] tamen quia Euentus diaconus ipsius ecclesiæ, consentiente illo constituit se legitime probaturum, dictũ campum eiusdem ecclesiæ iuris esse, veritatem inquire, & si hoc probatum fuerit, huic dicendum est, vt à sua intẽtione discedat: Alioquin res ei ablata reddatur.

¶ Alex. iij. Vigornieñ.† episcopo.

¶ Petenti restitutionem beneficij, non obstat renunciatio facta post spoliationem; quia præsumitur non spontanea. Et seriose addidi; quia præsumitur non spontanea: quoniam etsi probaretur spontanea, deberet obstare talis exceptio, vel renunciatio in beneficialibus.

CAP. II.

Solicitè† cures perquirere, quo tempore H. renunciauit ecclesiæ, & si tibi constiterit eum spoliatum, [c] cum eidem ecclesiæ renunciauit, contra eum testes alterius partis, de iuramento, & renũciatione sponte facta (antequam restitutus fuerit) non admittas, † quia nõ est verisimile [d] quòd sponte iuri suo renunciauerit, qui renunciat spoliatus. Sed testes eiusdem H. quibus intendit se probare, quòd

Solicitè.] Petenti restitutionẽ nõ obstat exceptio abiurationis facta post spoliationem. h. d. ẽm gl. Io.An.Diuiditur,Primo ponit causæ commissionem, in qua prius prouidet replicationi, qua pbata repellit exceptionem,submittens rationem:ibi, Quia nõ est.Secundo ponit finalem determinationẽ: ibi,Sed testes. Abb.Sic.

CASVS. Quidam clericus H.noĩe dicebat se spoliatum ecclesia sua: vnde petebat restitui sibi ecclesiã: Rñdebatur econtra, ꝙ nõ fuerat spoliatus,sed spõte ipsi renunciauerat,dum eam possidebat: vñ non erat audiendus: & hoc pbare volebat? Rñdebat ꝙ & si verũ esset ꝙ renũciauerat,spóliatus tñ renũciauit & inuitus.& hoc pbare volebat.Cõsultus Papa quid super hoc esset agendũ,mandat Vigornieñ.epo,vt diligenter inquirat quo tpe H. renũciauit ecclesiæ, & si constiterit illum spoliatũ,cum eidẽ ecclesię renũciauit,contra ipsum testes alterius partis de spontanea renunciatione,& iuramẽnto pstito non admittat, antequam fuerit restitutus: qa nõ est verisimile ꝙ spõte iuri suo renunciauerit,qui spoliatus renũciat:sed testes ipsius H.recipiantur.quib. probare intẽdit, ꝙ violẽter pdicta ecclesia fuerit spoliatus.No ꝙ ei qui petit restitui,nõ potest referri quæstio proprietatis, ꝙ ius nõ hẽat:& sic quæstio proprietatis non præiudicat quæstioni possessionis:quia quæstio spoliationis priuilegiata est,vt ei nihil possit opponi, ꝙ tãgat quæstionẽ proprietatis, nisi primo fuerit restitutus.

[Glo.seq.arg.à cõtrario,secundo obijcit, quòd ante ingressum. &c.soluit,signat contrarium de decre. super hoc.& remittit.]

c ¶ Eum spoliatũ.] ergo à cõtrario secus si nõ esset spoliatus, bene reciperentur testes contra eũ ĩ.c.pxi. ex eo enim ꝙ spoliat⁹ renũciauit, præsumitur ꝙ inuitus & coact⁹ renunciauit:vñ cõtra talẽ præsumptionẽ non admittuntur testes (vt hic innuitur) nisi facta restitutione Sed quare mandat Papa inquiri quo tpe renũciauit cũ spoliatus añ causæ ingressum debeat restitui.s̃.c.pxi.& ĩ. e.in litteris.& c.item cum quis? Ideo de hoc inquiritur:qa si renunciasset eo tpe quo possidebat,& ipse postea peteret ecclĩã dicẽs se spoliatum.2 tunc reciperent̃ testes cõtra eum, ꝙ spõte renunciauit,vt sic defenderet se iste reus cõtra istũ petentem restitutionẽ, vt sequitur in gl.ad fi.& s̃. de renun. super hoc. quæ cõsueuit signari contraria huic: sed non contra dicit. quia in alio casu loquitur, vt ibi dictũ est . Sed si aliquis spoliatus petit restitutionem beneficij sui, & obijciatur ei ꝙ nõ fuerit canonice institutus, vel ꝙ spõte renũciauit,vel abiurauit: nõ est audiendus: quia ei nõ põt referri quæstio proprietatis, nisi post quam fuerit restitutus: quod esset si audiretur obijciens in iure minus canonicã institutionem, vel ab iurationem spontaneam, vt ĩ. eo.in litteris. c. itẽ cũ quis.& c.ex cõquestione, quia qõ spoliationis priuilegiata est,s̃.de ord.cog.sp spoliatione.Hic ergo tm̃ agitur possessorio: vnde aduersarius non est audiendus,mouẽs ei qõnem proprietatis: quia nihil habet cõe qõ proprietatis cũ possessione. ff. de acq.pos.naturaliter.§.nihil.quare non obstat iuramẽtum restitutionem petenti,cũ in ea non agatur de iure pprietatis:sed iurm,& renunciatio spontanea tangunt ius proprietatis,cui abiurãdo renũciauit spoliatus, sed possessioni non renunciauit vel abiurauit: quia iam amiserat eam per spoliationem. & ei quod non possidebat, renũciare nõ poterat, quare petit restitutionẽ.Si vero cõstaret ꝙ non spoliatus renũciasset: bñ reciperent̃ testes aduersarij 3 ꝙ spõte renũciauerit. dum quiete possidebat,vt in c.seq.Et sic est arg.ꝙ lata sñia super proprietate, nõ obstat agere volẽti de possessione,vt no.s̃.de causa pos.cap.pastoralis.& ẽt argu.contra colligit̃ ibi,quod obstet,in gl.ergo si aliquis,&c.

[Glo. seq. ad rationem tit.addit aliam , secundo signat contrarium de decr. seq.ponit opinionem: dupliciter soluit.]

d ¶ Quia nõ est verisimile.] contra hãc psumptionẽ nõ admittuntur testes, ex quo cõstat ꝙ spoliatus sic renũciauit:& & hoc nõ tantũ ex vi psumptionis,sed potius

†Vvigoreñ. Virgorn.

1 Vide de hac materia per Bar.in l. fundo . cum glo.ff.de rei ven.& text. no. cum gl. in l. plane. ff.de pet.hæ re.

† Post concil.Laterau. sub Alexan. iij par.22.c. 1.& c.1. eo. tit.in 1. cõpil.

† Istũ text. dt hic Abb. esse singu. ad hoc ꝙqñ aliqua exceptio proponitur in genere,quæ in specie certa contẽta sub gñe concludit intẽtum excipientis, incerta non dẽt per hoc excludi.

2 Vel quia veniẽs non fuit admissus:vel quia fuit electus cum renunciando possessionem amiserit, ẽm Inn.alle.decre sup hoc. Io.And.

3 Quasi istud non sit excipere ↄ̃ petitionem, sed reprobare probationẽ,ẽm Petr. Ia.& Ab.Io. Andr.

potius ex natura, & priuilegio spoliationis: quia eã intentans non est reconueniendus, nisi de alia spoliatione cõueniretur, vel ei in modũ exceptionis alia spoliatio obijceret. s̃. de ord. cogn. sup spoliatione. Sed manifeste vr̃ contraria decret. sequens, vbi obijciens spontaneam abiurationem agenti possessorio, auditur. Quidam sic soluũt cõtrarietatẽ, ꝙ hic metu renũciauit, & nõ corã suo iudice: & in seq. c. renũciauit sponte, & corã suo iudice. Verior est solutio, q̃a hic agebatur possessorio tantũ, in sequẽti possessorio & petitorio, vt patet in antiqua. Vel dic ꝙ hic constabat eum spoliatũ fuisse, cum renunciauit: q̃a hoc primo quęsitum fuit, vt dicit ĩ princ. sed in sequenti non cõstabat eũ fuisse spoliatum: 1 immo dicebatur ꝙ nulla spoliatione facta, sponte dum possidebat renũciauit: & sic admittitur ad probandum ꝙ non spoliauit indirecte. sic, j̃. eo. cũ ad sedẽ. & j̃. de testi. significauerũt. & inf. eod. olim. 1. arg. ꝙ sicut admittitur actor ad probãdum ꝙ fuerit spoliatus: sic reus põt & debet admitti ad probandum cõtrium: quod erit, dũ probauerit ꝙ spõte renunciauerit, cum possidebat, & coram suo iudice: & si hoc probauerit, patet ꝙ ipsum non spoliatur, & sic nulla contrarietas, & ibi præcessit renunciatio spoliationem, sed econuerso hic; & ideo secus: & ita non fuit spoliatus.

a [Spoliatus.] quid si spoliatus stetit per annum ꝙ nõ petijt restitui, nunquid postea auditur? Vr̃ ꝙ non, quia interdictũ actio est prætoria, quæ anno expirat, insti. de perpe. & tẽpo. ac. in prin. Rñ̃deo; prętorię actiones tẽpales sunt quo ad pœnam. perpetuæ quo ad persecutionẽ ipsius rei. ff. de act. & oblig. in honorarijs. ff. de vi, & vi arma. l. 1. in prin. immo ſm canones videtur, ꝙ ẽt ad dãnum siue ad pęnam perpetuo ag possit: quia nulla conditio temporis opponi potest, vt 3. q. 1. reintegranda.

ACcepta conquestione.] Petenti restitutionẽ ecclesiæ, obstat exceptio spontaneæ abiurationis. h. d. In prima parte ponitur cõsultatio, continens commissionis formam & exceptionem. In secunda responsio: ibi, Mandamus. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam Clericus P. nomine, cõquestus fuit dño Papæ, ꝙ ecclesia sua violenter fuerat spoliatus: mãdauit Papa, quibusdam iudicibus, vt si de hoc constaret ecclesiam facerent sibi restitui. partibus coram iudicibus constitutis, responsum fuit ab aduersario, quòd ipse non fuerat spoliatus, sed coram Eboracen. archiepiscopo dum ecclesiam possidebat, spontanea voluntate abiurauit eandem: & hoc offerebat se probaturum: iudices consuluerunt super hoc dñm Papam: & ipse mandat eisdem, quatenus si cõstiterit eis, ꝙ prædictus P. nullo metu vel vi coactus, sed sponte dum ecclesiam possidebat, abiurauit eandem ei super hoc perpetuũ silentium imponant: cum per hoc apparet ꝙ non fuerit spoliatus. No. ꝙ petenti restitutionem potest opponi ꝙ non fuerit spoliatus, & auditur volens hoc probare.

[Gl. seq. signat contrarium de decre. s̃. proxi. ibi remittit, & in fine ponit opinionem. Secundo & tertio signat, & soluit duo contraria.]

CAP. III.

ACcepta † conquestione P. clerici, qđ violẽter fuerat ecclesia spoliatus, vobis dedimus in mãdatis, vt si hoc cõstaret, eã sibi restitui faceretis. Quo cognitio, rñ̃sum est ab aduersario, id nõ debere proficere: eo ꝙ spontanea voluntate corã Eboraceñ. archiepo Apostol. sedis legato præscriptam ecclesiã violenter prędicta ecclesia fuerit spoliatus, [a] (dũmodo idonei sint) recipere non postponas.

¶ Idem.

¶ Petens restitutionem beneficij, non auditur, etiã si spoliationem probat, si probatur eum sponte illud beneficium prius resignasse:

abiurasset: † & infra.

¶ Mandamus, quatenus si vobis cõstiterit, ꝙ præfatus P. nullo metu vel vi coactus, sed spõtanee † prelibatã ecclesiã taliter abiurauerit: [b] ei super hoc perpetuũ silentiũ imponatis.

¶ Idẽ Vuigoreñ. episcopo, & Helen. archidiacono.

¶ In interdicto de retinẽda; succumbit reus ipsius abiuratione probata. h. d. quo ad titulum.

CAP. IV.

AVdita † q̃rela T. clerici ꝙ H. psona ecclesię de Sander, ipsum super ecclesia sua Peleñ. † indebite molestaret: London. episcopo, & tibi fili archidiacono dedimus in mandatis, vt si vobis constaret, quòd prędictus H. alterius

b [Abiurauerit.] cõtra. s̃. c. pxi. vbi non admittuntur testes; ibi soluit. Item ar. s̃. j̃. de instit. cũ venissent. sed ibi possessorio actum fuit. & ibi etiam abiuratio vel renunciatio personalis fuit, sed concessio fuit realis; 2 Itẽ arg. aliud s̃. j̃. de concess. preb. post electionem ibi: non fuit abiuratio probata: vnde ibi restituitur: & post restitutionẽ potest opponi abiuratio; vt ibi dr̃ ĩ fi. Quidam dicũt ꝙ illa decre. solicite. continet dispensationem, ex eo quod ibi auditur contra iuramentum. hæc vero ius continet, ex eo ꝙ hic non auditur contra iuramentum: 3 arg. j̃. de iureiurand. si vero. Bern.

AVdita quærela.] Per secundas litteras facientes ẽt expressã mẽtionem de primis, non reuocat sñia lata per primas. h. d. secũdum Io. And. sed adde ad istud summarium, ẽt si in secundis litteris dicatur, ꝙ debeat reuocari quicquid immutatum erit in cã à certo tempore. Diuiditur. nam primo ponit tres commissiones: Primo primam, & processum ipsius vsque ibi, Licet. Secunda vsq; ibi: Quia tñ. ibi incipit tertia, vbi præmittit cãm mandati. Scđo mandatum bimembre, quod per se patet. Abb. Sic.

CASVS. Quidam clericus T. nomine accessit ad dñm Papam, & conquestus est ei, ꝙ H. rector ecclesiæ de Sãd. ipsum T. super ecclesia de Peleñ. indebite molestabat, cum esset rector alterius ecclesiæ, & iurasset ꝙ ipsi T. super eadem ecclesia nõ moueret qõnẽ. Papa mandauit epõ Londoñ. & archid. Helieñ. vt si cõstaret eisdem, dictũ B. alterius ecclesiæ personatum habere, vel ꝙ iuro spontanea voluntate pstito super eadem ecclesia dicto T. qõnem de cętero nõ moueret, ipsum H. ab ipsius molestiis prohiberent. tandem cõstitit eisdem, ꝙ nõ solum habebat personatum alterius ecclesię, sed voluntate spõtanea abiurauerat eccclesiam de Peleñ. vnde iudices pceperunt eidẽ H. ne dictũ T. super ecclesia ipsa de cætero molestaret. Sed dictus H. nuncium suum ad curiã destinauit litteras impetrans formam aliam cõtinentes. s. ꝙ non obstantib. litteris à parte altera impetratis, reuocaretur in irritũ si q̃d esset immutatũ in cã, Postquã nũcius, ipsius H. iter arripuit ad sedẽ Apost. veniẽdi audito ꝙ dictus H. tales lr̃as impetrasset. dictus T. ad curiã acessit exponens dño Papæ oĩa p̃dicta: sup hoc rescribat Papa Vuigoriñ. epõ, & idẽ archidiacono Helieñ. dicens, ꝙ non intellexit nec intelligi debuit, vt reuocaretur qđ per eos factũ eẽt auctoritate lr̃arum ipsius, sed si aliqd indebite immutatũ esset. Vñ mãdat quatenus sñiam q̃ tulerũt ante receptionẽ posteriorũ lr̃arum occasione ipsarum nullatenus debeãt reuocare: & si cõtra sñiam

ipsam

† Post cõcil. Latera. par. 22. c. 2. & c. 2. eo. titu. in 1. compil.

1 Ergo non obstabat. sed refert sequ. gl. ad tẽpus quo repellitur spõtanea probatio renũciationis. Io. And.

† Vide text. in l. si q̃s vi. §. differẽtia. ff. de acquir. pos.

† al. ita: sed spõtanea voluntate.

2 Concor. l. iubere cauere. cũ no. ff. de iuris. om. iud. & l. qui restituit. ff. de rei vend.

† Post cõcil. Later. sub Alex. 3. par. 22. c. 4. & c. 4. eo. ti. in 1. cõpil. vbi habes integrã narrationẽ facti.

† al. Pelereñ.

3 Alij dicũt illud loq̃ ex vi expulsiua, istud in compulsiua, sed hoc falsum est: quod patet hic p verbum spoliationis, Ioan. And.

ipsam aliquid statuerunt, illud debeant reuocare. Si vero post receptionem sequẽtium litterarum sententia lata fuit, ea non obstante iuxta earum tenorem in causa procedant. Not. ꝙ aliquis duas ecclesias quod ad rectoriam simul habere non potest. Item ꝙ per renunciationem spõte factã, amittit q̃s ius suum. Item ad intentionem Papæ semper recurrendum est. Item quod legitime factũ est Papa non intendit reuocare. Item sententia recte lata per rescriptum Papæ non reuocatur. Item sententia lata post reuocationem litterarum, non tenet.

f † Non obstante.] hoc ideo, quia iurisdictio per primus litteras atttributa, reuocata erat, vnde nulla fuit sententia lata post receptionem secundarum. sic s. de off.deleg.ex litteris. Bern.

In litteris.] Primo ponitur quæstio. Secundo ipsius responsio. Tertio responsionis ratio: & partes patent. Abb. Siculus.

† al. sup eadẽ cã, i multis antiquis.

† Pelerẽ.

a ¶ Alterius ecclesiæ personarum hẽret.] sed etiam quodcũq; istorum probaretur. sufficiebat. j. de pb. referente. & capi. de multa. & s. de elect. dudũ. 2. & s. c. proxi. & s. q̃d met. cau. ad audientiã. & j. de iureiur. si vero. & 22. q. 4. si aliquid.

b ¶ Molestaret.] & sic patet ꝙ T. possidebat, & H. illũ ĩpediebat, & mole dabat eum super ipsa ecclesia: vnde agebat T. vti possidetis. 1 s. ne inquietaretur. vnde secundum formã, petitionis formatur hic sententia. inf. de simo. licet Hely. §. nam iuxta iudicij, &c.

c ¶ Non intelleximus.] not. ꝙ non vult Papa per suum rescriptum bene statuta rescindi. sup. de æta. & qual. eam te. nec vult derogare iuri alicuius. 99. di. nullus. & c. ecce ibi, sub trahitur. & gl. subtrahitur. & s. de off. ord. licet. §. quia tamen. & j. de vsu. pal. ex tuarum. & C. de emancip. nec auus. & ea quæ causa cognita statuntur rescriptis reuocari non possunt, vt C. comminatio. epistolas, progrãmata, & c. l. 3. ad hoc facit C. sententiam rescindi non pos. l. impetrata. & C. de test. & quemadmodum testi. l. si testamentum.

d ¶ Receptionem.] not. tempus receptionis litterarum considerandum, & non datæ. & sic j. de præb. dilectus 2. vbi de hoc in gl. receperunt.

[Gl. seq. assignat contrarium, & soluit.

e ¶ Occasione ipsarum.] not. ꝙ hic fit in secundis litteris mentio de primis eitam expressa non tamen reuocantur primæ. vnde signatur contra. s. de rescri. cæterum. &c. ex parte 2. sed hoc ideo est, quia sententiam iam erat lata per primas, quæ validæ fuerunt: alias secundæ reuocant illas, vt hic patet: à qua sententia non fuit appellatum, vt C. vt lit. pend. l. 1. & 2. 2. C. de transact. causas. & C. sen. rescin. non pos. l. imperrata.

¶¦ Hunc tex. dicit hic Abbas esse singularem ad hoc, ꝙ hoc uerbum bñ reuocetis in irritũ, nõ intelligit de legitime actis.

† al. innouatum.

1 In quo interdicto utetq; agit & uterq; impetrare potest, sicut ĩ cõi diuidurdo & finiũ regũ. iudicijs. fm In. ex lr̃is. ut j. de pb. Io.

2 Prima dicit rescriptũ

ecclesiæ [a] personatum haberet, vel iuro spontanee præstito firmauerit, se memorato T. super eadem ecclesia † quæstionem decætero non moturũ, ab eius molestia super hoc compesceretis eundem, & inf. ¶¦ Cũ vero vobis plenius constitisset, dictum H. non solum alterius ecclesię personatum habere, sed etiam spontanea voluntate ecclesiam de Peleñ. † in perpetuũ abiurasse: prohibuistis eidẽ, ne dictũ T. super hoc decetero molestaret.[b] ¶ Licet autem nuncius eiusdem H. posteriores litteras impetrauerit; formã aliam continentes, quòd nõ obstantib. litteris à parte alterius impetratis, reuocari deberent si quid immutatum esset in cã: postquam idẽ nuncius iter ad nos arripuerit veniendi. ¶ Quia tñ non intelleximus,[c] nec intelligi debuit, vt reuocaretur quod per vos factum esset auctoritate litterarum nostrarũ; † sed si q̃d præsumptione vel violentia immutatum † esset; Mandamus, quatenus sententiam quam protulisti ante posteriorũ litterarum receptionem,[d] occasione ipsarum [e] nullatenus reuocare tenetis; & si contra sententiam ipsam aliquid statuistis, studeatis id sublato appellationis obstaculo reuocare. Si vero post receptionem sequentium litterarum, sententia lata fuerit; ea non obstante, [f] iuxta tenorem ipsarũ appellatione postposita procedatis.

¶ Idem Brixien. episcopo.

¶ Petenti restitutionem beneficij, quæstio institutionis non canonicæ referri non potest.

CAP. V.

In † litteris tuis; & inf. ¶ Super illa quæstione, videlicet, cum quis dicit se de possessione violenter eiectum, & aduersarius dicit eum non fuisse canonice institutum. Respondemus, prius de violenta eiectione [g], quam de canonica [h] insti-

nõ patrocinari contra sniam, a qua non fuit appellatũ. Secundo dicit talẽ cõdẽnãdum in litis uerã ęstimationem. Io. And.

CASVS. Aliquis dicit se de possessione ecclesiæ suæ violenter electum: vnde petit restitui: aduersarius dicit eum non fuisse canonice institutum: quæritur q̃d iuris sit? Respondet quod primo cognoscendum est de violẽta eiectione, quàm de canonica institutione: quia prædo de iuris rigore debet restitui. No. quod quæstio spoliationis præcedere dẽt quæstionẽ proprietatis. Itẽ petenti restitutionẽ, non potest referri quęstio proprietatis: nisi primo fuerit restitutio facta.

[Glos. seq. in princi. alleg. vnum simile. secundo opponit contra textũ in hoc quod dicit prius agẽdum de violenta electione in glos. exponit: secundo opponitur: videretur quod simul possessorio & petitorio possit agi. Panar.]

g ¶ De violenta eiectionem.] cum enim agitur de violẽtia & possessione, prius agẽdum est de possessione quis possideat, scilicet vt per hoc appareat quis fecerit violentiam C. de appel. l. 1. si vero agatur de possessione & proprietate: de possessione prius agi debet, vt hic. Et expone, de uiolenta eiectione, id est, de possessione violenter ablata, ut ff. de iudic. si de ui. & ff. ad leg. Iul. de ui publi. qui cætu. §. si de ui. 3. cum quæstio spoliationis sit priuilegiata. s. de ord. cognitio. super. & hoc cum unum intentatur ab una parte, & alterum ab altera, secus si utrunque ab eodem, quia tunc potest utrunque simul proponi. s. titu. proxim. cum ecclesia. & c. sequen. & cap. cum dilectus. & interdicto uti possidetis. naturaliter prius de possessione agitur. C. de interdict. incerti iuris. cum suis concord. quia & ciuilis & naturalis ratio suadet, ut alter possideat, & alter à possidente petat, instit. de interdi. §. retinendæ.

h ¶ Canonica institutione.] & sic patet ꝙ spoliato nõ possit referri quæstio dominij: nisi primo fuerit restitutus sup. eo. solicite. ubi de hoc.

[Glos. seq. signat contrarium, & soluit, & determinat. Ioan. And.

† Post conc. Lateran. sub Alc. iij. par. 22. c. 5. & ca. 5. e. tit. in 1. comp. & de intellectu & materia uide late p Antonium Gabrieliũ. li. 5. commu. con clus. titu. de rest. spoliat.

3 Et possessione uel domino q̃rat: prius cognoscendũ de ui q̃ de pprietate rei. Ioã. And. ut j. de prob.

a ¶ Prædo.]

a ¶ Prædo.] ff. de vi & vi arma. l. 1. §. q à me. arg. ɔtra: qa dolo facit q petit qđ statim restituere dēt. ff. đ de doli exce. dolo. Sed illud pt intelligi in petitorio iudicio: & hoc verū est, nisi sit talis prædo, cuius vitæ nullus parcere debet. C. qñ li. vnicu. si. iu. se vin. l. 1.

[Glo. seq. casum excipit.]

b ¶ Rigorem.] nisi dñs rem petat eodē tempore cū fure. 1 ff. depo. bona fides. §. exēpli loco. tamē æquitas quandoque præfertur rigori. C. de iud. placuit.

1 Sed illud iure authenticorum vr̄ correctū in pos. in prin. coll. 6. & si gnaf. C. de pos. & incipit, sed iam cautum.

† Post conci. Lateran. par. 22. & c. 6. e. tit. in 1. compil.

I Tem cum quis.] Diuiditur vt ꝓxi ma. Ab.

CASUS. Aliquis dicit se de possessione sua violēter eiectū: vel dicit aduersariū suū clam possessionem illam intrasse: vñ petit restitui; aduersari⁹ opponit ei crimē, vt sic ꝓtextu criminis repellateū à sua intētione: qrit qd iuris sit. Rñdet ꝙ obiectio talis nō dēt admitti, necexecutio prīcipalis causæ ꝑꝑ hoc dēt differri: qa nullū crimē pōt ei opponere antequā fuerit restitut⁹, cū p̄sumať eius inimic⁹ existere. No. ꝙ petenti restitutionē, aduersarius crimen opponere nō potest ante restitutionem: qa p̄sumiť inimic⁹.

† Vide l. qui ad nūdinas. §. clā possidere. cum l. seq. ꝑ Bart. ff. de acqui. possessio.

[Glo. seq. dicit eū, cuius possessionē aduersarius intrauit restitutione non egere, nisi in duob. casibus & qd consequeretur agens per hoc interdictum.]

† Cap. 1. eo. [..] in 2. cōp. c.

c ¶ Clam possessionem intrasse.] in hoc casu non eget restitutione: qui possessionem non amisit: nisi in duobus casibus: puta, si veniēs non fuerit admissus. Item cum non accedit: qa suspicatur se posse repelli. ff. de acquirēd. posses. clam possidere. §. qui ad nundinas. & l. si id. §. vlt. consequitur tamen, vt quod iam ædificatum est tollatur, & conseruetur indemnis, prout iuratū fuit in litis taxatione à iudice facta. ff. quod vi aut clam. super. §. in hoc interdicto. & l. 1. §. denique. vbi dr̄ ꝙ nulla iusta exceptione se tueri potest qs aduersus facitū quod vi aut clam fecit, seu contra interdicto isto agentem.

...tutione agi debere, quia prædo [a] ēt est ſm rigorē [b] iuris restituendus.

¶ Idem Exon. episcopo.

¶ Non obstat exceptio criminis, agenti interdicto vnde vi, vel quod vi aut clam.

CAP. VI.

ITem † cū quis dicit, se possessione violenter eiectum; vel aduersarium clā possessionē [c] intrasse, & aduersarius ei crimen obijcit, [d] vt eum à sua intentione repellat, non occurrit nobis quod illius obiectio admitti debeat, † vel principalis [e] causæ ꝑꝑ hoc executio retardari, qm̄ criminaliter [f] aduersus eum ante restitutionē agere nō pōt, cū p̄sumatur eius existere inimicus.

¶ Idem Cantua. archiepiscopo.

¶ Spoliatus etiam à iudice iuris oridine prætermisso, ante omnia restituatur.

CAP. VII.

COnquerente † nobis R. clerico accepimus, ꝙ ipsum ecclesia de Vverfort † sine iudicio spoliasti.

¶ Quia vero iam non decet honestatem tuam, clericos tuæ iurisdictionis, sine manifesta causa & rationabili, [g] suis beneficijs spoliare, quibus teneris paterna [h] prouisione consulere. Mandamus, quaten⁹, si est ita, [i] prædicto † clerico præfatam ecclesiā, cum redditibus inde perceptis [k] restituas; & in pace eam possidere ꝑmittas.

¶ Restitutione aūt facta, si quid aduersus eum super præscripta ecclesia proponere volueris, [l] coram Exon. episcopo delegato a nobis, per te vel per sufficientem responsalem tuum, cum eodem R. ordine iudiciario poteris experiri. [m]

¶ Idem.

¶ Restituitur coniux viro probanti disponsationē & copulā, & de ipsius impunitate cauenti: nisi magna sit viri sæuitia.

CASUS. Quidam clericus R. nomine conquestus fuit domino Papæ, ꝙ archieps Cātu. ipsum sine iuris ordine spoliauit ecclesia sua: Papa scribit archiepo dicens, ꝙ non decet honestatē suam, taliter clericos suos spoliare beneficijs sine rationabili causa, quib. potius paterna dēt ꝓuisione cōsulere: Vnde mādat quatenus si est ita, ꝑdicto clerico ecclesiam restituat cum fructib. inde ꝑceptis, & in pace ipsā dimittat eidem: facta vero restitutione, si aliqd super ecclesia predicta contra ipsum ꝓponere voluerit, corā Exoneñ. epo ad hoc delegato cū eodē R. poterit ordine iudiciario experiri. No. ꝙ nullus dēt destitui vel spoliari ēt à suo prælato, iuris ordine nō seruato. Itē restitui dēt res cū fructibus perceptis. Itē spoliatus ñ tenetur respondere de proprietate donec fuerit restitut⁹.

† Care. c. 2.

† In codice Barbatiæ ita: ꝑdictam ecclesiam ꝑ fato clerico cum &c.

g ¶ Rationabili.] 46. dist. satis peruersam. & 16. q. vlti. inuentum.

h ¶ Paterna.] 16. q. 1. prędicator. & 8. q. 1. clemens. & inf. de præb. c. 2. & c. cum secūdū Apostolum. & ī. de cēsi. cum Apostolus.

[Glo. seq. quærit obijcendo.]

i ¶ Si est ita.] Sed quare dicit, si ē ita, nunquid debet ipse cognoscere de facto suo? Respōdeo, pōt: quia cum de facto suo debeat esse certus: super hoc nullā habet cognitionem, sed ille cui cā committiť, sed in hoc, vt quod iniuste fecit emendet, defertur eidem. ī. de rescr. e. ab excommunicato.

K ¶ Perceptis.] & qui percipi potuerunt. ī. eodem. granis.

l ¶ Volueris.] ex quo enim aduersarium se sibi constituit, non dēt esse iudex in facto suo. C. ne quis in sua causa ius sibi dicat. l. vnica. & 4 q. 4. c. 1.

[Glo. seq. recitetur per notabile, & quæstionem.]

m ¶ Experiri.] & sic videtur quod ecclesiam sibi retinuerit, & non alij dederit illas etiam ille cui dedisset, haberet experiri: & iudex de his quæ coram eo acta essent, si interrogaret, scriberet delegato. 18. dist. de concilijs. & si archiepiscopus eum nō restituerit, vt mandať, tūc delegatus cognoscet an taliter fuerit spoliatus: quia hoc illi mādatur, ex eo quod dicit: si est ita: vt dictum est; semper enim præsumitur pro sententia 2 iudicis, quousque probetur contrarium. ī. de renun. in præsentia. & ī. de re iudi. sicut. & ī. de elect. bonæ. & ī. de probat. post cessionem. ff. de insti. & iur. l. pen. §. prætor.

2 Sed hic nō fuit sñia vel iudicialis priuatio. sed extraiudicialis spoliatio. Ioan. Andr.

d ¶ Crimen obijcit.] & male: quia separata est causa criminis à causa possessionis. C. de do. inter vi. & vxo. si maritus. in fin.

e ¶ Principalis.] scilicet cā restitutionis: quia principalis est, & primo expedienda. ī. eo. c. 1.

f ¶ Criminaliter.] vt 3. q. 1. & 2. per totum. & ī. eo. c. frequens. [lib. 6]

COnq̄rēte. Primo ponit q̄rela Scđo: ibi. Quia vero, ꝑceptū: Tertio: ibi, Restitutiōe; iudicijs datio.

Ex transmissa.] Primo mandat restitutionem cum cautione. Secundo prouidet quid agēdum sit cū fragilis est cautio: ib. Si autem. Abbas.

CASVS. Quidam miles petebat restitutionē vxoris suę, q̄ ab ipso sua temeritate diuerterat, q̄ contra matrimonium consanguinitatem opponebat? Rñdebatur, ꝙ nō debebat ei restitui, cū nondū ipsius possessionem habuerit, & ēt quia timet suæ ꝑsonæ periculū imminere: mandat Papa q̄busdam, quatenus si cōstiterit ꝙ prædicto militi pręfata mulier fuerit legitime despōsata, & ab eo cognita, ipsā faciāt ei restitui, recepta cautione sufficienti ab ipso, ꝙ ei non debeat malum inferre. Si vero ita crudelis & seuerus fuerit, quod mulier de ipso diffidat: cōmittatur alicui honestæ mulieri vsq; ad finē causæ, custodienda in loco vbi vir vel parentes ipsi⁹ nullā possint mulieri violētiam facere. No. quoddā speciale in ista restitutione, videlicet ꝙ debet ꝓbari proprietas, s. matrimonium contractū esse legitime, & ꝙ eā cognouerit, & ꝙ spoliatus fuerit. Itē cū timet de sæuitia viri: dēt cauere vxori re impunitate ꝑsonæ. Itē qñ capitali odio vir odit vxorem, non est ei restituēda, etiam si vellet cauere.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. compil.

† al. molestiam.

† Vel ponat in loco religioso. ĵ. de spons. c. cū locū. & s̃. c. accedēs. de procurat.

1 Ita ꝙ tenuerit. rōne consensus: dato ꝙ aliter sit nullū simile ĵ. de spō. c. 1. lib. 6. Ioan. An.

2 Adde quæ no. lib. 6. cōment. in Directo. schol. 139.

CAP. VIII.

Ex † transmissa nobis: & infra.

¶ Mandamus, quatenus si vobis constiterit, quòd præfata mulier prædicto militi legitime [a] desponsata fuisset, & ab eo [b] cognita: ipsam ei restitui faciatis: recepta tamen sufficienti [c] cautione, ꝙ illi nō debeat aliquod malū inferre.

¶ Si aūt capitali odio ita mulierem vir persequitur, ꝙ merito de ipso diffidat, alicui probæ & honestæ mulieri, vsque ad causę decisionē, custodiēda studio suis committatur in loco vbi, vir vel parentes eius mulieri nullā possint violentiam [d] † inferre. †

l. ergo. §. adiici. sed nomine cautionis simpliciter posito, cautio nuda intelligitur. C. de verb. sig. sancim⁹, & iudex recipiat cautionem, ꝑ quā magis possit mulier esse secura. s̃. vt lit. nō contest. quoniam. §. vlt. & hoc solū bene agitur, & c. 23. q. 5. prodest. sic 32. q. 2. de bñdicto. si vero nō possit secure caueri, non est restitutio facienda. ĵ. e. litteras. & s̃. vt lite nō contest. accedens. 2 & hoc ꝓpter fragilitatem cautionis ff. ad Trebe. qui ita. §. 1. & hic idem dicitur.

d ¶ Violentiam.] ad extorquēdam forte aliquam confessionem. 31. q. 2. Lotharius. §. præterea. & versic. & ecōtra. ad fin. vel aliud iniquū in ipsam committat Ber.

¶ Idem.

¶ Per solutionem pensionis rei donatæ factam donatario, cū auctoritate donatoris acquiritur illi donatario rei donatæ possessio: adeo quòd si ab illa expellitur, per interdictum recuperandæ agere poterit.

CAP. IX.

Cum † venisset ad nos G. canonicus sanctæ Trinitatis de Hasul. † à suo Priore & Capitulo destinatus, in audientia nostra proposuit, quod cum Eboracen. archiepiscopus ecclesiam de N. eis concessisset, & per scriptum proprium confirmasset: ita quòd post de-

Cum venisset.] si is qui ꝑ aliū possidet illo mortuo possessionē ingressus expellit, restitutionē ꝑ interdictū petere poterit. ita cōiter summant Doct. sed secūdum hanc summationem forte de nihilo prouidet hoc c. & ideo summa sic, & no. vt in rubro. Et secūdū hoc est casus notabilis: & probat no. per gl. & Bar. in l. q̄ vniuersas. & in l. quamuis. ff. de acquir. posses. Diuiditur: nam in prima parte ponitur consultatio partium decisa, in secunda responsio: ibi, Respondemus. Abbas.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. compil.

† Batillis. Basillis. Barelf. Barcelis.

CASVS. Archiepiscopus Eboraceñ. ecclesiam de N. concessit canonici sanctæ Trinitatis, & per scriptu ram propriam confirmauit: ita videlicet, quod post decessum G. clerici qui ecclesiā, tunc tenebat, in vsus cederet canonicorū. & interim clericus ille auctoritate archiepiscopi, canonicis prædictis annuam solueret pensionem, q̄ archiepiscopo soluere cōsueuit: q̄ concessionem dominus Papa inspecto instr̃o concessionis archiepiscopi, confirmauit: Mortuo clerico prędicto, canonici prædicti confisi de concessione, & cōfirmatione prædictis, sine authoritate archiepiscopi, possessionem ipsius ecclesiæ sunt ingressi: Archiepiscopus, quia auctoritate propria, & eo non requisito possessionem ipsius fuerunt ingressi, fecit spoliari prædictam ecclesiam omnibus, quæ clericus defunctus ibi dimiserat ipsis canonicis: vnde canonici prædicti domino Papæ de archiepiscopo sunt conquesti: Respondit Papa super hoc, quod si canonici prædicti, a præfata ecclesia, uiuente clerico supra dicto auctoritate archiepiscopi ꝑceperunt annuam pensionem, eo mortuo, quamuis non habuerunt auctoritatem archiepiscopi, uitiose tamen non sunt ingressi possessionem, cum sit cautum in iure, vt is possideat, cuius nomine possidetur: & ideo archiepiscopus tenetur ad restitutionem eorum, quæ inde fecit asportari. Nota, quod qui per alium possidet, possidere intelligitur, & ita uiuēte clerico intelligitur possidere per ipsum.

[Glossa sequens obijcit, quòd non uacans, &c. & soluit.]

a ¶ Legitime.] i. per legitimū consensum de pręsenti vtriusque, 1 ꝑ verba idonea expressum. ĵ. de spōsa. si inter. & cap. tuæ. & in facie ecclesiæ: & ideo nō obstaret restitution. licet obijceret̃ consanguinitas. infra eo. ex conquestione. nisi obijceretur gradus indispensabilis, vel etiam quodcunque aliud impedimētum perpetuum: & probationes essent incontinenti paratæ. inf. eo. litteras. secus si ageretur petitorio. supra de ordine cognitionum, intelleximus.

[Glo. seq. no. in hoc possessorio duo probanda: ponit simile: & rationem subdit.

b ¶ Et ab eo cognita.] & ita per hoc habuit possessionē. Et sic patet ꝙ duo debet probare qui petit restitutionem: videlicet legitimā dispensationē vere vel pręsumptiue, & carnalem copulā, & est simile in seruitutibus: vbi quis dēt probare duas res, s. seruitutē constitutam fuisse: & se vsum fuisse. ff. de itin. actuq; pri. l. tertia. §. hoc autem interdicto. & hic seruitus est hincinde: neç est simile hoc possessorium alijs possessorijs de recuperāda possessione: q a ibi non est necesse ꝓbare de iure. s̃. de officio dele. cōsultationibus. Hic non sufficit sola possessio: quia possessio hic haberi non potest sine iure, vt ĵ. eo. ex parte. Quare non sufficit sola possessio? quia liber homo possideri non pōt. hic est talis possessio, ꝙ qui possidet, possideretur. ĵ. eo. litteras. in fi. & c. ex parte. & ĵ. de rap. cum causa.

c ¶ Sufficienti cautione.] ĵ. eo. litteras. in fi. Sufficiēs cautio 2 dicitur si pignora vel fideiussores dētur. ff. māda. si mādato Titij. §. vlt. ff. de fideicommis. liber.

a ¶ Te-

a ¶ Tenebat. Sic colligitur ex hoc, ꝙ beneficium non vacans fuit illis concessum, unde eo ipso debent perdere illud. j. de conces. præben. qui in viuorum. & cap. post electionē. licet donator aliud donare illis teneatur. j. de præben. inter cætera. & 7. q. 1. præsentium. sed hoc non habet locū in hoc casu. quia qđ collegio datur, nemini datur. arg. 12. q. 2. episcopus. §. qui manumittitur. & null⁹ suo nomine inde capit emolumentum, 2. q. 6. §. biduum. vet si. palā. & sic nullus desiderat mortem vi uentis. 1 de conces. præbend. nulla. & talis donatio licet fieri potest de cōsensu episcopi, etiam à patrono sine præiudicio possidentis. j. de dona. consultationibus. quę ponit istum casum. & infra de iure patro. quod autem.

† al. pficeret.

1 Maxime quia natura le uitium est, negligi, qđ cōiter possidet, ut se nil hre qui totū non hēat arbitret. C. quādo & q. quar. pars. l. 2. lib. 10. Io. And.

b ¶ Annuam.] per hoc intelliguntur canonici accepisse possessionē & archiepiscopus sic eam amisit, & receptio pēsionis fuit signum traditæ possessionis. argum. j. de consue. ex litteris. sicut & donādo vel vēdendo rem aliquam, si vsumfructum sibi retinuerit, eam tradidisse videtur. C. de dona. quisquis rem. & l. si quis argentum. §. sed si q. dem. ff. de rei vendi. quædam mulier. & est argu. adhoc. ff. de acquiren. poss. quod meo. §. si venditorem. & l. qui bona. & l. si aliquam. nec mortuo clerico, statim canonici amiserunt possessionem, quam prius habebant, sed tunc demum si neglexisset. ff. de acquir. poss. si de eo. §. 1. Bern.

† Adde de hoc per l. ex stipulatione ff. de acquir. poss. & l. 2. C. eo.

cessum. G. clerici (qui præfatam ecclesiam tunc tenebat [a]) vsib. eorum omnibus modis proficeret; † & interim auctoritate ipsius archiepiscopi, idē G. ipsis canonicis, annuam solueret pensionem, & infra.

¶ Rñdemus, quod si præfati canonici, de prædicta ecclesia, auctoritate eiusdem archiepiscopi, viuente clerico, perceperunt annuam [b] pensionē, eo mortuo, quamuis auctoritatem eiusdem archiepiscopi non quæsierunt, vitiose tamen non sunt possessionem ingressi; † cum (sicut cautum est) is possideat, cuius nomine [c] possidetur.

¶ Lucius tertius G. archidia. & I. archipresbytero Turoneñ.

¶ *Si actore agente petitorio, reus super eadem re deducit possessorium, proceditur in solo possessorio, suspenso petitorio.*

CAP. X.

Ex † conquestione B. mulieris ad nos noueritis peruenisse, qđ cum C. miles eam sibi matrimonio copulasset, & mortali affectione pertractans ex ipsa filiam suscepisset, sine iudicio [d] ecclesiæ a se remouit eandem; & de accusando super consanguinitate matrimonio remoto appellationis obstaculo, litteras ad iudices impetrauit, cum aūt priusquā a iudicib. mulier citaretur, per diœcesanum epm virum sibi restitui petijsset, & ob hoc ad nos propriū nuncium destinasset demū coram pfatis iudicib. constituta, modo per se, modo per procuratorem, [e] ante ipsius causæ ingressum [f] & post, virum sibi restitui postulabat. Iudices ttui postulauit, & ob hoc ad sedem Apostolicam nuncium destinauit: demum coram præfatis iudicib. constituta, aliquando per se, aliquando per procuratorem, ante causæ ingressum & post, virum sibi restitui postulabat: iudices restitutione denegata, in principali procedere voluerunt, vn de ipsa ad sedē Apostolicam appellauit: mulier cōquesta fuit de hoc dño Papæ, vn̄ mandat Papa iudicibus. quatenus si est ita, mulieri virum restitui faciant, & quicquid post appellationem factum est, debeant in irritū reuocare: audientes postmodum causam super consanguinitate, & debito fine terminātes eandem. Not. ꝙ restitutio semper facienda est antequā tractetur qō principalis. Item quicquid fit post appellationē legitimam, debet reuocari.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cōp.

d ¶ Siue iudicio ecclesiæ.] & ideo male, ēt si consanguinitas notoria esset. j. de diuor. c. porro. qa talis separatio pęna est, quæ non dēt imponi nisi per iudicē. 33. q. 2. sæculares. & §. in hoc.

e ¶ Per procuratorē.] ꝙ bñ licet, ēt si esset minor xxv. annis, j. e. c. ex parte. ēt si ageret ad tori separationē tm̄. j. de, pc. c. tuę. sed si criminaliter ageretur, non, vt in c. tuæ. & j. de acc. c. veniens. in crimine enim non interuenit procurator. 5. q. 3. in criminalibus. 4

ADDITIO. An autem comparando per se, uideatur reuocare procuratorem, uide bonum. tex. in c. si quem. de procuratoribus. lib. 6.

4 Concor. l. sicut. in fi. ff. quēad. usufruct. amit. & l. nō solū. §. 1. ff. de lib. lega.

[Gl. seq. no. ex tex. ꝙ etiam post li. contest. & c. & adducit c. pastoralis. Obijcit de dec. inter monasterium. Soluit, & stando obiectioni respondet ad hoc cap. & ad cap. pastoralis.]

f ¶ Ante ipsius causæ ingressum. & post.] per hoc uidetur ꝙ quæstio spoliationis in modum actionis proposita præiudicet principali, & ante litem & post litem contestatam. argum. supra de causa poss. c. pastoralis. Sed uidetur quod non sit audienda mulier ista petens restitutionem lite contest. super principali, sicut in mutuis petitionibus, quæ ante ingressum principalis proponēdæ sunt, supra de mut. pet. c. 1. & C. de sen. & interlo. om. iud. auth. & consequenter. & quia dilatoria est qualitercunque proponatur, & dilatoriæ quæstiones omnes siue exceptiones ante litem contestatam debent proponi. postea uero non, infra de re iud. capitu. inter monasterium. Satis uidetur dicendum, quod si aliquis contestetur litem, cum actore intentante quæstionem proprietatis (sicut faciebat uir iste, qui agebat de consanguinitate) si nihil reus dicat de spoliatione ante litem contestatam, non sit postea

[Gl. seq. ponit partem casus decisam.]

c ¶ Cuius nomine possidetur.] j. de præscr. si diligenti. & s. ut lit. non contest. qm̄. §. ꝙ si super inst. de interd. §. possidere. ff. de acq. poss. quod meo. & l. generaliter. Supple ut intelligas quare faciat ad titulum quod mortuo clerico illo, canonici statim intrauerūt possessionem sine requisitione archiepi: unde ipse spoliauit eos prędicta ecclesia, & omnia bona ecclesiæ fecit asportari: unde petebant canonici restitui. 2 ut patet in integra. 3. & sic per responsionem patet, ꝙ sunt restituendi, quia possidebant, & iniuste spoliauit eos.

2 Archieps dicebat eos non restituē dos: qa non possederant. Io. And.

Ex conquestione.] Si altero coniugiū matrimoniū accusante alter petat restitui, ante omnia restituitur. Primo ponitur appellantis querela, Secundo, iudicum datio: ibi. Mandamus. Abb. Sicul.

3 Hāc hēs in 2. cōp. initio huius capitis citatam.

CASVS. Quidam miles C. nomine B. mulierem in uxorem accepit, & eā maritali affectione pertractans, filiam suscepit ex ea tandē sine iudicio ecclesiæ à se remouit eandē: & litteras ad iudices impetrauit, ut matrimonium accusaret de consanguinitate: Sed antequā à iudicibus citaretur, coram diœce. epo uirum sibi resti-

ſtea audiendus: ſiue in modum actionis vel exceptionis velit obijcere ſpoliationem ſuper eadem re, & ſibi imputet qui hoc omiſit: ſed ſuper diuerſis bene poſſet peti reſtitutio in modum actionis reconueniendo lite conteſtata durante iudicio. ſ. de ord. cogni. cap. cum dilectus. & ſ. de reſcri. in concilio Lugdunenſi. cap. diſpendia. §. reus quoque. ſed non in modum exceptionis. Et in caſu huius decre. quæſtio ſpoliationis propoſita ĩ modũ actionis pri⁹ debet terminari, & facta reſtitutione procedatur ſuper petitorio. Sed hic ideo mulier auditur, quia & ante ingreſſum litis, & corã ordinario, & coram de legato hoc inſtanter petebat, & poſt ingreſſum, & nihilominus compulſa per iudices ĩgredi iudiciũ, petijt reſtitui, & cũ nihil ꝓficeret, appellauit: & quod dicitur in decr. paſtoralis. intelligitur quãdo primo qui intentat petitorium, ille idem ante concluſionẽ poteſt redire ad poſſeſſorium, vnde non eſt ſimile.

† Hic in pleriſq; antiqs legit: noluerũt, cui repugnat & ſenſus & ſeries huius capitis, nã cum iudices reſtitutionẽ negaſſent, & de facto procederẽt, ipſa appellauit.

† Cap. 5. eo. tit. in 2. cõp.

[Gl. ſeq. ponit quattuor caſus, in quibus non ſit reſtitutio cõiugis.

vero reſtitutione negata, (quod fieri non debuit [a]) in principali procedere voluerunt: † vnde ipſa noſtrã audiẽtiã appellauit, & inf. ¶ Mandamus, quatenus ſi eſt ita, mulieri virum reſtitui [b] faciatis: quæ poſt appellationem [c] ipſius acta ſunt, in irritum reuocãtes; poſt modum ſuper matrimonio cauſam audiatis; & fine canonico [d] terminetis.

¶ Cœleſtinus tertius.

¶ *Violentius rem eum fructibus etiam qui percipi potuiſsent reſtituere, damna reſarcire, & de iniurijs ſatisfacere compellitur.*

CAP. XI.

GRauis † ad nos querela, & infra. ¶ Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit de ꝑmiſſis [e] prędictum archidiaconum, ablata prænominati monaſterij fratrib. cum integritate reſtituere, damna plenarie reſarcire, & de illatis iniurijs [f] cõpetenter ſatisfacere compellatis, † prouiſuri, vt nõ tantum fructus [g] a nouo & violẽto poſſeſſores perceptos, ſed quos (ſi is poſſidere fuiſſet licitum) poſſeſſores veteres percepiſſent, reddi faciatis eiſdem.

¶ Innoc. iij. epiſcopo & capitulo Tridon.

¶ *Ingreſſus poſſeſſionem ignorante domino ad quẽ pertinet. põt per ipſum dominum ſtatim cum ſciuerit repelli etiam violenter, nec ex tali repulſione competit repulſo contra dominum interdictum poſſeſſorium. h. d.*

† Vide text. in l. 1. §. qui ãt. cũ §. ſeq. ff. de vi. & vi arma.

† Terdoneñ. Tendonẽſ.

a ¶ Non debuit.] niſi in caſib. puta ſi eſſet publice adulterata. ĩ. de diuor. ſignificaſti. vel niſi timeretur ſęuitia viri, ita ꝙ non poſſe ei caueri. ĩ. eo. litteras. & ſ. e. c. ex tranſmiſſa. & in caſu quem habes ĩ. diuor. c. gaudemus. in fi. Item vbi petitur reſtitutio 1 in modum exceptionis, ibi non datur reſtitutio, quia non agitur ad hoc. ſup. de ord. cog. c. cum dilegectus.

1 Melius dixiſſet vbi ꝓponĩ ſpoliatio. Io. And.

b ¶ Reſtitui faciatis. arg. ꝯ. ſup. de or. cog. intelleximus. ibi, petitorio, & hic poſſeſſorio, ſic non eſt contra.

[Gl. ſeq. reci. per obiectionem.]

c ¶ Poſt appellationem.] & ita tenuit appellatio, licet eſſet inhibita in litteris, quia remotio appellationis nõ impedit appellationem, vbi manifeſte quis grauatur. 5. de app. c. vt debitus. & ideo omnia reuocantur, quæ poſt appellationem legitimam facta ſunt. l. ĩ. eo. litteras. Bernardus.

d ¶ Fine canonico.] Verbum iſtud, fine, ſemper ponitur in cauſis ſpiritualib. & præcipue in matrimonialib. quę per canones terminari debent. ĩ. de conſan. & affi. c. 1. in fi. In ciuilibus cauſis ponitur debito fine, ſed in hoc non eſt vis: quia in ſpiritualibus ponitur quandoque debito fine. inf. eod. cum ad ſedem. circa prin. ĩ. de teſti. ex tenore. 3 Bern.

2 Et per iudices eccleſiaſticos, vt diffiniuit conc. Trid. ſeſ. 24. de ſacramento matrimonij, can. 12.

3 Cõcor. l. 1. §. quęſitum. cum gl. & l. de pupillo. §. denunciare. ff. de no. ope. nunc.

GRauis.] Prima pars deciſe ponit querelam, ſuper qua ſecunda dant iudicem: ibi, Mandamus cui quattuor tantum mandat, quæ per ſe patent. Abbas.

CASVS. Archidiaconus iſte de quo fit hic mentio, ſpoliauit monachos iſtos Dolenſis monaſterij: & damna alia & iniurias irrogauit eiſdem. Vnde monachi domino Papæ grauiter ſunt conqueſti: mandat Papa quibuſdam, quatenus ſi conſtiterit eis de præmiſſis, compellant prædictum archidiaconum reſtituere omnia quæ abſtulit prædictis monachis, & damna plenarie reſarcire, & de iniurijs ſatisfacere competenter: prouideant inſuper, vt fructus perceptos ab archidiacono à tempore violentiæ, & quos percipere monachi potuiſſent, ſi non fuiſſent ſpoliati, eiſdem reſtitui faciant vniuerſos. No. ꝙ ſpoliati plenarie ſunt reſtituendi ad omnia quæ amiſerunt, cum fructib. ꝑceptis, & q percipi potuerunt.

[Gl. ſeq. recit. ꝑ q. quomodo conſtare debeat, &c.]

e ¶ De præmiſſis.] de violentia ꝑ teſtes conſtare debet, ſi aduerſarius ipſam negauerit. De rebus amiſſis per proprium iuramentum qualitate perſonarũ ac negotij inſpecta, & ſic taxatione iudicis pręmiſſa põt ſequi condemnatio. ſ. quod met. cau. c. vlt. vbi de hoc. & C. vnde vi. ſi quando. & 2. q. 1. in primis. & de iureiu. olim.

f ¶ De illatis iniurijs.] quas ſpecificare debet qui agit iniuriarum. ff. de iniu. prætor. 1. reſpon.

[Gl. ſeq. recit. ꝑ q. qd intelligitur appellatione fructuum? & dicit id qđ ſupereſt, &c. diſtinguẽs inter fructus induſtriales & naturales, & inter poſſeſſorem malæ fidei, & bonæ fidei, & violentum.

g ¶ Fructus.] nota ꝙ fructus dicuntur qui ſuperſunt deductis expenſis, quæ fiunt gratia quærendorum, colligendorum, & conſeruandorum fructuum. quod locum habet tam in bonæ fidei fideiuſſorib. q̃ in malę fidei etiã prædonib. ff. de pet. hær. l. ſi à domino. §. fructus. & l. plane. in fi. & C. de fru. & lit. expen. l. 2. nam nullus caſus interuenire poteſt, qui hoc genus deductionis impediat. ff. fam. erciſc. fundus qui. 1. reſpon. in fi. & ff. ſol. mat. fructus. niſi in vno caſu. ĩ. de deci. tua nobis. fructus .n. intelliguntur deductis neceſſarijs impenſis. ff. de ope. ſer. fructus. & ff. de vſur. l. quod in fructus. & ff. man. l. qui mutuam. §. fi. argu. 12. q. 2. vobis. cum hac diſtinctione: bonæ fidei poſſeſſor tenetur reſtituere tantum extantes ante lit. conteſt. & non conſumptos. poſt litem vero cont. vniuerſos. C. de rei vẽd. certum. Malæ fidei 4 autem poſſeſſor, non tamen violentus, tenetur reddere omnes qui probantur ad eum perueniſſe ante lit. conteſta. & poſt. C. de rei vend. l. ſi fundum. Si vero fuit violentius, tunc tenetur reſtituere perceptos, & eos qui percipi potuerunt per veteres poſſeſſores. vt hic dicit, & ſ. eo. conquerẽte. & ſ. de off. dele. cum cauſa. & 12. q. non liceat. in gl. fi. quod tamen loquitur in re male alienata: ſimile ĩ. de app. bonæ. & ff. de pet. hær. l. ſed & ſi lege. §. quod autem ait. & ff. de rei uend. ſi nauis. §. vlt. & C. vnde vi. l. ſi de poſſeſſione. & ff. de vi, & vi arma l. 1. §. qui autem vi dilectus eſt & §. non ſolum. ſicut in pignoratitia actione. C. de pig. act. l. 2. & hoc poteſt intelligi de fructibus induſtrialibus, vt frumento, vino, & conſimilibus. ſecus videtur de alijs, ſcilicet de naturalib. vt pomis, ficubus & con-

4 Not. Vine ĩ. de deſpõ. imp. ad diſſoluendũ. ꝙ ſola denunciatio nõ facit aliquem malæ fidei poſſeſſorẽ. ff. ꝙ fal. tut. per totũ. ſed in ſola petitione hęreditatis efficit p denunciationẽ malęfidei poſſeſſor, ita ꝙ poſtea nil alienare p̃t. ff. de pe. hæ. itẽ veniũt. §. & ꝙ ãt. lex ãt. ſi fundum. ĩ. all. loquit in eo qu hẽ. bat. cõſcientiã rei alienæ, ſm eum. Ioan. And.

& consimilibus: quoniam istos non facit suos possessor etiam bonæ fidei, vnde reddere tenetur vniuersos & consumptos, & extantes, vt ff. de vsur. l. fructus percipiendo. Et de fructibus istis qualiter restituendi sunt, habes insti. de offi. iudi. §. 1. & in gl. cum fructibus. ff. de rei ven. ex diuerso. ibi no. Et in verbo, restitutionis, oīs vtilitas actoris cōtinetur. ff. de verb. sig. cum prætor. & 3. q. 1 per totum. & 2. q. 2. per totum.

† Cap. 2. eo. tit. i 3. cōpil.

† Terdonen.

CAP. XII.

Olim † causam, quæ inter vos noīe Triden. † ecclesiæ, & magistrum & fratres militiæ templi in Lombardia, super domo Caluentiæ, vertebatur, de Locedio † & de Columba abbatibus, meminimus commisisse: & infra.

¶ Episcopus Tridon. † possessiones quasdam Humiliatis, [a] † sub ea conditione [b] concessit: quod noīe Tridon. † episcopi oratorium ibidem, & hospitale construerent †: & tres solidos censuales Tridon. † episcopo annis singulis exhiberent: à quo etiam per sona, quæ loco præficeretur eidem, inuestituram perciperet; & pro se, & 10 alijs fratribus, ei, & successoribus eius obedientiam faceret manualem; [c] epō sibi loci dominium nihilominus retinente. Dictus vero magister ad eandem domū aspirans, ipsos adeo 20 circumuenit, quod præter conscientiam vestram, se & sua in eius manibus tradiderunt; ea tamen conditione [d] apposita, si vobis quod facerent, † complaceret; sine quorum assensu se nihil pos- 30 se facere asserebant; [e] & infra. ¶ Intelligentes autem prædictam domum eidem magistro traditam [f] sub conditione fuisse; & gistri, defendendo ius suum, modum excedendo, satisfactionem debitam eidem exhibere procurent. No. q̄ qui possidet sub conditione, non dicitur possidere, & ideo non competit ei restitutio si deijciatur de illa possessione. Item vim vi incontinenti vel quam cito intelligit vim illatam, repellere licet. Item nullum fit præiudicium domino, si eo ignorante alius possessionem illius acceperit, quo minus illū expellere possit cū hoc sciuerit. Itē vim vi repellere licet cū moderamine inculpatæ tutelæ, & qui modum excedit, tenetur.

Olim causam.] Ei, qui nō possidet, denegatur restitutio. ita coīter sum matur. In prima ponitur commissionis & facti narratio. In secunda causæ diffinitio: ibi, Intelligentes. Abb.

† Locodio Lacedio.

†Terdonen.

CASVS. Quidam Humiliati olim impetrauerunt ab epō Tridon. vt hospitale & oratoriū construerent in loco Caluentiæ, & eis quasdā possessiones concesserat sub ea conditione, q̄ nomine epī Tridon. oratorium ibidē, & hospitale constituerent, & tres solidos nomine census eidē epō soluerēt annuatim, & ille qui eidem loco præficeretur, inuestituram ab eodem episcopo perciperet, & pro se & fratribus suis eidem & successoribus suis obedietiam faceret manualem, episcopo retinente nihilominus dominium loci; & sic fuit multis temporibus obseruatum: postmodum magister militiæ templi ad eandem domum aspirans, ipsos fratres adeo circumuenit, q̄ præter conscientiam episcopi, se & sua in eius manibus tradiderunt, ea tamen conditione apposita. si episcopo & capitulo Tridon. complaceret, sine quorum assensu se nihil posse facere asserebant, & magister conditionem acceptauit oppositam, magister statim accessit ad lo- 50 cum, & omnia quæ ibi inuenit, asportauit, episcopus hoc intelligens, ad domum illam accessit, & quos inuenit ibi ad custodiam domus a magistro dimissos, eiecit ab ea, cum liceat repellere vim ui, secundum quod iura permittunt, quo facto, ad petitionem magistri causa super hoc fuit quibusdam abbatibus commissa, coram quibus petebat dictus magister præfatam domum sibi restitui, qua ipsum episcopus spoliarat, lite contestat. & testibus hinc inde receptis. iudices causam, instructam ad sedem Apost. remiserunt, dominus Papa 60 diligenter examinato negotio, & intelligens prędictā domum eidem magistro traditam sub conditione fuisse & quod nullum præiudicium iuri episcopi & canonicorum fuerat irrogatum, ex eo quod dictus magister ignorantibus episcopo & canonicis possessionem accepit, sciēs domum illam pertinere ad ipsos, pręcipue, quia quam cito illud sciuerunt, repulerunt vim vi: & quia idem magister præter conscientiam episcopi, & capituli possessionem accepit, quos suspicari debuerat sibi quæstionem moturos, procuratorem episcopi, & capituli ipsorum nomine, ab impetitione ipsius magistri nomine domus militiæ templi, quo ad faciendam restitutionem quam petebat, absoluit, tamen si episcopus & capitulum incurrerunt offensam ipsius ma-

† De ordine Humiliatorum uide plene per B. Antoninum in libro historiali. parte. 2 ti. 15. c. 23. & Cassaneum ī catalogo gloriæ mūdi p. 4. consideratione. 60. Iā de militib. militiæ templi uide eundem Antoninum ibidē c. 20. & Cassaneū in dicto catalogo par. 9. considerat. 4. ubi latissime.

†Terdonen.

† Constituerent.

†Terdonen.

a ¶ Humilitatis.] olim isti Humiliati 1 cōdemnati fuerūt ab ecclesia p̄ Luciū Papam, s̄m quod cōtinebatur in decr. ĵ. de hære. ad abolendā. in particula quæ modo est decisa in prin. illius ca. sed postea tēpore Clementis recepti sūt ab ecclesia: quia in nullo errabāt, nisi quia cōdemnabāt iurātes: sed ipsi ī hoc se correxerunt: & iurant q̄ñ expedit, & ecclesia eos mō approbat.

1 De huius glossæ ueritate consule historias. nā in d. decretal. ad abolendā. fortassis non damnabatur uerus ordo Humiliatorū, sed illi, q̄ se Humiliatos, uel Pauperes de Lugduno. falso nomine mentiebantur.

† Faceret, legitur in aliquot exemplaribus, & male, cum faceret, ad Humiliatos referatur, q̄ ea conditione se, & sua magistro tēpli tradiderunt, si quod facerent, placeret epō & capitulo Tridonen. ut clarius patet ex antiquo.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem quod conditio 40 in spiritualibus, &c. & sit triplex solutio.]

b ¶ Conditione.] id est sub ea forma. 18. q. 2. Eleutherius. & ĵ. de præb. significatum. ĵ. de censibus. quanto. vel in traditione terræ potest apponi conditio ĵ. de cōdi. appo. verum. & ita non est hæc cōditio simoniaca, 2 cum etiam alias ad huiusmodi illa ecclesia teneatur, ex quo surgit in territorio Tridon. episcopi: sicut non est simoniacum cum episcopus ecclesias concedit aliquas pijs locis, si in eis aliquid sibi reseruet nomine pensionis. ĵ. de rel. domi. constitutus. ver. cum autem. Et census etiam soluitur ad iudicium subiectionis sup. de caus. pos. c. vlt. & ĵ. de censi. omnis anima. in fi. Ista quidem de iure communi concedūtur, unde exp̄sse possunt constitui census in fundatione ecclesiarum, quātum ad inferiores: non quantum ad prælatos.

2 De hoc de transa. c. 2. in 1. glo.

c ¶ Manualem.] s̄. de ma. & obe. his qui. ad quam subditi tenentur, ut ibi, & etiam per iuramentum quandoque. ĵ. de iureiur. nullus. & ĵ. de no. ope. nunc cum ex iniuncto. & 23. dist. quamquam. ubi de hoc.

d ¶ Ea tñ conditione apposita.] nisi hæc conditio fuisset apposita, ualeret contra Humiliatos, si simplex fuisset huiusmodi traditio, sed non pręiudicaret episcopo, uel alteri, qui ius haberet. ĵ. de do. inter dilectos. arg. sup. quod me. cau. cum dilecti, & sup. de arbi. cum tempore. arg. inf. de re. iud. cum super controuersia.

e ¶ Asserebant, & infra.] sub 3 isto. infra continentur q̄ ille magister sub ea conditione recepit domum, & episcopus superueniens cum magno posse, expulit magistrum & suos, unde magister dicens se esse spoliatū, petijt restitutionem, sed denegatur ei, quia non possedit.

3 Hæc glossulą non habetur in antiquis exemplaribus.

f ¶ Traditam sub conditione.] qua non existente, traditio non ualebat arg. infr. de condi. ap. c. de illis. & c. uerum. & instit. de uerb. obl. §. ex conditionali. & ideo dictus magister non possidebat. nam tunc demum dicitur

citur quis possidere, cum conditio extat. ff. de acquir. pos. l. qui absenti. §. si quis. & eodem modo non admittit possessionem qui sub conditione recedit. ff. de acquir. pos. l. si me. 1. respon. in fin. & ideo cum nō possederit, non poterat spoliari: & ideo non restituit ille magister, quia non fuit spoliatus.

defendere. ȷ. de sen. excom. si vero alicuius. §. si vero. & quia isti admissi sunt ad agendum: quod non esset si Papa eos excōicatos reputaret. ȷ. de proba. cap. post cessionem. Dicas ꝙ hæc rō nō videtur bona, quia non agebant, sed defendebant se contra istum magistrum, qui petebat restitutionē.

[Gl. seq. circa possessionem perdendā distinguit & subdiuidit.]

a¶ Præiudicim fuerat.] scias quando alicui præiudicium fiat circa possessionē, vel q̄diu eā possidere intelligatur, notabis q̄a aut possideo rem aliquam ꝑ me, vel ꝑ aliū, puta per seruū vl' colonū: Si per me, licet sponte recedā, nō animo deferēdi possessionē adhuc eā retineo, nisi scienter negligā. ff. de acqui. pos. si de eo. §. 1. & si alter intret talem possessionem quam solo animo retineo, adhuc retineo possessionē, 1 nisi ille me veniētē non admittat, vel si non audeo accedere ad possessionem, & ēt suspicor me posse repelli. ff. de acq. pos. l. si id ꝙ. §. ult. tit. & l. clam posside re. §. qui ad nundinas. Et quam cito sciuero alium esse in possessione, possum expellere ipsum, vt hic patet, & ff. de acqui. pos. l. quod meo nomine. §. vlt. ff. de vi & vi ar. idem est. §. cum igitur. Sed si alius est in possessione nomine meo, tunc si ille expellitur: vel alij tradat possessionem, statim perdam eam. ff. de acqui. pos. l. possideri. §. quod si seruus. & hec vera sunt in rebus immobilibus, sed si quis rem tuam mobilem occupat, statim perdis possessionē, vt ff. de acq. pos. si rē mobilē.

† Vide tex. in l. 3. §. cū arietes. ff. si quadru. pau. fec. di.

1 Concor. l. 1. & ibi B. ff. de acqu. pos.

quod nullum iuri vestro prejudicium[a] fuerat irrogatum, ex eo quod idē magister iustitiæ vestræ non inscius, vobis ignorantibus possessionem accepit: præsertim cum statim,[b] ex quo id vobis innotuit, vim vi duxeritis repellendam: † & quod idem sua temeritate, possessionē, ꝑter conscientiā vestram, (ad quos ipsam possessionem nouerat pertinere; & quos quæstionem sibi moturos suspicari debuerat [c]) est ingressus: procuratorem vestrum & vestro nomine, ab impetitione ipsius magistri nomine domus militiæ templi, quo ad faciendam restitutionem [d] quam petebat, reddidimus absolutum: decernentes vos magistro satisfactionem debitam exhibere: si defendendo ius vestrum, in offensam ipsius, vel domus militiæ templi modum forsitan excessistis. [e]

Dicas ꝙ si isti scienter & ex ꝑposito excesserunt modum ī expellēdo eos de domo illa, inciderūt in sn̄ia excōicationis, 3 q̄a vim vi repellere licet, sed cū moderamine inculpatæ tutelæ. arg. 23. q. 3. nō inferenda. & ff. ad leg. Aqui. l. si ex plagis §. tabernarius. & ȷ. de sent. excomm. ca. ut famę. in fine. Sed si nō aliter possent se defēdere, nisi modū excederent, nec tunc credo illos incidisse in sentētiam. arg. ff. ad leg. Aqui. l. sed & si, 1 respōso. Si vero casu & ignorāter excesserunt modū, tūc nō essent excommunicati. ar. ȷ. de hom. c. sicut dignum. §. illis præterea. Bernardus.

3 De hoc articulo uide hic latius ꝑ Innocentiū, Hostiensem & Ioannem An. & alios doctores antiquos, & recentes.

¶ Idem Bituricen̄. archidiacono.

¶ Si contra petentem restitutionem coniugis opponitur cōsanguinitas in gradu prohibito, & offeruntur probationes paratæ, recepto ab opponente iuramento de malitia, negabitur restitutio quo ad torum, & fiet quoad reliqua: si vero probationes promptæ non sint, fiet plena restitutio, nisi sit magna viri sæuitia.

CAP. XIII.

Litteras † tuas recepimus, ꝙ cum quædam

LItteras.] Sunt duæ partes principales. prima ponit thema & consultationē. Secunda respondet: ibi, Sane. Et hæc secunda subdiuiditur: primo ponit & prosequitur triplicem opinionem. usque ibi. Nos autem. ibi contraria soluens, contra alteram opinionem allegat, usque ibi, propterea ibi subdistinguendo soluit: & secundum membrum prosequitur: ibi, Quod si non habeat: a qua solutione unum casum excipit: ibi, Si uero. Abb.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cōpil.

CASVS. In præsentia Bituricen. archidiaconi inter V. mulierem, & B. uirum eius, quædam causa matrimonialis uertebatur, coram quo mulier illa petebat se parari a uiro, cui se quarto gradu consanguinitatis pro ponebat esse coniunctam, & hoc incontinenti probare uolebat: uir autem petebat prius illam sibi restitui, quæ ab eo sua temeritate diuertit: pars mulieris. econtra, uiri sæuitiam allegabat: propter quod non erat restituenda marito. primo petijt archidiac. a domino Papa utrum restitutio indulgenda sit, an neganda, quando aliquis gradus consanguinitatis opponitur, in quo sedes Apost. dispensare non potest, nec etiam consueuit, & probationes sunt incontinenti paratæ: quæsiuit etiam an idem esset, si gradus dispensabilis uel impedimētū dispēsabile allegetur, & probationes similiter sunt paratæ? Respondet Papa dicens, quod circa solutionem propositæ quæstionis diuersæ sunt sententiæ diuersorum: Quidam dicunt restitutionem faciendam, alij contrarium asseuerant: alij mediam uiam eligunt, dicentes quandoque faciendam, quandoque denegandam: primi iuuari uidentur per decre. Lucij Papæ sup. eo. ex conquestione. cuius sententia & uerba hic ponuntur: sed contra istos uidetur obstaculum incestus, sed ipsi respondent timorem illum unum esse: quia & si restitutio fit obtenta, qui consanguinitatis habet notitiam, nec debet exigere debitum, nec contra conscientiam reddere, alioquin peccat mortaliter: sicut ille, super

b¶ Cum statim.] id est, quam citō potuerint. ff. ad Tertu. l. 2. §. & confestim.

c ¶ Suspicari debuerat.] vt ff. quod vi aut clam seruus ff. de acqui. pos. l. possideri. §. si quis nunciet.

[Glo. seq. teci. per q. quid debeat probare.]

d ¶ Restitutionem.] & sic patet, ꝙ non fuisset probare ꝙ aliquis fuerit spoliatus, nisi probet se possedisse. 2 duo enim ꝓbare debet qui petit restitui: se possedisse, & spoliatum fuisse. s. de offic. dele. consultationib. in fi. sed hic non possidebat vt dixi, quia sub conditione possessionem accepit. Item si quis possedit ex precario vel ex gratia, non potest petere restitutionem. 11. q. 3. quia vel si obijciatur, ꝙ incontinenti deiecit. ff de ui, & ui arma. l. 1. §. uim ui. & ff. ad l. Aqui. l. scientiam. §. qui cum aliter. & sup. de sent. excomm. si uero. §. si uero. aliud est possidere, aliud in possessione fuisse. ff. de acqui. poss. l. si quis autem. §. idem Pomponius.

2 Consilium spoliati, qui non potest possessionē ꝓbare: uide in Spe. de pe. & pos. §. 1. in fi. Io. And.

[Glo. seq. quærit, allegat pro & contra, & soluit distinguendo.]

e ¶ Excessistis.] debuerunt hoc facere cum moderamine inculpatæ tutelæ. C. unde ui. l. 1. Sed nunquid isti sunt excommunicati: qui expulerunt illum magistrū, & alios religiosos de domo illa? Videtur ꝙ sic. ȷ. de sēt. excomm. non dubium & ex pluribus alijs capitulis ibidem. Sed contra uidetur: quia licitum est cuilibet se

Excōicatio, an incurratur per eum qui ui expellit clericum.

per cuius coniugio nulla quęstio mouetur, nec redde re nec exigere debet, si habet ꝯsanguinitatis notitiã. Secũda iuuari videntur per decret. Clementis, cuius verba & sentẽtia hic ponitur, quæ est, s. de ordine co gnitionum intelleximus. cum in multis casibus diffe ratur restitutio. Vltima opinio satis videtur cõgrue adaptari, vt in gradibus diuina lege ꝓhibitis restitutio deneget, sed in gradib⁹. humana constitutione prohibitis sit cum effectu restitutio indulgenda, in quibus potest dispensari: sicut beatus Grego. & multi alij dispensarunt vnde nõ peccat qui ad mandatum ecclesiæ reddit debitum in talibus gradibus: sed in alijs gradibus diuina lege prohibitis non potest dispensari Domin⁹ Papa nullam de p̄missis opinionibus ad pręsens reꝓbare intẽdit: tamen decre. Lucii Papæ refertur ad possessoriũ. decr. Clementis ad petitorium; Verum tamen cum mulier habens notitiam consanguinitatis; præsertim in gradibus diuina lege ꝓhibitis, nõ possit sine mortali peccato carnaliter cõmisceri, frustra adiudicaretur in tali casu restitutio spoliato, cũ illa cõtra Deum & contra cõscientiam nõ debeat iudici obedire, sed potius excommunicationem humiliter sustinere, & sic esset quasi perplexa, quia propter sententiam ecclesię deberet reddere debitũ, & propter conscientiam reddere nõ deberet, & sic vtrique laqueus pararetur, cũ inter se carnaliter cõiungi non possent, nec alter alteri copulari; propterea melius videtur dicẽdũ domino Inno ꝙ cum opponitur consanguinitas, & maxime in gradibus diuina lege prohibitis, & probationes offeruntur, incõtinenti paratæ, in omnibus adiudicãda est restitutio, præterquam ad carnalem copulam, & ad maiorẽ cautelam iuramentũ recipi debet ab ipsa, ꝙ talis obiectio malitiose non fiat, præcipue si fama consentit, quousque auditis probationibus causa terminetur Si vero non habeat probationes incontinenti paratas, sed dilationes petat, quia p̄sumptio est cõtra eam, quæ sua temeritate recessit a viro; ad restitutionem plenariam est cogenda ecclesiastica censura, quã debet humiliter sustinere, negando debitũ cõiugale, donec probationes offerat paratas: & tũc absolutione petita, & p̄stita, procedatur secũdum ꝙ est p̄missum, nullo mandato interim sibi facto: si vero tãta sit viri sęuitia, vt ei non possit de iure caueri, non solũ nõ dẽt ei restitui, sed ab eo potius amoueri; alioquin sufficiẽti cautione prouisa, si fieri potest cõiunx ante causæ cognitionem est restituẽda marito. Nota ꝙ potius debet quis sequi conscientiã q̃ sententiam ecclesię. Item cum probationes incontinenti sunt paratæ, non est restitutio quo ad carnalem copulam facienda. Item cum præsumptio est cõtra aliquem, qđ malitiose proponat exceptionem, iuramẽtum debet prę[a]are, ꝙ malitiose eam non opponat. Item cũ propter sęuitiam viri vxori prouideri non potest, non est restitutio facienda.

[Gl. seq. ad suprascriptionem inducit duo similia, signat contrarium, & soluit.]

a ¶ In tua.] arg. archidiaconum 1 habere iurisdictionẽ causarũ matrimonialiũ sic & abbas j. de excess. p̄la. accedentibus. in fi. sic & archipresbyter j. de ꝯsã. & affi. ex litteris. Arg. ꝯtra. 35. q. 6. ep̄s in synodo. & in decr. prædicta, accedẽtibus. ea enim cõsuetudo seruatur, quæ dat iurisdictionẽ. 9. q. 3. conquestus. in tex. & in glossa cõsuetudo. C. de emanci. l. 1. & vlt. & j. de arbi. dilecti, in fi. & ita potius cognosci̅t ex cõsuetud. ne q̃ ex iure argu. prędictæ decre. accedentibus. & arg. ad hoc s. đ offi. archi. ca. vlt. ad fi.

b ¶ Coniunctam.] & hoc incontinenti probare volebat.

[Glo. seq. arg. primo à contrario litterę, & illius argumẽti tenet contrarium. Secundo quęrit arg. affirmatiue: soluit contraria & adducit duo similia.]

c ¶ Diuertit.] alias si eã à se repulisset, nõ posset petere restitutionem, cum se ipsũ expoliasset. argum. 27 q. 1. Agathosa 2 Sed contra credo; ꝙ hoc non obstaret, si velit ipsam re habere, q eã expulit, quia eo ipso ꝙ repetit ipsam, & ipsa nõ vult ad eum redire, intelligitur eũ spoliasse. Sed nunquid haberet locum pactum de non petendo? Videtur qđ sic. 23. q. 5. ꝙ duo par. j in talibus nõ valet pactũ, vel compositio, de transact. cap. vlti. ita ꝙ vterque remaneat in sęculo, nullum pactum ibi valet, nec absoluere se possunt, etiam si iurarent. j. de iureiu. tua & ẽt si vouerent. arg. j. de conuer. coniug. ex parte 2. in fi. qa confessio etiam ibi locum non haberet, cõtra matrimonium, vt 35. q. 6. si duo. & j. de eo q cogno. cõsãgui. vxo. suæ, super eo nec ẽt exceptio rei iudicatę locum habet ibi, vnde voluntas ibi deambulatoria est inf. de re iudic. lator & c. consanguinitatis.

d ¶ Et infra.] sub isto; infra continetur, ꝙ pars mulieris econtra viri sęuitiam allegabat, propter quod nõ erat restituenda marito.

[Gl. seq reci. per obiect. & dupliciter soluit, primo violando litteram. secundo plane legendo vt sit casus specialis, sicut & alij quinque, quos enumerat.

e ¶ Non potest.] i. non vult, vel non expedit. sic. 33. p. 5. si Paulus, in gl. suscitare. quoniã Papa in omnibus dispensare potest, quæ nõ sunt cõtra articulos fidei, vel generalem statu ecclesię. 25. dis. sicut ĩ gl. fi & 25. q. 2. sunt quidam cum gl. sua, nec in his quæ sunt cõtra substantiam monachatus. j. de statu monac. cum ad monasterium. in fin. nec in his, quæ in sui natura sũt mala, vt ꝙ sine peccato posset qs adulterari arg. j. de iureiu. & si Christus. § quædã etiam. nec potest dispẽsare vt simul qs habeat plures vxores. s. de trãsac. c. vlt. Idẽ credo de gradibus diuina lege prohibitis, vt hic dicit, vnde proprie ponitur hoc verbũ, nõ potest, & ideo hæc expositio. nõ vult. vel nõ expedit, non habet locum hic.

f ¶ Et infra.] sub isto, infra, continet̃ ꝙ quęsiuit etiã, an idem esset si gradus dispẽsabilis, uel aliud impedimentum dispensabile allegetur. & probationes essent incontinenti paratæ. Ber.

g ¶ Viam mediam.] Argum. de medio spectando. sic supra de offi. dele. quærenti. in glos. æquitatis. Vnde Ouidius.

Inter vtrumque uola, medio tutissimus ibis.

[Glo. seq adiuuat primum opi. per quattuor decre. & duas leges, & soluit duo obstantia.

matrimonialis causa (Bituricẽsi archiep̄o in remotis † agente) in tua [a] præsentia tractaretur, Gulielma † mulier separari a B. viro suo instantissime postulabat, cui se quarto gradu cõsãguinitatis ꝓponebat esse coniunctam: [b] & inf. Vir autem sibi vxorem postulabat restitui, quæ ab eo sua temeritate diuertit: [c] & infra. Rescripto petebas Apostolico edoceri, vtrum qñ aliquis consanguinitatis gradus obijcitur, in quo sedes Apostolica dispensare non p̄ot, [e] nec ẽt cõsueuit, & probationes promptæ sint & paratæ, indulgenda restitutio sit, an negãda: & infra. [f] ¶ Sane circa solutionem propositæ q̃stionis, diuersæ sunt sententiæ diuersorum: alijs asserentibus restitutioné faciendã: alijs sentientibus in cõtrariũ: nõnullis viam [g] mediã eligẽtibus, ac dicentibus, eam faciẽdam interdum; quandoque penitus de-

† In codice Barbatię ita in remotis partib. &c.

† al. N. al. D. al. V.

1 De hoc articulo vide qd sanciuerit conciliũ Trid. sessio. 24. de reforma. c. 24. §. ad hęc. cãę, matrimoniales.

2 Concor. tex in l. si coloni. cũ no. C. de agri. & cẽsi. lib. 11.

3 Et ĩcestus periculũ & ꝙ ꝓbatiões impedimẽti paratas hẽbat: & qa inuita, & expulsa à viro recesserat. hęc patẽt in antiqs. I, A.

negãdam. ¶ Primi per decretalem[a] epistolam Lucij Papæ iuuari videntur, arguentis quosdam iudices delegatos, qui restitutionem viri, qui sine iudicio ecclesiæ vxorem dimiserat, & ei consanguinitaté postmodum opponebat, spoliatæ ac repetenti coniugem denegabant, & mãdantis sibi prius restitui taliter spoliata; & postea de matrimoniali causa cognosci. Horum autem assertionem incestus † videtur periculum oppugnare. sed ipsi timorem incestus inanem esse respondent; cum etiam beneficio restitutionis obtento, qui cõsanguinitatis habet notitiam nec † exigere debitũ contra conscientiam, nec soluere teneatur, q̃m si secus egerit, ædificat ad gehennam, sicut nec consanguinitatis conscius, super cuius coniugio q̃stio non mouetur. [b] ¶ Secunda vero assertio per oraculum [c] Clementis [d] Papæ fulcitur, a quo cum fuisset quæsitum, vtrum muliere quadam quendam in virũ petente, qui vt eam repelleret, exceptionem cõsanguinitatis obiecit, prius esset de impedimento consanguinitatis agendum, q̃ super matrimonio s̃nia ꝑferretur; sic inquisitioni factæ respondit, quod cum exceptione ꝓbata, principalis q̃stio perimat, prius est cognoscẽdum de ipsa, quam ad diffinitionis articulum procedatur, cum ẽt in multis casibus [e] restitutio differatur secundum canonicas sanctiones.

¶ Opinioni autem vltimę videtur non incongrue adaptari, vt in gradibus consanguinitatis diuina [f] lege prohibitis, restitutioni aditus præcludatur: sed constitutione interdictis humana restitutio locum habeat cum effectu, cum in illis † dispensari nõ possit, & in istis valeat dispẽsari, sicut beatus Gregorius [g] & multi alij dispensarunt. vnde non peccat, [h] qui in hoc articulo ad mãdatum ecclesiæ. reddit debitum coniugale.

¶ Nos autem ad præsens nullam de prædictis sententijs reprobamus, nec cuiquam earum [i] aliquod præiudicium ex nostra responsione volumus [k] generari, quamuis pręscriptũ Lucij Papæ mandatum ad possessorium, responsum vero Clementis ad petitorium referatur.

¶ Porro locum mulier, q̃ consanguinitatis habet notitiam, præsertim in gradibus, quos lex diuina ꝓhibuit, non possit huiusmodi viro sine mortali peccato carnaliter commiscere; q̃m omne quod nõ est[m] ex fide, peccatum est, & quicquid fit contra conscientiam, ædificat ad gehennam, frustra in tali casu adiudicaretur restitutio spoliato, cum illa contra Deum non debeat in hoc iudicio obedire, sed potius excommunicationem [n] humiliter sustinere, sicq; difficultas occurreret quasi ꝑplexa, quia ꝓpter sententiam, oportet eam reddere debitum, & ꝓpter conscientiam reddere non deberet; vnde contingeret eos grauiter impediri, & vtriq; laqueus [o] pararetur, cum inter de carnaliter coniungi non possent nec alter alteri matrimonialiter copulari.

¶ Propterea melius videtur, quod cum opponitur cõsanguinitas (præsertim in gradibus

a ¶ [Per decretalem.] istorum opinio scilicet ꝙ restitutio sit faciẽda, multis iurib⁹ iuuat: & primo ꝑ decre. s̃. eo. ex ꝯquæstione. & c. I litteris. & c. itẽ cũ quis. & s̃. vt lit. nõ contest. accedens 2. C. de ap. l. 1. & C. de do. inter virũ & vxo. si maritus nec obstat illa dec. s̃. de ord. cog. c. 1. q̃a loquit̃, in petitorio, vt hic, & ĩ. dr̃. nec obstãt leges illæ. ff. vt I pos. l. si is à quo. ff. ad exhibendũ. l. 3. §. ibidẽ & ff. ad Carb. l. 3. §. causę quia loquitur ĩ possessione adipiscẽda etiã in exhibitiõe rei, vbi differtur missio in possessionem. si incõtinenti probet de ꝓprietate. 1 & fallit in casibus notatis s̃. e. c. ex conquestione. & in casibus qui notãtur 3. q. 3 in summa. sup. c. proxi.

b ¶ [Mouetur.] resume, nec exigere nec reddere debet debitum.

c ¶ [Oraculum.] i. responsum.

d ¶ [Clementis.] s̃. de ord. cog. c. 1. Ber.

e ¶ [Casibus.] de q̃b⁹ aliqui notantur. s̃. e. ex conquestione.

[Glo. seq. not. ſm gradũ ꝓhibitũ lege diuina signat ꝯrium de decr. gaudemus. & soluit.

f ¶ [Diuina lege.] In Leuitico. c. 18. c. quõdã 2 ꝑ ꝑ hominũ raritatẽ, ſm duę ꝑsonę excludebãt à coniugit, vt nec filius matrẽ, nec filia patrem duceret. Sub lege excepit fere duodecĩ, matrẽ, nouercã, sororem, neptẽ, amitam, materterã, vxorẽ patrui. vxorẽ fratris, sed hoc recepit d̃terminationem. 8. q. 1. olim. 3 priuignã, filiã priuigni vel priuignę, sororẽ vxoris paucas tñ exclusit, vt multiplicarent hoĩes. Sub gratia vero, s. tꝑe Christi plurime ꝑsonæ excludũt, vt locũ haberet cõtinentia, & est illa ꝓhibitio ꝯiugij, nã à fornicatione q̃libet & q̃libet excludũt. Et ita cũ ecclesia vt istis gradibus diuina lege prohibitis non consueuerit dispensare, eis oppositis non est restitutio facienda, & hoc videtur sonare littera ista.

ADDITIO. Tredecim personas diuina lege ꝓhibitas habes his versibus.

Nata, soror, neptis, matertera, fratris & vxor
Et patrui coniunx, mater, priuigna, nouerca,
Vxorisque soror priuigni nata, nurusque,
Atque soror patris coniungi lege vetantur

g ¶ [Beatus Gregorius.] 35. q. 3. quædã lex.

h ¶ [Non peccat.] allegatio est.

i ¶ [Nec cuiquam earũ.] omnibus enim iuris auctorib⁹ ęqua prærogatiua 4 seruãda est. C. d̃ vete. iur. enuc. c. 1. §. is ita arg. 19. dis. sic omnes. & 20. d. de libellis. ĩ si.

k ¶ [Volumus generari.] & tñ generat̃. Iudices enĩ ſm suã opinionẽ sẽtentiã. 11. di. nolite. & ĩ. de cel. mis. de homine arg. de confec. dis. 1. pręcepta. & Papa hic loqui videtur vt magister.

l ¶ [Porro.] hæc allegatio Gregorij est.

m ¶ [Non est.] 28. q. 1. oẽs. §. ex his. ĩ. de pręscri. q̃m omne. & ĩ. de simo. per tuas.

n ¶ [Excommunicationem.] hoc ſm distinctionẽ illius decr. ĩ. de sen. exc. inquisitioni.

o ¶ [Laqueus.] ecclesia enim nulli debet laqueũ inijcere. 27. q. 1. de viduis. 2.

† al. ita. incestus videret̃ periculũ expugnare.

† In vetustis exẽplaribus ita: nec exigere debitũ nec cõtra cõsciẽtiã soluere teneatur,

1 Vide q̃d dicã de spo. veniẽs 1. ĩ glo. nisi aliquis Io. And.

2 De materia huius gl. vide Turrecrematã, & Sotũ paulo ante citatos

3 In aliquot antiq̃s post verbũ. olim ita h̃r sub lege gratię priuignã, &c.

† De hoc articulo vide plene ꝑ Turrecrematã. 35. q. 2. 3. cõiũctiones. & ꝑ Dominicũ Sotũ. libr. 4. sent. dis. 40. q. 1. art. 4.

4 Hierõ. sup Danie. periculosũ ẽ de magistrorũ ecclesiæ iudicare s̃nijs, &c. Ipse tñ dixit. Ale. ñ Doctoris opinio, sed doctrinę rõ põderanda est Io. And.

a ¶ Diui-

diuina [a] lege prohibitis) & probationes offeruntur in continenti [b] paratæ, in cęteris adiudicanda sit restitutio; sed ad maiorem cautelam iuro recepto, [c] ꝙ talis obiectio malitiose non fiat sola; quo ad commixtionem carnalem (maxime si fama consentit) est restitutio differenda, donec auditis probationibus. & discussis, causa sine diffugio terminetur, cum vtriq; sit melius taliter expediri, q̃ manere taliter impeditos.

¶ Qđ si non habeat probationes incontinenti paratas, sed dilationes expectat † longiores (quia † psumitur contra eam, q̃ sine iudicio ecclesiæ, sua tm̃ temeritate recessit a viro) ad restitutionem plenaria ecclesiastica debet censura cõpelli, quam † tñ ipsa tori negãdo consortium debet humiliter tolerare, [d] donec probationes offerat pparatas; & tunc absolutione petita, scđm formam ecclesię, absoluetur; sed antequam fiat ei mandatum sub debito iuri, receptis ꝓbationibus procedatur, quemadmodum est pręmissum.

¶ Si vero tanta sit viri sæuitia, vt mulieri trepidanti, non possit sufficiens [e] securitas prouideri, non solum non debet illi restitui, sed ab eo potius amoueri; alioquin sufficienti (si fieri potest) securitate prouisa, profecto videtur coniux ante causæ cognitionem restituenda marito.

¶ Item Vulterano episc.

¶ Per solam traductionẽ mulieris ad domũ viri factã, non præcedentibus spõsalibus, vel inualidis, nõ acquiritur possessio: vnde ea recedente propria auctoritate nõ competit restitutio.

CAP. XIIII.

EX † parte M. mulieris fuit propositum, quod

a ¶ Diuina] ergo uĩ quod in secundo gradu ecclesia dispensare non possit, cũ istud fuerit diuina lege prohibitum. 30. q. 3. Pyctacium. in gl. 2. & in Leuitico prohibetur secundus gradus in consanguinitate & affinitate: vbi dicitur. Turpitudinem sororis vxoris tuæ, & filiæ eius non reuelabis. filiam filij eius, & filiã filię nõ assumes. Sed ɔ̃ vĩ. ĩ. de diuor. gaudemus. 1 vbi dĩ ꝙ si pagani cõtraxerunt in scđo gradu, post fidẽ receptã debẽt insimul remanere. Dicas ꝙ in Leuitico prohibetur secundus gradus in descẽdentibus, non in collateralibus: vnde in secũdo collaterali dispẽsare põt ecclesia. & expone, psertim, id est, maxime: quia si ꝓbationes incõtinenti sunt paratæ, non est facienda restitutio, quãtum ad carnalẽ copulam, in quocunq; gradu, sed multo fortius in gradibus diuina lege ꝓhibitis: alias fiat restitutio quo ad omnia, vt. ĩ. sequitur.

b ¶ Offeruntur incõtinenti] hic patet, ꝙ licet spoliator velit probare incontinenti exceptionem consanguinitatis, tñ spoliatus prius ẽ restituẽdꝰ, si periculũ aĩæ non immineat: qa hic mulier restituitur in cęteris, prę terquam ad copulã, & tamen probationes incontinenti offeruntur. vnde tollitur distinctio quorũdam, qui dicũt, ꝙ si spoliator velit statĩ probare exceptionem, restitutio differtur. per id quod legitur. ff. ad exhibendum. l. 3. §. ibidem. & ff. vt in pos. lega. l. is a quo. Sed illæ leges in alio casu loquuntur, vt dictum est. s̃.

[Glo. seq. notat quod in spiritualibus super emergentibus, &c.

c ¶ Iuramento recepto.] hoc est notabile. quod licet in cã matrimonij, & alijs causis spiritualibus de calũnia siue malitia non iuretur, vt s̃. de iuramen. calum. litteras. iuratur tñ de calumnia super exceptionibus post emergentibus: si tñ per eas alterius ius aliqualiter impugnet. s̃. de elec. c. cũ dilecti. & ĩ. qui matr. accu. pos. c. fi. & ĩ. de testi. præsentium. ff. de damno infe. qui bona. §. si quis stipulatus. arg. ff. qui satid. cogan. l. de die §. iubetur. Dicas quod vbi in principio semel lite contestata iuratum est de calumnia, postea nõ iuratur quia iuramentum illud extenditur ad oẽs exceptiones perẽptorias, quæ postea occurrunt, siue sint emergẽtes siue incidentes. C. de iura. calum. auth. hoc sacramentum. Olim aliter obseruabatur, quia iurabatur sup quolibet capitulo: vnde hodie non valẽt iura, q̃ hoc dicebant, & sic non contradñt leges pręnominatæ: qñque etiã iurat̃ ob aliud, puta, ꝙ non didicit testificata. ĩ. de testi. c. pe. Ante litẽ contest. bene iurat̃ super exceptionib. propositis, & pręcipue vbi arguitur malitia excipiẽtis, vt hic, & ĩ. de elect. cum dilectus. & ĩ. de excep. pastoralis. siue sit causa spiritualis, siue ciuilis. Et nihilominus iurat̃ postea de calumnia super principali qõne, quia aliud est iurare super exceptionibus ante litem contest. ꝓpositis qa ibi declinat iudiciu, nec tangunt principalẽ qõnem, nec ex ea oriũtur: & aliud est iurare super exceptionibus post litem cõtestatam, quia illa tãn gũt principale negotium, & oriũtur ex eo. vnde iuramentũ de calumnia ad omnia extenditur, quæ emergũt post lit. cõtest. ꝙ quæ incidũt; & ideo post litẽ ɔt. præstito iuramento super principali quęstione, non iuratur postea: quia sic quasi bis iuraretur.

[Glo. seq. quærit, & soluit.

đ ¶ Tolerare.] hoc intellige secundũ distinctionẽ illiꝰ decr. ĩ. de sent. exc. inquisitioni. Sed pone ꝙ talis excõicata iniuste moriatur, nunqd debet sepeliri in cæmiterio ecclesiæ, cũ apud Deũ non sit ligata. 24. q. 3. siqs nõ recte? Dicas quod non, 2 quia quantum ad ecclesiã ligata est, quæ non iudicat de occultis. ĩ. vt eccl. benefi. sine dimi. cõfe. vt nostrũ. §. porro. & sic ecclesia pro ipsa non debet orare. 3 Quo ad Deum soluta est nec nocet ei vilis sepultura. ĩ. de sepul. sacris. in fi. potius enim consulendum est animæ quã corpori. & ĩ tali casu vbi mulier certa est, potius debet Deo obedire quam iudici. secundum consilium Papæ. & 11. q. 3. non semper. & 23. q. 1. quid culpatur. ne contra conscientiam suam ædificet ad gehennam.

e ¶ Sufficiens.] 12. q. 1. de benedicto. ex quo enim propter sæuitiam vnius reliquum dimittere potest secundum legem in auth. de nup. §. si igitur mulier talę aliquid. coll. 4. ergo multo minus est restitutio facienda, quia Turpius eijcitur q̃ non admittitur hospes. ĩ. de iureiu. quemadmodum. §. alioquin. & in hoc casu alicui honestæ mulieri committenda est, ubi secure moretur. sup. eod. ex transmissa. & inf. de spon. e. cum locũ. arg. s̃. de procu. c. accedens. & præterea satisdatio non immutat maleuolum propositum. instit. de suspec. tuto. §. nouissime.

EX parte M.] petens restitutionem coniugis, habet probare coniugium legitimum ex consensu. Ita cõiter summatur. Sed ex hac summatione infertur ut sufficiat probare solum coniugium: licet non probetur

1 De intellectu. c. gaudemus. uide. Sotum libr. 4. sent. dist. 40. q. 1. arti. 4. ubi etiam de materia huius glos.

† expectat. † al. quia hic pręsumitur.

† f. censurã.

Iuramẽtum, calũniæ an possit in eadẽ causa reiterari.

2 Nisi secundum Ioan. moriens petijsset absolui. ĩ. de sent. excom. a nobis. 2. uel nisi ecclesia se uidens deceptam post mortẽ illam absoluat, qđ p̃t, & ligat. 24. q. 2. sane & ĩ. de hęr. si qs eps̃. secundum Tã. & Gof. Ioã. And.

† Cap. 4. eo. ti. in 3. cõpil.

3 Specialiter, gñales tñ orationes quę fiunt pro omnibus fidelibus defũctis ꝓderunt eis, secũdũ. Vin. Io. And.

carnalis copula: de quo tamen sunt opiniones. In prima parte ponitur mulieris querela partim decisa. In secunda dat iudicem: ibi, Quia igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam ciuis Senen. habebat quandam neptem suam intra pubertatem constitutam M. nomine. volebat eā copulare matrimonio filio H. ciuis Seneñ. nōdū septem annorū: & traducta fuit ī domum eiusdē, sed ipsa postquā ad nubiles annos peruenit, noluit ratū habere qđ a patruo suo fuerat inchoatum, & de domo illius recessit, postulans a Seneñ. episcopo cum alio licentiam contrahendi: episcopus citauit partes ad præsentiam suam: mulier per procuratorem suum petebat possessiones, & res alias sibi restitui, datas pro ipsa nomine dotis, & dari sibi licentiam contrahendi. pars altera petebat restitutionem mulieris, asserens illam per procuratorē causam agere non posse, sed debebat personaliter interesse: episcopus super hoc dubitauit, & consuluit dominum Papam: Papa respondet, ꝙ non est dubium, quin ipsa mulier quamuis sit minor, possit causam matrimonij per procuratorem tractare, & pars altera restitutionem mulieris postulare non potest, cum nullo commodo iuris seu possessionis fuerit destituta: quia per talem traductionem, quam non præcesserunt sponsalia vel consensus legitimus, nec etiam subsecuta fuerunt, nullum obligatorium vinculum contractum fuit inter eos: vnde mandat quatenus si est ita: non obstantibus exceptionibus supradictis, audiat quæ partes hinc inde duxerint proponenda: & quod canonicum fuerit appellatione remota, decernat. No. quòd minor xxv. an. maior. xij. vel xiiij. in causa matrimoniali censetur maior, & per se, & per procuratorem causam tractare potest. Item in tali restitutione petenda, necesse est probare ius matrimonij, & possessionē corporalem, scilicet per carnalem copulam ad hoc ut detur restitutio. Item ista possessio non procedit sine iure. Item qui intendit contrahere matrimonium, nec possit ætate prohibente, nec etiam sponsalia contrahit.

† Vide l. qui vniuersas. ff. de acqu. poss.

cum eam inter pubertatis tempora cōstitutam, patruus suus filio H. Seneñ. ciuis, nondum [a] septem annorum matrimonio voluerit copulare: [b] ac eadem traducta fuerit in domū eiusdem: † ipsa ex quo ad nubiles annos peruenit, ratum nolens habere, quod a patruo suo circa hoc procuratum fuerat, a Senen. episcopo nubendi alij licentiam postulauit: [c] & infra.

¶ Quia igitur non credimus ambigendū, quin ipsa mulier (q̄uis minor) [d] causam possit matrimonij per procuratorem tractare: ac

Gl. seq. arg. ꝙ volens matrimonium contrahere, &c. signat contrarium. secundo obijcit de decre. de illis. Soluit distinguendo inter sponsalia nulla, & aliqua.]

a ¶ Nondum septem annorum.] & ita nihil egit, cum ætas impediret. ĵ. de despon. impu. litteras. & c. accessit. Item arg. quod vbi quis vult contrahere matrimoniū, nec potest ætate prohibente, nec sponsalia contrahit, quia non vult: nec matrimonium, quia non potest: nec illud intelligitur. §. pen. & s̄. de offi. deleg. cum super. & C. si quis alteri vel sibi. multum interest. Arg. contra. ĵ. de despon. impu. de illis. ĵ. in fi. & c. tuæ. Sed videtur ꝙ illa licet fuerit minor, tamen auctoritate sua nō debuit recedere. ĵ. de despon. impu. de illis 1. in prin. Sed in hoc distingue vbi sponsalia non tenuerunt ætate prohibente, nec postea cursu temporis placuerunt, vt hic; vel si per vim contracta fuerant, vt ĵ. de despon. impu. ex litteris. auctoritate sua potest mulier recedere quia nulla obligatio fuit hinc inde contracta, vt in p̄dictis decr. c. litteras. & c. accessit. Vbi vero sponsalia tenent, non debet recedere alter sine licentia ecclesiæ. ĵ. de despon. impu. de illis 1.

b ¶ Copulare.] hoc quod dicit [voluerit matrimonio copulare] tollit omnia contraria, & hoc quia voluntas patrui ad nullum actum processit, nec quo ad sponsalia, nec quo ad matrimonium, & ita nulla obligatio fuit contracta, vt ĵ. sequitur.

c Postulauit.] & etiam res si quas dedit ei in dotem nam semper subintelligitur talis conditio, si matrimonium fuerit subsecutum. 1. ff. de iure dot. l. stipulationem, & l. dotis promissio. & fructus, & partus. ff. de condi. causa non secu. qui se debere. §. fundus.

1 De iure & de facto. inf. de do. inter ui. & ux. & si necesse. Io. And.

[Gloss. seq. primo ponit decem casus, quibus minor censetur maior. Secundo q̄rit, an in spiritualibus restituat minor & soluit. Tertio quęrit de renūciante beneficio, & c. alle. 3. iura ad negatiuam, & 3. ad affirmatiuam. & soluit.]

Minor incertis casib. censetur maior.

d ¶ Quāuis minor.] sic patet ꝙ in causa matrimoniali minor xxv. annorū censetur maior. Similiter in voto. 20. q. 2. c. 1. §. 1. & cap. 2. Item & in alio casu cū minor mortē patris exequitur, vel cum agit de testamento patris. 15. q. 3. de crimine. Item cum agit de recuperanda possessione. C. qui legi. perso. l. vlt. Itē cū agit de toro violato. ff. de adul. si maritus. §. lex Iulia. Item cum agit de libero homine exhibendo. ff. de lib. ho. exhi. l. 3. §. sed si mulier. Item cum impetrauit veniam ætatis. C. de his qui ve. æta. impe. l. 1. Item cum agit negotia alterius. ff. de mino. l. cum mandato. Et generaliter videtur, ꝙ secundum canones etiam contra patrem suum minor agere possit, ut 2. q. 7. quæritur. Sed nunquid minor potest petere restitutionem in integrum in huiusmodi spiritualibus siue ecclesiasticis negotijs, si doceat se læsum, vt si contraxit cum paupere cum poterat contrahere cum diuite? Dico, ꝙ non, quia error diuitiarum non impedit matrimonium. 29. q. 1. §. ergo nec sponsalia, quia in hoc censetur maior. Et vbi minor mutat statum, non restituitur. ff. de mino. l. si ex causa. §. Papinianus ait. art. 20. q. 2. c. 1. & 2. & si maior est xx. annis, potest se permittere venundari ad participandū pretium, vt inst. de iure perso. circa fi. Sed si minor xxv. an renunciauit beneficio suo, nunquid potest implorare restitutionem? Videtur ꝙ non, quia in talibus loco maioris habetur, quia in rebus ecclesiasticis, sententia lata contra minorem absentē, & in defensum, tenet. s̄. de elect. dudum, j. §. cū autem. Sed in rebus immobilibus sententia lata contra minorem absentem, nulla est. ff. de re iud. cōtra pupillum. Item ex hoc sequeretur inconueniens, quia si minor renunciasset ecclesiæ, si postea illa conferatur legitime alicui, demum minor petat restitui, ꝙ ei adiudicabitur ecclesia, qui legitime est eam adeptus, & sine culpa: quod esse non debet. inf. de appe. bonæ. 56. di. satis peruersum. 16. q. vltim. inuentum est. Itē quia in rebus ecclesiasticis censendus est sui iuris, sicut. & filiusfamilias in castrensi peculio. ff. ad Macedo. l. 2. & 3. in fi. Econtra videtur ꝙ possit: quia & maiori competit restitutio in integrum. s̄. de resti. in integ. c. ex litteris. Item in rebus ecclesiasticis maius periculū est quā in alijs: ergo in eis cautius est agendū. 42. dist. quiescamus. 7. q. 2. c. ult. ff. ad Carbo. l. 1. §. sed si quis. incongruum enim esset quod per assumptionem rei ecclesiasticæ perderet bñficium restitutionis: quia utilitas debet augeri, non minui per dignitatem. ff. de iud. l. si longius, in fi. & arg. ad hoc. ff. commod. in commodato. §. sicut. in fi. ibi, adiuuari & ĵ. de commo. c. unico. & C. de indi. uidui. l. 2. in fi. Ad hoc dicas, ꝙ minor potest petere in integrum restitutionem, si omisit probationem necessariam, uel alias captus sit in iudicio & beneficio: sicut & ecclesia, quæ comparatur minori. sup. de in integ. rest. c. 1. & c. auditis. & quasi per totum & ff. de mino. l. ꝙ si minor. §. 1. & l. minor. xxv. an. Sed si renunciauit beneficio ecclesiastico, & illud iam fit alij

Minor læsus circa matrimonia & beneficia an possit restitui.

alij collatum, nō subuenitur ei. l. ff. de mi. l. φ si minor. §. Scæuola. in matrimonio vero, puta cum sententia lata ɔtra matrimoniū est, vbi ecclesia decepta ē, ipso iure seruat illæsus. ĩ. ď re iu. c. lator & c. ɔsāguinei.

[Glo. seq. recitatur per quæstionē, quare non sufficit hoc casu traductio? respondet. quia per, &c. subdit tres casus vbi petitur restitutio, nec habetur possessio.]

a ¶ Commodo destituta. sic ff. ď spō. l. quęsitum. quia per solā traductionē nihil egit, vbi eā nulla pcedūt sponsalia vel matrimonium, nulla habetur possessio, quia liber homo possideri non potest & possessio illa talis est, φ q. possidet, possidetur, vnde ex sola possessione facti nulla sequit[9] vel obligatio hinc īde ɔtrahit, nec restitutio peti pōt, cū nulla possessio iuris hic fuerit, vñ[;] hęretic[9] nō pōt iure petere rerū ecclesiasticarū restitutionē. 2 23. q. 7. ca. 1. & 2. nec laicus restitutionē decimarū, licet de facto possideat, q. aliud est possidere, & aliud detinere, ĩ. de pscr. cām quæ. nec eñ sufficit probare spoliationem, nisi pbet quod possederit. s. ď offi. deleg. consultationibus. & s. e. olim. vt ibi dictū est. Quandoque tamē petitur restitutio, vbi nulla potest esse possessio, vt cum petitur restitutio cōsanguineæ. s. cap. prox. Sed illud est: quia possessio iuris pcessit, de qua constat. sic. ĩ. de præb. referente. ar. s. de proc. ex insinuatione. Item seruus petit restitutionē rerum dñi absentis, quas de iure nō potest possidere. C. si p vim, vel alio modo, l. 1. Similiter vxor restituitur ad res datas sibi à viro, quas ď iure possidere nō potest. ff. de vi & vi ar. arg. l. 1. §. deijcitur. De hoc, scilicet an possit repeti. qď non licet possidere. traditur 14. q. 1. c. 1. in tex. & glo. 2 & not. φ licet aliqua appareat traducta. non tñ psumēdū est statim pro sponsalib. vel matrimonio, vt hic patet. & l. prædicta, quæsitum. ff. de spon. sed vbi sponsalia præcedunt infra pubertatem, si sponsa compleuit xij. annū apud sponsum, præsumitur matrimonium. inf. de spon. ad id. ff. de ritu nuptiarum l. mulierem.

b ¶ Subsecuta.] quia nunquam sponsalibus puella consensit[9], vel antequam puer septimum annum compleuerat, ab eo recessit.

c ¶ Exceptionibus supradictis.] s. φ petebat fieri primo sibi restitutionem; & φ illa non poterat agere per procuratorem: quæ non habent locum hic.

1 Si nō collatū subuenit & hæc fuit opi. Io. & Vi. hic: φ approbat H. si ecclīæ & animab. expediat. vt sic magis consideret læsio ecclę φ psonæ arg. s. de elec. in causis. Io. And.

2 Imò nulla rū rerū pōt petere restitutionē, cū p hīsim omniū dñium amittat ipso iure. c. cū ēm leges. de hī. lib. 6. Côradus Brunus li. 5. de hī. c. 10. Arelatanus trac. de heret. notabili. 1. Ioannes Roias in singularib. fidei, singul. 185.

pars alia (quæ mulieris restitutionē sibi fieri prius postulabat) restitui nequaquam debeat, vtpote nullo iuris seu possessionis cō modo [a] destituta: cum per solam traductionem (quā non præcesserūt sponsalia, vel consensus legitimus, nec fuerunt etiam subsecuta [b]) nullum inter eos obligatorium vinculū sit contractum: Mandamus, quatenus, si est ita (non obstantibus exceptionibus supradictis [c]) audias quæ hinc inde partes duxerint proponenda, & quod canonicum fuerit, appellatione remota, decernas.

¶ Idem.

¶ Interdictum, vnde vi, non competit contra illū, qui nō spoliauit, nec spoliari mandauit, nec spoliationem ratam habuit.

CAP. XV.

Cvm † ad sedem Apostolicam accessissent Cumañ. epī, & fratrum hospitalis Hierosolymitani procuratores: & infra. ¶ Abbati de Accoñ. causam (quæ super ecclesia & hospitali de mōte Citano inter eos vertebatur) taliter duximus cōmittendā, vt audiret oīa tam ad possessorium, quam ad petitorium [d] iudicium pertinentia, quæ vtraque pars duceret proponenda, & causam ipsam fine debito terminaret: corā quo petijt procurator hospitalis, ecclesiam & hospitale prædictum cū possessionibus & pertinentijs suis, quæ tenebat episcopus sibi restitui. dicēs illa ad Hospitalarios Hierosolymitanos de iure spectare: & quod ipsa diutius possedisset, possessorium solummodo intēdēdo: ad quæ respōdit procurator episcopi se nec scire nec credere supradicta ab hospitalarijs possessa, vel ad eos aliquatenus pertinere: sed episcop[9] tenebat & possidebat prędicta tāquam in sua dioc. constituta. Lite contest. ad probādū intentionem suam pars vtraq; testes pduxit: abbas examinato negotio cōdēnauit procuratorem epī ad restitutionē omniū prędictorū: pars episcopi ad sedē Apost. appellauit à sentētia illa: procuratores vtriusq; partis comparuerūt in præsentia Papę, qui causam examinauit eādem, & videbatur per testes probatū, quod nūcius epī Cumani abstulerit cruces hospitalarijs, inhibendo eisdem, ne

† Ca. 5. eod. tit. in 3. cōpilatio.

Cvm ad sedē.] Diuiditur principaliter in duas partes. In prima processus narratio. In secūda causę diffinitio. Secunda: ibi, Nos prioris Abb. Sic.

CASVS. Inter hospitalarios Hierosoly. ex parte vna, & epm Cumanum ex altera vertebatur quæstio sup ecclesia & hospitali de mōte Citano, q̄ commissa fuit abbati de Acconeñ. vt audiret omnia tā ad possessorium quam ad petitorium iudicium pertinētia, quæ pars vtraq; duceret proponenda, & causam ipsam sine debito terminaret: corā quo petijt procurator hospitalis, ecclesiam & hospitale prædictum cū possessionibus & pertinentijs suis, quæ tenebat episcopus sibi restitui. dicēs illa ad Hospitalarios Hierosolymitanos de iure spectare: & quod ipsa diutius possedisset, possessorium solummodo intēdēdo: ad quæ respōdit procurator episcopi se nec scire nec credere supradicta ab hospitalarijs possessa, vel ad eos aliquatenus pertinere: sed episcop[9] tenebat & possidebat prędicta tāquam in sua dioc. constituta. Lite contest. ad probādū intentionem suam pars vtraq; testes pduxit: abbas examinato negotio cōdēnauit procuratorem epī ad restitutionē omniū prędictorū: pars episcopi ad sedē Apost. appellauit à sentētia illa: procuratores vtriusq; partis comparuerūt in præsentia Papę, qui causam examinauit eādem, & videbatur per testes probatū, quod nūcius epī Cumani abstulerit cruces hospitalarijs, inhibendo eisdem, ne ad supradictam ecclesiam vel hospitale redirent, & quod episcopus prædicta omnia possidebat: vnde pcurator hospitalariorum petebat dictā restitutionis sententiam confirmari: Respondebatur ex parte episcopi, φ si forsitan sit ostensum φ nūcius episcopi pdicta fecisset. non tamen fuit probatum φ de mādato episcopi illud factum fuisset: Papa cōsideras acta prioris iudicij, quia constare nō potuit per dicta testium, vel per confessiones partium, vel etiam per instrumenta, vel per euidentiam facti, φ Cumanus eps spoliauerit hospitalarios, vel mādauerit spoliari, vel ratam habuerit spoliationem, pronunciauit in quæstione prædicta interdictum vnde vi, locū nullatenus habuisset: cassando sententiā restitutionis latā à pdicto abbate, licet pars aduersa diceret, φ pro sentētia iudicis esset præsumēdum, qui ex alijs causis animū suum potuit informare. Nota φ acta in vno iudicio, fidem faciunt in alio. Item non præsumitur de iudice, ex quo nō cōstat de facto. Item nota hic quattuor modos probandi per testes, cōfessiones, instrumēta, & peuidentiam facti. Item interdictum vnde vi. nō datur nisi ɔ̄ illū q. spoliauit, vel mādauit, vel ratā habuit spoliationem, q̄uis familia spoliauerit: & ideo inepte fuit propositū istud possessoriū ɔtra epm. Itē à sentētia super possessorio appellat, licet in legibus cōtrarium caueatur. Qualiter leges illæ intelligant, dicitur hic in glossa, quæ incipit, sic patet. in fi.

d ¶ Ad petitorium.] siue simul siue separatim poterat agere pcurator hospitalis, ď hoc dictū est s. de causa possessionis cū ecclesia. & c. cū sup. & c. cū dilectus.

[Gl. seq. signat contrarium ad generalitatem libelli, & soluit. Secundo quærit & soluit distinguendo triplicem statum causę.

a¶ Et pertinētijs.] hic ergo datur libellus generalis, sic. j. de dona. inter dilectos, & snia fertur ibi, generaliter. & j. de pba. licet ad fi. Arg. ɔtra s. de libel. obl. c. 2. & c. 3. vbi plene. no. de hoc. Ar. ɔ. ff. de rei ven. si in rē. 1. & insti. & act. §. curare. Sol. ɔtria ista iocū habēt in rei vendicatione; & in singularibus iudicijs, vbi oīa debēt specificari q petunt. Sed hic & j. de don. inter dilectos. cum oībus cōsimilib' locū habēt in iudicijs vniuersalibus. Nā si qs petit ecclesiā cū suis ptinentijs, [vniuersalis 1 ē petitio] & in hoc casu ad id qđ nō extat tpe petitionis apud eum qui cōuenit, si tpe sniæ possideat, condēnatur, ac si tpe litis cōtestatæ possideret. ff. de pet. hæred. si quo tpe & ff. de pecu. qsitum. Sed qualiter pcedetur circa ptinētias, cū re' neget eas ptinere ad ecclesiā vel ad hospitale? Rñdeo, ubi obscure & īdeterminate aliqd pponit circa initiū iudicij, accipimus id qđ vtili' est actori. ff. de iud. l. si qs intētione. & ff. de verbo. oblig. inter stipulantem. §. 1. & id qp nocet reo. ff. de interro. act. de ætate. §. nihil. In medio litis qualiter p̄sumitur p vtroque. arg. 30. q. 5. iudicantem. & infra de testi. cum tu. In fine magis præsumo pro reo. j. de pb. ex litteris. & j. de fide inst. īter dilectos in fi. debet enim actor declarare in processu 2 de ptinentijs, alias non fieret executio ad voluntatē suā. arg. j. de præscr. auditis. & j. de spon. ex litteris.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b¶ Diutius possedisset.] nunquid hoc solum sufficit pbare qp aliquādo possedit, ad hoc vt possit restitui? Nō, nisi probet spoliationem. s. de offi. deleg. cōsultationibus. & s. eo. c. olim. vbi de hoc. Secus est in dominio, quia ibi sufficit pbare qp ille à quo habet causam fuit dominus, ad hoc vt habeatur pro domino. C. de prob. l siue. & est ratio; quia dominium nō ita de facili perditur sicut possessio. ff. de acquir. poss. si quis vi. §. differentia.

c¶ Nec credere] per hoc enim fuit facta litis contestatio per narrationem & responsionem. j. de lit. cōte. cap. vnic. ar. C. de excep. si q dē. ff. de peti. hære. si debitor.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

d¶ Testes.] sed cum agatur hic possessorio tantum, nunquid debet probare pars altera, contra quam agebatur tantum possessorio? Videtur qp non: quia & qō spoliationis primo tractanda est. s. eo. in litteris. & c. item cum quis & c. ex conquestione. Dicas qp sup eodem possessorio potest se defendere, puta quia incōtinenti deiecit, 3 vel quia aduersarij possidebant sub conditione. s. eo. olim. Item quia inuenit vacuā possessionē: sic poterit probare de iure suo. vel dū quiete possidebat, sponte renunciauit, & sic non cōpetit restitutio, vt sup. eod. c. 3.

e¶ Dicta testium.] nota quattuor modos conuincendi vel probandi, 4 & quintus potest addi, s. violenta præsumptio, 32. q. 1. dixit dominus. Bernardus.

[Glo. seq. primo reci. princip. & fin. gl. Io. s. de iterdicto vñ vi. scilicet cui detur quia spoliato & ipsius vniuersali successori, contra quem: quia contra eum q spoliauit, &c. Item contra vniuersalem successorem, non cō trā singulos: & in hoc differt à conditione ex canone, & officio iudicis, & cō dictione decre. sæpe. & actione quod metus causa. & interdicto quod vi aut clā, & edicto non operis. Secundo reci. medium quod obijcit, & soluit. Tertio finis qui fuit B. qui obijcit, & dupliciter soluit.]

f¶ Interdictum.] sic patet qp iste procurator ineptā pposuit petitionē, nam interdīctum, vnde vi. nō dat nisi cōtra illū qui deiecit, vel mādauit, vel ratum habuit, vt hic dr. & ff. de vi, & vi ar. cum à te. & l. 3. §. cum procurato. & 2 q. 1. notū. vel nisi cōtra illū q rē sciēter a deiectore recepit. j. e. c. sæpe. Itē dat s vniuersalē successorē. ff. de vi. & vi. ar. l. j. in fi. & l. 3. §. vlt. & dat succe s sori spoliati. ff. eo. l. 1. §. interdictū. hoc in fi. & j. de testi. c. significauerunt. sed nō datur contra successo rē rei, sed cōtra emptorē vel donatariū (fm leges) ff. de vi & vi arm. cum à te. Dixerant tamē quidam, quod actione in factum potest agi cōtra quemlibet possessorem. ff. eo. l. 1. §. vlt. Sed illud non est uerum, quia illud intelligēdum est de successore vniuersali. Vel potest intelligi, quod tunc agi posset contra possessorē rei, quando possidens causam habet à deiectore succedēdo in vitiū. j. eo. c. sæpe. Videtur tamen quod in rebus ecclesiasticis posset agi cōtra quemlibet possessorē. 3. q. 1. redintegrāda. & q. 2. c. 2. quasi per totū. & s. de iud. quia V. & j. eo. c. sæpe. arg. 12. q. 2. quicunque. 16. q. 6. si episcopum. hoc verum est, sed non per interdictū vnde vi, sed cōdictione ex illo canone 3. q. 1. redintegranda. & 3. q. 2. c. 2. Item cōueniri potest quilibet possessor iudicis officio. ar. de appel. bonæ. vel condictione ex illa dec. inf. eo. sæpe. Sed nōne ex eo quod familia istius fecerat violentiam, 5 & ad dominum res illa peruenit, præsumendū est ex hoc de voluntate dñi factam fuisse. 1. q. 4. quia p̄sulatus. & j. de testi. constitutis. 1. & ff. de mino. l. 4. Sed hoc non est verum: quia potest esse qp dñs vacuam possessionē inuenit, & sic intrando violentiam non fecit unde talem

---

minaret. Coram quo procurator hospitalis, prædicta cū possessionib. & pertinentijs [a] suis, q̄ tenebat eps, sibi restitui postulauit, asserens illa de iure ad hospitale Hierosoly. † spectare, & qp ipsa diutius possedisset. [b] Ad quæ respondit procurator episcopi, se nec scire nec credere [c] supradicta ab hospitali possessa, vel ad aliud aliquatenus pertinere, quæ Cuman. episcopus, vtpote in sua diœcesi constituta, rationabiliter detinebat. Cū igitur ad fundādam intentionem suam pars vtraq; testes [d] produceret, dictus abbas, procuratorem episcopi condemnauit ad restitutionem omniū prædictorum, & infra. ¶ Nuper aūt vtriusque partis procuratoribus comparentib. corā nobis causam ipsam examinauimus diligenter, & quidem † per testes videbatur esse probatum, quod Cumanen. episcopi nuncius, cruces hospitalarijs abstulit inhibēdo ipsis ne ad supradictam ecclesiam, vel hospitale redirent, & quòd episcopus supradicta omnia possidebat: vnde procurator hospitalariorum petijt dictam restitutionis sententiam confirmari: & infra.

¶ Nos † prioris acta iudicij recensentes, quia nec per dicta testium, [e] vel cōfessiones portium, † cum nullæ penitus in iudicio factæ fuerint: vel etiam instrumenta, quę nullatenus de spoliatione tractabant, nec per euidentiam facti nobis constare potuerit, quod Cuman. episcopus hospitalarios spoliauerit, vel mādauerit spoliari, vel spoliationem factam saltē ratam habuerit: Pronunciamus in quæstione prædicta interdictum, [f] vnde vi, locum nullatenus habuisse, restitutionis

---

1 In antiqs glossis: Ita vniuersitas est.

† Id est, ad fratres hospitalarios, idē dñr milites Rhodienses & nūc de Malta. quorū freques ē in iure canonico mētio de quorū origine, ordine, habitu, & varijs nominibus, ui de præ cæteri Castaneū in atalogo gloriæ mūdi par. 9. cōsideratio 4 & S. Antoninum 2. par. historiali, tit. 15. c. 20

† al. ita, & q dē p testes idoneos, &c.

2 Id est tpe executionis & fiat hæc pbatio sine libelli oblatione, uel litis cōt. fm Inn. & H. q hoc no. hic, & s. de libel. ob. ca. 1.

3 Vel qp ipse possidebat eo tpe, quo aduersarij dicebant se electos. fm Go. Io. An.

4 Vide de hac materia in l. 3. §. quæ argumenta. per Doct. ff. de testi.

† al. Nos igit

† Vide l. actor. & ibi Cy. C. d pb. & l. 1. C. de confes.

5 Dici potest ad solutionē huius ut recitāt Inn. & Ho. qp hoc uidebat probatū, sed pbatū nō erat multa enim uñr, quæ nō sunt, vt dicit Placent. ff. d acq. pos. l. naturaliter.

talem rem vsucapere poterat. insti. de vsuca. §. quod aūt. & ff. de vsuca. sequit. §. si tu me vi expulisti: nec enim de facto familiæ suæ tenetur dñs nisi mãdaue rit, vel ratū habuerit. sed si seruus eius eiecerat, tūc tenetur in quantum ad ipsum peruenit: vel si nil ad ipsum: peruenit, tenetur noxaliter nomine ipsius serui. ff. de vi & vi arm. l. 2. §. sed & si cū qs. & §. seq. item si familia alicuius deiecit aliquem, non tamen noīe dñi, & dñs illud nō pōt ratū habere. ff. d̄ vi & vi ar. si vi me. à ɔ̄rio sēsu. ff de nego gest. si pu pilli. §. sed & si ego. nisi velis dicere, qđ ſm canones ratum possū hēre qđ meo noīe nō est gestū 9. q. 2. Lugdoneñ. & 16. q. 1. c. vlti. & de his quæ fi. à præla. sine consensu capituli. c. 3. & s̄. de elec. quod sicut. Item not. ꝙ licet interdictum vn de vi, non detur nisi ɔ̄ deiectorem (vt dictū est) tñ actio qđ metus cā, dat cōtra quemlibet possiden tem, vt s̄. de his quę vi metus ve cā fiunt. ca. abbas. & c. ad audientiam. & 16. q. 6. c. 1. & ff. qđ me. cau sa, si cum exceptione. §. aliqñ, & C. e. tit. non interest. similiter interd ictū quod vi aut clam. ff. quod vi aut clam semper. in princ. similiter interdictum de nou. ope. nun. ff. de nou. ope. nun. l. vit. Et no. per hanc decre. quod à snīa lata sup possessione mometanea appellatur. cōtra illud. 2. q. 6 c. ei qui. §. de possessione. C. de moment. posses. l. vnica. & C. quo. appel non re. l. qui quis. vnde aliud secundum canones, & aliud secundum leges. Vel dic ꝙ leges illæ intelliguntur in possessione adipiscēda, vt in legatario, & in creditore & scripto hærede: sed in interdicto vñ vi, bene potest appellari quia per talem sententiam potest fieri præiudicium proprietati. C. vnde vi. si quis in tantam. & talis sententia diffinitiua appellatur. supra vt lite non contest. accedens. & sup. de iudi. significauerunt.

† al. pars altera.

† Cap. 1. eo. ti. in 4. cōp.

† Ouetensis & Zamorēsis episcopatus ī Hispania sunt, de quibus vide Ioannē Vaseum in annalibus Hispanię. c. 21.

sententiam à prædicto abbate prolatum (licet pars † aduersa proponeret, qđ præsumendum esset, ꝓ sententia iudicis, qui motū [a] animi sui potuit ex causis alijs informare) iustitia exigente cassantes.

¶ Idem.

¶ Exceptio inopiæ de qua constat a clerico opposita, impedit executionem sententiæ, etiam latæ in possessorio. h. d. comprehendendo mentem litteræ, & v. ram lecturam.

CAP. XVI.

ij OLim † vobis dedisse meminimus in mandatis, vt Oueten. † epm ad debitam partis restitutionem Zamorē. dioecesis, quam tenebat, cum ꝑceptis fructibus restituere cogeretis: & infra. ¶ Verum qm̄ inani [b] est actio, quem inopia debitoris excludit: † Mandamus, quatenus non prius episcopum ad restitutionem fructuū cōpellatis, quam ipse fuerit taliter restitutus, vt restituere possit ꝙ percepit de prouentibus alienis.

¶ Idem.

¶ Per excommunicationis probationem, nō probatur quasi possesso iurisdictionis, licet aliquibus diebus fuerit obseruata: ideo petēs restitutionem hoc solo probato succumbit, h. d. quo ad intellectum.

CAP. XVII.

iij. OLim † inter te pro abbatia tua, & Parisieñ. episcopum, nomi-

stitutus taliter, ut restituere possit quod percepit de fructib. alienis. Iudces super hoc dubitante consuluerunt dominum Papā, & ipse rescribit eisdem dicens, ꝙ manis est actio, quā excludit inopia debitoris: mandans eisdē, vt non prius cōpellant epm Oueteñ. ap restitutionē fructuū, q̄ ipse taliter fuerit restitut⁹ vt restituere possit qđ ꝑcepit de fructibus alienis. No. ꝙ cō tra eum q nō habet vnde restituat, non competit bñficium restitutionis cum effectu, donec ad pinguiorē fortunā peruenerit, ratio redditur in littera, quia inanis est actio, &c.

b ¶ Inanis.] ff. de dolo. nam & is, qui nihil habet, eius periculo nil est, 1 ff. de fur. itaq; fullo. & ɔ̄. de vsur. cum tu.

[Gl se. ponit duas lecturas, vnam qđ Oueten. eps parte qua spoliauerat, fuerat spoliatus, & secundum hanc obijcit del. cum à te. ꝙ soluit: aliam quod fuerat spoliatus suo episcopatu.]

c ¶ Restitutus.] qa alius ipsū priuauerat eadē parte, vñ su ꝑ ea nō poterat cōueniri quousq; ipse fuerit restitut⁹, vt 2. q. 1. epi. hoc tñ incōueniens vī, ut spoliatus repellat ꝑ talē exceptionem: quia spoliator est ab alio spoliatus: vnde si gnat cōtrariū. ff de vi, & vi ar. l. cū à te. vbi dī, ꝙ contra primum deiectorē agi pōt, & nō ɔ̄tra secundū [2] licet ipse ab alto sit delectus: sed dic ꝙ tunc agi pōt ɔ̄tra eū cū ipse est soluēdo, vel in illo, vel in ęquiualenti: arg. ɔ̄. ut lit. pēd. ecclesia 2. nam nullus casus ex causa ı latronē. C. d̄ fur. subtracto. Et ita patet ꝙ spoliator habet interdictum vnde vi, si ipse ab alio spoliet. s̄. eo. ı litteris. ff. de vi. & vi ar. l. 1. §. qui à me. & hic. Item ecclesia illius non debet puniri ꝑꝑ delictū istius. 16. q. 6. si epm. Et ideo cum alias non sit soluē do, nō poteſt agere Zamoreñ. ɔ̄tra Oueteñ. qa cū spoliatus fuerit à rege epatu suo, nō pōt restituere qđ de fructibus alienis perceperat, donec restituat. ideo dicit; inanis est actio: ideo ēt dicit; non compellatis epm restituere prius q̄ ipse taliter fuerit restitutus, & cętera. Ber.

† Concor. tex. in. l. nā is. ff. de don

1 Seue. 14. ad Luciliū ēt in obsessa uia pauperi pax est. Ouid. de nu ce. Cur timeam? tutū carpitinanis iter. I. And.

† Cap. 2. eo. ti. in 4. cōp.

2 Et hac ratione ꝑdo. deprædatus agit contra pdonem: & hæc est rō quare sibi ɔ petit interdictū, & nō actio furti ſm Host. q hic no. ꝙ di xi. s̄ c. in litteris super uer. ꝑdo. Io. Anq.

a ¶ Motum.] 4. q. 3. si testes. ɔ̄. de testi. in nostra p̄sentia. & s̄. de renun. in præsentia. & s̄. de elect. bonæ. 2. & s̄. de re iudic. sicut.

OLim vobis:] Violentus, qui non est soluendo, ad restitutionem fructuum non vrgetur. hoc dicit secundum Ioan. And. & licet hæc summatio fit vera in se, tamen nimis restringit terminos litterę. Primo ponit querelam. Secundo prouidet: ibi, Verū. Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Oueteñ. spoliauit episcopum. Zameroñ. quadam parte diœc. suę: mandauit Papa quibusdam iudicibus ut ipsi compellerent episcopum Oueteñ. ad restitutionem partis diœc. Zamoreñ. quā tenebat, cū fructibus inde perceptis. Episcopus Oueteñ. coram iudicibus proponebat, ꝙ cum ipse spoliatus esset à rege episcopatu suo nō debebat, nec poterat ad hoc compelli. cū nihil haberet quod restituere posset, nisi primo ad episcopatum suū fuerit re-

iij. OLim inter.] Per excōicationem aliquibus diebus obseruatā in obseruantes non acquirit iuris parochialis possessio. h. d. ſm Io. An. Prima pars decise ponit factum & processum. Scda diffinit: ibi, Nos attendentes. Abbas.

CASVS. Inter epm Parisieñ ex una parte, & quendam abbatem suæ diœc. ex altero, quæstio vertebat sup possessione iuris parochialis uel quasi. in parochia de Mōte: quo iure dicebat eps se spoliatū. unde petebat restitui ad ius parochiale ī ꝑdicta parochia. Contra ꝑdictum abbatem ad ꝓbandam suam intentionem inducebat quandam snīam quam tulerat in populā dictæ parochiæ. ꝑꝑ quam aliquot dieb. populus abstinuit à diuinis, & ꝑ hoc volēs ꝓbare se fuisse in possessione iuris parochialis ipsius parochię: dñs

Papa

Papa examinato negotio, cõsiderans ꝙ ex eo solo ꝙ populus dictæ parochiæ, timore sñiæ dicti epi, ꝑ aliquot dies abstinuit à diuinis, nullã possessionem iuris parochialis fuerit assecutus, nec aliquo modo ꝓbauit ꝙ eo tpe quo protulit sñiam, ipsã possessionẽ iuris parochialis haberet ĩ populo dictę parochiæ, vel prius etiam habuisset: vnde restitutionem dicto epo adiudicare non potuit, cum nõ probauerit se possedisse, nec spoliatum fuisse. Not. ꝙ licet q̃s obseruet sententiã timore ipsius à non suo iudice latã, ex eo solo nullã possessionẽ acquirit ꝓlator ipsius. Itẽ q̃ petit restitui, dẽt ꝓbare se possedisse, & spoliatum fuisse.

a ¶ Parochialis.] & ita possessorium potest intentari circa res incorporales. sic sup. de causa pos. c. cum ecclesia.

[Glo. seq. obijcit, & soluit. Notat etiã timorem excommunicationis.]

b ¶ Timore.] Sed nunq̃d ꝑdit possessionẽ q̃ timore deuictus abstinet se ab illa. ff. de acq. pos. l. possideri, §. si q̃s nũciet, & l. clam possidere. §. qui ad nundinas? Item nonne ex eo ꝙ quis paret mãdato alicuius, gerit se ꝓ subdito eius, vt ĩ. de capel. mona. dilectus. & ĩ. de his quæ fiunt à ma. par. ca. ex ore. quia facit ea quæ alij subditi faciunt. 20. q. 1 quẽ progenitores? Sed dic ꝙ talis, timor non priuat ipsã possessione, q̃a non facit hoc animo obediendi, sed potius deliberandi quod sibi expediat: non enim gerit se quis pro obediente: si hoc nõ faciat animo obediendi. ff. de acq. hære. l. pro hęrede. Item ea ratione, quia qui ex timore facit, iam non dicitur facere. inf. de re iud. qui ex timore. No. timorem excõicationis æquiparari metui, qui cadit in cõstantem virum: vnde nõ præiudicat Item in tali dubio tutius 1 est abstinere. Item excõicatio non dat iurisdictionem, nec per hoc acquirit possessionem qui sic excommunicat. B. cum ipse tunc non possideat, ut hic dicit.

† Hunc textum dicunt hic Doctores singularem, ad hoc quod semel possidẽs sp præsumitur possidere.

† Lateranẽ-si sub Inn. 3. c. 9. eod. ti. in 4. comp.

1 Quia bonarũ mentiũ est, &c. di. 5. ad ei⁹. & c. 2. de obser. ieiu.

ne Parisieñ. ecclesię, super possessione iuris parochialis, [a] in parochiã de Monte, quæstione suborta: & infra.

¶ Nos attendentes, ꝙ (ex eo solo ꝙ populus prædictæ parochię, timore [c] sñię suæ, per aliquot dies abstinuit à diuinis) nullam in eos iuris parochialis possessionẽ, idẽ eps fuerit assecutus, nec fuerit aliquo modo probatum, ꝙ (eo tẽpore quo sñiam ipse protulit) possessionẽ in ipsis iuris parochialis haberet, vel prius etiã habuisset, † restitutionem ei adiudicare de iure nequiuimus: cum ipsum non constiterit spoliatum.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ Recipiẽs sciẽter rẽ inuasã à spoliatore, tenetur eam spoliato restituere, licet non probet dominium.

CAP. XVIII.

Saepe † contingit, quòd spoliatus per spoliatorem in alium re trãslata, dum aduersus possessorẽ non subuenitur [c] per restitutionis beneficium spoliato, commodo possessionis amisso, ꝓpter difficultatẽ probationũ iuris † proprietatis amittit effectũ.

¶ Vnde non obstante iuris ciuilis rigore, [d] sancimus, vt si quis de cætero scienter [e] rem talem receperit, † cum spoliatori quasi succedat in vitium [f] (eo quòd non multũ intersit quo ad periculum animæ, iniuste detinere, [g] ac † inuadere alienum) contra possessorem huiusmodi, spoliato per restitutionis beneficium succurratur.

† al. ius.

† al. acceperit.

† al. aut inuadere.

† al. ita: ac inuadere alienum.

Saepe cõtingit.] Spoliatus restitutionẽ petit ab illo q̃ sciẽter rẽ a spoliatore recepit. Primo ponit factũ corrigendũ, Secundo corrigit: ibi, Vnde. Abb.

CASVS. In iure ciuili cauetur ꝙ bñficiũ restitutionis cõtra spoliatorẽ tm̃ daĩ: Vnde contingit aliq̃n ꝙ spoliator transfert in aliũ rem illam, qua alium spoliauit, & sic spoliatus non potest petere restitutionem cõtra possessorẽ, q̃ non spoliauit: vnde oportet ipsum intẽtare contra possessorẽ iudiciũ ꝓprietatis: sed ꝓꝑ difficultatẽ probationũ, amisso cõmodo possessionis spoliatus amittit proprietatẽ: ꝓꝑ quod statuit concilium, vt non obstãte iuris ciuilis rigore si aliquis de cętero sciẽter rẽ talẽ receperit, cũ spoliatori succedat in vitium, cõtra huiusmodi possessorẽ succurratur spoliato ꝑ beneficiũ restitutionis, quia non multum interest quo ad periculum animæ, iniuste detinere, ac inuadere alienum. No. iuris rigorem non esse seruandum in casu isto, propter vitium successionis.

[Glo. seq. repetit iam dicta. ſ. eo. c. cum ad sedem. in gl. pen.

c ¶ Non subuenit.] Verum est ꝙ spoliato nõ subuenitur ꝑ interdictũ vnde vi, ẽm canones, nisi ꝯ illum q̃ deiecit, vel mãdauit, vel ratum habuit. ſ. eo. c. cum ad sedem. in fi. ff. de & q̃ñ, & q. vi, & vi ar. cũ a te. & l. 1. §. deiecisse. & tant, tradit §. seq sed subueniẽ iudicis officio cõtra quemlibet possessorem. argu. ſ. de iud. de pract. Pa. q. V. & ĩ. de ap. bo- niensem in na. & de condictio-ti. de forma ne ex canone redintegranda 3. q. 1. per subuenitur. si uedolo, siue vi, siue metu, siue alio modo rem perdidit, semꝑ subueniẽ. 3. q. 1. redintegrãda. licet actio de dolo detur tm̃ ꝯ dolum faciẽtem, actio vero quod me. cau. contra quemlibet possessorem. ff. q̃d met. cau. l. si cũ exceptione §. aliquãdo. similiter actio quod vi aut clam. ff. quod vi aut clam. l. semꝑ. responso.

† Quæ sint remedia huius capitis. compebus. Matt. Afflictus decisione 250. ad rem. pienses in cã spoliatę possessionis. vbi late de materia huius capitis.

d ¶ Rigore.] illius legis. ff. de vi, & vi ar. cum à te. & ita ẽm canones rigor iuris ciuilis non est seruandus. ĩ. tit. proxi. c. 1 & nimia subtilitas iuris q̃nq; ꝑniciosa est. C. ad Treb. l. penul. & ſ. de iud. c. dilecti. & 49 dist. hic etenim. §. paruo. in ver. sæpe.

[Gl seq. no. sciẽtiam necessariam ad cõditionẽ ex hac decr. subdens hãc locum nõ habere in re litigiosa, vel de qua speratur litigium.

e ¶ Scienter.] sic ergo solus ille potest conueniri cõdictione ex canone isto, qui scienter recipit rem alienã. sic ſ. de iudi quia G. sed si ignoranter recipit, cõueniaẽ condictione ex illo canone. 3. q. 1. redintegranda. vel ex illa decr. obligaẽ quia G. Nõ intelligas q̃d hic dr̃, cũ q̃s alienat rẽ litigiosam, vel de qua timeẽ fieri cõtrouersia, quia si alienatur res litigiosa, nulla est alenatio, C. de liti. l. 2. & ĩ. vt lit. pend. c. 3. si autẽ alienat rem non litigiosam, sed de qua speratur litigium, tenetur ad interesse, id est, quãti interest illius rem alienatam nõ esse. ff. de alie. iud. mu. causa fact. l. 1. De hoc tractatur. ſ. de alie. iud. mutan. causa fact. c. 1. vbi de hoc.

f ¶ In vitium.] quia vitium rei sequitur omnẽ possessorẽ, C. de acqui. posses. vitia. & facto actoris succesio damnatur hæredis. 1. q. 1. cito turpem. & ĩ. de pęn. in quibusdam. & ĩ. de immu. eccl. aduersus. in fi.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

g ¶ Iniuste detinere.] no. ꝙ iura pro eodem reputãt auferre & detinere iniuste, vt hic. 16. q. 1. decimæ, similiter auferre & non dare. 47. d. sicut. & 42. dist. §. 1. 22. q. 2. indigne. Arg. contra. 12. q. 2. & si illi. in princ.

ADDI-

ADDITIO. Sed illud intelligitur tempore necessitatis, in quo omnia dicuntur esse communia.

PIsanis.] Si mandatur restitutionem fieri sub certo modo, necesse est non solum in facto, sed etiam in modo pareri, aliter non valet qđ agitur. Ita cōiter summatur. Sed ego summo sic: Mandatum factum de restituenda libera possessione alicuius rei. si nō potest adimpleri respectu possessionis rei, quia non constat de ipsi⁹ spoliatione debet adimpleri respectu libertatis possidendi, si de ipsa spoliatione libertatis cōstat. & est casus valde not. Primo ponit querelam epi Lucani. Secundo expressa cā diffinit: ibi, Porro. Et ſm Host. decre. ista cōtinet commissionē processuū, iniustam appellationem, primi mandati interpretationē, & iniusti processus retractationem. Casus litteralis ponitur varijs modis. Abb. Siculus.

(al. ita; Gregorius epo Luceñ.)

CASVS. Pisani occupauerunt quędam castra epi Lucani, pp qđ orta fuit discordia inter Lucanos, & Pisanos: & quia Pisani non restituebant castra illa epo Lucano, de mandato dñi Papæ excōicati fuerunt: Demū cum diu stetissent in excōicatione, petierūt absolui à dño Papa, parati stare mandatis ecclesiæ vnde Papa quendam subdiaconum suum P. noīe misit ad eos, dans eidem in mandatis, vt ecclesiæ Lucaniæ restitueret plene ac libere possessionem, quā in quibusdam castris constabat ipsam ecclesiā habuisse sicut tempore motæ discordiæ habuerat: & super ea de qua dubietas oriretur, sufficienti cautione recepta (ꝙ prædicti Pisani coram dño Papa iuri parerent) excommunicationis sñias in eos prolatas pro occupatione castrorum relaxaret. Post contentiones multiplices dicebant Pisani, ꝙ per epm Lucanum stabat quo minus restitutio fieret iuxta mandatum domini Papæ: vnde petebant quatenus subdiaconus ṗdictus, sñias prędictas relaxaret: ipse receptis cautionib. ꝙ iuri pateret corā dño Papa, sñias relaxauit easdem. eps pp hoc reputās se grauatū, ad Apostolicā sedē accessit, impugnaturus processum prædicti subdiaconi: auditis allegationibus partium, dicit dñs Papa, ꝙ in mandato suo duo continebantur, vt videlicet possessio quā constabat Lucanam ecclesiam habuisse tempore motæ discordiæ, prius restitueretur eidem, vt eiusdem possessionis restitutio fieret plene ac libere, sicut eam habuerat tempore motæ discordiæ: quorum primum refertur ad factum, alterum refertur ad modum, vnde licet in facto formam mandati subdiaconus ipse adimplere nequiuerit, vt Pisani dicebant, quia non poterat facere restitui episcopo possessionem castrorum, de qua nō constabat eidem, nec etiam possessio affictuum & pensionum poterat episcopo restitui, vt ipse dicebat, quia ea non fuerat spoliatus, vt peccatū fuit in modo: qa subdiaconus debuit facere, vt Pisani possessionē pensionū, & affictuum dimitterent epo plene ac libere, sicut ipse habuerat tpe motæ discordiæ: quam possessionē cōfitebātur Pisani epm habere ī castris ṗdictis & hoc esse non poterat, nisi Pisani castra illa oīno dimitterēt, quia illis tenentibus castra prædicta, in qbus habet affictus & pēsiones, ea plene ac libere habere nō poterat, sicut habebat, qñ Pisani castra eadē non tenebant, qa in potestate Pisanorū erat epm admittere vel repellere. His ergo consideratis, dñs Papa ꝓcessū subdiaconi antedicti iudicauit irritū, & inanem. Nota ꝙ forma mandati diligenter seruanda est, & qui contra facit, irritus est processus. Itē qui restituitur, plene, ac libere dēt restitui, & in pristinum statum reponi.

¶ Gregorius † nonus episcopo Lucañ.

¶ Occupans certum locum in quo quis iura libere possidebat, si per ipsius occupationem non pōt possessor sua iura libere possidere, sicut prius, conueniri potest possessorio pro libertate possidendi, & restitutio fieri nō potest nisi dimittat locum in pristina libertate. h. d. valde singulariter.

CAP. XIX.

PIsanis, ac Lucanis ciuibus per grauem discordiam (quam diu inter se habuerant) afflictis grauiter & attritis, & inf.

¶ P. subdiacono nostro dedimus in mandatis, vt possessione (quam in quibusdam castris constat [a] Lucanam ecclesiam habuisse) sibi prius plene ac libere (sicut tempore motę discordiæ habuerat) restituta, [b] & super ea, de qua dubietas oriretur sufficienti cautione [c] recepta, (quòd iuri coram nobis prædicti Pisani parerent) prolatas pro occupatione castrorum ipsorum, in eos sententias relaxaret, & infra. Pisanis igitur asserentibus, quod per te stabat quo minus tibi iuxta mandatum nostrum fieret restitutio, & instanter petētibus, vt dictas sententias prefatus subdiaconus relaxaret: ipse receptis cautionib. de parendo iustitiæ coram nobis sñias relaxauit easdem, propter quod tu reputans te grauatum, ad nostram præsentiā accessisti, impugnatur processum subdiaconi sæpe dicti, & infra.

¶ Porro, duo in nostro cōtinebantur mandato, vt videlicet possessio, q̄ constabat Lucanam ecclesiā habuisse tempore motæ discordiæ, prius restitueret eidem: & vt eiusdem possessionis restitutio fieret plene ac libere, sicut eam habuerat tempore supradicto; quorum primum ad factum, alterum vero referebatur ad modum. [d]

a ¶ Cōstat.] sup euidentiā facti, eū esset notoriū epm ibi possessionē habuisse. sic s. eo. cum ad sedē. ad fi. nec poterat aliqua tergiuersatione celari, & sic notorium erat ȷ. de coh. cleric. & mulie. c. vlt. super illa possessione de qua dubietas esset, cautio præstatur.

b ¶ Restituta.] quia [1] hæc offensa erat notoria per confessionem partis aduersæ, & ideo satisfact o debuit præcedere. capit. ex parte. ad fi. ibi. in secundo. de uerb. significatio.

c ¶ Sufficienti cautione.] simile ȷ. de seq. poss. cap. 1. in fi. ȷ. de ver. sig. c. ex parte sufficiens cautio erit si pignora vel fideiussores dentur. ff. man. si mandato. §. vlt. & de fideic. liber. l. ergo §. adijcimus.

Gloss. sequen. no. quod non sufficit impleri alterum ex duobus quæ principaliter mandantur. dat simile, & arg.]

d ¶ Alrerum ad modum.] no. ꝙ cum duo mandantur principaliter, non sufficit alterum sine altero adimpleri, vt hic patet, Primum fuit vt possessio castrorum restitueretur epo. istud in facto consistit, hic facto opus est. Secūdū, vt possessionis restitutio fieret plene ac libere, sicut hēbat eā tpe motæ discordiæ: & istud consistit in modo: & hæc duo sub vno includebantur, vt patet in princ. ver. vt possessionē quam, &c. sub illa forma, duo

1 Hęc glossula non est in antiquis exēplaribus.

2 Dicit Phi. ꝙ sufficit isto casu iuratoria, nisi illi valde suspecti essent ꝙ periuriū nō timerēt: de ver. sign. ex parte. & de præsum. litteras. intelligo hoc ubi de sufficienti non fuisset expressum Io. And.

duo mandantur.sic.ī.tit.prox.c.cū dilecti.& ff.de arbi. Celsus. Et ita probat hic, ꝙ si quis peccat tam in facto, quam in modo, vel in altero tm̄, nō valet quod agitur. sic ī.vt eccl.benefi. vt nostrum. sicut etiam si quis peccat tam in personam electi, quàm in modum electionis, non valet quod agitur.ī. de elec. sup eo.&c.quia propter. Et ita est optimum arg. ꝙ forma mādati diligenter seruanda est.s.de rescr.cum dilecta. & s. de off.deleg.venerabili.

a ¶ Possessionem.] ꝙ dicit, possessionē, hic, cōprehēdit possessionem castrorū, & possessionē iuriū, q̄ Lucanus eps hēbat in castris de quibus contenditur: & sic cōprehendit possessionem affictuum & pēsionum: qua possessione eps non fuerat spoliatus, vt ī.sequitur vn̄ debuit facere subdiacon⁹ iste, ꝙ eps iste plene ac libere posset percipere pensiones & affictus ꝙ cū non fecerit, nō seruauit formam sibi datam,& ideo processus nullus fuit, vt dicit in fine Bernard.

† Vide text. in l.diligenter,ff.mand.

[Gloss.seq. declarat quomodo fuit in modo peccatum.]

b ¶ Fuit tn̄ in modo peccatū.] hic expresse patet, qualiter peccauit in modo: quia cum ipsi Pisani cōfiterētur epm hēre pēsionem & affictus in castris prædictis, & ipsi ea possiderent, eps non habebat plenā libertatem percipiendi hic pēsionem & affictus,immo in eorum potestate erat ipsum admittere, vel repellere, vt ī.sequitur. ergo episcopus non habebat plenam libertatem, quia hæc potestas pendebat ex potestate illorum.sup. de procur.accedens.vnde subdiaconus debebat castra ista episcopo restituere: i quod si non fecerit,peccauit in modo,quia etsi dubitabatur de possessione castrorum, tamen de pensionibus. & afflictibus non dubitabatur: & ita quod consistebat in modo, certificabat id quod respiciebat in factum: & ita siue dubitetur de possessione siue non, ex quo constabat de pensionibus & affictibus, plena ac libera debuit fieri restitutio castrorum, in quibus habebat pensiones.Bernar.

† Pensio & affictus voces sunt vulgares, q̄ qn̄que sumunt pro mercede rei locatæ, qn̄q; pro solutione sortis & vsurarū.gl.in l.q̄situ.ff.de pigno.aliqn̄ p fructibus, l. prædiorum. ff.de vsur. 1. Dicūt Pe. & Abb. ꝙ hæc gl. turbat intellectū: quia nō erat locus restitutioni sed dimissio ni, quo verbo Papa hic vtit, vt dixi in tex.Ioan. And.

c ¶ Ea plene ac libere.] No.ꝙ qui restituitur, plenam habet restitutionem in pristinam causam. ff.de vi & vi arma.l.1. §.qui autem vi deiectus. §.non solum. sic & vacua possessio non traditur emptori, si alius in ea sit causa legatorum, vel fideicommissorum. ff.de act. emp. & vend.l.2.§. vacua.quandoque fit restitutio,sed non plena. s.eo.litteras.sed illud propter periculum animæ.

vnde licet (prout pars Pisanorum dicebat) in facto mandati formam subdiaconus ipse adimplere nequiuerit, quia non poterat facere tibi restitui possessionem [a] castrorum, de qua non constabat eidem; † nec etiam (secundum quod tu ipse dicebas) affictuum, & pensionum possessio poterat tibi restitui, quia ea non fueras spoliatus, fuit tamen in modo [b] peccatum; quia debuit facere vt Pisani possessionem pensionum & affictuum (quam per eorum confessionem constabat te in castris prædictis habere) tibi dimitterent plene ac libere, sicut ecclesia tua illam habuerat tempore motæ discordiæ: quod quidem esse non poterat, nisi Pisani castra ipsa omnino dimitterent: quia illis detinentibus castra, & muni tiones castrorum, in quibus dictas pensiones † recipis & affictus, ea plene ac libere [c] habere nō posses, sicut habebas quando ipsi castra eadē minime detinebant. eo quod quamdiu ea detinent, in eorum potestate relinquitur, te non admittere, vel repelle re quando velint.

¶ His ergo diligenter auditis, processum huismodi de fratrum nostrorum consilio, irritum [d] iudicamus.

d ¶ Irritum.] no.ꝙ dicit.irritum.Et ita patet ꝙ iudex, quando nō seruat formam mandati, ipso iure irritum est quod facit sicut s. de rescr.cum dilecta. vbi de hoc. ADDITIO. Et per hoc apparet Pisanos absolutos nō esse.sic s.lit.cont.c.3.in fi.

TITVLVS XIV.

De dolo & contumacia.

DE DOLO ET contumacia.

¶ Viso de spoliatis & eiectis aduersariorū potentia, videndum est nunc de fatigatis in iudicio, aduersariorum dolo & contumacia ſm G. Vel cōtinua sic ſm Host. Quia spoliatus qn̄q; dolo vel contumacia rei restitutionē consequi non pōt, iō merito subiicit hęc rub. Et vtraq; continuatio est satis bona. De hac materia hr̄.3. q.9. & 4.q.5. & 5.q. 2.& 3.per totum.11. q.3. certū. repetitur in Sexto,& Clemen. Abb.Sic.

¶ Alexander iij. Herfodeñ. † episcopo.

† Herfordeñ.

¶ Reus, qui mittendum in possessionem ad mandatū iudicis non admisit, non mulctabitur de canonica æquitate si infra annum cauet stare iuri.h.d.

CAP. I.

AD † hæc cum contingat, actorem multotiens [e] mittendum esse in possessionem, causa rei [f] seruandæ, propter absentiam partis

AD hæc.] cōis diuisio. Secūda:ibi.Ad ꝙ. Abb.

CASVS. Reus vocatus ad iudicium non venit, contumax est: iudex pp contumaciam rei, pronunciat actorem mittendum esse in possessionem rei petitæ, causa rei seruandæ; sed pp potentiam rei siue dolum, non potest nancisci possessionem: tandem imminente fine anni, reus ne possessionē post annum amittat, offert cautionem standi iuri. Quæritur hic cuiusmodi pœna iste sit puniendus, qui non paruit iussioni iudicis? Respōdet Papa quod in ecclesiasticis personis & negotijs, rigor iuris non requiritur, sed cum iustitia propter hoc quod iudici non paruit, non periclitetur, admitti debet reus, cum per cautionem standi in iudicio se adstringit. No. ꝙ rigor iuris non est seruandus secundum canones, & præcipue vbi ius actoris non est factum deterius.

† Post conc. Lateraň.sub Alex.iij. pa. 3.c.1.& ca. 1. eod. titu. in 1. compilatio.

e ¶ Multotiēs.] non ergo semper, quia aliquando contumax excommuunicatur, vt s.vt li.non cont.tuæ.& c. quoniam, §.vlt.

ADDITIO. Quibus autem remedijs procedatur contra contumacem & rebellem, no.s.vt lit.non cont.tuę. Et etiam potest haberi per hos uersus.

Iudicis officio multat, pign.us capietur.
Diruit ac retinet ius denegat, interritque.
Seruat anathema punitur quisque rebellis:

f ¶ Causæ rei seruandæ.] in qua iudex eum tueri debet.ff.ne vis fi.ei qui in posses.mit.l.1.§.1.agum.ī. de sim. querelam. in fine.ff.de orig.iur.l.2. §.post originem.

g ¶ Custo-

aduersæ, & per eius dolū siue potentiam, nō possit rem custodiendam [a] nancisci, [b] ac imminente fine anni, reus (ne possessioné amittat) debitā offerat cautionem; cuiusmodi sit pœna mulctādus, quia iussioni non paruit iudicis) a nobis tua fraternitas requisiuit.

¶ Ad quod dicimus, quòd in ecclesiasticis personis & negotijs, rigor [c] & districtio iuris non requiritur, †sed (cum iustitia ꝓpter hoc nō periclitaẽ [d]) patienter admitti debet, cum reus per cautionem stādi iudicio se adstringit.

¶Idem abbati de Ramese, & archidiacono Helieñ.

¶ Propter contumaciam rei, potest iudex rem petitam sequestrare, & ipsum contumacē in expensis condēnare quas propter ipsius cōtumaciam vel dolosam exceptionem actor fecit, h. d. Panormi.

CAP. II.

Ex† litteris vestris accepimus, quod cum vobis causam, quæ inter monachos de Etoll⁹. † & canonicos Lincon. super ecclesijs de V. & M. vertitur, duxerimus cōmittendam; & canonici citati legitime, se contumaciter [e] absentauerint; vos, licet monachi essent ob contumaciam aduersæ partis in possessionem rerum petitarum mittendi; intuitu tñ religionis, [f] cum eis mitius agere volentes, possessionem sequestrari [g] fecistis; vt sic saltē canonici affecti tædio, stare iudicio cogerentur. Tandem monachis ecclesias sibi restitui postulātibus canonici rñderunt, auctoritatē vestrā penitus expirasse, eo

a ¶ Custodiēdam.] q enim in possessionē mittiẽ ex primo decreto, tantū custos efficitur, & nō possessor ĩ. tit proxi. c. vlti. de hoc plenius dr ĩ. e od. contingit.

[Glo. seq. distinguit.]

b ¶ Nancisci.] licet impediaẽ ab aduersario ne possessionem nanciscatur, semp tñ intelligitur possidere. arg. ff. de bon. auct. iud. pos. quis. & est expꝭ sum inf. e. cōtingit. Si vero impediatur ꝑ aliū, ille tenet ei ad interesse. ff. ex qb. cau. ĩ possess. eatur. si quis creditorē. hoc ĩtelligo si fuerit soluendo, aliàs obtinet qđ dictū est 1. argu. ff. de dolo. & eleganter §. si dolo. & ff. de eo. per quem factū est. l. vlt. 1. responso.

[Glo. seq. arg. ꝙ l. si quis in tantā, &c. & tripliciter soluit. Respon. ad cap. placuit.]

c ¶ Rigor.] argu. ꝙ subtilitas. iuris siue rigor ꝭm canones ñ est seruādus, vt s̃. titu. ꝓxi. sæpe. vbi de hoc. & ita videẽ ꝙ rigor ille inst. vi bo. rap. § 2. ve. sed nedū talia. & 27. q. 2. priusquā. & C. vñ vi. si quis in tantam. & 10. q. 6. placuit. non debeat secūdū canones seruari. arg. s̃. titu. prox. sæpe. & supra de iur. calumn. litteras. & ĩ. de rap. cum causam. & c. vltim. & 2. q. 7. lator. & 16. q. 1. frater noster. 12. q. 2. nulli. Rigor talis non seruatur in causis ecclesiarum & minorum, quibus cōsulitur beneficio restitutionis 2 sed in causis priuatorum bene seruatur, vt C. vnde vi. meminerint. & l. si quis. & quod dicitur in c. placuit: causę suæ detrimentum patiatur. hoc verum est quo ad iudiciū possessorium, secundum quosdam: sed à proprietate nō repellitur. vt ibi, in fin. dicitur. Vel ipse non stabit in causa pro re illa, sed clerici illius ecclesiæ. Vel potest intelligi, detrimētū patietur in rebus proprijs. 12. q. 4. quicunque.

d ¶ Non periclitaẽ.] cum enim nullum fiat ei p̃iudiciū ex hoc, non expedit ꝙ rigor seruetur, sed si iustitia periclitaretur, ex hoc puuireẽ ad interesse. ff. ne vis fiat ei qui in possess. mi. l. 1. rñso. 1 §. hæc verba. & ff. vti pos. si duo. §. vlt. ad expēsas tñ puniẽ. c. prox. & s̃. vt lit. non conte. qm̃. § in alijs. & ĩ. de pœn. calumniā. & s̃. de arbi. dilecti sed hoc ideo dicit, q a iudex ecclesiasticus, nō imponit pęnam siue mulctam, quā imponeret sęcularis. ff si quis in ius vo. non ierit. l 2. §. si quis. ibi, extraordinariam pœnam imponit. ad idem ff. de iudi. l. 2. §. vlt. Bernard.

Ex litteris.] Summat Ioan. Andr. tribus modis Et demum tenet primū summariū, videlicet. Reus condemnaẽ ad expēsas, quas ꝑꝑ eius cōtumaciā vel dolosam exceptionē actorem fecisse constabit. Communis diuisio. Secunda; ibi, verum. Abbas Siculus.

CASVS. Inter monachos de Etoll⁹. ex vna parte, & canonicos Linconeñ. ex altera, quęstio vertebatur super quibusdam ecclesijs de V. & M. causa ad petitionem monachorum cōmissa fuit iudicibus: canonici legitime citati, se cōtumaciter absentarunt: iudices licet monachi ꝑꝑ ꝯtumaciā canonicorū mittēdi essent in possessionē restitutarū, possessionem dictarū ecclesiarum sequestrari fecerūt, vt saltem affecti tædio venirēt ad iudiciū: Tandē dum monachi peterēt ecclesias sibi restitui; respōderūt canonici, auctoritatē iudicū expirasse, pro eo ꝙ cā illa iudicib. alijs erat cōmissa, sed in litteris posteriorib. non fiebat mētio de prioribus, nec noīa ecclesiarum, quæ cōtinebantur in prioribus litteris, exprimebanẽ, sed indiffinite dicebaẽ: sup q. busdam ecclesijs; Iudices sup hoc dubitantes, consuluerūt dñm Papā; & rñdet ꝙ cū dolus & fraus alicuĩ patrocinari ñ debeāt, mādat quatenus in causa ꝓcedāt ꝭm tenorē priorum litterarum, nō obstantibus posterioribus, condemnātes canonicos in expensis ipsis monachis, quas ꝑꝑ hoc fecisse noscuntur. No. ꝙ qui malitiose trahit alium ad iudicium, in expēsis dēt cōdemnari adversario. Item dolus & fraus non dēt alicui prodesse, sed potius obesse. Item generales litteræ non reuocant speciales.

[Glo. seq. ponit sex modos contumaciæ.

e ¶ Contumaciter.] multis modis committitur contumacia, qñq; attendiẽ respectu nō venientis. vt hic & ĩ. eo. cum dilecti ad fi. qñq; respectu non restituētis. ff. de rei ven. qui restituere. qñq; respectu non respondentis vel obscure rñdentis, quod idem est ac si non respōderet. ff. de inter. act. de ætate. §. qui tacuit. & §. nihil qñq; respectu non iurantis. vt ff. de iureiu. manifeste. qñq; respectu. recedētis infecto negotio. ĩ. e. prout. & 11. q. 3. certum & s̃. de procu. cōstitutis. 18. dis. si qs autem. & s̃. de iudi. c. 1. & qñq; respectu nō exhibentis. ff. de app. creditor. §. iussus. 3

ADDITIO. Vnde versus.

Non veniens, non restituens, citiusque recedens:
Nil dicens, pignusque tenens, iurareque nolens:
Obscureque loquens, isti sunt iure rebelles.

f ¶ Religionis.] arg. ꝙ cū religiosis mitius agendū est 12 q. 2. religiosam. & ff. de relig. sunt personæ. in fi.

[Gl. seq. potest recitari per quæstionē, an potuerit &c.

g ¶ Sequestrari,] hoc de iure fieri non debet, nisi in casibus,

1 Scilicet intelligo quod possidere. ita ponit gl. 4. in decre. cōtingit. Io. And.

† Vide l. vnicam. ff. si qs iudicem. nō obtem.

2 De hoc not. in p̃dicta l. si quis in tantam. in 3. & 7. q. vbi tenet gl. quòd adult⁹ hoc casu nō restituiẽ: & ꝙ lex locū hēt in ecclesia, qñ p̃lat⁹ cōicato ꝯsilio vim intulit, vide remis. hic in fi. gl. Io. An.

† Post concil. Lateraneñ. sub Alex. iij. par. 41. c. 6. & c. 2. eodem tĩ. in 1. cōpilatione.

† Crosteñ. Erollis.

3 Secūdum Vinc. qñque respectu nō defendētis. ff. de ꝓcu. mutus. §. pœna. Item respectu latitantis: item impediētis, ne citatio ꝑuenire possit ad ipsum probātur s̃. vt lite non contest. qm̃. § 1. Item respectu minus instructi cōparentis. s̃. de ele. c. 1 lib. 6. ꝭm H. q remittit ad sum. eod. tit. sub rub. de contumacia. §. qualiter deprehēdatur Ioā. And.

casibus.j.de seq.e.I. & vlt. vbi de hoc. sed de gratia hoc fecerunt, cũ debuissent monachos misisse in possessionem cã rei seruandæ.s.vt lit.non contest.tuæ.& c.qm.§.in alijs,sed hic noluerũt seruare talẽ rigorẽ.

a ¶ Præiudicare prioribus videbantur.]quo ad opi. illorũ canonicorũ, sed non est ita.

b ¶ Indiffinite.]pro arg. ... alem mentionem gñalem seu indiffinitã, priores litteræ non reuocant per posteriores, sed expressam debẽt facere mentionem de prioribus.s. de offi. deleg.ex litteris, in prin.& j.de re iudi. inter monasterium. & j.de choa.cler. & mul.super eo.

c ¶ Expensas. sic.s. de rescri. cæterũ. in fi & c.ex parte.& c. vlt.vbi de hoc, & j. de appel. vt debitus Bernard.

† In codice Barbatiæ ita: sed tantum indiffinite,&c.

† al. præscriptam.

Causam quæ.] Si actor est contumax, reo instãte, diffinitiuam sñia ferre põt.h.d. Prima pars ponit petitionẽ rei quem actor impetrauerat. Scđo ipsã petitionẽ exaudit: ibi, Cæterum. Abbas Siculus.

CASVS. Inter F. & R. filium Agathæ vertebatur quæstio de natiuitate ipsius Agathæ, occasione successionis: cã natiuitatis cõmissa fuit ad petitionẽ ipsius R. tandem F. accessit ad dñm Papã, & fecit vnũ de iudicibus remoueri: qa dñs erat ipsius R. & alterũ subrogari loco illius adijciens iste R. de Anglia recesserat malitiose: vnde mandat Papa iudicibus, dictũ R. debeant legitime citare ad pñtiam suã, & si ɔtẽpserit accedere: vel iudicio illorũ parere, si absẽtauerit se, citẽt ꝓcuratorẽ suũ, si aliquẽ dimiserit; & siue venerit, siue nõ venerit, recipiãt testes, & sñiã proferant ẽm formam sibi traditam. Si vero nullum ꝓcuratorẽ dimisit, fiat denũciatio legitima ad domũ ipsius R. quo facto procedat ad testium receptionẽ: & ad sñiam, vt dictũ est No. qlibet tenet dimittere procuratorẽ, q se absentat. Itẽ citatio facienda est ad domũ absentis: & si nõ defendat, ꝓcedit cõtra ipsum. Itẽ contra actorem absentem cõtumaciter recipiunt testes lite non cõtestata, & fertur sñia: & in isto casu loquitur hæc decr. cum actor est absens, & reus præsens.

† Virgoñ.

† Fordeñ.

quod ad alios iudices litteras impetrarunt, quæ præiudicare [a] prioribus videbantur.

¶ Verum qm̃ in posterioribus litteris non fuit mẽtio facta priorum: nec in eis nomina continebãtur ecclesiarũ, quæ in priorib. posita fuerãt: sed † indiffinite [b] dicebatur: sup quibusdam ecclesijs: Nos attendẽtes malitiam & dolum nulli patrocinari debere: Mãdamus, quatenus prædictam † causam secũdum formam priorũ litterarum (non obstantib. posterioribus) terminetis: expensas, [c] quas propter hoc monachi fecisse noscuntur, eis à canonicis restitui facientes.

¶ Idem Exonen. & Vintonien.† episcopis, & abbati Herforden. †

d ¶ Aduersarius.] s.R. filius Agathæ, q fuerat actor, vt patet j.qui fi.sint legit. causam quæ.

e ¶ Legitime citatus. trinis edictis, vel vno peremptorio pro omnibus 24. q.3. de illicita. & ff. de iud. ad peremptorium. & l.nonnunquam.

[Glo.seq. In prin. tractat de citatione ad domum: quod fit cũ non apparet citãdus, nec eius ꝓcurator. secundo signat contrarium de decr.fi. infra ti.1.& de decr. quoniam. & tuę. & soluit quod illa in reo: hęc in actore contumace: & subdit diuersitatis rationem. Interserit etiam opi. quòd hic fuerit lis contestata quod reprobat.

f ¶ Ad domum.] not. qđ citandus est semper aliquis si inuenit. 4.q.5.quisquis. & j. qui ma.accu.pos.c.1.& j.eo.venerabilis in fi.& j.tit.proxi.c.vlt.1. demũ citari debet procurator, si quem dimisit, quẽ tenetur dimittere quilibet: & maxime postquam est citatus: aliàs ꝓcederet ɔtra eũ tamq̃ cõtra cõtumacem denunciationibus ad domũ, vel ad ecclesiam absentis factis, vt hic & j. eo.venerabilis. & j. tit.proxi.c.vlt. & ff. ex quibus cau. ma. item ait. §. hæc aũt. & amici sunt requirendi, vt ff.eod. scilicet ex qb. cau. ma. l.ergo.& ff. de dam. infect. l.4.§.ptor.16. q.3.c.placuit.§. si autem præsidem. & ff. de lib.agno.l.1.1.resp.& ff.quib.ex cau. in pos.ea.l. hæc aũt. Prẽterea dr hic: recepti, testib. alterius partis ad sentẽtiam ꝓcedatis & tñ ɔdicit expresse.j.ti.px. c.fi. vbi dr si citat[9] ꝓcuratorẽ non dimisit, denũciatione ad domũ facta, causa custodię in possessionẽ mittat actor, vel excommunicet, si missio fieri nõ potest, & hic dicit testes, &c. & s. vt lit. nõ contest. qm̃. §. in alijs, & c.tuæ, qualiter ergo intelligitur hæc decre.? Dicas hæc nõ ɔdicit, illis, qa in alio casu loquit. ɔtria locũ habẽt qñ reus est ɔtumaciter absens,[2] nec dimisit procuratorem: tunc lit. non cõtestata. mittit actor in possessionẽ causa custodiæ. hæc decr. loquitur quando actor est absens, & reus pñs, tũc enim cõtra actorem absentem recipiuntur testes lite non contest. & sententia potest ferri, vt dicit in fi. & sic loquitur etiam Auth.C.quõ & qñ iudex. Auth. qui semel. & in Auth. de liti. §.oẽm, colla.8.& R. fili[9] Agathæ contra quem procedit, erat actor, & F. reus, vt patet j.qui fi.sint legi. causam q. & ille R. impetrauit litteras illas quibus agebat ɔ F. super hæreditate aui sui. & F. impetrauit litteras istas & illas. s. de off. deleg. causam quæ 2. & iste F. impetrauit remotione vnius iudicis. & fecit addi illud qđ hic dicit, s. in verbo cæterũ. Quidã dixerũt lis fuit hic cõtest. sed nõ est verũ. de hoc dicet plenius. j. c. prox. Ratio est quare in absentia actoris recipiuntur testes lite non cõtest. & non in absentia rei contumaciter absentis, qa maior est contumacia actoris q̃ rei: etsi actor non venit, qui alium ad iudicium prouocauit, præsumit potius cõtra ipsum, quam cõtra reum absentem: vnde rei fugientes appellant, vt in l. properandũ. §. & si q. dem. & in gl. fugiente. C. de iudic. & actor dẽt vti intentione ad implendam suam causam. reus debet extenuare causam. 4.q.4.c.1.& in Authẽ. de litig. §. omnem. coll.8. vbi redditur hęc ratio. Et ideo potius parcitur reo, qa facit id, à quo denominatur. Actor vero contrarium eius quod debet, & eo absente possunt recipi testes, & sententia ferri, & qa fauor cõsiderat ex parte rei: quia rei fauorabiliores sunt q̃ actores, & i deo-

1 Concor. l. ea quæ. & l. ab eod. ff. quõ & qñ iud. & l. 1. §. item. ff. quæ sent. si. app. rescind.

Actore contumace testes recipi, & sententia ferri dẽnt, etiã lite non contestata, reo instãte. h.d. secũdum cõmunem intellectũ.

CAP. III.

Causam, quæ inter F. & R. filium Agathæ de natiuitate ipsius A. vertitur, vobis fratres epi, & Londoñ. episcopo cõmisimus terminandã, & infra.

¶ Cæterum si aduersarius [d] suus legitime citatus, [e] † ad præsentiam vestrã accedere, vel iudicio vestro parere contempserit, aut ẽt se absentauerit (cum de Anglia recessisse dicatur) procuratorem eius, si quem reliquerit, conuocetis: qui siue venerit, siue non, aut si procuratorem non dimisit, denunciationibus ad domum [f] eius missis; rece-

† De citatione, quantũ ad hoc c. attinet vide plene ꝑ Socinũ regula 71. incipiente: citandus ꝑsonaliter, cũ aliquot sequẽtibus.

2 Idem Vinc. & Host. & hoc tenet Io.11.q.3 q. cunq; . licet alibi dixerit.c.3.q.9.I summa. istã dec esse cor rectã ꝑ dec. qm̃ frequenter. Io. And.

ideo iura voluerunt eis potius subuenire, q̄ actoribus, cum prima facie sit præsumptio pro eis j̄. de proba.ex litteris. & ne sit in potestate actoris cū voluerit reū 1 vexare, & ideo necesse habet litem vsq; ad finem perducere, si reus voluerit, vt in Auth.præmissa, qui semel.

a ¶ Formam.] j̄. qui fi.sint. le. causam q. 1.Bern.

ptis testibus alterius partis, iuxta dictam formam,[a] ad proferendam sententiā procedatis.†

¶ Vrbanus tertius de Nouo loco & Viger.† Prioribus.†

¶ *Si reus post litem contestatam est contumax, si aliàs liquet de causa, fertur diffinitiua sententia: si non liquet, actor in veram possessionem inducitur.*

CAP. IV.

PRout † nobis: & inf. ¶ Reum, quia † contumaciter [b] præsentia vestra recesserat iuratoriam coegistis exponere cautionē,[c] quod coram vobis iuri pareret; Cumque die præfixa vestro se conspectui præsentasset, prætextu aduocati [d] quem non habebat, respondere sola malitia recusauit. Tandem actore instante [e] respondit, qd̄ quadrigita annis decimas de quib. erat contentio, pcepisset: varijsque postmodū excusationib. vtens, in vocē appellationis prorupit, contumaciter iuramēto contempto, recessit.

¶ Ideoq; mandamus, quatenus ad conuinciendā [f] † eius malitiam, semel eum ad vestram præsentiā conuocetis, & si venerit, finē imponatis negotio competentem. ꝙ si venire contēpserit, causā, (vt pote [g] lite quæ ingeritur cōtestata) diffinitiua sententia terminetis,[h] vel præsenti saltē adiudicetis possessionē, seruata duntaxat quæstione proprietatis absenti.

PRout nobis.] Cōmunis diuisio. Secunda: ibi, Ideoq; Ab.Sicu.

¶ CASVS. Quidam vocatus fuit ad iudicium, dato sibi libello: contumaciter recessit à præsentia iudicum: Tandem rediens recepto libello, iurauit ꝙ coram eis iuri pareret: dic sibi præfixa presentauit se coram iudicibus, & dum credetur rñdere libello, prætextu aduocati, quem non habebat rñdere solita malitia recusauit: tandē cum actor instaret vt responderet. interrogatus fuit quot annis decimas, de quibus contentio erat, percepisset? respondit, xl. appellans. & contumaciter iuramento contempto recessit. dubitauerunt iudices vtrum per talē interrogationem & responsionē, contestatio litis facta esset, & qualiter esset procedendum contra ipsum. Cōsultus Papa rñdet, quatenus ad conuincendam malitiā eius, semel vocent eum ad præsentiam suam, & si venerit, procedant in causa, ꝙ si venire noluerit, cum lis sit contestata, si liquet de causa vel liquere possit, diffinitiuam ferant sententiam. Si vero non liquet, nec liquere possit, possessionem adiudicent actori seruata quæstione proprietatis absenti. Not. dilationem dandam ad cōuincendam malitiam. Item lite contesta reo absente potest ferri sententia.

b ¶ Contumaciter.] Contumax est qui cum debet parere, non paret. ff. de re iud. contumacia: aliàs latitare non videtur, qui si præsens esset non compelleretur respondere, ff. de iud. non videtur. & ff. de peculio. eo tēpore. in prin. & ff. si quis in ius voc. nō ie. l. 2. alios modos contumaciæ habes sup. vt lit. non contest. quoniā. §. 1. & alios modos notaui. s̄. eo. ex litteris.

[Glo. seq. rec. per q. qualis cautio, &c. & an iuratoria vel pœnalis, &c.]

c ¶ Cautionem.] no. ꝙ sola promissio sufficit pro cautione ista, vbi non fuit excommunicatus, vel data possessio. ff. de iud. l. a. §. sed si dubitetur. & non obstante iuratoria cautione, ex iusta causa poterit appellare. ff. qui satisda. cog. l. vlt. & de ap. ad hæc. nec etiam pœna committeretur si esset apposita. ff. rem. ra. ha. l. 3 §. falsus. & ff. iud. solui. cum apud. sed hic non appellauit ex iusta causa, & ideo dicit iuramento contempto: vnde incidit in periurium.

d ¶ Aduocati.] quando induciæ dandæ sint prætextu aduocati, dictum est s̄. vt lite non con. c. 1.

[Glo. seq. tractat an per responsionem ad interrogationem, &c. arg. sine libello, &c.]

e ¶ Instante.] perinde est ac si a iudice interrogaretur. ff. de inter. act. si sine. §. 1. & per talem interrogationē. & responsionem fuit litis contest. facta, vt dicitur in fin. nec distinguitur per quem fiat interrogatio. supra de lit. contesta. capitu. vnico. in glos. & intelligo libellum super decimis illis porrectum, ī quo decimæ petebantur. & hoc satis colligit ex ipsa littera, vbi dicit decimas de quibus contentio erat.] licet quidam dixerint, qd̄ libellus non fuerit hic porrectus: & per hoc volūt probare ꝙ siue libello possit iudicium exerceri. Vel potest intelligi, instante actore, id est, ad instantiam actoris iudex ipsum interrogauit, & reus respondit, quod quadraginta annis possedit; sed veritas fuit, quod actor interrogauit, vt patet in antiqua: & satis pōt valere talis contestatio, sicut valet rñsio ad interrogationes aduersarij facta, ff. de interrogato. actio. in fine.

f ¶ Ad conuincendam.] nota dilationem dari ad conuincēdā malitiam. sim. in Auth. vt cum de appel. cog. §. sed hoc, coll. 8. & C. de iud. Auth. iubemus. & j̄. eod. cum olim. immo etiam iudex ei facere gratiam post peremptorium edictum, ut iterum citet ipsum. de offic. delegat. consuluit.

g ¶ Vtpote.] expressiuum veritatis est, sicut illud, Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti, &c. 2. & patet ex eo quod potest ferri sententia, vt infra sequitur.

[Gloss. seq. distinguit, aut agitur reali aut personali, & aut reus est contumax, aut actor: & si reus, aut lis est contestata, aut quasi contestata, aut nullo modo contestata. & primo casu, aut liquet de causa aut non.]

h ¶ Terminetis.] si liquet de cā, vel liquere pt, qa pñt recipi testes, vel si non liquet, vel liquere nō pōt: iudicabitur tm̄ ei possessio. adeo nota, cum aliquis conuenitur actione reali, & fuerit absens per contumaciā. ita distingue: aut lis est cōtestata: aut nullo modo cōtestata. Si lis est contestata vt hic, aut liquet de cā vel pōt liquere, aut non. Si liquet de cā, vel pōt liquere, quia recepti sunt testes, & instra producta, & cōfessiones factæ vel possunt recepi, tunc procedatur ad sñiam diffinitiuā s̄m merita causæ, absoluendo uel condemnando s̄m tenorem illius l. C. ec. iudi. properandum. §. sin autem. & hic, & 3. q. 9. decernimus. Si autem non liquet. 3 nec liquere possunt, quia actor nullos testes inducit uel instrumenta, per quæ possit probare. de iure suo, tunc adiudicanda. est possessio tantum actori, solua quæstione proprietatis absenti, ut hic dicitur. & C. quomodo & quando iud. consentaneum. & erit statim uerus possessor. Si uero lis est quasi conte. saltem ad interrumpendam præscriptionem puta cum quis conuenitur qui possidet nomine alieno, domino in iudicio nomina-

† Virgimitiñ. Ingeruntiñ. † Abbatib. † Vide tex. ī l. consentaneū. C. qūo & qñ. iud. & ibi Bar.

† Cap. 4. eo. ti. in 1. cōp.

† al. ita: q. cō tumaciter a p̄sentia uestra recessit.

1 Quē forte tunc dimitit, qa uidet eum habere defensiones suas paratas, & expectat quod pereant. & hoc colligitur. s̄. ut li. nō cōt. qm̄. in prin. hinc est, qd̄ qñq. p̄figit̄ actori tp̄s ad agendum ex cā. C. de inge. ma. l. diffamari. j̄. de rest. spo. frequēs. lib. 6. Io. And.

† al. cōuincendum.

2 Cōcor. gl. in §. itaque. in procœmio ff.orum.

3 Vr̄ ꝙ semp liqueat. quia aut actor fūdat intētionē: & cōdēnat reus, aut nō, & absoluit. C. de rei uē. l. fin. de cā pos. cū ecclesia. dt Inno. hanc decret. locum hēre qñ reus contumax est, lite cont. per eius forte cōfessionem, uel aliter si præsens esset probaret actor intentionem suā: & iō datur actori uera possessio: obiectio autē esset; uera actore contumace, lite cōtestata & utroque casu est fauor præsentis; & odiū cōtumacis; Iou. Ad.

nominato, & facta denunciatione, & ipso legitime citato, si nō venerit: tunc adiudicatur possessio ipsi actori, salua quæstione proprietatis absenti. s̄. vt lit. non contest. qm frequenter. §. ꝙ si sup rebus. & C. vbi in rem act. l. 2. & ita idem est qñ lis est contest. & non liquet de causa: sicut qñ est quasi contestata. Si vero nullo modo lis est contest. reo contumaciter absente: tūc mittendus est actor in possessionem rei petitæ, cā custodiæ s. vt li. nō cont. quoniam. §. in alijs. & C. de præscrip. xxx. vel xl. ann. si quid emptionis. §. sed & si quis. & j̄. ti. ꝓx. c. vl. & tunc reus vsq; ad annum poterit recuperare possessionem restitutis expēsis, & præstita cautione iudicio sisti: anno elapso non auditur, nisi super proprietate, vt in prædictis concordantijs, qm̄ frequenter. §. in alijs. & l. si quis emptionis. Et hæc vera sunt reo absente, & actore p̄sente. Si vero actor fuerit absens contumaciter reo præsente, & petēte vt in causa procedatur, tunc si lis sit contestata, locum habet: quod dicitur. C. de iud. properandum. §. & si quidam. Si vero lis non sit cont. locum habet. C. qūo & qñ in Auth. qui semel. & s̄. eo. c. prox. quia in casu isto possunt recipi testes lite non contest. si reus petierit secundum ꝙ dicit prædicta Auth. qui semel. & eod. cap. proxim. Et hæc vera sunt in actione reali. In personali vero actione reo absente locum hēt quod dr̄. s̄. vt lit. non cont. quoniam. §. vlt. & C. de bo. auct. iu. pos. Auth. & qui iurat. tunc enim mittitur actor in possessionem bonorum ipsius rei, pro modo debiti declarati in libello, vt ibi dicitur. Si vero est talis causa ꝙ actor non possit mitti in possessionem, debet reus excommunicari. j̄. vt li. non conte. tuæ. Et siue sit actio personalis siue realis, iudex illam pœnam potest imponere, quæ magis timeatur, ad alteram postea processurus, vt in decre. quoniam. in fi. quia hoc solum bene agitur. & cætera. 23. q. 5. prodest. in fi.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Qui fundata intentione actoris exceptionē perēptoriam obijcit, quam non probat incontinenti, sed accipit inducias: si defecerit in probando, condemnatur incontinenti, diffinitiua nō expectata in expensis, ac soluere cogitur, quod si non potest, punietur in corpus secundum arbitrium iudicis. hoc dicit nota. iste textus secundum lecturā, quæ placet Panor.*

CAP. V.

† Cap. 1. eo. ti. ī 3. cōpil.

FInem [a] † litibus cupiētes imponi, ne partes vltra modum grauentur laboribus & expensis, † præsertim cum de beneficijs ecclesiasticis litigatur, quæ sine dispēdio [b] diu vacare non possunt [c]. Præsenti decreto statuimus, vt postquam intentionē suā altera pars fundauerit, [d] si reliqua forte voluerit legitimā exceptionem opponere, q̄ nolit † aut nequeat incontinenti ꝓbare; Quia frequenter ad impediendū, vel differendū processum, exceptiones huiusmodi per excogitatam malitiam opponuntur: ad soluendas alteri parti moderatas expensas [f], ex tunc in iudicio faciendas,

† Vide l. 4. & ibi Bar. §. hoc aūt iudicis. ff. de dā. infec. & in l. ad perēptoriū. ff. de iudi.

† Vide l. quī se patris. C. unde lib. & l. filij mater. §. 1. ff. ad Tertul.

FInem litib.] Qui fundata intentione actotis peremptoriam obijcit, & acceptis inducijs deficit in probando punitur in expensis, quia dolosus præsumitur. h. d. secundum Ioan. And. Posset tamen latius summari secundum eum sic: Qui fundata intentione actoris exceptionem obijcit, &c. vt sic includatur quasi peremptoria exceptio, & dilatoria, eo casu quo probabatur, vel proponitur post litem contest. vt patet s̄. de off. deleg. c. continuante. hoc tamen indistincte Panormitano non placet, vt hæc decret. per omnia habeat locū in quasi peremptoria vel dilatoria. Et primum summarium Io. And. est nimis generale in fi. Item non facit mentionem de aliquo requisito per text. ad hoc vt fiat hæc condemnatio, s. quando incontinenti non vult, vel non potest probare. Vnde scias ꝙ casus huius c. est singularis & nouus, pro hoc facit verbum, statuimus. in tex. positum, quod ius nouum inducit iuxta no. in c. decernimus. sup. de iudi. Diuiditur. Nam primo præmittit constitutionis duas causas generales. Secundo constitutionem submittit: ibi, Præsenti adijciendo alias duas causas constitutionis spāles, quarum vnam interserit in ipsa constitutione: ibi, Quia frequenter. Abbas.

CASVS. Quidam malitiose fundata intentione actoris, vt negotium differretur, opponebant exceptiones peremptotias, Papa volens obuiare malitijs istorum præsertim cū de beneficijs ecclesiasticis litigat, statuit, vt postquam aliquis intentionem suam probauerit, si altera pars legitimam exceptionem opponat, quam nolit aut non possit incontinenti probare, si defecerit in probando, condemnetur alteri parti in expensis propter hoc factis ab eo tempore quo recipit inducias ad exceptionem probādam: & si soluendo non fuerit, alias ad arbitrium iudicis puniatur, vt hoc timore perteritus, in grauamen alterius falsas exceptiones opponere non p̄sumat. Nota ꝙ qui deficit in exceptione peremptoria probanda, fundata intentione actoris debet in expensis condemnari. Item ad arbitrium iudicis puniri debet, qui expensas soluere non potest. Item exceptio peremptoria potest opponi publicatis attestationibus.

a ¶ Finem litib.] sim. j̄. eo. c. venerabilis. C. de agri. & censi. l. litib. lib. 11. & C. de iud. properandum in prin. & j̄. de re. iu. c. 2.

b ¶ Sine dispēdio.] s̄. de ele. cum inter vniuersas. §. quia vero & s̄. vt lit. non cont. quoniam. §. 1.

c ¶ Diu uacare non possunt.] j̄. de conce. præb. nulla. §. cum uero. & s̄. de elect. ne pro defectu. & 50. distin. postquam.

d ¶ Fundauerit.] uel per testes, uel instrumenta, uel per confessionem, uel per euidentiam facti. ut s̄. de rest. spol. cum ad sedem. in fi. & C. de exce. si quidē, uel ēt præsumptiue. C. de proba. siue. uel ipso communi iure. 16. q. 7. omnes basilicæ. & 18. q. 2. monasteria.

e ¶ Exceptionem,] hic patet ꝙ exceptio peremptoria potest obijci publicatis attestationib. ex eo ꝙ dicit, fundata intentione alterius partis, sic j̄. de test. c. de testib. ubi de hoc. j̄. de cog. spirituali. c. ult. [1]

[Gl. seq. diuiditur in sex partes (licet Pano. diuidat in octo.) Primo tractat de expensis factis in dilatorijs: & hæc facit tria: quærit ponit opi. & soluit distinguēdo: Secundo tractat de expensis contumaciæ ibi, Sed expensæ: dicens duo, ꝙ etiam iuste litigans illas soluit, & ꝙ statim soluit. Tertio ibi, Itē tractat de expensis principalis causæ, & præmittit regulam quā postea determinat distinguendo, an sit iuratum uel nō. nouit opin. quam non distinguit: quidam gl. fatetur ueram in criminali. Quarto ibi. Sed in causa tractat de factis in causa appellationis. Quinto ibi: Et no. tractat quæ expēsæ sint restituendæ. Sexto ibi Not. quod expensæ. tractat de petitione & condemnatione ipsarum.

f ¶ Expensas.] sed nunquid habet locum quod hic dicitur in expensis, [2] in exceptionibus dilatorijs quæ proponuntur ante litem contest. ut deficiens in probatione puniatur in expensis sicut post litem contesta.

1. Cōcor. gl. ī l. 2. C. sen. rescin. non pos. & l. per hanc. C. de tēp. appella.

2 De materia huius glossæ uide p Socinū in regula 181. ꝙ seq. & Petrū Duenam in rła 274. & seq. utrūque ī uerbo, expensę. ubi plenissime

Quidam

Quidam dicunt ꝙ sic. arg. s̄. de rescri. cæterum. & s̄. e. ex litteris. Ego credo ꝙ hic distinguendum est, ꝙ si calumniose proponat aliquis exceptionem dilatoriā ante lit. contest. & de hoc constat euidenter, tunc debet condemnari. arg. s̄. de rescri. cæterum. & c. vlt. & s̄. eo. ex litteris. qa ibi eui dēter apparet de malitia ipsius, alias nō credo excipientē cō demnandum in expensis ante lit. cont. nisi constet de malitia ipsius [& p̄cipue si super hoc iuratū esset de calumnia.] at k... litteræ cō trario sensu ex eo qd dicit, postq̄ altera pars intentionē suā fundauerit, ergo ante lit. contest. nō vr̄ condemnanda pars excipiens, cum hoc habeat a iure ꝙ possit proponere exceptionem. j. de excep. pastoralis. & præcipue vbi habet verisimilem causam excipiendi: Sed expensæ q̄ præstantur pp̄ contumaciam partis alterius, illæ indistinctè p̄stantur, qualemcunq; causam litigandi habuerit ille cui præstātur. j. eo. cum dilecti. in fin. & j. de sequestra. ad hoc. in fi. s̄. vt lit. non cont. qm̄. §. in alijs. C. de iu. sancimus. & C. qūo, & qn̄ iud. Auth. qui semel. & ff. de iud. cum quem temere. & in concilio Lugdunensi. j. e. tit. actor. quæ est Inn. iiij. [lib. 6.] & tales expensę statim sunt præstandæ anteq̄ audiatur. sup. vt lit. non contest. qm̄. §. in alijs. & C. de iud. sancimus. Itē illud regulare consueuit esse, vt in fi. litis victus victori in expensis litis 1 condemnetur. j. de pe. calūnia. & s̄. de maio. & obe. c. vlt. & in Auth. de iud. §. oportet. coll. 6. & C. de epi. & cle. Auth. generaliter. §. & si. sed in casu isto differentia est a proximo casu: vnde hic distinguitur sicut in priori, vtrum habuerit probabilem causam litigandi vel non, & vtrum sit iuratum de calumnia, vel non: si est iuratum de calumnia, puta quia talis causa est vbi iuratur: tunc non debet condemnari in expensis: quia non est verisimile, ꝙ aliquis sit immemor suæ salutis, vt 1. q. 7. sancimus. versi. & licet. quia iuramentum de calum. ad oīa q̄ emergunt. & incidunt in causa post lit. contestatam extenditur. C. de iureiur. propter calum. dand. Auth. hoc sacramentum. & tunc non dēt condemnari, etiam si deficiat in exceptione opposita: & ita non debet condemnari victus victori in expensis, cum probabilem causam habere præsumatur litigandi. arg. j. de senten. exc. sacro. §. cumque aduersus. & ff. de leg. 1. qui solidum. §. etiam. alioquin metu expensarum dimitteret quis ius suum in defensum. ff. de pet. hære. illud. & hoc intelligo, nisi constet de calumnia seu malitia: quia tunc condemnabitur in expensis: quia prima præsumptio tollitur per sequentem. Si vero non est iuratum de calum. puta quia causa est spiritualis: tunc debet condemnari in expensis, qui deficit in probatione exceptionis propositæ, fundata intentione actoris, 2 vt hic dicit, quia eo ipso ꝙ non p̄bat, p̄sumitur malitiose excepisse: in quo casu potest intelligi hæc decre. & hic posset requiri iuramentum, ꝙ malitiose non opponat exceptionem arg. s̄. de ele. cum dilectus. §. nos vero. in gl. iuramento. & s̄. de resti. spol. litteras. §. prætereà. cum iam sit probata intentio, & præsumptio pro ipsa contra excipiētē, & sic intelligo ēt de expensis totius causæ. Alij dicūt ꝙ nulla distinctio est facienda. & eo ipso ꝙ succumbit, malam causam præsumitur habuisse. arg. C. de epi. & cler. Auth. generaliter, ex eo ꝙ ibi dicitur, & si victus fuerit, præsumitur iniuste mouisse litem. Dn̄s Pla. & dn̄s Ia. dicebāt, ꝙ eo ipso ꝙ succumbit victus, præsumitur iniuste mouisse litē. Benignius exponunt alij illud verbum, victus, scilicet ab aduersario, vt C. de epi. & cler. omnes. in fi. sed in criminali causa eo ipso ꝙ succumbit, præsumitur calumniari. 2. q. 4. qui non probat. C. de aduo. diuer. iudi. l. 1. in. dicebant p̄dicti dn̄i Pla. & Ia. idē esse ī ciuilibus: Sed in causa appellationis nulla distinctio est facienda, an iustam habuerit causam appellandi, an non, siue appelletur ante sententia, siue a sen. j. de app. sæpe. & c. reprehensibilis. & c. significauerunt. & c. vt debitus. & c. Nicolao. & j. ꝺ eo q̄ mit. in pos. causa rei seruandæ, cum venissent. & 2. q. 6. omni modo. & C. de app. eos. §. ne temere. & C. quorum app. non reci. ab executore. Et no. ꝙ tātum necessariæ expensæ, & moderatæ restituendæ sunt, & vtiles. j. eo. c. prox. & j. ti. prox. cum venissent. in fi. & j. de sequestra. ca. 1. in fi. & q̄ propter hoc factæ sunt, vt ꝺ hic, & c. p̄x. in aduocatis, 3 & in alijs. C. de iud. sancimus. & si quas fecit casu vel facto, illas non peteret. ff. mand. inter causas. §. nō omnia. & erunt mediocres, non delicatæ. ff. de dam. infec. inter quos. §. vl. & l. seq. arg. ff. de pig. ac. si seruos. in fi. nec obstat quod minores facere potuissent. ff. mand. si quis alicui. §. impendia. Not. ꝙ expensæ, quæ factæ sunt post lit. cont. peti debent officio iudicis, sed quæ fiunt ante lit. contest. petuntur iure actionis: & nominatim debent peti in libello ff. de ædi. edict. ædiles. §. item sciendum. & l. itē si serui. §. 1. & nisi tempore sniæ index condemnet ad illas expensas, q̄ veniunt iudicis officio, postea peti nō possunt. C. de fru. & li. expen. terminato. nisi in causa app. C. qn̄ prouo. non est necesse. l. vlt. iudex aūt prius taxabit expensas: postea iurabit, prout traditur. 3. q. 3. §. quod fieri non debet. & in Authen. de iu. §. oportet. coll. 6. & s̄. quod metus causa c. ulti. 4. inf. de iniur. & damno da. c. olim. & sup. de procu. constitutis.

> † Aliter.

> 1 Quod intellige deductis his quas soluit propter contumaciā uel quia non probauit exceptionem, ut hic, illas n. soluit ex culpa sua: un de sibi imputet, de regu. iu. damnum lib. 6. Io. An.

> 2 Concor. l. 1. cum gl. C. de cuic. & l. properandū. §. sin autem. C. de iud.

> 3 Etiā si habuit illos gratis, sub spe remunerationis. secus si dono pure: in G. i Spe. de expen. §. fin. uer. i ... qd si uictor. Io. And.

> 4 Vide quod ibi dixi post Innoc. in gl. antepen. circa reuocandam taxationem si errata esset in c. 10. And.

> 5 Sed de hac materia uide plenissime p Iacobū. Menochium in libris de arbitrarij iudicum.

cum acceptis a inducijs, si forsitan in probatione defecerit, condemnetur. ¶ Et si soluendo b non fuerit, alias † secundum arbitrium discreti iudicis, puniatur, vt hoc saltem timore perterritus, non facile quis in grauamē alteri⁹ falsas exceptiones opponat. ¶ Idem Prænestin. episcopo Apost. sedis legato, & decano Brinen.

10

20

30

40

50

60

¶ Citatus ad totā causam certo termino ad coparendū assignato, tenetur cōparere in termino, & dato impedimento in termino, debet cōparere quā citius potest post terminum; alias condemnabitur in expēsis a tēpore citationis emissæ.

CAP. VI.

CVm † dilecti filij nuncij Leodicen. † electi

> † Cap. 2. eo. tit. in 3. cop. † Leodien.

a ¶ Cum acceptis inducijs.] id est, postquam inducias receperit ad probandam exceptionem. Et illud, cum, determinat illud, tunc.

[Glo. seq ponit duo regularia.]

b ¶ Et si soluendo.] hoc semper regulare est, ut qui non est soluendo, alio modo puniatur. 14. q. 5. si res. & ff. de pœn. l. 1. ad fi. & ff. de iurisd. om. iud. si quis id. §. in seruos. & ff. de in ius uocan. l. ult. & C. de sepu. uio. l. ult. in fin. & j. de maledi. c. ult. & C. de ser. fug. quicunq;. hoc generale est, quod iudicis arbitrium locum habeat ubi certa pœna statuta non est. sup. de offic. de causis. & j. de accu. super his. §. pen. ff. de iure deli. b. l. 1. §. ait prætor. & omnia quæ iure scripto taxata non sunt, iudicis arbitrio relinquuntur, ut æquitate pensata procedat. sup. de transac. c. ult. in fi. Bern.

ADDITIO. Et de causibus reseruatis iudicis arbitrio. 5. uide in specu. de offi. iudic. §. penul. l. ad finem.

CVm dilecti.] Contumax condemnatur in expensis factis a tpe citationis emisse. h. d. Diuidit. Nam in prima ponit formam processus. In secunda interloqu. tur ibi. Quapropter. prima facit quinq; Nā primo ponit comparationem nunciorum electi, & aduersariorū ipsius, & decisam causæ commissionem. Secundo: ibi quamuis, ipsius electi coram sola. Tertio: ibi, Volentes. ipsius electi citationem. Quarto: ibi. Expectantibus, ipsius absentiam & excusationem. Quinto: ibi, Sed contra, ipsius excusationis impugnantiam. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam electus fuit in epm Leodicen. archidiaconus & quidã alij canonici eiusdem ecclesiæ opponebant se huic electo, pp quod nũcij ipsius electi. & archidiaconus pro se. & alijs opponentibus accesserunt ad Papam, Arch. & H. canonicus pro se & alijs opponebãt qdã crimina ꝯtra electum, p quæ intẽdebant eum repellere tanq̃ indignum: super his mandauit Papa inquiri; tandẽ quia pars archidiaconi quedam grauamina inferebat electo, appellauit ad sedem Apo. sed appellationem suam non fuit prosecuta p idoneos procuratores, altera parte causam prosequente, pp ꝙ orta fuit suspicio ꝯtra ipsũ electũ: vnde Papa mandauit eidem, vt ad certum terminũ p se vel sufficiẽtem procuratorem ad p̃sentiam suã accederet sup prędictis rñsurus quẽ terminũ perẽptoriũ assignauit] alioquin quãtũ d iure posset, pcederet ꝯtra ipsũ. Aduersarij ipsius expectauerunt ipsũ in curia vsq; ad terminũ ipsũ & vltra, sed ipse quẽdam simplicem nuncium tantum cum suis litteris excusatorijs distinauit: dicebat enim ꝙ tarde nũciũ receperat, vnde non poterat, tũ pp breuitatem termini, tam pp viarũ discrimina se ad presentiã Papę presentare. Sed ꝯtra ista sic rñdebat, ꝙ sicut miserat excusatorem, ita dirigere poterat rñsalem, cũ ei non fuisset iniunctum, vt ad causam in propria persona ueniret, præterea cum mandatur alicui ut ad certum terminum se iudici repræsentet, duo intelligunt mandari, ut ad iudicem ueniat, & ad diem sibi statutum recedat: unde si non potest uenire ad diem statutum nihilominus post terminum uenire tenetur ad iudicem: sicut cum mandatur alicui ut ad certam diem rem certam persoluat, non ideo erit liberatus a debito, si non soluat die data. immo post terminum ad soluendum debet compelli elapso iam die: unde dominus Papa, quia dictus electus nec uenerat, nec sufficientem nũcium miserat ad diem statutũ, nec post diutus expectatus, qui accusauerat morã suã, & calores æstiuos, & insidias formidabat, reputauit illum contumacem, uñ cõdemnauit illũ ad expensas alteri parti, quas fecerat ab eo tpe quo ipsum expectare incæpit. No. ꝙ cum aliquis citatur ut ad causam ueniat, uel mittat procuratorem, non sufficit mittere excusatorem, sed oportet mittere responsalem. Item contumax in expensis condemnatur a tempore contumaciæ. Itẽ cum crimen in modum exceptionis obijcitur, potest procurator interuenire,

† Al. canonicorum.

† Vide l. fi. quis stipulatus, in fi. cũ no. ff. de uerbo. sign.

pro eo ad sedem Apostolicam accessissent Archidiaconus & H. canonicus Leodicen. ecclesiæ nomine suo & quorundam concanonicorum[a] † suorũ (quorum litteras exhibuere de rato) contra eundem electum quædam crimina[b] pponebant, per quæ nitebantur eum ab electionem repellere vt indignum: & infra. ¶ Quamuis autem ex eo quod idem electus a grauamine[c] aduersæ partis appellauerit, & appellationem non fuerit per sufficientes procuratores † cum possit (illis prosequentibus) prosecutus,[d] non leuis exorta esset suspicio contra eum. Volentes tamen iuris ordinem obseruare, ipsi mandamus, quatenus vsque ad Dominicam qua cantatur: Ego sum pastor bonus: per se vel per procuratorem sufficientem,[e] ad præsentiam nostram accederet, super prædictis omnibus responsurus: alioquin cum assignaremus ei pro peremptorio terminum supradictũ; sciret quod (quãtũ[f] iure possem[g]) pcederemus ex tunc ĩ negotio memorato. † ¶ Expectantibus igitur aduersarijs; ipsum † diu vltra terminum duximus expectandum; sed ipse direxit simplicem solummodo nuncium,[g] excusationis litteras afferentem: scribebat enim quod nuncium (cui cum a nobis recederet, iniunximus viua voce, vt citaret eundẽ) sero receperat, vñ nõ poterat tũ pp termini breuitatem, tum propter viarũ discrimina, nostro se conspectui præsentare. Sed contra hoc faciebat, quod sicut excusatorem direxerat, sic † dirigere potuerat[h] responsalem; cum ei non fuisset iniunctum, vt ad causam in propria persona duntaxat veniret, sed vel ipse accederet, vel procuratorem idoneum destinaret.

¶ Præterea cum mandàtur alicui, vt ad certum termi-

[Glo. seq. no. tria specialia in consortibus, quorum alterum determinat.]

a ¶ Concanonicorum suorum.] not. ꝙ in causa cõmuni eiusdem litis vnus admittit pro alio post litem cõtest. volens agere pro ipso [licet constet eũ non habere mãdatum] p̃stita cautione de rato. C. de consor. eiusdẽ litis. l. 2. argu. s̃. de constitu. cum M. vbi de hoc. Itẽ aliud speciale, ꝙ post litem cõtest. cauetur de rato, vt ĩ l. p̃dicta. Contra illud ff. de procura. Põponius. §. ratihabitio. Item aliud speciale est hic, ꝙ in causa criminali[1] admittitur vnus p se & p alijs. 2. q. 5. statuit. ver. si duo & 3. q. 6. hoc q̃p pe. Sed nõ credo, ꝙ in tali casu audiret vnus p alio sine mãdato; q̃a talis causa nõ proprie dr̃ cõis, imo vnus solus posset agere ĩ solidum, excipiẽdo cõtra electũ, & tñ facit vnus quãtũ plures. & isti habebant mandatũ ab alijs, vt hic dicit. Bernar.

b ¶ Quædam crimina.] scilicet dilapidationem, excõicationem, & periuriã, & ꝙ administrauerat cõfirmatione nõ habita. item ꝙ erat in minoribus ordinibus constitutus, hęc oĩa obijciebantur in modũ exceptionis, vt patet in integ. de hoc. ĩ. de accusationibus. super h. s.

c ¶ A grauamine.] quod inferebar ei altera pars extra iudicium, vt videtur, vel etiam in iudicio, quia plures commissiones emanarunt super hoc negotio.

d ¶ Prosecutus.] si statuisset terminum suæ appellationis, debuit condemnari ad omnes expensas, quas aduersarij fecerunt postquam fuerunt ad curiam, quia non misit sufficientem procuratorem ad curiam. ĩ. de PP. Nicolao. & c. reprehensibilis. & c. sæpe. & etiam si terminum non statuisset, ut in d. c. reprehensibilis & c. sæpe. & hoc uerum est, quando in iudicio appellatur.

e ¶ Sufficientem.] legitime constitutum ad agendum, & respondendum. s̃. de procu. c. 1. & c. accedens. & 23. q. 5. de liguribus & ff. de procu. mutus. §. pœna.

f ¶ Quantum de iure.] in peremptorio iudex debet si communari. s̃. de in integ. rest. / tum ex litteris. & ff. de iudic. in peremptorio.

g ¶ Nuncium.] notà per nuncium[2] fieri citationem.

h ¶ Potuerat.] sic s̃. de ele. bonæ. 1. §. ad ipsum. & ĩ. de appe. constitutus.

[Glossa sequens allegat concor. & signat contrarium.]

† Vide text. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec. & ibi Bar.

† al. ita: ipsum diu etiã ultra terminum, &c.

1 Hoc intelligũt quidã, cum agitur ciuiliter, ut hic agebatur. Io. And.

† Al. ita: sic dirigere potuerat nuncium rñsalẽ.

2 Etiam proprium citar[e] secundũ Ab[]batem. [] hoc non co[] ligitur hic[] Io. And.

a ¶ Sub hac,] hoc fuit sumptũ de lege. ff. de arbi. Celsus. §. sed ipse. & est sim. ꝰ. de resti. spol. c. vlt. §. porro, & 8. dist. quo iure. & ꝰ. de offi. deleg. cum super. argum. contra. infra de sponſ. ſicut. & ff. de condi. & demon. hęc ſcriptura. & ff. de le. 3. ea tamen adiectio & inſtit. de verb. obli. §. omnis ſtipulatio. & ff. de cond. inſti. ſi quis ita inſtitutus.

[Gl. ſeq. no. ꝙ impeditus tenetur procuratorem mittere. alleg. 6. concor. alle. in contrarium 7. iura inter q̃ interſerit rationem ponit opi. Vinc. & demum ſoluit diſtinguẽdo inter actorem & reum & in reo cauſam arduam, impedimentũ temporale & perpetuum.]

b ¶ Reſponſalẽ.] ex hoc vr̃ ꝙ licet aliqs iuſto impedimento ſit detentus, vt veni re nõ poſſit, ꝙ tenea tur mittere procuratorem 5. q. 3. ſi ægrotans. vbi de hoc 18. diſ. eps. & c. placuit. & 65. dist. ſi quis in metropolitana. ver. & ſi forte. ſim. ꝰ. de app. cõſtitutus. & ꝰ. de elect. bone. 1. §. ad ipſum. In cõtrarium vr̃, ꝙ non teneatur mittere ꝓcuratorẽ, dũmodo mittat excuſatorẽ. ꝰ. de procu. querelã. vbi de hoc, quia reuocatur ſententia ſi probetur iuſta abſentia. vt ibi, & ꝰ. de re iud. cum Bertoldus & ff. de dam. infect. ſi finita. §. ſi forte. & 7. q. 1. pręſentium. Nam ęgritudo ꝓrogat diem. & ſi tunc iudicauerit, iudicatum nõ vr̃. ff. de re iu. quęſitũ. & ſi ex cauſa probabili abſens eſt, nõ ꝓceditur contra eum diffinitiuẽ. ꝰ. de offi. dele. conſulta tionibus. Item ſecundum hoc non eſſet melioris cõditionibus qui abeſt ex iuſta cauſa, quã q ex iniuſta. ſi enim non vult intereſſe, vel non poteſt ſufficit ei ſi mittat ꝓcuratorẽ. ff. de procura. l. 1. & delegatus nõ poteſt cõpellere partes vt perſonaliter qs ad cauſã veniat, niſi in caſibus in decre. Inno. 4. de iud. ca iuris eſſe. & generaliter ab initio ante libelli oblationem quoties quis abeſt. ex neceſſitate, ſubuenitur ei. ff. ex quib. cau. ma. ſed & ſi. §. j. Ad hoc dixit Vincẽ. ꝙ reus ad cauſam citatus ſi ardua eſt cauſa, & vnire non poteſt, non tenet mittere procuratorẽ, ſed excuſatorẽ, arg. illius decr. ꝰ. de procu. a. querelam niſi ſpecialiter hoc in citation. dicatur, ſecundum ꝙ hic dictum fuit ſed actor ſẽper tenetur mittere. ff. de diuer. & temp. præ. l. 1. dicas ꝙ actore ab initio ante libelli oblationẽ aut ẽt citationẽ ſi cõpellit agere, ſed ne fiat ei ꝑiudiciũ i pręſcriptione circa rẽ ſuã, etiã infirmus & impẽditus compelletur conſtituere procuratorẽ qui ſaltem litem conteſtetur, vt ſic interrumpat præſcriptionem, ſic indirectẽ cõpellitur, ſed per iudicẽ nõ compellitur. & ſic intelligitur lex prima. ff. de diuer. & rem præſcrip. Reus non compellitur venire iu ſta de cauſa impeditus, & pręcipue ſi cauſa eſt ardua, vt dixi in decre. querelã ꝰ. de procu. ſed ſufficit mittere excuſatorem, qui de hoc fidem faciat, vt ibi. Sed in caſu præſenti, iſte electus ſimpliciter miſit nũciũ cum litteris, allegando quaſdam friuolas excuſationes, ſcilicet calores æſtiuos; & quod tarde receperat nũcium, & inſidias allegabat: ſed non probabat, ideo condemnabãt in expenſis tamquam contumax, & ſic eus eſt in Papa quàm in alijs iudicibus, & tamẽ circa principale nõ procedit Papa. Si tamen aliquis eſt lõgo impedimento detẽtus ita quod nõ eſt, ſpes ꝙ poſſit venire ad cauſam, & negotiũ tale ſit ꝙ non poſſit aliquo modo expediri per procuratorẽ, tenetur mittere, ſaltem, vt litem conteſtet, & ſic nõ currat pſcriptio actori, ſed ſi perpetuo ſit impeditus, tunc tenetur domino mittere procuratorem ad cauſam: aliàs procedetur contra illum abſentem.

c ¶ Diutius expectatus.] & ſic vr̃ ꝙ i crimine purgari poſſit mora arg. ff. ſi quis cau. & ſi poſt tres. argu. contra. ꝰ. qui ma. accuſa. poſ. cum in tua.

[Glo ſeq. cũ ſeq. duo ponit argumẽta & duo. contraria.]

d ¶ Calores.] iuxta illud.

Nos genus ignauum tecto gaudemus & vmbra.

Et ita eſt Arg. ꝙ non excuſet Auguſtinus quin teneatur quis proſequi appellationem ad curiam. 2 Arg. contra 74. diſt. quorundam.

e ¶ Contumacem.] vnde poterat contra eum procedi ad diffinitiuam ſententiam, cum ageretur de electione ꝰ. vt lit. non cõteſt. quoniam. §. 1. ſed quia appellauit, amplius expectatur. infra c. proxi.

Glo. ſeq. arg. quod etiam in criminalibus, & c. & remittit. Finis obijcit & remittit.

f ¶ Expenſas.] argum. quod in cauſa criminali, ſiue denunciationis, vel in quiſitionis ſeu exceptionis locum habet petitio expenſarum. C. qui accuſ. nõ poſſunt. qui crimen. & ſic lex illa C. de iudi. ſancimus. & ſupra eodem. c. proxi. locum habent ſine cauſa ſit ciuili, ſiue criminalis. De expenſis dictum eſt ſatis. ꝰ. c. prox. & fit hic condemnatio non præmiſſa taxatione. Dic ſuper hoc prout notatur ſupra de procurato. auditis.

nũ ſe iudici repræſentet, duo ſub hac [a] forma mandantur, vt ad iudicem veniat, & ad diem ſibi præfixã accedat. vnde ſi venire non poſſit ad diem † aſſignatũ, tenetur nihilominus ſe iudici præſentare. Si. n. mandatur alicui, vt alij ad certum diem, rem certam exoluat; non ideo erit à mandato ſolutus, ſi ſoluere nequiuerit die data: imò ad ſolutionem (elapſo ẽt die ſolutioni præfixo) renetur. ¶ Qua pp ꝙ dict⁹ electus nec venerat, nec ſufficientem miſerat reſponſalem [b] ad diem ſibi ſtatutum, vel poſt, etiã diutius expectatus, [c] nec de vicino ei⁹ aduentu ſpes erat; vtpote qui per litteras vtcunque excuſauerat moram ſuam, & calores [d] æſtiuos, & inſidias ſibi poſitas formidabat: eũ reputauimus contumacem, [e] † & ad legitimas & moderatas expenſas, [f] quas aduerſarij eius fecerãt à tẽpore citationis emiſsæ, quem † ex tunc expectare incæperant, ipſum curauimus condemnare.

¶ Idem Armacano, & Caſelen archiepiſcopis.

¶ Sentẽtia in cauſa beneficiali non tranſit in rẽ iudicatam reſpectu ſuperioris, quo minus poſſit de iuribus partiũ inquirere, maxime quando ſententia fuit lata contra abſentem, licet contumaciter, & indefenſum.

CAP. VII.

Cvm † olim D. clericus (Cæleſtino Papę

CVm olim.] Io. And non ſummat: dicens, gratioſam eſſe, ſed quatenus ius ponit. poteſt ſic ſummari [In cauſa electionis proceditur contra cõtumacem etiam ad diffinitiuã: & cõtumax de miſericordia citari poteſt & audiri. Diuiditur. Nam primo ponitur factum plura continens. Secundo commiſſio cũ mandato: ibi Volentes. Abb. Sic.

CASVS. Quidã clericus D. nomine acceſſit ad ſedem Apo. cũ multis litteris plator ũ Hyberniæ, quas plen tauit dño C. cõtinentes. ꝙ idẽ D. electus erat in epm Roſceñ. & cũ nullus appareret, qui aliqd opponeret contra ipſum dñs Papa fecit illum in epm conſecrari Poſtmodum F. & G. monachi ad dictum C. accedentes,

† al. ad diẽ ſibi aſſignatum.

1 Qđ eſſet abſurdũ ſequeretur ẽt alia abſurdi tas ꝙ cũ nullus cogaẽ ſie ꝑ ꝓcurator inſt. manda. §. ſicut. & §. recte. impu tareẽ forſan ei, qui ꝙ cu ratorẽ inuenire non potuit, cũ nullus obligetur ad impoſſibile, de ap. pel. c. fin. qđ ar. eſt neceſ ſarium niſi frauduleter ali qd allega reẽ ẽm Hoſ. Io. Andr.

† Vide ad hoc l. 2. & ibi Bar. C. de iur. cal. & l. eius q. ſi de iur. fiſ.

† al. quam

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp.

2 Maxime qa ſanũ nõ vr̃ morari Romæ arg. 7. q. 1. qualiter. ubi de hoc. in fin. r. gl. Io. And.

tes ꝓposuerūt se à canonicis ecclesię Roscen. electos, & ꝙ dictus D. per falsas litteras se fecerat cōsecrari: Vnde C. causam commisit quibusdā, vt de forma electionis illius D. veritatē inqrāt: & si canonice electus fuit, faciant illū pacifica possessione gaudere, alioqn cognoscāt de electione dictorum monachorū, confirmantes quā canonicam inuenerint, altera infirmata; Iudices citauerūt D. tertio, sed noluit comparere: vnde ipsi cœperunt cognoscere de electionibus dictorum monachorū, & electionē F. cōfirmauerunt: interim dictus D. ad sedem Apostolicā accessit, & super quibusdam grauaminibus & iniurijs contra dictū F. & quosdā alios litteras impetrauit: postmodū dictus F. ad dñm. Inno accedēs, litteras prędictorū iudicum præsentauit eidem, cōtinentes qualiter in electione ipsius fuerat ꝓcessum. Dñs Papa volens adhuc misericorditer agere cū illo D. vt eius malitia conuinceretur, remisit istū F. ad ipsos iudices, mādans eisdē, ꝙ non obstante ꝙ electio ipsius F. fuit confirmata, adhuc inquirāt de electione ipsius D. ꝗm ꝙ in littera continetur. In fi. dicit ꝙ si ille D. nō venit anno elapso, dictum F. faciant in epm consecrari. No. ꝙ ꝓp malitiā alicuius cōuincendam citari debet ex abundanti.

obstante quod eius electio sit confirmata. c ¶ Citatus.] & ideo contumax fuit. vnde potuit ꝓcedi cōtra ipsum ad sniam. s. vt lit. nō cōtesta. quoniā. §. 1. & ideo postea audiri non debuit. nec sententia retractari ↄtra eū lata, sed de gratia auditus est postea, vt sequitur inferius.

† Episcopus Roscēsis seu Rosen. suffraganeꝰ est Archiepi Casselen in Hybernia.

prædecessori nostro diuersis prælatorum Hiberniæ litteris pręsentatis) se assereret in epm Roscensem † fuisse electum, nullusq; appareret qui aliquid contra eū proponeret: a dictus prædecessor noster ei munus fecit cōsecrationis impendi. Postmodum F. & G. monachi ad eiusdē prędecessoris nostri præsentiā accedentes, vterque se asseruit a canonicis Roscensis ecclesiæ fuisse electum, & ꝙ prædictus D. ꝑ falsas litteras fuerat cōsecratus, ꝓp ꝙ idem prædecessor noster causam vobis sub ea forma commisit, vt de forma & processu electionis memorati D. solicite quęreretis: & si eum electum canonice fuisse constaret, ipsum faceretis pacifica possessione gaudere: alioquin b inter prædictos F. & G. audiretis causam: & cuius electionem canonicam, & magis rationabiliter factam inueneritis, alterius curaretis electioni præferre: & infra. Cumque a vobis dictus D. tertio citatus, c vestro se nollet conspectui præsentare; procedentes in causa, tam ex testimonio cleri & populi Roscensis ecclesiæ, quā ex assertione regis Coarcaiæ † & prælatorum prouinciæ, de prędicto F. electionem fuisse celebratam canonice didicistis, 10 & eam † curastis, auctoritate Apostolica confirmare: d præsertim cum capitulum Roscensis ecclesiæ, dictum D. se non elegisse constanter assereret: nec de prædicti G. 20 monachi electione aliqua tenus cogitasse. Interim † memoratus D. ad Apostolicam sedem accedens super quibusdam alijs grauaminib. & iniurijs, contra dictum F. & quosdam alios litteras impetrauit: 30 dictus † F. postmodum ex parte vestra nobis litteras præsentauit: quæ qualiter a vobis in commissione prædicta processum fuerat, continebant & infra.

¶ Volentes igitur adhuc misericorditer e 40 agere cum absente, vt eius malitia conuincatur; f dictum F. ad vos duximus remittendum: Mandantes quatenus non obstante quod eiusdem F. fuit electio confirmata, sæpe 50 dictum D. si in Hybernia g poterit inueniri, legitime citetis ad causam, & (facultate sibi disensionis indulta) in causa ipsa canonice procedatis. Qui si inuentus, infra tres 60 menses vestro se conspectui contempserit præsentare, ad consecrationem dicti F. omni occasione postposita, procedatis. Si aūt in Hybernia inuentus non fuerit, indulto sibi vnius anni h spatio, ex quo

d ¶ Cōfirmare.] nimis subito. vnde Papa vult iterum inquirere de electione ipsa, non obstante tali confirmatione. e ¶ Misericorditer.] sic ergo ex misericordia tātū (vt eius malitia cōuincatur, auditur iste D. vnde mandat Papa inquiri de electione ipsiꝰ non obstante confirmatione de prędicto F. quę de iure nō debet retractari cū ordine iuris facta fuerit, nec ab ea appellatū fuit, licet dicatur appellasse, quia non impetrauit sup facto electionis, sed super iniuria: & ideo non ponit ius hæc decr. sed est quędam prouisio ex misericordia. f ¶ Conuincat.] sim. 5. q. 2. præsenti. C. de iud. Auth. iubemus. & si iudex pōt parcere contumaci. s. d̄ of. deleg. consuluit. & s. eo. prour. & j̄. c. prox & C. quomodo & qn̄ iudex. l. Ber. r. g ¶ In Hybernia.] argu. citationes extra prouinciam nō esse faciendas. s. de elect. coram & s. de maio. & obe. c. vlt. 3 sed si non potest inueniri: ad domum illius, q citat, mitti debet. s. eo. causam. & j̄. e. venerabilis. & citandus est quis edictis vel litteris. ff. d̄ fidei com. liber. cum vero §. ult. vel si non habet domicilium vbi habitare consueuit. ff. de dam. infect. l. 4. §. ptor. vel apud ecclesiā suā inf. de clerie nō residē. ex tuę. inf. eo. c. finali. Glo. sequ. tripliciter obijcit & soluit] h ¶ Anni.] sed quare expectauit vltra sex

† al. cum

† al. Interim autem.

† In omnibus manuscriptis exē plarib. ita: eodē F post modum ex parte vestra nobis litteras pſentauit, quæ, &c.

3 Concord. text. in l. pe. cum cōcor. C. de testi. 4 Dicit Inn. ꝙ in ꝑ̄rio agit d̄ electione non ꝯfirmata & electo nō cōsecrato, sꝫ iste ꝯsecratꝰ erat & appellasset, vel no pessimū erat ꝙ alius intraret locū eius, si de iure erat eps. j̄: de cōcel. ꝑ bē. c. r. & ab guit per hoc Inn. sniam lata in matrimonio sp rituali nō transire in rē iudicatā: sicut nec in carnali. de re iud. tor. Io. And.

1 Concor. l. si cum die. §. si arbiter. & ibi gl. & Bar. ff. d̄ arbitr. 2 Vel fuit d̄ ceptus ꝗm Gof ex multitudine sigillorū; qa nō erat credē dū tot sigilla falsata. de ele. pere. ca. 1. Sed Ho. ꝓ hoc confirmat qd̄ ibi dixi ꝗm eū. & est ex hoc arg. ꝙ decretū electionis nō fit de substātia. de hoc 61. dist. eps. & j̄. de elec. innotuit. Io. An.

Coarchaiæ Coarchię Coarcuanæ.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem, & solutionem. a ¶ Proponeret.] non ideo statim debuit ei credi, qa sæpe huiusmodi eulogia ex mala fide fiunt ff. de custodia & exhibi. reorū, diuus Hadrianus nemini enim citò manus impones. 24. dist. §. 1. & 78. di. quid est, & supra de elect. cū nobis olim. §. his igitur, sed ideo credidit ei Papa, quia ei soli fiebat præiudiciū. sicut clerico q celebrat ī secr. 2. s. d̄ clericis peregrinis, i si. b ¶ Alioquin.] idest, si fuisset electio cassanda ordine iudiciario, sed iudices nō intellexerūt, quoniā nimis festināter cōfirmauerūt. vnde dicit inferius, non

menses, ↄtra id s. vt lite. cōtesta. quoniam. §. 1. For. san hoc ideo, quia appellauerat vt sequitur. 4 Sed ꝑ alia etiam iura nō videtur quod fuerit expectandus. s. de elec. dudum. & j̄. de re iud. eū olim. sed forte iō expectabatur, quia erat consecratus, & cum eo tractabatur

ctabatur causa, sed ibi non tractabatur nisi inter eligentes. Item quare hic assignatur tempus appellanti, cotra id qd legitur. j. de ap. ex insinuationis? Rn. quia præfigitur ab eo ad quem appellatur, & qui potest, sed omnia ista ex misericordia intelliguntur facta.

omnem vlcisci, tulit sententiā perpetuæ depositionis I ipsum episcopum, licet absētem, priuans eum ab omni pontificali & sacerdotali officio sine spe restitutionis reuocando in irritum quicquid de rebus ecclesiæ alienare præsumpsit post inhibitionem sibi factam per Apost. sedem, & post suspensionem & excommunicationē latam in ipsum. Not. ꝙ in causa denunciationis lite nō cōte. ɔtra ɔtumacē possūt recipi testes. Itē qui celebrat suspensus vel excommunicatus, debet deponi. Item in absentē contumacem fertur sententia depositionis. Item per denunciationem aliquis deponitur, sed hoc fuit propter magnitudinem criminis homicidij, qui celebrauit excommunicatus.

a ¶ Facto.] sic. j. de appel. dilecti. &c. vt nostrum. Bern.

Veritatis est.] Legitur quo ad rationē decidendi pluribus modis. sed cōiter summatur sic. Si agitur de crimine in modū denūciationis ɔtra reū ɔtumacē, & pñt recipi testes, & ferri diffinitiua sententia. hoc dicit. Diuiditur. Nam primo ponit denūciationē criminum epi Curien. & tres delegationes sup ea successiue factas. & delegatorum processus. Secūdo eum deponit, & p ipsum alienata reuocat. secūda: ibi, Nos igitur. Abb.

CASUS. Quidam canonici Curienses denunciauerūt epm suum de dilapidatione, homicidio, incestu, & alijs criminibus, de quib. erat publice infamatus: vnde Papa causam sup his commisit primo episcopo Tridonēsi, & abbati sanctæ Mariæ, & cuidam præposito, inhibēdo eidem ne de rebus ecclesiæ aliquid alienare presumat. Secūdo commissa fuit episcopo Brixien. eadē causa, & abbati, & p posito predictis: sed dictus eps corā primis iudicibus vocatus, per contumaciā venire contempsit: vnde ipsi ab officio & beneficio suspenderant eūdem. postmodum citatus a secundis iudicibus cōparuit corā eis, & friuolam excusationem prætendens, solita malitia noluit stare iuri cū canonicis prædictis: pp quod Papa confirmauit suspensionem a primis iudicibus factam. Tertio loco cōmissa fuit causa epo Cumano, & cuidā abbati, ad superādā malitiam ipsius epi. qui citatus, nec venit, nec pro se misit aliquem responsalem, vnde ipsi tulerunt sententiam excommunicationis in eundē, recipientes testes, secundū ꝙ a dño Papa receperant in mandatis, p quos quodlibet crimen prædictorum fuit probatum. Iudices causam, & processum ipsius causæ remiserunt ad Papam. Vnde ipse consideratis prædictis, videns ordinem iudiciarium in hoc facto fuisse seruatum, considerans etiā quod post sententias inde datas, celebrare presumpsit ī nomine Domini cum Apostolo, volens inobedientiam

† Cap. I. eod. ti. in 4. cōpil. Et de intellectu. Vide Ludouicū Romanū sing. 410. ici. Tu scis duas regulas. adde quæ no. in l. 3. commētarior. in Director. inquisitor. Scho. 16.

† Triden.

ad nos, etsi non verbo, facto [a] tamē intelligitur, puo casse (arrepto itinere ad sedem Apostolicam veniēdi) dicto F. administrationem Roscen. ecclesiæ, in spiritualibus & tēporalib. committatis: quo elapso, eum non differatis in episcopum consecrare.

¶ Idem.

¶ Si proceditur per viam inquisitionis contra absentem contumaciter, etiam lite non contestata, testes recipi possunt, & sententia diffinitiua ferri, etiam per viam depositionis, si hoc meretur delictum.

CAP. VIII.

Veritatis † est verbum organo dominicæ vocis emissum: & infra.

¶ Sicut canonici Curien. in nro auditorio [b] retulerunt [c] quod H. Curien. eps, ecclesiam suam non solum dilapidando depressit, sicut publica prædicabat infamia: sed homicidio, incestu, alijsque criminib. polluit; & infra. Super his cōmisimus primo causā Tridoñ. † epo, & abbati Montis sanctæ Mariæ, & præposito de Insula: Secundo quoq; Brixiensi epo, & ipsius abbati, & præposito; & infra. Verum cum eps ipse priorum iudicum præsentiam adire per contumaciam [d] contempsisset, auctoritate nostra fuit per ipsos iudices ab officio beneficioq; suspensus: & infra. Tandem vero coram iudicib. [e] canonica citatione vocatus, presētiam suā difficulter exhibuit; sed friuolam tunc excusationem, malitia concepta pretendens, experiri [f] cum canonicis in iure neglexit; [g] qua de causa nos de consilio fratrum nostrorum suspendentes episcopū ipsū, vel potius suspensionem a iudicib. factam auctoritate Apostolica confirmantes, tertio super his Cumano episcopo, & abbati sancti A. causam ad superandam malitiam [h] ipsius episcopi, commisimus audiendam; qui partibus citatis, cum nec per se, nec per responsalem idoneum comparuerit, in eundem, propter inobedientiam, excōmunicationis [i] sententiam protulerunt;

b ¶ Auditorio,] simile. I. ff. si cer. pet. le. cta est. Nam auditorium est locus vbi causæ tractantur.

I Hæc glossula non hr̄ in antiquis exēplaribus.

c ¶ Retulerunt.] in modū denunciationis. 2. q. 7. qua propter. sicut patet in integra.

d ¶ Per cōtumaciā.] not. ꝙ per solam cōtumaciam potest, ēt quis suspendi ab officio & beneficio, cū Papa cōfirmat eam, quia coram primis non comparuit.

e ¶ Iudicibus.] secundis scilicet.

f ¶ Experiri.] id est defendere. sic s. de iudic. c. I.

g ¶ Neglexit.] & sic nec corā primis, nec coram secundis fuit lis contestata, & tamen lata fuit sentētia diffinitiua, vt j. sequitur.

h ¶ Malitiam.] s. c. prox. vbi de hoc, & c. prout. Ber.

i ¶ Excommunicationis sententiam.] cum iam esset suspensus, & ita crescente contumacia, crescere debet & pœna. sup. vt lite non contestata, quoniam. in fi. & ff. de pœn. l. relegati.

[Glo. seq. esset coniungenda glo. decre. prout supra eod. illa procedit in ciuili, ista in criminali. Et recitari potest per modum quæstionis, qualiter in criminalibus procedatur contra contumaces, & dicit glo. quod secundum legem aut lis non est contest. aut est, primo casu, &c. Io. And. secundum canonistas ponit opi. Hu. qui non curabat conte. sed solum an liqueret, nec ne. demum opin. modernorum, qui distinguunt an sit lis conte. necne. contra quos opponitur de hac decre. in qua procedit super crimine lite non contest. Finis glo. dat tres solutiones. sed primam reprobat: ex principio

 tolle

tolle quartam. Illa quæ est in fi. glo. habet quod propter irregularitatem iste fuit depositus, & non propter delicta præterita.]

a ¶ Probatum.] Hic patet quod lite non cont. recipiuntur testes. & ita non solum recipiuntur vbi agitur de electione prælati, vt ṡ. vt lite non conte. quoniã. §. porro. sed etiam vbi agitur de institutione. ad id facit ĵ. đ cleri. nõ resi. ex tuæ. & 3. q. 9. decernimus. & hoc iõ est qa periculosa est mora vtrinque, quia vtilitas ecclesię vtroque casu impeditur. Secundum leges de crimine nunquã ꝓceditur ɔtra absentẽ lite non conte. nisi ĩ casu ꝙ apparitorẽ. C. de pœne diu. pro contumacia vero adnotãtur bona, & expectatur per annũ, & postea deuoluuntur ad fiscum nec super bonis audit, sed super crimine, vt C. de qui. reb. l. 2 Si ante lis est conte. & 1. liquet de causa. ĩ maioribus criminibus nũquam proceditur ꝙ absentem, immo auditur qñcunq; venerit. ff. de req. reis. annus, sed ibi de cõte. litis nihil dr̃, sed ita ĩtelligũt Docto. Sed in minoribus q̃ pœnam relegationis uel damnum ęstimationis continent: bene proceditur contra absentem. ff. de pœn. absentem. sed accusator semper debet esse præsens. fallit in hoc casu. 2 C. de adul. quamuis. vbi proceditur cõtra reũ absente accusatore. H. distinguebat an liqueret de causa, vel non, si liquet de crimine, vel potest liquere, condẽnatur absens, & sic intellexit. 4. q. 5. quisquis. & 24. q. 3. d. illicita. §. de conuentione. & secundum hoc posses intelligere quod hic dr̃, & ĵ. qui fi. sint legitimi. perlatum. hic bene liquebat de crimine absentis per contumaciam, & ita non esset aliquod contrarium secundũ canones. Et sic non liquet de crimine, tunc excommunicatur reus. & sic intellexit 11. q. 3. rursus. & c. quicũque. nec distinguebat sit lis contestata, vel non. Verum moderni Doctores dicunt 3 quod nũquam est procedẽdum contra absentem lite non contest. & intelligunt illud cap. decernimus. cum lis erat contestata sed si lis non est contest. vel si est contest. & non liquet de causa tunc locum habet. 11. q. 3. rursus. & c. quicunque. & ita contradicunt hic decre. quia hic lis non fuit contest. & tamen fertur sn̄ia contra absentem de crimine, nec expectatur per annum, & testes recepti fuerant. Quali ter ergo intelligitur ꝙ hic dicit, ita ꝙ non contradicat c. prædicta? potest dici ꝙ recepti sunt testes de speciali mandato dñi Papæ, qui habet potestatem etiam supra ius. ĵ. de conces. præben. proposuit. §. licet autem. & ipse idem tulit sententiam depositionis: Vnde factũ suũ ad consequentiam trahi non debet: immo secundum quod ipse iudicat, & alij debent iudicare. ĵ. de re iud. in causis. 4 Vel melius dicas, ꝙ c. decernimus. & c. rursus. & c. quicunque. loquuntur vbi directe agitur de crimine in modum actionis: & ideo intelliguntur lite conte. licet ex littera non colligatur. sed ca. istud loquitur in alio casu, cum agitur de crimine in modum denunciationis seu inquisitionis: nam canonici Curien. denunciauerunt hæc crimina dño Papæ, de quib. publica infamia laborabat eps iste, vt dĩ ĩ princ. vt bene colligit ex antiqua decre. & ita bene possũt testes recipi, & ferri sententia contra contumacẽ. ṡ. ut lite non conte. quoniam. §. sunt. & alij. & ĵ. đ accu. qualiter. & qñ. 2. §. dẽt. & plus etiam hic, qa deponitur in modũ inquisitionis ꝓpter homicidium, cum alia, in modum inquisitionis non debeat quis deponi. ĵ. de accu. inquisitionis. 1. rñso. & qa celebrauerat excõmunicatus, propter qđ solum potuit deponi. 11. q. 3. si quis p̃sbyter.

[Glo. seq. rec. per q. an pro isto fuisset procurator admissus.

b ¶ Defendendo.] qlibet enim admissus fuisset ad defensionẽ ipsius. ff. de ꝓcu. seruum quoque. §. publice. sed hoc uerum est ad allegãdas causas absentiæ, sed non ad causam: quia in criminibus non interuenit procurator si agatur directe. 1. de accu. veniens ff. de publ. iudi. l. pen. §. ad crimen. sed cum hic non agere tur directe, potuit procurator interuenire. 5 infra de accu. super his. & supra de procur. tuæ. sup. eod. cum dilecti.

c ¶ Absentes corpore.] sic 2. q. 1. de manifesta.

d ¶ Inhibitionem.] sic ĵ. de despon. imp. ad dissoluendum inf. de no. ope. nunc cum ex iniuncto. sim. supra de offi. deleg. venerabilis. & inf. de accu. c. vlt.

Contingit.] primo ponit casum quandoque contingentem. Secundo prouidet. ibi, ne igitur, Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis citatus ad causam contumaciter se absentat: iudex per contumaciam absentis adiudicauit possessionem actori causa rei seruandæ. sed propter potentiam rei sine dolum, actor infra annum rem custodiendam nancisci non potest, uel acquisitam amittit, & sic secundum quosdam post annum non efficitur, uerus possessor, & reus de malitia sua commodum reportat: ne igitur contumax melioris conditionis quam obediens existat: statuit concilium de canonica aquitate, ut in casu præmisso, actor anno elapso uerus efficiatur possessor. No. quod ille qui non possidet fictione iuris, & propter dolum alterius possidere intelligitur, ita quod anno elapso uerus est possessor. Item contumax puniri debet.

[Glo. seq. reci. per q. an missus in possessionem prędialem possideat: & distinguit realem a personali: & in rea-

---

testes ex parte vestra. † (quemadmodum in mandatis a nobis acceperant) admittentes: scilicet Abbates, Priores, Prępositos & alios religiosos viros: per quos quẽlibet articulũ criminũ prędictorũ constat fuisse probatum: [a] & inf. ¶ Nos igitur videntes ordinem iudiciarium in hoc facto fuisse seruatum, considerato præterea † quod post sententias in se datas, † celebrare præsumpserit; cum multi prælati ecclesiarum contra eundem episcopũ scripserint, nec unus pro eo defendendo [b] vel aliquatenus excusando; in nomine Domini cum Apostolo omnem inobedientiam vlcisci volentes; licet absentes corpore, [c] pręsentes tamen spiritu, iuxta verbum eiusdem † Apostoli, tulimus sententiam perpetuæ depositionis in ipsum; & eum tam a pontificali, quam ab omni officio sacerdotali priuantes, sine spe restitutionis aliqua, duximus cõdẽnandum, ea nihilominus in irritum reuocantes, quæcunque post inhibitionem [d] Apostolicæ sedis seu † factam suspensionem & excommunicationem, de rebus ecclesiæ alienare præsumpsit.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ Actor non admissus in possessionem sibi decretam per iudicem causa rei seruandæ, vel ab ea expulsus per lapsum anni verus efficitur possessor.

CAP. IX.

Contingit interdum, quod cum actori ob contumaciam aduersæ partis, adiudicatur (causa

---

† In aliquot antiquis non ſtra.

† al. etiam.
† al. latas.

1 Ita legitur ĩ antiquis, vt ẽ impressum, licet q. dã hic ad no tẽt alias legi nec liquet.

† 1. ad Cor. c. 5. c. aud. ĩ 11. q. 3. & hac sn̄iæ formula vtitur Eymericus in Directorio. par. 3. in 13. modo ꝓcessum terminandi.

2 Scilicet, cũ mulier in q̃stioni. ɔfessa đ crimine petijt accusatorẽ in officio publico cõstitutũ Presẽta ri. Io. And.

3 De hoc 3. q. 1. in summa, & loquitur de modernis sui tẽporis: quæ nobis hodie sũt antiqua ẽm Io. Vin. Tan. & similes. Io. And.

4 Et tex. dicit ordinem iudicarium fuisse seruatũ. Io. And.

† al. ita; seu factã excõicationẽ & suspensionem.

† Lateran. sub Innocẽ. iij. c. 40. & c. 2. eo. tit. in 4. compil.

5 Gof. econtra. tum ad depositionẽ ageretur: licet per inquisitionẽ. Idẽ. Host. ĵ. de accu. inquisitionis utibi dicã sup gl. 2. Io. And.

10 20 30 40 50 60

In reali differet lex à canone in personali nõ. In fi. instruit iudicẽ ne festinet, & vt summatim examinet.]

a ¶ Seruandæ.]secundum legistas improp ie dr̃ causa rei seruandæ, vbi quis conuenitur actione reali, in quo casu est statim verus possessor secundum eos. C. de præscrip. xxx. vel x. ann. si qs emptionis §. pe. sed cõmatabitur, quia reus veniens infra annum eam recuperat secũdum formam iuris. s̃. ut lit. non contest. quoniam. §. in alijs. & ibi est arg. ꝓ hac opinione in verbo, recuperet. sed illud exponit idest, retineat, ibi, Secundũ iura canonica, proprie dr̃ causa rei seruandæ, quia ante annũ non est verus possessor, sed custos poti⁹.

rei seruandæ [a]) possessio propter rei potentiam siue dolum, actor infra annum rem custodiendam nancisci non potest, [b] vel acquisitam amittit: & sic (cum secundum multorum assertionem verus non efficeretur post lapsum anni possessor) reportet commodum de malitia sua reus. ¶ Ne igitur cõtumax melioris [c] quam obediens conditionis existat, de canonica equitate sancimus, vt in casu præmisso, actor [d] verus constituatur [e] elapso anno possessor.

¶ Gregorius ix. archiepiscopo Burdegal.

¶ *Si reus nõ inuenitur sufficit publice citationem ad ecclesiam suam proponi.*

Possessor, verus an efficiat qui ex primo decr. in possessionem mittit.

j. tit. proxi. c. vlt. & s̃. de offi. ordi. pastoralis, versi. veruntamen. in personali vero actione secundum omnes proprie dicitur causa rei seruand r, siue causa custodiæ. talis enim custos est, & non possessor. ff. de acqui. posses. possederi, §. vlt. & l. si quis ante §. denique. nec tunc eijcitur primus possessor de possessio. ff. de dam. infe. si finita. §. si quis autẽ. & ff. vt in pos. legis. si cui. 1. rñ. sed tãtum modo secundum decretũ eijcit primum possessorem. ff. de damn. infec. si finita. §. vbi autẽ. & ita vterque erit in possessione, diuerso tũ respectu possessor ergo colet agrũ, & colliget fructus sed alter eos custodiet, ne dissipentur ab isto. ff. vt in posses. legat. is cui. § qui legatorũ. in reali actione secus. vt dr̃ in vlt. notula huius c. Tamen iudex nõ multum festinabit ad missionem in possessionem. quia si reus probauit iustam causam absentiæ restituetur. ff. de dam. infe si finita. §. si forte vel forte ipso iure. ff. de priuile. cre. imperatores. & infra de re iud. cũ Bertholdus. Summatim examinabit ergo iudex negotiũ antequam mittat alterã partium in possessionem. s̃. vt lit. non contesta. quoniam frequenter. §. si vero, & C. de bo. auct. iud. possiden. Auth. & qui iurat.

Quis ordo seruandus' prius q̃ qs ĩ possessionẽ mittatur.

Glo. seq. reci. opin. Io. quam reprobat. & alleg. per eum respondet.]

1 Hic, sed in ꝑdicta decr. not. ꝙ ꝑdit cãm & vide quod ibi dixi. Io. And.

b ¶ Non potest.]contra istum, qui nõ admittit alium in possessionem, plura remedia sunt prodita, quę enumerantur. s̃. vt lit. nõ cõtest. tuę. & dicit Io. 1. ꝙ si per annum steterit in excõicatione, ꝑdit possessionẽ arg. 11 q. 3. rursus & c. quicunq; sed hoc non credo, ꝙ ex vi excõicationis perdat possessionem, sed ex eo ꝙ nõ admittit illũ ad possessionẽ beneficio huius cõstitutionis. & cap. illa. non locuntur in causa ciuili, sed c. rursus. loquitur in criminali. & cap. quicũque. loquitur, cum de crimine agitur, siue ciuiliter siue criminaliter & sic non tangũt istum casum. sed secundũ hoc contingeret, ꝙ efficeretur possessor ille, qui non fuit missus in possessionem, nec pronunciatus mitti. Duę enim sunt pœnæ procedendi contra cõtumaces, vna per missionem in possessionem, alia per excommunicationem: vbi vna tantum imponitur, alia non inducitur, nisi expresse imponatur, immo cum vna non timetur, tunc demum alia imponatur, vt s̃. vt lit. nõ cõte. quoniam frequenter. in fi.

c ¶ Melioris.]non enim melior debet esse conditio illorum, qui delinquũt, quàm eorum qui obediũt ff. de don. inter vir. & vxor. l. 3. §. 1. & s̃. de postu. pl. ad hæc, versi. nos. &c. & stulti nõ debent esse melioris cõditionis q̃ periti. ff. ꝙ vi aut clam. l. seruus. & 16. q. 1. legi epistolam. in princ. & ff de noxa. l. nõ solum.

d ¶ Actor verus.]Idem vr̃ fuisse statutum ꝑ leges in ꝑsonali actione, vt si per aduersariũ impedior possidere, ꝙ nihilominus ꝓ possessore debeo haberi, ac si possiderẽ. ff. de bo. aut. iud. pos. quãuis. Sed si ꝑ alium impedior. ille tenet mihi ad interesse. ff. qb. ex caus. in pos. eat. l. pe. Et hoc si soluẽdo fuerit, als ĩtelligor possidere. ff. de eo ꝑ quẽ factũ erit. l. vlt. 1. rñ. & ff. de dolo. & elegãter. §. si dolo.

[Glo. seq. hẽt quattuor ꝑtes. prima rep q. an per lapsum anni ipso iure, an per sententiã quis fiat possessor: & quod ipso iure alleg. duo iura; & quo similia. In contrariũ alleg. decre. & l. cui statim respondet. Demũ soluit distinguẽdo reales à personalibus. Secundo quærit qd de spiritualibus, vt si petatur ecclesia. Respondet distinguendo. Tertio tractat an missus in pos. vtatur fructibus, & dicit ꝙ sic post secundum decretum, post primũ non: excipit tres casus. Quarto quęrit an missus ĩ possessionẽ, &c. soluit quod secundum canones, &c. aliter secundum ll. in reali.]

e ¶ Constituatur.]non determinatur hic an ipso iure per lapsum anni constituatur verus possessor, an per sententiam iudicis: & videtur expressum ꝙ ipso iure anno elapso sit verus possessor. s̃. d offi. or. pastoralis. ver. veruntamen, & j̃. tit. prox. c. 1. & est simile. quia transcursus anni priuat aliquem stipendio suo, si tanto tꝑe steterit excõmunicatus. 11. q. 3. rursus. & transcursus anni cõstituit aliquẽ 2 hęreticũ. j̃. de hæret. excõmunicamus. §. qui autẽ. Sed ꝯtra vr̃ qa post annum impetratur ₰m decre. j̃. tit. proxi. c. 1. & ff. de dam. infe. si finita §. Iulianus. Sed illud loquit ĩ ꝑsonali actione. Ad hoc dicas, ꝙ in realib⁹ actionibus nõ habet locum ₰m decretum, nec est necesse, sed solũ trãscursus anni facit aliquem possessorẽ, vt ĩ decre. pastoralis. nisi quis ad cautelam 3 impetret illud: sed in ꝑsonalibus actionibus necesse habet ĩpetrare ₰m decretũ: quia alias intelligitur nõ possidere. j̃. de ꝓba. ex litteris. & sic nõ præscriberet. Sed hoc nõ obtineret vniformiter in omnibus: quia in causa noxali. & in causa damni infect. ₰m decretum constituit aliquem dñm si reus erat dñs. sed si non erat dñs, constituit verũ possessorẽ: & dat ei causam præscribẽdi, siue usucapiẽdi. ff. de dam. infec. si finita. §. Iulianus. & ff. de acqu. pos. possideri. in fi. & ff. de noxa. & generaliler: sed in alijs personalibus ₰m decretũ cõstituit aliquẽ possessorem, vt s̃. vt lit. nõ contest. qm̃. in fi. ₰m intellectũ quẽ posuit ibi Io. ĩ hoc scilicet, vt exoneretur ab onore probãdi debitũ: sed nõ præscribit: quia qñcũq. dñs offert debitũ, restituetur ei res sua: nisi distracta sit auctoritate iudicis, vt C. de distract. pi. si priusquã. Aliũ intellectũ diximus ibi. Sed nunquid idem iuris est in spiritualibus causis (vt si petatur ecclesia vel ꝑbenda ab aliquo, & reus infra annũ nõ cõpareat) vt post annũ actor verus sit possessor, & sic præscribat ecclesiam vel præbendã, cũ actor nunquam institutus fuit forte in ecclesia? Dico ꝙ si petatͣ ecclesia tanquam proprietas, vel aliud spirituale lapso anno verus est possessor, & ꝑscribere potest. e. ti. ꝓxi. c. 1. si vero petatur ecclesiã tãquã beneficiũ siue præbenda, non habet ibi locum præscriptio: qa titulus non præscribitur: sola enim possessio nõ facit aliquem decurionẽ, sed canonica electio. ff. de decu. Herennius. arg. j̃. de inst. ex frequẽtibus 4 Qui enĩ dicit se prę̄latum ecclesiæ vel canonicum, nõ prodest probare

Possessor verus an efficiatur ꝑ lapsum anni missus ĩ possessionem.

2 Præsũptione iuris & d iure, vt no. plene lib. 2. ĩ Directorio inquisitorũ Schol. 61. & lib. 3. Schol. 31.

3 Dñt qdã, & male hãc cautelã esse damnosam. de quo uide in Spe. de 2. decr. § uidẽ dũ uers. hoc quoq; Io. A.

4 Et j̃. de re. iur. c. 1. lib. 6. Io. And.

bare præscriptionem, nisi ostendat titulũ siue libellũ suæ ordinationis. 2.q.1.legum.& j.de preb.dilecto. & j.de pcu.ex isinuatione.nec obstat.j. de iure par. cura.qa ptæscribitur ibi ecclesia tãq̃ proprietas, vt dixit,non tanquam prælatura:nunquã enim ẽm iura canonica per ẽm decre. datius pręscribẽdi, nisi adsit bona fides,vt j.de pręscri. vigilanti.& ca.fi.sed cum aliquis mittit in possessionem beneficij,qui nullũ titulum habet, nunq̃ potest habere bonã fidem,& ideo non p̃scribit: qa in huiusmodi spiritualibus bona fides, & iustus titulus requirũtur. j. de pscri.si diligenti. Quid ergo operat ẽm decr. in hmõi spũalibus? Forte vt possit vti fructib,& vt possit pscribere ɔ̃ omnem agentem, si haberet bonã fidẽ, & aliquem titulum: nõ tñ præscribit ius prælaturæ, vel præbendæ, sed pscribit ɔtra agentẽ im.Hodie verò ille q. agit ɔ̃ aliũ possessorẽ super dignitate,psonatu,vel beneficio ecclesiastico obtinendo,non debet mitti in possessionẽ causa rei seruandæ pp contumaciam partis aduersæ: ne per hoc ad eã ingressus pateat vitiosus:sed in eo casu lite nõ contest.liceat iudici negotiũ terminare,vt in concilio Lugdunensi de eo qui mit.in posses.cau sa rei seru.ca.cũ q.[lib.6.] Et illud scias,quia missus in possessionem ex primo decretũ,nõ vtit fructibus, immo eos conseruare debet, vt ipse restituat eos cũ ipsa re,si infra annũ reus recuperat possessionẽ.j.de sequestra.c.2.si nõ recuperat rem suã infra annũ in actione reali,habebit oẽs fructus vsque ad litem cõtestationem. postea sup pprietate audiet,si postea agere voluerit q possessionẽ amisit.Et ꝙ ex primo decreto non vtat fructibus,pbatur ff. qui ex cau.in pos.ea Fulcinius. in princ.sed post ẽm decretum vtitur fructibus.ff.vt in pos.le.is cui.§.qui legatorũ.in fin. secus tamẽ est in petitione hereditatis:vbi quis propter nimiam cõtumaciã [1] cõsequitur fructus.ff.quib.ex cau.in pos. ea.Fulcinius.§.vlti. Similiter cum venter mittitur in possessionem vtitur fructibus.ff.de vẽtre in pos.mitten.§.1.& ff.si mulier ven.no.in poss. calum.causa esse de.l.j.§.interesse.Similiter cũ impubes ex Carboniano edicto mittitur in possessionẽ.ff.de Carb.edic. sed si is.§.2. Itẽ quid dices si missus in possessionem ex primo decreto eijciat,an possit petere restitutionem? [2] Videtur quod non præcipue secundũ iura canonica,cum non possideat,sed tantum custodiam habeat vt supra dictum est:quia nõ sufficit probare.de iectionem:nisi pbet possessionem,vt s̃.de offi.deleg. cõsultationibus.& supra de rest.spol. olim. vnde nõ posset agere vti possidetis. ff.vti possi.duo.§. creditores. Sed dicas ꝙ põt petere restitutionẽ cõditionaliter ex illa.l.C.de præto.pig l. vlt. ẽm illos qui dicũt ꝙ statim est verus possessor,saltem in actione reali, quia non videtur quæstio, cum habeat veram possessionem licet commutabile.

Venerabilis. Diuiditur.nã primo ponit duplicẽ citandi formam. Primam quam facit iudex per litteras.Secundam,quam committit alteri faciendã. Et de facto huius decret.habetur in cap.fin.de ma.& obe.& latius in c.fi.de dilationibus. Abb.Sic.

CASVS. Inter archiepm Bituriceñ.& archiepiscopum Burdegaleñ. quæstio vertebatur de iure Primatię:ad petitionẽ Bituriceñ.mãdauit Papa Burdegal. vt ad initium proximæ quadragesimæ, peremptorie ad pręsentiam suam per se uel p procuratorẽ idoneũ accederet,rñsurus dicto archiepiscopo Bituriceñ.sup iure Primatię:quod se pro ponit habere in prouincia Burdegalẽñ. ad litem contesta.& ad alia omnia, quæ ipsi causę fuerint necessaria: & insuper mãdat quibusdã, vt ad eundẽ terminum sub forma præmissa & perẽptorie citent eundem: & si non poterit inueniri, ad ecclesiam suam trinæ citationis edictum publicę proponat,vel proponi faciãt.Not.procuratorem talem mittendum, qui possit litem cõrestari,&alia omnia necessaria causæ expedire. Item si aliquis nõ inuenitur ad locum vbi habitare.consueuit,trinæ citationis edictum debet proponi,& vltimum peremptorium.

CAP. X.

VEnerabilis frater noster,& infra.

¶ Volentes finem [a] imponi litibus, ne immortales existant: Mãdamus quatenus ad initium proxime [b] venturæ quadragesimæ (qđ tibi perẽptoriũ terminũ duximus assignandũ) super iure Primatiæ,ꝙ Bituriceñ. archieps, in te, ac in prouincia tua se habere proponit, per te vel per procuratorem [c] idoneum sufficienter [d] instructum, ad litem contestandam, & ad alia omnia negotia † peragenda, quæ necessaria decisioni negotij videbuntur, nostro te conspectu repręsentes.

¶ Nos vero nihilominus archidiacono Transuigensi, & magistro M. canonico Turonen.& dedimus in mandatis, & ipsi ad eumdem terminum, auctoritate nostra,iuxta præmissam formam,te peremptorie citare procurẽt: & si non poteris inueniri, faciant vt citationis edictum,per ipsos,vel alios,[e]

† Vox negotia, deest in omnib. manuscriptis.

a¶ Finem.] sic [3] s̃.eod.finẽ.& s̃.de pcura.cõstitutis. & C.de agri.& cen lib.11.& C. de iudi. prope. adũ. in princip.& ideo usque ad triennium restringuntur lites ẽm leges,ut in prædicta l.properãdũ ne in non tales exist int,ut ibi dr.Secũdũ iura canonica nõ finit instantia iudicij elapso triennio,sup.de iudi. venerabilis.

b¶ Proxime.] & si hoc non fuisset appositum, de proxima intelligeretur.ff.de uerb.ob.eum qui calendis. in princ.Ber.

c¶ Procuratorẽ.] melius [4] dixisset actorẽ, qa hæc erat causa uniuersitatis.s̃.de syndi.c. 1. ff de mu. & ho. munerũ.§ defẽ.ores.in gl.intelligunt.ff.ꝙ cuiusq; uniuer.Itẽ eorũ.§ actor.Et mirũ est ꝙ interuenit p curatoris hoc casu, cũ agatur cã status: ɔ̃ id qđ hẽs 2.q.6.si qñ.Dic ꝙ si aliquis petit aliquẽ in seruũ,põt agere per p.uratorẽ.54.dis.freqũẽs.in gl.actores. Is aũt de cuius statu agit,si est in possessione libertatis potest se defendere p procuratorẽ.C de asser.tol.l.j. in prin.si aũt sit in possessione seruitutis,& pclamet etiã ad libertatẽ,nõ aget p pcuratorẽ ut in l.pdicta. Nec obstat hinc distinctioni.ff.de proc.non solum.§. si status.q̃ dicit,ꝙ in causa status põt interuenire p curator,siue ex seruitute pclamet in libertatẽ, siue ex libertate petatur in seruitutem loquitur n in pcuratione procuratoris ad peculiaria negotia. ff. de procu.l seruam.quoque in prin.e.tit de proc.

d ¶ Sufficienter instructum.] sufficiens dicitur qui ad agendum, & defendendum & respondendum cõstitutus est legitime.de hoc dictum est s̃. de proc. c. 1.& c.accedens.& c.mand.

e¶ Alios.] ex [5] forma rescripti hic defert alijs,cum tantum factum demandetur.s̃.de offi.deleg.c.ultim. in fin. Vel dic quod possunt citare per se uel per nuncios suos.fiunt enim citationes uel per nuncios, uel per epistolam,uel per edicta, quæ in publico proponũtur:intelligũtur enim citare ipsi quando per alios citant arg ff.de consti.pe.l.& licet.

[1] Vt quia dixit se nõ uẽturũ, ut ibi no. ad quod facit de sen. exc. uenerabilibus.§. secus.li. 6. Io. And.

[2] De hoc in Spec. de pri. decr.§. iã de effectu. uer. sed qd si nullus. Quid si iudex tractat đ misso ɔtra nõ legitime citatũ. đ misso aũt ɔtra reũ, cui competebat exceptio vide post.Inn. s̃.de dila. c. 2. in magna gl. versi.uel dic melius. Io.Andr.

[3] De materia huius gl. & quis ordo in causis indicandis & expediẽdis obseruari đ beat, uide qđ sanciuit cõcilũ Tridẽ. sessio.24.in decreto de reformatio. ca.20.& sessio.23.de reforma.c.10.

[4] Hæc gl.nõ hẽ i uetustis decretalium exẽplaribus.

[5] Hæc glossa nõ reperi in uetustis codicibus.

[Glo.

[Glo. seq. alleg. concor. & ibi remittit. Secudo quærit, an teneatur reus non veniens. &c. arg. quod sic, demum arg. contrarium, & illud tenet.]

a ¶ Ecclesiā tuā.] sic ergo debet citari q personaliter nō inuenitur. sup. e. cām quæ. ubi satis dr de hoc materia. Sed qd fiet si reus nō ueniat, & iudices impedit etiā si uenisset, procedere nō potuissent; nunquid tenebit saltem ad expēsas? Vi quod sic: quis contumax est: aduocati enim non est cōtēnere auctoritatē pretoris. ff. de iu. si quis ex aliena. & ff. de re. iu. contumacia. nec prodesse vr si casu processus iudicis impedit, sicut si facto fecerit, non vr obtēperare uolūtati. ff. de cōd. & demon. l. 2. in fi. certus enim casus dēt esse ad hoc ut nō ueniat. arg. ff. de bo. pos. cm tabu. l. 1. §. 1. uer. sciē tiam tñ. & licet mea nō iterfit: teneor tñ uenire. ff. si quis cau. s eū. in prin. argu. ff. si qs ca. l. 2. §. si qs in iudicio. 1 in fi. & ff si qs in ius uo. nō ierit. l. 2. in fin. quia nihil īterest actoris reum nō uenisse, ut ibi. ff. de iud. non ur. & ff. de pecu. eo tempore. & ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter. uer. sed in aliquem. Et hoc uerum est quod nō tenetur uenire.

† Gisebur.

1 Iudice uel alteo ex litigatorib. impedito, dies iudici differtur. Io. An.

apud ecclesiam tuam [a] publice proponatur.

TITVLVS XV.

De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ.

¶ Alexand. iij. Priori & fratribus de Guiseburch.

¶ Missus in possessionem ex primo decreto in reali per lapsum anni veram & incommutabilem illius rei possessionem acquirit: licet passus missionem, habuerit infra annū volūtatem cautionem præstandi, quam tamen non deduxit ad effectum suo defectu. hoc dicit secundum verum intellectum.

DE EO QVI MIT. IN POSS. CAVSA. &c.

¶ Quia per cōtumaciam sepe peruenitur ad missionē in possessionem. ideo congrue post præcedentem ista annectitur. Et quamuis in rubro fiat duntaxat mētio de eo q mittit in possessionem cā rei seruādæ, tñ in nigro tractat etiā d interpositione secūdi decreti per quod transfertur uera possessio, ut in c. I. Ex quo colligē, quod nigrum quandoque est generalius rubro. concordat de officio deleg. c. 1. lib. 6. referendo rubrum ad c. fi. eo. titu. Abb. Sic.

Constitutis.] Actor missus in possessionē post annū efficitur verus possessor, licet reus infra annum cautionem pstare voluerit. h. d. P. imo notabile factum, Scdo interloquitur: ibi, Ideoq; Abb. Sic.

CASVS. Prior & canonici de Guiseburch. habebant quæstionem cum pposito de Beril. super eccl'a de Lamento: ad petitionem prioris, causa commissa fuit quibusdā iudicibus: sed quia præpositus fuit cotumax, missi fuerunt Prior & fratres in possessionem ecclesiæ prædictæ, causa rei seruandæ: inf. annum præpositus non recuperauit possessionem, vnde anno elapso partes propter hoc accesserūt ad Papā: in cuius præsentia super possessione pdictæ ecclesiæ fuit aliquamdiu disputatum: tandem p confessionē utriusque partis cōstitit Papæ quod licet in possessionem causa rei seruādæ dicti Prior & fratres fuissent inducti, tñ altera pars infra annū non præstitit cautionem standi iuri, licet uoluntatē habuerit, & ipsi eām parati fue-

tant recipere: Vnde Papa adiudicauit possessionem dictæ ecclesiæ prædictis fratribus saluo iure proprietatis ipsi præposito. No. quod non sufficit voluntas in casu isto sine facto. Item qui non recuperat possessionem p contumaciam amissam infra annum. post annum non recuperat ipsam: tamen de proprietate audit.

CAP. I.

Constitutis † in præsentia nostra R. canonico vestro, & responsalibus præpositi de Beril' super possessione de ecclesiæ de Lamento (in quā causa rei seruādæ [b] fueratis inducti) hinc inde fuit corā nobis aliquādiu disputatū: tādem ex vtriusque partis assertione [c] tenuimus, quod licet causa rei seruandæ tantum, in eiusdē ecclesiæ possessioné inducti fueritis, infra annū tñ altera pars standi iuri non præstitit cautionem, licet voluntatē [d] †præstandi habuerit, & vos eam parati [e] recipere fuissetis.

b ¶ Seruandæ.] sup possessione. super qua agebatur tamquam sup proprietate, secus si agatur super bñficio vel dignitate. infra in cōcil. Lugd. eo. tit. eū qui. [li. 6.]

c ¶ Assertione.] C. si p uim uel alio modo. l. 2. & ita per cōfessiones partiū cōstitit de meritis causæ: & ideo ex cōfessione proceditur ad snīam s. de trāsac. pterea. 2. §. rñdemus, & s. de restitu. spol. cū ad sedem. ad fi. 2. quia cōfessus in iure p iudicato habetur. infra de cōfes. cum sup. & c. sequenti. & C. de cōfes. l. vnica. [Gloss. seq. ponit brocar. de volūtate an habeatur pro facto. alleg. ad negatiuam vnū can. vnam decre. & tres leges ad affirmatiuam quattuor canones, & dat duas solut.]

d ¶ Volūtatem,] non tñ studiosam, seu cum effectu: quia per eum stetit. & non per iudicem vel p aduersarium: aliàs si stetisset p iudicem vel partem aduersam, non imputaretur ei infra eod. c. prox. immo. & si iudicem habere nō potest, coram publicis & honestis personis debet cautionem offerre ac præstare, vt postea non currat annalis præscriptio, vt sup. de off. ordin. pastoralis. in fi. & inf. eo. cum venissem. Item est argu. quod voluntas sola non sufficit sine effectu. inf. de re. iu. cū aliquib. & ff. de consti. pec. promissor. §. con stituto. ff. de re. iu. l. 4. §. ait ptor. si & 86. d. non satis. & ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol l. sicut. §. si volūtate. ar. s. 32. q. 5. nec solo. & c. qui viderit. de pen. d. 1. c. quisquis. §. si quis cum telo. 14. q. 5. si quid inuenisti. Sol. vbi de necessitate opus est facto, non sufficit voluntas si factum adimpleri potest, aliàs voluntas reputatur pro facto, vt in c. non satis. Vel aliter vbi quis habet voluntatē faciendi bonum sufficit sola voluntas, si non potest facere illud. 3 sed si volūtatem habet male faciendi, & per eū non stat, puta quia pro cedat ad actum exteriorē, ei in putatur. 4. de pen. di. 1. si quis cum telo. & in pluribus ll. ibidem: aliàs sola voluntas non imputatur, quia cogitationis pœnā nemo meretur. de pœn. dist. 1. c. cogitatio.

Glo. seq. in princ. format duas quæstiones: primo quid si passus missionem nō valet propter impotentiam præstare cautionem? Respondet quod ei non imputabitur. Secundo, cui sit præstanda hæc cautio: Respondet quod parti, hoc verum in districtu iudicis.

e ¶ Parati.] si vero nō fuissent parati eam recipere, non noceret præposito. arg. ff. de leg. cōmisso. si fundus. in fi. §. in commissoria. vel si eam præstare non posset, non imputaretur ei: quia inanis est actio. &c. ff. de

† Post concil. Latera. sub Alexan. iij. part. 3. c. 4. & c. 1. eo. tit. in 1. cōp.

2 Concor. l. certū, §. sed ante ipsos. & ibi Bart. ff. de confes.

† Vide l. fi. repetēdi. C. de cōd. ind. & l. pretor. & ibi Bar. ff. de nou. ope. nunci.

3. 45. distin. quæ sunt. Seneca. 34. ad Lucil. Magna pars bonitatis est velle fieri bonum. Io. And.

4 Hierony. ad Gellantiam dicit: quantum ad prædicti ratiocinio priuet: nocuit qui nocere imposuit. Io. And.

ff. de dolo, nã is. & s. de resti. spo. olim. 2. & j. de sol. Odoardus. præstat ergo quam potest, scilicet iurato riam. 1. ẽt de do. inter vi. & vxo. & de do. post diuor. re sti. p vestras. §. fi. & C. de epi. & cle. auth. generaliter. & in auth. vt nulli iu. §. si vero. coll. 9. sed illud prote stetur. j. de app. c. vl ti. Item habes hic, q parti præstanda est cautio ista; quod est verum: & idẽ si non potest iudex haberi pstetur parti. Et iudici etiã potest præstari parte absente. j. e. cap. 2. & 3. & s. de offi. ord. pastoralis. Si autem neuter potest inueniri, præstabitur alicui honestę psonæ, quæ recipiat cautionem nomine aduersarij.

1 Obliget ipsam rem quã recuperat, qđ pot posset ẽt obligare se ad pęnam pecuniariã de psũ. litteras. ver. quo circa. uel priuationis bñficij de ele. cũ dilecti. ad fi nẽ ẽm Hos. Ioan.

ADDITIO. Sic j. de cõuer. coniug. c. vlt.

a ¶ Saluo iure.] super proprietate. Sic s. vt lit. non contesta. quoniã. §. quod si in fi. & s. de do. & contu. prout in fi.

b ¶ Habeatis.] hic sumitur arg. quod secũdũ decretũ necessariũ sit i reali actione; sed ideo datum fuit secũdum decretum. quia dubitabatur super cautione infra annum præstita fuisset, & ideo reuocabatur in dubiũ inter partes. & de hoc satis dictum est s. titu. proxi. contingit.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cõp. † al. subdiaconum. † Al. col. † al. ita: Thaurieñ. & de Colle. abbates. Archidiaconus. Chimeteñ. al. ita: Thaur. & de Comit. abbates, ac archidiacon⁹ Chimen. † In codice Barbatiæ. ita: ad eiusdem subdiaconi.

CVm sicut.] Si non stetit p reũ quo minus caueret j. annum, actor per lapsum anni nõ efficitur verus possessor. Diuidit. nam in prima facti narratio. In secunda causę cõmissio. ibi, Discretioni. Abb.

¶ Ideoq; decernimus, vt ammodo possessionem pscriptæ ecclesiæ (saluo iure [a] quod idem prępositus in petenda ecclesia habere dignoscitur) absq; contradictione qualibet habeatis. [b] Vt autem nostræ diffinitionis sententia inuiolabiliter obseruetur, eam Apostolico duximus patrocinio roborandam.

¶ Cle. iij. episcopo, & archidiacono Eboracen.

¶ Tempus annale non currit missionem passo si infra illud cautionem iudicibus vel alteri eorum alijs absentibus obtulit: licet p eos seu per eum recepta nõ fuerit. Et est casus notabilis secundũ hũc intellectũ.

CAP. II.

CVm † sicut accepimus, inter P. subdecanũ † & abbatissam & conuentum sanctæ Trinitatis, super ecclesia de Capit. † quæstio verteret. de Thaurino † & de Corith. abbates, ac archidiacon⁹ Chrima. a sede Apostolica delegati, moniales ipsas rei seruandæ causa, in possessionem rei petitę [c] miserunt: vnde cum hoc ad † subdecani notitiã peruenisset, ad archidiaconum prædictum accessit: & offerens ei sistendi iudicio cautionem (quoniam abbas de Corinth. profectus erat in Angliam, & Abbas Thaurineñ. viam fuerat vniuersę carnis ingressus) possessionem infra annum sibi resignari cum instãtia postulauit, sed non [d] potuit obtinere & infra.

¶ Discretioni vestræ mãdamus, quatenus si est ita, sistendi iudicio ab eo cautione recepta, [e] ei possessionem restitui faciatis: nec obstare volumus, q annus elapsus esse proponitur, si per eum non steterit, [f] quo minus infra annũ, & possessionẽ receperit, & dederit cautionem.

¶ Innoc. iij. Vrbinati, & Senagoleñ. episcopis.

¶ Si passus missionem, repetẽs possessionem allegat se contumacem non fuisse & restituitur in pristinũ statum præstita cautione, & dilata condemnatione expensarum quam euitat si postea constiterit eum non fuisse contumacem.

CASVS. Inter abbatissam & cõuentum sanctæ Trinitatis ex vna parte, & P. subdecanũ ex altera, corã abbatibus Thaurineñ. & de Corinth. & archidiacono Chim. iudicib. delegatis, super ecclesia de Capit. quæstio vertebatur, propter contumaciam P. subdecani: iudices miserunt moniales in possessionem rei petitę causa rei seruandæ. Sed cum hoc ad subdecani notitiam peruenisset, ad archid. prædictum accessit offerẽs ei de iudicio cautionẽ. qm abbas de Corinth. pfectus erat in Angliam, & abbas Thaurineñ. viã fuerat vniuersæ carnis ingressus: possessionem tamẽ infra annum non potuit obtinere: vnde dictus P. post annum accessit ad Papam, petens sibi super hoc puideri, cum per ipsum non stetit quo minus possessionem recuperasset j. annum: mandat Papa quibusdã quatenus si est ita, recipiant à reo cautionem standi iuri, & ei restituant possessionem, non obstante eo, q annus est elapsus: si p eũ nõ steterit quo minus infra annum & possessionum recepit, & dederit cautionem. No. q si p me nõn steterit quo minus faciã qđ debeo, non est mihi imputandum. Item si nõ possum habere copiam iudicis, nõ currit mihi tempus annale.

c ¶ Rei petitæ.] sic s. Vt lit. nõ contest. quoniã. §. in alijs. & j. eo. c. vlt. C. de his qui ad eccles. cõfu. præsenti. §. cũ autẽ. [Gloss. seq. signat contrarium de l. tutor qui. & soluit.

d ¶ Sed non potuit obtinere.] sed nec debuit, cum plures fuissent iudices, ipse solus restitutionẽ dare non poterat: q a solus nõ habebat iurisdictionẽ. s. de of. deleg. causam matrimonij. & c. vno delegatorũ. & 2. q. 6. ei q. §. item si plures arg. ɔtra: q a cũ res esset tẽpore peritura, archidiacon⁹ poterat se intromittere, sic apparet in tutorib. ff. de admini. tut. tutor q. §. 1. 2 Sed non est verũ, vt dictũest, cũ nõ hẽret iurisdictionem, poterat tñ cautionem recipere ab ipso noĩe aduersarij, nõtamq̃ iudex, sed tanq̃ honesta psona, & sic nõ curreret tps. sup. de of. or. pastoralis. §. verũtamen. de hac cautione dictum est c. proxi. sup. eo.

2 In tutoribus loquit, quorũ officium q libet exercet inso lidũ ne vtilitas personæ cur dati sũt impediat. ff. de admi. tuto. si plures. delegati vero simpliciter dati vn⁹ sine reliquo nihil põt. s. de of. deleg. prudẽtiam. Io. And.

e ¶ Recepta.] & ita quod non potuit facere primo, modo facere debet, vt possessionẽ recuperet. sim. j. c. 1. sicut ẽt si ad terminũ venire, aut etiã soluere non potuisti, non tamen post terminum eris à solutione absolutus. s. de do. & cõt. cum dilecti. §. præterea. ver. si enim. ff. de arbi: Celsus. §. 1. [Glo. ista notat q si per me, &c. signat contrar. vnde decretali proxi. & soluit.]

f ¶ Non steterit.] not. quod si per me non stat quominus faciam quod debeo, non est mihi imputandum, sic supra de rescript. si autẽ. & c. plerumque. §. 1. ibi, postquam copiam. & supra vt lit. non contesta. quoniã circa princ. & infra de appellat. ex insinuatione. ibi absq; damno. & 2. q. 6. anteriorum. §. ad hoc. & j. de appe. ex ratione. arg. contra supra c. proxi. sed ibi uoluit solummodo. sed non cũ effectu, uoluntas ibi stetit in suis terminis hic uero uoluit & obtulit, sed defuit qui recipere, & absente illo, qui fuit causa custodiæ in possessionẽ missus, ex causa necessaria possessio restitui nõ debet. infra de uerbor. significa. dilecto.

Cum

CVm venissent.] Si reus contra quem facta est missio in possessionem doceat se contumacē non fuisse non condemnabitur ad expensas. Primo ponit factum coram Papa narratum querela, vel appellationis remedia: Secundo dat iudices. ibi, Nos igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Abbas sancti Angeli causā habebat super quadam possessione contra P. Galleñ. legatus illius prouinciæ causam illam commisit quibus. iam iudicib. secundum ius & bonam consuetudinem illius terræ terminādam: sed cū iudices vellent procedere in re secūdum ius, præfatus P. ad sedē Apostolicam appellauit, nihilominus iudices partem aduersam in possessionem rerū petitarum causa rei seruandæ mitti decreuerunt, ita quod si vsq; ad annum & diem præstaret cautionem iudicio sisti, & parti alteri triginta libras restitueret pro expēsis, reciperet possessionē eādē. Postmodū legatus ille recessit, & alter legatus ĩ. annū terram illā est ingressus, corā quo dictus P. obtulit cautionem stādi iuri & possessionē sibi restitui postulauit, paratus restituere expensas vsq; ad sex libras. sed abbas volebat triginta, & sic annus elapsus est: vnde qō ista ad dominum Papam est delata coram quo hæc & alia proposita fuerunt: dominus Papa decreuit illum P. in possessionem reducendū præfata cautione præstita. statuens vt si consuetudo quam allegabat, laudabilis fuerit, ad expensas restituendas non compellatur: quia ex hoc apparet ꝙ bene appellauit: si vero consuetudo laudabilis non fuerit appellatio non tenuit: vnde ad moderatas expensas restituendas abbati, quas constiterit ipsum propter hoc fecisse, condemnatur. Not. ꝙ non obstat lapsus anni ad receptandam possessionem, sed infra annum non stat per eum qui amisit causam. Item appellatio legitima impedit traditionem possessionis; & si non est legitima, non impedit quo minus detur.

a ¶ Causa custodiæ.] arg. ꝙ non sit possessor, sed tātum custos. si ĩ. eo. c. prox.

[Gl. seq. r[illegible] q. an bene fecerit iudex condemnādo ad expensas tempore missionis. Et dicit ꝙ non, duplici ratione.

b ¶ Restitueret.] hic male pronunciauit, quia primo debuit ei de expensis constare saltem per iuramentum, C. de [illegible] & [illegible], & præ[illegible] ista taxatione. sup de pro. constitutis. & [illegible] in fi[illegible] dicit quas abbatem constiterit [illegible] fecisse vnde perperam processit, quia non debuit condemnare eum, ad voluntatem abbatis: vnde Papa non stat illi condemnationi. Præterea condemnatio expensarum debet fieri tempore præstandæ cautionis, quo recuperat possessionem, supra vt li. non cont. quoniam §. in alijs. & infra de sequestra. ca. I. & hic in fi.

[Gloss. seq. reci. per q. aut offerens cautionem coram legatæ, per id renunciauerit appellationi ad Papam interiectæ. arg. pro & contra, & soluit. quærit demū nunquid appellatio profuit? & respondet.]

c ¶ Obtulit.] per hanc oblationē cautionis interrumpit præscriptionem annalem. supra de essa. ord. pastoralis. in fi. & s. c. prox. Et p hoc videtur renunciasse appellationi, & ratā habuisse sniam iudicum illorum, ex quo acquieuit illi. arg. s. de offi. deleg. gratum. & ĩ. de testi. cū venissent. & arg. ff. de iud. l. verum. & ff. rē ra. ha. l. 3. §. falsus. sed cōtra innuit scilicet qd Papa mandat inquiri de appellatione. quare per hoc non intelligitur renunciasse. Dicas ex quo aduersarius noluit excipere cautionem & restituere possessionem, ꝙ statim licuit ei prosequi appellationem: & ita cum per eum non steterit quin dedisset cautionem, & recepisset possessionem, sed potius per aduersarium & per iudicem. ei circa possessionem recuperandam obesse non debet. vt ĩ. cap. prox. Quid ergo pro fuit ei appellatio? Multum profuit: quia si appellatio sua fuit legitima, non condemnabitur in expensis: si non fuit legitima. condemnabitur in expensis tantum necessarijs, quas propter hoc constiterit abbatem fecisse, ut dicit in fi. si tamen non appellasset, simpliciter restituisset expensas.

d ¶ Cautione.] sufficienti. infra de sequestra. cap. I. in fin.

e ¶ Rationabiliter.] cum hic Papa iubeat inquiri de appellatione, patet quod non recessit ad ea per oblationem cautionis, sed hoc fuit culpa aduersarij, qui eam noluit recipere quod profuit huic appellanti in hoc, quia non condemnabitur in expensis si legitime appellauit: & sic tutius fuisset illi accepisse moderatas expensas.

f ¶ Bullarum.] & etiam ad eas qua fecit in rebus, hoc casu ꝙ quarum possessionem tenebat, conseruandis. etiam si nō sit in donon expediebat facere illas, dum tamen credebat ex- lo. & de hoc pedire. 2 ff. de bo. auct. iud. poss. prætor ait. §. quod in Spe. de se ait prætor. alias generale est, ut non sufficiat credere cundo decre & expedire nisi in ueritate expediat. ff. de nego. gest. to. §. iuxta. sed an vltro. §. I. in fin. vtiliter enim debet cœptum versi. quid si esse negotium, licet non expectemus euentum, v actor. Ioan. hic. dicit. t And.

a ¶ Neces-

CAP. III.

CVm † venissent ad Apostolicam sedē abbas sancti Angeli, & P. Galleñ. idem P. proposuit, qđ † prædictus abbas eum super quadam possessione, coram Ioanne Apostolicæ sedis legato traxit in causam; & infra.

¶ Verum legatus ipse causam commisit iudicibus, secundum ius & bonam terræ consuetudinem † terminandam; qui cum secundum ius tantum vellent procedere, præfatus P. nostram audientiam appellauit; sed iudices nihilominus partem aduersam in possessionem rerum petitarum inducendam causa custodiæ [a] decreuerunt. ita quod vsque ad annum & diem præstaret sistendi iudicio cautionem, & parti alteri triginta libras restitueret [b] pro expēsis, reciperet possessionem eandem. Cumq; G. sedis Apostolicę legatus infra annum fuisset terram illam ingressus, ipse cautionem standi iuri obtulit [c] coram eo, & possessionem sibi restitui postulauit, paratus expensas restituere factas in lite, quæ sex librarū summam (sicut asserit) nō excedūt; sed abbas triginta librarū sibi restitui petiit quantitatē. & inf. ¶ Nos igitur ipsum P. cautione [d] pręstita, ĩ possessionem credimus † reducendū; Hoc etiam decernētes, vt si consuetudinem, quam allegat, laudabilem esse cōstiterit (quia ex hoc sequitur eū rationabiliter [e] appellasse) ad restituendas expensas nullatenus compellatur, alioquin (cū ex hoc appareat eum frustratorie appellasse) ad restitutionem cogatur expensarum illarum, [f] quas

---

Marginalia:

† Cap. 2. eo. ti. in 3. cōp.

Et de intellectu vide Decii in c. ecclesia sāctæ Mariæ de cō sti. in c. consultationib. de off. dele. & Romanū sing. 514.

† In codice Barbatiæ ita ꝙ cū dictus abbas eum sup quadam possessione corā I. ap. se. le. traxerit in causam.

† Infero, ꝙ consuetudo terræ liget clericos cōcord. l. I. & ibi Pet. de bel. perti. Cyn. & Doctor. C. de sum. Tri. & deficiēte terrę cōsuetudine, tunc ad ꝗ sit recurrē dum consuetudinē, vide late p glossam in c. cōsuetudo. di. I. & cap. illud. distin. 12.

1 Ibi iudex æstimat expēsas: & de illis diffinit post [illegible] tum. Io. An.

Præscriptio annalis interrumpitur per oblationem cautionis.

† In codice Barbatiæ legitur; decernimus. in cæteris, credimus; hf.

2 Sufficit in

a ¶ Necessarias.] necessariæ expensæ dicuntur, impensæ sine quibus deterior esset res, si non fierent, aut etiã periret. ff. de verb. sig. impensæ. & ff. de pigno. ac. si necessarias. & ff. de impen. in re. do. fa. impensæ. & duab. legibus sequen. de hoc dictum est s. tit. proxi. c. finem litib.

SI aduersarius.] Si reus citatus se absentat nec procurator nec alius eum defendit, mittit actor in possessionem rei petitæ causa custodiæ. h. d. inhærendo litteræ, quod reus fuit prius personaliter citatus, & postea se absentauit. Primo ponitur thema, ex quo quæstio. Secũdo, solutio: Ibi, Iure petere. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis citatus fuit ad cãm: post citationẽ absentauit se nullũ dimittẽs procuratorẽ: Quæritur qualiter contra ipsũ sit procedendum? Rñdet, quod denũciatio ad domum ipsius legitimè dẽt fieri: & si nõ apparet qui defendat eum, actor in possessionem rei petitæ cã rei seruandę põt induci. No. quod quilibet tenetur dimittere procuratorem, qui eum defendat: alias procedatur contra ipsum, vt hic dicitur.

[Glo. seq. dat duos intellectus ad textũ. Panor.]

abbatem constiterit propter hoc necessarias [a] in lite fecisse.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Contra absentem, qui nõ dimisit procuratorem, facta citatione domi, nullo defendente fit missio h. d. supplendo ad litteram, maxime, vt dicitur, in glos. Et est verus & notabilis intellectus.*

CAP. IV.

SI aduersarius tuus post citationis [b] edictum, ad remota loca se transferẽs, procuratorem legitimum non dimisit: & denunciatione publice facta domi, [c] nõ apparet qui defendat [d] eũdem; iure petere potes, vt in possessionem earum terrarum, de quib. quæstio vertitur, causa custodię inducaris.†

† Vide tex. in l. 2. & ibi Bart. ff. si qs in ius voc. non ierit.

b ¶ Citationis.] hoc ideo dicit: quia si ante citationem, & non in fraudem se absentaret, non daretur restitutio possessionis contra ipsum: licet præsens vellet probare spoliationem & possessionem. s. de offi. deleg. consultationib. sed missio in possessionem causa custodiæ nihilominus fieri det, & ita quod dixit, post citationis edictum, idem intelligo etiam ante citationem: quia debet dimittere procuratorem, qui ad loca remota se transtulerit. De hoc dictum fuit s. de offic. deleg. consultationibus. vnde supple hic, maxime.

c ¶ Domi.] sic s. de do. & contu. causam quæ. vbi de hoc s. & ca. venerabilis. & ff. ex quib. cau. ma. item ait. §. hoc autem. & l. sequenti. & j. de cle. non resi. ex tuæ. Bernardus.

d ¶ Qui defendat eundem.] ergo si apparet qui defendat eundem, audiendus est, ff. de procuratorib. seruum quoq;. §. publice. & l. absens. & C. eo. exigendi præstita satisdatione, vt in lege exigendi. ff. de in ius vocã. do. neque. §. qui in ius. & ille qui defendit, id facere dẽt qđ dñs in lite faceret, & cauere idonee, i. iudicatum solui. ff. de Procuratorib. & defensorib. sed & hæ personæ. §. defendere. & appellare tenetur si contra ipsum pronunciabitur. s. de procuratoribus, non iniuste. & infra de appellationibus si iustus. ff. de neg. gest. l. liberto. §. vltimo. & ita quilibet tenetur mittere procuratorem qualitercũque sit absens, [1] alias requisitis amicis & facta denunciatione si non defenditur proceditur contra ipsum, vt hic dicit, & ff. ex qui. cau. maio. item ait

1 Concor. l. ignorare. & ibi Bar. ff. de testam. mil. & l. si finita. §. Iulianus. ff. de damn. inf. ct.

prætor. §. vlt. & l. seq. & s. de do. & cont. causam quæ.

VT LITE PENDENTE NIHIL, &c.

¶ Visum est s. de quadam innouatione, quæ fit contra absentes cõtumaces: qa fit missio in possessionem quandocunq; proceditur ad excommunicationẽ, vel ad sñiam diffinitiuam. Sed ne crederet aliquis quòd eodem modo circa statum causæ præcedentis posset aliquid innouari, vt mutatio fiat circa statum eorum: ideo annectit hęc rubrica. Et no. quod hæc rubrica formatur negatiue: ex quo infertur quod regulariter lite pẽdẽte, nihil est innouandum. Quando autem dicatur lis pendere, quo ad materiam huius titu. vide text. no. in cle. 2. eo. tit. & ibi gl. & 11. q. 1. ca. vltimo & 16. q. 4. volumus. Abb.

TITVLVS XVI.

Vt lite pendente nihil innouetur.

¶ Alexand. iij. Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ *Priuilegium etiã à principe impetratum, per qđ priuatur quis sine causæ cognitione lite pendente vsu possessionis, tanquam surreptitium non valet seu tanquam rationi obuium est reuocandum.*

CAP. I.

A† Memoria nostra non excidit; & infra. ¶ Statuimus, vt litterę prohibitionis [e] nrę, quas ad petitionẽ archiepi Cantuar. tuæ fraternitati direximus; nullum tibi præiudiciũ [f] faciant, quo minus tibi & successoribus tuis liberum sit (quemadmodũ vobis est beneficio

† Cap. 1. eo. ti. in 2. compil.

A Memoria nostra.] Lite pendẽte reus commodo possessionis suæ priuari dẽt. Primo decise ponit querelam. Secundo prouidet: ibi, Statuimus. Abb.

[Glo. seq. ponit casum.

e ¶ Litteræ prohibitionis.] Eboraceñ. archieps ex priuilegio Apost. sedis faciebat crucẽ portare ante se per totam Angliam, Papa ad petitionem Cantuarieñ. archiepiscopi prohibuit ei per litteras suas, ne hoc faceret, donec cognosceretur an hoc faceret de iure: sed quia Papa priuauerat illum sine causæ cognitione; dicebat archiepiscopus Eboraceñ. quod non debuit prohiberi ante causæ cognitionem; Vnde Papa statuit, quod non obstante illa vel aliqua probatione, faciat ante se portare, crucẽ per totam Angliam, quousq; constiterit, añ de iure hoc facere debeat. Bernardus. No. quod lite pendente non est alicui auferenda possessio. Abb. Siculus.

f ¶ Præiudicium.] & ita quod illicite factum est potest licite reuocari 35. q. 9. quod quis commisit. & cap. sententiam Romanæ sedis: & sapientis est reuocare quod parue fecit. 22. q. 4. magnæ. & ff. de re iud. quod iussit etiam errorem suum quilibet emendare tenetur infra de ac. qualibet & quando 1. infra de sentent. excommunic. sacro. §. si vero. & de appel. cum cessante. & in authen. de nupt. circa princ. per vnam columnam. colla. 4. Ex quo Papa reuocat. quod iniuste fecit: multo fortius & alij hoc facere debent. immo & quod bene factum est, si incipiat esse occasio mali, destruendũ est. 63. dist. c. quia sancta. §. verum. & 12. q. 1. certe ego sum

[Glossa seq. no. incorporalia quasi possideri: possessorem non priuari, nisi in casu allegat horum concordantias.]

a ¶ Defen-

priuilegiorum Apostolicę sedis indultum, & tu & p̃decessores tui consueuisti facere) ante vos per totã Angliam d̃ferre crucem, [a] quousq; diffinitiua sententia decernatur, an ecclesia tua de iure [b] † hoc debeat habere.

¶ Clemens iij.†

¶ *Accusatus de adulterio ad separationem tori, non debet lite pendente priuari possessione coniugali.*

CAP. II.

LAudabilem:† & infra. ¶Quæris quando matrimonium accusare contingit, an statim sit carnale cõmertium suspendendum: & infra. Ad quod † breuiter respondemus, ꝙ coniugum alteruter accusatus, ante ꝓbatam [c] accusationem, iure ꝙ habet in altero, priuari non potest.

¶ Innoc.iij. abbati, & conuentui sancti Siluestri.

¶ *Qui rem litigiosam alienauit, ita quod rehaberi non potest debet æquiualentem substituere in locum illius, quam alienare non poterit hoc dicit cum seq.*

CAP. III.

ECclesia † sanctæ Mariæ in via lata contra Ioannem de Areia (qui quasdam possessiones ipsius dicebatur contra iu-

a ¶ Deferre crucẽ.] not. ꝙ incorporalia possidẽtur, vel quasi possidentur, vt hic, & 84. dist. quisquis. & s̃. de causa pos. & proprie. cum ecclesia. §. nos igitur. in fi. & j̃. de præscri. si diligẽti. circa medium. ff. d̃ vsuc. l. 4. §. si viam. ff. de acqui. re. do. seruus. §. 1. Itẽ patet. ꝙ lite pẽdẽte nõ debet quis priuari sua possessione. 16. q. 4. volumus. & j̃. de priuile. dudũ. & C. de ꝓba. l. 2. & C. de rei vẽ. l. vlt. & in authẽ. in medio litis sacras iussio. ñ fieri. §. illud quoque. coll. 8. & ff. de peti. hære. diuus Pius. & 8. q. 4. nõne. & s̃. tit. ꝓx. c. 2. & ꝑ totũ, nisi alias suspectus esset de dilapidatione 3. q. 2. q̃a ea, & j̃. de sim. licet Hely. & ff. qui satisda. cog. si fideiussor. §. vlti. & j̃. tit. proxi. c. 2. & 3. & 2. quæst. 6. quoties 2.

b ¶ De iure.] no. ꝙ quattuor patriarchales [1] sedes vbiq; possunt crucem ante se portare, præterquã in vrbe Romana, vel in præsentia Papæ, vel ipsius scilicet Papę legati. j̃. de priui. antiqua. alij vero nõ nisi in prouincia sua: & nisi hoc alicui ꝑ priuilegiũ speciale sit concessum, vt hic d̃r; & ita q̃d dicit de iure id est. de priuilegio speciali: & hoc iure cognoscitur qualiter fuerit concessum, vtrũ ꝑ surreptionẽ & in p̃iudiciũ alterius, vel nõ, q̃a sic nõ d̃et valere. ar. s̃. de vsu pallij. ex tuarũ. & s̃. de of. or. licet. & ff. ne q̃d in lo. pu. l. 2. §. si q̃s à principe. q̃a in præiudiciũ alterius dari nõ d̃et priuilegium, vt in d. §. si q̃s à principe & s̃. de consue. cum olim.

LAudabilem.] Lite pẽdente sup coniugio, non interd̃r coniugibus carnale commercium. h. d. Primo ponit̃ consultatio. Secundo respon. ibi, Ad quod Abbas Sic.

CASVS. Aliquis accusat matrimoniũ pp consanguinitatem vel aliud ppetuum impedimentũ q̃ritur an statim carnale cõmercium sit suspendẽdum? & r̃ndet ꝙ alteruter coniugium priuari nõ d̃et iure q̃d habet in altero, ante finem causæ. No. ꝙ lite pendente vxor debito iure priuari nõ d̃et. Itẽ no. ꝙ ille q̃ ad mandatũ ecclesię soluit debitũ vxori, sibi p̃iudiciũ nõ facit.

[Glo. seq. alleg. 12. concor. s. 5. decre. 4. can. & 3. leges. demum signat cõtrariũ, & remittit. item signat aliud. & soluit.

c ¶ Probatã.] s̃. de off. deleg. causam matrimonij. j̃. de diuor. porro. & de re spo. ex cõq̃one. & 8. q. 4. nonne. & 17. di. §. hinc ẽt. & 16. q. 4. volumus. & 15. q. vlt. c. vlt. & s̃. de in integ. rest. cũ venissent. & s̃. c. ꝓxi. & C. de rei. ven. res aliena. & C. de proba. l. 2. & C. de libe. causa. non ideo. 2. arg. ꝯtra j̃. de re iud. tenor. Solu. ibi, & j̃. de reg. veniẽs. Itẽ ar. ꝯ. j̃. de res. spo. litteras. ad fi. Vnde nõ fuit plena restitutio, sed id ideo est, q̃a habebat incõtinẽti ꝓbationes: nec sunt ꝯ̃ria: quia ibi agit̃ possessorio, hic nõ: vnde nõ d̃et alteruter priuari, & c. ille tamẽ q̃ cõscius est impedimẽti, nõ d̃et exigere, nec reddere, vt in decre. litteras. Ber.

ECclesia. Hæc decre. & sequens de eodẽ facto loquuntur; & aliqua ponũtur ibi, quæ præcesserũt tẽpore. aliqua posita hic. Et de hoc eodẽ facto loquit̃ c. ecclesia S. Mariæ de const. & male põt intelligi vna sine alijs. Et ideo glossa hic ponit casum, & seriẽ facti ad oẽs tres decre. Et si vis habere seriẽ facti prout cõtingit, ordo est, vt primo legat̃ ista decr. vsq; ad ver. Prohibemus. scd̃o decret. sequẽs vsque ad fin. tertio illa. s. de consti. quarto iste ver. Prohibemus. Et hoc ideo quia principium huius c. ponit principiũ & originẽ huius negotij vsque ad ver. Prohibemus, & sub illa dictione, & infr. q̃ p̃cedit ver. Prohibemus. deciditur qualiter facta alienatione rei litigiosę in monasteriũ, monasteriũ fuit de facto spoliatũ ꝑ senatorẽ occasione statuti. de quo in glos. & tradita fuit possessio ecclesiæ sanctæ Mariæ: q̃ etiã fuit postmodũ de facto spoliata per quendã cõsiliariũ Capitolij. & restituta fuit illa possessio de facto monasterio q̃a restitutione facta, monasteriũ illam possessionẽ titulo locationis transtulit in quendã potentẽ, ita ꝙ de facto haberi nõ poterat. Primo incępit iuridice corã Papa ecclesia sanctæ Mariæ petere restitutionẽ ꝯ factum illius cõsiliarij: sed q̃a illa possessio haberi non poterat de facto, vt sup. dixi, & multa de facto fuerant innouata. Papa prouidit prout habetur in decr. seq. & restituit ecclesię S. Mariæ possessiones subrogatas in locũ illius seu illarũ sup. haberi non poterant: post q̃ petijt secundo monasteriũ restitutionem illarũ possessionũ occasione spoliationis factæ per senatorẽ: & Papa monasteriũ restituit, vt d̃r in decr. ecclesia de cõst. qua restitutione facta, papa timẽs ne monasteriũ illas possessiones subrogatas, alienaret, sicut fecit de principalib⁹ mandauit monasterio, prout dicitur hic in vers. Prohibemus. Et ex his iuncta gl. 1. habes clarissime seriẽ & ordinem negotij. Et hæc decre. non potest commode diuidi propter mixturam facti; de qua sup. Abbas.

CASVS ad 3 vtramq; decretalem. Ecclesia S. Mariæ in via lata mouit q̃õnem ꝯ Ioan. de Areia super quibusdã possessionibus corã L. iudice lite conte. idẽ Io. possessiones illas trãstulit in monasteriũ S. Siluestri: demũ senator Romanus occasione cuiusdã statuti (in quo cõtinebatur, ꝙ si quis rẽ litigiosam trãsferret in aliũ lite pen. possessio auferatur possessori: & daretur petitori) spoliauit monasteriũ possessionib. illis, & eas restituit ecclesiæ S. Mariæ: postea sñia senatoris fuit reuocata, & spoliata fuit ecclesia S. Mariæ, & monasteriũ restitutũ: Lite illa pendente Cęlestinus reuocauit cãm ad præsentiã suam: non obstante illa reuocatione, diuersæ sñiæ latæ fuerũt per senatores, qñq; pro ecclesia; qñq; pro monasterio, vltimo corã Innocentio petebat ecclesia S. Mariæ restitutionem illarũ possessionũ, quibus iniuste fuerat spoliata, per quendã consiliarum Capitolij. dñs Papa reuocauit in irritũ quicquid actum fuerat ab alijs, postquam Cęlestinus reuocauit negotium ad curiam suã: & restituit ecclesiã sanctæ Mariæ: & quia possessiones illæ

fuerunt

† Hodie de iure p̃nt archiẽpi crucẽ añ se deferre ꝑ q̃uis loca, ẽt exẽpta suæ prouinciæ, quouis priuilegio cõtrario non obstãte Clement. vltima de priuileg. & q̃d dicit hic gl. in verbo. de iure, procedit de iure antiquo.

† al. Cælestinus alij.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cõp.

1 De his quattuor patriarchis, eorũq; nominib. & dignitate vide Cassaneum in catalogo gloriæ mundi, par. 4. cõsideratione. 7.

2 Quæ prouocat in libertatem, si non probat possessor in possessione tenebiũ. Ioã. And.

† al. Ad q̃d tibi breuiter. &c.

† Huc referas. c. 20. sup. de cõsti. & vide c. 1. tit. de restitutione spoliato. in 3. cõpilatio. vnde facile intelliges hoc fragmentum: & c. q̃d proxime sequtur.

3 Hic casus in antiqs codicib. reperitur.

fuerūt obligatæ alij titulo locationis, post restitutionem factam à Ioan. de Ateia, nec monasterium poterat recuperare eas, vt ecclesiā restituere, præcepit Papa, quod Monachi alias possessiones æquiualentes priorib. substituerunt loco priorum: quod & factum fuit arbitrio bonorū virorum: & illæ substitutæ erant pignori obligatæ. & Papa fecit illas liberari à creditorib. quibus domino Papæ instrumenta pignoris reddiderunt. Demum monasterium petijt restitutionē illarū possessionū secundum sniam senatoris, & Innoc. ipsū restituit secundum snia senatoris, præcipiens vt possessiones illæ substitutæ nō dēant alienari, vt eccl'a si voluerit agere de proprietate, vel de vitio litigiosi contractus, sit quod euincere valeat, & habere. Not. quod res quæ succedit in locū alterius, eod. iure cēsetur cum illa. Itē lite pēdente res quæ sit litigiosa, in aliū trāsferri non debet.

[Gl. seq. arg. quod res, &c. & signat cōtrarium.]

a ¶ Successerunt.] hoc ideo dicit, quia possessiones super quibus secundum Ioā. de Ateia mouit eccl'a qōnē, monasterium sancti Siluestri locauerat a. ij, locationis titulo, quas monasteriū recepat à Ioāne de Ateia lite pen. vt s. c. proxi. & hic dr: vnde monasteriū, qa nō potuit illas possessiones reuocar, alias possessiones æquiualentes priorib. substituit in locū alterius illatum. & est hic arg. quod res quæ succedit in locū alterius, eodem iure 1. censet. cū illa. arg. s. de vsur. cū tu in fi. & in gl. fi. & 93 di. c. vlt. & 94. dist. c. 1. & ff. de le. 3. fideicommissa. §. 1 si rem suam. ff. de l. 2. imperator. in fi. & l. seq. & ff. de dona. inter virum & vxo. l. vxor marito 2. Arg. contra. ff. de fur. qui vas. vlt.

[Glo. seq. tractat quæ sit pœna litigiosi contractus: quod sit vitium litigiosi: casus quibus cesset in speciali & vniuersali iudicio.]

b ¶ Litigiosi.] pœna litigiosi contractus est, quod emptor sciens rem litigiosam, pretium amittat, & rem restituat, non vt cedat lucro alienatori, sed pretium, & alia tanta quantitas ab eo qui alienauit, dabit fisco. Ignorans, pretium recuperat à venditore, & tertiam partē pretij: quia ei nō manifestauit rem litigiosam fuisse. Et eodem modo punitur dator & donatarius sciens vel ignorans, secūdū quod traditur. C. de litigi. l. vlt. Vitium litigij dicitur, cum quis rem litigiosam in iudicium deductam, de cuius dominio mouetur quæstio inter actorem & reum transfert in aliū lite pen. sine sint res, siue actiones. 3. C. de litig. l. vlt. in prin. & in auth. ibi posita. Tamen in aliquibus casibus qui ponūtur in ipsa lege, potest res litigiosa alienari, scilicet nomine dotis donationis ante nuptias, transactionis, & diuisionis, & rerum hæditariarū factæ, vel per legati vel per fideicommissi causam: & hæc locum habent in specialib. iudicis. In vniuersalibus vero cum agitur de hæreditate, pretor permittit quæque fieri alienationem, s. pro impensis funeris, pro solutione debiti, pro cibarijs familiæ. ff. de peti. hære-di. diuus. Et ita ecclesia sanctæ Mariæ poterat agere vitio litigiosi cōtractus contra Ioan. de Ateia, qui transtulit possessiones illas in monasteriū, lite pendente ad pœnam: & ad ipsam rem contra monasterium, vt in l. prædicta. C. de litig. l. vlt.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Laboret.] sed qualiter potest hoc esse. quod in vanum sit talis actio, cū si monasterium offerat se liti, condemnabitur in expēsis ac si possideret. ff. de rei vendi. is qui se, & ff. de petitio. hæredi. qui se lit. & cum dolus pro possessione habeat. ff. de reg. iur. parem. Dic quod cessant illæ leges in ecclesiasticis negotijs, ne de lictū psonæ, &c. 16. q 6. si episcopum. & j. de except. cum venerabilis.

stitiā detinere) mouit sub E. iudice qstionē: & infra.

¶ Prohibemus, ne possessiones, quæ successerūt[a] in locum & ius illarum, quas ab Io. de Ateia ecclesia sanctæ Mariæ petierat in monasterium vestrum ab eodē Io. lite pendente translata, alienare interim psumatis; † vt si ecclesia sanctæ Mariæ de vitio litigiosi[b] contractus, vel de proprietate voluerit experiri (ne si obtinuerit in iudicio, in vanum laboret,[c] monasterio vestro minime possidente) sit quod euincere valeat & habere.

¶ Idem.

¶ Idem dicit quod in præcedenti.

CAP. IIII.

ij Ecclesia sanctæ Mariæ; & infra. ¶ Possessionem qua fuerat, prætermisso iuris ordine, pdicta ecclesia spoliata, sibi restitui postulabat; † & infra. Nos quicquid ab alijs factum fuit (postquam prædecessor noster ad curiam suam idem negotium reuocauit[d]) irritum decernimus & inane: & infra.

¶ Verum quoniam præfatam possessionem, post restitutionem vobis factam ab Ioā. de Ateia, alij locationis titulo assignastis,[e] neque restituere poteratis[f] ecclesiæ spoliatæ; loco ipsius tantundem possessionum æquiualentium, ad arbitrium bonorum virorum, ipsi ecclesiæ fecimus assignari;[g] quas, quoniam alij fuerant pignori obligatæ, per vos liberari fecimus a creditoribus, qui nobis instrufacto. Item cum res restitui non pōt, in alio æquiualenti fieri debet restitutio.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

d ¶ Reuocauit.] tanquam à nō suo iudice factum: quia senatores non debuerunt postea se intromittere. s. de off. dele. licet. & 2 quæst. 1. nomen. 3. quæst. 5. multum stupeo. argum. contra supra de offic. or. significauit. sed illud ideo fuit: quia delegatus nō procedebat, & altera pars remanebat in manifesto delicto.

e ¶ Assignastis.] & sic monasterium incidit in vitiū litigiosi cōtractus, vt supra titu. prox. vt Io. fecit. vnde ne in monasteriū conueniretur de vitio litigiosi contractus, Papa æquiualentes possessiones fecit illis substitui: & ita non præiudicatur ecclesiæ sanctæ Mariæ: cum monasterium paratum sit suscipere iudicium in re æquiualēti sim. ff. de alie. iu. mu. causa fa. quia etiam. in fi. & officio suo inflixit eis hanc pœnā, & merito: quia dolo desijt possidere monasterium, dolus enim facit eū haberi pro possessore. ff. de rei ven. qui in petitorio. 5. & ff. ad exhiben. Iulianus. primo responso.

f ¶ Poteratis.] quia forte conductores potentes erant.

g ¶ Assignati.] à monasterio: & cauere etiam debebant, quod non essent alij obligatæ. argumen. ff. de pignora. actio. creditor. ff. de rei vend. l. si post acceptum.

[Glossa sequens allega. concor. signat contraria, & soluit.]

ij Ecclesia.] Nota 4. quod postquam superior reuocat ad se negotiū: quicquid sit postea ab inferiori, nō tenet: vnde reuocari dēt saltē de

a ¶ Resti-

Marginal notes:

† Vide text. in l. Fulcinius §. quod sit autem. & ibi Bart. ff. quib. ex ca. in pos. eat.

1 Quia subrogatum sapit naturam eius I cuius locū subrogat. de quo latissime Euerardus in loco: & à vi subrogationis. in locis legalibus.

2 Loquitur de re empta per maritum, ex pecunia sibi donata per cōiugem: ad quā coniunx habet vtilē in rē. Ioan. And.

3 Host. dicit quod hoc habet locū in reb. corporalib. tantū mobilibus, & immobilibus, sed nō icorporalib. nec hypothecaria actione. in authē. de liti. §. ad hoc sed nec simpliciter interdi. rei facit rē litigiosam. C. & ff. de litigi. l. 1. Io. And.

† Vide l. iuste possidet. & ibi. Bart. ff. de re iu.

4 Secuti antiqua exemplaria, in quibus cas' huius & pcedētis decretalis, in superiori narrabāt hic consulto omittitur, perperam enim i recētiorib. codicib. fuit diuisus.

5 Vendicās ne frustra agat, dēt inquirere an reus possideat. vel dolo desierit possidere. Ioan. And.

a ¶ Resignauerunt. Ideo, n. ipso videtur res libera. arg. s. de pac. cū pridē. §. ille. ff. de lega. 2. qui chyrographū. ff. quæ res pig. ob pos. l. 2. ff. de pa. l. 2. fi. C. de sol. pecuniç. C. de do. l. 1. C. de remis. pign. creditricem. arg. contra. s. de renunc. sane & c. veniens. & ff. de pact. l. 2. vbi dr ꝙ licet pignus restituatur, non vr remitti debitum. sed secus est si restituatur chyrographum, vt in primis cōc. quia ille cui fit restitutio, vtilitatem dēt inde habere, ex chyrographo nullam vtilitatē consequitur, si debitum non intelligat remissum; sed ex pignore sic. q̄a pōt vti pignore. vndę pignus sępe restituitur precario pp vtilitatē, sed chyrographum nunquā: & ideo debitum, qđ ibi continetur, intelligitur esse remissum.

Dilectus filius.] Non obstat priuilegiū impetratum lite pendente, de lite non habita mentione. In prima ponit partis querelam. In secūda prouidet. ibi, Ideoque Abb.

CASVS. Inter magistrum. A rectorē ecclesiæ de Basseuilla, & antecessorē ipsius ex parte vna, & priorem & monachos de Basseuilla ex altera, quæstio vertabaē super decimis noualiū parochię ipsius rectoris. lite pen. corā iudicib. delegatis, abbas & conuentus maioris monasterij Turoñ. (quibus Prioribus monach prædicti subsunt) pro se & membris suis obtinuerūt à sede Apost. indulgentiam super huiusmodi decimarū perceptione, nulla mētione facta in ipsa de hmōi qōne, occasione hmōi indulgentię Prior & monachi præfati, decimas ipsas sibi vendicare contendunt; cum iudices super hoc dubitarent, dictus rector hoc significauit domino Papæ: vnde mandat quibusdam iudicib. quatenus eisdem iniungant, vt indulgentia non obstante prædicta, in negotio ipso procedant iuxta traditam sibi formam. No. ꝙ li. pen. priuilegium vel indulgentia super re litigiosa impetrata mentione non habita de qua tione, non valet.

¶ Glossa notat ꝙ priuilegium, &c. alleg. quattuor cōcor & tria similia.

b ¶ Indulgentiam. sic ergo patet ꝙ lite pendente priuilegium siue indulgentia super re litigiosa veritate tacita impetrata non tenet, nec valet sic j. de testi. causam 2. & j. de priuil. dudum. & s. eo. à memoria arg. & in auth. in medio litis sacras iussiones non fieri. § si vero. 1 & §. illud quoque. coll. 8. sic & priuilegium nō valet tacita cōpositione obtentū. j. de dec. ex multiplici. & priuilegium post sñiam impetratū super re iudicata non tenet, vel rescriptum ad eam retractandā. C. vt lit. pen. l. 1. Itē nec cōfirmatio. de re litigiosa. j. de confir. vti. vel inuti. c. 1. sic & res ipsa litigiosa ī nullā dēt transferri personā. 11. q. 1. c. fi. & tñ fallit. in casib. q notantur. s. e. ecclesia. & C. de liti. l. vlt.

...mentum pignoris resignauerunt.ᵃ

¶ Honorius iij. Cancellario, Cantori, & A. canonico Parisien.

¶ Lis decidenda est secundum iura existentia tempore controuersiæ, non autem secūdum priuilegium impetratum lite pendente, nisi de lite pendentia mentionem faciat.

CAP. V.

Dilectus filius magister A. persona ecclesię de Basseuilla, † exposuit corā nobis, quod cum inter præ decessorem suum ex parte vna, & Priorem ac monachos de Basseuilla ex altera, super decimis nóualium infra fines parochiæ suæ consistentiū qō emersisset, ea pendente corā iudicib. delegatis, abbas & conuentus maioris monasterij Turon. quib. subsunt Prior & monachi supradicti, pro se ac mēbris suis, obtinuerunt a sede Apostolica indulgentiam, ᵇ super perceptione hmōi decimarum: cuius prętextu Prior & monachi supradictas decimas sibi vendicare contendunt, licet in indulgentia de dicta qōne facta mentio non fuisset.

¶ Ideoq; mandamus, quatenus eisdem iudicib. iniungatis, vt (indulgentia non obstante prædicta) in negotio ipso procedā iuxta traditam sibi formam.

TITVLVS XVII.

De † sequestratione possessionum & fructuum.

DE SEQVESTRAtione possessionum & fructuum.

¶ Viso ꝙ lite pēdēte nil sit innouandum: q̄a p hoc dubitari poterit, nunquid p hoc sequestrationis actus sit ꝓhibitus: iō, &c. Et de hac materia vide plene per Io. And. in regula, locupletari. de reg. iur. libr. 6. Abb. Siculus.

De hac materia hr 1. q. 7. quoties. 77. di. episcopus.

¶ Innocentij iij. Mediolan. archiepiscopo.

¶ Res in quā facta est missio, non debet sequestrari, etiam si missus inde fuerit violenter eiectus. Vel notabilius sic: Sequestrum factū loco missionis propter scandalum euitandum, reuocari debet oblata cautione, & restitutis expensis.

CAP. I.

Ad hoc, vnxit nos Deus, & infra. ¶ Abbas de Regula† nobis exposuit, quod cum M. prædecessor tuus super causa, quæ inter ipsum, & monasterium suū fuerat agitata, obtinuisset Veronensi episcopo litteras destinari, & ipse super iudicio possessorio

Ad hoc vnxit.] Propter contumaciā rei, res ab eodem petita sequestrari non debet. sic summat Io. And. & communiter oēs. quæ summatio non placet Panormitano. Diuidit principaliter in duas partes. in prima ponit processus narrationem. In secunda pronūciationem: ibi, In eum. In qua duo facit, primo reuocat sequestrationem: secūdo iubet expensas restitui, & caueri: ibi, Ne autem.

CASVS. Inter epm Mediolañ. & abbatem de Regula super quibusdam possessionibus quęstio vertebatur, quæ ad petitionem archiepi simpliciter commissa fuit epo Veroñ. coram quo intentauit archieps iudicium possessoriū, & ipse partim pro monasterio. partim pro archiepiscopo sententiā promulgauit: quo facto procurator monasterij iudicium proprietatis voluit intētare super illis possessionibus, de quibus archieps obtinuerat in iudicio possessorio, sed archieps respōdet, iurisdictionem epi expirasse, asserens causam possessionis tantum & non proprietatis fuisse commissam: & ipse quia semel officio functus fuerat; super proprietate vlterius

† Baceruilla Basauilla.

1 Si dum dr causa impetraē pragmatica sanctio vel q̄d simile iudex illud respicere non det, sed dēt eo non obstante cām diffinire Io. An.

† In nōnullis antiquis ita: De sequestratione possessionis rerū & fructuum al. possessionis.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. compil.

† al. de Strogula.

10 20 30 40 50 60

vlterius cognoscere non valebat. Sed cum archiepiscopus nollet procuratori monasterij respondere, episcopus propter contumaciam archiepiscopi, misit monasterium in possessionē, quæ fuerat per ipsum archiepō adiudicata cā rei seruandæ; Sed archieps monasterium ab illa violenter eiecit; cā ista postmodū delata est ad dñm Papā C. cū sup hoc aliquamdiu fuisset disputatum, C. sic fuit interpretatus suum rescriptum, q̄ tā causa possessionis q̄ proprietatis iudici fuerat delegata: cū absolutè & indistinctè cō missa fuisset, & continentia causæ diuidi nō deberet: prædictam quoque possessionem pro arbitrio suo sequestrari præcepit apud Vercellē. & Nouarieñ. epōs, dās in mandatis epō Regieñ. & Mutiñ. vt de causa possessionis & proprietatis plene cognoscerent, & deciderent eandē, & possessionem illi parti assignarent, quæ obtinebit in proprietate. Tandem partibus cōparentib. coram epīs Regiñ. & Mutiñ. ī. annum à tēpore datæ possessonis per episcopum Veronensem, archieps Mediolañ. cautionem obtulit standi iuri. Tādē cum ipsi epī nō processissent in cā, partes ad dñm Innocentiū habuerunt recursum, coram quo prædicta. & alia multa allegata fuerunt: qui reduxit cām in eum statum in quo fuerat, cū C. causam propriatatis & possessionis commisit Regien. & Mutineñ. episcopis, mandato sequestrationis penitus reuocato: & ne dominus Papa monasterio in suo iure deesset statuit q̄ archiepiscopus restituat monasterio expensas moderatas, ab eo tempore quo episcopus Veronensis, ipsum monasteriū possessionem mitti decreuit, vsque ad tempus satisfactionis oblatæ coram Regien. & Mutin. episcopis propter hoc factas, & q̄ archiepiscopus præstet cautionē sufficientem iudicio standi. No. q̄. quando causa simpliciter & indeterminate committitur, iudicium possessoriū & petitorium commissum intelligitur: & si actor intentauit possessorium & obtinuit, reus etiam potest intentare petitorium super possessionib. in quib. succubuit coram eodem iudice, quia cōtinentia causæ diuidi non debet. Item sequestratio fieri non debet. Item expensæ refundendæ sunt, factæ à tempore datæ possessionis vsque ad tempus oblatæ cautionis, quæ factæ sunt propter hoc.

partim pro monasterio, partim ꝓ archiepō sniam protulisset: procuratore ipsius monasterij qōne de ꝓprietate postmodum intētare volente, archiepiscopus iuririsdictione epī opposuit expirasse: asserens cām possessionis tantū, & non proprietatis fuisse cō missam: & quia super possessione pronunciauerat, semel functus officio [a] suo, super qōne ꝓprietatis deinceps cognoscere valebat, & inf. Sed iudex actorem in possessionem (quæ fuerat per ipsum archiepiscopo adiudicata) propter eiusdem cōtumaciam mitti decreuit, a qua tamen archiepiscopus violenter monasterium eiecit, [b] & infra.

¶ Cœlestinus Papa prædecessor noster, sic suum interpretatus fuit rescriptum, quod tam causa possessionis, quam proprietatis fuerat iudici delegata, cum absolute & indistincte [c] commissa fuerit, & eius continentia diuidi non deberet, prælibatā quoq; possessionem pro suo arbitrio [d] sequestrari [e] præcepit, iniungens Regieñ. & Mutineñ. episcopis, vt de causa possessionis, & proprietatis plenius cognoscentes, eam debito fine deciderent: & possessionem ei parti postmodum resignarent, quæ obtineret de proprietate triūphum, & infra. In eum statum continentiam causæ reducimus in quo fuerat, cum prædictus prædecessor noster causam proprietatis & possessionis Reg. & Mutin. epīs commisit, mandato sequestrationis penitus reuocato, & inf. ¶ Ne autem monasterio videamur in suo iure deesse, moderatas expensas [f] (ex quo episcopus Veronen. ipsum in possessionem induci decreuit, vsque ad satisfactionis tempus oblatæ [g]) propter hoc [h] factas, sibi restituendas esse censemus,

a ¶ Officio.] allegabat legem illam. ff. de re iudi. iudex. & s̄. de offi. dele. in literis. & male. quia illud locum habet cum pronunciatur super proprietate, & nō super possessione, uel si hoc tantū esset ei commissum,

[Gloss. seq. format duas quæstiones.

b ¶ Eiecit.] sed nunquid anno elapso erit possessor? Dictum est de hoc s̄. de dolo & contu. contingit. Itē, nunquid abbas posset petere restitutionem tanquam spoliatus? & ibidem de hoc dicitur.

[Gl. seq. distinguit an simpliciter commissa sit causa possessionis tantum.]

c ¶ Indistincte.] no. q̄ sic cōmittit̄ cā simpliciter puta. cōmittimus tibi cām, quæ inter tales vertitur, super talib. reb. tunc tam cā possessionis quam proprietatis cōmissa intelligitur, vt hic dicitur. & arg. C. de rei ven. ordinarij. & s̄. de cā pos. pastoralis. & ī. de test. significauerūt. sed si causa possessionis tātum commissa est, non possunt cognoscere de ꝓprietate, q̄a cui commissa est cā violentiæ tātum, de ꝓprietate cognoscere non pōt, & vno & eodem tempore causa possessionis & proprietatis diuersis iudicibus committi non debet: quia continentia causę diuidi non debet, vt hic dicit. & C. de iud. nulli. & s̄. de cau. pos. c. 1. sicut cā proprietatis & vsusfructus apud eundem iudicē sunt tractandæ. ff. de lib. cau. si pariter. 1 & ff. de qui. re. ad eundem iudicem eatur. l. 1. & 2.

d ¶ Arbitrio.] in hoc ipso Cęlestinus peccauit: q̄a non debuit facere sequestrationem, nisi in casibus qui notantur ī. eo. cap. prox. & ult. unde reuocauit sequestrationem, ut inf. patet.

c ¶ Sequestrari.] hoc ideo fecit, quia cum res apud sequestrum deponitur, neuter litigantium possidet illam rem. ff. depositi. l. licet. §. rei depositæ, nisi hoc dictum sit in sequestratione, ut tantum causa custodiæ deponatur apud sequestrum. ff. de acq. pos. interesse puto. & sic possessio postea restituitur illi, qui obtinet in ꝓprietate, ut sequitur. quia proprietas trahit ad se possessionem. sup. de causa poss. cum dilectus. 2 Et sequestratio ista facta fuit apud Vercelleñ. 3 & Nouarieñ. episcopos.

f ¶ Expensas.] sic s̄. de eo qui mit. in poss, cum uenissent. in fi. & s̄. de dolo cum dilecti in fi. & cap. finem. ubi satis de hac materia.

g ¶ Oblatæ.] curam Regien. & Mutiñ. episcopis. nam archieps Mediolaneñ. obtulit cautionem standi iuri ī. annum super possessionib. illis. de quib. abbas fuit missus in possessionem causa rei seruandæ, per episcopum Veroñ sed archiepiscopus abbatem expulit de possessione, ut dictum est.

h ¶ Propter hoc.] i. pp uitiū cōtumacię, C. de iu. sāci m?.

1 Ponit casum qñ ē illum, q̄ de libertate litigat, concurrat usufructuarius, & ꝓprietarius Io. And.

2 Cōcer. l. si sit. & ib. Barto. ff. de leg. 1. & l. alio. ff. de alimē. & cib. leg.

3 Hoc patet in antiqua decre. q̄ initio huius capitis citatur.

a ¶ Sufficientem.] not. ꝙ in casu isto sufficiens cautio est præstanda, s. pignora vel fideiussores. ff. man. si man dato. §. vlt. & non nuda, i. sola promissio, vt dixi supr. vt lite non contest. quoniam, §. in alijs. & C. de verb. sign. §. sancimus.

Dilectus.] Primo ponit querelã rei passi missionẽ: secundo dat ei iudices. Abb.

CASVS. Abbas & conuentus de Cisteria impetrarunt literas ad quosdam iudices delegatos, contra rectorẽ ecclesiæ de Bethusia super ipsa ecclesia: Iudices qa rector prædictus contumax fuit, monachos induxerunt in possessionem ecclesiæ ipsius causa custodiæ: & qa monachi fructus prędictæ ecclesiæ medio tempore perceptos distrahebant, dictus rector significauit hoc dño Papæ, unde mandat, quatenus si est ita, fructus prędictos faciãt sequestrari: & si quid de ipsis distractum est, faciãt in pristinum statum reuocari. No. casum in quo fit sequestratio: & hoc ideo, quia fructus debent restitui, si reus infra annũ recuperabit possessionem.

b ¶ Distrahunt.] no. quod ille qui mittitur in possessionem causa custodiæ, siue agatur reali actione, siue etiã personali, infra annum non facit fructus suos, sed custodire eos debet, non distrahere, ut si infra annum reus recuperare uoluerit possessionem, restituantur ei fructus. expensæ tamen necessariæ pro fructibus percipiendis factę, primo debent deduci: quia illæ in nullo casu prohibentur. ff. fam. ercisc. fundus. 1. respon. in fin. Si uero non ueniat infra annum, tunc primo anno elapso lucratur omnes. fructus de hoc dictum est. sup. de do. contingit. & hoc in reali.

[Glo. seq. proponit regulam, & xj. casus exceptos.]

c ¶ Sequestrari. no. ꝙ possessor lite pendente non debet remoueri de possessione, nec ab ea sequestrari, ut s̄. c. proxi. & 16. q. 4. uolumus. & 8. q. 4. nonne. & C. de proba. l. 2. & s̄. tit. proxi. per totum. & C. de prohi. sequestra. l. unica. Quandoque tamen fit sequestratio in casibus, ut cum quis dilapidat fructus, quos seruare debet, ut hic, & in c. seq. Item cum appellatur ab executore mero, tunc sequestratio fit rei immobilis, & fructus etiam rei immobilis sequestrantur apud possessorem, remanente iure possessionis. C. quorum app. non reci. ab executore. Item cum persona a qua res mobilis petitur, suspecta est. ff. qui satisda. cogan. l. si fideiussor. §. ult. Item si timetur de dilapidatione, ff. de ap. imperatores. in fi. Item si quis proclamet in libertatem sequestrantur res eius. C. de asser. tol. l. 2. §. i. & C. q. ad li. procla. non licet l. 2. & 3. & C. de or. cog. l. ul. Item si colonus uelit possessiones conductas deserere. 1 C. de agr. & cen. l. ult. lib. 11. Item si maritus uergat ad inopiam, sequestratur dos. ff. sol. mat. si cum dotem. §. si uero. & C. de iure do. in rebus. in fi. in auth. de æquа. do. §. illud quoq; . coll. 7. Item si timetur de sæuitia uiri, nec potest ei caueri. s̄. de re sti. spo. litteras. adfi. aut etiam cum timetur sponsam corrũpi. j. de spõ. cum locum. Item cum aliquid est ablatum illi q est de familia iudicis. ff. de off. pręsi. senatusconsulto. in fi. Item propter contumaciam. s. de do. & contu. ex litteris. & hoc fit ut mitius agatur cum cõtumace, ut ibi dicitur.

¶ Honorius iij. Priori† Debé. & Decano de Calin.

¶ Si missus in possessionem causa custodiæ fructus dissipat, dissipati reuocantur; & cum alijs sequestrãtur.

CAP. II.

Dilectus† fili' R. rector ecclesiæ de Bethusia, sua nobis petitione monstrauit, quod cum inter ipsum ex parte vna, & abbatem & conuentum de Cisteria † ex altera; super eadem ecclesia, coram abbate de Sibiton. & eius collegio qõ verteretur, & iudices ipsi p̃dictos abbatem & conuentum in possessionem ipsius ecclesiæ, causa custodiæ induxerunt: qui fructus medio tẽpore perceptos, pro suæ distrahunt b libito voluntatis.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si est ita, facientes fructus sequestrari c p̃dictos, si quid de ipsis per eos distractum inueneritis, in statum pristinum reuocetis.

¶ Gregorius nonus.

¶ Si reus possessor appellat a sententia contra eum lata, licite rei petitæ fructus sequestrantur, si dissipantur ab eo.

CAP. III.

Ab eo qui a sententia prouocauit, fructus possessionis (si dissipẽtur d ab ipso) p̃nt lite pendente rationabiliter sequestrari.

Ab eo. CASVS. Aliquis appellauit a sententia ɔ̃ ipsũ lata, ipse cępit dissipare fructus possessionis, dr̃ ꝙ fructus sunt ab ipso sequestrandi, quousq; appellationis causa fuerit terminata. Nota casum in quo fit sequestratio.

d ¶ Si dissipentur.] sic C. quorum ap. nõ reci. ab executore. & ff. de ap. Impatores. in fi. unde hęc decre. sumpta est. 2 de hoc satis dicitur. s̄. cap. prox. & secundum hanc decre. intellige quod dicitur 2. q. 6. quoties 2. & hoc nõ, si confirmabitur sententia, debet fructus perceptos post litem contestat. restituere cum ipsa re. C. de rei uend. certum.

TITVLVS XVIII.

De confessis.

¶ Clemens Tertius.

¶ Ad solum dictum cõfitẽtis crimen propriũ, non est alteri infligenda pœna aliqua: infamato tamen est indicenda purgatio.

DE CONFESSIS.

¶ Supra uisum est de modis quibus ordinatur iudicium: restabat uidere de modis quibus causa instruitur, & sic de meritis causæ, ut de probationibus in genere, & in specie: & quia per confessionem aduersæ partis releuatur litigans ab onere probandi, cum confessio non sit proprie probatio, sed probationis releuatio: ideo tractaturus auctor de probationibus, præmisit de confessis: quia ubi adest confessio, non est necessaria probatio. Vel continua magis ad proxima sic: Supra visum est de modis procedendi contra contumacem, veruntamen quia quandoque, & vt plurimum partes sunt in iudicio, & aliqua confitentur quæ non subijciuntur oneri probandi: aliqua vero negant, quæ subijciuntur probationi, ideo auctor prius pręmisit de confessis, secundo de probationibus, cum ad probationes recurratur deficiente confessione. Abb.

De hac materia tractatur 15. q. 3. & q. 6. & q. 8. per totum, & 2. quæstio. 1. nos in quenquam. & in alijs capitulis.

†al. ita Priori de Beã, & Decan. de Daluntin. al. Calinton.

† De materia huius c. uide Felinũ post Ioannẽ An. in c. examinata. s̄. de iu. ad de Socinum in regula 458. in uerbo sequestratio. & sequ.

† Glonecestria.

† Adde ista uerba imporrare liberum arbitrium cõ cor. l. 1. ff. de re mil. & ibi Bar.

1 Deberet dicere si colonus negat pensionem in cuius solutione diu cessauit, & allegare debat. l. si litibus. quia l. ulti. non facit. Io. And.

2 Vñ rep̃hẽdit. Ho. Vic. qui hic dixerat hoc non caueri lege, nisi cum appellatur ab executor. Io. And.

CVm monasterium.] Et qui crimen propriū confitetur, non creditur contra eos quos dicit fuisse criminis suggestores. h.d. duo facit nam primo instruit iudicē in absoluendo non infamatos, & reddit causam. secundo instruit de purgatione infamię. ibi, Si tamen. Abb. Siculus.

¶ In aliquot antiquis ita, se presbyter P. perpetrasse, &c.

† Vide text. in l. fi. cum gloss. & ibi Bart. & in l. maritus. ff. de q.

† al. quia.

† De hoc articulo vide plene p Antonium Gomeziū tom. 3. varia. resolut. ca. 12. & Iuliū Clarū ī pract. crim. §. fin. q. 21.

† In c. inter solicitudines. ī ď pur. can. 14. compurgatores assignantur: sed dicas ꝙ taxare hunc numerum iudicis arbitrio reliquitur, iuxta qualitatē criminis īfamiæ, & delinquentis, vt no. lib. 2. ad no. in Directo inquisitorū Schol. 11. vbi plenissime disseritur de hac materia.

CASVS. Quidam presbyter confessus fuit se cōmisisse homicidium ad suggestionem quorundā: quærebatur vtrū illi ad confessionē sacerdotis, sint puniēdi ď illo homicidio? Rñdet ꝙ nō, nisi aliter hoc verū esse cōstiterit: quia vt dñt iura canonica & ciuilia, nulli de se ꝯfesso credēdum est ꝯtra alios (excepto crimine maiestatis) confessio confitentis de se, nō est aduers⁹ alios admittenda. Si tñ illi de hoc īfamati sunt, cum tribus socijs. sunt ordinis. [cū qbus se purgare debēt, purgent. Nota, ꝙ nulli de se confesso credi debet in ꝑiudiciū aliquorū. Item cōfessio criminosi, non est contra alium admittenda. Item infamatus debet se purgare.

CAP. I.

CVm monasterium: & infra. ¶ Eos, quorum suggestione scelus homicidij ꝑsbyter † se perpetrasse proponit, nisi alijs modis [a] verum esse constiterit, nulli censemus pœnæ subdendos: † cum † secundum vtriusque iuris statuta, de se confessi [b] super aliorum conscientijs interrogari nō debent: † & (crimine læsę maiestatis excepto) de reatu proprio confitentis periculosa confessio non est aduersus quemlibet admittenda.

¶ Si tamen eos infamia [c] huiusmodi laborare cognoueris, singulis eis (adiunctis tribus† socijs sui ordinis) purgationem iniūgas.

¶ Inno. iij. canonicis de Bethlehem.

a ¶ Alijs modis.] scilicet legitimis, & euidentissimis ꝓbationibus, & luce clarioribus. C. de prob. l. vlt. 2. q. vlti. sciant. & 5. q. 6. Epiphanium. vel per propriam confessionem in iure factam. ĩ. c. prox. & 2. q. 1. nos in quemquam vel per euidentiam facti. ĩ. de coha. cle. & mu. c. vlt. & s̃. de rest. spol. cum ad sedem.

Gloss. seq. all. 3. iura, & aliū casum excipit, & hoc in fine determinat.]

b ¶ Confessi.] nulli ergo de se confesso super crimine aliorum creditur. sic. ĩ. de testi. veniens. 1. q. 15. q. 3. nemini. & 3. q. 11. neganda. & C. de accu. & inscrip. l. fi. & hoc generale est, preterquam in crimine lęsę maiestatis, vt hic, & in prædicto c. nemini & ca. veniens. Item auditur confessio vnius latronis contra alium. C. de ser. prouinciarum. & C. de fal. mone. l. 1. in gl. immunitatem. & ff. de custo. & exhi. reorum. l. diuus Hadrianus. §. 1. 1. & ff. de quæstio. l. 1. §. si quis. istis qui de se confitentur, creditur non quantum ad conuincendum. sed quantum ad præsumptionem. vnde si adsunt aliæ præsumptiones, valent: alias per se non sufficerent.

1 Ibi latrones interrogat de socijs & receptatoribus. Ioan. And.

c ¶ Infamia.] de qua debent se purgare cum tertia manu sui ordinis, qui sint honesti, & conuersationem ipsius agnoscant, alias si defecerint, tanquam conuicti puniantur. ĩ. de purg. cap. cum P. & c. cum dilectus. & ĩ. de simo. insinuatum. alias si infamati non essent, non indicetur eis purgatio propter talem confessionem. 2. q. 5. si legitimi. De hac materia plenius tractatur. ĩ. de purg. cano. cum P. & c. cum dilectus. & 2. q. 5. presbyter si a plebe.

CVm super.] qui in iure confessus est se simoniacum, ab officio, & beneficio deponitur, ita summat. Ioan. And. sed hæc summatio est nimis generalis. Diuiditur. nam primo ponitur depositionis causa. Secundo deponit: ibi. Nos. Abb.

¶ Si de crimine contingente causam principalē, constat contra aliquem per eius confessionem, punitur pœna ordinaria, etiam si directe contra eum non agatur. hoc dicit secundum glossa. Et est casus not. & verus in se. Vel summa sic, secundum alium intellectū non minus notabilem, quē etiam sentit gloss. licet non perfecte explicet. Si quis cōfitetur crimen in iudicio incidenter, potest iudex ordinarius nouum inchoando processum illum punire pœna ordinaria. hoc dicit singulariter. Abb.

CASVS. duo electi fuerunt in ecclesia Bethlehemitana: in examinatiōe illarū electionum V. Bethlehemitan⁹ canonicus fuit ī iure confessus, ꝙ ꝓ prestando consensū electioni alterius, recepit obligationem quingētorū Sarracenorū, & mediator fuit simoniacę prauitatis: vnde dominus Papa deposuit ipsum per diffinitiuam sententiā ab omni officio & beneficio ecclesiastico. No. ꝙ simoniacus deponi debet, vt hic dicitur.

[Gl. seq. post prin. dupliciter obijcit, & tripliciter respōdt.]

CAP. II.

CVm † super electione Bethlehemitanæ ecclesiæ inter R. & P. quæstio verteretur: & infra.

¶ Quoniam V. canonicus Bethlehemitanus fuit in iure confessus, [d] quod pro præstan-

d ¶ Confessus.] & coram iudice suo. s̃. † Ca. vnico de iudi. at si clerici. eo. tit. in 1. alias ergo ꝯfessio nō compilat. Et præiudicii quantum quæ sub hoc ad pœnam vel condemnationem ꝯsideratur, in iudicat tamen quan uenies ēt. s̃. tum ad suspicionē. c. cum super ĩ. de excep. pr. l q̃ sit d. causa possessionis. & propr. graue. Sed nōne iste fuit testis: qualiter ergo punitur pœna ordinaria, contra illud. s̃. de ord. cog. cū dilect⁹. ad fi. ĩ. de excepce. denique: in fin. præterea sine accusatore non debet quis puniri. ĩ. vt eccl. benefi. vt nostrum. in prin. ff. de mu. & ho. rescripto. §. si quis. 2. potest dici quod iste vel fuit denunciatus, vel inquisitio contra eum facta fuit. sic. s̃. de elect. per inquisitionem. vel hic ex officio suo processit dominus Papa, & in odium criminis. arg. 3. q. 9. nihilominus. & C. de proba. iubemus. & C. de test. nullum. etenim crimina vndecunque clamauerint, punienda sunt 24. q. 3. ecce. Vel ideo punitur: quia crimen istud contingit principale negotium, sic infra de excep. c. 1. in fin. & hoc uidetur uerius, quia dicebatur ab aduersario, quod simoniace facta fuit electio, & quia electionem examinans, de omnibus inquirere debet, de meritis personæ, de modo electionis, de studio eligentium, 3 & si crimen illud contingit factum principale. supra de electio. cum terra. & capit. super eo, & c. scriptum est. & c. nihil est. de his omnib. inquirit iudex ex officio suo, de meritis electi, & eligentium & iste fuit vnus de electoribus, & ideo merito puniri debuit si commisit in ipso negotio uitium simoniæ, siue de hoc actum fuisset 4. siue non, cum ex officio hoc etiam fieri debet s̃. de elect. cū nob. s. olim. §. his igitur. ubi de hoc. & sic punitur aliquis super eo de quo non agitur contra eum directe, in odium criminis, ut innuit littera sequens, s. Nos. qm̃ uitium huiusmodi persequi, &c. & est arg. ĩ. de testi. nam litteris. sic & maritus punitur de lenocinio, licet contra eum directe non sit actum. ff. de adul. l. 1. §. si publico.

2 Accusationem non habens, honorib. prohiberi non debet. Io. And.

3 Cōncor. l. de minore. §. plurimū. & ibi Bal. ff. de quæstio.

4 Hoc verum ſm Inn. vbi de crimine constat per ipsius cōfessionem, verum de hac materia vide hic plenius per Io. And.

a ¶ Sarra-

do alterius electioni consensu quingentorum Sarracenorum [a] obligationem receperat, & mediator extitit simoniacæ prauitatis. ¶ Nos (quoniam vitium huiusmodi persequi volumus, vt debemus) ipsum per diffinitiuam sententiam duximus ab omni beneficio & officio ecclesiastico deponendum.

¶ Gregorius ix. B. iudici Viterbiensi.

¶ Confessio facta in iure per œconomum ecclesiæ nocet ipsi ecclesiæ potest tamen reuocari, si ante finitũ negotiũ doceatur per errorem facti emanasse. h. d.

CAP. III.

EX parte abbatis & conuentus monasterij sancti M. fuit propositum, quod cum inter ipsos ex parte vna, & V. nomine 10 suæ vxoris ex altera, coram te quæstio verteretur, œconomus monasterij memorati, quædam per errorem facti fuit in iure confessus, [b] ex quibus † timet sibi præiudicium generari.

20 ¶ Cum igitur negotio modum finito, nemini noceat error [c] facti, Mandamus, quatenus si de huiusmodi potuerit errore docere, prouideas, vt nullũ sibi super hoc præiudiciũ generetur.

30

TITVLVS XIX.

De probationibus.

¶ Grego. Tancredo † regi Vicestriæ.

40

¶ Reus actori sua propria instrumenta edere non tenetur ita communiter summatur.

a ¶ Sarracenorum.] exponunt quidam dandorum regi, vt electioni præstaret, assensũ. vel potius ꝓ seipso recipit illam obligationẽ vt ipse conueniret; sic sola talis obligatio simoniam inducit, licet nõ receperit id qđ venit in obligatione; qa in talibus nulla pactio vel conuentio debet interuenire. 1. q. 2. q tã n Pio. § fi. & s. de pact. pactiones & j. de simo. c. pe. & est moneta, quę sic vocatur. 1

EX parte.] Cõfessio per errorem facta nõ nocet, si ante finitum negotiũ de errore facti emanasse doceatur. h. d. Ioã. And. Prima pars narrat factum. secunda prouidet iudicẽ instruẽdo: ibi, Cum igitur. Abbas.

CASVS. Inter abbatem & conuẽtum sancti. M. ex parte vna & V. nomine vxoris i ę coram iudice Viterbieñ. qõ vertebatur. syndicus monasterij cõfessus fuit quædam in iure per errorem, de quibus monachi timẽt sibi pręiudicium generari: abbas & conuentus significauerunt hoc domino Papæ, petentes sibi contra huiusmodi cõfessionem prouideri. Scribit Papa illi iudici Viterbieñ dicens, ꝙ negotio nondum finito error facti nemini nocet: vñ mandat eidem, quod si de huiusmodi errore poterũt docere, nullum sibi super hoc præiudicium generetur. Not. quòd error facti non nocet, dummodo ante sententiam error probetur.

Glo seq. ponit differentiam huius rubricę ad rub. de inter. act. Secundo ponit nouẽ quæ requirunt vt cõfessio noceat. Tertio q̃ sint partes iudicis in cõfessum. In fine addit decem casus, in quo non persistit.]

b ¶ Confessus.] no. ꝙ rubrica ista siue titulus de confessis, locum habet post litem contesta. sed edictũ de interrogatorijs actionibus, locum habet & ante litẽ contesta. & post: quia iudex quoties & quandocũq; ęquitas mouet ipsum, debet interrogare partes. ff. de interro. act. vbicunque. & 30. q. 5. iudicantem. & in casibus qui notati sunt s. de iur. calum. cum causam. & ẽt postquam est conclusum in causa. j. de fide instr. cũ Ioannes. §. verum. Ad hoc enim vt cõfessio præiudicet alicui, exiguntur plura: ꝙ sit maior xxv. an. qa minor potest restitui contra confessionem. ff. de min. non omnia. & ff. de confes. certum. §. in pupillo. Item quod sponte & non coactus. 15. q. 6. c. 1. & 31. q. 2. Lotharius. §. Præterea. & ff de quæst. l. 1. 1. respon. & §. diuus. 2 Itẽ qđ ex certa sciẽtia: quia si errat in cõfitẽdo, & põt probare se errasse, nõ nocet vt hic, & C. de iur. & fac. igno. error facti. & ff. de confes. nõ fatetur. Itẽ ꝙ cõtra se cõfiteatur: quia confessio pro se nõ ꝓdest. 14. qõ. 2. §. 1. & ff. de inter. act. de ætate. 1. iñ Item in iudicio & coram suo iudice, aliàs non præiudicat vt s. de iudi. ar. si clerici. & C eo. l. vnica. Quandoquè tamen confessio extra ius facta valet, 2 vt si quis confiteatur debere se ex certa causa, puta emptionis, vel locationis, vel alia causa consimili: si probetur cõfessio ista per testes qui fuerunt præsentes in cõfessione, cõdẽnabitur ex eâ. C. de nõ nu. pe. l. generaliter. & l. aduersus. & ff. de ꝓbatio. cùm de indebito. §. vlt. & j. de fi. instr. si cautio. & 3. q. 9. §. si debitum. Item quod aduersarius sit præsens. alias non nocet. ff. de inter. act. l. vl. & ff. eod. certum. §. si quis. Item requiritur ꝙ non sit contra rerum naturam, vt si cõfiteor me interfecisse hominem qui viuit. ff. ad leg. Aqui. inde Neratius §. vlt. & hoc si dico eum viuere qui mortuus est, uel si confiteor illũ esse filium meum, qui est maioris ætatis q̃ ego. vel si quis confiteat̃ factum cuius nominẽ actio cum alio esse nõ potest. ff. de inter. act. si is cuius. & nõ sit ɔtra ius. §. de libero hoĩe: 3 alias nõ nocet. ff. de pact. iurisgẽtium. §. & si stipulatio. & § pce. & s. đ pa pactionis. & j. de cõdit. oppo. si cõditiones. & 32. q. 2. solet quæri. Itẽ ꝙ đ religiosa, vt ff. de inter. act. confessionibus. Itẽ in confesso nullæ sũt partes iudicis. in cognoscẽdo, sed in sententiãdo sic: quia debet ferre 50 sẽtẽtiã ex illa cõfessione. ff. ad leg. Aquil. proinde. & s. de transac. præterea. Item si quis confiteatur se seruum, talis cõfessio nõ nocet ei: vt C. de lib. cã interrogata. lex ista fauore libertatis intelligit̃ de confessione facta apud iudicẽ sed non in iudicio liberalis cãę, alias cõtraria esset lex illa, iubemus. e. tit. in fi. B.

ADDITIO. Inde versus.

Maior, sponte, sciens, contra se, vbi ius sit, & hostis.
Certum, lisque, fauor, ius nec natura repugnet.

c ¶ Error facti.] error facti excusat, si probetur nõdũ 60 finito negotio: 4 vt hic. & in l. prædicta, error. & j. de sent. excom. sacro. Error vero iuris non excusat. C de iur. & fac. igno. l. 2. & l. cũ quis. & sic patet ꝙ confessio syndici potest reuocari. Item & confessio aduocati reuocatur. inf. de cen. olim, ubi de hoc.

DE PROBATIONIBVS.

¶ Continuata fuit s. in præcedenti tit. sed magis specifice: dic. Supra uisum est in proxi. tit. de cõfessionibus, per quas aduersarius releuatur ab onere probãdi; Veruntñ qa parte negante hẽt asseuerãs ꝓbare. 6. q. vlti. accusator. merito subijcit de prob. præmittis primo genus, vt postea facilius descẽdat ad species, sicut etiam fecit compilator. ff. & C.

De hac materia habetur 6. q. vlt. §. his ita responde tur; vsq; ad fi. q. 24. q. 3. de illicita. 44. dist. multis.

1 Subsequũtur in codice Barbatiæ hæc verba: in vltramatinis partib

† Bich.

t confessio pria alicui oceat quot q̃ exigant v đ Iuliũ laru in pra i. crim. §. q. 55.

2 Concor. gñaliter. & ibi gl. & Cy. C. de nõ nu. pe. & l. non solũ. §. si liberatiõis. & ibi. Bar. ff. de lib. lega.

† In codice Barbatię ita ex qbus timẽt monachi, sibi &c. & in omnibus manuscriptis legitur timent.

† al. Tratare do regi Visogoreñ. sedꝗlegẽdũ est Recaredo Regi Vvisigothorũ ex lib. 7. epist. 122. siue. 126. registri B. Gregorij hr. c. 1. e. tit. in 1. cõp.

3 Vt si Christianus confiteat̃ se seruũ Iudęi. j. de iuc. c. vlt. vel maritũ Iudeę. 28. q. caue. io. An.

4 De hoc uide Spe. e. tit. §. C. uer. pe. adde hic Io. And. distinguẽtẽ an sic appellatum uel non.

Ex epistolæ.] In prima parte ponitur petitio. In secunda ipsius repulsio, ibi, Sed ad hoc.

CASVS. Inter Iustinianum principem & antecessores Tancredi regis, quædã pacta facta fuerunt, in quibus cõtinebatur qđ antecessores ipsius Tãcredi, & ipse quædam obsequia debebant imperatori, in quorum possessione erat Imperator iste tex Tancredus ignorabat illa pacta. vñ petijt a domino Papa Greg. vt scriberet Imperatori ut ipse inquireret pacta illa in chartophylacio suo, & faceret ide copiã sibi, vt ꝑ hoc colligeret qđ deberet facere Imperatori: & qđ Imperator ei seruare deberet. Super hoc respõdet Papa regi Tãcredo dicẽs, ꝙ illud facere nõ potest, quia nulli dicendum est, ea q̃ contra se sunt apud teipsum debes requirere documenta, & in mediũ proferre. Nota ꝙ reus non tenet̃ dare actori instrumenta sua contra se, sed actor debet habere suas ꝓbationes: nec ecõtra actor tenetur dare reo instrumenta defensionis: cõmunia tamen instrumenta alter alteri dare tenetur.

CAP. I.

Ex epistolæ verbis, & inf. ¶ Tua excellẽtia postulauit vt Imperatori scriberem, quatenus † pacta in chartophylacio, [a] requireret, quæ dudum inter Iustinianum principem & prædecessores tuos fuerunt emissa, vt ex his colligeret, quid tibi seruare deberet. ¶ Sed ad hoc faciendum vehementer obstitit: quia nulli [b] dicẽdum est; ea quę contra [c] te sunt, apud tenet ipsum debes documenta requirere, in mediumq; proferre.

¶ Alexander tertius,

¶ Actor qui plene ꝓbauit non debet compelli iurare.

CAP. II.

Sicut † consuetudo laudabilis, & infra. ¶ Sane quoniam apud vos cõ-
10 suetum esse didicimus, vt cum aliquis intentionem suam fũdauerit instrumentis aut testibus, ei sacramentum nihilominus deferatur, quod si subire noluerit, fides probationib9 non † habetur.
20 ¶ Nos (cum tunc demum ad huiusmodi sit suffragium recurrendum, cum aliæ [d] legitimæ probationes deesse noscuntur) talem consuetudinem [e] reprobamus.

30 ¶ Lucius tertius Cistreñ. † episcopo.

¶ In Cõmuni iudicio probant actor & reus, & si pariter probant, reus absoluitur, nisi fauorabilem causam foueat actor.

40

CAP. III.

Ex † litteris tuis intelleximus, te & archidiaconum confines habere præbendas in villis, quas singuli singulas pos-

50

a ¶ In chartophilacio.] chartophylaciũ 1 dicitur locus seu armarium vbi chartæ uel instrumẽta ponuntur, & conseruantur.

[Glo. seq. cum seq. signat & soluit duo contraria.]

b ¶ Nulli dicendum.] reo scilicet, nisi sit vsurus eis. ff. de eden. l. 1. §. edenda, uel nisi sint communia. ⁊. de fid. instr. G. perpetuus. nã argentari9 & publicus exactor rationes contra se tenetur 2 edere. ff. de iur. fis. in fraudem. §. ex his bonis. & seq. hic enim reus. Imperator erat in possessione obsequiorum pręstãdorũ à rege. Arg. contra, 45. dist. qui syncera. ubi dicitur ꝙ cõuincere debemus Iudęos ex codicibus suis & illi nostri sunt: quia continent uetus testamentum.

c ¶ Contra te.] simile C. de testi. nimis graue. & C. de eden. qui accusare. & 4. q. 3 qui intendit. Arg. contra. C. de eden. nõ est nouum. & l. iustum est. Sol. uerum est illud quod nullus sua propria instrumenta tenet dare aduersario, vt ipse vtatur eis. & pręcipue quę faciunt contra ipsum contraria hic signata nõ sunt cõtraria. leges illæ: non est nouum. & iustum est. loquũtur de rationibus communibus: lex illa de eden. qui accusare. loquitur de instrumentis proprijs, vt ꝓbatur. C. de eden. ea quæ; secundum vnum casum. Intelligunt alij aliter leges illas, prout ibi consueuit notari.

Sicut consuetudo.] Non ualet consuetudo vltra ꝓbationẽ plenã exigens iuramẽtũ. h. d. Primo narrat ꝯsuetudinẽ, quã scđo improbat. ibi. Nos cũ. Abb.

CASVS. Consuetudo erat in quadã terra, ꝙ cũ aliquis intentionem suã fundauerit testibus vel instrumentis, nihilominus deferebatur ei sacramentũ, ꝙ si præstare nollet, fides probationibus suis nõ habebatur: Dicit Papa ꝙ ad huiusmodi iuramẽtum recurrẽdũ est; tũc demum, cũ aliæ legitimæ probationes deesse nõscunt: vnde talem cõsuetudinem reprobat. Nota iuramentũ in defectum probationũ esse præstandũ. Itẽ consuetudo hic nõ præiudicabat iuri.

d ¶ Cum aliæ.] C. de iureiu. in bonæ fi dei. ff. de iureiu. admonendi. ⁊. de procu. ex insinuatione. & C. de fide instru. l. vlt. habito tñ respectu ad qualitatẽ ꝑsonarũ, & quãtitatem causę. C. vnde vi si quando. & ⁊. de iure iu. c. vlt. & ff. de legi. tut. legitimos.

[Glo. seq. arg. & illud declarat. Io. An. in nouella.]

e ¶ Consuetudinẽ.] & est arg. quod consuetudo nõ pręiudicat scripto iuri. ⁊. de consuet. cum venerabilis. & c. vlti. & 11. dist. consuetudinis hoc est verũ vbi cõsuetudo obuiat rõni vt hic, & in ꝑce. ca. hęc enim cõsuetudo est ꝯtra ordinẽ iudiciorũ, vel vbi ꝯsuetudo introducta per errorem. ff. de leg. quod non ratione. aliter si cõsuetudo rationabilis esset, & ꝑscripta, bene pręiudicaret iuri scripto, vt supra de cõsue. c. vlt. in fin. de hoc. & ff. de leg. quibus & 11. distin. catholica. & c. in his. & talis consuetudo præcipue reprobatur, quia ex quo semel iuratum est de calũnia à principio saltẽ in causa ciuili, non fuit amplius iurandum. 3 C. de iura. calumniæ. auth. hoc sacramẽtũ. & in auth. de ijs qui ingredi. ad appella. §. 2.

60 Ex litteris.] Communis diuisio. Secunda. ibi. Ad quod Abb. Sic.

CASVS. Episcopus Bononieñ. & archidiaconus eius confines habebant præbendas in villis siue terris, quas habebant prætextu terminorum siue finiũ: inter eos orta est cõtrouersia. Dicebat episcopus archidiaconum fines antiquos egressum, & occupasse partem fundi sui. Archidiaconus in contrarium asserebat se partem eandem spatio quadraginta annorum inconcusse possedisse: & episcopus eodem modo dicebat se eandem partem per idem tempus possedisse: quæritur, cui incumbat probatio, utrũ possessori an petitori? Respondet Papa, quod iudicium finium regundorum tale est, vt in eo utraque persona vices habeat duarum, actoris videlicet & rei; vnde hinc inde testes produci possunt ad fidem faciendam iudici, & illos admittat, qui melius probauerint. & si testes vtriusque partis æquales fuerint, testes possessoris

† quod

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp.

1 chartophylaciũ Græci vocant scriniũ, in quo libri & scripturæ reponuntur.

2 Itẽ hæreticus fiscali ꝯtra se egãti edere tenet̃ instrumẽta uel libros. ca. ut ꝯmissi đ hęre. li. 6. no. late li. 3. ꝯmẽta in Directo. Inquisitor. Schol. tot. adde Sotiuiñ regula 249. incipiẽte. edere actori. vbi multis modis limitat hũc textum.

† al. probationis.

† al. Elien. episcopo. al. simpliciter hr. Lucius iij. fortassis legẽdũ Alex. iij Cistren. Decano, vt post concil. Lateranũ sub Alex. 3. pa. 38. c. 2. Hi. 2. eo. ti. in 1. compil.

† al. Ex litteris tuę fraternitatis.

3 Decalumnia, secus iuramẽto malitia. Ioan. iu. cal. c. 2. in 6. si. Io. Andr.

ſſeſſorijs prævalebunt: quia promptiora ſunt iura ad abſoluendum, quã ad cõdemnandum, preterquam in cauſa liberali, in qua ſi teſtes æquales fuerint, pro libertate ſententiabitur. In fine reſpondet quaſi tacitæ quæſtioni. Diceret aliquis, quare debet probare poſſeſſor? & ipſe reſpondet: Iure cautum eſt, probationem aliquãdo dari poſſeſſori: quia & qui obijcit præſcriptionem, & eam probauerit, obtinebit: ſed nemo eam obijcit, niſi qui poſſidet. No. ꝙ in iudicio de finibus, vterque dicitur actor & reus: vnde vterque probare debet ac defendere. Item prõptiora ſunt iura ad abſoluendũ quam ad condemnãdum. Item cum probationes æquales ſunt, abſoluitur reus niſi in libertate. Itẽ qui obijcit præſcriptionem, eam ꝓbare debet.

a ¶ Finium regundorum.] licet prædia eccleſiæ propria non ſint clericorum, agere tamen poſſunt finium regundorum cum habent ius in illis, ſcilicet vſum fructum. ff. finiũ regũ. l. 3. §. finium.

[Gl. ſeq. declarat quomodo intelligatur in communibus iudicijs, &c. ſecũdo ponit brocar. an vnᵘ fungi poſſit uice duorum, alleg. p. 8. iur. & 9. contra. & dat duas ſolutiones.]

d ¶ Vices duorum.] hoc iudiciũ duplex eſt, quia uterq; actor & uterque reus hic cenſetur: unde uterque duplex ſacramentum calumniæ præſtabit, ſicut reus, & actor: non tamen iurabit niſi ſemel. ff. fa. erciſ. inter cohæredes. §. qui familiæ. ille tamen principaliter actor dicitur. qui primo ad iudicium prouocauerit. ff. de iud. in tribus. ſi non apparet quis primo preuocauerit, forte dirimatur quis actor dici debeat. ff. de iud. ſi cum ambo. & pro tanto dicitur actor, quia primo iurat, & poſtea iurant ſui teſtes. ſic obſeruatur in conuentione, & reconuentione. Item arg. eſt hic, quod una perſona uicem duarum ſuſtinet. ff. ꝙ cuiuſque uniuer. item eorum. §. ſi decuriones. 21. q. 1. relatio. de conſe. diſt. 2. nec Moyſes. ff. de adop. ſi cõſul. 30. q. 1. ad limina. ff. de ſti. ſer. l. 1. §. ſeruus communis. 10. quæſt. 3. unio. ff. de act. & obl. actionis uerbo §. mixtæ. arg. contra. 16. q. 1. preſbyteros. C. de aſſeſ. nemo. 89. diſt. ſingula. & ff. de reg. iur. in pari. j. de preb. quia in tantum. &c. de multa. ff. de pac. ſi plures. & ff. ad Trebel. ille a quo. §. tempeſtiuum. & 89. di. ad hoc. Sol. prima reſponſio caſualis eſt, & obtinet cauſa neceſſitatis & utilitatis: ſecus de iure regulari, ut dicitur in contrarijs, uel refert, utrum iuriſdictio ſit gratuita, uel contentioſa: ſi gratuita, poteſt uti uice duorum. ff. de ad op. ſi conſul. & ff. de off. præſi. l. 2. ſi contentioſa, non poteſt. 4. q. c. 1. & 2. q. 1. in primis.

c ¶ Vnde.] id eſt, quia uterque eſt actor & reus, uel unde, id eſt, quia uterque affirmat ſe poſſidere, & ad ſe pertinere.

fidetis: & prętextu terminorum inter vos controuerſiam agitari, eo ꝙ dicas eum antiquos fines egreſſum, partemque tui fundi occupaſſe, illo in cõtrariũ aſſerente, ſe partem eandẽ fudi poſſediſſe quadraginta annorum ſpatio incõcuſſe: tu autem quod per idẽ tempus quieta illam poſſederis aſſeueras: quare vtrum incũbat petitori vel poſſeſſori ꝓbatio, q̃ſiuiſti. ¶ Ad quod ſcire debes, ꝙ iudicium finium regundorum [a] tale eſt, vt in eo vtraque perſona vices duorum [b] habeat, videlicet actoris & rei: Vnde [c] hinc inde teſtes produci poſſunt ad cognitionem iudicis inſtruendam: quibus examinatis, iudex quos ꝓcellere intellexerit, ad fidem ſibi faciendam admittat. ¶ Quod ſi ambarum partium teſtes ſint æque idonei, poſſeſſoris teſtes † præferuntur: cum promptiora [d] ſint iura ad abſoluendũ, quam ad condemnandum: præterquam in liberali [e] cauſa, in qua ſi vtriuſque partis teſtes æquales fuerint, pro libertate [f] ſententia proferetur. nam poſſeſſori [g] probationem aliquando dari, iuris manifeſti eſt: cum iure cautum ſit, quod qui obiecerit pręſcriptionem longiſſimi temporis (quam nemo recte obijcit, niſi qui poſſidet) & eam probauerit, in cauſa debeat obtinere.

¶ Grego. viij. pręposito ſancti Cataldi.

¶ Non creditur marito aſſerenti etiam cum iuramento, vxorem ſe cognouiſſe, ſi vxor per matronas atteſtantes per ipſius corporis aſpectum probat contrarium.

CAP. IIII.

PRopoſuiſti † quod cauſa matrimonij, quæ inter O. de Caſanoua, & S. mulierem vertitur, ti-

[Gloſſa ſequens dat. 5. cõcor. textui, alleg. 4. iura, & ſoluit.]

d ¶ Promptiora.] ſic j. de fid. inſtrum. inter dilectos. in fi. ff. de actio. et obligat. Arianus. & ff. de pęnis. reſpiciẽdum. & arg. 50. diſti. ponderet. in fin. & 26. q. 7. tempora pœnitudinis. Arg. cõtra. ff. de officio p̃ſidis. obſeruandũ. in fin. & 28. diſ. quia ſunt. 81. di. tantis Daniel. & 50. diſtin. poſtquã. Sol. quod hic dicitur, & in ſimilibus, locũ habet in dubijs & obſcuris: ſed ubi notũ eſt factum, fit cõdẽnatio, niſi ex cauſa fiat diſpenſatio.

e ¶ In liberali.] & in querela inofficioſi teſtamẽti. ff. d inof. teſta. ſi pars iudicantium. & in cauſa matrimoniali. 33. q. 2. ſi qs acceperit, & in dore. Vnde uerſus:

Stat teſtamentum, libertas, coniugium, dos.

Si ſunt æquales qui producuntur vtrinque.

Et iſtos quattuor caſus habes j. de re iu. c. ult.

f ¶ Pro libertate]. ff. de manumiſ. l. antepen. ff. de re iu. inter pares. & ff. de regu. iur. libertas. 12. quæſt. 2. cum redemptor.

g ¶ Nam poſſeſſori.] reſponſio ad tacitam quæſtionẽ ſi quæreret aliquis, quare debet probare archidiaconus, cum ſit in poſſeſſione? Reſpondeo, quia qui excipit de præſcriptionibus, ipſe probare debet. ff. de probat. in exceptionibus. Sim. C. de præſcr. xxx. uel xl. annorum, male agitur. 16. q. 4. uolumus.

PRopoſuiſti.] In uirginitate probanda, atteſtatio matronarum aſſertioni uiri præfertur. Communis diuiſio. ſecunda: ibi, Videtur. Abb. Sic.

CASVS. Inter O. uirum, & S. mulierem coram delegatis iudicibus matrimonij quæſtio uertebatur: coram quibus mulier proponebat ſe nec a uiro cognitam nec potuiſſet cognoſci: quod tam proprio iuramento quam iuramento ſeptem, mulierum probauit, quæ per aſpectum corporis eam eſſe uirginem aſſeuerant, uiro per ſuum iuramentum contrarium aſſerente: quæritur cui ſit fides potius adhibenda? Reſpondet, quod iuramento puellæ, & teſtimonijs illarum ſeptem mulierum potius eſt credendum. Not. probationem per aſpectum corporis prævalere iuramento uiri, carnalem copulam aſſerentis.

1 Hoc uerum quãdo inter ſe agunt ita ꝙ nihil deperire poteſt eccleſiæ: ſi uero cõtra extraneum, neceſſariũ eſſet ꝓcuratoriũ eccleſiæ, cui ꝑ id pot deperire, dicit in text. Io. And.

† In multis antiqs uox, teſtes, nõ habetur.

Quia uero teſtes poſſeſſoris preferuntur, ideo manet in ſuo loco poſſeſſor, quod docet Iuſtinianus ĩ ſti. de interdictis. §. retinẽdæ. l. hæc uerba. Cõmodũ aũt poſſidendi in eo eſt quod etiam ſi eius res nõ ſit, qui poſſidet ſi modo actor nõ potuerit ſuam eſſe probare remanet in ſuo loco, poſſeſſio ꝓpter quam cauſã cum obſcura ſunt utriuſque iura contra petitorẽ iudicari ſolet. hęc ibi.

† Cap. 1. eo. tit. ĩ 2. cõpil. Et ad intellectũ huius c. & gl. eſſe hic uide Dominicũ Sotũ. li. 4. ſen. diſ. 34. q. 1. ar. 2. ubi plene, & eleganter.

bi fuit de mandato Apostolico delegata: cumque partes essent in tua præsentia constitutæ, mulier proposuit, se nec a viro cognitam, nec potuisse [a] cognosci: quod tam proprio iuramento, quā testimonio septē mulierum probauit, q̄ per aspectum [b] corporis, eā esse virginem asseruerāt: viro per iuramentum suū cōtrarium asserente. & inf. ¶Videtur igitur nobis, qđ iuramento puellæ, [c] & testimonio† illarum septem mulierum fides est potius adhibenda.

¶Clemens tertius.

¶Singulares de vniuersitate, possunt ad commodum vniuersitatis reprobare instrumentum falso confectū nomine vniuersitatis.

CAP. V.

TErtio † loco fuit a nobis ita quæsitum; Ecce quidam regularis sigillo capituli, quoddā instrm cuidam amico subsignauit, in quo facta ei alienatio quarundam rerum ecclesiæ immobilium continetur; Quo exhibito in iudicio procurator vniuersitatis illud asseruit de assensu conuentus non fuisse confectum, & adulterinū vel furtiuum esse sigillum. † Cumq; fratres ad perhibendum testimonium produxisset, iurati [e] dixerunt, quod quoties de hoc inter fratres aliqua erat mentio, consilium totius conuentus, & vox fuit vnanimis, quod nolebant alienationem rerum illarum, sed res domus integras conseruari volebant. ¶Sed quomodo cōtra hoc nihil pars aduersa probauit, respondemus secundum assertionem testium [f] tantummodo iudicādum.

a ¶ Potuisse.] Propter viri frigiditatem 33.q. 1. requisisti. vel pp maleficium viri. ea. causa. & ea. q. si per sortiaritas. & ĩ. de frigi. & male. laudabilem. & c. vlti. & ĩ auth. de nup. §. per occasionem. i. coll.

b ¶Per aspectum] quādoque tñ probatio ista fallit, quia oculus & manus obstetricum sæpe fallitur. 27. qō. i. nec aliqua. & ĩ. de frigi. fraternitatis. & ĩ. e. causam matrimonij.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit.]

c ¶Puellæ.] 2. arg. cōtra 33. q. 1. si quis acceperit. ibi, credit iuramento viri, & ĩ. đ desf. imp ɔtinebat. & in auth. de nu. §. per occasionē, coll. 4. s d illa locū habēt cum mulier nō pbat ɔtriū per aspectum corporis, hæc pbatio pfer tur iuramento viri, vt hic dicitur in fin. Arg. inst. de gra. cog. §. item consobrini. & arg. 35. q. 5 ad sedem. 3. q. 9. testes.

TErtio loco. pro batio testiū præfertur instrumento, sic cōiter summat; primo ponit qō. Secundo isio. ibi, Sed quoniam. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam canonicus regularis sub nomine capituli sui, fecit q̄dā alienationē quarūdā rerū eccl siæ immobiliū cuidā amico suo, & instrumentū alienationis signauit sigillo capituli: per quod instrumētū ille amicus dicebat in iudicio intentionem suam fundatā: procurator monasterij asserebat instrumentum illud de consensu capituli non fuisse confectum, & adulterinum, vel furtiuum esse sigillum, & ad hoc probandum induxit fratres illius vniuersitatis in testes, qui iurati dixerunt, ꝙ quoties de hoc inter fratres mentio erat, consilium totius conuentus, & vox fuit vnanimis, ꝙ nolebant alienationem illarum rerum, sed illas integras seruari volebant; sed contra hoc pars aduersa nihil probauit: quæritur cui probationi sit standum? Respondet ꝙ secundum assertionem testium est iudicandum. No. ꝙ testes præualent instrumento. Item negatiua hic indirecte probatur. Item monachi & clerici pro ecclesia sua possunt testificari.

d ¶ Confectam.] ad hanc negatiuam probandam admittuntur fratres indirectè, prout sequitur in littera. sic. ĩ. de testib. ex tenore. & C. de contrahen. stip. optimam. alias negatiua directe non posset probari. 3 de hoc dicitur. s̄. de elec. bonæ 1. & quia hic arguebatur de falso instrumento, edendus dies est, & consul. arg. C. de cōtrah. stip. optimā. & ĩ. de fid. istr. inter dilectos.

e ¶ Iurati.] bene dr, iurati, quia nulli creditur nisi iurato. ĩ. de testi. fraternitatis, & c. nuper & c. tuis. & 4. q. 3. cap. si testes. §. iusiurandi. nisi a partibus fuerit ei remissum. vt in c. tuis. & merito in tali casu admittuntur fratres illius monasterij, quia ea quæ in capitulo aguntur, per alios probari non possunt, quia extranei ad capitula non consueuerunt admitti, ĩ. de testib. veniens, 2. in fi. C. de repu. consensu. §. super plagijs. & C. de quæstio. interro. ff. ad Sylla. si quis in graui. §. si pupillus. & §. seq. & l. 2. §. si vir.

[Gl. seq. no. testes instrumento præferri. alleg. l. & decr. Secundo alleg. duas ll. quod æquantur. Tertio alle. 4. ll. quod pferuntur instrumenta testibus. Soluit distinguendo. primo modum procedēdi. secundo qualitatem negotij, tertio eius vetustatem vel nouitatem, quarto numerū testium, quinto an instrumētum sit priuilegiatum.]

f ¶ Testium.] Sic ergo testes pferunt instrumento, & merito, quia potius credendum est viuæ voci, quam mortuæ in Auth. de fide instru. §. si vero. coll. 6. Itē testes præualēt instrumento. ĩ. de fide instru. cum Ioānes. §. porro. Sed ɔtra vr, ꝙ æqualem vim habēt in exercendis causis testes, & instrumenta, & indicia cum instrumētis. C. de fid. instr. in exercendis. C. de rei vend. indicia. & C. q. po. ĩ pig. ha. scripturas. Itē ɔ, quia fides instrumētorum præualet testibus. ff. de probatio. Celsus. & l. cū de indebito. §. vlt. & C. si minor se ma. dixerit. si alterius, in fi. §. 1. & C. arb. tut. l. vlti. Super hoc potest dici, ꝙ si in modum exceptionis obijciatur falsitas instro, vel quod sub condōne debuit fieri, vel defectus, vel ꝙ plus contineatur ibi, q̄ dictum fuerit vel consimile, vel etiam falsitas bñ pōt hoc pbari per testes, & præualebunt testes. ĩ. de testi. ex tenore. & C. de contrah. stipu. optimam. ĩ. de fi. instru. cum Ioannes. arg. C. de prob. cū pcibus. & hic: Et illud ꝙ dr, æqualē vim habent in causis testes & instrumēta: illud verum est qñ ab eadem parte inducuntur: quia tam per testes q̄ per instrumenta probat quis suam intentionē, sed si ex vna parte inducuntur testes, & ex alia parte instrumenta contra testes, tunc cōsiderabit iudex naturam negotij & qualitatem: nam quædam sunt, quæ melius probantur per testes, q̄ per instrumenta: quædam econtrario melius per instrumenta quā per testes, vt arbitria & sententia, & processus al. quis. arg. ĩ. eod quoniam contra falsam. item considerabit iudex vtrum factum sit antiquum vel propinquum: in antiquis enim magis credendum est in instrumētis, quia memoria hominum labilis est. ĩ. vt e benefic. vt nostrum. si sit nouū potius testibus credendum ... ff. de prob. si arbiter. & l. Celsus ... causa ... quia testes consueuerunt ... turnitate. ff. ad ... & incipit, in causæ, & ꝙ dicit, ꝙ na. §. vlt. alias est res, & incipit, in causæ, & ꝙ dicit, ꝙ contra

1 Propter impotentiā coitus mulier repudiat virū et inuitum, Io. And.

2 Sententia glossæ, & vera talis est: si mulier quæ diuortiū petit corrupta ē, & nihilominus negat potentiā viri, ille vero iurat se eam cognouisse, tunc viri iuramēto in fauorē mrimonij standū ē: & ita procedit text. hic. c. 1. ĩ. de fri. & malef.

† al. testimonijs.

† Cap. 3. eo. ti. in 2. cōpil.

3 Dicit Inn. alternatiue tñ, ꝙ hic nō pbatur negatiua, sed probationes istę inducunt iuris psūptionē, ꝙ fratres ñ cōsēserūt, cui statur donec pbetur ɔtrium. ĩ. de spons. is. qui iudicas ꝙ si isti fratres recordarentur de die & loco tractus, possent directè probatur negatiuam. per

ea quæ plene scripsi de ele. bonæ. 2. in 1. glo. Io And.

† Vide text. in l. quæ de tota. §. incerta. ff. de rei uen.

4 De hoc ar... ticulo ... late per ... quitate tem... poris, pa...

cōtra instrumenta testes recipiūtur, illud intelligē dum est, ꝙ per bonos testes, & idoneos sine suspicio ne: nec vr ꝙ tunc sufficiant duo vel tres testes, immo plures, ad minus quattuor. tabellio enim æquiualet vni testi, & plus: & instrumēta duob. ad minus: arg. ⁊. de fi. instr. cū Ioan nes. quia duo testes ad minus in instrumēto scripti esse debent: qa in ore duorum, vel triū; &c. ⁊. de test. in omni. & c. licet. & 4. q. 3 ca. si te stes. §. vbi numerus. & sic ꝑ plures & honestiores debet fieri talis reprobatio. ar. ⁊. de testib. i nostra. quandoque tñ cōtra instrumenta non admittitur testes, vt ꝙ instrumentū publice factum: vt in l. pedi ctis. C. ad ta l. vlt. & in alio casu. fallit in confessione, quæ fit à muliere, & in instrumento, quæ cōtetur se expisse pecuniā pro interces sione. C. ad Vellia. antiquæ.

¶ Cap. 4. eo. ti. in 1. cōp. Et pro intelligētia vide Dñicū Sotū lib. 4. sen. di. 40. art. 5. Ac de cō. dum Trid. sessi. 24 can. 3. & in ca. 5. le - sio. in decr. de reforma. matrimonij c. 2. & ⁊.

ibi admittūtur etiā post sñiam: quia sñia ꝯtra matrimoniū lata non trāsit in rem iudicatā, & reuocatur falsitate probata. ⁊. de re iudicator. & ca. cōsanguinei. multo fortius dēt audiri ante sententiam. assignari potes aliā rationē, vt nō sit ꝯtra illud qđ dictū est; testibus publicatis non sunt alij inducendi: in decre. series. ideo admittūtur testes post publicationem: quia ante publicationem ignorabat pars illa q̄ petijt hoc, q̄ personæ positæ fuissent in primo gradu, & ideo post publicationem admittunt, alias nō deberet admitti. sed certe adhuc nō videtur rō ista sufficiēs: quia pars illa q̄ accusabat matrimoniū, dixit illos cōsanguineos: sed hoc potuit scire altera pars: & sic cessat rō illa. Propter hoc dicunt quidā, l quod speciale est i causa matrimonij: ad hoc ꝓstat l opti mum arg. ⁊. eo. causam matrimonij. sed ꝯtrium illius decr. series. soluitur ibi. Vel dic ꝙ vnus tantum hoc iurare volebat: & probatio vnius in sufficiēs est. & ideo non auditur, contra plures maxime. & sic cōtradicit illa decr. series. & hoc colligit aperte ex antiqua decre. sed compositores huiusmodi cōpilationis voluerunt hoc mutare quod de iuramento vnius dicebatur, quia illud nullam habet dubitationem.

† al. ita. nullo eos se cōsan guinitatis gradu actingere.

† Cap. 1. eo. ti in 3. cōp.

† Vide l. si qs in fine genus. C. de epis. & cle. & in l. si qua per calumniam. & ibi Bal. Petr. de Bel. pertica, & Cyn.

1 Hoc placet Host. de iure scripto ꝑ animarū periculū. quod nec facta sit hæc sñia in rē iudicatā. & audiāt allegans turpitudinē suam, & si post publicatas attestationes. & post sñiam hoc licet, multo fortius post publicationem ante sñiam. Ēm Ioan. And.

2 Hanc inuenies in loco initio capitis citato.

¶ Idem.

¶ Vbi agitur de matrimonio contrahendo, probato impedimento, & publicatis attestationibus, alij testes super defectu impedimenti admittendi nō sunt.

CAP. VI.

Vrauit † quidam (vt asseris) se quandam in vxorem legitimam accepturum, quam cum vellet traducere, quidam iuramentis secundum morem exhibitis, legitime probauerunt, ipsos in quinto consanguinitatis gradu sibi inuicem attinere.

¶ Quia vero requisisti à nobis, quid agendum sit, cum quidam alius probare velit contra prædictam ꝓbationē iuramētis canonicis factā, & partibus[a] publicatā, nullo † eos sese cōsanguinitatis gradu contingere: respondemus, ꝙ stādū est ꝓbationi priori.

20 ¶ Innocentius tertius archidiacono Parisien.

¶ Si per litteras ordinarij probatur quis excommunicatus, a procuratione repellitur. h. d. & hæc summatio cōuenit textui & titulo, & nullam patitur calumniā, & ideo eam tene.

CAP. VII.

Post † cessionem: & infra.

¶ Cum igitur per litteras[b] iudicis ordinarij (quibus stādū est, † donec probetur contrarium)

Vrauit.] Commu nis diuisio. secūda ibi. Quia vero.

CASVS. Quidam iurauit, ꝙ quandā acciperet in vxorē, sed cum vellet eam traducere, quidam iuramētis secundum morē exhibitis, legitime in iudicio ꝓbauerunt illos quinto cōsanguinitatis gradu adiuincē attinere, testiū partibus publicatis, quidā alius volebat probare, ꝙ nullo cōsanguinitatis gradu se attingūt: quæritur quid hoc in casu sit agendū? Respōdet ꝙ standū est probationi priori. Nec ꝙ testibus publicatis et in causa matrimoniali super eod. articulo, non sunt alij testes recipiendi.

[Glo. seq. not. sig. ter contrariū. ponit opi. Vinc. dat tres solu. contra secundā opponit, & opi. ponit, & ad contrarium remittit.

a ¶ Partibus. sic patet ꝙ publicatis attestationib. super eodē articulo nō sunt testes vlterius in cōtrariū admittēdi, nec etiam alij testes ad idem probandū. ⁊. de test. fraternitatis. sed ante apertionem testiū vtraque pars suos testes debet inducere sup eodē articulo. secus si super alio, vel super nouo ꝓdēte ex. prioris. tunc bene admittuntur, vt in d. c. fraternitatis. & ⁊. de fi instr. cum Ioānes. Item signatur cōtra. ⁊. de tes. series. & c. cum in tua. in fi. & ⁊. eo. causam matrimonij. vbi publicatis attestationibus recipiuntur testes ad reprobandum consanguinitatē, & hic non recipiū tur. Ad quod dicendū q̄ illa non tenebat: dicit enim ꝙ test. eius publicatis nūquam sunt super eodē articulo [illegible] quā illos iduxit, siue ab alia parte testes [illegible] dicendū mihi vr. Potest dici sic per isto [illegible] illa decr. series loqtur i matrimonio [illegible] admittūtur ibi testes in fauorē matrimonij, ad ostēdendū ꝙ non sit ibi consanguinitas. vñ [illegible] qđ tolerabilius est aliquos ꝯtra statuta hominū, &c. ⁊. de test. licet ex quadā. Hęc decr. loqtur [illegible] vnde hic nullū periculū est sup [illegible] istorū ne coniungātur, vnde ante apertionē priorū debuit probari in ꝯriū sed in separatione matrimonij iā ꝯtracti potest esse piculū, quare

non auditur, contra plures maxime, & sic cōtradicit

Post cessionem.] Per litteras ordinarij probatur quis excommunicatus, nisi contrarium doceat. ita summāt Ioan. And. veruntamen hęc summatio nimis generalis est. Do. A. summat aliter, & eius summatio nec cōgruit titulo, nec attingit principalē materiā capituli. dicit enim sic: Procurator excommunicatus tempore assumptionis mandati, ab agēdo iudicialiter repellitur hæc summatio potius cōgruit ti. de sen. exc. uel tit. de iud. cū nullam mētionē faciat de probatione, maxime quæ fit per litteras. sup qua rū effectu pēdet principaliter prolixa & subtilis materia huius. c. Diuiditur compēdiose in duas partes. In prima ponit repulsionis causam. In secunda repul 60 sionem: ibi, Ipsum.

CASVS. Aliquis dum erat excōicatus, fuit constitutus procurator in quadā causa: ille cōparuit in iudicio: obiectū fuit ei ꝙ non erat admittendus, cū eo tēpore quo datus fuit ꝓcurator, excōicatus erat, & hoc probatum fuit per litteras ordinarij sui, quia litteris ordinarij standū est, donec probatur cōtrariū: dñs Papa ipsum tamq̄ procuratorem non admisit. No ꝙ eo tempore quo quis est excommunicatus, nō potest cōstitui procurator: & si cōstituatur, non valet, et. si postea fuerit absolutus.

[Gl. seq. rec. per modum quęstionis.]

b ¶ Litteras iudicis ordinarij.] ex hoc vr ꝙ litteris epī creditur tāquā publico instrumento: & quod sigillo epī creditur, licet nō adsit sigillum capituli. 16. q. 3. statuimus. ꝙ 11. q. 3. curæ. 18. dist. de cōcilijs. ⁊. de fi deius. ꝑuenit. & ⁊. de fi. instr. c. 2. & 20. q. 1. vidua. nā creditur litteris episcopi sigillatis sigillo ecclesiæ. 73. dist.

dist.in nomine domini.in fine,& sig illũ alieni iudicis fidem facit.98.distin.c.1.& 2.& alieno annulo signari potest testamẽtũ.insti.de test.§. possunt. & C. de testam.si vnus.& instrumẽtis regis,siue principis fides adhibetur.j.de fi.instr.cum dilectus.Sed cõtra videtur,qa viua vox potior est q̃ mortua in auth.de instr.cau. §.si vero.colla.6.sed verbo episcopi nõ creditur 6.q 2.si tantum.&c. placuit. & j.eo.quoniam. contra ergo multo minus litteris ei⁹. nec Papa ei credit, si dixit se excõmunicasse aliũ. j. de test. cũ tũ.quandoque enim eulogia ex mala fide scribũtur.ff. ꝺ eu sto.&exhi.re diuus. nec scripturæ tabellionis creditur, nisi habeat testium subscriptionem 1 ut in auth.de hęre. & fal. §. hic nobis.colla.1. & s.de ꝓcur.c.1. & j.de fi.instr.cap.2.& in auth.de inst.cau. §.sed & si instrumẽta.&§.si quis igitur. colla. 6. H.dicit q̃ sẽper statur sigillo episcopi: quia vicẽ habet duplicis istrumenti,per iura prædicta.Alij dicunt ꝙ non creditur chartę vel instrumẽto episcopi:nisi sit redactum in publicã formam in auth.vt nulli iudi.§.si quis vero.coll.9.& C.de dona.in donationibus.j.de fide instr.interdilectos.uel saltem nõ est credẽdum nisi habeat subscriptionem testium,si non sit ibi vsus tabellionum.16. q.3.placuit.§.potest.veris autem.in fi.Dicas q̃ hodie circa iudicia nõ creditur verbo episcopi siue alterius iudicis,siue litteris suis,nisi habeat testium subscriptionem,vel quatenus constat legitimis documẽtis.j.eo.quoniam contra. & j. de testi.cum à nobis. Circa alia vero,quæ in figura iudicij ordinarij nõ facit episcopus,bene creditur litteris eius secundũ ꝙ dicit hic,& 11.q.1.c. curæ. Præcipue in sentẽtia excõmunicationis stãdum est litteris episcopi,quia excõmunicationis sententia lata a iudice suo,siue sit iusta siue iniusta tenet.11.q.3.c.1. & 2. & ideo litteris cuiuslibet ꝓlati creditur,& alij tenẽtur illum vitare,vt in c.curæ. quia in hoc consulitur animæ,2 cũ sit medicinalis.2 q.1.multi.& inf. de senten. excom. cum medicinalis.[li.6.]

† al. Cassemarii. al.Casemar.

1 Dicit hic Hostien. ꝙ speciale est in actis iudiciorũ,ꝙ credit tabellioni sine subscriptiõe de hoc j.e. qm̃ Ioan.And.

2 al.ei.

3 Et tps quo accusator libellũ obtulit.ff.de pub. iu.is. q. fm Vin.Io. An.

bet cõtrariũ) nobis constiterit quod V.excommunicatus erat a cum procurationis officium assumpsit. Ipsum tamquam procuratorem non duximus admittendum.

¶ Idem Abbati & conuentui Cassen.†

¶ Si rogatus restituere totã hæreditatẽ, eo sine liberis decedẽte inter monasteriũ,euanescit fideicommissũ,& hæreditas applicatur monasterio, nec ad inualidũ ingressum sufficit ꝓbare minorẽ ætatem tẽpore ingressus,si ex aduerso geminatus ꝓbetur ingressus, hoc dicit,intelligendo quod substitutio fuit fideicõmissaria. Si vero fuit directa, sũma sic; Substitutio facta filio eo decedente sine liberis euanescit per ingressũ monasterij, & tunc adde quod est in primo summario ibi,nec ad inualidandũ &c. vsque ad finem, & vterque intellectus est verus in se. Dico tamen quod hic fuit substitutio fideicõmissaria, licet dominus Anto.hic dicat quod fuit compendiosa.

CAP. VIII.

IN † præsentia G.sancti Hadriani diaconi Cardinalis G. & B. fratres, vestro syndico constituto coram ipso facere proponi; quod cum quondam A. frater ipsorum conderet testamentum, M. filium suum sibi hære-

a ¶ Excommunicatus erat.]& ita tẽpus procurationis factę attendendum est sicut tempus electionis. 3 s.de elect.dudum.vbi plura sunt arg.de tẽpore inspiciendo,& est arg.ꝙ excõicatus ad impetrandum nõ est admittendus;& si impetraret,non ualerẽt litterę, si postea probaretur excommunicatus.Ber.

IN præsentia.] Dubia probatio non releuat probantem,sic summatur communiter.Diuiditur principaliter in tres partes.In prima ꝓcessus narratio.In secũda,ibi.Dilectus. Auditoris diffinitio.In tertia,ibi: Nos igitur. Diffinitionis confirmatio. Prima subdiuiditur in quattuor. Nam primo ponitur actoris petitio.Secunda,ibi,Verum,rei responsio,& reconuẽtio. Tertia,ibi,Ad hæc,Actoris replicatio. Quarta,ibi,Verum:rei replicatio.Abb.Sic.

CASVS. Inter G.& B.fratres ex vna parte,& monasteriũ Casemarij ex altera,vertebãt qõ super bonis quondam A.fratris dictorũ G.& B.datus fuit eis quidã Cardinalis auditor;coram quo fratres proponebant,ꝙ cũ A.frater ipsorum conderet testamẽtum. M. filium suum sibi hæredem instituit,&ei pręcepit, vt si absq; liberis moreretᷣ, ad ipsos bona deuolueretur ipsi⁹,vnde postulabãt omnia illa sibi restitui, quæ id monasteriũ de bonis illius detinebat, & petebãt monasterium cõpelli, ne de cętero ipsos sup bonis molestaret:Syndicus vero monasterij proposuit ex aduerso, ꝙ prædictus M.se & sua obtulerat monasterio: vñ petebat omnia,q de bonis ipsius M.inuaserãt,restitui monasterio, & super alijs eis silẽtiũ imponi. Ad hoc pars dictorũ fratrũ replicabat,ꝙ dictus M.oblationis suę tempore fuerat minor annis, & illud fecerat seruore infirmitatis, & post cõualescentiam q̃ fecerat,reuocauit;vnde cũ sine liberis decessisset,ad ipsos bona ipsius erant deuoluta.ad hoc respõdebat Syndicus monasterii,ꝙ licet dictus M.ꝺ monasterio recessisset eidẽ obtulit postmodũ se & sua firmans ꝓprio iuramẽto,ꝙ vlterius ꝯtra oblationẽ suã nõ ueniret;vnde cum idem M.bis obtulerit se & sua monasterio,& nec ex aduerso probetur ꝙ tẽpore vtriusq; ꝓbationis fuerit minor annis,talis ꝓbatio monachorum probationem non elidit;quia & si fuit minor annis tempore primæ oblationis,tẽpore secũdæ maior potuit extitisse,ꝓterea verbũ illud,minor annis;duobus modis potest intelligi,vnde verbũ dubiũ intẽtioni monasterii nõ nocebat,cũ inf. xxx.annos teneret donatio,maxime iuramento firmata; nec intelligendus erat dict⁹ M.sine hęrede decedere,qui monasterium sibi instituerat hæredem.His & aliis consideratis H.sancti Eustachij diaconus Cardinalis, vidẽs ꝙ syndicus monasterij plene fundauerat intentionem suam,& ex aduerso nihil probatum fuerat,de mãdato dñi Papę sententiam promulgauit;prædictis G.& B.silentium imponens super his,quæ a monasterio postulabant,& condemnauit eosdẽ ad restitutionẽ illorũ,quæ de bonis prędicti M.occupauerãt;& dñs Papa hanc sententiam confirmauit.Not. ꝙ non dicitur decedere sine hærede;qui monasterium sibi hęredem instituit.Item uerbum illud,minor annis; duobus modis intelligitur;& ideo dubia probatio,nõ dicitur probatio;quia qui sic probat,non cõstat de qua ætate sit probatum, & ideo clara & certa debet esse probatio,& non dubia.

[Glo.seq.in prin.& in fi.circa substitutionẽ factã sub cõditione,si sine liberis vel pure,not 5.Medium distinguit interrogatum restituere hæreditatem, & rogatum restituere quod supererit.

† Ca.2.e.tit. in 3.cõpi.Et de materia huius c.vide Bar. & Doctores i auth. ingressi. & seq.C. de sacrosẽ. eccle. vbi plene.

a ¶ Absque

dem instituit: & pręcepit, vt si absq; liberis [a] decederet, ad eos bona deuoluerent ipsius: vñ illa q̃ de bonis ipsi⁹ vestrũ monasteriũ detinebat, sibi restitui postulabãt & petebãt vos super hoc a sua molestatione cõpesci. Verum Syndicus ipse proposuit ex aduerso, quod prædictus M. monasterio vestro obtulit se, & sua: vnde † vniuersa quæ habuerat, erant ad monasterium deuoluta. † quare vniuersa, quæ ipsi de bonis eius inuaserant, restitui monasterio vestro petebat, & super cæteris silentium illis imponi. Ad hæc autem pars altera replicauit, quod dictus M. oblationis suæ tempore fuerat minor annis, & quòd voti † facti pęnitens, quod feruore † infirmitatis fecerat, post conualescentiam reuocauit; & infra. Vnde cum sine liberis decessisset, ex testamento patris ad ipsos erat eius hæreditas deuoluta. Verum syndicus respondere curauit, quòd licet dictus M. de monasterio fuisset egressus, eidem postmodum se [& sua [b] †] obtulit humiliter, & deuote, & quòd nec contra oblationẽ suam veniret, iuramento firmauit.

¶ Quare cum constet quòd idem M. bis monasterio vestro contulit se & sua, nec ex aduerso probetur, quòd vtriusque oblationis tempore fuerit minor annis, probationem vestram huiusmodi exceptionis probatio nõ elidit, cum & si primæ oblationis tempore fuerit minor annis, secundæ [c] tamen potuit maior extitisse; Præterea cum verbum illud; minor annis duobus potuerit modis intelligi, cum & qui minor est quattuordecim annis, & qui vigintiquinque, dici soleat minor annis, intentioni vestræ verbum dubium [d] nõ nocebat, cum infra vigintiquinque annos teneret donatio iuramento firmata.[e]

¶ Sed & si teneret quod factum fuerat a dicto A. quia tamen intelligẽdum nõ erat sine hærede decedere, qui monasterium sibi hæredem instituit, [f] † hoc monasterio non nocebat; & infra. ¶ Dilectus

a ¶ Absque liberis.] similis substitutio habetur. j. de test. c. Raynutius. & c. Raynaldus. vnde no. q cũ talis cõditio apponitur; si sine liberis decedat, volo vt hæreditas perueniat ad talem, etiam si naturales habeat filios, euanescit substitutio. ff. ad Treb. ex facto. §. si quis rogatus. & ff. de leg. 2. cũ pater. § volo. l. Lucius. §. vlt. Itẽ si filius fuerit natus, & ille præmoriat. vr sine liberis decessisse. j. de test. Raynuti⁹. & ff. ad Treb. ex facto. §. pen. Si aũt dicatur, si sine hr̃de decesseris, substituo talem noĩe hr̃dis, soli filij intelligunt. ff. eo. ex facto. §. vlt. Itẽ si nõ habeat filiũ, sed habeat nepotem ex filio, substitutio euanescit C. de cõd. inser. l. 2. & C. de inst. & subst. gñaliter. Et hic scias q q rogat restituere hr̃ditatẽ alij, nil p̃t alienare. C. cõia de l. l. vlt. nisi in casib. qui notant in Auth. ibi posita. quartam tamen per Trebellianũ potest retinere sibi. & si filius sit rogatus, ẽt Falcidiã cum quarta põt retinere. j. de test. Raynuti⁹. & c. Rainald⁹. vbi vtraq. quarta retinetur. Si vero rogatus ẽ restituere qcqd supest de hæreditate, tunc ad minus quartam reseruabit substituto. C. ad Treb. Auth. si rogati. Item licet pure qs rogatus sit alicui restituere hæreditatẽ nulla facta mẽtione de filijs, si tamẽ postea habuerit filios vel nepotes, substitutio euanescit. C. de fideicõ. cũ acutissimi. C. de inst. & subst. generaliter. ff. de condi. & dem. cũ auus. Ioan.

b ¶ Se & sua.] ista duo requirebantur: quia sua sine seipso donare non poterat. quia illa restituere tenebatur: & licet dominus sit, tamen commode inde testari non potest. C. communia de l. l. vlt. ff. ad Treb. quidam. §. si quis filium.

c ¶ Secundæ.] no. quòd præsumitur maior, nisi probetur minor. C. de in integ. rest. mino. si minorem. ff. de iureiur. nam postea. §. si minor. Ber.

Glo. seq. obijcit & dupliciter soluit. secundo arg. tertio quærit obijciendo. & soluit.]

d ¶ Verbum dubiũ.] sed nonne verbũ dubiũ in iudicio interpretandũ est contra reum. j. ff. de verb. obl. inter stipulantem. §. 1. ff. de iudi. si qs intẽtione. ff. de reg. iu. l. in ambiguis. & j. de rescr. cũ adeo. sed istud est hodie propter religionem, pro qua multa statuta sunt. ff de reli. & sum. fu. sunt personæ. sicut q̃nq; propter dotẽ. ff. de iure do. in ambiguis, vel istud nõ fuit verbum actoris, sed testium. Et est arg. q verbũ testis ambiguum, pro reo sit interpretandum, vt hic. & j. eo. ex litteris. & j. de fi. instru. inter dilectos, in fi. Et est notabile q dictũ testis dubiũ semper ꝯtra eum q produxit, est interpretandum: & est ratio. qa qui probat, clare & aperte dẽt pbare qđ si non faciat, nõ pdest talis obscura probatio. j. de test. tu. vñ reus absoluitur, vt ibi & hic. sed quare nõ q̃rit scđo de ætate à teste, vt certificet iudex saltẽ. sed certe iudex q testẽ ipsum examinauerat, debuit q̃rere ab ipso: & ẽt post apturã testiũ ex officio suo p̃t q̃rere interpretationẽ à teste sui dicti, cũ ipse dẽat interrogare quotiescũq; necesse fuerit. ff. de inter. act. vbicũque. & cũcta rimari. 30. q. 5. judicãtẽ. & j. de fi. instru. cũ Ioannes. & est expssum, q testis qui confuse dixit testimoniũ, iterum sit examinãdus. inf. de test. cũ clamor. sed ad petitionẽ partis non dẽt hoc facere, & hoc pp periculũ subornationis. 4.

e ¶ Firmata.] vñ ꝯ proprium iuramentum ẽt nõ dẽt audiri. C. si aduer. vend. l. 1. & C. si adue. don. l. 1. & in consti. imperatoris, sacramenta puberum. B.

[Gl. seq. in uersi. instituit. distinguit, q rogat qs restituere priuato vel ecclesię, & primo casu aut monasteriũ ingreditur, aut fit clericus. vltimo quærit, & soluit.]

f ¶ Qui monasterium instituit.] ingressus monasterium fingitur habere hr̃dem, cũ rogatus est restituere priuato, vel cum ei priuatus est substitutus. Si aũt rogat⁹ est restituere loco religioso vel ecclesiæ, vel expendere in pias cãs, nõ euanescit substitutio per ingressum monasterij. in Auth. de san. epi. §. sed hæc p̃senti. coll. 9. vñ sumptũ fuit illud Auth. C. ad Treb. Auth. nisi rogati. Si vero ille q rogatus est restituere hęreditatem vel legatum, fiat clericus, exigunt duo. s. vt substitutio euanescat, vt perpetuo etiã maneat in ecclesia: & relictũ expendat in pias cãs, vt in p̃dicta Auth. dr̃, p ingressum monasterij substitutio euanescit, ita q teneat monachatus, aliàs non euanescit substitu-

1 Et propter ea quæ ibi tradit plenissime Guilielmus Bñdictus hoc caput illustrant, eum videto.

† Concordat textus in Auth. ingressi. C. de sacro. eccl. & c. quia ingredientib. 19. q. 3.

† Hunc tex. dicunt hic Abb. & Feli. esse singularẽ ad hoc q quis potest in uita se p.i uare potestate testandi, s. per ĩgressum monasterij.

† Dictio, voti, deest in omnibus manuscrip.

† al. timore

2 Incipiendo ab vltimo. Io. And.

3 Hic vterque reus & actor. dic tñ de hoc vt no. in Spe. d̃ rest. spol. cũ ad sedẽ. Io. And.

† Hæc duo verba: & sua, desunt in scriptis: solũ habet vnus vetustus.

4 Concor. test. in l. producti. & ibi Ber. ff. de testi.

† Vide l. si quid & l. si prędium. C. de pręd. mi.

substitutio nisi fiat monachus. Sed quid si tradit se & sua alicui ecclesię sæculari, nunquid euanescit substitutio? arg præd. Aut. vr̄ ꝙ sic, fauore ecclesiæ. nec credo ꝙ euanescat nisi ī casu p̄d. Aut. nec extēdo ad aliū casum 1 licet quidam dicant contra. B.

1 Nec ad alios terminos ſm do. Marsi. q̄ tenebat, ꝙ cū Aut. illa ponat terminos q̄n ali⁹ est conditionē apponēs & alius in cuius persona apponitur, puta hæres vel legatarius: si vn⁹ de se loquēs apponeret conditionē legando uel donando, si decedat sine filijs, intelligetur de ueris, nec erit locus Auth. Hoc declarari in Spe. de stat. no. super uersi. 15. Io. And.

Licet.] interdicto vti possidetis, obtinet qui iustiorē titulū ꝓbat. ita cōiter summatur, sed certe hęc summatio est nimis gn̄alis, & vr̄ requirere titulū in hoc interdicto, contra id quod habetur insti. de interdict. §. retinendæ. Diuiditur decre. ista in q̄nq; partes. In prima proces sus decisa narratio. In secūda, ibi, Porro Fauētinorū exceptio contra testes ecclesiæ, ipsius rn̄sio, Papæ inter locutio, & interlocutionis rō. In tertia: ibi, Post hoc. corruptionis & falsitatis noua exceptio, ipsius ꝓbationis & reprobationis cōmissio. In quarta: ibi, Quamquā testes Fauētinorum impugnat. primo ꝓbatorios secundo reprobatorios. In quinta: ibi, Ex p̄missis. allegando cōcludit pro ecclesia. Abbas Siculus.

filius H. sancti Eustachij Cardinalis attēdēs, ꝙ syndicus vester intētionē tuā plene fundasset, & ꝙ nihil fuisset ex aduerso sufficiēter probatum, cum & si ostensum esset per testes, ꝙ M. suæ oblationis tp̄e fuerit minor annis: verum tn̄ primæ vel secundæ oblationis tempore minor fuerit, & quot annis minor, non fuisset expresſū, de mandato nostro sn̄iam protulit: & prædictis G. & B. silentium imponens super his, quæ à monasterio postulabant, eos ad restitutionem illorū, quæ de bonis prędictis M. propria temeritate inuaserat, condemnauit. Nos igitur sententiam ipsam auctoritate Apostolica confirmamus.

¶ Idem.

¶ Si actor & reus in interdicto retinēdæ possessionis ꝓbāt obtinet is q̄ antiquiorem possessionē probat titulo maxime iustificatā, vel meliores probationes respectu possessionis adduxit h. d. notabiliter, & probatur satis hoc summarium in versiculo. ex p̄missis, pōderato uersiculo maxime.

CAP. IX.

Licet † causam, quæ inter ecclesiam Rauēnatem, & commune Fauentiæ super iurisdictione, honore, ac districtu in villa sancti P. & castro Arioli, quod† de iure ad se spectare dicta ecclesia proponebat; & infra.[a]

¶ Porro attestationibus publicatis, syndicus Fauētinorū proposuit, se velle

CASVS. Inter archiep̄m Rauennateñ. ex vna parte, & cōe Fauētiæ ex altera, qō vertebat̄ sup̄ iurisdōne, honore, ac districtu in villa sancti Petri, ac q̄busdā castris & terris alijs, q̄ de iure ad Rauēnateñ. ecclesiā p̄tinebāt: ꝓcuratores vtriusq; partes pp̄ hoc ad sedē Apo. accesserūt: lite cont. super p̄dictis, per ꝓcuratores p̄dictos & iuramēto calūniæ præstito: quia vtriq; parti erat plurimum onerosum, testes ꝓducere corā Papa, mandauit Papa ep̄o Placētino, vt j̃. tres menses testes reciperet, quos vtraq; pars tam super principali negotio, q̃ in personas testiū duceret ꝓducendos, statuendo partib. terminū, in quo cum attestationib. apud sedē Apo. se repræsentēt: Tādem partes cum attestationib. comparuerunt corā dn̄o Papa attestationib publicatis syndicus Fauētinorū ꝓposuit, se velle in p̄sonas testiū ex parte altera ꝓductorum quædā obijcere & ꝓbare: Syndicus archiep̄i eǭ rn̄dit id fieri non dēre; Papa interloquendo decreuit ipsum non esse audiendū, cum intra tres mēses ꝓut in litteris dn̄i Papæ mandabat̄, id facere non curauerit: Post hoc syndicus p̄dictus obiecit in testes p̄dictos, ꝙ corrupti falsa dixissent: Papa dicit ꝙ talis exceptio nō solū ante sn̄iam, sed ēt post pōt opponi: q̃uis crēderet̄, ꝙ talis exceptio, p̄ excogitatam malitiam ad differēdum negotium proponeretur. eam admisit, mādans quibusdā iudicib. vt testes quos super hac exceptione ꝓcurator Faueñ. duceret producendos, reciperent. j̃. mensē, indulto ex tūc altero mense procuratori ecclesiæ Rauennateñ. j̃. quē ad reprobationem illorū testes ꝓcederet coram eis: Iudices p̄dicti, receptis testb. p̄dictis, attestationes ad dn̄m Papā remiserunt prout receperant in mandatis. post hoc dominus Papa examinauit testes hinc & inde ꝓductos, & quamuis pars Fauentinorū multos testes ꝓduxerit sup̄ negotio principali, vix tn̄ ex illis sex tātūmodo remanserunt: q̄a quidā sibimet ꝯdicūt in serie sui dicti: & q̄dā alij sunt in suis testimonijs singulares, & alij qui inducti fuerant ad reprobandū testes ecclesiæ Rauennat. plures reprobāt̄ q̄a sibi inuicē ꝯdicūt & alij, licet pauci numero, malæ famæ sunt & opinionis; ex alia cā etiam repellūtur: quia nō probāt id ad q̄đ eorū syndic⁹ se adstrinxit, videlicet ꝙ corrupti falsa dixissēt; q̄a & si đ corruptione aliqua videant̄ dixisse, de falsitate nihil dicunt. Ex p̄missis apparet euidēter ꝙ ecclesia p̄ testes plures, quib. potius lux veritatis assistit, sufficiēter ꝓbauit, quod à lx. annis, & citra supradicta loca possedit: p̄ q̄đ patet, ꝙ si Fauēti. à q̄nquagita annis citra (vt testes sui videntur deponere) aliqua p̄cipiūt in locis p̄dictis, illa incepērūt p̄cipere sine iusto titulo, cū duo insimul & eodē mō, in solidū eādē rē possidere non possint, & Fauen. nō ostēdant: sed priuilegijs Imperatorū & Romanorū pon. concessis ecclesiæ Raueñ. colligitur manifeste, possessionē ecclesiæ in prædictis iustā fuisse: & ita p̄ ꝯn̄s apparet, ꝙ Faueñ. minus iuste & sine titulo, aliqua in locis prædictis occuparūt. quia vero syndicus ecclesiæ petijt commune Fauentiæ à vi turbatiua seu inquietatiua super præmissis prohiberi, Papa vīdēs in hoc casu non sic esse locum interdicto, vti possidetis, ita possideatis. cum probationes ecclesię Rauēnateñ. lōge sint potiores, & iō sit in interdicto superior, cōdēnauit commune Fauentiæ ipsi ecclesiæ super iurisdictione, honore, atq; districtu, & alijs generaliter p̄tinentib. ad hoc locis prædictis, quo ad possessoriū iudicium, quo tantummodo actum est, sibi perpetuum silentium imponens. & prohibens eidem, vt neq; per se, neq; per alios super prædictis præsumant aliquatenus ecclesiā molestare. Not. ꝙ exceptio falsi ante sententiam & post, potest opponi. Item testis qui cōtradicit sibi, non valet. Item testis singularis non valet. Item testibus malæ famæ non est credendum, vel saltem modica fides est adhibenda. item qui adstrinxit se ad plura probanda, non sufficit si alterum probet. itē duo insimul eandem rem & eodē modo in solidum possidere nō possunt. Item in interdicto, vti possidetis, Vincit qui possessionem & titulum ostendit.

† Cap. 4. eo. ti. in 3. cōp. Et de intellectu vide Fernandum Vasquium lib. 2. ca. 36. controuersiarum vsu frequētius. adde purpuratum consilio 81. volum. 1.

† al. quæ.

a ¶ Et infra.] 2 sub isto, j̃. fuit lis cont. coram domino Papa, vt sup. de iur. cal. cū causam cuius pars hæc est. & commissa fuit receptio testiū iudicib. & testib. receptis remiserunt ad Papam depositiones eorum. inf. de testibus, cum causam.

2 Hæc glossula non reperit in antiquis exemplaribus.

[Glo. seq. notat terminum præfigi posse productioni testium, inducit quattuor similia.]

a ¶ Trium

in personas testiũ ex parte altera productorũ, quædam obijcere ac probare: œconomo ecclesiæ asserente id fieri non debere. super quo interloquendo decernimus, ipsum nulla tenus audiẽdum: cum infra trium mensium [a] spatium, in nostris litteris cõprehensum, testes huiusmodi producere non curauerit; inf. quem terminum pars vtraque testes inducere † potuit, tam in personas testium, quá super negotio principali. ¶ Post hoc idem obiecit in testes prædictos, quod corrupti falsa dixissent. Vnde quia talis exceptio non solum ante, sed etiam post sententiam potest opponi, [b] licet nonnulli crederent: Fauẽtinorum partem exceptionẽ huiusmodi per excogitatam malitiam [c] ad impediendum processum negotij obiecisse, quia tamen nolumus a iure tramite declinare, magistris. C. & T. † præcipimus, vt testes, quos super hac exceptione procurator Fauentinorum duceret producendos, infra mensem, recipere & examinare curarent, de singulis circunstantijs [d] † subtiliter inquirentes, indulto ex tunc altero mẽse procuratori ecclesię supradictæ, inf. quem, si vellet, ad reprobationem [e] testium illorum, produceret testes coram eis, & inf.

¶ Quamquam autem pars Fauentinorum testes multos produxerit super negotio principali, vix tamen ex illis sex remanserunt cõcordes, cum alij sibimet in scire sui testimonij contradicant, & quidam † alij sint in dicto sui testimonij singulares. [g] Ad reprobandum vero quosdam testium ecclesiæ Raueñ. & si ex parte Fauentinorum quidam sint testes inducti, plures tamen illorum reprobantur, quia sibi inuicem euidentissime contradicunt: quidã vero alii pauci numero, quamuis nõ reprobẽtur expresse, [h] vsque adeo tamen malæ famę sunt, & leuis opinionis, [i] quod eorum dictis nulla vel modica [k] est fides adhibenda. † Ijdem quoque testes [l] Fauentinorum generaliter repelluntur, quia nõ probant illud ad quod probandum eorũ syndicus se adstrinxit, [m] videlicet, quod corrupti

a ¶ Trium mensium.] nota ꝙ iudex ex officio suo potest præfigere terminum productioni testium. ꝉ. de testi. in nomine dñi. Item ad exceptiones. ꝉ. de excep. pastoralis. Item ad accusationem matrimonij. ꝉ. de clãde. despon. cum inhibitio. Item ad accusandum. ꝉ. de accus. licet. & C. qui accus. non pos. si ea quæ. & ꝉ. de fi. instru. accepimus. Item vbi impeditur status alicuius, C. de inge. diffamari. Ioan.

[Gl. seq. Primo allegat duas concordãtias, & distinguit an fuerit vel non mota quæstio falsi. Secũdo ponit opinionem, ꝙ falsitatem testium sine corruptione probare non sufficit, demum ponit contrariam, quam approbat. Tertio tractat an corruptio sine falsitate sufficiat. & ar. pro & cotra. Vlt mo no. ꝙ sententia per falsas probationes lata tenet, & ponit tres modos retractãdi.

b ¶ Opponi.] sic s. de proc. in nostra. & C. de fal. querelam. Distinguitur in, quia aut quæstio de falso mota fuit in iudicio, aut nõ. Si fuerit mota, nunquam postea prætextu falsi retractatur sñia. 1. C. si ex fal. instr. l. 1. & 2. in fi. nisi appellatũ sit: tunc enim potest opponi in causa appellationis, C. de fi. instru. l. ult. in fi. & testes possunt produci C. de tempo. app. per hanc. in fi. Sed si nunquam fuit quæstio falsi mota, licet tunc non sit appellatum: non tñ transit in rẽ iudicatam vsque ad xx annos. C. de fals. querelam. & ꝉ. de excep. cũ venerabilis.

Et nota quod secundum quosdam non sufficit probare testes esse falsos, nisi probentur corrupti. arg. ff. de re iudic. diuus. quæ loquitur in eodẽ casu cum hac decretali. Alij probabilius dicunt, vt Ioan. & B. ꝙ sicut sufficit probare instrumentum esse falsum. C. si ex fal. instru. l. penult. & vlt. sic & testes, cum habeant hinc inde parem vim. C. de fide instrum. in exercendis. & facit ad hoc ff. de exceptio. qui agnitis. & C. de transa. si ex falsis. Sed nunquid sufficit probare testes esse corruptos? Arg. quod sic 2. q. 6. ca. ei qui. §. diffinitiua. ver. venales. C. quando prouo. non est neces. venales. & ꝉ. de testi. sicut. E contra videtur quod non, quia non sufficit probare corruptionem, nisi & iudex secutus fuerit dicta corruptorum testium. ꝉ. de re iudicata, cum I. & A. C. si ex fal. instru. falsam, similiter non sufficit probare falsitatem nisi probetur iudicem secutũ fuisse illam, vt patet per pdicta iura. 2. Item not. ꝙ sñia quæ lata est per falsos testes, vel per falsa instrumenta, bene tenet, sed retractanda est. ff. de re iudi. diuus. ꝙ potest retractari per in integ. resti. vsque ad quadriennium [3] implorato iudicis officio, vel per actionem in factum vsque ad triginta annos. vel si criminaliter agatur, vsque ad viginti annos. C. de fal. querelam ꝉ. de excep. cum venerabilis.

ADDITIO. Vnde versus.

Accusas, agis in factum: per i, o in reuocabis.

Falsum, viginti; triginta quattuor annis.

c ¶ Malitiam.] si de hoc constaret, condẽnari deberẽt ad expẽsas. s. de dolo & contu. finẽ. vbi de hoc.

d ¶ Circunstantijs.] sic ꝉ. de testi. cũ causam. & 3. q. 9. nihilominus. arg. & 4. q. 3. testes.

e ¶ Reprobationẽ.] no. ꝙ possum reprobare testes aduersarij mei: & tres reprobationes pñt fieri, & non vltra. ꝉ. de testib. licet dilectus.

f ¶ Contradicãt.] vnde non valent. 3. q. 6. nihilominus. & 4. q. 2. c. si testes. §. itẽ qui falsa. & ꝉ. de appell. solicitudinem. 23. q. 7. quod autem. & C. de liberal. cau. cum precum.

g ¶ Singulares.] sic s. de elect. bonę. & inf. de accus. cũ dilectus.

h Expresse.] criminibus expresse non probatis.

i ¶ Opinionis.] quod constitit per attestationes ex parte archiepiscopi exhibitas contra illos, vt s. dixi & ille etiam qui examinat testes, debet significare iudici quanta fides sit testibus adhibenda. ff. de test. l. 2. & ꝉ. de fideiussoribus sit constitutas.

K ¶ Modica.] non tamen ex toto nulla. ꝉ. de simo. per tuas. quæ tamen in alio casu loquitur.

l ¶ Testes.] qui inducti sunt ad falsitatem probandam.

[Gl. seq. notat ꝙ si quis se distringit ad duo, &c. inducit vnam decretalem, & duas leges ad contrariũ inducit vnam l. duas decretales. Secundo quærit quomodo falsitas testium prohibet respondet dupliciter. Tertio erit an altero probato, &c. respondet.

m ¶ Se adstrinxit.] sic vr ꝙ si aliquis se astringat ad duo probanda. quorum alterum per se sufficeret, quod tunc non sufficit probare vnum, nisi impleuerit intentionem

† al. producere.

1 De hoc in Spe. de resc. præsen. §. 1. igitur. in fi. vbi et tractatur an sit idẽ in falsitate rescripti & instrumenti ... & de rescripto plene dixi post Inn. s. de rescrip. sup litteris. Io. And.

† al. A.

2 Cõcor. l. si fto. §. Marcellus. ff. de iud. Bar. in l. diuus. ff. de re iudi.

† Vide text. in l. vbicunque. ff. de inter. ac. cum alijs multis.

† In plurib. antiquis ita: ad reprobationem illorum, testes produceret coram eis.

† al. ita: & quidam alij sũt ĩ dicto, &c. in nõnullis antiquioribus ita; & quidã alij sunt testimonij singulares.

3 C. de in integ. rest. l. fi. Io. And.

† al. habẽda.

sionem suam ad quam se obligauit. C. de rei vẽdicatione. l. vlt. argum. sup. de causa possessionis. cũ ecclesia. & ff. de excusatio. tut. qui testamento. Arg. contra ĩ. de appellatio. significauit. in fi. ĩ. de præben. cum iam dudũ. & ar. ad hoc. ff. de cond. & demon. falsa. & ex eo quod dicit, adstringit: videtur expressum quod sufficeret alterũ probare, nisi specialiter se obligasset, quod verũ est, vt supra dictum est. Pla. fuit in contraria opinione. Sed quomodo potest ꝓbare testes falsum dixisse? 1 Respondeo indirecte, exemplũ patet. ĩ. de testib. ex tenore. & c. series. & C. de contrahen. stipulatio. optimam. Vel põt probare per alios testes quod corrupti fuerunt pretiũ inde recipiendo. Sed ponamus quod probatum à parte fuit alterum istorum tantum, nunquid iudex sententiabit ad dictum ipsorum, qui falsum testimonium obtulerunt, nec alij testes adsint, quorũ testimonium sequatur iudex? Satis videtur quòd sic, ex eo quod dicit, & sibi imputet quod ad vtrũque se obligauit: qa per hoc voluit fidem adhibere falsis vel corruptis, obligãdo se ad vtrũque: secus crederẽ si alicui obijcerentur plura crimina, vt ab ecclesia repellatur sub hac forma: quia iudex officio suo posset illum repellere, cui probatum esset furtum, vel homicidium, licet illud crimen non probetur, dum tamen vtrumque per se sufficiat ad priuationem: quia crimina vndecunque claruerint, punienda sunt. 24. q. 3. ecce. de hoc dixi. sup. de rescript. ex parte.

falsa dixerunt: quoniam & si de corruptione videatur aliquid dicere, de falsitate penitus nihil dicunt: † & infra.

¶ Ex præmissis igitur euidenter apparet, quod ecclesia per testes numero plures, quib. potius lux veritatis assistit, qui ẽt aptiora negotio, & vero proximiora in suis testimonijs expresserunt, sufficienter ostendit; quod a sexaginta annis & citra, cum omni iurisdictione, honore, atq. districtu loca supradicta posedit, per quod patet, ꝙ si cõe Fauentin. a quinquaginta annis citra (sicut videntur testes eorum deponere) aliqua seruitia in locis perceperunt supradictis, illa proculdubio sine iusto titulo percipere incœperunt; cum duo simul eandem rem, & eodem modo [a] insolidum possidere nõ possint, maxime † cum iidem Fauentini iustum possessionis titulum [b] non ostendant, & ex priuilegiis Imperatorum & Romanorũ Pontificum ecclesiæ Rauenaten. concessis. euidentissime colligatur, possessionem ipsius ecclesiæ in prædictis locis, iustam fuisse.

¶ Cum ergo constet Fauẽtin. ab eo tpe, quo se possedisse probare cõtendũt, minus † iuste ac sine titulo, aliqua ĩ prædictis locis, temeritate propria occupasse; [c] & œconomus eiusdem ecclesiæ petierit, a vi turbatiua, [d] seu inquietatiua super præmissis cõe Fauentin. prohiberi: nos cognoscentes in hoc casu non sic locum esse interdicto, Vti possidetis, [e] vt di-

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Eodem modo.] bene dicit, eodem modo. ff. de acquir. poss. possideri. §. contrario. nam vnus potest. habere ciuilem. & alius naturalem possessionem. ff. de ꝓca. & habet. §. eum qui. sic ff. cõmoda. si vt certo. §. vlt. Sed contra. ff. vti. possid. l. 3. in princ. vbi dicitur, quod vnus iustam habet possessionem, & alius iniustam, vt ff. qui satisda. cog. sciendum. §. si fundus. & ff. de iure do. quamuis. & C. de iure dot. in rebus. Ex quibus colligitur quod maritus est dominus rerum dotalium. & vxor 2. similiter, hoc verbum, eodem modo soluit contrarietatem.

[Glo. sequen. obijcit opin. ponit, quam reprobat, & soluit.]

b ¶ Titulum.] sed quare tenetur isti ostendere titulum, cum probent se possedisse, & possessor non compellitur dicere titulum suæ possessionis. 2. q. 5. §. 1. & 6. q. vlt. accusatori? Propter hoc dicunt quidam, quod vbi possessor petit se non inquietari, debet probare titulum. arg. ĩ. de præscri. si diligenti. & ĩ. de deci. dudũ. & C. de præscrip. longi temp. diutina. sed hoc non est verum, ad hoc etiam valet assignare titulum, cum agitur interdicto vti possidetis. vt per hoc videatur habere potiora iura: quia qui potiora iura habet, obtinet in hoc interdicto: cum enim habebat titulum, patet ꝙ nec vi, nec clã, nec precario possidet, vnde obtinebit. Inst. de interd. §. retinendæ. veruntamen in hoc interdicto non est necesse probare, quòd quis iuste possideat, sed sufficit ꝙ nec vi, nec clã, nec precario ab aduersario possideat. ff. vti possideris. si duo. in princip. & l. 2. hoc autem quod nec vi, nec clam, nec precario, &c. ad tempus litis contestatæ referẽdum est. instit. de interdictis. §. hodie.

c ¶ Occupasse.] & iõ præscribere non potuerunt: quia in occupatis & inuasis. non currit præscrip. 93. distin. illud. & 16. q. 3. licet. & ĩ. de præscri. quoniam.

d ¶ A vi turbatiua.] no. quod multiplex est vis. de quibus dr̃. ĩ. quod metus causa. ad audientiam. & ibi vides. 3 Dicitur tamen vis turbatiua quãdo turbatur possessio, & in dubium reuocatur quis possideat: & illa spectat ad interdictum, Vti possidetis & in reb. immobilibus: vel ad interdictũ, Vtrobi, in rebus mobilibus tantum.

[Ex glos. seq. colligas de interdicto, Vti possidetis, quibus stetur, contra quos, pro quibus rebus, & quomodo in eo sententietur.]

e ¶ Vti possidetis.] quandoque 4 tamen locus est huic interdicto in casu vbi vnus possidet, & aliter inquietat eum in possessione, non tamen iudex dẽt pronunciare. Vti possidetis, ita possideatis, sed ne inquietet possessorem. ff. vti possidetis. l. 1. §. vlt. & C. eo. tit. l. unica. Redditur enim hoc interdictum inter eum qui possidet, & eum qui nõ possidet, sed inquietat. ff. uti possi. si duo. §. 2. in casibus uero uincit uterq; scilicet ubi redditur inter duos possidentes unum ciuiliter, alterum naturaliter, ut fructuarius & proprietarius, & neuter possidet ab alio ui, uel clam, uel precario: & tunc debet iudex pronunciare. Vti possidetis, ita possideatis: non tamen ita confuse sub illis uerbis, uti possidetis, &c. quia sic daret gladium utrique parti, sed debet examinare qualitates possessionum & probationum, & distinguere eas in sententia sua sic: probasti te habere possessionem proprietatis ciuilem, & ego pronũcio te ita possidere, uti possides; & tu probasti te esse in possessione usus fructus naturalis, & ego pronuncio te possidere ut usufructuarium, idest, uti possedetis, & ita posideatis. arg. inst. de actio. §. curare. Si autem non liqueat ei de qualitatibus possessionum, non ferat sententiam. unde si uterque dicit se insolidum possidere naturaliter & ciuiliter, & uterque probat. si etiã unus probat melius, iudex proferat pro eo sententiam. argumen. hic. Si uero probationes pares sint. uidetur innuere

† Vide l. Celsus. ff. de arbi. & l. diu⁹. & ibi Bar. ff. de re iud.

1 Cũ publicatis attestationib. non põt testes su ꝑ principali induci, ꝑꝑ quod dicit Vinc. hoc fieri posse ꝑ dicta aliorũ testiũ iã ꝓductorum ante publicationẽ, uel ꝑ sua propria dicta si sibi cõtradicunt, uel ĩstrumẽta. Io. And.

2 Similiter tex. §. si fundus. colligit, ꝙ uterq; possidet. Itẽ sũt qñque duo dñi alter spẽ alter re: sicut pr̃, & filius. ff. de liber. & post. l. in suis. sin Hos. Io. An.

¶ al. & maxi me.

† In uno uatustissimo ita: minus iuste ac sine iusto titulo.

3 Hoc dixit quia Io. hic notauerat. Io. And.

4 al. bñ tñ. &c.

Vti possidetis si fuerit intẽtatum, qualiter erit sñia proferẽda.

cere debeamus, [a] Vti possidetis, ita possideatis, cũ probationes ecclesiæ longe sint potiores, [b] & ideo sit in interdicto superior, cõe Fauen. [c] sibi condemnamus, sup iurisdictione, & honore, atq; districtu, & alijs ad hoc generaliter pertinentibus in locis prędictis quo ad possessoriũ iudicium, quo tantummodo actum est, perpetuum silentium imponentes, & prohibentes eidem, vt neque per se, neq; per alios super his præsumat Rauennat. ecclesiam, aut habitatores prædictorum locorum aliquatenus molestare. †

¶ Idem.

¶ Si qui nominent aliquẽ filium, & ita communiter reputatur, non creditur postea alteri eorum iuranti contrarium.

innuere littera ista, ꝙ iudex ita debeat probare, Vti possideris, ita possideatis, vt dicũt quidam, sed nõ vr̃ hoc habere rationem: quia sic quod impossibile est probauerunt, scilicet vtrumque in solidum possidere, vt hic. & ff de pͤcario duo. ff. de acq. pos. possideri. §. econtrario. ergo cũ nõ sit maior rõ, quare vnus possideat magis q̃ alter, nõ cõstat ei q̃s possideat. supersedeat itaq;, q̃a de re icerta nõ põt certa sñia ferri. 33. dis. habuisse. & 11. q. 3. graue. & ff. de re iu. si vn⁹ ex plurib. q̃a nõ liquet ei de cã, ne ei⁹ sñia contineat impossibilitatẽ, p sententiã .n. dẽt ius declarari. ff. si ser. ven. l. sicuti. § sed si q̃rit. sed p talẽ sententiã nulla fit d̃claratio, & hoc verũ est, nisi vnus ostẽdat titulũ, sicut hic dr̃: q̃a sententiandũ est ꝓ eo q̃ hẽt titulũ. Itẽ si cõstat quis primũ ad iudiciũ ꝓuocauit, cõ eũ dẽt sentẽtiari vbi ꝓbationes omnino sũt pares. 1 s̃. e. ex litteris. & ĩ. d̃ fid. inst. c. inter dilectos. I fi. vbi nullus ostendit titulũ, vel vterq; & oĩno sunt æquales ꝓbationes, nec appareat q̃s ad iudiciũ prouocauit; sorte dirimatur. ff. d̃ iud. sed cum ambo. ff. fam. ercis. si quæ. §. 1. C. cõmunia de legatis si duobus, in princ. & 26. q. 2. sors. Item not. ꝙ interdictum, vti possidetis, possidenti datur. & eũ tenetur. datur ẽt ad excipiendum, aliàs actio nõ dat̃ possessori, vti pos. l. 1. §. restituendæ. & §. interdictũ. item interdictum hoc, vti possidetis. locum habet tãtum de possessione soli retinenda. ff. vti pos. l. 1. §. 2. & inst. de interdi. §. retinẽdæ. & §. sed interdictio. Sed interdictũ, vtrobi, de reb. mobilib. tm̃ locum habet, & proponit̃ pro retinẽda possessione rei mobilis. cũ possidens inq̃etatur. ff. vtrobi. l. vnica inst. de interd. § retinẽdæ. & §. sed interdicto. Et cõponit̃. vtrobi. ex vtrum, & vbi. & vbi, ponit̃ pro apud, & vtrũ ꝓ quẽ, quasi dicat, apud quem est res mobilis. Item licet dictum sit ꝙ possessori soli detur hoc interdictum, vti possidetis datur etiam pro iuribus incorporalibus. 2 & vsusfructus. ff. vti possidetis. l. vltima. ff si serui. vẽdicetur. s. sicuti. §. Aristo. ff. de seruitu. quoties via. & hic. Laur.

a ¶ Debeamus.] imo dẽmus dicere, ecclesia Rauennas possideat, & cõe Fauẽ. non inquietet, ꝓut sequitur, & uerba edicti pluralia, vti possidetis, &c. hoc casu resoluuntur in singulare. Ber.

b ¶ Potiores.] qui potiora iura habet. obtinere debet. C. de edic. Hadria. tol. l. vlt. Ber.

[Glo. seq. signat contrarium, remittit & soluit.]

c ¶ Cõmune Fauen.] hic concipitur sñia noĩe cõis Fauentæ, & non procuratoris: vnde signatur contra.

1 Cautelam aduocati in hoc casu circa possessionẽ apprehẽdẽdã. & aduersariũ ea priuandum quã recitat hic Pet. & Abbas. Vide in Spec. de peti. & pos. §. 1. ver. no. tũ. Io. And.

† Vide l. fin. C. de fidcic. liber.

Et de materia huius c. vide plene per Petrum Duenam, regula. 341. & seq. incip. filiatio. & qualiter probetur filiatio, vide Alexã. consi. 51. lib. 1. & consil. 74. lib. 2.

2 Et proprie dicitur quasi vti possidetis, secundum Gos. Ioan. And.

3 Et tñ procurator fuerit contestatus litem: vt patet, s̃. de iur. calũ. cũ causam. Io. And.

CAP. X.

PEr † tuas nobis litteras intimasti, ꝙ cum T. Tiburtinus ciuis quandam per septennium habuerit concubinam nec prolem susceperit interim ex eadem, ac ipsa postmodum diuertens ab eo, ad ipsum non post multum tempus † redijsset, filium quem reuersa, in domum ipsius peperit, ex eo se asseruit suscepisse; & infra. ¶ Quia vero mulier illa de dicto T. suscepisse R. de quo agitur, primitus constanter asseruit, & idem T. præfatæ mulieris præcipue deuictus instãtia, ipsũ suũ filiũ publice recognouit, & filius eius nominatus [d] cõmuniter fuit, & habit⁹ ab ambobus, eiusdẽ mulieris postmodum iuramẽto in contrarium præstito non est standum, † cum nimis indignum sit (iuxta legitimas sanctiones) vt quod

ĩ. de relig. do. constitutus. & ĩ. de cap. mo. dilect. C. de sen. & interloc. l. 1. & s̃. de elect. querelam. Dic vt ibi dictum est. Vel potest dici ꝙ ecclesia non multũ curat de hoc solennitate, quia inuenio ꝙ quandoque cõdemnatur monasterium, & nõ procurator ipsius. s̃ de in integ. rest. suscitata. & ĩ. de cẽsi. sopitę. & ĩ. de sepul. in nostra.

PEr tuas. Cõis diuisio. Secunda: ibi, Quia vero. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam ciuis Tiburtinus T. noĩe quandam concubinam tenuit p septennium, nec interim prolẽ suscepit ex ea: postmodũ vero ab ipso recedẽs, ad ipsum non post multum tempus est reuersa, & in domo ipsius filiũ peperit, dicẽs se illum suscepisse ex eo: ipse tñ dicebat ꝙ filius ei⁹ non fuisset, cum per septẽnium stetisset cum eo, nec concepisset ex illo: tandẽ deuictus istãtia mulieris, suum filium recognouit: Cum autem dictus filius R. nomine ad ætatẽ virilem peruenisset, subarhauit Sophiã neptem ipsius T. & carnaliter cognouit eandẽ: Postmodum mater ipsius R. cœpit corã multis publice cõfiteri, iurãs quòd R. filius eius ad dictam Sophiam nulla consanguinitatis linea attinebat, affirmãs per idem iuramẽtum, sed illum de alio quam de pͣdicto T. suscepisse. quærebatur an dicto mulieris esset stãdum, vt sic idẽ R. Sophiam habere valeat in vxorẽ? Respondet Papa, quia mulier illa primo asseruit se dictum R. de præfato T. suscepisse, & idem T. ad instãtiã illius suum, filium recognouit, & filius illius nominatus cõmuniter fuit, & habitus ab vtroq; iuramento illius postmodum in cõtrarium præstito nõ est standum, quia nimis est indignum, vt quod quisque voce dilucide protestatus, est in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare: vnde per cõsequens apparet, ꝙ prædictus R. Sopæiam neptẽ dicti T. cuius prima facie præsumitur consobrinus, habere nõ potest aliquatenus in vxorẽ Nota quod primo dicto alicuuius standum est etiam si postea in contrarium velit iurare, & valet ad testes, si ex interuallo velint mutare dictum suum. Item quod quisque propria voce confitetur, in eundem casum infirmare nõ potest.

d ¶ Nominatus.] bene dicit, nominatus, & habitus, nam sola nominatio 4 non facit eum filium. C. de probat. nõ epistolis. & C. de test. neque. & C. de hær. inst. si pater. & C. de proba. non nudis. & arg. ĩ. de pręsum. illud.

[Gl. seq. dupliciter obijcit. s. pro primo dicto patris & pro secundo matris, & soluit.

† Cap. 2. eo. ti. in 4. compil.

† temporis.

† Vide l. generaliter, C. de non nu. pecu.

4 Dicit H. certe nec habitio facit filiũ, faciunt tñ hic præsumptionẽ sine pro, siue contra. ff. eo. l. ẽt matris. cui stat̃ donec ꝓbet̃ cõtrarium, sed non præiudicat veritati, vt in cõcor. gl. & ff. eo. l. fi. Ioã. And.

a ¶ Infir-

sua quisque voce dilucide protestatus est, in eundem casum proprio valeat testimonio confirmare. [a] Vnde apparet per consequés ꝙ prædictus R. Sophiam neptem memorati T. cuius prima facie præsumitur consobrinus, [b] non potest habere aliquatenus in vxorem.

¶ Idem in concilio generali.†

¶ Iudex debet habere notarium vel duos viros idoneos qui scribãt acta iudicijs: alias si quid difficultatis emerserit per superiorẽ punietur, nec credetur ei super processu nisi in quãtũ per acta, vel aliàs in legitima documenta cõstabit.

† Innocentius iij. in concilio generali Lateran. cap. 38. ti. in 4. compilatiõe. Et de materia huius ca. vltra tradita hic p doctores, vide q̃ no. lib. 3. cõmen. in Direct. inquisitor. Schol. 22. Adde Angelũ in l. gesta. C. de re iud. & Franciscum Curtium iunorem tract. feud. par. 6. q. 4. vbi multa d his duabus psonis loco vnius notarij adhibendis.

a ¶ Infirmare.] verba ista sumpta fuerũt ex illa l. C. de non nu. pec. generaliter. cũ enim assertioni cõiugum credatur ꝙ aliquis nõ sit eorũ filius ĩ. qui fil. sint leg. transmissæ: multo fortius credit eis ꝙ aliqs eorum sit filius ĩ. qui fil. sint leg. p tuas. & ff. de proba. etiam. Sed nõne potius p̃sumendum est pro primo dicto patris. qui primo negauit illũ esse filiũ suum, vt patet in integra, q̃ pro secundo, cum non sit verisimile ꝙ in filium suum tam graue qd dixisset? Arg. ĩ. de p̃sumptio. litteras. vbi nõ statur secũdo iuramento, ꝙ si fuisset filius illius, non potuissent viscera eius nõ fuisse mota. sup eo. ĩ. de p̃sump. afferte. & 23. q. 4. ea vindicta. sic & primo dicto testis credi dẽt, & nõ secundo in ꝯrium p̃lato. ĩ. de test. cum in tua. arg. Preterea paternus affectus omnẽ vincit affectũ. C. de cura. fu. l. vlt. Sed vr̃ ꝙ potius secundo dicto matris stãdum est q̃ primo: quia potius iuramẽto q̃ simplici verbo creditur, maxime cum alia præsumptio p̃cessit ꝙ de alio sit genitus: sed fauore filiationis, potius statur communi opinioni & nominationi vtriusque parentis.

b ¶ Consobrinus.] sic patet ꝙ consanguinitas p̃sumptiue probata dissoluit matrimonium. Item ꝓptet connexitatem causæ sententia lata pro vno præiudicat alijs. 3. q. 6. hoc quippe. & ĩ. de accu. ad petitionem. 81. dist. tantis. Bernard.

Qvoniam contra falsam.] Istud capitulum est valde famosum, & h. d. vt in rubro. Diuidit in tres partes. In prima ponitur constitutiones causa. In secunda constitutio: ibi Statuimus. In tertia pœna. ibi, Iudex autem. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam iudices aliquando in præiudicium alterius partis aliqua asserebat inique, & litigator veram negatiuam contra assertionem iudicis probat non poterat: ne ergo falsitas p̃iudicet veritati, & iniquitas æquitati, statuit concilium, vt tam in ordinario iudicio quam extraordinario, iudex habeat semper aut publicã personã si potest, aut duos idoneos viros q fideliter vniuersa iudicij acta conscribant, videlicet citationes, dilationes, & omnia quæ in litteras per ordinẽ explicantur: designando loca, & tẽpora, & personas, & omnia sic cõscripta partib tribuãtur, ita ꝙ originalia pęnes scriptores vel iudices remoueãt, vt si super processu iudicij orta fuerit dubitatio p acta, possit veritas declarari, ita videlicet, vt sic honestis & descretis iudicib. deferatur, ꝙ p iniquos innocentiũ justitia nõ lædatur. Iudex verò qui cõstitutionẽ istam neglexerit obseruare, si pp ipsius negligentiã aliquid difficultatis emerserit p superiorẽ pœna debita castigetur, nec pro ipsius p̃sumatur processu, nisi quatenus in causa legitimis constiterit documentis. Nota quicquid hic dicitur, notabiliter est notandum.

c ¶ Directa probatio.] directa ideo dicit, quia indirecte bene probatur negatiua. ĩ. de test. ex tenore. De hac tamen materia plene dictum est. s̃. de ele. bonæ. & quæ ibi dicta sunt hic possunt notari, & ideo hic non dicimus Bern.

d ¶ Extraordinario.] id est, delegato. 3. q. c. induciæ. §. spatium. versic. ei autem. & etiam extra ordinariũ vocat qñ nõ proceditur figura iudicij, sed iudex ꝓcedit ex offõ suo in modum inqsitionis vel denũciationis. & ĩ. de accus. inqsitionis & c. sup his. & c. qualiter & qñ. & c. olim. qa ex tunc omnia conscribenda sunt.

Iudicum extraordinarium quod dicatur.

CAP. IX.

Qvoniam contra falsam assertionem iniqui iudicis innocens litigator quandoque nõ potest veram negationem ꝓbare: cum negãtis factam per rerum naturam nulla sit directa [c] probatio: ne falsitas veritati præiudicet, aut iniquitas præualeat æquitati: ¶ Statuimus, vt tam in ordinario iudicio, quã extraordinario, [d] iudex semper adhibeat aut publicam (si potest habere) personam, aut duos † viros [e] idoneos, qui fideliter vniuersa iudicij acta conscribunt: videlicet, citationes, [f] dilationes, [g]

e ¶ Duos viros] sic ergo vr̃ ꝙ tabellio æqualeat duobus, ex quo loco tabellioni adhibent duo idonei. alibi vr̃ ꝙ æqualeat trib. 16. q. 3. ca. placuit. § põt. versi. is ãt. Et sic vr̃ ꝙ pl⁹ credit scripturæ tabellionis q̃ scripturæ epi, vl' alterius iudicis. quia scripturę iudicis nõ creditur nisi habeat testium subscriptionẽ. ĩ. de testib. cũ à nobis. & hoc est ideo qa cũ tabellio iuratus est, credendum est instrumẽto suo: inf. de præscr. ad audientiam. inf. de præsumpt. illud, in fine. Sic etiam consuetudo regionis habet, vt credatur instrumento principis. inf. de fid. inst. cum dilectus. Et licet circa judicia credatur scripturæ tabellionis, tamen circa contractus non creditur ei nisi habeat testium subscriptionem. in Auth. de hær. & Falc. §. sancimus. coll. 1. ex quo enim scriptura inuenitur in actis publicis, licet non habebat testium subscriptionẽ creditur ei. art. 30. q. 1. §. 1 & C. de fid. inst. in Auth. ad hoc. & in Auth. de ijs qui ingred. ad app. §. illud etiam. colla 5. & hoc idem colligitur ex hac littera, quia videtur sufficere tabellio: vel si tabellio haberi non potest, duo idonei viri valent nec hic dicitur quod in præsentia testium illud fiat, sed tutius est vt adhibeantur, si adhiberi possunt.

Tabellio an æquiualeat duobus.

† Adde qđ notarius dicitur publica persona. concor. l. 2. in fi. ff. rem pu. sal. fo.

f ¶ Citationes.] vt per hoc appareat quod perpetuata sit iurisdictio si hoc negaretur, vel reuocaretur in dubium sup. de offic. dele. gratum. & c. licet. & sic Reus per conuentionem solam non posset postea declinare forum transferendo se ad alium locum sup. de for. comp. proposuisti. & ff. de iud. si quis postea. Sed videtur ꝙ de hoc credẽdum esset iudici cũ nuncio credatur. inf. de app. cum parati. ff. de rest. eo. qui sub tut. & cura. sunt. l. magis §. illud. & 65. dist. si forte in fin. Sed forte 1 hodie non creditur soli nuncio, nisi esset publicus nuncius & iuratus, & talib. nunciis creditur in foro ciuili secundum consuetudinẽ Lombardorum. Iure isto videtur quòd non sit ei credendum, nisi constet aliàs legitime.

1 Hoc dicebat Io. sub dubio forte vel s̃m eum saltẽ quo ad saltẽ quoad hoc credit nũcio vt negãs cogatur iurare se nõ citatũ. s̃. de rest. in inte. ex litteris. Io. And.

g ¶ Dilationes.] quæ continere debent quantũ spatium contineat vnaquæque dilatio, consideratis circumstantiis viarũ & tẽporum argu. inf. de app. cũ sit Romana. ff. de iud. nonnunquam, nec prima dilatio debet peremptoria esse, nisi fieret hoc ex causa. sup. de dilationi. dilecti. & vt sciatur quãdo, quia posset puniri vt̃ contumax, quia excõmunicari, vel etiã in posses-

possessionem mitti non debet, nisi post trinam citatio nem, vel vnam peremptoriam. 24. q. 3. de illicita: & inf. de senten. excom. sacro. & ff. de re iud. contumacia. tamen si ad primam non veniat citationem, condemnabitur alteri parti in expensis in secunda citatione cum venerit. C. de iudi. sancimus & s. de procuratoribus. querelam vbi de hoc.

vel non credo, si iuratum est de calumnia, si iuratum est solummodo de veritate dicenda, debet simpliciter rndere, sic vel non concedo vel nego: & per positiones has & rnsiones non fit litis contestatio. vt dictum est. & sic differentia est inter rnsionẽ, q̃ fit p litis cõte. & q̃ fit postea per positio nẽ actoris, vt hic patet. Vel ponuntur ppie interrogationes: quæ fiunt à iudice ex officio: qnia quoties æquitas ipsum mouet, potest interrogare partes. ff. de inter. ac. vbicunque & 30. q. vlt. iudicantẽ, & et postquã conclusum est in causa. j. de fi. instr. cũ Ioannes. & etiam pars põt interrogare, & valet rñ. j. de do. & contu. prout. ff. de interro. act. si fine. §. 1. & aduocatus potest interrogare. ff. de adult. si postulauerit. §. qõni,

recusationes, [a] exceptiones, [b] petitiones, [c] responsiones, [d] & interroga- 10 tiones, [e] confessiones [f] testium depositiones, & instrumentorũ [g] productiones, interlocutiones, [h] appellationes, [i] renuntiationes, [k] conclusiones, & cætera, quæ occurrerint, 20 † competenti ordine conscribenda; loca designando, tempora [l] & personas. Et omnia sic conscripta partibus tribuantur, ita quod originalia penes scriptores remaneant; vt si super processu iudicis fuerit suborta contentio, per hoc possit veritas declarari; quatenus † hoc adhibito moderamine, sic honestis & discretis deferatur iudicibus, q per improuidos & iniquos, innocentiũ iustitia non lędatur. Iudex autem, qui cõstitutionem ipsam neglexerit obseruare, si propter eius negli-

a ¶ Recusationes.] & sic patet, q iudicis recusatio redigenda est in scriptis. arg. j. de appel. secundo requiris. & cum speciali. & recusatione iudicis proposita, nõ dẽt postea sup principali procedere, donec de ipsa constiterit. & si iudex non admittat iustam recusationem, cassabitur quicquid postea fecerit, si appellatum fuerit contra hoc. s. de offic. delega. super quæstionum. in fi. q d iuris. sit in recusatione, dicitur s. de off. de leg. suspicionis. & j. de app. cum speciali.

b ¶ Exceptionis. exceptio enim danda est in scriptis, 1. & redigenda in actis: & hic proprie appellat exceptio nes, quæ proponuntur contra aduersarium, vel cõtra rescriptum? quia specialiter pre misit de recusatione iudicis, proposita exceptione probabili, iudex non dẽt procedere in quæstione principali, donec de ipso constiterit. s. de off. deleg. prudentiam. §. sexta. nec simul de exceptione principali quæstione cognoscendum est: quia ordo iuris peruerteretur. s. de iudic. exhibita. Et ex ordine istorum verborum notatur qualiter exceptiones proponantur. Recusatio enim iudicis naturaliter præcedit, & ideo primo proponenda est & expedienda; & si illa nõ probetur, proponantur exceptiones postea, & illæ coram delegato probari debent, & per ipsum examinari. s. de rescrip. super litteris. & s. de foro compet. ex parte. B. Si vero iudex statuat terminum ad omnes exceptiones dilatorias proponendas, quod & facere potest, & debet. j. de excep. pastoralis proponere debet omnes tam contra iudicem quàm contra alios, & eis propositis procedetur statim primo loco super iudicis recusatione, pendentibus alijs quousque expedita sit quæstio recusationis, cum illa sit præiudicialis: quia ea probata aliæ postea locum non habent.

c ¶ Petitiones.] ideo petitio siue libellus dari debet in scriptis, quia secundum formam petitionis formari debet sententia. j. de sim. licet Hely. & si inepta fuerit, succumbit. s. de iud. examinata. & vt sciat reus an velit cedere vel contendere, deliberatione habita. 3. q. 3. offeratur. arg. de dila. præterea. Item nisi certa sit petitio, non citabit iudex reum, vt 5. quæst. 2. si primates. 3. q. 9. inducias & sic est op. argum. quod oblatio libelli sit de substantia 2. iudicij. argum. op. s. de lib. ob. c. 1. vbi de hoc.

d ¶ Responsiones.] quæ debet fieri ad petitionem actoris iudice interrogare; vel etiam actore, vt appareat lit. contest. quæ fit tantum per petitionem & directam responsionem ad eam. s. de litis contest. cap. 1. & s. de elect. dudum 2. qua omissa licet positiones factæ fuissent & responsiones, non tamen valebit iudicium vt ibi.

e ¶ Interrogationes.] id est, positiones: quia actor ponere debet id super quo intendit habere confessionem rei, & sic ponit talis syndicus hoc, dum tamen faciat ad instructionem causæ, & reus debet respondere, credo

f ¶ Confessiones.] & taciturnitas etiam scribi debet, puta interrogatus no 30 luit respondere. talis taciturnitas pro confessione habetur. ff. de nterrogatoria actione. de ætate. §. nihil interest. & est ar. 65. di. & si forte. & 54. dist. si seruus. & huiusmodi confessiones factæ ad petitione actoris uel iudicis, & etiam partis, possunt reuocari, quæ fiunt post litem contestatam, si quis probauerit se errasse. sup. de confess. c. ult. ubi de hoc.

g ¶ Instrumentorum productiones.] s. ut sciatur utrũ exhibitum sit tempore competenti: nam postquam cõclusum fuerit in causa. produci non poterit. j. de fide 40 instrum. cum dilectus. B.

ADDITIO. Contrarium. sentiunt domini de Rota decisione 5.

h ¶ Interlocutiones.] licet sit scribenda sententia interlocutoria, non tamen dicitur quod proferenda sit in scriptis: sed sufficit quod scripta sit in actis. 3. Aliud consueuit dici de sententia diffinitiua: quæ nisi sit lata in scriptis, nec nomẽ sententiæ habere meretur. 2. q. 1. in primis. uer. sed & de personis. An transeat interlocutoria in rem iudicatam, dicitur j. de appellationibus. 50 cum cessante.

i ¶ Appellationes.] ut sciatur an j. x. dies sit appellatũ, quia postea non ualeret appellatio. 2. q. 6. anteriorum. §. biduum.

K ¶ Renunciationes.] postquam renunciatum est, & conclusum in casu nulla admittitur 4 exceptio, uel allegatio, vel instrumentum. C. de compen. l. vlt. ar. l. ad hoc. j. de testib. c. de testib. & j. de fide instr. cum dilectus. & s. de cau. pos. pastoralis. nisi euidens ratio moueat iudicem, ut in decre. pastoralis.

60 l ¶ Tempora.] in quo loco facta sint, & quo die, & mense, & quo anno domini: omnia ista debent scribi in omnibus supradictis, & huiusmodi instrumenta fine processus communia sunt & utrique parti cum die: & consule integraliter sunt edenda, ut j. dr, alioquin si non edantur ea quæ communia sunt licite appellatur. s. de fid. instrum. G. perpetuus. & C. ut lite pend. l. 1. C. de eden. is apud quem. & rescriptum Papæ integrum debet edi. arg. s. de dila. præterea. & s. de rescrip. scrip. eam te, &c. constitutus. & j. de fid. instr. ex litteris. Idem est in omnibus communibus instrumentis, secus in proprijs priuilegijs. j. de fi. instrum. contingit. ff. de eden. l. 1. §. editionis, nisi aduersarius illud uellet probare falsum. j. de fi. instru. inter dilectos. C. de contrahen. & commit. stipu. optimam.

a ¶ Negli-

† In cõcilio & aliquot antiquis codicib. occurrunt.

1 Dicit Host. q exceptio de necessitate nõ est porrigẽda in scriptis: sed redigenda tantũ Io. And.

2 Et hoc interest iudicis, q ipsa petitio det, in quo intersit actoris, & rei. no. i cle. de ueib. si se pe. ier. utrũ gaũn glo. 2. Io. And.

† In cõcilio ita: hoc adhibito moderamine, quatenus sic honestius, &c. q̃ lectio clarior est; in Gregorianis tñ exemplarib. hr ut est impressum.

3 Concor. l. 3. & ibi B. C. de sentẽ. ex bre. reci. & c. fi. in gl. j. de re iud. li. br. 6.

4 Ante sniã: post in cã appellationis secus. j. de fi. instr. cum Ioannes. Io. And.

a ¶ Negligentiam.]si culpa vel negligentia iudicis pars aliqua damnū incurrat, iudex totum resarciet. ĩ. de ten. exc. sacro. C. de test. si qñ. in fi. C. de iud. sancimus. in fi. & iudex qui negligit iustitiā facere, litē facit suā. 23. q. 2. dñs nr. Itē & per iniuriā iudicis facta est. ĩ. de empt. & vēdi. c. vl. & C. de cui. emptor fundi.

[Glossas omnes ꝑꝑ qualitatē textus so-leo textualiter reci-tare, excepta sequenti quæ. quærit & ponit solu. Secundo ēt quærit & soluit. Tertio contra primā solutionem ponit dictum Inno. quod reprobat. Ioan. And.]

b ¶ Præsumat.] sed nunq̄d correcta sunt iura, quæ dicunt ꝙ semper præsumitur pro ijs, quæ à iudice facta sūt. s̃. de elect. bonę. & s̃. de renuñ. in pręsentia. & s̃. eo. post cessionem. & ĩ. de re iudica. sicut. & institu. de fideiuss. §. vlt. & 2. q. 6. hoc etiā placuit. argu. Dixit Io. super hoc, ꝙ semper creditur sententiæ iudicis, vbĩ cōstat de ꝓcessu causæ, sed vbi reuocaĩ in dubiū de processu iudicis, non est pręsumendū ꝓ iusto ordine, 1 nisi probetur per acta: nā & victores non aliter potientur sententijs, nisi eos ostēderēt recte latas. in Auth. de ajs qui ingre. ad ap. §. si illud. coll. 5. si acta sunt perdita probetur perditio, & sufficit. vel etiā processus probetur per testes. argum. ĩ. de priuileg. cum olim. & ĩ. de testib. Albericus. & ĩ. de re iudi. sicut. & C. de testamen. publicati, tamē si eps denunciet aliquē excōicatum, standum est sententiæ suæ, licet non adsit subscriptio testium. 11. q. 3. curæ. & s̃. e. post cessionem. vbi de hoc. Si tamen dicat se inordinate vel iniuste excōmunicatum, iudex aut etiam aduersarius dēt ostendere, ꝙ debito modo excommunicatus est. inf. de sent. excō. sacro. in prin. Sed pone ꝙ personæ illæ, quæ debent acta conscribere, appareant subscripsisse omnibus actis: nunquid præsumitur in tantum pro eis, vt in contrarium probari nō possit: Dico ꝙ admittitur probatio in contrarium. s̃. eod. post cessionem. & ĩ. de testi. cum à nobis. quia ēt contra instrumentum. quantumcunq; publicum sit recipiuntur testes. C. de prob. cum precib. & ĩ. de fi. instr. cum Ioannes. nam & partes possunt cōtra dicere actis. C. de rela. l. 1. & 2. q. 6. §. biduum. ver. verendū est, &c. & bene contradicere possunt, q̄a qñque cōpertū est eulogia ex mala fide scribi, vt ff. de cust. & exhi. re. l. diuus. ar. ĩ. de acc. cum dilectus. & hoc verum est. dummodo per plures & meliores probetur cōtrariū de hoc dictum est s̃. e. Tertio ex ordine verborū istius decre. debes colligere qualiter iudex debeat procedere in negotio alicuius causæ à principio vsque ad finem. quia primo loco dēt citare. & ita per ordinem vt littera dicit, procedere dēt. Inn. iiij. dicit ꝙ si sententia lata est vtraq; parte præsente, vel procuratoribus partium à qua non est appellatum, & sententia in scriptis appareat, in tantum præsumitur pro ipsa, ꝙ si aliqua partium vellet eam impugnare ratione processus non debet audiri, quia præsumendum est quod omnia sint legi acta me ex quo tempore sententiæ nihil dixit, nec appellauit: tamen credo, si sententia detur quod taciturnitas partium non possit facere sententiam aliquam, quæ nulla est, vt lis contestata non sit; aut si die feriata esset lis contestata, Ber.

gentiā [a] quid difficultatis emerserit, per superiorē iudicē animaduersione debita castigetur; nec ꝓ ipsius præsumatur [b] processu, nisi quatenus in cā legitimis constiterit ducumentis.

¶ Honorius tertius archiepiscopo Londe. † & eius suffraganeis.

¶ Si probari potest reū deliquisse, eius probatio quod non deliquerit, non est admittenda.

CAP. XII.

AD † nostrā noueritis audiētiam peruenisse, quod sacerdotes & clerici Daciæ, legi regni (per quam negatiua probatur) temere innitentes, à criminibus quæ probari testibus fide dignis possunt legitime contra eos reputantur insontes, si se super his purgare valeāt quoquo mō: [c] & inf. ¶ Volentes igitur vt hæc pestis conrraria oĩ iuri [d] † penitus extirpetur a clero; Mandamus, quatenus in hmōi probatione negatiuæ (dum tñ possit affirmatiua [e] ex aduerso probari) nemine audiatis.

AD nostram. Primo ponit prauam consuetudinem, quam secundo seruari prohibet ibi; Volentes. Abbas Siculus.

CASVS. In regno Daciæ lex talis siue consuetudo seruabatur, ꝙ si aliqui de criminibus accusabantur, quæ ꝑ legitimos testes probari poterant contra ipsos, reputabantur immunes, dūmodo valeant se purgare quoquo modo. sacerdotes & clerici Daciæ, huic legi innitebantur: ꝑuenit hoc ad notitiā domini Papę, ipse volens vt hęc mala consuetudo, quæ est contraria omni iuri, extirpeĩ à clero, mādat quatenus in ꝓbatione huiusmodi negatiuæ, nullus audiaĩ, dum tamē ex aduerso possit affirmatiua ꝓbari. No. consuetudinem non valere cōtra iuris ordinem. Item affirmatiua pręualet negatiuæ.

¶ Idem Aurelianeñ. & Lameten. episcopis.

¶ Fines diœcesum probantur per libros antiquos adminicula, & testes, & famam.

CAP. XIII.

CVm † causam; quę inter Colubrien. & Egi-

c ¶ Quoquo modo.] Idest, per viles & criminosos, & sibi similes. quod esse non debet, immo dēnt esse bonæ famæ & opinionis. inf. de purg. can. constituturus.

[Gloss. sequen. recitetur per quæstionem, in quo erat hæc consuetudo contraria iuri. & respōdet dupliciter.]

d ¶ Omni iuri.] & verè, quia accusatoribus & testibus comparentibus audienda est accusatio, ut ĩ. de accus. licet. & c. veniens. & quasi per totum. ergo contrarium erat iuri quod purgatio admittebatur super his quæ legitime probari poterant contra illos, quæ tunc demum admitti debet cū aliquis infamatus est, 2 & nullus apparet accusator. ĩ. de simo. de hoc. & ĩ. de purg. canonos inter alia. & c. ex tuarum & c. cum dilectus. & 15. q. 5. cap. 1. & 2. q. 5. omnibus. & ĩ. de accu. accedens. & quia lex illa est contraria omni iuri, est quam citius extirpanda. 8. distin. mala consuetudo. lex autem debet esse honesta 4. dist. erit autem. Item contraria erat iuri, quia negantius factum nulla est directa probatio. s̃. c. proxi. & s̃. de elect. bonæ. C. de proba. actor. & 6. q. vlt. cap. accusator. De hac negatiua dictum est supra de elect. bonæ. 3

e ¶ Affirmatiua.] Illa enim primo probari debet: quia ei qui dicit incumbit probatio. ff. de prob. l. tamen si postea probato crimine vellet reus probare negatiuam indirecte, audiretur inf. de resti. ex tenore. & cap. series. sed contra probationem testium non admittitur purgatio, ut hic patet Bernar.

CVm causam.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Inter Colubrien. & Egitañ. episcopos, uertebatur quęstio super limitatione suarum diœcesum. Papa commisit causam illam quibusdam iudicibus, mandans eisdem quatenus in negotio ipso procedant secundum diuisiones, quæ per libros antiquos, uel alio

modo

† Lundeñ. Lod. Ludeñ.

† De materia huius c. uide Bar. Iasonem, & alios in l. in illa stipulatione. ff. de uer. obl. ubi late Iason, Inn. in cap. sup his. inf. de accu. copiose Philippus Portinus li. 5. comm. op. cōclusione 36.

2 Concor. l. si expressū. ff. de app. & l. 1. C. qñ ꝓuoc. non est necesse.

† Vide l. oēs populi. & ibi Bar. ff. de iust. & iu. & l. leges sacratissimæ. C. de epis. & cler.

† De materia huius decretalis. qualiter pos[...] sint probari fines diœcesis, tradit no[...] tabiliter Are[...] tinus consi. 41. inci. uiso consilio. & Alexander post Bartolū in l. cum aliqs. C. de iure delib. ad de recentio[...] res in l. 1. ff. si cert. pet.

2 Vide Nico[...] laū. Eymeri[...] cū in directo[...] rio Inquisit[...] par. 2. q. 57[...] & q̄ ibi nor[...]

3 Et ibi uide[...] to eos, qu[...] citantur d[...] probatione negatiuæ.

modo melius probantur, & per testes, & famam & per alia quæcunque adminicula Not. qualiter fines probantur. Item quæ non prosunt singula collecta prosunt.

[Gl. seq. no. quod antiquorum librorum, &c. inducit tria similia.]

postmodum non solum probationes uiri, quas inducere uoluerit contra mulieres illas, quas induxit puella ad probandum uirginitatem, uerum etiam alias probationes hoc negotium contingentes, quas utraque pars duxerit producendas: & quia dicit canon, quod manus & oculus obstetricum sæpe fallitur, mādatur adhuc honestas matronas, & in hoc prudentes deputare procurent ad inquirendū vtrū dicta puella virginitatis priuilegio sit munita. Nota quod iudex debet locum securū prouidere partibus. Item omnes probationes quæ tāgunt negotium, sūt admittendæ. Itē mulier inspecta iterum inspicitur, sed istud fit propter periculū animarum, ne decipiatur, & quia oculus, & manus obstetricū sæpe fallitur.

[Glo seq. obijcit, & soluit.]

tan. episcopos, super suarum limitatione diœcesum vertitur, vobis duximus committendam.

¶Mandamus, quatenus secundum diuisiones, quæ per libros [a] antiquos, vel alio modo melius probabuntur, nec non testes, [b] famam, & quæcunque alia adminicula, [c] in negotio procedatis.

¶ Idem episcopo, & archidia. Senonen.

¶ Possunt reprobari matronæ per quas virginitas probat.

C A P. XIIII.

Causam matrimonij, quæ inter V. iuuenem, & G. puellem Senon. quæ se virginem † & monachā profitetur, noscitur agitari: & infra.

¶Mandamus, quatenus eandem puellam ponatis [d] interim in illo monasterio quod intrauit, vt ibi secure valeat commorari, donec iudiciali sententia quid agi debeat decernatur, recepturi postmodum non solum probationes viri, quas inducere voluerit contra mulieres [e] illas, quæ ad inuestigandum signa virginitatis ex parte puellæ fuerunt introductæ verū etiam probationes alias hoc negotium contingentes, quas pars [f] vtralibet † duxerit producendas: Et quia (vt dicit canon) sæpe manus fallitur, & oculus obstetricum, volumus & mādamus, vt adhuc honestas matronas, prouidas, & prudentes † deputare curetis, ad inquirendum, vtrum

a ¶ Per libros antiquos.] not. ergo quod scriptura antiquorū librorum facit fidē. ↓. de præsc. ad audiētiam. 1 Item credit instrumēto producto ex archiuo publico etiam si subscriptionem nō habeat. 30. q. 1. peruenit. & in Authē. de ijs qui ingre. ad ap. §. illud. coll. 5. & C. de fid. instr. Authen. ad hoc, & s. de in integ. rest. tum ex litteris. & ff. de prob. census, & C. arb. tutelę. l. ul. & C. q̄. po. l pig. ha. scripturas. Itē si reperiatur scriptura in al. qua colūna uel lapide, ei statur. 21. q. sane. Item scripturæ, quæ olim fiebat in albo prætoris, fides adhibebatur. ff. de iurisd. om iud. si quis id. & ff. de albo scriben. l. 1. & 2.

b ¶ Testes, famā.] per testes enī antiquos utriusque parochiæ probatur huiusmodi diuisio. 16. q. 1. plures. & rusticis senibus præcipue in antiquis creditur. ff. de leg. 3. si chorus. & fama in talibus præcipue valet, quorum memoria non habetur. ff. de probatio. si arbiter. ff. de qua plu. arcenda. in summa. §. item Labeo. per se tamen, si alia adminicula, non ad sint, non probat. 3. q. 3. c. si testes. §. sæpe etiam sine & ff. de testi. l. 3. §. quæ argumenta. & ↓. de præsumptio. illud. 35. q. 6. si duo.

c ¶ Adminicula.] adminicula ergo, & si per se non probant, tamen adiuuant. ↓. de simo. per tuas. & ↓. de succes. ab intesta. cū dilectus & ↓. de testibus, præterea, & & ↓. de præsump. litteris. & c. 3. Et sic est arg. quod quæ non prosunt singula, multa iuuant. C. de test. sancimus. 2. & ff. ex quibus causis maio. nec non. §. si quis sæpius. & indicia etiam probant, C. de rei vendicatio. indicia.

Causam matrimonij.] Communis diuisio. Secunda ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Quædam puella contraxit matrimonium cum quodam iuuene, & traducta ab ipso, tandem recessit ab eo, & intrauit monasterium se virginē, & monacham asseuerans Iuuenis prædictus repetebat eandem, dicens quod eam carnaliter cognouisset: illa econtra virginem se esse ac monacham asserebat. mulier propter hoc educta fuit de monasterio, & induxit quasdam mulieres ad probandum per aspectum corporis virginitatem: tandem vir volebat reprobare mulieres illas, quæ inductæ fuerant contra ipsum mulier vero dicebat quod timebat violentiam sibi fieri ab illo: Consultus Papa super hoc negotio respon. mandat quibusdam iudicibus, quatenus puellam illam ponant interim in illo monasterio quod intrauit, vt ibi vsque ad finem causæ valeat secure morari, recepturi

d ¶ Ponatis,] sed quare non restituitur mulier viro suo: si habuit possessionē illius, ↓. de rest. sp. ex conquestione, & capit. ex transmissa. 3. & ca. litteras, & ↓. de rap. cum causa. Hoc ideo fuit: quia illa dicebat se virginem esse, & super hoc induxit mulieres ad probandū virginitatem: quod si verum esset, tenebat monachatus, vnde non debuit sibi restitui, ne ab eo corrumperetur. arg. inf. de spon. cum locū. Et est casus iste qui impedit restitutionem vnde ponenda est in eodem monasterio quousque plene constet de causa, ne posset pati aliquam violentiam, quia iudex hoc prouidere debet. 33. q. 2. siue de cōiug. 1. fœdere, & 3. q. 9. hortamur. ff. de rebus. dub. vbi, & su. de rest. spol. ex transmissa, & cap. litteras, & inf. de appell. ex parte.

e ¶ Mulier. s.] vir volebat reprobare mulieres illas, quæ illam inspexerant, quod erant malæ famæ, & criminosæ. 4. cum ille debeant esse prouidæ, & honestę, ac peritæ in facto illo, inf. de frig. & malefic. fraternitatis, & ff. de ven. insp. l. 1. hæc enim probatio confessioni viri præfertur, s. eodem proposuisti. alias enim statur confessioni viri dicētis se cognouisse vxorem, ↓. de despō. impu. continebatur. & 33. q. 1. si quis acceperit, quandoque tamen oculus obstetricum fallitur, vt hic dicit, & 27. q. 1. nec aliqua.

[Glo. seq. not. quod in causa matrimoniali, &c. signat contrariam.]

f ¶ Pars.] nota quod omnia quæ contingunt causam, & per quæ possit melius instrui, sunt inquirenda, sic sup. de iud. exhibita, & s. de electi. scriptum, & s. cap. prox. Et not. hic argu. quod in causa matrimonij apertis attestationibus adhuc alij testes sunt inducendi, quia inductæ hic fuerunt mulieres, & adhuc aliæ inducuntur, vt sequitur. ad idem inducuntur, ↓. de spon. sicut, & ↓. de consangui. & affini. ex litteris, & ↓. de testi. series. quia sententia contra matrimonium lata non trāsit in rem iudicatam. ↓. de re iud. lator, &c. consanguinei. Arg. contra. s. eo. insinuauit.

1 Concord. tex. in l. si procuratorē, & ibi Bar. ff. de procu. & i l. si qua per calū niam. & ibi Pe. de bellapertica. Cy. & Bal. C. de epis. & cle. & de materia huius glossæ vide plene per Iasonē, Deciu, & Doctores in l. 1. ff. si cer. pet.

2 Ideo hęc tā diligēs cautela hic adhibetur, quia qui virginem a proposito castitatis reuocat, excōmunicatur, ap. illū Tole, 3. cap. 10. conciliū Matisconēse primū c. 12.

3 Contraria voluntas, de qua constabat, & cursus decennij tollunt primū testm. nō alterum tm. Io. And.

† vtraque.

† Adde per istum text. qualis dēat quis eē ad hoc vt tanquam perito in sua arte ei credatur. & l. magros. C. de profes. & medi.

3 Vt ibi patet non habetur hoc casu professio sine copula, & adde quod dix. de couer. cōiu. dudū. i prin. Io. And.

4 Vel corruptę secundū Innocē. vel volebat cōtra illas producere alias matronas honestiores, et plures asserētes contrariū quod probandum est, inf. tit. 1. Inostra. Io. An.

[Gloss. seq. ponit 6. ad commendationem virginitatis.]

a ¶ Virginitatis priuilegio.] priuilegium 1 virginitatis maximum est, quia replet paradisum. 32. qō. 1. nuptiæ. quæ sola est potens Deo animas hominum præsentare. in Authen. de lenonibus. §. sancimus coll. 3. & est illa principium aliarum virtutū. in Authē. quomodo oporteat epos & alios p̄latos et religiosos ad ordinem religionis adduci. §. neque autem sacris, coll. 1. & virgo sola quo ad legem p̄motionis reputatur, & inter virgines corrupta inuiolata etiam consecrari nō potest 32. q. 5. pudicitia. & solæ virgines aureolam habebūt, 32. q. 5. si paul⁹ pauci tamen habebūt hoc priuilegiū, vt dicit Greg. 50. di. quia tua.

ADDITIO. Vade versus.

Aureolam, virgo martyr fideique magister.

Præter communem dicuntur habere coronam.

dicta puella virginitatis [a] priuilegio sit munita.

¶ Gregorius nonus prępo sito sanctę Mariæ Magdeburgen. & decano Misnensi.

¶ Acta etiam litis ordinatoria facta coram primis iudicibus fidem faciunt coram † secundis.

CAP. XV.

Cum bonæ memoriæ: & infra. ¶ Cum acta originalia dicantur apud priores iudices [b] remansisse: Mandamus, quatenus ea cū omni diligētia requirentes, ipsa si potuerint inueniri: † & si qua partes duxerint legitime proponenda, [c] in scriptis redacta, ad nostram præsentiam remittatis.

¶ Alioquin [d] cum non reuocetur in dubium de contestatione litis super statu Pigamen. monasterij, & quibusdam spoliationibus contra abbatē eius factis a Mersburgen. † episcopo recipiatis partium probationes de nouo: & audientes, si partes audire voluerit, de compositione [e] tractatum: tam quod super hoc inueneritis, quam causam sufficienter insttuctam, ad nos remittere procuretis.

Cum bonę memoriæ. proprie nō diuiditur: ponit enim cuiusdam commissionis formā bimembrem Et secundum membrum: ibi, Alioquin. De eodem facto habetur supra de arb. cum emptore. Abb.

CASVS. Inter epm Mersburgen. ex vna parte, & abbatem & conuentum Piganien. monasterij, super statu ipsius monasterij & quibusdam spoliationibus, contra abbatem factis, a prędicto epo quæstio vertebatur, super his causa commissa fuit quibusdam iudicibus: coram quibus litis contestatio facta fuit: prout partes cōfitebantur, & processum in causa, sed non terminarunt eandem aliquib. causis impedientibus, vel ipsam causam remiserunt ad dominum Papam, postea Papa causam eandem commisit iudicib. istis, mandans eisdem, quatenus acta originalia, quæ apud priores iudices remanserunt, debeant inquirere diligenter, & ipsa si poterunt inueniri, & si qua alia partes duxerint legitime proponenda, in scriptis redacta ad præsentiam Papæ remittant: si uero acta inueniri non poterunt, cum non reuocetur in dubium de contestatione litis super statu monasterij, & spoliationibus prædictis, recipiant p̄bationes partium de nouo, & audiant si partes noluerunt tractare de compositione: & quod super hoc inuenerint, & causam sufficienter instructam ad dominum Papam remittant. Nota quod acta prioris iudicij danda sunt iudicibus alijs, ad quos causa peruenerit: & possunt ad hoc compelli. Item per confessiones partium constat de contestatione litis, licet non reperiatur in actis, ex quo partes confitentur.

b ¶ Iudices.] originalia acta semper apud iudicem siue scriptorem remanere debent. s. eod. quoniam, & si causa ad alios iudices manauerit, post a illis tradere tenetur, vt hic dicit, & j. tit. prox. causam quæ. & sic patet quod attestationes in vno iudicio receptæ, valent in alio in Auth. de testi. §. quoniam multæ. coll. 7. & C. de arb. l. pen. in fi. & C. de test. l. ult.

c ¶ Proponenda.] nam si testes coram prioribus iudicibus recepti, & publicati fuerant, alij non recipientur vlterius j. ti. p̄x. constitutus. ad fi. instrumenta vel confessiones poterant recipere: vel si aliqua fuissent capitula super quibus testes non fuissent recepti, super illis poterunt testes recipere. supra titulo proximo, causam quæ.

d ¶ Alioquin] id est, si non poterūt acta inueniri, 2 tunc recipiantur probationes de nouo sup statu monasterij, & spoliatione abbatis. super quibus de litis contesta. facta nō reuocabitur in dubiū, immo illud confitebuntur partes, & si testes aliqui recepti fuissent, & clausæ attestationes essēt coram primis iudicibus, si voluerint partes, computabuntur in numero aliorum. al. j. de testib. cum causam, in fine.

e ¶ De cōpositione.] ad quam iudices pri mo dare debent operam. sic s. de mu. pe. cap. 1. vbi de hoc. & est argumentum, quod supe re spirituali, scilicet super statu monasterij potest compositio interuenire. supra de arbi. cum tempore & cap. contingit. vbi de hoc, tamen hic compositionem perficere non possent, sicut nec causam diffinire, quia Papa vtrumque reseruat.

TITVLVS XX.

De testibus, & attestationibus.

¶ Ex concilio Matercen. †

¶ Breue est.

CAP. I.

Placuit [f] sancto conuentui, vt testes non conducan-

DE TESTIBVS ET attestationibus.

¶ Rubricæ huius continuatio patet ex cōtinuatione facta in præcedenti titulo. Vel magis specifice, sic: Supra visum est de probationib. in genere: merito vt materia magis clāresceret, subijcit de specieb. quia quando que probatur per testes, q̄nq; per instrumenta. per prę sumptiones, & per iusiurandum: ideo de his omnib. tractat in sequentibus, & quia probatio quæ fit per testes, est efficacior alijs, cum fiat viua voce. j. de fi. de inst. dū Ioannes, cum ibi nota. ideo præmittit tractatum de testibus, & postea subnectit de alijs speciebus Abb.

De hac materia tractatur 4. q. 3. & 2. q. 4. & 3. q. 5. & q. 9. & 14. q. 35. q. 6. per totum. & 2. q. 1. in primis. 6. q. 1. infames. 9. q. 3. quisquis.

Placuit. Continet tria dicta, quæ patet. Abb.

CASVS. Tria dicuntur in hoc capitulo. primum quod testis non ferat testimonium pro pretio. Secundum, quod talis debet esse testis, cui nulla possit opponi exceptio. Tertium ieiunus debet ferre testimonium. Nota, quod testis conductus repellitur. Item idoneus debet esse testis: cui nulla possit opponi exceptio.

f ¶ Placuit.] hoc c. habent quidam pro. 3. palea. 4. q. 3. placuit.

a ¶ Præ-

---

† De materia huius glossæ uide B. Thomā 2. 2. q. 51. & 152. ubi plene de castitate & uirginitate. adde Dñicū Sotum lib. 4. sent. d. 49. q. 6. ar. 2.

† Concor. textus & ibi Docto. j. de testib. c. causam quæ. 1. Ias. & alij in l. 3 apud quē C. de eden.

† Vide l. fi. in fi. in glo. C. de prob. Spe. inti. de procu. §. ratione formæ.

† Marsburgen.

2 Vel inueniuntur, sed non authentica per sigillū, vel manū publicā: vnde fidē non faciūt. s. eo. qm̄. secundū Hostien. Io. And.

† In omnib. scriptis Matecen. al. Mecien al. Matecien. Id conciliū. nōdū est inuentum: de eo sumpsit Raymondus hoc ca. ex 2. compil. tit. de test. cap. 1.

2 Hoc est verum: nam in uetustissimis Gratiani exēplarib. nō reperit, sed in recētiorib. ā habetur.

a ¶Pretio.]quorum testimonium nõ valet quia pretio sunt corrupti.4.q 3.c.placuit. §. itẽ in criminali. & s̃.de prob.licet.& j̃.eo.sicut.14.q.5. non sane.& j̃. e.quoties.& 35.q.6.episcopus in synodo.

[Gl.seq.reci.per q.scilicet qui sunt idonei.]

b¶Idonei.]idoneus reputabitur, ex quo per aliquã exceptionem non repellitur quia quilibet præsumitur idoneus, nisi ꝓbetur ꝯtrariũ j̃.de ꝑsump. dudum. 1 & edictũ de testibus ꝓhibitorium est, vt q̃libet admittatur, q̃ non repellitur.ff. de test.l.2. 1. responso.

[Glo.seq. assimilat accusationem testimonio.

c¶Fideles.]quia infideles non admittũtur.ff.eo l.1. & 2.q. 7.nõ põt.& c. si hæreticus,sic nec ad accusandum.ea.causa. & ea q alieni pagani & ca.querẽdum. ADDITIO.Excipe casum ca.contra. Christianos. de hęr. lib.6.vbi bonus tex. cum glossa.

d¶Ieiunus. hoc de honestate dictũ est, non de necessitate. sic 22.q. 6 honestũ.

h¶Audire.]nõ est ita intelligendũ, vt audiant testes cũ deponũt dictũ suũ,cum in secreto & sigillatim si sint recipiendi.j̃.c.venerabili.C.de test.nullũ.j̃.ď accusa.inquisitionis.§.1.sed audire debẽt testes.i videre & audire eos iurãtes, & post publicationẽ videre & audire dicta ipsorũ poterunt, & hoc seruat̃ exẽplo Danielis, qui secreto examinauit illos falsos testes sacerdotes.q falsũ testimoniũ tulerunt contra Susannam. Et hoc regulare est cũ agit̃ in forma iudicij.sed Auth. vñ verba ista sumpta dñr, dicunt doctores loq in causa publicatiõis. s̃. vt lite nõ contesta.qm̃. §.sunt & alij.j̃.eo. significauit. & tũc vř ꝙ aduersarius possit interesse receptioni testiũ,& ipsos testes audire, ꝑ iura ista. 2 Sed tu expone testes.i. attestationes. vt in Auth. prędicta de test. §. hoc vero. vbi dicit audiri attestationes & depositiones.

i¶Noluerit venire.] tunc enim recipientur & valebunt ac si ꝑsẽs esset C. de test. si qñ.& hoc ĩtelligit lit.nõ contestata.aliter non vt s̃. vt lit. non conte.ꝑ totum.

K¶Ineuitabili.]si enim non potest uenire iusta de causa

tur pretio;[a] & vt quicunque idonei[b] & fideles[c] in testimonium assumantur: ac nullus testimonium dicat,nisi ieiunus.[d]

Gregorius Ioanni Defensori eũti. in Hispaniã.

¶Nulla est receptio testiũ facta contra non citatum.

CAP. II.

IN† nomine[e] Domini;& infra. ¶ Quod autem dicit episcopus, quia se absente,etiã vilissimi[f] sint testes exhibiti nullius momenti, lege noscendum est cõstitutionis nouellæ, q̃ de testibus loquatur in hæc verba; ¶ Ne postea[g] obijciatur eis, ꝙ ꝑ vnam partem gesta (& confecta†) sunt, oportet vt testimonia dentur, illo admonito a iudice, aut defer fore venire,& audire[h] testes.Si vero noluerit venire:[i] & non ex ineuitabili[k] quadam necessitate venire non possit: Sancimus huiusmodi testimonia ita valere,tamquam si non ex vna parte cõsisterent, sed ẽt ipso præsente facta fuissent. ¶Ecce admonendus[l] est semper aduersarius: vt ad audiendos testes† veniat:ꝙ, quia hic omissum est,necesse,est, vt quod † contra legem[m] actum est, non habeat firmitatem.

¶ Idem Sabino Defensori Sard.

¶Mulier testificatur contra clericum cum de crimine agitur.

CAP. III.

QVoniam† aliqua nobis de persona Epiphanij presbyteri sunt facinora nunciata, necesse est, vt cuncta diligentius perscruteris. Et seu

IN nomine Domini.]Diuiditur in tres partes.Nam primo ponit dictum. Secundo probat per legem. Tertio concludit.Secunda.ibi. Ne postea.Tertia:ibi.Ecce Abb.Sic.

CASVS. Capitulum istud loqtur de materia illius decr.2.q.1. in primis. Eps q̃dã dicebat ꝙ eo absente vilissimi testes recepti fuerint cõtra ipsum, vnde debebant sibi præiudicare;Vnde cõquestus fuit domino Papæ,& ipse respondet;& ꝙ ita sit;probat ꝑ legẽ vbi dicitur.ne postea obijciatur testibus.ꝙ per vnam partem gesta sunt oportet,vt testimonia dent̃ aduersario à iudice monito vt veniat,& audiat testes:Si vero venire noluerit iusto impedimento cessante,valebunt ac si vtraq; pars præsens fuisset, ex qua lege argumentatur Papa.Ecce admonendus est sẽp aduersarius,ut veniat ad audiendos testes: & quia hoc hic omissum est,firmitatẽ non obtinet. No. ꝙ legẽ possumus allegare pro nobis.Item testes recepti altera parte absente & non citata,non valent.

e¶ In nomine Domini.]hæc est pars illius ca.2.q.1. in primis.

[Gl seq.ponit 8.quæ in testibus requiruntur.

f¶Vilissimi.]quibus non est credẽdum 2 q 1.in primis quædam considerãtur in testibus quæ his versibus notantur.

Conditio sexus ætas discretio,fama.
Et fortuna.fides in testibus ista requires.

g¶Ne postea.]ista verba sunt in Auth.de testib.§.& hæc vero.coll.7.

[Glo seq.reci.per q an testem deponentẽ pars debeat audire,& uidetur quod sic,&c.]

detentus,non reputatur contumax:& si tũc recipiãtur nõ valent,si causam absentię ostenderit,quia ẽt sententia reuocatur.j̃.de re iud.cum Bertholdus. & ff de damno infecto.si finita.§.si forte.& ff. de iudic. si prætor iusserit in fine.

[Glossa sequens dat duo similia subdens generale.]

l¶Admonendus.]alias enim nõ valet,nisi admonit⁹ presẽs fuerit.5.q.9.chartæ & 2.q.1.ĩ primis.C. de fi. instr.iudices idem est in accusatione.3.q.9.c.1. & in sententia eadẽ causa & quęstione,caueat & pluribus capitulis sequentibus.& generaliter omnia q̃ aduersus absentes non per contumaciam statuuntur, non valent.3.q.9.omnia quæ.

m¶Contra legem.]prædictam,quæ dicit,ꝙ aduersario præsente recipi debent.C.de fid.instr.iudices. in Auth eo.§.& hoc vero.C.de legi.non dubium. & 10. dif.vides.& 25.q.2.Imperiali Ber.

QVoniam.CASVS. Quidam sacerdos erat infamatus de quibusdam mulieribus: nunciatum fuit hoc domino Papæ. mandat Papa Defensori Sardiniæ,vt cuncta diligenter inquirat,& mulieres illas,cum quibus dicitur deliquisse, seu alios q de hac causa aliquid scire dicuntur, ad dominũ Papam adducunt,vt de prædictis excessibus veritas inquiratur No.ꝙ in causa denũciationis omnes admittuntur,non tamen inimici vel criminosi; & mulieres cum quibus delinquitur,ad præsumptionem tantum inducuntur.

Concor. l. non omnes. §. 1 Barbarus. ff. de re mil.

Ca.3. eod. in 1. cõp.

Hæc duo verba:& cõfecta,in ma-nuscriptis. codicib non habentur.

2 Et de hoc temet hic vĩ cẽ. omnino vide qď no. in Spe.e. tit. §. tractandũ in prin.I. A. Adde quod testis dr̃ recipi,qñ iurat̃, ꝯco. l. si qñ. C.de testi.

†quia.

† B.Gregorius li.2.epistola 16.indictione 11. c. 6.5.& 4. eo. ti.in 1.compil.

Et an & qñ mulier possit esse testis in criminali b⁹. vide plene ꝑ Antoniũ Gomeziũ tomo. 3. uaria: resolu.c.22. & ꝑ Iuliũ Clarũ in pract. cri. §.fin.q.24.

a ¶ Mulieres.] sic mulier admittitur in testimonium contra ecclesiasticã personam, vt j. eod. tam litteris. mulier, bene admittitur in testimoniũ. 15. q. 3. ex eo. ar. contra. 33. q. 5. mulierem. Illud sic. intelligi debet vbi agitur criminaliter, nõ recipitur mulier ad testimonium contra aliquem cũ vero agit ciuiliter, aut in modũ inquisitionis seu exceptionis, tunc admittit mulier, ĩ quo casu loqt hoc capit, & j. eo. tam litteris.

[Glo. seq. ad id qđ de socio dicit, alleg. duas concord. signat cõtrarium, quod statim soluit.]

b ¶ Peregisse.] & sic videtur ꝙ socij criminis admittantur. sic 79. distin. si qs Papa. & 6. q. 1. cap si qs cum militibus & cõtra j. eo veniens. & s. de cõfes. cap. 1. & 15. q. 3. memini Hic non recipiuntur socij ad plenã ꝓbationem, sed ad præsumptionem tantũ, sicut serui quandoq; ad præsumptionem recipiunt. 4. q. 3. c. si testes. §. item serui.]

2. q. 7. accusatio. & cap. si quis erga, in eodẽ casu loqtur hoc cap. & hoc patet ex ipsa littera. & hoc idẽ dr 2. q. 1. si peccauerit. alias ĩ causa sua nemo idoneus testis intelligitur. 4. q. 3. si testes. §. itẽ nullus. & ff. eod. nullus. & j. eo. de cetero. Itẽ cõsueuit dubitari vtrũ criminosi & infames admittantur ad denunciãdum aliorũ crimina? & est dicendũ ꝙ non. 3. q. 7. q sine. & c. postulatus. § porro. ĩ si 1. qõ. 1. multi. in prin. q a tales debent esse bonę famę. 35. qõ 6. episcopus. ĩ synodo. & j. de testib. cog. pręterea §. 1. & j. de spon. cũ in tua. vbi de hoc.

[Glo seq. circa auctoritatem, si peccauerit, ponit tres op. & remittit.]

mulieres [a] cum quibus peregisse [b] dicitur: seu alios, quos de causa scire aliqđ senseris, huc festines adducere: quatenus ecclesiastica districtione liquide possint quæ vera sunt, aperiri.

¶ Paschalis Papa.

¶ Vbi agitur de correctione de peccato impediendo, principalis persona admittitur in testem.

CAP. IIII.

IN † oĩ negotio [c] principalis persona dicẽs veritatem de re sibi nota, rectissime habẽda est pro teste cui adhibito vno efficiuntur duo testes, adhibitis duob. efficiuntur tres. Qđ patenter ostẽdit Dñs cum dicit. Si peccauerit [d] in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum, quod si te non audierit, adhibe tecum vnũ, vel duos testes; vt in ore duorum vel trium stet omne verbũ. ¶ Item alibi affirmat dicens; Ego sum q testimonium perhibeo de meipso, & testimonium perhibet de me pater. nam in lege vestra scriptũ est, quia duorũ hominum testimonitm verum est.

¶ Eugenius tertius.

¶ Dicit quales esse, & qualiter iurare dẽant, qui sup consanguinitate deponũt.

CAP. V.

QVoties † aliq ꝓp cognationem propinquitatis [f] separari petuntur, duobus † vel tribus testib. adhibitis, qui de eadem consanguinitate [g] superfint, vel totidẽ senioribus, & melioribus loci eiusdẽ, id debet legitime cõprobari. ¶ Probatio autẽ testium debet fieri duplici iuramento, [h] vt iurẽt se nõ priuato odio, neque amicitia, [i] neq; pro aliquo cõmodo qđ habuerit, vel

1 Vide Alc. cõsi. 132. li. 1. Antoniũ Gomez. ũ'o. co proxime citato.

† Cap. 5. eo. ti. in 1. cõp. De materia vide Antoniũ Gabrielẽ. l. 1. com. conclu. titu. de testibus. conclu. 1. & seq.

Matth. 18. Luc. 17.

Ioan. 17.

c ¶ IN omni negotio.] Is qui denunciat per dictum suum & alterius probat se ꝑ monuisse. ita sũmat Io. And. & cõiter doctores, sed certe hęc summatio nimis restringit litterã, cũ id qđ hic dr de denunciatione, hic sit positum causa exẽpli, & exempla non restringunt dicta, vt c. 1. ne cleri. vel mona. facit l. cum pater. in §. dulcissimis. ff. de leg. 2. maxime, q a in secunda auctoritate hic posita, nulla fit de monitione mẽtio. D iuiditur. Nã primo ponit dictum. Secũdo illud probat duabus auctoritatibus. Prima ibi, quod patẽter. Secunda: ibi. Item alibi. Abb.

C A S V S. In hoc capitulo traditur forma ẽm quam debet aliquis denũciare crimẽ alterius. Qui aliũ vult denunciare primo admoneat illũ inter se & ipsũ solum, & habebitur, pro vno teste quãtũ ad probãdã admonitionẽ: & si nõ corrigit, adhibeat vnũ secũ, & sic erũt duo testes. & si adhuc se ñ corrigit, adhibeat duos, & erũt tres, & hoc ꝓbatur auctoritate Dñi dicẽtis. Si peccauerit in te frater tuus. corripe eũ inter te, & ipsũ solũ, & c. vt ĩ ore duorũ vel triũ stet omne verbum & alibi dicit. Ego sum qui testimoniũ ꝑhibeo de ipso, & testimonium perhibet de me pater. quia duorum hominũ testimoiũ verum est. Nota capitulum istud intelligendũ in denunciatione.

[Glo. seq. restringit litteram. & dicit quare. Secundo quærit. & soluit.

c ¶ In omni negotio.] quod dicit, in oĩ negotio. generalitas ista restringitur in causa denũciationis, vbi debet pręcedere fraterna monitio ad hoc vt admittãtur ad denunciandũ. s. de iudi. nouit & j. de accu. c. 3. & c. cũ dilectus, & . de sim. licet Hely. & ar. ad hoc

d ¶ Si peccauerit.] H. dixit ꝙ hæc auctoritas extendit ad oẽs sine distictione ꝑsonarũ arg. ꝑ eo 2. q. 7. quia propter. & 24. q. 3. tam sacerdotes. Alij dicũt ꝙ tantum ad prelatos. ar. 23. q. 4. ita p'ane. Alij dicunt. & vr. melius, ꝙ extenditur ad eos tm qui aliquam habent administratio nẽ super aliquibus. 23. q. 4. duo ista nomina. de hoc dicitur 2. q. 1. si peccauerit. & j. de hære. cum ex iniuncto.

e ¶ Duorũ vel triũ.] id est, non paucorũ, tamen quædam causæ requirũt plures, sed nulla causa contenta est vno. inf. eo. licet.

QVoties.] Duo sunt dicta. Secundũ: ibi, Probatio autem. Abbas.

C A S V S. Quando aliqui volunt separari propter consanguinitatem; consanguinitas illa debet probari per duos, vel per tres testes de illa consanguinitate: vel si consanguinei non supersunt, debet probari per meliores & antiquiores eiusdem loci, & debent iurare quod non odio, vel amore, vel aliquo modo, quod habeant, vel habituri sunt, ad hoc iuramentum accedunt, & sic dicunt rei veritatem, vt a suis maioribus acceperunt, & credũt ita esse.

f ¶ Propinquitatis.] intransitiue est hoc, id est, propter cognationem, quæ est propinquitatis. 25. q. 3. cap. 1. & 2.

[Glossa sequens alle. concor. signat contrarium. & remittit.

g ¶ De eadem consanguinitate] 35. q. 6. cap. 1. & 2. & j. qui mat. acc. pos. videtur Arg. contra. inf. eo. super eo. Sol. vt ibi.

h ¶ Duplici iuramenta.] in iuramento illo duo articuli continentur, vt inf. sequitur.

i ¶ Amicitia.] testes enim iurare debẽt, remoto odio, amore, commodo, amicitia. 4. q. 3. testes. §. item testium, & 11. q. 3. quattuor. & 35. q. 6. de parentela. 4.

2 Fallit in criminibus exceptuatis veluti hære si, læsa maiestate, simõnia, & similibus. doctores. in c. in si dei fauorẽ. li. 6. vide Iuliũ Clarũ in pract. cri. §. fi. q. 24.

† Post cõcil. Lateran. sub Ale. 3. par. 8. c. 17. & c. 20. eod. tit. in 1. compil.

† Adde q vbi nõ est ꝓfixus testium numerus, duo sufficiũt. cõ. c. l. vbi numerus. C. de test.

3 De expositione huius auctoritatis cõsule theologos, & praalijs B. Thomam. 2. 2. q. 33. art. 3.

4 Per q c. intelligit ... Ion. de am... citia carna... q corrupt... nẽ inducat charitatu... enim nõ h... ped. t tes... ẽm Host. ... hoc in Spe... c ti. in pr... Ioan. And.

a ¶ Gre-

a ¶ Credere ita esse.] hodie non uř locum habere ex toto quod hic dr, ꝙ nō ualet testimonium de auditu siue de credulitate, immo necesse habent dicere, quod uiderint personas oēs in ꝯsanguinitate. designando gradus, ab utroq; latere: uel saltē aliquas personas in gradibus, aliter nō ualet, j. eo. licet, & ita parū ualet testimoniū de auditu, unde adhuc debent addere quantum ad hoc, & ita credere a suis maioribus audiuisse, ut ibi dicitur.

IN super.] Diuidit, quia ponit dictū, quod postea determinat: ibi, Dummodo. Abb. Siculus.

CASVS. Prior & fratres sanctæ Trinitatis petiuerūt, utrū ꝑducere possint de fratrib. suis in testimoniū in causis ecclesiæ: statuit papa, quod liceat eis hoc facere, dūmodo un9 aut duo instituātur ad agendū, & respōdendū: & tunc eorū testimonium, in causis in quibus instituti sunt, nō debet admitti. Not. ꝙ clerici possunt ferre testimonium in causis ecclesiarum suarum. Item non potest quis in eadem causa esse procurator & testis.

† Cap. 21. e. tit. in 1. cōp. & post concil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 8. cōpil. 18.

quod habent, vel habituri sunt, ad hoc iurandum inductos: & sicut ipsi dicūt, rei veritatem accepisse a maioribus suis, & credere [a] ita esse.

¶ Idem Priori, & fratribus sanctæ Trinitatis.

¶ Prælatus, & clerici, qui causam ecclesiæ non procurāt testificari possūt in ea.

CAP. VI.

IN super † statuimus, vt liceat vobis, in causis ecclesiæ [c] vestræ ferræ testimonium. Dummodo unus ex vobis, vel duo [d] ad agendum, & respondendum instituantur, quorum testimonium in causis, in quibus actores, vel responsales sūt instituti, non dēt admitti. [d]

¶ Idem R. Herforden. † episcopo, & abbati Sardi.

† al. ita Hereforden. episcopo. & abbati Sub.

¶ Si probatio exceptionis opposita contra testem productum non admittitur antequam dictum testis recipiatur, in casu in quo admitti debuit, licite appellatur. h. d. secūdum lecturam quam ponit Panor.

CAP. VII.

EX † parte A. presbyteri ad nos est querela perlata, quod cum ecclesiam de Clunoden. † canonice fuisset adeptus: & eam † triginta annis &

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 1. ca. 22. & c. 33. e. tit. in 1. cōp.

b ¶ Ecclesiæ.] & ita clerici possunt ferre testimonium in causa ecclesiæ suæ. 14. q. 2. super prudentia. & inf. e. cum nuncius, & c. tuis. & inf. de iureiu. & si Christus. in fin. Ber.

1 Concor. text. ī l. Bar. ff. quod cu. uni. no. in l. testa. trix. §. 1. ff. com. præ.

c ¶ Vel duo.] & sic patet, quod duo possunt constitui procuratores; hic tamen aget qui prius litem occupauit. ff. de procur. pluribus, & j. de procurato. non iniuste. ubi de hoc.

d ¶ Admitti.] quia nemo debet habere duplex officium in causa. 4. q. 4. cap. 1. & 2. & singula officia singulis personis sunt committenda 89. dist. singula. & 16. q. 1. presbyteros, & ff. ad Treb. l. ille a quo. §. tempestiuum. ff. de pac. si plures. C. de asses. l. nemo. Ber.

EX parte.] Hæc decre. reputatur difficilis, & est ſm Io. And. & dicit, ꝙ quidam glossatores eam transierunt quasi eius dubia non uiderent, alij non glossauerunt in ea, ut Bonaguida. Aretinus. T. And. dicit quod nec ipse Io. And. intellectum decre. penitus dilucidauit, quicquid sit decre. hæc habet aliquos not. articulos. Ioan. And. summat sic: probatio exceptionis propositæ contra testes, differri potest post publicationem attestationum. Ego multum miror de hac summatione. Io. And. quæ licet sit uera in se, in nullo summat litteram, cum in summatio de contentis in textu nulla fiat mentio, & ipse Ioan. And. longe. melius alijs solitus sit compendiose & eleganter summare textus, adeo ut communiter doctores eum sequentes, soleant cum suis summarijs transire, sed nemo potest esse Iob, ut non erret in dictis suis, ut ipsemet Ioan. And. dicit in proœmio nouellæ. in 6. Do. Ant. secundum intellectum, qui sibi uidetur uerus, summat sic. Appellatio quo ad finem exceptionis consequendæ, non iustificatur solo exceptionis obiectu, uel probationis oblatione quo ad finem autem deuoluendi sic. Hæc summatio uera est in se, & melius probatur ex ijs quæ not. in cap. interposita. infra. de appell. cui melius congruit quam hic. nam nil attingit de materia huius tit. nec discutitur principaliter hic virtus appellationis, sed exceptionis contra testes propositæ: ideo summo sic breuiter. Si exceptio legitima opposita contra personas testium non admittitur, licite appellatur. hoc dicit secundum lecturam Ioan. And. quæ hodie communiter approbatur. Diuiditur decret. principaliter in duas partes. ī prima poniturquerela. In secunda mandatum. ibi, Mādamus. prima facit quinque. prima namque causam iustificat. Secunda, ibi. Miles. ponit formā impetrati rescripti, vitia notāter exprimendo. Tertia: ibi, Tandem. ponit processum postea ex eo secutum. Quarta: ibi, nihilomin9, narrat sententiā. Quinta: ibi. Quam nunc. ponit euentum post sententiam. Secunda principalis subdiuiditur in tres. primo si narrata per presbyterū sunt vera: Secūdo si non sunt vera: ibi, Si vero. Tertio ponit Testes. Abb.

CASVS. Quidam presbyter nomine A. Quandam ecclesiam canonice adeptus est, vt dicebat: & eam xxx. anno, & amplius possedit in pace. Tandem quidam miles tacito ꝙ esset laicus, contra ipsum litteras impetrauit ad quosdam iudices, vt constaret ꝙ dictus presbyter filius fuisset illius, qui proximo in eadem ecclesia ministrauit: vel ꝙ publice haberet fornicariam, ipsum a prædicta ecclesia remouerent: coram quibus dictus presbyter per procuratorem militis tractus fuit in causam, qui quosdam testes infames & notabiles ad testimonium produxit: sacerdos asserebat illos non esse recipiendos, eo quod quidam eorum erant latrones & raptores manifesti. dicens se hoc probaturum: Iudices nihilominus testibus talibus receptis post appellationem a dicto presbytero interpositam priuauerunt ipsum præscripta ecclesia, quam quidam dapifer filius ipsius militis detinet occupatam quo facto presbyter conquestus fuit domino Papæ: vnde mandat quibusdam, quatenus si constiterit eisdem, quod dictus presbyter non fuerit per testes idoneos dicta ecclesia spoliatus, cassata sententia prædictorum iudicum, non obstantibus etiam litteris confirmationis, si quæ super ecclesia impetratæ fuerint, restituant ecclesiam presbytero præfato, nec eum permittant exinde molestari. Si vero non sunt vera quæ sacerdos narrauit, scilicet quod iudices non processerunt taliter contra ipsum, causam audiant, & fine debito decidant: & testes quos ille A. nominauerit ad testimonium producendos, moneant vt coram eis testimonium perhibeant veritati. Nota quod viles testes, notabiles & infames, contra clericos non sunt recipiendi. Item sententia lata post appellationem legitimam, cassanda est non obstante confirmatione. Item in fine est argumentum, quod testes non sunt compellendi super criminibus obiectis in modum exceptionis contra testes.

† Clemonden. Culmode. Culmedo.

† Vox. eamdē est in pluribus.

[Glo. seq. obijcit. & dupliciter soluit.]

amplius pacifice possedisset. Miles quidam H. nomine, tacito [a] ꝙ laicus esset, ad iudices litteras impetrauit, [b] ꝙ si dictus presbyter filius esset illius, qui ꝓximo [c] in eadẽ ecclesia ministraret, vel publice fornicaria † haberet, ipsũ, a prędicta ecclesia amouerent. Tãdem cum miles per interpositã [d] ꝑsonam, eũ coram ꝑfatis iudicibus traxisset i cãm quosdã laicos infames & notabiles [e] ad testimonium dicitur produxisse.

¶ Licet autem presbyter assereret illos non esse recipiendos, pro eo quod quidam eorum latrones & raptores manifesti essent, quidam vero in causa alia fuissent conuicti de periurio, [f] & se hoc diceret probaturum: nihilominus iudices testibus talibus receptis, eidem absenti post appellationem, prę scriptã † adiudicauerunt ecclesiam. Quam nunc militis dapiferi filius detinet occupatam: & infra.

¶ Mandamus, quatenus si vobis constiterit, [g] quod prædictus presbyter non fuerit legitime per testes [h] idoneos præscripta † ecclesia spoliatus, eorundem iudicum cassata sententia, litteris etiam confirmationis (si quæ sunt super eadẽ ecclesia impetratæ) non obstantibus, ecclesiam illam presbytero restituatis eidem, ipsumque non permittatis exinde molesta-

a ¶ Tacite.] ex eo quod dicit, tacito, & c. vr̃ ꝙ litteræ istæ non valebant. arg. ĩ. e. de cætero. & s̃. de trãsactio. ex litteris. Sed ꝯriũ vr̃: qa de publica fornicatione agebatur, quo casu licet laico vitare 1 vel accusare tales clericos 32. dist. præter hoc. §. verum. & c. nullus. Et sic debet admitti miles ad agendũ ꝯtra sacerdotem fornicarium, quod quidam concedũt, & ideo dicit, tacito, quia de facto sic accidit: quia & si dixisset se laicũ nihilominus litteras habuisset, vel dicas qđ ideo dicit, tacito, qa de facto sic accidit: qa nõ intererat eius quia non erat parochianus vel patronꝰ illius ecclesiæ, & iõ tacita veritate impetrauit: vnde non valebant, si hoc ab initio fuisset oppositũ, bene fuisset auditus. s̃. de rescrip. sup litteris. & qa hãc exceptionem dilatoriã omisit, valuerũt litteræ per consensum illius presbyteri, qua re iudicio cœpto illã opponere nõ valebat. ĩ. de re iud. inter monasteria. C. de excep. l. penul. & vl. si enim interfuisset illius, puta si esset patronus vel parochianus, bene admitteretur saltem ad denunciandum, licet ipsum accusare non posset. 16. q. 7. filijs ac nepotibus.

b ¶ Impetrauit.] supple sub hac forma, ꝙ si dictus, &c.

c ¶ Qui proximo.] & ideò ecclesiam non potuit retinere sine dispensatione Apostolicæ sedis, s̃. de fil. presby. præsentium. in c. pen. & vlt. 8. q. 1. Apostolica.

d ¶ Per interpositam personam.] scilicet per procuratorem. & sic patet ꝙ ciuiliter agẽbat, vt remoueret solũ modo ab ecclesia. ĩ. de simo. cum essent. alias si criminaliter ageret, non admitteretur, etiam si per se ipsum. nisi suam vel suorum iniuriam prosequeretur. ĩ. e. de cœtero. & 4. q. vlt. omnibus. Sed nec tunc per procuratorem: quia in criminali non interuenit procurator. inf. de accu. veniens. & 2. q. 6. si qñ. & §. præcedenti. vbi de hoc, & melius 5. quæstio. 3. in criminalibus causis.

[Glo. seq. reci. per q. an exceptiones contra testes sint statim admittendæ vel reseruandæ. Tenet quod regulariter sint reseruandæ. Huic decretali dupliciter respondet ver. sed hoc non, & in fi.

e ¶ Infames & notabiles.] huiusmodi exceptiones in tempus disputationis debent reseruari, nec expedit testes reprobari in tali modo, donec constet an contra eũ deposuerint, cum possint probari testes post aperturas testium, protestatione præmissa ante aperturam inf. e. præsentium. & inf. de excep. denique. & inf. de simo. licet Hely. & cap. per tuas. Sed hoc non seruauit sacerdos iste, vnde valuit receptio testium, & lata sententia quousque testes fuerint reprobati, non obstante appellatione. Quandoque tamen statim admittitur exceptio antequam deponat, si causam criminalem habet, cũ ipso. in Authen. de testi. §. si vero. colla. 7. quandoque recipiuntur ante aperturam aliorum, ne prorogetur negotium supra de probationibus. licet. alias debet recipi statim, vt in tempus disputationis quæstio reseruetur, C. eod. Auth. si testis odiosus, sed ex hoc quod hic appellauit, & admittitur appellatio, videtur quod audiri debeat volens statim hoc probare tamen, quod prius dixit, ordinarium est, licet de facto hic aliter contingat. Vel dicas quod hæc exceptio fuit opposita post receptionem testiũ. 2. vt annullaretur dictum eorum, sed nõ fuit admissa, vnde recte appellauit.

f ¶ De periurio.] vnde vlterius ad testimoniũ non deberẽt admitti, si de hoc cõstaret. 6. quæstio. 1. q cũque 22. q. 5. paruuli. & ca. si quis cõuictus. & ĩ. eod. testimonium.

[Gloss. seq. signat cõtrariũ, & soluit.]

g ¶ Si vobis constiterit.] ar. ꝯtra. ĩ. de iureiur. venientes. ibi reuocat exceptio sẽtẽtiæ anteq̃ cognoscatur de appellatione, hic non, sed ibi fuit appellatũ a diffinitiua sñia, hic nõ fuit. & sic super certo articulo appellatum fuit hic, ibi simpliciter a sententia.

[Gloss. sequẽs primo soluit obiectionem. Secundo obijcit & dupliciter soluit.]

h ¶ Testes idoneos.] ad hanc probationem admittitur post sententiam, quia ante sententiam hoc facere voluit & non fuit admissus, & etiam appellauit propter hoc, sic. ĩ. de sen. re. iud. cum I. & A. Si vero non dixisset hoc ante sententiam. post sententiam non videtur audiendus. inf. de excep. denique. vbi de hoc, nisi de falso agere vellet: quod posset usque ad xx. annos. inf. de excep. cum venerabilis. & C. de fal. querela. & s̃. de ꝓbat. licet. Preterea ex hoc uĩ quod appellans tenetur ꝓbare causam appellationis esse uerũ. sic infr. de excep. olim. Sed contra uidetur quod sufficit illud probare. ꝙ appellans proposuit probabilem exceptionem coram iudice a quo appellauit, illam se offerens probaturũ: & nõ fuisset admissus, ut probaret, ĩf. de app. interposita. 1 rñ. & c. dilecto. & c. ut debitus. & s̃. de offi. deleg. cum causa. & hoc idem fecit sacerdos iste, qui legitimam opposuit exceptionem, quam se obtulit probaturum. Sol. illa contraria loquuntur in exceptionibus dilatorijs 3, per quas non eliditur principale propositum: unde cum iudex nollet admittere probationem super exceptione probabili, grauauit ipsum, & reddidit se suspectum, & ideo sufficit hoc solũ probare coram iudice appellationis, qui procedet postea super principali, alioquin causa remitteretur ad priorẽ iudicem, ut dicit c. ut debitus. sed hæc exceptio quasi peremptoria est, etsi non directe saltem per obliquũ, ut si uult releuare causam suam, necesse habet eam probare esse ueram, alioquin staretur sententiæ latæ auctoritate illorum testium: quia præsumitur pro sententia iudicis, quamdiu non probatur contrarium, quia per hoc apparet eũ frustratorie appellasse. ĩ. de re iud. cum I & A. & hoc idem probare debebat coram primis iudicibus, ne sentẽtiaret ꝯtra ipsum si fuisset admissus & sic cõtraria se nõ tãgũt. unde nõ sũt ꝯtraria. Preterea licet probet se causam probabilem allegasse, ac eam se proba-

1 Non sequitur, si licet uitare, ergo licet accusare. secũdũ Tan. Gof. Inn. & Hos.

† In omnib. antiquis legitur focariam quã uocem agnoscũt hic Hostiẽsis, & alij ueteres interpretes: focariæ uero ꝯcubinæ dñr quasi foco adsidentes l. 2. C. de dona. inter uirum, & uxor. & uide l. 15. ff. de fũdo ĩstruct. ubi focaria uidetur appellari, quæ focum curat.

† prędicta.

† prædicta.

2 Hæc lectura est contra textum, ubi dicit illos nõ esse recipiendos & ubi dicit, testibus talibus exceptis: nisi dicas ꝙ ibi rescriptio ĩspicit effectum, ut tũc uideatur recipere, qñ addicta illorũ pronunciat, ad hoc s̃. tit. 1. ex litteris de renũ. super hoc. Io. And.

3 Si. n. peremptoria haberetur probata hoc ipso, ꝙ iudex illã non ad probationes illius recipit, facili posset iudex in fauorẽ excipiẽtis pertinere ius app. & facit quod no. s̃. j. Spes de app. §. qualiter uer. sunt quoque. Io. And.

probaturum obtulisse, nõ tñ dẽt pp hoc snĩa reuocari, nisi ꝓbet testes fuisse tales, vt ille allegabat, quia si cassaret eius snĩa, & postea nõ ꝓbaret testes fuisse tales prout dicebat, & offerebat se ꝓbaturũ, iterũ cõdemnaret, & sic rediret in pristinũ statum: quare nõ debet cassari snĩa, nisi probet primo ꝙ ante sententiã ꝓbare tenebat: si enim iudices isti nõ tulissent snĩam: tũc sufficeret ꝓbare ꝙ causã ꝓbabilẽ allegauit, & qđ etiam obtulit se ꝓbaturũ: quo facto postea probabit testes fuisse tales, si poterit, Bernard.

[Glo. seq. not. etiã delegatũ, &c. ponit duas opi.

a ¶ Molestari.] ex hoc vr̃ ꝙ iudex delegatus nõ tantum debet mittere in possessionẽ, sed missũ tueri. ĩ. de simo. querelam. in fi. Dicit Lau. qđ hoc potest facere delegat⁹, vbi hoc exprimitur in litteris: cum sententia lata functus sit officio suo. s̃. de offi. deleg. in litteris. quia hoc videtur spectare ad ordinariũ. ff. ne vis fiat. ei q in pos. mit. l. 1. § 1. T. dicit quod potest hoc delegatus vsq; ad annum. s̃. de offic. deleg. querẽti. sed ante sentẽtiam, quia semper durat iurisdictio, videtur quod semper possit defẽdere eũ in possessione quam assignauerit, cũ scilicet fuerit contumax ante litis contestationem.

[Gl. seq. obijcit soluit dupliciter, sed primã apꝓbat.]

b ¶ Si vero res aliter.] i. si falsum suggessit, quia non fuit priuatus ecclesia sua per tales testes, nec iudices processerunt ꝯ illũ. Sed vr̃ esse cõtrarius, qa ẽm hoc debuit remitti ad priores iudices, & cõdemnari in expẽsis. ĩ. de appal. vt debitus. & c. cũ in ecclesia. vnde dicas ꝙ fecit ei in hoc gratiam 1 dñs Papa, quia non remisit illũ ad priores iudices. Si vis, expone aliter, id est non potuit probare testes tales fuisse, vt dicebat per quos lata fuit sententia, sed quod sequitur, contrarium videtur, & ideo expone vt prius.

ADDITIO Vel dic ꝙ si testes fuerint boni, saluũ remaneat ei ius, si aliter probare possit dictam sententiam fuisse iniustam.

c ¶ Monere.] ar. quod in crimine non sunt cogendi testes etiam in excipiendo.

SI qui testium.] CASVS. Iudex mittere debet ad testes in casibus huius capituli. nec debẽt compelli venire ad iudicem. No. hic casum specialẽ. in quo iudex mandat testes recipi.

[Glo. seq. circa testes impeditos præmittit tria, demum quærit. arg. negatiue, & soluit contrarium.]

d ¶ Valetudinarij.] ad istos impeditos tali infirmitate vel senectute. & egregias ꝑsonas dẽt mittere iudex. ff. đ iureiu. ad egregias. vel ad iudicẽ loci, vt eos recipiat, & dicta eorũ sigillata sibi remittat. ĩ Auth. eo. § & qũ sancimus. versi. multæ. coll. 7 C de fide instru. Authẽ apud eloquentissimum, & ff. eod. l. 3. §.

ri.[a] Si vero res[b] aliter se haberet, causam audiatis, & fine debito terminetis.

¶ Testes aũt si quos idẽ A. in suæ assertionis testimonium inuocauerit, monere[c] curetis, vt corã vobis super his perhibeant testimonium veritati.

¶ Idem Exoñ. † & Vigo. episcopis.

¶ *Iudex mittere debet examinatorem discretũ ad testes recipiendos, qui ad eũ cõmode venire nõ possunt.*

CAP. VIII.

SI † qui testium valetudinarij[d] sunt, & senes, vel debilitate cõfecti, aut paupertate[e] depressi, ita quòd non possint ad vestrã ꝑsentiã, adduci, ad ipsos recipiẽdos mittas † ꝑsonas idoneas & discretas.

† al. Exoñ. & Vvigoř. epis.

† Cap. 24. e. ti. in 1. cõp. Similis extat snĩa post cõc. Latera. sub Ale. iij. par 8. c. 20.

† Adde, ad quos debẽt mitti examinatores ĩ l. ad egregias. & ibi Bar. ff. de iureiu & in l. generaliter. C. eod.

† Fugiendę sunt lecturę q̃ ꝯtra natură suã iura deducũt ad gratias, sed poterat dicere glos. hoc fuisse de iure, ex virib. dilationis: vt dicit hic text. Io. An.

item diuus. ĩ. de fideiuss. constitutus. & isti possũt recipi lite non contestata. s̃. vt lite non contestata. qm̃. 1 rñ. & ĩ. eod. cum olim. Sed nũquid senes sunt cõpellendi ferre testimonium inuiti? Videtur ꝙ nõ. 4. q. 3. si testes. §. inuiti. & ff. eo. ti. inuiti. & ff. de excusatione tutorũ. l. 2. & ff. de iure immu. l maiores. Dic ꝙ cõpelluntur secundum canones propter peccatũ. 11. q. 3. quisquis. & ĩ. đ fal. c. 1. & s̃ đ iud. nouit. & opt. argu. ad hoc ff. de vac. mune. l. 2. §. corporis debilitas. Ber.

[Glo. seq. primo obijcit & sol. Secundo soluit aliud contrarium.

e ¶ Paupertate.] sed quare remittit ad istos? quia licet sint pauperes, bene possunt venire. 2 Potest dici, ꝙ ideo, quia tales sunt ꝙ nõ decet eos venire ad iudicẽ, forsitã qa nobilis, & ita verecũdat venire pp nimiam paupertatẽ, licet tñ iste paup aliàs honesta ꝑsona est: nec est suspectus pp suam paupertatẽ, & sic nõ est ꝯ. 2. q. 1. ĩ primis. versi. quia igitur. & 4. q. 3. c. si testes. versic item testium. cũ ibi loquitur de suspectis.

¶ Alexan. tertius Beluaceñ. episcopo.

¶ *Retractanda est sententia si constat eam fuisse latam ad dictum corruptorum testium. h. d. secundũ lecturam quam tenet Panormitanus.*

CAP. IX.

SIcut † nobis est intimatum, quidam accepta pecunia, de parentela inter virum & vxorem exhibente iuramenta, per quæ inter ipsos diuorcij sentẽtia promulgatur: postea vera priuatim nullã inter eos cõsanguinitatis lineam asserẽtes, se corruptos dicunt testimonium perhibuisse falsitati. Super quo taliter respondemus, ꝙ si vir & vxor, aut alter eorũ, ad scđa vota transiuit: testibus de periurio[f]

SIcut nobis.] Corrupti & ꝑiuri ad testimoniũ non debent admitti. ita cõiter summant Doctores: sed hęc sũmatio nil noui affert, cũ totũ corpus iuris de hoc plenũ sit, & maxime in c. testimoniu. ĩ. eo. & 22. q. 5. paruuli. vbi ꝓbat ꝙ semel periurus nõ debet amplius ad iuramẽtũ admitti: nisi veniat in suũ ꝑiudicium, vt in c. cũ ecclesia. de maio. & obe. Primo ponit consultatio. Secũdo distinguẽs rñsio. ibi, Super quo. Et secundum membrum distinctionis: ibi. Si vero.

CASVS. Quidam pro pecunia falsum tulerũt testimoniũ in causa matrimoniali: pp illorũ testimoniũ snĩa diuortij lata fuit. Postea vero priuatim accedũt ad iudicẽ, asserentes nullã cõsanguinitatẽ esse inter eos, & dicunt se corruptos præbuisse testimoniũ falsitati; quæritur utrum ad dictum istorũ debeat sentẽtia reuocãri? Rñdet ꝙ si vir aũt vxor aut alter eorũ ad secunda vota transiuit, pęnitẽtia debet imponi testibus de periurio & adulterio vno vel plurib⁹, qbus causam dederunt: & diligenter inquirendũ est corã quib. talis corruptio intercessit. & si tales exhibeantur per quos veritas prædictæ corruptionis possit ꝓbari, recipiendũ est eorum testimonium, & sententia est reuocanda. Dictum vero prædictorum testium (cum periuri sint) nõ est aliquatenus admittendum. Not. ꝙ ꝑiuro non est credẽdũ. Item primo dicto alicuius standum est Item qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur.

f ¶ Periurio.] de periurio 3 quod statim fuit commissum, debent agere pœnitentiam vij. annorum. 6. q. 1. quicunque.

[Glo. seq. elicit duo argu. & ad secundum signat contrarium, & soluit.]

† Cap. 7. eo. ti. in 1. cõp.

2 Cum ꝓducens eis procuret expensas, vt ĩ. de rescri. statutũ. §. pen. li. 6. Io. And.

3 De pęnis ꝑiurorũ vide Bal in l. iurisiurãdi. C. de reb. cred. & late ꝑ Guidonẽ Papæ deci. 178.

& adulterio [a] vno pluribusve, quibus causam dederunt, [b] pęnitentia indicatus. † Si vero ad secũda vota idem vir & vxor non migrauerint, [c] diligenter inquirendi sunt coram q̃bus corruptio intercessit: & si tales exhibeantur, p quos possit prædictæ corruptionis veritas comprobari, recepto eorum testimonio, est sententia reuocanda; non enim testimonium prædictorum (cum periuri [d] sint) est in hoc casu aliquatenus admittendum.

¶ Idem.

¶ Socius criminis & muneris non testificatur in crimine simoniæ, & vnius testimonium non sufficit ad condemnationem.

C A P. X.

VEniens † ad nos L. presbyter sua relatione monstrauit, ꝙ ei obiectum fuit, ꝙ in ecclesia de Oueñ. canonicũ non habuisset ingressũ: q̃a promisisset vnicuiq; parochianorum quinque barillos vini remittere, [c] q̃si sacerdoti ibi pro tpe seruienti, consueuerant pro beneficio dari. Verũ cũ duo apparuissent, q̃ iurati deposuerunt prædictum presbyterũ talem fecisse promissionẽ, & cũ altero illorum [f] pactum illud factũ fuisse, tũ de p̃sbytero ꝑut ordo rõnis † exigit, iudicasti. [g]

¶ Et nos tuam sententiam commendamus, eo quòd ille, qui eodem erat infectus crimine, inde cõtra eũ testificari nõ † posset: nulliq; de se cõfesso, [h]

a ¶ Ex adulterio.] arg. ꝙ si aliquid imputatur alicui, vel puniatur de aliquo, oĩa quæ sequuntur ex illo im putantur eidem. arg. s. de constit. nam concupiscentiam. & aliquo prohibito, oĩa quę sequũtur ex illo ꝓhibentur. item arg. ꝙ malum pcedens aggrauatur ꝑ consequens ex illo. arg. 1. q. 1. placuit. 3. & 30 dist. si qua fœmina. & c. si quis vo lũtate. ar. ꝯtra. 35. q. 1. inebriauerũt. Sol. ibi primũ nõ aggrauat ꝑ ꝯsequens ex il lo, s̃d ĩ vtroq. punit.

[Glo. seq. dicit in brocar. ꝙ q̃ occasionem, &c. arg. pro. in ducit 4. cano. 3. ll. & vnam de re. in contrarium duos can. & vnã l. & soluit distin guendo.]

b ¶ Dederunt.] arg. ꝙ qui occasionẽ dãni dat, damnum dedisse vĩ. & ideo tenet arg. 16. d. pasce. & 87. dist. si expositus. ff. ad l. Corne. de sica. nihil interest. ff. de offic. præsi. illicitas, §. sicuti & 1. q. 1. placuit 3. ff. ad l. Aq. l. q̃ occidit. §. pẽ. 50. d. 1. qui arborẽ. ff. de iniuris. c. vlt. in fi. ar. j. 23. q. 5. de occidendis. ff. de furt. verũ. 23. q. 4. Nabuchodonosor. circa pri. Sol. Qui dat occasionem damni, si dat operã illicitæ & adhibet diligentiam quam potest, non tenetur de ijs q̃ inde sequuntur, vt in c. de occidendis. si nõ adhibet, tenet. 50. di. sæpe. & in l. qui occidit. §. pen. si dat operã illicitæ rei, semper imputatur ei quod inde sequitur 50. dist. quantum dicit. & ff. ad leg. Aquil. item Mela. j. de vsuris. c. vltimo.

c ¶ Migrauerint.] arg. ꝙ si isti vel alter eorum ad secunda vota transierint, ꝙ non possit separari, nec debent inquiri de corruptione tali: & hoc quidam concedunt. Sed hoc falsissimũ est, & ideo supple maximè q̃ñcunq; legitime cõstiterit de falsitate 2 separabunt secunda coniugia. & priora restaurabũtur. j. de re iu. lator, & c. consanguinei. & j. de fri. & malefi. laudabilem. & c. fraternitatis. & 35. q. 9. §. quia vero. & c. seq.

d ¶ Periuri.] eis autem credi non debet tanq̃ petituris, quia ad testimonium vlterius admitti nõ debẽt. j. eo. testimonium. 6. q. 3. quicunque & 22. q. 5. si quis conuictus, & c. paruuli. & 2. q. 7. nõ potest. in præsentia enim creditur, vt iniungatur eis pœnitentia in iudicio enim eis credi non debet. contrarium in eundẽ casum. s. de probatio. per tuas. & C. de nõ nu. pecu. l. generaliter. Ber.

VEniẽs ad nos.] Primo ponit petitionẽ presbyteri. Secundo illam exaudit: ibi, Et nos. Abb. Sic.

C A S VS. Obiectum fuit cuidam p̃sbitero L. nemine probãdũ duo fuerunt testes inducti, qui iurati deposuerunt presbyterũ p̃dictum talẽ fecisse promissionem; quorum alter cũ p̃dicto p̃sbytero fecit dictam promissionem: iudex qui de causa cognoscebat, dictũ presbyterũ absoluit, quo facto p̃sbyter ad dñm Papã accedẽs p̃dicta oĩa ei exposuit cum ipsa snĩa: Papa rescribẽs eidem iudici cõfirmat sententiã ipsius ex eo ꝙ ille qui eodẽ erat infect9 crimine, ꝯ illũ testificari non potuit, & nulli de se ꝯfesso aduersus aliũ est credendum, & dictũ vnius testis non sufficit ad cõdemnationẽ alicuius. No. ꝙ nulli de se confesso, ꝯ aliũ est credendum. Item ad dictũ vnius non est aliqs puniẽdus. Itẽ idem est remittere, & dare, quia vtrumque simoniam inducit.

c ¶ Remittere.] qui debitũ remittit, dare intelligitur. 8. q. 3. talia. & ff. de calũ. quin etiam. & ff. de condict. causa data, l. si mulier.

[Glos. seq. obijcit † al. iurie & soluit. secundo q̃rit, affirmatiue soluit contrarium.

f ¶ Illorum.] sed cũ crimen simoniæ sit crimẽ exceptũ, quare non admittit qui liber etiã particeps crimini s̃m q̃d sit 79. disti. quis Papa. 15. q. 3. nemini. s. de cõfes. c. 1. Dicas ꝙ tales p̃sone viles nullo modo sunt admittendæ in accusatione clericorũ. aut in testimonium, nisi accusatus malæ famæ, & opinionis aut ea extitisset, vt 2. q. 1. § primis. in fi. & j. de simo: per tuas. Præterea hic erat vnus testis idoneus, nunquid per eum & ꝑ famam posset condemnari, de tali crimine? Vĩ ꝙ sic: quia fama cum alijs probat. 4. q. 8. c. si testes. §. itẽ sæpe. Sed nõ est verũ, quia in crimine apertissima debent esse probationes. C. de ꝓb. l. vlt. & 5. q. vlt. Epiphanium, quia vbi contra salutẽ hominis agit̃. strictius, & cautius ꝓcedit̃. C. de app. l. addictos. secus ĩ ciuili causa in qua sufficit p̃sumptio vnius testis cũ iuramento. arg. C de re. cre. In bonæ fidei. s. de prob. sicut consuetudo pensatis negotijs cũ circũstantijs personarum & cãæ. j. de iureiu. c. vl. in fi. & ff. de legit. tut. legitimos.

g ¶ Iudicasti.] absoluendo illum.

[Glo. seq. no. quod socius, & c. signat contrarium & soluit.]

h ¶ Confessio.] sic ergo patet. ꝙ socius criminis non admittitur in testimonium in eodem crimine. 4. q. 3. c. si testes. §. item liberi. sic s. de confes. ca. 1. vbi de & testis, qui non solum in eodem crimine fuit, sed cõsimili morbo laboret, nõ est admittendus. j. eod. personas. fallit tñ, quia q̃ñq. admittitur socius, vt 6. q. 1. §. verum. versi. si quis & 75. dist. si quis Papa. Sol ui cõsueuit q̃d socij criminis, & muneris non admittuntur, vt hic, sed criminis tñ admittũt in exceptis criminibus, vt. ibi, sic & quandoque ad detegendam conspirationem, socij, & iurati ad testimonium admittuntur. inf. de testi. cogen. c. vlt.

A D D I T I O. Vnde versus.

Per

† Vide l. generaliter. C. de non nu. pec. & l. eos & ibi Bar. ff. de fal.

1 Concord. tex. ĩ l. si qs ad se. C. ad leg. Iul. de vi publ.

† al. Idẽ Archierẽ. archiep̃o. al. Aritẽ. archiepiscopo.

† Cap. 9. eo. ti. in 1. cõpi.

2 Hoc fatetor: sed littera non de falsitate, sed corruptione loquitur: vt dicit in tex. Sed q̃ñ migrauerit ad secunda vota cũ maiori discussione recipiunt̃ testes; & difficilius retractabit̃ snĩa s̃m Inn. sed H. dicit, q̃ñ nõ migrauerũt ĩponet̃ illis pęnitentia tñ de periurio; sed vtroque casu fiet inquisitio 10. And.

† De hoc articulo vide late ꝑ Antoniũ Gomeziũ to. 3. variarum resolu. c. 12. & ꝑ Iuliũ Clarũ ĩ practi. cri. §. fi. q. 21.

Per testem socium sceleris simonia probatur.
Muneris & sceleris socius testis reprobatur.
Vide c.1.eo.tit.lib.5.
[Glo.seq.signat contrarium,& soluit.]
a ¶ Testimonium.sic patet,quod unius testimonium non ualet infra. eo. licet.& 4.q.3.c si testes.§. itē unius. 33. q.2.admonere.ff. de quæstio.maritus.ar. ɔtra 8.q 3.talia.ff. de do.præleg. Theopōpus.80. dist.tanta.& 28.distin.de Syracusanæ.& 97.dis. nobilissimus.So. Sępe adhibetur fides uni extra. iudicium.22. q. 4.innocens. dictum unius in iudicio prę sumptionē inducit. Lex illa, Theopompus, intelligitur cū testator uoluit ei fidem adhiberi.

aduersus aliū in eodē crimine sit credendū, nec vnius testimoniū [a] ad condemnationem sufficiat alicuius.

¶Idem abbati sancti † L. & priori san.C.

† al.ita abbati sancti Bndicti, & Priori sanctæ Crucis.

¶ Attestationes in vno iudicio receptæ fidem faciūt in eadem causa, & inter easdem personas coram alio iudice.

CAP. XI.

CAusam † quæ;& infr. ¶ Discret. vestræ mādamus quaten[9] susceptis attestationib. vtriusq; partis, q̄ ab alijs iudicibus [b] sunt receptæ, cām ipsam sine debito, terminetis.

† Cap.10.e. ti.in 1. cōp. Et de materia uide Alexandr.cōsil. 59.lib 2. Iasonem & alios in l. is apud quem. C.de edēdo.

CAusam, quæ.] CASVS. Attestationes receptæ corā primis iudicib. dandæ sunt iudicib. alij, q̄b. causa postmodum committit. No. quod attestationes unius iudicij, in alio iudicio locum habent.

b ¶ Iudicibus.] sic s̄.de proba.c.ult.sic attestationes.& acta in uno iudicio recepta,ualēt in alio. in authen.de testi. quoniam multæ. coll. 7. & attestationes corā arbitro receptæ ualent corā alijs iudicibus.ī.eo. præsētata.& C.de test. l.ult.& C.de arb l.pen. in fi.Iudex ad quem causa defert. dēt habere acta,omnia prioris iudicis.s̄.tit.proxi.quoniā, & c.ult. Et si testes apud primum iudicem nō sūt publicati, adhuc alij possunt induci.inf.eo.cū causam.

¶ Idē Cantuarieñ. archiepiscopo,& Vigor.epo.

¶ Clerici non sunt à ferendo testimonio in causa ecclesiæ suæ sine rationabili causa repellendi.

CAP. XII.

CVm † nūcius: & infra. ¶Non lateat prudentiam vestrā, ꝙ clerici non sunt à ferēdo testimonio sup negotio ecclesiæ suæ (nisi alia rationabilis causa impediat) repellendi.[c]

† Cap.11.e. ti.in 1. cōp. & post concil.pa.8.c.3.

10 ¶Idem Cantuarieñ.archiepiscopo.

¶ Crimen nunc probatum repellit testem aliàs de illo crimine non dānatum.

CAP. XIII.

20 SVper † eo, quod quæsiuisti, vtrum testes sint reprobādi in causa criminali vel ciuili,quib. ab aduersa parte crimina opponuntur: Rñdemus, ꝙ si ēt ante nō sūt cōuicti, vel 30 confessi[d] de criminibus illis, dummodo inde conuincantur, in testimoniū non debent admitti.

† Cap.12. eod.tit.in 1. compil. & post concil. Lateraneñ. sub Alexan. iij. pa.8.c.4.

¶ Idem Salernitano archiepiscopo.

¶ Laicus in criminali non testificatur contra cle- 40 ricum, accusat tamen pro sua vel suorum iniuria.

CAP. XIIII.

DE † cætero laicos in accusationem vel testimonium contra cleri- 50

† Cap.14. eod.tit.in 1. compila. & post concil. Lateraneñ. par.8.cap.8.

CVm nuncius.] CASVS. Clerici non debent depelli à ferendo testimonio in causa ecclesiæ suæ, eo quod clerici sunt: nisi aliud impediat. No.ꝙ illi q̄ sunt de uniuersitate, possunt ferre testimonium in causa ecclesiæ.

[Glo.seq alleg.tres cōcor. & tria iura in contrariū soluit.Scdo q̄rit alle.3 ad negatiuam.& alia 2.ad affirmatiuā ponit opinionem ult.soluit.[&pro contraria solutione ibi remittit.]

c ¶ Repellendi.] immo sunt admittendi.14.q.2.super prudentia.& s̄.e. insup ubi de hoc & instit. de re.di. §.uniuersitatis. & §. nullius aūt. ff.de re.di.l.in tātū. §.1.ar.ɔ instit.de testa.§.licet.& C. de test. omnib. & 4.q.3.c.si testes §. nullus quià causa ecclesiæ satis uī sua. Sol. in causa ecclesiæ,uel uniuersitatis qui dicit testimonium pro nullo de uniuersitate hoc facit, ergo nec pro se.ar.12.q.2.q̄a manumittit. Sed pone. ꝙ aduersarius petat clericos i testimoniū de eccl̃a. ꝓ se induci ɔ ipsam ecclesiā. nunquid dēnt compelli? vr ꝙ non. s̄.de postu.c.ult.in fin. & filius ɔ partem non compellitur, q̄a nō cōpellitur ɔ alios inferiores sibi cōiunctos.4.q.3.§.itē lege Iulia 2. Sed iste est filius ecclesiæ q̄ ipsum dño sociauit.ī.de pen.psbyterū ergo nō compellit ferre testimoniū ɔ ipsam.Itē nemo dēt petere ab aduersario suo instr̃a ꝓpria s̄.de probat.c.1.& C.de test. nimis. & 4. q.2. §.q intendit. Sed ɔ vr̃.ꝙ possit, quia ecclesia pōt ipsum īducere pro se,ergo tenetur illū recipere ɔ se.4. q.3.cap.si testes.§.si quis testib[9]. 19.dist. Romanorū. & actoris, & rei æqua debet esse conditio. s̄. de mu pet.c.2.& testis pro vtraq; parte debet ferre testimonium. 14.q.5.nō sane. & nihil dēt licere actori q̄ reo non liceat. ff. de re; iu.nō dēt. Quidā dicunt ꝙ nō dēt compelli clericus ferre testimoniū ɔ ecclesiā suā: tñ si ecclesia ipsum inducit ꝓ se, tūc tenetur & compellit dicere ꝓ aduersario. ff. de edē. l.1.§. edēda & sic intelligitur quod dr̃: testis ꝓ vtraq; parte dēt ferre testimonium.Alij dicunt ꝙ veri[9] vr̃, ꝙ bene debeat cōpelli ad hoc, non obstantibus cōtrarijs, signatis, q̄a non tangunt hūc casum, quia cā ecclesiæ non est proprie clerici,& tacere veritatē, peccatū est. 11.q.3.quisquis.nec ob.arg.ī.eo.veniēs. in fi. vbi de hoc.

1 De carnali est prohibitio & editū: de testibus prohibitoriū. ī. eo. l.1. Io.And.

SVper eo.] Communis diuisio.Secunda: ibi. Respondemus. Abbas. CASVS. Testes recepti sunt in aliqua causa criminali sine ciuili: opponuntur eis crimina, vt à testimonio repellantur. quæritur quid iuris sit? Rñdet, ꝙ si de criminibus illis antea non sunt conuicti vel confessi, si modo inde conuincantur, non sunt in testimonium admittendi. quod dr̃ hic,intellige prout 60 traditur.inf.eo.testimonium. Not.ꝙ obtemtu criminis repellitur testis à testimonio etiam in criminali: quod verum est si in crimine perseueret.

Iam decisio hui[9] capitis locū ēt habere in clerico primæ tōsuræ tenet Dominicus in: ca. sacerdotes.1.q.7.

[Glo.seq.signat contrarium,& soluit.]

d ¶ Confessi.] si ante accusationem institutam contra eos conuicti vel confessi fuerunt,si adhuc in crimine perseuerent, repelluntur inf.eo.testimonium, vbi hæc materia plenius expeditur.ɔtrium signatur. 4.q.3.item lege Iulia 1.& ff.de ijs qui not.ī.athletas §.calumniator s̄m leges damnatus tñ repellitur à testimonio: sed s̄m canones repellitur, siue iam condemnatus sit,siue ei probari possit,& probetur.

DE cętero.] Primo ponit regulam, à qua secundo excipit: ibi, Nisi.Exceptionem determinat: ibi Nec tunc.Abb.

CASVS. Quærebatur, vtrum laici recipiendi sint in accu-

in accusationem vel testimonium cõtra clericos. Rñ det ꝙ ſm canones non ſunt aliquatenus admittẽdi, niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequantur, & tũc ad teſtimonium nõ ſunt admittẽdi, ſed ad actionem poſſunt admitti. No. ꝙ nullus repellitur à ꝓſecutione iniuriæ ſuæ, vel ſuorum ẽt cõtra clericum; niſi eſſet excommunicatus.

a ¶ Canonum.] quos habes 2. q. 7. ca. 1. 2. & 3. & 6 q. 1. beatus. & 11. q. 1. c. 2. & ĩ. de accuſa. cum P. Manconella.

[Gl. ſeq. addit aliũ caſum, & remittit.] b ¶ Suam.] & in exceptis criminib. vbi admittũtur laici cõtra clericos ẽt viles qñq; ĩ. deſimo. tanta. Quando & qualiter laici admittãtur in accuſatione. vel teſtificationem clericorum, dr ĩ. de accu. cum P.

IN cauſis.] Duo sũt dicta, ſm ibi, Et ſuper. Abb.

CASVS. In cauſis eccleſiaſticis non debẽt teſtes ꝓduci vltra tertiã ꝓductionẽ, niſi adhibita ſolennitate legali, vt traditur inf. e. vltra. No. ꝙ quarta productio non dẽt dari, ni ſi cum iuris ſolennitate.

Glo. ſeq. ponit 2. lect. circa ꝓductionem, de qua hic loquitur: & primã approbat.

c ¶ Productionem.] i. dilationem, qa in vna dilatione plures poſſet ꝓducere teſtes quolibet die dilationis poſſet ꝓducere, hodie vnũ, cras alium, & ſic vſq; ad vltimũ diẽ dilationis. Finita prima dilatione iuſta cauſa allegata, iudex ſecundum dilationem dabit, & iterum tertiam: quartam non dabit niſi cum iuris ſolennitate. prout traditur ĩ. e. vltra tertiam. & in auth. e. tit. §. quia vero. Et hoc intellige antequã renũciauerit productioni teſtium, quia nõ poſſet poſtea audiri. ĩ. eo. de teſt. in fine. nec dãda eſt ſemꝑ quarta productio, ſi iudex viderit eã denegãdam, vt effrenatam multitudinẽ teſtium compeſcat ĩ. e. ſignificauerunt. Immo ex eadem cã poſſet denegare tertiã & ſecundã, dũmodo in prima dilatione ſufficiẽtes teſtes produxerit. ĩ eo. de teſtib. Et niſi quarta productio, id eſt, dilatio det̃ ceſsãte cã prædicta ſ. effrenata multitudine: appellatio ꝑ hoc emiſſa tenet, vt in d. decr. ſignificauerint. Vel dic ꝙ tertia productio fieri debet ſub vna dilatione, tñ vt prius dixi, ſeruat̃ de facto, & ita conſuetudo interpretat̃ primam expoſitionem, quæ eſt optima legum interpres. ſ. de cõſue. cũ dilectus. & hoc notat dominus Azo. ſm Iac. B. C. eo. tit. l. vlt Ber.

† Cap. 15. eo. tit. in 1. compilat. & poſt concil. Lateraneñ. ſub Alexan. iij. c. 9. pa. 8. Et de materia huius decretalis vid̃ late ꝑ legistas in auth. qſemel. C. de probatio. ad. de Lapũ allegatiõe. 82. & de intellectu Hoſtien ſem in ſum. ti. de dilatio. §. & quibus.

in criminali cauſa non eſſe aliquatenus admittendos, cenſura ſacrorum canonum[a] manifeſtius edocet; Niſi forte ſuam[b] vel ſuorũ iniuriam proſequantur. Nec tunc etiam ad teſtimonium, ſed ad accuſationem poſſunt admitti.

¶ Idem eidem.

¶ In cauſis eccleſiaſticis & ciuilibus poſſunt fieri tres productiones teſtium: quarta autem non admittitur abſque ſolennitate legali. Et ſuper dictis teſtiũ poſt ipſorum publicationẽ poteſt publice diſputari h. d. ſecundum lecturam cõmunem, verbis textus congruentem.

CAP. XV.

IN † cauſis eccleſiaſticis vel ciuilibus vltra tertiam productionem,[c] non debent teſtes produci, niſi adhibita quadam ſolennitate, quæ in legib. inuenitur expreſſa. Et ſup dictis teſtium cũ fuerint publicata, publice poteſt diſputari.

¶ Idem præpoſito, & canonicis Embrudeñ. † eccleſiæ

¶ Si quis probat actum geſtum poſt appellationem, & aduerſarius ꝓbat quòd ante, præfertur prima probatio: & actus indicatur non tenere, niſi ſecundus ꝓbet quòd ante omnem appellationem.

CAP. XVI.

CVm† tu fili præpoſite cum quibuſdã canonici tuis, & archiepiſcopus veſter eſſetis in noſtra præſentia conſtituti; & ĩ.

¶ Cum conſtet teſtes veſtros iuraſſe, quod poſt appellationem, excõmunicationis ſententiã tulerit, & archiepiſcopi teſtes ſimiliter iuraſſe, quod ante appellationem, nos dicta teſtium benigne[d] interpretari volentes, ne periurij

CASVS. Quidam præpoſitus & canonici ſui ex vna parte, & archiepiſcopus ipſorũ ex altera ſup quadã ſententia excõmunicationis cauſam habebant adinuicem: ex vtraque parte teſtes producti fuerunt: tandem cauſa delata eſt ad dominum Papam: unde ipſe teſtibus examinatis dicit ꝙ teſtes capituli iurati dixerũt, ꝙ ſentẽtia excõmunicationis lata fuit poſt appellationẽ; & teſtes archiepiſcopi ſimiliter iurati dixerũt ꝙ ſententia lata fuit añ appellationẽ. Papa uero di cta teſtiũ uolens interpretari benigne, ne de periur. ĩ. reatu notent̃. decreuit ſententiam illam non tenere: quia utrũq; eſſe potuit, ſ. ꝙ & ante ſententiam fuit appellatum, & ſup illa deponũt. teſtes capituli, & poſt ean dem iterum fuit appellatũ, & ſuper illa deponunt teſtes archiepiſcopi, & ſic diuerſum tẽpus impedit cõtradictionẽ teſtium. Nota qđ in benigniorem partẽ ſemper facienda eſt interpretatiõ. Item, teſtes ſemper debẽt (ſi poſſunt) concordari propter periurium.

[Glo. ſeq. not. teſtes ꝯcordãdos, & c. Secũdo arg. duo. ter tio obijcit & ſoluit.]

d ¶ Benigne.] not. ꝙ teſtes, ſi põt fieri ad concordiam sũt reducẽdi, ne periurij reatu notẽtur: & ſi nõ ad lſam, ſaltẽ quo ad ſpũalem intellectũ. 11. q. 1. anteceſſor. & c. qđ prædeceſſor. 8. q. 1. in ſcripturis. ſic & Euangeliſtæ reducunt ad cõcordiam. de pœn. diſt. 1. periculoſe. 32. q. 6. ꝙ autem. & omnia teſtimonia ſequenda ſunt ſi poteſt fieri. 4. q. 3. ſi teſtes. Item eſt hic arg. ꝙ dubia probatio non prodeſt ei qui eam inducit. ſic ſ. de ꝓbat. in præſentia. Item arg. ꝙ in dubijs pro reo iudicari cõſueuit. ĩ. de fid. inſtr. inter dilectos. in fi. & ſ. de prob. ex litteris. ff. de reg. iur. ſemꝑ in dubijs. Sed vr̃ ꝙ in tali dubio potius debuit Papa interpretari ꝙ eſſent excommunicati: quia hoc eſſet ſecurius ꝓpter periculum animæ: nam excommunicatio eſt medicinalis. 2. q. 1. multi. & ideo traditur quis ſatanæ, vt ſpiritus eius ſaluus fiat in die domini. 11. q. 3. audi denique. ad cautelam ſaltem abſoluatur aliàs debuiſſet ſaltẽ mandaſſe illos abſolui. ĩ. de app. ad pręſentiam. & ĩ. de ſen. excõ. per tuas. Sed hoc dictũ fuit propter teſtes, ne de periurio notarent̃ ſaltem de facto: quia licet teſtimonium reprobetur, teſtes tñ inter infames quaſi ex falſo teſtimonio nõ habẽtur. ſ. de ord. cogni. cũ dilectus. & ff. de ijs qui no. infa. Lucius. ſed tamen re ipſa & opinione hominum nõ fugiunt infamiæ notam. ff. de obſe. à lib. & libertis præſta. l. 1. & ĩ. eo. teſtimonium. & ſic prouidet tam in teſtibus quàm in canonicis, cum ipſi potuerãt poſtea ad

† Eſtbrudens. Embrudiñ.

† Poſt concil. Lateraneñ. ſub Alexan. iij. par. 8. c. 11. & c. 16. e. tit. in 1. cõp. Et de Intellectu vnde notata p Anto. But. in c. in noſtra. ĩ. eo. adde Imolã in clemẽ. 1. de appel'at. & Baldum in l. item vidẽdum. ff. de peti. hæredit.

Teſtes diſcordes sũt ad concordiam reducendi.

CVm tu fili.] ſi fieri poteſt cõcordãda ſunt dicta teſtiũ, quæ videntur cõtraria. Primo decĩſe narrat factum. Secundo diffinit: ibi, Cum cõteſt. Abbas.

1 Et forte hoc mandauit Papa: licet hoc non dicatur ſm Tanc. Vinc. & Phi. Ioan. And.

stea ad cautelam facere se absolui, 1 sim. ȷ. de app. ad præsentiam. Et quia potuit esse quod pluries fuerit appellatum, vt sequitur. & hæc sententia fuit potior & benignior.

Fraternitatis.] In prima parte ponitur consultatio. In secūda rñsio: ibi, Duximus. Consultatio est bimembris. Et secūdū membrum: ibi, Et an. Abbas.

CASVS. Sententia lata est in aliqua cā: in qua renunciatum fuit testibus vtrinque, & conclusum in causa: appellatum fuit ab illa sententia: quæritur vtrum in cā appellationis noui testes possunt recipi super qōne iudicata: & vtrum testibus in prima cā receptis, liceat aliquid de nouo proponere sup ipsa qōne? Rñdet Papa, ꝙ si in causa appellationis noua capitula oriuntur, sup quib. partes voluerūt testes inducere, vel p iā receptos aliqd ꝓbare, bene sunt recipiendæ solūmodo sup nouis capitulis receptis primo iuramētis ſm formam nouorum testiū No. ꝙ post aperturam testium in cā principali, siue in cā appellationis non sunt recipiēdi testes super eodem capitulo. super quo testes publicati sunt: sed super nouo bene recipiuntur.

† Post cōci. Laterañ. ca. 12. par. 8. & c. 17. eo. tit. in 1. compi. Et de materia vide Angelum ī l. p hanc. C. de temp. appel. & Anto. de But. in c. attestationes. ȷ. de despō. impub. & in c. at si clerici. ſ. de iud. vbi hūc textū limitat.

reatu notentur: quia vtrūque esse potuit, & qd post primam appellationē, & ante secundā, sententia lata fuerit, eādem sentētiam decernimus non tenere.

¶ Item episcopo Placen.

¶ In causa appellationis super nouis capitulis tātū testes noui & veteres producuntur, iuramento secundum morem prius recepto.

CAP. XVII.

Fraternitatis† tuæ litteris nos cōsulere voluisti, vtrum recipiendi sint noui testes super quæstione iudicata, in qua testib. renunciatū [a] constet vtrinque. Et an testibus in prima causa receptis, pp cām appellationis liceat super quęstionib. iudicatis aliqd noui proponere: & infra. ¶ Duximus tibi respondendum, quod in appellationis causa, si noua cōtigerint emergere capitula, super quib. aliqua partium voluerit nouos testes inducere, vel per iam receptos [b] aliquid comprobare eos credimus posse recipi super nouis [c] duntaxat capitulis: receptis prius ab ipsis, secundum formā recipiendorum testium, iuramentis.[d]

¶ Idem Exonen. episcopo.

¶ Qui iurauit testimoniū non dicere testificare compellitur si testificationes publicatæ non sunt.

CAP. XVIII.

Intimauit † R. presbyter, † quod G. † clericus capellanum eius, & alios quam plures de testibus suis iuramento constrinxit, quod testimonium, consilium, & auxilium contra ipsum non præberent eidem. Ideoque iniungimus, vt si te-

auth. eo. §. quia vero. coll. 7. sed dñi legum satis friuolam adhibent solutionē. Intelligunt. n. auth. in eadem cā ante sñiam diffinitiuam, & leges istas in causa appellationis: sed ratio prohibitionis remanet in eadem causa appellationis, quæ fuit in principali, scilicet periculum subornationis: & ideo quia causa remanet eadem vtrobique, eadem debet esse prohibitio vtrobique. & vbi est eadem ratio, idē iudicium habēdū est. ȷ. de trāsla. inter corporalia. ff. ad legem Aquil. illud. & alibi, quoties vitium ex vna radice nascitur, consequens est vt eadē lege tollat. C. de nup. si libertam. Vnde dicendum est, ꝙ apertis attestationibus vlterius nō recipiātur super eisdem articulis alijs testes. & leges prædictæ recte possunt intelligi, vt habeant locū sup nouis articulis pendentibus ex priorib. & sic concordabunt iuri canonico. & auth. pred. §. quia vero. in quo non distinguitur vtrum in causa principali, vel in causa appellationis.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem, scilicet quæ sit forma iuramenti testis, de qua finis hic loquitur, & quæ capitula contineat.]

† Post. cōci. Laterañ. pa. 8. c. 13. & c. 18. eo. tit. in 1. compil. Et de materia vide Oldradū cōsil. 127. & 160. & consi. 90. & 97.

d ¶ Iuramentis.] aliter enim non admitterentur nisi a partibus remissum fuerit ȷ. eo. tuis. Forma vero secundum quam iurare debent, talis est. Iurabunt. n. ꝙ dicent totam veritatem iudici, vel cui commiserit. quam nouerint de re illa super qua iurant. 3. q. 9. hortamur 3. & in auth. eo. tit. §. 1. Item ꝙ nulla interserant falsitatem. 2. q. nullam. & 3. q. 9. pura. Item ꝙ pro vtraque parte dicent veritatem quam sciunt. 14. q. 5. non sane. Item ꝙ dicent omnem veritatem, sine interrogati, siue non, arg. ȷ. de acc. cum dilectus 1. Item ꝙ non precio nec amore, nec timore, vel odio, seu pro alio commodo testimonium dicent ȷ. eod. quoties. inf. eo. licet 2. §. testes Tanc.

† Vox. pśbyter, deest, in antiquis.

† al. V.

3 Vbi patet ꝙ iurare debet tactis euangelijs; an vero præsumat tetigisse, vide qđ satis scripsi in §. sequit. inf. alle. sup ver. & no. Io. And.

a ¶ Renunciatum.] Maxime, quia si non esset renūciatum expresse, ex quo publicatæ fuerunt attestationes, nō possunt postea alij testes super eisdem capitulis induci. ȷ. eo. de test. c. intimauit.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.

b ¶ Receptos.] & sic patet, ꝙ diem testis pluries potest recipi contra aliquem, Sed contra videtur 4. q. 3. c. placuit. §. item in criminali. ff. e. produci. Contraria loquūtur in criminali: & ibi qui semel tulerit testimonium contra aliquem, præsumitur inimicus eius, si iterū velit contra ipsum testificari. ȷ. de accus. meminimus.

3 Datur & alia solutio ꝙ contraria loquātur super eodē capitulo, ista super diuersis secundū Hos. Io. An.

[Gl. seq. signat contrarium duabus legibus in concor. alleg. auth. & ponit responsionem Legistarum ad illam, quam responsionem reprobat, & legibus prędictis respondet.

c ¶ Nouis.] pendentibus ex veteribus, & quæ ex illis oriantur. ȷ. de fid. inst. cum Ioannes. & C. de temp. ap. per hanc. & in principali causa apertis attestationibus super nouo capitulo orienti ex primis recipiūtur testes ȷ. eo. series. & c. ex tenore. Sed contrariū videtur dicere leges: quia et super eisdem capitulis in cā appellationis noui testes recipi nōt. C. de app. eos. §. 1. & 2. C. de temp. ap. per hanc. & sic et obseruatur in iudicio sæculari. Sed auth. dicit contrarium, & concordat huic c. ꝙ postq̄ aliquid didicit testificata, non potest vlterius testes producere super his, sup quib. introducti sunt in

Intimauit.] In prima parte ponit conquestio. In secunda prouisio. ibi, Ideoque. Abb Sic.

CASVS. Quidam R. nomine habebat causam cum V. clerico: Idem quendam suum capellanum, & alio quāplures iuramento adstrinxit, ꝙ contra ipsum V. pro dicto R. non ferrent testimonium, nec consilium vel auxilium præberent eidem; Vnde conquestus fuit domino Papæ. mandat Papa, ꝙ si testimonium aliorum testium productorum non est publicatum. nec ab renunciatum testib. iudex recipere non postponat illos qui sunt iureiurando adstricti, & alios si necesse fuerit in testimonium. No ꝙ iusm illicitum non repellit à testimonio. Item attestationib. publicatis super codē cap. non sunt alij testes recipiendi. Item postquam renunciatum est productioni testium, non sunt vlterius admittendi.

a ¶ Eorum.]

a ¶ Eorum.] s. testiū, qui iam erant inducti. & recepti. nam si dicta illorum publicata fuissent, nec isti, nec alij reciperentur vlterius, vt s. c. prox. dictum est.

[Gl. seq. ponit duplicem lecturam. Prima quod isti iurati deponunt. Secunda ꝙ super subtractione, & primā approbat.]

† Illorum.

b ¶ Iuramento.] eo enim ipso ꝙ voluit subtrahere copiam probationis aduersario suo, præsumitur iniquam causam fouere, & experiri debet in se iudicis auctoritatē elusam. 3. q. 7. c. infames. ver. si quis autem. & ĩ. tit. prox. peruenit. Ideoque non obstante iuramento tali, qđ inique fuit extortū, iurabunt dicere veritatē sup negotio principali, cū illud iuramentum illicitū fuerit, & sine peccato seruari non posset, 1 cū celare veritatē sit peccatū mortale. 11. q. 3. quisquis. ĩ. de fal. c. 1. & denunciandi sunt illo iuro non teneri. ĩ. eo. constitutus. & est expressū. ĩ. de acc. olim. temerarium. n. iurm non repellit à promotione. ĩ. de iureiu. sicut. 1 ergo nec à testimonio, vt hic dicit. Aliter tñ alij intelligūt, ꝙ isti non debent iurare sup principali, sed solummodo ad detegēdum tantæ calliditatis commentū. arg. adde q ĩ. tit. prox. peruenit 1. sed illud ibi exponitur. Credo ei standum quod primo dixi.

† Marta.

† Post cōci. Lateran. sub Alex. iij. pa. 1. c. 15. & c. 19. eo. tit. in compi.

1 De hoc vide Spe. e. tit. §. pen. versi. quid si quis. sed meli⁹ p B. Thomam. 2. 2. q. 70. ar. 1. ad secūdū arg. adde not. li. commēt. ĩ Directo. Inquisitor. Schol. 15. & vltim.

stimonium eorum [a] † publicatum non est: nec est ab renunciatū testibus: eos q. sunt iuramento [b] adstricti, & alios (si necesse fuerit) idoneos, in testimoniū recipere non postponas.

¶ Idem abbati & fratribus de Martura.

¶ *Publicatio vel renunciatio testium in certis capitulis, non præiudicat volenti testes producere in alijs. h. d. quo ad titulum.*

CAP. XIX.

ij **C**Ausam, † quæ vertitur inter vos, & plebanum & clericos sanctæ Mariæ de Martu. commisimus iudicibus terminādam; cumque vtraque pars in eorum esset præsentia constituta, & testes essent hinc inde recepti, & eis ab vtraque parte renūciatum, & attestationes ēt publicatæ, quoddam priuilegiū nuper a nobis impetratum in medium protulisti; & infra.

¶ Iudicibus ipsis mandamus, vt super alijs capitulis, [c] si qua alia fuerint ab his super quibus 10 testes recepti sunt, & eorum attestationes publicatæ, testes (si qui idonei producti fuerint) recipiant: & (nullis capitulis nouiter [d] a nobis per vestros nuncios impetratis, quæ 20 contineantur † in priuilegio vestro, vel in alijs litteris, quas vobis indulsimus postquam causam ipsam, eisdem cōmisimus; [e] prædictę plebis in hac causa impedimentum præstātibus) cōcordia, vel iustitia 30 mediante decidant.

¶ Quia vero Florentinus episcopus intimauit quædā capitula eidē priuilegio esse inserta, quæ obuia rationi [f] vidētur, illud ad nostram præsentiam cū ve 40 stro nuncio transmittatis.

¶ Idem Nouicen. † episcopo.

¶ *A testimonio repellitur simili morbo laborans.*

CAP. XX.

50 **P**Ersonas † ecclesiarum: & infra. ¶ Verum si

C Ausam, quæ.] Cōis diuisio. Secunda: ibi, iudicibus. Abb. Siculus.

CASVS. Inter monachos de Martu. ex vna parte, & plebanum & clericos eiusdem loci ex altera qō vertebatur, quæ fuit commissa quibusdam iudicibus coram quibus testes fuerunt hinc, & inde recepti, & renunciatum productioni testium, & attestationes etiam publicatæ. Tandem monachi quoddam priuilegium impetratum lite pendēte produxerunt in medium, per quod iuri alterius partis generari præiudicium videbatur: Iudices super hoc dubitantes cōsulerunt dñm Papam super hoc scribit Papa ipsis monachis dicens, ꝙ ipse mādauit iudicibus vt recipiant testes idoneos, qui producti fuerūt super alijs capitulis, si qua fuerunt, & alia ab his super quib. testes recepti fuerunt, & eorum attestationes publicatæ, non obstantibus aliquibus capitulis nouiter impetratis per nuncios monachorum, quæ continentur in priuilegio, vel alijs litteris sibi concessis, postquā causa ipsa eisdem iudicib. commissa fuit, quæ videantur præstare impedimentum alteri parti, & causam ipsam concordia, vel iustitia mediante decidant. In fine mandat monachis, ꝙ priuilegium illud per nuncium suū ad præsentiam suam transmittant: q. a Florētinus eps̄ significauit dño Papæ. ꝙ quædam capitula. cōtra cautionem erant ibi conclusa. Not. ꝙ attestationibus publicatis non sunt vlterius testes alij recipiendi super eisdem capitulis, vel etiam renunciatum. Item lite pēdēte priuilegiū in præiudicium alterius partis impetratum nullam de lite faciens mentionem, non valet, & eo non obstante iudices procedere debent.]

[Gl. seq. ponit duas lecturas, & secundā approbat.]

c ¶ Alijs capitulis.] nouis scilicet; pendētibus tñ ex antiquis. & est arg. ꝙ pariter in causa consultationis sicut in causa appellationis, possunt testes induci sup nouis. capitulis quāuis attestationes sint publicatæ. Vel intellige super capitulis antiquis, super quib. nōdum fuerant aliqui testes recepti: & hoc uerius vī. Cum enim plura capitula siue negotia penitus diuersa committūtur, bene possunt testes recipi & publicari super vno, & non super alio, postea possunt recipi super alio, & possunt etiam tractari diuersis temporibus. ff. de arbitr. quod tamen. 1. responso.

† continent.

† Noruicen.

d ¶ Nouiter.] nota, ꝙ lite pēdēte priuilegiū seu indulgentia impetrata 2 super re litigiosa in præiudicium alterius partis non valet, vt hic patet., & supra vt lit. pen. c. vlt. vbi de hoc. & in auth. in me. lit. sa. ius. non fieri. §. si vero. coll. 8. & ĩ. priuileg. dudum.

† Ca. 4. de app. in 4. cōp. & post concil. Later. pa. 10. c. 5.

e ¶ Commisimus.] arg. ꝙ postquam causa cōmissa est iudicib. res præsumitur esse litigiosa, ita vt indulgen- 60 tia siue priuilegium super ea impetratum non valeat. ff. de excu. tut. tutor petitus in principio.

2 Idē vī Hostien. si motu proprio principis sit concessū. Io. And.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Rationi.] sed quare dicit obuia rationi, cū priuilegia indulgeantur contra ius cōe. & ita contra rationem 3. di. priuilegia. & 7. q. 2. petisti. & 26. q. 2. nō statim & c. non exēplo. 16. q. 1. hinc est. & 100. dist. contra morē & C. de legi. l. 3. in fi. ff. ad munici. C. de thesau. l. vnica. li. x. vnde sic dēt exponi, obuia rōni. i. consuetudini. & rōnabili priuilegiorū obuiare videbantur, ꝙ esse non dēt, nec valent priuilegia, quæ nimium lædunt. arg. ĩ. de deci. suggestum. & ĩ. de verb. sig. quod per noualc. & ar. C. de pre. Impe. offe. quoties. & l. nec damnosa. B.

PErsonas.] CASVS. Sic pone casum secundum quod loquitur hæc decr. Vacat aliqua ecclesia. filius

sius prælati decedentis, vel vicarij, vel etiā alius: cū prælatus ad quē spectat institutio ecclesiæ dicit se ius hēre in eccl'a, appellat, ne plat⁹ ordinet eccl'am: Dicit Papa ꝙ si coram isto ep̄o vel etiam alio hmōi negotia ventilentur, non vult, vt aliqui morbo consimili laborantes, si hoc certū si aut probari possit, in testimoniū admittant̄, si ab altera parte adducti fuerint. Per illud verbū, hmōi, qđ erat in antiqua decretali videbatur hāc decre. locū habere in similib. causis. Sed in ista decr. nō est illud verbū, hmōi, sed simpliciter dixit, negotia, vñ vr̄ Itelligēda decr. in omnib. causis, vt quicunque habet simile negotium non admittatur in testimoniū similis causæ. Not. ꝙ qui consimilem causam habet, in causa cōsimili testis esse non debet.

corā te, vel alio quolibet negotia ventilentur: nolumus vt aliqui morbo consimili [a] laborantes, si certum sit, aut legitime super hoc possint conuinci, si ab alterutra parte testes adducti fuerint, in testimonium admittantur.

¶ Idem in concilio Latera.

¶ Christianus contra Iudæum in testem admittitur.

CAP XXI.

IVdæi † siue Sarraceni: & infra. ¶ Testimonium quoq; Christianorum aduersus Iudæos in omnib. causis (cum illi aduersus Christianos, testibus suis vti præsumant [b]) recipiendum esse censemus. Et anathemate decernimus feriendos, quicunq; Iudæos Christianis voluerint in hac parte præferre: Cum eos Christianis subiacere [c] oporteat, & ab eis pro sola humanitate foueri. [d]

¶ Idem Matthæo Cardinali.

[Gl. seq. alleg. tres cōcor. & iducit tria similia.]

a ¶ Morbo consimili.] sic 4. q. 3. ca. si testes. §. liberi testes. & ī. e. ueniens & ī. de ↄfes. c. vbi đ hoc. Sic & iudex qui hēt consimilē cām, pōt recusari, 1 ī. de iud. causam. q. 2. sic & q in crimine detinet̄, non potest aliū denunciare vel accusare, vt 3. q. 7. qui sine. & c. postulatus. §. porro. in fin. 1. q. 1. multi. circa prin. & ī. de spō. cū in tua. nec potest aliū corripere qui in simile delictum corruerit. 15. dist. c. vl. & 26. dist. vna tantum. sim. 42. dist. §. 1. & 61. distin. in sacerdotibus.

IVdæi.] Primo ponit dictum. Secundo addit pœnā: ibi, Et anathemate. Tertio addit causam: ibi, Cum eos. Abbas.

CASVS. Dicitur ꝙ testimoniū Christianorū aduersus Iudæos recipiendum est in qualibet causa, cum ipsi Iudæi aduersus christianos suis testibus vti præsumant: & qui Iudęos volunt Christianis in hac parte præferre, sunt excommunicandi, quia Iudæi debent subiacere Christianis. Not. ꝙ Iudæi subiacent Christianis, sed non contra. Not. testimonium Christianorum contra Iudæos indistincte admittendum.

[Glo. seq. signat contrarium.]

b ¶ Præsumant.] de facto: qm̄ de iure nullus infidelis contra fidelem dēt admitti in testimoniū, 2. q. 7. si hæreticus, & c non potest & 23. q 3 ipsa pietas.

c ¶ Subiacere. 13. q. vlt. dispar. & melius ī. de iud. cū sit. & 54. dist. nulla. & 17. q 4 constituit.

d ¶ Foueri. 86 dist. pasce.

ij SVper eo.] Duo sunt dicta, & quodlibet subdiuiditur, vt per se patet. Abbas.

† Ex cōcil. Lateranen. sub Alex. iij. c. 26. & c. 5. tit. de Iudęis. in 1. cōp. Et de materia vide per Spe. ti. de teste. §. 1. adde q̄ de hoc articulo copiose not. lib. 6. commen. in Direct. Inquisito. Schol. 10. & lib. 3. Schol. 124.

1 Sed an talis similitudo causæ repellat testē vr̄. Goff. velle ꝙ sic, in Spe. eo. ti. §. 1. vers. itē ꝙ hēt, sed Ho. hic putat hoc absurdū, nisi esset solus vel vehemēter suspectus: eēt .n. absurdū, ꝙ vnus emptor alteri emptori nō posset ferre testimoniū: & dicit decr. intelligēdā de socio & per tit. ipse secundum.

CASVS. Aliqua mulier petijt aliquem in virum: vir negat ꝙ contraxit cum ea. mulier vult probare intentionem suam per matrem, & per alterā mulierē: quæritur vtrum mater sit admittenda in testimoniū pro filia? Respondet Papa, mater videtur diligere incrementū filię, ac honorē. & iō vbi vir superior est diuitijs, nobilitate, potētia vel honore suspectū est testimoniū eius; & ideo non est aliquatenus admittēdum. Secundo ponitur alia quæstio. Aliqua mulier vult contrahere cū aliquo mater alterutrius dicit ꝙ sunt ↄsanguinei: quæritur an sint coniungēdi vel non propter solū dictū matris? Respondet Papa, ꝙ si matrimonium non est cōtractum inter eos: matre asserēte illos esse consanguineos, non dēnt coniungi. Si vero iam contractum est matrimonium, non debent separari sine iuramento plurium p̄sonarum. Not. ꝙ pater, vel mater potest admitti in hoc casu vel repelli, secundū distinctionē hic positam. Itē ad dictum vnius impeditur matrimonium contrahendum, sed non dirimitur iam contractum.

¶ Testimonium matris est suspectum; vbi filia petit in virū aliquem se maiorem. Et ad dictum solius matris de impedimento deponentis impeditur matrimonium, sed contractum non dissoluitur.

CAP. XXII.

ij SVper † eo, quòd a nobis tua deuotio postulauit, vtrū viro negante se mulierem affidasse, ipsius mater mulieris, & altera mulier possint ad testimonium recipi. Consultationi tuę taliter respondemus, quod † cum [e] mater filiæ incrementum & honorem videtur diligere, vbi vir superior est, diuitijs, & nobilitate, potentia, vel honore, testimoniū eius videtur esse suspectū: & ideo non esse aliquatenus admittendum.

¶ Super illa vero quæstione quam fecisti, an mulier coniungenda nō sit viro; pro eo ꝙ sola mater alterutrius, eos esse consanguineos cōfitetur: Rñdemus quod si non est firmatum

[Gl. seq. fortificat tex. signat cōtrariū, & soluit.]

e ¶ Cum mater.] & ita videt̄ ꝙ pater & mater nō p̄st ferre 2 testimoniū in cā filij. 4. q. 3. c. si testes. §. itē testis idoneus. Et qa cā filij, cā patris esse vr̄: quia damnū. & emolumētum ad eum ptinere vr̄. arg. 2 q. 6. biduū. ver. palā. & ī cā sua nullus idoneus testis est. 4. q 3. §. nullus & arg. 3. q. 5. c. 1. & pater & filius p̄ vna p̄sona reputant̄, 35 q. 3. ↄdicimus. §. hac auctoritate. & C. de impu. & alijs substi. l. vlt in fi. inf. de inuti. stip. §. ei q. arg. ↄ. 35. q. 6. cōsanguineos. & ī. de testib. cō q ma. accu. poss. vr̄. Sol. Pater mater & cæteri consanguinei bñ admittunt̄ ad ↄiūgēdū matrimoniū, siue ēt ad disiungēdū pp cōsanguinitatē fauore matrimonij, vt dicūt duo vltima ↄtraria: illi ēt sunt cæteris p̄ferendi, vt ibi dr̄. Sed ꝙ hic dr̄, intelligit̄ de his parētib q suspecti sunt, vt littera dicit, ut si alter sup̄ior est potentia, diuitijs, vel honore, pr̄ & mater alteri[3] nō est admittendus: aliàs vbi æqualitas est, uel modica ēt excellētia. 3 admittunt̄, ut dicūt ultima ↄria & idem hoc in matrimoniali cā: in alijs uero causis pater p̄ filio, uel ecōuerso non recipit̄, ut dicunt iura p̄dicta: & illa decr. vr̄ in fi. quæ tamen loquitur in coniungēdo, vel disiungēdo propter consanguinitatem, vt ibi dicitur.

legem, qīa liberi. C. eo. ti. dic in teste vt dixi in iudice in decre. cām. Io. And.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōp.

† quia.

2 De hoc articulo vide late tradita p̄ Antoniū Gabrielium lib. 1. comp. conclu. tit. de testib. cōclusione 13.

3 Quia tunc cessat suspicio. & idem si ipsi parentes. essēt valde honesti s̄m Tanc. Ioan. Andr.

a ¶ Firmatum.] i. contractum p consensum mutuũ de pſenti: tunc.n. ſeparari nõ poſſet ad dictum vnius teſtis: quia in nulla cauſa dictum vnius I. ſufficit. j. c. prox. & s. c. veniens. & 4. q. 3. ſi teſtes. j. item vnius vero. aliàs cõtrahere nõ debent, quia ad dictũ vnius impeditur matrimo niũ ~trahendũ. j. de ſpon. pterea 2. Itẽ. & ſola fama īpedit. j. de cõſan. ſup eo. multa. n. impediunt con trahendum, quæ nõ dirimũt iam contra ctũ. j. de iureiu quẽ admodum. & ſic nõ oĩa quæ impediunt ordinandum, deijciunt iam promotũ. 15. q. 1. §. vlt. & j. de reg. c. ad apoſtolicã, & inf. de accu. c. ſuper his.

ſic exponunt quidã diſt. 1. omnes leges. naturale eſt tranſire per agrum alienum, id eſt, non ſuum.

c ¶ Quædam.] quædã ſunt cauſæ, quæ plures teſtes requirunt, ſicut teſtamentum, vbi requiruntur ſeptẽ teſtes. C. q. teſt. fa. poſ. l. hac cõſultiſſima. & C. d teſt. l. ſi vnus. & puberes dẽnt eſſe teſtes. C. d teſta. l. hac cõſultiſſima. In codicillis quinq. requirunt. C. de cod. l. vlt. Item in dona. cã mor. qnq; teſtes reqrũtur. C. de do. cã mor. l. vlt. Et in caſu quẽ hẽs 2. q. 4. plul. & c. nullam. Item quinq; requirũtur cum quis debitum in ſcriptis vult probare ſe ſoluiſſe. C. eod. tit. l. te. ſtium.

1 In quibus caſibus ſufficiat vnus teſtis, vide per Nellum in ſuo tract. de teſtibus.

† eos.

matrimoniũ inter eos matre aſſeuerante ipſos† eſſe conſanguineos non debet coniũgi: quia præſumptio eſt non modica, quòd ſe linea cõſanguinitatis attingant. Si vero matrimoniũ eſt firmatum, [a] non debet ſine plurium iuramẽto diſſolui.

¶ Idem.

¶ Ad deciſionem cauſæ maxime pro parte Iudæi, non ſufficit regulariter minus teſtimoniũ, quàm duorum probatæ vitæ & laudabilis conuerſationis.

CAP. XXIII.

Licet † vniuerſis: & j. ¶ Quia nõ eſt licitum alicui Chriſtiano, & multo minus [b] crucis Chriſti inimico, vt cauſæ ſuę vni⁹ tantum quaſi legitimo teſtimoniũ finem imponat.

¶ Mandamus, quatenus ſi inter vos, & quoſcunq; Iudæos emerſerit queſtio, in qualibet cauſa Chriſtiani, & maxime clerici, nõ minus quam duorum vel trium virorũ, qui ſint probatæ vitę, & fidelis cõuerſationis [c] teſtimonium admittatis: Iuxta illud Dominicũ: In ore duorum, [d] vel trium teſtium ſtat omne verbũ: Quia licet quædam [e] ſint cauſæ, quæ plures quam duos exigant teſtes, nulla eſt tamen cauſa † quæ vnius [f] teſtimonio (quamuis legitimo) terminetur.

¶ Idẽ Firmano epiſcopo.

¶ Non ſunt idonei teſtes quos actor de familia ſua produxit.

CAP. XXIV.

IN litteris; † & infra. ¶ Quidam nobilis tui epiſcopatus, quandam ſibi legitime copulans, cum eam in domo fere per ſeptennium tenuiſſet, conſobrinam [g] patris eius anteq̃uam eam duceret ſe aſſeruit cognouiſſe; ad q̃d probandum teſtes de familia [h] ſua tres produxit.

Matth. 18. Luc. 17.

† Vox, cauſa, deeſt in multis antiquis.

[Gl. ſeq. ſoluit tria contraria.]

f ¶ Vnius.] hoc verum eſt in alterius præiudicium. Et ſic nõ obſtat de cõſec. diſ. 4. cum itaque. §. paruulos, vel vbi q̃s non habet ius petẽdi. s. c. prox. & s. de ſpon. præterea 2. tñ vnus teſtis præſumptionẽ inducit, ſed nõ facit 4. probationem. 20. q. 3. pſens. ff. quemadmo. teſta. aper. l. 1. in fi. & ff. de do. præle. Theopompus. ſed ibi teſtator hoc voluit.

IN litteris.] Cõis diuiſio. Secunda: ibi, Rñdemus. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam nobilis ɔtraxit mĩimonium cũ quadã muliere, cui ferè p ſeptẽnium cohabitans, conſobrinã patris ipſius mulieris anteq̃ eã duceret, ſe aſſeruit cognouiſſe, vnde petebat ſeparari ab ipſa, ad quod probãdum induxit tres teſtes de familia ſua: quærit an tales teſtes ſint admittendi? Reſpondet Papa, q ſi res ita ſe hẽt, pro illorum teſtimonio ab vxore ſeparari nõ dẽt nec aliqui admittant niſi ſint pbatæ vitæ. & opinionis, de quibus non ſit uerisimile, q debeant pro aliquo deierare. No. quod cõtra matrimonium familiares non admittuntur, quia præſumptio eſt contra eos, & pter periculum animæ.

g ¶ Conſobrinã.] allegabat primum genus affinitatis in tertio gradu, quod habet phibitionem vſq; ad quartum, olim vſque ad ſeptimum 35. q. 3. c. 1.

[Glo. ſeq. in prin. & in fi. non admitti teſtes familiares, dicit: & qui ſint familiares. & medium ſignat cõtrarium, & ſoluit.]

h ¶ De familia.] teſtes quos accuſator de familia ſua producit, nõ valent. ff. eo. l. pen. & domeſticus ſiue familiaris non eſt admittendus. C. eo. ti lib. 1. Dicuntur familiares de quib. legitur. C. de ijs qui ad eccl. confu. l. vlt. §. 1. ver. ſane. & 3. q. 5. c. 1. & 3. & c. accuſator. & 4. q. 3. cap. placuit. item in criminali. verſ. item etiã iure ciuili. & in alio ver. item teſtes. Arg. contra. 14. q. 3.

† Cap. 5. eo. ti. in 3. cõp. Et de materia vide plene per Antoniũ Gabrielium lib. 1. com. conclu ſio. tit de teſtib. conclu. 10. & pro intellectu vid quæ no. lib. 3 in directorium Inquiſitorũ Schola. 125.

5 Probat tñ ſemiplene Ant. Gomezius tom. 3. varia. reſol. ca. 12. nu. 2. not. plene lib. 3. cõm. Direct. Inq. Schol. 11. ex §. & hoc valet.

LIcet.] Iudæ⁹ nil põt probare minus q̃ p duos teſtes fideles & honeſtos. Et facit quattuor. pmittit cauſam dicti, ponit dictum: ibi, Mandamus q probat auctoritate: ibi, Iuxta, ſoluit obſtaculũ: ibi, Quia licet. Abb. Siculus.

† Cap. 1. eo. tit. de foro competent. in 2. compi. Et quaten⁹ loquitur de vnius, aut pluriũ teſtimonio, vide Nellum tra de teſtib. Iacobũ Nouellum regula 213. incip. teſtes duo. & plene p Antonium Gabrieliũ li. 1. com. cõclu. ti. de teſtib. conclu. 1.

CASVS. Dicitur in hac decr. q̃d nulli Chriſtiano, & multo minus Iudæo licitum eſt cãm ſuã pbare per vnũ teſtẽ. vñ ſi qõ . . . emerſerit, inter aliquos Chriſtianos, & Iudæos, non minus q̃ duorum vel trium teſtium teſtimoniũ admittatur, qui ſint probatę vitę, & fidelis conuerſationis: quia vt dñs dicit. In ore duorum vel trium teſtium, ſtat omne verbum: tamen quædam cauſæ ſunt, quæ plures quam duos requirunt, ſed nulla eſt, quæ vnius teſtimonio quamſicunq; legitimo terminetur. No. quod vbi numerus teſtium non exigitur, duo vel tres ſufficiunt. Item vni in præiudicium alterius non eſt credendum.

2 De hac materia notat s. de electio. cap. cum in cunctis.

3 Concor. l. 3. §. fi. cum l. ſeq. & ibi Bar. ff. de iureiur.

b ¶ Multo minus.] ar. à maiori. ſic 43. di. diſpenſatio. & 11. q. 1. magnum ſic 32. q. 5. ſi paulus. 2

[Glo ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.]

c ¶ Conuerſationis.] & ita Iudæus de iure non admittitur contra Chriſtianus ad teſtimonium. arg. 2. q. 7. ſi hæreticus, & cap. non poteſt. & c. pagani. & 23. q. 4. ipſa pietas. 3. Arg. s. eo. Iudæi. non eſt cõtra; q̃a ibi factum recitatur. ſ. quòd illi vti præſumunt, ſed illud de iure fieri non debet.

[Glo. ſeq. exponit affirmatiuam negatiue, & dat ſimile per contrarium ſubdens quattuor caſus in quibus non ſufficiunt duo teſtes.

d ¶ Duorum, vel trium.] id eſt, non paucorum put ſequitur, & ſic affirmatiua exponit per negatiuã. 35. q. 3. æqualiter. ff. de manumiſ. l. 4. in prin. ff. de dolo l. non dẽt. in fi. ff. de leg. 2. cum pater. §. rogo. & l. cũ quidam 2. & econtrario negatiua exponitur p affirmatiuã, nõ ſuũ, i. alienũ C. vnde vi. l. conquerebatur.

24.q.3. super prudentia. & s̄. eod. insuper. & c. cū nuncius cum suis consimilibus. Sol. domestici appellantur proprie quibus imperari potest ratione patriæ vel dominicæ potestatis, vt in l p̄senti, quales credo hic fuisse. Contraria non obstant, quia in alio casu loquuntur & illud est a iure p̄missum fauore ecclesiæ: quia non ferunt testimoniū pro aliquo singulari Familiares appellātur cōsāguinei, colonus, ascriptitius, mercenarius, filius in potestate, libertus, & seruus & oēs habitātes in domo. Sed illi quibus imperari potest, nullo modo admittuntur, alij cum distinctiōe affectionis, vt p̄ hoc cōtra eos præsumatur, vel non vt dicit Hug. 3. q. 5. in summa, & c. 1.

a ¶ Vitæ.] not. in matrimonio separando præcipue testes esse admittendos, qui sūt probatæ vitæ & opinionis. & ī. de consang. ex litteris. quia tolerabilius est aliquos cōtra naturam hominum dimittere copulatos q̄ coniunctos legitime contra statuta dñi separare. ī. e. c. licet. in fi. Ber.

Cum venisset.] istud capitulum habet vnum dictum in principio, qđ non facit ad materiā, & potuisset hoc omitti. Et sunt duæ partes. in prima partis conqō. In secūda dat iudices: ibi, Mandamus, quibus tria mandat. Secunda: ibi, Quæstiones. Tertia: ibi, Si quæ vero. Abb. Siculus.

CASVS. Inter abbatē de Sicolano ex vna parte, & magistrum Martinum ex altera controuersia super pluribus articulis vertebatur, quam Lucius Papa commisit quibusdam iudicibus fine debito terminādam. Iudices tulerunt sententiam super quibusdam articulis. pro magistro M. dicebatur q̄ sententia non valebat, cum esset lata post appellationem interpositam occasione mortis delegantis. Respondebatur ex parte magistri M. q̄ appellatio illa non impedit quo minus sententia habeat confirmari, cum post illam appellationem egerit, & testes produxerit, & sic appellationi renunciauit: & citatio iudicium, vel mortem delegātis præuenerit. Mandat Papa, quatenus si sñia illa fuit canonice promulgata, iudices illam confirment, non obstante appellatione prædicta, cum post appellationem illam egerit, & r̄nderit, & testes produxerit, citatione facta ante mortem delegantis: alias vero q̄ōnes super quibus testes producti fuerunt, & publicatæ attestationes: vel et si renunciant, sic hinc inde testibus nullis alijs receptis, super eodē capitulo ab alterutra parte, s̄m tenorē illarum attestationum, debeant terminare; & si aliæ quæstiones fuerint super quibus testes non fuerunt recepti, vel renunciatum eisdem, audiant quæ hincinde partes proponere voluerint. finē debitum imponentes eisdem. Nota q̄ qui post appellationem producit testes, vel stat iuri, tacite renunciat appellationi. Item post publicatas attestationes licet altera pars nullos produxerit, non sunt alij testes inducendi, idem si renūciatum est hinc & inde. alias bene possunt admitti.

b ¶ Confirmetis.] hæc confirmatio habetur perinde ac si per Papam facta fuisset. arg. C. de. ve. iu. enu. l. 1. §. sed neque. in fi.

Respondemus igitur, vt (si res ita se habet) pro illorū testimonio ipsum ab vxo- 10 re nulla ratione diuidi patiaris: † nec cōtra ipsos aliquos audias, nisi probatæ essent vitæ [a] & opinionis, de quibus versimile non esset, q̄ deberent pro aliquo deierare.

¶ Vrbanus tertius.

¶ Donec attestationes fuerint publicata & eis renūciatum produci possunt testes: postea vero non super eodē capitulo, sed super alio sic. h. d. quo ad titulum.

CAP. XXV.

Cum † venisset ad Apostolicam sedē magister M. nobis exposuit, quod Lucius Papa prædecessor noster, causam quæ inter ipsum & Abbatem de Sicolañ. † vertebatur, cōmisit iudicibus fine debito terminandam, & inf. 10 ¶ Mandamus, quatenus, si sententiam illorum noueritis canonice promulgatam, eā auctoritate Apostolica confirmetis, [b] nec appellatio illam † impediat, quæ hic † interposita 20 dicitur occasione mortis prædecessoris nostri: cum postea egerit [c] & responderit, testesque duxerit producendos. † ¶ Quæstiones quoq; alias super quibus testes fuere producti, & depositiones 30 publicatæ eorum, vel renunciatum fuit testibus hinc & inde; nullis alijs ab alterutra parte super eodem † receptis, secundum tenorē ipsorum mediāte iustitia [d] determinetis. 40 ¶ Si quę [e] vero fuerint quęstiones, † super quib. vel testes non fuerint producti, vel renūciatū [f] eisdē

[Glos. seq. alleg. 6. concor. Secūdo arg. q̄ mortuo delegāte, &c. dicens quosdam hoc tenere, sed gl. tenet, & probat cōtrarium, & ad hanc decre. respondet.]

c ¶ Egerit.] s̄. de offic. deleg. gratum. ff. de pac. tale. §. 1. ff. ad Mac. e. si filius, C. de re iudi. l. ad solutionem. & ī. de re iudi. q̄ ad consultationē. & ff. de minor. si filius. Arg. ex hoc loco q̄ mortuo ēt mandatore re integra p̄nt procedere iudices de consensu partium: & hoc concedunt quidam. Contra dico, quod partes non possunt ammodo eis dare iurisdictionem ex litteris illis. cum iurisdictio iam sit finita per mortē mandantis arg. opp. s̄. de offi. deleg. significantib. quia actio semel extincta, amplius nō reuiuiscit. de conse. dis. 4. q̄ris & ff. de solu. l. quæ res. §. a rea. C. de remis. pig. cum ex causa. & priuatorum consensus eum non facit iudicem, qui nulli præest iudicio. C. de iuris. om. iud. priuatorū. & hoc probatur. ff. si cer. pet. l. eius qui in prouincia, ver. nā, & si tibi in hoc nummos, &c. & quod dicit. postea egerit, s. post appellationem. sup. 50 de off. deleg. gratum, & intellige q̄ citatio facta fuit ante mortem delegantis, vt dicit illa decr. gratum. & sic perpetuata fuit iurisdictio. vt ibi dicitur. hæc decr. loquitur de eodem facto cum illa gratum.

Dicitur magister G. q̄ ipso iure non expirat mandatum morte mandatoris, sed per exceptionem. vnde quę per exceptione expirāt, p̄nt à partib. relaxari: ideo pōt iudex procedere, & valet si nihil opponatur, arg. ff. de bo. pos. l. 6. & l. pen. ī. de iud. inter arg. de hoc plura inuenies. s̄. de rescrip. in c. ad audientiam. in vlt gloss.

60 d ¶ Iustitia.] quæ tribuit vnicuique quod suū est inst. de iusti. & iur. 1. respon. & 12. q. 2. cum deuotissimam.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Si quæ.] cum dicit primo, q̄ sententia confirmatur, quia redicit hoc? Dicas q̄ plura ca. & penitus diuersa erant & super quibusdam fuit lata sententia, super quibusdam non. sic. sup. eo. causam quæ.

f ¶ Renunciatum.] Si renunciatum fuisset, licet nullos testes produxerit pars illa quæ renunciauit, nō est vlterius ad hoc admittenda. [2] quia licitum est cuilibet renunciare iuri suo. 7. q. 1. quam periculosum & C. de pact. l. si quis in cōscribend. Arg. ad hoc q̄ non est licitum redire ad hoc quod semel renunciauerit. C. de recre. l. si quis iusiurandum. & remittentibus actiones suas non est amplius recursus dandus ad eas. ff. de ædil.

Familiares, & domestici, qui dicantur.

† Vide l. 2. §. familię. ff. ui bono. rap. & l. pronunciatio. §. 1. ff. de verbo. sig.

† Cap. 25. e. tit. in 1. cōp.

† Sidolañ.

† Illa, in antiquis.

† Dictio, hic deest in antiquis.

† Vide l. si exhæredat⁹. & l. si pronas. §. 1. ff. de Inoff. test. l. 2. C. de iure do.

† al. sup eodē negotio.

† Dictio, q̄ōnes, deest in pluribus antiquis.

† Delegatus mortuo mādatore re integra nō pōt p̄cedere, ēt de partium consensu.

1 Dicit, & c. hæc q̄ sequūtur, vsque in finē glossulę non habent in antiquis exēplarib⁹. est tñ additio ab hinc plus q̄ centū annos facta.

2 Nisi esset talis cui cōpeteret restitutionis bñficiū: vt minor, vel ecclesia. s̄. de resti. ī inte. auditis. s̄m Tāc. Io. An.

ædil.edi.quæritur. §.si venditor.vel etiam si aliqui recepti fuerint. & renunciant productioni, alios postea inducere non possunt.ĩ.de testibus.

SEries.]Legitur varijs modis,sed duobus modis summari põt per Doctores secundum duos intellectus communiores.Et primo sic. Publicatis attestationibus potest falsitas primorum testium cõprobari.hęc tamẽ lectura simpliciter non est vera.vt probat Panor. Secundo sic. In causa matrimoniali publicatis attestationib.potest falsitas primorũ testium etiam directe probari, si super directa vel indirecta probatione non potuit pars ante publicationem instrui.Panor.aũt summat. & tertio mõ non ponẽdo aliquam specialitatem in causa matrimoniali, temperãdo primum summarium sic: Publicatis attestationibus, potest falsitas primorũ testiũ etiam directe probari,si super directa vel indirecta probatione non potuit pars ante publicationem instrui. Cõmunis diuisio. Secunda ibi,Præsenti Abb.Siculus.

CASVS. Filij quorũdam nobilium cõtraxerunt ad inuicẽ matrimonium:Tandem pars vna matrimonium accusauit,& testes produxit legitimos,qui cõsanguinitatem inter prædictos firmiter asserebant,ponentes duas personas in primo gradu, B.videlicet & I. dicentes illos esse fratrem,& sororem. Pars aduersa dicebat id falsum esse, B.s.esse sororem.I.& ad hoc probandum inducebat testes & publicum instrumentum. Sed pars illa quæ matrimonium accusabat, dicebat testes illos non recipiendos: & iudex etiam dicebat, ꝙ non erat consuetudo ecclesiæ suæ vt post testes receptos & publicatos, qui consanguinitatem computãtur alij ex opposito admittantur. Iudex quæsiuit quod sibi esset agendum? Respondet Papa, ꝙ si non est aliud quod impediat,non obstante illa consuetudine iuri cõtraria,testes illos admittat. No.ꝙ testibus publicatis cõtra matrimonium alij testes admittuntur ad probandũ ꝙ primi falsum tulerunt testimoniũ,quia & post sententiam etiam admitterẽtur, cum per illos ecclesia decepta fuisset,& ita sententia contra matrimonium lata non transit in rem iudicatam, quin semper audiatur volens probare contrarium.

a ¶ In primo gradu.] Sufficit enim in computatione consanguinitatis incipere à primo gradu,licet de stipite nihil dicant.ĩ.de consangui.tua.& 35.q.5.1.& ĩ. de diuor.c.porro.& ĩ.eo.tit.c.licet.

[Glo.seq.quærit,& soluit.]

a ¶ Instrumentum.] Sed qualiter per instrumentum poterat probari, quod B.& I.non fuissent frater & soror,quia de consanguinitate non potest instrumentum fieri,vt videtur? Credo quod instrumentum illud non inducebatur directe super consanguinitate. sed indirecte forte in instrumento continebatur sic;super aliquo contractu B.& I. eius filia promiserunt aliquid facere,& sic dicebantur pater,& filia, vel appellabãtur, in instrumento cõtinebatur sic: super aliquo contractu. B. & I.eius filia promiserunt aliquid facere, & sic dicebantur pater & filia, vel appellabantur in instrumento patruus & neptis:& sic inducebatur: 1 & instrumentum bene poterat ꝓduci post aperturam testium semper ante quam renunciatum sit vel conclusum in causa.ĩ.de fide instr. cap.dilectus. B.

audiatis si qua hinc inde proposita fuerint,finem il lis debitum imponentes.

¶Clemens tertius.

¶ Potest reus producere testes ad probandum cõtrarium eius quod actor probauit, si publicatio attestationum non est facta, consuetudine contraria nõ obstante h.d.secundum notabiliorem lecturam.

C A P. XXVI.

SEries † tui rescripti nobis aperuit, quod cum nuper inter filios quorundam nobilium tuæ ciuitatis,coniugalis quæstio tractaretur,& infra.Pars quæ matrimonium accusabat, testes produxit legitimos, qui consanguinitatem inter prædictos esse firmiter asserebant; in primo gradu [a] ponendo duas personas, B.videlicet,& I. dicentes illos esse fratrem & sororem, pars autẽ opposita id falsum esse dicebat, B.s.esse sororem I. ad corroborandam assertionem suam,tam testes offerens,quã publicum instrumentum. [b] Vnde quia pars accusantiũ testes illos non esse recipiẽdos proponit, & tu non esse consuetudinem ecclesiæ, affirmas, vt post receptos testes, qui consanguinitatem secundum formam canonum cõputãt, alij ex opposito admittantur.¶Præsenti pagina respondemus, ꝙ si non est aliud canonicum ꝙ obsistat, non obstante illa cõsuetudine,vtpote iuri [c] cõtraria, testes recipere non omittas.

¶ Cęlestinus tertius.

¶ Carnalis copula probatur per conueniens testimoniũ de visu.idẽ in testimonio auditus,ꝙ adminicula & fama coadiuuant.

Gloss.seq.primo adiuuat text. & improbat consuetudinem. Secundo ponit opi.V.nc.cõtrariam. Tertio illã reprobat, &dat huic decr.duos ĩtellectus. vlt.signat & soluit cõtrariũ.]

c ¶ Iuri contraria.] bñ dicit, iuri ꝯtraria qa huic obijciebatur,ꝙ testes alterius partis falsum dixerant. vt s̃.dixi. & ad falsum probandum non solum post publicationem testiũ, immo etiã post sententiam testes sunt admittẽdi.s̃. de proba.c.licet.etiam vsq; ad xx.an.ĩ.de excep. cum venerabilis. & ĩ.eo.ex tenore.& s̃.e.sicut,& ĩ.de re iud.c.lator. & c.consanguinei sic etiam instrumentum potest probari falsum. C.de contrahen.stip.optimam Vinc.& alij dicunt, ꝙ hæc consuetudo consonat iuri,quia post publicationem testium non sunt alij testes in contrarium vel ad idem inducẽdi arg.s̃.e.fraternitatis. Et Vin.dixit,ꝙ hæc non erat decr.sed salua pace ipsius in hoc non bene dixit, quia in alio casu loquitur hic, quia agitur de falso, vt dictum est, nec propter hanc decr.offenditur regula illa,quia ipse dixit.ꝙ post publicationem testium non sunt vlterius testes admittendi, quia illud locum habet qñ super eodem capitulo inducuntur, super quo alij inducti fuerunt. quia illud non licet nec ei qui eos induxit, nec aduersario. s̃.eo.fraternitatis. & in auth.de testib. §.qa vero.coll. 6.& illa regula generaliter vera est. Quidam [2] tamen dicunt.ꝙ non obseruatur in causa matrimoniali. & ibi non possunt recipi etiam super eodem capitulo: & dicũt illud esse speciale in fauorem matrimonij. Arg.ad hoc.ĩ. de spon.sicut in fi.ĩ.de consang & affi. ex litteris. sed ibi testes non fuerant recepti. ĩ. de probatio. causam matrimonij. & quia post sententiam audiretur, ergo multo fortius ante sententiam. sententia.n. cõtra matrimonium,nõ trãsit in rem Iudicatã. De hoc dr̃ etiam s̃.de prob.iurauit. Hic non poterat omitti ista probatio sine periculo animæ: ibi poterat omitti sine periculo: qa nullum peccatum in non cõtrahendo,sed in separando periculum est, si non sunt consanguinei. Præterea.]

1 Cap.3. eo. tit.in 2.cõp.

1 Vel forte de natalibus illius I.factũ fuerat instrumentum, in quo continebatur qs & ex qua illã susceperat: & quo anno & die nata fuerat. ẜm Host. alleg. C. de ingen. l.pen. ff.qd̃ m. cã. l.isti quidem,§.1. Io.And.

2 Host. hic dicit, ꝙ qd alij scribant,& quicquid seruet de quo iuste iudici nõ est curandum. delectio. cũ cãm.de mente iuris hoc est, ꝙ iõ cã matrimoniali publicatis attestationibus sup eisdẽ capitulis ẽt in eadem instantia.licet testes ꝓducere ꝑ rõnẽ, quæ sequitur in gl. qa hoc licet post publicationem & post sñiam.Io.A.

PRæterea.] Communis diuisio. Secundo: ibi, Respondemus. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis accusatur ꝙ ipse cognouit aliquam mulierem: quæritur an testes, qui ad hoc probandum inducuntur, sunt interrogandi de visu, vel si ēt sufficiat sola viciniæ fama, vel verum sit credendum testibus, qui carnalis copulæ dicūt se esse conscios, sed de visu nil dicūt: Consultus Papa rñdet, ꝙ si testimonium conueniēs reddat de visu, vel etiam de auditu, & fama violēta præsumptionem submінistret, & alia adminicula adsint, stādū est testimonio iuratorum, quibus oīb. cōsideratis iudex cōfirmabit motum animi sui ex argumētis & testimonijs, q̄ negotio aptiora comperit, & sic formabit sniam. No. ꝙ ex multis p̄sumptionibus, & ex fama fit probatio sufficiens: & quę nō prosunt singula, [illegible] valent, & probationem faciunt.

† Cap. 4. tit. in 2. compi.

† Sola fama carnalē copulā nō ꝓbari conco. glo. i l. 3. §. cum not. ff. de test.

CAP. XXVII.

PRæterea † cum quis accusatur aliquam cognouisse: an sint testes interrogandi de visu, aut sola viciniæ fama sufficiat, vel si iuratis testibus sit credendum, qui se carnalis copulæ conscios [a] esse fatentur, sed de visu [b] nihil affirmant? † Respondemus, quod si testimonium conueniens de visu reddatur, vel etiam de auditu, [c] & præsumptionem violentam fama consentiens subministret, ac alia legitima adminicula suffragentur, standum est testimonio iuratorum. Etenim circumspectus iudex atque discretus, motum animi sui, ex argumentis, & testimonijs, quæ rei aptiora esse compererit, confirmabit.

¶ Innocentius tertius consulibus, & populo Beneuentano.

¶ *Vnius iudicis verbo non creditur: scriptura vero ei⁹ per testes reprobari possunt fallit hoc in Papa. ita communiter summatur.*

CAP. XXVIII.

CVm † à nobis, & infra. Et canonica [d] & ciuilia [e] iura sequentes, districtius inhibemus, ne vnius [f] iudicis, quantæcunque fuerit auctoritate, verbo credatur in causis: siue super testamentis, siue quibuslibet alijs contractibus quæstio agitetur. Nec scriptum [g] eorum

Gl. seq. quærit, & soluit.

a ¶ Conscios.] sed quomodo sint conscij nisi viderint: qa forte ab eo audierūt: quia illud dicimus scire, quod ab alijs audiuimus. 22. q. 5. hoc videtur. Vel quia uiderunt solum cum sola in lecto, uel nudum cum nuda, sed nō uiderunt eos carnaliter commisceri, j. de præsump. tertio, & ideo dicit: sed de uisu nihil affirmant.

b ¶ De uisu.] hoc ē si uidisset illos carnal'r commisceri.

[Glo. seq. quærit an fama cum auditu, &c. alleg. ad negatiuam, & affirmatiuam soluit, dando tres lecturas huic capitulo.]

c ¶ De auditu.] quia forsitan testes distabant tenui pariete a commiscentibus, audiendo eos simul cōmisceri, sed nō uidebant. Sed nunquid fama in tali testimonio de auditu sufficit, ut debeant separari? Non uī, quia testimonium de auditu nō habet locum in hoc casu, quia fama per se nihil probat, licet præsumptionē inducat [1] arg. j. de eo qui cogn. consan. uxo. suæ super eo. ad fin. nec dī firmare, sed potius infirmare, 4. q. 3. c. si testes. §. item sæpe. Contra uī, quia uiolenta præsumptio loco probationis habetur, præcipue in hoc casu. 32. q. 1. dixit dñs. Et arg. ad hoc. j. de accu. repellant. Sol. intelligunt qdā hanc decre. cum agitur ad matrimoniū impediendum. puta aliqui uolebāt contrahere: obijciebat, quod non poterat, quia ille cognouerat consanguineā illius, cū qua cōtrahere uolebat, ꝙ in tali casu leuis probatio sufficit unius testis, uel etiā sola fama impedit. j. de spon. præterea, & infra de consan. super eo. & s. de [illegible] su per eo. in fi. & improprie ponitur uerbum illud, accusatur, in prin. & sic exponitur, accusatur, i. denūciatur: [2] quia quod non est, non potest accusari; sed denunciari pōt ad impediendum matrimonium, j. de despon. impu. ad dissoluendum, & secūdum hoc planum satis est. Vel potest intelligi cum maritus accusat uxorem de adulterio ad tori separationem, & ipsa excipiendo accusat eum aliquam cognouisse, ut eum a sua intentione repellat. j. de adult. c. pen. & vlt. 32. q. 6. nihil iniquius. Vel simpliciter potest intelligi cū vxor accusat maritū de adulterio ad tori separationē, dicens eū aliquam cognouisse: & hoc vī verius, & vtroq; istorum casuū vī satis probari adulteriū per hmōi testimoniū de auditu, quia audiebant eos commisceri iuxta tenuē parietē. Et si fama publica p̄sentiat, & alia adminicula suffragētur, prout sequitur in littera, satis ītelligitur esse ꝓbatum: qa oīa ista faciūt probationē sufficientem, j. de præsum. litteris. & cap. tertio. Ex his aūt oībus, iudex confirmabit motū animi sui. s. de renun. in p̄sentia. & 4. q. 3. si testes. & ff. de test. l. ob carmē. §. si testes. Et est hic ar. ꝙ qū non prosunt singula, multa collecta simul iuuāt ut in prędictis decr. literis & c. tertio & s. de proba. c. cū causam. ibi de hoc. Ber.

[1] Cōcor. tex. in l. fi. & ibi Bar. ff. d hęr. insti. & in l. cū qdā. §. cū dī. ff. de acquir. hær.

[2] Vel. i. per accusationē impetit ſm Vin. Io. An.

† Cap. 1. e. ti. in 3. cōp. Et d materia huiusdecr. talis uide plene p Antoniū de Butr o sup. d arbitrio. cap. non sine.

CVm a nobis.] Sūt tres partes. Secūda: ibi Nec scriptum. Tertia: ibi, Salua. Abb. Sicu.

CASVS. Quærebatur, utrū dicto seu uerbo iudicis credatur in causis? Consultus Papa rñdet, ꝙ ſm iura canonica, & ciuilia, uerbo unius iudicis non est credendum in cā, siue super testis, siue q̄buslibet alijs ꝯtractib. qō. agitetur: nec scriptum illorū eā obtinet firmitatē, quā uis testiū adminiculo fulciatur, quin possit reprobari ꝑ testimonia duorum uel triū testium bonorū. salua in oībus auctoritate sedis Apostolicæ. Not. ꝙ uni iudici non creditur in causa in p̄iudiciū alterius. Itē scriptura iudicis pōt reprobari per testes.

d ¶ Canonica.] ut 6. q. 2. c. si tantum, & c. placuit, & de probatio. c. quoniam contra.

e ¶ Ciuilia.] C. de arb. l. ne arbitris. §. fin autem. 3. & 4. q. 3. c. si testes. §. item unius, & C. de testi. l. iusiurandi.

[3] Nō creditur uerbo arbitri q̄ dicit iuratū. Io. And.

[Glossa sequens quærit, arg. affirmatiue, soluit distinguendo.

f ¶ Vnius.] Sed quid si essent plures, nunquid crederetur ei? Arg. ꝙ sic sup. de elect. cum dilecti, & j. de accu. c. cum dilectus. In iudicio si dicant se aliquid fecisse in præiudicium alterius partis negantis, non creditur eis: nisi quatenus constiterit legitimis documentis. sup. de probatio. c. qm. in causa uero appellationis, in defectū probationis, si super ijs, quæ coram eis acta sunt, inducerentur tanquam testes, & iurati, ut si dubitaretur de processu satis possent admitti, arg. prędictarum decr. cum dilecti, & cum dilectus, ibi creditur eis, sed super principali non 2. q. 6. statuendum.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

g ¶ Scriptum.] hic dī. ꝙ non statur scripturæ epi uel iudicis, quin possit probari contrariū, nisi habeat testiū subscriptione ꝓria signātur. sup. de ꝓba. post cessionem & 11. q. 3. curæ, & inf. de fide instru. c. 2. super hoc dicas ut dictum est sup. de proba. c. post cessionem Ber.

g ¶ Scriptum.] factum non per manum tabellionis. qa potest reprobari per duos uel tres testes, quamuis adminiculo testium fulciatur, ut hic patet: secus esset de instru-

(nisi testium adminiculo fulciatur) eam obtineat firmitatem, quin ei possint & debeant duorum vel trium testium bonorum testimonia [a] pręualere: Salua in omnibus sedi Apostolicæ auctoritate. [b]

¶ Idem Tyren. † episcopo.

¶ Testi super dilatoria inducto, nō creditur sup̄ principali, nec cogitur deponere, secus si super perēptoria, tunc enim cogi potest, vt iuret deponere super toto.

CAP. XXIX.

De † testibus, [c] & infra. Consultationi tuæ taliter respondemus, quod si testes sint inducti ad exceptionem dilatoriam solummodo probandam, cū super ea tantum iurauerint dicere veritatem, super principali, nec debent audiri, nec cogi testimonium perhibere, vtpote super quo deponerent non iurati. [d]

¶ Si vero cum ad probandam exceptionem peremptoriam, ab alterutra partium inducuntur, reliqua pars super principali negotio, etiam eos depónere forte petierit, & vt cogantur super toto negotio dicere veritatem sacramento eos postulauerit obligari; ad id sunt sine dubitatione cogendi: [e] nisi forsan sufficiens [f] productio testium super principali iam facta fuerit, vel renunciatum testibus, † vel depositiones testium fuerint pūblicatæ. [g]

instrumento per manum publicam facto, ibi ad minus quatuor essent necessarij, prout no. s̄. de proba. tertio. in glo. quæ incipit, sic ergo. Vel dic, nisi testiū adminiculo, & c. quia si testium adminiculo fulciatur, tunc nō poterit per duos vel tres testes reprobari, sed per quatuor vel plures: & sic æquiparatur instrumento tabellionis manu publica facto. ar. j̄. de fi. instr. c. 1.

[Gl. seq. argumētatur a cōtrario, &c.]

a ¶ Testimonia.] sic scriptura iudicis potest reprobari per testes, sed si publica est, æqualem vim habet cū testibus, C. de fide instru. c. in exercēdis. Et sic vr̄ ex eo quod dicit nisi testiū adminiculo fulciat, ꝙ si scriptū iudicis habet testium subscriptionem, ꝙ non valet reprobari p̄ testes, sed nō est verū: quia quātumcunq; authēticū sit instrumentū, potest reprobari, vt j̄. de fi. instr. c. cum Ioānes. & C. de proba. l. cum precibus, & su. de ꝓba. tertio. vbi plene de hoc not. Arg. cōtra. j̄. de p̄scrip. c. ad audiēriam, vbi potius statur priuilegio q̄ testibus. sed ibi ab eadem parte introducuntur priuilegia, & testes, & expone. nisi, id est, quamuis.

b ¶ Sedis Apostolicæ auctoritate.] & ita videtur ꝙ non requiratur subscriptio in litteris domini Papæ, & ꝙ cōtra eas non admittatur probatio. argu. C. de testa. omnium. nisi essent falsæ. Sed contra videtur ꝙ in litteris domini Papæ subscribunt Cardinales. 12. q. 2 cum redēptor. & 35. q. 9. quod quis. in priuilegio subscribunt, Cardinales, in alijs litteris non subscribunt.

De testibus.] In prima decisa ponitur consultatio. In secunda: responsio: ibi, Cōsultationi. Et responsio est bimembris. secundum membrum prosequitur, ibi. Si vero. Abb.

CASVS. Aliquis trahit aduersarium suum in causam, reus obijcit exceptionem dilatoriam, inducit testes ad causam probandam iuramento præstito: pars altera petit eos compelli, vt deponāt super negotio principali: quæritur vtrum sint ad hoc cogendi? Respondet Papa, quod si testes inducti sint solummodo ad exceptionem dilatoriam probandam, cum super illa tantū iurauerint dicere veritatem, super negotio principali non debent audiri, nec compelli ad testimonium perhibendum: quia deponerent non iurati. Si vero inducuntur ad exceptionem peremptoriam probandam, & altera pars petat, vt super negotio principali deponāt, & vt iurent super illo dicere veritatem, sunt sine dubitatione ad hoc cogendi, nisi forte sufficiens productio super principali iam sit facta, uel nisi sit renunciatum productioni testium, vel nisi depositiones testium sint publicatæ. Not. ꝙ non valet dictum testis. si deponat super quo non iurauit. Itē testis iurare debet super toto negotio dicere veritatem, qui inducitur ad peremptoriam exceptionem probandam, si hoc fuerit petitum: nisi in tribus casibus hic contentis. Item peremptoria exceptio potest opponi, & probari postquam renunciatum est productioni testium super negotio principali. Itē potest opponi post testium publicationem.

c ¶ De testibus.] inducti, & iurati.

[Glo. seq. coadiuuat text. quærit, & soluit.

d ¶ Non iurati.] hoc 1 ideo dicit, quia cum producebantur ad probandā dilatoriā, iurauerūt super illa tm̄, vnde si postea petatur q' deponatur super prīcipali, non debēt cogi ad idem, nec ēt sponte si vellent: quia nō iurauerūt super hoc, vnde non valent dicta eorum super illo ff. de peti. hære. l. si quis libertatē. §. vl. C. qui le. perso. l. vl. & facit ad hoc. ff. de iureiu. si duo patroni. §. idem Iulianus. ī fi. vnde si testes inducti sup̄ possessione deponant super proprietate, non ꝓdest 2 per iura prędicta. Et ē arg. ad hoc, s̄. d̄ cau. pos. pastoralis. sed si peteret, vt deponerēt sup̄ principali, cū inducebantur ad probandā dilatoriā, nūquid sint compellēdi? Ad hoc dicas, ꝙ si inducuntur sup̄ exceptione dilatoria, quę proponitur ante lit. cōtest. tunc non debent astringi iurare super principali, quia lite non contest. testes recipi non debent, sup. vt lit. nō contest. quoniam, & per totum.

ADDITIO. Si vero post exceptionem dilatoriam, quæ proponitur post litem contestatam, tunc recipi debent.

e ¶ Cogendi.] quia ex quo pars aduersa approbat illos pro se, & contra se tenetur recipere illos. 4. q. 3. ca. si testes. §. si quis testibus, & propter connexitatem causæ. j̄. de do. post. diuor. resti. de prudentia.

f ¶ Sufficiens.] ex quo sufficiens productio testiū facta est, non sunt alij admittēdi, vt hic patet. vn̄, & quarta dilatio tunc denegaretur. j̄. de test. c. significauerunt.

[Glo. seq. not. peremptoriam probari, &c. & rationem reddit Dicit enim quod prius probari posset, sed illud reprehendit.]

g ¶ Publicatæ.] sic patet quod attestationib. publicatis potest obijci exceptio perēptoria, & ꝓbari. C. de exce. si quidem, & C. de prob. exceptionem. nouus enim articulus est exceptio perēptoria, & ideo probari potest apertis attestationibus principalis causæ, & etiam in causa appellationis. j̄. eod. ex tenore, & sup. de do. & contu. finem. s̄. eod. fraternitatis. j̄. de fide instr. cum Ioannes. & C. de temp. ap. per hanc: vt si obijciatur pręscriptio vel pactum de non petendo, uel res iudicata, potest etiam probari ante apertas attestationes, ut hic patet. Istud tamen stultum reputo, quod aliquis probet peremptoriam exceptionem, antequam sciat si aduersarius probauit intentionem suam; quia si aduersarius non probauit non indiget aliqua exceptione: si probauit, tunc demum potest, & debet vti sua exceptione, cum sit alius articulus. C. de excep. l. si quidem sicut uides in teste, qui reprobari debet, & potest post publicationem, & illa est exceptio peremptoria infra, eo. præsentium. & sup. eo. c. ex parte A. Idem est, & si uolo probare

† Tirien. Trien. Turen. Tiren. Archiepiscopo. a uno uetustissimo.

† Cap. 2. e. ti. in 3. ꝯpi. Et d̄ materia ui de Spe. tit. de teste. §. 1.

1 De materia huius glossæ late. Spe. tit. de test. §. 1. uers. itē ꝙ deposuit super alio.

2 Sicut sn̄ia uel pactū inter certas p̄sonas & sup̄ certis reb. alijs personis, uel sup̄ alijs reb. n̄ nocet. j̄. de re iudi. c. pe. de offi. or. c. dilectus ff. de pac. l. si unus. §. ante omnia, sic dicendū est de testimonio: ut hic, & j̄. c. proxi. & c. ueniēs Ioan. And.

† Vide text. ī auth. iubemus, & ibi Bart. C. de iud.

pbare teſtes falſum dixiſſe, q̃a hoc poſſum poſt aperturam teſtiũ, ſ. de proba. licet & ſ. eo. ſeries. & j. eo. ex tenore Et no. hic tres caſus, in q̃bus teſtes publicatis atteſtationibus nõ recipiũtur ſuper eodem capitulo, ſi renunciatũ eſt, ſi ſufficiens productio 1 facta eſt; ſi publicatio ſit facta; Et hoc intellige cũ idem eſt modus agẽdi: q̃a ſecus eſt ſi alio modo agatur. j. eo. ti. c. veniẽs, & inf. eo. cũ in tua. Item in alio ſi inter alias pſonas agat̃, j. c. prox. In tribus tñ caſibus exceptio pemptoria lit. conte. impedit. ſi quis eam opponere voluerit, & probare, videlicet ſi de ipſo negotio; ſit iudicatum, trãſactum, vel ſit finitũ: vt in concilio Lugdunẽ de lit. conteſ. c. exceptionis.

mittãtur. Nota quod eadem cauſa inter plures perſonas, & corã diuerſis iudicibus poteſt tractari, & atteſtationes receptæ in vno iudicio nõ valent in alio, niſi partes cõſentirent, vt hic patet. Item alter qui cauſã agit, poſſet ſe opponere corã alijs iudicibus pro iure ſuo: & res inter alios acta, alijs non prodeſt, nec nocet.

¶ Idem Helien. & Ciſtren. epiſcopis, & archidia. de Norban.

¶ Dicta teſtium non ſunt ad petitionẽ tertij publicanda. Et is qui pduxit teſtes corã certis iudicibus, non poteſt ad eũdẽ effectũ corã iudicibus alijs illos producere, ſed illorũ atteſtationibus debet eſſe contentus.

CAP. XXX.

Conſtitutus[a] † in præſentia noſtra procurator magiſtri R. propoſuit, quod cum decanus, & capitulum Eboraceñ. ei tum auctoritate Lateraneñ. † concilij, tum priuilegij [b] proprij ratione, archidiaconatum Richemundiæ canonice contuliſſent, magiſter H. qui archidiaconus Richemundiæ nominatur, ipſum eo poſt appellationem ad nos interpoſitã ſpoliauit. Cumque prædictus † R. ad iudices ſuper reſtitutione ſua cõmiſſionis litteras 10 impetraſſet, memoratus H. litteras reuocatorias [c] impetrauit; & inf. Inter alia poſtulabat p̃dictus [d] H. vt faceremus depoſitiones quorundam teſtiũ aperiri: ſed procurator prædictus aperiẽdas eas nõ eſſe dice- 20 bat: cũ nõ in hac cauſa fuiſſent inducti, ſed in ea quæ inter Eboraceñ. archiepiſcopum, [e] & eũdem R. vertebatur, & infra.

¶ Nos eas aperire noluim9, ſed cãm duxim9 veſtro 30 examini committendã, in quod ſi vobis cõſtiterit p̃fatum H. teſtes pro ſe coram epiſcopo & decano Linconñ. & te fili archidiaco. delegatis [f] iudicibus produxiſſe: [g] atteſtationi- 40 bus apud eum depoſitis [h] ſit contentus: alioquin[i] eo non obſtante, quod teſtes illi coram iudicibus ipſis & te fili archid. fuere producti [k] pro dicto H. ſi pro

Conſtitutus.] Atteſtationum publicatio nõ fit ad petitionẽ tertij, & pars, apud quam depoſitę ſunt atteſtationes, non poteſt alterius teſtes pducere. Prima pars proceſſum narrat. Secunda interloquitur, & interloquẽdo c[illegible]. Secunda: [illegible] eas, & quia [illegible] eſt multum inuoluta, pone caſũ in terminis ſic vt ſequitur. Abb. Sic.

CASVS. Vacante archidiaconatu Richemudię, archiep̃s Eboraceñ. ad quem pertinet collatio eiuſdem, tũc abſens contulit archidiaconatũ illum magiſtro Ho. decanus & capitulum Eboraceñ. credentes poteſtatem cõferendi deuolutã ad eos auctoritate Laterañ. cõcilij, tum etiam auctoritate priuilegij ſui, archidiaconatum ipſum cõtulerũt magiſtro Rogerio, & ipſum induxerũt in poſſeſſionẽ ipſius. Sed magiſter Honorius poſt appellationẽ ſpoliauit eundem, propter quod magiſter R. ad dominũ Papam accedens ſuper reſtitutione ſua ad iudices litteras impetrauit: Sed magiſter Hono. acceſſit ad curiam, & impetrauit litteras reuocatorias; vnde procurator R. ad dominum Papam accedens, p̃dicta ex parte R. propoſuit: poſt prędicta poſtulauit Hono. vt dominus Papa quoſdã atteſtationes faceret aperiri, quæ in cauſa eadẽ fuerant receptæ: Procurator R. reſpondit illas non eſſe aperiendas, cũ teſtes nõ fuiſſent inducti in hac cauſa: ſed in cauſa illa, quæ inter archiepiſcopũ Eboraceñ. & eundem R. vertebatur: dominus Papa noluit eas aperire, ſed cauſam commiſit quibuſdã iudicibus, ita ſcilicet, quod ſi conſtiterit eis dictũ Hono teſtes pro ſe corã alijs iudicibus delegatis pduxiſſe, ſit contentus atteſtationibus illis depoſitis apud ipſũ: alioquin ſi nullos produxit, eo non obſtante, quod teſtes illi, quorũ dicta Hono. petijt aperiri, producti fuerunt coram iudicibus illis, ſi pro dicto Hon. producti fuerint, ad teſtimonium ad-

a ¶ Conſtitutus.] decre. iſta loquitur de materia illa, de qua loquitur de conceſ. præben. poſt electionem & ex illa poteſt colligi caſus. Archiepiſcopus Eboraceñ. abſens cõceſſerat archidiaconatũ Richemũdiæ magiſtro Hono. capitulum Eboraceñ. magiſtro Rogerio.

b ¶ Priuilegij.] inf. de conceſ. præben. c. poſt electionem.

c ¶ Reuocatorias.] non tamẽ receſſit de curia.

d ¶ Prædictus H.] q̃ litigabat cum procuratore magiſtri Rogerii in curia, vt ſeq̃tur ſtatim in littera.

e ¶ Archiepiſcopũ.] inter 2 archiep̃m & magiſtrum R. cauſa ſup hoc eodẽ negotio agitata erat corã alijs iudicibus & teſtes fuerunt ibi recepti; archiep̃s dicebat ad ſe pertinere collationẽ archidiaconatus R. dicebat, quod pertinebat ad capitulũ, a quo fuerat inſtitutus. atteſtationes iſtas petebat H. aperiri, & iõ Papa noluit eas aperire, vt ſeq̃t in ver. nos 50 eas aperire. Et patet per hoc, q̃ teſtes recepti ĩ vno iudicio nõ faciũt fidem in alio, 3 niſi inter eaſdẽ pſonas, q̃ñq; tñ teſtes recepti corã arbitro valent corã iudice, arg. C. de arbi. l. pen. ſed illud inter eaſdẽ partes ſecundum diſtinctionem illius. l. C. de teſti. l. vlti.

f ¶ Delegatis.] a legato Apoſtolicæ ſedis, qui cauſam illis commiſit.

g ¶ Produxiſſe.] ſuper cã, q̃ ĩter ipſũ H. & archiep̃m, & magiſtrũ R vertebat̃. Ex hoc pbat̃, q̃ ſi duo litigãt ſup aliquo, & terti9 veniat dicẽs, ſe habere ius in illa 60 re, & petat ſe admitti, audiendus eſt, cũ ſua interſit.

h ¶ Depoſitis.] eo ipſo q̃ atteſtationes fuerũt apud ipſum depoſitæ, nõ poteſt vlterius alios producere: q̃a p̃ſumitur didiciſſe teſtificata. 4 Si vero apud iudices remanſiſſent, tunc poſſet alios teſtes producere, cũ illorũ atteſtationes nõ fuerunt publicatæ, j. eo. cũ cauſam, §. vlt. nec renunciauerat productioni teſtiũ quidam ſupplent hic, apud eum depoſitis & publicatis, & ſic planum eſt: quod verius videtur

i ¶ Alioquin.] id eſt, ſi non fuerint ab ipſo producti, & depoſiti apud ipſum, & publicati.

K ¶ Producti.] non ab Honorio in hac cauſa, ſed ab archiep̃o: quorũ ſup. petiit Honorius publicationẽ, ſed nõ obtinuit. Et eſt arg. hic, q̃ res inter alios acta nõ nocet alijs. j. de fi. inſtr. c. inter, & j. de re iud. c. pe.

1 Si intelligas, i. dilatio. Adde quartum, ſ. effrænata multitudo ſecũdũ Gof. j. eo. c. cum cãm, & c. ſignificauerunt. Io. An.

Ca. 3. e. ti. in 3. comp.

Sub Alex. c. 8. hr̃. ti. d conceſſio. præb. c. 2.

al. p̃dictus magiſter R.

2 Hic eſt caſus huius decretalis quẽ ponit Ber.

3 Siue ſi aliud rõne pſonæ, ſiue rei ſiuæ cãæ ſm Hoſ. Io. And.

4 Quod eſt verum, niſi atteſtationes clauſæ & ſigillatæ apud ipſum fuiſſent depoſitæ, & ip ſe ſic eas reſtitueret ſm Hoſ. Io. An.

PRæſentium.] Ponit regulã, & tres caſus excipit, a regula, & ad ſecundã determinationẽ ſubdit. Secundus: ibi. Niſi forſan. Tertius: ibi, vel oſtendere. Determinatio: ibi, Ceterũ. Regula eſt iſta, ꝙ poſt publicationẽ atteſtationũ non poteſt objici in perſonas teſtiũ, ſcilicet eorũ, qui depoſuerũt. Primus caſus a regula exceptus eſt, ꝙ põt objicere poſt publicationẽ, ſi iurat qđ malitioſe ad hoc nõ procedit, ſecũdus & tertius ſunt faciles tex. Abb. Sic.

CASVS. Quia poſt publicatas atteſtationes frequenter obijciebat in perſonas teſtiũ malitioſe, cauſa differendi negotium, ſtatuit Papa, vt ſi aliqs poſt publicatas atteſtationes in pſonas teſtium obijcere voluerit, tũc dñmum id ei liceat, ſi iuramento firmauerit, ꝙ ad hoc ex malitia nõ procedat, niſi ante publicationẽ illud fuerit ꝓteſtatus, vel niſi oſtẽdere potuerit, ꝙ poſt publicationẽ didicerit, quod obijcit in pſonas. Sed ſi aliquis fuerit proteſtatus ſe velle repellere pſonas teſtiũ poſt publicationes ipſorũ, ſi qđ ꝑ ipſo dixerint, de facili nõ credatur. Not. quod nõ creditur iuramento alicuius. quod malitioſe non procedat. Item ex eo, quod quis impugnat, non debet commodum conſequi.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cõp. Et de materia vide plene per Antonium de Bu. in c. ex parte ſ. ea. & per Lapũ alleg. 72.

dicti fuerint, ad teſtimonium admitantur.

¶ Idem.

¶ Publicatis atteſtationibus non opponitur in perſonas teſtium: tres caſus excipit, & ad ſecundum determinationem ſubdit.

CAP. XXXI.

PRæſentiũ † auctoritate ſtatuimᵘ, vt ſi qsᵃ poſt depoſitiones teſtium publicatas, obijcere voluerit in pſonas ᵇ eorũ ei tũc tãdẽ id liceat, cũ iuramẽto ᶜ firmauerit, qđ ad hoc malitia nõ ꝓcedat; Niſi forſan ante publicationẽ id fuerit proteſtatus: Vel oſtendere poterit, quod poſt publicationem didicerit, ᵈ ꝙ obijcit in perſonas.

¶ Ceterum cum quis perſonas teſtium ſe velle poſt publicationẽ depoſitionũ repellere, fuerit ꝓteſtatᵘ, ᵉ

[Glo. ſeq. tractat, ꝙ producẽs, licet non reprobet perſonam, reprobat tamen dictum: & ponit diuerſitatis rationem quare aliud in inſtrumento.]

a ¶ Si quis.] ſcilicet ꝯ quem producuntur teſtes, qui enim ꝓducit teſtes ꝯ pſonas eorũ dicere nõ poteſt, nec in ſua cauſa nec in alia, niſi ex noua cauſa ſed in dicta eorum bene poteſt dicere: qua ſibi ipſis in ſerie ſui teſtimonij ꝯ dicũt, ſiue pro ſe inducti ſunt in cauſa, ſiue cõtra ſe in alia. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. ſi quis teſtibus. Et eſt ratio: quia cũ produco teſtem, perſonam eius approbo, & ideo ꝯ perſonam eius dicere nõ poſſum, & ideo ſi approbo illum pro me, teneor recipere cõtra me, 19. diſt. ſi Romanorũ, ſed quid ſit dicturus ignoro, & ideo in dicta dicere poſſum ſi video ꝙ cõtradicit ſibi ipſi, vel ẽt aliis teſtibus meis, vel ſi facit ꝑ aduerſario meo. 1 eſt tamẽ arg. cõtra hoc in fi. Sed quid ſi ꝓduxit inſtrumẽta? Non poteſt aliquid dicere cõtra iſta: quia diligẽter debuit præuidere inſtrumentũ, an faceret pro ſe, vel ꝯ ſe, antequam ꝓduceret illud: in teſtibus iſtud præuideri non põt: qa frequenter mutant 2 ex eo, quod dicũt ſe ſcire ꝙ neſciunt, & quãdoque dicunt ſe neſcire, quod ſciunt, & ecõuerſo. & hęc eſt cauſa quare diuerſæ ſcripturæ ab eadẽ parte prolatæ inuicem ſibi derogant. C. de fid. inſtr. l. ſcripturæ & hoc habes, inf. de fi. inſtru. impu tari. poteſt tamen quis dicere, ſe nolle vti inſtrumento producto, ſi arguitur falſitatis, C. de fi. inſtru. l. 3.

1 Sic reꝓbo ſniam iudicis, in q̃ conſenſi: cuius nõ reprobe pſonam, de hoc de offi. dele. ſuper q̃ſtionum. §. verũ. in vlt. glo. Io. And. aal. nutant.

[G lo ſeq. ponit exempla. &c.]

b ¶ In perſonas.] obiicere poteſt quis in perſonam teſtis, quod ſit periurus, infamis, cõſpirator, inimicus, quod ſit corruptus, qđ ſit ſeruus, & multa alia poſſes ſuper hoc inuenire exempla. de hoc melius dicitur inf. c. teſtimonium. Ber.

[Glo. ſeq. coadiuuat teſte in hoc, quod dicit, probationẽ fieri per iuramentum, per rationem, & tria ſimilia. Dicit demum huic locum eſſe cum de calumnia non eſt iuratum, ponit opi. contrariam, tamẽ primam approbat, & probat.

c ¶ Iuramento.] iuramentum eſt hic legitima probatio: qa quilibet præſumitur bonus, niſi probetur malus. ſ. de ſeru. c. vnico. & ĩ. de præſumpt. c. dudum. & C qui mili. nõ poſſunt. ſuper ſeruis. lib. 12. ſic etiam cõſcientia, vel fidẽs probatur ꝑ iuramentũ. ĩ. de ſen. excomm. ca. ſi vero aliquis, ſi: ĩ. de exc. capit. paſtoralis. Itẽ per ſol. m iuramentum probatur amiſſio rerum, ſup. quod met. cauſ. capi. vlti. Et quod hic dicit de iuramento iſto præſtando, locũ habet in cauſis. vbi de calũnia non iuratur, ſed de veritate dicenda: Quod in his cauſis pſtari dẽt, habes ſupra de ele. c. dudum. & inf. de iureiura. c. ex litteris. & ita iuramẽtum de veritate dicenda non excludit ſacramentum de calumn. ſuper emergenti exceptione, vt hic patet, & ſ. de elect. c. cũ dilectus, & ſu. de reſt. ſpol. c. litteras. Si vero iuratũ eſſet de calumnia, non eſt aliud iuramentum. poſtea præſtandũ. C. de iura. calum. auth. in hoc ſacramento, & in auth. de iis qui ĩgre. ad appel. §. vlt. vbi hoc expreſſum eſt ad fi. coll 5. vnde ſumpta fuit auth. quidam dicunt, 3 quod in qualibet cauſa hoc iuramẽtum eſt præſtandum ſiue iuratum ſit de calumnia ſiue de veritate dicenda, & eſt ſpeciale. & ſurgit hoc ex quadã præſumptione: quia cum nihil dixerit contra teſtes, cũ producebantur teſtes, & poſtea cum publicantur quodammodo videbantur approbare teſtes. vnde poſtea per ſacramentũ tollitur illa præſumptio, ſimile ĩ. eo. c. vlt. & ĩ. de exce. c. paſtoralis. ſed ibi nõ credo, quod ſufficeret præmittere proteſtationẽ, licet ſufficiebat hic, ſed qđ prius dixi verius credo, vt dixerũt T. & G. & Vincen. olim. ſed modo mutatur, vt dicit. & quod locũ habeas tantum hæc decr. vbi de calumnia nõ iuratur. arg. opi. probatur, ff. de pœn. ſanctio legũ, vbi dicitur, cum noua lex ſtatuitur ad eas ſpecies pertinere non videtur, quibus ipſa lege pœna ſpecialiter addita eſt. nec veriſimile eſt delictũ vnũ eadẽ lege variis æſtimationibus coerceri: & ex pſumptione prædicta ſtatutum fuit, vt poſt publicationem iuretur, quod ex malitia non procedat, cũ proteſtatio non proceſſerit. & hoc vbi de calumnia non fuit iuratum 4.

3 Inno. & Hoſ. Nec obſtabat ſm ipſos aut pall. ꝙ fallit. in caſibus ai ſe exprimit, ꝙ iuretur de malitia. tu. dic idem in non expreſſis, vbi iudici videbatilud exigẽ dũ. de cal. c. 1. in fi. li. 6. Io. And.

d ¶ Didicerit,] hoc difficile eſt probare niſi per iuramentum. ſic inf. de excep. paſtoralis. & ſufficit hoc iuramentum, ſicut in proxi caſu.

4 Cõcor. gl. fi. in l. 3. §. ff. de min. & Bal in l. fi. ff. de in lit. iur.

[Gl. ſeq. coadiuuat textũ tribus rationibus obiicit, & ſoluendo ponit duas lectiuras illius ver. de facili. Quod approbo, non reprobat.

e ¶ Proteſtatus.] per hanc proteſtationẽ vĩ ꝙ noluit fidẽ adhibere dictis illorum teſtiũ ꝯ ſe: non ergo debet habere ꝑ ſe, 19. diſtin. ſi Romanorum, & 3. q. 8. §. cuius in agẽdo. inf. de cen. c. cũ olim. C. de ſolu. l. pen. ſic C. ad leg. Cornel. de falſis. l. qui falſas. & ff. de inoffic. teſtamẽ. l. Papinianus. §. meminiſſe. & C. de iis quibus vt indi. alia. & eſt abſurdũ redire ad hoc, cui renũciatum eſt, C. de rebus credit. l. ſi quis iuſiurandũ. Sic econuerſo ſemel probatum reprobare nõ poſſum. 8. q. 2. dilectiſſimi, ff. de nego. geſt. l. Pomponius ff. de adult. ſi vxor. inf. de iureiuran. c. quemadmodũ. Sed nõ videtur. ꝙ intellectus talis ꝓbabilis ſit: qa licet reprobẽ pſonã, nõ ideo videor reprobare dictũ, ſicut econuerſo, licet approbẽ perſonam, non tamen appro-

approbo dicta 4.q.3.cap.si testes.§.si quis testibus, 1 & propter ea sola ꝓtestatio si amplius nō fit processum, non obest. quia licitum est desistere qñcunq; añ sententiam, vt dicunt iura prædicta, scilicet l. qui falsas, &.§. meminisse.l. alia. Et ita sola protestatio non nocet, si non fuit processum ad actum, quin credatur, si pro ipso dixerint. & si processũ fuit ad reꝓbationẽ & nõ obtinuit, si dixit pro ipso, nõ prodest. Et expone de facili non credatur, id est, nullo modo credatur simile 2. q. 6. biduũ, ver. si aduersarius, vbi habes: difficile ẽ vt hoc audiatur, id est, nullo modo audiatur. C. ad legem Corne. de fals. l. imperator. & 47. dist. quantumlibet, & 1. q. 1. principatus. Vel intellige, ꝙ dicit de facili non credatur, qñ ab initio antequam deponeret, protestatus fuit quod licitum esset in personas obijcere, tunc enim præsumptio est contra testem, ꝙ criminum timore aliquid dixerit pro ipso, ne postea obijceretur ei crimen. & tunc si dicit aliquid pro ipso, de facili non credatur, nisi habito respectu ad qualitatem personæ ipsius testis, vt puta si est realis, & ita honestus, ꝙ propter hoc nulla suspicio est contra ipsum, ꝙ aliquid diceret timore alicuius criminis: tunc creditur ei: si vero sit suspecta persona, vt timore illo præsumptio sit contra illum, tunc non creditur ei, vel de facili non creditur sine alijs adminiculis, sed cum illis bene creditur, & sic dupliciter potest intelligi quod dicit; de facili non credatur.

1 Facit in si. l. cũ te. & ibi Bal. in si. c. ꝙ met. cã. & l. sqs ex test.

si quid pro ipso dixerint, de facili non credatur.

¶Idem London.† & Helien. episcopis.

† Lingonẽ. & Elienũ. episcopis.

¶Si actoris & rei testes cõtraria deponunt, fidem sibi non derogant, sed præualẽt digniores, et verisimiliora deponentes: & si in cæteris est disparitas, præfertur numerus.

IN nostra.] Si testes a diuersis producti deponentes contraria, sint æqualis honestatis, statur maiori numero. alias preualere poterit paucorum auctoritas. Præmittit factum, & diffinitionis causam. Secundo: ibi, Mandamus. dat mandatum bimembre. Secundum, ibi. Si vero. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam archidiaconus habet controuersiam cum quibusdam monachis, quę commissa fuit quibusdam iudicibus lit. contest. plures testes hinc & inde recepti fuerunt, quibus examinatis iudices dubitauerunt qualiter deberent ferre sententiam; Cõsuluerunt dominum Papam remittendo sibi attestationes. do minus Papa diligenter testibus examinatis rescribit iudicibus illis, cum plures testes tam ex parte archidiaconi quam ex parte monachorum sint producti, quos non solum diuersa, sed aduersa penitus constat testimonia reddidisse, nõ tamen ad multitudinem testium respicere oportet, sed potius ad qualitatem testium, & ad dicta ipsorum, quibus potius lux veritatis assistit, ex quibus iudex motum animi debet informare, mandat Papa iudicibus, quatenus si testes vtrinque producti sint eiusdem honestatis, & existimationis, pro archidiacono sententiam proferant, cum plures testes produxerit: q̃ monachi. Si vero testes monachorum tãtæ præeminentiæ fuerint, ꝙ auctoritas eorum aliorum sit multitudini merito præferenda, absoluant monachos ab impetitione archidiaconi. Nota quod non semper debet iudex ad multitudinem testium se referre, sed potius ad honestatem, & opinionem testium, qui verisimiliora negotia dicant, & ita non semper statur maiori parti. Item cum testes sint eiusdem existimationis, tunc standum est numero testium.

2 De intellectu, & materia hui⁹ glosſæ uide glos. finalẽ in c. ecclesia li. 2. de elect. & glos sam plenissimã in. §. nũc aũt qrit. 63. d. & glos. in c. si testes. 4. q. 3. uerbo ueritatis, addẽ glos. in c. ego solis dist. 9.

[Glo. sequ. circa contrarietatem testium distinguit. demum quærit, & soluit distinguendo. finis reci. per quæstionem.]

a ¶Aduersa.] super 2 contrarietate testiũ ita distingue: Si vnus testis ꝯtradicit sibi expsse, nõ valet 3. q. 9. pura. 23. q. 7. quod autem. ĩ. de app. sollicitudinem. C. de lib. causa. l. cum precum. & s̃. de proba. c. licet. nisi incontinenti hoc fecerit, corrigendo dictum suum, ĩ. ti. prox. præterea. Idem videtur si testis pro parte dicit falsum, vt in nullo valeat dictum suum. 9. dist. si ad scripturas. & 4. q. 3. c. si testes. §. q falso. vel varie. & s̃. de cau. possess. cũ ecclesia. & 3. q. 9. pura. Si vero vn⁹ testis ꝯdicit pluribus, talis ꝯtrarietas nõ obstat, qa dictũ vnius testis non probat aliquid, 33. q. 2. admonere, & s̃. eo. cap. veniens, & c. licet, nisi forte ꝯdicat plurib. testib., cum quibus est scriptus in aliquo ĩstrumento, ff. quemad. testa. aper. l. 3. ĩ fin.

CAP. XXXIII.

IN † nostra præsentia: & infra. ¶ Cum igitur hinc plures, inde vero sint testes numero pauciores producti, quos non solum diuersa, sed aduersa a penitus in quibusdam constat testimonia reddidisse: quia etiam ad multitudinem tantum respi-

si quid pro ipso dixerint, de facili non credatur.

† Cap. 5. e. ti. in 3. ꝯp. Et d̃ materia uide Romanũ sin gul. 362. inci pien. duo testes & Corse tũ sing. 252. inci. duo testes, uerbo, testis.

Si vero plures testes cõtradicãt pluribus, si sunt omnes ex eadem parte, dñt quidam ꝙ non valet argum. ĩ. de proba. c. licet sicut contingit in diuersis scripturis. ĩ. de fid. instr. c. imputari. C. de fid. instr. l. diuersæ scripturæ. Si autem contradicant testibus alterius partis, valet testimoniũ plurium. sed hoc nõ placet, licet enim testes inducti ex eadem parte cõtradicãt sibi, nõ tñ succũbũt talia testimonia, licet ita sit in instrumentis: qa testes non potuerunt præuidere. vt dixi, s̃. eo. cap. pręsentiũ. Dicas quod si testes contradicãt testibus siue ex eadem parte, siue ex aduersa, primo concordabit iudex contrarietatem illã, si põt argum. sup. eo. cum tu. & de pœ. d. 1. periculosæ. ĩ. de uerb. sign. nihil obstat. & 11. q. 3. antecessor. & sup. de consue. cum dilectus. nisi manifesta sit cõtrarietas. 3. q. 9. nihilominus 35. q. 6. de parentela. & si manifesta sit cõtrarietas, ualet testimoniũ pluriũ, nisi ex altera parte tãta sit dignitas ut merito debeat p̃iu dicare numero, ut hic inferius dr̃, uel nisi uerisimiliora 3 loquant̃, & plura probent. 4. q. 3. si testes, & sup. de ꝓbatio. c. licet uersi. fin. Si uero testes ex utraq; parte omnino sint partes, pro reo fert̃ sentẽtia sup. de prob. c. ex lr̃is, & ĩ. de fi. instr. c. ĩter dilectos. in fi. nisi in quatuor casibus, in cã matrimoniali, liberali, & dote, & testã. ff. de re iud. l. inter pares. & ĩ. de re iud. c. ult. ubi habes illos quatuor casus, sup. de proba. c. ex litteris, & 33. q. 1. si. quis acceperit, & ff. de inoffi. testa. l. si pars. Si aũt neuter possideret, sed uterque petit rem ab alio. s. a tertio, si probationes sint hinc inde omnino pares, res diuidat̃. si potest, arg. ĩ. de præsum. afferte. si res est indiuisibilis, 4. iudex p̃ gratificari, cui uult, arg. ĩ. de patro. c. si. eps. & ĩ. de iure patro. cum aut. & 63. dist. si forte. uel diuidatur res sorte, 26. q. 2. sors. & ff. de iudi. sed cũ ambo. Si uero testes ꝯdicunt instrumento: aut ꝯdicunt instrumento in quo scripti sunt, aut alij, in quo scripti non sunt, si ꝯdicunt instrumento, in quo scripti sunt, preualent testes instrumento, supra de proba. tertio. Et arg. ad hoc, ff. quemad. testa. per l. 1. in fi. & in Auth. de fid. instr. §. si uero aliquid, si uero ꝯdicant instrumento in quo non sunt scripti, dic ut sup. de proba. tertio. Sed quid, ubi duo petunt eandem uxorem, & æqualiter probant? uidetur quod detur ei, qui cõsentit, C. de nup. l. ui duæ, & 1. q. ult. sancimus: si autẽ non uult cõsentire in aliquẽ, detur ditiori, & meliori, si æque sint per omnia pares, forte alteri detur per iura. pędicta, 21. di. cleros, si uero testes inducti sunt iam ad probandum aliquem articulum, & alij postmodum inducuntur in ꝯtrariũ in directe, statur secundis, ĩ. eo. c. ex tenore, & sup. eod. series, & arg. C. de cõtrah. stip. l. c. primã. s. a hoc intelligo uerum, quando secundi sunt plures, & meliores, & si æquales numero, recurratur ad dignitatem, ut hic, alias staretur potius primis: quia potius pręsumitur subornatio in secundis, quam in primis. Ber.

3 Puta iuri cõi consona, & uide qđ di cã de pręscri. auditis super uerbo exceptionẽ. Ioã. And.

4 Naturaliter ut equus, uel iure ꝓhibente, ut duo ser ui, q sũt uir, & uxor. C. commu. utr. iu. pe ff. filio nũ. ĩn ∨in. q dicebat, ꝙ nisi talis ut casus quo iu dex hea. gratificari, adiu dicaret rem, uel coniuges uni: & imme diate pretij cõdẽnaret il lũ alteri. ist. de act. §. quã Io. And.

a ¶ Motum.] sup. de renun. c. in præsentia. & 4. q. 3. si testes, & sup. eo. c. præterea.

b ¶ Pro archidiacono.] sup. eo. cũ tu. arg. ꝯtra ibi pſumit, ꝙ vtraq; pars verũ dixit, quia illa dicta simul poterãt esse vera; hic vero non, ideoq; recte statur maiori parti.

c ¶ Præferenda.] Vel saltem coæquanda: quia tunc iudicabit pro reo, vt dictũ est in prima notula. Qñ hic dr̃ recurrendum est ad dignitatẽ personarum, vt auctoritas pferatur multitudini, ex altera parte intelligitur, qñ numerus in modicum excedit s. de ele. c. cap. eccl sia vestra. si em multũ xcederet, tũc prefertur numerus. Arg. ꝯtra. su. de ele. c. cũ dũ, simile 19. d. in canonicis. Sed in qua quãtitate prefe remus auctoritatem vel numerum? Istud erit in arbitrio iudicis discreti æquitate inspecta: quia declarari, vel regula de facili dari non posset. ff. de diuer. & tem. præscrip. de accessionibus.

cere non oportet, sed ad testium qualitatem, & ad ipsorum deposita, quibus potius lux veritatis assistit, ex quibus motum [a] animi sui conuenit iudicem informare: Mandamus, quatenus si testes vtrinque producti eiusdẽ honestatis & æstimationis † extiterint: cum constet testes monachorum esse testibus archidiaconi numero pauciores, pro archidiacono [b] sententiam proferatis.

† existimationis.

¶ Si vero testes ex parte monachorum producti, tantæ præeminentiæ fuerint, quod eorum auctoritas aliorum sit merito multitudini præferenda, [c] ab impetitione archidiaconi absoluatis eosdem.

¶ Idem Priori sancti Fridiani Lucan. & magistro G. Canonico.

¶ Ad probanda impedimenta electi laici & feminæ admittuntur (adde) & testes de auditu, & fama sufficienter non probant.

CAP. XXXIII.

TAm † litteris vestris, quam depositionibus testium intelleximus, nihil esse contra Lucanum electum sufficienter ostensum, nisi de auditu [d] tantum, & fama: cum super alijs, si qua forte videantur esse probata, [e] testes sint vel soli, [f] vel tales, [g] qui non potuerunt illa legitime comprobare.

¶ Quia vero super matrimonio, quod idem electus dicitur contraxisse cum vidua, [h] testes non fuere recepti propter appellationis obstaculum, ne laici vel feminæ in

† Cap. 6. e. ti. 13. cõpil. Et super hunc textum uide Abbatem in c. repr. hensibilis. j. de appellatio.

TAm litteris.] primo ponit, ꝙ probauerunt testes contra electum. Secũdo prosequitur articulũ bigamiæ ibi. Quia vero. Tertio ponit pęnam archipresbyteri & sacristæ: ibi, Archipresbyterum. Abb. Siculus.

CASVS. Ecclesia Lucana vacante, quidam fuit electus in epm. Contra istã electionẽ archidiaconus Lucanus, & G. sacrista, & quidã alij se opponebant, vnde denunciauerunt quædã impedimenta dño Papæ cõtra electũ, & ꝙ contraxerit matrimoniũ cũ uidua: dñs Papa super his commisit inquisitionem. Item archid. & G. sacrista prædicti litteras sub nomine maioris partis capituli cõtra electum miserunt. Dño Papæ. Capitulum hoc ĩtelligens, significauerunt Papæ litteras illas de conscientia capituli non emanasse, sed falsæ erant; & de hac falsitate Papa mandauit inquiri, iudices super his receperunt testes, & dum uellẽt recipere testes super eo, ꝙ electus matrimonium dicebatur contraxisse cum uidua, appellatum fuit ad sedem Apostolicam, ne laici uel feminæ reciperentur contra ipsum in tali articulo: unde iudices attestationes super alijs articulis receptas remiserunt ad dñm Papam cum litteris suis: Papa examinatis attestationibus illis rescriptis iudicibus, dicens, quod tam per litteras ipsorum, quam per depositiones testum intellexit, nihil esse probatũ cõtra electũ prædictum, nisi de auditu, & fama: & si super alijs aliqua uideantur esse probata, testes uel sunt soli, uel tales, qui non potuerunt illa probare; sed quia super matrimonio propter appellationem prædictam testes nõ fuerunt producti, mandat quatenus testes siue laicos siue feminas idoneos, qui ad hunc articulum probandum inducti fuerint, recipiant, & examinẽt diligenter, excõicãtes illos, qui eos impedire pſumpserint, quo minus testimoniũ perhibeant ueritati, quib. publicatis, si forte irregularitas probata non fuerit, indicãt electo purgationem super obiectis, per septem canonicos maioris ecclesiæ vel priores, & presbyteros ciuitatis Lucanæ: qua recepta præfigant ei terminum, quo consecrandus ad dñm Papã accedat. Si vero irregularitas probata fuerit, vel si non fuerit probata, & si infr. terminum constitutum purgationem non præstiterit, illũ remoueãt a prelatione Lucanę ecclesiæ, mandantes capitulo, vt de alio sibi prouideãt in pastorem. In fine dicit, ꝙ archidiaconus, & sacrista, qui sub nomine maioris partis capituli domino papæ contra electũ litteras destinauerũt, ab officio & beneficio denuncient esse suspensos, donec mereantur domini Papę indulgentiam obtinere: cũ per attestationes prędictas constet, maiorem partẽ capituli, huiusmodi litterarum cõsciam non fuisse. No. quod singulares testes nõ pbant. Itẽ vilib. testibus nõ credit. Itẽ cũ opponit irregularitas ĩ modũ exceptionis, laici, & feminæ vel idonei admittũtur. Itẽ qui testes impediũt, sunt excõicãdi. Item infamatus debet se purgare super his, de quib. est infamatus, quod si non fecerit, repellitur. Item qui litteras capituli falsat, ab officio, & beneficio debet suspẽdi. Item hic negatiua probatur ut colligitur.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

d ¶ De auditu.] sic ergo testimonium de auditu tantum cum fama non facit fidem infra de accu. inquisitionis. §. quæsiuisti. & infra de eo qui cogn. consan. uxo. suæ. super eo. Arg. contra. sup. eo. pręterea. ubi creditur testimonio de auditu cum fama. & 32. q. 1. dixit, sed loquitur ibi de præsumptione uiolenta: & ibi speciale est in eo casu, alias non sufficit, sed hæc fama purgationem inducit, ut in decret. inquisitionis, & hic, ut patet inferius.

[Glo. seq. ponit differentiam inter criminales ciuiliter motas, & mere ciuiles.

e ¶ Probata.] not. ꝙ in causa criminali etiam ciuiliter mota, licet actor habeat præsumptionem pro se, non tamen defertur ei iuramentum, imo locum habet regula, Actore non probante reus absoluitur. C. de edẽ. qui accusare. tamen si infamatus est, ex hoc debet inde se purgare. in ciuili, aliud: quia si actor habet bonã pręsumptionem pro se, habito respectu ad qualitatem personæ, & causæ, defertur ei iuramentum, 1 j. de iureiu. c. ult. & C. eo. l. in bonæ.

1 Põt dici idẽ ĩ utroq; casu, nã ĩ ciuili defert iurm ei, q melius creditur ueritatem scire ita hic, cũ alius melius eo scire nõ dẽat, ã ipse cõtraxerit: purgatores uero adiunguntur p[...] fama [...] Abb. Io. And.

f ¶ Soli.] id est. singulares, & ideo non ualent, supra de proba. eod. licet, & supra de electio. c. bonæ, & c. cum dilectus.

g ¶ Tales.] forte criminosi, uel malæ opinionis, unde eis non creditur. 2. q. 7. testes.

h ¶ Cum uidua.] corrupta: alias non obesset, 34. dist.

Valētino, & q cognouisset eā. si corrupta esset, s. de biga. debitū. & intellige, q ꝯxit in sacris, alias notam criminis nō cōtraxisset, qa tunc non esset crimē ꝯhere cum vidua, sed irregularitas quædā, quæ repellit à promotione, vt sup. de big. c. 1. 2. & 3. quod vr potius hic fuisse.

mētio in capitulo de hoc facto, nulla fuit habita mētio de talibus litteris. s. de proba. tertio argu. C. ad l. Cor. de fal. q veluti. No. ergo, qualiter puniendi sunt, qui præter conscientiā capituli huiusmodi litteras nomine capituli scribunt: quia tanquam falsarij puniūtur. j. de ijs quæ fi. a prælat. ca. quanto.

[Glo. seq. recit. per obiec. q ca. mulierē, & de ver. signi. forus & soluit. Item signat aliud contrarium, & soluit Ar. respōdet, & remittit.]

a ¶ Feminas.] not. 1 q cū opponitur crimē siue irregularitas in modum exceptionis ꝯtra clericū ciuiliter, indifferēter admittuntur laici & feminę, vt hic patet: sicut in denūciatione. s. eo. ti. qm. quia licet agitur de crimine, non agitur criminaliter vt in c. qm. s. eod. vnde ꝓcurator potest ĩteruenire. j. de accu. super. his in fin. alias mulier nō admittitur in crimine. 15. q. 3. mulierem & j. de ver. signi. forus §. vlti. & 15. q. 3. ex eo. nec in testamēto admittitur. j. de test. ord. §. testes. ver. sed neq. mulier. Item aliud s sup. eo. de cetero. s de accu. c. meminimus, & ca. cū P. Mancouella. 2. q. 7. laicos. & ca. ipsi Apost. & c. testes. 2 & hęc omnia cōtraria loquuntur cū criminaliter agitur.

b ¶ Excommunicantes.] Vr q testes compelli pñt vbi odiosa ꝓponitur exceptio. arg. sup. de elect. cū dilecti. vbi electores compellūtur detegere fraudem. sed hic nihil dr de testibus, sed de impedientib. testes, & ideo dicas, quod nō debent compelli Super hoc dic vt no. j. tit. proxi. dilectorū, vbi de hoc in fi. notulæ. & dixi. j. de accu. super his in quadam notula, quæ incipit, & tamen. vbi de hoc.

1 Mulier an possit esse testis in criminali, vide p Antonium Gomezium tom. 5. varia. resolu. c. 12.

† Adde gña liter ĩ qbus pñt esse testes in l. 1. & 2. p r Cy ff. de le. & de testi. ꝓpo. litteras.

2 Vnde dixit Io. laicos & feminas admittēdos ad probandā famā, vide qd dicam de ac cu, cum P. su per fi. vi. gl. Io. An.

tali reciperentur articulo contra ipsum: Nos, vt tantæ irregularitatis obiectio non remaneat indiscussa. Mandamus, quatenus testes siue laicos siue feminas [a] † (duntaxat idoneos) qui ad hoc fuerint probandum inducti, recipiatis legaliter: & examinetis prudenter, excommunicātes [b] solenniter, si quis eos impedire præsumpserit, quo minus testimonium perhibeant veritati. Demum attestationibus publicatis, si forte constiterit irregularitatē huiusmodi non esse probatam, indicatis eidem electo purgationem [c] canonicam de obiectis, per septem canonicos maioris ecclesiæ, vel priores ecclesiarum ciuitatis, Lucanensis, presbyteros seu diaconos bonæ famæ, præstandam, qua recepta præfigatis ei terminum, quo consecrandus nostro se conspectui repræsentet. Si vero vel irregularitatis impedimentum fuerit probatum, vel infra terminū constitutum non præstiterit purgationem indictam, vel eum a prælatione Lucañ. ecclesię amouē-

tes, mandatis ex parte nostra capitulo, vt electionē 10 de alio nō differant canonice celebrare.

¶ Archipresbyterum autem Lucan. & G. sacristā, qui contra prædictum electum litteras nobis sub nomine maioris partis capi- 20 tuli destinarunt (cum constet per attestationes prædictas, lōge maiorem partem capituli non fuisse [d] conscium † huiusmodi litterarum) ab officio & beneficio denūcietis esse suspensos, donec mereantur 30 nostram indulgentiam obtinere.

¶ Idem Dulmen. episcopo & decano & Priori sanctæ Trinitatis Eboracen.

¶ *In causa liberali contra* 40 *cōtumacem etiam lite non cōtestata, testes recipi possunt. h. d. notabiliter secundū lecturam communem.*

CAP. XXXIIII.

50 Cum olim archidiaconus Menen. [e] aduersus Cantuarien. archiepiscopum super statu Menen. ecclesiæ proposuerit quæstionem, & infra.

Cum olim. Prima pars narrat factum. Secūda: ibi, Mādamus, dat iudices, quibus committit receptionem testiū, & prouidet qd per eos agendum si sit cōtumace. Abb. Siculus.

CASVS. Ecclesia Menen. olim fuit archiepiscopalis, quā archieps Cātuarieñ. tenebat pro sua suffraganea: archidia. ipsi9 ecclesię mouit quęstionē super statu seu libertate ipsi9 ꝯ Cātuarieñ. archiepiscopū in pręsētia dñi Papæ; vnde ipse cām cōmisit quibusdam iudicibus, mandās eiusdem, quatenus nisi archieps archidiaconum prædictū possit repellere ab agēdo p aliquam exceptionē, cōuocatis partib9, vel eorū ꝓcuratoribus ad locū idoneū & securū & lite legitime contesta. testes vtriusq; partis recipiant diligēter, quos duxerit producendos, sed si archieps legitime citatus nō compatuerit per se vel p procuratorē idoneū, aut litem noluerit cōtestari, nihilominus recipiātur testes maxime senes & valetudinarij, quos archi. duxerit ꝓducēdos, nō obstante appellatione, & depositiones 60 eorū studeant ad sedem Apost. destinare, statuentes partibus terminū peremptorium, quo per se vel idoneos procuratores corā domino Papæ se præsentent sententiā recepturæ. Not. quod in causa liberali reo absente per contumaciam testes recipiuntur lite nō contest. & sententia fertur, & est specialis casus. fauore libertatis.

† Et quia falsarunt litteras puniēdi sūt, de quorū pœna vide Bar. in l. Paulus. ff. de falsis.

† Cap. 7. eo tit. in 3. cōp

[Glo. seq. arg. pro opi. quam reprobat.

c ¶ Purgationē.] arg. pro illis, qui dicunt semper accusato indicendā purgationem, quod nō est verum, nisi ex hoc infamatus fuisset. 6. q. vlt. quod autem & 2. q. 5. presbyter.

[Glo seq. obijcit, & soluit.]

d ¶ Non fuisse consciā.] sed qualiter hoc potuit constare, cū singuli essent in suis testimonijs singulares, s. de ele. cum dilectus. & c. bonę 1. & j. de accu. cū dilecti s. in fin Sol. bene potuit cōtestare probando ab sentiā fratrum tpe cōtento in litteris. inf. de his quæ fi. a pla. quādo. & j. e. ti. ex tenore, vel quoties fiebat

e ¶ Meneñ.] ista ecclesia Meneñ. quæ alias dicitur sācti Dauid. olim fuit archiepiscopalis, sicut apparet per priuilegium ipsius ecclesiæ: quam Cantuarieñ. archiepiscopus tenet pro suffraganea ecclesiæ suæ. archidiaconus ipsius ecclesiæ super statu seu libertate illius mouit quæstionem archiepiscopo Cantuarieñ. dicens causam liberā esse, & per consequens debet esse metropolis super cunctis ecclesiæ Vualliæ hoc dicit Tanc. qui factum nouit.

[Glo.ſeq.reci.ꝑ q.qualis erat hæc exceptio.& tria ponit exmpla, & primum reprobat, & contra reprobationem legem allegat.]

a ¶ Per exceptionē.] forte obijciebatur ei, ꝙ non habebat mandatū, & ſine litteris ſui capituli, & epi nō erat audiēdus, vt ſ. de procu. c. 1. ſed nō eſt verum in hoc caſu: quia qlibet alius etiam minor pōt ꝓſequi iniuriā eccleſiæ ſuæ, ne trahat in peiorem ſtatū. 12. q. 2. nō liceat etiā alijs ꝯdicentibus. ff. de lib. cauſa. l. 1. 2. & 3. licet alias cōiuncta ꝑſona repellat, ſi agat ꝯ voluntatē aliorū, ff de procu. l. Pōponi⁹. §. vl. ſed hic non eſt ita, nam quilibet agere tenetur pro eccleſia. 2. q. 7. qua propter. & 5. q. 5. non voſ. & ſic vnus iuſte reſiſtit oīb. 31. diſt. Nicęna. & ĩ. de ijs, quę ſi. a ma par. cap. cum in cunctis Arg. ꝯ. ff. qui & a qui. ma. lib. nō ſi. ſi quis h ac lege. §. quoties. 1 Et ita intellige de alia exceptione, puta rei iudicatę, vel quia eſſet excōicat⁹ vel aliā cōſimilem. Io. Item argu eſt, hic, ꝙ exceptio peremptoria ante lit. conteſt. poteſt obijci & probari, & ſic repellit actor ab agendo: qđ verū eſt in trib. caſib. ſup. de lit. ꝯt. c. exceptionis. ĩ cōcilio. Lug. lib. 6.

† Locus enī litigij ſecurus eſſe dēt ac tatis, vt oīs iniqtatus ſuſpicio ꝓcul abſit.

1 Secundum Io. ſolue, ꝙ ibi ſ fauore libertatis in ea reuocanda reqrit cō ſensū oīum patronorū, qui ſunt eiuſdem gradus hic fauore eccleſiæ, in cuius libertate defendenda ad mittit alterum. Io. An.

¶ Mandamus, quatenus niſi pars aduerſa prædictum archidiaconum per exceptionem[a] legitimā repellere debeat ab agēdo; partibus, ſi poterit fieri, vel ꝑ procuratoribus earū ad locū ſecurum † & idoneum cōuocatis, & lite legitime conteſtata, teſtes, quos archiepiſcopus in Anglia, & quos archidiaconus duxerit producendos in Vuallia, recipere procuretis.

¶ Verum ſi archiepiſcopus citatus legitime, vel ꝑ ſe, vel per procuratorem idoneum noluerit comparere, aut litem etiam conteſtari: vos teſtes maxime ſenes & valetudinarios.[b] quos archidiaconus duxerit producendos, ſublato appellationis obſtaculo admittatis: & depoſitiones eorum conſcriptas ad ſedem curetis Apoſtolicā deſtinare: ſtatuentes partibus terminum peremptorium, quo per ſe, vel reſpōſales idoneos, noſtro ſe cōſpectui repræſentent, ſententiam recepturæ.[c]

¶ Idem priori de Bolonic. † & I. rectori eccleſiæ de Borellis.

† Bolenti.

b ¶ Valetudinarios.] ſic ſup. vt lit. non conteſt. quoniam. 1. reſponſo.

[Glo.ſeq.reei.per obiect.de decr.qm̄ dat duas ſolutiones. primam reprobat. contra ſecundā opponit, & oppoſitioni reſpondet finaliter approbat primā.

c ¶ Recepturæ.] ſic vr̄, ꝙ ꝯ contumacē poſſet procedi vſq; ad ſententiam ēt lite non contet. Si hæc eſt vera littera, & loqtur de diffinitiua: ſic nō ſolū ſenes; ſed omnes indifferenter ſunt recipiēdi: & hoc vr̄ dicere ſatis littera, teſtes maxime ſenes; & ſic illud, maxime ꝓprie ponit: Et ſic eſt iſte vnus caſus, ĩ quo fauore libertatis recipiūtur teſtes lite nō conteſt. & ſnīa profertur, ſicut contingit in electione prelati, vel matrimonio carnali. ſup. vt lit. non conteſ. quoniā §. porro. Et eſt arg. ad hoc C. de inge. ma. l. diffamari. Et ſic intelligebat Tan. 2 Alij, exponūt iſtā litterā; ſentētiā interlocutoriam. ſ. de miſſione in poſſeſſionem, ſi altera pars nō venerit, vel ſi partes venerīt, litē primo cōtīſtabūtur. Sed prima lectura ex ipſa patet littera: nā ſi Papa vellet intellexiſſe de interlocutoria, de ea mētionē fecīſſet. ĩ. de deci. audientiam. & ſ. de tranſla. inter corporalia. Sed multū vr̄ obſtare huic, cū dicit, ſenes & valetudinarij, cū illi cōſueuerūt recipi lite nō cōteſt. vt in c. qm̄. Vnde ſi Papa ĩtelligebat, ꝙ in caſu iſto poſſint recipi lit. nō cōteſt. ex parte actoris ſimpliciter dicere debuit: recipiatis teſtes, quos archi. duxerit ꝓducēdos: ſm ꝙ ꝑcipit ĩ caſu ꝯſimili, cū actor abſens eſt cōtumaciter & reus ꝑſens. ſ. de do. & cont. causā quę. ideoq; vr̄ ꝙ loquat hic de ſnīa interlocutoria, & teſtes ſenes, & valetudinarij recipiātur. ne copia ſubtrahat ꝓbationū eorū defectu, vt ſ. vt lit. nō cōt. qm̄ & ſm hoc dicit maxime, id eſt, tm̄. Vel dic vt dixit Tā. Et hoc poteſt ĩtelligi ex eo, ꝙ dicit, maxime, qđ verbū non fuit in antiqua cōpilatione, & qa nō recipiuntur teſtes lite non cōteſta non fit miſſio ĩ poſſeſſionē ꝑꝑ cōtumaciam, ſed ſummatim examinato negotio fit miſſio ſup. vt lit. non conte. qm̄. frequenter. §. in alijs. & §. ſeq. Ber.

2 Et Gof. & Hoſt. addentes aliā rōnē. ſ. periculū animarū.

¶ *Publicatis atteſtationibus admittit̄ aduerſarius ad probandū cōtrarium ſi ante publicationem ſuper hac probatione contraria inſtrui nō potuit hoc dicit, & eſt caſus ſingularis.*

CAP. XXXV.

Ex † tenore veſtrarum accepimus litterarum, quod eum vobis cauſam, quæ vertitur inter R. militem, & M. mulierem, commiſerimus ſine debito terminandam: & infra. Pars mulieris propoſuit, quod dictus miles prius corporale præſtitit iuramentum, quod ipſam duceret in vxorem, & poſtmodum carnaliter cognitā[d]

† Ca. 8. e. tit. in 3. cōpi. Et de materia vide late ꝑ Socinū regula. 498. incipiēte: teſtis publicatis atteſtationibus.

Ex tenore.] Publicatis atteſtationib. falſitas priorū teſtium poteſt indirecte probari ſic cōiter ſūmatur, ſed hæc ſummatio non continet vſquequaque veritatem, vt ꝓbat Panor. Cōis diuiſio Secūda: ibi, Quia igitur.

CASVS. Inter R. militem & M. mulierem cā matrimonij corā qbuſdā iudicibus delegatis vertebat, coram quib. mulier ꝓponebat, ꝙ dictus miles corporaliter pręſtitit iuramētū, qđ ipsā duceret ĩ vxorē, & poſtmodū carnaliter cognouit eandem, & traduxit in domum: Miles vero illud inficiabatur omnino adijciens, ꝙ etſi hęc vera eſſent, eam tn̄ de iure habere non poterat in vxorē, ex eo ꝙ aliā tunc viuētem prius duxerat in vxorē. ad probādam intētionē ſuā pars vtraq; teſtes ꝓduxit: teſtibus publicatis ꝑ teſtes militis videbatur eſſe ꝓbatū, ꝙ ipſe ante feſtū Purificatonis beatæ Mariæ virginis, B. mulierē acceperit in vxorē, & teſtes M. mulieris dicerent, ꝙ in ſeptimana Paſchali ſequēti feſtū ꝑdictū de ea ducēda corporaliter ꝑſtitit iuramētū. dict⁹ miles petebat ab impetitione ipſius mulieris abſolui: Ex parte mulieris fuit replicatū, ꝙ eo tꝑe & etiā ante, quo teſtes militis dixerāt eū cū alia ꝯxiſſe, fuerat ſemꝑ in Eboraceñ. ꝓuincia cōmoratus, cū teſtes ipſius militis dixiſſent hęc lōge extra dictam prouinciā acta eſſe, determinantes tꝑs & locū, & hoc erat parata ꝓbare, ꝑ teſtes: Sed ꝯ fuit ex aduerſo rñsū, quod cū atteſtationes iā eſſent publicatæ hinc inde, locus ꝓductioni teſtiū iā non erat; dubitauerūt iudices, vtrū teſtes mulieris eſſent ſuꝑ hoc articulo admittēdi. Cōſultus Papa rñdet, ꝙ teſtes mulieris ſunt ad ꝓbādū illū articulū ad mittendi. No. ꝙ negatiua. quæ habet determinationē loci vel tꝑis, indirecte pōt ꝓbari. Itē ſuꝑ nouo articulo publicatis atteſtationib. pñt teſtes recipi.

d ¶ Cognitam.] & ſic inductum fuit matrimoniū præſumptū. inf. de condi. appo. de illis: contra quā præſumptionem non admittitur probatio in contrariū. inf. de ſponſ. is qui fidem.

a ¶ Inficia-

a ¶ Inficiabatur.] & ita per narrationem, & rñsionem facta est contestatio litis sup. de ele. dudum 2. & sup. de lit. conte. c. vnico, & C. de lit. conte. l. vni.

b ¶ Adijciens.] in modũ exceptionis sic, sup. de ordi. cog. c. 1. & ex istis uerbis dẽs instrui, qualiter debeas rñdere, & sub qua forma, q̃a sic excipiẽdo nõ confiteris, j. de exce. cũ uenerabilis, ubi de hoc, & ff. de exce. non utique. &. inf. de exce. uenerabilem.

¶ Glo seq. obijcit, & sol. finis reci. per q̃õnem an dato q̃d utrum esset primã uiuere, &c.

c ¶ Tunc uiuentẽ.] ille allegabat turpitudinẽ suam, unde nõ debuit audiri. j. de donat. inter dilectos. & inf. de cõces. preb. cum sup q̃õne, & sup. de confe. cũ super 1 sed in casu isto, & in quolibet, ubi uertitur piculũ animæ auditur allegans turpitudinem suam, sup. e. sicut, & j. de re iud. lator, & ca. consanguinei, & in cã liberali audiĩ aliquis cõfitens turpitudinẽ suam, s. se uendidisse filium in genuum, C. de lib. causa, l. 1. Vincen. Itẽ ex eo quod dicit tũc uiuentem, patet q̃d hæc nõ poterat esse uxor, sed si prima esset defuncta, & hæc sciebat illum aliam hẽre anteq̃ cõtraxit cum eo, eam postea habere non posset, j. de eo q duxit in mat. sup hoc, & c. ex tuarũ. & c. cum haberet, si uero credebat eum esse solutũ q̃n cõtraxit cum eo, bñ posset eum habere, de eo q dux. in matri. c. 1. & c. ueniens. Bern.

traduxit in domum.† Miles vero hoc inficiabatur[a] omnino adijciens, [b] quod & si hæc vera essent, eam tamen de iure habere non potuit, eo quod aliam tũc viuentem,[c] prius duxerat in vxorem. Cũ per testes militis videretur esse probatum, quod ipse ante festum Purificationis B. Virginis, B.† mulierem solemniter accepit in vxorẽ, & testes M. mulieris dicerent, quod in septimana pascha li sequente festum prædictum, de ea ducenda præstita iuramentum: prædictus miles ab impetitione ipsius absolui cum instantia postulabat. Verũ ei parte sæpedictæ mulieris extitit replicatum, quod eo tẽpore, nec nõ & ante,† quo testes dicti militis dixerãt eum cũ alia matrimonium contraxisse, fuerat semper in Eboracens. Prouincia commoratus: cum testes ipsi dicerent, hoc lõge extra dictam prouinciã actũ esse, determinantes tempus, & locum, quod per testes idoneos erat probare parata. Sed econtra fuit ex aduerso responsum, quod (cum attestationes iam essent hinc inde solemniter publicatæ) locus productioni testiũ iam non erat.

¶ Quia igitur dubitatis, vtrum post publicationẽ attestationũ super illo articulo deberent testes admitti nos inquisitioni vestræ auctoritate præsentiũ respondemus, testes mulieris ad probandum illũ articulum admittendos. [d]

¶ Idem Priori Sancti Victoris.

¶ Indulgenda est in causa quarta productio testium petita cum solennitate legali; causa legitima non refragante, alias legitime appellatur.

CAP. XXXVI.

Significaueruntt nobis, & infra.

¶ Cum causa quæ vertitur inter abbatem, & monachos S. Dionysij ex vna parte, ac abbatissam, & moniales de Forcellis ex altera, tam super proprietate, quam super possessione prioratus de Argentolio, † iudicibus a nobis commissa fuisset, & moniales sup cã proprietatis prius litem ingressæ, testes produxissent in illa, postmodum possessionis iudiciũ,

† Vide l. 1. ff. de spons. lib. & in l. 2. eo. tit.

† al. ita, B. mulierẽ accepisset solẽniter, &c.

1 Cõcor. l. transact. C. de transact. & in l. mercali. C. de cõdit. ob tur. cau.

2 Secũdum Tan. Idem Host. qui dicit, q̃ mulieri nõ licebit pducere testes contra hos secundos, arg. inf. e. licet 2. bo nꝰ tñ iudex discedere debet examinare testes istos vt si qualitates falsitas, ipsam penitus cõprehẽdat, j. e. c. cũ eam. Io. And.

¹ Glo. seq. recitetur per quæstionem an præsentiam probare liceat, &c. soluit obstaculum.]

d ¶ Admittendos.] hic habes expresse, q̃ post publicationẽ testiũ, ẽt in eadẽ instantia iudicis testes recipiuntur super nouo articulo, uel exceptione, s. eo. de testi. ubi de hoc, & s. e. series. & C. de exce. si q̃ dẽ, C. de pba. l exceptionẽ, & j. de exce. c. deniq; sup ueteri uero nõ sunt recipiẽdi. sup eo. fraternitatis. ubi de hoc. Sed certe licitũ est mulieri pbare absent ã uiri, ergo & eodẽ mõ licitũ est uiro probare præsentiã, a q̃a mos utriq; gerẽdus est, ff. de pba. circa eũ, q̃a nõ dẽt actori licere, quod reo nõ liceat, ff. de reg iu. l. nõ debet Et ita est argumen. quod postquam didici testificata: non possum inducere testes super eodem articulo, sed alius est modus inducẽdi, & ad aliud nõ

quam primo, inf. eo. c. veniens, & c. in tua.

ADDITIO. Vinc. tamen dixit, q̃ ista decret. non habet locum nisi in continenti post publicationem voluerit probare contrarium.

Significauerunt.] Si sine causa negeĩ quarta dilatio petita cum solẽnitate legali. potest appellari. In prima ponitur appellantis decisa narratio. In secunda appellationis commissio: ibi, Mandamus. Abbas. Sicul.

CASVS. Inter monachos Sãcti Dionysij ex parte vna, & abbatissã & moniales d Forcellis ex altera, tã sup possessione q̃ sup pprietate prioratus de Argentolio corã iudicibus delegatis q̃stio vertebat. Moniales sup cã pprietatis primitus sunt iudiciũ ingressæ, & testes prõduxerũt in illa: Postmodum iudicio petitorio suspẽso, possessionis iudiciũ sũt ingressæ, sup quo testes ab vtraque parte fuerũt pducti, ita q̃ publicatio testiũ fieri iã debebat: sed monachi quartã productionem testium cum iuris solennitate petierũt super iudicio possessorio, q̃ cum iudices denegassent, ipsi ad Sedẽ Apost. appellarunt, ab ipsorum interlocutoria: quibus peractis iudices pcessum suũ dño Papæ significauerunt mãdat Papa quibusdã iudicibꝰ, quatenus, si cõstiterit eos abbatem, & mõnachos quartã pductionẽ testiũ cũ iuris solemnitate sup possessorio petiuisse, & pp hoc inf. 10. dies appellasse post interlocutoriam iudicium, ad quartam productionem testium cũ solẽnitate iuris admittãt eosdem, nisi forte iudices quartam productionẽ negauerint, ut effrænatã multitudinẽ testiũ refrenarẽt, & si in pbatione appellationis defecerint, in expẽsis legitimis parti alteri cõdẽnẽtur, & causam possessionis ad q̃ moniales habuerunt recursum, primitus debeant terminare: nisi esset in petitorio processum in tm̃, q̃ possit de proprietate liquere, & tunc q̃õnẽ determinent simul utramque, q̃ si de pprietate ad plenum adhuc non constet, pcedant in ipsa iudicio possessionis finito Nota q̃ qui primo cœpit agere de pprietate, potest redire ad iudicium possessionis suspẽso petitorio. Item quarta productio dari dẽt cũ solẽnitate legali: alioquin appellatio pp hoc interposita vales

† Cap. 9. e. tit. in 3. cõp.

† Argentorio.

valet: nisi denegetur ex causa, vt hic dicit. Idē interlocutoria transit in rem iudicatā: nisi appellat ab ipsa inf. decem dies. Itē qui deficit in ꝓbatione appellationis a grauamine interpositę, condemnari dēt alteri parti in expensis.

nachos frustratorie appellasse? Hoc iō contingit, qa priores iudices retulerūt negotium dño Papę, & ita desierunt esse iudices per relationē, ut sup. de off. lega licet in prin. & C. de rela. l. 1. & 2. vt patet ex prin. c. 5. Quid iuris sit de huiusmodi expensis, dictum est plene, sup. de dolo, & cōtumel finem. Bern.

a ¶ Intentatū.] qđ eis licuit, ſ. de cau. poſſ. paſtoralis, & ff. de vi & vi ar. cum fundum, §. vlt. & ff. de acq. poſſ. naturaliter, § nihil.

b ¶ Ea rōne,] hæc rō bona erat, qa interdictum, vnde vi, daē hæredi, & bonorum poſſeſſori, ff. đ vi & vi arm. l. 1. §. interdictū hoc. in fi. & daē in hæredē in id qđ ad eum peruenit, ff. de vi, & vi arm. l. 1. §. pen & l. ſe. & 16. q. 6. ſi epm. 1 Et intellige, ꝙ daē ꝯ hrdē iuris, C. ſi ex delic. de fun. l. vnica, nō autē ꝯ hæredem rei, quia nō omnia ad quem res ꝓuenit, tenetur interdicto, vnde, vi, ſ. de reſtit ſpol. cum ad ſedē, & ff. de vi, & vi ar. cum a te. ſi tñ ſciēter rē illā recepit a deiectione, tenet, ſ. de reſtit. ſpo. ſæpe contingit Vin.

1 Adde qs hrdis appſo ne veniat in l. not. ff. de ver. ſi.

c ¶ Deberet.] monachis petentib. quartam productionē teſtiū, cū ſolēnitate legali ſup iudicio poſſeſſorio, quā cū iudices denegārūt, monachi appellarunt ab interlocutoria contra eos lata, vt infra patet.

d ¶ Solemnitate.] quam habes, inf. eo. c. pe. & in auth. eo. tit. §. quia vero.

e ¶ Infra decē dies.] Itē tēpus datur ad appellādū a diffinitiua 2. q. 7 anteriorū. Et ſic patet, ꝙ inf x. dies debet appellari ab īterlocutoria, ſ. de ele. cū dilecti. alias amiſit in rem iudicatam, 2 vt ibi dicitur, idem etiam tempus datur ad ſupplicandum, C. de preci. impe. offe. Auth quæ ſupplicatio Vin.

2 Quo ad partem, nō quo ad iudicē, qđ dic, vt no. de appel. cū ceſsāte. Io. And.

f ¶ Effrænatam.] no. nouitatem iuris, ſed ratio eſt antiqua. & inf. c. proxi. & ff. de teſtib. in l. in ſi. & ex eadem cauſa poſſ. 3 iudex denegare tertiam, & etiam ſecundam. ſim. ff. de iud. nonnunquam, 3 24. q. 3. de illicita, & ſup. de dolo. & contumacia, cum dilecti, ex quo eadem ſubeſt cauſa in ſecunda ſiue in tertia, vt in quarta, idem ſeruandum eſt hinc inde, ſup. de trāſla. inter corporalia. Vel ſi inf. certum tempus cauſa deberet terminari, ſup. de off. deleg. de cauſis. Vinc.

3 Ad hoc inducit, & qñque dat iudex tres dilationes, qñ que vnam pro oibus. Io. And.

g ¶ In probatione.] ſ. ꝙ non probent ſe appellaſſe, inf decen. dies ex præmiſſa.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

h ¶ Cōdemnātes, & ſic patet, ꝙ appellans iniuſte cōdemnandus eſt in expenſis alteri parti. & iſtud generale eſt, 2. q. 6. omnino, & inf. de appellation. vt debitus, & quod remitti debet ad eundem iudicē a quo appellauit, vt dicit illa decr. vi debitus, 4 & eod. titu. cum in eccleſia. Sed quare ſecundū iura pdicta nō remittunt partes ad priores iudices, ſi apparuerit mo-

4 Concor. l. fi. §. illud, C. de ap. & ibi. B. Pe. de Bel. per. Cy.

ſuſpenſo petitorio, intentarunt: [a] & infra. Vnde in cauſa poſſeſſionis, quam moniales petebant, ea rōne [b] ꝙ illæ quibus ipſæ ſuc ceſſerant inde fuerant violenter eiectæ, teſtes fuerūt ab vtraq; parte ꝓducti, & eouſq; ꝓceſsū, vt publicatio fieri iā deberet: [c] & ī.

¶ Mandamus quatenus ſi vobis conſtiterit, abbatem & monachos quartā productionem teſtium, cum iuris ſolēnitate. [d] ſuper poſſeſſorio petiuiſſe, & propter hoc infra decem dies [e] poſt interlocutoriam ſententiam appellaſſe (niſi forte iudices quartam productionē negauerint, prò eo quod voluerint effrenatam [f] multitudinem teſtium refrænare (vos ad quartā productionem (adhibita ſolennitate legali) admittatis eoſdem, ipſos (ſi in ꝓbatione [g] defecerint) in expenſis legitimis cōdem- 10 nantes. [h]

¶ Et niſi adeo ſit in petitorio iā proceſſum, vt plene poſſit de proprietate liquere, [i] † vos cauſam poſſeſſionis, ad quā de iuris beneficio abbatiſſa, & moniales habuere recurſum, 20 [k] primitus terminetis, in cauſa proprietatis poſtmodum proceſſuri, alioquin queſtionem terminetis ſimul vtramque.

¶ Idem Epiſcopo Placentino.

30 ¶ *Diligenter examinandi ſunt teſtes & puniendi qui eos impediunt, & ipſorum teſtium multitudo eſt per iud cem reſignanda.*

CAP. XXXVII.

CVm † cauſam, quæ inter archiepiſcopū 40 Rauennaten. ac commune Fauen. & infra. Quia vero vtrique parti nimis

5 Vel detulerūt appellationi, inf. de appel. cū appel. lib. 6. Ioan. And.

i ¶ Liquere,] nō vſ ꝙ plene liqueat ni ſi poſtq̄ renunciatū fuerit ꝯcluſum: cum ante renunciationē poſſint partes adhuc ꝓducere teſtes ſuper nouo articulo, & inſtrumē ta, arg. ſup. de elec. dudū, & ſ. de fide inſtr. cum dilectus, ſi.

6 Qñ dicaē liquere, tradit abbas in c. cum olim de ver. ſi.

[Glo. ſeq. recitaē Ant. But. in c. prout, de do. & contu. adde glo. in c. decernimus 3. q. 9.]

per q. ſ. qđ de fructibus monialibus ob tinentib. in poſſeſſorio, & monachis in petitorio.]

k ¶ Recurſum.] ſed eſto, qđ moniales obtineāt in poſſeſſione, ergo habebūt rē cū fructib. a tpe deiectionis, ſ. de re ſti. ſpo. grauis & ff. de ui, & ui ar. l. 1. §. q. ui deiecti, eſt ſed pone qđ monachi obtineant poſtea in petitorio: ergo habebunt rē cū fructibus tpe litis cōteſt. ſup proprietate, & imputent ſibi moniales, qđ primo in pētatiūt iudiciū pro prietatis, quia litis cōte. exæquat omnes poſſeſſores, & per litis conte. fiunt malæ fidei poſſeſſores, & ideo fructus poſt lit. conteſt. omnes reſtituendi ſunt cum ipſa re, C. de rei vendi. certum eſt, & ff de peti. hære. ſed & ſi lege. §. ante litē. Sed forte inſpicitur litis conteſta. de nouo facta ſuper proprietate, quia moniales primo conueniebant, modo conueniuntur. Et hoc verum eſt ſm legiſtas. qui dicūt, ꝙ ex toto renunciauit iudicio proprietatis antequam admittatur ad poſſeſſorium. Secundum iura canonica non renunciatur iudicio pro prietatis, ut hic dicit, quia poſtea debent procedere in iudicio proprietatis. Sed ſecundum hoc videtur, quod fecerunt ſibi præiudiciū circa fructus percepros, & poſt litis conteſta. ſuper proprietate, ſi monachi poſtea obtineant in iudicio proprietatis. Io.

† Cap. 10. eo. tit. in 3 cōp. Iō vero iam diligens cura in examinandis teſtibus eſt adhibēda per iudicē, ne men daciū dicāt. facit Deut. ca. 19. Eleuther. Papa in cap. iudicantem. 3. q. 5. & videto. Si mancam catho. inſtit. tit. 64. nu. x.

CVm cauſam.] Habet tria dicta, vt patet ex ſummatione. Secundum: ibi, Quod ſi. Tertium: ibi, Volentes. Abb.

CASVS. Inter Archiepiſcoporū Rauennaten. & cōe Fauētiæ vertebatur quæſtio ſuper iuriſdictione quorundam locorum de qua habetur ſupra de proba, licet. Cauſa illa delata fuit ad dominum Papam lite conte. & præſtito iūro ab vtraq; parte de calumnia, quia difficile fuerat vtrique parti teſtes producere coram Papa, mandauit Epō Placentino quatenus recipiat teſtes, quos vtraq; pars, tam ſuper principali, quam in perſonas teſtium duxerit producendos, & eos dilienter examinet, & de ſingulis circumſtantijs prudenter inquirat, de cauſis, loco t pe, auditu, viſu, ſc ien-

ſcientiam,& de oībus ad negotium pertinētibus. Quid ſi forte Fauētini,vel alij teſtes, quos archiepiſcopus du xerit producendos,p̄ſumpſerint impedire,ipſos ad huiuſmodi præſumptione cōpellat. Vt aūt effrænata multitudo teſtium refrænetur,præcipit,vt hic, & inde quadragenarium numerum excedere nō permittat:ita vt ſi Fauē. depoſitiones teſtium voluerint ratas hr̄e; quæ ab Ep̄o Ferrariē ſi,& Abbate Pompoſiano receptæ fuerit, teſtes illi cōputētur in numero prælibato; alioquin cum atteſtationes illa ſint clauſæ, iidem teſtes ſi neceſſe fuerit, iterū producantur. Nota qualiter iudex debeat examinare teſtes. Itē qui teſtes impedit quominus poſſint perhibere teſtimonium veritati puniendus eſt. Item vltra quadraginta teſtes pars inducere non dēt. Itē vltra 40. dr̄ effrænata multitudo teſtiū.

existeret onerosum, vt teſtes producerent corā nobis: Mandamus,quatenus recipias teſtes, quos vtraque pars, tam ſuper principali negotio, quam in perſonas [a] teſtium duxerit producendos: ac eos diligenter examinare procures [b]; & de ſingulis circunſtantijs [c] prudenter inquirens, de cauſis, [d] videlicet, perſonis, loco, [e] tempore, [f] viſu,auditu, ſcientia, crudelitate, fama, & certitudine cuncta plene conſcribas: & infra. Teſtes [g] autem, & cetera.

¶ Quod ſi forte Fauentini, vel alij, eos quos dictus archiepiſcopus ad p̄hibēdum teſtimonium veritati duxerit producēdos, præſumpſerint impedire: tu ipſos ab huiuſmodi pręſumptione ceſſare compellas. [h] Volentes autem ef-

men ſuum,50.diſt.ex pœnitentibus,& 24.diſt.cap.vlt. op.arg.j̄.de excep.denique. Sed contrarium non innenitur,ergo ſtabimus legibus prædictis,quod enim non mutatur, quare ſtare prohibetur, C.de teſta.ſancimus. Sed ꝯ vr̄, quod non teneatur reſpondere:quia nemo tenetur prodere ſe. de pęn. diſt. 1. non tibi dico. Hæc auctoritas loquitur de eo, qui in iudicio animæ cōfitetur, & ille nō tenetur crimen ſuum occultum publice cōfiteri. Quid ergo dicemus? Satis poteſt dici, quod debet reſpondere ſaltem ad ea de quib. traditur 4.q.3.ſi teſtes, & ff. eo.ti.l.3. Et op.ar.j̄. de accuſa. inquiſitionis,§.1. & ſi de alijs interrogentur. 2 Et ſatis vr̄ honeſtum,ꝙ non interrogētur niſi de his de quib. fit mentio in ll.prædictis:quia talia non ſunt amplianda, ſed reſtringenda. Præterea teſtes debent cognoſcere litigantium perſonas,a quibus & contra quos inducūtur, quando agitur de contractibus,aliter non vr̄ quod poſſint congrue teſtificari,arg.in Auth.eo.t.t.§.1.collat.8. & in Auth.de inſtr.cau.circa prin.§.ſi quis igitur,coll. 6.C.de iure deliber.ſancimus. §.ſin autem duobus, in fi.& ſi dubitetur an teſtes cognoſcāt contrahentes,vel litigantes, exhibendi ſunt ipſius teſtibus, vt eos cognoſcant,& in eadem forma in qua eſſe conſueuerunt: quia mutata forma,& ſubſtantia quaſi mutata videtur,ff.de exh.b.Iulianus,§.ſed & ſi quis iſtud frequenter fit,pręcipue,vbi factum ſuſpectum præſumitur.

2 Not. Io.2. q.7. quærendum, ꝙ iudex pōt in gn̄e quęrere a teſte an poſſit eſſe teſtis ad hoc 8.q.3. Artaldus. Io.An.

[Glo.ſeq.obijcit,& ſoluit.]

a ¶ In perſonas.]Sed cum exceptio,quæ opponitur in perſonas teſtium, debet reſeruari in tempus diſputationis poſt publicationem teſtium, vt ſup.eo. præſentium,quare Papa dicit,ꝙ ſtatim hoc faciant.Ideo fecit, ne differatur negotium: quia præſumptio erat contra Fauentinos,ne cauſa protrahendi negotium obijcerent in perſonas teſtium poſt publicationem: Vnde Papa voluit ſuper hoc prouidere, & ideo non fuerunt admiſſi. hoc ſup.de prob.licet, in caſu tamen ſtatim admittitur ad probandum, vnde cum dicitur, ꝙ ille ſit odioſus ex criminali cauſa, ſtatim debet hoc probare, C.de teſt. Auth.ſi dicatur, ſi ex leui cauſa,vel pecuniaria odioſus dicitur,recipiatur eius dictum, & in tempus diſputationis reſeruatur huiuſmodi quæſtio, vt ibidem dicitur in auth.eod.tit §.ſi vero, coll.7. 1 Item & in alio caſu cum obijcitur teſti.quod ſit ſeruus,ſi dicat ſe liberum non debet admitti,niſi prius oſtendat chartā ſuæ manumiſſionis, C.eo.tit.in Auth.ſi teſtis ſeruilis,arg. contra,quod ſtatim debeat audiri,qui obijcit crimen teſti.ſup.eod.ex parte A.

1 Et eo caſu duxit G. loqui hāc litteram cum exceptio talis eſt, quæ nō repellit teſtem ſed reddit teſtimoniū eius ſuſpectum, pp ꝙ reſeruet exceptio, & idem no. j̄. de exce.c.1. Io.And.

b ¶ Procures.]Sigillatim per ſe,alias non valerent eorum dicta, j̄.eo.venerabilis, & j̄.de accuſat inquiſitionis,§.1.& ſup.de elect. quia propter,arg.C.de teſti.nullum.Ber.

c ¶ Circūſtantijs.] Et alias non peruenitur ad veritatem 23.q.8.occidit,an.ſ.lucri gratia,vel inimicitiarum teſtificentur, & de alijs circumſtantijs,de quibus traditur.ff.eo l.3.& 4.q.3.ſi teſtes.Ber.

[Gl.ſeq. tractat primo de teſte, qui nō reddit cauſam ſcientiæ interrogatus,vel non,ſecundo quærit,alleg.p & contra,& ſoluit,tertio tractat quomodo teſtis cognoſcere debeat illos de quibus deponit.

d ¶ De cauſis. Cauſam ſcientiæ debet quærere iudex q̄ ſi non reddiderint, nō valebit dictum teſtis, 4.q.3.ſi teſtes,§.ſolā,& 24.q.3. ſi habes,& in Auth.de teſt.§.licet,dudum,col.7. Si vero iudex non quæſierit,& teſtes ſimpliciter dixerint ſe ſcire, valebit j̄. de re iud.ſicut, vbi de ho.,& j̄.de no.ope.nun.de pupillo,§.qui nunciat,in fi. Et de perſonis ipſorum teſtium an ſint honeſti,4.q.3.§.2. Sed nunquid teſtis tenetur reſpōdere an ſit criminoſus, periurus,uel talis qui non poſſit teſtificari? Et vr̄ quod ſic.quia iſtæ ſunt circūſtantiæ de quibus quæritur, ff.eo.l.3.& 4.q.3.ſi teſtes, & quia teſtis in cā criminali,& ordinandus æquiparantur,2.q.7.ipſi Apoſtoli, & c.teſtes,ſed ordinandus tenetur dicere cri-

e ¶ Loco.]Exemplo Danielis.

Danielis ca. 13.

f ¶ Tempore.] Quia ſi diuerſi ſunt, ſiue in loco ſiue in tempore,non valet eorum dictum, 3.q.8. nihilominus:nec intellige de tempore, id eſt de qualitate temporis,niſi eſſet ſuſpectus teſtis,vel ex tēpore, id eſt ex mora,& ex hoc etiam redditur teſtimonium ſuſpectū, 2.q.3.c.ſi teſtes,§.item in teſtibus conſiderandum eſt. Cum enim teſtis præſumitur ſuſpectus, quibuſcunque modis poteſt,inquirenda eſt veritas,arg.30.q.5 iudicātem,& 35.quæſt.9.graue, & C.de eden.is apud quem, in fine iudex ergo diſcretus in omnibus iſtis, & alijs per quæ poſſit veritas melius perſcrutari, debet interrogare:aliter enim ad veritatem non poſſumus peruenire,27.q.8.occidit.

ADDITIO. Vnde verſus.

Auditus, viſus, perſona, ſcientia, cauſa:
Fama, locus, tempus ac certum, credulitaſque.
Dum teſtes recipit iudex hæc cuncta notabit.

g ¶ Teſtes autem.]Clauſula iſta non recipit omnia ſuperiores:quia teſtes illi,qui inducuntur ſuper criminibus non compelluntur, infra tit.proxi.dilectorum,vbi de hoc.

[Glo.ſeq. quærit de impediente quid ſi non poteſt compelli, alleg.quod habeatur pro producto, & ſignat contrarium.]

h ¶ Compellas.]Per excom.ſup.eo.tam litteris,& hoc bene poteſt, quia præſtat impedientium cauſæ,& quia iuriſdictio ad omnia extenditur, ſine quibus cauſa expediri non poteſt,ſup. de offic.deleg.præterea,& c.prudentiam,§.ſexta,ad ſi & c.1.& c.ſuſpicionis, & ſup.eo. tam litteris,& ff.de iuriſd.om.iud.l.2. Et ſi nullo modo pōt compelli, & ita teſtes non poſſunt inde dicere veritatem; quid erit? Videtur,quod debent haberi pro producto, ac ſi depoſuiſſet ꝯ illum qui fecit illum impediri;

1 Dicebat Hostiē. q̄ si principalis, vel alius eo mādāte hoc faciat, hr̄ testis pro producto, ar. ff. si quis cau. l. 1. §. 2. simili modo. Idem si hoc fiat p̄ alium amicum principalis, ipso principali tacente, & dissimulāte. ar. j. de simo. sicut nobis, & c. nobis fec. si hoc fiat ab inimico, uel ēt amico ipso sine fraude contradicere, ut ibi, ff. ex q. cau. in possessio. eat. l. per. Io. And.

2 Et forte isti Eps, & Abbas fuerant arbitri, vel forte de legati, sed p̄cesserāt, sine tertio collega, vel alter eorum fuerat recusatus s̄m Vinc. Io. And.

pediri; vel consentit: q̄a si vellet prohibere, ne taliter impediretur, bene posset 1 j. eo. constitutus, arg. 3. q. 7. infantes, ver. si quis adeo, arg. contra, 1. q. 4. quia p̄sulatus. a ¶ Effrænatam.] Sic sup. e. c. proxi. & ff. de test. l. 1. in fi. Et sic vltra 40. dr̄ esse effrænata multitudo sic, j. de cle. excom. min. latores. Sed hoc potius cōsideratur s̄m magnitudinem causæ, & personarum qualitatē, nam qnq; 24. millia dicuntur pauci. 45. distin. disciplina.

[Gl. seq. ponit duas lecturas, & secūdam reprobat, demū quæ rit, & soluit.]

b ¶ Voluerint.] hæc littera potest intelligi secundum dist. illius, l. C. eo. tit. l. vlt. j. eod. præsentata. 2 Vel dic, vt dicebat Io. & Lau. quod quādiu attestationes sūt clausæ, pn̄t adhuc idem testes iterato induci, vt addant: quia forte tunc non habebant omnia in memoria, ut Auth. eo. tit. §. q̄a vero multi, & arg. ff. de quæst. repeti. vel vt corrigant errorem suum: sed illud non credo: quia hoc dēnt facere in continenti, & nō ex interuallo, infra tit. proxim. præterea, in fine. Et arg. ad hoc 35. q. 7. de parentela, in ver. discordasse. Sed si quis testis secundo inductus dicat contrarium eius, quod primo dixit: tunc dictum suum non valet, nec creditur ei, arg. inf. eodem, cum in tua, inf. de appel. solicitudinem, in fi. nisi forte ita esset, quod primæ attestationes non valuissent, puta ab eo receptæ, qui nullam habebat iurisdictionem, vel potius quia pro non scriptis habent haberi, nec debent publicari, sed potius incidi, ff. quib. modis, pig. vel hypoth. sol. l. 1. in fi.

frænatam [a] multitudinem testium refrænari: volumus, vt hinc inde quadragenarium numerū testium excedere non permittas: ita videlicet vt si Fauentini testium depositiones ratas habere voluerint [b] quę a Ferrarien. Episcopo & Abbate Pompon. receptæ fuerint: testes ipsi computentur in numero prælibato: alioquin (cum attestationes ipsę sint causæ) ijdē testes, si necesse fuerit, iterato producantur.

¶ Idem de Nouo fonte, & Casædei Abbatibus.

¶ *Attestationes receptæ in summario, fidem non faciunt in plenario iudicio. Et illarū publicatione non obstante ijdem, vel alij testes super eisdem capitulis recipi possunt.*

CAP. XXXVIII.

ij Veniés [c] † ad Apostolicam sedem G. Archidiaconus Claremō. humiliter supplicant, vt sententiam super decanatu Claremon. Ecclesię pro eo latam, quæ iam fuerat in parte executioni mandata, faceremus in totum executioni mandari: cum autem procuratores capituli Claremon. in nostra præsentia proposuerint, sentētiam illam contra iustitiam, & post appellationem [d] ad nos interpositam promulgatam: & infra. Et idem Archidiaconus respondit, quod cum testes illi tam super sententia, quam super electione dixissent, & eorum dicta publicata fuissent, in iudicio non licebat illi postquā testificata dedicerat, super eisdem articulis testes producere: Dominus Papa pronunciauit, quod testes essent super toto negotio recipiendi, quos vtraque pars duceret producendos: vnde mandat quibusdam iudicibus, quatenus receptis testibus, & rationibus partium intellectis, causam ipsam tam super principali, quam etiam incidenti fine canonico debeant terminare. In fine dixit, illa, quæ in capitulo aguntur, non possunt de facili probari nisi per canonicos: vnde mandat, vt cautelam absoluant eosdem, vt vocati ad testimonium libere possint pro vtraque parte testificari.

† Cap. 11. eo. tit. in 3. cōp. Et de intellectu huius decretalis vi de Pet. de Benintedis decisi. 14.

ij Veniens ad Apostolicam sedem.] Vbi variatur modus agendi publicatis attestationibus, super eodem capitulo testes producere licet. Et tres sunt partes. In prima ponit ordinē processus, & disputationes partium super receptione testium. In secunda Papa interloquitur: ibi, Nos igitur. In tertia causam committi: ibi, Quocica. Abbas Sic.

CASVS. Vacante decanatu Claremon. Archidiaconus eiusdem Ecclesiæ electus extitit in decanum: Quidam opposuerunt se illi electo: causa commissa fuit quibusdam iudicibus, qui tulerunt sententiam super decanatu pro Archidiacono, & in parte mandauerunt illam executioni: Sed quia ex parte capituli ab illa sententia fuit appellatum, non fuit in totum executioni mandata, propter quod Archidiaconus, & Procuratores capituli ad sedem Apostolicam accesserunt: Archidiaconus in præsentia Papæ petebat sententiam pro eo latam in totum executioni mandari, procuratores capituli dicebant sententiam illam contra iustitiam, & post appellationem esse latam, vnde debebat cassari: Archidiaconus dicebat illos non esse audiendos, cum essent excommunicati: dum hæc proponerentur, P. Subdiaconus domini Papæ se opposuit ex aduerso, asserens se canonicæ in decanum Claremonten. electum, vnde dictus Archidiaconus in sua petitione non erat audiendus: quia decanatus ipse non ad illum, sed ad se potius pertinebat: Tandem interlocutus fuit Papa, vt dictus P. si posset, in continenti suā intentionem probaret: Ipse vero super hoc testes, & instrumenta produxit, & dominus Papa interlocutus fuit, q̄d sua intererat, vt se posset opponere Archidiacono prædicto lite contesta. inter illos tam super electione, quā super sententia: quæsitum fuit ab Archidiacono, vtrum vellet admittere in hoc iudicio attestationes primo receptas in articulo supradicto: Qui respondit, quod vellet, dūmodo posset obijcere tam in personas testium, quam in dicta, quo audito pars aduersa respondit, q̄d attestationibus illis vti nolebat, cū non sup principali negotio, sed super incidentē articulo fuissent lite non contest. receptæ, vnde super negotio, & illos, & alios voluit producere testes: Sed Archidiaconus respondit...

Nota, quod quilibet ad quem negotium pertinet, siue cuius interest, potest se opponere, & debet admitti primo probato, quod sua intersit. Item cum diuersus est modus agendi publicatis attestationibus super eodem articulo possunt iterum testes produci: cum alius est modus agendi, quam prius. Item cum quis dicit se debere admitti, dicens, quod sua interest, plene debet probare, quod sua interest, licet hoc sciat: alias non admitteretur. Item ea, quæ in capitulo fiunt, per canonicos probantur. Item excommunicati testificari nō possunt.

c ¶ Veniens.] De hac materia loquitur infra de appel. constitutus.

d ¶ Appellationem.] Bene allegabant isti procuratores, si hoc probare, possent, scilicet, quod cōtra iustitiā: quia executio per hoc suspenditur: sic si obij ciatur quęstio falsitatis. 3 C. si ex falso instrumento, l. vltima. Laurentius.

3 Hoc īducet: quia vtrumque istorum redde sentētiam nullā. Io. And.

a ¶ No.

a ¶Noluerit:]quia dicebat, ꝙ erant constituti procuratores ab excommunicatis, vt patet in integra. ADDITIO. Vel ꝙ ipsi procuratores erant excommunicati, c. post cessionẽ, sup. de prob. & hęc melior: cum excõmunicatis non sit denegata defensio, vel ꝑ se, vel per ꝓcuratores, c. cũ inter, infra de exce. & sup. de iu di. c. intelleximus.

b ¶Audiendus.] sententia lata inter me & te, non est excusationi mandanda, si ius alterius partis lædit, inf. de re iudicata cũ super. & supra de offic. delega. super eo. & ff. de appel. a sententia. Laurentius.

c ¶In cõtinenti.] no. sententiam executioni mandandam, nisi statim ꝓbetur exceptio, sup. de restitu. spo litteras, C. de compen. l. vlti. in fi. C. de ord. cog. l. fi. §. vlt. sim. infra de re iud. cum super.

d ¶Fundaret.] quod debet audiri contra illam sententiam, ꝗ lata erat pro archidiacono.

e ¶In articulo.] ad quem probandum fuit admissus, s. ꝙ sua interérat.

f ¶Vellet.] quia ad hoc cogi non poterat, cum ad aliud ꝓbandum fuissent inducti, inf. e. cũ cãm quæ, & ar. sup. eo. cõstitutus, inf. eo cũ in tua. ex consensu tamẽ pertium valuissent,[1] arg. C. eo. tit. l. vlti.

[Gl. seq. ponit duas obiectiones, & vnã quõ. & solutiones ipsarum.]

g ¶Vtraq; pars.] sed quare necesse hẽt iste P. contra sententiam illam inducere testes, cum illa sententia ei non debeat obesse, q̃a res inter alios acta alijs obesse nõ dẽt, inf. de fi. instrum. inter dilectos, & ĩ. de re iu. c. pe. in ptin. Rñdet, q̃a de hoc agebatur, antequam sentẽtia ei præiudicasset, qui sciebat rem ad pertinentẽ tractari, quia si primo sibi actio eius rei competebat, & permisit sequentem agere præiudiciũ sibi fecit. inf. de re iud. c. pen. ff. de re iud. sępe, quia hoc ipso tacite renunciare videt iuri suo, ĩ. de ijs quæ fi a maio. par. cap. ex ore. quia quã cito sciuit causam illã tractari, statim debuit contradicere, & se opponere, quod cum nõ fecerit, præsumitur cõsentire, argumen. sup. de off. delega. cum olim. & 54. dist. si seruus, & inf. qui ma. accu. poss. insuper. secus si ne sciuisset cãm agi, ar. ff. de accu. si cui §. ijsdẽ. Preterea adhuc ijdem, vel alij testes sup hoc sunt admittẽdi: & ita super eodem articulo, & inter easdem personas testibus publicatis, ijdẽ, vel alij testes iterum recipiũtur. Vnde cõtra sup. eo. fraternitatis,[2] cũ suis concordantijs. Sed iam solutum est: q̃a illud contingit propter diuersum modum agendi, inf. eo. cum in tua, & c. cũ causam quę. Sed si illi etiam, qui primo inducti fuerunt, cõtrarium dicũt in secundo iudicio, quid erit? Nõ credo valere dictum eorum: licet aliud sit iudiciũ & alius modus agẽdi, inf. e. cum in tua, & inf. de præsump. litteras, supra de ꝓba. per tuas Ber.

[Glo. seq. adiuuat textum, signat contrarium, arguit, & quas solutiones soluit.]

h ¶Canonicos.] quę enim in capitu. fiũt, per alios ꝓbari non possunt, cum alij ad capitulum non vocentur.[3] sic & quæ domi fiũt, per alios non de facili explorantur, C. de repu. consensu, § sup pla. gijs, C. de quæstio. interrogari, ff. ad Syl la. si quis in graui. §.† In codice si pupillus, & §. seq. & l. i. §. si vir aut vxor. licet alias apud domesticos facile q̃d cõfingatur, C. de donatam, argu. contra. sup. c. in litteris.† Item est hic, ar. ꝙ excommunicatus post absolutionem suam restituit pristino statui, 4. quæstio cap. 1. Item ea, quæ in capitulo agunt, per alios probari dẽnt, vt hic dicit. Et hæc est causa, quare cõpellitur canonicus ferre testimonium cõtra ecclesiam suam super contractu inito cũ capitulo suo, nec debeat iõ perdere beneficium suum, quia hoc facit cõpulsus, ff. de bonis libertorum. qui cum maior, §. penultimo: secus esset si assumeretur ad officiũ, vt in aduocatione, vel procuratione: quia tunc perdere debet beneficium suum, supra de postulationibus, ca. vlt. hic ideo absol-

[1] Hos. dicit ꝙ ptes minus sufficiẽtib. ꝓbationibus se submittere põt. ad hoc, ĩ. ca. proxi. & ꝙ ibi notatur. Io. And.

nus ipsos tamquam procuratores admittere noluerit,[a] vel dictis eorum aliquatenus respondere: P. subdiaconus noster se ipsi opposuit ex aduerso, asserens se canonice in decanum Claremonen. electũ: propter quod dictus archidiaconus in sua petitione non erat aliquatenus audiendus:[b] quia decanatus ipse non ad illũ, sed ad se potius pertinebat, & infra. Cũ igitur sup his aliquandiu disceptassent, interlocuti fuimus, vt dictus P. si posset, in cõtinenti[c] suam intentionẽ fundaret,[d] qui cum super hoc testes, & instrumenta produxerit, interloquẽdo pronũciauimus, quod sua intererat, vt se posset opponere archidiacono memorato: Licet igitur inter eos tam super electione, quam super sententia contestata, quæsitum fuit ab ipso archidiacono, vtrum attestationes prius exhibitas in articulo[e] supradicto, in hoc iudicio vellet[f] admittere: qui respondit, quod vellet, dummodo posset obijcere tam in personas testium: quam in dicta. Quo audito pars aduersa respondit, quod attestationibus illis in hoc iudicio vti nolebat: cum non super principali negotio, sed super articulo incidenti fuissent, lite nõ contestata recepta: vnde sup toto negotio alios vo-10 lebat testes producere, vel eosdem. Pars autem respõdit aduersa, quod cum testes illi tam super sententia, quam super electione dixissent, & eorum attestationes fuissent in iudicio publicatæ, nõ licebat eidẽ 20 (postquam testificata didicerat) super eidem articulis alios testes producere, præsertim cum in hoc iudicio attestationibus illis vsus fuisset subdiaconus prælibatus. Nos igitur iu-30 stitia pronũciauimus exigẽte, quod testes essent recipiendi super toto negotio, quos vtraque pars[g] duceret producendos.

¶ Quocirca mandamus, quatenus receptis testib. & rationib. partium intel-40 lectis, causam ipsam tam † super principali, quam etiam incidenti, fine canonico terminetis. Quia verò quæ in capitulo aguntur, non facile possunt nisi per canonicos[h] ipsos ꝓ-50 bari: volumus, vt ad cautelam absoluatis eosdem, vt locati ad testimonium libere valeant pro vtraque parte testari.

¶Idem Bisuntino Ar-60 chiepiscopo.

¶ Rligiosi etiam ad testificandum non admittuntur absque iuramento, nisi à partibus remittatur.

[2] Hic Hos. ad timorem subornationis addit illã rõnẽ, de qua ibi dixi in fi. 8. q. 1. Io. And.

[3] Concor. facit, & ibi Bal. ff. quod cuiusc. vniu. & L. testatrix, ff. com. prædi. Barbatiæ ita, tã super prĩcipali negotio, ꝗ sup etiã incidenti, &c.

† al. testificari.

absoluuntur ad cautelam, vt possint testificari: qa dicebatur, ꝙ erant excommunicati post appellationẽ, ¹ alias nullus absoluitur ad cautelã. Nec intelligas, ꝙ quilibet excommunicatus uocatus ad testimoniũ debeat absolui, ꝙ hic ideo absoluũtur ad cautelam: quia nõ poterãt ꝓbari per alios, quam per illos de capitulo, vt littera dicit.

arg. ff. de proc. filiusfamil. §. veterani. & C. eod. tit. ita demũ, vbi exceptio procuratoria ꝯ militem expresse remitti nõ põt, tacite vero bene potest, ff. de iureiur. l. iusiurandum, §. qui iusiurandum: sicut aliqñ tacita probatio plus operatur quam expressa. argum. ff. de sol vero procuratori. §. alia, & l. si qs stipulat⁹ in melle, §. 1. Alij dicũt, vt M. & eius sequaces, 3 ꝙ nõ põt, nec taci te nec expresse, nõ tantum in fauorem partiũ, sed pro cõi vtilitate introductũ est, vt dicit lex, qđ ex dissimulatione remitti non põt, C. de iuramẽto calumniæ. l. 2. § sed quia veremur. Bernar.

ADDITIO. Tu dic, vt hodie habetur in ca. primo. de iura. cal. libr. 6. vbi deciditur, quod tacite põt remitti, sed non expresse, & sic approbatur opinio Ioan. & Bern.

† Cap. 2. e. tit. in 3 cõp.

Adde hic Guidonem Papæ ꝓ maiore text. & gl. intelligẽtia.

¹ Et ideo nõ fuerũt remissi ad excõicatorẽ. Et sic nõ ob. ꝟ. de offi. de leg. prudentiã. §. 6. ſm Inn. ꝑ quem dicunt hic Goff. & Phi. ꝙ iudex absoluit testes excõicatos, si ꝑ alios veritas hẽri ñ põt, nisi sit tale genus excõicationis, cui⁹ absolutio reseruetur Papæ. Io An.

† Cap. 23. e. tit. in 3. cõp.

Et pro intelligẽtia textus, & glossæmatũ, vltra alios, videatur hic Gu. Papæ.

2 Vide legẽ Theopõp⁹, & ibi Bar. ff. de do. prælega. & in l. iusiurandum. C. de testib.

CAP. XXXIX.

T Vis quæstionib.] ponit dictũ, a quo casum excipit: ibi. Nisi. Abbas.

CASVS. Licet in cã monasterij monachi & conuersi licite ꝓducãtur ad testimonium, non tamen sine iuramento ad testificandum recipiũtur, nisi iuramentũ eis a parte altera remittatur. Nota ꝙ iuramentum testis potest remitti a partib. expresse, sed nõ iuramentum calumniæ: quia introductũ est ꝓpter iudicis religionem, & in fauorem partium, iuramentum testis propter iura litigantiũ principaliter declarãda, & ideo illud remitti expresse a partibus nõ potest, sed istud bene potest.

TVis† quæstionibus: & infra. ¶ Monachi vero de suis fratribus, vel conuersis, testes in causis proprijs producere absq; iuramenti [a] exhibitione non possunt: nisi forte a parte remittatur [b] aduersa.

¶ Idem Attrebaten. episcopo, & Dedimenen. & Vrsicampi Abbatibus.

¶ Delegatus necessarius in testẽ remouetur a iudicãdo, & alius subrogatur.

a ¶ Iuramenti.] sed cum iuramento bene, alias quãtumcunque religiosus sit aliquis, in præiudicium alterius non est ei credendum, inf. eo. nuper. & sic tam monachi, quam alij clerici possunt ferre pro ecclesia sua testimonium, supra eo. insuper. & c. cum nũcius, & inf. de iureiu. & si Christus, in fine, & 24. quæst. 2. super prudentia.

b ¶ Remittatur.] & sic patet, ꝙ iurm̃ testis põt remitti: & hoc iõ qa verbo aduersarij possũ totũ ius meũ relinquere, vt C. de fideicommissis, l. vlt. Sed vr̃ ꝙ nõ possit remitti, 2 qa introductum est, vt veritas de tegatur, & vt religio iudicãtis nõ circũueniat̃, & sic vr̃ ꝙ in fauorẽ iudicãtis: ergo partes non possunt illud sibi remittere. Sol. iurm̃ illud iudicis auctoritate remittit̃, & illud iurm̃ principaliter in fauorẽ partis ꝑ stat̃: vñ pñt illud sibi remittere partes. Sed nũquid iuramentũ istud potest remitti in causa matrimoniali de consensu partium? Dico quod non, quia nec eorum confessioni statur in causa matrimoniali: etiam si fama cõsentiat siue rumor: & hoc ideo ne colluderent ad inuicẽ contra matrimoniũ, ĩ. de eo q cognouit consanguineam vxoris suæ, super eo. sed in cõiũgendo vr̃, ꝙ possit remitti, qa ibi creditur cõfitenti, dummodo nõ sit in alterius matrimonij ꝑiudicium, inf. de cland. despon. c. 2. Sed qd dices de iuramento calumniæ, an possit remitti a parte parti? Videtur ꝙ non: quia nec consuetudo valet de ipso non præstando, sup. de iur. calum. cęterum, & videtur expressum, C. de iura. calum. l. 2 §. sed quia veremur: sed eadem ratione, qua iuramentum testi remittitur: quia in fauorem partium præstatur, vt ueritas eliciatur, & nõ occultetur, 15. q. 2. quamquam. potest iuramentũ calumniæ remitti: quia illud pręstatur in fauorem partium, ne calumniose aliquid fiat, & vt veritatem, vel saltem secundum quod æstimat. confiteatur, vt C. de iuram. calum. l. 2 §. sin autem, ad fi. Dicunt quidã, vt Io. & R. & alij sequaces, quod iuramentum istud de calumnia expresse remitti nõ potest, sed tacite bene remitti potest, nec sententia propter hoc cessaretur.

CAP. XL.

DIlecto † filio Arien. pręposito nobis innotuit exponente, quòd cum causam, quæ inter ipsum & comitissam † Flandrensem super donatione sex præbendarũ sacerdotalium agitatur vobis episcope ac abbas Dedimen. & Attrebaten. decano duxerimus cõmittendũ: idẽ pręposítus citra litis contestationẽ [c] proposuit, ꝙ testimonium decani sibi accessorium erat in causa prędicta, cum de iure suo nõ nisi per ipsum, & alium vnicũ [d] tantum testẽ, face

DIlecto filio.] In diuersitatis, prima ponitur impetrantis querela. In secunda prouidet: Ne igitur Abbas.

CASVS. Inter præpositũ Arien. & comitissam Flandren. qõ vertebatur super donatione sex ꝑbendarũ sacerdotaliũ, cã super hoc cõmissa fuit epo, & abbati Dedimen & decano Attrebaren. Idẽ pręposítus in præsentia iudicũ constitutus citra lit. conte. proposuit, ꝙ testm̃ decani necessariũ sibi erat in cã prædicta, cũ de iure suo non nisi per ipsum & quendã aliũ testẽ tm̃ fidẽ facere posset: vnde petebat ab eis, vt in cã ipsa, procederent decano excluso, aut supersederẽt a negotio, quousq; dñs Papa aliũ substitueret loco sui, sed iudices postulationẽ suã admittere noluerunt, imo post postulationẽ a collatione ꝑbendarum ipsarũ suspenderunt eundẽ ꝑpositũ: præpositus hęc oĩa dño Papæ significauit. Ne igitur ꝑꝑ testis defectum iustitia ꝑpositi valeat deperire, loco ipsius decani substituit dñs Papa abbatem Vrsicampi, mandans eisdem quatenus si est ita, relaxata suspensione præpositi, procedant in cã iuxta prioris mandati tenorem, ꝙ ꝑꝑ defectum testis iudex remoueri debet, vt possit testificari in causa, in qua datus erat iudex. Item ius collationis præbendarum cadit in laicum.

c ¶ Citra litis contestationem,] protestando, quòd per illa verba non intendebat litem contestari, sup. de ordi. cog. cum dilectus.

[Glo. seq. Panor. expedit per tres quæst. tertia, ibi si iudex vellet.]

d ¶ Vnicũ,] sed nũquid esset idẽ, si haberet duos ꝑter istũ? Vr̃ ꝙ non, qa duo testes sufficiunt, s̃. eo. licet, & ĩ. de test. relatum. & 4. q. 3. c. si testes, §. itẽ, vbi numerus, & 2. q 4. §. 1. adhuc credo, ꝙ remoueri debeat a iudicio, & ꝑcipue si illi duo sint viles, & quia testes non hñt omnia in memoria semper, & sic veritas occultaret̃, & ꝓbationis copia totaliter deperiret, arg. op. s̃. ut lit. non cõt. qm̃. 1. rñ & curare dñt magistratus, ut et salua sit rerũ ꝓbatio, ff. eo. ti. curent. & ar. in Auth. eo. tit. vlt. col. colla. 7. & ff ad l. Aquil. in l si aũt plures haberet nõ deberẽt, remoueri: qa ibi aliquis habet. sufficientes testes, alij nõ cõpellunt, sup. eo. tit. c. de test. in fi. Sed nunquid esset idẽ in cã criminali? Videtur qđ non, quia in criminali nõ cõpelluntur,

† Ex hoc infertur mulierem esse capacem iuris conferẽdi præbendas, de quo vide Ia. Reb. in rub. C. de iu. fis. adde quorũ iur ũ sit capax fęmina per Deci. in l. feminæ. ff. de reg. iur.

3 Host. hic & sup. de iur. cal cętérum, & reddebat rõnẽ diuersitatis, quia sine periculo aĩæ non põt cõmitti calũnia, in quo Deus ostenditur, resp. lęditur, & ecclesia scãdalizat̃ sed fine teste de meo tibi dare põsẽ cessantibus ꝑdictis. Io. And.

luntur testes, ꝭ.tit.prox.dilectorum. Adhuc credo, ꝙ sit remouendus non obstante eo, qđ non pōt cōpelli. quia precibus induci posset, vt testificaretur: sed si oīno nollet testificari, non deberet remoueri ēt in causa ciuili. Si iudex vellet iurare, ꝙ nil scit de causa illa, non debet remoueri. Idem credo tenēdū si aliquis in fraudē procuret, vt causa talib. cōmittatur, licet haberet aliquos plures, quia fraus ei prodesse nō debet, arg.opt.ꝭ.de simo. nobis, & c.sicut. & s.de rescrip. super litteris.

re fidem posset, vnde postulauit, vt ī causa ipsa eo procederetur excluso,[a] vel supersederetur negotio, quousque substitueremus alium loco eius, vos autē petitionē eius admittere recusastis [b]: quinimmo post appellationem a præbendarum ipsarum donatione suspendistis eūdem. ¶Ne igitur ob testis [c] defectum eius iustitia valeat deperire, te Abbas Vrsicāpi loco ipsius duximus subrogandum: † [d] Mandantes quatenus, si est ita (suspensione præpositi relaxata [e]) in causa iuxta prioris mādati tenorem, ratione pręuia procedatis.

a ¶ Exclusio.] hoc habet locū qñ clausula illa, ꝙ si nō oēs, &c. ponitur in rescripto.

[Gl.seq. adiuuat textum. Secundo querit de aduocato, & soluit distinguēdo. Tertio fortificat qōnem & soluit. Quarto q̄rit de delegante, &c. ponit opi. Io. & soluit, & ꝯrio rñdet, vl. & quærit, & soluit.]

b ¶ Recusastis.] & male: quia ēt prętor testimoniū dicere dēt. 4.q.3.c.si testes, ver. si res exiget. nec .n. arctāda est copia ꝓbationum, ff.de incēd.ruin.nau.l.ne quid, §.de his. Sed quid si impetres illum in iudicem, qui volebat esse aduocatus meus in illa causa? Ob hoc non remouetur, cum alium possim hr̄e aduocatū, nisi hoc dolo feceris, vt mihi subtraheres copiam aduocati petiti, arg.ꝭ.eo. cōstitutis 1. & 3.q.7.infames, §.si quis aūt. Sed si reuelaui secreta causæ meæ, non sufficit ad remouendū eū: quia non debet iudicare secundum conscientiam, sed secundum allegata 3.q.7.iudicet. Sed quid erit si iudex iste de quo quæritur, committat statim vices suas alij, nihil sibi retinendo, nunquid tenet talis commissio? & si tenet, nunquid potest iste esse testis coram illo? Dicit Io. ꝙ non potest coram eo ferre testimonium: quia fungitur vice eius qui delegauit; 1 & idē est iudicare per alium quod per se, ar. sup.de off.deleg.coram, & licet modo non sit iudex, sufficit ꝙ fuit, vt non possit esse testis 2.q.6.statuendum est. Satis honestum putarent, & qđ possit committere, & ꝙ possit esse testis coram illo, &c. illud statuendum, 2 loquitur de iudice qui cognouit de causa: & hoc potest dici per decr. istam, quia iste iudex fuit, & tamen admittitur ad testimonium, imo propter hoc remouetur. Et si ordinarius peteretur in testem coram officiali suo, nunquid deberet testificari? Credo, quod sic, si necessitas immineret.

]Gl.seq.quærit & soluit.]

c ¶ Testis defectum.] & sic eo remoto poterit ferre testimonium in causa. Sed nunquid aduersarius poterit obijcere in personam istius decani, vt a testimonio ipsum repellat? Non cum ipsum approbauerit in iudicem eum eligendo, sed in dicta bene poterit hæc obijcere, 4.q.3.c.si testes, §.si quis testibus, 4.q.3. §.offeratur, & 32.q.5 horrendus.

[Gl.seq.recitat q quantum tempus habebat iudex iudici subrogatus, & distinguit.]

d ¶ Subrogandum. Cum vnus iudex alij subrogatur, totum tempus habet, ꝙ alij concessum fuerat, ff.de iudi.si iudex & hoc cum res est integra. Si vero nō est integra, tunc si est delegatus, habet residuum temporis: si ordinarius, non minus anno. ff.de iudi.edictum, C.de iudi. properandum, §.sin autem, in medio.

e ¶ Relaxata.] de facto, quatenus de facto processit. 2.q.6.arguta. arg.ꝭ.de appel.ad præsentiam, & sup.de offi. ord.c.pen. qa excōicatio, vel appellatio fuit legitima, & suspensio, nulla, 3 ꝭ.de sent.excom.per tuas, sup.de off.ord. c.pen. Ber.

¶ Idem iudici Sabinen.

¶ *Ne probationis copia pereat citato aduersario, recipiuntur, & publicantur testes quos reus induxit.*

C A P. XLI.

Significauit † nobis presbyter sancti N. Sabin. dięcesis, quod fundatores eiusdem ecclesiæ, liberam eam esse volētes fundationis tēpore se in ea nihil iuris retinere dixerunt. vnde timens ne processu temporis, probationis copia valeat deperire, [f] prouideri sup hoc idē presbyter postulauit. ¶ Quocirca mandamus, quatenus testes [g] idoneos, quos † ipse super hoc duxerit producēdos,

Significauit.] In prima parte petitio. In secunda iudicis datio: ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Quidam nobiles fundauerūt ecclesiam S. Nicola Sabin. diœcesis, & liberam eam esse volentes tpe fundationis dixerunt, se nihil iuris retinere in eadē: sacerdos illius Ecclesię cū super tali libertate nulla instrā facta fuissent, timens ne processu tpis probationis copia deperiret, petijt a dño Papa super hoc sibi prouideri: vnde mandat iudici Sabinen. quatenus testes idoneos quos idē presbyter super hoc duxerit ꝓsentandos, examinet diligenter, & eorum dicta in publica monumenta redigi faciat, denunciatione præmissa fundatoribus, vt receptioni testium intersint si velint, & si pro tali denūciatione fiat publicum instrumentum. No. cautelā bonam, & vtilem propter ea, quę cōtingere possent. Item futuris casibus occurrendum est.

f ¶ Deperire.] arg. ꝙ futuris casib. prudenter debemus occurrere, sit s.vt li.non contest. qm̄. 1.rñ. & s.eo. si qui testiū, & ꝭ.eo. Albericus, & ꝭ.co.de cōsi.vti. vel inuti. cum dilecta, & ff.loca. si quis domum ad fi. ff.ad legem Aquil. in l.Aquilia, ff.de vsufru.l.1. in fi. & C.de vsur.pupil.l.vlt. ff.de furt. qui tabulas, & l.quas, & instrumenta oīa propter hoc fiunt, 1.q.7.saluberrimum.

[Gl.seq.ponit quinque differentias inter hanc receptionem, & illam, quæ fit cum timetur mors, &c. tamē quartam reprobat, secundo gl.tractat, quod etiam ex parte actoris locus est huic publicationi.

g ¶ Testes idoneos.] inter hanc receptionem testiū, & illam quæ fit cum timetur de morte testium, uel de absentia diuturna, sup. vt lit.contest. quoniam 1.respō. multiplex est differentia. Hic enim recipiuntur omnes testes indifferenter tam iuuenes, quam senes, sed in casu illo non recipiuntur nisi illi tantum, de quorū morte timetur, puta quia sunt senes, vel infirmi, & de quorum absentia diuturna timetur, vt ibi dr̄. Item hic statim publicātur ad perpetuam rei memoriam: ibi, non publicantur, sed 4 consignantur. Illi non valent post annum, nisi infra annum, vel agat, vel denunciet post annum, nisi infra annum, vel agat, vel denunciet illi ꝑsonæ contra quam inducti sunt, vt ibi dr̄ isti: perpetuo valebunt tanquam Authenticum instrumentum, quorum dicta sunt redacta in publica monumenta, C.de re iud.gesta. Item contra illos potest obijci in personas, sed contra istos nō, si appareat instrumentum denunciationis, ut dicit Vinc. sed hoc non est uerum. Itē hic producuntur, ubi non mouetur, nec timetur lis in præsenti, ibi secus. Et no. quod hæc publicatio uidetur habere locum etiam tantum in defensione siue exceptione,

† Facit ad hoc text. in l.litteras, & ibi Cyn. & Bald. C. de præsum.

1 Hoc uerū si designans esset ordinarius uel delegasset partē, non totum. Io.And.

2 Hoc c. loquitur de iudice, qui petitur in testem super principali: vt no.s.cum a nobis, in fi.3.glos.per Io.And.

3 Vel secūdū Host. ꝓprie ponitur respectu appe. quia antēq̄ decret. hæc emanasset, casus, iste ñ erat in iure expressus, & scribebat iudicib. appel. remo. unde processus tenuit mero iure, sed debuit retractari per superioris offm̄, de appel. pastoralis. Io. And.

† Cap. 14.e. tit. in 2.cōp. Et de materia huius decretalis uide plene ꝑ Bar. in Authen. sed & si qs ab aliquo, C. de testib. adde hic Guidonē Papæ.

† In codice Barbatię ita: quos super hoc idē ꝑsbyter duxerit præsentādos.

4 Videto in hunc locum Guidonē Papæ hic.

ptione, non autem in actione, 1 nec est ...rium, ff. ad legem Aquil. in lege Aquilia, quia isti testes consignantur. sic intelligit Dominus Azo legem illam: imo dico idem in actione quãque per eãdem l. ff. ad legem Aquiliam, in lege Aquilia, ibi publicetur, & sñia fertur, sed condemnationis exactio competit tantũ cum extiterit condõ. vt ibi dĩ, sup. vt lite non contestata. qm̃ 1. responso, in Auth. eod. tit. §. & hoc verum est, coll. 7. sed in his duab. cõcord. consignãtur, & in Auth. prædicta, vbi dicit, publicantur. i. publica manu transcribuntur, vt loquatur ante lit. contest. cum illa decre. qm̃ sm̃ vnum modum legendi, si vis intelligere Auth. loqui in casu decret. huiusmodi, tunc proprie sedet: publicant, id est, in publica monumenta reducunt, vt ibi dicitur. Vinc.

[Gl. seq. reci. 1. q. an aliud remedium haberet presbyter iste.

1 Facit ad hoc l. publicati, & l. testamenta. cũ no. C. de testam.

† Vide Lambertinũ de iure patron. artic. 4. q. 2. princ. 1. par. 2. lib.

† al. Vrbenent. al. Vrbeuter.

dos examines diligenter, & eorum dicta in publica redigi facias monumẽta; [a] denunciando [b] fundatoribus † antedictis, vel eorũ hæredibus, vt receptioni testium si velint, intersint: & super denũciatione sic facta, confici facias publicum instrumentum.

¶ Idem Episcopo, & Archidiacono Beneuen. †

¶ Si materia antiqui capituli repetitur aliquo addito, qđ subycitur necessitati probandi, possunt testes et antiqui publicatis attestationibus produci.

CAP. XLII.

Cum † causa, quę inter ęconomum monasterij Sancti Martini de Monte. & infra.

¶ Cum igitur Abbas, & fratres eiusdem loci probare intendant quantĩ pretij venditionis tẽpore [c] possessionis prædictæ fuere; Mandamus quatenus recipiatis testes, quos alterutra partium super hoc duxerit producendos; & infra. ¶ Si vero pars monasterij ad hunc articulum eosdem testes produxerit. quos ad alium [d]

sic: quia ista est noua materia, licet habeat partem inclusam de antiqua, non oportebit iterum probare monasterium fuisse decretum, sede nouo nunc, determinabitur quantitas deceptionis, & sic cessat timor subornationis, cum ratione adiuncti videatur nouum capitulum, sicut in simili vides cum auditur, ꝙ testes suborna ti falsum dixerunt, iuxta not. in c. licet, de probationibus, & per glo. in clem. 2. de testibus hæc colligũtur ex hoc c. & c. cũ causa, inf. de empt. & ven. quæ in eodẽ facto loquũtur Abb. Not. quod diuersus modus agendi est ꝓbare, quod q̃s sit deceptus vltra dimidiã iusti pretij, & probare quãtum deceptus est vltra dimidium, vnde testes recepti ĩ vno articulo publicatis attestationib. eorum possunt recipi in alio, nec dicuntur recipi super eodem capitulo.

† Cap. 2. tit. de emptore, in 5. com. pi. Et inter alias ... Guidonem Papæ.

a ¶ Monumenta.] hæc est bona prouisio ad cautelam futurorum, vt sic redigantur testes in publicam formam, & aliud consilium poterat habere Ecclesia ista contra patronos, vt faciant ei chartam libertatis, sicut agitur pro apocha facienda, C. de fi. instr. plures, sicut libertus agit contra patronum, vt faciant ei chartam manumissionis, C. de lib. causa l. sicut datã. aget ergo Ecclesia officio iudicis: secundum leges ageret condictione ex illa l. C. de libera. cau. sicut datam, & ff. de condi. ex leg. l. vnica.

b ¶ Denunciando.] argum. quod non valet receptio testium, nisi denunciatio de hoc etiam facta sit parti aduersæ, sup. eod. in nomine domini, sup. de fideius. constitutus, & supra, vt lit. non contest. quoniam, & 3. q. 9. chartæ. quod est verum. Item arg. quod facta denunciatione, 2 siue veniat ad videndum testes, siue non, valet receptio testium. sup. eod. tit. in nomine domini: & de hac denunciatione fieri debet publicum instrumentum, vt si dubitaretur de denunciatione forsitan: quia si negaretur ab aduersario probaretur per instrumentum.

2 Ad domũ, si absens est, ar. ∫. de cle. non resi. ex tuæ, ∫. de eo, qui mit. in pos. ca. si. Sm̃ Hostiẽ. Inn. putat ꝙ si absentem si pt̃ hoc fieri sine periculo expectabitur donec personaliter sibi denuncietur, arg. ff. quæ sen. si. app. l. 1. §. cum ex eo, & dicit, ꝙ iura, quæ dicunt sufficere citationẽ ad domum ponũt casus spãles remittit tñ sup. de eo. qui. mi. ĩ pos. c. si. superius alle. Io. And.

Cum causa.] Post publicatas attestationes nouum capitulum probari potest per testes antiquos, ita communiter summatur, & secundum hoc nihil inducit de nouo hoc c. cum hoc habeatur in cap. fraternitatis, & in c. cum venissent, cum multis similibus, sup. eo. In prima parte ponitur decisa petitio. In secunda commissio: ibi, Cum igitur. Et pone casum litteralem, vt colligitur ex gl. 2. Monasterium Sancti Martini de Mõte vendidit quædam casamenta ciuibus Viterbien. post modum sentiens se læsum vltra dimidiam iusti pretij, egit contra dictos ciues emptores condictione ca. cum dilecti, de emp. & ven. seu l. 2. C. de rescin. vendi. vt rescinderetur venditio, vel alias supplerent iustum pretiũ: probauit monasterium in hoc iudicio se fuisse deceptum vltra dimidiam iusti pretij: Sed non determinauerunt testes quanta fuerit illa læsio: Et hæc probatio sufficiebat si emptores voluissent emptionem rescindere: sed quia dicebãt se velle iustum pretium supplere, fuit dubitatum, nunquid monasterium posset de nouo probare quantitatem excessus, cum dicta testium fuissent publicata super deceptione? Et respondetur, ꝙ

c ¶ Tempore. tempus enim contractus inspiciendum est, infra de emp. & ven. cum dilecti. C. de rescin. ven. si voluntate, in fi. & ff. de euict. ex mille, §. 1. & ff. de mino. denique, §. scio, & sup. de elect. dudum.

[Glossa si q. opponit, respondet, & ex responsione aliam ob. infert, cui respondet, secundo quærit, & soluit.]

d ¶ Ad alium.] Alium articulum habes infra de emp. & ven. cum causa quæ. & est pars istius, & olim erat tota integra. 3 & ibi probatum fuit, quod monasterium deceptum fuit ultra dimidiam iusti pretij, non determinando quantum ultra, unde probari modo debet quantum ualebat ultra dimidiam iusti pretij. Sed qualiter debuit probari excessus deceptionis sine quantitate ualentiæ? Respondeo, hoc modo potuit esse, quia cum res esset uendita pro decem testes dicebant, quod res ualebat multo plus de 20. sed non taxabant quanto plus de 20. & illud plus debet probari. Sed illi testes, qui fuerunt inducti ad probandum primum articulum, quomodo admittitur ad probandum secundum, quia si tunc fuit interrogatus quantum ualebat res ultra 20. & ipse respondit, quod nesciebat, non uidetur ulterius admittendus. Sed intellige, quod simpliciter dixerunt, nec fuerunt interrogati de quantitate excessus, uel hoc non nocet: quia postea potuit scire, quod tunc etiam nesciebat, & informate suam sententiam ex alijs argumentis: nec propter hoc est contrarius sibi, nec dicuntur testes produci super eodem articulo, quia ad aliud inducuntur modo, quam prius, sic supra eo. ueniens, & infra eodem cum in tua. primo enim dixerunt testes, quod res ualebat ultra 20. modo dicunt præcise, quod res ualet ultra uigintiquattuor. uel uigintiquinque, uel aliam certam quantitatem declaratur ultra uiginti. Sed qualiter hoc probatur? Dico, quod ex qualitate rei & quantitate redituum probatur pretium rei, C. de rescinden. uenditio. si quos, ff. de re. eo. qui sub tu. uel cura. si fundus. in prin. quandoque res æstimatur quoniam potest colligi in quinquaginta annis, in Authen. de alie. & emphy. contracti, §. sanctissimas, coll. 9. quãdoque etiam consideratur quantum in 20. annis possit colligi, in Authen. de re. eccl. non alie. §. quia uero Leonis.

3 Integram et inueniẽs in 3. Comp. quæ ∫. initio capitis citatur.

Leonis, coll. 2. vel etiam æstimatur secundum, quod vendi poterat tunc quia res tantum valet quantum vendi potest. ff. ad Trebel. l. 1. §. si hæres. nec ex affectu debet æstimari, sed communi æstimatione. ff. ad leg. Falc. pretia. in prin. Ioan. And.

cautelam futurorum, quia timetur de testibus, quod possunt non esse tempore litis sup. vt lite non contest. quoniam tamen differentia est inter istos testes, & illos, vt dictum est, sup. eo. significauit. sic etiam accipiuntur. ff. ad legem Aquil. in lege Aquilia.

1 De hoc cōsule Theologos.

a ¶ Deceptionis j. licitū est contrahentibus adinuicē se decipere, 2. ff. de mino. ī causæ 2. §. in pretio. verū est vsq; ad dimidiam, sed non vltra, vt hic, & C. d̄ rescin. vē. l. 2. & j. de emp. & vēd. cum dilecti. ADDITIO. Sed quare admittit̄ ista secūda probatio rei, & quantum valeat, nō ne valet probatio superioris, quod vltra mediū fuerunt decepti, ad hoc vt rescindat̄ ꝯtract'? certe sic C. de resc. vēdit. l. 2. Sed nō ideo quantum ad rescissionē cōtractus valet prima probatio: sed quia emptor habet electionē rem restituere, & p̄tiū recipere, vel supplere qd̄ deest de iusto p̄tio, & ideo admittitur probatio secunda, vt in d. l. 2.

† Cap. 2. e. ti. in 4. cōpilat.

2 Leges humana hoc p mittūt sed in foro animæ aliud est seruādū de quo vide B. Th. 2. 2. q. 77. ar. 1. & Sotū l. 6. d̄ iust. & iure. q. 3. ar. 1. vbi latissime examināt hunc articulum.

A Lberic⁹.] In prima ponit̄ partis petitio. In sc̄da ꝑuisio & iudicis datio: ibi, Ideoque. Abb.

CASVS. Inter Albericum militem, & C. mulierē vxorem ipsius coram capitulo Rauennateñ. matrimonialis quæstio vertebatur: tandem sētētia diuortij lata fuit inter eos, sed sñīa non fuit redacta in scriptis postmodum vero contraxit cum alia, de qua filios suscepit, ipse vero timens sibi, & filijs præiudiciū generari, quia sñīa non fuit lata in scriptis, petijt a dño Papa, vt testes qui interfuerunt sententię, recipi faceret, vnde mandat quibusdam, quatenus testes qui interfuerunt sententiæ, recipiant, & depositiones ipsorum in scripturā publicam redigi faciant. No. quod sententia super matrimonio lata tenet, licet in scriptis redacta non fuerit, si hoc probetur per testes. Item ad cautelam futurorum recipiuntur testes, licet quæstio non moueatur, & intellige, quod denunciatio faciēda sit personis illis quorum interest testes non recipi.

probandum produxit, vos nihilominus eos recipere procuretis: quoniam aliud est probasse deceptionis [a] excessum, & aliud probare quantitatem valoris.

¶ Idem.

¶ Recipiuntur & publicantur testes, qui interfuerunt sententiæ, vbi per scripturā de sententia non apparet.

CAP. XLIII.

A Lbericus† miles nobis insinuare curauit, quod cum olim inter ipsum, & C. mulierem Rauennateñ. coram capitulo Rauennateñ. matrimonij quæstio verteretur, tādem lata fuit diuortij sentētia inter eos: postea vero dictus miles timens sibi & filijs, quos de legitima vxore suscepit, ex eo posse præiudicium generari, quod in scriptis [b] redacta non fuit sententia memorata, supplicauit vt testes, qui sententiæ interfuere p̄dictę, recipi facerem[2].

¶ Ideoq; mādamus, quatenus testes curetis recipere antedictos, depositiōes ipsorum in scripturam publicam [c] redigi facientes.

¶ Idem Beluaceñ. ep̄o.

¶ Publicatis attestationibus possunt produci testes super eodem articulo, vel directe contrario, qui prius fuerunt producti in iudicio summario, seu extra iudicium. hoc dicit secundum notabiliorem intellectum, non ponendo aliquam specialitatem in causa matrimoniali. Et tunc expone textum in fine ibi, in hoc casu s. cum testes alias producti reproducantur. Pañor.

CAP. XLIIII.

C Vm † in tua diœcesi, & infra.

¶ Vtrum autem si accusatore idoneo comparente, per tres vel quatuor testes inter iam coniunctos, parētela probaretur, per depositiones eorundem posteriorum testium derogetur fidei vndecim vel duode-

C Vm in tua.] Pōt dupliciter summari, primo quod cōtineat id qd̄ c. veniēs s̄. eo. Et s̄m hunc intellectū h. d. Variato fine agendi, publicatis attestationibus licet producere testes. Aduerte, quod hęc lectura procedit si habetur respect⁹ ad secundam productionem, vel ad tertiam respectu primæ, quia prima ꝓductio fuit facta extra iudicium dū procederetur s̄m formā c. fi. de cland. despon. vt matrimonium posset cōtrahi, ñ obstante forte infamia in cōtrariū. Sed sc̄da & tertia fiūt in iudicio, dum directe agitur ad matrimoniū separandum ꝓpter consanguinitatem. Sed quo ad tertiā productionē nouissime fiendam, respectu secundæ iam in iudicio factæ, nō procedit hic intellectus, quia in eodem iudicio agitur, & tertia probatio est directe contraria secundæ: & sic non deberet admitti publicatis attestationib. per cle. 2. j. eo. ti. ideo legitur aliter & cōmuni⁹ sic, publicatis attestationibus in causa matrimoniali, super eodem articulo, vel directe contrario, testes produci possunt. Et hanc specialitatem in causa matrimoniali probat hæc littera melius quolibet alio iure. Communis diuisio. Secunda ibi. Quamquam. Abb.

† Cap. 3. e. ti. in 4. cōpi. Et prę cęteris videas hoc loco Guidonē Papa.

CASVS. Titius, & Mæuia volebant contrahere matrimonium posito banno in ecclesia [4] publice, apparuit aliquis denuncians parentelam inter eosdem: demum viri bonæ opinionis, & famæ iurati dixerunt, eos posse adinuicem copulari: & sic etiam matrimonium est contractum: postea vero in casu accusationis probatum est eos esse in gradu prohibito: modo quæritur, qui istorum debeant præferri? Papa respondet, quod quamuis primi testes dixerunt pro matrimonio, & secundi in contrarium scilicet pro matrimonio dirimendo, valebit dictum secundorum: tamen si illi primi 11. vel 12. iterum velint iurare, ac dicere illud idem, quod primo dixerunt, prævalebit dictum eorum: nec obstabit exceptio, quod didicerunt testificata: quia prius fuit quæstio denunciationis, & nunc est quæstio accusationis. Nota quod propter diuersum modum agendi super eodem articulo testes iterum possunt induci. Item in causa criminali non habet locum ista exceptio, quia partes testificata didicerunt.

4 Quo ordine antequā matrimoniū cōtrahatur, denūciari debeant in ecclesia contra here uolentes, præscribit conciliū Trid. sess. 24. de reformatione matrimonij. c. 1.

Glo. seq. no. dat simile, signat contrariū, & soluit.]

3 Vide Archi. in c. statutis. 2. q. 1. & glo. in c. fi. de re iud. l. 6.

b ¶ In scriptis,] no. quod sententia lata in causa matrimoniali tenet, licet nō sit lata in [3] scriptis, & in alio casu quem habes 11. q. 1. si quis cum clerico & C. de sen. ex breui. rec. auth. breuissimas, contrarium habes 2. q. 1. in primis, in fi. vbi de hoc. & l. statutis, illa generalia sunt, hoc speciale fauore filiorum, sicut in causis matrimonialibus multa alia specialia sunt, vt dictum est s̄. vt lite non contestata c. 1. Bernardus.

c ¶ Publicam.] ad hanc publicationem faciendam vocandi sunt, quos negotiū tangit, & etiam hæredes eorum sup. eo. significauit. sic etiam recipiuntur testes ad

a ¶ Ad aliud.] i. q̃uis 1 primi testes dixerũt ꝓ matrimonio, & secundi ꝯtrarium, & primi in causa denunciationis, & secundi in causa accusationis, valet dictum secũdorum, quamuis contra matrimonium deponant.

1 Hęc glossula non habetᷣ in antiquis exēplaribus.

[Gloss. sequ. factum narrat, & obijcit, quod quæstio nõ soluitur, & obiectioni respondet.]

b ¶ Ob aliud.] cum enim in modum denũciationis probatũ esset, ꝙ fama erat, illos esse ꝯsãguineos, & ꝙ esset scãdalum, si cõtraherent, inducti fuerant ad imꝓbandã cõsanguinitatem testes de illa cõsanguinitate, vt omnis suspicio tolleretᷣ & sic contraxerunt, vt ĩ. de spõs. cum in tua. q̃ est pars istius. postea uero cõtracto matrimonio, accusatore idoneo comparente, tres vel quatuor alij testes idonei iurarunt, illos esse cõsanguineos, cũ directe accusabatur matrimoniũ. Et ita ꝓpter diuersum modum agẽdi possũt ijdẽ & alij testes publicatis attestationibus induci super eodem articulo. sic su. eod. veniẽs 2. & arg. supra eo. cum causa, quæ iter œconomũ. Sed hic non videtur Papa respondere ad quæstionem propositam. Sed dic quod eo ipso quod dixit, si in secundo iudicio illæ eædem personæ iuratæ dicant id quod dixerunt in primo, ualet dictum eorum, datur intelligi, quod ualet dictum istorum, qui secundo sunt recepti, si primi iterum in secundo iudicio non introducantur, aut alij, & ita secundum hoc separetur. Sed non uidetur, quod isti tres uel quatuor præferantur prioribus 11. uel 12. licet ad aliud sint illi inducti, & ob aliud isti, nisi in secundo iudicio tales inducerentur, uel tot quod merito præferrentur prioribus supra eodem titu. de testi. & capit. in nostra. Sed dicas, quod stabitur istis secundis, si alij in contrarium non inducantur, cum sit alia causa, & alius modus agendi. Bernardus.

† iurauerũt.

Testes etiam publicatis attestation. b. possunt indu ci, si uarietur mod⁹ agẽdi.

decim propinquorum, qui antiquiores tẽpore ac pręstantiores meritis ante cõtractum matrimonium, in cõtrarium iurauerant, † distinguẽdo personas & gradus, a quibus directe hi, de quorum copula agitur, descenderunt: an primi posterioribus pręferantur, non immerito quæri posset.

¶ Quamquam autem ad aliud [a] & ob aliud [b] iurauerint tam illi, quam isti, tamen si in secundo iudicio priores personæ iuratæ deponerent illa eadem, quæ primo dixerunt, absque dubio eorum testimonia præualerent: nec eo possent pretextu repelli, quod partes testificata didicerant: cum talis exceptio locum non habeat in hoc casu. [c]

¶ Idem.

¶ Excõmunicari possunt, qui partẽ impediunt in testib. producendis: & denunciandi sunt testes non teneri iuramẽto de veritate nõ dicẽda. Et si consanguinei impediunt testes actoris de veritate non dicenda, punitur reus, de cuius voluntate hoc fieri præsumitur.

CAP. XLV.

Constitutis in pręsentia nostra archiepiscopo, & M. canonico Surrentiñ. dum ipse illum de simoniæ crimine deferret: & infra.

¶ Ceterũ quoniã a principio protestatus est pręfatus M. ipsius archiepiscopi cõsanguineos multa impedimẽta per suam potentiã præstitisse, quo minus probationum copiam in nostra præsentia secum haberet, cum quosdam induxerint ad iurandum, ne aduersus archiepiscopum aliquid dicerent,

[Glossa sequens tripliciter exponit finem, & primam reprobat.]

c ¶ In hoc casu.] i. in causa matrimoniali: sic exponit Ioann. Et secundum hoc patet, ꝙ si aliqua pars probauit consanguinitatem, pars alia publicatis attestationibus potest improbare cõsanguinitatem, ut hic uidetur, & sup. eod. series. nam in causa matrimoniali, etiã post sententiam illud potest fieri, cum sententia lata contra matrimonium non transeat in rem iudicatam. sup. e. sicut, & ĩ. de sent. & re iu. lator, & consanguinei. & 35. q. 9. c. loci nostri. §. his ita respondetur. in fin. Sed Ioan dicit, quod tales testes tunc demum sunt recipiendi, cum pars aduersa protestatur, se uelle in continenti probare consanguinitatem, ne postea sit præsumptio contra ipsam, quod uelit subornare testes. Sed hoc non credo, quia siue protestetur, siue non, bene possunt probare contrarium: cũ sit alius articulus, in quo agitur de falsitate 2 priorum dictorum testium. De hoc dictum est, s̃. eod. series, & cap. ex tenore. Et verbum istud, quod dicit, in hoc casu: non simpliciter, sic expone, id est, in causa matrimoniali indirecte: quia nec ibi publicatis attestationibus ab eadẽ parte, de iuris rigore debẽt testes super eodem articulo, & eodẽ modo induci, nec etiã in causa appellationis, supra eod. fraternitatis, & supra de prob. iurauit: vbi de hoc, sed sic debet exponi in hoc casu, id est, cum probata est consanguinitas contra matrimoniũ, potest altera pars publicatis attestationibus improbare cõsanguinitatem, ut in casu huius capit. cum agitur de falsitate priorum testium ut dictũ est, idẽ esset in alio impedimẽto, supra eo. ex tenore. Vel sic potest exponi i hoc casu, id est, cum aliter agitur in uno iudicio, & aliter in alio, s. pra eod. ueniens. & c. cum causa, quæ inter œconomũ. Tamẽ, si testis dicat cõtrarium in secundo iudicio ei, quod dixit in principio, nõ ualet dictũ eius, ut hic colligitur, & supra de ꝓb. per tuas, argum. ad hoc, ĩ. de præsump. litteras, alia tamen expositio melior est.

Cõsanguinitas ꝓbata potest ẽt publicatis attestationibus improbari.

2 Nõ põt negari qñ directa probatio falsitatis fiat super eodem articulo, ut dixi. s̃. ti. 1. licet. & patet in cle. eo. tit. de testib. Io. And.

† Cap. 4. eod. tit. in 4. cõpi. Et pro intelligentia seu materia, uidelicet; an & qñ delictum factũ per cõsanguineos, seu amicos ꝓsumatᷣ factũ de uoluntate illius, de cuius fauore agitur, uide Oldr. cõs. 92. incip. rex habebat.

Constitutis.] Tria sunt dicta. Secundum ibi. Illos. Tertium ibi. Si quis. Abb.

CASVS. M. canonicus Surrentinus in præsentia domini Papæ accusabat de crimine simoniæ archiepiscopum suum, & protestatus fuit ab initio, quod consanguinei ipsius archiepiscopi multa impedimenta præstiterunt per suam potentiam dicto M. quo minus copiam probationum secum haberet, inducendo quosdam ad iurandum, ne aduersus archiepiscopum aliquid dicerent, & alios minis, & terroribus a testimonio arcere nitantur: dominus Papa ex officio suo uolens super hoc prouidere, mandat cuidam iudici, ut generalem proferat sententiam excommunicationis in omnes illos, qui aliquod impedimentum ipsi M. præstare præsumpserint in testibus producendis, & illos, qui iurauerunt non ferre testimonium contra archiepiscopum, denunciet iuramento huiusmodi non teneri, & si aliquis de consanguineis archiepiscopi, aliquem de testibus ipsius M. præsumpserit impedire, eundem archiepiscopum ab officio pontificali suspendat, & faciat manere suspensum, donec a tali præsumptione desistat, quia non est uerisimile, quod eo inuito talia fiant, quia si uoluerit, potuit prohibere, unde debet experiri iudicis authoritatem elusam, qui defensionis copiam subtrahit aduersario suo. Not. quod non tenet iuramentum, quo quis astringitur non ferre testimonium: & eo non obstante ad-

se admittitur eius testimoniū. Item omnes impedien-tes iurisdictionem iudicis excommunicari debēt. Itē qui subtrahit aduersario copiā probationis, ostendit se malam causam habere. vnde puniri d. bet.

]Gl. seq recitatur per obiectionem, & soluit.]

& alios minis & terroribus a testimonio perhibendo arcere nitantur: Nos ex officio nostro super hoc prouidere volentes, mandamus, vt generalem feras excommunicationis sententiam in omnes, qui impedimentum aliquod ipsi M. præstare præsumpserint in testibus producendis.

¶ Illos autem, quos (vt dictum est) iurasse constiterit, quod contra archiepiscopum nihil dicerent, denuncies iuramento huiusmodi non teneri.[a]

¶ Si quis autem de consanguineis dicti † archiepiscopi aliquem de testibus præsumpserit impedire (quia verisimile [b] non videtur, vt eo inuito talia fierent, & ob hoc non caret scrupulo [c] societatis occultæ, eo quod si voluerit, potuerit prohibere: cum secundum ligitimas sanctiones,[d] iniquam ostēdant † se causam fouere: & experiri debeat iudicis auctoritatem elusam, qui defensionis copiā subtrahit aduersario) eundem archiepiscopum ab officio pontificali suspēdas, & facias manere suspensum donec illum fecerit a tali pręsumptione cessare.

¶ Idem Magdeburgeñ. † archiepiscopo, & præposi. Seburgeñ.

¶ Qui testificata non dicit nec renūciauit testibus producēdis super antiquis articulis seu capitulis, testes etiam alias productos producere potest.

CAP. XLVI.

ij CONstitutis † in præsentia nostra procuratore A. sororis nobilis viri marchionis Misnensis. † & nuncio illustris principis Bohemorum: & infra.

¶ Pragensis episcopus ad petitionem eiusdem principis, ipsa volente ad ipsum accedere, vt suas coram eo proponeret actiones, [e] sed a satellitibus eiusdem prohibita, qui ei bis vel ter prohibuerunt ingressum, post appellationem ad nos interpositam, diuortij sententiam promulgauit: à qua ipsa fecit ad nostram præsentiam prouocari: & infra.

¶ Mandamus, quatenus Partibus ad locum idoneum conuocatis recipiatis testes, quos vel nobilis ipsa pro se, vel princeps pro parte sua (cum nondum testificata didicerint [f]) super processu Prageñ. episcopi, vel posteriorum iudicum, duxerint producendos: & nobilis ipsa (pro se †) vel testes, quos prius induxit, [g] vel alios si voluerit, inducere non vetetur, cū non renūciauerit testib. pducēdis.

a ¶ Non teneri.] & ita iuramētum tale etiā nullū est ipso iure, q̄uis videat: eos se seruari sine īteritu salutis ęternæ, & ideo seruādū vr: sed ī veritate nō est seruādum: qa expedit peccata nocentis nota esse, ff. de iniu. eū q. in pri. qa & in iudicio veritatē occultare mortale peccatū est, pterq̄ ī criminib. 11. q. 3. q̄squis. ĩ. de crim. fal. c. 1. & ideo tale iuramētū illicitū est sic habes s̃. e. ītimauit. vbi de hoc. Et sic patet hic, & c. intimauit, quod temerarium iuramētum non repellit aliquem a testimonio, sicut nō repellit ab electione, ĩ. de iureiur. sicut.

b ¶ Verisimile.] licet psumat, quod istud fiat de voluntate archiepi: tñ hanc præsumptionē potest archieps elidere. 1 q. 4. quia pręsulatus. & ĩ. de homi. Petrus.

c ¶ Scrupulo.] 86. dis. culpā. & 83. dist. error. & 23. q. 3. qui potest.

d ¶ Sanctiones.] vt C. de postu. prouidēdū. in si & ĩ. tit. proxi. puenit. & 3. q. 7. c. infamibus. versi. si quis autem. Ber.

ij COnstitutis.] prima pars ponit formam processus, & grauamen appellātis. Secunda dat iudicē. ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Inter principem Bohemorū & vxorē ei⁹ sororē nobilis viri Marchionis Misnē. matrimonialis q̄stio vertebatur: ad petitionē ipsi⁹ pricipis eps Prageñ. citauit vxorē ipsius p cā illa. & dū vellet ad ipsum accedere, & suas pponere defensiones, ipsa fuit prohibita bis, vel ter a seruiētib. ipsius episcopi, q. phibuerunt ei ingressum ad ipsum: propter, quod ad sedē Apost. appellauit, sed non obstante appellatione episcopus tulit sententiam diuortij inter eos: a qua sentētia appellauit, causa appellationis cōmissa fuit iudicibus, qui processerunt in causa appellationis. tandē causa ista delata fuit iterum ad sedē Apost. vnde Papa committit causam istam archiepiscopo Magdeburgeñ. & eius cō iudici, mādās eisdē quatenus partibus ad locum idoneum conuocatis, recipiant testes, quos ipsa nobilis pro se induxerit vel princeps pro sua parte, cum nōdum testificata didicerīt sup pcessu Prageñ. episcopi, vel pcessu posteriorū iudicum duxerint producendos: & ipsa nobilis īducat si voluerit testes, quos prius īduxit: vel alios, cū nondū renūciauerit testibus producēdis. Not. quod iudex locum idoneū debet partibus assignare. Item si testes in vno iudicio recepti non sūt publicati in alio iudicio possunt adhuc idem & alij recipi, cum nondum testificata didicerīt, nec renunciauerint partes testibus producendis. Item cum dubitatur super processu iudicis, an sit legitimus, sup hoc inquirendum est.

e ¶ Actiones.] id est, petitiones: quia non est inquirendū cuiusmodi actio intētetur, s̃. de iudi. c. directi vbi de hoc. & c. examinata. vel defensiones: quod melius est.

f ¶ Didicerint.] & ita si didicissent 2 testificata, vlterius nō reciperent testes super isto pcessu causę matrimonialis: secus videret si agere-tur de cōsanguinitate probanda vel impedimento, vt supra de probationi. causā matrimonij, & s̃. e. series, vbi de hoc.

[Gl. seq. quærit & soluit: finis soluit aliam quæstionem.

g ¶ Induxit.] sed nūquid ijdē testes possunt sæpius induci, quousq; fuerint publicatę attestationes? Ita vr vt hic, & s̃. e. cū cām. vbi de hoc ī gl. q̄ īcipit, hęc littera. & hoc sm tenorē illi⁹ legis. C. de testi. l. vlt. ēt post publicationē. & tñ ante quā didicerit qs testificata, pōt pducere testes, 3 nisi renūciauerit pductioni. in Aut. e. ti. §. qa vero. coll. 7. quāuis altera pars viderit attestationes vt ibi dicit.

† De materia huius gl. vide B. Th. & ibidē Caietanū 2.2. q. 89. & Sotū li. 8. de iust. & iu. q. 1. ar. 7.

† Vox, dicti, deest in oīb. manuscriptis.

† ostendat.

† al. ita; Magdeburgenū archiepo, & prępositō Sebingenum.

† Cap. 5. eo. ti. in 3. cōp. Et de intellectu textus & glossarū vide prę aliis hic Guidonem Papæ.

† Misinen.

2 De intellectu huius gl. vide Antoniū de But. in ca. fraternitatis. & s̃. eo. & Bal. in c. iurauit, de probatio.

† Hęc duo verba, pro se desunt in antiqs exēplaribus.

3 Idē Gul in Spe. de tes. § satis vti lit. ver. q d si publicatæ. vide etiā Hostie. in sum. e. tit. §. verū. & latius. Io. An. hic.

¶ Idem in concilio generali.†

¶ Ponit Concilium duodecim, sine quibus ad probãdam consanguinitatem in causa matrimoniali, non valet testimoniũ de auditu, hoc dicit summando generaliter.

CAP. XLVII.

ij Licet † ex quadam necessitate præter communem formam olim fuerit institutum [a] in consanguinitatis, & affinitatis gradibus computãdis valere testimonium de auditu, cum propter breuem hominum vitam testes de visu deponere non valerent, [b] vsque ad gradum septimum computando, quia tamen pluribus exemplis, & certis experimentis didicimus, ex hoc multa pericula contra legitima prouenisse coniugia. Statuimus, ne super hoc recipiantur de cetero testes đ auditu, [c] † cũ iã quartũ gradũ prohibitio nõ excedat; Nisi forte† personæ [d] graues extiterint, quibus fides sit merito adhibenda, & ante litẽ mota [e] testificata didicerint ab antiqoribus q̃dẽ suis, [f] non vtiq; ab vno, [g] cũ nõ sufficeret ille, si viueret: sed duob⁹ ad min⁹: nec ab infamibus, & suspectis, sed a fide dignis, & omni exceptione maioribus: cũ satis videretur absurdum illos admitti, quorum repellerentur auctores. [h] Nec tamen si vnus a pluribus, vel infames ab hominibus bonæ famæ acceperint, quod testantur, tanquam plures, & idonei tests debent admitti, cum secundum ordinem solitũ iudiciorum non sufficiat vnius testis assertio, etiam si præsidiali refulgeat dignitate, & actus legitimi [i] sint infamibus interdicti.

† In Cõcilio generali Laterañ. sub Innoc. III. c. 52.

† Cap. 6. e. tit. in 4. compil Et declara hanc constitutionẽ, cui per Dñi cũ in c. priscis. 55. dist. addeẽt hic Guidonem Papæ.

† Vide l. testiũ. C. eo. & l. in summa. ff de aq. plu. ar cen.

† Dictio forte, deest in Concilio hr̃ tñ in Gregoriana cõpil.

ij Licet ex quadã.] Propter multa dicta nõ recipit congruã summationẽ Diuidit. Nã primo ponit sex: quæ respiciunt personas Secundo alia sex, q̃ respiciuut dicta. Secũda: ibi, Testes autem, Abb. Sic.

CASVS. Olim constitutum fuit ex quadam necessitate, vt in computãdis gradibus consanguinitatis & affinitatis valeret testimonium de auditu: cũ pp breuẽ hominum vitã testimoniũ de auditu deponere nõ valebãt vsque ad septimũ gradũ. Quia ex hoc ꝫ legitima ꝯiugia multa pericula ꝓueniebãt, statuit conciliũ, ne sup hoc recipiãtur testes de cetero de auditu, cũ prohibitio ꝯiugalis quartum gradũ nõ excedat, nisi forte ꝑsonæ tales fuerint, quibus sit fides merito adhibẽda, & ante litẽ motã testificata didicerint ab antiqoribus suis, non ab vno, cũ ille si viueret, nõ sufficeret: sed a duob. ad min⁹ nec ab infamibus, & suspectis, sed a fide dignis: q a absurdũ esset illos admitti, quorũ repellerẽt auctores; & si vnus audiuisset a plurib. nõ debet admitti: vel si infames ab hominibus bonę opinionis illud audiuerint, nõ debẽt admitti, quia infamibus actus legitimi sunt interdicti. Et testes in suo adijciant iuramento, q̃đ odio, vel amore, timore: vel commodo ad ferendum hoc testimonium non procedunt, designãdo ꝑsonas expressis nominib. vel circumlocutione sufficienti: & ab vtroque latere singulos gradus distinguant, & iuramento suo adijciant, se intellexisse à suis maioribus q̃đ deponunt, & credãt ita esse, sed nec tales sufficiunt, nisi iurati deponãt, se vidisse personas, vel saltem in vno graduum ꝑdicto rum constitutas pro cõsanguineis se habere. tolerabilius enim est ꝯtra statuta hominũ relinquere copulatos, quam ꝯiunctos legitime cõtra statuta Dñi separare. Nota testimoniũ de auditu in causis matrimonij hodie simpliciter non valere. Item testimoniũ vnius non probat. Item infames a testimonio repelluntur. Item nõ debet admitti ad testimonium cuius, auctor repellitur. Item remoto odio, amore, timore, commodo, testis debet ferre testimonium. Item tolerabilius est &c.

a ¶ Institutum.] 35. q 6. de parentela.

b ¶ Valerent.] vt ff. de gradi. non facile.

c ¶ De auditu] nisi sint graues personæ, & aliquos vi̇dissent in aliquo gradu pro consanguineis se habere, vt infra eodem, sequitur.

[Glo. seq. teci. per quæstionem:]

d ¶ Personæ.] non intelligas graues appellari illos, q̃ in dignitate sunt constituti, quia aliud est dignitas, quã grauitas, vt 4. q. 3 placuit §. itẽ in criminali, versiculo. in secunda lege, sed graues dicũtur hic, q non sunt leues. puta homo bonę famę & opinionis, & antiquus homo sicut benemeritus dicitur, qui nõdum demeruit, ff. de legatis. 2. cum pater, §. rogo. & l. cum quidã. & s̃. de seru. cap. vnico, vel seniores hic appellantur graues, ad quos recurritur deficiẽtib. testibus de parẽtela, 35. q. 6. cap. 1. & senibus in dubijs, & antiquis factis maior fides adhibeť, ff. de fide instru. l. vlti. & ff. fami. ercis. si quæ sunt, & si. ff. de le. 3. si chorus §. 1.

e ¶ Motam.] secus esset si post motam, tunc enim non admitterentur.

f ¶ Suis.] qui etiam alijs præferuntur in consanguinitate cõputanda: quia ipsi melius sciunt suam genealogiam, ĩ. qui matri. accus. poss. vr̃ & 35. q. 6. c. 1. & 2. & non ab extraneis sciunt: quia illi non sciunt ita.

[Glos seq. primo reddit rationẽ textus. Secũdo quærit, arg. & soluit secũdo soluit aliud dubiũ. Tertio arg. inducit simile: allegat cõtrarium, & soluit.

g ¶ Ab vno.] q a ille nõ sufficeret, & omnes illi q causã habent ab vno, ꝓ vno solo reputantur. ar. 1. q. 1. cito. ff. de cõd. & demon. cui fundus. in fin sed [1] a duobus ad minus debent audiuisse. Sed quid si illi duo audiuissent ab vno? Non videtur quod valeat? & secundum. hoc iudex ascenderet in infinitũ hæc quæstio non procederet; sufficit ergo quod audiuerint a seniorib⁹ suis de illa consanguinitate? & si vellent testificari de eo, q̃đ audiuerunt a quibuscunq; aliis, locum h beret obiectio. [2] Item & si plures essent testes, & quilibet eorũ audiuisset ab alio quam alter, non valebit testimonium, nisi quilibet illorum audiuisset à pluribus, a duobus ad minus, vel nisi omnes ipsi coniunctim audiuissent a duobus, & ita est arg ꝙ ille non debet admitti, cuius auctor repellitur: sicut scripta illa nõ debent recipi cuius auctor reꝓbatur. infra, de heret. fraternitatis. Argum. cõtra inf. qui matri accusare pos. cum in tua. sed istud locum habet in accusatore, hoc in teste.

h ¶ Auctores.] arg ꝙ Infamia non inducit purgationem, quæ ab inimico actore, vel a leuibus ꝑsonis processit. 11. q. 1. in cunctis, & inf. de accusationibus, qualiter & quando 2.

i ¶ Actus legitimi.] quia personis vilibus & indignis portæ dignitatis nõ debent patere. inf. d. excess. pralato. inter dilectos. & C. de dig. neq; famę si libro. 12 & C. de infamibus. l. vnica, lib. 10. & art. 32. q. 5. præceptum.

1 In multis ant qs ex ẽplarib. hic ĩcipit alia gl: super verbo: sed a duobus ad minus.

2 Host. ꝫ maxime cũ nõ de facili scire possit testis a quo vel a qbus habuerunt illi, qui sibi detulerunt nec hoc ĩ texte est ꝓbatio angustanda; dummodo honesti sint testes. Io. An.

a ¶ Demonstratione.] sic sup.eo.quotiens, & ĩ.de con. sang.& affin.tua nos, & sup.cum in tua.

[Glo.seq.quærit, & soluit. Iterum quærit, ponit opinionem Ioannis, & contrarium soluit.]

b ¶ Gradus.] sed nunquid tenetur probare de stipite? Non quia de illo nō reperitur cautū, sed tantū de laterib. vt sup.e.series, & canō ponit fratres pro stipite.35.q.5.c.1.& c. parentelæ. sufficit ergo ĩcipere a fratrib. ĩ.de cōsan. & affin. tua. Sed quid dices, si quidam testes probāt de vno latere, & alij probant de alio latere tantū: nūquid probata est hęc consanguinitas? Ioann. dixit, ꝙ talis probatio sufficit, & hoc ꝓbat taliter, si probat de Martino, ꝙ sit filius Ioannis, per cōsequens probatur ꝙ Ioānes ē pater Martini. Itē si alij testes probāt, ꝙ Bertha est filia Ioannis, per cōsequēs probatur, ꝙ Ioānes est pater Berthæ. cum ergo iudici cōstat, ꝙ Ioānes est pater Martini, item cōstat ei ꝙ est pater Berthæ: ergo constat ei, quod Martinus & Bertha sunt frater & soror, & sic probata est cōsanguinitas illorum. hoc concedebat Ioann. & ita nō sēper requiritur, ꝙ testes ab vtroque latere notam habeant consanguinitatem. Item si quis vult improbare consanguinitatē, sufficit quod interrūpat primum gradum. s.eo.c.series. sed hoc non credo, nec discedo ab hac littera, & ab illis iuribus, quæ dicunt, quod ab vtroq; latere testes debent computare consanguinitatem, arg.35. q.6.de parentela.& sup.eo.quotiens.& ĩ.de consang.& affinit.tua, & sup.eod.cum in tua. Bern.

¶ Testes autem huiusmodi proprio iuramento firmantes, quod ad ferendum testimonium in causa ipsa odio, amore, timore, vel commodo non procedant, personas expressis nominibus, vel demonstratione [a], vel circumlocutione sufficienti designent, & ab vtroq; latere singulos gradus [b] clara cōputatione distinguāt: & in suo nihilominus iuramento concludant, se accepisse a suis maiorib. quod deponunt, & credere ita esse. Sed nec tales sufficiant, nisi iurati deponant se vidisse personas, vel saltem in vno [c] prędictorum graduum constituras pro consanguineis se habere. Tolerabilius est enim, aliquos cōtra statuta hominum dimittere copulatos, quam coniunctos legitime, contra statuta Dñi separare.

Honorius tertius prępositio Molisij Firman. diœ.

¶ Post publicationem ad petitionem producentis interrogari non debent testes, nisi quando dolo, vel negligētia examinatorum, super omnibus capitulis interrogati non fuerunt.

CAP. XLVIII.

PEr † tuas nobis litteras intimasti, ꝙ cum causa quæ super quibusdam terris vertitur inter canonicos S. Petri ex parte vna, & G. sancti † Simonis ex altera, tibi fuisset ab Apostolica sede commissa, dictus G. trib. mēsib. post testium publicationem elapsis, testes suos interrogari postulat iterato: & infra.

¶ Nos igitur respondemus, illum non esse super hoc de cetero audiendum [d] nisi forsan a principio illos interrogari [e] super certis capitulis postulasset, idque malitiosè, vel negligēter fuerit prætermissum.

¶ Idem Vall. Oleti, & Sacramentiæ abbatibus Palētinæ, & Segobien. diœcesis.

¶ Testes probatorios, & reprobatorios probatoriorum reprobare licet, sed reprobatorios reprobatoriorum non licet.

CAP. XLIX.

iij LIcet † dilectus filius noster L. tituli sanctæ Crucis presbyter Cardinalis, quem procuratoribus Burgensis episcopi,

c ¶ Vno.] siue propinquo siue remoto.

PEr tuas.] Communis diuisio. Secunda ibi, Nos igitur. Abb.

CASVS. Inter canonicos S. Petri ex parte vna, & G. sancti Simonis ex altera, coram iudice delegato super quibusdam possessionib. quæstio vertebatur: dictus G. tribus mēsib. post testium publicationē elapsis, petijt iterū interrogari testes suos: quæsiuit iudex, quod sibi super hoc esset agendum? Respondet Papa illum non esse de cetero audiendum, nisi forte super certis articulis a principio petijsset illos interrogari, & iudex id negligenter vel malitiose pretermisisset. Nota negligētiam vel malitiā iudicis. parti non debere obesse, quominus post aperturam testium iterum interrogentur.

[Glossa seq. ponit rationem dicti, & subdit vnum intellectum, reprobans moram quorundam.]

d ¶ Audiendum.] cum attestationes sunt publicatæ, non sunt testes amplius interrogandi: quia timerētur subornatio testium. in Auth. eodem titu. §. quia vero. coll.7. & supra eod. fraternitatis, & ideo cū possint testes noui induci, nec ĩterrogationes aliquæ sūt faciēdæ, vt sup.e.cōstitutis 2. Ante aperturam testium bene potest testis iterū dicere, & etiam corrigere dictum suum, dum tamen in continēti. ĩ.tit. proximo. preterea, & iudex ex officio suo etiā post aperturam testium si testis obscure protulit testimoniū suū pōt interrogare iterum testem. ĩ. eod. cum clamor, & ff. de interrogatoria actione. vbicunque, sed hic loquitur cū pars plura capitula dedit, super quib. petijt ab initio testes interrogari; & si negligenter vel malitiose iudex omisit, non debet illi obesse malitia vel negligētia iudicis: vnde iterum debent deponere super illo articulo.

e ¶ Interrogari.] immo videtur quod de iure mero iterū sūt examinandi, nō obstante publicatione, cum sit aliud capitulum ab illis super quibus publicatio facta est, 1 supra eod. causam quæ. & cap. cum venisset super illo vero articulo super quo testes recepti sunt nullæ interrogationes eis publicatis sunt faciendæ, nisi iudex ex officio suo, vt dixi, illas viderit faciendas, 2 quidam hoc faciunt de consuetudine etiam ad petitionem partium: sed illa consuetudo contra ius est. Bernardus.

† De intellectu & extensione huius tex. vid. Pau. de Castro. cõs. 369. inci. in casu de quo q̃rit, & Ioan. And. in c. cū causā, q̃ ĩter archiepiscopū. su. e. quē sequit Alex. cōs. 104. ĩcip. circa primū, vol. 5.

† dictio, sancti, deest in omnib. manuscriptis.

1 Forte facta erat publicatio, quia aliqui fuerāt ĩterrogati, ali qui nō. Ioan. And.

†. Dispositio huius decretalis an habeat locū in causa sūmaria, uide per Butr. in c. ueniens su. eo.

2 De hoc sup. eo. tit. in 4. gl. in Auth. eo. tit. §. 1. in glos. ĩmo uidet. Ioā. An.

iij LIcet dilectus.] Nouum est quod inducit hæc decre. prius nullo iure aperte prouisum, & hoc dicit in summa. Testes super principali productos reprobare licet, & reprobatorios iterum reprobare, & vlterius non est reprobationi locus. Vel summa clarius sic comprehendendo vtrumque intellectum, vt in rubro. Diuiditur, in prima processus narratio: in secunda causæ commissio. Secunda: ibi, Mandamus quatenus. Abb.

CASVS. Inter Burgensem episcopum ex vna parte, & clericos sanctæ Mariæ de Castro Soret ex altera, coram Cardinali Trecen. Sanctæ crucis quæstio vertebatur, procurator episcopi proposuit se adhuc velle dicere contra ꝑsonas testium productorum, super negotio principali

principali mandat Papa quibusdam iudicibus, quatenus recipiant testes, quos partes producere voluerint cõtra psonas testiũ productorũ super negotio principali: & si rursus illos pars altera, vel vtraq; voluerit reprobare, contra illos probationes admittant, ita ꝙ vltra nõ liceat partibus ad reprobationem testiũ aspirare, ne diutius negotiũ progetur, si producendi quartos contra tertios, & sic deinceps partib. licentia tribuatur. Nota duas reprobationes testium fieri posse, & non vltra: ne in infinitum negotium prorogetur. a ¶ Proponebat. ꝙ ei licebat secundum tenorẽ illus decr. s. eo, præsentium, & secundum ea. quæ ibi dicuntur. nisi ei terminus statutus fuisset, infra quem hoc facere debuit, supra de probat licet. [Glo. seq. declarat, quod hic dicitur de duabus reprobationibus, vtroq; vel actore solo probante.] b ¶ Quos scilicet illos, qui inducti fuerunt ab vtraque parte ad reprobãdos testes super principali productos. Ista littera sic intelligit: vtraque pars produxerat testes super principali, dicitur, si vtraque pars vult improbare testes inductos contra se super principali illud facere potest & hæc est secunda productio testiũ, facta contra principales ab vtraque parte. Itẽ si pars altera, vel vtraq, vult reprobare testes istos secũdo inductos, ad reprobationem principaliũ, illud potest, & sic est tertia productio ad reprobationem testium secundo loco inductorum. vltra vero ad quartam reprobationem aspirare non licet propter infinitatem vitandam: sicut vltra tertiam productionem quarta dilatio non est danda, infra eod. vltra. infinitas. n. est uitanda, ut C. de sacrosan. eccl. ut inter diuinum, & ut sit litium finis. ff. pro socio l. ult. ff. de arbit. non distinguemus. §. quæsitum, & supra de do. finem. ff. de leg. 3. l. fideicommissa. §. si quis decem, & C. de iudic. apertissimi. Alias non uidetur, quod possit intelligi quin alteri uideretur fieri iniuria, puta si actor tantum induxerit testes, & reus uelit eos reprobare, contra reum debet audiri: & ita est secunda productio. Item, & si actor uult reprobare testes rei, audiri debet, 1 & hæc est tertia productio, & sic non licet reo ulterius producere, & sic remanet reus inferior 2 in reprobatione: & imputet sibi, quod non produxit testes in principali. Et hoc bene colligitur per quandam decre. extra compilationem, missam archiepiscopo Rothomagensi super quadam causa, quæ vertebatur inter abbatem, & conuentum sancti Nicolai Andegauen. ex vna parte, & priores, & conuentum de Spaldig. Lincon. diœcesis ex altera: abbas qui fuit actor, produxit testes super principali negotio, prior, & conuentus admittuntur ad reprobandos testes ab batis productos super principali negotio, & abbas admittitur ad reprobãdos testes partis aduersę inductos, ad reprobatione testium abbatis, & vltra non procedit ad aliquam productionem, quæ decre. incipit, pręsẽtium, & ponitur in isto tit. lib. 6.]Vterque. n. actor, & reus duas tantũ debet habere reprobationes; & hoc cum uterque pduxit testes super principali negotio. in quo casu loquit hęc decretalis. Ber.

De hoc cõsule Theologos.

† producere proponere.

† Vide l. non pñt & ibi plene Bar. ff. de legib.

† London.

1 Concor. l. si quis secũdũ, Cyn. & ibi. Bar. C. co.

2 Idẽ in actore, ubi solus reus pbauit per testes in principali. Ioan. And.

& clericorum sanctæ Mariæ de Christo Soret, dedimus auditorem, ea, quæ procuratores ipsi proponere voluerunt, audierit diligenter: quia tamẽ procurator dicti episcopi contra personas testium productorum in principali adhuc se velle dicere† proponebat: a & infra.

¶Mandamus, quatenus recipiatis testes, quos contra personas productorum super principali negotio partes duxerint producendos: quos b si rursus pars altera, vel vtraque voluerit reprobare, †cõtra illos probationes admittere procuretis, ita quod vltra non liceat partibus ad reprobationem testium aspirare: ne, si producendi quartos contra tertios, & sic deinceps partibus licentia tribuatur, negotium diutius protelari contingat.

¶Idem Pręposito, & magistro G. & R. Laudun. † canonicis.

¶ *Attestationes receptæ per arbitrum, fidem faciũt in iudicio, si testes mortui sunt. si viuunt, est in opinione illius contra quem testes producti sunt, an velit attestationes recipere, an testes de nouo deponere. Et adde etiam si attestationes publicatæ sunt, & hoc vltimum non est in l. fin. C. eodem, vbi ponitur casus huius decretalis.*

CAP. I.

PRæsentata † nobis Suession. archidiaconi petitio continebat, quod cum inter R. quondam prędecessorem suum ex vna parte, & capitulum sancti Petri Suessionen. ex altera, super iurisdictione, quam idem archidiaconus se in dicta ecclesia ratione archidiaconatus proponebat habere, quæstio verteretur; tãdem cancellarium Parisien. & magistros R. Remen. & P. Briton. canonicos † super hoc arbitros elegerunt: qui cum suscepto arbitrio adeo in negotio, processissent, quod pductis testib. & depositionib. publicatis, receptisque allegationibus vtrorumque, & actis omnibus redactis in scriptis,

PRæsentata. Diuiditur, nam in prima ponit partis petitio. In secũda causę cõmissio: ibi, Discretioni. Abb. Sicu.

CASVS. Inter archidiaconum Suessioniex parte vna, & capitulum sanct Petri Suession. ex altera, super iurisdictione, quam idem archidiaconus se habere in dicta ecclesia ratiõe archidiaconat[9] dicebat, quæstio vertebatur, tandem vt ad concordiã perueniret, cancellarium Parisiensẽ, & magistros R. Remen. & B. Briton. clericos super quæstione illa arbitros elegerũt, qui suscepto arbitrio vsque ad sententiã pcesserunt, & cum sententiam proferre deberent, unus illorum decessit, & alius in archiepiscopum. Ebredunen. est assumptus, qui distat per duodecim dietas ab ipsis, & sic arbitrium expirauit, cum alter solus in ipso procedere non ualeret unde petijt archidiacon. sibi super hoc prouideri, mandat Papa quibusdam, quatenus causam ipsam secundum acta coram arbitris habita, debeant terminare, reseruata capitulo optione, uel recipiant depositiones eorum testium productorũ, qui supersunt cõtra eos: uel si eas admittere noluerint, consentiant, ut ijdem testes iterum admittantur, saluo iure, quod in utroq; casu competit ipsi capitulo tam in personas testium, quam in dicta. Nota quod per mortem arbitrorũ arbitrium est finitum. Item in optione est illius, contra quem testes inducti sunt coram arbitris, si testes uiuunt, admittere illorum attestationes, uel ut iterum inducantur coram iudice, & sic in casu isto testibus publicatis, iterum ijdem testes inducuntur. Item contra personas testium coram arbitris productorum potest opponi.

† Pro intellectu huius decretalis, uide Inno. in c. ex parte, sup. de arbit.

3 Si uero actor solũ probau t in principali, quilibet, habebit unam tm. & sic semper in numero erit æqualitas. Io. And.

† clericos, legit in aliquot antiquis codicibus.

a ¶ In

a ¶ In archiepiscopum.] vnde non debebat compelli sententiam dicere, ff. de arbi. nõ distinguemus, §. sacerdotio. 1 & l. licet, ff. de vacat. mune. l. prætor. 1. responso. in fi.

[Gl. seq. reci. per q. cum hic dicatur, ꝙ vnus ex tribus solus &c.]

sigillorum suorum impressione signatis, arbitrium proferre deberent, vnus ipsorum viam fuit vniuersę carnis ingressus, & alius † in archiepiscopum[a] Ebreduneñ. † assumptus, qui distat pet duodecim dietas & amplius ab eisdem. Vnde cum prædicto R. solo,[b] minime arbitrari valente, videatur arbitrium[c] expirasse.

¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus causã iuxta huiusmodi acta[d] fine debito terminetis, opinione capitulo reseruata, vt vel recipiant depositiones eorum, qui supersunt productorum testiũ contra eos: vel eas respuentes consentiant, vt ijdem testes admittantur iterũ. saluo iure quod in vtroq; casu[e] eidem capitulo cõpetit, tam in personas testium, quam in dicta.

¶ Idem Peñ. episcopo.

¶ *Non creditur testi etiã religioso, qui sine iuramẽto deponit.*

b ¶ Solo.] nec etiam cũ altero, nisi ex forma compromissi hoc facere possent, nam cũ in tres cõpromittitũ, non possunt duo tertio mortuo vel absente iudicare, nisi hoc in continenti in cõpromisso sit actũ, ff de arbi. Pedius. in fin. & l. itẽ si vnus, §. itẽ si plures, & §. vl. & l. sicut. & l. non distinguemus, § cũ in plures. & sup. de off. deleg. vno delegatorum. & inf. de testi. Raynutius, & capit. Raynaldus, sic etiã in delegatis, sup. de offi. deleg capit. causã matrimonij & c. vnico, & ff. de re iu. c. duo Ber.

c ¶ Arbitriũ.] id est, compromissum. cõpromissum enim ꝑ mortẽ alterutri⁹ arbitrorum expirat. s. de offic. deleg. vno. 2 arbitriũ non posset expirare: quia nõ latum erat.

d ¶ Acta.] sic patet, ꝙ testes recepti corã arbitro, valẽt in iudicio. hoc est simpliciter verũ de ijs, q iam sunt mortui: de alijs, qui viuunt, est in optione illius, cõtra quẽ inducunt, vt depositiones eorũ admittat, vel eis repulsis idẽ testes iterum producantur, vt hic dicit & C. de testi. l. vlt. saluo iure obijciendi tã in personas testiũ, quam in dicta, vel in vtroq; casu, vt in dicta. l. vnde sumptũ est, quod hic dicitur. & idẽ C. de arbit l. pen. in fi. & sup. eo. causam, quę inter archiepiscopum. argu. sed ibi alius articulus est.

[Glo. seq. quærit, & soluit.

e ¶ Casu.] scilicet cum vult attestationes illorum qui supersunt ratas habere: vel si vult, ꝙ iterũ producãt; vtroq; istorum casuum potest obijcere in personas eorũ, vel in dicta. Sed nunquid in personas eorum, q mortui sunt? Credo, quod possit obijcere, vt dixi s. vt lit. non conte. qm̃. & est verum, sicut & in dicta eorum. C. eo. ti. l. vlti. Ber.

NVper nobis, Communis diuisio. Secunda ibi, Respondemus. Abb. Sic.

CASVS. Quidam presbyter A. nomine, ordinẽ fratrũ Minorum intrauit causa probationis, & postmodum nulla facta ꝓfessione exinde inf. annũ exiuit: sed fratres ipsũ super hoc molestabant: vnde petijt a Papa sibi super hoc misericorditer prouideri: mãdat Papa Penneñ. epõ, vt si res taliter se habere, denũciaret illum ad obseruationẽ illius ordinis non teneri: corã episcopo. Custos fratrũ ad probandum, ꝙ idem presbyter professionẽ fecisset, quosdam testes de ordine suo induxit: quia deposuerũt super hoc nõ iurati, cõtradicẽte supradicto presbytero: vnde ꝑsbyter illud significauit domino Papæ, & ipse respondet episcopo, quod non est credendũ testimonio alicuius q̃tuncunque religiosus existat in ꝑiudicium alterius, nisi iuratus deponat. Nota, quod nulli credẽdũ est ĩ ꝑiudiciũ alterius, nisi sit iurat⁹

CAP. LI.

NVper † nobis A. presbytero supplicãte innotuit, vt cum ipse ordinẽ fratrum Minorum causa probationis intrasset, Custos ad probandum, quod idem presbyter professionem fecisse: quosdã ordinis[f] sui testes induxit, qui deposuerũt super hoc (cõtradicentes[g] dicto presbytero) non iurati: & infra.

¶ Rñdemus, ꝙ nullius testimonio, quantumcunq; religiosus existat (nisi iuratus[h] deposuerit) in alteri⁹ præiudicium debet credi.

¶ Idem corisopiteñ. † & Trecoreñ. episcopis.

¶ *Diligenter & sigillatim examinandi sunt testes, supple etiã si agitur de vita & miraculis alicuius canonizandi. Abb.*

CAP. LII.

VEnerabili † fratri nostro episcopo & capitulo Corisopitensi † ac vniuersis abbatibus apud Cisterc. † in generali

f ¶ Ordinis sui.] qđ facere potuit. s. eo. cum nũtius & c. in sup. & ĩ. de iureiu. & si Christus. ĩ fin. 14. q. 2. super prudẽtia, & illi præcipue sunt admittendi; cũ talis professio in eorum præsẽtia fiat, q̃ etiam per alios nõ posset ita bene probari, qui ad talia nõ vocantur. sup. eo. veniens in fi.

g ¶ Contradicẽte.] secus si volẽte & cõsentiente: quia tunc bene valet testimonium, sup. eo. tuis.

[Glo. seq. alleg. 3. cõcord. de iuramento. & 3. de vno solo. ad vtrumq; signat cõtrium de sex canonibus soluit & dat casum exceptum.

h ¶ Nisi iuratus.] Sic 34 q. 3. ca. si testes. §. item iurisiurandi. & C. eo. ti. iurisiurandi. & 3. q. 9. hortamur. & vni testi nõ credit. s. eo. veniẽs. & c. licet vniuersis. siue sit iuratus, siue nõ in alterius præiudiciũ, vt hic. in fin. & 33. q. 2. admonere. Argum. contra, quod vni creditur etiam nõ iurato. 28. distinct. de Syracusanæ. 86 distin. tanta. 8. q. 3. talia. & 97. distin. nobilissimus. & 23. quæstio. 2. inter querelas. & 20. q. 3. præsens clericus. Sed in his non creditur, nisi quo ad præsumptionem, sed ad plenam probationem non. Quandoque tamen bene creditur vni, quando non fit præiudicium alicui, puta, vtrum aliquis sit baptizatus, vel vtrum esset ecclesia consecrata. de consecr. dis. 4. paruulos. & c. cum itaque. & vbi quis vult probare, se egisse pœnitentiam per confessorem suũ. 4 & inf. de simo. nemo. & arg. ĩ. de pœ. & remis omnis vtriusque 5.

VEnerabili. In prima parte ponitur petitio. In secunda testium recipiendorum commissio, ibi, Discretioni. Abba. Sic.

CASVS. multi episcopi, & abbates, & alij viri religiosi apud Cister. in generali capitulo cõgregati, domino Papæ significauerũt, qđ meritis bonæ memorię M. quondã abbatis S. Martini ordinis Cistercieñ. Coriso. diœce. a domino multa miracula apparuerunt

1 Dicit P. ꝙ ibi laicus ꝑ receptionẽ sacerdotij mutauerat forũ, & per iudicẽ laicũ cõpelli non poterat: q̃ rõ hic cessat sit ergo rõ, de qua dixi super ver. solo. Io. And.

† alter.

† Ebrũduñ. Ebredeñ.

2 Facit l. itẽ si vnus. §. itẽ si plures & l. si in tres. & l. sicut, ff. de arb.

† Videto ꝑ alijs hic Guidonẽ Papæ, & de materia, ꝙ non credat testi nisi iurato, vide Felinũ in c. litteris. de ꝑsum. & Deciũ cõsi. 91. & cons. 120.

† Corisopoteñ.

† De materia vide late ꝑ Cassaneũ. in catalogo glor. mũdi, par. 3. consideratio. 47. 48. 49. & 50.

† Crisop.

† Cister.

3 De materia huius glossæ qñ credatur vni testi tractat Antonius Gabrielius lib. 1. com. conclu. ti. de testi cõcl. 1.

4 De hoc ĩ. eo. testimonium.

5 Item 3 11. q. 3. quicunque alias in c. oẽs dic ꝙ ponit priuilegium epõrũ, quod eis cõcessit Imperator in causis, quæ vertuntur ĩ iudicio seculari. nam de ecclesiastico, vel ecclesiasticis nullum priuilegium dare posset, ſm In. sic ad qđ alle. Ho de re ec. nõ alie c fi. de deci. tua. Io. An.

capitulo cōgregatis: & infra. ¶ Discretioni vestrę mādamus, quatenus testes quos abbas & monachi † sancti Martini Cistercien. ordinis super vita & miraculis [a] piæ memoriæ M. abbatis, monasterij supradicti duxerint producēdos, examinare sigillatim [b] curetis, cum ea diligentia, [c] quæ solet, & debet in receptione† testiū adhiberi.

¶ Gregorius nonus.

¶ Iterū examinadus est testis, qui obscure deposuit: supple tu, ex iudicis officio.

CAP. LIII.

CVm † clamor validus contra Acherōtin. [d] archiepiscopum super simonia, & alijs criminibus ascendisset, Melfiten. & Ruben. episcopis dedimus in mandatis, vt super his diligenter veritatem inquirerent: & infra. ¶ Verum quia apertis attestationibus L. & G. super simonia ita deposuere confuse, [e] quod ex dictis eorum non potest veritas declarari: Mādamus, quatenus examineris eos iterum diligenter, & tam eorum, quam aliorū quos receperitis, testificata, sub sigillis vestris nobis fideliter referatis.

¶ Idem.

¶ Perseuerans in crimine, ēt in ciuili repellitur a testimonio, emēdatus vero nō infamis admittitur in ciuili, & êt criminali mota ciuiliter, fallit in periuro, q in criminali repellitur.

runt, vnde supplicauerunt eidem, Vt ipsum catalogo sanctorum faceret annumerari: vnde mandauit qbusdā, vt diligenter veritatem inquirerēt, super vita & miraculis dicti abbatis, & eam sibi significarent: ipsi receperūt multos testes, & eos domino Papæ remiserunt. dominus Papa inuenit ex relatione ipsorū inquisitorū, quod testes illi non erāt recepti secreto & sigillatim, cū ea diligentia quæ solet in testibus adhiberi: vnde nō adhibuit fidem eorum dictis: & ideo mandat episcopis præsentibus, quaten⁹ testes quos abbas & monachi sancti Martini Cysterc. sup vita & miraculis pię memorię M. abbatis monasterij supradicti, duxerint producendos, sigillatim & secreto examinare pcurēt, cum ea diligentia q̄ solet & debet in receptione testiū adhiberi. Nota q̄ testes sigillatim & secreto sunt examinādi, alias non valent.

† In codice Barbatię ita & monachi monasterij sancti Mauri Cisterc. &c.

† receptionibus.

[Glos. seq. tractat quare copulat hæc duo inquirēda de vita, & miraculis.]

a ¶ Sup vita & miraculis.] nō solum de miraculis, sed etiam de vita est inquirēdū: quia etiam miracula fiūt qñq; p malos. 1 nā Petrus faciebat miracula, & Simon magus faciebat multa: & magi similia Möysi, vt 1. q 1. teneamus. & ante necesse est vt sciamus illa īpetrasse de Deo, quæ martyres mandant 50. d. si quis præpostera & j. de hære. cum ex iniūcto & ad hoc vt aliqs pro sancto habeatur, prius ab ecclesia debet approbari. inf. de reli. & vener. sanct. c. 1. ne aliquis vanis figmentis decipi valeat, vt eo. tit. c. 2.

† Vide Archidiaconū in c. vt officiū §. verum. de hær. li. 6. & Eymericum in Directorio Inqsitorū par. 3. q. 61. & quæ ibi no. li. 3. adnotatio. Schol. 119.

1 De hoc articulo vide B. Thomam 2. 2. q. 178. ar. 2.

[Gl. seq. inducit exemplum & rationem, & dat duo similia. scilicet de electione, & confessione,]

b ¶ Examinare sigillatim.] secreto enī siue sigillatim testes examinādi sunt, arg. C. de testi. nullum. & inf. de ac. inquisitionis. sic etiā vota canonicorum in electionibus faciēdis inquirenda sunt secrete, su. de electio. qa pter. sicut Daniel secreto & separatim examinauit illos sacerdotes qui accusabant. Susannā. Et ideo examinandi sunt secreto, & separatim. qa vnus instrueret aliū, & sequeretur dictum alterius. & ita non posset falsitas eorum facile deprehendi, sic etiā in pręsentia quis debet solus suo sacerdoti confiteri peccata. inf. de pæ. & remis. omnis vtriusque.

c ¶ Diligentia.] quę solet adhiberi: imò etiam cum 2 maiori: quia circa maiora maius periculū vertitur, & ideo cautius est agendū. 42. d. quiescamus. & 61. di. miramur. & 7. q. 2. c. vlt. & ff. ad Carbo. l. 1. §. 2. ne aliqui vanis & falsis decipiantur figmentis, vt inf. de reliq. & vene. sanct. c. 2. Ber.

2 Quod & qualia exigātur in canonizatiōe. Sāctorum, late tradit Cassaneus in catalogo gloriæ mūdi, par. 3. consideratione 50.

CVm clamor.] Diuiditur q in prima ponitur querela, in secūda mandatum: ibi, Mandamus, quatenus. Abb. Sic.

CASVS. Archiepiscopus Acherontinus super simonia & alijs criminib⁹ erat apud Dominū Papā multipliciter infamatus: vnde frequētibus clamoribus excitatus, dedit duobus episcopi in mandatiss, vt super his diligenter inquirerent veritatem; & sibi, quod inuenirēt, rescriberēt diligēter. ipsi sup simonia & alijs excessibus testes receperunt, & eorū attestationes remiserunt dño Papæ apertis attestationibus L. & G. super simonia ita confuse deposuerūt. q̄ ex dictis eorū veritas nō poterat declarari vñ iterū mandat Papa, quatenus testes illos examinent diligēter, & alios qui super hoc sciuerint veritatē, & dicta illorū & aliorum quos receperint, sub sigillis suis dño Papę remittāt No. q̄ iudex qui ex officio inquirit, iterū potest examinare testes, q obscure dixerunt, post ipsorum publicationem: secus credo in ordinatio iudicio.

d ¶ Acherontin.] de isto archiepo habes inf. de collus. c. vlt.

[Gl. seq. dupliciter obijcit, contra ob. alleg. & soluit.

e ¶ Ita deposuere cōfuse.] sed quare hic pcipit Papa apertis attestationibus illos iterū examinari, cū deberet fieri īterptatio 9 illū, qui testes ipsos produxit. sup. de probat. in præsentia. & obscuritas ei obesse potius debet, q potuit eā apertius declarare. ff. de 9hēda emptio. Labeo & l. cū in lege, ff. de pact. veteribus, & verba īterpretāda sunt cōtra stipulatorē, ff de ver. obl. in l. stipulatio ista, § in stipulationibus, & p̄terea timeri potest subornatio testiū, & apertis attestationibus non sunt vlterius testes ijdē, vel alij recipiendi super eodem capitulo, vt s̃. eo. fraternitatis, in text. & ī glos. & cap. constitutis. 2 Argum. contra quod obscuritas nō nocet ei, imò quod vtile est ei, accipiendum est, ff. de iudi. si quis intentione. 3 Dicas] quod iudex ex officio suo hoc facere debet, & pcipue hic, vbi agebatur ex officio iudicis per inquisitionē; non ad petitionem alicuius. sed ad clamorem, & famam, infra de coll. dete. cap. vlti. quod est pars istius, & maxime in crimine simoniæ, de quo fiebat inquisitio. Et ideo si obscure dixit, iterum examinetur testis, & declaret, siue interpretetur dictum suum: quia in ambigua ratione spectatur sententia eius qui eā protulit, ff. de regulis iuris. in ambiguis orationibus. & qualitercunq; potest iudex inquirere veritatem, inquirere debet, 30. quæstio. 5. iudicantem, & ante publicationem, & post quandocunque visum fuerit iudici, potest interrogare, ff, de interroga. actio. vbicunque & inf. de fide. instrum. cum Ioannes versic. si. & quia publicę vtilitatis interest, vt crimina maneāt impunita, j. de sententia excommunic. vt famę circa si ne ad malitiā quisquam prosiliat, C. de pęn. si operis. & magna ratio suadet ob maleficia pœnas solui, ff. de fideiuss. si a reo, §. illud quod. vnde talis confusio debuit declarari, ff. de testa. hæredes palam, §. qui vero. Bernardus.

3 Vide de re[...] sti. spo. c. c[...] ad sedem. su[...] per glo[...]

Testi-

TEstimonium eius cui ab aduersa parte.] Sunt duæ partes. Prima tractat de criminoso perseuerante. Secūda vero de emendato: ibi, Si vero. Secūda subdiuiditur. In prima tractat de emendato, qui producit̄ in ciuili, vel in criminali mota ciuiliter. In scđa de illo qui ꝓducit̄ in criminali mota criminaliter: ibi, In criminali. Abbas.

† de materia hui⁹ decr. vide Albericū trac. de statu. par. 4. qō. 71. & 72. & plene ꝑ Arch. in c. paruuli, 22. qō. 5. huc referas Burc. li. 1. decr. ca. 164.

CASVS. Testis inductus est in aliqua cā ciuili, vel criminali: ab aduersa parre opponitur crimen ipsi testi, vt a testimonio repellatur: probatū est crimen cōtra ipsum: quęritur an valeat testimoniū ei⁹: Dicit Papa, si testis adhuc in crimine ꝑseuerat, siue cā ciuilis sit, siue criminalis, testimoniū eius nō valet. Si vero sit emendatus de crimine, & eū nō comitetur infamia, non dēt repelli a testimonio in causa ciuili, nec in criminali. cum ciuiliter de crimine agitur, præterquam pro reatu periurij, qa ꝑiurus nullo casu ad testimoniū admittitur. In criminali uero causa si conuictus fuit de crimine in alio iudicio, instituta contra ipsū accusatione, uel mō etiā per exceptionē exinde conuincat̄, uel si grauata sit opinio eius, pro eo, ꝙ qñq; fuit in tali mō repulsus: pōt remoueri a testimonio, licet egerit pnīam: Sed in hoc casu ultimo cū sit grauata eius opinio nō repellitur in causa ciuili. Not. ꝙ testis qui crimine detinetur, secundū canones nō admittitur ad testimonium in aliqua causa, si est emendatus, admittitur cum distinctione prædicta.

CAP. LIV.

TEstimoniū † eius, cui ab aduersa parte opponitur crimen, merito te probatur in criminali, cā, siue ciuili, si in ipso crimine perseueret.[a]

¶Si vero sit de crimine emendatus, [b] & eum non comitetur infamia, nō est in causa ciuili, vel etiam cum de crimine ciuiliter agitur (præterquam pro reatu periurij,[c]) repellendus. In criminali autem si in alio iudicio, instituta accusatione contra ipsum, de crimine conuictus extitit, vel confessus: [d] vel si nunc per exceptionem exinde conuincatur: aut grauata sit † eius opinio [e] pro eo quod quandoq; fuit tali modo repulsus, quamuis in hoc casu [f] non excluderetur

a ¶ Crimine perseueret.] nota ꝙ testis, q̄ in crimine detinetur, siue in ciuili cā, siue in criminali repellitur, ut hic patet, quia non est credendum ꝯ alios eis q in criminalibus implicātur, 3. q. 11. neganda, & c. nō est, & q. 7. qui sine peecato, & c. postularus. & quādiu in culpa fuerit, testimoniū ferre uō potest. 32. quæst. quinta. prçceptū. Nec criminosus criminosum accusare potest, ut in ꝑdictis iuribus: quia de quo minus videt̄, & c. 3. q. 7. c. infames, §. porro, in fi. & 1. q. 1. multi. circa prin.

[Glo. sequen. coadiuuat tex. in eo quod loquitur de emendato.]

b ¶ Emendatus.] unde admitti debet, quia iam incipit esse qđ nō fuit 50. dist. ferrū. & dr̄ in canone, age pęnitentiam, & prima opera fac. d. 50. quia tua. & ca. dño sancto, & ꝟ. de simo. per tuas. & ff. de ędil. edi. qđ ita. & hoc in causa ciuili, & criminali cum ciuiliter agit̄, ut hic, & c. per tuas, ita ꝙ ex illo nō remanserit sub nota infamiæ acta pœnitentia, qa repellitur tūc ꝓpter infamiā. 1 inf. tit. prox. præterea: puta si esset condemnatus de furto suo nomine: qa non potest facere iudex quin cōdemnatū de furto suo nomine nō sequatur infamia, ff. de fur. non potest. Et alijs modis potest notari, ut 3. q. 7. c. infames, §. porro. in fi. Quia licet per pœnitentiā animas saluare possumus, infamiam tamen abolere non possumus. 2. qō. 3. Euphemium, §. hinc colligitur, & sic pœnitentia non ꝓdest eis, quantum ad hoc, ꝙ actus legitimi sunt infamib. interdicti. sup. eo. licet ex quadā. nisi prius fuerint in integrum restituti. 4. q. 3. c. si testes, §. item lege Iulia. 2. q. 3. si quem, §. præuaricator. in fi. & infamib. portæ dignitatis non debent patere. inf. de exce. præl. inter dilectos, C. de infa. l. vnica. lib. 10. & C. de dign. neq; famosis lib. 12. & ferre testimoniū dignitas est. 42. q. 5. præceptum. Item potest assignari contrariū, inf. de simo ꝑ tuas. ibi, dr̄ ꝙ in crimine cū ciuiliter agitur, vtiles testes, & non emendati recipiuntur, hic videt̄. a ꝯrio sensu, ꝙ non recipiantur. Solue, ut ibi dicitur

1 Ciuilē: licet secus sit de canonica ſm Inn. qui dicit prin. c. intelligēdū de crimine, de quo testis non est cōdēnatus: nec ipso iure infamis: quodcunq; horū esset, repelleret̄ etiā post sententiā ēt in ciuili. Fatetur tñ, ꝙ alij dicunt aliter: & de hoc. 6. q. 1. c. 2. Io. And.

c ¶ Periurij.] periurus enim post quantācumq; pęnitentiā ad testimoniū amplius nō recipitur, vt hic patet, & 6. q. 1. quicunque. & 22. qō. 5. paruuli & ca. si qs, & att. 2 q. 7. nō pōt, & ꝟ. de pręsump. literas. 2 & qui scienter venit cōtra iura tam trāsactionē, infamis est, C. de transact. si quis maior.

2 Adde ratio qa efficitur infamis. l. si. quis maior C. de trāsact. & l. quaties, C. de dig. lib. 12.

d ¶ Confessus,] qui enim in iudicio cōdemnatus fuit de crimine, sufficit ad hoc vt a testimonio repellatur in causa criminali. licet egerit pœnitentiā, nec necesse est, vt amplius conuincatur: vt hic patet, nec talis admittitur ad purgationem alicuius, inf. de pur. cano. constitutus. sic & inf. de except. deniq; §. 1. vbi repellitur a testimonio qui conuictus fuerit de crimine, vel confessus. Et intellige, §. illum secundum istam decre. vt repellatur in criminali causa, si egit pęnitentiam, si non egit, repellatur ēt in ciuili, si in crimine perseuerat, vt diximus.

[Glo. seq. no. cum eius opi. &c. probat, & dat simile. demum, arg. obijciendo, & soluit.]

e ¶ Opinio,] sic patet ꝙ si opinio alicuius grauata est, ad testimonium admitti non debet in causa criminali, cum sine omni infamia debeat esse testis, inf. de except. denique. & 2. q. 7. testes, & præcipue in causa criminali, vt hic nec etiam tales admittendi sunt ad honores, 81. dist. tantis, & inf. de accu. omnipotens, & inf. eo. c. vlti. in nullo enim dēt vacillare opinio ordinandi, 33. dist. laici. & arg. ad hoc. C. de proc. reum criminis, & ff. de decur. eos. Et est arg. ex hac littera, ꝙ res siue snīa inter alios acta facit fidem in alio iudicio. sic 24. q. 1. subdiaconus. Sed hoc solū, ꝙ in alio iudicio repulsus fuit, non sufficit vt in alio repellatur, sed infamia inde orta ipsum repellit, alias iterum oporteret crimen probari ad hoc, vt repelleret̄.

[Glo. seq. quærit, & soluit. Item quęrit affirmatiue per duo iura, & soluit negatiue solutioni signat contrarium. solutionem coadiuuat, & remittit.]

f ¶ In hoc casu,] s. qñ grauata est eius opinio, 3 tunc enim ꝑꝑ hoc non repellitur in cā ciuili, & idē in duobus casibus præmissis, & idem est si de crimine ciuiliter agitur, dūmodo emendatus sit de crimine, vt superius patet Sed qualiter probabit̄, ꝙ sit emendatus de crimine? Satis pōt probari per sacerdotem suum qui de ipso dēt testimoniū perhibere, 50. d. in ca. & 2. q. 1. si peccauerit. & in fi. ꝟ. de simo. nemo. Sed nunquid testis cui obijcitur crimen, potest obijcere, qđ obijciēs sit criminosus? Arg. ꝙ sic. 2. q. 7. si hęreticus, qa tales litigatores digni sunt talibus testibus, C. de hęre. l. pen. Dico, qđ non potest: quia iste causam suā prosequitur, & nemo prohibet̄ a prosecutione iuris sui, licet sit criminosus, ut 4. q. 6. omnib. Nisi eēt excommunicatus, vel talis cui esset forum interdictū, vel Ifamis, cui actus legitimi sunt īterdicti, sup. eo. licet imo excommunicatus, vel infamis nō repellit̄, cū sit reus: qa quęlibet legitima defensio sibi reseruatur, inf. de excep. cum inter. & quia ꝯtra testē directe non agit̄, sed potius ꝯ aduersariū, qa in testem actio non dirigit̄, sup. de or. cog. cū dilectus. in fi. pari rōne nec aduersarius meus pōt mihi obijcere crimen ꝓꝑ hoc. Vnde si seruus vult probare, se contraxisse cum aliqua

3 Alij exponunt in hoc casu, s. quando ꝑ exceptionem fuit probatum in alio iudicio, & est de crimine emēdat⁹, nec infamis est de iure. Io. And.

aliqua libera sciēte eum seruū esse, cum in hoc casu habeat personā standi in iudicio, pōt excipere cōtra testes aduersarij, ꝙ ipsi sunt serui, licet ipse laboret simili impedimēto, Arg. s. eo. personas, & 3. q. 7. iudicet, & 25. d. primū. nam ꝗ seruus accusatur eadem sibi competit defensio quæ & libero. ff. de accu. hos accusare. § ... Quęcūq; ... ēda sūt ... citur s. eo. præsentium Ber.

a ¶ Ciuili. Idem est, si de crimine ciuiliter agatur.

Vltra tertiam.] Primo ponitur regula, secūdo exceptio: ibi. Nisi. Abb.

CASVS. Aliquis tertiam habuit productionē testiū, adhuc petit quartā: quęritur vtrum debeat audiri? Rñdet Papa, ꝙ non, nisi prestito iuramēto, ꝙ neq; per se, neq; ꝑ aliū testificata didicerit, nec per dolū aliquē aut aliquam machinationem quartam petit, sed quia illos habere non potuit: quos nunc producere intendit. Not. quòd preter iuramentum calumnię aliud iuramentum præstatur lite contest.

1 Hæc glo. nō habetur in ... ...ibus codici...

† Vide Bal. & Imo. in l. 2. §. inspectio. ff. quē. ad. te. aper. & Gemi. in c. sciēdum, 29. dis. adde Bald. in l. in ciuile. ff. de leg.

† In omnib⁹ manuscr. ac ceteris vetustiorib. exēplarib ita: non dñt testes in causa produci, nam dictio Vlterius, ꝗ circūfertur in vulgatis perperam est adiecta.

in causa ciuili, [a] potest a testimonio (licet egerit penitentiam) remoueri.

¶ Idem.

Quarta ꝓductio non est danda sine solemnitate legali, de qua hic.

CAP. LV.

Vltra † tertiam productionē [b] non debent testes † produci in cā. † Nisi prestito ab eo, q hoc postulat, iurō, [c] ꝙ neq; per se, neque per alium, testificata [d] subtraxerit, vel fuerit percunctatus: [e] nec ꝑ dolum [f] aut artem aliquā, quartam productionē exposcat, sed quia quos desiderat de nouo producere prius habere nequiuit. [g]

¶ Idem.

¶ Accusatus criminaliter non admittitur in testē contrarium in causa criminali, sua accusatione pēdente, nisi in exceptis criminibus.

CAP. LVI.

Non † debet quis in criminib. (Nisi forsan ī exceptis) ad testificādum admitti, pendente accusatione [h] de crimine cōtra ipsum: cum etiam accusati (nisi prius se probauerint innocentes) ab accusatione ac susceptione ordinum repellantur.

ficauerunt, imò nec secunda dilatio, nec tertia dāda esset, si sufficiens productio facta, sit, s nā in pecunia rijs causis vltra vnam dilationē dari nō debet secunda dilatio, ff. de fer. l. vlt. nisi causa cognita, sibi.

Non debet.] Primo ponit regula & exceptio; ibi, Nisi forsan. Secūdo probatur regula ꝑ duo similia ibi, Cū etiam. Abb. Sicul.

CASVS. Aliquis est accusat⁹ de crimine pendente accusatione cōtra ipsum petitur in testimonium in alia cā criminali: quæritur vtrū dēat admitti? Rñdet ꝙ pēdente accusatione cōtra ipsum, nō dēt admitti, nisi forsitan in exceptis: qa ēt accusati ab accusatione, & ordinū susceptione repellūt. nisi prius se ꝓbauerint innocentes. No. ꝙ accusatus de crimine pēdēte accusatione sua, nō potest testis esse in criminali, nec accusare aliū, nec ordinari.

¶ Glo. seq no. quod hęc tria, &c. & addit quartā. reliqua pars reci. per tres quæstiones prima, qd in ciuili: secunda, quid de exceptis criminibus, tertia, quid de condemnato, qui appellauit.]

l. 1. C. de dila. & 3. q. 3. induciæ. §. spatium.

4 Hæ tres glo. nō hñr in vetustis exemplari bus.

4 Denegaret etiam secunda, & tertia ei q post primā percūctatus esset dicta testiū, ꝙ īnuit finis §. quia vero. ſm Ino. & Host. Io. And.

† Vide Burchardū lib. 1. decretorum, c. 164.

b ¶ Productionem,] id est dilationem, de hoc dictū est sup. eo in causis, & ibi recurre.

c ¶ Iuramento,] hoc quod hic dicitur, sumptū est de auth. de test. §. qui vero, col. 7. Sed quare iurat iterū maxime vbi iuratum est de calumnia, cum iurm illud extendatur ad oīa, quæ postea occurrunt in causa, C. de iura. cal. auth. Hoc sacramētum, & in Auth. de ijs qui ingre. ad app. §. vlt. coll. 5. quia sępius non est iurandum, vt ibi dr. 2 Dicas quod illud iurm est aliud iurm, ꝗ sit iurm de calumnia, & ideo vnū aliud non excludit. Istud iurm est de veritate dicenda, qđ patet ex ipsa littera, scilicet ꝙ dēt iurare, quod neq; per se, neq; per alios didicit testificata, nec per aliquē dolū hoc facit. Iurm de calumnia est de eo, qđ credit, & æstimat. C. de iur. cal. l. 2. §. 1. & ideo istud iuramentum præstatur. idem etiam si causa talis sit vbi iuratur tantum de veritate dicenda: quia istud iuramentum de veritate dicenda, non extenditur ad hoc, sed ad principale negotium tantum. Vnde quarta dilatio dari non debet sine isto iuramento qualitercunque sit etiam causa: & præsumptio est contra eum, ex eo quod tertio producit, & propterea specia le est, ut exigatur hoc iuramentum in hoc casu.

d ¶ Testificata,] siue 4 sua, siue alterius partis.

e ¶ Percunctatus,] id est, 4 perfecto scrutatus.

f ¶ Per dolum,] puta. 4 expectat, quod aliquis interim moriatur, vel se absentet.

g ¶ Nequiuit, simile, ī. de excep. pastoralis, & s̃. eo. pſentiū, sed si hēre nequiuerit illos, ei obesse nō dēt ħ per eū nō steterit, arg. sup. de rescr. si autē; & c. ple runque, & s̃ ut lit. nō conte. cūm. 1 rñ. & 2 q. 6. anteriorū. §. ad hoc, & ita vr, ꝙ & sine iurō deberet admitti, qđ nō est uerū, quia sine iurō hoc ei credi nō debet, maxime cū ante tertiā productionē hoc nō fuerit protestatus, unde iurare tenet, prout hic continetur. Præterea hæc quarta productio dari non debet, vbi sufficiēs productio testiū facta fuisset, s̃. e. signi-

† Vide tex. in auth qui semel. C. de proba.

2 Secūdum Host. deficit ratio, quia iurm calumniæ non defendit, qui dilationem petit superfluam, vnde dic, ꝙ exigi tur ad tollendum iuris præsumptionē, quę est, ꝙ quamuis sit iuratum de calūnia, malitiose petatur hęc dilatio. Io. And.

3 Adde qñ debet peti, & ī. q tpa, ꝑ

h ¶ Pendente accusatione.] nota ergo ꝙ cum aliquis accusatus est de crimine, statim grauata est eius opinio: vñ nō potest in criminibus ad testimoniū admitti, vt hic patet, & sup. e. testimoniū, qa testes sine omni suspicione esse, dēnt, & infamia. 2 q. 7. testes. & inf. de excep. deniq;. Nec etiā potest promoueri ad ordines, ut hic dr in fi. & 81. dist. tantis Daniel. & infra de accus. omnipotens. & 33. dist. laici, & ff. de decur. eos. Itē nec pōt aliū accusare: quia nō relatione criminis, sed innocentia reus purgatur, ff. de pub. iud. is qui. & hic in fi. Item nec potest constitui procurator, C. de procura. l. reum nec accusare. Ex hac enim decre. patet, ꝙ testimoniū in criminali actione accusatio, & ordinū susceptio pari passu incedūt, ex eo, qđ accusatus pendente sua accusatione repellitur a testimonio, ab accusatione, & ordinū susceptione. Præterea ex eo qđ dicit iñ principio in criminib. patet ꝙ sec⁹ est in ciuili, qa tūc nō obstāte accusatione, vr qđ interim possit admitti in testē in cā ciuili, s̃. eo. testimoniū, & est verum si sit emendatus de crimine, & cum nō comitetur infamia, vt ibi, ar. inf. de simo. per tuas. quia licet accusetur, nō statim reus est. 15. q. vlt. c. vl. quia pendēte accusatione remanet in officio suo, & interim subditi eius ei obedire tenent, ī. de acc. oli, & 8 q. 4. nonne. Itē patet hic, ꝙ minus idonei testes, quorū opinio vacillare vr, admittunt in exceptis criminibus, ex eo qđ dicit, nisi forsan in exceptis criminibus: sed hoc forte est intelligēdū ſm distinctionē illius c. 2. q. 1. primis. vtrū, 6 s. malæ famæ vel malæ opinionis: & tunc cum est malæ opinionis, admittatur: licet c. illud loquat in accusatione, aliter admitti non debet, cum etiam si ciuiliter ageret, nō essent admittēdi, nisi essent emendati, & cum alijs adminiculis, inf. de simo. per tuas, sed licet accusetur, nō tamen statim reus est, ut sup. dr. & ideo potest amitti in crimine excepto, cū adhuc remaneat in statu suo.

6 Scilicet sit ille accusatus de crimine excepto. Io. An.

Item

Item ex hoc c. & sup. e. testimonium patet solutio quæstionis, quæ fieri consueuit, si aliquis condemnatus sit de crimine & appellet, vtrum recipiēdus sit in testem, si pendente appellatione inducatur. Et satis patet ex his duobus cap. quid iuris sit, quia criminali nequaquam, in ciuili vero bene potest admitti: quia pendente appellatione non dr condēnatus, ff. de pę. l. 2. §. vl. & integer est status eius, vt interim fungatur honorib. ff. nihil innouari ap. inter po. l. vni, §. integer, & melius in §. si qs deportatus, quia licet sit dānatus, 1 adhuc non hr infamis ex quo appellationē suam psequitur, ff. de iis, qui no. infam. furti.

† In aliquot uetustis desūt, hæc duo uerba, uel non.

1 Et de crimine famoso, ut in l. al leg. in prin. Io. And.

TITVLVS XXI.

De testibus cogendis, (vel non.)

¶ Alex. III. Papien. electo.

¶ In causa ciuili monendi, & inducendi testes sunt ad testificandum, & si se subtrahant odio, gratia, & c. compelluntur.

DE TET?? S cogendis, vel non.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp. Et pro intellectu textus, & glossarū uide præ cæteris Guidonē Papę hic.

¶ Quia officium testium quasi publicū est, & ad illud interdum inuiti cogātur, ideo post tractatum de testibus, & c. sic cōtinuat. Io. And.

Ego continuo sic: Visum est. s. de testibus, sed quia posset dubitari vtrum ad testificandū possint cōpelli, merito subditur ista, Abb. Sic.

De hac materia habetur 2. q. 6. statuendum.

Ausā matrimonij q̄ inter.] In causa matrimoniali cogēdi sunt testes ferre testimonium, ita cōiter summatur, sed non placet in quantum ponit specialitatem in matrimonio: quia sic loqui videtur iura in alia materia ciuili. In prima parte ponit causæ commissionem. In secunda prouidet partibus. Ibi ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Quædam causa matrimonialis vertebatur inter mulierem, & virum suum: commissa fuit iudicib. Mandat Papa Papieñ. electo, quatenus moneat testes ad ferendum testimonium, quos vtraque pars sibi duxerit nominandos. Si vero odio, amore, vel timore, se subtraxerint, quo ad ferendum testimonium corā prędictis iudicibus, vel nuncio, quem ad hoc miserint, cōpellat eos per Ecclesiasticam censuram. Non testes com pellendos, sed prius monendos.

[Gl. seq. ponit duplicem cām compulsionis testiū.]

a ¶ Occultent.] sic 14. q. 2. q̄q̄ hæc. n. est cā quare testes cōpelluntur, ne veritas occultet, & ne malus, vt bonus æstimet, vt in c. q̄q̄, & q veritatē occultat, peccatū committit mortale, 2 11. q. 3. quisquis, ideoq; cōpellitur.

b ¶ Timore.] Tunc enim testes sunt compellendi, alias non vr q compelli debeāt. j. eo. super eo. ex eo enim q non vult ferre testimonium, præsumitur cōtra ipsum: vnde dico illum statim compellendum, nisi constaret per alios, quod bene possit veritas comprobari.

† Dictio, eorum, deest in vetustioribus exēplaribus.

2 An sit peccatum mortale non testificari, præter tradita hic per Doct. uide B. Tho. 2. 2. q. 70. ar. 1. ad. de Ias. in l. præscriptione, C. si contra ius, uel util. pub.

CAP. I.

Causam † matrimonij, q̄ inter M. mulierem, & filium R. vertitur, commisimus iudicibus terminandam.

¶ Ideoque mandamus, quatenus testes ab alterutra partium in suę assertionis testimoniū inuocatos, ne veritatem occultent, a diligentius moneas & inducas. Si autem odio, vel gratia, vel timore b se subtrahant, eos ad ferendum testimonium coram præfatis iudicibus, vel eorum † nuncio, c quem ad hoc miserint, ecclesiastica districtione compellas.

¶ Itē presbyteris Pontię. †

¶ Vbi testimonium est necessarium, cōpellendi sunt testes ad illud ferendum, etiam per suspensionis, excommunicationis, & depositionis sententiam.

CAP. II.

Cum † super causa, quę vertitur inter Prænestinum Episcopum, & Sublac. Abbatem, sit testimonium vestrum necessariū: Mandamus, quatenus perhibituri testimonium veritati, Apostolico vos conspectui præsentetis. Si vero non veneritis, d sciatis vos ab officio, e & beneficio ecclesiastico Apostolica auctoritate suspensos. Et f si nec sic veneritis, excommunicationis, & depositionis g sentētiam poteritis formidare.

[Gl. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

c ¶ Eorū nūcio.] Puta, si fuerint debiles, vel infirmi, vel egregia persona. s. tit. prox. si qui test ū, & ff. de iureiu. ad personas arg. contra 3. q. 9. testes. ibi dicit q præsentes debent esse testes, illud intellige de illis personis q̄ ad iudicium venire pñt. Vel intellige illud in criminali, vbi testes debent esse in psentia iudicis: hoc in ciuili, & hoc bene distinguitur. C. de f. instr. auth. apud eloquentissimum exigitur enim, vt in criminali sint coram iudice, & nōn solum ex dictis, sed etiam ex gestis iudex informet motum animi sui, ff. de testi. l. 3. §. item Diuus.

Cum super.] Per excōicationis, suspensionis, & depositionis sñiam, cogendi sunt testes. Tria facit. Primo pcipit. Secūdo punit cōtenentē. Tertio aggrauat. Scda ibi. Si vero. Tertia ibi. Et si Abbas. CASVS. Mandat Papa quibusdā presbyteris quatenus ad psentiā suam accedat perhibituri testimonium veritati, sup cā q̄ vertitur. Itē Epm Prænestinum, & Abbatem Sublacē. Si vero nō venerint, sciāt se ab officio, & beneficio suspensos, & si nec sic venerint, sententiam excōicationis poterunt formidare. Nota, q crescente cōtumacia, crescere debet & pœna.

† In aliquot antiqs ita: Pontiæ, & Asiæ, sed Asisij puto scribendū, alias Pontiæ, & Asiliæ.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. & post Concil. Lateran. sub Alexan. III. par. 8. cap. 1.

d ¶ Veneritis.] In termino constituto supple, & tunc sufficit, vt veniant ea hora qua possint expedire officiū suum, sup. de offi. deleg. consuluit, & arg. ff. de condi. & demon. l. 4. in fi.

[Gl. seq. reci. per contrarium de decr. cum non ab homine, vbi remittit.]

e ¶ Ab officio.] is est ordo, cum culpa incipit a contumacia. tunc debet excommunicari, 23. qō. 4. forte. Secus si a crimine, tunc debet deponi 81. distinctio. dictum, & supra de iudi. cum non ab homine. vbi de hoc.

[Gl. seq. no. quod plures, & c.

f ¶ Et si nec veneritis.] no. arg. quod in vna citatione possunt fieri plures citationes: sicut etiam fit de consuetudine propter difficultatem citationum, vt sup. de do. & contu. ueritatis. & c. cum dilecti, & sup. de in integ. rest. tum ex litteris.

[Gl. seq. quærit, & soluit.

g ¶ Depositionis.] & sic crescente contumacia crescere debet & pęna, sup. ut lit. non contest. quoniam, in fi. ff. de pœ. relegati, nisi necessitas sit impedimento, arg. ff. de arbi. Celsus, §. idem ait, non enim in omni casu excōmunicare eum intelligitur, arg. ff. de solu. si seruus decē, in fi. Quid si excōmunicasset eum, nisi uenisset in term. no

termino nulla exceptione facta, nunquid erit excommunicatus si non potuit venire? 1 In casu tali saltem quo ad Deum, non est excõicatus, quia impossibile præceptum non ligat. ff. quæ sent. sine app. rescind. l. Paulus 2. Sed quia ecclesia illud ignorat, doceat de impedimento, & absoluetur sine difficultate a grauamine, arg. ĵ. de sent. excom. sacro. sic ex eadẽ cã reuocatur sñia diffinitiua, nec mãdãda est executioni, ff. de iu. si ꝑtor, & ĵ. de re iu. cũ Bertold⁹, & c. cũ olim, multo fortius excõicationis sñia tenet: sed ꝓbato impedimẽto siue grauamine (vt dixi) debent absolui.

† Iann.
† Ian. Epo.

S Vper eo.] In prima ponitur decisa consultatio. In secũda rñsio: ibi, Consultationi, in qua distinguit, & ẽm mẽbrũ prosequitur: ibi, Verum, cuius responsio moderatur: ibi, Nisi, & demum quęrentem instruit: ibi, Licet. Abbas.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cõp. & c. 7. par. 8. post cõci. Later. sub Ale. III. Et de materia notorij, & an in eo requirat probatio, uide late p Sayc. Alber. & al. os in l. ea quidẽ. C. de accus. & per Iul. Cla. in pract. cri. §. fi. q. 9.

CASVS. Aliquis cõuenitur de aliquo facto coram iudice, ille factũ negat, quæritur an illi, q inter fuerunt negotio, cogendi sint ferre testimoniũ veritati? Respõdet Papa, si factũ notoriũ est, nõ sunt necessarij testes, cũ talia probationem, vel ordinem iudiciarium non requirãt. Si vero non est notorium, & is qui cõuenitur, factum negauerit, testes q interfuerunt, monendi sunt, non cogendi: nisi forte timore adnersæ partis a ferendo testimonio reuocentur. de iuris rigore tamen indistincte sunt cogendi. Not. quod factum notorium non requirit probationem. Item not. quod testes sunt compellendi dicere veritatem.

† Dictio de, deest in vetustioribus.

¶ Idem Genuen. † Archiepiscopo.

¶ Testis, qui timore aduersæ partis se subtrahit testificari compellitur adde et in criminali secundum cõmunem intellectum: & sic aliquid additur ad cap. 1. supra eo, & c. dilectorum, infra eo.

CAP. III.

S Vper † eo [a] & infra. ¶ Consultationi tuę taliter respondemus, quod si factum est notoriũ, non eget testium depositionibus declarari, cũ talia probationem, vel ordinem iudiciarium, non requirãt: [b] Verum si non est notoriũ, & is qui conuenitur, factũ negauerit, testes qui interfuerunt facto, monendi sunt: non cogendi [c] ad ferendum testimonium veritati. Nisi forte timore [d] aduersæ partis constiterit iudici, eos a ferendo testimonio reuocari. Licet ad hoc passim [e] possint † de iuris humani rigore compelli.

monitus est, & non vult testificari, præsumitur contra ipsum, ꝙ non bono animo hoc faciat, & ex hac præsumptione compellitur. ar. C. qui mili. non pos. super seruis. lib. 12. & testes inuiti cogendi sunt. C. de testi. si quando. Auth. sed hodie. & sic hodie seruat, 2 & si constaret, ꝙ pars aduersã hoc faceret, debet excõicari, ŝ. tit. ꝓxi. cũ cãm, 1. §. ꝙ si forte. & c. constitutis 1. e ¶ Passim.] s. 3. in ciuilibus, sed in criminalibus non, nisi agatur ciuiliter, vt ĵ. eo. c. dilectorum.

¶ Idem.

¶ Compelluntur testes etiã in criminali, quos accusatus malitiose accusatoris subtraxit. h. d. secundum verum, & communem intellectum. Abbas.

CAP. IV.

P Eruenit ad audientiam nostram, quod cum I. Prior S. Laurentij, coram te fuisset de simoniæ, & adulterij crimine accusatus, quendam, qui contra eum ducẽdus erat in testimonium, iuramento [f] adstrinxit, vt non deponeret contra ipsum: & infra. ¶ Nos igitur attendẽtes, quod nemo debet [g] aduersario instrumẽta [h] (quorũ appellatione testes continentur) subtrahere: & qđ tã ille, qui subripit instrumenta, quam qui aduersario parem † aduocationis copiam subtrahit, iniquã ostendit [i] a se litem fouerí, & experiri debet in se iudicis auctoritatem elusam: [k] Respondemus, ad

2 Standum est ergo interpretationi consuetudinis secundũ P. Io. An.

3 Hęc glossula non hr in antiquis exẽplaribus.

P Eruenit.] Cõpellitur testis illius fraude detegere, qui aduersario probationes copiã subtrahit, sic cõiter summatur cõis diuisio. Scda: ibi Nos igitur. Abb. Sic. CASVS. Quidam nomine Ioan. de S. Laurentio accusatus coram iudice suo de simonia, & adulterio, astrinxit per iuramẽtum quendam, qui ꝯ eum ducendus erat in testimonium, ꝙ ꝯ ipsum non deponeret. Dubitauit iudex qualiter aduersus eũ sit procedendũ, & an testis ille sit cogẽdus ad testimoniũ proferendum: quæsiuit a Papa quid iuris sit: Papa considerans, ꝙ nemo debet aduersario suo instrã subtrahere, quorum appellatione, & testes continẽtur, & ꝙ ille, q hoc facit, & qui parẽ copiã aduocationis subtrahit aduersario suo, iniquam ostẽdit a se litem foueri rñdet ipsum testem cõpellendum ad detegendum commentum tantæ calliditatis, & fraudis. Not. quod nullus dẽt subtrahere aduersario suo instrumenta, vel testes, vel parem copiam aduocationis, alias potest puniri a iudice. Item nomine instrumentorum continentur, & testes.

† Cap. 1. tit. de ꝓsum. in 2. compi. & vide l. 1. ff. de fi. inst. & l. 1. q eũ ff. de iniurijs, & gl. in l. si qñ, C. de testib. & Spec. de testiũ cõpulsione.

† In aliquot antiquis exẽplaribus ita: parẽ aduocationis seu defensionis copiam, &c. al. partem ĩ duobus vetustissimis.

[Gl. seq. incipit casum.]

a ¶ Super eo eo.] qõ fuit talis: Aliquis cõuenitur de aliquo facto manifesto, quæritur an illi, qui facto interfuerunt sunt ad ferendum testimonium compellendi.

b ¶ Non requirant.] quantum ad examinationem, vel probationem, sicut nec in confitente necessariæ sunt partes iudicis, ff. ad legem Aqui. proinde si occisus, sententia tamen necessaria est. ĵ. de diuor. porro.

[Glo. seq. recitetur per contrarium de decret. supra proxima.]

c ¶ Non cogendi.] hoc intellige a principio. primo. n. sunt monendi, & postea si noluerint sunt cogendi, vt sup. eo. c. prox. clerici vero in causa laicorum cogi non debent nisi cum aliæ probationes haberi non possunt, 14. q. 2. quamquam.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

d ¶ Timore.] Sed quis probauit hoc? Certe eo ipso, ꝙ

1 Hæc q. no. 4. q. 5. c. vno, in gl. sed pone, & in Spe. de cit. §. pe. ad fi. & facit, ꝙ no. ĵ. de sol. Odoardus, & qđ dixi de offi. dele. P. & G. & vr̃ expeditum de sen. excõ. l. venerabilibus. §. idem, lib. 6. Io. And.

f ¶ Iuramento astrinxit.] ꝙ fuit temerarium, & illicitũ & ideo non seruandum: vnde non obstante tali iuro compelli debet ferre testimonium super negotio principali, sup. tit. prox. intimauit, & c. constitutis, & debet denunciari non teneri illo iuramento, vt in c. constitutis, & ĵ. de acc. olim, vbi de hoc Ber.

g ¶ Nemo debet.] hæc verba habuisti, sup. tit. proxim. constitutis, & 3. q. 7. c. iufames, §. sunt autem, ver. siquis autem, & C. de postu. prouidendum. Bern.

h ¶ Instrumenta. 4. quod qui fecerit, tenetur ad interesse, 11. q. 2. si quis de clericis.

i ¶ Ostendit.] Præsumptiue: sicut præsumitur contra illum, qui ad pecuniæ corruptelam descendit, C. de pę. iu. qui. ma. iud. l. 1.

K ¶ Elusam.] Quia instrui iudex non poterat super causa illa procurante, ff. de offic. proconsul. nec quicquam, §. vlt.

a Adde hic, ꝙ appellatione instrorũ, vt dicit text. veniunt testes tũ in termino dato ad ꝓductionẽ instr. nõ põt testes ꝓduci. l. testiũ C. eod.

[Glo.

[Glo.seq.teci.per q.an super principali cogi dēat. Pon't opin. Lau. quā partim approbat, demū ponit contrariam cui signat contrarium, inf.eo.cap.penul. & ibi remittit,]

a ¶ Cōmentum.] ex hoc videtur, quod non sit cogē-dus dicere veritatē. sup principali, sed tantummodo reuelare hanc fraudem, & hoc dicebat Lau. & debebat procedi in causa tanq̄ depo suisset cōtra illū, & sic habebat illū pro producto fraude reuelata, 1 & sic seruibit iurm suum, & hoc colligi videbatur ex antiqua decr. Sed hoc nō est verū, vt hic dicit, & qđ dictū est, ad detegē dum tantæ fraudis, & c supple. & nihilo minus super principali debent cōpelli, vt dicūt illa iura, ar. s̄.ti. pxi. intimauit, & cap. cōstitutis, & arg. j̄.eo.c.vlt. & ar. cōtra, j̄.e. dilectorū. vbi soluitur. Dic, ꝙ non compellitur super principali, vt dicebat L. sed ad fraudē detegēdā debet cōpelli, vt postea denunciet non teneri illo iuramento, postea poterit iurare super principali si voluerit, sed nō debet cōpelli, & si planū est, & nullū contrarium, vt dicit Lau.

† al. commerciū, quę vox ē est I antiq. cōpi.

† Seboien. Gobien.

† Cap. I. e. ti. in 2. cōp. Et de materia vide Iu. Clar. ī prac. crimin. § fi. q.24.

1 Quasi dicat, ꝙ si haberet aliū testē vinceret, ad hoc C.de pb. si. possessionē, qđ non credit Vincen. sed forte sm eū defertur tunc iurm, sup. de procu. ex. insinuatione. Io. And.

detegendum tātæ fraudis & calliditatis commētū,[a] †ipsum testem merito cō-pellendum.

Clemens iij. Segobien. † episcopo.

¶ Si res aliter probare nō potest etiam in causa criminali compellendi sunt testes, hoc dicit secundum lecturam notabiliorem.

CAP. V.

ij PEruenit † ad nos, ꝙ cū a laicis enormis & intolerabilis iniuria clerico multis astantibus, & videntibus inferatur, iniuriantes in causam tracti, negant se tantum facinus commisisse, & cum læsus eorum testimonio, q̄ præsentes extiterāt, hoc probare desideret, illi nolunt veritati testimonium perhibere, & infra.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod hi, qui de rebus ecclesiasticis[b] testificati recusāt,[c] si aliter veritas nequiuerit elici, ad illud sunt per censuram ecclesiasticam compellendi.

PEruenit.] Super probanda iniuria clerico illata cogēdi sūt testes, h.d. Cōis diuisio. Secun da ibi. Consultatio ni. Abb. Sicul.

CASVS. Laici frequenter enormem, & intolerabilē iniuriā inferunt clericis multis præsentib & videntibus: iniuriantes in cām tracti negant se tale facinus cōmisisse, clericus p illos, qui præsentes erāt desiderat intentionē suā pbare, sed illi nolunt testimoniū perhibere, quæsitū fuit a Papa qd iuris esset? Et ipse rn̄det indirecte, ꝙ ij, qui de rebus ecclesiasticis testificari recusant, si aliter veritas hēri nō pōt, ad illud sunt, per cēsurā ecclesiasticā compellendi. No. ꝙ ij de rebus ecclesiasticis nolūt testificari, sunt [illegible] cogēdi.

b ¶ Ecclesiasticis.] nomine 2 rerum ecclesiasticarum intelligo clericos, & ita videntes clericū lædi testifi cari cōpellunt 12.q.2. ecclesiarū seruos, & int. de vi. & hon.cle.c.vlt. & ita pōt intelligi, q̄a iniuria crimē est, nam qui de iniuria condēnat, infamis efficitur, j̄. de re iud. cum te, ff. de ijs qui no. infa athletas §. vlt.

2 Hæc glo. nō habetur in antiquis exēplarib⁹.

[Glo seq obijcit, & dupliciter soluit, ad primam solutionem signat contrarium, & remittit.]

c ¶ Recusant. attende consultationē, & responsionē, & sic videbis, qđ nō directe rn̄det ad īterrogata. sim. s̄. de test. cū in tua, vbi ita īdirecte rn̄det. Sed dicas, ꝙ eo ipso, ꝙ rn̄det, vt super reb ecclesiasticis cōpellēdi sunt, a ꝯrio sensu rn̄det, ꝙ super illa iniuria nō sunt cōpellendi ferre testimoniū: qđ. n. de vno ꝯsitetur, de altero negare vr, inf. de psum. nōne. & 25.d. qualis, & hoc ideo: quia in criminalibus testes nō cōpellātur. inf. eo. dilectorū: quia iniuria crimē est: vnde qui de iniuria condēnatur, infamis efficit, inf. de re iudic. cum te. ff de ijs q no. inf. athletas, §. vlt. Arg. cōtra j̄. eo. sup his, & c. seq. soluit hæc cōtrarietas, inf. e. dilectorū. Vel dic, ꝙ psecutio iniuriæ appellat hic res ecclesiastica, & ītellige, ꝙ ciuiliter hic agebat p suo interesse 3 de iniuria, alias nō cōpellunt testes. 4 qđ intelligo de iniuria facta ordini clericali. B

¶ Idem.

¶ Super consanguinitate probanda cogendi sunt testes. Ita communiter summatur. Sed Panor. non placet hoc summarium, & ideo summat, sicut c. I. supra eod.

CAP. VI.

CEterum † quod super consanguinitate cogendus sit testis phibere testimonium veritati, non dubitatur a nobis cū id tā ius scriptum[d] approbet quam cōsuetudo actibus[e] vtentium approbata, † si ipsum[f] constiterit odio, vel gratia, veritatem supprimere, aut timore.[g]

¶ Cœlestinus Tertius.

¶ Testis synodalis, qui coram ordinario super matrimonio deposuit, non cōpellitur iurare super eo coram delegato hoc primo. Propter superuenientem infamiam a testimonio repellitur, hoc secundo. Potest tamen si errauerit incontinenti non ex interuallo dictum suum corrigere. hoc tertio.

CEterum.] CASVS. Quærebat, si testes sunt cogēdi in cā matrimonij dicere testimoniū sup cām? Et rn̄det ꝙ sic, tam de iure quā de consuetudine cōprobata, 14.q.2. quamq̄. Not. quod in causa matrimoniali testes sunt compellēdi ad ferendum testimonium, & est notabile in causis de facto.

d ¶ Sriptum.] tā canonicū, quā ciuile, 14.q.2. quamquam, & sup e. per totū, & C. de testibus. si qn.

e ¶ Quam cōsuetudo actibus.] est autem (vt hic satis apparet) consuetudo ius quoddam moribus vtētium approbatum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex. d. r. consuetudo, & cōsuetudo est optima legū interpres, sup. de consue. cum dilectus. & sic compellendi sunt testes tam iure scripto, quam non scripto. s. consuetudine sup. de consue. cum dilectus, vt hic patet.

3 Puta ad impensas factas, & operas amissas secūdū Pet. & Ab. Ioan. And.

† Cap. 2. e. ti. in 2. cōp.

† Vide tex. in l. 3 & ibi Cy. C. quæ sit lon. ꝯsue.

4 In anti. subiungebatur, ꝙ si clerici iniuriā pbare non possent, staretur ipsorum iuro, sed q̄a continebat iniquitatē fuit remotū p ꝙ ar. Hos. de ītētione Papæ fuisse testes cogendos. Io. An.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f ¶ I. sum constiterit.] & quis probabit, iam dictum est, quia eo ipso, ꝙ monitus non vult testificari, præsumitur contra ipsum, vt statim compellatur, nec est alia necessaria probatio, & hæc leuis presumptio sufficit, argumen. ff. de petit. hære. si quis libertatem, §. plane Bernardus.

[Gl. seq dupliciter exponit, ꝙ hic de odio dicitur.]

g ¶ Timore.] timor pōt referri ad multa siue odio personę, vel timore: hoc cōtingat, cōpelli debēt, s̄. ti. proxi cōstitutis, & c. intimauit. & s̄. eo. peruenit, 5 ēt odio ipsius sacramēti, quod quidem tenui religione abhorrent, C. de fi instrumē. l vlt. & j̄ de simon & si qōnes & tūc fortius debēt cōpelli, alias si nollēt iurare damnando 6 iuramentum, tāquam hæretici debent condēnari, inf. de hære. excommunicamus. §. fi.

5 Cōcor. l. r. §. in oper is, & ibi Bald. de nc. ope. nun.

6 Hæc fuit hæresis Pseudoapostolorum & Valdēsium. Eymericus in Directorio Inquisitor. par. 1. q. 12. & 14.

Præ-

PReterea.] Cōmuniter ſummatur, vt in rubro, ſed quia varijs modis intelligitur poſſet aliter ſummari. Et quia hæc ſummario generalis pōt conuenire cuilibet intellectui, tranſeo pro nūc cū communi ſummario. nam ex inf. dicendis patebit clare intellectūs. Tres ſunt partes, quæ per ſe patent, Abb. Sicul.

CASVS. Cum epſ viſitat parochiā ſuā, cōuocato populo facit aliquos honeſtiores de plebe iurare, ꝙ ipſi diligēter inquirent, ſi aliqui cōſanguinei matrimonialiter ſunt cōiuncti, vel ſi aliqui tales cōiungi velint, ꝙ denūciabūt epō, vel eius miſſo: teſtes iſti dnr ſynodales, de quib. legitur, 35. q. 6. epſ in ſynodo. & hoc ſecundum conſuetudinem alicuius loci, vt hic dicit, quos ciuitas tua nūcupat ſynodales. Secundum hoc ſic pone caſum: Teſtes iſti corā epiſcopo. vel corā capitulo ſemel tulerunt teſtimoniū ī aliqua cauſa, ſed cauſa illa poſtmodum peruenit ad aliquē delegatum, ſuper eadē cauſa nō debent cōpelli iterato iurare, dūmodo delegatus ueritatē aliter intelligere poſſit: niſi forte articulus nouæ q̄ſtionis emergat. Secundo dicit, ꝙ ſi teſtes iſti poſtquam in cōmuni iurauerūt, infamiā contraxerunt, debent a perhibendo teſtimonio remoueri, & ſi teſtes iſti ī ſuo teſtimonio errauerūt, ſed nō ſtudioſe, & in cōtinenti ſe correxerint, reprobari nō debēt, ſecus erit autē ſi ſuæ correctioni interpoſuerint interuallum. Not. qđ teſtis ſemel tm̄ in cauſa iurare debet. Itē teſtis ꝓpter infamiā a teſtimonio remouetur. Itē teſtis in cōtinēti poteſt corrigere dictum ſuum, ex interuallo non.

CAP. VII.

PReterea † ſi teſtes publici, quos tua ciuitas nūcupat ſynodales, [a] ſuper cauſa matrimonij coram te, vel tuo capitulo ſemel teſtimonium reddiderint, non debent compelli, vt in præſentia alicuius delegati iudicis, ſuper eadem cauſa iterato [b] præbeāt iuramentum: dummodo aliter [c] fiat fides iudiei delegato, niſi forte articulus nouæ quæſtionis [d] emergat.

¶Huiuſmodi † vero teſtes publico iure poſſunt propter infamiam a perhibendo [e] teſtimonium remoueri, [f] ſi eam poſtq̄ in cōmuni [g] recepti fuerint, cōtigerit cōtraxiſſe. Quorum teſtimonia ſi quādoque non ſtudioſe, ſed in proferendo errauerint, & ſe in continenti [h] correxerint, reprobari nō debent: ſecus autem erit ſi correctionis ſuę interpoſuerint interuallum.

¶Inno. III. Priori Sancti Fridiani, & magiſtro P. canonico Piſano.

¶ Cum de fama vel vitio falſitatis inquiritur, cogēdi ſunt teſtes. hoc dicit ſecundum Ioan. And. ſed ſecūdum Pan. nimis reſtringit textum.

CAP. VIII.

SVper † his, [i] & infra. ¶ Ceterum volumus, & mandamus, vt ſuper inquiſitionis articulis, [k] tam de fama electi, quàm

a ¶ Synodales.] de quibus habes, 35. q. 6. epiſcopus in ſynodo, inf. de accu ſicut olim.

b ¶ Iterato.] Iuramentum. n. iſtorum teſtiū ad totū tempus debet extendi, dū durant in officio illo, poſtquam iuramentum illud in ſynodo præſtiterunt ſiue corā ordinario, ſiue corā delegato cā illa tractetur, vt hic innuit, ſicut iuramentum calumniæ ad omnia quæ in cauſa contingunt extenditur, 1 C. de iuramen. cal. auth. in hoc iuramento.

[Glo. ſeq. arg. a contrario, & illud reprobat.]

c ¶ Aliter.] & ſi aliter non fiat fides, innuit hæc lr̄a, qđ iterū iurare debeat corā delegato ēt pro eadē cā, ſed non vr̄ quod iterum iurare debeant. vn̄ ſatis pōt ſuppleri, maxime, ſicut & teſtis ex quo ſemel iurauit ferre teſtimoniū in aliqua cauſa, non debet amplius iurare ſuper illa niſi emerſerit aliquid de nouo.

d ¶ Quæſtionis.] tunc enim dēt iurare ſuꝑ articulo illo nouæ quæſtionis quia primum iuramentum non extenditur ad illum articulm nouæ quæſtionis, quia cum præſtitit illud in ſynodo, vel corā epiſcopo, nō cogitabatur de illo, & ꝙ iterum iurare debeat, ꝓbat̄ ſup. ti. proxi. fraternitatis, vbi nouus articulus ꝓbat̄ tam per antiquos teſtes, quā per nouos: prius p̄ſtito ab omnibus iuramento, vt ſup. tit. prox. ea. de teſtib. & C. de tempo. appel. per hanc.

e ¶ A perhibēdo. not. ergo ꝙ teſtes hmōi ſynodales propter infamiam ſuperuenientē remouentur a teſtimonio perhibendo, non autē a perhibito: quia infamia vel delictum ſuperueniēs nō vitiat quod legitime factū eſt, inf. de eo q cog. conſang vxo. ſuæ diſcretionē, & ca. tuę, & c. Iordane, arg. C. đ teſt. l. 1. 2. & 3. q. 7. c. infamis, §. verū, ff. đ off. p̄to Barb. ſic reſcriptū Papæ non caſſat ea, quæ legitime facta ſunt, ſupra de reſtitu ſpolia. audita.

f ¶ Remoueri.] habes hic ꝙ infamis repellit̄ a denūciatiōe, vt ĩ. deſponſ. cū in tua, & inf. de accuſa. cum dilectus filius, & c. ſicut olim, & ff. de populari act. popularis actio. Hugo. contra Ber.

g ¶ In communi.] i. in ſynodo, vel auditorio cōmuni, 35. quæſt. 6. epiſcopus in ſynodo

[Glo ſeq. reci. per q. & ſoluit. In fin. ſignat contrarium, & ſoluit.]

h ¶ In continenti.] .i. in eadē inſtantia 3 iudicij, antq̄ loquat̄ partib. vel antq̄ recedat a p̄ſentia iudicis: q̄a poſtea ſubornat⁹ pręſumit̄: ſed hoc poſſet intelligi habito reſpectu ad qualitatem pſonæ, vt ſic poſſit corrigere vel addere ēt ex interuallo 4 Qualiter intelligatur in continēti, ꝓbat̄, ff de verb. obli. ꝯtinuus actus, ff. de adulter. qđ ait lex. §. vlt. in fi. C. đ erro. aduo. l. vlt. & 32. q. 1. apud miſericordem, & melius, ſup. de ele. q̄a pp ibi inuenies multas expoſitiones huius verbi in continenti, ſiue mox. Arg. contra. 35. q. 9. quod quis cōmiſit. Sed illa contraria non tangunt hoc.

SVper his] CASVS. Quidā electus fuit in epiſcopū Lucañ. quidā canonici ſe oppoſuerunt dicentes, quod erat malæ famæ, & quod matrimonium contraxerat cum vidua, & litteras ꝯ ipſum nomine capituli ad dn̄m Papam miſerunt: ſuper his articulis cōmiſit Papa inquiſitionē: dubitabatur an teſtes ad hæc ꝓbāda debeant compelli, Rn̄det Papa, quod teſtes, qui ad hæc probanda nominati fuerint, compellantur.

i ¶ Super his.] hæc decre. eſt pars illius, quam habes. inf. de accu. ſuper his. in fi. illius deciſa eſt. Et de hac materia loquitur ſup. tit. prox. tam litteris.

[Glo. ſeq. ponit caſum.]

k ¶ Articulis. Ex hoc loco potes ſumere caſum tā illius, decr. tā litteris. ſ. ti. prox, quā illius, ſuper his ĩ. de accuſa. Quidam electus fuit in epiſcopum Lucañ. qdam ſe opponebant electioni illius dicentes, quod erat malæ famæ, & quod matrimonium contraxerat cum vidua. Item iſti, qui opponebant ſe, litteras cōtra electū nomine capituli domino Papæ miſerunt, quas tam electus quam capitulum falſas dicebant, & capitulum neſciuiſſe de litteris illis, & de iſtis articulis mandat Papa inquiri, & ad hæc probanda teſtes ſunt compellendi.

† Cap. 3. eo. tit in 2. cōp.

† In plurib. vetuſtis codi. ita. Hmōi vero teſtes publici, iure pn̄t, &c. & in paucis hr̄, vt in contextu.

1 Dicit hic Ho. hoc eſſe gn̄aliter in oīb. officialib. q iurant officiū exercere, ſiue sīt teſtes, ſiue iudices, ſiue tabelliones, vel nūcij, cū videto.

2 Satis eſt quod teſtis adhibit⁹ teſtō cōi opinione eo tēpore habebebat̄ pro libero. Io. An.

† Cap. 3. tit. de acc. in 3. comp. Adde hic Gui. Papæ.

3 Quidam dn̄t quod teſtis pōt reuocare errorem vſq; ad ſn̄iam, ſicut & principalis, C. đ iur. & fac. igno. l. error, qđ non placet Go. Io. And.

4 Vn̄ dicit Ho. qđ licet multa ſint ſcripta, ipſe putat hoc arbitrariū, vt conſiderata qualitate pſonæ quantitate interualli, colloquio partiū, & reliqs circūſtantijs, iudex correctionem admittat. vel nō, & facit, quod dixi ī tex. Io. And.

[Gl.

[Gl.ſeq.ſignat contrarium,& remittit.]

a ¶ Cogatis.]hic compelluntur teſtes in criminalib.& etiam in irregularitate,ĩ.eo.c.proxi.& ſic eſt ɔ̄,ſup.eo. peruenit,& ĩ.eo.dilectorum,vbi ſoluitur.

CVm contra.] Super crimine falſi cogendi ſunt teſtes ſic ſummat. Ioan. And. Sed certe non elicitur hoc ſimpliciter ex textu, q̃a mandat ſub cõditione,ſi ſe gratia,odio, &c.& ſic non ponit ſpeciale in crimine falſi: quia ſic loquit in alijs cauſis criminalibus, ſup.eo.ſup eo.Communis diuiſio. Secunda ibi,Nos igitur.Abbas Sic.

CASVS. Magiſter Rodulphus impetrauit litteras a ſede Apoſtolica, dum ipſe tam per ſe,quam per procuratorẽ illis litteris vteretur, obiectũ fuit ei, ꝙ eſſent falſæ,quod cum ipſe negaret,pars aduerſa voluit hoc probare, petens vt teſtes quos ad hoc probandu nominare compellerẽtur: quæſiuit Archiepiſcopus cui litteras dixerat ſupradictas vtrum teſtes ſuper articulo falſitatis huius eſſent compellendi? Rñdet Papa, ꝙ ſi ſe gratia odio, vel timore ſubtraxerint compellat eos veritati teſtimoniũ perhibere. Not.teſtes in criminibus compellendos.

litteris contra eum ſub nomine longe maioris,& ſanioris partis capituli deſtinatis, cogatis [a] teſtes q̃ nominati fuerint,perhibere teſtimonium veritati.

¶ Idem Archidiacono Mediolanen.

¶ Teſtes,qui ſe ſubtrahũt, etiam in criminali cogendi ſunt.

CAP. IX.

CVm contra magiſtrũ R.ſuper eo, quod dicitur a ſede Apoſtolica falſas litteras reportaſſe, ac eis per ſe,vel per procuratorem vſum fuiſſe,tibi direximus ſcripta noſtra. poſtulaſti per ſedis Apoſtolicæ oraculum edoceri,vtrũ ſuper præfato vitio falſitatis,teſtes compellere, [b] debeas nominatos.

[Glo.ſeq.ponit dubitationis cauſam, ſignat contrarium,& remittit.]

b ¶ Compellere.]dubitationis cauſa fuit: quia videbatur,quod in criminibus non ſunt compellendi teſtes, in auth.de teſtib.§.quoniam,colla.7.ar.C.eod.ſi quando in princ.ex eo, quod dicit ibi, in pecuniarijs cauſis teſtes cogendos,videtur.quod non in criminalibus,ſed contra hoc mandat Papa,ſcilicet, quod compellantur, & ſupra cap.proxim.& in ſequ.cap.dicit, quod in criminalibus non compellantur, ſed ibi habetur contrariorum ſolutio, 1 & quando compellantur, & quando non.

1 Et ibi dicam, ꝙ hic no. Inno. & Hoſtien. de probanda exceptione criminũ ɔ̄ teſtes.Io.And.

DIlectorum.] CASVS. Inter capitulum Vulteran.ex parte vna,& Epiſcopum eorundem ex altera,ſuper diuerſis articulis per conuentionis, & reconuentionis modum quæſtio vertebatur procuratoribus. vtriuſq; partis in pręſentia Papæ ɔſtitutis,lite ɔteſt.Mãdat Papa quibuſdam, quatenus teſtes, qui fuerint nominati,ſi ſe odio, gratia, vel timore ſubtraxerint, per cenſuram eccleſiaſticam compellant veritati teſtimonium perhibere. Nota teſtes ſuper criminibus non compellendos.

[Glo.ſeq.habet duas partes. Prima dicit, teſtes in ciuilibus cogendos,excipit mediatores,& certos priuilegiatos.Secunda ibi, In criminibus tractat principaliter de ipſoruui compulſione in criminibus, & facit ſeptẽ. Primo alleg.pro & cõtra Secundo ib, Super hoc ponit opi.quæ habet illos cogi cum de crimine ciuiliter agitur.Tertio ibi,Sed huic,illam impugnat. Quarto ibi, Ideoque ponit opin.ſuam, quæ habet illos non cogi etiam cum de crimine ciuiliter agitur.Quinto ibi, Qualiter,reſpondet ad contraria,opin.ſuam reaſſumẽs.Sexto ibi, Alij, reaſſumit, & coadiuuat opin.contrariam, dicens illam æquam.Septimo ibi,Inno.ponit opin. Innocentij.]

¶Nos† igitur reſpondemus,quod teſtes pręd icti, ſi ſe gratia,odio, vel timore ſubtraxerint,per cenſuram eccleſiaſticam debes appellatione remota compellere veritati teſtimonium perhibere.†

† Nos igitur taliter,&c.

¶Hono.III. Abbati ſancti Eugenij; & magiſtro G. Cano.Senen.

¶ Non ſummatur propter varietatem lecturarũ, nec etiam diuiditur.

CAP. X.

DIlectorum filiorũ Vulterani capituli ex parte vna,& Epiſcopi Vulterani ex altera procuratoribus in noſtra præſentia conſtitutis:& infra.

¶Teſtes † qui fuerint nominati,præterquam ſuper criminibus [c] (ſi ſe gratia,

c ¶ Super criminibus.] circa compulſionem teſtium nota,ꝙ in cauſa ciuili, vbi aliter veritas haberi non poteſt, indiſtincte ſunt compellendi tã clerici 2 q̃ laici, ne veritas occultetur, 14.q.2.q̃q̃, & q̃a mortaliter peccant,qui veritatẽ occultant,11.q.3.quiſquis. vnde monitione præmiſſa indiſtincte compelli debent teſtes,ſup.eo.ſup eo. & eo ipſo ꝙ monit⁹ non vult teſtificari, p̃ſumitur ꝙ ẽt malitioſe hoc faciat, vt ſępius dictum eſt ſup. eo.cauſam. Qñq; tñ in pecuniarijs,cauſis non cõpelluntur, vt in mediatoribus,qui non compellunt̃ ferre teſtimonium in ɔ̄ctibus, in quibus mediatores fuerunt niſi de conſenſu partium, in auth.eod.§. qñ, colla.7. Item in alijs caſibus, q̃ quaſi priuilegiati ſunt 4. q.3.c.ſi teſtes.§.Itẽ ĩ criminalib.ver. item inuiti, & tribus cap. ſeq. In criminibus vero patet hic quod compellendi non ſunt,& arg ad hoc,C.eo. ſi quãdo,in prin.& ſup.eo.peruenit. In contrarium videtur quod bene ſunt compellendi,ſup.eo.ſuper his,& c. cũ contra.in quibus expreſſe compellitur,& arg. ſup. tit. prox.cũ cauſam, ver. teſtes autem, &c. ſed ibi ver. ille ſoluitur,& ad principales teſtes illud reſtringitur,& 4. q.3.§.item in criminali, ver.item lege Iulia publicorũ iudiciorum, ex eo enim ꝙ certæ perſonæ ibi non compelluntur,datur intelligi,ꝙ aliæ compellantur, quia ꝙ de vno negatur,de alio,&c.25.diſt.qualis,ff.eo.lege Iulia,illæ enim perſonæ priuilegiatæ ſunt propter connexitatem,vnde aliæ omnes compelluntur. Super hoc dicunt quidam, quod ſi agatur directe in modum accuſationis,non ſunt teſtes compellendi: Si vero ciuiliter agitur de crimine in modum exceptionis, vel denunciationis,aut etiam inquiſitionis,tunc compelluntur, ut ſupra eodem tit.ſuper his,& infra de ſimo.licet Hely.Sed huic diſtinctioni contradicit expreſſe hæc decre. quia non poterat agi criminaliter in hac decre. ſed ciuiliter tantum,duabus rationibus.Primo,quia hic agebatur cauſa conuentionis,& reconuentionis inter Epiſcopum,& capitulum.vt patet in antiqua, & quia per procuratorem,ut littera iſta dicit, procuratoribus conſtitutis,ſed procurator non interuenit in cauſa criminali,ĩ.de accuſa.uen ens.& ff.de publ.iud.l.pen.§. fin. 4.& 5.q.3.in criminalibus, & in crimine non fit mutua accuſatio,uel denunciatio, quia non relatione criminum,ſed innocẽtia reus purgatur,ff.de pub. iudicijs is qui, & 3. q.11.neganda.& ſic neceſſe eſt,ut dicamus quod hic ob jiciebantur crimina teſtibus, 5 ut a teſtimonio repellerentur,& ideo dicit, cogatis teſtes, ſcilicet

2 De hoc 2. q.6. ſtatuendũ, in fi.Io. An.

† Adde,ꝙ de iure ciuili mulctantur concor. l.1. ff. ſi q̃s ius. di. non obtem.

†Qualiter cogantur teſtes teſtificari, uide per Spec. titu.de teſte. §.ſequitur.

3 De his priuilegiatis ſatis in Spe.de teſte.§.pe.in prin. Io.An.

4 Al.1.& uide in ca. ueniens, prox. alleg. ſup 1. glo.Io. And.

5 Licet Hoſt. teneat opin. contrariam gloſſatori, iſtud tñ dictum bene ſi bi placet.Io. And.

vel timore subtraxerint) per censuram ecclesiasticam cogatis veritati testimonium perhibere.

¶ Idem Episcopo Bonon. & magistro B.

¶ *Ad detegendam veritatem coniurationis, cogũtur socij etiam iurati.*

CAP. XI.

Venerabilis frater noster Archiepiscopus Rauennatensis, proposuit, quod ciues Ceruicen. † cũ M. & I. quondam clericis Ecclesię Rauennaten. quãdam præsumpserunt coniurationem [a] facere contra eum: nihilominus in detrimentum eius dantes eis quandã pecunię quantitatem, & ad hæc celandã se astringentes vinculo iuramenti: vnde humiliter supplicauit, vt cum causam super his, & quibusdam articulis vobis duxerimus committendam, & ipse intentionem suã probare non possit, nisi testimonio ciuium prædictorum, † prouidere ei † (ne pro defectu testiũ pereat sua iustitia) dignaremur.

¶ Ideoque mandamus, quatenus monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis illos, quos videritis compellendos: vt ab huiusmodi iuraměto [b] absoluant, quos idem Archiepiscopus ad testimonium duxerit produ-

cét qui nominati fuerint præterquam super criminib. Ideoque dicendum est, quod super criminib. testes compellendi non sunt, siue directe agatur de crimine, siue ciuiliter, vt hic patet, & sup. eo. peruenit, & hæc est ratio: quia in infamiam alterius nemo debet facile prosilire: quia tales detractores dñr. 6. q. 1. ex merito, & c. trib. seq. ergo multo fortius nec compelli. Qualiter respõdebis capitulis, s̃ p̃ximis? Ad illud, super his, dicas ꝙ ibi cõpellun tur testes ad probandum infamiã siue irregularitatem ꝯ electum, ne indigna persona ad apicem dignitatis promoueať per surreptionem, quia vilis persona ad tantam dignitatem surreptione promoueri non debet, & iudex ex officio suo hoc facere debet propter publicam vtilitatem quia ille omnib. de sua plebe præficitur, & sic est quasi spãle in causa inquisitionis, & ĩ. de sim. licet Hely. & ĩquisitio nõ fit nisi vbi infamia p̃cessit: vnde ibi non compelluntur testes in infamiã alicuius, sed ex tali cõpulsione si probentur crimina oritur infamia, sup. tit. proxi. testimonium: & quia ibi agebatur de falso per inquisitionem: ideo compelluntur testes, ne talis falsitas remaneat impunita ex defectu testium: in quo casu intelligitur proxi. c. cum contra, quia dico illud speciale in crimine falsi, 1 & præcipue in litteris Papæ, in quibus multa specialia sunt ĩ. de crim. fal. ad falsariorum, & idem in casu seq. cap. Dico ergo, ꝙ vbicumque agitur actione odiosa, vel exceptione, per quam ad infamiam alicuius procedatur, non sunt compellendi testes (vt dictum est) nisi in casibus prædictis, secundum leges cõpelluntur, nisi in casibus, vbi specialiter non debet compelli, vt dictum est, & hoc dicunt Tanc. & Vinc. alij contrarium dicunt prout dictum est. Sed supradictis omnibus rationibus potest de facili respondeti secundum illos qui dicunt, ꝙ semper compellendi sunt testes: nisi agatur criminaliter tantum. Dic ꝙ nulla criminalis erat qõ inter Ep̃m, & capitulũ, sed ciuilis tãtum, vt patet in integra, in 5. compilatione, s. cõuentio, & reconuentio, & quod dicit: testes, qui nominati fuerint, cogatis veritati testimonium perhibere, si gratia, odio vel timore se subtraxerint præterquam super criminibus, sic debet intelligi, quod testes in ciuilibus quęstionibus sunt compellendi, sed in criminalibus non debent compelli, & sic Papa prouidit hic nouum ius, & sic cõtrarium nullum contra istos: & sic non oportet dicere, vt dicũt, quod hic erat controuersia inter Ep̃m & capitulum super pluribus articulis ciuilibus, & super criminalibus, & ꝙ isti erant procuratores ad excusationes tantum allegandas, vel ꝙ dati erant lite contestata; ista stare non possunt, vt patet in antiqua decre. & per iura prædicta, ciuilis enim & criminalis quæstio non concurrunt simul, imo criminalis præiudicat ciuili, 3. quæst. vlt. cap. non est §. aliquando. Sed magis æquum videretur, ꝙ semper compellerentur qualitercunque agatur, ne crimina remaneant impunita, dum tñ non criminaliter directe, nec per viles personas, quis condemnetur, arg. contra ĩ. de sent. excom. vt famæ, cum suis concor. ibi positis, & arg. ĩ. de collu. c. 1. & 2. & vlt. & sup. tit. proxim. cum causam, ver. testes autem, &c. & sup. eo. super his, &c. cum contra, & ĩ. c. proxi. Innoc. IV. dicit, quod vbi non est peccatum tacere id super quo testes inducuntur, non sunt compellendi. Sed si peccatum est tacere, compelluntur.

Venerabilis.] Diuiditur. Nam in prima parte ponitur iusta petitio. In secũda ipsius exauditio: ibi, Ideoque. Abbas Siculus.

CASVS. Ciues Cerui cen. cum duob. M. & I. quondam clericis Ecclesiæ Rauennatẽsis quandã fecerunt coniurationẽ ꝯ Archiep̃m Rauẽnaten. dãtes eisdem clericis quãdã pecunię quãtitatem: & ad hæc celanda se iur̃i vinculo astrinxerunt: Archiep̃s super his, & quibusdam alijs articulis, cõtra ciues & clericos p̃d. ctos ad Bonon. Ep̃m, & eius cõiudicem litteras impetrauit: vnde cum intentionem suam probare non posset, nisi testimonio ciuium prædictorum, supplicauit domino Papæ, vt sibi prouidere super hoc dignaretur: ne ergo ex defectu testium sua iustitia deperiret, mandat Papa eisdem iudicibus quatenus monitione præmissa per censuram Eccle. cõpellat illos quos viderint compellendos, vt ab huiusmodi iuramento absoluant illos, quos Archiep̃s ad testimonium duxerit producendos, & nihilominus si illi se gratia, odio, vel timore subtraxerint, simili censura cõpellant eosdem ad perhibendum testimonium veritati. No. testes compellendos ad coniurationem probandam. Item iuramentum temerarium non repellit a testimonio. Item impedientes iurisdictionem iudicis, possunt compelli, vt eum non impediant.

[Gl. seq. reci. per q. quæ sit pęna conspirantis contra Episcopum.]

a ¶ Coniurationem.] clerici enim qui contra Ep̃m suũ faciunt coniurationem, vel insidias ei parauerint, deponendi sunt, & tradendi curiæ seculari, vt puniantur, 11. q. 1. si quis sacerdotum, & cap. coniurationum, & & tribus c. seq. laici vero qui contra Episcopum suum conspirationem faciunt, sunt excommunicandi, & communione priuandi, 11. q. 1. conspirationem.

[Glossa sequens obijcit. & soluit, in fi. argumen. socium, &c.

b ¶ Iuraměto absoluant.] sed vĩ ꝙ non dẽant absolui, cum iur̃m non tenuerit, vnde potius denunciandi sunt nõ teneri, hmõi iur̃o ligati s̃. tit. proxi. cõstitutis, & c. intimauit, & s̃. de accu. olim, & ita hæc absolutio potius dĩ fieri ad cautelã, siue de facto, sic qñq; absoluuntur aliqui, vt possint testificari, sup. tit. prox. veniens, in fine, præterea & alia ratione iur̃m huiusmodi non tenuit: quia coniurationes huiusmodi illicitæ sunt, 11. q. 1. si quis sacerdotum, & c. coniurationum, & c. seq. ergo

† Coruieñ. Ceruieñ. Tremeñ.

† Vide l. fi. C. de hær. & l. quoties. ff. de q. & l. cũ probatio. ff. de probat.

† D. ctio, ei deest in multis antiquis.

1 Quid erit de crimine hæresis, simoniæ, & læsæ maie. s̃m Host. qui dicit se rõnem huius spãlitatis nõ videre. Io. And.

2 Dicit Pe. de Sã. hic, ꝙ per hæc verba gl. non recedit a superiori sua opin. ipse vero dicit hoc tenendum, ꝙ vbi iudex procedit ex officio ẽt in criminali, cogit testes si ad alterius petitionem nõ cogit. Io. And.

10

20

30

40

50

60

go tale iuramentum non est seruandum, cum uergat in dispēdium salutis æternæ ĩ.de iureiu. si uero,& 22. q.4.si aliquid,& in multis cap.eiusdē q.& quia non habuit tres comites,s.ueritatē,iustitiam,& iudiciū,ut ea. causa,q.2.animaduertendum:uel licet sit illicitum auctoritate propria,nō debet quis uenire ꝯ. arg. ꝯtra s.de ele ue nerabilem.Itē habes hic, ꝙ socius criminis admittit ad detegendā cōspirationē, imo certe tenetur illam conspirationē manifestare,& dnūciare.6.q.1.c.si quis cū militibus,in fi.& 79.dist.si quis Papa. Item in defectū probationis minus idonei testes admittun tur,qui alias non ad mitterentur,C.d hæ re.l.pe.& 4.q.3.c.si testes.§.itē serui responsio.& propter defectū testium admittunt, q alias admitti non debent. s. de elec. cum dilecti.

a ¶ Eos.]cum 1 fuerint absoluti, vt uoluerīt ferre testimoniu n propter iusiurandum, nihilominus, &c.

cendos: eos [a] nihilominus (si se gratia, vel odio, vel timore subtraxerint) distinctione simili compellentes ad perhibendum testimonium veritati.

TITVLVS XXII.

De fide instrumentorum.

¶ Gregorius.

¶ Instrumenti exemplum non solemniter sumptum, fidem non facit absque originali, hoc dicit secundum ipsius mentem.

CAP. I.

SI † scripturam authenticam [b] non videmus, ad exemplaria [c] nihil facere possumus.

¶ Alexander tertius.

¶ Corruit instrumentum, si testes inscripti decesserint, nisi sigillum habeat authenticum, vel a notario sit confectum.

CAP. II.

SCripta † vero authentica,[d] si testes inscripti decesserint (nisi per manum publicam [e] facta fuerint, ita quod appareant [f] publica, aut authenticum sigillum [g] habuerint, per quod possint probari) non videntur nobis alicuius firmitatis robur habare.

†Lib.2.Epi. §.c.42. registri.

1 Hęc glossu. i antiqs exēplarib.nō habetur.

†Cap.1.e.ti. prima cōpil. Et q̄ dicat publica scriptura tradit Roma.cons.77. Ale.cons.65. l.4. huc spectāt tradita p Io.de Anania cons.33.& p Antonium ā Butr. cōs.11.

DE FIDE INSTRVMENTORVM.

¶ Continuata est hæc rubr. secundum Io. And. sup. in rub.de test. Vel dic tu sic: Visum est supra de vna specie probationis,quæ scilicet fit per testes, nunc subijcit de alia,quæ fit per instrumenta. Abb. Siculus.

De hac materia habetur 3.q.9.testes. §.si debitum.

SI scripturam.] CASVS. Dicitur hic, quod si non apparet authentica scriptura, non potest fieri exemplaribus fides, nisi supple esset transcriptum per iudicem, & eius auctoritate publicatum.No.quod exemplari non creditur, nisi ostendatur originale.

[Gl. seq.recit.per q.q̄ scriptura dicatur authentica.]

b ¶ Authenticam.]25.q.2.dicenti.Authentica scriptura est,quæ per manum publicam, vel per iudicem cum trium testium,vel duorum ad minus subscriptione vel testimonio facta est.in Auth.de instrum.cau. §. sed instrumēta.coll.6.vel duorum uirorum,sup. de ꝓb. quoniam contra.vel quæ habet sigillum authenticum,inf. c.proxi.& s.de prob. post cessionem, & etiam scripturam, quam facit priuatus in pręsentia trium testium,videtur authentica:in Auth.de instrumen.cau. §.si tamē quisquam.coll.6.& C. qui pot. inpig. hab. scripturas.

[Glo.seq.ponit casum exceptum:quærit, & soluit.]

c ¶ Exemplaria. C.de eden.auth.si quis in aliquo. nisi ipsa exemplaria sumpta, & publicata sint iudicis auctoritate,C.de test.publicati.& ĩ.e.c.ult.arg.C. de iu.emphy.l.ult.§.& si quidē dominus,circa fi.2.C.de re iud. gesta.Sed pone,ꝙ ita Papa mandat,procedatis ſm tenorem priorum litterarum, & primæ literæ non constarent,nunquid poterunt procedere? Dicas quod non; 3 nisi prima forma prius appareat per iura prędicta, uel nisi probetur tenor prioris rescripti non cancellati, nō uitiati.ĩ. de priuil. cum olim. nam per literas ultimas non datur iurisdictio,uel si datur, non constat per eas de priori forma, & ideo non potest procedi per ipsas, sic non tenetur quis exequi sententiam, nisi ei fiat fides de iurisdictione.s.de offi.deleg.cum in iure.

2 Nouum emphyteuram dns recipit ñ p procuratorē. sed p se, uel p literas, uel p scriptura factā apud iudicē uel tabularios per attestationē. Io. And.

3 Idem Hos. & Guliel. in spec. de istr. edi.§.uidendū uer. si q̄d tece.Io.And.

Decr. Greg. Lib. II.

SCripta uero Ioan. And. non summat: quia breue est Ant.summat sic:Priuato instrō non creditur, publico sic.Publicum dr̄ si manu publica est confectū:uel sigillo authētico est sigillatū cum subscriptione testium. Hæc summario non placet Panor. tum quia ex littera nō colligit, tum q̄a nō putat ueritatē in se cōtinere. p̄ rea,q̄ dixi in c. pręcedēti. Et in hoc ca.aliquid tāgit. Et nō diuiditur quo ad literam, sed quo ad intellectū. primo ponit dictum, secundo duos casus excipit. Abb. CASVS. Ecce aliquis exhibet in iudicio aliquā scripturā factam per manū aduersarij,uel ab alio, ita tñ ꝙ non per publicam personā, cū subscriptione testiū: sed testes inscripti ī illo instrumēto mortui sunt:q̄ritur utrū scriptura illa ualeat, & fidē faciat,si negetur ab aduersario? Respondet Papa ꝙ si testes inscripti mortui sunt,scriptura illa non obtinet firmitatē, nisi per manū publicā facta fuerit, ut appareat publica :aut habuerit sigillum authenticū, per quod possit probari. Nota quod instrumenta publica,& sigilla authentica fidem faciunt.

†Cap.2.e.ti. in 1.compil.

[Glo. sequens distinguit inter instrumenta publica & priuata,& in priuatis subdistinguit personales actiones a realibus, & præiudicium scribentium, & eorum contra quos.]

d ¶ Authentica.] instrumenta publica perpetua firmitate nituntur ad damnum, & commodum utriusque partis,arg.54.dist.c.2.12.q.2.si quis de clericis. & sup. de pac.cū pridē,& 4.q.3.c.si testes.§.item sępe fit.C.de fide instr.in exercendis. Priuata uero ab aduersario scripta,ita ꝙ constet uel a quocunque,dummodo partium uel testium subscriptione fulcita sint,in actione personali robur obtinent firmitatis, in Auth.de instr.cau.§. sed, & si quis. coll. 6. talis scriptura dicitur authentica, ut hic patet.In reali 4 uero actione instrumentum manu publica confectum præponitur tali instrumento priuato, nisi priuatum instrumentum habeat trium uel amplius subscriptionem testium.C.qui pot.in pig. hab.scripturas.priuata uero instrumenta ualent in pręiudicium illorum,qui ea scribunt,C.de nō numer.pec. generaliter, & ff. deposi. Publia. §.ult.ad commodum uero eorum minime,C.de prob. l. instrumenta. rationes. exemplo.Laur.

4 Hoc intendit,ꝙ si habes publicū instr̄m de debito, & ego habeo talem scripturā, in adiudicatione hypothecæ rei p̄ferri mihi.Io.An.

e ¶ Per manum publicam.] id est per notarium,qui fer nus publicus dicitur,ff.rem pup.sal.for.l.2.

f ¶ Appareant. ratione subscriptionis,in Auth.de fid. instr.§.2.coll. 6. Vinc.

[Gloss. q. quærit,& soluit.

g ¶ Sigillum.] sed quod dicimus authenticum sigillum? Authenticum dicitur sigillum episcopi, & ei creditur, quamdiu contrarium non ostendatur s. de prob. post cessionem,& 11.q.3.curæ.Item sigillum capituli, s.de prob.c.3.73.dist.in nomine patris,in fi. Item sigillum alicuius principis secularis,cui creditur de consuetudine,ĩ.eo.cum dilectus.Item arg.19.q.3.statuimus, & ff. de cust.& exhib.re.diuus.] 5.

5 Illa l.ꝓbat nō credi l\\rīs renarchæ, q r tulit malefactorem sed ex integro q̄ rit,& finaliter & dolosè retulit, punit. Io. And.

ADDITIO. In Auth. de instrum.cau.& fi.§.sed & si quis, & talis scriptura dicitur authentica.

Ex litteris.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Dicimus. Abb. Siculus.

CASVS. Inter A.& R.vertebatur qō super capella de Ambitoria, q̄ fuit cō missa quibusdā iudicibus, partib. corā iudicibus cōstitutis, dictus R. postulauit sibi fieri copiā litterarū: quia cū eas īspiceret, cępit illas arguere falsitatis, ꝓ eo, ꝙ in narratione facti, vbi scriptū est; iura parochialia, erāt abrasę: iudices sup hoc dubitātes q̄siuerūt, an ꝑꝑ hoc debeant dici falsę? Rn̄det Papa, ꝙ ꝑꝑ abrasionē illā nō possunt iudicari falsæ, nec suspectæ: quia ēt priuilegia in nominib. possessionū abradūtur. & lr̄e, si in narratione facti erratum est, pn̄t abradi. No. ꝙ litterarū copia faciēda est aduersario ad inspiciēdū. Itē vbi ius nō constituit, nō nocet rasura, q̄a narratio facti n̄ facit ius.

Glos. sequens recitatur per q. secūda ꝑ obiectionem.]

a ¶ Postulauit.] quod de iur̄ petere potuit, cum sit cōe instr̄m: imo iudex tenetur illud partib. exhibere s̄.de dila. p̄terea, qđ si nō fecerit, appellari poterit. j̄. e. G. perpetuus, nā, & ꝓpria instrumēta tenetur q̄s alteri parti exhibere, ex quo vtitur illis in iudicio. j̄. eod c. proxi. & c. contingit, & C. eo. l. vlt. cum ea vult arguere falsitatis, vt ibi dicitur.

b ¶ Abrasæ sunt.] Vnde videbatur dubitandum, quoniam rescriptum debet apparere non vitiatum, non cācellatum, C. de edic. diui. Hadr. toll. l. vlt. & sine reprehensione bullæ, & chartæ, vel literæ, inf. de priuil. cum olim, & hoc ītelligo verū, vbi est ius quæstionis, & vbi Papa respondet de iure: sed in narratione facti possunt abradi, quia hoc ad ius non pertinet, sed ad quæstionē fidei, i. facti, C. de test. si vnus, quia non statur tali narrationi, nisi illud probetur: nec dicitur propterea vitiosum rescriptum, si de eadem manu rasura reposita est in loco non suspecto si vero literæ essent clausæ, tunc non nocet. arg. C. de fi. instru. comparationes, & C. de testi. si vnius. L.

c ¶ In possessionib.] i. in nominib. possessionum, 1 sed in oīb. nominib. actoris, vel rei, vel iudicis, ibi omnino rasura esset suspecta. Itē si esset ibi falsū latinū, suspectæ sunt literæ. sup. de rescr. p. ad audientiam. Ber.

† Cap. 1. e. ti. in 1. compil. Et uide Bal. ī l. iubem⁹, C. de test. & Feli. in c. frater nitatis, infra de hæret. & Matthæū de Afflictis. deci. 404.

† Alodoñ.

1 Hoc in confirmatorijs ut dixi ī tex. sed Gof. hoc intelligit de modica mutatione literæ uel simili secus si totū nomen raderetur arg. su. de dolo, & contu. c. 2.

¶ Idem.

¶ Rescriptum Apostolicum propter rasuram in loco non suspecto, non censetur vitiosum, hoc dicit secundum mentem.

CAP. III.

Ex † litteris vestris accepimus, quod cum causam, quæ inter magistrum A. & R. super capella de Ambitoria † vertitur, de mandato nostro susceperitis terminandam, prefatus R. litterarum sibi copiam fieri postulauit. [a] Qui cum eas argueret falsitatis, quia in narratione facti abrasæ sunt, [b] vbi scriptum est, iura parochialia, & infra. ¶ Dicimus, quod propter abrasionem illam, iudicari falsæ non possunt, nec ēt haberi suspectæ, præsertim cum, & priuilegia in possessionibus [c] abradantur, & literæ in narratione facti (si erratum est) possunt incunctanter abradi.

¶ Idem Eboracen. archiepiscopo.

¶ Redarguenti priuilegium de falso, iudex faciet illud exhiberi coram iudice, & paucis, & in loco congruo, & securo, & interim stabitur sententiæ latæ per illud.

CAP. IIII.

Acceptum † litteras, quas abbas sancti Augustini contra Cantuariē. archiepiscopum transmisit, & infra.

¶ Cum priuilegia non inspecta non valeant [d] argui falsitatis, & difficile sit, & † periculosum, ea apud sedem Apostolicam exhiberi, præcipimus, vt vel exhibeantur eidem archiepiscopo in claustro prędictorum fratrum, vel in alio loco congruo, & securo, [e] vsque ad natiuitatem proximā sancti Ioannis Baptistæ. Si vero nec venerit, nec sufficientem responsalem miserit, ei perpetuum silentium imponatis ipsa vlterius arguendi. [f] interim autē nolumus illa priuilegia

Acceptimus.] In prima ponitur partis decisa petitio. In scđa parte prouisio: ibi, Cum priuilegia. Abb.

CASVS. Inter Archiepm Cātuarien. & monasterium sancti Augustini orta fuit controuersia super statu, & libertate ipsius monasterij, ex parte monasterij exhibita fuerunt priuilegia, quorū obtentu lata fuit sn̄ia pro monasterio: postmodum archieps dicens illa priuilegia esse falsa, sn̄iam illam seruare nolebat. Abb. timens aggrauari ab ipso, appellauit ad sedem Apostolicam, & archieps tulit sētentiā interdicti in eccl̄ias monasterij, ꝑꝑ qđ abbas dn̄o Papæ fuit cōquestus, sup hoc scribit archiepō Eboracen. & eius cōiudicib. dicēs, ꝓ priuilegia non inspecta nō possunt argui falsitatis, & q̄a difficile esset, & periculosum ea apud sedē Apost. exhiberi, pręcipit vt exhibeant̄ p̄dicto archiepō Cantuarien. in claustro ipsorum fratrū, vel in alio loco congruo, & securo, vsq; ad natiuitatē S. Ioā Baptistę. Si vero nō venerit, nec miserit, imponāt ei perpetuū silentiū ea vlterius arguēdi. Interim vero non vult Papa illa priuilegia vacillare, p̄cipiēs sētentiā, quæ eorū auctoritate lata est, inuiolabiter obseruari, & archiepm in inspectione priuilegiorū xij. hoīū numero faciāt esse contētum. No. ꝙ qui dicit priuilegium siue instr̄m esse falsum, dēt sibi tradi ad inspiciēdum. Item ad certū tēpus hoc fieri dēt, interim vero priuilegia, & sn̄ia suam obtineant firmitatem.

d ¶ Nō valeāt.] alias enim nec redargui possunt, nec etiam sciri, quod deberet seruari per ipsa: quod totum ex ipsarum inspectione deprehenditur. infra, de priui. dilecti, & c. porro, & infra, c. proxi. 96. dis. bene quidē. nec possumus iudicare de lege nisi ea perspecta, ff. de legi. inciuile: & qui priuilegiū uel instrumentum uult arguere falsitatis, primo iurabit, quod calumniose hoc non dicat: alias non audiretur, nec daretur ad inspiciendum, C. de fide instr. l. ult. quæ intelligitur, cum agitur de falso criminaliter: tūc inscribitur accusator, ut ibi dicitur. Quidā intelligunt, legem istam cum agitur ciuiliter de falso, secundum ꝙ hęc decr. intelligitur, & secundum hoc bene probat id, ad quod inducitur, cum quis ciuiliter uult arguere instrumentum de falso, & hoc intelligo uerum, ubi de calumnia non est iuratum, 2 & est ad hoc arg. sup. de test. pręsentium, & infra, de excep. pastoralis.

e ¶ Securo.] hoc iudex prouidere debet utriq; parti. 3. q. 9. hortamur, 33. q. 2. siue & infra, de appell. ex parte. & sup. ut lite non contest. accedens.

[Glo. seq. not. accusationi & exceptioni tp̄s pręfigi.]

f ¶ Arguendi.] nota tempus pręfigendum accusare uolenti, ultra quod nō auditur, ut 4. q. 5. c. 1. & infra. q. fil. sint leg. lator. infr. de accus. licet. j̄. de cland. despon. cū inhibi-

† Cap. 2. e. ti. in 2. compil. Et ultra alios uideto hic Guido papę.

† al. loco dictionis, & est dictio, etiā.

2 Idem Gof. j̄. c. proxi. in gl. not. tēp⁹, in fi. de hoc sū. de ꝓbat. licet. in 1. gl. Io. And.

inhibitio,& ꝟ.qui ma.accu.tua.& C.de inge.ma.diffamari,& C.qui accu.non pos.ſi ea.ſic & ad exceptiones proponendas,inf.de excep.paſtoralis.

[Gl.ſeq.arg ſignat contrarium,& remittit.]

a¶Vacillare.]arg ꝙ pēdēte accuſatione cōtra aliquē interim remanet in ſtatu ex officio ſuo priſtino,8.q.4. non ne arg.cōtra.ſup.de teſti.non debet, vbi de hoc.

ADDITIO Fortius contrarium, inf. de cri.fal.ſup eo.Sed hic erat iā ſnia executioni demandata, ibi non.

b¶Obtentu.]auctoritate enim priuilegiorum ſententia lata fuit ſup ſtatu monaſterij,abſoluendo monaſteriū a ſubiectione archiepi&ita patet, qđ licet dicatur ſnia lata per falſa inſtrumēta ſiue teſtes,quouſq; de hoc cōſtet in ſua firmitate ꝑdurat,& ei ſtatꝰ, ff.de re iud diuus, ı falſitate vero ꝓbata nullius erit momenti ipſa ſententia ſup. de proc.in noſtra.in fin.& C.de proc licet.

c¶Priuilegiorū.]vel ēt in parte ipſorū,ꝟ. c.prox.& ff. de edē. l.1.§.2.B.

Contingit.] Cōis diuiſio.Secūda: ibi, Conſultationij, Abb.Sic.

CASVS.Abbas & cōuētus S. Secūdi quādoq; litem habētes, partis aduerſę compellebantur priuilegiū ſuum,quo in iudicio vtebātur,integraliter exhibere: vnde occaſione vnius capituli, ſuper quo cōueniunt, plurima litigia ſuſcitantur: vnde petebant a domino Papa ſibi ſup hoc prouideri.Rń: Iet eis Papa, vt quandocunq; ſuper exhibendo priuilegio,vel indulgentia,ſeu inſtrumēto fuerint requiſiti,præſente iudice aut aliquibus viris a iudice ad hoc deputatis tātūmodo recitet audiente parte aduerſa:& ſi ſuper vno c.tantū quæſtio fuerit,illud ſolum deſcribatur, & parti aduerſæ inde copia fiat.No.quod inſtrumentum,quo quis vſurus eſt,vel priuilegium,ſi plura capitula ibi continentur, illud ſolum alteri parti tradendum eſt,quo vſurus eſt.

[Gl.ſeq.obijcit,& ſoluit.

d¶Exhibere.]& nōne iſti erant rei. quare ergo cogūtur,ſua inſtrumēta parti alteri exhibere ꝯ illud ſu.de ꝓb.c.1.& 4.q.3.c. ſi teſtes.§ itē in criminali,ver.qui intendit,& C.de eden.l.qui accuſare . Sed nō ꝯdicūt illa:quia iſti vſuri 2 erant in iudicio illis priuilegijs: & ideo aduerſario illa edere tenebātur.ff.de edēdo, l.1.§.edenda, nā & actor reo , & reus actori tenetur edere omnia,quibus vſurus eſt C.de eden.l.vlt.& de hoc dicitur inf.eo.G. perpetuus.Ber.

e¶ Suſcitantur.] quod eſſe non debet:imò potius iudex ꝓſpicere debet,ne lites ex litib.oriātur,ff. de arbi.l non diſtinguemus,§ quæſitum.ff.ſi cer.pe qđ & ff.de leg.3.l.fideicommiſſa.§.ſi qs decem , & ff.de dam.infec.l.q bona,§.vlt.& C.de iud.l.apertiſſimi,& C.de ſacroſan.eccl.l.vlt.vnde & ille,q petit ſibi fieri editionē inſtrumentorum,iurare dēt ꝙ per calumniam hoc nō faciat,ff.de eden. l. ſi quis ex argentarijs,§.exigit,C quē. admo.teſtam. ape.l. 3.Ber.

f¶Præſente iudice.] alias nō tenet,nā coram iudice & pſente alia parte hæc sūt facienda, ar. ff. de in terr.act. voluit, §. ꝙ ait,& l.vlt.

g¶Illud,ff.de edē.l. argētarius,§.edi.autē.alia verō capitula nō debent edi ſic & qñque recitetur clauſula teſtamēti, q̄ alicui ingerit ignominiam,C. quemad modum teſt. ape. l. 3.& ff.eod.tit.l. 2. §. 2.Bern.

Inter dilectos.] Reꝰ abſoluit cum iura actoris ſunt obſcura,vt qa ipſius īſtrumenta ſunt obfuſcata , vel literæ vel ſculpturę ſigilli ſunt deletæ,h. d Io. An.Diuiditur ī tres partes.In prima parte ponūtur petitio, & iura, & allegationes actoris In ſecunda rńſiones rei: ibi , Sed contra.In tertia ſententia : ibi, Cum autem.Abb.Sic.

CASVS. Inter abbatem ſancti Donati de Scozula ex vna parte.& archiepm Mediol. ñ.ex altera,vertebatur qſtio ſuper pluribus articulis: petebat abbas nomine monaſterij ſui habēs à capitulo ſuo mādatū a ꝓcuratore archiepī noīe Madiola.eccleſię,reſtitui monaſterio ſuo portum Scozulæ cum honore,diſtrictu,& iuriſdictione ipſius loci,d cens hęc omnia ad monaſterium pertinere,hoc idem dicebat de hominibus,q habitant in curte Beruneñ.& tenēt res monaſterij, de quibus monaſteriū obtineurat in iudicio poſſeſſorio corā epiſcopo Veroñ.hęc omnia petebat cū omnibus fructibus inde ꝑceptis: Ad omnia iſta ꝓbanda inducebat primo priuilegiū Luitardi comitis quondā epī Lucieñ. qui monaſteriū ipſū fundauerat,& pmiſſa omnia donauerat monaſterio. Secūdo inducebat inſtrumentum ſnīæ archiepī Mediolaneñ. quam olim tulit ex delegatione Lodouici Imperatoris ſupradicti contra A. nepotē Luitardi pdicti,qui ſuper his monaſterium moleſtabat,Tertio per priuilegia Romanorum Imperatorum,& præſertim Henrici,qui omnia prædicta monaſterio confirmabat.vel etiam conferebat Quarto per inſtrumenta locationum . Teſtes etiam ſuper hoc induxit,per quæ omnia intendebat probare prædicta ad ſuū monaſterium pertinere. Cōtra prædicta fuit ex aduerſo reſpon-

---

vacillare:[a]ſed præcipimus ſententiam,quę eorum obtentu [b] ſuper ſtatu monaſterij lata eſt , inuiolabiliter obſeruari:& infra.

¶Iubemus etiam,vt archiepiſcopū in inſpectione priuilegiorum [c] duodecim hominum numero faciatis eſſe contentum.

¶Cæleſtinus III. abbati † ſancti Secundi.

¶*Inſtrumentū vel priuilegiū,quo quis vtitur coram iudice aduerſaria integraliter legi non debet: ſed ſolum illud capitulū, de quo agitur,edi debet.*

CAP. V.

Contingit † interdum, vt dicitis,quod quandocunque cum aliquo litem habetis , priuilegium veſtrum aduerſæ parti cogimini plenius exhibere,[d] vnde accidit , qđ occaſione vnius capituli,ſup quo conuenimini;plurima litigia ſuſcitantur.[e] & infra.

¶Cōſultationi † tuæ taliter reſpondemus, vt quandocunque ſuper exhibendo 10 priuilegio , vel indulgentia,ſeu inſtrumento fueritis requiſiti : præſente iudice,[f] aut aliquibus prudētibus viris deputatis ab ipſo,audiente parte contraria,tātummodo recitetur: 20 ita quod ſi ſuper vno tantum capitulo † quæſtio fuerit,illud [g] ſolummodo reſcribatur,& aduerſę parti copia eius fiat.

¶ Innocentius III.Mediolañ.archiepiſcopo.

¶ *Inſtrumentum publica* 30 *manu non confectū, habēs ſigillum , cuius literæ non ſunt legibiles, vel ſcripturæ deleta,vel enormem patitur fracturam, non probat. hoc dicit prout magis facit ad titulum.Et eſt caſus quotidianus & notabi*40*lis pro iſtis ſigillis antiquis.Panorminatus.*

CAP. VI.

Inter † dilectos filios G. 50 abbatem ſancti Donati

---

† In codice Barbatiæ ita abbati ſancti Fromundi, & eiuſdē conuentui.

a Vide de ꝓba.licet, ſup gl.2.Io.And.

† Cap.3. eo. tit.in 2. cōp. Et de materia vide Bar. & Bal.in l.fi. C. de pc.imperat. offer. & Bar.& Angel. in l. fi. C.đ bo.auct. iu. poſſi. & Felinū in c. ſ.fun.de ꝓb. Bal.&Doctores in l.inciſe ff. de legib.

† In pluribus antiqs ita.Cōſultationi veſtræ taliter &c ī quibuſdam ita:Sup quo reſpōdemꝰ.

Licet in vi exceptionis idē infra de pſcr. ad audientiam & c. auditis dem ſi iu vi

actionis : ꝟ. de conſue.c. cū d lectus. Io.An.

† al.articulo

† Cap.1 eo. tit.in 3.cōp.. Et de materia vide per Deciū in c. tertio loco , ſup.de prob. adde Panor. in c.vlt.ꝟ de reſcri. & vide ēt Cracetā tract.de antiq. temp. par. 1. circa finem.

responſum,& primo priuilegio Luitardi:ꝯ qđ multa proponebantur.Primo ꝙ conſumptū erat in annotatione īdictionis.Secūdo charta vetuſtiſſima videbat̄: ſcriptura recētior apparebat.Tertio, quia falſum ſignum videbatur appoſitū, & hoc apparebat ꝑ imaginē ipſius ſigilli,& ꝑ literas ipſius, quæ propriū nomen Luitardi non videbant̄ exprimere, ſed potius hoc nomē Lotarius. Itē cera ſigilli ab interiori parte vetuſtiſſima erat: cera q̄ videbat̄ appoſita ab exteriori parte,quaſi ad cōſeruationem ſigilli, recēs erat & mollis, ꝙ cū diligēter īueſtigatū fuiſſet,reptū fuit,qđ charta ſub vetuſto ſigillo fuerat ꝑforata, & ꝑ glutinū nouę ceręq̄ poſita erat exteri⁹ quaſi ad ꝯſeruationē ſigilli, vitioſe fuit ipſi chartę ſubiūctum:& eadē ſpecie falſitatis cetera fere priuilegia Romanorū Imperatorū ꝑter priuilegiū Hērici, vel falſa repta sūt, vel falſata.Sed priuilegiū Henrici ad fidē faciēdā nō ſufficiebat:q̄a nō erat publica manu cōfectū, nec ſigillum habebat authēticū,ex eo ꝙ erat de media parte cōſumptū,nec plus de ꝓprio nōīe apparebat,niſi hæc vox [icus] cum hac additione,Dei gratia:ita ꝙ ex litteris illis nō poterat magis ꝓbari,quod eſſet Henrici,quā Lodouici.Inſtrumentū etiam ſnīę multis modis videbatur ſuſpectum:tū q̄a quędam lituræ apparebant in ipſo, tum q̄a ſubſcriptio notarij videbat̄ alterius manu facta fuiſſe q̄ ſubſcriptio inſtrumēti,& tñ notarius cōfitebatur,ſe ꝓpria manu inſtrumentum ſcripſiſſe,& litera recentior videbatur q̄ charta, & atramentū aqua videbat̄ infectum,vt antiquius appareret.In omnibus autem priuilegijs,q̄ poſteriora erant, nulla de ipſa ſentētia mentio habebat̄. & ſi inſtrumentū ſnīæ legitimum eſſet,tamen q̄a inter alios lata fuit,& res inter alios acta nō nocet alijs,nec atteſtationes docebant, cum inter alias ꝑſonas receptæ fuiſſent.Sed priuilegium Henrici videbatur confirmatoriū,& donatorium extitiſſe:Vnde videbat̄,ꝙ Henricus dñium rerū donatarū monaſterio cōtuliſſet, q̄uis ex forma petitionis, quæ in ipſo priuilegio continetur, confirmatoriū videatur.Vt ergo intelligatur eo modo,quo magis valere poſſet,diſtinguēdū videbat̄, vt Henricus alia donauerit,& alia confirmauerit : quia eadem non poſſunt cōfirmari & donari:cōfirmātur prius habita.& poſſeſſa;donantur,q̄ adhuc habita non ſunt: vnde illa nō poterant intelligi ꝑ priuilegium illud donata, ſed confirmata:quia qđ meū eſt,ex alia cauſa meum fieri non poteſt,niſi deſierit eſſe meū;cum ergo priuilegium Henrici confirmatorium tm̄ fuerit quoad illa,q̄ deducta fuerant in iudicium,ſi principale non tenuit, nec acceſſoriū : per inſtrumenta vero locationum non eſt probata proprietas,nec poſſeſſio:cū ad probationē rei ſuæ ſeu defenſionem nō ſufficit locatio facta. poſtq̄ vero ſup his fuerat diutius litigatū: quia legitime probata nō fuerant, quę petebātur ad monaſteriū pertinere,ab impetitione ipſius procuratorē archiepī dñs Papa abſoluit noīe Mediolan. eccleſiæ:qm̄ cū obſcura ſunt iura partium,conſueuit ꝯ eū, qui petitor eſt, iudicari No.ꝙ libellus pōt cōcipi ī pſona ꝓcuratoris noīe tm̄ eccleſię. Item in libello poteſt apponi,ſaluo iure addendi vel diminuendi . Item nota hanc decretalem ad cognoſcendam falſitatem priuilegiorum & inſtrumentorū primo in annis dñi & indictione. Itē ex qualitate chartę.Itē ex ſigillo priuilegij . Itē ex ſcriptura notarij, Item res inter alios acta alijs non obeſt. Itē res intelligi dēt vt poti⁹ valeat q̄ pereat. Item aliud eſt qđ ꝯfirmat̄, & aliud quod donatur. Item qđ meū eſt, ex alia cauſa meū fieri non poteſt. Itē ſi principale non tenet, nec acceſſorium. Item facta locatio non probat dñium nec poſſeſſionem. item ſententia formatur in ꝑſonā procuratoris. Item cū obſcura sūt iura partium,iudicandum eſt pro poſſeſſore.

† Binieñ.

de Scozula & B. procuratorem tuum, ſuper ſubiectis articulis diu fuit ī noſtro auditorio litigatū. Petebat [a] ſi quidem abbas nomine monaſterij ſui a præfato ꝓcuratore tuo, [b] nomine Mediolanēſis eccleſię, reſtitui monaſterio memorato,portū Scozulę, cū honore, [c] diſtrictu, & iuriſdictione loci ꝑfati: dicēs ad monaſteriū hæc omnia pertinere: hoc ipſum dicēs de hominibus, qui habitāt in curte Berunenſi,† & tenent res monaſterij in Gralia, de quibus monaſteriū obtinuerat [d] in iudicio poſſeſſorio, per ſententiam epiſcopi Veronenſis. Hæc omnia petebat cum omnibus fructibus inde perceptis; ſaluo in omnibus iure addendi, [e] vel diminuendi, ſatagens comprobare omnia, quæ præmiſſa ſunt, ad ſuum monaſterium pertinere. [f]

¶ Primo per priuilegium Luitardi comitis quondam epiſcopi Lucani, † qui monaſterium ipſum fundauerat,& ei,quę præmiſſa ſunt, donauerat vniuerſa.

† Licinen.

¶ Secundo per inſtrumentū ſententiæ Aſperti quondam Mediolanenſis archiepiſcopi,quam ex delegatione Ludouici † Imperatoris tulit ſuper his pro monaſterio,contra A. prefati Luitardi nepotē, qui ſuper his monaſteriū moleſtabat.

† Ludouici

¶ Tertio ꝑ priuilegia Romanorū imperatorū,& ꝑſertim Henrici, qui præ-

[Glo.ſeq.cum duabus ſequentibus ponit tria notanda.& de ſingulis remittit.]

a ¶ Petebat.] habens n. addatum a capitulo ſuo;alias nō audietur.ſ.de tranſac.cap.contingit,niſi cauiſſet de rato, 1 ſupra de offi.dele.coram. De hoc dixi ſup. de reſcrip.ed. certi.

b ¶ Procuratore tuo.]&ita eſt concipiendus libellus in perſonā procuratoris nomine eccleſiæ, arg.C de epiſ.& cleri.l.omnes,§.nihilominus de hoc dictum eſt ſupra de elect.querelam.

c ¶ Cum honore.]& ſic patet,ꝙ libellus generalis poteſt offerri,ſupra de reſt.ſpol.cum ad ſedem, vbi de hoc plenius dicitur,ſupra de libel.obla.cap.2.

[Gl.ſeq.obijcit & ſoluit.]

d ¶ Obtinuerat. ſed ſi obtinuit ī poſſeſſorio qualiter modo petit,cum habuerit poſſeſſionem? D.cas quod obtinuit in poſſeſſorio cauſa rei ſeruādæ,ſup.de iud. examinata;ſed archiepiſcopus recuperauit poſſeſſionē infra annum offerendo cautionem coram epiſcopis Rhegin.& Mutin.& preterea monaſteriū non ſtetit in poſſeſſione,ſed archiepiſcopus,ſupra de ſequeſtra.ad hoc.

[Gl.ſeq.ponit opi.quam reprobat,& remittit.]

e ¶ Iure addendi. dicunt quidam argu.huius litterę, quod verba iſta ſemper ſunt ponenda in libel. arg. inſt de actio.§.ſi minus.ſed nō eſt neceſſe ꝙ ponantur,niſi quis velit ponere ad cautelam. quia vſq; ad lit.conte.poteſt mutari vel addi, vel diminui libellus.C.de eden l.edita actio. 2 de hoc dictum eſt ſup. de libel.obla.c.2.

f ¶ Pertinere.]verbū iſtud, pertinere,latiſſime patet ff.de verb. ſign. verbū iſtud pertinere, vnde per hoc deduxit

deduxit in iudicium quidquid iuris habebat in rebus illis, ex quo nullam causam adiecit. ff. de excep. rei iudi. & an eădem. §. actiones, & de hoc dixi. s̃. de libel. obla. c. 2. & 2. q. 8. c. per scripta. § libellorum.

a ¶ Conferebat.] tanquam dominus prædicti comitis, qui feudum alienare non posset sine licentia domini, ut in constitutione Frider. de feud. & C. de iure emph. l. ul. arg. j̃. de do. post diuort. rest. c. nuper. sed hęc collatio ad alia, & confirmatio ad alia refertur, ut j̃. sequitur eodem ca. Vinc.

b ¶ Et supra.] hoc uult dicere lr̃a ista, quidam testes dicebant, ꝙ monasteriũ possederat xl. annis citra, alij, dicebant, ꝙ per quinquaginta annos, & supra, sed uerè non ꝓbăt: qa si hoc fuisset probatum, obtinuisset monasteriũ, & ideo dicit, nitebatur ꝓbare.

c ¶ Consumptum.] consũptio uel rasio obest in nominibus iudicum in data, in remotione appellationis, ut dictum est s̃. eo. c. ex litteris.

[Glo. sequens ponit, ꝙ indictio inscribenda est in instrumentis, & quomodo discernatur.]

d ¶ Indictionis.] indictio enim consueuit ponit [1] ĩ priuilegijs & instrumẽtis, ut hic, & 13. dist. in nomine Domini, & 73. di. in nomine patris, in fi. & anni Domini sunt ponendi, & nomen imperatoris, & mẽsis, & dies. & hoc totũ legitur in Authen. ut nomẽ imperat. docu. præpo. colla. 5. editio tamen instrumentorũ debet fieri aduersario sine die, & consule, & ĩdictione, & annis Domini: quia inspectio instrumẽtorum pręstat materiam fabricandi falsum, ff. quẽad. test. aperiantur l. 2. §. diem autem. nisi quis uellet agere de falso, ut hic, & C. de contrahen. & committ. stipul. optimam. Nota ergo quid sit indictio, ad hoc ut scias an instrumentum falsum ex indictione discernatur. Est enim indictio quidam numerus annorum constans ex tribus lustris, id est quindecim annis; [2] & debet poni in principio cuiuslibet instrumenti, ut dictum est, incipiens a prima indictione per totum annum dicit, indictione prima, in secundo anno dicit indictione secunda, & sic usque ad xv. & xv. anno finito iterũ incipit a prima indictione: & sic fiet perpetuo. Si ergo uis scire falsitatem instrumenti uel priuilegij per indictionem, uide quotus annus domini ponatur in instrumento, & quota indictio ibi ponatur, & illos ănos domini diuidas ꝑ xv. & quicquid superest a xv. ita quod nõ cõpleat xv. additis ibi tribus, talis debet esse indictio ĩ instrumento, & si non est ibi talis indictio, falsum est instrumẽtũ & hęc est regula ad inueniẽdũ indictionem. Tres annos Domini appone [3], ꝑ ĩdictionib. regulariter, & partier ꝑ quindenum numerum, & quotus numerus remanet infra xv. tăta est indictio, & si facta diuisione remaneant xv. tantũ xv. est indictio.

ADDITIO.

Vnde uersus.

Si per quindenos domini diuiseris annos,
His tribus adiũctis ĩdictio certa patebit.
Si nihil excedit, quindena indictio currit.

[Main text]

... missa omnia monasterio confirmabat, vel etiam conferebat.[a]

¶Quarto per instrumenta locationum, quas fecerant diuersis personis abbates monasterij memorati. Testes quoque produxerat, per quos nitebatur probare, quod monasterium a sexaginta annis, & citra, † & a quinquaginta annis, & supra,[b] possederat supra dicta: & quod fama publica erat ea omnia pręfato monasterio a iam dicto Luitardo fuisse donata.

¶Sed cõtra priuilegium donationis a procuratore tuo multa fuerunt obiecta. Primo, quia ibi maximè apparebat consumptum[c] (videlicet in annotatione indictionis[d]) ubi potuisset falsitas facilius deprehendi. Secundo, quia cum charta uetustissima uideretur,[e] recentior apparebat scriptura, tanquam non illo tempore facta fuisset. Tertio quia falsum sigillum vitiosè videbatur appositũ: eo quod a media parte sigilli apparebat quædam imago, non cum mitra in capite, sed cum pileo: nec induta pontificalibus, sed regalibus indumentis, † tenens in manu non baculum pastoralem, sed quasi sceptrum regale, cuius facies non apparebat integra, sed dimidia,[f] tamquam in illa medietate respiceret aliam mediã, quæ tamen tota vacua remanebat, sed quædam imago videbatur ex ea fuisse deleta; quia cera in ea parte, nec in colore, nec in planicie, reliquæ parti similis apparebat; unde non episcopi, sed Imperatoris videbatur fuisse sigillum; quia † in vna medietate, Cæsaris imaginem exprimebat; & in altera medietate pręsumebatur vel filij, vel coniugis imaginem habuisse: nam, & in ipso sigillo nullæ aliæ litteræ apparebăt, nisi quæ nomen proprium cum hac adiectione, Dei gratia; designabant. Sed cum proprium nomen ipsius episcopi fuerit Luitardus, in nomine proprio, quod exprimebat sigillum, deletæ[g] fuerant duæ litteræ,[h] secunda quæ erat inter l. & t. & sexta, quæ fuerat inter r. & v. ita quod si secunda o. & sexta fuisset, i. procul dubio non Luitardus, sed Lotarius, legeretur, quod etiã inde conuinci † poterat, quod secundum dispositionem aliarum litterarum inter l. & t. non erat spatium, nisi quod potuisset vnã litteram continere; cũ secundum integritatem huius nominis, Luitardus, inter l. & t. duæ litteræ sint diuersæ. pręterea inter r,

[Glossa]

e ¶ Videretur.] nota ꝙ ex qualitate chartæ falsitas deprehenditur. j̃. de crim. fal. c. licet. §. eos, & hic fit comparatio chartæ ad litteram, sicut alibi fit comparatio scripturæ ad scripturam. 4. C. de fide instr. l. cõparationes.

f ¶ Dimidia.] ad hoc enim ut sigillum sit authenticum, debẽt apparere characteres & orbita. ff. q̃ testamẽ. facere poss. ad testium, §. signum, & de penit. d. 2. principium ĩquit. uersi. quid namque boni, & cætera.

g ¶ Deletæ.] non enim dicuntur litteræ signatæ, ubi nomen deest, ff. qui testamenta facere possunt. l. ad testium, §. si quis ex testibus, & si quis non habet proprium sigillum, cum alieno signare potest, C. de test. si unus, sed exprimẽdum est hoc, uel forsitan non tenet hec in con[illegible]ctibus præcipue magnarum rerum, & etiam principium, j̃. de appellat. significauit, & litteræ illę deletæ fuerant de ipsa cera sigilli.

h ¶ Duæ litteræ] scillcet, u, & i.

[Marginal notes]

† Infra, legit in antiquis.

1 Quid si non fuerit posita: uel si erratũ sit in ea: qa concordat cũ anno. uide ꝙ dicam in fin. 6. lib. sup da ta. Io. And.

† Dictio, indumentis, deest in nõnullis uetustis exẽplaribus.

2 Nă quinq; ăni faciunt unũ lustrũ. ff. loca. item q̃ritur, §. q im pleto. Ioan. And.

3 Quia anno natiuitatis dñi tertia erat indictio. Io. An. in nouel.

† quod.

4 De hac cõparatiõe ex q̃b. instrũs fiat ꝑ quem & qualiter & de ipsius effectu not. plene ꝑ Ho. in sũma hui⁹ ti. §. 34. & 5. Io. And.

† conijci.

& v. tam modicũ erat ſpatium, vt in eo nec hęc littera, t, quæ maius occupat ſpatium, ſed hæc littera, i, quæ minimum occupat, videretur formata fuiſſe. Rurſus cum cera ſigilli ab interiori parte vetuſtiſſima eſſet, cera quæ poſita erat ab exteriori parte, quaſi ad conſeruationem ſigilli, recens erat & mollis. † Quod cum diligenter inueſtigatum fuiſſet, certo certius eſt compertum, quod ſub vetuſto ſigillo charta fuerat perforata, & per glutinum nouæ ceræ, quæ poſita fuerat exterius quaſi ad conſeruationem ſigilli vitioſe fuit ipſi chartæ ſubiũctum. Eadem falſitatis ſpecie, per vitioſam videlicet appoſitionem ſigilli cætera ferè priuilegia Romanorũ Imperatorum, præter priuilegium Henrici, vel falſa reperta ſunt, vel falſata. Sed & ipſum Henrici priuilegium ad fidem inſtruendã † non videbatur ſufficere, quia nec erat publica [a] manu confectum, nec ſigillum habebat authenticum, eo qđ erat ex media fere parte conſumptum, nec plus de nomine proprio, niſi vltima medietas, videlicet, icus, nec de cæteris litteris niſi hæc adiectio: Dei gratia: apparebat; ita quod ex litteris ipſis non magis [b] poterat comprobari fuiſſe ſigillum Henrici, quam Ludouici. †

¶ Inſtrumentum quoque ſententiæ multis modis in ueniebatur ſuſpectum, tum quia in ipſo quædam apparebant lituræ, [c] tum quia ſubſcriptio † notarij videbatur man⁹ alterius fuiſſe quam ſubſcriptio inſtrumenti: cum tamen notarius in ſubſcriptione profiteretur, [d] ſe inſtrumentum manu propria conſcripſiſſe. Littera quoque recentior videbatur quam charta, & aqua videbatur encauſtum † infectum, vt antiquius appareret.

¶ In omnibus autem † Imperialibus priuilegijs, quæ poſteriora fuerãt, nulla eſt habita mentio [e] de illa ſententia, quamuis in eorum aliquibus mẽtio facta fuerit Luitardi, qui dicebatur donationẽ feciſſe. Porrò ſi legitimum eſſet inſtrumentum ſententiæ, per illã tamen ſententiã nullũ Mediolaneñ. archiepiſcopatui præiudicium poterat generari, cum ipſa ſententia lata fuerit inter alios: & [f] res inter alios acta, [g] alij non prę iudicet. † Nec atteſtationes quæ continebantur in inſtrumento ſententiæ, per quas legitima donatio Luitardi videbatur eſſe probata, poterant eidem archiepiſcopatui nocumentum [h] aliquod irrogare: cum inter alias perſonas, & in alio iudicio receptæ fuiſſent.

¶ Ceterũ memorati Henrici priuilegium, quod non ſolum confirmationis, ſed etiã donationis videbatur fuiſſe, vnde rerũ dominiũ donatarum intelligi forte poterat monaſterio acquiſitum; quamuis ex forma petitionis, [i] quæ in ipſo priuilegio declaratur, confirmatorium videretur, vt tamen intelligatur eo modo, quo magis poſſet valere, [k] diſtinguendũ videbatur, vt idẽ Henricus alia donauerit, & alia confirmauerit: cũ eadẽ legitime nequiuiſſent [l] confirmari [m] pariter, & donari: confirma-

Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.

a ¶ Publica manu.] ſed nonne ſufficeret priuata habens ſubſcriptionẽ trium teſtiũ. C. qui potio. in pig. hab. ſcripturas. & 16. q. 3. placuit. §. poteſt. verſ. is antẽ; Reſpõdent quidam ꝙ non, niſi teſtes viuant. arg. ſ. eod. c. 2.

b ¶ Magis.] poterat tñ alio modo probari vtrũ fuerit Hẽrici vel Ludouici, videlicet per chronicã Imperatorum ex annis Dñi, & indictione.

c ¶ Lituræ] i. cancellaturæ, ſiue raſuræ a libi dicũtur īter lita C. de teſta. l. ſi vnus.

d ¶ Profiteretur.] id eſt cõfitebač per ſe feciſſe completionẽ inſtrumẽti. in Auth. de tabell. §. 1. col. 5. & ĩ. đ priu. c. cũ oll.

e ¶ Mentio.] nota in priuilegijs mẽtionẽ eſſe faciendã ſententię, vt hic videtur: & etiam cõpoſitionis. ĩ. de deci. ex multiplici: ſic ẽt in reſcriptis facienda eſt mẽtio de priuilegijs. ſ. de reſcrip. cum ordinem & vnum reſcriptũ debet facere expreſſam mentionẽ de alio inſcripto, ad hoc ut ipſum tollat. ſ. de dolo. & cõt. ex litteris. Itẽ unũ priuilegiũ de alio. ĩ. de præſcrip. c. ueniens.

f ¶ Inter alios.] ſed nonne quia ſciebat cauſam ſuam, agi, imo quia ipſe iudex fuerat, & pro monaſterio iudicauit, ſibi præiudicauit, ff. đ re iud. ſæpe, ff. de pig. fideiuſſo. 2. reſpon. ĩ. de re iu. ſuborta? Dic ꝙ tunc actũ fuit ſolũ poſſeſſorio, qđ non præiudicat in petitorio. Vel hoc ideo fuit, quia delictum perſonæ, & c. 16. q. 6. ſi epiſcopum.

g ¶ Acta.] ſic ſ. de teſtib. ueniẽs. 2. q. 5. interrogati. hęc regula ponitur ĩ. de re iud. cap. penult. ubi de hoc.

h ¶ Nocumẽtũ.] illas n. poſſet approbarẽ ſed cogi non poteſt arg. ſ. de teſti. cũ cauſam, & c. cõſtitutus. & c. veniens. 2. cũ inter alias perſonas receptæ fuiſſent, ſed ſi in alio iudicio tãtũ, & inter eaſdẽ perſonas receptæ fuiſſẽt, tunc tenetur illas ratas habere, ſi ſint publicatæ arg. C. de li. cau. l. iubemu. & ĩ. de probat. cap. vlt. & ſupra de teſtib. cauſam quæ. & idem eſt ſi coram arbitro recepti ſunt, cum diſtinctione tamen illius legis, C. de teſti. l. vl. & ſupra de teſt. c. præſentata. B.

[Glo. ſeq. tria elicit argumenta.

i ¶ Petitionis.] argu. ꝙ reſpõſum conformãdũ eſt petitioni. ff. de interrog. actio. de ætate. Itẽ arg. ꝙ ex forma petitionis formãda eſt ſententia: quia ex petitione apparet qualiter, & de quo ſit actum ĩ. đ accu. qualiter & qñ, & ĩ. de ſim. c. licet Hely. 2. Et eſt arg. ꝙ libellus ſit dãd⁹, alias de prędictis cõſtare non poſſet.

Gl. ſeq. ponit 5. 2 cor. & alleg. 4. iura.]

K ¶ Valere.] ſic ergo facienda eſt interpretatio, vt res, de qua agitur, magis valeat, q̃ pereat, ĩ. de verbo ſign. abbate. ĩ. de priuileg. in his 12. q. 2. ſi quos de ſeruis, & ff. de reb. dub. quoties, & ff. đ ver. obl. quoties I ſtipulationibus, arg. contra ſ. de off. dele. cũ ſuper & ff. de iure cod. l. 1. & ff. de reb. dub. in ambiguo, & ff. de hęred. inſti. quoties.

l ¶ Nequiuiſſent] & ita talia debent eſſe ſubiecta, qualia permittũt pdicata Lau.

[Glo. ſeq. alle. vnã concor. & tria cõtra.

m ¶ Confirmari.] videtur ꝙ idẽ nõ poſſit dare, & confirmare, ff. de iuriſ. om. iu. & quia. Sed cõtra videtur 63. di. in ſynodo & 23. diſ. in nomine dñi. & ſ. de elec. c. cũ īter canonicos.

† Adde q̃ detrahunt fidei ſigilli, in l. duo ſunt Titij, & ibi Bar. & Docto. ff. de teſta. tut.

† In antiquis legĩt adſtruẽdam.

Hęc gl. ſula non reperitẽ uetuſtis exẽplaribus.

Ludouici.

† ſuperſcriptio.

† al. incauſtum, eſt autẽ encauſtrũ librariorum atramentum de quo vide Cęliũ Rhodig. l. 7. lectio antiq. ca. 31.

† etiam.

† Vide text. in l. 3. & ibi Do. & Bar. ff. iu. ſolu.

2 Et ĩ cõſtit. cle. de verb. ſign. ſæpe. ver. verũ quia Io. And. in nouell.

a ¶ Quod meum est.] sic instit. de act. § sic itaque. ff. de acq. posses. possideri, §. ex pluribus. & insti. l leg. §. sed si. C. de contrahẽ. empt. cũ res. & l. si mater, ff. de cõtrahen. emp. siue rei. C. de iur. dot. auia. arg. vbi dr̃ ꝙ cũ patri iã prouisũ sit per legẽ, vt habeat actionẽ ad repetẽdam dotẽ si pactum faciat, non nascit̃ ex hoc actio, cum iam eã habeat à lege. ea tamẽ possessio plurib ex causis habet̃. ff. de acq. poss. possideri, §. ex plurib. licet. n. vnum sit genus possessionis multę tñ sũt ei⁹ species, vt ea. l. possideri, §. vlt. licet ergo ex plurib. causis possit fieri traditio rei. arg. ff. de sol. cũ qs, §. de peculio: ex vna tamen dñium acquiritur.[1] arg. ff. ad leg. Fal. fundo. & l. si a me, & C. loca. ad probationem, p̃terea ex hoc vr̃, ꝙ si aliquis plures titulos sui dominij assignet, cũ hoc esse non possit. succũbat. arg. ĩ. de conces. preb. post electionẽ. & C. de ꝯhẽ. emp. l. 4. & l. si ancillam. tñ licet ratione vnius tituli sit effectus dũs, ratione alterius tituli compe tit exceptio, licet iste titulus nullus esse videatur.[2] ff. de exceptio. l. nemo.

[Glo. seq ponit 5. concor. alleg. 4. iura in contrarium. & soluit. alleg. etiam aut. in contrarium, & soluit.]

ri, tamquam prius habita & possessa, donari, tamquam tunc tradita & concessa: ac per hoc illa non poterant intelligi per priuilegium illud donata, sed confirmata: cum iuxta † legum sanctiones, quod meum est, [a] ex alia causa meum fieri non possit, nisi desierit esse meum: & infra.

¶ Cum igitur priuilegiũ Henrici confirmatoriũ tãtum extiterit, saltem quo ad illa, quæ deducta sunt in iudicium; si principale non tenuit, nec accessorium, [b] quod ex eo, vel ob id dignoscitur esse secutum: & infra.

¶ Per instrumenta vero locutionis nec est vtiq; † ꝓbata ꝓprietas, nec ad plenũ possessio, cũ ad probationem rei proprie, siue ad defensionem non sufficiat facta locatio, [c] & infra.

¶ Cum autem super his fuisset diutius litigatum, quia legitime probata nõ fuerant, quæ petebãtur ad monasterium pertinere, ab impetitione ipsius procuratorem [d] tuũ nomine tuo & Mediolañ. ecclesiæ sentẽtialiter duximus absoluẽdum, quoniam cum obscura sunt iura partiũ, consueuit contra eum qui petitor est, [e] iudicari.

b ¶ Nec accessorium.] istud regulariter verum est, vt si principale nõ tenet, nec accessorium, C. de legi. nõ dubiũ. & ĩ. de dote post diuor. res. & si necesse. & s̃. đ so. compe. si diligenti & s̃. de ele. qualiter. & ff. ad Macę creditorem. ar. cõtra. ĩ. de iureiu. debitores. & C. si aduer. ven. l. 1. & ff. qui mo. vsusfruc. quid tñ in. prin. & l. præcedenti. & illa specialia sunt. Itẽ contra C. de episco. audien. auth. liberi furiosi. vbi tenet legatum, & non tenet testamentum. Sed illud fit in odium filiorum, qui negligunt patrem.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.

c ¶ Locatio.] sed hoc falsum videtur: quia si ego locaui tibi domũ, tu nõ potes mihi referre quæstionẽ dominij, vt ff. de pig. ac. l. si pignore. & melius. C. lo. si qs cõductionis, ff. de commoda l. ita vt. Sed verum est, quòd nõ refertur quæstio dominij si agatur illa actione, quę oritur ex pignoratitia, vel cõmodati, vel locati. sed secus si agatur reali actione: qa illa nõ proponitur tãquam contra commodatarium, vel inquilinum: sed quasi contra quẽlibet possessorem. ff. ad exhibendũ. de eo. §. 1. & verba ista sunt sũpta, C. locat. l. ad ꝓbationẽ. & arg. ad hoc, C. de præscript. xxx. vel xl. an. male agitur. C. de dona. cẽsualis. & conductor rem conductam locare potest.[3] ff. loca. qui insulam. & C. eod. tit. nemo.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.

d ¶ Procuratorem.] hic ergo formatur sententia in personam procuratoris. cõtra. sup. de prob. licet. De hoc not. sup. de elect. querelam.

e ¶ Qui petitor est.] quia cum obscura sunt iura partiũ, iudicandũ est pro reo. vt hic dicit. & s̃ de prob. ca. ex litteris. & c. in p̃sentia. & 3. q. 9. indicas. & ff. de actio. & obliga. Arrianus, ff. de pœ respiciẽdũ. inst. de interd §. commodum. nisi in liberali causa. ff. de manumis l. antepen. & ff. de re iudi. inter pares. Itẽ si agat̃ de inofficioso testamẽto, potius ꝓ testamento iudicat̃. ff. de inoffic. testam. si pars iudicantium. Item pro matrimonio. 33. q. 1 si qs acceperit. & 30. q 3. c. fi. & istos tres casus, & quartũ habes. ĩ. de re iudic. c. vlt. Ber.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ Non valent litteræ super absolutione voti per crucesignatos impetratæ tacita veritate, vel expressa falsitate.

CAP. VII.

Quod † super his, [f] & infra. ¶ Quæsiuisti quid agere debeas circa crucesignatos, qui dicẽtes se ab Apostolica sede redire, super absolutione [g] sua, ignota [h] Cardi-

Quod super.] Cõmunis diuisio. Secunda: ibi. Ad quod. Abb.

Casus. In archiepatu Cantuarieñ. erãt quidam crucesignati: mandauit Papa Cãtuarieñ. archiepiscopo, vt eos ad voti executionem cõpelleret: & dũ ipse eos cõpellere vellet ad votum soluẽdũ, ipsi sup absolutione voti redeũtes ab Apostolica sede, ostendebant Cardinaliũ sigilla ignota: cum super impedimẽtis q̃ exponebant, non esset eis de leui credẽdũ: quęsiuit archiepiscopus quid agere debeat super his? Et respondet Papa, ꝙ si aliquando litteras talib. cõcedit, rescribit illis, qui sciunt personas, & facultates eorũ, hoc modo, vt diligenter inquirant veritatẽ sup impedimentis expositis, statuentes super hoc, ꝙ animarũ saluti, & succursui terrę sanctę magis nouerint expedire, & ꝓuidentes ne in fraudem voti aliquid fiat: vnde si tales litteras ĩpetrauerint tacita veritate, vel expressa falsitate: siue sint Cardinaliũ: siue etiam Papæ, & non solum dubiæ, sed etiam certæ, litteræ illæ non valẽt: & eis non obstantibus, debẽt ad voti executionẽ compelli. No. quod illi qui votũ emittunt compellendi sunt ad executionẽ ipsius, nisi iusta de causa per sedem Apostolicã sint absoluti. Itẽ litteræ impetratæ per veri suppressionem, vel falsi suggestionem non valent. Item no. quod sigillo ignoto credi non debet.

f ¶ Super his.] hæc decretal. est pars illius. inf. de vo. quod super his.

g ¶ Absolutione.] a voto peregrinationis.

Gl. seq. tractat de sigillo ignoto, obfuscato, & noto.

h ¶ Ignota.] cũ[4] vero sigilla ignota sunt, tũc eis non est standũ, nisi sint 5 aut eo amplius. 98. dist. cap. 1. & 2. si vero obfuscata sunt, sunt suspecta, vt s̃. c. prox. ff. qui testa. face. pos. ad testium, §. si signata. tunc enim remittũtur ad cõsignatores, vt cognoscãt sigilla sua, ff. quemad. test. aper. si quis ex consignatoribus, & si quis non agnoscit suum sigillum, non ideo vitiatur,

† In aliquot vetustissimis ita: cũ iuxta sãctiones legitimas qđ meum est ex vna cã ex aliacã ampli⁹ meum fieri non possit.

1 Facit đ electio vt quis duas. lib. 6. Ioa. And.

† vtcunq; vtrinque.

2 Rõ qa nullus ꝓhibet̃ vti plurib. exceptionibus ꝯtrijs. ĩ. de reg. iu. accessoriũ. libr. 6. Io. An.

3 Per qđ vr̃ ꝙ scholaris recedẽs, possit in domo vel camera aliũ ponere loco sui: sed an hoc possit inuitis socijs vidđ Spe. de iudi. §. 2. versi. circa. hoc quærit. & no. insti. loc. §. fi. Io. And.

† Cap. 2. e. titu. in 3. comp.

4 Vide Cassaneũ ad consuetudines ducatus Burgũ. in fine operis. ti de conclusione consu. ver. Signe. & sequen. vbide materia huius gl.

ſed ſuſpectum habeatur inſtrumētum,ff.eo.l.1.in fi. cū vero ſigillum notum eſt: tunc creditur talibus litteris ēt in p̄iudicium alterius,ſ̃.de proba. poſt ceſſionē,& c.4.quamdiu in ɔ̄triu m non probetur, 1 vt ibi.

a ¶ Impedimentis.] cum votum nequeāt adimplere.

expectandū eſt ſm mandatū,ſ̃.de offi.deleg.c.ſi qñ. & in auth.vt nulli iud.§.ſi vero,coll.9. Si autē aliqua decre.eſt p̄ter ius nō ſtatim eijcitur,ſed cōſulitur ſuperior,vt hic dicit:& hoc ideo quia cū inter alias decre.allegatur,p̄ſumitur 2 ꝙ ſit decretalis,arg.20.q.1.

1 Cōcor.l. ſi ꝓcuratorē, ff.de proc.& l. ne ſatiſdatio,ff. rē ra. habe.

[Glo.ſeq.dat tria ſimilia.]

b ¶ Carere volum⁹.] quia veritatē,debēt litterę continere,q̃a votū reuocant,ſicut illæ q̄ reuocant alias litteras,vt ſ̃.d offic. dele.ex litteris,& ſ̃. de don.ex litteris,& ſ̃ de reſcr.ceterum, & ĩ de re iudi.inter monaſterium, & ita ſeriem rei litteræ ɔ̄tinere debēt,ĩ.de co hab.cle.& mul ſuper eo. Et ita patet hic, ꝙ litterę gn̄ales nō abſoluūt aliqu m, a voto, nec a ſnia excōicationis.ĩ d ſen. excom. cum ꝓ au ſa. & arg. ſ̃. de offi. or.ex parte.

c ¶ Nō obſtātibus.] denegabit enim de leg usſ ā cognitio nem, vbi leg ās de negaret commiſſionem,ſ̃ de reſcri. ca. ſuper litteris.

† Dictio, attentius, deeſt in aliquot antiq. codicibus.

PAſtoralis.] Duo ſunt dicta,ſecundum ibi,Verū. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquando allegant decretales in iudicijs, de q̃bus dubitabatur an ſint decretales de q̃bus nō conſtat per bullā: quæſitum fuit a Papa q̃d iuris eſſet? Super hoc ſtatuit Papa,vt ſi aliqua decretalis allegat, de qua iudex dubitet,ſi illa cōſonat iuri cōi,ſm illā non dubitet iudicare, cum ſm ius cōe potius iudicare videat. Sed ſi iuri cōi ſit diſſona,ñ iudicet ſm ipſam,ſed cōſulat ſuperiorem de illa. Nota diſtinctionē huius decre. circa decretales,de quibus dubitatur an ſint decretales vel non.

† Cap.3. eo. ti. in 3. cōp. Et de materia vide Bar. & Doct. in l. cum ꝓlatis, ff.de re. iud. adde plene diſputationem ad litteras Apoſt. ꝓ officio Inquiſitionis, ꝗ habes poſt direct. Inq̃ſ.

nalium ſigilla reportant: cum eis ſuper impedimentis [a] expoſitis non fuiſſet de leui credendum.

¶ Ad quod tibi reſpondemus, quod ſi quandoque talibus litteras indulgemus, illis qui perſonas & facultates eorum plenius nouerunt, hoc modo ſcribimus, vt ſuper impedimentis expoſitis inquiſita diligentius veritate ſtatuant circa illos,quod animarum ſaluti & ſuccurſui terræ ſanctæ magis nouerint expedire; prouidentes attentius † ne quid in fraudem voti fallaciter cō fingatur: Vnde ſi tales per ſuppreſſionem veritatis, aut falſitatis expreſſionē litteras non ſolum Cardinalium,ſed etiam noſtras: nec ſolum dubias, ſed etiā certas conſtiterit impetraſſe, carere volumus [b] impetratis: & eis non obſtantibus [c] ad voti executionē compelli.

¶ Idem Helienſi epiſcopo.

Si de extrauagāti dubitatur an decretalis ſit authētica: aut eſt iuri conſona, & tunc iudicatur ſecū dum illam: aut diſſona, & tunc Papa conſulitur.

CAP. XIII.

PAſtoralis: † & infra.

¶ Auctoritate præſentium diximus ſtatuendū, vt cum aliqua decretalis, de qua iudex merito dubitet,allegatur: ſi eadem iuri communi ſit conſona, ſecundum eam non metuat iudicare: cum non tam ipſius,quam iuris,cōmunis auctoritate procedere videatur.

¶ Verum ſi iuri communi ſit diſſona, [d] ſecūdū ipſā non iudicet, ſed ſuperiorē conſulat [e] ſuper ea.

¶ Idem epiſcopo S.Andreę, & abbati de Broch.

Poſt publicatas atteſtationes vſq; ad cōcluſionē, poſſunt inſtrumēta produci. hoc primo. Conſuetudo loci facit inſtrumentum authenticum. hoc ſecundo.

CAP. IX.

CVm † dilectus; & infra. Ad ſecundam quæſtionem duximus reſpondendum, quod vtraque † pars poteſt inſtrumenta, etiam poſt publicationem [f] atteſtationum vſque ad diffinitiuæ ſententię calculum exhibere, antequam ſit in cauſa concluſum. [g] ¶ Super tertio vero articulo reſpondemus, quod ſi conſuetudo illius

quē progenitores. Si aūt decretalis obuiat conſuetudini,p̄ualet cōſuetudo,modo cōſuetudo ſit ꝓbabilis, & legitime ſit præſcrita, ſup. de ɔſue.c.vlt.ſ̃.de cōſt. cū oēs.& ſupra de eo q̃ mit.in poſ. cū veniſſent, 3 niſi princeps per ſuum ſtatutum intēdebat tollere,cōſuetudinem, ff.de ſepul.vio. l. 3. §.diuus, alias ſuccūbit conſuetudo,ĩ.de re iudi.cum cauſam quæ.

e ¶ Conſulat,] & interim pendente relatione iudex ſuperſedeat cāę,arg.ſup. de offi.dele.licet, & C. de rela.l.1.& 2. q. 1. nomen presbyteri.

2 Hoſt. dicit ꝙ licet in aliquo volumine decr. ſcripta ſit aliqua decretalis,non habebitur pro decretali, niſi cōiter ī alijs habeatur.Io. And.

3 Concor.l. 2. & ibi Bal. C.q̄ ſit lō.cōſue. & gl. Bar.&Cy.in l.rē non nouā, C. de iudi.

CVm dilect⁹.Duo ſunt dicta, ſm ibi,Super tertio,Ab.

CASVS.Quia inſtrumentorum appellatione continētur & teſtes:& poſt publicationē teſtiū alij teſtes nō p̄nt produci, dubitatum fuit,vtrū poſt publicationem atteſtationū,inſtrumenta produci poſſint vſque ad ſententiam, antequam ſit concluſum in cauſa.

[Glo.ſeq.ponit duplicem dubitationis cauſam.]

f ¶ Poſt publicationē.] dubitatio forte fuit illa:q̃a forte diu tacuit cū proteſtari vel edere debuiſſet, ff.de edē.l.1.§.edere, & §.edēda.4 Vel illa erat dubitatio. quia poſt publicationē teſtiū ñ licet ꝓducere alios teſtes,vñ videbāt ꝙ nō liceret ꝓducere inſtrumētū:q̃a noīe inſtrumētorū cōtinētur & teſtes,ſup.de teſtib.coge.pucnit.ff.de fide inſtr. l. 1.ſed nō eſt ita,q̃a in inſtrumētis nō timetur ſubornatio,ſicut in teſtibus,q̃a ex multis cauſis & facilius deprehenditur falſitas inſtrumentorū quam teſtium, vt ſ̃.eod inter dilectos,& ſup.de proba.licet.Vincen.

† Cap.4.eo. tit.in 3.cōp. Et de materia vide Bar. in l. diui fratres, ff. de pę. & Rotā Dec. 272.in anti.Bart & Paulū de Caſtro in l. admonendi,ff. de iureiur. Old.cōſ.105. inc.vſ dicendum.

† Vtralibet.

4 Parum faciunt dñt q̃d ſit edere, & quot ſunt inſtrumenta quibus quis vtitur,Ioan And.

d ¶ Diſſona.] nota ꝙ ſi aliquod reſcriptū ſit cōtra ius, ſtatim eſt abijciendū,25.q.2.reſcripta, non enim ratione reſcripti recedendū eſt a iure cōmuni, vt ſup. de reſcri.cauſam quæ,& ſ̃.de ætate & qualitate,eam te.in.ò auferendū eſt manibus tenentis, & dandum eſt principi,C.de paga.& ſacrifi.eor.l.ſicut ſacrificia ſed ſi nō eſt ex toto ɔ̄ ius,ſed alias ſit iniquum: tunc

[Glo.ſeq.diſtinguit in reſcripto an ſit contra ius, an alias iniquum in decr.an ſit præter ius, an contra conſuetudinem.]

g ¶ Concluſum.] id eſt renunciatum allegationibus, & omnibus alijs probationibus,ſup.de cau. poſ. paſtoralis,& ſup.de procu.auditis.

SVPER TERTIO. Cōſuetudo erat in partibus Scotiæ,quod aliquis per inſtrumenta regis probabat intentionē ſuam in iure: dubitauerunt iudices iſti,

patriç obtinet approbata[a] vt instrumétis illius regis fides adhibeatur, uos ea se cure poteritis admittere, prçsertim cũ supradictus rex tantç fuerit honestatis,[b] ꝙ ipsius instrumenta maximç auctoritatis sint in partibus Scoticanis. †

¶ Idem Petro ciui Viterbien.

¶ Falsitas instrumenti, vel qđ deest instrumento, probari potest per testes.

CAP. X.

Cum † Ioannes eremita a te centum triginta libras Senen. ex causa mutui coram Donadeo & Ioanne iudicibus Viterbien. petisset, & tu ex aduerso proponeres, quod cum idem in centum & octoginta libris tibi pro p̃tio domus, quã eidem uendideras, teneretur, centum triginta libras ex illis non immerito debebat cõpensare.[c] Tandem cum super hoc & quibusdam alijs articulis inter uos fuisset aliquamdiu litigatum, iudices attestationib. publicatis, te sñialiter condemnarunt, vt eidẽ prædictæ domus possessionem vacuã[d] † traderes, a creditoribus liberatam: & infra.

¶ Cum igitur ab hac sententia ad nostram duxeris audientiam[e] appellandũ, & nos, tam tibi quã prædicto Ioanni T. subdiaconum, & capellanum nostrum dederimus auditorem: ex parte tua fuit propositũ, supradictæ domus venditionem non puram, sed conditionalem potius extitisse, ac nullatenus te

Vtrum instrumenta illius regis admittere debeãt in causis? Respõdet Papa consultus, ꝙ consuetudo illius patriæ obtinet approbata, vt fides adhibeatur instrumentis illius regis, & ipsi poterunt ea in causis admittere. præsertim cum rex ipse tantæ fuerit honestatis, ꝙ ipsius instrumenta maximæ habeantur auctoritatis in partib⁹ Scoticanis. Nota, ꝙ instrumenta possunt ꝓduci vsquequo cõclusum sit in causa, vel vsque ad terminum ad hoc præfixum. Item instrumentis regis creditur si cõsuetudo hoc obtineat. Item ex qualitate personç approbatur, vel reprobatur instrumentum.

[Gl. sequèn. ponit de virtute consuetudinis.]

a ¶ Approbata.] nota ꝙ consuetudo facit aliquod instrumentum authenticum, ꝙ alias non esset, & cõsuetudo dat alicui iurisdictionẽ, q̃ alias habere non põt, sup. de arb. dilecti, & s̃. de fo. comp. cum cõtingat, 1 & sic cõsuetudo facit aliquẽ illegitimũ, qui alias est legitimus ad promotionem, inf. de cleri. coniug. cum olim: & p̃sonas legitimas ad m̃rimoniũ facit illegitimas, j̃. de co. spi. super eo. Ber.

b ¶ Honestatis.] no. ꝙ qualitate personç approbatur instrumentum, ff. de eden. si quis ex argentarijs, §. 1. & j̃. de præscri. ad audientiam, & inf. de præsump. illud.

Cum Ioannes.] In prima parte ponitur processus causæ principalis. In secunda processus causæ appellationis: ibi, Cum igitur. In tertia diffinitio ipsius causæ appellationis: ibi. De consilio.

CASVS. Ioannes eremita corã iudicibus, ciuitatis Viterbij petebat a Petro conciue ipsius 130. li. Senen. ex cã mutui. Ex aduerso ꝓposuit idẽ P. ꝙ idem Io. tenebatur in 180. lib. pro pretio cuiusdam domus, quam ipse Ioan. ei uendiderat: unde petebat, ut 130. sibi deberet cõpensare, & residuũ sibi deberet ꝑsolui: petijt insup possessionẽ ipsius domus sibi tradi uacuã, & liberã. lite cõte. super hoc & alijs articulis, cũ fuisset hinc inde aliquandiu disputatũ, iudices auditis attestationibus, & allegationib. condemnauerunt istũ P. ut eidem Io. possessionẽ p̃dictæ domus uacuã, & liberã traderet, ab hac sñia dictus P. Sedem Apostolicã appellauit Papa dedit T. capellanũ suũ partib. auditorem, corã quo ex parte ipsius P. fuit propositũ, uẽditionem ipsius domus nõ purã, sed cõditionalem fuisse, & ideo ipsum nõ teneri ad traditionẽ ipsius. Ad hoc probandũ quattuor testes induxit, cũ esset uotũ capitulũ pẽdens ex ueteri: Qui iurati dixerũt se interfuisse contractui inter ipsũ P. & Io. sup eadẽ domo celebrato pro certo p̃tio, hac adiecta conditione, ut idem P. domum ipsam inhabitaret in uita sua, & post eius obitum domus illa remaneret M. & R. filijs ipsius P. nepotibus ipsius Io. de anno mense, ac die quo facta fuit uenditio, dixerũt se nõ recordari, dictus Io. uẽdõnem nõ cõditionalem, sed purã fuisse dicebat: Ad hoc probandũ induxit instr̃m venditionis, & tabellionem qui fecit instrumentum: & vnum de testibus scriptis in instrumẽto dubitatũ fuit quç ꝓbatio valere debet, & proponebatur ex parte ipsius P. ꝙ licet testes & instrumẽta eandẽ vim obtineant in causis, nõ tñ instr̃m tanti dẽt esse valoris, vt prçferat depositionib. triũ vel pluriũ testiũ. Et cõtra ex aduerso fuit rñsum, ꝙ cũ ipse Io. intẽtionẽ suã per instr̃m probasset, & P. venditionem nõ purã, sed cõditionalem fuisse ꝓponeret, nec per testes P. de certo tp̃e fuerat facta fides: vnde non apparebat, qđ super illa venditione deposuissẽt, & instr̃o certũ tp̃s adijceretur, probatio ipsius P. inefficax erat ad intentionẽ ꝯriam elidẽdã: Sed dicebat, qđ rñsio ista inualida erat, qñ utraque pars interrogata confessa fuit in iure, qđ unica uenditio ipsius domus facta fuit ĩ iure sed per testes ꝓbat uenditionẽ ꝯdõnalẽ fuisse. & sic per cõfessionẽ utriusq; colligit uẽditionẽ domus condõnalẽ fuisse, nõ obstãte qđ ipse interrogatio fctã fuit post q̃ fuit in cã conclusum: quia iudex usque ad prolationem sentẽtiæ potest interrogare de facto quoties dubitat. Istis omnibus consideratis dominus de Papa consilio fratrũ pronunciauit uenditionem prædictam conditionalem fuisse, & dictum P. non teneri ad ipsius domus possessionis traditionem ipsi Ioã. super hoc silentium imponendo, sententiam prçdictorum iudicum quo ad hunc articulum infirmando q̃uis alias iuste pronunciauerint, quia hæc exceptio nõ fuit proposita coram ipsis: quantum ad alios articulos confirmauit eandem Not. quod compensatio admittitur in iure. Item super nouo articulo publicatis attestationibus testes recipiuntur. Item testes præferunt instr̃o. Item exceptio peremptoria potest proponi in causa appellatio. Item iudex ex officio suo interrogare põt partes, ubicunque dubitat de facto usque ad sententiam. Item licet sententia lata ex noua allegatione cassetur, non præiudicatur iudicibus qui ipsam protulerunt. Itẽ sententia pro parte tenet; & pro parte non tenet.

c ¶ Compensare.] Quæ compensatio admittenda fuit, si causam ex qua postulabatur, liquida erat, alias non admittitur compensatio, j̃. de depositio. c. bona fides. in fi. ubi de hoc, & C. de compen. l. ulti.

d ¶ Vacuam,] quod fieri debuit si pura fuit uenditio, ff. de act. emp. & uen. l. 2. §. 1. & seq. & arg. ff. de usu. l. si stipulatus, 2 & sic restitutio possessionis plene ac libere facienda est, sup. de rest. spol. Pisanis. Ber.

e ¶ Ad nostram duxeris audientiam,] hic ideo appellatur ad Papam, quod ciuitas Viterb subest domino Papç etiam quoad temporalem iurisdictionem, alias non appellaretur ad ipsum 3 inf. de app. c. si duob.

[Gloss. sequens reci. per obiectionem; & solutionem.]

† Scotianis.

† Ca. unico, eo. tit. in 4. compil. Et de intellectu uide Fab. in insti. de inut. stipula. §. itẽ uerborum.

1 Concor. l. 1. & ibi Bar. C. ad Vell. & in Auth. de instr. cau. §. oportet.

† Qñ dicat uacua possessio. uide per Angelum & legistas in l. in cõuentionalibus, §. si q̃s uacuam, ff. de uer. ob. adde gl. singularẽ in §. quod autem insti. de usu cap.

2 Si stipulatus sum rem dari, & uacuam possessionem tradi, per actionem incerti ex stipulatione, ueniuut fructus postea ꝑcepti, ut uerba, & uacuam, &c. aliquid addant, Io. An.

3 Nisi iudex a quo appellatur, superiorem in temporalib. non cognoscat, j̃, si. sint legit. per uenerabilem, §. rationibus s̃. de fo. cõp. licet in Authen. ut dif. iudi. §. si tñ contigerit se cum. Hos. Io. Andr.

a ¶ Pen-

teneri ad traditionem ipsius, quattuor nihilominus testibus ad hoc probandum inductis: quod, & si nouum esset capitulum, pendebat [a] tamen ex veteri: qui iurati deposuerunt, se interfuisse cōtractui inter te, & prędictum Ioanē super eadē domo celebrato, pro qua centum octoginta librarum pretium tibi fuerat constitutum, tali videlicet adiecta conditione, vt tu domum ipsam inhabitares libere in vita tua, & post obitum tuum M. & R. natis tuis eiusdē Ioannis nepotibus [b] remaneret: cuius conditionis intuitu domum ipsam eidem Ioāni pro minori pretio vēdidisti, cum a G. morandi pro ipsa ducentas libras potuisses habere, anni vero mensis, & diei, quo venditio facta fuit, ijdem testes se dixerunt minime recordari. [c] dictus vero Ioannes vēditionem non conditionalem, sed puram proposuit extitisse, ad hoc probandum publicum exhibens instrumentum, & infra Tabellionē quoque, qui cōfecerat instrumentum, & vnū ex testibus in instrumento subscriptis, ad id probandum induxit, & infra.

¶ Porro cum dubitatio fuisset exorta vtrius debet probatio præualere: pro tua fuit parte proposi tum, quia & si eandē vim obtineant instrumentorū fides, & depositiones testium in litibus exercendis, nō tamen quodlibet [d] instrumentum tanti debet esse momenti, vt triū vel plurium idoneorum testiū depositionibus præferantur, & infra.

¶ Ad hoc aūt idē Ioannes ex aduerso respondit, quod cū intentionem suā per iam dictum fundauerit instrumentum, ac tu in modum exceptionis [e] venditionem ipsam non pure, sed conditionaliter celebratā esse ꝓponas, † nec ꝑ testes ad hoc a te inductos de certo [f] fuerit tēpore facta fides: & ideo nō appareat quod super illa venditione deponant, ꝗ constat per dictum instrumentum determinato tp̄e fuisse cōtractam, huiusmodi probatio videbatur inefficax, ad intentionem contrariā elidendam. Verum respōsionē istam esse proponebas inualidam: quoniam cum vtraque pars a nobis interrogata, fuisset in iure confessa, quod vnica tantum venditio super domo contracta fuerit, & ex depositionibus testium liqueat, venditionem conditionalem fuisse, ex vtriusq; confessione colligitur, eiusdē domus venditionem conditionalem extitisse non puram: non obstāte, quod ipsa interrogatio facta fuerit, postquam [g] a partibus extitit in causa cōclusum, cum Iudex (qui vsque ad prolationem sentētiæ debet vniuersa rimari) possit interrogare de facto, quoties dubitionis aliquid occurrit: † & infra.

¶ De consilio fratrum nostrorum pronunciauimus, [h] venditionem prędictæ domus fuisse cōditionaliter celebrata, & te (ob † hoc) nullatenus obligatū ad traditionem ipsius: super hoc memorato Ioanni silentium imponentes. Sententiam vero iudicum prædictorum, qui

a ¶ Pēdebat,] si enim capitulū ex toto esset nouū, nō pēderet ex veteri, iudex appellationis non cognosceret, nec testes reciperet, sup. de testi. & attesta. fraternitatis, & C. de tēp. appell. per hāc, & sic patet, ꝙ in cā appellationis nouæ probationes pn̄t induci sup noua exceptione, C. sen. rescin. nō pos. l. 2. nec aliam cām possum prosequ ī cā appellationis ꝗ expresserim corā iudice a quo appellaui, ff. de appel. l. scio, §. quæsitum, ad fi.

ADDITIO. & hoc est verum in cā app. a snīa diffinitiua. sed secus ab interlocutoria, vt inf. de appel. vt debitus. & cap. cord. lib. 6.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Nepotibus.] sed quare iste Ioannes emebat domum illam pro filijs ipsius Petri nepotib. eiusdē Ioānis, cum ipsi filij debebāt illi Petro succedere. in Auth. de hære. quæ ab intest. de fer. circa prin. col. 9. & Institut. de hære. qual. & differ. circa prin. & §. sed sui? Forte ideo fauit, quia Petrus prodigus erat, & cōsumebat bona sua, vnde ne domus illa perueniret ad alios, voluit Io. prouidere nepotibus suis.

c ¶ Recordari.] & [1] tn̄ valuerūt dicta eorum, quę alias nō valuissent, si de tēpore argeretur, sup. de testi. c. ex tenore.

[Gl. seq. notat, quęrit, & soluit, & remittit.]

d ¶ Quodlibet instrumētū, & ita patet, ꝙ ꝯ instr̄m quantūcunque publicū admittūtur testes, vt hic [2] qa ſm testes productos contra instr̄m snīatur. ad idē inducitur ī. de pręscri. ad audiētiā, & C. de proba. cū ꝓcib. Si quæris quot testes ꝑiudicet instrumento, potest dici, ꝙ iiij. vel quinq;, ad minus: quia auctoritas tabellionis vr̄ æquiualere duob. testib⁹, sup. de proba. qm̄ cōtra. & ipsum instr̄m valet duos testes: qa parē vim obtinet ꝓbatio testium, vel instrumentorum, C. de fid. instru. l. in exercendis, vt hic deciditur, & sic patet, ꝙ ad minus per quattuor meliores, vel quinq; testes instrumentum reprobetur. De hoc dictū est sup. de ꝓba. tertio. sed ī casu isto testes non reprobant instrumentum, sed addunt instrumēto, quod notarius omiserat forte per obliuionem. Ber.

e ¶ Exceptionis.] vn̄ non videbat pro ipso sententiandū, sup. de ord. cog. cū dilectus. ī. de excep. c. deniq;.

f ¶ De certo.] ꝑꝑ qđ probatio insufficiens uidebatur. s̄. de proba. in præsentia. arg. s̄. eo. inter dilectos, ff. de edē. l. §. 1. editiones.

[Gl. seq. notat, ꝙ iudex, &c. dat simile, reddit duplicem causam, & demum determinat, & remittit.]

g ¶ Postquam, & sic patet, ꝙ iudex potest iterrogare partes qn̄ cūq; uisum fuerit, ff. de interr. actio. l. ubicunq;. & 30. q. ult. c. ult. sic etiam pōt interrogare testes post publicationem, si obscure dixerint, qn̄cūq; uisum fuerit, s̄. de test. cum clamor. qa veritas sępius examinata magis splendescit in lucem. 35. q. 9. graue. quia officiū iudicis est latissimū, ff. de iur. om. iud. l. 1. sed ad petitionē partis non debet testes interrogare, sup. de prob. in præsentia, [3] de hoc dicitur, 30. q. 5. iudicantem.

[Gl. seq. arg. signat contrarium, remittit & soluit.]

h ¶ Pronunciamus.] ar. ꝙ sup exceptione incidenti fit pronunciandū, arg. ꝯ. sup. de ordi. cogn. c. 1. ubi de hoc, sed ratio quare pro-

1 Hæc gl. nō inuenitur in antiquis codicibus.

2 Et sic reprobat opi. Lanfr. Cremon. qui dicebat per testes non reprobari instr̄m, nisi eēt suspectum, uel ex parte conficientis, uel ex parte producētis, & reddebat rōnem, quia memoria hominum labilis: nec communiter testes ita sunt intenti sicut tabellio, quare plus creditur instr̄o secundum Io. And.

† Inferi per confessionē rei, ubi debitum est liqdū admittit̄ recompensatio concord. l. Iul. §. offerri, ff. de act. empt.

† Vide text. in l. ubicūq. cum concor. ff. de inter. act. l. 1. & 2. eo. tit.

† Hæc duo verba: ob hoc, desunt in uetustioribus codicibus.

3 Vbi de hoc in 4. gl. & s̄. de test. per tuas. Ioan. And.

pronūciatur hic super hac, & non ibi, potest assignari, hic opposita fuit exceptio post sniam: vnde super exceptione nondum fuerat directe, vel indirecte pronunciatum: quare in causa appellationis debuit de ea pronunciari: quia de ea cognitum fuit: & ad hoc vt sciret quare snia reuocet, sed cū opponit ante sniam, super ea pronunciatur indirecte, dum sniatur super principali, Ber.

[Gl. seq. not. dat simile, signat contrarium & remittit.

a ¶ Huiusmodi exceptio.] p hoc patet, ꝙ exceptio pereptoria omissa ante sniam, pt opponi post sniā in cā appellationis, C. sen. rescin. nō pos. l. 2. alias nō posset ni si p beneficium restonis, vt in l. prædicta, & inf. de priuil. cum olim 2. s. de in int. rest. suscitata, sic etiā in cōpēsatione omissa ante sniam, nihilominus actio remanet salua post sniam citra aliquā appellationem, 1 non obstāte re iudicata in prima petitione, ff. de cōpē. ꝙ in diē, §. 1. Arg. tn̄ cōtra ī. de re iud. inter monasteriū. Sol. vt ibi.

alias iuste pronūciasse no scuntur (cum huiusmodi[a] exceptio coram ipsis nec probata fuerit, nec obiecta) quo ad dictum capitulū infirmamus, eam quo ad alios articulos, [auctoritate † Apostolica] confirmantes.

¶ Honorius tertius.

¶ Defectus litteræ non vitiat rescriptum.

CAP. XI.

EX † parte charissimæ in Christo filiæ B. quondam Anglorum † reginæ, fuit propositum, & infra.

¶ Quia rescriptum Apostolicum, pro eo quod in hac dictione, spoliarunt, hæc figura, o, de erat,[b] asseritur vitiosum; Mandamus, quatenus hoc non obstante in negotio ipso præuia ratione procedas.

EX parte.] commu nis diuisio. Secū da: ibi, Quia. Abbas Sicul.

CASVS. Quædam regina impetrauit litteras quasdam super restitutione spoliationis cuiusdam castri in quibus deficiebat hæc littera, o, in hac dictione, spoliarunt, quæritur vtrū propter hoc rescriptum vitietur? Et respondet Papa, ꝙ non. Not. ꝙ propter modicum defectum non vitiatur rescriptum: cum ex præcedentibus & subsequentibus possit cognosci mandatoris intentio.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ O, deerat] ex hoc vr̄ satis, ꝙ nō debuit valere, qa in litteris dn̄i Papæ nihil debet diminutum esse, argu. sup. de rescri. c. cum a Deo, & cum multa maturitate ac deliberatione traduntur, 35. q. 9. Apostolicæ, vnde non est verisimile, ꝙ aliquod vitiū possit ibi remanere, sed propter tam modicum defectum non vitiatur, maxime si rescriptum in alijs appareat omnino legitimum, cum fuerit vitium scriptoris, siue nimia occupatio, ꝙ nocere nō debet, arg. C. de testi. l. errore, & l ambiguitates, & l. quoniam indignum, & C. de leg. in legatis, secus si esset ibi falsum latinum, sup. de rescr. c. ad audientiam. Et sic est notabile, ꝙ propter defectum syllabæ, vel litteræ 2 non vitiatur rescriptum, sicut nec testamentum vitiatur, nec libertas minus debetur, licet erratum sit in syllaba, ff. de manum. test. l. qui habebat.

G Perpetuus.] In prima parte ponitur appellantis narratio. In secunda causæ commissio: ibi, Ideoque. Abbas Siculus.

CASVS. Prior & conuentus de Ledis coram iudicibus delegatis traxerunt in causam G. perpetuum vicarium Ecclesiæ de Rechan super quibusdam decimis: Dictus vicarius reconuenit eosdem super consi. milib. quæstionibus petens a iudicibus, vt compellerent partem aduersam, vt faceret ei copiam quorundam instrumentorum communiū, per quę intentionem suam super principali negotio probare volebat, & qa hoc fieri non faciebat eidem, sedē Apostolicā appellauit. Mādat Papa, quatenus si ita est reuocato in statū debitum quicquid post appellationem, &c. Nota ꝙ instrumenta cōmunia parti, pars exhibere tenet. Item reconuentio in spiritualib. facienda est.

¶ Gregorius Nonus Priori Sancti Bartholomæi, & decano de Arcubus London.†

¶ Licite appellatur a iudice, qui parti hoc petenti nō facit edi communia instrumenta.

CAP. XII.

G † perpetuus vicarius Ecclesiæ de Rechan nobis exposuit, quod cum Prior, & Conuentus de Ledis, eum super decimis[c] coram iudicibus auctoritate Apostolica conuenissent, & dictus G. super[d] similibus coram ipsis reconuenisset eosdem, quia dicti iudices copiam quorundam instrumētorum communium,[e] quæ habebat pars altera, & per quæ intendebat intentionem suā super principali fundare, fieri nō faciebant eidem, hoc cū instantia postulan-

Glo. seq. obijcit, allegat ꝫ obiectionē, & remittit, & demū obijcit & soluit.]

c ¶ Super decimis.] sed nonne iste vicarius si cōueniebat ꝓ decimis vicariæ suæ, debebat dn̄m in iudiciū noīare? Ita vr̄, quia ipse dn̄s nō est, sup. vt li. non ꝯt. qm̄, §. pe. & C. vbi in rem act. l. 3. & ipse dn̄s debuit conueniri, argu. ī. de pscr. auditis, & 16. q. 3. inter memoratos, arg. ꝙ teneatur rn̄dere, cum ipse habeat ius in re, inf. de app. ad audientiam, sicut vsufructarius tenetur ad refectionē domus, & ad tributum, ff. de vsufruct. l. vsufructu legato, §. fi. & l. seq. alias, §. hactenus, & C. eo. titu. eum. De hoc dictum est sup. ut lite non cont. quoniam, §. pen. Sed intelligo, quod iste uicarius habebat mandatum generale, uel speciale ad agendum, & defendendum a rectore legitime factum, alias non fuisset admissus eo lapso, quod esset, uicarius, cum non habebat administrationem, nec titulum sicut prælatus, ne præiudicaretur Ecclesiæ per factum ipsius. Ber.

d ¶ Super similibus.] & etiam super dissimilibus poterat eos reconnenire, & ei tenebantur respondere, sup. de mu. pe. c. 1. ubi de hoc.

[Glossa sequens. circa editionem distinguit instrumenta communia, & propria: & in his an utatur nec ne: & cum utitur, eduntur sine die, & consule, fallit in casu.]

e ¶ Communium.] no. circa exhibitionem instrorum. Et primo scire debes, ꝙ rescriptum & omnia acta causæ, cōfessiones, & respōsiones, & attestationes, & quæcunque acta sunt in iudicio, peti possunt exhiberi, uel condictione ex lege, uel iudicis officio, C. de eden. l. 2. Vel condictione ex illa decr. sup. de prob. qm̄ & integraliter sunt exhibenda, quia communia sunt, C. de eden. non est nouum, & l. ult. & ff. eod. ti. prætor, §. 1. & l. si quis, §. ratione, & l. argentarius, 1. respon. & hoc est expressum. Sed si instrumenta propria sunt, & actor petat a reo instrumenta per quæ intentionem suam probare uult, non est audiendus: quia apud seipsum debet habere probationes suas, sup. de proba. c. 2. & C. de edē.

† Hæc duo verba, auctoritate Apostolica, desūt ēt in vetustioribus.

† De materia vide Romanum cōs. 548. adde Bal. in l. Imperator, ff. de sta. ho. & Iasonē in l. si qs mihi bona, ff. de acq. hæred.

† Anglicorū.

1 Multo fortius in causa appellationis, & de hoc in Specul. de appe. §. pen. versi. sed nū quid ī cā, & vide qd̄ plene dixi d̄ or. cognі. c. vlt. in magna gl. ver. & idē est qnq; cū ver sic. seq. Ioan. And.

a De hoc articulo vide notata per Host. & Doctores, inf. d̄ crim. fal. ca. pe. & ī. ex. litteris sup. d̄ rescrip. adde hic. Io. And.

† Lugdun̄.

† De materia vid̄ Fulg. Paul. Castrē. & Doc. ī l. is apud quē C. de eden. ad. de Spe. tit. de instrument. editione, §. videndum.

eden. qui accusare, & actore non probante, reus debet absolui, ut in l. qui accusare, & ℸ. ut eccl. benefi. ut nostrum. Et ita nec reus actori, nec actor reo tenetur exhibere instrum ad fundandam intẽtionem aduersarij. 1 Si uero actor, uel reus utitur aliquo instro ꝓprio, illud aduersario edi debet sine die, & cõsule, ne præstetur materia fabricãdi falsum, sup. eo. contingit, & c. accepimus, & ff. quemad. testam. ape. l. 2. §. diem aũt, & ff. de eden. l. 1. §. editiones. Nisi uellet alterutra partium arguere instrumentũ de falso: quia tunc integrum instr̃m debet ei edi. ut sup. eo. inter dilectos, & C. de ℸhen. & commit. stip. l. optimam, Ber.

1 Hodie usurarij cum de usuris agit, cogi põt edere libros rõnũ suarũ, ut in Concilio Viennen. de vsu. ex graui §. ceterũ. Itẽ hæretici c. ut cõmissi, de hæret. lib. 6. & no. copiose, li. 3. cõm. in Director. Inquisitor. Schol. 191.

† Vide Anto. de But. in c. in nostra, ꝶ. de testib⁹, & eũdem in c. ex tenore, sup. de rescr. adde Bar. & Saly. in l. scripturæ. C. de fide instru. Bal. in l. Imperator, §. 1. de stat. hom.

ti, nostram audientiam appellauit: Ideoque mandamus, quatenus si est ita, reuocato ĩ statũ debitũ, &c.

¶ Idem.

¶ Scripturæ contrariæ ab eodem productæ, fidem non faciunt.

CAP. XIII.

IMputari [a] †ei potest, qui contrarias [b] inter se scripturas in iudicio ꝓtulit, fidem sibi adinuicem derogantes: Cum in ipsius fuerit potestate, quã voluerat non proferre.

¶ Idem.

¶ Si in instrumento debiti exprimitur causa, condemnatur debitor, nisi ꝓbet indebitum: si nõ exprimitur, necesse est, ut creditor probet id fore debitum.

CAP. XIIII.

SI cautio, [c] † quam a te indebite [d] proponis ex positam, indeterminate [e] loquatur, aduersarius tuus tenetur ostendere debitum, quod continetur in ea. Sed si causam [f] propter quam huiusmodi scriptura processerit, expresseris in eadem, confessioni [g] tuæ statur: nisi probaueris te id indebite [h] promisisse.

¶ Idem I. tabellioni.

¶ Auctoritate ordinarij potest notarius tabellionis mortui notas in publicam formam redigere.

IMputari.] imputatur producẽti scripturas contrarias in hoc, quia inuicem sibi derogãt. h. d. Ponit primo dictum. Secũdo ipsius rõnem: ibi, Cum ipsius. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis agebat cõtra aduersariũ suum, puta petens ab eo aliquam pecuniã: ad suam intentionem probandam induxit duo instr̃a contraria, quærebat cui illorum, uel an neutri stãdum esset? Respondet Papa, quod istæ scripturæ ℸriæ fidem sibi adinuicem derogant, & sic non ualent, & imputet sibi qui eas in iudicio protulit: qa in potestate sui fuit quam uoluerat non proferre, debuit enim eas præuidisse, & alteram protulisse. Not. qui contraria allegat, non debet audiri, & imputet sibi qui causam suam male tractat.

a ¶ Imputari.] hæc decre. sumpta est ex illa lege, C. de fide instrum. l. scripturæ.

[Glossa sequens primo declarat, secundo quærit & soluit.]

b ¶ Contrarias.] hoc uerum est siue directe ℸriæ sint, siue indirecte. Directe, ut si induco instr̃m in quo promisisti mihi soluere tali die 10. & aliud exhibeam, in quo continetur, ꝙ ego fecit tibi pactum de non petendo. Indirecte, puta si induco instr̃m, in quo continetur quòd promisisti mihi soluere decem Bonon. tali die. Item produco aliud, in quo continetur, ꝙ eadem die promisisti mihi soluere 10. Romæ 2 istæ scripturæ licet non contradicant directe: tamen indirecte siue per obliquum contrariæ sunt, & ideo una derogat alij, ∴ si qñ quæ scriptura, & factum sibi adinuicem derogare uidentur, uel saltem alterum alteri, sup. de elec. cum inter R. Sic ergo patet, quod qui contraria allegat, non est audiendus, inf. de app. solicitudinem, circa finem, 33. quæst. 7. quod autem, & 8. dist. quo iure, & hoc locum habet quando ab eadem parte producnntur, secus si a diuersis: quia tunc ei statur, quæ magis est sine suspicione, & quæ dignior est, C. de contrahen. stip. optimam, in fi. Sed nunquid est idem in testibus ab eadem parte productis? Dico, quod non: quia in testibus non possum præuidere, quod dicturi sunt, & ideo statur dignioribus: 3 sed per instrumentum bene potuit præuidere, quod magis expediret producere, ut hic dicit in fin. & sibi imputet, quod minus diligens fuit, nam uigilantibus, & non negligentibus iura subueniũt, ff. qui. ex causis ma. non. n. & ff. de ede. l. uelut.

2 Et utraque personaliter facta fuit nõ altera ꝑ ꝓcuratores nec obstat ff. de uerbo. ob. l. fi. §. Iter eos. Io. An.

3 Concor. l. si plures, & ibi Bar. ff. ꝺ accus. & l. 4. §. eiusdẽ, & §. scis potes, ff. de testib⁹.

SI cautio.] Ponit dictum, qđ diuidit in duo membra, & secundum: ibi, Sed si causam. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis agebat contra aliquem aduersarium suum, petens ab eo certam pecuniæ quantitatem: ad hoc probandum inducebat quoddã instrumentum, in quo reus simpliciter confitebatur se debere quantitatẽ petitam, nullã causam exprimendo ex qua debe- retur: quæritur an ex tali cautione reus sit condemnandus? Respondet, quod actor tenetur ostendere debitum, quod in cautione illa continet: Si uero causam reus expresserit in scriptura illa, propter quam scriptura illa facta fuit, suæ confessioni stabitur, nisi probet se id indebite promisisse. Not. quod causa semper est exprimenda, ad hoc ut ex confessione sua quis obligetur, alias non tenetur.

† De materia huius decretalis uide Bar. ĩ l. diu⁹, ff. de falsis, adde Alex. ꝯsil. 18. in 4. uol. & cõsil. 13. incip. ex his, quæ in themate, & cõsi. 158. incip. circa primã, in 2. uolum.

c ¶ Si cautio.] hęc decretalis sumpta est de l. illa, ff. de proba. cũ de indebito, §. ult. & dic, cautio, i. scriptura: siue sit priuata, siue publica. Ber.

d ¶ Indebite.] quia dicis, quod non teneris ad id, super quo cautio exposita fuit.

e ¶ Indeterminate.] idest non exprimens ex qua causa debeatur.

[Glo. seq. exemplificat: quærit, & soluit argu. & remittit. Iterum quærit, & soluit.]

f ¶ Si causam.] puta, quia confessus fuit mutuo recepisse pecuniam promissam: uel ex aliquo alio contractu antecedenti: tunc enim statur tuę confessioni, quę continetur in illa cautione: alioquin si causa non sit inserta, non poteris conueniri ex illa cautione. C. de non numerata pecu. generaliter, cum satis sit indignũ, ut quod quisque sua uoce dilucide potestatus sit: in eundem casum proprio infringere ualeat testimonio, supra de proba. per tuas, & in l. prædi. generaliter, in fi. & argumen. 1. q. 7. saluberrimũ, & 27. quæst. 1. omnes feminæ, quod si non promittat, sed confiteatur se debere mihi ex aliqua iusta causa præcedente, idem est ac si promittat, ut teneatur ex illa confessione, ut in l. prædicta, generaliter, in fi. & ita patet ex hoc, quod con fessio extra iudicium facta, causa adiecta bene præiudicat ad probandum. De hac materia dictum est, supra de confes. cap. ult. Item quid si me absente confiteatur se mihi debere? Talis confessio non nocet ad instar stipulationis, ut instit. de inutl. stipu. §. item uerborum.

[Glo. seq. notat confessioni stari: & ponit tres casus exceptos.]

g ¶ Confessioni.] sic ergo statur confessioni contra se, 4 fallit tamen quandoque, ut in pecunia confessata: quia tunc potest opponi exceptio nõ numeratæ pecuniæ ℸ. biennium, C. de nõ num. pec. in contractibus. in prin. & in dote, C. de do. cau. nõ num. l. ult. in Auth. ibi posita. Item fallit ubi statur secundæ confessioni, & nõ primæ, C. ad Velleia. Auth. siue a me.

4 Concor. l. 1. & ibi Bar. ff. de leg. j. & in l. cũ filⁱ⁹. §. 1. ff. de uerbo. obl.

h ¶ Indebite.] & ita admittitur probatio contra talem

lem cautionem, licet cauſa obiecta fuerit, ſ. ꝙ talis promiſſio indebita fuit, puta quia iam ſatisfecit ei, ſicut q dicit pecuniam indebitam ſe ſoluiſſe, illud probare tenetur, inf. de ſolutionib. c. vlt. & ff. de prob. c. cum indebito. ȷ. reſponſo.

Cvm P.] Primo narratur factū. ex quo quæſt. ſecūdo ponitur deciſio: ibi, Ad petitionem.

† Vide plene per Mat. de Affli. ſup cōſti. Neapo. ĩcip. Baiulos oēs. notabi. li. 13. & ſeq. adde Bal. conſ. 61. li. 5. Ale. conſ. 136. & 151. lib. 1.

CASVS. Tabellio præuentus morte, quædam inſtrumenta nō perfecit, quæ redacta erant in notā per eūdem, quærebat quid deberet fieri de huiuſmodi inſtrumentis in notā redactis? Rñdet Papa I. tabellioni, ꝙ ad petitionē illorum, ad quos pertinēt, auctoritate iudicis ordinarij poterit illa ĩſtrumēta in publicā formam redigere, per hoc perpetuo valitura, ac ſi a dicto P. cōpleta fuiſſent.

CAP. XV.

Cvm † P. tabellio morte præuentus, quædā non perfecerit inſtrumenta, quę in nota redacta fuerant ab eodem: Ad petitionem eorum, ad quos pertinent, auctoritate ordinarij [a] iudicis poteris ea fideliter in publicam formam redigere: habitura per hoc perpetuam firmitatem. [b]

¶ Idem.

¶ Inſtrumentum exemplatū per tabellionem auctoritate ordinarij, eādē vim habet cum originali.

CAP. XVI.

SI † inſtrumenta propter vetuſtatem, [c] vel propter aliam iuſtam cauſam [d] exemplari petantur: Coram ordinario iudice, vel delegato ab eo ſpecia- liter præſentētur: qui ſi ea diligenter inſpecta in nulla ſui parte vitiata repererit, per publicā perſonā [e] illa pcipiat exēplari, eandem auctoritatem p hoc cum originalib. habitura.

a ¶ Auctoritate ordinarij.] ordinarius ergo præſtabit auctoritatem ſuam huic tabellioni ad petitionē illorum, quorū ſunt inſtrumenta, ut ea redigat in publicā formam, ſic & ſi eſſent conſumpta pp vetuſtatem, aut aliam iuſtam cauſam, infra capit. proxim.

† De materia huius decretalis & gloſſaru ei[9] uide Iaſ. in l. 3. C. de iure emph. Pau. d Caſt. cōſi. 91. ĩncip. ſuper eo. Old. cōſi. 322. inci. circa primum Alex. cōſi. 4. inci. uideretur. 12. uol.

b ¶ Perpetuam firmitatē.] vt hic dicit ſic, & teſtamētū auctoritate ordinarij in publicam formam redigit, C. de teſtamēta, & l. ꝯſulta. & talis publicatio æquiualet teſtamento, C. eod. publicati. hoc tamen ſcire debes, ꝙ tabellio dum viuit, non pōt alteri committere completionem inſtri. ſed ipſemet debet complere inſtr̄m, ꝓut in protocollo reperitur, nihil addendo, vel diminuēdo quā in protocollo continetur, vt in Auth. de tabel. coll. 4. poſt mortem vero fiat, prout dicitur hic, & C. eo. ti. l. contractus. Bern.

Sicut inſtrumenta.] Primo ponitur quæſtio. Secundo ſolutio: ibi, Coram. Abbas.

CASVS. Aliqua inſtr̄a propter vetuſtatem, vel aliam iuſtam cām quaſi conſumpta ſunt: petuntur exemplari: quæritur qd fieri debeat? Rñdet Papa, quod pſententur corā ordinario, vel coram delegato ſpecialiter ad hoc: ille poſtmodum inſpiciat diligenter illa inſtr̄a, & ſi in nulla parte ſui vitiata ſint, præcipiat illa exemplari per publicam perſonam, & habebunt eādem auctoritatem cum originalibus. No. iſta duo capitula, quia frequēter locum habent.

c ¶ Vetuſtatem.] propter vetuſtatē inſtr̄a, & priuilegia renouanda ſunt, vt hic, & inf. de confir. vti. vel inuti. cū dilecta: alias ſi vetuſtate conſumerentur, nulla fides eis adhiberetur, ſup. eo. inter dilectos: ſic & teſtes, ne ꝓbatio pereat, in publicam formā rediguntur, ſup. de teſti. ſignificauit, & ſup. vt lit. non cont. qm̄. ... & §. ſunt & alij, & ff. ad leg. Aqui. in lege, C. de vſur. pup. l. vlt. argum. Bernardus.

d ¶ Iuſtam cauſam.] puta, quia litera incipit deleri ex uitio chartæ, uel encauſti, quamuis inſtr̄m de nouo ſit factum, uel alio modo, quod poſſit cōtingere dè facto ita tamen facienda eſt hæc reuocatio, ſi adhuc ſint ita integra, ꝙ non ſit dubitatio de ipſorum tenore: vt hic dicit, uel ſi eſſent pro parte iā conſumpta, vt ex inſpectione non poſſit deprehendi de fide ipſorum, nō ſunt renouāda, niſi prius per teſtes ꝓbaret̄ de integritate inſtrumētorū, inf. de priu. cū olim. & hæc innouatio dēt fieri auctoritate ordinarij, ut hic dicitur, ſic ſup. e. ca. prox. Ber.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

e ¶ Publicā perſonā.] ſic s̄. c. proxi. & c. cū dilectus: Quid ſi publica pſona nō poſſit hēri? Satis credo, ꝙ per aliq̄ perſonā honeſtā auctoritate iudicis reſcribi pn̄t, argu. s̄. de prob. qm̄ cōtra. ita tn̄ ꝙ ſigillum authenticū apponat̄, ꝙ ĩponat fidē inſtr̄o, s̄. eo. c. 2. & c. cum dilectus: alias poſſet deperire ius illius, qđ eſſe non debet: imò curare debet iudex, vt ſalua ſit rerū proba. ff. de teſti. curent. Bern.

TITVLVS XXIII.

De præſumptionibus.

¶ Salomon in parabolis. †

† Cap. 26. Et c. 1. e. ti. in 1. compi. Et de materia, uid Alex. & Iaſ. in l. 1. §. hæc uerba, ff. qđ cuiuſq; uniuer. & plene p Fel. in tracta. qn̄ conatus puniat̄.

¶ Sicut manifeſte nocens eſt pœnæ obnoxius, ita & occultus, licet poſtea dicat ſe ioco feciſſe.

CAP. I.

SIcut noxius eſt, qui mittit lanceas, & ſagittas ĩ mortem, [f] ita vir, qui fraudulenter

DE PRÆSVMptionibus.

¶ Quia præſumptiones quandoq; plene probant, qñq; ſemiplenam probationem faciunt qñq; alias præſumptiones coadiuuant, ut patet, inf. in proceſſu tituli: ideo poſt tractatum de probationib. de teſtibus, & de fide inſtrumentorum, annectit hanc rubricam, in qua tractatur de quadam ſpecie probationis. Et uide ad materiam quod dixit Panor. in c. tertio loco, ſupra de probat. & no. in ca. ferrum, 50. diſtin. Abb. Quid autem debet præſumi. ſi clericus amplexetur mulierē, 11. quæſt. 3. abſit.

SIcut noxius.] Ludus noxius inducit pſumptionē fraudis. Vel ſic. In dubio in delictis præſumitur dolus, & aduerte, quia uerba tex. nō ſunt Papæ, ſed Salomois in parabolis, ut patet ex pſcriptione, & hñtur originaliter in Parabolis in c. 26. & pone caſum litteralē referēdo ꝯſultationē ad Papā auctorē hui[9] cōpilationis, & dicas ſic: Quidā acceſſit ad Gregorium ix. q̄rēs ab eo. Pater ſancte, quidam intrauit domum cuiuſdā, qui reputabat̄ amicus ſuus, & clādeſtine quædā localia ſubtraxit, & recluſit: ſub mantello ſuo, cum aūt dñs domus hoc detexiſſet, ille ad excuſationē ſuā dixit, ꝙ ioco ſe feciſſet, uellē ſcire, an ex cōfeſſione ſua ille ſit abſoluendus? dñs Papa rñdet, ꝙ huius ſolutio qōnis ex dictis Salomonis in parabolis colligit̄ euidēter: q inter cetera dicit, ꝙ ſicut noxius, i. docens eſt is, q manifeſte nitit̄ nocere, licet forte non fuerit ſecutus effectus: ita is, qui nocet occulte, licet in deprehenſionis actu dicat ꝙ ioco ſe fecit, q. d. ꝙ ſibi non eſt credendum, ex quo actus eſt in ſe nociuus. Abb.

f ¶ In mortē.] i. ut mortē inferat, licet res non habuerit effectum, ex quo proceſſit ad actū. 51. di. ſi quis poſt acceptum, & de pę. diſt. 1. ſi quis cum telo.

a ¶ Deprehensus.] in opere nociuo.
b ¶ Ludens.] licet hoc asserat, nō excusatur, quia noxius ludus est culpa, ff. ad leg. Aqui. nā ludus. cū dabat operam illicitæ rei. 50. dist. clerico, & c. si quis voluntate. nam omne maleficium praue præsumitur actum, C. ad le. Cor. de sica. l. 1. C. de iniur. si non cōuictus.
ADDITIO. Et omne beneficium recte præsumitur actum.

nocet amico suo, & cum fuerit deprehensus, [a] dicit, ludens [b] feci.

¶ Idem.

¶ Ex violenta præsumptione fertur diffinitiua, & est casus notabilis.

CAP. II.

Afferte mihi gladium, cumque atulissent, ait, [c] diuidite infantem viuum, & date dimidiā partem vni, & dimidiam partem alteri. Dixit autem mulier, cuius filius erat viuus, ad regem (commota [d] sunt quippe viscera eius super filio suo) obsecro domine, date illi infantem viuum, & non occidatur: econtrario alia † dicebat: nec mihi, [e] nec tibi sit, sed diuidatur: Respondit rex, & ait: Date [f] huic infantem viuū, & non occidatur, hæc est enim mater eius. [g]

¶ Hieronymus super parabolis.

¶ Conuersatio in adolescentia facit præsumtionem in senectute.

CAP. III.

Ex studijs suis intelligit [h] puer. ¶ Quecunque enim virtutib. studere cum modestia continētiæ auditioni sapientum, obseruantię mandatorū Dei, maxime simplicitati, humilitati videris, huius mū da, & recta opera ītellige. [i]

¶ Bonifacius Papa Episcopis Galliæ.

¶ Præsumitur contra illum, qui dilationibus subterfugit iudicium.

CAP. IIII.

Nullus † dubitat, quod ita iudicium nocens

Afferte mihi.] Diuidit: nā prima pars ponit factū ex quo secunda diffinit ibi, Respondit. Et aduerte, quod hæc dispositio siue decisio non fuit originaliter Papæ, sed Salomonis, & habentur hæc verba tertio Reg. in capi. 3. vnde hic in suprascriptione dr̄ idē, & hēt respectū ad ca. prox. & pone casum literalē, vt ibi dictū est, Vel spālius sic: Quidā proposuit coram Romano Pont. an iudex valeat snīam diffinitiuam pferre ex sola psumptione vrgētissima? Rn̄det Papa, quod sic, & ad probādum inducit auctoritatem, & exemplū Salomonis, qui ex sola psumptione, iudicauit inter illas mulieres meretrices cōtendentes de filio, & vide latius hanc historiam in Biblijs loco prædlegato. Abbas.

† Scilicet Salomon in iudicio duarū mulierū, li. 3. Reg. c. 3. & c. 2. eo. tit. in 1. cōp. Et de materia, uide Mathesila. sing. 118. incip. no. quod præsumptio uiolenta.

† illa.

CASVS. Cum duæ mulieres essent simul in quadam domo, & vtraq; haberet filiū paruulum infantē, ɔtigit quod alter infans mortuus est: illa cuius filius erat mortuus, accepit filiū alterius viuū, & filiū suū mortuū latenter posuit ad latus illius, cuius filius erat viuus: post modū illæ duę mulieres cœperunt contendere inter se: illa cuius filius erat viuus, petebat filiū suū ab alia. illa rn̄debat, filius tuus mortuus est, meus autē uiuit, illa rn̄debat econtra. Accesserunt ad regē Salomonē, & cœperunt cōtēdere coram rege, cū illa, cuius filius erat viuus nō posset pbare, quod filius suus esset, uoluit rex. p psumptionē inuenire cuius fili⁹ esset dixit rex, Afferte mihi gladiū, allato gladio ait: diuidite infantē viuū, & date dimidiam partem uni, & dimidiā alteri. illa, cuius filius erat viuus, dixit regi: dn̄e, date ei infantem uiuū, & non occidatur, econtra altera dicebat, nec mihi, nec tibi sit, sed diuidatur. Tunc ait rex: Date huic, s. quæ nolebat illum infantem diuidi, uiuum: hæc est enim mater eius, & ita rex ad hanc præsumptionem rectam tulit sententiam.

c ¶ Ait.] s. rex Salomon, sed non diffiniendo, 1 sed potius tentando, sā inquirendi ueritatē, cuius filius esset: nam non oīs uox iudicis auctoritatē continet rei iudicatæ, C. de sent. & interlo. om. iud. ex stipulatione. & 3. q. 6. hoc quippe. in prin.
d ¶ Commota.] interpositio est.
e ¶ Nec mihi.] hæc nō fuit audiēda, quæ nocere tantū voluit, & non prodesse, unde malitijs eius nō est indulgendum, ff. de rei uen. in fundo. & sup. de rescrip. sedes Apostolica, & ī. de priui. ex parte tua 2. & inf. qui ma. accu. poss. significante.

1 Quia talis res non recipiebat diuisionē C. cō. vtr. iud. possessionū sm Vinc. Io. An. in nouel.

f ¶ Date huic.] hæc enim fuit sententia diffinitiua lata per solam præsumptionem. sic 32. quæstione prima. dixit dominus. hæc locum habent, cum uiolenta est præsumptio.
[Glossa sequens quærit, & soluit. iterum quærit, argum. pro & cōtra, & soluit.]
g ¶ Hæc est enim mater eius.] id est præsumitur ex dilectione vnius, & odio alterius. 32. q. 4. ea vindicta, circa prīci. 2. Sed si vtraque dixisset filium nolle interfici: tunc illi quæ erat in possessio ne adiudicaretur, nisi alia probatio inter uenisset. Sed pone, quod vtraq; moriatur lite pendente, cui succedit ille? V. detur, quod vtrique. arg. ff. de re. dub. qui duos. ff. de inof. testa. l. Papin. §. sed nec impuberis, arg. contra quod neutri succedat, ff. de re. du. l. si fuerit. quoniam pon t impossib. le, quod est cōtra naturam, scilicet se habere duas matres, vnde nō est audiendus, ff. d inter. act o. psessionibus. §. primo, ff. q sent. sine app. rescin. l. vltima. Item altera erat in possessione, ergo alteri incumbit probatio. ff. de probationib. ei qui dicit. pro hac parte standum est.
ADDITIO. Si uero de confessione neutrius constaret dic ut no. sup. de testib. in nostra.

† Cap. 20. & c. 4. eo. tit. in 1. cōpil. Huc spectat le. is qui. §. diuus, ff. de tut. & cur. da. ab his, & §. seruos in gl. desierunt. inst. de rer. diui.
† Cap. 5. eo. tit. in 1. cōp. Burchardus l b. 1. decr. c. 161. & Iuo p. 5. c. 271. ui de Bal in c. 1. psentia, sup. de proba. 2 Et C. de inoffi. test. si mater, ff. quod metus cā. isti q dem unde & pietas prīna, pro filijs cap. cōsilium, ff. de adul. nec in ea l. ad si. qa nullus est af f. ctus, q uin cat paternū, C. d cur. fur. le. ulti. post prin. Io. An.

Ex studijs.] Primo ponuntur uerba Salomonis in parabolis, ca. 20. Secundo ponuntur uerba Hieronymi illa exponentis: ibi, Quemcūque. Et pone casum, ut in cap. præcedentibus, referendo consultationem ad Papam.
CASVS. Puer aliquando præsumitur, quod bonus debeat esse ex actibus suis, quando uidemus aliquem puerum bona opera facere, puta libenter audit sapientes, studet uirtutibus, audit mandata Dei per ista signa exteriora præsumitur, quod bonus futurus sit.
h ¶ Intelligitur.] i. præsumitur. & est arg. per exteriora præsumi de interiorib. 32. q. 5. qui uiderit, & 50. dist. si quis diaconus.
ADDITIO. Versus.

Intima per mores cognoscimus exteriores.

i ¶ Intellige.] id est præsume. nam pro certo nō possumus scire, quod post illa tria, quæ Salomon asserit difficilia, s. uiā colubri super petram, uiam Aquilæ super cælum, uiam nauis super aquas. quartum quasi reputat impossibile, uiam uiri in adolescētia sua tanquam inuestigari non possit, 3 tamen ex his argumentis bonam colligimus optionem quouique appareat in contrarium, inf. eo. tit. c. ulti. Ber.

3 Glo. est similis, & ferme de uerbo ad uerbū. in sti. de iustit. & iu. §. his itaq; in uer. auertit.

Nullus.] Abbas antiquus dicit casum ponendum per decreta. ueritatis. de do. & contum. Abbas Siculus.

CASVS.

CASVS. Reus qui eſt in aliquo delicto de quo conuenitur, ſemper fugit, & nunquam vellet venire ad iudiciũ, & hoc ipſo præſumitur ɔ ipſum: & ille qui eſt innocens libenter quærit, vt abſoluatur, nec aufugit, & ex hoc præſumitur, quod ſit innocens.

a ¶ Subterfugit.] qui .n. iudicium refugit, apparet eum de iuſtitia diffiſum. 11. q. 1. Chriſtianus. & 3. q̃õ. 9. decreuimus. & 74. diſt. honoratus. Ber.

b ¶ Cõfitetur.] interpretatiue. 11. q. 1. rursus. Tripliciter dr̃ q̃s confiteri: 15. q. 6. c. 1. & 2. Rei euidentia 28. diſt. priuſquam. Cõtumacia, vt hic, & 3. q. 9. decreuimus.

subterfugit, [a] quemadmodum vt abſoluatur, qui eſt innocens, quærit. confitetur [b] enim de omnib. quiſquis ſe ſubterfugere iudicium dilationibus putat.

† Hom. 88.

¶ Gregorius in Homilia. †

¶ *Qui ex duobus illatis alterum negat, reliquũ affirmare præſumitur.*

CAP. V.

NOnne † bñ dicimus, [c] quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Reſpondit Ieſus. Ego dæmonium non habeo. ¶ Duo [d] quippe ei illata [e] fuerunt: vnum negauit, [f] alterũ [g] tacẽdo [h] cõceſſit.

¶ Idem † Maximo Epõ.

¶ *Ex præteritis præſumitur circa futura.*

† Io. ca. 8. & c. 6. eo. tit. in 1. compil. Et uide Bald. in l. 2. C. de ſacroſ. eccleſ.

† Gregorius lib. 2. epiſ. 4. regiſtris.

Nonne bene dicimus.] Qui tacet cõſentire p̃ſumitur, ita ſummat Ioan. ſed hæc ſummatio eſt nimis generalis, & contra regulam, is qui tacet, de regu. iu. lib. 6. Primo ponuntur verba Euangelij. Secundo verba Gregorij ex ponentis ſeu inſerẽtis ad deciſionem q̃õnis. Secunda ibi, Duo quippe Abbas.

CASVS. Dum Iudæi diſputabant cum Ieſu, ſiue contendebant, dixerunt Ieſu, Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Reſpondit Ieſus, Ego dæmonium non habeo. Dicit Grego. duo ſibi illata fuerũt: per hoc quod vnum negauit, de alio intelligitur confiteri tacendo. No. quod qui de vno negat, de alio tacendo confitetur.

c ¶ Nonne bene dicimus.] verba ſunt Iudæorum.

d ¶ Duo quippe.] verba ſunt Gregorij.

e ¶ Illata.] i. [1] ignominioſe dicta ſunt, vel iniurioſe.

f ¶ Vnum negauit.] ſ. [1] dæmonium habes.

g ¶ Alterum.] ſcilicet Samaritanus es, tacendo conceſſit.

1 Hæ tres gloſſulæ nõ ſũt in aliquis codicib.

[Gloſſ. ſeq. not. tacentem conſentire, ponit quoſdam caſus exceptos ſignat contrarium, dat duas ſolutiones, ſecundo arg. 5. iura allegat, ad caſum conuerſum alleg. duo.]

h ¶ Tacendo.] not. φ qui tacet, [2] conſentire vr̃, 54. diſt. ſi ſeruus. & 17. diſt. diaconus, & 28. diſt. diaconi, ff. de cond. & demon. cum ita legatum, ver. quæ enim Titio. Fallit hæc regula in caſibus, ff. de ſer. vrb. præd. inuitũ, ff. de fur. qui vas. §. vetare, & ff. q. b. mo. pig. vel hypoth. ſol. ſicut. §. nõ vr̃, ff. de procu. filius familias, §. inuitus, alium caſum habes, 65. diſt. c. vlt. 74. diſt. c. 1. arg. contra, ff. de regu. iur. qui tacet. Dicas, quod qui tacet, non conſentit, vbi agitur de dominio rerum amittendo, niſi affinitas aliud indueat, ff. de dona. inter vi. & vxo. ſi ſeruus communis. Vincen. Vel melius dicas, quod vbi per prohibitionem meam poſſum prohibere, quod fit, & taceo: tunc taciturnitas pro conſenſu habetur, 54. diſt. ſi ſeruus. Si vero per prohibitionem meã non poſſum prohibere, quod fit, tunc non obeſt mihi taciturnitas, puta me inuito potes vendere rem meam, ff. de contrahen. empt. rem alienam. ſic etiam videtur diſtinguere lex ſæpe, ff. de re iud. & 11. q. 3. quando, & infra de re iudi. c. pen. tamen fallit hoc in caſibus prædictis. Itẽ arg. quod de vno negatur, de alio conceditur, 25. diſt. qualis 15. q. 3. ex eo. & ff. de iud. cum prætor, & 23. q. 2. lator, ff. de pact. dotalibus. ob res, §. 2. & econuerſo, & quod de vno affirmatur, de alio negatur, ff. de condit. & dem. cum ita legatum, & ff. de legi. & ſenatuſcon. cum lex & C. de procu. l. maritus, vbi de Hoc Ber.

2 De materia huius gloſſæ ultr. Doctores hic, uide Cuma. conſi. 72. & 142. Rom. 311. & Aretin. conſil. 14.

Mandata.] Quattuor facit. Primo præmittit exordium. Secũdo ſubdit narrationẽ: ibi, Proinde, q̃ tertio determinat: ibi, quas non. Quarto rationẽ ſubiũgit: ibi, Quia & in hoc vltimo facit iſte textus ad tit. Et ideo, vt reducas decret. ad tit. potes ponere caſum in terminis referendo conſultationẽ ad Gregorium auctorẽ huius compilationis. Nã quærebatur, an ex præteritis ſit p̃ſumendũ circa futura, & Gregorius pro ſolutione inducit auctoritatẽ Gregorij. q 123. ſiue 127. ſcribẽs Maximo Epõ dixit, vt habetur in text. Abb. Sic.

CAP. VI.

MAndata † cæleſtia [i] efficacius gerimus, ſi noſtra cum fratribus onera partiamur. [k] Proinde ſuper cunctas Eccleſias Siciliæ te vices ſedis Apoſtolicæ [l] miniſtrare decernimus. Quas nõ loco tribuimus, ſed perſonæ. [m] Quia ex tranſacta in te vita didicimus, quid de ſubſequenti conuerſatione tua præſumamus.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõp. & c. 1. tit. de off. uic. in 1. cõpil. Et uide l. non omnes. §. a Barbaris ff. de re milit. adde Dec. & Abbatẽ in c. in præſentia de probat.

† Gregorius lib. 7. epiſt. 113. ſiue 127. regiſtri.

¶ Idem. †

¶ *Ex vicinitate præſumitur notitia facti loci vicini.*

CAP. VII.

QVoſdam: † & infra. ¶ Africa vero qualiter mortalitate, & lan-

CASVS. Dominus Papa commiſit officiũ legationis ſuper oẽs Eccleſias Siciliæ Maximo Epõ, non loco, ſed p̃ſonæ illius Epĩ, confidens eo, ex eo φ ex tranſacta vita illiꝰ didicit, quid de ſubſequenti conuerſatione ipſius præſumere poſſit, p̃mittens, φ dũ onera ſua cum fratrib. partitur mandata cæleſtia agere ɔprobatur. No. ex præteritis p̃ſumi de futuris.

† Cap. 8. eo. tit. in 1. cõp. Adde de materia ſimili ĩ l. 1. ubi per Bar. & Doct. ff. ſi cer. pet. & in l. ſi ita ĩ ſi. ff. de fid. inſtr. & per Fel. in c. litteris. j̃. eod.

i ¶ Mandat cæleſtia.] ſ. alter alterius onere portate, 50. dicit. Ponderet, & ſup. de offic. archypresby. c. ult.

ADDITIO. Sed ego non credo gl. uerum dicere, quia illud non refert ad iniungentẽ onus, ſed ad eum qui dẽt onus alterius ſubire Papa aũt hic loqtur de ſe: quare arbitror, φ Papa hic loquitur de mandatis cæleſtibus ſibi tanquam uicario factis circa paſcendum populum Dei: nam efficacius adimplet aſſumendo multos ad miniſterium iuxta illud Euangelicum: Meſſis quidem multa, operarij autem pauci: rogate dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam, 21. diſt. §. 1. Abbas.

[Gl. ſeq. arguit ad brocar. alleg. 5. iura. & unum allegat in contrarium, & ſoluit.]

K ¶ Partiamur.] not. arg. de officijs partiendis, 93. diſt. diaconi. circa medium: ibi, ſufficit huic ordini, & c. C. de aſſeſ. nemo 16. q. 1. presbyteros, ff. de pact. ſi plures, 89. diſt. ſingula. arg. contra. ff. de adoptio. ſi conſul. Sol. prima regula generalis eſt contraria tamen quandoq; inueniuntur, aut cauſa neceſſitatis, uel utilitatis conceſſa. 21. q. 1. relatio 3Q. q. 1. ad limina, ff. de contrahen. empt. fiſtulas, §. qui fundum, & de ſtipu. ſeruo l. 1. §. cõmunis ſeruus.

l ¶ Vices ſedis Apoſtolicæ, & tamen non poterit extendere manum ad ea, quæ in ſignum uniuerſalis dominij ſunt Romano pontifici reſeruata. ſup de tranſla. c. 1. & ſup de offic. leg. quod tranſlationem.

m ¶ Sed perſonæ.] & ideo cum perſona [3] finitur, 7. q. 1. petiſti, ff. de con. prin. l. 1. in fi. Si uero loco concedatur priuilegium, perpetuum eſt, 16. q. 1. hinc etiam, & 25. q. 2. ca. 1. & 2. ff. de iur. immu. l. 4. & infra de inſtit. cum ueniſſent.

3 Cui commiſſa eſt legatio non cõmittentis, φ dic ut j̃. de off. le. c. 2. l. 6. Io. And.

QVoſdam.] CASVS. Caſum ſic ponit Abbas, quod forte iſti quibus ſcribitur, petebant præbendas ibi, & erant ibi uicini, quos Papa noluit exaudire,

dire, cum terra ipsa satis oppressa esset a barbaris, qđ ipsi vicini melius scire debebant ratione vicinitatis.

[Duæ glossæ sequentes duo colliguntur argumenta.]

a ¶ Viciniores.] arg. ꝙ ex vicinitate præsumitur pro aliquo, vel ꝯ aliquem, & ideo scire præsumitur: vnde facile non creditur in ꝯrium, 16. dist. quod dicitis. & ĩ. qui ma. accus. pos. cũ in tua, & ĩ. c. proxi.

b ¶ Credo,] idest præsumo. Et est argu. ꝙ vbi quis interogatur an credit, vel nõ, non est dandum tempus etiã ad deliberandũ: quia ex præsumptione informat suã credulitatem Ber.

† Greg. in registro libro 10. epist. 33. & 34. unde intelliges a-pte hoc fragmentum, & c. 9. eo. tit. in j. comp. Et ui de l. 3. §. si ita que uicinũ, ff. de no. ope. nunc.

QVanto.] Pone casum litteralem secundum Ioan. forte enim Papa reprehendit Epm de negligẽtia circa correctionem delicti subditi sui, cuius clamor ad ipsum Papam peruenerat: & qa Eps allegabat in hoc ignorantiam, Papa sibi scripsit, vt hic habetur. Abbas Siculus.

† Cap. 8. & c. 10. eo. ti. in 1. compilat.

[Glos. seq. ponit dictum cui alleg. contrariũ soluit distinguendo.]

c ¶ Non ponit,] idest præsumitur non potuisse, imo contra p̄sumptionem iuri bene admittitur probatio in ꝯrium, ff. quod me. cau. non est verisimile, & 82. dist. ꝓposuisti. & ĩ. q. ma. accu. pos. cum in tua ff. de proba. qui testimonium, Arg. contra 11. q. 1. si qui clericorum. Circa huiusmodi præsumptionem d cendum est, quod temeraria repellatur, 6. q. 1. oues probabilis præsumptio inducit quandoque expurgationem, ĩ. de pur. can. per totum. violenta præsumptio quandoque sufficit ad condemnationem, sup. eo. afferte, & 32. q. 1. dixit dominus.

† Cestreñ.

ADDITIO. Vnde versus.

Tu suspensus erit, si causa probabilis extet.
Si violenta, rues: non te temeraria tanget.

SCribam.] Breue est. Pone casum literalem, vt dictũ est in præcedentibus, cap. Abbas.

[Gloss. seq. ponit duas lecturas, & iuxta secundam argum.]

d ¶ Scribam eis,] ironice, quasi dicat, non scribam: vel potest legi plane. Et est arg. inducias esse concedendas malitiose petenti ad conuincendam malitiam. de pœn. distin. 1. prædixerat, ff. de verborum oblig. si insulam. & l. insulam, supra de dolo, & contum. c. prout, & ca. cum olim, & c. veritatis.

[Gloss. seq. ponit triplicem præsumptionem ex præsenti, & triplicem ex præterito,]

e ¶ Ex prius datis, & neglectis,] qñque ex presenti presumitur circa præsens, 6. q. 1. qui crimen. qñque ex præsenti præsumitur circa præteritum, 34. q. 2. cũ per bellicam, quandoque ex præsenti circa futurorum, 50. di. si quis diaconus, ver. cum vero: & qñque ex præterito circa præteritum, 28. dist. quia sunt culpæ: qñque ex preterito circa presens quotiẽs de fama queritur alicuius 77. dist. quicunque. & c. monachus nouitius. qñque ex preterito circa futurum, vt hic & 23. q. 5. si apud. & sup. eo. mandata.

ADDITIO. Vnde versus.

Rumor de veteri faciet ventura timeri.
Cras poterunt fieri turpia sicut heri.

guoribus vastetur, quãdo viciniores [a] estis, credo [b] qđ subtilius cognouistis. 10

¶ Idem † Victori Epo.

¶ *Præsumitur factum notũ in vicino loco, quod est notum in remoto.*

C A P. VIII.

QVanto, & infra. Late re te in vicino nõ potuit, [c] quod ad nos in longinquo peruenit. 20

¶ Hierony. super Oseæ. †

¶ *Ex præteritis præsumitur circa futura.*

C A P. IX.

SCribam eis [d] multiplices leges meas. Ex prius datis, & neglectis [e] apparet quod has negligent.

¶ Alex. Tertius decano Cassien. †

¶ *Efficacior probatio requiritur ab eo, qui probare vult illud quod non est verisimile.*

C A P. X.

QVia † verisimile non est, quod H. presbyter † personatum Ecclesiæ R. capellano concesserit, [f] & ab eo eiusdem Ecclesiæ acceperit vicariam: Prouideas ne super hoc probationem † recipias, nisi cõmunis loci fama [g] id habeat, vel tales personæ appareant, de quibus verisimile nõ sit, quod debeant deierare. Quoniam sæpe contingit, quod testes corrupti facile inducantur ad falsum testimonium proferendum. 30

† Cap. 11. eo. tit. in 1. cõp. post Concil. Lateran. sub Alex. III. p. 8. c. 14. Vide Anchar. cõsi. 389. incip. in casu pm sso, & Pet. de Perus. in tract. permutationis.

† Dictio p̄sbyter deest in uetustis libris.

† Probationes.

QVia verisimile.] diuiditur. Nam primo ponit causam finalem. Secũdo prouisionem. Tertio prouisionis causam impulsiuam. Secunda: ibi, Prouideas. Tertia: ibi, Quoniam. Abbas.

CASVS. R. capellanꝰ dicebat, ꝙ H. cõcesserat ei personatum Ecclesiæ suę, & ab eo uicariam ipsius Ecclesiæ idem H. receperat & hoc dicebat se probaturũ. & ita R. molestabat eundem H. Significatũ fuit hoc domino Papæ, super hoc scribit Papa decano Cassinen. dicens, ꝙ nõ est uerisimile, ꝙ H. personatum Ecclesiæ cesserit dicto R. & Vicariam ipsius ecclesiæ receperit ab eodem. Vnde mãdat decano, ne super hoc probationem recipiat, nisi communis fama loci hoc habeat, uel nisi tales personæ appareant, de quibus non sit uerisimile, quod debeant deierare: quia sæpe contingit, quod testes corrupti, inducantur ad falsum testimonium proferendum. No. quod contra uerisimilem præsumptionem inducuntur testes. 50

† Iauensi.

f ¶ Concesserit.] Quoniam de nemine præsumendum est, quod bona sua iactet [1] supra de renun. super eo. & supra de restitut. spolia. solicite, & ff. de proba. cum de indebito.

[1] Vt renunciatio prælaturæ pro uicaria, & arguit per hoc Hos. ad id qđ post eum dixi de prætẽ. preterea. adde alia exempla per Bar. in l. cũ quid ff. si cer. pet. uide Romanum. consil. 290.

g ¶ Communis loci fama.] quæ coadiuuant ad fidem faciendam, 4. q. 3. c. si testes, §. item sæpe, & ff. de testib. testium, §. eiusdem quoque, & C. ne de stat. defunct. si mater. & infra c. proxi. Ber. 60

¶ Iem Genuen. † Archiepiscopo.

¶ *Per cohabitationem diutinam & famã de matrimonio, & contractib. matrimonialibus, ac alia adminicula probatur matrimonium. Panormitanus.* 40

† Cap. 14. ti. de sponsal. in j. cõp. & post conci. Later. sub Ale. III. par. 50. c. 42. Iã de materia uide Ab. in c. non est, de Spons. & Cy. in l. si inuita, C. de nup. & de intellectu Ludouicum Roma. sing. 451. incip. nũqd per instrm.

C A P. XI.

ILlud † quoque nobis innotuit: quod cum

ILlud.] Per nominationem, cohabitationem, & famam, probatur coniugium, maxime si appareant instrumenta dotalia: ita summat Ioan. And. quæ summario iudicio Panormitani omnino non colligitur ex isto text. tum quia in isto textu nulla fit mentio de cohabitatione, nec nominatione ultra instrumenta dotalia, tum quia per dictionem, maxime, sentit Ioan. And. quod absque instrumento dotali fuisset hic per alia posita in textu probatum matrimonium. Communis, diuisio. Secunda, ibi. Verum. Abbas.

CASVS. Quædam libera muliere pro 10. annos, & ultra scienter cohabitauit cuidam seruo tanquam legitimo

timo viro, & ab eo fuit carnaliter cognita: poſtmodum dicebat, illum ſuū non eſſe maritū: ſed vir dicebat ſuā eſſe vxorem, oſtendens publicum inſtr̄m, in quo ſe cōiuges nominabant, per quod etiam ſibi donationem propter nuptias faciebat eidē mulier aſſerebat inſtr̄m illud factum eſſe in fraudem, vt dn̄s ſeruo ſuo fraudaretur. Inſuper produxit teſtes, ꝙ ille rogatus erat pluries ab amicis mulieris, ꝙ eam deſpōſaret: ſed ipſe dicebat, ꝙ eam non deſponſaret. Vir prędictum inſtr̄m producebat, & quoſdā teſtes, qui viderant eam annulos deferē tem. Ad hoc reſpondebat mulier, ꝙ hoc faciebat ſm̄ conſuetudinē illarum, quę panes vendūt: Iudex ſuper hoc conſuluit Papam, & ipſe reſpōdet, ꝙ in huiuſmodi dubietate fama viciniæ debet attendi, & ſi fama loci habet, ꝙ vir ipſam ī lecto, & in mēſa ſicut vxorē tenuerit: cogēda eſt mulier, vt eidē viro affectu adhæreat cōiugali, pcipue ſi prædictum inſtr̄m a tali ſit factū, qui officiū ſuum fideliter adimpleuit. Nota ꝙ circa matrimoniū recurrendū eſt ad famam loci, & ſic per exteriora ꝓbatur matrimoniū, ſaltē pręſumptum, contra quod non eſt probatio admittenda. Item præſumitur pro inſtrumento facto ratione officij.

quædam libera mulier per decem annos, & vltra cuidam ſeruo †ſcienter [a] cohabitauerit, & ab eo fuerit carnaliter cognita, nunc ipſum aſſerit ſuum non eſſe maritum. Verum vir eam vendicans [b] in vxorem, oſtendit publicum inſtrumentum, in quo ſeſe coniuges nominant, [c] & per quod ipſum ei donationem [d] propter nuptias fecisse apparet. Mulier vero inſtrumentum illud aſſerens vitioſum, vt ſeruo dominus fraudaretur, [e] plures teſtes produxit, quod ille ab amicis eius ſæpe rogatus, vt eam deſponſaret, nec deſponſaſſe, nec deſponſaturum [f] ſe ipſam firmiter aſſerebat, vir autem non niſi prædicto inſtrumento, & quibuſdam teſtibus, qui viderant eam annulos [g] deferentem, ipſam probauit vxorem: ſed mulier de more illarum, quæ panes vendunt, ſe annulos detuliſſe dicebat.

¶ Verum quia in huiuſmodi dubietate, fama viciniæ magis debet attendi †ſi fama loci [h] habet, quod vir ipſam in lecto † & in menſa ſicut vxorem [i] tenuerit (cum matrimonium [k] ſit maris & fęminæ coniunctio indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens) cogenda eſt mulier, vt eidem viro affectu ſeruiat cōiugali: præſertim [l] ſi præſcriptum inſtrumentum ab eo conditum fuerit, qui officium ſuum fideliter [m] adimpleuit.

¶Idem.

¶ Per violentam præſumptionem probatur carnis copula.

CAP. XII.

Literis † tuæ fraternitatis receptis, nobis

a ¶Scienter.] ex quo ſcienter cohabitauit, ei non poteſt opponere notam ſeruitutis. j̄. de coniug. ſeruo. propoſuit: ſed ſi hoc ignoraſſet, tunc ſufficit bene, vt in eadē decr. & 29. q. 2. per totum.

b ¶Vendicans.] ideſt eam petens in ſuam vxorem.

c ¶Nominant.] iſta nominatio pręſumptionem inducit, 32. quæſt. 4. dicat aliquis, ff. probat. l. vlt. non tamen ſufficientem probationem inducit, C. de probatio. nam epiſtolis, & C. de libera cauſa l. penult. pręterquam in caſu, C. de latin. liber. tollen. l. vnica. §. ſimili quoque.

d ¶Donationem.] dos. n. conſtitui non poteſt, niſi liberis perſonis, C. de lati. liber. tollē. l. vnica. §. ſed & ſi q̄s hominum, ſic eadem ratione donatio non poteſt conſtitui niſi in liberam mulierem, & a libero viro, vnde pręſumptionem inducebat tale inſtrumentū, ff. de iure dot. ſi mulier. §. eius nomine, ſed non plene hoc probat, quia non fuit factū inſtrumentum ſuper matrimonio, C. de nup. neque ſine nuptijs: & ita non probat hoc eſſe, quod ab hoc cōtingit abeſſe: ſupra de transla. inter corporalia, & C. vnde cognati. non hoc.

[Glo. ſeq. quatuor caſus, quibus dominus fraudatur, ponit, &c.]

e ¶ Fraudaretur.] not. caſus in quibus dominus fraudatur a ſeruo. j̄. de coniug. ſeruo. licet, & j̄. de natis ex libero venire, c. vnico. Item alius caſus eſt, C. de latin. libe. toll. l. vnica, §. ſed & ſi quis homini. Tertius eſt in Auth. de nup. §. ſi vero ab initio. colla. 4. alius caſus eſt in Auth. conſtitutio quæ dignitas liberat filium a pat pote. in princ. coll. 6.

f ¶ Deſponſaturum.] hæc aſſertio præſumptionem tantum faciebat: quia potuit poſtea mutare voluntatem.

g ¶ Annulos.] nota ꝙ ſi annulus datur etiā mulieri in eccleſia vel in domo præſumptio ī eſt ꝓ matrimonio 30. q. 5. fæminæ, ſi corā parētibus, præſumunt ſpōſalia 30. q. 5. noſtrates. hoc faciebat ad præſumptionem.

h ¶ Fama loci.] not. ꝙ in talib. fama plurimum cōſideratur. ar. 2. q. 5. p̄sbyter ſi a plebe, ff. d teſt. l. 3. §. eiuſdem & 4. q. 3. c. ſi teſtes, §. itē ī criminali. ver. itē ſępe. & 35. q. 6. ſi duo, C. ne d̄ſta def. ſi mater. & j̄. de eo qui cogn. cōſang. xv. ſuper eo. Itē eſt hic arg. ꝙ fama ſufficit ad probationē, ſi al.æ pręſūptiones coadiuuēt. itā ꝙ cum fama faciunt probationē; & ita quæ non proſūt ſingula multa iuuāt j̄. c. ꝓx. & c. 3. & s̄. de teſtib. pręterea.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.

i ¶ Vxorem,] ſed quare requirit alia probatio, cum cohabitatio ſufficiat ad matrimonium, ff. de ritu nup. in liberæ? Reſpondeo, illa eſt præſumptio legis, ſed canon non præſumit eſſe matrimonium niſi probetur, propter periculum animæ, 30. quaſt. 5. c. 1.

K ¶ Matrimonium,] hæc diffinitio ponitur 27. q. 2. §. 1. Inſti. de pat. poteſt. in princ.

l ¶ Præſertim.] id eſt, maxime: quia idem eſſet ſine yllo inſtrumento, ſi ſola fama cum alijs probatur.

m ¶ Officium ſuum fideliter.] quod ſemper præſumitur, infra de præſum. ad audientiam, niſi contra præſumatur, vel probetur, nam tūc de crimine falſi. vtriq; incumbit probatio C. de falſis, vbi Bern.

Litteris.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, Conſultationi. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam P. nomine contraxit matrimonium cum A. muliere, petens poſtmodum ſeparari ab ea quo ad mutuā ſeruitutem, pro eo, ꝙ poſtquam mulier cum prædicto viro contraxerat matrimonium, conſanguineus ipſius viri, eam cognouit: Ad hoc probandum teſtes inducti fuerunt, qui dicebant, ꝙ viderat conſanguineum illius viri ſolum cum ſola, nudum cum nuda, ea intentione (vt credebant) vt eam cognoſceret carnaliter, & hoc viderūt in multis locis, & horis electis. quærebatur an propter has præſumptiones deberent ſeparari? Reſpondet Papa, ꝙ propter huiuſmodi violentam ſuſpicionem fornicationis, poſſunt quoad ſeruitutem mutuam ſeparari, ita tamen vt vir illa mortua, cum alia contrahat, ſi voluerit, mulier vero ſine ſpe coniugij permanebit. Nota ꝙ violenta præſumptio ſufficit ad condemnationem.

ɪGl. loqui vī qn̄ nō exprimūt tūc verba ſapientia cōſēſum de quo dic, ut no. inf. de cōiu. ſer. c. ul. I ult. gl. I. An. in no.

† Vide l. filiā ff. de his, qui ſūt ſui, uel a- lie. iuris. & l. de ætate. ubi Barto. ff. ad Syllam.

† Nota ſigna tractādi aliq̄ ſicut uxorē, & uide Bal. ī ca. ego N. de iureiu. & in c. ex trāſmiſſa. de re. ſpo.

† Cap. 2. e. ti. in 2. cōp. Et de intellectu uid oīno Mathei. ſing. 118. incipiē. no. ꝙ p̄ſumptio uioleta, Marilliu. ſīg. 116. inci. pię ſūptio iuris & Alex. coſ. 15. incip. uiſo proceſſu.

innotuit., quod cum P. ab A. muliere, quam in vxorem acceperat, peteret separari,[a] accusatores [b] matrimonij produxerunt testes firmiter asserentes, quod postquam mulier cum prædicto viro contraxerat matrimonium, consanguineū viri eiusdem solum cum sola nudum cum nuda, in eodem lecto iacentem, ea (vt credebant[c]) intentione, vt †eam cognosceret carnaliter, viderunt multis secretis locis, & latebris [d] ad hoc commodis, & horis electis: & inf.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod ex huiusmodi violenta, & certa suspicione fornicationis potest sententia diuortij [e] promulgari: ita quidem vt vir licentiam habeat mortua illa ducendi aliam, muliere sine spe [f] coniugij remanente.

¶ Clemens tertius.

¶ Idem dicit vt præced. capitulo.

CAP. XIII.

Tertio† loco quæstionis huiusmodi nodū tua fraternitas, petijt explicari, an iuuenis sponsam, in quam per verba de præsenti consensit, debeat vxorem habere, ad quorum matrimonium impediendum, [g] neptis ipsius sponsæ prosiliens, se † a iuuene carnaliter precognitam,[h] proponebat, a qua producti testes dixerunt, se pro certo credere, quod illa dicti iuuenis extiterat concubina; adijcientes, quod eos insimul viderāt per plana, & nemora, vias & inuia pluries conuagantes; & testimonium viciniæ se super hoc recepisse dicebant. Ad maiorem autem certitudinem[i] (quia minus sufficienter credidisti esse probatū quod eadem mulier asserebat) tam ipsa quā iuuenis iuramētis astricti, seorsum confessi sunt, quod se inuicem carnaliter precognouerant: licet iuuenis nollet ab ea,[k] quam desponsauerat, separari.

¶ Nos autem quæ dicta sunt [l] intelligentes, presertim cum hoc non dicatur occultum, sed quasi predicetur a plurib. manifestū, consultius esse credimus, vt matrimonialiter non cō iungantur, † sed solutis sponsalibus [m] separentur.

¶ Innocentius tertius Niuern. episcopo, & archidiacono Bituricen.

¶ Propter præsumptionē etiam vehementem, non debet quis de graui crimine condemnari.

a ¶ Separari.] quantum ad thorum, & mutuam cohabitationem.

b ¶ Accusatore.] id est, 1 accusator. sic 2. q. 1. in primis. non enim plures accusatores admittuntur: quia posset contingere, quod vnus probaret, alter non: ergo cum sint plures, iudex eligat magis dignum, ff. de accu. si plures. tñ q̄ semel apparuit inter accusatores, amplius testificari nō potest. j. de accus. cum P.

c ¶ Vt credebant.] nō dicit vt sciebāt, cum opus illud non plenè pateat visui; sufficit ergo ferre testimoniū de eo, quod inducit violenta presumptionem 2. quæ sufficit in hoc casu, vt hic patet, & 32. q. 1. dixit dominus.

d ¶ Latebris.] quæ suspectis personis interdicuntur, 35. q. 6. ab isto die. Adeo vt si post trinā admonitionem inueniantur cōfabulari, excōmunicentur. j. de cohabi. cle. & mul. si quis quam, & in Authē. vt lic. matr. & auiæ, §. his quoq;, coll. 8.

e ¶ Diuortij.] quo ad mutuam seruitutem.

f ¶ Spe coniugij.] propter incestū, quē commisit, 27. q. 2. si quis sponsam. nisi timeretur de sua incontinentia: tunc enim daretur sibi licentia contrahendi. 33. q. 7. in adolescentia. Bern.

Tertio loco.] primo ponitur consultatio. Secundo responsio ibi, Nos autem. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam iuuenis contraxit cū quadā per verba de presenti, alia mulier neptis predictæ spōsæ proposuit, se prius cognitam ab illo iuuene. quā cum illa cōtraxisset: ad quod probandum testes produxit, qui dixerunt se pro certo credere, quod illa dicti iuuenis extitit concubina: adijcientes quod eos viderant simul per plana, nemora, vias & inuia, conuagantes pluries, & fama, viciniæ super hoc erat, iudex ad maiorem certitudinem iuramentum vtriusque recepit, qui confessi fuerunt, quod carnaliter se adinuicem præcognouerant, licet iuuenis ab ea recedere nollet, quam iurauerat in vxorem: quæsitum fuit a Papa, quid iuris esset? Et ipse respondit, quod cū hoc non dicatur, sed predicetur a plurib. manifestum, solutis sponsalibus separentur. Nota, quod ex multis præsumptionibus inducitur probatio sufficiens. Item fama cum illis præsumptionibus probat.

g ¶ Impediendum.] id est separandum.

Glossa seq. inducit duas concor. alleg. 5. contraria, & soluit.]

h ¶ Præcognitam.] & ita affinitas præcessit matrimonium, & sponsalia: quod si verū est, consanguineā illius postea habere nō poterat. 35. quæst. 3. de incestis, & c. nec eam quā, & j. de eo qui cogno. cōsang. vxo. suæ de illa, & in pluribus cap. eiusdem tituli. preterea hic auditur allegans turpitudinem suam. j. de sponsal. preterea 35. quæs. 3. extraordinaria. Argum. cōtra s. de test. sicut. & s. de confessis ca. 1. & 15. qu. 3. nemini. & j. de concess. preben. cum super quæstione, & j. de do. inter. dilectos. Illud verū est, quod allegās turpitudinem suam nō est audiendus, tamen propter periculū animæ suæ auditur. j. de re iudic. lator, & capitu cōsanguinei, & in fauorē libertatis pater auditur, qui filium vendidit, C. de liber. cau. l. 1. & ff. eo. l. 1. & 2. secus est cōtra libertatem, ff. de adop. l. post mortem.

i ¶ Certitudinem.] ad supplementū probationis, C. de rebus credit. in bonæ fidei infra de iureiur. ca. vltimo, in fi. & sup. de probat. sicut consuetudo. sic. j. de despon. impub. attestationes.

K ¶ Nollet ab ea.] vnde presumebatur, quod non confiteretur falso se neptem illius præcognouisse.

l ¶ Dicta sunt.] scilicet quod testes dixerūt, quod viderant illos per plana, & nemora: & quod iurauerunt, & de fama viciniæ, & aliæ præsumptiones, quæ in litera exprimuntur, & sic est arg. quod quæ non prosunt singula, multa simul considerata iuuant arg. s. c. prox. & s. de testi. preterea, & sup. de pb. cum causam, vbi de hoc. ff. quib. ex cau. maio. nec non §. si quis sæpius, & 35. quæst. si duo. ff. de testi. ob. carmen. §. si testes.

m ¶ Sponsalibus.] de facto: quoniam de iure non tenuerunt, cum essent illegitimæ personæ ad contrahendum propter affinitatem prius contractam, infra, de eo qui cogn. consan. vxo. suę discretionem, & quasi per totum.

1 Hęc gloss. non habēt in vetustis codicibus.

† In codice Barbatiæ ita, vt eā cognosceret carnaliter viderūt, & multis secretis locis, &c.

2 Quæ hic colligit ex solitudine, nuditate, loco, & sexuū diuersitate, sm. Host. & de hoc sup. de test. preterea multa ex quibus insurgit presum. vide in Spe. eo. ti. §. 1. Io. And.

† Cap. 8. e. ti. de sponsal. in 2. compil.

† De materia huius text. & gl. videlicet, quod sit audiendus, qui suā turpitudinē allegat, ob aię periculū vitandū, vide to. Iasonē in l. iusiurandū quod ex cōuentione. § procurator. ff. de iureiur.

† iungantur.

Lite-

Litteras.] In prima ponitur iudicũ conſultatio. In ſecunda rñſio: ibi, Nos vero, q̃ ſubdiuidiť. In prima ponit motiuum mandati. In ſecunda mandatum: ibi, Quocirca. Abb. Sic.

CASVS. Eṗs altiſſiodoreñ. impetrauit litteras cõtra quoſdã Burgenſes de Charitate, quos ĩpetebat de hæreſi, quorũ vn⁹ extiterat G. de quo hĩc agiť, vt cã poſſet facilius expedi̇ri vtraq; pars cõpromiſit in duos de iud.cib. ſub certa pœna reſeruata ſibi nihilominus delegata poteſtate. corã arbitris iſtis ɔ̃ G. proponebat eṗs, ꝙ erat hæreticus & periurus ꝑ eo, q̃d cũ ipſe G. haberet ſuſpectus de hęreſi, & cõfeſſus fuit hęreſim ſuã apud Charitatẽ redeũdo ad catholicã vnitatẽ, & idẽ cõfeſſus fuit de quodã fratre ſuo ꝙ eodẽ laborabat errore, & cũ frater ille corã Bituriceñ. archiep̃o d̃ hæreſi cõueniretur, purgatio ſibi fuit indicta per G. fratrem ſuum, qui uere catholicus credebatur, ipſe G. cõpurgauit fratrẽ ſuũ, quem primo hæreticũ aſſeruerat: & ideo epiſcopus proponebat ipſum G. duo contraria dixiſſe, vnde & periurus & hæreticus dicebatur ab ipſo epiſcopo, & in hæreſim relapſus: Ipſe vero hoc negabat. ꝙ licet de ſe cõfeſſus fuiſſet, de fratre tñ nihil dixerat: ſed epiſcopus ipsũ conuicit per teſtes: propter eius contrarietates iudices habuerũt G. de hæreſi ſuſpectum, vnde miſerunt illum cum litteris ſuis ad dñm Papã. His omnibus diligẽter cõſideratis dñs Papa habuit iſtum G. de hæreſi vehementer ſuſpectum: tum quia quod ante dixerat poſtea negauit ſe dixiſſe: tũ quia vel mendacium prius dixit in fratrem aſſerendo illũ hæreticũ, vel poſtea periurium commiſit in Deum purgando illum de hęreſi, quod vtrumq; reddit eũ valde ſuſpectum. Veriſimilius tñ videtur, ꝙ eo tẽpore, quo reuertebatur ad fidẽ tam graue mendacium non dixiſſet in fratrẽ, niſi fuiſſet accẽſus zelo catholicę fidei: vñ pręſumitur, ꝙ cũ poſtea purgauit illũ, turpiter deierauit: vñ mãdat Papa iudicibus præſentibus, quatenus cũ propter ſolam ſuſpicionem quãuis vehementem, nolit illum de tam graui crimine condemnari talẽ, & tantam ſecuritatem ab ipſo recipiant præter iuratoriã cautionem, quod timore pœnę tẽporalis debeat coerceri, diſcretam pęnitentiam iniũgentes eidem; ex qua appareat, an ſit vere pænitens, an ficte conuerſus. Et ſi taliter eũ verũ catholicũ cognouerint, non permittant eum vlterius indebite moleſtari, alioquin tanquã hæreticum eum condẽnẽt. No. ꝙ qui ɔ̃ria dicit, tanquam ſuſpectus repellitur. Item hic vna p̃ſumptio pręponderat alteri, q̃a illa magis accedit ad veritatẽ. Item pp̃ vehemẽtem ſuſpicionem non debet q̃s condemnari de hęreſi. Itẽ a periuro non dẽt amplius iuramentum requiri. Itẽ timore pœnæ temporalis aliquis coercetur.

Gl. ſeq not. probat per ſimile, ſignat contrariũ, & ſoluit. Item arg. ſignat contrarium, & remittit.

† Cap. I. eo. tit. in 3. cõp. Et de intellectu vide Ferdinandũ Vaſquium li. 2. c. 32. cõtrouerſiarũ vſu frequẽtiũ materiã vero huius decretalis in cã hæreſis, de qua loq̃ plene explicatur in cõmẽtarijs ad Directoriũ Inq̃ſito li. 2. Scho 12. & Scho 61 & li. 3. Scho. 122.

CAP. XIIII.

Litteras † veſtras accepimus continentes, ꝙ cum cauſa, quę vertebatur inter Altiſſiodoreñ. epiſcopum, & quoſdam Burgenſes de charitate, quos idẽ epiſcopus de hæreſi impetebat, vobis & abbati Colloñ. a ſede Apoſtolica delegata fuiſſet, vtraq; pars vos duos ſub certa pœna ſibi arbitros [a] ſtatuerũt, [b] delegata vobis poteſtate nihilominus reſeruata: G. autem lator præſentium vnus ex illis, hæreſim ſuam fuerat publica voce confeſſus, [c] & de fratre [d] ſuo ſimiliter recognouerat, [e] quod eodẽ ſecum laborabat errore: & infra. ¶ Nos vero prædictũ G. ſuſpectũ, [f] de hęreſi vehementer habuimus. tum q̃a quod ante dixerat, poſtea ſe dixiſſe negauit: tũ quia vel mẽdacium prius dixit in fratrẽ aſſerẽdo illum hęreticum, vel periurium poſtea commiſit in Deum, purgando [g] illum de hęreſi: quorum vtrumque reddit illum valde ſuſpectum: quamquam veriſimilius [h] videatur, † quod eo tempore quo tanquam vere pænitens ab hæreſi reuertebatur ad fidem, tam graue [i] mendacium non dixiſſet: præ-

a ¶ Arbitros.] & ſic patet, q̃d delegatus p̃t eſſe arbiter retẽta etiã delegata iuriſdictione. ſic ĩ. de p̃bẽ. c. niſi & ſ̃. de arbit. cũ olim. & c. innotuit. Sic ẽt ordinarius poteſt eſſe arbiter. arg ſ̃. de elect. cauſã q̃. & ſ̃. de arbit. cũ tẽpore. Sed cõtra vr̃ 3. q. 7. c. infamis. §. tria ĩ fi. ff d̃ arb. ſed & ſi ſeruũ. §. 2. Nõ ſunt cõtraria, & iudex nõ poteſt iubere, vt in eũ cõpromittať [1] ſicuti ibi diciť; ſed ſi partes volũt in ipsũ cõpromittere, bñ poſſunt, arg ff. de tut. & cur. da. ab his, p̃tor ait. & in Auth. vt diffe. iud § ſi vero cõtigerit, coll. 9. Itẽ eſt ar. hic, ꝙ in arbitriũ poſſit de crimine cõpromitti. vnde ſignatur contra, ff de arb. non diſtinguemus, §. Iulianus. & ſup. de in integ. reſtit. cap. penu. in fin. vbi de hoc. Itẽ ar. ꝙ poſſit. 5. q. 2. ſi primates.

b ¶ Statuerunt.] cũ [2] agiť de crimine, aut illud infamat, & tũc ſi agatur crimĩnoſe, non poteſt compromitti, ff de arbit. nõ diſtinguemus; §. Iulianus, ſi ciuiliter ad cõfiſcationẽ bonorũ bene cõpromittitur, vt hic. Aut nõ infamat, & tunc poteſt compromitti. ff. de his qui not. infa. quid ergo § ex compromiſſo.

c ¶ Confeſſus.] pænitendo de ea, & redeundo ad eccleſiam.

d ¶ De fratre.] bene poterat teſtificari in hoc caſu ɔ̃ fratrẽ [3] ſi enim frater tuus, vel amicus tuus, vel vxor tua, q̃ in ſinu tuo dormit, deprauare voluerit veritatẽ, ſit manus tua ſup eos 23. q. 8. legi. & q. 5. ſi audieris, & dicere debes patri, & matri, non noui vos 93. d. diaconi. & ĩ. tit. proxi. quemadmodum alias in magnis criminibus non auditur contra eũ. C. qui accuſ. non poſ. ſi magnum, in leuibus bene, C. eod. tit. ſi ſororem. & 4. q. 3. c. ſi teſtes, §. parentes.

e ¶ Recognouerat.] id eſt, confeſſus fuerat.

f ¶ Suſpectum.] nã ſola ſuſpicione ſuſpectus habeť, niſi ſe purget ad arbitrium ſui epiſcopi, [4] quod ſi non fecerit, excommunicari debet, inf. de hære. excommunicamus, §. 1. Ber.

g ¶ Purgando illũ.] ſcilicet fratrem coram archiep̃o Bituricẽſi, corã quo cõueniebať frater ille de hæreſi, & ei fuit indicta purgatio, vt per ipſum G deberet ſe purgare, & ipſe fratrem ſuũ cõpurgauit: propter q̃d epiſcopus dicebat ipſum periurum & hæreticum: q̃a primo dixit illũ hęreticum, & poſtea eum cõpurgauit. Sed ipſe G. dicebat, ꝙ licet de ſe ɔfeſſus fuiſſet, de fratre tñ nihil dixerat. ſed contrarium ꝓbauit epiſcopus: vnde iſti iudices habẽtes ſuſpectum ipſum, cum litteris ſuis remiſerunt ad Papam.

h ¶ Veriſimilius.] de nemine præſumitur, quod ſit immemor ſuæ ſalutis, 1 q. 7. ſancimus.

i ¶ Tã graue.] imò in vltimo articulo non ſemper p̃ſumitur, ꝙ verũ dicat aliq̃s. C. de ꝓbationi. rationes. ff. de ꝓba. qui teſtamentum, ff. de leg. 2 Lucius. § q̃ſquis mihi. 2. & ff. de leg. 3. cũ q̃s §. Titia. Sol. licet pręſumatur, quod verum dicat, nõ tamen ſit ſufficiens ꝓbatio iudici. arg. ff de pig. act. grauis. Et licet hæredes neceſſe habeant ſtare religioni defuncti, non tamen creditores. C. de proba. auth. quod obtinet.

1 Concor. l. furti. §. q̃ iuſſu. ff. de is q̃ no. infa. & Bal. in 1. cõſti. C.

† Quid cõtineatur ſub hoc infra patet in gl. ſuper verbo; purgando.

2 Hęc gloſſula non hr̃ in vetuſtis codicib.

| Vr̃ videbatur.

3 Tradit late Gigas tracta. de crimine læſæ maieſtatis li. 2. tit. quo mo. & per quos. q. 9.

4 Concor. l. ſi fideiuſſor. in gl officiũ cũ no. ff. qui ſatiſda. cog.

a ¶ Præsertim in fratrẽ.] pręsumitur aliquid rõne cõsanguinitatis vel affinitatis, s. eo. afferte. j. de testi. reqsisti, j. de sim sicut. & s. de æta. & qualit. tuam. ff. de ri. nupt. non solum, §. 1. C. de rei vxo actio. l. vnica, §. sileat, 1 arg. 3. q. 5. accusatores, vel testes. Io.

1 Pro liberis nõ fit dotis retentio cũ naturalis stimulus parẽtes hortetur ad liberorũ suorũ educationẽ. Io. And.

[Glossa, sequẽs notat, & signat contrarium.]

b ¶ Purgauit.] hoc est notabile, ꝙ sẽꝑ est standũ primo dicto alicui⁹, si postea ꝯtrium dicat etiã in alio iudicio, s. de testi. cum in tua, & ẽt extra iudicium. s. de ꝓbatio. per tuas & sic piurus reputat̃ q vnũ vno iudicio vel eodẽ dicit, & postea aliud. Itẽ hic vna ꝓsumptio ꝓponderat alteri ff. de in integ. restitutio. diuus Ar. contra sup. de elect. cum inter R.

c ¶ Vehementem.] imò ex leui causa probatur qs hęreticus, arg. C. de hęreti. l. 2. scilicet quãtum ad hoc vt suspectus de hęresi h[abe]atur, & vt procedat̃ quasi contra suspectum, sed non vt condemnet̃ de hęresi. Itẽ vehemẽs præsumptio pro probatione accipitur 32. q. 1. dixit dominus & s. eod. afferte. 54 dist. fraternitatẽ, j. de iudę. ca. vlt. Rñ. ꝙ non vehemens, sed violenta tantum. de qua pręd icta. cap. loquuntur, & ff. de re. du. si mulier, & l ꝓcedẽ. nec etiam omnis violenta, si probetur contrariũ 27. q. 1. nec aliqua, s. de proba. proposuisti, & 35. q. 3. extraordinaria.

† Temporalis, reperit̃ in omnibus vetustiorib. exemplaribus, qd est ẽt in veteri compilatio.

sertim in fratrem, [a] quem tanquam charissimum nõ asseruisset hæreticum, nisi fuisset accensus zelo fidei orthodoxę. vnde pręsumitur, quod cum postea purgauit [b] illum de hęresi, turpiter deierauit.

¶ Quocirca mãdamus, quatenus cum propter solã suspicionem (quamuis vehementem [c]) nolumus illum de tam graui crimine condemnari, talem & tantam securitatem recipiatis ab ipso præter iuratoriam [d] cautionem, quod timore pœnæ corporalis† debeat coerceri: discretam ei pænitentiam iniungentes, ex qua valeat apparere, vtrum in tenebris ambulet, an in luce: vtrumve sit vere pænitens, an ficte conuersus: & si eum hoc modo verum catholicum cognoueritis, non finatis ipsum indebite molestari: alioquin eum tanquam hæreticum condemnetis.

¶ Idem Cenadieñ. episcopo, & Abbati Deciquorũ.

¶ Non præsumitur incontinens in senectute, qui in iuuẽtute continuit, maxime si est litteratus.

CAP. XV.

CVm† in iuuentute sua Quinqueecclesieñ. episcopus adeo se maturum, honestum, [e] & prouidum exhibuerit, vt ab ecclesia Romana meruerit pallio decorari, non est de leui credendum, quod † postquam ad senilem [f] peruenit ætatem, turpiter abiecerit iugum Domini, fœtores libidinis amplexãdo: cum labes huiusmodi quæ nonnunquam in iuuentute contrahitur, in senectute frequentius [g]

d ¶ Præter iuratoriam.] hoc ideo dicit: quia postquam quis semel periurus est, amplius ad iuramentum nõ debet admitti, 22. q. 5. paruuli. & cap si quis conuictus, & 2. q. 7. non potest. & 6. q. 1. quicunque, & sup. de testibus, testimoniũ, quia timor est ne incidat iterum in periurium, argum. infra de coha. cler. & mul. clericos. Ber.

ADDITIO. Gl. ista ꝓcedit si dictio, præter, in isto textu stat exclusiue. Sed secũdum doctores accipitur inclusiue, vt sic vltra cautionẽ iurare teneatur, & hæc verior. Nec obstat motiuum glo. quia istud iuramentum est oneris, & non honoris.

CVm in.] Diuiditur in quinq; partes. In prima pręmittit exordium circa excusationẽ episcopi. In secunda: ibi, Licet ponit dilationem ipsius. In tertia ibi, Quia tamen, ponit dilationis repulsionem. & causam. In quarta: ibi, Sed vt, ponit inquisitionis cõmissionem. In quinta: ibi, Qui nobis inquisitorum relationem. Abbas.

CASVS. Episcopus Quinqueecclesieñ. de Hũgaria diffamatus erat apud regem, quod cum quadam nepte sua ꝑpetrabat incestum, propter ꝙ rex Hungariæ literas suas misit domino Papæ denũciãdo illi crimen ipsius, postulans vt malum hoc perniciosum exẽplo de Hungaria remoueret: Sed qa huiusmodi suggestio non ꝓcedebat bono zelo, noluit Papa fidem adhibere dictis eius; sed voluit scire vtrũ hoc ex charitate ꝓcederet, scripsit episcopo Aurieñ. vt prudẽter & caute a coepiscopis alijs inqreret diligẽter, vtrũ crederent illum tali peccato respersum: & ipsi episcopi postmodũ rescripserũt domino Papę, ꝙ ipsi credebãt eum virũ honestę conuersationis, personam ipsius multipliciter commẽdantes: vnde super hoc scribit Papa isti episcopo & abbati dicens, quod episcopus ipse adeo se maturum, honestũ, & prouidum exhibuit, quod ab ecclesia Romana pallio meruit decorari: quare nõ est de leui credendum, ꝙ postquam ad senilem ꝑuenit ętatẽ, turpiter abiecerit iugũ dñi, quia huiusmodi labes, quę aliqñ in iuuẽtute ꝯtrahitur, in senectute frequẽter purgatur: præterea non est credendum, ꝙ vir talis ad hoc se conuerteret, vt cum propria nepte abominabilem ꝑpetraret incestum, quia etiam secundum leges naturale fœdus nihil permittit īter tales personas sæui criminis suspicari. Not. qd ex ꝓterita vita præsumitur de præsenti. Item propter meritum personæ conceditur priuilegium. Item inter coniunctas personas naturale fœdus nõ permittit turpe aliqd suspicari. Item denũciatio ex charitate fieri dẽt. Item superior nõ statim debet credere de subditis, q referuntur eidem, sed prius debet ab alijs inquirere. Item propter infamiam a maleuolis ortam, non est inquisitio facienda.

† Cap. 2. eo ti. in 3. cõp

† al. ita. ꝙ postquã venit ad senilem ætatem, &c.

e ¶ Honestum.] ex quo enim adeptus est tantã dignitatẽ, præsumitur, quod ratione suæ virtutis adeptus sit, 61. d. c. 1. & c. miramur, & is gradus ceteros ante cellit, quẽm labor prolixior & stipendia meliora fecerint anteire, C. de offi. magistri. officiorum nemo.

f ¶ Ad senilem.] arg. ꝙ ex quo quis honestus fuit, qd & postea fuerit honestus, s. eo. mãdata, & 2. q. 1 ĩ primis in fi. ff. de re mili. non omnes, §. a barbaris. Item ꝓsumitur pro senili ętate potius quam pro iuuenili, arg. 34. d. fraternitatis. 20 di. de quibus, & iurisperitus ex verbis senum rusticorum argumentatur, ff. de lega. 3. si chorus. §. 1.

2 Idẽ no. 1. q. 1. quibusdã. Horatius in epis. Quo semel est imbuta recens seruabit odorẽ Testa diu, Io. Andr.

g ¶ Frequentius.] non tamen semper, iuxta illud:

Stultitia est quæ te non sinit esse senem. & illud:

Quod noua testa capit, inueterata sapit.

Et difficile continentiã seruat, qui illicite se cõcubitu maculare nõ metuit, 34. dist. §. quod vero, & peccator cum venerit in profundum vitiorum, contẽnit. 27. dist. nec licuit.

ADDITIO. Vnde versus.

Militas

Militat in teneris annis amor hoſpes amanus:
Eſt in canicie ridiculoſa Venus. & illud:
Exultat leuitate puer, grauitate ſenectus:
Inter vtrumq; manens, ſtat iuuenile decus.

cum prima facie præſumatur idoneus. niſi probetur indignus. No. quod quilibet præſumitur idoneus, niſi probetur contrarium.

[Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit, ſolutioni alleg. contrarium.]

expietur.

¶ Quis præterea de faci li crederet, quod vir prędi- tus ſcientia litterarum, pro priæ ſalutis oblitus, ad eã paſſionis ignominiam ſe conuerteret, † vt cum pro pria neptę abominabilem perpetraret inceſtum; cum etiam ſecundum ſententiam ethnicorum naturale fœdus [a] inter tales perſonas nihil permittat ſæui criminis ſuſpicari. †

¶ Licet igitur Rex Hungariæ eundem epiſcopum nobis per nuncios, & litteras de tali crimine detuliſſet, [b] poſtulans vt malum huiuſmodi perniciosum exemplo, de Hungarica eccleſia tolleremus; Quia tamen eius ſuggeſtio non de charitatis radice [c] procedere videbatur, noluimus aures noſtras quaſi malignas delationib. [d] inclinare. Sed † vt probaremus ſi ſpiritus eſſet ex Deo, Aurienſi † epiſcopo dedimus in mandatis, vt prudenter, & caute a coepiſcopis ĩdagaret, virũ præfatum epiſcopũ crederet tali labe reſperſum. Qui nobis poſtmodum reſcripſerunt, [e] qđ eum virum honeſtæ conuerſationis eſſe credebant, perſonam illius multipliciter commendantes.

¶ Idem archidiacono † & præpoſito Mediolanẽ.

¶ *Is, pro quo beneficiando ſcribitur cum clauſula, ſi idoneus fuerit, non tenetur probare ſe idoneum, cum idoneus præſumatur.*

CAP. XVI.

DVdum † archidiacono Mediolanẽ. dedimus in mandatis, vt C. ſcholarem a presbytero ſancti Victoris in clericum eiuſdem eccleſiæ recipi faceret, & in fratrem: & infra.

¶ Sed presbyter memoratus archidiaconi declinãs examen aſſeruit, quod nequaquam ſufficiebant [f] duobus clericis facultates eccleſiæ memoratæ: adijciens quod prædictus C. non erat idoneus ad illius eccleſiæ beneficium obtinendum: & infra.

¶ Cauſam vobis duximus committendam, ita vt ex illa clauſula [g] ſcilicet: ſi perſona † fuerit idonea: quæ noſtro reſcripto reperitur inſerta, eidem ſcholari probãdi ſe idoneum nulla neceſſitas imponatur, cum prima facie pręſumatur idoneus: [h] niſi aliud in contrarium oſtendatur.

TITVLVS XXIIII.

De iureiurando.

¶ Gregorius tertius. †

¶ *Agi poteſt ad relaxationem iuramẽti, cuius imple-*

a ¶ Naturale fœdus.] infra, de cohabit. cler. & mulier. cap. penult. & C. de epiſco. & cler. cum qui.

b ¶ Detuliſſet.] denunciando: quoniam laicus non poteſt clericum accuſare, infra de accuſ. cum P. & ſupr. de teſtibus. de cetero, nec pręſens abſentem, 3. q. 9. c. 1. & 2. q. 7. ipſi apoſtoli.

c ¶ Charitatis radice.] vnde nõ debuit admitti, j. de accuſ. cum oporteat. & ca. meminimus.

d ¶ Malignis delationibus.] id eſt, detractionibus. Et eſt ar. quod propter infamiam a maleuolis ortam non eſt inquiſitio facienda, † vel purgatio indicenda, infra de purg. can. cum in iuuentute, quæ eſt pars illi⁹, & 11. q. 3. in cunctis, infra de accuſa. qualiter & quando.

e ¶ Reſcripſerunt.] bene debuit eis credi, cum eſſet ad hoc deputati a dño Papa, arg. ſ. de proba. poſt ceſſionem, & 11. q. 3. curæ, ſ. de fide. inſt. c. 2. & præterea per has litteras nulli fiebat præiudicium.

DVdum.] prima ponit querelã. Secunda dat iudicẽ: ibi, Cauſam. Abbas. Siculus.

CASVS. Quidam ſcholaris C. nomine ĩpetrauit litteras ad Mediolañ. Archidia. ut ipſum faceret recipi in clericum, & in fratrem, ſi perſona eſſet idonea a presbytero eccleſiæ ſancti Victoris, in qua cõſueuerũt eſſe clericus, & ſacerdos. Sed presbyter ille coram arch. conſtitutus propoſuit, ꝙ facultates eccleſiæ duobus clericis non ſufficiebant, adijciens, quod idem C. non erat idoneus ad beneficiũ illius eccleſiæ obtinendum; dubitatum fuit & contentio erat ſuper hac idoneitate, an deberet iſte C. probare ſe idoneum: unde propter hoc partes redierunt ad Papam, mandat papa iſtis iudicibus, ut ex clauſula, ſcilicet, ſi perſona fuerit idonea: quæ in reſcripto erat inſerta, eidem ſcholari probandi ſe idoneum nulla neceſſitas imponatur, quantum ad hoc idoneus, ſup. de æta. & qualita. accepimus, ſi ratione delicti uel irregularitatis, ille qui hoc objcit, illud probet ſecundum illam regulam. Ei qui dicit, incumbit probatio. ff. de probationib. l. 2.

f ¶ Sufficiebant.] hęc exceptio ultima eſt, quia tot ſunt ponendi in eccleſia, quot ex facultatib. ipſius poſſunt cõmodè ſuſtentari, j. de inſtit. c. 1. & c. auctoritate, & j. de conceſſ. præbendæ. ex parte. Sed quis probabit eccleſiã eſſe ſoluẽdo, uel nõ eſſe? Reſpondeo, ille, qui dicit, nõ eſt ſoluendo, oſtendendo facultates, & reditus eccleſię. ut hic innuitur, & arg. C. de inoff. teſt. omnium. & ff. de legat. 2, cum pater. §. rogo. Argu. contra. C. de probat. ex perſona.

g ¶ Ex illa clauſula.] quæ, & ſi nõ fuiſſet appoſita, ſubintelligitur, ſ. de reſcr. cũ adeo, & ſ. de elect. cauſam, & ff. de ſerui. ſi cui. ff. de ri. nu. quamquam.

[Gl. ſeq. alle. duas concor. inducit ſimile, obijcit, & remittit, quærit, & ſoluit.]

h ¶ Præſumatur idoneus.] ſic ſ. de ſcrut. c. unic. & 86. diſti. ſi quid ſic præſumitur quis bonæ fidei, niſi probetur contrariũ C. qui mili. non poſ. ſuper ſeruis, li. 12. & C. de non num. pec. auth. cõtra qui propriam. Vin. Et ſic uidet, ꝙ negatiua probari debeat ex eo quod dicit, niſi aliud ĩ contrarium oſtendatur: ſed negatiua probari non poteſt, ſup. de ele. bonæ. ubi de hac negatiua ſatis dicitur. Sed qualiter probabit illum non eſſe idoneũ? ſi dicatur non idoneus ratione ſciẽtiæ, tũc iudex illum examinabit, an ſit

DE IVREIVRANDO.

¶ Quia in defectum probationum recurritur ad iuramẽta, j. eo. c. fi. & ſup. de procu. ex inſinuatione, ideo poſt tractatum de probationibus tam in ſpecie, quam in genere, merito ſubditur hæc rubrica. Eſt enim iura-

† ꝯuerterit.

† Vide l. ut uim, & ibi glo. & Doc. ff. de iuſt. & iur.

† Imo uidet hic probari contrariũ ſed dic ꝙ hic commiſſa fuit non ſolẽnis inquiſitio ueritatis, ſed occulta indagatio credulitatis, & famæ. Io. Idẽ uult hic Felinus, & alij.

† al. ita: Sed ut probarem⁹ ſpiritus ſi eſſent ex Deo, &c.

† al. Ianueñ.

† al. archiepiſcopo.

† Ex hac decretali colligit, quelibet pręſumi bonũ de quo ar. tic. per Felinũ, & alios hic, uide Ale. conſ. 127. inci. Saluatoris in 3. uol.

† Addeq; hęc clauſula potius ĩportat modũ quam conditionẽ ut notat in cle. j. de off. dele. uide Bar. ĩ l. neq; C. de probatio.

† In duob. uetuſtiſſimis, nonus, in ceteris tertius habetur.

mentum maximũ litium expediendarum remedium. l. 1, ff. eod. & alibi dicitur, ꝙ omnis controuersiæ finis est iuramentum, j. eod. & si Christus. Vide ad materiam glo. no. 22. q. 1. in summa, quæ ponit quid sit iuramentum, quis iurare, quæ fuit causa institutionis iuramenti, item formam iurandi, & pœnam periurij. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur. 22. quæst. 1. & q. 2. & quæst. 4. & q. 5. & 35. q. 5. per totum. 15. q. 6. c. auctoritatem, §. a fidelitatis, vsque ad fi. quæstionis. & 2. q. 6. fere per totum.

† Cap. 4. e. ti. I. 2. cõp. Etan vocari pars dẽat vt hæc iuramẽta relaxẽtur, vide Alex. cõs. 91. inci. visis, & Aret. cõs. 33. inci. cõsultatio pmissa.

† Vide l. cũ alias. p Bal. C. de vsuris.

† al. Greg. in registro. sed nõdũ repertum est.

1 Sano modo hoc accipias.

2 Vel, Interdicto.

† Cap. 9. e. ti. in 1. cõp. & post cõci. Later. sub Alex. p. 17. c. 7. Et de materia vide Arch. in c. 2. de pac. l. 6. Salic. & Pau. Castrẽ. in auth. sacramẽta. C. si adu. vẽ. & vid om no Dominicũ Sot. l. 8. de iustit. & iur. q. 1. ar. 7. Et de sta. reg. c. vnico. §. pen. l. 6. lo. And.

mentũ turpitudinem continet ex parte suscipiẽtis. hoc dicit quo ad intellectũ, & est casus notabilis. Ab. Sic.

CAP. I.

Ex † administrationis: & infra. ¶ Mandamus, quatenus creditores ad iuramenta [a] super vsuris sibi soluendis pręstita relaxanda, ecclesiasticã districtione [b] cogatis. [c] † ¶ Ex † registro Gregorij.

Ex administrationis.] creditores ɔpellũtur relaxare iuramẽtũ d vsuris sibi soluẽdis. h. d. quo ad literam.

a ¶ Iuramenta.] recepta a debitorib. pro persoluendis vsuris creditoribus, quæ in pręiudicium, animarum quo ad creditores seruari non possunt, & ideo ratione peccati, compelluntur creditores relaxare huiusmodi iuramenta, sup. de iudic. nouit. sed quantum ad iurantes nõ est peccatum. 1. j. eo. debitores. vnde soluere tenentur, sed si iurauit non repetere, potest illud denunciare ecclesiæ: & sic compelleretur creditor restituere vsuras quasi indirecte officio iudicis, infra. eo. ad nostram, 3. arg. infra de cogna. spiritua. tua, & 2. q. 1. si peccauerit. Vel compellitur relaxare iuramentum, vt hic: vel si nondum sunt solutæ, compelluntur desistere ab exactione, infra de vsur. tuas Bern.

b ¶ Districtione.] i. suspensione, vel excommunicatione. 2. infra de verb. sign. quærenti.

c ¶ Cogatis.] tanquam delegati auctoritate huius canonis, vt s. de off. ord. irrefragabili. §. ceterum, & j. de hæret. ad abolendam, in fi. 3 vel etiam tamquam ordinarij, arg. infr. de vsur. post miserabilem. Bern.

¶ Non valet iuramentum præstitum a prælato de non repetẽdis rebus ecclesiæ. Vel sic: a iuramento meticuloso fit absolutio per iudicem ecclesiasticum.

CAP. II.

Peruenit † ad nos Laudiceñ. episcopum ab Ar. comite rebus [d] suis spoliatum, & iurare compulsum, quod non repeteret sic ablata.

¶ Cognita igitur contumelia valde doluimus, asserentes ipsum episcopum nullius iuramenti vinculis super hoc posse [e] constringi: quem tamen absoluimus, [f] quia nefandissima coactione iurauit.

¶ Idem Regi Francorum.

¶ Non deierat qui iuramẽti implementum in melius commutat. Et non adstringitur quis iuramento adimplendum quod iurauit, si ab alia parte non impletur cuius respectu præbuit iuramentum.

CAP. III.

ij Peruenit † ad nos: & infra. Non enim propositum aut promissum infringit, [g] qui in melius illud commutat.

Peruenit.] Legitur duob. modis, primo ꝙ iuramentum fuit præstitũ super rebus ecclesiæ. Secundo nõ intelligitur, ꝙ fuit præstitũ super rebus proprijs ipsius prælati. Communis diuisio. Secunda: ibi, Cognita. Abb.

CASVS. Comes Arnulphus spoliauit episcopũ Laudiceñ. rebus ecclesiæ suæ, & compulit ipsum iurare, ꝙ non repeteret, sic ablata: peruenit hoc ad dominum papam: Ipse hoc audito valde doluit dicens, ꝙ per illud iuramentum nullo modo fuit obligatus, vel astrictus, tamen ad cautelam ipsum absoluit, quia taliter coactus iurauit. Nota ꝙ iuramentum pręstitum per metum de rebus ecclesiæ non repetendis non obligat. Item a tali iuramento absoluitur ad cautelam.

d ¶ Rebus suis.] i. ecclesiæ suæ. nam si de rebus proprijs iurasset, teneretur iuramentum seruare inf. eo. si vero. s. quod met. cau. ad audientiam.

ADDITIO. Sed quæ est rõ diuersitatis? Ratio est, quia super suis põt iurare, & facere pro voluntate sua, C. de Iudæis. nemo, sed super bonis ecclesiæ non, cum ecclesia, fiscus, & minor pari passu ambulent, C. de sacros. eccl. vt inter diuinum, s. de in integ. rest. auditis. vnde minor etiã si tutor iurauerit, bona sua alienata non repetere si læsus ẽ minor, repetere potest, C. si tut. vel cura l. etiam. ergo, & ecclesia siue prælatus, cum non sit ipse dominus, sed procurator. 12. q. 1. §. fin. 14. q. 1. §. 1. vel defẽsor ecclesiæ. 16. q. 1. in canonibus.

Gl. seq. ponit duas opin. secundum approbat, & huic dec. dupliciter respõdet.

e ¶ Posse cõstringi.] ar. est hic, ꝙ iuramẽtum metu extortum ipso iure nõ teneat, vt quidam dicũt, vt Bassian⁹ & T. Alij 4. dicunt, & melius, ꝙ iuramentum metu extortum est obligatorium, dũmodo sine periculo animæ possit seruari, & hic præstitum fuit iuramẽtum de rebus ecclesiæ, & ideo nullũ fuit hic iuramẽtum de rebus ecclesiæ pstitum. quod seruari non posset sine salutis æternæ interitu. de hoc plene dixi, s. quod met. cau. ab bas, & tene quod ibi dicitur, & quod dicitur hic in fi.

f ¶ Absoluimus.] intellige de facto ad cautelam, sic. 34. q. 1. audiuimus, & 11. q. 3. excellentissimus, & j. de app. ad præsentiam. Vel expone absoluimus, id est, absolutum esse ostendimus, & sic concordat litteræ præcedenti, scilicet nullis vinculis posse constringi.

4 De hoc articulo, vide B. Thomã & ibi Caiet. 2. 2. q. 89. ar. 7. & Sot. sup. citatum.

† Ca. 10. e. ti. in 1. comp. Sed neq; hoc hoc caput dicit Ant. Aug. se inuenire i registro. Beati Greg. & d materia uide B. Th. 2. 2. q. 89. art. 7 & q. 88. arti. 2. & 12.

ij Peruenit.] Duo sunt dicta. Secundum ibi, Nec tu. Abb. Siculus.

CASVS. Iurasti ire vltra mare, intrasti religionẽ postea: & non vadis vltra mare, nõ frãgis iuramẽtũ: quia in melius commutas, & apposita conditione si aliquid iuraueris, si conditio non seruatur, nec iuramentum seruare teneris. Panormitanus. Vel aliter. Rex Franciæ promisit Regi Angliæ, vel alicui alij pręstare consiliũ, & auxilium contra aduersarios suos, si & ipse sibi consilium, & auxiliũ aduersus suos simili modo pręstaret iuramento interposito, vel interpositione fidei super hoc pręstita: Rex Angliæ non seruauit Regi Franciæ ꝙ promisit, dubitauit Rex Frãciæ an teneretur sibi seruare promissum? Respondet Papa, ꝙ non dicitur mutare propositum aut promissum, qui in melius illud commutat, nec tenetur illi Regi ad promissum seruandũ, si constat eum non paruisse conditioni, ẽt si iuramentũ interuenisset, vel promissio, vel fides hinc inde data fuerit. Nota quod non frangit promissum, vel propositum suum, qui commutat illud in melius, Item iuramẽtum, vel fides data sub conditione non obligat, nisi cõditio seruetur.

[Glo. seq. inducit in biocar. 4. concor. alleg. tria contraria, & soluit.

g ¶ Infringit.] Sic non dicitur deierare, qui ex iusta causa iuramentum deserit, ff. qui satisda. cogan. l. vlt. & 22. q. 4. mulier, & q. 2. beatus. j. de uoto. scripturæ; & cap. licet.

a ¶ Pa-

¶Nec tu ei, etiam ſi promiſſum tuum iuramento, vel obligatione, interpoſita cōditione firmaſſes, aliquatenus teneris, ſi cōſtat eũ conditioni minime paruiſſe. [a]

¶Idem Petro ſubdiacono.

¶Ponitur forma iuramẽti ſeptẽ capitula continẽs, ſecundũ quam iurant Papæ epiſcopi, ſed hodie oẽs recipientes dignitatẽ a Papa illi iurant: Hoc ſit pro ſummario, & diuiſione.

CAP. IIII.

EGo † N. epiſcopus ab hac hora in antea fidelis ero † ſancto Petro, ſanctæque Romanę eccleſiæ, dominoque meo Papę C. eiuſq; ſucceſſoribus [b] canonice [c] intrantibus.

¶Non ero neque † in conſilio, neque in facto vt vitam perdat, [d] aut membrum, † vel capiatur mala captione.

¶Conſilium quod mihi aut per ſe, aut per litteras, aut per nuncium manifeſtabit, ad eius † damnum nulli pandam. [e]

¶Papatum Romanę eccleſię, & regulas ſanctorũ patrum, adiutor ero ad defendendum, & retinẽdum (ſaluo ordine meo [f]) contra omnes homines.

¶Vocatus ad ſynodũ veniã: niſi prępeditus fuero canonica [g] præpeditione.

¶Legatum Apoſtolicæ ſedis, quem certum eſſe cognouero, in eundo & redeundo honorifice tractabo, [h] & in ſuis neceſſitatibus adiuuabo.

¶Apoſtolorum limina ſingulis [i] annis, aut per me, aut per certum nũciũ viſitabo: niſi eorum abſoluar † licentia: Sic Deus me adiuuet, & † hæc ſancta euangelia.

¶Vrbanus Papa.

¶Non tenetur clericus epiſcopo ſuo obediẽtiæ iuramẽtũ pſtare, niſi ratione adminiſtrationis ſibi cõceſſæ.

CAP. V.

NVllus † epiſcopus [k] clericos ſuos (niſi forte qb. eccleſiaſticarũ rerum cõmiſſa fuerit diſpenſatio) ſibi iurare [l] cõpellat.

¶Alexan. III. epiſcopo Vigilieñ.

¶Qui ſe obligauit ad vſuras ſoluendas ſoluere non cogitur niſi iurauerit; quo caſu cogitur, ſed repetit.

CAP. VI.

DEbitores † ad ſoluendas vſuras, in quibus ſe obligauerant, cogi [m]

a ¶Patuiſſe.] Arg. expreſſum hic. fidẽ non ſeruari ei, qui contra fidẽ verſatur, ff. pro ſocio, ſi cõuenerit, & 28. q. 2. ſi infidelis, ff. de inoffi. teſta. ſi inſtituta, C. de pac. cũ proponas, Arg. contra 23. q. 1. noli æſtimare. 33. q. 5. ꝙ Deo. 22. qõ. 4. innocens. Solu. prima rubrica vera eſt generaliter. illud cõtra, noli, vbi dicitur hoſti fides ſeruãda eſt, intelligitur ſi promittaẽ, & eidẽ ſeruetur: & ſic cõcordat priori, ſed aliud eſt in cap. qđ deo. quia loquiẽ de voto communiter a viro, & vxore facto, vbi nulli conueniri licet: quod poſtq̃ ꝓmiſſum eſt, omnino eſt ſeruandũ, vt 32. q. vlt ad ſi.

EGo N. epiſcop⁹.] Hic traditur forma, qualiter epiſcopi iurant fidelitatẽ domino Papæ, & ſucceſſoribus ſuis.

b ¶Succeſſoribus.] qui ſic iurauit, non teneẽ ſucceſſori iurare j. eodem. veritatis.

c ¶Canonice.] 12. q. 3. alienationes, de conſecr. diſtinct 1. hic ergo.

d ¶Vitam perdat.] hoc nõ ſufficit, imò vbicũq; ſenſerit dominum periclitantẽ ad prohibendas inſidias occurrere dẽt. C. de his qui. vt indi. l. vl. 22. q. 5. de forma. q̃ hic minus dicuntur, ibi ſupplentur: & econuerſo.

e ¶Nulli pandam.] hoc intelligo de honeſto conſilio, quoniam conſilium mali teneẽ reuelare illi, cui poſſet ꝓdeſſe, & non obeſſe, 22. q. 5 hoc videtur.

f ¶Saluo ordine meo.] id eſt, ſm qđ pertinet ad meum honorem: quia non cum armis.]

g ¶Canonica.] vt 18. diſt. ſi epiſcopus.

h ¶Tractabo.] ſi conſtiterit per litteras ſuæ legationis, C. de man. princip. l vnica. & 41. diſtinct. quieſcamus. arg. vel quia eſt honeſta perſona 97. diſtinct. nobiliſſimus.

i ¶Singulis annis.] vel rari⁹ iuxta chyrographũ ſuũ. 93. diſtin. iuxta. & hoc intellige de archiepiſcopis & epiſcopis, qui ſubſunt domino Papæ, nullo medio 1 ſ. de maio. & obed. dilecti Bernar.

ADDITIO. Ego N. nota quod abbates præſtãt hoc iuramentũ in benedictione. ſicut epi in cõſecratione. De iuramẽto vero, qđ pſtat Imperator, dic vt in cle. Romani, j. eo. ti. De iuramẽto qđ pſtãt inferiores clerici, habes in c quamq̃. 23. d. latius p Hoſt. & Io. And. j. eo. tit. tua. De iuramẽto, ꝙ pſtat vaſallus dño feudi eſt tex. in c. de forma. 22. q. 5. Et de multiplici iuramẽto vide in Spe. eo. tit. §. 1. ver. illud autem. Abb. Sicu.

k NVllus epiſcopus.] Hoc cap. ponitur pro 2 palea. 22. q. 5. c. vlt.

[Gl. ſeq. ſignat cõtrariũ, & ſoluit, & ponit caſus, qbus licite iuratur, & ver. ꝗ his iuratur in multis caſibus.]

l ¶Iurare compellat.] 23. diſ. q̃q̃. Arg. ꝯ. Sed illud intelligitur ſecundum iſtud, vt illi tantum quib. cõmittitur adminiſtratio eccleſię, iurẽt: alij vero nõ. ſu. de maio. & obe. legebatur arg. ſupra ca. proxim. Sunt & alij caſus, in qbus iuratur pro pace, 22. q. 1. omne. Itẽ pro fide. de conſec. diſ. 2. ego Berengarius, & 1. q. 7. quoties. Pro fama. inf. de pur. cau. quoties. & in alijs pluribus c. ibi poſitis. Pro obedientia, vt hic, & ca. proxi. & ſupra de elec. ſignificaſti. Pro cautela dilapidationis. 28. d. de Syracuſanę. pro veritate in defectum aliorũ teſtium. 14. q 2 quamquam. Vnde verſus.

Pax & fama, fides reuerentia, cautio damni:
Defectus veri ſibi ꝯrunt magna caueri.

DEbitores.] Tria ſunt dicta. Secũdũ: ibi, Si vero. Tertiũ: ibi, Et cum. Ab. Sicu.

CASVS. Aliquis ꝓmiſit ſoluere vſuras, cum vſurę inhibitę ſint in iure canonico & diuino, q̃rebatur vtrũ ille ſit compellẽdus ad eas ſoluẽdas? & reſpondet, quod nõ debet compelli ad hoc. Si vero iurauit ſoluere: tunc propter iuramẽtum debet compelli: & cũ vſuræ ſolutæ fuerint, creditores ſunt compellẽdi p cenſuram eccleſię, vt eas reſtituãt. Nota, ꝙ ſecũdũ canones obligatio vſurarum non tenet, ſed iuramentum ſuper hoc factum tenet, & debet ſeruari. Item vſuræ reſtitui debent.]

[Gl. ſeq. recitetur per contrarium].

m ¶Cogi non debent. quia nulla fuit obligatio de iure diuino ſiue canonico: tñ iuramentũ ſuper hoc factũ, eſt ſeruandum, & ſic patet, ꝙ licet nõ teneat principale, tenet tñ acceſſorium contra illud, ſup. de foro compe. ſi diligenti. & C. de leg. non dubium.

[Glo. ſeq. miſcet. 4. obiect. & ſoluit.]

† Cap. 20. eo. de electione in 1. compil.

† Beato.

† al. deeſt dictio, neque.

† Adde qđ appella. mẽbri veniat, Bart. in l. 2. ff. de pub. iudi. auth. ſed nouo iure: C. de ſerui. fug. & 89. d. ſingula.

Eorum legitur in veteſtioribus.

Idẽ ſeruatur in alijs confirmationẽ, conſecrationem, vel pallium Papa recipiunt. Ioa. And.

2 Tũ in veteſtis exẽplarib. reperiẽ. nec ob id eſt palea.

† al. abſoluat.

† al. ita: & hæc ſancta Dei euangelia.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp. Et vide Abbatẽ in c. legebatur. & in c. cũ in eccleſiis, ſup. de maior. & obed.

† Cap. 2. eo. tit. in 1 cõp. & poſt cõc. Lateranenſ ſub Ale. iij. par. 16. c. 4. Et de materia & intellectu vide Bal. c. ... e. & An. Sic. in repeti. l. cũ acutiſſimi C. de fideicom Couarruuiã in c. q̃uis. ĩ 2. par. ſelectionis. §. 3.

non debent. Si vero de ipsarum solutione iurauerint, cogendi[a] sunt domino reddere iuramentum.[b] Et cum vsuræ solutæ fuerint, creditores, ad eas restituendas, sunt ecclesiastica seueritate (si necesse fuerit) compellendi.

¶ Idem Rothomagen. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ Debitor, qui iurauit creditori nullum grauamẽ super re pignorata inferre, donec soluerit debitum, nõ auditur repetens pignus uolendo compensare fructus in sortem, sed debet prius debitum integraliter soluere, & demum rem cũ fructibus inde perceptis exposcere. & hoc dicit, & est casus notabilis.

CAP. VII.

AD † nostram noueritis audientiã peruenisse, quod cum P. quibusdam hominibus certam summam pecuniæ mutuasset, quasdam ab eis possessiones, & reditus recepit in pignore: ipsos iuramenti religione astringens, ꝙ super illis donec soluerent sibi pecuniam, nullũ ei grauamen inferrent. Licet aũt de possessionibus illis, & reditibus nondum sortem, deductis expẽsis,[c] receperit: † tu tamen frater archiepiscope eũ propter hoc excõmunicationis vinculo astrinxisti:[d] & infra. ¶ Ideoque mandamus, quatenus recepta a præfato P. sufficienti[e] cautione ꝙ vestro † debeat parere mandato,[f] absoluatis eundẽ. Deinde debitores eius, qui prędictas possessiones & reditus contra iuramẽtum subtraxisse dicuntur, si † ita est, eos ecclesiastica censura cogatis, vt hæc restituant: nec sibi molestias inferant, donec ei pecunia persoluatur.[g]

1 De materia huius gl. vide B. Th. 2.2.q.78. ar. 3. & Domi. Sotum, lib.6. de iust. & iu.q.1.ar. 4. & 5. & hęc tractatio d. vsuris plenius petenda est ex proprijs titulis.

† Cap.3. eo ti. li.1. comp. Et de intellectu vide Fer dinan. Vas. quiũ li.1. de succes. creatione. §. 10. & Cauarruuiam c. quis in f. par. relectionis, §.4.

† Vide l. 1. cum notatis C. de fru. & lit. expen.

† De hoc articulo vid no. li.3. cõmẽ. in Dite ingſ. Schol. 6.

1 In codice Barbatię ita: si ita est, per censurã ecclesiasticam cogatis.

2 Hæc glossula nõ est in antiquis codicib.

3 Neq; hęc glossula hẽ in antiquis.

a ¶ Cogendi sunt.] sed vr quod non sunt cogẽdi: nã debitor habet actionẽ ad repetendum vsuras iã solutas: ergo multo fortius habet exceptionẽ ꝯ agentem. ff. de reg. iur. inuitus, §.1. & ff. de superfi. l.1. §. plane. Item dolo petit quod statim restituere debet, ff. de excep. dolo & ff. de reg. iur. in cõdemnatione. §. dolo facit. Itẽ si soluitur debitum nõ repetit. ff. de cõd. indeb. Iulianus, & l. si ꝓcurator, & l. iudex. Et si indebitũ scienter soluitur, nõ repetitur, quia donati vr. ff. de reg. iur. cuius ꝑ errorẽ, & ff. de cond. indeb. l.1. & C. eo. ti. indebitũ. Itẽ a iuramẽto non vr liberat?, q sic soluit, vt postmodum repetat ff. de solu. qui sic soluit. & l. qui hominẽ. § vlt. Ad hoc dicas, ꝙ vsurę indebitæ sunt iure canonico, & in nullo casu conceduntur, etiã vt captiui redimant. ĩ. d vsu. super eo. & ideo solutæ peti possunt tanꝗ indebitę, non obstãte eo, qđ dr. de bitũ scienter solutũ nõ repetitur: qa hoc fit metu iuramenti, vñ sibi ꝑiudicat, ꝙ per metum facit, vel sic, vno iure soluere tenetur ꝑ iuramẽtum, sed alio iure repetit: quia indebitẽ solutæ sunt: & sicut habet debitor actionem ad petẽdũ solutum, ita habet actionem aduersus creditorẽ vt eum liberet a iuramento, sup. eo. c.1. & ĩ. de vsur. tuas. & qđ dicit cogendi sunt, intellige cum non petunt absolui a iuramento.

[Glossa sequens argu. ex iuramento infert, & dat simile.]

b ¶ Reddere iuramentum.] arg ꝙ soluere vsuras non est peccatũ: alias nõ cõpellerẽtur. 22. q.1. si peccatũ, sed ille, qui recipit, peccat: & in eodẽ facto alter peccat, & alter non, sic etiam in alio casu vnus committit adulterium, alter non 32.q.5. proposito.

AD nostram noueritis audientiã.] Si debitor creditori iurauit rem pignoratã non repetere, nisi ipsius debitũ soluat, iuramentum seruare compellitur, sic summat Ioan. And: sed hæc summatio nullam dubitationem continet. sed forte propter varietatẽ lect. summauit Ioã. And. ita generaliter. Communis diuisio, Secunda: bi, ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Quidam P. nomine, quandam summam pecunię mutuauit quibusdã hominibus, recipiendo ab eis quasdã possessiones & reditus in pignore; præstito iuramẽto ab eis, quod ipsi Petro super illis nullũ grauamen inferrent, donec sibi pecuniam soluerent; antequã de possessionibus & reditibus illis sortem suã deduxissent, cœperunt illum coram archiepiscopo molestare, ita quod per archiepiscopũ dictus P. fuit excõmunicatus: vnde super his cõquestus fuit dño Papæ, & ipse mandat eidẽ archiepiscopo, & eius cõiudicibus, quatenus recepta sufficienti cautione ab ipso P. quod eorũ debeat stare mãdato, ipsum absoluant, postmodũ compellãt creditores, si est ita, vt possessiones, & reditus prædictos eidem P. restituant, quia contra iuramẽtum suum venerũt: nec sibi molestiam inferant, vel grauamen, donec pecunia fuerit restituta sicut iurauerunt & compellãt dictum P. vt quicquid recepit vltra sortem, deductis expẽsis restituat eis: quod si non fecerit, excommunicent illum. Nota quod sufficiẽs cautio peti debet ab eo, qui vult parere mandato ecclesiæ. Item iuramẽtum semper seruandum est, etiam factũ super vsuris soluendis, licet promissio vsurarum nõ valeat. Item creditor nihil vltra sortẽ petere potest: expẽsas tamen, quas fecit circa pignora, potest deducere.

c ¶ Deductis expensis.] nullus casus est, qui hoc genus deductionis impediat, ff. famil. ercisc. fundus qui nisi in decimis, ĩ. de deci. cum homines, & c. tua nobis. qñ ĩ decimis expẽsę sũt deducẽdæ, legiĩ. ĩ. de deci. pastoralis. hoc solum cõputatur in fructu, quod superest deductis expensis, vt in l. prædicta, fundus: de istis dicitur supra de restit. spol. grauis.

d ¶ Astrinxisti.] quia non restituebat possessionem, sed dixit hic, quod tacuit odio vsurarum.

e ¶ Sufficienti cautione.] nomine cautionis simplex ꝓmissio intelligitur, C. de verb. signifi. sancimus de consecr. distin. 4. prima. si autem dicatur idonea, vel sufficiẽs, vt hic, intelligit de pignoratitia, vel fideiussoria, ff. manda. si mandato Titij. §. vlt. de fideicom. lib. l.4. §. adijci.

f ¶ Mandato.] hic remittitur ad excommunicatorẽ, quia non appellauerat, sed simpliciter denunciauerat Papæ, & etiam caue, quia erat excommunicatus pro contumacia.

g ¶ Pecunia persoluatur.] scilicet sors sua, quam dedit, vel donec de ipsis fructibus fuerit satisfactũ: qa in sortẽ sunt computandi, infra de vsur. cap. 1. & 2. & C. de pign. actio. l.1 & 2. sed in casu isto propterea quod iurauerũt, nullũ super possessionibus illis grauamen inferre, donec creditori fuerit satisfactum, tenentur timore iuramẽti pecuniam restituere creditori; vt supra c. proxim. & postea repetere possunt quicquid percepit creditor vltra sortem, tamquam indebitum.

Cum autem ei pecuniā [a], sicut iurauerunt, persolue rint: vos ipsum ad restituē dum: [b] quicquid (deductis expensis) vltra sortem recepisse constiterit, inducere studeatis, & si commonitus non fecerit, in eā dem excommunicationis sententiam reducatis eundem.

¶Idem Senonen. Archiepiscopo.

¶Si iuramentum per metum extortum seruari potest, sine interitu salutis æternæ, seruandum est: ecclesia tamen Romana consueuit a tali iuramento absoluere.

CAP. VIII.

SI † vero aliquis quemquam grauissimo metu sub religione iuramenti, [c] suum ius refutare coegerit, ipsumq; sibi retinuerit, quia nos cōsulere voluisti, an alter eorū, vel neuter id hēre debeat. Tibi duximus responden dum, quod non est tutū, quelibet contra iuramen tum suum venire, nisi tale sit, quod seruatum vergat in interitum salutis [d] æternæ: nec nos alicui dare materiam volumus veniendi contra iuramentum proprium: [e] ne auctores periurij [f] videamur. Verum aliquando in Romana Ecclesia a pluribus prædecessorib. nostris factum esse recolitur, ꝙ clerici, qui coacti ministeriū ecclesiæ abiurarūt, de iuramento absolutionis beneficium meruerunt, [g] & ad coercendam iniquitatem eorum, qui ecclesiasticos viros ad præstandum illud compulerant, permissi [h] sunt in eadem Ecclesia ministrare.

a ¶ Pecuniam.] s. totam, partem enim recipere non tenetur. ff. de usu. tutor. §. Lucia, & de a°t. amp. Julian°, §. offerri, & hoc est uerum, si debitor totum cōfiteatur: alias secus, & sic intelligitur l. ff. si certum pet. quidam existimauerunt.

[Glo. seq. obijcit, ponit opi. & tres solutiones.]

b ¶ Ad restituendū.] sed uī, qđ isti debitores deberēt cadere a iure suo, qa dixerūt sibi ius, ff. quod met. cau. extat edictū. arg. C. unde ui, si quis in tantam. 16. qō. 6. placuit. Dicunt quidam, qđ in causis ecclesiasticis rigor iuris non seruat. sup. de dolo & cont. c. 1. & sup. de iudi. dilecti. arg uel nō fuit actum ad hoc. ff. si quis cau. l. 1. respō. 2. in fi. s. de ord. cog. cum dilectus. & j. de excep. c. 1. & quia auctoritate iudicis hoc fecerunt: 2 Vel aliter nihil pertinet ad Papā de possessione, nisi quantum ad prohibitionē usurarum, & periurij, & ideo propter iuramētum præcipit possessiones restituendas ratione peccati, sup. de iudi. nouit Ber.

SI uero aliquis quē quam grauissimo metu.] Communis diuersio. Secunda ibi Duximus tibi, Abbas. culus.

CASVS. Aliquis per metum grauissimum compulsus fuit renunciare beneficium suum, iuramento interposito de eodem ulterius non repetendo, & sic ille compulsor retinuit sibi beneficium illud: quæritur quis illorū debeat beneficium illud habere, an neuter? Respondet Papa, quod non est tutum alicui uenire contra iuramētum suum, nisi illud tale sit, quod seruari non possit, sine periculo animæ: Papa non uult alicui dare materiā contra iuramentum suum ueniendi, ne auctor periurij uideatur tamen in Romana Ecclesia a pluribus Romanis Pont. factum est, ꝙ clerici qui coacti beneficium suum abiurarunt: de iuramento bñficium absolutionis meruerunt, & ad coercendam iniquitatem illorū, qui illos iurare cōpulerāt, permissi sūt eadē bñficia obtinere No. ꝙ iurm̄ semper est seruādū dūmō in obseruatione ipsius periculū animæ non uergat. Itē nec Papa, nec et alius debet esse auctor periurij, nec dare alicui materiā peierandi. Item a tali iurō per metū præstito qs absoluitur si petat, & constiterit quod taliter iurauerit: alias non absolueretur.

c ¶ Iuramenti.] scilicet de non repetendo ulterius ipsum beneficium: & sic plana est responsio Domini Papæ.

[Glossa sequens recitetur per quęstio. quid de temporali.]

d ¶ Salutis æternæ.] idem est etiam si temporalis, 22. quęstio. 4. innocens, §. ult. uersi. quisquis, ergo. in fi. hoc intellige si directe uergat in interitum: quoniam si occasionaliter seruandum est, puta si aliquis ultramontanus, siue Gallicus iurat se moraturum Romæ in Augusto, occasione talis iuramenti posset vita temporalis adimi, si tunc Romæ moraretur, idem est si in deteriorem exitum vergat, 22. quæst. 4. si aliquid, in f. eo. cum quidam. Ala.

[Glo. sequ. arguit, alleg. 2. iura, in contrarium alle. 3. ponit duas opi. soluit, & remittit.]

e ¶ Iuramentum proprium,] arg. ex hoc loco, quod iuramentum metu extortū seruādū est, & obligat, & qui illud non seruat, periurus est, dummō seruari possit sine periculo animæ, s. quod me. cā. ad audientiā, & 22. q. 4. si aliquid, 3 Argu. cōtra, sup. quod met. cau. per latū, & c. abbas, 15. q. 6. auctoritatē. Bassianus & Tanc. dicūt, quod iuramentum metu extortum neminem obligat, ex eo, quod dicit lex: quod met. causa factum est, ratum non habebo. ff. quod me. cā. l. j. Ala. & alij quidā dicunt hic: quod si is qui iurat habet animum obligādi se, siue adimplendi, obligatur, si nō habet, nō obligatur argu. j. de bapti. & eius effectu, maiores, §. itē qrit. Communior est opinio & uerior, ꝙ iuramentum metu extortum est obligatorium, quia uoluntarium, 15. q. 1 merito. dummodo sit tale iuramentum, ꝙ sine interitu salutis æternæ seruari possit, ut hic dicit expresse, quod si esset, nullus propter quemcunque metum iurare debet, quia potius debet quęlibet mala pati, quam in malo consentire, 32. q. 5. ita ne & sup. quod met. cau. sacris, & tale iuramentum quidam appellāt assertorium. 4. Alia dicuntur promissoria, quæ etiam non obligant, ut dicunt, si talis sit metus, qui possit cadere in constantem virum, de hoc plenius dictum est. sup. de his quæ vi metusve cau. fi. I. si. Abbas.

f ¶ Ne auctores periurij,] simile dicit imperator, C. si aduer. ven. l. j. imo & si negligenter ea, quæ male usurpantur omittimus, excessus uiam aliis aperimus, 93. distinctione. peruenit. & 35. quęstione 6. loci. ff. de pactis dotalibus. conuenire. & ff. de pac. si unus, §. pacta, & argumen. C. de indict. uiduita. tollen. l. 2. in fine. Vincentius.

g ¶ Meruerunt.] de facto ad maiorem cautelam secundum illos, qui dicunt, quod tale iuramentum non obligat. Secundum nostram opinionem dicas meruerunt in ueritate cum essent obligati, & possent sine periculo animę seruare.

h ¶ Permissi sunt.] Argumen. est hic: in alterius odium cum altero dispensandum. argumen. 3. quęstione quinta, de accusatoribus 6. quęstione. 3. denique, & 79. distin. si quis Papa, & 6. quæstione 1. si quis cum militibus, in fine, & hoc facit expresse pro nostra opinione. Bern.

1 Hęc gl. nō hr̄ in antiquis.

2 Hæc opi. gl. reprobat, qa auctoritas iniuste, impensa nō excusatur, l. iuste possidet, & ibi Bart. ff. de acq. poss.

† Cap. 4. eo. tit in 1. cōp. Et post Cōc. par. 17. ca. 1. uide c. ad audientiā, s. de eo, quod me. cau.

3 Adde Bar. in l. eum cōfitearis, C. de reuoc. do.

† Hinc colliges valere renunciationem, beneficij metu factam, de quo uide Imo. in c. ad aures. s. quod met. cau. & Abb. in c. 2. §. j. de restit. spol.

3 Iuramētū assertorium, quod dicat, & ceteras eius spēs late prosequitur Dominicus Sotus lib. 8. de iustit. & iur. q. 1. ar. 7. uide etiam B. Tho. 2. 2 q. 89. art. 7

¶Idem Sardinensibus † episcopis.

¶ Monachi, qui pro debito monasterij iurant stare in obstagio, & fideiussores, qui iurauerunt creditorem indemnem seruare iuramēta seruare coguntur.

CAP. IX.

EX † rescripto, quod nobis est præsentatū, innotuit, Abbatem Tremeñ. cum Petro super summa octo millium solidorū taliter cōuenisse, & infra.

¶ Super hæc prædictus Abbas quosdam ex monachis obsides [a] dedit, qui de obseruanda conuentione iurauerunt, vt si ipsi deficerent, alij monachi loco eorū in obstagio ponerentur. Insuper si fidem dicti monachi non seruarent, abbas dedit eidem, V. † & eius vxorem fideiussores: qui similiter fidem pręstitisse dicuntur.

¶Ideoq; mādamus, quatenus tam abbatem quam monachos, [b] quam V. † & vxorem, ipsius monere curetis, vt sicut iurarunt, eandem conuentionem faciant adimpleri, alioquin abbati, & monachis ingressum interdicatis ecclesiæ, & in terra præfati V. † & vxoris eiusdem, vsque ad dignam satisfactionem inhibeatis [d] diuina officia celebrari.

¶Idem Lundon. & Vigorien. Episcopis.

¶ Periurus est, & ab ecclesia remouendus, qui nō necessitate, sed uo-luntate venit contra licitum iuramentum.

CAP. X.

QVerelam † R. canonici Linconien. accepimus, quod cum V. clericus ei duos bisantios nomine ecclesiæ de statera se annuatim soluturum, interposito sacramento firmasset, per biennium [e] ab huiusmodi pensionis solutione cessauit.

¶ Quoniam igitur non merentur ecclesias regere, qui snnt crimine periurij [f] irretiti, Mandamus, quatenus si vobis constiterit memoratum V. contra iuramentum suum non necessitate, [g] sed voluntate, ab eiusdem pen-

EX rescripto.] Cōmunis diuisio. Secūda: ibi, Ideoq;. CASVS. Quidam Abbas pro vtilitate monasterij certam quantitatem pecuniæ accepit mutuo a quodam P. & conuentum fuit inter eos, ut certis loco, & tpe soluerēt dicta pecunia per Abbatē dicto P. & ꝓ hac cōuentione obseruanda quosdā ex suis monachis obsides dedit, q de obseruāda ꝯuētione iurauerunt. Itē ꝓmisit dictus abbas, quod si illi monachi dati pro obsidibus aliquo casu deficerēt, alios in eorū locum subrogaret insup si fidem monachi non obseruarēt. abbas dedit fideiussores quēdam nobilem uirum & eius uxorem, qui sub iureiurando etiā se obligauerūt. denique oīb. deficientib. in dicta conuentione obseruāda, iste P. creditor cōquestꝰ est Papæ, qui mandauit, vt hr̄ in littera in versi. ideoque mādamus. Abb. Sicu. No. monachos obsides dari posse. Item iuramētum semper seruādū esse, dummodo sine periculo animę possit seruari. Item propter debitum alicuius potest terra eius interdici.

[Glo. seq. obijcit, & contra obst. alleg. & dupliciter soluit.]

a ¶ Obsides dedit.] voluntate illorum, alias detineri nō possunt. Sed qualiter liberi homines obsides erunt contra illa iura, C. qui res pign. ob. poss. qui filios, & ȷ. de pig. c. 2. C. de ac. & ob. ob æs alienū. & in Authen. ut nulli iud. §, qa uero coll. 9. vbi dr̄, ꝙ creditores qui filios debitorū in pignore recipiunt, cadunt a credito, & aliam tantam quantitatem debitori persoluere debēt. & uerberib. subijci. Sed cōtra canon docet obsides dandos, 23. q. 8. ut pridem, & ff. qui test. fac. poss. obsides. & ff. de iu. fis. diuus? Rñdeo non tenet obligatio in libero hoīe, ut ius constituatur in eo tanquam in pignore, nec tenet alienatio, nisi in casu, C. de pa. qui fi. dist. l. 2. nam cum teneat ibi uenditio, multo fortius pignoris obligatio, sed detinetur liber homo qualitercumque, ut fiat quod conuenit, ut hic factum narratur. Vel non potest obligari pro pecunia, sed pro pacto ineundæ pacis, uel consimili, sup. de arb. c. exposita.

b ¶ Monachos.] nomine monasterij, cuius nomine contracta fuit obligatio, & ideo cōpelli debent, ut eam seruent sicut iurauerunt. sup. eo. ad nostram. cum in ipsius utilitatem pecunia processerit.

[Glo. seq. obijcit. & tripliciter soluit.]

c ¶ Et uxorem.] sed quare mandat Papa mulierem istam puniri, cum iuuetur auxilio Velleiani, ff. ad Vellei. l. 1. & 2. & C. ad Velleia. l. 1. & l. quamuis. 1 potest dici ꝙ non punietur, si excipiat, quod non potuit fideiubere, vel ipsa forsitan renunciauit bñficio dictarum legum, vel pōt aliter dici, ēt si non renunciauit, qđ punietur ꝓpter iuramētum, ꝙ seruari potest sine periculo animę, sup. e. prox. & inf. e. tit. c. cum contingat. Ber.

d ¶ Inhibeatis.] cū ipsi iurauerint eandem conuentionem facere obseruari, compellendi sunt ad hoc si p eos steterit, quo minus obseruet: alioquin si darēt operā, quā possent ad ipsā obseruandā: non inciderent in periuriū: quia hoc solū uidet iurasse se facturos, & curaturos: quia simpliciter factum alterius iurare non poterant, nec promittere, ff. de uerb. obliga. stipulatio ista, in princip. & insti. de inuti. stip. §. si quis alium, 2 & arg. 31. q. ult. ca. ult.

QVerelā.] Prima pars ponit impetrantis querelam: Secunda dat iudices: ibi, Qm̄, &c. Ab. Sicu. CASVS. Gulielmus clericus ꝓmisit iuro interposito R. clerico Linconieñ. se soluturum annuatim ipsi R. duos Bisantios nomine ecclæ de statera, sed per biēniū in solutione pensionis cessauit: ꝓpter qđ dictus R. ꝯquestus fuit dño Papæ. Super hoc scribit Papa iudicib. dicēs, ꝙ ñ merenť ecclesias regere, q sunt crimine periurij irretiti: uñ mandat Papa, quatenus si cōstiterit dictum G. ꝯ iurm suum cessasse in solutione pēsionis, nō necessitate sed uoluntate, ab ipsa ecclesia ipsum remoueāt, & eā Prælato R. restituāt. No. ꝙ periuri ecclesias regere non debent. Item cum aliquis cessat in solutione cēsus per biennium, amittit rei detentionem, & res dño restituitur. Item necessitas excusat a periurio.

e ¶ Per biennium.] pp hoc solum priuari debuit, ēt si non iurasset, 10. q. 2. cap. hoc ius, & §. qui rem & inf. de loc. c. pen. & ult. & ff. loca. quæro, §. inter locatorem.

f ¶ Periurij irretiti.] sunt. n. infames, 6. q. 1. infames, & c. quicunq;, & 22. q. 5. si quis cōuictus, & arg. C. de transa. si quis maior. & infamib. portę dignitatis patere nō debent, C. de dignit. l. 2. lib. 12. & C. de infa. l. unica. lib. 10. & inf. de excus. præla. inter dilectos, nec amplius ad testimonium admittuntur, 6. q. 1. quicunq;, & 22. q. 5. paruuli, & sup. de testi. testimonium

[Gl. seq. no. alleg. primo tria iura: secūdo tres rōnes.]

g ¶ Non necessitate.] nota, quod necessitas excusat a periurio,

† Sardi. & Gabilon. Epīs.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cōp. Et post Cōc. Late. sub Alexā. iij. par. 17. c. 3. Vide Romanū in l. sciendum, ff. de uer. ob. Guli. Bñdictū i c. Ray. pa. 1. uerbo, testiū, 5.

† al. G. al. N.

† G.

1 Adde, ꝙ mulier renūcians Velleiano possit ꝓ debitis incarcerari p Bar. in l. sub condit one, ff. đ testamē. tutela.

† G.

2 Sequiť datturū facturū uel qđ spopōderit non obligat, uelut si spondeat Titium quinque aureos daturū. Ioan. And.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cōp. Et post Cōc. Later sub Alexan. iij. pa. 17. c. 5. Et de intellectu, ui de Corsetum sing. 83. littera E, uerbo, Emphyteuta.

fionis ſolutione ceſſaſſe, † ipſum a præſcripta Eccleſia remouentes,[a] eam pręfato R. reſtituere minime differatis.

¶ Lucius Tertius Noruicē. Epiſcopo.

¶ Si præſentatus iurat præſētāti de antiquo cēſu augē do, & poſtea contrariū iurat instituenti, valet ſecundum et non primum, tamē ab Eccleſia remouetur.

C A P. XI.

TVa † nos duxit fraternitas conſulēdos, cui ſtandum ſit iuramento, cū clericos religioſi iuriſiurādi religione conſtringunt ad maiorem ſolito penſionem ſoluendam: vel præſtandum aliquid beneficij præter ſolitam pēſionem. cum autem inſtituūtur ab Epiſcopis, iurant quod antiquam penſionem & ſolitam non augebunt.

¶ Tuę igitur conſultationi breuiter † reſpōdemus, quod cum poſterius iuramentum ratione, & Lateranenſis † Cōcilij auctoritate iuuetur, primo præiudicat[b] quod de cupiditate proceſſit. Ceterum iuſtum eſt, vt clerici pro periuro[c] qđ vitare non poſſunt, ab Eccleſijs perpetuo excludantur.

¶ Vrbanus III. Archiepō. Piſañ.

¶ Epiſcopi de periurio grauius, quam alij ſunt puniendi. h.d.

C A P. XII.

CVm † quidam: & infra. Cōſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod in Epiſcopos, qui ſuum tranſgreſſi ſunt iuramentum, eſt tanto grauius vindicandum, quanto maiori præeminent dignitate,[d] & eorum exemplo facilius alij poterūt ad ſimilia prouocari.

1 De difficultate no. j. e. breui in 1. gl. Io. And.

periurio, 23.q.8. ſi nulla, j. eo. breui, & 50. diſt. presbyteros, quia neceſſitas 1 legem non habet, de cōſecr diſt. 1. ſicut. & ſ. de conſue. quanto, j. de pig. ſignificāte, & de ꝯſe. diſt. 5. diſcipulos, & j. de fur ſi quis p̄ neceſſitatem, & iura ſubueniunt neceſſitate impeditis, ff. ex qb. cau. ma. non eſt, ff. loca. cum in plures, §. veſtimenta, & ff. ſi quis cau. l. 2. §. 2. & nō dr̄ deierare, qui ex iuſta cauſa defert iurm, ff. qui ſatiſd. cog. l. vlti. ergo, ſi iſte ſola voluntate ceſſauit, merito priuari debet, cū ſit infamis ſecurdū canones, vt dicitur in prox. notula.

† ceſſare.

[Gl. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

a ¶ Remouētes,] ſed vr̄ ꝙ iſte nō deberet remoueri: quia ciuiliter agebatur, de penſione videlicet: vñ ēt probato crimine ciuiliter deponi non debet, j. de accuſ. ſuper his, &c. inquiſitionis 1. rñſo: nec amittere Eccleſiam, Arg. contra, ſup. de ord. cog. c. 2. ſed hæc forte haberent locum, ſi iſte p̄latus eſſet, & ageret contra eum ciuiliter: ſed ipſe erat conductor ſiue vicarius, q certam debebat dño reddere penſionem: vnde probato qualitercunque eum fraudem commiſiſſe res eſt ei auferēda. ff. de lege commiſ. l. lege, 2 & in modum quaſi denūciationis fuit hæc querela, & de hoc agebatur, vt Eccleſia priuaretur, & qui debitum non ſoluit ad quod iuramento eſt aſtrictus, beneficio ſuo priuatur, j. de fideiu. peruenit. ſic & iſte priuari dēt Eccleſia, tum quia per biennium canonem non ſoluit, tum quia periurus eſt voluntate, non neceſſitate.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōp. Et de intellectu, uide Ferdinandum Vaſquiū l. 2. de ſucceſſionū. creatio, §. 18.

2 Si fundum uendo, & trado, ita ꝙ pręlio, j. terminū non dato fundus ſit inemptus; pretio non ſoluto ſi fundus reuenier, uēditor petet fructus, nec aliquid penes emptorem ex eā remanebit in qua fefellit. Io. And.

TVa nos] Communis diuiſio. Secunda: ibi, Tuæ igitur. Abbas Sicul.

CASVS. Monachi ſeu viri religioſi habent aliquando præſentationem in Eccleſijs, a quibus certam percipiūt penſionem: cum ipſi eligunt clericos ad eaſdem Eccleſias conſtringunt eos iuramento ad maiorem penſionem ſolito perſoluendam, vel præſtandum aliquid pręter ſolitam penſionem: cum vero Epiſcopi eos inſtituunt, iurant quod penſionem annuam non augebūt: quæritur hic quod iuramentum ſit ſeruandum? Reſpōdet Papa, quod poſterius iuramentum ratione, & auctoritate Laterañ. Concilij iuuatur, & ideo primo præiudicat, quod de cupiditate proceſſit: veruntamen iuſtum eſt, vt clerici illi pro periurio, quod vitare non poſſunt, ab Eccleſijs perpetuo remoueantur Not. quod penſio annua augeri non debet. Item ſi quis duo fecit iuramenta, quod maiori iuuatur ratione, eſt obſeruandum. Item temerarium iuramentum repellitur ab Eccleſia.

[Duæ ſunt hic gl. quarum quælibet dupliciter oſtendit ſui textus locutionem impropriam.]

b ¶ Primo præiudicat.] neutrum tamen obſeruabit, quia de Eccleſia remouetur, & licet ſecundum non feciſſet, primum ſeruari non debet contrarium iuri, infra de cenſi. prohibemus, & c. graui, & c. cum clerici.

c ¶ Pro periurio.] id eſt temerario iuramento nō enim habuit iuſtitiam ſecum, & alia 3 quæ debent in iuramento interuenire. 22.q.2. animaduertendum, & q.4. in malis: ſicut em̄ in iuramento exceptū debet eſſe ius ſuperioris, j. eod. venientes, & ca. ad noſtrā. 2. & ff. ad munícip. imperatores, & in cōſtit. Friderici de feu. c. vlt. multo fortius ius canonicū intelligitur eſſe ſaluū in ipſo iurō, j. eo. veniens, arg. & c. ad noſtram. 2. arg. ſ. de cōſtit. quæ in Eccleſiarum, & ff. de pact. iuris gentium, §. generaliter: ſi vero qs falſum iurat ignorāter, credēs verum eſſe, ꝙ iurat; nullum eſt peccatum, 22.q.2. homines falſum iurant. In primo exemplo periuriū eſt tranſgreſſio iuri: ꝙ ſi licitum eſt, peccat mortaliter trāſgrediendo, ſup. eo. ſi vero, & c. querelam, ſi eſt illicitum, ita vt eius obſeruatio vergat in diſpendium ſalutis æternæ, non peccat contrauenien do, 4, ſed peccauit iurando, 22.q.4.c.1. & 2. & 3. Item periurium quandoque dr̄ indiſcretum iuramentum: illud ex deliberatione, vel propoſito factum mortale peccatum eſt, j. eod. ſicut ex litteris 22.q.4. qui ſacramento. Si vero, quis iurat iocoſa leuitate, vel incaute, veniale eſt peccatum, 25. diſt. c. vnum orarium, §. criminis. alias, ea demum.

† taliter.

† Concilíū Lateran. ſub Alex. III. ca. 7. §. prohibemus habes j. de cenſib. ca. prohibemus.

3 Quę dēnt in iuramēto internenire ſeu quales comites habeat, tradit B. Th. 2.2.q. 89. ar. 3. & Sotus lib. 8. de iuſt. & iu. q. 1. ar. 3.

† Cap. 11. eo. tit. in 1. cōp. Et quib. reſpectibus pęna augeatur uel minuat̄, uide Socy. cōſil. 157. inci. præſens conſultatio par. 2.

4 Et ſic non eſt perplexus. Io. An.

ADDITIO. Vnde uerſus.

Si iuramentum licitum vis dicere, cerne,
Quis, cui, quid per quod, ad quid, cui, quomodo, quando.

CVm quidam.] Sunt duo dicta, quæ per ſe patent, ut in rubro. Secundum: ibi, illi uero Abbas Sicu.

CASVS. Quidam Epiſcopi de Sardinia receperunt a quibuſdam creditoribus quandam pecuniæ quantitatem, & iurauerunt illam ad certum terminum perſoluere, ꝙ facere contempſerunt: quæritur quid ſit iſtis Epiſcopis faciendum, pro eo ꝙ contra iuramentum uenerunt? Reſpondet Papa, quod in ipſos tanto grauius eſt uindicandum, quanto maiori dignitate præcellunt, & quia eorū exemplo alij ad ſimilia prouocantur.

[Glo. ſeq. alleg. pro concor. 6. cano. & duas decre. pro contrarijs 4. cano. & duas leges, & ſoluit.]

d ¶ Dignitate.] ſic patet, 5 ꝙ dignitas delinquentis aggrauat peccatū, 40. diſt. homo Chriſtianus, & 11. qō. 3. præcipue, & 50. diſt. quia ſanctitas tua, & 19. diſt. nulli,

5 De materia huius gloſſæ, uide late p̄ And. Tiraq. tract. de pęnis tēper. aut remitten. cā 31. adde Simancam. cathol. inſt: t. tit. 46. & Cōradū B. unū lib. 5. de ſeditio. cap. 4.

li fas, 32. q. 5. qui viderit, 25. q. 1. nulli fas, & j. de hære. excõicamus, §. credentes, & infr. de homi. sicut dignum j. responso. Arg. contra, C. ut nemo pri. l. 2. & 24. q. 1. q. ... 17. q. 4. nullus clericorum, & 35. dist. 2. ante ... 45. dist. cum beatus, & ff. de pe. aut facta, §. persona.

Sol. Sizietas ista ita debet intelligi, nam in quãtitate, contẽptus meriti Deus quantitatem reatus: quantum enim infringit iustus tm amat 7. q. 1. c. aduersitas, §. cum uero, ergo a simili, quantũ cõtemnit, tm peccat, arg. 11. q. 3. cum ergo, in fi. quanto uero quis maior est, siue ĩ maiori dignitate, tãto magis presumitur peccare, & cõtẽnere: unde ꝙ dr̃ dignitas delinquẽtis aggrauat peccatum, melius diceretur, aggrauat peccãtem, quia præsumitur, ꝙ plus cõtẽnat, nõ ratione p̃sumptionis tm maior pænitẽtia illi imponitur, quia Ecclesia nescit consciẽtiam illius, tñ potest esse, ꝙ plus cõtemneret aliquis rusticus, quam magnus p̃latus, unde Ouid.

Peius adulterio, turpis adulter obest, & sic intellige primã rubricam. In pecunia ria pœna plus puniũtur maiores, q̃ minores, nobiles quã ignobiles, in pœna corporali sæpe puniuntur minores, & parcitur maioribus, 35. dist. ante omnia, & sic intelliguntur contraria.

† Vide Soto li. 8. de iust. & iu. q. 1. ar. ... doig ...

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cõp. Vide Rom. sing. 514. incip. nolo cõmentare, & Dec. & Cagnol. in l. quid calore. ff. de reg. iu.

¶ *Illicitum est iuramentũ de nõ præbendo subsidium coniuncto. h. d.*

¶ Illi vero, qui iurauit non loqui patri, vel matri, sorori, vel fratri, aut eis humanitatis subsidium non exhibere: absoluẽdi [a] sunt ab illius obseruantia iuramenti, cum illicitum sit, & contrarium rationi: iniuncta tamẽ eis de hoc, quod male iurauerant, pœnitentia [b] competenti.

Idem.

¶ *Non valet iuramentũ monachi claustrum abiurantis, & sibi de hoc grauis pænitentia imponitur.*

CAP. XIII.

Sicut † ex litteris tuę discretionis cognouimus, R. Prior monasterij tui, iracundiæ calore succensus, iuramento firmauit, quod in claustro eiusdem monasterii, quo se vinculo professionis astrinxit, nõ esset cum G. monacho vlterius moraturus. [c] & infra. ¶ Respondemus, quod non licuit monacho supradicto temerarium † [d] iuramentum facere, maxime cum fidem professionis frangeret, [e] & stabilitatis suę propositum euacuaret. Ideoque circa eum tua solicitudo prouideat, quod talis ei pęnitentia iniungatur, vt alius quilibet exemplo eius deterritus, simile aliquod facere pertimescat: [f] ipse vero in claustro, quod licite abiurare nõ potuit, cum stabilitate perpetua, suam pęnitentiam [g] exequatur.

¶ Clemens Tertius.

¶ *Vasallus, qui iurauit prælato, successoribus iurare non cogitur.*

CAP. XIV.

Veritatis † amica simplicitas: [h] & infra.

¶ Illi uero. Quidam iurauerãt non loqui patri, uel matri, sorori uel fratri: nec aliquod subsidiũ impartiri eisdem. Dicitur ꝙ isti ab isto illicito iuramento sunt absoluendi, iniuncta eis pænitentia, pro eo, quod male iurarunt. No. quod plus debent puniri maiores, quam minores. Item factum maiorum trahitur a minoribus in exemplum. Item iuramentum illicitum non obligat, & ad cautelam a tali iuramento quis absoluitur.

a ¶ Absoluendi.] Ad cautelam, sic 22. q. 4. inter cetera, cum iuramentum non sit uinculum iniquitatis. ut ibi, & inf. eo. quanto, & c. Quintauallis.

b ¶ Pœnitentia.] Vnius anni 22. q. 4. qui sacramenta.

Sicut ex litteris.] Communis diuisio. Secunda ibi, Respondemus, Abb. Siculus.

CASVS. Prior cuiusdam monasterij iracundiæ calore commotus, iurauit ꝙ in claustro eiusdem monasterij in quo professionem fecit, de cetero cum G. monacho non moraretur: Abbas suus dubitauit, super hoc consaluit Papam. Et ipse respondet, ꝙ non licuit illi monacho temerarium facere iuramentum ꝯ fidem suæ professionis, & suæ stabilitate propositum; Vnde mandat eidem abbati, ut talem pænitentiam sibi iniungat, ꝙ alij illius exemplo deterriti similia pertimescant; & in claustro, quod abiurare non potuit, stabilitate perpetua suam pęnitentiam agat. Not. quod temerarium iuramentum nõ est seruandum. Item iuramentum contra professionem, & stabilitatem promissum nõ tenet. Item pœna unius debet esse metus multorum.

c. ¶ Moraturus.] Vbi uero se deuouit, semper debet manere, 16. q. 1. qui uere, & ideo male iurauit.

d ¶ Temerarium.] imo nec licitum, sine licentia superioris, 12. q. 1. non dicatis, 20. q. 4. monacho, s. de iur. calũ. c. 1. in fi. & sup. de postu. ex parte. & 16. q. 1. monachi. Et clericus nõ debet abiurare ecclesiã sine licentia superioris, sup. de renunciatione, admonet, & j. de reg. licet.

e ¶ Frangeret.] seruãdo iuramentum.

f ¶ Pertimescat.] ꝗa pęna unius debet esse metus alterius, 2. q. 7. quapropter, C. ad l. Iul. re. l. 1. & ff. de pœ. l. capitalium, §. famosos, & sup. de transact. c. 1. in fi.

g ¶ Pænitentiam.] de illicito, & temeratio iuro pænitentiã debet imponi, sup. e. proxi. & contra tale iuramentum salubriter ueniendum est, 13. dist. c. 1. & 1. 22. q. 4. per totum.

† Vide B. Th. 2. 2. q. 89. ar. 7. & Sotum di. 8. de iust. & iu. q. 1. ar. 7. ubi latissime differit, an oẽ iuram obliget.

Veritas amica.] ¶ In prima decisa consultatio. In secunda, responsio: ibi, Respondemus, Abbas Siculus.

CASVS. [1] Clemens Papa III. indulsit Gulielmo Regi Siciliæ, ut ipse nõ teneretur sibi præstare iuramentum fidelitatis pro regno Siciliæ, ita tamen ꝙ ex hoc fieret sibi, uel successoribus suis præiudicium, quo minus hæredes sui sibi & successoribus suis fidelitatem facere tenerentur: super ista indulgentia quæstio mota fuit in præsentia regis, utrum singuli hæredes regis singulis successoribus Clementis præstare deberent fidelitatem: tunc duo Cardinales, quia ibi etiam Legati Apostolicæ sedis, illam indulgentiam sic fuerunt interpretati, quod hæredes ipsius regis tenebantur iurare fidelitatem domino Papæ Clementi, & successoribus suis: quo præstito alijs postmodum iurare minime compelluntur, post modũ consultus Papa super illa interpretatione, & ipse respondet, quod non vult recedere ab illa interpretatione, ut hæredes sui postquam sic iurauerunt, successoribus iurare non compellantur, tamen ita tenentur ei seruare fidelitatem ac si iurassent. Hanc formam iurandi habuisti, sup. eo. ego N. & colligitur ex antiquo decr. Ber. Not. quod iuramentum fidelitatis transit ad successores; quia hoc actum fuit expresse. Item licet vasallus nõ inter infidelitatem successoribus domini, tenetur tamẽ eis esse fidelis ac si iurasset.

h ¶ Simplicitas.] fides enim ueritatis uerborum adminicula non requirit, C. ut se ab hæredi, ab. l. 1. sic ergo commendatur simplicitas, [2] sup. de sum. Trin. c. 1. in prin. & 3. q. 6. pura, & sup. de iudi. pastoralis.

† Cap. 5. eo. tit. in 2. cõp. Et de intellectu, uide Couarruuia. in c. quãuis. n. 1. par. relec. §. 5. de pact. lib. 6.

1 Hic casus in antiquis exemplarib. reperitur.

2 Qđ intelligas, de no. 16. q. 1. sicapis, Io. And.

{Glo.

¶Respondemus, vt hęredes tui, q̃ nobis vel alicui successorum nostrorum iurauerunt, alijs iurare minime compellantur,[a] catholicis tamẽ successorib. nostris qui pro tempore fuerint, & homagij † & fidelitatis puritatẽ nihilomin[9] ac si iurassent, omni tẽpore teneantur absque tergiuersatione aliqua fideliter obseruare.

¶ Cælestinus Tertius.

¶ A iuramento per metum extorto ecclesia solet absoluere: te eius trãsgressores, vt peccantes mortaliter non puniuntur.

CAP. XV.

VErum † in ea quęstione, quæ quinto loco ponitur, an a sacramenti vinculo absoluantur,[b] q̃ illud inuiti[c] pro vita & rebus seruandis fecerũt: nihil aliud arbitramur, quã ꝙ antecessores[d] nostri Romani Pontifices arbitrati fuisse noscuntur: qui tales a iuramenti nexibus absoluerunt.[e] ¶ Ceterum vt agatur cõsultius, & auferatur materia deierandi, † non eis ita expresse dicatur, vt iuramenta non seruent:[f] sed si non ea attenderint, non ob hoc sunt tanquam pro mortali[g] crimine puniendi.

Innocentius Tertius H. & S. & M. ciuibus Venetis.

¶ Si is cuius mandato stare iuraui, aliquid mihi p̃cipit contra iuramentum per me prius licite factũ, illud seruare non teneor, hoc dicit inhærendo verbis litteræ.

CAP. XVI.

VEniens † ad pręsentiã nostram A. nobis exposuit, ꝙ olim cũ M. Maurien. † alternatim cõuicia inferendo certauit, ꝓpter quod cum graues inimicitias incurrisset, quidã qui partis vtriusque amatores extiterant, suggesserunt prædicto A. vt in satisfactione iniuriarum vestro iuraret obedire mandato.[h] Cumque † idem non crederet se tale quid commisisse, propter quod

[Glo.seq.obijcit, & dupliciter soluit.]

a ¶ Compellantur.] sed 1 contra vr̃ libertus ecclesiæ cuilibet successori tenetur professionem facere inf. annum, 12.q.2.sæpe, & c.longinquitate. & feudatarius inuestituram petere debet a domino infra annum, vt in constitu. Federici, de feu. §. Præterea. Potest dici, qđ hic fuit specialis indulgẽtia: Vel dicas verius, ꝙ iurare successoribus potest si vult, sed nõ debet compelli, si iurauit sub hac forma. Ego iuro tibi fidelitatem, & successoribus tuis catholicis: ex quo semel iuratũ est sub hac forma, non dẽt amplius iurare, quia istud iuramẽtũ perpetuũ est quo ad illum, qui iurauit, & ita tenetur successoribus, sicut illi cui iurauit.

† De materia huius gl. vide Bald. in l. 2. C. de fru. & lit. expen. & in l. 2. C. plus val. qđ agit. & Pa. de Cast. cõs. 65. & cons. 307.

† al. ita: homini, ẽt fidelitatis puritatem. &c.

VErũ ĩ ea.] prima pars ponit qõnẽ & ipsius rñonẽ: Secũda rñsionis illationẽ. ibi, Ceterum. Abbas Siculus.

CASVS Quidam iurauerunt inuiti, & compulsi pro vita, & rebus suis seruandis: quærebat. an isti indigeant absolutione, an ipso iure sint absoluti? Rñdet Papa, ꝙ nihil dicit hic aliud, q̃ antecessores sui dixerint, qui taliter iurantes absoluerunt: Veruntã vt auferatur materia peierãdi, nõ est eis dicendũ, vt iuramenta non seruẽt: sed si ea non seruauerint, nõ sunt ꝑ hoc tanquam pro mortali crimine puniendi tanquam pro directo periurio. No. ꝙ iurm̃ metu extortum, est obligatorium, ex quo aliqui a tali absoluuntur. Item si quis tale iurm̃ non seruat, debet puniri non tanquam pro directo periurio, & uoluntario. Item transgressio huius iuramenti non dicitur simpliciter mortale peccatum. Item metus iustus pęnam attenuat. Ber.

† Cap. 6. eo. tit. in 2. cõp.

b ¶ Absoluãtur.] id est absolutione indigeant an ipso iure sint absoluti.

c ¶ Inuiti.] per talem. s. metũ, qui possit cadere in cõstantem uirum. sup. quod me. cau. ad audiẽtiã, & ff. qđ me. cau. metus autem. alias si sponte iurassent, vel per vanum metum, non absoluerentur a iuro, imo illud necesse haberent seruare. sup. de rest. spo. accepta. & c. solicite, & ff. quod met. cau. metus autem, quia contra uanum metum non auditur aliquis.

d ¶ Ante essores. i. s. Gelasius, Gregorius, & Vrbanus 15. quæst. 6. alius, & in c. nos sanctorum iuratos. Et Alexan. sup. eo. si vero.

[Glo.seq.ponit duas lecturas.]

e ¶ Absoluerunt.] quidam exposuerunt, de facto, quia ipso iure non tenebantur, si iusto metu iurarunt. Nos vero proprie intelligimus, vt dictum est, sup. eo. 1. si vero, & sup. ꝙ met. cau. c. Abbas.

f ¶ Non seruent.] .i. quod ad ea obseruanda non sunt astricti, q̃a tenenť illa seruare, dummodo sine interitu salutis æternæ seruari possunt, sup. eo. si vero. veruntñ si illa nõ seruant, non sunt puniẽdi tanq̃ pro directo periurio, & ita met[9] culpã attenuat, si iuramentum non seruant.

† Periurãdi.

g ¶ Mortali.] arg. est hic, ꝙ iurm̃ metu extortum parũ obligat, sup. ꝙ me. cau. perlatũ. & c. Abb. vbi plene de hoc, & sup. de restit. spo. solicite, & de hoc dicitur, supra eo. si uero.

VEniẽs.] in prima parte ponit q̃relã impetrãtis. In secũda prouisio: ibi, Verum. Abbas.

CASVS. Quidam Venetus noĩe Alan[9] habuit verba cum M. Mauriẽ. cõuicia inter se inferẽdo, ꝓpter ꝙ ille A. graues inimicitias dicitur incurrisse. Quidam amici vtriusque partis volẽtes. eos reducere ad cõcordiam, suggesserunt illi A. vt in satisfactione iniuriarũ iuraret stare mandatis H. & S. & M. consanguineorũ ipsius M. ille non credẽs se tale quid fecisse, propter quod aliquod graue dẽret sibi imponi, iurauit stare mandatis illorũ: ipsi præceperunt ei sub debito iuramenti, ꝙ nunquã curiam ducis intraret, nisi qñ oẽs generaliter uocarentur. Iste recepto tam inique mandato, accessit ad Papã exponẽs sibi p̃dicta, adijciẽs quod erat cõsiliarius ducis, & plurib. ecclesijs, quarum erat aduocatus iuramẽto tenebať in iure suo adesse, & nullo modo taliter iurasset, si mandatum contrarium sibi præsciuisset: Vnde super hoc scribit Papa illis trib. ciuibus Venetis, dicens, quod ipse super hoc scribit Patriarchæ Grandeñ. ut si mandatum illud priori iuramẽto licite facto repugnet: ipsum auctoritate Papæ denunciet non seruandum. No. quod cum aliquis alicui simpliciter iurat mandatum debet esse idoneum, non iniquum, ut hic patet, alias relaxatur mandatum. Item iuramentum contrarium alij iuramento licite facto, seruandum non est.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp.

† Mauricẽñ.

† In aliquot antiquis ita: Cũq; idẽ A non credens se tale q̃d cõmisisse, &c.

Glo.seq. exponit, obijcit, & soluit.]

h ¶ Mandato.] idoneo, s. sic fuit exaudiendum, sup. de elec. cã̄m quæ. & sup de re. scr. cũ adeo. & ff. de noxa. libe. si libertus, ĩ. e. Quintauallis. Iniquæ [illegible] arbitri stãdum est, ff. de arb. l. 3. & l. diem. §. stari aut tamẽ dolus absit, C. de arbitr. l. 3. ff. de arbitr. non distinguemus, §.

oum.

cum quidam.& insti.mandati,§.illud. Quare ergo non statur huic mandato? Rñdeo, isti non fuerunt arbitri, sed fuerunt arbitratores, siue amicabiles cõpositores, vt boni viri, vnde si male arbitrentur, siue inquit compo- nant, eorum dictum reducendum est ad arbitrium boni viri, ff. p soc.si societatem.

ADDITIO. Vel dic, ꝙ isti fuerunt arbitri in re sua, quod ei nõ licuit, ff.de arb.l.pe sicut nec iudex, de iud.l.Iulianus, & C. ne quis in sua causa ius sib d.l.vnica.

[Glo.seq.arguit, signat contrarium, & remittit, quærit, & soluit.]

a ¶ Præsciuisset,] argu. iuraméta s̃m intentionẽ iurantis fore interpretanda 22.q.5. humanæ aures, ar.cõtra.22.q.5.quacunq; arte, & c.ecce, de hoc dr̃, j.de spõs. ex lr̃is. Sed nũqd potuit ei p̃cipere, vt cederet bonis, uel ut ei daret bona sua? Nõ, quia iur̃m nõ extendit ad illa de quibus nõ est cogitatũ, j.eo. Quintauallis, inf. de decis. ex multiplici, arg. s̃.de rest.spo.audita, 22.qõ.2.ne quis arbitret, ff. de trans. cum Aquiliana, ff.de pig.obligatione, ff. d̃ pec.pecul j.& C.que res pig.ob.pos.l.j Et ciuili modo intelligẽdum fuit iur̃m, ut dictũ est in prima notula, ff. d̃ serui.si cui, ff.de ritu nup.postq̃. Sic & libera si iurauit non nubere, de illicitis nuptijs, ĩtelligendum est, ff de iure p[illegible]adigere.§.vl.

b ¶ Repugnet.] & sic uĩ, ꝙ si mãdatũ non repugnet priori iuramẽto, iur̃m sit seruãdum, cum possit seruari sine interitu salutis æternæ, sup. eo.si uero: quod uerum est: tñ si enormem læsionem in reb. tẽporalib. pateret, obtinebit relaxationem iur̃i, sup. ꝙ me.cau. Abbas, & 22.q.4.c.innocens, §.illicitum, ultra mediũ.uers. quisquis ergo, &c.

† De mult's clausulis, q̃ intelligũtur in iur̃o, uide plene p Romanũ & Ias. in l.ult.ff. q satis. cog & per Bal. in l. ult.C.de non nu.pec. & p Aret.in §.æque Instit.de excep.

† Obseruandum.

† Cap.2.eo. tit.in 2.cõp. Et de materia, uidelicet qualitet difficultas excuset a piurio, uide Fel. in c. q̃ in ecclesiarum, s̃.de const. & Alexã. cõsi.192. inci. perspectis in 1.uolum.

ei aliquod graue deberet imponi, iuramentumque † illud sub tali confidentia præstitisset, ipsi sub iuramenti debito præcepistis, vt nunquam curiam ducis intraret, nisi cũ omnes per edictum ipsius generaliter ad curiam vocarentur, & infra.

¶ Verum quia idem A. qui dicti ducis est consiliarius, & in iure suo multis ecclesijs, quarum est aduocatus, ex promisso tenetur ad esse, nequaquam taliter iurauisset, si mandatũ illud sibi contrarium præsciuisset: [a] noueritis nos Patriarchæ Granden. mandasse, vt si mandatum priori iuramento licite facto repugnet, [b] ipsum auctoritate nostra denunciet non seruandum. †

¶ Idem Magistro Apollinari.

¶ Qui iurauit Ecclesiã defendere, & requisitus sine iusta causa recusat, periurus est, nec eum defendet appellatio.

CAP. XVII.

BReui † sciscitatus es quæstione, vtrum ille, qui iura alicuius ecclesię seruare, ac pro posse defendere iuramento tenetur, si necessitate imminente super hoc sub iuramenti debito requisitus duxerit appellandum, periurij reatum incurrat.

¶ Respondemus, quod in hoc articulo appellantem a periurio talis appellatio non excusat, imò (nisi difficultas [c] existat propter quam requisitus [d] nõ possit ecclesiæ subuenire) culpa periurij potius irretitur.

¶ Idem Illustri Regi † Arragoniæ.

¶ Iurans scienter illicitum non indiget absolutione, sed tenetur illud non obseruare. Si vero iurauit ignoranter, debet illud obseruare, si aliquo licito modo est obseruabile. Si autẽ iurauit licitum, quod putabat illicitum, debet obseruare iuramentum: sed de animo deprauato aget pœnitentiam.

CAP. XVIII.

QVanto † personam tuam: & infra.

BReui.] communis diuisio: Secunda ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Aliquis iurauit defendere ac seruare pro posse suo, iura alicuius ecclesiæ: ecclesia reqrit ipsum necessitate imminente sub debito iuramenti, & ipse appellat, queritur utrum incurrat periurium, si ecclesiam non defendat an prætextu appellationis a periurio excusetur? Respondet Papa, ꝙ in hoc articulo appellatio non excusat illum a periurio, imò periurij reatum incurrit, nisi difficultas, siue necessitas ipsum excuset, propter quã nõ possit ecclesiæ subuenire. No. ꝙ appellatio frustratoria non excusat aliquem ab eo, quod facere tenetur. Item necessitas, siue impossibilitas excusat a periurio.

c ¶ Difficultas.] & ita difficultas excusat a periurio, vt sup.eo.ego N. sic & necessitas, sup.eo.querelam, ff. qui satis.cog.l.vlt.arg.ff. d̃ ope.li.si libert⁹. ff. quarũ re.act. non datur, l.1.§.q̃ onerãdæ. licet nõ excuset a pęna cõuẽtionali. ff.de uerb. obl.l. cõtinuus actus.§. illud quoq;.

[Gl. seq. quærit, ar. pro & contra, ponit tres casus, quib. aduocatus non iuuat ecclesiam.]

d ¶ Requisitus.] sed nunquid tenet̃ ecclesiã iuuare non reqsitus? Videtur ꝙ sic, 93. dist. si inimicus, Argu.cont[illegible], ff quorum lega.l.1.§.1 & arg. huius litteræ: 1 Si uero eccl[illegible]sia non seruauit [illegible] eum in suis necessitatib. nec ipse tenetur ipsam iuuare, 22.q.5 de forma, sup.eo.peruenit. 2 uel si ecclesia subtraxit ei salariũ suũ consuetum, ff. loca. quęro, §.inter locatorem, uel si remordet eum conscientia, qđ habeat malã causam 11.q.3.uæ q dictis: nam & tunc aduocatus nõ tenetur iuuare clientulum suum, C.de iud. rem nõ nouã.§.patroni cãrum. Sed ipse licet teneat̃ sequi conscientiam suam, ecclesia tamen habebit eũ pro periuro, s̃.de resti.spo.litteras, & inf.de sent. excom. inquisitioni.

1 De hoc in Spe.de aduocato §.1.uersi sed nunqd is qui iurauit.

2 Hoc sano mõ accipias.

† Hic fuit Petr.secũdus, qui regnauit anno Domini, 1203. Vide Io.Vasęñ, ca. 18. annaliũ Hispanię & Taraphã. lib. 1. de regib. Hispan.

QVãto.] Princeps qui iurauit certam seruare monetam, si sciebat illam legitimo pondere fraudatam, pænitere debet de iuramento ꝙ fuit illicitũ, & ideo non seruandum. Si uero ignorabat, tunc iur̃m seruat, si illã facit restaurari. sic communiter sumatur. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Super quo. In qua tria membra distinguit. Secundum: ibi, Si uero. Tertium: ibi, Veruntamen. Abbas.

CASVS. Quidam consiliarij Regis Arragonum imò potius deceptores, induxerunt ipsum, ut iuraret irrequisito assensu populi, usque ad certum tempus, patris sui conseruare monetam, quæ circa mortem eius legitimo pondere fuerat diminuta, ita quod graue scandalum in populo ortum erat. Hoc intellecto rex, quod indiscrete fecerat reuocare uolebat, & satisfacere populo, unde petijt absolui ab huiusmodi iuramento: Papa scribit eidem dicens, quod in casu isto non tam est absolutio necessaria, quam interpretatio adhibenda

† Cap.2.eo. tit.in 3. cõp. Et de materia absolutionis a iur̃o, ui de Fel.in ca. 2.j. de spõs. adde Cardi. in clem. 1.§. nos autẽ. de iureiu. & B. Tho.2.2. q. 89.ar.9.

¶ Quidam consiliarij tui (imo potius deceptores) tuum animum induxerũt, vt iurares irrequisito assensu populi, vsque ad certum tempus patris tui cõseruare monetam, quæ tamen circa morté eius fuerat legitimo pondere defraudata.[a] Cum aũt adeo sit diminuta, & minoris valoris effecta, quod graue propter hoc scandalum in populo generatur, tu † quod egeras indiscrete cupiés reuocare, ac necessitati populi satisfacere, ab obseruatione iuraměti prædicti, postulasti suppliciter a nobis absolui.[b]

¶ Super quo diligens indagator potuisset facile intueri, quod non tam erat absolutio necessaria, quā interpretatio requirenda: quoniam cum iuramentũ fecisti, monetam aut falsam, aut legitimam esse credebas. Si falsam, iuramentum fuisset illicitum, & nullatenus obseruandum, & pro eo esse tibi pęnitentia iniungenda, cum iuramentum non vt esset iniquitatis[c] vinculum, fuerit instrumentum.

¶ Si vero legitimam esse credebas, iuramentum licitum fuit, & vsquequaque seruandum. Et vt irreprehensibiliter obseruetur, cõsulimus, & mandamus, vt reprobata moneta, quæ a legitimo põdere fuerat defraudata, alia sub nomine patris tui moneta cudatur quam ad legitimũ pondus reducas, secundum eũ statũ, quem tempore patris[d] tui habuit meliorem: ita, qđ antiqua moneta, quæ ab illo statu falsata non fuerat, cum ea pariter expendatur: per quod & dispédium vitari poterit, & iuramentum seruari.[c]

¶ Veruntamen si monetam ipsam in præstatione iuramenti credebas a legitimo põdere diminutam, & tua super hoc conscientia te remordeat: tuũ humiliter confitere peccatũ, & satisfactionem[f] iniunctam tibi pro illicito iuramento studeas adimplere.

da: cum enim iurm illud fecit, aut credebat monetam illam falsam esse, aut legitimam: si falsam, iurm fuit illicitum, & ideo non seruandum, & pro eo debet illi pęnitentia indici: si vero credebat legitimam, iurm licitũ fuit, & ideo seruandum, & Papa consuluit illi, vt moneta illa reprobata, quę diminuta fuerat a legitimo pondere, alia moneta cudatur, nomine patris sui & illam reducat ad legitimum statum, quē habuit tempore pr̃is sui meliorem, & sic iurm seruabit, verum tamē si credebat monetam diminutā, qñ iurm illud præstitit, & sua eum cõsciētia remordet, cõfiteatur peccatum suũ, & pro illicito iuro pæniteniam agat. Not. ꝙ iuramentum aliquando recipit interpretationem, vt hic patet, & quod aliqñ requirit absolutionem, Itē iuramentum non est vinculum iniquitatis, & ad licita, & honesta semper dēt referri. Item iuramentum illicitum nõ est seruandum.

[Gl. seq. tractat de triplici falsario monetæ, & ponit circa illud crimen tria specialia.]

a ¶ Defraudata.] q̃ 1 enim falsat monetā pricipis, exuritur, C. de fal. mone. l. 2. Qui autem falsat monetā ciuitatis, punitur capite, C. eo. l. 1. Sed ille, q̃ nummos radit vel tingit, si liber est datur ad bestias: si seruus vltimo supplicio punit, ff. ad leg. Cornel. de fal. quicũque & sunt hæc tria specialia: quia quilibet tenetur ad accusationem huius criminis. Itē quia condemnatus non appellat. Item quod punitur ille, in cuius domo falsa moneta cuditur, licet illud ignoret, C. de fal. mone. l. 1.

[Gl. seq. reci. per q. an Papa possit absoluere a iuramento, ponit opi. Hug. item Lau. & Tanc.]

b ¶ Absolui.] absoluere potest Papa quemlibet a sacramento ex iusta causa: puta propter scandalum intolerabile, vt si malum exemplum prorogetur in multos, claue tamen discretionis præcedente H. tamen hoc negabat, & omnia iura, quę dicunt, vel innuunt Papā posse absoluere a iuramento, intelligebat de illicito: quia in his, quæ sunt de iure naturali, vt in voto & iuramento, Papa non dispensat, arg. ad hanc opi. j. eod. cap. & si Christus, vbi dr̃ redde Domino iura tua; quasi similem interpretationem habes, j. eod. petitio. & j. de vo. magnæ, vbi dicitur: vouete, & reddite. j. de sta. re. cum ad monasterium, in fi. Lau. contradicebat. T. dicit quod ex causa iusta potest quemlibet absoluere, 15. q. 6. auctoritatem, & dispensare potest in voto, & illud commutare in aliud quod magis sit Deo acceptum, j. de voto magnæ, c. 1. & c. quod super his, & c. ex multa, & in iuramento etiam ex eisdem causis potest dispensare. Vbi vero aliquis vouet vel iurat, & illa licite, vel honeste seruari possunt, nec subest causa, Papa illa immutare non potest, & sic intelligebat H. & in hoc alij non discordāt. Et sic etiam intelliguntur illa verba vouete, & reddite Domino iuramenta vestra, & est argu. ad prædic. 25. q. 1. §. vlt. ver. ipsi namque soli &c. & ff. de vulga. & pupil. substitutio. ex facto. Hic vero non fuit necessaria absolutio, sed interpretatio, secundum quod sequitur in littera, & secundum interpretationem debet seruari: quia fuit legitimum iuramentum.

c ¶ Iniquitatis vinculum,] 22. q. 4. inter cetera.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

d ¶ Patris.] hoc ideo quia in forma iuramēti fuit hoc expressum. Sed nonne tunc mentiret inscriptio monetæ? imo videtur, ꝙ rex in se falsarius esset, ff. ad l. Cornel. de fal. falsi nominis, & infra de his, quæ fi. a præla. sine consensu capituli, quanto. In moneta enim tria exiguntur, quantitas, ponderis materia, & publica forma, ff. de contrahen. emp. l. 1. Respõdeo, 2 quod non semper inscriptioni monetæ fides adhibetur, sicut nec inscriptioni sepulchri, C. de relig. & sump. fu. l. monumentorum. imo pictura est, quæ largam habet licentiam semper enim fas fuit pictoribus, & poetis nouitates inuenire licet sit argum. contra 24. quæst. 2. sane in princip. Ioannes. Item si fur ex auro, vel argento monetam publicam falsam faciat, illo punito pecunia in thesauro publico conseruatur, 1. quæstio. 1. quod quidam circa medium, ver. si enim aliquid furtim, &c.

e ¶ Seruari.] & 3 sic si non possit expresse seruari in omni seruatur tamen in illa, quæ fuerat defraudata, & est arg. ad quęstionem propositā & solutam, j. de spon. ex litteris 2. in gl. isti erant.

f ¶ Satisfactionem.] pro temerario iuramento imponitur pænitentia vnius anni, 22. quæstio. 4. qui sacramento, sed pro directo periurio imponitur pænitentia septem annorum, 6. quæstione 1. quicunque, & 22. quæstione 1. cap. vltim. imo, qui scienter deierat, secundum canones infamis est, vt 6. quæstione prima, infames. & qui contra transactionem iuratam vener. scienter, infamis est, C. de transact. si quis maior.

† In codice Barbatię ita: tu, qđ egeras indiscrete, discrete cupiēs &c.

1 De falsantib. monetā, eorũ pęna, vide extrauagantem Pij Papæ V. quæ incipit. Cũ nihil magis, & Iul. Clarũ lib. 5. sen. §. falsam. & Couarruuiam in tract. de collatione veterũ numismatum. c. 8.

2 Gof. dicebat obiectionem procedere si fecisset cudi monetam sub nōie patris: sed hoc non faciebat, sed solum vtebatur veteri. Hos. dicit. ꝙ iura contraria nõ in moneta, sed in instr̃is locũ habent, nam dũmodo nõ falsetur moneta, nec alteri p̃iudicetur, non refert an cudatur sub nōie patris, & filij, vel quę figura ponat, vt hic patet, Io. And.

3 Hęc glossula non hr̃ in antiquis codicib.

VEnientet.] Iudices, qui iurant ĵ. certum tp̃s sn̄ias exequi, hoc non obstante appellationibus ab eis interiectis deferre tenentur. h. d. Diuiditur in quattuor partes. In prima reprehensio consalum. In secunda: ibi. Verum. ipsorum excusatio. In tertia: ibi, Quia vero. ipsorum excusationis reprobatio, & generale mandatũ: In quarta: ibi, Cũ ergo mandatum speciale, & cõminatio non parentis: Abbas.

CASVS. Quidam ciuis Tudertinus S. nomine, cõuentus fuit ab aduersario suo coram iudice ciuitatis, super quibusdã possessionibus: Iudex auditis meritis causæ, condemnauit ipsum ad restitutionem rerum petitarum, ab illa sn̄ia appellauit ad dñm Papam: consules ciuitatis non obstante appellatione, sn̄iam illam executioni mandarunt, inducentes actorem in possessionẽ rerum de quibus qõ vertebat: super hoc appellans conquestus fuit dño Papæ, cui subest ciuitas illa quo ad tẽporalem iurisdictionẽ: Vnde ipse cõsulibus, & populo Tudertino mandauit, vt possessionem ipsam restituant appellanti, alioquin nouerint, ꝙ ipse mandauit Nucerino Ep̃o. vt eos ad id ecclesiastica censura compellat: cuius negotij occasione præmittit Papa, q̃ præcedunt, dicẽs ꝙ ipsi tenentur humiliter & deuote appellationibus ad sedem Apost. interpositis deferre: quia etiam leges seculares post sn̄iam beneficium appellationis non denegant aggrauatis, sed ipsi sn̄ias appellatione suspensas exequuntur. Consules Tudertini se super hoc excusabant in præsentia Papæ dicentes, ꝙ cum aliqui vocantur ad officium consulatus, iurant ꝙ super mutuis, & plagiarijs iudicabunt secundum consuetudinẽ ciuitatis, & infra 28. dies sn̄ias exequẽtur: vnde saluo huiusmodi iur̃o nõ poterant deferre appellationibus. Sed ꝯ istam executionem dicit Papa, ꝙ iudices iurant iudicare ſm leges, sicut cõsules isti iurant iudicare ſm consuetudinẽ ciuitatis suæ, & ideo sicut iudices p̃nt grauare subditos ꝯ leges, sic & consules isti p̃nt ꝯ consuetudinem suos subditos aggrauare. Vnde p̃cipit eis, quatenus appellationibus ad sedem Apostolicam interpositis deferant humiliter, & deuote, cum iur̃m illud eos excusare non possit, in quo ius superioris intelligitur exceptum. No. decre. istam ad plura argumenta. Primo ad illud, sn̄ia diffinitiua a qua est appellatum, non debet executioni mandari, q̃d si fiat executio: dẽt reuocari, vt hic patet: & ideo deferre dẽt, iudex appellationi, & nihil innouare ea pendente. Item in iur̃o super ius superioris intelligitur exceptum, & cuiuscunq; alterius, quia iuramentum factum in præiudicium alterius non valet: cum illud obseruare non possit. Item iuramentum personale est.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cõp. Et de intellectu text. & glossarum vide præ alijs hic Guidonẽ Papæ.

¶ Idem consulibus & populo Tudertino.

¶ *Non valet iuramentũ præstitum in præiudicium iuris superioris.*

CAP. XIX.

VEnientes † ad sedem Apostolicam cõsules vestros, super his, quæ ad nos de vobis sæpius referuntur, & commonere curauimus, & aliquantulum aspere conuenire: Cum. n. appellationibus interpositis ad Apostolicam sedẽ teneamini humiliter & deuote deferre: cũ & leges [a] etiam sæculares post sententiam, beneficium appellationis non denegent aggrauatis, vos sententias appellatione suspensas, executioni mandatis.

¶ Verum ijdem consules nobis exponere curauerũt, quod cum aliqui vestrum vocantur ad officium consulatus [1], firmant proprio sacramento. quod super mutuis, & plagiarijs [b] secundum vestræ ciuitatis consuetudinem iudicabunt: & infra viginti octo dies, quæ iudicauerunt, exequentur: Vnde saluo huiusmodi iuramento, vos non posse super his appellationibus deferre dicebant.

¶ Quia vero non minus iudices secundum leges, quam consules vestri secũdum consuetudinem vestræ ciuitatis iudicare iurarũt, [c] & ideo sicut iudices contra leges, sic & consules vestri contra consuetudinẽ, [d] possent † subditos aggrauare. Mãdamus, quatenus appellationibus ad nos interpositis [e] deferatis: cũ prædictum iuramentum vos excusare nõ possit, in quo debet intelligi ius [f] superioris [g] exceptũ. [h]

¶ Cum ergo postquam S. lator præsentium ad sedem Apostolicam a sententia G. iudicis appellauit, sententiam ipsam duxeritis executioni mandandam, [i] in possessionẽ rerum, de quibus quæstio vertebatur, appellantis aduersarium inducentes: Volumus & manda-

a ¶ Leges,] 2. q. 6. anteriorum & c. nõ ita.

b ¶ Plagiarijs.] id est fideiussoribus, vulgare est illius terræ.

c ¶ Iurarunt.] in authen. de iud. §. quia vero, coll. 6. C. de iudi. rem non nouam, 1 & 3. q. 7. iudicet.

d ¶ Consuetudinẽ.] licite 2 ergo iudicãt, secundum consuetudinẽ loci s̃. de eo, qui mit. in po. causa rei seruãdæ, cũ venisset, quia consuetudo præiudicat iuri, s̃. de consue. c. penul.

e ¶ Interpositis.] ista ciuitas Tudertina subest dño Papæ quo ad iurisdictionẽ temporalẽ, & ideo tenẽt appellationes ad Papam factæ, alias non j. de app. si duobus.

f ¶ Ius.] Vnde 3 pone: aliqs est receptus in canonicũ & in fratrem iurat se seruare laudabilẽ cõsuetudinem ecclesiæ suæ: & talis est ꝯsuetudo in ecclesia, ꝙ qui ibi habet p̃bendam, dẽt residere per sex menses, sed antequam faciat quod iurauit, accedit ad sedem Apostolicã, & supplicat dño Papæ, vt ipsum absoluet: Quero vtrũ iste sit periurus? Et respondetur, ꝙ non, ar. istius litteræ: quia vr̃ ꝙ qñ iurauit, ꝙ debuit intelligi, nisi dñs Papa remittit ei iuramentum. Sed probo, ꝙ sit periurus, C. de trans. si q̃s maior. vbi dr̃ ꝙ aliquis venit cõtra iuramentum tribus modis: iudicem interpellando, iudici supplicando, q̃d promisit non faciendo: Vnde videtur ꝙ iste sit periurus supplicando Rom. Pon. vt absoluat; sed si petitione nõ præmissa ipsum absoluisset, non esset periurus.

g ¶ Ius superioris.] not. ꝙ in iuramento excipitur auctoritas maioris, vt hic patet, & ĵ. eo. eam te. & s̃. de rescrip. constitutus, arg. a contrario sensu, ff. ad muni. imperatores, & in consti. 4 Friderici de feud. §. vlt. & est ius canonicum, ĵ. eo. ad nostram. 2. Io.

[Glo. seq. recitetur per contrarium.

h ¶ Exceptum.] sed 5 nonne possunt super hoc condere legem municipalem contra ius commune. Respondeo, possunt condere legem contra ius commune, quæ tamen non sit in præiudicium alterius, vt hic dicit, & supra de consti. quæ in Ecclesiarum, specialiter tamen non condendo legem, bene possunt litigantes renunciare appellationi, C. de temp. ap. l. illud, §. vlt.

i ¶ Executioni mandandam.] quod fieri non debuit: tum

1 Ibi maiores, & minores iudices iurare iubentur. Io. And.

2 Hæc glossula non est in vetustis exẽplaribus.

† possunt.

3 Neq; hæc hæc gl. inuenitur in vetustis exemplaribus.

4 Imperiali. ibi dr̃, ꝙ in omni iur̃e nominatim excipitur Imperator.

5 Non habetur hæc glo. in vetustis codicib.

mus, vt possessionem ipsam [a] restituatis [b] eidem: alioquin noueritis nos episcopo Nucerino † mandasse, vt vos ad id ecclesiastica censura compellat.

¶ Idem Pisano archiepiscopo.

¶ Iurans vsuras non repetere, potest iuramento nō obstante ex noua causa repetere. h.d. secundum intellectum notabiliorem.

CAP. XX.

2 AD † nostram noueris audientiam peruenisse, [c] quod cum I. & G. Petro vsuras non modicas persoluissent, iuramento firmauerunt, quod nec per se, nec per alium prędictas vsuras repeterent: [d] vel apud ecclesiasticum iudicem, seu etiam secularem super his deponerent quæstionem. Cumque creditor condiderit testamentum, suis præcepit hæredibus, vt omnib., qui probarent [e] se dedisse vsuras eidem, ipsas eis restituere procurarent. Vnde cum prædicti I. & G. vsuras repetere non attentent propter huiusmodi iuramentum, & hæredes prędicti P. eis negligant satisfacere de vsuris: mandamus, quatenus sub pœna excommunicationis, publice in ecclesia proponi facias, vel proponas, vt qui super hoc nouerint veritatem, procedāt ad testimonium [f] proferendum: & si p dicta testium, vel alia documenta tibi cōstiterit [g] de præmissis, hæredes illius vt vsuras, quas a prædictis pater eorum accepit, restituant vniuersas, ecclesiastica censura compellas.

sum quia beneficio appellationis extinguitur pronunciatum, ff. ad Turpil. l. 1. §. vlt. tum quia interposita appellatione nihil innouari oportet. 2. q. 6. appellatione & ff. nil inno. appel. pend. l. vnica. Bern.

a ¶ Possessionem ipsam.] cum 1 appellatur a sententia diffinitiua, si appellatione pendete fuit mandata executioni, iudex appellationis debet reuocare in irritū quicquid factū est post appellationē, & antequā cognoscat, an appellatio sit iusta vel iniusta: sed secus est cū appellat a grauamine, quia prius debet cognosci de meritis appellationis, q̄ reuocari qd̄ factu est post appellationē s̄. de dila. c. 1. in fi. qa ibi dr̄: si est ita, reuocato, &c. Iudex ordinarius nō p̄t exequi suā sentētiā, ex quo altera pars appellauit: sed iudex delegatus potest nō obstāte appellatiōe alterius partis. s̄. de offi. dele. super eo. in fi. & c. pastoralis, §. ꝑterea. certe istę duę vltimæ cōcordantię contrarium dicunt.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit.]

b ¶ Restituatis.] ar. ꝯ. ff. de appę. cum ex causa, vbi expectatur talis restitutio vsq; ad euentū confirmationis, vel cassationis sententiæ. Sed non est contrariū: quia non dicitur ibi, ꝙ non debeat expectari, sed ibi recitatur factum prout contingit: vnde patet ꝙ pendente appellatione executio non debet fieri, & si fiat, inuito possessore, restitui debet in pristinū statum antequā appellationis causa examinetur. 2 arg. de offi. dele. pastoralis, §. præterea, & hoc est notabile.

AD nostram.] Per iudicis officium subuenitur illi, qui propter iur̄m vsuras repetere non potest, ita summat. Io. And. Et quidem procedit hoc summarium secundum vnum intellectum satis clarum. primo narrat factum. Secundo prouidet: ibi, mandamus. Abb.

CASVS. Quidā ciues Pisani I. & G. cuidam vsurario P. nomine multas persoluerūt vsuras, iur̄o interposito quod nec per se, nec per alium prædictas vsuras repeterent, vel apud ecclesiasticum iudicē, vel etiam secularē super his deponerent quæstionem. Creditor postmodum condidit testm̄, in quo præcepit hæredib. suis, vt omnibus qui probarent se dedisse vsuras eidem, ipsas eis restituerent. Sed dicti I. & G. non audebāt repetere vsuras pp huiusmodi iur̄m. & hæredes non satisfaciebant eisdem; peruenit hoc ad notitiam dn̄i Papæ, vnde mandat Pisano archiep̄o, quatenus sub pœna excōicationis publice in ecclesia proponat, vt qui super hoc veritatem nouerint procedant ad testimonium proferendum; & si constiterit de præmissis: compellat hæredes illius per censuram ecclesiasticam, vt vsuras, quas pater illorum a prædictis recepit, restituant vniuersas. No. ꝙ hic recipiuntur testes lite non conte. quia ꝓcedebatur in modum inquisitionis siue denunciationis, & ex officio iudicis. Item qui non potest agere propter iuramentum, potest denunciare. Item aliquid conceditur vna via, & alia denegatur. Item vltimæ voluntatis executio spectat ad ecclesiam, si hæredes exequi noluerint.

c ¶ Peruenisse.] non dicit per quem, vel a quo.

ADDITIO. Forte fuit fideicommissarius testatoris, vel amicus debitoris, vel ipse debitor: sed hoc forte fuit tacitū propter opinionē vulgariū, qa per id æstimassēt illū piurū. & est sim. j̄. eo. intellecto. s̄. de arbit. peruenit. Io. And.

[Gl. seq. soluit tres quæstiones.

d ¶ Repeterent.] si iurauit non repetere, denūciet illud ecclesiæ. Quid si iurauit non denunciare? Respondeo, iuramētū fuit illicitū, & ideo non seruandum: cū quilibet ad hoc teneat. j̄. de cog. spir. tua nos. & j̄. d hęre. cum ex iniuncto, j̄. eo. quemadmodum, in fi. & 2. q. 1. si peccauerit, sed si iurauerit soluere, nec repetere, nec recipere, 3 illud denūciet eccl'ie: vt dictum est. Vinc.

[Gl. seq. reci. p q. an iure legati, & c.]

e ¶ Probarent.] vr̄ iuramentū istud remissum esse ex testamento: nisi velis ita interpretari hæc verba, vt s. illi de iure repetere nō possint, qui iurauerunt nō repetere. Sed tamen largius interpretabimur vltimas voluntates. j̄. de donat. cū dilecti. ff. de tri. vi. & oleo leg. l. 3. Sic ergo iure legati possunt isti repetere vsuras, quasi ex noua causa superueniente. Si enim aliquis abiurat beneficium, potest postea ipsum repetere ex noua causa superueniente, s̄. de renunc. cum inter P. & ff. de success. edic. l. 1. §. quod dicimus. alias. §. sed videndum. & arg. sup. quod met. cau. ad audientiam. Item cum iuro soluere aliquid, solutum possum repetere, sup. eo. debitores, non enim est cogitādum de nouo iure, ff. de transac. cum Aquiliana. Si vero ius nouum non est mihi acquisitum, possum agere, vt remittat iuramentum, s̄. eod. c. 1. & primo agēdum est, ut iuramentum remittatur, & tunc potest repetere secure. Bern.

[Glo. ista dicit per obiec. quod lite non contest. &c. & dupliciter soluit.]

f ¶ Ad testimonium.] nota testimonium ferri lite non contest. sed hoc ideo cōtingit, quia hic procedębatur in modum inquisitionis, siue denunciationis, ut patet per prin. c. ult. 4. uel Papa hic uoluit extra ordinem ꝓcedi, sine accusatione per denunciationem. Item quia ad ecclesiam, uel episcopum spectat exequi uoluntates defunctorum. j̄. de test. b. si hæredes, & c. pen. & C. de epis. & cle. nulli, & l. si quis ad declinandam, & ff. de petit. hære. si hæreditas, §. ult. & [illegible] iuramentum suum hac uia. Io.

g ¶ Constiterit.] p inquisitionē, sup. de test. cog̃ pterea.

1 Hæc ēt glo. non hr̄ in antiqs codicib.

† Recētino.

† Cap. 3. e. ti. l 3. ꝯpi. Et de materia uide B. Tho. 2. 2. q. 78. ar. 3. & Dom. Sot. li. 6. de iust. & iu. q. 1. art. 4.

2 Adde ꝙ appellatio suspēdit executionē l. a diuo pio. §. 1. cū glo. & ibi Bar. ff. de re iud.

3 Supple ēt oblatas dicit Hos. ꝙ & si oīo iurās uellet hoc iuramētū seruare, nō tn̄ creditor pecuniā illā lucri faciet, sed fiet inde eleemosyna. de usu. cū tu. Io. An.

4 Sed hodie ī causis usurariis sine li. cōt. ꝓcedit, p cle. de iud. dispendiosa. & de uerb. si [illegible] Io. And.

¶ Idem Neapolitano archiepiscopo.

¶ Iuramentum generale debet ita intelligi, si fieri potest, vt non obuiet iuri, alias tamquam temerarium non obligat contra iuris obseruantiam.

CAP. XXI.

3 AD † nostram noueris audientiam peruenisse, quod a te, quasi per extorsionem [a] tale fuit præstitum iuramentum, quod in omni causa deberes ordinem iudiciarium obseruare. Verumquoniam secundum traditiones canonicas manifesta accusatione non indigent: † nec in eis est ordo iudiciarius obseruandus, [b] qui debet in alijs obseruari: nec tu quando sub præmisso tenore iurasti, habebas in mente, [c] vt propterea venires contra canonicas sanctiones: alioquin non iuramentum, sed periurium [d] potius extitisset: nec esset aliqua ratione seruandum. ¶ Nos iuramentum tuũ benignius [e] interpretari volentes, ita quod consonet canonicis institutis, fraternitati tuæ auctoritate præsentium intimamus, quod in manifestis, & notorijs, ratione iuramenti pręmissi, non credimus te teneri seruare [e] subtilitatem ordinis iudiciarij [f] quam in his nõ seruari per omnia, ipsa iuris ratio postulat [g] & requirit. [h] Vnde videbitur subtiliter intuenti de ordine iudiciorum procedere, vt in præmissis non per omnia ordo iudiciarius obseruetur.

¶ Quamquam † & secundum approbatum intellectum recte possit intelligi quod iurasti, vt in omnibus causis ordinem iudiciarium obseruares, in illis videlicet, [i] in quibus est ordo iudiciarius obseruandus. [k] Sic ergo faciens, & iura-

3 AD nostram.] Iudex, qui iurauit in omni causa iudiciarium ordinem obseruare, in notorijs subtilitatem ordinis iudiciarij non seruabit. h. d. Diuiditur. nam in prima parte recitat tenorem iuramenti: in secunda: ibi. Nos, illud dupliciter interpretatur. Et secunda interpretatio: ibi. Quãquam. Et vt clarius habeas intellectum, pone sic casum. Archieps Neapolitanus quasi pex torsionẽ, forte ad instantiam sui capituli vel populi, p̃stitit generale iuramẽtũ, vt in omni causa obseruaret ordinẽ iudiciarium: processu temporis cũ occurrerent facta notoria, dubitauit, an deberet in eis iudiciarium ordinẽ obseruare: Papa super hoc cõsultus interpretat⁹ est hoc iuramentũ dupliciter: primo vt non extendatur ad causas notorias, sed intelligatur sm̃ subiectã materiam, s. vt in causis non notorijs obseruet ordo iudiciarius in notorijs vero nõ seruetur per omnia: qa ordo in notorijs est, vt per omnia nõ seruetur, iuxta illud vulgatũ: In extraordinarijs ordo est ordinem non seruare. Secundo dicit posse ĩtelligi, vt referatur ad causas, in quibus ordo iudiciarius est seruãdus: dicit enim quod si iste archiepiscopus habuit in animo, vt ordinem iudiciariũ in omni causa pariter seruaret, & sic cesset prędicta interpretatio: tale iuramentum cum sit contra canonicas sanctiones, potius est dicendum periurium, nec aliqua ratione seruandum. Abbas. Not. ꝙ iuramentum contra canones præstitum non tenet. Item iurare contra ius, non iuramentum sed potius periurium est. Item iuramentum directe seruari potest, vel per interpretationem seruandum est. Item in dubijs benigna debet fieri interpretatio. In notorijs per omnia ordo iudiciarius non est seruandus. Item argu. quod verbum generale non est generaliter intelligendum.

a ¶ Per extorsionem.] vnde videbatur non teneri.

[Glo. seq. tractat de dupl.ci processu notorij.]

b ¶ Obseruandus.] ex toto alias citari debet. 1.2.q.1. Deus omnipotẽs. & sentẽtia ferri. ĩ. de diuor. porro. & infra, de appel. cum sit Romana in fin. & hæc vera sunt in ꝓuincia, in qua sunt notoria & iudici & alijs. Si vero non sunt notoria in hac prouincia, sunt tamen notoria in alia, vel sunt hic notoria, & iudex nescit, tunc potest duobus modis procedere, s. ordine iudicario ac si esset occultum, argum. s̃. de elec. bonæ, & 24. q. 1. pudenda, & 2. q. 1. Deus, vel cognoscere an sit notorium, & facta sibi fide super hoc procedet contra reum quasi crimen esset notorium, & in similibus duas vias habet iudex, potest enim suspendere infamatum vsque ad purgationem, 2. q. 5. presbyter, vel inquisitionem facere ex officio s. eo. 2. q. 1. Deus omnipotens.

c ¶ In mente.] arg. iuramenta, & promissa non extendi, nisi ad ea, de quibus cogitatum est, argumen. 22. quæst. 2 ne quis. ff. de tra. est. ut Aquiliana. & ff. de pact. tres fratres.

d ¶ Potius. m, sup. eod. tua. & ĩ. de ijs, quæ fi. a ma. par. c. 1. & ĩ. eo. sicut 2.

e ¶ Benignius.] sic supra de testibus cum tu. nam prõptum est leges legibus concordare, C. de inoff. donat. l. 1.

f ¶ Seruare.] iuxta illud,

Est in amore medus nẽ habuisse modum.

g ¶ Postulat.] infra de verborum signif. cum olim. & infr. de vsur. cum in tua. ĩ. de cohab. cleric. & mul. vestra.

[Glo. seq obijcit, & soluit, & vni contrario respondet.]

h ¶ Requirit.] sed nonne ordo iudiciarius potest seruari sine peccato in notorijs? Argu. quod sic s̃. de elect. bonæ, & Aug. probat id quod notorium est, scilicet ecclesiam non esse nullam, 24. q. 1. pudenda. in fi. & ita videtur licitum sacramentum, vt in notorijs seruetur. Sed certe hoc iurare, ꝙ in omni notorio seruetur ordo iuris, est illicitum, & multum lęderetur ius actoris, cum ei incumberet onus probandi, & disciplina iudicialis lęderetur, si iudex non posset punire nisi prius probaretur, 3 sed hoc fieri non debet, quia nullæ sunt validiores probationes quam per euidentiam facti in illa decre. bonæ, factum fuit ob scandalum ad cautelam, vt ibi dicitur, vel forsitan non erat notorium iudici. Laur.

[Glossa sequens arg. alle. quatuor iura pro, & quatuor contra.]

i ¶ In illis videlicet.] arg. quod verbum generale non est generaliter intelligendum, vt 1. q. 1. iudices, versic. omnia bona Damasci. & ff. de serui. si cui & ff. de pig. obligatione, & de consec. dist. 2. reuera. ver. de operib. totius mundi. circa finem, arg. contra. 19. dist. si Romanorum, 31. q. 1. quod si dormierit, & 1. q. 1. sunt nonnulli, & ĩ. de priuile. quia circa, & sup. de maior. & obed. cap. solitæ.

K ¶ Obseruandus.] Hic 4 est arg. ad illam quæstionem, qua quæritur. pone aliquis iurat, ꝙ de cetero non cognoscet concubinam suam, modo vult eam ducere in vxorem, nunquid potest non obstante iuramento? Dicas ꝙ sic, qa intelligitur iurasse de fornicatorio coitu, & non de licito, & debito, unde potest eum ea contrahere non obstante iuramento.

Ea te.]

† Cap. 7. e. ti. ĩ 3. cõpi. Et de materia uide licet, ꝙ ĩ notorijs nõ sit ordo iuris seruandus. uide Iul. Cla. ĩ practi. cri. §. fi. q. 9. adde Salicet. & Doctores in l. ea quidẽ, C. de acc. & Ant. Go. tom. 3. uari. resol. c. 1.

† Vide l. si uero. §. q ꝓ rei. ff. qui satis. coga. & l. 2. & ibi Bart. ff. de furt.

1 Idẽ not. de purg. can. cũ dilecti. in gl. qa nec. & idẽ hin Inn. & ĩ dec. sacro. in prin. ĩ. d sẽt. exc. ubi d monitione loq tur. Io. And.

2 Concor. l. p̃senti. §. secu ti. cũ glo. C. de his qui ad eccl. confug.

† al. Quãquã etiam.

3 Et sic quãqs trã sirent crimina ĩpunita cõtra id ĩ. de sent. exc. ut fanæ, & sic ĩducit periculum salutis. ar. 12. q. 2. cũ deuotissimam.

4 Hæc gloss. non habetur in uetustis exẽplaribus.

EA te.] Qui iurauit ei, cui non debuit, cui debet iurare cōpellitur. Primo ponit exordiū. Secundo narrationem: ibi; Sane. Tertio conclusionem: ibi, Cū igitur. De materia huius c. habetur in c. si diligenti. inf. de præscrip. Abbas.

CASVS. Dominus Papa mandauit archiepō Turritano quatenus iur̃m fidelitatis exigeret & reciperet a iudice Carolitano noīe Romanę ecclesię, p ipso indicatu; Iudex ille noluit iuramentū illud exhibere, asserēs, ꝙ illud pręstiterat pisano archiepō saluo ecclesię Romanę honore. Papa hoc ītelligens scribit sup hoc iudici supradicto dicēs, qđ non remittit debitum, sed auget, cū alicui solūt, qđ alij est præstandū: sed cū iuramentū illud ecclesiæ Romanę dictus iudex p̄stare teneat, si iuramētū iam p̄stitum [illegible] reputet, illi ꝙ domino Papę p̄stare teneť primū illicitum est: & illo non obstante illud pręstare debet quod ab eo petitur. Si vero primum iuramētū nō est cōtrarium præstādo iuramento, illud sine mora p̄stare debet. No. ꝙ nō reuelatur a debito qui alij soluit, ꝙ debet. Itē cum duo iuramenta contraria sunt, videndū est quod magis sit licitum, vt altero reiecto illud seruetur.

† al. Kasalitā.

† Cap. 8. eo. tit. in 3. cōp.

† al. ita: nomine. ecclesiæ.

menti tenorem seruabis, & instituta canonica non omittes.

¶ Idem iudici Carolitano.†

¶ Si vnum iuramentū vni debitum alteri præstatur, illicitum est, & eo non obstante cui debetur, præstandum est.

CAP. XXII.

EA † te credimus discretione vigere, vt intelligas per teipsum, ꝙ onus non remittitur, sed augetur,[a] cū cuiq̃ improuide soluitur, quod alij [b] ex debito est præstandum. Sane cum archiepiscopus Turritanus a te nomine † nostro iuramentum fidelitatis (sicut a nobis mandatum acceperat) exegisset, illud exhibere in eius manibus distulisti, asserens quod Pisano archiepiscopo [c] saluo Apostolicæ sedis honore huiusmodi præstiteras iuramentum.

¶ Cum igitur nobis, & ecclesiæ Romanę fidelitatem facere tenearis, si præstitum [d] iuramentum ei, ꝙ a te nobis tamquam debitum est præstandum contrariū [e] reputes, illud [f] illicitum iudicabis: & illicito non obstante, quod licite, imò ex debito petitur exhibebis: vel si pręstitū pręstando contrarium nō existit, illud sine difficultate præstabis.

a ¶ Augetur.] quoniam grauius solui pōt vero creditori, quod alteri est solutum, & tamen non liberatur a debitore, de cōst. pec. si vero mihi, ff de sol. vero procuratori, §. 1. & j̃. de homi. sicut dignum, §. cos. in fi.

b ¶ Quod alij.] sic ff. de condi. inde. in summa in fi. vnde si alij solueris, quod alij debes, nō liberaberis, & illi f[illegible] committit, ff. de fur. falsus. §. 1. nisi ille ratū habeat, ff. eo. si vēdidero, §. si Titius, vnde patet, quod peius est siue grauius latroni, qui partitur spolia cū socio, quam si non partitur. 22. q. 4. si quem ad peccatū. Io. & expone, quod dicit alij tātum, scilicet; & sic nō obstat, quod soluitur vni ex pluribus quorum cuilibet in solidum quid debebatur, ff. de duo. re. consti l. 3.

c ¶ Archiepiscopo.] de hac materia tractatur, j̃. de præscri. si diligenti.

d ¶ Præstitum.] Pisano archiepiscopo.

e ¶ Contrarium.] quia si vnum contrariorum est bonum reliquum est malum. 8 q. 1. sciendum, & 32. d hospitiolum.

f ¶ Illud.] scilicet, quod præstitisti archiepiscopo.

QVintauallis.] Istud est valde famosum cap. ꝑpter materiā arbitrorum, quæ hic tractatur communis diuisio. Secunda ibi, Quocirca. Abb.

CASVS. Filiæ Quintauallis venerunt ad verba cū quibusdā mulieribus alijs, & eis multas iniurias irrogarant, ꝑpter, qđ dictus Quintauallis iurauit stare mandatis illarum: quę tale fecerunt illi sub debito iuramenti, ꝙ si aliquā filij, aut filiæ, aut vxor illi⁹, aliqđ factum vel verbum contumeliosum mulieribus illis obijcerent, idem Quintauallis filios & filias exhęredaret, & vxorem a se remoueret: Quintauallis recepto tā inquo mādato, significauit hoc dño Papæ, vñ mādat epō Alatrino, quatenus prędictis mulieribus iniūgat, vt mādatum illud reuocent, cum licitū fuerit iuramentum, & mādatū illicitū, alioquin denunciet illū non teneri ad obseruandū hm̄ōi mandatū. No. ꝙ cū aliquis simpliciter iurat stare mādato alicui⁹, licitū debet esse mandatū: alioquin mandatum non ligat.

¶ Idem Alatrino † episco.

† Salatrino.

¶ Qui iurauit stare mandato alicuius, non tenetur parere si præcipit illicita: vt quod filium exhæredet, vel vxorem abiuret.

CAP. XXIII.

QVintauallis † nostris auribus intimauit, quod pro offensa, quam filiæ ipsius alijs mulieribus irrogarant, quod earū mādato pareret, pręstitit iuramētum: [g] quę tale illi sub debito iuramenti dedere mandatum, quod si quando filij † aut vxor illius aliquod factum, vel verbum contumeliosū mulieribus illis obijcerent, idē filias, & filios exhæredaret,[h] & a se propriam remoueret vxorem.

† Ca. 9. e. ti. in 3. cōpila. Et vide Baldū in auth. gñraliter. C. de epis. & clericis.

† al. filiæ.

g ¶ Iuramentum.] qđ ciuili modo fuit intelligendum, ff. de seruitu. si cui. & sup. eod. veniens. vbi de hoc.

[Glo seq. exprimit causam iniquitatis horum mandatorū & ponit 14. causas propter quas filius potest exhæredari.

h ¶ Exhæredaret.] ad hūc casū iuramētū nō extēdebatur, nec debuit extendi. Arg. s̃. e. quāto, & melius. in capit. veniens. 22. q. 4. vnuiquisque. & ff. de oper. libert. si libertus, ff. de fideicom. li. Thais ancilla, §. sorore, & ff. de manumiss. l. 4. in fin. nisi in certis casibus, qui cōtinentur in Auth. vt cū de app. cog. §. causa. coll. 8 & ita turpe fuit mandatum. Item contra præceptum Domini fuit hoc mādatū, vt vxor separaretur a viro, 28. q. 1. idololatria, & 33. q. 2 quos Deus. Causę 1 vero īgratitudinis propter quas pater potest exhęredare filium, sunt hæ. Prima si filius parētibus manus intulerit. Itē si grauem iniuriam eis fecerit. Si criminaliter eos accusauerit de causa, quæ non sit aduersus principem vel rempublicam. Si cū maleficis versatur. Si maleficus efficiatur. Si vitæ parentum fuerit insidiatus. Si vxori vel concubinæ eius se immiscuerit. Si ex dilapidatione filij graue dispendium parentes sustulerint. Si pro persona vel debitum eius in quātum potest fideiubere noluerit, hoc tamen quod de fideiussione dicitur, ad filios masculos tantum pertinet. Item si prohibuit

1 De materia huius gl. vide Iasonē in auth. non licet C. de libe. p̄ter. Mar filium sing. 78. inci. plures sunt.

eos facere teſtamentum. Si contra voluntatem parentum inter arenarios & mimos perſeuerauerit, cum pater non fuerit illius profeſſionis. Si filia vitam luxurioſam egerit, cum parentes vellẽt eam pro poſſe dotare, niſi neglexerint eam maritare vſque ad xxv. annos. Si parentibus furioſis debitam curam non impenderit. Si parentem captum de carcere eripere neglexerit. hoc totum habes in pręmiſ. Anthentico.[1]

ADDITIO. Vnde verſus.

Bis ſeptem cauſis exhæres filius eſto:
Si patrem feriat, vel maledicat ei.
Carcere detruſum ſi negligit ac furioſum.
Criminis accuſet, inſidias ve paret.
Si dederit grauia ſibi damna, nec hoſte redemit.
Teſtari prohibet, aut dat arena locum.
Si prauos ſequitur, vel amat genitoris amicam.
Non orthodoxus filia quando coït.

Hos verſus habes in ſummula pauperum.

[1] In codice Barbatiæ poſt hoc verbum authentico, ſtatim ſubiunguntur hæc alia: ſed hoc totũ ceſſat ꝑ ingreſſũ religionis vt 19. q. vlt.

¶ Quocirca mandamus, quatenus cũ licitum fuerit iuramentum, ſed mandatum illicitum, p̃dictis, vt reuocent mandatum illud, iniungas: alioquin eũ ad mandati obſeruationẽ illius denũcies nõ teneri.

¶ Idem archiepiſcopo Tetraconeñ.

¶ *Ex cauſa leui & temeraria coniuges etiam quo ad torum & mutuam cohabitationem ſe ſeparare non poſſunt, etiam cum iuramenti interpoſitione.*

CAP. XXXIV.

ij TVa † nos duxit fraternitas conſulendos, quid ſibi ſit ſuper hoc faciendum, quod B & A. vxor eius ad inuicem iurauerunt, ſe nunquam mutuo petituros:[a] idem vero nunc reperit illam inſtanter: ea econtrario affirmante, quod prius ſe faceret Sarracenam † quam rediret ad eum: & infra.

¶ Nos igitur fraternitati tuę reſpondentes, Mandamus, quatenus vtrumq; ad continentiam ſeruãdã moneas & inducas: quã ſi pmittere voluerint & ſeruare, vtrumque dimittas ſine alio commorari:[b] alioquin ſi vir noluerit cõtinere, tu illam vt reuertatur[c] ad ipſum, & tãquam vxor cum viro moretur, per excõmunicationis ſententiã appellatione remota compellas: cum & temerariũ fuerit huiuſmodi iuramentum, & adulterium vtrinque[d] ſit commiſſum.

† Cap. 10. e. ti. in 3. cõp. Et vide Sotũ lib. 4. ſen. d. 32. q. 1. art. 3.

† Vide Couarruuiam li. 4. variar. reſolu. 9.

¶ Idem Genueñ. † archiepiſcopo.

† In antiq. Ianueñ.

¶ *Is, qui iurauit cum muliere contrahere, propter ſuperueniẽtem fornicationem vel deformitatẽ, eam repellere poteſt, propter præcedentem non. hoc dicit.*

CAP. XXV.

QVemadmodum † ſi vir mulieri iuraſſet, quando contraxit cum illa, quod eam ſemper pro legitima vxore te-

† Cap. 11. e. tit. in 3. cõp. Et de materia vide Magiſtrum & Doct. lib. 4. ſent. di. 35. & latiſſime Sotũ ibi diſ. 36. q. 1. art. 1. & ſeq.

ij TVa nos.] Cõiuges abiurare ſe non poſſunt, ita ſummat Ioann. Diuiditur. In prima conſultatio. In ſecunda reſponſio. Secunda ibi, Nos igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam B. nomine, & A. vxor eius ad inuicem iurauerunt ſe nunquam mutuo petituros: quæſiuit ordinarius quid ſibi ſuper hoc eſſet agendum. Mandat Papa eidem, quatenus vtrumque inducat ad continentiam obſeruandã: quod ſi facere voluerint, & eam ſeruare, maneant ſeparati: alioquin compellatur mulier ad virum redire, cum iuramentum illud temerariũ fuerit, & vterq; illorum adulterium commiſit. Not. quod iuramentum non pręiudicat matrimonio, ſed econuerſo matrimonium præiudicat iuramento, inf. de ſpon. c. pen.

[Gl. ſeq. ponit opi. quam reprobat.]

a ¶ Petituros:] temerarium fuit huiuſmodi iuramentum, & ideo nõ fuit obligatorium, 22. q. 4. inter cetera, & C. de nupt. auth. quod eis permittitur. Et dicũt quidã pœnitentiam imponendam tamquam pro veniali. arg. ſup. eo verum. & 25. diſt. c. vnũ orarium. §. criminis imò ad minus vnius anni pęnitẽtia imponitur pro temerario iuramento. 12. queſtio. 4. qui ſacramento. Tan.

[Gl. ſeq. ponit duas opin. contrarias, quas determinat. ſecundo quærit, & ſoluit.]

b ¶ Commorari.] non tamen in ſeculo, vt quidam dicunt, arg. inf. de conuer. coniug. ad Apoſtolicã. Sed vr̃ ꝙ in ſeculo. 33. q. 5. qđ Deo pari.[2] ſed ſi alter vellet intrare monaſteriũ, haberet locũ qđ ipſi dñt. Sed quid ſi iurauerunt, quod nunquã diuertent ab inuicẽ, nunquid eſt ſeruandũ iuramentum tale, cũ poſſit ſeruari ſine interitu ſalutis ęternę? Nõ videtur, quia nec pœnalis ſtipulatio teneret, vt ſi culpa alterius diuortiũ factum fuerit, dabis cẽtum, ff. de verbo. oblig. ſi ſtipulatio facta fuerit. ſicut enĩ libera debẽt eſſe matrimonia in ꝯhendo, ita in diſſoluẽdo, C. de inuti. ſtip. libera. & C. de nup. neq; argu. ff. đ don. inter vi. & vxor. ea q̃. & ff. de ver. obliga. Titia. & ꝯ de ſponſa. gemma. Io. hoc non determinat, ſed credo ſi vellent intrare religionẽ, poſſent: quia non dr̃ infringere iuramentum, qui in melius illud commutat s̃. eo. c. 3. & ĩ. de vo. & vo. redem. ca. ſcripturæ, & iuramentũ illud benignius eſt interpretãdum, ſup. eo. ad noſtram & c. quanto.

[2] Per ꝙ c. dicit Inn. ꝙ ſi ad continẽtiã ſeruãdã hoc iuraſſẽt vlterius repetere ſe nõ poſſent, vide ꝙ poſt eũ dicam de cõuer. ꝯiug. dudum ſup ver. caſtitatẽ, đ ꝯiu. le. pro. c. 1. ſup. iiij. gl. Io. And.

[Gl. ſeq. recitatur per quæſtionem]

c ¶ Reuertatur.] hic dicerẽ, ꝙ propria auctoritate debet redire ad virum, nec expectare ſuperioris auctoritatem.

d ¶ Vtrinque. ſic ĩ. de reg. veniens, ĩ. de diuor. ſignificaſti. ĩ. de adult. c. penul. & vlt. ĩ. de exce. cũ eccleſiaſticę. & 32 q 6. nihil, & ff. de com. pen. ſi ambo.

QVemadmodum. Diuiditur, in tres partes principales. Scđa, ibi, illud autem. Tertia ibi, Quod ſi. prima ſubdiuiditur. Nam primo inducit ſimile conſultationi faciendæ. Secundo ſoluit: ibi, ita ſi quis. Tertio probat ſolutionem per euitationẽ abſurditatis, & per rationem: ibi, Alioquin. Quarto reſpondet oppoſitioni iuramenti. ibi, Non obſtante, quod reſponſum probat per euitationem abſurditatis ibi. Quod ſi poſt. Secunda pars principalis non ſubdiuiditur, ſed tertia pars ſic. quia primo ponit caſum. Secundo allegat pro negatiua: ibi, Cum ſcriptura. Tertio pro affirmatiua: ibi, Sed nunquid Quarto ſoluit ibi Titius. Abbas.

CASVS. Quidam iurauit ſe ducturum aliquã in vxorẽ, q̃ ante ipſa ſponſalia ſic cõtracta fuit fornicata, q̃ritur, an teneatur eã ducere in vxorẽ p̃textu huius iuramenti? Rñdet Papa ꝑ ſimile, & quaſi a maiori. Si vir iuraſſet mulieri, qñ cõtraxit cũ illa, ꝙ eã ſemp ꝓ legitima teneret vxore, eã nõ poſſet dimittere ꝓ fornicatione, q̃ ante ꝯtctum matrimoniũ cõmiſiſſet, ſed ſi poſt cõtractũ matrimonium & præſtitum iuramẽtum fornicaƭ, dimittere eã poſſet non obſtante huiuſmodi iuramẽto, quia in illo talis conditio ſubintellige-

telligebatur: si illa cōtra legē mrimonij non peccaret. eodē modo si aliquis iurauit se ducturum aliquam in vxorem, non potest ei fornicationē opponere pręcedētem, sed subsequentē, vt eam ducere nō teneatur: quia in illo iuro talis debet conditio subintelligi: si illa contra legē desponsationis nō venerit: alioquin si post tale iuramētū fieret publica meretrix, eā ducere teneret, qđ esset prorsus absurdū: & hoc probat per locū a maiori: si vir post contractū matrimoniū pp fornicationē dimittere potest vxorē, multo fortius ante coniugiū celebratum pp fornicationē, pōt non admittere sponsam: quia turpius eijcitur q̃ non admittit hospes: nec obstat iuramentū in aliquo istorū casuū: quia iuramentum illud tale est pp conditionem subintelligendā, quod potest seruari, & nō seruari sine trāsgr. hōc iu ram[illegible]: pręterea si post huiusmodi m[illegible] lier fieret le[illegible], vel paralytica, vel nasum tteret, vel [illegible] quam turpius ei co tingeret, teneret[illegible] ā ducere in [illegible]xore Re spon. si esset vxor de presenti, eā dimittere nō posset. si spon sa de futuro, eam du cere non teneretur, quia multa impediunt mat[illegible]monium cōtrahēdum, quæ non dirimunt iam cōtractū.

mentum conditionale, si omnes præmissæ cōditiones subintelliguntur? Certe non ff. de cond. & demon. conditiones.

neret, pro fornicatione, quā mulier antea commisisset, non posset eam dimittere, [a] sed pro fornicatione, quā postea perpetraret, eam dimittere posset, non obstante huiusmodi iuramento, † quoniam in eo talis erat subintelligenda conditio, [b] si videlicet in legem coniugij illa non peccaret: Ita si quis iurauerit se ducturum aliquam in vxorem, non potest ei fornicationē opponere pręcedentem, [c] sed subsequentem, vt illam non ducat in coniugem, quia in illo iuramento [illegible] debet condi[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] eam duc[illegible] quod est prom[illegible]

nam si post contractum coniugium vir propter fornicationem, licite potest vxorem a sua cohabitatione dimittere: longe fortius [d] ante coniugium celebratum, propter eandem causam sponsus licitè potest in suam cohabitationem non admittere sponsam: [e] quia turpius eijcitur, [f] quam non admittitur hospes. † Non obstante in alterutro [g] casu vinculo iuramenti, quod quidem propter subintelligendam conditionem est tale, vt is qui iurauit, a[illegible] v[illegible]mque [h] sine transgressione se possit habe[illegible].

¶ Quod si post huiusmodi iuramentum mulier fie[illegible] [illegible]lum lepro[illegible]a, sed [illegible]am paralytica, vel oculos, vel nasum [i] amitteret, [illegible] quicquam ei tur[illegible]

c ¶ Pręcedentem.] quia ex quo semel probauit mores ipsius, non potest postea reprobare. 32. q. 5. horrendus. nisi ex superuenięti causa: vt s. de æta. & qua. accepimus, & su. de off. dele. īsinuāte & 4. q. 3. c. si testes §. si quis testib. Io.

d ¶ Fortius.] nam cui damus actionē, mul to fortius exceptionē, ff de reg. iur. Iul tus. §. cui damus, & ff. đ superf. l. 1. §. pla ne. & su. eo. debitores. qñq; tamē cōsequimur excipiendo, quod agendo petere non possumus, ff. de neg. ge. l. 3. §. pupil lus. & ff. đ cōpē. cū filiofamilias. qñq; quædā cōsequimur agēdo, quæ nō cōsequimur excipiendo, su. e. debitores & su. ꝙ me. cau. ad audiētiā. Itē potest depositū repeti, sed non cōpēsari, 3. C. de cō pen. l. vlt. & ĵ. de de pos. bona fides. §. 1.

e ¶ Non admittere sponsam.] nā & ipo sus pōt sponsam ac cusare de adulterio quasi mrimonio iā initiato argu. C. de adul. propter, nisi in casu. ff. de adul. miles. §. quærebatur. qu[illegible] & iniuria ei facta est ff. de iniu. item apud. §. sponsum; quia nec matrimoniū, nec spem matrimonij violare permissum est, ff. de adult. si vxor. §. diuus.

f ¶ Eijcitur.] deterior namq; dolus eius cognoscitur, qui interruptam iterum litem deserit, quā qui semel cæptam derelinquit, in Auth. de litig. §. omnē, in fi. col lat. 8. & minus malū est viam Domini non cognoscere, quam post agnitam retroire. ĵ. de apostatis, quidam.

g ¶ In alterutro.] id est in vxore dimissa, & sponsa non admissa.

h ¶ Ad vtrumq;] s. ut eam recipiat, uel non recipiat.

[Glo. seq. reci. per obiec. demum quærit, arg. pro, & soluit contrarium.]

i ¶ Oculos, uel nasum.] sic patet quod iuramentum quandoq; potest seruari sine interitu salutis æternæ, & tamen non tenetur illud seruare, sed hoc ideo est, quia honestas intelligitur in hoc iuramento, ut si res in eodem statu permanet, id enim tacite agitur, 22. quæst. 2. ne quis, & ff. de solut. cum quis. sed si iuramentum non posset seruari sine interitu salutis æternæ, seruari non debet, sup. c. prox. & c. Quintaualli. & ff. de legat. 1. si quis inquilinos. §. ul. & de le. 3. si quis. in prin & ff. de iu. patr. adigere. secus esset si mulier laberetur in facultatibus. Sed quid si per uiolentiam opprimatur sponsa de futuro? Videtur quod nihilominus teneatur cum ea contrahere, arg. 32. q. 5. re uera. ff. de adult. si uxor. §. si quis plane. sed nō est uerum. 27. q. 2. raptor & c. seq. & 22. quast. 5. finge. & c. illic. & ita punitur sine culpa, sed non sine causa.

a ¶ Dimittere.] nec etiam accusare, ff. de adulter. si vxor. §. si quis vxorem. & §. vlt. & C. ad l. Iul. de adult. propter violatam.]

[Glo. seq. ponit decem generales conditiones in iuramentis subintellectas in fi. quærit, & soluit.]

b ¶ Conditio.] nota ꝙ plerumque intelliguntur conditiones in iuramentis, vt hęc, si placet papæ, vt s. eod. venientes. Item hęc, si Deo placuerit, 22. quæst. 2. beatus, §. 1. Item hæc, si res in eodem statu permanserit, 22. q. 2. ne quis, ff. de so. cum quis. Item si mihi seruabitur fides, s. e. peruenit. & ff. loca. quæro. §. inter. item honestę, & possibiles, vt hic dicitur, & ĵ. eo. sicut. Item hæc, si mihi numraueris pecuniam, C. de non nu. pec. indubitati. item hæc, si nuptiæ fuerint secutæ, ff. de iu. dot. stipulationem, 1. Item hæc, si non immoderatum quid præcipiatur, sup. eo. veniens, & c. Quintauallis, & ff. de oper. liber si libertus. Item facultas subintelligitur sup. e. breui. Item commoditas. ff. quarum re. ac. nō da. l. 1. §. quæ onerandæ. Speciales autem conditiones non subintelliguntur, si non exprimantur, licet mente concipiantur, 32. q. vlt. cap. vlt. in fin. C. de condi. ob turp. cau. si repetendi. nisi vbi lex exprimit aliquid tacite agi inter contrahentes, quia tunc illud pro expresso habetur, ff. si cer. peta. cum quid. & ff. de verb. obl. triticum. & hæc vera sunt in promissorijs iuramentis, sed in assertorijs nulla conditio subintelligitur, & de tali loquitur 32. quæst. vlt. cap. vl. & C. de iure dotium, si mulier a viro. 2 Sed nunquid dicemus omne iura-

† sacramēto.

1 Stipulatio dotalis cōditionē habet, si nuptiæ fuerint secutæ, vñ si si sequātur, deficit stipulatio. Io. And.

2 Si mulier stipulat sibi dotem a viro reddi, vt de ipsa testet, ñ cōditionalis sed causatiua est hęc expsſio. Io. And.

† Vide l. penul. ff. de cō[illegible]di. ob tu[illegible]p. cau. & l. generaliter. & l. si plagij, per Barto. ff. de uerb. obli.

3 Licet sic sētiant Docto. uidetur iñ ꝙ compensatio possit admitti de cōsensu deponentis, cū in suū fauorē ho[illegible] sit id[illegible]ct[illegible] arg. ĵ. de reg. talium[illegible]as. cum fu[illegible]s concor. Io. And.

prius eueniret, nūquid vir teneretur [a] eam ducere in vxorem? profectò ductā nō posset dimittere. Sed nunquid non ductam admittere teneretur? [b] quamuis [c] interdum contractum non dirimat, quod impedit [d] contrahendum.

¶ Si vir iurauit non accusare vxorem, temerariū est iuramentum, sed si specialiter de adulterio hoc iurauit, denunciare poterit, sed accusare non debet.

¶ Illud [e] autem iuramentum est procul dubio temerarium, si vir iuret vxori, quod eam super nullo crimine [f] accusabit: quia si mulier fieret infidelis,† & nollet cohabitare viro absque contumelia creatoris, vel vt illum pertraheret ad infidelitatis errorem: tunc incunctanter deberet illam impetere apud iudicē suū, aut eam nisi penitus resipisceret, omnino dimittere, [g] secundum canonicas sanctiones.

¶ Quod si expresse iurasset, quod eam super adulterio non impeteret, esset ne seruandum huiusmodi iuramentum? Cum scriptura testetur, quod patronus [h] est turpitudinis, qui celat crimen vxoris, & secundum regulam Euangelij [2], si primo, & secundo correpta resipiscere nollet, dicendum esset Ecclesiæ, vt tanquam ethnica [i] & publicana deinde vitaretur, ne per hoc libera præberetur ei peccandi facultas propter impunitatem peccati.

¶ Sed nunquid vir non potest dimittere vxori peccanti non solum septies, sed etiam vsque septuagies septies, secundum Euangelicam veritatem?

¶ Tutius ergo in hoc [k] casu videtur vt propter iurisiurandi religionē, vir accusare desistat [l] vxorem ad diuortium celebrandam, quamquam denunciare [m] eam possit ad pœnitentiam peragendam.

Leuit. 18. — Matth. 18. — Matth. 18. Luc. 17.

† Vide Magist. senten. & ibi Do. li. 4. di. 39. ubi plenissime d̄ cultus disparitate.

2 Vide in c. statim alle. super ult. gl. Io. And.

1 Hæc gloss. non habetur ī uetustis codicibus.

a ¶ Teneretur.] quasi dicat non, quod uerum est in spōsa de futuro, infra de coniug. leprosorum, ca. ult. sponsam uero de præsenti ducere tenetur, quia non reperitur casus nisi unus in quo possit eam dimittere. infra de conuer. coniug. ex publico.

b ¶ Teneretur.] quasi dicat, non tenetur eā admittere.

c ¶ Quamuis.] istud, quamuis, non est aduersatiuum, sed causatiuum, & ponitur, quamuis, pro quia.

d ¶ Impedit.] vt uotum simplex, 27. di. si uir. sic 15. q. 1. §. ul. ubi dicitur: non omnia, quæ impediunt ordinandum, deijciunt ordinatum.

¶ ILLVD AVTEM CASVS. In §. isto alia qō ponitur, quę talis est: Aliqs iurauit, q̄ sup̄ nullo crimine accusaret uxorē: quærit̄ an istud iur̄m esset seruādū? R̄ndet Papa, q̄ iur̄m tale temerarium est: quia si mulier fieret īfidelis, & nollet cohabitare uiro sine ꝯtumelia creatoris, vl' illū traheret ad mortale peccatum, debet statim illā accusare apud iudicē suū: & nisi se corrigat, illā dimittere debet s̄m canones. Sed si iurauit expresse q̄ eā super adulterio nō accusaret, nunquid debet seruari hoc iuramentū? Et uī q̄ nō, quia dicit scriptura; patronus est turpitudinis, qui crimen celat uxoris. Et in Euāgelio dr̄: Si primo & secundo correcta nō se emendet, dicendū est ecclesiæ, ut tāquam ethnica, & publicana postmodū euitetur. Sed contrarium uidetur q̄ est seruandum, quia non solū septies, sed septuagies septies dimittendum est uxori peccanti: Respondet papa, q̄ in hoc casu tutius est propter iur̄m, ut eam non accuset ad diuortium celebrandum, sed denunciare debet illam ad pænitentiam peragendam. Not. q̄ in iur̄o honestæ conditiones subintelliguntur, quāuis non apponātur. Item non potest quis reprobare uxorē quam approbauit, ex causa prȩcedēte matrimoniū, uel sponsalia. Item multa impediunt matrimoniū contrahendum, quæ non dirimunt iam contractum. Item matrimonium de prȩsenti nullo casu superueniente dissoluitur, nisi ante carnalem copulam profiteatur alter. Itē si quis iurat simpliciter non accusare uxorem, temerarium est iuramentum. Item si quis iurat non accusare uxorem de adulterio, seruandum est iuramentum: tamen debet eam denunciare, ut pæniteat, quod si non fecerit, poterit eam dimittere, & ita alia uia consequitur intentionem suam, & alia denegatur. Item quia nō potest accusare, potest denunciare.

e ¶ [Illud.] aliquis 1 iurauit, q̄ super nullo crimine accusaret uxorem suam: quæritur an istud iuramentum sit seruandum? Ad quod respondet Papa: illud, & c.

[Glo. seq. distinguit pœnam criminis commissi, & committendi.]

f ¶ Crimine.] Nam pactum illud non ualet, si quis paciscatur, ne alium accuset de crimine nō dū perpetrato. ut ff. de pact. si unus, §. pacta, & § illud tamēn de crimine iam commisso paciscı potest, ne de eo agatur. ff. de pact. si unus, §. pacta. & ī. eo. ca. uers. nō solū septies, &c. Nec illud pactum tenet, ne dolus prȩstetur, ff. de reg. iur. cō tractus. Talia enim pacta contra publicam utilitatem esse uidentur, quia p̄ ea inuitantur homines ad peccandum impune, sim. ff. de pa. do. tal. cōuenire. 2. & s̄. de confus. c. pen. & quia publicæ utilitatis est, ne crimina remaneant impunita. ī. de sent. excomm. ut famę. & ff. de sol. Stichum. §. 1. & ff. ad leg. Aquil. ita uulneratas, in fin.

g ¶ Dimittere.] quia frater aut soror non est seruituti subiectus in huiusmodi. 28. q. 1. si infidelis, & ī. de diuor. quanto. iuxta illud.

Spernas spernētē, vel bl schemare volētē;
Vel te credentē scelus ad mortale trahētē,
Nam sunt absque mora sic vincula rupta priora. Vin.

h ¶ Patronus.] 32. q. 1. c. 1. & ff. ad l. Iul. de adult. l. 2. §. 2. & ff. de furt. qui uas. §. 1. arg. infra de adult. si uir.

i ¶ Ethnica.) ethnos, i. gens. inde ethnica. ī. gentilis.

(Glo. seq. signat contrarium, & remittit.)

K ¶ In hoc casu.) ultimo, s. ubi iurauit non accusare eā de adulterio, & ita potest se quis obligare pacto ad non accusandum, ī. de accus. ueniens, arg. contra. ff. de pac. si unus §. illud. & § pacta. & ff. de pac. dotal. conueniret, hoc solutum est. s̄. in notula, nam illud

l ¶ Desistat.) & ita pactum, & iuramentum ualet, quatenus tangit rem familiarem, non in eo q̄ publicam, ut dixi in notula, nam illud.

(Glo. seq. quærit. ponit opin. Io. & in fi. opin. Tancr. in medio no. q̄ cui una uia, &c. alleg. unam concor. & quinque iura in contrarium.

m ¶ Denunciare.) sed quid si nollet corrigi, nec curaret de excōicatione? Dicit Io. q̄ tunc licite potest eam deserere, quia iam est contumeliosa creatori suo. 28. q. 1. si infidelis, & sic quīque cui præcluditur una uia, alia uia ad idem admittitur, ut 4. q. 3. c. si testes. §. serui. neq; & hic, quia licet non possit eam accusare, poterit tamen eam denunciare. arg. contra ff. de tutor. & cur. scire, & ff. de

ff. de cōditio. instit. quę sub cōditione, §. si quis, & ff. de bon libe. quaritur, C. si māci, ita venier. l. vlt. & sup. de procura. tuæ Tancre. 1 dicit, qđ non debet eā de serere, licet se non corrigat, etiā si vitę eius insidiare tur, 32. q. 5. quid mulier, sed debet eam tenere in vinculis, & castigare, cū hoc ei permissum sit, 33. q. 2. placuit & q. 5. hæc imago, 23. q. 4. duo ista nomina. & 7. q. 1 sicut alterius.

Ubi de hoc sm regulares, vt §. de reg iur. cum gd. li. 6. Ioā. And.

¶ Idem abbati & capitulo Castellionis.

¶ *Licite ex causa necessaria etiam per religiosos iuratur.*

CAP. XXVI.

ET si.] Monachi & conuersi iurare possunt protestimonio ferēdo i causa monasterij sui, ita cōiter summat, sed hæc sūmatio nimis restringit litterā. Diuiditur in quinque partes. In prima respondet auctoritati Euangelicę, quia videbatur prohibitū iuramentū. In secunda: ibi, Iacobus quoque, respōdet auctoritati Apostolicę. In tertia: ibi, Angelus: probat multis auctoritatibus noui & veteris testamēti, qđ licitum est iurare. in quarta: ibi, Quædā enim. dicit quare simpliciter prohibetur iuramentum. In quinta: ibi, Licet. dat petentibus licentiam iurandi Abbas.

†Ca. 13. eod. ti. in 3. cōp. Et de materia huius decretalis ple ne. B Th. 2. 2. q. 89. ar. 2. & Dominic[9] Sotus lib. 8. de iust. x iure. q 1. artic. 2

Matth. 5.

ET † si Christus præcepit secundum Euāgelicam veritatē: Sit sermo vester,[a] est, est, non, non;[b] vt affirmatio,[c] vel negatio sicut procedit ex ore, ita procedat ex corde: quia tñ hominum excrescente malitia, simplici assertioni vel negationi vix creditur, idcirco prudēter adiunxit: quod amplius est, a malo est: a malo quidem, non tā culpæ, quam pœnæ, nec exhibentiū, sed exigentiū iuramentū: nam incredulitas huiusmodi magis est pœna quam culpa, vnde non dixit, malum; sed dixit, a malo. Licet enim iuramentum prohibuisse Dominus videatur, nusquam tamen per creatorem, sed per creaturam[d] iurare prohibuit: ne per huiusmodi iuramentum trāsferretur ad creaturam honorificentia creatoris. Quare† cum in Euangelio præmisisset, Dico vobis, nolite iurare omnino:[e]

† Adde an testis iurās per Sanctū Iacobū, vel alium deponat, vide Cy. in l. testium. C. de testib.

CASVS. Ad finem capituli collige casum, & causam cōstitutionis huius decre. Abbas & monachi Castellionis habebāt causas p monasterio suo dubitabāt, vtrū liceret eis ferre testimoniū, & iurare pro causis monasterij sui? Et videbatur eis, quod nō deberēt iurare, primo auctoritate Euāg lij dicētis: Sit sermo vester, est, est non, non; quod amplius est, a malo est. Item Iacobus Apostolus videtur prohibere iuramētum, dū dicit, Ante omnia fratres mei nolite iurare. Dominus Papa cōsultus respōdet primo auctoritate Euangelij, & eā exponit dicens; Sit sermo vester, est est, non non: vt affirmatio vel negatio sicut procedit ex ore, ita procedat ex corde: tamen quia malitia hominū crescente non creditur de facili simplici affirmationi vel negationi: ideo adiunxit; quod amplius est, a malo est, illud amplius, scilicet iuramentū non est malum, sed a malo illius, qui nō vult credere, nisi iuretur, & est pœna illius, nō culpa: & licet dominus videatur prohibuisse iuramentum, nō tamen prohibuit iurare per creatorem, sed per creaturam: vnde cū præmisit: Nol te iurare omnino, statim subiunxit neq; per cælum, neque per Hierosolymam: tamen si iuratur per creatorem, seruandum est iuramentum, dūmodo licitum sit, quod iuratur. Secundo respondet auctoritati Iacobi Apostoli dicēs, quod Iacobus nō simpliciter prohibuit iuramentum, sed voluntatē iurandi, cum dixit: Ante omnia fratres mei nolite iurare omnino: qa nullus debet iurare spontanea voluntate, nisi necessitate instāte; tūc licite iuratur, dūmodo iuramētum habeat tres comites, scilicet veritatem, iudicium, & iustitiam: sed prohibuit iurare per creaturam; vnde dixit Apostolus, Homines p maiorē suum iurant, ostendens per quem sit iurandum, id est, p Deū. quod iurandum sit in necessitate, ostendit exēplo angeli, qui iurauit per Viuentem in sęcula sæculorū: & exēplo Domini, qui legitur plus dixisse quam, est, est, non, non; dū dixit. In veritate dico vobis si enim iuramentum malum esset, dominus non iurasset. Tertio dicitur, quod quædam prohibentur, quia per se mala sunt, quædam vero prohibentur ex causa, nō qa mala sint, sed quia si fiant frequēter, inde mala sequuntur; sicut vinum per se malum nō est, sed ex frequēti, & icauta potatione luxuria generatur. Vnde dixit Apostolus. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria: Sic & iuramentum per se quidem malum non est, cum sit confirmatio veritatis, sed tamen prohibetur ex causa, qa ex frequēti, & incauta iuratione periurium sæpe cōtingit: vnde legit: Vir multum iurans replebitur iniquitate: sicut Paulus cōcessit discipulo suo Timotheo, vt vtatur modico, vino propter stomachum, sic certe cum exigit necessitas pro re vera, licita & honesta, pōt iurari, qa cessante causa cessat effectus. Vltimo rñ. det Papa qōni ppositæ, licet enim sint viri perfecti, vt quantumcunque possunt, iuramentū vitare debeant; tamen concedit eis ne pp̄ter defectum testium monasteriū suū sui iuris sustineat læsionē vt deficientibus alijs testibus possunt in causis monasterij sui veritati testimoniū perhibere. Nota quod per creatorem, & nō p creaturā iurandum est, tamen si per creaturam iuretur, seruandum est iuramentum, si licitū est, quod iuretur. Itē in necessitate iurandum est, dum tamen iuramētum habeat veritatem iudiciū, & iustitiam. Item per iuramentū delatum, deciditur quęstio. Item quædā sunt simpliciter mala, & ideo prohibita: quædā vero sunt simpliciter bona, sed prohibentur ex causa Itē cessante causa cessat effectus. Itē monachi. & clerici deficientibus alijs testibus possunt testimonium deferre pro ecclesijs suis

a ¶ Sit sermo vester. 22 q. 1. ita ergo.

b ¶ Non, non.] istæ duæ negationes nō faciunt hic vnam affirmationem, secundum quod alibi faciunt, ff. de verb sig. duobus verbis.

c ¶ Affirmatio. ecce declaratio geminationis, id est, vt quod os affirmat, & cor affirmet: & quod os negat. & cor neget, sic 23. dist. psalmista.

[Gl. seq. ponit quinq; modos quibus iuratur per creaturas.]

d ¶ Creaturā. sic 22. q. 1. clericum. & in auth. vt non luxurientur contra naturam, coll. 6. §. & qm̄. per creaturas licitū est iurare, vbi exprimit in iure. vt p cruce. 22. q. 5. qui iurat per Euangelium. 22. q. 1. si aliqua per ordinē, vt 1. q. 7. quoties. per salutē principis, ff. de iureiu. qui p salutē, l. 3. §. vlti. per altare, 2. 22. q. 1. habemus, aliter enim iurare nō debet vnde nō licet iurare per membra Dei. in Auth. vt non luxuriētur contra naturam. coll. 6.

ADDITIO. & 22. q. 1. si quis per capillum. vbi pœna ponitur

e ¶ Omnino.] id est, ex leui causa, vel p omnia. simile omnino habet in lege, vt si fideiussor intercedat pro maiori sūma quam principalis debitor, omnino non obligatur, ff. de fideiusso. græce, §. illud. Vin.

a Istę ll. dñr qđ tunc licet alicui iurare p salutem suā, vel filio rū, qñ iuramētū sic defertur, & intelligitur re spectu diuini numinis sic iurari. Io. And.

a ¶ Seruandum.] qualitercunque iuratur si licitum est, quod iuratur, seruandum est iuramentum. 22. quæstio. 1. mouet te. & ff. de iureiurando. l. non erit, §. 1. quia multa fieri non debent, facta tamen tenent, 27. dist. inst. si vltim. & 17. quæstio. 2. nos noui mus. Sicut iudex vltima die suæ iurisdictionis iudicare non debet, ff. de iurisdictio. om. iudic. eum qui. si tamen sententiam dixerit, tenet, ff. ... cōsulis. meminisse, in fin. sup. de offic. dele. consuluit.

b ¶ Nolite.] id est, non habeatis voluntatem iurandi.

c ¶ Necessitas.] & ita nunquam iurandū est, nisi in necessitate, sed hæc necessitas includit etiā sub se vtilitatē, 22. quæst. 1. tu malum. & cap. ita ergo. Lau.

d ¶ Tres comites.] de quibus habes 22. quæst. 2. animaduertendum. & q. 1. & iurabunt.

e ¶ Propheta.] scilicet Hieremias.

f ¶ Et iurabunt.] hæc habes, 22. q. 1. & iurabunt.

g ¶ In veritate.] conscientiæ.

h ¶ Et iudicio.] id est, discretione vel deliberatione.

i ¶ Iustitia.] id est, vt quod iuratur sit iustum, & licitum, & isti sunt tres comites, qui debēt interuenire in quolibet iuramento. & si ista defuerint, non iuramentum, sed periurium est dicendum, vt in capitulo, animaduertendum. 22. q. 2.

k ¶ Omnis controuersiæ.] quia post iuramentum delatum, & præstitum nihil amplius quærendum est. ff. de iureiu. non erit. §. delatum. & parem habet auctoritatem cum transactione, & maiorem, quam res iudicata. ff. de iureiu. l. 2. qd verū est, si est delatum a parte parti: istud enim retractari non potest. ff. eod. admonendi.

Iacob. 5.

† In antiquis exēplaribus ita: qm ad iurandum, &c.

† De qb. plene B. Th. 2. 2. q. 89. art. 3.

Mic. 4.

Iacob. 5.

Apud Iacobum in vulgata editione deest, dictio, per, q̄ tū habet omnes Raymūdi codices.

Hab. 6.

statim subiunxit: neq; per cælū, q̄a thronus Dei est: neq; per terrā, quia scabellū pedū ipsius est: neq; per Hierosolymam, q̄a ciuitas est regis magni; neq; per caput tuū quia non potes vnū capillū facere album, aut nigrū. ¶ Et q̄uis nō sit per creaturā ... iurādum: si tamen iuretur per creaturam, seruandū ... quidē, dūmodo sit licitum, quod iuratur: quia ... veritate, qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in eo, q̄ sedet super eū. ¶ Iacobus quoq; nō simpliciter ꝓhibet iuramentum, sed volūtatem iurandi, cum ait. Ante omnia fratres mei nolite [b] iurare: quoniā † ad iuramentū nō dēt quēquam spontanea voluntas inducere, sed necessitas [c] trahere importuna: & tunc potes sine culpa iurare: dummodo illos tres † comites [d] habeat iuramētum, de q̄bus ꝓpheta [e] ait: Et iurabunt [f] viuit dominus in veritate, [g] & iudicio [h] & iustitia. [i] Qđ autē Iacobus subdit: neq; ꝑ cęlum, neq; per terram, neque per † quodcumq; aliud iuramētum: iurare vetat ꝑ quālibet creaturam, quodcūq; sit illud: alioquin non dixisset Apostolus, † Homines per maiorem suum iurant, & omnis cōtrouersiæ [k] eorum, ad confirmationem finis est iuramentum, in quo patenter ostēdet per quē sit iurandum. cum ait, Homines per maiorem suum iurant, id est, per Deum. & cur sit iurandum, vt videlicet omnis cōtrouersiæ finis sit iuramētum; Angelus quoq; quem vidit in Apocalypsi Ioānes stantē sup mare, & sup terrā, leuauit manum suā ad cælū, & iurauit per viuētē in sæcula sæculorū. Christus ēt plus legit dixisse in Euāgelio, q̄ est, est: non, non: cum sæpissime dixerit, Amē [l] dico vobis quod ipse secundum Lucam exponens, cum præmisisset, Amē dico vobis, q̄a nemo Propheta acceptus est in patria sua: consequēnter adiunxit; In veritate dico vobis, quia multę viduę erant in diebus Helię in Israel. Apostolus quoq; iurabat cum diceret: Testis [m] est mihi Deus: & iterum, quotidie morior [n] per gloriam vestram fratres: quæ græca exēplaria manifestissimā iurationem esse ostēdunt. Si enim per se malū esset iurare, ꝑfecto Dominus nō iurasset: cū tn̄ in veteri testamento legat. q̄a iurabit Dominus, & non pænitebit eū. & rursum: Iurauit Dominus Dauid veritatem, (& † non frustrabitur eum) imò & p̄cepit in veteri testamento: Red de Deo † iuramenta tua.

¶ Quędam [o] enim prohibentur, quia per se mala sunt, ꝑ vt furtū, adulteriū, & huiusmodi; quę nō sunt aliquatenus faciēda: Quædam vero prohibentur ex causa, ¶ non quia per se mala sunt, sed quia si fiant frequenter, & multum, ex his mala sequūtur, [r] vt vinum ꝑ se malum nō est, & tamē ꝓhibet Apostolus †

l ¶ Amen.] id est, sine defectu, & est nota assertionis.

m ¶ Testis est mihi Deus.] in veteri testamento iurabatur sic: viuit Deus, viuit anima mea. sic iurauit viduæ, quę erat in Sarrepta Sydoniorū Heliæ ꝓphetæ. Tempore gratiæ in primitiua ecclesia iurabatur: testis est mihi Deus: Deum inuoco testē, 22. q. 1. si peccatum, & 22. dist. inst. sacrosancta Hodie iuratur per Deum, per Euangelia. 63. dist. tibi domino. & 1. q. vlt. c. vlt.

n ¶ Morior.] hoc habes 22. q. 1 non est.

o ¶ Quędam.] posset aliquis quærere ex quo licite iuratur, quare prohibuit dominus iuramētum? respōdet Papa: quædam, &c.

[Gl. seq. tractat de duplici simonia.]

p ¶ Mala sunt quædam 1 enim illicita sunt in suī natura, quædam ciuiliter, i. iure positiuo, uel cōsuetudinario, ff. de ver. sign. probrum. argu. ff. de adul. si adulterium. sic quædam sunt simoniaca ipso iure, scilicet q̄ in veteri testamēto erāt prohibita spiritualia, ... 1 q. studet, quædam sunt prohibita p cōstitutionē ecclesiæ, vt dare aliquid pro benedictionibus nubentium, pro baptismo, 2 pro ponendis prælatis in sede. De his habes plura exēpla, s. de simo. cum in ecclesiæ corpore. & c. sicut p ... & c. ad Apostolicā, & hoc est, quod dici cōsueuit: quædam sunt simoniaca, quia ꝓhibita: quædam sunt prohibita, q̄a simoniaca. & de hoc dīs de offi. del. ... parte.

q ¶ Ex causa 22. q. 1. ita ergo. C. si man ... ne pro... & vlt.

[Gl. seq. notat tria arg. ad primū alleg. duo contraria.]

r ¶ Sequuntur.] nota quod aliquid prohibetur nō q̄ ipsū sit malū, sed quia inde pōt seq. malū. arg. 21. dist.

Apocal. c. 10.

Luc. 4.

Rom. 1.

1 De materia & veritate huius gl. vide plene per Dñicum Sotū li. 9. de iust. & iu. q. 5. ar. 2.

† Hæc verba: & nō frustrabitur eū, desunt in oib. scriptis exemplaribus vno vetusto excepto.

Ps. 109.

Ps. 131.

† Domino.

† Ad Eph. c. 5.

2 In isto & p̄cedēti exemplo male dicit glo. in seq. bene. Certum est q̄ baptismꝰ est sacramētū, & benedictio nubentiū est sacræ rei signum; & sic p illa cōfertur & augetur grā Spiritus sācti, ergo ꝓhibitum, quia simoniacū. Io. And.

dist.denique,& 37.dist.ideo 11.q.3.nolite 2.41.distin. quisquis 2.q.7.præsumunt.24.q.3.Deus q ñ maledicit. Insti.vi bon.rap.§.sed nedum arg.contra,ff.qui & a q-bus manu.li.non si,l.vlt.& ff.de pact.si vnus, §. illud. Item arg.quod vno prohibito prohibentur omnia, per quæ peruenitur ad il lud,argu. inf. de cle. coniu. diuersis falla-cijs,& ff. de cõditio. insti. quæ sub conditione,§.si quis eo. & ff.de spons.oratio.ar gu.ff.de tuto.& cura tori.da.ab his. scire, & ff.de bo.lib.quæri tur, & sup.de procu-tuæ.Item argu.quod aliquo ꝓhibito omnia prohibentur,quę sequuntur ex illo, s. de constit. nam concupiscentiam. 1

Eccl.c.23.

1 Concor. text. in l. 2. ff.de iu. om. iu.cum vul. 1. ad Timo. c.5.

a ¶ Confirmatio.] sic falsitas est immutatio veritatis: in Authẽ.de instru.cau. & fi. circa principium. coll.6.

b ¶ Ex causa.] argu. ꝙ potius consideranda est causa facti quã ipsum factum. 15. q. 6.c.1.in fi.23.q.8. occidit, inf.de accus.cũ dilectus,& ff.de fur. l.verum,Vinc.

c ¶ Modico vino.] de consec.dist.5. sint tibi, ar.qđ licet habere curã corporis moderatam ad exercitiũ virtutũ argu.44.dist. multis: alias incipit, conuiuia,de pœn.di. 2.c.corporis, arg.mo dicum.

†Vide l.gñaliter,C. de epi.& cle. & l. si pr̃ C. de hæred.insti.

d ¶ Cessante causa.] propter quam excludendam, s. periuriũ, introductum est, ne iuretur.Si enim causa esset,propter quã habendam aliquid fieret,licet cessaret causa illa, non ideo cessaret id, quod factum est propter illam causam,2. 32. q.7. tantum,& q.1.dixit dñs,vel cessante causa odiosa, & contra ius cessat, & eius effectus dixit Vinc. verũ est circa alias personas : sed circa eandem personam non cessat. nisi priuilegium, uel concessio tendat ad noxam, & tunc expone verba illa , uerum est ab initio : sed si ex post facto incipit odium,non cessat effectus,i.prohibitio.arg.inf.de deci.suggestum.& 63.dis.c. quia sancta, §.verum,& ff de vul.subst.ex facto, & sic plana est glo. alias uerum est,& ita non rñdet expositioni.dic verum est circa alias personas, quæ non habent priuilegia, sed circa eandem personam,quæ habet priuilegium , non cessat priuilegium,i.non perditur,nisi priuilegium ipsum uel concessio tenderet ad noxam , vt dicunt tres prædicti, concord. n. rg. art d deci.c.suggestum 6.d. §.verum,De hoc omnia r intelligatur, dictum est, sup. de renun.post translationem,& 61.d.c.statuimus, §.his auctoritatib.V ldi... s... sa, i.cessant. periurio, cessat prohibitio,& i.stãte necessitate pro re uera,licita,& honesta, licite iuratur & hic est sensus huius literæ quantum ad hunc casum.

2 Idẽ in Spe. de le. §. vlt. ad fi. ver. in Summa.

ADDITIO. Vel dic, cessante causa, i. frequenti immoderata, & in cauta iuratione cessat periurium.

e ¶ Cessat effectus.] distingue, 3 aut est causa finalis, aut impulsiua: si finalis, tunc cessante causa, cessat effectus,v.g.prohibetur ne presbyteri gerant tutelas aliorum hac de causa , vt melius vacent diuinis officijs : & sic ista causa finalis est , vnde cessante causa cessat effectus: vnde si nõ vacent diuinis officijs , poterunt gerere tutelas , C.de episcop.& cler. authen. generaliter. Sed causa impulsiua cessante nõ cessat effectus,v.gra.propter Calfurniam fuit statutũ,ne mulieres essent aduocatrices,q.a Calfurnia posteriora dorsi sui ostendebat Iudici . Vnde Calfurnia fuit causa impulsiua ne mulieres aduocarẽt: vnde ea mortua mulieres non aduocabunt,hoc tñ habet in ff.de postu.l.j.

3 Hæc glo. nõ reperitur in antiq.exẽplarib. & parũ hẽt eruditionis.

dicens . Nolite inebriari vino , in quo est luxuria : quoniam ex frequenti, & immoderata vini potatione, luxuria generatur. Sic & iuramentum per se quidem malum non est, cum sit confirmatio[a] veritatis: sed tamen prohibetur ex causa, [b] quoniam ex frequenti & incauta iuratione,periurium sæpe contingit;sicut in ecclesiastico legitur : Vir multum iurans replebitur iniquitate, & non discedet a domo eius plaga.Quemadmodum ergo Paulus indulsit ꝓpter necessitatẽ discipulo suo Timotheo , vt utatur modico [c] vino propter stomachum,& frequentes infirmitates : sic profecto cum necessitas exigit,pro re vera,licita,& honesta,potest secure iurari , quia cessante[d] causa,cessat effectus.[e]† ¶ Licet ergo debeatis esse viri perfecti,vt quantum potestis iuramenti vinculum euitetis : volentes tamen indemnitati vestri monasterij prouidere,ne propter defectum testium , sui iuris sustineat læsionem : præsenti vobis pagina indulgemus,[f] quatenus vos , & monasterij vestri conuersi possitis in causis eiusdem deficientibus alijs testibus) pro ipso perhibere testimonium veritati.

¶ Idem Episcopo Ameliẽñ.

¶ Iuramentum contra vtilitatem ecclesiasticam præstitum non tenet.

CAP. XXVII.

SIcut † nostris est auribus intimatum Ecclesia Tudertina vacante, ipsius canonici , & episcopus cum eis , dum esset in minoribus ordinibus constitutus , iuramenta quædam in damnum Episcopalis iuris fecerunt,priusquam de Pontificis electione tractatus aliqs haberetur, & infra . Pro iuratione incauta [g] imponi

f ¶ Indulgemus.] id est,indultũ esse oñdimus iam olim,4. 14. q.2.super prudentia, & sup.de testi.tuis.

† Cap.3.tit. de constitu. in 3.cõp. Et ꝓ expositione tex.& gl. vide p̃ alijs Guid. Papæ hic.

ij S Icut nostris.] Diuiditur in tres par. In prima ponit iuramentũ temerariũ. In secunda punit iurantẽ: ibi , Pro iuratione. In tertia committit inquirenda & retractãda: ibi, Quia.Abb.

4 Sim.de ꝓcu.q.a in causis. Io. And.

CASVS. Vacante ecclesia Tudertina, canonici antequam tractatus aliquis haberetur de pastoris electione,quædam iura in damnum episcopalis iuris fecerũt: postmodum vnus ex illis electus extitit in episcopum,& consecratus: episcopus ipse vidẽs, quod ex hoc reditus episcopales diminuebantur: quæsiuit a Papa,vtrum iuramenta illa essent seruanda?Papa considerans,quod iuramentum non fuit institutum, vt iniquitatis uinculum esset, & iuramenta, quæ contra utilitatem ecclesiasticam attentantur, non iuramenta,sed periuria dicuntur, pro iuratione incauta, fecit ei pænitentiam imponi , mandans Episcopo Amelieneñ. quatenus de canonicis illis super præmissis veritatem inquirat.& si ita esse inuenerit, in statum pristinum reducat, quicquid in damnum episcopalis iuris datum esse repererit . Nota , quod iuramentum in damnum Ecclesiæ datum non est seruandum , nec obligat , sed potius periurium dicitur , & de hoc debet pænitentia imponi.

[Gl.seq.not.ꝙ existens in mortali. &c.alleg.duo iura.& inducit tria similia.& his nt refert tria iura,quę alleg.in cotrarium.& ill s respondet.]

g ¶ Incauta ,]sic patet, quod aliquis in mortali peccato existens si promotus fuerit,non remouetur, sup.de tempo.ordi.ex parte & so d ft.qui... & episcopus qui committit mortale peccatum , non remouetur,vt qui sine causa vult renunciare,supra de renuncia. nisi. &

& est contra illud 81.dist.quicunq; 1 & c.pce.& 24.d. c.ult.& 50.d.ex pęnitentib.& sic hmōi temeraria iuramenta non repellunt a promotione, nec a testimonio, sup.de testib.intimauit.& c.constitutis.& sup.de testibus.cog.cap. ult. Vel dic, quod potius consulitur ecclesiæ quam personæ, sup.de ord.cog. cum dilectus.Itē in mortali peccato existens admittit ad accusandum,5.q.1.quidā. & hoc fuit ad declarandā innocentiā illius infamati per libellū occulte proiectū. sed isti sic promoti non remouentur: quia hmōi crimina leuia sunt, quæ non deijciunt ordinatos. 68. dist.ca. 1.pro quibus imponitur solummodo pęnitentia saltem unius anni, 22.q.4. qui sacramento.Quæ autem crimina inducant depositionem, & quę non, notatum inuenies, sup.de tempo.ord.ex tenore. & c.ult.& 15.q.ulti. in summa.

1 Et uide ꝙ dixi de elec. auditis, sup vlti.uers.sed qd si.Io.An.

† al.Quia vero.

† In qbusdā antiqs ita, & si ea inueneris esse uera, q̄ in dānum epālis iuris reperis taliter attētata, in statū, &c.

a ¶ In damnum.] & sic patet, qđ uacante ecclesia canonici nihil pn̄t disponere de rebus epātus in ipsi⁹ prȩiudicium, 12.q.1. si qua de rebus, & j. ne se.ua. p totū. nec reditus epāles possunt diminuere, j.de reb. ecc.nō alie.ut s̄. imo nec eps ipse, ut ibi dr̄: unde quicqd factum fuit in præiudicium episcopatus, totum debet in statum pristinum reuocari.

[Glo.seq.reci.per quæstionem.]

fecimus episcopo pænitētiam congruentem, & infra.

¶Quia † non iuramenta, sed periuria potius sūt dicenda, quæ contra vtilitatem ecclesiasticā attentantur: Mandamus quatenus ab ipsis canonicis inquiras super præmissis diligentius veritatem, & † si ea inueneris esse vera, qđ in damnum [a] episcopalis iuris repereris taliter attentatum, in statum debitum appellatione remota reducas.[b]

¶ Idem.

¶ Iuramentum præstitum super actu a lege infirmato principaliter fauore iurantis, licet secundario in fauorem publicum, necessario est obseruandum si non vi, nec dolo fuit præstitum, & in alterius præiudicium principaliter nō redūdat.h.d. multum singulariter considerata medulla capituli.

CAP. XXVIII.

CVm† contingat interdum, quod constante matrimonio, mulieres alienationibus super reb. dotalibus, & donationib. propter nuptias consentiant, ne vlterius cōtraueniant, proprio sacramento firmando, ac soluto processu temporis, matrimonio, contrauenire nitantur, vtrum hoc eis liceat, a nobis tua fraternitas quæsiuit.

¶Nos autem fraternitati tuæ taliter respōdemus, quod & si mulierum consensus in talibus nō videatur obligatorius secundū legitimas sanctiones [c] ne tali tamen prætextu, viam contingat periurijs aperiri, mulieres ipsæ seruare debent [d] huiusmodi iuramentum factū in præiudicium alterius non tenet.

† Cap.1.eo. tit.in 4.cōp. & de intellectu uide Couar.in c.Raynu. §. 10. de testamēt. & Matth.de Afli.deci.322.

c ¶ Sanctiones.] ut ff.de fun.dot.l. Iulian⁹ quæ phibet alienationem fundi dot.& C.ad Vel.auth.siue a me.

[Glo.seq.miscet.plura ꝯria, & tripliciter soluit: respōdens ad contraria, & inducens huic simile.]

d ¶ Debent.] contra id qđ hic dicit, signātur multa ꝯria: quia regula utriusq; iuris dicit, qđ ꝯ ll. fit pro infecto habendū est, 10.d.uides.nec iurm̄ ualet contra hoc factum, sup.de fo.compe.si diligenti. & C. de legi. nō dubium, & ubi principale nō tenet, nec accessoriū, sup.de fi.instr.iter dilectos. cum suis concord. Item cum talis ꝯtractus sit a iure dānatus ff.de fun.dot. l.lex Iuli.& c.ad Velle.auth. siue a me. qualiter iuramētum præstet robur contractui, cum iuramentū non sit uinculum iniquitatis, 22.q.4.inter cetera, & sup. e.quanto? Nec enim illud sufficit, ꝙ sine interitu salutis æternæ possit seruari: quia illud fallit in temerarijs iuramētis, sup.e.ex litteris, & fallit qñque, licet non sit temerarium, sup.eo.quēadmodū, & c. Quintauallis.Itē ubi quis iurat se soluturū pecuniā spe futurę nuinerationis, p̄t uęnire ꝯ iuramentū, si ei non soluatur, & tn̄ potest seruari sine interitu animæ, C.de non nu.pe.indubitati. Sed illud habet tacitam conditionem si pecunia fuerit ei numerata. Item si iurat illud, quod sit turpe, vel contrarium legi, iurm̄ est nullus momenti, ff. de leg.1.si quis inquilinos in fi. Item vbi per iuramentum indicitur alicui perpetua uiduitas, istud non tenetur seruare, ff.de iure pat.adigere. Ad hoc dicas, ꝙ lex considerauit quid sit vtile corpori, & honestum. Nam expedit mulierib.saluas habere dotes suas, vt inueniant aliquos, quibus nubere possint, ff.so.mat.l.1.Sed canon considerat vtilitatem animæ. 3 Vel dic, ꝙ tunc præiudicat ei mulieri iuramentum, quando aliunde potest consuli mulieri ut dicitur in Auth.siue a me.Ioan.ita soluit has contrarietates. Aliter potest dici, ꝙ siue mulier possit consulere aliunde sibi, siue non, potest venire contra iuramentum sponte præstitum, & sine dolo, uel metu. Et licet contractus talis non uideatur obligatorius, quantum est de sui natura: tamen sine aliqua turpitudine potest seruari iuramentum super eo præstitum: unde hic consideramus potius accessorium, quam principale propter periculum animæ, ut hic dicitur, sicut alias obligatio non tenet, tamen iuramentum super hoc præstitum debet seruari, sup.eo.debitores. Præterea phibitio huiusmodi alienationis fundi dotalis non est perpetua: quia si secundo post biennium consentiat mulier, bene tenet. in authen. prædicta.siue a me: unde multo fortius iuramentum potest confirmare, quòd prius non ualebat, ut quasi pro consensu secundo habeatur,

3 Quæ prȩferenda, est corpori, C. đ sac.sanct.eccl. sancim⁹, 12.q.1. præcepimus, sec. Host.Io.An.

b ¶ Reducas.] imò & ipse idem Tudertinus eps posset reuocare.2. 12.q.2.non liceat, & 35.q.9.quod quis cōmisit, & si consensit tanquam canonicus, potest postea tāquam episcopus reuocare, quia quasi ante aditā hæreditatem consensit, arg.ff. quorum l. 1. §. quod ait prætor.nam quædam facit aliquis tanquā alius, sup.de ele. ꝙ sicut, & c.cum inter canonicos. & ff.de ado. si pater. §.qui duos.ff.eo.si consul.

2 Hoc uerū si intuitu dignitatis uult uenire cōtra iurm̄, secus intuitu suæ personæ, qa tunc necessaria est superioris licētia argu. de ele. uenerabil ē s̄m Tancr.& & Vin.Ioan. Andr.

CVm contingat.] Non auditur mulier ꝯ alienationem rei dotalis, cui sponte consensit. & nō cōtrauenire iurauit. Ita cōiter summatur. In prima parte ponit cōsultatio. In secunda rn̄sio: ibi, Nos autem. Abbas.

CASVS. Aliqs alienauit res dotales, & alias quas donauerat uxori pp nuptias, pn̄te vxore, & cōsentiente alienationi, & ne uxor alterius contra alienationē ueniat firmauerat proprio iuro, ꝙ contra alienationem nō ueniret, postmodū mr̄imonio soluto nititur venire in cōtrariū: Consultus Papa rn̄det, ꝙ licet consensus mulierum non videatur in talibus obligatorius s̄m leges: tn̄ debet mulier seruare hmōi iuramentum, nec tali p̄textu uiam cōtingat periurijs aperiri, & hoc est uerum, si iurm̄ tale sine vi, & dolo sponte pręstitum fuit, cum in præiudicium alterius non redundet, nec obseruatū vergat in dispendium salutis æternæ. Not. ꝙ iuramentum præualet legi. Item iuramentum semper seruandum est, e x quo sine periculo animæ seruari potest. Item

iuramenta, sine vi, [a] & dolo sponte præstita, cum in alterius præiudicium [b] nõ redundet, nec obseruata vergant in dispendium salutis æternæ.

¶ Idem.

Mouens bellum iniustũ, cõpellitur restituere, quæ per violentiam occupauit, & eos absoluere, a quib. indebite iuramenta extorsit. h.d. vsq; ad ver. iuramentum.

CAP. XXIX.

iij SIcut †: infra. ¶ Si cõstiterit, quod prędictus H. iniuste [c] bellũ mouerit cõtra I. ipsum H. inducere studeatis, vt vniuersa per huiusmodi violẽtiam occupata, restituat [d] conquerenti, eum a præstito sibi iuramento prorsus absoluentes. Quod si acquiescere noluerit, ipsum ad hoc (si pręmissa veritate nitantur) cogatis per sententiam excommunicationis, terram eius interdicti sententiæ supponentes.

Non adstringitur, quis iuramento ad implẽdum, qđ iurauit, si ab alia parte nõ impletur, cuius respectu p̃stitum est iuramentũ. h.d.

¶ Iurm̃ autẽ quod I. se asserit præstitisse, si de assensu factũ est vtriusque, eũ non ligat, [e] qui præstitit, dũ ille cui pręstitũ fuerat, seruare negligit quod promisit.

¶ Idẽ in Concilio gñali. †

Clerici non habentes tẽporalia a laicis, non tenentur eis præstare iuramenta fidelitatis.

CAP. XXX.

NImis de iure diuino quidam laici vsurpare nituntur, cum viros ecclesiasticos nihil tẽporale [f] obtinentes ab eis, ad præstandum sibi fidelitatis [g] iuramenta compellunt.

¶ Quia vero sm̃ Apostolum seruus suo [h] dño stat aut cadit, sacri auctoritate concilij prohibemus, ne tales clerici personis secularibus præstare cogantur huiusmodi iuramenta. †

¶ Hono. iij. A. & C. canonicis Antiochenis.

Qui iurat non esse cõtra aliquẽ potest in causis proprijs, & Ecclesiæ suæ esse contra eum. h.d. secundum intellectum glossæ.

CAP. XXXI.

PEtitio † vestra nobis exhibita continebat, quod Ecclesia Antiochena vacante princeps An-

---

beat. Et illa ɔ̃ria superius inducta, intelligunt̃ de illis quę perpetuam habent causam prohibitionis, & in sua natura turpia sunt, vt patet ex contrarijs, vnde si iurm̃ ibi interueniat: non tenet, cum non possit seruari sine interitu animæ. Simile huic habes, inf. de pigno. significante. ibi dr̃, quod pactum legis cõmissoriæ in pignorib. non tenet, quod est verũ, C. de pact. pigno. l. 2. & 3. & tñ si iurm̃ interueniat sup pacto tenet, nec audit̃ volens venire ɔ̃. vt colligitur in decr. prædicta significante, arg. a ɔ̃rio sensu, sic intelligas istam, & illam.

a ¶ Sine vi.] arg. q iuramentum metu, vel vi præstitum non est seruandum. Quod id iuris sit dixi s̃. qđ metus cã. abbas. & de hoc dĩ 15. q. 6. auctoritatem. & sup. eod. peruenit.

b ¶ Præiudicium.] s. creditorũ, vel filiorũ. 1 Arg. a ɔ̃rio sensu, ɔ̃. c. venientes. Ber.

iij SIcut: & infra.] Fides 2 & iurata seruãda nõ est ei, qui fidẽ frangit h.d. & sunt duæ partes: Secunda ibi iurm̃ aũt: Et pone sic casum litteralem. Quidã Henricus iniuste mouit bellum ɔ̃ quendam Ioãnem, in quo multa eius bona per violentiã occupauit, ac eũ captum forte ad iurãdum induxit, vt bona sic occupata non repeteret: Vel sm̃ aliũ intellectu relaxauit eum iurõ de redeundo ad vincula, & hoc fuit primum iurm̃, de quo textus in principio loquit̃: deinde ũm p̃stitit aliud iurm̃, de quo in fine litteræ. & non apparet s p quo. Sed forte secundũ Host. iste Io. promisit Henrico centum libras si ipse eum non offenderet, & ille licet promiserit, & iurauerit forte non offendere dictum Io. nihilominus eum offendit quibus peractis iste Ioannes fuit cõquestus Papæ petẽs super omnib. de opportuno remedio sibi prouideri Papa commisit cãm quibusdam, quibus mandat vt super facto iuramenti, vt habetur in littera in principio, et sm̃ secundũ respondet quid iuris, vt in versiculo in fin: & sic clara est littera, Abb. Siculus. Not. q ea quæ usurpantur in bello iniusto, sunt restituenda: ergo a contrario sensu, si bellum sit iustũ possunt licite retineri. Item fides nõ est illi seruanda, qui fidem non seruat, quod etiam intelligitur iuramento.

c ¶ Iniuste. & ideo salt in indirecte ratione peccati spectat hoc ad iudicium Ecclesię. sup. de iud. nouit.

ADDITIO. Quid sit iustum bellum, habes 23. q. 1. summa.

d ¶ Restituat.] quia iniustum erat bellum: sed si iustum fuisset bellum, statim res sic occupatæ essent suæ, 23. q. 5. dicat.

[Gl. seq. signat contrariũ, & soluit, obscure tamen.]

e ¶ Non ligat.] quia non seruanti fidem, fides nõ est seruãda, simile, s̃. e. peruenit & c. quemadmodũ, qa illa cõditio subintelligenda est in hoc iurõ, vt notat̃ in ca. quẽadmodũ. Argu. ɔ̃ 33. q. 5. q Deo. 3 sed illud nõ tangit hoc.

NImis.] Primo ponit factũ repræhẽsibile, cui secundo prouidet. ibi, Quia. Abb. Sicul.

CASVS. Clerici iurm̃ fidelitatis laicis p̃stare non debent, cum nihil tpale teneãt ab eis, quia seruus suo dño stat aut cadit.

f Tpale.] si tpalia possident̃ a laicis, in his sunt minores illis. s̃. de ma & obe. solitæ, & 18. dis. si ep̃s. Ber.

g ¶ Fidelitatis.] imo nec clericis hoc iurm̃ p̃standum est. j̃. de simo. ex diligẽti, & j̃. de re iud. c. vlt. & s̃. eo. tit. nullus, nisi in casibus notatis ibi.

h ¶ Seruus suo.] vt 2. q. 1. multi, ad fi. si seruus stat suo dño, remunerãdus est ab ipso: si cadit, puniẽdus, q.d. si steterit, remunerabit̃ si ceciderit, iudicabit̃ a dño suo. Et sic est arg. q laici 4 nullam hñt iurisdictionem in clericos nec etiam per cõsensum clericorum, sup. de fo. comp. si diligẽti, & ca p. significasti, vbi de hoc Ber.

PEtitio.] Habito respectu ad gl. In hoc c. sic summatur. Qui timenti cõspirationem iurat de non essendo contra eũ potest (tali iuramento non obstante) in proprijs, & ecclesiæ suæ causis stare contra eum. Communis diuisio. Secunda ibi, interpretatione. Abb.

CASVS. Antiochena Ecclesia vacante, princeps Antiochenus timens conspirationes fieri contra ipsum iurm̃ extorsit a canonicis Antiochenis, quod non essent de cetero cõtra ipsum: canonici habebãt causas cõmodũ contra ipsum pro Ecclesia Antiochena, et & proprias: quęsiuerunt a domino Papa qualiter super hoc sibi & Ecclesię prouiderent propter iuramentum prædictum? Papa interpretatus fuit per prædictum iuramentum canonicos illos nõ teneri huiusmodi iuramento, quo minus libere stare possit ɔ̃ ipsum principem, pro defendendis iuribus, & honoribus Ecclesiæ suæ, & proprijs, suos coercendo a machinatione solummodo, per quam ipse

---

† Cap. 2. eo. tit. in 4. cõp. Et de materia huius decretalis, qñ videlicet bellum dicatur iustum, uel iniustum, ui de B. Thom. 2. 2. q. 40. ar. 1. Frã. Victoriam in relectione de iure belli. & Alfonsũ Castrum lib. 2. de iusta hæret. punitio. cap. 14.

1 Intelligas directe, nam alias in d. recte bene posset esse præiudicium filiorum, qui alias successissent in re illa si non fuisset alienata: sed uide c. uenientes i. p. c. ubi de hoc.

2 De materia tacta a gl. de fide seruanda non frangenti fidem, uide Abb. & Fely. in c. peruenit 2. de iureiu & Sylue. in sũma, uerbo, iurm̃, 4. §. 13.

† Lateran. sub Inn. III. ca. 43. & c. 3. eo. tit. in 4. compi.

3 Et 11. q. 3. inter uerba. in fi. secũdũ Vinc. Io. An.

Ad Rom. 14.

† Iuramentum.

† Ad intellectũ huius c. no. quæ cõditiones intelligantur in iurõ, de qb. Aretin. in §. æque. Instit. de excep. Ias. in l. si conuenerit. ff. de iurisd. omn. iud.

4 De hoc articulo uide plene p Frã. Victoriã in prima relectione de potestare Ecclesiæ, q. ult.

ipse princeps deberet incurrere læsionem personæ, vel amissionem sui principatus. Not. ꝙ licet iuret, vel promittat aliquis alicui, ꝙ non erit contra ipsum, tamen non tenetur ei contra se, vel contra Ecclesiam suam, vel contra communitatem suam quia iuramentum non extenditur ad hunc casum: quia cõtra se nemo tenetur, vel cõtra Ecclesiam suam. Item ad conspiratioonem principis adstringuntur.

[Gl. seq. not. contra iuramentum extortum, &c. inducit duo similia de confessione, & cõsensu: tenet contrarium, distinguendo tamẽ, & arg. iuramentum valere pro parte tantum.

¶ In vno vetusto ita. Hoc aũt interpretatione, &c.

a ¶ Extorsit.] iuramentum per dolum siue metum extortũ, cum de hoc constiterit, nõ est seruandũ, sup eo. cum cõtingat, in fi. & sic confessio ex metu, 15. q. 6. c. 1. & 31. q. 2. Lotharius. sic & consensus taliter extortus non valet, ĩ. de priuil. cum olim. Sed vĩ, quod iuramentum in eo, ꝙ non tangit negotia Ecclesiæ, vel etiã propria, sit seruandum, licet sit extortum, cũ possit seruari sine interitu animæ, sup. c. si vero, c. ad nostram 2. & c. cum contingat, & 22. q. 4. si aliquid, & ita per tale iuramentum tenentur, quod nullam conspirationem, vel aliquod aliud, quod sit contra statum principis procurabunt: & ad hoc alias de honestate tenerentur etiam sine iuramento, & ita seruare tenentur iuramentum illud quantum ad hanc partem iuramenti, licet fuisset extortum. Et sic est arg. quod pro parte tenet iuramentum, & pro parte non. & sim. sup. de maior. & obed di-lecti. & 22. q. 4. inter cetera. Sic & factum alicuius pro parte valet, pro parte non. ĩ. de præbendis. dilectus, similem declinationem habes supra eodem, quanto.

† Specialibus legit in oĩbus, scriptis, licet in aliquot vulgatis mendose legatur; spiritualibus.

tiochenus timens conspirationes aliquas fieri contra eum, a vobis iuramentum extorsit,[a] quod cõtra ipsum de cetero non essetis: & infra.

¶ Interpretatione † congrua declaramus,[b] vos iuramento huiusmodi non teneri, quin pro iu ibus & honoribus ipsius Ecclesiæ, ac etiam specialib.[c] † vestris legitime defendendis, contra ipsum principem stare libere valeatis: coercendo vos a machinatione duntaxat, per quam idem princeps deberet læsionem personæ, vel sui amissionem incurrere principatus.

¶ Idem archidiacono, & magistro G. canonico Tullen.

b ¶ Declaramus.] Declaratio iuramenti siue interpretatio cum de ipso dubitatur, pertinet ad Papam, sup. eo. quanto, sic inf. de eccl. ædi. c. vlt. sup. de elect. venerabilem, ad finem. Sic & in omni sacramento intelligitur excepta auctoritas Papæ, & sup. eo. veniẽtes. & sup. de rescrip. constitutus. Similiter & Imperatores, ff. ad munici. Imperatores, & in const. de feud. §. vlt. & idem cum dubitatur vtrum sit licitum, vel illicitum, sup. de ele. venerabilem.

c ¶ Specialibus.] & no. ꝙ licet quis aperte teneatur alicui per sacramentum, tamen contra se non tenetur, vel contra Ecclesiam suam, vel etiam contra cõmunitatem suam, vt hic patet aperte, arg. sup. de postul. c. vlt. in fi. nam & in generali sermone persona loquens intelligitur excepta, vt hic, & ff. de sena. l. 1. §. 1. & ff. loc. l. qui insulã, §. vlt. & C. de solu. inquisitio. C. de consti. pecu. Auth. sed ita, & ff. de cõd. & demon. qui hæredi. §. Plautius. Et est argum. quod si promisi tibi dare turrem meam, vel castrum contra omnem hominem, non tamen teneor dare contra me. Nam nemo tenetur alium plus diligere, quam seipsum quia ordinaria charitas a seipso incipit. 23. q. 5. si non licet, & primo debet facere sibi eleemosynam, deinde proximo. de pen. dist. 5. sane cauendum. Argum. contra, ff. de pact. cum in eo esset, & ff. si ser. vendicetur. altius, & ff. de neg. gest. si pupillus. §. vlt. in Auth. vt diffe. iud. §. si vero refutauerit, coll. 9. ff. de pig. Paulus, §. vlt. 1. & ĩ. de nat. ex libe. ventre c. vnico. contraria ista specialia sunt Ber.

1 Si seruus consentiẽte dño obligat oĩa ipsius bona, ẽt ipse seruus obligatus est. Ioan. And.

¶ Cum agitur de vsuris potest iudex in qualibet parte litis ex officio suo, deficiẽtibus probationibus, exigere a partibus iuramentum de veritate dicenda, & eadẽ ratione idẽ in qualibet causa, in qua imminet peccatum secundum Panor.

CAP. XXXII.

EX † litteris vestris accepimus, quod super causa vsurarum, vobis pro G. contra E. ab Apostolica sede commissa, non potuit per testes ab ipsius G. parte productos, de sortis quantitate liquere, licet de obligatione pignoris constitisset: vnde expedire videtis, quod exigatur de dicẽda veritate[d] a par-

Ex litteris.] Si iudex in principio causæ iuramentũ de veritate a partib. non exigit, in processu illud exigere poterit. Sic communiter summatur, sed hoc summarium licet sit verum in se, non tamẽ colligiĩ ex littera, in qua non põderatur, ꝙ a principio non fuerat exactum. Secundo modo secundum alium intellectum summatur sic: Cum agitur de vsuris, & probationes deficiunt, si fama est pro petente, in supplementum probationis exigitur iuramentum. Hæc lectura est notabilis, & potest esse vera ĩ se, sed nõ congruit huic litteræ, quæ non loquitur de iuramento litis decisiuo, sed de veritate dicenda: quę inter se multum differunt. In prima parte ponitur consultatio. In secunda responsio mandatum continens: ibi, Ne igitur.

† Vide præ alijs Guidonẽ Papęhic. adde B. Th. 2. 2. q. 78. ar. 3.

CASVS. Quidam nomine G. impetrauit per litteras restitutionem vsurarum contra E. archidia. & magistrũ canonicum Tullen. iudices lite contestata receperunt testes productos ab ipso G. impetrante, per quos testes non potuit constare de quantite sortis siue principalis, sed de obligatione pignoris bene constitit. & per famam quasi notorium habebatur, quod ex quadã terra, quæ ipsi est obligata, sortem suam & amplius deduxisset, vnde videbatur iudicibus, vt iuramentum de veritate dicenda exigatur a partibus, vt per iuramentum constaret de sorte: significauerunt hoc domino Papæ: mandat Papa ne ex defectu huiusmodi iuramenti succumbat iustitia, & sic veritas occultetur, quatenus compellãt partes per cen. eccle. ad pręstãdum huiusmodi iuramentum. Nota in causa vsurarum iuramentum de veritate dicenda præstandum esse: sicut in spiritualibus causis, & ad hoc partes compelli debent.

[Glossa seq. ponit duas differentias iuramenti de veritate ad iurm de calumnia, & per quem pręstentur.]

d ¶ Veritate.] iuramentum istud de dicenda veritate præstatur solummodo in spiritualibus causis, sic supra de elect. dudum 2. iuramentum enim de calumnia in talibus non præstatur, supra de iuramen. calum. litteras. requiritur etiam a Prælato Ecclesiæ de consuetudine, præcipue cum de facto suo agitur: alias non videtur, quod Prælatus sit interrogandus, de hoc dixi supra de elect. dudum 2. & per istud iuramentum respondetur tantum de eo, quod scit. Vnde debet simpliciter respondere, scio, vel nescio. Sed per iuramentum de calumnia respondetur de eo, quod credit, vel existimat. C. de iura. calum l. secunda. Hoc iuramentum de veritate dicenda

præstat

præstat hodie prælatus in causa Ecclesiæ in animam suam, & capituli sui in spiritualibus causis, vt habetur in quadam decretali : extra compilationem, quæ incipit, præsentium, &c.

a ¶ Ex fama. & ita patet, ꝙ qualitercumq; aliquid sit diuulgatum per famam, seu quasi notorium, non sufficit ad probationẽ. 4.q.3.c. si testes, §. item fit sæpe, sed cum alijs adminiculis sufficit, s. de test. & attestat. ꝓterea. tamẽ sola fama sufficit ad matrimonium impediendum ĩ. de cõsan. & affin. sup eo. & inf. de spõ. cum in tua.

b ¶ Amplius.] omne quod percipitur de reb⁹ titulo pignoris obligatis, totum dẽt cõputari in sortẽ, & quod superest, debet restitui, ĩ. de pig. cũ cõtra, & ĩ. de vsu. ca. 1. & 2. deductis primo expensis, ut ibi dĩcitur, quia fructus tãtum intelligunẽ deductis expensis, C. de fruc. & lit. expen. l. 1. & ff. sol. mat. fruct⁹. quia nullus casus potest interuenire, qui hoc genus deductionis impediat, ff. fam. ercisc. fundus quin imo fructus percepti ipso iure pignus liberant, C. de distr. pig. l. 1. & quicquid percipitur ex pignore, cõputatur in sortẽ, C. đ pig. ac. l. j. & 2. & inf. de pign. significante.

† Coloss. in omnibus.

† De intellectu, uide Oldra. cõsi. 94. & 95. Ferdinandum Vasquiũ lib. 1. de suce. creatione. §. 18. & Couarr. in c. q̃uis in 2. par. relectio. §. 2. pact. l. 6. Vide B. Th. 2. 2. q. 70. ar. 1. & ibi. Cai.

tibus iuramẽtum, cum ex fama,[a] quasi notorium habeatur præfatũ E. ex quadã terra ipsius G. sibi titulo pignoris obligata, sortẽ & amplius[b] percepisse.

¶ Ne igitur ex huiusmodi iuramenti defectu, iustitia (occultata veritate[c]) succũbat: Mandamus, quatenus partes ad præstandum huiusmodi iurm̃ per censurã ecclesiasticã appellatione remota cogatis.

¶ Idem Collossẽ. † archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ Si positus in dignitate alienat bona dignitatis, non valet alienatio, & ipsemet reuocare debet, non obstante iuramento de nõ reuocãdo: maxime si prius iurat non alienare, h. d. secundum verum intellectum. Panor.

CAP. XXXIIII.

INtellecto † iam dudum quod charissimus in Christo filius noster Hungariæ rex illustris, alienationes quasdam fecerit in præiudicium regni[d] sui, & contra regis honorem. Nos eidem regi dirigimus scripta nostra, vt alienationes prædictas, non obstante iuramento, si quod fecit de non reuocandis eisdẽ, studeat reuocare. † Quia cum teneatur, & in sua coronatione iurauerit, iura regni sui & honorem coronæ illibata seruare, illicitum profecto fuit, si præstitit de non reuocandis alienationibus huiusmodi iuramentum: & propterea penitus non seruandum.[e]

† Vide text. in l. prohibere, §. qđ plane, & ibi Bar. ff. quod ui aut clam.

¶ Gregorius IX. Episcopo Cœnomaneñ.

¶ Si mulier iurauit alquem esse suum maritum, & succubuit, quia aliter non probauit, non datur, nec denegatur ei licentia cum alio contrahendi.

rat non contrauenire. Sic communiter summatur. Sed hæc summatio nimis restringit litteram, quæ fundat se non solum super iuramento, sed etiam super iure debito. Ponit primo factum corrigendum. Secundo corrigi mandat. ibi. Nos, submittens causam mandati: ibi. Quia Abb. Siculus.

CASVS. Rex Hungariæ fecit quasdam alienationes in præiudicium regni sui, & contra honorem regis interposito iuramento de ipsis nõ reuocandis: significatum fuit hoc domino Papæ, vnde scribit archiepiscopo Collossen. & ei⁹ suffraganeis, & eidem regi super hoc, vt alienationes prædictas studeat reuocare, non obstante iuramẽto illo: quia in coronatione sua iurauit iura regni sui & honorem illibata seruare: vnde illicitum fuit iuramentum, si quod præstitit, de non reuocandis huiusmodi alienationibus, & ideo non seruandũ, & priori iuramento licite præstito obediendum.

[Gl. seq. dat simile quod fortificat. Secundo ponit duplicem causam, quare iuramentum non obligat.]

[Glo. seq. ponit quatuor causas huius iuramenti.]

c ¶ Occultata veritate.] hæc 1 causa quare hoc iuramẽtum exigitur, ut scilicet ueritas reueletur timore iuramenti. sic ex eadem causa testes compelluntur, qui alias non compellerẽtur, 14. quæst. 2. quamquam, & sup. de test. eo. c. vlt. per totum, & quia mortale peccatum est occultare ueritatem, 11. q. 3. quisquis, & ĩ. de crim. fal. c. 1. & quia causa vsurarum est quasi spiritualis: cũ sit ecclesiastica, iuramentum de ueritate dicenda exigitur, & non de calumnia, Nec colligitur hic, ꝙ iuramentum de calumnia hic præstitum fuisset, vt quidam dicunt, si tamen de calumnia & veritate simul iuraretur, non crederem esse peccatum, tam in ciuili, q̃ in spirituali, nec offenderetur ordo iuris, imo utile esset, & si hic iuratũ fuisset de calumnia superfluum non esset iuramentum postea de ueritate præstitum: quia ad diuersa referunẽ, quia æque præiudicat confessio de credulitate, sicut de ueritate. Dubitatio huius iuramenti fuit forte, quia non fuit præstitum debito tempore, scilicet statim post litis contest. sicut iuramentum de calumnia præstatur, vnde quæsitum fuit, an postea debeat præstari & sic patet, ꝙ tunc potest præstari iuramentum de ueritate, siue de calumnia, antequam sit in causa conclusum, nec est de substantia ordinis iudicarij quod statim lite conte. præstetur, Ber.

INtellecto iamdudum.] Si is, qui præest iurauit alienare, non ualet alienatio, quã postea fecit, etiã si iu-

d ¶ Regni sui.] sic & episcopi iurant. in sua cõsecratione, ꝙ iura sui episcopatus non alienabunt, inf. de eccl. ędi. cap. ult. & inf. de re. eccle. non alie. vt super, & quod de nouo non infeudabunt, inf. de feu. cap. 2. imo & si suspectus esset de dilapidatione, debet cautionem præstare, 28. dist. de Siracusanæ. Sic ergo patet, quod iuramentum istius regis in coronatione sua licitum, & honestum fuit: ergo secundum in contrarium præstitum fuit illicitum, supra eodem: tua 2 quia contra canonica statuta fuit præstitum, & ideo non seruandum: sic supra de foro competen. si diligenti, & supra eodem: eam te. quia si unũ cõtrariorum est bonum reliquum est malum 28. q. 1. sciendum, & 32. dist. hospitiolum. quandoque tamen vtrumque contrariorum bonum est, ut nubere & con nubere, 28. q. 1. sic enim neque. ultra unã columnam. huiusmodi enim iuramenta, quæ fiunt in damnum suæ dignitatis, non iuramenta, sed periuria siue temeraria sunt censenda, sup. eod. sicut nostris 2. Vnde ille, cui præstitit, sua auctoritate potest uenire contra, & reuocare male alienata, 3 ut ibi dictum est, imo tenetur ad hoc ex iuramento prius præstito, & ex officio sibi commisso, 35. quęstione nona, quod quis commisit, & sic est argumen. quod iuramentum factum per metum super rebus ecclesiæ non repetendis, non obligat, supra eod. peruenit 1.

2 Et habet hoc locũ in præceptis, & prohibitionibus in cõsilijs & demonstrationibus non secũdũ Vin. Gof. Iac. & Phil. Io. An.

3 Nisi iam pp hoc depositus eẽt, 12. q. 2. monemus. Io. And.

e ¶ Non seruandum.] quia in malis promissis rescinde fidem, 22. quæst. 4. in malis & per totam illam quæstionem.

Mulieri.

Mulieri, quæ.] Diuiditur quo ad intellectum, quia primo ponitur quæstio. Secundo solutio, & ratio: ibi, Nec. Abbas.

CASVS. Mulier quædam petebat quendam in virum suum, & per iuramētum asseruit iu iure, ꝙ ille in causa matrimonij: licet cō senserit per verba de præsenti, vir hoc negabat. cū mulier non haberet alias probationes, vir fuit ab ei⁹ impetitione absolutus: quæritur, vtrum iudex debeat ei dare licētiā cū alio cōtrahendi? Rñdet Papa ꝙ nō, ne auctor piurij uideatur: nec debet hoc ei ꝓhibere, ne si forte falsum iurauerit, matrimoniū impediret: sed est suæ conscietiæ relinquenda. Not. ꝙ actore non probāte reus debet absolui. Item nullus p di.. um suū debet dare materiam peierādi: quia imputaretur ei. Item relinqui debet suæ conscientiæ.

† Pro intellectu, vide q. ia te scribit Fo sti. i sum. ti. de assertorio iuso, §. & su per quibus.

† Adde quòd iurm nō dēt deferri ei, quē credim⁹ incursurū ꝑiuriū, l. 2. C. de indi. vid. tol.

[Gl. seq. quęrit, arg. affirmatiue, soluit cō trarium.]

a ¶ Absoluto.] quia actore non probante reus debet absolui, ĩ. vt eccle. benefi. ut no strum, & sup. de cau. poss. cum ecclesia. & C. de eden. qui accusare, & infra eo. c. vlt. §. 1. Quid si mulier ista habuisset vnum bonum testem: nunquid deferretur ei iuramentum? Vr ꝙ sic sup. de probationib. sicut consuetudo, & C. de re. credi. in bonæ, & inf. eo. c. vlt. in tali casu nō di eo iuramentum deferendum quantumcunque honesta sit persona, quia hic agitur quasi de statu hoīs, cū per hoc seruitus constituatur in ipso, nec causa dicitur mo dica, quia iuramentum defertur inspectis circūstantijs causæ & personarum, inf. eo. c. vlt.

[Glo. seq. repetens tex. & ipsius rōnem subdit contrariam olim. opi. Lau. cui respondet.]

b ¶ Periurij.] sic ĩ. eo. si uero. & C. si aduer. vēd. l. 1. nec debet ecclesia uiam periurijs aperire, quæ periuria uetat, C. de indi. vi. l. 2. in fi. & sup. eo. tit. cum contingat, ne inde iniuriarum nascatur occasio, v. de iura nascuntur, inf. de accu. qualiter, & quan. 1. & C. unde vi. memi nerint. & ecclesia non debet alicui laqueum inijcere, 27. q. 2. de viduis 2. quod faceret, si daret ei licentiam contrahendi contra id, quod iurauit: imo ecclesia debet ei suadere, vt contra proprium non veniat iuramentū, arg. prædi. c. de viduis. rōne huius præsumptionis, quia de nemine præsumendum est, quod sit immemor suæ salutis, 1. q. 7. sancimus. sed nō debet ei expresse ꝓhibere ꝑ aliā præsumptionē, q̄ ꝑ posset esse in cōtrariū, quia potuit esse ꝙ falsum iurauit, cum legitime possit cōtrahere si falsum fuit, ꝙ iurauit: quia periuri, & criminosi & Iudæi, 1 qui sunt extra ecclesiam possunt cō trahere matrimonium 26. dist. deinde opponitur, & infra de diuor. gaudemus, & inf. de consan. & affi. de infidelibus, & sic duæ ꝑsumptiones contrariæ hic concurrunt, & neutra præponderat alteri. Simile sup. de elect. cū inter R. Quandoque tñ vna præsumptio elidit aliam sup. de præsumptionibus, litteras & ff. de in integ. resti. diuus. Quid ergo faciet ecclesia? Taceat, sic infra de cogn. spi. super eo. in fi. sicut spiritualis homo tacet, quia mentiri timet ēt. ne ille, qui ad mortem quæritur. occidatur, 22. q. 2. ne quis arbitretur. Relinquatur ergo conscientiæ suæ: ipsa enim scit an cōtrahere possit. si verum est qd iurauit, nullū pōt cōtrahere matrimonū quo ad Deū, sed si falsum est, bñ pōt cōtrahere, ut est probatum. Lau. dicebat in hac quæstione ꝙ bene poterat ꝯtrahere, ... etiā ... hēdi, & hoc tali argumēto: nā q vendidit rem, dicit per consequentiam alium possidere, sup. de iu. examinata. tñ pt redire ad interdictum vti possidetis, ff. de acq. possessio. naturaliter §. nihil. sed errabat, q enim rē uendidit, hoc facit ratione dominij, 2 quod habet, vel credit se habere sic, & mulier, q̄ petit aliquem, hoc facit ratione seruitutis quam in eo acquisiuit per consensum mutuum de præsenti: & hoc notauit Laurentius de clandest. matrimonio. in antiqua compilatione. cap. 1.

1 Et excōicati, ĩ. eo. de eo qui duxit in mat. significauit. Io. An.

† Vide Iaso. in l. sub ꝑtextu, C. de transa. & Alb. tracta. de statu. par. 1. qō. 25. & Deci. in rub. C. q admitti, &c.

2 Cui nō dicit contrariū interdictū, vti possidetis etiā intentādo, Io. And.

CAP. XXXIV.

Mulieri †, quæ in iure præstito iuramento asseruit, virum talem in ipsam per verba de præsenti matrimonialiter cōsensisse, probationes alias non habēti, viro ab eius impetitione per sententiā absoluto, [a] non debes licentiā dare cum alio matrimonium contrahendi, ne auctor periurij [b] videaris. † nec hoc ei dicimus, prohibēdum: ne forte si falsum iurauerit, matrimonium contingat legitimum impediri: sed suæ cōscientiæ, est potius relinquenda.

¶ Idem.

¶ Qui iurauit seruare statuta edita, & postea per illud iuramentum aliter nō iurando promisit seruare edenda, seu postea edita, nō tenetur ex iuramento ad nouiter edita, hoc dicit secundum verum intellectum.

CAP. XXXV.

Clericus, † qui iurauit se statuta in Ecclesia sua edita seruaturum, promittens per idem [c] iuramentum, statutum, quòd postmodum subsecutū est, fideliter obseruare: Licet transgredi non debuerat, quòd [d] promisit, non tenetur ad illius obseruātiam ex debito ꝑstiti iuramēti.

¶ Idem H. iudici.

¶ Iuramentum litis decisoriū a iudice delatum sine iusta causa recusari nō potest: delatum vero a parte, licite recusatur, & refertur, in actione tamē famosa non licet reo referre, hoc dicit vsque ad §. sane.

Clericus.] Primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, Licet Abbas.

CASVS. Aliquis clericus iurauit se seruaturum statuta edita in ecclesia: iuramento taliter præstito promisit per iuramentum se seruaturum statutum quoddam, quod post præstitum iuramentum factum fuit in Ecclesia, quærebatur vtrum teneatur ad obseruationem illius statuti per iuramentum prius factum? Respondetur quod ex promissione sua tenetur seruare, quod promisit, sed non ex debito præstiti iuramenti. Nota quod iuramentum non extenditur ad illa, super quibus iuratum non est. Item ex promissione aliquis obligatur.

c ¶ Per idem.] iuramentum iam præstitum.

d ¶ Quod promisit.] Iste clericus iurauit se seruaturum statuta tunc edita in ecclesia sua, & post præstitum iura mentum promisit per idem iuramentum seruare statuta quæ postea statuerentur, ex hoc patet, ꝙ iuramentū non extenditur nisi ad ea tantum de quibus est cogitatum, vt dictum fuit. & non ad ea quæ postea accidunt, argum. supra eodem, quemadmodum, & capitulo, ad nostram 2. sic & transactio ad ea tantum de quibus actum est, & pactum extenditur, ff. de transactionibus cum Aquiliana, & l. qui cum tutoribus, & ff. de pactis. tres fratres, & C. de transactionibus. si de certa re. & ĩ. de testibus, cap. de testib. sed licet ex debito illius iuramenti, 3 non teneatur seruare statuta postmodum edita, tenetur tñ seruare illa ex sua promissione: quia inter simplicem loquelam, & iuramentum nō facit Deus dñiam, 22. q. 5. iuramenti, nec refert quantū ad obseruationem, an per iuramentum, an per solā fidem promissam sit adstrictus. Et æque etiā puniretur si nō seruaret promis-

3 Vide ꝙ ibi no. & dic hāc æquiparationē fieri quoad genus nō quoad determinatā qtitatē reatus. Ioan. Andr.

promissum, j. de fideiussoribus peruenit, & sup. quod metus causa. ad aures. Credo tamen, q maior pœnitentia imponetur ei, qui venit c iuramentum, quam ei, qui venit contra fidem tantum sine iuramento: quia magis contemnere videtur.

de calumnia, iuratur de veritate ab altera parte in isto casu, sm. sup. eo. de testi. vltra. Ber.

[Glos. seq. exemplificat, secundo dat alium casum ad quem inducit 5. iura: tertio dicit, quod deferens iurat ad calumniam.]

CAP. XXXVI.

IVramentum † a te [a] parti delatum, nisi [b] iusta de causa, non potuit recusari. Quamuis, quod iudicio a parte parti defertur, recusari possit licite, ac referri. Nec liceat conuento famosa [c] actione, referre huiusmodi iusiurandum.

¶ *Actore nil probante reus est absque omni onere absoluendus: si vero præsumptio est pro eo, defertur reo iuramentum, vel ipsi actori consideratis personarum, & causæ circumstantijs. h. d.*

¶ Sane † si actor omnino in probatione [d] defecerit, reus debet (& si nihil præstiterit) obtinere. Præsumptione vero faciente pro illo, [e] reo deferri potest, ad ostendendam suam innocentiam iuramentum, nisi iudex (inspectis personarũ & causæ circũstãtiis) illud actori videat deferendum.

† De intellectu tex. & glossarum vide præ alijs Guidonē Papæ hic.

IVramentũ. hoc c. habet principaliter duas partes, secũda est ĩ §. sane, & primo legit istud principiũ, quod cõiter non summatur, sed pro iuuenibus sũmo sic, vt ĩ summario. Et diuidit hoc principiũ in tres partes. Prima tractat de iuramento necessario, quod. s. defertur a iudice parti. Secunda de iudiciali, quod scilicet defertur a parte parti. Tertia tractat de relatione non fienda per reum in actione famosa, secunda: ibi, Quamuis. tertia: ibi, Nec liceat. Abb. Sicu.

CASVS. Aliqui litigant coram iudice, iudex defert iuramentum alteri parti in iudicio, vt illud iuramentum sit loco probationis: quæritur an istud iuramentum sit de necessitate præstandum? Respondit Papa, q iuramentum hoc recusari non potest, nisi iusta de causa: qua allegata & ostensa istud præstare non cogitur: sed si vna pars defert iuramentum alteri parti in iudicio, istud iuramentum licite potest recusari, vel referri. Ponamus si aliquis conueniatur actione famosa, tunc non est licitum referre huiusmodi iuramentum.

[Gl seq. distinguit, & prosequitur triplex iuramentum, in fi. ponit duo notanda.

a ¶ A te.] loquitur iudici. Nota, q iuramentum aliud est voluntarium, aliud necessarium, aliud iudiciale. 1 Voluntarium est, quod pars defert parti extra iudiciũ: & dr voluntarium, quod voluntarie defertur, & voluntarie suscipitur nec refertur, i. is cui refertur, non põt cogi subire iusm, sic ergo exponitur in sequenti concordantia, ff. de iureiur. iusiurandum quod, sed de hoc non dr hic. Necessarium dr, quod defertur a iudice in defectum probationis, nec potest referri nec recusari nisi iusta de causa, vt hic in prima linea, & C. eo. l. generaliter, §. sin autẽ, & potest appellar nisi recusatio admittatur vt ibi nõ. De hoc habes, s. de proc. ex insinuatione, & sup. de proba. c. 2. & C. eo. in bonæ fidei. Iudicial dr a iudicio, quod pars defert parti in iudicio, q non est necessarium subire, vel referre. vt hic, vers. quãuis quod. & l. præd. generaliter, §. sin autem, sed si reus retulerit iuramentum actori, necesse habet iurare: 2 alias prætor denegabit ei actionem, ff. eodem iusiurandum, §. ait prætor, imo proceditur quasi iurasset reus, C. eo. generaliter, §. omn. olim non poterat recusari, ff. eo. l. manifestæ. & C. eo. delata. sed illud potest intelligi cum iam susceptum est iuramentum, vel hoc nouum ius: illud vero vetus. Et no. q post iuramentum a iudice delatum parti, & præstitum a parte parti, potest recedi ab eo propter nouas probationes, sed post iuramentum delatum a parte parti, & præstitũ ab eo non potest recedi, ff. eo. admonẽdi. Item procurator nisi sit [illegible] specialiter mãdatum sit, iusiurandum deferre non potest, ff. eod. iusiurandum, §. procurator.

1 Dicit Host. aliud iudiciale, aliud extraiudiciale, iudiciale vero aliud voluntarium, aliud necessariũ. Io. And.

2 An & qn. iusm potest referri, v de per Bart. in l. Marcellus, ff. re. amo. text. in l. manifestæ turpitudinis cũ no. ff. eo.

b ¶ Nisi iusta de causa.] Puta quia dubitabat, quod hoc iusm est de veritate. ff. eod. [illegible], & ad pecunias, [illegible] ff. re. amota. Marcellus, & sic præter iusm

c ¶ Famosa actione.] vt in actione furti, & alijs famosis actionibus, & actione rerũ amotarũ nõ refertur iusm, vt ff. re. amo. l. Marcellus, §. vl. & ll. seq. & est idem vbicũque lex defert iusiurandum, C. de fideicom. l. vlt. & C. de iu. deliberan. sancimus, §. licentia, & C. de iu. do. impe. l. vlt. & C. de his, qui ad eccl. confu. præsenti, §. sicubi. 3 & C. de bo. auct. iud. pos. l. fi. §. vlt. nisi eadem lege permittatur referendi potestas. Item & illud scias, q qui iusiurandum defert primo iurabit. quod per calumniam non defert, vt in l. præd. Marcellus: & C. de fideicom. l. vlt. & ff. eo. iurandum, §. qui iusiurandum.

† Vide Bart. in l. 1. ff. de exceptioni Spe. titul. de proba. Saly. & alios in l. qui accusare, C. de edẽ.

3 Ibi collegit gl. multos casus quib. locus est delationi iuri, & vide in Spe. de off. iu. §. vlt. vers. 6. Io. And.

SANE. Quia supra dixerat de iuramento deferendo a iudice, & a parte, ne aliquis crederet hoc iuramentum indistincte posse deferri, subijcit hunc §. in quo ponit notabilem & solemnem limitationem. Et potest diuidi in duas partes. In prima ponit regulam. In secũda ipsius determinationem: ibi, Præsumptione vero. Abb. Siculus.

CASVS. Dicitur hic, quod si actor omnino deficit in probatione: reus debet absolui, quamuis nil probet: sed si præsumptio sit pro actore, reo potest deferri iuramentum ad tollendum illam præsumptionem, & suam innocentiam ostendendam: & hoc verum est nisi iudex consideratis circumstantijs personarum & causę videat iuramentum illud deferendum actori. Nota in prima parte dilationem super tribus iuramentis. In secunda nota, quod reus debet absolui si actor omnino deficit in probatione. Item iuramentum defertur habito respectu ad honestatem personæ, & quantitatem causæ.

d ¶ In probatione.] no. q si actor omnino nihil probat nec habet præsumptionem: reus & si nihil præstiterit, absoluitur, sic sup. de cau. pos. cum ecclesia. & j. vt eccl. bene. vt nostrum, & sup. eo mulieri, & C. de eden. qui accusare. Si vero actor habet præsumptionem pro se, & contra reum, tunc contra talem præsumptionem defertur a iudice reo iuramentum ad purgandum innocentiam suam, vt hic dicit expresse, & C. de his, qui ad eccles. confu. præsenti, §. sicubi, & C. eo. in bonę, quę intelligitur sm istum §. vt quandoque deferatur reo, quandoque actori: quia non distinguitur ibi, & actori quandoque defertur iuramentum in defectum probationis: puta cum habet vnam bonam præsumptionẽ, 4 siue vnum bonum & honestum testem. tunc habito respectu ad quantitatem causæ, & qualitatem personæ, vt non sit præsumptio, quod pro tanto debet deierare, defertur iuramentum ipsi actori, ad hoc præstat optimũ arg. ff. de leg. tut. legitimos, & sup. de renun. super hoc, in fi. & sup. de procur. ex insinuatione, & sic intelligitur, sup. de probatio. sicut consuetudo.

4 Præter. iusiuramentũ proprium, q in causa præstitit, sm Host.

e ¶ Pro illo.] scilicet pro actore. Ber.

DE EXCEPTIONIBVS.

¶ Supra visum est de iure actorum, quo muniuntur, vt lanceis seu gladijs : merito subijcitur ius reorum, quo muniūtur, vt clypeis, & loricis. Sicut.n.actiones sunt arma actorum: ita exceptiones arma reorum. Vel sic sup. visum est de probationibus in genere, & in specie, sed quia vt plurimū fundata intentione actoris reus opponit peremptoriam, vel alias exceptiones contra ꝓbationem actoris; cōgrue igitur ex ordine subijcitur tractatus de exceptionibus.

De hac materia habetur. 3. q.6.§.exceptio.

TITVLVS XXV.

De exceptionibus.

¶ Cęlestinus Tertius.

¶ Si testis de crimine contra eum excepto conuincitur, uel alias coniunctus apparet, repellitur a testimonio, sed de crimine non punitur, si non tangit negotium principale.

CAP. I.

Denique † qđ in dicta, & personas testium : & infra.

¶ Si crimina testibus objiciuntur,[a] de quibus non fuerant hactenus accusati,[b] sed tantum per exceptionem opponuntur, probatio illorum criminū exhibenda[c] est, antequam cā per sententiam[d] terminetur: cum (sicut[e] canonica instituta declarant) testes absque vlla[f] infamia, vel suspicione, vel manifesta macula, in ferendo testimonio requirantur.

¶ Quod si sola crimina de quibus ab alio tempore conuicti, vel confessi[g] fuerunt, testibus objiciuntur, a testimonio repelli possunt : quia sicut Stephanus[h] † Papa, & alij † Pontifices multi Romani

Denique.] Tria sunt dicta. Secundum : ibi. Quod si. Tertiū : ibi, Ceterum Abb.

CASVS. Quæsitū fuit a Papa vtrū in personas testium crimina objici possunt, vt a testimonio repellātur, qb. ante iuīm, vel de positiones nihil fuerat obiectum. Respōdet Papa, quod pñt opponi distinguēdo in hunc modum si crimina objiciantur testibus de quibus nondum fuerant accusati, sed tm̄ opponuntur in modum exceptionis, crimina illa probari debent, antequam causa per sñiam terminetur, quæ si probata fuerint, testes a testimonio repellentur, quia dicunt canones : testes absque vlla infamia, vel suspicione, vel macula manifesta in ferendo testimonio requiruntur, ꝙ si sola crimina de quib. alio tpe conuicti, vel cōfessi fuerint in iudicio testibus objiciantur a testimonio repelluntur: quia eorum confessioni non est credendum cōtra alios, nisi prius se probauerint innocentes. Ceterū quæreret aliquis, ecce crimina paobata sunt contra testes in modum exceptionis, nunquid debent testes puniri pęna ordinaria? Rñdet Papa, ꝙ pp hoc nō dēnt puniri pæna ordinaria : quia in eos accusatio iuris ordine non procedit, sed sufficit vt a testimonio repellantur, vbi crimen, quod eis objicitur, non contingit causam de qua agitur. No. ꝙ testes sine omni infamia debent esse. Item testes conuicti, vel confessi de crimine in iudicio a testimonio repelluntur. Item nullus debet puniri sine accusatore. Item secundum modum agendi punitur aliquis. Hæc decr. intelligenda est, & notanda secundum illam sup. de testi. testimonium.

† Cap.i.eo. tit. in 2. cōp. vidē l.1. cū notatis, C. de testib. & Bal. in l.3.§. lege Iulia. ff. de testib. & Bart. post gl. in l. cum apud, C. de test.

a ¶ Objiciuntur.] hanc decretalem intellige secūdum tenorem illius decre. sup. de testibus testimonium, & secundum tenorem illius decretalis, præsentium, supra de testibus.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

b ¶ Accusati.] si enim accusati, & confessi, vel conuicti fuissent, indistincte repellerentur, etiam sine alia probatione, si hoc constaret, vt sup. de testibus testimoniū, & c. super eo. Item atg. contra 4.q.3.c. si testes, §. item lege Iulia Sol. aliud secundum leges, vbi non repellitur ab obiectu criminis nisi condemnatus fuisset, & infamis effectus: secundum canones sufficit si probetur criminosus.

c ¶ Exhibenda.] statim, vel ī. terminum competētem a iudice statuendum, sup. de proba. licet, & ī. de offic. deleg. prudentiam, §. sexta, arg. seruata distinctione illius auth. C. de testi. Auth. si dicatur. Ber.

[Gl. seq. ponit opi. Tanc. secundo ponit aliam quam in fine determinat.

d ¶ Per sententiam.] quidam dicunt, vt Tanc. ꝙ hoc est verum de illa exceptione, quæ objicitū in personā testis, quę ante sñiam debet ꝓbari: illa vero, quæ in dicta testium opponitur, s. cum testis arguitū de falso, vel actor vsus fuerit falsis testibus, vel instrumentis, vsque ad 20. annum potest opponi, C. de falsis, querelam, & ī. eo. cū venerabilis, sed in cā matrimoniali, in infinitum posset agi de falso : quia sñia lata ꝯ matrimonium non tranšit in rem iudicatam per tractū temporis, ī. de re iud. lator, & c. ꝯsanguinei, ī. de eo, qui duxit in matrimo. cum haberet, & 35.q.9. loci nostri, §. his ita rñdeē : Sed si de falso ante sñiam fuerit obiectū & non probatū, post sñiam opponi nō potest, nisi appellatum fuerit, C. de fid. instr. l. vlt. Et idem vr̄ dicendum, ut alij dicunt, de hac exceptione, quæ opponitur in personas testium, s. quod in causa appellationis iterum posset opponi, nam in causa appellationis potest opponi exceptio peremptoria, quæ debuit proponi ante sententiam, C. sen. res. non pos. l.2. sed hæc est exceptio peremptoria, saltem pro obliquum siue indirecte, quia probatio, quod testes sint periuri, vel alias criminosi, non debent admitti, alias videretur. ꝙ hæc exceptio esset dilatoria: quod non est verum, & præterea potuit esse, quod ista ignorabat in priori iudicio, & post appellationem didicit, quod modo objicit: unde saltem cum iuramento, si hoc ante aperturam non fuit protestatus, debet admitti, sup. de test. pręsentium, quod hic dicitur, antequam causa per sententiam terminetur, supple, nisi fuit appellatum: alias uerum est, quod hic dicitur, quod citra appellationem non audiretur.

† Epistola 2. refert Burchardus li. 2. de cri. c. 164.

† Scilicet Felix, Calistus, & Damasus quorum refert Burcha. de hac re di. lib. 1. de cre. c. 169. 171. & 172.

e ¶ Cum sicut.] supple, quæ. s. crimina obiecta, si probata fuerint, testes repelluntur. & subdit causam, cū. i. quia testes absque vlla, & c. sicut canonica, & c. & sic lege hanc litteram.

f ¶ Absque ulla.] ut 2.q.7. testes, & q.4. præsul. 1. & illa sunt canonica instituta, de quibus hic loquitur.

g ¶ Conuicti, uel confessi.] Vnde repelluntur si hæc ostendantur sine aliqua probatione, sup. de testi. testimonium, idem erit & si modo conuincantur, ut in prędi. c. testimonium, & intellige istum, §. ſm tenorem istius capituli, testimonium, ut ibi dixi, ut s. si in crimine perseuerant repellantur, & in ciuili, & criminali. si sunt emendati, & admittantur in ciuili, & in crimiuali, cum ciuiliter agitur dummodo ipsos non committetur infamia, & hoc est, quod sequitur, in fi. §. nisi prius, &c. In criminali uero nullo modo quantumcunque egerint pænitentiam, ut ibi.

1 Et sup. de testi, licet, & c. in literis secundū H.

h ¶ Stephanus.] 3.q.11.c.1.2.& 3.

[Gloss. sequen. objicit ad utrāque disiunctiuam, & soluit:]

a ¶ Inua-

a ¶ Innocentes.] si fuerint cōuicti per testes non vī, ꝙ possint probare se non esse tales; quia talis negatiua nō admittiť cōtra testes, su. de prob. ad nostrā, & si fuerint confessi, non pñt probare contrarium, quod enim quisquis sua voce dilucide potestatus est, in eundem casum proprio testimonio infirmare nō potest, sup. de prob. ꝑ tuas, & C. de nō nu. pec. generaliter, qa ꝯfessioni primæ stādū ē, sup. de presūp. litteras, & expone, Inocētes, s. per pęnitentiā. 1 sup. de test. testimonium. Litera ista; nisi prius se probauerint innocētes, sic debet intelligi. i. nisi ꝓbauerint se emendatos de crimine, & egisse pęnitentiā: & hoc si fuerit, inocētes reputātur, & ita demum admittūtur, vt dictum est in notula proxima. vnde nō obstāte eo ꝙ confessi, vel conuicti fuerint: & hoc probare possunt per sacerdotē suum, 50. dist. in capite, & 2. q. 1. si peccauerit, in fi. & ĩ. d simo. nemo

testantur, non est credendum contra alios eorum cōfessioni, nisi prius se probauerint innocentes. a

¶Ceterum b si de criminibus ad solam exceptionē obiectis, testes conuicti fuerint siue confessi, c pœna d ordinaria mulctari nō debent: cum accusatio in ipsos secundum iuris ordinem non procedat. Sufficit ergo si a perhibendo testimonio repellantur, præsertim vbi crimen, quod eis objicitur, causam de qua agitur, contingere e non videtur.

¶Innocentius tertius archidiacono Richemundiæ

1 Ista .2. sūt cōpassibilia, s. quē deliqsse, et pęnituisse, & hoc teneas, licet Tā cr. Vin. Goff. Phil. & Inn. hic dixerit, ꝙ ꝓbata erat ĩnocētia, eo ipso ꝙ nō probat ꝯriū allegat de ṗsūp. dudū, cū simi lib. Io. And.

b ¶ Ceterū.] rñsio tacitæ quæstionis posset aliquis quærere, an testes, quibus crimina probantur in modū exceptionis, sint propter hoc puniendi? Rñdetur ꝙ non.

[Glo. seq. argumentum remittit, argumento respondet, & iterum arguit ad alium casum.]

c ¶ Siue, confessi,] ex eo quod dicit, confessi, est optimū argumentū, ꝙ testes tenentur respondere, an sint criminosi: quia si tenentur confiteri. cum opponitur exceptio contra eos, vt innuit hæc littera, multo fortius quādo examinantur. De hoc dixi sup. de testibus, cum causam, & quod dicit, confessi. & hoc intellige quando examinabantur, & interrogati fuerunt a iudice super crimine: & ipsi sunt confessi, licet respondere non tenerentur, & ideo non creditur eis cū iaceant in crimine. 2 Vel dic ꝙ debent interrogari, quando crimina in modum exceptionis testibus opponuntur, vt dictum est, cum in littera ipsa hoc dicat. Sed illud nunquam vidi fieri. Et est argumentum, ꝙ si iudex recusetur coram arbitris, potest ab eo quæri, & debet inde dicere veritatem, & hoc vidi fieri sæpe.

2 Cōcor. l. 2. & ibi Bal. §. ꝙ obseruare C. de iur. cal. gl. in l. q iurasse. §. si pater. ff. de iure iur.

d ¶ Pœna.] vt sup. de ordine cognit. cum dilectus, vbi de hoc. ff. de his qui not. infa. Lucius.

[Gl. seq. recitatur per obiectionem, & soluit quod hoc speciale, & dat simile.]

e ¶ Contingere,] si enim crimen quod objicitur testi, contingit causam, de qua agitur, non solum repellitur, sed etiam punitur, sicut cū vir accusat vxorem de adulterio, & ipsa excipit de lenocinio, ꝙ ipse tradidit eam adulterandam, ff. de adult. l. 2. §. si publico, sic & testis, qui in testificando vacillauerit, siue falsum dixerit, punitur, C. de test. nullum, & 4. q. 3. cap. si testes. §. item q falso sim. sup. de confes. super. & sup. de elec. super eo. c. per inquisitionem, arg. alias puniri non debet; quia non agitur de hoc, vt hic dicit, sed in eo, in quo agitur, scilicet quia repellitur a testimonio.

A Nobis. Communis diuisio. Secunda: ibi, Nos Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis est excōicatus maiori excōicatione puta Titius, Martinus participauit Titio scienter in locutione vel oratione, & sic Martinus est excōicatus minori excōicatione: ecce Titius accusat Martinum, Martinus excipit ꝯ Titium, dicens ipsum esse excommunicatum maiori excōicatione: Titius implicat contra Martinum dicens: Tu non potes excipere contra me, quia tu scienter participasti mihi, in oratione, vel in locutione: quæritur vtrū Martin⁹ possit repellere Titiū a sua accusatione, non obstante replicatiōe Titij? Respōdet Papa, ꝙ Titius bene potest repelli a sua accusatione non obstante replicatione: qa Titius remotus est a communione fidelium: Martinus vero solū modo a participatione sacramentorum. Not. ꝙ excōmunicatus maiori excōmunicatione repellitur ab agendo, sed minori excommunicatione ligatus no repellitur, quia nō est remotus a communione fidelium.

¶ Reo excipiente de excommunicatione contra actorem non obstat communionis replicatio.

CAP. II.

A † Nobis ex parte tua fuit quæsitum, † vtrum is, qui excōmunicato in locutione, vel oratione scienter communicat, excommunicatum ipsum a sua possit accusatione repellere, cum ille communionem huiusmodi replicet contra eum. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod ipse ab accusatione f illius poterit remoueri, cum primus a communione

† Cap. 1. e. ti. ĩ 3. ꝯpi. Et de materia uide Sylu. in sum. verb. excōicatio. & Sot. l. 4. sent. d. 22. q. 1. ar. 4.

† requisitū.

[Gl. seq. objicit, & tripliciter soluit.]

f ¶ [Accusatione.] dubitatio fuit in hoc, cum enim prius communicauerit ei, non videbatur postea objicere posse excommunicationē, cum approbauerit mores illius, ĩ. de accus. nulli. sup. de iureiu. quēadmodum, & ff. de adult. l. si vxor. in fi. & ff. de neg. ge s. Pomponius. 18. q. 2. dilectis simi. 32. q. 5. horrendus, & 4. q. 3. c. si testes. §. item si quis testibus. & ĩ. de his quæ fi. a maio. par. cap. ex ore. Item non debet alij objicere, quod ipse noluit seruare, ĩ. de præb. pro illorum, & ĩ. c. prox. & inf. de appel. an sit, & sup. de elect. bonæ. 1 Sed his omnibus potest respōderi cum August. Nōnullos sustinemus, quos inuiti toleramus. 24. q. 1. quisquis, præterea alia est solutio prędicta locū habent in accusationibus, vt infra de sent. excom. in pręsentia. vt si aliquis participauerit excommunicato, non potest ei postea opponere excommunicationem, uel ipsum denunciare, cū ipsum non duxerit euitandum. Sic loquitur illa decr. in pręsentia: secus in exceptionibus, vt hic: quia licet reus sit excommunicatus minori excommunicatione, siue etiam maiori, potest excipere contra actorem, cum quælibet legitima defensio sit ei reseruata, vt infra, eo. cum inter & ca. dilecti. contra innuitur hic, vt dicit, secundus vero, & c. quod si accusatus esset maiori excommunicatione notatus, nō posset suum accusatorem repellere a sua accusatione, quod non est verum, vt dicunt iura proximè dicta, & alia plura, vt patet infr. e. dilectæ, & c. significauerūt; quia nec infamis infamem, nec criminosus criminosum potest accusare, 32. q. 6. nihil iniqui⁹, & 3. q. 7. iudicet. & infra de adul. c. pen. & vlt. C. de adult. quoniam Alexandrum. vnde supple ibi, maxime. Secundas vero a sacramentorum communione maxime: quia idem esset, si esset remotus a communione fidelium, licet Gratianus esset in contraria opinione per id, quod legitur, 2. q. 7. alieni, quod patet in hoc §. qui est contra, sed illud est speciale; Fallit tamen vbi prosequitur quis iniuriam suam 4. q. 7. omnibus. Item fallit in episcopo, ut infra de accus. nulli, & illud fuit statutum in odiū 3 episcoporum, quia nō debent habere prauos homines, & viles in familia sua, 2. q. 7. cum pastoris.

3 In odiū epo rū, s. inobed. & nō curantiū adimplere ꝙ ipsis incūbit, vt no. s. i c. 1. d sup. negl. pręlat. sup gl. in uero. Alia.

a ¶ A sacramentorum.] ĩ.de sent.excõ.significauit contra; sed illud vr esse speciale in excõicatis a Papa, vel potest habere locum, quando cõicat ei, pro quo excommunicatus est, inf.de senten.excom.nuper, & c.si concubinæ, uel ibi fuit excommunicatus cum omnib.fautorib. suis.11.q.3.excellentissimus.

defendere, & imperium, & fiscus abundabit utens subiectis locupletib. in Auth. ut iud. sine quoquo suff. §.1.coll.2.Sed pone, q aliqui sint, qui non habent plura beneficia, nunquid possunt opponere? Dicunt prędicti Tanc.& I.q non sint admittendi: quia sic alij essent consecuti per istos, quod per se non poterãt, quod esse non debet, ff. de bo.li.q̃rit, arg.46. dist.sicut nõ suo.ff.de admin.re.ad ciui.pert.l.2.ĩ prin.Item isti nõ habentes plura beneficia qui obijciũt hãc exceptionẽ, aut elegerũt alios, aut electi sũt ab illis. Si alios elegerũt, tali exceptioni renũciasse uidẽt.ut sup.de const. cũ accessissent: & ĩ.de pb.pillorũ. Si uero electi sunt a talibus, non possunt hoc obijcere, cũ habeant causam ab illis, qui hoc opponere non possunt, arg.16.q.3.si sacerdotes, in fi.& ff.de iur.do.cum in fundo, & in dignũ est ut illi admittantur ad repulsionem illorũ, quorum repellerentur auctores, s̃. de test. licet ex quadam. Et ex hoc sequitur, q si aliquis non facit mentionem in rescripto de beneficio suo, q capitulum non potest ei obijcere de falsitate rescripti, cum eis non competat talis exceptio. & tamen rescriptũ non ualet, sed tamen ualet quantum ad hoc.ĩ.de pręb.pro illorum, plerũq; enim datur actio ei; qui non potest agere, ideo q̃a reo, non comperit exceptio, ff.si serui. uend.loci, §. pen. & s̃.q me.cau.ad audientiam.& sup.de iureiu.debitores. Mihi uidetur, q Vinc. melius dixit, non obstantibus rationibus assignatis: & ideo illi, saltem, qui non habent alia beneficia, bene possunt hanc exceptionem opponere, & defendere ecclesiam, infra de conces.præb.ex parte, & ĩ.e.dilecti.imo unus solus potest se opponere, ut 12.q.2.non licet, quia utilitas ecclesiæ in hoc procuratur, & ideo audiendus est, ĩ. de his quæ fi.a maio.par. cap.cum in cunctis, & 31.dist. Nicæna. quin isti qui se opponunt procurent utilitatem ecclesię non dubitatur quia si iste, qui plura beneficia habeat reciperetur, læderetur ecclesia: cum non possit continuam residentiam facere, ad quam de iure communi tenetur, & ita non posset ecclesiæ deseruire: fauore enim ecclesiæ, & propter utilitatem ipsius ecclesię statutum fuit, ut clerici debeant in ecclesia residere. Nec ob.quod dicitur, q isti receperunt alios hẽntes plura beneficia, ergo non possunt amplius hanc exceptionem opponere, hoc nõ est uerum. Si enim semel malefecerunt, non sequitur q postea idem facere debeant. r. Et licet renunciauerint exceptioni suæ contra unum, non renunciant contra alios: & quia res inter alios acta non prodest alijs, nec nocet.ĩ.de re iudic. c. pen. cum suis concor.arg.ad hoc.ĩ.de priuil.si terra. & c.accedentibus.

Cum ecclesiasticę.] Hoc capit.aliqui summant sic: Reus nõ necessarius ab exceptione repellit p replicationem paris criminis, uel obiecti & hęc decr.ẽ difficilis quo ad ĩtellectũ, & adhuc reddit magis difficilis propter dicta Doctorum. Diuidit in duas partes. In prima ponit decisum exordiũ. In secunda mandatum, ibi. Mãdamus. Abb.

CASVS. Quidã Iacob.nomine fuit inuestitus per dñm Papã de quadã pręben da uacante in Nouarieñ. ecclesia, & de mãdato ipsius ĩ corporalẽ possessionem ipsius præbendæ inductus, quã non permittebant eum Nouarien. canonici possidere: hoc pposuit Iac. prædictus in præsentia dñi Papæ. Econtra pars capituli exceptionem quandam proposuit contra ipsum, uidelicet q in alia ecclesia beneficiũ obtinebat. Ille replicauit contra eos, q ipsi plura beneficia in pluribus ecclesijs obtinebant Inno.cognita ueritate mandat Laudu ñ. episcopo, quatenus dictum Iacobũ faciat præbendæ illius pacifica possessione gaudere, de qua fuit per, C. inuestitus, non obstante exceptione prędicta, quam non possunt ei obijcere, cum & ipsi uaria beneficia in diuersis ecclesijs habere noscantur. Nota, q qui simili impedimento laborat, non potest illud alij opponere. Item exceptio exceptione sine replicatione tollitur.

[Glo.seq.ponit opin.Vinc.quam in fi. approbat. secundo opin.Tanc.& I.contra quam opp. & respondet, demum quærit, & opin. ponit, quam probat per rationem, & per locum a diuisione.]

b ¶ Opponere.] Vinc.dixit in hoc loco, q nomine collegij uel ecclesię poterant opponere hanc exceptionẽ, & illi, qui non habebant plura beneficia, nomine suo & ecclesiæ. Sed hoc non profuit, quia Papa Cælestinus scienter contulerat illi Ia. beneficium, & ideo non poterant opponere. Arg.s̃.de offi.dele.pastoralis.§.prætera. & ĩ.de reli.do.constitutus. Et dic q bene admitteretur exceptio, nisi iam fuisset missus in possessionem, & confirmatus, prout hic fuit, ut patet in antiqua, & hoc ubi dicit; pacifica possessione gaudere. T.& I. dicebãt, q nomine ecclesiæ nõ poterant illam opponere, quod enim in suis personis æquum putabant, in alijs non poterant reprobare, s̃.de constit.cũ omnes. 19.di. si Romanorum.32.q.6.nihil iniquius, 4.q.3.si quis testibus, ff.de reg.iur.cũ par.& ĩ.de adult.ca. pen. & ult. Sed uidetur q nomine ecclesiæ poterant obijcere: quia delictum personæ, &c.16.q.6.si episcopum. & ĩ.eo.cũ uenerabilis.] Sed non debent propter hoc admitti: quia sic alia uia consequerentur id, quod uolebant, quod eẽ non debet, s̃.de procur. tuæ, & quia non expedit ecclesiæ hanc exceptionem opponi: imo expedit ecclesiæ plures habere diuites clericos, ut eam possint melius

† Dictio, sit deest in pluribus ãtiquis.

† Laudũ.

† Cap.2.e.ti. ĩ 3.cpi. Facit ad decisionẽ, q̃ habet ĩ c. infames.§.itẽ cũ in Euãgelio.3.q.7.

fidelium sit exclusus, secũdus vero tantum a sacramentorum [a] participatione sit † remotus.

¶ Idem Audiceñ. † epo.

¶ *Habens plura beneficia, contra alium de pluralitate non excipit, h.d.Io.And.*

CAP. III.

Cum † ecclesiasticæ prouisionis officium, & infra. ¶ Mandamus, quatenus Ia. faciatis præbendæ illius, de qua per Cælestinum prædecessorem nostrum noscitur inuestitus, pacifica possessione gaudere, cum exceptioné illam, quod pręfatus Ia. in alia ecclesia beneficium possidet, ei non possint opponere: [b] quos constat varia beneficia in diuersis ecclesijs obtinere.

¶ Idem episcopo Helieñ.

¶ *Iudex statuere debet terminum ad omnes dilatorias proponendas, post quẽ excipientem non audiet, nisi in tribus casibus hic exceptis.*

CAP. IIII.

Pastoralis: † & infra. Quoniam per dilatorias exceptiones, malitiose nonnunquam causarum terminatio prorogatur, inquisitioni tuæ re

† Cap.3.e.ti. ĩ 3.cpi.Et p intellectu ui de Ant.d̃ Bu. l c.itẽ cũ q̃s, de rest. sp. & ĩ c. licet cãm de pb. adde Bal.in l.2.ff. quod ui, aut clam.

1 Cõcor.l.2. ff.de sena. & l.si cui. §.fi. ff. de acc. & Bar. in le.semel, ff.de re iur.

Pastoralis.] Diuiditur, nam in prima ponitur decisa consultatio. In secunda rñsio: in qua duo facit. primo ponit decretum, & ipsius causam. Secundo pœnam, & tres casus exceptos ibi, ita quod.Abb.Sicu.

CASVS. Quidã malitiose dilatorias exceptiones proponebant ut causarum terminatio differretur ad istorũ malitiam compescendam, statuit Papa, ut infr. certum

tempus

tempus assignandum a iudice, omnes dilatoriæ exce ptiones proponãtur, ita quod si partes post terminũ aliquas voluerint ꝓponere, quas in termino nõ fue rũt protestatæ, nullatenus audiant, nisi de nouo post terminũ exorta fuerit, vel nisi ille, qui eam oppone re voluerit, fidem faciat iuramento se post terminũ ad illius notitiã peruenisse. Not. ꝙ iudex põt statuere terminũ ad dilatorias proponen das, nec postmodũ possũt ꝓponi nisi in trib. casibus hic ɔtẽn tis, s. si fuero ꝓtesta tus, si de nouo mihi competat, vel si iurẽ postmodum eam ad meã notitiã peruenisse. Itẽ quæ de nouo emergũt, nouo auxi lio indigent. Itẽ per iuramentũ ꝓbat cõ scientia ali uius. Itẽ nota hic casũ vbi iu ramẽto vnius credit in pjudiciũ alteri⁹.

† Vide tex. in l. fi. C. de exc. & in l. 2. & ibi Bar. ff. de re iud. † Vide tex. in Auth. qui semel cum ibi no. C. de prob.

spondendo decernimus, vt infra certum tempus a iudice assignandũ, omnes dilatoriæ [a] proponãtur: † Ita quod si partes ex tũc [b] aliquas voluerint opponere, quas non fuerint protestatæ, [c] nullatenus audiã tur: [d] † nisi forte aliqua de nouo [e] sibi cõpetens exorta fuerit, vel is, qui voluerit eam opponere, fidẽ faciat iuramento, se postmo dum [f] ad illius notitiam peruenisse.

¶ Idẽ monachis † Farsen̄.

¶ *Excommunicatus excipere, appellare, & omnem defensionem facere potest, sed reconuenire non potest.*

† Hæc duo verba: mona chis Farsen̄. de sũt in an tiquis.

1 Idẽ Host. & Guil. in Specu. co. ti. §. 2. ver. sed nũqd post. & hoc est ve rũ hodie p Clemẽ. ex cõicationis eo. tit. vbi vi de. Io. And.

Glo. s. q reci. p q.] a ¶ Dilatoriæ.] secus de perẽptorijs, & de exceptione excõica tionis, 1 quę possũt ꝓponi, qñcũq; d̄ his dr̃ j. eo. exceptionẽ.

b ¶ Ex tũc.] i. post terminũ statutũ a iudice, & finitũ.

[Gl. seq. reci. per quæstionem, nunquid sufficiat ge neralis protestatio.

c ¶ Protestatę.] s̄. de test pñtiũ, & intellige ꝓtestatę nominando expresse exceptiones q̃ scribi deberent, s̄. de proba. cũ. vt. si velit ꝓponere exceptionẽ recu sationis, illã primo dẽt ꝓponere: & sup illa tm̃ ꝓce dere, de alijs põt ꝓtestari sic; saluis alijs dilatorijs, q̃ tales, sũt, & dẽt noĩari, ꝓbãdis suo loco & tp̄e postq̃ cognitũ fuerit de suspicione de hoc dixi s̄. de ꝓb. qm̃ nec sufficit dicere in genere, saluis alijs exceptioni bus, qa p hoc nulla videret ꝓuisio huius decr. j. d̄ cõ firma. vti. vel inut. bonę. ar. s̄. de do. & ɔtu. ex litteris

[Gl. seq. inducit simile, declarat tex. no. quod termi nus ꝑcludit viã excipienti, dat simile in accusante.]

d ¶ Audiantur. sic etiã dicit lex, quod si aliquis ꝓpo suit vnã exceptionem & succubuit, si vult aliam po stea proponere, hoc faciat infra terminũ constitutũ. Instit de excu. tut. §. ꝙ aũt: & hoc verũ est. ꝙ simul possunt ꝓponi, cũ alicui ɔpetũt plures exceptiones, q̃ non sunt ɔ̃rię. sed in ɔ̃rijs secus; vñ si primo propo suit vnã, & succubuit: volens postea ire ad aliam bñ admittit. C. de inoffi. test. ɔ̃ maiores, & tit. proxi. audi tis; & ita patet, quod hic perditur exceptio si nõ ꝓpo natur infra terminum constitutũ, sed actio nõ perdi tur. Simile in accusatore: quia si nõ prosequit accusa tionẽ suam infra terminũ, postea nõ audit, j. de accu sat veniens. & C q accu. non pos. l. 3. & 4. q. 5. quisq;. de hoc dictũ est s̄. de prob. licet. imò punit in libra auri, qui exceptionẽ dilatoriam post litis ingressum proponit, C. de excep. l. si quis aduocatus.

[Gl seq. reci. per q. quid si post lit. contest. oritur.

e ¶ De nouo. s. post terminũ statutum idem esset, si ẽt post litem cont. exorta sit, sup. de off. dele insinuã te. qa q̃ de nouo emergũt, auxilio indigẽt, ff de iter. act. de ętate, §. ex cã. & noua rẽs nouũ cõsiliũ, & reme d ũ exigit, ff. de ven. inspi. l. 1. in prin Et si noua cau sa allegetur, puta quia fideiussor mortuus sit, iterũ æquũ erit præstare cautionem, ff. vt in pos. l. plane, &

nouis morbis noua conuenit antidota præparari. s̄. de iura. calum. ceterum. 50. dist. vt constitueretur.

[Gl. seq. inducit simile, q̃rit quid si post contestatio nẽ innotescit: ponit opi affirmatiuã, soluit negatiue.

f ¶ Postmodum.] s. post terminũ, constitutũ, inf. quẽ omnes dilatorię pro ponãtur, sic s̄. de te sti. præsentiũ, & ita iuramẽtum est hic & ibi legitima ꝓba tio. Sed q̄d si post li tem cõtestatam vel let iurare, ꝙ post ip sam contestationem ad notitiã ipsius p uenit: quæ tñ nõ est exorta de nouo, sed erat ab initio, puta ɔsanguineus erat iu dex impetrãtis, vel impetrãs vasall⁹ iu dicis, vel aliqua alia consimilis; sed hoc reus ignorabat, nun q̄d debet audiri? Di cunt quidam, quod sic. Mihi videtur, q̄ amplius non audia tur: qa ab initio de bet ingrerẽd huius modi dilatorijs: qa vigilãtibus & nõ ne gligẽtibus iura sub ueniũt, ff. q. ex cau. ma. non enim, ff. de eden. veluti. & facilitati & negligẽtiæ suæ imputet. Neq; enim oportet per singula momẽta onerari acto rẽ, ff. vt in pos. leg. si is a quo, §. vlt. sic enim non esset litiũ finis, & hoc quod dicit hic locũ habet in exce ptionibus facti, & non iuris: 2 quia nemini licet ius ignorare, ff. de iur. & fac. igno. l. regula.

CAP. V.

CVm † inter Priorẽ & conuentum de Argẽ tolio † ex parte vna, & no bilẽ virum S. de Malileo ne † diœcesis Pictauen̄. ex altera, super dãnis & alijs coram vobis ex delegatio ne nostra quæstio verteretur, procuratore ipsius no bilis vestrum volẽte decli nare iudicium, eo ꝙ duos ex vobis habebat suspe ctos procurator monasterij allegauit parti eiusdẽ nobilis (cũ esset vinculo excõicationis astrictus,) exceptionis huiusmodi beneficium interdictum: & infra. ¶ Inquisitioni

† Ca. 2. e. ti. de iudi. in 4. comp.
† Angento rio.
† Malis.

2 Idest qb. ignorauit fa ctũ non ius, ac si diceret, si ignorabã iudicem cõ sãguineum. sed si ignora bam eũ pp hoc recusa ri posse: mi hi imputabi tur. Io. An.

CVm inter. Communis diuisio. Secũda: ibi, Inqui sitioni. Abb Sic.

CASVS. Inter Priorem & conuentum de Argento lio ex parte vna, & S. nobilẽ virũ Pictauien̄. diœcesis ex altera, controuersia super quibusdã damnis, & re bus alijs vertebatur: partibus corã delegatis iudici bus pp̄ hoc constitutis, ꝓcurator ipsius nobilis exci piendo ꝓposuit, quod duos de iudicibus habebat cer ta ratione suspectos, ꝓcurator monasterij allegauit, quod cum nobilis excommunicationis vinculo tene retur astrictus, exceptionem huiusmodi proponere non valebat. Iudices consuluerunt dñm Papã, & ipse rñder: ꝙ ipsi nobili q̃libet legitima defensio reseruã tur in iudicio, & pcipue iudicis recusatio, cũ pericu losũ sit sub iudice litigare suspecto: & Apostolica se des iudicibus suspectis causã ex certa sciẽtia nõ cõ mittit: vñ non consideratur fauor excõmunicati, sed æqtas iudicantis, & absurdum esset vt reo cõtra acto rẽ defensionis copia denegetur: quia sic condemnã retur, quia deberet absolui aliquãdo: nec excõmuni cato deneganda est absolutionis sentẽtia, quãdo est in causa absolutionis: & si cõdẽnetur, potest appella re, si contra iustitiam fuerit condẽnatus: & eadem ra tione alia suffragia in vno & eodẽ iudicio nõ dene gantur eidẽ. Sed excommunicatus reconuenire acto rẽ non potest; ne si in defensione sustinetur, ad impu gnandũ extendatur. Nota quod periculosum est liti gare sub iudice suspecto. Itẽ in iudicijs æquitas ser uanda est, & non fauor. Itẽ iudicium claudicare non debet. Item excõmunicatus potest appellare, & om nis legitima defensio est illi salua in iudicio, sed age re, vel reconuenire non potest. Item fauorabiliores sunt rei quam actores.

[Gl. seq. inducit duo similia. Secundo obijcit & soluit. Tertio quęrit & soluit.

a ¶ Legitima defẽsio. hic manifeste patet, ꝙ excõicatus potest excipere & defẽdere, se in iudicio, vt ĩ. e. dilecti, & c. dilectę & c. significauerũt. & põt appellare, & appellationẽ prosequi. ĩ. eo. c. vlt. & eadẽ defensio cõpetit excõmunicato, q̃ cõpetit non excõicato, sicut eadem defensio cõpetit seruo, quæ libero, ff. de accu. seruos. Et libertus, qui alias patronum accusare non potest, in ipsum patronum retorquere põt accusationem, si a patrono accusetur, ff. de bo. lib. qui cũ maior, §. si libertus, quia ignoscendum est illi, qui prouocatus voluit se vlcisci, & ibi. Et sic põt excipere de pacto de nõ petẽdo, & exceptionem probare nõ obstante, qđ lex dicit, qđ re⁹ in exceptione fiat actor, ff. de ꝓb. l. exceptionibus: q̃a quicquid facit, ad sui defensionem facit. Itẽ qualiter præstabit sacramentum calumniæ, cum sibi nõ liceat ingredi sacra, multo minus & tãgere 5. dis. ad eius vero. & 44. dis. nulli clerico. Et q̃bus cetera sacramenta negãtur, qũo vnum genus sacramẽti putatur posse concedi? 95. d. illud in illo casu concessum est a iure in odium potius excommunicati, quod omnia possit facere, q̃ ad cãm pertinent, & sic iurabit, & omnes participãtes sibi occasione litis nõ incidunt in canonem; cum talis communio sit potius ad damnum suum, quã ad cõmodum. Sed quid si excommunicatus conuenitur super eo, pro quo fuit excommunicatus iniuste, nunqd poterit excipere, ꝙ non tenetur rñdere, nisi restituatur ei cõio hominũ, qua fuit iniuste priuatus? Dicit Io. 2. ꝙ sic, nec tenetur antea rñdere, dũmodo ostendat, ꝙ iniuste fuit excõmunicatus, 3. q. 2. c. 1. & 2. q. 5. sup causa, in fi. quia omnia iura sunt restituenda corporalia & incorporalia. 2. q. 2. nullus potest. & 3. q. 2. c. si episcopus. Et sic no. ꝙ qui remotus est a quolibet actu legitimo tamen excipere potest.

b ¶ Suspecto.] vt 3. q. 5. ꝙ suspecti, C. de iu. apertissimi.

[Glo. seq. arguit & remittit.

c ¶ Cõscientia.] ar. ꝙ sententia lata a iudice suspecto possit retractari, si detecta fuerit suspicio: q̃a literæ sic obtẽtæ nullã videntur conferre iurisdictionẽ. De hoc dictũ est sup. de rescrip. ad audientiam. 2 Et no. quod omne rescriptum habetur suspectum, quod de conscientia Papæ non emanauit, de rescr. cũ dilecta. & inf. de confir. vti. vel inuti. porrecta.

d ¶ Claudicare.] no. æqualitatem seruari in iudicijs, sup. de iud. nouit, & 4. q. 4. c. 2. & 3. q. 9. c. vlt. nec debet actori licere, qđ reo non licet, ff. de reg. iur. non dẽt.

e ¶ Remedium.] quia sicut potest excipere, vt dictũ est, sic potest appellare, vt 3. q. 9. re vera, & inf. e. c. vl.

f ¶ Legitima.] arg. ꝙ qua ratione vnũ alicui conceditur, & omnia, q̃ sunt eiusdem censuræ, sunt concedẽda, arg. 4. dist. denique. in fi. & 5. dist. ad eius vero.

vestræ duximus respondendum, quod prædicto nobili legitima defensio [a] in iudicio reseruatur: & maxime iudicis recusatio, † cum periculosum sit coram suspecto [b] iudice litigare: ac suspectis iudicibus sedes Apostolica causam de certa conscientia [c] † non committat. vnde in talibus non excommunicati fauor attẽditur, sed æquitas iudicantis, cũ non debeat claudicare [d] iudicium: ac satis videatur absurdum, si actore impugnante, reo defensionis copia denegetur, quia sic cõdemnaretur multoties absoluendus.

¶ Porro cum excommunicato, quando in causa absolutionis existit, nõ sit iusta deneganda sententia, nec interdici debet eidem appellationis remedium, [e] si contra iustitiam cõdemnetur, qua-

10 ratione in vno eodemque negotio ipsi alia legitima [f] subtrahantur suffragia, nõ videmus. † Ceterum non sic in recõuentione [g] sentimus, ne quod in defen-

20 sionis remedium sustinetur, ad impugnationis materiam extendatur. [h]

¶ Idem monachis Farsen. †

¶ Excipiens non videtur fateri ea, quæ in exceptione includuntur. Et exceptio falsi potest etiam post

30 *sententiam opponi.*

CAP. VI.

CVm † venerabilis frater noster I. Sabinen. episcopus coram dile-

40 ctis filijs nostris R. tituli sanctæ Anastasiæ presbytero, & P. sanctæ Luciæ diacono cardinalib. quos sibi & R. procuratori vestro concessimus auditores, ecclesiam sancti Viti

50

[Gl. seq. quærit.] & soluit.]

g ¶ Recõuẽtione.] sic ergo patet, ꝙ licet possit excipere & appellare, nõ potest tñ reconuenire. rõ redđit in litera sequẽti. q̃nq; tñ admittitur reconuentio vbi nõ admittitur cõuẽtio. 3. q. 8. cuius: in agẽdo, & ff. đ iud. l. 2. §. sed si agant. Sed nũquid potest excõicatus cõpensare? Dico ꝙ nõ, quia q cõpensat, quodammodo agit, sed si ageret, repelleret ꝑ exceptionem: ergo nõ potest compẽsare, ff. de cõpen. quæcunq; imò & si vellet compẽsare: & ab aduersario admitteretur, iudex ex officio suo ipsũ dẽt repellere, inf. eo dẽ. exceptionem, in fi. quia qđ vna via prohiberetur, alia cõsequeretur: quod esse non debet, s. de procura. c tuæ Ber.

h ¶ Extendatur.] sim. ĩ. de ecclesi. ædifican. cũ dicat Apostolus. in fin. 1. responso.

CVm Venerabilis] Sire⁹, a quo res petitur, excipiat de ꝑmutatione ipsius rei facta cum actore, nõ fatetur per hoc actorem fuisse dominum. Et exceptio falsi etiã post sñiam p̃t opponi. Diuidit̃ principaliter in duas partes. In prima ponit̃ facti & processus narratio. In secũda diffinitio: ibi, Intelleximus, prima subdiuidit̃ in tres: Nã primo ponit petitionẽ actoris. Secundo: ibi, Idem. responsionẽ exceptionis & ꝓbationis reorũ. Tertio: ibi, Ad hęc, replicationem & probationem actoris. Secunda principalis etiam subdiuiditur in

60 tres partes. Primo ponit quoddam motiuũ diffinitionis soluẽs obstaculum. Secundo diffinit causam quo ad spiritualia: ibi, Quia vero. Tertio quo ad temporalia, ibi, verum. Abbas Sic.

CASVS. Eps Sabinen. habebat causam cum monasterio Farsenen. sup ecclesia sancti Viti, corã auditoribus vtriq; parti concessis: petebat Sabinen. eps ipsã ecclesiam a monasterio Farsenen. cum possessionibus & ꝑtinentijs suis, dicens eadem tam in t̃palibus q̃ in spiritualibus ꝑtinere ad ecclesiam Sabinen. ꝓcurator monasterij nondũ episcopi intentione fundata ꝑpropere sic rñdit, qđ etsi ecclesia p̃dicta olim fuerit ecclesię Sabinen. subiecta, eã tñ episcopus nõ potest petere, cũ ex causa permutationis monasteriũ eam obtineat: ad hoc probandum quoddam exhibuit instrumentũ, in quo prima facie contineri videbatur, quod Theodosius episcopus cũ assensu canonicorũ suorũ prædictam ecclesiã sancti Viti concessit

† Vide Hostiẽ. in sum. ti. de recusat, §. q̃ sunt iustę causæ.

† al. sciẽtia Et de hac clausula, ex certa scientia, qđ operetur: vide Antonium Gabrielũ lib. 5. cõ. opinio. ti. de clausulis, conclusio. 1.

1 Cõcor. tex. in l. đ venia. ff. de in ius vocan.

2 Et Vin. hoc verum si agat excõicator, vel is qui fecit illũ excõicati. secus si ali⁹. arg. s. de res. spo. frequẽs. li. 6. Io. An.

† Facit ad hoc text. in l. 1. cum ibi no. C. de cond. indebiti.

† Farsenen. Franoten. quibusdam ita Inno. iij. archidiacono Richemũdiæ.

† Ca. vnico ti. de cõfessis in 4. cõp. Et de materia vide late per Dyn. in ca. exceptionẽ. de re iu. li. 6. adde Romanũ. in l. cum mulier. ff. solut. matr.

cum suis possessionibus, & pertinentijs petijsset, asserens eandem ad se in spiritualibus, & temporalibus pertinere: Idem nondum episcopi intentione fundata præpropere † sic respondit. quod etsi dicta ecclesia dudum fuerit ecclesiæ Sabineñ. subiecta, eam tamen non poterat episcopus vendicare, quam ex permutationis [a] causa Farsen. monasterium obtinebat, ad hoc probandum quoddam exhibens instrumentum, in quo contineri prima facie videbatur, quod Theodosius episcopus cũ suorum sacerdotum assensu, prædictam ecclesiam sancti Viti, pro quibusdam ecclesijs, & rebus alijs in cambium vestro duxit monasterio concedendam. Ad hæc episcopus proposuit memoratus, intentionem suam per huiusmodi respõsionem [b] esse fundatam: cum enim pars vestra responderit, se dictam ecclesiam ex permutatione facta per Sabinen. episcopum obtinere, confiteri per consequens videbatur, se credere, quod dicta ecclesia tempore permutationis pertinuit ad ecclesiam Sabinen. cum permutatio inter contractus bonæ fidei [c] computetur, nec cum alio quã cum do-

† Propere.

cessit monasterio Farseneñ. in concambiũ pro quibusdam ecclesijs, & rebus alijs. Ad hoc ẽps rñdit intentionem suam esse fundatam per huiusmodi responsionẽ: quia cum procurator monasterij rñderit se dictam ecclesiam permutatione facta per Sabineñ. episcopũ obtinere, per consequens confitebatur se credere, ꝙ dicta ecclesia tp̃e permutationis pertinuit ad ecclesiã Sabineñ. quia contractus permutationis celebrari non p̃t nisi cũ vero dño, vel cum eo, qui loco dñi habetur: & ad probandum ꝙ dicta ecclesia pertineret in temporalib. ad episcopum, quosdã testes induxit, ꝑ quos ostẽdere nitebatur, quod ipse disponebat pro velle suo de bonis ipsi⁹ ecclesiæ. His, & alijs examinatis, dominus Papa intellexit dictum episcopum intentionem suã non probauisse per testes, vel per responsione supradicti ꝓcuratoris: quia q̃ opponit exceptionem, non videtur cõfiteri de intentione aduersarij, uel per instrumentum ad hoc exhibitum ex aduerso quia in eo Theodosius episcopus, a quo permutatio facta proponebatur, non dr̃ episcopus Sabineñ. quamuis in transcripto, quo procurator utebatur, appositũ fuerit Sabineñ. per uitium falsitatis; licet nimis excesserit, qui transcriptum illud falsauit, & delictum personæ non debeat in damnum monasterij redundare, & falsitatis exceptio, & ante sententiam, & post, possit usq; ad xx. annos obijci. ueritate comperta, non uult Papa, ꝙ per hoc monasterio præiudicium generetur: ueruntamen quia constitit Papæ dictam ecclesiam sitam esse in diœcesi. Sabineñ. adiudicauit ei ius episcopale in omnibus, in eadem, exceptis illis, quæ per Authentica scripta eidem episcopo sunt subtracta, cum exempta non probetur, quo ad temporalia eiusdem ecclesiæ absolui monasterium ab impetitione episcopi, cum super hoc non probauerit se legitima præscriptione munitum. No. ꝙ qui excipit, non confitetur de iure aduersarij. Item qui aliud uel aliquid addit uel minuit de instrumento in præiudicium partis alterius falsarius est. Item delictum personæ non debet nocere ecclesiæ. Item exceptio falsi semper potest proponi usque ad uiginti annos. Item eo ipso quod ecclesia sita est in diœcesi episcopi, ei subest in omnibus ad ius episcopale pertinentibus, sed propterea non subest ei in temporalibus nisi illud probetur.

a ¶ Ex permutationis.] similem 1 casum habes sup. de transac. præterea.

b ¶ Responsionem] factã per procuratorem monasterij, s. ubi dixi, præpropere sic rñdit, sed in hoc non bene allegabat episcopus pro se: quia huiusmodi repentina litis contest. non præiudicabat monasterio, in Auth. de exhib. re §. illud coll. 5. arg. 32. q. 1. apud, & 5. q. 5. c. qui ambulat. §. sed aliud ibi: qui autem inconsiderate loquitur, sentiat mala 50. dist. ponderet, & merito: quia litis contestatio directe debet fieri per interrogationem, & responsionem directam affirmando uel negando simpliciter, s̃. de lit. contesta. c. unico. & s̃. de elect. dudum. 2 Sed hic procurator sub forma exceptionis sub conditione respondet, vt patet ex ipsa responsione, & per id quod postea sequitur in littera, vbi dicit; vel per procuratoris responsionem.

[Gl. seq. enumerat actiones bonæ fidei, dicens quare sic dicuntur, & in quo differunt.]

c ¶ Bonæ fidei.] q̃ 2 sint actiones bonæ fidei, habetur Institutio. de actio. §. actionum, & connumerantur ibi. xvij. scilicet actio ex vendito, empto, locato, & conducto, negotiorum gestorum, mandati, depositi, pro socio, tutelæ, commodati, pigneratitia familię ercíscundæ, communi diuidundo, præscriptis verbis, quæ de æstimato ꝓponitur, vt si rem meam do tibi, & æstimo vt eã vendas pro x. aut x. reddas mihi, aut rem, ff. de æsti. act. l. 1. & permutatio, d̃ qua fit hic mẽtio, & hæreditatis petitio. Aliæ vero dñt actiones stricti iuris, ut actio ex mutuo, arbitrium, & cõsimilia. Nec dicuntur bonæ fidei, quia in eis tantum seruari debeat bona fides: quia in contractibus stricti iuris seruari debet bona fides: & in quocunque contractu bona fides interuenire debet, C. de actionib. & obligationibus. bonam. Ideo dicuntur stricti iuris, quia non uenit in eis, nisi quod stricte exigit actionis natura; unde non ueniunt usuræ ex mora in contractibus stricti iuris. nisi specialiter sint promissæ, ff. de negotijs gest. quia tantundem, & C. de usuris. l. 3. Sed in contractibus bonæ fidei ueniunt usuræ ex tempore moræ, ff. de actionibus empt. & uend. Iulianus, §. ex uendito. & ff. de usu. mora. §. in bonæ fidei. Nota in actionib. stricti iuris non uenit interesse, si rem dari mihi est in obligatione, secus in rem tradi, uel factum, ff. de uerbor. obligat. ubi autem, §. ult. & l. si fundum, & ff. de re iudic. si quis ab alio, §. ult. 3. Sed omnia ista accessoria ueniunt in bonæ fidei iudicijs, ff. de act. emp. & uen. l. 1. in prin. sed non ueniunt in contractib. stricti iuris. Itẽ in bonæ fidei actionibus quandoque ueniunt ea de quibus nihil est cogitatum, ut ruta cæsa, & similia, ff. de actio. emp. & uend. l. fundi. §. si ruta. & supra de cau. pos. cum ecclesia. & ibi quædam de his tanguntur. In actionibus bonæ fidei multum exuberat officium iudicis, & pinguius quam in actionibus stricti iuris, & istis rationibus dicuntur bonæ fidei, & aliæ dicuntur stricti iuris.

ADDITIO. Numerus actionum bonæ fidei, quæ sunt xvij. patet in his uersibus.

Empti conducti, mandati, depositiq;
Pignoris, ercisciunda, communi, pro socioque,
Dotis, & hæredis, tutelæ, commoda, gestor.
Præscriptis verbis, si mutat, siue licetur.
Ista bonæ fidei sunt stricti cætera iuris.

Et aduerte, ꝙ in primo uersu per empti, intelligitur uenditi quia nunquam unum est sine altero: & per cõducti, subauditur, locati.

1 Et dissimilẽ, nã ibi ex tali ꝓposito cõdẽnat re⁹, hic absoluit, sed ibi rñdendo confessus fuit: hic excipiẽdo ꝓposuit ut ibi. no. Io. And.

2 De actionibus stricti iuris, & bonæ fidei accurata disputatio

3 Et uide ꝙ ibi not. & cõsistũt hęc in subtilitate iuris ciuilis, qua q̃rit an interesse I hoc casu sit ĩ obligatione, ita ꝙ ueniat ĩ petiti. &c. si. ꝙ dicã ĩ. de ẽp. & uẽd. cũ dilecti. supuer. induxit. Ioa. And.

mino, vel cum eo, qui habebatur loco [a] domini legitimè valeat celebrari: & infra. 10

¶Porro memoratus episcopus ad probandũ, quod iam dicta ecclesia ad se in temporalibus pertinebat, quosdam testes induxit, per quos nitebatur † ostendere, quod tam dictam ecclesiam, quam molendina, terras, & alia bona eius, Sabineñ. episcopi diutius possederunt; de illis pro suæ voluntatis arbitrio disponendo: & infra. 20

¶ Intelleximus supradictum episcopum intentionem suam minimè fundauisse per testium depositiones, vel procuratoris supradicti responsionem: quia exceptionem obijciens de intentione partis aduersæ non intelligitur fuisse confessus, [b] vel per instrumentum ex aduerso exhibitum cum in eo Theodosius episcopus, a quo permutatio facta proponitur non dicatur episcopus Sabineñ. quãquam in transcripto, quo procurator vtebatur, appositum fuerit, Sabineñ. per vitium, [c] falsitatis. Licet autem [d] nimis excesserit, qui transcriptum illius instrumenti falsauit: quia tamen delictum personæ in damnum ecclesiæ redundare non debet, ac non solum ante sententiam, verum etiam post, obijci potest exceptio falsitatis: cum falsorum instrumentorum prætextu lata sententia, vsque ad viginti annorum [e] spacium valeat retractari veritate comperta: [f] nolumus vt per id monasterio vestro præiudicium generetur. ¶Quia vero nobis constitit supradictam ecclesiam sancti Viti constitutam esse in diœcesi [g] Sabineñ. episcopale ius in 30 40

a ¶ Loco dñi.] hoc ideo dicit: quia qui dat alienam rẽ, non ɔtrahit permutationem, ff. de re. permut. l. 1. in fi.

[Glo. obijcit, & soluit]

b ¶ Confessus] hæc regula sumpta est, ff. de excep. non vtiq; Sed nõne ex eo ꝙ confessus fuit permutationem factã, per ɔñs est cõfessus, ꝙ sit factũ de meo tuũ: quia illud dr̃ permutatio, ff. de re permut. l. 1. ĩ fi. & qui cõfitetur vnum, per ɔñs cõfitetur id, qđ sequitur ex illo. 8. dis. quo iure. & s̃. de off. deleg. cum super. & su. de dolo. & contu. cũ dilecti. Præterea tacita cõfessio, hr̃ pro cõtestatione, sup. de dolo & cõtu. prout. [1] Itẽ interrogãdo fit confessio, siue negatio. 12. q. 2. quod ait. & 32. q. 7. quid in oĩbus. & ĩ. de homic. cum iuro. ff. de verb. obl. l. 1. §. si qs ita. Ad hoc dicas ꝙ excipiẽdo d̃ pmutatione nõ confitetur de intentione aduersarij. vt hic dicit: quia põt esse qđ de facto fuit permutatio, & nõ de iure. Silr̃ in exceptiõe pacti de nõ petẽdo debitũ, quia per hoc ñ confitetur debitum: quia põt esse ꝙ non de iure debuit. Qui excipit. debet ita dicere, Frater, nõ confiteor hoc, quod dicis. sed si fecissem, pactũ factũ est mihi de nõ petẽdo. Et sic iste ẽt respondet dicendo, & si dudum fuerit, &c. quia sic non asseruit simpliciter, sed sub conditione, & ideo non prę iudicauit talis confessio ipsi monasterio, quia non fuit confessio, sed exceptio: vel si pertinuit ad ecclesiã Sabineñ. permutatio intercessit. Item si quis dicat se præscripsisse, & aduersarius dicat, ego ĩterrupi pr̃scriptionẽ tuam, nonne per hanc exceptionem dicendo, ego interrupi præscriptionem tuam, confitetur de intentione aduersarij? quare ergo postea auditur probatio prescriptionis potest talem exceptionẽ, per quam cõfitetur de intentione aduersarij, vt sup. de testi. ex tenore. ĩ. tit. prox. illud? Sed dicas, ꝙ non fatetur de præscriptione, qui excipit de interruptione, nec confitetur de intentione aduersarij, & ideo debet probare præscriptionem qui eam opponit, sup. de probat. ex litteris, & ĩ. tit. proxi. illud. Et sic debet dicere, nõ credo te p̃scripsisse: sed si hoc verum esset, dico ꝙ interrupi præscriptionem tuam, quam interruptionẽ probare debet, vt dicit decretalis, illud. Idem est dicendum, cum aliquis petitur in virum, dicat, non confiteor me esse virum tuum: sed si esset, consanguinitas est inter me & te, vt supra de testi. ex tenore. Nam sic respondendo, non confitetur de intentione aduersarij, nec onerat se aliqua probatione, sed aduersarium, nisi tunc demum, cum actor fundauerit intentionem suam. quia tunc exceptio probanda est, vt no. infra eod. exceptionem. 50 60

ADDITIO. Qualiter has exceptiones debeas proponere, & probare, & quando principale negotium, habes, C. de exceptionib. si quidem. Item habes sup. de testib. ex tenore.

c ¶ Per vitium.] hoc ipso debuit succumbere monasterium, s̃. de rescrip. c. olim.

[Glos. sequens ponit duas lecturas, & secũdum alteram, q̃rit, & soluit.]

d ¶ Licet autem.] responsio quasi tacitæ q̃stionis. posset quis dicere, si instrumentũ falsauit, ergo hoc ipso debuit succumbere monasteriũ, ꝙ exhibet instrumentum falsum? Respondet Papa delictũ ipsius, qui ipsum falsauit, non debet in damnũ monasterij redundare. 16. q. 6. si episcopus. Vel intellige potius quod allegabatur cõtra monasteriũ ex parte episcopi, vt p hoc amitteret causã, vt su. de rescrip. olim. ꝑpter consimilem falsitatem tulit Eugenius Papa sententiam cõtra ecclesiam Osceneñ. su. de in ĩtegrũ resti. tum ex literis. Sed quare nõ hic papa tulit sententiam contra monasteriũ, quia non constitit capitulum fuisse in culpa, vt bene innuit littera ista, delictum personæ, &c.

e ¶ Ad viginti annorum.] C. de falsis, q̃relam. De hoc dictum est supra de probationibus, licet.

[Glo. seq. arguit pro & contra, & soluit.]

f ¶ Veritate comperta.] sed vtrum talis sententia teneat ipso iure, dubitari consueuit, quod non videtur, quia exceptio non datur ex ea. ff. de excep. quæ agnitis. Sed si nulla [2] est ipso iure, qualiter incipit valere etiam post ann. xx. quia quod ab initio non valet, tractu tẽporis non conualescit, ff. de reg. iur. quod ab initio. & l. pen. 16. quæst. 3. ca. placuit. §. potest. ver. quod si priuatus. & sup. de elect. auditis? Dicas quod talis sententia tenet, & in suo robore durabit, & seruari debet quousque falsitas reuelata fuerit, supra de fide instru. accepimus. §. interim quamuis articulus ille dubitabilis est, durabit sententia, reuelata vero veritate, tunc primo apparet quod nulla fuit. & ideo tunc pronunciabitur nulla. sic ĩ. de frig. & malefic. fraternitatis, in fi. & quicquid occasione talis sententiæ perceptum vel obtentum est, non cassabitur, sicut per sentẽtiam ius non constituitur, sed si quod erat declaratur, cum sententia profertur, ff. si seruit. vend. l. sicut. §. sed si quæritur. & hoc dicit littera ista, valeat retractari veritate comperta. sicut est in sententia lata per falsum procuratorem, quia falsitate probata iudicium nullum tunc primo apparet, supra de procurat. in nostra. & C. eod. tit. licet.

g ¶ In diœcesi.] 16. quæst. 7. omnes. & 18. quæstio. 2. monasteria.

† Videbatur.

[1] Et ĩ. de appel. cũ causã. & taciturnitas sup. de p̃sũpt. nonne. Itẽ Samarita na quæ dicit scio qa Propheta es, per consequẽs dixit se virũ habere. 31. q. 1. Io. And.

[2] Contrariũ vr̃ notasse, s. ꝙ contra illã sit restitutio necessaria. s̃. de pba. licet in fi. glo. & ibi remisi ad Spec. de sent. ꝙ la. §. fi. ver. Itẽ oppo. ꝙ ẽ lata. & seq. dicebat hic Hosti. hic uideri ɔtraria, q̃ dicit gl. s. quod snia teneat, & ꝓnunciet nulla. dicit aũt ꝙ nullitas. respicit ueritatẽ plenius de hac materia uideas hic per Ioan. And. in nouel.

Olim-

OLim:& infra.] Qui propter exceptionem non ad missam appellat, corã iudice appellationis probare debet exceptionẽ esse veram, ita cõiter summat. Sed ẽm hanc summationẽ hęc decre. est in dubio p c. interposita. inf. de appellationibus, ideo põt summari aliter intelligẽdo, quod hic scribitur executorib⁹ illarum sñiarum, & sic exceptio ĩferẽs nullitatem sñiæ etiam corã executore audit ad effectũ, vt si verã esse cognouerit supsedeat. Et iste est notabilis intellectus. In prima ponit appellãtis querela. In secunda prouisio: ibi, Discretionis. Et vt patet ex pdictis, habet iste text⁹ duos ĩtellect⁹. Secũdũ primũ & magis cõem pone sic casũ G. tract⁹ corã iudice delegato opposuit, ꝙ trahebat vltra duas dietas replicabat vt in littera. demũ pp exceptionẽ ñ admissã fuit appellatũ: delegat⁹ appellatiõe nõ obstante excõicauit illũ G. & fuerũt impetratę lrę ab aduersario super executione isti⁹ sñiæ ad istos, de quibus in suprascriptione: coram q̃bus G. proposuit exceptionẽ suã. & q̃a nõ audiebatur, mandat eis Papa vt ĩ littera patet. Secũdum aliũ intellectũ pone casũ; ꝙ G. appellauit & impetrauit litteras ad istos iudices ĩ suprascriptiõe cõtẽtos, quibus Papa mãdauit vt patet in littera: & iste ĩtellectus est magis planus, & litteræ consentaneus, Abbas Siculus. Vel sic, vt error quorundam cõticeat, sic pone casum. Cõtra quendam G. litterę obtentæ fuerunt ad archiepiscopũ Treuereñ. corã quo iste G. excepit, ꝙ extra suã diœcesim vltra duas dietas contra constitutionẽ concilij generalis vocabatur. & quia dictus archiepiscopus super hoc eũ non audiuit, ad sedẽ Apostolicã appellauit: & sic iste G. obtinuit litteras ad istos abbates ĩtitulatos. quos archiepiscop⁹ prius subdelegauit ex cã prædicta, petens coram eis pnunciari appellationem suam iustam. sed aduersarius respondit ipsum nõ esse audiendum: quia licet archiepiscopus distaret vltra duas dietas, ipse tñ ĩ. duas dietas locũ & diem partib. assignauit, sed hoc non fuit probatũ: Papa cõsultus mandat, vt si ille G. poterit probare, ꝙ vocatus esset contra cõstitutionẽ cõcilij generalis, eius appellatio pnũciaretur legitima. & iudices nõ pcedãt: alioquin, &c. & ita supersedere, id est, non pcedere, taceant ergo qui dicũt, supsedere, id est, procedere: quia hoc nusquã inuenitur, sed primũ dictũ sic s. de rescrip. dilectus filius. Ioã.

omnibus eidem episcopo adiudicauimus in eadem: illis dũtaxat exceptis, quę 10 per authentica scripta ei noscuntur esse subtracta, cum per priuilegium vel prescriptionem legitimã nullatenus pbaretur exẽpta.

¶ Verum quia dictus epi- 20 scopus, qui eandem ecclesiam vẽdicabat, munitum se præscriptione legitima nõ ostẽdit, quãquã probauerit episcopum Sabineñ. bona eiusdem ecclesiæ aliquãto tempore possedisse: vos ab impetitione episco 30 pi, quo ad tẽporalia eiusdẽ ecclesiæ sententialiter duximus absoluendos.

¶ Honorius tertius Abbati sancti Huberti, & sancti Martini Leodiñ.

¶ *Si exceptio iurisdictio- 40 nis exclusiua, propter quã fuit appellatum, probatur vera iudex appellationis non debet de principali cognoscere. sed supersedere. h. d. intelligendo quod isti erant iudices appellatio- 50 nis, & est notabilis intellectus. Panor.*

CASVS. Nobilis vir V. conueniebatur per litteras Apostolicas corã Archiepiscopo Treuereñ. ex parte ipsius nobilis fuit ppositũ corã ipso, quod auctoritate illarũ litterarum rñdere nõ tenebatur: pro eo, quod vltra duas dietas extra suã diœcesim trahebatur in causã: & q̃a dictus archiepiscopus hãc exceptionem nõ admisit, sedem Apostolicã appellauit: propter quod tã procurator ipsius, q̃ partis aduersæ ad sede Apostolicã accesserũt, coram quo procurator dicti nobilis pdicta pposuit: & procurator partis aduersæ respondit, quod dictus nobilis vltra duas dietas extra suam diœcesim nõ trahebatur: quia archepiscopus in tali loco sibi terminum statuit, qui nõ erat remotus ab illo vltra quam per conciliũ sit prouisum: vnde Papa mandat quibusdã iudicibus quatenus si procurator dicti V. poterit probare exceptionẽ prædictã, videlicet se trahi in causam vltra duas dietas cõtra concilium generale, appellationem ipsi⁹ legitimã fuisse pronũciet, & negotio supersedeat. Nota, quod q̃ appellat a grauamine ante sententiam in causa appellationis debet probare causam appellationis verã fuisse. & hoc verũ est, q̃do nõ obtulit illã se probaturũ. Item nota, qđ iudex potest remouere grauamẽ de duabus dietis.

CAP. VII.

OLim: † & infra.

¶ Nuper ex parte G. fuit propositum, quod litteris prædecessoris nostri Treuereñ. archiepiscopo præsentatis, idem excipiendo proposuit, ꝙ auctoritate ipsarum respondere minime tenebatur, quia vltra duas dietas extra suam diœcesim trahebatur in causam: & quia dictus archiepiscopus hanc exceptionem ad mittere recusabat, vocem ad nos appellationis emisit: & infra.

¶ Porro procurator partis aduersę respõdit, quod idem G. vltra duas dietas extra suam diœcesim minime trahebatur, cum ipse archiepiscopus terminum in tali loco [a] statuerit, q̃ remotus ab illo non erat vltra quam prouisum est per constitutionem concilij generalis: & infra.

¶ Discretioni vestrę mãdamus, quatenus si procurator dicti † G. probare potuerit [b] exceptionẽ

† De materia huius decretalis quatenus agit đ dieta, vide Bar. in l. 1. ff. si q̃s cautio Imola in l. cõtinuus ff. de ver. obl. Alex. consi. 22. inci. consideratis verb.s statuti, in 4. vol.

† prædicti.

a ¶ In tali loco statuerit.] ex eo qđ dr̃, Patet qđ si aduersarius meus impetrauit litteras vltra duas dietas extra diœcesim meã, & iudices volũt venire vsq; ad locũ illum, q̃ nõ distat vltra duas dietas, nõ possum 60 ppea eorum iudicium declinare: q̃a non trahunt me vltra q̃ puisum est per concilium generale, & ita nõ faciunt contra concilium, vt hic littera probat. & ĩ. vbi dicit se in cãm trahi vltra duas dietas & hoc idẽ dicit cõstitutio illa sup. de rescrip. nõnulli. 1 Sed nunq̃d iste reus procurabit illos veniendo ad locũ. Non credo. De hoc dixi in constitutione illa, nonnulli.

1 Hæc vera ẽm illa tempora: hodie vero inspicimus non solum locum cõuẽtionis, sed ẽt cõmissionis, su. de rescr. statutũ. §. cũ vero & §. seq. lib. 6. Io. And.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Probare potuerit.] sic vr̃ qđ ille, q̃ appellat ante sñiam diffinitiuã a grauamine, ꝙ in causa appellationis necesse habeat pbare corã iudice appellationis, cãm suæ appellationis veram fuisse, sic sup. de testi. ex parte Adę. Sed ꝯ videtur, qđ sufficiat probare corã iudice appellationis, qđ iudex inferior exceptionem admittere noluit, supra de offi. deleg. cum causa, & inf. de appellat. vt debitus. & melius c. dilecto, illud

cōtrariū, ex parte Adæ. soluitur in illa decreta. Alia vero cōtraria soluuntur per decreta. infra de appel. interposita 1. responso. Cum enim quis probabilem causam exponit, quam dicit se probaturum, si iudex ipsum repellat, & ꝓpter hoc appellatur; tunc in cā appellationis nō est necesse probare causam veram esse, sed sufficit ꝓbare, quod nō fuit admissus. Si vero non obtulit se probaturū, sed illā tantū allegauit: tūc in causa appellationis probabit causā illā verā fuisse, alias ad priorem iudicem remittetur secundū tenorem illius decr. infra de appellat interposita. & secūdū illā hodie procedēdum est, & ideo in hac decr. debet probare, quod trahebatur vltra duas dietas, qa cū ꝓposuit, suam exceptionem, nō obtulit se illam probaturum, sed in decr. illa, dilecto, ĩ. de appell. ñ obtulit se probaturū, & tñ sufficit ꝓbare, ꝙ nō fuisset admissus, ibi, iam cōstabat de exceptione per cōfessionē presbyteri factam coram auditore. Sed dubitabat an pp illā, vel alias legitimas fuerit appellatū, & ideo sufficit probare, ꝙ ꝓposuerat illas eis, & quod ñ fuisset admiss⁹, & eodē modo rñdeas ad illī. s̃. de off. de leg. cū causam. quia iudices ibi certi erāt de exceptionibus: qa bñ scribant vtrū habuissent sub delegationē iudicis vel excusationem ipsius, hodie enim seruandum est prout dicit illa decre. interposita. de appellationibus.

†Lateranen. sub Inno. iij. c. 37.

† Vide Abbatem & Doctores ĩ ca. pen. & vl. de adult. & Bar. in l. viro atque vxo. ff. solu. matr. & in l. Papinianus, §. Marcellus, ff. de doli. exc.

† Dictio. nobis, deest, in multis antiquis.

†al. ita Graeiacē. ecclesiæ.

[Glo. sequens reci. signando contrarium decre. vt debitus.

a¶ Supersedere curetis.] supple, abbatē sancti Lau. & eius cōiudices ad quos G. litteras impetrauerat ↄtra ipsius aduersariū sup ꝓsecutione appellationis suæ ꝓcedere ꝑmittens iuxta traditam sibi formam, alioquin isti procedent iuxta traditam sibi formam, non obstātibus litteris impetratis ad abbatē sancti Lau. & eius cōiudices. Si vero G. non probauerit se trahi vltra duas dietas extra diœcesim abbas iste sancti Huberti & eius cōiudices procedere in negotio sibi cō misso non omittant ad petitionē aduersarij, & iuxta mandatum ad ipsos directum, non obstantibus litteris impetratis ad abbatē sancti Lau. & eius coniudices, sicut cōtinetur in antiqua decre. alias esset manifeste cōtrarium, 1 ĩ. de appel. vt debitus, cum si. Sed isti, quib. scribit, nō erant iudices appellationis. Sed dati erant ad exequendū quasdā sñias suspensionis contra istū G. latas ab archiepiscopo Treuereñ. post appellationē ab Isto G. interpositam, & cognoscere debent de appellatione G. quia hoc eis mandatur per litteras istas. & si G. nō ꝓbauerit exceptionem, procedēt postea ad exequendas sententias suspensionis latas ab archiepiscopo prædicto.

‡ De huius ↄrij solutione videto hic plenius per Hos. Ioānem. An. & alios Do.

quam coram archiepiscopo proposuit sępe dicto: videlicet se in causam trahi vltra duas diatas cōtra co‹n›stitutionem concilij † generalis, vos appellationem dicti G. legitimam decernētes, negotio supersedere [a] curetis.

¶ Idē archidiacono Trāslig. & officiali & I. canonico Turonensi.

¶ Pro defensione suæ ecclesiæ potest quis opponere exceptionem excommunicationis, periurij, vel aliā legitimā exceptionem, nec per replicationem excōmunicationis, vel periurij repelli potest.

CAP. VIII.

Dilecti filij S. & P. ac G. canonici ecclesiæ sanctę Marię trāsmissa nobis † petitione monstrarunt, quod cum M. canonicus eiusdem ecclesię ipsos coram delegatis a nobis traxisset in causam, super eo quod se opponunt electioni a quibusdam canonicis Granden. † factæ de ipso in Priorem ecclesiæ supradictæ: ijdem proposuerunt, quod dictus M. non debebat audiri, eo quod excommunicatus erat, & periurij crimine irretitus. Cumq. dictus M. præfatis G. & P. periuriū. & S. excommunicationem in modū exceptionis & replicationis obijciēs, eorum exceptionem elidere niteretur, procurator eorū proposuit, quod eius super hoc probatio recipi non debebat: quia & si obiectum pręfatis canonicis periurium probaretur, non essent propter hoc a defensione [b] suæ ecclesiæ repellendi. Adiecit etiam, quod contra excommunicationem dicto M. in modum exceptionis obiectam, ex communicatio supradicti S. replicari non poterat, quia exceptio ipsi M. opposita & probata eundem repelleret ab agendo; replicatio vero sępe dictum S. nequaquam a defendendo [c] repelleret, si etiam probaretur: & infra. ¶ Ipsi vero iudices in-

† Hæc duo verba: exceptionis &, desunt in o[mni]bus manuscriptis.

Dilecti.] Per excōmunicationis & periurij exceptionē a sua, vł ecclesię suę defensione quis repelli non debet. Prima pars ponit petitionem appellantis: Secunda dat iudicē: ibi, Quocirca Abb. Sic.

CASVS. Quidam canonicus Grādeñ. M. nomine electus fuit in priorem eiusdem ecclesiæ. S. P. & G. se opponebāt electioni illius, vnde contra illos litteras impetrauit: ipsi coram iudicibus constituti proposuerūt ꝙ dictus M. nō debebat audiri pro eo, ꝙ erat excōicatus, & ꝑiurus. Sed dictus M. cōtra G. & P. in modū replicatiōis obiecit periuriū, & excōmunicationē cōtra S. scilicet vt eorū exceptionem elideret, sed ꝓcurator illorū rñdit, ꝙ probatio illius electi super hoc recipi non debebat; quia & si illa etiam ꝓbaretur, nō essent ꝑpea a defēsiōe suæ ecclesię repellēdi: & si excōmunicatio ↄ. dictum electū probaretur in modum exceptionis repelleretur ab agēdo. Sed replicatio excōmunicationis probata non repelleret a defendendo. Iudices interlocuti fuerunt, quod prius reciperent probationes super replicatione præmissa. propter quod ad sedem Apostolicam appellarunt; mandat Papa quatenus si est ita, reuocetur in irritum quicquid fuit factum post appellationem No. quod excōmunicati, & periuri non repelluntur a defendendo. Item non debet admitti ad probandum, quo probato non prodest.

b¶ A defensione] sic patet quod quilibet admittitur ad defensionem ecclesiæ suæ etiam periurus; quia etiā ad agendum siue ad accusandum admitteretur prosequens suam, vel suorum iniuriam, 3. q. 11. negā da. 2. & 4. q. vlti. omnibus ergo multo fortius ad defendendum, cum ad defendendum admittitur, qui alias ab agendo repellitur, s̃. eod. cum inter. & ĩ. eo. ca. dilectę.

c¶ Defendendo.] & ex hoc patet, ꝙ excommunicatus tam se quam ecclesiam suam defendere potest, agere vero nequaquam, vt hic, & sup. eo. cum inter, & inf. eo. c. proximo.

a¶ In-

terlocuti [a] fuerunt, quod prius probationes reciperent super replicatione pmissa, † propter quod ad nostram fuit audientiam appellatū. Quocirca mādamus, quatenus si res ita se habet, [b] reuocato in irritū, &c.

¶Gregorius Nonus I. & M. Canonicis Pragen.

¶Si per exceptionem suspēsionis, cōtra quam replicatur de nullitate, ordinatio ecclesiæ retardatur, fit absolutio ad cautelam.

CAP. IX.

Apostolicæ † sedis: & infra. ¶Sane vobis apud sedem Apostolicam constitutis [c] quædā suspēsionis, & amotionis a beneficijs snīæ, fuerunt in modum exceptionis obiectæ. Quas licet proponeretis vos posse nullas esse p testes idoneos & instrumenta probare: Ne tamen ordinationem [d] Pragen. ecclesiæ, propter quam veneratis, huiusmodi obiectionis obstaculo contingeret retardari: [e] Sententias ipsas relaxauimus ad cautelam. [f]

Item Decano Linconiēsi.

¶Excōicationis exceptione non obstante valet rescriptum impetratum in causa appellationis, licet de excōicatione lata post appellationem a grauamine non faciat mentionem, hoc dicit, & secundū hoc est casus notabilis, & singularis, per quē forte posset colligi una regula, quod de innouato post appellationem etiam ab interlocutoria non est necesse in rescripto facere mentionem. Panorm.

CASVS. Duo canonici Pragen. I. & M. accesserunt ad Sedem Apostol. propter ordinationem Pragen. Ecclesiæ. quidam volētes impedire propositum illorū, obijciebant eis quasdam sententias suspensionis, & remotionis a beneficijs in modum exceptionis, & ipsi rñdebant sententias illas nullas esse, & hoc probare volebant p testes & instrā. Dñs Papa ne pp hoc impediret ordinationem Pragen. Ecclesiæ, propter q̄ venerant, sententias illas relaxauit ad cautelā. Not. q suspensus ab officio, & beneficio non admittitur ad agendum pro ecclesiæ ordinatione, cū hmōi spūalia tunc temporis possidere nō possunt, nec agere pro eis possunt.

a ¶Interlocuti fuerunt.] & male, quia si hoc esset pbatum, non repelleret, quia excōicato vel criminoso licitum est defendere tā se, q̄ ecclesiā suā, sup. e. cum inter. Et est arg. q non debet quis admitti ad probandū, quo probato non pdest. C. de prob. ad probationem, sup. de off. dele. cum contingat, ad fi. ubi de hoc.

Glo. seq. no. alleg. vnam concor. in contrarium alleg. 5. iura & soluit.]

b ¶Si res ita se hēt.] hic habes, q ꝯ exceptionem doli nō datur replicatio de dolo, ff. de do. exceptio. apud Celsum, §. Marcell⁹. Sed ꝯ habes, sup. eod. cum ecclesiasticæ, & inf. de diuor. significasti, & inf. de adult. intelleximus, 1 & c. se. & 32. q. 6 nihil iniquius ff. so. ma. viro. Sed veritate inspecta non sunt ꝯria quo ad fidem, quia vnus est finis siue effectus siue replicatio doli detur, siue negetur, s. ne alter de dolo suo cōmodū habeat, in casu pſenti non datur replicatio ad hoc ne aliter s. actor agere possit, cū sit excōicatus, sed admitteretur hic replicatio si actor excōicatus admitteretur ad agendum, q esse non debet, & ita cōe delictum noceret uni, & alteri non. vñ nō obesset ei excōicatio, & ita intelligitur lex prædicta, apud Celsum, §. Marcellus. Ideo ibi non datur replicatio, ne s. cōis malitia alteri sit lucro, alteri uero damno, v. gr. Dolo induxi te ad aliquid promittendum: Deinde induxisti me dolo ad remittendum, & sic uterque est in dolo, quo casu si ago ꝯ te ad id, quod promisisti mihi p dolum meum, mihi poteris opponere doli exceptionē, quam exceptionem non potero remouere per meam replicationem, si enim daretur hæc replicatio, repelleretur reus, & actor remaneret in lucro de dolo: quod esse non debet. Et ideo in l. illa non datur replicatio. & in contrarijs datur replicatio propter eandem causam, vt patet in adulterio uiri & uxoris, v. g. Mulier reperit uirum suum, ipse opponit ei adulterium excipiendo cōtra eam, & ipsa replicat contra eum, quod & ipse similiter est adulteratus, hic admittitur replicatio mulieris & ideo, s. ne ille lucrum habeat de suo adulterio, si replicatio mulieris non admitteretur, & sic remaneret, maritus in lucro de dolo suo, & uxorem repelleret, & ita uni noceret adulterium, alteri uero non, quod esse non debet, & sic intellige, sup. eod. cum ecclesiasticæ. 2 Et ita patet, quod idem est replicationem dare, quod denegare. Et sic eadem ratio est utrobique, & hic est ratio alia, quæ redditur in littera, 3 & melius, supra eo. cum inter.

Apostolicæ.] Hæc est pars illius decre. inf. de cle. excomm. mini. Apostolicæ. Et potest diuidi in quatuor partes. Nam primo ponit exceptionem. Secundo: ibi, Quas. replicationem. Tertio: ibi, Ne tamen: relaxationis causam. Quarto: ibi, Sententias, relaxationem. Abbas Sicu.

c ¶Cōstitutis.] vt 4 cum tractaretis de electione facta, vel facienda.

d ¶Ordinationem,] quæ in præsentia domini Papa fieri debebat per istos: & ne impediretur, absoluit eos ad cautelam.

Gl. seq. arg. alleg. duo iura in contrarium alleg. duo alia, & soluit.]

e ¶Cōtingeret retardari.] Ex hoc vr, qd suspēsus ab officio, & bñficio nō posset agere tanq̄ excōicatus esset maiori excōicatione, arg. sup. de consue. cum dilectus, & sup. de elec. cum inter R. ibi: suspensus non potest eligi, & sic electus non posset agere pro sua electione, ar. ꝯ inf. de cle. exc. min. c. vlti. ubi habes, q suspensi eligere possunt, & sic pñt agere pro sua electione, sic & exercere ea, quæ sunt iurisdictionis, sup. de elec. illa. Sol. ꝯria ista loquuntur in diuerso casu: hic. n. loquitur de suspensione iudicis, & in concor. ꝯria loquuntur de suspensione canonis, & canon mitius agit q̄ minister iuris, ff. de arbi. Celsus, & l. præced. in fi. Cū ergo isti suspensi dicantur per snīam hoīs ab officio & beneficio, iam nō interest ipsorum agere pro ecclesia, cum ab ipsius beneficio priuati sint, & præcipue cum agūt pro re spirituali, s. pro ordinatione ecclesiæ, a qua priuati sunt per suspensionem, vnde cum non possent eligere, uel eligi, non possent prosequi causam electionis, quia nō possent agere pro eo, q possidere nō possent pro se, uel pro alio, arg. inf. de cler. excom. minist. si celebrat. in alijs autem negotijs proprijs, uel ecclesiæ, quilibet, si mandato ecclesiæ agerent, bene admitterentur, quia non sunt priuati communione hominum, sup. eod. a nobis, sed quia priuati sunt cōmunione sacramentorum, ad sacramenta spiritualia non admittuntur, nisi prius fuerint restituti, & ideo fuerunt absoluti, ne contingeret ordinationem ecclesiæ impediri, quæ in præsentia domini Papæ fieri debebat per istos. & ideo ne ordinatio siue electio ecclesiæ impediretur, absoluit eos ad cautelam.

f ¶Ad cautelam,] Sic sup. de testi. ueniens. in fi. & infra de appel. ad præsentiam, & inf. de sent. excom. per tuas, & 24. q. 1. audiuimus.

† Vide text. in l. circa. cū no. ff. de pb.

1 Vide quod ibi scribit post. Inn. & J. de reb. ec. nō alie. si qs pshyterorū, super vl. gl. Ioan. Andr.

† De materia, videlicet de absolutione ad cautelā uide Spe. ti. de sent. §. ut aūt. adde Ioā. de Ana. in c. 1. inf. de maleficiis. & Alberi. in l. a pcedēte, C. de dilat.

2 Concor. text. in l. nō dēt cū uul. ff. de reg. iu.

3 De hoc in Spe. e. tit. §. fi. uersi. sed nunquid Io. And.

4 Hæ duæ glossulę non habentur in antiquis exemplaribus.

Dilectæ

CAP. X.

Dilectæ † in Christo filiæ Priorissa & conuentus de Campessia nobis significare curarunt, quod cũ inter ipsas ex vna parte, & Prioré, & conuentũ de Buccelleia ex altera, super quibusdã decimis, & rebus alijs, pro quibus cõueniebãtur ab illis coram abbate S. Benedicti, & eius collegis, auctoritate Apostolica, quæstio verteretur, & ipsæ ad nos ex sufficienti [a] grauamine appellassent, ac nuncium suum ad appellationem miserint prosequendam: præfati iudices postmodum tulerunt excommunicationis senté tiam in easdem. Nostris ergo litteris super adpellatione præfata, non facta mentione de excommunicatione eundem nuncium ad Priorem de Angles, & suos coniudices impetratis: pars aduersa ex eo se appellasse proponens, quod ipsi iudices exceptionem excommunicationis prædictæ contra ipsas, ab eadem parte propositam admittere denegarunt, [b] ad Priorem de Gernemoe, & suos cõiudices nostras super hoc litteras impetrauit: coram quib. ex parte ipsarum fuit excipiendo propositum, quod cũ post appellationem legitimã, dicta sententia lata fuerit, & cuilibet excommunicato defensionis auxilium competere dignoscatur, memorati iudices exceptioné partis cõtrariç (sicut nec debebant) admittere noluerunt: sed cum dictus Prior de Gernemoe, & coniudices sui talé exceptionem nõ reciperent[c] earundem, ipsæ nostram audientiam appellarunt.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si est ita, [d] reuocato in statum debitum, quicquid post huiusmodi appellationem inueneris attentatum, in eodé negotio iuxta prioris mandati nostri ad præfatum Priorem de Gernemoe [e] & cõiudices suos directi, tenorem, præuia ratione procedas.

¶ Idem Abbati S. Saluatoris Papieñ. & Vercellé. præposito.

¶ Per exceptionem excõmunicationis a prosecutione appellationis etiam originalis actor repelli non debet, h.d. & est casus singularis, quatenus dicit de actore.

CAP. XI.

Significauerunt † nobis capitulum de Tornacen. † quòd cum P. in

---

Dilectæ in Christo.] Per excõicationis exceptionem a prosecutione appellationis quis repelli nõ dẽt. Sic cõiter summatur, sed hæc summatio non continet aliquam dubitationem per c. cum inter. sup. eod. & inf. eo. c. fin. Diuiditur hęc decre. Nam in prima ponitur appellantis narratio. In secunda appellationis commissio: ibi, Quocirca. Abb. Sicul. CASVS. Inter Priorẽ, & conuentum de Buccelleia ex parte vna, & priorissam, & conuentũ de Cãpessia ex altera, super quibusdam decimis qõ vertebatur. Ad petitionẽ prioris & conuentus prædictorum commissa fuit cã illa abbati S. Benedicti, & eius cõiudicibus, sed moniales ex grauamine sufficiẽti ab eis Sedẽ Apost. appellarũt, & nunciũ suũ ad appellationẽ psequẽdã transmiserũt: Iudices appellatione nõ obstante tulerunt excõicationis sñiam in easdẽ: Papa appellationis cãm cõmisit Priori de Angles, & cõiudicib. suis nulla mentione habita de ipsa excõicatione, coram qb. pars aduersa proposuit, quod cum essent excõicatæ, & in l̃ris appellationis nõ fieret mentio de sñia excõicationis lata ꝯ ipsas, l̃ræ non ualebant, & quia iudices hanc exceptionẽ nõ admittebant, dictus Prior sedẽ Apostolicã appellauit, & cãm fecit cõmitti Priori de Gernemoe, & coniudicibus suis, coram quibus ex parte monialium fuit exicipiẽdo propositũ, quod sñia excõicationis in eas lata fuit post appellationem legitimam, & cuilibet ẽt excõicato defensionis auxilium in iudicio reseruatur, quare iudices monialium exceptionẽ partis aduersę admittere non debebãt, sicut ipsi eã nõ admiserunt, & iõ applo ꝑpter hoc interposita non ualuit. Sed quia Prior de Gernemoe, & ei⁹ coniudices exceptionẽ hmõi admittere denegabant, ipsæ moniales Sedem Apostol. appellarunt: Vñ mãdat Papa decano Lincoñ. quatenus si est ita, quicquid factũ fuerit post applõnem ipsarũ, in irritũ reuocet, & in cã ꝓcedat iuxta mãdatũ directum ad Priorem de Gernemoe, & cõiudices suos. Not. quod excõicatus põt appellare, & appellationem prosequi.

a ¶ Ex sufficienti.] sic sup. vt lit. non contest. accedens, Sed dic de grauamine, s. expresso coram iudice, alias appellatio non admittitur nisi causa probabili allegata: [2] quæ si esset probata, debeat legitima reputari, infra de appel. vt debitus. & c. interposita. & c. cum speciali, & c. causam, & c. dilecto.

b ¶ Denegarunt.] & bene, ut sequiť ĩ. in fi. quia licet excõicatæ essent etiã ab initio, & ab alijs iudicibus, [illegible] poterãt appellare si grauarent, & l̃ras impetrare, s. e. cũ inter. & inf. [illegible] & vlt. vnde litteræ sup hoc impetratæ ualuerũt, ut inf. sequitur.

c ¶ Reciperent.] & male fecerunt: quia debebant [illegible] admitter: [illegible] ut supra dictũ ẽ: excõicati a sua defensiõe repelli nõ debent: qđ isti facere nolebant & ideo quicquid fecerũt post appellationẽ in pristinũ statũ reuocatur.

d ¶ Si est ita.] s. quod prior de Gernemoe non receperat exceptionem priorissæ.

e ¶ Priorem de Gernemoe.] qd' fuit primũ respectu istius mãdati, sed fuit tertiũ mãdatũ respectu primi directi ad abbatẽ S. Benedicti. Et iste Lincolneñ. decan⁹ postq̃ constiterit sibi de appellatiõe priorissæ ĩterposita corã priore đ Gernemoe, ꝓ eo quod exceptionẽ priorissæ nõ recipiebat dẽt cognoscere super eo de quo prior de Gernemoe debuit, s. an appellatio monachorũ fuerit legitima, uel non. & si iste inuenerit monachos legitime appellasse procedet. si min⁹ legitime. cõdemnabit priorem & cõuentũ ad expensas restituendas priorissæ, & remitteret partes ad priorẽ de Angles, ꝓut hic dicit: quia ea est forma applõnis q̃ interponit a grauamine, inf. de app. cum in ecclesia, & c. ut debit⁹, & ille Prior de Angles postea cognoscet de appellatione sibi commissa interposita ab abbate S. Benedicti. & si Prior de Angles inuenitur minus legitime appellasse, remittet partes ad abbatem S. Benedicti, si autem appellatio fuerit legitima, procedet in negotio iuxta mandatum, inf. de appe. interposita.

Significauerunt nobis.] Diuiditur in duas partes. In prima ponit querelã appellãtis. In secunda instruit iudicem a quo: ibi, Mandamus. Abb. Sicul.

CASVS.

---

† De materia, videlicet, an, & qñ ualeat rescriptũ impetratũ, uide Cardinalẽ, cons. 3. ti. de resc. & consi. 12. ti. de reg. ad. de Fel. in c. j. sup. de resc.

2 Adde Inn. ĩ c. fi. de no. ope. nun. & Bar. in l. in m. norib. ff. de his qui. b. ut indig.

† Vide Pet. Duc. regu. 270. inci. excõcatus non potest, &c.

† Cornaẽ. Cornareñ.

CASVS. Canonici de Tornaco elegerunt in suum Archipresbyterum P. clericum, & electionem suam præsentarūt archiepiscopo Mediolañ. Ipse vero eam renuit confirmare, N. clericum instituens in archipresbyterū Ecclesiæ supradictæ, pp ꝙ clerici ad sed. Apost. appellarūt, & causam appellationis fecerunt cō mitti præposito S. Stephani, qui electionē ipsorū cōfirmauit ꝓnuncians ius eligendi pertinere ad capitulum de Tornaco, & absoluens partem aduersam ab impetitione ipsorū clericorū, a qua s̄nia partes ad sedē Apostolicam appellarunt: & cām obtinuerunt cōmitti Abbati S. Saluatoris Papieñ. & præposito Vercelleñ. orā quib. ex parte archiepī, & dicti N. clerici exceptio excōmunicationis fuit proposita ꝯ capitulū de Tornaco, iudices ꝯsiderātes, ꝙ a ꝓsecutione appellationis ꝑtextu excōicationis, nō debeat q̄s excludi, cū oīs defensio legitima excōicato in iudicio reseruetur, pronunciauerūt partem Epī non esse cogendam ad rñdendum clericis supradictis: propter ꝙ clerici sedem Apostolicam appellarūt, & significauerūt factum dño Papæ: vnde mandat eisdem iudicibus quatenus si est ita, procedant in causa exceptione hmōi non obstante. Not. ꝙ excōicatus potest appellare, & prosequi appellationem & omnis legitima defensio sibi in iudicio reseruatur.

sui m Archipresbyterum elegissent. Mediolanensis Archiepiscopus præsentatā sibi electionem renuēs[a] confirmare, quendam Zepum Clericum in Archipresbyterum instituit Ecclesiæ supradictæ: quare ipsis ad Sedem Apostolicam appellationibus, præposito Sancti Stephani causam super his dicimur commisisse: q. electionem ipsorum confirmans, & pronuncians ius eligendi ad ipsum capitulum pertinere, partem aduersam ab impetitione ipsorum absoluit[b]: a qua sententia partes ad sedem Apostolicam appellantes, causam ipsam vobis obtinuere cōmitti. Sed a parte altera exceptione excōicationis opposita contra capitulū memoratum, vos minus prouide attendētes, quod prętextu excommunicationis oppositæ a prosecutione appellationis, non debeat quis excludi:[c] cum omnis legitima defensio[d] excommunicato in iudicio reseruetur: partem aduersam non esse cogendam ad respōdendum eisdem perperā decreuistis? propter quod dictum capitulum nostrā audientiam appellarunt: & infra.

¶ Mandamus, quatenus si est ita, exceptione huiusmodi non obstante, in eodem negotio procedatis.

[Gl. seq. reci. per q. ad quam dupliciter respondet.]

a ¶ Renuens ꝯfirmare.] ꝙ facere potuit, si non erat idoneus: & illos potuit priuare 1 iure eligēdi, vnde si hoc fuit verum tenebat archiepiscopi institutio, s̄. de elect. nihil est. & c. quia propter. ad ipsum. n. pertinet examinare, & confirmare dictum electū, vel reprobare vt ibi dr̄ alias iusta fuit appellatio clericorū, ꝙ patuit postea per s̄niam. Vel ideo hic eam noluit confirmare, quia dicebat archieps ad ipsum spectare ius eligēdi archipresbyterum in plebe, & hoc apparet per sententiam iudicis delegati, qui confirmauit electionē capituli, & pronunciauit ius eligendi ad ipsum capitulum pertinere.

1 Id est priuatos nūciare, & tūc demū consentientem talē elegerūt. Io. And.

[Gl. seq. reci. per q. ad quam tripliciter respondet.]

b ¶ Absoluit.] super quo fuit hæc absolutio, hic nō dr̄, potuit esse ꝙ capitulum petebat a parte aduersa expensas, 2 vel forte petebat fructus perceptos ab illo instituto, qui peti poterant, vel ꝙ vlterius non hr̄et vocem contradictionis in electione, & super hoc appellauit capitulum quantum ad confirmationem electionis, quātum ad ius eligendi appellauit pars altera, & sic ab eadem sententia potest vtraque pars appellare, sic ī. de testi. Raynutius, & cap. Raynaldus. qu a sunt in sententia plura capitula, alias non haberet locum duplex appellatio ab vtraque parte.

2 An victor propter hoc solū appellet, ꝙ victus non est sibi condēnatus in expēsis ipso victo appellante sup principali, & ꝙ ēt si victus non appel. vide in Spec. de appel. §. in qb. ver. 34. & ver. seq.

c ¶ Excludi.] vt sup c. prox. & cum inter, & c. vlt.

[Gl. seq. ob. fert & soluit. quærit, alleg. pro & contra, & vacillando soluit.]

d ¶ Defensio.] ex hac littera vr̄, ꝙ isti de capitulo erāt rei ex eo, ꝙ dicit, legitima defensio: sed apparet ipso facto, ꝙ erant actores: quia petebant electionem suam cōfirmari, & ius eligendi ad se spectare dicebāt: in istis duabus obtinuerunt, in tertia petitione succubuerunt, super qua appellauerunt, & ex eo etiam ꝙ dicit, partem aduersam non esse cogendam ad respondendum illis de capitulo, & sic erāt actores, sed actor excōicatus nō admittitur ad agendum, ī. c. proximo 3 Qualiter ergo isti admittuntur? Et sic est arg. ꝙ excōicatus admittitur ad agendū. Dicas ergo, ꝙ in eo, ꝙ condēnati fuerūt quasi rei intelligunt. ne ergo suum ius amittant per iniquam s̄niam, admittuntur ad defensionem iuris, quod amiserant per s̄niam: & sic qcquid faciunt, totum est ad sui defensionem: & ideo admittuntur non obstante exceptione excōmunicationis, quia prætextu excōicationis non est aliquis cōdēnandus iniuste, aut etiam absoluendus. Per talem enim sententiam iniquā amitterent isti ius suum, si non admitterētur, ꝯ s̄niam, & sic transiret in rem iudicatā, quia ex eadem ratione non possent appellare: sed quilibet condemnatus potest appellare, vt sup. eo. cum inter, & prosequi appellationem suam, ī. eo. c. vlt. Secus vr̄ si esset lata pro eo sententia, quia tūc non videtur valere sententia, si est excommunicatus actor, sed causa propterea non periret, quia eo absoluto agere posset, sic ergo isti sunt audiendi. Quid facient iudices si inuenerint sententiam iniquam? Debēt eam cessare. Sed nunquid condemnabunt alteram partem ipsi excommunicato? 4 Videtur quod sic: quia hoc ad officium eius, qui cognoscit de appellatione pertinet, & sic fertur sententia pro actore excommunicato ex certa scientia. Sed contra, infra eod. c. proxi. in fi. Forte posset dici, quod condemnatio differtur in tempus absolutionis: ex quo iam releuatum est grauamen. In casu illius capituli credo, quod capitulum fuit excommunicatum post appellationem pro alia causa, & ab alijs iudicibus, & sic minus cōtineret dubitationis. Sed non est verum, quod feratur sententia pro excommunicato: quia non constat illum excommunicatum esse: imo repellitur excipiens, nec auditur volens reprobare excommunicationem, & sic potest iudex ferre sentētiam pro tali sed si post sententiam latam vellet probare, quod actor erat excommunicatus, audiretur forte: quia exceptio excommunicationis in qualibet parte litis admittitur, vt in cap. proxi. Sed sententia quæ præcessit, non minus robur obtinet firmitatis, & executio sola impeditur si post rem iudicatam excommunicatio probetur, vt in decre. Innocentij IIII. quæ sic incipit, Pia consideratione, in fine [lib. 6.]

3 Facit ad hoc l. indubitati, cū not. C. de adu.

4 Host. declarat hanc q. formādo ipsam in illo q. petit ab alio 10. & iuste reus absoluitur, & iniuste actor appellat postea excōicat̄ ipse actor, an possit nō obstante excōicatione prosequi appellationem, nunquid iudex appellationis retractet s̄niam, & an reum condemnet. Io. And.

[Glo seq. recit. per contrarium.]

e ¶ Procedatis.] hic remittitur causa ad eos a quibus fuit appellatum: sed hoc voluit appellans: alias non remitteretur, infra de appell. accepta. & cap. interposita. §. 2.

Exceptionem.] diuiditur nam prima pars ponit dictum, quod dicit spale, & exprimit causam. Secunda: ibi, Qui si puniri iubet reum dolosum. Tertia: ibi, Excommunicatus præcipit sine ope exceptionis publicum excommunicatum repelli. Abbas.

CASVS. Exceptio excõicationis inter dilatorias numerat. tñ si reus illam scienter omittat, nihilomin⁹ eam in qualibet parte litis opponere potest, quod est speciale in hac exceptione, cum aliæ dilatoriæ añ litis ingressum sint proponendæ: & hoc statutum est ne aliquis in periculũ aĩæ suæ excõicato cõicare cogatur: sed si eam omiserit, ut actor fatiget laboribus, & expensis, condẽnandus est in expẽsis actori. In fine dicit, quod si aliquis est publice excõmunicatus. Iudex ex officio suo ab agẽdo illum, repellat, quis huius exceptio non opponatur. No. quod exceptio excõicationis quis dilatoria sit qñcunque potest opponi. Itẽ excõicatus publice non est audiendus, licet a reo de hoc sibi nihil opponatur, quia officio iudicis est repellendus.

† Vide Bellameram deci. 226. & Gomeziũ in Compẽdio vtriusque signaturæ.

† al. nequis.

¶ Idem.

¶ Reus in qualibet parte litis excommunicationẽ contra actorem obijciens auditur, & si malitiose distulerit, in expensis condemnatur, & dato quod non excipiat, ipse iudex publice excommunicatum repellet.

CAP. XII.

Exceptionem † excommunicationis in dilatorijs [a] proponendis reus scienter omittens, in qualibet parte litis opponere minime prohibetur, quod est in hac exceptione specialiter obseruandum: ne † quisquam in periculum animæ suæ excommunicato communicare cogatur,

¶ Qui si eam [b] omiserit, vt actor laboribus, & sumptibus fatigetur, in expensis est legitimis condemnandus. [c]

¶ Excommunicatus † autem publice, [d] etsi huiusmodi exceptio non opponi ur, nihilominus est officio iudicis [e] repellendus.

¶ Idem.

¶ Non competit exceptio rei iudicatæ reo absoluto, quia non possi debat.

[Gl. seq. distinguit exceptiones dilatorias peremptorias, &c.]

a ¶ In dilatorijs.] Ad intelligẽtiã huius no. quod exceptionum, alia est dilatoria, alia peremptoria. Itẽ dilatoriarũ exceptionum alia est declinatoria iudicij: alia est dilatoria solutionis. Declinatoria iudicij triplex est, siue proponatur cõ iudicem, siue cõ rescriptum, siue cõ impetrantem, inter quas primo loco proponenda est recusatio iudicis, arg. sup. de proba. qm̃ cõ falsam. vbi de hoc. Et qui illam omittit transeundo ad alias, ad illam postea non vr̃ posse reuerti: quia litigando coram ipso super alijs, personam iudicis approbare vr̃. Item aliæ dilatoriæ ante ingressum litis debet proponi, j. de re iud. inter monasterium. & C. de excep. l. vlt. & j. de aop. cum causam & C. de proc. vt demum, ad hoc etiam facit, C. de iud. sancimus, in fi. vnde post lit. cont. aut ẽt post terminũ. statutum ad dilatorias proponendas proponi non pñt, sup. eo. pastoralis, nisi de nouo orta fuerit, vt ibi dr̃, & sup. de off. delega. insinuante. Dilatoria solutionis ante litem contest. proponi debet, sed proponenda est post. quam actor fundauit intentionem suam. C. de prob. exceptionẽ. & 3. q. 6. c. si quis episcoporum, 6. exceptionem, & qñque põt proponi etiam in causa appellationis. sup. de fi. instrum. cum Ioannes, C. de except. si quidem. Exceptio vero peremptoria proponi potest qñcũque ante sñiam, siue etiam antequam sit in causa conclusum, & potest ẽt proponi ante lit. cont. vt hic, & C. de except. [illegible] sup. auditis. & sup. de test. c. de testib. in fi. & post sententiam in causa appellationis. C. sen. rescin. non posl. l. 2. Et est alia dilatoria quæ partim accedit ad naturam veræ dilatoriæ, & partim ad naturam peremptoriæ, sicut est exceptio excommunicationis, quia proponi potest quandocunque & ante litem cont. & post sententiam, & etiam si non appellaretur: quia quãdoque facit retro iudicium nullum, vt hic, & j. de re iud. ad probandum. Et vere dilatoria est: quia ea probata iudicium siue processus est nullus, sed actio remanet salua, vt in præd. decr. ad probandum, qñque tamen non facit iudicium nullum, vt in decre. pia. vt dr̃ in no. etiam si. Et est speciale in hac exceptione propter periculum animæ, vt hic dicit. Item quodam modo similis est huic exceptio falsi procuratoris, quia & illa põt proponi qñcunque ẽt post sñiam, [illegible] procuratoria, & C. eo. tit. licet.

[Gl. seq. no. speciale, &c.]

b ¶ Qui si eã omiserit. no. qddã spale in hac exceptione, quod in alijs non seruat, qa si ex certa scia non omittat, nihilominus põt eã opponere qñcũque, [illegible] alijs non est ita, s. de offi. del. insinuante, & j. de re iud. inter. & 3. q. 5. quod [illegible] in expẽsis [illegible] pp dolũ suũ. Item est [illegible] de fer. c. vlt. & arg. j. de sen. excom. c. contingit.

e ¶ Condemnãdus.] ẽt si excõicatio pbata fuerit, & pcẽssus habitus, nõ valebit, & hoc innuit lra ista, vt actor laborib. & sumptib. fatigeẽ. alias quare puniret in expensis reus si processus teneret? Sed p decre. noua inf. eo. pia consideratione, si instantia iudicij durante excõicationis exceptio proponatur, [illegible] processus habitus valebit, sed in sequentib. actor nõ audiatur donec fuerit absolutus, & p hoc obuiat malitijs eorum, qui scienter omittunt excõicationis exceptionem ab initio dolose, & sic bona fuit prouisio illius decr. pia. Et idem intelligo ẽt si per malitiã non omittat: secus credo de illa exceptione, quæ proponit cõ iudicẽ publice excõicatũ, in quem nulla cadit iurisdictio. Vñ dum sic est excõicatus, non tenet processus illius, j. de re iu. ad probandum. De hoc notaui in decr. pia, in glo. quæ incipit sed mirum. lib. 6.]

[Gl. seq. cum vers. sed q. si eam ar. alle. duo iura. Secundo alle. sin. ile, circa quod tractat duo, s. quid si excõcatio sit occulta, & quæ dicatur publica.]

d ¶ Publice.] no. ẽt istud quod in hoc est ar. quod nulli liceat ignorare, quod publice factum est 16. di. qd̃ dictis, & sup. de post. præla. ad hæc. 1. Et ideo non prodest alicui si dixerit se ignorasse, vt in prox. c. simile de iudice excõicato publice, j. de re iud. ad probandũ. Vnde collige si occulte quis excõicetur, quod postea non reuocaret snia si ue processus. op. ar. decle. excom. mi. Apostolice, vbi dr̃ hoc: quia de occultis non cogitur diuinare. j. de eccl. bene, vt nostrũ, & ff. ad l. Aqui. si putator, & ff. man. si fide iussor. §. si cum debitor, quia nec tenemur ad eius obseruationem, nisi post publicationem, sup. de const. cognoscentes, vbi dr̃ iem, quæ culpa caret, & 82. d st. pro posuisti. Et dico eã publice latã si iudex tulerit sñiam illã in loco, vbi publice iudicare cõsueuit præsentibus officialib. suis & partibus, vel altera absente per contumaciã, C. quo & quando iu. si ut proponis & l. 1. alias si occulte non obesset, quãtum ad hoc multa arg. possunt induci contra ea, quæ occulte fiunt 19. dis. Anastasius, & s. de off. deleg. consuluit, ff. de ritu. nup. palã, & de officio. præfec. prætor. Barbarius.

[Gl. seq. dat tria similia, & reddit rationem textus.]

e ¶ Officio iudicis.] sic prælatus ex officio suo examinare debet electum sibi præsentatum, s. de elect. [illegible] est

† De materia vitadorũ excõmunicatorũ vide latẽ p Felyn. in c. Rodulfus de rescr. & p Sotum li. 4. sent. dist. 22. q. 1. ar. 4.

1 Vide l. nec supina. & in regula, ff. de iuris, & facti igno.

est,& e.cū nobis olim,& c.venerabilem,& p̄ter quos prohibetur in totū prohibet,ēt si pars non opponat,ff.de postu.quos prohibet.& ff.de procuratori.filiusfamil. §.veterani.Sic etiam iudex admittit compensationem licet pars hoc non petat,ff.de peti.hære.l.vlti.& ff.de iniurijs.apud Labeone, §. si q̄s.alias ius publicū offenderet ꝙ eē nō dēt,3.de so. comp.si diligēti, C. de ꝓcur.militem,& C. loca. milites. iudex.n.q̄ scit actorē excōicatū, nō debet ei participare, & sic tam ꝓ se, q̄ ꝓ alijs illū repellat ex officio suo.sic & q̄dam pāt obijci post snīā C.de iur.& fac.ign. l.1.& ff.ad Macedo. cum tamen.

† De intellectu huius decretalis, vide Anto. de But.in capi. 1.de re iudi.

CAP. XIII.

Aduersario † tuo per iudicē absoluto, quoniam tēpore [a] motæ litis rē petitam ab ipso sine dolo [b] desierat possidere: si eam modo possideat, tibi petenti denuo, rei iudicatæ exceptio non obsistit.

¶ Idem.

¶ *Valet rescriptum impetratum ab excommunicato super prosecutione appellationis licet de excommunicatione non fecerit mentionem.*

CAP. XIIII.

Venerabilem † fratrē nostrum archiepiscopum Narboñ. quia a iudicibus ex sufficienti [c] grauamine ad Apostolica sedē appellās, ad uos super appellatione sua, nostras litteras reportauit, & si ex causis alijs tempore impetrati rescripti, [d] vinculo fuerit excommunicationis astrictus, de quibus ibi mentio non habetur, ad prosequendam per easdem litteras appellationē prædictam decernimus admittendam.

¶ Quia nihil excommunicato appellare prodesset, si non posset appellationem suam prosequi, & sup ea litteras impetrare.

TITVLVS XXVI.

De præscriptionibus.

¶ Ex Concilio Africano.†

¶ *Episcopus contra Episcopum locū per se cōuersum, ad fidem præscribit triennio: sed cū vacat ecclesiæ, vel est in schismate, non præscribitur cōtra ipsam.*

Aduersario.] CASVS. Aliquis ꝯuenit aduersarium suum sup aliqua re quā possidebat tpe litis conte.sed q̄a postea, sine dolo desiit rem illā possidere, fuit absolut⁹: postea eādē rē cępit possidere: actor petit eandē rē, q̄ritur an res iudicata ei obstet? Et r̄ndet Papa, ꝙ nō obstat exceptio rei iudicatæ. No. ꝙ ad hoc vt aliq̄s cōdemnetur necesse est, vt possideat tpe litis cōtes.& tēpore quo snīa fertur. Itē si aliquis possideat tempore litis conte. postea sine dolo desijt possidere absolui debet.

†De materia huius decretalis vide Phi. in c. olim, sup. de rescrip.

a ¶ Tempore motę litis.] no.ꝙ ad hoc vt sequat condēnatio, reus debet possidere tempore lit. conte.& ꝙ possideat cū res iudicat, sed si tēpore lit.cōte.possideat, & cū res iudicat sine dolo malo amisit possessionē, absolnitur, ff.de rei ven.sin autem.§.1. Vel sufficit possidere cum res iudicatur, vt ibi dicitur.

[Gl.seq.quęrit all.pro & cōtra:& dupliciter soluit. In fi.ponit quatuor, quę requirūtur, vt obstet exceptio rei iudicatæ.]

b ¶ Sine dolo.] sed q̄s ꝓbabit q̄d fine dolo? Lex dicit, q̄d idē q̄ desijt possidere, ff.de exce.rei iu.si rē meā.l. si a te.t.rū.de qua lege sumpta est hæc decr. Sed ꝯ vr̄ ꝙ aduersarius. Nā qui dolū allegat, dolū ꝓbare debet, ff. de prob.quoties.§.qui dolo. Qualiter r̄ndebis legi pdictę; quę dicit q̄d ipse debeat ꝓbare? R̄ñdeo q̄d hoc ipso quod ꝯriū nō probat, satis probat ipse.quod sine dolo desijt possidere, C.q.mil.non pos. super seruus, lib. 12.& C.de test.oium.Sic probatur benemeritus eo ipso, q̄d non probat demeritus, ff de leg.2.l.cum pr.§.rogo.Iō dicit sine dolo, quia si dolo desijt possidere cōdēnabitur tanq̄ possideret, q̄a dolosus pro possessore habetur, ff.de reg.iu.qui dolo,& l.parem,& ff.de rei vendi.quod si dolo.& l.fin autē,§.sed & is, ff.de peti.her. nec vllā,§.is autem,& l.ēt,§.item si quis,& l.sed & si lege,§.sin autē, & §.perinde. Vel dic, quod eo ipso q̄d tēpore lit.conte.possidebat, si postea dicit se non possidere ad hoc, vt absoluatur, præsumitur ꝯ ipsum, q̄d dolo desijt possidere, & io tenetur probare, q̄d sine dolo desijt possidere ad hoc, ut absoluatur, ut dicit l.pdi- ctā, si rē meā, alias cōdemnaret tanq̄ possideret. Item si quis non possideat, & offerat [1] se liti actore ignorāte, nō condēnabit, ac si possideret, ff.de rei vend.sin aūt.in prin.& l.is qui se liti. Sed si actor sciret illū nō possidere, sec⁹ esset, ut l.is q̄ se li. Itē si agat ad exhibēdū, si absoluat reus, q̄ non possidebat, & interim incipiat possidere, tñ obstat exceptio rei iudicatæ, ff.de exce. rei iu.si q̄s ab exhibēdū, ad hoc, ut exceptio rei iudicatæ obstet, oportet ad minus, ꝙ tria cōcurrāt, s.ꝙ idē sit corpus siue eadē quātitas, idē ius siue cā petendi, & eadem cōditio psonarū, ff. de excep. rei iud. cū quærit & l. seq. & l. cū de hoc. Itē ꝙ ille q̄ absoluit possideat rē tpe snīæ, vt hic dicit, & ff. de excep.rei iud.si rem meam. & ff.de rei vend. sin autem.§.1.Ber.

1 Non citatus:sed si citatus nō interrogatus, ut in Spe. de interro.§. 2. uer.pone ergo.Ioan.An.

Venerabilē.] primo ponit dictū. Secundo subiungit ipsius cām: ibi, Quia nihil. Abb. Sic.

† Cap. 8.

CASVS. Archiepisco. Narboñ. appellauit a iudic.b. pp grauamē sibi illatū, & sup appone suas lr̄as impetrauit, corā iudicibus appłonis obijciebat lr̄as nō valere, ꝓ eo ꝙ tpe impetrati rescripti erat ex causis alijs excōicatus: iudices cōsuluerūt Papā, & ipse r̄ndet, ꝙ licet ex alijs cāis tēpore impetrati rescripti excōicationis uinculo teneret, de quib.in lr̄is suis mentio non haberetur, nihilominus ad ꝓsequēdā appłonē suā dēt admitti, quia nihil ꝓdesset excōicato appellare, si non posset appellationē suā ꝓsequi, & lr̄as impetrare. No. ꝙ excommunicatus potest appellare & prosequi appellationem, & litteras impetrare.

c ¶ Ex sufficienti.] sic sup eo.dilectæ. Et intellige ꝙ expressit causam grauaminis coram iudice, a quo appellauit, ut ibi dixi, alias non admittitur appellatio, infide appel.ut debitus.

d ¶ Tempore impetrati rescripti.] no. ꝙ sup. sæpius dictū est, ꝙ reus excōmunicatus siue a iudice suo, siue ab alijs tempore impetrati rescripti nōn prohibet ꝓsequi appellationē.& appellare, 3.q.9.reuera. & inf.de sen. excom.per tuas, & sup.eo.cum inter & c.dilecti.& c.significauerunt. Et litteras impetrare, & oīa facere, q̄ pertinent ad suam defensionem, ut hic omnia patent per iura prædicta; licet non faciant mentionem de sua excōmunicatione, & super ipsa appellatione potest litteras impetrare, vt dicit in fi.

DE PRÆSCRIPTIONIBVS.

¶ Supra visum est de exceptionibus in genere, sed quia frequenter obijcitur præscriptionis exceptio, & plerūque dubitatur an, & quādo competat, merito post præcedentem sequitur ista. Abb. Sicul.

De hac materia tractatur, 16.q.3.& 4.& 3.quęst.2.in princ.

Placuit.]

PLacuit.] diuiditur. Nam primo ponit dictum. Secundo determinat: ibi, Si tamen. casum determinatum exponens: ibi, Si autem. alium addens: ibi, Item si. Abbas Siculus.

CASVS. Episcopi siue Prælati negligebant parochianos suos reuocare ad catholicã vnitatem: unde statuit Cõcilium istud, ut si aliquis aliquem locum ad catholicam vnitatem conuerterit, si per triennium tenuerit locum illũ, nemine ipsum repetente, de cetero non repetatur ab eo, & hoc verum est, si per ipsum trienniũ fuit episcopus, qui posset illũ repetere, & tacuit: Si uero nullus fuerit episcopus, nõ præiudicet ecclesiæ: sed cum ecclesia ep̃m habuerit, liceat ex ea die, ĩ. trienniũ locũ ipsum repetere. Itẽ si ep̃s per trienniũ illud catholicus non fuerit, non currat tũc p̃scriptio. Sed si ad catholicam vnitatẽ cõuersus fuerit ex eo die, quo cõuersus fuerit per triennium habeat potestatem repetẽdi locũ illum qui ptinebat ad ecclesiam suam. Not. ꝙ vacante Ecclesia non currit p̃scriptio. Item non currit præscriptio eo tempore, quo episcopus catholicus non est: tunc enim comparatur vacanti Ecclesiæ.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp. Et de huius text. intelligentia, uide Anto. Aug. in notis anti quæ cõpilationis loco proxime citato.

† fuit.

† Vide B. August. li. de hæresibus c. 69. tom. 6. & Lu zẽburgũ in catalogo hæreticorũ uerbo: Donatistæ.

CAP. I.

PLacuit, † vt si quisquã aliquem locũ ad catholicã vnitatẽ conuerterit, si eũ per triennium nemine repetẽte tenuerit vlterius ab eo non repetatur. Si tamen per ipsum triẽnium [a] fuerit † episcopus, qui posset repetere, & tacuit. Si autem nõ fuerit, [b] non præiudicetur matrici ecclesiæ, sed liceat cum locus acceperit episcopum, ex ipso die infra trienniũ repetere.

¶ Item si fuerit episcopus ad catholicam fidem ex Donati † parte conuersus, non ei præiudicet præfinitũ tempus: sed ex quo die conuersus est, habeat per triennium potestatem repetendi locum, qui ad ipsam cathedrã ptinebat.

¶ Ex registro † Gregorij Italiæ † patriciæ.

¶ Duobus modis summatur. Prima sic: Taciturnitas prælati nõ nocet ecclesiæ donec sit præscriptum. Secundo sic; In rebus inuasis non currit præscriptis. Io. And.

CAP. II.

NIhil † pdest, & infra. ¶ Nihil cum scandalo, [c] nihil cum forali strepitu vobiscũ nos velle de causis pauperum [d] diffinire, vobis scripsisse meminimus. [e]

¶ Sed illud vos scire credimus: taciturnitatem atque patiẽtiam nr̃am, futuris [f] post me pontificibus in rebus pauperum, præiudicium non facturam.

CASVS. Quædam domina Patricia occupauerat partẽ p̃monij beati Petri. Papa Gregorius [illegible] ipsa dimitteret patrimonium [illegible] parata erat facere rõnẽ: & Papa secundo mãdauit eidẽ, ꝙ nihil cũ scandalo, nihil cum strepitu iudicij volebat de causis pauperum diffinire, vltimo cum ipsa non dimitteret bona pauperũ [illegible] ad memoriam, qualiter olim scripserat sibi, dicens ꝙ taciturnitas, & patiẽtia sua non faciet præiudicium successoribus suis in rebus pauperũ. Not. arg. nihil cũ scandalo faciendum. Item bona ecclesiarum pauperum sunt. Item in re inuasa non currit præscriptio.

† Lib. 2. [illegible] gistri B. Gregorij.

† Italicæ.

† Cap. 3. e. [illegible] 1. cõp. Et quatenus nihil cum scandalo faciendum dr̃ præter Fel. hic, uide B. Tho. 2. 2. q. 43.

[Glo. seq. signat successiue duo contraria, & soluit.]

a ¶ Per ipsum trienniũ.] signat ĩ. 16. q. 3. placuit, ut quicunq; ubi dr̃, ꝙ qui post sex menses 1 negligit plebes conuertere ad catholicam unitatem: qui postea potuerit eas cõuertere, habeat ipsas. Sol. illud ca. & istud sunt eiusdem concilij, & illud debet intelligi per suppletionẽm istius, & ecõuerso, scilicet, ut uicini episcopi admoneant episcopum, ut plebem suam conuertat ad fidem catholicã, & si negligens fuerit per sex menses a tẽpore admonitionis computandos, qui potuerit eã postea cõuertere, habeat eam, computato isto triennio post illos sex menses, & sic habet sex menses primo, & postea triennium, & sic nullum contrarium. Et ita habes hic p̃scriptionẽ trium annor. & sex mensium contra ecclesiam, quod est contra illud inf. eo. de quarta, & 16. q. 3. placuit. §. quas actiones. Sed hoc introductum fuit fauore fidei catholicæ.

1 Vñ dicebãt Inno. & Host. ꝙ ibi ponitur tp̃s post qđ licet populũ lapsum acqrere, & lucrari: hic uero ponit tẽpus, post qđ ep̃s populi lapsi non põt illũ repetere. Io. Andr.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Si aũt non fuerit.] & ita vacante Ecclesia nõ currit ei præscriptio. Itẽ si ep̃s fuerit hæreticus, nõ currit ecclesiæ p̃scriptio, ut in §. seq. quia tũc ecclesia quasi vacare intelligitur. Sed vr̃ ꝙ debeat currere, quia ecclesia uacante ipsius œconomus põt cõuenire, & cõueniri, ut arg. 12. q. 2. Vulteranæ, & c. uobis. 2 ergo ur̃ ꝙ currit p̃scriptio. Sed non est uerum ꝙ œconomus possit agere uel conueniri uacante ecclesia, quia tunc caret legitimo defensore, inf. ne sed. uac. per totum, & ideo non currit, imo dormit interim præscriptio.

2 Hæc c. nõ loquunt in œconomo sed ĩ coadiutore, q plenã hẽt admini. in tẽporalibus secundũ Gof. Io. An.

NIhil prodest.] Hoc c. legitur uarijs modis in glo. & extra. secundum Ioannem Andr. summatur duobus modis secundum primas duas lect. q̃ eliciuntur ex glo. fi. Et istæ duæ lecturæ sunt veræ in se, & procedũt sine scrupulo. De alijs uero posset dubitari. Diuiditur. Nam primo repetit, ꝙ scripserat olim. Secudo protestatur. ibi, Sed illud. Abb. Sic.

Glo. seq. arg. propter scandalum inducit tria similia, signat contrarium.]

c ¶ Nihil cũ scandalo.] arg. ꝙ ppter scãdalũ desistendũ est a iure suo, sup. de temp. ord. ad aures. vbi de hoc. & 10. q. 3. cauendũ. & 11. q. 3. nolite. Et sic dñs cum sciret non debere se soluere tributum, tñ ppter scandalũ soluit, & Apostolus ne aliquem scandalizaret, proprijs manibus uictũ sibi quærebat, 28. q. 1. iam nunc, uersus finem, & propter scandalum consuetudo loci seruanda est, ut fecit mater Aug. 12. dist. illa in fi. arg. inf. de reg. iur. qui scandalizauerit.

d ¶ De causis pauperum.] & sic bona ecclesiæ pauperũ sunt, 16. q. 1. quoniã quicquid. & 23. q. [illegible] quod [illegible] & q. 8. conuenior. circa prin. & ideo pauperum esse dicuntur, quia tempore necessitatis omnia sunt communicanda, 3 47. d. sicut hi. & 12. q. 1. c. 2. & u [illegible] & uesti tu his contenti simus, 10. quæst. 2. episcopus. & 12. q. 2. aurum.

3 Nec sunt approbanda, de præb. c. 2. Io. And.

e ¶ Vobis scripsisse meminimus.] & 4. ideo forte creditis, ꝙ res pauperum retinere possitis, quasi uobis uideamur fecisse pactum de non petendo, quod falsum est, ut sequitur.

4 Hæc glo. nõ habet in uetustis codicibus.

[Glo. seq. arg. inducens rationem, & simile alleg. duo contraria, & dupliciter sol.]

f ¶ Futuris.] arg. ꝙ negligentia, uel taciturnitas p̃lati non præiudicat successori, quia de facto personæ, &c. sup. tit. proxi. cum uenerabilis, & 16. q. 6. si episcopum. sic & tempore prælati male alienantis non currit præscriptio. 16. q. 3. si sacerdotes, & prælatus conditionem ecclesiæ deteriorem facere non potest, inf. de don. fraternitatem, arg. contra sup. eo. c. prox. & inf. eo auditis, in fi. Sol. negligentia prælati, siue taciturnitas bene p̃iudicat ecclesiæ: quoniam propter taciturnitatem currit præscriptio, ut ĩ. quasi per totum. & sup. e. c. prox. & iõ hoc intellige quantum ad centenariam præscriptionẽ,

quæ

Vnde dicebat. Inn. qđ unus princeps ɔ̃ alium per tales ꝓ testa. interrũpit priscr. cũ non sit alius corã quo cõ ueniatur, ar. 1. q̃ ĩ. alleg. gl. & facit ꝙ no. ĩ. ca. ꝓx. Io. And.

quæ sola currit Ecclesiæ Romanę, 17. q. 4. nemo, & ĩ. eo. cum nobis, quia non potuit præscribere tpe suo per cẽtũ annos, & in Auth. vt Romana Ecclesia gaudeat, &c. §. 1. coll. 2. Vel põt intelligi de re inuasa, quam ista parricia inuaserat violenter, in qua non currit præscrip. 16. q. 3. licet in regulis, & 93. dist. in. illud. & hæc protestatio fuit quasi quædam interruptio. q: ã fecit princeps pr: cipi. 1 Sed hoc non facit illa, ꝙ habes, 16. q. 3. placuit §. potest, ver. is aũt cuius, & C. de an. exce. vt pfectius, ŝ. de offi. ordi. pastoralis, in fi.

¶ Gregorius.

¶ Per quietam, & syncerã possessionẽ triginta annorum præscribit Ecclesia rem priuati. h. d. prout loquitur in præscriptione Ecclesiæ actiue, & iste intellectus tenendus est.

CAP. III.

S Anctorum † patrũ sanctiones [a] statuentes cõfirmauerunt, & nos irrefragabiliter confirmamus, vt oẽs possessiones ad singulas prouincias nostrorum fratrum pertinentes, a quibus per triginta annos possessæ sunt quiete, [b] & syncere [c] absq; synodali [d] proclamatione, perpetuo teneantur.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Lateran. sub Ale. III. par. 38. c. 7. in registro B. Gregorij, hoc c. nondum inuentum est.

S Anctorum.] Hoc c. prout loquiť in præscriptione Ecclesiæ passiue. h. d. Ecclesia ɔ̃ Ecclesiã præscribit spacio 30. ann. & hodie non procedit per c. 1. proximum. CASVS. Olim habebat locũ præscriptio 30. ann. in reb. Ecclesiæ: hodie non, vñ tenet, quod hic dr. Vel sic pone casũ ad hoc vt teneat ista dec. Rector cuiusdam Ecclesiæ possedit per 30. an. quasdã quaidã possessiones cuiusdã militis, quæritur si præscripsisset? Rñdetur, ꝙ sic, vt sequitur in litera: & sic non tollitur c. istud per c. sequens. nam ibi loquitur; qñ una Ecclesia præscribit ɔ̃ aliam, hic qñ Ecclesia præscribit contra priuatum. Et iste casus probatur per §. põt. 16. q. 3. No. ꝙ proclamatio synodalis interrũpit præscriptionẽ.

† Salonitano.] Salenitaneñ.

a ¶ Sanctiones.] Vt 16. q. 3. c. 1. & 2. & c. quicunque & c. placuit.

b ¶ Quiete.] ide est sine interruptione aliqua, & sine molestia: de qua notatur, ĩ. eo. illud.

c ¶ Syncere.] Id est bona fide. 2 quod præsumitur eo ipso, ꝙ non probatur contrarium, arg. C. qui mili. non poss. super feriis, & qui malam fidem allegat, eam probare debet, arg. 16. q. 4. uolumus. ff. de proba. quoties, §. qui dolo, & ꝙ dicit de 30. an præscriptione, quæ non tenet hodie, uerum est in rebus Ecclesiæ, tenet tamen in rebus priuatorum. ĩ. eo. de quarta, & c. ad aures.

2 Quæ in peti. hær. non censetur in eo, qui audit sibi sib litẽ mouendam. ff. de pet. hæredi. item ueniunt. §. a quo. fm Vincen. Io. And.

d ¶ Absque synodali proclamatione.] per istam synodalem proclamationem fit interruptio præscriptionis si alias non posset litem contestari, C. de anna. excep. ut perfectius, alias non u. detur: C. de præscrip. 30. ann. sicut in rem.

D E quarta.] Primo ponit dictum. Secundo casum non exemptum: ibi. Nisi. Tertio ius antiquum reprobat: ibi, Nam Romana. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clericus pscripserat quartã decimarũ, & oblationum, quæ ad Epm pertinebant: quærebat an posset se tueri ɔ̃ Epm? Respondet Papa, ꝙ clericus ille potest se tueri ab impetitione Epi super quarta prædicta præscriptione 40. ann. nisi interim Ecclesia pastore uacaret, qui iura ipsius exigere debuisset. In fi. respondet tacitæ quæstioni, quæ posset fieri per canones antiquos in c. præcedenti, nonne sufficit præscriptio 30. an. ut dicunt canones? Respondet Romana Ecclesia tricennalem præscriptionem contra Ecclesiam non admitti. No. quod uacante Ecclesia non currit præscriptio. Item sola præscriptio 40. annorum locum habet.

e ¶ Quadragenaria.] hodie vero iure cõi sola 40. ann. præscriptio currit ɔ̃ Ecclesiam nulla distinctione facta inter Ecclesias, & monasteria, vt hic patet, & ĩ. eo. in plurib. c. 16. q. 3. placuit, §. potest, ver. quas actiones, prout distinxit Gratianus, & male in illo §. põt, 16. q. 4. vers. fi. per vnam columnam, ver. in canonibus vero, &c.

¶ Alex. III. Salernitano, † Archiepiscopo.

¶ Quarta decimarũ, et generaliũ præscribitur cõtra Episcopũ, si quadraginta annorum spatio non soluatur, & cathedralis Ecclesia interim non vacauit.

CAP. IV.

D E † quarta decima & oblationis defunctorũ, clericus ab impetitione Epi quadragenaria [e] pscriptione tpis se posse tueri [f] videtur. Nisi forte interim pastoralis sedes caruisset [g] pastore, qui iura Ecclesiæ suæ exigere debuisset. Nã Romana Ecclesia tricennalem præscriptionem cõtra Ecclesiam non admittit.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Se posse tueri.] sed vr, ꝙ non possit se tueri, qa illa quarta decimarũ de iure cõi vr ad Epm pertinere, 10. q. 3. vn: o. vnde si clericus iste cessauit in solutione illius quartæ, fuit malæ fidei possessor, & ideo non præscripsit, ĩ. c. ꝓx. & ĩ. eo. qm, & c. uigilanti, & c. si diligenti. Intellige, ꝙ ab isto clerico non incepit præscriptio, nisi habuisset titulũ talem, qui dedisset ei causam præscribẽdi, de quo dr. ĩ. eo. si diligenti. Sed ab aliquo prædecessorum fuit inchoata, & ipse inueniẽs Ecclesiam in possessione habuit bonam fidem, 3 credens, quod aliqua iusta causa possideret: unde compleuit præscriptionem, quia qui in locum alterius, succedit iustam habet ignorantiæ causam, ff. de reg. iu. qui in alterius. Vel potuit habere titulum, scilicet concessionem Episcopi tantum. Vnde præscripsit occasione illius tituli tantum, licet minus iustus esset, ut dicitur, infra eodem diligenti.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Lateran. sub Alexan. III. par. 38. c. 1. Et de materia, uide tracta. Petr. de Perug. de quarta canonica, & intel lectu Couar. in ca. officij de testamẽ.

g ¶ Caruisset.] Quia ecclesia tunc caret legitimo defensore, infra, ne sed. uacan. cap. 1. & ult. & hic quare non currit præscriptio, sup. eodem capitu. 1. & sic istud tempus subducitur de præscriptionibus 4 ĩ. eo. auditis, & c. cum nobis.

¶ Idem.

¶ Possessor malæ fidei nõ præscribit.

CAP. V.

V Igilanti † studio cauendum est, ne malæ fidei possessores simus in prædijs alienis: quia nulla antiqua dierum possessio iuuat malæ fidei possessorem, nisi rem restituerit postquam eam nouerit alienam, cum postea bonæ fidei possessor dici non possit, ostendens qualiter aliter sit secundum leges; Ephesinus enim legislator hanc legem inuenit, ut locum haberet præscriptio triginta, uel quadraginta ann. in malæ fidei possessore solummodo propter uitandam negligentiam miserorum, & longi temporis errorem, & confusionem: sed Papæ hoc non placuit, siue uerus dominus sciat rem suam præscribi, siue ignoret. Not. quod diuturnitas temporis peccatum non minuit, sed auget. Item malæ fidei possessor non præscribit. Item introducta fuit præscriptio contra desides, & sui iuris contemptores.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Lateran. sub Ale. III. par. 36. c. 5. Et de materia copiose Couarruuias ĩ regula, possessor, đ reg. iur. lib. 6.

V Igilanti.] Primo ponit dictum. Secundo: ibi, Ephesinus rationem legis contrarię. Tertio corrigit, ibi, Nobis. Abbas. Siculus.

CASVS. Secundum leges malæ fidei possessor præscribit. rem alterius: Vnde dubitauit quidam Episcopus, an idem esset secundum canones, super hoc rescribit Papa, dicens, quod ualde cauendum est ne malæ fidei possessores simus in prædijs alienis: quia nulla antiqua dierum possessio iuuat malæ fidei possessorem, nisi rem restituerit postquam eam nouerit alienam, cum postea bonæ fidei possessor dici non possit, ostendens qualiter aliter sit secundum leges; Ephesinus enim legislator hanc legem inuenit, ut locum haberet præscriptio triginta, uel quadraginta ann. in malæ fidei possessore solummodo propter uitandam negligentiam miserorum, & longi temporis errorem, & confusionem: sed Papæ hoc non placuit, siue uerus dominus sciat rem suam præscribi, siue ignoret. Not. quod diuturnitas temporis peccatum non minuit, sed auget. Item malæ fidei possessor non præscribit. Item introducta fuit præscriptio contra desides, & sui iuris contemptores.

3 Sufficiens hæc solutio quo ad malã fidẽ excludẽdam, sed nõ quo ad ualidandam pręscriptionem in hoc casu ꝙ tanto tpe possedisset, cuius initij, uel contrarij nõ sit memoria huiu rõ, quia ius cõe hic est ɔ̃ præscribẽte, ĩ. eo. c. 1. lib 6. Io. And.

4 Secundum Tãcr. qui ẽt reprehendit eos, qui dixerant morte prælat pscriptionem interrũpi. Ioã. And.

a ¶ Posses-

fidei possessores [a] simus in prædijs alienis, quoniam nulla antiqua dierum possessio iuuat aliquem malæ fieri possessorem, nisi resipuerit postquam se nouerit [b] aliena possidere: cum bonæ fidei possessor dici non possit. Ephesinus [c] n. legislator, solum propter vitãdam miserorum segnitiem, [d] & longi tẽporis errorem, & confusionem, primus tricennali, vel quadragenali præscriptioni vigorẽ legis imposuit.† Nobis autem tam in rebus cognitis [c] quam latentibus [f] placuit [g] non habere vigorẽ.

¶ Idem Mauritano † Episcopo.

¶ *Vna ecclesia in parochia alterius 40. annorum spatio decimas præscribit.*

CAP. VI.

AD † aures nostras peruenit, duas ecclesias litigasse sup decimis quas vna earum in alterius pa- 10 rochia annis quadraginta possedit: & infra.

¶ Tuæ fraternitati tenore præsentium innotescat, quod de iure [h] melior est conditio possidentis. Quia quadragenalis [i] præscri- 20 ptio, omnẽ prorsus actionem [k] excludit.

¶ Idem Parmensi Epõ.

¶ *Laici spiritualia possidere non possunt: ergo et per consequẽs nec præscribere.* 30 *h.d. & quotidie allegatur.*

CAP. VII.

CAusam † quæ inter Regiñ. Archidaconũ, & nobilẽ virum G. super decimis vertitur: & infra.

40 ¶ Ideoq; mandamus, quatenus causam ipsam debito fine decidas non obstãte, præscriptione tẽporis, vel cõcessione ecclesiasticę

a ¶ Possessores.] sic ĩ.eo.qm̃,& c.si diligẽti,& c.veniẽs, ĩ fi.& 16.q.3.licet,& 34.q.2.si virgo,& 32.q.5.℘ Deo, & hoc ideo ẽt contingit, quia sicut ip̃s non tollit obligationem, sic nec inducit, ff.de actio.& obli.l.obligationum.§.placet. & hoc ſm canones, secus ſm leges, C.de p̃scriptionib. 30. vel 40. annorum. si quis emptionis.& 16.q.3.c.placuit.§.potest.

[Gl. seq. quærit, ar. pro, & contra, ponit tres opiniones, & mediam approbat.

b ¶ Nouerit.] quod est intelligendum si ante impletã præscriptione habuerit malam fidẽ: qm̃ qui mala fide possidet, non p̃scribit, vt dictũ est. Sed pone, ℘ post cõpletã præscriptionẽ incipiat hic malam fidem nunquid tenetur ipsam rẽ restituere vero dño? Vr̃ ℘ sic: quia iam scit, ℘ res non est sua, & nõ uimittitur peccatũ nisi restituat ablatũ.14.q.6.si res, & ĩ.de vsur. cum tu. Sed ꝯ vr̃, ℘ cõpleta p̃scriptione iã tutus est ſm vtrumque ius, sup.c.px. & ĩ.eo.tit.c.qm̃ omne, & in plurib. alijs: ergo iure possidet, si iure, ergo iuste, & bñ, vt 14. q.4. quid dicã nec iam dr̃ aliena, vt ibi. Præterea iura faciunt hoc meũ, illud tuum.8.dist. quo iure. Item conditor canonis, vel legis põt mihi dare rẽ alienã, & tutus ero, ff.de euic.Lucius, C.de quadrien.præscr. bene a Zenone, & per totũ, & sic multo fortius potuit inducere hanc præscriptionem in odium negligentiũ. Quidam dicunt, ℘ quandocunque habet conscientiam rei alienæ, tenetur eam restituere alias peccat. Alij dñt, ℘ videtur verius, ℘ non tenetur eam amplius reddere, quia iã non esset aliena, imo sua, & iuste eã possidet, quia iure, 14.q.4.quid dicã, sicut q auctore Prętore possidet iuste possidet, ff.de acqu.pos.iuste.Ala. 1 dixit, ℘ si ex causa lucratiua rem habuit, semper eam reddere tenetur. arg.ff.de his, quæ in frau.cred.qui autem, §.si quid cum pupillo, si vero ex causa non lucratiua, puta quod emit ab eo quem credebat dominum, non tenetur, arg.14.q.1.quod debetur.

c ¶ Ephesinus.] Imperator forsitan fuit, vel iurisperitus, qui hanc legem primus edidit.

d ¶ Segnitiem.] Vitandam.s.ne rerum dominia essent incerta.ff.de vsuca.l.1.& instit.de vsuca.in prin.

e ¶ Cognitis.] ipsi domino, ℘ ab alijs possideantur.

f ¶ Latentibus.] quia verus dominus rem illam nescit ad se pertinere.

g ¶ Placuit.] In malæ fidei possessore, qui præscibere non potest, siue verus dominus sciat rem illam ad se pertinere, siue ignoret, vt 34.q.2.si virgo, & ff.de peti. hæred.sed & si lege, §.si de eo.

AD aures.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Tuæ. Abb.Sicul.

† Cõco. tex. in l.fi.C.de p̃scr.long.tẽp.

† Mauritiano.

† Cap.9.eo. tit.in 1.cõp. Et vide Bal. in tract.de p̃scr. in 1. par. prin.q.14.& Ias. in auth. quas actiones, C.de sac. san. eccl.

1 Cuius distinctio reprobat ſm Hos. C. de p̃scrip. long. temp. l.pen.& inf. de do. Apostolicę. Ioã. And.

CASVS. Quædam ecclesia præscripsit decimas in Parochia alterius 40. ann. quæritur an tuta sit ecclesia præscriptione? Rñdet Papa, ℘ de iure melior est conditio possidentis: quia præscriptio 40 ann. excludit omnem actionem. No. ℘ melior est cond.tio possidentis. Item præscriptio 40. anñ. excludit omnẽ actionem.

h ¶ De iure.] canonico, & etiam ciuili, ĩ. de proba. ex litteris, & ĩ. de iu.patr. ℘ ãt 14.q.5.nõ sane, & C. de rei vẽ. quer.es, ff. de reg.iu. cũ par. ff. de cond.ob turp.causam.l.si ob turpem.

[Gl. seq. signat contrariũ, & remittit.]

i ¶ Quadragenalis.] Sic patet, ℘ vna ecclesia potest præscribere decimas in parochia alterius licet titulum non ostendat arg.s̃.eo.tit.de quar. ta, ĩ.eo. veniens, arg. ꝯ, ĩ. de deci. dudum, vbi dr̃, ℘ titulus est necessarius, de hoc dr̃, ĩ.eo. si diligenti. ADDITIO. Hodie est textus apertus, c.1.eo.tit. lib.6. vbi titulus est necessarius, vel tantum tempus, de cuius initio non sit memoria, cum sit ꝯ ius cõmune, quod vna ecclesia percipiat decimas in aliena parochia c.ad decimas. de resti.spo. libro 6. Panor.

[Gl. seq. reci. p duo ꝯria, & in vtroque remittit.]

k ¶ Actionem.] Arg. ℘ actio secundũ canones sit proponenda, de hoc dr̃, sup.de iud.dilecti, & c.examinata, 50 & quod dicit, omnem actionem excludit, intellige, ℘ talis sit actio, quæ possit præscribi, quia quædam sunt, quæ præscribi non possunt, 2 s̃.eo.c proxi.& c.accedẽtes, & ca. cum non liceat. vbi notatur in quibus casibus non currit præscriptio. Ber.

CAusam quæ.] Laicus decimas non præscribit communis diuisio. Secunda ibi, Ideoque. Abb.Sicul.

CASVS. Inter archidiaconum Regiñ.& nobilem virum G.qõ super decimis vertebatur: Papa cõmisit causam illam. mandans iudici quatenus causam ipsam de- 60 bito fine decidat, non obstante præscriptione tẽporis, vel concessione alicuius personæ ecclesiasticæ, vel secularis, si idem G.eam opponere voluerit, quia cum laici non possunt possidere decimas, eas præscibere non ualeat. No. quod laici non possunt possidere decimas, aut etiam alia mere spiritualia. Item quod possideri non potest, non potest pręscribi.

l ¶ Concessione.] supple facta post Lateranẽ Concil. in quo cauetur, quod laici sine animarum periculo decimas detinere non possunt, vt ĩ.de dec.prohibemus, & melius eo.tit.quamuis sit graue. Vnde hodie Episcopi decimas laicis in feudum concedere non possunt, quia ius decimarum cum sit spirituale, non cadit in laicum. vt hic in fi.satis patet. De hoc dicetur in decre.ĩ.de deci.quamuis sit graue.

† Cap.10.eo. tit.in 1.cõp. Et quare laicis decimæ non dentur, tradit pulchre B.Tho. & ibidẽ Caiet. 2.2. qu. 78. art. adde Sot. lib.9.de iust.& iu.q.4.ar.3.

2 Cõcor.tex. in l.si rẽ, & ibi.glo.ff.de pact.

a ¶ Secularis ve.] j. de deci. tua nobis, & c. dudum.
b ¶ Detinere.] sic 16. q. 7. c. 1. Et dic detinere. s. ciuiliter. 1. naturaliter autem de facto possident laici, & in periculum animarum. Exigitur ergo ciuilis possessio ad præscriptionē in huiusmodi spiritualibus. i. vt perso na sit talis, in quam possit cadere huiusmodi possessio de iure. In laicum. n. ius spirituale non cadit. s. de elect. sacrosan. cta, & c. Massana. & 96. dist. bene quidē. Talis quidē possessio germinat ꝑlē, i. fructū parit, acquirit dominiū, ꝭm. Io. vt arg. Insti. ꝑ quas pers. no. acqui. §. sed bonæ fidei, & ideo quia non possident, nō præscribunt, quia sine possessione præscriptio nō ꝓcedit. ff. de vsuc. l. 3. & melius, in l. fine possessione, & præscriptio nē obijcere nō pōt nisi qs possideat s. de proba. ex litteris, in fi. ergo laici non possūt nobis obijcere præscriptionem ī huiusmodi spūalib. quia nō possident ei ciuiliter decimas, sub audi, nisi allegent alium titulum, & cōcessionem factam.

1 Et sic ponit detentio pro possessione, sicut interdū ecōuerso. 12. q. 1. ca. 2. Io. And.

† Cap. 1. e. ti. in 2. cōp. De materia uide plene ꝑ Bal. trac. de psc. ī 5. parte prin cipa..., & qn, & qua... iter ... ... uide Par. ... ff. de usucap.

secularisve [a] personæ, si idem G. eam opponere voluerit: quia cum laici decimas detinere [b] nō possint, eas nulla valent præscribere ratione.

¶ Idem.

¶ Si contra præscriptionē quadraginta annorū, quæ sola currit contra ecclesiā, opponatur interruptio, uterque probabit.

C A P. VIII.

Illud † autem te scire volumus, & tenere, quod aduersus ecclesias minorē præscriptionē, quam quadraginta [c] annorum Romana Ecclesia non admittit, licet quidam canones [d] comprobent tricennalem: & ecclesia se potest aduersus Ecclesiam [e] quadragenaria temporis præscriptione tueri de re illa, quam inconcusse [f] quadraginta annis noscitur possedisse.

¶ Verum si de præscriptione, & interruptione inter partes fuerit mota quæstio, ab vtraque parte [g] testes recipi debēt: & si probata fuerit interruptio, [h] præscriptio non tenebit.

Illud autē.] sunt duo dicta. Scd̄m: ibi, Verū. Abb. Sicu.

CASVS. In canonibus reperitur, ꝙ qui rem alterius præscribit 30. annis, tutus est præscriptione, quæsitum fuit a Papa vtrum hodie locū habeat talis præscriptio. Respondet ꝙ Romana Ecclesia non dimittit, vel non admittit minorem præscriptionem q̄ 40. annorum, licet quidam canones admittant tricennalem. Et si ecclesia per 40. annos rem aliquam inconcusse possedit, aduersus aliam ecclesiam potest se tueri quadragenaria præscriptione. Si vero de præscriptione, & interruptione quæstio fuerit inter partes, ab vtraque parte testes recipi debent. Et si probata fuerit interruptio, præscriptio non valebit. No. ꝙ quadraginta annorum præscriptio secundum canones hodie locum habet. Item præscriptio debet esse continua, & non interrupta.

c ¶ Quadraginta.] supra eod. de quarta. & c. ad aures. & j. c. proximo.

d ¶ Canones. 16. q. 3. c. 1. & 2. & c. quicunque. & c. & placuit. quæ hodie non tenent, sup. eo. cap. 3.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

e ¶ Aduersus ecclesiam.] hoc ideo dixit: quia aduersus priuatū bene tuetur se ecclesia spatio 30. ann. 2. vt su. e. sanctorum. quæ in isto casu habet intelligi: ne quod in eius fauorem noscitur indultum, ad eius læsionem retorqueri contingat, C. de leg. l. quod fauore.

2 Alios casus, in q b. mino... ... ribe t, refert Ber. Diaz. regula. 2... q incipit, Ecclesia non patitur.

f ¶ Incōcusse. ji. quietè. & sine aliqua interruptione. j. eo. auditis, & c. seq. Vel sine aliqua synodali ꝓclamatione, per quam interrūpitur pscriptio. su. eo. sanctorum.

g ¶ Parte.] super præscriptione, & interruptione, vt j. e. auditis.

[Gl. seq. distinguit interruptionē naturalem, & ciuilem. De prima ponit duos modos, & octo de secunda.]

h ¶ Interruptio.] nota ꝙ interruptio fit pluribus modis, naturaliter, & ciuiliter, Naturaliter duob. modis. per inundationem maris, & fluminis, vt ff. de acq. pos. qui vniuersas. §. item quod a mari. & l. possideri. §. Labeo. Item per deiectionē, & expulsionem ff. de vsucap. naturaliter. §. 1. Ciuiliter vero multis modis interrumpitur præscriptio. Et primo per libellum principi oblatum [3] in ānali actione. C. quādo lib. princ. da. lit. cōtest. faciat. l. 2. Item per litis contestationem, quod habet locum in perpetuis actionib. 16. q. 3. placuit, §. pōt vers. is autē. & §. quod si ij. & corā suo iudice, C. ne de sta. defun. l. pen. Si non potest litem cōtestari, sufficit iudicem adire, & libellū offerre cōtra absentem, vel cōtra eū, qui conueniri nō pōt aliqua de causa, & in querimoniam deducere eius suū, vel corā publicis personis, vel ad domiciliū rei, cū iudex haberi nō potest proponat, & sic interrupta est præscriptio, C. de annа except. vt perfectius. & predi. §. pōt ver. is aūt. Itē per sacrū oraculū oblatū principi. Et per executorē si postea subsecuta fuit cōuētio. C. de presc. xxx. ann. sicut in rem, in fi. item per solutionem usurarum, C. de presc. 30. ann. si quis emptionis, in fi. item per synodalē proclamationem. sup. e. sanctorum. item per secundam cautionem a debitore factam, C. de presc. 30. ann. cum notissimi. §. sed etsi quis. Item per denunciationem factam a colono sup. vt li. non cont. quoniam frequenter. §. quod si super. & C. vbi in rem act. l. 2. Ber.

3 Per exceptionē vero n̄ interrūpit, ut no. de or. co. c. 2. in gl. hic patet. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ Fines prædiorum ecclesiasticorum 40. annorum spacio præscribuntur.

C A P. IX.

Quia † indicante abbate C. comperimus, inter eum, & abbatem sanctæ Luciæ, exortam de finibus quæstionem: agrimensoris [i] diffinitione, illam prospeximus finiendam.

¶ Hortamur igitur, vt ad loca, [k] de quib. est cōtētio, accedentes: eā in vestra fa-

† Cap. 2. e. ti. in 2. comp. Et de agrimē sore uide Al cia. lib. 3. dis pūc. c. 15. Vitruuiū ī pfa. lib. x. & ff. si mēsor falsū modū dixerit, ꝑ totū ti tulum.

Quia indicante.] Primo ponit dictū, quod secundo exequendo cōmittit: ibi, Hortamur. Tertio circa exceptionem instruit: ibi Quadraginta tm̄. Abb. Sic.

CASVS. Inter duos abbates orta fuit qō de finibus, Papa mandat illam quæstionem diffiniendam per agrimēsores, qui ad loca, de quibus contentio est, accedāt. & in præsentia illorum quæstionem faciāt terminari. præscriptione xl. annorum tantū vtrique parti seruata. No. quæstionem de finib. in præsentia iudicum terminari. Item præscriptio xl. ann. hodie locum habet.

i ¶ Agrimensoris.] qui tenetur de modo finium actione in factum, si male renunciauerit, dummodo dolose hoc faciat. de culpa enim vel negligentia non tenetur, ff. si men. fal. mo. dix. l. 3. §. 1. Laur.

K ¶ Ad loca] vt loca diuidenda subijciat oculis, ff. fi. re. si irruptione, in fi. C. fi. regun. si quis. Et hic pōt sumi argum. ꝙ iudex potest iudicare secundum quod nouit, & non secundum allegata. Et nota, ꝙ iudex, qui cōtra conscientiam, vel contra iustitiam in grauamen alterius aliquid fecerit, per gratiam, vel sordes, per vnū annum nouerit se suspensum: & si durante suspensione ingesserit se diuinis, irregularis efficitur: cum quo solus Papa dispensat, & in veram litis æstimationem condemnabitur, vt in decr. Inno. 4. cum æterni. de re iu. [lib. 6.]

[Glo. seq. inducit quatuor concor. alleg. quatuor iura in contrarium, & soluit distinguendo inter fines parochiarum, &c. & prædiorum. primo casu aut constat de limite, aut non. Et si constat, aut quæritur de limite, vel adhærentibus aut de non adhærentibus.]

a [Quadraginta.] sic ergo vr. q; fines p̃scr. bi possunt, vt 16. q. 3. volum⁹; & q. 3. inter memoratos. & §. eo. ad aures. & §. de probat. ex literis. Sed ĵ v: q; fin. s præscribi nō possunt, vt: 16. q. 3. licet in regulis & ĵ. de paro. sup: e. 16. q. 3. quicunque. & ca. inter memoratos. Super hoc dicas: vbi fines diœcesium vel parochiarum constat distinctos fuisse vel et potest probari per libros antiquos, & testes, & fam. a. & alia adminicula, vt ĵ. de pb. cū causam, fines diœcesis siue parochiæ aut non possunt præscribi. & sic loquuntur ca. ista. 16. q. 3. ... & c. quicunque. & ĵ. de paro. sup. eo. & ratio est, sine prouinciarū termini confundantur. 16. q. 3. quicūq;. & sic limes præscribi non pōt, nec ea, quæ limitibus adhærent. ff. de rel. quæ religio sis. & ff. d. ph. empt. in modicis. Vbi vero non constat, nec pōt probari de diuisione, limes, & ea, quæ sibi adhærent, bene possunt præscribi 1 & sic distinguit illud c. 16. q. 3. inter memoratos Fines vero prædiorum bene p̃scribūtur, in quo casu loquitur illud c. ex litteris. sup. de pb. in quo casu pōt ... illud c. 16. q. 4. volumus, & illud quod hic ... intelligere hi. de fine. parochia fines sūt tur rū, intellige hic, q; fines non erant distincti, vnde habet locum præscriptio, vt dicit cap. inter memoratos: illud scias, quod licet limes præscribi non possit, tñ ea, quæ infra limitem, & ... non adhærentia præscribuntur, 2 spiritualia, & temporalia: & sic loquuntur sup. e. c. ad aures. & ĵ. eo. auditis vbi vna ecclesia præscribit decimas in parochia alterius, & tunc necessarius est titulus, vt no. ĵ. c. si diligenti. & in quadam decr. Greg. e. ti. venerabilium. vt notatur ĵ. eod. si diligenti.

† Cap. 1. tit. de capellis monachorū, in 2. con pil. Et de materia, quā vide hic et nō currat p̃scriptio, vide Spe. tit. de appel. §. nūc breuiter adde late per Rupã tracta. de peste.

1 Adde q; diuisio cā adhærere limitib. per Bal. in l. 1. ff. de offic. p̃se. vib.

2 Goff. hic dicit, q; post q̃ fines sūt turbati, & alter incipit fines possidere, vt illū propriū non vt fines, tūc incipit p̃scribere, an turbatione aūt nō p̃scribit q. vt e.q; finibus communibus tūc vns ratione fuæ partis ff. a socio l. me ... Io. And.

ciatis præsentia terminari: Quadraginta[a] tantum annorū præscriptione vtrique parti seruata.

¶ Lucius tertius.

¶ Tempore hostilitatis non currit præscriptio.

CAP. X.

EX † transmissa conquestione abbatis, & monachorum de Haben. accepimus, quod cum ecclesia [b] de Camenone ad ius eorum pertineat, & homines de Sibini, & Vinton. ecclesiarum parochiani sint ipsius ecclesiæ clerici, qui p̃dictas habuerunt ecclesias, minutatim [c] omne ius parochiale præter ius funerandi, [d] matrici ecclesiæ subtraxerunt: & infra.

¶ Discretioni vestræ mãdamus, quatenus decimas [e] & oblationes cū alijs obuentionibus, memoratæ matrici ecclesiæ (præscriptione hostilitatis tempore non currente [f]) restitui faciatis.

¶ Innocentius Abbati de Cenedo. †

¶ Procurationes, quæ debentur legatis, & nuncijs Apostolicæ Sedis, præscribi non possunt.

CAP. XI.

ACcedentes † ad præsentiam nostram præpositus sancti Nazarij, & A. canonicus sancti Stephani, syndici & procuratores primicerij, & clerici † Mediolaneñ. de ordinarijs maioris ecclesiæ grauiter sunt conquesti: quod cum ipsi legatos, & nuncios Apostolicæ sedis deuote recipiant, & procurent, dicti ordinarij procurare ipsos renuunt, & † procurantibus ad expensas subsidium impertiri: &

EX trãsmissa prima pars. ponit querelã. Secūdã dat iudices ... Discretioni. Abb. Sicu. Et erat hæc olim sub tit. de capellis monachorum.

CASVS. Ecclesia de Camenone pertinet ad monasterium de Habeñ. & homines de Sib. & Vintoñ. ecclesiarum sunt parochiani matricis ecclesiæ de Camenone, clerici de Sib. & Vintoñ. minutatim omne ius parochiale præter ius funerandi subtraxerunt illi matrici ecclesiæ, s. decimas & oblationes: vnde abbas, & monachi de Habendon. pro ecclesia sua matrice de Camenone conquesti sunt dño Papæ. Vnde mandat iudicibus, quatenus faciant restitui decimas & oblationes cum alijs obuentionibus prædictæ matrici ecclesiæ de Camenon. non obstante præscriptione tempore hostilitatis a clericis prædictarum ecclesiarum. No. quod monachi possunt habere ecclesias parochiales, & sic per consequens populum. Item maior ecclesia, vel monasterium ... parochiale generale nomen est, vt hic patet. Item tempore hostilitatis non currit præscriptio ... matrici ecclesiæ, & non ...

b [Ecclesia de Camenone ... parochialis erat ecclesia, & matrix, pertinens ad monachos, si aliæ erant sub illa: & ita illa ... bant ad monasterium mediante matrice ecclesia, & ita maior ecclesia potest agere p iure subditarum ecclesiarum. sic ĵ. e. auditis, & 16. qu. 3. inter memoratos.

c [Minutatim.] fru statim lupus come dit agnum. 13. q. 1. ca. ecclesias. §. his ita vltra vna columna. & est quasi quædam species alluuionis, quæ prædiorum statum immutat, alij auferendo paulatim alij dando latenter. C. de alluui. l. 1. & 2.

d [Funerandi] ius funerandi cōsistit in sepulturis mortuorum, & exequijs, & oblationibus inde prouenientibus: & illud ius non subtraxerāt matrici ecclesiæ. de hoc iure habes infra de sepul. per totum.

† Curreto. Cirreto. Cerreto.

† Cap. 1. e. tit. in 2. com pil. ... tione, vide Inn. & Ant. de Bu. in ... ĵ. eo. tit.

† Cleri, in multis antiquis.

† al. ita prouidentib. ad expēsas nolunt subsidiū &c.

e [Decimas.] & sic patet, quod iure communi matrix ecclesia debet percipere decimas infra confines suæ limitationis, & sic capellæ nihil debent habere, quod est verum: nisi per specialem indulgentiam vel præscriptionem, infra de deci. cum contingat. & 16. qu. 1. de decimis.

f [Non currente.] tempus hostilitatis non currit: imo illud subducitur de præscriptione sic: & 16. q. 3. prima actione, ff. de cap. & postli. reuer. postliminium, & C. eo. ab hostibus. & in alijs casibus. ĵ. eo. c. 1.

3 Concord. tex. in l. & si q̃s §. funeris cã. & l. funerū sūptus, ff. de relig. & sump. fun.

ACcedentes.] prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem: ibi, volentes. Abb. Sicu.

CASVS. Præpositus sancti Nazarij, & A. canonicus sancti Stephani procuratores cleri ad sedem Apost. accedentes conquesti sunt de ordinarijs maioris ecclesiæ, quod cum ipsi procurent legatos & nuncios Apostolicæ sedis, dicti ordinarij non velint illos procurare, nec aliquid conferre ad procurationes præstandas, volens Papa vt quod omnibus in ... ab omnibus comprobetur: mandat abbati de Cenedo, quatenus si dicti ordinarij per speciale priuilegium Apostolicæ Sedis a præstandis procurationibus ostenderint se immunes, decernat ipsos ordinarios teneri ad procurationes ordine debito faciendas, etiam si longissimo tempore non impenderint procurationem: cum in talibus non habeat locum præscriptio. Nota quod omnes tangit, ab omnibus approbari ... est. Item res ecclesiæ tenentur procurare nuncios & legatos Romanæ Ecclesiæ, nisi speciale priuilegium ostendant. Item in procurationibus non habet locum præscriptio.

f At

a ¶ Ab omnibus. arg. quod omnes tãgit ab omnibus est approbandum, 63 distin. c. 1. & sup. de temp. ord. si archieps. & s. de offi. ord. ad hoc. ff. de aqua pluu. arc. in cõcedẽdo. & C. de aucto. præstã. l. vlt. Itẽ vbi omnes. ibi emolumentum, 12. q. 2. charitatem, & c. ecclesiasticis, & inst. de leg. pa. suc. §. 1. C. de fur. manifestissimi. §. fin au tem. 1 & melius C. de cad. tol. l. vnica, §. pro secundo.

[Gl. seq. datvnum simile, & duo simi- lia.]

b ¶ In talibus.] in pcuratione, quæ debetur ratione visitationis, non currit pscriptio. j. e. cum ex officij. & hic patet. sed in illa, quę datur ratione istitutionis, bene currit: de qua loquitur cap. 18 q. 2. Eleutherius Item in illa, quę datur ratione consuetudinis, vt 18. q. 2 seruitium.

Cum non liceat.] Sunt duę partes. Prima reprehẽdit fa ctũ istorum, quibus fer bit exprimendo causã; Secũdo illud corrigi pcipit, & exceptiorẽ remouet; ibi, deoque. Abbas.

CASVS. Archieps Bracharen. cõqueri est ãn Papę, q Priores de Costa, & de S. Donato denegabant sibi obediẽtiam, & reuerẽtiam exhibere, licet ecclesiæ suæ in ipsius dioec. constitutæ, dicentes, q eam sibi exhibere [illegible]. Mandat Papa dictis prioribus, q [illegible] prædicto archiepo exhibeant obediẽtiã & reuerentiam debitam, sicut alij clerici suę dioecesis, præscriptione temporis non obstante. No. qd contra [illegible] non currit præscriptio.

[illegible] quæstionem rep. tit.]

c ¶ Recedere [illegible] in hæresim. 24. q. secunda fane. Vel [illegible] sima, sup. de elc. quia diligetia. & in crimine notorio fornicationis, & in simoniaco in ordine [illegible] 32. d. verum. & 1. q. 1. si quis a simoniacis. 3 In alijs autem criminibus etiam si sint notoria expectanda est sententia. 15. q. vlt. sciscitãtibus, 8. q. 4. nõne, & sup. vt lit. pen laudabilẽ, & c. memori. & j. de [illegible] porro. Et est ratio: quia fornica rij notorij, & simoniaci sunt suspensi ipso iure 3. q. 1. repellũtur. Sed nonne pro alijs criminibus prohibetur quis a p [illegible] Dominici corporis. de cõse. di. 2 quoties. [illegible] vt 6. d. testamentum, Quare ergo potius circa ista crimina hoc dr? Sol. can. [illegible] quod istos simoniacos & fornicarios vitare possumus iure mero, sed alios non, nisi essent ex communicati. & suspensi vel depositi. Vinc.

d ¶ Suæ dioecesis. eo enim ipso debent sibi subesse. 16. q. 7 omnes Basilicę. & 18 q. 2. monasteria. nisi ostẽdãt se exemptos inf. de confir. cum dilect. ad fi. & hoc ideo, quia possessor non cogitur probare titulum suę possessionis C. de rei ven. l. vlti. C. de peti. hære. cegi. & 2. q. 5. §. 1. quia ius istud de communi iure pertinet ad episcopum in omnibus clericis suæ dioecesis, vt hic patet.

a Commodatarius pœnã q cõsequit ex fur. nõ re stituit dño, vt sicut pa tiebat damnũ, sic asse quat lucrũ, Io. Andr.

† Tornato Cornato alit. de Costa & sãcti Martini.

† Cap. 2. eo. ti. in 3 opi.

Vide Romanũ sing. 500. incip. curia lis de Florẽtia & Doctores i c. sacerdotes. 2. q. 7.

2 De hoc 2. q. 7. sacerdotes. Io Andr.

3 Hoc est q d ęrebã quare canõ dicit? Rñdeo; illa est rõ specialis in simoniaco in ordine: qa intus ortus occidit q̃tũ cũq; occultus vt no. de simo. tanta. fornicatio aũt inqnat animã & corpus, & magis frequẽtatur, 32. q. 7. quid in oĩb. & iõ magis persequenda, ff. de pœn. l. aut fa

infra. ¶ Volẽtes autem, vt quod omnibus imminet, ab omnibus [a] comportetur; Mandamus, quatenus nisi dicti ordinarij p speciale priuilegium Apostolicæ sedis a præstandis procurationibus ostenderint se immunes (etiam si longissimo tempore procurationis obsequium nõ impenderint: cum in talibus [b] præscriptio sibi locum nequeat vendicare) ipsos ad procurationis sarcinam ordine debito sub eundem, teneri decernas.

¶ Idem de Costa, & de sancto Donato † prioribus.

¶ Subditus non præscribit obedientiam contra prælatum.

[Gl. seq. ponit 26. casus, quibus vel nõ præscribitur, vel præscriptio dormit & quinque personas, quæ non præscribunt. in fi. signat contrarium, & soluit. & primo recitetur finis.]

e ¶ Non obstante.] nota hic casus, in quibus non currit præscriptio. Primo in obedientia, vt hic. Item in procuratione ratione visitationis debita, s. eo. c. proxi. Item in decimis a laicis possessis sup. eo. causam quæ. Itẽ in matrimonio, inf. de consang. non debet. Itẽ in tributis siue publicis fũctionibus, C. de præscri ptio. 30. vel 40. ann. l. competit. Et liber homo non præscribit 16. q. 3. placuit. §. põt. ver. qd si priuatus. & seq. Item tempore vacãtis ecclesię nõ currit præscriptio. Nec tẽpore schismatis. s. e. proxi & c de quarta. & infra eo. cum nobis. Itẽ tẽpore hostilitatis non currit. s. eo. c. ex trãsmissa & 16. q. 3. prima. Item nec cõtra neruum ecclesiasticę disciplinę, s. de consue. cũ inter vos. Itẽ in re quę de iure cõi possideri nõ potest 93. dis. illud. & 100. dis. morem. Item limes. 16. q. 3 licet. & inf. de paro. super eo. Itẽ nec in re spirituali iniusto titulo acquisita s. de transa. præterea. 2 Itẽ nec via publica ff. de vi pub. viã. Item nec iure ius publicum. C. de ope. publi. pscriptio. Itẽ res sacra, & res fiscalis. Insti. de vsucap. §. j. & §. res fisci. Itẽ res præsidi data contra legẽ Iuliam repetundarum, ff. ad leg. Iul. repetundarũ, quod contra legẽ. Item res pupillaris, ff. de acquirendo rerũ domi. bonæ. Item fundus dotalis, ff. de fundo: si fundus. Item peculiaris, vt videtur. C. ne de sta. defun. l. vlt. Itẽ pupillo non currit pręscriptio. C. q. ti. ex cau in integ. rest. non est ne. l. vl. Item vxori durante matrimonio nõ currit præscriptio, nisi maritus vergat ad inopiam C. de iur. dot. in rebus. §. omnes. Item in rebus, quæ sub cõditione debentur, non currit pscriptio. nisi a tẽpore conditionis extantis. C. de præscrip. xxx. anno. cum notissimi. §. illud autẽ. Item tempore [illegible] pati non currit pscriptio. j. de cõcess. pbend. quia diuersitatem. Item filio familias non currit pscriptio dũ est in potestate patris, C. de anna. excep. l. 1. in fin. vlt. & C. de bon. quæ lib. q. secunda; ad fi. & C. de bo. ma. l. 1 in fi. & s. de possu. p. a. bonæ memoriæ in fi. Itẽ quidam sunt qui pscribere nõ pñt vt precario tenentes 10 q. 3. qa cognouimus 4 Item colonus. 16. q. 1. clerici. & c. seq C. de pscri. xxx. ann. l. si filius, §. male agitur. Item, qui nomine alieno possidet. j. eo. si is qui. cum diligẽti. Itẽ vsufructuarius, Inst. p quas psonas nobis no. ff. d nox. acqri. §. fructuarius Nec creditor pscribit pign9, ff. acti. & l. cre de vsuca. nõ solũ. §. qui pignori. & C. de pign. act. nec ditores & creditores: & hoc intellige de lõga pscriptione sm̃ ibi Bar. C. de ges, non de longissima, arg. est q obedientiã pręscri pig. bit, j. de priu. cũ olim. 5 Sed ibi habuit priuilegium, Et eo. ti. cũ [illegible] cu pscripsit, & ptere a suberat Rom. ecc. q ipsã personæ. In obedientiã epm potius pscripsit. sic j. e. cũ ex officij. 6. Ioan. An.

CAP. XII.

Cum † non liceat a capite membra recedere, [c] non sufficimus admirari, quod sicut referente Bracharen. archiepiscopo nobis est intimatum, licet ecclesiæ vestræ in ipsius sint dioecesi constitutæ, vos tamen obedire sibi tamquam episcopo† vestro cõtumaciter recusatis. & inf. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus præfato archiepo & ecclesię Bracharen. obediẽtiã & reuerẽtiã debitam, sicut alij clerici suę dioecesis [d] faciũt, impẽdatis, præscriptione temporis non obstante. [e]

¶ Idẽ notabili viro Masafeloni.

¶ In iuribus ad Romanã ecclesiam spectãtibus currit sola cẽtenaria pscriptio

ita. §. an. sm Host. idem Gof. j. de si mo. c. t. nto. Io. An.

† archiepiscopo.

4 Concord.

ADDITIO. Vnde versus.
Hostis, schisma, minor, confinia, res sacra, dotes.
Ecclesiæ neruus, laicus, res spiritualis.
Visito coniugium, via publica, liber, obedit:
Functio, res fisci, publicum ius de repetundis.
Si vacat ecclesia, suspensio, sub patronatus.
Vxor conditio, si res non possideantur.
Res pupillares, his atque peculia iungis,
Impedimenta vetant hac ne præscribere possis.

† Ca. 3. eo. & in 3. compi. vide Ancharanũ cõsil. 310. & Paul. Castrẽ. cõs. 280. inci. in facto præsenti.

AD audientiam] In feudo Romanę ecclesię ꝗ ipsam ecclesiam & vasallũ currit sola pscriptio centum annorum. Duæ sũt partes principales. In prima ponitur processus narratio. In secũda diffinitio: ibi, Nos igitur. Prima subdiuiditur: qa primo ponit petitionẽ actoris. Secũdo responsionem rei: ibi, Sed ea. Tertio probationes actoris: ibi, Ad quod. Quarto probationum ipsarum impugnationes ibi, Sed inter. Abb.

CASVS. Inter nobilem virum Matafelonem ex vna parte & castellanos de castro Pallatioli ex alia quæstio vertebatur sup quibusdam iuribus, quæ nobilis pdictus dicebat se debere percipere in dicto castro pro ecclesia Romana. Partibus propter hoc in præsentia Papæ constitutis, ex parte ipsius nobilis proponebatur, quod Alexander Papa concesserat in dicto castro sibi xl. sol. Papień. quos Romana ecclesia ibi cõsueuit percipere annuatim. Insuper comestiones, placita, banna, forisfacta, & omnia iura, quæ ibi Roma. ecclesia habebat. Castellanꝰ ecõtra dicebat, se ad ea nulla ratione teneri: ad quod probandum prædictus nobilis inducebat priuilegium Alexandri, & librum censualem: & hoc idem nitebatur probare per testes, qui dicebant se vidisse prædictum censum nuncijs Aposto. sedis a L. ann. & infra fuisse solutum. Sed ex aduerso fuit responsum, quod nec priuilegium, nec liber censualis aliquid conferrebãt, cum ipse priuilegio vsus nõ fuerit spatio 30. anno, nec liber censualis quia suspectus erat ex eo, quod non fuerat inuentus in camera Papæ, & notarius aliter scripserat dicta testium quam dixissent: Dominus Papa considerans potius auctoritatem priuilegij quam dicta testium, nec librum censualem habet suspectum, licet in camera Papæ non fuisset inuentus, nec credat Notariũ aliter scripsisse dicta testium quã dixissent considerans insuper [quod est longe validius] nego-tiũ ipsũ tangere principaliter Rom. eccle. cõtra quã nõ nisi cẽtenaria currit præscriptio, cõdẽnauit dictũ castellanũ in solutione omniũ petitorũ, iniungendo eidẽ, vt dicto nobili, nõ tãq̃ sibi, sed tanq̃ Romanæ eccl. cuius auctoritate dẽt percipere pdicta, & cuius ẽt vasallus pp prædicta existit, psoluat. Nota casum vbi magis creditur priuilegio, ꝗ testibus. Itẽ liber cẽsualis fidẽ facit. Item præsumitur pillo, qui officium suũ iurauit fideliter adimplere. Itẽ ꝗ Romanam eccl. nõ currit præscriptio nisi centum annorum.

CAP. XIII.

AD† audiẽtiã Apostolatꝰ nostri puenit: & ĩ. ¶ Proponebatur ex parte tua, Alexandrum Papam prædecessorem nostrum tibi in castro Palatioli concessisse singulis annis quadraginta solidos denariorum Papiensium, quos Romana ecclesia sibi consueuit recipere annuatim: insuper comestiones, [a] banna, [b] placita, [c] forisfacta, [d] & omnia iura, quæ ibi Apostolica sedes habebat. Sed ea tibi nulla ratione deberi, castellanus eiusdem castri constantissime asserebat. Ad quod probandum inducebas prædicti Papę priuilegium, & librum ecclesiæ Romanæ censualem hoc etiam nitebaris probare per testes, qui dicebãt se vidisse præscriptum censum nuncijs Romanorum pontificum a quinquaginta annis & infra fuisse solutum. Sed inter alia fuit ex aduerso responsum, quod nec priuilegium, nec liber censualis tibi aliquid cõmodi afferebat,† cum priuilegio vsus non fuerit spatio annorum triginta: & liber censualis suspectus existeret: quia non fuerat in camera nostra receptus: ac scriniarius [e] alio modo scripsisset dicta testium, quam dixissent.

¶ Nos igitur magis [f] auctoritate priuilegij, quam depositiones testium attendentes: considerantes etiam librum cẽsualem, [g] quem non suspectum habuimus, † licet non in nostra, sed in Cardinalis sancti Hadriani camera sit inuentus, qui† eum quando camerarius fuerat, de camera beati Petri suscepit: nec credentes ipsum scriniarium (cũ iuratus [h] sit, officium suũ fideliter exeq.) aliud scripsisse, quam a testibus diceretur. Respicientes, insuper (quod est longe validius) ipsum negotium tangere principaliter [i] Romanam ecclesiam, con-

a ¶ Comestiones, id est i. albergarias seu procurationes, quas a singulis seu certis percipere poterat.

b ¶ Banna.] id est, ius indicendi bannum, vel edictum.

c ¶ Placita.] i. iurisdictionem causarum.

d ¶ Forisfacta.] i. pecuniarias pœnas delinquentium, ar. ĩ. de pœ. presbyter.

e ¶ Scriniarius.] scriniarij appellãtur tabelliones, & est vulgare Romanorum. [Gl. seq. signat ꝓriũ, & soluit.]

f ¶ Magis auctoritatem.] ar. cõtra. C. de fide instr. in exercẽdis. ꝗ. de fid. instr. cũ Ioãnes. Sol. illud generale, & istud speciale, propter antiquitatem facti. ff. de proba. cẽsus. & sũt sem per specialia ista ob uiantia illi generali f. vbicunq; scriptura est necessaria, 97. dis. nobilissimus, C. de man. prin. l. 1. ꝗ. de offi. deleg. cũ in iure. C. si mi. se ma. dixe. si alterius. & vbicunq; priuilegium allegatur. ar. ĩ. de priui. porro. quædã n. melius probãtur p instrumẽta q̃ per testes, vt dictũ est. 2. De hoc sup. de prob tertio. vt hic sequitur, vt ibi dicit; cõsiderantes etiã librum censualem, & cetera.

g ¶ Censualem.] sic enim per libros antiquos probatur diuisio diœcesũm. sup. de prob. cũ causam: & instrumẽto pducto de archiuo publico creditur. C. de fi. instr. auth. ad hęc. arg. 30. q. 1. peruenit publicũ testimoniũ dr habere, ex quo magistratꝰ ꝓfitetur illud de archiuo publico esse, vt hic. & si manu commentarieñ ei signa imposita sunt cõsueta. arg. ff. de iu. fis. in fraudẽ, §. quoties. & c de fi. instr. plures. ff. de prob. cẽsus, C. arbi. tutelę. l. vlt. & sufficit, ꝙ in libro authẽtico scriptum est 6. q. 3. scriptum est in leg. & ff. qui & a qui. ma. lib. non fiant. l. prospexit.

h ¶ Iuratus.] sic ergo præsumitur pro aliquo ratione iuramenti 1. q. 7. sancimus, sup. de presum. illud. Item ratione honestatis suę, sup. sid. instru. cum dilectus.

i ¶ Principaliter.] secus si secundario, ĩ. de re iud. c. pe nul. arg. ĩ. de priui. si de terra. & c. accedẽtibus. posset tamen

† afferebant.

† Hæ duæ glossulæ nõ habẽtur in antiquis codicibus.

† Adde ꝙ libro cẽsuali ecclesiæ in loco nou suspecto, creditur. l. 1. ff. si cer. pet. per Bar.

† quia.

a Vel respicit factu: qa testes solũ dicebãt leuidisse censũ solutũ pri.: priuilegium vero asserebat illum debitũ, & facit. ĩ. de priuil. si Papa. lib. 6. Ioe And.

tamen iste castellanus præscriberet, vt teneret terram & esset feudatarius Ecclesiæ Romanæ, & non ille: quia per hoc non præiudicatur ecclesiæ. sic 16.q.4. volumus. arg. C. de pręscrip. 30. anno. l. competit, & l. iubemus, 16.q.3.c. placuit. §. potest. & sup. eod. sanctorum.

præsul. Sed qualiter probabit, se possedisse spatio centũ annorum? p instrũ non posset hoc probari: quia per instrũ non probatur possessio. sup. de fide instr. inter dilectos: per testes non posset probari, nisi testes ad minus haberent 114. ann. 4. Vnde vr̃ quod sufficit probare per tẽpus, cuius nõ extat memoria: quia tãto tp̃e res aliæ p̃scribũtur, q̃ alias non p̃scriberentur, ff. de aqua quot. & æsti. hoc iure, §. aq̃ductus, 5 vel q̃ testes dicant, se sẽper audiuisse a suis maioribus, & nemo sit, q̃ viderit, vel audierit aliud: sic. n. p̃bat̃ de antiquitate, ff. de p̃b. si arbiter, & ff. de aqua plu. arcẽ. in summa. §. idẽ. Ioã. Sed non recedẽdũ est a verbis istis, & sic necesse est probare cẽtenariã p̃scriptionẽ: & sufficit, q̃ ita placuit legislatori. ff. qui & a quib. prospexit, & 6.q.2. scriptum est in lege.

a ¶ Centenaria.] 16.q.3. nemo & j̃. c. proxi. & C. de sacros. eccle. l. vlt. & melius ĩ authent. ibi signata quas actiones. in fi.

[Glo. seq. argu. de verbo tãquã, & inducit sex concor.

b ¶ Tãquam.] arg. q̃ aliquis facit aliquid nõ tãquam ipse, sed tãquam alius, sup. d̃ elec. cũ inter canonicos, & ff. de adop. si pater. §. qui duos, ff. de inoffi. testa. Papinianus, §. sed neque impuberis. ff. quãdo app. sit, l. 1. §. solẽt & j̃. de reb. eccl. non alien. si quis presbyterorum. Sic aliquis facit aliquid in eo, q̃ homo, & aliud ĩ eo, q̃ rex. 23. q. 4. si ecclesia in fin.

CVm vobis.] In prima ponitur decisa cõsultatio. In secũda respõsio: ibi Licet. Abb. Sicu.

c ¶ Cum vobis.] CASVS. Hildesemeñ. 1 ep̃s mouebat quæstionẽ subiectionis ɔtra monasteriũ Grandeñ. & ecclesiã Romanam, dicens q̃ præscripserat subiectionẽ cõtra libertatem monasterij. commisit Papa q̃busdam abbatibus, vt reciperent testes episcopi ad probandum præscriptionem contra libertatem monasterij. Sed postquam inchoata fuit præscriptio contra monasteria, scissura trium schismatum 2 fuit in Ecclesia Romana. Modo iterũ scribit Papa eisdem iudicib. dicens, q̃ tam iure canonico q̃ ciuili Romana ecclesia gaudet priuilegio speciali, vt non nisi præscriptio centum annorũ currat contra Rom. Eccl. tamen dicit Papa, q̃ non vult computare tempora schismatum in præscriptione, sed de medio deduci. Bern.

Nota q̃ Romana eccl. gaudet priuilegio speciali centum annorum non solum in rebus proprijs, sed etiam in ecclesijs sibi immediate specialiter subiectis. Item tempore schismatis non currit præscriptio.

d ¶ Legal.] C. de sacrosan. eccle. vt inter diuinum. 3 & in Auth. vt Roman. Eccl. cen. an. gau. priui. §. quod autem, coll. 2.

e ¶ Canonica.] 16.q.3. nemo. & sup c. proxi. & j̃. eod. si diligenti. in fi.

f ¶ Centum annorũ.] hęc pręscriptio obtinet in rebus. & possessionibus, sed in priuilegio prælationis, quo super alijs ecclesijs obtinet principatum, nulla currit ei præscriptio, 93. di. qui cathedram. 24. q. 1. quia ex sola. & c. rogamus, & c. schisma. quia hoc esset præscribere obedientiam: quod esse non potest, s̃. eo. cum nõ liceat. quia nemo debet esse sine capite, 93. dist. nulla. Vinc. Sed videtur certè impossibile probari præscriptionem centum annorum. idem est ac si diceret Papa: nolo, q̃ currat præscriptio contra Rom. Ecclesiam, sim. 2. q. 4.

...tra quam non nisi centenaria [a] pręscriptio currit: in solutione pręd̃icti census, & aliorum petitorum condemnauimus partẽ aduersam: iniungentes eidem, vt ibi, non tanquam [b] tibi, sed tanquam Ecclesiæ Romanæ (cuius auctoritate debes percipere, cuius etiã propter prædicta beneficia vasallus existis) sine difficultate persoluat.

¶ Idẽ Hel. & Gu. abbatib.

De centenaria præscriptione, quæ solum currit cõtra Romanam Ecclesiam, tempora schismatum deducuntur.

CAP. XIIII.

CVm † vobis: [c] & infra. ¶ Licet tam legali, [d] quam canonica [e] sit diffinitione statutum, vt contra Romanam Ecclesiam, quæ gaudet priuilegio speciali, non nisi centum annorũ [f] præscriptio locum sibi valeat vendicare: tempora tamẽ intercidẽtium † schismatum, [g] quæ secundum iuris ordinem cursum pręscriptionis impediunt, nolumus aliquatenus computari: sed diligenti consideratione adhibita, de ipsa computatione deduci. [h]

¶ Idem Helieñ. & Roffeñ. episcopis.

Prælatus inferior potest præscribere in certis ecclesiis suæ diœcesis totum ius episcopale: subducitur tamen de præscriptione tempus, quo vacauit ecclesia cathedralis.

CAP. XV.

AVditis † & intellectis meritis causæ, quæ vertitur inter Vigoreñ. episcopum, & abbatem de Heuescam, super

g ¶ Schismatum.] qñ currat pręscriptio. & qñ nõ, dicitur, su. e. c. cum non liceat.

h ¶ Deduci.] tp̃s. n. schismatis deducĩt de p̃scriptione, si primũ sit, medium, vltimũ ve. C. de p̃scr. lõ. tempo. auth. q̃ si quibusdã, & C. de restit. mi. q̃d tẽpore. ff. quib ex cau. ma. nec ñ. §. si q̃s sæpius

AVditis.] De præscriptione subducitur tp̃s, quo vacauit eccl'a, contra quam præscribitur. Ita summat Io. And. Sed hæc summatio de nihilo seruit. cum hoc sit expressum in multis iuribus, sup. e. de quarta & c. 1. cũ similib. primo ponit processũ & ɔclusionẽ negotij. Secundo indecise narrat restitutionem ab vtraq; parte petitam, & cõcessam. Tertio committit probationes recipiendas super restitutione, & causam diffiniendam. Secunda: ibi. Verum. Tertia: ibi, Quocirca. Abb. Sic.

CASVS. Inter ep̃m Vigor, & abbatem de Heuescam vertebatur controuersia super quibusdam ecclesijs in ualle de Heuescam constitutis, quas ep̃s dicebat ad se spectare quo ad legem diœcesanam: causa super his cõmissa fuit iudicibus, coram quibus petijt episcopus ecclesias illas sibi debere subesse, quo ad legem diœcesanã, & omnia iura episcopalia sibi debere adiudicari in illis ecclesijs. Abbas uero dicebat ecclesias illas ab eius iurisdictione prorsus exemptas per priuilegia, uel si priuilegia non sufficerent, dicebat se ecclesias illas legitimè præscripsisse. Super his utraq; pars suas probationes induxit, abbas induxit tam priuilegia, quam testes ad probandum suam intentionem, & episcopus ad probandum interruptionem. Tandem causa sic instructa remissa fuit ad sedem Apostolicam, post allegationes multiplices intellexit episcopus, q̃ licet abbas per priuilegia non probasset suam intentionem, tamẽ probauerat: præscriptionem, uñ contra præscriptionẽ petijt episcopus se admitti per beneficium restitutionis ad probandum, q̃ Vigor. ecclesia tanto tempore uacauerat, q̃ tempore uacationis subducto, pręscriptio non fuit

† Cap. 4. e. ti. in 3. compil. Et s̃ materia schismatis uide B. Thom. 2.2.q.39. & Turrecrematã in sum. de eccl. l. 4. p. 1. c. 1. & multis sequen.

1 Hic casus ĩ antiquis exẽplarib. reperitur.

2 De quib. j̃. de schismat. cap. 1. I. An.

3 Et auth. ibi posita.

† intercedentium.

4 Quasi uelit sentire Lau. cuius fuit hæc gl. q̃ pubes d̃ his, q̃ uidit añ pubertatẽ ñ possit testificari. & hoc ẽt no. 3. q. 9. testes. I. An.

5 Et j̃. d̃ uer. sig. sup quibusdam.

† Cap. 5. e. ti. in 3. comp. Vide c. auditis. sup. de in inte. restit. ubi Doc. ad de Bal. tra. d̃ præscr. in 3. par. sextę partis princ̃pal. q. 1. & Felinũ in c. irrefragabilis. s̃. de off. ord.

ecclesijs in valle de Heuescam, quas episcopus asserit ad se dioecesana [a] lege spectare: abbas autem [b] eas esse ab eius iurisdictione prorsus exēptas: & [c] inf.

¶ Verum tanto tempore probantur per testes ab abbatibus de Heuescam pleno iure possessæ, vt videantur in eis episcopale ius [d] legitime præscripsisse: [e] & infra.

¶ Quocirca mandamus quatenus inspectis priuilegijs The. & Ot. regum, quæ abbas super premissa libertate asserit se habere: si per illa [f] constiterit, quod 10 vallis de Heuescam sit ille locus, quem Cęlestinus prędecessor noster libertati donauit, absoluatis abbatem ab impetitione episcopi super ecclesijs memoratis: & adiudicantes illas abbati pleno iure subiectas, episcopo super illis silentiū imponatis. 20 Quod si abbas in hac probatione defecerit, audiatis probationes super tempore, quo infra quadraginta annos sedes episcopalis vacauit: & si ꝑ tātū tēporis vacasse cōstiterit, vt illo subducto [g] 30 nō sit quadragenaria cōpleta præscriptio, vos in

fuit completa. Abbas videns ꝙ ista probatio prejudicabat sibi in totum, petijt se admitti per idem bn̄ficium ad probandum, ꝙ vallis de Heuescam est ille locus, qui fuit per duos reges libertati donatus, quem Cęlestinus Papa libertati donauit: Papa videns ꝙ vtraque ecclesia necessariā probationem omisit, vtrāque restituit ꝯtra alterā in ꝑdictis articulis: sed qa ꝓbatio abbatis ꝑiudicialis erat, mādat Papa iudicib. quatenus inspiciant priuilegia Th. & Of. regū, quæ abbas sup libertate ꝑmissa asserit se habere, & si ꝑ illa cōstiterit, ꝙ vallis d' Heuescā sit ille locus quem Cęlest. libertati donauit, absoluant abbatem ab impetitione epi super ecclesijs ꝑdictis, epo super illis silentium imponentes. Si vero abbas in hac ꝓbatione defecerit, audiant ꝓbationes epi super tēpore quo infra quadraginta annos sedes epi. vacauit, & si per tantū tēpus vacasse constiterit, ꝙ illo subducto, præscriptio non sit completa, adiudicent episcopo ius episcopale in illis ecclesijs, abbati silentium imponendo. Si autem episcopus hinc exceptionē non probauerit, tamen quia ipse probauit interruptionē in quibusdam articulis, adiudicent eidem ius episcopale in illis, dūmodo intra xl. annos interruptio 40 facta fuerit: in ceteris, in quibus abbas præscriptionem probauit, epo silentium imponentes. No. ꝙ ius episcopale generale nomen est, & habet multas species sub se, vt hic patet. Item de vna defensione potest quis transire ad contrariam: quia præscriptio & priuilegium contraria sunt, & tamen abbas hic admissus fuit ad vtrumque, sed sub alternatione illud fieri debet. Item priuilegium regale declarat priuilegium Papæ, & sic priuilegium obscurum non probat. Item tempus vacantis ecclesiæ debet deduci de præscriptione. Item licet quis ꝑ- 50 scribat in vno articulo, non tamen in alio.

a ¶ Dioecesana.] Hæc dioecesana lex comprehendit etiā legem iurisdictionis. De his dicitur s. de off. ord. dilectus, & c. conquerente.

b ¶ Abbas autem.] sic ergo cū agitur de subiectione aliquorum, non illi; sed ille qui dicit illos sibi subiectos esse cōueniri debet. 16. q. 3. inter memoratos & sup. vt lit. nō cōt. qm̄. §. quod sic. & ff. de lib. hom. exhib. l. vt si ff. de serui. l. vlt. in fi. & ff. si ser. vēd. is cuius familia. 1 & sic pro illis agere potest sup. eo. ex trāsmissa. Et sub- 60 ditus ēt conuenitur supr. de elect. querelā. sed ibi conuenitur subditus suo nomine, & 12. q. 2. quicunq; militum. sed si petere vellet procurationem vel consum a capellanis, eos poterit conuenire arg. ff. de vsufruct. si pendentes, §. pen. & l. vsufructu relicto. & l. vsufructu legato, §. hactenus. & ĩ. de censi. cum instantia.

c ¶ Exemptas.] 2 primo per priuilegium Romani pontificis, s. de in integ. rest. auditis. in illa littera; vbi dicit cognouimus, &c. quæ dicitur pars illius. Secundo per præscriptionem, vt sequitur in vers. uerum, &c. & hoc intelligatur sub hoc, infra. [illegible] decret. fuit decisa ab isto loco. quia faciebat ad tit. de rest. in integ. & hæc decr. continuatur in integra. [illegible]

[Gl. seq. obijcit, & secundo obijcit, & soluit.]

d ¶ Episcopale ius.] Hic manifeste patet, ꝙ iura epalia præscribuntur, vt ĩ. eod. cum olim de hoc dr̃ 16. qō. 3. quicunque. Sed vr̃ ꝙ abbas non potuerit præscribere huiusmodi exemptionem contra illud. sup. e. cum non liceat, & sup. de consuet. cum inter. sed bene potuit prę scribere illas ecclesias, si legitimo tempore [illegible] vt su. e. d[illegible] & sic abbas [illegible] sed abbas suā propriam libertatē ꝑscribere non posset, sed alius cuius nomine ipsā allegaret. ĩ. eo. cū ex officij. si super, hoc habuit tale qualo priuilegiū. arg. su. ꝺ cōsue. [illegible] & ĩ. de priuil. cū olim. Item patet ꝙ omnia iura, quæ abbas potest possidere, potest prescribere, inf. e. cū olim. sed non alia quæ enumerant 60. dist. quis chorepis, vnde ea quæ ad vtrāque legem spectant, [illegible] potest ꝑscribere, vt hic patet. Cognitio [illegible] re communi spectat ad iurisdictionem episcopi infra de exces. præla. accedentibus quam prescribit abbas, ut infr. sequitur ius episcopale genus est, & habet multas species sub se, quæ enumerantur [illegible] querente, & c. dilectus, & infr. quandam enumerantur, ut ibi dixi circa possessionem, & cetera quæ sequuntur.

e ¶ Præscripsisse.] Sic ergo abbas iste tuebatur se duplici iure, scilicet exemptionis, & iure prescriptionis, quæ iura sunt contraria, inf. eod. ueniens quia si tutus erat iure priuilegij, non potest prescribere quia quod meū est ex una causa, ex alia meum fieri non potest. sup. de fid. instr. inter dilectos. Sed dicas quod simul non proposuit ista duo, sed de una exceptione transiuit ad aliā: quod fieri potest, arg. 24. q. 1. quisquis. ff. de excep. nemo. C. de trans. interpositas. 4. sup. de causa. poss. & pro pr. pastoralis. & sup. de testi. significauerunt. & ff. de acq. poss. naturaliter. §. nihil. & generaliter licitum est de una defensione transire ad aliam. argu. bo. supra de probat. licet, & infr. eod. cum olim nisi ubi ius contrarium prohibet. ff. de reg. iur. nemo ex his, uel sub disiunctione simul proposita fuerant, ut si hoc uel illud probauerit abbas obtineat, & nisi forte per tantum tēporis spatium ecclesia vacasset. Bernard.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

f ¶ Si per illa.] Cęlestinus exemerat a iurisdictione episcopi loca, quæ isti reges donauerant libertati. cum autem per priuilegia Cęlestini non constaret, quod uallis de Heuescam in qua episcopus petebat ius episcopale, esset de illis locis donatis libertati ab illis regibus mādat Papa inspici priuilegia illorum Regum, & si per illa priuilegia constiterit, quod uallis de Heuescā sit de illis locis, apparet quod Cęlestinus exemit locum, scilicet uallem de Heuescam. & sic abbas obtinebit, nec habet locū postea probatio uacantis ecclesiæ: & si prius cognosci debet de hoc articulo tanquam præiudiciali.

g ¶ Subducto.] Sic sup. eod. ca. 1. & c. de quarta, &c. cum uobis. quia tunc defensore carebat. Sic C. quomodo, & quando iud. sent. profer. debe. [illegible] & absenti adijciuntur tot anni quot fuit absens. C. de prescr. long. temp. auth. quid si.

[Glo.

1 Et sup. de ma. & obed [illegible] quatuor. vbi de hoc. Io. And.

2 Hæc glo. in [illegible] scriptis desideratur, in quibusdā autē vetustis [illegible] habetur.

3 Adde ꝙ ex [illegible] ne q. [illegible] dñiā. l. cū po [illegible] n. onialiū tm̃ de iudāni, & ibi Bar. ff. de dā. infec. & l. 3. ff. de vsur.

4 Dico trāsactionē metu factā, & cum seruo. I. An.

5 Non nocet: adulto iudiciū ꝯ cū habitū dū defensore, & curatore car[illegible] Io. And.

[Glo.ſeq.obijcit ſoluendo obie.repetit.

a ¶ Interruptionem.] ſed ɔ̃rium vſ,ꝙ ſi interrumpit quo ad quædã: ergo quo ad omnia ex iure epiſcopali prouenientia:nam qui aurem hominis tetigit, totũ hominem titigiſſe videtur.de pœn.diſt. 1.vulgaris.ar. C.de duo.re.l.vlti.1 hoc tñ vt ſciẽs ſe habere ius epiſcopale, vno tantum vtitur. argu.ff.de ſer. ruſti. prædio. vna eſt via. & ff. quemad. ſerui. ami. ſi ſtillicidii. §. vl.& ff.de ſer.vt pomũ,ad fin.Sed nõ eſt ita, vt hic patet. & ĩ.de capel.monach. cũ dilectus.licet em̃ prę̨ſcribatur in vno capitulo, nõ prę̨ſcribitur in alio: vel ſi fiat interruptio ĩ vno, nõ ꝓdeſt in alio.

b ¶ Sancti Petri.] forte percipiebãtur nomine Romanæ eccleſiæ arg.ĩ.eo. ſi diligẽti. Sed abbas allegabat ad ſe ptinere miniſterium perceptionis,ſ.c.ad audientiam.

[Glo. ſeq.ſignat ɔ̃riũ, & ibi remittit, quę̨rit, alleg. pro & contra,& ſoluit.]

c ¶ Imponẽtes.] ſibi imputet epiſcopus q tanto tempore geſta taciturnitate firmauit, C. de his qui a non domino manu. l.vlt.in fin. & ſic patet,quod negligẽtia prælati nocet eccleſiæ. Argum.contra: quia taciturnitas nõ videtur nocere ſucceſſori.ſ̃.eod. nihil. vbi de hoc argu. ad hoc.ff.de pet.hę̨re.ſi quidem poſſeſſor.§. ſi quid autẽ.Sed nunquid ei qui nõ poteſt agere, currit p̃ſcriptio? Videtur ꝙ ſic,ſed reſtituitur,ff. de itin. actuq; priua.l.1.§.ſi quis propter,& ff.de ſerui.ruſti. prædio.& Attilicinus. Sed cõtra videtur arg.inf. de appellat.ex ratione,& C.de anna.excep.l.1. in fi.qa vbi nulla petitio,nulla mora.ff de ver.oblig.l.ſi pupillus.& ff.ſi certũ petatur.l.lecta.Dicas ergo,quod præſcriptio ſemper currit:ſed ſi lę̨dit quis, reſtituitur ex iuſta cauſa ff.ex qbus cauſis maiores.l.1.in fi. & l.ait prætor.§.1.& 2.niſi lex impediat curſũ præſcriptionis vt in l.1.C.de annali exceptione,in fine. & in caſibus q notãtur ſup.eodẽ cum non liceat, & ff de iudi.l.1. §. penult. in caſu tamẽ nõ fit reſtitutio quando currit præſcriptio, cũ poteſt habere recurſum cõtra impedientem,cuius dolo res perijt ff. de dolo.l.arbitrio.§.dolo.& hoc ſi ſoluẽdo eſt ille doloſus:alias fit reſtitutio contra aduerſariũ, ff.de dolo. l.& eleganter.§.ſi dolo.illud tñ ſcias, quod vbi quis læditur in præſcriptione,reſtitutionem petere debet infra quadriennniũ. C. de tempor. in integrum reſtitione.l.vlti.vbi vero non currit,ſemper ſeruatur illæſus,nec eſt aliqua reſtitutio ibi faciẽda, Laurẽtius

1 Si ex vno fonte vnus eſt ɔ̃ct⁹ pluriũ creditorum interpellatio vnius ꝓdeſt alijs: & idẽ ſi pluriũ debitorum qa unius interpellatio ꝓdeſt quo ad alios. Ioan. And.

† Hodie vide cõc. Tri. ſeſſio.24. de reformatione.c.20.

illis eccleſijs ius epiſcopale adiudicetis epiſcopo: & ſuper illo perpetuum ſilentium imponatis abbati. Si autem exceptionem huiuſmodi epiſcopus non probauerit; quia tamen interruptionem [a] probauit, circa proceſſionem pentecoſtalem, in villa & eccleſia de Mortona; & receptionem ac Procurationem archidiaconi, nec non ſolutionem denariorum ſancti Petri [b] in valle de Heueſcam: circa cognitionem quoque cauſarum matrimonialium, † & capellani ſuſpenſionem in prædicta villa de Mortona, & interdictum capellarum in præfata villa de Heueſcam, vos ſuper his ius epiſcopale adiudicetis eidem: ſi tamen circa ſuſpenſionem, & interdictum huiuſmodi, infra quadraginta annos interruptio facta fuit:in ceteris ei ſilẽtium imponentes [c] quæ abbas præſcripſiſſe probatur.

tñ ſuper hoc dicit vt notatur, ſ̃. de in inte.reſti.c. auditis in notula ſecunda illo eccleſia &c.

CVm ex officij ſui debito.] Procuratio quæ debetur ordinario viſitanti,præſcribi non poteſt.hoc dicit ſecundum Ioann.And.Prima pars narrat factũ & allegationes eorũ.Scd̃a;ibi,Nos igitur.allegationem reprobat.& proceſſum cõtra eos factũ ſeruari pręcipit.Tertia ibi,ſi quid,reſeruat allegatiões aliquas ſi quas habẽt legitimas.Abb.Sic.

¶ Idem Pariſienſi, epiſcopo.

¶ Non poteſt ſubditus contra ſuperiorẽ viſitationẽ, aut procurationem ratione viſitationis debitam,in ſeipſo præſcribere: quãuis alius in perſonam alterius præſcribere poſſet vtrãq;.

CAP. XVI.

CVm † ex officij ſui debito Senoneñ. prouinciam viſitaret archiepiſcopus Senoñ. per Pariſienſem diœceſim tranſitum faciens ad abbatis ſancti Maglorij Prioris de caſtres, & quorundam aliorũ eccleſias eiuſdem diœceſis, neceſſe habuit declinare; a quibus cum procurationem ſibi debitam poſtularet, ipſi eam inhumaniter negauerũt [d] ad ſuę negationis defenſionem hoc ſolũ allegantes, [e] quod non meminerint ſe procurationẽ huiuſmodi prædeceſſoribus eiuſdẽ archiepiſcopi exoluiſſe, nec ab eis aliqñ fuiſſe petitam [f] & infra.

CASVS. Archiep̃s Senoñ.dum viſitaret prouinciã ſuã trãſitum fecit per diœceſim Pariſieñ deſcendit ad eccleſias abbatis ſancti Maglorij Prioris de Caſtres:a quibus petijt procurationẽ: ſed ipſi ſibi eã denegauerunt, allegantes in ſuam defenſionẽ, ꝙ nunquã huiuſmodi ꝓcurationem præſtiterũt prę̨deceſſoribus ipſius archiep̃i: nec petita fuit ab eis,ꝙ ipſi meminerint ꝑꝰ qđ archiep̃s tulit ĩ eos ſẽtẽtiam ſuſpenſionis ſignificãs hoc domino Papæ: ſed ipſe hanc allegationem friuolam reputauit: cum contra procurationem, quę̨ ratione viſitationis debetur præſcribi nõ poſſit: ſicut nec ɔ̃ ipſam viſitationẽ p̃t aliquo modo prę̨ſcribi,quã uis alius cõtra ipsũ p̃ſcribere poſſit vtrãque.vnde mãdat Pariſieñ.ep̃o quatenus ſentẽtiam quam tulit prę̨fatus archiepiſcopus in huiuſmodi contẽptores de antiqua metropolis conſuetudine,vſq; ad debitam ſatisfactionem faciat obſeruari: quia vt dicit Apoſtolus: Qui ſpiritualia ſeminat,nõ eſt magnũ ſi carnalia metat:cum nemo ſuis ſtipendijs militare cogatur ſi aliqd aliud voluerit allegare contra intẽtionẽ archiepiſcopi ac probare, Papa facit eis iuſtitiã exhiberi.Nota quod cõtra viſitationem,& procurationẽ,quæ debetur propter viſitationem, non currit p̃ſcriptio.Itẽ archiepiſcopus iure metropolitico poteſt prouinciam ſuam viſitare. Item nemo ſuis ſumptibus cogitur ſeruire.

† Cap 6. eo. tit.in 3.cõp. Et de materia viſitationis, & ꝓcurationis vide de conciliũ Later. ſub Ale. 3. c. 4. vbi plene.& concil. Latera.ſub Inno. iij.ca.33.ad de cõſi.Oxonienſe. c. vt ſingula & conc. Trid. ſeſ.24 de reformatione. c. 3. & Bernardinum Diaz reg. 396. incip. procuratio, ſeu viſitatio.

d ¶ Negauerunt. quia 2 tenebatur ad hoſpitalitatẽ. 42.diſt.§.1. & c.quieſcamus.

2 Hę̨c gl.in antiquis nõ repertitur.

[Glo ſeq.ponit cauſam contra quam vnam lege allegat.

e ¶ Allegantes.] & male: quia tempus non eſt modus tollendę̨ obligationis.ff.de actioni.& obliga. obligationum.§.placet. Arg.contra.C.de agri.& cenſi.l.litibus.lib.11.

f ¶ Petitam.] propter quod archiepiſcopus eos excõmunicauit.

¶Nos igitur præmissam allegationem eorum nullã penitus [a] reputantes, cum contra procurationem, [b] quæ ratione [c] visitationis debetur, præscribi nequiuerit: quemadmodum nec contra visitationem [d] ipsam potest aliquo modo præscribi: etsi alius contra eũ præscribere posset vtramque: † Mandamus † quatenus sententiã, quam in huiusmodi contemptores, de antiqua metropolis cõsuetudine [e] tulit archiepiscopus memoratus, vsq; ad satisfactioné cõdignã facias obseruari, quia sm̃ Apostolum, Qui † spiritualia seminat, non est magnum si metat carnalia: cum nemo cogatur suis stipẽdijs militare. Si quid.n. aliud [f] quam superius fuerit allegatũ, cõtra intentionem archiepiscopi obijcere voluerint, & probare; Nos eis faciemus iustitiam exhiberi.

¶Idem Pisano archiepiscopo.

¶Qui alieno nomine possidet non præscribit, nec ẽt is qui proprio, nisi habeat bonam fidem, & iustum titulum, si præsumptio est cõtra eum. h.d. secundũ Ioannem. An. addita suppletione Panormitani.

CAP. XVII.

SI † diligenti: & infra. Cum iudicatus Calaritanus ad ius, & proprietatem beati Petri pertineat, sicut tota [g] Sardinia nullo pertinet mediante, tibi non licuit pro te, vel ecclesia tua, a marchione Massæ iudice Calaritano fidelitatis exigere iuramentum: & infra. ¶ Nos igitur, quæ nuncius tuus proponere voluit plenius circumspectis, non intelleximus te vel ecclesiam

Gl. seq. ponit opi. quam reprobat.]

a¶ Penitus.] Quidam notauerant in loco isto, ꝙ licet ꝓcuratio non possit præscribi, tamen si eps̃ visitat, ꝙ nullã recipiat procurationem, tunc potest præscribi ꝓcuratio, arg. ad hoc, ĩ. de censi. sopitæ. cum enim ꝓcuratio talis possit ꝯmutari, vt 10. q. 3. p̃latũ. ergo & remitti. Sed non est verũ, quia expresse nõ potest episcopus ꝓcurationem illam remittere. ĩ. de cẽs. cũ venerabilis. Arg. cõtra. inf. de dona. pastoralis. Itẽ rõ legis obuiat eis, nam quã diu quis habet haustũ, & iter debet habere, ff. de serui. rustic. prędio. l. 3. §. vlt. & licet ager sit sterilis ita, quod nihil inde percipiat, tñ retineo vsumfructum in eo. ff. de vsufru. arbo. ibus. §. vlt. Ioan.

b¶ Procurationem.] ff. de offi. pręsi. plebiscita & ff. de offi. procon. solet §. vltim. & l. obseruare.

c¶ Ratione visitationis.] sim. s̃. e. c. accedẽtes. vbi de hoc.

d¶ Visitationem.] istud esset præscribere obediẽtiã, quod esse nõ potest. s̃. eo. c. cũ nõ liceat & s. d̃ cõsue. c. cum inter. sic patet quod idem iuris est ĩ accessorio quod in principali, vt si principale scilicet visitatio nõ præscribitur, nec procuratio, quæ accedit visitationi. sim. sup. de fo. cõp. si diligenti. & sup. de off. dele. prudentiam. ad fin. & cõtra correctionẽ non licet suffragium quærere. ĩ. de app. c. reprehensibilis. & c. ad nostram.

e¶ Consuetudine.] præscripta. 9. q. 3. conquestus. imò de iure communi. inf. de censi. sopitæ. cum de iure cõmuni debuerat visitare: cũ episcopus est negligens 1. 9 q. 3. cũ simus. & de iure communi debet habere tũc procurationẽ, vt hic patet: quia nemo suis stipendijs cogitur militare, vt hic dicit & 10. q. 2. precarie. & 13. q. 1. c. ecclesias. §. his itaque. & 28. q. 1. iã nunc. in fi. & ĩ. de sime. cum sit Romana.

f¶ Aliud.] vt si haberent priuilegium, sup. eo. accedẽtes. vel si aliquando absoluti fuissent, arg. inf. de censi. sopitæ.

SI diligẽti.] No. pro intellectu c. quod titulus nõ requiritur in præscriptione quadragenaria cõtra ecclesiã, nisi cum ius commune vel pręsumptio est contra p̃scribentem, vt in c. 2. inf. eo. ti. lib. 6. Diuiditur. nam primo inducit vnam rationem ꝯ archiepiscopũ. & secundo reꝓbat excusationem ipsius per locum a diuisione, secunda: ibi. Nos igitur. Abb. Sic.

CASVS. Archiepiscopus 2 Pisanus fecit sibi præstari iuramentum fidelitatis nomine suo & ecclesię Pisanæ a marchione Massæ iudice Calaritano ꝓ illo iudicatu, cũ tamen iudicatus pertineat ad Romanam ecclesiã. Papa hoc intelligẽs mãdauit archiepiscopo Pisano, vt eũ absolueret ab illo iuramẽto, vt illud postmodũ exhiberet ecclesię Romanæ, eo non obstante. vnde archieps̃ misit nũcios suos ad dominum Papã, vt super se excusaret, respondens eidẽ, ꝙ postquam fuit in archiepm̃ assumptus, iuramẽtum illud fidelitatis recepit ab illo iudice pro ecclesia Romana, & hoc idem fecit antecessor suus: Papa vero audita responsione, & alijs, quæ nuncij sui proponere voluerũt, rescribit eidem archiepiscopo ĩ hũc modum dicẽs, quod iudicat⁹ Calaritan⁹ ad ius & proprietatem Romanæ ecclesię pertinet, sicut tota Sardinia nullo mediante: vnde non licuit ei pro se vel ecclesia, prædictũ exigere iuramẽtum: & intellectis, quę nuncius ipsius ꝓposuit coram Papa, non intellexit ipsum vel ecclesiam suam alio iure iuuari, cum auctoritatem Apostolicæ sedis super hoc non ostendat, per quam iuramentum illud aliquando sit exactum: nec præscriptione aliqua muniatur: imò secundũ confessionem archiepiscopi non ecclesia Pisana, vel ipse archiepiscopus fuit in quasi possessione exigẽdi hmõi iuramentum, quod pro ipsis iudicibus pro sede Apostolica confitetur fuisse receptum, per quod constat, quod ecclesia Romana semper fuit in quasi possessione: quia ministerio illius & antecessorum suorum pro Romana ecclesia exactum fuit & p̃stitum huiusmodi iuramẽtum; ille enim possidet cuius nomine possidetur: Si vero archiepiscopus dicat, quod nomine suo, & non nomine Romanæ ecclesiæ iuramentum fuit exactum, posset ei inferri, quod ipse violauit iuramentum præstitum pro conseruando iure & honore Romanæ ecclesiæ; vnde licet retinere non posset, quod contra huiusmodi iuramentum scienter fuit obtentum, cum secundum hoc præscriptio locum habere non posset: cum in præscriptione rerum ecclesiasticarum bona fides & iustus titulus exigantur: & si præscriptio locum posset habere, non tamen posset centenariam præscriptionem probare, quæ sola currit contra Romanam ecclesiam. Nota quod confessio præiudicat extra ius facta. Item ille possidet, cuius nomine possidetur. Item bona fides, & iustus titulus requiruntur in præscriptione rerum ecclesiasticarum. Item sola centenaria præscriptio currit contra Romanam ecclesiam.

g¶ Tota Sardinia.] argumentum, quod eodem priuilegio censentur membra & caput. supra eod. cum nõ liceat. 12 distinct. de his. & c. non licet. & inf. de cog. spi. supr. eo.

† Vtrũque. al. ideoque mandamus.

† 1. ad Cor. ca. 9. cuius. verba sunt. Si nos vobis spũalia seminauimus magnum nõ est si nos carnalia vestra metamus.

1 De hoc p̃ter notata hic p Doct. dicitur in c. fin. ĩ. de censib. lib. 6. vbi plene per. Io. An.

2 Hic Casus in antiqs codicibus habetur vsque ad illa verba: In hunc modum dicẽs. Nam casus ita. Sn̄t. Rescribit eidem Archiepiscopo prout patet in littera.

† Ca. 7. e. tit. in 3. comp. Et de bona fide, & qualiter probet, vide Inn. & Imolam in c. fi. inf. e. Oldradũ cons. 244. & Paulũ de Castro cons. 153 ad de Bal. in l. fi. C. de edi. diui. Had. tollen.

a¶ Confess-

tuam ſuper hoc aliquo iure ſubnixam cum auctoritatem Sedis Apoſtolicæ non oſtendas, per quam a iudicibus Calaritanis tu & anteceſſores tui fidelitatis exigeretis iuramēta: nec præſcriptione aliqua muniaris, cum ſecundum confeſſionem [a] tuam, non eccleſia Piſana, vel tu fueris in quaſi [b] poſſeſſione iuris exigendi huiuſmodi iuramentem, quod † per Sedem Apoſtolicam ab ipſis iudicibus receptū fuiſſe fateris: per quod conſtat Eccleſiam Romanam, ſemper in quaſi poſſeſſione fuiſſe, cum pro ea miniſterio tuo, & anteceſſorum tuorum exactum fuerit, & præſtitum iuramentum: & is etiam poſſidere dicatur, cuius nomine [c] poſſidetur. Si vero dicatur: quod nomine [d] tuo, & anteceſſorum tuorum, & non nomine noſtro, & Eccleſię Romanę fuerit iuramentum exactum, poſſet inferri, quòd iuramentum præſtitum de conſeruando iure & honore Sedis Apoſtolicæ fuerit violatum: unde licite retineri non poſſet, quod cōtra iuramentum huiuſmodi fuerit ſcienter obtētum: quia etiam ſecundum hoc locū prȩſcriptio habere nō poſſet; cum in prȩſctiptione rerum eccleſiaſticarum, bona [e] fides, & iuſtus titulus [f] exigantur: † & ſi etiā locū potuiſſet habere prȩſcriptio, non credimus cē tenariā prȩſcriptionē (q̄ ſola currit aduerſus Romanā Eccleſiā) poſſe probari.

a ¶ Cōfeſſionē.] q̄ ſibi p̄iudicauit in hoc ſup. de cōfeſ. cū ſuper, & c. vlt. vbi de hoc. vñ præſcribere nō poterat cum ſciret rem ad alium pertinere, vt infra dicitur.

a ¶ Confeſſionem.] de qua habuiſti in parte deciſa.

b ¶ In quaſi.] hoc ideo dicit, quia incorporalia nō poſſidentur, ſed quaſi poſſidentur. ſup. de cauſa poſſ. cum eccleſia. & ff. de uſuca. l. ſequitur, §. ſi viam.

c ¶ Nomine poſſidetur.] & ita illa poſſidere intelligit. cuius noīe alius poſſidet, ſ. de reſt. ſpo. cum veniſſent, & ff. de acq. poſ. q̄d meo, ff. quemadmodū ſer. amitt. l. 1. vſu retinetur.

d ¶ Noīe tuo.] hoc nō poteſt hēre locū, niſi qñ ſciret vel crederet hoc iur̄m ꝑtinere ad Romanam Eccleſiā: & hoc ipſe archiep̄s cōfitebat̄, ꝙ anteceſſores ſui noīe Romanæ eccl̄æ receperant hmōi iur̄m: vñ ſeq̄t̄, ꝙ ſi dicat, ꝙ noīe ſuo recepit iur̄m, ſic fecit ꝯ̄ fidelitatem vſurpādo ius Romanę eccleſię. Et iō dicit, q̄d prȩſcribere non poſſet, cum non obſtēdat titulū & habeat malā fidē 2 qui. n. ſcit rem ad alium ꝑtinere, vel credit, non pōt præſcribere, niſi habeat titulum, cuius noīe præſcribat: ſed iſte non oſtendebat auctoritatem Sedis Apoſtolicæ, vnde non poterat præſcribere. Finem huius notulæ intellige prout not. in gloſſ. ſequen. ex hoc.

[Glo. ſeq. recit. per q. an prȩſumatur bona fides, & tenet ꝙ ſic, niſi in quatuor caſibus ponit demum caſum quo ſcientia rei alienæ, &c. ſubdit ꝙ mala fides tradentis non nocet, alle. contrarium, & ſoluit.]

e ¶ Bona fides.] illud generaliter verū eſt q̄d ſecundā canones bona fides præſcribentis neceſſāria eſt, ſiue de re ſpirituali, ſiue ciuili, inf. eo. quoniam, & ſup. eo. vigilanti, & 34. q. 2. ſi virgo, & bona fides intelligitur, cum aliquis credit tradētem eſſe dñm, vel habere ius diſtrahendi, licet erret in facto, 3 ff. de ver. ſig. bonæ fidei, & hæc bona fides ſemper præſumitur, 4 niſi probetur cōtrarium, cum lex dicat, præſumi ignorantiam, niſi ꝓbetur ſcientia, ff. de proba. l. verius. Qñq; tñ præſumitur ꝯ̄rium propter denunciationis vigorē, C. de rei vend. l. ſi fundum, vel quia mercatur aliquid contra leges, C. de agri. & cen. l. quemadmodum, lib. 11. vel ſi emit a procuratore meo, per colluſionē, vel quia emit a prodigo, vel luxurioſo, cui boris interdictum eſt, cum ſciret protinus illum conſumpturū pecuniam. ff. pro emp. l. qui fundum, §. qui ſciens, & l. ſi quis. Qñque tñ quis habet conſcientiam rei alienæ, & tñ vſucapit, vt ſi decretum iudicis interuenit. ff. de noxa. actione, & generaliter, & 16. q. 3 placuit, & c. quicunq; & ſup. eo. c. 1. illud tamē ſcias, ꝙ non obſtat accipienti mala fides tradentis, ff. de diuer. & temp. præſcr. an vitium. Argu. contra, C. de præſcrip. long. tempo. authen. malæ fidei. Sed illud intelligitur de præſcriptionib. 10. vel 20. ann. vbi bona fides ... parte exigitur, ſed in 30. vel 40. ann. præſcriptione ſecundū leges non nocet, 16. q. 3. c. placuit, §. poteſt, & §. ꝙ ſi mala fide, C. de præſcript. 30. anno. ſi q̄s emptionis, ſup. eod. vigilanti. Item dicitur bona fides, licet quis erret in iure, arg. inf. de iu. patro. cura. ſed illud intelligitur aliter, vt ibi dicitur, & ff. de peti. hære. ſed & ſi §. ſcire. licet ſecus ſit in vſucapione, ff. de vſucapio. nū quam. 2 Item etſi habeat conſcientiam dubiam. bona fides dr̄, 5 ff. de vſu. l. qui ſcit, §. bonæ fidei.

Gl. ſeq. alle. vnam concor. & vnum arg. objicit per quatuor capitula, & per rationem ſoluit primo rationem, demum ponit opi. Io. quam probat. ſoluēs poſtea principalē obiectionem.]

f ¶ Iuſtus titulus.] ex hoc vr̄, ꝙ bona fides non ſufficiat ſine iuſto titulo, ſic ī. de deci. c. dudū. quia ex ſolo curſu tp̄is i⁹ nō conſtituit̄, ſicut nec tollit̄, ff. de act. & ob. l. obligationū, §. placet, ſed contra vr̄, ꝙ bona fides tantum ſufficiat in huiuſmodi præſcriptionibus, inf. eo. quoniam omne, & ſup. eo. vigilanti, & c. de quarta, & ſ. de cau. poſſ. cū eccleſia. in quibus tm̄ ſufficere vr̄ bona fides, cum de titulo ibi nulla fiat mētio. imò videt̄ quod iſta contraria ſint: ſi enim aliquis habet iuſtum titulum, puta priuilegium, ſiue cōfeſſionē iam ſecurus eſt, vnde poſtea non eſt ei neceſſaria præſcriptio, vel ſi iam præſcripſit: non eſt neceſſe imperrare priuilegiū, imò impetrando vnum alij renunciare videtur. inf. eod. veniens, & quod ſemel meum eſt, ex alia cauſa meum fieri non poteſt, ſup. de fi. inſtru. inter dilectos, & Inſti. de actio. §. ſic itaque, & ff. de acq. poſſ. l. poſſideri, §. ex pluribus. 6 Ad hoc poteſt dici, ꝙ titulus pro tanto dicitur iuſtus quia dat cauſam præſcribendi, licet in veritate non ſit iuſtus, quia tunc nulla eſt præſcriptio neceſſaria, ff. de vſucapio. l. ſequitur, §. ſi ex lana. Vnde minus iuſtus titulus dat cauſam præſcribendi, ſi ad ſit bona fides, vt ille credat talē titulum ſufficere, & credat tradētem eſſe dñm, & ſic poteſt intelligi quod dr̄ ſup. eo. de quarta, & ſup. de conſu. cum dilectus, & inf. de empt. & ven. per. ... ꝓ emp. quod vulgo: & ff. pro legato l. 4. & vlt. Sed cum in caſu iſto non oſtenderet aliquem titulum, & ſciret rem ad alium pertinere, vt patet per cōfeſſionem illius, non poterat præſcribere; ideo dicit, ꝙ bona fides, & iuſtus titulus requirunt in præſcriptione rei eccleſiaſticę, Io. dixit. ꝙ circa incorporalia nō eſt neceſſe allegare titulum, vt notatur ſecundū eū ſupra de cauſa poſſ. cum eccleſia. Sed hoc exemplum contradicit ei. Vt ergo ſcias, quando ſit neceſſarius iuſtus titulus, & quādo ſufficiat bona fides, inſpiciendum eſt, an iura illa, ſuper quibus allegatur præſcriptio iure cōmuni valeant ab ipſo poſſideri nec ne. Si enim iure cōmuni poſſunt poſſideri, ſufficit bona fides ad præſcribendum. Et ſic intelliguntur quaſi omnia iura iſtius tituli, & 16. quæſt. 3. & 4. per totum. eo ſaluo, quod dictum eſt

† al. ita, ꝙ ꝑ Sede Apoſtolica ceterum oēs manuſcripti hn̄t vt ē impreſſū.

1 Vſu retineo ſeruitutē vtendo ꝑ me, vel illū q̄ meo noīe ſit in poſſeſſione. Ioan. And.

2 Cōcor. tex. in l. ſequit̄, §. ſi viam. & ibi Bar. ff. de vſuc.

3 Dyn. in reg. poſſ. de re. iur. lib. 6. cir. ſi. tractat, an errans in facto in iure, uel in utroq; dicat̄ bonæ fidei. Ioan. Andr.

4 Vide quod not. 16. q. 5. dilectio. in glo. fin. ubi not. Io. ſuper bona fide, & ti. ſtari iuro. Ioan. Andr.

5 Dicit Hoſ. illud verum ſm ll. ſecus ſm cano. ī. c. penu. & vlti. ſm quos ſequēdum eſt, quod eſt vtilius aīæ. ī. ꝺ ſpō. iuuenis. Ioan. And.

† Exigatur.

6 Vide de cau. poſ. c. fi. ſuper glo. 2. Ioan. Andr.

est de limite.sup.eo.quia. Si vero iure communi possideri non possunt ab eo qui obijcit præscriptionē quantumcunque habeat bonam fidem, non præscribit, quia præscriptio ius creatum auocat, nouum autem ius non [illegible] 100.dist.contra morem.93.distin.illud. Sic ius decimarum non 1 cadit in laicum: & ideo nulla valet ibi præscriptio, 16.q.1.c.vl.& q.3.c.placuit,§.potest.ver.quod si priuatus.& q.7.c.1.& j. eadem,causam. quæ. vbi non prodest titulus,& [illegible] sic ius eligendi non cadit in laicum, sup.de elect. sacrosancta, & c.Massana,& j. de iu. patr.a nobis,& sic intellige,infra de deci. dudum quia & illi hospitalarij de iure cōi decimas possidere non possunt: vnde compelluntur titulū ostendere ex quo habuissent causam præscribēdi: & sic in monasterio, si monachi nollēt subesse episcopo, quia allegarent præscriptionem, cum de iure cōmuni subiectionē euitare nō possūt, & generaliter obtinet hoc in his,& alijs omnibus, quæ iure communi possideri non possunt, ab his qui ea detinent & hoc patet ex eo, quod talia impetrantur per priuilegium ergo de iure communi non possidentur, 100. distinctione, contra morem. Sic episcopus ī parochia alterius episcopi nō potest decimas, & ecclesias possidere de iure communi: vnde si allegaret præscriptionē ī decimis, & ecclesijs in diœcesi alterius, allegare debet titulum, & hāc 4 bare, & hoc probatur in quadam decre. noua Greg. quæ inci. venerabilium, a & causa de hoc fuit inter archiepiscopum Rotma.& episcopum Exonien. & idem est de alijs parochijs inferioribus, vt vna ecclesia in parochia alterius non præscribat sine titulo, & sic intelligitur sup.e. ad aures nisi illa ecclesia quæ præscribit, habeat titulum, sed videtur, quod olim sufficiebat bona fides, 3 sup.eo.ad aures.Bern.

1 Cur ius decimarum nō cadat in laicos, tradit B. Tho. 2. 2. q. 87. art. 3. & So. lib. 9. de iust. & iur. q. 4. tit. 3.

† Cap. 8. eo. tit. in 3. cōp. Et videto hic pręalijs Guido. Papæ.

† Salamazanæ.

† Ab vtraq; s. parte ap. probatū. s. de arbi. c. ex parte.

† Hæc duo verba prędecessores nři, desunt in oib9 manuscriptis.

2 Modo incipit: epm & hř in c. j. eo. ti. de pscrip. lib. 6.

3 Dic vt j. e. c. 1. li. 6. & vide quod ibi no. mag. gl. p quæ decido prolixe. not. hic per Inn. & Ho. Ioan. And.

¶ Idem episcopo Lucano.

¶ Abbas in capellis præscribere potest iura episcopalia, obtinet tamen in his solis, quæ præscripsit. h. d. quo ad titulum.

CAP. XVIII.

Cvm † olim frater episcope, cum abbate, & monachi Sancti Saluatoris de Ficheto, super plebe Salamazanæ, † & adiacentibus capellis ipsius in nostra præsentia litigando, institutionem in eis, & alia ad ius episcopale pertinentia vendicares: ad ad fundandam intentionē tuam ius commune principaliter allegabas, cuius auctoritate dicebas, vniuersa spiritualia in prædictis locis, quæ sunt in diœcesi tua [a] constituta, ad te tanquam ad diœcesanum episcopum pertinere: arbitrium † præterea super hoc promulgatum a Pistorien. episcopo, archipresbytero, ac primicerio Lucanis allegans.

¶ Ad elidendam autem intentionem tuam, abbas Gregorij Septimi Papæ (prædecessoris nostri) priuilegium exhibuit, quod prædictum arbitrium multo videbatur tempore præcessisse: per quod tam monasterium quam plebs, & capellæ prædictæ, videbantur libertati donatæ: & infra. Aliorum quoque Romanorum Pontificum dictus abbas priuilegijs vtebatur, post arbitrium promulgatum obtentis, qui libertatis priuilegium sibi concedere videbantur: & infra.

¶ Quia prædictus abbas sufficienter ostendit, monasterium suum super institutionibus, destitutionibus, & ordinationibus plebani, & clericorum baptismo, pœnitentia in leuioribus culpis, sepultura, decimarum perceptione, ac diuinis officijs celebrandis, tam in plebe quam in capellis prædictis, in excommunicando, atque interdicendo, & etiam absoluendo, legitima præscriptione munitum, [b] abbatem ipsum ab impetitione tua, super iam dictis articulis, duximus absoluendum, super illis tibi perpetuum silentium imponendo, super alijs omnibus quæ ad ius episcopale spectare noscuntur, iuxta tenorem [c] arbitrij, eundem abba-

ctam plebem, petens in eis institutionem, & alia ad ius episcopale pertinentia: Ad probandum intentionem suam primo allegabat ius commune, cuius auctoritate dicebat omnia spiritualia in prædictis locis in eius diœcesi constituta [illegible] allegabat quoddam arbitrium ab episcopo, [illegible] & primicerio [illegible] super hoc promulgatū: Ex parte abbatis exhibitum fuit quoddam priuilegium Gregor. vij. quod videbatur [illegible] dictum arbitrium [illegible] per quod monasterium plebes, & capellæ videbātur libertati donatæ: & alia priuilegia Romanorū Pōtificum post dictum arbitriū obtenta, qui libertatem sibi concedere videbantur [illegible] per testes [illegible] dum præscriptionē. dñs Papa examinato negotio, quia constitit quod abbas sufficienter ostendit monasterium suū super institutionib. & quibusdam alijs articulis, tam in plebe, quam in capellis legitima præscriptione munitum, absoluit abbatem ab impetitione episcopi super iā dictis articulis, & super alijs omnib. quæ ad ius episcopale pertinere noscuntur secundum tenorem arbitrij, eundem abbatem quo ad plebē, & capellas condemnauit. Not quod ius episcopale in multis articulis consistit: & licet præscribatur in vno, non tamen in alio. Item per partem nō retinetur totum. Item per arbitriū re[illegible] Item [illegible] præscriptor.

• Priuilegiū.

Cvm olim.] Diuiditur in tres partes. In prima ponit petitionem actoris, & ipsius iura. In secūda ponit iura ipsius abbatis: ibi, Ad elidendam. In tertia diffinit ibi, Quia prædictus. Abb. Sicu.

CASVS. Eps Lucañ. in præsentia dñi Papæ litigabat cū abbate, & monachis Sancti Saluatoris de Ficheto, super plebe Salamazanæ, & capellis pertinentibus ad di-

a ¶ In diœcesi tua.] 16.q.7. omnes basilicæ, & 18. q.2. monasteria, & sup.eo.cum non liceat.

b ¶ Præscriptione munitum.] & ita patet quod nisi Abbas præscripsisset prædicta, præiudicatum fuisset ei per arbitrium circa priuilegia, & sic abbas potest præscribere iura episcopalia contra episcopum, vt sup. eod. audi tis. vbi de hoc. & sic abbas, quæ amisit per arbitrium re[illegible] in præscriptione. & intellige quod abbas ignorabat arbitrium, alias non præscriberet, cum haberet malam fidem, inf.c.prox. sed obedientiam non posset abbas præscribere in sua persona, sed illius cuius nomine allegaret præscriptionem, sup.eo.cum ex officij.

c ¶ Tenorem.] & ita sententia pro abbate in his tantum, in quibus præscripsit, in alijs statur arbitrio, & fertur sententia pro episcopo, nec immerito, quia per arbitrium

arbitrium recessum fuit a priuilegio Grego. 1 ad minus in his, quæ faciunt pro Abbate, sed libertati nō potuit abbas renunciare per arbitrium sine licentia Papæ, sup. de arbi. cum tempore, alia vero non valuerunt tanquam per mendacium impetrata post arbitrium, j. de dec. ex multiplici. T.

intelligit, φ arbitriū non tangit capitula illa, super quib. fert sententia pro Abbate, & in quibus p̄scripsit ꝯ Epm, alias non potuisset præscribere prædicta: quia præsumeretur habuisse malam fidē p̄p arbitriū, quia habens malam fidem nō præscribit, j. eo. cap. vlt. & hoc probatur per litterā sequētem, vbi dicit: iuxta tenorem arbitrij, &c. Bernar. 2

ADDITIO. Dicas φ habebat abbas priuilegium post arbitrium impetratū loco tituli: quia ignorabat arbitrium: alias non præscripsisset, s. ca. proxi. & quamuis non valerent priuilegia, non erant irrita ipso iure, sed per sententiam, quamuis nō facerent mentionem de arbitrio. sup. de rescrip. sup. litteris.

tem, quo ad plebem & capellas prædictas, sententialiter condemnantes.

Idem.

¶ *Qui præscriptione cōpleta priuilegium contrariū impetrat, & vtitur illo, præscriptioni renunciat. Si præscriptio non erat cōpleta: malam fidem habet, & ideo non præscribit.*

CAP. XIX.

Veniens † ad præsentiam nostram Abbas Sancti Martini de Pannoma: & infra.

¶ Petijt a nobis postmodū idem Abbas, vt Vesprimeñ. Episcopus non impediat,[a] vel faciat impediri, quo minus omnes, qui in Simagieñ. parochia vel comitatu consistunt, de omnibus, quæ possident, decimas sibi soluant, sicut in priuilegijs Paschalis Papę prędecessoris nostri, & sancti Regis [b] Stephani cōtinetur. Præfatus vero Episcopus postulauit,[c] vt decimas Simagiē. comitatus infra suæ diœcesis terminos constitutas, quas detinet idem Abbas, sibi restitui faceremus, nisi aliquo iure spāli [d] se ipsas possidere monstraret: & infra.[e]

Veniens. Diuiditur primo ponitur conuentio abbatis. Secundo reconuentio Episcopi: ibi. Præfatus vero. Tertio diffinitio: ibi, Chrisma, in quo duo soluit obstacula. Primum: ibi, Non obstante. Secundum: ibi. Nec obstare. Abbas.

CASVS. Inter Abbatem Sancti Martini de Pannoma ex vna parte, & Episcopum Vesprimeñ. ex altera, controuersia vertebatur super quibusdam decimis, & super quibusdam iuribus spiritualibus clericorum, & Ecclesiarum ipsius monasterij. Abbas in præsentia Papæ petijt, vt Episcopus prædictus non impediat, vel faciat impediri, quo minus omnes, qui consistunt in Simagieñ. parochia, vel comitatu, decimas sibi soluant de omnibus, quæ ibi habent. Petijt insuper, vt clerici Ecclesiarum monasterij, libere percipere possint chrisma, oleum, consecrationes Altarium, & Ecclesiarum & ordines a quo maluerint Episcopo: Ad hæc probanda induxit priuilegium Paschalis, & Sancti Stephani Regis, & priuilegia Alexand. & Clementis. Allegauit insuper præscriptionem in prædictis sacramentis percipiendis. Ex aduerso petit Episcopus, vt decimas Simagieñ. comitatus constitutas in diœc. sua, quas detinet idem Abbas, sibi restitui faceret, nisi aliquo speciali iure se defendere posset, & quod clerici capellarum monasterij sacramenta reciperent ab eo: Papa auditis, & intellectis meritis causæ decreuit, quod clerici Ecclesiarum ipsius monasterij, quod est in ipsius diœcesi constitutum, reciperent prædicta sacramenta ab Episcopo Vesprimeñ. si catholicus fuerit, & ea gratis voluerint exhibere: alioquin a quo maluerit Episcopo catholico, recipiendi prædicta liberam habeant facultatem: sicut in priuilegijs Paschalis, & Alexandri continebatur, non obstāte priuilegio Clementis per quod priuilegijs prædecessorum suorum non extitit derogatum, cum de ipsis nullam fecerit mentionem, cum ibi contineatur, saluis constitutionibus Ecclesiæ Romanæ, & legatorum ipsius. Præterea præscriptio, quam Abbas opponebat in eius subsidium, obstare non potest: quia si præscriptio consummata erat quando ab Alexan. priuilegium impetrauit, iuri præscriptionis renunciasse videtur, cum Abbas priuilegio Alexand. sit vsus coram Papa in hac causa: quod tamen, contradicebat intentioni Abbatis quantum ad hunc articulum. Si vero nondum erat consummata præscriptio, sed erat in præscribendo, quando priuilegiū obtinuit post impetratum priuilegium bonam fidem non habuit: & ideo non præscribit. Not. quod eo ipso quo clerici, & Ecclesiæ sunt in diœcesi Episcopi, omnia sacramēta tenentur recipere ab eodem, nisi contrarium ostendatur. Item gratis sacramenta sunt conferēda. Item ab eo episcopo, qui catholicus non est, non debent recipi sacramēta prædicta. Item secundū priuilegium non derogat primo, nisi de ipso faciat mētionē sicut in rescriptis. Item præscriptio, & priuilegium sunt cōtraria. Item ex diuersis causis titulus siue dominium haberi non potest, vt hic patet, quia quod meum est, ex alia causa meum fieri non potest. Qui habet priuilegium, præscriptio quoad hoc nihil addit. Item qui non habet bonam fidem non præscribit.

a ¶ Impediat.] Intentabat Abbas vti possidetis. Bernardus.

[Gl. seq. arg. sed tenet contrarium.]

b ¶ Regis.] arg. quod reges possunt dare priuilegium decimarum, & de rebus spiritualibus. 96. dist. Constantinus Imperator. 3 Sed contrarium verum est, j. de deci. tua nos, & c. dudum.

c ¶ Postulauit.] super libellis istis non formatur sententia: sed super secunda parte libelli ipsius Abbatis, in qua petijt, vt clerici Ecclesiarum monasterij libere possint recipere sacramenta, quæ enumerantur in ver. chrisma &c. & ibi incipit formare sententiam, super alijs libellis nihil dicit in hac decre. quia non pertinēt ad hunc titulum. Ber.

d ¶ Speciali.] sic argumentatur 100. distinct. contra morem, sed hic Abbas ostendebat libertatis priuilegium.

e ¶ Et infra.] hæc 4 non est nisi pars sententiæ. super isto, j. defalcata fuit pars sententiæ, s. super decimis petitis, vel sic: & infra, supple etiam φ Episcopus petebat, φ Abbas & clerici reciperent ab eo, sicut a diœcesano Ecclesiastica sacramenta, sed ad elidendam intentionem suam Abbas ostendit priuilegium Paschalis Papæ, & Alexan. Papæ, in quibus continebatur quod Abbas reciperet ecclesiastica sacramenta ab Episcopo si esset catholicus, vel gratiam sedis Apostolicæ haberet, & ipse ea sine prauitate vellet conferre. Item ostendit aliud priuilegium Clementis Papæ in quo indistincte fiebat monasterio [illegible], vt a quocunque possent ecclesiastica recipere sacramenta: quod non valuit, quia de prædictis priuilegijs Paschalis, & Alexan non faciebat aliquam mentionem: insuper præscriptionem legitimam allegauit, vnde Papa pronunciat, vt sequitur. Sed quid de decimis petitis: quia in sententia de ipsis mentio non est facta: sed quomodo de ipsis pronunciauit.

1 Inf. de pac. c. 1. lib. 6. Io. And.

2 Concor. l. Celsus, & ibi Bar. ff. de vsu. & glos. Inst. eo. §. nouissime.

† Cap. 2. tit. de priuilegijs, in 4. cōpi. vnde clariorem habebis notitiam huius text.

3 Dic, φ iste Rex sanctus erat, & Apostolicæ sedis legatus, sm Inn. vel sm Host. Rex donauit tēporalia, Paschalis spālia. s. eo. auditis. Io. And.

4 Hæc gl. nō in vetustis exemplarib.

uit,non habemus, sed si Abbas probauit de iure suo super ipsis obtinuit,alias succubuit:quia actore non probante reus absoluitur.sup.de iureiuran.c.vlt.

a ¶ Chrisma.]hic incipit sententia.

b ¶ Gratiam sedis Apostolicæ habuerit.]id est,[1] quod non sit excommunicatus suspensus, aut interdictus, c. quod sedem, sup.de offic. ordi.

c ¶ Paschalis.]idem vt de iure communi quod ab alio posset petere: ergo illa clausula non esset apposita;[2] quia propter malitiã siue desidiã iudicis delegati deuoluitur potestas ad eum, qui in causa illa iudex nõ est, sup. de off.ord. significauit,& sup.de foro cõpe.ex transmissa, & c.ex tenore, & 65.distin.si forte.

d ¶ Clementis.]dato super pdictis articulis, vt illa sacra reciperet a quo vellent, quod non valuit.

[Glo.seq.not. & remittit.ponit opin.criam, & respondet.]

e ¶ Nullam.] sic patet expresse, ꝙ secundũ priuilegiũ debet facere mentionẽ de primo ad hoc, vt renocet illud;de hoc dictum est plene, sup. de præscrip c.1.Quidã tñ dicunt aliud esse in priuilegio, q̃ in rescripto,cum priuilegium sit lex priuata 3.di.priuilegia, & vna lex nõ debet de alia facere mentionẽ sed illud obtinet in legibus cõibus, quas princeps habet i[n] scrinio pectoris sui,C.de testam.omnium, secus in legibus priuatis:quarum non habet memoriam,sup.de off.deleg.ex parte,sicut,nec habet memoriam rescriptorum.

f ¶ Opponebat.]super præmissis sacramentis recipiendis ab alio Episcopo.

g ¶ Renunciasse.]no.ꝙ priuilegium,& præscriptio cõtraria sunt ex quo simul haberi non possunt, vt dixi, sup.eo.si diligenti.& c.auditis,quia ingressus vnius alterius operatur egressum,simile,32.q.1.cum renunciatur . & 100.dist.contra morem . ff.de separ.l.1. §.illud sciendum,ff.de minor.in causæ 2. in princ.& ff.ad munic.l.1.ff.de leg.1.si quando, C.de thesau.l.vni,lib.10. sicut econuerso vtendo iure communi renunciatur priuilegio,sup.de constitu.cum accessissent, & ĩ.de præb. pro illorum.& ĩ. de priuileg.si de terra,& c.accedentibus,& C.de iure do.impetrando , l.2.& ff.rem ra.hab. l.3. §.falsus procurator . Sed vr , quod iure communi , & priuilegio possit quis simul vti, sup.de consue. cum dilectus, nec renunciat quis iuri militari,licet vtatur iure cõ. ff.de mili.testa.l.3.& 23.dist. quamquã,in prin. l.1.& ff.de priui.cre.l.antep.sicut iuri cõi,& consuetudini aliquis innititur.95 dist.olim,& ĩ.de offi.sopitæ,

[1] Neq; hęc glossula apparet in vetustis exemplaribus.

[2] Contra vr dicendũ per c. Romana , de supplen. negli. præl. lib.6.

[3] Vbi de hoc dic, vt plene no. de reg. iu.nullos,li. 6.ꝙ hic tenore priuilegij,& pscriptionis erãt crij:& ibi videre poteris quasdã opi. quas hic recitant Pet. & Ab. & vide , ꝙ dicam de priuil. cum personę lib. 6.sup glo.& sic . Io.And.

¶ Chrisma[a] vero,oleum sanctum,cõsecrationes altarium,seu basilicarum,ordinationes clericorum , q. ad sacros ordines promouendi fuerint , clerici Ecclesiarum,vel capellarum ipsius monastetij,qđ est in Vesprimen. diœcesi constitutum,a Vesprimẽ. Episcopo postulabunt,si quidem catholicus fuerit, & gratiam [b] sedis Apostolicæ habuerit, & ea gratis sine prauitate aliqua voluerit exhibere : alioquin ab alio , quem maluerint præsule catholico , suscipiendi ea liberam habeãt facultatem, sicut in priuilegijs dicti Paschalis [c], & Alexandri Papæ prædecessorum nostrorum perspeximus contineri . Non obstante priulegio Clementis [d] Papæ, per quod priuilegijs suorum prędecessorum non extitit derogatum , cum de ipsis nullam [e] fecerit mentionem: pręsertim cum & ipse Clemens priuilegium illud concesserit, saluis institutionibus non solum Romanæ Ecclesiæ, sed ipsius 10 etiam legatorum .

¶ Nec obstare poterat præscriptio, quam idẽ Abbas in suum subsidium opponebat : [f] quia si cõsummata erat,quando ab Alexandro Papa priuilegium 20 impetrauit , iuri præscriptionis renunciasse [g] videtur:† pręsertim cum coram nobis priuilegio illo sit vsus,quod suę intentioni,[h] quantum ad hunc articulum, contradicit .[i] Si vero nondum consumma- 30 ta erat pscriptio , sed erat in præscribendo: post impetratum huiusmodi priuilegium,bonã fidem non habuit; & ideo secundum canones non præscripsit.

40 ¶ Idem † in Concilio generali.

¶ Nec in foro canonico, nec in ciuili ualet præscriptio cum mala fide.

CAP. XX.

50 QVoniam †omne quod

Potest dici,ꝙ hic recessum fuit a iure communi , s.præscriptione : quia impetrauit abbas priuilegium donationis.& ex diuersis causis non potest hre dominium , sup.de fid.instrum.inter dilectos,& ff.de acqui.posses. l.3.§.ex pluribus. Sed si ipse impetrasset priuilegium confirmationis,illud nõ obstaret:quia confirmaret ius , quo vtebatur, scilicet præscriptione.

[Gl.seq. primo declarat in quo erat cõrietas, & qualiter dicatur præsertim. Secundo quit , arguit , & soluit.

h ¶ Intentioni.] dicebat abbas,quod licebat clericis ecclesiarũ suarũ recipere sacra ab Episcopo , a quo vellent iure præscriptionis, & priuilegiũ Alexandri dicebat, quod primo a diœcesano suo postulare tenebatur,& ita priuilegium istud q̃tum ad hunc articulum contradicit, & ita impetrando contrarium priuilegiũ renunciauit præscriptioni,& præcipue , quia vsus est in iudicio priuilegio Alex. Et idem esset si priuilegio non fuisset vsus: quia eo ipso, quod impetrauit priuilegium, renunciabat præscriptioni,& ita habebat malam fidem, & ideo nõ poterat pscribere post impetratum priuilegium , si nondũ erat cõpleta præscriptio, vt littera dicit . Sed si nullum priuilegium allegasset , sed solam præscriptionem , nunquid alter Episcopus posset præscribere collationem istorum sacramentorum ? Ex hac littera videtur,quod sic.Contra videtur,sup.eo.si diligenti,quia in talibus,quæ sunt cõtra ius commune, titulus necessarius videtur , vt ibi dicitur,& ĩ.de deci.dudum, & c. venerabilium. [2]

i ¶ Contradicit.]simile ĩ.de conces.præb.ex tenore,& 60 sup.de fide instrum.imputari.

QVoniam omne.]possessor malæ fidei nullo tempore, præscribit.ita communiter summatur , sed per hoc summarium nihil induceret de nouo iste text. cum esset prouisum,sup.eo vigilanti.Diuiditur in quatuor partes. In prima ponit constitutionis causam . In secunda constitutionem , ibi synodus . In tertia infert ex causa ibi,Cum generaliter. In quarta concludit,ibi, Vnde Abbas.

CASVS. Quicunque facit cõ conscientiam,ædificat ad gehennam,& ideo statuit concilium,quod nulla valeat præscriptio absque bona fide, tam canonica quam ciuilis:quia omni constitutioni, & consuetudini derogandum est , quæ sine mortali peccato seruari non potest,& ideo oportet, vt qui rem alterius præscribit , in nulla

† Vide l.vni. C.de thesau. lib.10.

† Innocentius III. in Concilio generali Lateranẽ. c.41.

† Cap.3.eo. tit.in 4.cõp. Vide Mathesilanũ sing. 23. inci. no. ꝙ oẽs leges, & Antoniũ Gabrielium lib. 4. com. Conclus.tit. de præscript. conclus.3.

[2] Hodie hr c.1. de præscr.lib.6.

nulla parte præſcriptionis habeat malam fidem. No. ꝙ qui facit contra conſcientiam, peccat mortaliter. Item præſcriptio ſine bona fide non valet. Item per hãc conſtitutionem derogatur omni conſtitutioni iuris ciuilis & canonici, quæ ſine mortali peccato ſeruari non poteſt. Item in præſcriptione exigit bona fides continua.

non eſt ex fide, [a] peccatum eſt, Synodali iudicio diffinimus, vt nulla valeat abſque bona [b] fide præſcriptio, tam canonica, quam ciuilis: Cum generaliter ſit omni cõſtitutioni atq; conſuetudini derogandũ, quæ abſque mortali peccato non poteſt obſeruari. Vnde oportet, vt qui præſcribit, in nulla temporis [d] parte rei habeat conſcientiam alienæ.

a ¶ Ex fide.] id eſt ex conſcientia. ſic exponitur de pœn. d. 3. ad fin. §. illud: quaſi ad medium. & ſup. de reſt. ſpo. litteras, 28. q. 1. §. ex his.

[Gl. ſeq. ſignat contrariũ, & remittit, q̃rit, arg. pro & contra & ſoluit. Iterum quęrit, & remittit.]

b ¶ Bona fide.] ar. 5. J. de iu. pat. cura. Qñ qs dicatur habere bonã fidem, dictũ eſt, ſup. eo. ſi diligenti. in notula, illud generaliter, & quilibet præſumitur habere bonam fidem. Sed quid ſi aduerſarius etiam vellet probare ipſum nullo titulo poſſediſſe, ſed potius per violentiã: & ſic mala fide incœpit poſſidere? Videtur quod debeat audiri ex quo vult probare originem præſcriptionis vitioſam, C. de pign. authen. ne creditores. & C. de præſcrip. long. tempo. in authen. malæ fidei, C. de diſtract. pign. & qui ſub imagine, & 16. q. 3. ſi ſacerdotes, & c. ſeq. & c. licet. & cap. 1. in fi. 93. diſtin. illud, C de præſcrip. 30. annor. ſi quis emptionis, §. ſed hæc argum. contra, ſup. eod. ad aures. quia vt ibi dicitur, quadragenalis præſcriptio omnem tollit actionem. & C. de præſcrip. 30. annor. l. pen. & vlti. Ad hoc poteſt dici, quod bene debet audiri qui vult probare malam fidem ab initio habuiſſe. quia poſtea preſcribere non potuit. ſup. capit. prox. in fin. & cap. vigilanti, & cap. ſi diligenti. & hic. 1 Sed nunquid hic tenetur docere de titulo, cum hic tantum dicatur de fide? De hoc dictum eſt, ſup. eo. ſi diligenti. in notula, ex hoc videtur.

[Glo. ſeq. po. opi. Io. cui oppo. demum approbat illã, & dat ſimile. Fi. reci. per quæſt.]

c ¶ Quam ciuilis.] ex eo quod dicit, tam canonica, quã ciuilis, videtur quod Papa voluit præiudicare præſcriptioni laicorum, quæ præſcriptio locum habet vbi etiã habet malam 2 fidem in præſcriptione 30. vel 40. annorum, ſup. eo. vigilanti, & 16. q. 2. c. placuit. §. poteſt. & §. quod ſi mala. Dicebat Io. quod ratione peccati ſtatuit hoc Papa de præſcriptionibus laicorum: quia omnis cã ratione peccati ſaltem indirectè pertinet ad eccleſiam, ſup. de iud. nouit. & ſecundum hoc omnia ciuilia iura, quæ tractant de præſcriptione triginta vel 40. annor. in malæ fidei poſſeſſoribus non tenent hodie. Sed hoc nõ credo, quod per iſtam conſtitutionem Papa voluerit præiudicare legibus. Sed quo ad ius diuinum verũ eſt illud, quod ſine peccato mortali laicus malę fidei præſcribens talem rem retinere non poteſt, 14. q. 6. c. 1. Et littera iſta ſic intelligitur tam canonica, id eſt tam de re ſpirituali, quam ciuili. Et hoc vult dicere, ille qui præſcribit, bonam fidem habere debet, ſiue res, quam præſcribit ſpiritualis ſit, vel ciuilis ſecundum iura canonica, & ſic nihil ſtatuit contra leges. Vel dicas ſecundum ꝙ dixit Ioã. ꝙ lex aliud conſiderauit, quam canon; lex enim conſiderauit negligentiam non petentis rem ſuã, ſup. eo. vigilanti. ſed canon conſiderauit peccatum preſcribentis mala fide, quod non excuſat negligentiam non petentis rem ſuam, & ideo dicit hic, quod nulla valet præſcriptio ſiue canonica, vel ciuilis, quæ ſine peccato mortali conſeruari non poteſt, vnde potius ſtandum eſt canoni, quam legi in hoc caſu: quia p̃ſcribens non excuſatur a peccato per rõnem legis: & ideo canõ voluit propter periculum animarum in hoc leges corrigere, licet nõ ſeruetur in iudicio ſeculari, ſicut dr̃ de legibus permittentibus vſuras, quæ hodie non tenent, vt no. inf. de vſur. quia in omnibus. Et conſtitutio iſta tantum reſpicit futura, cum de præteritis nihil dicat, ſup. de conſti. ca. vlt. vbi de hoc Sed qd̃ dices vbi ecclã habet vtrãque iuriſdictionem: nunquid iudicabit ſuper laicos ſm canones de hmõi præſcriptione? Vr̃ ꝙ ſic auctoritate illi[9] conſtõnis, & qa nõ dẽt impugnare, ꝙ ſtatuit obſeruãdũ, & quod alias ꝓhibet infra de nat. ex lib. ven. c. vni. Et ꝙ exigitur ĩ alijs, multo fortius in ſe exigere debet. ff. de neg. geſt. ſi pupilli. §. fi. & ff. de admi. tu. quoties, §. item ſi temporali.

[Glo. ſeq. format quatuor quæſtio. quas ſoluit. & in vltimo remittit.]

d ¶ Nulla tẽporis.] .ſ. ipſius p̃ſcriptionis. ſi. n. poſt cõpletam præſcriptionem ſciat rem alienam, non dr̃ ideo mala fide poſſidere, de hoc dr̃, s̃. eo. vigilanti. Sed qd ſi tp̃e præſcriptionis habuerit conſcientiã lęſam: poſtea incipiat habere non lęſam, nunqd, propter hoc eſt interrupta præſcriptio? nõ vr̃, quia erronea fuit, vñ eã depõnere dẽt. inf. de ſim. p̃ tuas, & 11. q. 3. cui eſt illata. Itẽ qd ſi dubitat an res ſit ſua, & hẽt iuſtã cãm dubitatiõis, adhuc dr̃ bonæ fidei poſſeſſor, & vtitur fructibus, ff. de vſur. qui ſcit, §. bonæ fidei & in hoc caſu præſcribit, licet habeat conſcientiam dubiã, non tñ lęſam: quia neſcit adhuc, an res ſit aliena: dẽt inquirere ab alijs de re illa, vt ſic perueniat ad veritatem, argu. 37. diſt. §. vl. 23. q. vlt. occidit: Item quid ſi prælatus habeat lęſam conſcientiam alicuius rei, quam poſſidet: licet eccleſia habeat bonam fidem: nunquid tenetur dimittere illam? Rñdeo non, ſed ſignificabit illi, cuius eſt, vt petat: & ſic purgabit conſcientiam ſuam; nec in hoc videt̃ fraudem facere, ff. de nego. geſt. atqui natura, §. cum me abſente, 4 & ff. mand. quintus. Sed ſi ille veniat, & petat in iudicio, & prælatus confiteatur, nunquid præiudicat eccleſiæ, qui habet bonam fidem? Si enim prælatus conſtitutus a collegio ad defendendum confitetur tãquam ſyndicus in iudicio, bene præiudicabitur eccleſiæ; quia tunc ſuſtinet perſonam totius capituli: alias non credo, quod confeſſio prælati præiudicet eccleſiæ: niſi forte confiteretur de eo, quod ipſemet feciſſet, argu. 25. q. 2. poſtquam. De hac materia dixi ſup. de elect. dudum 2. tu dic, vt ibi.

1 Cõcor. tex. in l. 1. cũ ibi no. C. de p̃ſc. lon. temp.

2 De materia huius gl. vide plene p̃ Dñicũ Sot. li. 4. de iuſt. & iu. q. 5. ar. 4.

3 Quæ ſunt ab hoc loco vſq; in finẽ gloſ. deſiderãtur in aliquot antiqs, ſed ea hẽt codex Barbatię, & alij, & Bernardi eẽ credẽdũ eſt, vna cũ paucis verbis, q̃ conſulto deleta ſunt.

4 Facit ꝙ ibi not. & 34. q. 2. ſi virgo. caueat tñ p̃lat[9] ne aliquo caſu contra cõſcientiam faciat, uel fieri ꝓcuret, ſec. Inn. Io. An.

TITVLVS XXVII.

De ſententia & re iudicata.

Gregorius. †

¶ Sententia lata contra leges vel canones, non tenet, nec ab ea opus eſt appellare. Panorm.

† Lib. 2. Epiſt. 6. ca. 45. regiſtri. Bea. Gregorij.

DE SENTENTIA ET RE IVDICATA.

¶ Hæc Rub. duobus modis ſecundum. Ioã. And. poſt Goff. continuatur ad præcedentia. Primo ſic: Viſo quomodo res acquiruntur per præſcriptionem, videndum eſt quomodo aliter acquiruntur ciuiliter; ſcilicet per ſententias iudicum Vel ſecundo ſic: Expedito tractatu proceſſus iudiciorum, ad ſententias, quæ finem imponunt litibus, veniamus. Quia vero ſecundum Ioann. Andr. lata ſententia ſi non appellatur ab ipſa, ſumit nomen rei iudicatæ, ideo & de re iudicata ſummittit. dicit tamen, quod large poteſt dici res iudicata, licet poſſit appellari. A.

De hac materia habetur, 35. q. 11. & 5. q. 4. & 3. q. 9. per totum, & 11. q. 3. §. de his inquã, vſque ad §. hoc & ſi vt dictum eſt. & 30. q. vlt. §. his ita. vſque in fi.

Senten-

SEntentia.] Non valet sententia, quæ contra ius est lata expresso errore in sententia ita summat dom. Ant. quia Ioan. Andr. non summat propter breuitatem: hoc summarium est in se verum, sed non congruit literæ, in qua nulla fit mentio de expressio ne erroris in sententia. Abb.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp. Et de mīa, vide late per Bar. Ange. & Doctot. in l. cū plat. s. ff. de re iudi.

† Scilicet Greg. Io. epo Rau. lib 2. c. 28. eisdē registri. Et ca. 3. eo. ti. in 1. cōpi. Et vide no. in c. fi. de ele. l. b. 6.

† Scilicet Greg. lib. 2. cap. 47. epi. 8. registri, & c. 4. eo. ti. in 1. comp.

CASVS. Dr̄ in capitulo isto, q̄ sn̄ia lata cōtra leges, vel canones, nulla est ipso iure, licet non sit suspē sa per appellationē. No. quod sententia contra ius lata nulla est, licet non appelletur ab ea.

a ¶ Sentētia.] decre. ista loquit̄ de materia illa, 16. q. 1. frater noster. & ex illa littera pōt colligi casus huius decret.

[Gl. seq. ponit duo exempla, & dictum, cui signat contrariū, & soluit.]

b ¶ Cōtra leges.] quę dicunt, q̄ sn̄ia a non suo iudice lata, non tenet, C. si a nō compe. iu. l. 1. & 2. & vlt. & 2. q. 1. in primis. ver. de persona, 11. q. 1. c. pe. & sup. de iud. at si clerici. & 16. q. 1. frater noster: vt hic patet. Item sn̄ia lata cōtra leges, i. ius constitutionis, ita q̄ hoc in sententia exprimat, nulla est ipso iure, 1 & citra appellationem rescinditur, vt hic patet, & inf. eo. cū inter vos, in fi. & inf. c. inter ceteras, & 2. q. 6. ca. ei qui. §. diffinitiua, ver. iteum si sn̄ia contra ius scriptū, & ff. de app. si expressum. Item si calculi error in sententia fit expressus sn̄ia non tenet, ff. quæ sn̄. sine app. resc. l. 1. §. 1. & j. de sen. exc. per tuas. nec efficit aliqua per applonem, vt in l. prędicta. si expressum. Ar. j. q̄ efficiatur aliqua per appellationē, ff. rem ra. ha. l. 3. §. falsus, & ff. de iud. licet, 2 sed non est ita. ibi enim sn̄ia lata est in psona falsi procuratoris, vnde ab initio tenet sn̄ia quamdiu constet de falso procuratore, & si dn̄s recurrat ad cōe auxiliū appellationis, intelligitur approbare factū falsi procuratoris, & ideo per applonem efficitur aliqua quæ per exceptionē poterat irritari. secus vbi ab initio nulla est, vbi est defectus in iurisdictione, ibi per appellationem non firmatur, vt hic, & in concor. ibi positis. Sed in §. falsus. & in l. licet verum. nō fuit defectus in iurisdictione.

1 Concor. l. si curator. C. de in integr. resti. & l. cla rū, C. de au. præstan.

2 Et hoc tenuit ol m Tāc. per hæc iura, postea mutauit. Io. And.

CAP. I.

SEntentia †[a] cōtra leges[b] canones ve prolata, licet nō sit appellatione suspensa, non potest tamen subsistere ipso iure.

¶ Idem.

¶ Lites debent celeriter terminari.

CAP. II.

VRgantium controuersias, celeri[c] sententia terminare, & æquitati conuenit, & rigori.

¶ Idem. †

¶ Sacerdos sine iusta causa non est deponendus.

CAP. III.

NOn potest quemquā a sacerdotali gradu (nisi iustis ex causis) concors sacerdotum[d] sententia submouere.

VRgantium.] CASVS. Dicitur in capitulo isto, quod controuer. litigantium celeri debēt sn̄ia terminari. No. q̄ lites prorogari non debent.

[Glo. seq. alleg. 4. concor. signat vnum contra. & soluit, & determinat.]

c ¶ Celeri.] simile 2. q. 1. sicut, & C. de iudi. properandum. in prin. & sup. de do. & cōtu. finē & c. venerabilis. Ar. j 11. q. 3. cū apud 3 Illud intelligitur qn̄ sentētia lata est ad mortem, & ibi differtur executio ex causa, vt ibi dr̄, nec tn̄ cū nimia festinatione ferenda est sententia, antequā iudex possit esse instructus, sup. de in integr. rest. tū ex litteris, quia ipsum oportet cūcta rimari. 20. q. vlt. c. vlt. aliter enim ad veritatē puenire non posset. 23. q. vlt. occidit sed moratoria cunctatione causam examinabit, ff. de admi. & peric. tur. tutor, qui. §. 1.

3 Et C. de pę. vindicari sed ibi non tardat sn̄ia, sed executio. Ioan. Andr.

NOn potest.] Dicitur hic, q̄ sn̄ia epōrum non potest clericum deponere, nisi concors & iusta fuerit. Not. q̄ iudices in sententijs ferendis concordes esse debent.

[Glo. seq. quærit, ar. & soluit.]

d ¶ Sacerdotum.] [illegible] episcoporū trium in cā 4 diaconi, in cā presbyteri sex ad minus, 15. q. 7. si autem, & [illegible] debent omnes con cordare [illegible] sup. de translat. inter corporalia. sed [illegible] cit, q̄ maior pars con [illegible] & satis dicetur tunc [illegible] ff. ad mū. qd̄ maior. 65. dist. cap. 1. 2. & 3. Sed in causa episcopi non tenet sententia nisi omnes cō[illegible]uerint iudices, quib. cā per Papam cōmittit, 6. q. 4. si quis episcopus criminaliter, & c. 1. & est speciale in cā episcopi. aliud speciale vbi nō tenet sn̄ia plurium no. sup. de rescrip. pastoralis. in prin.

† Leo prim° [illegible] in ordinatio nib. & c. 6. e. tit. in 1. cōpi.

4 Vide Coc. [illegible]

Leo Papa. †

¶ Iuste quis petit sententiā a Papa cōfirmari, si iuste, & rōnabiliter fuit lata.

CAP. IV.

EA, quę iuxta ecclesiasticum morem[e] iuste & rōnabiliter fuerint diffinita, nostra quoque sententia roborentur.[f]

Alex. III. Eboraceñ. Archiepiscopo.

¶ Iudex deputatus super executione sententiæ, admittit exceptionē fraudis, seu nullitatis sententiæ non ad effectum, vt super ea pronunciet, sed vt negotiū ad superiorem, qui iudicauit, transmittat, si illam probabilem repererit, hoc dicit notabiliter.

CAP. V.

DE † cetero noueris quòd si sententiam a nobis latam præcipimus

† Post Cōci. Lat. [illegible] c. 12. & c. 7. [illegible] adde [illegible] tit. de app. in 1 cōp. Et vide Rom. cōs. 51.

EA, quæ.] Fuit 5 forsan, vt dicit Io. And. exordium alicuius Papalis confirmationis, qa nō est verisimile, q̄ fuit spiritualis dispositio in his verbis duntaxat concepta, cum non imponit necessitatem, sed potius innuit cuique esse hoc petendi facultatem concessam: in hoc tamen non est uis. Abb.

5 Consule totā epis. citatā, vt intelligas quod [illegible]rit.

CASVS. Dicitur in capitulo isto, q̄ ea quæ s̄m canones iuste, & rationabiliter sunt diffinita, per confirmationem Papæ debent approbari. No. q̄ sententiæ iustæ latę per Papam debent confirmari, q̄ verum est, si postulatū fuerit eas confirmari.

e ¶ Morem.] id est secundum canones.

f ¶ Roborentur.] si postulatum fuit ea, roborati, vt 35. q. 9. omnimodis, & 2. q. 1. sicut, & s̄. de pac. quoties, sup. de trans. c. 1. & hæc quidē confirmatio si facta fuerit ex certa scientia, & cum causæ cognitione non poterit postea inferior iudex de illa iudicare, inf. de cōfir. vti. vel inut. c. 1. & 2. vbi de hoc.

DE cetero.] Merus executor sententiæ, contra quem excipitur de fraude non cognoscit, sed remittit. ita communiter summant doctores, sed iudicio Panormita ni minus bene, quia iste textus non loquitur de mero executore, quia merus executor nullam exceptionem executionem impedientem admittit, vt in l. si vt proponis. & in l. executorem. C. de execu. rei iudi. Sed [illegible] iste admittit, vt is, cui executio committitur, admittat exceptionem ad effectum, vt remittat negotium ad superiorem, non vt super principali pronunciet. Et non diuiditur. Abb.

CASVS. Ecce Papa præsentibus partibus tulit sententiam diffinitiuam, mandat Papa alicui quatenus sententiam illam debeat executioni mandare, executor litteris executionis receptis citat partes, reus contra quem debet

debet executio fieri, dicit quod sententia non est executioni mandanda: quia per fraudem & dolum data est: dubitat executor quid facere debeat, vtrum debeat cognoscere de fraude allegata? Respondet Papa, quod executor de fraude illa, vel dolo cognoscere non debet, sed hoc referat ad sedem Apostolicam. Not. quod merus executor vltra executionem nullam habet cognitionem: & ideo referre debet superiori ponderationem fraudis, quæ opponitur contra sententiam.

[G. seq. li tenor ex ponit & exemplificat, si non soluit, & remittit.]

a ¶ Fraus.] s. circa negotium principale, quia obtinet sententiam per fraudem, puta per falsos testes, vel per falsa instra si hæc obijciantur coram executore, vt executio differatur, non est ei facultas de hoc cognoscendi, vt hic dicit: quia sic assumeret partes iudicis, quod esse non debet. C. de execut. rei iud. si vt proponis. nec sententiam debet mandare executioni, sed hæc referre debet superiori, vt hic dicitur, & infra de cri. fal. super eo. Argum. contra hoc habes, quod iste executor possit de huiusmodi cognoscere 25. q. 2. & si non cognitio. Sol. hoc cap. de mero executore intelligitur, qui nullam habet cognitionem annexam, ni si solam executionem. Sic intelligitur, infra de fal. super eo. Lex prædicta intelligitur de illo executore, qui habet cognitionem. De hac materia plene tractatur, supra de offic. deleg. pastoralis, §. quia vero.

¶ Cap. 8. eo. tit. in 1. cop. & post. co. 1. Lateran. sub Ale. III. par. 35. c. 2. Et vi de Sp... de pigno.

per aliquem executioni mandari, & fraus[a] interuenerit, non est facultas executori de toto negotio cognoscendi: sed deferri, quæ nes, quæ inciderint: ad sedem Apostolicam oportebit.

¶ Idem Noruicen. Epo.

¶ *Non sufficit reo damnato ad traditionem possessionis tradere pignus pro ipsa possessione.*

CAP. VI.

Cum † aliquibus est adiudicata possessio, non sufficit eis dari pignora, [b] nisi corporali possessione lætentur.

¶ Idem eidem, & V. Archidiacono.

¶ *Sententia lata cotra matrimonium nunquam transit in rem iudicatam: vnde quandocunque reuocatur cum constat de errore.*

CAP. VII.

Lator † præsentium sua nobis insinuatione [c] monstrauit: quod cum quandam mulierem legitime desponsasset, & carnalis esset copula subsecuta, inter eos scandalum est subortum, cuius occasione debitum ei subtraxit: consanguinei vero mulieris hoc molestum habentes, quæstionem mouerunt, proponentes, quod mulierem inuitam, & renitentem,[d] nec ætatis [e] aptæ matrimonio existentem, duxisset vxorem: & quoniam idem vitam cupiebat agere dissolutam: demum vtriusque studio interueniente fuerunt minus rationabiliter separati.

¶ Nolentes igitur matrimonia canonice contracta, leuitate quadam dissolui: Mandamus, quatenus si vobis constiterit eos per iudicium Ecclesiæ non fuisse legitime separatos, Ecclesiamque deceptam, ipsos † faciatis sicut virum & vxorem simul permanere. [f]

¶ Idem T. & clericis sanctæ Anastasiæ Veron.

b ¶ Pignora.] sic. ff de const. pec. promissor, §. const tutio, & ff. de pig. ac. non est, vbi dicitur, pignus 1 non aliter constituitur, nisi ventum fuerit in possessionem simi-

le. ff. de acq. pos. possideri, in princ. & hoc ideo, ne lites ex litibus oriantur, ff. de re iudic. l. 4. in §. ait prætor.

Lator. Diuiditur, quia primo ponitur facti narratio, in secunda iudicis datio. ibi, Nolentes igitur. Abb.

CASVS. Quidam P. nomine quandam duxit in vxorem carnali copula subsecuta: Tandem scandalum inter eos est exortum: consanguinei mulieris mouerunt quæstionem contra virum, quod illa eius non poterat esse vxor: & sic studio vtriusque interueniente fuerunt separati minus iuste: Vir prædictus ad conscientiam rediens, accessit ad dominum Papam exponens sibi prædicta: vnde mandat iudicibus quatenus si constiterit eos non fuisse legitime separatos & ecclesiam deceptam fuisse, ipsos faciant in simul permanere. Not. quod hic auditur turpitudinem suam allegans, sed hoc est propter periculum animæ. Item sententia cotra matrimonium lata non transit in rem iudicatam.

1 Pretorium secus in conuentionali: vt eo. ti. l. 1. vbi et notatur differentia inter pignus prætorium, & conuentionale, & hic per Vin. Ioa. And. ad de Paul. de Cast. & Ale. Imo. in l. 1. ff de pign. act.

† eos.

Cum aliquibus.] Hoc cap. potest intelligi duobus modis. Primo quod loquatur in pignore prætorio, puta, quod prætor, vel iudex propter contumaciam rei ponit verbotenus actorem in possessionem rei petitæ in actione reali, vel in aliorum bonorum ipsius rei in actione personali. Et intellectus litteræ est, quod ad causandum pignus prætorium, ad hoc vt missus possideat non sufficit [illegible] sententia, sed requiritur, vt actualiter mittatur in possessionem. Et secundum hunc intellectum hoc dicit in summa. Non sufficit ad prætorium pignus, vt verbaliter detur, nisi actualiter fiat missio. Secundo potest intelligi cum possessio aliqua, vel proprietas alicuius rei, s. cum res aliqua adiudicatur actori iure dominij, & reus pro executione vult dare aliquod pignus, & non ipsam rem saltem in præsenti: hoc casu non sufficit, & secundum hunc intellectum hoc intendit. Non impediret [illegible] sententiam adiudicationis possessionis si sit paratus dare pignora. Et non diuiditur. Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur hic, quod cum alicui adiudicata est possessio, non sufficit quod aduersarius det pignus, sed mittendus est in possessionem, & gaudere debet plena, & pacifica possessione. Not. quod cum alicui adiudicatur possessio, non pignora, sed possessionem debet habere.

¶ Cap. 9. eo. tit. in 1. cop. & post co. 1. Lateran. sub Ale. III. pa. 6. cap. 11. Et quod iure retractent sententiæ quæ non transeunt in rem iudicatam, tradit Ant. But. Ic. ad audientiam. 2. §. de rescrip. idem Antonius & In noc. in c. te mo. j. eo. ti.

a [Glo. seq. teci. per obiectionem, & solutionem.]

c ¶ Insinuatione.] modo collige ex hoc loco, quod in causis in quibus vertitur periculum animæ, potest quis venire contra factum suum, vt reuocetur sententia, quam ferri procurauit, 2 & si constiterit Ecclesiam fuisse deceptam, reuocabitur sententia infra eo. consanguinei, & sup. de testib. sicut. & 35. q. 9. c. loci. §. his ita, in fin. alias turpitudinem suam allegans non auditur, j. de donat. inter dilectos & j. de conces. præb. cum super.

d ¶ Renitentem.] hæc violentia transiuit postmodum in consensum per carnalem copulam subsecutam, j. de sponsa. ad id.

e ¶ Ætatis.] & hoc contradicit ei, quod præmisit de carnali copula, & sic fuit allegatio, & ex alia causa fuit matrimonium separatum.

[Gl. seq. distinguit, aut fertur sententia contra matrimonium, aut pro matrimonio, & tunc aut subest impedimentum, aut non.]

f ¶ Permanere.] non obstante sententia prius lata: quia contra matrimonium non currit præscriptio, 33. q. 5. quod Deo, etiam si ab illa sententia non fuit appellatum, quia sententia lata contra matrimonium non transit in rem iudicatam, quin reuocetur sententia quandocunque error sententiæ detectus fuerit, vt hic patet, & j. de frigi. & malef. fraternitatis 35. q. 9. grauem.

2 Concord. tex. in l. post mortem cum ibi no. ff. de adopt.

& c.loti.§.his ita. Sic nullo tractu temporis matrimonium confirmatur in gradu prohibito ꝯtum, ĵ. de consangui.non debet. Et quod dicit consueuit, sententia ꝯ matrimonium non transit in rem iudicatam, verũ est, vbi bene coniuncti indebite separãtur, quia quos Deus coniunxit: homo separare non potest: & ideo qñcunque ꝯriũ legitime constiterit, snĩa retractabit: idẽ est cum in gradu prohibito aliqui sunt cõiũcti, vel aliquo alio perpetuo impedimẽto. quia nullũ est ibi matrimonium. vnde nullus cõsensus põt matrimonium inducere īter eos. Sed vbi snĩa fertur pro matrimonio, vbi nullum subest impedimẽtũ, si ab ea non fuerit appellatum, trãsit in rẽ iudicatam: quia iudicatis acquieuisse vr̃, ĵ. eo. quod ad consultationẽ vnde postea nõ audietur, imo cõpelletur alter alteri adhærere.

† Ca. 10. eo. tit. in 1. cõp.

CVm causa.] Prima pars ponit factum. Secunda diffinit: ibi. Nos autem. Abb. Sicul.

CASVS. Archipresbyter cuiusdam plebis vendidit quãdam domum sine cõsensu capituli. G. & A. laicis, qui occasione huiusmodi venditionis coram legato Apostolicæ sedis petierunt domum illã sibi adiudicari: Quidam canonicus illius plebis T. nomine apparuit pro capitulo ad defensionẽ domus, dum causa illa tractaretur, ille T. appellauit ad sedem Apostolicam: legatus statuit terminum appellãti ad iter arripiendum ad Apostolicam sedem: sed quia ille ĵ. terminum sibi præfixum iter non arripuit, prædictus legatus tulit sententiam ꝯ dictum T. adiudicans domum illam laicis prædictis, ꝭm consuetudinem Veroñ. ciuitatis, a qua sententia fuit appellatum: & appellationis causa omissa fuit Episcopo Brixieñ. qui legati errorem secutus, ꝯ formã canonum legati sententiã confirmauit. & iterum fuit appellatum, Papa diligenter examinato negotio, licet vsus, vel consuetudinis non minima sit auctoritas, nunquam tamen legi, aut veritati præiudicat, & ideo Papa prædictam sententiam cassauit plebem prædictam absoluens ab impetitione aliorum laicorum, & domum illam eidem Ecclsiæ adiudicans. Not. quod si quis infra terminum sibi statutum appellationem non prosequitur, iudex post terminum in causa procedere debet. Item sententia lata ꝯ canonum formam non valet. Item consuetudo, licet magnę sit auctoritatis, non tamen legibus aut canonibus prę iudicat.

a ¶ Arripuerat.] ex quo aliquis non prosequitur appellationem infra terminum sibi præfixum, ex tunc iudex procedere potest tanquam citatus peremptorie non venisset, ĵ. de appellatio. sæpe contingit, quia perinde est, ac si non appellasset, ĵ. de appellat. cum sit Romana, vnde in hoc non peccauit iudex. Ber.

b ¶ Promulgauit. [illegible] consuetudo b.s in contradictorio iudicio. ergo debuit valere, ff. de leg. cũ de consuetudine. & ĵ. de verb. signifi. Abbate. Sol. hæc consuetudo fuit ꝯria iuri, & mala in præiudicium Ecclesiæ, & ideo non fuit seruanda. vnde ad vltimum cassatur sententia: alias si bona fuisset consuetudo, seruaretur, sup. de eo qui mit. in pos. cum venissent. Forte talis erat consuetudo illa, [1] quod si quis emit a prælato Ecclesiæ solo, tenet venditio, licet non probet pretiũ in vtilitatem ecclesiæ versum esse contra illud, 10. q. 2. hoc ius porrectum, 13. quæst. 2. sine exceptione.

¶ Retractatur sentẽtia prætextu iniquæ cõsuetudinis lata contra Ecclesiam.

CAP. VIII.

CVm † causa, quę vertitur inter vos, & G. & A. laicos, super domo quadam eis ab Archipresbytero vestro vendita, ad examen I. Apostolicæ sedis legati delata fuisset, post appellationé ad nos interpositam, & receptas inducias, quoniam infra terminum tibi filij T. ad eam prosequendam præfixum, iter non arripueras,[a] cõtra te snĩam proferens, memoratis G. & A. prætaxatam domum ꝭm Veroñ. ciuitatis consuetudinem adiudicare curauit. Deinde cum cã fuisset ad nos ꝑ appellationem delata, Brixien. Eṗs delegatus a nobis, sententiam cõtra vos (spreta forma canonum) secundum eandem consuetudinẽ sicut præfatus legatus fecerat, ꝓmulgauit.[b] ¶ Nos autem considerantes, quod licet vsus, vel cõsuetudinis [c] non minima sit auctoritas, nunquam tamen veritati, aut legi præiudicat,[d] præscriptam sententiam reuocauimus: & vos ab impetitione absoluẽtes illorum, † vobis & Ecclesiæ vestræ domũ adiudicauimus supradictã. †

¶ Idem Eboracen. Archiepiscopo.

¶ Sententia iniqua retractatur per superiorẽ, licet causa fuerit appellatione remota commissa. Si autẽ continet manifestam iniquitatem est nulla. h. d. intelligẽdo, quod ponat duos casus.

CAP. IX.

INter † ceteras, & infra. ¶ Item cum aliqua causa appellatione remota cõmittitur, & sententia fertur iniqua, eam euacuari [e] oportet: nec ei debet stari, si iniquitatem contineat manifestam.[f]

[1] Secũdum Tan. qui ẽt dixit talem consuetudinem esse in multis ciuitat. Lombar. [illegible] statuta ciuitatum, [illegible] quod no. de foro comp. c. 2. lib. 6. ꝑ hic no. Aegid.

c ¶ Consuetudinis.] sic 11. dist. consuetudinis, & sup. de consuetud. cap. vlti. vbi exponitur hęc auctoritas.

d ¶ Præiudicat.] verum est, quod cõsuetudo non præiudicat legi, nisi sit rationabilis: & legitime sit præscripta: nam tunc bene præiudicat legi. sup. de consuet. cap. vlti. vbi plene de hac materia dicitur, & hæc consuetudo non fuit rationabilis, nec præscripta. Bernardus.

† eorum.

† sæpe dictã.

† Cap. 17. ti. de appell. in 1. comp. Et vide l. eius. C. de app. [illegible] vr̃ contraria adde glossã, & Docto. ibidem.

INter ceteras.] Potest intelligi vario modo, & per consequens vario modo summari: dominus An. summat sic. Sententia continens in se manifestam iniquitatem retractatur non obstante, quod causa fuerit appellatione remota commissa. Hæc summatio est vera in se secundum vnum modum intelligendi. Sed secundum vnum alium intellectum notabiliorem summatur sic: Nulla est sententia continens manifestam iniquitatem. Abbas Siculus.

CASVS. Aliqua causa commissa est appellatione remota: iudex tulit sententiam iniquam contra ius scriptum, vel exprimendo errorem in sententia: talis sententia non tenet, cum iniquitatem contineat manifestam. Nota sententiam contra ius scriptum latam, nullam esse.

e ¶ Euacuari.] cum sententia tenuerit. & appellatum fuerit ab ea, vel euacuetur de facto, cum est nulla, simi. infra de rebus eccles. non alie. si quis presbyterorum.

f ¶ Manifestam.] puta, quia lata est contra ius scriptum, scilicet contra leges, vel canones, sup. eo. ca. 1. ita quod in ipsa sentẽtia cõtinebatur error. 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua, versi. item si sententia contra ius scriptũ, & ĵ. de confirm. examinata. & s̃. de sent. excõ. per tuas, & hic in fin. & ita ipso iure nulla est talis sententia, vt s̃. eo. ca. 1. vbi de hoc. Aliud est cum lata est contra ius litigato-

litigatoris: quia tunc tranſit in rem iudicatam, niſi fuerit appellatū, j̄. eo. cum inter vos, & ſi per iniuriā iudicis damnatus fuit, poterit agere contra iudicem, qui fecit litem ſuam ad intereſſe. ff. de iud. filiusfamilias, & ff. de euic. ſi per imprudentiam, i & j̄. de empt. & ven. c. vlt. & infamis efficitur. C. de pœna iudic. qui malè iud. l. 2. 2. Ber.

Tenor.] Iſtud ca. poteſt intelligi, q̄ ſnīa hic lata cōtra mulierē tenuit: quia cōtumaciter abfuit, & tūc idē in effectu dicit, quod c. lator. s̄. eod. ideo ſumma vt ibi. Communis diuiſio. Secūda: ibi, Ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Inter R. & M. mulierem, quęſtio matrimonij vertebatur, q̄ commiſſa fuit ep̄o Theatino: Iudex abſente muliere dictū R. ab impetitione ipſius abſoluit: mulier hoc audito cauſam impetrauit committi iudici præſenti, vt de cauſa iſta cognoſceret, & fine canonico terminaret: Iudex vocauit dictum R. ille infirmitate prętenta non venit, ſed nocte ſequenti cum alia contraxit, propter quod iudex ipſum excommunicauit, ille poſtmodū comparuit, & fuit abſolutus. oſtendens ſententiam prędicti epiſcopi qualiter a muliere prædicta fuerat abſolut⁹: nihilominus mulier offerebat teſtes, per quos probare volebat, quod dictus R. eam deſponſauerat, Iudex dubitauit quid facere debeat? Conſultus Papa reſpondet, quod non obſtante illicita abſolutione, quam fecit epiſcopus, in cauſa procedat, præcipiens dicto R. ſub pœna excommunicationis, ne ad eam quam ſuperduxerit, accedat, donec cauſa iſta fuerit terminata. Not. quod ſententia lata contra abſentem, non contumacem, non tenet, & citra appellationem reſcinditur. Item ſententia, quæ nulla eſt, obſtat agenti. Item argum. quod aliquis priuatur iure ſuo ſine culpa ſua.

a ¶ Infirmitate.] quod ſi verū fuiſſet, iuſta erat excuſatio. s̄. de procu. querelā & 5. q. 3. ſi ægrotans. imo nec tunc res iudicata cenſetur, ff. de re iud. quæſitum 1. & 2. reſponſo. nec mādanda eſt ſententia executioni infirmitate prætenta, ff. de iud. ſi prætor. in fine 3 ſed hoc falſo allegabat, vt bene declarant ſequentia.

b ¶ Promulgaſti.] & merito tanquam contra contumacem cum ex facto ſequenti appareat, quod malitioſe prætendebat infirmitatem, & ita ſequens præſumptio elidit primam ſic ff. de in integ. reſt. diuus.

[Glo. ſeq. dupliciter exponit ſubarrhationem.]

c ¶ Subarrhaſſet.] i. fidem conſenſus de præſenti dediſſet: alias ſi loqueretur de conſenſu de futuro, non man-

¶ Clemens tertius.

¶ Sententia lata contra abſentem non contumacem in cauſa matrimoniali nō valet. h. d. intelligēdo, quod hæc mulier non fuit contumax. Panor.

CAP. X.

Tenor † litterarum tuarum oſtendit, quod cum inter R. & M. mulierem quæſtio matrimonij verteretur: & Theatino epiſcopo commiſſa fuiſſet: idem eundem R. muliere abſente, ab impetitione ipſius abſoluit. Ceterum eadem mulier a nobis ad te litteras impetrauit, vt de cauſa cognoſceres, & eam fine debito terminares: & infra.

¶ Dictus vero R. a te vocatus ad cauſam infirmitate [a] prætenta † non affuit: ſed quia nocte ſequente aliam ſibi copulare præſumpſit, in eum excommunicationis ſententiam promulgaſti: [b] a qua poſtmodū abſolutus ad te veniēs, oſtendit litteras epiſcopi memorati, quibus eum ab inquietatione ipſius abſolutum fuiſſe patebat, Quia igitur mulier ſuos teſtes offert ad probandum, quod idem R. eam deſponſationis annulo † publice ſubarrhaſſet: [c] tu quid ſuper his agere debeas, poſtulas edoceri.

¶ Ideoque inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod (non obſtante illicita abſolutione, [d] quam epiſcopus fecit) in cauſa procedas; eidem R. ſub pœna excommunicationis arctius interdicens, ne ad eam, quā ſuperinduxit accedat, [e] priuſquam fuerit cauſa deciſa.

¶ Idem.

¶ Sententia diuortij in cauſa matrimoniali rite lata, ad ſolam coniugis confeſſionem aſſerentis contrarium non reuocatur, ſed interim ei ſtatur donec legitime de contrario doceatur. Ita ſummatur, vt aliquid de nouo afferat, Panormitanus.

daret Papa virum ſeparari ab illa, cum qua poſtea contraxit per verba de pręſenti: quia ſic ſoluta erant priora ſponſalia, j̄. de ſpon. c. pen. & c. vlt. & j̄. de ma. cōt. cōtra interdic. eccl. ca. 1. & 2. & eſt vulgare loci illius. ſic 27. q. 2. ſi quis vxorē. Vel poteſt dici, q̄ ſubarrhatio fit p immiſſionē annuli interueniēte conſenſu tacite, vel expreſſe, vt hic dicit. Et dic tacite, vt in muto: expreſſe, vt in loquente: & ſtabitur huic ſubarrhationi, q̄uis nihil dicat, quādiu ↄtrariū non probabitur, quia pręſumitur pro matrimonio, argu. 27. diſt. quod interrogaſti 30. q. 5. noſtrates. & c. feminæ: nihil ènim intereſt, an facto, vel verbo quis declaret voluntatem ſuam 43. diſt. c. 1. & 41. diſt. c. 1. & de pœn. diſt. 1. in actione, & j̄. de pęni. & remiſ. omnis viri uſque. §. vlt. & ff. de legib. de quib. 4. niſi probet ſe animo nō contrahendi id feciſſe, arg. 22. q. 2. quod ait. & ff. de actio. & oblig. obligationū ſubſtantia.

d ¶ Abſolutione.] facta cōtra mulierem abſentē, vt ſuperius patet, & ita ſentētia lata ↄtra abſentē nō contumacē nulla eſt in quocunque negotio: quia ea non obſtante citra aliquam appellationē cognoſcit de cauſa, & hoc probatur 3. q. 9. caueant omnia abſente, reuera abſens, & ſi citatus eſſet aliquis ad ſententiam, & iuſta de cauſa impeditus venire non poſſet, reuocatur ſententia, infra eod. cum Bertoldus. alias ſi fuiſſet contumax, non reuocatur, 24. quæſt. 3. de illicita. 3. quæſtio. 9. abſens. §. niſi & in Authen. vt omnes obed. iud. §. ſi vero neque. colla. 5.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

e ¶ Accedat.] ſed qualiter mulier illa ſecunda priuatur iure ſuo ante finem cauſæ, contra illud ſup. vt lite penden. laudabilem, & 8. quæſt. 4. nonne. Sol. cum aliquis cum aliqua contraxit in facie eccleſiæ approbante eccleſia, ſi poſtea matrimonium accuſetur, locum habet illa decretalis, laudabilem, & ſimilia alia iura, ſed cum aliquis contrahit lite pendente cum aliqua, vel contra prohibitionem eccleſiæ, tūc locum habet, quod hic dicitur, & infra, de matrim. contracto cōtra interd. eccl. c. 1. & ult. quia cum res facta eſt litigioſa, non debet in aliam transferri perſonam, 11. quæſt. 1. qui res. C. de litig. l. ult.

ADDITIO. Sed quomodo dici poteſt litigioſa, quæ finita erat per ſententiam, a qua non fuerat appellatum, ut in princ. dicit Hoſtiē. quod hoc inducit citatio uiri facta antequam ſecundam deſponſaret, & ideo dicitur lis pendere, & quaſi litigioſa eſſe, de appella.

1 Vide in ea. ſtatim alle. ī gl. pen. & vl.

2 Additur pęna. j̄. eod. cū æterni. li. 6. Io. And.

† Cap. 5. e. ti. in 2. compil.

† prętenſa, re tentus, detentus.

3 Quod ſi dubitat de īfirmitate an excuſet, mittat medicus ad ægrotū, C. de re mil. l. ſemel li. 12. ſm Goff. & Hoſ. Io. And.

† Et hinc pręſumit̄ ↄtractum mr̄imoniū d quo vide per Felin. in c. illud ſup. de p̄ſumptio. vbi late tractat ex quib. mr̄imoniū ↄplari poſſit adde Lapū alleg. 58.

4 Ibi nihil intereſt an ſuffragio populus volūtatē ſuā declaret, an rebus ipſis, & actis.

suggestum. de off. dele. licet. non ob. sententia, quæ hoc casu non transit in rem indicatam, vt sæpius dictum est. facit clem. vt li. pend. cum lite.

Consanguinei.] Idem dicit quod decr. lator. supra eo. tit. Communis diuisio, secunda: ibi, Fraternitatis. Abb.

† Cap. 6. e. ti. in 2. compil. Et ꝑ alijs videtor hic Guidonē Papæ.

CASVS. Quædam mulier cōtraxit matrimoniū cum quodam viro: Tandem cōsanguinei eiusdē mulieris accusauerūt matrimonium, dicētes, ꝙ ipsa non poterat eē ei⁹ vxor, cum esset commater ipsius, quo probato sententia diuortij lata fuit. post sētētiā latam mulier cōfessa est episcopo loci, ꝙ in veritate añ sententiā eius commater non fuerat, sed post separationē cōpaternitatē cum eo cōtraxit. & post modum cum alio cōtraxit: quæsitū fuit a Papa, quid iuris esset? Et respondet ꝙ per solam mulieris confessionem nō est a sententia recedendum per iudiciū ecclesiæ promulgata, nisi legitimè in contrarium probaretur. No ꝙ per confessionē alterutrius coniugum a iudicio ecclēsiæ nō recedit. Item quandocūque cōstiterit ecclesiā decēptā fuisse ī causā matrimonij, sententia contra matrimoniū lata reuocabitur.

† Dictio, sed deest, in pluribus antiquis exēplaribus.

† Cap. 2. e. ti. in 3. cōp. Et de materia huius c. vide Romanū, & Aret. in l. plurīū. ff. de acq. hære. Anch. cons. 423. incipit: viso di cto pūcto, & Lābertinum trac. de iure patro. lib. 1. p. 1. q. 3. ar. 8.

a ¶ Legitime.] quo ad ordinē iuris, non quo ad veritatem.

b ¶ Rationabiliter.] & illud referas quo ad ordinem tantum.

c ¶ Probaretur.] per legitimos, & idoneos testes, & non per illos qui primum falsum tulerunt testimonium, cum periuri sint. ff. de test. l. si ut. fic. §. eo. lator. vbi de hac materia. nam ad confessionem mulieris, & etiam viri non reuocatur sententia per ecclesiam lata secundum ordinem iuris, sicut nec ad eorum confessionem matrimonium separatur, ĩ. de eo qui cogn. consan. vxo. suæ. super eo. Bern.

CAP. XI.

Consanguinei † E. latricis præsentium, sicut tuis litteris intimasti, compaternitatem inter ipsam & virum suum legitime [a] probauerūt, ita quod inter eos sententiam diuortij protulisti; prędicta vero E. cum sit tibi postmodum confessa, quod eius commater in veritate ante sententiam non fuisset, (sed) post separationem compaternitatem cū eo contraxit, & tandem ad secundas nuptias conuolauit; & infra.

¶ Fraternitati tuæ respōdemus, quod propter solā confessionem mulieris, nō est recedendum a sententia per iudicium ecclesiæ rationabiliter [b] promulgata, nisi legitime in contrarium probaretur. [c]

¶ Innocentius 3. archidiacono & sacristæ Magalonen.

¶ Si Papa contra pronunciationem suam cōfert beneficium, hoc tacito, surreptitia dicitur collatio, & non tenet.

Cum olim] prima pars narrat factum, secunda diffinit. ibi, Nos igitur. Abb.

1 Facit ad hoc tex. in l. filiū, cū not. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur.

CASVS. Vacante archidiaconatu Magaloñ. episcopus Magaloñ. nominauit P. de Castro nouo ad ipsum archidiaconatum: præpositus eiusdem ecclesiæ inhibuit, ne aliquis institueretur ibidem, nisi prius duplici voce sibi concessa. & ne contra fieret, appellauit: sed episcopus dictum P. per annulum de archidiaconatu inuestiuit, & prępositus alium nominauit: propter quod procuratores vtriusque partis ad Sedem Apostolicam accesserunt Cælestinus intellecto negotio cassauit quicquid factum fuit ab vtraq; parte, pronunciãs, quod scriberet aliquibus, vt tam episcopum quam præpositum & alios monerent ad ordinandum archidiaconatum concorditer: quod si non facerent, ipsi executores archidiaconum ordinarēt; post hoc idē Cœlestinus cōtra pronūciationem suam archidiaconatū ipsum contulit G. qui nondū ꝓmotus erat ad diaconatus officium circumuētus vt dicebatur, procuratore episcopi ignorāte in curia existenti: Tandem negotium istud delatū fuit ad Innocentiū: ipse vero volens pręcedessorum suorū vestigijs inhęrere, dicentium, sententiam Romanæ sedis, cum aliquid subreptum est, posse in melius commutari: quod de prędicto G. factū fuit, ī irritum reuocauit: & ei, licet absens existeret, silētium imponēdo, cū de subreptione liquido constitisset, non obstāte donatione, quā a dicto episcopo ī elusione sedis Apostolicæ: idē G. dicit, recepisse, mandans Capitulo Magaloñ. quatenus prędictū Archid. in cōcordia eorum, qui pręsētes ī ecclesia fuerint, ordinare procurent. No. ꝙ sententia Romanæ sedis propter subreptionem reuocatur. Itē ea, quæ per subreptionem fiunt, debent in irritū reuocari. Item contra absentē ꝓceditur in his, quæ per subreptionem commit. fit.

CAP. XII.

Cum † olim Magalon. episcopus P. de castro nouo ad vacantem archidiaconatum eiusdem ecclesiæ nominasset, pręposito vt nullus ibi (nisi prius duplici sibi voce [d] concessa) īstitueretur per appellationem interpositam inhibente, episcopus dictum P. de archidiaconatu per annulum inuestiuit. Præpositus vero alium ad eundem archidiaconatum nominare præsumpsit. Tandem C. prędecessor noster quod factum fuerat ab vtraque parte, cassauit; pronuncians quod aliquibus scriberet, vt tam episcopum, quam personas ad ordinandum concorditer archidiaconatum monerent: & eorum forte monitis non admissis, hoc ipsi exequi non differrent. post hæc vero; dictus prędecessor noster, G. qui nondum ad diaconatus [e] erat ꝓmot⁹ officiū, pter cōsciētiā procuratoris episcopi, apud Sedem Apostolicam tunc morantis, ipsum archidiaconatum contra pronunciationem suam contulit, sicut credimus circumuentus. [f] ¶ Nos igi-

d ¶ Duplici sibi voce] forte hoc dicebat se habere de consuetudine ratione dignitatis, vnam ratione præpositura, & aliam ratione canoniæ. 2 sed non videtur, quod propter pluralitatem stipendiorum plures habeat voces, cum vox vnius potior sit quam alterius ratione dignitatis, sicut in testibus, sup. de testibus in pręsentia, vel aliquis forte commiserat ei vices suas, quod licet hodie secundum tenorem illius constitutionis. sup. de elec. quia propter.

2 Tex. est simi. in l. si. ō ful. ff. de adopt.

e ¶ Ad diaconatus] hæc allegatio non valebat; 3 si erat subdiaconus, sup. de æta. & qual. c. præterea, & c. a multis, sed assumit illam non causam vt causam, supr. de electione. causam quæ.

3 Secundum antiq. cano. valebat. 40. dist. cap. 1. Io. And.

[Glo. seq. no. arg. & obijcit, ponit opi. Io. quam reprobat, demum soluit.]

f ¶ Circumuentus.] No. ꝙ præsumitur circumuentus qui mutat interlocutoriā suam, quā tñ cum in preiudiciū alterius partis inique interloquitur, mutare debet. ĩ. de app.

de app.cū cessante,vbi de hoc.Itē vr̄ ꝙ si aliqs impetrat occulte litteras, cū aduersarius est præsens,ꝗ qd̄ non valeant tāquā tacita veritate impetratæ,s̄.de rescrip.ceterū arg.ꝯ: quia licitum est cuilibet vigilare pro cōmodo suo,licet in hoc alteri p̄iudicetur,ff. de his,quę in frau. cre.

pupill⁹.& C. deposi ti.l.vlt.Sed quare tenebat̄ quęrere aduersariū, cū eius factum cassatū fuerit? Ioan.dixit, qd̄ forte ideo,qa erat cōstitutus ꝓcurator ad renocādū cassationē : hęc nō est ratio, sed hęc potuit eē, quia cū Papa ꝓnūciasset ꝙ scriberet aliqbus, ꝙ monerēt epm, & capitulū,vt eligerēt, iam intererat epi,& canonicorū, ne aliq̄ literę in contrarium impetrarēt : & ideo videbat̄, ꝙ procurator illorū debuit requiri. Vel illa fuit potior causa: quia ille in impetratione lite rarū tacuit de p onū ciatione domini Papę:quam si dixisset, nō habuisset literas, quin fecissent mentionē de illa pronūciatione: & sic circū uenit Papam. Sed ꝙ aliquis teneat̄ requirere aduersariū suū, non est verum, imò sibi imputet,ꝙ non contradixit in audientia, in qua debuit esse,quando litteræ transiuerunt.

¶ Vide Bar. in l. ꝙ inffit. in fin. ff. de re iudi.

tur inhærentes vestigijs prædecessorum nostrorū dicentium, sententiam Romanæ sedis cum aliq̄d fuerit subreptum, posse in melius commutari : quod de prædicto G.factum est, non obstante donatione, quam ab eodem episcopo in elusionem donationis [a] Apostolicæ nuper dicitur recepisse, in irritum reuocamus,& ei licet absēti, [b] cum de subreptione [c] liquido constet, † sup dicto archidiaconatu perpetuū silentium imponētes,præcipiendo mandamus,quatenus sępe dictū archidiaconatum (plena omnium vestrum qui præsentes [d] fuerint in ecclesia interueniente concordia)ordinare curetis.

¶ Idem Abbati & conuentui S. Zenonis Veronen̄.

10 *¶ Valet sententia contra ius litigatoris lata, si ab ea infra decem dies nō fuerit appellatum Vel sic. & aliter, Per sententiā,a qua non fuit appellatum,potest ecclesia subijci prælato inferiori episcopo,seu ad aliā ecclesiam pertinere.*

20

CAP. XIII.

Cum† inter vos pro ecclesia vestra, & archipresbyterum, & clericos S.Proculi, super subiectione eiusdem ecclesiæ 30 quæstio verteretur: ex parte vestra fuit propositum quod dicta ecclesia monasterio vestro pleno [e] iure debet esse subiecta : videlicet in institutione, destitutione, inuestitura archipresbyteri, & 40

CASVS. Inter Abbatem & conuentū sancti Zenonis Veronen̄.ex vna parte,& archipresbyterū,& clericos S.Proculi ex altera,sup subiectione ipsius ecclesię qō vertebatur; partibus in p̄sentia dn̄i Papæ constitutis ꝓponebatur ex parte monasterij, ꝙ ecclesia p̄dicta monasterio dēt pleno iure subesse in institutione videlicet. destitutione, īuestitura archipsbyteri, & eius fidelitate, & alijs, per quę plena subiectio declarat̄. Ad hęc ꝓbāda pars monasterij inducebat instrumentū publicū cōfessionis B. quondā Veron. epi, quā cōcessionem T. successor illius ꝯfirmauit: Induxit etiā priuilegia Romanorum pōtificū & Patriarcharū Aquilegien̄.quorū vnus de subiectione plenaria,ī priuilegio suo euidēter expressit: allegauit insup, qd̄ olim inter abbatem sancti Zenonis& archipresbyterū sancti Proculi & fratres ipsi⁹, orta fuit q̄stio de obedientia manuali, & fidelitate, sed illi ad hæc duo se teneri negabāt, & super his testes inducti fuerūt. Tādē p̄fatus T. Veronen̄.ep̄s sentētialiter diffiniuit, quod archipresbyter,vel dimitteret ecclesiam,aut faceret eidē abbati obedietiā,& fidelitatē,fm ꝙ qdā Cardinalis olim iudicauerat,cui⁹ sn̄iam ep̄s fuit secutus,& a sn̄ia episcopi appellatū n̄ fuit,& sic in rē trāsijt iudicatā.Ex parte aduersa ꝓponebat̄, ꝙ prędicta donatio non valebat,& ita ꝑ consequens nec priuilegia cōfirmationis ipsius cōcessionis.Dominus Papa his & alijs auditis 50 & intellectis, dicit:quāuis non sit multū īnsistendum instrumento donationis,nec cōfirmationis,vel priuilegijs,q̄ ab ipsa donatione causam,& originē habuerint, tū cōsiderauit, ꝙ quantū ad ipsos litigantes ius ex sn̄ia factū fuit,ex quo transijt in rē iudicatam, ēt si ꝯ ius litigatoris lata fuisset,cū lata nō fuerit cōtra ius constitutionis expsse,veritate gestorū sermonib. p̄ualēte,i. sn̄ia prędicti epi lata ꝑ abbate,præfertur alijs,q̄ inducebat abbas pro se, q̄ parum faciebant, cum donatio illa non valuerit, q̄ sn̄ia præsumit̄ rite 60 lata:diffiniuit Papa,ꝙ archipresbyter S. Proculi q ꝑ tēpore fuerit,p̄stet obedientiā & fidelitatē abbati S. Zenonis No.qd̄ sententia,a qua nō est appellatum, transit in rē iudicatā.& facit ius inter partes.i.declarat.Itē si principale nō tenet,nec alia omnia,quæ ab ipso causam & originē acceperunt.Item licet sentētia lata sit ꝯ ius litigatoris,a qua nō est appellatū, tenet:si lata est cōtra ius constitutionis expresse, nulla est:nec est necesse appellare ab ipsa.Itē veritas gestorū sermonibus præualet.Et potest hic sumi illud generale,plus valet,quod in veritate agit̄, quā quod simulate cōcipitur.Item semper præsumitur pro sn̄ia donec in contrarium ostendatur.

†Cap.3. eo. ti. in 3. cōp. Et de materia,an sn̄ia lata ꝯ ius litigatoris valeat vide Fely. in ca. nouit. s̄. de iudi. adde Bar. in l.pe ff. de deiusti.& iure.

a ¶ Donationis.]hæc forte potuit esse,quia fecit sibi cōcedi ipse G.archidiaconatum ab epo post cōcessionē sibi factam a Papa,vt sic obtineret archidiaconatum potius per episcopum,quam per Papam.& ideo dicit,in elusionem domini Papæ.

[Glo.seq.alleg.vnam concor. signat vnum contrarium,& tripliciter soluit.]

b ¶ Absenti.]sic s̄.de ele.dudum 1.ar.ꝯ sup. vt lit. nō conte.c.1.vbi lite non contestata non procedit cōtra absentē.Sol.potest dici,quod hic fuit lis cōtest.vt dicunt quidā.sed ex littera non colligit̄,vel hic fuit citatus vel expectatus.Vin.arg. ad hoc s̄. de do. & cōt. cū olim. & si fuit citatus & noluit venire,recte potuit ꝓcedi ꝯ eū lite nō cōtestata:qa de electione plati agebatur.s̄.vt lit.non cont.qm̄.§.porro, vel qa Papæ cōstitit de subreptione:1 ergo ei absenti licet nō citato imponit silētiū ꝑp fraudē suā,qa decipit Papā

1 Idē no. 21. q 9. veniam Io.And.

c ¶ Subreptione.]quæ per subreptionem fuerunt impetratæ,valere non debent, s̄. de electi. cum dilecti 35.q.9.sententiam.

[Glo.seq.recitetur per duas obiectiones.]

d ¶ Præsentes.]imò & absentes vocandi sunt,si commode vocari possunt.s̄.de ele.ꝙ sicut, & c. qa ꝑpter nisi consuetudo esset in ꝯriū,ꝙ absentes non vocarē tur.ideo forte dicit,qui pręsentes fuerint & qd̄ dicit omniū vestrū,vel maioris patris,supple ꝫ quia quod maior pars & sanior facit,valet,& canonicū reputat̄ s̄.de ele.qa ꝑpter,ꝫ.de his q̄ fi.a ma par.cap.ca.1. 2

2 Concor. ll. & suum §.si. cum l.seq.ff. de pactis.

Cvm inter vos. Prima pars narrat processum,& iura vnius partis.Secunda diffinit, diffinitionis causam præmittens:ibi, Quamuis. Abb.

e ¶ Pleno iure.]in spiritualibus & tēporalibus.16.q. 2.visis & ꝫ.de priuileg. quoniam per confessionem.

a ¶ Similibus.] & ita abbas huiusmodi iura episcopalia possidere in ecclesijs potest, & præscribere, sup. ti. prox. auditis, & cap. cum olim.
b ¶ Testimonio.] alias non valeret: q̃a patriarcha, vel archiepiscopus in diœcesi suffraganei sui nihil disponere posſũt, nisi quã tũ canones illis cõcedũt ĩ. de exce. præl. sicut vnire, & s. de off. or. pastoralis. vbi d̃ hoc & c. Romana. & 9. q. 3. cõquestus.
[Gl. seq. allc. vnã concor. signat cõtrarium, & soluit.
c ¶ Sua vice. Potest enim quis subscribere p se, vel per aliũ. ar. ff. de admi. tu. ita tamẽ, §. gesſisse. arg. C. de testa. hac consultissima, in princ. sed illud est cũ ipsi sciunt scribere, sic etiam cũ alieno annulo possunt signare testamentum, C. eo. si vnus.
d ¶ Cardinalem.] qui delegat⁹ fuit ad causã, sed forte fuit appellatum ab ipso.
e ¶ A quo.] Hic 1 corrigitur textus decretalis, quia ista est littera registri: [A quo fuerat iudicatũ, qđ vel archipresbyter ecclesiam dimitteret, aut abbati obediẽtiã repromitteret, credens etiã, quod testes vera deposuerint corã eo, q̃ de fidelitate manifestum protulerant testimonium. Idem & ipse sentẽtialiter diffiniuit.
f ¶ Donationis.] quia donatio nõ valebat, quæ non fuit facta secundum formã iuris, 12. q. 2. sine exceptione, ĩ de donat. pastoralis, & ideo cõfirmationes vel priuilegia, q̃ illã donationem confirmabant, quia non valebant; si principale non tenet nec accessoriũ, s. de fide instr. inter dilectos, & C. de legibus non dubium.
g ¶ Ad litigantes.] secus quod ad alios, C. de exc. proportione, & inf. eo. cum super, & sup. eod. de testibus veniens 2. & ĩ. eod. c. pen. nisi in casibus in causa filiationis, ff. de liber. agnoscẽ. l. 1. §. vlt. & duabus legibus seq. Itẽ in causa testamentaria, ff. de inoff. testa. qui repudiantis & l. posthumus. §. 1. in causa liberali, ff. de sta. hom. ingenuum.
h ¶ Iudicatam.] hoc est post decem dies, ĩ. eod. quod ad consultationem, & s. eo. cũ dilecti. in fi. & 2. q. 6. ei qui. §. diffinitiua, ff. de cond. indebi. eleganter, §. 1. sñ postea retractari p appellationẽ vł supplicationem nõ potest Lau.
i ¶ Contra ius constitutionis.] illa tñ nec trãsit in rem iudicatam, nec est necesse appellare ab ea, 2. q. 6. §. diffinitiua. & sic intelige q̃n in sentẽtia error exprimitur, vt infra de sentẽtia excom. per tuas. & ff. de appell. si expressum, & s. eodem, inter ceteras vbi de hoc, & ca. 1. & in §. diffinitiua.
k ¶ Sermonibus præualente.] forte hoc ideo dicit, quia res aliter fuit narrata, quam gesta: 2 sic ff. de re iudi. acto um, & veritas rerum errore gestorum non vitiatur, ff. de offic. pñ. illicitas. §. 1 hoc vult dicere secundũ Ioã. quia verba, siue sermo donationis ñ cõcordabant senten tię. Sensus huius littere talis est: sententia hic appellatur veritas gestorum: q̃a res iudicata p veritate accipitur. ff. de sta. ho. ingenuũ, sermones hic appellat alia, quæ allegabantur, s. donationes, priuilegia, confirmationes super donatione, q̃ nihil valebant: & ita veritas gestorũ. i. sñia, quæ lata fuit auctoritate gestorũ, q̃ ĩ prima causa probata fuerunt quę præsumũtur legitime acta, præualẽt sermonib. prædictis donationibus & cõfirmationibus nihil valentibus: & ita Papa sententiat secundum primam solam tñ in duob. articulis, qui cõtinẽtur in sola, & hũc intellectũ pbat lex pdicta, ff. de off. pñ. illicitas, §. 1. Ber.

eiusdem fidelitate, ipsius & fratrum obedientia, correctione, repræsentatione ad ordines, tonsuratione, susceptione chrismatis, litanijs, & alijs similibus,[a] p quæ plena subiectio declaratur: ad quod probandum instrumẽtum publicũ cõcessionis B. quondã Veronẽsis episcopi, pars vestra in mediũ producebat: quam concessionem successor eius T. † ratã habuit, & etiam cõfirmauit. Super his quoque tam Romanorum Pontificũ, quã patriarcharũ Aquilegieñ. priuilegia, & confirmationes induxit, quorũ vnus de subiectione plenaria, in priuilegio suo euidenter expressit, quod sub testimonio[b] R. † quondam Veroneñ. episcopi, qui eiusdem ecclesiæ archipresbyter extitit, factum fuerat & completum, & in eo a priore sancti Zenonis mandauit sua vice[c] subscribi. Adiecit etiam pars vestra, quod † inter B. quõdam abbatem eiusdem monasterij, & sancti Proculi archipresbyterũ, & fratres ipsius, procedẽte tempore de fidelitate, & obedientia manuali, controuersia fuit exorta, ad quæ duo illi se dũtaxat teneri negabant, & super his testes pducti fuerũt; tãdẽ pfatus T. Veroneñ. eps quendam Cardinalẽ[d] sequẽs, a quo[e] idẽ fuerat iudicatũ, qđ vel archipresbyter dimitteret ecclesiam, aut abbati obedientiam repromitteret, sententialiter diffiniuit, cui⁹ sentẽtia (cum nulla fuerit appellatione suspensa) in rẽ trãsijt iudicatã: † & infra.

¶ Quamuis forte dicto instrumento donationis[f] non sit plurimum innitendum, nec confirmationibus vel priuilegijs, quæ de ipso causam & originem acceperunt: attendẽtes tamen quod quantum ad litigantes[g] ipsos, ius ex sententia factum fuit, postquam in rem transijt iudicatam,[h] etiam si contra ius litigatoris lata fuisset, cum contra ius[i] constitutionis expresse lata non fuerit: veritate gestorum sermonibus[k] præualente, quę præsumitur † rite per omnia celebrata: diffinim⁹, vt archipresbyter sancti Proculi, qui pro tempore fuerit, fidelitatẽ & obediẽtiam præstet abbati S. Zenonis.

¶ Idem Canonicis Nouarieñ.

¶ Sententia contra actorem lata nihil iniqui cõtinẽs, venit in causa appellationis cõfirmanda, licet p attestationes uideatur pro actore fuisse pbatũ, dummodo p sententia concurrãt psumptiones, de quibus hic in littera, & secundum hunc intellectum est hic casus singularis valde.

CAP. XIIII.

Causam, † quæ inter vos & A. clericum super præbenda Nouarieñ.

Causam, quæ.] sufficit ad confirmationem sententiæ nihil continentis iniquum, quod contra ipsam aliquid non probetur, Communiter sic summatur.

† G.

1 Hæc glossula nõ hr̃ in antiqs codicibus.

† B.

† In eodice Barbatię ita ẽp inter quõdã abbatem eiusdẽ monasterij, & S. archipresbyterũ, &c.

† Vide l. 1. ff. eo. & l. litigatoribus, C. de appel.

2 Vel donatio aliter facta, q̃ scripta, de con. stit. sm Gof. de varia signific. gesto. vide qđ dixi de proc. c. [illegible] super verb. gestisque. Io. And.

† Præsumatur.

† Cap. 4. eo tit. in 3. cõp.

matur: sed hæc summatio iudicio Panormitani non euacuat totam sententiam litteræ nec continet, seu decidit aliquod factũ dubitabile. Diuiditur: quia in prima parte ponit delegatorũ processum, sententiam, & appellationem. In secunda: ibi, Licet, ponit allegationem appellantis motiuum suum & cõfirmationem sententiæ Ab. CASVS. Inter canonicos Nouarien. ex parte vna, & A. clericũ ex altera, qđ vertebat super præbenda Nouarien. ecclesiæ, quæ de cõsensu partium cõmissa fuit epo Lauden. q cognito de meritis causæ, tulit sentẽtiã pro canonicis. Nouarien. a qua dictus clericus sedẽ Apostolicam appellauit: partes pro causa illa coram dño Papa cõparuerũt: in cuius præsentia propositũ fuit ex parte ipsius clerici, q dictus eps ꝯtra formã mãdati sentẽtiã promulgauit, sicut per attestationes nitebat probare: pa pa auditis rationib. partium, cõsiderãs, q iudex nõ semper ad vnã speciẽ probationis animũ suũ moueri informat, & ipsa sentẽtia nihil continebat iniquum, & a consensu partiũ ca fuerat commissa, sententiã a prædicto episcopo latã confirmauit. Nota, q qui appellat a sententia, probare debet sñiam esse iniustã. Item iudex non debet semper animum suum alligare ad unam speciem probationis tantũ sed omnia, quæ coram eo acta sunt, debet diligenter considerare, & ex his omnibus animum suum informare, & secundum hoc ferre sententiam. Item sententia nihil iniquum continere debet.

† Et quia de partiũ consẽsu datus fuit iudex, nõ poterat recusari, nisi noua cã superueniret. sup. đ of. deleg. c. insinuante.

1 Ita tñ q sit de cõiũctis, n[illegible] for m[illegible] Hostiẽ. & hoc pbãt concordantiæ, quas allegat gl aliter aũt idem esset, pter, q remittit đ offi. del. pru dẽtiã i. fi. & facit ad hoc de elec. si cui l. 6. vñ iudex ẽt ordinẽ formæ seq dẽt, ꝯ rescr. nãm q, & ẽt mentẽ, vt ibi. & sup. de rescr. sup lris in fi. Io. And.

ecclesiæ vertebatur, Laudensi episcopo de consensu † partium commisimus terminandam; qui pro vobis contra dictum A. diffinitiuam sentẽtiam promulgauit; a qua fuit ad nostrã audientiam appellatum; & infra.

¶ Licet ex parte ipsius A. fuisset propositum quod contra formam mandati [a] nostri, dictus episcopus sententiam promulgauit, sicut per attestationes nitebatur [b] probare: quia tamen iudicis animus non semper ad vnam probationis speciem [c] inclinatur, & ipsa sententia nihil continebat iniquum, & eidem iudici de communi partiũ assensu, fuerat causa commissa, qui vt sententiam ferret post examinationem causæ ab vtraque parte fuerat requisitus, sententiam ipsam curauimus confirmare.

[Glo. seq. distinguit inter contra, & præter.]

a ¶ Mandati.] si hoc probatum fuisset, sententia non ualeret, s. de rescrip. cum dilecta. & sup. de off. deleg. uenerabili & ĩ. de confir. uti. cap. examinata aliud esset si præter formam. 1. sup. de offic. deleg. ex parte. & sup. de electio. in causis, & ff. iud. sol. l. iam tamen §. pen. & ff. mand. l. ult. & ff. de procur. ad rem. & l. ad legatum, & iudex, cui commissa est inquisitio, primo debet inquirere de fama, licet hoc non dicatur in litteris, ĩ. de accusat. cum oporteat.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

b ¶ Nitebatur.] & ita qui appellat, probare debet de iniquitate sententiæ, ĩ. de appel. cũ in ecclesijs, & C. de app. qui ad ciuilia. Sed contra uidetur dicere Auth. de his qui ingre. ad appel. §. illud, coll. 5. dic ut dictum est sup. de renunc. in præsentia.

[Glo. seq. alleg. quattuor concor. ostendẽs ex tribus, quæ narrat tex. primum solum ualidum.]

c ¶ Speciẽ. Sic s. de renun. in præsentia sup. de testib. in nostra. & 4. quæs. cap. si testes, & ff. de test. ob carmẽ. §. ult. Et nota quod plura hic uidentur facere pro ipsa sententia, s. q nihil continebat iniquum; quia de communi consensu partium fuit causa commissa: & quod requisitus fuit ille iudex ab utraque parte, ut sententiam ferret: quorum quædam nihil operantur ad hoc ut teneat sententia, uel non teneat: siue de communi consensu causa fuerit cõmissa, siue nõ: hoc nihil facit ut sẽtentia magis ualeat uel non, nec etiam quod fuerit iudex requisitus, nisi cũ causa esset commissa infra certum tempus, & prorogata iurisdictione infr. tẽpus, & post tempus requisitus consensit, vt ferret sententiam: tunc enim videretur prorogare iurisdictionẽ sup. de offi. deleg. de causis, quia istis non obstãtibus posset appellare, si alias sententia esset iniqua. primũ ergo faciebat p cõfirmatione sententiæ. s. q non continebat iniquum, & quia ille A. sentẽtiã illam non potuit impugnare, q esset lata contra formã statuti vel mandati, vt allegabat: vnde merito debuit confirmari: quia semper statur sententiæ, quamdiu contrarium non ostẽdatur. vt in dec. prædicta, scilicet, in præsentia Bern.

¶ Idem Constantien. episcopo.

¶ Si sententia præcipit aliquid fieri ad certum terminum, tempus decendij ad appellãdum currit a tempore sñiæ, non aũt a die finiti termini, hoc primo. Quadrimestre tẽpus, quod a lege datur condemnatis in personali, potest a iudice ex causa arctari, & sponte terminũ arctatũ recipiens, non põt post decendiũ appellare, licet nõ constet iudicẽ ex causa terminum abbreuiasse. hoc secundo. Ab executione sententiæ non appellatur, nisi in executione modus exceditur hoc tertio. hoc dicit, euacuando medullã capit. secũdum Panormitanum.

CAP. XV.

Quod † ad consultationem: & infra.

¶ Quia postulasti, vtrum appellationi sit clerici deferendum, qui purgationem indictam sibi per sen-

† Cap. 5. e. ti. in 3. compil.

Quod ad consultationem.] Sentẽtia per lapsum decem dierum transit in rem iudicatam, si prius non fuerit appellatum. Et quadrimestre tempus, quod datur condemnatis in personali ad soluendum, potest ex causa per iudicem arctari. cõmuniter sic summatur: quæ summatio iudicio Panormitani nihil noui decidit, Diuiditur principaliter in duas partes. secunda: ibi, Taliter. Et scias, quod casus litteralis ponitur multis modis, quia littera nimis succincte factum narrat. Abbas.

CASVS. 2. Indicta fuit cuidam purgatio vsq; ad 20. dies. & ab ipso recepta: adueniente 20. die appellauit nulla causa adiecta, dicitur, quod eius appellatio non est admittenda, cum infra 10. dies non appellauerit, quia per hoc acquieuit sententiæ iuris interpretatione. item condemnatus fuit in causa pecuniaria, & quod ad eundem terminum solueret, ipse nolebat soluere nisi post tempus quadrimestre, quod datur rei iudicatæ, dicitur, q propter hoc non est differenda executio sententiæ, & si propter hoc appellauerit. non auditur appellans, quia illud tempus potest arctari, & elongari iusta de causa, & talem terminum sponte suscipiendo, quadrimestri tempori renunciasse videtur, tamen si modum iudex excessisset in exequendo, poterit appellare. Vinc. Nota quod nisi condemnatus appellauerit infra decem dies, sententia transit in rem iudicatam. Item qui non appellat, iuris interpretatione sententiæ paruisse videtur. Item quadrimestre tempus, quod datur condemnatis a iure in causa pecuniaria, potest abbreuiari, &

2 Hic casus antiquis exẽplaribus reperitur.

viari, & elongari a iudice ex causa. Item si quis terminum illum recipiat sponte, etiam sine causa ampliori tempori renunciare videtur: vnde postea non potest appellare propter hoc. Item tacite renunciat quis iuri suo. Item ab executore non est appellandum, nisi modum excedat.

appellatio. Item in alio casu, si vendicauerit partes iudicis, C. de exec. rei iud. si vt proponis, & tunc sententia nulla est, vt ibi. Item si obijcitur excommunicatio 11. q. 3. cum excommunicatio. s. de excep. cum inter, & in decr. Innoc. 4. pia consideratione. [lib. 6.] Item si innouatio facta esset post rem iudicatam: tunc mutatur ordo executionis, ff. de re iudic. l. 4. §. si ex conuentione. Item si velit præuenire tempus quadrimestre. ff. e. l. 4. §. si qs condenatus. Item si male interpretaretur sententiam, ff. de ap. ab executore. Item si obijciatur q. falsi. s. eo. de cetero C. si ex fal. instr. iudicati. & infra de crim. falsi. super eo. Item si fiat exceptio, per quam retro nullum fiat iudicium, sup. de procura. in nostra. Argum. contra, ff. mand. di[illegible] ter. in princ. b [illegible] tur, qui excessit mandatum, aliud quidem facere videtur.

tentiam, & ad ipsius receptionem terminum competentem, † puta viginti dies vel amplius, sine contradictione † recipiens, & ad diem veniens, consequenter appellat, causam non exprimens [a] appellandi: nec sit locus. [b] nisi suscipiendæ purgationi, & executioni sententiæ, [c] a cuius prolatione, & purgatione iniuncta, vltra decendium † dicitur effluisse; † Taliter duximus respondendum, quod cum post decem dierum spacium sententia in auctoritatem rei transeat iudicatæ; qui ad prouocationis subsidium infra id temporis non recurrit, appellandi sibi aditum denegauit. cum per hoc videatur per interpretationem iuris latæ sententiæ paruisse; præsertim vbi causa non redditur appellandi.

¶ Sed nec executionem ipsius sententiæ ideo conuenit retardari, licet adhoc agendum quadrimestre tempus regulariter sit statutum; quia id arctari [d] potest non nunquam a sedente in medio, & etiam prorogari; & qui ab initio sponte recepit terminum breuiorem, imputari † sibi potest, & debet; cum ex hoc videatur amplius beneficium contempsisse; vnde talis non audietur appellans, nisi forte aduersus eum modus executionis canonicus excedatur. [e]

¶ Idem decano, cancellario, & C. canonico Londonien.

¶ Sententia potest probari per testes, licet non deponat de causis, quæ solent iudicem mouere ad sententiandum.

CAP. XVI.

SIcut † nobis intimastis, cum causa quæ inter H. subdiaconum, & B. presbyterum super quinque frumenti modijs ver-

† Vide l. gña liter. cũ not. per Doc. C. de reb. cre. & iu. reiuran.

† cõditione.

† decenniũ.

† Vide l. 2. C. eo. & l. si ex hæredatus, & l. si proponas. §. 1. ff. de inoffi. testa.

† imputare.

† Cap. 6. e. ti. 13. cõp. Et de materia vide Alex. & Ias. in l. 2. C. de bo. poss. sm tabul. & dan. nua ptatione, vide Bal. cõs. 96. lib. 5.

a ¶ Causam non exprimens] cum appellat a grauamine ante sententiam, causa grauaminis, propter quam appellatur semper est exprimenda j. de appel. vt debitus, & c. dilectus, & constitutus. Sed cum quis appellat a diffinitiua: tunc sufficit dicere; appello ab iniqua sententia. ff. de minor. præfecti autem, & 2. q. 6. post appellationem. §. forma, & c. anteriorum: sed in casu præsenti non valebat appellatio, siue expressisset causam, siue non, cum terminus appellationis esset elapsus.

[Glo. seq. allegat concor. signat contrarium, & c.]

b ¶ Locus] hoc ideo dicit: quia petendo inducias videtur approbasse sententiam. s. de offi. del. gratum. & s. de testi. cum venisset. C. de re iudic. ad solutionem. ff. de pact. tale. §. 1. C. de iu. re. do. ĩp. l. 2. arg. 2. q. 6. §. biduum, in fi. & hic expresse dicitur. arg. contra 3. q. 3. offeratur.

a ¶ Sententiæ.] Non ipsius, de qua mentio facta est: scilicet de purgatione præstanda, sed alterius latæ in pecuniaria causa secundum quod dicitur in casu.

[Glossa sequens alleg. duas concor. signat contrarium, & soluit.]

d ¶ Arctari.] sic ff. de re iud. l. 2. fin. j. de app. oblatæ. contra. ff. de re iud. l. 4. §. si quis condemnatus. Sol. quod dicitur hic, & c. oblatæ. & ff. eo. l. 2. intelligitur, quando ex iusta causa prorogatur, vel etiam arctatur tempus quadrimestre. lex contraria quando iudex nulla causa assignata arctat tempus, quod facere non debet, vnde tunc tempus supletur a lege.

[Glo. sequens alleg. 4. concor. obijcit, & soluit ponens octo modos, quibus executor modum excedit. in fine signat contrarium.]

e ¶ Excedatur] sic 2. q. 6. ei qui. §. sunt etiam quorum, & §. ab executore, & C. quorum appell. non recip. l. ab executione, & s. de offic. deleg. super quæstionũ. §. nos etiã. Sed qualiter excedit modum? quia aut facit quod mandatur, & tunc non excedit: aut facit aliud, & tunc nulla est sententia: Vnde non est necesse appellare, sup. eo. c. 1. quia non seruat formam mandati, s. de rescrip. cum dilecta. & j. de confirm. vti. vel inuti. examinata? Sol. iudex poterit excedere mandatum, faciendo quod mandatur, & plus aggrauando illum, contra quem fit executio, & tunc tenet sententia; vnde necessaria est.

SIcut nobis.] Sententia sine expressione causæ lata tenet. ita communiter summatur. Communis diuisio. Secunda ibi, Cum autem. Abbas Siculus.

CASVS. Inter H. subdiaconum, & B. presbyterum vertebatur quæstio super quinque modijs frumenti, quos dictus presbyter annuatim eidem subdiacono, vt dicebat, soluere tenebatur: cõmissa fuit causa super hoc quibusdã iudicibus, coram quibus H. subdiaconus petebat a dicto B. presbytero quinque modios frumenti sibi per annos singulos persoluendos. Sacerdos se non teneri respondit, cum alia vice super hoc conuentus fuerit, & sententialiter absolutus, ad quod probandum duos testes induxit, per quos constitit, quod magister A. auctoritate episcopi Lundunen. ipsum absoluit ab impetitione subdiaconi supradicti. Sed quia testimonium ipsorum quasi nude prolatum fuerat, cum nihil dixerint de causis, quæ iudicem mouere solent ad sententiam proferendam, consuluerunt Papã quid super hoc sit seruandum cum in plerisque locis, in quibus copia prudentum habetur obseruetur de consuetudine, quod omnia, quæ mouent iudicem ad sententiam proferendam, non exprimantur in sententia. Respondet Papa, quod cum ita sit, quod ex dictis ipsorum testium constet sententiam a iudice suo prolatam, præsumi debet omnia solemniter processisse, propter iudiciariam potestatem. Nota, quod licet testis non reddat causam sui dicti, nihilominus valet dictum eius, vbi non fuit interrogatus de causa. Item omnia, quæ mouent iudicem; necesse non est exprimere in sententia. item sententia lata probatur per testes. item præsumendum est pro iudiciaria potestate, quod omnia legitime fecerit in causis.

¶ Abso-

a ¶ Absolutus.] exceptio de re iudicata impedit litẽ conte. s. vt lit. non conte. c. vlt. vnde non tenebatur litẽ contestari presbyter iste, si hoc opposuisset, vt dicit decr. prædicta, quę incipit, exceptionis Ber.

b ¶ De causis.] videtur, quod testis debeat assignare causam sui testimonij, vt s. de test. cum causã, vbi de causis mãdatur inquiri. & 4. q. 3. si testes §. itẽ solã. aliter enim nõ peruenitur ad veritatẽ. 23. q. vlti. occidit. nec sufficit test. dicere se scire, nisi assignet causam scientię suæ: cum multa sint genera scien. 22. q. 5. hoc videtur, quod verũ est, si testis interrogatus fuerit. si vero ĩterrogatus nõ fuerit, bene valet dictum eius, licet fuerit nude prolatum vt hic, arg. ff. de no. ope nunc. de pupillo. § qui opus.

[Glos. ista quærit ar. alle. 6. iura, & soluit tractat demum, an præsumatur solẽnitas. vlti. quærit, & soluit.]

c ¶ Exprimantur.] Sed nunquid iudex tenet assignare causam, quę ipsum mouit in sententia proferẽda? Arg. quod sic. 21. dist. in tãtum, ff. de ijs qui notã infam. ait prætor. §. ignominiæ. C. de iudi. properandũ, §. illo, circa fin. ff. de cu. furi si furioso. §. 1. quia oportet vt sciatur, quid mouerit iudicem ad sẽtentiã proferẽdã ad hoc, vt emptor possit agere de euictione, ff. de euict. hoc iure & l. seq. Ad hoc põt dici, quod iudex põt opponere cãm, quæ ipsum mouet: si tñ non opponitur, bene tenet sñia. i. eo. cũ Bertholdus in fi. & hic, vbi nõ fuit apposita. In causa vero appellationis bene dẽt apponi causa, quare reuocat prior sñia vt per hoc prioribus iudicibus nõ imputet, sic sup. de fide instr. cum Ioannes, in fin. & i. de priui. cũ olim 2. & sufficit rẽ fuisse redhibitã, siue fuerit in cã redhibitionis, siue nõ, ff. de ædi. edic. quod si nolit. §: in factũ, & ita statur sñiæ iudicis siue cã fuerit apposita, siue non: similiter in instrumẽtis aliorum præsumuntur omnia esse solenniter acta, vt insti. de fideius. §. vlti. & insti. de inu. sti. §. si scriptũ. & §. preterea. & ff. de ver. obl. sciendum. sed in hoc est differẽtia, quod si in instrumentis tabellionũ non exprimitur causa, non præsumitur pro ipso instrumẽto. s. de fid. instr. si cautio. & ff. de proba. cum de indebito. §. sin. autem. alias autẽ qui allegat solẽnitatẽ, siue circa sententiã, siue circa instrumẽtũ, ipsam probet, 31. q. 2. Lotharius in prin. ff. de probat. l. quingenta in fin. vbi licet per verba instrumentorum nõ appareant instrumẽta solenniter acta, possunt probari per testes. C. de vsu l. 1. & sup. de testa. significauit. & c. Albericus. & sic in maleficijs præsumitur potius iniuste factum, quam iuste, sup. de præsum. c. 1. & C. de iniu. si non conuicij. Sed nũquid cõtra talem præsumptionem admittitur probatio? Dico quod sic, ff. de pactis. iuris gentium, §. quod fere. ff. de prob. cum de indebito. §. vlt. & supra. de fid. instr. si cautio. Ioan.

† Vtrum in sñia debeat cã exprimi, vide per Imo. in l. si is ad quẽ. ff. de acqui. hære. & per Marianũ. in repeti. ca. qualiter & qñ. inf. de accusat.

...tebatur, ipsi subdiacono per annos singulos exoluendis, vobis cõmissa fuisset, & restitutionem sibi fieri postularet subdiaconus supradictus: aduersarius se ad hoc non teneri respõdit, cũ alia vice super hoc conuentus fuerit, & sententialiter absolutus: [a] quod ostendere voluit duorum testimonio, ex quorum depositione constitit, quod magister A. auctoritate episcopi Lũduñ. ipsum absolui ab impetitione subdiaconi memorati. Verum quia testimonium ipsorum quasi nude prolatum fuerat, cum de causis, [b] quæ iudicem mouere solent ad sententiam proferendam, nihil dixerint: quid tenendum sit, sedem duxistis Apostolicã consulendam.

¶ Cũ aũt in † plerisque locis, in quibus copia prudentum habetur, id moris existat, quod omnia, quæ iudicem mouent, non exprimantur [c] in sententijs proferendis, vobis taliter respondemus, quod cum ex depositionibus testium prædictorũ constiterit sententiam a iudice suo prolatam: propter auctoritatem iudiciariam, præsumi debet [d] omnia legitime processisse.

¶ Idem Astoriceñ. episcopo, & abbati sancti Isidori Legioneñ.

¶ Ab eadem sententia potest appellare nedum reus victus, sed etiam tertius, cuius interest: & poterit sententia quo ad reum de iure suo docentem confirmari: respectu vero tertij rationabiliter appellantis infirmari.

CAP. XVII.

Cum † super controuersia, quæ inter Aurieñ. episcopum, & monasterium Cellæ nouæ, super statu ipsius vertebatur, pro episcopo diuersæ

[Glo. istat signat contrarium, & remittit.]

d Debet.] sic s. eo. cũ inter & s. de ele. bonæ. 1. & s. de renun. in præsẽtia. Argu. contra sup. de pb. qm. vbi de hoc dicitur ad finem.

Cum super.] confirmatur sententia quo ad reũ appellãtẽ, si nil doceatur contra eã: differtur tñ executio, si tertius de suo interesse doceat. Diuidit in tres partes. In prima decise narrat factũ. In secunda quo ad reũ principalẽ cõfirmat sñiam: ibi, Cum ex parte. In tertia quo ad tertiũ appellãtẽ cõmittit causã executionis fiẽdæ, vel non. Et hæc decr. vr difficilis, tũ propter ipsius difficilẽ materiam tum propter intricatum modũ tradẽdi ipsam per commentatores. Abb. Sic.

CASVS. Cum inter epm Aurieñ. ex vna parte, & monasteriũ Cellę nouę ex altera, sup statu ipsius diuersæ sentẽtiæ pro epo latę fuissent, tã ex parte monasterij, quam ex parte Oueteñ. epi, fuit ad sedẽ Apostol. appellatũ: vnde eps Oueteñ. per nunciũ suum conquerebatur per sententias illas, ecclesiã Ouet. enormiter esse læsam, ad quã dicebat dictũ monasteriũ pertinere: quare dicta sententia pro epo non dẽt executioni mãdari: super hoc negotio multa fuerũt allegata in pręsentia dñi Papæ, vñ cũ ex parte monasterij nihil rõnabile ostensum fuerit, quare dicta sñia pro epo lata debuerit irritari, & ideo quãtũ ad monasteriũ ipsam cõfirmauit, mandat Papa iudicibus, quatenus si cõstiterit appellationem pro ecclesia Oueteñ. rationab. inter interpositã. & ad eã prosequendã nunciũ suum infra tps legitimũ destinasse, executio sñiæ differat, ne circa possessionẽ Oueteñ. ecclesia detrimentũ incurrat: alioquin sicut iustũ fuerit executioni mandetur sine præiudicio ecclesię Oueteñ. cũ hoc sibi non preiudicet quo minus suã possit cõsequi rõnem: cũ res inter alios acta nõ noceat alijs iuxta cõstitutiones canonicas & ciuiles. No. quod quilibet, cuius ĩterest, potest appellare a sñia inter alios lata, ne mãdetur executioni. Itẽ infra tps legitimum. i. intra annũ debet quis prosequi appellationem. Itẽ etsi nõ appelletur a sententia inter alios lata, tamen remanet ei, cuius interest ius saluum cum res inter alios acta non noceat alijs.

[Glo. ista quærit opponendo. & soluit secũdo obijcit, & soluit. tertio quærit, arguit, & soluit.]

† al. præcessisse, & fac. ad hoc l. 1. C. de professo. qui in vrbe Costan. & l. 1. cũ no. C. de legib.

† Cap. 7. eo. ti. in 3. cõp. Et de materia videlicet an & qñ tertius possit appellare, vide Cardi. in cle. 1. de cã. pos. & ppri. Oldradum cõs. 153. inci. contra prouisionẽ. adde Bar. in l. a sñia. ff. de app.

sententiæ latæ fuissent, nuncius Oueteñ. episcopi, per eas Oueteñ. ecclesiam læsam grauiter querebatur, ad quam proponebat monasterium [a] pertinere: & infra.

¶ Cum ex parte monasterij nihil rationabile fuerit propositum & ostensum, quare sententia pro episcopo promulgata debuerit irritari, eam quãtum ad monasterium duximus confirmandam: & infra.

¶Mandamus, quatenus si constiterit appellationẽ pro ecclesia Oueten. rationabiliter interpositam, [b] & ad eam prosequendam nuncium eius infra tẽpus legitimum destinatũ fuisse, executio sententiæ differatur, ne circa possessionem, Ouetensis ecclesia detrimentum incurrat: alioquin (sicut ius postulat) executioni absque Oueten. ecclesiæ præiudicio demandetur: cui† quæ præmissa sunt non præiudicant, quo minus suam valeat cõsequi rationem; cum res inter alios acta non noceat [c] regulariter alijs † iuxta constitutiones canonicas [d] & ciuiles.[e]

¶Idem.

¶Si citatus ad sententiam ex legitima cã iudici ignota non comparuit, tenet sententia eo absente lata, sed retractatur eo probante legitimam absentia causam. Si uero impedimentũ probatur non plene, non retractatur sententia, nisi prius doceat de ipsius iniq tate. h. d. & est verus, & not. intellectus secundum Panor. quem alij Doctores non clare dilucidarũt.

CAP. XVIII.

CVm † Bertoldus miles curiam suam P. militi pignori obligasset,

a¶ Monasterium. & ita tenet sententia, quo ad vnam p̃sonã, & nõ quo ad aliã, sic & vltima volũtas defuncti destituta solẽnitate iuris tenet quo ad filios, & nõ quo ad extraneũ, C. fa. erc. l. vlt. & C. de test. hac consultissima. §. ex imperfecto. ar. cõtra. ĩ. de do. inter dilectos. & ĩ de capel. mona. dilectus. ĩ. e. suborta. & s̃. d̃ arb. cum tempore. & 49. dist. c. vlt.

b¶ Interpositam.] Sed quare iste cõpellitur p̱bare, se iuste appellasse, cum non magis oneraretur si ꝯ eũ esset lata snĩa? sed si hoc probabit, nunquid cassabitur snĩa? Dicas, ꝙ nõ cogitur plene probare causam appellandi, sed sufficit probare, ꝙ aliquo modo sua intersit, s̃. de testib. c. veniens. 2. nec cassabitur statim snĩa, sed differetur executio snĩę, si probabit, ꝙ iuste appellauerit, & postea admittet tã sup̱ principali q̃ super snĩa, sic s̃. de testib. veniẽs 2. quia per sententiam non fit adhuc magnum præiudiciũ, sed per executionẽ, sic s̃. de of. del. sup̱ eo. & ita snĩa inter alios lata nõ obstat alij, tñ tale quale præiudiciũ fit alij, vt hic patet. ar. C. de lib. cau. iubemus. Sed nõ vr̃, ꝙ a snĩa lata inter alios possit appellari. ff. de ap. a snĩa. i prin. imò potest, vt hic patet, vt per appellationẽ executio differatur. Sed pone, ꝙ sententia mandetur executioni pro epõ, nũquid eps præstabit cautionẽ ecclesiæ de Cella, ꝙ ipsam defendat ꝯ Oueteñ. ep̃m? Vr̃, quod sic, quia si duo petãt rẽ ab vno, victor præstabit cautionem, quod defẽdat victum contra alium, ff. de rei ven. is a quo. ff. de pet. hære. l. penul. sed hic non est ita. quia hic agit modo tãtum ecclesia Oueteñ. Io.

c¶ Non noceat.] Littera ista cõtradicit superiori. vbi dicit; ne circa possessionem, &c. quod hic dicit, nõ noceat, verũ est quantum ad proprietatem: sed ibi loq̃tur de pręiudicio quo ad possessionem, & ita nõ contradicit. simile. C. de libe. cau. iubemus.

d¶ Canonicas.] sup. de fide instr. inter dilectos. ĩ. eod. c. pen & inf. de don. inter dilectos.

e¶ Ciuiles.] C. res inter alios acta. per totum. & ff. de re iud. sæpe.

CVm Bertholdus.] Probata iusta causa absentię reuocatur snĩa lata ꝯ absentem, maxime vbi apparet iudicẽ circumuentũ. Vel aliter, & sic: Cõtra sententiã audit is, q̃ fuit absens docto de impedimẽto, ẽt minus sufficiẽter, si opponit de iniquitate, quã ex tenore snĩæ, & ex actis cõstare dr̃. quo docto obtinebit. Diuidit principaliter ĩ duas partes. In prima ponit, p̱cess⁹ narratio. In sc̃da: ibi, Licet. Partis restitutio, auditoris datio ipsi⁹ relatio, Papę diffinitio, suũ motiuũ continens. Prima pars põt subdiuidi, sed nõ expedit: quia satis patent partes in littera. Abb.

CASVS. Bertheldus miles habebat villã suã, in qua erat ecclesia, vñ ipse erat patronus; villã illã obligauit P. militi: dicto P. creditore sublato de medio, A. nepos eius & hæres vacãte ipsa ecclesia D. clericũ eiusdẽ loci p̃sentauit ad dictã ecclesiã dicẽs ꝙ ius patronatus [illegible] vniuersitate trãsisset in eum: archidiaconus de cõsensu epi ipsũ instituit in eadẽ, & in corporalẽ possessionẽ induci fecit eundẽ: dictus Bertholdus dñs fundi hoc audiens T. presbyterũ epõ præsentauit, sed eps ipsum nõ admisit: p̱p̱ qd dictus T. presbyter coram Remeñ. archiepõ Apostolicę sedis legato, ꝯ præfatum D. deposuit q̃õnem: archieps causam sup̱ hoc iudicibus delegauit sub hac forma, vt causam instructã ad ipsum remitterent, præfigẽdo partibus terminũ peremptorium, in quo eius se conspectui præsentarent snĩam recepturi: ad quem terminũ dictus D. cũ suis attestationibus accessit, T. presbyter nec iuit, nec tũc misit aliquẽ rñsalẽ: legatus inspectis attestationib. D. clerici, ipsum de inlectu vi ab impetitione. T. de Lãberti presbyteri absoluit: nam de iure postmodũ vero idem T. presbyter intra breue tẽpus ad legatũ accedens, iustã causam absentiæ allegauit: quo audito archieps mandauit quibusdã iudicibus, vt si iusta causam absentiæ ostẽderet corã eis prædictã snĩam nullius decernerẽt esse valoris, & cãm terminarent eandem: alioquin sententiã ipsam facerent [illegible] obseruari: dicti iudices cõmiserũt alijs vices suas, q̃ ceteris testes sup̱ prędicto articulo receperunt, à q̃b. dictus D. clericus ad sedẽ Apostolicam appellauit: Papa auditis p̱bationibus illius presbyteri super absẽtię suę cã, licet eam minus sufficienter probasset: ne tamen p̃iudicaret opinio veritati, commisit Papa causã illã cuidã Cardinali: ipse vero intellectis meritis causæ, oĩa retulit dño Papæ, q̃ archiepiscopum inuenit circumuentũ fuisse ex tenore sententiæ: tñ quia continebat in illa, quod p̱ attestationes illius vel ipsius clerici fuerat sufficienter probatũ, quod præfatus A. in possessione iuris patronatus extiterat, cũ ipsũ ad eandẽ ecclesiã p̃sentauit: cum tñ p̱ attestationes illas nihil aliud ostẽsũ fuit, nisi ꝙ p̃dicti P. & A. annuatim perceperunt decem solidos, q̃ patronis illius ecclesiæ dari cõsueuerũt; tũ q̱a dicebat in sententia illa, ꝙ dict⁹ T. in p̱batione defecerat, cũ p̱ attestationes, illius appareret manifeste ipsũ T. suã intentionẽ sufficienter probasse: tum ẽt q̱a cãm nõ recipit sufficienter instructã, cũ vnius partis attestationes receperat,

quæ

† al. ita: cui q̃ præmissa sũt nõ pręiudicent, quo minus sentẽtia valeat cõsequi rõnẽ.

Vide l. Lucius. ff. d his q̃ nc. inf. & l. res inter alios. alias est Modestinus. ff. d exc.

†Ca. 8. e. tit. in 3. cõp. Et patr. [illegible] par. 3 [illegible] de [illegible] ria vero textus, & glossa vide [illegible] hic Guidonẽ Papæ.

quæ parũ faciebãt ad cãm: vnde Papa sñiam prędictam cassauit, & præfato T. adiudicauit ecclesiam memoratã, cum a vero patrono ipsum constitit fuisse p̃sentatum. Not. ꝙ nõ valet sñia lata ꝯ absentem si cõstiterit eũ iusta de cã impeditũ fuisse. Item licet minus sufficienter probet̃ absentiæ cã: nihilominus dẽt de cã iterum cognosci. Itẽ veritas p̃ualet opinioni. Itẽ cũ iudex circumuentus est iterum dẽt de cã cognosci. Item non dicitur cã remissa sufficienter instructa, nisi allegationes vtriusq; partis remittantur. Item euidenter hic patet, ꝙ ex præsentatione patroni acquirit̃ ius præsentato, si patronus in sua præsentatione persistat.

a ¶ Cum vniuersitate, inf. de iu. patro. ex litteris, ff. de contrah. emp. si aquæductus, & l. dolia.

b ¶ De cõsensu epi.] aliter nõ posset, s. de off. arch. cũ satis, nisi haberet hoc de præ[iure] ꝑ[ta] cõsuetudine, s. de of. arch. c. vlt. & j. de exce. p̃la. ad hec.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Aduersus.] sed qualiter potuit iste V. agere, cum ex sola præsentatione nihil haberet [ius], imo vĩ, ꝙ contra epm deberet agere ad interesse: j. de iu. pat. pastoralis? Rñdeo, bene acquiritur ius præsentato a vero patrono, licet eps eũ non admittat, dũmodo suam voluntatem patronus non muter, & sic põt agere vt sua præsentatio confirmetur, vt hic patet. Sicuti electus põt agere, vt sua electio confirmetur. sup. de elec. postquam & c. publicato.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

d ¶ Remisissent.] assignando terminum peremptoriũ ad sententiã audiendam, vt patet in antiqua: alias non tenuisset sententia lata contra absentẽ, ff. quæ sen. sine ap. resc. l. 1. §. ex eo edict. & ea q̃ aduersus absentes non per contumaciam statuuntur, non tenent, C. quo. & q̃n iud. ea quæ. sed hic tenuit sententia, vt patet per sequẽtia. & propter terminum peremptorie statutum 1 ad sententiam, sed quia probauit iustam cãm absentiæ, reuocatur sententia, vt 3. q. 9. caueatur. Ber.

[Glo. seq. reci. per. obiect.]

e ¶ Breue tempus.] & ita videt̃, ꝙ mora possit purgari in iudicijs, ff. si quis cau. si post tres, quod locum habet ante lit. conte. & vbi ius actoris non est factũ deterius, vt dicit illa lex, sed hic non fuit sententia retractata ꝓpter breue tempus: sed quia probauit iustam causam absentiæ, fuit auditus,

eodem P. sublato de medio, A. nepos eius, qui successit eidem, vacante ecclesia eiusdem loci, asserens, quòd ius patronatus cum vniuersitate [a] transisset in eum, D. clericum eiusdem loci archidiacono ad supradictam ecclesiam præsentauit: qui de consensu episcopi [b] ipsum instituit in eadem, in possessionem eum induci faciens corporalem. Prædictus vero B. dominus fundi, T. sacerdotem memorato episcopo præsentauit: sed ipsum episcopus non admisit. Cũ autem dictus T. aduersus [c] memoratum D. super prædicta ecclesia deposuerit quæstionem, Remeñ. episcopus † Apostolicæ Sedis Legatus iudicibus negotium delegauit: ad quem cum attestationes vtrinque receptas per partes postmodum remisissent, [d] & præfato D. cum suis attestationibus accedente, dictus T. nec per se, nec per responsalem idoneum comparere curaret: ipse attestationibus inspectis clerici memorati, ipsum ab impetitione sæpedicti T. sententialiter reddidit absolutum: eidem T. imponens silentium super ecclesia memorata. Postmodum autem idem presbyter ad archiepiscopi præsentiam infra breue [e] tempus accedens, iustam causam [f] absentiæ allegauit: archiepiscopus vero Argẽtino electo, & Altæ Syluę, & Tudebernoñ. † abbatibus dedit (suis) litteris in mandatis, vt si iustam absentiæ causam ille ostenderet coram eis, prædictam sententiam nullius decernerent [g] esse valoris, & causam fine debito terminarent: alioquin facerent sententiam obseruari: verum dicto electo, & præfatis abbatibus committentibus [h] alijs vices suas, ipsi subdelegati testes super prædicto articulo receperunt: a quibus dictus clericus vocem ad nos appellationis emisit: & inf.

¶ Licet autem iustam causam absentiæ minus sufficienter [i] presbyter probauisset, ne tamen præiudicaret opinio veritati, R. diaconum Cardinalem eis concessimus

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

f ¶ Iustam cãm.] alioquin non fuisset auditus, arg. cõtra sup. de in inte. rest. ex litteris. Sed illud fuit in fauorẽ matrimonij, & quia nõ poterat hẽre recursum cõtra dolosum, cum in eo casu fuerit nõ soluẽdo, sup. de procu. querelã, & 5. q. 3. si ægrotans, & ita reuocat̃ sñia, si iuste impeditus venire nõ potuit. ff. de dam. infec. l. si finita, §. si forte. Nec dr̃ iudicatũ, vbi iusta de cã detẽtus p̃sens esse non potuit. ff. de re iudic. quæsitũ, nec mandari dẽt talis sñia executioni. vt ff. de iud. si p̃tor. ĩ fi. & ẽ notabile istud ꝙ reuocat̃ sñia cum interesse non potuit: & sic est arg. ꝙ iudex non dẽt nimium festinare ad sñiam, vt dicit lex prædicta, si finita. §. si forte.

[Glo. sequ. obijcit, & soluit.]

g ¶ Decernerent.] sed qualiter potuit iste legat⁹ retractare sentẽtiã suã, cũ nullus iudex possit hoc facere: dummodo non sit lata cõtra ius constõnis, C. sen. rescin. non pos. l. 1. Rñdeo, ꝙ nõ potest retractari nisi per in integ. res. ff. de minor. in causæ, 2. §. vlt. & l. seq. Vel nisi ipso iure sit nulla, C. de acc. l. 4. vnde hic fuit retractata per in integ. restitutio. 2. & improprie ponit̃ hic; nullus momenti: q̃a talis sententia bene tenet, quousq; fuerit reuocata.

h ¶ Cõmittentibus.] sed qualiter delegatus ab alio q̃ a principe committit alij vices suas contra illud, sup. đ of. dele. super quæstionum, §. si vero, & C. de iudi. a iudice? Quidam dicunt, quod hic erat lis contes. coram delegatis: vnde cum videantur facti quasi domini litis, possunt alij committere vices suas ad similitudinem procuratoris. arg. C. de procur. l. nulla. & l. neque tutores. Vel dic quod hic nõ fuit oppositum. & ideo taliter de facto processum fuit, & hodie stari debet prædictis iuribus C. de iudi. a iudice, & sup. eo. super quæstionum. & est expressum, inf. de app. cum causam. vnde non valet hodie, quòd hic dicitur.

i ¶ Minus sufficienter.] & tamen admissus fuit per talem probationem, ne veritati opinio præualeret, vt sequitur. Et sic argum. colligitur hic, quod minus sufficiens probatio admittitur. Ex pluribus alijs causis fuit iste auditus, quia circumuentus fuit iste legatus ex pluribus causis, quæ in sententia continentur. Primo dicitur, quod ille erat in possessione iuris patronatus, & hoc falsum fuit. Item dicebatur in sententia,

quod

Archiepiscopus ĩ pluribus antiqs, & ita legendũ. est autẽ in Gallijs archiepiscopus, cui multi subsunt suffraganei.

1 Est ergo necesse, ꝙ ex primat̃ hoc casu perẽptorium vbi vnica fit citatio. de hoc 24. questio. 3. de illicita, in fi. mag. glo. nõ sic in causis, in q̃bus sine figura ꝓcedit̃ p clem. de ver. sign. sæpe. circa fi. Ioan. Andr.

† Tudertino. Tudebẽ. Vox, suis, deest, in antiq.

2 Eo mõ potest, cum sit gñalis legatus: secus si esset sp̃ãlis delegat⁹ sec. Vin. & đ hoc dixi j. de accus. qualiter i. s. gl. I. A.

ꝙ T. defecerat in probatione, & hoc fuit falsum, vt inf. dicitur. Item quia causa non fuit sufficienter instructa ad legatum remissa: quia attestationes illius T. non fuerunt remissæ ad legatum, prout ipse mandauerat. vnde manifeste apparet legatum circumuentum fuisse. Bernar.

pig. act. l. 1. & 2. & inf. de vsuca. c. 1. & 2. sed talis fruct⁹ æstimari non potest, & ideo non diminuit quantitatẽ debiti. Item nec alijs iuribus vtitur creditor, nisi hoc conuenerit, ff. de pig. actio. sed an viç. Item quia soluto pignore omnia iura tolluntur, ff. quibus mod. pign. vel hypo. solu. l. 1. & C. si pign. pignori datum fuerit, l. 1. & 2. & sic præsentatus soluto debito esset de ecclesia remouẽdus, quòd est [illegible] 16. q. [illegible] uentum. & 56. distin. satis peruersum, & inf. de exce. [illegible] vlt. Item quia creditor peccat vtendo pignore, ff. de fur. creditor. alias incipit, si pignore: licet enim creditorem sibi obligatam possit locare, vt ff. de pig. ac. creditor. tñ fructus cõputabit sibi in sortem, inf. de pig. cum contra: licet enim in venditione omnia iura transeãt, argum. ff. d [illegible] ff. [illegible] fe. vr. l. 1. in versicu. cum vl[illegible]. §. 3. non tñ in obligatione gñali veniunt quæ specialiter non obligarent, ff. de pig. l. obligatiõe. & l. seq. ff. d pec. q peculiũ, & C. quæ res pig. oblig. pos. l. [illegible] contra [illegible] s. ꝙ fructus nõ diminuant sortem, quia seruit⁹ nũq; inutilis est. ff. de seru. l. ei q fundum. sed ius patronatus bene transit cum vniuersitate, nisi specialiter excipiatur, j. de iure patr. cũ fm, & c. ex lrĩs. 3

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶ Quodam iure.] Sed videtur, ꝙ propter hoc, ꝙ fuit in possessione partis, ꝙ etiam fuit in possessione totius, ff. d ser. rust. prǽd. vna est via, & qui minimam partem fundi possidet, totum possidere vr, ff. de acquir. pos. possideri. Sed nõ est ita, s. de præscr. auditis, vbi de hoc, & j. de capell. monac. dilectus. quia perceptio pensionis nec possessionem probat, nec dominium, s. de fi. inst. inter dilectos. in fi. & ff. de acqui. posses. quamuis, §. 1. quia alia est perceptio pẽsionis, & alia possessio præsentationis: & ideo errauit legatus in sententia, credens hoc sufficere, & hæc pensio siue cẽsus potest constitui a patrono in fundatione ecclesiæ de auctoritate epi. 18. q. 2. Eleutherius. & inf. de iu. patro. prǽterea 2. & hoc ante consecrationem ecclesiæ, post consecrationem non potest ei aliquod onus imponi, quia rei consecratæ non imponit seruitus, ff. de seruit. seruitutes, §. vlti. & quod humani iuris esse desinit seruitutem non recipit, ff. commun. præd. caueri. Io. & per talem perceptionem non fuit in possessione iuris patronatus cum hoc non fuerit de fructibus iuris patronatus, sed præter: ius patronatus põt talis census constitui a patrono in ipsa fundatione, vt in c. præcedenti. Eleutherius, & c. præterea. Quid intelligitur nomine iuris patronatus, colligitur, inf. de iure patro. nobis fuit. Ber.

Pensionis perceptio neq; possess. pbat neque dominium.

† dictio, et deest in antiqs, & in veteri compilat.

auditorem, qui cum nobis omnia fideliter retulisset, ex tenore sententiæ archiepiscopum inuenimus circumuentum: tum quia cõtinebatur in illa, quod per attestationes ipsius clerici fuerat sufficienter probatum, quod præfatus A. in possessione iuris patronatus extiterat, cum eundem ad prædictam ecclesiam præsentauit, cum tamen per attestationes illas nihil aliud ostensum fuerit, nisi quod pro quodam iure, [a] quod de illa ecclesia consueuit exhiberi patronis prædicti P. & A. annuatim decem solidos acceperunt: tum etiam † quia in eadem sententia dicitur, quod dictus T. in probatione defecit, cum per attestationes suas appareat ipsum suam intẽtionem [b] sufficienter probasse: tum etiam quia causam non recepit sufficienter instructam: cum vnius tantum partis attestationes receperit, quæ parum faciebant ad causam: Vnde sententiam ipsam duximus irritandam, memorato T. adiudicantes ecclesiam supradictam, cum per attestationes nobis constiterit euidenter ipsum a vero patrono [c] fuisse ad sępe dictam ecclesiam præsentatum.

¶ Idem.

¶ Papa in sententijs, quas profert, ord. nem iuris seruat.

CAP. XIX.

IN † causis, quæ Summi Pontificis iudicio deciduntur, & ordo iuris & vigor æquitatis est subtiliter obseruandus: Cum in similibus [d] casibus ceteri teneantur similiter iudicare: Nisi forte cum aliquid (causa necessitatis, & vtilitatis inspecta) dispensatiue duxerit statuendum.

† Cap. 9. eo. tit. in 3. cõp. Et an in s ia principis requirat ordo iuris, vide p la[illegible] in l. 1. ff. de consti. princ. ad. de Par. de Put. in tract. synd. verbo & in q̃tum.

3 Concor. l. inter omnes ff. cõ. p̃. d. glo. in l. fideiussor. ff. qui satis. cog.

b ¶ Intentionem.] s. quod fuerat præsentatus a vero patrono, vt dicit in fi.

[Gl. seq. reci. per q. an s. ius patronatus transeat cum vniuersitate in creditorem. alleg. pro & contra, & quid sentiat, non apparet.]

c ¶ Patrono.] per hoc patet, qđ patronus de obligatione, quam fecit, exceptius patronatus, alioquin transisset cum vniuersitate, 1 inf. de iure pat. ex litteris, arg. ff. de contrah. emp. in modicis. sic & in fundo vendito accedunt seruitutes, & alia iura, ff. de contrahẽ. empt. si aquæductus, & l. se. & l. dolia: & sic fundus dotalis transit cũ vniuersitate, ff. de fun. do. l. 1. sed alia ratio est 2 in emptore vel feudatario, qui directum, & vtile dominium habent in re, & aliud in creditore, quia si ius præsentandi consistit in fructu, eo ipso quod creditor vtitur tali fructu, exonerari debet quãtitas debiti, C. de

1 Hoc tenẽt Tanc. Vin. & Gofre. Ioan. And.

2 Idem Phi. Innoc. & Hosti. sed Dama. in qõ. sua. 1. de iure patr. dicit ꝙ præsentare põt creditor nomine debitoris. Io. And.

IN causis.] Inferiores tenentur iudicare secundum ꝙ Papa inter ceteras personas iudicauit, si rite & recte sñiam tulit: Primo ponitur dictum. Secundo ratio. Tertio exceptio. secunda: ibi, Cum in similib. tertia: ibi, Nisi. Abb. Sicul.

CASVS. Dr̃ hic ꝙ secũdũ ꝙ Papa iudicat, & alij debent iudicare, & ideo Papa iuris ordinem, & æquitatis rigorem in causis diligenter obseruare debet cum in simil. alij debeant similiter iudicare, nisi cum ipse aliquid dispensatiue duxerit ordinandum. Not. ꝙ ordo iuris, & æquitatis rigor in iudicijs obseruanda sunt. Item sñia Papæ ius facit quo ad omnes. Item secundũ, ꝙ ipse iudicat, & alij iudicare debent, & sic in similib. idem iudicium est habendum. Item in dispensationibus causa necessitatis, & utilitatis attendenda est. Item dispensationes non debent trahi ad ius commune.

[Glo. seq. dicit aliud in interlocutoria, signat contrarium & soluit.]

d ¶ In similibus.] & sic patet, ꝙ diffinit. sentẽtia principis trahenda est ad consequentiam, ex quo alij similiter iudicare debent, sed interlocutoria non, C. de legi. l. 3. circa fi. & l. si Imperialis. arg. cõtra qđ interlocutoria vim legis habet, ff. quod met. cau. metũ. §. sed qđ prætor ait, quod verum non est, nisi interlocutoria in corpore iuris claudat, & est similie huic 16. q. 3. licet. B.

Inter

INter monaſterium.] Tenet ſecunda ſnīa diffinitiua lata ꝯ primam, ſi de prima non fuit exceptum neque appellatum a ſecunda. h. d. ſm vnum intellectum. Diuiditur in quatuor partes. In prima ponit thema deciſū. In ſecunda diffinitionis cauſam. In tertia ſoluit quoddam obſtaculum. In quarta diffinit. ſecunda ibi, Cum conſtiterit, tertia ibi, Nō obſtante, quarta ibi, Factum. Abbas.

¶ Idem Conuentui Sancti Leodij.

¶ *Secunda ſententia in diuerſa inſtantia contra primā lata, tenet mero iure, nec debet infringi, etiam ſi ſit iniuſta, ex quo ab ea nō fuerit appellatum, præſertim ſi prima ſententia ſecundis iudicibus non fuit oſtēſa. h. d. Panormitanus.*

CAP. XX.

INter † Monaſterium Sancti A. Rothom. & veſtrum, ſuper modo eligendi abbatem in monaſterio veſtro fuit quæſtio agitata: & infra. ¶ Cum conſtiterit nobis primam commiſſionē non fuiſſe per vltimam reuocatam: tum quia cauſæ ſuſpicionis in iure propoſitæ friuolæ videbantur: quas etiam tanquam dilatorias ante litis [a] ingreſſum opponere debuiſſent, † quibus coram delegatis eiſdem ſubeundo [b] iudicium renunciaſſe [c] videntur: tum etiam quoniam de priuilegijs [d] Apoſtolicæ ſedis, & proceſſu [e]

1 Hic caſus in antiqs codicib. reperitur.

CASVS. 1 Vacante monaſterio S Leufredi, monachi elegerūt quendam de gremio ſui monaſterij in abbatem: & dum peterent cōfirmationem ſuæ electionis, monachi S. Antonij ſe oppoſuerunt dicentes, illam electionem eſſe caſſandam ex eo, ꝙ de monaſterio S. Antonij fieri debuiſſet: quare diœceſanus Epūs illam deſtulit cōfirmare: tandem ſup hoc cauſa fuit cōmiſſa quibuſdam iudicibus ad petitionem monaſterij S. Leufredi coram quib. iudicibus partes litem cōteſtatæ fuerunt, & proceſſum fuit in cauſa, & teſtes recepti fuerunt: demum monachi S. Antonij ad alios iudices litteras impetrauerunt continentes, quod primi iudices erant eis certa rōne ſuſpecti: vnde propoſuerunt quaſdam exceptiones friuolas ꝯ illos: quas cum iudices 2 admittere nollent, ipſi appellauerunt: iudices videntes, quod primę litteræ nō reuocabantur per ſecundas, proceſſerunt in cauſa non obſtante appellatione eorum, & confirmauerunt electionem factam per monachos S. Leufredi: vnde occaſione appellationis prædictæ, delata eſt cauſa ad dominum Papam: coram quo obijciebatur ꝯ ſententiam, ꝙ lata erat a ſuſpectis iudicibus, & quod cā fuerat alijs iudicibus delegata: & poſt appellationem allegabant etiā ſententiam, quæ prius lata fuerat pro eis ſuper quæſtione ipſa, dominus Papa auditis hinc inde propoſitis, quia conſtitit ei, quod ſecundæ litteræ non reuocabant primas: tamen quia cauſæ ſuſpicionis friuolæ fuerant, quæ debuerant proponi ante litis ingreſſum, & ideo renunciaſſe videntur eiſdem, & quia nec de proceſſu, nec de priuilegio ſedis Apoſtolicæ facerent mentionem, quæ ſi fuiſſet expreſſa, litteras nullatenus habuiſſent, confirmauit ſententiam a primis iudicibus latam, non obſtante ſententia, quæ allegabatur: quia nec fuit oſtenſa domino Papæ, nec primis iudicibus, quæ etiā ſi fuiſſet illis oſtenſa, nihilominus contrarium ſtatuiſſent ea poſtpoſita, quia non valebat, ſi autem valebat, & nō oppoſuerunt eam, eis imputetur, cum lites prætextu nouorum inſtrumentorum non debebant inſtaurari, & electo ſaluo iure diœceſani munus benedictionis exhibuit. Nota, quod dilatorię exceptiones ante litis ingreſſum debent proponi. Item ipſo facto renunciat quis iuri ſuo. Item ſecundæ litteræ ad hoc, vt reuocent primas, debent facere mentionem de proceſſu iudicij, & de priuilegijs Apoſtolicæ ſedis. Item prætextu nouorum inſtrumentorum lites inſtaurari non debent. Item ſententia contra res prius iudicatas tenet. Item per factum ſuperioris non præiudicatur inferiori. Bernardus.

† Cap. 10. e. tit. in 3. cōp. Et vide l. Imperatores cū gloſ. ff. de re iud. & Alex. conſ. 193. & Pau. de Caſt. cōſ. 325. incip. in cauſa quæ. vertit.

2 Secūdi: ſm Pet. de Sa. q. bus cōmiſſū fuerat, ꝙ ſi inueniret illas ſuſpiciones legitimas, procederent ī cā: vel loquitur ā primis Io.

a ¶ Litis.] ſup. de excep. paſtoralis, 3. q. 6. c. ſi quis Epiſcoporum, §. exceptio, & C. de iud. apertiſſimi, & l. cum ſpecialis Bern.

[Gloſſ. ſeq. reci. per q. an iudicis recuſatio alias exceptiones præcedere debeat, & primo alleg ꝙ ſic. ſecundo alleg. cōtrarium. tertio ponit opi. Tā. quarto ponit opi. Io. quinto vacillando approbat opi. Tanc.]

b ¶ Subeundo iudiciū,] quicunque hēt plures exceptiones dilatorias, dēt primo opponere illā de iudice ſuſpecto: illa. n. p̄cedit naturaliter, vt patet, ſ. de pbatio. qm̄ ex ordine verborū, vt ibi dictū eſt. Si. n. primo opponeret exceptionem ꝯ perſonam aduerſarij, puta ꝙ ipſe ſit excōicatus poſt litteras impetratas, qa mō non eſt admittendus, & ſnīa pro ipſo feratur, ſic appbat perſonam iudicis: vñ ipſum poſtea reprobare non pōt, 4. q. 3. c. ſi teſtes, §. itē ſi qs teſtib. & 3. q. 8. cuius in agendo, qui. n. alijs defenſionib. vſus eſt, nō pōt redire ad iſtam, vt ff. de iud. ſed & ſi ſuſceperit. & p̄terea ſpecialiter cauet de hac exceptione, quod vſque ad 20. dies proponatur. 3. q. 3. §. offeratur, & ſi iudex abſens ſit quem volo recuſare, illud debeo proteſtari. 3 C. de iud. cum ſpecialis. Sed ꝯ videtur per hoc, quod non conſenſerit in iudicem: licet enim quis dederit fideiuſſorem ſtandi iuri, adhuc poteſt iudicem recuſare, vt. 3. q. 3. §. offeratur. Præterea vr̄ quod excommunicationis exceptio, vel de falſitate reſcripti naturaliter præcedat, quia niſi reſcriptum teneat, non poteſt iudex aliqua iuriſdictione vti, ſupra de iud. c. 1. Item ſi aduerſarius eſſet excommunicatus, nō poteſt eligere arbitros pro iudicis recuſatione, vel etiā alios iudices eligere? vnde videtur, quod primo inquiratur de reſcriptio ſiue de excommunicatione aduerſarij antequam ad alia procedatur. Super hoc dicunt quidam ſicut Tanc. quod ſi omiſſa exceptione de iudice ſuſpecto propoſuit alias, ſiue ſuccumbat, ſiue obtineat, non poteſt poſtea redire ad eam de ſuſpecto iudice, qa per hoc videtur tacite approbare perſonam iudicis, ex quo conſenſit litigare ſub ipſo, arg. ꝯ, ſup. de offi. deleg. inſinuāte, maxime nulla proteſtatione præmiſſa, quod præterea non renunciat exceptioni de ſuſpecto iudice. Io. innuebat, ſed non præciſe diſtinguendo: ſi ſuccubuit in aliqua exceptione, adhuc poteſt redire ad illam de ſuſpecto: quia ad hoc intendit, vt declinet iudicium: vnde non plene conſentit in iudicem arg. C. de inoff. teſtam. contra maiores, ſecus eſſet ſi obtineat in aliqua exceptione: quia tunc approbauit ſententiam iudicis: 4 vnde illum poſtea probare non poterit, vt dicitur in prin. notulæ, & hoc ſatis æquum videtur; tamen credo ſtandum opin. Tan. quia litigando ſub ipſo approbat perſonam iudicis ſemel enim conſentit, &c. ſiue pro eo, ſiue contra eum ſententiauerit, vt hic patet. 5 Bernard.

† Vide l. 1. & ibi Cyn. & Docto. C. de dilatio.

3 Et ſic vitiatur opi. dicentium, ꝙ quandocunq; vſque ad lit. ɔt. poſſit opponi, ad qd. n. hoc caſu fieret ꝓteſtat. Io. And.

4 Ecce ergo, quòd ſi iudex in prima exceptione iudicabit pro reo, recuſari nō poſſit. Io. And.

[Gl. ſeq. ar. & remittit.]

c ¶ Renunciaſſe.] arg. ꝙ tacite ſiue ipſo facto renunciat quis iuri ſuo, ſic ſup. de offi. deleg. gratū, & c. inſinuante. & ī. de his, quæ fi. ma. par. cap. ex ore. ubi arg. plura inuenies de hoc Ber.

5 Concor. l. cuius in fi. ff. de manu. & l. ſi ꝯ. C. de ince. nup.

d ¶ De priuilegijs. per quæ ius eligendi de ſuo monaſterio ſe habere dicebatur, ſup. de conſue. cum dilectus quod non debuit taceri, ſup. de reſcr. cum ordinem.

e ¶ Et proceſſu.] nam de proceſſu negotij, & exceptione (ſi qua proponit) mentio fieri debet, ſup. de proc. in. noſtra.

a ¶ Non

negotij coram primis iudicibus, nihil in secundis litteris dicebatur: quod si fuisset expressum, obtinere minime potuissent: Nō obstante [a] sententia, quæ pro monasterio Sancti A. dicebatur fuisse prolata, quæ tamen nobis ostensa non fuit: cum si prædictis iudicibus fuisset ostensa, ea posthabita [b] contrariū statuissent: alioquin [c] eam obijcientibus imputetur: cum sub prætextu nouorum [d] instrumentorum lites non debeant instaurari: Factum priorum iudicū ratum, & firmum habemus, & eorum sententiam cōfirmantes, [e] electo a vobis nos ipsi munus benedictionis (saluo iure diœcesani) curauimus exhibere.

¶ Idem Episcopo Decano, & Cancellario Parisien.

¶ Tenet sententia contra priuilegium ostensum, vel non ostensum, si ab ea non fuerit appellatum, vel supplicatum.

CAP. XXI.

SVborta † inter Melden. Episcopatum, & monasterium Atrebatensem, † super ipsius Monasterij subiectione materia quæstionis: & procuratoribus

a ¶ Non obstante sententia.] quæ non tenebat forte lata a iudice non suo, vel non seruato ordine iudiciario: vnde sequitur, quæ si fuisset ostensa, cōtrarium statuissent. Bern.

[Gl. seq. dupliciter exponit litteram, posthabita.]

b ¶ Posthabita.] Exponit hæc littera per Tanc. ea habita. i. ea visa, post, i. postea ꝯtrariū statuissent, q̄ statuerunt, q. d. si iudices illā vidissent, statuissent ꝯrium eius, ꝙ fecerunt: quia nō confirmassent electionē: & ideo dicit, alioquin, i. si nō fuisset illis ostēsa, imputēt sibi qui debuerūt ostendere. Sed hæc expositio cōtradicit notulæ Lau. ꝓximo positæ: vñ sm notulam Lau. sic expone, posthabita, i. postposita, C. de spor. l. i. vt sit vna dictio, sic exponit 32. q. 3. dicit Sarra, ibi, ꝯiugalem posthabuit thorum, i. postposuit coniugalem torum, & accessit ad ancillā, sic C. de exac milit. annonæ. l. 2. in fi. li. 2. 1 quasi dicat, si sententia fuisset iudicibus ostensa, illam postposuissent siue spreuissent, & statuissent ꝯ ipsam sicut statuerunt, quia non tenebat.

c ¶ Alioquin.] id est si tenuisset, & non eam opposuerunt, imputetur eis. Vel alioquin. id est si non fuisset postposita siue spreta, quia sententia tenebat, imputatē eis, quia amodo prætextu nouorum instrumentorum, .i. repertorum de nouo, sententia non retractabitur, & iste est verior intellectus, & hæc expositio probatur, ī. c. prox. versi. nimirum, & ff. neg. gest. si autem, §. 1. & ff. de compen. l. quod in diem, §. 1.

d ¶ Nouorum,] id est, de nouo repertorum infra capit. prox. 2.

[Glos. seq. primo ponit sex casus præter istum quem ponit hoc c. quibus valet hæc sententia contra rem iudicatam, demum obijcit, ponit opi. Io. & soluit. Finis reci. per contrarium de l. 1. C. quando prouo. & opin. Io. illi contrario competit.]

e ¶ Confirmātes.] & ita tenet hic sententia ꝯ res prius iudicatas, quia hic monachi eam omiserunt, post sententiam ea vti non possunt, quia prætextu nouorū instrumentorum non retractatur sententia, ff. de re iud. Imperatores, & C. de transact. sub prætextu, nec exceptio peremptoria locum habet post sententiam, nisi appellatum sit. C. sen. rescin. non pos. l. 2. & sup. de fid. instrum. cū Ioannes. Item iure minoris subuenitur Ecclesiæ in hac exceptione, sup. de in inte. rest. c. 1. & c. audiuit. sed hoc non fuit petitum. 3 Item non potest opponi sententia si fuit ostensa iudicibus, & ipsi eam reprobauerunt veluti nullam, ī. cap. proxi. ff. de compen. quod in diem. §. 1. Item etiam in alio casu tenet sententia contra res prius iudicatas, si qō sit an sit iudicatum, vel non, & si iudex pronunciat iudicatum non esse, rescinditur prima sñia, ff. quæ sen. sine ap. rescin. l. 1. in prin. Item in alio casu tenet sententia ꝯ res prius iudicatas, vt in negotio publico, ff. de re iud. Imperatores, & in alio casu, ff. de iureiu. admonendi. Item vbi vertitur periculum animæ, tenet sententia ꝯ primam, etiam si nō ostendatur sñia in iudicio. sup. eo. c. lator, & cap. consanguinei. Vin. Sed vī, ꝙ iniuria facta fuit istis monachis, qui obijciebant sententiam: quia non fuerunt admissi, isti monachi appellauerunt a iudicibus, qui tulerunt sententiam. Sed in causa appellationis (vt dictum est) potest opponi exceptio peremptoria omissa, in prima causa, ergo isti debebant audiri in sua exceptione. Ioā. dixit. ꝙ hæc decr. loquitur in eo casu cū scit aliquis se habere exceptionem rei iudicatæ, & in fraude, & dolo eā omittit volens fatigare aduersariū suū: alias si ignorabat hanc exceptionem sibi cōpetere, bene potest eā tunc opponere quandocunque: quia tunc non retractat secunda sñia, imo nulla ꝓnūciatur. Hoc quod dicit Io. non colligit [illegible] nec prodest. Vnde di[illegible] sñiam, ētsi vera fuerit, quia monachi appellauerūt a iudicib. [illegible] litterarū, quæ nō [illegible] te [illegible] cusare, secundū quod satis patet per hanc decr. in prin. [illegible] monachi isti appellauerunt, quia iudices non admittebant recusationes, & quia dicebant secundas literas valere, & ita recesserunt contumaciter non expectata sñia. & talis appellatio nulla fuit: sed a sententia diffinitiua non fuit appellatum, nec etiam poterant: quia contumax non auditur appellās, 2. q. 6. c. ei qui. §. sunt quorum, & hæc est causa, quare non admittuntur, & imputent sibi qui non opposuerunt sententiam coram iudicibus si valebat, & quia beneficium restitutionis non petierunt: quia admissi fuissent, vt dictum est supra. Et quod dicit sententia contra res prius iudicatas non tenet, locum habet quando in iudicio allegatur, & ostenditur sententia. 4 tunc si iudices nolunt admittere [illegible] & iudicant contra primam sententiam, nulla est ipso iure, nec est appellare necesse, & sic loquitur 2. q. 6. §. diffinitiua, ver. item si sententia fuerit, &c. C. quando prouo. non est necesse, l. 1. & ibi Ioan. intelligit aliter hāc decre. & illam l. vt sup. dixi. Sed tu intellige [illegible] & illam l. vt sup. diximus, & ita plana littera erit, & ita intelligit Vin. vt in prin. istius notulæ. Et ita siue scienter, siue ignoranter eam omiserint, non potest postea opponi ex quo non est appellatum, & tunc prætextu nouorum instrumentorum non instaurantur lites finitæ. præterea hic non fuit ostensa sententia domino Papæ, sed allegata fuit tantum, nec etiam fuit ostensa primis iudicibus.

ADDITIO. Pro materia hic tacta de appellatione contumacis vide c. vnicum, de do. & contu. in cle. & ibi notat. 5

SVborta.] Diuiditur in tres partes. In prima præmittit casum, & sententiam super possessorio latam. In secunda: ibi, [Verum] committit ipsius executionem & causam super petitorio. In tertia: ib. [Iudicibus autem,] petitionem diffinit, diffinitiuum moderatur, & quod

1 L. 1. C. de spor. Goff. ibi, si qua p̄sum. fuerit hic mansuetudinis nostræ posthabita pretio. Io. And.

2 Adde, quæ dicantur noua instra, & qñ illis liceat vti, in l. per hanc. in gl. in ver. ad nouū. & ibi Cyn. C. de tēp. appella.

3 Quod petiit poterat ex quo lædebatur ecclesia, secus si ipsius personę tñi, de hoc dixi de rest. in integ. ca. fi. & in cle. eo. tit. c. vnico, in gl. Io. And.

† [illegible] tit. in 3. cōp.

† Resbacense.

† [illegible] Accurbateñ.

4 Dicebat In noc. [illegible] opposita, sed non probata. Io. And.

5 Adde l. [illegible] in l. fi. ff. de in inte. rest.

quoddam soluit obstaculum. Abbas.

CASVS. Inter episcopũ Meldeñ. & monasterium Attrebateñ. super subiectione ipsius monasterij cõtrouersia vertebatur: propter hoc partibus in præsentia Dñi Papę constitutis, petijt procurator episcopi restitui ad quasi possessionẽ obedientiæ in eodem monasterio, qua ipsum monachi spoliarant, q̃a per confessionem ꝓcuratoris monasterij constitit epm̃ quasi possessionẽ obedientiæ in eodem monasterio habuisse: Papa ipsum restituit ad eã dem, veruntamen quia ex parte monasterij quoddam priuilegium Innocentij Papæ exhibitum fuit in iudicio, quod plenam libertatem monasterij exprimebat, mandat Papa quibusdã, vt epm̃ restituant in quasi possessionẽ obediẽtiæ, quo restituto, nisi eps̃ ꝯtra priuilegium aliquid rõnabile ostenderit, super subiectione monasterij silẽtiũ imponant eidem: Iudices prædicti restituerunt epm̃, & postmodum cœperunt cognoscere super statu ipsius monasterij. Contra priuilegium Innocentij Papæ exhibuit Episcopus quandam sententiam Alex. Papæ super subiectione ipsius monasterij: Iudices receptis probationibus vtriusque partis, causam instructam remiserunt ad dominum Papam. Papa auditis, & intellectis rationib. partium, quia intellexit rationes episcopi efficaciores, subiectionem in eodem monasterio adiudicauit eidem, vt ibidem habeat tanquam diœcesanus eps̃ potestatem, ita tamen ꝙ per hanc sententiam nullũ præiudicium sedi Apostolicæ generetur, quo minus cum voluerit suam iustitiam prosequatur, in fine respondet quasi tacitæ quæstioni: Diceret aliquis. Nonne priuilegium Innocentij debuit tueri monasterium contra sententiam Alex. Respondet Papa, si priuilegium Innocẽtij Alexandro fuit in iudicio præsentatum: & ipse tulit sñiam in contrarium, illud intelligitur reprobasse: si vero non fuit exhibitum, p̃textu priuilegij de nouo reperti, sñia Alex. non debet reuocari. No. q̃d confessio ꝓcuratoris dño præiudicat. Item incorporalia non possidentur, sed quasi. Item restitutio ad subiectionem ante ingressum principalis causæ facienda est. Item licet cã liberalis sit prçiudicialis: tamen quæstio possessionis ei præiudicat. Item contra priuilegium admittitur probatio siue defensio. Itẽ non sufficit obijcere, nisi probetur obiectum. Item protestatio præmittenda est, ne fiat alicui præiudicium circa ius suum, vt hic fecit Papa. Item priuilegio libertatis nullus renunciare potest in præiudicium Papæ. Item instrumentum intelligitur reprobatum, eo ipso quod iudicatur contra ipsum. Item prætextu priuilegij de nouo reperti non debet sñia reuocari. Et sic negligentia nocet: sed per hoc non fit præiudicium Papæ, quo minus si voluerit ius libertatis sit saluum monasterio.

partium litigantibus coram nobis: quia per confessionem [a] partis aduersæ constitit, eundem episcopum quasi possessionem [b] obedientiæ in eodem monasterio habuisse: ipsum restituendum decernimus ad eandem.

¶ Verum quia priuilegium Innocentij Papę prędecessoris nostri libertatem monasterij plenariam exprimebat, decano Suesionen. & suis coniudicibus dedimus in mandatis, vt episcopo in quasi possessionem obedientiæ restituto, [c] nisi contra priuilegium rationabile aliquid obijceret, & probaret, super subiectione monasterij sibi silentium imponere procurarent, & infra.

¶ Iudicibus autem causam instructam remittentibus: quia cognouimus efficaciores † episcopi rationes, suiectionem eidem adiudicauimus memorati monasterij: vt ibidem habeat tanquam diæcesanus Episcopus potestatem: ita tamen, vt nullum per hoc Apostolicæ sedi præiudiciũ generetur, quominus si voluerit, suam iustitiam prosequatur. [d] Nimirum [e] si præfati Innocentij priuilegium Alexandro [f] fuit in iudicio prætentatum, & ipse tulit † sententiam contra illud, intelligitur reprobasse. [g] Si vero non fuit coram eo exhibitum,

[Glo. seq. notat, & remittit.]

a ¶ Per confessionem.] notat confessionẽ procuratoris dño prçiudicare. De hoc dictũ est, s̃, vt lit. nõ cõtest. c. 1.

[Glo. seq. reddit rationem textus.]

b ¶ Quasi possessionem.] hoc ideo dicit: quia incorporalia non possidentur. sed quasi arg. sup. de præscri. si diligenti, & sup. de causa possessionis, cum ecclesia, & ff. de vsuc. sequitur, §. si viam, & ff. de acquiren. rerum dominio. l. si seruus. §. incorporales.

[Gl. seq. no. obijcit, & soluit tripliciter.]

c ¶ Restituto.] nota quod licet cã liberalis sit præiudicialis, tñ q̃ō possessionis ei præiudicat, vt hic patet, & C. de ord. cog. l. vl. §. fin. agebat ipse episcop⁹ possessorio, de quo constitit per confessionem partis aduersæ: vnde Papa mandat ipsum restitui, 2 petitorio, sed de hoc non probauit episcopus corã Papa, sed pars aduersa per priuilegium Innocẽ. vnde mandat Papa imponi silentiũ epo, nisi cõtra priuilegiũ aliud probet, & ita q̃ obtinet in ꝓprietate, obtine, finaliter in possessione, licet aliter ꝓbet de possessione, sup. de cau. possessionis. cum dilectus: & hoc cum vtroque iudicio actum est. Sed quare Papa non tulit sententiam pro monasterio, cum per priuilegium Innocentij probatum esset, ꝙ erat liberum, & exemptum, & ex parte episcopi nihil ostensum esset contra priuilegium, & actum esset ab epo petitorio, & possessorio, supra de cau. poss. cum ecclesia? Rñdeo episcopus coram Papa prosecutus fuit tantum possessorium, petens inducias ad probandum contra priuilegium Inn. vel ipse ex officio suo voluit prouidere epo, alias non recte processisset Papa. Vel si possessorio tantum actũ fuit, abbas petijt causam cõmitti quantum ad petitorium, cum per priuilegium intentio eius probaretur, quod melius videtur.]

d ¶ Prosequatur.] argu. de protestatione pręmittenda, sim. inf. de don. inter dilectos. in fi. & 9. q. 3. saluo. supra de elect. Cumana. §. 1.

e ¶ Nimirum.] responsio tacitæ quęstionis: diceret aliquis, nonne priuilegium Inno. debuit tueri monasterium? Respondet Papa quod non: secundum quod sequitur in littera.]

f ¶ Alexandro.] qui super eadem quæstione sententiauit pro epo, vt habetur in parte decisa: quam sñiam episcopus coram iudicibus exhibuit, & coram Papa, de qua hic fit mentio. Ber.

[Glo. seq. no. inducens similia & vnum diuersum.]

g ¶ Reprobasse.] no. ꝙ instrumentum dicitur reprobatum eo ipso, ꝙ cum iudici ostenditur, contrarium iudicat, sic testis reprobatur eo ipso, quod iudex contra eũ iudicat, arg. sup. de ord. cog. c. cum dilectus in fi: & ff. de his qui not. inf. Lucius: sic ex quo quæstio falsi. mouetur, & iudex contrarium iudicat, eam intelligitur reprobasse, C. si ex fal. instru. l. 1. Secus est in compensatione, quia vbi iudex non admittit compensationem, post sententiam potest opponi, sed si expresse eam reprobat, postea opponi non potest, ff. de compens. quod in diem. §. primo. & ff. de negotijs gestis, l. fin autem. §. si quocunque modo. ita hic, quia Alexander reprobauit.

1 Ar. 84. dist. ca. q̃squis cũ suis, concordant.

† Quia illa sñia p̃ualet, quæ validioribus fulciẽ rõnib⁹, §. itẽ p̃tiũ. insti. de empt. & vendi.

2 De hoc articulo videto hic p̃ alijs Inn. Host. & Ioan. Andr.

† al. ita: tulit sñiam ꝯ ipsum, illud intelligitur, &c.

† al. ita. tulit sñiam ꝯ illud intelligitur, & c. i. bus tñ desũt illa duo verba paulo, ĩ coram eo.

banit priuilegiũ Inno. si fuisset ostensum in iudicio, sic sup. c. prox. Item hic est arg. ꝙ ipso facto & sine verbo perditur priuilegium, sup. de off. deleg. gratum. & inf. de his quæ fi. a maio. par. cap. c. ex ore.

[Glo. seq. alleg. tres concor: excipit duos casus. inducit duo similia.]

non debuerint conspiratores admitti, iuramentum tñ ipsorum de veritate dicenda super statu ipsius ecclesiæ recipi potuerit, vt per dicta illorũ super alijs fides possit haberi, quæ ipsum abbatem non tangebãt, præcipue cum tũc probatum nõ esset ipsos conspiratores fuisse.

prętextu priuilegij de nouo reperti, prædicta nõ debet sententia retractari.[a]

¶ Idem Sanctæ Mariæ in Cagi, & Vallis secretæ Abbatibus.

¶ Sententia, a qua fuit appellatum, retractatur, si constat, testes, ad quorum dicta tantum lata fuit, cõspiratores fuisse, & contradicente parte receptos.

CAP. XXII.

CVm † I. & A. Canonici Sancti Dionysij Remen. ex parte quorundam Canonicorum eiusdem Ecclesiæ, nostro Apostolatui reserarint, quod abbas eorum super dilapidatione, periurio, simonia, & quibusdam alijs erat multipliciter infamatus:[b] Nos Cathalan. Episcopo, & eius collegis dedimus in mandatis, vt ad Ecclesiam personaliter[c] accedentes, tam in capite quam in membris corrigerent † corrigenda, & statuerent, quæ statuenda viderent, & infra. ¶ Iudices autem abbatis, & canonicorum iuramenta recipientes,[d] abbatem ab administratione ipsius ecclesiæ per sententiam remouerunt: correctione membrorum dilata,[e] quã tunc non poterant expedire A. qua sententia, cum procurator prædictus ad nostram audientiam appellauerit, proposuit dictam sententiam reprobandam, tum quia iudices lite[f] non contestata, in ipso negotio processerunt, tum quia iuramenta conspiratorum[g] contra ipsum recipientes (depositionibus coram partibus minime publicatis, † nec ostẽsis[h] eidem †) ad

a ¶ Retractari.] sup. c. ꝓx. ff. de re iud. imperatores, C. de transa. sub prætextu in fi. nisi in casu, vt in l. p̃dicta. imperatores, ff. de iureiu. admonendi.[1] Et sic tollitur priuilegium per sententiam, sicut per cõuentionẽ, inf. de dec. ex multiplici, & per arbitrium, sup. ti. proxi. cum olim.[2]

CVm I. & A.] Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponit factũ coram Papa narratũ appellationis remedio. In secunda dat iudices appl̃onis, quibus diffinitionem causæ sub certa forma committit: Scd͂a: ibi, Quia vero. Et q̃libet pars potest subdiuidi, vt patet in textu. Sed prędicta diuisio sufficit ad intellectum. Abb. Sicul.

CASVS. I. & A. canonici Sancti Dionysij pro se, & quibusdam alijs ꝯcanonicis suis denunciauerunt domino Papę. Abbatem suum super dilapidatione, periurio, simonia, & quibusdã alijs criminibus, super quibus erat multipliciter infamatus: vnde Papa mandauit quibusdam iudicibus, quatenus ad ecclesiam personaliter accedant, & tam in capite, quã in membris corrigant corrigenda, & statuant quæ s̃m Deum viderint statuenda, iudices vero receptis iuramentis abbatis, & canonicorum, abbatem ipsum ab administratione ipsius ecclesiæ per sententiam remouerunt dilata correctione membrorũ, a qua s̃nĩa procurator abbatis appellauit, vnde postmodum in præsentia Papæ proposuit dictã s̃nĩam reprobari debere, primo quia iudices lite non contest. in negotio processerũt, tum quia iur̃a conspiratorum contra ipsum recipientes, depositionib. testium coram partibus non publicatis, nec ostensis eidem, ad sententiam procedere præsumpserunt. Papa vero his, & alijs intellectis: quia de articulo conspirationis sibi non potuit fieri plena fides, mandat iudicibus, quatenus si constiterit, ꝙ illi cõspiratores fuerunt quorum iuramenta iudices receperunt, & ꝙ abbas probare voluerit coram eis, & iudices dicta illorum solummodo secuti sunt, cum per alios ea probata non essent, sententiã protulerunt, quod processum illorũ debeant irritare, in principali negotio iuxta formam comprehensam in prioribus litteris postmodum procedentes. Si vero abbas non poterit probare illos conspiratores fuisse, vel si ẽt hoc probauerint, appareat tñ, ꝙ nihil deposuerunt super his, pro quibus fuit abbas amotus, vel ẽt si aliqua deposuerunt cõtra abbatem, ea tñ per alios fuerunt sufficienter probata, processum illorũ iudicum debeant confirmare: quia quamuis aduersus abbatem

No. ꝙ aliquis p̃t per alium denũciare. Itẽ conspiratores nõ admittuntur ad testimonium. Item exceptio proposita ante s̃nĩam a grauamine in causa appellationis debet vera esse. Itẽ non sufficit probare cõspiratores, nisi probet, ꝙ iudex secutus fuerit dicta illorũ. Ite cõspiratores potius p̃nt admitti ꝯ alios q̃ contra illum contra quem conspirasse dicuntur.

b ¶ Infamatus.] post hunc textum corrigitur littera decretalis ꝑ registrũ sic, & cum super his, & alijs cũ ꝓcuratore ipsius abbatis aliquandiu litigassẽt, nos Cathalañ.

c ¶ Personaliter.] in hoc casu non possent isti cõmittere vices suas, vt sup. de of. de lega. qm̃ Apostolica, §. is autẽ cui. & in casibus alijs, qui ibi ponuntur, & in loco ipso debet fieri inquisitio, vbi morantur illi, de quorum vita q̃ritur, 47. d. de Petro, & 2. q. 1. Deus omnipotens, 24. q. 1. pudenda, & 23. d. illud, & sup. de elect. postquam.

d ¶ Recipientes.] secũdum formam, quam habes inf. de acc. qualiter, & qñ, §. formam, & c. cum dilectus.

e ¶ Dilata.] per hoc patet, ꝙ licet inquisitor de q̃busdam tulerit s̃nĩam, de quibusdã non, non ideo expirat officiũ eius, quin de alijs possit cognoscere, & pronunciare, & idem est in ordinario, ff. de do. excep. apud. §. item quæritur, & ff. de negotijs gestis. si[n] autẽ, §. pen. alias incipit l. nam & si seruus. in arbitrio idem est, nisi dictũ sit, vt de omnibus simul pronunciet, & si tunc de quibusdam pronunciauit, nihil egit, & de nouo potest pronunciare, ff. de arb. quod tamen.

f ¶ Lite non contestata.] hæc exceptio efficax non est, quia in inquisitione potest procedi lite non contestat. vt sup. vt lit. non contest. quoniam frequenter, §. sunt. & alij: si contumaciter se absentet, tamen citari debet, & exponenda sunt sibi omnia, quæ contra ipsum obijciuntur, infra de accusa. qualiter & quando, §. debet, & hoc intelligitur cum aliquis prosequitur inquisitionẽ, sed cum ex officio tantum inquirit,[3] ibi proprie cõtestari non potest. Ber.

g ¶ Conspiratorum.] qui nullo modo recipiẽdi sunt, inf. de simo. per tuas.

h ¶ Nec ostẽsis.] & illud ei non debuit denegari, imo omnia quæ sibi obijciuntur, & dicta testium sunt danda eidem, inf. de ac. qualiter, & quando 2, §. dẽt, & cap. olim, §. si vero, & ita tam ex hac causa, quam ex ꝓcedenti tenuit appellatio. Papa tamen retulit se ad illũ articulum de conspiratione, quia de alijs ei constitit.

1 Dicit Gof. & nisi per in inte. resti. s̃. de res. in inte. suscitata. ff. de mino. si ex cã. Ioã. And.

† Cap. 12. e. tit. in 3. cõp.

† De hoc titu. vide Fely. post Abba. in c. dilect᷒, de rescri.

2 Hæc gl. nõ est Bernardi, sed Inno. nec h̃r in vetustis codicib.

† Hunc tex. Inn. dicit hic esse singularẽ ad hoc, ꝙ attestationũ publicatio est de iustitia, non aũt de substantia.

† al. eisdem, & male cum de solo abbate fiat sermo.

3 Dicebat Pe. & post eum Abbas quod in generali inq̃sitiõe nõ fit contest. in speciali vero vocatur is, ꝯ q̃ inq̃rit: qui si negat, h̃r id ꝓ cõtesta. si vero est cõtumax, ꝓcedi p̃t ꝯ ipsũ, vt lite nõ cõtesta. qm̃, §. sunt & alij. Ioan. Andr.

Con-

sententiam procedere pręsumpserunt: & infra.

¶Quia vero de conspirationis articulo nobis nō potuit fieri plena fides. mandamus, quatenus si vobis constiterit, quod illi conspiratores [a] fuerint, quorum constat a iudicibus iuramenta [b] recepta, quod Abbas probare voluit coram eis; & eorum dicta iudices secuti [c] tantummodo, cum per alios ea probata non essent, sententiam protulerunt: vos irritantes processum eorum, in negotio iuxta prędictam formam comprehensam in prioribus litteris, procedatis. Si vero eos conspiratores fuisse, nequiuerit comprobare: vel licet de hoc constaret, [d] appareat tamen illos nihil super his deposuisse, pro quibus idem Abbas fuit amotus, vel etiamsi aliqua super his deposuerint, ea tamē per aliorum dicta fuerant sufficienter ostensa, processum ipsorum iudicū confirmetis: quia licet aduersus Abbatem non debuerint conspiratores admitti, iuramenta tamen ipsorum de veritate dicenda super statu ipsius domus recipi potuerunt: [e] vt per ipsorum dicta, supra alijs fides possit haberi, quæ Abbatem minime contingebant: præsertim cū tunc probatum non esset, eos conspiratores fuisse.

¶Idem H. de Castro Guarti.†

¶ *Dānatus in actione iniuriarum infamis est, & per Papam potest fama restitui, hoc dicit, prout communiter summatur.*

CAP. XXIII.

CVm † te a Bartholomæo iniuriarū actione cōuento, eo quod diceres equum tuum non esse minoris pretij, quam capillos ipsius: iudices qui sup hoc cognoscebāt te in decem solidos cōdēnassent: tu timens ne ipsorum sententia te notaret infamia, [f] † beneficium restitutionis ad famam, a sede Apostolica, implorasti.

¶Nos autem considerantes, quod nulla fuerit, vel minima [g] facta iniu-

a ¶ Conspiratores.] qui em̄ malo zelo mouentur, ad testimonium admitti non debent j. de accus. cum oporteat, & j. de simo. per tuas 1. & 11. q. 1. conspirationum, & c. coniurationum, & hic.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit, & arguit.]

b ¶ Iuramenta.] sed non vr̄, ꝙ sufficiat hoc, nisi hoc fuisset obiectum coram iudicibus, & ꝙ Abbas probare voluerit, vt dicit lr̄a ista. Itē nec sufficit, ꝙ fuerit obiectum, & ꝙ obtulit se probaturū, nisi modo probētur cōspiratores: & ita non cassatur sn̄ia, nisi probetur, ꝙ causa exposita fuit vera, sic sup. de testib. ex parte Adæ, 1 vbi de hoc. Sed ꝯ, j. tit. proxi. interposita. Sed illud soluit in c. ex parte. Et est hic arg. ꝙ exceptio, quæ proponitur contra ꝑsonā testis ob ꝑtenda est, & probanda ante sn̄iam: nisi per iudicem steterit, vt ...c satis innuitur, sic sup. de exce. denique vbi de hoc.

1 Host. dicit, ꝙ hoc probare voluit, sed non obtulit, vel obtulit nec fuit repulsus: vel si fuit repulsus, non tñ appellaui propter hoc, sed solum a diffinitiua. Io. And.

c ¶ Secuti.] sic patet, ꝙ non sufficit probare coniurationē, vel cōspirationē, vel falsitatem testis, vel instrī, nisi probetur iudicem secutum fuisse dicta falsorū, seu cōspiratorum testiū seu instrōrum, C. si ex fal. instr. falsam, arg. sup. de test. sicut.

d ¶ Cōstaret.] ex hoc patet, ꝙ ꝑ appellationem non reuocātur nisi ea, quę minus legitime facta sunt. vt s. de rest. spo. audita. Et est mirabile, quod sn̄ia tenet lata post appellationē legitime interpositam, & vbi causa legitima, & probabilis opposita fuit, ꝙ est ꝯ illud, sup. de offi. dele. super qōnū, in fi. sed appellatio ista licet fuisset legitima prima facie, quia causa sufficiens erat, si non probauit: quia debuit probare omnes testes, qui ꝯ eum deposuerunt, conspiratores fuisse, vt hic patet. & si modo appareat ꝙ appellatio non fuit legitima, vnde non reuocatur sententia, sed confirmatur, vt sup. de testi. ex parte Adæ.

[Gl. seq. in sui prin. solu. obiectio. cui dat simile, demum quærit opponendo, & tripliciter soluit.]

e ¶ Potuerunt.] hic vr̄ ꝙ minus idonei testes admittantur in causa inquisitionis, sicut in causa compurgationis, sup. de præsum. si litteras, & j. de purg. cōstitutus. Sed hoc ideo est, quia de facto suo agitur: quia & serui responso creditur cum de facto suo interrogatur. 4. q. 1. si testes, §. item serui rn̄tio. Sed nonne alij de ecclesia, qui forte sunt idonei, possunt illos repellere, cum sint criminosi, nec debeant conuinci per criminosos? Potest dici, ꝙ sic: & qd hic dr̄, ꝙ tales admitti possunt, intelligo non quantum ad plenam fidem faciendam, sed ad pręsumptionem, & quia si dicta ipsorum debilitentur in aliquo, non tñ euacuantur in toto, & sic cum alijs adminiculis probabunt, j. de simo. per tuas, in fi. Vel potest dici, ꝙ præiudicatur alijs, qui huc vsq; tolerauerūt eos, nec aliquod crimen obiecerunt eis, j. de acc. nulli. 2. hoc nō verum est, ꝙ ꝯ extraneū non possent īduci testes de ecclesia, nisi essent idonei 14. q. 2. super prudentia, & 2. q. 1. Deus oīpotens. Io. Et præterea eo tempore, quo recepti fuerunt non constabat eos conspiratores fuisse, vt hic in fine dicit: Vn̄ hæc exceptio pōt opponi contra istos ab alijs: quia hoc probato, cū sint criminosi, contra alios testificari n̄ possunt, nisi quo ad præsumptionem, vt dictum est supra de test. c. testimonium. Bern.

2 Dic illud spāle ī Epō. vt ibi not. & 2. q. 7. pagani, §. in hoc. Io. And.

† Vvarrim.

CVm te.] Damnatus ꝓ nulla, vel modica iniuria, infamis non efficit. h. d. sm̄ quod gl. intelligit. Diuidit in duas partes. In prima ponitur petitio; In secūda ipsius examinatio, vel respōsio. ibi, Nos. Abbas.

CASVS. H. de Castro Guartini, & B. habuerunt inter se verba iniuriosa, ita ꝙ H. dixit ipsi B. ꝙ equus suus non erat minoris valoris, quam capilli ipsius B. quare ipse B. conuenit H. actione iniuriarum. Iudices, qui de hoc cognoscebant, damnauerunt dictum H. in 10. sol. vnde ipse timens ne per dictam sententiam notaretur, infamia, petijt a dño Papa beneficium restitutionis ad famam: Papa vero considerans, quod nulla, vel modica facta sibi fuerit iniuria, vult ipsum H. per dictam sententiam infamia non notari. No. qđ condemnatus de iniuria notatur infamia: nisi iniuria sit minima, vt hic patet.

† Cap. 1. eo. tit. in cōp. Et pro intellectu vide Bar. in l. īfamē, ff. de publi. iud. & de materia Ias. in l. cunctos populos, C. de sum. trin. & Docto. in §. iniuria aūt, institut. de act.

† Vide l. 1. & l. Athletas, ff. de his, qui no. infa.

f ¶ Infamia. actio enim iniuriarum infamat, siue ciuiliter siue criminaliter agatur, ff. de ijs, qui no. infa. athletas, §. vlt. Si quis conueniat te actione famosa, si vis vitare infamiam, cōstitue procuratorem, ff. de ijs, qui no. infa l. furti, §. si qui alieno.

g ¶ Minima.] quia non omnia talia verba sunt pro iniuria habenda, vt si ex repentino animo hoc dixit. 2. q. 3. si quis iratus, de pœn. dist. 2. c. diuortium, quoniam nec lubricum linguæ ad pœnam facile trahendum est, ff. ad l. Iul. ma. famosi, §. nec lubricum: & inconsultus calor calumniæ vitio caret. 2. q. 3. c. si quē, §. notādum. Item illud requiritur, quod sit ꝯ bonos mores, ff. de iniurijs. itē apud, §. 1. & §. adijcitur, & ita habes, arg. hic,

quod

quod pro modico non datur actio iniuriarum, sicut nec actio de dolo datur pro modico. ff.de dolo.si oleum,in fi.& l.seq. & restitutio pro modico non datur, ff.de in integ.rest. scio illud. 1 sed actio furti pro modico datur,14.q.6.c.vlt.Inst.de rerum diui.§.gallinarum.

1 Et ?. de re. eccl. nō ali. c.pen.

[Gl.seq.obijcit,& soluit.]

a ¶Volumus.] si isti erant 2 clerici planū est: sed ex littera nō vr: vnde potuit Papa talē infamiā (si qua fuit) remouere, 2.q.3.c.si quem,§.notandum,in fi. Sed si erāt laici, non vr ꝙ Papa potuerit infamiā per ciuilem iudicem irrogatam remouere, quia ?? aīas, &c.infamiā tñ absoluere non possumus, 2.q.3.ca.Euphemium,§.hic colligit. Sed dic, ꝙ subsunt quoad tēporalem iurisdictionem domino Papæ: & sic planum est.

† al. ita: pp dictam sentē tiam, &c.

2 De materia hui⁹ glos sæ uide plene per Arch. Prepositum, & alios in c. Euphemiū 2.q.3. & in c. si quis, 6. q.1.

† Cap.2. eo. tit.in 4.cōp. eōp.Et ꝓ intellectu huius decr. uide Anton.de But.in c.fraternitatis, ?. de testi. & practicā opponendi excōicationem ? iudicē, uel testē tradit Bar.in l.1.C. de testib.

ria volumus [a] te per prædictam sententiam infamia non notari.

¶ Idem.

¶ Reuocata sententia propter defectum iurisdictionis,vt quia vnus ex indicibus publice excommunicatus erat: vel propter iuris ordinem non seruatum,iterū de principali quæritur.

CAP. XXIV.

AD † probādum,quod procurator dominæ: & infra.

¶ Vos autem interim agnoscatis de confirmationis sententia, quæ lata est a iudicibus delegatis, de electione custodis, vt eam (sicut de iure fuerit faciendum) confirmare, vel infirmare curetis: ita, vt, si pro eo, quod vnus ex delegatis iudicibus, qui eandem sententiam protulerunt, excommunicationis vinculo esset publice innodatus, [b] quando sententia lata fuit, sicut per metropolitani litteras [c] perhibetur: aut ex alia iusta causa, [d] eandem sententiā constiterit infirmandam: ipsa cassata, [e] de ipsius electione custodis iterum cognoscatis. [f]

Gregorius Nonus.

¶ Res inter alios iudicata alijs non nocet; fallit in eo,qui passus est illam litigare, cui secundo loco competebat actio,vel defensio, vel a quo causam in iure indicato habuit.

CAP. XXV.

QVamuis † regulariter alijs non noceat

AD probandum.] De eodem facto loquitur c.cum dilecta,de rescr. Et pone sic casum litteralem, quātum pertinet ad intellectum c.Vacante quodam monasterio monialium, duæ fuerunt electæ in discordia in abbatissā eiusdē monasterij, custos,s.eiusdem Ecclesię,& qdā alia monialis, vtraque parte asserente suam electionē preualere,Papa commisit cām iudicib.delegatis,quib.mandauit,vt examinatis vtriusque electionibus confirmarent illam, quæ de iure præualeret, cognito de causa iudices confirmauerunt electionem factā de custode per snīam diffinitiuam,a qua snīa fuit ab altera parte appellatum, vel per viam nullitatis causam introduxerunt ad Romanam sedem, allegantes,ꝙ vnus ex coniudicib. qui confirmationis sententiā tulerunt,erat tempore snīæ publicæ excōicatus. Item ꝙ non seruauerunt in procedendo iudiciariū ordinem: Papa ad instantiam huius partis, commisit cām alijs iudicibus sub forma, de qua in littera continetur, & prosequere, vt in tex.Abbas. No. ꝙ snīa publice excōicati nulla est. Item litteris ordinarij statur. Itē vtile vitiatur per inutile. Item licet tempore latæ sententiæ iudex sit excommunicatus, & ideo sententia nulla, 3 ea tamen quæ fecit ante excommunicationem, valebunt.

3 Cōtrar.ibi no.Io.dictū, ut ipse not. 24.q.1.in sūma,& ? hoc 11.q.3 curæ. Io.And.

[Gl.seq.recit.per q.s.quid de occulto.]

b ¶ Innodatus.]sic sup.de exce. exceptionem,ad fi.vbi de hoc aliud si occulte, qa tunc nec ipse nec alij ipsum tenebantur vitare: quia diuinare non poterant ?.vt eccles.bene.vt nostrum vnde cum communi opi.liber.& absolutus habeatur & credatur,quicquid interim facit, valet,vt 3.q.7.c.infamis,§.tria,ver.veruntamen si seruus, 3 & ff.de offi.præto.Barbarius,C.de testa.l.1.& inf.de iure pa.consultationib.& inf.de cler.excom.minstr.Apostolicæ.Betn.

4 Imo uī ar. ꝙ non credatur. Ad quid enim mādaretur inquiri,si crederetur? sed dici ?t ꝙ mādat inquiri non de excōic.de qua ?stabat, sed de publi. de qua non constat ?m Abb. Io.An.

[Gl.seq.arg.& remittit.]

c ¶ Per metropolitani litteras.] a quo dicitur excommunicatus, & ita est arg.ꝙ litteris Episcopi creditur. 4 sup.de proba. post cessionem,vbi de hoc.

[Gl.seq.exemplificat,& vltimum præualet.]

d ¶ Ex alia iusta causa,] puta,quia ipsa electa similiter esset excōicata, vel si per simoniam electa fuisset, vt qa inutilis,& insufficiens esset,?.de ap.ostitutis,?.de elec. per inquisitionem, & 1.q.1.si qui Episcopi,§.ecce cum honoris, & ?.de æta. & qua. c.vlt. & ?.de offi.custo.c.1.Vel qa non fuit seruata forma,sup.de elec. quia propter, & c.cū post petitā .Vel quia non fuisset seruatus ordo iuris:quia nō fuisset lis contestata.sup. vt lit. non conte.c.2.ꝙ melius videtur, 5 vt per hoc non præiudicetur principali negotio,sed tantu processus cassetur: sup. de elect.dudum 2.

5 Imo ?ced. exempla nō sunt boa.Io. And.

[Glo.seq.exponit, no.alle.duas concor. dupliciter obijcit, & soluit,contra solutionem alleg. duo iura, & arguit.]

e ¶Cassata,] i.cassa, & irrita nunciata. Et sic patet, ꝙ retractet snīa si detegatur impedimētum post sententiam,arg.8. di.veritate,29.q.2. si quis ingenuus: & est hoc ? illa iura.3.q.7.c.infamis, §.tria.ver.verum, cum alijs concord.suis ibi positis, sup. in 1.notu, & 1.q.1.si quis a simonia cis. Sed aliud inconueniens videtur, quia retractatur sentētia quo ad alios iudices, qui legitimam personam habebant, sic sup.de offic.deleg.cum super. ideo retractatur sententia, quia impedimentum erat notorium per sententiam publice latam: vnde nulla in eum potuit cadere iurisdictio, & ita cum sibi & alijs communiter causa commissa fuisset, & duo sine ipso iurisdictionem non poterant exercere, vnde propter connexitatem reuocatio fit quo ad omnes: quia non potuit tenere sententia quo ad quosdam, & non quo ad alium,cum illi qui per se non habuissent iurisdictionem.simile, ff.de arb.Pædius, in fi.Arg.contra,ff.quòd cum falso tuto.l.1.§.1.6.& sup. de ele.cum Vinton.Item arg.hic,quod vtile per inutile vtiatur,?.de offic.deleg. cum super.& c.super quæstionum,§.si vero,vbi de hoc.

† Vide l.res inter, C.? res iud. non noc. & pro intellectū vide Bal.i Margarita ad Innoc. uerbo. sentētia las. in l.1.§.hui⁹ studij, ff.de iust.& iu.& Alber. tract. de statutis, par. ?. q.65. & Couar. in pract.q.c.13.

f ¶Iterum cognoscatis,] & sic patet,quod licet sententia siue processus cassetur, actio tamen salua remanet, vnde iterum cognoscetur ex integro 7 de causa: quia pro non iudicato habetur sim. C.quomodo, & quando iud.si vt proponis. Hæc exceptio excommunicationis in qualibet parte litis potest opponi, etiam si fuerit omissa scienter.sup.de excep.exceptionem.Ber.

6 Solue, ut do. ?.de off. dele.cum super. Io.And.

QVamuis.] Ponit regulam, & duos casus exceptos. Primus:ibi,Ei.Secundus:ibi,Ac illi. Et,hæc decretalis de se habet subtilem & longam materiam.

7 An de nouo fieri dēat contestatio, uide in Spec. de sent. ꝓla. §.iuxta proposi. uer.sed si Io.And.

CASVS. Episcopus Bonoñ. contulit mihi archidiaconatum:obiectum erat, ꝙ fueram filius sacerdotis,& probatum in iudicio, quæritur, vtrum hæc snīa debeat præiudicare Episcopo, quod amittat potestatem conferendi dignitatem illam illa vice, quamuis res sit acta inter alios. Dicitur,quod sic,& imputet sibi,ꝙ dimisit alium

alium agere, cum sibi cõpetebat actio, & defensio illius archidiaconatus. Secũdo ponitur, ꝙ actum fuit cõ epm, qui contulerat mihi archidiaconatum, & probatũ, qđ erã filius sacerdotis: quæritur nũquid illud mihi prejudicet, cum sit inter alios actum? Dicitur ꝙ sic. Abbas. Exempla istorum casuum, & aliorum plurium, in quibus fallit regula prędicta, notantur in glossa huius capituli. No. hic regulam generalem: Res inter alios acta alijs non nocet: fallit tñ in casib. hic cõtentis. s. cum aliquis cui cõpetit actio vel defensio, sustinet se quẽtem agere. Item cum quis passus est eum experiri a quo causam habuit.

[Gloss. seq. habet duas partes. prima repetit regulam tex. allieg. cõcor. enumerãs septem casus exceptos. Secunda ibi, item fallit, prosequitur, & exemplificat casus, quos hic ponit tex. & prin. ponit exempla in creditore, debitore, marito, vxore, & socero: ponit etiam de emphyteuta, & emptore.

res inter alios [a] iudicata: ei tamen qui cum sibi primũ de ea re actio vel defensio competebat, sustinuit sequentem agere: Ac illi etiã, qui passus est eum a quo causam habuit, experiri, est pręiudicium generatũ.

¶ Idem.

¶ Si duo ordinarij pronunciant contraria, tenet sententia pro reo. fallit in quatuor casibus hic contentis, & similibus. Si vero delegati discordant, delegans est adeundus. Si arbitri, neutra tenet.

CAP. XXVI.

DVob. †iudicibus vt accepimus, diuersas sententias proferentibus: si ex iurisdictione ordinaria processerũt, tenet pro reo, non pro actore sententia, nisi in causa fauorabili, puta matrimonio, libertate, dote, seu testamento pro ipso

Quibus casibus res inter alios acta, alijs noceat, uel prosit.

a ¶ Res inter alios.] Hæc regula: res inter alios acta alijs non nocet, habetur C. res inter alios acta. l. 1. & in ipsa rubr. s. de fide inst. inter dilectos. & s. eod. cũ super. & C. qui. res iud. non no. l. 1. & 2. Hæc regula fallit in multis casibus, scilicet cum causæ sunt connexæ. 81. dist. tantis Daniel. & 3. quæst. 6. hæc quippe. & j. de accus. ad petitionem. j. de purg. cap. pen. in his enim res inter alios acta alijs nocet. Item in causa libertatis. ff. de sta. hom. ingenuum. item in causa filiationis. ff. de lib. agnosc. l. 1. in fi. & l. 2. & 3. in prin. item res inter alios acta alijs pro deest, vt in querela inofficiosi testamenti. ff. de inoffic. testam. Papinianus. §. meminisse. hæc res inter alios acta prodest fisco. Item in re indiuisibili. ff. si ser. vend. loci. §. si fundus. item in re cõmuni cum pupillo. ff. quemad. ser. amitt. si communem. & 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. ver. quandoq; plures. & j. de app. c. pen. & in his tribus cõcordantijs res acta inter alios prodest alij. Et vbi res communis est cum fisco. C. de commu. re. alie. l. 2. item fallit in casibus hic contẽtis, vbi pręiudicatur alijs per factum alterius. puta si actio vel defensio primo loco pertineat ad aliquem, & ipse scienter patiatur sequentem experiri de illa re, intelligitur iuri suo renunciasse: verbi gratia, si debitor passus est creditorem experiri de proprietate pignoris, & succubuit, debitori obstabit res iudicata, si postea agere velit: vel econuerso, si creditor passus sit debitorem, vel si maritus patiatur experiri socerum, vel vxorem de proprietate rei in dotem acceptæ: vel si emptor patiatur venditorem experiri de proprietatẽ rei venditæ, a quo causam habet, vel emphyteuta proprietarium. & hæ probantur. ff. de re iudic. l. sæpe. vnde sumpta est hæc decre. & in eadem lege. vbi dicit; si creditor dẽt esse debitor secundum litteram 1 Pisanam: & secundum Pisanam litteram ponit hoc exemplum de debitore, & creditore, & secundum hoc non contradicunt leges illæ. ff. de pigno. si superatus. & C. eo. tit. præses. illi legi sæpe. secundum aliam litteram signatur pro contrario, sed leges illæ intelliguntur quando debitor superatus est ignorante creditore. sic ergo ista regula est intelligenda, res inter alios acta non nocet alijs: exemplum habes quando non nocet, in principio illius legis, sæpe, quando nocet alijs, habes in eadem l. & hic. quandoque etiam prodest, vt patet supra.

1 Pisanã literã uocat hic Bernar. quas nũc dicim⁹ Pãdectas Florentinas, q a tunc pisis asseruabãt, ide sũt Florẽtiã trãslatæ an. Dñi. 1506. ut Taurelli⁹. & annales Florentinorum testantur.

Sed verbum istud, experiri, quo ad exempla de vxore & socero, & venditore ponitur improprie, scilicet ꝓ defendere: sic ponitur s. de iudic. c. 1. quia illis non datur rei vendicatio. C. de rei vendic. doce ancillam. Hoc secundum eos qui dicunt, quod vxor constante matrimonio non est domina rei dotalis, vnde nõ cõpetit ei rei vendicatio, vt in l. prędicta, doce. & ꝙ experiri, ponatur pro defẽdere, potest colligi per l. prędictã, sępe. ver. curautem, & c. sic ergo econuerso defendere ponitur ꝓ agere. C. de testi. l. 1. & ff. de alien. iud. mut. causa facta. l. pen. vel potest poni proprie: quia & si agere non poterant, tamen pręiudicat mihi sententia lata contra eos: quia potui prohibere quo minus agãt: & quia ex voluntate mea iudicatum videtur de iure quod habui ex persona agentis. sed in persona debitoris, & creditoris, verbum experiri, ponitur propriè, & impropriè. cum vni rei vẽdicatio, & alteri hypothecaria competat. arg. quod res iudicata alijs non noceat, habes s. de test. c. veniens 2.

† De materia uidelicet cũ plures iudices diuersas sñias tulerũt ꝙ pualeat, ui de Ale. in l. duo ex trib. & in l. si in tres. ff. de recep. arbit. & de intellectu regulæ qđ fauorabilior ẽ reus ꝙ actor. uide Ias. in l. nõ est nouũ. C. de eden.

DVobus iudicibus.] Tria sunt dicta, quæ per se patent. Abb.

CASVS. Ecce duo sunt iudices in aliqua causa, diuersas proferunt sententias: quæritur quæ illarum teneat. distinguitur. si sunt ordinarij, tenet sententia pro reo, & non pro actore, nisi in causa fauorabili. puta matrimonio, libertate, dote, seu testamento, pro ipso actore sententia lata fuerit. Si vero sint delegati, vtraq; pendet sententia ex arbitrio delegantis. Si vero sunt arbitri, neutra sententia valet. Nota quod fauorabiliora sunt iura ad absoluendum quam ad condemnandum, nisi in quatuor casibus hic contentis, s. matrimonio, libertate, dote, & testamento.

[Gl. seq. declarat decr. locum non habere in ijs, quæ discordant dispari numero, vel cum aliqui sunt absentes, & repetit tex.]

b ¶ Diuersas sententias proferentibus.] Hoc intellige cum omnes sunt pręsentes, alias vno absente alius sententiam ferre non posset, immo nulla est, si feratur. s. de offi. deleg. causam matrimonij. & 2. q. 6. cap. ei qui. §. diffinitiua. vers. item si plures. distinctio illa quæ habetur in §. diffinitiua. super versi. item si plures, & in decre. prædicta, causam matrimonij, ponitur tota in decre. præsenti. si ergo plures sunt iudices, siue sint ordinarij siue delegati, siue arbitri, & omnes præsentes sunt, tenet sententia maioris partis. 65. dist. c. 1. & 2. ff. de re iud. duo ex tribus, & ff. de arbitr. si in tres. & l. seq. & l. diem. §. si plures. fallit in casu vbi non valet sẽtentia maioris partis. s. de rescrip. pastoralis. 1. respon. Item fallit in causa criminali episcopi ẽm quosdam: quia non valet ibi sententia, nisi omnes concordent. 6. q. 4. c. 1. & si quis episcopus criminaliter. Cum vero iudices æquali numero discordant in sententia, puta vnus ex una parte, & alius ex alia, uel duo ex una, & duo ex alia, locum habet decr. præsens. si ergo sint ordinarij, & prędicto modo discordant: tenet sententia pro reo, ut hic dicit: quia promptiora sunt iura ad absoluendum quam ad condemnandum. s. de prob. ex litteris, & s. de fide instr. inter dilectos, in fi. & ff. de act. & obl. Arrianus. nisi in quatuor casibus hic contentis primo fauore matrimonij, ut 33. quæst. 1. si quis acceperit, & j. de despon. impub. continebatur. De libertate autem habes

habes in prædicta decret. ex litteris, circa finem, & ff. de re iudic. inter pares. De testamento habes. ff. de in offic. testamento. si pars iudicantium. Alius casus de dote inducitur fauore dotis, vt hic dicit. quia mulieribus multum fauoris debetur in dotibus suis. j. de dote post diuortium restit. nuper. j. 1 de pignor. ex litteris, & sic isti quatuor casus propter fauorē excipiuntur.

1 Et ff. sol. mat. l. 1. ff. de iure dot. in ambiguis.

ADDITIO. Vnde versus.

Stat testamentū, libertas coniugium dos:
Si sint æquales qui producuntur vtrinque,

[Gl. seq. quærit diuersitatis rationem, & soluit.

a ¶ Ex delegata potestate.] in delegata iurisdictione secus quam in ordinaria: quia vtraque pendet a superiore argumē. ff. de re iudic. duo. iudices. in compromisso vero neutra valet, vt ff. d arb. diē §. si plures. Sed quæ est ratio diuersitatis quare sententia ordinariorum teneat, & nō delegatorum, se pendet a superiore, & sententia arbitrorum nulla? Dicas ꝙ in ordinaria iurisdictione non est superior ad quē recurratur 2 nisi lex mortua, & ideo lex voluit sine alio remedio, quod talis sententia teneret pro reo in fauorem ipsius. In delegatis potest haberi recursus ad delegantem, vt ipse approbet quam viderit comprobandam, & ideo remanent in pendenti, in sententia arbitrorum non est quis superior, nec habet iurisdictionem a lege, & ideo nulla est.

†De hac materia vide q.d nouissime sāciuerit concil. Trident. nū. sess. 13. de refor. c. 1. & sess. 24. de reform. cap. 20. & alibi.

†Post concil. Lat. sub Alex. 3. par. 10. c. 1. & c. 1. e. ti. in 1. 3pil. Vide Corsetū J sing. verbo: querela. adde Aret. cōs. 75.

2 Immo sēp ē reperire superiorē, nisi in Papa. s. de elec. licet, est ergo ratio secūdū Hos. vt magis defera t iurisd. ord. quæ naturalis ē, & fauorabilis. Ioan.

so fuerit promulgata. Si vero ex delegata potestate, vtraque pendet sententia ex arbitrio delegantis. Qd si ex compromisso, neutra debet habere vigorem.

TITVLVS XXVIII.

De † appellationibus, recusationibus, & relationibus.

¶ Alex. iij. Exo. episcopo. & decano Lundoñ.

¶ Collatio beneficij facta post appellationem ex probabili, & verisimili causa interpositā, est ipso iure nulla,

CAP. I.

Dilecti † filij Prior & clerici de Gisebergē. gra[illegible]uem [b] † querimoniam trāsmiserunt, quod E[illegible]ceñ. archiepiscopus Apostolicæ Sedis legatus, eundem Priore post appellationē [c] suspendit: suas ecclesias interdixit: & canonicos, si eidem [d] tanquam Priori obedirent, excommunicatos denunciauit, & infra.

¶ Super quibus, si veritate, per idoneas [e] personas, & famam [f] loci, solicite inquisita, inueneritis ecclesiarum concessiones factas: [g] nisi Prior, & canonici malitiose distulerint [h] eas (quantum ad se pertinet) ordinare, in irritum reuocetis easdem.

¶ Idem archiepiscopo Remeñ.

¶ Appellatio generalis respectu causa non valet.

DE APPELLATIONIBVS, &c.

¶ Quia si a sententia non appellatur, transit in rem iudicatam: & de hoc vidimus s. tit. prox. appellatio autē impedit effectum rei iudicatæ, ideo de illa videndum est. Vel continuatur clarius. Supra uisum est de sententia, & eius effectu. sed quia appellatio est remedium cōtra sententiam, merito subijcitur hęc rubrica. Et quia secundum Ioan. And. appellatio. recusatio, & relatio æquè conueniunt in iurisdictione iudicis suspendenda: ne auctor haberet materiam multiplicandi rubricas, annectit omnia ista tria simul. Abb. Sicu.

De hac materia tractatur 2. q. 6. per totum.

Dilecti.] Collatio beneficij post, & contra appellationem legitimam facta non tenet. Communiter sic summatur, sed hæc summatio est nimis generalis. Diuiditur: nam primo ponit querelam appellantium. Secundo dat iudices: ibi, Super quibus. Et propositionem casus litteralis, aduerte. Nam iste prior, & clerici de quibus in princ. litteræ, conquerebantur de quatuor grauaminibus eis illatis per istum archiepiscopum post appellationem ad Papam interpositam: quorum tria exprimuntur in littera: quartū erat in antiqua, & fuit causa breuitatis hic decisum scilicet, ꝙ contulerat ecclesias spectantes ad collationem Prioris: & solum huic decisè respondetur. Ad alia vero in littera expressa nō respondet hic, & ideo dicit Io. And. ꝙ fuit hæc decre[illegible] [illegible] decis[illegible] habetur [illegible] [illegible] prion [illegible] excusando [illegible] fieri potest compilatorē, ꝙ ad [illegible] hic expressa ñ fuit h[illegible] specificè inserta re[illegible]sio: quia [illegible]us quid iuris [illegible] habetur in [illegible]s titulis, puta in tit. de sent. excom. c. per tuas, de off. de leg. c. cum cōtingat, cum sim. Noluit autē decidere ista grauamina, vt comprehenderemus totum factum sicut accidit. Voluit autem breuitatis causa decidere quartum grauamē, quia satis potest ex responsione comprehendi: nā ex responsione satis comprehenditur interrogatio, vt in c. inter dilectos, §. ceterū. de fide instru. Abb. Nota ꝙ quicquid fit post legitimam appellationē, debet in irritum reuocari. Item per negligētiam amittit quis ius suum, & illud trāsfertur ad superiorem. Item legatus qui non est de latere domini Papæ missus, non potest conferre ecclesias vacantes, quarum ordinatio pertinet ad inferiores prælatos.

[illegible] nos qu[illegible]niam, &c.

† Raueña.

b ¶ Grauem querimoniam.] Propter quam deberet deponi archiepiscopus, qui non detulit appellationi. 2. q. 6. decreto.

ADDITIO. Non est verum quod sit deponendus qui non defert appellationi. & cap. decreto. non dicit hoc: quia illa crimina obiecta fuerunt, propter quæ deponendus erat.

c ¶ Post appellationem.] quæ si legitima fuit, sententia suspensionis, vel interdicti postea lata non tenuit. j. de sent. excom. per tuas.

d ¶ Si eidem.] si canonici appellant ante conditionem extantem, suspensa erit excommunicatio. infra eod. præterea.

e ¶ Per idoneas.] Hoc solum sufficeret sine fama loci per duos, vel per tres testes. s. de test. licet.

f ¶ Famam.] fama per se non sufficit. 4. q. 3. c. si testes. §. item sæpe fit. sed cum alijs adminiculis. puta cum teste vno aut alijs legitimis argumen. s. de probat. cum causam, & supra de præsump. illud. & cap. 3. & supra de test. præterea.

g ¶ Factas. Post appellationem præmissam a Priore.

h ¶ Distulerint.] Vltra sex menses, si eis elapsis concessiones factæ fuissent, valerent: quia potestas ad archiepiscopum 3 est translata. j. de conces. preb. & eccl. non vacante, nulla, & ita per negligentiam perdit quis ius suum. sic. j. de iure patr. quoniam, & c. cum propter discordias 4. & propter culpam. s. de elect. cū in cunctis, & c. cum Vintoñ. & c. quia propter.

3 Sic erat [illegible] mus [illegible] capitulo. Io. And.

4 Et j. de rescrip. tibi. de pręben. si clericus. lib. 6. Io. And.

Inter

INter cetera.] Tria facit refert appellationē, appellātē redarguit, & appellationē repellit Abb. Sicu.

CASVS. Abbas sancti Apollinaris appellauit ab archiepō Remeñ. sup omni causa, quę ɔtra ipsū posset moueri: quæritur quid iuris? Et rñdet, ꝙ nō valet talis appellatio. Nota ꝙ generalis appellatio non dēt admitti.

[Gl. seq. signat cōtrariū, & remittit. argu. etiā ad brocar. pro & contra.]

a ¶ Appellationē.] generalis appellatio non valet, vt hic patet, nec etiā specialis nisi causa probabilis sit exposita, qua ñ admissa tenet appellatio. j. e. vt debitus. Arg. s. j. eod. cōsuluit 2. vbi appellatio generalis valet solu. vt ibi. Et est arg. qđ nō valet ī genere, valet in specie, ff. đ pact. l. si vnus. §. pacta. & §. illud. & est ar. qđ nō licet in genere, licet in specie, ff. cōia p̄ dio. ī tradendis. l. ff. si quis cau. sed & si quis §. quæsitum. Arg. contra. s. de offi. or. si sacerdos. & j. de p̄b. relatum. Item à futuro grauamine nō est appellādum, vt hic patet, nisi à grauamine cōminato vel illato. j. e. cum cessante, nisi apparuerint alia indicia, vt j. eo. consuluit.

†Cap. 2. eo. ti. in 1. cōp. & post cōci. par. 1. c. 2. Item grā clausulā inuenies ca. 28. in 1. compila. eo. titu.

† Adde qđ de iure ciui li. pl. à pro ɔsulibus. C. e. & C. quo. app. non recip. l. ab executore.

CAP. II.

INter † cetera: & infra. ¶ Super eo quod abbas sancti Apollinaris in claustro a te appellationē [a] interposuit generalē super omni causa, quæ aduersus eū aliquo tempore posset moueri: ipsum exinde redarguim⁹ † nec huiusmodi appellationem duximus admittendam.

¶ Idem abbati sancti Petri.

¶ *A correctione legitima non appellatur, nisi modus excedatur. h. d. inspecta mente littera.*

CAP. III.

AD † nostram: & infra. ¶ Quia vero remedium appellationis non ideo est inuentum, vt alicui à religionis & ordinis obseruantia exorbitāti, debeat in sua nequitia [b] patrocinium exhibere: Mandamus, quatenus si quādo quilibet subditorum tuorum, ad remediū appella-

AD nostram.] A correctione nō appellatur. primo p̄mittit causam mandati. Secundo mandatum: ibi, Mandamus. Abb. Sic.

†Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. Lateraneñ. sub Alex. 3. par. 10. ca. 4.

Et num religiosis possit post ꝓfessionē indici stricti or vita traditO' dra dus cōs. 96.

1 Qui tradit ædes retinē do binis ędibus quas habet seruitutes, dēt speciē seruitutis exprimere. Ioan. An.

CASVS. Abbas sancti Petri quæsiuit à Papa an deberet deferre appellationibus monachorum suorum à correctione interpositis? Respondet Papa ꝙ appellatio non est inuenta vt alicui præstaret patrociniū in sua neqtia existēti: quare mādat' eidē, quatenus non obstāte appellatione subditorū suorū corrigat eos ꝑm regulā & institutionem ordinis sui. Nota. ꝙ appellatio non defendit aliquem in delicto. Item a correctione non admittitur appellatio.

b ¶ In sua nequitia.] Appellatio enim nō est inuenta vt sit iniquitatis vinculum, sed oppressorum leuamen. j. cum speciali. §. porro. & ff. de mino. præfecti. prætorio. & sic iuramētum nō est iniquitatis vinculum. s. de iureiu. quāto. & 22. q. 4. inter cetera. Itē no. ꝙ vtendum est aliquo ad eum vsum ad quem istud fuit institutum 2 22. q. 2. is autem. & 45. d. licet. 2. & s. de transla. inter corporalia. & j. eo. suggestū. in fi.

2 Fallit Iterdū vt j. de pę. quauis, li. 6. Io. An.

c ¶ Minus.] A correctione enim nō appellatur. j. eo. reprehensibilis. & c. cū speciali in fin. & s. de offi. ordin. licet. nisi excedat modum in corrigendo. j. eodē. de priore. & s. de offi. deleg. super quæstionum. §. nos autem. sicut appellatur ab executore cū modum excedit s. de re iud. quod ad cōsultationem in fi. à quo alias appellari nō potest. j. eod. nouit. & 2. q. 6. ca. ei qui. §. sūt quorum vers. ab executore & ideo non admittitur appellatio à correctione: quia fit ad pænitētiā, & extra formam iudicij. arg. 27. q. 1. si homo. 45. dis. cum beatus, nec admittiꝰ recusatio. j. eo. cū speciali. in fine. & hęc locū habent in omnibus regularibus, vt in con stit. cū speciali. in fi.

10 tionis conuolauerit, non ideo minus [c] eum iuxta tenorem mādati, quod in p̄dicta regula cōtinetur, & institutionem ordinis corrigas, † & castiges.

¶ Idem Noruiceñ. episcopo.

20 ¶ *Si appellās infra terminū à iudice à quo appellauit, vel à seipso statutum appellationem non prosequitur, sententiæ vel iudicio illius stare cōpellitur.*

CAP. IV.

30 PErsonas † ecclesiarū: & infra. ¶ Si quis † ad nostram audientiam appellauerit, & appellationi suæ prolixum terminum præfixerit: [d] tu ei diē [e] inf. quē
40 Apostolicam sedem cōuenienter possit adire, assignes: ad quā si venire contēpserit: tu illum ex tūc [f] iudicio tuo super ijs, quæ in quæstione vertuntur, sine contradictione aliqua
50 stare compellas.

¶ Si autem quisquam appellationi suę præfigat

† Cōcordat conc. Trid. sess. 13. de reforma. ca. 1. §. cū igit.

PErsonas.] Potest appellans suę appellationi terminū breuiorem termino iuris statuere: eo aūt nimis ꝓlixū statuēte vel nullū, pōt iudex statuere ɔpetētē, infra quē si nō satisfaciat termino, deserta est appellatio. h. d. cum prin. c. seq. Diuiditur in duas partes, prout duo sunt dicta. Secūda: ibi, Si autem. Abb.

CASVS. Aliquis appellauit, & appellationi suæ nimis ꝓlixū terminū statuit iudex dēt ei assigna re terminū īfra quē sedem Apost. conuenienter possit adire: & si ad terminū illū appellationem suā nō fuerit ꝓsecutus, ex tūc compellit appellātē stare iudicio suo sup ijs q̄ i q̄one vertūtur: & si cōpetentē terminum sibi p̄fixit, & appellationē ad illū nō fuerit ꝓsecutus: simili modo cōpellat eundē. Nota ꝙ aliquis pōt sibi p̄figere terminū ad appellationē ꝓsequēdā: & si nimis prolixū p̄fixerit, iudex debet terminum competentem præfigere. Itē si appellans nō ꝓsequitur appellationem suam in termino sibi p̄fixo ei renunciare intelligitur. Et sic est argu. quod tacite renunciat quis appellationi suæ.

†Cap. 4. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. par. 10. ca. 5.

† Si aliquis.

3 De hoc 2. q. 6. appellatione. Io. A.

4 Et j. de ele. c. 1. & c. cupiētes de of. ord. quis lib. 6. Ioan. And.

60 d ¶ Præfixerit.] & sic appellās pōt sibi statuere terminū ad appellationē prosequendā, iudex eodē modo. j. eo. oblatæ. & j. c. prox. & c. ad hæc & c. peruenit 1.]

[Glo. seq. tractat de triplici termino appella.]

e ¶ Tu ei diem.] hic statuitur dies ad præsentandū se iudici. j. c. seq. q̄nq; statuiꝰ ad iter arripiendū 3 j. c. peruenit 2. & s. c. prox. cū causa. 4 q̄nq; statuiꝰ terminus à lege, annus, vel ex iusta causa bienniū j. c. proxi. Terminum vero statutū à parte vel a iudice neutra pars pōt p̄uenire. j. eo. sæpe & c. oblatæ. Terminum à lege potest vtraque pars præuenire, dū tamē appellatus dolose non præueniat appellantem, vt j. c. oblatæ & de termino dato à lege potest intelligi j. e. ex insinuatione, vt dixit Ioan. quod non est verum, vt ibi dicitur.

f ¶ Ex tūc.] post terminum elapsum: & procedere potest ac si peremptorie vocatus non venisset, 5 j. eo. tępe. & j. eo. consuluit nos in fi. Ber.

5 Host dicit ex tunc. i. ex quo certum est ꝙ cōtempserit: quia tm̄ fluxit de tpe ꝙ īpossibile apparet illum ad tps puenire posse ar. ff. de verb. obl. l. stip. & l. ɔtinuus. Tu dic ɔtra vt dicā. j. e. reprehēsibilis. Ioan. And.

CVm sit Romana.] Diuiditur in tres partes. In prima ponit terminum appellationis prosequendæ. In secunda pœnam non præsequētis ibi, Intra quod. In tertia prosequitur an de crimine delegatus appellet: ibi. Præterea, Abb. Sic.

CASVS. Aliquis appellauit ante sententiam vel post: quæritur quātū tp̄s dandum sit ei ad appellationem prosequendā. Rn̄det Papa, quod si an̄ sn̄iam vel post fuit appellatū, hm̄oi appellationibus indulgetur annus: & si iusta cā īteruenerit, indulgetur bienniū: nisi iudex à quo appellatur breuius tp̄s duxerit statuendū sm̄ locorum distātiam, & personarum & negotij qualitatem. Et si infra illud tp̄s appellationem nō fuerit prosecutus, tenebit sententia, si post sn̄iam differentiam fuit appellatū: nec amplius super eodē negotio audietur appellans: Si vero à grauamine & ante īgressū litis fuerit appellatum, talis auditur appellans, quia canones passim appellare pmittuut, & tales nō solent pprie dici appellationes, sed puocationes ad causam: Si vero ante sn̄iam & post lit. cōte. appellauerit cōpelli dēt illius stare iudicio ad quē appellauit, alternatiue, scilicet, vt appellationē psequatur, aut iudicio suo stet: Si vero ille q appellat fuerit raptor, vel alienę rei violētus detētor, tales admittātur appellantes, nisi fuerit notorius raptor, vel fornicator existat, sicut ille quē Apostolus absentem & irrequisitū excōicauit. No. quod appellāti dat annus ad prosequēdā appellationē suā: & ex iusta causa biēnum. Item iudex annū illum potest abbreuiare. Item qui nō prosequitur appellationē infra debitum tempus, rata manet sentētia. Item in notorio crimine non auditur appellans.

a¶ Indulgetur,] 2.q.6.ei qui appellat. & C. de temp. app. auth. ei q appellat. & si iusta cā īteruenerit biēnium indulgetur, vt ibi dr̄ alias nō daretur. ĩ. eo. constitutus, imò & triennium datur. ĩ. eod. ex ratione.

b¶ Distantiam. oīa ista sunt cōsiderāda ad moderandum tp̄s. s. locorū distantia 63. dis. cum longe. & 13. q. 2. vbicunq; & qualitas personarum. & negotij. ff. de dam. inf. q bona. §. vlt. & l. seq. & l. si finita. §. 3. & ff. de iudi. l. nonnunquam & ff. de re iud. l. 2.

[Gl. seq. alleg. tria iura. in c̃rium alleg. alia tria: & īterū p alia tria coadiuuat primā partē, & soluit.] distinguendo demum quærit, ponit op. & soluit.]

c¶ Recisius tp̄s.] arg quod iudex potest abbreuiare inducias datas à lege. sic ff. de re iu. l. 2. & eo. oblatę. & s̃. eo. tit. pxi. quo ad consultationem. Arg cōtra quod non possit: 28. dist. de his. & ff. de re iud. l. 4. §. si quis condemnatus. & 3. q. 3. de inducijs. imò arbitrio iudicis ista vidētur committi, arg. 3. q 3. si ægrotans. 3. q 2. si ep̄s. ff. de iudi nōnunquam. Sol. induciæ quæ dantur à lege vel canone, seruādæ sunt, nisi iusta causa interuenerit quare sint abbreuiādæ: & tunc committitur arbitrio iudicis, vt hic. & ff. de verb. oblig. cōtinuus. §. 2. & magis hoc pōt officio iudicis discerni q̃ ali-

terminum congruentem, nec tamen causam ad dié appellationis fuerit prosecutus, ipsum nihilominus ex tunc sententię tuæ (sicut de alio diximus) appellatione remota parere constringas.

¶ Idem Remen. archiepiscopo.

¶ Appellans ad prosequendum habet annum, & ex causa bienniū, nisi iudex moderetur. Et si infra id tempus nō prosequitur, rata manet sententia, vel redit ad primum si ante sententiam appellauit. h. d.

CAP. V.

CVm † sit Romana, & inf. ¶ Fraternitati tuæ duximus respondendum, quod si ante sententiam vel postea fuerit appellatum, huiusmodi appellantibus annus indulgetur, [a] aut ex necessaria & euidenti causa, biénium; nisi forte iudex à quo appellatū fuerit, sm̄ locorū distantiā, [b] & personarū, & negotij qualitatē, recisius [c] tempus fuerit moderatus. Infra quod si is qui appellauerit, causam appellationis nō fuerit prosecutus, tenebit sententia: si post sententiam appellauerit, & a causa sua cecidisse videtur: nec amplius super eodem negotio audietur appellans. Si vero [d] a grauamine [e]

qua locutione exprimi. ff. de solu. ratū. & ff. rem ra. hab quo enim. §. Iulianus. & ĩ de do. Apostolicę & ita ex causa hoc faciendum est. s̃. tit. proxi. quod ad consultationē, & ff. de re iud. l. 2. & s̃. de dila. c. 1. Quædā tn̄ inducię sūt statutæ in iure, quæ diminui siue mutari nō possunt, nec angeri: vt est tēpus decem dierum datū ad appellādum. Itē etiā tp̄s infra quod peti debet in integrū. restitutio, & ēt terminari, scilicet quatuor annorum: [1] vt 2. q. 6. anteriorū, & C. de tēp. in integ. rest. l. vlt. De hac materia dictū est ĩ. de dila. pterea. Sed nunquid est illud ita intelligēdum simpliciter vt iudex possit diminuere de anno appellationis, vt appellās teneatur causā appellationis finire infra minus tēpus anno vel biennio? Quidā dicūt, quod bene pōt iudex imponere hanc necessitatē appellāti, vt ipse debeat finire causā appellationis q̃tum est in se: sed si remaneret p iudicem vel p aliam iustam causam non est ei imputandum. ĩ. eo. ex insinuatione. & 2. q. 6. anteriorum. §. ad hoc. & sic intelligūt quod dicit: nisi iudex forte recisius tp̄s fuerit moderatus infra quod finiat causam suā. Verius dicas, quod iudex nō potest istud tp̄s abbreuiare quātum ad hoc vt appellās teneat cām finire infra tp̄s statutū à iudice, imo annū integrū habebit, vel biēniū ex iusta causa ad finiendū causam, quo elapso rata manebit sn̄ia vt hic dicit, & C. de tēp. appel. vlt. sed p tāto dr̄ iudex posse recisius tp̄s moderari: quia iudex posset cpellere appellātē siue terminum statuere illi, vt se represētet in termino illo corā superiore ad quē appellauit, vel iter arripiat ad psequēdā appellationē corā illo ad quē appellauit. qđ si nō fecerit, si lata est sn̄ia, pōt illā mādare executioni: quia statim tenet ac si appellatū non fuisset; sed si appellauerit ante sn̄iam, postea tūc pcedat in cā: quia terminus talis tūc obtinet vicē pemptorij ĩ. e. sępe & s̃. ti. px. cū causa. & s̃ c. px. & quātū ad hoc solū pōt iudex recisius tp̄s moderari. si vero nullū terminū statuit appellāti tūc hēt annū a lege, & iudex tūc p totū annū nō potest pcedere ad exequēdā sn̄iam: vel sup pr̄icipali anno elapso pōt, sm̄ quod pōt, cū terminus statuit: & hoc satis colligitur. ĩ. c. reprehēsibilis. §. 1. & c. consuluit 1. in fi. & hoc statuitur pp malitiā appellantium, q malitiose appellāt causa impediēdi executionē vel processum iudicis, & per hoc ei cōsulitur cōtra quē appellatur.

d¶ Si vero.] Si 2 ante litem contestatam a grauamine quis appellat, tunc si statuto termino non prosequatur appellationem, iterum potest appellare. & sic intellige illā dec. ĩ. e. sua. & c. directe. Si vero post litem cōtestatam appellet, & infra terminum nō est prosecutus, non auditur appellans, quia iam fuit contumax. 2. q. 6. c. ei qui. §. sunt quorum.

e¶ A grauamine, causa grauaminis probabilis allegata, quæ si probata esset, reputaretur legitima, alias non auditur. inf. eod. vt debitus.

a¶ Ante

† Cap. 5. co. ti. in 1. cōpi. & post cōci. par. 10. ca. 6. Vide Romanū sing. 167. inci. iudex à quo. & Guidonem Pape dec. 436.

† In vulgatis legit appellationib. sed antiqui habēt appellantib.

1 Goff. dicit idē in semestri dato ad redhibendū ff. d ędil. edi. cum sex. ad conferendū bn̄ficia, de sup. negl. pl. licet. de con. ces. pb. ca. 2. & ca. qm̄. & in lx. diebus q dātur ad accusandū vxorē iure mari. 4. q. 4. § aliquando. Io. And.

2 Hęc glossula nō reperit ī. vetustis exēplarib.

a ¶ Ante litis.] hoc potest intelligi cum appellatur super aliqua exceptione dilatoria coram iudice j. eod. ex parte, & etiam post. j. eo. super eo. & 2. q. 6. non ita. secus secundum leges, vt ibi.

b ¶ Passim.] i. quãdocunq; etiam grauamine non expresso. & sunt illi canones, 2. q. 6. ad Romanam, & c. seq. si quis placuit. & s. vt li. nõ cõte. accedens 1. hodie necesse est allegare causam probabilẽ, quæ si esset, & c. q̃cunq; sit causa. j. eo. vt debitus, & c. cum speciali. §. porro.

[Gloss. seq. ponit duas lecturas eius. quod hic de prouocatione dicitur.]

c ¶ Nec solent.] propriè sumpto vocabulo: quia appellatio non fit nisi a iudice s. de offi. dele. super qõnum. §. nos autẽ. vel prout dr̃ appl'o cõtinet querelam iniq sñiæ. ff. de offic. p̃fecti p̃torio. loquit̃ ergo d' appellationib. quas aliqui qñq; faciunt cũ dicunt: ego appello te ad curiã, vel venias ad iudicẽ vt faciat mihi iustitiã. sed ille non tenetur ire: sicut denunciatio facta ipsi dño. in foro nõ tenet, sed ĩ re ipsa dẽt fieri. ff. de no. ope. nunc. l. d' pupillo. §. si q̃s forte. Vel dicas, q̃ loquitur de appellationibus, q̃ fiunt extra iudiciũ ab aduersario: ne faciat aliquid i p̃iudiciũ appellantis, sup eo p quo appellat, & tales appellationes quasi p̃uocationes sunt ad cãm: &talib. appellationibus est deferendũ j. eo. bonæ. & tales appellationes faciunt clerici frequenter inter se, & in electionibus, & pro alijs negotijs ecclesiæ. s. de elect. consideraui mns. & c. bonæ, & c. auditis j. de ijs quæ fi. a ma. par. c. 1.

1 Concor. l. i. cũ gl. & Doctor ff. si qua. pau. fe. dic. & l. fi. C. de or. cog.

1. Cor. 5.

2 Hęc gl. respicit litterã ad quẽ. vñ dr̃ j. q̃ ꝯpellit alternatiue, s. q̃ aut p̃sequatur, aut redeat ad iudicem a quo appellauit. Io. And.

d ¶ Antè sententiam.] post litis ingressum, vt differat a præcedenti ver.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Cogitur.] sed non videtur, q̃ sit compellendus. 2 C. de appel. eos. in fi. vbi dicitur, q̃ nemo compellitur prosequi appellationem, immo potest pęnitere. 2. q. 6. c. ei qui. §. si quis libellos, sed debet compelli alternatiuè. inf. eo. consuluit 1. & c. sæpe.

3 Concor. l. q testamẽto. §. mulier, & ibi Bal. ff. de test.

f ¶ Audiri. inf. eo. peruenit.

g ¶ Manifestus.] i. notorius. j. eod. peruenit ad nos. in notorijs enim non admittitur appellatio, vt ibi.

[Gl. seq. arg. alleg. contrarium, & tripliciter soluit.]

h ¶ Irrequisitũ.] Arg. q̃ in notorijs non est aliquis vocandus in ius. 3. arg. 2. q. j. de manifesta. 11. q. 1. statuimus. Ar. contra. 12. q. 2. indignè, & nemo est excõicandus, nisi legitima admonitione præmissa. j. de sent. ex-

& ante litis a ingressum fuerit appellatũ: huiusmodi audietur appellans, q\m sacri canones etiã extra iudicium passim b appellare permittunt: nec solent c huiusmodi dici appellatiões, sed prouocationes ad cãm. ¶ Si aũt ante sñiam d quis appellauerit, cogitur e illi' stere iudicio, ad quem noscitur appellasse.

¶ *Qui de crimine impetitur, appellare potest, nisi sit notorium. h. d.*

¶ Præterea si raptor sit, vel violentus detentor alienæ rei q appellat: huiusmodi appellatio facta in iudicio, apud ecclesiasticas personas solet audiri, f nisi forte manifestus g raptor, vel fornicator existat: sicut ille quem absentem, & irrequisitum, h Apostolus excommunicauit.

¶ Idem eidem.

¶ *Coram iudice a quo appellaui in vna causa possũt in alia conueniri, nisi eum recusem vt suspectum.*

com. sacro. Dic q̃ non fuit requisitus per edictũ peremptorium ad iudicium: admonuit tñ eum ad pęnitentiam: & quia crimen notorium erat, non vocauit eum: quia nec expediebat ex quo nolebat se corrigere, vel irrequisitum illa vice, vel requisiuit eum per Apollinem discipulum suum.

CAP. VI.

Ad† hæc, si in vna causa quis appellauerit, & pendente appellatione aliquod crimen committat, vel prius commisisse dicat, vel modo etiam accusetur, aut conueniatur de alia re, super qua non sit appellatum, & illam proferri contingat ad audientiam iudicis, a quo in alio negotio appellauit: eum potest, si voluerit tanquam suspectũ i vitare; alioquin debebit eius stare iudicio, maxime si suus ordinarius iudex existat.

¶ Idem.

¶ *Si a iudice inferiori vnus appellat ad Papam, ali' ad inferiorem, tenetur appellans ad Papam comparere ad citationem iudicis inferioris, saltem allegaturus appellationem suam, alias valebit p̃cessus a minori nisi sciuerit appellatione interiectam ad Papam.*

CAP. VII.

SI† duobus coram suo iudice litigantibus, alrius. Sed quid fiet tunc de causis illis super quibus conuenitur pendente appellatione? Episcopus tunc delegabit causam alijs, sicut fit cum alias tanquam suspectus recusatur. 11. q. 1. peruenit, & infr. eo. cum speciali, & sup. de foro comp. si quis contra clericum. Bern.

Si duobus.] Superior ad quem tuus aduersarius appellat, si ignorat te super eadem causa ad sedem Apostolicam appellasse, te nolentem comparere, excommunicare poterit hoc primo. Duo sunt dicta. Secundum: ib., Denique. Abb. Sicu.

CASVS. Duo litigabant corã iudice suo, puta coram archidiacono: vnus appellauit ad ep̃m, alter ad Papam, vel coram ep̃o vnus appellauit ad Papam, alter ad archiep̃m: ille qui appellauit ad ep̃m, vel qui appellauit ad archiep̃m, ad diem appellationis accessit ad ipsum proponens se ad eius audientiam appellasse, tacito de appellatione aduersarij ad sedem Apostolicam interposita. Qui appellauerat ad Papam, citatus fuit ab episcopo vel archiepiscopo: ille confidens de appellatione sua ad Papam interposita, nec iuit nec misit aliquem respon-

AD hęc.] CASVS. Aliquis appellauit super aliqua causa: pendente appellatione cõuenitur vel accusatur sup alio. q̃ super eo super quo appellauit, quæritur an teneat stare subillo a quo appellauit, appellatione pendẽte? Rñdet Papa, qd' si voluerit, potest eũ tanquam suspectum recusare, alioqn stare dẽt iudicio eius, & pręcipuè si iudex ordinarius suus existat. Nota quod pendẽte appellatione coram ordinario, põt ipse ordinarius recusari: si super alia causa cõueniatur appellans coram eo.

[Gloss. seq. alleg. vnam concord. obijcit d vna l. & soluit. demum quærit, & soluit.]

i ¶ Tanq̃ suspectũ.] j. eo. proposuit. Sed vr̃ q̃ non possit eum veritate tãquã suspectum: quia non põt hoc p̃tendere, quasi habeat eũ offensum, ff. apud eũ a quo appell. l. vna. s̃m leges non recusantur iudices ita indistinctè: tñ si aliquod crimẽ enorme interim, & manifestę cõmittat, nõ potest ipsum vitare. 4. j. eod. proposuit. & c. pręterea 1. cum sit eius ordina-

†Cap. 6. e. ti. in 1. ꝯpil. & post ꝯcil. Lat. sub Ale. 3. p. 10. c. 15.

Vide decis. Rotæ. 21. incip. itẽ si ab excõicatione tit. de appel. in nouis. & de iudicis recusatione, ad de Alex. cõs. 180. lib. 2. & Roma. ꝯs. 220.

†Cap. 7. e. tit. in 1. compil. & post concil. p. 10. c. 7.

4 Idẽ si fuit contumax in appl'one prosequẽda: quasicut tu non appellat, sic nec recusat'. s. c. p̃xi. j. e. sup eo. 2. s̃m Tancr. Vinc. & Innoc. Ioã. And.

rñsalem: & quia non venit, fuit excõicatus: quæritur an teneat excõicatio? Et rñdetur, quod tenet sñia in eũ ꝓ contumacia lata, nisi iudex ille cognouerit eũ ad sedẽ Apost. appellasse. Secũdo ponitur alia quæstio. Al. quis appellauit a ciuili iudice ante iudiciũ vel post ad dñm Papã: q̃ritur an talis appellatio valeat? Respondet Papa, ꝙ tenet appellatio in illis, q̃ subsunt Papæ ĩ tpali iurisdictione: In alijs vero quãuis de consuetudine alicuius loci teneat, de iuris tñ rigore non tenet. Not. primo, ꝙ quilibet vocatus ad iudiciũ debet ire, & allegare priuilegiũ suũ: alias tenet sententia pro cõtumacia lata in ipsum. Itẽ de vno foro non est appellandum ad aliud forum, nisi cõsuetudo aliud inducat.

ter ad nostram, [a] alter ad sui iudicis [b] audientiam super eodem negotio appellauerit, & ille qui ad suum iudicem appellauit, ad diẽ appellationis veniens, se ad eum appellasse proponit, eo tacito quod aduersarius eius ad audientiam Romani Pontificis appellarat; si legitime citatus, nec venit, nec responsalem misit, aut etiã alias parere contemnit, tenebit [c] excommunicationis sñia, in eum pro contumacia promulgata; nisi iudex cognouerit [d] eum ad audientiam Romani Pontificis appellasse.

¶ A ciuili iudice, qui non est de temporali iurisdictione ecclesiæ, non appellatur ad Papam h.d. vsque ad finem.

¶ Denique † quod quæris, si a ciuili iudice ante iudicium, vel post, ad nostram audientiam fuerit appellatum, an huiusmodi appellatio teneat; tenet quidem in his, qui sunt nr̃æ [e] tẽporali iurisdictioni subiecti; in alijs vero, & si de consuetudine ecclesiæ teneat, secundum iuris rigorem credimus [f] non tenere.

¶ Idem Plebano & clericis S. Nazarij de Albia. †

¶ Lapsus biennij non præiudicat appellanti, quo minus ex causa legitima audiatur saltem per beneficium restitutionis in integrum. h.d. secundum vberiorem intellectum.

bitur ad Papam. argu. 32. q. 5. administratores, & s̃. de foro compet. ex tenore Bernard.

Ex ratione.] Etiã post biẽniũ auditur appellans, qui prius appellationem proseq̃ non potuit. h.d. primo ponit d.ctum, cuius rationem interserit. Abb. Sicu.

C A P. VIII.

Ex † ratione, & infra. ¶ Verum si appellationem biennio elapso interpositam a sententia contra vos prolata, prosecuti non estis; dummodo prosecutionem ipsius, per impotentiam [g] vos constiterit omisisse, nolumus ꝙ iustitiæ vestræ debeat præiudicium generare. †

CASVS. Quidã clerici appellauerunt a sñia ꝯ eos lata: quã ex iusta causa infra bienniũ non fuerãt prosecuti: petebant a Papa, ꝙ adhuc admitterẽtur ad prosequẽdam appellationem, cum infra bienniũ eam non potuerint ꝓsequi: mandat Papa iudicibus, quatenus si ꝯstiterit eos ꝑ impotentiã ꝓsecutionẽ appellationis omisisse, nõ vult Papa, qđ ꝓpter hoc eis debeat ꝑiudiciũ generari. Not. ꝙ impotentia excusat ita, ꝙ etiã post biẽnium admittit quis ad prosequendam appellationẽ: & sic nota, ꝙ si ꝑ me non stat, mihi non imputatur.

[Glo. seq. reci. per duas q. de qua impotentia hoc intelligatur, & an ipso iure, vel per beneficiũ restitutionis succurrat isti. Circa primã tractat quadruplicẽ impotentiã, scilicet ꝓuenientem ex parte appellantis, ex parte iudicis ad quem, ex cõsensu appellati, & ex facto tertij. Circa 2m ponit 2. opin. & alteram approbat.]

a ¶ Ad nostrã.] quod fieri põt omisso quolibet medio. 2. q. 6. metropolitanũ. arg. secus sm leges. ff. de appel. Imperatores.

[Gl. seq. ponit duas lecturas.]

b ¶ Ad sui iudicis.] hoc põt intelligi dupliciter, vt litigarẽt corã archidiacono, & alter ad suũ iudicem, s. epm [1] appellauit, alter ad Papã: vel coram episcopo, & alter appellauit ad archiepm, q̃ ipsi⁹ iudex est per appellationem: & alter ad Papam, qui omniũ est iudex ordinari⁹. inf. de senten. excomm. per tuas. & sup. de off. leg. c. 1.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Tenebit.] sed videtur, ꝙ non teneat: quia lata est post appellationem, vnde non tenet j̃. de sent. excom. per tuas. & iam non erat suus iudex: vnde non potest illum excommunicare. 9. q. 2. ca. 1. Item quia vocabatur ad maius tribunal. ff. de re iudic. contra pupillum. §. 1. Sol. hic tenet sententia propter contumaciam, vt hic dicit, quia debuit ire, & allegare priuilegiũ suum, j̃. eod. cum parati. & ff. de re iudi. si quis ex aliena. ex quacunque enim causa quis vocetur, ire debet ad prætorem. ff. si quis in ius voc. non ierit. l. 2.

d ¶ Nisi iudex cognouerit.] ergo si notum illi erat, ꝙ non esset de sua iurisdictione, non tenet sñia: & ille non tenebatur venire, ex quo sciebat iudicem hoc scire arg. ff. si quis in ius voc. l. 2. quia qui scit, certiorari non debuit. ff. de actio. empt. & vend. l. 1. in fi. & s̃. de elec. cum inter vniuersas.

e ¶ Nostræ temporali.] vt sup. de iureiu. venientes, & sup. de fide instr. cum Ioannes.

f ¶ Credimus.] & ita patet, ꝙ iuriurisdictio tpalis non pertinet ad ecclesiam, nec de ea debet se intromittere in præiudicium iudicis sæcularis. s̃. de iudic. nouit. in prin. & j̃. qui fil. sint leg. lator. & j̃. de priuileg. cap. 2. nisi cum vacat imperium. s̃. de foro compe. licet 1. tunc enim propter defectum iudicis sæcularis bene appellabitur ad Papam. argu. 32. q. 5. administratores, & s̃. de foro compet. ex tenore Bernard.

g ¶ Impotentiam.] Hæc impotentia pluribus modis potest intelligi, vt per propriã impotentiam, quia fuerunt impediti iusta de causa, vel per iudicẽ stetit: vnde non imputatur eis. 2. q. 6. anteriorum. §. ad hoc. 2. §. biduum. & §. si forte. & j̃. eo. ex insinuatione. idem esset etiam si in medio tempore arbitros elegerunt partes. C. de temp. app. auth. si tamen. [3] & in his casib. seruatur appellans illæsus ipso iure, nec currit tẽpus, nec indiget restitutione. Si vero dolo alicuius priuati circumuentus appellat, & appellationem non fuit prosecutus, tunc currunt tẽpora appellationis, sed habet recursum contra dolosum ad interesse. ff. de dolo. arbitrio. §. dolo cuius, ꝙ si soluendo non fuit, restituitur appellans ad prosecutionem suę appellationis. ff. de eo per quem fa. erit l. ex hoc edicto. ff. de dolo, & eleganter. §. si dolo. Dicunt tamen quidam, quod isti adiuti fuerunt beneficio restitutionis: quia illud biennium cuilibet currit etiam impedito agere, si non poterit habere copiam iudicis: vel quia noluit procedere, vel quia non potuit facere, quod compelleretur iudex. C. de temp. appellat. l. vlt. §. vlt. Sed hoc ex littera non colligitur, vt hic, & hoc non stetit per negligentiam iudicis, sed ex propria impotentia. vnde non habet hic locum lex illa. C. de tempo. appel. l. vlt. & ita not. hic illud generale, quod si per me non stat. mihi non imputatur, & ipso iure isti seruantur illæsi.

1 Secundum Tancr. q exposuit, sui iudicis, id est, eps q suus iudex est. Ioã. And.

† Vide Hostiensem, in c. Ioãnes, de fide instr. & gl. in c. si necesse. de don. inter virum, & vxo.

† Albezar.

† Cap. 8. e. ti. in 3. compil. Vide Ioannẽ de Anan. cõs. 1. Angelum cõs. 39. Oldr. consil. 60. & Lapum allegatione. 507.

† generari.

2 Per quem. & per c. sicut. 33. q. 2. p de cr. accedẽs 2. vt lit. ñ cõt. & pistã dixit l. de Deo. l. 1. q. 21. fatalia ñ currere, qñ viæ ita sunt clausæ q. sine periculo curia ñ põt adiri. Io. And.

3 Alias. n. tñ & in cle. eo. tit. quãdiu. q̃ in trib. supplet auth. ut ibi scripsi. Io. And.

Memi-

Meminimus.] CASVS. Aliqua causa cōmissa est alicui: iudex citat reū, ille statim mittit nūciū ad Papā pro causa illa: ille venit allegans, ꝙ nunciū suum pp causam illam misit ad Papam: quæritur an debeat in causa ꝓcedere vel nō? Rñdet Papa ꝙ ppea non dimittat quo minus ꝓcedat in causa ſm formam iuris. Si vero ante citationē, iter arripuit, tunc iudex ꝓcedere nō debet: hoc vltimū ñ tenet. ꝭ. eo. vt debit⁹. Not. ꝙ p citationē ppetuatur iurisdictio. Item facto quis dici tur appellare.

†Vigorñ.

¶ Idem Vigorieñ. †episcopo.

¶ Si reus post citationē vel notitiā litterarum iuit ad curiā, delegatus in causa procedet, alias non h. d cū cap. suggestum. infra eodē.

CAP. IX.

Meminimus, † & inf. ¶ Ceterum cum aliquam causam contingit tibi appellatione remota cōmitti, & aduersa pars post citationem a iter arripuerit ad sedem Apostolicam veniendi, non minus poteris in negotio secūdum iuris forma procedere. Qđ si ante b citationem iter arripuerit, non est aliquatenus procedendum.

†Cap. 9. eo. tit. in 1. cōp. & post oc. vel etiā post sñiam par. 10. ca. 8. ante citationē. ꝭ. eo. lam integra suggestum Ber. clausula ex Glo seq supplet. tat in c. 6. ti. Secundo ponit ius q. clerici vel nouū. Tertio ex eo vocentes, in querit. & soluit. sola 1. cōpilatio. tioni obijcit, & īnde & post ꝯcil. det, & opi. ponit. par. 6. c. 9. & par. 21. c. 3.

a ¶ Post citationē.] vel etiā post sñiam ante citationē. ꝭ. eo. clausula ex Glo seq supplet. Secundo ponit ius nouū. Tertio ex eo querit. & soluit.

b ¶ Ante citationē.] vel ante scientiā litterarū impetratarū ꝯ eū ꝭ. e. suggestū. & c. ad hoc. Sed hodie ista nō habent locū: qa non ꝓdest allegare, ꝙ præmiserit nūciū ante etiā si dixerit se super hoc lras habere, q̄ nō sint iudici præsentatæ. ꝭ. e. vt debitus. & 2. q. 6. c. non solent. § eius qui. Sed quid si non misit nuncium ī sed in ꝓpria ꝑsona iuit, nūquid procedetur cōtra eū si cōueniat corā ordinario, vel delegato sup eo, ꝓ quo iuit? Credo, ꝙ si nō sit, qui defendat eum cum debuerit dimisisse procuratorē, procedetur cōtra eū nō obstāte, ꝙ iuerit pp hoc: 2 quia & si iā cum lris reuersus esset nō prodesset tamē ab aduersario iā præuētus. ꝭ. eo. sed cū debitus & ꝯ. de foro cōpe. c. pen. Arg. cōtra. ꝭ. e. di lecti. 1. & c. vt nostrū. quia est plus facto appellare, q̄ verbo vt ibi. Sed ibi ante iter arreptum litigabāt. vnde iter ibi habet quasi pro appellatione. sed hic iuit ad curiam nulla causa mota vel cōminata pro litteris impetrādis. Vnde si aduersarius eum præuenerit, sibi imputet, qui debuit esse diligēs, & ipsum præuenisse. f. T. dixit, ꝙ non dēt procedi contra ipsum, nisi iuerit in fraude vel dolo. tunc enim propter dolū suum non expectabitur.

1 Nō respicit gl. tex. q. nē loquitur de mittēte, sed de eūte, sed respicit ꝙ de cre. vt debitus. Io. And. 2 Concor. tex. ī l. ignorare. & ibi Bar. C. de re sti. in inte. & gl. in vers. audiatī cle. bi duū. eo. tit. 3 Idem hic Host. q. ēt alle. decr. vnicā de peregri. Io. And.

Super eo. Duo sunt dicta. Secundum: ibi, Si autē. Abb. Sicul.

CASVS. Causa commissa est alicui; reus aliquam exceptionē obijcit in causa illa, pp quam exceptionem appellatur, quæritur vtrū iudex ea nō obstāte possit in principali ꝓcedere? Rñdetur, ꝙ si causa principalis sine illa terminari nō possit, supersedere debet iudex in principali qōne. In fine ponit alia dubitatio. Ecce lite cōtestata opponit reus, ꝙ p falsi suggestionē litteræ sint impetratæ. quæritur an hæc exceptio sit admittēda? Rñdet Papa ꝙ propter hoc nō est differēda sentencia. Nota ꝙ licet appellatio sit remota in principali, appellatur super incidenti qōne. Itē si principalis quæstio sit talis, ꝙ nō possit decidi sine incidēti, iudex s. per se debet vtrique. Item exceptio de falsi suggestione post lit contest. non valet.

[Glossa sequens dicit ante litem contestatam, & post. & c.]

¶ Idem.

¶ Supersedetur propter articulum in quo appellatum est etiam super principali causa si sine illo articulo expediri nō potest. h. d. inhærendo littera.

CAP. X.

Super † eo quod solicitudo tua q̄siuit, prudētiæ tuæ duximus respondēdum, quod si de aliqua exceptione quæstio oriatur, & exinde appellationem c fieri contingat, eidē exceptioni erit merito supersedēdū, & si principalis d causa sine illa e terminari f nō poterit, ei nihilo minus supersedeatur.

¶ Non obstante appellatione ex falsa causa interposita, potest iudex ad vlteriora procedere. h. d.

¶ Si autem aduersa † pars de falsi suggestione g in appellationem prorupit nō est sententia super hoc differenda.

¶ Idem.

¶ Etiam pro minoribus, seu leuioribus causis appellari potest.

CAP. XI.

De † appellationibus

c ¶ Appellationem fieri.] hoc potest habere locū tam ante litem cōtesta. quam postea, vt si ante litē contest. obijciat aliqua exceptio rōnabilis, quæ si esset ꝓbata deberet legitima reputari, & c. & iudex eā admittere nolit, si pp hoc appellet, iudex vel nō dēt ꝓcedere, vel remouere grauamē. ꝭ. e. vt debitus & c. cū cessāte: alias reuocabitur totū qđ fecerit. De hoc habes multa exempla. ꝭ. e. ex parte. & c. significauit. & c. significantibus. vbi infinita exēpla inuenies super hoc post litem contestatā. eodem modo pone exemplum. ꝯ. de ord. cog. c. 1.

d ¶ Et si principalis causa.] & ita nō ꝓceditur sup principali, & in pꝛudicialib⁹ exceptionibus hoc habet locū: plura exēpla ponūtur, 3. q. 11. c. non est. §. aliquando.

e ¶ Sine illa.] puta pactū de non petendo, præscriptio, & consimiles.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Terminari.] ergo vr, ꝙ si principalis causa possit expediri sine illa; ꝙ nō obstāte illa appellatione ꝓcedere possit ī pricipali. & ita vr ꝙ teneor litigare sub illo, q etiā me grauauit, à quo appellaui iusta de causa, ꝯ illud. ꝭ. e. ad hoc & ꝭ. e. proposuit. Satis crederē, quod vacat hic arg. à contrario sensu. quia cum iam certa ratione me grauauit, quomodo poterit procedere postea me inuito? non videtur 3. quæst 5. quod suspecti.

[Glo. seq. ponit duas lecturas.]

g ¶ De falsi suggestione] hoc intelligunt quidam cū probare nolebat, sed allegabat tantum, & ideo non valet appellatio. Vel dicas. ꝙ hęc exceptio de falsi ēt suggestione non est admittenda post litem contesta. cum sit dilatoria, & sic erat lis contestata, quia sola sentētia erat ferenda. vnde non debet differri sententia propter talem appellationē interpositam occasione exceptionis, quę ab initio fuerat proponēda. ꝯ. de re iud. inter monasteriū sim. C. de fal. l 2. & C. de leg. si in fraudem. vbi non differtur executio propter suggestionem falsi. Ber.

De appellationibus.] CASVS In qualibet causa maiori vel minori potest quis appellare, si grauetur, No. quod idem ius seruari debet in minori sicut in maiori. & est arg. quod in modicis dandus est libellus.

†Ca. 10. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. par. 10. ca 9.

†Vide l. fin. vteri, cū no. C. de fi. īstr.

† Ca. 11. eo. ti. in 1. cōpi. Et post cōci lium ca. 10. Et qñ de minimis rō habeat, docet Iason ī aut. q rē. C. de sacrosan. eccl. & in l sciendū ff. q satis. cog adde late. Corsetū ī tract. de minimis.

[Glo.seq.reci.per q.quę causa sit minima, & quadrupliciter respondet, & reddit causam.]
a ¶ Minimis.]minima causa pōt dici duorū aureorum,quia pro ea nō datur actio de dolo,vt ff.de dolo si oleū.in fi.& l.seq.vel etiā x.aureorū. ff. si cui plus quā per legē Falcidiā.l.3.§.quāuis.vel 50.solidorū.&C.ḋ ḋ sen.ciui.l.1. Vel illa dr̄ minima,q̄ ad sumptus iudiciales non sufficit.2.q.6. anteriorum §.illud etiā. & ita pro qualibet cā appellatur:q̄a ita pōt quis grauari in paruo sicut ī magno. quantitas causæ nō facit quare introducta sit appellatio, sed iniquum grauamē.s̄.e ad nostrā. & ī.eo.cum speciali.§. porro.sic etiā in minima re furtū committitur.14 q.vl. ca. vlti. quia nō furtū, sed furātis effectus consideratur, vt ibi dicitur.

ponitur,quæ infra octo dies probari debet. nō cōputatī in illis octo diebus. de excep. pia. cōsideratione. [lib.6.]quæ est Innoc.4.& c.frequens.de resti. spol. [lib.6.]Arg. contra.ff.de ver.obl.continuus actus.1. & l.1.§.qui præsens.

pro causis minimis [a] inter positis,volum⁹ te tenere: quod eis pro quacunque leui causa fiāt,non minus est, quam si pro maioribus fierent,deferendum.

cusationi, nō est aliquatenus deferendum.†¶Si aute infra certum tempus, lis decidēda committitur ex tūc termin⁹ incipit currere,†cum iudices cōtigerit litteras recepisse. [e]

Super eo.] Tria sūt dicta,quę patēt per.§§. Abb. Sic.
CASVS. Secundum canones & ante sententiam & post, potest appellari:secundum leges nō potest appellari ante sententiam,nisi in casibus. Itē vbicūq; appellatio tollitur,& recusatio nō admittitur. Itē si causa cōmittitur infra certū tp̄s termināda,tp̄s illud incipit currere, qn̄ iudices litteras recipiunt.Not.q̄ s̄m canones ante sn̄iam & post licet appellare: secundum leges. ante sn̄iam nō appellatur,nisi in casibus, Itē sicut appellatio ex causa cōceditur, & ex causa inhibet, sic & recusatio. Item tempus non currit,nisi ab eo tempore,quo potuit iudex procedere.

¶ Idem.

¶ Secundū canones appellatur etiam ante sentētiā, secundū leges non, nisi in quibusdā casibus: hoc primo. Et appellatio & recusatio æquiparātur in hoc, quia sicut in appellatione requiritur causa rationabilis,ita & in recusatione, hoc secundo. Et tempus assignatum iudici ad causā decidendam,incipit currere à tempore præsentationis rescripti. hoc tertio secundum verū intellectum.

CAP. XII.

ij Super †eo;& inf. ¶Sacri canones, ante & post litis†contestationē, [b] & in prolatione sentētiæ & post, singulis facultatē tribuunt appellādi, leges autē sæculares appellationē(nisi in casibus [c]) ante sententiam nō admittunt. ¶ In causis quoque ecclesiasticis, vbi appellationis remedium tollitur, sicut [d] appellationi, ita re-

¶Idem.

¶ Conuentus super iniuria clerici vel super adulterio, appellare potest nisi sit notorius.h.d.cum cap. seq.

CAP. XIII.

Peruenit† ad nos,quod cum clerici se conquerantur ab aliquibus vulneratos,vel alias esse læsos, qui impetuntur, Apostolicā sedem appellant, & infra.¶Fraternitati tuæ mādamus, quatenus si eorū excessus public⁹ nō sit & notorius, [f] eos ecclesiastica censura compellas, [g] vt infra conueniens tempus appellationem interpositā prosequantur. Si vero publicus est & notorius, [h] appellationis obtentu nō prætermittas, [i] quin eos excommunicatos denuncies, ipsosque facias sicut excommunicatos cantius euitari,donec [k] passis.

Peruenit. Cōmunis diuisio.Secū da:ibi,fraternitati. Abbas.
CASVS. Clerici conqueruntur se ab aliquib. vulneratos vel læsos: conqueritur clerici ḋ illis malefactorib⁹ suis: ipsi statim Apos.sedē appellāt:dicit Papa, si eorum excessus non sit notorius cōpellē di sunt vt infra conueniens tp̄s appellationem interpositā ꝓsequantur.Si vero excessus illorū notorius fuerit, nō obstāte appellatione illorum denunciandi sunt excōicati vsq; ad debitam satisfactionem.& cum litteris sui iudicis Apostolico cōspectui se ꝓsentēt.No.q̄ in notorio crimine nō admittitur appellatio.
[Gl.seq.recitetur per contrarium.]
f ¶ Notorius.]2 q̄a si esset notori⁹ iudex dēt procedere ꝯ ipsum.s̄.de iureiu. ad nostram & nullam appellationē admittat.s̄.eo. cum sit Romana.§.vlt.
g ¶ Compellas.]alternatiue scilicet.vt vel prosequantur appellationem in termino cōstituto à iudice, vel eo elapso corā eo respōdeant. sic ī.c.prox.& ī.eo. ad hoc.a. & sic intellige.s̄.eo.cū sit Romana.ver.si vero ante.alias nemo potest cōpelli ꝓsequi appellationē,vt C.eo.ti.licet in fine.

b¶ Litis contestationem. de appellatione, quę fit ante sentētiam, intellige secundum illam decr. ī. eod. vt debitus.post sentētiā,vero indifferenter appellatur nulla causa expressa,sed sufficit dicere, ab iniqua sn̄ia appello 2.q.6.ca.post appellationē.§.forma,2.
c¶ In casibus.]vt 2.q.6.§.ante sententiam.
d¶ Sicut appellationi.] sicut appellatio causa probabili nō expressa nō admittitur.ī.e. vt debitus.sic nec recusatio admittitur causa recusationis probabili nō expressa.ī.eo.cum speciali,& melius.ī.eo.c.nouit.
[Glo.seq.recitatur per quæst.& inducit simile solutioni.& allegat contrarium.]
e¶ Recepisse. die receptionis non numerata.ff. si q̄s cautionibus.l.1 ff.de requi.re.l.annus & 4 q.5.quisq̄s,sic dicis in quo excōmunicationis exceptio pro-

h ¶ Notorius.]s̄.eo.c.cum sit Romana.& ī.e. prox. & habes ex hac dec.arg q̄ excommunicatus appellare potest 3.q.9.reuera.& s̄.de excep cum inter.
i¶ Prętermittas. s̄.3.de testi.eo.c. peruenit & ibi dr̄ q̄ iudex potest compellere testes sup hoc. Sol. & dic q̄ nō vr̄ prodesse talis iurisdictio; nisi haberet correctionē.s̄.de off dele.ex litteris vnde dic q̄ bene pōt hic cōpellere testes nomine enim rerum ecclesiasticarum intelligūtur clerici nam vt hic vr̄ q̄ possit ex hoc sententiare,ergo idem cognoscere:q̄a q̄ potest de causa cognoscere potest inde sententiare.& econuerso.s̄.de offi.deleg.c.1.& c.præterea.
k ¶ Donec passis. in hoc casu cum iniur a est manifesta,primo debet satisfacere quam absoluat:4 ī. de verb.sig.ex parte 1.& c cum olim.simile. ī. de sent. excommu.parochianos.

1 Vide de testi.cog. ꝑ recrea.sup. vlt. glo.Io.And.
† Vide text. ī l. si q̄s ex. & ibi Bar.ff. de iur. om. iud.
† Dictio,currere, deest ī omnibus antiquis.
† Ca.15.co.ti. in 1.cōp. & post cōc. par.10.c.13. & de materia huius decretalis vid Bal.H. addictos.C.ḋ episc.audie. & Doctores in c. Romana de appel. lib.6.
3 Hæc glossula nō hr̄ in vetustis codicibus.
† Ca.12. eo.ti.in 1. cōp. & post cōc. par.10 c.12. al.ita: litē contestatā.
3 Neq; hæc glossula inuenitur in antiquis codicibus.
4 Et sic intellige q̄d no. eo.tit de re. excō ad hoc in glos. vlt.Io.And.

Consuluit.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Consultationis. Abb. Siculus.

CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd si manifestũ est aliquem vxorem alterius detinere, vel iniecisse manus violentas in clericum; si super hoc conueniat, appellationi suę non est aliquatenus deferendũ: Sed cum multis dicatur notoria, quæ non sunt, cauẽdum est ne quod dubium est, ꝓ notorio habeatur. In fine dicit, ꝙ qui appellant cogendi sunt vt infra conueniens tempus appellationẽ suam prosequantur, aut pareant iudicio iudicis, a quo appellant. No. ꝙ in crimine notorio cessat appellatio. Item appellantes cogendi sunt appellationem prosequi aut iudicio iudicis parere.

† Cap. 16. e. ti. in 1. cõpi. & post concilium part. 10. c. 14.

a ¶ Aliquatenus.] sic s. eo. c. ꝓx. & c. cũ sit Romana in fi.

b ¶ Notoria.] notorium dicitur tribus modis. j. de cohabi. cler. & mu. c. vlt. vbi dicitur hoc.

c ¶ Cogere.] sub alternatione, vt vel ꝓsequant appellationẽ in termino statuto, vel eo elapso rñdeat coram eo, vt s. c. ꝓx. & c. cum sit Romana & j. eo. sæpe. & ca. ad hoc. 2

Suggestum.] Cõis diuisio. Secunda. ibi, Tuæ. Abbas. Siculus.

CASVS. Aliqui opprimuntur ab aduersarijs suis: ꝓpter qđ appellant: & cum ipsi oppressi appłone facta & grauati iter arripiunt ad appellationẽ prosequẽdam, aduersarij illi cognoscẽtes appłonem interpositã, nec vadunt nec mittunt ad præsentiam Papæ: sed cũ intelligunt illos litteras reportasse, appellant, & iter arripiunt ad Papam, vt sic aduersarios eludant: Suggestum fuit hoc dño Papæ: vnde mandat, quatenus si quis deprehensus fuerit hoc ex fraude vel malitia facere, appellationi suæ nullatenus deferatur, & iudex in causa procedat, quia dec. illa, qua isti hæc facere præsumunt. non ad deprimendam cuiuscunque iustitiam facta est, sed ad remouendum iniquum grauamen. No. ꝙ nemo de sua malitia commodum reportare debet. Item occesio iuris ad iniquum compendium trahi non debet. Bern.

† Cap. 20. e. tit. in 1. cõp. & post concilium Lateran. sub Alexan. iij. p. 10. c. 19.

d. ¶ In vocem appłonis.] arg. hic ꝙ aliquis possit appellare ĩ absentia ꝛ iudicis. arg. s. de alle. iu. mu. cã fa. c. 1. q̃a ex quo q̃s scit, appellãdum. est. 2. q. 6. biduum. & C. quomodo & qñ iudex. ab eod. & ff. qñ app. sit. l. 1. §. si aduersus. vnde vr̃ ꝙ si eps meus vellet me excõicare, & absens appellem, si ferat sñiam, non tenet: tñ in hoc casu tenet, q̃a ignorat me appellasse, & iõ non punit̃ ꝑ c. 2. q. 6. decreto. & 34. q. 3. de illicita. Lau. Et est hic ar. ꝙ talis appło valet, dũ modo non fiat malitiose: sed hodie nõ valet appło talis. i. s. eo. vt debit⁹ & c. cũ speciali.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

e ¶ Deprehẽsus.] sed quis probabit istum malitiose appellasse aduersarius qui hoc obijcit. ff. de ꝓba. ab ea. 2. & l. in exceptionib. q̃a qui fraudem allegat, eam probet. ff. de proba. quoties. §. q. dolo. ipso facto vr̃ quod sit probata malitia.

f ¶ Epistolam.] s. e. meminimus. & j. e. ad hæc sicut asseris.

g ¶ Remouendum.] s. eo. ad nostram. & j. eo. cũ spãli §. porro: Quod. n. ꝓuisum est ad cõcordiam, nõ dẽt vergere ad noxã. 45. dist. licet 2. & iuris occasio ad iniquũ dispẽdiũ trahi nõ dẽt. C. de vsuca. pro emptore. eum qui & j. de priuileg. quod nonnullis. in fine. de rescrip. nonnulli.

1 De hoc ꝯ ciculo vide Angelũ ꝯsi. 130. inci. visis oibus & Lapum alle gatione. 39. incip. an. valeat appella tio.

3 Pars quæ dicit aduersariũ a iure prohibitum. id probet. Ioan.

† deprimendum.

iniuriam satisfaciant, & cum litteris tuis Apostoli co se conspectui repræsentent.

¶ Idem archiepiscopo Toletano.

¶ Summatum est supra c. proximo.

CAP. XIIII.

Consuluit† nos tua fraternitas: & infra.

¶ Consultationi tuæ duximus respondendum, ꝙ si aliqui, quos manifestum sit & notorium, vxorem alterius detinere, aut iniecisse manus violentas in clericum appellauerint, eorũ appellationi nõ est aliquatenus [a] deferendũ. Sed cũ multa dicantur notoria, [b] quæ non sunt, prouidere debes, ne quod dubiũ est, pro notorio videaris habere.

¶ Illos autem qui appellant a præsentia tua, cogere [c] debes infra tempus cõueniẽs, appellationem interpositam ꝓsequi, aut iudicio tuo appellatione remota parere.

¶ Idem.

¶ Hoc capitulum summatum est supra eodem. c. meminimus.

CAP. XV.

Suggestum † est auribus nostris, qđ cũ oppressi ad præsidium Apostolicæ sedis recurrunt, & appellatione facta iter arripiũt aduersarij eorum appellationẽ interpositã cognoscentes, nec ad præstantiã nostram accedunt, nec responsalem transmittunt, cum autem senserint illos nostras litteras reportasse, in vocẽ appellationis [d] prorũpunt, & iter ad nos arripiunt veniendi, vt sic eorũ solicitudinem, a quibus impetuntur, eludant. ¶ Tuæ consultationi taliter respondemus, vt si q̃s deprehensus [e] fuerit hoc ex fraude vel malitia facere, appellationi eius non deferas, neque ob id cãm tibi commissam terminare postponas; quia decretalem epistolã, [f] qua tales muniri videntur, non ad deprimendam † cuiusque iustitiam, sed ad remouendum [g] grauamen nos fecisse cognoscas.

¶ Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ Excommunicatus pendente cognitione appellationis absolui põt ad cautelam: & si apparet eum legitime appellasse, non punitur pro eo quod interim celebrauit diuina.

CAP. XVI.

Ad.† præsentiam nostram R. presbytero veniẽte episcopo Tuscu-

Ad pñtiam.] Si post appłonem excommunicatus celebrat diuina, nõ incurrit aliq̃ irregularitatẽ, nec ex eo veniт puniẽdus, si ꝯstat appłonẽ fuisse legitimã. Et primo ponit dationẽ auditorũ. Secundo actũ ipsorũ ibi, Qui. Tertio principalem diffinitionem: ibi, Ideoque. Abbas Siculus.

† Cap. 22. e. ti. in 1. cõp. & post concilium. par. 10. ca. 21. Et vide c. cupiẽtes. §. quod si p viginti. & ibi Gemin. de elec. lib. 6.

CASVS. Inter archiepiscopum Eboraceñ. & R. presbyterum controuersia fuit oborta occasione cuiusdam excommunicationis, in ipsum presbyterum latę ab archiepiscopo: Papa commisit causam ipsam episcopo Tusculano & Cardinali sanctæ Susannæ: coram quibus proponebatur ex parte archiepiscopi quod ipse post sententiam in se latam diuina officia celebrauit, vnde puniri debebat secundum quod iura requirunt. Ex parte presbyteri respondebatur, quod excõmunicatio non tenebat, cum esset lata post appellationem.

tionem legitime interpositam. vñ non debebat puniri, & ideo omnia quæ facta fuerant contra ipsum reuocari in pristinum statum: Cardinalis intellecto negotio licet presbyter non esset excõicatus de iure, tamen de facto & ad cautelã ipsum fecerunt absolui: & ideo mandat Papa archiepiscopo, quatenus pdictũ presbyterum de cetero non molestet, pro eo ꝙ post excõmunicationem celebrauit diuina, cum excõicatio illa facta fuerit post appellationem legitimam, sed oĩa reducat ad eum statum in quo erant tempore applõnis emissæ. No. quòd absoluitur quis ad cautelam, licet non sit excommunicatus. Itẽ sententia excommunicationis post appellationem legitimam lata nulla est: vnđ qui postea celebrat, non punitur. Item quæ post talem appellationem fiunt, reuocanda sunt in pristinum statum.

ordine iudicario id sibi licebit, nec propterea intelligitur appellationi renunciare. Not. quòd licet appellans redeat ad iudicem suum à quo appellauit pro alia causa pro qua non appellauit, non intelligitur appellationi suæ renunciare, cum sit eius ordinarius in alijs causis.

no., & P. sanctæ Susannæ Cardinali tuã & ipsius causam cõmisimus audiendã. Qui ad obiectionem tuã, licet R. presbyter nõ esset excõicat[a] de iure, de facto tñ eum fecerunt absolui.[a]

10

¶ Ideoque mandamus, quatenus prędictum presbyterum, pro eo ꝙ postea cõmunicationem, cõtra[b] appellationem faciam diuina cantauit, nullatenus inquietes: sed ad eũ statũ[c] reducas oĩa, in quo erant tpe appellationis emissæ.

20

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

30

¶ Sic appellans turbatur ĩ possessione sup qua fuit appellatum, iudex a quo potest illam possessionẽ sibi reformare appellatione in suo statu permanẽte. h.d. secũdum cõmunẽ intellectum.

40

CAP. XVII.

CVm† teneamur & inf. ¶ Quoniam nos consulere voluisti, vtrũ si eorũ possessio, q ad audientiam nostrã appellant, turbata fuerit, tibi eã sibi liceat reformare[d], eo, à quo appellatio est interposita pręter misso.[e]

50

¶ Prudentiæ tuæ taliter respõdemus, quod si exinde ad te querela peruene-

rit, id ordine iudicario tibi licebit.†

¶ Idem episcopo, & archidiacono Bononien.

¶ Generalis & vaga appellatio respectu cuiuslibet grauaminis non valet, sed restricta ad certam causam sic.

CAP. XVIII.

ij CОnsuluit;† & infra: ¶ Consultationi vestræ taliter respondemus, ꝙ si generaliter appellationem quis interponeret ab omni grauamine quòd sibi posset cõtingere, huiusmodi appellatio tenere nõ debet.

¶ Si vero ab aliquo iudice super omni grauamine, ꝙ in vna causa sibi possit inferri, quamquã generalis[f], appellatio sit interposita, appellationi tamẽ eius est ab eodẽ iudice diferendũ.

¶ Idem Zamoreñ.† epo.

¶ Appellatio friuola non excusat inferiorẽ, quo minus teneatur obedire superiori & vt de contemptu puniatur nisi innocẽtiam suam aliter purget hoc dicit. Et est casus notabilis in eo quo dicitur iustũ esse. puniendum.

CAP. XIX.

CVm † parati essemus tuas petitiones admit

60

a ¶ Absolui.] ad cautelam. 1 Sic s̃. de testi. veniens, in fin. & istud sæpe fit, licet excommunicatio de iure non teneat. j̃. de sent. excom. per tuas & ca. venerabili. & c. solet à nonnullis.]& sup. de offi. dele. cum contingat 24. q. 1. audiuimus. sim. ff. de re misf. l. vnica. C. de ingenuis, l. 2. & in quadam decreta. Innocẽtij iiij. solet a nonnullis. [lib. 6.]

b ¶ Contra appellationem.] scilicet legitimam vnde non tenuit excommunicatio: quod ex eo patet, quia de factũ fuit absolutus vnde cessare à diuinis non debuit. infra de sententia excommunicationis. per tuas. & c. solet a nonnullis. [lib. 6.]

c ¶ Statum.] sic. j̃. eo. bonæ. & s̃. de of. deleg. super qõnum. in fi. & 2. q. 6. appellatione interposita. & ff. nihil inno. appe. pen. l. vnica. & s̃ de iureiu. venientes. & s̃. de ele. cum inter canonicos.

CVm teneamur.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Prudentiæ. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis litigabat coram ordinario suo archiepiscopo Cantuarieñ. appellauit ad Papam super causa de qua litigabat: pendente appellatione illa, aliquis turbauit possessionem ipsius appellantis. quæsiuit archiepiscopus vtrum liceat reformare possessionem turbatam èo prætermisso super quo est appellatum? Respondet Papa, si ad ipsum querela exinde peruenerit,

d ¶ Reformare.] p [illegible] turbata 2 possessio põt recuperari absente dñ [illegible]. C. si per vim, vel alio modo. l. 1.

e ¶ Pretermisso.] & sic vĩ ꝙ in eo tm̃ articulo s[illegible] quo appellat, exẽptus est a iurisdõne iudicis sui ordinarij j̃. eo. pposuit. & s̃. e ad hæc. & contrarium ex illis decr. colligitur & ad hoc est argu. ff. apud eum à quo app. l. vni ca. vñ põt possessionem illam reformare, nec per hoc intelligitur renunciare appellationi, vt hic patet. In delegato secus quia ex quo appellat ab ipso ex legitima causa, nulla remanet ei iurisdõ. j̃. eo. vt debitus. vñ si. rediret ad delegatum, renunciare intel. git applõni. s̃. de off. deleg. gratum s̃. de testib. cum venisset.

ij COnsuluit.] Generalis applõ si fiat oĩb. in causis, nõ valet si fiat in vna tm̃, bene valet, h.d. Secunda pars; ibi, Si vero. Abbas Siculus. Quod dicitur hic nõ tenet, & intelligẽ hanc decr. secundum illam. j̃. eo. vt debitus.

[Glo. seq. signat cõtrarium, & soluit.]

f ¶ Generalis.] hic admittit gñalis appellatio. 3 contra. s̃. eo. c. 2. vbi non admittitur fm ꝙ dicit hic, in vna causa soluit. contra ibi loquit de generali appellatione, quæ fit in qualibet causa, sed hoc istud tenet, quia causa probabilis semper est exponenda aliter non admittitur appellatio, siue generalis sit, siue specialis. infra eo. vt debitus. & c. cum speciali. §. porro.

CVm parati.] Prætextu appellationis non debet subditus contemnere ordinarium. ita communiter summatur. Sed certe hæc summatio est nimis generalis, & de nihilo seruit per c. vt debitus. inf. eod. Diuiditur. Nam primo ponit quod opponebat Cardinalis contra episcopum. Secundo excusationem episcopi: ibi, Cumque. Tertio responsionem ad illam: ibi, Cardinalis econtra. Quarto citationem episcopi: ibi, Nos vero. Abbas Siculus.

CASVS.

† Cap. 23. e. tit. in 1. cõp. ꝙ post concilium par. 10. c. 23.

1 Vnde dicit Abb. ꝙ licet quis petat absolui ad cautelã: nõ pp hoc fatetur se excõicatũ. dicit tñ absolutionẽ non dãdã nisi petenti. all. de eo qui duxit in mat. significasti. Ioan. Andr.

2 Quia j̃. dicit recuperari: vĩ loqui de pdita: & de hoc non dubitat: cum prin. illius l. aperte loquatur de his q sũt possessione priuati. sed an agat vti possidet. p[illegible] turbata dubitat. tenet ꝙ sic perturb. vt super ea no. & per idẽtitatẽ rõnis j̃. [illegible] cum di[illegible] cõ[illegible] cor. Io. And.

† Hic post dict[illegible] bit. ẽ in vulgatis verbũ [illegible] in antiquis.

† Cap. [illegible]. e. ti. in 1. cõp. & post concilium. p. 50. c. 54.

3 Concord. tex. in l. 1. & ibi Bart. §. si quis. ff. eod. & ĩ §. libelli

| Zamoreñ. Zamorieñ. Amoreñ. Gemoreñ. Sed omissis varietatibus legẽdũ ẽ, d[illegible] quo vide Ioannem Vasæum in analibus Hispaniæ. c. 12.

† Cap. 20. e. tit. in 1. cõp. & post cõci. Lateraneñ. sub Alexan. iij. par. 10. c. 28.

CASVS. Eps Zamorēn. quasdam petitiones per nuncium suū fecit coram dño Papa proponi: quas cū paratus esset admittere, I. diaconus Cardinalis olim in Hispania legatus proposuit contra ipsū, ꝙ cū ipsum ad synodū suam vocasset, ad eius vocationem contempsit accedere: propter quod ipsum, excommunicauit: & sic excōmunicat⁹ se fecit ī epm consecrati. Quidam canonicus sancti Iacobi pro ipso epo firmiter asseruit, ꝙ erat tunc in legatione regis, & ideo ad ipsum uenire ñ potuit. Cardinalis allegauit, eū ꝙ nūcius suus inuenit eū in Salamantina ecclesia, & non in legatione regis. Iterū nūcius epi allegauit, ꝙ ab ipso Cardinali appellauerat ante sñtentiam latam: Papa vero his intellectis, considerans ꝙ prætextu appellationis non debuit contemnere ad vocationem legati venire, pcipit eidem epo, quatenus vel in persona propria vel per nuncios idoneos Apostolico conspectui se psentet, suā si poterit innocentiam ostensurus. No. ꝙ quilibet vocatus à iudice suo venire tenetur allegatutus priuilegium suum. Item argumentum ꝙ nuncio sit credendum. Item argumentum quod auctoritas regis excusasset ipsum si in legatione regis inuentus fuisset. Item arg. ꝙ nemo prohibetur pluribus defensionibus vti. Item creditur iudici in præiudicium alterius. Item aliquis dicitur præsens per nuncium.

tere, I. diaconus Cardinalis olim Apostolicæ sedis legatus proposuit, qđ cum ad eius vocationem contēpsisses accedere, in personam tuam excōicationis sñiam pmulgauit;[a] & inf. ¶ Cumque N. canonicus beati Iacobi firmiter asseueraret, quod in legatione regis [b] esses, & ideo non potuisses ad vocationem prædicti Cardinalis accedere: Cardinalis ecōtra asserit quod non in legatione regis, sed in Salamātina ecclesia, te suus [c] nuncius inuenisset: † & inf. ¶ Nos vero attendentes, quod te non decuit contēnere obtentu [d] appellationis ad vocationē venire legati: præcipimus, quatenus vel in persona propria, vel per nuncios idoneos Apostolico te conspectui repræsentes, innocentiam tuam (si poteris) ostensurus. [e]

¶ Idem Cantuariensi archiepiscopo.

¶ Si mandatum factū ei qui iurauit stare iudicio ecclesiæ, excedit limites iuramēti et licitæ promissionis appellare poterit. alias secus, h.d. cōpendiose. Abbas.

CAP. XX.

ij AD † hæc: & infra. ¶ Præterea de his qui iuramentum prestant, quod ecclesiæ stabunt iudicio, & postea appellāt. † Id tua solicitudo prouideat, vt eos seruare quod iurant; vel infra [g] quadra-

a ¶ Promulgauit.] Propter contumaciam. 11. q. 3. certum. & s̄. eod. si duobus.

[Gl. seq. allegat quattuor iura, in contrarium allegat alia quatuor, & soluit.]

b ¶ In legatione regis.] arg. ꝙ excusaret eum auctoritas regis, si in legatione regis inuentus fuisset arg. 18. dist. si eps. 63. di. Salonitanæ, & in Auth. qūo oportet epis. §. illud. coll. 1. 23. q. vlt. si vobis. Arg. cōtra. ꝙ nō excusat 23. q. vlt. quo ausu. & c. reprehensibile. 25. q. 1. omne. & 32. q. 2. quicunque militum. Sol. si mandatum regis preueniat mandatum cuiuslibet prælati post dñm Papam, tunc regi obtemperandum est, si ab ipso teneat regalia. 23. q. vlt. c. si in morte. §. ecce. Quod si Papa vocat eū postea exemplo Petri relictis omnibus etiam regularib. sequatur Papā. vnde iste etiam si ibi fuisset, debuit venire ad Cardinalem exemplo Petri, 3 qui vicem Papæ gerebat. 93. dist. c. vlt. 93. dist. c. 1.

[Gl. seq. arg. alleg. vnam l. in contrarium tres decre. & soluit.]

c ¶ Suus nuncius.] arg. ꝙ simplici nuncio credendum est etiam in alterius præiudicium. ff. de re. eo. qui sub tute. vel cura. l. magis. §. illud. 2 Argu. contra. s̄. de offi. deleg. prudentiam. quia dicitur ibi per certum nuncium litteratorie distinatum: & vni testi in alterius præiudicium credi non debet. s̄. de testib. veniēs. 1. & c. licet. nuncio tamen publico iurato fideliter exequenti officium suum bene creditur circa citationes, aliter non crederetur. arg. s̄. de præsump. illud. s̄. de prascrip. ad audientiam. & arg. prædictæ legis.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

d ¶ Obtentu appellationis.] & sic duplici defensione defendebat iste, auctoritate regis, & per appellationē: quia nemo prohibetur pluribus defensionibus vti. ff. de exceptio. nemo. & s̄. de præscrip. auditis. Præterea si appellatio tenuit, & Cardinalis sciuit illum appellasse, sententia Cardinalis nō tenuit. s̄. e. si duobus. Quare ergo Papa nō admittit talē appellationem? Quia nō cōstabat ꝙ appellasset, vel quia iusta fuisset appellatio, licet allegaret: & potius debuit credi Cardinali & nūcio. q̄ illi qui hoc tantū allegabat, & pterea debuit ire, & allegare priuilegium suū. ff. de re iudi. si qs ex aliena & s̄. eo. si duobus. maxime si ī vna legatione inueniebatur. ff. de iurisd. om. iud. l. vltim.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Ostensurus.] sed quare Papa mandat, ꝙ veniat ad curiam, cum Cardinalis excipiat contra eum, vt videtur per id quod dicit in principio, quod paratus erat petitiones illius admittere, sed per exceptionem repelli tantum debuit, non puniri. sup. de ord. cogni. c. 2. Cardinalis non excipiebat etiam simpliciter, immo denunciabat domino Papæ cō tumaciam suam, & excommunicationem suam, vt in tumaciam suam, & excommunicationem suam, vt inde puniretur, & repelleretur à petitionibus suis tamquam excommunicatus. quare Papa ipsum non audiuit propter excommunicationem, & propter contumaciam & contemptum sedis Apostol. vocat ipsum ad sedem Apostolicam, infra de accusa. veniens, in fine.

AD hæc.] qui iurauit stare mandato ecclesiæ, non auditur appellans contra iuramentum si tamē de facto grauatur, appellare poterit. h.d. cum sequenti. Secunda pars, ibi tua. Abb. Siculus.

CASVS. Aliqui iurant ꝙ stabunt iudicio ecclesiæ, & postea appellant: quæsitum fuit, quid agendum sit de istis? Rñdet Papa, ꝙ iudex debet eos compellere, vt vel obseruent iuramentum suum, vel ꝙ infra xl. dies post appellationem suam iter arripiant ad eam prosequendam. Not. ꝙ prætextu appellationis non potest quis venire contra iuramentum suum.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Appellant.] Sed quare non compelluntur præcise etiam stare iudicio ecclesiæ, secundum quod iurauerunt? Ideo non compelluntur, quia grauabantur, aliter non admittitur hodie appellatio. 3 J. eo. ut debitus. & ideo non videtur deserere iuramentum, cum ex iusta causa dimittat illud. ff. qui satisd. cog. l. vltima.

g ¶ Infra quadraginta dies.] non arctatur ad hoc, nisi secundum quod visum fuerit iudici, vt sup. eo. §. cum sit Romana.

Marginalia: † Vide l. si quis vxori. §. appellationem. & ibi Bar. ff. d. fur. & in l. eū q. §. 1. ff. commodat. — 3 Luc. c. 5. & 1. q. 1. pastor. §. verum. — 2 Aliter incipit, ne tū. Io. And. — † Ca. 30. eo. tit. in 3. cōp. & post cōci. par. 10. c. 29. Et vide glossam in c. qđ bene. 6. q. 4. — 3 Dicebat In. sine iuramento, hodie [illegible] potest hodie appellari.

a ¶ Iter arripere.] hic præfigitur terminus ad iter arripiendum, sic s̃. eo. personas. vbi de hoc.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.]

b ¶ Prosequendam.] contra. ĩ. e. c. proxi. sed soluit ibi.

Q Væstioni.] Communis diuisio. Secunda. ibi, Respõdemus. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis excõicatus præstitit iuramentũ ꝙ stabit mandato ecclesiæ, & sic fuit absolutus. & anteq̃ mandatũ fiat ei, appellat cã subterfugij, vel mãdato recepto: quæritur vtrũ deferendum sit appellationi illius? Rñdet ꝙ non est deferẽdũ appellationi quæ iuramento illius debeat obuiare, sed statim reducendus est in eandem sñĩam donec mandatum susceperit: & adimpleuerit pro posse. Nota ꝙ contra iuramentum nõ admittitur appellatio. Item qui nõ adimplet, mandatũ dẽt reduci in eandẽ sententiam, à qua fuit absolutus.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit dupliciter.]

c ¶ Deferedum.] s̃. c. proxi. ɔtra ibi iusta de causa appellauit, hic causa subterfugij vt littera dicit, & littera soluit cõtrariũ. Vel sic ĩtellige. diuersitatem [1] istarum decre. ibi iurauit stare iudicio ecclesię, quia pp̃ contumaciã fuerat excõicatus, & licet appellet ex causa

† Cap. 32. c. ti. in 1. cõp. & post cõci. par. 7. c. 20. vbi hẽs integrã clausulam.

† Vintoreñ. Vvitonieñ.

1 Hoc teneas licet Io. no. 1. q. 7. si qui voluerũt. ꝙ s̃. c. prox. mã datis ecclesiæ: hic vero mandatis iudicicis q̃ solutio nõ est vera: vt not. ĩ. de sen. ex. ex tenore. Io. And.

ginta dies post appellationem interpositam iter arripere [a] ad ipsum prosequendam [b] compellas.

¶ Idẽ Carnoteñ. episcopo.

¶ Sũma vt sup. c. proximo.

CAP. XXI.

QVęstioni, † quam facis vtrũ appellationi illius sit deferendum, [c] qui (sicut moris est) præstito iuramento absolui meretur & antequam ei mãdetur aliquid, vel mandato recepto, causa subterfugij appellauerit; Respõdemus, quod appellationi, quę iuramento eius debeat derogare, non est in aliquo deferendum, sed statim erit in eandem reducendus [d] sententiã; quę (donec mandatũ susceperit, & susceptum pro posse [e] fuerit prosecutus) debet firmiter obseruari.

¶ Idẽ Vintoñ. † episcopo.

¶ Appellans ab ordinario postea de delicto ab eo cõmisso puniri põt per ipsũ ordinarium. h. d. sed supple ad textum idem esse de antea commissis si tunc de illis accusatur, vt c. ad hæc. 1. supra eo. & c. proposuit infra eodem.

CAP. XXII.

PRæterea † de his qui ad sedem Apostolicã appellãt, & postea grauia [f] committentes, se dum cõueniuntur, appellatione tuentur. Duximus respondendum, quòd eos appellatio non debet in sua iniquitate [g] tueri quo minus eorum excessus cẽsura canonica puniantur.

¶ Idem Gradensi patriarchæ, & sancti Vitalis presbytero Cardinali.

¶ Qui non detulit appellationi sui aduersarij de sua posteriore circa idem contra eum excipere nequit.

CAP. XXIII.

COnstitutis † in præsentia nostra abbate sancti Felicis, & presbyte-

probabili, iudicio stare intelligitur: quia facit quod ius sibi permittit. ĩ. eo. vt debitus. argum. ff. iudi. sol. cum apud. & ff. rem ra. ha. l. 3. §, falsus. hic erat excõmunicatus pro aliquo delicto in quo tacebat, quia forte idẽ retinebat vxorem alterius. & super hoc iurauit stare mandatis ecclesiæ, sed statim ante mandatum vel mandato facto ꝙ illam vlterius dimitteret, in continent appellauit: tali appellationi non est aliquatenus deferendum, quia præiudicabat iuramento suo, & hoc satis potest colligi ex ipsa littera: vbi dicit, appellationi quæ iuramento eius debeat derogare, quia sine iuramento tali appellationi non est deferendum, per quam in sua iniquitate remaneat. ĩ. c. proxim. & s̃. eo. consuluit. & c. cum sit Romana in fine.

[Gl. seq. allegat duas cõcor. q̃rit, ponit opi. Lau. cui. allegat tria iura contraria. & soluit. Iterum vnum canonem quem soluit, demum ponit opin. Tancr. vltimo tenet cum Lau.]

d ¶ Reducendus.] sic ĩ. de sentent. excom. sacro. ver. fi. s̃. de offi. ord. ad reprimendam. in fi. Sed nunquid iterum recipietur iuramentum ab eo standi mandato ecclesiæ. cum iam semel deierauit? Lau. dixit ꝙ sic, & est arg. opti. s̃. de maior. & obed. cum in ecclesijs. ar. cõtra 22. q. 5. paruuli. & 6. q. 1. quicunque. & s̃. de præsump. c. litteras. Sed ibi nõ admittitur ad iuramentum vt possit testificari pro aliquo, in opprobrium ipsorum qui periuri sunt. s̃. de testib. testimonium. Item ar. contra 2. q. 7. non potest. sed illud intelligitur antequam pæniteat. Tanc. dicebat quòd aliam cautionem debeat ab isto recipere p̃ter iuramentũ. s. fideiussoriam cautionem, vel pignoratitiã ff. man. l. si mandato. §. vlt. [2] & ff. de fideicom. li. l. 4. §. adijci, ar. illius decre. litteras. Sed illud loquitur cum suspectus est de heresi. vnde ecclesia recipit fideiussoriam cautionem ad damnum illius. Et Ala. hoc idẽ sentiebat. argu s̃. de procu. ca. 1. & s̃. de p̃sump scribam. Dico cum Lau. ꝙ iterum isti iurabunt in confusionem ipsorũ, & quia forma est talis, ꝙ cum iuramẽto absoluatur. ĩ. de sentẽ. excõ. c. ex tenore. & c. cum desideres. in fi. & c. super eo.

2 Nõie idoneæ cautionis pręmissa intelligunt. Io. And.

† Cap. 32. e. ti. in 1. cõp. & post cõci. par. 50. c. 53.

e ¶ Pro posse.] alias non compellitur. 14. q. 6. si res. & 24. q. 8. pessimam ĩ. de vsu. cum tu. quia impossibile præceptum non obligat. ff. quæ sen. sine ap. rescin. Paulus. sic s̃. de pac. cap. vlt. Ber.

PRęterea.] Duæ sunt partes. Secũda: ibi, Duximus. Abbas Siculus.

CASVS. Aliqui appellant super aliqua causa: appellatione pendente, aliqua grauia committunt, & dum conueniuntur super excessibus illis volunt se tueri per appellationem, quęritur quid iuris sit. Respondet Papa, ꝙ appellatio illa non dẽt eos defendere quominus eorũ excessus puniantur censura canonica Not. ꝙ appellatio non extenditur ad ea quæ post appellationem fiunt. Item appellatio non tuetur aliquem in delictis.

† Cap. 37. e. ti. in 1. cõp.

[Gl. seq. reci. per quæstionem quid de leuibus.]

f ¶ Grauia.] maxime quoniam si super articulo aliquo appellatio facta est, ad ea quæ postea emergunt, non extenditur: quia in alijs remanet sub iurisdictione iudicis sui. ĩ. eo. proposuit. & s̃. e. cũ teneamur. ergo multo fortius appellatio illos non defendit in enormibus. vt ĩ. eo. c. proposuit. [3]

g ¶ Iniquitate.] sic s̃. eo. c. ad nostram. & c. cum sit. in fi. & c. peruenit. & c. consuluit.

3 Concor. l. cui pacto. cũ gl. ĩ ver. maiorib. ff. de ser. export. l. 1. & l. relegatorũ. §. solent. ff. de interd.

COnstitutis.] Prima pars decise narrat factum. Secunda dat iudices, Ideoque. Abbas Siculus.

CASVS. Præmitte quod vacante ista ecclesia cathedrali, conuenientibus omnibus ad quos spectabat electio, archidiaconus nominauerit quendam consocium eligendum in episcopum, fuit obuiatum & & contradictum à reliquis ne eligeretur, cũ esset excommunicatus: ac fuit interposita appellatio, si secus fieret. Sed hac

appella-

appellatione non obstāte, archidiaconus cum quibusdam paucis de capitulo processit ad electionem istius episcopi, & appellationem interposuit, ne in præiudicium istius electionis attentaretur aliquid. hac secunda appellatione non obstante reliqui facientes maiorem partem processerunt ad electionē, & quēdam alium elegerūt: vtraque electio deuoluta fuit ad sedem Apostolicam, & Papa mandat vt in littera cōtinetur. Abba. No. quòd electio facta de excommunicato nulla est, & ideo non impedit secūdam. Item qui non defert appellationi, appellationem contra aliū obijcere non potest. Et sic nota quòd frustra legis implorat auxilium qui committit in legem.

[Glossa. seq. signat contrarium, & remittit.

a ¶ Excommunicationis.] idem esset si suspensus esset. Nam suspēsi, & excommunicati nec eligere nec eligi possunt s. de consue. cum dilectus. & sup. de elect. cum inter R. & 9. q. 3. nos in hominem. Argum. contra. infra de cler. exc. min. si celebrat. sed ibi soluitur.

b ¶ Noīationem.] si fuit simplex noīatio nullū ius fuit acquisitum noīato. s. đ cle. ꝙ sicut. & 2. q. 6. c. ei. q. §. nominationes. vnde nullum potuit impedimentum præstare sequēti electioni.

c ¶ Maioris.] s. de ele. qa propter. & ca. eccelsia vestra, vbi de hoc.

[Gl. seq. alle. quinque concor. & duo contraria & soluit.

ro R. pro controuersia, quæ de electione Torcellanæ ecclesiæ est suborta: & infra.

¶ Ideoque mandamus, quatenus si archidiaconus post appellationem & denunciationem excōmunicationis, [a] ad nominationem [b] sæpe dicti C. processerit, & primicerius cum canonicis, & plebanus cum assensu cleri episcopatus, vel maioris [c] & sanioris partis, prænominatum I. in episcopum & pastorem elegerint, non obstante [d] appellatione p̄fati archidiaconi, si ipse appellationi prius factæ non detulit; electionem de præfato I. factam auctoritate Apostolica confirmetis.

¶ Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ Appellans ab ordinario in vna causa, in alijs coram eo respōdere tenetur; potest tamen eum recusare ut suspectum, nisi conueniatur de crimine manifesto, in quo non cadit excusatio, nec suspicio, vt quia imponitur pœna iuris surgens ipso facto. h. d. secūdū intellectum intrinsecum.

d ¶ Non obstante appellatione.] quia frustra implorat legis auxilium qui committit in legem. inf. eod. an sit. inf. de vsur. quia frustra. ff. de mino. auxilium. in fi. s. de elec. ca. bonæ. j. de immu. ecclesi. c. vlt. & C. de re. cré. generaliter. §. 1. arg. contra. s. de elec. consideranimus. & c. auditis. Dicas quod hic prior nominatio siue fuerit electio, siue nominatio, nulla fuit tribus de causis, quia post appellationem interpositam, & post denunciationem excommunicationis, cum excommunicati electio ipso iure nulla sit, & à longe minore parte: alia vero quasi a tota ecclesia, vnde merito præualuit: & appellationem obijcere ille non poterat, cum ip. e appellationi non detulerit, vt s. de elec, bona. & infra. eo. an sit.

Propsuit.] Primo ponitur consultatio. Secundo, responsio. Secunda: ibi, Super quo. Abbas.

CASVS. Aliquis coram ordinario suo appellat in aliqua cā: conuenitur postea super alijs causis super quibus nō est appellatum: ille propter appellationem non vult sup alijs rñdere: quæritur quid sit seruandū? Rñdet Papa, ꝙ propter appellationem illam non minus tenet in alijs causis sup quib. nō est appellatū rñdere: verūtñ iudex à quo appellatur nō dēt cū cōpellere rñdere sup alijs quia ei suspectus est nisi pro crimine adeo graui, & manifesto, pp quod ipso actu merito sit damnandus. Not. ꝙ licet aliquis appellet ab ordinario, tamen super alijs causis remanet eius iudex, sed non debet compelli ad respondendum: nisi crimen sit notorium.

CAP. XXIIII.

Propsuit † nobis M. clericus tuus, qđ sæpe contingit, vt cum aliquis super aliqua causa appellat, in alijs [e] causis in quib. nō est appellatum, respōdere recuset. Super quo consultationi tuæ taliter respondemus, ꝙ licet pro illa appellatione non minus teneatur in alijs sup quib. appellatum non est, respōdere: iudex tñ a quo appellatur (quia illi omnino suspectus est) eum nō debet [f] ad respondendum super alijs compellere; nisi pro crimine adeo graui & manifesto, [g] quo ipso actu merito sit dānādus.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ Absoluitur excommunicatus cautione recepta, licet aduersarius uel excōmunicator ne absoluat, appellet h. d. secūdum vnū intellectum, quem tamen oportet limitare, quando excommunicatio non fuit lata pro manifesta contumacia, vel offensa: qa tūc non debet absolui. nisi satisfactione præcedente, vt in capitul. ex parte. primo infra de verbo. signif.

e ¶ In alijs.] & ita patet, ꝙ appellatio non eximit appellātem à iurisdictione iudicis, nisi in eo tātum super quo appellatur. s. eod. cum teneamur. & c. ad hoc. & j. eo. pastoralis. & inf. eo. Romana. §. cum vero.

[Glo. sequens argum. quòd sic, & soluit.]

f ¶ Non debet.] hoc verbum dēt, necessitatē importat. Sim. 11. q. dēnt. 1 vñ si appellans vult eum recusare, pōt quia suspectus est, vt hic dicit. & s. eod. ad hæc. alioquin si nollet eū recusare, tenetur corā illo rñdere: quia suus iudex est. Sed quid si appellatur à delegato, & pendēte appellatione iterum dat iudex contra [illegible] in alia causā: nunquid potero ipsum recusare propter ipsam appellationem? dicas quod sic, arg. [illegible] Dicas quòd hæc [illegible] pendente priori appellatione est in pendenti. Nam si pronuncietur appellatione tenuisse apparet quòd eum grauarit: & sic admittitur recusatio in secunda causa: arg. [illegible] eo. postremo. si autem pronunciatur male appellatum, apparet ꝙ illum non grauauerit, vnde remittitur ad primum iudicem. [illegible] eo. [illegible] in ecclesia. & c. ut debitus. & sic non poterit eum recusare in alia causa.

[Glo. [illegible] signat contrarium, & soluit.]

g ¶ Manifesto.] habes hic ꝙ in [illegible] non est locus recusationi, [illegible] appell. [illegible] & c. consilium. Arg. contra. 2. q. 5. [illegible] sed illud de [illegible] non notorijs, hic uero de manife. quod est notorium.

† Cap. 38. eo. tit. in 1. cōp. Et de materia vide Antoniū Butr. in repet. ca. vestra. inf. de cohabi. cleri. & mulie. adde Romani. consi. 324.

1 Concor. l. sepe. ff. đ of. procon. & l. cum qui. §. si. mulier. 1 gl. ff. de iniur.

2 Immo statim recurretur ad arbitros, & probato coram eis grauamine, procedet recusat. c. ali. termon, vt dixi s. eo. ad hæc. [illegible] Ioan. Andr.

3 De hoc [illegible]

Qva fronte.] Appellans ab excommunicatione potest petere absolutionem ab excommunicatore, a quo appellauit, non obstante appellatione sua vel appellatione interposita per aduersarium ne absoluatur tamen iste intellectus non multum congruit litteræ.

Diuiditur: prima pars reprehendit quærentem. Secunda; ibi, Sane ipsius duplici quæstioni respondet Abbas.

† Cap. 42. e. ti. in 1. cõpi. Et post conci. Lateran. sub Alex. iij. Par. 3. c. 2.

CASVS. Archiepiscopus Cantuarien. sub quibusdam dubijs suis cõsuluit dñm Papam: antequam ad quõnes rñdeat dicit, quod non videt qua fronte ipsum cõsulat, cum dicatur iuris, ordinẽ peruertere, cum ipse non in ecclesia, non in palatio, non in camera sua, sed ĩ camera regis cõtra ius, & contra pontificalem dignitatem electiones episcoporum cõfirmet. Postea descendit ad quõnes, prima est talis: Aliquis fuit excommunicatus vel interdictus pro contumacia vel alia iusta causa, & ille offert se ad iustitiam de ijs quibus sententiam recepit, pars aduersa appellat ne absoluatur: quæritur an iudex ipsum absoluere debeat? Respõdet Papa, quòd iudex ipsum absoluere potest ne in excõmunicatione decedat, etiam si appellauerit pars aduersa, recepta primo cautione sufficienti ab ipso quod iuri parebit coram Papa, ad quem appellauit, vel delegato ipsius. Secunda quæstio fuit: Aliquis cõqueritur se irrationabiliter excommunicatum, vel interdictum: nihilominus offert se ad iustitiam: & petit absolui: pars aduersa appellat: Ad hanc quæstionem idem respondet, quòd in prima. s. quod potest illum absoluere & si pars aduersa duxerit appellandum ne absoluatur. No. quod qui circa officium suũ male se habet, coram superiore temere potest comparere, vel aliquid petere ab eodem. Item absolui debet quis ne in excommunicatione decedat, præstita prius cautione sufficienti, non obstante appellatione partis aduersæ, quia appellatio non tenet in ijs, quæ dilationem nõ capiunt.

† Vide archidiaconum in c. qui jubẽte. 11. q. 3. vbi dicit satisfactionẽ nõ esse denegandam excõica to, licet venia interdũ denegeť. hæc. n. differunt.

C A P. XXV.

Qva † fronte nos cõsulere valeas, non videmus cum dicaris ordinem iuris peruertere, [a] iã enim nõ in ecclesia, sicut est canonicum [b] & honestum: non etiam in palatio, non in camera tua, sed in camera regis, contra debitum [c] iuris, & pontificalis officij dignitatem, episcoporum electiones diceris confirmare: & infra.

¶ Sane si quis pro contumacia, vel alia [d] qualibet causa, interdicto, vel excommunicatione tenetur adstrictus, & offert se ad iustitiam de his pro quibus sententiam ipsam excepit: iudex † eum (ne in excommunicatione decedat [e]) absoluere poterit et si pars aduersa ne absoluatur, appellationis obstaculum interponat: ab ipso tamen ante absolutionem sufficienti cautione [f] recepta, quod vel in præsentia Romani pontificis, ad cuius audientiam appellatur, si maluerit aduersarius, vel coram iudice cui causam delegauerit, iuris pareat æquitati.

¶ De his etiam, qui conqueruntur [g] se irrationabiliter excommunicationi vel iurisdictio suppositos, illud [h] idem dicimus, etiam si ij qui huiusmodi protulerunt sententiam, ad sedem Apostolicam duxerint appellandum.

¶ Idem † in concilio Lateranen.

†Scilicet Alexãder iij. in concilio Lateran. c. 6. & c. 42. eo. tit. in 1. compi.

¶ Prælatus subditum suspendere vel excommunicare non debet, nisi monitione præmissa: nec subditus contra disciplinam ecclesiasticam appellare potest maxime si est religiosus. Et iudex a quo, præfigit terminum appellanti, ad appellationem prosequendam; infra quem si non prosequitur, iudex a quo reassumit iurisdictionem. Appellans vero non prosequens appellationem suam, condemnatur in expensis appellato hoc prosequenti.

a ¶ Peruertere.] nam iure posset ei dici, peccasti. quiesce. arg. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. & §. sunt autem. ver. idẽ testatur.

[Glo. seq. alleg. quatuor concor. in fin. alleg. duo contraria.]

b ¶ Canonicũ.] quia huiusmodi spiritualia in ecclesia siue capitulis ad hoc deputatis fieri debent. 23. dist. in nomine, & 2. q. 2. præceptum & 23. q. vlt. conuenior: & s̄. de elec. cum terra. & cap. quod sicut. & j̃. de immu. eccl. eo. c. 1. & c. tum ecclesia. arg. contra.

c ¶ Contra debitum iuris.] confirmatio enim causæ cognitionẽ desiderat [1] vt 23. dist. illud. 47. dist. de Petro. & ideo de plano expediri nõ potest. 3. q. 3. c. induciæ. §. spatium. & §. a iudice. & 2. q. 3. c. si quẽ. §. notandum. ver. item. pro tribunali. & non de plano, & ff. de of. procõsu. l. nec quicquã. C. de sen. & iterlo. om. iud. cum sñiam. ff. de reg. iu. oĩa quæcunq; & talia fieri nõ dẽnt nisi p̃missa diligenti examinatione tã psonæ, q̃ de mõ electionis. s̄. de ele. nihil est & fieri nõ dẽnt sine ɔsilio capituli sui, vel maioris partis. j̃. de ijs q̃ fi. a p̃l. sine consensu cap. c. nouit. & cap. quanto.

1 Vnde requiritur quod præcedat citatio secundum formã traditam de elect. c. vlti. lib. 6. Ioan. And.

d ¶ Contumacia vel alia.] j̃. de ver. sig. c. ex parte.

e ¶ Decedat.] q̃a pp peccatũ homo citius ẽt mori p̃sumiť. 11. q. 3. epi si sacerdotali. ĩ fi. & arg. 12. q. 1. c. 2. tollit Deus malos de medio, ne peccatum eorũ augeat. 23. q. 4. ea vindicta. ver. magni sc̃ti viri. sicut tollit bonos ne malitia mutet itellectũ eorũ de pen. di. 4. si ex bono. & iõ pp periculũ mortis non admittiť hæc applõ, nec in ijs q̃ dilationẽ ñ capiũt, vt ff. de ap. recip. vel ñ. l. vlt. & 2. q. 6. c. ei q. §. diffinitiua. & §. sũt quorũ: ver. si qs ausus C. de sepul. vio. l. vlt. & ff. de fe. l. j. §. 2. & l. solet. Preterea nihil deperijt aduersario si absoluať, & ei pdest, quo casu non est ei9 malitiæ indulgẽdũ. ff. de rei vẽ. in fundo, & ff. de aqua pl. ar. in summa. §. itẽ varijs. sic pp periculũ mortis citius absoluitur. 2. j̃. de sen. exc. sacro. & c. nuper.

[Glo. seq. reci. per q. an iuratoria, &c.]

f ¶ Cautione.] ergo non iuratoria, q̃a noĩe cautionis simplex promissio intelligiť. C. de ver. sig. sancimus immo iuratoria cautio p̃statur in absolutione, cum illa sit forma ecclesiæ gñaliter statuta. j̃. de sen. exc. ex tenore. & c. cum desideres. & c. super. e. imò in casu isto cum excommunicatur quis, quia non paret iuri, non debet absolui nisi præstita cautione sufficiẽti quod iuri parebit: sicut cum restituitur possessio. s̄. de sequestra. c. 1. in fi. sed in alijs excommunicationibus sufficit iuratoria: alias videtur fieri iniuria aduersario.

2 Quandoq; tñ differtur absolutio, super quo vide quod no. dist. si quis autẽ. in vlt. gl. Ioan. And.

g ¶ Conquerunť.] corã superiore excõicatoris, qui per simplicẽ querelam de excommunicatione cognoscere põt. s̄. de off. ord. ad reprimendã. & j̃. de sen. exc. sacro.

[Glo. seq. alle. contrarium: & ibi remittit.]

h ¶ Illud idem.] quod absoluatur. s. non obstante appellatione illius, qui ipsum excommunicauit. arg. contra. j̃. eo. solicitudinem. Sol.

Repre-

REprehensibilis. Quinque sunt dicta huius textus. Secundũ: ibi, Nec subiecti. Tertiũ ibi, Si vero. Quartum: ibi, Si autem. Quintum ibi, Præcipue vero. Abb.

CASVS. Quia plani nimis prompti erant & faciles ad excõicandum & subditi promptiores ad appellandũ: volens Lateranẽ. cõcilium prouidere super his, tam subditis quam prælatis, statuit, quod prælati suspensionis vel excõmunicationis sententiam nullatenus proferant in subiectos, nisi canonica commonitione præmissa: nisi forte talis sit culpa, quę ipso facto suspensionem vel excõmunicationẽ inducat, nec subiecti contra disciplinam ecclesiasticam appellare præsumãt. Sed si aliquis pro sua necessitate appellauerit, competens sibi terminus præfigatur ad prosequẽdam appellationem, quod si infra terminum non fuerit prosecutus, extũc episcopus auctoritate sua vtatur. Si autem aliquis appellauerit, & ille contra quem fuerit appellatũ venerit, ille vero qui appellauit venire neglexerit: si propriũ habuerit, in expensis parti alteri cõdemnetur, vt hoc saltem timore perterritus, non facile quis appellet. In fine dicit, quod religiosi cũ pro suis excessib. fuerint corrigendi contra regularem disciplinam non appellent. No. ꝙ canonica monitio præcedere dẽt excõicationem. Item si quis infra terminũ sibi statutum appellationem nõ prosequitur iudex postea officio suo vtatur. Item qui non prosequitur appellationem suam condemnari debet aduersario eam prosequẽti in expensis. Item à correctione non appellatur.

† Quã caute & prudẽter snĩa excõicationis ferenda sit in aliquem, tradit concilũ Tridentinũ sessio. 24. de reformatio. c. 3. quod vide 10.

† al. sui.

CAP. XXVI.

REprehensibilis: & infra. ¶ Præsenti † decreto statuimus vt nec prælati (nisi canonica [a] commonitione præmissa) suspensionis vel excõicationis sententiam proferant [b] in subiectos, nisi forte talis sit culpa, quę ipso [c] suo genere suspẽsionis vel excõmunicationis pœnam inducat. Nec subiecti [d] contra disciplinam ecclesiasticam in vocem appellationis erumpant. ¶ Si vero quispiam pro sua † necessitate crediderit appellandum; cõpetens [e] ei ad prosequendam appellationẽ terminus præfigatur; infra quem si forte prosequi neglexerit, tunc episcopus [f] libere sua auctoritate vtatur. ¶ Si autem in quocunque negotio aliquis appellauerit, & eo qui appellatus fuerit veniente, qui appellat venire neglexerit; si quid proprium [g] habuerit competentem illi recompensationem faciat expensarum, vt hoc saltem timore territus, † in grauamen alterius nõ facile quis appellet.

¶ Præcipue vero hoc in religiosis volumus obseruari, ne religiosi cum pro aliquo excessu fuerit corrigendi, cõtra † regularẽ [h] prælati sui, & capituli disciplinam, appellare pręsumant; sed humiliter ac deuote suscipiant, quòd pro salute sua fuerit eisdem iniunctum.

† perteritus, petentus, deteritus.

† In codice Barbatiæ ita ꝯ regulã ꝑlati sui & capituli sui disciplinã appellare, &c.

¶ Idem.

¶ Iudex à quo, non obstã te appellatione cognoscit de causa si appellãs nõ prosequitur hoc primo. Et iudex vt suspectus recusatus potest alteri causam committere. hoc secundo.

CAP. XXVII.

iij ADhæc; & infra. ¶ Cum a te super aliqua causa fuerit appellatum; fas tibi sit appellãtes appellatione cessante compellere, [i] vt vel appellationem interpositam prosequantur, vel coram te iuris pareant æquitati, aut si alterutra partium

a ¶ Canonica cõmonitione.] trina. s. illa eñ dr canonica. 16. q. 7. omnes decimæ. & 17. q. 4. de presbyterorũ. de canonica 1 admoninitione habes. s. de iud. c. nouit. & 2. q. 1. si peccauerit & si quis ea omissa aliquem excõicauit, per vnũ mensem ingressum ecclesiæ sibi nouerit interdictũ. j. de snĩa excõ. sacro. & in odiũ ꝑlatorũ, qui excõicabant non præmissa admonitione ꝯ istud cõcilium emanauit illa constitutio: sacro, & c. cum medicinalis. quæ imponit ipso iure pœnam illam prælatis.

1 Melius dixisset. Euangelica. Ioan. And.

b ¶ Proferant.] tenet tamen, licet contra hoc faciãt. 11. q. 3. sententiã pastoris. nisi in duobus casibus. j. de sententia excom. c. per tuas. vbi habes duos casus tertium habes [2] in c. statuimus. & quartum habes 24. q. 1. audiuimus. & sic sunt quatuor casus, in quibus non tenet sententia pastoris.

2 id est in pęnã, siue coerctionem.

c ¶ Ipso suo genere.] id est ipso facto. s. eo. c. proposuit. in fi. vt 17. qõ. 4. si quis suadente. 81. dist. si quis sacerdotum. & c. si quis amodo. 1. q. 1. reperiũtur, & j. de sent. excom. si concubinæ. & c. nuper 3. tunc enim possunt puniri sine admonitione, & sine pœna illius constitutionis, sacro.

d ¶ Nec subiecti.] quia subiecti constitutionem illam non seruabant, immo indifferenter appellabant, non expectata aliqua admonitione & nulla causa ꝑmissa. Alia etiam constitutio edita est contra ipsos, quæ illis imponit silentium. j. eodem: cum speciali. & sic patet ꝙ subditi cõtra ecclesiasticam disciplinam non appellant: nisi grauarẽtur iniuste secundum tenorem illius constitutionis, cum speciali.

e ¶ Competens.] secundum tenorem illius decreta. s. eod. cum sit, si exposuit causam probabilem suæ appellationis ante sententiam. j. eo. vt debitus. post sententiam est necesse allegare aliquã causam.

f ¶ Tunc episcopus.] quia perinde est ac si non appellauerit. s. eo. cum sit. & j. eodem. sæpe.

† Cap. 43. e. tit. in 1. cõp. Et vide Felinũ in c. exceptionẽ. s. de except.

g ¶ Si quid propriũ.] punitur appellans q non prosequitur appellat onem in expẽsis alteri parti. ex eo quod ipsum ad iudicium prouocauit, & non venit, & si prosecutus fuisset ꝑ procuratorem non ad tractandum litẽ, sed ad impetrandas litteras aduersario legitimè prosequẽte, ad totam causam similiter condemnatur: quia non venit sufficienter instructus j. e. Nicolao. sed si nõ habeat proprium: alias punietur secundum arbitrium iudicis. 14. q. 6. si res. & s. de dolo & contuma. c. finem. li. ff. de iudi. eum quem temere. s. de rescriptis, ceterum. & cap. vltimo.

3 32. casus qb. ipso iure qs incurrit, excõica. per constit. li. 6. no. eo. lib. de sent. excõic. eos q. & 50. casus. expressos ꝑ cõstitutio. clem. & duos tactos no. in cle. de sent. excõic. c. 1. quorum 16. sunt reseruati: vt ibi notatur. Io. And.

h ¶ Regularem.] simile. s. eo. ad nostram. vbi de hoc.

iij ADhæc: & j.] Duo sunt dicta. secundum: ibi, Aut si Abbas

CASVS. Iudex compellere debet appellantem, vt appellationem suam prosequatur infra terminũ sibi pręfixũ: vel stet iuri coram ipso. In fine dicit, si aliqua partium iudicem habet suspectum, iudicem eligat, qui causam dirimat. Not. ꝙ iudex potest compellere appellantem vt appellationem prosequatur. Item iudex ordinarius potest recusari. sed potest partes compellere, vt alium eligant coram quo quæstio terminetur.

i ¶ Compellere.] sub alternatione, vt dictum est. s. eo. consuluit. & c. peruenit. sic alternatiue compellitur qs ad continentiam, vt 27. q. 2. multorum.

a ¶ Su-

a ¶ Suspectum.] & ita ordinarius I. potest recusari: De hac suspicione tenet qđ dicitur ꝭ. c. ... speciali ... foro compe. si quis. Ber.

Peruenit.] In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, Cum autem.] quæ tria facit. quæ per se patent. Abb. Sicul.

CASVS. Eps Salabrien. monuit G. canonicum suũ, vt in ecclesia sua residentiã faceret: ille appellauit; quæsiuit eps à Papa quid super hoc faceret? Mãdat Papa eidem epo, quatenus illum moneat, vt in ecclesia sua residentiam faciat, vel infra terminum competẽtem iter arripiat causa prosequendi appellationẽ: interim vero vices eius in pdicta ecclesia cõmittat alicui honestæ psonæ: & de beneficio illius ei prouideatur: qđ si alterum istorum nõ fecerit, prebẽda ipsa priuet eũdem, & alij eam conferat, q ibidem deseruiat. Nota ꝙ clerici in ecclesijs residentiã facere tenentur ad mandatũ sui prælati: quod si nõ fecerint, possunt eis priuari.

b ¶ Residẽtiã.] quã quilibet clericus de iure cõi facere dẽt. 7. q. 1. si quis in clero. & 91. distin. Eleutherius ꝭ. de cleri. non resi. ex tuæ. & quia nonnulli. nisi iusta causa excusetur, puta infirmitate, vel si abest de licentia plati sui. ꝭ. de cleric. nõ resi. relatum.

c ¶ Frustratoriæ.] & ita admittur hæc frustratoria appellatio quę hodie nõ recipitur nisi causa probabilis exponatur in appellatione. ꝭ. c. vt debitus. & c. cum speciali. & c. interposita.

d ¶ Arripiat.] terminus iste datur ad iter arripiendũ, non ad præsentandũ se iudi. De hoc dictũ est. s. e. personas ad hoc tñ præcise non pt cõpelli. C. de appel. l. eos. in fine, sed sub alternatione, vt sæpius dictum est.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Assignes.] sed ex quo appellatio eius admittitur, quare dicit Papa ꝙ beneficia illius alij interim assignẽtur, cum appellatione interposita, quæ recipitur, nihil innouari oporteat. 2. q. 6. c. post appellationem. §. appellatione? Hoc ideo fit, quia ecclesia interim debet carere suffragio clerici, & ideo ne seruitium ecclesiæ propter appellationem illius diminuatur, subtrahitur illi beneficium, & assignatur alij qui interim officiet ecclesiam vice sua, quia frustratoria videbatur appellatio. Ber.

[Gl. seq. notat, & remittit.]

f ¶ Priues.] ex hoc patet, ꝙ qui in ecclesia sua nõ vult facere residentiam, potest a plato suo ea priuari, nisi iusta causa fuerit impeditus, quare residere nõ posset. ꝭ. de cler. non resi. inter quattuor. & c. vlt. De hac materia dictum est s. vt lit. non contest. quoniã frequenter.

Consuluit. Cõi. diuis. Secunda. ibi, Non conuenit. Et intellige hanc litterã duob. modis. Primo ꝙ cum eps compelleret Iudæos, vt dimitterent mancipia Christiana in sua libertate cum nõ sit licitũ eis ſm iuris dispositionem habere seruos Christianos: appellabat ab eo per regẽ Francorũ, q interponebat appellationẽ in fauorem Iudæorum, a qb. forte multa cõmoda percipiebat. Scdo modo pt intelligi, ꝙ nõ appellabat hic rex, sed appellabatur ab eo, qui tanꝗ minister ecclesiæ compellebat Iudæos, vt dimitterẽt seruos Christianos. Et vtraq; lect. pt adaptari litteræ: nec mutat iuris dispositio: nã vtroque casu appellatio erat cõ dispositionẽ iuris, merito non erat admittenda. Abb. Sicu.

CASVS. Quæritur an appellationi regis Francorũ sit deferendum pro Iudæis, vt liceat eis habere mãcipia Christiana, & synagogas ędificare? Rñdet Papa ꝙ non, cũ sit cõ consilium generale. No. ꝙ appellationi factæ contra leges, & canones non est deferendum. Itẽ no. contra Iudæos, ꝙ non possunt habere Christiana mãcipia.

g ¶ Pro huiusmodi appellationibus.] hmõi appellationib. non est deferendum cõ canonicas sanctiones. 54. dist. mancipia, de quo decreto fit hic mentio & ꝭ. de Iudæ. multorum & cap. Iudæi. 2. & c. cum sit nimis. & sic patet ꝙ appellatio, quæ fit contra l. vel canones, non est aliquatenus admittenda. ꝭ. de cler. nun resid. c. relatum. Ber.

iiij A D hæc.] Idem dicit quod c. memiuimus. & c. suggestum. s. eod.

CASVS. Aliqua causa commissa est alicui appellatione remota, ille contra quem commissio facta est, appellat dicens se pro eadem causa nuncium suũ ad sedẽ Apost. destinasse: quæritur an tali appellationi sit deferẽdum? Rñdet Papa, ꝙ si constiterit iudici appellantem destinasse nuncium ad sedẽ Apost. anteꝗ partes essent citatæ, vel anteꝗ delegatio causæ peruenisset ad ipsum dẽt appellationi deferre. Si vero post citationẽ fuit nũcius destinatus: non tenet appellationi deferre. hoc intellige ſm illã. ꝭ. e. vt debitus. No. ꝙ missio nũcij excusat appellãtẽ ne rñdeat corã iudice, cui cã est cõmissa: & hoc intellige si nuncius mittat anteꝗ partes fuerint citatæ. Si vero post, non excusat. Itẽ licet causa non admittatur appellatione remota, potest tamen appellari.

a ¶ Dele-

te suspectum [a] habuerit, te insistente, iudicem eligãt † qui propositã inter eos valeat dirimere qõnem.

¶ Idem Salabrien. † epo.

¶ *Si canonicus ad residentiam monitus appellat statuitur sibi terminus ad appellationem prosequẽdam, & interim deseruitur beneficio per vicariũ de fructibus beneficij sustentandum, & si appellationem non prosequitur, vel residentiam non facit priuatur præbenda.*

CAP. XXVIII.

ij PEruenit †ad nos: qđ cum G. ecclesiæ tuæ canonicum, vt in ea residẽtiam [b] faceret, monuisses, in appellationem prorupit; & inf. ¶ Cum autem frustratoriæ [c] dilationis cã videat dictus canonicus appellasse. Mãdamus, quatenus eum studiose moneas, vt in eadem ecclesia residentiã faciat: vel † inf. terminum eã psecuturus, iter ad nos arripiat, [d] veniẽdi. Interim vero alicui honestę personæ vices ei[e] in ecclesia prætaxata cõmittas, & ei de beneficijs illius assignes, [e] vnde possit congrue sustentari. Qđ si præfatus G. alterũ istarũ adimplere neglexerit, tu pbenda sua priues [f] eundẽ, & eam alij idoneæ personæ concedas.

¶ Idem.

¶ *A iudice iurisdictionẽ exequente, non appellatur.*

CAP. XXIX.

iij COnsuluit† nos tua fraternitas, vtrum sit appellationib. deferendum, a rege Francorũ pro Iudæis interpositis, vt mãcipia detineant Christiana: & inf. ¶ Non conuenit vt pro huiusmodi [g] appellationib. ab obseruatione decreti debeas abstinere.

¶ Idem Genuensi † archiepiscopo.

¶ *Qui ante citationem uel notitiam litterarum misit nuncium ad Papa appellare potest ne delegatus procedat, secus si post.*

CAP. XXX.

iiij AD † hæc, sicut asseris; & infra.

Marginalia:

† De quo necessario intelligitur de cre. ſm Abb. pro eo ꝙ delegatus recusatus non delegat ꝭ. eo. secundo requiris. Io. And.

† vide l. si suspect... cũ gl. & l. scdo requris. ff. eod.

† Salesburiensi. Salesberiensi.

† Cap. 44. e. ti. in 1. cõp. Et de residẽtia canonicorũ & aliarũ psonarũ ecclesiasticarũ vide qđ nouissime diffinierit concilium Trid. sess. 24. de refor. c. 12.

† Hic locus vix pt intelligi, vt legit in vulgatis, qui est apertior in antiquis.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. cõp. Et quantam potestatẽ habeat Papa super Iudæos, & alios infideles, tradit Inno. & alij in c. sup his. ꝭ. de voto & vo. redẽp. & plenissime Nicola. Eymericus in Di rect. Inqsit. par. 2. q. 46.

† Ianuẽsi, sed idẽ est, nam olim Genuã, Ianuam vocabant.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cõp. Et de missione nũcij an aliquid nũc operetur vide Panormitanũ. ꝭ. hoc tit. c. vt debitus.

a ¶ Delegatio.] id est cognitio delegationis factæ.
b ¶ Ad sedem Apostolicam.] hodie non admittitur talis appellatio, quia si haberet litteras super eodem negotio, non prodesset, si nondum essent iudici præsentatæ. ͞j. eo. ut debitus. Similiter habes sup. eod. memini mus. ubi de hoc.

De priore. CASVS. Quidam canonicus regularis appellauit a suo Priore, qui modū excedebat in correctione, quē fecit vestib. vsq; ad camisiā spoliare. prior nō obstāte appellatione processit enormiter ꝯ illū canonicū, vñ ꝯquestus fuit dño Papæ: vnde mādat cuidā iudici, vt si præfatus canonicus appellauit propter enormitates ipsius Prioris manifestas, q̄ reddūt ipsum notabilē, & ipse ñ d̄tulit appellationi cō pellat ipsum ad Apo sto. sedē cum literis veritatem continentibus venire, satisfactturū de tanto excessu. Nota ꝙ prælatus non debet excedere modū in corrigēdo. alioquin tenet appellatio, quæ alias ñ teneret. Itē qui nō defert appellationi legitimæ, debet puniri.

[Glo. seq. reci. per obiectionē decr. ad nostram, &c.]

c †Contempsit.] Ex hoc patet, ꝙ si plat⁹ modum excedat in correctione, ꝙ bene admittit appellatio a tali correctione. ͞s. d̄ off. ord. licet alias a correctiōe ñ appellatur. ͞s. e. ad nostrā. & c. reprehensibilis. vlt. respon. & ͞j. eo. cum speciali. in fin.

[Glo. seq. reci. per obiec. de l. quoniam iudices.]

d ¶ De tāto excessu.] & sic patet ꝙ qui nō defert legitimæ appellationi, debet puniri, & si clericus fuit, deponi debet. 2. q. 2. vt decreto. si laicus xxx. pondo auri mulctetur. C. de appel. quoniam iudices.

†Cap. 3. e. ti. in 2. cōp. De intellectu vide Guidonē Papæ hic.

†Vide l. capitaliū. §. famosos. ff. de pœn. Bar. in l. de minore §. tormenta. ff. de quæst.

1 Sicut iste vt dixi ī tex. & patet in antiqua. & hoc respicit hæc glo. fm Abb. Io. And.

¶ Respondemus, quod iudex si ei cōstiterit appellātem, antequam partes essēt citatæ, vel delegatio a causæ peruenisset ad ipsū, q̄ appellationis interponit obstaculū, nunciū ad Sedem Apostolicam b destinasse, factæ debet appellationi deferre; sed si post citationem fuerit destinatus, satis potest exequi quod mādat.

¶ Idem.

¶ Qui non detulit appellationi interpositæ ad Papā, mittitur cum litteris ordinarij ad curiam puniēdus.

CAP. XXXI.

De † Priore: & infra. ¶ Ceterum si præfatus canonicus Priorem propter suas enormitates manifestas, quæ ipsum notabilem reddunt, † ad sedem Apostolicam appellauit; & ipse tali appellationi deferre contempsit, c eum cū litteris tuis veritatem continentibus, de tanto excessu d satisfacturū ad sedem Apostolicam venire compellas.

¶ Idem.

¶ Contra constitutiones regulares, appellatio religiosum non defendit.

QVia nos.] CASVS. Statuit Papa in capitulo isto ꝙ abbates qui publica infamia sunt respersi, aut con uicti, si commoniti in communi capitulo prælationi renunciare noluerint, vocem non habeāt appellandi. No. ꝙ in notorijs delictis non habet locum appellatio. nec contra correctionem admittitur appellatio. Bernar.
e ¶ Vt abbates.] supple. statuimus.
f ¶ Infamia. de qua purgare se nequeunt. 2. q. 5. presbyter, fim. ͞j. de simonia. de hoc.
g ¶ Conuicti.] de plano etiā ordine iudiciario per omnia non seruato. ͞j. de accus. olim. quia regulares huius modi de facili possunt a suis administrationibus amoueri, & ex leuibus causis. ͞j. de accus. qualiter, & quando, in fi. & ͞j. de simo. per tuas. in fine.

[Glo. seq. reci. per quæstio. de quo communi capitulo loquatur.]

CAP. XXXII.

QVia † nos: & infra. Vt abbates e qui de aliqua publica infamia f publice respersi sunt † aut cōuicti, g deinde † in cōmuni capitulo h cōmoniti, prelationi cedere noluerint, appellandi non habeant facultatem.

¶ Idem.

¶ Iudex a quo potest præfigere terminum appellanti ad prosequendam appellationem, quo lapso reassumit iudex iurisdictionem.

CAP. XXXIII.

AD † aures nostras. & infra. Appellanti ad prosecutionem appellationis, terminus i congruus p̄figatur; infra quē si appellationem non fuerit prosecutus, ex tunc compellatur stare iudicio delegati.

¶ Idem Abulē: episcopo,

¶ Si procedente grauamine quis submittit se protectioni superioris, habetur pro appellante, dummodo seruauerit ea, quæ in appellatione sunt necessaria.

CAP. XXXIIII.

AD † audientiam nostram noueris peruenisse, quod cum Zamorensiam sæpius dictum est. 2. ͞s. eod. personas. & cap. seq. & ͞j. eod. sæpe. & c. oblatæ, quia perinde est ac si non esset appellatum.

h ¶ In cōi capitulo.] qd facere debēt Abbates & priores de triēnio ī triēnium. ͞j. de sta. regul. in singulis, & si sponte cedere noluerint, tunc presidentes capitulo d. nūcient episcopo dioecesano, q̄ ipsum remo. tea. ͞j. de statu regul. in singulis, & ca. seq. §. 1. & in tali casu nōn habet locū hæc appellatio contra huiusmodi correctionē maximè cum publicè sint in fama ti, vt per talē appellationem remaneat infamia. sim. ͞s. e. cōsuluit. sic & a pœna legis appellari non potest, ff. de verb. signifi. l. antepenult.

ADaures. Aduerte quia istud capitulum nō est extra to superfluum: Nam loquitur ī delegato, de quo non habebamus textum ita apertum. Abba, Siculus.

CASVS. Dicitur in capitulo isto, ꝙ iudex debet appellationi competētē terminum prefigere ad appellationē suam ꝓsequendā, infra quē si non fuerit prosecutus appellationē, ex tunc debet iudex ipsum cōpellere stare iuri coram e. No. quod tempus potest præfigi a iudice appellationi prosequēdæ. Item qui nō prosequitur appellationem, incidit in iurisdictionem iudicis a quo appellauit.
i ¶ Terminus.] hoc ͞s. de probat.

†Cap. 5. e. ti. in 2. comp.

† Verbū sūt, deest in plurib. antiquis.

r al. ita: & deinde, &c.

†Cap. 6. e. ti. in 2. comp. Vnde cognosces aptè huius decretalis sensum.

†Cap. 7. e. ti. in 2. cōp. Et vide Lāfrācū de Oriano, ī c. qm̄ cōtra,

ADaudientiam:] Qui se & sua protectioni Papæ submittit, licet verbum, appello, non exprimat, intelligitur appellasse, h. d. primo narrat factum. In secundo dat iudicem: ibi. Licet autem. Abb. Siculus.
CASVS. Ecclesia S. Iacob. Zamoreñ. subest ecclesiæ Compostellanæ. Eps Zamoreñ. multipliciter molestabat G, presbyterum prædictæ ecclesiæ S. Iacobi Zamoreñ. propter quod idem presbyter se, & ecclesiam suam sub protectione dñi Papæ supposuit: sed præfatus episcopus nihilominus post inuocatū sedis Apost. patrocinium, quia forte verbum appellationis non exp̄ssit,

2 Tamē hæc decre. exprimit de iudicio delegati. Io. And.

...ictum presbyterum excõicauit: pp quod idem presbyter dño Papæ fuit conquestus. Rñdet Papa, licet prædictus presbyter ex simplicitate verbum appellationis non expresserit, tamen se & sua sub protectione Apostolica subiecerat: vnde sine causæ cognitione non debuit aliqua sentẽtia cõdemnari: vnde mãdat, quatenus si cõstiterit ita esse, sñiam, quam prędictus eps tulit in eundem pſbyterum, denunciet nullã esse. No. ꝙ simplicitati p c dũ est. Itẽ idẽ e. f pponere se sub ptectione Papę, sicut appellare ad ipsũ, vt hic patet. sed hoc intelligo extra iudiciũ. Item nõ refert an aliquid de æquipollẽtibus fiat. Item sine causæ cognitione non debet aliquis cõdemnari, nisi in notorijs. vbi ordo iuris nõ seruatur. Itẽ nemo i. s sibi dicere dẽt. Itẽ sententia ex õm nicationis post appellationem lata, nõ tenet.

a ¶ E. clesiæ.] quæ est propria Compostellanæ ecclesiæ.

b ¶ Ex simplicitate.] vnde ei parcendum fuit. 86. dist. tanta. & ff. de iuris. omn. iud. si qs id. §. doli. & ff. si quis in ius voc. nõ ierit. l. 2. §. 1. C. de testam. l. vlt. & s de p script. super literis.

c ¶ Nostræ protectioni.] Arg. contra. inf. de priuil. ex parte. vbi non eximitur, licet aliquis habeat litteras protectionis domini Papæ, à iurisdictione sui iudicis. Solutio. ibi loquitur de generali protectione, hic specialis protectio fuit, quæ obtinuit vicem appellationis, & præterea ibi constat illos subesse suis prælatis. hic sacerdos iste non erat de iurisdictione Zamoreñ. episcopi, imò di ebat se subesse ecclesiæ S. Iacobi Compostel. & erat in possessione libertatis, & allegabat super hoc priuilegium Compostellanæ ecclesiæ: quare sententia Zamoreñ. non tenuit. unde sine causæ cognitione ius sibi dicere non debuit in presbyterum illum: ipso enim facto appellauit. arg. inf. eod d. lecti. & c. ut nostrum.

d ¶ Cognitione.] delegata à Papa: quia ipse non posset cognoscere de hoc, an iusta causa fuisset huiusmodi protectio, uel non, & an haberet iurisdictionem in ipsum: quia nemo ius sibi dicere potest. C. ne quis in sua causa. l. unica. Bern.

e ¶ Denuncies non tenere.] & sic nulla fuit sententia tanquam à non suo iudice lata pro huiusmodi protectione, ac si uerbum appellationis expressisset. sic inf. de senten. excom. per tuas.

ACcepta.] Diuiditur in duas partes. Secunda, ibi: Non debet. Abbas. Sic.

CASVS. Dicitur in capitulo isto, quod si contigerit ab audientia alicuius iudicis appellari non debet causa ad ipsum remitti, nisi partes in hoc consentiant. Not. quod causa non debet ad eum remitti, à quo est appellatum, nisi in casibus.

†Dictio, suã, deest in antiquis.

Litteræ protectionis Papæ, an eximant aliquẽ à iurisdictione sui iudicis.

1 In hoc male dicit glo. nisi restringas hoc dictũ cum proximo, & hoc plenius intelliges per no. inf. eod. solicitudinẽ. in glo. sed quæ re. in fine. Io. And.

sis eps G. presbyterum ecclesiæ[a] S Iacobi Zamoreñ. multipliciter molestaret, tandem idem presbyter se & ecclesiam suã †nostræ ꝓtectioni subiecit, & inf. ¶ Licet aũt prędictus presbyter ex simplicitate[b] forte verbum appellationis non expresserit; quia tamẽ postquã se, & sua nostrę ꝓtectioni subiecerat, non debuit sine causæ cognitione,[d] aliqua sñia condemnari; Mandamus, quatenus (si ita tibi constiterit) sententiam quam præfatus episcopus in eundem presbyterum tulit, denuncies non tenere.[e]

¶ Idem Archiepiscopo Terraconensi.

¶ Causa non est ad iudicem a quo remittẽda, appellatione adhuc non iustificata, nisi de partium cõsensu.

CAP. XXXV.

ACcepta † conquestione canonicorum Pampiloñ. & inf. ¶ Non debet ad eos[f] causa remitti, nisi partes[g] consenserint, a quibus noscitur appellatũ. ¶ Lucius iij. Gualtero †Linconieñ. episcopo.

¶ Delegatus etiam datus cum clausula, appellatione remota, recusari potest, si est consanguineus impetrantis, vel si fuit aduocatus eius in illa causa.

CAP. XXXVI.

POstremo † fraternitati tuæ litteris præsentibus intimamus, quod si causa alicui fuerit delegata, qui consanguineus[h] sit illius qui litteras impetrauit, aut in eodem negotio aduocati[i] officio

f ¶ Ad eos.] vt 2. q. 6. §. vlt. & c. si quis eps accusatus, & C. de appel. eos qui. & j. de sent. excom. per tuas.

[Glo. seq. reci. ꝑ obiec. resoluit plurale in singulare.]

g ¶ Nisi partes.] i. pars appellans: 2 quia non obstante contradictione alterius partis potest appellans redire ad priorem iudicem. j. e. interposita. §. 1. tamen condemnabitur appellans aduersario in expẽsis alteri parti, si contradicente aduersario reuertitur ad eum iu. d. e. vt ib. d. [illegible] Vñ it. il. ges

POstremo.] CASVS. Dicitur hic tũ. & uide l. ꝙ si iudex delegatus, legatus, ff. de [illegible] sit cõsanguineus im [illegible] petrantis, vel fuerit aduocatus in eadẽ, vel alia iusta ca. sa cum ibi no. suspectus, potest legitime recusari, licet sit ei causa remota appellatione comissa No. ꝙ si iudex fuerit cõsanguineus impetrãt s, vel aduocatus in eadem causa, recusari potest, licet appellatio in literis sit remota. Itẽ [illegible] libet iusta causa potest iudex recusari. [illegible]

[Glo. seq. quærit, pro, & cõtra, arguit pro, & cõtra, & soluit. Secũdo ite rũ quærit, & s. luit. Tertio ponit alia exempla suspicionis & remittit.]

h ¶ Cõsanguineus.] de sed vsque 3 ad quem gradum intelligimus istam consanguinitatem? Videtur ꝙ usq; ad septimum, quia usque ad illum gradum succederet illi, alijs deficientibus: 35. q. 5. ad Sedem, in 1. col. unde cum remaneat affectio, potest recusari usque ad illum gradum, in quo posset ei succedere. arg. contra: quia hodie consanguinitas vltra quartum gradum non extenditur. inf. de consan. & aff. non debet. arg. illius constitutionis, non debet. posset dici, quod vltra quartum gradum non posset recusari vt suspectus, sed certè honestius reputo, quod in superiorib. adhuc repellatur, quia sẽp affectio, & dilectio prima remanet: & succederet ei, vt dictum est, modica enim causa repellit iudicem, puta familiaritas sup. de off. deleg. insi. uante. & periculosum est sub iudice litigare suspecto. 3. q. 5. quia suspecti. & C. de iud. apertissimi. Quod si iudex æqualiter esset consanguineus utr usque? Tunc par affectionis causa suspicionem remouet. 4. ff. de ri. nup. non solũ. §. de uno. Item remoueretur iudex si esset dominus impetrantis. sup. de off. deleg. causam quæ. ubi plures casus notantur. Item de hoc plures casus inuenies sup. ut lit. non cont. accedens. Item si ab ipso appellatur in alia causa. sup. eo. ad hæc. & c. proposuit. de eo quod hic dicitur, & sup. de offi. deleg. causam quæ. & in decr. prædicta, accedens. plene inuenies de hoc. Bern.

h ¶ Aduocati officio.] qui enim fuit aduocatus in causa, postea in ea iudex esse non debet, aut assessor, ne actionis sua uel aduocationis men or in correpti iudicis non possit nomen præferre, C. de offi. assess. nemo. in fi. & qui similem causam habet, remouetur. sup. de iudicijs, causam quæ, Bernard.

† Cap. 2. tit. de rescri. in 2. compilat. hoc fragmen. l. munerum. §. iudicandi, ff. de muneri. & honori.

† Vualtero. Gualtero.

† Ca. 45. eo. tit. in 1. con. pil. par. 10. c. 18.

2 Et sic resoluit plurale in singulare. de priu. ut priuilegia ad fi. & sic etiã dẽt ex ponit inf. c. 1. li. 6. Io. And.

3 De hoc articulo uide Hippolytum de Marsilijs sing. 133. incip. affinitas repellens.

5 Idẽ no. in teste. 3. q. 5. capit. 1. & in Specu. de teste, §. 1. uer. sed qd si testis. tamẽ, & hoc inspicerem, an de eadẽ stirpe. Io. And.

Ad hæc.

A D hæc.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Noueris. Abb.

CASVS. Aliqui clerici sunt interdicti, & appellant, & de appellatione confisi non seruant interdictum, quæritur quid iuris? Rñdet: sicut post appellationē legitimam nemo potest excōicari, sic clerici nō possunt declinare inter dictum, cui ante appellationem suppositi fuerant. Nota, quod post appellationē nemo potest excōmunicari. Itē si excōmunicatio, vel interdictum præcedat, non relexatur per appellationem sequentem.

[Gl. seq. primo cōparat excōmunicatione & interdictū. Secundo quærit: ponit duas opi. contrarias, dicēs primā seruari, quam in parte declarat, & remittit, in fi. sic loquitur, quod quid sentiat non appareat.]

a ¶ Interdictū.] not. quod excōicatio & interdictū equiparant in hoc, quod sicut excōicatio post appellationē nō tenet. ĵ. de sēt. excom. per tuas. ita & interdictum emissum post appellationē subsequentē nō suspenditur, vt hic patet: & econuerso. ĵ. e. pastoralis. nisi sub conditione ponatur interdictum. siue sētētia feratur medio tēpore, potest appellari. ĵ. e. præterea. & ĵ. e. dilectis. §. quia. Sed qd si aliqua ecclesia interdicta est, & eps suspēdat ad tempus interdictum, vt in ea celebretur si quis tunc appellat, nūquid valet appellatio? vr qd nō, licet relaxetur interdictū ad tps vt in ea celebratur, interdictū tamē est: & in interdicta ecclesia bene celebratur, ĵ. de priui. cum & plantare. §. quod si. & c. vt priuilegia s̄. de offi. or. irrefragabili. & excommunicatis etiā potest prædicari. ĵ. de sent. excom. respō so. & c. cum volūtate 1. respon. non enim est nouum interdictum, licet eius executio suspendatur. arg. ff. de preca. sed si manēte. ff. de pecul. peculiū. §. si ære. & ita appellatio nō suspendit interdictum, & sic episcopus potest suspēdere suum interdictum, nec prodest appellare medio tpe. & hoc dicunt Lau. & Vincen. & Tan. i ĵ. eo. dilectis. §. quia. Et alij dixerunt sicut Guil. Naso, quod episcopus nunquam potest suspēdere suum interdictum quin tollat illud ex toto: vnde si tūc appelletur & iusta sit appellatio, defendetur per appellationem. & illud quod inducūt prædicti doctores ad hoc probandum, non probat hęc decret. cū & plantare. quia illud fit auctoritate speciali domini Papæ: vnde alij ad consequentiam trahere nō possunt, vt possint facere quod celebretur in ecclesia interdicta, de facto tamen seruatur opinio prædictorū doctorum: & quod hoc possit fieri probatur. ĵ. eo. dilectis. §. qa. vbi de hoc. De appellatione facta dum suspēditur interdictum, d. c. et no. In p ædicto. §. qa. dicit Tan. quod si ecclesia interdicatur, tale interdictum potest suspendi; sed si homo interdicatur, tale interdictum nō potest suspendi quin tollatur in totum: quia non potest esse in ecclesia, & extra eodem tēpore. Sed non credo, quod episcopus possit dare alicui priuilegiū celebrādi in ecclesia interdicta: quia illud pertinet ad Papam.

ADDITIO. & est argum. pro eis. s̄. de offi. ord. irrefragabili. & hoc est quasi expressum in text. & in gl. ĵ. eo. c. dilectis.

b ¶ Declinare. ĵ. c. pastoralis.

† Nouariēsi.

† Ca. 46 eo. tit. in 1. cōp. Quō autem conueniant & differant interdictum & excōicatio, tradit Ioā. Anania in Rub. de cleri. excō. minist. & Geminianus in c. 1. de sen. excō. lib. 6.

¶ Et Inn. cū eis. s̄. de consue. cū insup. loan. And.

functus: vel ex alia iusta causa suspectus: huiusmodi delegatus non immerito poterit recusari: quis appellatione remota fuerit ei negotiū delegatum.

¶ Idem Noruicen. † epo.

¶ *Sententia interdicti nō suspenditur per appellationem sequentem.*

CAP. XXXVII.

A D † hæc qm̄ sub interdicto aliqui constituti appellāt, & deinde illud seruare contemnūt: quid in hoc casu seruandum sit, consulere voluisti. Noueris igitur, qd̄ sicut post appellationem excommunicari non possunt: sic interdictum [a] nequeunt, cui ante appellationem eos constat suppositos, declinare. [b]

¶ Clemens tertius.

¶ *Index appellationis remittit appellantē, & causā ad priorē iudicē nisi sibi constiterit à grauamine, vel iniusta sententia fuisse appellatum.*

CAP. XXXVIII.

C Vm † in ecclesia, & infra. ¶ Accepimus, quod quidam clerici de Gual. occasione iudicij tui, quod velle obseruare [c] se iactant, Linconieñ. episcopi iudicis ordinarii sine causa rationabili cognitionem euitant. ¶ Vnde mandamus, quatenus si quando contigerit, aliquem de clericis, à præfato epō ad tuā audientiam appellare; non ante appellationem admittas, quā tibi cōstiterit eam, vel a grauamine, [d] vel iniusta [e] condemnatione porrectam. † alioquin [f] ipsum ad prædicti episcopi audientiam remittas, [g] appellantes ad episcopū suum. No. quod archiepiscopus non est iudex ordinarius subditorum suffraganeorū, nisi in certis casibus. Item nullus debet appellare nisi grauetur: alioquin remittendus est ad eum a quo appellauit.

C Vm in ecclesia.] Primo narrat factum. Secundo ponit decisionem ibi, Vnde. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clerici de Gallia Linconieñ. episcopi volentes ipsius iudiciū declinare, vt sub archiepiscopo litigarēt sine rationabili cā euitabāt episcopum suum appellando ad archiepm: Significatum fuit hoc dño Papæ: vñ mandat ipsi archiepiscopo, quatenus si aliqñ contigerit aliquē de clericis à pdicto epo appellare ad ipsum, nō prius eorū appellatione admittat, quam ei cōstiterit appellationem interpositā fuisse, vel ab iniusto grauamine, vel ab iniusta condēnatione, alioquin remittat illos ad episcopū suum.

† Ca. 11. eo. ti. in 2. compi. Et videto hic præ alijs Guidonem Papę.

† Vide l. qui ciuilia. C. de ap. & l. vni. C. vt in causæ. post. pub. adsit.

c ¶ Obseruare.] quod de iure facere non possunt, nisi per appellationē, & in alijs certis casibus, qui notantur. s̄. de off. ord. pastoralis. loquitur Papa archiepiscopo Cantuarieñ.

d ¶ A grauamine.] expresso in appellatione, in quo casu tantum tenet appellatio ante sententiam. ĵ. eo. vt debitus. & c. cum causam. in fi. & c. dilecto.

e ¶ Iniusta condemnatione.] in casu isto cum appellatur a definitiua sñia, non est necesse causam exprimere, nisi quod dicat, appello ab iniusta sentētia: [2] & tūc debet supe ior cognoscere, vel alij cōmittere secundum arbitrium suum.

[Glo seq. arguit & remittit.]

f ¶ Alioquin.] id est si appellatio non sit legitima, remittit ad illā à quo appellauit, & vt procedat in causa indig. cū appellauit à grauamine, vel quod ex quatur suā sñiam & quā ipse superior confirmauit, & sic est hic opti. arg. quod iudex appellationis, qui confirmat sententiā, quā alius tulit, non debuit ipsam mandare executioni, sed primus. De hac materia tractatur. s̄. de offi. dele. pastoralis. §. præterea.

g ¶ Remittas.] aliàs causa ad eum a quo appellatum est, remitti non debet, nisi de consensu appellātis. s̄. eo. accepta, & inf. eo. interposita, §. 2.

[2] Concord. tex. in l. minoribus. & ibi Bal. C. de his quib. vt Videto hic Ioan And.

a ¶ Eius iudicio.] ita quod omne ius saluum sit ei cōtra quem fuit appellatum, vt si tunc fuit minor, nūc autē factus maior iure minoris vtetur. ff. de minor. l. intra vtile. 1. responso.

b ¶ Pariturum.] nam i. archiepiscopi non habent iurisdictionē sup subditis suffraganeorū suorū: nisi in certis casibus. s. de offi. or. c. pastoralis & capitulo duo simul.

z Hæc glos sula in vetustis exēplaribus nō reperitur.

Directæ.] Cōmunis diuisio. Secūda ibi. Respōdemus. Abbas.

CASVS. Quędam causa matrimonialis tractabatur corā ordinario: corā quo vir impedimētu cōsanguinitatis opposuit: mulier sedem Apos. appellauit, iudex statuit terminū appellāti mulier illa non fuit psecuta appellationē i termino cōstituto, & ea renūciāte appellationi, iudex in cā procedēs, recepit testes de consanguinitate. Tādē mulier iterū appellauit: petijt iudex vtrū dēat ad sniam pcedere? Rñdet Papa, q licet in cōcilio Lateranā. sit statutum, vt si aliquis appellauit, & infra terminum sibi pfixū appellationem suā nō fuerit psecutus, iudex auctoritate sua libere possit vti: tn quia iterū appellauit (quod sibi licuit in eadē causa) à iurisdictione illius fuit exēpta, psertim cū hic ageret ad separationē matrimonij, qd est res fauorabilis. Not. q si appellās appellationē suā in termino præfixo nō psequitur, iudex postea in cā pcedet. Item in eadē causa pōt bis appellari super vno articulo. Itē matrimonium res fauorabilis est.

† Ca. 13. eo. tit. in 2. cop.

tione remota eius iudicio [a] pariturum.[b]

¶ Idem.

¶ Si appellans, qui nō prosequitur, redit ad iudicem a quo & iterum grauatur non obstante prima desertione, potest iterum appellare. h. d. & est casus notabilis. Panormitanus.

C A P. XXXIX.

Directę† nobis tuæ litteræ demonstrarunt, q cum in tua præsentia causa cuiusdam matrimonij tractaretur, i qua pars viri consanguinitatis vinculum opponebat, & pars mulieris ad sedem Apostolicam appellasset: nec appellationem suam præfixo termino fuerit prosecuta: postmodum ea renūciante [c] appellationi, q̄ fecerat, tu in causę cognitione pcedens, de parentela testimonia recepisti: verū qa mulieris pars iterum appellauit, postulas vtrū ad calculum sentētiæ procedere valeas, edoceri.

¶ Respondemus igitur, quod licet iuxta decretū Lateranē. concilij, [d] postq̄ in termino psequendę appellationis statuto, appellans suam appellationem non fuerit prosecutus, auctoritate tua libere possis vti; tamen quia iterum appellauit (cum secūdum iura ei † licuerit in eadē causa bis appellare [e]) a iurisdictione tua se fecit exemptam: præsertim cum hic ad separationem matrimonij, q est res fauorabilis, [f] intentio viri procedat.

¶ Cælestinus tertius.

¶ Sententia excōmunicationis, suspensionis, vel interdicti lata sub conditione suspēditur, si ante cōditionis euentum fuerit aplatum. h. d. inhærendo verbis litteræ, vt sic satisfaciat cuilibet lecturæ. Et est decisio subtilis, & multum allegabilis.

C A P. XL.

ij Præterea† reqsiti fuimus, si quis iudex ita protulerit sententiam: Nisi Sempronio infra viginti dies satisfeceris, [g] te excommunicatum, vel suspensum, aut interdictum esse cognoscas: † ille in quem fertur sententia, medio tempore appellans, ad diem statutum minime satisfecerit, vtrum ille sententia tali † ligetur, aut interpositione appellationis tutus existat; ¶ Videtur autem nobis, quod huiusmodi sententiam appellationis obstaculum debeat impedire.[h]

tētia, a qua secundo appellare pmissum est: 2 & nō vltra. j. eo. sua. & vt dicūt iura pdicta. & hoc idem locū habet ante sniam si grauaretur qs pluries super vno articulo. secundo posset appellare etiā sup illo, imò qa si à snia ante sniam si grauaretur qs posset appellare pluries. q̄ secūdo, vel tertio, vel quarto quoties sup diuersis articulis grauaret: qa sup vnoquoq; articulo licitum est appellare si grauaretur.

f ¶ Res fauorabilis.] j. qui matri. acc. pos. videtur. Ber.

ij Præterea.] Primo ponit cōsultatio. Secūdo respōsio: ibi. Videtur aūt. Abbas.

CASVS. Iudex ita protulit sniam: Nisi infra viginti dies satis feceris. Titio cognoscas te suspensū vel interdictū, vel ex cōicatū. ille cōtra quem snia lata est, medio tēpore appellauit, nec ad diē pfixum satisfecit: quærit vtrū ille sit excōicatus, aut nō pp appellationē ante terminū interpositā? Rñdet Papa, q appellatio hmōi sniam impedit, & suspēdit. Nota q snia excōmunicationis lata sub cōditione vel in diem, nō ligat, nisi adueniēte die, vel cōditione. & ideo si medio tēpore appellet, suspēditur eius effectus vt hic patet.

g ¶ Satisfeceris.] qd sit satisfacere, habes ff. qui satisd. cogan. l. 1. & ff. de pig. act. si rem alienam. §. omnis. Lauren.

[Gl. seq tria facit primo notat, & signat contrarium. secūdo ponit differentiam inter sententiā excōmunicationis & alias sentētias. Ei nis recit. per q. de excōmunicato sub cōditione, qui ea pēdente mutat forum.]

2 Eidē psonæ hoc dico pro tanto, qa si à snia j te pme lata appellasti secundo, & iudex secundæ app. cassit 1 & 2. sniam, ab illa potero appellare: & hoc respectu appellat quarto, & d hoc vide in Spe. de ap. §. quoties. p totū. §. 10. An.

† In oībus manuscriptis ita: ei licuerit in ea dē cā appellare secūdo & hāc lect. cnē agnouit gl. hic verbo appellare.

† In codice Barbatia. Clemēs iij.

† Ca. 14. eo. tit. in 2. cop. Et in hac materia vide Bal in repet. c. cōmissa. de ele. li. 6. & de intel l. stu. Anto. But. in c. licet. de voto & voti redē.

† Hic vr de esse coniunctio & q̄ est in veteri cōpilatione.

† illa.

c ¶ Renūciante.] sic. de offi. deleg. a. gratum, ipso enim facto renunciauit appellationi testes producendo. sic j. de ijs quæ si à ma. par ca. ex Orc. j. de priuile. si de terra. & cap. accedentibus.

d ¶ Lateranen. concilij.] s. eo. reprehensibilis. & j. e. sæpe sic C. de temp. appel. l. vlt. §. vlt.

[Gl. seq allegat duas concor. reliquum recitetur per obiectionem altera parte absente.]

e ¶ Appellare.] Secundo. sic 2. q. 6. si autē. §. si quis in quacunq; & C. ne li. in vna eademque causa l. vnica & qd dicit appellare secūdo itellige a diffinitiua sē-

h ¶ Impedire.] & ita suspenditur sententia, quæ nondum tenet: non enim tenebit nisi extante cōditione j. de sen. excō. à nobis. 1. ex quo aūt teneret, nō suspēderet eius effectus per appellationē, j. e pastoralis. in fin. Arg. cōtra, qa vbicunq; conditio extiterit, pinde habet, ac si ab initio pure cōtrahatur. ff qui pot. in pig ha l. potior, & ita sententia excommunicationis sub cōditione potest ferri, & statim currunt tempora appellationis, vnde statim appellādum est ante diem conditionis, vt hic patet. Sic & aliæ sententiæ sub conditione possunt ferri, sed ibi infra decem dies

tem dies est appellandū: post decem dies non auditur appellans, licet adhuc non extet cōditio. 2. q. 6. biduū. & illud no. ꝙ si pendente conditione efficiatur de alieno foro, is in quem lata est huiuſmodi ſnīa: puta quia tranſtulit domicilium alio loco, nihilominus legatus erit exiſtente conditione, niſi ante cōditionē appellauerit, arg. C. de teſtam. manumiſſ. ſtatu liberis ar. opp. ad hoc. ſup. de foro compe. cap. penult. Lauren.

dentes ex negotio principali, exemplū pone ſ. de reſcr. cum dilectā. & ſ. de offi. deleg. venerabilis illud autem quod dr̄ ī. eo. in decret. Greg. inquiſitioni. loquitur cū plura ſunt negotia omnino diuerſa in vna commiſſione contenta. Exemplum pone de hoc 2. q. 1. in primis.

¶ Idem.

¶ Si per reſcriptum committantur plures articuli cōnexi, & in vno remoueatur appellatio, intelligitur remota etiam in alijs. h. d.

CAP. XLI.

Secundo † requiris, cum plurib. articulis in vna cōmiſſione poſitis, in vno tm̄ contingit appellationem expreſſe vetari: vtrū appellatio teneat, ſi ſuper alijs fuerit appellatum.

¶ In quo † tibi rn̄demus, quod cum ſm̄ beatum Gregorium † verba intētioni [a] deſeruiant: † & hæc ſit noſtra intentio, vt de omnib. articulis, qui in cōmiſſione ponuntur, iuſtitia ſuum cōſequatur † effectū: in oib. [b] appellatio intelligitur interdicta. Nihil. n. intereſt, vtrum † inhibeat primo, an ſecundo, medio, an in fine: cum (ſicut vtriuſq; [c] iuris argumenta nos docent) ea, q̄ in principio, ad mediū, & ad finē: illa vero q̄ in medio, ad finē atq; prīcipiū ſępe referri cōtingat.

¶ Cauſa ſuſpicionis proponenda eſt coram iudice qui recuſatur, & probanda coram arbitris. h. d.

¶ Tertio poſtulas edoceri & infr. ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpōdemus, ꝙ cū aliquis iudicem proponit ſe habere ſuſpectum, ſuſpicionis cauſam coram eodem allegare [d] tenetur; ſed partes vt in aliquos [e] non valde remotos conueniant, per eundem iudicem debent [f] cogi; coram

Secundo.] Diuidit principal'r ī duas partes, ſicut duo ſūt dicta, ſecūdum: ibi, Tertio. Abb. Sic. Vbi ſint al' q̄ quæſtiones, ſiue partes huius c. dictum eſt ſ. de off. deleg. c. prudētiam. CASVS. In vna cōmiſſione plures articuli cōtinent, in vno tm̄ articulo appellatio inhibet. appellat ſuper alijs articulis, quæritur an teneat appellatio? Rn̄det Papa. ꝙ ſm̄ Gregoriū verba deſeruiūt itētioni, & hęc eſt intētio Papæ, vt de omnib. articulis, qui in cōmiſſione ponunt, iuſtitia fiat, & ideo appellatio ī omnib. articulis intelligit interdicta nec refert vtrū appellatio inhibeatur in principio, medio, vel in fine: quia vt dicunt iuris argumenta, ea quæ ponuntur in principio, ad mediū, & finem: & quę in medio, ad finem atq; principiū ſæpe referuntur. Tādem ponit aliam qōnem: aliquis proponit ſe habere iudicem ſuſpectum, quæritur an cauſam ſuſpicionis allegare teneatur, & probare? Reſpondet Papa quod cauſam ſuſpicionis allegare tenetur: & partes eligere debent arbitros, non multum remotos, qui de ſuſpicione cognoſcant: qd̄ ſi non fecerint, iudex partes ad hoc compellat: & ſi infra terminum competentem a iudice aſſignatum ſuſpicio probata non fuerit: iudex ex tunc in cauſa procedat: ſed ſi ſuſpicio fuerit probata, iudex vlterius in cā non ꝓcedat: quia ſuſpecti, & inimici iudices eſſe non debent. Not. ꝙ verba intentioni deſeruiunt, & ſecundum intentionem proferentis verbū prolatum intelligendum eſt. Item appellatio refertur ad omnia quæ in commiſſione ponuntur. Item determinationes quæ in principio ponuntur, omnia ſequētia determinant, & econuerſo. Item cauſa ſuſpicionis ſpecificanda eſt coram iudice. Item cauſa ſuſpicionis non corā iudice ſuſpecto ſed coram arbitris a partibus electis probari debet. Item iudex debet compellere partes vt arbitros eligant, qui de cauſa ſuſpicionis cognoſcant. Item ſi cauſa ſuſpicionis infra terminum pręfixum probata non fuerit, iudex in cauſa procedere debet. Item ſuſpecti, & inimici iudices eſſe non debent.

a ¶ Intentioni.] 22. q. 5. humanæ. & ī. de verb. ſign. intelligentia.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.]

b ¶ In omnibus.] ī. eodem inquiſitioni. contra. Solue: hoc contra quod dicit hic, locum habet cum eſt vnum negotium principale, ſed plures articulos continet pendentes ex negotio principali...

tunc licet ſit prohibita in vno, nō tñ ē prohita in alio, niſi hoc dicatur in decre. Greg. arg. ad hoc ff. de mino. etiā. §. 1. C. de repud. l. vnica. ſed hodie ipſo iure remota eſt appellatio. ī. eo. vt debitus.

c ¶ Vtriuſque iuris,] canonici, & ciuilis. 32. q. 7. Apoſtol⁹. ff. de pac. itē qa. §. vlt. & ff. de verb. obl. Titia. §. 1. C. fam. ercif. quoties. C. de pac. petens. ff. ſi cer. pet. lecta eſt. de leg. 1. ſi ſeruus plurium, in fin.

[Glo. ſeq. inſtruit coram quo, qualiter & quando ſit proponenda recuſatio, & coram quo probanda; & quid agēdum ea probata.

d ¶ Coram eodē allegare.] nota qd̄ hęc dec. loquit̄ de iudice delegato. ſed ī. eod. cū ſpeciali. loquitur in ordinario. Vnde no. ꝙ qui iudicē recuſare intēdit, cauſā iuſtæ recuſationis 1 debet allegare corā ipſo. vt hic dicit: talem videlicet, quæ ſi eſſet probata, deberet legitima reputari. ī. eod. cum ſpeciali. ſicut in appellatione. ī. eod. vt debitus. & recuſatio danda eſt in ſcriptis. ſ. de probatio. quoniam, & ante litem conteſ. debet proponi, cum ſit dilatoria. 3. qō. 3. offeratur, & ſ. de re iud. inter monaſterium, & C. de iudi. apertiſſimi, vel ſaltem infra terminum ſtatutum a iudice ad dilatorias proponendas. ſ. de [illegible] cep. paſtoralis, niſi ex noua cauſa ſuperueniente poſt lit. conteſt. proponi non poteſt. ſ. de offi. deleg. inſinuante. Secundum leges poteſt proponi vſq; ad viginti dies, vt in prędicto. §. offeratur. & C de ſen. & interl. om. iud. Authen. & conſequenter. Cauſa vero ſuſpicionis coram arbitris a partibus electis eſt probanda, ſupra de offic. deleg. ſuſpicionis. & ī. eod. cum ſpeciali, & ſupra de foro compet. licet. 2. Cauſa vero recuſationis non probata delegatus in cauſa procedat, ea vero probata ſuperſedere debet iudex ne amplius ſe intromittat, cum apparet ipſum non habere iuriſdictionem (poſt pronunciationem arbitrorum. In ordinario ſecus eſt. quia poteſt committere cauſam illam perſonæ non ſuſpectæ, vel illam cauſam remittere ad ſuperiorem. inf. eod. cum ſpeciali, & ibi de hoc etiam inuitis partibus: quod non poteſt delegatus, vt ibi notatur

e ¶ In aliquos.] id eſt arbitrum, vel arbitros. An tales arbitri veri dicantur, dictum eſt ſup. de offic. delegati, ſuſpicionis.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.]

f ¶ Debent cogi.] arg. contra. ff. de iudi. ſi quis ex aliena, ſed ibi dubitatur an iudex ſit, hic autem non: cum conſtat de iuriſdictione, ſed prætenditur recuſatio. 2 Lauten.

† Cap. 16. eo. ti. in 2. cōpi. Reliquas qōnes ſeu partes huius decretalis habes ſupr. ca. prudentiam de off. deleg. & c. prudentiā. de mut. peti.

† al. Ita: In quo taliter rn̄demus. alias ita: Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus.

† Lib. 26. in Iob. c. 7.

† Vide l. pr. § fundum. ff. de lega. 3. & in l. cum pr. §. dulciſſimis. & vtrobiq; p Bartol. ff. de leg. 2.

† exequatur.

† al. Ita: vtrū inhibeat primo, an ſecundo medio, an fine.

1 Quæ aūt & quot ſint cauſæ iuſtæ recuſationis tradit copioſe Hoſtieſis in ſūma, tit. de recuſat. §. q̄ ſūt iuſtæ cauſæ. & Io. An. in c. legitima de appe. li. 6.

2 Ibi ergo cognoſcit, hic n̄. qa hic pl⁹ q̄ibi iudex af fi itur vt dixi, de off. deleg. ſuſpicionis, & adde quod not. ī. eo. ſollicitudinem, in glo. ſed quare. Io. And.

a ¶ Terminum competentem.] terminum istum non iudex, sed arbitrii statuere debent. supra de officio deleg. suspicionis. Hodie vero debet iudex assignare terminum, vt in decret. Innocentij iiij. in hoc eodem titulo capitulo. legitima. [l.b.6.]

[Glo. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

b ¶ Supersedere.] cōtradicit lex: q̄a licet iudex delegatus recusetur, pōt causam alij delegare. C. de iu di. cum specialis ibi, nō probatur causa suspicionis, sed allegata suspicione delegatur causa alij, & quia non grauatur in aliqua probatione, permittit a lege vt delegatus alij deleget: sed hic necesse habet probare causam suspicionis: & ideo quia in hoc grauatur, releuatur probata suspicione, vt amplius nō cognoscat iudex recusatore, & nos aliud seruamus sm canones. Certè lex illa nō dicit, q̄ committere possit causam, & sic non contradicit.

c ¶ Suspecti & inimici.] sic 3.q.5. quia suspecti. & C. de iudic. apertissimi. Bern.

quibus si causa suspicionis infra terminum [a] competentem probata non fuerit, tunc demum auctoritate sua iudex vtetur. Quod si coram ipsis causa suspicionis probata fuerit, causæ cognitioni supersedere tenebitur recusatus, ipsa namque ratio dictat, quod suspecti [c] & inimici, iudices esse non debent.

¶ Idem.

¶ Non tenetur iudex vel aduersarius deferre appellationi, cui non detulit appellans.

CAP. XLII.

AN † sit deferendum appellationi illius, quem aduersarius de exspoliatione post appellationē legitime interpositam sibi facta, paratus est in continenti [d] conuincere, nos duxisti per tuos nuncios consulendos.

¶ Respondemus, quod cum in eo quis † puniēdus sit, in quo deliquit: qui appellationi deferre neglexit, † se beneficio reddit appellationis indignum. [e]

¶ Innocentius iij. Illustri Regi Francorum.

¶ Habet duos intellectus, secundum primum hoc intendit, Merus executor nō recusatur, nec ab eo appellatur, nisi modum excedat, maxime si est datus cum clausula, appellatione remota, secundum alium intellectum hoc dicit. A iudice suspecto non receditur per appellationem, nisi modum excedat.

CAP. XLIII.

NOuit † ille, qui nihil ignorat: & inf. ¶ Præterea interdicti sententiam Cardinalis nō edidit, [f] sed potius publicauit, [g] nec fuit dictator ipsius, sed verius † executor. Vnde cum secūdū [h] ius ab executorib. [i] appellari non possit, nisi

AN sit.] hēt duos intellectus, secundū primū potest summariter. Appellationi suæ renunciat, qui post eā aliquid in ipsius preiudiciū innouauit. secundum alium intellectum: Non est deferendum appellationi illius, qui appellationi aduersarij non detulit. Secunda pars: ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Aliquis paratus erat spoliare aliquem re sua: ille appellauit ne aliquam iniuriam sibi faceret, vel grauamen: non obstante illa appellatione spoliauit illum: Spoliatus traxit suum spoliatorem in causam, paratus probare in continenti suam spoliationem: ille spoliator appellauit: quæritur an eius appellationi sit deferendum? Respondet Papa, quod cum in eo sit puniendus in quo peccauit, appellationi illius non est deferendum, qui appellationi deferre neglexit. No. q̄ punitur quis in quo peccauit. Item quis appellationi ab alio interpositæ non defert, nec ei appellanti est deferendum: quia frustra legis auxilium implorat, qui committit in legem.

[Glo. seq. quærit, ponit opin. Lau. & soluit.]

d ¶ In continenti.] sed quanter intelligis illud, in cōtinenti, an vsq; ad triduum? C. de erro. aduo. l. vlt. an sine interuallo. s. de test. cogen. præterea. & s. de elec. quia pp. & s. de rest. spol. litteras. & s. de testi. veniens, 2 an quam cito potest. ff. de statu liber. si peculium. §. vlt. & ff. ad Tertul. l. 2. §. consistitum. Sol. hoc potest committi arbitrio iudicis, vt dixit Alanus. Ego dico, quod hic supplendum est, maxime, quia idem esset si congruo tempore hoc probaret, quia frustra auxilium legis implorat, qui committit in legem, s. eod. constitutis, & s. de elect. bonæ. & ff. de mino. auxilium, in si. & hic expres-

se dicitur, nisi ipse se sponte obligaret, vt hoc probaret in certo termino, quia potest renunciare iuri suo. similes. de restitu. spol. c. r.

[Glo. seq. arguit pro, & soluit contrarium.]

e ¶ Indignum.] nunquid hic qui non detulit appellationi in vna causa, repelli debet in alia a beneficio appellationis? [illegible] quia frustra ff. quod quisq; iur. [illegible] hæc pœna. Rn̄deo q̄ nō debet in alia causa ab illo vel alio repelli: & sufficit q̄ semel punitus est arg. sup. de elec. cū in cūctis. §. cleric. & c. cū Vintoñ. 2. Et sic habes: q̄ qs punitur in eo in quo delinquit. sic. j. de iu. patron. cū sæ ralis. & s. de tempo. ord. litteras.

NOuit ille.] Diuiditur. Secunda pars ibi, De suspicione. Abb.

CASVS. Dn̄s Papa mandauit cuidam legato in Francia, vt terram regis Frāciæ supponeret interdicto: qd & fecit: Rex Frāciæ conquerebat de legato, q̄ perperā processerat ptra ipsū, quia cū esset ei suspectus, appellauit ab ipso, & post appellationē, in terrā suam tulit sn̄iam interdicti. Rn̄det Papa regi dicens, q̄ Cardinalis sn̄am illam non edidit, sed potius publicauit: nec fuit dictator ipsius, sed potius executor: sed ab executore appellari non potest nisi modum excedat. Et Papa in litteris Cardinali directis appellationem inhibuit: de suspicione dicit, q̄ licet non credat eum suspectum, & si tn̄ fuisset, propter illam appellationem desistere non debuisset: quia non suo motu, sed de mandato Papæ processit. No. quod ab executore appellari non debet, nisi modum excedat. Item licet executor sit suspectus, ab eo tamen propter hoc appellari non debet: quod si fiat, nihilominus debet exequi, quod mandatur, cum nullam habeat cognitionem.

f ¶ Non edidit.] sed dn̄s Papa tulit sententiam illam.

[Glo. seq. adducit simile.]

g ¶ Publicauit.] sic Achatius non fuit dictator noui erroris, sed veteris imitator. 24. q. 1. Achatius, & 12. di. præceptis. & j. de feu. ca. 2. simile. j. de priuil. quia intentionis. qui enim rem perducit in lucem, potius rem declarat quam aliquid noui faciat. ff. de acquir. rer. dom. adeo quidē. §. si quis. in fi. ff. de test. hæredes. §. 1. ff. si serui vend. ficuti. §. distant. alias. sed si quæratur.

h ¶ Secundum ius.] tā canonicum q̄ ciuile. s. de re iud. quod ad consultationē, & 2. q. 6. c. qui. [6] sunt quorū. ucr. ab executore & C. quorū app. n̄ rec. ab executore.

i ¶ Ab executoribus.] hoc intelligend est de mero executore: qui nullam habet cognitionem, sed tantum executionem. s. de off. deleg. pastoralis. §. qn̄ vero. ubi de hoc, & supra tit. prox. de cetero. talis fuit iste.

a ¶ Modum

---

† Cap. 17. eo. ti. in 2. cōpi. Et uide Mathesilanū. sin gu. 28. incip. nota q̄ si actor.

† al. factum.

† vox, quis, deest in antiquiorib.

1 Cōcor. tex. in l. si qs in cōscrib. cum concord. C. de pact.

† neglexerit.

2 Et hæres qui teneno dauerit tacita uoluntate contra leges ipsa tāt pro te i qua frau dē cōmisit, admittit [illegible] ff. de his quæ ut ind. 1. hæres. & l. rescriptū. Io. And.

† Cap. 1. e. ti. in 3. compil.

Et est pars c. nouit. supra de off. legat. & de iud.

† al. uerus.

10

20

30

40

50

60

a ¶ Modum excederent.]sic s. ti. proxi. quod ad consultationem, vbi de hoc.

[Glo. seq. dupliciter legitur.]

b ¶ Debuisset. ex hoc vr q sicut nō posset appellari a mero executore, ita nō pōt recusari. s. eo. sup eo. & c. 2. §. 3. sed si n esset merus executor, bn posset appellari ab ipso & recusari Io. a. Sed vr potius dicere litera ista, q si qs appellat à suspecto, q coram eo pponi nō d. t admitti, tere q n pcedat, qa primo recusatio est pponēda; & si iudex illa n admittat, si sit iusta, tūc est appellādum, quia tūc ipsū grauat. suspicio eni pponēda est ēm forma illius decreta. s. e. ti. 2. requiris. & j. e. cum speciali. Ber.

† Idē no. 2. q. 6. §. sunt quorū, vers. ab executore. I. A. Et cō cor. l. a diuo Pio, & ibi B. §. si sup reb. ff. de re. iu. & l. l. miles. §. qui iudic. e. tit.

† In recētiorib. impressis ita: de suspicione aūt obiecta.

forsan modum[a] excederet in exequendo: Nos etiam in litteris super hoc directis ad ipsum, appellationis curauimus obstaculū inhibere; appellationi ab eo interpositæ non fuerat deferēdum. ¶ De suspicionis † autem obiectu, licet eum merito tibi suspectū non fuisse credamus: non tamē & si fuisset, propter appellationem interpositam ab eo dsistere debuisset; [b] ad quod nō proprio motu, sed nostro potius pcepto processit.

Sæpe.] Diuidit. Primo ponit constitutionis causam. Secūdo statuit: ibi, Quia tamen. In qua sex facit. Primo statuit vt appellone recepta termin[b] hēat vicē perēptorij. Secūdo ibi, Quod si forsitan quia si interposita puocatio nō fuerit recepta. Tertio, ibi, Saluis tamen cō stitutiones disp nē tes sup r d tertione appellationis. Quarto: ibi. Quidquid. declarat q nū dictum huius constitutionis. Quinto: ibi. Si quis. ponit præ dictum terminum h minis, Sexto: ibi, Hoc autem. constitutionem determinat Abb.

¶ Idem.

¶ Si appellatio recipitur à iudice, vel approbat a parte, terminus ad eam prosequēdam præfixus obtinet vicē peremptorij, vt in absentem procedatur, ac si peremptorie fuisset citatus, nec talis terminus pueniri poterit ab aliqua partium.

CASVS. Aliqui appellant ad sedē Apostolicam, sed pp defectū alterius partis non prosequētis appellationem interpositā nec p se, nec p aliū, vel forsitan ex malitia procuratoris mandatū occultātis, lites, quæ de facili poterant terminari, remanent indecisæ quia si sit qstio iuris, illa posset citius expediri, cum probationes nō sint ibi necessariæ: & si esset qō facti, de leui posset partibus præsentibus comprobari. Super hoc olim statutum fuit in concilio Lateran. vt si qs in quocūq; negotio appellauerit, & ille qui appellatus fuerit, venerit appellāte minime comparente, appellans debet appellato cōdēnari in expēsis. Sed qa pp hoc lites nihilominus prorogabātur, statuit Inn. 3. vt si hmōi appellatio à iudice recepta vel a parte fuerit approbata, iudex statuat terminū appellanti: ita si infra terminū appellationē nō fuerit psecut[9], eo elapso perēptorij edicti vires obtineat termin[9] assignatus, vt ex tūc in absentē pinde pcedatur, ac si perēptorie vocatus fuisset ad iudiciū: q si appellatio interposita malitiose recepta, vel approbata non fuerit nihilominus vigorē suū obtineat, cū apparuerit legitime prouocatū, saluis cōstitutionibus pmulgatis de appellātibus post sniam, quia tunc illis non psequētibus appellationes suas post terminū appellationis fixum rata manet snia q fuerat appellatione suspensa; veruntamen quicquid posset proponi circa citationē perēptoriā ab absente ad sui defensionē, illud idē proponi possit aduersus huiusmodi appellationē. In fine dicit, si quis pueneritt terminū appellationis, & veritate tacita litteras īpetrauit, careat impetratis, & in expēsis alteri parti condēnabitur. Nota ar. q cōtumacia siue dol[9] p.urator is nocet dño. Item quæstio iuris probationem nō requirit. Item qui non prosequitur appellationem suam infra terminū sibi statutum iudex eo elapso pcedat tamquam citatus perēptorie nō venisset. Item citatus perēptorie audit, iustam causam absētiæ allegās. Itē si qs impetrat litteras ante terminū à iudice, vel ab appellāte statutū tacito de illo termino. litteræ non valēt. & tā quā cōtumax punitur in expensis.

CAP. XLIIII.

Sæpe † contingit, quod cum ad nostram audiētiam appellatur, propter defectū partis alterius, [c] neque per se, neque per responsalem idoneum appellationem interpositam prosequentis, vel forsitan ex malitia (subsequētis †) responsalis [d] mandatum procuratoriū occultātis, lites quæ de facili poterāt terminari, remaneāt indecisæ, cum frequenter iuris quæstio [e] moueatur, cuius apud nos probationes necessariæ (in contrario †) non existunt, & interdū etiam facti [f] quæstio de leui posset partibus præsentibus comprobari. Vnde licet in Lateranensi [g] † concilio fuerit constitutum; vt si in quo cūque negotio aliquis appellauerit, [h] & eo qui ap

† Cap. 2. eo. ti. in 3. cōp.

† Dictio subsequentis. deest in antiquis.

† Inclusa desunt in antiquis exēplaribus.

† Lateranēsi sub. Alex. 3. c. 6.

c ¶ Alterius.]scilicet appellantis.

[Gl. seq. notat, & remittit.]

d ¶ Responsalis.]sic videtur q negligentia siue dolus pcuratoris noceat dño. De hoc dictū est s. vt lit. nō conte. c. 1.

e ¶ Iuris qstio.] de hoc potes habere plura exēpla, scilicet vtrū laicus vel aliqs in minoribus cōstitutus eligi possit ad dignitatē, vel minor xxv. an. vel aliquis possit habere plura beneficia de iure cōi. de hoc nulla probatio apud Papam est necessaria, cum ipse habeat ius in scrinio pectoris sui. C. de testa. omnium.

f ¶ Facti quæstio. quæstio facti quandoque præsentibus partibus de leui posset probari, puta p confessionem partium, vel per instrumēta, quæ haberent, vel per testes præsentes.

g ¶ In Lateran. concilio]sup. eo. reprehensibilis.

h ¶ Appellauerit.]illud nota, q q appellat, si appellatio sua recipiat a iudice, vel ab aduersario approbetur, tenetur illā prosequi sufficienter, quātum ad totum negotium: alias si nuncium mittat ad impetrandū tantum, vel nullum mittat parte altera prosequēte, condemnabitur in expēsis alteri parti j. eo. Nicolao. & c. interposita. §. 1. alias si nō approbetur appellatio a iudice aut ab aduersario; sufficit mittere pcuratorē ad impetrādum, licet altera pars sit præsens, vt in decr. īterposita. §. 1. secus est de appellato qa ei nō imponitur prosequendi necessitas, nisi venire velit vel su us, vel cū aduersario. 2. q 6 c ei q §. appellatore. & pōt negligere causā si vult, cū sine ipsa possit cā appellationis tractari si cōtumax fuerit C. de tēp. appel. l. vlt. § illud. eo. prius citato. j. eo. per tuas. Et nota q qui appellat à grauamine causam in scriptis assignare tenetur, 2 & petat apostolos, in quibus iudex causā exprima. appellationis, & cur appellatio non sit admissa; Vel si forsitan appellationi sit delatum,

2 Cōcor. tex. in l. eos. §. si vero cū no. C. e. & in l. 1. §. libelli per Bar. e. ti.

latũ, postea statuat terminũ appellãti. & si appellatus voluerit partes dẽt p se vel p pcuratores istructos ad causam ĩ tractãdum accedere: quod si appellãs non fecerit reputabitur non appellãs, & ad primum iudicẽ remittetur, & in expẽsis parti alteri cõdẽnabit: & si appellatus hoc cõtempserit ipse in expensis condẽnabitur, vt ĩ. eo.ti. in dec. Inn. iiij. cordi nobis est, ĩ. e. tit. [lib 6.]

3 Non solũ ad cãm appellationis, sed etiã ad causã principalem.

tionẽ, vt in l. prædicta, furti. Sed hoc nõ est verum in sñia excõicationis: q a, aut appellatio tenuit, aut nõ. si tenuit excõmunicatio lata postea ipso iure nulla fuit. ĩ. de sen. exc. p tuas & ita siue psequit appellõnẽ siue non, non efficit postea aliqua, ff. de re. iur. ꝙ ab initio & 16. q. 3. c. placuit. §. pt. vltra vnã col. si appellatio nõ tenuit; ergo excõica tio postea facta statim tenuit. & aliud est 3 in sñia excõica tionis q in alijs: qa effect9 aliarũ sñiarũ suspẽdit si appellet. ff. ad Turp. l. 1. i fi. sed effect9 excõicationis nõ suspẽdit p appellõnẽ. ĩ. e. pastoralis ex hoc sequeret absurditas si aliquis retro esset excõicatus. sequeret enim ꝙ aliquis canonice electus esset, & tũ cassanda esset electio ei9 facta medio tẽpore. Ioã. Sed pone aliquẽ epm depositũ, statim post sñam appellat, appellatione pẽdente excõicat subditũ suũ, nũqd talis excõicatio tenet? Vin. dixit, ꝙ si eps nõ appellauit, vel si appellauit, & ñ fuit appellationẽ psecutus excõicatio nõ tenuit. Ar. l. pdi. ff. de ijs, q no.

3 Hoc qñ seq̃tur appellatio; vñ statim dicit gl. qñ vero pcedit est idẽ de hoc. not. in pal. decre. licet, in glo. 2. Io.

pellatus fuerat veniente qui appellauit venire neglexerit, competentem illi recompensationem faciat expensarum, vt hoc saltem timore deterritus, in grauamen alterius nõ facile quis appellet.

¶ Quia tamen propter hoc quæstiones nihilominus prorogantur, præsenti decreto statuimus, vt si huiusmodi appellatio vel a iudice recepta, † vel a parte fuerit approbata, post terminũ appellationi præfixum, edicti peremptorij vires obtineat, [a] ita videlicet vt ex tũc in absentem [b] perinde procedatur, ac si perẽptorie [c] vocatus ad iudicium extitisset.

¶ Quod si forsitan interposita prouocatio ma- 10 litiose recepta, vel approbata non fuerit, cum constiterit legitime prouocatum, nihilominus eam vigorem volumus obtinere. Saluis [d] constitutionibus de pcuocãtibus post sentẽ- 20 tiam promulgatis: quibus appellationes suas prosequi non curantibus, post terminum appellationi psequẽdæ præfixum, rata manet sententia, [e] quę fuerat appellatiõe suspẽsa. Quicquid autem contra citatio- 30 nem peremptoriam posset ab absẽte [f] proponi, ad uersus appellationem huiusmodi valeat allegari.

¶ Si quis autem terminum appellationis preueniẽs, [g] tacita veritate [h] literas impetrauit; & ca- 40 reat [i] impetratis, & pęnã

a ¶ Ob...] ipsa appellatio siue terminus statutus a iudice ad ipsã psequẽdã erit loco peremptorij, vt eo elapso pcedat iudex in cã si nõ fuerit appellationem prosecutus.

† detentus.

b ¶ Absentem.] hoc põt intelligi de appellãte & appellato [Gl. seq. ponit duo cõueniẽtia inter terminum appellationis, & citationẽ peremptoriã, & vnũ in quo discrepant.

† suscepta.

c ¶ Ac si peremptorie.] vt si lis ñ est pte stata, excõicet reus absẽs q appellauit, vt mittat actor ĩ possessionẽ cã rei seruãdę, si lis est ptestata põt ferri diffinitiua sñia, si liqueat de cã vel si ñ liqueat, cõstituat ver9 possessor. ĩ. de do. & cõtu. prout. ĩ. vt lit. nõ conte. qm. §. in alijs si actor est absens, q appellauit pcedat ꝯ ipsum ad testiũ receptionẽ, & ad diffinitiuã sñiam. vt ĩ. de do. cau sã q: prout no. in dec. put. Itẽ in alio habet appellatio similitudinem cũ citatione peremptoria, vt sicut perẽptorie citatus q nõ venit non auditur appellãs. 34. q. 3. de illicita. similiter nec appellãs, q non psequitur appellationẽ. ĩ. e. personas. & c. cũ sit. Romana. In hoc tñ differũt, quia peremptorie citato iudex potest facere gratiã, ĩ. de offi. del. cõsuluit. sed si quis nõ prosequitur appellationem, statim tenet sñia, vt ĩ. e. cũ sit. nec amplius auditur appellãs, vt ibi dr, 2 & hic ver. saluis. & c. & hoc itellige cũ notũ est hoc iudici, ꝙ appellãs non est prosecutus appellationem in termino cõstituto, & ipse non cõparet in psentia iudicis i ipso termino, aliãs nõ põt pcedere ꝯ absenrẽ.

2 Secũdum Ioan. Idem Hos. Io. An.

d ¶ Saluis cõstitutionibus.] hoc respicit id qđ dixi ĩ. ver. ex tũc i absẽtẽ pcedatur, & c. sed hic post sñiam statim rata manet sñia, & pcedit iudex ad executionẽ tñ: sed tũc ante sñiam alius est modus pcedẽdi. vt dictum est in notula illa, vt si lis non est cont. & c.

[Gl. seq. alle. cõcor. & rationem reddit, quærit, arg. pro, & soluit. Iterum quærit, & ponit opi. Vinc. item Tancre. quam approbat.]

e ¶ Rata manet sententia.] sic ĩ. eo. cum sit Romana. & 2. q 6. ei q. §. appellatore. q enim nõ psequit appellationẽ, fingit nõ appellasse. C de tẽp. appell. l. vl. §. vlt. vnde et retro notatur infamis. ff. de his qui no. infa. furti. Sed nũqd est idẽ in sñia excõicationis, vt si aliqs fuerit excõicatus post appellationẽ, & eã non psequtur: an tunc rata maneat sñia excõicationis, vt fingatur non appellasse? vr ꝙ sic: quia retro notatur infamia q cõdemnatur de furto, nec prosequtur appellatione, vt in l. prædicta. infa. l. furti qa fingit nõ appellasse. C. de tẽp. ap. l. vlt. §. vlt. si fuerit psecutus, siue cõfirmet sñia, siue non, tenuit excõicatio. T. dixit & melius, ꝙ ex quo appellauit, remãsit i officio suo, qa q appellat, nõ dr ꝯdẽnatus. ff. de pęn. l. 2. §. vl. & integer est status ei9, vt interi fũgat honorib. ff. de appel. interposita. ff. nihil inno. l. vnica. §. integer. 4 & ideo siue psequat siue nõ psequatur appellõnem excõicatio tenuit, & hoc ẽm pdictã rõnem quã Ioan. assignauit. si vero nõ appellauit, acqeuit sñiæ: & sic per sñiam amisit omnem iurisdictionem, vnde si tulit postea sententiam, nulla fuit.

4 Et expresse pbatur, ff. de inu. rup. & irri. l. si quis, §. hi autẽ. ẽm Hos. Io. An.

f ¶ Absente peremptorie proponi.] hoc vult dicere littera ista sicut absens peremptorie vocatus, q nõ potuit venire iusta de causa detẽtus, auditur allegans impedimentũ suum, ita ꝙ reuocatur qđ cõtra eũ factũ est. ĩ. ti. px. cũ Bertholdus. & ff. de iud. si ptor. & 4. q. 5. quisquis sic appellans 5 si non potuit appellationẽ suam prosequi infra terminum constitutum auditur volens pbare impedimentum. ĩ. eo. cum sit Romana. & c. cũ ex ratione. & C. de tem. app. l. vlt. §. illud.

5 Supple, vt appellatus, qa termin9 de quo loquitur dec. peremptorius est vtrique. Io. And.

g ¶ Præueniẽs.] hoc intelligit đ termino statuto a iudice vel ab appellãte, secus est in termino statuto ã lege, quẽ ptqs puenire. 2. q. 6. ei q. § appellatore dum tamẽ appellatus nimium non pcurrat vt appellantẽ in commissione impetranda supplãtet. ĩ. eo. oblatæ.

h ¶ Tacita veritate.] q a tacuit impetrãdo ꝙ terminus statutus fuisset a iudice 6 vel a seipso.

6 Fortius ẽm Hos. si tacuisset ipsã app. ĩ. ti. 2. bonę. sup. de rescri. ex parte, t. Ioã.

i ¶ Careat impetratis.] iste cui pfigitur tẽpus; ab homine, nõ põt ante terminũ illũ impetrare. Nũquid illud tẽpus currit in anno appellationis? Non videtur: qa tũc non est in mora qa si vellet procedere non potest, vt hic dicit: & ei qui agere non potest, nõ currit tempus, vt dicit lex. C. de anna, excep. l. 1. §. vlt.

a ¶ Penam

a ¶ Pœnam contumaciæ.] quia punitur in expensis. s. eo. reprehensibilis. & iudex cui fit commissio, illum condemnabit ad expensas. j. eo. vt debitus.
b ¶ In litibus.] & 1 vbi non seruatur iuris ordo, vt in notorijs. s. de iureiur. ad nostrã. & in causa inquisitionis. s. vt lit. non cõt. qm̃. & vbi crimina patent, & corrigunt, s. eo. reprehẽsibilis. & c. cũ sit Romana. in si.

1 Hæc glossula non repetit in antiqs codicib.

contumaciȩ [a] non euadat. Hoc autem in litibus, [b] siue iudicijs exercendis volumus obseruari.

¶Idem Lemouicen.† & Caturcen.† episcopis.

† al. Lemonicẽ. & † Cãtuariẽ. episcopis. Caturdẽ. Carnotẽ. Caruicẽ. Caturricẽ. Canturicẽ. Catuccñ.

¶ Appellatione deserta per negligentiam appellantis potest. iudex ex officio procedere in casibus in quibus eius officium exuberat, & est casus valde notabilis.

Constitutus.] Si appellans in cã electionis j. tp̃s legitimum nõ prosequitur, non per hoc p̃iudicatur cognitioni faciẽdæ officio iudicis super impedimentis electi. h. d. Diuidit. Primo ponitur partis narratio. Secũda: ibi, intellecto. Papæ motiuũ. & iudicum datio. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante decanatu Claremõ. q̃dam canonici cõtulerũt potestatem eligẽdi in ep̃m, & q̃dam non, hoc acto in illa translatione vel collatione, q̃ ep̃s nõ p̃cederet ad electionẽ sine alijs: Dũ essent ĩ tractatu electionis, xj. canonici appellauerũt, ne aliquis eligeretr in decanum sine assensu omnium req̃sito: Ep̃s cum q̃busdam alijs cõtulit decanatum archidiacono illius ecclesiæ, & pars alia aliũ elegit: Quidam Cardinalis legatus sedis Apostolicæ, examinationẽ electionis illius comisit duobus abbatib. vt cãm instructam ad sedem Apostolicam remitteret, non vt appellationi interpositæ derogaret: facta examinatione, Cardinalis transmisit illam ad sedem Apostolicam, partibus postmodum in præsentia Papæ constitutis, archidiaconus prædictus p̃dicta omnia allegauit, petens electionem de se factam confirmari. Ex parte aduersa responsum fuit, quòd non erat confirmanda, sed infirmanda: quia facta fuit post appellationem contra formam episcopo traditam: & q̃ archidiaconus sponte renunciauit facto episcopi: Ad hoc fuit pro archidiacono allegatum, q̃ illi non erant vlterius audiẽdi cum appellationem suam infra terminum non fuerint prosecuti: Dominus Papa his & alijs auditis, intellexit per assertionem Cardinalis prædicti, quod sub ea forma fuerat appellatum ne sine assensu omnium procederetur in electione decani: & quòd appellationem infra annum non fuerant prosecuti, nec allegauerunt causam propter quam esset eis biennium cõcedendum: quia sicut infra annum miserunt bis nuncium ita potuerunt mittere procuratorem: veruntamẽ ne videatur dominus Papa peremptorias exceptiones propositas sub silentio præterire, mandat iudicibus, quatenus si constiterit archidiaconum sponte renunciasse facto episcopi ex quo facto nititur, vel si constiterit ipsum episcopum processisse ad electionem ipsius archidiaconi contemptis prædictis canonicis, sine quibus ad electionem procedere non valebat secundũ sibi traditam potestatem, eidem archidiacono super decanatu silentium imponant: alioquin nominationem seu electionem de alio, factam, & quicquid fuerit secutum ex ipsa denũcient irritum & inane. Not. quod ius eligendi potest transferri in vnum. Item qui non prosequitur appellationem infra annum, postea non admittitur ad eam prosequendam, nisi iustam causam ostenderet, propter quam daretur ei bienniũ: Item qui repellitur vna via, admittitur per aliam viam. Itẽ licitum est cuilibet renunciare iuri suo, Item forma mandati seruanda est.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp. Iam ex hac decretali obseruabis, multa singularia, quæ p̃ ceteris colligit Guid. Papa huc.

CAP. XLV.

Constitutus [c] † in præsentia nostra archidiaconus Claremon. nobis exposuit, quod Claremon. decanatu vacãte, quidam canonici vota sua in episcopum transtulerunt, [d] & episcopus cum quibusdã alijs expresse consentientibus in eundem archidiaconum ei contulit decanatum, vndecim canonicis prius appellantibus, ne quis assumeretur præter assensum omnium [e] in decanum, electioni eius xxv. tũ per se tũ ep̃o medio consentirent. Cumque sancti Marcelli presbyter Cardinalis tũc Apostolicæ sedis legatus, per partes illas trãsitum faceret, non vt appellationi interpositæ derogaret, [f] sed vt instructã transmitteret ad nos causam, sancti Aegidij† & sancti Andreæ abbatibus examinationem delegauit [g] ipsius: & mandauit eisdem, vt partem contradicẽtem electioni decani citarẽt ad ipsum, cõtradictionis suæ causam in eius præsentia ostensuram: & infra.

† Illidij.

¶Intellecto igitur per assertionẽ Cardinalis, quòd sub ea forma fuerat appellatum, ne sine assensu omnium procederetur in electione decani: & q̃ appellãtes appellationem infra annum nõ fuerãt prosecuti: nec erat pp̃ qđ eis esset biennium indulgẽdum: [h] cum sicut bis infra tempus legitimum simplicem

c ¶ Cõstitutus.] hæc decr. loquitur de materia illius. s. de test. veniens. secundo.
d ¶ Trastulerunt.] & quidam alij retinuerunt penes se potestatem eligẽdi, hoc acto in ipsa translatione, q̃ ep̃s sine alijs ad electionẽ non p̃cederet, vt j. dicitur.

[Gl. seq. recitatur p̃ obiectionem, & dat duas solutiones.]

e ¶ Præter assensum omnium.] id est præter assensum omniũ requisitorum: quia omnes sunt vocãdi. s. de elect. q̃ sicut. & c. quia pp. & c. bonæ memoriæ 2. Si velles intelligere præter assensum omnium, s. habitum in electione, non valuisset app̃lo: quia non est necesse quòd omnes consentiant in electione: quia sufficit consensus maioris partis & sanioris capituli in electionibus, ex quo vocati sunt omnes, vt dicit illa constitutio, quia propter. & mutla alia iura eiusdem tit. & j. de ijs quæ fiunt à maiori parte ca. c. j. seruata forma illius capituli, quia propter.
f ¶ Derogaret.] quia nec posset, si vellet ex quo appellatum est ad superiorem, vel delegatum 2. s. de officio legat. licet. & s. de postu. bonæ memoriæ.

2 al. ita: vel delatum est negotiũ ad Papam.

[Glo. seq. obijcit, ponit duas opin. Io. & Tancr. & secundam approbat.]

g ¶ Delegauit.] sed qualiter potuit iste legatus delegare causam alij, cum iam esset delata ad Papã per appellationem, contra id. sup. de offic. delega. studuisti. & c. licet? Io. dicit 3 quod speciale est in causa vbi appellatur ab electione, quod alter cognoscere possit. Tancr. dixit, & melius, quod hoc facere non potest, nisi de consensu partium, quem credebat hic interuenisse, ad hoc vt causam magis instructam remitteret ad Papam per iura prædicta. C. de rela. l. 1. & 2. & inf. eo. intimasti.
h ¶ Indulgendum.] quia indulgeri non debet nisi ex iusta causa. s. eo. cum sit. & c. ex ratione.

3 Reprobãs id qđ quidã dixerant, q̃ summatim poterã t examinare sicut metropolitanus. j. eo. solicitudinẽ. nã sin· Hoc remitteret causam instructam. Io. tam.

Potuis-

nuncium ad sedem Apostolicam destinarant, † sic potuissent [a] saltem semel procuratorem idoneũ destinasse: Ne tñ peremptorias exceptiones [b] ex eorum parte propositas, videamur sub silentio præterire: Mandamus, quatenus si vobis constiterit, archidiaconũ facto epi ex quo nititur, spõte renũciasse; [c] vel prædictũ epm processisse [d] ad electionẽ ipsius, prætermissis [e] prędictis, sine quib. ne procederet in illa translatione voluntatum ex qua nititur archidiaconus ꝓponitur esse actum, ei super decanatu silẽtiũ imponatis, alioquin nominationem seu electionẽ taliter factam [f] de alio, & quicquid fuerit secutũ ex ipsa, denuncietis irritũ & inane.

† destinarũt.

‡ Vbi ð hoc & 28.di.primusquã. Ioan. Andr.

¶ Idem cancellario Meteñ.

¶ Contra electum vel confirmatum, nullũ aliud ius expectantem, non admittitur regulariter exceptio, uel appellatio, maxime frustratoria ad impediẽdum electionis vel confirmationis effectum, sed possessione habita poterit accusari vel denũciari. hoc dicit & secundum hoc est casus notabilis.

CAP. XLVI.

Constitutis † in præsentia nostra decano sancti Saluatoris, & cantore Meteñ. & infra.

¶ Meten. [g] episcopus intimauit, quòd sãcti Saluatoris præpositura vacante, die electioni præfixo, p Patrẽ, & Filium & Spiritũ Sanctũ in virtute obedientiæ, ac sub animæ periculo canonicos adiurauit, [h] vt secundũ Deum & iuxta conscientiam suam, vnum eligerent de duobus, in quos partes videbantur oculos extendisse, quem ecclesiæ magis vtilem [i] & idoneum reputarent. Decanus autem cũ duobus diaconibus, & subdiaconib. tribus, dictum cantorem in præpositũ nominauit, Cantor [k] vero ipse, qui presbyterali officio fungitur, & Custos cum Scholastico & magistro B. sacerdotibus, leuitis duobus & subdiaconib. quinque te † cõcorditer elegerunt; cui electionẽ tamquam a maiori [l] & saniori parte capituli factam (cum de personæ tuę honestate cõttaret) prædictus episcopus con-

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. E . de p ipua h . ius d . re talis . , an videlicet sit necesse sẽ p eligere magis idoneũ, vide B Thomã 2. 2. qu. 63. art . 2. ad . ar S . li. 3. de iust. & iure q. 6. ar. 2. & Couarruuiã in regula: peccatũ, de regu. iur. lib. 6. in 2. part. rele. §. 7. & cõcil. Trid. sess. 24. de reforma. c. 1. & ca. 18. vbi digniorẽ eligendũ docet.

† Hoc est cãcellariũ Metensem, cui hæc scribit Papa.

a ¶ Potuissent.] sic s. de elect. bonæ. & de do. & contu. cum dilecti.

b ¶ Exceptiones.] duas videlicet, quas statim subiungit, quas iudex ex officio suo decurso tempore appõnis admittit. & de eis mandat inquiri, ne per surreptionem promoueatur. arg. s. de ele. cum dilecti. sic C. de temp. ap. l. 2. in fi. In huiusmodi electionibus p̃cipue valet officium iudicis. s. de ele. cum nobis olim 1. & capitulo, nihil est.

c ¶ Renũciasse.] qđ ei licuit. 7. q. 1 q̃ periculosũ. & C. de pac. si quis in conscribendo. vnde amplius nõ est audiendus. arg. j. de inst. cũ venissent.

d ¶ Processisse.] ex cedendo fines compromissi, & ita nihil egit. s. de ele. cum dilecti. & de confirmatione. examinata. ff. de arbitris. Pedius.

e ¶ Prætermissis.] prædictis xj. canonicis. & sine quib. procedere non debebat. prout expressũ fuit in translatione volũtatũ, vt dicit hæc littera.

f ¶ Factam de alio.] ab illis xj. pendente electione decanij, de qua & si dubitaretur an teneret, nõ ẽ alia facienda. argu. C. qui da. tut. vel cu. pos. l. j. secus si notorium esset. s. eo. constitutis. & j. de iure pat. c. illud. Vin.

ij Constitutis.] Appellatio frustratoria possessionẽ confirmati non impedit. ita communiter summatur, sed secundum h . nc summationem hæc decr. esset in dubio. Diuiditur. Primo narrat factum. Secundo diffinit: ibi, Nos ergo. Tertio ꝓtestatur: ibi Si quid Abbas.

CASVS. Vacante præpositura sancti Saluatoris Meteñ. die statuta ad celebrandam elect onem episcopus Meteñ. adiurauit canonicos illos per Patrem & Filium & Spiritum Sanctum vt secundum Deum vnum eligerent de duobus in quos partes videbantur conuenisse, quẽ magis vtilem, & idoneum ecclesię reputarent: post hoc decanus cum quibusdam nominauit in præpositum cantorem Meteñ. Cantor Sancti Saluatoris cum quibusdam alijs concorditer cancellarium Meteñ. elegerunt in præpositum: cuius electionem tanquam à maiori & saniori parte capituli Meteñ. episcopus confirmauit. & cum vellet ei dare inuestituram, decanus appellauit ad sedem Apostolicam contra ipsum impotentiam allegando, dicens illum cancellarium impotentem in partibus illis, in quibus bona præpositurę consistunt, addens quòd alia sibi opponeret in præsentia Papæ, quæ tunc in p̃sentia iudicis suspecti noluit explicare, demum causa ista ad sedem Apostolicam est delata: decanus pro parte sua in præsentia Papæ h . . alia propo suit: Dñs Papa examinato negotio quia ei co. stitit euidenter app . or . s causam coram epo expressam, rationabilẽ non fuisse & aliam non expressit, quãuis dixerit ꝙ exprimeret corã Papa: vnde ipse statuit, vt p ea quæ dicta fuerant, cõfirmationis effectus nõ debeat impediri. Postq̃ vero pacificã possessionem ipsius p̃posituræ habuerit, si qs, ꝯ ipsum aliqd ꝓponere voluerit, non in modum exceptionis, sed in modũ denunciationis vel accusationis, licentiam habeat proponẽdi. N . ꝙ qui appellat ẽt extra iudicium, causam iustæ appellationis dẽt exprimere. Item coram iudice appellationis põt qs exprimere aliam cãm q̃ illã, quã in appellãdo expressit. qđ locũ habet in huiõi appellationib. el ctionũ. Itẽ qui non potest excipere, potest accusare vel denunciare.

g ¶ Metẽ.] ex vna parte.

h ¶ Adiurauit.] talis adiur . . . loco iurandi h. betur. 2. q. 5. si qs presbyter. j. de purg. can. c. 1.

i ¶ Ma . s vtilẽ.] ad h . q . . m de iure tenẽtur: ille enim qui est doctior, & sãctior est eligendus 8. q. 1. licet ergo, cuius comparatione ceteri grex dicantur 25. di. 4. c. Vnum orarium. §. nunc autem. & 1. q. 1. vilissimus. & 61. dist. in sacerdotibus. licet talis sit eligendus, sufficit tñ si est idoneus: qa conueniens scientia toleratur in p̃lato. s. de ele. cũ nobis olim. & sufficit ꝙ nõ sit malus. 16. q. 7. monasterium. s. de præsum. dudum.

k ¶ Cantor.] Sancti Saluatoris.

l ¶ Maiori, & saniori.] quasi à duab. partibus electus: vnde merito debuit præualere, quod semper obtinet in electionibus. s. de ele. quia propter. & in alijs etiam negotijs ecclesiæ, nisi à paucioribus aliquid rationabile ostendatur j. de ijs, quæ fiunt à ma. par. cap. c. 1.

[Glo. seq. primo reci. per obiec. & sol. secũdo quærit. ar. pro & contra, & soluit.

a ¶ Impo-

firmauit: & cum tibi vellet domum † & inuestituram porrigere (vt est moris) decanus ad sedem Apostolicam appellauit: contra te impotentiam [a] dumtaxat allegans: proponendo te in partibus illis, quasi penitus impotentem, in quibus præpositurae possessiones existunt; addés, quod alia tibi obijceret in præsentia nostra, quę tūc in præsentia iudicis suspecti noluit explicare. [b]

¶ Nos ergo, quia constitit euidenter illam appellationis causam, quæ fuit expressa, rationabilem [c] non fuisse: † aliam autem tunc non expressit: & si dixerit eidem decanus, quod aliam [d] † vellet obijcere coram nobis: decernimus tuæ confirmationis effectum, non debere per ea quæ sunt proposita, impediri. Si quid tamen contra te non in modum [e] exceptionis ad impediendum electionis & confirmationis effectum, sed in modum denunciationis vel accusationis duxerit proponendum postquam pacificam ipsius præpositurę possessionem fueris assecutus; proponendi licentiam nō negamus.

¶ Idem Vigorien. episcopo.

¶ *Appellari potest si locus non tutus partibus assignatur, etiam si sit scriptum appellatione remota.*

a ¶ Impotentiam.] impotentia proueniens ex nimia senectute, vel corporis debilitate, bene nos reppellit à promotione. 85. dist. archidiaconū. Sed hic nō obijciebatur talis impotentia, vt patet ex littera. Sed nūquid est habenda rō potentiæ in electionibus siue diuitiarum, siue nobilitatis, sicut hr̄ rō dignitatis? 1 Arg. ꝙ sic. 4. q. 3. in testib. 30. di. hoc scripsimus. 17. dist. nobilissimus. 41. dist. non cogant. 23. q. 1. qui ē pacem. in auth. de defen. ci. § 1. col. 3. & ī. de pb. de multa. ff. de cutio. & exhi. re. l. 1. & ff. fam. re. q̄ unt. & ff. de fi. instr. l. vlt. & C. q bon. ce. pos. l. vlt. Sed contra vr̄, vt paupertas pferat. 12. q. 2. gloria epi. & ca. Socrates 2 15. q. 1. illa in fi. ff. ... va. & extra or. cog. l. 1. § ... res quidem sanctissima. Sol. si oēs aliæ circūstantiæ pares essent hinc inde, satis pt recurri ad diuitias seu potētiā, vt p eas subleuetur ecclesia per iura prædicta. Item patet hic ꝙ non recurrit ad dignitatem cum numerus est lōge maior ab alia parte. s. de ele. dudum. 2

b ¶ Explicare.] 3 aduertendū est, ꝙ hic deficit totus iste text. sequens sm ꝙ compertum est in registro, & incipit. Nec applō q̄ post cōfirmationē obiecerat, cōfirmationis factū debuit impedire, qm̄ à minori parte ē constitutionem maioris & sanioris nulla rōnabili cā obiecta vel ostensa interposita fuerat: quia & decanus opponens rationabilem causam suæ appellationis, nec opposuit, nec ostendit. Nos ergo, &c.

c ¶ Rationabilem non fuisse.] ex hoc patet, ꝙ episcopus non tenebatur deferre appellationi prædictæ: quia licet alius sit potentior, non fuit iusta causa appellādi, dum tamen alter sit idoneus, & sic potentia huiusmodi vel nobilitas non præfertur: sed ideo detulit, quia dicebat se velle aliam proponere coram Papa.

[Gl. seq. arg. alleg. contra, soluit, & opi. ponit.]

d ¶ Aliam vellet obijcere.] ex hac lr̄a satis colligitur, ꝙ aliā exceptionē, siue aliā cām possum proponere corā iudice appellationis, q̄ expresserim coram illo à quo appellauit arg. ff. de app. scio quęsitum, & noua instrumēta & allegationes possum inducere ī cā appellationis. C. de temp. ap. per hanc. Sed contra. ī. eo. dilecto. & c. vt debitus, quia non admittitur appella. nisi sit rationabilis cā expressa, vt ibi dr̄. ergo si illam non expressit postea non pōt aliam exprimere, pp quam non appellauit. In casu præsenti dico, ꝙ coram iudice appellationis possum opponere quamcunque causam rationabilem volo, siue illam expresserim in appellatione, siue non, vt s. vt lit. non cont. accedens. & s. de fi. instr. cū Ioannes, & de hoc s. de excep. deniq;. & multo fortius si protestatus sum me velle tunc aliam proponere, vt hic, & si decanus aliam proposuisset, bene fuisset auditus: sed nullam proposuit: qa nō hēbat quid obijceret: vel mutauit consiliū suū, & superior tenetur illam admittere: qa si nihil opponeret, ipse ex offō suo tenetur inquirere de ipsa electione, & m... s elect. s. de elect. cum nobis olim. & c. nihil est. & c. venerabilē. immo si aduersarius negligēs esset, superior dēt inquirere de exceptionib. peremptorijs. s. e. c. prox. ne p surreptionē aliquis adipiscatur honorē. s. de elec. cum dilectus. & in c. cum nobis olim. Quid iuris sit in alijs casib. ab isto, dicet ī. e. dilecto. In hac snia quātū ad casum psentē erat T. Alij, vt Io. & Da. colligebāt ex hac lr̄a, ꝙ ī casu isto nō pōt opponi alia exceptio q̄ fuisset expressa, cum succubuit in vna nec licet variare, ne ecclesia diu vacet: vel hic nō fuit admissus: qa cū succubuit in vna, psumitur calūniose aliā proponere. 3. q. 10. placuit. Qd prius dixi teneas. Ber.

ADDI. Hodie opi. Io. & Da. est approbata p iura noua, vt patet in c. vt circa. de elec. [l. b. 6.] & c. constitutionē, de elec. in cle.

[Gl. seq. dupliciter obijcit. ponit opi. Io. Iterum obijcit, ponit opi. Io. & soluit.]

e ¶ In modum exceptionis.] Simile ī. de cōcess. præb. post electionem in fi. Sed cū isti detur actio ad impugnādū electionē, multo fortius exceptio dēt dari ad impediendum sup. de iureiur. quemadmodum: quia turpius eijcitur. &c. vt ibi. & cui damus actionem, multo fortius & exceptionem. ff. de superfi. l. 1. §. is autem. & ff. de reg. iur. inuitus. §. cui damus. 4 Præterea qualiter pōt iste electus pendente lite recipere dignitatem, contra id 81. dist. tantis. inf. de acc. Deus omnipotens. & s. de test. c. vlt. & ff. de re mili. qui status? Io. dixit ꝙ hoc ideo statuitur, quia præsumitur, 5 ꝙ calumniose & differendi causa obijciat. Arg. supra de elect. cum dilectus. & s. de resti spol. litteras. immo videtur, ꝙ cum in modum exceptionis obijcitur crimen electo: nisi electus publice sit infamatus de illo crimine, quod differenda sit exceptio, ī. de acc. accedens. Argum. C. de edict. diui Hadr. toll. l. 2. C. ad leg. Falc. l. 1. & sic videtur quod iste sub conditione recipiat dignitatem, si innocens repertus fuerit. ff. de tut. & cur. da. ei qui. Item patet hic: quod licet aliquis sit exclusus à iure excipiendi: non tamen à iure denunciandi, vel accusandi. Sic supra de iureiur. quemadmodum. in fi. simile infra de concess. præben. post elect. in fin. Sed quare isti etiam post confirmationem non potest obijcere crimen in modum exceptionis, vt infra de accus. super his? Respondeo ratione præsumptionis oneratur duriori modo agendi: quia de facili repellitur quis à denunciando, vt si fuerit inimicus vel criminosus, qui denunciare non potest, cum se non correxerit, vel si non præmonuit; similiter est durum agere criminaliter propter pœnam talionis, sed excipere potest quilibet criminosus, & excommunicatus supra de excep. dilecti. in fi. Ioan. Alia ratio verior est, quia vlterius non posset obijcere crimen in modum exceptionis per confirmationem, quam iste habuit: & possessionem corporalem, quam mandat Papa dari huic, consequitur iste plenum ius, à quo repelli non potest, nisi per denun-

cia-

† Donū, habēt aliquot antiquiora exemplaria Gregor. in alijs domū, vt ī ant qua cōpilatione, & tūc expone, domū, s. prępositurę.

1 Adde ad hoc Bar. in l. si plures. ff. de accu. & l. 3. §. tu magis. ff. de testi.

† Adde, q̄ dicat rōnabilis cā p Bart. in l. qd vero. ff. de re. & in l. si postulauerit. §. ratio. ff. de adult.

† alia.

2 Et q. r. ca. clericus qui. vbi not. q̄n sit peccatum cohēre diuitias Io. And.

3 Hęc glossa non hr̄ in vetustis codicibus neque hoc fragmētū cuius meminit, inuenitur in veteri compilatione.

4 Et ī. de re iud. l. q ad agēdū. li. 6. Io. And.

5 Dicebat Host. ꝙ tolleretur psumptio p iura, p iura, quæ statim alie. gl. Io. And.

ciationem, vel accusationem. Vnde exceptio locum non habet: quia per exceptionem repellitur quis ab obtinendo, vt dicit illa decre. sup his. & licet ibi sit confirmatus, & hēat possessionē, nondum tñ plenū ius hēt. vnde adhuc hēt ibi locum exceptio: sed hic non est ita.

In decr. accedēs. erat ille iā īstitutus p Papā, & nō deerat sibi nisi sola executio, q̃ Papa mādat fieri, nisi publice infamatus esset, q̃a executio differri non dēt ṗtextu exceptionis oppositæ, nisi opponeretũ de falso. sup. tit. px. de cetero. & ĩ. de crim. falsi, sup. eo.

† Cap. 5. eo. ti. in 3. cōpi. Et pro intellectu decretalis præter Phil. de Perusio. hic vide Bar. in l. ante sriac. ff. de app. recipien.

CAP. XLVII.

EX † parte tua: & infr. ¶ Præsenti pagina respondemus, quod cū excusetur honeste, qui ad ṗsentiam delegatorum iudicū non potest secure venire citatus; tu vel tui, quoties ad illos iudices vos euocari contigerit, ad quorum præsentiā vobis periculosum [a] est ire, libere poteritis appellare, etiā si in litteris commissionis, appellationis fuerit remedium interclusum: nisi iudices [b] vobis assignent locū idoneum, & securum.

¶ Idem epo, decano, & præcentori Herforden.

¶ Licite appellat reus, si non auditur excipiens procuratorem actoris nō habere sufficiens mandatū, vel se prius cōuentum per alias litteras, de quib. non fit mentio in secundis. h. d. quo ad titulum.

EX parte.] Diuiditur. quia primo ponitur decre. cōsulta io. Secundo tñ sio: ibi, Præsenti. Abb. Siculus.

CASVS. Si iudex citat aliquē ad locū ad quē nō possit ire secure, proposita exceptione de loco suspecto, libere poterit appellare: licet applo in litteris sit inhibita, nisi iudex locū securum, ei duxerit assignandū. No. exceptionē de loco suspecto admittendā. Itē quāuis in litteris Apostolicis appellatio sit īhibita, potest tñ iusta de cā appellari. Item iudices securum locum partibus assignare debent. Itē not. arg. q̃ iudex potest reuocare grauamen, vt appellās cogatur recedere ab appellatione.

[Gl. seq. ponit quatuor, quæ requiruntur in loco.]

a ¶ Periculosum est ire.] not. q̃ ibi iudex debet præfigere debet, vt partes sine periculo possint accedere, & oēs sui siue testes siue aduocati. 33. q. 2. siue de coni ... & 3. q. 9. hortamur. 2. q. 2. c. vlt. & ff. de iud. si locus immo nec altera pars, quæ non potest venire honeste tenetur ire ad locum inhonestum. ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter. 1 Item non solum dr̄ locus incommodus propter inimicitias, sed etiam si excedat duas dietas, vt s. de rescr. nonnulli. Item nec extra prouinciarū terminos est facienda citatio. 3. q. 6. neminem. nisi ex spāli iussione principis. C. de epi. & cle. auth. sed hodie. C. de ap. cum post. in authen. vt omnes obe. iu. §. 2. colla. 5. & vbi citatur quis ad locum periculosum, non sufficit præstare ducatum, vt sup. vt lit. non cont. c. accedens.

Hodie dicit c. ti. statutū. l. b. 6. per quē ēt determinatū quod hic dixerat Pet. s. de legatū posse cōmittere causam extra ṗuinciam, dūmodo (bde legatus, non citet extra ṗuinciam, vt dicitur. b. s. in nullo. Io. And.

b ¶ Nisi iudices.] no. arg. iudicem posse reuocare grauamen, vt appellans cogatur recedere ab appellatione legitima. inf. eo. cum cessante.

CAP. XLVIII.

SIgnificauit † nobis magister hospitalis Eboracen. & inf. ¶ Preterea capitulum Eboracen. auctoritate quarundā lrarum, in quarum sigillo continebatur, sigillū capituli ad citationes [c] tm̄, cum aliud sigillū capitulum illud noscatur habere, quendam constituebat [d] actorem; Sed licet idem magister allegauerit, quod occasione litterarū illarum actor non deberet admitti: & insuper adiunxisset, quod auctoritate litterarū quarundam a nobis ad alios

Significauit.] Prima pars ponit querelā appellantis. Secunda dat iudices: ibi, Quocirca. Abb. Sic.

CASVS. Defuncto magistro hospitalis Eboraceñ. fratres i. fius hospitalis elegerūt B. presbyterum in rectorem siue magistrum ipsius hospitalis: archiepš Eboraceñ. ad quem vt dicebat ordinatio ipsius hospitalis pertinebat, dictum B. electū ṗfecit ibidē; postmodum vero decanus & capitulū Eboraceñ. dicentes q̃ ad ipsos hospitalis ordinatio pertinebat, impetrauerunt litteras super hoc ad quosdam iudices: Iudices citabant tam archiepm quàm dictum magistrum: in quorum ṗsentia cōparuit procurator capituli, cū litteris procurationis sigillatis sigillo capituli: ī quo ɔtinet vel ɔtinebat̃ sigillum capituli ad citationes tm̄, cū capitulū aliud sigillum habere noscatur. Magister hospitalis excipiendo proposuit, q̃ occasione illarum litterarum procurator taliter constitutus non debebat ad causam admitti: & insup adiūxit, q̃ auctoritate quarūdam litterarum ad alios iudices obtētarum, prius conuentus fuerat sup eodem negotio: de quib. in posterioribus litteris non fiebat mentio: quare corā eis non dēbat, nec poterat p illas litteras conueniri. iudices hmōi exceptiones admittere noluerūt: quare sedē Apo. appellauit vñ mādat Papa, quatenus si cōstiterit pp ṗdictas exceptiones vel alterū earu fuisse ad sedem Apostolicā appellatū, q̃cqd factū fuerit post appellatione ... reuocari: & postmodum iudices in cā ṗcedant. Not. q̃ ṗcurator dēt esse legitime cōstitutus: alias repelleret. vnde primo debes hoc videre, verum sit ... Itē non dēt quis pro eadem causa ad diuersos iudices trahi. Itē ... valent, nisi expresse de prioribus fecerint mentionem. Item aliquis proponit plures exceptiones, quarū quelibet per se sufficit, si alteram probet. Item quidquid fit post appellationem legitimam, debet in irritum reuocari.

† Cap. 6. eo. tit. in 3. cōp. Et de materia sigilli vi de Felinū in ca. 2. s. de fi. instr. & Deciū in c. post cessionē. s. de ṗb. & citatos in c. 6. de fid. instr.

[Gl. seq. dupliciter exponit, quod hic dr̄. de sigillo.]

c ¶ Ad citationes.] faciendas s. qñ capitulū citabat aliquos, sigillabat litteras illo sigillo: sed per illud sigillum non debebant constituere actorem ad causam: immo cum sigillo noto & authentico. Vel etiam cum citabantur, mittebant nuncium cum sigillo illo. 2 nec tamen sufficiebat sigillum ad litem totam Ber.

2 Hāc gl. dicit hic Abbas esse singularem ad hoc q̃ iudex pōt quē citare q̃ nunciū priuatū sine lr̄is. dato sibi aliquo signo. Io. An.

[Gl. seq. reci. per quæstionem.]

d ¶ Constituebat actorem.] adhuc poterat obijci huic actori, q̃ nō erat ɔstitutus de auctoritate Archiepi Eboraceñ. quia si capitulū conueniat aliquē, vel conueniatur, auctoritas prælati dēt interuenire, & si ṗlatus sit̃ agat vel conueniatur, debet habere cōsensum capituli. s. de iud. cām. & s. de proc. c. 1. vbi de hoc. Sed si capitulum agat contra prælatum suum, vel conueniatur ab ipso: tunc dabitur capitulo actor ad litem auctoritate iudicis ad instar minoris: qui si vult litigare contra curatorem suum, dabit iudex minori actorem, vt instit. de auth. tut. §. vl. & inst. de curato. §. vlt. cū n. ecclesia æquiparetur minori, & capitulū dicatur ecclesia. ĩ. de testa. requisisti. ergo & capitulum æquiparatur minori sed hic agebat capitulum contra archiepm, & contra rectorem hospitalis, qui per archiepm fuerat institutus, qui dicebat ordinationem hospitalis ad se spectare, capitutulum vero contrarium dicebat: vnde in casu isto, archiepiscopus non præstaret auctoritatem capitulo contra se, & sic iudicis auctoritate potest constitui per capitulum iste actor, siue procurator, vt dictum est.

a ¶ Prius

a ¶ Prius conuentus. hæc allegatio est efficax. su. de rescrip. ex tenore. & sup. de foro comp. cap. pen. & ĩ. eod. vt debitus.

[Glo. seq. arg. alleg. quinque iura. alleg. quatuor in contrarium, & remittit.]

b ¶ Aliquam.] arg. ꝙ qui plura narrat in libello suo, quorũ vnũ per se suffi eret, sufficit vnum probare. ĩ. de pb. cum iam dudum. & ĩ. de accu. accedens. & s̃. de rescri. inter. ff. de cond. & de. falsa. §. 1. & ĩ. de priuil. vt priuilegia. Argu. contra. s̃. de rescrip. ex parte. vbi de hoc. ff. de excus. tut. q testamento. 2. & s̃. de rescrip. olim. & s̃. de prob. licet. sed ibi se obligauit ad pbãdũ vtrũq; vt ibi dictũ est & sic vtraq; istarum exceptionũ legitima fuit ad appellandum.

c ¶ Et cetera.] i. ad vestram psentiam cõuocetis, & in cã procedatis.

Significantibus.] Diuiditur in duas partes. Secunda: ibi, Quocirca. Abbas Siculus.

CASVS. Decretalem illam & eius casum habes. s̃. de libel. obl. c. 2. de verbo ad verbum.

d ¶ Significãtibus.] hęc decre. ponitur. s̃. de libel. ob. & ibi ex ponitur. 3.

ADDITIO. sed ad alium effectum. ergo non obstat arg. de superfluitate.

[Glo. seq. recitatur pobiectionem & remissionem.]

e ¶ Denegarent.] & ita pronunciandũ est sup incidenti siue emergenti. hæc qõ nõ erat incidens, sed potius emergẽs De hoc plenius dr̃ s̃. de ord. cog. c. 1. 4. B.

Ex insinuatione.] Summatur vt in rubro sm intellectũ glo. quæ cõiter tenetur. Vel summa sic: Si iudex à quo præfigit terminum ad prosequendum appellõnem, & ad redeundum à prosecutione, nõ valet terminus respectu redeundi, sed bene valet respectu prosecutionis. adeo ꝙ à neutra partium præueniri potest. Primo ponit querelam appellantis. Secundo dat iudicem. ibi, Quia vero. Abb. Sicul.

CASVS. Inter Priorem & canonicos sanctæ Barbaræ ex vna parte, & Vicecamerarium ex altera super quodam manerio coram ordinario quæstio vertebatur: dictus V. ad sedem Apostolicam appellauit: index qui causam eis videbatur fouere pro eo quòd quidam clericus commensalis [illegible] camerarij fuerat aduocatus; talem terminum sibi statuit, vt vsque ad festum Purificationis beatæ Mariæ vtraque pars ab appellationis prosecutione [illegible] fuerat [illegible]: Interim vero clericus dicti camerarij præueniens nũcium prioris, nec expectauit vsque ad legitimum terminum, impetrauit litteras, & recessit. Prior hoc intelligens significauit hoc dom no Papæ: su per hoc rescribit Papa dicẽs, ꝙ ille iudex non potuit ei legem imponere, vt eam teneret intra prædictũ ipse expedire, immo absq; damno moræ intacta permaneat quousq; eam faciat expediri: quia fraus & dol⁹ alicui patrocinari non debent: mandat Papa quatenus si est ita, partib. conuocatis audiant cãm. N. ꝙ minor legẽ suo superiori imponere non pôt. Itẽ si per principem stat quo minus appellãs expediat causam suam, non imputatur appellanti; Et sic nota, quod impedimentum iudicis non nocet causæ nec partibus pręiudicat. Item qui litteras impetrauit ante terminum litteræ non valent. Item fraus & dolus alicui non debet patrocinium impertiri.

[Gl seq. ponit opinionem quam reprobat.]

f ¶ Aduocatus.] ex hoc sumebãt qdã ar. ꝙ iudex possit recusari si aduocatus alterius partis est commensalis ipsius: sed non est sufficiens cã recusand. s. de offic. iud. c. 1. Sed si altera pars esset commensalis, siue familiaris iudicis, tunc potest recusari. supra de offic. deleg. insinuante.

g ¶ Reuersa.] hoc facere non potuit: quia sic esset imponere legem domino Papæ, vt hic dicit, & 2. q. 6. anteriorum. §. ad hæc.

h ¶ Potuerit. simile. 21. dist. inferior. & s̃. de ele. innotuit. ff. de min. minor. & ff. ad Treb. ille à quo. §. tempestiuum. & s̃. de de [illegible] & [illegible] inferior. Ber.

[Gloss. sequens quærit, ponit opi. quam reprobat, & soluit.]

---

iudices obtentarũ, prius [a] conuentus nõ debuit per litteras posteriores, in quibus nulla fiebat mentio de prioribus, conueniri. iudices tamen exceptiones huiusmodi admittere noluerunt, propter quod vocem ad nos appellationis emisit. ¶ Quocirca mandamus, quatenus, si vobis cõstiterit ob dictas causas, vel earum aliquam, [b] ad nostram fuisse audientiam appellatum reuocato in irritum, quicquid post appellationem huiusmodi noueritis esse factum, † partes, & cetera. [c]

¶ Idem magistro G. archidiacono, & Vvnormãno canonicis Suessioneñ.

¶ Licite appellat reus, si non auditur petens declarari rẽ petitam in libello.

CAP. XLIX.

Significantib. [d] † T. & R. fratrib. nostro fuit Apostolatui declaratum, quòd cũ inter ipsos ex vna parte, & V. ex altera, sup quadã terra coram iudicibus delegatis, quæstio verteretur, ipsi cum plures terras haberent, vt terra illa super qua quæstio vertebatur, ostenderetur eisdem, a iudicib. postularunt, quod cum ipsi facere denegarent, [e] ad nostram audientiam prouocarunt.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si est ita, reuocato in statum debitum si quid post appellationem noueritis attentatum, & cetera.

¶ Idem Eboraceñ. † episcopo, & de Luc. & de Mõte molli abbatibus.

¶ Iudex à quo nõ potest statuere terminum ad finiendã appellationem: quod si fecerit intelligitur statuisse ad se præsentandum.

CAP. L.

Ex insinuatione Prioris, & canonicorum sanctæ Barbaræ nobis innotuit, quòd cum inter ipsos ex vna parte, & V. camerarium de Tangar. † ex altera, super quodam manerio † coram iudice ordinario quæstio verteretur, & idem camerarius ad nostram audientiam appellauerit, appellationi terminum non præfigens dictus iudex, qui causam illius videbatur fouere, pro eo quòd quidam clericus commensalis suus, dicti camerarij in eadem causa fuerat aduocatus, [f] hunc terminum appellationi præfixit, vt ad festũ Purificationis vtraq; pars esset ab appellationis prosecutionẽ reuersa, [g] licet nobis non potuerit [h] legem imponere, vt eam †

a ¶ Expe-

Marginalia: 1 Vide in c. licet ĩ. alleg. super glo. sic videtur. Ioã. Andr. 2 Vide in c. olim. super vlt. gl. Io. † attentatũ. † Cap. 7. eo. tit. in 3. cõp. 3 In quodã vetusto ita post verbum exponit: sed ibi additur noua littera, i. oblato libello, & ob hoc variat: alioquin sup fuerit vna istarum. 4 Cõcor. l. j. & ibi Bald. C. de or. co. & l. nõ igno rat. p eũ C. q. accu. non possunt. † al. ita: A bricẽñ. epo. & de Lucñ. & de Monte morelli abbatibus. † Cap. 8. eo. tit. in 3. cõp. † Tangari. Tanger. † Hic pterã legit monasterio. † al. causam.

teneremur infra dictum terminum expedire: cum & secundum legitimas† sanctiones, lis quæ in consistorio principis speratur inferri absque damno moræ intacta permaneat, donec ipsam faciat introduci, & a proceribus dirimi iuxta morem. Interim autem nuncius camerarij ꝑueniens nuncium eorundem, nec ipso vsque ad terminum legitimum expectato[a] impetrauit litteras, & recessit.

¶ Quia vero fraus & dolus alicui patrocinari non debent, Mandamus, quatenus si est ita, partibus conuocatis audiatis[b] causã, & cetera.

¶ Idem Rosen.† & London.† episcopis.

¶ *Qui extra iudicium appellat ex verisimilibus, & probabilibus causis, ne in possessione molestetur, si postea spoliatur, restituitur ante omnia in statũ in quo erat tempore appellationis emissæ. h.d. inhærendo verbis litteræ; & vt mos geratur vnicuiq; lecturæ, Pan.*

CAP. LI.

Bonæ † memoriæ O. de camera persona ecclesiæ de Fan. viam vniuersæ carnis ingresso: abbas sancti Augustini Cantuarien. eiusdem ecclesię, quam ad se asserit pertinere, primo per quosdam monachos, secundo per se ipsum possessionem ingressus,[c] ad nos pluries† vocem appellationis emisit, ne quis eũ super possessione ipsius ecclesiæ præsumeret molestare: cumque aliquãdiu prædictam ecclesiam pacifice possedisset, quidam laici Cãtuarien. diœcesis ipsum abbatem & monachos de possessione ipsius ecclesiæ per violentiam eiecerunt: & infra. Procurator vero archidiaconi proposuit ex aduerso, quòd defuncta persona ecclesię, archidiacono tantum datur eius custodia: immo archidiaconi, qui fuerunt pro tempore, tã de iure comuni[d] quàm de generali consuetudine, tam in illa ecclesia, quam in alijs vniuersis eiusdem diœcesis, hoc iure semper vsi fuerunt. Præterea præfatus O. nomine[e] archidiaconi ecclesiam possedit eandem, vt pote qui ei vnam[f] pro curationẽ, & quinque solidos ... sent. Vinc.

10 20 30 40 50 60

a ¶ Expectato.] de termino cõstituẽdo dictum est s̄. eo. personas. quia triplex est terminus, vt ibi dicit. Sed de quo termino intelligitur quod hic dicit? De anno appellationis non potest intelligi: quia terminus ille bene potest præueniri, dummodo nimium aduersarius non præcurrat. j̄. eo. oblatæ. Io. itelligit terminum istum de termino legali. sed de illo non potest intelligi: quia si non prosequitur aliquis appellationem vsque ad annum postea non potest prosequi: quia rata manet sententia, vel iudex ꝓcedet in principali. s̄. eo. cum sit Romana & sic necesse est vt intelligatur de termino statuto à iudice, vt intelligamus: ꝙ vsq; ad festum Purificationis altera pars expectare dẽat, nec antea debeat litteras impetrare. quod cum nõ fecerit, non valent litteræ ante terminum illum impetratæ, vt hic dicit, & s̄. eo. sæpe. & sic terminus iste statutus fuit ad præsentandum se iudici, licet alia fuisset intentio statuẽtis terminum ipsum: & sic quia non poterat statuere illũ terminũ, valeat quod statuere potuit: q̃a si non valet vt ago, valeat vt valere põt, vt C. plus valere quod agi. l. 1. & ꝑ totum. Et ꝙ de tali termino intelligetur, patet ex littera vbi dicit: interim autem, & c. quasi ante terminum statutum ab ipso iudice: vnde non valent litteræ.

b ¶ Audiatis cãm.] vt si de his ɔstiterit, litteræ camerarij nõ valebũt, vt s̄. c. sæpe. & iste procedet in cã ſm iuris ordinẽ, alioquin remittent partes ad iudices camerarij. & punient in expensis. s̄. de rescrip. ceterum. & s̄. de do. & contu. ex litteris. Ber.

Bonæ.] In prima parte ponit allegationes appellantis. In secunda appellati. In tertia pronunciat: ibi, Præmissis. Abb. Sicul.

CASVS. Mortuo O. de camera rectore ecclesiæ de Fañ. abbas sanct: Augustini Cantuar. primo per quosdam monachos postmodum per se ipsum possessionẽ ipsius ecclesiæ fuit ingressus, appellans ne aliquis eum super possessione ipsius ecclesiæ molestaret: & cum postmodum prædictam ecclesiam pacifice possedisset, quidam laici ipsum abbatem & monachos de possessione ipsius ecclesiæ per violentiam eiecerunt: quam ecclesiam archidiaconus Cantuar. cœpit postmodum possidere: vnde abbas & monachi dictam ecclesiam petierũt sibi restitui cum fructibus inde perceptis: lite contestata inter monachos & archidiaconum testes fuerunt hinc inde producti: demum causa delata est ad dñm Papam, coram quo prædicta ex parte abbatis fuerunt proposita: procurator archidiaconi proposuit ex aduerso, ꝙ defuncta persona eius ecclesiæ, archidiacono tantum datur eius custodia: immo archidiaconi tam de iure cõi, q̃ de consuetudine gñali, tam in illa ecclesia q̃ in alijs eiusdem diœcesis illo iure semper vsi fuerunt: & ille O. nõie ipsius archidiaconi tandem ecclesiam possidebat, q ei vnam ꝓcurationẽ & v. sol. annis singulis exhibebat: his & alijs diligenter auditis, dñs Papa prædictos abbatẽ & monachos in eã ita tũ reducendos decreuit, in quo erant tꝑe appellationis factæ. ex verisimilib. & ꝓbabilibus causis. saluo iure proprietatis vtrique parti cũ fructib. medij tꝑis assignandis eisdẽ. No. ꝙ extra iudiciũ põt appellari, & à futuro grauamine. itẽ ex veris & ꝓbabilib. causis dẽt applo interponi. Itẽ in ca possessionis fert snĩa saluo iure ꝓprietatis. Itẽ spoliati restitui dẽnt cũ oĩ sua cã, & fructib. in pristinum statum.

[Glo. seq. recitetur per obi.]

c ¶ Ingressus.] vĩ ꝙ male. j̄. de priui. pastoralis, ꝙ verũ est, nisi spãliter hoc esset ei ɔcessum vt in decre. pastoralis. vel nisi clericus ꝓmortuus eorum nomine possedisset. s̄. de restit. spoliat. cum venissent. Vinc.

d ¶ De iure cõi.] hoc. n. videt spectare ad ipsum de iure. 93. dist. si in plebib. j̄. de insti. cũ venissent, immo potius ad archiepm, vt ibi dicit: q̃a archidiaconus hoc habat ex donatione archiepiscopi. Bern.

e ¶ Noĩe archidiaconi.] & ita archidiaconus intelligebat possidere ꝑ alium: quia qui per alium possidet, possidere intelligitur. insti. de interdict. §. possidere, & s̄. de præscrip. si diligenti. & sup. de restitu. spol. cum venissent.

f ¶ Vnam procurationem.] hæc rõ non fuit sufficiens. quia solutio pensionis nec dñium nec possessionẽ probat, nec priuat alium sua possessione. 1 s̄. de fi. instru. inter dilectos. ad fin. & s̄. titu. prox. cum Bertholdus. ff. de acq. poss. quamuis. §. j.

[Glo.

† Has habes in authentico. de appel. §. ad hęc sancimus. & C. de tẽpor. appellat. authẽtica. sed & his.

† Rofenen. & Londonien. episcopis.

† Bondon. Londonen.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. cõp. Et de intellectu vide Philippum Frãcum in suis q. in materia petitorij. q. 3.

† Sed cum pluries appellauit, quæ applo sit sequenda. tradit Lanfrancus de Oriano. s̄. e. qñ contra. de appellat.

1 Et ecclesia licet plene spectet ad monasteriũ, soluit tñ epo cathedraticũ & census antiquos. de dona. pastoralis; secundum Innoc. & clemẽ. de cẽsib. c. 1. Io. An.

lidos noie ecclesiæ annis singulis exoluebat: & inf. ¶ Præmissis igitur diligenter inspectis, prædictos abbatem & monachos, in eū statum [a] in quo tempore appellationis factæ ex verisimilibus [b] & probabilibus causis ad nos legitime interpositæ fuisse noscuntur (proprietatis parti vtrilibet saluo iure) decernimus reducendos: ac fructus medij temporis perceptos † censuimus pariter assignandos eisdem.

¶ Item sancti Augustini, & S. Gregorij Prioribus.

¶ *Itineris arreptio hēt uim appellationis, si seruantur ea quæ seruari debēt in appellatione. h. d. secundum vnum intellectum intrinsecum.*

CAP. LII.

ij Dilecti † filij I. & H. Prioris, & Monachorum Cantuarien. ecclesiæ nuncij retulerūt, quod cum pro causa, quæ inter dictos Priorem, & monachos, & Cantuarien. archiepiscopum, super capella de Lamede † vertebatur, ab ipsis ad sedem Apostolicam mitterentur, idē archiepiscopus post iter arreptum, in eos excōicationis sentētiā promulgauit. ¶ Cum autem plus sit ad sedem Apostolicā facto [c] prouocare quam verbo, & ipsis propter dictam causam ad Romanam ecclesiā venientib. intelligatur ad sedem Apostolicam prouocatum: mandamus quatenus si est ita, dictos I. & H. denuncietis excōicationis vinculo non teneri.

¶ Idem episcopo Helin̄.

¶ *Per clausulā, appellatione remota, inhibetur omnis appellatio, quæ à iure non indulgetur expresse. h. d. vsque ad §. verum.*

[Glo. seq. obijcit. & tripliciter soluit.]

a ¶ In eū statum.] sed cum abbas & monachi spoliati fuissent per laicos illos, & p archidiaconū, qūo cōpetit eis interdictū vnde ui ꝯ archidiaconū, nec ēt vr̄ fecisse ꝯ applōnē monachorū. Et sic est ꝯ. s̄. de rest. spo. cū ad sedē. in fi. Pōt dici ꝙ monachi restituūtur hic non ex vi interdicti, sed iudicis officio. arg. 2. q. 1. in primis. vbi remouetur tertius qui successerat iam defuncto, & forsitan constitit Papæ ꝙ abbas possidebat, cum appellatio fuit ab ipso interposita. Vel forte hæc facta fuerant per laicos mandante archidiacono, vel ratum habente: vñ tenetur vñ vi, vt ff. de vi. & vi ar. l. 1. §. deiectū. & §. sed & si quis. & s̄. de restit. spol. cum ad sedem. Laur. vel qua scienter archidiaconus recepit rē, quia monachi fuerunt spoliati, & ita successit in vitium. s̄. de rest. spol. sæpe. & s̄. de iud. q̄a V. & hoc verius puto, vñ tenetur ad ipsam rē restituendam cum fructib. medio tpe pceptis, vt hic dicit, & non solū perceptis, sed & qui percipi potuerunt. s̄. de restit. spo. grauis. & q̄a post appellationē rem recepit ab illis laicis. vñ oīa restituūtur in pristinū statum tpe appellationis factæ.

b ¶ Ex verisimilibus.] sufficit ergo ꝙ sit probabilis causa appellationis. licet non sit vera, vel necessaria talis videlicet quæ debet esse, quæ si esset probata, legitima esset: tunc valet appellatio. inf. eo. vt debitus.

ij Dilecti fil. j. S ꝯ superiorem suū quis itinerat ad Papam, habetur pro appellāte, ita ꝙ excōicatio postea in eum lata non tenet. Pma pars ponit querelam. Secunda dat iudicem: ibi. Cum autem. Abb. Sicul. CASVS. Inter Archiepm̄ Cantuarieñ. & Priorem & monachos Cantuarieñ. ecclesiæ super capella de Lamede controuersia vertebatur: monachi pro causa illa miserunt ad sedem Apostolicam duos monachos I. & H. quos duos dictus archieps post iter arreptum excōicauit: illi conquesti fuerunt domino Papæ: cum autem plus sit facto quàm verbo ad sedem Apo. appellare, & illi ad sed. Apo. propter cām illam venientes intelligantur prouocasse ad eam. Mandat Papa quibusdam, quatenus si ita est dictos I. & H. denuncient excōicationis vinculo non teneri. Not. ꝙ plus est facto quam verbo appellare. Item qui iter arripit ad sedem Apost. veniendo, appellasse intelligitur. Item, sententia excōicationis lata post appellationem factam facto, vel verbo, non tenet. Item in causa sua quis iudex esse non debet.

[Gloss. seq. ponit octo, quibus factum respicitur demum reci. per q. an iter arreptum ad archiepiscopum habeatur pro appellatione. arg. ꝙ non, vna ratione. addit aliam secundum Io. quam reprobat. Demum obijcit quod etiam ad Papam iter arreptum non habeat vim appellationis, & soluit.

c ¶ Facto prouocare.] qm̄ plus [1] est factis demonstrare q̄ verbis dicere. ff. de ædi. edic. si tñ. §. ei qui. & ff. de leg. de quib. in fi. s̄. eo. ad audiētiam. & j̄. e. vt nostrū. & sic facto renunciat quis iuri suo j̄. de ijs quæ fi. à ma. par. c. ex ore. & s̄. de off. dele. gratum. & etiam factis mentimur 22. q. 5. cauete. & factis consentit quis. j̄. de condi. ap. per tuas. & ipso facta consentit q̄s malis. 43. dist. sit rector. ver. quid aliud est quā tacendo terga præbuisse, &c. & factis quis probatur incontinens. 28. dis. priusquam. & 12. q. 2. quatuor. factis etiā ratum habemus. ff. rē ra. ha. l. 3. §. falsus. & factis negamus Deum. 11. q. 3. æstimant. Et ita sicut nō tenet excōicatio post appellationem. j̄. de sen. excō. per tuas sic non tenet excōicatio post iter arreptū ad Papā. Sed non est ita in archiepo: q̄a Papa vocatus est in plenitudinē ptātis, alij in partē solicitudinis. 2. q. 6. qui se scit. & s̄. de vsu pal. ad honorem. Ioā. dixit aliam rōnem, s. quia nō itur ad archiepm̄ per querimoniā. sed hoc est falsum. j̄. eo. solicitudinem. & s̄. de off. ord. ad reprimendum. Sed vr̄ ꝙ iter arreptum non sufficit pro appellatione in iudicio, nisi iusta causa allegetur talis, quæ si esset probata. & c. j̄. eo. ut debitus. cum aliter non ualeat appellatio: sed post sententiam diffinitiuā non sufficit iter arreptū nisi uiua uoce appellaretur, quia ibi est opus facto. arg. j̄. de sen. excom. a nobis. ubi non prodest. iter arreptū in parte decisa. & in scriptis ēt appellandū est. 2. q. 6. formæ. [& j̄. eo. cordi. li. 6.] & ff. de ap. à sententia. §. ult. aliàs iter arreptum nihil operatur nisi in continenti q̄s appellet uiua uoce: & aliud ante sententiam, quàm post, quia excōicatur post iter arreptum, ut hic. & ita perinde habetur ac si excōicaretur post appellationem, ut hic: & præterea archieps non poterat esse iudex in causa propria, cum inter ipsum & capitulum Eboraceñ. esset controuersia super capella ista. j̄. de no. oper. nunc. ca. 2. pro qua controuersia. monachi isti ibant ad curiam, unde excōicatio non tenuit post iter arreptum: & sic non obstat quod dr̄ iter arreptū non sufficit pro appellatione [2] in iudicio: quia hic non erat iudex archieps. ut dixi. Et credo idem esse si capitulum habeat causām cum epo, ut si capitulum mittat ad archiepm pro causa illa & episcopus excommunicat nuncium post iter arreptū: ꝙ sententia non tenet, cum archieps in hoc casu sit iudex episcopi. Vel dic ꝙ secus est in archiepiscopo, ut dictum est. Ber.

† Dictio, perceptos, deest in uetustioribus exēplaribus & in codice Barbatiæ iuxta uocē, fructus, in margine erant hæc: perceptos q̄ percipi potuerūt s̄. de rest. spol. ca. grauis.

† Cap. 10. e. ti. in 3. cōpi. V. de Abbatē ꝯs. 223. incip. illud de iure q̄ritur. & Iasonē in l. de quib. ff. de legib. ub facta forto ra esse dār, q̄ uerba, ad declarādam uoluntatē.

1 De hoc axiomate uide multa p Albertinum tract. de agnos. assertio. q. 8. & q. 34. & q. 36.

† Lamecre.

† Elieñ. Heleñ.

2 Sicut nec sufficit pro Apostolorū petitione. j̄. c. ab eo. li. 6. & est simile: j̄. de ele. ecclesia. i. Ioā. And.

PAstoralis.] In isto principio primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Nos igitur. Abb. Sicul.

CASVS. Dñs Papa mandat alicui vt procedat in causa appellatione remota: quærebatur vtrum appellatio frustratoria tñ intelligatur inhibita? Papa considerans ꝙ per appellationē frustratoriam negotiū impediri nō debeat, etiam si non fuisset inhibita, respondet, ꝙ quælibet prouocatio itelligitur remoueri, quæ expresse non indulgetur à iure. Sed si appellans fuerit grauatus iniuste, grauamen per superiorem poterit emendari.

† Cap. 11.e. tit. in 3. cōp. Et de clausula, applone remota. vide Bal. in l. 3. C. de appellat. & Antoniū But. in c. vt debitus. inf. hoc tit.

[Gl. seq. arg. & remittit. Secundo ponit quinq; exempla, quib. approbatur appellatio. Tertio dicit qd de iure antiquo, & quid hodie.

a ¶ Expresse.] arg. ꝙ omnia intelliguntur ꝓhibita, q̃ non inueniuntur in iure concessa. s̃. de transla. inter corporalia. vbi de hoc. Expsse indulgetur appellatio, ēt si remota sit appellatio in rescripto, si iudex denegat restōnē spoliato. s̃. de restit. spol. ex cōquestione. Itē si nō vult admittere recusationē consanguinitatis. s̃. eod. postremo. Itē si non facit exprimi res petitas in libello. s̃. eo. significantibus. Item si citat partes ad locum non tutum. s̃. eo. ex parte. Itē si cogit partes litigare coram subdelegato suspecto supra de off. deleg. super quæstionū. in fi. Multa exempla posses assignare, 1 in quibus recipitur appellatio, licet sit remota in rescripto. Vbicunque permittit ius appellare, secundum antiqua iura bene admittebatur appellatio, licet causa in iure non exprimeretur, dūmodo non esset manifestè frustatoria, de qua intellige, quod dicit ver. non attendentes. vbi per appellationem frustratoriam etiam si non esset manifeste, &c. i. manifeste frustatoria, alias si habebat qualemcunque excusationem, poterat appellare, dūmodo non constaret ipsam frustatoriam 2. q. 6. ad Romanam. & pluribus alijs ibidem. & s̃. e. personas. & c. peruenit. & c. cum sit Romana. Hodie vero siue sit remota appellatio, siue non in rescripto, non potest appellari nisi probabilis causa fuerit allegata, talis quæ si [illegible]oret. &c. 2. Item siue sit expressa in iure, siue non, causa propter quam appellatur dummodo sit probabilis, bene tenet appellatio, j̃. eo. vt debitus. & ita constitutio illa addit huic decre. hoc. s. ꝙ si causa probabilis propter quam appellatur, non sit expressa in iure, valet appellatio, secundum hanc decretalem non valebat. Quid operetur remotio appellationis hod[illegible] [illegible]tur. infr. co. vt debitus. Ber.

1 Et q̃ plura potes videre in Sp. de ap. §. in qb. ver. sed quā dices. Io. And.

2 Cōcor. tex. in l. hi q̃ ad ciuilia. & ibi Bar. C. e. & ī l. ꝓperandū. C. de iud. & cap. significauit. s̃. de in. exhibita. de exce. dilecti. & c. significa uerūt s̃. eo. significauit. Io. And.

b ¶ Emendari.] non enim debuit appellanti obesse qđ nō fuit suæ appellationi delatū, cum appellatio eius iusta fuerit. 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore: & s̃. eo sæpe. hodie vero non stamus huic, sed ei quod dr̃. j̃. eo. vt debitus, vt videlicet appellatio teneat siue grauamen in iure sit expressum, siue non, dum tamen sit probabile.

CAP. LIII.

PAstoralis † officij diligētia: & inf. ¶ Quæsiuisti vtrum quando inhibetur appellatio in rescripto frustratoria tantum inhibita videatur. Nos igitur attendentes, quod per appellationem frustratoriam, ēt si non fuisset inhibita, negotium non debeat impediri, respōdemus, qđ quęlibet prouocatio intelligitur remoueri, quæ a iure non indulgetur expresse:[a] sed si appellans fuerit grauatus iniuste grauamen huiusmodi per superiorē poterit emendari.[b]

¶ *Licet excōmunicatus ab excommunicatione appellet, nihilominus denunciari potest, et beneficij redditibus spoliari. h.d.*

¶ Verum † quia multotiens quis ad tempus[c] per appellationē legitimam, a iudicis sui, quo ad aliquem certum articulum, eximitur potestate; consuluisti nos, vtrum si quis excommunicationis sententia innodatus, ante denūciationem ipsius ab ea tāquam minus rationabiliter promulgata, in eo casu,[d] in quo ante sententiā appellatio vires obtinuisset, curauerit prouocare, eo quod per appellationē interpositam excommunicantis videtur iurisdictio dormitasse,[e] ipse denunciare possit eundem, & ad tēpus ecclesiasticis beneficijs clericum spoliare.

¶ Nos itaque respondemus, quod cum executionem[f] excommunicatio

VERVM. Diuiditur. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Nos itaque. Abb. Sicul.

VERVM QVIA. CASVS. In isto. §. sic pone casum. Aliquis appellauit à iudice suo in aliquo certo articulo, & sic ad tps est exēptus à iudice suo per appellationem quantum ad causam illam: secundum hoc ponitur talis quæstio: Iudex excōicauit aliquē, ille appellauit ab ea tanquam iniusta, & in eo casu appellauit in quo valuisset appellatio, si ante excōicationē facta fuisset: q̃ritur vtrū iudex possit ipsum denunciare excōicatum non obstāte illa appellatione? & vr̃, ꝙ non possit, eo ꝙ per appellationem interpositam videatur excōicantis iurisdictio dormitasse, & sic exēptus est ab eo quantum ad causam illam. Item quæritur vtrū excōicato possint ad tempus subtrahi ecclesiastica beneficia? Ad primam quæstionē rñdet Papa, ꝙ excōicatio trah 1 s. cū suā executionē, & excōicatus amplius non ligatur per denunciationē: & ideo iudex potest ipsum excommunicatum denunciare, vt ab alijs euitetur. Ad secundam quæstionem respondetur, ꝙ prouentus ecclesiastici illi merito subtrahuntur, cui cōio ecclesiæ denegatur. Not. ꝙ omnis appellatio intelligitur remota, quę in iure scripta non est per remotionē appellationis. Et sic est arg. ꝙ oīa intelligūtur prohibita, quæ non sunt concessa expresse. Item per appellationem legitimam eximitur. quis a iudice suo ad tempus quantum ad causam illam Item excōicatio secum trahit executionem. Item per denunciationem amplius non ligatur quis. Item appellatio non impedit denunciationem. Item excommunicati priuandi sunt beneficio ecclesiæ dum in excommunicatione persistunt. Et sic not. ꝙ qui extra ecclesiam est, nihil nomine ecclesiæ potest possidere.

† Vide quod per hunc. §. determinat Romanus ꝯsil. 482. īcip. in casu præmisso. in 2. dub.

c ¶ Ad tps.] qui em̃ appellat à iudice ordinario super aliqua cā ad tps, tm̃ exēptus est ab ipso quātū ad illum articulum, sed in alijs remanet iudex: & tñ pēdēte illa cā pōt illū si voluerit in alia cā tanq̃ suspectum recusare. s̃. eo. ad hoc si in vna & c. ꝓposuit. & c. cū teneamur. & j̃. e. Romana. §. cum vero. [lib. 6.] in delegatis secus.

d ¶ Casu.] h. d. ꝑꝑ crimina notoria, in quib. non admittititur appellatio. s̃. eo. cum sit Romana. & c. consuluit.

e ¶ Dormitasse.] i. s. ne vlterius sit procedendum: quia appellatione interposita extinguitur pronunciatum, vt ff. ad Turpil. l. 1. in fine.

[Gl. seq. obijcit, ponit tres solutiones, s. Pe. Hispan. Lau. & I. Iterum obijcit, & soluit.]

f ¶ Cum executionē.] hæc rō [illegible] ef[illegible] [illegible]iens, q̃a non appellat a [illegible] excōicationis, rō ei q[illegible] [illegible] ab in p[illegible] titione ali[illegible]uius hmōi snīa secū trahit executionē. 3 & tñ ab ea appellatur. s̃. de exc. significauerūt. Ab executore appellat si modū excedat. 2. q. 6. c. ei q. §. ab executore. &

3 Ad materiā vide qđ dicā de concess. pb. cum nostris. ī gl. multū ergo. post princ. Ioan. And.

te, & s̃.c. pxi. quod ad consolationē. Item sñia furti trahit secum suam infamiā. ff. de fur. non potest. 1. & ff. de ijs qui no. infa. furti. Quæ est ergo causa? Pet. Hiſ. dixit ꝙ Deus ligat, & non homo. 11. q. 3. nemo. vbi de hoc. & a principe non appellatur. illa vr̃ verior rō vt homo crescat p meritū parēdo etiā iniquæ sētentiæ. Ar. 8. q. 1. sciēdū. & 11. q. 3. q̃d ergo, & vt magis timeat disciplinā ecclesiastica. Lau. I. dixit, ꝙ ꝯstitutio ecclesiæ hoc facit vt magis timeat, sicut constitutio hominū facit ꝙ sñia q̃ cito ligat, quo ad ei⁹ effectū, tardi⁹ liget 2. q. 6. anteriorū. & 11. q. 3. cum a pud. Io. Sed vr̃ ꝙ nō sit dr̃ia inter sñiam excōicatiōis, & alias sñias: immo idē, verbi gratia, cū dico: excōico te, statim es excōicatus, ita ꝙ nihil aliud est necesse. Idē est cum dico, condēno te vt soluas illi decē, quia statim es condēnatus, & si appelletur ab ista sñia, cōdēnatio non remouet per appellationē, immo remanes condemnatus quātumcunque appelles, sicut ille remanet excōicatus qui post excōicationē appellat, quod patet p sñiam appellationis, in qua dr̃: ꝯfirmo, vel casso primā sñiam, & sic sñia semp durat vtroque casu. In alijs sñijs appellatio retardat id, qd̃ nōdū extat. s. solutionē, vel rei de qua condēnatio facta est, traditionem: quia verū est istū cōdemnatū, sed non est verū istū adhuc soluisse: & si statim condemnatus solueret, & postea appellaret, nihil releuat talis appellatio: nisi in euentu causæ appellationis. ff. de ap. cū ex causa. In excōicatione nihil est, quod possit appellatio retardare. Verus effectus sñiæ est ꝙ cōdēnatus soluat: quia ad hoc agitur, & finis excōicationis est, vt sit excōicatus: & ipsa prolatione sñiæ statim puenit ad istū finē: sed in alijs sñijs cōdemnationis nō statim p suam consequitur finē, id est, iudicatum, & appellatio impedit solam executionē: quia ad hoc est opus facto. licet condemnatio sit facta, sed in sententia excommunicationis non est ita opus facto, quo ad suum effectum, nisi vt publicetur.

[Gl. seq. quærit. arg. pro, & contra. & soluit.]

a ¶ Excōicatio secum trahat.] ex hoc patet, ꝙ sñia excōicationis vel statim ligat, vel statim nulla est. Sed qd̃ si aliquis excōicatur post appellationē pbabilem, aut iste est excōicatus, aut non, pbo ꝙ nō est excōicatus: quia excōicatus est post appellationem probabilē, quæ legitima est, ergo non est excōicatus. j̃. de sent. exc. per tuas. & j̃. co. dilectis. Sed cōtra vr̃ ꝙ sic. qa iudex appellationis pronūciat appellationem nō tenere, ergo p cōsequens pronunciat excōicationē tenuisse. Rñdeo, ꝙ si quis dubitat an talis excōicatio teneat vel non, ex futuro pendet an teneat: sicut ex futuro euentu pendet an teneat matrimoniū vel non. j̃. de frigi. & malefi. fraternitatis. in fi. Vnde hæc argumentatio non valet. iste est excōicatus post appellationē probabilem, quæ si pbata esset, &c. ergo excōicatio nulla est. immo inferendum. ergo pro excōicato non est habēdus, & tñ reuera excōicatus est, quia statim ligat sñia excōicationis, vel statim nulla est, tñ si tali medio tpe adeptus esset ecclesiam, non vr̃ ꝙ esset ea priuandus: quia ipsum probabilis 2 error excusat. j̃. de sent. excom. sacro. cum interim licite cōicetur ei in omnibus sacramentis. j̃. eod. dilectis, & quicquid tunc facit, valet 3. q. 7. c. infamis. §. tria ver. verum. & C. de testi. l. 1. item quia medio tempore

secum a trahat, & excommunicatus per denunciationem amplius non ligetur, ipsum excommunicatum denunciare potes, † vt ab alijs euitetur. Et illi prouentus ecclesiastici merito subtrahunt, cui ecclesiæ cōmunio b denegatur.

¶ Idem episcopo Parisi.

¶ *Si appellans ad superiorem comparet coram iudice inferiori super concernentibus ipsam appellationem ipsi appellationi renunciare videtur. Si autem protestetur, quod propter hoc non intendit renunciare appellationi tanquam contraria allegans, non est audiendus: nisi notorium sit actum illum esse iniustum, super cuius emendatione adiuit inferiorē. hoc dicit, & est bonus casus.*

C A P. LIIII.

SOlicitudinem † pastoralis officij: & infra.

status eius integer est. ff. nihil inno. appel. pēden. l. vnica. §. integer, nec damnatus dicitur qui appellauit. ff. de pœn. l. 2. §. 2. Io.

[Glo. seq. huius princ. & fi. recit. per q. & sol. Demū quærit, & soluit, & dubitatiue distinguit. Item quærit. & distinguendo soluit.]

b ¶ Subtrahuntur.] q enim extra ecclesiā est, nihil noīe ecclesiæ potest possidere 8. dis. quo iure. & 23. q. 7. c. 2. & 3. & 32. di. eos, & c. pter hoc. si tñ non hēt aliud vnde viuat, dico ei iterī puidēdū de bonis ecclesiæ. & qa deposito puidet, 50. dis. studeat. habēda est enim ratio ne egeat ff. de re iud. in ter eos. in fi ne cogatur in cleri opprobrium medicare. 93. dist. diaconi. licet videat, ꝙ male meriti publica egestate debeant laborare. ff. depo. bona fides. Item illud pt̃ intelligi in eo casu qñ in sñia hoc exprimit, ꝙ bona ecclesiæ subtrahantur ei: cum. n. excōicatum comparemus relegato, & relegato ad tps non subtrahantur bona, nisi hoc in sñia exprimatur. C. de pœ. l. deportatorum, sic & in excōicato idem vr̃, nam quā diu quis alijs rationibus potest constringi, non sunt ei subtrahenda stipendia C. de execu. rei iudi. stipendia. 17. q. 6. illud. Qui aūt excōicatus est in vna ecclesia, ex cōicatus est quantum ad alias. 11. q. 3. c. 2. & 3. & 4. q. 5. quisquis. s̃. de off. ord. ad reprimēdam. Sed nunquid est idem in suspenso, vt si suspensus est ab vno epō, ꝙ suspensus habeatur quantum ad alios? Sic si est suspensus ab officio, quia sñia facit ius quantum ad omnes. 19. q. 2. duæ sunt. & 7. q. 1. si quis presbyter. ff. de interd. & rele. l. legatorū. §. interdicere. & §. sequ. posset forte distingui utrū suspensus esset p crimine qd̃ irrogat infamiā, ut tūc ubiq; suspēsus sit, si non irrogat īfamiam tunc non ubiq; est habendus pro suspenso. argu. ff. de postu. ex ea. sed prius dictum præualet, 3 quia suspensus ab officio nihil debet de officio ecclesiastico attrectare alias est deponendus, & in hoc æquiparatur excōmunicato. j̃. de cle. excom. uel suspē. mi. c. 2. & 3. sed si suspēsus est a bñficio in uno loco, tūc dico ꝙ in alio loco potest habere beneficium, ut 16. dist. in placuit. 58. dist. c. 2. Sed nunquid absolutus potest recipere uel petere fructus medij temporis sibi sublatos? Distingue, utrum iuste an iniuste fuit excōicatus. si iniuste, potest. 2. q. 5. super causis, & ff. de re mili. l. pen. & j̃. de cōcess. præb. quia diuersitatem. si fuit iuste excōicatus, nō potest. C. de re mili. cum allegatis. libr. 12. ad hanc distinctionem facit op. arg. j̃. de sen. exco. sacro. alioquin spe restitutionis facilius delinqueretur. 50. di. c. 1. quia facilitas ueniæ incentiuum tribuit delinquendi. 23. q. 4. est iniusta. pœnæ enim non solent repeti. ff. de condi. indebi. pęnæ. ff. de procur. qui proprio. §. ut in ceteris. Io. Ego credo quicquid dixit Io. licet depositio prouideatur, ne in cleri opprobrium mendicare cogatur, ꝙ excommunicato in nullo sit prouidendum, qui contemnit claues ecclesiæ [illegible] participandum non est: nisi forte fame periret, tunc debet ei subueniri: quia poterit adhuc ad ecclesiam redire. Bern.

SOlicitudinem. ; Si excommunicatus ab episcopo postquam appellauit ad Papam, hanc causam defert simpliciter ad metropolitanum appellationi renunciat, & archiepiscopus causam au[illegible] sed si protestetur contrarium, archiepiscopus non cognoscet: quod

Margin notes:

y Supple, & tñ appellat ab ea. Io. An.

[illegible] pt̃, in antiquis.

† Cap. 12. eo. tit. in 3. ꝯpil. Vide Felinū in ca. cum A. Ferrariensis. s̃. de consti. & Doctores recētiores in l. [illegible] §. [illegible] ope. [illegible] tiatione.

3 Vt. s. non habeat distinctio causę: & merito quia celebrare diuina puenit ex ordine: quę [illegible] perito p suspēsionē in nullo loco celebrare licebit, sed postulare puenit a peritia, q̃ post interdictu pdurat in hoīe, nī impedit ergo extra iurisdict. interdicentis, nisi subsit infamia. quo casu lex impedit, & nō homo. Io And.

[illegible] Vide Dominicū Sot. [illegible] 4. sēt. d. 22. [illegible] q. 1. ar. 2. uer. quartus demum casus.

quod si fecerit, non potest episcopus appellare, nisi notorium sit excommunicationem non tenere. Communis diuisio. Secunda: ibi, Nos igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Duo litigabant coram ep̄o suo, alter eorum ad sedem Apostolicam appellauit, ep̄s illum reputans cõtumacem, excõicauit eũdem. Ille corã archiep̄o suo petijt sibi iustitiam fieri đ ipso, qui post appellationẽ legitimã excõicauit eundem, & petijt se restitui in pristinum statum, ĩ quo fuerat tempore appellationis, denũciari videlicet absolutũ, ꝓtestans ꝙ appellationi non renũciabat, sed ꝓseq volebat eãdem. primo quæritur, vtrum metropolitanus cognoscere valeat de huiusmodi q̃õne. Et si archiep̄s illum legitime appellasse inuenerit, iterum quærĩt vtrum ipsum, denũciare valeat absolutum. Tertio quæsitũ fuit vtrũ si ep̄s appellauerit ab archiep̄o ne illũ absoluat, appellationi sit huiusmodi deferẽdũ? Ad hoc rñdet Papa, ꝙ sicut metropolitanus nõ valet cognoscere de appellatione facta ad Papã, ita nõ potest cognoscere de ijs, q̃ post appellationẽ fuerunt innouata, dũmodo nõ possit cognosci de illis, nisi de appellatione cognoscatur, vel de ijs, q̃ causam ipsam contingunt: & tunc si metropolitanus vellet de ijs q̃ causam ipsam cõtingũt cognoscere, ep̄s posset appellare: & sic soluit tertia quæstio: q̃a ad officium illius qui de appellatione cognoscit, pertinet corrigere q̃ post appellationem fuerunt innouata. Soluit postmodum secũdũ articulum: si vero notorium esset ꝙ mandatum ep̄i fuit iniustũ, cui nõ tenebatur subditus obedire, & ita per cõsequentiã appareat illũ iuste appellasse, potest archiep̄s declarare subditum irrationabiliter fuisse excõicatum. Vltimo veram dat solutionem ad primam q̃õnem dicens, cum excõicatus qui appellauerat iuxta p̄scriptã formã corã archiep̄o c̄ ep̄m deponit q̃õnem, metropolitanus potest cognoscere de huiusmodi quæstione, cum ipse per hoc renunciare appellationi tacite videat: sed si verbo vel facto protestatur se velle prosequi appellationem, tanquam aduersa petens, & sibi cõtrarius, ñ est audiẽdus. Nota ꝙ ad quẽ pertinet cognoscere de appellatione, ad eundem pertinet cognoscere de ijs quæ causam appellationis contingunt. Item ad quem pertinet principale, & accessorium. Item ille potest appellare cuius interest, vnde appellat ep̄s ne archiepiscopus de hoc cognoscat. Item iniusto mandato non est obediendum. Item tacite renunciat quis appellationi. Item qui contraria proponit, non est audiendus.

¶ Sane cũ sicut recepimus, duob. corã suo ep̄o litigantibus, alter eorum ad sedẽ Apostolicam appellasset, ep̄s appellantem reputans contumacem, ipsum excommunicationis vinculo innodauit: qui corã metropolitano de episcopo sibi petijt iustitiam exhiberi, asserens, quod post appellationem legitime ad nos interpositam, ipsum excommunicauerat: & petens se ad eum statum, in quo fuerat appellationis tempore, a metropolitano reduci, denunciari videlicet absolutum; adijciens etiam, quod appellationi non renunciabat obiectæ; sed prosequi volebat eandem; † & infra.

¶ Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, [a] quod sicut metropolitan⁹ de appellatione ad nos interposita cognoscere [b] omnino non valet; sic nec de his [c] quæ post appellationem fuerant innouata; dũmodo de alijs † cognosci non possit, nisi de appellatione pariter cognoscatur; vel de ijs, q̃ appellationis causam contingere dignoscunt. In quo [d] casu si metropolitanus ad cognoscendum partes suas interponere forte presumeret, episcopus posset [e] ad appellatio-

a ¶ Taliter respondemus.] responsio primæ quæstionis, quæ fuit vtrũ metropolitanus de huiusmodi quæstione valeat cognoscere.

[Glo. seq. reci. per quæst. quæ fuerit, & soluit arg. & signat contrarium.]

b ¶ Cognoscere.] dubitationis causa fuit hęc, quia fuit hęc noua iniuria, vnde opus erat noua querela. ff. de excep. rei iud. si mater. §. eandem 1. sed secus est, quia & si sit noua iniuria, tamen pendet ex præcedenti facto, nec posset de illa cognosci, nisi cognoscatur de appellatione. sim. s̄. e. cum teneamur, & sic patet, ꝙ si suspenditur iurisdictio alicuius in principali, & in accessorio. j̄. c. proxi. §. p̄terea, sicut delegato principali delegatur accessorium s̄. de off. deleg. præterea & c. prudẽtiã. §. sexta. Io. arg. contra sup. c. proxi. §. 1.

c ¶ De his quæ.] sic nec đ priuilegijs, do mini Papæ. s̄. de iudi. cum venissẽt. nec de causa ad Papã delata. s̄. de offi. leg. licet. nec de causa specialiter alij commissa. s̄. de offi. leg. studuisti. & ff. de iu. iudiciũ. Vin. Et est arg. ꝙ idem iuris est in accessorio, q̃ in principali. simile j̄. ee. c. proxi.

d ¶ In quo.] hic innuit solutionem tertiæ quæstionis, quæ fuit, vtrum si episcopus appellauerit ab archiepiscopo, an teneat appellatio.

[Gl. seq. quærit, & soluit, signat contrarium, & soluit, obijcit, & soluit.]

e ¶ Episcop⁹ posset] sed quare posset ep̄s appellare, cum ipse dicat appellationem illius nullam, & excommunicauerit post illã appellationẽ? Solu. ideo appellat: quia si appellatio est aliqua, per superiorem ad quem est appellatum debet cognosci, & corrigi quod postea minus legitime factũ est, & quia si metropolitanus procederet, & inueniret episcopum in culpa puniret illum, & ideo auditur appellans tamquam cuius interest. Vinc. Sed contra sup. eod. qua fronte. §. de his. vbi non auditur episcopus appellans, ne absoluatur excommunicatus ab ipso; illud intelligitur de eo, qui petebat ab archiepiscopo absolutionem offerendo cautionem, & ideo non tenet ibi appellatio episcopi propter periculum ne decederet in excommunicatione, & quia eius non interest, ne absoluatur. Hic vero appellat, ne cognoscat vtrum sit iuste excommunicatus vel iniuste, & eius interest, ne archiepiscopus de hoc cognoscat, sunt enim omnino diuersi casus, & quia iste non vult recedere ab appellatione. vnde non potest se intromittere archiepiscopus: sed si vellet recedere ab appellatione, bene potest archiepiscopus interponere partes suas, & cognoscere de illa excommunicatione, & illum absoluet T. Sed quare iudex non põt cognoscere de appellatione ab ipso facta sicut cognoscit an sua sit iurisdictio. ff. de iudic. si quis ex aliena ff. si quis in ius voc. non ierit l. 2. & sup. eod. cum parati. & ideo non potest cognoscere de appellatione, quia cum probabilis causa ex posita est in appellatione, iam exemptus est a iurisdictione illius, & est illi suspectus, vt sup. eo. ad hæc si. & c. proposuit. & præsumptio est pro ipso quod semper vellet iudicare pro sua iurisdictione & eadem est causa quare arbitri cognoscunt de suspicione, & non ipse iudex. 2. sed cum dubitatur 3 de iurisdictione, secus est quia de hoc ipso an sit iudex, agitur, quia semper præsumitur pro iurisdictione quamdiu in contrarium ostendatur, ex quo apparet delegatio vel ordinaria iurisdictio, vt supra de rescrip. super litteris. in fi. Ber.

a ¶ Si ve-

† Vide l. si filiusfa. ff. ad Mace. & l. 2. C. de iur. do.

† In vno vetustissimo exẽplari ita, dũmodo de illis.

1 Agenti, & ex noua cã, nõ obstat exceptio rei iudicatæ. I. An.

2 Est ẽt similis rõ, quare cognoscit, de restitu. cõtra suã sẽtẽtiã, & rõ de appellatione, & de hoc in Spe. 2. par. de rest. in inte. §. [illegible] post med. lo.

3 Interiudicẽ & partẽ, sec⁹ si inter [illegible] sos delegatos: q̃a interdum

nis beneficium conuolare. Nam ad officium eius q de appellatione cogniturus est, pertinet, prudenter corrigere, quæ contra ipsam inuenerit attentata.

¶ Si vero [a] notorium [b] existeret, quod mandatum episcopi indiscretum fuerat, vel iniustum, cui non tenebatur subditus obedire: ac per consequentiam ei liqueat euidenter subditum legitime prouocasse: potest archiepiscopus auctoritate metropolitana declarare [c] subditum irrationabiliter extitisse anathematis mucrone percussum. Cum autem [d] excommunicatus, quia appellauerat, iuxta præscriptam formam coram archiepiscopo deponit contra episcopum quæstionem, [e] metropolitanus ad cognoscendum de causa potest interponere partes suas: cum ille appellationis prosecutioni renunciare tacite [f] videatur. Sed si verbo vel facto appellationem se velle prosequi protestetur: † non est tamquam [g] aduersa petens, & sibi contrarius audiendus.

† protestatur.

¶ Idem episcopo & Cantori Treceñ.

¶ *Per appellationem legime interpositam principale cum accessorijs ad iudicem appellationis defertur, & sententiæ excommunicationis, & interdicti post appellationem latæ non tenent.*

CAP. LV.

Dilectis † filijs decano Altissiodorensi, ac magistro R. Altissiodo--

† Ca.13.eo.tit.in 3.cõp.

a ¶ Si vero.] qui enim aliàs non habet iurisdictionẽ, si crimen est notorium, habet. sup. eo. peruenit.

b ¶ Notorium.] hic innuit solutionem secũdæ qõnis quæ fuit, vtrum archiepš denũciare debeat istum absolutum, si inuenerit eum legitime appellasse.

ADDITIO. Et dicit q si est notoriũ mãdatum epi fuisse indiscretum, vel iniustum, bene potest hoc facere.

c ¶ Declarare.] Sed nunquid potest pronunciare sentẽtiam epi iniustam, vel denunciare illum non ligatum? Vĩ q sic, cũ notum sit ei epm deliquisse, sed non credo: quia si pnunciaret appellationem fuisse iniustam, sic vsurparet officiũ superioris: Si aũt vellet renũciare appellationi suæ, tunc archiepš posset pnunciare sententiam iniustã, immo pnũciaret sñiam nullã fuisse, & denũciaret illum absolutum si legitima appellatio pcessit. s. de offi. dele. cum contingat.

d ¶ Cum autem.] modo dat veram solutionem, quæ perimit pdicta: & est solutio primæ qęstionis, quæ fuit, vtrum metropolitanus cognoscere valeat de huiusmodi qstione, quam iste appellans coram episcopo deposuit.

e ¶ Quæstionem.] & ita magistratus potest facere iniuriam subdito. ff. ad l. Aquil. quemadmodum. §. magistratus. & ff. quod metus causa. l. 2.

f ¶ Renunciare tacite.] simile. C. de iureiur. si quis. s. de offi. dele. gratum. & j. de his quę fiunt à ma. par te c. ex ore. vbi de hoc. & j. de priuile. accedentibus. & C. de iur. do. impe. l. 2.

[Glo. seq. no. alleg. 5. iura, alleg. 3. in contrarium.]

g ¶ Tamquam aduersa.] nota, q non auditur [1] proponens cõtria 23. q. 7. quod autem. & 13. q. 2. quàm pposterũ. & s. de psum. litteras. 74. d. gesta. C. de mu. patrimo. professio. lib. 10. ar. cõtra. j. de regula. sicut. ff. de inoffi. tes. Papinianus. §. sed nec impuberis. s. de psc. auditis. & est hic ar. q si aliqs cõtestat litẽ, licet dicat illa verba salua lite contestata. nihilominus facta est litis contestatio, arg. s. de constit. cum M. Ferrarieñ. Arg. cõtra. 9. q. 3. saluo. ff. qui. mo. pi. vel hypo. sol. si debitor. §. si in venditione. ff. ad Sylla. hæres. ff. de acquir. hære. pro hærede. 7. q. 1. pontifices. s. de elect. Cumana. vbi de protestatione tractatur.

1 Concord. l. 1. C. de fur. tit. vbi late Doctores.

Dilectis.] Primo ponitur partis narratio. Secũdo diffinitio. ibi. Quia vero. Abb. Siculus

CASUS. Epš Altissiodorensis quendã presbyterum domus Dei faciebat ĩ vinculis detineri, p eo qđ bona quædã ipsius ecclesiæ, q̃ furtiue subraxerat, restituere denegabat, ppter quod fuerat excõmunicatus: ĩ qua ecclesia epš vt dicebat, iurisdictionẽ plenariã obtinebat: decanus Altissiodoreñ. dicens ecclesiã ipsam, & dictum presbyterum ad suam iurisdictionẽ spectare, monuit epm, vt ei dictum presbyterũ restitueret: epš timẽs ne decanus aliquid in suum præiudiciũ attentaret, ad metropolitanam sedem appellauit: Sed decanus appellationi non deferens ptulit interdictũ; vt epo in ciuitate pñte, ad minus in ecclesia Altissiodoreñ. cessaretur: post hæc in termino appellationi pfixo partes comparuerũt in pñtia officialis archiepi Senoñ. decanus allegauit, q appellationi epi ideo nõ duxerat deferendũ, quia presbyter adhuc in vinculis tenebatur, qñ ad sedẽ Apostolicam appellauit: officialis non obstante appellatione irritum nũciauit interdictum post appellationẽ epi à decano promulgatum: post hęc qa decanus impediebat diuinũ officiũ in ecclesia celebrari, epš ipsũ excõicauit, & p archiepiscopũ suũ fecit excõicatum nunciari: sed canonici Seneñ. decanũ nõ vitabãt. Super his oita qõne ĩter epm & decanũ, pcuratores vtriusq; partis ad sedẽ Apos. accesserũt hæc & alia coram dño Papa pposita fuerũt: Papa examinato negotio intellexit, q epš diuersos modos expssit, sm quos parat⁹ fuit iustitiã exhibere decano sup captione pbyteri, appellãs ad metropolitanũ. decanus postea nõ potuit ferre sñiam interdicti: & ideo Papa sñiam illã decreuit irritã, & inanẽ post appellationẽ legitimã pmulgatã eo nõ obstãte, q decan⁹ quasi variãdo pposuit, q anteq̃ epš appellasset, tulit sñiam ĩterdicti, cuius effectum ad tẽpus duxerat suspendendũ, cũ & si hoc verum fuisset, appellatione interposita procedere non debuit ad sententiam exequendã, & processum officialis, pronunciauit temerarium, qui post appellationẽ a decano interpositã decreuit sententiam interdicti irritam, & inanem; quia appellatione ad sedẽ Apostolicam interposita nihil debuit innouari. pręterea sententia episcopi promulgata in decanum. prima facie videbatur recte lata, cum per officialẽ prohibitum esset ne seruaretur in ecclesia interdictum, & decanus diuinum officium impediebat: tamẽ quia per appellationem a decano interposita ad Papam cui officialis duxerat deferendũ. Apostolos concedendo, nõ solum principale negotium, sed etiã accessoria deferebantur ad sedem Apo sententiã epi latam post appellationem, decreuit Papa irritã & inanem. In fine dicit, licet archiepš decanũ denũciauerit euitandum: tñ canonicos Senoneñ. qui saniori ducti cõsilio cõicauerũt eidẽ, inculpabiles iudicauit. q potius voluerũt deferre appellationi factę ad Pa-

ad Papã, quã denunciationi factæ ab archiepiscopo. Not. ℞ sententia lata post appellationẽ legitimam, nõ tenet. Item varia ℘ponens nõ est audiendus. Itẽ post appellationẽ non est sententia mandanda executioni. Itẽ appellatione pendente nihil est innouandum. Itẽ eo ipso ℞ qs concedit Apostolos, defert appellationi. Itẽ per appellationẽ legitimã, & principale & accessorium ad superiorẽ deferunt. Et sic no. ℞ qui cognoscit de principali, & de accessorio cognoscere potest. Itẽ appellationi deferẽdũ est potius quam denunciationi excõmunicationis. Item excõmunicat⁹ post legitimam appellationem non est vitãdus.

[Glo. seq. quærit. arg. pro. soluit contrarium.]

a ¶ Faceret.] In hoc enim nõ incidit in canonẽ latæ sententiæ ĵ. de d po. grauis ĵ. de sen. ex. õ. vt fallebat, sed nunq; ud li cet laico taliter detinere clericũ habẽ ẽ ad notificationẽ ip sius? Arg. ℞ sic. ĵ. de cler. vel mona. c. 2. & sed nõ credo. & expone ibi, dephendã tur in fraudẽ verbo rum: scilicet reddendo rationẽ administrationis. ecclesiæ tamen illis, qui taliter deprehẽdũtur in fraudem, nõ subuenit: quia post ꝓhibitionẽ ecclesiæ hoc fecerũt, vt ibi dicit, sicut volebãt Iudæi capere Iesum in verbo, de pen. dis. 7. c. 1. versi. 2. qui à Deo, & c. simile. ff. de pig. act. l. vltima.

[Gl. seq. recitetur per contrarium.]

† dispositionem.

† Redderet, legebat, sed recrederet, repositũ est.

† Vide l. in re. ff. ad mu. & in l. 1. §. p hanc cũ gl. ff. de rei vẽ.

1 Et 5. q. 1. q dã in fin. pu to ℞ inducat qđ ibi dicit tex. teneri ad disciplinã, sed nõ dicit per quẽ. Ioan. And.

rensis episcopi procuratore in nostra præsentia constitutis, idẽ magister proposuit, quod cum dictus episcopus presbyterũ domus Dei, in qua dispensationem † plenariam obtinere dignoscitur; detineri faceret [a] vinculis mãcipatum, pro eo, quod bona q̃dam eiusdem domus, quæ furtiue subtraxerat, restituere detractabat: pp qđ etiam ab eodem epõ fuerat excõmunicationis vinculo innodatus: & supradictus decanus episcopũ monuisset, vt ei restitueret, vel saltem recrederet † presbyterum memoratum, † quem ad iurisdictionem suam spectare firmiter asserebat, episcopus metuens ne decanus aliquid in suum præiudiciũ attentaret, se ac suos, statum ecclesiæ, ac ciuitatis, protectioni metropolitani supponens, ad eius audientiam appellauit. Verum decanus post modicũ tẽpus, interdictum [b] huiusmodi promulgauit, vt epõ in ciuitate præsente, a diuinis in Altissiodorensi ecclesia cessaretur. Postmodũ vero cũ die ap-

10 pellationi prefixo, comparuissent partes coram officiali curiæ Senoñ. decan⁹ allegans, quod appellationi ab episcopo interpositæ, ideo non duxerat deferendum, quoniam pres-

20 byter supradictus adhuc in vinculis tenebatur, [c] qñ † ad nos vocem appellationis emisit, officialis aũt iudicauit irritum [d] interdictum, a decano post appellationem episcopi promulgatum, & infra.

30 ¶ Quia vero idem episcopus diuersos [e] modos expressit, ſm quos decano paratus fuit super captione presbyteri iustitiã exhibere, ad metropolitanã sedẽ appellãs, decanus nõ

40 potuit post hoc ferre sententiam interdicti; & ideo sententiam ipsam ab eo post appellationem legitime [f] promulgatam, irritã decernimus & inanem; non obstante quod deca-

50 nus ad excusationem suã quasi variando [g] proposuit, quod priusquam episcopus appellasset, sententiam, tulerat, cuius effectum ad tempus duxerat suspendendum: [h] cum interim appellatione

60

2 Vide hic Host. & Doctores prius quã de re tã graui facile pnuncies. & vide omnino cõcil. Tridẽ. ses. 24. de refor. c. 20.

b ¶ Interdictum huiusmodi.] hoc facere poterit decanus ex speciali cõsuetudine, 2 vt ciuitatẽ vel ecclesiã maiorẽ supponeret interdicto: Nã de iure cõmuni secus est ĵ. de ijs quæ fiunt a ma. par. ca. quæsiuit.

c ¶ Tenebatur.] quia dum quis manet in crimine super quo appellat, nõn est audiẽdus. ŝ. eo. consuluit. & c. cum sit Romana in fin.

ADDITIO. Hoc verum est si sit notorium.

d ¶ Iudicabit irritum. quod facere non debuit pp appellationem decani, vt ĵ. sequitur, & tamen interdictum nõ tenebat pp appellationem epi, quia qui facit quod ad ipsum non ptinet, etiam si bonum sit, improbatur 96. dist. bene quidem. Tan.

[Glo. ista in fine soluit contrarium.]

e ¶ Diuersos modos.] qui fuerũt illi non dicitur hic. forsitã dixit, eps ℞ paratus erat dimittere sacerdotẽ

præstita cautione de restituendis rebus ecclesiæ, vel de conseruãdo ecclesiã indemnẽ, vel si decanus ostẽderet, ecclesiã illam, & sacerdotem ad se pertinere ita fuit appellatio iusta, vnde secũdum hos vel cõsimiles modos 3 volebat ei facere iustitiã, & ideo nõ tenuit interdictum: quia nõ erat noto rium captionẽ presbyteri iniuriosam esse, [illegible] [illegible]

f ¶ Legitime. not. ℞ vocat appellationem legitimam propter probabiles causas, quas exprimit appellans, sicut debet facere qui appellat ĵ. e. vt debitus. & c. cum speciali. §. 1. & ŝ. eo. bone & ĵ. eo. cordi. [lib 6.]

g ¶ Variando.] vnde non debuit audiri, ŝ. c. pro. in ã. 4 q. 3 c. placuit. §. in criminali. versi. qui falso. 74. distin. gesta. 23. q. 7. quod autem. ĵ. de pœ. super his. & ĵ. vt eccle. benefi. vt nostrum.

[Glo. seq. obijcit, soluit, demũ tractat, an purũ interdictũ suspendi possit. & quid si interim appelletur.]

h ¶ Suspendendũ.] sed non vr ℞ sententia interdicti possit suspendi: cum enim interdictũ & excõicatio pari passu ambulẽt. ŝ. eo. ad hæc. quoniam & excõicatio non possit suspendi. ŝ. e. pastoralis. ergo nec interdictum. sẽ ẽtia enim statim consequitur suũ effectum. Nam facti q dẽ quæstio in arbitrio, & c. 2. q. 3. c. Euthemium §. notandũ. nec iudex potest efficere quin damna tũ furti sequatur infamia, vt ff. de fur. non potest. Ad hoc dicas, ℞ sententia interdicti, quam tulit decanus, fuit sub cõditione vel in diem prolata: quia suspendit ecclesiam qñcunque eps esset præsẽs. simile. ff. de hære. insti. quoties. §. si quis ita. & talis sentẽtia bene potest suspendi p appellationem. ŝ. e. præterea 2. & ideo cum appellatio interposita fuerit ante diem conditionis, imõ cũ appellatio p̃cessit sententiam, nõ debuit postea, nec potuit ferre, nec exequi sẽtẽtiam interdicti. Potius tñ dic ℞ quãtũ unq; purũ sit interdictũ, põt suspendi & in hoc differt ab excõicatione sicut executio dignitatis alicuius suspẽdit. 15. q. 8. si qs p̃sbyter, sicut effect⁹ acceptilationis suspẽdit, licet nõ ipsa acceptilatio. vt ff. de do. inter vi. & vx. cũ hic stat⁹, §. fiue. aũt. Vñ si relaxatũ est iterdictũ ad tps, ipsũ tñ manet. ff. de pca. sed si manẽte. nec est opus vt iterũ renouẽ 26. q. 6.

3 Vt si dicebat se paratũ stare iudicio archiepi vel amicorũ [illegible] [illegible] ceterũ vt his sim. ia. Io. A.

† Dictio, qñ, deest in omnibus antiquis [illegible] legi ita ad- huc ĩ vinculis tenebat, ad nos vocẽ &c.

interposita, procedere non debuerit ad sentētiam exequendam; [a] officialis processum, qui post appellationem huiusmodi sentētiam interdicti irritam & inané decreuit, temerarium iudicantes: cum appellatione ad nos interposita nihil debuerit innouari.

¶ Pretera licet excommunicationis sententia in decanum per episcopum promulgata, rite lata prima facie videretur, cum per dictum officialem esset prohibitum, ne seruaretur in ecclesia interdictum, & decanus ne celebraretur in ecclesia prohibendo, diuinum videretur officium perturbare: [b] quia tamen per appellationem ad nos interpositam ex parte decani, cui etiam officialis duxerat deferendum, Apostolos concedendo, non solum principale [d] negotiũ, sed accessoria etiam ad nostrum referebantur examé; eandem sentētiam post appellationem huiusmodi pmulgatam decernimus viribus caruisse.

¶ Verum licet archiepiscopus post appellationem [e] prædictam, de qua sibi per officialis litteras innotuerat, decanum denunciauerit euitandum: Senoñ. tamen canonicos (qui saniori ducti consilio communicauerunt eidem, vt appellationi ad nos interpositæ magis quam [f] denunciationi ab archiepiscopo factæ deferrent) inculpabiles iudicamus.

¶Idem Mediolan. archiepiscopo.

¶Postquam Papa aliquam causam ad se reuocat, non valet processus postea per minorem iudicem factus, sicut non valeret si fuisset ab eo legitime appellatum, h. d. vt cuilibet lecturæ satisfiat.

CAP. LVI.

VT † nostrum [g] prodeat de vultu Dei iudiciũ, & infra.

¶ Iudicibus dedimus in mandatis, vt si post secundum mandatum, per quod totius cognitionem negotij, ad nostrũ iudiciũ reuocauimus [h], traditionem sigilli dicto H. a te cognoscerét esse factã, eã decernerét irritã & inanem, inhibentes illi, ne quõlibet eo vti præsumeret. Cum plus [i] sit

26.q.6. qui recedunt. & C. de cu.fu. cum alijs, & in casu isto si appelletur, non suspenditur interdictum, vt dictum est s. eo. ad hæc quoniã, sed littera sequens, cum interim, &c. contradicit expresse. Vnde si tempore suspensionis appelletur, non debet postea exequi interdictũ, vt hic dicit, dummodo appellatio sit legitima. Contrariũ tñ dixerũt Lau. Vin. & Tan. vt dictum é s. eo. ad hoc quoniã. sed ista litera obstat eis. Sed qđ hic dicit, intelligitur qñ interdictum positum fuit in diem, vel sub conditiõe; effectus vero excõicationis, suspẽdi non potest, qa q̃ cito quis est excõicatus, est membrũ diaboli, & est priuatus sacramentis, & cõione fidelium. vnde ad hoc vt efficiatur mẽbrum Dei, necessaria est absolutio. 11. q. 3. excelientissimus. Papa tñ posset eius effectũ suspendere, j. de sen. exco. si uero, qa de nulla sentẽtia facit aliquã 3. q. 6. hęc quippe. maius enim est de nihilo aliqd facere, q̃ de aliquo aliud, vel nihil. de cõse. d. 2. re vera. ver. fin. i ver. sermo igit Christi. qui potuit facere ex nihilo qđ non erat, &c. Ioan.

ADDITIO. De hac materia habes s. eo. ad hæc quoniã sub interdicto.

a ¶ Exequendam.] quia appellatione interposita nihil est innouãdũ. 2. q. 6. post appellationem. §. appellatione. ff. nihil inno. l. uni. c. ex hoc patet, ꝙ iudex post appellationem diffinitiuam sententiam non dẽt executioni mãdare alioquin restituat possessio appellanti antequam de appellatione cognoscatur. s. de iureiuran. venientes, & idem dicit hic inferius, quod appellatione interposita nihil debet innouari.

b ¶ Perturbare.] qui pturbat diuinum officiũ sine pœna excõicationis potest eijci de ecclesia. 1. j. de senten. excom. veniens, & c. cum voluntate §. si qui vero.

c ¶ Deferendum] primo non detulit, sed denunciauit interdictum nullum, vt s. dicitur. postea detulit quo ad processum principalis causæ: & Apostolos concessit, vt hic dicit. Tanc.

d ¶ Principale.] captio presbyteri fuit negotium principale, accessoria fuerunt interdictum, & eius obseruatio. & sic patet quod idem iuris debet esse in accessorio quod in principali, s. de offi. deleg. preterea & c. prudẽtiam. ad fi. & ff de iurisd. omn. iud. l. 2. ff. de re. iur. cum principali. s. c. proxi. ver. nos igitur.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem, & solutioné.]

e ¶ Post appellationem.] huiusmodi appellationem dicit legitimam, & tñ factum decani fuit minus legitimum. simile j. de conces. præben. constitutus. quantum ad partem decisam. & sic videtur ꝙ appellatio minus legitima [2] impedit effectum excommunicationis. hic satis potuit esse vt factũ decani fuisset minus legitimum, & tamẽ decanus ex alia causa postea potuit legitime appellare.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem, & solutionem.]

f ¶ Quam denunciationi.] hic uidet ꝙ in dubio magis stetur appellationi quã denunciationi excõmunicationis, & q̃ ipsi sñiæ: cum tamẽ potius præsumendũ sit pro sentẽtia quã pro appellatione: quia appellans tenetur probare sententiam iniustam, vt supra eod. cum ecclesia, & est si. ff. de mino. l. minor xxv. an in fi. 3. Ioã. credo ꝙ cum dubitatur an teneat appellatio, potius vitãdus est q̃ in dubio ei communicandum argum. j. de cle. excommu. illud. Bern.

VT nostrum.] primo ponit dictũ. Secũdo rationem dicti: ibi, Cum plus. Abb.

CASVS. Causam istius decretalis habes. j vt ecclesiastica beneficia si dimi. cõfe. vt nostrũ, ibi legitur ista cum illa. & per illam intellige istam.

g ¶ Vt nostrũ.] Hęc decre. est pars illius quam habes j. vt eccles. bñfi. vt nostrũ,

h ¶ Reuocauimus.] & ita quicquid postea factũ fuit, non tenuit: & ita traditio sigilli postea facta non valuit tamquã à non suo iudice, simile s. vt lit. pendent. ecclesia sanctæ Mariæ s. de off. leg. licet, & s. de postu. bonæ memoriæ.

i ¶ Cum plus] sic ipso facto negat aliquis clericatum, j. de sent. exc. contingit. & j. de vi. & hone. cler. c. vl. & plus est reuocare negotiũ ad se, q̃ sit appellare, sed post appellationẽ nihil est innouandũ. s. c. prox. &c. bonæ, ergo multo fortius postq̃ superior ad se negotiũ reuocat inferior nihil facere pt, 2. q. 1. nomẽ & si iudex dicat se velle referre negotiũ supiori, statim teneť partib. tradere acta, j. eod. intimasti, si partes hoc approbauerint. C. de rela. l. 2. simile. s. eod. dilecti. vbi de hoc. Ber.

1 Et sm ll. pœna est capitalis. C. de his qui ad ec. confu. l. denũciamus & in auth. đ san. epi. §. si quis cum sa. 4. char. col. 9. sm Host. Io. And.

2 Non dicit legitimã nisi quo ad abdicãdũ iurisd. iudicis q deculit, sm Hostiẽ. Io. And.

† Cap. 1. tit. vt ecclesiastica beneficia sine diminutione conferat. in 3. cpi. vide Archid. in c. multum stupe. 3. q. 6.

3 Si pręses minorem pnũciat maiorẽ: & curator hoc credens cessauit, ñ tenetur, licet ille sit minor. Io. And.

Romanum Pontificem ad se aliquod reuocare † negotium, quam quemquam ad eum super aliquo negotio prouocare.

¶ Idē Abbati S. Felicis, & G. canonico Bononieñ.

¶ Si terminum appellationis prosequendæ statutum ab homine, altera pars præuenit, hoc tacito literas impetrando, litteræ non valēt, sed terminum iuris etiam appellatus præuenire potest, dummodo nimium non præcurrat, & vbi ex dilatione imminet periculum, etiam neutra parte prosequente potest iudex ad quem supplere partes compellendo ad prosecutionem.

C A P. LVII.

Oblatæ † nobis vestræ lrę continebant, quod cum quidam iudices quib. cā, quæ inter Sābr. & Rinocoř. plebes vertebatur, fuerat ab Apostolica sede cōmissa: pro plebe Sambriensi sñiam protulissent, & a procuratore plebis de Rinocoř ad nos fuerit sine termino appellatum, nec delatum appellationi fuisset, nec ad prosecutionem ipsius terminus a iudicibus partibus assignatus; plebanus de Sambro super obseruatione prędictæ sentētiæ (sicut rationabiliter lata erat) nostras ad vos literas, & alia pars alias commissionis litteras a nobis super infirmanda eadem post modū ad alios iudices impetrauit, nulla in posterioribus litteris de prioribus habita mentione; vnde in dubitationem reuocato, an posteriores iudices, vel vos de illa debeatis cognoscere, Nos super hoc consulere voluistis: & infra.

¶ Licet igitur appellanti legitime a sententia indulgetur annus a lege, aut ex iusta causa biennium [a] ad appellationem interpositam prosequendam: quia tamē huiusmodi terminus potest restringi, non solum a prouocāte, [b] verum etiam a iudice, a cuius sententia prouocatur (cum ideo sit constitutum, non vt terminus ipse pręueniri non possit, sed ne valeat prorogari [c]) credimus distinguendū, in quo casu litteræ impetrantur: & quidem quando certus terminus ab appellante, vel a iudice appellationi pręfigitur prosequendę, si eo tacito appellatus [d] literas impetrauerit, huiusmodi litteræ tamquam tacita veritate subreptæ, obtinere non debent aliquam firmitatem. Si vero non sit aliquis terminus a iudice, vel appellante præfixus, pars [e] appellata infra terminum constitu-

Oblatæ.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Licet igitur. Quæ distinguit, & secūdum membrum distinctionis prosequitur: ibi, Si vero. In tertia instruit iudicem: ibi; Superior. In quarta concludit ad propositum: ibi, ex his. Abb.

CASVS. Inter ecclesiā de Sambro ex vna parte, & ecclesiā de Rinocoř. ex alia, coram delegatis iudicib. quæstio vertebat. lata fuit sententia pro ecclia de Sambro a qua sententia fuit ad sedem Apos. appellatum ex parte ecclesię de Rinocoř. nec ad procurationē appellatiōis fuit terminus assignat⁹: plebanus de Sābro. sup obseruāda sentētia, sicut rationabiliter lata erat, litteras impetrauit, pars altera postmodum sup sententia infirmāda ad alios iudices literas impetrauit, nulla de priorib. in posterioribus litteris habita mētione: Dubitabatur vtrū priores iudices vel posteriores de quæstione illa cognoscere debeāt: Cōsultus Papa respondet: quamuis appellanti legitimè a sententia indulgeāt annus a lege, & ex iusta causa biennium, tamen huiusmodi terminus potest restringi non solum a iudice, à quo appellatur, verum etiam ab appellante: cū ideo cōstitutum sit, non vt terminus ipse pręueniri non possit, sed ne valeat prorogari: Distinguit Papa in quo casu litteræ impetrētur, si termin⁹ præfigitur ab appellāte vel iudice appellationi prosequēdę, si appellat⁹ tacite d illo termino literas impetrauerit huiusmodi literæ tanquā veritate tacita impetratæ non valent: si vero non sit aliquis terminus ab appellāte vel iudice præfixus, pars appellata infra terminum cōstitutū a lege poterit cōmissionis literas impetrare, dummodo nimium non festinat vt appellantē in commissione supplātet, & earum auctoritate poterit iudex in appellationis causa procedere, ita vt si appellans uoluerit in causa procedere, oportebit eū agere sub iudice sic obtento: nisi possit eum legitime recusare, quod si appellans ageř noluerit, appellat⁹ nihilominus poterit ꝓsequi cām ipsam: & si iudex appellationis viderit, ex dilatione periculū īminere, poterit de ea cognoscere, neutro etiā prosequēte appellationē, vt periculum euiteturſ, puta si appellatur a sñia super confirmatione alicuius electionis, & vtraq; pars velit ēt ad annū differre ꝓsecutionē appellatiōis: dēt enim iudex tunc terminū moderari, ne gregi dñico diu desit cura pastoris. His ergo cōsideratis, respōsum est quæstioni istorū iudicū, videlicet, ꝙ per posteriores non derogatur prioribus litteris legitime impetratis, ꝑ quas poterūt priores iudices ꝓcedere ad infirmandā, vel confirmandā sñiam ꝑuia ratione. Not. ꝙ appellans habet annū ad appellationē prosequendā, & ex iusta causa bienniū. Item terminus talis ānus scilicet potest abbreuiari a iudice, vel ab appellante, sed ꝓrogari non pt. Itē nemo dēt ꝑuenire in lr̄is cōmissionis īpetrādis appellantē nimiū festinanter. Itē terminū statutū a iudice vel ab appellāte neutra ps potest ꝑuenire. Item iudex appellationis pōt proseq causam appellationis, si periculū immineat, neutra parte ipsam prosequi volente.

a ¶ Bienniū.] ś. cod. cum sit Romana, & c. constitutus.

b ¶ A prouocante.] sup. eo. personas.

c ¶ Prorogari.] nisi ex iusta causa, ś. eo. ex ratione. & c. cum sit Romana, & hic.

d ¶ Appellatus.] idē est de appellante. ś. eo. ex insinuatione. & sup. eo. sæpe.

e ¶ Pars appellata.] pars appellata nō potest pręuenire terminū legalē, nisi secundum ꝙ hic dr̄. & 2. q. 6. c. ei q. §. appellatore. Terminum vero statutum ab hoīe neutra pars pōt ꝑuenire. ĩ. eo. sæpe pars appellans. ĩ. terminum legalē qñcunq; pōt: & si vult, pōt lr̄as impetrare, cum in eius fauorē annus conceditur eidem. ĩ. de confir. bonæ. Item & illud scias, ꝙ infra terminum legalē debet causa appellationis esse terminata, nec potest vltra protendi. 2. q. 6. ei qui appellat. & C. de temp. app. l. vlt. §. ult. & l. nemo, & nisi iusta causa prorogetur. ś. eo. cum sit. & c. constitutus, & hic.

† euocare.

† Cap. 1. e. ti. in 4. compil. Et quia varij sunt huius decretalis articuli varijs locis sunt uidendi Doctores. Federic⁹ de Senis, ꝯsi. 28. incip. pūctus quōnis. Felinus in c. ex tenore. ś. d rescrip. Romanus cons. 483. inci dubitatur. Calderinus cōs. 14. tit. de rescrip. ubi q̄rant, an de literis nullis fieri debeat mentio.

a ¶ Præ-

a ¶ Præcurrat.] & sic nemo debet præuenire diligentiam alterius captiose. 1 sim. 16. q. 3. placuit. & ff. ad Tertul l. 2. §. si mater. 2.
b ¶ Prosequi.] etiã altera parte absente, tñ prius citata, vt hic patet, & 2. q. 6. c. ei q. §. appellatore, & s. de sen. & re iud. cũ Bertholdus. C. de temp. ap. l. vlt. §. illud etiã. & est expressum. j. e. c. proxi. Ber.
c ¶ Periculum.] ne ecclesia in spiritualibus vel tẽporalibus ex mora detrimẽtũ incurrat: ĩ quo casu posset etiã lite nõ cõt. procedi. s. vt lit. nõ contest. quoniam §. 1. arg. super eo constitutus.
d ¶ Prioribus.] hoc intellige, dum tamẽ priores litteræ de alterius partis appellatione fecerint mẽtionem, alias nõ valerẽt veritate tacita impetratę. j. de confirma. bonæ. & s. de rescrip. ex parte.

PEr tuas.] Cõis diuisio. Scđa pars. ibi, Nos igitur. Abbas Siculus.
CASVS. Appellatũ est à sententia diffinitiua, vel saltẽ post publicationẽ testiũ: quęritur vtrum illi q de appellatione cognoscũt, possint sibi causam commissam terminare, si altera partium eorũ se cõspectui noluerit pręsẽtare? Rñdet Papa, φ cũ lis fuerit corã primis iudicibus cõtestata, potuerũt iudices delegati cum meritis cãę negotiũ terminare, si altera pars citata per cõtumaciã se absentet. Not. φ nec ĩ cã principali, nec ĩ cã appellationis procedẽdũ, est cõtra absentem, nisi contumaciter se absentet.
[Gl. seq. distinguit, aut re⁹ est cõtum^x, aut actor, aut est lis cõtest. aut nõ: & aut liquet de causa, aut nõ. Secundo qrit, & dupliciter soluit.]
e ¶ Liquebit.] nota φ si iudici 2 non liquet de causa, tunc debet constituere p̃sentem possessorẽ, nec audiretur aduersarius nisi de ꝓprie-

tum a lege (dũmodo nimium non præcurat, [a] vt appellantem in commissione impetranda supplantet) commissionis litteras poterit impetrare, quarum auctoritate in appellationis causa legitime procedatur: ita quòd si appellans voluerit in causa appellationis procedere, oportebit eum agere sub iudice sic obtento: nisi possit eum legitime recusare: quod si agere noluerit † appellatus, potest nihilominus prosequi [b] causam ipsam: maxime si sentiat sibi, ex dilatione imminere grauamen. ¶ Superior quoq; iudex si viderit ex dilatione periculũ [c] imminere, potest & debet neutro prosequente appellationẽ, occurrere, vt periculum euitetur: puta, si à sententia lata super confirmatione alicuius electi fuerit prouocatũ, & vtraq; pars velit ét ad annũ prosecutionem appellationis differre, potest vtique, imò debet, superior iudex ad quem fuerat appellatum, terminum prouide moderari, ne gregi dominico diu desit cura pastoris.

¶ Ex his igitur consultationi vestræ noueritis esse responsum, φ per posteriores non derogatur prioribus [d] legitime impetratis per quas ad confirmandam sententiam vel infirmandam, præuia potest ratione procedi.

¶ Idem.

¶ Altera parte cõtumaciter absente potest iudex appellationis etiam principale negotiũ diffinire si post litem contestatam fuerit appellatum.

CAP. LVIII.

PEr † tuas litteras requisisti, vtrum si post latã sñiam, vel saltẽ post depositiones testiũ publicatas, fuerit ad sedem Apostolica appellatũ, hi qui super hæc delegantur a nobis, si altera partiũ eorum se noluerit conspectib. præsentare, causam sibi delegatã † iudiciali possint calculo terminare. ¶ Nos igitur cõsultationi tuæ taliter rñdemus, φ cũ lis sit super eodem negotio corã primis iudicibus legitime contestata, poterũt † iudices delegati (eo qui conuenitur se per cõtumaciã absentãte,) cũ eis de meritis causæ liquebit, [e] commissum sibi negotium diffinire.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ Notabile & famosum capitulum, habens multa noua dicta vtrumque ius limitãtia. & h. d. in sũma inhærendo simpliciter uerbis litteræ Appellans ante sententiam tenetur exprimere causam rationabilem coram ipso iudice à quo, nec admittitur exceptio, quod prius miserat nuncium ad sedẽ Apostolicam vel quod litteras impetrauerat, quæ nondum sunt iudici præsentatæ.

CAP. LIX.

VT † debitus honor

tate, vt C. quomodo, & quãdo iud. cõsentaneum. Vel si liquet, procedat ad diffinitiuã sñiam, & hoc intellige in casu altero istius decr. cũ fuit appellatum, testibus publicatis ante sententiã. vt s. de do. & cõtu. ꝓut. vbi de hac materia plene dr̃. Itẽ si possessor est presens, & actor absens: tunc siue lis sit contestata siue non, potest dari diffinitiua sñia, si constet de meritis causæ: & sic intelligitur. s. de do. & cõtum. causam. & sic potest etiã intelligi. s. de rest. spo. audita. & C. quomodo & quando iud. auth. qui semel. sed si non liquet ei de causa, absoluet. rcũ ab obseruatione iudicij, & in expẽsis condẽnabit sibi actorẽ. C. de iud. ꝓperãdũ. §. si quidẽ. nec obstat quod dicitur; actore non probante, reus & si nihil p̃stiterit, obtinebit. 6. q. vlt. actor. & j. vt eccl. bñf. vt nostrum. & s. de causa pos. & ꝓprie. cum ecclesia. Illa regula locũ habet, cũ ambo sunt præsentes. sed in alio casu isti⁹ decr. cũ appellatur à sñia, debet illã confirmare, vel infirmare. 2. q. 6. in fi. Sed pone φ iudices priores, qui tulerunt sententiã condemnationis, crediderũt actorẽ bñ ꝓbasse intẽtionem suã, cũ in veritate non ꝓbasset in causa appellationis, altera pars q̃ appellauit, est absens ꝑ cõtumaciam, vt ibi dicit, & ille ꝓ quo lata est sñia, est p̃sens, iudicibus cõstat φ pręsens non ꝓbauit, vnde sñiam cõfirmare nõ p̃nt. Credo φ cassãda sit sñia 3 & q̃a ille re⁹ est cõtumax adiudicabũt p̃senti possessionẽ, reseruata q̃stione ꝓprietatis absẽti, sicut facerent ante sñiam. Vel d c φ sufficit tãtum infirmare sententiã condemnãdo absentem in expẽsis. 2. q. 6. c. ei qui in § appellatore. Ber.

VT debitus.] Diuidit principaliter in tres partes. In prima ponit duplex con-

iura obueniunt vigilantib⁹ ff. de his q in frau cre. pupillus, in fi. & de hoc s. tit. 1. cum olim. Io. A.

† scilicet appellans.

2 Causę pri. vel appella. qñ s. expedito articulo appel. aggredit pricipale: qđ dic vt dixi s. eo. se pe. sup gl. vt si lis. Io. An.

† Cap. 2. eo. ti. in 4. cõp. Et vide Mathe. Silisilanu singula. 66. incip. nota φ in causa.

† delatam.

† potuerũt

3 Nisi p̃sens pleni⁹ ꝓbare velit: q a tũc ꝓbationes recipiẽtur. s. de tes. fraternitatis. de fid. inst. cũ Ioãnes. fm Hos. Io. And.

† Scilicet In hoc 3 in cõcil. generali Lateranẽ. c. 35.

† Cap. 3. eo. ti. in 4. cõp. Hanc decretalẽ luculẽter p̃ ceteris interpretati sunt Paulus de Leazarijs, & Philippus de Perusio; & vide cõc. Triden. sess. 13. de reforma. ca. 1.

constitutionis causa. In secunda constitutio: ibi, Statuimus. In tertia quędā protestatio: ibi, Saluis. Abb. Siculus.

CASVS. Quia frequenter malitiose appellabatur, & in grauamē alterius partis, & in derogationem iudicis: voluit conciliū, vt iudicibus honor debitus deferatᵃ, & consulatur litigatoribus sup laboribus. & expēsis. statuit igitur, vt si quis coram idoneo iudice cōuenerit aduersarium

deferatur ᵃ iudicibus, & litigatoribus consulatur super laboribus & expensis: statuimus, vt si quis coram idoneo ᵇ iudice conuenerit aduersarium, ille ante sententiam, ᶜ ad superiorem iudicem absque rationabili ᵈ causa non prouocet, sed coram

suum, ille ad superiorē ante sñiam nō appellet absq; causa rationabili allegata corā iudice a quo appellare intēdit: sed coram illo suam iustitiam ꝓsequatur nō obstante si dixerit, ꝙ ad superiorem pro causa illa nunciū destinauerit, aut litteras impetrauerit ab eodē, quæ nondū fuerint iudici delegato assignatæ: si vero putauerit appellādū ex causa rationabili, corā iudice illam exponār: talē videlicet quæ si foret probata, legitima reputaretur. postmodum superior de appellatione cognoscat: & si cōstiterit minus rationabiliter appellatū, illū remittat ad illum a quo appellauit, & insup in expensis alteri parti condemnet eundē. Si vero appellatio legitima fuerit, in causa ꝓcedat, saluis ꝯstitutionibus de maioribus causis ad sedem Apostolicam perferendis. Nota, quod ante sentētiā nullus debet appellare nisi grauetur, & cā grauaminis exponi debet corā iudice a quo appellatur: Itē non valet nuncium misisse, vel litteras habere, quæ nondū sint delegato assignatę. Item qui minus legitime appellat, remittitur ad illum à quo appellauit, & in expensis alteri parti condemnatur.

[Glo. seq, alleg. concor. & arg.]

a ¶ Deferatur.] sim. C. quando prouo. non est neces. omnem honorem. & sic est ar. quod iudices honorādi sunt propter suam dignitatem.

[Glo. sequens argu.]

b ¶ Coram idoneo.] hoc ideo dicit quia si conueniatur coram nō suo iudice, nō obest ei, quia debet allegare priuilegiū fori. nec præiudicatur ei, qđ facit coram eo. s. de iudi. at si clerici. & s. de foro compe. si diligēti, & c. significasti. & est arg. ad quęstionē: utrū interruptio facta sit per lit. contest. coram nō suo iudice qđ non sit interruptio facta, patet, C. ne de stat. defun. si pater.

[Glo. seq. primo arg. a ꝯrio. sc̄do no. omnes iudices æquatos. tertio quærit. ponit duas solutiones Io. & primā nō approbat, demum aliter soluit, dicens ꝙ remotio appellationis nihil operatur hodie.]

c ¶ Ante sententiam.] nota ꝙ dicit, ante sententiam, ergo de appellatione post sentētiam nihil statuit: qa quod de vno dicitur, de alio negatur 25. d. qualis. & s. de præsum. nonne. quod verum credo: & idem dicitur in decre. noua. e. tit. cordi nobis. [lib. 6.] Et ita patet ꝙ hodie idē iuris est in omnibus iudicibus delegatis, & subdelegatis, & ordinarijs, a quibus nō pōt appellari, nisi cā rationabili allegata scripta vel nō scripta. quia dicit: corā idoneo iudice. & sic non habet locum hodie decr. illa, super quæstionū. §. si vero duo. vbi dicit, quod si delegatus alij committat vices suas, ab illo poterit appellari, ¹ licet causa sit appellatione remota cōmissa: sed quantum ad alia bene tenet. Cū ergo remota sit appellatio ante sententiam ipso iure, vt hic probatur, qđ operatur remotio appellationis, cum Papa semper scribat appellatione remota? Io. dixit, qđ remotio appellationis hoc hodie operatur, vt post sētentiam appellari non possit, qn iudex possit mādare sententiam executioni, non obstāte appellatione, nisi habeat causam probabilē appellandi, sed non est remota appellatio: tunc appellari potest post sentētiam secundum ꝙ appellabatur ante constitutionem istam. s. de off. dele. s. eod. Sed hoc non est verum, quia de appellatione post sentētiā nihil statuitur per istam constitutionem, vt dixi. Et Ioan. etiā nō persistit in hoc, immo dicit ² ꝙ si remota est appellatio, non pōt appellari nisi in casibus expressis à iure. s. c. pastoralis. & si non est remota. tunc appellatur quoties habet probabilem causam appellandi, talem quę si esset ꝓbata, &c. vnde pōt dici, ꝙ illud idem operaī hodie remotio appellationis, cum apponitur in litteris, ꝙ olim operabatur, quia potest appellare in causis tātum expressis à iure, licet sit remota appellatio in nō expressis non poterit appellare. vt s. eo. pastoralis. vbi notātur quidam de illis casibus, & ita p remotionē appellationis, nō posset hodie appellari in casibus nō expressis, sed in alijs posset. Ex vi hui⁹ constitutionis potest appellari vbicunq; quis grauatur, licet grauamen nō sit expressum in iure. & quia iniquū erat, ꝙ aliquis euidenter grauatus non posset appellare, qui habebat ꝓbabilem causam appellandi; cū casus ille non esset expressus in iure, emanauit ista constitutio, qua cauetur, ꝙ quicunq; hēt probilem causam appellandi, talem quæ si esset probata, &c. licet illud grauamē non sit expressum in iure, possit appellare, & ita hęc cōstitutio ad alia extenditur, quam illa decr. pastoralis, quoties enim noua lex cōstituitur, ad eas species ³ pertinere nō videī quibus specialiter ipsa lege pęna addita est. ff. de pœ. sāctio legū. & ita constitutio ista pmittit appellare vbi remotio appellationē ꝓhibebat, ergo siue sit remota appellatio in litteris, siue non idē iuris est. Si enim non est remota appellatio, potest appellare, vbicunq; permittitur appellatio per iura specialia, vt s. eo. postremo. & c. ex parte. & ca. significantibus, & in omnibus consimilibus: vbi exprimitur in decr. quod possit appellari, & beneficio istius constitutionis potest appellari. in omnibus alijs casibus nō exp̄ssis, vbi exprimitur talis causa, q̄ si foret probata, legitima esset: licet illa nō sit scripta in iure & ita patet ꝙ remotio appellationis quo ad veritatem nihil operaī sed potius apponitur ad cautelā: quia plus timeri solet qđ specialiter ꝓhibetur, quam quod generaliter imperatur, 23. dist. quamquā: & consuetudo est ecclesię, & tam in principalibus quęstionibus q̄ in incidētibus remota est appellatio per istā cōstitutionē, & corā quocunq; iudice, nisi cum quis grauatur in casibus expressis, vel nō expressis, & sic Papa remouet id quod iā remotū est de iure. sic cōcedit Papa quod de iure cōi cōcessū est. s. de iureiu. & si Christus. in fi. ⁴

d ¶ Absque rationabili causa.]

Sic ⁵ ergo remota est per istam constitutionē quælibet appellatio, quæ absque rationabili causa apponitur. Quid ergo operaī clausula de remotione appellationis, q̄ tota die apponitur in rescriptis? Dicūt qdam ꝙ nihil, sed apponitur ad cautelam: quia plus timetur quod specialiter iniungitur, quam qđ generaliter imperatur. j. de hæret. si aduersus. & 23. dist. quamquam sed contra istos opponitur quod secūdū eos ista clausula frustra membranas occupat, contra illud quod legitur 19. distinctio. si Romanorum. Item pro nihilo est facta decr quæ distinguit, an prædicta clausula ponatur in medio litterarum, & secūdum hoc tātum præmissa amplectitur. an ponatur in fine: & sic omnia præmissa comprehendat. infra eod, inquisitioni. quæ post hanc cōstitutionem emanauit: Idcirco alij dixerunt. ꝙ hæc constitutio etiam tantū in ordinario locū habet, cōtraria aūt in delegato loquuntur. sed p hoc non est soluta quæstio quid p̄dicta clausula operetur. Tertij dūt, ꝙ ante sñiam nihil operatur.

¹ Ac si dicat gl. ꝙ ibi possit sine cā appellari, & scribat: ad hoc hodie. imò. tradiā littera rescribēdas. si. i casibus qb. poni dēt de stylo curiæ nō esset. posita hęc clausula. Ioan. An.

² Vtrumq; dictū dicit Inn. à sennijs ꝓcede re: qđ Hos. reprehēdit.

³ In hoc allegatur gl. j se cū enim ista noua cōstitu. generaliter loquatur, ergo nō remouet illā. q̄ specialiter loquit de iudice, q̄ cognoscit ap pe. rem. s. eo. pastoralis. Ioā. An.

⁴ Conco. Io. ampliorē C. eo. & l. ꝓperandū. §. sin autē reus. & vtrobiq; per Bar. C. d. iu.

⁵ Hęc glos. vsq; ad illā verbo: Si dicat nō hr in vetustis codicibus, sed vetustis sa tis in dicat. additio est facta ad glossulā ꝓxime præcedentem.

operatur; quia remota est applo quelibet nisi ex causa probabili fiat per istam constitutionē, sed post sniam impedit executionem ēt sniæ, si pp cām expressam in iure fuit appellatum. sup. c. pastoralis. pro ista sententia facit opi. sup. de offic. deleg. super eo. in fi. ibi enim dicitur, ꝙ si ille cui est causa commissa applone remota, suā sniam uelit executioni mādare in prę

illo suam iustitiam prosequatur: non obstante si dicat ᵃ quod ad superiorem iudicem nuncium

iudicium alterius partiū, inter quas causa vertitur, poterit appellari: unde tenet ibi applo facta ab epo, uel archidiacono. Et subiungitur ibi ratio: quia non illis, s. epo, uel archidiacono, sed partibus inter quas causa uertitur, applo. remedium est sublatum & sic auditur ibi eps, uel archidiaconus appellans: quia non est eis appellatio interdicta. Ergo per oppositum partes inter quas causa uertitur, non poterunt appellare: quia eis appellationis remedium est sublatū, & sic non obstante partium appellatione, snia mandabitur executioni: quia prohibitæ sunt appellare, cū alias appellatione pendente, nisi esset prædicta clausula, non posset snia executioni mandari. s. de iureiu. 1 uenientes, & supra eo. c. dilectis. istorum sententia impugnatur in eo qd dicunt, quòd ante sententiam nihil operatur. 1 Est. n. reperire casum in quo habet necessario operari. Nam secundum canones omissis omnibus medijs potest ad Papam appellari. sup. eod. solicitudinem. & ca. si duobus. 2. qō. 6. ad Romanam. cum duobus capi. præced. & duobus seq. Pone ergo ꝙ mihi a Papa cā est commissa appel. re. committo tibi litis contestationem tantum, mihi ceteris reseruatis: facta litis contesta. coram testibus, tu vis testes recipere, & sic fines mandati excedis, & sic potest a tua audientia appellari. Sed ad quem appellabitur, nunquid ad Papam, cum ad eum omnibus omissis medijs appellari valeat: ut dictum est sup. Certe non: & si sic fieret appellatio non ualeret: quia ex uirtute prædictæ clausulæ, ad me est tantummodo appellandum: quia mihi de iurisdictione reseruaui. sup. de offi. deleg. super quæstionum. §. porro. uers. causa si appellatione remota commissa. &c. ergo a contrario sensu. si cā non esset app. re. commissa, posset appellari ad Papam, per iura pdicta, nec opponas de præsenti constōne, quia non pōt nisi ex cā probabili ibidem appellari quia ego posui, ꝙ ex cā probabili appellat: quia fines mandati excedis: & sic ſm hanc constitutionem appellatur, sed non pōt appellari ad Papam, quia inhibita est appellatio in rescripto, & appellatur hic ante sniam diffinitiuam: vnde per istum §. tam ista snia q̃ prima etiam impugnatur: unde dicunt quarti, ꝙ ante sniam, & post sniam idem operatur, uidelicet ꝙ non possit appellari nisi ex cā in iure expressa, pro istis est casus dec. s. eo. pastoralis. quem intelligo ꝙ non possit appellari nisi ex causa expressa in iure, quātum ad hoc ꝙ processus iudicis per appellationem ualeat impediri, sed grauatus ex cā probabili poterit appellare: & si de grauamine constiterit, poterit per superiorē remoueri, ut ibi dr nec obstat hæc decr. nam hæc dicit, quod ex cā probabili appellari potest, & illa dicit idem: sed dicit illa, ꝙ iudex non tenetur applōni deferre, ex quo causa non est expressa in iure, nec ista dicit, ꝙ teneatur. & ideo non contradicunt. Patet ex pręmissis, quod oībus omissis pōt appellari ad principem: & tñ recipit instantiam in præal. §. porro. unde ut illa materia planius & plenius pateat, ita est distinguēdū; qa appellatur qñq; ab ordinario, qñq; à delegato, qñq; à subdelegato. Si ab ordinario, planum est, quod ad proximum superiorē est appellandū. 2. qō. 6. placuit. & lege canonizata. anteriorum. §. ad hoc. cum concord. 2. tamen nihilominus omissis medijs potest appellari ad Papā sup. eod. si duobus & c. solicitudinem. 2. qōn. 6. ad Romanam. cum duobus cap. præ. & duobus seq. Si autem appellatur à delegato, subdistingue: quia aut est delegatus ad uniuersitatem causarum; aut ad unam cām tm. Si ad vniuersitatem causarum, vt est vicarius epi, non appellabitur ad epm, sed ad eum ad quē appellaretur ab epo, s. ad archiepm, vt in cōstitutione Inno. iiij. eiusdem tit. Romana. tñ omisso archiepiscopo & alijs medijs posset appellari ad Papam, vt dictū est s. Si aūt appelletur a delegato ad vnam cām tm, si est delegatus a prīcipe, tm ad principē appellabitur: si est delegatus ab alio, appellabitur ad eum qui ipsum delegauit. ff. quis, & à quo app. l. 1. in prin. sed & illo omisso appellari posset ad principē, vt dictum est sup. Si vero appellet a subdelegato, subdistingue, qa aut est subdelegatus delegati à principe; aut subdelegatus delegati à non principe. si est subdelegatus delegati à principe, aut ille delegatus subdelegauit tota cām, & tunc pōtest appellare tantum ad principem: aut sibi aliquid de iurisdōne retinuit: & tunc si sit remota applo in rescripto, non potest appellari ad Papam, vel ad principē, sed ad delegatum tm, qui subdelegauit. Sed si non est remota appellatio posset appellari ad delegatum qui subdelegauit: 3 & nihilominus ad Papam eo omisso, vt s. de of. deleg. super qōnum. §. porro. & p iura præmissa, quib. probatur ꝙ omnibus omissis pōt appellari ad Papam. Si autem appellatur à subdelegato delegati à non principe, pōt appellari ad eum, qui delegauit. ff. quis & à quo ap. l. 1. in prin. & l. vlt. & nihilominus eo omisso ad Papam, vt per iura præallegata patet. Si quæras qūo delegatus a non principe pōt alij cām delegare, contra id quod legitur in decr. cum cām, quæ. sup. Rñdeo, illud intelligo quando alteri cārum vniuersitas est commissa, sicut est vicarius epi, qui pōt alijs cām delegate: ff. de iud. cum ptor. & constit. Inn. iiij. s. de fo. cōp. Romana. §. nec a contrario sensu. in 6. quod aūt sæpius dictū est, ꝙ oīb. omissis pōt ad principem appellari, intelligo secundum canones esse verum, sed ſm leges si fuerit omisso medio ad principem appellatū, remittit princeps cām appellationis ad eū ad quē debuit appellari. ff. de ap. imperatores. Item quod dictum est s. quòd à subdelegato delegati a principe, qui totā cām subdelegauit, vel cui erat causa ap. re. cōmissa. potest appellari ad prīcipem, intellige secundum canones, non ſm leges, vt in vtroque casu appellaretur ad delegatum, qui subdelegauit, C. qui pro sua iu. iud. da. pos. l. 1. ad fi. Vel solue contrarietatem illius. l. vt notatur in prędi. decr. super quæstionum. §. porro.

1 Adde ꝙ dicēs simpliciter. appello. vr ad Papam appellare, no. eo. pcipimus. 2. q. 6. omnes.

2 Concor. l. præcipimus. C. eod. & §. pen. & fi. in Auth. eo. tit.

3 Concord. l. j. ff. quis & a quo. & l. p ponebat. ff. de iud.

[Glo. seq. recitetur per quæstionē, an sint correcta, &c. dicit quòd sic: & rationem reddit. secūdo obijcit, & dupliciter soluit.

a ¶ Si dicat.] & si ppea appellauerit. eius appellatio nō est admittenda. 2. q. 6. non solent. §. eius qui. ff. de app. reci. eius qui: & sic correcta sunt iura illa. s. eo. meminimus. & c. ad hæc sint. & s. de of. deleg. cum cā, quia non prodest nuncium præmisisse ad superiorem, nec pdest ēt hre litteras quod plus est, quæ nondum sunt iudici præsentatæ, vt hic dicit. Ratio huius cōstōnis fuit, ne quis sine cā decliner examen ordinarij iudicis, vt p prius honor debitus iudicibus deferatur. C. quando puo. non est nece. omnem honorem: vnde sicut non pōt declinari iudicium eius per applōnem frustratoriam, sic nec per missionem nuncij quia per missionem nuncij non intelligitur prouocasse facto, vel verbo, cum cā nondum esset mota, nec comminatá: nec ad iudicem aliquo modo insinuata. Vnde licitum est aduersario ad iudicium prouocare, & ius suum prosequi coram ordinario: & ita præuenire aduersarium: nec prodest illis litteras allegare, si nondum sint iudici præsentatæ: & ita quasi præuentus oportet eum coram ordinario rñdere: quia iudices illius non prius dnr iurisdōnem recepisse cum effectu, nisi cum eis litteræ psentent. s. e. super eo 2. in fi. sic cum qs citat, si postea pendente citatione mutauerit domicilium quasi puentus oportebit eū rñdere s. de fo. com. c. pen. sic & ille qui iā hebat

Iudicis examē non pōt declinari, n e que per missionem nuncij ad superiorē, neque per litteras, nondum iudici præsentatas.

litteras

destinauerit, aut litteras impetrauerit ab eodem, priusquam delegato [a] fuerint assignatæ. [b] Cum autem ex rationabili [c] causa putauerit appellandum coram eodem iudice causa probabilia appellationis exposita, tali videlicet quæ si foret probata, deberet legitima reputari, superior de appellatione cognoscat. Et si minus rationabiliter [d] eum appellasse constiterit: illum ad inferiorem remittat, & in expensis [e] alteri parti condemnet. † Alioquin [f] ipse procedet: Saluis constitutionibus, de

litteras in arca sua, ꝑuentus est. Præterea si ꝑ ſm rescriptum non tollatur iurisdictio delegata, nisi de ea fiat mentio, multo fortius vr̄ ꝙ nō tollatur ordinaria, nisi de ipsa fiat mentio. facilius.n.tollitur extraordinaria, q̄ ordinaria. 3.q.3.c.induciæ.§.ei aūt. Sup hoc dicas, ꝙ si iurisdictio ordinaria iā cœpta est ꝑ solā citationē, amodo non pōt tolli quantū ad cām illā per litteras Papæ, nisi de hoc fiat mentio in rescripto, sicut & in delegata. Sed si ordinaria iurisdictio non est cœpta ꝑ citationē, ꝑuenit bene ꝑ rescriptū, prout quotidie fit, nec est necesse fieri mētionē in rescripto de ordinaria, & hoc iō, vt dicit Io. qa ordinaria iurisdō gn̄alis est: vn̄ tollit per spālem, quantum ad illam spēm quæ delegatur, s̄. de resc. pastoralis. arg. j̄. eo. tit. c. 1. & eo ipso quòd Papa scienter committit cām, eam transfert à ptāte ordinarij. s̄. de offi. dele. pastoralis. §. p̄terea. Et tu dicas aliam rōnem meliorem: cū.n. dn̄s Papa sit iudex ordinarius oīum hoīum, vt 9.q.3.cuncta. potest q̄libet eū adire ꝑ simplicē querelā re integra. & ipse potest cognoscere, vel delegare, nec est necesse ꝙ faciat mentionem de iurisdōne minoris, & per appl'onem itur ad ipsum: sicut in delegato ꝯtingit, de quo minus vr̄, s̄. de of. deleg. c. i. Item & hic corrigitur istud s̄. de resc. plerumque, vt statim quis possit alium ꝑuenire hn̄tē priores litteras, q̄ non sunt iudici p̄sentatæ de hoc tn̄ dixi s̄. de rescr. c. 1. & ita patet, ꝙ ille qui primo suas litteras exhibet iudici, siue præuenit alium in citatione facienda per ordinarium, vel per delegatum, ille obtinebit 1 ad hoc faciat s̄. de resc. capitulum sanctę crucis. & ita non refert quę sint primæ vel secundæ re integra existente, & sic intelligitur constitutio ista, re non integra existente 2 locum habent alia iura, in quibus cauetur quod non valet secundum rescriptum, nisi faciat mentionem de primo.

Margin note: 1 Nō in principali: sed ꝙ per suum iudicē procedetur. Io.

Margin note: 2 Scilicet qa citatio facta est per primas. Io. An.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

a ¶ Delegato.] Et ita vr̄ ꝙ si primæ litteræ delegato sint assignatæ, non pōt ꝑueniri ab ordinario, vel delegato ꝑ secūdas nisi fiat mentio de primis. sed quid si non ꝓcedant primi iudices, nunquid valebunt scdæ? vel q̄ diu dēnt expectare secundi, si non pn̄t primi procedere impediti iusta de cā? Potest dici, ꝙ in hoc casu locum hēat decr. illa, plerumq;. s̄. de rescr. vt si non procedāt primi iusta cā cessante, valeant secundæ. Sed si non curant ꝓcedere, tunc moneantur per ordinarium vel per ſm delegatum, vt procedant infra terminum competentem: quia vnus iudex ꝓpter negligētiam amittit iurisdictionē, & alter postea procedit in causa supra de offic. ord. significauit: & supra de offi. deleg. prudentiam. in fi. supra de fo. compe. licet. & c. ex tenore. ne de dolo & malitia pars altera commodum consequatur: quia dignum est, vt propter negligētiā siue dolum perdat iurisdictionem. Ista notula intelligitur cum primæ litteræ sunt iudici præsentatæ, nulla citatione facta per eas: sed non est curandum de ijs, quæ in illa dicuntur, quia littera ista; priusquam, &c. debet intelligi prout dicitur in sequenti notula, quæ incipit, sed nunquid. & in fi. illius notulæ & si propterea quia non dicitur præuenta iurisdictio per solam præsentationem, licet littera ista hoc innuat.

[Glo. seq. quærit, arg. pro, soluit contrarium.]

b ¶ Assignatæ.] sed nunquid sola p̄sētatio litterarū siue assignatio sufficit vt non possit ꝑueniri ab ordinario siue ab alio delegato? Ex hac littera vr̄ ꝙ sic. Sed contra potius vr̄, ꝙ sola præsentatio siue assignatio non sufficiat: qm̄ video ꝙ si duo sunt ordinarij, possum aduersarium meum conuenire coram altero quem voluero eligere, nō obstāte si aduersarius dicat ꝙ volebat & deliberauerat me ꝯuenire corā allo, cum quo tractauerat, nisi ipsius citatio præuenisset, & idem credo in legatis siue delegatis, siue in delegato, & ordinario re integra. Rē intelligo integrā añ citationē, ꝫ ꝑ q̄ iurisdō ꝑpetuata est & nō ꝑ p̄sentationē; s̄. de of. dele. gratū. vn̄ quod dicit. prius &c. supplendū est maxime, quia idē est post præsentationem & ante citationē: nisi aliud viderem. & hoc dī in fi. illi⁹ no. & si ꝑpea per solam præsentationem, vel aditionem ordinarij nulla esset, facta citatione non est præuentus aduersarius, sed per citationē præuentus est. s̄. de fo. comp c. ult. & per solam citationem iurisdictio perpetuatur; & non per solam præsentationem. Si alibi inueneris vbi dicatur quod sola præsentia sufficiat, reducas illa ad id quod hic dicitur. Bernardus.

Margin note: † Vide l. tutores. §. tutor & ibi Bart. ff. de admi. tutor.

Margin note: 3. Licet citatio facta sit coram delegato, tamen expirat rescriptū per litē contesta tam postea factā coram ordinario, de hoc in specu lat. tit. 1. §. restat ad fin. & facit quod dicā de pur. can. c. pen. in ꝑ fin. vl. glo. Ioan. And.

[Glo. seq. quærit & soluit.]

c ¶ Ex rationabili.] colligitur euidenter ex hac littera. ꝙ semper cā appl'onis tali, quæ si esset probata, legitima esset, proponenda est coram iudice à quo appellatur, ut j̄. e. cum cām. in fi. vbi dr̄ de hoc. Sed pōt quæri quæ cā dicatur probabilis: vtrum illa, q̄ vr̄ iudici, vel alijs? Vr̄ ꝙ hoc non sit referendum ad opinionem iudicis. j̄. de sen. excom. sacro. sicut nec ad opinionem iudicis refertur quod dicatur manifestum: sed ad ipsam rei veritatem. j̄. de ver. sig. cum olim. ad idem facit 3.q.7. iudicet. Sententiabit.n. iudex in hoc ſm quod sibi videtur, hab ta tn̄ collatione sapientum, si non esset certus. arg. ff. de arb. qualem. & iudex æstimabit. ex opinione animi sui ea quæ proponunt. arg. 4.q.3.c. si testes. §. itē sæpe fit. Si vero iudex dubius remanet quia iudex non potest certificari an sit probabilis, vel non: in tali dubio deferat appellationi. j̄. de sent. excom. sacro. ad fi. 4. quicunque enim appellat à grauamine siue in iudicio, siue extra, causam rationabilem debet allegare in scriptis secundum tenorem constitutionis Innoc. iiij. infra eo. cordi. [lib. 6.] alias reputabitur non appellans, vt ibi dicitur.

Margin note: 4 Vbi de hoc in gl. antep. & vide qd̄ dixi s̄. eo. pastoral. in gl. non tn̄ ad fi. & de hoc 2. q. 6. ad Romanā. in 1. glo. Io. And.

Glo. seq. obijcit, & soluit.]

d ¶ Rationabiliter.] quia cā quam proposuit in appellando, non fuit probabilis, vt ex euentu causæ apparet. Quid autem debeat probare appellans in causa appellationis, dicitur j̄. eo. interposita. vbi de hoc. Sed qualiter remittitur ad illū, a quo appellauit, cum habeat eum suspectum. s̄. eod. ad hæc. sed non potest dicere illū suspectum. cum ex propria culpa 5 processer.t illa suspicio: sicut ille, qui non prosequitur appellationem sup. eod. personas. & cap. cum sit Romana.

Margin note: 5 Nec ex improbitate sua. &c. ff. de fur. l. itaq; fullo. Io. An.

e ¶ In expensis.] hoc generaliter obtinet, ꝙ qui deficit in appellatione punitur in expensis. s̄. de testib. significauerunt. de expensis istis plene dicitur. s̄. de do. & contu. finem. & s̄. de rescrip. c. vlt.

[Glo. ista tractat quod sit officium iud. appellationis. Distinguit inter appellationem ab interlocutoria, vel a grauamine, & à diffinitiua.]

f ¶ Alioquin.] hic patet. ꝙ si iudex appellationis pronunciat appellationem tenere, ꝙ per hoc non expirat eius officium: sed incipiet postea cognoscere de causa principali. C. de re. cred. generaliter. §. sin autem, & in Auth. de san. epi. §. si quis contra aliquem in 1. constit. colla. 1 Dicas quòd hoc locum habet quando appellatur a grauamine ante sententiam: quia tunc iudex datur quasi

tur quasi sub conditione quo ad principalem cām, vnde primo cognoscit de grauamine: & si inueniat legitimam appellationem, tunc pronunciat legitime appellatum fuisse, & postea procedit super principali, si male appellauerit, pnunciauit male appellatū, & remittet partes ad priores iudices in expensis appellantem condemnādo, vt hic dr. & sub hac forma semp rescribitur qn̄ appellatur à grauamine. Si vero appellat à sn̄ia diffinitiua, tūc iudex dēt cognoscere de meritis causæ, & videre an bn̄, vel male sit iudicatū: & si bn̄ sic iudicatum, confirmabit sn̄iam, vel cassabit si male iudicatum fuit, vt 2.q.6.in fi. & C. de appellatio nib. eos. in qb. dicitur. ꝙ iudex tantum pronunciare dēt sententiā iustam vel iniustam: Si vero plura capitula sint in sententia siue plures articuli, iudex pro parte pōt confirmare, & ꝓ parte cassare, & reformare sententiam, secūdum quod iustum fuerit. ʒ. de testa. ca. Raynutius. & c. Raynaldus.

† Cap. 36.

maioribus causis [a] ad sedē Apostolicam referendis.

¶ Idem in eodem.†

¶ *Si iudex à quo est appellatum a grauamine, illud reuocat: potest in principali causa procedere.*

CAP. LX.

† Cap. 4. eo. tit. in 4. cōp. Et vide l. a digere. §. q̄uis. ff. de iure patro. & l. qd dictū. ff. de pactis.

Cum cessante causa, cesset effectus: Statuim⁹, vt siue iudex ordinarius, siue delegatus aliquid cōminādo [b] vel interloquēdo protulerit, quo executioni mandato, alter litigantium grauaretur; & sano vsus consilio ab hm̄oi interlocutionis, vel cōminationis effectu destiterit, libere in causę cognitione procedat: non obstāte si a tali cōminatione vel interlocutione fuerit appellatū dummō non sit ex alia legitima causa suspectus; ne processus negotii friuolis occasionib. retardetur.

¶ Idem in eodem.†

¶ *Volēs iudicem recusare, debet coram eodem suspicionis causam probabilem proponere. & eam coram arbitris communiter eligēdis probare, qua non probata, sua iurisdictione iudex vtitur in principali, ea vero probata, remittit negotium ad superiorem, vel causam committit de recusatoris consensu.*

† scilicet concilio Lateranē. c. 48.

CAP. LXI.

Cum †speciali sit pro-

† Cap. 5. eo. tit. in 4. cōp. vide cōcilii Trid. sessio. 13. de reforma. c. 1.

sumptus ad prosequendam appellationem. ff. de cond. ob causa. da. si pecuniam. in prin. sed si sumptus vellet reficere, potest adhuc reuocare grauamen: quia iā non interest illius. ʒ. eo. interposita. §. 2. Sed nunquid iudex post decem dies potest mutare suam interlocutoriam? Vr̄ ꝙ non, quia postea transit in rem iudicatam: sicut etiam in diffinitiua. s̄. de elect. cum dilecti. & s̄. de tes. significauerūt. ad fi. arg. ꝯ. ff. de re iu. quod iussit, potest dici, ꝙ licet transeat in rem iudicatam quo ad hoc ꝙ post x. dies non possit appellari non tn̄ quo ad iudicē, quin possit reuocare suā interlocutoriā: quia & appellans post decem dies potest renūciare appellationi [1] quia ipso facto renūciat quis, eo ꝙ non prosequitur ipsam. s̄. eo. ꝑsonas. Aduertat tn̄ qualiter corrigat suam sn̄iam siue errorem: quia si ita dicat: Ego reuoco sententiā meā, siue corrigo errorē meum: sic fatetur se errasse: & si ille habuit probabilē cām appellādi, & sic vr̄, ꝙ iurisdictio ab illo translata sit: & sic canon non posset [3] reddere sibi iurisdictionem, cū fateatur causam a se translatam. Cautius ergo dicat, nō credo te grauasse: sed si grauaui te in aliquo, illud reuoco. arg. colligitur ex hac decr. ꝙ interlocutoria nō transeat in rem iudicatam. sed verum est ꝙ non transit, vt dictum est, quin iudex bene possit illam reuocare re integra. Sed quantum ad illum contra quem lata est sententia, si non appellet ʒ. x. dies, bn̄ transit, & sibi imputetur ꝙ non appellauit: quia sn̄iæ acquieuisse vr̄ arg. s̄. tit. proxi. ꝙ ad consultationem. Io. Item hic est arg. [4] ꝙ actio semel extincta nō reuiuiscit. arg. ff. de bon. pos. cm tabulas: l. pe. §. qui testamento & est contra illud de consec. dist. 4. quæris. & ff. de sol. qui res. §. aream. sed hoc est beneficio huius constitutionis: & quia iudicis est corrigere, quod minus legitime fecerit. ff. de accu. qualiter, & quando alia iura plura hoc dicunt.

3 Vnde dic ꝙ licet simpliciter fateatur se errasse, vel male interlocutum esse si tn̄ emēdat per hāc cōst. reassumit pristinā iurisdic. Io. And.

5 Host. dicit hic nō colligit forte hoc dixit qa appellatio non extinguit, sed suspēdit s̄. de iureiu. veniens in Io. An. in nouel.

a ¶ Causis.] illæ .n. semper sunt referendæ ad sedem Apostolicam. ʒ. de bap. maiores. Quæ dicantur maiores causæ, no. s̄. de offi. deleg. quod translationem. 1

1 Et gnaliter oēs causæ q̄ cōcernūt religionē, & materiam fidei dicūtur maiores.

Cum cessante.] Diuiditur. Nam principium, & finis ponunt duplicem constitutionis causam, medium ponit constitutionem: ibi; Statuimus. Abbas.

CASVS. Si iudex delegatus aut etiam ordinarius aliquid comminando vel etiam interloquendo protulit, quo executioni mandato alter litigantium grauetur, si a tali comminatione vel interlocutione fuerit appellatū, & iudex sano vsus concilio comminationem vel interlocutionem illam reuocauit. libere in causa procedat. non obstante appellatione, dummodo non sit ex alia legitima causa suspectus, ne friuolis occasionibus negotium retardetur: quia cessante causa cessare debet effectus. Not. ꝙ iudex potest mutare interlocutoriam sententiam quo facto appellatio propter hoc interposita locum non habet. Item processus negotij friuolis occasionibus retardari non debet. Item cessante causa cessat effectus.

[Gl. seq. arg. quod reprobat. Secundo obijcit & soluit. Tertio quærit, & ad negatiuam allegat duo iura ad contrariū. l. quod iussit. soluit. & cautelam docet. Quarto in fi. arg. alleg. vnam. l. allegans in contrarium duo iura, & soluit.]

b ¶ Comminando.] Vr̄ ergo ꝙ si iudex comminatoria verba proferat parti ꝙ ex hoc possit appellari, nisi de hoc satisfaciat iudex, quod tn̄ nō est verum: [2] quia ex officio suo comminari dēbet ff. de iudi. in perēptorio. & s̄. de rest. in integ. tum ex litteris. in fin. nec etiam dēt statim quis moueri propter asperitatem verborū. s̄. de rest. s. qn̄. Sed qualiter iudex pōt mutare consiliū suum in alterius iniuriam contra regulam istam. ff. de re iud. nemo? Sed certe eodem modo quo appellans potest mutare cōsiliū, vt 2. q. 6. c. ei. qui. §. si quis libellos, sic & iudex. & intellige si appellans adhuc non fecit

2 Vide de hoc in Spec. de appell. §. in qb. versi. 37. nec est verū simpliciter quod dicit gl. nisi in cōminatione iuridica. Io. And.

Cum specialia.] prouidet concilium contra frustratorias appellationes & recusationes, in vtrisq; tradens formam qualiter iuste fiant, & quō in eis procedendum sit: & est ca. multum allegabile, & quotidianum: & potest specialius hoc prin sic summari, vt in rubro. Primo recitat antiquam constitutionem. Secundo promulgat nouā: ibi, Statuimus vt Primo ponitur vna constitutio. Secundo alia: ibi, Porro. Tertio protestatur, ibi Ceterum. Abbas.

CASVS. Per illam constitutionem sacro approbante concilio ʒ. de sent. excō. prouisum fuit, ne ꝑlati aliquē excōicarēt, nisi competenti commonitione ꝑmissa, per quam prouidet conciliū subditis. per istā cōstitutionē vult prouidere prælatis, ne subditis cōmonitus frustratoriæ recusationis, vel appellationis obtentu declinare possit examen monentis statuens vt si quis allegauerit se iudicem hebere suspectum coram illo causam iustæ recusationis assignet, & ipse cum aduersario, vel si aduersarium non habeat cum iudice arbitros cōiter eligat, aut sit si non poterint concordare, suū arbitriū

vterque

vterque eligat, qui de ſuſpicione cognoſcant, & ſi concordare nequiuerint, aduocẽt tertium, vt qđ decreuerint obtineat firmitatem: & auctoritate hmõi decreti ſciant ſe ad hoc teneri in virtute obedientiæ ſub obteſtatione diuini iudicij: cauſa ſuſpicionis ĩ. terminum à iudice præfigendũ nõ probata, iudex in cã procedat: ſed ſi cã ſuſpicionis probet, iudex recuſatus negotiũ cõmittat perſonæ idoneæ de aſſenſu recuſatoris, ne illum valeat poſtea recuſare, vel ſi magis viderit expedire, ad ſuperiorem negotiũ remittat.

hibitione [a] prouiſum, ne quis in aliquem excommunicationis ſententiam, niſi competenti [b] commonitione præmiſſa, promulgare præſumat; volentes etiam prouidere; ne forte commonitus, fruſtratoriæ recuſationis vel appellationis obtentu, monentis poſſit declinare examen: Statuimus, vt ſi allegauerit ſe iudicem habere ſuſpectum, coram [c] eodem cauſam iuſtę ſuſpicionis [d] aſſignet; † & ipſe cum aduerſario, vel ſi forte aduerſarium non habeat, cum iudice [e] arbitros cõmuniter eligat; aut ſi communiter conuenire non poſſint, abſque malitia ipſe vnum & ille alium eligat, † qui de ſuſpicionis cauſa cognoſcant; & ſi nequiuerint in vnam concordare ſententiam aduocent tertiam [f] vt quod duo ex ipſis decreuerint, robur obtineat firmitatis. Sciãtque ſe ad id fideliter exequendum, ex iniuncto a nobis in virtute obedientiæ ſub obteſtatione diuini iudicij diſtricto [g] præcepto teneri. Cauſa vero ſuſpicionis legitima coram ipſis infra competentem terminum [h] non probata, ſua iuriſdictione iudex vtatur. At ipſa probata legitime, de recuſatoris [i] aſſenſu perſonæ idoneæ committat negotium recuſatus: vel ad ſuperioré tranſmittat, vt in eo ipſe procedat; ſecundũ quod fuerit procedendum.

¶ *In notorijs non admittitur appellatio, in dubijs cã probabilis corã iudice eſt exprimenda, quæ debeat legitima reputari, quam ſi non proſequitur iudex a quo in cauſa procedat. Idẽ ſi proſequitur, & non probat. Hæc autem conſtitutio non extenditur ad regulares. h.d.*

a ¶ Prohibitione.] quã habes ĩ. de ſen. excom. ſacro.

b ¶ Cõpetenti.] trina. ſ. vt 16. q. 7. oẽs decimę. 17. q. 4. de p̃sbyterorum. & 24. q. 3. de illicita.

c ¶ Coram eodem.] s̃. eo. ſecundo.

[Gl. ſeq. quærit, & ſoluit.]

d ¶ Iuſtæ ſuſpicionis. 1.] quid ſi dubitetur an ſit iuſta, quia non eſt in iure exp̃ſſa. & alias dubitaret? Rñdeo, arbitri electi de hoc cognoſcant, primo an ſit iuſta, q̃a oĩa quæ ad hunc articulum pertinẽt, ad arbitros pertinẽt, s̃. de offi. deleg. c. ſuſpicionis.

e ¶ Cũ iudice.] hoc intellige qñ iudex ordinari⁹ ꝓcedit ex officio ſuo ꝯ aliquẽ ad famam, vel clamoré. ĩ. de accuſa. qua. & qñ. & ſic loquitur iſta cõſtitutio in ordinario, vt bene declarant ſequentia, aliter intelligi non poteſt, & ita tam in ordinario iudicio quam extra ordinario. ſ. inquirendo poteſt iudex recuſari.

[Gl. ſeq. ponit caſum quando non venit expreſſum quod venit tacitum, finis recitetur per contrarium.]

f ¶ Tertium.] ſub hac forma non poſſet compromitti in duos, vt ſi diſſentiant, tertium eligant. s̃. de arbit. innotuit. & ff. de arbit. item ſi vnus. §. ſi in duos. ſed ſi in duos ſimpliciter compromittatur, ſi diſſentiunt, prętor eos cogere debet, vt concordent, vel tertium aſſumant. ff. de arbit. item ſi vnus. §. principaliter. & s̃. de off. deleg. ſuſpicionis. §. 1. Item arg. ꝙ arbiter quantum ad hunc caſum poſſet egredi fines iniunctos, quod verum eſt auctoritate huius conſtitutionis, alias non poteſt. s̃. de arbit. cũm dilectus. ff. de arbi. non diſtinguemus. §. vlt. Bern.

g ¶ Diſtrictio præcepto.] ſic vr̃ ꝙ idem faciat præceptum canonis, quod facit præceptum iudicis, vt beneficio huius canonis teneant concordare, vel alium eligere, ſed quia canon iſte pœnam iſtam non imponit, iudex recuſatus compellat illos. & pęnam iſtam eis imponat ſi non concordant. ſup. de off. deleg. ſuſpicionis in fi. quæ ſit poteſtas iſtorum arbitrorum, dicitur s̃. de offic. deleg. c. ſuſpicionis. in fi.

[Gl. ſeq. recit. per quæſtionem.]

h ¶ Terminum.] ab ipſo iudice p̃figendum. infra quem arbitri ſuſpicionis negotium terminare procurẽt. ĩ. eo. tit. legitima. in concil. Lugdu. [li. 6.] quæ corrigit illã, ſuſpicionis. in hoc tantum & merito iudex recuſatus arbitris iterum terminum pręfigere debet ĩ. quẽ cauſam ſuſpicionis determinent, ſicut iudex a quo appellat̃, poteſt, & dẽt præfigere terminum appellãti: 2 ĩ. quẽ cãm appellationis ꝓſequatur: alioquin in cauſa procedat. vt in §. ſeq. & s̃. eo. ſæpe. & eadem ratio eſt in vtroque caſu. ſ. ne p̃textu friuolæ appellationis, vel recuſationis negotiũ prorogetur. ideo decr. illa. ſuſpicionis corrigitur. 3 quantum ad hunc articulum. Ber.

[Gl. ſeq. ponit no. & ad id ſignat cõtrariũ, & ſoluit. Secũdo ponit duas lecturas, & ad ſecũdã opinionẽ ponit, & ſoluit.]

i ¶ De recuſatoris.] nota ergo ꝙ hæc cõſtitutio loquitur in ordinario, qđ ex eo probatur ꝙ iudex recuſatus comittit alij negotium illud: qđ nõ poteſt fecere delegatus inuito recuſatore. s̃. e. ſecũdo, immo ſtatim ſuſpenſa eſt poteſtas ipſius, vt ibi dictum eſt, q̃ loq̃tur in delegato tm̃. ſic s̃. de fo. compet. ſi quis ꝯ clericũ. & 11. q. 1. peruenit. & s̃. e. ad hæc. & ĩ. vbi ordinarius recuſatus committit alij cauſam probata primo ſuſpicione ſecundum tenorem huius conſtõnis. Sed ꝯ. s̃. de foro compet. licet. vbi ordinarius recuſatus non committit negotium, immo ibi recurritur ad alium iudicem ſed illa loquitur ſecundum conſuetudinem loci, cum vacat imperium, nec continet ius cõe. Et ſic patet ex hac conſtitutione, ꝙ ordinarius poteſt recuſari, & cauſa ſuſpicionis probanda eſt coram arbitris. & ſm determinationẽ iſtius intellige iura prædicta, quæ loquuntur de recuſatione ordinarij. Et no. ꝙ hæc clauſula de recuſatoris aſſenſu ſm Ioannem ſi determinet totalem diſiunctam, committat negotium, vel ad ſuperiorem remittat, in optione recuſatoris eſt, an velit negotium committi; an ad ſuperiorem referri. & dicit Ioannes, ꝙ intellectus iſte probabilis eſt. Si determinat primam partem tm̃, tunc littera vult. ꝙ ſm voluntatem recuſatoris eligenda ſit perſona cui cõmittat negotiũ, dum tñ non ſit ſuſpecta. Intellectus iſte non vr̃ probabilis, immo improbabilis iniquum enim eſſet, ꝙ actor ad voluntatẽ ipſius rei ipſum conueniat: Nã ꝓ modica cã q̃nq; traheret eũ ad Papam, vt illũ fatigaret laborib. & expenſis: & ſic poſſet ſepe ꝯtingere, ꝙ potius renunciaret liti, q̃ vellet taliter laborare, vel poſſet eligere talem, licet illum recuſare non poſſit, q̃ cãm illã male tractaret. Vñ dicas, de recuſatoris aſſenſu, & etiã de aſſenſu actoris, vt de vtriuſque partis aſſenſu, committat

† Adde ꝙ de iure ciuili ñ eſt neceſſe ꝓbare cãm. l. cũ ſpeciali & l. apertiſſimi. cum no. C. de iu.

† eligant.

1 Vbi vero ñ dubitat̃ quia manifeſte iniuſta eſt ipſe idẽ iudex illã repellit, & ſic nõ obſtat s̃. de cã poſſeſſ. cum olim. ſm Inno. & Hoſt. Io. And.

2 Vt s̃. eo. cõſuluit 1.

3 Non eſt verum quia de alio termino loquitur, vt ibi notat. Io. And.

Iudex recuſatus an alij poſſit negotium cõmittere.

Iudex recuſatus negotiũ nõ committat niſi vtraq; pars conſentiat.

¶ Porro commonito ad appellationis obstaculum conuolãte: si eius excessus euidẽtia rei, vel ipsius cõfessione,[a] aut alio modo legitimo fuerit manifest⁹, † (cum appellationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis, sed ad p̃sidium innocentiæ institutum) non est prouocationi huiusmodi deferendum. Excessu quoque dubio existente, ne friuolæ appellationis diffugio, appellans iudicis ꝓcessum, impediat, coram eodem ꝓbabilem causam appellationis exponat. talẽ videlicet, quæ si foret ꝓbata, d̃beret legitima reputari: & tunc si habuerit aduersarium, infra terminum [b] secundum locorum distãtiam, & temporis qualitatem, & naturam negotij, ab eodem iudice moderãdum, appellationis causã prosequatur: quam si ꝓsequi non curauerit, ex tũc ipse iudex (appellatione nõ obstãte) ꝓcedat: [c] nullo † autem aduersario cõparẽte, cum iudex ex suo procedat officio, appellationis causa coram superiore[d] ꝓbata, superior suæ iurisdictionis officiũ exequatur. Sed si appellans in eius probatione defecerit, [e] ad eum a quo ipsum malitiose appellasse cõstiterit, remittatur. Ceterum has[f] duas cõstitutiones p̃missas [g] nolumus ad regulares [h] extendi cõtra † suas speciales obseruantias.

¶ Honorius tertius decano, cancellario, & cantori Linconieñ.

¶ Si iudex confessionem aduocati eadem die reuocatam, pro litis contestatione velit habere vel processum a subdelegato subdelegati factum ratificat licite appellatur.

CAP. LXII.

CVm † causam, quæ in-

mittat negotium recusatus ꝙ ꝓbat̃ s̃. de foro cõpetẽti. si quis cõtra & s̃. e. ad hæc, &. vbi dr̃ te insistente iudicem eligant ipsæ partes; partes enim cõi consensu iudices eligere debent cum ordinari⁹ recusatur. 11. q. 1. ꝑuenit. Si partes non concordauerint, tunc iudex committat alicui ꝑsonæ neutri parti suspectæ. & quod dicit de recusatoris assensu, præcipue intellige ꝙ requirẽdus est assensus recusatoris, ne iterum recusat illũ ex quo ꝯsẽtit in illũ. s̃. de off. deleg. insinuãte. & c. sup quæstionum. §. nos. & §. verum. & 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur. Et similiter cõsensus actoris requirendus est, ne ipsum postea recuset: q̃a licet sit actor posset eũ recusare, vt s̃. d̃ fo. cõpe. si quis contra. Nũq̃ fuit intentio dñi Papæ, ꝙ potestas cõmittẽdi resideret penes recusatorem, & in potestate iudicis est remittere negotium ad superiorem, vel cõmittere de assensu recusatoris, & etiam actoris, vt dictum est: hæc determinatio, de assensu recusatoris determinat tantum hoc verbum, committat.

PORRO. Primo dicit quid in notorijs. Secundo qđ in dubijs: ibi, Excessu quoque. Tertio ꝓtestat̃ in fi. ibi, Ceterum. Abbas,

CASVS. Si subditus commonitus a prælato appellauerit: si eius excessus euidentia rei ipsius vel confessione, aut alio modo legitimo fuerit manifestus, appellationi non deferat, cum appellationis remedium non fuerit institutũ ad defensionem iniquitatis: sed ad præsidium innocentiæ. Si vero dubius sit excessus. appellans causam ꝓbabilem appellationis coram iudice proponat. quæ si esset probata, legitima foret: & tũc si appellans habuerit aduersarium j̃. terminum a iudice moderandum secundum locorum distantiam, & temporis qualitatem, appl̃onis causam prosequatur: quam si non fuerit prosecutus, ex tunc non obstante appl̃one iudex in causa procedat. si vero nullum habuerit aduersarium, cum iudex ex officio suo ad famam & clamorem processerit, superior appl̃onis causa probata suum officiũ exequat̃: sed si in probatione appl̃onis defecerit, ad eum a quo appellauit, remittatur, hanc constitutionem & illam sacro approbante concilio, non vult concilium ad regulares extendi contra suas obseruantias speciales. Not. ꝙ monitio debet præcedere vindictam. Item appl̃o frustratoria non valet. Item causa recusationis vel suspicionis coram iudice recusato assignanda est. Item constitutio ista intelligenda est in ordinario. Item ordinarius potest recusari iusta causa assignata. Item causa suspicionis probata causam committit ordinarius: quod non facit delegatus. Item causa committi debet de assensu recusatoris. Item in notorijs excessibus non admittitur appellatio. Item appellatio non est inuenta ad defensionem iniquitatis, sed ad præsidium innocentiæ. Item qui appellat, iustam causam debet allegare. Item iudex potest terminum appellationis moderari. Item qui non probat causam appl̃onis, remitti debet ad eũ à quo appellauit. Itẽ regulares cõtra suas obseruantias appellare non debent.

a ¶ Cõfessione.] ita patet, ꝙ non admittitur appellatio contra cõfessionem, vel si excessus sit manifestus euidentia rei vel alio legitimo mõ puta per sñiam. Istis tribus modis factũ dr̃ notoriũ. j̃. de cohabi. cleri. & mu. c. vlti. Confessus non auditur appellans. 2. qõ. 6. quicunque. Consueuit tamen dici, ꝙ sola confessio non impedit in criminali, quin possit appellari. 2. q. 6. c. ei qui. §. sunt quorũ. 1 in ciuili tñ si vellet probare errorẽ, auditur. ff. de confes. cũ fideicommissum. s̃. de cõfes. c. vlt. sed hic non admittit̃: q̃a a correctione nõ appellatur, & extra ordinem agitur hic.

b ¶ Infra terminũ.] no. ꝙ triplex est terminus, ut no. s̃. eo. personas. & ibi illud videas.

c ¶ Procedat.] Ad petitionem aduersarij, vt differat a sequenti, quando iudex ex officio suo procedit.

d ¶ Coram superiore.] sed qualiter procedet superior, quando episcopus procedit ex officio, nunquid vocabitur episcopus? Credo ꝙ sit vocandus, vt defendat processum suum si voluerit, sicut vocaretur aduersarius in alio casu, cum est ibi actor, & reus: nec tunc necesse est iudicem esse præsentem: qui tulit sententiam: quia ius non læditur. 2 arg. 2. q. 6. hoc etiam.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

e ¶ Defecerit.] & sic videtur, ꝙ appellans tenetur probare se iuste appellasse, quod est verum si appellatio recipitur: alias non. inf. eo. interposita, & sic præsumitur pro sententia iudicis s̃. de renuncia. in causa sñia Arg. contra. sup. de proba. quoniam contra. Sed dic ꝙ præsumitur pro sententia iudicis, ex quo apparet de actis, sed pro processu non præsumitur, si dubitaretur de ipso, nisi quatenus constiterit, vt in constitutione illa quoniam contra.

f ¶ Has duas constitutiones.] scilicet præsentem, & illam, de senten. excommun. c. sacro

g ¶ Regulares.] sup. eo. reprehensibilis & sup. eo. c. 2.

CVm causam.] In prima ponit̃ narratio appellãtis. In secunda iudicum datio: ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Inter abbatem & conuentum d. valle sancti Ioannis.

† Inferi ꝙ cõfessio sola inducit notorium. ꝯcor. l. cum fideicõ. ff. de fideic.

† In pluribus recentiorib⁹ ita: nullo autem aduersario cõparente, tunc iudex ex offõ suo procedit in appellationis cã, &c.

† Cõtra suas obseruationes speciales.

1 Vbi de hoc & plenius. inf. eo. Romana. §. si autem lib. 6. & in Spe. de appell. §. in quibus, circa prin. Io. An.

† De materia huius decretalis, quatenus indicat errorem aduocati nocere clienti vide Barbatiã consi. 6. in 1. vol. & Iasonem in l. error. C. de iu. & fac. ign.

2 Secus si ius suũ læderet vt q̃a dr̃ fecisse litẽ suã vel incidisse in constitutionẽ, de re iud. cũ æterni. li. 6. ꝓbat̃ hoc de sent. excom. venerabilib⁹. Io Andr. in Nouella.

Ioannis ex parte vna, & Priorem & conuentũ de Nouo loco ex altera, sup quadam ecclesia qõ vertebatur: quæ commissa fuit iudicibus delegatis Iudices, vices suas q-busdam iudicib. commiserunt, sed non totaliter: coram istis subdelegatis petijt procurator canonicorum inducias ad proponẽdum exceptiones dilatorias: Dũ ista pponerent, aduocatus ipsi⁹ ductus errore, interrogatus rñdit, ꝙ ecclesia de Nouo loco ecclesiam, de qua qõ erat, xl. annis possederat pacifice & amplius. Sed pcurator confessione aduocati reuocauit eadẽ die, cũ ipsius cõfessio suæ petiti oni cõtraria videbat, ne per illã cõfessionẽ piudiciũ sibi posset generari, p eo ꝙ exceptiones dilatoriæ ante litis cõtestationẽ sunt pponendæ; Iudices delegati credentes, p hãc confessionem litem cõtestatam fuisse, testes partis alteri⁹ receperunt: quibus receptis examinationẽ quorundam testium alijs cõmiserunt: q receperũt quosdã testes monachorũ: Iudices delegati talem examinationem approbauerãt, cum de iure non valeret, propter quæ grauamina pcurator canonicorum ad sedem Apostolicam appellauit: causa delata fuit ad dominum Papam: datus fuit partibus auditor: coram quo procurator canonicorum prædicta omnia proposuit; petens processum prædictorum iudicum irritum nunciari: pars vero altera instanter petebat processum prædictorum iudicum approbari, & causam ipsam, quæ multo tempore durauerat, terminari; Papa his & alijs intellectis, quia sibi non constitit de prædictis, Mãdat quibusdam, quatenus si prædicti, Prior, & canonici probauerint, quòd per procuratorem ipsorum aduocati responsio eadem die extitit reuocata quia sic per consequens apparet, quòd lis non fuerit contestata: vel si cõstiterit quòd iudices delegati approbauerint testes receptos à subdelegatis subdelegatorum suorum, cum delegatus ab alio quã a principe causam alij delegare nõ possit: quicquid factum est post applonem prædictam denũcient irritum, & inane, dummodo hæc in appellationis causa fuerint expressa. No. ꝙ confessio aduocati p̄iudicat parti suæ, nisi eadem die reuocetur. Item per indirectam responsionem vr̃ lis contestata. Item subdelegatus alij causam subdelegare non potest, sed solus subdelegatus à principe potest alij causam subdelegare. Item processus habitus lite non contestata nullus est. Item causæ propter quas appellatur, sunt exprimendæ in ipsa appellatione, & propter illas appellandum est.

ter abbatem & fratres de Valle sancti Ioãnis ex parte vna, & Priorem & canonicos de Nouo loco ex altera, super ecclesia de Holiseth † vertitur, R. sancti Angeli diacono Cardinali commiserimus audiendam: & infra.

¶ Procurator prædictorum Prioris & canonicorum proposuit, quod cum coram subdelegatis iudicum delegatorũ inducias ad proponendum [a] exceptiões dilatorias petijsset; quia aduocatus ipsius ductus errore respondit, ꝙ ecclesia de Nouo loco, ecclesiam, de qua erat quæstio, per quadraginta annos & amplius pacifice [b] possederat, licet ipse eadem die aduocati errorem corrigens, ipsius responsionem, quæ suæ petitioni contradicere videbatur (ne per eam aliquod ibi posset præiudicium generare, † pro eo, ꝙ ante litis cõtestationem [c] sunt exceptiones dilatoriæ proponendæ) coram eisdem iudicibus reuocauit. Iudices [d] tamen per huiusmodi responsionem erroneam aduocati, litem contestatam fore credentes, ad receptioné testiũ [e] partis alterius processerunt: & infra.

¶ Mandamus quatenus si dicti Prior, & canonici legitime probauerint, qđ per procuratorem ipsorũ eadẽ‡ die [f] aduocati respõsio extiterit reuocata, q͡a sic per consequens lis contestata [g] non fuit; vel ꝙ delegati testes receptos a subdelegatis subdelegatorum suorum approbauerint; cũ non nisi delegatus [h] a prĩcipe causam alij valeat delegare; quicquid ab ipsis post appellationẽ eorũ

a ¶ Ad proponendum.] quod iudex ex officio suo etiã facere debet. s̃. ti. proxi. inter monasterium. & s̃. de exceptio. pastoralis.

b ¶ Pacifice.] propter [1] quod petitio aduersæ partis fieri non debebat. & sic fuit lis contestata.

c ¶ Litis contestationem.] quod verum est, vt 3. q. 6. c. si quis episcoporũ. §. exceptio. & s̃. ti. proxi. inter monasterium. & C. de excep. l. quis aduocatus.

d ¶ Iudices.] delegati.

e ¶ Testium.] quibus receptis iudices delegati examinationem quorundam testium commiserunt quibusdam, qui vices suas alijs commiserant, & illi quosdã testes receperunt: primi iudices delegati approbauerunt receptionem illorum testium, cum de iure talis receptio non valeret, propter quæ grauamina extitit appellatum.

ADDITIO. Quos testes approbauerũt primi delegati: Papa, & sic iterũ aliud grauamẽ intulerunt: propter quod appellatum fuit ad Papam.

f ¶ Eadem die.] sed nunquid est istud necessarium, vt eadem die debeat reuocari vel quandocunque ante sententiam? Vr̃ ꝙ qñcũque ante sententiã, vt s̃. de confes. c. vlt. C. de iu. & fac. ign. error facti, & j. de censi. olim. vbi de hoc, vel saltem vsq; ad triduum. [2] C. de erro. aduo. l. 3. in casu isto vr̃ ꝙ eadem die debeat reuocari, vel saltem antequam fiat aliquid in cã, per quòd videatur approbare hmõi confessionem, puta si producerentur testes, vel si aliquid aliud fiat, ꝙ tantum post litem contestatam fieri debet.

g ¶ Lis contestata.] ergo vr̃, quod si non probauit, ꝙ confessio eadem die fuerit reuocata, per consequens lis fuit contest. & sic per indirectam confessionem aduocati ẽt fit litis contest. [3] s̃. de do. & contu. prout. [3] argu. contra. s̃. de ele. dudum 2. & s̃. vt lit. nõ cont. vnico vbi dicitur quod per narrationem, & responsionem fit litis contest.

[Glo. seq. alleg. duas concor. secundo reprobat opin. respondẽs ad c. quo probatur. tertio principale dictum determinat.

h ¶ Delegatus.] C. de iud. à iudice & sup. de offic. deleg. super quæstionum. §. si vero. per hoc patet quod reprobata est opinio illorum, qui dicunt, quod subdelegatus post litem contest. potest [4] alij vices suas subdelegare, ad instar procuratoris, qui post litem contest. factus est dominus litis: vnde potest postea dare alium procuratorem, C. de procura. nulla. & l. neque. & sic volunt intelligere illam decr. s̃. tit. proxi. cum Bertholdus. quæ expresse contradicit huic: sed illa non continet ius quantum ad hoc, nec fuit obiectum: & ita per patientiam toleratur. infra de præben. cum iamdudum. in fine. quod ius non contineat, patet per hoc quod hic dicit, quod non, nisi delegatus à principe causam

† Olisem.

[1] Hæc glossa non inuenitur ĩ an t. qs codicib.

† Vide tex ĩ l. 2. cũ l. ti. C. de er. aduo.

‡ al. eodem die.

[2] Nudo verbo, non facta fide de errore, fm Host. & scripti in palle. dec. olim sup glo. 2. Io. An.

[3] Cõcor. l. 1. & ibi Cy. C. de ꝯfe. l. 2. §. ꝙ obseruari. ff. de iur. calum.

[4] Hæc q̃stio an subdelegatus possit subdelegare valde ẽ anceps inter Doctores, de qua vide late p Iasonẽ in l. a iudice C. de iud. & ibidẽ p Alexandrum. & opinio. glossæ hic, ꝙ nõ possit, cõis est. adde quæ no. lib. 3. õment. in Directorium Inquisitor. schol. 81.

causam potest alij delegare, non distinguendo ante litem cont. vel post, & ita ibi non potuit de iure delegari. Est ergo tenendum, quod subdelegatus alij subdelegare non potest: quia sic & illi possent iterum subdelegare: quod esse non debet. & est simile in excōmunicatione, quæ non trāsit in tertiā personam. & quod dicitur, delegat⁹ ab alio quam à principe nō potest alij causam delegare. ītellige de eo qui est delegatus ab alio ad vnam causam tantum: nam si esset ei delegata vniuersitas causarum, bene posset vnam causam alij subdelegare. ff. de iud. cum prætor. §. 1. aliàs non potest. ff. de officio proconsulis, & lega. legatus. quia qua si ordinarius videtur.

[Gl. seq. quærit, al legat duo, pro & contra, & solu. t distinguendo.]

a ¶ Dūmodo hæc.] sed nūquid possit in causa appellationis proponere aliā causam, quam non expressit in appellando? Videtur quod sic, s. eod. constitutis 2. Item & noua causa potest opponi in causa appellationis: & noua instrumenta, & allegationes. s. de fid. instrumen. cum Ioannes. ff. de appel. scio. s. de test. fraternitatis. & C. de temp. app. per hanc. & s. vt lit. non contesta. accedens. Sed contra videt, expressum supra eod. vt debitus. vbi dicitur, quod qui appellat, causam appellationis propter quam appellat, debet allegare coram iudice. & hic expresse idem dicit littera ista, dummodo hæc in appellationis causa expressa fuerint. & infra capit. proxim. Super hoc ita distingue, aut appellatur a grauamine ante sententiam diffinitiuam, aut a sententia diffinitiua. Si a grauamine ante sententiam: tunc necesse est allegare coram iudice appellationis causam sui grauaminis, talem quæ si esset probata, esset legitima, vel quæ esset expressa in iure: & tunc in causa appellationis non potest aliam allegare, vt hic dicit, & supra eod. vt debitus. Et est ratio, quia non appellatur nisi a grauamine, sed propter hanc causam, quam vult de nouo proponere coram iudice appellationis, non grauabatur, nec propter hoc appellauit: & iudex appellationis cognoscere debet tantum super eo pro quo appellauit. & Papa semper ita rescribit in appellationibus ante sententiam, si est ita. Si vero 1 aliquis appellat a diffinitiua, tunc non est necesse aliquam causam allegare cum appellat, sed sufficit, dicere appello ab iniqua sententia 2 & tunc in causa appellationis potest opponere nouam causam, & noua instrumenta. & sic loquitur supra de fid. instrum. cum Ioannes. & l. scio. & per hanc decre. illa supra eo. constitutis. specialiter intelligitur in causa electionis. vt ibi dicitur. Et decret. illam, accedens, intellige vt ibi dicitur. Item in alijs appellationibus extra iudicium 3 faciendis exprimenda est causa propter quam appellatur. s. de ijs quæ fi. a ma. parte cap. c. 1. & s. e. bonæ. & s. de ele. cū nobis. & s. e. dile. s. de elect. vt ctis. & in scriptis. ꝑ circa li. 6. & ponēda est: alias reputabit, nō appellās, in decr. Inn. IV. cor. di nobis est. eo. titu. [lib. 6.]

1 Hæc sniā glossę approbat p c. appellanti eo. tit. in Clem.

2 Et sic intellige quā nota. 80. distin. ca. 1. de isto 2. q. 6. non ita. lo. And. in nouel.

3 De appellationib. extraiudicialibus in causa electionum, dic vt clem. eo. tit. constōnem. Ioan.

factum est (dummodo a hæc in appellatione ipsa expressa fuerint) nuncietis irritum & inane.

¶ Idem Decano, & Thesaurario, & P. sancti Petri canonico Zamoreñ.

¶ Non sufficit appellanti docere quod exceptionem legitimam & veram apposuit, et appellauit, nisi doceat propter exceptionem non admissam appellasse, hoc dicit, & est casus notabilis, & quotidianus.

CAP. LXIII.

Dilecto filio G. capellano nostro D. pꝛsbytero & I. capituli Salamātini procuratori a nobis auditore cōcesso, procurator capituli ꝓposuit corā eo, quod cum dictus presbyter sup receptione sua in Salamātina ecclesia executorias a nobis ad archidiaconum Ciuitateñ. & collegas eius, litteras impetrasset, corā eis fuit ex 10 parte capituli allegatum, quod cum in ipsa sit ecclesia certus numerus canonicorum, iuramēto firmatus, de quo in litteris ad eos directis mentio non fiebat, per eas non debebant contra ipsos pro- 20 cedere: & ne aliter facerent, fuit ad nostram audientiam appellatum: & inf. Quoniam igitur & si per confessionem presbyteri factam coram auditore prædicto, constiterit, 30 Salamantinam ecclesiam habere certum numerum canonicorum, iuramento firmatum: & huiusmodi exceptionem coram executoribus fuisse propositam, & quod appellatum 40 extiterit ab eisdem; quia tamen nō constitit, quod propter exceptionē huiusmodi non admissam, aliāve legitimam fuerit appellatum: Mandamus, quatenus si vobis constiterit 50 præfatā exceptionem hu-

Dilecto.] Primo ponit factū corā auditore narratū. Secundo committit causam, & præmittit quare: ibi, Quoniam. Abbas.

CASVS. D. presbyter obtinuit litteras a domino Papa sup receptione sua in Salamātina ecclesia ad quosdam executores: coram quibus fuit ex parte capituli Salamantini propositum, quod cum in Salamantina ecclesia certus esset canonicorum numerus iuramēto firmatus de quo in litteris directis ad eos mentio nō fiebat, nōn debebāt ꝑ eas procedere contra capitulūm Salamātinum, & ne secus facerent, sedem Apostolicam appellauit, sed executores huiusmodi appellatione contempta tulerunt excommunicationis sniam ī episcopum & capitulum Salamantinum: vnde tam procurator capituli, quam dictus sacerdos corām auditore confessus fuit, quod in ecclesia Salamantina certus erat canonicorum numerus institutus. Sed quiá licet per confessionem presbyteri constiterit Salamantinam ecclesiam certum canonicorum numerum habuisse iuramento firmatum, & huiusmodi exceptionem coram executoribus fuisse propositam, & quod 60 appellatum extiterit ab eisdem, tamen non constitit Papæ, quod per huiusmodi exceptionem non admissum, vel aliam legitimam fuerit appellatum, Mandat Papa quibusdam iudicibus quatenus si constiterit. exceptionem præfatam de certo numero canonicorum iuramento firmato, vel alias exceptiones legitimas fuisse propositas coram executoribus prædictis nec admissas, & ideo partem ap[illegible] appellasse processum ipsorum executorum denuncient irritum & inanem. Nota exceptionem de certo canonicorum numero iuramēto firmato legitimam esse. Item non sufficit proponere exceptionem legitimam, nisi propter eam non admissam fuerit appellatum.

[Gl. seq. insinuat appellationis causam. secundo circa textum repetit tria.]

a ¶ Pro-

a ¶ Proposita coram ipsis.] sic patet, ꝙ causa pp quam appellatur, proponenda est corã iudice a quo appellatur; & sic fuit causa ista legitima: q̃a nõ est verisimile, ꝙ Papa ex certa sciẽtia mandasset illũ recipi contra iuramenta canonicorum: immo vr̃ Papa circumuentus. s̃. de rescri. constitutus in parte decisa. Idẽ esset ẽt si statutũ canonicorũ firmatũ fuisset solummodo per sedẽ Apostolicã sine iuro 1. s̃. de cõsti. cũ accessissent & arg. j. de priui. ex parte & s̃. de resc. cũ ordinẽ. Itẽ patet hic ꝙ licet exceptio ẽt legitima opposita ñ admittat: si non sit appellatũ pp ipsã, licet appellatũ sit, nõ dẽt retractari ptextu illius exceptionis ꝙ factũ ẽ: q̃a snĩa ꝯ ius litigatoris bene tenet, a qua non est appellatũ, licet non teneat ꝯ ius cõstitutionis lata s̃. tit. proxi. cum inter vos & 2. q. 6. c. ei qui. §. diffiniti. ver. itẽ si snĩa. C. q̃n prouoca. non est neces. l. 2. & ff. quæ sen. sine app. rescin. l. 1. §. 1. Item ex hoc patet, ꝙ si q̃s appellat a grauamine, non tñ exprimit cãm illã in appellatione pp q̃ appellauit, sed aliam. illam proseq non pt: quia pp illã non appellauit. de hoc dictũ est. s̃. c. prox. Itẽ vr̃ ꝙ in cã appellationis sufficiat pbare causam probabilẽ fuisse propositam coram iudice a quo appellauit, & non admissam: sed hoc intelligendum est secundum quod dicitur. infra eodem interposita.

1 Immo vr̃ idẽ in numero statuto, licet iuratus nõ sit cõfirmatus. & de hoc in pall. decr. cõstitutus. I fi. 1. gl. Ioan.

† al. Meldeñ.

† De materia huius decretalis, quatenus agit de isufficiẽti pcuratore, vide notata p Bald. in fi. C. de ędil. act. adde. ca. his qui. de procur. lib. 6.

† al. ita, ac fratri G. monacho monasterij S. Mariæ sancti Adriani, &c.

iusmodi de certo canonicorum numero iuramento firmato, vel alias legitimas exceptiones fuisse ppositas coram ipsis a executoribus, nec admissas, ac ideo partem capituli appellasse: ipsorum executorum processum denunciantis irritum & inanem.

¶ Idem sancti Andreæ archidiacono, & magistro I. canonico de Melteñ. †

¶ *Appellans, qui terminum appellationi præfigit, si mittit procuratorem ad impetrandum, et contradicendum tantum, & appellatio fuit recepta a iudice vel approbata a parte: aduersario legitime prosequẽti, condemnatur in expensis, hoc dicit secundum cõmunẽm intellectum, licet glossa aliud senserit.*

CAP. LXIV.

Nicolao † militi ac † fratri E. monacho monasterij sanctæ Mariæ, sancti Adriani diaconum Cardinalem concessimus auditorem; in cuius præsentia cum dictus monachus, non nisi ad impetrãdum, & contradicendum pcurator fuerit institutus, supplicauit humiliter idẽ miles, vt contra ipsos tanquã † contumaces procedere deberemus: & infra.

¶ Mandamus quatenus si vobis cõstiterit, dictos abbatem, & cõuentum appellationi [b] suæ terminũ præfixisse; cum ad prosequendam eandem sufficientem procuratorem non miserint; memorato milite ipsam personaliter prosequẽte, ipsos ad restituẽdas expensas a tempore [c] appellationis factas eidem militi condemnetis.

¶ Idem Episopo Mantiñ. & P. canonico Tuscan.

¶ *Ab eadẽ sententia ab eo dẽ tertio appellare nõ licet.*

Nicolao militi.] Diuiditur. Primo ponit dationem auditoris, & petitionem appellantis. Secundo dat iudices, ibi, Mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Abbas & conuentus monasterij sanctæ Marię, litigabant cũ Nicolao milite super quibusdã q̃nibus Monachi appellauerũt ad sedẽ Apo. & appellationi suę terminũ præfixerunt, pp quod tam miles quã procurator monachorum ad curiam accesserunt: datus fuit eis auditor in cuius præsentia proposuit idẽ miles, ꝙ cum procurator monachorum non nisi ad impetrãdũ & cõtradicendum fuerit institutus, sufficienter ad causam prosequendã non miserunt, eo ipsam personaliter prosequente: vnde petebat eos sibi condẽnari in expẽsis, tã q̃dẽ contumaces, vnde mandat Papa. quatenus si cõstiterit abbatem & monachos appellationi suæ terminum præfixisse: quia sufficientẽ procuratorem ad prosequendam eandem causam non miserunt, ipso milite cãm personaliter prosequente monachos condemnet ad restituendas expensas à tpe appellationis factas militi memorato. No. ꝙ ille qui appellat, si terminum præfixit suæ appellationi, & a iudice, vel aduersario appellatio fuerit approbata, tenetur mittere procuratorem sufficientẽ ad totã cãm; aliàs in expensis cõdemnabitur altera parte eam prosequente, vt hic dicitur.

[Gl. seq. distinguit an fuerit vel non terminus appellationi præfixus ab homine, & remittit.]

b ¶ Appellationi.] potest enim quis appellationi suæ statuere terminum ad ipsam prosequendã. s̃. eo. personas. & c. oblatæ. & si talis appellatio a iudice vel aduersario fuerit probata, tunc appellans tenet pro sequi cãm per sufficiẽtem procuratorẽ ad causam, parte altera eã prosequente: aliàs in expensis appellator condemnabit, vt hic dicit: & idem intellige in diffinitiua, vt cum appellans statuit terminum ad psequẽdã appel. ato nem, tunc tenet appellans mittere sufficienter ad cãm suã defendendã: alias pcedatur ad cõfirmandam, vel infirmandã sniam, etiam altera parte non prosequẽte, vt s̃. de renun. veniens. Si vero appellans non præfixit terminum appellationi suæ prosequendæ; nec a iudice, nec ab aduersario appellatio fuit approbata, tunc sufficit appellãti mittere pcuratorẽ ad impetrandũ & cõtradicendum, altera parte ẽt prosequẽte. j. eo. ti. iterposita. §. 1. ad hoc facit. j. eo. ti. cordi. [lib. 6.], vbi dicit si appellatus voluerit prosequi. quia approbat appellationem, & sic ideo vterque tenetur mittere sufficiẽter, vt ibi dicit. Sed si appellatus noluerit prosequi appellationem, quia eam non approbat, tunc sufficit appellanti mittere simplicem nuncium ad impetrandum & contradicendum a contrario sensu horum verborum, si appellatus voluerit. & ita hæc decret. & illa interposita. §. 1. loquuntur in diuerso casu, & nõ contrario. Et no. quod terminus statutus ad prosequendam appellationem a iudice vel ab aduesario, vicem obtinet peremptorij. supra eo. sæpe. De hac materia ple. not. s̃. de renunc. veniens. in gl. quæ incipit, sed non videtur. Ber.

ADDITIO. Miles iste approbauit appellationem, vel etiam iudex, quod patet ex eo quod eam fuit personaliter prosecutus, alias stabitur illi decre. j. eo. interposita & sic corrigitur ista in hoc. si vero appellatio nec a iudice, nec ab aduersario fuerit approbata: tunc appellans potest simpliciter constituere procuratorem ad impetrandum, & contradicendum, licet pars altera eam sufficienter prosequi sit parata. inf. eo. interposita. §. 1.

c ¶ A tempore appellationis factas.] quia ex tunc fuit contumax, ex quo non misit sufficientem procuratorẽ. quia ex tunc videtur citatus ad causam. simile. s̃. de dolo, & contumacia, cum dilecti 3 s̃. eo. reprehensibilis, & cap. sæpe.

2 Sequentes glossę nõ habentur eodẽ modo in omnib. codicib.

† al. tanquã contra.

3 De procur. auditis. Io. And.

na

SVa nobis.] Diuiditur primo ponit querelam appellati. Secundo sententiam auditoris : ibi, Cumque. tertio inhibitionem factam iudicibus appellationis : ibi, Nos. Abb.

CASVS. Inter R. tutorē filiorū B. ciuis Tuscan. ex vna parte, & F. pro se, & P. tutorem quō dam filij B. ex altera super quadam summa pecuniæ corā iudice Tuscan. qō vertebatur. idem iudex p eodē R. diffinitiuā tulit sniam, a qua sē tē ia fuit appellatū, q̄ bis p iudices delegatos fuit ɔfirmata, & iterum tertio fuit appellatū, & cōmissio facta: tandem ad Papam delata est q̄stio, auditor sup hoc interlocutus fuit par tē alterā non potuisse tertio appellare : mandat Papa tertio iudi. appellationis, qd in causa illa vlterius non procedat. Nota q tertio nō est appellandum a diffinitiua sententia.

† Vide quid per hanc decretalē diffinat Dñicus distin. 20. in summa.

† Vusculañ.

† Tusculañ.

† Vide l. 1. cū no. C. de administ. tuto.

a Iterū.] hæc vox, iterū, duas res significat: & exponitur iterum, 1 quoties opus erit. ff. de ed. veluti.

1 Loquit de editione iterum ex cā fi. enda, fine & soluit.]

[Gloss. seq. signat cōtrarium, & soluit. Itē aliud contrariū, cānō. Io. An.

b ¶ Tertio appellare.] bene interlocutus fuit, vt 2. q. 6. si quis in quacunq; & C. ne li. in vna eadē que cā ter app. l. vni ca. T. ho. & in pdictis iuribus patet, q non licet ter appellare. Sed cōtra videt 2. q. 6. quoties. vbi dr: quoties putauerint se grauari, ad Romanam sedem appellant. vt 3. qō. 6. pulsatus. Sed dic quoties, i. secundo, & non vltra in diffinitiua sententia. siue super eod. c. sic s. eod. directe. vbi de hoc: & sic illud quoties restringitur: verbum enim generale sæpe restringitur. 18. dist. placuit. 75. di. quod die. in fi. & 12. q. 2. fine exceptione in prin. & s. de rescrip. sedes. Item arg. cōtra. 31. q. 2. Lotharius. vbi dr, quod Teberga ter appellauit, sed exponi consueuit, ter appellauit, i. ter vocem appellationis emisit dicendo ter appello. Ber.

CAP. LXV.

SVa † nobis R. tutor filiorum quondam B. ciuis Tuscañ. † petitione monstrauit, quod cum inter ipsum ex vna parte, & F. pro se ac P. tutorem quondam filij B. ex altera, super quadam summa pecuniæ coram iudice Tuscā.† qō vertetur, idem diffinitiuam pro eodem R. sniam promulgauit; q̄ bis fuit per iudices delegatos a sede Apostolica confirmata; † & inf. Sed pars alteram. q̄ semel & iterum [a] appellauerat, tertio vocē appellationis ad nos emittens P. & eius collegæ cognitionem ipsius sententiæ a nobis obtinuit delegari, & infra.

¶ Cumque R. S. Mariæ in Cosmed. diaconus Cardinalis super appellatione tertio ad nos emissa vtrique parti a nobis datus auditor, interlocutus fuerit, illos non potuisse de iure tertio appellare, [b] Nos pdicto P. & eius collegæ dedimus in mandatis, vt in negotio ipso nequaquam procedere attentarent.

¶ Idem magistro G. archid. & offi. Lemon.

¶ Appellatio omisso medio iudice interposita, causam non deuoluit exceptione opposita. h. d. secundum communem intellectum.

CAP. LXVI.

3 DIlecti filij Prior, & conuentus de Lacu Rubeo † transmissa nobis petitione mōstrarūt, [c] inf.

¶ Ex parte dictorum Prioris, & conuentus fuit excipiendo ppositum, qd cum omisso diœcesano episcopo, fuisset ad archiepm† appellatum, ad quē gradatim fuerat appellandum, in causa ipsa de iure procedere non debebat: sed quia officialis archiepi huiusmodi exceptionem admittere denegabat, ipsi ad nostram audientiam appellarunt, & infra. Quocirca mandamus, quatenus, sententias post huiusmodi [d]

3 DIlecti filij.] De subdito vel delegato episcopi ad archiepiscopum appellare non licet. h. d. primo ponit querelam appellantis, qui secundo dat iudicem: ibi, Quocirca. Abb.

CASVS. Inter priorem, & conuentū de Lacu Rubeo, & F. militem coram magistro A. ex delegatione ordinarij qō vertebatur. idē miles ad Bituricen. archiepm appellauit: Tandem partes cōparuerunt in præsentia officialis archiepi Bituricen. corā quo ex parte prioris fuit excipiendo ppositū, q cū omisso diœcesano epo fuisset ad archiepm appellatum, ad quem gradatim debebat appellari, in causa ipsa procedere non debebat, Sed quia hanc exceptionē admittere denegauit, Prior ad Sedem Apostolicam appellauit: sed officialis non obstante appellatione tulit sententiā suspensionis, & interdicti in priorem, & conuentum pdictos: Mandat Papa quibusdam, quatenus snias illas post hmōi appellationē promulgatas denuncient nullas esse. Nota q gradatī ē appellādū nullo medio omisso: nisi qs ad Papā voluerit applare. Itē snia lata post applationem nō tenet.

c ¶ Monstrarunt.] ex vna parte, & quēdā militem Claremonteñ. diœcesis ex altera, & super quodam nemore.

[Glo. seq. alleg. 6. concor. in contrariū alleg. duas. decre. & vnā leg. Ad decr. dupliciter respōdet. Ad l. aliter. Demum ponit ius nouū, & quādam falsam opi. circa appellationes interponendas ab officialibus, p quod iterū obijcit, & soluit.

† Rubro.

d ¶ Post huiusmodi appellationem,] ex hoc patet, q gradatī est appellandū, arg. 2. q. 7. metropolitanū. & q. 6. āteriorū. §. illo videlicet: & s. de offic. deleg. super q̄stionis. §. porro. & ff. de app. imperatores. C. d ap. pcipim9 ff. qs & a quib. app. l. 1. 1. rñ. Sed s j. de pben. referente. ibi, appellatū fuit ad archiepm omisso epo. & ff. quis & a quo ap. l. 1. §. 1. & inf. de no. ope. nū. significātibus, vbi omittitur medius, & melius, dicas q gradatim est appellandum de iure : secundum canones tū si omittatur medius, & nō opponatur exceptio corā isto superiore, bene valet 2 qd per ipsum fit. sic intelliguntur prædictæ decre referente, & significantibus. Vel forte illud obtinet de consuetudine pscripta, vt ad illos archiepos appellet omissis medijs. Si vero opponatur exceptio, non valet quod postea fit, si pp hoc appelletur, si cōsuetudo non obstat, & ita intellige quod hic dr. Sed lex ista. ff. quis & a quo. l. 1. §. 1. multū cōtradicit: q a dr q generaliter debet appellari ad primum delegantem, & non ad illum qui delegauit. Sed intellige legem illam in subdelegatis, vt si appellat ab aliquo subdelegato cui commissa fui tota causa: a delegato ad vniuersitatem causarū, appellari debet ad primū delegātem. & sic intellige legem illam secundum illam decre. super quæstionum. §. porro. Sed si appelletur a delegato tantum, siue sit delegatus ad vniuersitatem causarum, siue sit delegatus ad vnam causam tantum, semper de iure appellandum est ad suum delegantem, & sic intellige quod dicit hic, & in l. prædi. ff. quis & a quo appel. l. 1.

† De hac materia vide Zāchinū trac. d hær. cap. 29.

2 Cū gl. sentiunt Innoc. & Host. vt bene adnotauit hic Io. Andr. quicquid dicat archidiaconus in c. si delegatus. de off. delegati. lib. 6.

appellationem latas (in eos †) denuncietis penitus non tenere.

¶ Gregorius ix. magistro † scholarium H. & G. de Rupe, canonicis sancti Andoniani Morineñ. diœcesis.

¶ Si is qui desiit esse tutor nomine pupilli conuenitur inuitus, poterit appellare.

CAP. LXVII.

2 EX † parte M. dominæ de Colb. † nobis fuit oblata querela, ꝙ cū nobilis mulier domina de Bellebron. † super quibusdā terris ipsam nomine filiorum suorū coram iudicibus auctoritate nostra traxisset in causā, eadē in iudicum ipsorū excipi fecit presentia, ꝙ cum res de quibus in iudicio agebat̃, & p̄dicti filij eius sub potestate, [a] & tutela ipsius minime permanerent, cum iā ad secunda vota transisset: † super his ei non tenebatur ipsorum nomine, quorū tutrix esse desierat, respondere, sed quia dicti iudices hac exceptione neglecta, nihilominus ad hoc compellebant eandem, ipsa sentiēs se grauari, nostram audiētiam appellauit. Ideoque mādamus, quatenus si ita est, reuocato in irritū q̄cquid post appellationem huiusmodi inueneritis attentatū audiatis hinc inde proposita, & cetera.

¶ Idem magistro, & fratribus domus Morien.

¶ Si iudex de iure dubitans vult cōsulere superiorem, debet consultationis copiā partibus edere, alias eius verbis consultationis fides non adhibetur.

alie vero leges loquuntur in ordinarijs, & c. metropolitanum. illud generale est, ꝙ ad Papam potest appellari, omisso medio propter plenitudinem potestatis. 2. q. 6. quoties ad Romanam, & in pluribus alijs capit. ibidem: quia per simplicem querelam potest Papa adiri, cum ipse sit iudex ordinarius singulorū. 9. q. 3. cuncta, & c. p principalem, nisi in casu illius decre. sup quæstionum, §. porro. Et sic omnia plana sunt. De appellationib. interponēdis ab officialib. episcoporum, vel archidiaconorum, vel aliorū inferiorum dicas, ꝙ cum idem sit auditorium, siue curia ep̄orum, & eorū officialiū: si appellatur ab officialib. episcoporum, appellandū est ad archiepiscopū de iure. nō ad episcopū & si appelletur ab archidiacono vel eius officiali, appellādū est ad episcopū, & n̄ ad archiepiscopū. tñ si est consuetudo, ꝙ appelletur ab archidiacono, vł eius officiali ad archiepiscopum omisso ep̄o valet appellatio, & hoc totum habes in quadam decr. Innoc. 4. eod. tit. quæ incipit, Romana. [lib. 6.] Et idem credo, ꝙ si consuetudo sit ꝙ appelletur ab officiali ep̄i ad ep̄m ꝙ teneat appellatio, non obstante quod dicitur in illa decret. Romana. ne a seipsis ad eosdem videatur appellatum. 17. dist. multis, vbi appellatur ab aliquo ad seipsum cum alijs, id est ab archiepiscopo ad synodum, vbi ipse est tanq̄ caput, & est simile. ff. qñ appel. sit. l. 1. §. solent. vbi appellatur ab ordine, & preside ad ipsum presidem. 1 Et decret. predic. referente. & significantibus. loquuntur de consuetudine, cum illa decret. Romana. qa ibi admittitur appellatio ab archidiacono ad archiepiscopū omisso ep̄o, & hic non tenet. Sed hec decretalis vł cōtraria predictis tribus decret. vbi tenet appellatio omisso ep̄o, & hic non tenet. Sed tu dicas, qui debuit hic appellari ad ep̄m, & nō ad archiep̄m; qa hic non fuit appellatū ab officiali ep̄i, sed a quodā magistro R. canonico Claremontis, cui ēp̄s specialiter cām cōmiserat, q non erat de curia diœcesani ep̄i: & iō ad ep̄m qui commisit cām, gradatim fuerat appellandū, & hec habentur in antiqua decretali in parte decisa Bern.

ADDITIO. Et dicas contra opin. Bern. ꝙ consuetudo non valet, vt appelletur de officiali episcopi ad ipsum episcopum, cum sit idem auditorium vtriusque. patet in c. non putamus. de consue. li. 6.

EX parte M.] diuiditur, quia in prima parte ponitur appellantis querela in secunda dat iudices: ibi, Ideoque mandamus. Abb. Sicu.

CASUS. Quædam mulier noīe filiorum suorum impetrauit lr̄as contra quadam aliam mulierē M. noīe, sup quibusdam terris ad quosdam iudices delegatos; corā quib. dicta M. excipiendo proposuit, ꝙ cum res de quibus in iudicio agebatur, & p̄dicti filij sui sub potestate & tutela ipsius non essent. cum iam ad secunda vota transisset, super his rn̄dere nullatenus tenebatur eidē nomine filiorum suorum, quorum desierat esse tutrix: & quia iudices hanc exceptionem non admittebāt, sed respondere compellebant eandem, ipsa sedem Apostolicam appellauit: vn̄ mandat Papa quatenus si est ita, reuocato in irritum q̄cq̄d post app̄lonem iudices inuenerint attētatum, audiant post modū hinc inde proposita Not. ꝙ q̄ cito mater tutrix aliorū suorum ad secunda vota transit, finitur tutela, nec potest postea pro filijs conueniri. Item quicquid fit post legitimā appellationē, in irritū debet reuocari.

a ¶ Sub potestate & tutela.] filius nō dr̄ esse in potestate matris, sed patris quantū ad ius patrię potestatis. Instit. de patr. potestate. §. ius aūt. qa filius familiā patris sequitur, & non matris. Instit. de legitima agnatorū tutela §. 1. & ī. d̄ ɔuersione infidel. c. vl. sed p officium tutelæ bn̄ recidit filius in potestatem matris. Illud tñ regulariter est verū, ꝙ femina tutrix esse non pōt: qa virile officium est. C. qñ mulier tutoris officio fungi potest l. 2. & ff. de reg. iuris. l. 2. & s̄. de arbi. dilecti. nisi à principe tutelam impetrauerit. vt ff. de tute. l. vlt. tamen si mater maior est, & nullus tutor legitimus sit. vel datus non sit impuberi in testamento, vel si sit excusatus potest repetere tutelam filij. Et ipsa iurabit ꝙ ipsa non transibit ad secundas nuptias, & renunciet Velleiano sub hypotheca rerum suarum. C. quando mulier tutoris officio fungi potest l. 2. & 3. olim sic obseruabatur. Hodie tamen per Authen. præfertur mater omnibus tutoribus legitimis & datiuis, sed non testamentarijs, renunciando simplici verbo secundis nuptijs & non per iuramentum, & Velleiano, & omni alio auxilio, vt si obligauerit se pro pupillo, nō iuuetur. C. quando mulier tutoris officio fungi potest. Authen. ma. & auiæ. & in Authen. de hæ. ab intestato veni. §. ex his. coll. 9. & in Authen. vt matres sine prohibitione tute. gerant. §. quia vero. coll. 7. & C. qñ mulier tutoris officio Authen. sacramentum. & quam cito ad secundum matrimoniū 2 conuolauerit, soluta est 3 tutela quasi mortua esset, vt dicto §. quia vero. Et ita patet quod mulier ista bene excepiebat. quia tutrix esse desierat transeundo ad secundas nuptias. Itē si transeat ad secundas nuptias non reddita ratione tutelæ omnia bona sua & mariti secundi tacite sunt filijs obligata, C. in quibus causis tacite pignus contrahā. l. si mater. & in Authentica. de nuptijs collatio. 4. §. si ante tutelam. Item in principio debet facere inuentarium & satisdare rem pupili saluam fore, ut in Authentica ut mat. sine prohi. §. vltim. coll. 7. Bernardus.

† Hæc duo verba, ī eos, desunt in aliquot antiq̄s.

† In codice Barbariæ ita: magistro scholariū. H. & G. de Rupe canonico sancti Adriani Morineñ. &c.

† De materia vide luculenter per Bal. §. nos autem. Inst. de Attil. tutor.

† Colester.

† Breuion.

1 Sim. ī. e. ca. pen. li. 6. dicebat l. de off. or. irrefragabili. legē illā intelligēdā qñ p̄ses sedet cum ordine, non quasi vnus ex ordine p̄si. concilium & auctoritate p̄bēdo facto ordinis: vel qñ p̄ses non concor. cum ordine. hæc secunda parum valet, sed totum intellige iuxta dist. predi. de ece. pe. Ioan.

† Vide Authē. matri. & auiæ. C. qñ mu. tu. off. fung. po.

2 Secus est in spōsalib. & de hoc in Spe. de cu. §. nūc aūt. uer. qd si nōdū. & seq. Ioan.

3 Tñ mortuo marito scđo recuperet illā re integra. qđ dic ut ī Spe. §. p̄di. uer. qd sit iuris. Ioan. And.

CAP. LXVIII.

INtimaſti: &† infra.

¶Præterea hoſpitalarijs ignorantibus, & non facta eis copia de inquiſitionis a ꝓceſſu, ad nos relationem ttanſmiſiſſe noſcuntur: cum iuxta legitimas ſanctiones, quoties, relaturum ſe iudex ꝙlibet pollicet̄, illico litigatorib⁹ apud acta conſultationis exemplum edere teneatur

¶ Idem archiepiſcopo, archidiacono, & G. canonico Turoneñ.

¶Si ante litem conteſtatā circa principale negotium iudex aliquid innouat, uel diem aſſignatam ſine cauſa præuenit, licite appellatur. Et ſi ꝓcurator datus ad impetrandum ſuper appellatione nō ſeruauit formā mandati, auditur appellans etiam poſt annum.

CAP. LXIX.

SIgnificante† Aurelianñ. epiſcopo, nos noueritis accepiſſe, quod cū decanus & capitulum Madgunen. ipſum, ſup eo ꝙ dicebāt, alibi quam in ſtallis decani & capituli prædictorum, carnifices carnes vendere non debere, † coram iudicibus auctoritate Apoſtolica conueniſſent: petentibus tandē decano & capitulo nominatis† iudicum officium implorādo, vt cum idem epiſcopus poſt citationē b carnes in ſtallis alijs vēdi feciſset: quod per eum ſup hoc factum fuerat, in ſtatum priſtinum reuocarēt: pro parte ipſius fuit ꝓpoſitum, ꝙ cum lis p̄ſertim c non fuiſſet ſuper negotio cōteſtata, locum imploratio huiuſmodi non habebat: adijciens, ꝙ cum de conſenſu partium corā dictis iudicibus ad litigādū ſuper eo negotio certus

INtimaſti.] Exēplū relationis dēt partibus edi ante quā fiat relatio. Et facit hoc ca. ad ſecūdā partē rubricę. Et ꝓ intellectu pręmitte, quod licet ex multis cauſis Papa impugnaret relationem factam per iudices, inter alias adiecit iſtā cauſam, de qua in tex. ideo dicit in tex. Pręterea. Abbas.

C A S VS. Dñs Papa mandauit inquiſitionē fieri cōtra quoſdā hoſpitalarios; facta inqſitione. Inquiſitores ignorātibus hoſpitalarijs trāſmiſerūt relationem ad dñm Papā, nulla eis copia facta de inquiſitionis ꝓceſſu: dicit Papa, ꝙ nō recte proceſſerūt, cū ſm leges quoties iudex dicit ſe velle referre negotiū ad ſuperiorē, ſtatim, teneat̄ dare litigatoribus exēplum conſultationis. Nō. ꝙ relatio nō dēt fieri ad ſuperiorem partibus ignorātib. ſed dēt eis dari exemplum conſultationis.

Glo. ſeq. reci. per q. an liceat iudici indifferēter referre ſoluit diſtinguendo dubium iuris, & facti.

a¶ De inqſitionis.] hic proceſsū fuit ſup exceſſibus iſtorū prælatorum puniendis in modū inquiſitionis, & ideo ſiue eā ſit criminalis, ſiue ciuilis pōt iudex referre cām ſuperiori, ſi iudex dubitat qualiter in eā debeat iudicare. talis relatio approbat̄, Si vero vult euitare onus iudicādi, tunc non dēt admitti relatio. in Auth. de iudi. §. vlt. coll. 6. ff. de iud. eum quem temere. §. 1. de iure quęri dēt, & non de facto, vt ibi dicit: quia nō crimina, ſed vindicta potius ad nos debuit peruenire. C. de offi. pręfect. ori. l. 3. in fi. & 17 q. 1. ſi cuſtos. & c. ſi homo. ſi vero iudex dubitat, de iure, & vult referre negotinm ſuperiori, exemplum cōſultationis illico tenet̄ edere partibus, vt ſi forte minus plene referat, vel contrariū q̄ dēat, vel ī p̄iudiciū alterius partis, partes cōtradicere poſſunt & appellare. 1 C. de rela. l. 1. & 2. & hic. Si autem tunc nō appellauerit poſtea cum princeps reſcripſerit nō poterit appellare. 2. q. 6. c. biduū. in fi. quia approbaſſe vr̄ relationē, vt ibi, & ff. qñ app. ſit. l. 1. §. 1. rñ. & quia hoſpitalarijs ignorantibus relatio facta fuit, nō tenuit relatio: quia exemplum relationis oſtēdi debet litigatoribus, vt dicunt leges prędictę, de quibus hic fit mentio. Ber.

SIgnificante.] Primo ponitur appellantis narratio. In ſecundā cauſæ commiſſio: ibi, Ideoque, Abbas.

CASVS. Decanus & capitulum Magduñ. impetrauerunt litteras cōtra epiſcopū Aurelianñ. ad quoſdam iudices, ſup eo ꝙ dicebat capitulū, carnifices nō debere vēdere carnes alibi q̄ in ſtallis decani & capituli Magduneñ. ſuper quo iure epiſcopus moleſtabat capitulum prædictum: partibus in præſentia iudicū cōſtitutis, datus fuit terminus de conſenſu partium ad litigandum ſup ipſo negotio pendente dilatione petebāt decanus & capitulū implorando iudicū officiū, vt cum idem epſ poſt citationem carnes vēdi feciſſet ī ſtallis alijs, quod per ipſum epiſcopum factum erat in ſtatum priſtinū reuocarēt. Ex parte epiſcopi fuit propoſitū, quod cū lis nō fuerit conteſtata ſup negotio principali, iudicū imploratio locum non habebat; adijciebat in ſup, quod cū de conſenſu partium ad litigādū termin⁹ certus datus eſſet, & quātum ad diem illā ſolutum fuiſſet iudiciū eorundem, iudices diem datum nō poterāt p̄uenire, niſi id fieret de conſenſu partium, nec audire partē aduerſam in tali imploratione: & quia ſuper his nō audiebāt epiſcopū, ſedem Apoſtolicā appellauit; dict⁹ epiſcopus infra annum nūcium procuratorem ſuū ad appellationē ꝓſequēdā deſtinauit, & contra inhibitionē ipſius epī dictus ꝓcurator ſup hoc ad quoſdam iudices ſibi certa rōne ſuſpectos litteras īpetrauit, ſed noluit vti litteris ſic obtentis, & ſic annus elapſus fuit: vñ epſ Aurelianñ. hęc omnia ſignificauit dño Papæ, petens ab ipſo non obſtante lapſu anni, ſe ad proſecutionē appellationis admitti: vnde mādat Papa iudicibus quatenus ſi de huiuſmodi prohibitione & de appellatione ex cauſis p̄miſſis vel earum altera conſtiterit. reuocato in ſtatū priſtinum quicquid poſt appellationem huiuſmodi fuerit attentatum, procedat in negotio iuxta priorum cōtinētiam litterarum. Nota quod pendente dilatione lite non cōteſtata officium iudicis delegati locum nō habet. Item pendente dilatione iudicis officium conquieſcit, vt interī nihil facere poſſit ſine cōſenſu partium. Item procurator, q excedit fines mandati, non præiudicat domino & ideo non obſtat lapſus anni.

b¶ Poſt citationem.] certe nec ante citationem, nec poſt debuit epſ moleſtari ſup poſſeſſione carnificij lite pendēte, ſi ipſe poſſidebat, cum capitulum ſuper hoc conueniret epiſcopum, vnde patet quod erat in poſſeſ. de qua non debuit eijci lit. pendente. ſupra vt li. pen. ca. 1. & 2. 16. q. 4. volumus. vnde male petebat capitulū, vel ſi capitulum poſſidebat agens cōtra epiſcopum ne inquietaretur. adhuc non poterat implorare officium iudi. lit. non conteſt. vt ĩ. ſequitur 2 quod magitur videtur. Ber.

c¶ Præſertim.] id eſt, 1 maxime quia nec poſt lit. cōt. debuit ei auferri poſſeſſio ſi ipſe poſſidebat, ſeu verius videtur quod capitulum poſſidebat, vt dixi.

† De materia relationis, de qua hic differit. vide gloſsā & Doctores 1 c. cām. 2. d teſti. Dominic. in c. de electi. lib. 6. & qa ſit relatio, tradit gl. in l. 2. C. de legib.

1 Et hanc cōtradic. & ei⁹ cām iudex dēt referre de calūnia, an vero teneat̄ referre de calūnia, ꝑiurio. & variatione, dictū eſt ſup artic. expenſarum vide in Spe. de rela. §. 2 ver. ſi. Io. And.

† De ſimili materia vide late ꝑ Iaſonē ī repe. l. quominus. ff. de flumi.

† Vid l. 1. & ibi Cy. C. q̄ ſit lōga conſue.

† numeratis

2 al. ita: ſupple, maxime.

dies statutus fuisset, & q̃-tum ad illam diem solutũ fuisset iudicium eorundẽ, præuenire [a] diem ipsum, ac audire partẽ aduersam in tali imploratione absq; cõsensu partium non debebãt, & quia super his [b] non audiebant eundem, nostram appellauit audiẽtiam: & licet procuratorẽ suũ infra annum ad huiusmodi appellationem miserit prosequendam, quia tamẽ dictus ꝓcurator (vt creditur) circumuentus, contra inhibitionẽ ipsius episcopi, nostras sup hoc ad quosdam iudices, certa ratione suspectos, litteras impetrauit, dictus episcopus vti noluit litteris sic obtentis petens non obstante lapsu anni, ad prosecutionem appellationis admitti.

¶ Ideoque mandamus, quatenus si de inhibitione [c] hmõi & præmissis causis appellationis, vel earum altera constiterit, reuocato in irritum, & cetera. Vsq; ad † attentatum in † iã dicto negotio, iuxta priorum continentiam litterarum: & cetera.

¶Idem.

¶ Capitulum famosum & multũ allegabile & hoc dicit. Ad iustificãdam appellationẽ ex causa interpositam probare oportet causæ veritatem corã iudice ad quẽ, nisi fuerit coram iudice à quo oblata probatio & reiecta, hoc dicit singulariter vsque ad §. eidem.

C A P. LXX.

INterposita † appellatione ex causa probabili, [d] non sufficit appellãti probare, quod ex causa huiusmodi prouocauit, si eam non doceat esse veram, [e]

a ¶ Præuenire.] quod facere non poterãt: qa pendẽte dilatione, iudicis officium conquiescit: nisi partes consentiãt. C, de dilat. siue pars. ex cã tñ mutat̃ dilatio qñque. ff. de arb. dicere aũt. in fi. & arg. de re iudi. qđ iussit. & s̃. eod. cum cessante cã. & est notabile, ꝙ iudex data dilatione nihil facere possit ante terminum altera parte inuita. ADDITIO. An parte absente possit statuere præsenti, & resistenti terminũ ad probandũ, & qđ de termino lapso, vide in Spe. de dila. §. nunc videamus. ver. sed pone ecce. & duob. versi. seq. Io. And.

[Gloss. seq. signat contrariũ & dupliciter soluit.]

b ¶ Super his.] Ino. s. ꝙ iudices lit. non cõtest. reducere volebant capitulũ in pristinum statũ vt carnifices non venderent carnes alibi quã in stallis capituli, qđ facere non debebant, cum adhuc possẽt recusari lit. nõ contesta 3. q. c. 3. induciæ. §. offerat. & ita ante lit. cõtest. iudex delegat⁹ circa principale negotiũ nihil facere põt. arg. s̃. de rescr. sup litteris & super eo ꝙ pendente dilatione procedere volebant: qđ facere nõ poterant: vñ valuit appellatio. arg. contra. 1 s̃. de offic. iudi. c. 2. in fine. Potest dici quòd illa loquitur in ordinario, cuius iurisdictio fundata est, cuius etiam officium ante litem contestatam, & post implorari potest tempore competenti, sed non dilatione pendente aduersario contradicente, vt hic dicit, & C. de dilationibus siue hic loquitur de delegato, cuius iurisdictio nõ est firma ante litem contestatam: quare eius officium implorare non potest ante litem contestatam, & maxime dilatione pendente. vt hic patet. Vel verius dicas, ꝙ ibi loquitur de alio officio iudicis, quod petitur incidenter fauore minoris vel alterius qui vtitur iure minoris, hic de alio quod quasi respicit principale factum, quod imputatũ est ab aduersario, & quod etiam cõpeteret maiori post litem contestatam coram delegato, sed non, ante nec pendente dilatione. vt dictum est.

ADDITIO. Vel dic, ꝙ hic imploratur iudicis officium eo die quo solutum erat iudicium: quia datus erat terminus in quo partes comparere debebãt; & interim iudicis officium conquiescit, vt dictum est. C. de dilationibus. si vero. Sed non negatur quin possit implorare officium in termino constituto quamuis implorari non possit pendente dilatione: sed in contrario petitur officium iudicis, in termino constituto ad procedendum.

[Glo. seq. obijcit, & soluit dupliciter.]

c ¶ De inhibitione.] & sic patet, ꝙ procurator nõ potest excedere fines mãdati alias nõ nocet dño. C. de proc. si procurator. & s̃. de offi. del. cum olim. Si vero simpliciter constitutus fuisset, nulla forma data sibi de iudicibus ĩpetrãdis, nõ posset eos recusare, quos procurator impetrasset. s̃. de can. pos. cũ olim & hoc à cõtrario sensu, vbi de hoc. Sed videt̃ ꝙ non sit amplius audiẽdus post annum & sibi imputet ꝙ tali commisit negotia sua, ff. de mino. cum mandato. in fi. agat ergo eps̃ ꝯ ꝓcuratorẽ, vel ꝯtra eũ q cir cumuenit ꝓcuratorẽ ipsum. ff. de do. & elegãter. §. si do lo. hic ꝓcurator circumuẽtor forte nõ erat soluendo, & ita restituitur ꝯ aduersariũ. ff. de eo p quẽ fact. erit. l. vlt. 1. in. vel auditus fuit eps̃ ex generali clausula: si qua iusta cã mihi videbitur, in integrum restituã. ff. q. ex cau. ma. l. 1. in fi. arg. s̃. đ in integr. restit. ex litteris: arg. ĩ. de pig. signifi. cãte quãtum est in ipso fuit, bene prosecutus fuit appellationẽ, & ita auditur episcop⁹ triplici ratione. Quod auditur post annũ, hoc fuit pp factum procuratoris: quod fuit iusta cã, quare ĩdulgetur bienniũ, vt s̃. eod. cum sit Romana. ex alijs duabus causis pręmissis tenuit appellatio. aut ex altera earũ. Et est. arg. ꝙ bñ, plura mandãtur coniunctim; quorum alterum per se sufficit, alterum sufficit probare. De hoc dictũ fuit s̃. de rescrip. ex parte. Ber.

INterposita appellatione.] CASVS. Aliquis coram iudice cõstitutus, causa probabili assignata, propter quam non tenebatur respondere: quia iudex eam non admisit, appellauit: quęritur vtrũ corã iudice appellationis sufficit hoc probare, scilicet, quod causam probabilem allegauit, corã iudice à quo appellauit, nec fuit admissus? Respondet Papa, quod hoc non sufficit, nisi causam illã doceat esse veram, nisi coram inferiore obtulerit se probaturum, & non fuisset admissus, quia tũc nõ habet necesse probare causam veram fuisse, sed sufficit probare quod causam probabilem allegauit, quã obtulit se probaturum, nec fuit admissus, & propter hoc appellauit,

d ¶ Probabili.] tali, quæ si foret probata reputaretur legitima. sup. eo. tit. vt debitus. & ca. cum speciali. §. 1.

[Glossa sequens alleg. duo similia, & tria contraria.]

e ¶ Esse veram.] sim. s̃. eo. de testi. ex parte Adæ. & s̃. eo. tit. proxi. cũ 1. & A. 3. Ar. contra. s̃. de offi. delega. cum causa. s̃. eod. vt. debitus. & ca. dilecto.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

1 In hũc locũ vide præ ceteris Ioã. And. q Hostiensem reffellit.

† Dictio ad deest in aliquot antiq.
† in iam dicta causa.

2 Host. dicit ꝙ oppositio glo. ꝓcederet nisi ꝯtra expssam inhibitionẽ iudices elegisset, secus vero ẽ d... cõtra ipsã nõ preiudicauit dño vt i p. ... gl. & ideo ipso iure sine restitu. beneficio seruat illi ... nõ ... sibi dẽat iputari remittit. s̃. ex ratione. Io. And.

† De intellectu vide Rubeñ Alexandrinũ ĩ tra. de potestate ꝓcurat. par. 1. adde notata per Innocẽtiũ & Butriũ in c. cũ ĩter canonicos. s̃. đ ele. & ĩ c. ad dissoluendum. infra de despõsa. impu.

3 Concor. tex. ĩ l. q cũque cũ ibi no. §. 1. ff. de resti. in integrum.

a ¶ Nisi

a ¶ Nisi hoc se offerens.] huic verbo signantur contra. ȷ̃.de test. ex parte Adæ. quia ille Adam obtulit se probaturum, nec fuit admissus ante sententiam, & tamen in causa appellationis debet probare causam appellationis veram fuisse. Solue hoc secũdũ, quod ibi dixi. ex hoc.n.apparet apertum grauamẽ, quod oppono causam probabilem, & eam offero me probaturum, si non admittor: & ideo sufficit hoc probare in causa appellationis: quia hoc ꝓbato satis probatur grauamen: quia perinde habetur, ac si causa allegata, quam volo probare, esset vera, & me repelleret, secus est cũ simpliciter causam allegat: quia tunc videtur id quasi malitiose fecisse: vnde illã causam tenetur probare verã fuisse arg. s̃.e. super eo. §.si autem aduersa. De hac materia plene dictũ est in decre. ex parte Adæ. & s̃.d̃ exceptionib. olim. B.

demnari in expensis legitimis aduersario, quas eum propter hoc fecisse constiterit.

d ¶ Ad petitionem eiusdem.] sic supra eod. accepta. alias enim non debet causa remitti ad eum, à quo est appellatum. C. de appell. eos. & 2.q.6. c. ei qui. §. ab eo. & ȷ̃. de sent. excom. per tuas.

[Glo. sequens recit. per q. quare non potest resistere appellatus.]

nisi hoc se offerens,[a] probaturũ non fuisset admissus.

¶ *Si appellatio non fuit recepta a iudice, vel approbata a parte, sufficit appellanti mittere procuratorẽ ad impetrandum & contradicendum, licet pars appellata sit parata in curia prosequi hoc dicit vsque ad §. ille denique. Abbas Siculus.*

¶ Eidem [b] quoq; permittitur, si non recipiatur appellatio eius a iudice, nec ab aduersario approbetur, super prosecutione appellationis per procuratorem ad impetrandum, & contradicendum constitutũ, litteras impetrare: licet pars altera per se vel ꝓ procuratorẽ idoneũ, iudicium super hoc apud sedẽ Apostolicã recipere sit parata.[c]

¶ *Ante inchoatam prosecutionem appellationis appellans potest si vult inuito appellato petere vt remittatur ad iudicem a quo: sed cõdemnabitur in expensis factis per partem aduersam in illa appellatione. hoc dicit vsque ad §. sane. Abb. Sicul.*

¶ Ille † denique, qui vocem appellationis emisit, cuius nondũ est alij cognitio delegata, ad petitionem [d] eiusdem, ad eũ a quo prouocauit, de iure remittitur: contradictione[e] partis alterius non obstante: †(est tamen†) in legitimis expẽsis aduersario, quas eũ ꝓpter hoc fecisse constiterit, condemnandus.

¶ *Articulus appellationis interposita a grauamine discutitur per iudicem ad quem, parte absente per contumaciam, etiam lite non contestata in appellatione, vel principali causa hoc dicit. Abb. Sicu.*

¶ Sane parato aliquo probare grauamen, propter quod duxerat appellandum, & parte aduersa se contumaciter absentan-

EIDEM QVOQVE. Dicitur hic, quod si appellatio non recipiatur a iudice, nec ab aduersario approbatur: licitum est appellãti prosequi causam per procuratorem constitutum ad impetrandum, & cõtradicendum tantũ, licet pars aduersa ꝑ se vel per procuratorem idoneum apud sedem Apostolicam iudicium recipere sit parata.

b ¶ Eidem.] scilicet appellanti.

c ¶ Recipere iudicium sit para.] sibi imputet, quod nõ approbauit appellationem, ex quo eam apud Sedem Apost. prosequi voluit, & si appellationem approbasset ipse vel iudex: tunc enim tenetur sufficienter prosequi alias punitur in expensis supra eod. Nicolao. Sit ergo cautus qui appellat circa duo: primo quod cũ appellat ex causa probabili, quod offerat eam se probaturũ: quia in appellatione releuabitur: quia non oportet eum probare causam esse veram. Item in alio quod cum recipitur appellatio à iudice, vel ab aduersario suo, prosequatur causam suam per sufficientem procuratorem ad totam causam, 1 ne condemnetur alteri parti eam prosequenti in expensis.

1 Appellationis, nã super principali nõ hẽt necesse mittere, nisi appellat⁹ hoc petierit licet recepta, vel approbata sit appellatio, ꝫm Innoc. & Host. vt infr. eod. cordi. §. 1. l. 6. vide de hoc in glo. 2. Ioan. And.

ADDITIO. Item prefigat terminum appellationi suæ, ne appellatio possit supplantari. supra eod. oblatæ. Item constituat fidelem procuratorem, supra c. prox. in fi. & ȷ̃. de pignor. significante, secundum Host. & de his cautelis plenius in Spec. de appel. §. qualiter. vers. in summa, & sequentibus.

ILLE DENIQVE. Aliquis appellauit ad superiorem, coram illo ad quem appellauit, petijt remitti ad eum a quo appellauit, pars altera contradicit: quæritur an debet remitti; & dicitur quod sic, non obstante contradictione alterius partis, sed debet con-

e ¶ Contradictione partis alteri⁹.] pars appellata cõtradicere nõ potest. quia nõ habet iudicem suspectum, qui pro ea tulit sententiam, cum ipsum per hoc approbauerit: vnde ipsum reprobare non põt. 4.q.3. si testes: §. si quis testib. & si in fauorem tantum appellãtis statutum fuit, ꝙ ad eum non remittatur a quo appellauit huic fauori, qui pro eo introducitur, potest renũciare: cum hoc licitum sit cuicunque. C. de pactis, si quis in cõscribendo. ȷ̃. de regula. ad Apostolicam, cõdemnatur tamen alteri parti in expensis tanquã cõtumax: quia malitiose ipsum traxit in appellando ad ipsum Papã, quia perinde est ac si ipse non fuisset prosecutus altero prosequente. s̃. eo. c. reprehensibilis.

† Vide Abbatẽ in c. dilectus. il 3. ȷ̃. de preben. & Angelũ in l. si quis libellos. C. eo. tit.

† Vide l. si qs libellos. C. eo. tit.

† Hæc duo verba test tamen, desunt in antiquis. & in recẽtioribus magis emendatis.

SANE. Aliquis appellauit à grauamine coram iudice appellationis paratus est probare grauamen propter, quod duxerat appellandum pars aduersa citata contumaciter se absentat: quæritur quid sit iudici faciendum? Respondet Papa, ꝙ iudex potest super hoc procedere lite non contestata, licet litis contestatio nondum facta fuerit in articulo appellationis, vel in ipso negotio principali, quia cum in casu illo iniquitas prioris iudicis arguatur principaliter, non est rigor iuris requirendus, ex quo causæ perplexitas posset sequi. Not. in primo responso, quod qui appellat a grauamine, semper adijciat in assignatione causæ, quod offerat se causam illam probaturum, & sic de veritate causæ quam exposuit, non habebit necesse probare, quod si non fecerit, causam veram probare debebit. Item in secundo responso nota, quod qui appellat, & eius appellatio à iudice vel ab aduersario approbetur sufficienter, ad totam causam procuratorem mittere debet, alioquin alteri parti eam prosequenti, personaliter condemnabitur in expensis. Item in tertio respon so no. quod potest quis remitti ad eũ à quo appellauit contradicente parte [illegible] sed [illegible] sario condemnabitur in expensis. Item in quarto responso no. quod altera parte absente [illegible] ap- pellationis [illegible] parte [illegible] modis exceptionibus.

a ¶ Lite non contestata.] hic habes nouum casum, in quo potest procedi lite non contest. aliū habes s̄.de of. iud. c.2. alij notantur s̄. vt lit. non cont. qm̄ frequenter ratio redditur in littera: quia agitur de iniquitate iudicis, nō de negotio principali, vel de facto aduersarij: vnde æquū fuit vt de hoc cognoscatur nō obstāte absentia aduersarij. 1 Et ita colligit̄ ex hac lr̄a à cōtrario sensū, si eēt p̄sēs, ꝙ sup exceptione d̄beret lis contestari, qđ verum credo, vt no. s̄. de off. del. prudentiam. §. sexta.

1 Concor. Authē. ei qui & ibi Barto. C. de temp. appel.

[Glo. s q. arguit. & declarat.]

b ¶ Rigor iuris.] argumentū, ꝙ in negotijs ecclesiasticis rigor iuris, non sit ser[illegible] sed potius æq[illegible] s̄. de dol. & cont. c. 1. & s̄. de [illegible] spol. sæpe. & s̄. de iud. dilecti. Rigor est vt nō pr[o]cedat ir lite non conte. talis rigor in hoc casu nō est seruand⁹ cū principaliter agat̄ de iniquitate iudicis, sed ī alijs causis, vbi agit̄ principal'r de iniquitate aduersarij, p̄p ipsius cōtumaciam ponendus est actor in possessionē causa rei seruandæ, vel excommunicandus hoc nō debet fieri in hoc casu. quia de iniquitate iudicis agitur, sed propter hoc pars puniri non debet, vnde si non posset cognosci de hoc grauamine lit. non contesta. † esset quasi quædam perplexitas: quia cum non constet adhuc verum appellatio sit legitima, non potest se intromittere de principali quæstione, in quo casu tantum, & non ante habet iurisdictionē super principali 1 quare non potest procedere in principali, nec pœnam imponere aduersario, cum ipse non peccauerit: & si puniret illum, faceret contra conscientiam: sed propter contumaciam videtur puniendus. Et ideo vt hæc perplexitas euitetur, potest iudex cognoscere de hoc grauamine lite non contestata. s. de iniquitate iudicis: probato verò grauamine reuocabitur grauamen, & postea iudex citabit absentem, & si citatus non venerit, propter ipsius contumaciam procedetur contra ipsum. 2 & sic nulla perplexitas est. Si vero appellatio non valuit, remittitur ad illum a quo appellauit.

† Vide tradita per Iasonē & alios ī l. si idem. §. fi. ff. de iuris. om. iud. & in l. 1. C de li. pręt. & p Paulū d Castr. & Socinū. in l. pen. ff. de reb. du.

† Adde ꝙ hęc clausula, appel. remo. solius est prī cipis. l. 1. §. 1. ff. a quibus appellan. nō fit.

2 Vt not. s̄. cap. sæpe, in glo. ut si lis.

te, potest super hoc lite nō contestata a procedi, licet nondum litis contestatio facta fuerit in ipso appellationis articulo, vel negotio principali, quia cum in hoc casu iniquitas prioris iudicis principaliter arguatur, non est rigor iuris b (ex quo sequi posset causę perplexitas) requirēdus.

¶ Idem.

¶ Clausula appellatione remota, in medio litterarum posita, respicit præmissa quibus annectitur, non sequentia nisi repetatur in fine litterarum. Et hoc si negotia sunt separatæ.

CAP. LXXI.

INquisitioni † tuæ taliter respondemus, quod quoties clausula per quam tollitur appellationis remedium, † in medio litterarum ponitur, si sunt plura negotia se minime contingentia, pręmissa c tantum complectitur; nisi forte in fine litterarum prędicta clausula iteretur.

INquisitioni. non diuiditur. Abb. Sicu.

CASVS. Cum plura negotia in vna cōmissione ponuntur, minime se cōtingentia. & clausula illa, remota appellatione, ponitur in medio litterarum, respicit tantum pręcedentia, nisi in fine commissionis clausula illa reiteretur. No. hic argumentum, ꝙ determinationes respiciunt tantum pręcedentia, & non sequentia.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit. Secundo arguit, & allegat duo contraria.]

a ¶ Præmissa.] argu. contra s̄. eod. secundo requiris. 1. respon. vbi dr̄ ꝙ non refert an ponatur in medio, principio, vel fine remotio appellationis: quia ad omnia refertur. Sol. est ibi, quia hic sunt diuersa negotia non se tangentia: ibi vnum negotium. licet habeat plures articulos. 3. Item est argumentum ꝙ determinationes respiciunt tm̄ pręcedentia, & nō sequētia. argu. contra ff. de legat. 1. si seruus pluriū. §. vlt. & 32. q. 7. Apostolus. Bern.

3 Quasi concatenatos. pone exēplu s̄. de rescr. cū dilecta. secūdū Host. qui dicit de utroq; mēbro patēt exēp a. ff. de nego. gest. cū actu. ff. d̄ admi. tuto. l. tutorē. ff. d tut. & rō. distra. l. 1. §. nūc tractemus, & §. is tutela. & l. si tutor. reip. §. 1. & 2. & l. si tutor. & ff. eo. ti. l. si qui §. pen. & ul. Ioan. And.

† Vide quæ copiosè scribit Socinus consil. 132. incip. Insignis doctor. in 1. par.

¶ Idem.

¶ Breue est, sed per alia verba sic summatur. Appellatio vnius prodest alteri, si communi iure iuuentur; & idem sit negotium, & eadē defensionis causa, & sint eadem sententia condemnati, alias secus.

CAP. LXXII.

VNa † sn̄ia d plurib. cōdemnatis, si vnus solus ad appellationis beneficium conuolauerit, illius victoria iure cōmuni ceteris suffragatur: si communi iure iuuentur, idemq; negotium, & eadem causa e defensionis existat.

¶ Idem.

¶ Iustus metus excusat, ad eo quod non appellans habetur pro appellante, si fuerit protestatus, & appellationis causas duxerit exprimendas.

VNa sententia.] CASVS. plures super aliqua causa communi conuenti sunt: condemnati sunt omnes, vnus illorum appellauit, & obtinuit, quæritur, an victoria ipsius ceteris profit? Respondet Papa; ꝙ victoria vnius iure cōmuni ceteris prodest si cōmuni iure iuuet̄, & idem sit negotium, & eadē sit causa defensionis. Not ꝙ res inter alios acta alijs prodest, & sententia vnius prodest alijs.

[Glo. sequens distinguit inter corporalem & incorporalem, In primo membro subdistīguit. an iure cōmuni an speciali iuuetur.]

d ¶ Vna sententia.] sententiā huius decre. habes. 2. q. 6. ca. ei qui. §. sunt quorū & §. quandoq; & C. si vnus ex plurib. appel. l. 1. & 2. Vnde vt intelligas, quod hic dr̄, nota, ꝙ si rescōis sit pluribus & corporalis, nec diuersitas facti separationem recipit, vt in duobus correis debendi: si omnes condemnati sint, & vnus appellauit, victoria unius omnib. prodest, ut hic dicit, & 2. q. 6. c. ei qui §. quandoque. & C. si unus ex plurib. app. l. 2. & sint tales qui non iuuentur bn̄ficio restitutionis. Si uero un⁹ fauore minoris ætatis impetraret contra sn̄iam beneficium restitutionis, hoc non prodest alijs, ut in l. prædicta. C. si unus ex plurib. l. 2. & 2. q. 6. §. quod & si ætatis, & ideo dicit hic, si iure communi iuuentur. Si uero res sit incorporalis, & communis, & indiuidua, tunc uictoria minoris prodest maiori. ff. quemadmodū ser. amitt. si communem, primo responso. ut seruitus indiuidua sit, tamen ususfructus licet seruitus sit, diuidi potest. ff. ad legem Falcid. l. 2. §. si ususfructus.

e ¶ Eadem causa.] pone exemplum: tres erant tutores, habentes administrationem indiuisam gerentes, cōdēnati sunt: unus appellauit, & obtinuit, ceteris prodest, quia idem est negotium cōe, & eadem causa defensionis. Si autem unus gessit, & alter non, si ille q. non gessit, appellauit, iniquum esset ut eius appellatio prodesset ei qui gessit, ut ff. de appel. si qui. §. pe. ex quo. §. sumitur uersiculus iste & C. si unus ex plurib. app. l. 1. & 2. quæst. 6. §. quandoque, & idem est si habent diuersas administrationes: quia tunc non prodest unius appellatio alteri. argum. ad hoc. C. de diuer. rescript. l. 2.

Si iu-

Si iustus.] Primo ponitur thema. Secundo decisio. ibi, Ad appellationis. Tertio moderatio: ibi, Dummodo. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis condemnatus est per sniam diffinitiuã, vel etiam interlocutoria contra eum lata est. ante sententiam. ille nõ audet appellare: queritur qd sit ei faciendũ? Respõdet Papa: si iust⁹ metus excusat, ita q ad appellationis beneficium conuolasse reputat. dũ modo infra decem dies exprimat cãs appellationis corã iudice à quo appellare volebat: vel si eius copiam habere nõ potest, in presentia bonorum virorum idem faciat, super hoc protestatione præmissa, quod iusto metu appellare nõ audet: & sic nõ currũt tempora, infra q debuit appellare Not. q iustus met⁹ excusat, ne tẽpus currat, infra qd quilibet appellare tenetur, protestatione sup hoc facta alias sine protestatione nõ sufficeret metus. Itẽ argum. si per me nõ stat quo min⁹ faciã quod debeo, mihi non imputatur præmissa protestatione. Itẽ per protestationem interrumpitur pręscriptio decem dierũ in hoc casu.

† Qualis me ciẽdũ? Respõdet Pa tus esse de- pt si iust⁹ metus ex beat. tradit cusat illũ, ita q ap- Aretinus in pellare ñ possit hoc §. quadupli ipso ad appellatio- Institu. de nis beneficium con act. Pau. de uolasse reputat. dũ Cas. & Iason modo infra decem in l. cũ aliqs dies exprimat cãs C. de iur de appellationis corã lib. & in l. iudice à quo appel- interpositas lare volebat: vel si C. de transa. Add. Fel. nũ in c. ecclesia S. Mariæ. s. de consti

† Contestatione, legit in omnibus antiquis.

† In codicibus manuscriptis ita: De peregrinantibus in vno solo ut editũ est in alio ita: De peregrinationibus.

† albin. epo & H. Abbianẽsi Albieñ. Aldieñ. Ylen. epo & capitulo. Auieñ. epo & R.

CAP. LXXIII.

SI iustus† metus quominus appellaueris te excusat,[a] ad appellationis reputaris beneficium conuolasse: Dummodo infra tẽpus quo licite prouocat, corã iudice[b] a quo appellasse volueras, vel si habere ipsius copiam nequiuisti, in psentia bonorũ virorũ, ptestatione† super hoc pposita, causas appellationis duxeris exprimẽdas.[c]

TITVLVS XXIX.

De †clericis peregrinantibus.

¶ Cælestinus tertius Ambian. † episcopo.

¶ Contra peregrinantem seu proficiscentem ad sedem Apostolicam non est aliquid innouandum.

CAP. I.

COnquerente †I. presbytero intellex imus; & inf. ¶ Licet psbyter idẽ res suas & ecclesiæ suæ, in protectione nostra non posuerit,[d] quãdo ad nos accessit; tamẽ cum hi qui accedant ad præsentiam[e] nostram, cum rebus eorum debeant esse sub Apostolica protectione securi: Mãdamus, quatenus quicquid eidem presbytero post iter arreptum ad nos veniendi subtractum est, vel ablatum, sibi restitui faciatis[f] †.

a ¶ Excusat. larg. q ea quæ per metũ fiunt, non obligãt: de hoc dixi. s. quod me cau. abbas. Et ita p appellante habetur sed illud non sufficit, nisi & illud protestetur. C. de ijs qui per me. iud. nõ app. l. 2. ff. de ap. cũ quidam. de quibus legibus sumpta est hæc decreta, & ita currit tempus ei, qui agere non potest, nisi istud protestetur. sim. s. de of. ord. pastoralis. in fi. & 16. q. 3. c. placuit. §. pe. versi. is autẽ. & s. de cle. c. vlt. C. de an exce. vt pfectus. & C. de ep. aud l. vlt. & ita interrumpitur præscriptio per protestationem.

[Glo. seq. tria notat, & de primo remittit.]

b ¶ Coram iudice à quo.] nota quod si potest habere copiam iudicis à quo debet prouocare, nõ debet coram alio protestari, sed tunc demum coniudicem illum habere non potest, vt hic dixit: & sic ex ordine verborum argumentandum est argum. 43. distin. si recto 1. in fine

[Gl. seq. obijciendo quęrit. & tripliciter respõdet.]

c ¶ Exprimendo. sed quare compellitur exprimere causas appellationis cum sufficiat dicere, appello. 2. q. 6. cap. post appellationem. §. forma? Hoc intelligo quando appellatur ante sententiam ab aliquo grauamine, quia tũc causa appellationis debet exprimi. supra eodem ut debitis. & cap. cum causam, vbi dicitur quando sit exprimenda causa appellationis. & quando non. Vel dic quod idem est in diffinitiua. C. de ijs qui per me. iudi non appel. l. 2 1 & supple maxime quia nõ est necesse causas appellationis exprimere nisi velit. ff. de appel. scio quęsitum. Vel q dicit causas intellige i genere, sic: iniqua sentẽtia lata est contra me, nec audeo appellare. & hoc protestor coram vobis. Bernar.

1 Lex illa dicit 1 dies legitimos s. qb. appellari licet: causã app. eui dẽti affirmatione distinguatur: Icã.

DE CLERICIS PEREGRINANTIBUS.

¶ Supra visum est de appellationib⁹; sed quia peregrinãtes ĩ multis gaudẽt priuilegio appellantiũ. merito subijcitur hæc rubrica de clericis peregrinãtibus. Abb. Sicul.

De hac materia habetur 24. q. 3. si quis Romipetas. & c. paternarum de pœn. dist 6. sacerdos. de consec. dist. 5. non oportet.

† Vide c. 1. eo. tit. in 2. compil.

COnquerẽte. Hoc dicit in sũma: Peregrinãtes ad Papã maxime clerici cũ omnibus rebus suis dẽnt esse sub ptectione Apostolica securi. Vel sic, & melius cõprehẽdendo vtrum que intellectum, vt in rubro primo ponitur querela. Secũdo prouisio: ibi, Licet. Abbas. Sic.

CASVS. Quidam psbyter I. nomine, dũ vellet ire ad curiam domini Papæ causa peregrinationis, res suas & ecclesiæ suæ non posuit sub protectione domini Papę: Post iter arreptum, quidã aduersarij sui res suas sibi & ecclesiæ abstulerunt: vnde ille conquestus fuit dño Papę. dicit Papa, licet presbyter ille non posuerit res suas & ecclesiæ sub protectione ipsius, tamen hi, qui ad ipsum accedũt cum rebus suis sub Apostolica protectione debẽt esse securi: Vnde mãdat quibusdam, quatenus quicquid eidẽ presbytero post iter arreptum ad Papam, subtractũ est vel ablatum, faciãt sibi restitui. Nota, quod plus est facto exprimere, quam verbo. Item qui ad Papam accedũt causa peregrinationis, sub eius protectione consistũt. Item argumentum quod possessor absentis turbata restitui debet.

† Faciatis, legit in omnibus manuscriptis, vnde cõstat non solo episcopo Ambiani. directã hãc decretalem sed alijs, vt variæ lectiones ostendunt.

d ¶ Non posuerit.] expressa voce, sed expressit ipso facto quod plus est. s. tit. proxi. dilecti. & c. vt nostrum & c. audientiam 2.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem, de quo acces. su. & c.]

e ¶ Ad præsentiam nostram.] causa peregrinationis supple, vt faciat ad hunc titulum: quia interim sub Apostolica protectione consistunt. 24. quæst 3. si quis Romipetas paternarum. illi canones, qui ad hunc titulum pertinent. C. si p vim, vel alio modo absentis pos. turbata est l. 1. & C. de eman. liber. iubemus. ff. de tutori. & cura. da, ab his. l. vlt.

f ¶ Faciatis.] In hoc casu quando possessio absentis taliter turbatur, seruus, amicus, proximus, colonus, petere possunt, vt possessio restituatur, vt in l. pdict. C. si per vim vel alio modo. l. 1. Ber.

DE CONFIRMATIONE
Vtili vel inutili.

¶Supra visum est de suspensione sententiæ seu iurisdictionis iudicis, q̄ fit remedio appellationis, seu peregrinationis: Sed q̄a sñīa seu processus iudicialis quandoq; confirmat per superioré, & posset dubitari d̄ ualiditate vel inualiditate cõfirmationis, merito subijcitur hæc rubrica de confirmatione vtili. Abb.

TITVLVS XXX.

De confirmatione vtili vel inutili.

¶Alexan. tertius Exonen̄. episcopo.

¶ De re scienter confirmata per Papam inferior iudex cognoscere non potest, nisi confirmatio nõ tenuerit, vt quia surreptitia, vel de re litigiosa. hoc dicit cum cap. sequenti.

CAP. I.

SI † quis rei litigiosæ [a] confirmationem [b] impetrauit ab Apostolica sede, nõ minus potest iudex de cã cognoscere & eam fine debito terminare. ¶Sed si rem tunc pacifice possidebat, cum inde confirmationem obtinuit, nõ est licitum iudici de quæstione postea exorta [c] decernere: aut eã diffinire, absque sedis Apostolicæ mandato.

¶Idem Vigorien.† episcopo.

¶Idem dicit.

CAP. II.

DE † confirmationib. autem Romani Pontificis, volumus te tenere, quòd contra illas (nisi nouum Apostolicę sedis procedat mandatum, aut certum sit quòd sint per falsi suggestionem elicitę†) nõ est aliquatenus iudicãdũ.

Si quis.] Secũda pars; ibi Sed si. CASVS. Aliquis mouit quæstionem contra aliquem super re aliqua: reus lite pendẽte impetrauit à sede Apostolica cõfirmationem rei litigiosę: q̄situm fuit, an super hoc iudex supsedere debeat cãæ cognitioni? Et respondet, q̄ ea nõ obstante, de cã cognoscere debet, & eã fine debito terminare; sed si rem pacifice possidebat. q̄do cõfirmationem obtinuit nõ licet iudici postea de q̄stione suborta cognoscere, vel diffinire sine mandato Apostolicæ sedis. Nota q̄d lite pendente non valet confirmatio, vel priuilegiũ obtentũ super re litigiosa, tacito quod res fuerit in iudicium deducta.

[Glo seq. reci. per q. quæ res dicatur litigiosa.]

a ¶Litigiosæ.] res litigiosa est, de cuius dominio causa mouetur inter petitoré, & possessorem iudicialis conuentione, vt traditur. C. de lit. Auth. litigiosa res. Et sic cõtrouersia super possessione orta non facit rẽ litigiosam: quod verum est: & super res litigiosas nouum priuilegiũ impetrari non potest. s̄. de testi. causam quæ. & s̄. vt lit. penden. c. I. & vlt. & j̄. eod. bonæ Nec ad aliam potest transferri personam. 11. q. 1. q̄a. res. & s̄. vt lit. penden ecclesia sanctæ. & in Authẽ. in medio li. sacres iussio. non fieri. §. si vero nõdum colla. 8. l. & non obstante priuilegio tali siue indulgentia. iudex procedere debet.

[Glo. seq. tractat de confirmatione in forma communi, obijcit. quærit, & soluit.]

b ¶Confirmationem.] not a, quod confirmatio impetrata sub forma cõmuni, siue etiam innouatio nihil noui iuris tribuit, sed solummodo vetus conseruat; 12 distin. præceptis. arg. 13. q. 3 c. vlt. & j̄. eo. cum dilecta. & c. sequentibus: & j̄. de priui. quia intentionis. vnde per talem confirmationem vel innouationem non impeditur petitio alterius, vel iudicis cognitio. j̄. de cõces. præben. q̄a diuersitatem. j̄. eo bonæ. argu. 9. q 3. conquestus, nũc vero. & s̄. de offi. ordi. licet. & ff. ne quid in loco publi. l. 2. §. si quis à principe. quia hoc facit Papa sine preiudicio alicuius, vt patet piura prædicta. Quid ergo valent huiusmodi cõfirmatio necessarium valent, nisi quia solet plus timeri quod specialiter. &c. 23. dist. quamquam.

[Gl. seq. reci. per q. quomodo intelligatur q̄d hic dicitur iudicem inferiorem, &c. ponit tres opi. Vinc. Lau. & Tan. & hanc approbat.]

c ¶De quæstione postea exorta.] quia dicit hic non esse licitũ iudici cognoscere de quęstione exorta sine mandato Papę. dicit Vinc. quod si post confirmationem moueatur ei quęstio, an licite obtineat beneficium, an non, nõ est licitũ iudici de hoc cognoscere sine mãdato Papæ: sed si ei obijcitur crimé, nõ impeditur ppter cõfirmationẽ iudicis cognitio. Sed certe non est verũ si confirmatio sit facta in forma communi sine causæ cognitione; si autẽ cum causæ cognitione cõfirmatio sit facta, tunc verum est quod dicit Vinc. & idem dicit, quod Tancre. & Laur. dicit, quod si moueatur quæstio, an talis cõfirmatio valeat vel ñ, de hoc non põt cognoscere iudex inferior, q̄d verum est. T. distinguit, & melius. Aut em̃ confirmatio facta fuit sine cãę cognitione in forma cõmuni, & tũc non impedit petitio alicuius vel cognitio. in quo casu loquũtur iura superius assignata. Si vero confirmatio fiat de beneficio alicuius, vel de aliqua sententia cum causæ cognitione, & hoc cognito Papa ex certa sciẽtia confirmat tibi beneficiũ tuũ vel sententiam latam de quæstione illa, si postmodum quæstio suboriatur, nullus poterit iudicare sine speciali mandato Papæ Et hoc intelligitur ex ipsa cõfirmatione: quia tunc simpliciter confirmat nulla conditione apposita. De tali cõfirmatione habes supra de offi. dele quoniam abbas. & s̄. de transac. c. I. & s̄. de pac. quoties. & s̄. de testi. veniens. & s̄. de offic. dele. corã. in fi. & j̄. de testa. Raynutius. & c. Raynaldus. & j̄. de insti. ex frequentibus. & j̄. eo. ca. penult. & in aliis confirmationibus cum dicitur, Cõfirmamus sicut iuste possidẽs. sicut exponitur. in fin. j̄. de cõces. preben. quia diuersitatem. Et istas duas decre. intelligebat Tanc. de confirmatione, quæ fit cum causæ cognitione ex certa scientia Papæ: tamen si certũ esset, q̄ per falsi suggestionẽ confirmatio sit obtenta, non valebit huiusmodi cõfirmatio. j̄. c. px. & sic possunt intelligi istæ duæ decre. Bern.

DE confirmationibus.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, q̄ de cõfirmationibus sedis Apostolicę non licet alicui iudicare, nisi ad hoc habeat mãdatum, aut certum sit q̄ per falsi suggestionem sint elicitæ. Nota quod de confirmationibus Papæ sine eius mandato nullus debet iudicare nisi per falsi suggestionem fuerint obtentę.

d ¶Iudicandum.] nisi per eum, qui concessit, vel successorem, vt notatum est in glossa præcedentis decretalis.

† Post cõcil. Laterã. sub Alex. 3. par. 44. c. 10. & c. 1. eo. tit. in 1. compil.

1 Vide vtili. pen. c. si. super 1. gloss. Ioan.

† Vigorñ. Vvigornen̄.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cõ. & post conci. pars. 50. cap. 16.

† Vide litt. bemus. ad si. & ibi Bal. C. de testa. & in l. pen. C. de trans.

2 Respicit primũ mẽbrũ opi. nõ. em. super quo vide q̄ scripsi de offic dele. super eo. sup 3. gl. Io. An.

Bonæ memoriæ.] poteſt legi multis modis, ſed hic non eſt inſiſtendum: quia non cõtinet vtilitatem magnam. Et primo ponitur conſultatio. Secundo reſſio bimembris: ibi, Reſponde nus. Secundum membrum ibi, verum. Abb. Siculus.

CASVS. Lata fuit ſententia diffinitiua pro eccleſia cõtra aduerſarium eccleſię, ille infra decem dies appellauit: iudices nihilominus mandauerunt ſententiam executioni: appellãs litteras impetrauit de reuocanda ſentẽtia: eccleſia pro qua lata erat ſententia, caute præueniens appellãtem litteras cõfirmationis ſentẽtiæ in forma communi impetrauit, nulla de appellatione, habita mentione. quæſitum fuit quæ litteræ prævalerent? Reſpondet Papa, quod litteræ poſteriores debent priorib⁹ pręiudicium generare, & iudices debẽt cognoſcere de appellatione non obſtante confirmatione obtẽta veritate tacita ſuper re litigioſa; ſed ſi diceretur in litteris appellationis ſecundo impetratis, nullis veritati, & iuſtitiæ præiudicantibus: vel etiam ſub alia forma verborũ, dummodo de litteris confirmationis nihil expreſſè diceretur, reſpõdet Papa, ꝙ tunc tamdiu litteræ cõfirmationis ſuum debent habere vigorem, donec de iniqua ſententia plenius cognoſcatur per ſecundas litteras, & in ſuſpenſo confirmatio remanebit. Not. ꝙ litẽ penden. de re litigioſa confirmatio impetrata non valet, ſiue ſit obtenta in principali cã, ſiue in cauſa appellationis. Item confirmatio eſt in pendenti donec confirmetur vel infirmetur ſententia. Item litteræ generales non reuocant ſpeciales. Ber.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp.

¶ Cęleſtinus tertius.

¶ Litteræ confirmationis ſuper ſententia à qua erat appellatum, non valent, ſi appellatus malitioſe præuenit appellantem: aliàs pendent donec de appellatione cognoſcatur.

CAP. III.

Bonæ † memoriæ A. canonicus veſter propoſuit ſententiam à delegatis iudicibus prolatam fuiſſe: & infra decem dies ille contra quem ſententiatum fuerat, ab illa ſententia appellauit, iudices tamen nihilominus ſententiam executioni mandarunt.[a] Ceterum appellans itinere ſtatim ad Apoſtolicam ſedem arrepto, litteras de retractando ſententiam impetrauit: aduerſarius autem ipſum caute[b] pręueniens confirmationis promulgatę ſententiæ reſcriptum fuerat aſſecutus, in quo nulla de facta appellatione mentio[c] habebatur: Ideoque requiſiſti, quæ quibus litteris præiudicium faciant: Reſpondemus igitur ꝙ poſteriores debent prioribus præiudicium generare.[d] ¶ Verum ſi dicatur,[e] nullis litteris[f] veritati & iuſtitiæ pręiudicantibus: vel ſub alia forma[g] verborũ, dummodo nil diceretur[h] de litteris confirmationis, expreſſe dicimus, quòd primæ tamdiu[i] ſuum debent habere vigorem, donec de iniqua ſententia cognitio plenior habeatur.

¶ Innocentius tertius decano Padeburen.

¶ Innouatio priuilegij nouum ius non tribuit, nec antiquum confirmat, ſed ſi quod competebat, conſeruat. Breuius ſic poteſt ſummari. Innouatio priuilegij non inducit confirmationem iuris in eo contenti.

a ¶ Mandarunt.] quod facere non debuerunt: quia appellatione interpoſita nihil eſt innouandum. 2. q. 6. appellatione. & ff. nihil inno. appellatione pendente. l. vnica. imo reuocari debet executio antequam de appellatione cognoſcatur 1. ſ. de iureiur. veniens. & ſ. de appellationibus dilecti.

¹ Et quicqd poſtea factũ eſt ẽt ante appl'onẽ, & poſt ſñiam. j. de appell. nõ ſolũ, lib. 6. Io. Andi

b ¶ Caute præueniens.] quod facere præmature non debet. ut appellantem in commiſſione impetrata ſupplantet, ſ. de appella. oblatæ. Secus ſi non præueniat diligentiam appellantis. j. eo. c. §. uerum. quia tunc ualent primæ, ut ibi.

c ¶ Mentio hab. batur.] ideo non ualuerunt. ſupra de reſcrip. ex parte. q a tacita ueritate. ſim. ſ. de appel. ſæpe, in fin. Et ita patet, quòd ſi quis non faciat mentionem de appellatione aduerſæ partis, non ualent litteræ: quod eſt notabile. ſi. ſupra de reſcri. ex parte. ubi de hoc.

d ¶ Generare.] In hoc ſcilicet, quòd non obſtantibus primis litteris confirmationis iudices dati ad appellationem, cognoſcent de ea. ſ. eo. c. 1. arg. j. eo. c. proxi. ad fi. arg. ſi ſ. de teſti. ex parte Adę. & c. cauſam quæ. & j. de priuile. dudum. Ber.

e ¶ Si dicatur.] in ſecundis litteris impetratis ab appellante. & quod dicit, ſi dicatur, ſupple, maxime.

f ¶ Nullis litteris.] per hanc generalitatem nihil reuocatur. ſ. de do. & contu. ex litteris. & ff. ad leg. Cor. de fal. diuus, nec valet legatũ vel ſtipulatio fundi in genere facta; nullo fundo demonſtrato. ff. de iu. do. cum poſt diuortium. §. gener à ſocero. & ff. de iure fiſci, ita fidei. expreſſam enim debent facere mentionem de primis ad hoc vt primæ reuocentur. ſ. de offic. deleg. ex litteris.

g ¶ Forma.] id eſt[2] in forma communi.

h ¶ Nil diceretur.] quod[2] eas reuocaret.

[Gl. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit.]

² Hæc duæ gloſſulæ nõ ſunt ĩ uetuſtis codicib.

† Exodus.

† Padebitq. neñ.

i ¶ Tamdiu.] iſta littera multum videtur cõtradicere priori, quæ dicit quod poſteriores debent præiudicare priorib⁹. & hic innuitur quod valent litteræ cõfirmationis primæ, ergo nõ eſt opus vt ĩ prioribus fiat mentio de appellantione, & ita non refert vtrum in ſecundis fiat mentio de primis. vel non. vnde dẽt intelligi. §. iſte in eo caſu cum primæ valent, cum appellatus non præuenit diligentiã appellantis, ſed expectauit legitimo tempore, & ſunt litteræ ſine aliquo vitio, & ſic procedent primi iudices ad confirmandam, vel infirmandam ſñiam, vt ſ. de app. oblatæ. ad fi. quia per talem gñalitatem non reuocantur primæ legitime impetratę; vt dicitur in proxima notula. in primo caſu non valent primæ litteræ, quia appellatus præuenit diligentiam appellantis, nec fecit mentionem de appellatione, vt patet ex ipſa littera. Vel dic quod iudices dati ſuper appellantione, debent cognoſcere de iniquitate ſententiæ. & litteræ confirmationis tamdiu valebunt, quouſque conſtet de iniqua ſententia: & ſi ſententia confirmetur, remanebit confirmatio in ſtatu ſuo. Si vero caſſetur, confirmatio non valebit. arg. ſ. de fid. inſtru. accepimus. §. interim. & j. c. prox. in fi. arg. ad hunc ſenſum littera iſta competentius adaptatur, Et iſta fuit ſimplex confirmatio ſententiæ, quam fecit Papa in forma communi commiſſa impetranti: alias quare fuiſſet poſita hæc dec. in tit. iſto? potius debuiſſet poni in tit. d appel. ſi deberet intelligi ſecundum illam decre. oblatæ. Et ex littera vtriuſque decre. patet intellectus iſte. In illa, oblatæ. dicitur quòd Plebanus de Sambro. ſuper obſeruatione ſententiæ litteris ad iudices impetrauit commiſſionis, ſicut rationabiliter lata erat: & hic dr.

hic dr ꝙ rescriptum confirmationis fuerat assecutus, quia Papa eam confirmauit in forma cōi. & sic non intelligitur ista secundum illam, & litteræ confirmationis non mittuntur hic iudicibus, sed illis qui confirmationem im[illegible] Ber.

Cum dilecta. Diuidit in septem partes. Primo ponit sororum petitio, & Papæ commissio. In secunda: ibi, Nos autem. Inquisitorū relatio. & canonicorū obiectio. In tertia: ibi, Vnde iudicū da[illegible] & ab ipsis appellatio. In quarta: ibi, Nuper autem sororum, iterata petitio, & earum contradictio. In quinta: ibi, Nos igitur. Papæ interlocutio, & priuilegij innouatio. In sexta: ibi, Quia vero. Papa abbatissam con[illegible] procuratricē. In septima: ibi. Nolentes. committit principale diffiniendum. Abbas Siculus.

CASVS. Abbatissa & moniales cuiusdam monasterij volebant priuilegia sua innouare: vnde cum propter viarum discrimina non possent illa præsentare domino Papæ, supplicauerunt eidem, quatenus aliquibus [illegible] discretis mandaret, vt eorum tenor[illegible] inspicerēt diligenter, & ipsum sub sigillis suis ad sedem Apostolicam destinarent; vnde Papa scripsit quibusdam episcopis & abbatibus, vt illa priuilegia inspicerent diligenter, & tenorem ipsorum sub sigillis suis fideliter destinarent, quod & factum fuit: Papa viso priuilegiorum tenore dum vellet illa priuilegia facere innouari, quidam canonici proposuerunt id fieri non dēre, cum Hilsedemeñ. ecclesia in possessione subiectionis ipsius monasterij per centū annos & amplius extitisset. vnde ipse tunc priuilegia noluit innouare, sed mandauit quibusdam, vt ad locum idoneum accedentes, vocatis qui fuerunt euocandi, inquirerent veritatem à quibus pars Hildesemeñ. ecclesiæ sedem Apostolicam appellauit: vnde postmodum abbatissa prædicta petijt iterato dicta priuilegia innouari. Ex aduerso fuit petitum, vt causam ipsam dominus Papa committeret aliquibus, qui testes reciperent, quos producere intendebant ꝯ priuilegia, & ad probandā pscriptionē legitimam: dñs Papa considerans ꝙ iure ciuili cautum est, vt qñ periculum testium timetur, etiam lite non cōtestata testes valetudinarij, & alij de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, recipiantur, eadem æquitate prouocatus, priuilegia illa quasi nimia vetustate consumpta fecit innouari, ita tamē ꝙ per talem innouationem nullum ius de nouo monasterio acquiratur, sed antiquum conseruetur. Sed quia prædictum monastriū ad ius & proprietatem ecclesiæ Romanę per priuilegiū prædecessorum suorum noscitur pertinere, abbatissam prædictam nomine Romanæ ecclesiæ constituit procuratricem: vt cum aduersus iura Romanæ eccle. non nisi centenaria currat p[illegible]ptio, sup his & alijs procuret quæ in iudicio fuerint procuranda. Ne ergo de statu monasterij diutiꝰ dubitetur, mandat iudici, quatenus [illegible] testes quos Hildesemeñ. ecclesia induxerit ad pbandum interruptionem: & si præscriptio legitima probata fuerit, adiudicet subiectionē ipsius monasterij epo præd[illegible] cōstet ipsum in sua diœcesi cōstitu[illegible] pēdo pri[illegible] innouatum, nisi ex aduerso probatā fuerit interrupt[illegible] quæ si pbata fue. t[illegible] p hoc silentium imponatur: & p[illegible] pronunciet monasterium ppetua libertate gaudere, priuilegio innouato eidē. No. ꝙ priuilegiū & instrumēta qñ sunt vetustate quasi consumpta, debent innouari. Item sicut testes ex cā lite non contest. recipiūtur, sic & priuilegia & instrumenta ex eadem causa innouantur. Item vbi est eadem ratio, & idem ius debet esse. Item p innouationem nullum ius acquiritur, sed antiquum conseruatur. Item mulier pōt esse pcuratrix. Item contra Romanam ecclesiam non currit præscriptio nisi centum annorum. Item ad officium iudicis pertinet tutum locum partibus assignare. Item eo ipso quod ecclesia sita est in diœcesi alicuius, præsumitur sibi subesse. Itē priuilegium innouatum in pendenti est in hoc casu, sicut confirmatio. s. eo. bonæ.

CAP. IV.

Cvm † dilecta in Christo filij abbatissa, & sorores ecclesiæ de Gardeuen.† sua cuperent priuilegia innouari, propter † viarum discrimina; quattuor episcopis, & abbatibus totidem, vt ea inspicerent diligēter, & tenorem ipsorum fideliter transcribentes sub sigillis suis nobis remitterēt, duximus iniungendum, & infra.

¶ Nos autem tam legato, qui sub sigillo proprio ea nostro fecit conspectui præsentari, quam inqusitoribus ipsis fidem debitam adhibentes, licet non videremus [a] quare non deberent eadem priuilegia innouari; † quia tamen C. maioris ecclesiæ, & I. sanctæ crucis canonici proposuerunt Hildesemen. ecclesiam in possessione subiectionis ipsius monasterij per centum annos & amplius extitisse, priuilegia ipsa tunc non duximus innouanda. Vnde iudicib. dedimus in mandatis, vt ad locū idoneū accedentes (citatis qui fuerint euocandi) inquirerent super his diligentius veritatem a quibus pars Hildesemen. ecclesiæ ad Apostolicam sedem appellauit. Nuper aūt iterato prædicta petijt abbatissa, quatenus deberemus priuilegia suæ ecclesiæ renouare. Ex aduerso vero fuit postulatū, vt causā ipsam discretis viris committere dignaremur, qui testes reciperent, quos contra priuilegia monasterij, & ad probandum † præscriptionē legitimā, inducere proponebant.

¶ Nos igitur attendentes, quòd iure sit ciuili [b] statutum, vt quando periculum testiū formidatur, ne veritas occultetur, & probādi copia fortuitis cāsibus subtrahatur, etiam lite non contestata testes valetudinarij, & alij, de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, ad testimonium admittantur, eiusdem æquitatis simili-

a ¶ Non videremus.] nec poterat videri quod non erat, vt 35. q. 5. ad sedem. vltra vnam columnam. versiculo, hic ergo euigilent, &c. & hoc ideo non poterant videre: quia innouatio nihil noui iuris tribuit. infra de ptiuilegijs, ex parte, & c. quia intentionis. Et si origina le constat, similiter & innouatio siue confirmatio, vt s. de fide instru. inter dilectos & s. de re iudi. cum inter vos.

b ¶ Iure sit ciuili.] In auth. de testibus. §. quoniam multæ. & §. hæc vero coll. 7. & ff. ad leg. Aquil. in lege aquilia. 1. ff. de restit. in integrum, diuus. 2 & C. de vsuris pupillari. lege vltima. 3 & iure canonico. s. vt lite non contestata, quoniam. t. responso. & s. de testibus. significauit. & c. cum olim.

a ¶ Simi-

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cop.

† Gudieñ. [illegible]

† al. ita pp [illegible]stantiam, & discrimine.

† Adde ꝙ est tutū vt solēnit[illegible] trāsferi [illegible] Concor. [illegible] de testa.

† probandā

1 Vide de test. significauit. sup gl. 2. Io. And.

2 Vide de cri. fal. c. pe. super 1. glo.

3 Vide d tes. significauit. sup 1. gl. Io.

a ¶ Similitudine prouocati.] similis enim æquitatis ratio, similia iura suadere videtur. argum. s. de constitutionibus, nam concupiscentiam. & C. ad legem Falcidiam. leg. vltim. ff. ad legem Aquiliam, illud. & s. de translationibus inter corporalia. & C. de constituta pecunia. lege vltima. Item arg. eandē esse rōnē in testib. & instrumētis. C. de fide instrumentorum, in exercendis. & supra de testibus cogendis, capitulo, peruenit.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

b ¶ Duximus innouanda.] ne si vetustate consumantur, nulla fides eis adhibeatur. arg. s. de fid. instr. inter dilectos, arg. contra quod instrumentis vetustate cōsumptis, vel a muribus rosis, sit adhibenda fides. ff. de bo. pos. secūdum tab. l. 1. §. si rosæ. & s. de fide instr. capitulo vltimo.

c ¶ Nouum ius.] simile. 12. dist. c. præceptis.

[Gl. seq. dat tria similia, all. tria iura in contrarium, & tripliciter soluit. Demum quærit, & soluit tripliciter.]

d ¶ Procuratricem.] sic 1 ergo femina potest esse procuratrix, sic & arbiter. s. de arbit. dilecti similiter & iudex 12. q. 2. cum deuotissimam. Nam & monachus de mādato 2 abbatis potest esse procurator 16. q. 1. monachi. Vel dic, quod ratione administrationis pōt esse procuratrix, sicut & abbas. s. de transact. contingit. & infra de censi. sopitæ. Vel ideo potuit esse procuratrix ecclesiæ suæ, sicut miles in causa cōnumeri sui. ff. de procurat. filiusfam. §. ueterani. Vel dic, quod uerius est quod Papa ex certa 3 scientia cōstituit eā procuratricem, unde de hoc non est dispu tandum. 16. q. 4. §. q. autem. & C. de cri. sa cri. l. 2. & ff. de re iu. quidam consulebant. & s. de offic. delegat. cum vigesimum. aliàs femina non potest esse procuratrix. 3. q. 7. cū infamis. §. tria. & C. de procu. alienam. ff. de regu. iur. l. 2. Sed si Papa in sua persona vellet agere, corā quo agere debet. Debet super hoc arbitros eligere, uel delegare causam alij. arg. ff. de iu. [illegible] omn. iu. [illegible] qui iurisdi- ct oni. Vel posset esse iudex in causa ecclesiæ suæ. De hoc dictum est sup. de iudicijs, cum uenissent.

† Vide l. 2. C. de diue. rescri.

1 De materia huius gl. vide late per Deciū & Cagnolum. in l. 2. ff. de re. iur.

2 Et sine mā dato pro cōsorte, sicut ī cle. de pc. religiosus. Io. And.

3 Et de virtute clæ ex certa scientia, vide plene per Antoniū Gabrieliū. lib. 5. cō. conclusion. tit. de clausulis. concl. 1.

4 Vide de elec. quereti super gl. Io. And.

... tudine prouocati [a] pdicta priuilegia quasi iā nimia vetustate cōsumpta, cum fuerint non in pergameno, sed in papyro conscripta, † duximus innouanda:[b] nolentes quod ex innouatione huiusmodi nouum [c] ius monasterio acquiratur, sed antiquum (si quod hēt) per innouationē priuilegij conseruetur. ¶ Quia vero præfatū monasterium ad ius & proprietatem Apostolicæ sedis per priuilegiū pdecessoris nostri pertinere monstratur: ne ius ecclesiæ Romanæ remaneat indefensum, eādē abbatissam procuratricem [d] ipsius duximus statuendā; vt cum aduersus Romanæ ecclesiæ possessiones, & iura, nō nisi centenaria currat præscriptio, ipsa super hoc & alijs vice nostra procuret, quæ coram te in iudicio fuerint procuranda. ¶ Nolētes igitur quod de statu eiusdem monasterij diutius dubitetur, Mandamus, quatenus locū tutū & commodum eligēs, recipias testes, quos ad prescriptionem probandā Hildesemen. ecclesia, vel ad interruptionem [e] ostendendam cenobiū duxerit producendos: & si legitimā [f] præscriptionem probauerit, vt intendit: nisi probata fuerit interruptio ex aduerso, subiectionem ipsius monasterij ad iudices episcopo memorato, cum constet ipsum in sua dioceσ si [g] constitutum, priuilegium quod monasterio innouari fecimus corrumpendo; alioquin eidem super hoc perpetuum imponens silentium, monasterium pronuncies perpetua libertate gaudere, nostro sibi priuilegio resignato.

¶ Idem episcopo, & præposito Vticen.

¶ Non valet confirmatio, quam religiosus impetrauit a Papa super temporali administratione, seu prioratu, si tacuit se regularem, si vero expressit, rescriptū præsumitur falsum quia Papa non consueuit cōcedere. h. d. cum seq.

CAP. V.

AD † nostram audientiā præposito Nemanen. † ecclesiæ significante peruenit, quòd quidam canonici Nemanen. † ecclesiæ a nobis litteras confirmationis super administrationibus suis obtinere laborant, religionis suæ conditione suppressa. ¶ Cum igitur regularibus personis non consueuerit Apostolica sedes aliqua personaliter [h] confirmare Mandamus quatenus confirmationes, quas ab ipsis canonicis (cum regulares existant) noueritis taliter impetratas, denuncietis irritas, & inanes.

¶ Idem.

¶ Idem dicit quod supra cap. proxim.

e ¶ Ad interruptionem.] sic s. de rescr. illud. & ca. auditis. vbi de hoc.

f ¶ Legitimam.] scilicet, centum annorum, quæ sola currit cōtra Romanam ecclesiam, s. de præscriptionibus, cum nobis.

g ¶ Diœcesi.] vt 16. q. 7. oēs basilicæ. & 18. q. 2. monasteria. & j. de relig. domib. constitutus.

AD nostrā.] Cōis diuisio. Secunda pars. ibi, Cum igitur. Abb. Sic.

CASVS. Quidam canonici regulares impetrabant litteras cōfirmationis sup administrationib. suis, tacito quod essēt regulares: Significatū fuit hoc domino Papę ex parte prępositi illorum regularium, dicit Papa, quòd regularib. psonis Apostolica sedes aliqua non consueuit cōfirmare: vnde mandat Papa, quibusdā, quatenus confirmationes a prædictis regularibus taliter impetratas, denuncient irritas, & inanes. Nota quòd regularibus sua beneficia siue administrationes non confirmantur personaliter. Item confirmatio tacita veritate impetrata non valet.

h ¶ Personaliter.] s. tacita veritate qđ sit regularis: & si exprimeretur, sunt falsæ litteræ: quia in talibus personis administratio non confirmatur. infra capi. proximo. Secus esset si realiter aliqua concedantur seu confirmētur, quia tunc valent 5 fauore enim religionis multa eis cōceduntur. infra de priuileegijs, ex parte, & capitulo. pastoralis. & cap. dudum. & summa est ratio, quæ pro religione facit. ff. de religiosis & sumptibus funerū. l. sunt personæ.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp.

† Neumasen.

† Neumasen. sed Nemausen. scribendum cui lectioni aliquot veteres codices adstipulantur.

5 Simile. j. de priuil. ne aliqui. l. b. 6. Io. And.

PORrecta nobis.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, cum igitur. Abb. Sic.

CASVS. Quidam regulares, qui prioratibus suis præsunt, impetrabant litteras confirmationis super prioratibus suis quo ad vixerint possidendis: peruenit hoc ad Papam: dicit Papa, quod non credit huiusmodi litteras, à cancellaria sua emanasse: vnde mandat illos q huiusmodi litteras ostenderunt in quibus administrationes prioratuum confirmantur, puniri tamquã falsarios. Si vero nõ fiat mentio de religione ipsorum, illas denunciet non valere tamquam veritate tacita impetratas. Nota quòd monachis prioratus & administrationes non confirmantur. Item rescriptum vel cõfirmatio veritate tacita impetrata, non valet.

† Cap. 1. tit. de resc. in 3. cõp. & quatenus ex hoc textu colligitur ob præsumptionẽ puniri tamquẽ de crĩe falsi. vide Ioannem Ananiam in Rub. de cri. fal. & Alex. consil. 77. in c. in causa accusationis. vol. 1.

CAP. VI.

PORrecta †nobis ex parte tua petitio continebat, qđ plures ex religiosis, qui Prioratib. vel alijs administrationib. psunt, [a] nobis super ipsis quoad vixerint possidendis, confirmationis litteras se asserunt impetrasse: & infra. ¶ Cum igitur a Cancellaria nostra huiusmodi litteras emanasse non credamus. [b] Mandamus, quatenus illos, qui tales litteras exhibuerint, in quib. prioratus vel administrationes tamquã religiosis confirmãtur, [c] eosdem punias tamquam falsitatis [d] auctores. † Si vero in eis nõ fiat mentio religionis ipsorum, illas tamquam tacita veritate surreptas, denuncies non valere.

† actores.

¶ Idem nobili viro Matthæo de Riuarijs. †

† Riuaria.

a ¶ Impetrasse.] tacita veritate: quia tales prioratus nõ confirmãtur. supra cap. proxi.

b ¶ Non credamus.] quia omnino habere memoriam, & in nullo peccare, poti⁹ est diuinitatis, quæ humanitatis. C. de vete. iure enu. l. 2. §. si quid autem.

c ¶ Confirmantur.] licet enim prioratus aliquando perpetui sint infra de statu regu. monachi. nec possunt remoueri sine ordine iuris, vt ibi, non tamen confirmantur, vt hic, & supra capitulo proximo. similiter nec episcopatus confirmati consueuerunt, licet sint perpetui. Est enim ratio quare non confirmantur: quia regulariter verum est, quod non sunt perpetui. ĩ. de statu regu. cum ad monasterium. §. tale: vnde remouentur pro voluntate abbatis, vt ibi dr̃: quia de facili huiusmodi regulares etiam si sint perpetui, remouentur. ĩ. de simonia, per tuas. in fi. Sed si administratio ex certa scientia. & cum causæ cognitione esset alicui confirmata, non posset inde remoueri sine mandato Papæ, vt sup. eo. c. 1. & 2. & 16. q. 1. peruenit. Sed si confirmentur, & in litteris fiat mentio de ipsis prioratibus, non valent litteræ, immo sunt falsæ, vt hic dicit, & sunt puniendi tanquam falsarij, nisi euidenter appareat, c[illegible] ex certa scientia domini Papæ hoc processerit. si vero non fiat mentio de prioratibus, tacita veritate sunt impetrata, & ita vtroque casu non prosunt, vt hac patet.

d ¶ Falsitatis.] qualiter falsarij puniendi sunt, habebis inf. de falsarijs. ad falsariorum.

EXaminata.] Primo ponit causam decreti. Secundo decernit: ibi, Vnde Abb. Sic.

CASVS. Inter nobilem virum Matthæum de Riuaria, & quosdam alios milites de Campania vertebatur quæstio super iure patronatus ecclesiæ sancti Angeli; de qua sub certa forma compromissum fuit in uicedominum Sabineñ. qui tulit arbitrium super qõne prædicta, quod ab vtraque parte fuit approbatum: & confirmatio obtenta fuit in forma communi à C. Papa. Tandem orta quæstione super ipso arbitrio, delata est causa ad dominum Papam Innoc. ipse diligenter examinato negotio, inuenit arbitrium promulgatum fuisse cõtra formam iuris & cõpromissi: vnde ipse arbitrium decernit irritum & inane, non obstante cõfirmatione C. Papæ, qui cõfirmauerat illud, sicut prouide latum erat, & ab vtraq; parte receptum. Not. φ non tenet sñia arbitri lata contra formam iuris. Item nec contra formam mãdati. Itẽ fines mandati diligenter seruãdi sunt. Item sententia, quæ non tenet, confirmari non potest per cõfirmationem in forma communi obtentam. Item quod non est, vel non tenet, ratum non potest haberi per consensum partium.

¶ Sententia seu laudum contra formam iuris, vel compromissi latum per arbitros, licet per Papam in forma communi fuerit cõfirmatum, non tenet.

CAP. VII.

EXaminata †causa, quę uertitur inter te, & milites Cãpanicos super ecclesia S. Angeli: perpendimus arbitrium quod vicedominus Sabineñ. dicebatur super eodẽ negotio promulgasse, contra formam iuris & compromissi [e] fuisse dictatum. Vnde non obstante confirmatione [f] C. Papæ prędecessoris nostri, qui confirmauerat illud sicut prouide [g] latũ fuerat, & ab vtraq; parte receptum, decernimus ipsum irritum, & inane.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp. Et regulam huius decretalis, φ arbiter dẽat seq formã iuris limita nisi arbitro sit data ptãs iudicãdi s̃m cõsciam. adde Baldũ in l. certum. C. vnde cog. & Lãfrancũ de Oriano in trac. de arbi. par 7. q. 14.

e ¶ Iuris & compromissi.] duplici ergo rõne non valuit arbitrium: Primo quia contra ius fuit latũ arbitriũ, forte p sordes vel p gratiam, & iõ nullũ. C. de arb. l. 3. 1 sic ẽt obtinet in alijs iudicib. si ferãt sñiam cõtra ius scriptum, non tenet 2. q. 6. ei qui. §. diffinitiua. ver. item si contra ius. sed contra ius litigatoris lata bene tenet sententia, à qua non est appellatum, vt ibidem dicitur. & s̃. de re iudic. cum inter vos. in fi. Et idem intellige in arbitrio: quia contra formam compromissi nihil potest facere arbiter. sup. de arb. cum dilectus, ff. de arb. l. Pedius. in fi. & l. non distinguemus. §. de officio.

1 Vide ĩ. tit. 1. cum ab oĩ. in vlt. gl. Io. And.

f ¶ Non obstante confirmatione.] & ita patet quod confirmatio nihil vel modicum operatur: quia si aliquid inuenit, confirmat illud: aliàs nihil operatur. inf. de conces. præb. quia diuersitatem. 2 & sic patet quod confirmatio sub forma communi non impedit petitionem alterius, nec cognitionem iudicis. De hoc dictum est sup. eo. c. 1. arg. quod si principale cassatur, & accessorium. sup. de fide instrum. & supra, de re iud. cum inter vos.

2 Vbi de hoc in fi. & ĩ. de re. iur. accessorium. li. 6. Io. And.

[Glossa seq. recitetur per duplex contrarium, scilicet. inf. cap. proxim. & infra de verborum significatione, abbate.]

g ¶ Sicut prouide.] hæc enim verba, sicut prouide. in confirmationibus posita, conditionaliter intelliguntur, vt hic patet. & ĩ. de concess. præben. quia diuersitatem. Argumen. contra infra cap. proxim. Secus si ponuntur in priuilegio: quia cum priuilegium sit lex priuata, certum debet ibi poni. vt aliquid concedat priuilegium infra de verbo. signif. abbate. aliàs esset inutile. infra de priuileg. in his. argum. supra de offic. deleg. quoniam abbas, & supra de electio. cum monasterium. Ioan.

Venera-

VEnerabilis.] Communis diuisio. Secunda ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

CASVS. Inter archiepiscopum Nicosien. & suffraganeos eius ex vna parte, & regem, barones & alios nobiles regni Cypri super quibusdam decimis quæstio exorta fuit: sed mediante Alb-ñ. episcopo tunc legato, inter eos amicabilis compositio interuenit, hoc adiectio in compositione, quod quam cito per sedem Apostolicam fuerit confirmata, statim debeat executioni mandari: Postmodum Papa illam confirmauit: & ad maiorē securitatem tenor compositionis insertus fuit in ipsa confirmatione: ipsi tamen nobiles ipsam compositionem seruare nolebant, sumentes occasionem ex eo videlicet, quod verbum confirmationis secundum stylum ecclesiæ Romanæ præcedit tenorem compositionis id est in literis confirmationis præmisit Papa verba illa; compositionem per legatum factam confirmamus: sicut sine prauitate facta est: & ex eo videlicet tā seruare nolebant, quia clausula illa consueta sicut sine prauitate facta est, ī litteris confirmationis continetur: cum per hoc nō videbatur simpliciter confirmata, sed sub conditione, videlicet si iuste esset lata: pp quod archiepiscopus & suffraganei eius significauerunt hoc domino Papæ: vnde ipse mandat prædictis nobilibus, quatenus si prædicta vera sunt, compositionem illam adimplere procurant. Not. quòd compositio amicabilis potest fieri inter ecclesiam, & laicos, super decimis, dum tamen auctoritas Papę interueniat. vt hic patet, aliàs non credo quòd valeat citra confirmationem Papæ, inter ecclesiam & laicos, sed hoc actum fuit inter partes; aliàs non valeret nisi Papa confirmaret compositionem. Not. quòd ex quo Papa ex certa scientia compositionem vel transactionem confirmat, tenet & valet, etiam si alias non valeret.

¶ Honorius tertius illustri Regi. Baronib. & militibus, & alijs hominibus Cypri.

¶ *In confirmatione ex certa scientia dictio sicut, ponitur causatiue. nec nocet si verbum confirmationis præcedit tenorem confirmati.*

CAP. VIII.

VEnerabiles frater N. archiepiscopus Nicosien. & suffraganei eius transmissa nobis petitione monstrarunt, quòd inter ipsos & vos super quibusdam decimis, mediante † Albanen. episcopo tunc Apostolicæ sedis legato amicabilis compositio [a] interuenit, expresse adiecto, quod quantocyus † eam auctoritate Apostolica cō firmari contingeret, statim deberet executioni mādari; verum licet sit per nos cōfirmata, & ad maiorem rei euidentiam literis confirmationis tenor compositionis insertus [b], ipsam tamen renuistis obseruare: occasionem friuolam prætendentes, tum ex eo quod in litteris verbum, confirmationis, (tenorem † compositionis) iuxta stylum ecclesiæ Romanæ præcedit; tum quia clausula consueta, scilicet, (sicut sine prauitate [c] prouide facta est,) in eisdem litteris continetur; & infra. Mandamus, quatenus si præmissis [d] veritas suffragatur, compositionem eandē adimplere curetis.

¶ Idem vniuersis Abbatibus, & Prælatis, ac conuentibus & clericis, in Cōstantinopolitana diœcesi constitutis.

¶ *Collatio ecclesiæ alteri facta per legatum, & per Papam cōfirmata, ius diœcesani non lædit.*

CAP. IX.

SVa † nobis patriarcha Constantinopolitanus

a ¶ Amicabilis composito. bene dicit, amicabilis compositio quia transactio super decimis vt aliquid temporale detur pro decimis, non valet. j. de rerum permu. c. vl. nec super alio spirituali. s. de transf. constitutus. sed compositio bene interuenit in decimis & alijs spiritualibus. s. de transf. statuimus. & c. de cetero. & j. de decimis. ex multiplici.

[Glo. seq. quærit, arg. pro, & soluit.]

b ¶ Tenor cōpositionis insertus.] vt per hoc apparent, quod cōpositio legitima fuerit, & nō possit de ea dubitari. arg. s. eod. c. 1. & 2. vñ non posset aliud iudex vlterius de quę suborta cognoscere, vt ibi dicitur: quia Papa ex certa scientia cum eam viderit, confirmauit immo si compositio alias non valeret. ex quo Papa ex certa [1] scientia confirmat, valet. s. de transact. c. 1. & cap. veniens. Si vero tenor compositionis non esset ibi insertus, nec ipse vidisset compositionem & eam confirmasset, sicut prouide facta est, nihil operaretur, vt s. c. prox. & vt dictum est, s. e. c. 1. Sed nunqd necessarium erit de cetero ostendere instrum cōpositionis, postquam ostenditur confirmatio Papæ, in qua continetur tenor compositionis? arg. quod sic s. de fide instrum. c. 1. C. de eden. auth. si quis in aliquo. sed non credo qđ de cetero expediat ostendere instrumentum compositionis de necessitate, cum auctoritate Papæ transcriptum sit & redactū in publicam confirmationem. C. de testa. publicati. & j. de priui. cum olim esse mus. & arg. s. de fide inst. c. vl. De hoc no. j. de verb. sign. abbate.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem & solutionem.]

c ¶ Sicut sine prauitate.] p ista verba q in confirmationibus conditionaliter intelliguntur, vt dictū est s. cap. proxi. dubitabatur, an teneret compositio: quia nō videbatur eam confirmasse simpliciter vnde eam seruare timebant; sed errabant: quia illud intelligitur cum Papa confirmat ea, quæ non videt: & ideo dicit, in confirmationibus sicut sine prauitate sed quando cognoscit de compositione, & videt ea quę confirmat, tunc licet illa verba ponantur in confirmatione, non intelliguntur conditionaliter, sed causatiue, & sic intelligitur; sicut sine prauitate facta fuit compositio. i. quia sine prauitate. Bernar.

d ¶ Si præmissis veritas suffragatur.] i. si compositio taliter fuit facta & cōfirmata tenore compositionis inserto: quia per hoc apparet quod ipsam approbauit: vnde mandat eam seruari.

SVa nobis.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Cum igitur. Abb. Sic.

CASVS. Quidam Cardinalis legatus Apostolicæ sedis in partibus Constantinopolitanis, contulit quædam monasteria quibusdam alijs ecclesijs in temporalibus, & spiritualibus: super illis collationibus confirmatio Apostolicæ sedis obtenta fuit in forma communi: Isti prælati quorum ecclesiæ alijs collatæ fuerant, sumentes occasionem ex collationibus prædicti legati, & confirmationibus, patriarchæ Constantinopolitano obedire recusant. & ei de iuribus parochialibus respondere: Vnde patriarcha Constantinopolitanus conquestus fuit domino Papæ. Super hoc Fr bit-

Papa-

† In codice Barbatię ita: mediante Albañ. epo tunc legato.

† quantocitius.

1 De virtute clausulæ: ex certa sciē tia, vide late per Antoniū Gabrielium lib. 6. com. conclus. tit. de clausulis. conclusione 1.

† Hæc duo verba: (tenorem compositionis,) in omnib. impressis codicibus, uno satis ue-usto excepto, desiderantur, & male, quia sine illis nullus constant sensus, ea tñ ex oīb. manuscriptis suppleta sunt.

† Vide Archidiaconū in ca. de ecclesiasticis. 25. q. 2.

10 20 30 40 50 60

Papa vniuersis prælatis diœcesis, Constantinopolitanæ dicens, quod ipse non vult iura, quæ diœcesanis debentur, per huiusmodi collationes, seu etiam confirmationes minui siue lædi: vnde mandat prædictis prælatis, quatenus huiusmodi friuola occasione non obstante, ipsi patriarchæ obedientiam & reuerentiam exhibere procurent, & ei de suis iustitijs semper respõdere. Nota, q legatus nõ potest subijcere vnam ecclesiam alteri in præiudiciũ diœcesani episcopi: nec Papa per hmõi confirmationes super hoc obtentas intelligit iuribus episcopalibus præiudiciũ generare. Item per confirmationem ius alterius non tollitur.

a ¶ Minui.] quia nõ debet inde procedere iniuriarum occasio, vnde iura nascuntur. C. vnde vi. meminerint. infra de accusa. qualiter, & quando. & quia si sua iura vnicuique episcopo non seruantur, quid aliud est, quam vt ordo ecclesiasticus confundatur? vt 11.q.1. peruenit. nec fuit intentio domini Papæ per confirmationem huiusmodi aliquid subtrahere episcopo diœcesano, nec etiam per collationem Cardinalis, immo remanet ius saluum diœcesano episcopo, j. de relig. domi. c. 2. & dicit Papa: nec honorem meum reputo in quo fratres meos honorem suũ perdere cognosco, vt 99. distinct. ecce. Et sic patet, quod per confirmationem huiusmodi ius alterius non tollitur, sic etiã licet Papa recipiat aliquem sub sua protectione, non propterea eximitur à iurisdictione sui episcopi. infra de priuileg. ex parte. sic licet aliqui assumantur in confraternitatem Hospitalariorum, siue Templariorum, non eximuntur à iurisdictione suorum episcoporum. infra de priuileg. cum & plantate. §. penul. & c. ex tuarum. & cap. penul.

Bernardus.

conquestione monstrauit, quòd cum quidam vestrũ sumentes occasionem ex- 10 eo quòd I. presbyter Cardinalis tunc Apostolicæ sedis legatus, quibusdam alijs ecclesiis, & clericis in spiritualibus & temporalibus contulit monasteria eorundem, † ipsi 20 patriarchæ obedire recusant, & ei de iuribus patriarchalibus respondere: in suæ præsumptionis adiutorium inducentes confirmationes huiusmodi collationum, à sede Apostolica impetratas.

† al. earundem.

¶ Cum igitur nolumus † iura, quę diœcesanis debẽtur, per collationes seu confirmationes prædictas minui [a] seu lædi: Mandamus, quatenus occasione huiusmodi non obstante, ipsi patriarchæ reuerentiam, & obedientiam exhibere curetis, eique de iustitijs suis integre respondere.

† nolimus.

30

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER

LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE clericorum.

¶ Quia sup. uisum est de iudicijs, & iudices maxime clerici nō debēt esse in peccato, maxime cū iudicant. 3. q. 7. iudicet. iō post tractatū iudiciorū subijcitur qualiter clerici debeant se habere ī uita, & honestate, ut sic uitent omnē maculā peccati. Itē potest cōtinuari, ut s. I procœmio continuatur. Nā in primo libro dixit de psonis, & officijs earum. In secundo de actibus hominū in iudicio: restat uidere d actib. hominū extra iudiciū tam respectu clericorū q̄ laicorū. Et qa clerici sūt digniores laicis, primo hic tractat in tertio de actib. clericorum: ī quarto uero d actib. laicorū. Tractaturus igitur auctor in hoc tertio libr. de actib. clericorū, uoluit p̄mittere istam rubricam de uita & honestate clericorū: qa p̄ omnib. debent clerici uita, & honestate fulgere. Et dic quòd verbum, vita, concernit necessaria ad victum clericorum: verbum autem, honestate, concernit ipsos respectu morum, & sic nihil superfluit.

† Cap. 13. refert Burchardus li. 3. decre. c. 102. & Iuo. par. 2. c. 137. sed Antonius Augustinus in notis antiquæ compilationis, c. 1. cod. tit. ait hoc c. in concilijs esse ex cōcilio Turonensi. 2. ca. 4. & vide l. nemo Apostolorum. & ibi glossam, & Doctor. C. de sacros. eccle.

LIBER TERTIVS.

TITVLVS I.

De vita, & honestate clericorum.

¶ Ex cōcilio Maguntino. †

¶ *Cū celebratur, diuisus esse debet clerus a populo.*

CAP. I.

Vt laici [a] secus altare [b] quādo sacra mysteria celebrantur, stare, vel sedere inter clericos non præsumant. Sed pars [c] illa, quæ † cancellis ab altari diuiditur, tantum psallentibus pateat clericis. Ad orandum vero, & communicandum laicis, & feminis (sicut mos est) [d] pateant sancta sanctorum. [e]

† al. itaque à cancellis.

¶ Ex concilio Pictauieñ. †

† Pictauenē.

CAP. II.

Clerici † arma [f] portātes, & vsurarij [g] excommunicentur.

† Cap. 2. eod. ti. in 1. cōpil. Vide in Clemen. de excessib. p̄lat.

¶ Ex concilio Maticeñ. †

† Maticeneñ.

¶ *Presbyter habens populum debet habere clericum, qui secum cātet, & in alijs hic expressis, eum iuuet.*

CAP. III.

Vt † quisque presbyter, qui plebem [h] regit, clericum habeat, [i] qui nec vsurarij esse debent.

† Burchard° lib. 2. decret. c. 56. Iuo. pa. 6. cap. 152. & cap. 7. eo. tit. in 1. compil.

De hac materia habetur 12. q. 1. & 21. q. 4. & 23. dis. c. cleri comam, vsque ad finem dist. & ca. his bene erā go, & 35. 41. & 43. & 44. & 86. & 91. & 92. distin. per totum, & de consecra. dist. 5. nunquam, vsque ad capitulum de spiritue.

Vt laici.] Laici prope altare vel in choro dum officia celebrantur, stare non debent, sed causa orandi ire, vel accedere, possunt. hoc dicit. Tria sunt dicta. Secundum: ibi, Sed pars. Tertium: ibi, Ad orandum. Abb.

CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod laici non debent sedere in choro inter clericos, quando cantantur diuina officia, sed in sancta sanctorum. Nota quod laici inter clericos sedere non debent. Item ecclesia debet habere duas partes, s. chorum, qui per cancellos diuiditur ab altari, & sancta sanctorum, id est, partem inferiorē ecclesiæ, quæ vulgariter dicitur, nauis ecclesiæ.

a ¶ Vt laici.] supple, statuimus.

[Glo. seq. reddit causam, & textum fortificat.]

b ¶ Secus altare.] Laici enim ibi stare non debent, sed tantum clerici, vt liberius intendant diuinis officijs. 1 vt de consec. dist. 2. sacerdotum. consecratæ etiam mulieres incensum circa altare portare non debent 23. dis. sacratas, & in c. nō liceat, & de consec. dist. 1. in sancta. & inf. tit. proxi. c. 1. in fi.

1 Pro laicis qui cantant in ecclesia non in pulpito arguit. Io. 92. dist. non liceat. Ioan. And.

[Glo. seq. cum seq. ponit quadruplex nomen loci inter cancellos, sed in quarto aliqui variant.]

e ¶ Sed pars illa.] id est, chorus in quo morantur clerici ad cantandum, qui diuiditur ab altari per cancellos, vt patet, per exemplum in ecclesia Bonoñ. & locus infra cancellos appellatur sacrarium, vnde insacrati homines ibi sacrata uasa contingere non debent, de consecr. distin. 1. in sancta, & appellatur sacrarium diaconium, eo q̄ diaconus ministrat ibi altari 23. dist. non oportet, dicitur etiam presbyterium. de consecra. dist. 2. sacerdotum.

d ¶ Sicut mos est.] & ita est hic arg. pro consuetudine.

e ¶ Sācta sanctorū.] ī qua summus sacerdos intrabat: sed hodie laici, & feminæ ad orandū. & cōicandum tantum p̄nt intrare. Alij exponūt, sancta, id est, maior pars ecclesiæ, siue corpus.

ADDITIO. Quæ pars dicitur nauis ecclesiæ à vulgaribus.

Clerici.] pro summario nota, qd armorū delatio clericis est inhibita, in tm̄ quòd ꝯtra facientes grauiter peccāt, hoc colligit ex eo, qa tale delictum est excommunicatione dignum vt hic, sed excommunicatio non infertur nisi pro graui crimine, vt in ca. nullus, & in cap. nemo. 11. q. 3. Abbas. CASVS patet. Nota quòd clerici arma portare nō debent:

f ¶ Clerici arma.] clerici arma portare non debent. 23. q. vlt. clerici, & c. quicunque, sine iusta causa. 2. Iustam causam intellige, si per loca periculosa transitū faciant, tunc possunt portare arma ad terrorem latronum, licet pcutere non debeāt arg. 23. q. 3. Maximianus, aliter portare non debent: si tertio admoniti non destiterint, perdunt priuilegium illius canonis. 17. q. 4. si quis suadente. & j. de sent. excom. in audientia, & c. contingit.

2 Concord. text. in auth. statuimus, cū not. C. de epis. & cleri. & Bald. in 10. col. de pa. te. c. si clericus.

[Glo. seq. differentiam ponit, a qua in fine recedit.]

g ¶ Vsurarij.] hoc intellige 3 de laicis, qui sunt excōicādi nisi restituāt vsuras. j. de vsur. p̄terea, & clerici ab officio, & bñficio suspēdēdi, vt ibi dr̄, & repellendi sūt ēt à dignitatibus. j. de exce. p̄la. inter dilectos, & ēt deponi debent si de hoc cōuincant. 47. dis. quoniam multi, & nihilominus excōicandi sunt, si eas nō restituant.

3 Secundum Tanc. & Vincen. Io. And.

Vt quisque.] CASVS. Statutum fuit in Concilio Maticen. q̄ qlibet rector ecclesiæ habeat clericum qui secum cantet, & epistolam, & lectionem legat, & q possit docere pueros, & parochianos suos monere, vt mittant filios suos ad discendam fidem catholicam, id est, Credo in Deum: quos ipse doceat diligenter. nota ex hac dec. quòd duo ad minus debent esse in ecclesia. Itē nota q̄ solus p̄sbyter non debet diuina officia celebrare. Item nota, quod sacerdotis interest docere parochianos suos symbolum, & eos inuitare ad fidem.

h ¶ Plebem.) populum: quæcunque sit ecclesia, siue plebs, siue capella, vt s. de filijs p̄sbyterorū, proposuit.

[Glos. seq. arguit.]

i ¶ Clericum habeat.] arg. quòd ecclesia dedicari non debet, nisi dos pro duob. ad minus sufficiat clericis. 1. q. 2. placuit, & de conse. dist. 1. nemo.

ADDITIO. De hoc vt j. de consec. eccl. vel alta. cap. cum sit. in gl. nec etiam.

[Gl. seq. signat ꝯriū, & soluit, demū q̄rit, & soluit.]

secum cantet: & epistolam [a] & lectionẽ legat: & qui possit scholas [b] tenere, & admonere suos parochianos, vt filios suos ad fidem [c] discendam mittant ad ecclesiam: quos ipse cũ omni castitate erudiat.

¶ Gregorius nonus.†

CAP. IIII.

SI quis † ex clericis [d] comam relaxauerit, [e] anathema sit. † [f]

¶ Ex concilio Carthagiñ.†

CAP. V.

CLericus neque comam nutriat [g], neq; barbam.

¶ Ex concilio Triburieñ.

¶ Clericus non professus nec in sacris existens potest vxorem ducere, sed iterum tondebitur, si vult gaudere priuilegio clericali, vel dispensatiue tenere beneficiũ. h.d. secundum modum, qui est magis consentaneus litteræ, secundum quem ponit vnum casum dumtaxat.

CAP. VI.

CLericus † si tonsura dimissa vxorem acceperit, qui quidem sit sine gradu, [h] nec monasterio a parentibus traditus, [i] vxorem permittatur habere, & iterum tondeatur, [k] nec in vita sua vxorem dimittere audeat.

¶ Alexan. 3. Cãtuarien. Archiepiscopo.

¶ Clericus debet tonsuram deferre, & si non vult, potest inuitus a suo superiore tonderi.

CAP. VII.

CLericis †: & infra. ¶ Clerici qui comam nutriunt [& barbam] †] etiam inuiti [l] a suis archidiaconis tondeantur.

¶ Idem in concilio Lateranen.†

¶ Frequentans monasteria monialium, & monitus non desistens, si clericus est, deponitur, si laicus, excommunicatur.

CAP. VIII.

MOnasteria sanctimonialium si quisquam clericus sine manifesta, & rationabili [m] causa frequentare [n] præsumpserit,

a ¶ Epistolam.] sic acolythus debet legere epistolam. contra 34.d. si subdiaconus. hoc intellige in necessitate, in ecclesijs illis, vbi nõ sunt subdiaconi, alias intellige secundũ illud 49.dis. qm videmus. Nec diaconus ẽt epistolam legere debet, quia videtur ab ordine suo recedere 1 74. dist. si qui clerici. arg. de conse. dist. 1. c. 1. & 2. in fi. & 92. dist. in sancta. Sed pone ꝙ ibi non sit subdiaconus, sed presbyter diaconus, & acolythus: qs dicet epistolã? Acolythus, & diaconus dicat Euangeliũ, ꝙ est eius officiũ: sed acolythus si dicat ꝓphetiam, diaconus dicat epistolam. Vin.

b ¶ Scholas.] docendo pueros Psalteriũ, & cantare.

c ¶ Ad fidem:] id est, Symbolũ: id est, Credo in Deũ patrem: quod antiquitus ante baptismũ didicerãt baptizãdi. de cõse. di. 3. ante viginti. & 10. q. 1. placuit.

SI quis ex clericis. CASVS. Dicitur in hoc capit. ꝙ si aliquis ex clericis comam relaxauerit, si licet in contemptũ ecclesiæ, anathema sit. Nota, ꝙ clericus qui comã nutrit, excommunicãdus est.

d ¶ Si quis ex clericis.] istud cap. habes 34. dist. si quis ex clericis.

[Gloss. seq. casum excipit, & ponit versus.]

e ¶ Relaxauerit.] habitũ semel susceptũ nõ debet dimittere. 20. q. 3. ꝓclinis. nisi ex iusta causa, inf. eo. clerici, vnde cum quidam reprehenderetur à Papa, respondit.

Tutius vt peterem laici sub imagine Romam.
Fas fuit vt sinerem luxuriare comam.

f ¶ Anathema sit.] i. fiat. non. n. est excõicatus ipso iure. 30. dist. quasi per totum.

CLericus.] CASVS. Patet. Nota, ꝙ clericus comã, nec barbam nutrire debet, nisi ex iusta causa. s. ex timore.

g ¶ Nutriat.] ex iusta cã, vt dictum est in prox. c. & ĩ. eo. clerici. immo detonso capite, & patentib. auribus incedere debet. 2. 23. dist. non liceat. 2.

CLericus.] Legi potest hoc cap. sic, quod principium, & finis ponant vnum casum, medium alium, & secundum hunc intellectum. h. d. Si clericus non in sacris contrahat matrimonium, vxorem non dimittat; & si professus contrahat, separabitur ab vxore, & iterum tondebitur. Abb. CASVS. aliquis clericus, qui non est in sacro ordine, nec est professus aliquam religionem, accepit vxorem, & dimisit tonsuram: quæsitum est in concilio Triburieñ. quid sit de isto clerico faciendum statuit concilium, quòd vxorẽ retineat, & iterũ tondeatur, nec in vita sua eã dimittat. Nota, quòd clericus coniugatus dẽt portare coronam.

h ¶ Sine gradu.] sacro. sim. 32. dist. si quis eorum.

i ¶ Traditus.] si. n. traditus fuisset ita ꝙ monachus esset, non posset hr̃e vxorem, quam postmodũ accepisset, alias nõ ꝓhibet redire ad sæculũ. ĩ. de reg. & trãs. ad rel. cum simus, & 20. q. 1. quã progenitores. & 32. d. placuit, & c. feriati & c. si q vero

[Glo. seq. signat cõtrariũ, & remittit.]

K ¶ Tondeatur.] ar. est hic ꝙ clericus cõiugatus dẽt portare coronã. arg. ad hoc. 20. q. 3. eos qui, & c. ꝓclinis. Sed arg. contra. ĩ. de cleri. ꝯiuga. Ioannes, vbi de hoc.

CLericis.] Capitulum istud ponitur 23. dist. clerici, & est pars illius inf. ne cleri. vel mo. c. clericis. Bernar.

CASVS. Dicit in hoc c. ꝙ clerici, q comã nutrierint, tondeantur ab archidiaconibus suis etiã inuiti. Not. quod clerici tonsuram portare debent.

[Glo. seq. duo elicit argumenta.]

l ¶ Inuiti.] argum. ꝙ aliquis cogendus est ad bonũ, & ad id ꝓcipue quod iam susceperit. 45. dist. de Iudæis. i fi. & ĩ. õ bap. & ei9 effe. maiores, versus finẽ, alias nemo debet cõpelli ad bonum, vt. ibi dr, & 23. q. 5. ad fidem. Itẽ arg. ꝙ beneficia cõferuntur inuitos. 45. dist. & qui emẽdat. & 23. quæst. 5. non vos circa me, & q. 4. displicet, & 74. dist. placuit, & c. consuluit.

MOnasteria.] CASVS. Quidam clerici monasteria monialiũ nimis frequentabant: statuit Lateran. cõciliũ, ꝙ sine manifesta, & rõnabili cã vlterius frequẽtare non ꝓsumat, qđ si fecerint, ꝑ epm arceantur: & si non destiterint, ab officio suspendãtur si laici fuerint, excõicentur. Not. ꝙ cum aliquis facit contra prohibitionem cañonis, non sufficit ad hoc ꝙ excusetur cã rõnabili, nisi sit manifesta. Item hoc verbum, frequentare, in vitium sonat. Item crimen propter quod excommunicatur laicus, deponit clericum.

m ¶ Rationabili.] 18. q. 2. perniciosum, & c. diffinim9. & 91. dist. clericus, nec sufficit causa rationabilis, nisi sit manifesta, vt hic videtur.

ADDITIO. Et argum. 11. q. 3. non sunt, & 12. q. 1. nolo.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

n ¶ Frequentare.] Solam frequentiam reprobare videtur: sed frequentia videtur ex duabus vicib. 25. q. 2. ita nos: argum. opt. 26. distin. vna tantum. nec repetita: quia remissionem veniæ crimina, nisi semel commissa non-

b Hoc nõ probant iura se. nec approbat consuetudo, secũdũ Host. Si præsbyter dicat Euãgeliũ, nunquid vtet stola vt diaconus, s. sup sinistrũ humerũ tñ vt 25. d. unũ. not. 23. dist. ecclesiastica. Io. Andr.

† In plurib. antiqs deest uox, nonus.

† Cap. 3. eod. ti. i 1. compi.

† Concilium Carthaginense. 4. c. 44.

† Burchard9 lib. 8. decret. cap. 79. Iuo. par. 7. c. 115. & c. 6. eo. ti. in 1. comp.

a Et quid significet ratio capitis, habes 11. q. 1. duo sunt, secundũ Phil. & Gof. & dicam secundũ Host. ĩ. eod. clerici, uers. coronam. Io. Andr.

3 Sano modo hoc intelligas, videlicet non prohibetur redire ad sæculũ ante professionem emissam, & ita loquuntur, & intelligũt iura hic citata.

† Cap. 6. tit. ne clerici v. monachi. in 1. compila.

† Hæc duo verba, & barbã, desunt in oib. manuscriptis.

† Conc. Lat. sub Alex. 3. cap. 11. & c. 8. eo. ti. in 1. compil.

ſa non habent. C de epiſ. audi. l. 3. ſic ergo vltra vnā vicem ſine manifeſta & rationabili cā, nullus illuc ire debet, quia ſtatim malum præſumitur.

a ¶ Non deſtiterit. Arg. ꝙ admonitio ſemper præcedere debet vindictā, vt ſe corrigat quis antequam puniatur, 12. q. 2. indigne.

quia tua. & 32. d. ſi qui vero. Solu. quod dr̄ hic. & in concor. ſignatis, ius cōe eſt, & honeſtū eſſet, vt ſeruaretur: ſed derogat huic iuri ꝑ cōtrariā conſuetudinem, q̄ Papa ſcit & tolerat. Capitula contraria loquunt ſecūdū antiqua tēpora, de quibuſdā clericis cōiugatis,

† al. ita: ab epiſcopo arceatur.

QVoniam.] Tria ſunt dicta. Secūdum: ibi, Si qui. Tertium: ibi, Indulgemus. Abbas.

† Vide l. nemo. C. de epiſ. aud. & l. 1. cū gl. §. Iulianus. ff. de iti. actu. priua.

CASVS. Quia tot clerici īſtituebātur in eccleſijs, ꝙ honeſte de bonis ipſorū non poterant cōmode ſuſtētari: ſtatuit Gre. 7. vt ſecundū facultates eccleſiarum, cōſideratis expenſis, certus numerus clericorū ſtatuat in eis, & bona clericorū veniāt in cōi, & in vna domo comedāt, & dormiāt ſub vno tecto: & ſi qui ꝯ hoc ſtatutū facere ꝓſumpſerint, ꝑ ſuſpenſionē officij & beneficij ad hoc cōpellantur, & ēt ſi opus fuerit grauius puniantur. ſecundo dicit, ꝙ ſi aliquis eorū, qui ſimul viuūt manus violentas in ſociū miſerit, indulget Papa ꝑlatis eorū poteſtatē abſoluēdi eos, & pœnitētiā īponendi: niſi forte atrocitas facti grauiorem pœnam exigat. Nota. ex hac decretali, ꝙ ſecūdum facultatē eccleſiarū clerici ſunt inſtituēdi in eis. Itē canonici regulares de iure cōi debēt cōiter viuere. Item cū regularis verberat regularem, ꝑlatus eius poteſt eum abſoluere, niſi delictum ſit enorme.

† nonus, octauus, quartus, tertius, Sed vt plurimū legitur octauus, tā in vetuſtiſſimis quā in recentioribus.

† Ca. 10. eo. tit. in 1. compila. confert cōciliū Toletanū. 4. c. 23. refert. Gratianus. 12. q. 1. c. 1.

† al. ita atq; prouētibus. &c.

per epiſcopum † arceatur: & ſi non deſtiterit,[a] ab officio eccleſiaſtico reddatur immunis. Si laici, excommunicationi ſubdantur, † & a cœtu fidelium fiant penitus alieni.

¶ Gregorius ſeptimus. †

¶ *Epiſcopus poteſt ſtatuere in eccleſia certum numerum clericorum, ſecundum ipſius facultates qui viuāt in cōmuni, & cōtra dictores ad hoc compellere, & iſtos in communi viuentes poteſt abſoluere ab excommunicatione incurſa, propter iniectionem manuum in ſocium.*

CAP. IX.

QVoniam † (vt ait ſcriptura) & infra.

¶ Statuimus, vt facultatibus eccleſiarum veſtrarum, prouentibus † & expenſis[b] diligēter inſpectis, certum in eis valeatis ponere numerum clericorum & ſtatuere vt bona eorum veniant in commune: in vna domo[c] veſcantur, atque ſub vno tecto dormiant, & quieſcāt. ¶ Si qui vero contradictores extiterint, licitum vobis ſit per ſuſpenſionem officij & beneficij, aut grauiori etiam pœna, ſi opus fuerit, ad hanc obſeruantiam eos appellatione compellere non obſtante.

¶ Indulgemus etiam, vt ſi quibuſdam eorum, qui ſimul viuunt,[d] pro manus † iniectione in ſociū, a communione meruerit fieri alienus, reconciliandi & pœnitentiam imponendi, poteſtatem plenariam habeatis: niſi forte atrocitas[e] facti pœnā grauiorem expectet. †

¶ Innocentius tertius.

¶ *Eccleſiaſtici iudices & delegati gratis iudicare debent, nec exigere poſſunt decimam vel aliam quotam litis, etiam ſi hoc habeat conſuetudo.*

CAP. X.

CVm † ab omni ſpecie mali præcipiat Apo-

quibus dabant beneficia extra cōſortiū aliorū, potiꝰ de gratiaq̄ de iure: quia de nouo ꝯuerſi fuerāt, & loquit in vtroq; capitulo de epō Anglorum. ſic 35. q. 3. quędam lex. &c. q̄d ſcripſi. Si vis intelligere capitulū iſtud de regularibꝰ, planū eſſet: quia non dicitur hic de q̄bus loquat: & hoc videtur ex eo q̄d dr̄ inf. indulgemus. vt ſi quiſquam eorum qui ſimul, &c. qui ſimul in eo. refectorio comedere, & dormitorio dormire debētꝰ. inf. de ſta. reg. cum ad monaſterium.

[Glo ſeq. reci. per q. d̄ quibus clericis hoc intelligatur.

d ¶ Qui, ſimul viuunt.] ex hoc videtur, ꝙ loquatur hoc capitulū de regularibus, qui ſimul viuūt, & dormiunt q̄bus tamē cōceſſum eſt vt à ſuis ꝑlatis abſolui poſſint. inf. de ſent. excō. monachi. & c. cū illorum, & hoc idem priuilegium cōceſſum eſt Hoſpitalarijs Hieroſolymitanis, vt per ſuum Priorē, qui ſacerdos eſt abſoluantur. ꝭ. de ſē. excō. canonica. Alij vero ꝑlati ſęculariū eccleſiarū hoc priuilegiū non habent: q. a cū regularibus tm̄ cōcedatur, vt patet ꝑ iura prædicta, alijs denegatur 25. diſ. qualis. & arg. ſup. de præſum. c. nōne. & ff. de iud. cum pretor. Non enim quod vni perſonæ per priuilegiū ſigillatim conceditur, alijs conuenit denegari. 16. q. 1. hinc eſt etiā, in fi. & 7. q. 1. petiſti. Omnibus enim illud beneficiū eſt prohibitū, niſi ſpecialiter ſit cōceſſum & ſic intelligitur hoc capitulum tantum de regularibus. Ber.

† manuum.

† exp oſcat

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cōp

Et quibus pſonis ſint cauſę eccleſiaſticæ cōmittendæ. vide cōciliū Trid. ſeſſio. 25. de refor mat. c. 10.

[Gl. ſeq. no. triplicis expenſæ rationem habendā.] & de reſiduo numerum taxandum alleg. 5. concord.]

b ¶ Et expenſis.] Iſtud notabile eſt, ꝙ in facultatibus ęſtimādis habenda eſt ratio expenſarum 1 quæ ſint in hoſpitalitate, ad quam tenētur eccleſiæ. Itē in epiſcopalibus perſoluendis ꝭ. de præb. de monachis, & recipere nūcios & legatos Apoſtolicę ſedis, ꝭ. de cēſi. cum inſtantia. & arg. ad hoc. 2. q. 5. nobilis. Illi enim fructus æſtimādi ſunt, qui ſuperſunt deductis expenſis. C. de fru. & li. expen. l. 1. 2 & ita tot ſunt ponēdi in eccleſijs quot ex fructibus illis poſſint honeſte ſuſtētari, vt hic euidēter patet. & ꝭ. de inſti. c. 1. & c. auctoritate & inf. de conceſ. præb. ex parte. in fi. & ꝭ. de conſt. cum M. Ferrarieñ. & inf. de verb. ſign ca. vlti & hæc exceptio legitima eſt, cū facultates nō ſufficiūt, ſiue 3 ſint diſtinctæ præbendæ in eccleſia, ſiue non.

[Glo. ſeq alle. tres canones pro, & duos cōtra quos dupliciter ſoluit.]

c ¶ In vna domo.] ſic 32. diſt. præter hoc, & de conceſ. diſ. 5. in omnib. & 12. q 1. neceſſaria. arg. ꝯtra. 12. q 1.

1 Cōcor tex. l. 4 cū glo. ff. vbi pupil. edu red.

2 Hoc fructuum noīe continetur, ꝙ iuſtis ſūptibus deductis ſupeſt. Ioan. And.

3 al. ita: ſiue ſit diſtinctus numerus canonicorum, ſiue non.

e ¶ Atrocitas.] hoc ſemper excipitur, ꝭ. de ſent. excō. cum illorum.

CVm ab.] Primo reprehēdit auaritiam iudicum. Secundo ponit reprehenſionis cauſam. Tertio cōcludit iuſtitiam partes patent. Abbas.

CASVS. Quidam iudices à ſede Apoſtolica delegati faciebāt pactū cū litigantibus ſuper decima parte litis, vel ēt alia, ſecundū cōſuetudinē loci, more ſæculariū, recipiētes de hoc pignora pro ſalario præter expenſas victualium, nō conſiderantes ꝙ eccleſiaſtici reditꝰ ad hoc ſint eis deputati, vt inde honeſte viuāt: peruenit, hoc ad notitiā dn̄i Papę, vn̄ mādat ꝙ de cetero ab his indebitis exactionib dēant abſtinere, &

ſtolus abſtinere: a & infra. ¶ Sane ad audientiam Apoſtolatus noſtri peruenit, quod cum ex delegatione noſtra cauſas ſuſcipitis pertractandas: more † ſecularium b ſuper decima litis vel parte alia, pro diuerſa terrarum cõſuetudine præter expenſas c victualium cum litigantibus receptis pignoribus pro ſalario conuenitis: ¶ Nos attendentes qđ ad hoc vobis & alijs clericis ſint eccleſiaſtici reditus deputati, vt ex ipſis honeſte viuere debeatis: & infra. Ideoq; mandamus, quatenus ab huiuſmodi exactionibus de cetero abſtinẽtes, † vigorem iudiciarium gratis d ſtudeatis litigantibus impertiri: non obſtante quod in fraudem à quibuſdã proponitur, quod id exigatur nomine aſſeſſorum: e cum nec iuſtum iudicium iudici vendere liceat: & venales ſententiæ † ab ipſis etiam ſecularibus legibus reprobentur. f

¶ Idem Liuonien. epiſcopo, & eis qui cũ ipſo ſunt, fratribus.

¶ Ad euitandum ſcãdalũ, poſsũt religioſi diuerſi habitus miſſi ad prædicandũ de nouo cõuerſis, ſe in vnũ ſuperiorem habitum, & propoſitum conformare.

CAP. XI.

DEus † qui eccleſiam ſuam noua ſemper prole fœcundat: & infra. ¶ Ne igitur, ſi diſpar in vobis obſeruantia fuerit, & diſſimilis habitus, apud eos, qbus vnũ Euãgeliũ ꝑdicatis, ſcãdalũ ſuſcitetur. ¶ Mandamus, quatenus eo nõ obſtãte, quod inter vos monachi ſunt, & canonici regulares, vel alij

gratis iudiciũ ſuũ litigãtibꝰ debeãt impertiri, eo nõ obſtãte, quod quidã dicebant, ꝙ illud faciebãt nomine aſſeſſorum: cum non liceat iuſtum iudicium vẽdere, & venales ſnīæ ſæcularibus legibus improbẽtur. Nota ex hac decretali, ꝙ nõ ſolũ à malo, ſed ab omni ſpecie mali abſtinẽdum eſt. Itẽ expẽſæ pñt peti à delegatis, & hoc intellige cũ ꝓficiſcunt extra domiciliũ ſuũ, cum expẽſę hic nõ reprobẽtur. Itẽ delegati, qbus beneficia ſua ſufficiũt, ſalariũ accipere nõ debẽt, & multo minus ordinarij, ſed gratis reddere dẽnt iudiciũ, itẽ venales ſnīę non valent, ita qđ appellare nõ eſt neceſſe.

[Glo. ſeq. caſũ excipit, quẽ determinat, & ſignat ɔ̃riũ.]

a ¶ Abſtinere.] niſi vbiq; redimit ius ſuum, vt 1. q 3 quæſitũ. arg. ĩ. de ſimo. dilectus, vbi đ hoc. ſemper tamẽ præſumĩt eſſe malum, vt 1. q. 1. nullus 2. 1 niſi manifeſte probetur contrarium: videtur enim corrumpere iudicẽ, licet ſit argu. cõtra. 14. q. 5. non ſane. Vicen.

[Gl. ſeq. reci. per q. an ſecundũ l. & c. ſoluit quod non allegat cõtrarium, & ſoluit.]

b ¶ More ſeculariũ.] mos iſte de decima parte litis exigenda, cõtra legem eſt, vt in auth. de iud. §. ne autẽ. coll. 6. Vbi delegatus etiã à principe non habet niſi duos aureos in principio litis, & duos in fi. & hoc cum cauſa excedit cẽtũ aureos, alias nihil, vt ibi dicitur. arg. C. de teſtamẽt. conſulta. ordinarius 2 autem non debet habere niſi ſportulas. 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur. arg. C. de epi. & cle. auth. generaliter, ſed ibi decima pars dat aduerſario, ſed non iudici: vnde nõ contradicit. Aduocatus etiam ſuper certa parte litis cũ clientulo paciſci nõ debet. C. de poſtula. l. ſi quis aduocatorum.

[Gl. ſeq. recitetur per q. an debeantur expenſæ iudici, & diſtinguit inter delegatum Papæ, & ordinarium, vel delegatum ordinarij.]

c ¶ Præter expenſas.] delegati enim iudices debent habere expenſas quando proficiſcuntur extra domicilium ſuum ſicut teſtis. 4 quæſt. 3. c. ſi teſtes. §. venturis, quia nemo cogitur ſuis ſumptibus militare. inf. de ſimo. cum ſit Romana, & ſupra de præſcrip. cum ex officij & 28. quæſt. 1. iam nunc, & de ſuo non tenetur quis facere beneficium. 10. quæſ. 2. precariæ. Munera enim non ſumptus prohibetur. 1. q. 1 iudices. & modica xenia recipere poſſunt. ff. de offi. præſi. l. plebiſcita. xenia. 3 enim non ſunt lucra, de offic. procon. l. ſolet. §. vlt. ea tamen moderatione, ne perducantur ad nimiam quantitatem, vt ibi, & ne litigatoribus enorme damnum infligant. argum. 10 quæſt. 3. illud imprimo ſi pauperes ſunt litigantes, debent etiam à sũptibus abſtinere: qa tũc nec ordinariꝰ habet ſportulas: in auth. de man. prin. §. ſi tibi quoq;. coll. 3. Ordinariꝰ autẽ nunquã debet habere expẽſas. nam ideo ſtipendia ſunt ei conſtituta. 23. q. 1. militare. imò & cũ de mãdato principis ad aliam prouinciã ꝓficiſcitur debet expẽdere illa. quæ domi expẽderet in authen. de mã. prin. §. illud tñ. coll. 3. qñq; tñ ordinarius recipit expẽſas cũ eccleſiã cõſecrat. inf. de ſimo. cũ ſit Romana, & cum viſitat ꝓuinciã ſuã ĩ. de cẽſi. cum Apoſtolus, & c. ſopitę & c. cũ nup. Itẽ ſi ordinarius dat delegatũ tũc ordinariꝰ dẽt ei facere expẽſas, ſ. de offi. ord. iter cetera. licet quidã cõtrariũ faciãt 4 qđ tñ facere nõ debẽt. vnde poſſet ab eis repeti tãq̃ indebitũ. ar. ĩ. de magiſ. ꝓhibeas. & ĩ. de cenſi. ꝓcuratores, in fi. & 18. di. quoniam & ca. ſeq.

d ¶ Gratis ſtudeatis.] gratis ergo debet iudex iudiciariũ ordinẽ impẽtiri, nõ tñ ꝑ hoc reꝓbant expẽſæ. teſtis enim gratis dẽt ferre teſtimoniũ, & tñ recipit expẽſas 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. vẽturis. Sic & ꝓcuratori ñ ꝓhibẽtur sũptus, ſed paciſci de certa parte litis ꝓhibẽt. ff. de pact. l. sũptꝰ. & fideiuſſori prohibet de certa parte paciſci, qui fideiuſſerat iudicatũ ſolui ff. mandat. l. ſi remunerãdi §. maritus. Bernar.

e ¶ Nomine aſſeſſorũ.] aſſeſſor enim bene poteſt petere mercedem: quia ſuis ſumptibus ad hoc nõ cogitur 28. q. 1. iam nũc, nemo enim de ſuo beneficiũ facere cogitur. 10. q. 2. ꝑcariæ & ſ. de præſ. cũ ex officij, & merces ſibi pro labore ſuo cõſtitui debet. 12. q. 2. charitatẽ, & iuriſcõſultus bene poteſt vendere rectũ conſiliũ. 11. q. 3 nõ licet. & 14. q. 5 non ſane 5 & dicit lex ꝙ ſpe ꝑmiorũ ĩuitãdus eſt aſſeſſor, C. de aſſeſ. l. 1.

f ¶ Reprobẽtur.] ita ꝙ non ſit opus appellare. 2. q. 6. §. venales. & C. quãdo prouoca nõ eſt neceſſe. l. venales. Si autẽ fuerit ſententia arbitri. tenet: ſed agẽs ex ea repellitur doli exceptione. C. de arbit. l. 3. Ber.

DEus qui. Primo ponit exordiũ. Secũdo cauſam mandati. ibi, Ne igitur. Tertio mandatum: ibi, Mandamus. Abb Siculus.

CASVS Liuonienſes de nouo conuerſi erant ad fidẽ: datus fuit eis epſ, & quidã alij fratres ad ꝑdicandum Euãgelium, quia iſti prædicatores diſſimilẽ habitum habebant, murmurabant, & ſcandalum inter Liuoñ. ſuſcitabat ex tali diuerſitate: ſcribit Papa epõ Liuoñ. & alijs fratribus dicẽs, ne propter diſſimilem habitũ ſcandalũ ſuſcitetur inter illos, quibus vnum Euãgelium prædicant mandat eiſdem, ꝙ omnes debeant ſe confirmare in vnum regulare propoſitum, & honeſtum habitum, quantum ſpectat ad hoc officium, non obſtante eo, quod quidam illorum ſunt monachi, quidam vero canonici regulares. Ex hac decre.

1. Theſ. 5.

† In codice Barbatiæ ta: more ſæcularium iudicum.

† Vide l. 3. ff. qđ cuiuſque vni. & l. quæ onerãdæ. ff. de optio. legata. 1 Hoſt. dicit ꝙ redimere vexationẽ ñ ẽ malũ, nec ſpecies mali 22. q. 4. ꝙ peccat. canõ ... ille ad hoc ... ducit ad ɔ̃rium, quia ... dã ſe repetit pro ſolu. vide quod ibi no. ... 1. q. 3. qui recte. Io. And.

2 Ciuilis fori; q a in eccleſiaſtico ſportulæ nõ debẽtur. ſup. quo vide ꝙ no. de plꝰ peti. c. vnico, ſup gl. pen. Io. And.

Adde omno Romanum ſingul. 183. incipi. Tuſcis. & quæ not. l. 3. comment. in Directo. Inquiſit. Sch. 148.

3 In eſculentis, & poculẽtis tñ. qđ dic vt ĩ. de reſcri. ſtatutũ. § inſup li. 6. Io. An.

† al. ita: & venales ſnīæ ipſis ẽt ſæcularibus legibus reprobantur.

4 De hoc articulo vide Spec. tit. de ſala. § 1. ibi dẽ hẽs pleraq; alia huc ſpectantia.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp. Et de materia huius decretalis vide omnino extrauagantẽ Alex. 4. inci. cũ hora. inſertã poſt Directoriũ Inquiſitor. īter litteras Apoſtolicas.

5 Cõcor. tex. cũ gl. & Bar. in l. 1. ff. de var. & extraor. cognit.

decre.not. quod propter scandalum receditur à iure, & ab habitu regulari: sed istud fit ad tempus ex causa. Item in ijs, quæ spectant ad professiones, auctoritas papæ intelligitur excepta, sicut dicitur de iuramento.

[Glo. seq. arg. & illud determinat.]

a ¶ Professi. argu. quod sicut in quolibet iuro auctoritas papæ intelligitur excepta, vt sup. de rescr. cõstitutus. a contrario sensu. & sup. de iureiu. venientes. ita & in professione. arg. inf. de reg. & trãseund. ad relig. quia in insulis. hoc verũ intelligo quantũ ad solẽnitates: secus tñ est in ijs quæ sunt de substantia ordinis, vt inf. de sta. reg. cũ ad monasterium, in fi. Cũ aũt isti sint diuersarũ professionum, simul nõ possunt stare in vna ecclesia: quia dicit ca. non. Homines diuersæ professionis, nõ sociabis in vno, eodẽq; officio. 16. q. 7. in noua. quia quilibet se cõformare debet moribus eorũ inter quos viuit, vt 41. dist. quisque, nã ex aduersitate habitus generatur scandalũ. 33. q. 5. quod Deo pari. Conformabunt aũt isti se in superiori habitu: sed interius ferãt vestes congruẽtes suæ religioni. Et est hic arg. pro opi. Hugo. quod canonicus regularis possit fieri canonicus in ecclesia sæculari arg. 74. dist. quorundam & 58. dist. ca. 2. sicut monachus potest esse episcopus in ecclesia sæculari 18. q. 1. c. 1. Ioan.

† distinctio-ne.

† Nunc textũ dicit hic Ab. esse singul. ad hoc quod vbi ex diffor mitate habitus orit scandalum, aut ex varietate obseruãtiæ, possit se cõformare in vnũ honestũ habitum, & propositum.

† Cap. 1. c. ti. in 3. opi. cõc. Trid. sess. 24. de refor. c. 1. §. vestitu insuper. Vide Nauarrum in manuali, con fessariorum, cap. 19.

etiam regularem vitam sub alia districtione † professi, [a] omnes pariter in vnum regulare propositum & honestum habitum, quantum ad hoc spectat officium, cõformetis. †

¶ Idem.

¶ Ludi theatrales etiam prætextu consuetudinis in ecclesijs, vel per clericos fieri non debent.

CAP. XII.

CVm † decorem domus Dei, & infra.

¶ Interdum ludi fiunt in ecclesijs theatrales, & non solum ad ludibriorum spectacula introducuntur in eis monstra laruarum, [b] verum etiam in aliquibus festiuitatibus [c] diaconi, presbyteri, ac subdiaconi insaniæ suæ ludibria exercere præsumunt, & infra.

¶ Fraternitati vestræ mandamus, quatenus ne per huiusmodi turpitudinem, ecclesiæ inquinetur honestas, prælibatam ludibriorum cõsuetudinem, vel potius corruptelam, [d] curetis a vestris ecclesijs extirpare.

¶ Idem in concilio generali.

¶ Clerici debent continere, & caste viuere, contra facientes punit, & seuerius puniuntur illi, qui possunt legitimo matrimonio vti.

CAP. XIII.

VT clericorum mores & actus in melius reformentur, continenter, & caste viuere studeant vniuersi, præsertim in sacris ordinibus constituti, ab omni libidinis vitio prçcauentes, maxime illo, propter quod venit ira [e] Dei in filios diffidentiæ, quatenus in conspectu omnipotentis Dei, puro corde, ac mundo corpore, valeant ministrare.

¶ Ne vero facilitas [f] veniç, incentiuum tribuat delinquendi, statuimus, vt qui cõprehensi fuerint incon-

CVm decorem.] primo ponit factum reprehensibile. Secundo illud præcipit emendari: ibi, Fraternitati. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam ludi, qui dicuntur theatrales, fiebant in ecclesijs in quibus introducebantur monstra laruarum, propter quos ludos, honestas ecclesiæ deformabatur, & presbyteri, & diaconi in quibusdam festiuitatibus, s. sancti Stephani, sancti Ioannis, & Innocẽtum ludibria sua exercebant: mandat Papa prædictam consuetudinem ludibriorum, immo potius corruptelam de prędictis ecclesijs penitus extirpari, ne per huiusmodi turpitudinem honestas ecclesiæ inquinetur. Nota quod consuetudo inhonesta, & turpis debet ab ecclesia aboleri.

[Glossa sequens distinguit inter ludos lasciuiæ, & compunctionis.]

b ¶ Monstra laruarum.] prohibitum est etiam causa ludibrij vti habitu monachali, vel alio religioso, & grauiter punitur qui hoc facit in Auth. de sanct. episco. §. vlt. coll. 9. & arg. C. de episc. aud. l. minime. Non tamen hic prohibetur repræsentare præsepe Domini, Herodẽ, Magos, & qualiter Rachel plorabat filios suos, & cætera quæ tangunt festiuitates illas, de quibus hic fit mentio, cum talia potius inducant homines ad compunctionem, quam ad lasciuiam, vel voluptatem: sicut in Pascha, sepulchrum Domini, & alia repræsentantur ad deuotionem excitandum. Et quod hoc possit fieri, est arg. de consec. dist. 2. semel. & dist. 4. quæris. versus fin. Et quodlibet festũ est signum, & representatio preteritarum rerũ. 75. distinc. quod die dominico.

c ¶ Festiuitatibus.] scilicet sãcti Stephani, sancti Ioãnis, & Innocentum.

d ¶ Corruptelã.] turpis cõsuetudo potius dr corruptela, quã consuetudo: quæ citius est extirpãda 8. dist. mala consuetudo, & sup. de consue. cũ inter vos. & c. cũ venerabilis, & inf. de exces. pla. c. inter dilectos.

VT clericorum.] Quinq; sunt dicta. primo dicit clericis honestatẽ & castitatem. Secũdo imponit pœnã. Tertio aggrauat. Quarto punit prælatos negligẽtes, & corruptibiles. Quĩto punit Grecos incontinentes. Scda ibi: Ne verò. Tertia ibi. Si quis igit. Quarta ibi, Prelati. Quinta ibi, Qui aũt. Abb.

CASVS. In prima parte huius c. statuit concilium Lateran. quod clerici mores, & actus suos reformẽt in melius, & viuant caste, & pręcipue in sacris ordinibus constituti, ab illo vitio præcauẽtes, propter quod ira Dei venit in filios diffidentiæ. Secũdo di, ne facilitas veniæ incentiuum tribuat delinquendi, statuit, vt qui deprehensi fuerint vitio incontinentiæ laborare, puniantur secundum canonicas sanctiones, prout plus, vel minus peccauerint, vt quos timor diuinus a malo non reuocat, pœna temporalis compescat: & si quis propter hoc suspensus diuina præsumpserit celebrare, ecclesiasticis beneficijs spolietur, & etiã pro duplici culpa perpetuò deponatur: prælati verò qui tales sustinuerint in suis iniquitatibus, & præcipuè obtentu pecuniæ, vel alterius cõmodi tẽporalis, pari pœna puniantur. Illi verò qui matrimonio possunt vti secundum morem regionis suæ: si lapsi fuerint, grauius puniantur. Nota quòd aliqui puniuntur, vt ceteri similia facere pertimescant. Item qui plus peccat, plus debet puniri. Item quos timor Dei a malo non reuocat, pœna temporali puniantur. Item qui suspensus ab homine celebrat diuina, debet deponi. Item agentes & consentientes pari pœna puniri debent.

† Concilium generale Later. sub Innocent. 3. ca. 14. & c. 2. eo. tit. in 4. cõpil. Iã de continentia clericorũ, & de pœnis incõtinẽtiũ vide quid nouissimè statuerit conci. Trid. sess. 25. de refor. c. 14.

e ¶ Ira Dei.] vt inf. de exces. præla. clerici. & 32. q. 7. flagitia, & in auth. vt non lux. cont. nat. coll. 6. 1. & tales vltimo supplicio puniuntur. C. de adult. cum vir.

f ¶ Facilitas.] 23. q. 4. est iniusta. Et si ea quæ male vsurpantur omittimus, excessus viam alijs aperimus. 35. q. 9. loci, & 93. dist. peruenit.

i Hãc, & seq. vide in præ. c. clerici, sup 1. & vltim. glo. Io. And.

a ¶ Pœna

tinentiæ vitio laborare, ꝓut magis † aut minus peccauerint, puniantur † secundum canonicas sanctiones, quas efficacius, & districtius præcipimus obseruari, vt quos diuinus timor a malo non reuocat, temporalis saltem pœna [a] cohibeat a peccato.

¶ Si q̃s igitur hac de cã suspẽsus p̃sũpserit celebrare diuina; nõ solũ ecclesiasticis beneficijs spolietur, verũ etiã ꝓ duplici culpa, perpetuo deponatur. [b]

¶ Prælati vero, qui tales præsumpserint in suis iniquitatibus sustinere maxime obtentu pecuniæ, vel alterius commodi tẽporalis, pari subiaceãt vltioni.

¶ Qui autem secundum regionis [c] suæ morem non abdicarunt copulã coniugalem, si lapsi fuerint, grauius puniantur, cum legitimo matrimonio vti possint.

¶ Idem in eodem. †

¶ Clericus crapulosus, vel ebriosus monitus non desistens, ab officio, vel beneficio suspenditur.

CAP. XIIII.

A Crapula [d] & ebrietate omnes clerici diligenter abstineant, vnde vinum sibi temperent, & se vino; Nec ad bibẽdum quispiam incitetur, cum ebrietas, & mentis inducat exilium, & libidinis prouocet incentiuum.

¶ Vnde illum abusum penitus decernimus abolendum, quo in quibusdam partib. ad potus æquales, suo modo se obligant potatores, & ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fæcundiores exhaurit.

¶ Si quis aũt super his se culpabilẽ exhibuerit, nisi a superiore cõmonitus satisfecerit, ab officio † vel beneficio [e] suspendatur.

¶ Idem in eodem. †

¶ A negotijs, personis, locis, ludis, vestibus inhonestis, & ornatu minus honesto præcipit clericos abstinere, & habitu honesto vti: cuius vanitatem in pluribus exprimit, & detestatur.

CAP. XV.

[2] CLerici officia vel commercia sæcularia non exerceant, [f] maxime inhonesta; Mimis, ioculatoribus, & histrionibus non intendant; Et tabernas [g] prorsus euitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas [h], & taxillos non

---

a ¶ Pœna.] simile dicit lex: quos ad uitæ decora domesticæ laudis exempla non reuocant, correctionis saltem medicina compellat. C. de emen. propin. l. vnica. & sup. de elect. cum in cunctis, in fine. & 62. dist. docendus est populis, & necesse est vt ferro abscindantur vulnera, quæ. &c. 82. dist. plurimos. in fine. & ferrũ quippe nostræ mentis, &c. 7. q. 1. c. aduersitas, §. cum autem.

b ¶ Deponatur.] ecce quanta est pœna illius qui celebrat suspensus. inf. de cler. excom. min. clerici. & c. latores.

ADDITIO. Nisi probabili ignorantia excusetur eo. ti. Apostolicæ.

c ¶ Regionis.] Hoc dicitur propter Orientales, qui vtũtur matrimonio iam cõtracto, etiam in sacris ordinib. j. de cler. cõiug. cum olim. 31. dist. alter. Ber.

A Crapula.] primo ꝓhibet crapulã, & ebrietatem. Secundo abusum se obligantium ad potum: ibi, vnde illũ. Tertio pœnas statuit: ibi, Si q̃s. Abb.

CASVS. Primò dicitur, ꝙ clerici abstinere debent à crapula & ebrietate, & vinum sibi temperare, & se vino. Secundo dicitur, ꝙ non incitẽt se ad inuicem ad bibendũ: quia ebrietas vitium libidinis est, & mẽtis exiliũ. Tertio dicitur, ꝙ nõ inuitent se ad æquales potus, vt qui plus bibit laudetur. Quarto dicit, ꝙ tales, nisi cessauerint, suspendãt ab officio, & beneficio. Nota ꝙ clerici sobrij debent esse. Item ebrietas parit vitium libidinis, & mẽtis exilium inducit. Item æquales potus sub pœna officij & beneficij prohiberi debent.

d ¶ A crapula.] 4 dist. deniq; Crapula dicitur quantum ad superfluitatem ciborum, & dicitur crapula quasi cruda epula. 2. Ebrietas quantum ad potũ, & dicitur ebrietas, ab e, quod est sine, & bria, quod est mensura. Vnde ebrius est qui sine mensura bibit: vnde Horatius.

Fœcundi calices, quem non fecere disertum.

[Glo. seq. quærit, & remittit.]

e ¶ Vel beneficio.] Hoc relinquitur arbitrio superioris, vt delinquẽtem suspendat ab officio, vel beneficio. Quid si dicat iudex, suspendo te ab officio vel beneficio? Dic super hoc vt no. inf. de cler. excom. min. latores. in notula, quæ incipit, etiam. Bern.

[2] CLerici.] Aduerte ad vnum verbum Innocentij. dicitur: diligenti enim quod hoc c. loquitur de honestate. Petrus verò dicebat, quod quædam sunt honestatis, & quædã præcepti. Abbas.

CASVS. In hac constitutione ponuntur quattuordecim articuli, s. ꝙ clerici officia sæcularia ñ exerceant, nec sint ioculatores, nec intrent tabernas, nisi ex iusta cã, nec ludant ad talos, nec huiusmodi ludis intersint, coronam habeant congruẽtẽ, clausa deferant desuper indumenta in longitudine. & breuitate decẽtia, pannis rubeis & viridib. non vtãtur, sotulares, & manicas nõ habeãt cõsuticias, frænis, sellis pectoralibus, calcarib. deauratis non vtãt, cappas manicatas ad diuinum officiũ nõ gerant, nec alibi nisi ex iusta causa, timoris, sacerdotes, & personæ fibulas omnino ñ ferãt: neq; corrigias auri vel argenti ornatum habẽtes: vel annulos, nisi q̃b. competit ex dignitate. secundo dicitur, ꝙ pontifices habeãt in publico superindumẽta linea: nisi sint monachi, qui habitũ semper habebũt monachalẽ. pallijs diffibulatis non vtãtur in publico, nisi post collũ, vel ante pectus cõnexis. Quicquid in ista constitutione cõtinetur, notabile est.

f ¶ Non exerceant.] quod q fecerint, ab officio suo degradẽtur. 91. dist. clericus, immo nunquam de manu sua exeat psalterium. de consecra. dist. 5. nunquam, in princ.

g ¶ Et tabernas.] 44. dist in. c. clerici.

Gl. seq. tex. fortificat. Secundo obijcit. & soluit. Tertio quærit, ponit opinionem Pla. & cõtrariã, & soluit.]

h ¶ Ad aleas.] hic prohibetur clericis non tñ ludere, sed ne intersint ludo, in tantum ꝙ qui publice aleator est, repellitur a promotione. inf. de exces. p̃lat. inter dilectos. Nec debent esse inspectores ludi huiusmodi in Auth. de sãn. epis. §. interdicimus, col. 9. & tribus annis arceantur a ministerio, vt ibi dicitur. Sed videtur ꝙ primo sit admonendus antequam puniatur, vt 35. dis. c. I. sed hoc credo in beneficio obtento, secus in obtinendo, quia multa impediunt promouendum, quæ non deijciunt.

---

† al. ita: ꝓut magis, vel minus peccauerint, &c.

† Videl. ex diuersa. §. 1. cũ no. ff. de rei vẽdi. & Inst. de pub. iudi. §. item lege Iulia.

† Hoc dicitur ꝑ Græcos.

† Eodẽ cõc. Later. sub Innoc. 3. c. 15. & c. 3. co. ti. in 4. cõpil. Adde concil. Trid. sess. 22. de refo. m. c. 1. & de materia vide plenè p vniq; B. Tho. 2. 2. q. 148. per totũ, vbi de gula. & Nauarrũ in manuali cõfess. nouum, c. 23.

† Vide ad hoc de cõs. d. 5. ne

tales, & Ecclesiastici ca. 17. vide Hieronymũ ad Rustı. ũ, 2. c. & ad Tit. c. 1.

† In concilio ita: beneficio vel officio suspendantur.

† In eodẽ cõc. Lat. sub Inno. 3. c. 16. & c. 4. e. ti. in 4. cõp. Idẽ cõfirmat. cõc. Trid. sess. 14. de refor. c. 6. & sess. 22. de ref. c. 1.

deijciunt 15.q.1.§.vlt.& sup.de iureiu. quẽadmodũ. & inf de exces prælatorum.inter dilectos.Sed nẽqd potest repeti qd perditur in alea? Dñt quidã ꝙ nõ,sed pauperibus est eroganda pecunia illa argu.14.q.5.nõ sane.Nã cũ turpitudo versatur ex vtraq; parte, melior est cõditio possidentis.ff.de cõd.ob tur.cau.l.si ob turpẽ.§.porro.& l.vbi autẽ.hęc fuit opi.Pla. Alij dñt,& melius ꝙ possit repeti.ff.de alea.l.vlt.in fi.vbi dr,ꝙ si seruus vel filiusfa. amiserit in ludo,patri vel dño dabit repetitio:& ẽt vsq; ad 50.an. vt dicit gręca constitutio. Et si qs existens in alea rem suã vendidit, non tenet.de cuius tione.ff. quarũ re ac.nõ da.l.2.§.1.& C.de reli & sum.fu.in auth.alea rum vsus.Seruandũ est quod ibi dicitur.

a ¶ Congruentem.] vt videatur differre à monachis.

b ¶ Non notanda.] arg.ꝑ medio spectãdo.s̃.de offi dele.q̃rẽti.ff.de acq re.do.l.adeo.§.cum quis.

c ¶ Deauratis.] hoc sine licẽtia principis ẽt laici hre nõ dẽt.C.d̃ vesti.holo.& aura.l.nemo.lib.11.tñ conformabũt se in vestibus cõsuetudini regionis,ne videãtur hypocritę vt 30.dist.si quis vtrorũ,& 4.d.erit.aũt.ne vilescat dignitas clericalis.80.dis.epi. De hac materia dr.21.q.4.in summa.Ioan.

d ¶ Causa.] tunc.n.habitus monachalis pp hoc susceptus,ñ pjudicat.sup.quod metus cã.perlatum.& ita clericus iusta de causa potest postponere habitum clericalẽ, nec censebitur Apostata.

e ¶ Annulos] per annulũ.n.pręsumitur matrimoniũ.arg.39.q.5.feminæ.& sup.de præsump.illud.in fi.

Gl.seq.arg.remittit,& signat contrarium.]

f ¶ Nisi monachi.] arg.ꝙ monachus factus p̃s non penitus absoluitur à regula monachali. De hoc no.16.q.7.inuentum 3.arg.contra.18.q.1.statutum. Ber.

ludant; nec huiusmodi ludis intersint. † Coronam & tonsuram habeant congruentem: [a] Et se in officijs ecclesiasticis, & alijs bonis studijs exerceant diligenter. Clausa deferant desuper indumẽta, nimia breuitate vel longitudine non notanda.[b] Pannis rubeis aut viridibus, nec nõ manicis, aut sotularibus consuticijs, frænis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis,[c] aut aliam superfluitatem gerentibus, non vtantur. Cappas manicatas ad diuinum officiũ intra ecclesiam nõ gerant, sed nec alibi, q sunt in sacerdotio, & personatibus constituti: nisi iusta causa [d] timoris exegerit habitum trãsformari. Fibulas omnino non ferant neq; corrigias auri, vel argenti ornatum habentes: sed nec annulos,[e] nisi quibus competit ex officio dignitatis. ¶ Pontifices autẽ in publico & in ecclesia, super indumentis lineis oẽs vtãtur; nisi monachi [f] fuerint, quos oportet ferre habitum monachalem. Pallijs diffibulatis nõ vtãtur ĩ publico, sed vel post collum, vel ante pectus hinc inde connexis.

¶ Honorius iij. Ambianeñ.† episcopo.

¶ Clericus, qui tertio monitus à negotiationibus sæcularibus non abstinet, interim perdit quo ad bona priuilegium clericale. h. d. Et est textus multum notabilis, & qui quotidie allegatur.

CAP. XVI.

Ex † litteris Pontini comitis intelleximus, ꝙ quidã clerici terræ suæ, potius sæcularibus negotiationibus † quam officijs diuinis intendunt, & gaudere volentes priuilegio clericali, † nolunt statutis patriæ (quibus quoties expedit sicut laici se tuentur [g]) in negotiationum suarum quæstibus † subiacere. & inf. ¶ Mandamus, quatenus si tales tertio [h] à te cõmoniti, ab huiusmodi non resipuerint: sed ꝑtermissis diuinis officijs, negotiationibus institerint † supradictis: cũ facto priuilegium objiciant clericale: † tu quominus, dum his se implicuerint, & prætermissis officijs diuinis talibus negotiationibus se immiscuerint, nõ defendat eosdẽ, quo minus de facultatibus suis subiaceant statutis patriæ, dũ talibus se implicãt: q a ipso facto renuncient priuilegio clericali. Ex hac decr. no. ꝙ vsq; ad tertiã admonitionem gaudent clerici priuilegio clericali. Itẽ ipso facto renũciat qs priuilegio suo. Itẽ clerici clericaliter viuẽtes in rebus ꝓprijs debẽt defendi ab ecclesia: quod est bene notandum.

[Gloss. seq. signat contrarium.]

g ¶ Setuentur.] cũm isti statuta patriç approbant ꝓ se, tenentur ea recipere ɔtra se.19.dist. si Romanorũ.& 4.q 3.§.si qs testib⁹.& 3 q.8.c. accusatores.§.cuius in agẽdo.& si illa reꝓbãt, non debent ex eis cõmodum habere.inf.de censi.c. cũ olim.C.de reb.cred.l.generaliter.s̃.re.c.1.& 37.dist.si qd veri.4.& 2.q 7.si hereticus.& argu.sup. de exce.cap. cum venerabilis.

h ¶ Tertio.] hæc est canonica admonitio.17.q.4.§.si qs domum.& c.de pśbyterorũ.& 24.q.3.de illicita. post quã admonitionem nisi destiterint, perdũt priuilegium illi s canonis 17 q.4 si qs suadẽte & inf.de sent excom in pręsentia & c.cõtingit. Admonitio n. semper præcedere dẽt n nd.cta. 12.q 2.c.indigne.16.q.7.omnes decimæ.& inf.de sen.exc.sacro approbante cõcilio in prin verũtamẽ non loquitur hic de illo priuilegio, si quis suadente.

i ¶ Negotiationibus.] talia enim clericis sunt prohibita s̃.eo.c.clerici.& 88.dist.fornicari.& 14 q 4.clerici.& inf.ne clerici,vel mona.per totum.

[Gl.seq.not.quod ipso facto,& c. rationẽ ponit, & duo similia.& quomodo verbum differt à facto.

k ¶ Cum facto] no ꝙ ipso facto amittit quis priuilegiũ suũ,vt patet,& j. de sen. exc. contingit? vñ frustra implorat ecclesię auxiliũ,q cõmittit in eã, vt in eo.c.cõtingit,qa frustra implorat legis auxiliũ q cõmittit in legẽ.j.de vsu qa frustra s & seipsos reddũt ĩdignos priuilegio suo.sim.j.de imu ecc.c.vl & sim. 17 q.4.c.frater.& coeps sic ipso facto appellat.s̃.de ap.dilecti.& c.vt nostrũ.& facto renũciat qs appro. s̃.de of.del.gratũ.& j.d ijs q̃ si.a ma.par.c.ex ore. Sed ipso verbo cleric⁹ priuilegio suo renũciare ñ põt.s̃.de fo.cõp.si diligẽti.& inf.de sent.exco.cõtingit.

¶ X litteris. Primo ponitur querela. Secundo prouisio ibi,Mandamus. Abbas.

CASVS. In terra Comitis Pontin/erant quidam clerici,qui potius se intrudebãt negotijs sęcularibus q̃ diuinis officijs:isti volẽtes gaudere priuilegio clericali,nolebãt subiacere statutis patriæ sed quãdo statuta illa pro se faciebãt,tamquam laici statutis illis se volebãt defendere:Iste comes Pontinus significauit hoc domino Papæ,vñ mãdat Papa episcopo Ambiañ.vt clericos illos moneat tertio:& si nõ se corre-

¶ Quibus ludis pãt clerici interesse, & ludere.vide p Bal. in l.fi.ff. quare. act.non da & C. de epis.& cler. auth. interdicimus.

1 De materia hu⁹ glos sç vide plene per Couarru uiã in regula: peccatũ. de reg. iur. lib. 6. in 2. par. relectio nis.§ 4 & Do m ni.ũ Sotũ lib.4 d̃ iust. & iu.q.5. ar. 3.

2 De hoc articulo vide plene p B. Thomã 2. 2. q.185.ar.8.

3 Et melius q 1.c.3.in fi. ibi soluitur. Io And.

† Ambieñ. Abieñ. Abianeñ. Abieneñ.

† Vide Gemĩnianũ ĩ c. fi. de offi.dele. in 6 Lapum alleg.1 & Aɔsĩ. 10.d.lex.cõs.212.

incip.ĩ statu tis.in 2 vol.

† negotijs. alias. ita: priuilegijs clericorum.

† In aliquot vulgatis legitur,qõnib⁹. in antiquis, & recẽtioribus ma gis emendatis, vt est impressum.

† vtuntur.

† Vide l.quæstiones.C.d̃ re iud. & l.si proponas.§. 1.ff d̃ inoffi. test.

4 Ibi soluit, & circa hoc contrariũ.vide ꝙ dixi de exceptio.cũ venerabilis in glo.quasi dicat. vers. sed contra. Ioan. And.

1 Concor. I. fi.§ fin.vero postquã. C. de iur. deli. & 1 auxiliũ. in fi. ff. de minori.

[Glo. seq. no. à contrario sensu, quod clerici, &c.]

a ¶ Suis facultatibus.] bene dicit, suis: qa pp hoc facultatibus ecclesiæ nõ fit pjudiciũ: qa delictũ personæ. & c. 16. q. 6. si epm. Et nota quod dicit. dũ his se implicãt, quasi dicat, si nõ implicat se his, priuilegio ecclesiastico gaudebũt in rebus suis, sicut ĩ rebus ecclesiæ, qđ est bene notãdũ, ꝙ res clericorũ & ecclesiarum eodẽ priuilegio gaudẽt. 1 12. q. 2. ecclesiarũ seruos & 16. q. 1. similiter. Si vero se implicãt, tũc cessat priuigiũ. & ita suspendit priuilegiũ alicui⁹ ad tps pp delictũ 15. q. 6. iuratos, & c. nos sanctorũ. sim. C. de cur. fu. l. cũ alijs. & ĩ. de sẽ. excõ. sacro. & 81. dis. si q sunt & c. seq. De eodẽ priuilegio dicit decr. ꝙ cleric⁹ vxoratus ẽt tõsuratus priuilegio clericali gaudet ĩ pt. ĩ. đ cleri. cõiuga lo.

DE COHABITATIONE clericorum & mul[ierum]. Quia mulierũ cõsortia reddũt vitam clericorũ de incõtinẽtia suspectã: ideo post pcedẽtẽ subijcitur hęc rubrica Abb. De hac materia tractatur 32. di. nullus; vsq; ad §. prohibentur & c. iter dixit. & 33. dis. c. vlt. 34. dist. per totũ. 18. q. 2. pro hulus. vsq; ad §. itẽ sunt alij & 34. q. 4. per totum.

¹ Rationem qre. de pig. ex lilis. in gl. pen. & patet hoc & de cẽ si. ca. pen. de im. ecc. ca. 1. libr. 6. & in cle. de censi. præsenti.

† Hoc reperitur in conc. Nannetensi. cap. 3. refert Burchardus lib. 2. decr. c. 116. Iuo par. 6. c. 192. & c. 1. eo. tit. in 1. compila. Vide concil. Trid. ses. 25. de reforma. cap. 14.

cãt, de suis facultatibus [a] statutis & consuetudinibus patrię subiaceant, nõ defendas eosdem.

TITVLVS II.

De cohabitatione clericorum & mulierum.

¶ Ex concilio Maguntiñ. †

¶ Clericus non debet retinere in domo mulierem suspectam de incontinentia, etiam si sit mater, uel alia consanguinea.

CAP. I.

Inhibendum est, vt nullus sacerdos feminas, de quibus suspicio potest esse, retineat. [b] ¶ Sed neque illas, quas canones [c] concedunt, matrem, amitam, & sororem: quia instigante diabolo, & in illis [d] scelus perpetratum reperitur: aut etiam in pedissequis earundem. † Sed si qua de his necessitatem habuerit, presbyteri habeant in vico aut in villo domum longe à sua conuersatione, & ibi eis, quæ sunt necessaria, subministrent. [e]

¶ Prohibendum quoque est, vt nulla femina ad altare [f] præsumat accedere, aut presbytero ministrare: aut infra cancellos stare, siue sedere.

¶ Ex decreto Eugenij Papæ.

¶ Excommunicatur clericus in sacris, qui à suspectarum mulierum colloquio vel earum consortio monitus non desistit.

CAP. II.

Si † quisquam sacerdotum, [g] id est presbyter, diaconus vel subdiaconus, de quacunque femina crimine fornicationis suspectus, post primam, secundã, & tertiam

Inhibendũ.] Sacerdos mulieres, quas etiã antiq canones pmittunt, si suspectæ sunt, retinere non dẽt, hoc dicit. Et habet quattuor dicta. Primo ponit, ꝙ nullus clericus debet tenere extraneã. Scđo, ꝙ nec consanguineam. Tertio, ꝙ consanguineæ indigenti extra hospitiũ suũ põt puidere. Quarto ꝙ nulla femina tanq̃ ministra in ecclesijs cũ clericis misceat. Scđa: ibi, Sed neq;. Tertia: ibi, Sed si. Quarta: ibi, Prohibendũ Abb.

CASVS. Clerici indifferenter retinebant secũ mulieres ẽt suspectas: statuit cõciliũ Magunt. vt clerici feminas secum nõ retineãt, de quibus suspicio possit haberi, nec ẽt illas, quas canones permittũt, scilicet matrem, amitam, sororem: quia diabolo instigãte, in illis scelus quãq; perpetratur, vel cum illis, quæ cũ eis morãtur: sed si qua de his habet necessitatem eis lõge ab ecclesia necessaria ministrẽt. In fine dicit qđ nulla femina ad altare accedat, vel ministret presbytero, nec infra cãcellos sedeat, vel stet: No. ꝙ clericus nullã feminam habere debet secũ in domo sua. Itẽ presbyter de rebus ecclesiæ potest matri suæ prouidere aut ẽt sorori, siue consanguineæ. Itẽ nullã femina debet ministrare presbytero, nec in choro sedere.

b ¶ Retineat.] vt 32. dist. interdixit. & c. nullus & ca. præter hoc, & 81. dist. cum omnibus.

[Gl. seq. obijcit, & soluit, distinguit inter suspectũ & non inter collateralem & descendentem.]

c ¶ Canones.] 32. dist. interdixit. 81. dist. cũ omnibus. Videtur ꝙ canon iste corrigat omnes illos canones, cũ illi permittant huiusmodi mulieres cum clericis habitare matrem, sororem, & amitam, & idẽ pmittit Innocentius ĩ. e. c. à nobis. cõcordãs prioribus canonib. Sic solue hãc ptrarietatẽ, qđ dr hic, intellige de suspectis, [2] clericis, & iuuenib⁹. & de mulieribus suspectis: quia si suspectæ sunt, nõ debent secũ manere. 34. dis. quorundã. contraria loquunt de illis mulierib⁹ de qbus nulla est suspicio mali: qa in talibus natura le fœdus nihil sæui criminis suspicari pmittit. ĩ. e. à nobis. & C. de epi. & cle. l. cũ qui. & sup. de psum. cũ in iuuẽtute. Item in linea trãsuersali. vsq; ad secũdũ gradum põt habere clerici consanguineas, vt 81. d. cum omnibus. In desceđẽtibus vel ascendẽtibus vsq; ꝙ vsq; ad quartum gradũ, ibi amplius põt extẽdi pmissio quam in collaterali.

d ¶ In illis.] i. occasione illarum quæque alię commorant cũ illis, vel veniũt ad illas, vñ dicit Aug. Nõ omnes quæ cũ mea sorore sunt sorores meę sunt. 81. dis. legitur. Vel intellige proprie vt littera dicit, & hoc vult littera sequẽs, aut pedisseqs illarum.

[Glo. seq. recitatur per contrarium.]

e ¶ Subministrent.] & sic patet ꝙ clerici possunt sustentare consanguineos pauperes, de quibus capitulum hoc intelligitur: quibus potius quam extraneis tenentur 3 86. dist. non satis, alias nõ: si diuites sũt, vel vt diuites eos faciant, vt eod. c. & 12. q. 2. ca. quicquis, ad idem 3 1. dist. omnino.

f ¶ Altare.] vt 23. d. sacratas & de cõsec. di. 1. in sancto.

Si quisquam sacerdotum. CASVS. Si quis de clero suspectus fuerit de aliqua femina crimine fornicationis, admoneatur tertio: & si post primã, secundã & tertiam commonitionem inuẽtus fuerit fabulari cum ea vel conuersari, excõmunicetur, femina vero canonica pœna puniatur. Nota hic quod nomine sacerdotis omnes inferiores intelligũtur. Itẽ trina admonitio est necessaria antequam procedatur contra aliquem. Item ratione criminis efficitur mulier de foro ecclesiæ.

[Glo. seq. alle. 4. concor. & vnum ad conuersum.]

g ¶ Sacerdotum.] nomine sacerdotis intelligũtur inferiores, [4] vt patet hic, quia inferiora intelligũtur in superioribus, vt 93. di. legimus. in fi. 14. q. 5. pœnale & ff. de reg. iur. in toto. sim. 52. dis. c. 1. & è cõuerso ap pellatione clericorum superiores, vel maiores intelligimus. 11. q. 1. de persona. ad fi.

† Vide l. eũ qui. C. de episc & cleri.

2 Vel nobilibus, q secũ habent pedisequas, quasi secũ solę maneãt, secundum Tanc. Io. An.

† Cap. 3. eod. tit. in 1. cõp. Vide concil. Lateran. sub Leone X. sess. 9. ꝺ refor. cu. r. 5, & aliorũ. versi. 2. cõcubinarij. adde quod postremo statuit concil. Trid. sessio. 24. de reform. matrimonij, c. 8.

3 Cõtra 1. q. 3. puenit vbi dr: gratuitus peccatũ da. re cõsanguineis ibi sol. in vlt. glo. Ioan. And.

4 Etiã in minorib. ĩ. eo. si aũt de diacono specialiter qđ cõtinetur nomine sacerdotis, habes 15. q. 5. cap. 1. in fin. Ioã. And.

d ¶ Admonitionem.] sic in Auth. vt lic. mat. & aui. §. pen. & c. vlt. col. 8. & inf. de sent. excom. in audientia. & c. contingit, & sup. tit. prox. c. vlt.
b ¶ Canonice.] i. in monasterio ponatur 33. distin. fraternitatis. Alij exponunt, i. in seruitutem redigatur, vt 32. dist. eos. immo & ipsa cōcubina si hoc publicum est, debet excommunicari, inf. de sent. excom. si cōcubinæ. Ber. I

1 Adde p in tellectu hui⁹ gl. qa cil an teps, qū not. Cyn. in l. 2. C. q̄ sit long. consue.

Clericos.] Habet tria dicta. Secundum: ibi, Verum. Tertium: ibi, Et si qui. Abbas.

CASVS. Clerici publicè tenent concubinas: quæsitum fuit, an deberent compelli abiurare illas? Respondet Papa, ꝙ non vult illos ad eas dimittendas compelli per iuramentum, ne instinctu diabolico incidant in periurium redeundo ad eas: sed per sententiam suspēsionis & īterdicti eas dimittere compellantur, ita quòd de eis nulla suspicio possit haberi: & si ad eas redierint, vel aliàs receperint: excōicentur donec eas dimittant, vt eorum exemplo alij arceant. Not. ꝙ non debet aliquis compelli ad abiurandum de quo præsumptio sit in contrariū .s. ꝙ non seruet iuramentum: & hinc surgit illud gñale. Nemini parandus est laqueus. Item crescente cōtumacia, cresceť dēt & pœna. Item aliquando pœna imponitur alicui, vt alij terreantur: quia pœna vnius, debet esse metus multorum.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cōp. Et post concilium Lateranū sub Alexan. iii. p. 18. c. 1. & vide cōci. Trid. loco ꝓxime citato. & sess. 25. de refor. c. 14.

admonitionem [a] inueniatur fabulari, & aliquo modo conuersari cum ea, excommunicationi subdatur, femina vero canonice [b] iudicetur.

¶ Alexander tertius Salernitano archiepiscopo.
¶ Non debet prælatus clericum cogere ad cōcubinā abiurandā, sed eū nolentē dimittere potest excōicare.

CAP. III.

Clericos † in sacris ordinibus constitutos, qui publicè [c] tenent concubinas, ad eas abiurandas [d] nolumus à tua fraternitate compelli, ne in eandem fornicationem instinctu diabolicæ fraudis redeuntes, [e] periurij reatum incurrant. ¶ Verum ipsos per suspensionis & interdicti sententiam debes arctius cogere, vt mulieres ipsas à se ita remoueant, ꝙ de illis sinistra suspicio non possit haberi. Et si qui eorū ad ipsas redire, vel alias accipere fortè præsumpserint: in aliquos eorum debes perpetuam [f] excommunicationis sententiam proferre, vt alij eorum † exemplo [g] perterriti, à similibus arceantur.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo, & eius suffraganeis.
¶ Si clerici moniti cōcubinas non dimittunt, suspenduntur à beneficijs, & si se nō corrigunt, deponuntur.

CAP. IIII.

Sicut † ad extirpanda: & infra. ¶ Fraternitati vestræ mandamus, quatenus clericos vestræ iurisdictionis, qui in subdiaconatu & supra, [h] fornicarias habuerint, studiosè monere curetis: vt à se illas remoueāt, eas vlterius minimè admissuri. Si vero acquiescere contempserint, eos ab ecclesiasticis beneficijs vsque ad satisfactionem congruam suspendatis. [i] Et si eas suspēsi præsumpserint detinere, ipsos ab eisdem beneficijs perpetuo remouere curetis. [k]

Idē Eboraceñ. archiepō.
¶ Litteræ a clerico cōcubinario suspenso super absolutione (tacita facti serie) obtentæ, non valent.

f ¶ Perpetuam.] id est, donec resipiscant 3 sic Inst. loca. §. adeo. & ff. de pecu. id vestimentū, & inf. de ma. cō. contra interdic. eccl. de muliere. sim. 10. q. 1. quia sacerdos. vt ceteri timeant, vt ibi dicitur.
g ¶ Exemplo.] pœna vnius debet esse metus alterius, vt ff. de pœn. l. capitaliū. §. famosos, 45. distin. sed illud. & 2. q. 7. quapropter. & inf. de exce. præla. tāta. & 10. q. 1. quia sacerdotes. in fin.

Sicut ad.] Habet tria dicta, quæ patent in textu. Secundum, ibi, Si vero. Tertium: ibi, Et si. Abbas.

CASVS. Clerici de archiepiscopatu Cantuarieñ. publicè tenebant cōcubinas: mādat Papa Cantuarieñsi archiepiscopo, & ei⁹ suffraganeis, quatenus clericos illos moneant, vt illas cōcubinas abijciant à se, & eas vlterius nō admittant: quod si facere cōtempserint, ab ecclesijs suis eos suspēdant, vsque ad debitam satisfactionem: & si eas suspensi retinuerint, eos ab officio, i. ab eisdem ecclesijs perpetuo remoueant. No. hic ꝙ episcopi possunt dispensare cum publicis concubinarijs, si se corrigere voluerint cū de iure possint priuari. Item si clericus suspensus retinuerit concubinā, perpetuo beneficio suo debet priuari.

† In codice Barbatiæ ita, vt alij exemplo eorum à similibus arceantur.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cōp. Et post concilium Laterā. par. 18. c. 2. & vid omnino concil. Trid. locis præcitatis an notorius fornicarius sit eligibilis, tradit Oldrad. consil. 86. quem videto.

2 Videto hic Ioann. And. exponētē ex multorum sniā q.d signi ficet hic ꝓpe tua excōicationis sentētia.

c ¶ Publicè.] quæ sunt excommunicandæ, ex quo publicum est. inf. de sent. exc. si concubinæ.
[Gloss. sequen. signat contrarium, & dupliciter soluit.]
d ¶ Abiurandas.] ne contempto iuramento reuertatur ad eas, propter præsumptionem, vt sequitur. argumen. contra inf. qui cle. vel vo. ex litterarum. ibi. abiurare. sed ibi contraxerat matrimonium cum ea. licet de facto tunc esset subdiaconus: & quando quis ab vxore separatur, sic debet iurare, 35. q. 6. ab isto die. 2 Vel hoc: intellige de suspectis, & illud c. ex litterarum de non suspect s, de quibus verisimile est quòd debeant iuramentum seruare.
[Glo. seq. arg. alleg. quinque iura. & vnum simile.]
e ¶ Redeuntes.] argum. colligitur ex hac littera, quòd non est iniungendum alicui per iuramentum, quòd verisimile sit quòd non debeat illud obseruare. argum. 22. q. 3. ita ergo. & c. non est contra. & inf. de sent. exco. ex tenore. & sup. de præsump. litteras, & C. de iudicijs. l. 2. & hæc est etiam, quare iuuenibus non iniungatur solennis pænitentia, 50. distinct. pænitentes. Bernar.

2 Sic & solauitur, 37. q. 5. si quis sacro: vbi de hoc.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]
h ¶ Et supra.] alij nihilo minus sunt compellendi: sed non cum tanto rigore, vt vel contineant, vel beneficia dimittant infra eod. si autem. & 32. distinct. lectores.
[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]
i ¶ Suspendatis.] ita isti non sunt suspensi ipso iure, videtur cōtra 32. dist. nullus, & c. præter hoc. Sol. quod dicitur hic, & inf. eo. c. si autem, intelligitur de his qui adhuc tolerantur ab ecclesia, quia illi ipso iure non suspensi. Quod dicitur in contrarijs, locum habet quando factum est notorium, vel quando sunt condemnati per sententiam: aliàs quantumcunque sit aliquis criminosus, non est vitandus 4 [illegible]
K ¶ Curetis.] quia crescente contumacia crescere debet [illegible] ff. de pœ. l. relegati.

4 Vinc. dicit notoriū fornicatorē ipso iure suspēsum, vt tū augeatur pœna: ab hoīe necessaria ē admonitio. ut hic & inf. c. 2. Item secūdum Hostiē. hic non [illegible] contrarietas. Ar d.

Vper eo.] CASVS. Quidam sacerdos habebat publice concubinam, monitus à suo episcopo eã dimittere nolebat. ppter qđ eps eum ab officio suo suspẽdit: ipse appellauit ad sedem Apostolicam. Eboraceñ. archieps significauit hoc dño Papæ; respondet Papa, ꝙ si dictus sacerdos litteras impetrauerit, quæ facti seriẽ non continẽãt, litteræ non valebũt. No. quòd clericus cõcubinarius audit appellans, quod verum est de occulto. Item no. ꝙ ad hoc vt litteræ appellationis, quę super aliquo negotio impetrantur, valeat, facti seriem continere debent, aliàs tacita veritate impetratæ sunt.

a ¶ Suspensum.] ab episcopo suo.

b ¶ Seriem.] s. quare fuit excõicatus vel suspensus ꝓ fornicaria: vel si ex alia cã, vt exprimat oẽs causas excõicationis & suspẽsionis: aliàs nõ habetur pro absoluto. inf. de sent. excõ. cum pro cã. & sup. de offic. or. ex parte. aliàs litteræ essẽt impetratæ tacita veritate. vnde non valerẽt. sup. de rescrip. super litteris. & c. dilectus.

S I autem.] Habet tria dicta, quæ patent. Abbas.

CASVS. Clerici Londonieñ. episcopi habebant publice cõcubinas: quæsiuit eps qualiter deberet ꝓcedere circa illos? Respondet dñs Papa dicẽs, ꝙ ĩ quibuscunq; ordinibus sint constituti, si admoniti secundò, & tertio eas non dimiserint, eos de cetero nõ permittat ministrare in ecclesijs suis vel earum portionibus appellatione remota spoliare procuret, officio eis nihilominus interdicto. Not. quòd hic additur de clericis inferioribus, ꝙ si post tertiã admonitionem, supple & suspensionem, concubinas non abiecerint, beneficijs debent priuari; & sic no. quòd trina admonitio debet præcedere vindictam.

c ¶ portionibus.] cũ habeãt partẽ in ecclesia pbendata.

[Glo. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

d ¶ Spoliare.] quæ spoliatio perpetua intelligitur, ex quo sine temporis præfinitione hic dicitur. C. de pœn. seruus. Sed contra vš sup. eo. sicut. vbi post admonitionem suspẽduntur antequam priuentur ecclesijs, & hic statim post admonitionem spoliantur. Sol. hoc intellige secundum illud, vt primo suspendantur: & si se non correxerint, spolient. sed certè de iure fit quod hic dr, q̃a si se non corrigunt post trinam admonitionẽ, rectè pñt spoliari beneficio, & quòd ibi suspenduntur intelligo quòd fiat ex gratia, vt sic expectentur adhuc. Ber.

V Estra.] Famosum est tum pp materiã intrinsecam ipsius, tum pp materiam extrinsecam, s. notorij. & vtraque est multum difficilis, & periculosa. Diuidit. Primo ponitur decisa consultatio. Secundo decisa rñsio. Secunda: ibi, Alicubi. quæ subdiuiditur. primo allegat pro, & contra. Scđo distinguit, tres qualitates criminis: ibi, Ceterum. Tertio distinguit animum abstinẽtis, ibi: Item aliud. Quarto & vltimo ex omnibus prædictis solutionem concludit: ibi, Sine dubitatione. Vbi sicu.

CASVS. Quidam canones dicunt nullus audiat missam sacerdotis, quem scit concubinã indubitanter habere alij canones dñt: Non põt aliquis quantumcunq; pollutus diuina sacramẽta polluere, sed indifferenter sunt sumenda ab ipso: quæsitum fuit a Lucio Papa, qualiter ista, q̃ cõtraria videbant, essent intelligẽda. Et rñdet Papa, aliud est crimẽ notorium, aliud est occultũ. Notoriũ est de quo presbyter canonice condẽnatus est: in quo casu loquitur cap. illud, nullus audiat, &c. occultũ qđ ab ecclesia toleratur, in quo casu loquitur c. illud. Non põt aliquis quantumcunq; pollutus, &c. Item aliud est notoriũ qđ non diffitetur presbyter, & aliud penè occultum qđ ab ecclesia tolerat. Sed aliud est abstinere a missis eorũ qui occulti sunt & tolerantur ab ecclesia, vt peccandi licẽtia ceteris auferat, & ipsi ad penitẽtiam reuocentur: & hoc licet: qui fit bono zelo, & non contẽptu: & aliud est si à missis eorũdem qui tolerant, aliqui abstineant ex eo quòd in fornicatione iacent, qđ non licet. Sine dubio à clericis quamuis fornicarijs ex quo tolerant ab ecclesia, nec hẽnt operis euidentiam, licitè diuina officia audiantur, & alia recipiantur ecclesiastica sacramenta. Ex hac decr. hic solum colligitur: quòd a notorio fornicario nõ sunt recipiẽda diuina officia vel ecclesiastica sacramẽta: ab occultis fornicarijs qui tolerant ab ecclesia, licite recipiunt, nec sunt contemnẽdi.

e ¶ Nullus audiat.] 32. dist. nullus, & c. præter hæc.

f ¶ Quantũcunq;.] vt 15. q. vlt. c. vlt. vsq; ibi, ceterũ.

g ¶ In Christi fide.] id est per fidem Christi. hucusq; sunt verba capituli quod inducit. T.

h ¶ Ceterum.] hinc incipit respondere distinguendo inter crimen notorium, & occultum.

Glo. seq. distinguit inter famã & notoriũ, & manifestũ, & notorium triplex, facti, iuris, & psumptionis.

i ¶ Notoriũ.] ad intelligentiam eorum q̃ hic dicuntur, no. ꝙ aliud est fama, aliud manifestum, & aliud notoriũ. Fama sic consueuit describi: Fama est illæsæ dignitatis status, vita, & moribus comprobatus, & in nullo diminutus. ff. de var. & extraor. cog. l. cognitionum, §. existimatio. & qui talem famam negligit, crudelis est.

C A P. V.

S Vper † eo vero, quòd asseris A. presbyterum fornicariam detinentem, propter hoc ab officio suo suspensum:[a] & infra.

10

¶ Porro si litteras à nobis obtinuerit, quæ facti seriẽ[b] non contineant; nolumus illas sibi prodesse.

¶ Idẽ Londoñ. † episcopo.

20

¶ Si clerici moniti non dimittunt concubinas, suspenduntur à beneficijs: & si se non corrigunt, deponuntur.

C A P. VI.

S I. † autem clerici tuæ iurisdictionis (siue in sacris ordinibus, siue in inferioribus † constituti) fornicarias detinent: nisi eas ad secundam vel tertiã cõmonitionem à se dimiserint, easdem de cetero contempturi: liceat † tibi eos ecclesijs vel earũ portionibus[c] appellatione postposita spoliare,[d] officio ipsis nihilominus interdicto.

30

¶ Lucius tertius.

¶ A clerico fornicario, quamdiu toleratur: nec habet operis euidentiam licite audiuntur diuina, & pcipiuntur ecclesiastica sacramenta: à notorio vero abstinendum est, non quia in sacramẽto sit defectus, sed ad ipsorum fornicatorum emẽdationem. h. d. inhærendo verbis litteræ.

C A P. VII.

V Estra † duxit deuotio inquirẽdum, & infra.

¶ Alicubi dicitur, nullus audiat[e] missam sacerdotis, quem scit indubitanter cõcubinã habere: alibi vero legitur; non põt aliquis quantumcunq;[f] pollutus fuerit, diuina polluere sacramenta, quæ purgatoria cunctarum contagionum existunt. Qualiscunque † enim sacerdos sit, q̃ sancta sunt, coinquinari non possunt. Sumite ergo ab omni sacerdote Christi mysteria; quia omnia in Christi fide[g] purgantur. ¶ Ceterum[h] aliud est crimen notorium,[i]

40

50

60

† Cap. 8. eo. tit. in 1. cõp. Et post. concilium Laterañ. par. 18. c. 9.

† Laudeñ. Londoñ.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõp. Et post cõci. Laterañ. par. 18. c. 8.

† minorib.

† In codice Barbatiæ ita, liceat tibi ab ecclesijs suis, vel earũ portionib. appellatione, &c.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp. Et post cõci. Laterañ. sub Alexand. iij. par. 50. c. 38. Et de ppria materia huius cap. vide Nauarrũ in manuali confessariorum. c. 25.

† In codice Barbatię ita: Qualiscunq; sacerdos sit, q̃ sacta sunt, &c.

† De materia huius glos. vide plene per Salicetũ in l. ea qdem. C. de accusat. & Antonium Gomezium to. 3. varia. resolut. c. 1. & Iulium Clarũ in pr. sententi. §. fi. q. 9. & Specul. ti. de notorio crimine.

lis est.12.q.1.nolo Fama vero quandoque ex scientia. quandoq; ex suspiciones procedit,qñq; ex certo aucto re,qñque ex incerto.de consecr.dist.4.sanctum est Manifestum dicitur ꝙ ex scientia & certo auctore procedit,& quod potest probari.ff.de testam. & qui testa.fa. pos.hæredes palā.& 11.q.3.eorū qui accusantur. Item ēt qñq; dr̄ occultū quod pōt probari.C.de app.eos. §.si qs aūt sed & manifestum dr̄ qñq; de quo constat p cōfessionem,vel probationē,vel per euidentiā facti.inf.de verb.sig. cū olim.sed tale manifestū potius dr̄ notoriū inf.eo.c.vl.Circa notoriū 1 distingue, aliud est notorium facti, aliud iuris, aliud p̄sumptionis. Notorium facti est, qd ita exhibet se cōspectui hoīum, ꝙ nulla pōt tergiuersatione celari.j.e.c.,pxi. & c.vlt. & de tali hic intellige: in quo null⁹ audit appellās sup.de ap. cū sit Romana.in fi.& c.puenit. & ī tali notorio cred tur simplici officiali 4.q 4. c.nullus. §.aliqñ. Nec requirit̄ scietia oīum, sed pluriū.vt qñ oēs admissum scelus pclamāt: vt 2.q.1.c.scelus. & c.de manifesta. Notoriū iuris est, de quo aliquis condemnat̄, vel est in iure cōfessus, vt hic, & ff.de sta.ho. l.vlt. & ff.de re iud.res iudicata.& j.eo.c.vlt. & in hoc notorio qñque requiritur probatio.si negetur.s̄. de re iudic. sicut Notorium præsumptum est, vt paternitas,filiatio.ff. de in ius voc.quia semper.& sup.de fil.presby.conquerente. & consanguinitas dicitur notoria præsumpta. infra de diuor.porro. §.1. Quòd aliquis sit filius alterius, non posset vere probari. ff.de cond.& demonst.Lucius.

aliud occultum. Notoriū diffinitur, de quo presbyter canonice condemnatur.[a] Occultum[b] quod ab ecclesia toleratur. Ceterum aliud est, quando crimen notorium nō diffitetur[c] presbyter, vel de ipso est canonice[d] condēnatus. Aliud est pene occultum,[e] quod ab ecclesia toleratur. Item aliud est à talium[f] officijs abstinere, vt peccandi licentia ceteris auferatur, & huiusmodi ad pænitētiæ fructū trahantur: atque aliud si talium tanquam in fornicatione iacentium mysteria † respuantur. Sine dubitatione itaque teneatis, † ꝙ a clericis & presbyteris quanquam † fornicarijs, quamdiu tolerātur,[g] nec habent operis euidentiam,[h] licite diuina mysteria audiantur, & alia recipiantur sacramenta ecclesiastica.

¶ Innocētius tertius Exonen̄.episcopo.

¶ Si fornicatio clerici est ita publica, quod transit in notorium, nec accusator nec testis necessarius est: sed si est publica per solam famam, non sufficiunt ad condemnationē sola testimonia, id est, testium dicta non iuratorū: sed si ex hoc oriretur scandalum inducitur purgatio: in qua deficiens canonice punitur.

CAP. VIII.

TVa † nos duxit fraternitas cōsulēdos, si de clericis publice concubinas habentibus, qui quando a te conueniuntur,[i] se esse cōcubinarios diffitentur, nec apparet cōtra eos legitimus accusator: credēdū sit testimonio[k] bonorum virorum, inter quos[l] viuere dignoscuntur. ¶ Nos igitur cōsultationi tuæ taliter respondemus, quod si crimen eorum ita publicum est, vt merito dēat appellari notorium: in eo casu nec testis nec accusator[m] est necessarius: cum huiusmodi crimen nulla possit tergiuersatione celari.[n] Si vero publicum est, non ex euidentia,[o] sed ex fama in eo casu, ad condemnationem

a ¶ Condemnatur.] hoc est notorium iuris.

b ¶ Occultum.] ꝙ non habet vindictam: quia latentia peccata vindictam non habent 32.q.5.christiana.& tamdiu reputatur occultum, licet plures sciant quamdiu ab ecclesia toleratur. vt hic dicitur.& 15.q.vlt.c.vlt.

c ¶ Non diffitetur.] immo confitetur in iure, & sic est notorium iuris,& sic duobus modis dicitur notoriū iuris per confessionem, & per sententiam. inf.eo.c.vlt. vt dicitur in notula ad intelligentiam, & hic Bern.

d ¶ Canonice condemnatus.] in quo casu nullus dēt audire officium illius; quo etiam casu loquitur prima auctoritas nullus audiat, &c. Ber.

e ¶ Occultum hic distinguitur prout sequitur.

f ¶ Talium.] scilicet qui pene occulti sunt, seu ab ecclesia tolerari; ab officijs taliū abstinere bono zelo, vt per hoc ad pęnitentiā reuertātur, permittitur, sed ex cōtemptu abstinendum non est. quia licet in fornicatione iaceant, non sunt contemnendi, vt sequitur, aliud est si tanquam iacentium, & c. quia illud non licet.

g ¶ Tolerantur.] in quo casu loquitur secunda auctoritas, non potest aliquis, &c. Ber.

h ¶ Operis euidētiā.] hic explicat notoriū facti: in quo casu & duob. præmissis. scilicet ū sunt cōdemnati, vel confessi in iure, officia ipsorum sunt respuenda. j. eo.c.vlt.

TVa nos.] Communis diuisio. Secund. ibi, Nos igitur. Abb.Sic.

CASVS. Quidam clerici publice habētes cōcubinas, qñ interrogabātur ab epō suo, negabant se concubinarios esse,& circa eos non apparet accusator, quærebat, vtrum credendū sit testimonio bonorū virorum, inter quos hmōi clerici conuersantur? Rñdet Papa, ꝙ si crimē ita est publicū, vt merito dici possit notorium, tūc nec testis nec accusator sunt necessarij, cū inficiari non possint. Si vero publicū est, nō ex euidentia, sed ex fama, tūc talia testimonia non sufficiunt ad condēnationem alicuius: quia testib. non testimonijs est credendum: Sed si de illis talis habeat suspicio, ꝙ scandalū generetur, illis est purgatio indicenda. quam si præstare noluerint, vel defecerint in præstando, canonice puniantur. No ꝙ in notorijs facti non est necessaria probatio. Itē notatur ꝙ testib. credendum est, non testimonijs. Itē qui deficit in purgatione punitur, & tunc fama pro veritate accipitur præsumptiue. Item deficere in purgatione, & non subire purgationem, paria sunt, quia in vtroque casu deponitur quis.

i ¶ Conueniuntur.] i. interrogantur.

K ¶ Testimonio.] simpliciter lato sine iuramento. B.

l ¶ Inter quos.] & ideo magis præsumitur, quòd vitā illorum agnouerunt, 2.q.1.paratus. sup.de præsumpt. quosdam. & c.quanto. & 12.q.2. qui & humanis. & 16.dist.quo dicitis.

m ¶ Nec accusator.] 2.q.1.de manifesta.inf.de accus. euidentia.& sup.de iureiu.ad nostram.

n ¶ Celari.] quia & si vellet celare, negatio nulla esset. C.de pœn. qui sententiam.4. ff.de tribu. illud.§. penult.

o ¶ Ex euidentia.] si constet aliquē hēre suspectā mulierē secum in domo, eo ipso vr̄ probata fornicatio. iū p.e. si quisq̄. & c.clericos.& si publice eā detineat, eo ipso conuu-

1 Ponebat hic Petr⁹ versus. Quæ vel nemo negat, populo, vel teste probantur, vel se subijciūt oculis, notoria dicas. Io. And.

† ministeria.

† retineatis.

† tanq̄ legitur in quibusdam manu scriptis & male, vt indicat glossa hic verbo talium.

2 Intellige sano mō, quā nō puniunt hic humano iudicio, sed diuino relinquuntur punienda.

3 Idem Hos. sed cōtra dicit huic lectura illa lr̄a. vt peccandi, & sic posset dici talium quorum fornicatio est notoria, & ab ecclesia non tolerata. vnde nō determinat, qñ non debeat euitari, sed quo aīo. secundum Pe. & Abb. Ioā. And.

† Cap.1.eo. tit.in 3.cōp. Et de materia vide Antonium Gomezū to. 3. var.ar. resolu.c.1. & Iuliū Clarū in prac.crim.§. fi. qō.9. vbi plene inquirunt an in notorijs requiratur ordo iuris.

4 Iudex in cā capituli non damnat reū, nisi sit cōuictus, ꝙ vix q̄ cōmmisit negare sufficiat. Io. And.

nem eorū sola testimonia non sufficiunt: cum nō sit testimonijs, [a] sed testibus iudicandum. Sed si de clericis ipsis talis habeatur suspicio, vt ex ea scandalum [b] generetur in populo, licet contra ipsos non apparuerit accusator, eis tamen est canonica purgatio indicenda, quā si præstare noluerint, vel defecerint † in præstanda, eos canonica debebis † animaduersione punire.

¶ Idem Pistoriensi epō.

CAP. IX.

A † Nobis tua fraternitas requisiuit: & infra. ¶ Cum clericis quoq; non permittas mulierculas [c] habitare: nisi forte de illis personis [d] existāt, in quibus naturale [e] fœdus nihil permittit sęui criminis suspicari.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Clericus concubinarius in officijs vitandus nō est, nisi sit notorius.*

CAP. X.

Q Væsitum † est de clericis in fornicationē prolapsis, si eorum sit officium priusquam pœnituerint, audiendum. Verum etsi quemlibet pro mortali peccato, quo ad seipsum [f] constet esse suspensum, nō debet tamen in officijs euitari, [g] quia quātum ad alios etiam in casu proposito [h] suspensus non est, nisi peccatum huiusmodi sit notoriū per sententiam, [i] seu per confessionem factam in iure, aut per euidentiam rei, quæ tergiuersatione aliqua celari non possit.

TITVLVS III.

De clericis coniugatis.

¶ Alexander tertius.

¶ *Matrimoniū contractum per clericum existentem in sacris, non tenet, secus in minoribus, sed tunc cogitur dimittere beneficium.*

CAP. I.

S I † qui clericorum infra subdiacona

---

conuictus est, vt ĩ.c.clericos. aliàs enim nō posset esse certum, nisi per huiusmodi p̄sumptionem, sup. de præsum. litteris. & c.3. ergo si hæc notoria nō sunt, sed tñ fama sit, testimonia requiruntur, vt sequitur in littera.

a ¶ Testimonijs.] ff. de testi. l.3. §. item diuus. & 4.q.3. ca. si testes. §. alia est fides. & in authen, de instr. cau. §. si vero. coll.6. valēt tñ talia testimonia ad infamiam alicuius ar. de cōse. dist. 1. iubemus. 24. dist. c. 1. & 2. q.7. cum pastoralis.

b ¶ Scandalum,] ex hoc vr̃ ꝙ pp solam suspicionem siue famam, non est indicē da purgatio, nisi scandalum oriatur. arg. 2. q.5. presbyter, & 3. q.2. audiuimus. & 2. q.1. nomen. & infra de accus. qualiter & quando Ber.

A Nobis tua fraternitas.] CASVS. Præcipit Papa epō Pistorieñ. ꝙ mulieres nō permittat cum clericis habitare, nisi tales sint, cū quib. naturale fœdus nihil mali suspicari permittat, vt est mater, soror, amita. No. ꝙ naturale fœdus excludit suspicionem mali.

c ¶ Muliercula.] 32. dist. interdixit, & 81. distinct. cum omnibus.

d ¶ De illis p̄sonis.] arg. contra s̄. eo. c. 1. Dic sup hac materia vt ibi notatum est.

e ¶ Naturale.] sic supra de p̄sum. cum in iuuentute, & C. de epi. & cler. l. cū qui. Ber.

Q Vęsitum.] Cōis diuisio. Secunda pars: ibi, Verum. Ab. Siculus.

CASVS. Aliqui clerici prolapsi sunt in fornicationem: quæsitum fuit à Papa vtrum eorū officium sit audiendum, antequam pæniteant. Rñdet Papa licet quilibet suspensus sit pro mortali peccato, quo ad se, quantum ad alios tamen suspensus non est, & ideo non debet in officijs euitari, nisi peccatum illud notorium sit vel per sententiam, vel per cōfessionem in iure factam, vel per euidentiā facti, quę negari non possit. No. per hanc decr. ꝙ quilibet pro mortali peccato suspēsus est quoad se. Item notorium trib. modis dicitur, vt hic patet.

[Glossa sequens tractat triplicem suspensionis speciem.]

f ¶ Ad seipsum.] no. quod aliquis dr̃ suspensus quoad se tantum, & non quo ad alios, vt quilibet in peccato mortali constitutus, vt 6. dist. testamentum. & 1. q.1. sacerdotes. in fi. s̄. de tēp. ord. c. vlt. & hic: & sup. eo. vestra. Quandoque tamen quantum ad se & quantum ad alios. 32. dist. nullus & c. præter hæc. & ĩ. de simo. tanta. & hic in fi. & sup. eod. vestra. qñque aliquis dicitur suspensus quo ad alios, & non quo ad se, vt cum ciuitas vel villa est interdicta propter delictum ciuium, vel secularis potestatis, [1] tunc clerici non sunt suspensi quo ad se: quia in alio loco possunt celebrare [2] non interdicto. sic sup. de cleri. peregr. tuæ.

g ¶ Euitari.] & ita licet aliquis sit criminosus, non debet in officijs euitari, quādiu ab ecclesia toleraē, vt sup. e. ti. vestra duxit, & 15. q. vlt. ca. vlt. nisi in trib. casib. sequentibus, cū quis de hoc sit condemnatus, vel in iure confessus, vel euidentia rei sit factum notorium. De hoc satis dictum est supra eo. vestra.

h ¶ Proposito.] bene [3] dicit in casu p̄posito, s. de fornicatione, vt in princip. cap. in isto enim casu magis videtur vitandus, cum in alijs nō sit quis ipso iure suspensus, quantūcunque crimē fuerit notoriū, excepto simoniæ crimine, vbi suspēsus est ipso iure, etiā si crimen sit occultum. 32. dist. c. prę ter. §. verum. 1. q. 1. reperiunē. inf. de simo. tanta, & sic notauit Vincen.

i ¶ Per sententiam.] diffinitiuam. 3. supra de ord. cog. cum dilectus, & sup. de exceptio denique.

DE CLERICIS coniugatis.

Visum est supra de cohabitatione cler. & mulie. illicita: restat videre merito de eorum cohabitatione licita. Vel sic quia quandoque clerici habitant cum mulieribus sine figura matrimonij, quandoque uero contracto matrimonio: ideo cum in præcedenti rubr. fuerit uisum de prima cohabitatione, & an & quando sit licita, merito subijcitur de secūda, maxime quia poterat dubitari nunquid clerici coniugati possint tenere beneficia, & gaudere priuilegio clericali. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 28. & 31. & 32. dist. per totum. & 27. q. 1. ut lex.

S I qui.] Duo sunt dicta. Secundum ibi, Sed si. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quòd si aliquis inf. sacros ordines vxorē acceperit, ecclesiastica beneficia dimittere cōpellatur, ecclesia & uxorē retineat. Si uero in sacris ordinibus acceperit uxorem, eam dimittat, & pęnitentiam agat: quod si noluerit, per sententiā suspensionis & excommunicationis

---

¶ In codice Barbatię ita: uel si defecerint in præstanda. ¶ debes.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp. Et uide l. cū qui probabilē. C. de epi. & cle. ubi similis est dispositio, & similia dispōnis uerba, & conciliū Tridē. sessio. 25. de reformat. cap. 4.

† De materia huius decretalis uide plene p Turrecrematam in c. null⁹. & c. præter. 32. di. & per Nauarrū in manuali cōfessoriū. c. 25.

1 Hæ differūt inter se, ut inf. de sē. excō. si sñia. li. 6. 2. rñ. Io. And.

2 Alta uoce. rā [illegible] pñt celebrare ēt in codē loco. ꝙ dic vt inf. de sentē. exc. c. ult. li. 6. Io. And.

3 Hæc glossa & sequēs nō inuenitur in antiquis exēplaribus.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp. Et post cōcilium Lateran. sub Alexan. iij. ca. 2. ubi est integra clausula.

eationis compellatur. Not. quod clericus coniugatus in minoribus ordinibus constitutus, debet uxorem retinere, & amittere beneficium ecclesiasticum. Item clericus in sacris ordinibus constitutus contrahens, debet uxorem dimittere.

[Gloss. seq. reddit causam, & exponit, & ponit simile. allegat duo iura in contrarium, & soluit.]

a ¶ Relinquenda.] & merito compellẽdi sunt vt cũ dimittant; quia vacare intelligũtur ipso iure. Vnde quo ad factum solum siue possessio nẽ retorquetur ista compulsio. sic infra de cõcess. præben. literas. & c. cũ nostris. cõtrario enim facto iuri suo renunciauerunt. ar. C. de fur. l. ſ. ar. ff. de trib. quod in hærede. §. eligere. sicut q̃s ipso facto renũciat priuilegio clericali. sup. de vita & honest. cler. c. vlt. infra de sent. excom. cum non ab homine. & c. contingit. 2. arg. contra. 32. dist. si qui vero. & 12. q. 1. quia tua. illa contraria intelliguntur de misericordia, & hodie non tenent ipso iure: ergo clericus cõiugatus beneficium amittit, vt dictũ est: nec alicui cõiugato potest conferri: & si conferatur, dẽt priuari ipso iure, inf. c. prox. & c. quòd a te. & c. sane. & c. diuersis fallacijs, & ita ius commune est, quod hic statuitur.

†Adde quod tales ex hoc facto suspẽsi fiũt de hę resi. Bernar. Diaz i prac. cri. cano. ca. 74. Simancas de Catholicis inst. tit. 40.

De hoc articulo an clericus ducens uxorẽ fit ipso iure beneficio priuatus, an ueniat priuandus. uide Io. And. hic & plenius. inf. hoc tit. c. Ioãnes.

†Cap. 3. eod. tit. in 1. cõp. Et post concilium Laterã. par. 18. c. 5.

tũ acceperint vxores, ipsos ad relinquẽda [a] beneficia ecclesiastica, & retinẽdas vxores, districtione ecclesiastica compellatis.

¶ Sed si † in subdiaconatu, & alijs superioribus ordinib[9], vxores accepisse noscuntur: eos vxores dimittere, [b] & pœnitentiã agere de commisso, per suspensionis & excommunicationis sententiam compellere procuretis. 20

¶ Idem Herfordeñ. epo.

¶ *Coniugatus ad administrationem & ad ordinem ecclesiasticum vel beneficium non promouetur, nisi castitatem præmittat, & non sit bigamus.*

CAP. II.

Sane: † & infra. ¶ Prouideas attentius, ne deinceps clericus coniugatus ad ecclesiastica beneficia, vel sacros [c] ordines, aut administrationes ecclesiasticas admittatur: Nisi forte castitatem [d] voueret ꝑpetuam: & qui vnicam, & virginem [e] habuisset vxorem. 10

¶ Idem Verulanen. † epo.

¶ *Si celericus in minorib. beneficiatus matrimoniũ contrahat priuatur beneficio, & quod dedit ecclesiæ, sibi restituitur. h. d. Et in hoc vltimo est casus notabilis, & multũ allegabilis.*

CAP. III.

Quod † a te: & infra. ¶ Vtrum clerici infra subdiaconatus ordinem constituti, qui carnis deuicti vitio continere nõ valentes, [f] vxores accipiunt, ecclesiastico beneficio canonice debeant spoliari. Id volumus te tenere, quòd cum simul voluptatibus & carnalibus desiderijs, ac diuinis & ecclesiasticis obsequijs vacare non valeant, ob immunditiam [g] suam ecclesiasticis sacramentis indigni tractandis, ecclesiasticis proculdubio beneficijs sunt priuandi. [h] ¶ Sa- 30 40

b ¶ Dimittere.] quia nõ tenuit matrimonium, & priuandi sunt beneficijs suis, nisi cum eis dispensetur. ĩ. eo. sano. & 28. dist. presbyteram.

Sane.] Primo ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, Nisi. Abb. Sic.

CASVS. Quia coniugati ad beneficia ecclesiastica promouebantur, præcipit Papa, ne de cetero clericus coniugatus ad beneficia ecclesiastica, vel ad sacros ordines uel ad aliquam administrationem admittatur, nisi forte castitatem uoueret perpetuam, & qui unicam tantum & uirginem habuisset uxorem. No. quod clerici coniugati beneficia ecclesiastica habere non debent, nisi castitate præmissa. Item nullus coniugatus dẽt ꝓmoueri, nisi qui unicã & uirginem habuit in uxorem.

c ¶ Vel sacros.] 28. dist. nullum. & 31. dist. ante triennium. Bern.

[Gl. seq. reci. per contrarium de decr. cum sis, &c.].

d ¶ Castitatem.] sequestrato mansionis cubiculo. 77 dist. eps benedictionem, & hoc intelligo cũ ambo processerint in dies suos, vt sine omni suspicione possint separatim manere; alias si essent iuuenes, non possunt promoueri, nisi pariter ad religionem trãsirent, inf de conuer. coniuga. cum sis prædictus. & c. ad Apostolicam. Vel dic prout not. ĩ. de conuersi. coniugat. coniugatus.

in fine gl. quæ incipit, sed nunquid.

¶ Gl. seq. arg. & alleg. 3. iura alle. 2. in contrarium: ponit opinionem, & soluit.]

e ¶ Virginem.] argu. ꝙ qui corrupit vxorem suam antequam eam duceret, promoueri non põt, 24. distin. curandum. & c. præcipimus, & despõsata debet esse in virginitate. 30 q. 5. qualis. ar. contra 34. dist. Valentino. & s. de biga. de bitum. Quidam dñt quòd iste non potest promoueri, sed verius est quod potest promoueri: quia causa impedimenti cessat: quia iste non diuisit carnẽ suam in plures: vnde bene potest promoueri, arg. præd. c. Valentino. & debitum. Ber.

† Verañ. Veruleñ. Ierulaneñ. Velineñ.

Quod à te.] Communis diuisio. Secunda ibi, id volumus. quæ subdiuiditur in duas partes. Secunda: ibi, Sane Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clerici in minoribus ordinibus constituti accipiebant vxores, dicentes, quòd non poterant continere: quæritur vtrum debeant beneficia retinere? Respondet Papa, quod sunt beneficijs ecclesiasticis spoliandi: quia carnalibus desiderijs & diuinis officijs seruire nõ possunt, ꝑp indignitatẽ ipsorũ: verũtamen si ecclesijs illis, in quibus intitulati fuerant, aliquid de bonis suis contulerint: cum ab ecclesijs illis fuerint sequestrati, bona illa restituantur eisdem. No. quòd clerici coniugati beneficia ecclesiastica retinere non debent. Item cum quis recedit ab ecclesia, quod secum attulit, ei dandum est; quod verum est quando auctoritate iudicis recedit, & non sua culpa. 50

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cõp. Et post cõcilium Lateraneñ. sub Alexan. iij. p. 50. c. 7. Et de materia vide Iason nẽ. & alios ĩ Auth. ingressi. C. de sacro san. eccl.

f ¶ Non valentes.] propter consuetudinem: quia difficile continentiam seruat qui illicito concubitu se maculare non desinit. 34. dist. §. quod vero.

[Glo. seq. reci. per contrarium de cap. Nicœna. & soluit.] 60

g ¶ Immunditiam.] quæ tamen castitas est cum propria vxore. 31 dist. Nicœna. sed hic appellatur immunditia quo ab obsequia ecclesiæ. vñ illi quib. licitũ erat habere vxores, tempore vicis suæ non discedebant de templo, vt nõ iungerentur vxoribus. 31. dist. tenere. sed hodie semper est abstinendum, vt ea. dist. c. ante triennium. §. causa. & c. seq. & c. eos.

h ¶ Priuandi.] sup. eodem cap. & cap. 2. & inf. eod. diuersis.

[Glo. seq. alleg. sex concor. alle. in contrarium. 4. iura ponit opi. quæ distinguit an sponte, &c. cui oponit demum aliam opinio. quæ distinguit inter ingressum & non. tertio aliam. quarto soluit distinguendo inter tacitum & expressum.]

ne ecclesijs, quibus intitulati† fuerãt, de possessionibus, aut alijs bonis aliqua contulisse noscuntur: cum ab earundem ecclesiarum ministerio fuerint & beneficio sequestrati, ad ipsos recta via debent absq; contradictione redire.[a]

¶Idem.

¶ *Peracta pœnitentia dispensant episcopi cum sacerdotibus, qui matrimonium de facto contraxerunt.*

CAP. IV.

ij SAne † sacerdotes illi, qui nuptias contrahunt, quæ non nuptiæ, sed contubernia [b] sunt potius nuncupanda:† post longã pęnitentiam, & vitam laudabilem continentes, officio[c] suo restitui poterunt: † & ex indulgentia [d] sui episcopi eius executioné habere.

¶Innocentius tertius Noruicen. episcopo.

¶ *Auferenda sunt clerico beneficia, quæ habebat tempore contractus matrimonij: collata vero postmodũ scienter per episcopum, per eundem auferri non possunt, sed per superiorẽ, h. d.*

CAP. V.

DIuersis † fallacijs: & infra.

¶ Accepimus autem, quod quidam clerici tuæ diœcesis, qui matrimoniũ contraxerunt, ecclesiastica beneficia detinere contendunt: in quorum conuersatione cithara [e] cum psalterio male concordat.

¶ Cum ergo vir cogitet, quomodo placere possit vxori: & ideo minus quæ Dei sunt, valeat cogitare: cum quasi diuisus [f] in duo, † plenam sui non habebat potestatem, vt ei, à quo stipendium recipit, plenius famuletur: Mandamus, quatenus huiusmodi cle-

a ¶ Redire.] simile, 16.q.6. de lapsis. cognouimus, & c. illud, s. de renun. ex trãsmissa, 17.q.4.c.vlt. ff. de col. illicitis, l.1. in fi. arg. contra, q nõ dẽant ad eum redire. 12.q.2. nulli liceat, 17.q.4. sunt q opes, j. de condi. ap. verum. in Auth. de mona. §. si vero relinquens, coll. 1. Super hoc diuersæ solutiones recitari consueuerunt. Aliud est cum quis sua sponte recedit, & tunc nihil ei restituit: in quo casu loquunt cõtraria. Aliud cũ iudicis auctoritate: in quo casu intelligitur hoc capitu. & cõcordãtiæ hic assignatæ. Sed huic solutioni opponit: 1 iste culpa sua ad hũc casum puenit: ergo dẽt sibi imputari, s. de æta. & qual. c. 1. Propter hoc dicunt quidam, q omnis donatio facta ecclesiæ vel monasterio tempore ingressus, tacitam habet conditionem vt duret, eo ibidem pseuerante, ad instar dotis, C. de rei vxo. act. l. vnica. §. cũ autem, & inf. de do. post diuor. rest. nup. & sic clerico recedẽte quocunque modo restituuntur ei sua. & idem monacho, vt illa transferat secundo monasterio, ad quod transit; secus est vbi aliquis donat ecclesiæ ad illam nõ transiens: quia tunc non reuocatur donatio, quia perfecta donatio amplius non reuocatur, 32.q.1. non ẽm C. de reuo. dona. l.2. & 3. l. generaliter. & C. de do. quę sub modo vel condi. perfecta. nisi aliqua conditio in donatione expressa fuisset, j. de condi. app. verum verius vr qd istud dictum sit de benignitate: & cetera consimilia cõtraria de iure stricto. Vel põt dici, q si expresse res donatæ sunt tempore ingressus, nunquam sunt postea restituendæ, arg. C. si pen. app. mors interuenerit, l. 3. & C. si re. ver. accu. mor. fue. l. vlt. nisi gratiam vellet facere clericis. Si vero tacite, tunc sequuntur personam: & sic potest intelligi quod hic dicitur: quia bona sunt accessoria, & ideo principale sequuntur.

ADDITIO. Istam solutionem posuit Azo. C. de sacrosan. eccle. super auth. ingressi.

ij SAne.] CASVS. Quidam sacerdotes contraxerunt nuptias, quæ potius contubernia sunt dicenda, propter quod fuerunt suis ecclesijs spoliati. quæritur vtrũ possit episcopus cum talibus dispensare? Respondet Papa, q post longam pœnitentiam, & vitam laudabilem possunt per episcopum dispensatiue ad officium suum restitui: & eius executionem habere. No. quòd episcopus potest dispensare cum sacerdotibus, qui contrahũt nuptias, dummodo vxor illa virgo fuerit.

b ¶ Contubernia.] improprie. inter seruos propriè dicuntur contubernia, C. de incest. nup. cum ancillis. 2 de pęna filiorum talium habes, 15. q. vlt. cum multæ.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

c ¶ Officio.] ar. cõtra. 28. di. psbyter. Sol. illud de rigore & ante pœnitentiam, & hoc de gratia & post pœnitentiam peractam.

[Glo. seq signat contrarium & soluit.]

d ¶ Ex indulgentia.] sic epi possunt cum talibus sacerdotibus dispensare, qui contrahunt in sacerdotio. argu. contra. s. de big. nuper. Sed illud intellige de eo qui primo in laicali habitu habuerit vxorẽ, & postea sacerdos ꝯxit, ille tãquam bigamus reputatur, propter intentionem cum opere subsecuto. Vnde non possunt ibi epi dispensare. hic vero de his tantum qui contrahunt post ordinem sacrum, & cũ virgine.

DIuersis.] Clerici in minorib. beneficiati qui matrimonium contraxerunt, beneficijs spoliant. Diuiditur: nam primo narrat factũ, quod secundo improbat: ibi, Cum ergo. duas rõnes reddens: & illud per diœcesanum corrigi mandat vnũ casum excipiẽs: ibi, Nisi. Abbas.

CASVS. Quidam clerici contraxerunt matrimonia: nihilominus beneficia ecclesiastica retinere contendunt: quærit quid iuris sit? Dicit Papa, cum ergo vir cogitet quõ placere possit vxori, & ideo circa ea, quæ Dei sunt, minus valeat cogitare quia quasi in duo diuisus plenam sui non habet potestatem, mandat episcopo Noruicen. quòd huiusmodi clericos ecclesiasticis beneficijs debeat spoliare, cum ecclesiasticarum rerum substantia per tales soleat deperire: nisi ipse scienter contulerit beneficia: & tunc non per ipsum, sed per suũ superiorem spolientur beneficijs illis, No. quòd iura ad ea adaptantur, quæ frequentius accidunt. Item coniugati de iure beneficia ecclesiastica habere nõ debent. Item substantia ecclesiasticarum rerum sæpè deperit per tales, vnde ad administrationem earum admitti non debent. Item quis non potest contra factum suum venire.

e ¶ Cithara.] per citharam intellige vitam actiuam, seu laicalem: per psalterium intellige vitam cõtemplatiuam siue clericalem: sed aliquis nõ posset esset simul contemplatiuus & actiuus, & sic coniugatus ecclesiam habere non debet: quia non bene conueniunt, s. eod. quod à te. Cõtra: s. de renun. nisi cum pridem. vbi quis potẽst esse contemplatiuus pariter. & actiuus. Sed de alia contemplatione dicitur hic.

f ¶ Diuisus.] quia pluribus intentus minor est ad singula sensus: & dum ad vtrumq; festinat, neutrum bene perficit 16.q.1. presbyteros, C. de assesso. nemo.

ADDITIO. Vnde versus.

Qui binos lepores vna sectabitur hora.
Vno quandoque, quandoque carebit vtroque.

† atitulati.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp. Et vide Felinum in c. ita nos, s. de iureiuran.

† dicenda.

† Aduerte tñ, qa ex tali facto ꝯhendi mrimoniũ postquã sũt in sacris suspecti fiunt de heresi, vt no. s. hoc ti. c. 1.

1 Hæc obiectio nõ pcedit, quia vtit licentia sibi data ab Apostolo 28. dis. de his. vñ puniri nõ dẽt, C. ad l. Iul. de adult. l. Gracchus, pterea si eccl. posset retinere illius bona, iam indirecte cogeret illũ continere, qd esse ñ dẽt, vt 32. q. 1. integritas, & facit opt. ff. de ꝯditio. instit. q sub cõditione. §. q subiurisiurandi. scdm Goffred. & Phi. Io. And.

2 Sequit nõ põt esse connubium: qa ex hmõi contubernio serui nascũtur. Joan. And.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp.

† Vide l. si plures, vbi gl. & doctor. ff. de pactis.

a ¶ Deperire.] 48.dist.de Siracusanæ.
b ¶ Scienter.] secus 1. si ignoranter : quia tunc posset eos priuare.sup.de elect.cum Vintonien.
[Gl.seq.arg. alleg.quattuor iura in contrarium alle. ex ponit duas opi.f.Io.& Lau.]
c ¶ Non per te.] argumen. quòd nemo potest venire contra factum suũ. simile de fili presby. veniens. 12.q.2.monemus.ff. de adop.post mortẽ. & ff.de ser. rust.pdi. per fundum arg.j.s. de elect. nosti. j. de pb. cũ nõ ignores.j. de re.ecc.non alie. si quis psbyterũ.55.di. penitentes & 55. q. 9.quod quis cõmisit. & C.de agric.& cẽsi. quemadmodum.lib. 11.Ad hoc dicit Ioã. ꝙ vbi agit de reuocatione rei male alienatæ, idem qui alienauit,põt repetere:qm qlibet ĩ alienatione rei ecclesiasticę audit volens contradicere. 12.q.2.non liceat Papę.tũ in fauorẽ ecclesiæ,tũ in odiũ illius, q recipit rẽ ecclesiæ minus ltime. 2. Vbi vero agit de repetitione bñficij, secus est: & hoc ideo, ne detur via male volẽtib. reuocare liberalitates suas,vt 16.q.2.visis. & C. de do.si quis argẽtũ.§.fi.& quia hic est tm̃ fauor, & non odiũ. Laurentius dixit,ꝙ vbi factũ reprobat à iure, ille idem qui fecit, potest venire contra factum suum,nisi in pœnam ei interdicatur.vt hic in verecundiam episcopi hoc fit, qui scienter talibus contulit beneficia. vbi autem factum non tenet ex alia causa,puta in re communi,ibi qui concessit non potest venire contra, vt in l.per fundum, quia quod suum proprium erat concessit Cap.illud veniens. loquitur dispẽsatiue,& illud soluitur ibi Cap.monemus. intelligitur postquam iam depositus est alienator:ne sit contra.c.illud quod quis commisit.
[Gl.seq.quærit, & soluit.]
d ¶ Spoliandos.] sed quis conferet illa beneficia post spoliationem? Credo ꝙ conferri debeant secundum dist.illius c.sup.de ele.cum in cunctis.in fi.& cap.nihil est.vt si canonici consenserunt episcopo, per archiepiscopum conferantur: si non consenserunt, per capitulum conferantur,& hoc in illis beneficijs, in quib. deuoluitur potestas à capitulo ad episcopum,& econuerso: in alijs per archiepiscopum, per quem isti remouentur.

Margin: 1 Hæc glossa, non hr in antiquis exẽplaribus. — † In codice Barbatię ita: sed per superiorem tuũ, &c. — † Cap.2.eo. tit.in 3.cõp. — † Agloñ. — † Triacañ. — 1 Ioãnes Monachus ĩ decret. si tibi absen.de pb. libr. 6. dicit,ꝙ prælatus non agit nomine suo, sed alieno sicut procurator non dominus supra de don. c.2. de dil.litterę & ob hoc male agens alienando, de quo non habet mandatum, agere potest de reuocando, de quo habet mandatum ad hoc.ff.de procur. qui duos. & l. seq.Io.And.

ticos beneficijs ecclesiasticis, quæ in tua diœcesi sunt adepti, prius appellatione remota: præsertim cum rerum ecclesiasticarum substantia per tales soleat deperire.[a] Nisi forte tu talibus scienter[b] contuleris ecclesiastica beneficia:quibus eos nõ per te,[c] sed † per superiorem decernimus spoliandos.[d]

¶ Idem Archerontino archiepiscopo.

¶ *Filius sacerdotis Graci ex vxore genitus,licite inter Latinos promouetur,si scandalum non obsistat. h.d.Et est casus notabilis.*

CAP. VI.

Cum † olim ad nostrã audiẽtiam peruenisset, quòd canonici Anglorien. † cantorem Tricarien.† sibi elegerant in pastorem: & infra.

¶ Licet tibi de forma electionis canonicæ, ac idoneitate personę,in † alijs cõstitisset:mouit te tñ, ꝙ cum pater eius Græcus fuerit,† & iuxta ritũ Græcorũ vxorem duxerit,† in minoribus[e] ordinibus cõstitutus, cantorem ipsum ex vxore legitima in sacerdotio suscepisset.

¶ Nos igitur attendentes, quòd Orientalis ecclesia votum[f] continentiæ non admisit: quoniam Orientales in minoribus ordinibus † contrahunt: & in superioribus vtuntur matrimonio iam contracto: Mandamus, quatenus nisi pro eo,quòd inter Latinos Græci huiusmodi conuersantur,regionis cõsuetudo repugnet:[g] si aliud (canonicum†) non obsistat, ad confirmationem, & consecrationem, eiusdem, sine dubitatione procedas.

Vm olim.] Communis diuisio. Secunda : ibi, Nos igitur.Abb.Sic.

CASVS. Vacante Anglorien. ecclesia, canonici eiusdem cantorem Tricarien. in epm elegerunt: archiepiscopus Archerontinus electionem illius examinans & personam, inuenit ꝙ pater eius sacerdos & Græcus fuit, & iuxta morem Græcorum in minoribus ordinib.constitutus vxorem duxit, & ex illa in sacerdotio suscepit eundem : dubitauit archiepiscopus, vtrum electionem illam deberet confirmare? Consultus Papa rem considerans, ꝙ orientalis ecclesia non admisit votum continentiæ, immo in minoribus ordinibus contrahere possunt,& in superioribus matrimonio vti contracto: mandat ꝙ si aliud non obsistat, illum confirmet, nisi consuetudo regionis repugnet ꝓ eo ꝙ inter Latinos Græci huiusmodi conuersantur. Nõ.ꝙ occidentales clerici tenẽtur ex voto ad continentiã, licet quidam dicant quòd ex constitutione ecclesiæ tantum. Item Græci possunt contrahere in minoribus ordinibus constituti,& in superiorib.vti matrimonio. Item consuetudo regionis eum facit ineligibilem, qui aliàs est eligibilis.

e ¶ In minoribus.] vt 32.dist.si quis eorum.
[Gl.seq.ar.ꝙ clerici occidentales, &c. & ponit duas opiniones, & suam solutionem.]
f ¶ Votum continentiæ.]31.dist.Nicæna. & c.qm̃, & c. alter. Et sic est arg. ex hoc, ꝙ occidẽtales clerici ex voto ad cõtinẽtiã tenenĩ,qđ quidã negant dicentes, ꝙ tm̃ ex cõstitutione ecclesię hoc fit.arg.84.dis. cũ in præterito.vñ 3. dicunt, ꝙ Papa potest dispensare, vt aliquis contraheret in sacro ordine,etiam si concederetur ꝙ contra votũ dispensare non posset. Vin.dixit,ꝙ vbi clericus in ordinum promotione exprimit votum, tenetur ad id: & si Papa dispensaret in hoc, contra votum dispensaret. Si vero nõ exprimit:si promouendus est iurisperitus eodẽ modo teneretur. Si vero est iuris inscius, non tenetur ex voto,sed ex constitutione.Et si Papa dispensat cũ tali,non intelligitur dispensare contra votum, sed contra constitutionem ecclesię:tamen non dispensat ꝙ aliquis in sacro ordine contrahat. Illud verũ est ꝙ ex constõne ecclesiæ introductum est, vt qui ad sacros ordines vult promoueri, prius continentiam debeat profiteri expresse.28.dist.c.nullum,aut etiam tacite, vt ea.dist. diaconi.ar. Eo enim ipso quod quis promouetur ad sacrum ordinem,tacite intelligitur vouere continentiã, & si nulla fiat mentio de voto continentia.
g ¶ Repugnet.] sic ergo consuetudo facit aliquem ineligibilẽ, qui aliàs eligibilis est. 4 sic & qui legitimus est ad matrimonium contrahendũ, per consuetudinem fit illegitimus,inf.de cogna.spiri.c.super eo. & 32.dis. placuit, & sic consuetudo arctat & ampliat iurisdictionem.sup.de offi.deleg.quod translationem. ff.quod vi aut clam.l.3.§.non tantum. Et sic consuetudo in electione præcipue consideratur, sup.de cau.pos.cum ecclesia,& sup.de consue.cum dilectus, & 24.quæst.1.pudenda.arg.ff.de decu.l.nõ tantum.argum. contra, sup. de consuet.cum venerabilis.Ioan.And.

Margin: † al. ita: & in alijs, &c. — † fuerat — † duxerat — † al. ita: in minori.ordinibus cõstituti contrahunt. — † Vox,canonicum.deest in antiquioribus. — 3 De materia hui9 glossæ grauis est concertatio inter doctores sed vide B. Thomam & ibi Caietanum.2.2.q. 88.art.11. & Turrecrematã in c.de illo clerico.di. 32. — 4 Et ecõuerso.22.distin. nos consuetudinem.1. di.c.pe.Inn, super ru. de cõsuet.quod tñ scripsi eo. ti.c.fi. super gl. & quam. post prin. dicit,ꝙ hic scãdalum facit istũ ineligibilẽ potiusq̃ consuetudo, sic ecõuerso in c.nos consuetudinẽ, fuit disputatio pp scandalũ potius q̃ consuetudo. Idem H. de tẽp. ord. cũ secundũ vbi vide super uer. Latini. ad fi. Io.

IOannes.] Primo ponitur qō. Secundo Papæ diffinitio: ibi. Quoniam igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam noīe Ioānes in acolythatus ordine constitutus, contraxit matrimonium cum quadam muliere dimissa tonsura: episcopus loci compellebat eu tonsuram clericalem portare, propter quod vxor eius, scandalizabat, de ꝯsuetudine tñ loci clerici ñ compellebantur inuiti portare coronam: vnde iste Ioānes cōquestus est dño Papæ: super hoc scribit Papa episcopo dicēs, ꝙ idem clericus etiā tonsuratus, non potest priuilegio clericali gaudere: vnde mandat quatenus dictum Ioannem sup tonsuratione huiusmodi non molestet, dummodo nullū beneficium ecclesiasti. cū recipiat, ratione cuius dēat portare tōsurā, quia hmōi tonsura redundaret in opprobrium ordinis clericalis, cum ipsum oporteat negotijs sæcularibus immisceri. No. ꝙ clericus cōiugatus ēt tonsuratus non gaudet priuilegio clerici. Itē clerici coniugati non dēnt compelli ad portādū tonsuram clericalem in scādalum vxorū, dummodo beneficiū ecclesiasticū non percipiant.

[Glo. seq. obijcit, & soluit distinguendo duplex priuilegium.

† De materia huius decretalis, an s. clericus coniugatus gaudeat priuilegio clericali vide Geminianū in ca. 1. eod. tit. li. 6. & Lapum alleg. 40.

¶ Idem episcopo Pictauiē.

¶ Clericus coniugatus nō beneficiatus, non cogitur deferre tonsuram.

CAP. VII.

IOannes † nobis cōquerendo mōstrauit, quod tu eum, quamquam iā dudum vxorem legitimā duxerit, pro eo qđ prius in acolythum fuerat ordinatus, compellere niteris, vt tonsuram deferat clericalē, ex qua inter ipsum & vxorem suam posset scandalū generari: cū de consuetudine terræ tuæ clerici vxorati non cogantur inuiti, portare tonsuram. ¶ Quoniam igitur idē etiam tonsuratus non potest [a] priuilegio clericali gaudere: Mandamus, quatenus ipsum super tonsuratione huiusmodi non molestes: dūmodo nullū percipiat beneficiū ecclesiasticum,[b] cuius rōne teneatur clericalem deferre tonsuram: quia cum eum oporteat sæcularib. negotijs immisceri, tonsura ipsius sæcularia exercentis, videretur profecto in ministerij nostri vituperium redundare.

¶ Idem.

¶ Vxorati non admittuntur ad ecclesiasticas dignitates, & coguntur dimittere quas habent.

CAP. VIII.

CVm † decorē: & infra. ¶ Eos, qui sunt publice vxorati, nō admittatis [c] de cetero ad ecclesiasticas dignitates: dimissis [d] ab eis, quas non possunt sine prauo exemplo, & graui scandalo [e] retinere.

¶ Hono. iij. H. quondam reginæ Anglorum.

¶ Clerici coniugati in rebus suis non gaudent priuilegio clericali.

CAP. IX.

EX † parte tua fuit propositum, quòd nōnulli litterati terræ tuæ (habitu, & tonsura cleri-

a ¶ Non potest.] arg. contra, quòd clericus etiam non tonsuratus gaudet priuilegio clericali vsque ad trinam admonitionem. ĩ. de sen. excom. si vero aliquis, & cap. in audientia, & c. contingit. immo nec posset renunciare, vt c. contingit & s̃. de foro cōp. si diligenti. ergo multo fortius tonsuratus retinet priuilegium, & clericus vxoratus tenet portare coronam. s̃. de vi. & hone. cle. clericus. De quo ergo priuilegio intelligitur? Dicas, ꝙ non loquitur de illo priuilegio 17. q. 4. si quis suadente: qa clericus tonsuratus volens vti priuilegio clericali, etiā vxoratus habens intentionem redeundi ad clericatum, illi priuilegio non potest renunciare, [1] præcipue si recipiat beneficium ecclesiasticum, vt patet per iura prædicta: & alias tenetur portare tonsuram. sup. de vi. & hone. cle. clericus. cum clericus etiam depositus teneatur viuere secundum regulam ecclesiasticam 81. dist. dictum. Vbi clericus coniugatus nullum percipit beneficium ecclesiasticum, & qui nullam spem habet redeundi ad clericatum, nullo priuilegio clericali gaudere debet, nec est compellendus aliquid de clerico ostendere, vt ille qui contrahit cū vidua 84. dist. quisquis. [2] vnde iste non erat compellendus ad tonsuram, cum nullum beneficium ecclesiasticum habuit. ĩ. eo. c. vlt. quod ergo dicit: etiam tonsuratus priuilegio non potest clericali gaudere, intellige de priuilegio, ꝙ clerici habent, ne vexentur aliquibus exactionibus in persona, vel rebus proprijs. & C. de epis. & cler. l. 2. hoc priuilegium perdit clericus post trinam admonitionem. s̃. de vi. & hone. cle. ca. vlt. ĩ. eo. ex parte, ergo multo fortius cōiugatus, & tōsuratus, qui exercet negotia secularia, isto priuilegio gaudere nō p̃t. sicut iste de quo loq̃tur decr. Priuilegium clericorū in multis consistit, & licet in vno amittat, in alio adhuc retinetur.

ADDITIO. Vide c. 1. eod. tit. [lib. 6.] ꝙ est singulare pro materia ista.

b ¶ Bñficiū ecclesiasticum.] clericus [3] coniugatus ex dispēsatione Papæ pōt beneficium habere. Vel secūdum Host. intelligitur de clerico cōiugato habēte stipēdium ab ecclesia, nō tamen in titulum: nam si consuetudo est, tonsuram ferre debet.

CVm decorem.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ clerici vxorati non dēnt admitti ad ecclesiasticas dignitates, & si quas habent, illas amittant: quia sine scandalo & malo exēplo eas retinere non possunt. Nota quòd clerici vxorati non debēt admitti ad ecclesiasticas dignitates, & habitas amittere debent.

c ¶ Nō admittatis.] sic sup. eo. c. sane.

d ¶ Dimissis.] quia coniugati simplicia beneficia possidere nō possunt, & ideo eis sunt priuandi. s̃. e. c. 1. & c. diuersis. & c. quod ad te. & c. sane. Ber.

e ¶ Scandalo.] ob hoc solum quandoque repellitur qs à beneficio. ĩ. de præb. cū teneamur. quia nihil cum scādalo faciendum est. sup. de præscrip. nihil prodest. sup. de temp. ord. ad aures.

EX parte.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Cum igitur. Abb. Sic.

CASVS. Quidam litterati de terra & regione Anglorum, habitu & tonsura dimissis ducunt vxores: tamen ad hoc vt declinent iurisdictionem reginæ, & eam defraudent debitis obsequijs, tonsuram resumunt. Insuper quidam alij prima tonsura recepta. similiter cōtrahunt, & eam deferunt, vt excusari valeant a prædictis: significauit hoc regina domino Papæ, & ipse respōdet, cum ergo reddenda sint Cæsari quæ sunt Cæsaris, & Deo quæ sunt Dei: patienter sustinebit si à talibus clericis iustitias suas exegerit, sicut ab alijs cōiugatis. No. ꝙ cuilibet ius suum seruandum est. Item clerici vxorati amittunt priuilegium clericale.

a ¶ Con-

1 Adde text. in l. pe. §. ad crimē, & ibi Bar. ff. de publ. iud. Spec. in tit. de sta. mo. ver. 36.

2 Adde & ĩ. de big. altercationis. lib. 6. Io. And.

† Cap. 4. eo. tit. de vita & hone. cle. in 3. comp.

3 Hæc glossula, vt patet, non habetur in antiquis codicibus.

† De materia vide Geminia. Glossam & alios in c. 1. eo. ti. lib. 6. & Baldum in margariti verbo, clericus.

a ¶ Consuetis iustitijs.] prætextu huiusmodi clericatus declinant subire iudicium reginæ, nec volunt ibi respondere alicui conquerenti.
b ¶ Obsequijs.] id est angarijs, & parangarijs, a quibus clerici debent esse immunes. inf. de immu. eccl. nō minus. & C. de epis. & cler. l. 2. & 16. quæst. 1. §. nouarum.
c ¶ Quæ sunt Dei Deo.] Verba ista sūt 23. q. 8. ca. conuenior. in fin. & c. seq. vnde ecclesia de agris suis tributum soluit imperatori. 11. q. 1. si tributū, & ca. magnū. & 23. qō. vl. tributū & c. conuenior.
ADDITIO. Vnde versus,

Reddite (Christus ait) ea quæ sunt Cæsaris illi.
Reddite quæ sunt Deo quæ legit esse Dei.

[Glo. quæ sequitur contrarium & remittit]
d ¶ A talibus.] & sic patet, quod clericus coniugatus & tonsuratus nō gaudet priuilegio clericali, vt supra eod. Ioannes. De hac materia dic vt ibi, 1 immo & clerici nō coniugati perdunt hoc priuilegiū post trinam admonitionem, dum se immiscent negotijs sæcularibus, vt sup. de vi. & hon. cle. c. vlt. Item arg. contra de sent. excom. contingit. Solue vt ibi.

† dimissis. † duxerunt. † resumūt. † eo.

Matt. 22. Marc. 12. Luc. 20.

† al. ita, ūt à talibus, &c. *sed in antiquis legitur ut est impressum.*

1 Dicebat hic Abbas, quòd in his, quæ pertinent ad res spirituales dño temporali, in his uerò q̄b. urgetur persona, secus, dic ut inf. e. cap. uni. li. 6. Io. Andr.

relictis†) publice ducunt † vxores, & infra. ¶ Vt tamen consuetis iustitijs, a & debitis obsequijs b se defraudent, tonsuram resumunt † abiectam, & infra.

¶ Quidā etiam accepta prima tonsura similiter contrahunt, & eandem tonsuram deferunt, vt eodem † prætextu excusari valeant a prędictis, & infra.

¶ Cū igitur reddenda sint quæ sunt Cæsari, Cæsari, & quæ sunt Dei Deo, c æquanimiter duximus tolerandum, si † a talibus d iustitias debitas velut ab alijs vxoratis exigas, & seruitia consueta.

¶ Idem.

¶ Si clericus in minoribus militet, non est cogendus deferre tonsuram, vel habitum clericalem.

CAP. X.

VT consultationi tuæ breuiter satisfiat, Respondemus, quod R. miles tuæ diœcesis, qui cū olim ī minori esset constitutus e ætate, tonsuram tātum, & coronam clericalem assumpsit, non est cogendus f deferre habitum clericalem.

VT cōsultationi.] CASVS. Quidā cōstitutus in minori ætate, tōsuram & coronā clericalē accepit, postea factus fuit miles: quærebat an deberet compelli portare habitum clericalem? Et respōdet q non debet compelli. No. q si tonsuratus ad militiam se transfert, non est compellendus deferre tonsuram. (Glo. seq. ponit opinionem quam reprobat.)

e ¶ Constitutus.] ob hoc sumunt quidam argu. quòd propter minorem ætatem excusetur ne portet coronā. sed hoc non est verum. vnde dicas, maximè, ut sup. eo. Ioannes. ubi de hoc.

f ¶ Non est cogendus.) quia licitum est ei renunciare huic priuilegio clericali, cum nullum recipiat beneficium ecclesiasticum, ut dicit decret. Ioannes.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBUS, &c.

¶ Quia clerici nō solum inhoneste uiuūt sectādo mulierū consortia, sed etiā in beneficijs eorū nō residēdo, & fructus eorū capiēdo, merito subijcit hæc rubrica. Ab.

De hac materia tractatur 7. q. 1. per totum, & principaliter, c. quia frater. §. ambitionis.

TITVLVS IIII.

De clericis non residentibus † in ecclesia † vel præbenda.

¶ Ex concilio † Sardicensi.

¶ Episcopo non licet sine licentia Papæ transire ad alium episcopatum, ipsum acceptando: alias priuatur habito, & ambito, & hoc intendit cum glossa.

CAP. I.

NOn liceat episcopo de ciuitate sua trāsire g ad aliam: Manifesta est enim causa, h pro qua facere hoc attentat, Cum nullus sit inuentus episcopus, qui ad minorem i de maiori ciuitate transiret.

¶ Leo tertius.

¶ Deponitur Cardinalis, qui in suo titulo nō residet. h. d. Et est iste textus multum notabilis.

CAP. II.

EX † gestis, & īf. ¶ In synodo Anastasius psbyter Cardinalis tituli beati Marcelli, ab oīb. k canonice est deposit⁹. l Eo qđ pa-

NON liceat episcopo.] primo ponitur dictum. Secundo ratio: ibi, Manifesta. Tertio rationis ratio: ibi, Cum nullus. Abbas.

CASVS. Statuit concilium Sardicense, quod nullus episcopus transeat ad aliā ciuitatē de sua ciuitate, cum causa quare hoc fiat, videatur manifesta, s. ambitio: quia nullus reperitur, qui de maiori ciuitate transire velit ad minorem. Nota hic dubia in peiorem partē īterpretari. Item qui crescit, de minori ad maius crescere debet.

g ¶ Transire.] sine licentia domini Papę, vt 7. q. 1. si quis. alias perderet habitum, & ambitum, supra de transla. inter corporalia, & capitu. quā to. nec alij īferiores sine licentia sui episcopi sup. de renunciatione, admonet.

h ¶ Manifesta est enim causa.] s. illicet ambitio maioris dignitatis. Est hic argum. dubia ī peiorē partē esse interpretanda. supra de elec. c. 2. Arg. contra infr. de regular. estote. & ff. de rebus dub. quoties 2.

ADDITIO. Sed istud est propter talē præsumptionem.

i ¶ Ad minorem.] nec tamen illud est faciendum: quia qui crescit, de minori ad mai⁹ crescere debet. 93. dist. legimus, in fi. & sup. de transla. c. 1. & 74. distin. c. gesta. argum. Facilius enim dispensatur, vt quis transeat ad maiorem, q̄ ad parem, uel ad minorem, propter maiorem utilitatem. supr. de translat. licet. Bernard.

† De materia huius tituli uide quid nouissime caue rit cōc. Trid. sess. 6. de refor. c. 1. & 2. & sessio. 23. de refor. c. 1.

† al. ita, ecclesia prebendaria.

† Concilium Sardicen. c. 1. Burchar. lib. 1. decre. cap. 79. Iuo. par. 5. cap. 185. huc spectat canon. Apostolorum 14. ubi uide Theodorum. Balsamonē.

† Cap. 2. eod. ti. 1 1. comp.

EX gestis.) primo narrat depositionem Cardinalis. Secundo eius causam: ibi, Eo quod Abbas.

CASVS. Quidam presbyter Cardinalis tituli sancti Marcelli, per quinque annos deseruit parochiam suam contra canones: & quia admonitus redire noluit, in synodo priuatus fuit dignitate sua. Nota quòd prælatus non debet ecclesiam suam derelinquere, quod si fecerit priuari debet per sententiam.

K ¶ Ab omnibus.) id est, omnibus approbantibus suam depositionem: quoniam solus Papa ii sum deposuit.

l ¶ Depositus.) Id est, a dignitate sua remotus, 2 eo primo monito legitimè ut rediret. inf. eo. c. inter quattuor, & c. ult. & alias non debet priuari quantumcunque uagabundus discurrat. ii secd. ex n a.

2 Et plures testes requiruntur ad eū conuincēdū. 2. q. 3. psul. & c. sequen. Io. Andr.

rochiam suam per annos quinque, contra canonum instituta † deseruit : & in alienis vsque hodie demoratur.

¶Ex concilio Laterañ. †

¶ Vni plures dignitates vel ecclesiæ conferri non debent, & ecclesia est conferenda illi, qui residere, & regere valeat per seipsum: alias perdit ecclesiam, & donans conferendi potestate priuatur.

C A P. III.

QVia nonnulli modum auaritiæ non imponentes, dignitates [a] diuersas ecclesiasticas, & plures ecclesias parochiales, contra sacrorum canonum instituta [b] nituntur accipere, vt cũ vnum officium vix [c] implere sufficiant, stipendia sibi vẽdicent plurimorum: ne id † de cetero fiat, districtius inhibemus.

¶Cum igitur ecclesia vel ecclesiasticũ ministerium† committi debuerit, talis ad hoc persona quæratur, quæ residere in loco, & curam eius per seipsam [d] valeat exercere. Quod si aliter actum fuerit: & qui receperit, quod contra sacros canones accepit, † amittat: & qui dederit, largiendi potestate priuetur. [e]

¶Alexan. iij. Eboracen. archiepiscopo.

¶ Præsentatus ad ecclesiam nõ confirmatus, si apparet quod nolit residere, non debet institui per superiorem: confirmatus autem & ex non iusta causa non residens, priuatur appellatione remota.

C A P. IIII.

RElatum † est nobis, qđ cũ in Lateranen. concilio [f] statutum sit, vt personæ tali ecclesia vel beneficium ecclesiasticum conferatur, quæ residere in loco, & curã eius per se valeat exercere; nonnulli ad ecclesias presentati hoc se posse affirmant, sed efficere contradicunt: [g] & inf.

¶Cũ igitur verba accipienda sint cũ effectu, [h] tales si † psẽtati fuerint, nõ debẽt admitti, & admissi poterũt amoueri: [i] nisi forte de li-

QVia nonnulli.] Tria facit. primo ponit vitium. Secundo adhibet remedium: ibi, Cum igitur. Tertio imponit pœnam: ibi, Quod si. Abb. Siculus.

C A S V S. Quidam cupiditate ducti diuersas dignitates, & plures parochiales ecclesias contra canones recipiunt, quibus deseruire nõ possunt, cũ etiã vni ecclesiæ vix sufficere possũt: statuit Lateranen. concilium: quod istud de cetero nõ fiat: sed cum beneficium ecclesiasticum cõmitti debuerit, tali committat personę, quæ residere in loco possit, & per seipsum officium suum exercere: & qui contra hoc fecerit, quod accepit amittat: & ille qui dedit, conferendi potestate illa vice priuet. Nota quod nullus põt habere plures dignitates, vł plures parochiales ecclesiãs. Item per seipsum debet quis residere, & non per vicarium. Item qui indigno confert beneficium, debet priuari potestate conferẽdi beneficium illud, & vt indignus debet remoueri.

[¶ Glossã sequens ponit quinque modos, quibus accipitur dignitas.]

a ¶ Dignitates.] dignitas dicitur quandoque quædam prærogatiua in ecclesia, quæ alio nomine psonatus appellatur, vt hic, & sup. de rescr. ad aures, & inf. đ præb. de multa. quãdoque enim accipit pro seculari prerogatiua. 23. q. 5. administratores. & 43. dist. c. 1. Interdũ pro potestate accipitur. ff. de off. quæsto. l. vnica. in princ. Interdum pro ordine. 4. distin. denique. Quandoque pro conditione accipitur: vestire enim debet fructuarius seruos secundum dignitatem eorum, id est, cõditionem. ff. de vsufr. & quemadmodum quis vtatur, sed si quid. §. 1. De pœna istorum qui retinent plures dignitates, habes. inf. de pręb. de multa, & sup. de elec. dudum 2. & inf. eo. conquerente. Vinc.

b ¶ Instituta.] vt 21. quæst. 1. per totum, & 10. quæst. 3. vnio. & 16. quæstio. vlt. per laicos, & 89. distin. singula. & supra de ætate, & qualitate, cam te, & infra. eod. conquerente.

c ¶ Vix.] 16. quæstio. 1. presbyteros. & C. de assesso. l. nemo.

d ¶ Per seipsam.] hoc quidem ius commune est, vt in ea ecclesia in qua intitulatus est, debeat deseruire 21. q. 1. c. 1. & 70. dist. sanctorum. & 71. dist. cap. clericos, & 91. dist. Eleutherius. Quandoque tamen 1 in casu potest quis seruire per vicarium, vt cũ parochialis ecclesia annexa est dignitati, vel præbendæ. inf. de præbendis. extirpandæ. §. qui verò, & cap. exposuisti. Sunt autem quædam, quæ per alios fieri non possunt de iure, vt officium in ecclesia, nisi in casibus vt dixi, vt hic patet. ff. de solutionibus, inter artifices, & sup. de officio delegati, quoniã apostolica. §. 2. argu. 2. q. 3. c. si quẽ. §. abolitio. Quædam vero sunt, quæ per alios fieri possunt. C. de caduc. toll. l. vnic. §. sin autem.

e ¶ Priuetur.] inf. de pręben. de multa. & sup. de electio. cũ in cunctis. & ibi augetur pęna, & dic, priuetur ea vice. Ber.

REIatum.] primo ponitur excessus. Secundo prouisio: ibi, Cum igitur. Abb.

C A S V S. Dictum est in prędicto concilio, quod ecclesia vel beneficium ecclesiasticum tali personæ debet committi, quę per se curam ipsius valeat exercere. sed quidam affirmant se hoc facere velle, sed illud efficere cõntra dicunt: peruenit hoc ad Papam: vnde mãdat Papa archiepiscopo Eboracen. quod cum verba cum effectu sint accipiẽda, si tales pręsentati fuerint, ipsos nõ admittat, & q recepti sunt, remoueãtur, nisi de licentia suorum pręlatorum fuerint absentes, puta studio litterarum, vel alijs honestis causis: & si contra hoc appellauerint, eorũ appellatio non valebit. Nota ꝙ ex promissione sua quis obligatur. Item verba cum effectu sunt accipienda. Item non debet quis se absentare ab ecclesia sua sine licentia sui prælati, quantumcunque causam habeat honestam. Item si aliquis appellet ne faciat residentiam, non valet appellatio; sed hoc intellige de eo, qui promisit residentiam.

f ¶ Lateran. concilio.] sup. cap. proxi.

g ¶ Contradicunt.] ipso facto, recedendo scilicet.

h ¶ Cum effectu.] nota quòd verba cum effectu sunt accipienda. de pęnit. distinct. 1. cap. hæc autem verba. & ff. ne quis eum qui in ius uoca. est. l. si per alium. §. docere. ff. quod quisque iur. l. 1. §. hoc autem. C. communia de leg. l. 2. & 17. quæst. 4. si quis suadente. & 23. distinctio. Psalmista. & 16. quæstio. 1. in canonibus. uersicu. custodes chartarum, & c. 9. quæstio. 2. instituti. ex quo enim intitulati sunt, debent ibi perpetuò permanere. 70. distinct. sanctorum, & 71. dist. cap. clericos, & 21. q. 1. cap. 1.

i ¶ Amoueri.] [illegible] non-

† Statuta.

† Conc. Lat. sub Alex. 3. c. 13. nã cũ aliud non dicitur, intelligendum est Laterañ. sub Alexan. 3. & hī. ca. 3. eod. tit. in 1. cõpi.

† al. ita, ut id de cetero nõ fiat.

† officium.

† receperit.

† Cap. 4. eod. tit. l. 1. comp. Et post concil. Lat. sub Alexand. 3. par. 15. ca. 10.

† In codice Barbatiæ ita: tales si præsentati fuerint, non admittãtur, sed admissi poterũt amoueri.

1 Vide Cõcil. Trid. sess. 6. de refor. c. 2.

non ignores; præmissa tamen admonitione. ȷ̃. eod. inter. & c. vlt. & c. ex tuæ.

[Glo. seq signat contrarium; & soluit.]

a ¶ Prælatorum.] clericus enim sine licentia sui ꝓlati abesse non debet. etiam ex iusta causa, siue cã studiorũ, vt hic patet: siue alijs iustis causis, puta causa peregrinationis. de consec. dist 5. non oportet. vel pro negotijs suis. 7. q. 1. præsentiã ergo multo minus abesse debet ex non iusta causa.

b ¶ Diffugium.] arg. cõtra. s̃. de appella. peruenit 2. Sol. hic loquit̃ de eo qui habet curã animarum, & qui expresse ꝓmisit residere: ibi d̃ simplici beneficio & de eo qui expresse non ꝓmiserat residere: ibi tãtum pendente appellatione per alium deseruitur in ecclesia de beneficio illius.

c ¶ Decreti.] de hoc no. s̃. eo. c. prox. Ber.

F Raternitati.] CASVS. Dicitur quòd clerici alterius diœcesis, nõ recipiãtur sine litteris commẽdatitijs suorũ eꝑorũ, nisi super hoc apostolicum habeatur mandatum. Not. ꝙ creditur litteris episcoporum.

d ¶ Cõmẽdatitijs.] litteræ commendatitiæ siue dimissoriæ dicuntur, quibus dimittit̃ & absoluitur à potestate sui episcopi, in q̃bus prohibetur testimoniũ [1] de vita & ordinibus illius. De istis litteris satis habes, 71. d. c. primatus. & c. extraneo. & duobus capitulis sequenti. & sine istis litteris episcopus nõ dẽt recipere clericũ alterius episcopi, vt ibi dicitur, nec ordinare, nec retinere, vt 72. d. per totum & clericus sine licẽtia sui episcopi ecclesiam suã dimittere non debet. s̃. de renun. admonet. Item dicuntur dimissoriæ, quæ dantur appellantibus, quæ vulgo apostoli dicuntur. ff. de ver. significatione, dimissoriæ.

C Onquerente.] Primo ponitur impetrantis querela. Secundo commissionis forma: ibi, Fraternitati. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam presbyter R. conquestus est dño Papæ, ꝙ clericus requirebat ab ipso xx. solidos annuatim ꝓ ecclesia sua, de qua idẽ presbyter vix necessaria percipere poterat: dicens beneficium in eadẽ ecclesia sibi fuisse collatũ, cum alia beneficia sibi sufficiẽtia obtineret, nec eidem ecclesiæ deseruiret: mandat Papa, si cõstiterit quòd dict9 clericus habeat alia beneficia sufficientia, vel quòd ipsi ecclesiæ nõ deseruiat, dicto G. super beneficio ipso silẽtium imponat. No. quod q̃ beneficiũ sufficiẽs habet, super alio non est audiendus. Itẽ si nõ deseruiat, nihil percipere dẽt.

e ¶ Vitæ.] verbo victus, vestis etiam continetur. ff. de verborum significatione, verbo victus.

f ¶ Necessaria.] vñ potius fuit sibi subueniendũ, arg. ȷ̃. de censib. licet. & C. noua vect. l. 1. & 10 q 3. vnio.

g ¶ Percipere.] ad [2] hanc non se refert Papa in sequẽtibus, & hoc ideo q̃a tẽpore collationis potest illud opponi, non postea. 8. q 2. ca. Sufficit ex quo consentit in eũ, licet, paupertate laboret, non potest dissentire. 91. dis. clericus. Vinc.

h ¶ Sufficientia.] in hac sufficiẽtia considerantur plura, nobilitas. sciẽtia: quia tales ꝑsonæ maioribus redditibus sũt honorãdæ ȷ̃. tit. ꝓx. de multa ĩ fi. Dignitas considerãda est, ff. de vsufru. sed & si quid. §. 1. ita ꝙ possit sufficere sibi & suis, & hospitalitatẽ seruare, & iura episcopalia soluere. ȷ̃. titu. proxi. de monachis.

i ¶ Deseruiat.] q̃d cũ que istorum constiterit, sufficit ad repulsionem ipsius. arg s̃. de rescri. inter cetera. & sic patet, ꝙ clericus residẽtiã facere debet in ecclesia sua; alias põt ea de iure cõi priuari. s̃. de app. peruenit 2. & ȷ̃. eo. inter. & c. vlti. & præcipue cũ habet in ecclesia aliquam dignitatem. ȷ̃ eo. ex parte, nec in absẽtia aliquid ꝑcipere debet ȷ̃. c. prox. ar. nisi cõsuetudo in cõtrariũ se habeat. 3. s̃. de constit. cum omnes. & ȷ̃. eod. ad audientiam. argu. quia ibi ius commune fuit iuramento firmatum. Et est arg. quod de iure cõmuni nullus potest habere plura beneficia, quorũ alterum sufficiat. ȷ̃. titu. prox. cum teneamur. & s̃. de rescrip. cum adeo.

centia, suorum prælatorum, [a] vel studio litterarum, vel pro alijs honestis causis cõtigerit eos abesse; nec patrocinari dẽt eis appellationis diffugiũ, [b] si contra huiusmodi intentionem decreti [c] fuerit interiectum. †

¶ Idem.

CAP. V.

FRaternitati † tuę: & infra: ¶ Præterea clericũ alterius diœcesis, absque commendatitijs [d] litteris sui episcopi, non debes recipere: nisi pro eo receperis ab Apostolica † sede mãdatum.

¶ Idem.

¶ Qui non residet in beneficio etiam modicæ æstimationis, illo priuatur.

CAP. VI.

COnquerente † nobis R. presbytero accepimus, quod G. clericus ab eo, ꝓ quo ecclesia sua, de qua vitæ [e] necessaria [f] vix potest percipere, [g] annuatim viginti solidos extorquere conatur, asserẽs beneficium illud in eadẽ ecclesia sibi fuisse collatũ, & infr. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si tibi cõstiterit, quòd dictus G. habeat ecclesiastica beneficia sibi sufficientia: [h] vel quod eidẽ ecclesiæ nõ deseruiat, [i] sibi super præscripto beneficio silentiũ, sublato † impedimẽto appellationis, imponas.

¶ Idem.

¶ Qui est in seruitio episcopi, percipit fructus beneficij tamquam residens, præter distributiones quotidianas. Abbas.

CAP. VII.

DE cetero: † & infra. ¶ Statuim9, ne canonicis, donec in seruitio [k]

D E cetero.] Ponit dictum, a quo excipit: ibi, Nisi. Et hoc dicit. qui est in seruitio prælati, fingitur residere. Abbas.

CASVS. Quidam episcopus quandoque ducebat secũ aliquos de canonicis ecclesiæ suæ: alij subtrahebant illis, qui cũ episcopo erant, quod consueuerant percipere de communitate: statuit Papa ne canonicis illis, qui in seruitio episcopi fuerint, aliquid subtrahi debeat vel auferri: nisi forte sint victualia, q̃ absẽtibus dari nõ consueuerũt. No. ꝙ dum quis est in seruitio episcopi, pro præsente & deseruiente debet haberi; & sic ecclesiæ deseruire intelligitur.

K ¶ In seruitio.] not. quòd qui est in seruitio episcopi pro præsente reputatur quo ad perceptionẽ beneficij, & ecclesiæ seruire intelligitur. argum. 7 quæst. 1. scire. & 16 quæs. 1. similiter. & 12. q 2. hęc huius placui. & infra eodem ad audientiam. argu. ff. de excusa. tuto. iurisperitos. & C. de excus. tuto. l. vlt. & qui est in seruitio Papæ, pro præsente habetur. ȷ̃. eode ti. cũ dilectus.

¶ Vide l. si qua pęna. cũ cõcor. ff. de ver. signifi.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp. Et vide Abbatem in c. cũ iãdudũ. ȷ̃. de præb.

† al. ita: Apostolicę sedis &c.

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cõp.

[1] Et hoc respectu dicũtur, cõmendatitiæ: ad hoc ȷ̃. titu. 1. in Laterañ. in fi. dicunt̃ et formatæ q̃a dant̃ sub certa forma vt patet 73. dist. ꝑ totũ. vbi ponitur earũ tenor. Sed si tñ essent amissę, poterunt probari per testes de cle. pere. tuę. secũdũ Vincẽtium Gof. & Host. Ioan. And.

[2] Hanc glossulam non habẽt vetustiores codices.

† al. sublato appellationis obstaculo.

† Cap 4 tit. de prębẽd. in 1. compi.

[3] Dic hodie ꝓut diffiniuit cõciliũ Triden. ses. 6. de refor. c. 2. & sessio. 23. de refor c. 1.

a ¶ Victualia.] huiusmodi victualia siue destributiones non dantur studentibus in Theologia. ꝟ. de præben. licet.

Ex parte.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Quia ergo. Abbas Siculus.

CASVS. Decanus cuiusdã ecclesię trãstulit se ad partes Gallicanas, & ibi ꝑ x. annos morã fecit, ita ꝙ nõ fuit reuersus ad ecclesiã suã: capitulũ ipsiꝰ ecclesie significauit hoc dño Papę. Rñdet Papa, ꝙ no ... ꝙ ipsa ecclesia decani officio defraudetur: mãdat capitulo, vt scribãt ei, ꝙ ad suã ecclesiã reuertatur, & ibi exerceat officiũ decani: ꝙ si venire noluerit ad terminũ sibi datũ. dat eis licẽtiam ... eligendi No. ꝙ licet aliquis longo tempore absẽs fuerit ab ecclesia sua, semꝑ tamen citandus est vt redeat, anteq̃ ipse bñficio suo priuet.

b ¶ Per decem anno ... & ita vt ecclesiã habere ꝑ derelicto, iõ ꝑ minꝰ spatiũ priuari potuit. ꝟ. e. c. 2. & 7. q. 1. ꝑsẽtiũ. tñ primo debet moneri vt redeat. ꝟ. e. c. ꝑx. & c. inter & c. vlt. aliàs nõ dẽt priuari iure suo nõ citatus, nõ cõuictus vel cõfessus, vel ꝑ cõtumaciã absẽs. sup. de maio. & obed. c. inter quattuor. imò & si esset vagabũdꝰ, primo ad ecclesiã sua citari debet. ꝟ. eo. ex ... Et sic patet, quod quantocũq; tempore aliquis fit absens ab ecclesia sua, semper est monendus, vt redeat. Tamen si alibi se intitulari permisit; secundũ beneficium recipiendo ipso iure videtur vacare primum, poteſtque priuari ipso iure quãtum ad possessionem. infra de conces. præben. litteras. & ca. cum nostris.

† Clemens.

† Cap. 8. eo. tit. ... 2. cõp. Et vide Felin. in c. 2. s. de rescri. & Oldradũ cõsil. 125. incip. ... Arnoldi.

† al. ita: iam per decẽ annos.

z Nisi licentiatus fuisset ad certũ tps: quo casu si vltra illud tps abfuerit priua... ... stã cãm habeat. 7. q. 1. ... pellet. ꝟ. de lo. c. potuit secũdũ Go. ff. Istud ꝓcederet, si in ratione licẽtię monitus fuisset redire in termino, vt etiam dixi vt hic non contestata. quoniam, §. porro. super gl. ꝗ pac. Io. A.

tuo fuerint, quicquã subtrahi debeat, vel auferri, quod de cõmunitatis sibi beneficio debet: Nisi forte sint victualia, [a] quæ nõ consueuerunt absentibus exhiberi.

¶ Cælestinus iij. †

¶ *Priuandus est prælatus vel clericus non residens, qui citatus non reuertitur in termino sibi præfixo, nisi habeat iustum impedimentum. h. d. cum duobus sequentibus.*

CAP. VIII.

Ex† parte vestra nostro fuit Apostolatui reseratum, quòd ecclesiæ vestræ decanus, qui in partibus Gallicanis sibi potius habitationem elegit iam † per decem annoru [b] spaciũ ecclesia vestra ipsius præsentiam habere nequiuit.

¶ Quia igitur nolumus, vt eadem ecclesia decani officio [c] defraudetur: Mandamus, quatenꝰ scribatis eidem, quòd suũ ibidem officium, vt decanus debeat exercere. Quod si vocatus venire noluerit, eligendi aliũ, qui præesse ecclesiæ vestrę valeat, & prodesse, vobis ex tũc [d] cõcedimus [e] liberam facultatem.

¶ Innocentius iij. capitulo Ragusino.

¶ *Summatum est in capitulo præcedenti.*

CAP. IX.

Qualiter† archiepiscopus vester temeritate ꝓpria recessit ab ecclesia Ragusinẽsi, nec iã vltra quadrienniũ [f] expectatus redierit, [g] ꝑ litteras etiam vestras reuocatꝰ, & infra.

¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus (nisi forsitã iam redierit) vos post mẽse [h] à receptione præsentium, personam vobis idoneam, in archiepiscopum eligatis.

¶ Idem Constantinopolitano patriarchæ.

¶ *Summa vt in capitulo, ex parte, supra eodem.*

CAP. X.

Inter † quattuor animalia; & infra. ¶ De clericis, qui ecclesias vel præ...

c ¶ Officio,] qđ sit officium decani, ex consuetudine potius colligitur. & sic decanus ad residentiam tenetur: aliàs priuatur decanatu, vt hic patet.

d ¶ Ex tunc.] id est, nisi redierit ad terminũ sibi præfixum, ex tunc, id est, post terminum eligant.

e ¶ Concedimus.] nisi iustam causam ostenderit, quare venire non possit. inf. eo. c. inter. & c. vlt.

Qualiter.] Communis diuisio. Secunda: ibi. Discretioni. Abb. Sic.

CASVS. Archiepiscopus Ragusinus ab ecclesia sua recessit iam per quadriẽniũ expectatus & reuocatus etiã per litteras domini Papæ, nec redire voluit: mãdat Papa capitulo Ragusino, vt post mẽsẽ a receptione litterarum. aliam personam idoneam sibi eligant in pastorem, nisi forsitan reuersus sit. Not. Qđ citandus, & expectãdus est quis antequam priuetur ecclesia sua, & de gratia datur huic vnus mẽsis post primã citationẽ. Item not. ꝙ non eo ipso quòd clericus recedit ab ecclesia sua, habet ipsam pro derelicta, sed cum vocatus non redit.

f ¶ Quadriennium.] immo vltra annum abesse nõ debet, nisi iussio imperialis eum detineat, in Authẽ. quomodo ... oporteat episcopos ad ord. §. & illud ẽt dif finimus. coll. 1. & in Authẽ. de san. epis. §. interdicimus. collat. ix. tamen quam diu non renunciat, clericus ... & licet vagetur, nõ habet ecclesiam ꝓ derelicta ... cõtra hat contrariã negotiationem, vt si fiat miles, ... matrimoniũ, vt sup. de cler. cõiu. c. 1. vel nisi admonitus non redierit, vt ꝟ. eo. tit. cap. prox. & c. vlt. & 7. q. 1. peruenit.

[Gl. seq. notat tẽpꝰ receptionis, &c. signa ... contrarium.

g ¶ Redierit.] satis cit si reuersus fuerit tẽpore receptionis litterarum, vel vsq; ad mensem reuertatur post receptionẽ, ꝙ est notabile], vt tẽpus receptionis cõsideret arg. ꝟ. de foro comp. licet. & ꝟ. de appell. super eo. & ꝟ. tit. proxi. dilectus. 2. vbi de hoc. & ꝟ. de rescrip. eãte. & ꝟ. de vsu. quia frustra in litteris ꝟ vsurarios considerãtur tẽpus subsequens, non tempus datæ. [z] Arg. contra. sup. de rescrip. eã te. & cap. constitutus.

ADDITIO. Quod soluetur. ꝟ. titu. proxi. dilectus.

h ¶ Post mensem.] adhuc indulget ei vnum mensem post receptionem litterarum, si non sit reuersus.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. & quid tex hodie ꝓcedatur ... tos non residentes, ꝑscri ... Tri. sessio. 6. de refor. ca. 1. & ses 23. de refor. ... ca. 1. ... deto.

Inter quattuor.] Primo ponitur dictum: Secũdo exceptio: ibi, Dummodo. Abbas.

CASVS. Quidam clerici patriarchæ Constantinopolitani ... absentabant se ab ecclesijs suis, ... & necessaria causa: quęsiuit patriarcha qualiter cum illis esset agendum? Respondet Papa, quòd expectet illos congruo tempore, secũdũ quod ei videbitur: & nisi redierint ad terminum eis præfixũ, possunt priuari ecclesijs suis; dummodo nõ sint iusto impedimẽto detenti. No. quod sine licentia sui prælati clerici ab ecclesijs suis se absentare nõ dẽnt. Itẽ clerici absentantes se citandi sũt, & expectandi congruo tempore antequã priuentur beneficijs suis. Item iusto impedimento detenti non debent suis beneficijs priuari.

[Gl. ... à contrario cessare, & arg. quod bonum est.]

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp. pars huius decr ... lig. domib. inter quat... & sup. de maio. & obedient. inter quattuor. & de cleri. peregre. inter quattuor.

2 Vt si impuberis ... trãs ... post datũ exigit vsuras ... audiat ... illas restituat. Ioan. An. Item cõcor. tex. ... cũ q. dã. §. diuus ff. de vsur. Bal. in l. ed... nersus. C. e. in l. meminisses ... glos. ff. co...

a ¶ Sine

a ¶ Sine iusta causa.] quod facere non debet, imò si iusta causa subsit, debet petere licentiam ab episcopo suo. s. eo. c. relatum, & de conse. dis. 5. non oportet, & sic nõ est arg. à 9rio sensu. s. vt iusta causa possint esse absentes sine licentia prælati. Vnde est argu. q bonum non est faciendum sine licentia prel. s. eo. relatũ. & 16. q. 1. monachi. Et hoc iõ est ne obedientia contẽnatur: quia propter obedientiam etiã bonum debet intermitti. 11. q. 3. quid ergo.

b ¶ Deserunt.] huiusmodi clerici qui ita deserũt ecclesias suas desertores appellantur in canone. 21. q. 2. placuit, & capi possunt ab his, quorum consortium declinare nituntur arg. 18. q. 2. abbates.

c ¶ Congruo tempore.] hoc ad arbitriũ episcopi referatur cõsideratis cir cumstantijs viarum, & distãtiæ, s. de appellatio cum sit Romana.

d ¶ Iuste priuari.] nisi redierint in termino eis cõstituto post admonitionem, inf. eo. c. vlt. & s. c. ex. in fin. iusto impedimento cessante, vt dicit littera seq.

e ¶ Impedimento.] quo probato, sunt restituendi. 7. q. 1. præsentium, & j. eo. tit. c. vlt. Bern.

B X tuæ.] Duo sunt dicta. Secundum: ibi, Cõtra. Abbas.

CASVS. Quidam prælati ecclesiarum, subditi archiepiscopi Panor. absentarũt se ab ecclesijs suis, ita q citari non poterant: quæsiuit archieps a Papa, qualiter cũ illis esset agendum? Respondet Papa, q edictum trinæ citationis faciat proponi apud ecclesias ipsorum: & si non venerint, & vltra sex menses ecclesias deseruerint, debent ecclesijs spoliari, sed prius procedatur 9tra eos p sentẽtias suspensionis, & excommunicationis, vt ad obediẽtiam ipsius archiepiscopi redeant: & si eorum malitia sic compesci non poterit, Cardinalis Apostolicæ sedis legatus remoueat eos ab administratione suarum ecclesiarum, & ecclesijs illis de personis idoneis faciat prouideri: sed eos non deponat, vt cũ eis si expedierit, misericorditer agi possit. Not. q qui non apparet, apud domicilium suum debet citari trinis edictis, & antequam procedatur contra eum, debet expectari per sex menses. Item arg. q cum deposito non sit dispẽsandũ.

f ¶ Publicari.] sic s. de dol. & contum. causam quæ, & capitu. vltim. ff. de dam. infe. l. 4. §. prætor. ff. de liber. agno. l. 11. respon. nec ob. ff. quæ sen. sine ap. rescin. l. 3. § 1 ... ex edicto: quia ibi non solemniter positum est dictum.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit. contra solutionem allegat duo iura.]

g ¶ Sex menses. arg. cõtra. s. eod. c. 2. & ca. qualiter, & in Authen. de san. episco. §. interdicimus. collatio. 9. Argu. contra. sol. hoc tempus statutum ab homine interpellat, & loco admonitionis habetur infra de loc. potuit. 16. q. 3. placuit. vnde in casu isto mora nõ purgatur. 20. q. 2. puella, nisi iustum impedimentum ostẽderit, quare venire nõ potuit, vt 7. q. 1. præsentium, & j. eo. c. vlt. Arg. contra. qd mora purgetur. 100. distinc. quoniam, & arg. a. 88. distin. periculum.

h ¶ Spoliari.] id est, suspendi iuxta canonicas sanctiones ab administratione tẽporalium, procedendo postea cõtra eos prout sequitur in lit tera.

i ¶ Vt ipsos.] scilicet vagabundos prælatos: quia hic loquitur littera de prælatis tantum, ex eo q dicit; ab administratione remoueat, & quib. præsunt ecclijs qualiter sit procedẽdum contra istos, & alios absẽtes. plene dictũ est s. vt lit. nõ cõtesta. cũ frequenter. §. porro.

K ¶ A spiritualiũ.] alias spiritualium; alias ab episcopali; vel melius ab episcopatuũ, & ita est in registro, vt dicit Innocentius.

l ¶ Remoueat.] ex isto mãdato speciali si sunt epi, alias non posset legatus ex generali mandato. s. de offi. legati, quod translationem. quo ad alios prælatos potest ex generali mandato etiam lite non contestata priuantur ecclesijs suis supra. vt lit. non contestata. quoniam frequenter: secus si de crimine ageretur, vt not. sup. de dol. & contum. veritatis, in notula magna. Bern.

Glo. seq. quærit, & soluit. Item arg. alleg. 3. iura, & duo alle. in contrarium.]

m ¶ Agi possit.] sed nunquid surrogati remouerentur? Non credo, sed dispensabitur cum eis, si necesse fuerit, vt in ordinibus tolerentur. Argu. est hic. quod ille qui deposuit, non possit restituere. argum. de pen. dis. 6. placuit. in fin. & ff. de quæst. l. 1. in fin. & ff. de pen. diui fratres. Arg. contra. 1. q. 3. episcopus, 46. dist. cap. clericus. Ber.

T Væ fraternitatis.] Primo ponitur quæstio. Secundo responsio: ibi, Ad quod. Abbas Sicu.

CASVS. Quidam clerici obtinuerunt indulgentiam, vt causa studendi beneficia sua perciperent in absentia sua, & sic accepta licentia a suo prælato transferunt se ad

---

Margin notes (left): † Patteceñ. Patiriceñ. Patriceñ. Patreceñ. ut plurimũ. — † Cap. 3. e. ti. in 3. compil. Et uide cõci. Trid. citatũ. s. eo. c. qualiter. — † dilectionis. — † Vide l. hæres meus, ff. de cõd. & de mon. & l. in fraudẽ. ff. de iure fisci. — † Parenthesi inclusa desũt in antiquis, & in omnib. manuscriptis. — 1 Dicit Host. cum latitant sufficit edictũ publicari ad domos uel ecclesias per prima in ra sed si inf. prouinciã faciunt sui copiam, procedi non posset ex edicto qd nõ puenisset ad eos, nec 9 latitantes ex edicto nõ solẽniter proposito: & sic loquitur contrarium. Io. And.

Margin notes (right): † istorum illorum. — † amoueat. — † Ad iam. — 2 Hæc glossa nõ habetur ĩ vetustis libris. — † Cap. 4. e. ti. in 3. compil. Et de materia uide plene per Horatium Lutin. trac. de priu. Scholarium priuil. 98. & concil. Trid. sess. 5. de refor. in cap. 1. in fin.

---

bendas sibi concessas, sine iusta [a] & necessaria cã deserunt, [b] tuo præsertim nõ accedente consensu, hoc tibi duximus respondendũ: quod postquam congruo tempore [c] fuerint expectati, nisi redierint ad illas, possunt eis iuste priuari: [d] dũmodo non sint iusto impedimento [e] detenti.

¶ Idem archiepiscopo Panormitano.

¶ Si nescitur vbi sit clericus tribus publicis edictis citabitur in ecclesia sua: & si infra sex menses non reuertatur, priuabitur ecclesia sua. h. d. vsq; ad ver. contra eos.

CAP. I.

EX tuæ deuotionis, † & infra. ¶ In ecclesijs eorum, qui se fraudulenter absentit, † nec ad ipsos valet citatio peruenire, trinæ citationis edictum facias publicari, [f] & si nec sic curauerint obedire, & vltra sex menses [g] suas deseruerint ecclesias, [iuxta † sanctiones canonicas] eis debent merito spoliari. [h]

¶ Iste versiculus nõn summatur propter varietatem lecturarum, & quia secundum vnum intellectum nõ facit ad rubricam.

¶ Contra eos etiam procedatur, vt ipsos [i] per suspensionis, & excommunicationis sententiam, ad tuam obedientiam venire compellas. Quod si nec sic eorum † malitia poterit emolliri, eos B. tituli sanctæ Susannæ presbyter Cardinal. Apostolicæ Sedis legatus à spiritualium [k] administratione remoueat, [l] † & quibus præsunt ecclesijs, de personis idoneis faciat prouideri. Sed in eos degradationis sententiam non promulget, vt cum eis misericorditer (si expediat) facilius agi possit. [m]

¶ Idem Altissiodor. epo.

¶ Priuilegiatus vt absens in studio fructus præbendæ recipiat. Existens in villa, vel castello, vbi nullum est, vel minus competens studium priuilegio nõ vtitur.

CAP. XII.

TVæ † fraternitatis discretio postulauit; &

se ad uillas, uel castella, in quibus modicum est studiũ, cum deberent uenire Bonon. quærebatur utrum debe ret habere beneficia sua in huiusmodi studio? Dicit Papa, ꝙ ex præfata indulgentia fructum habere non debent, cum fraus, & dolus eis patrocinium non debeant impertiri. Not. ꝙ nomine studij de meliori vel saltẽ de bono intelligẽdum est. Item indulgentia in telligi debet, secundum ꝙ ille qui eam concessit, intelligit. Item fraus, & dolus nemini prodesse debet, sed obesse.

† transferãt.

a ¶ Indultum.] ab episcopo suo. sup. eo. relatum. Vel dic, indultum a Papa.

[Gl. seq. signat contrarium, & arg.]

b ¶ Ad villas.] in regijs enim ciuitatibus, & non inparuis villis, siue in castris iura docẽda sunt, vt in prœmio Digestorum Arg. contra. 12. q. 2. in gloria episcopi, & ff. de off. præsi. sed licet.

† al. ita: Ad quod taliter rñdemus, ꝙ eis, qui, &c.

† debeant.

c ¶ Studiorum.] licet 2. indeterminatè dixerit, studium, de meliori intelligẽdũ est. arg. supra de iure iur. quanto. Arg. contra sup. de elec. cum nobis olim ꝟ. de cens. ex parte. ff. de regu. iur. semper in stipulationibus. Item arg. ꝙ idem est esse minus competẽs. & esse nullum. arg. supra de transla. inter corporalia, sic ff. de auth. tut. l. 2. & ff. qui satisd. cog. quoties. & ff. ad Velle. l. quamuis. §. si conuenerit. Sed sufficit si sit studium conueniens siue mediocre. ff. de ædil. edic. sciendum. §. illud. & l. si quid. §. venditor.

1 Hæc gloss. nõ est in vetustis libris.

d ¶ Committunt. sup. de fur. Itaque fullo. §. sed nemo. & ff. de arbit. ita demum. sup. de rescrip. sedes.

infra. ¶ Quæsiuisti præterea, vt cum interdum canonici, quibus studiorum gratia est indultum, [a] vt in absentia sua fructus percipiãt præbendarum suarum, accepta licentia se ad villas [b] transferunt † vel castella, in quibus nullum est, vel minus competens, studiorum [c] exercitium: vtrum præbendarum suarum fructus sint talibus conferendi?

¶ Ad quod † breuiter respondemus, eis qui huiusmodi fraudem committũt, [d] (cum fraus, & dolus nemini debeat † patrocinium impertiri) præfatam indulgentiam competere non debere.

¶ Honorius iij. Præposito de Valerij.

¶ Qui iurauit in ecclesia residere, pro seruitijs ecclesiæ licite se absentat.

2 EX parte.] Communis diuisi. Secunda ibi, postulationi. Abbas.

CASVS. Quidam electus fuit in præpositum de Valerijs, in receptione ipsius præpositurӕ præstitit iuramentum, quod facere residentiam in eadem, postmodum vero quandoq; absentabat se pro iuribus, & rationibus ipsius præpositurӕ prosequendis siue procurandis: dubitabat idem præpositus, vtrum per huiusmodi absentiam periurium incurrisset. consultus Papa respondet eidem, ꝙ si non absentet se in fraudem dum ipse prosequitur iura ecclesiæ suæ, non debet dici absens, sed residens: & ita periurium non incurrit. Nota, ꝙ qui absens est pro vtilitate ecclesiæ suæ præsens reputatur, & iuramentũ illud extenditur ad hoc, ꝙ qui vtilitatem ecclesiæ suæ procurat, præsens esse dicitur. Item fraus non admittitur in iuramento.

[Gl. se. alleg. duas concordãtias, & ponit tria similia.]

e ¶ Residens.] quandoque censetur residens qui non est, vt hic, & ꝟ. c. prox. sic ff. de cap. & postl. reuer. l. retro. quandoque dicitur præsens, qui in hortis est. ff. de procu. præsens, & qui est in eadem prouincia, pro præsente reputatur, C. de præscriptio. longi tempo. l. vlt. sic quandoq; fingitur monachus qui non est. 2. arg. ꝟ. de regul. vidua. & 27. dist. quod interrogasti.

2 De talib. uo. 50. dist. ferrum. & ꝟ. de sponsa. is

[Gl. seq. allegat duas concordantias, ponit tres casus similes, interserit argumentũ, cui assignat cõtrarium.]

f ¶ Periurium.] Vide qualiter benignè interpretatur iuramentum, ne per iurio notetur. si s. d. testib. cum tu, ita tamen, ꝙ fraudulẽter se nõ absentet: quia tunc periuriũ incurreret, si. ꝟ. de sen. ex cõ. relatũ. & si esset in seruitio episcopi, periurium nõ incur rit. s. eod. de cetero. quia pro pꝛsente censetur, quia ecclesiæ tũc seruire itelligit. 7. q. 1. scire. & idẽ esset si reuocaret a Papa: quia eius auctoritas in iuro illo intelligitur excepta. ꝟ. c. prox. & s. de iure iurã. venientes, & 9. q. 3. per principalẽ. Item habes hic arg. qđ iurm extenditur ad ea, de quibus dictum nõ fuit, vel cogitatum. Arg cõtra. s. de iureiur. ꝑuen. 3. Item ꝙ pro negotio proprio ꝓt esse ab sens. nec incurrit p iurnũ. supra de iure iur p ti io. & 2. q. 1. prohibentur: vbi milites ꝓpter infirmã ac cusare prohibentur: tamen non obstante iuro causam suam, vel suorum ꝓsequi pofsũt. In hoc enim iuramento exceptum intelligitur proprium factum, quia in generali sermone persona loquentis intelligit excepta. C. de solu. inquisitio & ff. de cond. & demon. qui hæred. §. Plautius. quia ordinata charitas a se ipso incipit. 23. q. 5. si non licet. & de pœn. dist. 3. qui vult.

q. secundum Hos. Io. An.

† Et de materia iuri huc spectãt, vide Iasonẽ in l. si pecuniã. ff. de cõd. ob.

† exequaris.

† Medeñ. Miteñ.

† Qui dicantur familiares, quaten⁹ huc spectat, tradit Lud. Gomez. in regula, de impetratiõe benef. vacãt. p obitũ familiaris Cardinaliũ q. 13. vbilatissimè.

CAP. XIII.

2 EX † parte tua fuit ꝓpositũ, ꝙ tẽpore quo recepisti præposituram de Valerijs, præstitisti de facienda residentia iuramentum: & infra.

¶ Postulationi tuæ taliter respõdemus, quod si te nõ absentãdo in fraudem, præposituræ tuæ iura fideliter prosequeris, † cum ex hoc censeri debeas residens, [e] periurium [f] non incurris.

¶ Idem capitulo Meten. †

¶ Familiaris Papæ (non obstante constitutione contraria) præbendæ suæ fructus percipit in absentia.

CAP. XIIII.

CVm † dilectus fili⁹ magister Otto: & infra.

¶ Mandamus, quatenus non obstante constitutione, [g] quæ contra absentes canonicos inter vos dicitur emanasse, fructus [h]

3 Dixit Hos. non extẽdit ad talia vt in ꝑrio, nisi sint connexa, vel iclusa, vt hic salua pace glos. & Hos. hic nõ colligitur argu. Io. And.

CVm dilectus.] primo ponitur dictum. Secundo eius ratio. ibi, Cum.

CASVS. Canonici Meteñ. talem fecerunt cõstitutionem in ecclesia sua, ꝙ in absentia sua nihil perciperẽt: magister O. eiusdem ecclesiæ canonicus existens in curia Romana in seruitio domini Papæ, petebat ab eis beneficium suum; sed ipsi occasione dictæ constitutionis, illud denegabant. mandat Papa canonicis Meteñ. quatenus, non obstante illa constitutione, quæ facta est contra absentes, debeant eidem magistro assignare fructus præbendæ suæ, existenti in seruitio domini Papæ: quia illi, q i seruitio domini Papæ commorantur, non debent gaudere minori prærogatiua, quam illi, qui in ecclesia commorantur: quia per ipsos præsentium negotia sæpius promouentur, istud intelligo de gratia, quod mandat dari beneficium non obstante illa constitutione. Nota ꝙ qui est in seruitio domini Papæ, ecclesiæ suæ deseruire dicitur.

4 Idẽ Hos. sed dic cõtra si constitutio simplr conti neat ius cõmune, per decre. ꝟ. de rescrip. & p ea quæ not. de const. c. 1. li. 6. Io. And.

g ¶ Constitutione.] nisi hoc dictũ fuisset, non valuisset rescriptum. 4. sup. de rescrip. constitutus. supra de off. deleg. ex parte, & ꝟ. de decimis, ex multiplici.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

h ¶ Fructus.] nunquid victualia quæ tantum præsentibus consueuerunt dari debẽt habere nota, & s. eo. de cetero.

cetero.& ĩ.tit.proxi. non licet.nã si de illis Papa intellexisset,mandasset , vt tamquã vni ex residẽtibus prouideret eis.ĩ.de ver.sig.olim arg.s̃.de translatio. inter corporalia.ĩ.de deci.ad audientiã.& C.de cadu. tol l.vnica.§ si vero nemo.in fi.arg.C.de rei vxo.act. l.vnica.§.sciendum.

q.1.quãuis.& famuli ęgri,quos curamus, nobis seruire intelligũtur.ff.de statulib.l 3 §.Stichus, & tpe infirmitatis pascẽdi sũt.ff.cõmo.in rebus.§.possunt.

e ¶ In Apostolicæ.] & si hoc non fuisset appositum, nihilominus intelligeretur,quia præsens cẽsetur . s̃. c.pxi & s̃.c.ex parte.vbi absens pſens censetur,nec periuriũ incurrit , vt inf. vbi dicit: cum absẽtes dici.& c.& eius auctoritas semp intelligitur excepta . s̃.de iureiu. venientes.ff.ad munici.Imperatores,& sup. c. ex parte.2.

a ¶ Cum familiares.] nã & ipsi pars corporis eius eẽ intelliguntur.6.q.1.c. si qs cũ militibus. uersi.nam & ipsi C. ad leg.Iul. maiesta, quisquis.

†Vide l. sed & reprobari.§. pen. & ibi Bal.ff.de excu.tut.

b ¶ Obsequiales.] ex eo enim eorum cõditio deterior esse nõ dẽt;imò tũc gaudẽt ꝑuilegio,quia excusãtur à tutela. ff.d excu.tu.iurisperitos.& C.eo.titu. l. vlti. Et sic dicuntur pręsentes,qui in seruitio Papæ sunt: sic qui etiã in seruitio episcopi sunt.s̃. eo. de cetero.

AD audiẽtiam.] Duę sũt partes. Secunda:ibi, Decernimus.Abb.

CASVS. Canonici Meldẽ. quandã cõstitucionem fecerunt iuramento interposito confirmatam, quod canonici nihil ꝑciperẽt , nisi cum in ecclesia residerẽt,illis exceptis, qui propter infirmitatem excusarẽtur , & q essent in seruitio Apostolicę sedis: episcopus quãdoq; habebat aliquos in seruitio suo de canonicis,& capitulũ occasione illius cõstititionis subtrahebat illis fructus prębendarũ suarũ, & ita episcopus non poterat eos habere quãdo volebat,vel sibi expediebat:peruenit hoc ad notitiam domini Papæ:& super hoc statuit Papa, vt duo de canonicis existẽtes in seruitio episcopi integre percipiãt fructus præbendarum suarum ,quia absentes dici nõ debẽt,qui in seruitio episcopi cõmorantur. No ꝙ qui infirmus est,quasi deseruire intelligitur,vñ integre percipit præbendam . Item non dicitur absens qui in seruitio episcopi vel ecclesia commoratur.

præbendæ suæ assignetis eidẽ,in nostro seruitio cõmoranti ? Cũ familiares[a] nostri,qui circa nos se obsequiales[b] exhibẽt vniuersis, † minori non debeant ꝓrogatiua gaudere , quam vestrum singuli , quorum negotia per ipsos sæpius promouentur.

¶Idem Melden.episcopo.

¶ *Duo canonici absentes cũ episcopo seu in eius seruitio,fructus præbandarum suarũ percipiunt in absentia constitutione ecclesiæ non obstante.*

CAP. XV.

AD audientiam nostrã peruenit, ꝙ cum in Meldensi ecclesia quædã sit constitutio[c] vallata iuramento, & auctoritate sedis Apostolicæ confirmata,vt canonici,qui nõ resident in eadem, suarum priuentur fructibus præbendarũ,illis exceptis , quos infirmitas[d] excusaret siue in Apostolicæ[e] sedis seruitio cõtingeret detineri: & ĩ.Decernimus,vt duo[f] ex canonicis ecclesiæ memoratę , in tuo seruitio existẽtes,suarũ fructus integre[g] percipiãt præbendarum , cum absentes dici non debeant , sed præsentes, qui tecum pro tuo , & ipsius ecclesiæ seruitio commorantur.[h]

¶Gregorius ix.patriarchę Antiochiæ Apostolicæ sedis legato.

¶*Si ecclesia patitur ministrorum defectum,priuilegiati super absẽtia per subtractionem prouẽtuum redire coguntur.h. d. Et est bonus textus.& potest multum practicari.*

CAP. XVI.

CVm † ad hoc sint ecclesiastica beneficia deputata:& infra.

¶Sane nobis innotuit, ꝙ ecclesia Antiochena, † multis ex seruitorib⁹ eius

[Gl.seq.recitetur per q.an plures quã duo.]

f ¶ Vt duo.] per hoc intellige supra eod. de cetero,vt duo ex canonicis possint eẽ in seruitio episcopi.ita ꝙ non priuentur beneficio,suo interim,si vero plures essent,priuarentur: ex eo quod cõcedit de duobus,ĩtelligitur ꝓhibere de pluribus arg.25.distin. qualis. & supra de præsũp.nomine. & credo hoc statutum fuisse , ne in fraudẽ hoc aliqui ꝓcurẽt : & ecclesiæ seruitiũ diminueretur ꝑꝑ illorum absentiam : &ex hoc videtur,ꝙ vltra duos non posset cogere episcopus vt in seruitio suo essent.

† Et quaten⁹ hic vr̃ indicare bñficia etiã simplicia residentiam postulare vide Cardinalẽ clemẽ. i. de foro comp. q. 12 & 13. & Fel. in c. dilectus filius.sup. de rescrip.

g ¶ Integre.] non tamen percipiunt victualia , quæ tantum pręsentibus dãtur supra eod.de cetero.vbi de hoc.& infra titu.proxi.licet.

h ¶ Commorantur.]& ita qui est in seruitio episcopi,seruire ecclesiæ intelligitur,vt supra eo.de cetero vbi de hoc.

CVm ad. Primo narrat factum . Secundo prouidet. ibi, Vnde mandamus. Abb.Sic.

† Antiochiæ.

CASVS. Antiochena ecclesia propter absentiam illorum,qui seruire debebant in ecclesia , destituta erat ministris , occasione quarundam indulgentiarum , quas super hoc se habere dicebant : petijt patriarcha super hoc ecclesiæ suæ prouideri. vnde mandat Papa patriarchæ,quatenus non obstante siue obstantibus Apostolicis indulgentijs , & prædecessorũ ipsius patriarchæ silẽtio, reuocent canonicos absentes,& quosdam alios,qui appellantur assisij, i. continue residẽtes:& si nõ venerint,de beneficijs ipsorũ faciat ecclesiæ deseruiri dum sunt absentes : & quod superfuerit , in vtilitatem ecclesiæ conuertatur: de iure tamen poterant priuari : sed Papa voluit in hoc eis facere gratiam. Nota, quod clerici absentes possunt reuocari à prælatis suis , quamuis indulgentia Papæ sint muniti.Item ex causa cessat siue perditur priuilegium.

c ¶ Constitutio.] isti constituerant quod ius commune statuit,& iurauerunt seruare ius commune absentes enim nihil percipere debent , nisi sit de consuetudine approbata sup.de consti.cum omnes.

[Gl.seq.cum seq.iustificat duos casus exceptos .]

d ¶ Infirmitas. hoc ipso satis puniuntur.quia non debet addi afflictis afflictio,7.q.1. cũ percussio. & ĩ. de cler.ægro.c.1.& ca.ex parte.1.non enim debet ei pœna in culpam verti di.5 c.1.in fine & cap.ad eius vero,immò potius est miserãdum, & compatiẽdum 3. q.9 indicas,& ĩ. de cẽsi . licet nec duplici damno dẽt alíqs affici.ff.de in dol.l.iure succursum est . & ff de cõdi.ob cau.si pecuniam.§.sed si acceperit vnde prælatus infirmus nõ repellit,sed datur ei coadiutor. 7.

1 Concor.l. diuus Marcus in prin. ff de of.præsi & l.si idẽ ff de iurisd. om.iud. Io. And.

a ¶ Destituta ministris.] hæc est iusta causa reuocandi eos, vt 21.q.2.placuit. & quia in eo manere deberent, in quo vocati sunt.ea.causa.q.1.cap.1.& 70. dis. sanctorum.

[Glo.seq.reci.per quæstionem.]

b ¶ Nõ obstantib.] nisi, hoc diceret, nõ posset illos prætextu istarũ litterarũ reuocare, cũ de indulgentia concessa nõ facerent mẽtionẽ, supra de præscri. veniens.

c ¶ Indulgentijs.] similis reuocatio est infra de deci. suggestum.

d ¶ Et prædecessorũ tuorum licentia.] & si de hoc nõ fuisset facta mẽtio, nihilominus valuisset littera: quia indulgentia non extendebatur post mortem illorum, vnde statim ea finit, cũ in præiudicium ecclesiæ nil facere possit. qđ si fecerit, successor poterit reuocare. j. de do. c.2.& penulti.

e ¶ Assisios.] vocat assisios bñficiatos, qui nõ sunt canonici, qui seruire dẽnt ecclesiæ, nec vocant ad omnes tractatus cũ canonicis, & dicuntur assisij, quasi assidui. i multis ecclesijs sunt plures tales qui mansionarij dicuntur.

[Glos. seq. signat contrarium, & soluit.]

†Vide l.2.& ibi Bal. ff. ne quid in loco pub.

† residẽtiã.

† deseruire.
1 Putat Ac- [illegible] hoc ve- rũ cũ tpe indulgẽtiæ impetratæ ecclesia nõ patiebatur ministrorũ defectũ, vel patiebatur, & de hoc fuerat expressum indulgentia. alias putat indulgentiam nõ valuisse a principio [illegible] in [illegible] diuini cul tus. sup. de c. ostit. ex parte Ioan. And.
† Vide Ancharanũ cõsil. 8. & Lapũ allegat. 116. Adde Burchardũ li 1. decreto rũ c. 74. 75. & seq.

absentibus est fere destituta [a] ministris: Vnde mandamus quatenus nõ obstãtibus [b] Apostolicis indulgentijs, † [c] & prædecessorum tuorum licentia [d] absentes canonicos, & assisios [e] reuoces ad residendum † in ecclesia supradicta: & si non uenerint, [f] tu de ipsorum beneficijs, dũ absentes fuerint, ipsi ecclesiæ facias congrue deserui ri, † in vtilitatem eiusdem, quod ex præfatis beneficijs superfuerit, conuertendo.

¶ Idem.

¶ Priuatur beneficio clericus non residens, si monitus non redeat, nec iustam excusationem alleget h.d. & est casus notabilis.

C A P. XVII.

Clericos, † in ecclesijs tuæ iurisdictionis beneficia, quæ residentiã exigunt assecutos, si ad alterius diœcesim absq; licentia [g] tua morandi causa transierint, liceat tibi, si moniti non redierint, [h] dictis beneficijs (nisi excusationem [i] rationabilẽ ostenderint) spoliare.

TITVLVS V.

De præbendis, & dignitatibus.

¶ Ex concilio Pictauien. †

¶ In bonis ecclesiæ non succeditur iure consanguinitatis.

CAP. I.

Vt † nullus [k] de clero, siue, [l] de populo, ecclesiastica bona † iure consanguinitatis sibi requirat habenda.

¶ In corpore canonum. †

¶ Nõ licet episcopo aliquẽ ordinare sine titulo.

f ¶ Venerint.] ar. j.s. e. inter quattuor. & c. ex tuæ. & s. de app. peruenit 2. & 7. q. 1. psentiũ. & vbi ex toto priuantur, si nõ redeant ad terminum sibi præfixum. Hic Papa mitius voluit agere cũ eis propter indulgẽtiã, vñ non priuantur statim, sicut illi qui non hẽnt indulgentiam. inf. c. prox. & satis priuatur, q.a benefi cia eis subtrahãtur ex toto, ut sic indirecte fiant vo lẽtes per amissionẽ beneficiorũ. sic s. de æta. & qual. quæris. tũ si diu perdurarent in sua cõtumacia poterit illos ex toto priuare per iura prædicta. j. ca. prox.

Clericos.] Non diuiditur. Abb.

CASVS. Quidã clerici assecuti sunt beneficia, q̃ requirunt residẽtiã in ecclesijs diœce. suę. Isti clerici trãsibãt ad alienam diœcesim cã morandi sine licentia sui epi. consultus Papa q̃d de talib9 sit agẽdũ. Rñdet q̃ si moniti nõ redierint ad terminũ fibi datũ, spoliãdi sunt ecclesijs illis. nisi ostẽderint rationabilẽ cãm quare non possint redire. Nota, q̃ qualitercunque clerici sint absentes de licẽtia vel sine licentia plati sui, semp uocãdi sunt antẽq̃ pcedatur ɔ̃ eos. Item si cãm rationabilẽ ostẽdãt, quare venire nõ pñt, ñ puniũtur.

g ¶ Licentia.] sine licẽtia epi clericus se absẽtare nõ debet. sup. eo. inter quatuor. etiam de iusta causa s. eo. relatum. & de consẽ dist. 5. non oportet. 2. Ber.

[Glo. seq. distinguit an pro delicto, & remittit.]

h ¶ Redierint.] ne. q̃ clericus sine de licẽtia sui epi, siue sine licẽtia sit absẽs, pri9 est monẽdus vt redeat q̃ priuetur beneficio suo, vt hic patet. & s. e. inter. & c. ex tuæ. Super hoc tamen dist. [illegible] quia aut habet ecclesiam pro derelicto, aut non. Si habet eã p derelicto, puta q̃a [illegible] matrimoniũ, vel [illegible] velocu lator: cũ de hoc [illegible] ecclesiam illius alij conferre [illegible] c. 1. & 63. di. si quis. Vel si recepit aliam ecclesiam habentẽ curam animarũ, cũ prius talẽ haberet. j. ti. prox. de multa. Si vero nõ habet eã p derelicto, monẽdus est: si comparet: tũc fiet put hic dicit: si nõ comparet, quia vagabũdus discurrit, tunc [illegible] dr. s. eo. ex tuæ. De hac ma pñnis [illegible] est. s. [illegible] porro. ver. si vero. [illegible] quia erat [illegible] quare venire nõ potuit. 7. q. 1. pra sen [illegible] vel qui habet ibi capitales inimicitias, ita q̃ illuc venire non audet. s. de elect. bona 2 vel alia quacũq; iusta cã, 2 ita q̃ venire non possit. tunc si procederetur cõtrã ipsũ, nõ prait dicatur ei. arg. s. de test. in nomine Dñi. Et ar. est hic semper ratio nem esse reddendã de omnibus. sic sup. de rescrip. c. si quando.

† Hoc conciliũ nondũ [illegible] est, sicut [illegible]
[Cap. 1. eo. [illegible] Et de [illegible] Thomas 2. 2. q. 185. art. 6. & 7. & [illegible] l. 10. [illegible] & [illegible] 1. & seq.
† [illegible]
† Vi [illegible] determina tus sit num. [illegible] §. in alijs autem.
2 Puta inẽperies aeris, vel timor mortis. 74. dist. quorũdam. de renũ. ad supplicat. vel iactio pótis. vel nimi & habes exẽpla ff. si qs cautio. l. 2. vel Papali indulgen tia. sup. c. p xi. fm Hos. Io. And.
3 Vt de ipsis dignitatib. & pbendis, vt [illegible] lum. Io. An.

DE PRÆBENDIS ET DIGNIT.

¶ Quia clerici nõ possunt honeste viuere nisi habeãt præbendas, vnde vitæ necessaria percipiant, merito post rubricas præcedentes subijcitur ista. Abb. Sic.

De hac materia tractatur. 21. q. 1. & q. 2. per totum. & 70. dist. sanctorum. 16. q. 7. nullus.

Vt nullus.] CASVS. Dr hic quòd nullus debet bona ecclesiastica bona quærere iure consanguinitatis. Not. quòd hæreditaria successio non habet locum in spiritualib. R. Vt nullus. supple, statuimus.

[Glo seq. distinguit inter ecclesiastica, & patrimonialia bona.]

1 ¶ Iure consanguinitatis.] hoc intellige de bonis ecclesiasticis, 3 vt dicit littera, vel de his q̃ intuitu ecclesię q̃sita sunt. illa. n. neq. ex testo, nec ab intestato trãseunt ad consanguineos, siue sint bona mobilia, siue nõ, sed ecclesię remanẽt. Alia vero bona q̃ intuitu psonæ, vel de hẽditate alicui9 puenerũt ad eos: ãsẽt ad cõsanguineos ab Itestato vel ex testamẽto, sm dispo sitionẽ clericorũ. j. đ testa. c. 1. & c. cũ officijs. & c. ad hęc. & c. relatũ. 2. & ita hẽditaria successio in ecclesia locũ nõ hẽt. 8. q. 1. Apostolica. & s. de fil. presby psen tiũ. & c. cõquærente. & c. ex trãsmissa. & j. de deci. ad hoc. & j. de iur. pa. cõsuluit. & j. de instit. ad decorẽ.

Non

NOn liceat.] CASVS. Dr̃ hic, quòd eṗs, aut nõ faciat clericos. aut si fecerit, debet illis prouidere, vñ possint viuere. No. ꝙ episcopus debet prouidere ordinatis ab ipso.

[Glo. seq. recitetur per q. an etiam in minorib. &c.]

f ¶ Subsidiũ.] innuitur hic, ꝙ aliquis sine titulo ecclesiastico possit ordinari, ex quo hẽt de suo vnde viuere possit. & est verũ. j̃. e. tuis. & facit ad hoc 12. q. 1. ille q. & 16. q. 1. c. ult. & 1. q. 2. clericos. & c. seq. q̃a intelligit ordinari ad titulum sui patrimonij. & talis censetur in ꝑsona, & reb. gaudere priuilegio clericali, 12. q. 2. ecclesiarum seruos. & 16. q. 1. sũt 2 q̃a de foro ecclesiæ, factus est, licet non habeat ecclesiam.

CAP. II.

NOn † liceat vlli episcopo ordinare clericos [a] & eis nullas alimonias præstare: sed duorum alterum eligat: vel non faciat clericos, vel si fecerit, det illis vnde viuere [b] possint.

¶ Greg. † Anthemio subdiacono.

¶ Bona ecclesiarum communia sunt nec debet quisquam tanquam propria sibi vendicare.

CAP. III.

RAtio nulla permittit, vt quod pro cõmuni vtilitate datũ esse cognoscitur, proprijs cuiusdam vsibus applicetur.[c]

¶ Alex. iij. in concilio Lateranen. †

¶ Qui ordinauit aliquem ad sacros ordines sine titulo, non habentẽ de suo vnde uiuat, prouidere tenetur ei de suo. donec aliquem titulum fuerit consecutus.

CAP. IV.

EPiscopus si aliquem sine certo titulo, de quo necessaria vitæ percipiat, in diaconũ [d] vel presbyterum ordinauerit: tam diu ei necessaria [e] subministret, donec in aliqua ecclesia ei cõueniẽtia stipendia militiæ clericalis assignet: Nisi talis ordinatus d̃ † sua, vel paterna hæreditate subsidium [f] vitę possit habere.

¶ Idem in eodem. †

¶ Non debent episcopi permittere quem plures ecclesias obtinere.

CAP. V.

QVia in tantum quorundã processit ambitio, vt nõ duas, vel tres, sed plures eccleasis perhibeantur habere, cum nec duabus [h] possint debitam prouisionem impẽdere: Per fratres, & coepiscopos nostros hoc † emendari p̃cipimus: & de multitudine præbẽdarum †] nonibus [i] inimica, quæ dissolutionis materiam & euagationis inducit, certũ que cõtinet periculũ animarũ [k] eorũ, q̃ ecclesijs deseruire valeant, indigentiam volumus subleuari.

a ¶ Clericos.] indistincte dicit de oĩb. & ideo vr̃ ꝙ oĩb. teneantr̃ in q̃ibuscũq; ordinib. a. s̃. d̃ fil. js ꝑsby. ꝓposuit. & 78. dist. de his. Applone. n. clericorũ in minorib. ordinib. & maiorib. constitutis conuenientur. 11 q. 1. c. de ꝑsona. 21. dist. cleros & clericos. nisi hẽat de suo: vnde viuere possit j̃. eo. c. episcop[9]. & c. tuis. Eccl̃a tñ Romana non consueuit cogere episcopos, nisi ꝓ his qui sunt in sacris ordinib. inf. e. cum secundum Apostolum.

[Glo. seq. signat ꝯ rium, & solutio.]

b ¶ Viuere. Arg. ꝯ 70. dist. c. 1. & 2. illud corrigit̃ i odiũ 1 eṗorum. j̃. e. cum s̃m Apostolum.

RAtio.] CASVS. Dr̃ hic, ꝙ nulla ratio sinit, ꝙ aliquis ꝓprijs applicet vsibus, quod pro cõi vtilitate est datũ. No. ꝙ nullas rem ecclesiæ ita sibi appropriare debet, vt ita suam reputet, s. ꝙ possit eam alienare.

c ¶ Applicetur.] i. appropriẽtur. s. vt tanq̃ proprium reputet ꝙ est ecclesiæ. & sic nõ obuiat q̃d hic dr̃. diuisioni p̃bendarum. sic exponit̃ 23. q. 1. q̃ ad ꝑpetuam. 12. q. 1. c. nulli. §. si ergo.

EPiscopus.] Primo ponit dictũ. Secũdo eius exceptionem: ibi, Nisi, &c. Abbas.

CASVS. Statuit. Later. concilium, ꝙ eṗi nullum dẽant ordinare sine certo titulo in diaconũ, vel presbyterum, & idem intellige de subdiacono, ꝙ si fecerint, tãdiu ministrent illi necessaria, donec in aliqua ecclesia sibi cõueniẽns bñficiũ assignẽt, nisi de sua vel paterna hr̃dita te, subsidiũ vitæ possit hr̃e. No. ꝙ nullus debet ordinari certo titulo: & si ordinatus fuerit, debet ei ordinator prouidere. Item ad titulum sui patrimonij potest quis ordinari.

d ¶ Diaconum.] idẽ est de subdiacono. j̃. eo. cum. secũdum. & idem videtur de minorib. ordinib. sup. eo. cap. non liceat.

e ¶ Necessaria.] consideratis facultatib. ecclesiæ & dignitate ipsius clerici. argu. ff. de ali. & cib. leg. cum alimenta. & ff. de i[illegible] quæro. & sup. de vi. & honest. cle. quoniam. & ff. de vsufru. sed & si quid. §. 1. & infra eo. de multa.

QVia in tantum.] Primo ponit̃ excessus. Secundo prouisio: ibi, Per fratres. Abb. Sic.

CASVS. Quidam ambitione ducti nolunt esse contẽti vna, vel duabus ecclesijs, aut ẽt trib. sed quotcunq; ꝑñt, acquirũt, cum ẽt duab. seruire nõ possint; p̃cipit Lateranñ. conciliũ, ꝙ ambitio istorum corrigat̃ ꝑ eṗos, in quorũ iurisdõne clerici cõsistunt, & de bñficijs istorum quæ obtinẽt contra canones, & periculũ aĩarum inducunt, prouideat̃ pauperib. clericis, q̃ ecclesijs valeãt deseruire. No. ꝙ nemo põt hr̃e duas ecclesias sine ꝑiculo aĩæ, nisi dispensatiue ꝑ Papam. Item indigentib. & deseruire volentibus debent ecclesiæ conferri.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

g ¶ Plures.] quid iuris sit de hoc, plene dr̃. s̃. de elec. dudũ 2. Sed q̃d si aliq̃s hẽat plura beneficia ꝑ dispẽsationẽ, nunquid vocabit̃ ad capitulũ vtriusq; ecclesiæ pro negotijs siue electionibus? Credo ꝙ sic, si est in tali loco, vñ commode vocari possit; nisi ꝯsuetudo ecclesiæ approbata faceret in contrarium; quia ex quo cum eo dispensatur in ecclesia, per ꝯñs in oĩb. accessorijs dispensatur. & sic seruatur s̃. de ele. in Genesi & coram vno eṗo conuenietur tantum de his, quæ ad vnam pertinent ecclesiam; sicut conuenitur quis ratione possessionis vbicunq; res sit, rei vendicatione, licet nõ habeat domicilium. C. vbi. in rem act. l. vlt. & s̃. de fo. compe. sane, & c. final. Et sic qui habet duas ecclesias in diuersis episcopatibus, vtrobique intelligitur habere domicilium arg. sup. de rescriptis. dilectus filius 2.

h ¶ Nec duabus.] Sic sup. tit. prox. c. quia nonnulli. & 16 q. 1. c. presbyteros.

i ¶ Canonib.] quos habes 70. dist. c. sanctorum. & 21. q. 1. c. 1. per totam quæstionem.

k ¶ A[illegible] nisi per dispensationem obtineant illas, vt sup. de ele. dudum. 2.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cõp. Adde ꝙ circa hoc sanciuit ꝯcil. Tri. sess. 21. de reforma. c. 2.

† Lib. 11. epistola 29. siue 31. ca. 31. indist. 6. registri. & c. 3. e. tit. in 1. cõp. & vide l. actione §. Labeo. ff. pro socio.

1 Id est, in pœnam, vt alibi expositum est.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cõp. & vide, concil. Trid. citatũ. s̃. ca. non liceat.

2 Concord. text. ĩ l. 2. C. de episco. & cler.

† al. ita; de sua paterna hæreditatę, &c. q̃d non probatur.

† Ca. 14. & c. 6. eo. tit. in 1. cõp. & cõcordat cõcil. Trid. ꝙ nouissime hæc roborauit, sess. 7. de reform. c. 2. & 3. & sess. 24. de refor. c. 17.

† hæc.

† Vox p̃bendarum, non est in antiquis, nec in concilio.

Cum

CVm teneamur.] Non recipit cõgruam diuisionem. Abb.Siculus.

CASVS. Aliquis habens sufficiens beneficium, impetrauit litteras pro alio beneficio in alia ecclesia obtinẽdo, nec fecit mentionem de beneficio quod habebat: quæsitũ fuit à Papa, vtrum teneretur ille cui litteræ dirigunt, ꝓuidere illi auctoritate illarũ litterarũ? Rñdet Papa, si mandatũ nr̃m receperis sup ꝓuisione illi⁹ q̃ hẽt aliud sufficiens bñficium, patienter sustinebimus, si nõ feceris ꝙ mãdamus, nisi de bñficio suo in litteris nostris fiat mẽtio, vel si nõ potes ei prouidere sine scãdalo. No. quòd oportet mandatum dñi Papæ adimplere, nisi subsit rõ nõ adimplẽdi. Itẽ si quis hñs bñficium cõpetẽs, litteras impetrauerit ad aliud obtinendum: nisi fecerit mentionẽ de alio beneficio, nõ valẽt. Itẽ pp scandalum multa sunt dimittenda, quæ aliàs fieri deberent.

† Cap.8.eo. tit.in 1.cõp. & post cõci. Laterañ. parte 30.c.1. Et vide l.imperator. per Bartol.ff. ad Treb.

† In oĩb.manuscriptis ita: aut si nõ potes ei sine graui scãdalo ꝓuidere, æquanimiter substinemus, &c. in vno, sustinebimus.

a ¶ Aliud bñficiũ.] & ita si q̃s hẽat aliđ beneficium, põt excipi contra eum. s̃. de rescr.cum adeo, & c. si proponente. vbi de hac materia plene tractatur, nisi excipiens similiter hẽat plura beneficia. sup. de exceptio.cum ecclesiasticæ.

¶ Idem.

¶ Ad mandatum Papæ non tenetur quis prouidere illi, qui beneficium in litteris, tacuit, vel cui sine scãdalo prouideri non potest. hoc dicit. Et in vltimo est iste textus semper menti tenendus.

CAP. VI.

CVm † teneamur: & ĩ. ¶ Si mandatum nostrum pro alicuius prouisione receperis, qui aliud beneficium [a] habeat, de quo valeat commode sustentari, [b] nisi forte in litteris ipsis de hoc mentio habeatur, aut † si non potest [c] ei sine scandalo prouideri, æquanimiter [d] sustinemus, si pro eo mandatum nostrum non duxeris exequendum.

¶ Idem.

¶ Habens plures ecclesias, alteram eligere, & alteram dimittere compellitur.

[Gl. seq. arg. à contrario, & illud determinat.]

b ¶ Commode sustentari.] ergo vr̃ ꝙ si non potest cõmode sustentari, non opportet fieri mentionẽ: quod satis vr̃ æquũ. Sed tutius est ꝙ de ipso faciat mẽtionem, q̃tũcunq; sit modicũ: q̃a vr̃ dolose tacuisse, vt citius obtineat lr̃as, q̃a simpl'r se clericũ appellauit: Si vero dixisset se nullũ bñficiũ, assecutum cũ habuerit tenue, non valent litteræ. sup. de rescr. si proponente aliquo.

ADDITIO. Vide cap. si motu proprio. eod. tit. [lib.6.]

[Gl. seq. cum sequenti elicit duo argumenta.]

c ¶ Si non põt.] arg. id solum fieri posse ꝙ ꝯmode vel iure fit. ẽt sine scãdalo. ff. de verb. sig. l. nepos. ff. de vsu, & hab. l. non aliter 1.22.q.2. faciat homo. Et si propter scandalum quandoq; receditur à iure. argu. sup. de cle. coniu. cum olim.

1 Sequit̃: mulier hospitẽ recipere potest, ꝙ si is sit, q̃ honeste eum ea q̃ vsum hẽat, habiturus sit. Io. And.

d ¶ Aequanimiter.] arg. ꝙ. mãdatũ superioris non est necesse adimplere, vbi rõ non adimplendi potest reddi ar. sup. de resc. si quando. arg. sup. ti. prox. c. vlt.

REferente.] In prima ponit̃ impetrantis cõquestio. In secũda ipsius absolutio, & causæ cognitio: ibi, Nos autem. Abb.

CASVS. Quidam presbyter in archidiaconatu cuiusdam archidiaconi habebat duas ecclesias: archidiaconus spoliauit illum altera illarum, & assignauit illam cuidam alij presbytero G. nomine: propter quod presbyter ille appellauit ad metropolitanum suum. s. Remensem archiep̃m, & sic archieps restituit illi ecclesiam: post hoc archidiaconus vocauit illum presbyterum ad præsentiam suam: & quia ille non venit, archidiaconus excõicauit eũdem: p̃sbyter cõquestus est dño Papæ, vñ Papa fecit illum absolui à sñia, qua tenebatur. Mandat ep̃o diœcesano, vt ille presbyter vnã de p̃dictis ecclesijs eligat q̃ voluerit alterã assignet p̃dicto G. cui archidiaconus eã ꝯtulerat, si nõ hẽt aliud bñficiũ: alioq̃n ꝯcedat illã alij psonę idoneę bñficiũ nõ hẽnti. No. ꝙ hic appellat̃ ad metropolitanũ omisso medio ꝙ est ꝯ ius. Sed ꝯsuetudo est, vt ad illum metropolitanum appelletur omisso medio. Itẽ no. ꝙ archidiacon⁹ põt excõicare, ꝙ patet, p hoc ꝙ à tali sñia absoluitur iste hic Itẽ no. ꝙ olĩ ẜm hãc decretalẽ, q̃ hẽbat plures eccl'as, eligere poterat q̃ volebat, altera relicta. hoc hodie nõ hẽt locũ: q̃a recipiẽdo secũdã vacat prima. Item nemo p̃t hr̃e duas ecclesias, vt hic patet, Itẽ beneficium non habenti est dandum. e ¶ Assignauit.] quod hic dr̃, vr̃ de iure cõi spectare ad ep̃m 16. q.7.c.nullus. & s̃. de off. archid. c. cũ satis. nisi hoc habeat archidiaconus de consuetudine p̃scripta. arg. ĩ. de excess. præl. c.2. & s̃. de offic. archid. capitulo vltimo.

ADDITIO. De hac materia quære. sup. de offic. ord. pastoralis.

CAP. VII.

REferente † I. presbytero accepimus, ꝙ cũ duas haberet ecclesias, archidiaconus tuus ipsum altera spoliauit, & cuidam presbytero G. nomine assignauit [e] eandem, prædict⁹ autem I. sentiens se in hac parte grauari, ad metropolitanũ, videlicet Remen. archiepiscopum appellauit. [f] Cumq; de mandato eiusdem archiepiscopi, in prædicta ecclesia restitut⁹ fuisset, præfatus archidiaconus eundem I. eo ꝙ ad presentiam suam vocatus venire contempsit, vinculo excommunicationis adstrinxit. [g]

¶ Nos † autem ipsum a sententia qua tenebatur, facientes absolui, tibi mandamus, quatenus præscripto I. de prædictis † ecclesijs, vna, quam voluerit, [h] relicta, alteram prefato G. si ecclesiam non habet, †

† Cap.6. eo. tit. in 1. cõp. post concil. Lateranẽ. sub Alex. iij. par. 30. c. 3.

† al. ita: Nos aũt a sñia, qua detinebat̃ eũ faciẽtes, &c.

† præscriptis

† habeat.

[Glo. seq. alle. concordantiam, signat contrarium, & ibi remittit. opi. ponit Lauren. quam reprobat.]

f ¶ Archiep̃m appellauit. & sic omittit̃ medius. sic ĩ. de no. ope. nun. significãtib. Arg. contra. s̃. de app. dilecti filij Prior. Dic vt ibi Lau. dixit, ꝙ iõ q̃a omisit medium, non tenuit appl'o: vñ postea tenuit sñia excõicationis lata ab archidiacono in presbyterũ. sed hoc non est verum, quia appl'o illa finita erat postq̃ fuit restitutus sacerdos in pristinum: & de consuetudine appellatur ab Archidiacono ad archiepiscopum: sed archidiaconus post illam restitutionem iterum vocauit presbyterum ad se: & quia non venit ipsum excommunicauit: & sic tenuit sententia non obstante appellatione, quæ diu terminata erat & finita.

g ¶ Adstrinxit. & sic patet, ꝙ archidiaconi p̃nt excommunicare inf. de eo qui furt. ord. susce. c.1.

[Gl. seq. obijcit. ponit opi. Alani, quã ipse reprobat.]

h ¶ Quam voluerit.] iste volebat vtrãq; tenere, sed vr̃ ꝙ vtraq; debuit spoliari. 7 q.1. si q̃s ep̃s, q̃đ cõcedebat Alanus, & dispensatiue reseruat̃ ei altera: q̃đ nõ credo, q̃a aliud decretũ spãliter loquit̃ in episcopo: & licet nõ debuerit iste recipere sc̃am, tñ nõ debãt ptopterea perdere vtramq; ẜm illa tempora, sed alterã tñ, vt inf. c. preterea,

2 Hoc placet Host. q̃ dicit se scire, ꝙ archieps Remeñ. talibus consuetudinibus vtitur alleg. de app. Romana lib.6. Io. An.

ferea. hodie vero illud verum est, ꝙ qui recipit secūdam habentē curam aīarum, cū prius talē haberet, ipso iure vacat prima, & si vtramq. retinere contenderit, spoliet vtraq;. j. e. de multa alias nihil adijceret ꝯstitutio illa.

a ¶ Ecclesiastico carenti.] arg. ꝙ qui habet vnam beneficium, nō potest obtinere ſm, vel lr̄as impetrare, nisi d primo faceret mētionem. s. c. ꝑxi. & s. de rescri. cū adeo. & c. si ꝓponēte, qa habenti dare, nihil aliud est q̄ perdere. vt 1. q. 2. pastor. nisi per dispēsationē. s. de elect. dudum 2. & qui vnum bñficium habet, non reputatur idoneus ad aliud. inf. eod. super.

† Vide Antoniū Augustinū in notis antiquæ collectionis loco mox citādo ex 1. cōp.

nō differas assignare. alioquin ipsam alteri personę idoneæ beneficio ecclesiastico carenti, [a] incunctanter assignes.

¶ Idem in concilio Turoneń.

¶ *Prabenda & dignitates non debent diuidi, nec etiā permutari.*

CAP. VIII.

Maioribus † ecclesiæ beneficijs in sua integritate manētibus, indecorum nimis vr̄, vt minorum clericorū præbendæ patiantur sectionem. Idcirco vt sicut in magnis, ita quoque in minimis [b] mēbris suis firmatā ecclesia habeat vniuersitatem. † diuisionē [c] prębēdarum, aut dignitatum permutationem [d] fieri prohibemus.

† Ca. 10. eo. ti. in 1. cōpi. & post cōci. Latera. par. 30. c. 4. Et de materia uide Ioannem Ananiā in c. audiuimus. de coll. & plene ꝑ Bellamerā trac. de permutatione beneficiorum.

† Vide l. cui pacto. per Bart. ff. de ser. expor.

Maioribus.] Prohibetur diuisio ꝑbendarū, & ꝑmutatio dignitatū. In prima ponitur causa ꝓhibitionis. In secunda prohibitio. ibi, Idcirco. Abbas Sicul.

CASVS. Quidam prelati bñficia minorū clericorū diuidebant in plura bñficia, maiorib. bñficijs in sua integritate manētib. concilium Turoñ. videns ꝙ hoc erat iniquū, statuit ꝙ ecclesia seruet vnitatem sine aliqua sectione in minorib. bñficijs, sicut in maiorib. vt de cetero nulla fiat diuisio ꝑbēdarum, aut ēt dignitatū ꝑmutatio. No. ꝙ ad vnam ꝑbendam plures eligi non possunt, & si fiat, nō valet. Item idem iuris est in minorib. sicut ī maioribus. Itē ꝑbenda diuidi nō dēt. Item permutatio dignitatum fieri non dēt quod verū est sine auctoritate superioris.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ *Receptus in canonicum ex promissione capituli, debet quando facultas se obtulerit, habere prabendā. vide c. 2. de cōcessio. prabē. in vi. cum glossa.*

CAP. IX.

Relatum † est: & infra. ¶ Quoniam igitur dignum est, vt postquam magister I. in ecclesia tua canonicus est institutus & à te habuit in promissis [e] de conferenda sibi prima prębenda, cum in ecclesia ipsa vacaret, vt debeat præbendæ integritate gaudere. Mandamus quatenus si idē I. in ecclesia tua est canonice institutus, & in choro, & capitulo, & in alijs, quorum vsus est cōmunis, potestatem sicut canonicus habet. ei præbendam, si qua nūc vacat, vel cum ibi primo vacauerit, [f] secundum promissionem tuā, concedas liberaliter [g] & assignes: quia non est congruum vt præbēda careat qui in canonicum noscitur esse receptus.

† Ca. 11. eo. ti. in 1. cōp. Et nū hodie sit correcta hæc decretalis ꝑ c. 2. de ꝯcess. ꝑb. lib. 6. uide ibi ꝑ glossā. adde Deciū in ca. ex parte. i. s. de off. dele. & Feli. in c. nonnulli. s. de rescrip.

[Gl. seq. arguit ad duo.]

b ¶ In minimis.] arg. ꝙ idem iuris est in paruis quod in magnis 14. q. vlt. c. vlt. s. de appel. c. de appellationib. & ita magnum iudicabis vt paruum s. de iudi. nouit. Item est arg. ꝙ idem est iuris in parte quod in toto arg. 1. q. 1. si quis episcopus. Ber.

c ¶ Diuisionem.] sine iusta causa. j. eo. cum causa. Ex iusta causa potest vna præbenda diuidi in duas cum vacat, si facultates sufficiant j. eo. c. vacante. ar. j. eo. significatum. & j. de eccl. ædi. ad audientiā & sic erunt duo iuta. sed duo ad vnam prębendā eligi non pn̄t, vt vnus vnam medietatem habeat, & alter alteram, vel ꝙ vnus expectet quousque alia uacabit, immo talis electio est cassanda j. e. tuæ fraternitatis & c. dilecto. Ber.

d ¶ Dignitatum permutationem.] permutatio dignitatum aut ēt ꝑbēdarum, sine auctoritate superioris fieri nō p̄t: qđ si fecerint, eisdē sunt spoliādi j. de re. permutatio. cum olim. nisi dispensatū fuerit cum illis. j. eod. tit. c. cum uniuersorum. superior uero si uiderit expedire hoc facere potest, ut. j. eo. tit. quæsitum. Ber.

Relatum.] Præmittit & submittit causas mandati, ipsum mandatum inferendo. Abbas Siculus.

CASVS. Archiep̄s Cantuarieñ. instituit in ecclesia sua magistrū Iacobū in canonicū, & in fratrem, & promisit eidem cōferre primā ꝑbendam, q̄ in ipsa ecclesia vacauerit: & assignauit eidem aliquā portionē, quousque ꝑbendā integrā conferret eidē. Sed cum postmodū in eccl'a ipsa prębendæ vacassent, archiep̄s non adimpleuit suam promissionem: vñ iste Iacobus accessit ad Papam, & exposuit ei qualiter archiep̄s se habuerat erga eum Scribit Papa archiep̄o dicēs ꝙ postq̄ dictus Iacobus est institutus canonicus in ipsa ecclesia. & ꝓmisit ei dare ꝑbendam primo vacaturā, digum est, vt integram dēat hēre ꝑbendam: vñ mādat ipsi archiep̄o, quatenus si dictus Iacobus fuerit in ecclesia canonice institutus, & in choro, & capitulo & alijs, quorum cōis est vsus, hēt sicut canonicus potestatē, ei ꝑbēdā si qua vacat, vel quā primo vacare cōtigerit, assignet, ſm qđ ipse promisit qa inconueniens est, vt præbenda careat, qui in canonicū est receptus, Not. ꝙ aliquis potest recipi in canonicū & vacaturā expectare ꝑbendā, ita tñ ꝙ aliqd percipiat, vt hic percipiebat. Itē promissum adimplēdum est. Itē qui est canonicus receptus, non debet carere præbenda.

e ¶ In promissis.] ar. ꝙ ea quæ promittuntur, sunt opere adimplēda. su. de pact. qualiter, & 12. q. 5. quia Ioannes. & 32. q. ult. c. fi. [i] Sed ur̄ ꝙ talis promissio non teneat, quia beneficium non pōt promitti, uel concedi antequam uacet. j. de concessio. præb. & eccl. non ua. nulla. Sol. dicas ꝙ hæc promissio licita fuit: quia hic primo receptus fuit in fratrem & canonicum, & eo pure recepto promisit ei ep̄s conferre primam prębendam uacaturam, & hoc non est ꝯ ius, immo ad hoc tenebatur episcopus de iure, quia eo ipso ꝙ dedit canonicatum, per consequens obligauit se ad præbendam, etiam sine promissione expressa: quia alterum sine altero diu esse nō potest. 1. q. 3. si quis obiecerit. ff. de decurionibus. Herēnius. unde iste taliter institutus potest agere ꝯ ep̄m, ut conferat ei præbendam in ecclesia illa, in qua est receptus, ut dr̄ in fine. Promissio uero siue collatio beneficij non uacantis nulla est, & si loquitur capitulum j. de concessione præben. nulla. & c. relatum & c. ex tenore. & iste nullam habet petitionem ex tali promissione, seu collatione.

i Cōcor. tex. in l. 1. & ibi Bar. ff. đ pac. & ff. ad leg. Fal. l. fi.

f ¶ Vacauerit.] arg. contra, j. eo. dilectus filius, ibi soluitur.

g ¶ Liberaliter.] immo ur̄ ꝙ ex necessitate, quia episcopus non hēt liberalitatem necessarię electionis ar. ff. de leg. 2. unum ex familia. & in necessitate nō est liberalitas. ff. de adimen. legat. rem legatam. & ff. de donatio. inter uirum. & uxo. si quis pro uxore. quia nec eam potest sibi retinere. s. de off. e. archipresby. ut singulæ. Sol. Liberalitas est ut ei prouideat sine coactione: & licet

licet necesse habeat conferre beneficium, non tñ habet necesse conferre isti, vel illi & ita si conferat tibi gratiã facit, cum eam tibi non teneatur conferre. & sic liberalitas & necessitas circa diuersa referuntur, sed hic necesse habebat cõferre cum iam esset institutus, & promiserit ei cõferre primam præbendã, quæ vacaret ibidem.

† Vox diœcesis, decit in qu busdã antiquis.

A Varitiæ.] Primo ponitur excessus. Secundo correctio. Secunda ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Quidam monachi, & canonici regulares, q̃ ecclesijs suis certas pensiones annuatim recipere cõsueuerunt: sed ipsi portiões & antiquos redditus, quos clerici ipsarũ ecclesiarum percipiebant, diminuerũt, & parochias suas diuidebant sine cõsensu archiepi sui: vñ mandat Papa prædictis regularib. quatenus si quas portiones, vel antiquos redditus clericorũ sine cõsensu archiepi diminuerunt, vel parochias diuiserunt, ad integritatem pristinã debeant reuocare. No. q monachi, certas portiones, vel redditus, quos pcipiunt clerici in ecclesijs ipsorum, sine consensu diœcesani sui diminuere non possunt. vel diuidere vnã parochiam in duas.

† Cap. 12. e. ti. in 1. cõpi. & post cõci. Lateraneñ. par. 13. c. I.

¶ Idem canonicis regularibus, & monachis Eboracen. diœcesis.

¶ Religiosi, reditus ecclesiarum suarum diminuere nõ possunt, respectu portionis, quæ debetur rectoribus, seu vicarijs, nec parochias diuidere.

CAP. X.

Avaritiæ, † quę est idolorũ [a] seruitus. & infra. ¶ Intelleximus quod in ecclesijs vestris, de quibus certas pensiones consueuistis percipere, portiones, [b] vel ãtiquos reddit[c] minorastis, quos nonnulli clerici ecclesiarum ipsarũ olim habuisse noscuntur: & infra. ¶ Ideoque mãdamus, quatenus si quas portiones, vel antiquos redditus clericorum sine cõsensu archiepiscopi vestri minuere, vel parochias diuidere p̃sumpsistis, ad integritaté pristinã reuocetis.

1 Hæc glossa nõ reperitur in uetustiorib[9], exẽplaribus.

a ¶ Idolorum.] 28. q. 1. idolatria. & 47. dist. c. bonorũ. & in authen. vt iudi. sine quoquo suffra. §. cogitatio. vltra. med. col. 2.

b ¶ Portiones.] hoc 1 potest intelligi, quando monachi certam portionem assignant presbyteris, & totum quod superest, appropriant vsibus suis.

2 De hoc 10. dist. c. 1. dic. hoc verũ cõsentiẽte p̃lato & clericis: aliàs nõ, de ecc. ædifi. ad audiẽtiã. 56. dist. satis. Si nollẽt consentire, & iusta cã subesset. cõpellentur per superiorẽ, ad quẽ recurrẽdum est. j̃. de iure patr. nullus. dicit ẽt p̃latũ hoc non facere vacan. eccle. de cuius diminutione quæritur de re. eccl. nõ alie. dudum. lib. 6. Io. An.

c ¶ Redditus.] hoc intellige, quando monachi certam partem præcipiunt, & totum aliud dimittunt capellanis: & tunc in nullo diminuere debent quod relinquũt capellanis suis, sine consensu archiepiscopi sui, vel episcopi sui, & idem esset si clerici certam partem percipiunt, & monachi totum aliud & ex eo quod dicit: sine consensu archiepiscopi videtur q de cõsensu ipsius hoc facere possit, & diminuere, & parochias diuidere quod verum est iusta de causa 2. j̃. de eccl. ædi. ad audientiã. & j̃. de excessibus, prælatorum sicut vnire. & 16. q. 1. præcipimus §. sicut duo. & arg. j̃. de his quę fiunt a pręlat. sine consensu cap. cum Apostolica. & j̃. de censibus. quanto. & sic possunt diuidere parochiam iusta de causa, vt patet per iura prædicta: possunt etiam redditus diminuere: puta, si ecclesiæ facultates essent ampliatæ, vt sic de augmento & monachi sentiant vtilitatem cum huiusmodi ecclesiæ subsint eis quo ad temporalia: quia de huiusmodi videtur loqui cap. & infra. eod. de monachis.

¶ Idem præposito & capitulo Insul.

¶ Possunt prælatus, & capitulum præbendæ vacanti honestum onus imponere, ad quod præbendarius teneatur.

CAP. XI.

Significatũ † est nobis, q cuidã sacerdoti prębẽdam vnã in ecclesia vestra cõi volũtate dedistis, ita quod [d] Missam de sancta Maria (nisi corporis infirmitate grauatus sit) debeat quotidie celebrare, & ecclesiam vestram, non nisi communi tam præpositi, quàm capituli [e] cõ-

† Cap. 13. e. ti. in 1. cõp. & post cõci. Lateraň. pa. 50. c. 9.

S Ignificatum.] Primo ponitur ordinatio tria continens. Secundo confirmatio cum limitatione: ibi, Quam si quidem. Abbas.

CASVS. Quædã præbenda uacauit in quadam ecclesia: præpositus & capitulum illius ecclesiæ communi consensu & voluntate statuerunt, vt quicunque ad ipsam præbendam eligeretur, Missam de sancta Maria quotidie celebraret, nisi esset corporis infirmitate grauatus, nec ecclesiã dimitteret, sine cõsensu præpositi & capituli, & quod iura illius præbendæ non alienaret: quo facto electus est quidam sacerdos ad illam præbendam: præpositus & capitulum petierunt à Papa vt institutionem ipsius deberet confirmare: & dominus Papa ipsam confirmauit. No. q sacerdos ille assidue debeat officium suum impendere ipsi ecclesiæ, nisi fuerit corporis infirmitate grauatus, & quãto frequẽtius poterit salua honestate sua Missarũ solemnia celebrare. nec licet sib. hoc officiũ subtrahere illi ecclesiæ, nec ad aliã se trãsferre. No. q vacante beneficio potest onus imponi ipsi beneficio, dum tñ onus sit licitũ & honestum. Item conditio (vt hic dr̃) locum habet in spiritualib. sed non ita intelligitur, immo oneris est determinatio. Item sacerdos potest aliqd accipere vt Missam celebret.

d ¶ Ita quod.] Arg. cõsueuit hic notari. quod in spiritualib. potest interuenire pactio siue conditio s̃. de elect. significasti, arg. de transact. c. 2. arg. contra. s̃. de pact. c. vl. & 1. q. 2. quam pio. sol. vt nulla sit dubitatio. sic intellige, quod nulla conditio siue pactio hic apposita fuit cum aliqua persona, sed præpositus & capitulũ vacante illa præbenda constituerunt, vt qui ad illam præbendam eligeretur. onus istud subiret, vt sic res transiret suo onere. ff. de pig. ac. si conuenerit. §. 1. & infra de pign. ex litteris. & ff. de vsufrufru. l. vsufructu. legato. & l. si pendentes. §. penult. & opt. arg. j̃. vt eccl. be. sine di. confe. vt nostrum. ad fi. & hæc conditio licita est, & honesta pro diuino cultu apposita. Quidam etiam dicunt quod similiter posset eligi tali conditione apposita. Sed quid esset si conditio esset illicita? Videtur quod conditione facta collatio, siue institutio teneat, argum. insti. de hæred. institu. §. hæres & pure. & j̃. eod. dilecto. & turpis conditio pro non adiecta habetur. infra de condi. app. c. vlt. hæc vera essent, nisi obstaret simonia. Vincentius arg. quod sacerdos potest recipere pecuniam, vt celebret diuina, quia sic operas suas vel potius locare. argum. 10. q. 3. relatum. & 12. q. 2. charitatem. & c. quicunque. 2. infra de simo. cum sit. & 1. q. 1. cap. vltim. quia suis stipendijs hoc facere non cogitur supra de præscrip. cum ex officij Arg. contra j̃. de simonia, cum in ecclesiæ. Si nullum habet beneficium ecclesiasticum ratione cuius ad hoc teneatur, potest locare operas suas ad certum tempus, & recipere mercedem pro labore suo, nec simoniam committit, alias si habet beneficium, non licet ei hoc facere.

e ¶ Quàm capituli.] istud præter ius fuit appositum, quoniam sufficit consensus prælati. s̃. de renunc. cap. admonet.

a ¶ Dele-

a ¶ Delegare.] i. non poteſt committere alicui officiū ſuum, & dic, anniuerſarium, id eſt, officium.
b ¶ Salua honeſtate ſua.] hoc ideo dicit, quia non eſſet honeſtū, vt bis, vel ter miſſam in die celebraret, de conſe. diſt. 1. ſufficit. & j. de celebr. miſſ. te referēte. vel ſalua, id eſt ſine peccato mortali, qđ eſſet inhoneſtum.
c ¶ Voluptatis.] tñ religionis cā poſſet ad aliā eccliā ſe transferre petita licentia, quis non obtenta j. de reg. [illegible] ciet q buſdā.

no iure habent eam. ſi ſimpliciter contulit eccleſiam, cathedraticum, & coerctionem retinet epiſcopus j. de do. paſtoralis. Si vero ex fundatione monachi eccleſias obtinent, habent eas tantum quo ad temporalia. 16. q. 2. c. 1. & pen. & vlt. niſi eſſent priuilegiati cum omnibus capellis habitis, & habendis, & ſi nō habent priuilegium, habebunt temporalia, reſeruata ſufficiēti ſuſtentatione presbytero, & eps hēt ibi inſtitutionem ad pręſentationem monachorum, & ei ſubeſt presbyter quo ad ſpiritualia, & ſic pōt intelligi hęc dec. & j. de priuile. cum & plātare §. in eccleſijs. Qñ que monachi habent ius patronatus tm̄: & tunc nihil habent niſi ſolam pſentationem. j. de iure patr. cum ſęculū. cum trāſeat cū vniuerſitate, vt ibi. In quo ergo caſu locum habet quod dī, ꝙ cenſualis pſſio nō augeat. s. de pa. cū clerici & j. de cēſi. ꝓ habemus. & s. eo. auaritia? Poteſt dici, ꝙ vbi monachi habent eccleſias ex donatione epōrū quo ad tēporalia, cenſus prius impoſitus non dēt augeri: vel cum ex donatione laicorum ius tm̄ recipiūt patronatus, cēſus qui ab initio fuit impoſitus, augeri non dēt. j. de cenſi. ſciētes. ſine iuſta cauſa & rationabili, & de conſenſu

ſenſu poſſit dimittere: vel cuiquam præbendæ illius anniuerſarium delegare.[a]

¶ Quam ſi quidem inſtitutionem † eatenus confirmamus, vt prædictus ſacerdos, niſi infirmitate corporis fuerit impeditus, aſſidue debeat obſequium ſuum impendere eccleſiæ memoratæ, & quanto frequentius poteſt (ſalua honeſtate ſua,[b] & debita deuotione) Miſſarum ſolennia celebrare: nec ſibi liceat hoc illi ſubtrahere, ſiue cauſa voluptatis,[c] ſiue ſe ad aliam eccleſiam trāſferendo.

¶ Idem Vigorieñ. † archiepiſcopo.

¶ *Ad præſentationem religioſorum in eorum eccleſiis nullus debet inſtitui ꝑ epiſcopum, niſi prius ei congrua portio reddituum aſſignetur.*

CAP. XII.

De † monachis, qui vicarios parochialium eccleſiarū grauant, vt hoſpitalitatem[d] tenere non poſſint, eam prouidentiam habeas, quòd ad pręſentationem monachorum nullum recipias, niſi tantum ei de prouētibus[e] eccleſiæ coram te fuerit aſſignatū, vnde iura epiſcopalia poſſit perſoluere, & congruā ſuſtentationem habere.

¶ Idem Salernitano † archiepiſcopo.

¶ *Plures dignitatis, vel perſonatus in vna, vel in diuerſis eccleſiis quis habere non poteſt.*

CAP. XIII.

Ad † hæc licet: & inf. ¶ Illud eſt omni rationi contrarium, vt vnus clericus in vna[f] vel diuerſis eccleſiis plures dignitates, vel perſonatus obtineat: Cum ſingula officia[g] in eccleſijs aſſiduitatem exigant perſonarū.

† conſtitutionem.

De monachis.] reputat materia huius c. difficilis pp iura vario modo loquētia. Et hodie hoc capitulum extēdit ēt ad religioſos exemptos, vt in c. 1. j. eo. tit. lib. 6. Et adde nouā pūiſionē, q̄ circa hoc habetur in cle. 1. de iure pat. & vid de eccleſijs iſtorū regularium textū in cle. quia regulares. de ſupplen. negl. prælat. Abbas Siculus.

† Epiſcopo Vuigoř.

CASVS. Quidam monachi habent eccleſias ſuas in quib. ponunt vicarios ſuos & iſtos vicarios in tātum grauāt, ꝙ hoſpitalitatē ſeruare non poſſūt, nec epalia iura ſoluere. Mādat Papa Vigorień. archiepō [illegible] ſūt [illegible] monachi: ꝙ nullū recipiat ad pſentationē monachorū niſi tm̄ ei de pue tibus ecclæ corā ipſo fuerit aſſignatum, vñ poſſit hoſpitalitatem ſeruare, & epalia iura perſoluere. Hanc portionem non poterunt monachi diminuere, ſine conſenſu epi. & ſic pōt intelligi capitulū. s. eo. auaritiæ. No. ꝙ clerici tenent ad hoſpitalitatem. Item competenter dēt quis bñficiari, ita ꝙ poſſit commode ſuſtētari, & iura epiſ opalia perſoluere.

† Cap. 14. e. tit. in 1. cōp. & poſt concilii Lateran. par. 39. ca. 1. Et de intellectu vide Lambertinū tract. de iure pat. lib. 1. p. 1. q. 10.

1 Tullius li. 2. de off. Decorum valde eſt, patere illuſtribus hoſpitibus domos virorū Illuſtrium. Io. And.

d ¶ Hoſpitalitatem.] ad quam clerici præcipue 1 tenentur & 62. diſt. §. 1. & 85. d. Florentinum. quia quicquid habent clerici, pauperum eſt. 16. q. 1. c. vlt.

[Gl. ſeq. tractat quomodo monachi interdum ex cōceſſione epiſcoporum. interdum ex fundatione habent eccleſiam quo ad temporalia, interdum ius patronatus tantum. & ſubdit quo caſu locum habeat hoc cap.]

e ¶ De prouentibus.] per hoc patet, ꝙ loquitur de eccleſijs quæ ſunt monachorum quo ad temporalia: in quibus poſſunt monachi ſibi omnia appropriare, reſeruata honeſta ſuſtentatione pſbytero, vt hic dicit, multo magis vbi habent eccleſias quo ad ſpiritualia, & temporalia. Si vero habent eccleſiam ex conceſſione laici vel confirmat [illegible] & plantare. §. in eccleſijs. ſi non accedit conſenſus epiſcopi, nihil valet 2 cōceſſio laici. j. de iure patr. c. quod autem. in fi. & [illegible] habent eccleſiam ex conceſſione epōrum, ſi certa forma fuit appoſita, illa ſeruet. ff. de pactis [illegible] traditionib. ſi pleno iure [illegible]

2 Immo valet quo ad ius pat. j. de iure pat. cap. [illegible] lib. 6. Ioan. And.

epiſcopi, vt dictum eſt s. eo. auaritiæ. In alijs vero caſibus, puta, cum pleno iure habent eccleſias quo ad temporalia, & ſpiritualia, poſſidere eas poſſunt pleno iure. Quandoque tamen monachi totum applicant vſibus ſuis, reſeruata honeſta ſuſtentatione presbytero, vt hic. Quandoque certam partem recipiunt, ſiue certam dimittunt presbytero, aliud totum ſibi retinent, vt infra eo. auaritiæ. & hoc ſecundum conſuetudinem diuerſorum locorum. Dic de hoc vt 16. quæſt. 2. in ſumma. Bernat.

Ad hæc.] Ponit dictum, & eius rationem ſubdit: ibi, Cum ſingula. Abbas.

CASVS. In hoc capitulo, & ſequenti dicitur, quòd nullus poteſt habere plures dignitates, vel perſonatus in vna eccleſia, aut etiam in diuerſis: & hoc ius continetur in iſtis duobus capitulis. Not. ex iſtis duobus capitulis, quòd nullus poteſt habere plures dignitates, vel perſonatus.

f ¶ In vna.] [illegible] & ſup. de cleri. non reſi. quia nonnulli.

g ¶ Singula officia.] id eſt, dignitates, vel perſonatus. 89. diſtinct. c. ſingula. & 21. quæſt. 2. ſicut. & infra eod. cum non ignores. & infra eod. de multa. niſi per diſpenſationem Apoſtolicæ ſedis, vt ibi, & ſupra de [illegible]

3 Ius patronatus quib⁹ hēre liceat, concil. Trid. ſeſſio. 14. de reformat. c. 12. & ſeſ. 25. de refor. c. 9.

† Sal. epō.

† Cap. 7. tit. de teſtamen. in 1. compi. & poſt cōcil. Lateraneñ. par. 29. ca. 6. Et vide l. fin. p Bald. C. de indi. vid. & l. his C. de re uo. don.

¶ Idem Burdegalen̄. archiepiscopo.

¶ *Habens plures dignitates, alterā dimittere compellitur.*

CAP. XIV.

PRæterea † de G. qui in tua & Tolosona ecclesia est archidiaconus cōstitutus, & in vtraq; ecclesia regulariter [a] ꝓfessus: Mādamus, quatenus eundē, altero, quē maluerit, [b] archidiaconatu, facias esse contentum.

¶ Idem Genuen̄. archiepiscopo.

¶ *Si electus ad secundam ecclesiam noluerit dimittere primam, eligentes possunt resilire, & electum nō acceptare.*

CAP. XV.

CVm † non ignores, ꝙ vna ecclesia [c] vnius debeat esse sacerdotis: & infra.

¶ Cum igitur nūcius presbyteri, qui in duabus ecclesijs locum habere contendit, [d] & quidam clerici alterius ecclesiæ ad nostrā præsentiā accesserint contra eum: Nos attendentes non esse cōueniens, vt idē presbyter locum habeat † in duabus ecclesijs: Mādām⁹, quatenus ipsum beneficio quod habet, facias manere contentum. [e]

¶ Quod si forte archipresbyter, & clerici alterius ecclesiæ in eum consenserint, [f] eis nunc dissentientibus, † cum ipsorum scandalo [g] non debet locū in ipsa ecclesia quærere, vel habere.

¶ Innocentius tertius Zamoren̄. † episcopo.

¶ *Ordinato ad sacros per episcopum sine titulo, nemine præsentāte, ordinator vel successor compellitur in necessarijs prouidere, donec titulum habuerit.*

CAP. XVI.

CVm † secundū Apo-

PRęterea.] Primo narrat casum, quem secundo corrigi mandat: ibi mandamus. Abbas.

a ¶ Regulariter.] arg. ꝙ canonicus regularis potest fieri archidiaconus. arg. 58. dist. c. 1. & 74. dist. quorundā. & s̄. de sta. reg. quod Dei timorem. Sic nec monachus in diuersis monasterijs esse pōt; nec Abbas præfici. j̄. de reli. domi. cap. vlt. Sic nō potest q̄s habere plures personatus in eadem ecclesia, aut etiā in diuersis, j̄. eod. de multa. & s̄. c. prox.

[Gl. seq. alleg. cōcor. ponit ius nouū, & inducit tria similia]

b ¶ Maluerit.] sic s̄. eo. c. referente. & sic habuit optionē secūdū ista iura, 1 hodie nō habet optionem, imo recipiendo secūdam dignitatem ipso iure vacat prima: & si contēderet retinere vtrāq; priuaretur vtraque j̄. eo. de multa. cum enim militiæ sint distinctæ & personæ illius deputatæ debent esse distinctę. vn̄ nemo potest esse in duobus collegijs simul. ff. de col. illi l. 1. §. vlt. nec duas militias habere. C. qui mili. nō pos. l. 4. & l. 5. §. in posterum. lib. 12. nec duos honores ff. ad muni. libertus. §. ꝑscriptio. ergo multo fortius hæc sunt in spiritualib. honoribus obseruanda.

† Cap. 4. tit. de excessib. prelato. in j. cōpi. & post concil. Lateran̄. par. 24. cap. 5.

1 Quę hodie locū habent in casu. j̄. de rescr. gratia. lib. 6. possēt et locū hēre cū secūdum beneficium est minus & vtilius, secūdum Hostiē. q̄ dicit æquū in scholis: fatetur tñ ī iudicijs & ī curia simpliciter teneri de cre. d̄ multa. Ioan. And.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cōp. Et vide q̄d ꝑ hūc textum scribat Abbas in c. 2. j̄. de iure patr.

CVm non ignores.] Hodie poteris seruare hoc c. in beneficijs residentiā requirentibus, & etiā in curatis si de facto nollet dimittere primam ecclesiam. Primo ponitur causā mandati. Secundo mandatum: ibi, Cum igitur. Tertio soluit obstaculum: ibi, Quòd si Abbas.

CASVS. Archipresbyter & clerici cuiusdam plebis elegerunt quendam presbyterum rectorem cuiusdam ecclesiæ in suum, presbyterum, siue in capellanum suū, & ipse consensit electioni, volebat tamen locum habere in varaque ecclesia archipresbyter & clerici contradicebant, volentes quòd in sua ecclesia resideret: & sic orta fuit super hoc quæstio inter ipsos: Vnde nuncius presbyteri, & quidam clerici alterius ecclesię ad sedem Apostolicam accesserunt: dominus Papa auditis hinc & inde propositis, considerans quòd non est conueniens, vt idem presbyter locum habeat in duabus ecclesijs: mādat archiepiscopo Ianuen̄. vt dictum presbyterū beneficio quod habet faciat manere contentum & si archipresbyter & clerici cōsenserint, & modo dissentiāt, non debet cum ipsorum scandalo in eorum ecclesia locum habere. Not. quòd vna ecclesia vnum tātum debet habere rectorem, cum in vno corpore duo capita esse non debeant, nec vnus rector debet præesse pluribus ecclesijs. Item propter scandalum aliquis repellitur ab obtinendo beneficio. Item arg. ꝙ ex quo aliqui consentiunt in aliquē, possunt dissentire: & hoc propter scandalum: & isti dissentiebant: quia presbyter ille nolebat dimittere primam ecclesiam.

c ¶ Vna ecclesia.] hoc generaliter verū est, quòd vnus debet esse sacerdos vnius, vt s̄. eo. c. proxi. & j̄. e. de multa. De hac materia dicitur s̄. de elect. dudum. 2

d ¶ Contendit.] vn̄ hodie priuari debet vtraq; j̄. e. de multa.

e ¶ Contentum.] s̄. eo. c. ꝓx. & c. ad hęc.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Consenserint.] si semel consenserūt in eū, nō p̄nt ampli⁹ dissentire. s̄. de elect. cum inter canonicos & 8. q. 2. dilecti, fi. & 32. q. 5. horrēdus. Quid est ergo q̄d d̄r, eis nunc dissentientibus: & sic cōtradicit hæc decr. ꝑdictis iuribus 2? Sol. sic intellige q̄d d̄r hic, quòd sacerdos ille elect⁹ fuit ad curā animarū. & sim. l ad continuam residentiam, ad quā de iure tenetur. s̄. de cle. nō resi. quia nōnulli, sed ipse volebat retinere priorem eccl'am, cū illa ad q̄ electus erat secundo ab archiꝑsbytero & clericis. vn̄ cum ipse nollet primam dimittere, licitum fuit archipresbytero & clericis ab electione ipsa recedere, & merito, q̄a vtrāq; de iure habere non poterat. Si autē vellet dimittere primam, & secūdā recipere: tunc nō possent archipresbyter & clerici ab electione eius discedere, ex quo semel in eū consenserunt, & sic intelliguntur prædicta iura.

† haberet.

2 Concord. text. in l. in fraudem & ibi Alb. de Rosa ff. de test. ī l. fi. & ibi Cy. C. ad Maced.

† dissidentibus.

† Vid. Vasęū in annalib. Hispaniæ. c. 21.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōp.

g ¶ Scandalo.] argu. quòd propter scandalum quandoque receditur à iure. s̄. eo. cum teneamur. & s̄. de tempo. ordi. ad aures.

CVm secundum Apostolum.] Primo ponitur causa constitutionis, & correctionis iuris antiqui, & noui promulgatio. Secundo determinatio casus propositi specialiter. Secnnda: ibi, Inde est. Abbas. Sume casum ad medietatem capituli: ibi, Inde est, &c.

CASVS. Episcopus Zamoren̄. ordinauit in subdiaconum quenquam clericum. C. nomine sine aliquo titulo: tamen morte præuentus eidem clerico in beneficio ecclesiastico non prouidit: & postmodum successor illius requisitus non prouidebat eidem, accessit ad Papam exponens eidem qualiter prædecessor illius ordinauerat ipsum in subdiaconum; scripsit Papa quibusdam, vt illum subdiaconum examinarent si dignus esset ad ecclesiasticum beneficium obtinendum, prius episcopo Zamoren̄. citato, vt examinationi intersit: vnde scribit Papa Zamorensi episcopo, quòd cum clericus ille à prædecessore ipsius ordinatus fuerit sine certo titulo, si examinatores prædicti eo citato, vt examinationi ipsius intersit per se vel per alium, & vt liceat sibi proponere quicquid rationabiliter duxerit proponendum, tam

super

super idoneitate personæ, quã etiam super quantitate & qualitate beneficij, illum inuenerint esse dignũ: tãdiu necessaria vitæ sibi ministret, donec in ecclesia Zamoreñ. vel alia, per ipsum beneficium fuerit cõpetens assecutus: sciturus pro certo, ꝙ si dignus repertus fuerit & ipse episcopus neglexerit prouidere, cum Papa super hoc fuerit requisitus, compellet ipsum per districtionẽ ecclesiasticam ad prouisionẽ ipsius. occasione huius negotij Papa præmittit illa quæ præcedũt, hoc modo; dicit Apostolus: Qui altari seruit, viuere debet de altari: & q ad onus assumitur, emolumentum inde debet habere, ergo patet, ꝙ clerici, q deputati sunt obseq̃o Iesu Christi, de ipsius patrimonio viuere, debent: clerici enim à cleros, quod est sors appellantur: & ideo dum ordinantur, vel assumuntur in hæreditatem Domini, vel assequuntur hæreditatẽ in ipso. licet autẽ prædecessores Innocentij, ordinationes eorũ qui sine certo titulo ꝓmouẽtur, quantũ ad executionem irritas esse voluerint & inanes in iniuriã ordinãtium: Innocẽtius tamẽ volens benignius agere cũ taliter ordinatis, statuit, ꝙ per ipsos ordinatores, vel successores eorum tamdiu prouideatur ordinatis, donec per eos beneficia ecclesiastica fuerint consecuti. Not. ꝙ qui altari seruit, de altari debet viuere. Itẽ ad quem spectat onus, & emolumentum. Item qui aliquẽ ordinat, vel ordinari facit ad sacrum ordinem, prouidere tenetur eidem; donec per ipsum ordinatus beneficium ecclesiasticum fuerit assecutus. Item si episcopo simpliciter scribatur, vt alicui prouideat in ecclesia sua: non solum in cathedrali ecclesia potest prouidere, sed etiam in parochiali.

a ¶ De altari.] 12.q.1.ex his.

b ¶ Repelli.] ad quem spectat onus, & emolumentum. 2.q.2.charitatem, & c.quicunque. & c.ecclesiasticis 1. & econuerso non est ferendus is qui lucrum amplectitur, onus autem subire recusat. C.de cad.toll. l.vnica. §.pro secundo.

ADDITIO. Vnde versus:

Commoda qui sentis, iungas onus emolumentis.

c ¶ Obsequio.] non tibi, sed domino grauis est cui seruit egestas. arg.93.dist.diaconi versi. mendicat. Lau.

d ¶ Nominis ratio.] 21.dist.cleros. & clericos. & 16.q.1.si cupis, & nomina debent esse consonantia rebus. instit.de do.§.est & aliud.

e ¶ Sors.] 12 q.1.cui portio.

f ¶ Assumuntur.] vt qui ordinantur sine beneficio, vel assumuntur, vt habeant hæreditatem Domini.

g ¶ Assequuntur.] [illegible] qui ad beneficiũ recipiũtur,

1.Cor.9.

stolum qui altari seruit, viuere debeat de altari:[a] & qui ad onus eligitur, repelli[b] non debeat a mercede: patet a simili, vt clerici viuere debeant de patrimonio Iesu Christi, cuius obsequio[c] deputantur, vt ipsa nominis[d] ratio persuadet. Cum enim a cleros, quod est sors[e] vel hæreditas, clerici appellentur: quia in sui † ordinatione vel assumuntur[f] in hæreditatem Domini; vel assequuntur[g] hæreditatem in ipso, † vt vere possint psallere cum propheta: Dominus pars hæreditatis meæ: dignum[h] est, vt ecclesiæ stipendijs sustententur, in qua & † per quam diuinis obsequijs adscribuntur. Licet autem prædecessores[i] nostri ordinationes[k] eorum, qui sine certo titulo promouentur, in iniuriã ordinantium irritas[l] esse voluerint, & inanes: Nos tñ benignius agere cupientes, † tamdiu per ordinatores, vel successores[m] eorum prouideri volumus ordinatis, donec per eos ecclesiastica beneficia cõsequantur.

¶ Inde est, ꝙ cum G.lator præsentium, à prædecessore tuo fuerit ad †. subdiaconatũ nullo pñsentante promotus, Mandamus, quatenus, si eum hi, quib. examinationẽ ipsius duximus committendam, te citato legitime, vt p te ipsum vel idoneum respõsalem interfis: & tã super ideoneitate personę, quã ẽt super quãtitate, ac qualitate beneficij proponere tibi liceat[n] quicquid rõnabiliter duxerit proponendum idoneum esse repererint, tãdiu ei vitæ necessa-

† sua.

† al. in Christo. Psal.15.

† al. vel.

isti in sua ordinatione statim consequuntur hæreditatem Domini.

h ¶ Dignum.] 12.q.2.ecclesiasticis.

i ¶ Prædecessores.] 70.dist.neminem. & c.sanctorum.

K ¶ Ordinationes.] nisi promotus sit ad titulum patrimonij sui. inf.eod. tuis. & sup.eo. eps si.

l ¶ Irritas.] quo ad executionẽ, non quo ad veritatẽ, quia ordinem non admittũt. [Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit, & sol determinat.]

m ¶ Successores.] sed quare cõuenitur hic successor ex delicto defuncti, cũ regulariter cũa morte extinguant. 23.dis. quorũdã. & C.si reus, vel accu. mor. fue. l.2. & successor non cõuenit ex delicto defuncti. C.ne ex deli.defun. l.vnica? Rñdeo, ne in cleri opprobriũ mẽdicare cogant. 93.dis. diaconi. argu. sup. de cle.cõiu. Ioãnes. ĩ fi. Vel dic, ꝙ nõ tã successor q̃ ecclesia 2 punitur ĩ hoc casu, que ñõ resistit epo in tali ꝓmotione: nam sine consilio ecclesiæ, nõ facit ordinationẽ 34. dist.c.pe. vnde punitur si ei delinquenti non resistit. 2.q.7.c. quapropter. & hoc ĩtelligo qñ ipse eps examinauit. si autem alij examinauerunt, ipsi tenebuntur. 54. dist. si seruus. 24. di. qñ. & hoc innuit quod dicitur. inf. nullo præsentante. Et in hac prouisione dignitas promoti est attendenda. arg. 41. dist. non cogantur. ff. de iu. l. sed & si susceperit. §.2. ff. de vsuf. sed & si quid. §.1. & inf. eod. c. de multa. ff. de do. l. si filiusfamilias. Item cõsiderantur facultates ecclesiæ. argu. ff. de admi. tu. l. cũ plures. §. cum tutor. & ff. de rel. & sump. fu. si quis sepulchrum. §. sumptus, & hic inferius. Bern.

[Glos. se in princ. reci. per obie. & solutionem. Deinde dat duo similia. Iterum obijcit, & soluit. Tertio obijcit, & soluit.]

n ¶ Liceat.] si scriberetur ipsi ordinatori, ipse nõ posset aliqd obijcere nisi hoc lrĩs contineretur: quia quos idoneos reputauit ad ordines, debet reputare idoneos ad beneficiũ sup. de æta. & qual. c. accepimus. sed successor põt, & ita semel approbatus iterũ probatur & reprobatur, sicut modicus. 3 ff. de mune. & ho. l. vt gradatum. §. reprobari. & virgo semel probata iterũ probatur. 4 27. q.1. nec aliqua. & melius. s. de prob. c. pe. & vlt. & 2. q.5. hẽt hoc propriũ. & c. Mẽnã. sed hoc totũ gratia est. quia de facto vnius sæpius quæri non debet. ff. nau. cau. stab. l. licet. in fi. Sed nonne præsumi debet pro ordinato? Sic ar. sup. de prob. post cessionẽ. nisi probetur contrariũ. Itẽ qualiter cognoscitur postea de eius idoneitate: cũ sententia epi: qua pronunciauit ipsum idoneum, transiuit in rem iudicatã, à qua non fuit appellatum. sup. de elect. cum dilecti. in fi. Rñdeo totum fit de gratia. Vel dicas, quod tantũ quæritur de noua causa postea emergente. arg. sup. de æta. & qual. ordi. c. 1.

[Gloss.

† Vide l. cũ testõ. & ff. de reg. iur. & l. quo ties. eo. tit.

† al. ita: ita subdiaconũ.

2 Non video in quo puniatur ecclesia, vel capitulum cum episcopalis mensa grauatur s̃m Hos. Ioan.

3 Quod est spãle pp hominum sanitatem. Ioan. And.

4 Quia sæpe manus fallitur, & ea. ut ibi.

1 Concord. tex. in l. sur natura. ff. de reg. iur. & l. fi. §. sed cum ff. de fur.

[Gl.seq.quærit,soluit.alleg.pro & contra.ponit opi. Vin.demum soluit.

a ¶ Donec per te.] quid si eps ordinauit eū ad aliquē titulū,& ille est euictus ab eo, nunquid eps tenetur de euictione? Arg.ꝙ nō: quia donator non tenetur de euictione. ff.de ædi. [illegible] l.ad res donatas, arg. cōtra.7.q.1.p̄sentiū. & inf.eo.iter cetera. Dixit Vin. ꝙ eps spāliter nō teneret si dedit ei bnficium sufficiēs,& factū sit īsufficiēs & exinanitum: sufficit enim minori ab initio adire locupletem hereditatem. ff.de mi. verum.§.si locupleti. tenetur tñ gñali obligatione,q[illegible] tenet prouidere & ordinare ecclesias oēs sui epatus. de consec. dist.1.oēs. Tu dicas melius cū T. si simulētér cōtulit ei beneficiū alterius,quo alius non fuit iuste priuatus, siue alij debitum, & ipse cui cōtulit,hoc ignorauit,[1] tūc spāliter tenet eps ei puidere in æquiualēte beneficio.arg. 7.q.1.præsentium & inf.eo. inter cetera. & inf. de iure pat. c. pastoralis.

Inter cetera.] Narrat primo factum. Secundo mādat decerni, & causam exprimit: ibi. Supradicto episcopo Abbas. CASVS. C. & H. per permutationē [illegible] præbendarū affectātes, eas in manu Papæ renunciauerunt: postmodū mandauit Papa decano Remē. ut de præbenda G.inuestiret H. sed eps loci hoc intelligēs cōtulit eā magistro P.vñ orta lite inter magistrē P.& H. dñs Papa reuocauit p̄fatam renūciationē, & vtrique restituit beneficiū suū: & ne magister P.remaneret frustratus spe sua. Mandat Papa epo ꝓuidēdum alicui non conferat, donec assignauerit magistro P.bnficium præbendale in eadē ecclesia: & si contra fecerit, illud cassat:ne fraudulenter visus sit illi contulisse præbendam Ber.No. ꝙ vbi ponit ista clausula, ꝙ si contra factum fuerit, decernimus irritum & inane: ꝙ fit postea, ipso iure non tenet. Item qui dat beneficiū quod dare non potest, tenetur ad beneficium quod dare potest:ne fraudulenter visus sit beneficium contulisse.

[Glo.seq.reci per obie.vlt.alleg.concor. remittit,signat contrarium,soluit.& distinguit]

b ¶ Assignari debebat.] ex quo G.resignauit tali modo,vt daretur H.& non fuit ei data.sed magistro P.non videbatur ei renunciasse:nec vr eam perdidisse, sicut non amittit possessionem qui eam sub modo alij tradidit,nisi modus exitat. [3] vr enim sub conditione eam tradidisse. sup.de resti.spo.olim.1. & ff.de ac.poss. qui absenti. §.si quis.& qui sub conditione trahit possessionem,& recedit à possessione,non perdit eam ff.eo.si cum me. vnde iste nō videbatur amisisse possessionem beneficij sui: sed certe verū est ꝙ amiserat ꝑ renunciationem [illegible] Papa postea ex officio suo vtrūque restituit propter discordiam suscitatam.

c ¶ Irritum.] sin ile C. de legi. nō dubiū. [4] & C. [illegible] alie.l.sācimus.& 10. dist.cap.vides, si hoc verbū non cōtineretur in litteris,& ipse conferret,[illegible] ꝙ cessio teneret,licet esset facta contra mandatū Papæ [illegible] inf.eo. dilectus filius, G.vbi de hoc.

d ¶ Assignauit.] hic exp̄sse hēs, ꝙ si eps cōcessit mihi bnficiū qd cōcedere non potuit,tenetur mihi ad aliud cōferendum 7.q.1. præsentiū.de hoc dr. sup.c.prox. fim.sup. de fi.psb.ven'ēs,arg. ff.de pig.act. l.elegāter. §.q reprobos ff. ad Velleia. quamuis. §.si cōu.nerit.& ff.q satisd.cog.l.quoties. ff.de leg.1. l.si filiusfam.§.si qd alicui.& ff.de leg.2.l.mortuo. §.Labeo, quia adiuuari beneficijs nos oportet,nō decipi.ff. cōmodati, l.in cōmodato. §.sicut. in fi.& ī.de pmo. c.vni. ī fi. Et sic est cōtra id ꝙ dicit lex, ꝙ donator non tenetur de euictione [illegible] l.ad res donatas. sed hic in veritate nō dr [illegible] quia necesse habet eā donare, & [illegible] liberalis existit.ff.de [illegible]

---

rīa cōgrue subministres, donec [a] per te in Zamorēn.ecclesia,vel alia fuerit competens beneficium ecclesiasticum assecutus, sciturus pro certo,quod si per examinationē eorum † fuerit repertus idoneus, & tu ei iuxta mandatum nostrum neglexeris prouidere, cum hoc nobis per litteras eorū innotuerit, ad id exequendum te per districtionem ecclesiasticam compellemus.

¶ Idem archiepiscopo Senon.

¶ *Qui hoc ignoranti scienter contulit præbendam, quam non potuit, illa euicta, aliam quam potest, conferre tenetur. h. d. & est singularis dispositio.*

CAP. XVII.

Inter † cetera: & infra. ¶ Facta resignatione a G. † quondam canonico Laudun. † de præbenda eiusdem ecclesiæ,quæ per commutationem præbendarum H. tunc Siclunen. † canonico auctoritate Apostolica assignari [b] debebat: magister P. per Laudun.† episcopum de præbenda fuit inuestitus eadem. Super quo cum inter magistrū ipsum & dictum H. controuersia suborta fuisset per C. Papam prædecessorem nostrū omnia retractata fuerunt: & infra.

¶ Supradicto episcopo dedimus in præceptis,†vt donec idem magister in eadē ecclesia fuerit præbendale beneficium assecutus,nulli aliī præbēdam assignare præsumat: quod si forte præsumpserit, id irritum [c] decernimus & inane.Decet enim,vt quia præbendam ei, quam de iure non potuit, assignauit, [d] eam quam de iure potest, assignet: ne præbendam ei fraudulenter visus sit assignasse.

¶ Idem episcopo & cantori Tornacen.

¶ *Cassatur electio illius, qui possidet plures dignitates, atque præbendas, & idem si detinetur aliquo vitio hic scripto.*

CAP. XVIII.

Cum † iam dudum: & infra. ¶ Verum quo-

---

gatam in fi. & de hoc dictum est sup. eo.c.relatum. & hoc intellige, quando episcopus sciuit ꝙ eam donare non poterat. & ille qui recepit, ignorauit, vt dixi.s̄.c. proxi.si enim recipiens hoc sciebat non credo, ꝙ habeat petitionem contra episcopum ad aliam prębendā, instar illius qui sciens emit liberum hominem, quia emptio nulla fuit secus si ignoranter emit. ff.de cōtrahen.empt. l.liberi hominis.Ioan.

Cum iamdudum.] Opponenti plura contra electū, sufficit alterum probare quod ad cassationem eius sufficiat.h.d.P.imo ponit,sex.quæ opponebantur contra electum. Secundo diffinitionem quæstionis conditionalem. Tertio respondet tacitæ quæstioni vel obiectioni.Secunda:ibi,Mandamus. Tertia:ibi,cum multa. Abb.Siculus.

CASVS. Vacante præpositura Siclunen. à quibusdam canonicis ecclesię Siclunen.electus fuit quidam nomine Ioannes de Bythinia, maiore parte capituli prius appel-

---

¶ illorum.

[1] Ad hoc ī. eo.si beneficia.lib.6.Io. And.

[illegible] eo. ti.in 3. [illegible]

† Sr.

† Laudun.

¶ [illegible]

† Laudeñ.

[2] Hic casus in antiquis exemplarib. reperitur.

[3] Tex est in l.verba.ff.de cōd. insti.& in l.actus.ff. de reg.iu.

[4] Factū contra legē hr pro infecto. Io.And.

| mandatis.

† Cap.4.eo. tit.in 3.cōp. Et de materia vide Card. cons.3. & Oldradū cons.67.

10 20 30 40 50 60

appellãte, & quibusdã canonicis absentib. & non uocatis: ad petitionẽ ipsius Ioannis cõmissa fuit causa quibusdã iudicibus: iudices illi confirmauerũt electionem ipsius Ioannis: tandem causa cõmissa fuit alijs iudicibus ad petitionẽ partis aduersæ, & illi cassauerunt confirmationẽ priorũ iudicium: demũ Papa cassauit processus priorũ, & secundorũ iudicũ, reducere causam in eum statũ in quo erat ante primã cõmissionẽ: istis omnib sic peractis R. Siclunen. canonic⁹ opposuit se isti Ioãni, proponẽs multa cõtra ipsũ, s. pluralitatẽ dignitatũ, & beneficiorũ, cõtra cõciliũ Lateran. & quòd die intrusionis suæ ante cõfirmationẽ, administrare præsũpsit, & post cassationẽ cõfirmationis electionis suæ ministrauit: his & alijs auditis, Mãdat dñs Papa quibusdã iudicibus quòd si inuenerint sic dictũ Ioãnem habere plures dignitates atque præbendas, aut aliquid aliud de præmissis (quod sufficit) inuenerint esse verũ, eidẽ Ioanni super ipsa præpositura silentium imponant, ab impetitione ipsi⁹ Siclun. ecclesiã absoluentes. In fine respondet Papa quasi tacitæ quæstioni: posset qs opponere dño Papæ, quare vos istum repellitis? multi sunt qui habent pluralitatem dignitatum, & beneficiorũ? Rñdet. Multa per patientiam tolerantur, quæ si in iudiciũ deducerentur, exigente iustitia cassarentur. No. quòd q habet plures dignitates seu personatus, sine dispensatione Papæ ineligibilis est. Item ante confirmationem nemo debet administrare: quod si fecerit, debet eius electio cassari. Item per patientiam multa tolerantur, quia non denunciantur vel accusantur: quæ si in iudicium deducerentur, secundum iustitiam cassarentur.

Marg.: † Bitunia. Bitunia. — † sub. Alex. iij. cap. 13. & 14. — † Siden. — † al. ante cõfirmationẽ suam. — † al. ita: aut aliquod præmissorũ, &c.

niam ab R. Siclunen. canonico, I. de Bythinia † quædam obiecta fuere: multitudo [a] videlicet tam dignitatum, quam etiam præbendarum, ambitionis & auaritiæ [b] vitium: cui nondũ finem imponens, cõtra diffinitionis nostræ [c] tenorem, & Lateranen. [d] statuta concilij † ad obtinendam præposituram Siclunen. † se ingerit, & ingessit: & quod die intrusionis suæ ante cõfirmationẽ [e] † præsumpserit ministrare: sicut & post cõfirmationem cassatam.

¶ Mandamus, quatenus si inueneritis prædictum I. habere plures alias dignitates, atque præbendas: [f] aut † aliquid aliud [g] præmissorum, quod ad cassationem eius sufficiat, inueneritis esse verum: ei super iam dicta præpositura silentium imponatis, ab impetitione ipsius, Siclunen. † ecclesiã [h] absoluentes. Cum multa per patientiam [i] tolerentur, † quæ si deducta fuerint in iudicium, exigente iustitia, non debeant † tolerari. †

¶ Idem archiepiscopo, & archidiacono. Senonen.

Recepto in canonicum quem cito facultas se obtulerit debetur præbenda, & interim habebit cotidianas distributiones.

CAP. XIX.

Dilectus † filius T. canonicus Linconien. † proposuit, quod cum de mandato C. Papæ prædecessoris nostri Linconien. † episcopus quandam præbendam assignauit eidem in ecclesia Linconien. † quia capitulum ipsum ad eandem recipere contemnebat; & infra.

¶ Ad instantiam Remẽ.

a ¶ Multitudo.] quæ est canonibus inimica: sup. eod. quia in tantum.

b ¶ Auaritiæ.] quæ a promotione repellit 85. distin. ca. Florentinum. quam etiam dixit lex legitimis ictibus feriendam. C. de inoff. testa. l. si quis suo. & est seruitus idolorum sup. eo. c. auaritiæ. Ber.

c ¶ Diffinitionis nostræ.] quam non habes in compilatione, quæ olim erat de instit. c. tua nuper.

d ¶ Lateran. statuta concilij. sup. eo. quia in tantum.

e ¶ Confirmationem.] hoc ita intellige, quòd super hac electione fuit causa commissa ad petitionem illius electi, & iudices illi electionem confirmauerũt. & post ea alij iudices, quibus eadem causa fuit cõmissa, confirmationem illam cassauerunt, sicut hoc totum habetur in compilatione Innoc. sup. de re iud. c. 1. de quibus hic fit mentio.

f ¶ Præbendas.] de hoc dictum est s. de elect. c. dudũ 2.

g ¶ Aliud præmissorum.] scilicet quòd ante confirmationem ministrauit. sup. de elect. qualiter. vel quòd ministrauit post cassationem confirmationis: quia Papa etiam totum cassauit quicquid factum fuit per iudices primos, & posteriores.

[G. o. seq. alleg. vnam concor. in contrarium alleg. 7. iura, & soluit.]

h ¶ Ecclesiam.] & ita vr̃, quòd ecclesia, q̃ ipsum elegit, sciens ipsũ habere plures dignitates atque præbendas, nõ possit ipsũ repellere. arg. su. eo. cum in cunctis. & ignores. ar. contra s. de except. cũ ecclesia. & 1 in tercano. os. 8. q. 2. c. dilectissimi. & 32. q. 5. hor edes. in d cõcelitis. ũ uper. & s. de cler. cõiug. c. diuersis fallacijs, & s. de cons. c. iter dilectos. Sed hęc locũ ñ habẽt: quia iste non fuit electus ab ecclesia: immo ecclesia se sibi opponebat, & electus fuit a quinque solummodo, alijs appellãtib. prius, & quibusdã absentibus, vt hic patet, ĩ decret. q̃ olim erat in cõpilatione Inno. de re iu. c. 1. hęc decr. de illa electione loqt. Ber.

i ¶ Per patientiam.] hic rñdet tacitę qõni diceret aliqs, multi sunt habentes plura beneficia, quare ipsũ reprobatis dñe Papa? & ipse rñdet multa per patientiam, &c. & tamen per talem patientiam non fit dispensatio. argu. s. de cogna. spir. super eo. & sup. de iureiu. mulieri. arg. talis patientia voluntatem requirit. ff. de tribu. l. j. 1

Marg.: † Siden. — † In antiqs tolerantur. — † deberent. ‡ Vide l. 1. 6. pen. ff. de his qui no. nfa. & l. 1. §. 1. ff. si quis in ius voc. nõ ierit. — † Cap. 5. eo. tit. in 3. cõp. † Lingon. — † Lingon. — † Lingon. — 1 Dñs sciens seruum merari in repu. tenetur tributoria, non tamen requirit quod velit, sed satis est quod nolit, ex quo sciuit. Ioan. And.

Dilectus filius. Cõtinet quatuor dicta. primo mandatum Apostolicum. Secundo ibi. Ad instantiã iustũ & iniustũ pceptũ legati. Tertio ibi. Cum ergo, iusti processus confirmationem, & iniusti reprobationem. Quarto ibi, [Facientes Papalem subiunctionem. Abb.

CASVS. Eps Linconi. de mandato dñi Cælestini Papæ, cuidam clerico G. nomine quandam præbendam in ecclesia Linconi. assignauit, sed capitulum Linconi. noluit ipsum recipere ad eandem: tandem ad instantiam Remen. archiepiscopi, tũc episcopi Prænestini Apostolicæ sedis legati, talis compositio inter capitulum, & G. intercessit, quòd receptus fuit in canonicum, & in fratrem, concesso sibi stallo in choro, & loco in capitulo, & participatione diuinorũ, ita tamen quòd fructus præbendæ recipere non deberet, nisi loco proximè vacaturæ. sed quia plures præbendæ postmodum vacauerunt, nec eidem G. aliquã assignauerunt, accessit ad Papam, proponens eidem omnia supradicta: scribit Papa iudicibus dicens, dictũ G. in canonicũ recipi, canonicis nõ obstantibus institutis, sed vacatu ã expectare præbendam, esse contra Lateran. concilium: vnde Papa factum legati in eo, quod dictum G. recipi fecit in canonicum & in fratrẽ, approbauit; sed quod nihil reciperet nisi loco proximo vacaturæ, reprobauit, quia vero indignum est, vt receptus in canonicum beneficio careat, Mandat iudicibus, vt epm, & capitulum compellant, vt ei præben-

dam(cum se facultas obtulerit)assignent: & portiones cotidianas,quæ fiunt in ecclesia, faciant assignari eidē. No. ꝙ aliquis potest recipi in canonicum sine assignatione præbendæ , dūmodo aliquid sibi assignetur tan. quā canonico : & si additur ꝙ nihil percipiet nisi cum vacauerit præbenda, hoc non licet,sed sic potest recipi. Recipimus te ī fratrem, & ꝓuidebimus tibi cū facultas se obtulerit, istud non est contra conciliū.Item sentētia ꝓ parte tenet, & pro parte non tenet. Item vtile non vitiatur per inutile.ne. licitum per illicitum.

[Gl.seq. signat cōtrarium,& soluit.]

a ¶ Percipere non debetet.] illud fuit cōtra conciliū.j.de cōcess.pręb. nulla. Sed contrariū videt.sup. eo.relatū. vbi tenet ꝓmissio vacaturæ ꝓbendæ.Sol.hic nihil percipiebat, sed ibi sic , vt patet ex illo verbo: integritate ꝓbendę gaudere:& ex eo quod dicit,quorū cōis est vsus : & hic hoc solū additur, ꝙ percipiat ea quæ de cōi conferuntur , & ita nō ōtradicit,sed concordat:& hic vitium fuit expressū.

[Glos.seq. signat contrarium,& dupliciter soluit.]

b ¶ Illicito.]arg.contra sup.de cōst. cum M.ver.quatuor receperunt ad vacaturas,&c.Sol Papa illud reprobauit, vnde præcepit quòd eis prouideatur ex superexcrescentibus, &c. & ita concordat cum ista . vel ibi recepti fuerunt simpliciter , vt ibi nota.

ADDITIO. Vel non reprobatur receptio in ius canoniæ , sed receptio ad uacaturas.

possunt eligi quot sunt ibi canonici, propter diutinam expectationem , sed sufficit quòd pauci eligantur , saltē duo vel tres,vel qnque.sup.de cōsti.cū M. Ferrariē.

d ¶ Defraudetur.]sic sup. eo. relatum.

e ¶ Cum se facultas .] hoc idem erat ei promissum in illa cōpositione: sed archieps auctoritatē præstare non potuit, immo illud solū cassatur ꝙ nihil percipere deberet.Lau.Itē ex eo ꝙ dr̄ hic,patet ꝙ legatus nō potest dispensare contra conciliū.2 inf.de cōcess.pręb.nulla.sed solus Papa.Itē aliud est dicere,cum facultas se obtulerit,& aliud cum beneficiū vacauerit, vt hic patet.& inf.de concess. præben.accedens.

[Glo. seq. recitet per obiectionem, & solutionem.]

f ¶ Assignare.] hoc idē poterat cōsequi ex illa cōpositione, vt vr̄:dicit Io.ꝙ nō, quia tēpore cōpositionis vacabant ibi beneficia,& volebāt ipsum expectare proximam vacaturam. Itē aliud additur cō positioni:ꝙ ipse habeat cotidianas distributiones siue victualia,quæ de cōi conferuntur:q æ tātum præsentibus dantur. sup.de cler. nō resid. de cætero,& inf. e.licet prębendarum non facit de.

archiepiscopi,tunc episcopi Prænestiñ.Apostolicæ sedis legati,& auctoritate ipsius,talis inter eum,& episcopum,& canonicos Linconien.† compositio intercessit;quod ipso ab eis recepto in canonicum, & concesso sibi stallo in choro,& participatione qualibet diuinorum,idem fructus prębendæ percipere non deberet,[a] nisi loco proximo† vacaturæ:& infra.

¶ Cum ergo dictum T. in canonicum recipi, canonicis non obuiet institutis & vacaturā expectare præbendam Lateranen. concilio †non sit dubium obuiare:Nos facto eiusdem legati illicito[b] reprobato,quod est licitum approbantes:[c]† quia videtur indignum, vt receptus ī canonicum prębendæ beneficio defraudetur : [d] Mandamus , quatenus dictos episcopum , & canonicos,vt ei præbendā (cum se facultas [e] obtulerit)non differant assignare,[f] appellatione postposita compellatis : Facientes eidem portiones cotidianas, quæ fiunt in ecclesia memorata, sine diminutione qualibet assignari.

¶ Idem episcopo Brixien.†

¶ Non tenet electio cum ad vnam præbendam duo simpliciter eliguntur .

CAP. XX.

TVæ † fraternitatis deuotio : & infra.

¶ Cum sæpe contingat, quod ad vnam præbendam duo clerici propter importunitatem [g] petentium eligantur:Nos attendentes, quod si duo vnam præbendam tenerent , illud esset contra concilium Turonen.[h]quod prębendarum inhibet sectionem ;[i]

† Lingoñ.

† proxime.

† sub Alexā. iij.c.8. & habetur inf. de concess.pręb. c.nulla.

† Vide l.si cōuenerit.cum glo. ff.de pign. act. melius in l.nec non.§.1. cū glo. non prohibeat. ff. ex qui.cau.ma. io.

2 Concedendo ius in vacatura potest tñ reseruare. quod dic vt inf.de iu. patr. cum dilectus, de offi. leg.c.3. & 4. li.6.Io.And.

† Burdeg.

†Cap.6.eod. ti.ī 3. comp.

[Glo.seq.arg.instruit,quærit opi. ponit, & soluit.]

c ¶ Approbantes.] arg. ꝙ sententia siue donatio tenet pro parte, & pro parte non; sic sup.de arbi.cum tēpore. 12.q.2.si quos,& 17.q.4.quæsti.& 12. q. 4. inter cetera.1 & inf. de test.Raynutius,& c. Raynaldus . Caueas tñ qualiter fiat electio si dicatur eligimus te ad ꝓximā uacaturam,nulla est electio inf.de conces.pręb.c.nulla. & c.relatum:& c.ex tenore . Si uero dicatur:eligimus te in fratrē & socium, & promittimus tibi conferre beneficium cū primum uacauerit,tenet electio talis. sup. eo.relatū,& inf.de concess. pręb. cum super. assignando eidem cotidianas distributiones , alias compellētur ad hoc , ut dicitur hic in fin. & illē intelligitur electus ad quoddam ius de nouo creatū.inf.eo.dilecto,& illud ius perit quam cito assignatur beneficium uacans: non enim diu posset manere tale ius sine corporali: 1. q. 3. si quis obiecerit , & talis canonia auget numerum canonicorum, sed non prebendarum . Sed nunquid plures possunt taliter eligi, si duo possunt eligi, eadem ratione , & plures.s.tres & quatuor,& quoscunque? Dicit. Io. ꝙ secundum numerum præbendarum possunt plures uel pauciores eligi. Sed certè non uidetur ꝙ tot

r Regulari tertemm non vitiatur vtile per inutile . inf. de reg. iur.vtile.l.6.

cit canonicum , quia sola salarij perceptio non facit decurionem,ff.de decur.sola.3. & infra eod.dilectio.

TVæ fraternitatis.] primo ponitur decisa facti narratio,& consultatio.Scdo responsio:ibi,Nos. Abb.

CASVS. Aliquando contingit quòd ad unā præbendam uacantem, duo eligūtur propter importunitatem petentium:quæsitum fuit a Papa, an talis electio de iure teneat:Papa considerans,quòd si duo unam præbendam tenerent,esset contra concilium Turonen. quod præbendarum inhibet sectionem : & si unus illorum præbendam haberet , alter illorum sub expectatione contra Lateranen.conciliū remaneret:Respondet quòd talis electio de rigore iuris est cassanda.Nòt. quod quæ per importunitatem fiunt,ualēre non debent.Itē præbenda diuidi non debet . Item electiones contra iura factæ non ualent , & ipso iure nullæ sunt.

3 al. Herennius, & vide in c.dilectio. super 3.glos. Ioan. And.

g ¶ Importunitatem .] electio facta ad importunum clamorē non ualet.sup.de elec. Osius, 61.di.miramur. & per importunitatem non concedendā sæpe concedimus dicit Imperator.C.de petit.bon.sub.l.1. lib. 10.

h ¶ Concilium Turonen.]sup.eo.maioribus,& inf. ut eccle. bene,ut nostrum,& 1.q.3.ca. si quis præbendas.

[Glo.seq.duas obiectiones soluit.]

i ¶ Sectionem .] sed cum una parochia possit diuidi in duas.16 q 1.præcipimus, & 10.q.3.cap.unio. de consec. dist.omnes.inf.de eccles.ædi.ad audientiam,quare una præbendā non potest diuidi in duas ? Respondeo duæ parochiæ licitè fiunt ex una,iusta causa interueniente,

quod,

ꝙ vtraq; sit parochia per se, & habeat propriã limitationẽ: sed quòd duæ sint sub vna limitatione, non potest. 16. q. 1. plures, & eodẽ modo vna præbenda potest diuidi in duas, ita ꝙ sint sibi ꝑpetuo duo canonici, dũmodo facultates illius præbendæ sufficiant cõpetẽter duobus. ĩ. eo. c. vacante. sicut vna domus potest diuidi, & de cetero erũt duæ domus: & vnus fundus si diuiditur, erũt duo fundi. ff. cõia prædiorum. l. si qs duas. §. 1 sed ꝑbenda diuidi non debet, vt sub nomine vnius ꝑbendæ cẽseatur vterque quasi dimidius canonicus, qa vnitas non recipit diuisionẽ. 24. q. 1. loquitur, nulla enim seruitus diuiditur, licet vsusfructus diuidatur. ff. ad leg. Fal. l. 1 §. si vsusfructus. & ff. de vsu & habita. vsus pars. Sed nõne hoc modo põt diuidi præbenda, ꝙ idẽ ius apud vtrumque remaneant: quia & iura incorporalia apud plures possunt in solidũ residere. ĩ. de iur. pa. c. 1. & ff. de serui. l. uiæ. & ff. de bo. liber. l. libertus. in fin. in præbenda hoc esse nõ põt, vt dictum est ĩ. eo. dilecto licet .n. dicatur idẽ ius esse apud plures, reuera tñ quilibet speciale & separatum ius hẽt. quemad. serui amit. l. aquã. Et not. ꝙ sicut de vna præbenda possunt duæ fieri, si facultates sufficiãt: sic ex causa necessaria pñt & debent diminui præbendæ. 1. ĩ. de ver. sig. c. vl.

a ¶ Lateraneñ concilij. ĩ. de conces. præb. nulla.

b ¶ De rigore iuris.] innuit ꝙ de patientia possit tolerari & cõfirmari, quasi dispensando, quod satis põt cõcedi, quia talis dispensatio nõ est perpetua, sed ad tempus: nec proprie dicitur facere cõtra concilium. Ad quid ergo diceret, de rigore iuris? alias simpliciter respondisset dicendo. quòd talis est cassanda, & multę tales electiones tolerantur, & ex causa posset iuris rigor relaxari. arg. op. ĩ. eo. c. vacante, & c. cum causam, vbi tenetur integrare præbendam tali modo collatam, nec mandatur cassari.

† al. ita: qđ si vnus ipsorum, &c.

† sub Ale. 3. c. 8.

† al. ita: sup quod respõ.

& † si vnus illorum ipsam obtineret præbendã, sub expectatione, ali⁹ cõtra Laterañ. † concilij [a] statuta remaneret. Inquisitioni † tuæ taliter respondemus, quod talis electio de rigore [b] iuris penitus est cassanda.

¶ Idem.

¶ Si duo electi ad aliquã dignitatem compromittant in iudices, poterit iudex alterum confirmare, & alteri pro bono pacis de prouentibus prouisionẽ facere. Ista est pulcherrima dispositio, & in toto corpore iuris non habet consimilem.

CAP. XXI.

† Cap. 7. e. ti. in 3. compil. Et vide qđ per hoc c. dicit Bal in c. 1. §. iter partes. de lege Corradi in usib. feudo.

1 Id est, numerus ꝑbendarũ, vt sic augeañt singulę ꝑbẽdæ. hco intẽdit. Ioan. And.

NIsi † essent viri ꝓuidi & honesti, [c] tam qui ordinationem fecerunt, quã illi circa quos est facta ordinatio in ecclesia vestra, super negotio Prioratus, ordinationem illam valde suspectam propter exempli 10 perniciem haberemus.

¶ Quod ergo post concertationem diutinam ordinatum est circa vnum de duobus electis, vt ipse habeat Prioratũ, hoc ex iurisdictione delegata 20 secundum iustitiam videtur esse statutum. quod autem ordinatum est circa reliquũ, vt ipse viginti † libras de redditib⁹ capituli, & quadraginta de prouentibus Prioratus 30 percipiat † annuatim: hoc secundum prouidentiam intelligitur esse prę ceptum ex arbitraria [d] potestate: cum in delegatos † fuerit compromissum, qui auctoritatẽ sibi retinẽdo cõmissam, se pro bo 40 no pacis, & vtilitatis hoc ordinasse fatentur.

¶ Quia igitur hæc ordi-

NIsi essent viri prouidi.] Primo recusat suspectam ordinationem, & ipsius duo mẽbra declarat. Secundo præmissis motiuis sub certa moderatione illã approbat. secunda ibi, Quia igitur. Abb. Sic.

CASVS Vacante quodam Prioratu duo fuerunt electi ad ipsum: causa cõmissa fuit super his duabus electionibus, vt negotiũ posset facilius expidiri, partes cõpromiserũt super istis duabus electionibus in iudices delegatos: retẽta sibi iurisdictione delegata; iudices isti siue arbitri, ꝓ bono pacis & concordię ordinauerunt, ꝙ vnus electus prioratũ haberet, alter vero viginti libras ꝑciperet annuatim de reditibus capituli. & xl. libras ꝑciperet annuatim de prouẽtibus priorat⁹; & hæc ordinatio ab omnibus recepta est, & approbata; tandem petiuerunt illã ordinationẽ per sedem Apostolicã cõfirmari. Super hoc scribit Papa dicẽs, quod illam ordinationem haberet valde suspectam propter malum exemplum, nisi tam illi qui eã fecerũt, q̃ illi circa quos facta fuit, essent viri ꝓuidi & honesti: quòd enim factũ fuit per illos, vt vnus de duobus electis hẽat prioratũ, hoc factum fuit secundum iustitiam ex delegata iurisdictione: quod de altero factum est, vt ipse habeat viginti libras de reditibus capituli, & xl de prouẽtibus prioratus percipiat annuatim, hoc secundum prouidentiam fuit ordinatum ex arbitraria potestate, cum in delegatos fuerit cõpromissũ q̃ retenta iurisdictione delegata, ꝓ bono pacis & concordiæ confessi sunt se hoc fecisse: quia ergo ordinatio ista ab omnibus est recepta, & Prior & capitulum prouisionem istam sine grauamine possunt exhibere, quæ facta fuit non ex actione partium, sed ex iudicum prouisione pro bono pacis: Papa eam tolerat hoc modo, vt videlicet dignitas prioratus non remaneant onerata, ita ꝙ defuncto Priore, successor eius ad pręstationem quadraginta librarũ nullatenus teneatur, ne circa ꝓuẽtus prioratus aliqua sectio fieri videat̃. No. ꝑ honestatẽ ꝑsonę ꝑsumit̃ ꝓ ipso. Itẽ aliqs põt vti simul delegata, & arbitraria potestate. Item pro bono pacis aliqua sunt tolerãda, q̃ aliàs reꝓbarentur. Itẽ quæ fiunt ex pactio 50 ne partiũ circa spiritualia, illicita ꝑsumũtur. Itẽ ꝓuisio ista fuit ꝑsonalis, nõ tamen transit ad successorẽ.

† al. triginta.

† recipiat.

† In iudicẽ delegatũ potest cõpromitti. Doct. in c. cũ tpe. ŝ. de arbitr. Spec. titu. de arbit. §. 1. ad de Lãfrãcũ trac. de arb.

c ¶ Honesti.] ex qualitate personæ pręsumitur licitum quod alias esset illicitum. arg. 9. q. 2. Lugduneñ.

[Glo. seq. obijcit. & soluit. Secũdo quęrit, arg. affirmatiue, & contrarium soluit.]

d ¶ Ex arbitraria.] & ita põt aliquis simul vti arbitraria & delegata potestate, sic ŝ. de ꝑsũ. c. lr̃as, sed istud nõ vr̃ posse cõstare, qa si rõne delegatę potestatis adiudicauerũt alteri prioratũ. scđm hoc ꝙ cõstabat eũ 60 canonice electũ, qualiter ꝑ arbitriũ poterunt ipsum cõdẽnare ad soluendũ alteri parti indebitũ, cum alij solui nõ possit qđ est alij debitũ. ŝ. de iureiu. eã te. qa si priorat⁹ fuit isti debitus, ꝯstat ꝙ solutio pecunię est indebita? Põt dici qđ isti nõ fuerũt arbitri, sed arbitratores, i. compositores. quorũ arbitriũ si iniquũ sit auctoritate superioris retractat̃. ŝ. de arb nõ sine, vel reducit̃ ad arbitriũ boni uiri. ff. pro socio, si societatẽ. Sed nũquid ratione talis arbitrij possent ipsi adiudicare alteri prioratũ? Arg. quòd sic, ŝ. de transa. c. de cetero. sed nõ est verum quia talia spiritualia possideri nõ pñt, nisi ex iusta institutione canonica. 1. q. 1. legũ. sic & in matrimonio nõ potest interuenire arbitriũ. ŝ. de transa. c. vlt. & ŝ. de in integ. rest. c. pen. in fi. & hic ver. hoc ex iurisdictione delegata. B.

natio ab omnib. est recepta, possuntq. licite Prior & capitulũ de prouentibus suis propter causas prædictas, non quidẽ ex pactione partium, sed ex iussione [a] iudicum prouisionem huiusmodi exhibere: Nos eam hoc adhibito moderamine toleramus, vt ad præstationem quadraginta librarũ non dignitas Prioratus, [b] sed persona Prioris maneat onerata: ne forte circa ꝓuentus [c] aliqua videatur facta sectio Prioratus; ita quod ipso priore defuncto, successor ipsius ad prestationem quadraginta librarum minime teneatur.

¶ Idem Valdeñ.† episcopo, & abbati Vatiañ.

¶ Canonici priuilegiati à Papa super certo numero, si sponte receperunt aliquem supra numerũ, contra impetrantes a Papa, exceptione numeri vti non possunt.

C A P. X X I I.

PRo† illorum prouisione, & inf. ¶ Burdegalen. archiepõ mãdauim[9], vt magistro P. in aliqua ecclesiarum [d] suarum vbi ei expedire cognosceret, cõpetens faceret beneficiũ assignari, cõtradictores [e] ecclesiastica districtione cõpescens: qui decano & capitulo Xantoneñ.† auctoritate nostra mandauit, vt ipsum admitterent in canonicũ & in fratrem. Cumq; ijdem reluctarentur canonici, ac indulgentiam de quadragenario † canonicorũ numero ei opponerent: quia archiepiscopus cognouit illos † in elusionem [f] mandati nostri indulgentia eis concessa irreuerenter abuti, prædictum magistrũ [g] de præbenda & canonia † Xantonen.† ecclesię inuestiuit, [h] contradictores vinculo excõmunicationis

a ¶ Ex iussione.] ex pactione partium non liceret, nec illam tolerasset Papa, vt s. de pac. cũ pridem. Sed qa iudicis auctoritate factũ fuit, & ad tp̃s sustinet. s. de treuga de cetero. sic enim excusat ab infamia qa iussu iudicis paciscitur; de furto. ff. de his q̃ no. infa. l. furti. §. qui iussu. Et quod Papa hic tolerauit huiusmodi compositionẽ, hoc fecit propter cãs prædictas, s. pro bono pacis & vtilitatis, quia placuit omnibus: & si Papa compositionem non tolerasset, auctoritas iudicis non sufficiebat, quia de iure hoc facere non poterat: vnde dicit Papa, nos eam hoc adhibito moderamine toleramus & ad tp̃s tñ. vt sequit, & occasione huiusmodi prouisionis [illegible] quãq; aliquis causam malefaciendi.

b ¶ Prioratus.] nisi hoc esset appositum, confirmatio [illegible] siue tolerantia fuisset realis. arg. s. de transac. veniens. & j. de insti. cum venissent.

c ¶ Prouentus.] qm̃ sicut ius diuidi non potest, sic nec fructus [illegible] vlt. & j. vt eccle. bene. vt nostrũ & 16 q. 1. c. si monachus.

PRo illorum.] In prima ponitur facti narratio. In secunda causæ commissionis. Quam abbas.

CASVS. Dñs Papa mandauit archiepiscopo Burdegalẽñ. vt in aliqua ecclesiarum suarum magistro P. competens beneficium faceret assignari; contradictores per censuram ecclesiasticam cõpescẽdo: recepto isto mandato, mandauit decano & capitulo Xantoñ. vt dictũ magistrum reciperent in canonicum & in fratrẽ. Canonici Xantonen. ex aduerso dicebãt, quòd habebãt certũ numerum canonicorũ, & ideo ipsum recipere nõ tenebãtur. Archiepiscopus intelligens quòd ipsi abusi fuerãt indulgentia de certo numero canonicorum, dictũ magistrum de præbenda & canonia Xantoñ. ecclesiæ inuestiuit. & contradictores excõmunicauit, & quia canonici non recipiebãt eundem, iterum accessit ad Papam petẽs super hoc sibi prouideri. Scribit Papa quibusdã dicẽs, quòd quia quod de prędicto magistro per dictũ archiepiscopũ prouide factum fuit, auctoritate sua vult ratum haberi: mandat quatenus si cõstiterit prædictos canonicos indulgentiã de certo canonicorum numero nõ seruasse, & auctoritate propria aliquẽ vltra constitutum numerum in canonicum recepisse; sententiam excõmunicationis, quam tulit archiepiscopus in eosdẽ tamdiu faciant obseruari: donec dictum magistrum recipiant in canonicum & in fratrem, & ea quę ad canonicatum pertinẽt duxerint assignãda; cum legem domino Papæ imponere nõ possint, quã ipsi negligunt obseruare. No. quòd si scribit Papa archiepiscopo vt det alicui in aliqua ecclesiarũ suarũ præbẽdam, potest dare præbendam in qualibet ecclesia sui suffraganei. Item per hãc decretalem. probatur, q̃ ex ui huiusmodi mãdati non possit executor mittere in possessionem corporalẽ: licet sit arg. contra ex eo, qđ dicit; de Xantoñ. ecclesiæ prabẽda inuestiuit: sed hoc soluitur in glossa, quæ incipit, per talem. Item qui auctoritate propria venit contra indulgentiam in hoc casu amittit eam. Item excommunicati recipiunt aliquem in fratrem, & valet receptio & sic est argu. q̃ excommunicati possunt eligere, sed non est verum.

d ¶ Ecclesiarum suarum.] sub hoc termino cõprehenduntur omnes ecclesiæ ipsius prouinciæ etiã parochiales, [2] vt hic patet. & s. de [illegible] habeant ius [illegible] di siue non. sed in aliqua prælatus [illegible] per hã formã prouidere nõ posset; j. eod. c. vlt. & hoc in quibus ius habet secus in alijs: secus si dixisset, in aliqua ecclesiarũ tuæ prouinciæ, quia tunc non refert vtrũ ius habeat vel nõ rõne ordinariæ potestatis, cum auctoritas talis generaliter sit q̃ alia: tñ Papa in hoc nõ reprobat factum archiepiscopi. Et sic large sumitur quod dicit, suarum.

e ¶ Contradictores.] hac sententia non comprehenduntur nisi partes, & alij etiam qui de facto contradicunt, & non de iure.

f ¶ Elusionem.] multę enim viæ sunt hominibus ad malitiam, in auth. de nup. §. minores. in fi. col. 4.

g ¶ Prędictum magistrum.] Innocẽtius 3. dicit, quòd in registro sic habetur post ista verba; Cum consensu & voluntate tua fratres episcope de prębenda, & canonicatu Xantoneñ eccl. się, &c.

Glo. seq. recit. per questionem, an executor datus p hæc verb. facias ꝓuideri, vel assignari, possit inuestire. ponit opi. quòd possit, soluit cõtrarium. ad hanc decr. respondet, & remittit, allegat cõtrariũ, & soluit.

h ¶ Inuestiuit.] per talem inuestituram non adipiscitur quis possessionẽ, nisi corporaliter in possessionẽ mittatur. j. de do. per tuas. De tali inuestitura habes s. de re. iu. cum olim, & infra de his quę fi. à ma. par. ca. ex ore & hoc probatur per hoc quod Papa mãdat quod solummodo sentẽtia lata in eos obseruetur donec dictum magistrum recipiant in fratrem. Si enim in possessionem missus fuisset. Papa mandasset, vt in possessionem inductus defenderetur. Et sic per hanc decr. non probatur, quod per hanc formam: Mandamus, vt talem facias recipi in canonicum & in fratrem talis ecclesię, cõtradictores per censuram ecclesiasticam

Margin: al. compromissionis. — Vadeñ. — V. lauen. — ✠ Vatien. — †Cap. 8. e. ti. in 3. comp. — † Sãctoneñ. — 2 De hoc uid. Io. An in ca. quęrenti s. eo. ti. lib. 6. — †eos. — † canonicatu. — † Sanctoñ. — 3 Hæc glossula non hr̃ in vetustis exẽplarib.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

fiasticã,&c.vel facias competens bñficium assignari. 1 ꝙ possit mitti in possessionem ipsius ecclesiæ,nec inuestiri,cũ hoc ei non mandetur, cum certa forma secũdũ quam procedere debet, sit prefixa . Quidam tñ dicunt per hanc decr. ꝙ per talem formam potest mittere in possessionem,siue inuestire, quod ego ñ credo,prout no.ĩ.đ concef.preb.cum nostris.Arg.cõtra.s̃.de excep.cũ e.clesiasticæ.[Nõ est 5. qa ille iã fuit p Papã inuestitus,& incorporalem possessionem de mãdato ipsius inductus,vt patet in integra.Et qđ dixit hic, inuestiuit.fecit vltra formam sibi datam: quod patet per rñsionẽ Papæ,quæ de iue stitura nullam fecit mentionẽ,sed excõicatione,quam pręcepit obseruari quousque ipsũ reciperent, & ideo dicit,ꝓuide.

1 Innoc. distinguit hic ĩter formam, facias prouideri, & formã,facias assignari,quasi prima forma contineat, ꝙ faciasius conferri, secũda quòd ius conferat, & faciat factum assignari.Sed vide hic reliqua, per Io. And.

2 Hæc gloss. non inuenĩ ĩ antiqs exẽplaribus.

astringens : & infra.

¶Quia vero quod per dictum archiepiscopum, de memorato magistro auctoritate nostra prouide [a] factum est, firmitatem volumus obtinere: Mandamus, quatenus si vobis constiterit prędictos canonicos,indulgentiam, quam habent de certo canonicorum numero, non seruasse, & aliquem vltra cõstitutum numerum in canonicum auctoritate propria recepisse: [b] cum nobis legem imponere non debeant, quam ipsi negligunt obseruare, latam in ipsos excommunicationis sententiam a prædicto archiepiscopo, tamdiu denuncietis sublato appellationis obstaculo seruandam,† donec sæpe dictum magistrum recipiãt in canonicum, [c] & ea quæ ad canonicatum [d] pertinent, cum stallo chori, & loco capituli, ei studeant assignare.

†obseruãdã.

¶Idem Bisuntino archiepiscopo.

¶ Non beneficiatus habens sufficiens patrimonium, ad sacros legitime promouetur.

CAP. XXIII.

TVis† quæstionibus respondemus, quod clericos in minoribus ordinibus constitutos, de patrimonialibus [e] bonis habentes vnde possint congruè sustentari,[f] & si nondum fuerint beneficium ecclesiasticum assecuti: (Dũmodo aliud canonicum nõ obsistat) ad superiores poteris ordines promouere.

a ¶ Prouide. 2 excusauit eum Papa, sed reuera non bene ꝓcessit inuestiẽdo:sed refert vtrum mandetur, facias ꝓuideri, vel facias beneficiũ assignari. In primo casu delegatus non potest inuestire : qa prouisio non est sibi demãdata,sed faciat prouideri.In secundo potest inuestire,& faciet beneficium assignari,quia modo sibi est ꝓuisio reseruata, & illi sic inuestito fructus postea debebantur.s̃.eod.dilectus,& c.relatum,& hoc:quia forma rescripti seruanda est. s̃. de rescr. cum dilecta, cum similibus.

[Gloss.seq.arg.alleg.duo iura,& remittit.alleg.4.in contrarium quærit,& soluit.]

b ¶ Auctoritate propria recepisse.] & ita qui semel facit contra priuilegium suũ, sibi præiudicat in illo.s̃.de rescript.constitutus,& s̃.de const.cum M.& c.cum accessissent.vbi de hoc.arg.ĩ.de priuileg.accedentibus.& c.si de terra.§.1.& C.de excus.tut.l.voluntariæ. Et hoc attende,ꝙ dicit;auctoritate pròpria,quia si hoc auctoritate Papæ fecissent, non intelligerentur venisse contra priuilegium suum,etiam si esset iuramento firmatum: quia auctoritas Papæ semper intelligitur excepta. sup. de iureiur.venientes,& supra de elect.significasti. Sed quid si venissent contra indulgentiam auctoritate Cardinalis legati Apostolicæ sedis,nunquid excusarentur? Non credo :quia non posset illos compellere ad hoc vt contra indulgentiam Papæ aliquem reciperent.

[Glo.seq.not. ꝙ excommunicati canonicos recipere possunt.alle.duas rationes,& duo similia: ponit lecturam contrarium,quam non approbat.]

c ¶ In canonicum.] & ita ea quæ faciunt excõicati in eorum præiudicium,bene valent, & ita excõicati recipiunt aliquẽ in canonicũ, & valet talis receptio:& ea quæ faciunt excõicati in eorum præiudicium,bene valent.s̃.de excep.cũ inter cum suis sim. sicut excõicatur quis vt in causa procedat.s̃.de offic.ordin.significauit. & quia isti non debent absolui nisi satisfaciant,vt sup. de offi.deleg.ex litteris,sed satisfacere non possunt nisi ipsum recipiant, nec per talem participationem erit excõicatus, sic excõicati admittuntur ad iurãm qñque antequam absoluantur. ĩ. de sent.excom. ex tenore,& s̃.de rescrip.c.capitulum sanctæ crucis.Vel expone,donec dictum magistrum recipiant, id est, donec cautionem pręstent,ꝙ iuri parebunt in hoc, vbi habent causam defensionis,sed ĩ hac decr. nõ habebant iustam causam defensionis imò falsam, vt littera dicit.

[Gl.seq. no.ꝙ fracto numero canonicorum,&c.]

d ¶ Ad canonicatũ.] mãdat hic Papa dari huic illa q̃ pertinẽt ad canonicatũ,& nõ prębendam,& sic dabit ei quotidianas distributiões quousq; vacabit ꝑbenda, vel quousq; fructus fuerit augmẽtari.Et sic patet hic, ꝙ licet canonici aliquem recipiant vltra numerũ, ẽt sua auctoritate,ñ augẽt numerũ ꝑbendarũ,licet augeãt numerũ canonicorum. s̃.de ꝑst.cũ M.habuisti idẽ s̃.e. dilectus. & ĩ. eo. tit. dilecto.

TVis qõn b. ponit dictũ, cuius vnam determinationẽ,intermittibi,Dũmodo. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam clerici in minoribus constituti,nõdũ fuerant beneficium ecclesiasticum assecuti : habebant de bonis patrimonialibus vnde poterat commodè sustentari:volebant promoueri ad sacros ordines: Respondet Papa consultus, ꝙ bene possunt ad superiores ordines promoueri, dum aliud canonicum non obsistat.& intelligitur ordinatus ad titulum sui patrimonij. No. ꝙ quis potest ordinari ad titulum sui patrimonij.

†Cap.9.eod. tit. in 3.cõp. huius vero decretalis decisionem hodie accipere debemus iuxta ordinationem concilij Trid.sess.21. de refor.c.2.

[Glo.seq.quærit.& soluit.]

e ¶ De patrimonialibus.] habent ergo isti patrimoniũ pro titulo sic s̃. eod. eps si aliquem. nec debuit ab epõ beneficium petere, ex quo tali modo intitulati sunt,& iudicium sibi manducant,& bibunt,qui de suo habent, & alienum recipiunt.16.q.1. qm̃ quicquid.& 12.q.2. c.& si illi.& 1.q.2.clericos. Sed quid si patrimonium. istorum periret chasmate vel alluuione, nunquid tenebitur istis prouidere? Dominicalis 3 quæstio consueuit esse,tamen satis videtur ꝙ episcopus debeat eis prouidere in beneficio ecclesiastico,quia cum isti ad sæculum redire non possint,redundaret in opprobrium ordinis clericalis.arg.93.dist.diaconi. & arg.sup. de cler. conju.Ioannes & s̃.de renun.ad supplicationem.

3 Dñicalem quæstionem vocat q̃ olim iuris canonici Doctores diebus Dñicis solebant tractare,extra cursum legendi ordinarium : sicut Sabbatinam, quæstionem appellãs Legistæ, quam in sabbatis, cum ab ordinarijs lectionibus cessabatur, suis discipulis explicabant.

[Glo.seq.soluit dubium.Secundo quærit.arg. pro,& contra,ponit opinionẽ.Vin.cõtra quã alle.decr.tua ponit opi.Tãc.& soluit. Tertio quærit,& soluit.Quarto q̃rit,ponit primò opi.Vin.scđo opi.Tan.quã approbat.]

f ¶ Congruè sustentari.] alias non debet ipsum promouere,quod si fecerit, tenetur ei ad supplementum. sup.eo.c.2.& c.cum secundum Apostolum. Sed nunquid tenetur soluere decimas de tali patrimonio ad quod est promotus,quasi ad titulum? Argu. quòd non. 16.q.1.similiter,& ĩ.de deci.nouum genus.Argu.contra.16.q.1.si quis laicus. Dixit Vinc. ꝙ tenetur soluere decimas.arg.illius ca.si quis laicus.Arg. contra ꝙ non debeat

debeat soluere, vt ĩ. de simon. tuæ. T. dixit, ꝙ si ab alijs clericis recipit diuinũ officium, & alia sacra, debet eis soluere decimas, alioquin cõtra: quia de bñfi io suo nõ tenetur soluere decimas: credo quòd pp clericatũ istiꝰ, licet sit ordinatus ad patrimoniũ suũ, ecclesia quæ primũ decimas percipiebat parochiales, inde suo non debeat defraudari: quia res semp remanet cũ sua causa, & sine culpa sua priuari non debet, nec e etiã iusta cã quare priuari debet. Item quærit, an iste possit trãsire ad aliã ecclesiã sine licentia epi? Dicas quòd non 71. di. primatus. Sed nũ quid pt 1 vẽdere patrimoniũ tale? Vr ꝙ non: qa inde viuere dẽt, & ecclesiasticum onus sustinere, quod cõfitet Vin. sed Tan. dixit, ꝙ põt vẽdere: qa qui ptio fruitur, rem habere vr. ff. de vsufr. qa q ptio. & põt illud donare, qa & beneficio ecclesiastico posset renũciare, quod credo veriꝰ.

† Latonieñ. Baton.

1 Tene de hoc quod statuit concil. Trid. s̃. pximè citatum, ne cũ glossa fallaris.

† Vide c. si tibi absente. e. tit. lib. 6. & l. qui mihi donatũ p Bart. ff. de do.

ACcedẽs.] Absẽs potest inuestiri de beneficio alio mediante. Vel sic potest summari. Potest qs inuestiri de beneficio pro absente. Communis diuisio. Secunda: ibi. Inquisitioni. Abb. Sicu.

CASVS. Quærebatur hic, vtrum aliquis absens de bñficio ecclesiæ possit inuestiri: Respondet, ꝙ aliquis nomine ac vice absentis de beneficio ecclesiæ potest inuestiri: quia ille dicitur inuestiri, cuius nomine alius inuestitur. Not. quòd absens potest per alium inuestiri.

[Gl. ista q̃rit, & tripl'r soluit. sc̃do obijcit, & soluit.]

a ¶ Vel alius.] sicut vnus nomine alterius possidet. ff. de acq. poss. quicquid vterq; enim possidet ff. eod. tit. quod meo, & s̃. vt lit. nõ cõt. qm̃. §. in alijs. & s̃. de rest. spol. cũ venissent, & s̃. de p̃scr. si diligẽti. ita. & vterque potest dici inuestiri. Sed quæ fuit dubitatio? Forte iste eps dubitabat, an carnale matrimoniũ inter absẽtes ẽhaberetur, & ideo dubitauit an & spirituale. prima qõ expedit 32. q. 2. honoratur, & ĩ. de cõuer. coniu. ex parte. & ff. de ri. nup. deniq; Scd̃a dubitatio hic explicat, vtrum clericus absens possit inuestiri per alium, vel dubitatio fuit illa, an inuestiretur quis pro absente, & ignorante, & certè bñ, & acquirit ei possessionẽ: & cũ iste sciuerit, hẽbit causam vsucapiendi. C. de acq. poss. l. 1. Vinc. Vel ideo dubitauit, quia sicut hæreditas tpalis per procuratorẽ acquiri non pt. ff. de acq. hær. p procuratorẽ 2. ita videbatur quod hæreditas spiritualis acquiri ñ posset, sed nõ vr quod dñium sit quæsitũ p traditionem absenti. ff. de acq. dom. res ex mandato. Item nec possessio vr acquiri per inuestituram. ĩ. de his quæ fi. à ma. par. c. ex ore. & ĩ. de do. per tuas. Dicas, quod si vel dans, vel accipiens intendit acquirere dñium absenti, tunc est ei quæsitum, & sic loquitur. ff. de acq. re. do. si procurator ff. de do. qui mihi donatum. Sed si neuter hoc intendit non statim acquiritur dominium. & sic loquitur ff de acq. re. dom. res. dominium tamen vel possessio non acquiritur per gestorem negotij. ff. de neg. gest. si ego. Io.

2 Dicunt Legistæ ꝙ tpalis hæreditas non põt per procuratorem acquiri. pro eo quòd acquirit, & adit tali solo aĩo, ex quo verè dedi procuratorẽ ad adeũdum iam apparet animꝰ aditionis, & ideo impossibile est illam adire, sed illud verũ de hæreditate iam delata, & quam scio delatam, ĩ de ferenda locũ habet, quod statim dicã. Io. And.

DIlecto.] Diuiditur in quatuor partes. primo ponitur factum, & allegatio pro cellerario. secundo allegatio contra eum: ibi, Procurator. Tertio diffinitio, ibi, Vnde. Quarto protestatio: ibi, Ita quod. Abb.

¶ Idẽ episcopo Zamoren.†

¶ *Absenti potest conferri beneficium alio mediante, nec refert vtrum absens inuestiatur per personam mediam, vel persona media inuestiatur pro absente. hoc dicit coniungendo vtrumque intellectum. Et est casus notabilis, & quotidie practicatur.*

CAP. XXIIII.

ACcedens † ad Apostolicam sedem: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod clericus absens per alium, vel alius [a] magis pro ipso, poterit de beneficio ecclesiastico inuestiri.

¶ Idem Trecen. episcopo.

¶ *Si ad vnum canonicatũ, & ad præbendam duo sunt recepti simpliciter, receptio non tenet etiam interueniẽte Apostolica auctoritate. hoc dicit, & est notabile capitulum, quare tenẽ semper menti, & nota ipsum.*

CAP. XXV.

DIlecto † filio P. sanctæ Pudentianæ † presbytero Cardinali, Cellerario Treceñ. & R. procuratori tuo, auditore concesso, idem Cellerarius proposuit coram eo, quod cùm in manibus Remeñ. Archiepiscopi tunc Apostolicæ sedis legati, intendentis prouidere G. nepoti suo in Treoen. ecclesia præbendam, quam ibi obtinebat, liberaliter resignauit: [b] † dictus legatus

CASVS. Archieps Remeñ. dũ in Francia legationis officio fungeret, intendebat puidere cuidã nepoti suo G. noĩe in Treceñ. ecclesia: cellerarius Treceñ. vt gratiã legati sibi acquireret, ĩ manib. legati renũciauit prebendã, quã in Treceñ. ecclã obtinebat: dictus legatus nepotẽ suũ & dictũ cellerariũ ĩ stituit in canonicos Treceñ. & Archieps & caplm cõiter assignauerũt vtriq; stallũ in choro, & locũ I capitulo, vt fructꝰ illius prębendæ diuiderẽt inter se, donec ideo G. integraliter esset bñficiu assecutꝰ: & procurator generalis epi tunc absẽntis ista oĩa cõprobauit, & dictus Cellerarius lectionẽ. & Euãgeliũ legit in sua septimana, & alia fecit q̃ alij canonici cõsueuerũt: defũcto epo, tpe cuius hęc facta fuerunt, alter successit: & dum accederet ad ecclesiam cõsecratus, dictum Cellerarium recepit ad osculũ pacis, & tũc non recipiuntur ad osculum nisi canonici: & per biennium sine quæstione sic permansit, postmodũ eps excitatus a somno, cœpit mouere quæstionẽ ɔtra ipsũ Cellerariũ super præbenda prædicta, & sic qõ inter Epm & Cellerariũ ad sedem Apostolicam est delata. datus fuit quidã Cardinalis vtrique parti auditor, corã quo Cellerarius proposuit omnia supradicta, petens dictum epm a sua molestatione compesci, procurator epi proposuit ex aduerso, quòd ad vnicum beneficium quod vacabat in ecclesia Treceñ. non licuit ipsi legato duos instituere, allegando ad hoc concilium Turoñ. quod prębendarum inhibet sectionem, & concilium Lateraneñ. quod præbendarum prohibet expectationem. præterea in ecclesia vbi nõ est certus numerus præbendarũ, nulla etiam prebenda vacante, potest aliquis in canonicum assumi, quia intelligitur eligi ad quoddam ius, quod de nouo creatur, & cum electo nascitur, sed vbi est certus numerus præbendarum, duo ad vnam præbendam eligi non possunt, cum illud ius spirituale diuidi non possit: propter, quod dictus procurator asserebat institutionem præfatam non valere. cum in Treceñ. ecclesia certus sit numerus præbendarum, quem capitulum vel legatus augmentare non intendebant, vel ius aliquod creare de nouo. His & alijs auditis Papa dictum Cellerarium condemnauit ad restitutionem eorum, quæ tenebat ratione prædictæ institutionis, imponendo silentium eidem super dicta præbenda, vel parte ipsius: ita tamen quòd per hoc prædicto G. nepoti lega. nullum pręiudicium generetur, quia res inter alios acta, alijs obesse nõ debet. Not. quòd legatus non potest instituere duos ad vnam præbendam contra concilium Turoñ. Item beneficij spiritualis pceptio nõ dat ius, sed sola canonica institutio. Item res inter alios acta, alijs obesse ñ debet.

b ¶ Resignauit.] purè sine aliqua ɔditione, & mõ alias simoniacus fuisset. 1. q. 2. q̃ pio. & s̃. de pac. pactiones,

[Glo. s. q. obijcit, & solui.]

† Cap. 1. eod. tit. in 4. ɔpil.

† Pudentianæ nomen hic etiam restitutu est, cũ Prudentianæ legat in omnibus contra historiæ veritatem. d quo vide no. ad c. 35. s̃. de elec.

† resignare.

a ¶ Gene-

præfatum G. & eundem Cellerariũ, in canonicos Trecenses instituit, & am bobus capitulum Treceñ. stallum in choro, & locum in capitulo, & idẽ archiepiscopus supradictæ præbendæ fructus diuidendos communiter assignarunt, donec idem G. integrum esset præbenda le stipendium† assecutus: & inf. Quorum receptionem procurator generalis [a] prædecessoris tui, in partibus Constantinopolitanis tunc agentis, postmodum approbauit.

¶ Dictus quoq; Cellerarius lectionem & Euangeliũ in hebdomada sua legisse dignoscitur, & tã de cani. q̃ episcopi electioni, & aliorum negotiorum tractatibus, sicut canonicus Treceñ. interfuit: & domum quandã p̃ capitulũ memoratum obtinuit, q̃ nõ nisi canonico cõsueuerat assignari: tuq; † cũ ad eandem accessisses ecclesiam consecratus, eum cũ canonicis alijs ad osculum recepisti, [b] cũ tunc nõ nisi canonici ad osculũ admittantur: & eidẽ super prędictis non monuisti per biennium quæstionẽ: p̃pter quod petijt, vt te ab ipsius super hoc molestatione [c] indebita, cõpescere dignaremur: & inf. Procurator tuus proposuit ex aduerso, quod ad vnicum ius spirituale, quod vacabat ibidem, insimul duos canonicos instituere prædicto legato non licuit: nam si duo vnicam præbendam haberent, id esset contra Turonense cõcilium, [d] quod præbendarum inhibet sectionem. Si vero duobus receptis vni tantum prębẽda daretur, sub expectatione alius contra Lateranense† cõciliũ [e] remaneret.

¶ Præterea licet in ecclesia, in qua non est certus numerus præbendarũ, nulla etiam vacante, in canonicum quis possit assumi, cum intelligatur ad quod dã ius eligi, qđ ex electorum assensu de nouo creatur,† & cum electo in canonicum nascit, & desinit cum defuncto: in ecclesia tñ q̃ determinatum habet numerum pbẽdarum, vno indiuiduo iure vacante, duo simul eligi non possunt ad illud, eo qđ hmõi spirituale ius, diuidi [f] seu communicari nequeat inter eos: quamquam interdum hi, ad quos spectat electio, de communi assensu augmentare [g] valeant numerum præbendarum, quoddam ius spirituale de nouo creando: nisi forte statutum aliquod obuiaret, quod esset iuramẽto firmatum: vel cui sedis Apostolicæ confirmatio accessisset: hmõi clausula [h] p̃hibitionis adiecta, vt si quicq̃ contra id fieret, nõ valeret; propter quod institutionem præfatam nullam fuisse dictus asseruit p̃curator; cum in Trecensi ecclesia certus sit p̃bendarum numerus, quẽ capitulũ vel legatus augmẽtare [i] † minime intendebat, vel ius aliquod de nouo creare.

¶ Vnde dictum Cellerarium ad restitutionem eorum, quæ ratione prædictæ institutionis tenebat, sententialiter duximus cõdemnandum, ei super pręb enda ipsa, vel eius parte silentium imponentes; Ita quod per hoc prædicto G. nullum præiudiciũ generetur, cũ res inter alios acta, regulariter alijs nõ obsistat. [k]

a ¶ Generalis.] vnde videbatur q̃ dñs o. ntra factum procuratoris venire non debebat, arg. sup. de off. de leg. cũ ol m, quia factum procuratoris, q generalem habet ad ministrationem, dño præiudicat, ff. de iureiu. iusiurandum. §. vlt. & ff. de pac. nam & nocere, sed tamen secus est, quia generali mandato non vr delegisse, nisi id qđ legitime [1] fieri pôt. ff. de condi. indeb. si procurator. & ff. de his quæ si. in fraud. cred. si pater vel quia fraudulenter aliquid faciat, ff mand. creditor, §. Lucius, vnde cum talis institutio contra ius esset, non tenebatur episcopus illam ratam habere, sup eo. tit. tuæ, & ca. maioribus.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Recepisti.] Per hoc videbatur consentire institutioni ip sius [2]. 6. 63. dist inct. Hadrianus. & inf. de his quæ fi à maior. par ... & inf. de ... in ... ar C ad Velleian. aut sine a me, & ĩ de suo. ad id q ... in p. ... sit fe ... nicum ... non remo... vide... appro basse, ar. š. de off. de leg. corã. C. de acqu. poss. l. 1. C. de pa. po. si filij. 26. q. 1. quem progen ... tes talis ca tient ... non facit ca nonicum, sed tãtum canonica electio. ff. de decu Herennius, & ĩ. de isti. ex frequẽtibus & C. de lib. cau. non idcirco Ber.

c ¶ Molestatione.] & sic agebat interdicto vti possidetis.

d ¶ Turoneñ. concilium.] sup. eo. maioribus B.

e. ¶ Lateraneñ. concilium, inf. de conce. præb. nulla.

f ¶ Diuidi.] quia vnitas non recipit diuisionem. 24. q 1. loquitur. De hoc dictum est š. eo. tuæ fraternitatis, simili. ĩ. eo. c. inter cetera.

g ¶ Augmentare.] š. de const. cum M.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

h ¶ Hmõi clausula.] immo & si clausula illa nõ esset adiecta, tamen sine eius auctoritate nõ videtur quod possit cõtrauenire, ex quo confirmatio Papæ accessit. sup de cõfir. c. 1. & 2. Nam vbi princeps cõfirmat, idem est, ac si ferat sñiam, C. de vete. iur. enu. l. 1. §. sed neque, versic. omnia nostra facimus, &c. Verius est, quod non obstat eis talis confirmatio, cum eorum fauore facta sit, quin possint contrauenire si volunt, š. de const. cum M. & c. cum accessissent, nisi clausula huiusmodi sit apposita, decernatis irritum, & inane Io.

i ¶ Augmentare.] hæc fuit sufficiens rõ, quia intendebat idẽ ius, & eandem præbendam cõferre pluribus, quare non valuit, š. eod. tuæ. sed si intendisset vtrumq; eligere in canonicũ, talis electio non valuisset, š. eo. dilectus & c. relatum, quia ad duo iura intelligunt, eos elegisse, ita tamẽ quòd facultates sufficerent duob. ĩ c. p̃x.

[Glo. seq. remittit, secundo obijcit, & soluit, tertio quærit. ar. pro. & cõ solu. quar to soluit, quæstionẽ.]

K ¶ Nõ obsistat. Hãc regulã & eius expositionem hẽs supra de re iud. c. penult. Sed videtur quod causæ istorum ita sunt coniunctæ, quòd sententiã lata contra vnum obstet alij, sic 3. quæstio 6. hæc quippe, & 81. distinctione: tantis Daniel. sim. infra. de accusa. ad petitionem, & 58. distinctio. ordinatus. sed secus est hic: quia

† Beneficiũ.
1 Et p̃posito pecunijs non vr esse mandatum, vt soluat. ni si q̃ b. debet, ff. de solu. si is cui, secundũ Ioã. And.

2 Adde ad hoc bonam gl. q̃ dat etiã meliorẽ ratione in. io si pe. in l. 1. C. vbi de crim.
† tu quoque.

3 Nec ẽt expressus consensus, secũdum Innoc. sim. quod dicam. de cõc. præb. c. 1. su per gl. 2. Io. Andr.

† Lateranẽ. sub Alex. 3. cap. 8.

† crearetur.

† al. non intendebant.

quia agendo cõtra vnũ, nõ agit de iure alterius: sed in p̃missis casib⁹ agit de vtroq; sic ĩ. de adul. significasti ff. de adul. denũciasse. 1 sed qd si postea agit contra secũdũ & ille secũdus obtinet, nũqd ꝓdest alij, vt p̃ hoc retractaret̃ sñia lata? Vr̃ ꝙ sic: qa sñia lata ꝓ vno ex socijs, ꝓdest alijs, vt 2 q. 6. ca. et q. §. diffinitiua. ver. qñq; & s̃. de appel. c. pẽ. & ff. si ser. vend. loci. §. 2. sed nõ est ita. qa illa. intelliguntur cũ sñia ꝓcessit ɔtra oẽs in cõi causa. lex illa, loci. §. 2. loquit̃ de seruitute, quæ cõis est & indiuidua: & pro parte quis agere non potest. Per decre. istã bene vr̃ solui illa, qõ quo q̃ritur, duo fratres ex eodẽ patre & matre eadẽ cõtraxerũt matrimoniũ cum duabus sororibus ex eodẽ patre & matre eadẽ: fuit lata sñia cõtra matrimoniũ inter vnũ virũ & eius vxorẽ pp̃ cõsanguinitatẽ: Queritur vtrum sñia ista p̃iudicet alteri fratri & eius vxori. q nõ fuerũt in lite? Dicas quod non sit eis p̃iudicium.

1 Vide de sim. dilect⁹ 2. sup̃ 3. gl. Io. And.

† Cap. 3. eo. ti. in 4. cõp. Et de materia, an ex cã rõnabili de vna p̃benda possint fieri duę, vide doctores, s̃. hoc ti. c. auaritię.

† assensu.

¶ Idem.

¶ De vna præbenda vacãte possunt fieri duæ, si eius suppetant facultates, alias diuidẽs integrare tenetur.

CAP. XXVI.

Vacante † quadã præbenda in ecclesia tua duas ex ea constituens, ad illas de consensu† capituli tui duos canonicos assũpsisti: quorũ altero viã vniuersæ carnis ingresso, præbendam, quam defunctus habuerat, quidã clericus nomine Hyppolitus, fuit auctoritate sedis Apostolicæ assecutus. Verum cum idem Hyppolitus te sup̃ integritate prębendæ per quasdã nostras litteras inquietet, & alius idẽ ius aduersus te se habere proponat, quid facere debeas, requisisti. ¶ Super quo sic duximus respondendum, ꝙ cũ Turonen. statuta [a] concilij sectionem inhibeant præbendarum, teneris vtriq; de his, quæ vacare contigerit, † integrare [b] prębendam: nisi rationabili causa de vacante supradicta præbenda duæ fuerint cõstitutæ: ac tot sint vtriusque prouentus, quòd per vtramque sit vtrique prouisum in beneficio competenti.

† contingerint.

¶ Idem Vercellen. episcopo.

¶ Si Papa mandat capitulo, vt aliquem in canonicum recipiant, & præbendam, si qua vacat conferant si de mandato scientes alij conferunt, coguntur primũ recipere, & de reditibus ecclesiæ loco beneficij prouidere, donec præbendam habeat.

CAP. XXVII.

ij Dilectus † fili⁹ G. clericus nobis exposuit† conquerendo, quòd cum pro eo ad Nouarien. capitulum mandatũ Apostolicũ misissemus, vt eũ in canonicum reciperent & in fratrem, præbendam (si qua tunc vacabat†) cõferentes eidem, & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quaten⁹ si tibi cõstiterit, ꝙ in Nouarien. ecclesia præbenda vacaret [d] auditis mãdãt, quatenus, si cõstiterit, ꝙ in Nouarien. ecclesia, p̃benda vacaret, eo tempore quo Nouarien. canonici litteras receperunt, dictum clericũ faciant recipi in canonicum & in fratrem, cum præbendã illam in derisionem mandati Apostolici duxerint cõferendam, & de prouẽtibus illius ecclesiæ aliquos reditus annuatim faciant assignare eidem donec præbẽdale beneficiũ fuerit assecutus. No. ꝙ licet Papa mandet, vt alicui conferatur præbendã, & canonici eam alij cõferunt, tenet collatio, sed ipsi compellẽdi sunt vt illũ postea recipiant, & quod dicit in fine, de reditibus prouideatur, & c credo appositũ n̄ fuisse in pœnam capituli, quia mandatum Apostolicum contempsit, quia illud non 5 erat in antiqua.

† vacaret.

Vacãte.] Duæ sũt partes Scđa: ibi. Sup̃ quo. Abbas. Sic.

CASVS. Vacante quadam præbẽda in quadã ecclesia cathedrali, ep̃s ex illa præbẽda cõstituit duas, & ibi instituit duos canonicos: altero illorũ defuncto, quidã clericus noĩe Hyppolitus præbẽdã illius defuncti auctoritate Apostolica fuit adeptus: iste Hyppolitus ĩpetrauit lr̃as à dño Papa cõtra ep̃m, vt integraret illi p̃bendã illã, & ali⁹ dicebat se hr̃e idẽ ius ɔ ipsũ ep̃m. quęsiuit ep̃s. qd facere dr̃et? Rñdet Papa, ꝙ cum Turon. concilij statuta diuisionem præbẽdarum inhibeãt, ep̃s tenet̃ illas præbẽdas redintegrare de vacaturis, nisi ex certa, & rõnabili cã de prædicta prębẽda cõstituerit duas, & tot sint ꝓuentus vtriusq. ꝙ possint cõpetenter vtriq; sufficere. No. ꝙ vna præbenda p̃nt diuidi in duas, dũ tñ vtriq; sufficiãt illius prouẽtus, alias nõ p̃t, & si diuisa fuerit, redintegrari debet.

a ¶ Turonen statuta concilij.] sup̃. eo. maioribus.

[Glo. seq. obijcit & tripliciter soluit.]

b ¶ Integrare.] sed quare tenetur integrare, cum talis electio nulla fuerit. s̃. e. c. prox. Rñdeo, isti duo simpliciter fuerũt electi in canonicos, vnde tenuit electio, s̃. eo. relatum, & c. dilectus, Io. dicit. 2 quod licet non valuerit talis electio, ep̃s tñ tenet̃ integrare præbẽdã: cũ ipse nõ possit reuocare ꝙ fecerit, ar. ĩ. de do. Iter dilectos, & ĩ. de cõcess. præb. cũ super. & s̃. de cler. cõiu. diuersis fallacijs. Vel alia ratio põt reddi. Isti electi fuerunt ad duo iura de nouo creata, & nõ ad vnicum & non intendebat ep̃s facere ɔ conciliũ, cũ duas constitueret 3 p̃bẽdas ex vna credẽs sufficere facultates ad duos: vnde si reperiatur ꝙ nõ sufficiat duobus, tenetur integrare de vacantibus, ĩ. eo. cũ cãm, & sic vr̃ ꝙ ep̃s possit tolerare, si aliqñ aliqui eligũtur ad vnũ beneficiũ, vt dicitur sup̃. eod tuæ.

2 Alternatiue, qa etiam eius fuit so lum o. s̃. ꝓxi mo. Io And.

3 Quod potuit. ĩ. de ex cep. p̃la. sicut vnire, scđm Inno. qđ est verũ ex cã, s̃m Hos. vt dixi. Io. And.

c ¶ Constitutæ.] hic ergo patet, ꝙ de vna præbenda p̃nt fieri duæ. 4 & scđm hoc erũt duo noua iura, sicut vna parochia põt diuidi in duas. 16. q. 1. p̃cipimus, & ĩ. de eccl. ædi. ad audiẽtiã 1. De hoc dictum est sup̃. eod tuæ.

4 Hic vides posse ep̃os ex cã diuidere p̃bendas, p̃nt et & beneficia diuersa venire, vt patet in cõc. Trid. ses. 21. de refor. c. 5. & se. 24. de refor. c. 13. q videto.

ij Dilectus filius.] Si Papa mandat ei ad quẽ spectat, vt beneficiũ conferat vni, collatio p̃ eũ alteri facta tenet, ipse tñ ex transgressione punit̃: vt hic dr̃. Prima pars querelã decisam continet. Scđa iudices prębet, ibi, Fraternitati. Abb. Sic.

CASVS. Quidam clericus G. noĩe obtinuit lr̃as a dño Papa ad capitulum Nouarien. p̃ quas mãdabatur eidẽ, vt dictũ G. reciperent in canonicum & in fratrem, & p̃bendã (si qua vacaret) cõferrent eidem, capitulũ mandatum Apostol. noluit adimplere, imò p̃bendam vacantem, q̃ dñs Papa prędicto G. cõferri mandauit, alij assignauerunt; vnde idẽ G. petijt a dño Papa, vt quod de ipso mandauerat, faceret adimpleri. Ex parte capituli allegabatur, ꝙ præbenda non vacabat ibidem. Papa his

† Ca. 4. ti. de cõcess. p̃bẽ. in 4. comp. [proposuit.

5 Imò in antiqua cõpilatio. idẽ cõtinebãtur his verbis, & eidẽ de reditibus ipsi⁹ ecclesię singulis annis cõpetentes assignari prouẽtus, &c.

Glossa sequens recitatur per q. an vnum sit mandatum; &c.]

d ¶ Vacaret.] ergo videtur a contrario sensũ, quod si tũc nulla vacabat, non tenerentur ratione illius mandati eum recipere, & sic videtur q̃ sit vnum mandatum. sed videtur quod duo, quia mãdauit eum recipi

pi in fratrem quod vnum mandatum est, & præbendā conferri, & vnum est consecutiuum alterius: vnde statim tenebantur illum recipere, & postea beneficium conferre, vel statim, vel quam cito possent.

[Glo.seq. primo arg. tps receptionis inspiciendum. Secundo de tempore datæ. Tertio de vtroque. Quarto argu. ad qōnem quam sol. vl. sol.contraria.]

tempore, quo eiusdē ecclesiæ canonici nostras litteras receperunt:[a] cū eā alij in elusionē mādati nostri duxerint cōferendā,[b] eundem clericū, si nō habet † sufficiens[c] beneficiū ecclesiasticum, in canonicū recipi[d] facias: & sibi de redditibus ecclesiæ singulis annis assignari[e] prouentus, donec ei sit in beneficio prębendali prouisum.

¶ Idem in concilio generali.

¶ Habens personatum, vel beneficiū curatum, si secundo tale receperit, vacat primū, quod si retinere cōtenderit, etiā secundo priuabitur, hoc primo. Et is ad quē spectat beneficij curati collatio, licite confert statim cū institutus aliud recepit, & si inf. sex menses nō cōferat, deuolui tur ad aliū collatio, & aliter punitur, hoc secūdo. Cū sublimibus vero & literatis personis circa pluralitatē beneficiorū incompatibiliū, olus Papa dispensat. hoc tertio. h.d. istud capitulum vtile, & famosum.

a ¶ Receperūt.] hic consideratur tēpus 1 receptionis litterarū. & non datæ. sic s. de foro comp. licet. sup. de rescrip. capitulum sanctæ crucis. Sic in lr̄is impetratis cōtra vsurarios. inf. de vsu. quia frustra. sic qñq; consideratur tempus oblati libelli, licet tunc non recte agatur: si tamen postea incipit ius competere, perfici potest iudicium, ff. de pig. act. si rem. §. vl. & ff. de rei vend. sin autem, §. 1. arg. contra quia tempus datæ est considerandum sup. de resc. eam te, & c. constitutus. Item arg. contra ff. ad exhi. l. tigni. §. vlt. Item arg. quod si iudex in tpe impetrati rescripti sit excōicatus, & tpe receptionis absolut⁹ quod valeant litteræ, arg. sup. de ap. super eo. ar. sup. de rescr. pastoralis, ad fi. & ff. de iud. cum furiosus, & sup. de ęta. & qual. præterea, ff. de acq. hær. mutum. Io. quod non credo. Immo litteræ non valent, cum ab initio nullæ fuissent: vnde postea per absolutionem conualescere non pn̄t. Quare ergo potius hic consideratur tp̄s receptionis; & in illa, eam te, & c. constitutus tp̄s datæ? Hic considerat tp̄s receptionis, & nō datæ, quia quam cito vacat beneficiū, pertinet collatio ad capitulū seu epm, cum statim possint beneficium conferre quousque interdicatur eis, vel mandatum recipiant super hoc: vn̄ si vacat tempore quo litteræ dabantur, non præiudicat capitulo quousq. ad ipsos mādatum perueniat, q[illegible] on tenentur diuinare, j. vt eccl. benef. vt nostrum. vn̄ collatio medio tempore facta legitima est, sed mandato recepto, tunc primo præiudicatur eis, vnde postea non debent contrarium facere, quod si fecerint, procederetur contra eos, prout dr̄ hic, nisi diceretur in mandato, quod si secus feceritis, illud decernimus irritum & inane. sup. eo. inter cetera, & c. dilecto, sed in decret. eā te consideratur tp̄s datæ, quia tempore datæ, & tempore receptionis vacauit præbenda, & quia mandatum fuit capitulo, de conferenda præbenda: & capitulum non poterat conferre, quia non pertinebat ad ipsum, sed ad episcopum, & archidiaconus fuit postea electus: & sic mandatum sequitur ibi illum, qui potuit conferre, & satis mandabatur illi quando mandabatur capitulo, cum ipse tempore datæ esset de capitulo; vnde ipse episcopus non poterat se excusare, quod non recepisset mandatum. In illa, constitutus dicas quod cum aliquis impetrat litteras super beneficio: tunc si numerus statutus iuramento est firmatus in ecclesia contra quam impetrat illud debet tunc dicere, alias non valerent litteræ. Sed si tunc nullus esset statutus numerus, de eo quod nō est mentio fieri non potest: vnde si postea medio tempore statuatur, non præiudicat impetranti.

[Glossa sequens obijcit inducens quattuor, & soluit.

b ¶ Duxerint conferendum.] Videtur ꝙ talis collatio non teneat, ar. j. de conces. præb. proposuit, quia Papa ibi consimilem. 2 donationem cassauit. Item eo ipso, ꝙ Papa præcepit isti dari, prohibuit alij dare, ff. de condi. & demonst. cum ita, & ff. de procur. Pomponius, §. sed & is qui. Item talis electio facta est contra legem animatā: quæ durius agit quā inanimata, ff. de arbit. Celsus, & l. præcedenti, in fine, & ita nulla est. 10. distin. vides. Item rōne præcedentis denunciationis non valet quod factum est. C. de rei vē di. si fundum, inf. de no. oper. nunc. c. 2. ff. ad l. Falcid. dolo. ff. de eden. quædam, §. is aūt. Sed verum est quod hæc collatio tenuit, licet ꝯ mandatum Papæ, vt satis patet hic, & j. de cōces. præbē. proposuit, nec solum mandatum Papæ sufficit ad hoc, vt ius habeat, ff. de pig. actio. nō est mirum, §. sciendum. & supra de re iudi. cum aliquibus. Item licet canonici obligari videantur, ipsa tn̄ præbenda non est illi obligata, argu. ff. de pollic. l. 2. & ff. de contrah. emp. l. vlti. in fin. Et ita electio talis quantum ad canonicos non videtur canonica, sed quantum ad electum sic: sicut sacerdos in mortali existēs quo ad se illicite celebrat, quo ad alios licite. sup. 3. de cohab. cle. & mulie. c. si. sic donatio pōt esse vitiosa, & tamen donum tenet, arg. j. de iure patr. cura pastoralis, & C. de rei vend. quoties. Vel licet peccent recedendo a mandato Papæ, non tn̄ peccant alium eligendo simile, 27. q. 1. nuptiarum, & ideo puniuntur, quia compelluntur illum recipere pro quo mandatum receperunt: 3 & hoc verum est licet Papa mandet beneficium vacans vel cum primum vacauerit, alicui concedi, valet tn̄ collatio alij facta: 4 nisi clausula illa adiecta fuerit, quod si contra feceritis, id decernimus irritum, & inane, sup. eo. inter cetera, & c. dilecto.

ADDITIO. N. si Papa alias suam intimauerit voluntatem. j. de conces. præb. quia in cunctis, lib. 6.

c ¶ Non hēt sufficiens.] & ita si non habet sufficiens, non nocet, si de illo non fecit mentionem, argum. est hic, & sup. eo. cum teneamur, & c. postulasti, De hoc dixi sup. de rescrip. si proponente.

d ¶ Recipi.] & sic patet quod prior electus non remouet, vt dictū est: licet contra mandatum sit receptus. sic j. de ijs quæ fiunt à maio. par. c. ex ore.

e ¶ Assignari prouentus.] sic. 5. s. eod. dilectus, in fin. Istud additum fuit, quod non erat in antiqua compilatione.

De multa.] Diuiditur: quia primo narrat ius antiquū. Secundo subijcit nouū: ibi, Præsenti. Vel pōt diuidi in tres partes, prout videnť tria dicta. Secūdum, ibi, Is quoque ad quem. Tertium. ibi; Circa sublimes. Abbas Siculus.

CASVS. In Lateran̄. concilio statutum fuit, quod nullus diuersas dignitates & plures ecclesias parochiales reciperet, alioquin recipiens sic acceptum amitteret, & cōferens cōcedēdi ptāte priuaretur. sed quia istud statutum male obseruabať, Innocentius volens obuiare huiusmodi cupiditati, statuit, vt quicunq; de cetero receperit aliquod bn̄ficiū curā habens animarū annexam, si prius tale beneficiū obtinebat, ipso iure sit priuatus eodem.

† habeat.

1 De materia huius glossæ vide Federicū cōsi. 290. & Felinum in ca. eam te. de rescr. vbi plenissime, adde Baldū in ca. constitutus. s. de rescrip.

2 Nō fuit cō similis, quia ibi datus fuerat executor ad prouidendum, hic nō. Io. And.

c ¶ Conciliū gn̄ale Lateran̄. sub Innocentio 3. c. 29. & ca. 4. eo. titu. in 4. compil.

3 Idest, alij non peccant ipsū audiendo cum ignorent eū esse in peccato morali.

4 Quod die hodie vt inf. de conc. præ. si capitulo. & cap. seq. & ibi plene de hoc lib. 6. in fi. licet sit argu. ꝯ. C. de leg. non dubium. Ioan. And.

5 Hæc glossula non reperitur in manuscriptis.

CAP. XXVIII.

DE multa prouidentia fuit in Later.[a] † concilio prohibitum, vt nullus diuersas dignitates ecclesiasticas, & plures ecclesias parochiales reciperet contra sacrorum canonum instituta: alioquin recipiēs sic acceptū amitteret, & largiendi potestatè conferens priuaretur. Quia vero propter præsumptiones, & quorundā cupiditates, nullus hactenus, aut rarus de prędicto statuto fructus prouenit: Nos euidentius & expressius occurrere cupientes: Præsenti decreto statuimus, vt quicunque receperit aliquod beneficium curam habens animarum annexam si prius tale beneficiū habebat, eo sit ipso iure priuatus: & si forte illud retinere cōtenderit,[b] etiam alio spoliet. ¶ Is quoque, ad quem prioris spectat donatio, illud post receptionem[c] alterius libere conferat, cui merito viderit conferendum; & si vltra sex menses conferre distulerit, nō solum ad alios secundum Laterañ.† concilij[d] statutum eius collatio deuoluatur, verum etiā tm̄ de suis cogatur prouentibus,[e] in vtilitatem ecclesiæ, cuius est illud beneficium, assignare, quantum, a tempore vacationis ipsius constiterit † esse perceptum.

¶ Hoc idem[f] in personatibus esse decernimus obseruandum; addentes vt in eadem[g] ecclesia, nullus plures dignitates, aut psonat⁹ hēre psumat, et si curā nō hēant animarum.

¶ Circa sublimes[h] tamen, & litteratas psonas, quæ maiorib. sunt beneficijs honorandę; cū rō † postulauerit per sedem Apostol.[i] poterit dispensari.

eodem: & si illud cōtenderit retinere, alio spolietur: & ille ad quē spectat collatio prioris beneficij, illud conferat, cui uiderit conferendū: & si ultra sex mēses cōferre distulerit, ipsius collatio ad alios deuoluatur, scd̄m statutū Later. concilij: & insuper tm̄ cogatur de prouentib. suis in utilitatem ipsi⁹ ecclesiæ assignare, quātū a tempore uacationis cōstiterit esse perceptū, & hoc idem in psonatib. siue dignitatib. obseruet, addit insup ut nullus in eadē ecclesia plures dignitates uel psonatus hēre præsumat, etiam si curam non habeāt animarum, tñ circa sublimes & litteratas psonas, quæ maioribus bñficijs sunt honorandæ, per sedē Apostolicā poterit dispēsari. No. q̄ qui habet curam animarū, uel psonarū, si ad consimile beneficium eligatur, postquā illud receperit, ipso iure uacat primū. Ita q̄ non uult dimittere qd̄ suū non est, dēt priuari eo quod suū est. Item cū quis receptus est ad scd̄m beneficiū, scd̄m iura primum alteri debet conferri. Itē no. pœnam negligentis cōferre beneficiū. Item nota pro uenerabilibus & litteratis personis. Item solus Papa potest dispensare, ut aliquis habeat plures dignitates, vel curas animarum.

a ¶ Lateran. cōcilio.] sup. de cle. nō resi. c. qa nōnulli.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem, quando dicatur contendere, & ante litem contest. &c.]

b ¶ Contenderit.] i. in iure cōtentiose retinere voluerit. Si enim ante litem contestatam destiterit, non priuabitur vtraque, sicut est in alijs statutis sub pœna. ff. rem ra. habe. hoc amplius, ff. de in ius vocan. l. quamuis. sic ponitur 16. q. 2. statuimus 1 & sic ipso iure hodie priuatus est qui recipit secundum beneficium habens curam animarum, si prius tale obtinebit. Olim habebat optionem, vtrum primum vel secundū vellet retinere. s. eo. referente. &c. præterea.

[Glo. seq. ponit casum exceptum, & exponit de qua receptione loquatur hæc littera.]

c ¶ Post receptionem] fallit in episcopatu, quia non statim vacant priora beneficia; nisi post tempus consecrationis sup. de elec. cum in cunctis §. cum vero. nec per solam receptionem perdit primum, sed per receptionem corporalē, vt hic dicit & 21. q. 2. si quis iam translatus. Qui enim habet plures personatus, sine dispensatione Apostolicæ sedis, ineligibilis est. sup. de elec. dudum. vbi de hac materia satis dicitur.

d ¶ Laterañ. concilij.] j. de conces. pręben. nulla.

[Glo. seq. reci. per q. de quibus prouentibus intelligatur littera.]

a ¶ Prouentibus [bene dicit, de suis, idest, proprijs, si proprium hēt. s. de app. reprehensibilis. alioquin delictum personæ, & c. sup. de exc. cum venerabilis, & 16. q. 6. c. si epm̄. aliàs si proprium non habet puniatur alia pęna ad arbitrium iudicis 16. q. 6. illud. & 14. q. 6. si res, vel repetatur ab eo, qui recepit illud tanquam indebitum quia tāquā inuasor possidebat: cū vacauerit ipso iure post receptionē secundi, & mala fide, vnde fructus omnes ab eo tempore restituere debet. 3 C. de rei vend. certum. s. e. c. dilecto.

f ¶ Hoc idē in personatibus.] quia de similib. simile debet esse iudicium. supra de elect. dudum. quæ facit mentionem de hoc. & s. de trāslatio. inter corporalia: & s. de cōsi. cum dilecta.

[Gl. seq. ponit opi. Ioan. quā reprobat.]

g ¶ In eadem ecclesia.] no. q̄ non facit mentionem de præmissa pœna, vnde vi q̄ si q. in eadē ecclesia plures recipiat dignitates, non ideo pdit priorē: quia pœnæ potius sunt arctādæ quàm extendendæ. de pœ. d. st. 1. pœnæ. & ff. de pæ. l. interptatione. hoc cōsitebatur Io. Contrarium credo quia idē iudicium est hēdū de personatibus non habentibus curā animarum, & habēt b. s. de electio. dudū. & pęna præmissa repetita intelligitur, quæ enim in præfationibus præmittuntur, in stipulationibus repetita intelliguntur. ff. de verb. oblig. Titia. §. 1. & 32. q. 7. c. Apostolus.

[Glo. seq. arg. alle. octo iura, & ad vltimum remittit, alleg. 2. iu. in contrarium.]

h ¶ Sublimes tñ & litteratas.] est ergo ar. quod scd̄m qualitatem personarum beneficia sunt conferenda, arg. 41. distin. non cogantur, & ff. de vsufruct. sed & si quid. §. 1. & 12. q. 2. Vulteranę, & c. seq. & 74. distin. consuluit, & 1. q. 2. cap. vlt. & is gradus cæteros antecellat, quem stipendia longiora, & labor prolixior fecerint anteire. C. de off. ma. off. l. nemo, & sup. de maior. & obed. statuimus. vbi de hoc. Argum. contra, 16. q. 6. cap. 1. & sup. de coustit. cum omnes. Et ita scientia nobilitat hominem, quæ pretio numerario comparari non potest, ff. de varia. & extraord. col. 1. §. est quidam. Et si vis appellari philosophus, non debes esse auarus, C. de mu. pat. professio. lib. 10.

[Glo. seq. arg. a contrario, quod dupliciter fortificat. & approbat. & ponit opin. Io. contrariam. Secundo reci. per q. (sed aliter) ar. a contrario, & remittit, & ponit opin contrariam.]

i ¶ Per sedem Apostolicam.] ex eo quod dicit per sedem Apostolicā, patet a contrario sensu, quod per alios in talibus non potest dispensari: qa quod de vno conceditur, de alio negatur: sicut quod de vno negatur de alio conceditur. 25. d. qualis, & sup. de præsum. nonne.

arg.

† In Lateranen. concilio sub Alexand. iij. ca. 13. & cùm hoc decreto conuenit. cōcilium Tridentinū sessio. 7. de reformat. c. 2. & 4. & sessi. 24. de reforma. c. 17.

1 Dicit Ho. ibi intelligē dum contenderit, vt dixi s, unde in fi. illi⁹ c. sequitur excommunicatio, quā non litis conte. sed monitio prę cedere debet 12. q. 2. indigne. Ioan. And.

2 Vel dic, suis. i. sui beneficij, quos suos facit, ad hoc j. de fideiuss. c. 2. secundum Hostiē. Io. And.

3 De iure pa. cum dilect. in fi. Io. An.

† sub Alex. 3. cap. 8.

† In concilio ita cōstiterit ex eo esse pceptum.

† Est autem triplex rō, vtilitas ecclesię, necessitas & prærogatiua personæ.

arg.95.dist.illud.& ĩ.de ijs quæ fi.à præla. sine consen su c.cum Apostolica.ff.de cond.& demon.cum ita. Et sic restricta est potestas episcoporum circa dispensationem huiusmod beneficiorum:immo præter istam constitutionem videbatur ꝙ dispensare non possunt: quia episcopus priuabat potestate conferendi illud beneficiū. qui illud conferebat habens ōsimile. s̃.de ele.nonnulli. qa non nulli. Vnde sequit ꝙ non poterat dispensare: quia si posset, non puniretur Et sic planum est dicere, ꝙ solus Papa potest in talibus dispēsare: Et ꝙ ita sit intelligēda ista constitutio.probat aperte. s̃.de ele. dudum 2. vbi de hoc 1. Io. notauit hic ꝙ epi adhuc poterant ĩ talibus beneficijs dispensare, & vaga & indiscreta dispensatio tantum prohibetur epis per hanc cōstitutionē, vt dixit. & posuit hic magnā notulam, quæ non multum est hic necessaria. Olim enim per antiqua iura bene dispensabant epi, vt aliqs haberet plura beneficia curā animarum habētia. 70. dist. sanctorum. sed illud hodie recipit immutationem per hanc constitutionē: & hoc mutatū fuit pp indiscretas& stultas dispēsationes episcoporum. Item,& illud notabilis: quia hic prohibetur tantum dispensare in personatibus & beneficijs curam animarum habentibus, & ita circa alia beneficia possunt epi dispensare sicut prius: quia vnum negando aliud concedere vr̃ s̃.de præsum.nonne. De hoc dixi in decr.prædicta, dudum 2. Alij dicunt quòd idem in beneficijs intelligendum. nā canon antiquus prohibet ne dispensent episcopi in præbendis.70. dist.sanctorum. Et nisi expresse vetus ius corrigatur, remanet simul cū nouo. C.de ap.præcipimus.in fi. & quoties noua actio inducitur,vetus non tollitur.ff.de actio.& obl.l.quoties.& arg.s̃.eo. cum iamdudū. vbi dicit Papa,cum multa per patientiam tolerantur, & c.sic.ĩ. de concessione præbend.litteras.quæ sat sfacit ad hoc. 2

† Cap.30.

† Cap.5.eo. tit.in 4.cōp. vide cōcilū Trid. sess.7. de refor.ca. 3. vbi hæc innouat.ad. de sessio.24. de reforma. cap.18.

† In codice Barbatiæ ita huic morbo adhibere me delam.

1 Item quia alias cū nullus dubitet qn Papa possit, nugatorium fuisset hoc dicere hic, intelligatur de Papa solo: ita etiā ꝙ legatum de latere dicamus exclusum,& sic seruamus faciunt iura noue.s̃.px.alla.

2 Immo parū facit quia loquitur in prębendis eiusdē ecclesiæ. Io.And.

G Raue.] Primo narrat delictum.Secundo prouidet: ibi,Volentes.Abbas.

CASVS. Quidam prelati ecclesiarū carnali affectione ducti non iudicio rationis promouent indignos vnde multa pericula imminent ecclesijs: volens cōciliū huic morbo mederi, præcipit, vt prætermissis indignis promoueant idoneos,qui Deo & ecclesijs valeant deseruire, & de hos fiat diligens inquisitio in concilio annuatim, & si quis post trinam admonitiouem culpabilis repertus fuerit, per ipsum concilium suspendatur. & ibi persona idonea instituatur, quæ suppleat suspensi defectum in beneficijs conferendis, & hoc idem circa capitula obseruetur: delictum vero metropolitani ex parte cōcilij dño Papę nūcietur. & vt istud statutum melius obseruetur, sñia huiusmodi suspensionis sine licentia Romani Pontificis, vel pprij patriarchæ non relaxetur. No. hic pęnā illorum,qui promouēt indignos. Itē aliquis pōt condemnare.non tñ absoluere. Item vbi cōditor iuris sibi reseruat absolutionem, alijs prohibere videtur.

¶ Idem in eodem.†

¶ *Concilium generale à beneficiorum collatione suspendit eos, qui post secundam correctionē indignis beneficia conferunt:prouidet etiam quis interim beneficia conferat, & illam suspēsionem relaxat solus Papa, vel solus Patriarcha.*

CAP. XXIX.

Graue † nimis est, & absurdū, quod quidā ecclesiarum prælati, cum possint viros idoneos ad ecclesiastica beneficia promouere,assumere nō verētur indignos, quibus nec morum honestas, nec litterarum sciētia suffragatur, carnalitatis sequentes affectum,non iudicium rationis: vnde quanta ecclesijs damna proueniant, nemo sanæ mentis ignorat.

¶ Volentes igitur huic † morbo mederi, præcipimus, vt prætermissis indignis,idoneos assumāt,qui Deo & ecclesijs velint & valeant gratum impēdere famulatum. fiatq; de hoc in Prouinciali concilio diligens inquisitio [a] annuatim: ita vt qui post primā & secundam correctionē[b] fuerit repertus culpabilis, † à beneficijs conferendis per ipsum concilium suspendatur,[c] instituta in eo dē concilio persona [d] prouida & honesta, quę suspēsi suppleat defectum in beneficiis conferendis. Et hoc ipsum circa capitula, quę in his deliquerint,obseruetur.Metropolitani vero delictum superioris iudicio relinquatur, ex parte concilii nunciandum.

¶ Vt autē hæc salubris prouisio pleniorem consequatur effectum, huiusmodi suspensionis sententia, præter Romani Pontificis auctoritatem, aut proprii Patriarchæ minime relaxetur:[e] vt in hoc quoq; quattuor † patriarchales sedes specialiter honorentur.

¶ Idem in eodem.†

¶ *Rector ecclesiæ non obstante cōsuetudine episcopi vel patroni, debet de redditibus ecclesiæ sufficientem habere portionem. h.d. vsque ad §.qui vero.*

a ¶ Inquisitio.] cū p famā seu clamorē de hoc ad superiorem peruenerit,immo ex officio suo pt inquirere superior semiplene inquirendo,vt ĩ. de accus. sicut olim.

[Glo.seq. obijcit, ponit opi.Io.solu.& remittit.]

b ¶ Correctionem.] cū ergo in hoc casu possit se eps corrigere,non vr̃ ꝙ eo ipso ꝙ confert bñficium indigno, pdat ius cōferendi,& sic est cōtra. s̃.de elect. nihil est.& e.cū in cūctis. Ioā. dixit ꝙ illa constitutio intelligenda est cum dicto istius: sed tu solue vt dixi in illa cōstitutione, quia legitur de maiorib dignitatib.curam animarū habentibus,hæc.& illa ĩ diuersis casib. loquit, & circa maiora maius periculū vertit. ff. ad Carb. l.1. §.si quis vero.43.dist.quiescamus,& ideo plus ibi puniunt.

c ¶ Supendatur.] & etiam ordinati,qui non sunt idonei.remouentur vt vr̃. licet hoc non dicatur, sed verius videtur ꝙ isti non remoueantur: nisi forsitan essent irregulares:aliàs non haberet locum admonitio.

[Glo.seq.signat contrarium de decr.nulla. & soluit, item de decre.cum in cunctis. & soluit.]

d ¶ Persona.]arg.s̃.ĩ.de conces.præb.nulla. vbi transfertur potestas ad capitulum: sed illud contingit propter negligentiam:quia non eligunt ĩ.tempus statutū: istud propter culpam prælatorum, quia eligunt indignum ĩ. tempus.sed propter culpā prælati non trāsfertur potestas ad capitulum,vt ĩ.de conces.præb.quia diuersitatem.sicut nec vacante sede ĩ.ne se.va.c.2. Itē arg. s̃.de ele.cū in cunctis.in fi.vel in alio casu loquitur ibi q̃ hic: istud in dignitatibus, hoc in beneficio simplici.

e ¶ Relaxetur.] ex hoc patet, quod vbi conditor canonis non reseruauit sibi absolutionem, ceteris indulsisse videtur.inf.de sen.excom.nuper.

Vide l.3. cū vulg.C.de ep.s. aud. & l.seruos. C. ad l. Iul.de vi.pub.

† De qb. vide Cassaneū in catalogo gloriæ mundi par.4.cōsideratio 9.

† Cap.32.

Extirpan-

Extirpandæ.] Principium istud vsque ad §. Qui vero diuiditur: quia primo ponitur excessus. Secundo prouisio: ibi. Cum igitur. Abb. Sicul.

CASVS. Patroni ecclesiarum & alij quidam prouentus ipsarum ita sibi vsurpant, quod presbyteri de sua portione nequeãt sustẽtari, ita quod presbyteri in quibusdam locis nõ obtinẽt nisi quartã quartæ, id est, sextamdecimam decimarum: & ideo ibi nullus sacerdos inuenitur, qui habeat peritiam litterarũ: cũ ergo qui altari seruit viuere debeat de altari, statuit concilium, vt non obstante aliqua cõsuetudine alicuius personæ, presbyteris ipsis sufficiẽs portio relinquatur. Item quilibet rector parochalis ecclesiæ per se, & non per vicarium debet deseruire in ipsa: nisi in duobus casibus, qui hic ponuntur, scilicet cum annexa sit dignitati vel præbendæ. Item vicarius debet habere congruam portionem. Item qui renuit ordinari, priuari debet beneficio. Item nulla pensio constitui debet pro beneficio in parochiali ecclesia.

CAP. XXX.

Extirpandæ † cõsuetudinis vitium in quibusdam partibus inoleuit, quod s. parochialium ecclesiarũ patroni, & aliæ quædã personę,[a] prouentus ipsarum sibi penitus vendicantes, presbyteris earundẽ seruitijs deputatis, relinquunt adeo exiguã portionem, quod ex ea nequeant † congrue sustentari. nam (vt pro certo didicimus) in quibusdã regionibus, parochiales presbyteri per sua sustentatione non obtinent nisi quartam quartæ, id est, sextamdecimam decimarum. Vnde fit, vt in his regionibus pene nullus inueniatur sacerdos parochialis, qui vllã vel modicam habeat peritiam litterarum.

¶ Cum igitur os bouis ligari non debeat triturantis,[b] seu qui altario seruit, de altari viuere debeat, statuimus, vt (consuetudine qualibet episcopi vel patroni seu cuiuslibet alterius non obstante) portio presbyteris ipsis sufficiens[c] assignetur.

¶ Priuatus est parochiali ecclesia rector in ea nõ residens, nisi sit annexa dignitati vel præbendæ: quo casu debet ibi habere perpetuum vicarium. Et in fine prohibet in fraudẽ rectoribus de ipsius prouentibus pensionem in beneficium dari. hoc dicit. vel sic. Non residens in ecclesia parochiali, vel non ponens vicarium quando est annexa beneficio maiori, priuatus est ca. h. d.

¶ Qui vero parochialem habet ecclesiam, nõ per vicarium, sed per seipsum illi deseruiat in ordine[d] quẽ ipsius ecclesiæ cura requirit: nisi forte dignitati vel præbendæ parochialis ecclesię sit annexa: in quo casu concedimus, vt qui talẽ habet præbendam[c] vel dignitatem, cum oporteat eum in maiori[f] ecclesia deseruire, in ipsa parochiali ecclesia, idoneum & perpetuum[g] habeat vicariũ canonice institutum, qui (vt prædictum est) congruentem habeat de ipsius ecclesiæ prouentibus portionem: alioquin † illa se sciat auctoritate huius decreti priuatum,[h] libere alij conferenda, qui velit & possit quod dictum est, adimplere. Illud † autem penitus interdicimus, ne quis in fraudem de prouentibus ecclesiæ, quæ curam habere debet proprij sacerdotis, alicui conferat pro beneficio pensionem.

Gloss.:

a ¶ Personæ.] scilicet episcopi: 1 & alij qui habent ius restituendi. vt infra sequitur.

b ¶ Triturantis.] vt 13. q. 2. cap. ecclesias. ver. item non allegabis.

[Gl. seq. recitatur per q. quæ dicatur sufficiens.]

c ¶ Sufficiens.] sic s. eo. exposuisti. talis vt sufficiat sibi & suis, vt 50. distin. studeat. & vñ honeste & sufficienter se possit sustentare, & hospites recipere. s. eo. titu. de monachis. tñ hæc sufficientia per pẽditatur ex qualitate personarum. s. de de multa. in fi. 2 quia minus sufficit pauperi quam diuiti. 41. d. non cogantur.

QVI VERO. Iste §. habet duo dicta. Secundum: ibi, Illud.

CASVS. Dicitur in §. isto, quod qui habet parochialem ecclesiã in propria persona deseruiat ibidem in ordine debito, & nõ per vicarium: nisi forte illa parochialis ecclesia sit annexa dignitati, vel præbendæ: in quibus casibus, per vicarium ibi poterit deseruire canonice institutum, qui habeat de prouentibus ipsius ecclesiæ congruam portionem, alioquin sciant se illa priuatum auctoritate huiusmodi decreti: & alij conferatur qui velit & possit quod dictum est adimplere, id est, deseruire in ecclesia per seipsum. in fine dicit, quòd nullus de prouenentibus ecclesiæ, quę debet habere curam proprij sacerdotis, alicui conferat pro beneficio pensionem. Nota quòd laici & patroni bona ecclesiarum sibi vsurpare non debent, & nulla cõsuetudine obstante. Item qui altari seruit, de altari viuere debet. Item presbyteris debet competens beneficium assignati.

d ¶ In ordine.] s. de cleri. non resid. quia nonnulli. & sup. de elect. cũm in cũctis. & s. de ęta. & quali. cap. 1. & 24. distinct. præsbyteri.

e ¶ Præbendam.] ex hac littera colligit, quod si quis habet curã animarum, & recipiat talem præbendam, quod ipso iure non vacat prima sim non potest vtiã que habere ex dispẽsatione episcopi, vt hic dr & hoc concedunt quidã, quia cessat ratio prohibitionis, vt hic quidam dicunt, quia in tali ecclesia annexa præbẽdæ non oportet residere. & sic illa cõstitutio, de multa. non habet locum in hoc casu, vt dicunt: sed contrarium credo.

f ¶ Maiori.] hic manifeste vr, quod non põt quis simul hẽre pbendam & ecclesiã, dũmodo ecclesia sit sufficiens. De h. d. s. de elect. c. dudum 2.

g ¶ Perpetuum.] eo ipso intelligitur perpetuus, quod auctoritate episcopi est institutus. s. de offi. vica. ad hæc. 3 In istis ergo casibus tantum licet tum est constituere. vicarium, aliàs non.

[Gloss. sequen. recitatur per contrariũ de decretali, inter, & dat quattuor solutiones.]

h ¶ Priuatum.] ipso iure. simile. s. eo. de multa, quod potest intelligi post admonitionem, alias contra. s. de cleri. non resi. inter. & cap. ex tuæ, cum suis similib. Vel posset referri ad proxime dictum, de illis qui per vicarios seruire debent: cum quibus durius est agendum. Vel dic, & verius, alioquin. i. si non resideat: per seipsum in ecclesia, quæ dignitati, vel præbendæ est annexa, sciat se priuatum illa ipso iure. & sic respicit principiũ §. & non ver. nisi forte, & ca. & ita sine aliqua admonitione priuatus est. 4 & sic videntur correcta illa iura prædicta vbi dicitur, quòd prius monendus est quis antequam priuetur ecclesia; quòd est honestius, sed

Marginalia:

† Cap. 6. eo. tit. in 4. cõp. & vide cõcil. Triden. sess. 25. in decreto. de reform. c. 9. §. patroni autem beneficiorũ.

† nequeunt.

1 Qui maxime in his delinquunt, contra quos Hyeronimus. 93. dist. diaconi. ibi, solus eps &c. secundum Hos. Io. And.

2 Concord. text. sing. in l. fi. ff. de ac. & oblig. & ibi. doct.

Vide concil. Triden. sess. 24. de reformat. c. 13.

3 Adde ad hoc l. eũ debere, cũ ibi no. ff. de ser. vrb. præd.

4 De hoc videto hic Ho. & Ioã. Andr. declarantes qualiter hoc intelligatur.

Sed hoc est rigor quod hic statuit, vt plo iure sit prima tus. Vel quòd dicit; alioquin, pôt respicere vtrūq; casū, s.qū p se dēt ferūt, & qū p. r v... sed verum est quòd tantū primum casum respicit, & non secundum. ADDITIO. Et ex hoc potes dicere, quòd illa capitula inter, & ex tuæ, non obstant: q2 ibi erant absentes, & fortè habebāt iustā cām ab sentiæ, vñ merito pri mitus sunt monēdi, hic aūt sec9. Vel dic, quòd prius dictu in telligat cu hēr prēbē dam, & ecclesiam, q̄ non est ei annexa: quas simul habere nō pôt, ī.e.exposuit. vnde prælatus est ipso iure, p̄ria autē loquunt in alio casu, qū nō sunt annexa.

a ¶ Pro bñficio. hoc .n.p. sset in posterū esse perniciosum ecclesiæ, simile. s. de ar bi.peruenit. q2 ecclesia videretur quasi censualis & portio presbyteri diminue retur, quod esse nō debet, s̄.eo.auaritiæ.

IN Lateran.) Primo ponit tenorē concilij Lateranen. Secūdo approbat & reuocat: ibi, Nos autem. Tertio addendo declarat: ibi Sane. Abb Siculus.

CASVS. Quod dicit hic, hī ī. de priu legis, ē & plātare vsque ad §. sane, ī quo prædicto cōcilio præcipitur vt tales repræsentare procurent in ecclesijs quæ ad ipsos pleno iure non pertinēt, quos vel conuersatio illorum notos red la... testimonium prælatorum. No quòd patroni non dēnt aliquos p̄sentare, nisi diu reti sint & honest e fame.

b ¶ Concilio. ī.s. de priuileg.c.cum & plantare.

c ¶ Laici. 16.q.7.... quicquid.

d ¶ Sane. hucusque sunt verba concilij, & ab hoc loco.inf.additur prædicto concilio.

e ¶ Conuersatio. hoc ideo dicit, quia promouendus dēt esse bonæ famæ, & opinionis, ita quòd in nullo vacillet eius opinio. 33.dist.laici ad idem facit 24.dist.qñ.

f ¶ Prælatorum. & etiam ab ijs, quis foris sunt, oportet promouen... b... habere testimonium. 8.q.1. licet ergo & ... dist. ... a... n... um.

LIcet. Summa ... Vel sic secundum alium intelle... a. D... fructus habendis fruct ... in absentia, quotidianas distributiones non percipi... h.d. Primo ponit priuilegij tenorem. Secūdo eius interpretationem ibi, Nolumus. Abb. Siculus.

CASVS. Mandauit dñs Papa Abbati, & priori sanctæ Genouefæ, quatenus magistro R. archidiacono Eboracen. in sacra pagina studere volenti, prouentus suos ecclesiasticos facerent integre ministrari: dubitabat, vtrū deberent ei facere dari distributiones, quæ tantum residentibus conceduntur? Rñdet Papa, q̄ non vult q̄ ei faciat dari distr. butiones, q̄ non rend... tib. p̄ceduntur, & his qui intersunt horis canonicis. No. quòd p̄stitut o Honorij nō intelligitur de hmōi distributionib. quotidianis, licet dicat q̄ integre percipiāt sua beneficia in theologia studentes, & hoc est quod dicit.

[Gl. seq. exprimit quo modo hæc decretalis interpretat decre. super specula. secūdo q̄rit, & soluit.]

g ¶ Distributiones.] simile, s̄. de cle. non resi. & cetero. vide qualiter ista decr. interpretat illā cōstitutionem, sup specula. ī. de magistris, q2 licet dicat, integre p̄cipiāt fructus suarum p̄bendarum, tñ non percipiunt integre, q2 de hmōi distributionib. seu denarijs, qui d... illis q̄ intersunt horis statutis, non intellexit Papa, sed de corpore p̄bēdę suæ, quā ij de iure cōi in absentia sua p̄cipere nō dēnt clerici. argu. s̄. de p̄st. cum oēs. Et sic intelligitur ista ... ro... p... n hu... odi in indigentię possunt habere integram p̄bendam, ac si essent præsentes, nisi sint huius modi distributiones ... ū b. isdā ecclesijs p̄suetudo seruat, vt præter præbendam qui horis intersint, certū quid p... s... ta quod hic dicitur, recipit consuetudinem ecclesiæ: In quibusdam vero est talis consuetudo, vt qui non intersunt horis, non percipiant aliquid de huiusmodi distributionibus li... præsentes: ergo ... in absentia non debent talia percipere. Et sic potest intelligi hæc constitutio ... pis beneficium ... debet ... de consti. prin. l. vlt. quia vbi Dominus la. gus est, non debemus esse tenaces. 26. quæst. 7. allegant, in fin. Sed q... præbendæ dūt ... percipiunt de communi, nec datur aliquid illis, qui non intersunt horis? T... d... qd ... beant habere beneficia in theologia studentes. ha... ratione victus quotidiani. r alias parum valeret ... in ... quantum ad illos, qui non hab... cia dist...

† Cap. 61. & refertur, i c. 7. eo. ti. in 4. compilat.

† sub Alex. iij. c. 9. cuius initiū: est cū & plantare.

† nominatim. q.d sit vi de l. 2. ff. d liber. & posth. & §. non. ina tim, institu. d exheredat. liberor.

† curabimus

prij sacerdotis, pēsionem alij quasi pro beneficio[a] conferre præsumat.

¶ Idem in eodem. †

¶ Non debent religiosi ecclesias: vel decimas à laicis sine diœcesanorum cōsensu recipere excōicatos, vel interdictos ad diuina admittere: in ecclesijs quoque, q̄ ad eos non pleno iure pertinent, instituere, uel destituere, sed præsentabunt diœcesanis ad eas uiros idoneos.

CAP. XXXI.

IN † Lateranensi concilio[b] noscitur fuisse prohibitum, ne quilibet regulares, ecclesias, seu decimas, sine episcoporū consensu, de manu laici[c] præsumant accipere: nec excōicatos, uel nominatim † interdictos admittāt aliquatenus ad diuina.

¶ Nos autem id fortius inhibentes, trāsgressores digna curauimus † animaduersione punire: statuētes nihilominus: quatenus in ecclesijs, quæ ad ipsos pleno iure non pertinent, iuxta eiusdem concilij statuta, episcopis instituendos presbyteros repręsentēt, vt illis de plebis cura respondeant, ipsis vero p̄ rebus tpalibus rōnem exhibeant cōpetentem; institutos vero remouere non debeāt epis inconsultis.

¶ Sane[d] adijcimus, † vt illos repręsentare p̄curent, quos uel conuersatio[e] notos reddit, vel cōmendat probabile testimonium p̄latorum.[f]

¶ Honorius iij. Abbati, & Priori sanctæ Genouefæ.

¶ Absens in theologiæ studio, fructus bñficiorū suorū p̄cipit in absētia, sed cotidianas distributiones nō.

CAP. XXXII.

LIcet † vobis direxerimus scripta nostra, vt magistro N. † Eboracen. † archidiacono in sacra pagina cupienti studere, p̄uentus suos ecclesiasticos faceretis integre ministrari: Nolumus[g] tñ, vt cotidianas distributiones, quæ tm̄ residentibus in ecclesijs, & his qui intersunt horis canonicis, exhibentur, ei tribui faciatis.

¶ Idē Vesprimen. epō.

¶ Propter paupertatē p̄bēdarū ecclesiæ cathedralis, possunt eis annecti capellæ reseruata ipsarum presbyteris congrua portione.

† Vide concilium Tridēt. ses. de refor. c. 25. d̄ reformat. c. 9.

† Vide concilium Tridēt. ses. 5. d̄ refo. c. 5. ī fine, & Horatiū Lutium tracta. d priui. scho. priui. 98.

† R.

† Eboracen.

† Vesori. Vesori. Vesperti... Vesprimiensi. Vesprimiē.]

r Idem Hostien. sup. ti... bat ... studentibus, ... corbis, ...

EXposuisti.] Primo ponitur petitio. Secundo prouisio: ibi, Si euidens. Abb. Sic.

CASVS. Canonici Vesprimeñ. ante concilium generale. s̄. eo. extirpandæ, consueuerunt hẽre capellas ad sui sustentationem, cum de maiori ecclesia non possent commode sustentari, sed occasione p̄dicti concilij subtractæ fuerũt capellæ canonicis illis, vnde non potuerunt de reditib. præbendarum suarũ sustentari: eps significauit hoc dño Papæ, Mandat Papa epo, si euidẽs necessitas, vel vtilitas exigat, ꝙ bene poterit p̄bẽdas ecclesiæ suę augmẽtare adiungendo capellas in perpetuum eisdẽ præbendis, reseruata cõgrua portione capellanis. Not. ꝙ eps põt & dẽt augere prę bẽdas canonicis suis, si non pñt de suis p̄bendis commode sustentari, & hoc de capellis vel aliunde, reseruata tñ portione debita capellanis.

a ¶ Concilij gñalis.] s̄. eo. extirpandæ.

b ¶ Ante fieri.] & intellige ꝙ capellæ istę non erant annexæ præbendis, quia non fuissent priuati canonici si annexæ fuissẽt, sed de cetero erũt annexæ, vt dicit itera, in perpetuum annectendis. Ber.

[Glo. seq. reci. p q. qs dicat̃ p̄latus ecclesiæ, canonicus, vel sacerdos, ponit duas opi. & primam approbat.]

c ¶ Necessitas vel vtilitas.] ista duo frequẽter dispẽsationẽ inducũt, vt 1. q. 7. tali. pp necessitatem licitum est alicui habere duas ecclesias 10. q. 3. vnio. & sup. de æta. & qual. eam te. Et propter hanc necessitatem adiunguntur capellæ præbendis maioris ecclesiæ, reseruata congrua portione presbytero. Et credo ꝙ canonici isti erunt prælati illarum capellarum, & sacerdos erit loco vicarij perpetui, vt s̄. eo. extirpandæ. §. 1. & ita ex cã, capella siue parochialis ecclesia potest adiungi præbendæ, sic ex eadem causa vna ecclesia vnitur alteri. 10. q. 3. vnio. cũ suis concor. Vel dic quòd si clerici isti certam portionem percipiũt de capellis, nec exercent ibi iurisdictionem aliquam: sed sacerdos habet ibi curam spiritualium, sacerdos erit prælatus, & habet ibi curam animarum, & per episcopum instituetur: nescio tamen quod istorum ibi obseruetur. Sed verius videtur quod sacerdos sit loco vicarij, vt in cap. extirpandæ.

d ¶ Discretione.] quæ est mater oĩum virtutum, s̄. de offi. custo. c. 1. & 3. q. 5. præsentium.

e ¶ Augmentare. & ita tenetur episcopus redintegrare præbendam, si fuerit diminuta vel diuisa sine iusta causa. s̄. eo. vacante. & j̄. eo. c. cum causam.

f ¶ Congrua.] vnde iura episcopalia soluere possit, & hospites recipere. s̄. eo. de monachis, vbi de hoc. Ber.

CAP. XXXIII.

EXposuisti † nobis, ꝙ ecclesię tuę canonici, diminuta ipsorum prouisione à tẽpore concilij generalis,[a] cũ eis ex tunc nõ fuerint ad eorum sustentationem concessæ capellę, sicut ante fieri[b] consueuit, de redditib. præbendarũ suarum nequeunt† sustentari: & infra.

¶ Si euidens necessitas[c] vel vtilitas exigat, p̄bendas ecclesiæ tuæ poteris de capellis in perpetuum annectendis eisdem (sicut discretione[d] præuia expedire videris) augmẽtare:[e] reseruata tamen cõgrua[f] capellarum presbyteris portione.

¶ Idem epo & priori, & archidiacono Herforden. †

¶ Licet ecclesia ex donatione laici beneficium conferat, tenet illius beneficij impetratio, de hoc mentione non habita.

CAP. XXXIIII.

iij DIlectus.] In prima ponitur impetrantis querela. In secunda prouisio, ibi Mandamus. Abb.

CASVS. Papa mandauit decano & capitulo Andegaueñ. vt quẽdã G. noĩe recipe rẽt in canonicũ & in fratrẽ, q̃ cito facultas se offerret, quibusdam sup hoc executorib. deputatis, coram qb. cum ex p̄te capituli esset excipiẽdo ꝓpositũ, ꝙ lrẽ ñ valebãt ꝓ eo ꝙ nõ faciebant mentionẽ, ꝙ collatio p̄bẽdarũ ad ipsum decanum ex donatione regis pertinebat, ipsi executores interloquendo ꝓnunciauerunt: se p illas litteras ꝓcedere nõ dẽre. vñ mandat Papa, ꝙ exceptione hmõi nõ obstãte, ad executionẽ mãdati Apostol. procedant. No. ꝙ dñs Papa friuolas exceptiones ñ admittit.

[Gl. ista reci. p obie. & soluit.]

iij DIlectus filius G. clericus nobis proposuit, † ꝙ cum decano, & capitulo Andegauen. preces direxerimus, & pręcepta, vt ipsum quam cito facultas se offerret, in canonicũ reciperent, & in fratrẽ, vobis super hoc executoribus sibi datis: quia decani, & capituli procurator excipiendo proposuit litteras nõ valere, pro eo, ꝙ in eis mẽtio non fiebat, ꝙ p̄fatus decanus ex donatione regis,[g] præbendarũ eiusdem ecclesiæ collationẽ haberet: vos mãdati nostri executores non esse interloquendo dixistis: † & sic duæ p̄bendę q̃ medio tpe vacauerũt, alijs sunt collatæ:[h] & infra.

¶ Mandamus, quatenus occasione huiusmodi (q̃ reputamus friuolam[i]) non obstante, mandatum nostrum exequi[k] ꝓcuretis.

¶ Gregorius ix. Argentinen. episcopo.

¶ Pueri, & aliàs beneficiati, non sunt idonei ad beneficia consequenda. h. d. inhærendo uerbis litteræ.

g ¶ ex donatione regis.] hæc ratio mouit istos ad exceptionem hmõi ꝓponẽdã: q̃a si rex cõferret rõne iuris patronatus hmõi p̄bendas, nõ posset ꝓpelli p Papã 1 ad hoc de iure. s̄. de iur. pat. cum dilectus. vñ. decanus cũ succedit in hoc iure regi, nõ dẽret cõpelli ad hoc q̃a q̃ i locũ alterius succedit, vtit̃ eodẽ iure. C. de tẽ. in inte. resti. ea q̃. arg. sed hoc non est verũ in casu isto, quia ex quo collatio istorum beneficiorum incipit pertinere ad ecclesiasticam personam, statim res sortitur naturam aliorum beneficiorum: quia res ecclesiastica non debet duplici iure censeri. 12. q. 2. cognouimus in fin. & j̄. de deci. cum in tua, & in hoc exceptio non valuit. vnde male interlocuti fuerunt isti iudices.

[Glo. seq. arguit. & remittit.]

h ¶ Collatæ.] arg. quod si Papa mandat alicui dari prębendam, & canonici eam alij conferant, tenet collatio, licet sit contra mandatum Papę. De hoc dictum est, sup. eo. inter cetera, sic s̄. eo. dilectus.

i ¶ Friuolam.] & merito, quia iam incipit presentare decanus ex donatione non tamquam laicus, sed tamquam clericus, & ita subest dño Papæ nec præiudicatur patrono, si qñque etiam per legatum sedis Apostolicæ aliquis instituatur eo inconsulto. s̄. de off. leg. dilectus.

[Gl. seq. quærit & soluit, & ponit opi. contrariam.]

k ¶ Exequi.] sed qualiter exequent mãdatum istud? nunquid dabũt huic aliquam de p̄dictis p̄bendis, quæ alij sunt collata? Non credo, sed exequent mandatũ, q̃a facient

† De hac materia uide decreta cocilij Tridentini sess. 21. de reform. ca. 5. & sess. 24. de refor. ca. 13. & 15.

† nequiuerint.

† de Ber. Bech. In uno uetusto codice ita: epo Pictauieñ. & Priori, &c.

† exposuit.

† Infert. ꝙ si à iudice pronunciante se non iudicẽ, appellet, nõ extinguitur sua iurisdũ. notant Docto. i l. si per imprudẽtiã. ff. de eui&t.

1 De legato ꝓbat c. alle. de Papa nõ. vñ secũdum Hos. Papa cõferre posset tale bñficiũ, pp connexionẽ spũalitatis. de iud. q̃. to. & de gratiatolerat laicos in illo iure. de iu. pat. ca. 3. Io. An.

CAP. XXXV.

SVper † inordinata ordinatione: & infra. ¶ Cum autem illi sint in ecclesijs idonei reputādi, qui seruire possunt & volunt in ipsis: Consultationi tuę taliter respōdemus, ꝙ pueri,[a] & beneficiati,[b] qui non possunt in eadem ecclesia deseruire, in ea nō debent idonei reputari.

¶ Idem archiepescopo, & magistro R. Turonen.

¶ pro vnius præbendæ integratione alia diuidi non debet.

CAP. XXXVI.

CVm causam, quæ inter Aurelianen. epm & I. de Blesis canonicum S. Crucis, super integratione præbendæ ipsius canonici vertebatur, vobis duxerimus committendam: & infra. ¶ Consultationi vestrę taliter rn̄demus, ꝙ nostrę intentionis[c] nō extitit, vt pro integratione[d] 10 præbendæ supradicti canonici, præbenda de nouo aliqua scinderetur.

¶ Idem.

¶ Clerici ignobiles, & nō eminentis scientiæ, propter hoc non debent à præbendis repelli, etiam in ecclesia quæ tales admittere nō 20 consueuit.

CAP. XXXVII.

VEnerabilis frater noster Portuen. eps̄ supplicauit, † vt cum quan- 30 dam præbendam, quæ in Argentinen. ecclesia tamdiu vacauerat, quod donatio eius erat ad Sedē Apostolicā deuoluta, I. clerico contulerit, dum † in illis partib. legationis officio 40 fungeretur, suam collationem benigno prosequeremur affectu. ¶ Verum procurator Argentin. capituli

facient statim illum recipi in fratrem, & quam cito facultas se obtulerit, faciēt ei beneficium assignari ₰m tenore m̄ prioris mandati. De hoc dixi. s̄ eo. dilectus. & c. inter cetera. licet quidam contrarium dicant. Ber.

SVper.] In prima ponitur decisa consultatio. In secunda rōnis ratio. In tertia responsio. secunda: ibi, Cum aūt. tertia: ibi, Consultationi. Abb. Sic.

CASVS. Quærebatur, vtrum pueri & beneficiati dicantur idonei ad beneficiū aliquod obtinendum: & rn̄detur, ꝙ cū pueri & beneficiati seruire nō possunt, vel non possint in ecclesia, non debent dici idonei in eadē. No. ꝙ qui seruire non possunt in ecclesia, non reputantur idonei in eadem.

[Gloss. seq. quærit obijciendo, & dupliciter soluit.]

a ¶ Pueri.] Sed quos dicimus pueros? sq; ad xiiij. annum dr̄ quis puer. 1 22. q. 5. pueri. & supra de æta. & qualit. in decorū. & c. ex rōne. sed tales bene p̄nt habere beneficia, & ordinari vsque ad sacros ordines. sim. 28. dist. de his. & 77. dist. in singulis. & c. quicunque, Quid ē ergo qd̄ dicit quòd pueri nō sunt idonei, quia seruire non p̄nt? Dicas ꝙ pueri hic appellātur quantum ad hoc vsque ad septem annos, 2 quia tūc seruire non possunt, quia nec discretionem habent: vnde non reputantur idonei. Post septem annos bene reputantur idonei ad ordines minores, quoniam sunt doli capaces. j. de del. ct. pue. pueris. & hoc per iura prædicta, c. de his. c. in singulis. c. quicunque. Vel pōt intelligi quantum ad dignitatem vel curam animarum. 3 ad quam non reputantur idonei. 1. q. 1. pueri. & c. estote, & s̄. de æta. & qualit. ex ratione. & c. seq. & sup. de ele. cum in cunctis. Sed huic standum est tanqnam posteriori, vel ad receptionem talium nulli sint compellendi, cum seruire non possint, vt hic dicit, quia propter seruitutem tantum datur beneficium.

ADDITIO. Iuuenis dicitur qui præcedit adolescentiā, 60 & durat quousque poterit inter senes computari. ff. de leg. 3. non aliter.

b ¶ Beneficiati.] no. ꝙ qui beneficium habet sufficiens, non reputatur idoneus ad aliud beneficium primo retento, qnia in vtroq; seruire non potest: quia dum ad vtrumq; & c. 16. q. 1. presbyteros. Et sic patet ꝙ in duabus ecclesijs de iure quis intitulari non pōt. 4 arg. s̄. e. c. extirpādæ. §. 1. & 70. dist. sanctorum, & sup. de ele. dudum. vbi de hoc & est hic argumentum, ꝙ qui non facit mentionē de beneficio suo, non valent litteræ. s̄. eo, cum teneamur. & sup. de rescrip. si proponente. Bern.

CVm causam.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Consultationi. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam canonicus sanctæ Crucis noīe Ioannes non habebat integram p̄bendā, vnde orta fuit contētio inter ipsum & ep̄m Aurelianen̄. super integratione p̄bendæ impetrauit cām cōmittit super hoc, vt præbendā ei facerent integrari: dubitauerunt iudices, vtrū alia p̄benda dēret scindi pro integratione præbendę p̄dicti Ioannis: consultus Papa rn̄det, ꝙ nō fuit intentionis dn̄i Papæ, ꝙ aliqua præbenda de nouo scinderetur pp̄ redintegrationem prędictā. No. ꝙ prębenda non dēt diuidi: & si diuidatur, tenetur diuisor ad redintegrandam præbendam: & sic talis diuisio p̄t tolerari: sed de rigore iuris talis collatio deberet cassari.

c ¶ Intentionis.] nota recurrēdū esse ad intentionē mandantis. s̄. eo. c. vlt. s̄. de pcur. petitio. sup. de arbi. exposita. s̄. de resti. spol. audita, & s̄. de rescr. mādatum.

d ¶ Integratione.] & ita præbenda diuidi non dēt, sed integra conferri. s̄. eo. vacante. & 1. q. 3. c. vl. & j. vt eccl. benef. vt nostrū. quòd si fiat, ille qui hoc fecerit, tenetur illam redintegrare de vacantibus, vt hic patet. & sup. eo. vacante. & aliud beneficiū diuidere, v hic in fi. dicit. Et est arg. ꝙ si sectio aliqua fiat præbendarum: ꝙ tolerari possit quousq; integret. De hoc dixi. s̄. e. tuæ fraternitatis.

VEnerabilis.] Defectus nobilitatis vel eminentis scientiæ non repellit quē à consecutione præben- 50 dæ, etiam in ecclesia, quem nobiles dumtaxat viros & eminentis scientię recipere consueuit. Item primo ponitur facti narratio. In secunda exceptionis repulsio, & causæ commissio: ibi, nos igitur. Abbas.

CASVS. In ecclesia Argentinensi quædam præbenda vacauerat tanto tempore, quòd ipsius collatio ad sedem Apostolicam fuerat deuoluta: episcopus Portuen̄. tunc legatus in partibus illis: contulit præbendā illam cuidam clerico I. nomine. sed capitulum illius ecclesiæ nō recipiebat eundem: Vnde præfatus episcopus petijt a 60 Papa, vt suam collationem faceret obseruari: ex aduerso proposuit procurator capituli, quod hoc audito capitulū allegauit antiquam cōsuetudinē illius ecclesiæ, ꝙ nullum adhuc receperant in suum consortiū, nisi nobilē liberum, & ab vtroque parente illustrem honestę cōuersationis, & eminentis scientiæ: & ne ꝯ hoc fieret, ad Sedem Apost. fuit appellatum, cū nulla præbenda vacaret, antequam monitorias litteras recepissent: Dn̄s Papa considerans, ꝙ nobilitas gn̄is non facit Deo gratum & idoneum seruitorem. sed potius virtutum & vitę honestas. & dominus non solū nobiles & potētes ad suū eligit seruitium, sed ignobiles & pauperes; cum non sit personarum acceptio apud Deum, & vix ad dignitates inueniantur eminentis scientiæ viri, nedum ad præbendas: vnde Papa huiusmodi exceptionis non admisit.

† De ætate requisita vide Lapū alleg. 36. & Gemianū in ca. indēnitatib. de ele. lib. 6.

1 De hoc vide qd̄ no. in proę. 6. li. circa fi. Io. An.

2 Adde ꝙ dr̄ ēt puer qui est j. decimū octauum annū l. 1. §. pueritia. ff. de postul.

3 Vel regimē ecclesiarū ₰m Goff. ad hoc s̄. de æta. & qual. indecorum Io. And.

4 Hinc pbat Hos hic. qd̄ p̄bēda requirit residētiā: & hoc modo residentia p̄bendæ ꝯiudicatur. residentia parochialis ecclesiæ sup. c. extirpandæ, §. si.

† al. supplicauit nobis.

† cum.

admisit vnde mandat Papa, ꝙ si constiterit p̄dictā præbendam vacasse, q̄n legatus dicto Io. ipsam contulit, illum faciant recipi ad eandem. Not. ꝙ nobilitas generis non est attendenda in collatione beneficiorum, in ecclesia Dei, sed potius virtutum & vitæ honestas. Item nō est acceptio personarum apud Deum.

† proposuit ex aduerso ꝙ idem capitulum hoc audito, consuetudinem [a] allegās antiquam inuiolabiliter obseruatam, iuxta quā nullum, nisi nobilem † & liberum [b] & ab vtroq; parente illustrem, honestę cōuersationis, ac eminentis scientiæ, in suum consortium hactenus admiserāt, ne contra hoc fieret (maxime cum nulla tunc prębēda vacaret, antequam monitorias vel executorias litteras recepisset) ad sedē Apostolicam appellauit: & infra.

¶ Nos igitur attendentes, quòd nō generis, [c] sed virtutum nobilitas, vitæque honestas, gratum Deo faciunt, & idoneum seruitorem: ad cuius regimen, non multos [d] secundū carnem nobiles & potentes elegit, sed ignobiles ac pauperes: eo quod non est personarum [e] acceptio apud ipsum: † & vix ad culmina dignitatū (nedum præbendas) viri eminentis [f] scientiæ valeant reperiri, exceptiones hmōi non duximus admittēdas. & inf.

¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si vobis constiterit, prædictam prębendam vacasse, quando ipsam dicto I. contulit [g] episcopus memoratus, ipsum ad eā recipi faciatis.

¶ Idem.

¶ Si mandatur prouideri in ecclesia, non potest de ecclesia prouideri.

CAP. XXXVIII.

CVm † olim Priori sanctæ M. dederimus † in mandatis, vt G.† diacono in aliqua ecclesia ciuitatis vel diœcesis [h] Lucan. auctoritate Apostolica prouideret: [i] idem præfatum G. † ecclesiæ sancti Petri de Vico rectorem auctoritate huiusmodi nisus † est designare: in qua rector ab eiusdem ecclesiæ clericis eligi consueuit, excommunicationis sententiam nihilominus proferens in rebelles.

a ¶ Consuetudinē.] hæc cōsuetudo q̄tūcunq; sit obtenta, & ēt antiqua, nō est obseruāda: q2 in talib. nulla distinctio nobilitatis est cōsiderāda, sed vnicuiq; nati fuerint legitime, dūmodo honestæ vitæ fuerint, admittendi sunt. 40. dis. nos qui. & 56. dis. vnicunq; & ca. nunq̄. j. de insti. ad decorē. q2 nō sanguini, sed vitæ meritis beneficia sunt cōferenda. 8. q. 1. Moyses, vt hic sequitur. ver. nos igitur.

b ¶ Liberum.] hæc fuit bona exceptio, quia serui promoueri nō possunt, nisi libertatem primo fuerint consecuti. s. de ser. non ordi. c. 1. & 2. & 54. di. nullus. & quasi p totū. sed hic nō assumit liberū, eo ꝙ ille fuisset, seruus. quod si fuisset bona fuisset exceptio.

c ¶ Non generis.] vt 32. q. 4. c. recurrat. §. is ita.

d ¶ Nō multos.] hoc dicit pp Paulū & pp beatū Bartholomęū, qui nobiles fuerunt. Alij vero Apostoli ignobiles & pauperes fuerunt, & tn̄ electi fuerunt ad regimen ecclesiæ: 1 quia apud Deum non gradus elegantior, sed vitæ melioris actio comprobatur. 23. q. 4. sicut excellentiam, nec considerandum est quis maior sit in loco vel ordine, sed quis iustior. 40. dist. non loca. & c. multi in Arg. contra. 60. dist. c. vlt. & sup. eo. de multa in fi.

e ¶ Personarum.] sup. de iudi. nouit. 32. q. 4. c. recurrat. §. is ita & 3. q. 9. c. vlt. & 4. q. 4. c. 2. 2

f ¶ Eminentis.] sufficit enim prælato ꝙ sit sufficientis scientiæ, licet non sit eminentis. sup. de elect. cum nobis. aliàs pauci ad dignitates promouerentur, vt hic dicit: & ita multo fortius toleratur mediocris scientia in in beneficijs, vt hic dicit meritò ergo hæc consuetudo & exceptio non fuit admittenda.

g ¶ Contulit.] j. aliàs non potuit ei beneficium non vacans conferre. j. de conces. præb. nulla solus Papa hoc posset facere. potest tamen donationis suæ reseruare primam vacaturam. inf. de iure par. cum dilectus.

CVm olim. Rescriptū quo mandatr alicui de bn̄ficio puideri, rectoriam vel dignitatē non includit. h. d. Prima pars narrat executoris processum. Secunda reuocari mandat, dicens quare: ibi, Cum igitur. Abb. Sicul.

CASVS. Papa mandauit Priori S. Mariæ, vt V. diacono faceret puideri in aliqua ecclesia ciuitatis vel diœcesis Lucanæ: [illegible] prior [illegible] V. [illegible] rectorem ecclesiæ S. Petri de vico, in qua p clericos eiusdē ecclesię rector elegi consueuit: & quia clerici non recipiebant eundem, excōicationis [illegible] [illegible] fuit [illegible] Papa [illegible] [illegible] Apostolica [illegible] non ext[illegible] sit intentio dn̄i Papæ de conferenda rectoria vel dignitate, cū pro simplici beneficio scribit: mandat quatenus institutionē & excōicationem denūciet nō tenere. Nota ꝙ [illegible] scribitur pro simplici bn̄ficio, puidere non potest hmōi executor in rectoria vel dignitate. Item cum [illegible] mandatur: puideas siue facias prouideri in aliqua ecclesia ciuitatis vel diœcesis: forma ista ad simplex bn̄ficium tm̄ extenditur. Item intentio mandantis semper attendēda est & seruāda.

h ¶ Diœcesis.] nisi hoc adiunxisset, non posset ei puidere nisi in eccl[illegible] in aliqua ciuitatis s. de rescri. Rodulphus.

[Gl. seq. distinguit inter executorem ad prouidendū & ad cōpellēdū, dicens, &c.

i ¶ Prouideret.] cum mandatur alicui sub hac forma: puideas tali in aliqua ecclesiarum ciuitatis, vel dięcesis, vel cōferas tali bn̄ficiū in aliqua ecclesiarum, &c. potestas prouidendi sibi data intelligitur. & per consequens Papa abstulit potestatem canonicis illius ecclesiæ prouidendi. argu. illius decr. inf. de conces. præb. constitutus. Potest etiam talis iudex reseruare sibi primam vacaturam, vel interdicere ne eligant, & decernere irritum quod contra fieret, sicut video in generali legato, qui potest sibi reseruare donationem primæ vacaturæ. inf. de iure patro. cum dilectus. Et quod dicit, abstulit potestatem prouidendi, hoc intellige post quam executor insinuauerat illi ad quem potestas pertinet conferendi, quòd velit conferre præbendā illi, pro quo mandatur, collationem illius interdicendo, vel decernendo irritum si secus fieret, vt hic probatur: & inf. de conces. præb. quia in cunctis. §. ex parte. ver. non sic autem. [lib. 6.] Sed antequā hoc fiat per executorem, bene potest conferre præbendam ille ad quem collatio pertinet, non obstāte tali mādato, vt dicit de re. quia in cunctis. §. ex parte. secus est si datus esset executor ad compellendum: tunc etiā non potest interdicere nec conferre, nec inuestire, sed tantum per excōicationem compellere: & si canonici aliū eligant, valet electio seu collatio illius beneficij. s. eo. dilectus filius. De hoc not. sup. de rescri. abbatum. in gl. per hāc.

† De materia nobilitatis, quaten9 ad hunc locum spectat preter doctores hic, vide Cassaneum ī catalogo glorię mūdi pa. 8. cōsider. 1. 5. cum multis sequē. Adde Paul. de Cas. cons 108. & 209. & Ferdināndum Vasquium lib. 1. cōtrouersiarum illust. cap. 25.

Rom. 2. Gal. 2. Ephes. 6. Colos. 3.

† al' Deum.

1 B. Bernardus: Licet magna & diuina plane fuerint miracula, q̄ dominus gessit in terris, hoc tn̄ super omnia alia emicuit, quòd in paucis simplicibus & pauperibus totum mundum, & oē eius altitudinem sibi subiugauit. Io. And.

2 Concor. l. hos accusare. ff. de [illegible] & in Auth. de mona. §. hinc autem. coll. 1.

† [Vide Oldradum consil. 106.

† dedimus in antiquis.

† V.

† visus

a ¶ Ad

a ¶ Ad talia.]scilicet ad dignitates, vel rectoriam, quia nec intentio dñi Papæ talis fuit, ergo nec intentio iudicis seu executoris alia debet esse. s. eod. oun. causam, & s̃. de arbi. exposita. Et eadẽ ratio, quæ mouet delegã tem, moueat delegatum; sup. de rescri. super litteris. in fi. Et forma mandati diligẽter seruari dẽt. s̃. de rescri. cum dilecta. & s̃. de off. dele. cum olim. & c. cũ venerabiles, & C. đ ꝓc. l. si procurator. 1 ergo quicquid factum est ꝯ formam mãdati, non tenet. Et ita nec excõicatio, nec īstitutio talis tenuit qa vires mãdati nõ patiebãtur. Et sic patet ꝙ cum Papa mandat alicui prouideri, đ simplici beneficio tm̃ intelligendũ est, nisi in litteris hoc ꝯtineatur s̃. de rescri. abbatẽ. in fi. quia nõ omnis qui censet dignus ad beneficiũ, dignꝰ est ad dignitatẽ vel psonatũ, 2 vel rectoriã, qa pueri simplex bñficiũ possunt habere, non tñ dignitatem, sup. de ætate. & qualit. ex tatione, & c. indecorũ. & s̃. eo. super. vbi de hoc dr̃. Et in dignitatibus is gradus ceteros antecellat, q̃m labor. & c. C. đ of. magistri officiorũ l. nemo. & 61. dist. mitamur. Hoc quod dr̃ hic, ꝙ pueri possũt habere beneficium, intellige, ꝑm quod no. s̃. eo. super in fi. illius glos. sed quos, & cetera.

† perferatur.

† maneat.
1 Vide vt lit. nõ cõt. ca. 1. super glo. fi. Ioan. And.

2 Vide quod no. inf. eo. cũ in illis, li. 6. Io. And.
† Gregorius lib. 2. epist. 5. vbi extat integra. & c. 1. eo. tit. in. 1. compil.
Et vide l. seruꝰ. ff. đ euic. & glo. in l. nauis. §. cum autem. verbo, duplici. ff. ad legem Rhod. de iactu.

¶ Cum igitur mandatum huiusmodi se ad talia [a] non extendat, nec ad rectoriam vel dignitatem nostra feratur † intentio, cum pro simplici beneficio iussio nostra manat: † Mandamus, quatenus tam institutionem huiusmodi, quàm excommunicationis sententiam propter hoc latam, denuncies non tenere.

TITVLVS VI.

De clerico ægrotante, vel debilitato.

¶ Gregorius Candido † episcopo Vrbeuetan.

¶ Clericus infirmus integre percipit fructus beneficij sui.

CAP. I.

Cvm percussio corporalis: & infra. ¶ Fraternitatem tuam hortamur, quatenus latorem præsentiũ ad percipienda quæ consueta sunt ab ecclesia tua, ægritudo sua non debeat impedire: [b] Quia si alij eius essent exẽplo deterriti, forte non posset, qui militaret [c] ecclesiæ, inueniri: sed secundum eius ordinem, [d] quæcunque ei si sanus esset, poterant ministrari, de ipsa exiguitate, quę ecclesię potest accedere fraternitas tua præbeat ægrotanti. [e]

¶ Eugenius † Papa.

¶ Presbyter cui medietas palmæ cum duobus digitis est abscissa, Missam non celebrat, sed cæteris sacerdotalibus officijs fungi potest.

CAP. II.

Presbyterum † cuiꝰ duos digitos cum medietate palmæ à prædone abscissos significasti, Missam non permittimus [f] celebrare: quia nec secure propter debilitatem, nec sine scandalo [g] propter deformitatem [h] † membri, hoc fieri posse confidimus. Ipsum autem ceteris officijs sacerdotalibus fungi minimè prohibemus.

¶ Lucius Tertius.

¶ Si rector ecclesiæ sit leprosus, dandus est ei coadiutor.

CAP. III.

De † rectoribus ecclesiarum lepræ macula

DE CLERICO ægrotante, vel debilitato.
¶ Supra visum est de clericis non residentibus, & de prębendis nõ conferendis eisdem. Sed quia dubitari poterat, nunquid eis ægrotantibus sint prouẽtus ecclesiæ subtrahendi, merito subijcit istã rub. Abb.
De hac materia tractatur 7. q. 1. & q. 2. & 33. dist. per totum. 3. q. 9. indicas. & 17. q. 1. Gonsaldus.

Cvm percussio. Diuiditur quia primo ponit dictũ, cuius rationẽ interserit: ibi, Quia si. Abb.
CASVS. Quidam sacerdos infirmitate detentus non poterat ecclesiæ deseruire, propter quod episcopus suus subtrahebat ei consueta stipẽdia sua: Sacerdos conquestus est dño Papa: mandat Papa illi ẽpo, quod ꝑꝑ hoc consueta stipendia sua ei non subtrahat, sed oĩa sibi tribuat, quæ si sanus esset ab ipsa ecclesia percipere posset: quia si alij exemplo hmõi essẽt deterriti, inueniri forte non posset qui vellet ecclesiæ militare. No. ꝙ infirmus seruire intelligitur ecclesiæ, & omnia percipere debet ac si sanus esset. satis enim affligitur ipsa infirmitate.
b ¶ Impedire.] simile 7. q. 1. cum percussio. & 3. q. 9. indicas, & 5. distinct. ad eius vero. [illegible]
c ¶ Militaret.] 23. q. 1. militare, & 1. q. 3. saluator. circa medium C. de episc. & cler. Auth. sed hodie.
d ¶ Ordinem.] ꝑm ordinẽ cuiuscũque, & dignitatẽ cõstituẽda sunt bñficia. 12. q. 2. concesso. De hoc dixi. s̃. de ma. & obe. statuimus.
e ¶ Ægrotanti.] quia famuli ægri, quos curamus, nobis seruire intelligũt. ff. de sta. lib. l. 4. §. Stichus, & tpe infirmitatis pascendi sunt. ff. cõ. in rebus cõmodatis. §. possunt. Sic quòd clerici in ęgritudine stipendijs suis priuari non debent.

Presbyteri.] Primo prohibet, & cãm reddit. Sedo permittit ibi, Ipsum autem. Abb. Siculus.
CASVS. Quidã sacerdos amiserat duos digitos cũ medietate palmæ per quẽdã ꝑdonẽ abscissos, ẽpus illius q̃siuit, vtrũ deberet ꝑmitti celebrare Missã? dicit Papa, ꝙ nõ permittat illum Missã celebrare: qa nec ꝑꝑ debilitatẽ secure, nec sine scãdalo ꝑpter đformitatẽ põt celebrare, ĩ alijs sacerdotalib. officijs ꝑmittit illũ celebrare. Nota ꝙ ab initio libere põt exequi, ex post facto infirmat, vt patet in isto sacerdote. Itẽ deformitas & scãdalũ remouẽt aliquẽ ab executione sacrorũ ordinũ.
[Gl. seq. arg. alle. 2. iura, ad contrariũ alle. vnam legem.
f ¶ Nõ ꝑmittimus.] arg. qđ ab initio valuit, ex post facto infirmatur. 33. dist. vsque adeo. & c. cõiter diffinimus. 3. arg. contra, quod enim factum est rectè, ex superueniente delicto corrumpi non potest. ff. de itinere, actuque pri. l. nec enim. Bern.
g ¶ Scandalo.] propter scandalum enim multa sunt dimittenda. j. c. prox. & su. de temp. ord. ad aures. & j sup. tit. prox. cum teneamur.
h ¶ Deformitatem.] ex hoc verbo apparet, quæ deformitas impediat ordinandum, cum suspendat ordinatũ: hoc tamen potest ipso facto melius perpendi, quam aliquo statuto exprimi. j. de do. Apostolicæ. Bern.

De rectoribus.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Hoc volumus. Abb. Siculus.
CASVS. Dicit in hac decr. quòd leprosi non possunt nec debent ministrare altari propter scandalũ aliorũ, q sani sunt, sed dãdus est illis coadiutor, q habeat curã animarum; & de facultatib. ecclesiæ habeat suã portionẽ, vñ possit sustẽtari. No. ꝙ nihil ẽ cũ scãdalo faciẽdũ, itẽ ꝑꝑ scãdalũ remouetur aliq s ab officio suo. Itẽ ægrotãti dandus est coadiutor, & hoc verũ [illegible] & speciale ĩ leꝓso.

† Gregorius, sed ĩ oĩb. manuscriptis vt est impressũ.

† Post cõciliũ Lateran. sub Alex iij. par. 26. cap. 15. & cap. eo. tit. in 1. cõpi.

† deformationem.

† Post conciliũ Lateran. sub Alexan. iij. par. 37. c. 4. & c. 3. eod. tit. in 1. cõp.
3 Concord. text. in l. si tibi decem, & ibi Bar. §. pactus. ff. de pact. Io. An.

vſque adeo infectis, ꝙ altari ſeruire non poſſunt: nec ſine magno ſcandalo [a] eorum qui ſani ſunt eccleſias ingredi: Hoc volumus te tenere, quod eis dandus eſt coadiutor, [b] qui curam habeat animarum: [c] & de facultatibus eccleſiæ ad ſuſtentationē ſuam, congruā recipiat portionem.

¶ Clemens Tertius. †

¶ Si rector eccleſiæ ſit leproſus, ab adminiſtrationis officio remouetur: ſed de bonis eccleſiæ ſuſtentatur.

CAP. IIII.

Tva † nos duxit fraternitas conſulendos: & infra. ¶ De ſacerdote, qui diuino iudicio lepre morbo repercuſſus, † in parochiali eccleſia prelationis officio fungitur: Dicimus, ꝙ pro ſcandalo [e] & abominatione populi, ab adminiſtrationis [f] debet officio remoueri: ita quod iuxta facultates eccleſiæ, ſibi neceſſaria quamdiu vixerit, miniſtrentur. [g]

¶ Innocentius iij. Arelaten. archiepiſcopo.

¶ Epiſcopo, qui propter morbum incurabilem paſtoralem officium exercere non poteſt, dandus eſt coadiutor.

CAP. V.

Ex † parte tua fuit propoſitum, quod cum Auraſienſis † epiſcopus graui, & incurabili morbo fere per quadriennium laborauerit, ita quod paſtorale officium non poteſt vllatenus exercere: princeps terræ illius, ac ciues [h] ciuitatis eiuſdem, à te poſtulant inceſſanter, vt ipſis (cum ſis metropolitanus eorum) ſtudeas prouidere. ¶ Verum cum ipſum ad ceſſionem compellere non poſſis, [i] nec debeas vllo modo, nec afflicto afflictio [k] ſit addenda, immo potius ipſius miſeriæ miſerēdū, † eo quod † idem vir bonus extiterit, & eccleſiam ſalubriter ſibi commiſſam gubernauerit: Nos volentes tam epiſcopo quam eccleſiæ prouidere; Mandamus, quatenus illi coadiutorem [l] aſſocies virum prouidum, & honeſtum: per quem tàm epiſcopo, quàm populo vtiliter cōſulatur.

a ¶ Scandalo.] nota nihil cum ſcandalo eſſe faciendū. ſup. cap. proxi. dummodo ſine peccato mortali poſſit omitti. ĵ. de no. oper. nunc. cum ex iniuncto.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.]

b ¶ Coadiutor.] & ita vī ꝙ ꝑpter leprā non remoueat prelatus, 1 ſed ſ. ĵ. c. prox. vbi de hoc dr.

c ¶ Habeat aīarum] ergo ille coadiutor videt̄ eſſe ꝑlatus, ex quo habet curā animarū. ĵ. eo. ca. prox.

d ¶ Portionem.] & ſic ꝓuidebitur ei de bonis eccleſiæ. ĵ. eo. ca. prox. Sed pone ꝙ eccleſia nō poſſit ſufficere vtriq; Rn̄deo ille qui ſeruit eccleſiæ, habebit redditus, & illi infirmo prouidebit eps. 2 82. diſt. §. 1. & ca. i. & ex hoc verbo eſt arg. quòd non ſit prælatus.

ADDITIO. Ex eo ꝙ dicit, congruum recipiat portionem.

Tva nos.] Cōmunis diuiſio. Secunda: ibi, Dicimus. Abb. Sicu.

CASVS. Quidā ſacerdos diuino iudicio fuit lepra percuſſus: q̄rebat̄ an deberet ꝑ hoc remoueri ab officio ꝑlationis? Rn̄det Papa, ꝙ remoueri debet ab adminiſtratione populi: ita tñ, ꝙ neceſſaria ſcḋm facultates eccleſię ſibi, dum vixerit, miniſtrētur. Nota ꝙ ꝑpter ſcādalū aliq̄s remouetur ab adminiſtratione ſua. Itē nota, quod leproſi, & clerici ægrotātes, licet eccleſiæ non ſeruiant, non tamen debent beneficia amittere, ſed eis debet eccleſia prouidere.

e ¶ Scandalo.] ſup. cap. proximo.

[Glo. ſeq. obijcit, ponit opin. Hug. & Laur. Secundo opi. Bar. Tertio opin. Vinc. & Tanc. quam approbat.]

f ¶ Adminiſtrationis.] ex hoc videtur, ꝙ propter morbum lepræ ſit remouendus prælatus. Sed contra vī. ſ. e. c. prox. & ita ſine culpa punitur, quod eſſe nō debet. 56. diſt. ſatis peruerſum. & 16. q. 7. inuentum. Super hoc eſt diuerſitas inter doctores. Hug. dixit, ꝙ nunquam ſubſtituitur aliquis viuo, niſi eo renūciante. & in hac opi. fuit Laur. & dandus eſt ei coadiutor, vt ſ. c. prox. & ĵ. eo. cap. pe. & vlt. Et quod dicit hic, ab adminiſtrationis officio debet remoueri, dicit Laur. ab officio quod eſt in actu, ſed quo ad ius retinebit officium. B. diſtinxit, vtrum morbus ſit curabilis, vel incurabilis. Dicas cum Vinc. & Tancr. quod quamdiu aliquis poteſt remanere in collegio ſuo ſine ſcandalo, & horrore, non ſubſtituitur ei aliquis: alias alius erit ſubſtituendus, vt hic, qui erit prælatus in totum, & infirmo prouidebitur de bonis eccleſiæ. ſ. eo. c. prox. Ad idem ſatis concordat, quia talis coadiutor prelatus eſt ex toto. Et hoc patet ex eo quòd dicit, ꝙ habet curam animarū, & eſt hoc ſpeciale in lepra propter abominationem populi, & ſcādalum, ſicut etiam iudex mutatur, ſi non poteſt dare operam iudicio, 3 vt ff. de iudi. ſi longius. alias autem obtinet ſententia H. & Lau. & datur tūc coadiutor. ĵ. ca. prox. Et ſic eſt caſus, vbi aliquis punit̄ ſine culpa, ſed non ſine cauſa. ſim. ſupra vt li. non conteſt. quoniā frequenter. §. ſi vero aliter, ī fine. in quibus caſibus priuatur quis ſine culpa. 4. ſed non ſine cauſa, dicitur. ĵ. de priuil. antiqua.

g ¶ Miniſtrentur.] ſ. ca. prox. ex quo eū infirmitas nō crimē abduxit, vt 7. q. 1. quamuis triſte. quia non eſt afflictis addēda afflictio. 7. q. 1. cum percuſſio. criminoſus enim dignus eſt vt egeat. ff. d poſiti bona fides. Laur.

Ex parte.] Sunt duæ partes. Secūda: ibi. Verum. Abb. Siculus.

CASVS. Eṗs Auraſicenſis graui morbo & īcurabili fere per quadriennium laborauit, ita ꝙ eṗale officiū nō potuit exercere: ꝑꝑ q̄, & ciues illius terræ petebāt ab archiepo Arelaten. metropolitano ſuo inſtanter, vt eis ſuper hoc ꝓuideret: archieṗs ſignificauit hoc dn̄o Papa: Rn̄det ꝙ non pōt illum ad renunciādum cōpellere, nec addenda eſt afflictis afflictio: ſed eſt ei potius miſerendū, cum ille in officio ſuo laudabiliter ſe habuerit: vnde Papa volens tam epiſcopo quàm eccleſiæ prouidere: mandat archiepiſcopo, vt det illi coadiutorium ſiuè coadiutorem virum prouidum, & honeſtum, per quem, & epiſcopo, & eccleſiæ conſulatur. Nota ꝙ aliquis non debet compelli ad renunciandum propter infirmitatem. Item afflictis non eſt addenda afflictio. Item dare coadiutorium epiſcopo morbo detento, ſpectat ad archiepiſcopum.

h ¶ Ciues.] ſic 7. q. 2. nuper.

i ¶ Non poſſis.] ſimile 7. q. 1. ſcripſit qualiter, & c. quāuis triſte.

K ¶ Afflictio.] ſimile. 7. q. 1. cum percuſſio. 3. q. 9. indicas. & 5. diſt. ad eius vero. ff. ad leg. Rho. de iac. l. nauis. §. cum autem. In leproſo tamen ſecus conſueuit dici à quibuſdam, vt ſ. ca. proxi. vbi de hoc idem. Io. dicit circa leproſum quod Hug. & Laur.

[Glo. iſta notat alle. 6. iura, & alleg. tria in cōtrariū.]

l ¶ Coadiutorē.] ſic ĵ. ca. prox. & ita patet, ꝙ propter infirmitatem ſuperuenientem nō priuatur prelatus, q̄a eccle-

1 Vinc. contra. niſi ex toto remoueatur prælatus: & tūc ille non dicit̄ coadiutor. Io. And.

† In vno ita, Clemens. ij. Pictauien. epiſcopo.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōp.

† ſpercuſſus reſperſus.

2 Vinc. dixit hanc ſibi nō placere: debilioribus enim in loco conſulitur. 18. q. 2. in nullo. Ioan. And.

3 Et ꝑpter nīmiam ſenectutem, C. de off. præf. ori. ſi quos. per quod dicunt quidā idem in prelato: ꝙ non placet Phil. Io. An.

† Cap. vnico, eod. tit. in 3. compil.

† Aren. Auraſicen. Auraicen.

4 Tex. eſt ad hoc in l. fi. & ibi Bart. C. de naui. lib. 11. Adde Bald. in l. 1. ff. de officio eius, cui mā-da. eſt iuriſdic.

† miſerandū † al. ita: eo ꝙ ipſe bonus extiterit.

ecclesiastica beneficia non sunt temporalia.55.dist.præcepta.& ff de adop. si tibi.ff.d hæredi.inst.hæreditas. ff.de reg.iur.actus legitimi.sic ff.de manumis.testa.libertas.ff.de pecu.peculium.§.2.quod est vers.Argu. cōtra.ff.de off.præ.si forte.& 7.q.1.pastoralis 1 12.q. 2. nobis. Sol. verum est φ beneficia ecclesiastica perpetua sūt, & ideo propter casū superuenientem sine culpa non priuatur prælatus: sed datur ei coadiutor, vt hic patet. & ca. seq. In casu tamen alius viuenti substituitur secūdum quosdam, s.ca.proxi. vbi de hoc.& 7.q. 1. pastoralis. omni tamen casu prouidebitur infirmo de bonis ecclesiæ,& coadiutor illi datur etiam inuito.argum.j. de eccle. ædifi.ad audientiam.

1 Dic vt ibi & sup.de fil presbyt venies.in vlt. glo.1.An.

¶ Honorius iij. episcopo Auersano.

CAP. VI.

Consultationibus: & infra. ¶ Archidiacono autem, quem morbo paralytico laborantē, officiū [a] linguæ asseris amisisse, coadiutor [b] est merito adhibendus.

Consultationib.] CASVS. Quidam archidiaconus morbo paralytico laborans, officium linguæ amisit: quæritur qd iuris? Dicit Papa, φ dandus est ei coadiutor.Not.quòd prælatis impotētibus officium suum exercere, dandi sunt coadiutores.

a ¶ Officiū linguæ.] idem est si admiserit officium oculorum. arg.55.distin.si Euangelica & qa est oculus episcopi. 94 dist. diaconi ecclesiæ.

b ¶Coadiutor.] & de hoc dictū est in primis duob. capitulis.

TITVLVS VII.

De institutionibus.

¶ Ex concil o Arelaten. †

¶ Numerus clericorū debet institui in ecclesiis collegiatis, secundum facultatem ipsarum.

¶Hæc est synodus Arelatensis 4. sub Carolo Magno Imperatore, & hī hoc ibi ca.8. & c.1.eo.tit. in 2.compil.

CAP. I.

Non amplius suscipiantī in monasterio monachorū, aut clericorum, seu etiā puellarū, quam quod se regere de bonis ecclesiæ absque penuria [c] possint.

DE INSTITVTIONIBVS.

¶Supra visum est de collationibus pbendarū, sed qa parū est conferre, nisi sequatur institutio, ideo subijcit hæc rubrica. Vel aliter.qa dubitari posset ad quē ptinet collatio, seu institutio præbendarū, & beneficiorum.ideo post rubricā de præb subijcit hāc.Abb.

De hac materia tractatur.16.q.7. omnes vsq; ad c. q ... in quibusdam.

Non amplius.]CASVS.Dicitur φ non plures recipiātur in monasterio monachorū aut clericorum vel etiā monialium, quā qui possint commode de bonis ecclesiæ sustentari.Not.quòd non debent tot esse canonici in ecclesia quot sint pauperes.

c ¶ Absque penuria. semper enim considerandi sunt reditus ecclesiarum vt secundū eos clerici instituantur in eis.s.de vita.& ho. cler quoniam vt ait 1. vbi de ho. Ita etiā φ hospitalitatē seruare possint, & soluere iura episcopalia.sup.de pb.de monachis.& sup. de su.neg pla.sicut nobis.& ecōuerso tot sunt ponendi.quot ex ipsis facultatibus possint cōmode sustentari.sup.de const.cum M.& j.eo.auctoritate.& cōtrario sēsu.& j.de cēsi.cū instātia.ar.12.q 1. pcipimus 16.q 7.omnes basilicæ.Tamen ppter nimium incrementū non credo recedendum a numero consueto. arg.C.de aliu. l. pen & vlt.ergo tantū debet esse argmentum de quo alius æquale stipendium cum alijs habeat vel saltem sufficiēs, & honestum.supra de cō sti.cum M.Ferrarieñ.

2 Et C.de sacrosan. ecc. non plures. & hoc ne ad mensurā psonarū quamus posses siones quod nimis auarū ē, sed ex possessionib. q. sunt, metiamur expensas; vt i Auth.vt deter. sit nu cle. vltra med. 1. coll sm Goffred.lo. An.

In ecclesia.] Primo decise narrat factam. Secundo prouidet:ibi, Cum laici.Abbas Siculus.

¶Eugenius. †

¶ Laici in canonicos non possunt institui.

CAP. II.

In † ecclesia vestra certū numerū canonicorum (sicut nobis innotuit) cōmuniter instituere curauistis:& inf. ¶ Cum laici [d] nō debeant in canonicorū numero cōputari, nec vos debeatis differre, [e] quo minus statutū numerum, de alijs clericorum psonis idoneis [f] suppleatis, tales [g] ad supplēdum numerum inuenire curetis, p quos Deo in diuinis officijs, per ecclesiasticos ordines cōgrue seruiatur.

¶ Alex.iij.Cantuarien.archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ Institutio beneficiorum spectat ad episcopos, vel eorum officiales.

CAP. III.

Ex † frequentibus querelis didicimus, in partibus vestris cōsuetu-

CASVS. In quadā ecclesia erat cert[9] numerus canonicorum & tandē vacauerunt ibi quædam Præbendæ. in eadem ecclesia quidā laici erāt intitulati; quærebāt vtrū tales laici deberent computari in numero clericorum, vt sic numerus clericorum reputaretur plenus? Rñdet Papa quod laici non debent in clericorum numero cōputari, nec differant numerum canonicorū adimplere de personis idoneis: & tales assumendi sunt, p quos in diuinis Deo congrue valeat deseruiri.Not. quòd ius canoniæ non cadit in laicum.Item vbi certus numerus clericorum est constitutus, non debet diminui; sed adimpleri. Item personæ idoneæ debent in ecclesijs institui.

† In aliquot manuscriptis ita: Eugenius Papa

† Cap.3.eod. tit.in 2.cōp. Recte autē Contius ad: hic omis sa Roymūdo, ex antiqua cōpila.

d ¶ Laici.] & merito, quia homines diuersæ professionis in eodem officio associari non debent. 16. q. 7. in nona actione. & sup.de elect.cum causam.

† Post conc. Latera. par. 28.c.11.& c. 1.eod. tit.in 1.compila.

e ¶ Differre.] vltra sex mēses, 3 alioquin transfertur potestas ad superiorē.j.ti.prox.nulla Be.

f ¶ Idoneis.]qui dicantur idonei, habes supra de pb. super inordinata.

[Gl.ista reci per q.an in laicum conuersum, cadat ius canoniæ.]

g ¶Tales. qui sunt idonei & morū honestate, & litterarum scientia.s.de præb.graue.alias puniūtur, vt ibi dicitur. Hęc fuit quæstio, vtrū laici intitulati in ecclesia ista possint computari in numero clericorū? Et dicitur quòd non:quia non reputantur idonei;cū sint laici.Et ita ius canoniæ non cadit nisi in clericū sicut ius eligēdi in ecclesia collegiata nō cadit in laicū:supra de elec.sacrosancta:& c.Massana.hoc tamē intelligendum est de laici professione & habitu, & non de conuersis. Si enim conuersus aliquis alicuius ecclesiæ incedat tonsuratus volens esse clericus, cum iam destinatione animi sit clericus vt 23.quęst. 1.paratus iam ecclesiastica personacensetur, vnde talis ius cadit eum: & us conuersi spirituale est. Vnde qui emit illud, simoniam committit.vt .quęst.3. Saluator.

; Quasi dicat sm Hos. si recipitis laicū, curret vobis semestre tēps, qua si nihil inter sit, nullū vel minus idoneū recipere sup. de sup. ne prela.c.2. vide qđ dica j.titu.1.cum nostris in gl. ergo vacabat.Io. And.

Ex frequētibus.] Primo ponitur abusio:Secundo refutatio:ibi, Vnde. Tertio Papæ confirmatio, ibi.Nos itaque.Abb.

CASVS.In archiepatu Cantuarieñ.qdā praua consuetudo inoleuit, φ clerici bñficia ecclesiastica recipiebant

bant sine licentia episcoporũ, vel officialiũ suorũ, nõ cõsiderãtes, ꝙ illud erat cõtra ĩstituta sãctorũ patrũ & ecclesiasticã honestatẽ: pp qđ archieps volẽs illã cõsuetudinẽ penitus extirpare, oẽs illos qui scienter bñficia taliter detinẽt temere occupata, vel q̃ dẽcęte ro præsũpserit occupare, excõicauit, & dñs Papa cõfirmauit eandẽ sniam, quatenus pdicti clerici, q̃ sniam illã incurrerint, nullatenus absoluant nisi prius satisfecerint. Not. quòd concessio ecclesiæ facta à laico non valet sine consensu epi. Itẽ beneficia ecclesiastica recipiẽda nõ sunt, nisi ad his, ad quos pertinent, scilicet ab epo vel eius officiali q̃ gerit vicẽ epi, vel ab alijs ad quos ptinet collatio: & q̃ contra fecerit, excõicãd est. Itẽ ꝯstitutio trãsit ad pterita, vt hic dr̃, quia priuat iã institutos, & similiter instituendos: quod verũ est cũ facit mentionem de præteritis.

† assensu, in antiquis. † ipsorum. † Vide l. omnes. C. de decurio. li. 10. † incurrerunt.

dinem prauã, a multis retroactis tẽporibus inualuisse, qđ clerici ecclesiastica beneficia, sine cõsensu † episcopi diœcesis vel officialium [a] suorũ † (q̃ hoc de iure possunt) recipiunt: [b] minus q̃ deceat cogitãtes, quomodo id a sanctorum patrũ est institutionibus alienũ, & ecclesiasticæ cõtrarium honestati: Vnde cũ tu frater archiepiscope ex officio [c] tibi cõmisso, tam iniquã consuetudinẽ de prouincia tua velis (sicut debes) radicitus extirpare, † tam in illos, qui ecclesiastica beneficia taliter occupata scienter detinẽt, [d] quã ĩ eos, qui de cetero occupare psumpserint, excommunicationis sententiã protulisti. ¶ Nos itaque eandem sententiam ratã habentes, & eam auctoritate Apostolica confirmantes, [e] Mandamus, quatenus clericos ipsos, qui ipsam sententiam incurrerint, † nisi congrue satisfecerint, absoluere minime præsumatis.

¶ Clemens iij. clero Constantinopolitano. †

a ¶ Officialium.] officiales dicunt̃ q̃bus episcopi cõmittũt vices suas. qui possunt instituere vice episcoporum, vt hic dicit̃.

[Glo. ista ponit 2. dicta, primo signat cõtrariũ, cui dicit standum. Secundo signat contrariũ, & soluit.

b ¶ Recipiunt.] si à laicis recipiãt, suspensi ipso iure per canones antiquos vñ. 16. q. 7. si q̃s deinceps. Argu. ꝯtra. ĩ. de iur. patr. cura. cui stamus. sic ergo patet ꝙ auctoritas instituẽdi est penes epm, licet capitulũ q̃nq; eligat, in. tit. proxi. nulla tamẽ de cõsensu capituli episcopus instituere debet. ĩ. de his quæ fiũt à prælat. nouit. nec obstat. 70. dis. sanctorum. quia ibi capellæ subditæ sunt præposito quo ad sustentationem, non quo ad institutionem, & administrationem. Lau.

c ¶ Ex officio.] legationis quantum ad suffraganeos d. œce. sup. de of. leg. cap. 1.

d ¶ Detineant.] vnde nullam possunt habere excusationem quo tẽporis; tempore ea tenuerint, quia diuturnita temporis peccatum nõ minuit, sed auget. ĩ. de simo. non satis, & c. cũ in ecclesię corpore. & 24. q. 1. schisma. sup. de consue. quanto. secus si ignorãter, quia ignorãtia nisi sit crassa, & supina, tales excusat. sup. de ordi. ab episcopo, qui renun. episcopa. ca. 1. & 8. dist. consuetudo.

e ¶ Confirmantes.] post quã confirmationẽ archieps sniam relaxare non posset, nisi illud qđ sequit̃, fuisset appositum. arg. s̃. de confir. c. 1 & 2. & de consec. di. 2. c. vlt. & s̃. de tem. ordi. cũ in distribuendis. Ber.

Auctoritatẽ.] CASVS. Statuit hic, quòd in ecclesijs non instituatur vltra quam de ipsarum facultatibus cõmode sustententur. No. quòd cum clerici institui debent in ecclesijs, prouentus ecclesiarũ considerandi sunt.

¶ *Vltra facultates nõ debet quis ĩstitui inuitis clericis ecclesiæ.*

CAP. IIII.

Auctoritate † Apostolicæ sedis; & infra. ¶ Statuimus insuper, vt nullus ĩ ecclesijs vestris, vltra quam facultates [f] earum sustineant, † vobis instituatur ꝰ inuitis. [h]

¶ Innocentius iij. † sancti Marcelli, & sanctæ Susannæ Cardinali Apostolicæ sedis legato.

¶ *Cum in ecclesiis oportet extraneos institui, non debent institui clerici certæ originis tantum, sed vndecunq; sint, dum tamẽ sint idonei.*

CAP. V.

Ad decorem: & infra. ¶ Sicut nostris † auribus est suggestũ, Constantinopolitanus Patriarcha aliarũ nationum clericos spernens, Venetos tãtũ in Cõstãtinopolitanis ecclesijs satagit collocare: non attendens, quòd in omni gente, qui facit iustitiam, postea sibi quęrãt. 91 d. clericus victum & in ca. f eq.

f ¶ Facultates.] hæc semper sunt considerandæ. vt sup. eo. ca. 1. vbi de hoc. & sup. de vita & honesta. cle. quoniam. vbi habetur similiter de hoc. g ¶ Instituatur.] instituere est ius canoniæ in ecclesia vel ecclesiastico beneficio tribuere. inf. de hær cũ ex iniucto. Inuestire est quasi possessionẽ illius iuris conferre. indifferẽter tñ vnum accipitur pro altero. verbi gratia. instituere est spiritualis bñficij, vel dignitatis possessionẽ corporalem tradere. sup. de offi. archid. ad hæc. c. vt nostrũ. qđ spectat de iurecõi ad archidiaconũ, vt ibi dr̃.; & sic intellige. ĩ. eo. cũ venissent. Inuestire est eius canoniæ, vel dignitatis tribuere, qđ põt fieri p anulũ vel librũ. & sic intelligit̃ ĩ. eod. cũ venissent. sed p hoc nõ adipiscitur quis possessionẽ, nisi postea corporaliter instituat̃. inf. tit. proxi. cũ nostris. & de præben. pro illorum.

[Gloss. ista argu. à contrario.]

h ¶ Inuitis.] nullus eps est dandus inuitis. 61. dis. nullus dũ tñ iustã cãm ostẽdãt. ergo eis volẽtib. potest dari, licet facultates non sufficiãt. & ita põt sibi in hoc præiudicare, & victũ

† Cap. 1. titu de iudi. in 2. compi. † sufficiant. † P. sancti Marcelli. Vnus vetus ita: P. sãcti Marcelli & M. sãctæ. &c. † Cap. 3. eo. tit in 3. cõp. † al. ita; Sicut nostris est auribus intimatum. 1 Dũ tamen ex his liceat parcius viuere possint. Goffr.

Ad decorem.] Primo ponit excessum patriarchæ. Secundo illum corrigi mãdat, & non parenti cõminatur. Secunda ibi, Quocirca. Abb.

CASVS. Patriarcha Cõstãtinop. in ecclesijs Cõstãtinopolitanis instituebat Venetos tm̃, nõ cõsiderãs ꝙ q̃ iustitiã facit; accept' est Deo, & bñficia ecclesiastica per successionẽ possideri non possunt. vñ Papa mãdat cuidã legato existẽti in partib. illis, quaten' moneat eũdẽ Patriarchã. vt clericos litteratos & idoneos vndecũq; fuerint, instituat in ecclesijs prædictis, & pręcipue in maiori eccla: qđ si nõ fecerit, idignũ se reddet, vt isti legati cõpellãt aliarũ nationũ clericos ad suã obedientiã venire: nec dissimulẽt q̃n significent hoc dño Papę, vt ipse p hoc intelligat, vtrũ sit verũ ꝙ ipse Patriarcha (vt dicitur) hoc pmisit. Not. ꝙ in ecclesia Dei non debet locũ habere successio hæreditaria. Itẽ qui iustitiam facit, Deo acceptus est. Itẽ qui iustitiam alijs non facit, est illi deneganda iustitia.

a ¶ Acce-

a ¶ Acceptus.] 32.q.4.c.recurrat.§.his ita.
[Glo. ista alle. concor. ex generali verbo. arg. & respondet.arg.tenens contrarium.]
b ¶ Hæreditario.]sic 8.q.1.Apostolica,& sic vr quod nō solū filij sed nec collaterales in ecclesiasticis beneficijs nō succedāt.j. de iu. pat consuluit sed tñ possunt.arg.s.de off. dele.ex parte.dū modo ñ fiat iure successionis.vt s.de ele.venerabilē,vers. finē.
[Gl.ista alle.concor. signatūria,& soluit.
c ¶ Vndecūq;.]arg. quod nihil refert de quo loco sit natus clericus,vt de q.b.paretibus.arg.40.dist. nos qui.& ca.nō loca.& 56.di.vndecūq;& c. nasci.& c.dñs.Arg.contra.s. de ser.nō ord. c.1.& s.de fi.psb.c.1. & 2.& p totū.& 98. di.Afros s. de ele.c. fi.vbi dr quod plati quidam instituebāt clericos de alienis epati bus ignorāte epo:quod esse ñ debet: sed hic oēs erant extranei 1 tam Veneti q̄ alij,& ideo vndecūque essent, debebāt in ecclesia Cōstant.instituti, & ñ Veneti tm. verū est,quod locus nō obstat, dūmodo constet de bonitate psonæ & illud c. Afros. de incognitis loquitur.s.de elec.bonæ, ad fi.Si autē ex damnato coitu natus sit aliquis, non obest ei q̄tū ad vitā eternā, sed obest ei quantū ad obtinenda bñficia eccl'iastica.arg.s.de ele.innotuit.
d ¶ Indignum.] simile j.de vsu.qui frustra,& 1. q.6. quis scit,& est hic ar.culpā 2 culpa cōpensandā.75.dis. esto.ff.ad l.Aquil.item Mela.1.rñ.3 j.de diuor. significasti.j.de adult.c.pen.& vl.& j.de pœn.constitutus.
e ¶ Compellatis.] & hoc primo petierat Patriarcha à domino Papa.
f ¶ Potestis.]id est,debetis.sic 22. q.2. faciat homo.
g ¶ Promisisse.] quod esset iniquū, quia nullo pacto & nulla conditione beneficia ecclesiastica sunt conferenda.1.q.2,quam pio.s.de pact.pactiones. j. vt eccle. bene.vt nostrum.vnde simoniacum esset.

† & alios.

† al.ita: Nec vos.

1 Quia nulli erant ibi clerici:quia terra erat de nouo conuersa. Io. And.

2 Hoc sano modo intelligas:non.n. facienda sūt mala vt veniat bona.

3 Adde quod d.l.item Me. non bene pbat. facit melius l. si ambo.ff.de compen.

acceptus [a] est Deo, nec sanctuarium Dei conuenit iure hæreditario [b] possideri. 10

¶ Quocirca mandamus, quatenus moneatis eundem, vt viros litteratos, & alias † idoneos, vndecunque [c] originem duxerint, in prędictis ecclesijs, & maximè in maiori, instituere non postponat: alioquin 20 indignum [d] se reddet, vt vos aliarum clericos nationum ad eius obedientiam compellatis. [e] Nec † dissimulare potestis, [f] quin hoc nostris auribus intimetis, vt ex hoc ipso, an verum sit 30 quod super hoc Venetis dicitur promisisse, [g] conijcere valeamus.

¶ Idem Helien. episcopo, & archidiacono Noruicen.

¶ Institutiones, & custodiæ possunt de iure speciali ad non episcopum pertinere, & pēdente lite cum diœcesano defenditur in possessione. hoc dicit. Vel sic, si possidet ius instituendi is ad quem de iure communi non spectat, pendente iudicio proprietatis in possessione defenditur.

CAP. VI.

Cvm † venissent ad Apostolicam sedem archidiaconus Richemūdię, & procuratores Eboracen. archiepiscopi, ex parte archiepiscopi fuit propositum, quod institutio personarum, & custodia ecclesiarum vacantium, ad eum in diœcesi sua spectat, tam de iure † communi, [h] quam de consuetudine generali. verum quidam prędecessores ipsius quibusdam archidiaconis Richemundiæ, tam institutionem: quam custodiam personaliter commiserunt; & infra.

40 ¶ Inter alia vero archidiaconus ipse † respondit: † quod archiepiscopus tam institutiones quam custodias, [i] non personaliter archidiacono, qui tunc erat, sed archi. illas dimitteret liberas, & quietas: ex aduerso rñdit archidiaconus, quod archieps non psonaliter, sed realr ppetuò concessit tā institutionem q̄ custodiam archid. q̄ tunc erat de cōsensu capituli sui, & archidiaconatus fuerat in continua possessione istarum dignitatum, & aliarū libertatū tpibus multorum archiepōrū, & archidiaconorū, & ipse archieps sine aliqua cōdōne archidiaconatui ipsū cōcessit eidē, sed post cōcessionē dicebat archieps quod recipisset ei archidiaconatū exceptis institutionib.& custodia ecclesiarū. Pręterea dicebat archieps, quod archidiacon9 abiurauerat illas dignitates: Dñs Papa his, & alijs auditis, iterlocut9 fuit, quod archid. defēdēdus esset in plena possessione ipsarū libertatū, donec ex parte archiepi probaret, quod libertates pdicte cōcesse fuissēt archidiaconis psonaliter, & i hoc casu & ante concessionē archidiaconatus, & post, & i ipsa cōcessione dictas dignitates potuit licitè retinere, vel donec pbatū fuerit archidiaconū illas abiurasse: sed icasu isto si concessio fuit realis, nihil vtilitatis accreuit archiepo, q̄a Papa ad petitionē Eboraceñ.ecclesię, vel ēt p seipsum, archidiaconatui, [illegible] debit: si alterutrū istorū fuerit probatum, silentium imponatur archid. super libertatibus illis, & si neutrum probatum fuerit, imponatur silētium archiepiscopo. Nota, quod qui est in possessione, debet defendi in ea donec cōstet de iure. Item cōcessio personalis cum persona finitur, realis perpetua est, quæ fit non personæ, sed ecclesiæ. Item factum prelati in damnum ecclesiæ non præiudicat ecclesiæ. Item iuramentum prælati in damnum ecclesiæ præstitum, ipsi prælato, non ecclesiæ præiudicat. Item ecclesia sine prelato agere potest: sed hoc est propter iuramentū, quod seruari potest sine præiudicio ecclesiæ ab ipso prelato.

† Cap.3.e.ti. in 3.compil. Adde q̄d per textū hūc dicat Felinus sup cap.1.de præscr.

† Iurisdictione in vulgatis, sed in oībus antiquis vt in textu.

† ille.
† al. ita: respondit dicens.

50

60

Cvm venissent. Diuidit in tres partes. In prima ponitur allegatio pro archiepo. In scda allegatio pro archid.ibi. Inter alia. In tertia interlocutio, & sub certa forma diffinitiue commissio: ibi. Nos igitur. Abbas.

CASVS. Inter archiepm Eboraceñ. ex vna parte, & archidiaconū Richemūdiæ ex altera, qō vertebat, super institutionib. personaru, & custodia ecclesiarū vacantiū, vnde procurator archiepi, & archidiaconus accesserunt ad Papā: procurator archiepi proponebat, quod institutio personarū & custodia ecclesiarum vacantiū spectabant ad ipsum in diœcesi sua tam de iure cōi q̄ de consuetudine generali: sed quidā antecessores illius cōmiserunt quibusdā archid. Richemundiæ personaliter, tam institutiones quam custodias: vnde petebat procurator vt

h ¶ Communi.] arg. ad hoc supra de off. ord.cum vos. & 70.dist.c.2.1.q.3.c.3.& c.res ecclesiæ, & c.peruenit. & 16.q.7.nullus omnino. sed contrarium est verū, quia de iure communi institutio personarū, & custodia vacantium ecclesiarum spectat ad archidiaconum. supra de offi. archid.ad hæc.& c.vt nostrum,63. di. si in plebibus, nisi consuetudo repugnet, vt hic videtur ad fi.cap. & ex confessione archidiaconi hoc potest colligi, & hic loquitur de institutione corporali: quia collatio dignitatum, & præbendarum pertinet ad archiepiscopum. j. tit. prox. quia diuersitatem, & c. postulastis, & hic vt patet ex confessione archidiaconi Bern.

ADDITIO. Secus obtinet alicubi de consuetudine. arg. supra de app. bonæ.

i ¶ Custodias.] scilicet, vacantium ecclesiarum.

a ¶ Ipsum.] scilicet archidiaconatum.
b ¶ Ipse.] scilicet archidiaconus.
[Glo. ista obijcit quare archiepiscopo, pro quo facit ius cõe, indicitur onus probandi. Respõdet id fieri propter duas præsumptiones posses, & confessi. demum distinguit inter donationẽ factã personę, & factam ecclesiæ.]
c ¶ Probatum.] sed quare incumbit on⁹ probandi archiepo, cũ de iure cõi hæc spectet ad ipsum, vt hic vr: vñ eo ipso vr fundata eius intẽtio. 16. q. 7. oẽs basilicę. C. de pb. siue. & ṡ. de cẽsi. olim. Rñderi põt, ꝙ hic duæ fuerũt psũptiones bonæ pro archiadiacono ꝯ archiepm qa archidiaconus, & ipsi⁹ antecessores fuerunt in pacifica possessione, vñ psumitur concessionẽ fuisse realẽ: & quia archieps ꝯfessus fuit ꝙ antecessores sui ꝯcesserunt illas dignitates, licet psonaliter: & archidiaconus dicebat ꝯcessionẽ fuisse realẽ, vnd psumit ꝯtra archiepm, & iõ onus probãdi incũbit archiepo ꝙ concessio fuit psonalis. & licet psona ĩferatur pacto, ñ ideo est psonale, sed vt ostẽdat cũ qua psona sit factũ. ff. de pac. iuris gẽtiũ. §. pactorũ, & l. tale pactũ. plerũq; enim cõsulimus successorib. nostris sicut & nobis. ff. de pb. si pactũ. Sed trãsactio potius psũmitur personalis q̃ realis, nisi fuerit per superiorẽ cõfirmata. ṡ. de transa. veniẽs, & c. de cetero. & ṡ. de pb. nisi. hoc tñ adiecto, ꝙ si eps alicui personæ det rem ecclesiasticã, potius præsumitur donatio personalis q̃ realis. 10. q. 2. hoc ius. 16. q. 1. possessione. Sed si donat ecclesiæ præsumitur realis donatio, & perpetuo donasse. 16. q. 1. c. vlt. ṡ. de ijs q̃ fi. à prælа. cũ Apostolica. arg. hoc ideo est, quia ecclesia non potest mori. 12. q. 2. liberti. 2. 1. Sed hic præsumitur concessionem fuisse realem, vt dixi: quia archidiaconus ille & antecessores sui fuerunt in quieta possessione. Io.
d ¶ Fuisse.] præsumitur hic concessionem realem fuisse, ex quo est in possessione, & ideo tuendus est in illa quousque probetur contra eum cessionem factam fuisse personaliter. Immo. si personæ facta fuit, præsumi debet personalis: si dignitati, realis. 2.
[Glo. ista ponit opi. Lau: & sol. demum elicit 4. no.]
e ¶ Abiurasse.] obijciebatur archidiacono ꝙ abiurauerat huiusmodi libertates vnde cõtra iurã nõ fuerat audiendus. Sed quare non auditur archidiaconus licet abiurauerit huiusmodi libertates, cum iurm illud temerariũ fuerit, & in piudiciũ archidiaconatus, & ideo nõ reseruandũ: ṡ. de iureiu. sicut 2. & c. intellecto. L. dicit quatenus iurm tangit rem familiarẽ, obseruandũ est, vt nihil vtilitatis vel honoris ad ipsum perueniat rõne illarũ dignitatũ, si eas abiurauerit. ar. ṡ. de iureiu. quemadmodum. Vel dic ꝙ bene potuit renũciare, & abiurare ius instituẽdi, vt nũ q̃ vteret eo, & tñ di[illegible] hoc no p[illegible] iudicio eccl'a possit tunc vti iuri suo, vt hic colligit. Et sic pt seruari iurm sine piudicio ecclesiæ, & sine interitu salutis æternę. ṡ. de iureiu. si vero. §. 1. sim. inf. de spõs. cõmissum abiuratio talis siue renũciatio ñ tenet in dãnũ ecclesiæ. Tria notabilia notãtur hic. Primũ, ꝙ factũ plati ñ prẽiudicat ecclæ. Secũdũ, ꝙ iurm præstitũ à plato in damnũ ecclesię seruat ab ipso prelato, q̃d est ꝯtra id ṡ. de iureiu. sicut. Tertiũ ẽ, ꝙ ecclesia habẽs platũ sine ipso agere pt, q̃d est ꝯ id q̃d dici consueuit, qa nec platus sine cõsensu capituli, nec caplm sine cõsẽsu plati agere pt. ṡ. de proc. c. 1. & ṡ de iud. causa [illegible], & nota, q̃d agẽti interdicto, vti possidetis, nõ potest opponi, ꝙ rẽ illã abiurauerit, p quia agẽs sicut nec agẽti interdicto. Vnde vi. ṡ. de resti. spol. c. solu[illegible].
f ¶ Ecclesiæ. arg. bonũ, ꝙ ecclesia vacante capitulũ fungitur vice plati: sed cõtra rium arg. colligitur.
g ¶ Archidiacono.] sed non archidiaconatui.

perpetuo de consensu capituli archidiaconatui reali concessione donauit. Cum autem archidiaconatus ipse in continua possessione tam istarum quam aliarum libertatum, multorum archiepiscoporum, & archidiaconorum temporib. extitisset, & archiepiscopus sine conditione † qualibet concessisset ipsum[a] eidem, post cõcessionem asseruit, quod ipsum concesserat, institutionibus, & custodijs vacãtium ecclesiarum exceptis. Ipse [b] † vero timens, ne si negaret expressè, cum nõdum esset archidiaconus † possessionem adeptus: vel impediret † penitus factum eius, vel diutius differretur, respondit, quod non solum in illo, sed de omnib. redditib. suis faceret quod sibi placeret: & infra.

¶ Nos igitur interlocuti fuimus, archidiaconum esse in plena libertatum eius dem archidiaconatus possessione tuendum, donec probatum[c] legitimè fuerit ex aduerso, libertates † ipsas archidiaconis, ab archiepiscopis personaliter fuisse[d] concessas: cum in hoc casu, tam ante, quam post, & in ipsa etiam concessione, archiepiscopus eas † retinere potuerit licitè tanquam suas: vel donec legitimè probatum fuerit, easdem libertates archidiaconum abiurasse.[e] Sed in hoc casu, si concessio illa fuerit realis, archiepiscopo nihil iuris vel vtilitatis accedere: quia nos vel ad petitionem Eboracen. ecclesiæ,[f] vel per nos ipsos, super hoc archidiaconatui consulemus. Si ergo alterutrum ipsorum fuerit legitimè comprobatum, † archidiacono[g] super libertatibus ipsis: si neutrum, archiepiscopo silentium imponatur.

¶ Idem episcopo Trecen. & archid. Parisiensi.

¶ *Is ad quem spectat collatio dignitatum, seipsum instituere non potest.*

CAP. VII.

Cum † ad nostram: & infra. ¶ Illud autem nolumus vos ignorare, ꝙ postquam M. fuit abbas.

Cvm ad nostram.] primo ponit dictum. Secundo ipsius rationem: ibi. Quia cum ratione. Abb.
CASVS. Vacante quadã abbatia custos illius ecclesiæ: electus in abbatem sibi nihilominus retinebat custodiam: quærebat, vtrum de iure illam posset retinere, cu. collatio ipsius ad ipsum abbatem ptineat: Rñdet Papa, ꝙ postq̃ fuit abbas effectus, custodiam de iure non potuit obtinere, quia cum donatio illius custodiæ, & aliarum dignitatum illius ecclesiæ pertineat ad abbatem ipsum, à seipso eam non potuit recipere, cum inter dantem, & recipientem debeat esse distinctio personarũ, & ab alio eam nõ potuit habere, cũ alius ius non haberet conferendi. No ꝙ eo ipso ꝙ aliquis adeptus est aliquã dignitatem, vacat prima, si quã habet. Item nullus potest dare sibi ipsi. Item differentia debet esse inter dantem, & accipientem. Item nota decretalem istã contra episcopos, & prelatos, qui postquã sunt promoti, dignitates prius habitas vel de nouo vacantes retinent.
a ¶ Ad.

† Contradictione. † Idem vero. † impediret. † archidiaconatus. † al. ita: easdem libertates. † ipsas. † approbatũ. † Cap. 4. e. tit. in 3. comp.

1 De rescr. si gratiosè. lib. 6. Io. And.
2 Concord. text. in l. donationes. §. species, & ibi Bar. ff. de do. idem in l. 1. C. de pe. bo. sub. & in l. pater filię. ff. de ser. leg.

a ¶ Ad ipsum.] scilicet abbatem.]
b ¶ Dantem & recipiētē. simile 24.q.1.didicimus. j. de iur.pat per nostrā. j. de bapti.debitum.ff. de auct. tu.l.1.& ff. de tu.& cur.da.l.ius dād .§ ptor, alràs, lex est nemo enim vicē pluriū psonarū sustinet, 16. q. 1. psbyteros, & C. de asses.nemo. 89.dis. singula.ff de pact.si plures ff. de of. psi. l.vl. Arg.cōtra ff. de adop si consul.& s. de ele cum inter canonicos. Sed quid si ipse cōferret alij potestatē conferēdi illā dignitatem, nunqd posset ab illo illā recipere, vt sic nō videret eā recipere a seipso. Not.arg. s. de testi.licet.& arg. 18.q.4.quæsti. ff. de auct.tut. pupill⁹. ff. d re milita. milites. §.1.ff.d admi.re. ad ci.pti l.2. §.1. s. de preb. de multa. i si. arg.cōtra, quia multa possum⁹ p alios, q̄ non possumus p nos. 88 dist. episcopus.5.q.3.ca. vlt. ff. que res pig ob pos. Aristo.in fi.

effectus, † custodiā de iure nō potuit obtinere; qa cū ratione abbatiæ ad ipsum [a] pertineat donatio tā custodię, quam aliarum dignitatū, ac etiam præbendarū in ecclesia Patrinen. custodiā ipsam recipere non potuit a seipso. Cū iter dantem, & recipientem [b] debeat esse distinctio personalis; sed nec ab alio, cum ius conferendi alius non haberet.

TITVLVS VIII.

De concessione præbendę, & ecclesię non vacantis.

¶ Gelasius † Papa ad Romanos.

¶ *Institutus scienter in beneficium viuentis, deponē-dus est.*

CAP. I.

QVi† in viuorum sacerdotum loco ponuntur, hoc ipso sunt ab ecclesiastica cōmunione [c] pellendi, [d] quo se passi sūt successores viuis [e] sacerdotibus adhiberi.

¶ Ex concilio Lateranen.

¶ *Beneficia non vacantia concedi vel promitti non debent: & cum vacauerunt, concedi debent infra sex menses: quibus elapsis de episcopo ad capitulum, & contra, demum, ad proximum superiorem deuoluitur collatio.*

CAP. II.

NVlla† ecclesiastica ministeria, [f] seu etiam beneficia vel ecclesiæ tribuātur alicui, seu promittantur antequam vacēt: [g] Ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cuius locum & beneficiū se crediderit successurum. Cum enim in ipsis etiam legibus gentiliū inuenia-

†In vno vetusto nulla est in scriptio.

DE CONCESsione præbendæ, &c.

¶ Supra visū est de pbendis & dignitatibus ac earum institutionibus: sed quia sepe præbēdæ & dignitates conferunt seu pmittūt anteq̄ vacent, & quando que ipsę vacātes nō conferuntur, sed remanēt diu vacantes, merito restabat videre, & prouidere tā circa prouisiones non vacātium, quàm circa negligentiam in conferendo vacantia. Abbas.

†Cap.1. eo. tit. in 1.cōp. & ca.2.ti.de ætat. & quali. in 1. cōp.

De hac materia tractatur 1.q.2.& q.5. per tot.& q. 3. in quibusdàm.& 16.q.7.§.cum ergo & seq.c. & 3. q.3. audiuimus.2.q.1.in primis.7.q.1.non furem.

QVi in viuorū. Faciens se poni in beneficiū viuentis, ab ecclesiastica communione repellitur. Vel clarius sic vt in rubro.& non diuiditur propter breuitatem. Abbas.

c ¶ Communione.] id est, participatione corporis & sanguinis Domini.7.q.1.eum qui.

d ¶ Pellēdi.] & nihilominus deponēdi. 2. q. 1. in primis.7 q.1.nō furem.& c.eum qui.nisi ignorans quis īstituat aliquo remoto: quo casu excusatur.ff.deposi. si qs inficiatus.& episcopus tenetur ei in alio beneficio prouidere.7.q.1.pręsentium.& sup.de præb.inter cetera. Sed pone, qđ aliqs est iniuste depositus, alius hoc ignorās in locum eius substituitur, & stetit ibi p xl.annos, & postea scit de iure ad aliū pertinere, nūc quis debet cedere, & illi restituere? Videtur ꝙ sic. s. de præscr.vigilāti, & c.si diligenti.34.q.2.si virgo. & de re iud.cōsāguinei.& c.lator.ar. s.16.q.3.c. placuit §.quas actiones.& s. de pscrip. de quarta. Sol. Dicūt quidā theologi, ꝙ qñcunq; sciuero rem pertinere ad aliū, teneor rem restituere. De hoc dictum est sup. de præscr.vigilāti. Sed hoc non credo quod teneatur dimittere, qa eo ipso quod condemnatus non appellauit, acquieuit sententiæ, & ita transiuit in rem iudicatam. s. de sent.& re. iudic. quod ad consultationem. & sic alius iuste fuit institutus.

e ¶ Viuis.] nisi iusta ratione depositis.6. q.1.eos.50.dis.post quam. Ber.

† institutus

NVlla.] Duę sunt partes. Secūda: ibi. Cū vero Prima puidet circa bñficia nō vacātia, & diuidit in tres partes: nā primo ponit phibitionem. Secundo eius cām, ibi: Ne desiderare. Tertio fortificat: ibi: Cū enim. Secūda pars principalis puidet circa bñficia vacantia. Et primo statuit tēpus ad cōferendum. Secūdo ponit negligētiā nō conferētiū; ibi, Si autē, & cotidie allegat in practica, maxime in 2.parte & ideo nota bene ipsum. Abb.

† Sub Alexan.iij.c.8.

CASVS. Quidam prælati ante cōciliū Lateran. cōferebāt ecclām, seu bñficia, & etiam dignitates, antequā vacarēt, & sic desiderabāt mortē proximi sui ī cu ius locū credebant se succedere, & ideo statuit cōciliū Lateran. ꝙ de cetero nulla ecclesiastica bñficia ministeria, vel ecclesia cōcedantur alicui, seu promittātur antequam vacent, ne desiderare quis mortē proximi videatur, in cuius locū se credit successorum, cum in legibus gētilium hoc sit inhibitum. Turpe enim est, quod expectatio futuræ successionis in ecclesia Dei habeat locum. Cū enim præpicta officia, ministeria, vel ecclesia vacare cōtigerint, non diu maneant in suspenso, sed infra sex menses personis idoneis cōferātur, & si hoc episcopus distulerit, p capitulū postea ordinētur. quod si ad capitulū pertinuerit, & infra dictum tempus hoc non fecerit. episcopus hoc secundū Deum cum consilio religiosorū exequatur. & si omnes fuerint negligētes, metropolitanus absq; alicuius cōtradictione de illis secūdū Deum disponat. Not. quod ex prouisione beneficij vacaturi, de facili causatur votū captādi mortē proximi: ideoq; a tali prouisione abstinendū est. Not. quod capitulum potest habere potestatem cōferēdi beneficia episcopo excluso. Nota, quod potestas conferēdi beneficia deuoluitur gradatim ad superiorem. Item plura alia sunt notatu digna, quæ per se patent in ipso contextu.

†Cap.2. eo. ti. in 1. cōp. Et concordat concil. Triden. sessione 24. de refo ca. 19. vbi hoc decretū roboratur. & ca. detestenda. eo.tit.lib.6.

f ¶ Ministeria.] id est. officia, siue dignitates.

g ¶ Vacent.] Nota, quod beneficium antequam vacet, non potest promitti, quod si fiat, non valet. j.c.prox. j.eo.tit.ex tenore. Et sic obligatio nulla cōtrahit ex tali pmissione. qa est ꝯ ius. ar.cōtra. s. de pb.relatum. & ibi soluitur. imò ibi receptus fuit statim in fratrē.

tur inhibitum, turpe est, & diuini plenum animaduersione iudicij, si locum in ecclesia Dei, futuræ successionis expectatio habeat, quam ipsi etiã gentiles condemnare [a] curarunt. ¶ Cum vero præbendas ecclesiasticas seu quælibet officia, in aliqua ecclesia vacare contigerit, non diu maneant in suspenso: sed infra sex menses [b] personis quæ digne administrare valeant, conferantur. ¶ Si autem episcopus, vbi ad † eum spectat, [c] conferre distulerit, per capitulũ ordinetur. † Quod si ad capitulum [d] pertinuerit, & infra præscriptum terminum hoc non fecerit, episcopus secundum Deum hoc cum religiosorum virorum [e] consilio exequatur; Vel si omnes forte neglexerint, metropolitanus de ipsis secundum Deum absque illorum cõtradictione disponat.

¶ Alexan. iij. Eboracen. archiepiscopo.

¶ *Beneficia vacantia conferuntur non obstante appellatione illorum, quibus promissa fuerant antequã vacarent.*

CAP. III.

Relatum † est auribus nostris: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respõdemus, quòd cũ in Lateran. cõcilio [f] promissiones factæ de ecclesijs non vacantibus sint cassatæ, prætextu appellationis [g] eorum, qui dictis promissionibus innituntur, omitti non debet, quin ecclesiæ cum vacauerint, de personis idoneis ordinentur.

¶ Innoc. iij. præposito, & Capitulo Cameracen.

¶ *Si scribitur ei ad quem spectat collatio, dato executore ad prouidendum per præsentationem litterarũ collatori factam afficitur præbenda: ita quod collatio alteri facta non tenet. h. d. secundum verum intel. vide c. si cap. eod. tit. in 6.*

a ¶ Condemnare.] quia pactum de futura successione nõ valet. C. de inuti. sti. ex eo instrumẽto. C. de pact. l. vlt. nisi de cõsensu eius, cuius est hęreditas, vt in l. prædicta. C. de pact. eodẽ modo non tenet promissio de p̃benda non vacante, etiam de consensu eius, qui tenet eam, cum nulli possit eã concedere. ĩ. de iure patr. quod autem. in fin. sim. in li. feu. tit. 1. §. si vero archiepiscopus.

b ¶ Infra sex menses.] tẽpus istud sex mẽsiũ incipit currere à tempore sciæ, generaliter, & nõ à tẽpore vacationis: ĩ. e. quia, in fi. arg. ff. de calũ. annus. C. q adm. ad bõ. pos. l. 2. & q scit, certiorari nõ debuit. ff. de act. emp. l. 1. in fin. s̃. de ele. cũ inter vniuersas, in fi. & expressũ est s̃. de sup. neg. prę. licet. & s̃. de p̃b. de multa. § 1. argu. Itẽ tẽpus istud vtile est, quia tempus illud nõ currit à tẽpore suspẽsionis iniæ quo eligere nõ possint. ĩ. e. quia diuersitatẽ. Ar. ɔtra ꝙ curat. licet eligere nõ possint. s̃. de elect. c. vlt. Nũquid potsũt canonici eligere post tps elapsum? Quidã dicũt ꝙ sic, sed ɔtriũ est verũ, ꝙ non possint: & si eligãt n̄ tenet electio. s̃. d supp. negl. plat. c. licet. & c. vlt. nisi de patiẽtia tolleret. ĩ. eo. tit. litteras, qa pro non dato habetur qđ ab illo dat̃, qui nõ potest de iure donare. ĩ de iure patr. quod autẽ in fi. Ar. ɔ. ff si qs cau. & si post tres. ff. de arbit. Celsus. & auctoritate huius canonis. semestri tẽpore statim elapso, potest eligere ille ad quẽ deuoluta fuerit eligẽdi potestas, nulla licẽtia à superiore petita. & constitutio ista tãtũ locũ habet vbi distinctæ sunt p̃bendæ & certus est canonicorũ numerꝰ cõstitutus. ĩ. eo. ex parte. Itẽ locum h̃et in dignitatib. & personatibus oĩbus. sed in ep̃atibꝰ † & archiep̃atibus olim locũ nõ habebat. ĩ. e. dilectus hodie locũ habet in ep̃atibus & archiep̃atibus & habet is vt potestas eligẽdi trãsferatur ad superiorẽ: sed minus tempus datur in his. s. triũ mensiũ. sup. de elec. ne pro defectu. & ita in hoc ęquiparãtur. & differũt à minoribus beneficijs, & dignitatibus: qa minus tẽpus datur ꝓpter maius periculũ: quia mora periculosa est in [illegible] ibus. sup. de elec. cũ in tet. & s̃ vt li. non [illegible] ort. qm̃ frequenter. § porro.

c ¶ Spectat.] ĩ. de his quę fiunt à prælat. si. con. cap. c. ea noscitur. & s̃. de elect. cum ecclesia Vulterana. ad fin.

d ¶ Capitulum.] sup de elect. cum in cunctis. fin. 9 q. 3. cum simus.

e ¶ Religiosorum virorum.] sic s̃. de elec. ne pro defectu. vbi dicitur qualiter hæc verba intelliguntur. & 63. dist. obeuntibus. vbi de hoc. Ber.

Relatum.] duæ sunt partes, decisa consultatio & responsio. Secunda, ibi: Consultationi. Abbas.

CASVS. Aliqui recipiebant ꝓmissionẽ de ecclesijs nõ vacãtibus; postmodũ cũ vacabãt, illi appellabãt, ne alijs cõferri deberẽt. q̃rit, an tali appl'oni sit deferẽdũ? Rñdet Papa, cũ tales ꝓmissiones in cõcilio Later. p̃dicto sint cassatę nunq̃ p̃textu talis appellationis debet omitti, quin ordinẽtur cũ vacauerint. Nota vbi nõ tenet ꝓmissio, sup hoc non tenet appellatio. Itẽ si nõ tenet principale, nec accessorium.

f ¶ Lateran. concilio.] sup. c. prox.

g ¶ Appellationis.] tali appellationi nõ est deferẽdũ, cũ eorũ nõ intersit. 2. q. 6. non solent, & s̃. de ele. cũ iter. R. qa ex tali ꝓmissione nihil iuris acq̃rit, sic nec emptor h̃et actionẽ furti in re vendita subtracta, si ei res nõ fuit tradita. ff. de fur. l. eũ q emit. B.

Propofuit. CASVS. Cælestinus Papa mãdauit p̃posito & capitulo Cameracẽ. vt T. presbyterũ reciperẽt in canonicũ & i fratrẽ, & assignarent ei p̃bendã proximo vacaturã, q̃ ad donationẽ suã spectaret in ecclesia sua, decano Remẽsi sup hoc executore concesso: sed cũ decanus inuenisset eos cõtumaces, dictum presbyterum inuestiuit de p̃bẽda primo vacatura in ecclesia Cameracẽn. pertinente ad donationẽ ipsorũ tandem vacauit vna præbenda & ipsi eã alij assignauerunt: Cælestinus hoc intelligẽs, & volens ratũ haberi quod ab eodẽ decano factum fuit, cassauit collationẽ factam a capitulo, & dictum presbyterum de ipsa per annulũ inuestiuit. sed cum dictus presbyter præbendam illam ad huc quiete habere non posset, cum alius eã possideret, accessit ad dominum Innocentiũ & exposuit ei omnia p̃dicta: Dicit ergo Innocẽtius, ꝙ licet nõ sit intẽtionis suę inuestituras de vacaturis factas habere ratas, q potest super ius dispensare, tamen cõsiderans, quod dictus presbyter nõ fuit inuestitus de vacatura sed de vacãte per Cęlestinũ. quæ post cassationẽ cõcessionis, quam fecit capitulum, intelligebatur vacare mãdat Papa præposito & capitulo Cameracẽsi quatenus amoto ab eo quolibet detẽtore, dictã præbendã præfato presbytero assignare procurent. No. hic, ꝙ collatio facta cõtra mãdatũ Papæ valet ex eo ꝙ Cęlestinus irritauit concessionẽ capituli, ex eo

† In codice Barbatię ita vbi ad eum spectat collatio.

† ordinẽtur.

† Ca. 39 tit. de appe. in. cõp. Et post cõcilũ Lateranen. par. 47. cap. 7.

Et vide Federicum cõsil. 299.

† Vide cõci. Trid. ses. 24. de refor. ca. 1. quales & qualiter p̃lati eligend.

ex eo ꝙ dicit. Innocentius; quæ post cassationē concessionis à capitulo fctæ, & sic tenuit concessio capituli contra mandatum Papæ, & contra inuestiturā decani. & sic est argu. ꝙ per inuestituram ius non acquiritur. Item not. quod Papa potest dispensare contra ius.

CAP. IV.

PRoposuit † nobis T. presbyter, quòd cum C. Papa prædecessor noster, pro receptione ipsius in fratrē, & assignatione [a] præbēdæ ad donationem vestrā spectantis in ecclesia vestra proximo vacaturæ mandatū Apostolicum vobis destinasset, decano Remensi executore [b] concesso, decanus ipse vos cōtumaces inueniens, ipsum de præbenda primo vacatura in ecclesia vestra, quę ad donationem capituli pertinet, auctoritate Apostolica inuestiuit: [c] & inf. Sed cum præbenda, quæ ad donationē vestram spectabat in ecclesia Cameracen. vacasset, eam alij assignastis: [d] & infra. ¶ Idem autem prædecessor noster quod ab eodem decano factum fuerat, ratum [e] volens haberi, collationem præbendæ factam à vobis penitus irritauit, [f] & eum de ipsa per annulum inuestiuit. [g]

¶ Licet autem intentionis nostræ non sit inuestituras de vacaturis [h] factas contra canonū instituta [i] ratas habere, qui secundū plenitudinē potestatis de iure possumus supra [k] ius dispensare: [l] † attendentes tamen quòd idem presbyter, nō de vacatura, sed de vacante per prædecessorē nostrum fuit inuestitus, [m] vtpote quæ post cassationem [n] concessionis [o] à vobis factę intelligebatur vacare: [p] Mandamus, quatenus amoto ab ea præbenda quolibet detētore, eam ipsi cum plenitudine honoris canonici assignetis. [q]

† Cap. I. eo. tit. in 3. cōp.

1 Antiquæ cōpilationis verba loco initio huius capitis citato ita hēnt: Et assignationem pbēdæ ad donationē vestram spectātis in ecclesia vestra pximo vacaturæ eidem facienda, &c.

a ¶ Assignatione.] facienda, cū vacauerit, eidē presbytero, & hoc pbatur in antiqua compilatione, vbi est illud verbum facienda. vnde videt ꝙ nihil valuit. sup. de præb. inter cetera. vbi de hoc.

b ¶ Executore.] dato forte sub hac forma; mandatum nostrum exequaris.

c ¶ Inuestiuit.] i. assignauit, vt patet per hoc qd dicit sup. eo. assignatione præbendæ, &c. executor hoc fecit, & male vt satis patet per literā inferiorem: sed litera illa, ratum volēs, &c. cōtradicere videtur. sed Cęlestinus hoc nō dicit, vt excusaret decanum, & assumeret causam cassandi collationem capituli, & hoc satis patet p verba Inn. factum enim decani fuit cā quare Cęlestin⁹ cassauit concessionem capituli, alias nō debuisset cassasse. sup. de præb. dilectus filius G. nō est alia ratio, nisi q ipse voluit, quia de eo 2 quod nihil est, potest aliquid facere de consec. dist. 2. re vera. versus fi. & simile. sup. de præb. ca. pro. illorum. ibi, quod de memorato magistro prouide, &c.

2 Intellige hoc dictum glossæ iuxta id quod notatur. sup. de transac. ca. 3. super glo. in verbo: veri Dei vicem.

d ¶ Assignastis.] vnde videtur quòd nihil valuit, sup. de præben. inter cetera. immo bene valuit, vt sup. de præb. dilectus filius. & hoc probatur per hoc ca. vt inf. patet, vbi de hoc.

e ¶ Ratum.] cum effectu.

f ¶ Irritauit.] id est, irritum nunciauit Io. immo proprie tenetur. vt seq. probant. B r.

g ¶ Inuestiuit.] per talem inuestituram contulit ei ius canoniæ, cum nihil prius habuerit per Decanum.

h ¶ De vacaturis.] Innocentius & Cælestinus uidentur diuersi. Innocentius nō vult habere ratum factum Cęlestini: Cælestinus uidetur habere ratam inuestituram de præbenda uacatura factā per decanum, ubi dicit; ratum uolens factam decani haberi, cum tamen decanus non haberet illud in mandatis. Innoc. uoluit habere ratam inuestituram de uacatura, quia Cælestinus inuestiuerat presbyterum de uacante post cassationem concessionis, & sic non poterat ratam habere institutionem de uacatura, cum iam esset inuestitus de uacante per Cælestinum: nec etiam Cælestinus ratam habuit inuestituram de uacatura: immo inuestiuit illum de uacante. Ex hac decre. uolunt quidam dicere, quòd si Papa mandat aliquem recipi in canonicum, & alius recipiatur, quòd debet cassari, ut hic fecit Cælestinus, unde signatur contra sup. de præb. dilectus 2. sed hoc fecit Cælestinus ex plenitudine potestatis. & iniuriam fecit illi instituto, quē cassauit, cum de iure teneret electio, vt hic colligitur.

i ¶ Instituta.] sup. eod. cap. 1. & sup. de præb. dilectus.

k ¶ Supra ius.] pro nihilo hoc dicit, quia hic non dispensat. sed propter hoc dicit, quia decanus illum inuestiuit de vacatura: & poterat illam eandem confirmare, & ita dispensasset supra ius, sed non habebat hoc locū hic, quia Cælestinus illū postea inuestiuit de vacante.

[Glo. ista ponit 5. casus, quibus Papa dispensat, & 5 quibus nō dispēsat. sed quintum determinat.]

l ¶ Dispēsare.] nā 3 cōtra Apostolum dispēsat. 34. dist. l. ctor. & cōtra canones Apostolorum. 82. dist. presbyter. Itē contra vetus testamentū in decimis non dandis. inf. de deci. ex parte. & c. se. Item in voto, j. de vo, & vo. redēp. c. 1. Itē in iuramēto. 15. c. 6. c. 2, & sup. de rescrip. constitutus. A contrario sensu. de his duob. dixi sup. de iureiu. quanto. tn̄ cōtra vniuersalē ecclesiæ statum dispēsare non potest. 24. q. 1. memor sum. Nec potest dispensare quod monachus habeat pprium. j. de sta. mo. cum ad monasteriū. in fin. Nec cōtra quatuor Euāgelia. 14. d. sicut. Nec contra præceptum Apost. 25. q. 1. sunt quidam. quod intelligo in ijs quæ spectant ad articulos fidei. Item secundum quosdam non dispensat in secundo gradu consanguinitatis. sup. de ref. spo. litteras. quod non est verum. inf. de diuor. Deus qui. quod intelligo de collaterali.

3 Hæc glossa in multis recētioribus est deprauata, quæ restituta ē ex antiquis codicibus, vt est expressa iā, vt eam recte intelligas vide Turrecrematā in sū. de ecclesia. lib. 3. ca. 57. 54. & seq. & Melchiorem Canum li. 3. d locis Theolog. c. 5.

† De hoc articulo, vide Felinum in c. postulasti. sup. de rescr. ver. quartus casus.

m ¶ Inuestitus.] per talem inuestituram contulit ei ius canoniæ.

n ¶ Post cassationem.] quo ad factum referas, secundum Ioan.

[Glo. ista arguit, & remittit.]

o ¶ Concessionis.] argu. expressum, ꝙ si Papa mandat alicui dari præbēdā & datur alij, tenet collatio, licet cōtra mandatum. De hoc dicitur sup de præb. dilectus 2.

[Glo. ista signat contrarium, & soluit.]

p ¶ Vacare.] sic ergo videtur, quòd per sententiam statim perditur dominium. inst. de of. iu. §. vlt. contra id. ff. de rei. ven. in fundo, & C. de pac. l. traditionib. & inst. de re. di. §. per traditionem. Sed hoc ideo, quia Papa cassauit concessionem illam: à qua sententia non appellatur, vnde statim dominium perditur.

[Glo. seq. recitatur per obiectionem, & triplicem solutionem.]

q ¶ Assignetis.] i. collatum dimittatis. vel intellige assigneris; i. confeatis iterum de facto. sic. inf. de iu. pat. si vero. Vel istam assignationē potest referre quo ad possessionem, cum de iure eam habuerit per Cælestinum Papam & etiam per decanum de mandato Cælestini: vnde dicitur sup. ratum volentes habere quod ab eodē decano factum fuerat, vt dicebat I. sed factum decani nullum fuit, vt dictum est supra.

Quia

QVia diuersitatem.] CASVS. Archiepiscopus Eboracensis fuit suspensus à Papa, tempore suspensionis suæ, & etiam postea quidam præter auctoritatem ipsius intruserant se in ecclesiam Eboracen. & alias ecclesias in quib. collatio beneficiorum pertinet ad ipsum: super his conquestus est archiepiscopus domino Papæ: mandat Papa legato Apost. sedis, qui erat in partibus illis, quatenus compellat omnes, qui acceperunt præbendas vel ecclesias & dignitates pertinentes ad collationem archiepiscopi, præter auctoritatem ipsius, ad resignationem ipsarum per sententiam excommunicationis, & subtractionem aliorum beneficiorum suorum non obstante confirmatione aliqua à sede Apostolica, in forma communi obtenta, nisi forte aliqui illa habuissent speciali auctoritate Apo. sedis vel auctoritate Lateranensis concilij, ita tamen quod tempus suspensionis intra sex menses nullatenus computetur: quia concilium Lateranense contra negligentes tantum fuit promulgatum: & tunc archiepiscopus non potuit vti propria potestate in conferendis beneficijs: & si propria culpa suspensus fuisset à potestate conferendi, tamen ad capitulum propter illam culpam collatio beneficiorum non erat deuoluta, sed ad dominum Papam donatio pertinebat, qui præter culpam aliquam potest conferre præbendas tempore etiam quo accessit ad Papam, & permansit ibidem, & recessit: & sic tempus. infra. sex menses nullatenus computetur. tempus sex mensium computatur, non à tempore vacationis præbendarum, sed à tempore notitiæ ipsius archiepiscopi. Nota quòd per confirmationem in forma communi, nihil iuris acquiritur. Item suspensus ab homine non poterit eligere. Item tempus quo quis suspensus est, non currit, nec computatur in sex mensibus. Item sex menses currere incipiunt à tempore scientiæ, non à tempore vacationis.

¶Item P. Sanctæ Mariæ in via lata diacono Cardi. Apost. sedis legato.

¶ *Semestre ad eligendum seu conferendum à iure præfixum, non currit legitime impedito: nec incipit currere, nisi à die notitiæ uacationis. hoc dicit. Et est textus multum allegabilis, & cotidianus.*

C A P. V.

QVia † diuersitatem corporum, [a] diuersitas sæpe sequitur animorum: & infra.

¶ Conquerebatur inter cetera Eboracen. archiepiscopus, quòd cum ad eum in ecclesia Eboracen. & alijs [b] suis ecclesijs collatio pertineat præbendarum, tempore suspensionis ipsius, & postmodum etiam quidam præter eius auctoritatem se intruserunt † in ipsas: & infra.

¶ Mandamus, quatenus eos, qui præbendas vel dignitates ecclesiæ Eboracen. vel aliarum ad donationem eius spectantes, præter auctoritatem acceperunt † ipsius, ad eas resignandas monitione præmissa per excommunicationis sententiam, & subtractionem aliorum beneficiorum, [c] non obstante confirmatione a sede Apostolica obtenta sub forma communi; [d] quæ confirmat beneficia & præbendas, sicut iuste, & pacifice possidentur, appellatione remota compellas: Nisi forte aliqui ea vel ex speciali mandato Apostolicæ sedis, vel auctoritate Lateranen. concilij [e] ab Eboracen. capitulo sint adepti: Sic tamen, vt tempus suspensionis [f] in sex mensibus nullatenus computetur: cum illa Lateranen. concilii constitutio contra negligentes [g] tantum fuerit promulgata: & † tunc si voluerit, non tamen [h] valuerit archiepiscopus ipse in conferendo...

† Cap. 2. eo. tit. in 3. comp. Huc spectat illud, quod sæpe animi mores corporis temperaturam sequantur. de quo Alfonsus Castrus li. 2. de iusta hæret. punit. c. 9.

† Hinc dices, quis dicatur intrusus, de quo vide Calderinum consil. 7. titu. de verb. signific.

† recepérint.

† Codex Bartiæ ita: & tunc si voluit, non tamen valuit, &c. alij duo vetusti ita: & tunc si uoluerit, non tamen ualuit.

[Glo. seq. ponit quattuor similia.]

a ¶ Diuersitatem corporum.] quia quot sunt capita, tot sunt sententiæ de consec. distin. 4. sicut in sacramentis. ff. de arbi. item si vnus. §. principaliter. Et voluntates hominum sunt variæ. ff. ad Trebell. quia poterat. & illud.

Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno.
Item Ouidius.
Pectoribus mores tot sunt, quot in orbe figuræ.

ADDITIO. Et illud vulgare: Quot capita, tot sensus.

b ¶ Alijs suis ecclesijs.] sic inf. de exces. prælat. ad aures. & 16. q. 6. nullus omnino.

c ¶ Beneficiorum.] sic sup. de æta. & qual. quæritis. & 13. quæst. 1. §. 1. circa fi. vers. nedum quæritis vsurpare quod vestrum non est, &c.

[Glo. seq. dat vnum simile, & ponit tres effectus confirmationis.]

d ¶ Forma communi.] per confirmationem enim non creatur ius nouum. infra de confir. vti. vel inuti. cum dilecta. c. 1. & quasi per totum. sic & innouatio priuilegij. infra. de priuil. qa intentionis. quia qui confirmat, non donat. infra. de fi. instru. inter dilectos. & ff. de iu. om. iud. & quia. Veruntamen tria operatur confirmatio. Per confirmationem fit maioris auctoritatis res. 11. d. quis nesciat. & si fuerit minus valida, fit magis valida per confirmationem, si ex certa scientia hoc fiat. infra. de transact. ca. 1. Item quia nullus præter auctoritatem confirmantis potest de illo iudicare. sup. de con. vti. ca. 1. & 2. qualiter hoc intelligatur, ibi exponitur.

e ¶ Lateran. concilij.] sup. eo. nulla.

[Gl. seq. dat duo similia, & remittit, vlt. determinat.]

f ¶ Suspensionis.] & ita tempus, in quo quis eligere non potest, non currit. Sed contra. infra. de elect. c. vlt. sic & impedito agere, non currit tempus. C. de an. exc. l. 1. §. vlt. & Cod. de iure dot. in rebus. sic nec tempus deliberationis [1] imputatur creditori. C. de iure delibe. sancimus. §. donec. in fi. arg ff. quemad. serui. amit. si quis alias. §. vlti. & l. si locus. Quando non currat præscriptio. dictum est supra de præscript. illud, & cap. cum non liceat. & hoc dicit littera ista. sed si ante suspensionem vel post absolutionem capitulum suppleuit negligentiam archiepiscopi, valebit factum capituli. & hoc quòd tempus illud non currit, intellige, cum non est negligens in petenda absolutione sicut archiepiscopus non fuit negligens: quia statim post suspensionem suam iuit ad curiam pro absolutione aliàs imputaretur ei. argum. dicti ca. quoniam. & supra de rescrip. si autem. simile, ff. de reg. iu. qui potest. & ff. de re milita. non omnes. §. qui captus. Lau.

1 Id est, tempus duo deliberat hæres an uelit adire, non imputatur creditorib. hæreditatis in aliqua temporali præscriptione. Io. And.

g ¶ Negligentes.] sicut ceteræ præscriptiones. sup. de præscrip. vigilanti. & 16. q. 3. c. placuit. §. potest.

[Glo. seq. inducit duas concor. & vnum contrarium, demum signat contrarium, & remittit.]

h ¶ Non tamen valuerit.] hæc tamen bona ratio est, & ideo non præiudicat ei C. de anna. excep. l. 1. §. vlt. & ff. de vsur. cum quidam. §. si pupillo. argu. contra. ff. ex quibus cau. ma. item ei. Item signatur contra. quòd suspensus eligat. inf. de cleri. excom. min. si celebrat. ibi soluitur.

a ¶ A qua.]

rendis præbendis vti propria potestate, à qua [a] etsi fuerit † sua culpa suspensus, [b] non tamē ad ipsum capitulū ex illa culpa præbendarū erat donatio deuoluta: sed ad illum tempore suspensionis illius † præbendarū donatio pertinebat, qui præter [c] eius desidiā & negligentiam, poterat præbendas donare. † Tempus etiam quo ad Apostolicam sedem accessit, [d] & apud illam permansit, vel recessit ab illa: infra sex mēses nullatenus computetur. Semestre autem tempus non à tempore vacationis prębendarū, sed notitiæ [e] ipsius potius volumus computari.

¶ Idem Basiliensi † episcopo, & abbati sāctę Mariæ.

¶ *Non valent litteræ ad beneficium impetratæ, quæ de alterius colorata facti possessione non faciunt mentionem. h.d. secundum verum & communem intellectū. Et est textus multū allegabilis, & habet materiā cotidianam, & fuit decisio multum subtilis.*

CAP. VI.

Cvm † nostris fuerit olim auribus intimatum, quòd præpositura ecclesiæ Lausaneñ. † tēpore † tanto vacasset, vt secundum statuta Lateraneñ. cōcilij ad nos esset eiusdem donatio deuoluta: episcopo & canonicis Lausañ. † mandauimus, vt præposituram ipsam thesaurario Lausañ. conferrent, quibusdam super hoc executoribus deputatis: & infr. ¶ Verum præfati episcoscopus & canonici, litteris † receptis, prædictam præposituram non vacare dixerunt: quia licet ille, qui Præpositus fuerat in episcopū fuisset assumptus, ad ipsam tamen præposituram post consecrationem suam denuo fuerat ab ipsis canonicis electus, & eam sicut antea, possidebat. Quod dicti executores dicentes contrarium esse iuri, ipsam præposituram de iure [f] vacantem auctoritate Apostolica præfato thesaurario assignarunt. [g] & infra. ¶ Auditor igitur super hoc da-

a ¶ A qua.] Ex hoc loco colligitur ꝙ archiepiscopus esset suspensus ab officio & iurisdictione, vt dicebant Laur. & Io. sup. de consuet. cum dilectus.

[Glo. seq. signat contrarium.]

b ¶ Suspensus.] sic patet, ꝙ licet culpa sua inciderit in excōicationē, vel suspēsionē, ñ imputatī ei qđ ex illa culpa ꝓcesserit. 15. q. 1. si cō cupiscentia. & c. inebriauerūt. & est simile, vbi culpa ꝓcedit. & tñ non imputanī ea, quæ ex culpa sua ꝓcesserunt. j. de spōsa. veniens ad nos. ff. de fur. l. verū. & l. q iniurię. in prin. ff. de pub. & vect. sed ij q. §. sin aūt. arg. ӡ. 50. dis. sępe. & c. studeat. ff. quod metus cau. l. si mulier. Io.

c ¶ Præter eius.] q̄a dñs Papa pōt concedere præbendas siue fuerit negligens, siue vigilans. arg. 9. q. 3. ꝑ principalē. C. de quadrien. pręscr. l. bene à Zenone. & ӡ. e. ꝓposuit. Item arg. est hic ꝙ bona clerici dānati deuoluēda sunt in fiscum ecclesiæ. ӡ. de clē. non resi. c. penul.

d ¶ Accessit.] sic miles commeatu accepto, i. stipendijs, quibus commeare, i. abire dēt. reipublicæ cā abesse vī quousq; in domū suā ꝑueniat: cū est ī domo, nō abest cā reipublicę, sed q̄diu est in itinere, hēt priuilegiū. ff. ex q b. cau. maio. l. miles. & l. q mittunī. in fi. sic & totū istud tempus quousque receperit se in domum suam, non currit.

e ¶ Notitiæ.] sic ӡ. de sup. negl. pręl. licet: de hoc dictum est. ӡ. eo c. nulla. nā is qui nescit, potestatē experiendi non habet. ff. de calum. annis. in fi. & 2. q. 6. biduum. & ff. de ædil. edict. cum sex menses.

Cvm nostris fuerit olim.] Diuiditur: nam primo ponit gratiam, & executionem thesaurario cōcessam. Secundo exceptionem contra illam, Tertio processum executorium. Quarto pronunciationē auditoris. Quinto pronunciationis confirmationem. Secunda: ibi, Verum. Tertia: ibi, Quod dixi. Quarta ib, Auditor. Quinta ibi, Nos vero. Abb. Sicul.

CASVS. Significatum fuit dño Papę, quòd præpositura Lausañ. ecclesiæ tanto tempore vacauerat, ꝙ donatio illius ad sedem Apostolicam fuerat deuoluta. Vnde Papa mandauit epō & canonicis Lausañ. vt præposituram ipsam conferrent thesaurario Lausañ. quibusdam super hoc executoribus sibi datis: eps & canonici eorum executoribus proposuerunt, quod illa præpositura non vacabat, quia licet ille, qui fuerat ꝑpositus, electus fuit in episcopum, tamen post suam consecrationem fuit electus denuo in præpositum, & eam sicut antea possidebat: executores dicentes hoc esse contrariū iuri, ipsam præposituram de iure vacantem præfato thesaurario assignarunt: hæc omnia proposita & allegata fuerunt coram auditore dato à Papa & alia plura: auditor de mādato Papæ decreuit, vt quicquid factum fuerit à prædictis executoribus ꝓ bientu ꝑdictarū litterarum, haberetur irritum & inane, eo ꝙ pet falsi suggestionē, & veri supꝑssionē fuerāt impetratæ, cum illa pręposítura nō vacaret de facto, quamuis de iure vacaret, quia talis possessio plus haberet facti, q̄ iuris, & dñs Papa sñīam illā ratā habet & firmā, & mādat quibusdā, vt vbi præfatus episcopus sufficienter ostenderit, ꝙ vel ex indulgētia sedis Apostolicæ speciali, vel ex alia iusta causa & necessaria post consecrationem suā præpositura cōcessa fuisset eidem, cōpellant ipsum ad resignationem ipsius prębēdę, deinde moneant & inducant capitulum Lausañ. vt thesaurario conferre ꝓcurent. Nota ꝙ cum aliquis transit de vna dignitate ad aliā dignitatē, prima vacet, siue vacat de iure, licet ille de facto primam [1] retineat cū scđa. Itē per surreptitias litteras non datur iurisdictio. Item licet beneficiū de iure vacet, & nō đ facto, tñ mētio faciēda est in litteris super hoc īpetratis de ipso facto, alias non valent, vt hic patet. Itē in iure canonico sunt quędam quæ plurimum habent facti, & parum iuris. Item propter iustam & necessariā causam potest episcopus, vel alius prælatus habere plures dignitates etiam inconsulto Papa.

f ¶ De iure.] de facto tñ non vacabat: vt j. sequitur.

[Glo. seq. quærit, arg. pro. soluit contrarium. in fine quærit, ponit opin. Io. & d contrarium soluit.]

g ¶ Assignarunt. Sed nunquid possunt hoc facere executores, q.b. [1] hoc solū mādatū est, vt aliquos moneāt recipere aliquē in fratrem, eosdem si noluerint cōpellende? Vī ꝙ sic, cum omnia accessoria intelligantur sibi commissa. [2] ӡ. de off. dele. præterea. & c. prudentiā. in fin. ff. de procur. ad rem mobilem. & l. ad legatum. Sed non est ita, quia forma mandati diligenter est seruanda. ӡ. de rescr. cū dilecta. & ӡ. de off. deleg. venerabilis & 27. q. 1. si custos. sed si mandetur sub hac forma, Mandatum exequi non tardetis, secundum quod mandabatur istis executoribus, vt patet in integrum: tunc possunt.

† fuit

† ipsius

† Vide l. pupillus. ff. de priuil. creditor. & l. grani. ff. de his q no. infa.

† al. ita: Basilius epo. al. ita: Basilieñ. & Beliceñ. epis & abbati, &c.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cōp.

† Lausoñ. † al. tāto tē pore vacauisset.

† Lausoñ.

† al. ita: litteris nostris receptis.

1 In antiqs exēplaribus ita: quibus hoc solū mādatū est, vt aliquos cōpellant recipere aliquē in fratrem.

2 Illa allegatio caderet ī casu conuerso: cōpulsio .n. bene esset accessoria ad prouisionem, sed nō prouisio ad cōpulsionē. & gl. intellext, ꝙ ꝑ cōpulsionē venitur in prouisione, sed ꝑ cōpulsos, fiendam. Io. And.

possunt facere q̄d dicit littera ista, ẜm ꝙ isti fecerunt sed factū istorū effectū non habuit, quia non vacabat præpositura de facto: & litteræ non valebant impetratæ tacita veritate, vt dr̄ in fine. Si vero simpliciter mandetur sub hac forma, Mundamus, vt tales compellatis, vt talē recipiant in canonicum & in fratrē, tunc non possūt illum ponere in possessionē siue inuestire sed simpliciter cōpellere. hoc vidi de facto. Sed si mandet, vt illum mittant in possessionem præbēdæ, nūquid possunt excōicare ꝯdictores & impediētes? Io. dicit ꝙ non: q̄a executio tātū & nō coerctio eis mandata est. Ego credo quod pñt: quia illa executio nulla eēt si coerctionem aliquā non haberet. s̄. de offic. delega. ex litteris. & ff. de iurisd. om. iud. l. 3.

[Gl. seq. notat, & remittit.]

a ¶ Falsi suggestionem.] ex hoc vr̄ ꝙ si cōmissio p falsi suggestionem sit impetrata, & iudex eā secutus tulit sententiam, ꝙ sententia non teneat ipso iure. 1 arg. s̄. de rescrip. constitutus. & s̄. de re iud. cum I. & A. & C. si ex fal. instr. falsam. secus videtur si eam non sequitur, vt in c. cum I. & A. de hoc dictum est. s̄. de rescrip. ad audientiam. 3.

1 Adde pro decis. huius q. l. q̄relā. & ibi Cy. C. de fal. l. 4. op. & l. 1. C. si ex fal. instrum. Io. And.

[Gloss. seq. arg. ad quæstionem quid de primo rescripto, quando non fit mentio in secundo.]

b ¶ Non vacaret de facto.] ex hoc vr̄ ꝙ ad hoc vt rescriptum non sit vitiosum, nō solum ea quæ iuris sunt, narranda sunt, sed ēt ea quæ sunt facti: pari ratione vr̄ ꝙ si ẜm rescriptum nō faciat mentionem prioris rescripti inualidi: ꝙ non valeat secundum. sed non est ita. 2 sup. de confir. vti. bonæ. quia litteræ priores non dicuntur priores, sed nullę potius exceptione opposita. 7. q. 1. factus est, nec litteræ, quæ non valent, debent præstare impedimentum secundis quæ valent. inf. de iure pa. illud. ff. de leg. 1. si seruus legatus. §. si seruus. ff. de verb. oblig. si dari stipuler. vbi stipulatio, quę potest elidi per exceptionem, non impedit secundam. sic possessio non dicitur vacua, quam alter quocunque modo possidet, vel detinet licet reuera nullus possessor sit. ff. de actio. em. & uen. l. 2. §. vacua. Ber.

2 Idē nō. s̄. de resc. ex tenore. in fi. l. gl. de hoc j. de reg. iur. non præstat. Io. And.

c ¶ Talis possessio.] scilicet quæ habetur ab eo qui habet plures dignitates.

[Glo. seq. tractat de triplici possessione.]

d ¶ Plus habet facti.] not. ꝙ alicui possessio acquiritur qñque qui habet plurimum iuris, & minimum facti: & sic acquiritur mihi possessio per seruum, vel per eū quē habeo in potestate, vt ff. de acquir. poss. possessio quoque. & tūc ignoranti acquiritur possessio & currit vsucapio. ff. pro soluto. l. 2. in fi. Quādoque possessio habet multum iuris & facti, cum acquiritur per procuratorē, & ignoranti acquiritur. sed vsucapio non procedit nisi scienti. C. de acquir. poss. l. 1. ff. pro solu. l. 2. cum l. seq. & ff. de a[illegible] poss. possessio quoque §. 2. quandoque possessio habet parum iuris, & plurimum facti. vt illa quę corpore nostro acquiritur, quia ibi animus noster necessarius est. C. de acquir. poss. licet. & tunc vsucapio nō procedit sine corporali possessione. ff. ex qui. cau. ma. l.

tus à nobis, de mandato nostro decreuit, vt quod à memoratis executoribus factum fuerat, obtentu litterarum nostrarum; eo ꝙ per falsi suggestionem, [a] & veri suppressionem fuerant impetratæ, cum præpositura illa non vacaret de facto, [b] quia talis possessio [c] plus habet [d] facti quàm iuris: haberetur irritū & inane. ¶ Nos vero sentētiam eiusdem ratam habentes, Mandamus, quatenus, nisi prædictus ep̄s sufficienter ostenderit, q̄d vel ex indulgentia sedis Apostolicæ spāli, vel ex alia iusta cā [e] & necessaria, sibi post consecrationē suam præpositura concessa fuerit memorata, ipsū ad resignationem ipsius si sponte noluerit) compellatis. † Deinde Lausan. capitulum ad conferendam eam thesaurario supradicto diligentius inducere [f] procuretis.

¶ Idem archidiacono Richemundiæ. †

† In antiqs ita magistro H. Archidiacono. &c.

¶ Vbi constat beneficium collatum per habentem potestatem, per exceptionem abiurationis & renunciationis non debet possessio retardari.

CAP. VII.

POst † electionem &

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cōp.

denique si emptor. cum l. seq. & talis est hæc possessio, quia habetur plus hic facti q̄ iuris, immo nihil iuris hr̄ hic nisi ostendat ꝙ post consecrationem propositura iusta de causa fuerat ei cōcessa: quia si haberet aliq̄d iuris, non compelleretur ad renunciandum sine cā. 16. q. 7. inuentū. 56. dis. satis peruersum. Item in acquirenda possessione plurimū facti consistit, & parum iuris: qm̄ sine corporali actu non procedit, vt prędicta l. licet in retinendo plurimū iuris est: qm̄ solo aīo retinet. C. de acq. pos. nemo ambigit. & l. licet: & solo animo perditur. ff. de acq. poss. possideri §. in amittēda.

† Vide l. filius. §. inuitus. ff. de p. cura. & l. inuitum. & utrobiq; Ale. ff. de ser. urb. præd.

[Gl. seq. q̄rit, & soluit. & huic decr. dupliciter respondet.]

e ¶ Iusta causa.] no. ꝙ ex iusta causa potest quis habere plures dignitates ẜm antiqua iura inconsulto dño Papa, vt hic colligit. hodie vero nō licet sine speciali dispēsatione dñi Papæ. s̄. de præben. de multa. iusta cā posset esse paupertas ep̄atus arg. 10 q. 3. vnio. & s̄. de præben. exposuisti. Sed pone ꝙ aliquis habens beneficium cum curā animarum, recipit aliud beneficium cum cura animarum, & nihilominus retinet primum quod uacat ipso iure: alius dicens beneficium uacare: impetrauit litteras à domino Papa ad delegatum, vt illud beneficium sibi conferat, si est ita, nulla mentione habita in litteris de tali possessione, nūquid valent litteræ taliter impetratæ? Credo ꝙ valeāt. & sicut ille ad quem pertinet collatio illius beneficij, potest illud conferre possessore irrequisito. vt dicit decret. illa, de multa. & supra de elect. cum in cūctis. quæ loquitur in episcopo sicut hic: ita delegatus iste potest conferre beneficium illud, cū in hoc eandem habeat potestatem: non obstante ꝙ de hoc in litteris mentio non habetur. Sed hic non valuerunt litteræ, quia ex noua causa potuit eligi de nouo post suam consecrationem ad præposituram eandem vacantem, prout Papa mandat inquiri: secus, si nō fuisset postea electus, sed præposituram retinuisset ex prima concessione, credo quòd tenuisset collatio executorum per decr. prædictas. Vel dicas litteras tales non valere iure nouo illius decret. de multa. & idem credo in personatibus & beneficijs curam animarum habentibus, secus in beneficijs simplicibus. 3 aut si vnum beneficium sit cum cura vel personatu, & aliud sine cura, vel personatu, tunc est facienda mentio de possessione facti, alias non ualent. Ber.

3 Innocēti? dicit idē in bñficijs, uel pbendis qñ receptione secūdę uacat prima, puta, si hoc hētsta tutū utriusque ecclesiæ ẜm Host. uel synodale. uł pone in iure cōi in casu. j. e. litteras. Io. And.

[Glos. seq. quærit, & soluit.]

f ¶ Inducere.] & nunquid possunt ad hoc eos compellere, ut eum recipiant, secundum ꝙ possunt episcopum compellere, ut renunciet? Non credo ꝙ possint compellere eos: quia monitores tantum esse uidentur.

POst electionem.] Contra agentem possessorio adipiscendæ, nō obstat exceptio resignationis, & abiurationis. sed iste intellectus non facit ad titulū, & ideo summatur secundo, ꝙ dignitas non uacans alteri conferri non potest. Et duæ sunt partes. In prima facti narrat o. In sc[illegible] i. [illegible] sus diffinitio: bi. Q[illegible] & quęlibet pars subdiuiditur, ut de se patet. Abb. Sicul.

CASVS. Magister H. & R. de sancto Cadmundo contendebant ad inuicem de archidiaconatu Richemūdiæ, propter quod accesserunt ad dominum Papam. In præsentia eius ex parte R. de sancto Cadmundo, in hunc modum fuit propositum: Vacante archidiaconatu Richemūdiæ, A. archieps Eboracen. in remotis agens, hoc audito, archidiaconatum ipsū cōtulit magistro H. mādans capitulo Eboracen. vt eū in archidiaconum reciperēt: sed ipsi mādato ipsius acquiescere noluerūt: quia prædecessor Innocētij inter cetera q̄ decano & capitulo Eboracen. sub priuilegio concessit, decreuit ordinationē canonicorū seu psonarū liberā eē, vt videlicet idonea & honesta persona, cui archieps vacantē prębēdā vel dignitatem in ecclesia Eboracen. duceret conferendā, secundū antiquam cōsuetudinem ecclesiæ præsentaret decano, & capitulo Eboracē. & si quis contra hoc esset introduct⁹, nec pro persona, nec pro canonico haberet, & si archieps ī. tempus Lateran. concilij sm formā priuilegij hoc nō faceret, tunc liceret decano & capitulo prędicta cōferre. Sed quia de ipso decano in litteris archiepiscopi mentio nō fiebat, per quem debebat in capitulo inuestiri: ipsius mandato fuit cōtradictū, & sic collatio archiepiscopi reprobata, credētes auctoritatē cōferēdi ad capitulum deuolutā. R. de sācto Cadmundo archidiaconatum contulerunt, installantes eumdem: proponebat insuper dictus R. quod magister H. renunciauerat, & abiurauerat collationi archidiaconatus, quam sibi fecerat archiepiscopus, & post illā renunciationē eidē archiepiscopus contulit archidiaconatū, vñ dictus R. tā ratione primæ cōcessionis; quam secundæ, petebat assignatum sibi archidiaconatum confirmari. His & alijs auditis, quia constitit dño Papæ archidiaconatum pdictū magistro H. p archiepiscopū primo fuisse cōcessum, & quod institutio facta de ipso H. nō fuisset sm iuris ordinē reprobata, archidiaconatus non vacans alteri conferri non potuit: sed magistro R. qui contra iustitiæ regulam in locū alterius promoueri se cōsensit, super ipso archidiaconatu silentium imposuit, decernens, vt institutio facta per archiepiscopum de magistro H. sortiatur effectū: & si postmodū aliquis apparuerit, qui contra ipsum aliquid velit opponere, per renunciatione vel abiuratione, vel aliquo præmissorum, ordine iudiciario poterit experiri. Not. quod prima electione celebrata, ea non cassata, non est alia facienda. Item qui in locum viuentis institui consentit, debet repelli. Item post factam constitutionem potest apponi abiuratio, vel renūciatio: ne per surreptionē habeat dignitatem.

[Glo. seq. rec. per contrarium de dec. cum in cunctis, qđ dupliciter soluit]

cōfirmationem [a] episcopi Elien. vacante archidiaconatu Richemudię, quē tenuerat, Eboracen. archiepiscopus eū tibi propria liberalitate cōcessit, dans Eboracen. capitulo in mandatis; vt tę in archidiaconū recipere pcurarent: cuius noluerunt mādato parere, quia prędecessor noster inter alia, q̄ decano, & capitulo Eboracen. suo priuilegio noscitur indulsisse, ordinationem [b] canonicorū seu psonarum, liberā esse decreuit: vt videlicet idonea & honesta persona, cui archieps vacantē in eccła Eboracen. pbendam vel dignitatē duxerit † coferendam, sm antiquā ipsius ecclesiæ cōsuetudinem, pſentaretur decano & capitulo supradictis: & infra.

¶ Si † quis contra consuetudinem huiusmodi, in ecclesia ipsa esset per aliquē introductus, nec pro persona, nec pro canonico haberetur. Quod si archiepiscopus infra terminum Lateranen. † concilij secūdum formam præscriptam personæ idoneæ non conferret, liceret decano & capitulo auctoritate Apostolica iuxta eiusdem concilij statuta conferre.

¶ Cum igitur in litteris archiepiscopi directis capitulo, de decano mentio nullatenus [c] haberetur, per cuius manum debebas in capitulo inuestiri: eius mandato extitit contradictum: & infra.

¶ Ipsius igitur institutione [d] propter præmissas rationes à capitulo reprobata, [e] ipsi intelligentes archidiaconatus donationem, ad eos tam auctoritate Lateranen. cōcilij, quàm indulti sibi priuilegij, deuolutam, R. de sancto Cadmundo † illum vnanimiter contulerunt, inuestientes eundem de ipso, & solenniter installantes. Processu vero temporis præfatus archiepiscopus, post resignationem [f] & abiurationem a te factam, & receptam ab ipso, eidem R. archidiaconatum contulit antedictum, qui archidiaconatum ipsum tā ratione primæ; quàm secundæ con-

† duceret.

† In multis antiquis ita: Et si quis.

† sub Alex. iij. c. 8.

† Eadmundo.

a ¶ Confirmationē.] supple, & cōsecrationem; quia aliàs non dr̄ vacare, plene. s. de ele. cum in cunctis. vel ipse electus consensit, vt archidiaconatus ipsius daretur magistro H. & sic vere vacauit.

[Gl. seq. signat 9trium, & soluit. impugnat allegationem, q̄ in fine coadiuuat.

b ¶ Ordinationem.] i. institutionem. Sed cōtra. ī. eod. ver. quod si archieps. ī. terminū Lateran. concilij secūdum præscriptam formam personę idoneæ non conferret: Solu. ad capitulum & decanum pertinet institutio in capitulo & in stallo. ad archiepiscopum autē pertinet institutio in pbenda & dignitate, id est, collatio bñficij vel dignitatis, vt inf. ver. personę idoneæ.

c ¶ Mentio nullatenus.] nec erat necesse facere mentionem de parte id est, de decano: cū pars teneatur in toto 94. dis. legimus. in fi. & 14. q. 5. pœnale. de consec. dist. 5. non mediocriter. ff. quod met. cau. l. 1. ff. de reg. iu. in toto. sic etiā episcopus in ecclesia. 7. q. 1. scire. Sic nomine populi continentur senatores. inst. de iur. na. §. plebs. Sic & familiæ appellatione, ipse dominus familiæ continetur. ff. de verb. signi. familiæ qnādoq; tamen nomine ecclesiæ non comprehenditur episcopus. 63. d. c. sacrorum. §. ex his. & inf. de verb. signi. cum clerici. & 56. dist. Apostolica. & ī. de testa. requisisti [1]. arg. contra pdicta quod plus valet specialis nominatio, quam generalis, 23. distinctio. qumquam. cum suis concordan. & supra de rescrip. sedes Apostolica. cum suis concordan. & capitu. eam te.

d ¶ Institutione.] id est, collatione. [2]

e ¶ Reprobata.] id est, non admissa.

f ¶ Resignationem.] hoc proponebatur, sed non fuit probatum. sed si probaretur, quia tamen petebatur confirmatio ratione primæ concessionis, quæ non tenuit, non prodesset, sed forte tenuisset ratione secundæ concessionis ab archiepiscopo factæ: immo videtur, quod non, dummodo locum viuentis scienter [3] occupauerit. 1. q. 1. in primis. versus princi.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

1 Hęc iura loquuntur qñ expresso episcopo submittitur ecclesia: vel qñ dr̄ per ecclesiam episcopū eligi. Io. And.

2 Concor. l. illud. ff. de mino. & l. itē apud. §. hoc edict. ff. de in iur.

3 Secus si ignoräter. 7. q. 1. præsentium. Inn. de præbē. inter cetera secundū Host. Io. And.

a ¶ Confir-

a ¶ Cōfirmari.] ex hac lr̄a vr̄ ꝙ R. erat in possessione archidiaconatus, & hoc petebat ei restitui: quia agebat possessoriõ ꝯ R. vt dr̄ in gl. de his. cōtra tñ dicit decr. ꝟ. de testi. cōstitutus. vbi dr̄ ꝙ H. nō spoliauit istum R. sed lr̄a illa inferior, s. super eo duximus silentiū imponendum, &c. potius ostē dit ꝙ ageret de proprietate: quod verius puto ex eo qđ dicit; petijt cōfirmari si actum fuisset possessorio contra R. nō fuisset condemnatus super ipso archidiaconatu, sed sup possessione ipsi⁹ vel quasi. ADDITIO. Tu dic ꝙ vterque agebat & petitorio & pssessorio. sup. đ cau. poss. & proprie. cū super electione.

b ¶ Constitit.] per cō fessionē R. vt patet ī antiqua decretali.

c ¶ Institutione.] de te facta.

d ¶ Reprobata.] quę primo debuit reprobari antequā trāsit⁹ fieret ad scđam. ꝟ. de elec. cōsiderauimus. ca. bonę memorię 2.

e ¶ Regulam.] sup. eo. ca. 1. & 7. q. 1. non furem.

f ¶ Effectum.] quia non constitit ꝙ tempus sex mensiū fuisset elapsum ex respō sione R. vt patet in antiqua.

[Gl. sequen. ponit quattuor lecturas.]

g ¶ Renunciatione.] de his enim coram Papa fuit propositum, sed non probatum, vt dixi sup. sed Io. dixit, ꝙ siue hoc fuisset probatū siue nō: ex quo iudex processit ad sn̄iam, amplius audiri non debet. ꝟ. de re iud. inter monasterium. & c. sub orta & ideo non admisit eum in modum exceptionis: quia calumniose hoc obijcere videbat 1 vñ licet nō admittatur in modum exceptionis, admittit tñ in modū accusationis, sic sup. de appel. constitutus. in fin. vbi de hoc. Vel intentabatur possessorium, vnde non habet locum hic talis exceptio. sup. de resti. spo. c. 2. Ex antiqua bene colligitur, ꝙ possessorium intentabatur. Vel ideo non fuit auditus iste R. qa si vellet pbare ꝙ alter renūciasset vel abiurasset, propterea non obtinuisset, ex quo sua electio non tenebat. arg. sup. de rescr. olim. Et idem R. ꝯmitebat ex concessione capituli, quæ non tenebat. arg. sup. de rescri. olim. Vel ista est potior cā, quare hæc possunt postea opponi, ne videlicet per subreptiorem habeat dignitatem: quia si renunciauerit vel abiurauerit, vel post tempus elapsum electus fuerit, non potest licite remanere, quia non habet canonicum ingressum sup. de ele. cum dilectus sup. de appellat. constitutus, & sic paret ꝙ talis sententia siue confirmatio nihil noui tribuit, si probabitur aliquid de præmissis: & ita quasi sub conditione sententiauit Papa. Item habes hic quòd mora non potest purgari. De hoc dixi. sup. eo. nulla.

1 al. exceptio abiurationis debuisset admitti. sup. de rest. sp. accepta. nec placet illa sol. qđ hic possessorio agebat ꝭm Phi. & Abbatem. Io. And.

† al. Exinde vero.

cessionis sibi assignatum, per sedem Apostolicam petijt confirmari: [a] & inf.

¶ Quoniam constitit [b] nobis archidiaconatū prędictum, tibi per Eboracen. archiepiscopum primitus fuisse concessum, & quòd institutione [c] facta per ipsum, secundum iuris ordinem minime reprobata, [d] archidiaconatus non vacans, nō potuit nec debuit in alium rite transferri: memorato R. qui contra iustitiæ regulam [e] in archidiaconatum alterius prouehi se consensit, super eo duximus silentium imponendum: sententialiter decernentes, vt institutio facta per archiepiscopum de te, sortiatur effectum. [f] Exinde † si su-er renunciatione, [g] vel abiuratione, vel aliquo præmissorum, aliquis qui velit, & valeat, aduersus te quicquam duxerit proponendum, ordine poterit iudiciario experiri.

¶ Idem C. canonico Tridentino. †

¶ Recepto in canonicum tenetur capitulum prouidere quam cito facultas se obtulerit.

CAP. VIII.

CVm super quæstione Trideñ. † præbendæ: & infra.

¶ Cum autem constet te in canonicum Trideñ. † ecclesiæ fuisse receptum, licet receptionem tuam factam contra Lateranense † concilium [h] pars aduersa proponat, quia tamen probatum non [i] extitit, nec ipsi canonici videbantur tibi hoc opponere posse [k] de

CASVS. Quidā clericus C. noīe qōnem habebat cum canonicis Trideñ. super pbenda ecclesiæ Trideñ. pp qđ partes accesserunt ad dñm Papā; proponebat dictus C. ꝙ canonici Trideñ. eum receperāt in canonicum & in fratrem, nulla præbenda sibi assignata: nec mentione factæ primæ vel scđæ prębēdæ. vnde petebat a dño Papa canonicos pdictos cōpelli, quatenus pbendā assignarēt eidē in ecclesia Trid. Ex aduerso rñdebatur, ꝙ non tenebant ei bñficiū assignare, cū receptus fuisset cōtra conciliū Lateran. vñ nō debāt ad hoc cōpelli. Dñs Papa his auditis, qa nō fuit pbatū ꝙ receptus fuisset ꝯ concilium Lateran. licet obiectum nec illi canonici videbant hoc posse pbare ꝯ illū C. qui cōfitet se illum ꝯ concilū Lateran. recepisse: sn̄iando decreuit, vt quā cito facultas se obtulerit, prædicto C. pbendale bñficiū in Trideñ. ecclesia cōferatur: qa ex quo receptus est in canonicū, nō dēt carere pbēda. No. arg. ꝙ allegās se fecisse ꝯ conciliū, ex eo subsidium habere nō debet. Item hic pt sūmi illud generale: Frustra iplorat auxiliū legis qui cōmittit in legē. Itē ex quo aliquis est in canonicum receptus, debet habere beneficium.

h ¶ Laterañ. concilium.] sup. eo. capitulo secundo.

i ¶ Non extitit.] ideo tibi non nocet C. de probat cum precibus. sed nocet ipsis confitentibus. C. de fide insti. l. 1. vnde puniri possunt tamquam confessi. sup. de confessis cum super. Ber.

[Glo. seq. coadiuuat text. per tres rationes. Contra primas duas alleg. 2. iura, contra tertiam tria demum obiicit, & soluit dupliciter.]

k ¶ Posse.] quia frustra legis auxiliū inuocat, qui committit in legem inf. de vsur. quia frustra. & mutua delicta pari cōpensatione tolluntur. inf. de adul. c. pe. & c. vlt. & ff. de dona. l. si duo. ff. sol. matr. viro. ꝟ. de exc. cū ecclesiasticæ arg. ꝯ inf. de simo. veniēs. & ꝟ. eo. ex teno re 2 vbi de hoc. pterea turpitudinē suā allegabāt, vnde nō debuerūt audiri. ꝟ. de don. inter dilectos. Et sic obstat alicui propriū factū, licet sit iniustū. sic. ꝟ. de cle. cō iug. diuersis fallacijs. & de fil. psby. veniēs. 28. d. diaconi. ff. de ado. post mortē. ff. de seru. ru. præd. per fundū. arg ꝯ. 55. di. pe itētes. 35. q. 9. quod quis. ꝟ. de præb. cū nō ignores. Sed nōne in pari cā turpitudinis potior est. cōditio excipiētis. ff. de condi. ob turp. caus. ubi autem. sup. de præb. relatū. & c. dilecti. Itē ꝯ. inf. eo. ex tenore? Sol. hic clericus ille iam erat receptus in canonicū, & ideo potior fuit eius conditio: 3 secus si promissionem solum habuisset. vel receptus fuisset ad proximam vacaturam, quæ non tenet. inf. eo. ex tenore. & sup. eod. c. 2. & 3. & quia probatum non fuit ꝙ contra cōcilium receptus fuisset, hoc potius soluit contrarium.

[Glo.

† Tridoneñ. al. ita. Idem canonicis Tridoneñ.

† Cap. 5. eod. tit. in 3. cōp.

† Tridoñ.

† Tridoñ.

† al. ita: Laterañ. concilij statuta.

2 Concor. tex. in l. fin. & ibi Cy. C. de cōpense. Ioan. And.

3 Nec obstat de diuor. significasti. de adul. intelleximus. ibi. n. dat̃ agēti replicatio ꝯtra exceptionē in fauorem matrimonij

CVm super.] Primo ponit rationem diffinitionis & allegationem contra illam, & duas responsiones ad eam. Secundo diffinit ex ratione concludens. ibi, Sententialiter. Abb. Siculus.

iure, qui se fatentur te cõtra statuta præfati cõcilij recepisse: Sententialiter † decernimus, vt tibi quam cito se facultas obtulerit, præbendale beneficiũ in Trideñ. † ecclesia conferatur: cum ex quo receptus es in canonicum, non debeas carere præbenda.[a]

¶ Idem episcopo, & magistro † P. canonico Hildesemensi.

¶ *Si habens præbẽdam in eadem ecclesia recipit dignitatẽ cum præbenda, vel aliam præbendam, vacat prima: & quamuis à superiore sibi confirmetur, tamen valet impetratio per alium facta de ipsa, etiam tacito de possessione alterius, quæ colorata non est. h.d. secundum verum intellectum. Panor.*

CAP. IX.

Litteras † vestras accepimus, quòd cum pro D. clerico vobis scripserimus, vt eum de præbenda vacante sancti Vuiscardi Bremen. quam dicebat ad donationem nostram fuisse iuxta Lateranen. concilij statuta deuolutam curaretis auctoritate Apostolica inuestire: & infra.

¶ De facto fuit propositum [b] corã nobis, † quod H. præpositus, quondã simplex canonicus eiusdẽ ecclesiæ, de ipsa † in maiori ecclesia in canonicum est electus: [c] & postmodum anni spacio euoluto, in ipsa ecclesia sancti Vuiscardi in propositum est assũptus, priorem † præbendã nihilominus retinens, q̃ in ipsa ecclesia tunc habebat, & infra.

¶ Sed præpositus allegabat ècontra, quòd erat ex consuetudine [d] generali, quòd vnus in eadem ecclesia plures haberet præbẽdas, & cum archiepiscopus Bremen. præpositum ipsum de præpositura in plena synodo inuestiret, tam præposituram illam, quàm præbendã ei de cõmuni † canonicorum confirmauit [e] assensu: & inf.

¶ Vnde cũ vobis dubium videretur, vtrum cum aliquis de vna præbenda eligitur ad aliã, statim prior vacare incipiat, an per sententiam debeat adiudicari † eidem: an pp confirmationẽ hmõi, quæ superius est expressa, præbenda illa dici debeat non vacare: nos consulere voluistis.

¶ Cum igitur, si ita, est, præbenda illa, etsi non de facto, de iure tamen vacare [f] noscatur: Mandamus, quatenus dictum Præpositũ, vt illã sine difficultate resignet, appel-

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶ Carere præbenda.] no. q qui receptus est in canonicũ, diu præbenda carere non dẽt. sic s. de præb. & digni. relatum. & c. dilectus. sed illa. dilectus. contradicere videtur: ibi enim mandat Papa, q distributiones cotidianæ cõferãtur, & hic expectat quousque vacauerit beneficium: quare nõ mandat hic dari distributiones? Respondeo, hic fuit receptus simpliciter in fratrẽ & socium nulla mẽtione habita de aliqua vacatura: & sic debet expectare vacaturã, vt hic dr̃. & in c. dilectus. fuit receptus in fratrẽ, ita q nihil pciperet nisi loco proximè vacaturæ, quod non licuit: & iõ fuit illud cassatum: vnde Papa noluit q illi darentur distributiones pp vitiũ expressum. quod credo fuisse factũ ex gratia: hic noluit facere hãc gratiã, antequã iste C. fuit receptus in fratrem, vacauit præbẽda, & alius eam habuit 1 vt habetur in integra. Bernard.

Litteras.] Primo ponitur cõsultatio. Secunda rñsio: ibi, Cũ igitur, Prima subdiuiditur. Nã primo ponit formã mãdati pro actore directi. Secundo allegationem actoris: ibi. De facto. Tertio defensionẽ rei: ibi, Sed præpositus. Quarto elicit dubia ex prædictis: ibi, Vnde. Abb.

CASVS. Significatum fuit dño Papæ, quòd in ecclesia sancti Vuiscardi Bremẽsis quædam præbenda vacauerat tanto tempore, q ipsius donatio s̃m concilium Lateran. ad ipsum fuerat deuoluta: vnde Papa mandauit quibusdam, quatenus D. clericum inuestirent de ipsa: coram istis executoribus ex parte illius D. fuit propositũ, q H. prępositus quõdã simplex canonicus illius ecclesiæ, fuit electus in canonicum maioris ecclesiæ, & postmodum anno elapso electus fuit in præpositum sancti Vuiscardi. nihilominus retinens priorẽ præbendam, q̃ in ipsa ecclesia tunc habebat, vñ petebat illam præbendam, sibi cõferri, quę de iure vacabat: sed præpositus allegauit econtra, q erat de consuetudine generali, q vnus in eadẽ ecclesia plures præbendas haberet: & qñ archieps̃ Bremeñ. ipsũ de præpositura inuestiuit, tã præposituram q̃ præbendã illam de cõsensu capituli, ei confirmauit: dubitabãt isti executores cum aliquis de vna præbẽda eligitur ad aliã, vtrum statim prima vacare intelligatur, an per sentẽtiam debeat adiudicari eidem: & an propter cõfirmationem prędictam, præbenda illa debeat dici non vacare: super hoc consuluerũt dñm Papã: & ipse rñdet, q si est ita, prębenda illa, & si de iure vacet, de facto tñ nõ vacat: vnde mãdat, quatenus dictum præpositum compellant, vt illam resignet: & cũ de facto vacauerit, illam prædicto clerico assignare procurent. Nota, q præbenda dr̃ vacare de iure, & nõ de facto: & sic de ipso facto facienda est mẽtio in litteris domini Papæ super illo beneficio obtẽtis.

b ¶ Propositum.] ab ipso D. clerico.

c ¶ Electus.] nihilominus retinuit prębendam: & canoniã minoris ecclesiæ, prout sequitur.

d ¶ Ex consuetudine.] hæc consuetudo potius fuit censenda corruptela. s. de consuetu. ad nostram: & duobus cap. seq. quia quot præbendæ vel personatus sunt in ecclesia, tot canonici debent constitui. argum. s. eo. nulla. & sup. de inst. in ecclesia. & 89. dist. singula. & s. de pręben. de multa.

e ¶ Confirmauit.] quod facere non potuit. sup. de elect. dudum 2

[Gl. seq. recit. per quæstionem, an episcopus possit eidem confirmare plura beneficia in vna vel diuersis ecclesijs. alle. q non. subdit illud verum in prohibitis per decr. de multa. vel i beneficijs eccl. alleg. 2. iura, & remittit. Demum tenet ẽt in vna dispẽsari posse ex causa.

f ¶ Vacare noscatur.] per hoc videtur quòd episcopus non potest alicui conferre plura beneficia. sup. de præbendis. de multa. quia non potest dispensare quòd aliquis habeat plures ecclesias vel præbendas intitulatas. 70. distinct. sanctorum. item eo ipso quòd transiuit ad secundam ecclesiam, vacauit prima. 21. quæst. 2. si quis iam trãslatus. & supra de elect. cum in cunctis. & supra de præbendis, de multa. & est sim. ff. de re iudic. l. 4. §. si quis ex conuentione. ff. de diuort. l. vltim. in fi. Et hæc quæ dicta sunt, locum habent, quando recipit secun-

† al. ita: Sententiãdo decreuimus.

† Tridoñ.

† al. ita: Magistro P. & epo R. ca.

1 Magister meus dicebat q hic nõ erãt cotidianæ distributiones. Abb. Vide q post Innocẽtium dixi de cõst. cum M. sup gl. hic põt 1.

1 Cap. 6. eo. tit. in 3. cõp.

† Vobis. legit in antiquis, & ita ẽt hr̃ in antiqua compi.

† In oĩb. antiquis ita: de ipsa in maioris ecclesiæ canonicum est electus.

† In codice Barbatię ita: priorẽ etiã prębendã nihilominus detinens.

† Dictio, cõi deest in recẽtiorib. q̃ habent veteres vt plurimũ.

† Abiudicari, legitur in oĩb. manuscriptis, & ponitur pro auferri, qđ & series iudicat, vñ colliges perperam in aliquot vulgatis legi, adiudicari. I alijs abdicari qđ est sanius.

secundum ecclesiam tanquam intitulatam cum cura animarum: secus si recipiat simplex beneficium, quia per constitutionem illam, supra de præbendis c. de multa. non vr episcopis adempta dispensandi facultas circa beneficia simplicia, vel circa beneficiũ & ecclesiam, sed in personatibus & beneficijs curã animarũ habentib. Sed vt in eadẽ ecclesia hẽat q̃s plura beneficia, eps dispensare non põt, vt hic colligitur cũ dicatur, q̃ talis præbenda de iure vacet, non obstante confirmatione archiepi p̃ dicti. præterea simile habes. s̃. eo. cum nostris. ff. ad municipa. l. municeps. 2. & C. de pact. dotalibus, si mulier 26. dis. acutius. ĩ fi. Arg. 5̃. ff. de actionibus. & oblig. quoties. 1 & C. de rei vxo. actio. l. vnica. §. sciendum. Io. de hac dispẽsatione dixi s̃. de pb. de multa. sed melius s̃. de elec. dudũ, in gl. no. ergo in gl. Vel dic, q̃ iõ cõfirmatio non valuit, q̃a p talẽ ɔfirmationem nõ intẽdebat dispensare cũ illo, quia semper est necessariũ vt dispensatio exprimatur. ĩ. de schismaticis, capitulo secundo, & ita confirmatio non valuit, cũ iam vacaret de iure, licet non de facto, nec archieps intendebat dispensare cum ipso. & si causa fuisset, poterat dispensare cum ipso, vt s̃. eo. cũ nostris. Ber,

1 Non est sic iuri inimicũ hẽre duas actiones ex eadem re, sicut hr̃e duas præbẽdas in eadẽ ecclesia q̃ non sic effectiue recidũt in vnã, sicut actiones. & in §. sciendũ. q̃ si quis, mulier habet dotẽ, & legatũ, q̃a maritus hoc voluit: quia in his nulla est absurditas: sed in casu decret. secus. Io. And.

† Cap. 7. eo. tit. in 3. cõp.

† constituit

latione remota cogatis: quam cum de facto vacauerit, clerico memorato conferre curetis.

¶ Idem episcopo & archipresbytero Papieñ.

¶ *In ecclesiis non numeratis, vacatio præbendarum seu canonicatuum possibilis non est: nec fit ibi deuolutio ad superiorem ex negligentia semestri, in non prouidendo ecclesiæ de ministris. h. d. & est casus notabilis.*

CAP. X.

Ex † parte Astensis ecclesiæ nostris est auribus intimatum, quòd cum quædam præbendæ in ipsa per quattuor annos & amplius vacauissent, Astẽsis episcopus quosdam ibidem instituit, † credens sibi hoc ex Lateranen. concilio licere. Instituti autem, scientes non esse firmam institutionem hmõi, ad Mediolaneñ. archiepiscopũ recurrerũt, qui eosdem in canonicos Astensis ecclesiæ ordinauit, & in corporalem possessionẽ præbendarum induxit, capitulo eiusdem ecclesiæ præbente assensum, † trib. tantũ exceptis, qui se institutioni huiusmodi oppónere [a] curauerunt: & infra. Tandem vtraq; pars [b] concorditer est cõfessa, q̃ in prędicta ecclesia non erant distinctę [c] prębendæ, nec canonicorum numerus erat certus.

¶ Nos igitur intelleximus euidenter, statutum Lateraneñ. † concilij de beneficijs vltra sex menses vacantibus locum in hoc articulo nullatenus habuisse: & si forte Asten. ecclesia canonicorum pateretur defectum: vnde institutio per archiepiscopum, vel episcopum facta, occasione concilij memorati, carere debet robore firmitatis.

¶ Quia vero totũ capitulum [d] tribus exceptis, prędictorum receptionem affectat, nec ab illis tribus aliquid rationabile contra ipsos obiectum est

† cõsensum

† Lateranensis concilij sub Alexan. iij. c. 8.

Ex parte] Concilium. Lateranẽ. locũ nõ hẽt vbi non sunt distinctæ præbendæ, nec certus canonicorum numerus h. d. Prima pars ponit facti narrationem. Secunda partium confessionem: ibi, Tandem. Tertia sententiam: ibi, Nos igitur. quarta gratiam: ibi, Quia vero. Abbas Siculus.

CASVS. In ecclesia Asteñ. quædam præbendæ per quattuor annos & amplius vacauerunt Eps Asteñ. quosdam instituit in eis, credens sibi hoc licet auctoritate concilij Lateraneñ. instituti sentientes institutionem illam firmam non esse, ad Mediolañ. archiepiscopum accesserunt, qui eos ordinauit, & in corporalẽ possessionem præbendarum ipsarum de consensu capituli induxit exceptis trib. qui se opponere curauerunt: propter quod vtraque pars ad sedem Apostolicam accessit: & dum causa tractabatur ibidem, vtraque pars confessa fuit, quòd præbendæ non erant ibi distinctæ, nec certus canonicorum numerus constitutus: vnde Papa euidenter considerans, quod Laterañ. concilium in hoc casu locum non habebat, quamuis ecclesia canonicorum pareretur defectum, & institutio per episcopum vel archiepiscopum facta occasione Laterañ. concilij non valebat: verumtamen quia totum capitulum tribus tantum exceptis, prædictorum receptionem affectat, nec ab illis tribus aliquid rationabile obiectũ est & ostensum, mandat Papa, quòd si facultates ecclesiæ suppetunt. secundum consuetudinem hactenus obseruatam prædicti clerici pro canonicis habeantur. Nota, q̃ vbi certus numerus canonicorum statutus nõ est, nõ hẽt locum canon Laterañ. concilij, nec dr̃ ibi proprie vacare p̃benda. Item minor pars, ẽt vnus põt se opponere maiori, dũ modo iustã cãm ostẽdat. Itẽ sir facultates ecclesiæ canonici sũt instituẽdi s̃m cõsuetudinem obseruatã.

[Gl. seq. in prin. & fi. arg. collegium vel ecclesiam per vnum posse defendi: dum modo. & c. argumento idem in agendo etiam sine cautione, sed tenet cõtrariũ.]

a ¶ Opponere.] videtur ergo, q̃ duo vel tres de collegio defendere possunt ipsum collegium inuitis alijs, sicut & agere. 12. q. 2. c. non liceat. ver. liceat. ff. de li. cau. l. 2. & 3. sed tñ isti reportauerunt contrariam sniam: 2 quia nihil rationabile ostenderunt, quare possent cæteris obuiare. & est arg. q̃ si vnus canonicus velit agere pro ecclesia, q̃ non sit necesse ostendere litteras de rato. sed hoc non est verum. s̃. de iud. c. ... & sup. de off. deleg. coram. & est hic notã dum, quòd vnus vel duo possunt se opponere pro defensione ecclesiæ, si rationabilem causam ostendant. inf. de ijs quæ fi. à maio. pa. cap. cum in cunctis. & hic.

2 Immo habuerunt pro se sniam. licet Papa illis raceptas postea fecerit gratiam. Io. And.

[Glo. seq. no. de suppletione, & remittit.

b ¶ Vtraque pars.] no. q̃ dominus Papa supplet hic de facto, sed hoc dictum est sup. de ele. cum nobis. & s̃. de postu. prælato. bonæ 1.

c ¶ Distinctæ.] & ita vbi præbendæ distinctæ nõ sunt, nec certus canonicorum numerus definitus, nõ dicitur vacare præbenda, nec locum habet sua constõ. s̃. eod. nulla. vt hic pater sic etiam dicit de cõiter viuentib. q̃ non debent facrere portiones inter se. arg. 12. q. 1. quia tua ibi ergo non dicitur vacare præbenda, sed vbi certũ quid datur quotidie cuilibet personæ pro se videnti, & vbi est certus numerus tantum constitutus. Laur.

[Gl. seq. arg. ad idem, & signat contrarium.]

d ¶ Totum capitulum.] arg. q̃ si aliqua ratio allegatur, & alia ratio mouet iudicem, quæ non allegatur, iudex ex officio suo potest eam supplere, & secundum illam procedere. s̃. de ele. cum nobis. ff. de pecul. quæsitum §. pe. & ff. depositi. l. 1. §. si apud & ff. de pet. hær. l. vlt. Sed argum. contra. s̃. de iudi. c. examinata. 3

3 Dic vt ibi & s̃. de postu. c. 3. in f. glossa. adde hic. Io. And.

a ¶ Sup-

& ostensum: Mandamus, quatenus si Alten. ecclesiæ suppetant [a] facultates, secundum consuetudinem, [b] hactenus obseruatam, prædictos clericos pro canonicis faciatis haberi.

¶ Idem episcopo, & capitulo Laudunensi. †

¶ *Habens potestatem conferendi, potest de iure alteri tradere potestatem conferendi primum beneficiũ quod vacabit.*

CAP. XI.

Constitutus † in præsentia nostra H. ecclesiæ vestræ canonicus humiliter intimauit, quod tu frater episcope potestatem ei dedisti sacerdotalẽ conferendi præbendam, quæ† primo in ecclesia vestra esset vacatura: & Remeñ. archiepiscopus tunc Apostolicæ sedis legatus vobis filij capituli †auctoritate nostra præcepit, vt cum præbenda ipsa vacaret, personam illam cui vellet idem H. eam conferre, sine interpositione alterius personæ reciperetis ad ipsam: & inf.

¶ Quocirca mandamus, quatenus personam illam, cui memoratus H. sacerdotalem præbendam, cum contigerit eam† vacare, duxerit canonice [c] conferendam, sine contradictione qualibet admittatis, & tu interim frater episcope, prębendam huiusmodi contrã formam concessionis [d] tuę, conferre alicui non præsumas: & infra.

¶ Quia vero concessiones tales (si ad consequentiam traherentur) fieri possent in fraudẽ [e] canonicæ.†

10 20 39 40

a ¶ Suppetant.] hoc semper cõsiderandum est, sup. de insti. c. 1. & c. auctoritate, & C. de sacrosan. eccle. l. in ecclesijs, & sup. de vi. & hone. cler. c. qm̃ vt ait. & ita obtinet hic pars ista, non ex illa causa, quam allegauit per se. s. institutionem epi, & archiepi: sed quia Papa inuenit eos institutos per epm̃ de consensu capituli, & si cert⁹ numerus esset constitutus, adhuc non valebat institutio archiepi, vel epi, cũ potestas conferendi prębendas illas translata fuisset ad Papam, cũ iam per quattuor annos vacauissent: supra eod. nulla.

[Gl. seq. no. scd̃m consuetudinem, &c.

b ¶ Consuetudinẽ.] not. ꝙ cũ dñs Papa scribit pro aliquo eligẽdo, sẽper faciẽda est ĩterpretatio secũdũ ꝯsuetudinẽ ecclesiæ illius su. d̃ ꝯsue. cũ olim. [1] nec enim minuẽdi sũt reddit⁹ cõsueti. ĩ. de censib. ꝓhibemus, & quilibet eum gradũ & honorẽ retineat, quem ex cõsuetudine pristinæ cõditionis meruit. C. de off. prefe. vrb. l. vlt. & ita licet non sit numerus cõstitutus, tñ tot sunt ibi cõstituendi, quot consueuerunt ibi esse, dum tamen sufficiãt facultates: alias si non sufficerent, deberet reduci [2] numerus ille ad eũ numerum ꝙ possent congrue sustentari. in auth. vt deter. sit nu. cle. in vlti. col. coll. 2, §. inuestigantes. Ber.

Constitutus.] Diuiditur, quia in prima ponitur gratiæ petitio. In secunda exauditio ipsius: ibi, Quocirca. In tertia futuræ fraudis prouisio: ibi, Quia vero. Abb.

CASVS. Episcopus Laudun. cõtulit H. canonico suo potestatem cõferendi prębendam sacerdotalẽ, quæ primo in ipsa ecclesia vacaret: & archiepš Remẽ. Apostolicæ sedis legatus præcepit capitulo Laudun. vt cũ præbenda vacaret, personam illam reciperent ad eam, cui dictus H. illam duceret conferendam. Iste H. adhuc dubitans de iure suo, accessit ad dñm Papam, vt quod super collatione dictæ prębendæ factum fuerat, ratũ haberet. mãdat Papa epo, & capitulo, quatenus personam illam cui dictus H. præbendam illam, cum vacare contigerit, duxerit conferendam, sine contradictione recipiant, & epš interim prębendam illam contra formam concessionis suæ alicui non conferat. In fine dicit Papa, si concessiones huiusmodi ad consequentiam traherentur fieri possent in fraudem Latera. concilij, per quod beneficia antequam vacent, conferri prohibentur: vnde præcipit Papa, quod occasione huius mandati, quod continet gratiam specialem, fraudem adhibere volentib. licentia nullatenus tribuatur. No. ꝙ epš ex causa potest delegare prębendarum collationes, quia hoc est iurisdictionis. Item concessiones vel donationes factæ in fraudem iuris, non valent. Item priuilegium personale ad ius commune trahi non debet.

[Glo. seq. soluit tres quæstiones solutas iure nouo, vlt. adhuc quærit, & soluit.]

c ¶ Canonice.] hoc enim intelligebant in illa cõcessione, vt personæ idoneæ, & modo canonico illam conferret sup. de elec. causam quæ. arg. inf. vt eccl. bene. vt nostrum. ff. de serui. si cui. ff. de ri. nup. quamquam. Sed quid si ille conferat indigno, nũquid iterũ posset dare? Certè nõ, sup. de ele. cũ in cũctis. Idem credo si electus ille nõ vult cõsentire, quia ius redit ad pristinũ statũ. su. de elect. causa Vintonien. [3] Sed nunquid epš & capitulũ eam dare pñt? Ita: quia dolus ꝓcuratoris ñ obest dño. ff. de dolo, & eleganter. §. pen. su. de re. ĩ ĩteg. c. 2. & su. vt lit. non cõt. ca. 1. vbi de hoc. Vi. Sed pone, ꝙ epš ante collationẽ ipsius H. cõferat eã, nunquid valet collatio? sic. Sed si clausula illa, si contra fecerit, decernim⁹ irritũ & inane, &c. adiecta fuisset, tunc nõ posset cõferre. su. de p̃bẽ. inter cetera. alias si epš conferret, credo quod collatio teneret. su. de pręb. dilectus filius, G. Ber.

[Gl. seq. primo allegat vnam concor. rationem reddit. dubiũ soluit, & arg. secundo quærit. sol. & contra solutionem alleg.]

d ¶ Contra formam concessionis.] sic sup. de præ. relatum. Non enim reuocatur perfecta donatio. 22. q. 2. nõ enim. & C. de vsucap. pro donato, l. vl. & C. de cõd. ob causam da. cum ancillam, nisi ob culpam donatarij. 16. q. 7. inuẽtum. 56. dist. satis peruersum, & inf. de do. c. vlt. C. de reuo. do. l. vlt. & insti. de do. §. sciendum. Sed si ante istud mandatum illam contulissent epš, & capitulum si qua præbenda vacasset, valeret collatio: quia talis donatio, vel concessio non tenuit, vt hic patet, & sup. eod. relatũ, & inf. eo. c. vlt. Item hic habes ꝙ concessio quæ nulla est. efficitur valida per consensum Papæ, simile. 3. q. 6. hoc quippe. Sed nunquid epš potest istud ius delegare alij cum illud sibi competat? Arg. ꝙ sic sup. de elec. suffraganeis. de conse. di. 1. missarum, & cap. nullus 2. maxime cum instituere sit iurisdictionis, non episcopalis officij. sup. de elect. nostri, & c. transmissam? Respondeo in genere [4] potest episcopus ex causa delegare tam institutionem quam administrationem rerum suarum. 16. q. 1. statuimus, & supra de instit. ex frequentibus, sed non in specie per hanc decre. & infra eod. cap. vlt. quia illud posset fieri in fraudem constitutionis: & supra eod. nulla: verumtamen ius instituendi in aliqua ecclesia donare posset. infra de donatio. pastoralis. argum. contra infra de iure patron. cum dilectus. vbi legatus reseruat sibi donationem primæ vacaturæ. Ioan.

e ¶ In fraudem.] Not. hic arg. quod si aliquid prohibetur vna via, non conceditur alia via, quia fraus fit legi. sic supra de procuratoribus, tuæ fraternitati, vbi de hoc, & optime habes hoc. ff. de tutoribus, & curatoribus,

50 60

† Laudonẽsi Lauden.

† Cap. 8. eod. tit. in 3. ꝯpil.

† al. ita, quæ primo esset ĩ vestra ecclesia vacatura.

1 Adde concor. in l. si cũ not. ff. de re. di. Bal. ĩ plu. feu. in c. 1. d̃ feu. cog. Ioã. And.

2 Per epm̃ sup. de vit. & hon. cle. qm̃. vbi de hoc Io. And.

† capitulum.

3 Vide c. si cõꝓmissarius de ele. lib. 6. vbi de his omnibus.

† Illam.

† In concilio Lateran. sub Alex. 3. ca. 8. & c. 2. su. eo. adde concil. Trid. sess. 24. de refor. cap. 19.

4 De hoc articulo præter tradita hoc loco a Panormitano, & alijs adde Oldra. cons. 77.

bus.si rem.§.1.& ff.de condi.instit.quæ sub conditione. §.si quis.& ff.de bo.liber quæritur. & C.si mancipium ita venierit ne prosti.l.vlt.ff.ad Maced.li.3.§.is autem. in fi.& ff.de spo.oratio.inf de priu.quãto. vbi de hoc.

Dilectus.] Cõis diuisio. Primo petitio. Secundo repulsio: ibi, Nos. Abbas.

CASVS. Magister G canonic⁹ cuiusdã ecclesiæ cathedralis accessit ad Papã exponẽs eidẽ, q post suo viã vniuersæ carnis ingressum archiepi. sanctæ Seuerinæ credẽs, q p negligẽtiã canonicorũ, qui nõ elegerant infra sex mẽses, ad ipsum esset eligẽdi auctoritas deuoluta, dictum G. elegit ĩ epm. Papa videns q canõ Lateran.cõcilij cõtra negligẽtes edit⁹, ad epat⁹ vel archiepat⁹ nõ solet extẽdi, sed ad psonat⁹ alios & ad minora bñficia, electionẽ hmõi, exigẽte iustitia, cassauit per hãc dec. declarat illa decretalis, nulla de quib. bñficijs intelligitur, nec corrigitur ista per illã cõstitutionẽ, nec p defectu. Not. q canõ Lateran.cõcilij ɔtra negligẽtes edit⁹, ad epatus vel archiepiscopatusnõ extẽditur, sed ad personatus alios, & minora bñficia.

[Gl. seq. ponit quo modo Lateran.cõcilium in deuolutione concordat concilio generali: sed discordat in tempore.]

a ¶ Extendi.] hodie vero si cathedralis eccla vel regularis p tres menses vacauerit, eligendi potestas deuoluitur ad proximum superiorẽ. su. de elec. ne pro defectu, & ita hodie valeret talis electio facta per tres menses cõstitutio illa. sup. eo. nulla. loquit de minoribus dignitatibus, & beneficijs, vnde non extendit ad episcopatus, vel archiepiscopatus, sed poterat conferre eos auctoritate illius canonis. 50. dist. postquam. & 63. dist. obeuntibus, vnde non valuit hic electio facta auctoritate ipsius: illa, ne pro defectu, locum habet tatum in epatibus, archiepiscopatibus, & abbatijs. B.

Ex tenore.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Nos igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Inter.] I. 1 clericum ex parte vna, & abbatem, quẽtũ de bello ex altera, vertebatur quæstio super diuisione ipsius. I impetrauit causam committi super hoc quibusdam iudicibus, coram quibus petebat dictũ abbatẽm, & monachos cõpelli ad prouisionẽ ipsius secũdũ qđ sibi promiserãt: lite contestata dictus I. exhibuit quandã chartã, continentẽ, q monachi promiserant ei dare primam ecclesiã ad donationem suam pertinentem. Monachi dicebant se ad hoc non teneri, cu talis pmissio fuerit contra Lat.concilũ dubitauerũt iudices, q iuris esset? Papa ɔsultus rñdet, q pmissio prædicta nõ tenet facta ɔtra conc. Lateran. vnde mandat, q prædicto clerico super hoc silẽtiũ imponat. Not. q hic auditur allegãs turpitudinẽ suã, & contra factũ suũ excipiẽdo. Itẽ pmissio contra concilium Lat. non tenet, nec obligationem inducit.

b ¶ Chartam quandam.] sibi imputet, qui chartã huiusmo di cõtra se exhibuit, quia potuit præuidere, an ei prodesset, vel obesset, sic sup. de fi de inst. imputari. & sup. de præscrip. cap. pen. quasi ad finem.

Glo. seq. recitatur obijciendo quod turpitudinẽ suam allegans, &c. soluit, ponens quattuor casus in quib. auditur, signat etiam ɔrium, remittit, & soluit.

c ¶ Statuta.] sup. eod. nulla. & c. relatum. Hic auditi fuerũt monachi isti turpitudinem suã allegãtes, in odiũ illius recipientis turpem pmissionem. 28. dis. diaconi sic audit qs vbi vertitur periculũ animæ. 2. sup. de re iudi. latorẽ. & cõsanguinei. immo generaliter ĩ excipiendo bñ potest qs allegare turpitudinem suã. ff de condi. ob turpem causã, per totum. & etiam in agendo, cum eã allegat contra eũ q eam exigit. C. de iureiu. l. 1. & 2. Arg. contra sup. eo. cum super quæstione. sed ibi soluitur. plus fuit ibi processum, quia receptus fuit in canonicum, hic solo promissio interuenit: quia ibi non fuit probatum quod contra concilium ille receptus fuisset, alioquin bene fuisset repulsus. Bern.

Accedens.] Prima pars factum narrat. Secunda approbat: ibi, Nos. Et hodie p p abusiones prælatorum, qui in fraudem concilij Lat. promittebant beneficia, cũ facultas se obtulerit, est correctũ hoc c. per c. 2. ĩ. eo. ti. lib. 6. nã nullo modo hodie valet pmissio, siue fiat de vacatura, siue ĩ gñe, cũ facultas se obtulerit. Ab.

CASVS. Quidã monachi promiserunt cuidam clerico

---

sanctionis, per quam prohibentur ecclesiastica beneficia concedi siue promitti antequam vacẽt, nolumus quod huiusmodi occasione mandati, quod gratiam continet personalem, fraudem adhibere volentibus, licentia concedatur. †

¶ Idem.

¶ *Lateranen. concilium de beneficijs vltra sex menses vacantibus, ad episcopatus non extenditur.*

CAP. XII.

Dilectus † filius magister G. Canonicus vester nobis suggessit, quod episcopo vestro viam vniuersæ carnis ingresso, archiepiscopus sanctæ Seuerinæ asserens, quod propter negligentiam vestram ad ipsum erat eligendi auctoritas deuoluta, in episcopum vestrum elegit eundem.

¶ Nos igitur attendentes, quod canon Lateranẽ. concilij ab Alexandro † Papa contra negligentes editus, ad † archiepatũ vel epatũ non solet extendi, [a] sed ad personatus alios, & minora ecclesiastica beneficia coarctari, electionem huiusmodi iustitia cassauimus exigente.

¶ Idem Priori † Hostien. & superiori sancti Fridi.

¶ *Non valet promissio beneficij vacaturi.*

CAP. XIII.

Ex † tenore litterarum vestrarum accepimus, quod cum causa, quæ inter I. clericum ex vna parte, & abbatem, & conuentum de Bello ex altera, super prouisione ipsius vertebatur: & infra.

¶ Dictus clericus post litem cõtestatam chartam quandam [b] monachorum exhibuit, continentem, quod primam ecclesiam ad donationem suam spectantem, assignarent eidem: & infra.

¶ Nos igitur attendentes, quod promissio prædicta non tenet, vt pote cõtra statuta [c] Lateranen. † cõcilij attentata: mandamus, quatenus memorato clerico super hoc silentium imponentes, ab impetitione ipsius dictos abbatem, & monachos absoluatis.

¶ Idem.

¶ *Obligatur prælatus, qui promittit prouidere cũ poterit.*

CAP. XIIII.

Accedens † ad Apostolicam sedem R. clericus, sua nobis insinuatio-

---

† tribuatur.

† Cap. 9. eod. tit. in 3. cõp. Et de materia vide Romanũ cõsil. 338. & Gemi nianum in c. quaritiæ. de elec. li. 6. & de Felinum sup. in Rubrica de mai. & obed.

† Alex. iij. in conci. Later. cap. 8.

† In codice Barbatiæ itas. ad archiepiscopatus, vel episcopatus, &c.

3 Consule antiquã decretalem initio capitis. citatam, vnde facilius percipies facti speciem.

† Priori Hostien. & subpriori sancti Fridi. al. ita: priori de Os. n. & subpriori sanctæ Frideuudæ.

† Cap. 10. eo. tit. in 3. cõp.

† Sub Alexã. iij. cap. 8. & nunc contra concil. Trident. sess. 24. de refor. c. 19.

2 Adde qualiter & quãdiu allegans turpitudinẽ suã inlusiurandum q ex cõuentione. §. fi. ff. de iureiur. & ibi per Doctor. Io. And.

† Cap. 1. eo. ti. in 4. cõpil. Num autem hæc decretalis sit correcta per ca. 1. eo. tit. lib. 6. vide ibi gloss. sam finalem. Adde ca. de testanda. eo. tit. lib. 6.

ne mōstrauit, ꝙ cum promiseritis vos prouisuros eidem in ecclesiastico beneficio cū possetis; sicut per litteras iudicum delegatorum inde confectas, liquido apparebat: & infra. ¶Nos autē considerātes, quod aliud est prælatum promittere beneficij collationem, cū poterit, aliud cum vacabit: cū in multis casibus [a] se facultas offerre posset, in quib. collatio non esset in expectatione vacaturi beneficij differenda: Mādamus, quatenus memorato R. (cū poteritis) ecclesiasticum beneficiū assignetis.

¶Idem.

¶Si ad capitulum & prælatum vt prælatum potestas conferendi pertinet, de vno ad alterum lapsu temporis nō transit. secus si prælatus intersit vt canonicus: quia tunc de capitulo transit ad prælatum, nisi dolum committat. h. d. & est textus multum allegabilis.

CAP. XV.

POstulastis † per sedē Apostolicā edoceri, vtrum ad vos & archiepiscopum vestrum simul donatio præbendarum ecclesiæ vestræ pertineat, vtrum pbendę vacātis donatio penes archiepiscopum ipsum remaneat, si eā infra semestre tempus neglexeritis ordinare? ¶Ad qđ breuiter respondemus, quod si vos & idē archiepiscopus infra tempus præscriptum [a] circa hoc negligentes extiteritis: sicut nec ab illo ad vos, ita nec a vobis ad illū potestas deuoluit̃ cōferendi: sed ẜm statuta Lateran. concilij † ad superiorem trāsit donatio: Nisi [b] forte, archiepiscopus non vt prælatus, sed vt canonicus † [c] vobiscum, ius habeat conferendi. Et in

R. nomine ꝓuidere in ecclesiastico beneficio, qñ possent: siue cū obtulerit se facultas, sed quia non prouidebeant eidē, impetrauit litteras cōtra ipsos ad quosdā iudices delegatos, corā q.b. petebat monachos cōpelli, vt ꝓuiderent eidē secundū quod promiserant. Respondebāt monachi, ꝙ non tenebantur ei prouidere ꝑ illam promissionem, cū sit facta cōtra ꝯcilium Lateran. Iudices super hoc dubitātes, significauerunt hoc dño Papę: & ipse super hoc rescribit monachis illis dicēs; quòd aliud est ꝑlatū promittere collationē bñficij cū poterit & aliud cū vacabit: cum in multis casib. facultas se possit siue posset offerre in quibus collatio nō esset sub expectatione vacaturi beneficij differenda: vnde mandat illis, vt præfato clerico cum potuerint, beneficium ecclesiasticum debeāt assignare. Nota, ꝙ promissio de non vacante non valet. Itē aliud est promittere beneficium cū vacauerit (quod non licet) & aliud cū facultas se obtulerit: qđ licet: vñ patet promissionē nō vacantis factā in genere, nō valere.

a ¶ Casibus.] generalior est enim ista cōcessio: cū potero, q̃ ista: cū vacabit: nec etiam in ea cōtingit expectare mortē alterius; sicut in alia, nam possunt aliqui priuari ecclesijs s̃. de præb. referente. Item quandoq; aliqui renūciāt. Item quia possunt aliqui adiungi alijs tamquā socij in ecclesia. Item possunt fieri de vna præbenda duæ. s̃. de præb. vacante. Item quia possunt augeri facultates ex testamēto alicuiꝰ vel donatione, & sic nō semper timetur quòd aliquis desideret mortem alterius, q̃ fuit causa huius prohibitionis, vt s̃ eo. c. 2. sæpe enim permittitur aliquid in genere, quod nō permittitur in specie 13. q. 2. non æstimemus 23. q. 4. non potest. ff. de quæstionibus l. §. quæstionē, & s̃. de offi. ordinarij, si sacerdos. Et eodē modo uidetur, quod huiusmodi promissio valeat: promitto tibi beneficiū ecclesiasticum: cum sit generalis.

POstulastis. In prima ponitur consultatio. In secūda respōsio: ibi: Ad quod. à quo vnum casum excipit. ibi Nisi. quem determinat. ibi, Et hoc. Abbas.

CASVS In quadam archiepāli ecclesia collatio præbēdarum siue beneficiorum pertinet cōmuniter ad archiepiscopum & capitulū: quærebatur si infra sex menses præbendam vacantem neglexerint ordinare, vtrū collatio ipsius præbēdæ penes archiepiscopum remaneat? Respondet Papa, si capitulum & archiepiscopus infra prædictum tempus circa hoc fuerint neglig ētes, nec ab archiepiscopo ad capitulū; nec à capitulo ad archiepiscopum potestas deuoluitur cōferendi: sed ad superiorem secundum Lateran. cōciliū trāsit collatio: nisi forte archiepiscopus non tamquā prælatus, sed tamquā canonicus cum capitulo ius habet cōferēdi: in eo casu si archiepiscopus dolose impedierit collationem, dolus ei prodesse nō debet. Nota casum, in quo metropolitanus non potest purgare negligētiam capituli: Item istud est ius commune, ꝙ collatio beneficiorum simul ad capitulum: & episcopū pertinet: & tunc per negligentiam transfertur ad superiorē proximum. Itē quandoq; archiepiscopus residet in capitulo vt prælatus, quandoq; ut simplex canonicus. Itē dolus nemini debet suffragari.

b ¶ Nisi.] mutat casum, quando scilicet non pertinet simul ad episcopum & ad capitulū ius eligendi. sim. s̃. de offi. dele. consultationibus.

[1] Glo. seq. quærit, obijciēdo, & sol. Iterum obijcit, ponit dictum Io. & soluit.]

c ¶ Sed vt canonicꝰ.] hic patet, ꝙ vbi eligēdi ius communiter pertinet ad archiepiscopum & capitulū, huiusmodi ius eligēdi nō deuoluitur de vno ad aliū, de hoc etiam dictum fuit s̃. de offi. ord. irrefragabili. sed qualiter episcopus potest stare in capitulo quasi canonicus: quia quam cito fuit consecratus in episcopum vacant priora beneficia sua. sup. de ele. cū in cunctis, & municeps esse desijt senatoriā dignitatem adeptus. ff. ad munic. l. municeps: nec potest dici, quòd eligi possit postea in canonicū: qa secundum hoc oporteret ipsum confirmare suam propriam electionem quod esse non debet supra. de inst. cum ad nostram? Potest dici, quod licet dignitates priores perdat, ius tamē canonici retinet, non quod prius habebat, [1] sed quod episcopus prius cōsueuit habere per uicarium, eo ipso quòd qs eligitur I episcopū, eligitur ad tale ius canonici de cōsuetudine loci. & ex causa intelligo hāc consuetudinem introductam fuisse argum. supra eod. cum nostris. Sed obijcio fortius si episcopus eligitur quasi canonicus de nouo electus, ergo in eligendo non habet primam vocem, quia sic eligeret seipsum, quod esse nō debet. supra de institu. cum ad nostram. Dixit Io. quod illud iꝰ canonici, ad quod electus est episcopus est priuilegiatū, & excedit alia iura & hoc ideo quia illud ius annexū episcopali est dignitati, & ratione cōnexitatis sæpe sortitur aliquis priuilegium vt 18. q. 4. § quis cōtumax, ff. de rei ven. quæ religiosis, & s̃. de iud. quanto. Quod prius dictum est, verius est: qa simul eligitur ad vtrumq;, eo ipso quòd eligitur in episcopum, eligitur in canonicum, & de speciali consuetudine hoc obtinet.

† Cap 2. eo. ti. in 4. cōp.

† sub Alex. iij. c. 8.

† Vide quid p hunc tex. scribit hic Panormitanus de munerib. q̃ dātur legatis.

1 Facit clemen. de pb. si iuxta. Io. And.

a¶ Cum dolose impedierit.] vt i quia fecit quòd præpositus, qui habet congregare capitulũ differret, et ꝓmittẽs ꝙ ad placitũ suũ cõferret. Et expone, cũ, ꝓ si.

[Glo. seq. ponit duas lecturas, & secũdã approbat.]

b¶ Dolus.] si ergo capitulum non eligat infra tp̃s statutũ ꝓcurante ep̃o, nõ deuoluit̃ ꝑꝑ hoc eligendi potestas ad ep̃m. & dolus ei⁹ nõ oberit capitulo: q̃a illud tp̃s restituendũ est capitulo. ff. ex q̃. cau. ma. ait prætor. §. vlti. & l. sed. & si. §. hoc quoque. & s̃. de in integ. resti. ex lr̃is. Secus si dolo alteri⁹ factũ esset: quia tunc ageret̃ ꝯ illũ, q̃ dolũ fecit. ff. de do. l. arbitrio. §. pen. si esset soluẽdo. Sed in casu isto dolosus non est soluendo, & ideo restituitur capit. pristinũ ius. ff. de eo ꝑ quẽ factũ erit. l. vlt. & ff. de dolo. & eleganter. §. pe. Io. ꝯtrariũ credo & imputẽt sibi, q̃a non elegerunt infra tp̃s. sic n alias: bis eligere nõ p̃nt, tñ̃ currit tp̃s s̃. de elec. c. vlti. & potestas eligẽdi nõ deuoluit̃ ad ep̃m ꝑꝑ dolum suum, sed ad superiorem, vt in littera dicitur. Ber.

Hæc glossula non h̃r in vetustis exẽplarib.

† al. ita; & capitulo Cameracen. al. ita: & canonicis Cameracen.

† De materia, ꝙ mulier possit hẽre ius pat. vide Card. in cle. 2. de iur. pat.

Flandrorũ

Pro cõcordia harũ opinionũ, vide præ ceteris hoc loco Io. And.

hoc casu cum dolose [a] impedierit, dolus [b] ei suffragari non debet.

¶ Honorius iij. episcopo & præposito capituli † Cameracen.

¶ *Sicut non potest patronus promittere se præsentaturum aliquem ad beneficium vacaturum, ita nec dare potestatem præsentandi antequam beneficium vacet.*

CAP. XVI.

CVm † dilecta in Christo filia comitissa Flãdreñ. † fecerit promissiones [c] de non vacãtibus beneficijs ecclesiarũ, in quibus ius obtinet patronatus, & donationes [d] eorũ in manibus posuerit alienis: Mãdamus, quatenus id irritum decernentes, inhibeatis eidem, ne † similia de cetero attentare presumat.

CVm dilecta. Directa vel indirecta ꝓmissio facta à patrono de beneficio vacaturo, nõ tenet. Primo narrat factũ quod secũdo irritat, & fieri prohibet: ibi, Mãdamus. Abbas.

CASVS Comitissa Flandreñ. habet ius patronatus in quibusdã ecclesijs, in quib. habet præsentationem: quasdã promissiones facit de nõ vacãtib. beneficijs, & donationes illorũ beneficiorũ posuit in manibus quorũdã, vt cõferrent illa cum vacauerint: peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ, vnde mãdat quibusdam, quatenus hmõi donationes denunciẽt irritas & inanes, præcipiẽdo illi Comitissæ, ne de cetero similia attẽtare præsumat. No. quòd promissio vel collatio de beneficio non vacante, non tenet.

c¶ Promissiones.] hmõi promissiones irritæ sunt. sup. eo. nulla, & c. relatum, & c. ex tenore, & c. cõstitutus.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

d¶ Donationes.] talis donatio non tenuit facta de re nõ vacãte, vnde ea nõ obstãte potuit comitissa p̃sentare vacãtibus ecclesijs illis. ꝯ de iur. patr. illud, & p̃terea talis donatio fieret in fraudẽ canonicæ sanctionis s̃. e. cõstitutus, vnde nõ teneret nisi cõfirmaretur à Papa, vt ibi. Sed vr̃ ꝙ comitissa nõ poterat hoc allegare: q̃a turpitudinẽ suã in hoc ꝓponebat. s̃. e. cũ super q̃one. & ꝯ. de donatio. inter dilectos. & C. de transa. l. trãsactione finita, & C. de reuoca. don. cũ profitearis, & quia q̃ in leg. commisit, frustra legis implorat auxilium. ꝯ. de vsu. quia frustra. ff. de mino. l. auxilium. Sed dicas ꝙ in casu isto bene audiretur comitissa, cum nullũ ius adhuc sit acquisitum donatarijs, vt s̃. e. ex tenore. De hoc dictum est s̃. e. cum super q̃one. vel forte comitissa hic non agebat, sed factum ipsius quod erat ꝯ ius innotuit dño Papæ, vnde Papa illud decernit irritum, & mandat, vt de cetero talia nõ debeat attentare, cum illud sit contrarium iuri. Ber.

NE SEDE VACANTE. &c.

¶ Supra visum est de institutionibus & collationibus beneficiorũ. sed quia posset dubitari, nũquid sede vacãte capitulum succedat in ipsorũ collatione, meritò hinc sumpta occasione subijcitur hæc rubrica generalis Ne sede vacante. Et põdera, quia rubrica loquit̃ negatiue, & ponit orationẽ perfectè, & ex ea põt argui ꝙ nihil põt innouari sede vacante in præiudiciũ ipsius sedis, nisi iure exp̃sse caueatur. valet. n. arg. ex rubro, iuxta not. s̃. in proœmio, & C. etiam ob chyro. pec. pig. re. pos. super rubri. & in l. 1. e. tit. Abb. Sicu.

De hac materia h̃r 12. q. 2. hæc huius placiti, & in multis cap. seq.

† al. ita, vt similia de cetero attentare non præsumat.

TITVLVS IX.

Ne sede vacante aliquid innouetur.

¶ Innocentius iij. Priori & conuentui Glaston.

¶ *Vacante sede, status eius mutari non debet.*

CAP. I.

NOuit † ille q̃ scrutator [e] est cordiũ, ꝙ licet C. † prædecessor noster, ecclesiam vestram erexerit cathedralem, ipsam Bathonien. ecclesiæ vniendo, [f] vt idẽ esset episcopus vtriusque:

† Glastonĩ Glastonieñ. Glastonieñ. Glasteñ.

† Ca. vnico. e. tit. in 3. cõpilatio.

Psal. 7. Sapien. 1. Hier. 17.

† al. ita C. Papa prædecessor, &c.

e¶ Nouit. In prima ponitur petitio cum facti narratione. In secunda petitionis repulsio cum quadam protestatione. Secũda, ibi, Attendentes. Abb.

CASVS. Cælestinus Papa monasterium Glastonieñ. erexit in ecclesiã cathedralẽ, vniendo illud ecclesiæ Bathonieñ. vt idẽ esset ep̃s vtriusq; post hæc monachi cõquerebãtur dño Innocẽtio dicẽtes, ꝙ illa vnio vergebat in graue p̃iudiciũ monasterij sui. cũ per illã vnionẽ solueret̃ religio, elemosyna fraudaret̃, hospitalitas tolleret̃, vñ petebãt sibi & monasterio ꝓuideri sup his: ꝑꝑ q̃d mãdauit Papa q̃busdã, vt monasteriũ ipsũ sub Prioris regimine facerent gubernari, & ep̃s certis reditib. eẽt cõtẽtus vnione manẽte, & ꝙ ep̃s res monasterij nõ expẽderet, & ad petitionẽ Bathonieñ. ep̃i cõfirmauit. Inno. hãc ꝓuisionem suo priuilegio. Mortuo Bathonieñ. ep̃o petebãt monachi à dño Papa, vt statũ monasterij sui dẽret in meli⁹ releuare; q̃a tp̃s aduenerat in quo illud fieri poterat sine scãdalo, & hoc idẽ petebat Bathonieñ. eccl̃a, & dñs rex, & alij plures magnates, & ep̃i & abbates, vt vnione penitus dissoluta, monasteriũ reduceret in statũ antiquũ: dñs Papa cõsiderãs, ꝙ sede vacãte nõ dẽt aliq̃d innouari, cũ nõ sit q̃ ius ep̃ale defendat, nec Papa visus sit pl⁹ ꝓuidisse ꝑsonæ q̃ ecclesiæ, si mortuo illo ep̃o mutaret subito id q̃d eo viuẽte cõcessit, iõ petitionẽ illorũ nõ potuit exaudire: veruntñ̃ concedit illis vt cũ ecclesia Bathonieñ. de pastore fuerit ordinata, ius suum ꝓsequẽdi liberã habeant facultatẽ, interim tñ̃ monasterium regatur sub cura Prioris. Not. quòd sede vacãte nihil est innouandum. Item tũc ecclesia caret defensore. & sic non est q̃ agat vel conueniat. Item quæ cũ deliberatione facta sunt, nõ debent subito immutari. e. Scrutator. 32. dist. erubescant. & 24. q. 3. Deus qui. & 2. q. 5. consuluisti, & 32. q. 5. Christiana.

[Glo. seq. tractat de triplici vnione.]

f¶ Vniẽdo.] nota ꝙ trib⁹ modis ꝯ fit vnio ecclesiarũ; vno mõ sic. vt vna subijciat̃ alteri, & s̃m hoc erit sedes apud illã cui subijcit̃. Vl̃ sic p̃nt vniri, vt ex duab. dignitatib. fiat vna, & scd̃m hoc illi, qui sunt in vna ecclesia

Hostiensis hic quinque modis fieri posse vniones dicit, quos & explicat eum videto.

quia tamen hæc vnio †asse rebatur a vobis in graue pręiudicium Glastoñ. eccle 10 siæ redundare, cum per ipsam dissolueretur religio, [a] & fraudaretur eleemosyna, & hospitalitas [b] tolleretur: Nos ad releuandum ecclesiæ vestræ statum cepimus [c] intendere diligenter, & infra. 20

¶ Vos autem post obitum Bathonien. [d] episcopi humiliter postulastis; vt quia tempus aduenerat, quo sine scandalo ecclesiæ vestræ ruina poterat releuari, † cum & Bathonien. 30 ecclesia id ipsum pariter postularet: Rex quoque cum regni magnatibus, & quidam episcopi cum multis abbatibus deposcerent illud idem, vt vnione penitus dissoluta, monasterium 40 vestrum reduceremus in statum antiquum, sub abbatis regimine gubernandum.

¶ Attendentes igitur, quod episcopali sede vacāte [e] non debet aliquid innouari: cum non sit qui episcopale ius tueatur: maximè ne plus fauisse personę, quam ecclesiæ [f] videremur, si quod eo viuente concessimus, post obitum eius subito mutaremus, petitionē vestra nequiuimus [g] exaudire, auctoritate † prędicta indulgentes, [h] vt cum Bathonien. ecclesia de pręsule fuerit ordinata, ius vestrum apud sedem Apostolicam prosequendi, facultatem liberam habeatis: interim autem sub cura Prioris idem monasterium gubernetur.

ecclesia canonici, sunt in alia, & tā isti q̄ illi intererunt in electione p̄lati, & in aliis negotiis: sed in hac vnione distinguit: q̄a aut vna ecclesia vnitur alteri, aut illæ duæ vniūtur insimul: quæ duo diuersa sunt: sed si vna vnitur alteri, scd̄m hoc illius naturā, & cōsuetudinem & priuilegia assumit cui vnitur. ī. de statu monachorum lētes §. vl. si aūt simul vniūtur: tūc ɔsuetudines & priuilegia, q̄ meliora sunt, & humaniora ī altera corū d̄ bēt vniri, vel retineri ī vnitate, ar. d̄ pen. di. I. medicamentū. 32. q. I. nō est culpādus. Sicut cū Imperator vnit actionē bonæ fidei & stricti iuris, illud vnitum retinet ea q̄ meliora fuerūt in altera actione vt C. d̄ rei vxo. actio. l. vni. in prin. sīr. cū legata & fideicōmissa vniūtur, id quod humanius erat tā in vna q̄ ī alia, retinuit illud vnitū. C. cō. de leg. l. 2. circa si. Tertio mō p̄nt vniri, ita ꝙ vtraq; remaneat ep̄alis, & sm̄ hoc sūt duo ep̄atus, licet idē sit ep̄s vtriusq; ecclesię, vt 16. q. I. & tēporis qualitas, & secūdum hoc si ille ecclesię diuersis suberant metropolitanis, propter illam unionem neuter metropolitanus perdit ius suum. I. ī. de relig. domib. quia monasterium. Io.

Glo. seq. addit tres rationes. textus addit duas.]

a ¶ Dissolueret religio.] quia episcopus erat abbas: unde non posset conuenienter seruari religio. cum essent diuersæ professionis: quia non debent promiscuis actibus turbari officia. arg. C. de test. consulta diualia, & 89. dist. singula. Item quia cōmunio materiam discordiæ creatore solet. ff. de leg. 2. cum pater, §. dulcissimis, & naturale uitium est negligi quod communiter possidetur. C. quando, & quib. quarta pars debet. l. 2. li. 10. ex huiusmodi causis uidebatur unio damnosa. Io. 50

b ¶ Hospitalitas.] ad quā præcipuè clerici, & monachi tenentur. s̄. de pręb. de monachis & 16. q. I. quoniam quicquid. episcopus enim redditus illos percipiebat, de quibus eleemosynas fieri consueuit.

c ¶ Cœpimus.] mandauit Innocentius quibusdam, ut monasterium ipsum sub Prioris regimen facerent gubernari, & episcopus certis redditibus esset contentus unione manente, & ꝙ episcopus res monasterij non ex 60 penderet, nec episcopus bona ecclesiæ uacantis sibi subiectæ alienare posset: ideo dicit, ad releuandū ecclesiæ uestræ statum cœpimus intendere, & hoc Inno. ad petitionem Bathon. episcopi suo priuilegio confirmauit: ideo dicit, infra: quòd eo uiuente concessimus, &c.

ADDITIO. Hoc intelligas, quòd dicit in principio nouit ille qui scrutator est cordiū, quòd licet, &c. not. quòd ante uacationem istam dominus Inn. pręcepit q̄busdam iudicibus, ut deberent instituere Priorem in illo monasterio per quem illud monasterium regeretur, & ita factum fuit, & ita postea uacante ecclesia hac petierunt a domino Papa, ut ipse solueret unionem.

d ¶ Bathonien. episcopi.] de isto episcopo nomine Sauarico dixit quidam versificator:

Hospes erat mundo, per mundum semper eundo:
Sic suprema dies fit sibi prima quies.

Item dum describerentur debita sua, dixit quidam alius: Domine pone me creditorem in legione. [2]

Glo. seq. recit. per q. an pp necessitatē vacante ecclesia possīt clerici, &c. ponit opi. Hug. q̄ respicit ecclesiam cathedralem. Demū circa contract⁹ factos sede vacante ponit opi. Io. quam reprobat.]

e ¶ Sede uacāte.] uacante. n. ecclesia clerici nō possunt disponere aliquid de reb. ecclesiæ. 12. qō. 2. si qua de rebus, ubi de hoc. Nec ep̄s bona ecclesię uacātis sibi subiectæ alienare pōt. 10. q. 2. si q̄s ep̄s, & 75. di. quoniā. Hugo tamē dicebat, quòd si sit magna necessitas, clerici p̄nt aliqua alienare, & inducebat ad hoc 71. di. fraternitatem, quod potius contradicit. 3. & 12. q. 2. precariæ. dū tamē adsit auctoritas metropolitani, sed non est ille casus, in quo metropolitanus debeat se ītromittere de clericis suffraganeorum suorū, & est arg. ad hoc ꝙ iudex præstat auctoritatē facto minoris, eo tēpore quo non habet curatorē. C. qui admi. ad bon. poss. l. bonorum. Item in minorib. ecclesijs potest ep̄s aliqua alienare pp necessitatē. mortuo sacerdote. 10. q. 2. si quis ep̄s. Item si canonici faciant aliquē contractum mortuo ep̄o dicit Io. quòd teneat ɔtract⁹: licet debeat rescindi si læsa est ecclesia. 12. q. 2. si qua de reb. sicut est in ɔtractu minoris, q̄ non habet curatorem. C. de in inte. rest. mino. si curatorem. hoc ego non credo: 50 immo talis ɔ̄ctus nullus est, & sine aliqua restitutione reuocatur, quatenus de facto processit. idem ēt si haberet prelatum: & hoc etiam dico per d. c. si qua de rebus: quia datur optio episcopo, utrum uelit stare cōtractui, uel nō circa aliquam restitutionem, & hoc in fauorem ecclesiæ, & sic intelligit Hug. illud c. si qua de reb. & incipit tunc tenere talis contractus, si episcopus ratū habeat & ꝙ sit uerum hoc, patet ī. c. ult. ubi attestationes receptæ, uacante ecclesia, non ualent. ī. eo. c. prox. argu. & hic etiam: quia sede uacante nihil est innouandum. 60 Itē nec ualet sententia contra ecclesiam lata, sicut nec contra minorem, qui non habet tutorem uel curatorē. ff. de re iud. l. acta. §. ult. C. qui da. tut. poss. uniuersis.

f ¶ Quam ecclesiæ.] plus enim utilitas ecclesiæ quam personæ fuit attendenda. arg. 12. q. 5. quia Io. nec aliq̄s debet inuenire uiam ad impugnandum, uel reuocandum iudicia sua. arg. ff. de mil. test. l. 3.

g ¶ Nequiuimus.] & ideo potius damnū uestrū, q̄ nostrā īfamiā pręelegim⁹. s̄. d̄ auct. & usu. pal. nisi sp̄alis,

h ¶ Indulgentes.] indulgentia fuit ex hoc, quia unio illa facta fuit auctoritate Cælestini, & per dn̄m Innocētiū confirmata, ut patet in antiqua compilatione, & beneficium principis debet esse perpetuū, 25. q. 2. c. I. in auth. constitu, quæ dig. li. a patria po. §. illud. coll. 6.

† De materia unionis, uide quod salubriter ordinauit cōc. Trid. sess. 7. de refor. c. 6. & 7. & sessio. 24. de refor. c. 9. & sess. 24. de refor. c. 13. & 15. ubi plenissime.

† Vide l. eq̄ssimū. cū notatis ibi. ff. d̄ usufru.

1 Dicebat Innocentius q̄ dicta sūt, no sūt pperua: & ideo inspiciendus est tenor priuilegiorum, de priui. porrò, idem Hos. alle. de off. or. duo simul. Io. And.

2 idest, in societate multorū creditorū, quos moriēs reliquit episcopus.

† al. auctoritate præsentium.

3 Quia ibi clericus ecclesiæ uacantis petitus fuit a Papa. Io. An.

ILla deuotionis.] Capitulũ sede vacante, non confert pbendas spectãtes ad collationẽ prælati. h. d. primo decisũ narrat factũ. Secundo diffinit. Tertio soluens obstaculum probat deuolutioni locum non fuisse. Secunda ibi, Ecclesiam. Tertia ibi, Non obstante. Abb.

† al. itaepo Cam. & ma gistris I. & P. † Calinen. † Suessionẽ.

CASVS. Collatio pbendarũ in eccl. sia S. Leucini ptinet ad epm loci: vacante se d. pali, vacauit qdã prębenda in dicta ecclesia S. Leucini: capitulũ illius ecclæ credẽs collationẽ pbẽdarũ vacãte sede deuolutã ad ipsum, prębendã illã vacan tẽ cõtulit cuidã clerico: postmodũ ar. hi eps Capuanus de mãdato dñi Papæ inuestiuit magistrũ R. d illa prębenda, cui Papa illã pbẽdã, ptulerat, & ita orta fuit discordia inter magistrũ R. & illũ cui capitulũ pbendã illã cõtulerat: vnde qõ super hoc delata fuit ad sedẽ Apost. Papa auditis rõnibus vtriusq; partis, firmauit pbẽdã illã dicto magistro R. ñ obstãte pcessione p capitulũ alij factã, vl cõfirmatiõe i forma cõi obtẽta: q a nullo iure cãuet, q vacãte sede capitulũ fungatur vice epi in beneficijs cõferẽdis, nec i eo casu potest dici, q potestas cõferendi beneficia vel prębendas per superioris negligentiam ad capitulum sit deuoluta, cum nullus sit tunc superior, qui de iure vel facto possit prębendas conferre. Not. quod collatio, quæ nulla est, non impedit secundam. Item quod non est concessum, intelligitur prohibitum. Item sede uacante ius conferendi præbendas non deuoluitur ad capitulum. Item non currit præscriptio tunc: quia cum nullus sit ibi prælatus, nulla est negligentia.

† Vide Host. in c. ad abolẽdum. ʒ. de hær. & Gemnianũ in ca. presbyteri. 21. dist. ubi plenè de materia huius decretalis. adde Felinum ĩ c. cũ oli. de maiori. & obed.

† appareat appareret.

¶ Honorius iij. episcopo † Calmeñ. & magistris V. & S. Canonicis Suessaneñ. †

¶ Beneficia spectantia ad collationem prælati, non possunt conferri per capitulum sede vacante.

CAP. II.

ILla† deuotionis synceritas, & infra.

¶ Ecclesiam sancti Leucini, de qua magistrum R. donationis nostræ gratia pręcedente, præbendæ nomine de mandato nostro Capuanus archiepiscopus inuestiuit, sibi duximus confirmandam: [a] Non obstante concessione per capitulum facta alij, seu confirmatione nostra, si qua in forma communi [b] apparet † obtenta: cum nusquam inueniatur [c] cautum in iure, quod capitulum vacãte sede, fungatur vice episcopi in collationibus [d] præbendarum, nec in eodem casu potest dici potestas conferendi præbendas, ad capitulum per superioris negligentiam [e] deuoluta: cum non fuerit ibi superior, qui eas posset de facto, vel de iure conferre.

¶ Idẽ episcopo Burginen. †

¶ Sede vacante iudicium habitum contra ecclesiam non tenet.

CAP. III.

COnstitutis corã I. prædecessore nostro, procuratore ecclesiæ sanctæ Mariæ de Castro Forti, & Burginensi † episcopo prædecessore tuo, dictus procurator petebat ab eodem episcopo restitutionem, super libertate libere eligendi sibi prælatum: [& infra.] ¶ Nos igitur depositiones testium, qui vacante [f] Burgineñ. † ecclesia, & carente legitimo defensore fuerint † recepti, duximus reprobandas.

a ¶ Confirmandam.] Hic dominus Papa ex certa sciẽtia confirmauit huic ecclesiam istam: unde plenum ius consecutus fuit, nec erat licitum alicui de ipso iudicare, sup. de confir. uti. c. 1. & 2. ubi de hoc.

b ¶ In forma communi.] sic sup. de conces. præb. quia diuersitatem, & sic patet, q talis confirmatio modicum operatur. De hoc dictum est satis. s. de confir. c. 1.

[Glo. seq. alleg. 4. concor. obijcit. & remittit.]

c ¶ Cum nusquam inueniatur.] & ita intelligitur esse prohibitum, quod non inuenitur concessum. sic s. de transla. inter corporalia. 55. dist. si euangelica, & 2. q. 5. consuluisti & 31. q. 1. q si dormierit. Sed ptra. quia qd non est prohibitũ intelligitur esse concessum. Dic supra hoc, ut dictum est. s. de transla. inter corporalia.

† De materia huius glo. ui de latè per Host. in c. ad abolendam. ʒ. de hæret.

[Glo. seq. signat contrarium, quærit, arg. negatiuè ponit opin. H. quam approbat.]

d ¶ In collationibus.] de hoc dubitari consueuit, utrũ i. uacante sede deuoluatur ad capitulũ collatio pbendarũ, qd hic determinat. arg. contra sup. de mai. & ob. his. quæ, & c. cũ olim. ubi uacante sede ius prelati deuoluit ad capitulũ & ibi soluitur hęc ptrietas. Item an potestas absoluendi deuoluat ad capitulũ sede vacante, dubitari consueuit: arg. q nõ: quia hoc facit successor. 11. q. 3. si eps ante. Hug. dicit q sic pp periculũ animæ. arg. q potest 2. ʒ. de hære. ad abolendam, 1. rñ. quia capitulũ sede vacante cõdem nat d hæresi. & ita si pt cõdẽnare, multo fortius absoluere. 21. di. inferior. alienare dantẽ nõ pt. De hoc dixi. s. eo. ca. proxi.

ADDITIO. Hodie potest capitulũ, vel is ad quẽ administratio ptinet vacante te de, eos absoluere, quos posset eps si viueret, nisi a s. de Apostolica id fuerit iter dictũ. cap. vnico. de ma. & obed. lib. 6.

2 Et sic est expeditũ de ma. & obed. c. unic. lib. 6. Io. And.

† Burgen. habent omnes codices Vaticanæ bibliothecæ, tam in titulo quam in textu, uno recentiori excepto, in quo legitur. Burgenensi.

e ¶ Negligentiam.] propter negligentiã solũ transfertur potestas eligẽdi ad superiorẽ. s. ti. prox. nulla, & c. quia. vel cum indignũ eligant. s. d elec. cum in cũctis: sed vbi nullus est plâtus, nõ est negligentia, vt hic, vel etiam cum eligere non pt. s. tit. prox. quia Ber.

† al. Burgdus.

COnstitutis.] primo narrat factũ super quo attestationes fuerunt receptę. Secundo illas reprobat dicẽs quare: ibi, Nos igitur. Abb. Sic.

† Hec uerba & ʒ. desunt in magis uetustis, sed habentur iam ĩ recentiorib.

CASVS. Inter episcopum Burginen. & ecclesiam sanctæ Mariæ de Castro Forti quædam quæstio uertebatur: procurator ecclesiæ sanctæ Mariæ petebat ab episcopo Burginen. restitutionẽ super libertate libere sibi eligendi prælatum in dicta ecclesia, & super terris ipsius & rebus alijs, quibus ecclesia fuerat spoliata: lite contestata coram Innocentio, & postmodum factis positionibus, & responsionibus, siue confessionibus coram delegatis iudicibus, & receptis quibusdam testibus, causa iterum delata est ad sedem Apost. Papa examinato processu depositiones testium, qui uacante Burginen. ecclesia, & carente legitimo defensore recepti fuerant, reprobauit. Not. q sede uacante causa tractari non potest, nec testes recipi: quia non est cum quo ista fiant, & altera parte absente processus causa nullus est.

† al. Burgardus.

† fuerunt.

f ¶ Vacante.] hic patet manifestè, quod ecclesia, quæ caret legitimo defensore, conueniri non potest: quia ea uacante nihil est innouandum: quia non habet defensorem. supra eo. c. 1. nec etiam alienatio fieri potest, ut dictum est supra eo. c. 1. Laur. dixit. quod uacante sede œconomus ecclesiæ potest interim agere. argum. sup. de iur. calum. in pertractandis, sed in fauorem ecclesiæ expectatur quousque habeat pręlatum, sed non est uerum, ut hic patet. Et ita uacante sede nihil fieri debet unde possit ei præiudicari. In alijs uero, in quibus non præiudicatur episcopo, potest capitulum supplere uicem episcopi. sup. de maio. & obe. his quibus. & c. cum olim. ubi de hoc.

DE HIS QVÆ FIVNT A PRÆLATIS sine consensu capituli.

¶ Supra visum est, ꝙ sede vacante nihil debet attentari per capitulū: sed quia poterat dubitari, nūquid sede repleta possit prælatus disponere de rebus ecclæ sine capitulo, iō subijcitur hæc rubrica. De hac materia tractatur 16 q. 5. & q. 7. per totum.

TITVLVS X.

De his quæ fiunt à prælatis † sine consensu capituli

¶ Ex concilio apud Valentiam.

¶ Non tenet alienatio rei ecclesiasticæ absque approbatione capituli.

CAP. I.

Irrita [a] erit episcoporū donatio, & vēditio, vel cōmutatio [b] rei ecclesiasticæ, absque † collaudatione, & subscriptione [c] clericorum.

¶ Alex. iij. Noruiceñ. episcopo.

¶ In tēporali alienatione, quam facit prælatus, taciturnitas capituli habetur pro consensu.

CAP. II.

Continebatur: † & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod cōcessio decimæ ab abbatissa pri⁹ facta, si conuentu sciente, & non contradicēte [d] facta est, robur firmū debet habere. ¶ Verum si ignorāte conuentu aut contradicente, [e] decimā prius prædicto H. concessit, & non post multū [f] temporis † de assensu conuentus eandem decimam dedit eidem, secunda concessio debet præiudicare [g] priori.

¶ Idem Vigorien. † epō.

¶ Alienatio temporalis facta sine consensu capituli, per ratificationem eius roboratur.

CAP. III.

Cum † nos iam pridē: & infra. ¶ Certum est, de rigore iuris concessionem illam non tenere, quam reclamāte [h] capitulo per prædecessorem tuū constat factam fuisse: Nisi eam ratam [i] postmodum habuisset. †

Irrita.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd irrita erit episcoporum venditio, vel donatio, vel cōmutatio rei ecclesiasticæ absque cōsilio capituli. Nota ꝙ eps nec vēdere, nec alienare pōt rē ecclesiæ sine cōsēsu capituli; qđ verū est de magna re, paruā enim per se alienare potest, vt 12. q. 2. terrulas.

a ¶ Irrita.] 12. q. 2. sine exceptione

b ¶ Commutatio rei ecclesiasticæ.] magnæ, paruā enim rē sine hac solēnitate alienare potest. 12. q. 2. terrulas. & ĩ. de do. ceterum. Ber.

c ¶ Subscriptione.] aliàs nō tenet. 12. q. 2. non liceat. & c. alienationes. & c. sine exceptione.

Continebatur. In prima ponit decisa consultatio. In secūda distinguens responsio: ibi, Consultationi. Abbas.

CASVS. Quædam abbatissa fecit quandam donationem cuiusdam decimę cuidam nomine H. postea vero aliquanto tempore elapso, eandem decimam concessit eidem: quęrebatur. quę concessio pręualeret? Respondet Papa, quòd cōcessio decimę prius facta, si conuentu sciente & non contradicente facta est, tenet & valet. sed si ignorante conuentu, aut contradicente, decimam prædicto H. prius cōcessit, & postea de consensu capituli eādem decimā dedit eidē. secunda donatio debet valere. & præiudicare priori. Nota, quod qui non contradicit, consentire videtur. Item prælatus sine consensu capituli concessionem, facere non potest.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

d ¶ Contradicente.] & ita in venditione rerum ecclesiasticarum taciturnitas pro cōsensu habetur. Ar. cōtra. s̃. ca. Proxi. & 12. q. 2 sine exceptione. & 10. q. 2. c. etenim. §. hoc ius in fin. Solu. hic ad tempus facta fuit cōcessio alicui clerico pro beneficio, in cōtrarijs in perpetuū: & ideo necessarius est ibi expressus cōsensus, & subscriptio, per quam appareat de cōsensu. & est simile. 54 dist. si seruus.

e ¶ Aut contradicente.] ĩ. ca. proxi.

[Glo. seq ponit arg. quod approbat.]

f ¶ Non post multum.] arg. quod si multum tempus elapsum esset, & conuētus semper tacuisset, videretur consensisse [1] Argu. ĩ. de priuile. si de terra quod non credo, sed solum factum hic narrat, quod semper possunt contradicere tali contractui, immo non posset p̃scribere qui emit à solo prælato, cum sciat episcopū nō habere ius distrahendi: quia cōtra leges mercatur, & ideo non præscribit. C. de agric. & censi. quem admo. lib. 11. & 12. q. 3. si sacerdotes.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

g ¶ Præiudicare.] sed videtur quod donatio talis non teneat: quia prælatus nō potest donare vel vēdere nisi vt meliora p̃spiciat. 12. q. 2. sine exceptione. ar. 16. q. 3. si sacerdotes. iam solutum est. hic non fuit donatio perpetua, sed temporalis.

Cum nos.] Primo ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, Nisi. Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Vigorieñ. sine consensu capituli sui cōcessit quandā ecclesiam quibusdā religiosis: successor illi⁹ donationē illam reuocare volebat: quæritur an possit? Respondet Papa, quod donatio illa de rigore iuris non valet, quam fecit antecessor illi⁹ capitulo suo reclamāte, nisi capitulum eam ratā postmodum habuisset. Nota, quòd prælatus sine consensu capituli sui donationem in damnum ecclesiæ facere nō potest. Item ratihabitio retrotrahitur, & mādato cōparatur. Item subsequens consensus valet. Item qđ ab initio non valet interdum ex post facto conualescit.

[Glossa sequens ponit quattuor casus communicandos capitulo.]

h ¶ Reclamante.] & ita patet, ꝙ in negotijs ecclesiæ, necessarius est cōsensus vniuersitatis, vel maioris partis. s̃. c. prox. 12. q. 2. sine exceptione & ĩ ordinatione clericorū. 24. di. episcopus sine & in dignitatibus cōferendis. ĩ. eo. cap. prox & 93. dist. legimus. idem est in causarum ventilatione. 15. q. 7. episcopus nullus felix. & si cap si autem.

[Glossa sequens alleg. tres concor. & duas leges in contrarium. iterum arg. conualescere quod ab initio non valet alleg. sex iura, & quinq; alleg. in contrarium, & soluit.]

i ¶ Ratam.] & ita alienatio quæ de iure nō tenet, ratihabitione confirmat. 16. q. 1. c. vlt. & ĩ. de iur. pat cura. & 12 q. 2. si qua de rebus. Arg. s̃. Insti. de aucto tu. to. §. tutor. & ff. eo. tit. obligari. circa finem. [3] Itē arg. ꝙ ea quæ ab initio non valent ex post facto conualescūt. s̃. de cōiugio ser. proposuit. ĩ. de spon. impub. de illis 2. 31. quæstio. 2. ca 1. & 2. ff. de tit. nupt si quis. In Ioan. And.

† prælato.

† Burchard⁹ lib. 3. decre. ca. 170. Iuo. par. 3. c. 231. Pannormia li. 2. c. 84 & c. 1. eo. ti. in 1. compil.

† In vno vetustissimo ita: si absque collaudatione, & subscriptione clericorum facta fuerit.

† Post cōcil. Lateraū. sub Alex. 3. par. 47. c. 5. & c. 2. eo. tit. in 1. comp.

[1] Cōcor. tex in l. fi. cum gl. notabili. ff. si ex nox. cau. aga.

[2] Vide de p̃scri. si diligēti. Ioan. An.

† tempus.

† Vigoreñ.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp.

† habuissēt

[3] Host. dicit aliud in tutore qui nō pōt ratificare cōtractū, in quo debuit auctorizare nisi paulo post. ff de acquir. hær. si quis mihi. §. iussum. aliud in capitulo, quod nō auctorizat, sed cōsentit nec ratificat nisi quo ad eius cōtemptum pertinet, de elec. quod sicut. §. si aūt

senatorio,& 1.q.1.c.eos qui.§.cũ ergo circa finẽ. Ar. ɔtra.24.q.1.schis̃ma.& ĩ.de sim.nõ satis.& ff.de re.iu. qđ ab initio.32.q.7.flagitia & 16.q.3.c.placuit.§.põt. ver ꝙ si priuatus.Prima rñsio est vera quãq; in malefi cijs,vt teneatur ex maleficio qui ratũ habet, sicut q ab initio mandauit. ĩ de resti.spol.cũ ad sedẽ.in fi.ff.de vi,& vi arm.l.1.§.quoties. dum tñ eius noĩe fue rit factũ.ff. de preca. l.si seruꝰ.In negotijs aũt,sacramẽtis, & ce teris ɔtractibus,q̃ de iure sortiuntur effe ctũ, eius ratihabitio ne potest res rata ha beri ab eo q talia ab initio mandare po tuit, si eiꝰ noĩe factũ est.ff.rem ratã habe ri l.3.§.falsus.& 9.q. 3.Lugduneñ & ff de iud licet verũ,&hic, & ĩ.de dona.pastora lis.in fi. In his autem quæ ꝑ alios explica ri non possunt, sicut est,vt quis per alium ferat sententiam,vel testimonium faciat, non habet locum ra tihabitio. C. de sen tent.ex breuicu. reci tant.l.1.& 2.nisi sit il lustris ꝑsona vt ibi, & in his q̃ cõtra na turam sunt vel fiũt, & q̃ sine peccato de tineri,vel fieri, vel possideri nõ posũt, & q̃ ipso iure nulla sunt ab initio. Et sic loquuntur cõtraria.

† Post conci liũ Laterañ. sub Alexan. 3.par.50.ca. 18 & c.4.eo. tit.in 1. cõp.

†al. sic: ita ꝙ tu caput, illi membra esse dicant.

† Constitu tionibus.

¶ Idem Hierosolym. Patriarchæ.

¶ *Prælatus sine consilio capituli instituere vel destituere, vel alia negotia ecclesiæ tractare non debet, h.d.cum ca. sequenti.*

CAP. IIII.

NOuit† tuæ discretionis prudentia,qualiter tu & fratres tui vnum corpus sitis, ita † quòd tu caput, [a] & illi membra esse probantur, vnde nõ decet [b] te omissis membris, aliorum consilio in ecclesiæ tuæ negotijs vti: cum id non sit dubium, & honestati tuæ, & sanctorum patrũ institutinoibus† cõtraire. ¶ Innotuit si quidẽ auribus nostris, quod tu sine consilio fratrum tuorum, abbates & abbatissas, & alias ecclesiasticas personas instituis & destituis:& infra. Ideoque id auctoritate Apostolica ꝓhibemus;& infra. Nos. n. tales institutiones & destitutiones carere [c] decernimus robore firmitatis.

NOuit.] Tres sũt partes. In prima ponitur exordiũ, in quo ratio & dictũ in genera. In secunda factum: ibi, Innotuit, In tertia prohibet & cassat: ibi, Ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Patriarcha Hierosolymitanus sine consensu fratrũ suorũ,abbates & abbatissas & alias ecclesiasticas ꝑsonas instituebat,& destituebat,peruenit hoc ad notitiã dñi Papæ.vnde super hoc scribit ipsi patriarchę dicẽs.ꝙ cum ipse & fratres sui sint vnum corpus ita ꝙ ipse sit caput, & illi membra, non decet ipsum vti consilio aliorum omissis fratribus suis in negotijs ecclesię suę:cũ illud sit ɔtra instituta sanctorũ patrũ: vñ præcipit ei,ꝙ de cetero illud non faciat,& tales institutiones & destitutiones decernit carere robore firmitatis. Nota ꝙ nõ decet mẽbrum à capite recedere,nec econuerso. Item prælatus negotia ecclesiæ suæ de cõsilio fratrum suorum facere debet, & præcipuè hmõi specialia:aliter enim facta non tenent.

a ¶ Caput.] sed nunquid episcopus auditur sine litteris capituli de rato,volens agere pro ecclesia sua? De hoc dic vt dictum est supra,de procu.c.1.& supra de rescr.edoceri.

[Glo.seq.quærit,& soluit.]

b ¶ Non decet.] 12.distin.non decet.12.q.2.alienationes.& 15.q.7.episcopus 1.& ŝ.de prescri.cum non liceat & arg.86.d.si quid & ŝ.eo.c.proxi. de quibus cõstitutionibus hic fit mentio.

[Glo seq. quærit,& soluit.]

c ¶ Carere.] sed nunquid ipso iure tales constitutiones irritę sunt? Videtur ꝙ sic ex hac littera:quod satis potest cõcedit: 1 quia factæ contra iura.C. de legi. nõ dubium.

¶ Idem eidem.

¶ *Summatum est supra in capitulo proximo.*

CAP. V.

QVanto:† & infra. ¶ Fraternitati tuę mandamus quatenus in cõcessionibus & confirmationibus, [d] & alijs ecclesiæ tuę negotijs, fratres tuos requiras,& † cum eorum cõsilio,vel sanioris partis eadem peragas & pertractes:& † quę statuẽda sũt, statuas,& errata corrigas, & euellẽda dissipes & euellas. ¶ Absentiũ [e] quoq; fratrum nomina inscribi nõ sinas: quia talia munimẽta irrita sũt & falsa, & tu exinde quæstionẽ falsi poteris merito formidare.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Si ecclesia collegiata habet præsentationem, præsentabit prælatus de consensu capituli, vel maioris partis: nisi de consuetudine vel priuilegio competat soli prælato.*

QVanto.] Diuiditur:nam primo prohibet. Secundo p̃cipit:ibi, Absentium. Abbas.

CASVS. Prædictus Patriarcha, omissis fratribus suis,in confirmationibus, & cõcessionibus, & alijs, negotijs ecclesię suæ vtebatur cõsilio aliorum: mandat Papa eidem,quòd de cetero id non faciat, sed de cõsilio fratrũ vel maioris & sanioris partis eadem pertractet & disponat. Præterea idem patriarcha ĩ priuilegijs suis & alijs instrumentis nomina absentiũ fratrum inscribi faciebat: præcipit Papa, quod hoc nõ faciat; quia talia munimenta irrita sunt & falsa, & ipse quæstionem falsi poterit formidare. Nota,quod prælatus de consilio fratrum suorum negotia ecclesię suæ pertractare & disponere dẽt. Item episcopi possunt concedere priuilegia. Itẽ de falso tenetur (vt hic dicitur) qui nomina absentium scribit in litteris ac si essent præsentes.

d ¶ Confirmationibus.] ŝ.c.ꝓx.cũ alijs ɔcor.ibi positis.& ĩ.c.ꝓx.& ita patet,ꝙ eps negotia eccłæ suæ cũ cõsilio canonicorũ suorũ tractare debet.12.q.1.sine exceptione.& c. alienationes.& 86.dist.si quid.16.q.1.ecclesia habet.

[Gl.seq.recitetur per q.an subscribens necessa habeat scire.&c.]

e ¶ Absentium.] nota ꝙ crimine falsi tenetur, qui nomina absentiũ fratrum facit inseri. C ad leg. Corne. de fal.qui veluti.& ipsa instrumẽta sũt irrita.C.de testa.l.iubemus.2 & in authen.de instru.caut.& fi § 2. coll.6.nõ tñ oportet testẽ scire q̃ in charta vel in instrumẽto cõtinentur, cui sigillum apponit. ff. de pig. actio.l.Caius.C.de testa.hac consultissima nec in hoc casu sit ei ꝑiudiciũ qn possit postea ɔdicere si sua interfuerit,vt in l. Caius:sed,si sciret,postea reclamare non posset,vt ff.de pig.& hypo.fideiussor.§.1.& 1.q. 7.saluberimum.& ŝ de transa.ex litteris.27.q. 1. oẽs. fęminæ.& 20.q.1.vidua. Sic & crimen falsi incurrit q sigillũ surripuit furtiue nomine capituli.ŝ. de testib. tam litteris. Et qui litteras iudicum aperit.ŝ.de offic. de leg.cum olim.& ŝ.de rescri.olim.vnde tales deponendi sunt per iura prædicta.

1 Idẽ Gof.& placet archidiacono de elect.c. vlti. lib.6. vbi vide sup vers. irritas.Io.A. Abbas.

†Post conci Laterañ.sub Alex.3.part. 50.c.16.& c. 5.eõd.tit. in 1.compil.

† al. ita: vt cum.

† In codice Barbatiæ ita & q̃ statuenda fuerint statuens errata corrigas,&c. q̃ lectio planior videtur.

†al.facias.

2 Si testator scribere nesciebat, nec articulate le[gere] qui,falsi est testamẽtum Ioan.And.

EA noscitur.] Prima pars factum narrat. Secūda pars respondet: ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Abbates & conuentus habent ius præsentandi in ecclesiis: cōtingit aliqñ, quòd ipsi abbates psentant personas idoneas epis. diœc. ad ecclesias illas vacantes, & eis receptis p episcopū, monachi alqñ añ psentationē aliqñ post, cōtradicūt: quæritur an talis institutio valeat? Rñdet Papa, q qñ plati faciunt huiusmodi præsentationes, intelligendū est, q fiant de consensu fratrum suorū, sine quo non valent: & ideo si constiterit, q consensus fratrū vel maioris partis nō interuenerit, tales institutiones debēt cassari, nisi ex antiqua & approbata consuetudine, vel ex aliqua spāli cōcessione abbates ipsi probauerint, q ɔsensus monachorum in talib. collationib. non sit requirendus. No. q abbas non pōt p̄sentare aliquē, vel ɔferre bñficiū ecclesiasticum alicui, si ne consensu sui capituli. Itē collatio, aut p̄sentatio, seu electio cōiter ptinet ad platū & capitulū. hoc. n. est ius cōe, nisi aliud in cōtrarium probet̄ à prælatis. Itē ex antiqua cōsuetudine vel priuilegio, abbas solus potest conferre beneficia irrequisitis monachis.

† Cap. vnico eod. tit. in 2. compil. Et quatenus per literas pōt fieri præsentatio, vide Lapum allega. 75.

† præsentēt.

† vel.

† Adde quæ dicatur antiqua consuetudo, & approbata, per Doc. I l. hoc iure. §. ductꝰ aquæ. ff. de aqua quo. & æsti.

CAP. VI.

EA † noscitur: & infra. ¶ Cum in prouincia tua sæpe contingat, q ad ecclesias, in qbus collegia ius præsentādi habere noscuntur, eorū abbates, aut per se, aut per literas,[a] personas idoneas epis diœces. præsentāt,† & eis præsentatis, & receptis aliquādo ante, aliquando post, monachi contradicunt.[b]

¶ Respondemus, q in præsentationibus platorū intelligi dēt,[c] q fiant de collegiorum suorum assēsu, sine quo non obtinent firmitatē. Vnde si constiterit cōuentus, vel maioris, & †sanioris[d] partis nō affuisse cōsensum, institutiones huiusmodi conuenit euacuari:[e] nisi ex antiqua, & approbata consuetudine,[f] † vel concessa libertate,[g] aliqui eorum probauerint commissi sibi collegij non debere in ecclesiarum, seu beneficiorum collationibus requiri consensum.

¶ Innocentius tertius archipresbytero, & magistro Scholarium † Bituricen.

¶ Tenet donatio, quam de solius diœcesani consensu, facit laicus ecclesiæ, de decimis quas ab alia ecclesia habet in feudum ab antiquo. i. ante Later. concil.

[Glo. seq. quærit. & soluit.]

a ¶ Per litteras.] potest ergo quis per litteras præsentari. arg. 64. dist. c. 1. 2. & 3. Quid si cōtradicatur lrīs? Stabitur eis donec contrarium probetur sup. de prob. post cessionem. vbi de hoc. & s̄. de testi. cum à nobis.

b ¶ Contradicunt.] cum ab initio nesciuerunt: aliàs non videtur q postea contradicere possint 1. s̄. eo. c. 2.

c ¶ Intelligi dēt.] præsumptiue, quia non est verisimile, q hoc faciant sine consilio fratrum suorum. s̄. eo. c. proxi. Hæc p̄sumptio probationem recipit in contrarium, vt hic dicitur. secus si esset præsumptio iuris, & de iure. ĩ. de spon. ad id quod & 54. dist. fraternitatem. & ĩ. de Iudæ. c. vltimo.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

d ¶ Maioris & sanioris.] sed nonne eo ipso maior est qd est sanior. 3 I dist. Nicæna & ĩ. de his quæ fi. à maio. par. cap. c. 1. & 40. dist. multi, in fine? Dic q vbi aliqua pars non est sana puta quia indignum eligit, vel quia in damnum ecclesiæ aliquid facit, ibi dico maiorem partem illam quæ sanior est. & præferenda est. ĩ. de posltu. præla. gratum. al' ac, nisi vtraq; pars in electione esset sana, non statim dicerem maiorem saniorem, immo quandoq; minorem esse præferendam. sup. de electio. ecclesia vestra. vbi pars maior non obtinet. sup. de app. constitutus. Bernar.

e ¶ Euacuari.] cum non sint facta secundū ius: sed cōtemptis illis qui requiri debent. sup. de elec. q sicut. & c. quia propter. & s̄. c. nouit. & c. quanto. vbi hoc videtur expressum.

f ¶ Consuetudine.] dummodo sit talis, quæ iure cōi non præiudicet, s. præscripta. s̄. de consuet. cum dilectus. & c. vlt. quia tunc præscripsit prælatus ius instituendi contra alios fratres suos.

[Gl. seq. arguit & remittit.]

g ¶ Libertate.] puta quia priuilegia hēt platus, q solus sine ɔsensu fratrum instituat. & ita est hic ar. expressum, [a] q ius eligendi de iure cōi simul ptinet ad epm & capitulū, cum eps sit caput capituli. s̄. e. nouit. nisi ɔsuetudo contrarium inducat vel priuilegium, vt hic patet. De hoc dixi s̄. de electio. cū ecclesia Vulterana. Ber.

§ Hoft. remittit ad ea quæ ibi nota. & dicit q contradicere pōt ĩ. vi. menses post notitiā, Ioā. And.

a Hostiensis qui tenet cōtrariā dicit, q narratur factam non ius; & si de iure ēt intelligas, loquit̄ cū sunt oīa cōia. Io. An.

† archiepo, in pluribus antiquis.

† scholarū, legitur ĩ omnib. fere Vaticanis.

CVm Apostolica.] Duæ sunt partes principales. In prima cōsultatio. In secunda respōsio: ibi, Taliter responderemus. Prima subdiuiditur. Nam primo ponit partium compromissum. Secundo vniꝰ partis allegationem: ibi, Dicti monachi. Tertio allegationē alteriꝰ partis: ibi, Econtrario. Quarto cōsultationem arbitrorum: ibi, Quia. Secunda pars principalis subdiuiditur. Nā primo respondet cōsultationi. Secundo soluit & corroborat contraria, ibi, Auctoritates. Tertio responsionem corroborat: ibi, Nā Quarto solutionem limitat: ibi, Hoc autem. Abbas. Siculus.

† Cap. I. tit. de his quæ conceduntur ab epo sine cōsensu capituli, in 3. cōpila.

† Pratea.

CAP. VII.

CVm † Apostolica sedes: & infra. ¶ Sane sicut accepimus, cū ex vna parte capitulū S. Stephani, & ex altera monachi de Platea, † sup decima quadā in vestrū cō promisissent arbitriū: Dicti monachi proponebāt, donationē ipsius decimæ sibi à quodam milite fa-

CASVS. Inter capitulum sancti Stephani ex vna parte, & monachos de Platea ex altera, quæstio vertebatur: super quæstione illa in quosdam arbitros est compromissum, coram quibus proponebant monachi, donationem ipsius decimæ sibi factam fuisse, & à quodam milite de consensu Bituricen. archiepiscopi. diœce. ipsius sibi confirmtam fuisse: & ad confirmandam concessionem suam inducebant auctoritatem Hieronymi dicentis. Si aliquando fuerint à laicis, quæ diuini iuris esse noscuntur, male detenta, & in vsum transierint monachorum, episcopo loci præbente consensum, consistabunt omnia perpetua firmitate subnixa. Ex contrario pars altera respondebat, quòd consensus episcopi sine consensu capituli non sufficiebat: ad hoc inducebat auctoritatem Leonis, quòd episcopus de rebus ecclesiæ quicquam donare, vel commutare, aut vendere non audeat, nisi vt meliora prospiciat, & de consensu capituli sui id faciat, quod non sit dubium ecclesiæ profuturum: dubitauerunt isti arbitri quando decima tenetur à laico, si conferatur ecclesiæ, vtrum sufficiat consensus episcopi sine clericorum consensu? & Papa respondet quòd monendus est laicus, qui decimam tenet, vt illam restituat illi ecclesiæ ad quam spectat: quod si noluerit, & de

de consensu epi alteri ecclesiæ concesserit, valebit donatio: & auctoritates prædictæ licet sint diuersæ, non tamen sunt aduersæ: quia aliud est alienare quod ab ecclesia possidetur, in quo casu intelligitur auctoritas Leonis, & tunc non sufficit consensus epi sine consensu capituli: Et aliud est ad vsum ecclesiæ reuocare quod a laico detinetur: in quo casu intelligitur auctoritas Hieronymi: & tunc sufficit cõsensus episcopi: quia ꝑ vtranq; auctoritatẽ vtilitat. ecclesiæ prouidetur. & hoc ꝓbatur per conciliũ Lateranẽ. sumpto arg. à ꝯtrario sensu, in quo ꝓhibetur, ne aliqua religiosa ꝑsona ecclesias & decimas d̃ manibus recipiet laicorum sine consensu ep scoporum; per qđ datur indirecte intelligi, quòd sufficit consensus episcopi vt licitum sit ecclesiæ decimas de manu recipere laicorum. Hoc quod dictum est, de illis decimis debet intelligi, quæ laicis in feudum sunt concessæ. No. quòd licet cõpromittere in arbitros de reb. spiritualib. Item ille põt iura distinguere, q̃ põt ius constituere. Item sicut ad consultationem iudicum respõdet Papa, ita & arbitrorum. Item arg. à cõtrario sensu bene valet. Item decimæ datæ laicis in feudum possunt reuocari.

ctam, & Bituricen. archiepiscopi dioecesani eius accedente consensu confirmatam fuisse: seq; auctoritate Hieronymi [a] munitos existere, qui scribens ad Damasum ait: Si aliqñ† fuerint a laicis male deténta, q̃ diuini iuris esse noscuntur, & in vsum transierint monachorum, episcopo loci præbente consensum, constabunt eis omnia perpetua firmitate subnixa. Econtrario pars allegabat aduersa, consensum episcopi sine cleri cõsensu minus sufficere, auctoritate Leonis [b] Papæ dicentis: Ne quis episcopus de rebus ecclesiæ quicquã donare, vel commutare, vel vendere [c] audeat: nisi forte aliquid horum faciat, vt meliora ꝓspiciat:† & cum totius [d] cleri [e] cõsensu atque tractatu id eligat, quod non sit dubium ecclesiæ [f] profuturum. [g]

¶ Quia uero nos consulere voluistis, utrum quãdo decima tenetur [h] a laico, si conferatur ecclesiæ, ad confirmandam donationem consensus episcopi sine cleri consensu sufficiat; Taliter respondemus, quòd monendus est [i] laicus, qui decimam detinet,† vt eam restituat ecclesiæ, ad quam spectat; q; si forte induci nequiuerit, & eam cũ dioecesani consensu alteri ecclesiæ assignauerit, presertim [k] religioso cõuentui; constabit ipsa† donatio perpetua [l] firmitate subnixa.

¶ Auctoritates enim premissæ, licet diuersæ sint, non tamen aduersæ; cum aliud sit alienare, [m] quod ab ecclesia possidetur; & aliud quod detinetur a laico, ad vsum ecclesiasticum reuocare. In alienatione quoq; iuxta Leonis Papæ decretum consensus episcopi, sine clericorum consensu† non sufficit. In reuocatione autem iuxta scriptum† Hieronymi sufficit consensus episcopi; cum per vtrumque† vtilitati ecclesiæ consulatur.

¶ Nam & in Lateranen.† cõcilio [n] est inhibitum, ne quælibet religiosa ꝑsona ecclesias, & decimas de manib. laicorũ, sine cõsensu episcoporum recipiat; per quod indirecte datur intelligi, [o] ꝙ sufficit con-

a ¶ Hieronymi.] 16. q. 1. quoniam quicquid & s̃. de const. c. cum omnes.

b ¶ Leonis.] 12. q. 2. sine exceptione.

c ¶ Vendere.] nisi forte sit parua & sterilis possessio. 12. q. 2. terrulas.

d ¶ Totius.] vel maioris partis ibi seruientis. 10. q 2. c. ea enim. §. hoc ius.

e ¶ Cleri.] i. capituli sui. bona enim aliarum ecclesiarum vendere non debet, nec venditioni auctoritatem præstare. 12. quæst. 2. abbatibus. & 17. q. 4. in vendicionibus.

f ¶ Ecclesiæ.] s. episcopali.

g ¶ Profuturum.] quantum ad opinionẽ ipsorum, & sic tenebit alienatio, q̃uis ꝯtrium eueniat. j. ff. de admin. tut. tutor qui. §. tñ si probaretur læsio restitueretur, vt s̃. de in integ. rest. c. 1.

h ¶ Tenetur.] de facto: quia veram possessionẽ habere non potest, cum laici decimam de iure possidere nõ possint. s̃. de præscrip. causam. quæ. & 16. q. 7. c. 1. 2. & tñ tolerat ecclesia, quòd laici decimas, quas antiquitus habuerunt in feudum, detineant, de quibus loquitur hæc decr. vt in fi. dicitur. Ber.

[Glo. seq. ponit lect. Lau. quam reprobat.]

i ¶ Monendus est.] & etiam compellendus, cum mortaliter peccat 6. q. 1. illi, qui. & 22. q. 1. c. vlt. Vel hoc intellige de eo cuius scãdalũ timetur 23. q 4. nõ potest. Nam si hoc esset verum, posset eps per alios laicos multas ecclesias spoliare, & alias ditare: quod si faceret, appellandum esset, cum hoc sibi nõ liceat. j. de rebus eccle non alie. c. 1. Hoc qđ dicit Lau. intellige de decimis non in feudum cõcessis: sed decr. loquitur de decimis in feudum concessis, vt dicit in fine. Ber.

k ¶ Præsertim.] i. maxime: quia ad hoc agit vt de manu laici reuocetur. Ber.

l ¶ Perpetua.] & ita videtur valere donatio sine consensu capituli. sed hoc ideo est, quia ꝑ hoc vtilitati ecclesiæ consulitur, & illi q decimã detinebat: quia hoc solum bene agit, vt vita hominum corrigatur, 23. q. 5. ꝓdest seueritas: alias semꝑ requiri dẽt cõsensus capituli, vt s̃. eo. per totum. Ber.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem.]

m ¶ Alienare.] ideo nõ intelligitur alienare: quia transfert de laico ad ecclesiã. Sic nõ dr̃ alienatio, qñ trãsfertur de fratre ad sororem: sicut dixit lex si testator prohibuit rem alienare, dando sorori, nõ videt alienare. C. de fideicommis. voluntas. ff. de leg. 2. vnum ex familia. §. 2. & l. peto. §. fratre. Et qui transfert columnas de loco vno ad alium locum eiusdem ciuitatis, 3 non videtur facta translatio. C. de ædifi. priua. si quis post. sed reuera talis reuocatio est quædam alienatio 12. q. 2. Apostolicos & j. ca. proxi. quia si remansisset apud illum laicum decima illa, spes esset ꝙ posset redire ad priorem ecclesiam, ad quã spectat, si decederet sine hærede, nisi hæredes succedant in decimis, siue sint collaterales, siue descendentes: & est simile ꝙ Deus magis voluit sibi hostias immolari, quam dæmonib. 22. q. 1. considera.

n ¶ Lateranẽ. concilio.] j. de priuil. cũm & plãtare. nec laici in alios laicos decimas possunt transferre. inf. de dec. prohibemus.

[Glo. seq. dicit argum. à contrario sensu esse fortissimum.

o ¶ Datur intelligi.] à contrario sensu & est fortissimum

† al. aliqua, sed apud Hieronymũ, aliqñ vt etiam apud Gratiã num. ca. ult. 16. q. 1.

1 Facit ad hoc l. prætor ĩ prin. cũ gl. no. & Bar. ff. ne qd in loco pub. & l. ꝓhibere. §. plane. ff. ꝙ vi aut clam.

1 de hoc. & quid iuris si ecclesia sit locupletata, nec dãnificata no. 12. q. 2. sine exceptione. ĩ gl. pe. Io. And.

2 Vbi de hoc & 1 . q. 1. §. 1. & j. de deci. quamuis. Io. And.

† tenet.

† ista.

† assensu.

† scripturam rescriptum.

† vtrãque.

† sub Alexãdro iij. c. 9.

3 Idem si ad aliam ciuitatem corruentiũ parietũ marmora, vel colũnas defert de ꝓprijs domibus in domos ꝓprias: & hoc vult lex illa ꝙ ornatus ciuitatis non trãsferantur ad rura. Ioann. And.

mum argumentum. ff. de offi. eius cui mãda: est iurisd. l. 1. & 25. dist. qualis. & 45. d. ft. disciplina, versi. descende, peccauit populus tuus quasi dicat. ergo non meus, ex quo peccauit: quia propter peccatum recediur à Deo. 22. q. 1. cùm renunciatur, Lau.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

h ¶ Tractatu.] sed qualiter fiet tractatus? Conuenient omnes, & quilibet dicet quod sibi videtur. 4 C. de venden. reb. ciui. l. vlt. lib. 11. & tit. seq. l. vlt. & hoc de immobilibus, vel mobilibus pretiosis: quia si sint pretiosa, necessaria est solemnitas. C. de adm. tut. lex. quę. sceus in his quę seruando seruari non possunt, vt l. prædicta, & ff. de petit. hæred. l. diuus. Vinc.

4 Supple sicut fit cum alienari dēt res ciuitatis & tunc bene continuatur quod sequitur.

a ¶ E. scopi.] vide modū argumentandi: ex quo dicit de epo, ergo tantum de epo intelligēdū est, sic 25. dist. qualis & 81. distin. l. ud. ff. de cond. & d. mon. cū ita. Arg. contra: quia aliud est dicere, epm & aliud, solū epm, j. de testa. requisisti. 1. & ita hic est vnus casus, in quo solus eps potest alienare: alios habes. 12. q. 2. terrulas, & tribus capitulis seq. & 12. q. 2. bonæ.

b ¶ In feudum.] de alijs vero non esset verum quod hic dr: quia ecclesia potest illas vendicare, cum ille nullum ius habeat, sed hęc ecclesia ad quam spectat nec potest petere pp ius feudi quod antiquitus ex causa fuit promissum: quia episcopus ius vnius ecclesiæ non potest alij dare, vt j. de reb. eccl. non alie. c. 1. Io.

† Meten.

† Ca. 2. ti. de his quæ con ced. ab epo si ne consen. capituli in 3. compilat.

3 Ibi etiā inuer. si uero relinquatur: probat priū, s. quod idem sit dicere epi scopo, & soli epo. quare dicas ex circumstantijs, hoc discerni an hæc sint eadem, an diuersa. facit quod not. de don. ad Apostolicæ. in 3. gl. & qđ dicam super ca. 10. And.

sensus episcopi,[a] vt licitū ecclesię sit decimas de manibus recipere laicorum. Hoc autem de illis decimis intelligimus, quæ laicis in feudum [b] perpetuo sunt concessæ.

¶ Idem Meten. † archidiacono.

¶ *Non potest episcopus sine consensu capituli concedere ecclesias alijs ecclesiis, etiam si habeat ius patronatus in ecclesiis concessis.*

CAP. VIII.

Tva † nuper: & infra. ¶ Adiecisti et vtrum episcopo, vel electo cum solo archidiacono præter assensū maioris ecclesiæ, cum ab ipsa eligatur episcopus, & archidiaconus assumatur de ipsa, cœnobijs vel ecclesijs conuentualibus, ad quas ius pertinet patronatus, liceat conferre [c] perpetuo vacãtes [d] ecclesias baptismales: & infra.

¶ Alterius [e] etiam quæstionis solutio ex epistola Leonis [f] Papæ colligitur euidenter, in qua legitur: Ne quis episcopus de rebus ecclesiæ quicquam donare; vel permutare, vel vēdere [g] audeat: nisi forte aliquid horū faciat vt meliora prospiciat: & cū totius cleri tractatu [h] atque consensu id eligat. qđ non sit dubium [i] ecclesiæ profuturum. Irrita † enim episcoporum donatio, vendítio, & commutatio rei ecclesiasticæ erit absque cōniuentia & subscriptione clericorū. per hoc [k] enim noueris solutam secundo loco propositam quæstionem: cum † concessiones ecclesiarū perpetuas,[l] ad alienationes non sit dubium pertinere.

¶ Idem episcopo Helien.

¶ *Episcopus parochiales ecclesias vel obuentiones ipsarum de consensu patroni sine consensu capituli sui monasterio conferre non potest.*

CAP. IX.

Pastoralis officij diligentia: & infra. ¶ Præterea quæsiuisti (cum au-

i ¶ Dubium.] probabili iudicio, licet forte secus cōtingat. argum. ff. de mino. verū. §. si locupleti. & intellige, non sit dubium quantum ad se: qa sufficit ab initio bene gestum. ff. de neg. ges. sed an vl tro. §. 1.

ADDITIO. Vel dic, dubium, s. communi opinione clericorum.

k ¶ Per hoc.] id est, per capitulum Leonis. 16. q. 1. c. possessiones.

l ¶ Perpetuas.] perpetuæ enim intelliguntur ex eo, quia fiunt ecclesijs, & nō personis 5. vt s. c. pxi. & ff. de annu. leg. annua. & 12. q. 2. liberti: quia ecclesia non moritur, vt ibi dr. & s. de insti. cum venissent. si fiūt personis sine temporis præfinitione, durabunt in eorum vitā. 10. q. 2. hæc vsus præstatio, & 16. q. 1. possessiones.

Pastoralis.] communis diuisio: Secunda: ibi, Ad qđ.

† In oīb. Vaticanis ita: Irrita enim eporum uēditio & cōmutatio rei ecclesiasticæ erit, &c.

† Vel

† Ex antiquis exēplaribus: ita restitutū est, ut est impressum, nã in vulgatis, ita legit: cū concessiones ecclesiarum ad perpetuas alienationes nō sit dubiū

5 Adde quid dicatur ppetuum, & qđ ppetua alienatio not. in l. nã imperator. ff. de legi. & in l. 1. ff. de usufr.

Tva nuper.] Cōmunis diuisio. Secunda pars: ibi, Alterius. Abb. Sic.

CASVS. 2 Archidiaconus Meten. qsiuit a Papa, vtrū eps sine electus de consensu archidiaconi tm̄ sine consensu capituli, cōferre possit vacantem ecclesiam baptismalem alicui monasterio vel alteri ecclesiæ, quæ habet ius patronatus in illa ecclesia vacante? Et rñdet q̄ non potest, auctoritate Leonis Papæ. quia concessio vacantium ecclesiarum pertinet ad alienationem. Ber.

Nota q̄ prælatus sine consensu capituli bona ecclesia temporalia vel spirituaiia non potest alienare. Item donatio epi cum consensu archidiaconi non valet. Item perpetuæ donationes nomine alienationis cōtinentur.

c ¶ Conferre.] vt monachi habeant fructus illarum, & retineant ecclesias ad vsus proprios, & sic lęderetur ecclesia. vnde non valet talis concessio.

d ¶ Vacantes.] 3. arg. contrarium: quia sede vacante nihil est innouandum. s. ne sede vacan. nouit. & c. a. & 3. Respondeo contraria loquitur in episcopalibus & consimilibus.

e ¶ Alterius.] idest, istius præsentis quæstionis, sed ideo dicit, alterius, quia alia quæstio præcedit, quæ ponebatur in antiqua cōpilatione in titu. de instit. sed in hac non ponitur.

f ¶ Leonis.] 12. q. 2. sine exceptione. & s. c. proxi.

g ¶ Vendere.] nisi forte sit res quæ seruando seruari non possit C. de admini. tut. lex quæ. in fi.

5 Hic casus in antiquis exemplarib. reperitur.

† Hæc glosa nō inuenit, in antiquis codicibus.

Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Helien. fecit talem quæstionem dño Papæ. Parochiæ auctoritate Dionysij fuerunt limitatæ & distinctæ, vt prouentus cuiuslibet parochiæ in vsus cederent ministrorum: quæsiuit vtrum liceat epo sine auctoritate Papæ, uel sine consensu capituli sui cōferre uiris religiosis obuentiones alicuius parochialis ecclesiæ reseruata sustentatione uicarij. Secundo fecit aliam quæstionem: Lateranen. concilium prohibet nouam pensionem imponi ecclesijs, uel ueterem augeri, quæsiuit episcopus Helien. utrum episcopus possit religiosis locis totam ecclesiam, uel de nouo conferre aliquam portionem de consensu patroni? Ad hoc respondet Papa, quod episcopus nec primum nec secundum facere potest sine licentia Papæ præter capituli sui uoluntatem salua constitutione canonica, quæ dicit, q̄ episcopus potest conferre pijs locis quinquagesimam portionem. No. quòd episcopus nec ecclesiam potest dare monachis nec pensionem augere sine cōsensu capituli sui. Item centesimam uel quinquagesimam portionem potest dare pijs locis sine consensu capituli sui, ut hic probatur.

a ¶ Diony-

auctoritate Dionysij [a] † fuerint parochiæ limitatæ) quatenus singularũ parochiarũ prouentus, in vsus ecclesiæ cederent necessarios, & stipendia ministrorũ: si epo liceat sine auctoritate summi Põtificis, vel saltem sine capituli sui voluntate, viris religiosis cõferre obuentiones [b] alicuius parochialis ecclesię, sustentatione [c] vicarij reseruata. Et cum Lateranen. † concilij [d] statuta prohibeant, ecclesiis noua imponi vel augeri veterem pensionem, postulas edoceri, an eps valeat religiosis, cõsentiente patrono, totam ecclesiam, vel de nouo cõferre aliquam portionem.

¶ Ad quod breuiter respõdemus, quod salua constitutione [e] canonica, de concedẽda pijs locis quinquagesima [f] portione, neque primum neque secundum facere potest episcopus (nisi de licentia Romani Pontificis) præter capituli sui voluntatem.

¶ Innocentius † tertius archiepiscopo Senonen. & & eius suffraganeis.

¶ *Ad concilia prouincialia vocari debent, & admitti cathedralium ecclesiarum capitula.*

CAP. X.

ET † si membra corporis: & infra. ¶ Prouinciæ Senoñ. capitula cathedralium ecclesiarũ ad nos querimoniam transmiserunt ꝙ archiepiscopus Senon. & eius suffraganei ꝓcuratores eorum † nuper ad prouinciale [g] cõcilium conuocatos, ad tractatum eorum admittere noluerunt: & infra. Visum fuit nobis & fratrib. nostris, vt capitula ipsa ad huiusmodi concilia debeant iuuitari, & eorum nuncij ad tractatum admitti: maxime super illis quæ ipsa capitula contingere [h] dignoscuntur.

TITVLVS XI.

De his quæ fiunt à maiori parte capituli.

¶ Ex concilio Lateranen. †

¶ *In vniuersitatibus ecclesiasticis præualeat regulariter quod fit à maiori parte nisi minor pars rationabiliter contradicat. h. d.*

1 Prouinciæ a vero, & dię prius diuisæ fuerũt 8. dist. c. 1. & 99. dist. prouinciæ. Vincen. Vtrobique de hoc Io. And.

† Dionysius Papa epistola 2. ad Seuerum episcopum.

† Conciliũ Lateran. sub Alex. iij. ca. 7. §. prohibemus.

† Honorius tertius hr̃ in omnib. antiquis.

a ¶ Dionysij.] 13. q. 1. ecclesias 1 90. dist. c. 1. & 80. ei. episcopi.

b ¶ Obuentiones.] id est, fructus vel redditus, retenta sibi ecclesia cum sustentatione vicarij.

c ¶ Sustentatione.] sufficienti. s̃. de præben. de monachis vbi de hoc, & s̃. de supplẽ. negligen. prælа. sicut.

d ¶ Laterañ. concilij.] vt j̃. de censi. prohibemus.

[Gl. seq. reci. per q. alleg. pro, & ꝯ. ponit op. Hug. & Tãc. quã dicit tutiorem, sed ꝯrium approbat.]

e ¶ Salua constitutione canonica.] 12. q. 2. bonę rei. Ex hac littera vr̃ manifeste, ꝙ eps posset dare quinquagesimam vel centesimam partem sine consensu capituli vt in prędictoc. bonę rei, non obstãte iuramento de non alienãdis rebus ecclesię. j̃. de eccl. ædi. tua. & sup. de iureiur. intellecto. nemo enim pt̃ epm accusare de eo ꝙ tẽplum Dei ædificat. 12. q. 2. aurũ. Itẽ quia sufficit semel à iure fuisse ꝯcessum: vnde nõ est vlterius necesse adire prætorem. ff. de cõdi. insti tu. q̃ sub cõditione. §. vlt. Arg. ꝯ. j̃. de donat. pastoralis, & s̃. eo. c. proxi. 12. q. 2. si eps, & s̃. eo. cũ nos. H. & Tanc. cum eo dñt, ꝙ ẽt in hoc casu requiritur cõsensus capituli: licet enim ei permittatur à iure alienare causa necessitatis vel vtilitatis, requiri tamen dẽt consensus capituli. 12. q. 2. sine exceptione. Littera tamẽ ista contradicit, & Ioan. idem dicit super illo c. bonę rei illud quidem securum est dicere, & expone hanc litteram secundum quod Tancre. exponit, id est salua constitutione: quia non derogatur per istud cñsum illi canonici, bonæ rei, nec dicitur ibi ꝙ episcopus posset illam donationẽ facere sine consensu canonicorum, sed hæc littera contrarium innuit, & j̃. de donatio. Apostolicæ, vbi de hoc, & ita credo verum, & statuendum hic.

f ¶ Quinquagesima.] immo quandoque maiorem portionem si multum abundat. de auctoritate tamen superioris, quandoque non tantam, quandoque nihil, si grauatur ecclesia. j̃. de do. Apostolicæ. Io.

ET si membra corporis.] Prima pars ponit querelam. Secunda prouidet: ibi, Visum fuit. Abbas Siculus.

CASVS. Statutum fuit in concilio generali, quod habetur. j̃. de accusationib. sicut olim, ꝙ metropolitani singulis annis debeant prouinciale concilium celebrare Archiepiscopus Senoneñ. & suffraganei eius ad concilium illud ... cathedralium ... prouinciæ ... Papa ... bit ... archiepiscopo, & suffraganeis suis dicens, ꝙ capitula ad huiusmodi concilia debeant inuitari, & eorũ nuncij ad tractatũ admitti, & præcipue super his, quæ contingunt ipsa capitula, & hæc est rõ, quia cum archieps & episcopi sint vnũ corpus cum capitulis suis, & ipsi caput, sine membris suis talia vel alia facere nõ debent. No. qđ q̃ oẽs tangit, ab omnibus dẽt tractari. Itẽ non debet caput à membris recedere, nec mẽbra a capite.

g ¶ Prouinciale.] de quo habes 18. di. per totum, & j̃. de accusa. sicut olim. De concilio monachorum habeẽ j̃. de sta. reg. in singulis, & ca. cąą.

h ¶ Contingere.] & merita: quia quod omnes tãgit, ab omnibus debet comprobari. 63. dist. cap. 1. & 66. dist. in. cap. 1. & 8. q. 1. licet ergo, & s̃. de tempo. ordin. si archiepiscopus, vbi de hoc. & ff. de adop. nam ita, & ff. de mino. in causæ. §. causa, & l. etiam §. vl. & ff. de iure annu. aureo diuus, & ff. de aqua. plu. ar. en. in concedendo, & in Auth ẽ. vt sponsal. lar. §. ad hoc quoque colla. 8. Laici 3 vero huiusmodi cõcilijs interesse non debent, nisi specialiter inuitentur. 68. dist. Hadrianus. in fine. Vel etiam nisi specialiter tractaretur causa fidei 96. dist. ver. nam. Vel nisi tractaretur de matrimonio: quia cum tales causæ eos tã gant, possunt interesse. 35. q. 1. ad sedem.

† De his ꝓuincialib. cõcijs, vide cõciliũ Tridẽ. sessio. 24. de refor. c. 3. ad de Melchiorẽ Canũ lib. 5. de locis Theolog. c. 4.

† al. capitulorum.

† Conciliũ Lateran. sub Alex. iij. ca. 16. & c. vnico. eo. tit. in 1. comp.

2 De reg. iu. qđ oẽs. li. 6. in fi. Io. An.

3 De hoc articulo vide plenius hic per Io. And. Panormitanũ, & alios, adde Bullam Iulij tertij ante sessionẽ 11. in conci. Trid. & Turrecrematam in sum. de eccles. lib. 3. c. 12. & seq.

DE HIS QVAE FIVNT A MAIORI parte capituli.

¶ Supra visum est de his quæ fiunt à prælato. & capitulo: sed quia quædam pertinent ad capitulum tantum, in quibus peragendis sæpe discordant, & dubitari posset quid iuris, merito subijcitur ista rubrica.

De hac materia tractatur 16. dist. c. vlt. 5. q. 2. hoc ius. Cnm.]

CVm.] Ord.natio maioris partis ·apituli, per contradictionem & appellationem minoris partis, nil rationabile opponentis, impediri non debet. Primo ponit factum reprehensibile. Secundo prouidet p statu .m:tb:.Q:ocirca. Abbas. Siculus.

CASVS. In quibusdam ecclesijs minor pars clericorum non secũdum rationem, sed propria voluntate potius impediebant ecclesiasticã ordinationẽ, qđ graue, & dignũ erat reprehensione: cũ in ordinationibus ecclesiarum semper debeat præualere qđ à maiori & saniori parte capituli fuerit ordinatũ, idcoque statuit conciliũ Lateraneñ. vt nisi à paucioribus & inferioribus aliqd rationabile obiectũ fuerit & ostensum, appellatione remota prævaleat, & suum consequatur effectũ, quod à maiori parte capituli fuerit ordinatum: non obstante si aliquis dicat se iuramento adstrictũ ad seruandum ecclesiæ suæ consuetudinem: quia non sunt dicenda iuramenta, sed potius periuria, siue temeraria iuramenta, quæ in damnum ecclesiæ & contra sanctorũ Patrum veniunt instituta: & si aliquis cõsuetudines, quæ nec ratione iuuantur, nec canonicis consonãt institutis, iurare præsumpserit: à perceptione Dominici corporis, donec pęnitentiam egerit, sit penitus alienus. Not. ꝙ in maiori & saniori parte capituli residet potestas capituli. Item vt cõtradictio minoris partis capituli valeat, duo sunt necessaria, s. quòd rationabile quid obijciatur, & probetur. Item iuramenta contra vtilitatem ecclesiasticam præstita, non iuramenta, sed potius periuria vel temeraria iuramenta dici debent: & ideo non sunt seruanda. Item si quis iurat seruare consuetudinem ecclesiæ, non abstringitur ad illicita: sub tali enim iuramento nihil nisi licitum comprehenditur. Item qui consuetudinem illicitam iurat seruare, donec egerit pænitentiam, à perceptione corporis Christi debet abstinere.

CAP. I.

CVm in cunctis ecclesiis, qđ pluribus,[a] & sanioribus fratribus uisum fuerit, incunctanter debeat obseruari: graue nimis est, & repræhensione dignissimũ, qđ p quasdã ecclesias pauci quãdoque nõ tam de ratione, q̃ de propria uoluntate ad† ordinationẽ ecclesiasticã procedere nõ permittũt.[b] ¶Quocirca præsenti decreto statuimus, vt nisi à paucioribus & inferioribus aliqd rõnabiliter[c] obiectum fuerit, & † ostensũ,[d] appellatione remota pualeat sp, & suũ cõsequatur effectũ, quod à maiori, & saniori parte capituli fuerit constitutum.[e] Nec constitutionẽ nostram † impediat, si forte aliquis ad conseruãdã† ecclesiæ suæ consuetudinem, se iuramento dicat adstrictum: Non enim iuramenta,[f] sed potius periuria sunt dicenda, quæ cõtra utilitatem ecclesiæ, †& sanctorum patrum veniunt instituta.

¶Si quis autem † huiusmodi consuetudines, quæ † nec ratione iuuantur, nec sacris congruunt institutis, iurare præsumpserit: donec dignam egerit pænitentiam, à perceptione sit Dominici corporis alienus.

¶Cælestinus† tertius Claremon. episcopo.

¶Canonicus non interdicit ecclesiam, sed hoc facere debet episcopus cum capitulo.

CAP. II.

QVæsiuit: & infra. ¶Super eo, quod ecclesiam[g] tuam quidam ex

a ¶ Pluribus.] 65. dist. c. 1. 2. & 3. s̄. de electio. licet. 23. dis. in nomine Domini. 20. dist. de quibus, & ff. de re iu. duo ex tribus.

b ¶ Permittunt.] appellando & impediendo de facto. [Gl. seq. arg. quod non statur, & c. alleg. 5. iura. alleg. duo in contrarium, & soluit.]

c ¶ Rationabiliter.] argum. quòd non statur semper maiori parti nec pluralitati, vt hic, & 31. distin. Nicæna. sup. de electio. ecclesia vestra. ff. de serui. rust. prædi. per fundum. 12. distinct. non liceat, & ff. de pact. maiorem. Arg. contra 63. distin. plebs Diotreñ. Insti. de satisdato. §. sed si ex testamẽto. Sed illud regulare est, vt semper stetur maiori parti, sed maior pars est illa quæ maiori ratione & pietate nititur 9. dist. n. sana quippe. 60. dist. multi. in fi. & 4. q. 3. c. si testes. §. item iurisiurandi præsumitur pro pluralitate. 61. dist. nullus, in fi. nisi cõtrarium probetur, vt hic patet, & 23. distin. illud. & s̄. de electio. dudum R.

d ¶ Ostensum.] ergo non sufficit obijcere, nisi probetur & hoc probabitur coram superiore, s̄. de elect. venerabilem.

e ¶ Constitutum.] & ita capitulum potest constitutionem facere, dum tamẽ intersint omnes, quos constitutio tãgit. De hoc no. s̄. de consti. cum omnes. aliàs p̄sentes in præiudiciũ absentium nihil constituere possunt, vt hic. Circa alia negotia ad minus duę partes debent esse præsentes. ff. ꝙ cuiusque vniue. l. nulli. & l. plane. ff. de decr. ab or. fa. l. 3. T.

f ¶ Iuramenta.] sic s̄. de iureiur. sicut nostris, & ita si iuramẽta sint facta in genere [1] restringẽda sũt circa bonas & licitas consuetudines. argu. s̄. de iureiur. quanto. & cap. ad nostram. 3 Si specialiter iurant, statim sũt periuri. B.

QVæsiuit.] Communis diuisio. Secunda pars, ibi, Fraternitati. Ab. Siculus.

CASVS. In ecclesia Claremõteñ. obseruabatur, vt si quis parochianus pensionem debitam ecclesię non solueret, vel clericus aliquis delinqueret, aliquis de canonicis etiam minimis interdicebat ecclesiam, sine consensu episcopi, & aliorum canonicorum: quæsiuit episcopus an hoc fieri deberet? Respondet Papa, quòd interdictum in aliqua ecclesia positum sine consensu episcopi, & fratrum suorum per aliquem de canonicis, obseruare non debet, nec sustinere vt ab alijs obseruetur: Sed si aliquis deliquerit, ipse puniatur: quia peccata suos auctores tenere debent: nec pœna debet vlterius protrahi, quam delictum fuerit in committente repertum. Not. quòd excommunicatio & interdictum fieri debent de consensu episcopi & capituli. Item ille qui peccat, sol⁹ puniri debet, & non illi, qui non peccauerunt. Item pœna debet suos auctores tenere. Item pœna non debet excedere delictum.

g ¶ Ecclesiam tuam.] id est, tuæ iurisdictioni subiectam. simile, s̄. de aucto. & vsu pal. ca. 1. &, intelligitur hoc vbi canonicus non habet ius episcopale in ipsa ecclesia. aliàs si haberet, & ei denegaretur debita pensio, vel aliqua offensa digna excommunicatione committeretur, bene supponeret ecclesiam interdicto: [2] non nego tamen honestius esse personas interdicere: non enim ecclesiæ delinquunt, sed personæ. in Authẽ. de man. princ. §. oportet colla. 3. & argum. j. de pœnis licet. 16. q. 6. illud. hoc dicit Laur. sed ecclesia propter delictum.

† Dictio. ad deest in aliquot antiqs in ꝯcilio vero apti⁹ hæc ꝯtinent ita: ordinationẽ multoties ĩpediũt, & ordinationẽ ecclasticã procedere, &c.

† vel.

† vestram.

† obseruãdã.

† ecclastică.

† enim.

† Hęc periodus aliter recitatĩ in concilio p̄citato loco, qđ omnino videas.

† Clemens iij.

† Claromoñ. Claramoñ. Claremontẽ.

1 Vide Deciũ in Rubrica. C. qui admitti & Albericũ trac. de stat. par. 1. q. 15. vñ. ĩtelliges verã esse hanc glossã.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cõp.

2 De hoc articulo vide hic pleni⁹ p Host. & Ioã. And.

canonicis etiam minimis, quia pensio ecclesiæ debita non redditur, uel clericus aliquis, aut parochianus deliquit, † sine tuo, & aliorum canonicorum assensu, [a] interdicto supponunt:† & infra. ¶Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod interdictum in aliqua ecclesia per aliquē vel aliquos de canonicis tuis, sine tuo, & aliorum fratrum assensu positum, obseruare non debes, nec etiam sustinere, vt ab aliis obseruetur: & infra.

¶Sed si quis in his deliquerit, [b] ecclesiasticæ coerctioni subiaceat: cū peccata suos auctores † tenere debeant, nec pęna sit vlterius protrahenda, quam delictū fuerit in excedente repertum.†

¶Innocentius iij. Augusten. præposito.

¶Cōis ordinatio ecclesiæ, per contradictionem, & appellationē eius cuius nō interest, impediri non debet. h. d. quo ad titulum.

CAP. III.

EX † ore sedentis: & j. ¶Accedentibus ad p̄sentiam nostram T. ac B. Augusten. † canonico pro quæstione, quæ inter uos super præpositura Augusten. ecclesiæ uertebatur: ex parte ipsius B. fuit propositum, quòd pater eiusdem a C. prædecessore nostro decano, & capitulo Augusten. litteras obtinuit destinari, vt infra spacium mensis vnius eundem eligerent, & assumerent in præpositum Augusten. in signum inuestituræ annulo [c] aureo destinato, & quibusdam mandati Apostolici executoribus constitutis. Capitulum memoratum cum audisset, quòd C. † quōdam eorum præpositus in episcopum Brixien. electus & confirmatus fuisset, licet dictas litteras† recepissent, † in contemptum, † tamen eorum: [d] assignato prius termino, j. quem ipsi deberent sup mandato Apostolico respōdere, H. tunc Augusten. [e] decanum in prępositum elegerunt; & infra. ¶Quia vero legitime cōstitit, quod prædictus B. de præpositura non fuit aliquatenus inuestitus, etsi mandatū [f] fuit, ut de ea inuestiretur; de qua etiam si inue-

delictum alicuius interdici non debet, sed ille qui deliquit, puniatur: quia illi, qui non peccauerunt, non debēt puniri: nisi ille, qui deliquit sit dominus loci: quia tunc propter delictum eius terra supponitur interdicto. inf. de spon. non est vob. s. Ber.

a ¶ Assensu.] quia talis sententia non tenet, cū lata sit ab eo quia non habet iurisdictionem. 2. q. 1. in primis. C. si à non cōpe. iud. l. 1. & s̄. de cōsue. ad nostram. T.

[Glo. seq. alleg. sex cōcor. & alleg. duo iura. & dupliciter sol.]

b ¶ Deliquit.] 16. q. 6. cognouim⁹. & c. illud, q̄a peccata suos ꝓprios tenere dēt auctores 1 vt hic dicit. C. de pęn. sancimus. C. ne vxo. ꝓ ma. ob maritorum. 11. q. 3. illud, & j̄. de sen. excōmu. Romana. §. fin. [lib. 6.] Sed cōtra vr̄: quia patitur iustus ꝓ impio. de consec. distin. j. in sancta. 15. q. vlt. cum multæ. Sol. quod hic dicitur, locum habet in pęna 2 spirituali: quod dr̄ in contrariis, habet locum in pœna temporali, quæ quandoque imponitur alteri pro peccato alterius, vt 1. q. 3. §. item pro peccato. Vel hoc regulare est, illa casualia sunt. Tancr.

EX ore.] In prima parte ponitur factum. In secundā decisio: ibi, Quia vero. Abbas.

CASVS. Pater cuiusdam canonici Augusten. B. noīe, accedēs ad dn̄m Papam, impetrauit l̄ras ab eodem ad decanum & capitulum Augusten. quibus decano & capitulo mandabatur, vt dictum B filium suum inf. spatium temporis vnius mensis eligerent & assumerent in præpositum: & in signum inuestituræ sibi anulum aureū destinauit, executoribus super hoc deputatis, executores, capitulum memoratum monuerunt, vt mandatum Apostolicum adimplerent: capitulum licet litteras recepisset, audito quod C. præpositus ipsorum esset electus & confirmatus in episcopum Brixien. inf. terminum in quo debebāt executoribus rn̄dere, H. tunc eorum decanum in præpositum elegerunt, cui dictus B. reuerentiā exhibuit tamquam pręposito: tandem ille H. fuit mortuus, eo mortuo capitulum statim elegit in præpositum istum, cui Papa scribit dicto B. appellante, ne ad aliquam aliam electionem procederent, cum ad ipsum dicta præpositura spectaret, & sic orta fuit controuersia inter ipsum B. & istum præpositum. Delata fuit causa ad Cælestinum Papam, coram quo multa obiecta fuerunt contra istum B. & ita quòd Cælestinus cassauit inuestituram de ipso B. Ad vltimū delata est causa iterum ad dn̄m Innocentium, coram quo ista & alia allegata fuerunt: Papa vero sup hoc ita duxit statuendum: quia cōstitit ei quòd præfatus B. nō fuit inuestitus de dicta præpositura, q̄uis mādatum fuisset, vt de ea inuestiretur: & si etiam inuestitus fuisset, illa inuestitura cassata fuit per Cęlestinum: & si etiam cassata nō fuisset, cū propter hoc ꝙ dicto H. reuerentiam exhibuit tamq̄ præposito, iuri suo renūciare vr̄: Papa cōsiderans, ꝙ ipse B. appellare non poterat, vt p appellationē ipsius ordinationem ecclesiæ impediret, & intelligens quòd à maiori parte capituli elect⁹ fuit iste in p̄positū, electionem ipsius & ordinationē auctoritate Apostolica confirmauit, & dicto B. silentium imposuit, super ipsa præpositura. Nota, quòd ipso facto renunciat quis iuri suo, Vt iste obedientiam faciēdo dicto H. item tacite renūciat quis iuri suo. Item non valet appellatio nisi intersit illius qui appellat. Item electio maioris partis capituli valet.

c ¶ Annulo.] sic supra de re iudicata cū olim. propter hoc tamen nō fuit institutus: cum in possessionem missus non fuerit, vt inf. sequitur.

d ¶ Eorum.] s. executorum.

e ¶ Tūc Augusten.] cui H. dictus B. reuerentiam exhibuit tāquam præposito, vt sequit̄ infra: tandem idem H. mortuus est, eo mortuo capitulum statim elegit istum in præpositū, dicto B. prius appellante quòd ipsum non eligerent, cum ad ipsum spectaret præpositura. De hac appellatione fit mētio inferius, hæc omnia habentur in in integra.

[Glo. seq. no. alleg. tria iura, & in contrarium alleg. octo. Item arg. & remittit.]

f ¶ Et si mandatum.] sic patet, quòd p̄p talem inuestituram, quam fecit 3 cum anulo, non efficitur quis possessor, j̄. de dona. p tuas. arg. s̄. de re iudi. cū aliquibus, quia in apipiscenda possessione actus corporalis requiritur. ff. de acq. pos. possideri. §. in amittenda. Argu. contra. s̄. de consue. ex litteris & 16. q. 7. contra sanctorum, & q. 1. moderamine & C. dę sacrosanct. eccle. vt inter diuinum & ff. de contrahend. emp. & vend. l. clauibus, & ff. de bo. aucto. iud. possid. quamuis, & supra de dolo &

† delinquit.

† supponit.

1 Huc spectāt non illepidi versiculi: Auctores proprios sua crimina iure tenebūt: Plusq̄ peccat nō vltra pœna trahatur.

† actores.

2 De hoc vide latissime p. Alfonsum Castrū l. 2. d̄ iusta hæret. punit. ca. 10. & 11.

† vide l. ex facto. §. Iulianus ff. de vulga. & pup. facit l. rescriptū cū si. ff. de his q̄bus vt indig.

† c. vnico. e. ti. in 13. cōp.

† al. Augusten. canonicis.

† D. E.

† sus. episēt.

† In aliquot antiqs ita: in ɔtēptū earū assignato tn̄ prius, &c. q̄ varietatē agnoscūt hic veteres īterpretes, & Hostiē. earum, legit, ita vt is cōtēptus ad l̄ras Papæ executorias referatur. eorū tn̄ legitur vt plurimum.

3 Quā nō fecit, sed māda uit fieri, vñ ñ ꝓcedit ar. gl. secūdum Inn. & Host. Io. And.

dolo & contu.contingit. ff.de dam.infe.si finita.§.vlt. Item hic patet, quòd si Papa mandat alicui dari præbendam, & capitulum alium eligi, tenet electio. De hoc dictum est sup.de præb.dilectus filius.Io.

a ¶ Ratione. q.nia erat in minoribus ordinib. constitutus, vt patet in integra, & quia reuerentiam faciendo illi H. iuri suo renūciauit, vt hic sequitur.

[Gl.seq.ar. de tacito consensu.inducēs 13.iura alleg.2.in 3rium. Tertio fortificat primum dictum. Quarto quærit, & soluit. Quinto elicit duo argumenta.]

b ¶ Renunciasse.] nota hic argu.de tacito consensu. & licet verbis non renūciet, aut non consentiat, ipso facto tñ cōsentit.32.q.2.honoratur.& 5. de transact. ex litteris.& 43. dist.sit rector. ff. mādati.si prę cedēte.§.Lucius. ff. ad munici. l.2. & 5. de of.dele. gratum. & c.cum olim. in fi. & 3rio senā.ff.de inoffic.testa. si proponas.§.1.& l.nihil & l.vlt.& ff.de publi.si ego.§.1.& ff.d min. si filius. & C.de iure domi.impe.l.2.Ar.3.ff. de decurio. Herennius.§.vlt. & sup.de præben.dilecto.I.i ā. Præterea licet renūciatio fit tacita, valet etiam citra auctoritatē superioris, licet expssa nō valeat sine auctoritate superioris. 5.de renūciat. ad monet. sicut plus valet tacita prohibitio q̄ expressa, cum.s.litem contestat. ff. de solutioni. si quis stipulatus fuerit x in melle. ff.e.ti.vero p curatori. §.vlt. Laur. Sed quid si alius ageret contra illum præpositum, & cassaretur illius electio, nunquid iste qui exhibuit reuerentiam, potest agere pro præpositura? Non, quia filius exhæredatus si approbauit testamentum patris, non potest postea impugnare. C.de inoff.testam.parentibus. & si alius impugnaret testamentum, ipse tamen non potest petere vltra quam sibi est relictum. ff.de legatis præstandis.l.contra. §.is qui.Vinceñ.Item argumentū quòd actio semel extincta non reuiuiscit. ff. de solutio. qui res.§.aream. & de cōsecr.dist.4.quæris.Item argumentum, quòd licet res deueniat ad eum casum a quo potuit habere principium, non valeat. Ber.

c ¶ Per appellationem.] sic sup.de elect.cum inter R. quia eius non interer at appellare post reuerentiam prę stitam.2.q.6.non solent. appellatio.n.non impedit ne id fiat quod perpetuo edicto decernitur. ff.de appellatio.recipi.vel non.l.vlt. Lauren.

† In codice Barbat e: ita q̄ dē pposito exhiberi.

† Vide l.tale §.1.ff.d pac. & l.si exhe redatus ff.de inoffic.test.

† Cap. vnico eod.ti. in 4.comp. Et vide q p hoc ca. dixit Caldeninus cons.6.ti. de his quæ fiūt a prel.refert Felinus in c. cum dilecta. 5. de rescri.

stitus fuisset, inuestitura eius per prędecessorē nostrum certa fuit ratione [a] cassata: quę nec etiā si cassata fuisset, per hoc quòd dicto H.reuerentiam exhibuit, quæ † debetur prępo sito, iuri suo renunciasse [b] videtur: † Nos attendentes sibi de iure nō potuisse competere, vt per appellationem [c] ob id interpositam, communem ordinationē ecclesiæ impediret: intelligentes ēt te a maiori parte tam dignitate, q̄ numero eorū, quos eligendi ius constabat habere, electū fuisse canonice in propositum: electionem tuam auctoritate Apostolica confirmatus: prælato B. super præpositura silentium imponentes.

¶ Idem.

¶ *Prælatus cum maiori parte capituli contradicente minori statuere potest, quod ad necessariam reparationem fabricæ quilibet canonicus conferre teneatur.*

CAP. IV.

Ex † parte tua nobis fuit frater archiepe in timatum, quòd ad restaurandam fabricam [d] Rothomagen. ecclesię, tractatum cōiter habuistis, te postulante, vt quilibet canonicorum tecum pariter aliquam suorum reddituum portionem operi tam pio & necessario deputaret: & infra.

¶ Statuimus, vt † si quis vestrum tuis, frater archiepiscope, & maioris & sanioris partis capituli statutis super hoc duxerit † resistendum, obtineat sententia plurimorum. [e] †

TITVLVS XII.

Vt ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.

¶ Innocentius iij. Mediolanen. archiepiscopo.

¶ *Rubrum sufficit pro summario. vel summa sic secūdum Abbatem: Occulta collatio beneficij, licet sit suspecta, bene valet, dummodo aliàs legitimè facta probetur. h.d. Et est casus notabilis, non tamen facit ad titulum, nec omnes indistinctè hoc tenēt, sed maior pars concludit cum hoc summario.*

Ex parte tua nobis fuit frater.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Statuimus. Abb.Sic.

CASVS. Archiēps Rothomagensis cum fabrica ecclesiæ suæ restauratione indigeret, habuit tractatū cum fratribus suis, vt quilibet eorum cum ipso archiepo, aliquam portionē redditūum suorum tam pio & necessario operi deputaret: & hoc ipsi facere noluerūt: vnde ipse significauit hoc domino Papæ super hoc statuit Papa, vt si aliqui 9dixerint statutis sui archiēpi, & maioris partis capitul. & sanioris obtineat sententia plurimorū. Nota, q sententia maioris & sanioris partis capituli præualet. Item in casu isto non tenentur, nisi maior & sanior pars consentiret.

d ¶ Fabricam.] licet .n. ille solus teneat ad restaurationē fabricæ, qui partē deputatā fabricæ recepit, vt.10.q.3. vnio. & q.1. decernimus. tamen ille conferre tenetur.16.q.1.si monachus. & de eccles. ædificandis, c.1.

e ¶ Plurimorū.] in hoc ergo valet. snīa. plurimorum: quia euidens est illos rōne iuuari. sup.eo.c.1.sic 75. dist.ca.1. & 2.5.de temp. ordin. nec episcopi: Ber.

ADDITIO. Gloss.in verbo, rōne iuuari, &c.Dixit Vincē.hoc esse, qa Papa hoc approbat, alias nullus compelleretur dare de pprio nisi vellet: quia tenentur vt singuli. vnde potior est causa prohibentis: & & quia si tenētur vt collegium, cōmunis mensā habet hoc sustinere, non priuata stipendia. Dicit Inno. hoc verum, si non essent res ecclesiæ, sed propriè canonicorum: de rebus vero ecclesiæ, licet singulariter & specialiter ad singulos canonicos pertinentibus, poterit episcopus cum maiori parte capituli pro vtilitate ecclesiæ talia statuere. Item Inn.& Abbas. vide quod dixi supra de constitutionibus cum omnes. super prima gloss. Ioan. And.

† al.vt si q̄

† duxerint.

† Vide l. & suum hæredem. §.fi.cū l. seq. ff. de pac. & l.qd maior. ff. ad muni.

VT ECCLESIASTICA BENEFICIA sine diminutione conferantur.

¶ Supra visum est de collationibus beneficiorū faciendis tam à prælato cum consensu capituli, quam ab ipso capitulo tantum: Veruntamen quia beneficia ipsa debent conferri sine diminutione, meritò subijcitur ista rubrica. Abbas.

VT noſtrum.] Diuiditur in quattuor partes. Primo aſſignatur Papalis reſponſionis cauſa & ratio. Secundo proceſſus Papæ executio & ad obiecta reſponſio: ibi, Cum enim. Tertio archiepiſcopi inconuincibilis reprehenſio: ibi, Omnibus. Quarto cautæ & neceſſariæ inſtructionis prouiſio ibi, Vñ credimus. & pone caſum in terminis vt in gl. 1. Abbas.

¶ Ca. vnico. eod. tit. in 3. comp.

Alia pars huius ca. eſt ſ. de app. c. vt noſtrum.

CAP. I.

VT [a] † noſtrũ prodeat de vultu Dei iudicium, [b] & infra. ¶ Præterea proponebas, ꝙ cum nullus debeat ſine accuſatore [c] † dãnari, nec aliquid circa negotium illud ſit actum in forma iudicij, depoſitiones teſtiũ non poterant tibi præiudicium generare.

† accuſatione.

a [1] Vt noſtrum.] vt plene intelliges hãc decretalem ſic pone caſum [1] aliter non bene intelligas. Intellexit dñs Papa ꝙ cancellaria Mediolaneñ. eccleſiæ vacauerat vltra annum, & ſic poteſtas conferendi illam deuoluta fuerat ad Papam: vnde mandauit Papa Mediolanenſi archiepiſcopo, vt ipſam cõferret cuidam H. ſubdiacono dñi Papæ, & ſi poſt receptionẽ litterarũ aliquid faceret in contrarium, illud caſſauit. Archiepſ receptis litteris rñdit, [2] ꝙ illi cancellariam non contulerat: quia propter grauamina debitorum retinuerat fructus ipſius: de qua reſponſione factum fuit publicũ inſtrumentum: viſis litteris die ſequenti reſpondit contrarium, ꝙ mandatum dñi Papæ adimplere non poterat: quia reſeruatis ſibi prouentibus iam decem menſibus elapſis contulerat eam cuidam H. noĩe: & de hac reſponſione fuit factum aliud inſtrumentum. Iſta relata fuerunt domino Papæ, & inſtrumenta oſtenſa: Papa vero intelligens varietatem huius rñſionis, ſtatim mandauit archiepõ, vt ad præſentiam ſuam mitteret procuratorem idoneum, & oſtenderet, ꝙ ipſe cancellariam contuliſſet perſonæ idoneæ. & modo canonico. & tempore competenti, & idem H. veniret ſi vellet defendere ius ſuum: acceſſit procurator archiepĩ, & ille H. [3] & produxerunt duos teſtes in præſentia Papæ, qui iurati dixerunt, ꝙ parum poſt mortem cancellarij, archiepſ contulit cancellariam dicto H. reſeruatis ſibi prouentibus, & illum inueſtiuit per librum, præcipiendo quòd illud eſſet ſecretum, & vnus teſtis adiecit ꝙ poſt mandatum domini Papę vidente tradidit ei ſigillũ, alter dixit ſe hoc audiuiſſe, & procurator hoc idẽ fuit confeſſus: quod audiens Papa mandauit quibuſdam, [4] ꝙ ſi poſt ſecundum mandatum, per quod totum negotium reuocabatur ad curiam, ei tradidit ſigillum, talem traditionem decernerẽt nullam eſſe, & inhiberent illi H. ne ſigillo vlterius vteretur, qđ totum factum eſt, & prohibitus fuit vti ſigillo. Per hoc intellige illam decretalem. ſ. de app. vt noſtrum. quę eſt pars iſtius, & illã dẽs hic legere in principio: quia præcedit iſtam, vt patet, in antiqua compilatione. Propter hoc archiepſ miſit nuncios ad dñm Papam: poſt multas allegationes & excuſationes ipſius archiepĩ, vltimo proponebat dictus archiepſ ꝙ cum nullus debeat ſine accuſatore damnari, nec aliquid ſit actum in prædicto negotio in forma iudicij, teſtes contra eum recepti non poterant ſibi præiudicare. & quia hæc allegatio videbatur tangere perſonam dñi Papæ, apertius vult exprimere in hac decretali cauſam quare mandauit inquiri de prædictis, ne quis crederet, quòd in facto iſto perperam proceſſiſſet. Et proſequaris poſtea vt ſequitur in littera: hoc intellecto, quod præmiſſum eſt, ſatis patet intellectus capituli, & ſine hac ſuppletione non bene intelligeres. Et hęc omnia & alia continentur in integra. Bernar.

[1] Hic caſus in antiquis exemplarib. reperitur.

[2] Innocẽtius dicit, quòd archiepſ hoc prius viua voce dixerat Papę. Io. An.

[3] Facit ad qõnẽ quã diſputaui de verb. ſig. c. 2. rñ. 2. lib. 6. Io. And.

[4] Iõ qa ille H. nõ fuerat ĩ iudicio, nec eius ꝓcurator, ſecundũ Hoſt. vel dic ſi vis tenere ꝙ ille fuerat ꝓcurator illius H. quòd ipſe procurator cõfeſſus eſt, ꝙ poſt primũ mandatũ, & Papa mãdat inquiri de ſecũdo: uel ille H. qui ibi erat ꝓ ſe nõ cõfitebatur, licet id confiteretur procurator archiepĩ. Ioã. And.

ADDITIO. Cauſa vero inquiſitionis eſt: Cum enim donatio fuiſſet occulta propter quod non carebat ſuſpicione, & elapſo anno nullus cancellarius appareret: merito credebatur quod ad Papam eſſet donatio deuoluta ſecundum Lateranñ. concilium: & ideo illam poterat ſine culpa conferre: quia Papa de occultis diuinare non poteſt, & præſumptio erat pro Papa, cum ipſe prima vice reſponderet, & cancellariam non contulit: vnde non fuit grauamen, ſed gratia quòd ei conceſſit facultatem probandi pro ſe. Item quod nouo vel de modo canonico fidem ſibi fieri mandauit, ipſe archiepiſcopus dedit cauſam illi mãdato: quia mandauit, per litteras, & probauit per teſtes, ꝙ retentis ſibi prouentib. officium illud cõceſſit: vnde Papa contra talem conceſſionẽ fuit merito ſuſpicatus, & iõ Papa ex officio ſuo illam inquiſitionem commiſit faciẽdam, cum ad ipſum pertineat de ſubditorum exceſſibus inquirere veritatem: omnibus prædictis diligenter examinatis Papa inuenit archiepiſcopũ culpabilem in tribus, circa contrarietatem reſponſi, cũ nulli debuerit ex certa ſcientia contraria reſpondere: circa carnalitatem animi, quia non debuit cum effectu carnali committere illud officium: & circa inhoneſtatem factu. quia ex pacto, vel aliqua conuentione committere non debuit nudum officium, & retinere prouentus, cum hoc In Lateraneñ. concilio ſit prohibitũ, & in alio canone reperitur, quòd eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione ſunt conferenda: Vnde circa hoc eſt diſtinguendum, vtrum ille, qui dat beneficium ſpirituale, percipiat prouentus ante donationẽ: ſi enim non percipiat prouentus ante donationem, ſed alius, & ex donatione conſequitur vt fructus percipiat, ſimonia cõmittitur: ſi vero ante donationem percipit ipſe prouentus, hoc diſtinguendum eſt, vtrum conſtituat ante donationem, vt ex cauſa neceſſaria retineat prouentus, & iſtud licitum eſt: an conueniat cum eo qui accepit beneficium, vel cum alio mediatore retineat prouentus, & concedat beneficium: iſtud quidem non licet: ne aperiatur via illis qui prauitatem ſuam ſtudẽt palliare. Ex hac decretali no. ꝙ nullus debet ſine accuſatore dãnari. Item cum aliqua præſumptio apparet contra aliquem debet ſe excuſare, & reddere rationem ſuper hoc, vt fecit hic dominus Papa. Item actore non probante, reus quamuis nihil probet, debet abſolui. Item qñ præſumptio eſt contra reum, onus probandi transfertur in eum, vt hic erat contra archiepiſcopum: & ideo Papa impoſuit ei onus probãdi ſuper tribus articulis prædictis. Item tria ſunt conſideranda in collatione beneficij, perſonæ idoneitas modus canonicus, & tempus competens. Item occulta donatio non caret ſuſpicione, quare non debet valere. Item nemo diuinare tenetur. Item ſuperior ex officio ſuo debet inquirere de inferiorum exceſſibus. Item contraria proponens, non eſt audiendus. Item carnalitas nõ debet attendi in beneficijs conferendis. Item in ſpiritalibus omnis actio & conuentio illicita debet ceſſare. Item beneficia integra concedi debent. Item ſi eccleſia eſt onerata debito, vel propter aliam iuſtam cauſam & honeſtam præeſt epiſcopus ad tempus, prouentus tamen alicuius dignitatis vel præbendæ, licet illam conferat, poteſt retinere. Itẽ nemini aperienda eſt via malignandi.

b ¶ De vultu Dei iudicium.] qui enim iudicat, æquitatem præ oculis ſemper debet habere. ff. de eo quod certo loco, quòd ſi Epheſi. §. in ſumma. & 4. q. 4. c. 1.

[Gl. ſeq. ponit vndecim caſus exceptos à regula, qđ ſine accuſatore, &c.]

c ¶ Sine accuſatore.] hoc eſt gñale, vt 2. q. 1. de manifeſta. 2. q. 4. quiſq; ptã tem. Excipiuntur quidã caſus primo. Si ſuſpecta ſcriptura in iudicio ꝓferatur. C. de ꝓbationib. l. [illegible] Si procax teſtis fuerit, & vacillauerit in iure. C. de teſtib. nullum. & ĩ. de pœnis, ſuper his. Si tutor ſuſpectus eſt. ff. de ſuſpectis tutorib. l. tertia. §. præterea videndum. Si maritus accuſauerit vxorẽ de adulterio, & ipſa replicat de lenocinio. ff. de adulterijs l. 1. § ſi pu-

§. si publico. Si iudex reperiat accusatorem calumniari. ff. ad Turpilianum. l. 1. §. 1. & 2. q. 3. capitulo, si quē. §. notandum. ī. de calum. c. 1. & 2. Si in modo inquisitionis cognouerat de crimine. infra de accusationibus, qualiter, & qñ: & capitulo, inquisitionis. Si infamatus deficit ī purgatione. ī. de simonia. de hoc cū suis ꝯcordātijs. Si crimen est notoriū. 2. q. 1. de manifesta. & ī. de accusationibus, euidentia. Si corrumpit testes aduersarij. 3. q. 7. cap. infames. versi. si quis autem. Io.

ADDITIO. Not. ex hac glossa regulā, & plures casus exceptos, & vide quasicō similem glossam in canone, de manifesta. 2. qō. 1. Alios ponit Specul. in titulo, de inqsitio. §. qñ autē. in prin. & de ista materia per Bar. in l. 3. §. si publico. ff. de adulterijs, vbi satis eleganter tractat an & qñ iudex possit ꝓcedere ex officio sine accusatore. Panor. dixit plene tā respectu iuris ciui. q canonici ī c. qualiter & qñ. ī. de acc. ī. vbi plenius de hac materia vide pet eundē Panormitanum.

a ¶ Commissæ.] quapropter mādauit fieri inquisitionē cōtra archiepiscopū, an tradiderit illi H. sigillum post secundum mandatum, vt dixi in casu. & ꝙ probaret illa tria quæ sequuntur.

[Gl. seq. pon. t 13. casus exceptos a regula, ꝙ accusatore nō approbāte, &c.]

Quia vero hæc allegatio personam nostram tangere videbatur, dignum duximus causam cōmissæ [a] inquisitionis & ordinem plenius explicare, ne quis quomodolibet suspicetur, quod nos in hoc negotio perperam processerimus: presertim cum ratio assignanda debeat esse posteris profutura.

¶ Cum enim iuris sit explorati, quod actore nō ꝓbante, [b] is qui conuenitur, etiam si nihil prestiterit, debet † absolui: videri poterat, quod nos tibi, qui conueniebaris a nobis, malitiose vel indiscrete onus probationis, super tribus præmissis articulis imposuim⁹ videlicet vt ostenderes, qđ predictam Cancellariam personæ idoneæ, modo canonico, & tempore competendi donasses.

¶ Porro [c] cum donatio fuisset occulta, [d] & ideo suspicione non careat, & elapso iā anno, nullus omnino Cancellarius appareret, non immerito credebamus, quod secundum Lateranen. † cōcilij [e] statuta, ad nos esset ipsius Cācellariæ donatio deuoluta: & ideo potuissemus ipsam sine culpa conferre, quoniam etsi locum Dei teneamus in terris, non tamen de occultis potuimus † diuinare. [f] Quia † ergo cōtra illud, quod prima facie iuste præsumebatur pro nobis, præsertim cū responderis prima vice, ꝙ Cancellariam alicui non contuleras, facultatem tibi pro te probandi concessimus, non fuit grauamen, [g] sed gratia; [h] nec ex malitia, sed ex benignitate processit. Quod etiam [i] de modo canonico fidem nobis fieri mandauimus, tu causam præstitisti mandato, qui sæpe nobis per litteras tuas intimasti, & tandem probasti per testes, [k] quod retentis tibi prouentibus officium concesseras memoratum, ex quo non immerito contra talem concessionem fuimus suspicati. Et ideo nos, [l] qui non tam ex plenitudi-

b ¶ Actore non probante.] simile 6. q. vlt. actor. Hæc regula fallit: nam ratione præsumptionis aliqñ transfertur probatio ad reum, vt hic. & s̄. de procuratori. ex insinuatione, & sup. de iureiu. c. vlt. ff. de dona. inter virum, & vxorem. Quintus Mutius 1. Item fallit cum actor fundauit intentionem suam iure communi. 100. dist. contra morem, & 16. q. 7. omnes basilicæ, & C. de probat. siue possidetis. Itē cū reus sponte assumit onus probandi ff. de probatio. circa. Item in cōibus iudicijs vtriusq; probatio audit̄ sup. de probatio. ex litteris. Itē cū vterq; dicit se possidere sup. de prob. licet & ff. de iudi. in tribus. Item in crimine falsi. vtriusque testes audiuntur. C. de fal. vbi. Item in crimine læse maiestatis, in sacramentis desertis, in proditione patriæ. & in crimine peculatus vtriusque testes audiuntur. C. de aboli. fallaciter. in fi. peculatus dicitur furtū de republica. 23. q. 4. quid ergo. ff. ad leg. Iul. pec. l. 1. Io. Item priuilegium actoris transfert onus probandi in reū: puta si pupillus vel mulier repetat solutum tamquam indebitum, reus tenetur probare debitum. ff. de probat. cum de indebito. §. sin autem. Itē delictum ipsius rei 2. trāsfert onus probandi in ipsum, quia probata solutionē si eam negauit, tenebitur probare se debitum recepisse: vt in l. predicta, cum de indebito, circa prin. & ī. de solutio. is qui. Item negatiua, quæ habet in se affirmatiuam implicitam, probari debet a reo. s̄. de renunciatio. sup hoc. & ī. de suc. ab intest. c. cum dilectus. arg. ff. de probatio. ab ea parte. §. si quis. & l. si fili⁹. & 3. q. 9. indicas. Tanc.

c ¶ Porro.] hic īcipit assignare causam cōmissæ inquisitionis, quare sibi fidem fieri mādauit super tribus articulis: & primo ostēdit de tertio. postea de secūdo circa prin. §.

d ¶ Occulta.] not. ꝙ presumitur cōtra occulte dātes vel faciētes vel iudicātes s̄. đ off. dele. cōsuluit, & 19. dis. Anastasius. & ff. de iur. fis. ita fidei. in prin. ff. de admi. tu. non existimo, & 18. q. 3. perniciosam. 3. & tenebræ aptæ sunt ad fabricandū falsum. ff. de ven. inspiendo l. 1. §. de inspiciendo. tamen si ille cui datum est occulte, sit capax, occulta donatio non vitiat donationē. C. đ dilatio. l. 1. lib. 10. & electionis clādestinæ nō valent s̄. de elec. quia propter. in fin. Tanc.

e ¶ Lateranen concilij.] s̄. de concess. preben. nulla.

f ¶ Diuinare.] sicut & Paulus, licet esset spiritu Dei plen⁹, nō tamē potuit secreta diuini consilij agnoscere. 22. q. 2. beatus. nec tenetur quis diuinare. ff. manda. si fideiuss. §. si cum debitor, & ff. ad leg. Aqui. si putator.

g ¶ Grauamen.] immo de iure fuit. C. de probat. siue.

h ¶ Sed gratia.] cum tamen primæ confessioni ipsius esset standum. s̄. de probatio per tuas, & s̄. de presumptio. litteras 4. nisi probaret se errasse. ī. de censi. olim. C. de errorib. aduo. l. vlt. & s̄. de appel. cū causam, & su. de confes. c. vlt. sed in hoc non videtur quod posset errare, quia de facto suo certus esse debet, s̄. de rescript. ab excommunicato, ex varietate ergo responsi præsumitur contra ipsum archiepiscopum. 4. q. 3. c. si testes. §. item qui falso vel varie. ī. de pœ. super his. ff. de quæstionibus, de minore. §. tormenta. in fi. & l. ex libero. in prin. Ioan.

i ¶ Quod etiam.] hic respondet secundæ obiectioni archiepiscopi.

K ¶ Per testes.] productos in præsentia Papæ: vt dixi in eo casu.

l ¶ Et ideo nos.] hic respondet ad id quod dixit, quod nullus debet sine accusatore damnari, ostendendo causam quare commisit inquisitionem.

Marginalia: † debeat. — 1 Diuidebat Hostien. hic aliū casum, s. pp vitationē suspicionis turpis quæstus: addit casum fauore ecclesię, vt cum petit bona quæ rector possedit tempore mortis, & remittit, de pecu. cleri. c. 1. Io. And. — 2 scilicet a quo repetit̄ indebitum. Ioan. — † Lateranen. sub Alexan. iij. c. 8. — † possumus — † Quod ergo — 3 Ibi de mulierculis sub specie religionis in priuatis receptaculis habitantibus, idē de occulte predicantibus. de hære. cum ex iniuncto. cō uenticulas facientibus. C. de epi. & cleri. conuenticulam occulte, mulieribus cohabitātib. de præsum. c. 4. secū dum Host. Io. Andr. — 4 Concor. l. generaliter. C. de nō nu. pec. & l. cum de indebito. ff. de probat.

ne potestatis, quam ex officij debito possumus, & debemus, de subditorum excessibus ad correctioné inquirere veritatem, te maxime causam † & occasionem præstante, inquisitionem[a] commisimus faciendam.

¶ Omnibus ergo diligéter auditis, te in tribus cõperimus fuisse culpabilé: Circa contrarietatem[b] responsi, quia non solum nobis, sed nec cuiquam debuisses ex certa scientia cõtraria respondere: Circa carnalitatem[c] animi; quia non ex † affectu carnali, sed discreto iudicio debuisti ecclesiasticum officium, & beneficium in persona magis † idonea dispensare: Et circa inhonestatem facti, quia non licuit ex pactione, vel conuentione quacumque, sub modo[d] vel tenore præscripto concedere nudum officium, & † tibi retinere prouentus, cum in Lateranen.† concilio prohibitum sit: ne quis conferendo ecclesiasticum beneficium, partem[e] prouentuum suis vsibus retinere præsumat, & alibi cautum reperiatur in canone: quod ecclesiastica beneficia sine diminutione[f] debent conferri.

¶ Vnde credimus distinguendum, vtrum qui dat spirituale beneficium, prouentus ipsius ante donationem percipiat: Nam si prouentus ante donationem non perceperit † ipse, sed alius, & ex donatione, consequatur,[g] † vt ipse[h] prouentus percipiat, † non est dubium [circa† hæc] intercedere simoniacam prauitatem. Si vero ante donationem perceperit ipse prouentus, credimus distinguendum, vtrum ante donationem constituat,[i] vt ipsi prouentus retineantur ad tempus pro causa iusta, & necessaria, an conueniat cum eo, qui accepit beneficium, seu cum mediatore quocunque, vt officio illo concesso retineat ipse sibi prouentus. Primum enim membrum credimus esse licitum: Secundum autem dicimus non licere, ne viã aperiamus his, qui prauitatem suam satagũt palliare.

TITVLVS XIII.

De rebus ecclesiæ alienandis † vel non.

¶ Ex concilio Lugdunẽ. iiij.

¶ Non potest prælatus res vnius ecclesiæ alteri dare, nec inuicem illas res commutare sine ambarum consensu.

CAP. I.

NOn † licet episcopo vel abbati, terrã vnius ecclesiæ verte

---

a ¶ Inquisitionem.] scilicet utrum sigillum dedisset archieps illi, post secundum mandatum, ppter quod reuocauit ad se inquisitionem inquirendo, & discutiendo negotium, & iniungendo vt probet super tribus articulis, videlicet si contulisset personæ idoneæ, modo canonico, & tempore competenti.

b Contrarietatem.] quia qui allegat cõtraria, non debet audiri. C. [illegible] cũ preman. & s. de app. [illegible] [illegible]tudiné. & [illegible] gesta. 23. q. 7. quod autem. Lau. [illegible] Gloss. eq. ponit opinionem. Lau.]

c ¶ Carnalitatem.] in hoc casu [illegible] Lau. [illegible] simoniam committere. vbi [illegible] guinitatem [illegible] alicui beneficium [illegible] alias si cõ[illegible] qa si quis iniusto cordis amore, vel sordidis pcibus sacerdotalé dignitaté receperit, & c. 1. q. 1. si qs neque. Arg. j. d sim. veniés. & c. nemo. & c. tua. Nã ex quo fauor tertij nimirũ fauoris inducit, multo magis fauor illius qui ordinat. 1. q. 1. sunt nonnulli. Lau. & sic consanguinitas inducit suspicioné, qd donatio sit vitiosa. 10. q. 2. eps. 89. di. decenter. Nam in clandestinis & domesticis donationibus facile qd cõfingitur pro negotij qualitate. C. d dona. donatio. §. 1. sicut alias cõsanguinitas elidit suspicioné, s. de cohab. cler. & muli. a nobis. & ca. tua. & par. affectionis causa omnem elidit suspicionem. ff. de ritu nupt. non solum. §. de [illegible].

d ¶ Sub modo.] not. qd sicut cõditio induit simoniam. 1. q. 2. quam pie. & s. d pactis, pactiones. ita & modus: quia modus æquipollet conditioni. 2. j. de cõditio. appos. c. 2. & 3. 28. q. 2. fui fidelis. C. de ijs q sub modo leg. ve. fideicom. relinq e. l. 1. immo magis est obligat[9] sub modo, quá sub cõditione: nam cui aliquid relinquitur sub modo, etiam statim potest illud petere si caueat de eo modo adimplendo, ff. de fideicom. lib. cum in testamento. 3. & ff. de conditio. & demonstratio, quibus diebus. §. vlt. Si vero sub conditione aliquid relinquitur, nõ potest peti nisi conditione extante ff. de condit. & demonstrat. qui hæredi. §. vlti.

e ¶ Partem.] j. de censi. [illegible]

f ¶ Diminutione.] 1. q. 3. si quis præbendas. s. de præb. maioribus. & ca. vacante, & c. cum causam.

g ¶ Cõsequatur.] ex pactione in eo apposita. Vinc.

h ¶ Vt ipse.] donator vel alius qui percipiebat ante. Vinc.

i ¶ Constituat.] cum capitulo suo, non cũ eo, qui habiturus est beneficiũ, & hoc publice faciat, vt vitet [illegible] sicut potest itelligi, s. de præb. si [illegible]. Et sic patet; q episcopus potest ad tempus ex iusta causa retinere fructus vacantis beneficij, si forte grauatur debitis. argum. j. de ver. sign. c. penult.

DE REBVS ECclesiæ alienandis vel non.

¶ Supra visum est de collatione pbẽdarũ, & beneficiorum: sed quia pbẽdati, & beneficiati interdũ alienant bona præbendarum, & beneficiorũ, ideo subijcit hęc rubrica. Abb. Siculus. De hac materia tractatur 10. q. 2. & 17. q. 4. c. id cõstituimus. §. occasione. vsq; ad §. sed notandum per totum. 16. q. 6. per totum. 4.

NOn licet.] CASVS. Dicit in hoc capitulo, qd eps vel abbas, qui præest plurib. ecclesijs, non dẽt terras vni[9] ecclesię vertere ad aliã, & si fuerint mutandæ ex causa iusta, cum volũtate ambarum partium fiat. Nota quod Abbas vel epíscopus nõ potest rẽ vnius ecclesiæ applicare alij, quamuis ambæ sint suæ, sine iusta causa. Item si episcopus vel abbas voluerit res vnius ecclesiæ permutare cum rebus alterius ecclesiæ, permutatio debet fieri de consensu ambarum partium.

---

1 Hæc glossula non est in vetustis libris.

[illegible] differant cã & occasio, vide hic præ alij [illegible]

† Dictio ex, deest in quibusdam.

† Concor. c. constitutis 2. s. de appell. & vide ibi citatos.

† Et eius tibi &c.

† Lateranen. sub Alexan. iij. c. 7. §. prohibemus.

2 Adde quod conditio interdũ dr modus pendens ex futuro. l. cum ad præsens, & l. se. ff. de condi. appo.

3 Titio Stichum lego, vt cũ manumittat, cauens de manumittendo statim illum petit, idem in legato ad monumentum. Io. Andr.

† percepit.

† cõsequitur

† recipiat

† Hæc duo verba, circa hæc, desunt in antiquis.

4 De iure ciuili tractatur hæc materia auth. eo. tit.

† al. ita aliẽnandis vel non alienandis.

† Lugduñ.

† Burchardus li. 3. decr. c. 24. Iuo. par. [illegible] 20. & [illegible] compi. & vide Calderinum. consil. 4. hoc tit.

2 ¶ Ad[illegible]

a ¶ Ad aliã.] passim & sine causa: ex causa tñ posset. arg. 12. q. 2. bonę rei. ĩ. de eccle. ædi. ad audiẽtiã, & 16. q. .pcip mus. §. sicut duo. & ĩ. de exces. prælat. sicut vnire. Quidam tamen hoc concedunt, vt Ala. Dic de hoc, vt ĩ. de reli. do. constitutus.

b ¶ Commutare.] 10. q. 2. hoc ius. §. sed & permutare.

q. 3. si quos de seruis. Ala. & hoc de cõsensu episcopi. 12. q. 2. placuit.

h ¶ Modum.] id est, quantitatẽ, vel æstimationem in duplum, vt res quam dedit, valeat duplũ quã mancipiũ, vt canones dicunt. 12. q. 2. episcopus, qui mancipium, de quibus hic fit mentio. Tanc.

† Vox, partiũ, deest in antiquis.

† al. Idẽ Burchardus lib. 15. ca. 36. & Iuo par. 16. c. 27 habent desumptum hoc ex cõcilio Lugdunẽ. c. n. sed in tomis cõciliorum reperi in concilio Auernensi. c. 4. & c. 2. e. tit. in 1. comp.

QVi res.] hoc ca. non diuiditur. Abbas.

CASVS. Olim quidam petebant a regibus res ecclesiæ, & obtinebãt aliqñ: q. a istd iniquum erat, statuit concil. ũ Lugduñ. ꝙ illa quæ sic tradunt, irrita & vacua habeãtur, & illi excludãt à cõ one ecclesiæ, q. taliter accipiunt bona ipsius. Not quod hic nõ excusat auctoritas maioris. Itẽ ñ valet concessio laici facta de re ecclesiastica q. a ꝑ nõ dato habetur: &c. Item prætextu laicæ donationis, vel concessionis v urpans sibi rem ecclesiæ, excõmunicandus est.

c ¶ Regibus.] 16. q. 1. in canonibus.

d Egentiũ. 16 q. 1. quoniam quicquid.

e ¶ Irrita.] 12. q. 2. quicunque militum. & c. de rebus. arg. cõtra C. de quad... præscri. bene à Zenone. Solu. ... ista non ... tin ... a ... ores. V.

f ¶ Excludant.] vt sic puniantur in quo de... ... fi... ĩ tẽp. ... litteras & ĩ. de iure pat. pastoralis, & 17 q. 4. frater, & cap. seq. ĩ. de immu. eccl. c. vlt. Ber.

† Conci. Toleta. 4. c. 68. Burchardus lib 3. dec. c. 177. Iuo. par. 3. c. 238. & c. 3. eo. ti. in 1. comp.

CAP. I.

... re ad aliam,[a] quàmuis ambæ in eius sint potestate: tamen si commutare[b] voluerit terras earum, cum consensu ambarum [partium †] faciat.

¶ Ex eodem. †

¶ *Principes seculares res ecclesiæ donare nõ possunt: & qui ab eis recipiunt, excõmunicantur, & perdunt omnia quæ ab ecclesia alias legitime obtinebãt. h. d. secundum unum intellectum, qui satis placet.*

CAP. II.

QVi res ecclesiæ petũt à regibus[c] & horrẽdæ cupiditatis impulsu egentiũ[d] substantiam rapiunt, irrita[e] habeantur quæ obtinent: & à communione ecclesiæ (cuius facultatem auferre cupiũt) excludantur.[f]

¶ Ex concilio Toletan. †

¶ *Rector ecclesiæ, qui dat ecclesiæ rem duplæ æstimationis, seruos ecclesiæ manumittere potest: ipse tamen manumissus, & eius posteri erunt sub patrocinio ecclesiæ, ita communiter summatur, tamen non placet Panor. id quod dicitur de æstimatione.*

CAP. III.

10 COnsensus totius concilij diffiniuit, vt sacerdotes, qui aut aliquid ecclesiæ suæ relinquunt, aut nihil habentes, aliqua prędia vel familias ecclesijs suis acquirunt, liceat 20 illis aliquos de familia[g] eiusdem ecclesiæ manumittere, iuxta rei collatæ modũ,[h] quem antiqui canones decreuerunt. Ita vt cum peculio & posteritate[i] sua sub patrocinio ecclesiæ maneãt, vtilitates[k] 30 iniunctas sibi, iuxta quod poterunt, prosequentes.

¶ Ex eodem. †

¶ *Si prælatus nil de suo dans ecclesiæ, seruum ecclesiæ manumittit, non tenet manumissio.*

CAP. IIII.

40 EPiscopi,[l] qui nihil ex proprio ecclesię Christi conferunt,[m] liberos ex famulis ecclesiæ ad condemnationem suam facere non pręsumant. Impiũ est enim, vt qui res suas 50 ecclesiæ non attulerit, dãnum inferat.[n] Tales igitur liberos, † successor[o] episcopus absque aliqua oppositione, ad ius ecclesię reuocabit.

[Gl. seq. recitetur per obie. & duplicẽ solutionẽ, & subdit tertiam, quã non approbat.]

i ¶ Posteritate.] cum parẽtibus manumissa: quia post manumissionẽ proles a libero suscepta, nulli patrocinio est obnoxia. C. de opc. lib. l. antepen. Vel est speciale ĩ ꝑle liberti ecclesiæ vt semp sit ecclesiæ obnoxia, vt hic. & 12. q. 2. liberti. 1. & c. lõginquitate. Idẽ est in alijs, vt q. dã legiꝫ dicũr, dũ viuit patronus, & pater libertinæ conditionis C. de lib. & eorum li. l. vlt. sed illã legem quidam intelligũt de filijs manumissis cum patre: vnde videtur melius ꝙ speciale sit hoc in ecclesia.

k ¶ Vtilitates.] id est operas tpe manumissionis ĩpositas ip si liberto à dño. ff. de oper. liberto. l. 3. & 4. & 5. quæ tamen imponi non debent ne niẽti ad clericatum 54. dist. quicunque.

EPiscopi.] Primo ponitur prohibitio. Secũdo ratio. Tertio reuocatio. Secun da: ibi, impium Tertia ibi, Tales. Abbas.

CASVS. In capitulo isto dicõtrarium eius quod dicitur in præcedẽti, videlicet ꝙ episcopi q. nihil de suo conferunt ecclesiæ, libertatẽ seruis ecclesiæ dare nõ possunt: quia iniquum est, vt qui res suas ecclesiæ non contulit, dãnum inferat ecclesiæ. & successor illius, qui hoc fecerit, illos ad ius ecclesię reuocabit. No. ꝙ prælatus q. nihil de suo dedit ecclesiæ vel acqsiuit, seruis ecclesiæ libertatẽ dare nõ potest. Itẽ successor reuocare põt, & debet quod antecessor male alienauit.

† Vbi de hoc & plenius in c. de libertis. ead. q. Ioan. And.

† Ex eodem scilicet cõcilio Toletano 4. c. 66 Burchardus lib. 3 decre. ca. 189. Iuo par. 3. c. 249. & c. 5. eo. ti. in 1. compi.

† libertos, duo vetustĩ codices.

COnsensus.] Primo ponit dictũ. Secũdo adduci vnã limitationem: ibi, Ita. Abbas. Sic.

CASVS Statuit concilium Toletañ. ꝙ sacerdotes, qui bona sua relinquũt ecclesijs, aut aliqua pdia ecclesiæ suæ acqrũt, possint aliquos de seruis ecclesiæ tradere libertati secundum quantitatem bonorũ quæ cõtulerũt ecclesiæ. s. m ꝙ canones dicũt, ita tñ vt cum peculio & posteritate sua maneant in seruitio ecclesiæ, vtilitatẽ ecclesiæ secundum ꝙ potuerint, prosequentes. No. hic duos casus. in q b. sacerdos põt manumittere seruum ecclesię. s. cum bona sua relinquit ecclesiæ, aut aliqua prædia ecclesiæ acquirit, quæ duplum valeã: q seruus Itẽ posteritas manumissi, licet sit ingenua, debet esse obnoxia ecclesiæ, & præstare operas in positas tempore manumissionis.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem.]

g ¶ De familia.] non benemeritos: nã benemeritos, posset manumittere, licet eccl̃æ nihil cõtulisset. 12.

l ¶ Episcopi.] hoc cap. est pars illius 12. q. 2. & si illi.

m ¶ Conferunt.] ergo à contrario sensu, si de suis conferũt, aliquos manumittere possunt. c. prox. 12. q. 2. episcopus qui. Tanc.

[Glo. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

n ¶ Inferat.] argum. contra 12. q. 2. si quos. Sol. ibi de consensu capituli. hic non Vel ibi de benemerito. hic de malemerito.

o ¶ Successor.] ĩ. de precar. c. 2. 35. q. 9. quod quis.

† Vel ibi manumisit etẽ iure patronatꝰ, hic non. Io. An.

NVlli.] Primo ponitur alienationis ꝓhibitio. Secũdo quid sit alienatio. Tertio pœnę impositio. Secunda: ibi, Alienationis. Tertia: ibi, Vnde. Abbas.

CASVS. Quia ꝓlati & clerici ecclesiarum indifferẽter obligabant res ecclesiæ mobiles & immobiles, ꝓp ꝙ damna multa ꝓueniebant ecclesijs, statuit concilium, ꝙ de cetero nullus debeat alienare rẽ immobilẽ ecclesię suę: siue agrũ, siue rusticum mancipium, nec pignori obligare, & alienationis verbũ continet cõditionẽ, permutationem, & emphyteuticũ contractum perpetuũ, & ideo omnes sacerdotes abstineant ab huiusmodi alienatione, pœnas cõstitutionis Leoninæ formidando. Nota, ꝙ nullus dẽat alienare res ecclesiæ immobiles, & est sententia generalis, fallit enim in casu vtilitatis. Item verbo alienationis cõtinet ois alienatio, quę trãsfert dominium, vt puta vẽditio, & omnis illa ꝑ quam res obligatur. Item alienãti illiciteres ecclesiæ pœna constitutionis Leoninæ infligitur.

† Burchard[9] li. 3. dec. ca. 144 Iuo par. 34. 81. vbi rectius quam apud Burchardũ legitur vñ hoc sit sumptũ, & c. 4. co. ti. in 1. compi.

† conductionem.

cõditione.

† In Romana synodo tertia habita circiter annum Dñi 506. vel 507 c. 4. 5. 6. 7. & 8. vt recte adnotat. hic Contius, & cap. 6. e. tit. in 1. compi.

¶ Ex concilio apud Siluan. †

¶ Res ecclesiæ alienari nõ debent.

CAP. V.

NVlli liceat alienare [a] rem immobilem [b] ecclesiæ suæ, siue agrum, siue rusticum mancipium, neque specialis hypothecæ titulo obligare. ¶ Alienationis [d] aũt verbũ continet conditionem, † donationẽ, venditionẽ, permutationem, & emphyteusis perpetuum contractum. Vnde omnes sacerdotes ab huiusmodi alienatione abstineant: pœnas timẽtes: quas Leonina [e] cõstitutio comminatur.

¶ Symmachus Papa.

¶ Alienatio de rebus ecclesiæ facta nõ tenet, & alienatores nisi rem restituãt, excõmunicantur, & quilibet clericus potest contradicere, & rem cum fructibus repetere. h. d. Et est textus notabilis, & quotidie allegatur.

CAP. VI.

SI quis presbyterorum, diaconorũ, seu defensorum, [f] alienanti prædiũ ecclesiæ subscripserit, [g] quo iratus [h] Deus animas percutit, anathemate feriatur: nisi forte & alienator, [i] & qui acceperit, † celeri [k] restitutione sibi [l] prospexerint.

¶ Quod si minore animæ suæ cura remediũ † [m] oblatum neglexerint, præter pœnam [n] super hoc adscriptam, confectũ ex inde documentum, viribus (quãuis ab initio nullas [o] habuerit) vacuetur.

¶ Sed etiam licet † quibuscunque ecclesiasticis ꝑsonis cõtradicere, & male alienata repetere cũ fructibus.

a ¶ Alienare.] nisi ꝓ vtilitate ecclesiæ. 12. q. 2. sine exceptione & iuris solennitatem, quę habetur. 10. q. 2. c. ea. enim. §. hoc ius. Alanus.

ADDITIO. Hodie non seruatur. s. eo. dudum.

b ¶ Immobilem.] mobilia vero, quę seruando seruari nõ possunt, potest prelatus alienare, ad instar tutoris. C. de administratione tutorũ, l. lex, quę in fine. & quã do decre. opus non est. l. vlt.

c ¶ Hypothecæ.] Hypotheca est obligatio rei immobilis. pignus rei mobilis, quasi à pugno. Insti. de actionib. §. inter pignus.

[Glo. seq. ponit de alienatione quomodo large, & stricte sumitur.]

d ¶ Alienationis.] verbũ alienationis in hoc loco largissime accipitur, & sic C. de re. eccle. alie. vel nõ alie. sancimus & in authẽ. de nõ alie. re. ec. §. nos igitur. coll. 2. alibi strictius accipitur ꝓ eo cõtractu quo trãsfertur dñium C. de fun. do. l. 1. ff. de ver. sig. alienationi. ff. de alie. iu. mu. cau. ex hoc. §. 2. C. de iure emph. l. 1. Ala. & ita neq; vendere, neque sub conditione tradere: neq; ꝑmutare, vel donare, vel emphyteuticum contractum potest facere prælatus.

e ¶ Leonina.] C. de sacrosan. ecclesijs. l. iubemus. §. œconomus, & 12. q. 2. monemus.

SI quis.] Sunt tres partes, quæ patẽt, sicut sunt tria dicta. Secunda: ibi. Quod si. Tertia: ibi, Sed ẽt Abb.

CASVS. Quia prælati ecclesiarũ frequenter alienabant bona ecclesiæ, & alii subscribebant in damnum ecclesiæ: Statuit Symmachus Papa, qđ si aliqs presbyterorũ vel aliquis aliorũ subscripserit alicui alienãti ꝑdiũ ecclesię, excõmunicetur, nisi forte & alienator, & qui acceperit, per restitutionem sibi celeriter ꝓspexerint: quod si nõ fecerint, instrumentum inde cõfectũ nõ valebit ꝓp pœnam quam ꝓp hoc sustinebunt: & licitũ erit quibuslibet ecclesiasticis ꝑsonis cõtradicere, & male alienata repetere cũ fructibus. Not. ꝙ q alicui cõtractui subscribit, videtur illi cõsentire. Itẽ fallit hic regula illa. Nemo pt venire ꝯ factũ suũ: qa vt hic dr, alienator pot repetere alienata. Item vbi non valet alienatio: nec valet instrumẽtũ de ea cõfectũ. Itẽ res male alienatas, cũ fructibus ꝑcipit.

f ¶ Defensorũ.] i. aduocatorũ, vel ꝓcuratorum. 16 q. 1. de ꝑsen tium. Ala.

[Gl. seq. arg. alle. 4. iur alleg. in cõtrariũ vnã legẽ, & soluit. deinum distinguit.]

g ¶ Subscripserit.] arg. ꝙ qui de facto alterius subscribit cõsẽtire vi. ff. de i i re verso. l. pen. ff. ꝙ iussu. l. 1. §. sed & si. 12. q. 2. nõ liceat. & c. cũ redemptor. ar. ꝯ. ff. de pig act. Casus, sed ibi ignorauit qđ cõtinebat sed verũ est vbi ad auctoritatẽ ꝓstita subscriptio desideratur. qđ intelligas cũ hac distinctione, qa aut subscribit quis noie alieno, aut suo. si alieno, nõ obligat q subscribit, nec ĩtelligit cõsentire. ff. de ĩst. acti. l. vlt. ff. de rescin. vẽ. Titi[9]. 1 Si noie suo, aut sciẽter, aut ignoráter: si sciẽter, tũc obligat, & cõsẽtire vr vt hic, & ĩ primis ꝯcor. & ff. de pig. si fideiussor. §. 1. si ignoráter, nõ vr cõsẽtire, nec ei nocet. C. plus va. qđ agit. l. vlt. C. de do. nec ignorãs & l. ꝑdicta. Cai[9]. de ac.

[Glo. seq. soluit. contrarium.]

h ¶ Iratus.] humano more loquitur, quoniam Deus non irrascitur 2. 22. q. 4 incommutabilis.

[Gl. seq. signat contrarium: & soluit.]

i ¶ Alienator.] q alienat ĩ ꝑiudiciũ ecclę, ẽt si iurasset ñ repetere, reuocare dẽt alienationẽ ñ obstãte iuramẽto cũ sit illicitũ. s. de iureiu. Itellecto, ar. ꝯ. s. đ ist. cũ venisset, sed ibi alias poterat ꝯsuli ecclę ꝑ capitulũ. ĩ dec. ĩtellecto, ñ erat ali[9]. ꝑ quẽ posset ꝯsuli regno. B.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

K ¶ Celeri.] simile s. de loca. c. pen. & vlt. vbi dr quali ter intelligatur de celeri. Celeriter intelligo in hoc casu antequam lædatur ecclesia ex tali alienatione.

l ¶ Prospexerit.] ꝑ repetitionẽ, & ita q male alienauit rẽ ecclesię, pt repetere, ut hic patet & 35. & q. 9. quod qs & s de ele. nostri, qđ verũ est, si in administratione tolerat, sec[9] si remotus fuerit. 12. q. 2. monemus. Ala.

[Glo. seq. arg. & remittit.]

m ¶ Remediũ.] & ita est arg. quod si dilapidator vult seruare ecclesiam indemnem, quod non remoueatur. De hoc dixi sup. de elec. quod sicut.

n ¶ Pœnã.] scilicet depositionis 12. q 2. diaconi. & C. de sa. c. san. eccl. iubem[9] §. œconomus, & si satisfacere nec posset, excommunicabitur quousq; satisfecerit.

[Gl. seq. alleg. tria iura, signat ꝯtriũ, & remittit.]

o ¶ Ab initio nullas.] ex hoc manifeste patet, ꝙ alienatio.

† receperit.

† al. remedio

† liceat.

1 Titius ꝓcurator Seij ab eo mora tuo istitutus hæres hoc ignorãs (ut subscripsit fer... uo hrdita... rio vẽdent... fundum. e... subscripti... ne non obl... gatur. Io. A...

2 Nec pe... membra di... stinguit d... his vide i... Hie. 5. c. B...

natio, quæ fit cõtra formam iuris, nulla eſt ipſo iure, ſ.de reſti.in integ.cõſtitutus, & ſ.de his quæ fi.a ma. par.c.1.& 12.q.2.ſine exceptio 1.c.1.argu.contra 12.q. 2.ſi qua de rebus, hoc ſoluit ſ. ne ſede vac. ca. 1. Vinc.
a ¶ Perſonis.] id eſt, clericis omnib. & conuerſis, & patronis. 16. q.7. filijs vel nepotib. & parochianis; quia eorum intereſt. ſed perſonæ alterius eccleſiæ non admittetur, cum ſit priuatum iudicium.

1 Concord. tex.in auth. hoc ius, & ib. Baldo.& Bal. C. de ſacroſ.eccl.

cis perſonis a vocem contradictionis offerre, & vt cum fructib. poſſint alienata b repoſcere: & eccleſiaſtica auctoritate fulciri.

¶ Ale.iij. Vigo.† epiſcopo.

¶ *Terra nõ fertilis eccleſiæ, dari põt in emphyteuſim eſt ei, cuius ſtudio reducatur ad culturam.*

† Vuigor. Vigornienſi.

CAP. VII.

AD † aures: & infra. ¶ Illas terras, quæ de ſyluis extirpatę, ſunt arabiles factæ, eis hæreditario c iure poteris concedere ſub annuo cenſu tenendas, a quib. ſuo, vel parentũ ſuorũ labore conſtiterit ex tirpatas. Niſi forte tũc d alijs poſſint ad maiorem eccleſiæ vtilitatẽ cum eodem labore & onere conferri.

† poſt concilium Lateran. ſub Alexan.iij. par. 29.c.4.& c.7 eo.titu.in.1. compil.

[Gl.ſeq. facit quatuor. Primo notat optionẽ ecclæ dari, &c. Scdo q̃rit an cedere teneatur. Tertio obijcit ad id qđ hic dicitur alienatorem repetere. Vltimo ponit opi. & remittit.]
b ¶ Alienata.] de facto.q ipſo iure non tenet, ut dictum eſt. Et no. ꝙ eccleſia habet actionẽ perſonalẽ cõtra alienatorẽ ſi eſt ſoluendo, vel habet in rem actionem ꝯtra poſſeſſorẽ. 12.q. 2.Apſtos, & eſt expſſũ, C.ſi tut.vl'cur. l.3.& vlt. ſed ſi obtineret ꝯtra vnũ. alter liberaretur, ff. de eo per quẽ fa.eri .l.1. §.ſi plures.& ſi cõueniat vnum, non fit ei præiudicium quo ad aliũ: ſola enim ſolutio imponit ei ſilentiũ. ff. depoſ.l.1.§.ſi apud.& C.ſi tut.vel cur.l. vlt. Sed nunquid eccleſia tenet cedere actiones ſuas ſoluẽti ꝯ alium? Non: cum.n. conueniatur ex delicto ſuo vel ex maleficio. non poteſt petere ceſſionem actionum. ff.de admin. tut.l.ſi plures tutelam præterea alienator poteſt repetere, vt hic dicitur Sed ꝯ vĩ, ꝙ non ſit audiendus, cum teneatur de euictione: & dicit regula. Quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio, C.de euic. exceptione, & l.ſi ob cauſam. Rñdeo, illud gñale eſt ſed hic ſi repellat. replicabit, ꝙ rẽ eccleſiæ repetat, qa cõtract⁹ nullus eſt, & ideo non tenetur ſicut excipit cõtra mulierẽ de re vendita, & tradita, ſed ipſa replicat factum eſſe contra Velleianũ, ff.ad Velleia. ſi mulier.§. item ſi mulier, nec mirum ſi contingit hoc in prælato, quia interdum accidit hoc in priuato. C. de agri. & cenſi. quemadmodum, lib.xj.& eſt ſpecialis caſus, & ſi nihil habet prælatus, non dabit pretium. C.de rei vend. ſi mancipium. 2 Vin.Itẽ ex hoc.c.dicũt quidã, ꝙ prælatus, vel etiam quilibet de eccleſia poteſt agere pro eccleſia ſine lr̃is. de rato. De hoc dixi ſ.de procu.c.1.& ſ. de reſcri.edoceri. ſim.12.q.2.non liceat, & ſunt eiuſdem auctoris. 3

2 Vendicans mancipiũ vi vel furto ſublatum, & diſtractum, nõ habet neceſſe reſtituere pretium. Io. And.

AD aures.] ponit cauſam litteralem. Ioa. And. in eo qui confiſus de prælato nulla interueniente ſcriptura recipit ſyluam ab eccleſia reducendam ad culturã: & quod ea reducta concederetur ſibi in emphyteuſim; poſtmodum prælatus dubitauit ex quo res erat culta, an poſſet dari in emphyteuſim, & reſpondetur vt in littera. Abb. Diuiditur: quia in prima parte deciſe ponitur factum. In ſecunda ponitur prouiſio ibi, Illas In tertia exceptio ibi Niſi. Io.de Imo.

3 al.actoris.

CASVS. Quidam de ſyluis eccleſiarum fecerũt terras arabiles, illas extirpando: quærebatur, vtrum terræ illæ arabiles factæ, poſſent ſub annua penſione concedi hæreditario iure tenendæ illis, uel hæredibus eorum, qui labore ſuo illas extirpauerunt? & reſpondet Papa, quòd bene poſſunt illis concedi: niſi forte poſſint alijs ad maiorem utilitatem eccleſię conferri ſub eodem onere ac labore. Nota, ꝙ eccleſia utilitatẽ ſuã ſemper facere debet, & res ſuas meliorare debet.
c ¶ Hæreditario.] Id eſt, in emphyteuſim perpetuam. 10.qõ.2. hoc ius. uerſ. perpetuo quoque Tancr.
d ¶ Niſi forte tunc.] ſcilicet tempore contractus, ſimile ſ. de emp.& uend.cum dilecti, & ſupra de ele. dudum 1.& ff.de euictio. ex mille §.1. 4. & ſic ſpectat initiũ contractus: & ſi tunc læditur eccleſia, reſtituitur: alias ſi poſtea res fieret melior per ſolicitudinem colonorũ, ſi poſſeſſiones illas reddiderũt meliores, non expelluntur, ex quo in principio eccleſia decepta non fuit. C.loca.ẽdẽ quam, & l.legẽ quidẽ. C.de reſcin. uendit. ad reſcindẽdam. ne negligẽtia ſua ſit eis damnoſa. C.de allu.l. ult.

4 Si fundo uẽdito cuius pars euincit uel decreuit, uel accreuit per alluuionem, prioris ſtatus habebit rõ, unde re deteriorata non diminuitur, nec re aucta auget euictionis quãtitas. Ioan. And.

¶ Cæleſtinus iij. Rauẽ. archiepiſcopo.

¶ *Iurans non alienare bona eccleſiæ, non poteſt alienare ea quæ ſunt de menſa, vel ea de quibus dubitatur an ſint de menſa, hoc dicit uſque ad §.poſſeſſiones. Abbas.*

CAP. VIII.

VT † ſup aliqua: & infra. ¶ Sane quæſiuiſti à nobis, ſi poſſeſſiones e ſiue redditus regalium decimationum, & aliunde ex certis locis prouenientes, quos prædeceſſor tuus quo vſque diẽ clauſit extremum ad manus ſuas tenuit, & in proprium vſum excepit, f [vel expendit,†] nec alijs infeudauit, de menſa ſint archiepiſcopi intelligendi: & de eis, cum ex ſacramento g fidelitatis tenearis

† Cap.11.eo. tit.in 2.cõp. Et quę bona dicantur eſſe de menſa prælati, tradit hic præ alijs Innoc.

† Hæc duo verba: uel expẽdit: deſunt in oĩb⁹ antiquis, q̃ uelut expoſitio p̃cedẽtis uerbi ex margine pperã irrepſerunt in contextum.

VT ſuper. Qui iurauit nõ alienare ea, quæ ſunt de menſa, ea de quibus dubitatur an ſint de menſa, alienare non debet. Abbas.

CASVS. Archiepiſcopus Rauen. recepit quaſdam poſſeſſiones ſiue redditus a rege, aut etiam aliunde, ex certis locis in recompenſationem decimarum ſubtractarum, & redditus illos ſiue poſſeſſiones retinuit ad vſum ſuum quouſque diem clauſit extremum. Quæſiuit ſucceſſor illius, utrum redditus illi ſiue poſſeſſiones intelligantur ad menſam archiepiſcopi pertinere: Item cum ipſe archiepiſcopus teneatur iuramento fidelitatis, quod fecit Apoſtolicæ ſedi, ſcilicet non alienare de nouo: quæſiuit, utrum de redditibus illis poſſit fieri contractus cuiuſlibet alienationis? Reſpondet Papa, quod ſiue intelligantur de menſa archiepiſcopi, ſiue non, non debent alienari, concedit tamen Papa archiepiſcopo, ut ipſe de conſilio & aſſenſu fratrum ſuorum, uel maioris partis, poſſit alienare poſſeſſiones eccleſiæ ſuæ minus utiles, uel commutare pro alijs utilioribus habendis. Nota quòd archiepiſcopi & epiſcopi iuramento tenentur non alienare de nouo poſſeſſiones eccleſiæ: item prælati eccleſiarum poſſeſſiones minus utiles alienare, uel commutare poſſunt pro utilioribus de conſenſu fratrum ſuorum.

[Glo.ſeq.recitetur pro obiectionem.]
e ¶ Poſſeſſiones. ſolent enim plerumque reges, poſſeſſiones & redditus certos dare eccleſijs loco decimarum, & hoc ſatis poteſt fieri pro decimis ſubtractis ſiue retentis, ſed pro futuris non videtur admittenda talis commutatio. inf.de rerum permut.c.ult. Ala.
f ¶ Excepit.] i. recepit. ſi.ſ.ut lit.non conte. quoniam. ſi.2 1.q.5.non eſt n...um.
g ¶ Sacramento.] nã quilibet epiſcopus, qui immediatè

domino Papæ subest, iuret ei fidelitatem, quod non alienabit bona sedi sui, nec infeudabit de nouo, & in eum iura. mentum præstant alij episcopi suis metropolitanis.

a ¶ Alienationis.] large sumpto vocabulo, siue transferatur dominium, siue non, §. eo. nulli. & C. de reb. eccles. non alien. sancimus.

[Glo. seq. recit. per q. vel obiectionem.]

b ¶ Intelligatur.] ad quęstionem primam non respondet: forte ideo quia non expressit quanto tempore tenuit, & vtrum bona fide, an mala fide. infra de spon. de muliere. Ala.

c ¶ Siue non.] præsumitur tamen esse de mensa archiepiscopi, cum sit in possessione earum. C. de rei vend. l. vlt. Laur.

d ¶ Consultius.] quia tertius, inf. de spon. iuuenis. Laur.

[Glo. seq. signat contrariũ. & sol. dupliciter.]

e ¶ Assensu.] 12. q. 2. terrulas contra. Sol. hic vocat possessiones minus vtiles cõparatione magis vtil. ũ: ibi vero minus vtiles dicit simpliciter & absolutè, hic est necessarius cõsensus capituli, ibi non. Vel ex honestate requirit in his, non ex necessitate, vt ibi. Bern.

A D aud entiam.] Communis diuisio. in prima narrat factum. In secunda prouidet: ibi, Ideoque. Abb.

CASVS. Quidã de canonicis Exon. Ecclesię, quedã prædia ipsius ecclesię, alijs fratribus incõsultis, locauerũt in perpetuũ in damnum ecclesię: peruenit hoc ad notiam dñi Papæ: vnde mandat Exon. epo, quatenus si est ita, locationes illas studeat reuocare: si uero non possint reuocari, nisi pecunia inde recepta restituat, cõpellat locatores ad pecuniã restituẽdã cõductoribus. No. quod male alienata in dãnũ ecclesiæ sunt reuocanda. Item conductores habent actionẽ contra locatores ad pretiũ repetendũ.

f ¶ Inconsultis.] vnde contractus nullus, sup. eo. c. 1. & 12. q. 2. sine exceptione.

g ¶ Legitimè reuocare.] de facto, quia ipso iure non tenuit contractus. sup. de his quæ fiunt a præla. sine consensu c. tua. argu. 24. q. 1. audiuimus. sicut alias exponitur, separari, id est, non fuerunt mixta bona paterna & materna, C. de leg. hæred. l. 2.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

h ¶ Refundendam.] sed nunquid habent actionem de iure tales conductores contra locatores ad repetendam pecuniam? Sic, si fuerint bonæ fidei. 12. q. 2. Vulteranæ, in Auth. de reb. eccl. non alie. §. si quis, coll. 2. si malæ fidei fuerint, nõ 16. q. 3. c. placuit, §. potest, ver. vniuersas C. ne rei do. vel templo l. vniuersitas, 10. q. 2. hoc ius, in fi. §. qui vero. nisi de euictione prospexerint, C. de euic. si fundum. in casu tamen speciali malæ fide emptor agit ad pretium, C. communia de leg. l. vlt. Laur.

Apostolicæ sedi nihil alienare, contractus alienationis [a] cuiuslibet possit inter uenire. Tuæ ergo inquisitioni taliter respondemus, quod siue intelligantur [b] de mensa, siue non, [c] vt nõ alienentur, consultius [d] existimamus. †

¶ Possessiones ecclesiæ minus vtiles, pro vtilioribus de cõsensu capituli potest episcopus permutare, vel alienare hoc dicit.

¶ Possessiones vero, quæ ecclesiæ tuæ minus sunt vtiles, pro alijs vtiliotibus de fratrum tuorum, & † sanioris partis consilio & assensu, [e] alienandi seu commutandi liberam concedimus facultatem.

¶ Idem Exon. episcopo.

¶ Canonicus prædiũ ecclesiæ perpetuo locare non potest.

CAP. IX.

AD † audientiam nostram noueris peruenisse, quod quidam de canonicis Exon. ecclesiæ, quædam prædia eiusdem (inconsultis [f] alijs fratribus) in damnum eius † in perpetuum locauerunt.

¶ Ideoque mandamus, quatenus (si verum est quod asseritur) locationes illas legitimè reuocare [g] procures: ita quod si eadem prædia non aliter reuocari potuerint, † eos quos noueris harum locationum auctores, † ad susceptam inde pecuniam conductoribus refundendam, [h] † appellatione remota, compellas.

¶ Innoc. iij. archiepiscopo Montis regalis.

¶ Possessionis, quæ sunt de mensa, non possunt alienari. Et ecclesiæ consueta regi per regulares, sæcularibus clericis conferri non debent hoc dicit. Io. de Imola.

CAP. X.

POssessiones † ad mensã tuam, vel capituli pertinentes, alienare [i] non debes. Aut ecclesias, in quibus monachi [k] ministrare consueuerunt, clericis [l] vel laicis [m] assignare.

¶ Idem episcopo Maurien. & præposito Vlcon. †

¶ Restituitur ecclesia cõtra alienationem, per quã enormiter fuit læsa, h. d. secundũ lecturam veriorem.

CAP. XI.

AD † nostram noueritis audiẽtiam perue

POssessiones.] Sũt duo dicta. Secundum ibi. Aut. Abbas Siculus.

CASVS. Quæsiuit archieps iste, vtrum possit alienare possessiones ad mensã suã vel capituli pertinentes? Rñdetur quod non. Item quæsiuit, vtrũ posset ecclesias in quibus monachi esse cõsueuerunt: concedere clericis vel laicis, & rñdetur, quod nõ. No. quod eps possessiones ad mẽsam suam vel capituli pertinentes, alienare non potest. Itẽ ecclesię regulares amplius seculares esse non debent, sed reformari debẽt per homines eiusdẽ religionis, quæ prius ibi fuerat.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & dupliciter soluit.]

i ¶ Alienare.] supra eod. vt sup. Arg. contra. 12. q. 3. c. vlt. Sol. hic prohibet perpetua alienatio possessionũ, ibi conceditur specialiter tertiarum, vel quod ibi dicitur, quod potest alienare, intelligitur, de consensu capituli, & si causa subest.

[Glo. seq. reci. per. quid econuerso.]

k ¶ Monachi.] conuerso bñ possunt seculares amoueri ab ecclesia aliqua, & in ea institui regulares, si epi diœces. consensus accesserit: dũ tamen clericis alibi æque prouideatur. infra de eccle. ædif. ad audientiã 2. non tamen intelligas illud inuitis clericis faciendum: inuito enim vsufructuario nõ potest proprietarius deteriorem causam eius facere, etiam in meliorem statum mutando. ff. de usu. & habitat. l. ult. Laur.

l ¶ Clericis.] hoc ideo quamdiu inueniri possunt regulares, nunquam ponendi sunt sæculares. infra de religio. domibus, inter quattuor.

m ¶ Laicis.] hoc ideo dicit, quia postquam locus factus est religiosus, amplius ad sæculares usus redire non det. sic & de uestimentis altaris, & lignis ecclesiarum. inf. de relig. dom. ad hoc. & de conse. di. 1. ligna. & c. altaris.

AD nostram.] Primo ponitur petitio. Secundo causæ commissio: ibi, Quocirca. Abb.

CASVS. Monasterium Tusien. grauatum erat onere maximo

† Estimamus.

† Vel.

1 Concord. l. 2. & ibi Bal. C. de agri. & cens. lib. 11.

† Cap. 2. eod. tit. in 2. compilat. Et vide Ancha. consil. 115.

† al. ita: in damnum ecclesiæ.

† poteritpoterunt.

† actores.

† referendę.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cpi. Et de materia vide Oldra. cõs. 262. & Card. consil. 131.

† Vlt. eo. Viticien. Vlcien.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cpi. uide Hos. in cap. salubriter, & Ioan. And. in cap. questus, infra de usu.

maximo debitorum, propter quod abbas & conuentus eiusdem tali necessitate ducti, quandam villam suã concesserunt in feudũ cuidã laico tali conditione apposita, ꝙ idem laicus solueret octoginta libras, pro quibus uilla ipsa erat obligata: quod ipse nõ distulit effectu mãcipare: uidentes monachi, ꝙ monasterium ex tali contractu enormiter esset lesũ, supplicarũt humiliter domino Papæ, vt feudum ipsum faceret ad monasteriũ reuocari, cũ idẽ laicus primo anno de reditibus ipsius feudi vltra summam percepit quam psoluit, & postmodũ etiam per plures annos percepit fructus eius: unde mandat Papa quibusdam, quatenus si prædictum monasterium pp hoc inuenerint enorme dispendium incurrisse, compellãt dictũ laicũ, vt pdictum feudum liberũ & quietũ dimittat monasterio prædicto recepta prius pecunia à monachis, quam p utilitate monasterij pro pdicto feudo dr̃ expendisse, cum fructus percepti sibi debeant sufficere pro labore. Not. quòd cum ecclesia enormiter læditur in aliquo contractu, debet restitui.

† al. Secusien. vñ originem duxit Hostiensis, & vocatur monasteriũ Sancti Iusti. al. Cussien. Vel, Cussiñ. in antiquioribus.

[Glos. seq. reci. per obiect. & solutionem.]

a ¶ Per multos.] forte p duos, Vel p tres: 1 quia pluralis locutio duorum numero contenta est, 4. q. 3. c. si testes, §. ubi numerus. hoc ideo dicit: quia post quadriennium non subuenit ecclesiæ per beneficium restitutionis, C. de temp. in integ. resti. l. vlti.

† De intellectu hui⁹ textus uide latissime per Couarruuiã li. 1. uaria. resolu. c. 3. & Ferdinandũ Vasquium lib. 3. cõtrouer. usu frequẽt/ũ. c. 71. 1 Nam duo dicunt multi. Inst. de iure perso. in §. Ioan. An.

[Gl. seq. quærit, & soluit distinguendo, in fine ponit opi.]

b ¶ Enorme.] hoc ideo dicit, quia pro leui damno non datur restitutio ff. de re. in inte. scio. & s. de in integ. re. cap. 1. Sed nũquid in hoc casu cũ læditur enormiter, subuenitur ei per beneficium restitutionis, uel ipso iure tuta est? 2 Dico ꝙ ex quo consensus capituli affuit, & ideo credebant utiliter contrahere, tenuit cõtractus, licet læsa sit ecclesia. j. de emptio. & uendit. cũ dilecti. & 12. q. 2. sine. sed potest restitui si lęsa sit enormiter. s. de in integrum restituti. cap. 1. sed si decepta esset vltra dimidiam partem iusti pretij, subuenitur ei iure communi, & etiam cuilibet, C. de rescindenda uenditione, l. 2. & inf. de emp. & uendi. cum dilecti. & c. cum causam. secundum hoc usque ad legitimam præscriptionem potest agere, licet quidam dicant, quod in hoc casu agendum sit iudicis officio. Ioan.

2 De hac q̃stione uide per doctores in l. 1. C. de filiofami. & in l. fin. ff. si tuto. uel curat.

[Gl. seq. & ob. jcit, & soluit.]

nisse, quod cum Tusien. † monasterium depressum esset onere maximo debitorum, Abbas & conuentus eiusdem, uillam quandam necessitate coacti, B. laico concesserunt in feudum, tali cõditione apposita, ꝙ idem octoginta libras persolueret, pro quibus eadem extiterat obligata: quod non distulit effectui mancipare: & inf.

¶ Vnde humiliter supplicarunt, vt feudũ prædictũ faceremus ad utilitatem monasterij reuocari: præsertim cum idẽ laicus primo anno de ipsius prouentibus ultra summam perceperit prætaxatam, & per multos [a] postmodũ annos sumpserit eius fructus; & infra.

¶ Quocirca † mãdam⁹, quatenus si prædictũ monasterium propter hoc inueneritis enorme [b] dispendium incurrisse, dictũ laicum vt (pecunia, quam p exoneratione feudi seu ẽt pro utilitate ipsius monasterij expẽdisse noscitur, ab eisdem Abbate & conuentu recepta, cũ sibi fructus percepti sufficere [c] debeant pro labore) præfatum feudum eidem monasterio dimittat liberum & quietum, appellatione postposita compellatis.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Alienatio rei ecclesiastica facta sine legitimo ecclesiasticarum personarũ assensu, non tenet, licet approbetur per constitutionẽ laicorum.*

CAP. XII.

Cum † laicis, [d] quãuis religiosis, disponendi de rebus ecclesiæ nulla sit attributa potestas, † quos obsequẽdi manet necessitas, nõ auctoritas imperãdi, dolemus in qbusdã ex illis (sic refrigescere charitatẽ, qđ immunitatẽ ecclesiasticæ libertatis, quã nõ tantũ sancti patres sed etiã principes [e] sęculares priuilegijs multis munierunt, non formidant suis constitutionibus, uel potius destitutionib. ĩpugnare; non solum de alienatione [f] feudorum, ac aliarum possessionum ecclesiarum, & usurpatione iurisdictionum, sed etiam de mortuarijs, † nec non & alijs quę iuri spirituali annexa [g] videntur, illicite pręsumendo. ¶ Volentes igitur super his indẽnitati-

c ¶ Sufficere.] Sed non vr̃ ꝙ ille debeat lucrari fructus perceptos supra id quod ipse dedit ecclesiæ: nam cum aliquis instituitur, omnia debent restitui in pristinum statum, ut neutra pars sit in damno uel in lucro, C. de repu. l. 1. ff. de minori. ꝙ si minor. §. restitutio. Sed hoc est propter laborẽ suum, vt hic dicit. non. n. omnino emptor damno afficiendus est, ut l. pdicta, ꝙ si minor. §. restitutio Item ꝙ bona fide percepit, 3. ff. de acqui. re. do. bonæ fidei. inf. de feudis. ca. 1. argu. 12. q. 2. Vulteranæ. Ioã. & si uellet petere laboris mercedem necesse haberet restituere fructus qui ex cederent labores, ff. de rei uend. sumptus. Lau. Et sic est argu. ꝙ nemo cogit̃ suis stipendijs militare. & de labore suo mercedem quis recipere debet. 12. q. 2. charitatem. & c. ecclesiasticis. & 12. q. 2. precariæ.

† Lateranẽse cõcilium generale sub Inn. iij. c. 44.

† Cap. unico eod. tit. in 4. compila.

† facultas.

Cum laicis.] Alienationes de feudis vel alijs rebus ecclesiæ non tenent, etiã si per constitutiones laicorum approbẽtur. h. d. vel aliter, & sic ut in rubro. Cõis diuisio. Secunda ibi, Volentes, Abb. Sic.

† Istis.

CASVS. Laici quamtuncunque religiosi sint, non habent aliquam potestatem disponendi de rebus ecclesiæ: sed si in contrarium faciũt, immunitatem ecclesiasticæ libertatis impugnant suis constitutionibus, immo potius destitutionibus, usurpando iurisdictionem ecclesiæ: & etiam de spiritualibus illicite præsumendo. Volens concilium hmõi grauaminibus obuiare, oẽs constitutiones & alia omnia, quæ faciunt in præiudicium ecclesiarum, decernit concilium penitus non tenere. No. quod laici in præiudicium ecclesiæ nihil statuere possunt: & si qua in contrarium faciunt, non tenent: & sic istam constitutionem inducas contra eos.

3 Et vt vasallus, qui ex utili dominio, & bona fide faciebat fruct⁹ suos: nec est uis secũdũ Inno. an nõ tenuerit cõtractus propter defectũ solẽnitaris, an tenuerit, sed pp lęsionẽ datur restitutio, Io. And. † Vide Abbatem consil. 26. incip. qdam officiales. in 1. vol. & Romanũ sing. 254. inci. Reuerendus. Dñs.

d ¶ Cum laicis.] 96. dist. bene quidem. & sup. de constitu. ecclesia & 16. q. ult. laicis & c. non placuit.

[Glo. seq. arg. allega. contrarium.]

e ¶ Principes.] no. argu. ꝙ laici principes possunt dare ecclesijs priuilegium. 16. q. 1. generaliter. & 27. distin. §. hinc etiam. inf. de immu. eccle. non minus, argu. imo, ut videtur possunt dare priuilegium libertatis. 63. d. in synodo. & melius. c. Agathosa arg. s. de in integ. rest. auditis. arg. contra. 10. q. 1. nouerint. Ioan.

f ¶ Alienatione.] sup. de consti. quæ in ecclesiarum.

g ¶ Annexa.] ut ius patronatus. sup. de iud. quanto.

a ¶ Assensu.] sup.eo.c.1.& 12.q.2.sine exceptione.
b ¶ Compellendis.] 1 imo sunt ipso iure excommunicati, ut inf. de sent. excom. nouerit.

Hęc glossula non inuenitur in uetustioribus.

DE PRECARIIS.

¶ Supra uisum est de cōtractibus, ꝑ quos transfertur dñiū, restabat uidere de contractibus, per quos trānsfertur utilitas rei dūtaxat. Vel sic: Quia precariæ sunt quædam species alienationum, ideo post titul. præcedentem subijcitur hic titulus. Abbas.

De hac materia habetur. 10.q.2.precariæ. 12.q.2. precariæ. 16.q.3.clerici, & c. seq.

Precaria.] Potest summari: Precariæ concessæ de reb ecclesiæ, debent secundū antiquam consuet. di nem de quinquennio in quinquennium renouari. Et habet istud capitulum & sequens pro palea 12.q.2.c.precariæ,& seq. secundum Io. de Imo.

† iurisdictionis.

CASVS. Dicitur in hoc cap. quod precariæ de quinquennio in quinquennium sunt renouandæ. Nota ꝙ precariæ de quinquennio in quinquennium debent renouari.

[Gloss. seq. distinguit precarium à precaria & precariæ, ponit triplicem speciem.]

† Beluacen. Burchardus 2.ca.169. Iuo. par.3.c.230.& c.1.e. tit.in 1.cōpi. uide concil. Meldense.c.17.21. & 22.

c ¶ Precariæ.] Precarium est quod precibus petenti utendum conceditur tamdiu, quamdiu is, qui concessit, patitur, ff. de preca. l.1.inf.eod.ca.fi. Precaria dicitur ad preces aliquorum usque ad quinquennium contractus initus.ut hic. Item dicitur precaria ad preces facta donatio usque ad mortem accipientis. 12.quæstio.2.sæpe.10.q.3.clerici. Item precaria dicitur contractus ad preces factus usque ad mortem accipientis: cuius contractus natura talis est, quæ habetur.10.q.2.precariæ, & inf.eo.c.ult.qui contractus innominatus est.

d ¶ In quinquennium.] quid si elapso quinquennio cum taciturnitate prætereatur? intelligitur contractus innouari.ff.de preca.in rebus,§.ult.C.loca.l.legem quidem, ar.16.q.3.longinquitate. Laut

3 Hæc glossula non hr in antiquis codicibus.

e ¶ Renouentur.] 3 ne longitudine temporis pereat memoria contractus.

De precarijs.] Primo præmittit factum. Secundo prouidet: ibi. Præcipimus. Abbas.

CASVS. Quidam prælati ecclesiarum faciebant precarias in damnum ecclesiarum, obligando se & suos successores sub certa pœna statuit concilium Carthag. ut nullus successor sit obligatus in pœna sui antecessoris:

bus consulere ecclesiarū, ac tantis grauaminibus prouidere, constitutiones & uenditiones huiusmodi feudorum, seu aliorum bonorum ecclesiasticorū, sine legitimo personarum ecclesiasticarum assensu [a] presumptas, occasione cōstitutionis laicæ potestatis: (cum non constitutio, sed destitutio, uel destructio dici possit. nec non usurpatio iurisdictionū †) sacri approbatione concilij decernimus non tenere, præsumptoribus per censuram ecclesiasticam compellendis. [b]

TITVLVS XIIII.

De precarijs.

¶ Ex concilio apud Beluacum. †

¶ *Breue est, nec potest breuius summari.*

CAP. I.

Precariæ [c] de quinquenio in quinquennium, [d] secundum auctoritatē, & antiquam consuetudinem renouentur. [e]

¶ Ex concilio Carthaginensi. †

¶ *Reuocat successor precariam per prædecessorem irrationabiliter factam.*

CAP. II.

De precarijs [f] irrationabiliter factis à rectoribus ecclesiarum, se suosq; successores pœnag [g] graui obligantibus, ut facta ipsorum dissoluere ne queant: Præcipimus, ut nemo successor antecessoris sui pęna sit obligatus: sed suæ prouidētię sit concessum, ut si antecessor eius res ecclesiæ irrationabiliter distribuit, ab eo [h] ad ius eiusdem ecclesiæ reuocentur.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Concessio precarij extinguitur uoluntate cocedentis, aut ei succedentis: precaria autem concessio nō.*

CAP. III.

Precarium [i] † utendum conceditur, quamdiu

sed si antecessor res ecclesiæ irrationabiliter distraxit, ad ius ecclesiæ debeat reuocare. No. ꝙ ubi cōtractus non tenet, nec pœna super hoc apposita. Itē successor nō obligat ex cōtractu habito in dānū ecclesiæ facto ab antecessore. Item successor male alienata reuocare debet ad ius ecclesiæ.

f ¶ De precarijs.] Precaria hic accipitur pro contractu. de quo, uel quib. fit mentio in notula prædict. capituli.

[Glo. seq. alle. dictū ponit. all. cōtrarium,]

g ¶ Pœna.] promissa super contractu irrationabiliter habito. in hoc enim casu loquitur capitulum: cum enim contractus non ualeat: 3 nec pœna ei apposita. C. de lega. non dubium. sup. de foro compe. si diligenti. 15.q.6.c.1. & 2. C de condi. ob tur. eām. da. l.1. sed si contractus rationabiliter habitus est, ualet pœnæ adiectio. argu. sup. de arbit. dilecti. tamen si ecclesia non agnouit cōtractum, soluere non tenetur. ff. de pig. act. si pignore. §. ultimo. ff. de euict. illud, §. ult. arg. contra. ff. de iure fisci. si procurator Cæsaris. Ala.

h ¶ Ab eo.] & etiam ab eo, qui alienauit, si toleratur. sup. de reb. eccle. no. alie. si quis presbyterorum. ita successor potest reuocare quod prædecessor illicite fecit. 35. quæstio. 9. quod quis.

Precarium.] Sunt duæ partes, quæ patent. Secunda, ibi, Porro. Abbas.

CASVS. Rogasti me, ut rem meam concederem tibi ad utendum; ego precib. tuis cōcessi tibi rē illā precario: uolui postea reuocare istud precarium: tu nolebas mihi restituere, quæritur, utrum ego possim reuocare, cum mihi placuerit? Respondetur, quod bene possum illud reuocare quandocunq; mihi placuerit. Item soluitur precarium mortuo illo, cui concessum fuit, sed non soluitur illo mortuo, qui concessit. Item soluitur precarium, si ille qui concessit precarium alienauerit: quia per talem conuentionem rem alienam inuito domino possideri non licet. Secundo dicitur, quod precariæ, quæ aliquando fiunt de possessionibus ecclesiarum, non debet reuocari pro uoluntate concedentium. Nota, quod precarium reuocatur pro uoluntate concedentis. Item contractus, qui precarię nominātur non possunt reuocari ad uoluntatem concedentium, & ita differentia est inter precariū & precarias.

[Glo. seq. recitetur per modū summæ quid sit precariū, quantum duret, &c. ut notata è regione demonstrant.]

i ¶ Precarium.] est autem precarium, ut dictum est in cap.

† Antonius Augustinus in notis antiquæ collectionis e. ti. c.2. ait se nō inuenisse in cōcilijs hoc caput, sed ex tat. inq t cōstitutio. Lotharij totid. verbis. l.3.ti.8.cap.2. legū Longob. in alijs est tit. 10. qū liceat rectorib9 ecclesiarum acta antecessorum suorum rescindere.

3 ipso iure, uel ex quo ꝑ sniam reuocat principale: ergo & accessorium, secundū Inn. & Hos. alle. eadem iura. Io. And.

† Vide l.1.& ibi gl. & Ba. ff. eo. tit.

Precariū, & commodatū conueniunt, & differunt.

in ca.1.quod precibus ad vtendum datur, & tamdiu durat, quamdiu patitur, qui concessit, vt hic, & ff.eod.l.1. & est simile commodato: qui enim commodat rem suā, sic commodat vt non faciat eam accipientis, sed vt permittat ei vti re commodata, & sicut reuocatur precarium, ita commodatum, vt ff.eod.l.1.sed distant in hoc, quod commodatum nō reuocatur intempestiue. ff. commoda. in commodato.§. sicut, nisi post vsum completum.inf.tit.prox. c.vnico.§.1. Precariū vero quandoque reuocatur etiam si ad certum tēpus sit concessum.ff.eo. cū precario. Consistit autē precarium, tam in re mobili, quam immobili, & in seruitutib. vt si me rogaueris, ut per fundum meū ire vel agere tibi liceat, vel vt in tectū meū, vel in areā ædiū mearum tignum, uel stillicidium immissum habeas, ff.eo.l.2.§.ulti. & l.3.& 4. in princ. Item in re propria non consistit precarium. ff. eo.l.4.§.item si rem. nisi eum debitor pignus rogat precario à creditore possidere. ff.e.si debitor rōne possessionis, & non proprietatis, ff.eo.certe.§. vlti. Item tam ille, qui concedit precarium, quam qui rogat, possidet: vnus ciuiliter, & alter naturaliter. ff.eo.& habet.§.pe. sed duo in solidum precario possidere non possunt. ff.eo.duo, & restitui debet precarium in pristinam causam, aliàs condemnabitur in tantum quanti interfuerit actoris. ff.eo. quæsitum, §.ex hoc interdicto, & precarium constituitur inter præsentes & absentes, & per epistolam. ff.eod. precario. Item si precario durante prorogatur in ulterius tempus, non mutatur causa possessionis. ff.eod. sed si manente, vnde non dicitur precarium nouum:

† Host. legēdū, seu corrigēdū hic admonet ita: sed non concedentes.

Precariū in quib. rebus consistit.

† Vide l.creditores, & quod ibi.no. Bar.C.d pig.

patitur qui concessit: soluitur [a] quoq; obitu eius, cui concessum est, non † etiam concedentis, aut cū ipsum alienari contingit alicui hoc reuocare volenti: quia per conuentionē [b] huiusmodi, non licet rem alienatam inuito domino possideri,

¶ Porro precariæ, [c] quæ quandoq; de ecclesiarum possessionibus fieri solent, non sunt pro voluntate concedentium reuocandæ. †

Precariū qualiter finitur.

ADDITIO. Item qui precario rogat, dolum & culpam dolo proximam præstat, ff. eo quæsitum, §. & illud.

[Gloss.seq.signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Soluitur.] obitu eius cui conceditur precarium, finitur, & nō concedentis, immo ad hæredem eius, qui concessit, transit. ff.eod.cum precario.§.precarij, & l.quæsitum.§. quod à Titio quia ipsi, non hæredi recipientis conceditur, ut ibi dicitur, & hic idem dicitur. Item finitur si concedens precarium rem alienauerit, nisi de voluntate noui domini res eadem permaneat penes eundem. ff.eo.quæsitum.§.quod à Titio.& §.illud. Item soluitur precarium pignoris debitore soluente pecuniam creditori. ff.eo.si debitor.ar.contra. ff.loc.l.4.1. ibi finitur precarium morte concedentis. Sed hoc ideo est, quia ille, qui concessit precarium, hoc uoluit, & expressit uoluntatem concedendo precarium, & ideo finitur per mortem ipsius, sed hic, & ff.de precarijs.l.cum precario. §.simpliciter, concessum fuit precarium sine temporis præfinitione, & ideo non finitur per mortem concedentis. Ber.

1 Locatio uel pcarij datio q̄ fecisti donec uoles, morte tua finitur. Ioan. And.

b ¶ Per conuentionem.] & si ad certum tempus precarium concessum sit nihilominus ante tempus illud poterit reuocare. ff.eo cum precario, ubi sunt hæc verba; quòd non licet rem alienam, &c. & culpam non præstat, sed dolum tātum, & etiam culpam, si dolo sit proxima, ff.eo.quæsitum, §.illud. Ber.

e ¶ Precariæ.] in alia significatione accipitur hic hoc nomen, precariæ pro contractu scilicet de possessionib. ecclesiarum, de quo habes supr.eod. titu.cap.1. & 2.& 10.qu.2.hoc ius, ad fin.& c.precariæ, nec potest reuocari ante constitutum tempus, ut hic, nisi irrationabiliter sit factus talis contractus. sup. eod.c.2. & ita aliud precariū est, & aliud precariæ siue precaria. Ber.

ADDITIO. Vnde Host. dat tales versus.

Ria, ria, rium, tria sunt quibus est caput vnum.
Ria sunt solita post singula lustra renasci.
Ria fit ad mortem, nec citra vult reuocari.
Rium finitur tunc, quando vult suus auctor.

TITVLVS XV.

De commodato.

¶ Idem Gregorius nonus.

¶ Cōmodatarius gratia sui tenetur etiam de leuissima culpa, non de casu, nisi in trib. casib. hic positis. Et cōmodatum ante vsum completum non reuocatur.

DE COMMODATO.

¶ Visum est de contractu, qui sit gratia recipientis tantū, merito subijcitur rubr. de contractu sibi simili: nam communiter commodatum fit gratia recipientis tantum, licet quandoque fiat gratia concedentis, vel utriusque. Abbas Sic.

CAP. I.

Cum † gratia sui tantum quis commodatum [d] recepit, de-

† Vide text. in§.itē is cui res. Inst.qb. mod.re contrahitur obl. & vbi latissime per Are. & Docto. Et quid de commodato lege diuina caueretur uide in Exo.c.22. & refertur ī ca. 1. & 2. in j. comp.eo.tit. quod Raymundus omisit.

De hac materia habetur, 1.dist.ius naturale.

Cum gratia.] Habet duo dicta. Secundum: ibi, Contra. Primum subdiuiditur. Nam primo ponit unum dictum. Secundo, aliud, à quo tres casus excipit: ibi, Licet. Secundum subdiuiditur: nam primo ponit dictum. Secundo ponit rationem: ibi, Cum non decipi. Abbas.

CASVS. Commodaui tibi equum meum, vel etiā rem aliam. res ista deteriorata est: quærebatur, vtrum teneatis mihi super hoc? Rñdet Papa, cum aliquis recipit commodatum gratia sui tantum, propter propriam vtilitatē procurandam, tenetur non solum de culpa lata? & leui, sed etiam de leuissima: uerumtñ de casu fortuito nō tenetur, nisi per culpam suam casus ille acciderit, uel nisi pactum interuenerit, quòd de certo casu & expresso in pacto teneretur, vel nisi fuerit in mora in restituendo commodatum. Secundo quærebatur, utrum commodatum possit repeti ante usum expletū, ad quem res fuit commodata: & dicitur, quòd contra illum, qui rem commodatam accepit, commodati agi non potest ante vsum completum: quia non decipi beneficio nos oportet, sed iuuari, quod esset si ante finitum usum commodatum reuocaretur. Not. quòd in commodato uenit leuissima culpa. Item de casu fortuito quis non tenetur, nisi in casibus qui hic continentur, scilicet si per culpam suam casus ille acciderit. uel pactum interuenerit de certo casu, uel fuerit in mora in restituendo commodatum. Item intempestiue commodatum non reuocatur. Item beneficio decipi non debemus, sed iuuari.

[Glo.seq.recitatur per modum summæ, quid sit commodatum, & unde dicatur, &c.]

d ¶ Commodatum.] est autem commodatum 2 alicuius rei ad aliquem specialem vsum gratuito facta concessio, & non translatio, & ideo dicitur, facta concessio, & non translatio: quia is qui commodat, dominium retinet & possessionem. ff. eod.l.rei commodatæ, & dicitur commodatum quasi utentis commodo datum, & ideo dicitur gratuito, quia si interueniat merces, transit in locationem, uel in contractum innominatum: do, ut des; facio, ut facias. Institut.manda.§. ultim. Ad aliquem usum ideo dixi, ut notetur differentia inter precarium, & commodatum. Precarium enim conceditur sine præfinitione certi usus,

2 De materia textus & harum glossarum uide plene p Antonium Gomeziū to.2. uaria. resol. c.7. de commodato & deposito.

vnde

vnde qñcumq; potest reuocari pcariū, ff.de prec.cū precario. & sup.tit.proxi.c.vlt.sicut & depositū.sup.ti.px. bona fides. Commodatum aut ad certum vsum conceditur, quia statim subijcitur vsus a d quem res commodatur, vt si commodem equum tibi, ad villam duceres, & tu duxisti ad bellū, teneberis: quia ad alium vsum duxisti, q̄ dixisti, ff.eo. si vt certo.§.sed interdū. Et consistit commodatū in reb. mobilibus & se mouentib. & immobilib. & incorporalibus, puta seruitute habitandi. ff. eo.l. 1. quia ibi dicit commodari rem mobilē, & etiam soli. & adiecit Iulianus etiā habitationem posse cōmodari, & in ijsdem rebus consistit precarium, vt dixi.s̄.ti.px.c.vlt. sed quod vsu consumitur, non cōmodatur, nisi ad pompam, vt ditior appareat, ff.eo.l.3.§.vl.& l.seq.& qui pōt obligare, pōt commodare, & ei commodari. vnde pupillus nō est obligatus, sed alius ei obligatū, ff. de act. emp. & ven.l. Iulianus, §.antepen.Bern.

[Gloss.seq.dicit, ad quid teneatur cōmodatarius, & quomodo restitui debet commodatum: & casum, quomodo tenetur commodans commodatario.]

uissima [a] etiam culpa tenetur: Licet casus fortuitus (nisi acciderit culpa sua, vel interuenerit pactum, seu in mora fuisset) sibi nō debeat imputari.

¶ Contra eum quoque recte commodati non agitur, nisi post vsum [b] expletum, cuius gratia res fuerat commodata: Cum non decipi [c] beneficio nos oporteat, sed iuuari.

TITVLVS XVI.

De deposito.

¶ Alex. iij. Londoñ.epo.

¶ *Ex deposito facto apud clericum ecclesiæ non tenetur ecclesia: nisi in vtilitatem ecclesiæ sit versum.*

† Londoñ. Ludoñ. Lugdoneñ. Lindonieñ. Linconieñ.

precario contrarium est, sup.ti.prox.ca.vlt.& ff.de prec. cum precario. Item qui commodauit vasa vitiosa, tenetur contraria actione pro vino effuso, ignorans tamen excusatur ff.eo.in rebus.§.possunt.& §.item qui sciens. & l.penul.Bernard.

CAP. I.

Grauis † illa querimonia vsq; ad nos super deposito tuo tibi hactenus denegato peruenit: & infra.

¶ Cum enim non cōstet, pecuniam tuam, quam ille vir Belial furatus est, in ecclesiæ vtilitatem [d] conuersam: non debemus de iure contra canonicos eiusdem ecclesiæ præcise intentare iussionis instantiam, vt tibi eandem reddant pecuniam, personæ, [e] non ecclesiæ commendatam.

¶ Quocirca suademus, vt in illum furem tuā dirigas

c ¶ Decipi.] ff.eo.in commodato, §.sicut in fin.

DE DEPOSITO.

¶ Visum est de contractu, qui fit gratia recipiētis, nūc subijcitur de ɔtu, q fit gratia concedentis. ideo merito subijcitur de deposito. Abb.Sic.

† Ca. 2.e.tit. in 2. compi. & post conci. Laterañ. sub Alexan. iij.par. 50.c. 35.

De hac materia hr 1. dist. ius naturale. 22.q.2.ne quis.

Grauis.] Prīo ponitur decisa narratio. Secundo ecclesiæ absolutio. Tertio deponētis instructio. Quarto iudicis præceptū. Quinto compositionis persuasio. Secunda: ibi, Cum enim. Tertia: ibi, Quocirca. Quarta: ibi Nam. Quinta: ibi, Si autē. Abbas.

CASVS. Episcopus London. quādā summam pecuniæ deposuit penes quenda canonicum cuiusdam ecclesiæ, nomine Belial 3: Ille Belial sæpe interpellatus fuit vt depositum restitueret, sed illud facere denegauit, & pecuniam illam subripuit & asportauit: vnde conquestus fuit episcopus domino Papæ de ecclesia illius Belial: Dominus Papa respondet, non cōstat, quòd illa pecunia, quam Belial furatus est, in vtilitatem ecclesiæ sit conuersa: vnde non possumus canonicis illius ecclesiæ præcipere, ut illam pecuniam tibi reddant, cum non fuerit deposita penes ecclesiam, sed penes illum Belial: unde mandat epo, vt actionem suam dirigat contra illum furem: & iubet quibusdam, ut ponant sub dutis quæstionibus & si oportuerit, ponāt illū in uinculis, ut sic dictā pecuniā restituat: in fi.dicit, si eps poterit amicabiliter cōuenire de redditib. illius cū canonicis ecclesiæ, Papa gratū habebit. No. q ecclesia nō tenetur, cū depositū non sit ecclesiæ, sed personæ: tamen si tale depositū factū alicui de ecclesia, uersum sit in vtilitatē ecclesiæ, tenetur ecclesia, nō actione depositi, sed de in rē uerso. Itē depositarius torqueri potest, ut reddat depositū.

[Gló.seq.reci.per quæstionem.]

3 Ego nō puto nomē proprium illius fuisse Belial, sed hoc ei nomen ob iniquitatem impositum est, nā Belial Hebraice Latine peruersū significat.

a ¶ De leuissima,] cum enim gratia sui tantum quis cōmodatum accepit, tenetur de dolo, & lata culpa, leui & leuissima, vt hic dicit, quia exactam diligentiam qualem in rebus suis, adhibere debet, ff.eo.in rebus. Imò non sufficit talem adhibere qualē in suis rebus, si tamē alius diligentior custodire potuit, ff. de actio. & obl.l.1.§.is quoque cui, & dolum & culpam, ff.eo.si vt certo, §.commodatum. Si vero gratia dantis 1 tantum commodatum detur, tunc venit dolus, & lata culpa, ff.eo.si vt certo.§. interdū, & l.si mei causa. ff.de actio.& obl.l.1.§.is quoque apud quem. Si vero gratia vtriusque, tunc prestat dolum & latam culpam, ff.eod.in reb.1.responso, ad finē. & l.si vt certo.§.nunc videndum.ad fin. Casus vero fortuiti, qui præuideri non possunt, non veniunt. C.eo.l.1. & ff.eo.in rebus.& ff.de act.obl.l.1.§.is quoque cui.infra.de hom. Ioannes & cap.vlt.nisi ista tria aliud inducant, culpa, pactum, vel mora, vt in prædicto, §.is quoq; cui, in fi.& l.in reb.& ff. de reg.iu.contractus.& hic, & infr.tit.proxi.c.2.C.eo.l.1. Culpa potest imputari, si rem sibi commodatam remiserit mihi per non idoneā 2 personam, ff.eo.qui non tā idoneū. secus si per idoneā psonā, licet ɔrium euenerit, ff.eo.argentū. & ī.de pig.c.significante. Itē ex pacto præstantur casus fortuiti, vt hic dicit, & C.cōmo.l.1.ita q casus fortuiti connumerātur spiritualiter, vt ff.si quis cautio.sed & si, §.quæsitum, & mora imputatur, puta si morā fecit in restituendo.ī.tit. prox.bona fides, & intelligendum est etiā si apud commodantem res fuisset eodē modo peritura, ff.de leg.1.l. cum res, §.vlti.& in authen. de deposito, & de nun.inquilinorum. 1.respon.ad fi.coll.6. Et commodatum restitui debet ad pristinam causam. ff.eo.sed mihi, §.aliàs quanti interest eius condemnatur, vt ibi dicitur.B.

b ¶ Post vsum.] ff. eodem in commodato.§.sicut.sed in

1 Vt si commodauit spōsæ, uel vxori ornamenta, ut ad me ueniret ornata, tūc uenit dolus & lata culpa, ſm Goffr. idem ſm Hostiē. si commodaui tibi tradendas eo modo uxori, uel uolēs uidere ludum scenicum commodaui tibi uestes scenicas, ut in cōcor. gl. Io. And.

2 De hoc articulo, q frequēter solet cōtingere, uide Antoniū Gomezium loco supr.citato.

d ¶ Vtilitatem.] & si in utilitatem ecclesiæ uersa esset, licet apud ecclesiam deposita non fuerit, tenetur ecclesia in quantum in rem eius uersa est. infra. de fideius. quod quibusdam. argu. C. quod cum eo qui ali.po.l.ei qui. 4 10.qu.2.hoc ius, §.is creditor. & ff.depo.l.1.§.an in pupillum. Alanus.

[Gl.seq.quærit, soluit, & solutionem determinat.]

e ¶ Personæ.] & ita depositum factum personæ non obligat ecclesiam: quia delictum personæ in damnum, &c. sup.de inst.cum uenissent.16.quæstio.6.episcopum.&c. episcopo non licet.supra.de exce.cum uenerabilis. Sed qualiter dicitur commendata esse ecclesiæ? Respondeo ex eo quòd defertur in thesaurum ecclesiæ, sicut eo ipso quòd res missæ sunt in nauem, tenetur nauta, & debet

4 Qui dat mutuum seruo, si uersum est in rem dñi, habet actionem de in rē uerso. Ioan. And.

bet habere custodiam omnium quæ sunt inuecta & illata. ff. na. cau. sta. l. parui refert. §. si recipit, & ignorans teneri uidetur. C. de his qui latro. occul. l. 1. 1. ff. furt. aduersus nautas. l. vnica: quod tamen non credo, nisi depositio facta sit in presentia prælati & capituli, ut hic. Vinc.

1 Qui sciens latronem susceperit, uel offerre iudicibus supersederit, p qualitate psonæ punietur corporali supplicio, vel rerũ dispendio. Io. And.

actionem, [a] eo quod (vt audiuimus loculos [b] habet: & ea quæ tibi subrepta sunt, asportauit. Nam & iudicibus dedimus in mandatis, vt illum iniquum sub quæstionibus [c] † ad rationem ponant, etiam (si oportuerit) vinculis alligatum, vt dictum pecuniam reddere [d] compellatur: & infra.

¶Si autem cum eis amicabiliter poteris de redditũum perceptione pacisci, noueris id nobis acceptũ.

¶Gregorius nonus.

¶Dicit ad quid tenetur depositarius, & quomodo repetatur depositum.

C A P. II.

BOna † fides abesse præsumitur, si rebus tuis saluis [e] existentibus, depositas amisisti. De culpa [f] quoque teneris, si teipsum deposito obtulisti: vel si aliquid pro custodia recipisses. Pacto vero, culpa, vel mora præcedẽtibus, casus etiam fortuitus imputatur. ¶Sane depositori licuit, pro voluntate sua depositũ reuocare, [g]

a ¶Actionẽ.] id est, petitionem, ut s. de iudi. dilecti. ubi de hoc.

b ¶Loculos habet.] & dominus loculos habuit, vt indigentibus subueniret. 12. q. 1. habebat.

† Hinc colliges clericos & religiosos posse ex cã torqueri, de quo articulo uide plene Bernar. Diaz. in prac. crim. can. c. 217. & Simancam in cathol. instit. tit. 65. adde quæ not. sup Direct. lib. 2. schol. 118.

c ¶Quæstionibus.] nota q suspecti sunt torquendi, & in vinculis detinẽdi: & verberibus a ficiẽdi, vel subijciendi. 14. q. 6. si res & 12. q. 2. fraternitas. & 23. q. 5. c. 1. & 5. q. 5. illi qui, & j. de rapto, in archiepiscopatu. 2. T.

d ¶Reddere.] cum no. infamiæ. actio. n. depositi infamat. C. depo. l. q depositũ.

BOna fides.] CAiSVS. Deposu penes te res meas: illæ res amissæ sunt, de rebus tuis nihil amisisti: quæritur an tenearis mihi ad eas restituendas actione depositi? Respondetur, si res tuæ saluæ sunt, & res depositas amisisti, hoc ipso præsumitur quod bona fides abest circa depositas, & ita dolus affuit: & ideo tenetur ad restituendum depositum: & de culpa etiam tenetur depositarius si obtulit se deposito, vel si aliquid accepit pro custodia: sed de casu fortuito non tenetur, nisi pactũ interuenerit, uel nisi culpa vel mora præcesserit casum. Secundo quæritur, vtrum depositori liceat reuocare depositum quandocũque voluerit? Rñdet, quod sic: sed si depositarius opponeret compensationem, vel in toto, vel in parte, compẽsatio non est admittenda, ne contractus qui ex bona fide oritur, ad perfidiam referatur: sed in alijs contractibus bene admittitur compensatio, si causa ex qua compensatio postulatur, liquida sit, & facilem exitum credatur habere. Nota quod ille qui recipit depositum, de solo dolo tenetur, de culpa etiam tenetur, si obtulit se deposito, vel aliquid recepit pro custodia. Item depositarius de casu fortuito non tenetur, nisi pactum interuenerit, vel nisi culpa uel mora præcesserit casum. Item depositum potest reuocari quandocunque voluerit depositor. Item contra depositum non admittitur compensatio. Item contractus depositi ex bona fide oritur.

2 Cõcor. l. ob Carmẽ. alias ob crimen & ignoti. ff. de test. no. in l. 1. C. de naufra. l. 11.

[Glo. seq. reci. per q. an præsumptio sufficiat ad sententiam.]

e ¶Rebus tuis saluis.] ex hac præsumptione condemnabitur, sic C. loca. l. 1. & ff. eo. tit. quod Nerua. quia non minorem 3 diligentiam quam in suis rebus, præstare debet, vt in l. quod Nerua: sic ff. commo. si vt certo. §. quod vero senectute. & ita si bona fides abest, dolus adesse presumitur nam contraria sunt. C. de rescin. uenditio. si dolo. & est sim. 32. q. 1. cum renunciatur, & præsumptio sufficit ad condemnationem in casu isto. 32. q. 1. dixit dominus. & 54. q. dis. fraternitatem. infra de Iudæis. c. vlt. Ber.

3 Caute dicit, quia interdum maiorem pstare dẽt, ut latius hic prosequitur Io. And. & alij.

f ¶De culpa.] nota quod depositarius tenetur de solo dolo, si dolose versatus est in depositio. ff. eo. l. 1. §. in conducto. & §. ult & ff. commo. si ut certo. §. 2. & ff. de reg. iur. l. contractus. & de lata culpa, quam Nerua dixit esse dolum. ff. eod. quod Nerua. quod Azo intelligit dolum præsumptum. ff. mand. si fideiussor. 1. respon. Ideo sic expone, quia in ea lege dicitur ipsam latam culpam propè dolum esse. ff. de lega. 1. cum res. & §. vlt. & ff. de actio. & oblig. l. 1. §. is quoque apud quem. & alibi dicitur latam culpam dolo comparari. ff. si mẽsor fals. mo. dixerit. l. j. §. lata est. & ita non dolus est: quia nihil est id, cui ipsum est simile. Quandoq; tamen in casibus præstat culpam depositarius, si ipse se obtulerit deposito, ut hic, & ff. e. l. 1. §. sæpe. idem si preterea mercedem accipiat pro custodia, ut hic, & ff. eo. l. 1. §. si quis obli. & seruum. Item & in tertio casu si conueniat inter eos. ff. eo. l. 1. §. si conueniat. & ff. cõmo. si ut certo. §. nunc uidendũ. Sed si cõueniat ne dolus præstetur, hæc conuentio non valet: qa contra bonos mores est. ff. eo. tit. l. 1. §. si conueniat. & ff. de pactis. si unus. §. illud. Item & in alio si causa depositarij res penes ipsum deposita sit. ff. eodem l. 1. §. si pecuniam. & ff si cert. pet. l. si quis neq; & tunc uenit leuissima culpa, & si moram facit in restituendo. ff. eodem. si in Asia. §. vl. Præsumitur autem lata culpa uel dolus, si non adhibeat diligentiam, qualem in rebus suis. ff. eod. quod Nerua. uel quia res suæ saluæ sunt. & depositæ non apparent, ut hic dicitur. & hoc exẽplum pone: Res suas ponebat in arca secura. & res depositas dimittebat in domo super banchas. Casus tamen fortuitus, non imputatur, sicut nec in commodato. sup. titu. proxim. cap. vnico. & ff. commoda. in rebus. nisi in casibus hic contentis, ut si pactum interueniat, ut præstetur. C. eod. l. 3. contractus enim ex conuentione legem accipiunt, & seruari debent, nisi improbatum sit a iure. ff. eodem. l. 1. §. si conueniat. ff. de reg. iur. contractus. ita tamen quod casus nominetur in pacto, sicut dixi in commodato. sic supra cap. proxim. propter culpam uel dolum casus imputatur, ut hic dicitur. si enim rem depositam uendidit, & postea eam redimat, ut eam habeat in causa depositi, etiam si sine dolo malo illius petijt, tenetur: quia sufficit semel dolum commisisse. ff. eodem l. prima, §. si rem. Item propter moram præcedentem casus imputatur, etiam si apud deponentem perijsset: sufficit enim quod res potuit non perire. ff. de legat. primo, cum res. §. vlt. ff. eodem, si in Asia. §. ultim. ff. de constit. pecu. qui autem. §. secundo, & ex eisdem causis imputatur casus in commodato. supra titu. proxim. cap. vnic. Item res deposita non deteriorata debet reddi: aliàs reddita non uidetur. ff. eodem. l. prima, §. si res deposita. sic in commod. ff. commo. sed nihil. §. primo. Consistit autem depositum in rebus mobilibus & se mouentibus tantum, nisi forte ubi apud sequestrum deponitur, cum res aliqua inter plures in controuersiam deducitur, sup. de iudi. examinata. & talis depositio non potest fieri nisi a pluribus. ff. eod. licet. 1. respon. Item & rei depositæ, sicut & commodatæ proprietatem retinemus & etiã possessionem. ff. eod. licet. §. 1. & ff. commo. l. rei commodatæ.

† Vide textũ & ibi plene p Doctor. in §. preterea & is. instit. qb. mod. re 3ha. obli. & Ant. Gomez. to. 2. variar. resol. c. 7.

g ¶Reuocare.] qñcunque potest reuocare depositum, ut hic dicit, & ff. eod. l. 1. §. est autem. & §. pen. & si non resti-

restituitur condemnatus suo nomine infamis efficitur. C.de posi. qui depositum.ff.de his qui no infa. l.furti. §.illud. sicut & precariũ qñcunq; reuocatur.sup.de preca.cap.vlt.secus in commodato,qđ nõ reuocat, nisi post vsum expletũ.s.de commo.c.vnico ff.eo. in commodato.§.sicut. Ber.

plex custodia in alium transfertur: Restat merito videre de alijs contractibus in quibus transfertur dominium, & etiam possessio, si venditor erat dominus: uel usucapiendi conditio, si alius erat dominus, ideo subijcitur rubrica de emptione & uenditione.

a ¶ Contra quod.] no.ꝙ cõtra depositũ nõ admittit cõpensatio.C.eo.tit.si qs uel pecunias.vnde sumit §. iste. nec ẽt depositum cũ deposito cõpensatur.sed qui primo deposuit, primo recipiat,ut ibi dr, & C.de compensa.l.vl. & qđ dicit, cõpensationem.in toto. s. de ductionem. s.p parte. & ita nec in toto, nec in parte admittit cõpẽsatio ɔtra depositũ.& in hoc priuilegiata est actio deposi ti & q.a pdoni restitui dẽt depositũ. ff. eo.l.j.§. pdoni restitui tñ si dñs cu fure simul petat,dñosresti tui debet de æquitate.ff.eo.bona fides& sic non erit perfidia, cum sit ɔtus bonæ fidei. Quare dicãtur bonæ fidei,dixi s.de exce. cũ venerabilis. b ¶ In al is.) s.cõtractibus, siue in realibus siue in personalibus actionibus, si cã sit liquida. C.de cõpensa.l.fi.in prin.ẽt si non liqueat incontinẽti, dum tñ possit liquere ĩtra duos mẽses.j.ff.de iure fis.au fertur.§.qui compẽsatione. Et no.ꝙ cõpensatio fit in pecunia,& in pondere, & in quantitate. C.de compen.si constat. & non in speciebus ad pecuniam ff.de pig.ac.si conuenerit.ff. de condi inde. si non fortem.§.si centum C. de rei ven. si ea pecunia. absurdũ est enim diminutionem rerum fieri propter pecuniam. ff.de impen.in re.do.fa.ꝙ dr,primo responso.Contra tamen uidetur.C.de compen.l.vlt.in princ.ubi dicitur: tã in rem:quàm in personam, illud intelligitur: si agatur in rem.& restitui non possit, potest admitti compẽsatio cum æstimatione in pecunia.& in delictis fit etiam compensatio.32.q.6.nihil iniquius.& inf.de adul. c. pen. & vl.& ff.solu.matrim.viro atque vxori.& in pœnis fit cõpensatio.inf.de pœnis constitutus. Ber.

† reducatur.

† Aluim. Aluernam Aluerum Aluceñ.

† Burchard⁹ li.2. decre.c. 168.Iuo par. 6. e.259. Et c.2.e.ti.in 1. comp. Et de materia uid plene per B. Thom.& ibi Caieta. 2. 2. q.77.ar.1.ui de oĩno Couar.li.3.c.14 uaria. resol. † In pluribus antiqs ita: q̃ mercator uẽdere possint. 1 Nec ex hoc tpis spatio fit deterior cõdõ repetẽtis debitũ.de quo constat cum & usq; ad quattuor mẽses,nõ debeat distrigi ad soluẽdũ. C.de except. rei iud.l.2.et 3. & not. de off.dele.quę xenti. scđm Host.Io.An.

contra [a] quod compensationi vel deductioni locus non fuit: vt cõtractus, qui ex bona fide oritur, ad perfidiã minime referatur, † licet compensatio admittatur in alijs, [b] si causa, ex qua postulatur, sit liquida, ita quod facilem exitum credatur habere.

TITULUS XVII.

De emptione & venditione.

¶Ex Conc. apud Valen. †

¶ *Cogit episcopus ne carius vendatur transeuntibus, quam in mercato venderetur.*

CAP. I.

Placuit † vt presbyteri plebes suas admoneant, vt & ipsi hospitalis [c] sint,& non carius vendant transeuntibus, quam † in mercato vendere possunt. Alioquin ad presbyrerum [d] transeuntes hoc referant, vt illius iussu cum humanitate sibi vendant.

¶Ex concil. Moguntin. †

Frauaans mensuras & pondera xxx. diebus in pane & aqua panitere debet.

CAP. II.

VT mẽsurę [e] & pondera iusta fiant:& infra. ¶ Si quis iustas mensuras & iusta pondera, [f] causa lucri mutare ꝑsumpserit, triginta dies in pane & aqua pœniteat. [g]

¶Alex. iij. Attrebaten. episcopo.

Tenet venditio, licet venditor sit deceptus vltra dimidiam iusti pretij: potest tamen venditor agere, ut restituatur res, vel iustum pretium suppleatur, & si alterum praecise petit, succumbit.

CAP. III.

CVm † dilecti filij Bleuaceñ. canonici, con-

De hac materia habetur de pen.dist.5. qualitas. 1. q.1.eos. & q.2. & 3. in multis capi ulis

Placuit.] Non põt õmode summari secũdum Io.Andr.sed pul hre summat vt in rubro secundũ Card.& Abbatem Siculũ. Potest diuidi in duas partes: Nã primo ponit modum venditionis. Secudo modũ denunciationis.Secũ dã:ibi, Alioquin. Abb.Sic. CASVS. Dicitur in hoc ca. ꝙ presbyteri dẽnt admonere plebes suas,ut cum humanitate uendãt res suas trãseuntibus:ad quod si opus fuerit, compellantur.No.ꝙ transeuntibus nihil carius vendendũ est quàm in mercato. c ¶ Hospitales. pñt enim ad hoc cõpelli per excommunicationem. 45 di.st. si quis despicit. §.hinc etiam. Ala. d ¶ Ad presbyterũ.] id est, epm. 95.dist. olim.qui forte p hoc ca. de hoc cognoscere põt, sed forte con suetudo non est in hoc.Tanc.

† Recte ait Antonius Augustinus se ĩ concilijs hoc caput nõdũ ĩuenisse Refert Burchardus li. 19. de cre. c.148.c. 158.& c.3.e. ti. in 3. cõp.

† Cap.4. eo. tit.in 1.cõp.

VT mensuræ.] sunt duæ partes, sicut duo dicta.Secunda:ibi,Siquis. Abb.Sic.

CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ qui iustas mensuras & iusta pondera causa lucri mutauerit, per xxx.dies in pane & aqua pęnitere debet. No. ꝙ iustę & legitimę debent esse mensuræ.Item qui iustas mensuras, & iusta pondera causa lucri mutauerit, xxx.diebus pœniteat.

e ¶ Vt mensuræ.] supple statuimus.

¶ Pondera. 54.q.1. non afferamus & q. 3. si quis Romipetas. 5.di. omnis qui. ff. de pœnis, in dardonarios. & inf.ne cle.vel mon.c. multã.

g ¶ Pęniteat.] Et insuper. Cornel. de fals. puniri debet.ff.de extraor.cri.annonam.in si.

2 Per q̃ iura pbatur ꝙ ẽt in iudicijs viti dẽmus iusta statera:ad idẽ de re iu. cũ æterni.li.6.Io.And.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE.

¶ Visum est.sup.de contractibus, qui fiunt gratia dantis vel recipientis,restabat uidere de contractibus,qui fiunt gratia utriusque, inter quos est contractus emptionis & uenditionis,qui præ ceteris magis frequentatur, facit ꝙ habetur in l.prima,ff.de contrahen.emptio.ideo de ipsa post ciuiles præcedentes, & ante sequentes uoluit tractare.facit l.singularia.ff.si cert.petat. & pro tanto fuit hic posita illa rub.Ioan.de Imo. Vel sic: Supra uisum est de contractibus, in quibus rei commoditas, ue sim-

CVm dilecti.] Cum res venditur minus dimidia iusti pretij,in arbitrio emptoris est, vtrum rem restituat recuperato pretio, vel iustum pretium suppleat. h.d. Primo ponit factum. Secundo diffinit. Secunda: ibi, Quia uero. Abbas.

CASVS. Abbas & monachi Cariloci emerunt quandam sylvam,quæ. Nigraualłis appellatur, à quibusdam canonic s Beluaceñ. ignorante capitulo Beluaceñ. pro decem libris, quæ tunc ualebat quadraginta marchas: Ad petitionem capituli Beluaceñ. causa fuit commissa super hoc epo Moriñ. & decano Remeñ. cum clausula illa, Vt si uterque interesse non posset, alter in eodem negotio

negotio procedere non differret: & cum eps causæ inte resse non posset, decanus in causa processit: & quia con stitit ei, ꝙ pdicti fratres pdictam syluam minus dimidia iusti pretij cōparassent, pronunciauit pdictam venditionē nō tenere, & syluā illā adiudicauit canonicis Beluacen. & eos in possessionē ipsius syluæ induxit. causa ista p appellationē ad sedē Apostol. est delata: dn̄s Papa, auditis rationibus & allegationibus vtriusque partis, sn̄iam prioris iudicis cassauit tanquā iuri ɔ̄riam: & pcepit syluam pdictam monachis esse restituendam: quia cū res minus dimidia iusti p̄tij comparat̄, in arbitrio emptoris est, an velit cōtractū rescindere, an iustū p̄tium supplere, salua q̄one canonicis Beluacen. super receptione pretij, vel consensu capituli in vēditione nō habito, seu alia cā rationabili quam canonici cōtra monachos duxerint proponendam. No, ꝙ sn̄ia iuri cōtraria nō valet. Itē cū res min⁹ dimidia iusti pretij comparatur, in optione emptoris est supplere iustū pretiū, vel recedere a cōtractu, & recipere p̄tium qđ dedit. Itē alienatio sine cōsensu capituli nulla est, & citra aliquā appellationē rescindit. Itē si qs ex vna causa petat rē aliquam, & succūbat, nihilominus poteſt eā petere ex alia causa, & hoc per illā litteram; alia ratinabili causa.

nasterio, quare fit restitutio monasterio? Respondeo si ad hoc actum fuisset, non fuisset restitutio facta: sed quia per iniquam sentētiam spoliati fuerint monachi, restituuntur, nec fuit venditio iudicata nulla: quia nec agebatur ad hoc: Vnde dicitur hic, quod in arbitrio fit emptoris, &c. non fit condemnatio nisi agatur ad hoc ꝟ. de ord. cog. cum dilectus. Tanc.

† Kroli loci.

† Morinen.

† Hæc duo uerba, p testes, desunt ī oībus manu scriptis, & aliis antiquis exēplaribus.

† Verbū, pronunciauit, deest in antiquis, qđ tn̄ adesse dēre, postular series contextus.

† Vide l. 2. C. de resc. uēdi. & ibi latissime p Pinellū & alios.

tra abbatem, & fratres Cariloci † proponerent querimoniam, quòd syluam, quæ Nigrauallis dicitur, à quibusdam eorū ignorāte capitulo,[a] pro decē libris, quadraginta marchas tūc valentē[b] cōparassent: cām ipsā Morin. † epo, & decano Remen. cōmisimus terminandam: adijcientes, ꝙ si vterque causæ cognitioni interesse nequiret, alter in eodem negotio procedere non differret: & ꝟ.

¶ Tandem decanus in illius causæ cognitione processit: & cū ei (p testes †) constitisset, ꝙ prædicti fratres syluā minus dimidia iusti pretij compa[illegible]ssent, pronunciauit † venditioné non tenere: & syluam Beluacen. ecclesiæ adiudicās, canonicos in possessioné induxit: & infra.

¶ Quia vero in arbitrio[c] emptoris est, si velit supplere iustū pretiū, aut venditionem rescindere, cum res minus dimidia iusti † pretij comparatur: sententiam ipsam tanquam iuri contrariam irritantes, possessionem monachis iudicauimus esse reddēdā:[d] salua quæstione[e] canonicis super deceptione[f] pretij, vel consensu capituli in venditione nō habito, & alia causa rationabili; quam canonici contra monachos duxerint proponendam.

¶ Cęlestinus tertius.

¶ Si vir habeat alia bona vnde vxor possit sibi consulere: & consentiente vxore rem propter nuptias donatam vxori vendiderit: emptorem, qui spatio triginta annorum rem possederit, non potest vxor inquietare super ea, maxime si pretium fuit conuersum in communem vsum viri, & vxoris. h. d. secundum intellectum, quem tenet Panormitanus. Et est casus notabilis limitans ius ciuile, secundū Ioan. Andr. nō oportet adijcere, maxime, sed oīa illa tria necessario requiruntur.

e ¶ Quæstione.] hoc ideo dicit: quia qui rem petit ex vna causa expressa, & succūbit, eamdem rem ex alia causa petere non prohibetur. ff. de excep. rei iud. & an eādem. supra de cau. poss. c. vltim. De hac materia satis dicitur sup. de libel. oblatio. cap. 2.

[Glos. seq. distinguit contractus bonę fidei, & stricti iuris, & an dolus cōtrahētis vel alterius det causam contractui, an icidat, an fine dolo decipiatur in pretio, & tunc aut vltra dimidiam, aut non vltra.]

f ¶ Deceptione.] cū dolus dat causam cōtractui, puta, dolo induxi te ad vendendā rem, aliàs non venditurus, non tenet contractus. ff. de dolo. & eleganter. ar. 12. q. 2. quisquis episcopus. in fi. & ꝟ. de rer. permuta. cum vniuersorum. Si vero. incidit in contractum, quia venditurus eram, sed per dolum tuum minus vendidi, vel per dolū meū plus emisti: tènet quidem cōtractus, sed agitur ad supplementum residui. ff. de act. em. & uend. Iulian. §. sed si uenditor. Si uero dolus non dat causam cōtractui, nec incidit in contractum, sed deceptus sum ultra dimidiam iusti pretij in uenditione, obtinet quod hic dr̄, & ꝟ. eo. cum causa. & C. de rescin. uen. l. 2. Si autē sum deceptus minus dimidia iusti pretij, non possum agere ad aliquid: quia licitum est contrahentibus sese inuicem decipere 2 usque ad dimidiam iusti pretij. ff. de mino. in causæ. §. in pretio & hoc habet locum in contractib. bonæ fidei. In contractibus stricti iuris, etiam si dolus det causam contractui, tenet contractus, sed agens ex eo eliditur ope exceptionis. ff. de uer. obli. si quis cum aliter C. de pactis cum postea. Et no ꝙ in contract. b. bonæ fidei, si dolus dat causam contractui, non p contrahentes, sed per intermediam personam, tenet contractus, sed datur actio de dolo contra mediatorem. ff. de dolo l. & eleganter §. primo. in quolibet tamē contractu bona fides exigitur. C. de actio. & obliga. bonā. Et nor. quòd quandoque non tenet contractus, & tamen ex eo agitur ff. de emptione. & uenditio. Iulianus. §. si quis colludente. Lau.

2 Hæc iure fori inducta sunt: nam in foro conscientiæ nō licet: & de hoc articulo uide per B. Thō. 2. 2. q. 77. ar. 1. ad 1. argū.

a ¶ Capitulo.] Vnde non tenuit venditio ipso iure, et vbi deceptio non fuisset in pretio. 12. q. 2. sine. & sup. de his quæ fiunt a prælat. c. 1. 10. q. 2. hoc ius. vnde in fine reseruatur capitulo hoc exceptio. T.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Tunc valentem.] s. tempore contractus. Sed pone, quòd tempore venditionis valeret decem, tempore litis contestatæ valeret triginta, siue studio monachorum vel alio modo, numquid modo reuocabitur venditio? Non, quia tempus venditionis spectādum est. ff. de euic. ex mille. §. 1. C. de rescin. ven. si volūtate. 1 ꝟ. de elect. dudum. & si deterior facta esset, non peterent: & ita cum petituri non essent contrarium, melioratione petere nō debent. C. de sol. l. pē. ff. de dam. infec. qui bona. §. si quis. Vin.

1 Ibi decept⁹ ī ptio nō agit, nisi decept⁹ fuerit ultra dimidiā, ɔsiderato cōtractus tempore.

c ¶ In arbitrio.] sic inf. eod. cum causam & C. de resc. vend. l. 2.

[Glo. seq. ob jcit, & soluit.]

d ¶ Reddendam.] sed cum venditio nulla fuerit: quia facta fuit ignorante capitulo: & ultra dimidiam decepta est ecclesia, nullum ius acquisitum fuerit mo-

Berne-

CAP. IIII.

PEruenit † ad nos, ꝙ P. miles A. vxori suæ quādam domum in donationem propter nuptias assignatam, muliere ipsa expressum dante consensum, B. mulieri vendidit pro certa pecuniæ quantitate: & infra.

¶ Prænominato vero milite viam vniuersæ carnis ingresso, relicta eius venire contra hoc præsumit, allegans dictam domum titulo donationis propter nuptias sibi concessam, alienari non potuisse, licet eius consensus ipsi nō scatur cōtractui accessisse: † pfata vero B. ex eo nitit se tueri, ꝙ † triginta annis constante illorum matrimonio domum ipsam bona fide, tituloq; iusto possedit: & quia in cōes usus viri, & vxoris illius pretium est conuersum: ac facta venditionis tempore, vnde sibi præfata mulier consulere potuisset, in viri facultatibus cōsistebat.

¶ Quia igitur super his nos consulere curasti: Respondemus, prædictā emptricem (si vera sunt, quæ præmisimus) præscriptis occasionibus super ipsa domo, nō debere vlterius fatigari.[a]

¶ Innocentius iij. episcopo Pallien.†

¶ *Si in venditione apponitur pactum de recuperandare post certum tempus, modico constituto pretio: præsumitur pignus, & nō venditio.*

CAP. V.

AD † nostram noueris audientiam peruenisse: quòd cum R. laicus lator præsentium †] ab M. mutuum recipere uoluisset, creditor ne per canonem [b] contra vsurarios

PEruenit. Communis diuisio. Secunda: ibi, Quia igitur. Abbas.

CASVS. Quidam milès P. nomine, quandam domum assignauit vxori suæ in donationem propter nuptias: postmodum de consensu vxoris suæ vendidit domum illam cuidam mulieri B. nomine, pro certa quātitate pecuniæ: quo defuncto relicto illius contra illam venditionem venire præsumpsit, allegans, quod domus illa sibi donationis titulo assignata, non potuit alienari, quamuis ipsa consenserit. Prædicta B. respondebat, ꝙ triginta annis constāte illorum matrimonio, bona fide & iusto titulo domum illam quiete possedit, & in cōmunes vsus pretium domus est cōuersum: & tempore vēditionis tantum habebat in bonis maritus, mulieris, ꝙ sibi consulere poterat: iudex, qui de hoc cognoscebat, ɔsuluit dominū Papā, quid iuris esset: & rñdet, si prædicta vera sunt, dicta B. sup domo pdicta, nō dēt vlterius fatigari. Not. ꝙ in re empta potest allegari præscriptio. Item no. ꝙ si res donata ī donatione ppter nuptias constante matrimonio alienet de consensu vxoris soluto matrimonio tenet alienatio, cum donatio propter nuptias soluto matrimonio ad virum, vel eius hæredes debeat redire. nisi consuetudo vel pactum alliud inducat. inf. de dona. inter vir. & vxo. c. vlti.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōp. Et de materia huius decre. vide plene p Palatiū Rubiū in repetitio. rubr. de do. inter vir. & vxo. §. 17.

† Vide auth. siue à me. C. ad Velleia.

† al. ita: ꝙ p triginta annos constante, &c.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

a ¶ Fatigari.] videtur ꝙ dominus Papa minus bene pronunciauerit hic, quoniam res donatæ vxoris pp nuptias alienari non possunt. etiam consentiente uxore nec currit ei præscriptio in rebus dotalibus. C. de iure dot. in reb. nisi soluto matrimonio, vt ibi dicitur, & C. de anna. excep. l. 1. §. vlt. & C. de præsc. xxx. ann. cum notissimi. §. illud. nec sufficit, ꝙ in communes usus ptium uersum est: quia pro parte mariti non potuit obligari C. ad Velleia. auth. si quia mulier. Sol. si uis ut omnis obiectio conquiescat, dicas mulier istam donationem propter nuptias lucrari non debuit: quia sicut dos soluto matrimonio debet redire ad uxorem uel eius hæredes, ita donatio propter nuptias ad maritum uel eius hæredes. C. de pact. conuen. super do. l. pen. & ult. & authen. æqualitas nisi ex pacto de lucranda dote, uel donatione, vel de cōsuetudine secus obtineat. j. de dona. inter uir. & uxor. c. ultim. C. de rei uxor. actio. l. 1. §. illo procul dubio. in quo casu intelligitur illa authē. C. ad Velleia. siue à me. scilicet illo casu: quando ex pacto uel ex consuetudine debet donationem lucrari. unde bene respondet Papa, quòd si mulier debeat lucrari hanc donationem. intellige decret. hanc secundum authen. quod tantum erat in bonis mariti, quod potuit sibi consulere, & post biennium secundæ alienationi tacite vel expresse præsumitur consensisse, ratione tanti temporis. argumen. infra de iur. patr. cura. C. de pet. hær. si filius illa. vero ratio non est multum efficax, quod in communes vsus pretium est conuersum, [illegible] dicere, quòd vir & vxor habeant omnia dāna & lucra communia. argum. j. de do. int. vir. & vxo. c. 2. immo quia soluto matrimonio vel cedit in substantiam viri vel cōmunibus liberis applicatur donatio propter nuptias, ī au. h. vt immobilia ante nupt. do. §. & hoc dicimus, coll. 5. & ideo non intererat mulieris petere matrimonio soluto, ex quo ñ habebat liberos, aut etiam si haberet. Bernar.

Intellectus authē. siue à me. C. ad Velleia.

AD nostram.] Fictus emptor, q verus est creditor, cogitur restituere rem in veritate pignoratam, sed ficte venditam, si satisfactum est sibi de sorte fructibus cōputatis. ita communiter summatur: sed hæc summatio est de indubio. Ideo summo iuxta litteram notabilius sicut in rubro, & est casus singularis. Prima pars narrat factū. Secunda dat iudicē: ibi, Quia igitur. Abbas.

† Pallioneñ. Al capitulo. Pallioñ.

† Cap. 1. ti. de emptore. ī 3. compil.

† Hæc duo verba, lator psentiū, desunt in omnib9 antiqs codicibus.

CASVS. Quidam laicus R. nomine, quandam quantitatem pecuniæ mutuo accepit à quodam usurario M. nomine, creditor ille ne possit, uel posset per canonem contra usurarios editum in posterum conueniri, recepit ab illo domos quasdam, & oliuas titulo emptionis, cum in ueritate contractus usurarius esset, quod contractus esset, patet ex eo quod est in instrumento uenditionis expressum, ut quandocunque à septennio usque ad nouennium debitor solueret creditori quadraginta uncias tarenorum quæ uix dimidiam iusti pretij contingebant, creditor domos & oliuas restitueret debitori: consultus Papa an creditor compelli debeat ad restituendas domos & oliuas: Respondet, quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent: Mandamus, quatenus, non obstante prædicto instrumento confecto in fraudem canonis promulgati contra usurarios, compellat prædictum creditorem per pœnam in concilio Lateraneñ. statutam contra usurarios, ad restituendas domos & oliuas ei, cui debent de iure restitui. Ex hac decretali nota, quòd ex forma contractus apparet quandoque, an contractus sit usurarius, & ex pretio apparet, an contractus sit usurarius an uera sit uenditio. Item fraus & dolus nemini debent patrocinari. Item potius consideratur quod agitur, quàm quod dissimulate concipitur. Item sicut ille, qui dedit usuras potest repetere, & agere contra usurarium, ita & eius hæredes.

b ¶ Canonem.] infra de usuris. quia in omnibus.

a ¶ Emptionis.] emptione pignoris causa facta non quod scriptum est, sed quod suggestum est inspicitur. C. plus valere quod agitur. l. 3. inf. qui filij sint legiti. per tuas.

b ¶ Patet.] id est, præsumitur. infra de pigno. illo vos, si autem non ageretur in fraudem secus esset, & habe ... deretur, & res esset vendita iusto pretio. C. de resc. vend. l. 2. Et ita potius considerandum est: quid agitur inter contrahentes. argumen. 18. quæst. 2. Eleutherius. ff. de verborum oblig. cum qui calendis. inf. de cond. ap. cap. verum Lau.

[Glossa sequens alleg. 3. iura in contrarium.]

c ¶ Dimidiam.] & ita quantitas & pretij est. argum. doli. ff. de transactio. cum hi. §. modus sic argumen. supra de deposit. bona fides & con cessio simulata præsumitur propter modicum pretium. C. manda. per diuersas. argument. contra. infra de simon. & si quæstiones. C. de rescinden. vend. l. dolus. 2. & ff. de iure dot. l. si vsufructus. Lau.

[Glossa sequens recitatur per quæstionem.]

d ¶ Lateranen. concilio.] de vsu. quia in omnibus. & maiorem etiam imponere potest infra de vsuris. conquestus. per tuas. & capit. dudum. scilicet per excommunicationem. supra de iureiuran. ad nostram. Et ideo in omnibus commissionibus fit mentio de pœna illius concilij, vt ab ea iudex incipiat si viderit expedire, ad alteram postmodum processurus, si hoc meruerit, &c. 5. vt li. non cont. quoniam frequenter. §. vlt.

† al. edictū — † extitisset. — † sexaginta — † dimidiū. — † dēt: Vide l. si in fraudem. C. de legi. & l. 1. & l. ex dolo, ff. de dolo. — † Conciliū Lat. sub Ale. iij. c. 25. — 1. Vide Bartholomeum Cepollam, tract. de si. mul. cōtrac. 16. casu principali.

editum † posset in posterum conueniri, domos & oliuas recepit ab eodem titulo emptionis,[a] cum re uera contractus vsurarius ageretur: † quod patet[b] ex eo, quod creditor debitori promisit, quod quandocunque à septennio vsque ad nouennium daret quadraginta † vncias tarenorū, quæ vix dimidiam[c] † iusti pretij contingebát, domos eius restitueret, & oliuas.

¶ Quia igitur fraus & dolus cuiquam patrocinari non debent, † Mádamus, quatenus, si res ita se habet instrumento venditionis confecto in fraudem canonis promulgati contra vsurarios non obstante, prædictum M. ad restituendas domos & oliuas ei, ad quem debent hæreditario iure deuolui (cum debitor sit viam vniuersæ carnis ingressus) per pœnam in Lateranen. † concilio[d] contra vsurarios promulgatam, appellatione remota, compellas.

¶ Idem episcopo & archidiacono Vrbinaten. †

¶ Venditor deceptus vltra dimidiam iusti pretij, agere potest, vt res sibi reddēti, pretium acceptum restituatur, vel iustum pretiū suppleatur, & in hoc electio est emptoris. h. d. secundum Antonium.

CAP. VI.

CVm † causa, quę inter œconomum monasterij sancti Martini de mōte ex parte vna, ac ciues Viterbienses super casamentis, ex altera vertebatur, fuisset aliquandiu vētilata: cum constitisset nobis, monasterium in venditione, vltra dimidiam[e] iusti pretii fuisse deceptum, sententiando † decreuimus, vt præfati ciues aut recepto pretio possessiones restituerent[f] memoratas, aut supplerét, quantum constaret legitimæ venditionis tempore iusto pretio defuisse.

2 Vbi dr: dolus emptoris si qualis te facti, non q̄titate pretij æstimat: sed hic etiā fuit qualitas facti, quia ī certum tps restituere tenebatur. Add. hic Io. And. & Inn. & iterū Io. And. c. illo vos. ī. d pig.

CVm causam.] Idem dicit in summa quod c. cum dilecti. s. e. Diu d. tur. In prima recitat factum. In secunda diffinit. Io. de Imo.

CASVS. Monachi sancti Martini de monte vendiderunt quædam casamenta F. & R. ciuibus Viterbien. in qua venditione dicebant monachi, quod monasterium deceptum erat vltra dimidiam iusti pretij: causa super hoc delata est ad dominum Papam, quia constituit domino Papæ monasterium deceptum fuisse in illa venditione vltra dimidiam iusti pretij, sententiando decreuit, vt prædicti ciues, aut recepto pretio restituant possessiones, aut suppleant quantum constiterit iusto pretio defuisse tempore venditionis. Nota, quod in optione emptoris est aut pretium recipere, & rem restituere, aut supplere iustrum pretium. Item in contractibus initium est spectandum.

[Gl. seq. reci. per quæstionem ponit 2. solutiones. approbat secundam.

e ¶ Dimidiam.] istud sic est intelligendum: ecce, res valet decem: vendidi illam pro quatuor: patet quod tu es deceptus in sex: sed sunt plus quàm dimidia iusti pretij, quod est quinque, & ita es deceptus in dimidia, q̄ est q. q. s. & pl⁹. s. vno: sufficit si illud plus valet vnū bologninū tm̄, & hoc intellige in venditore, qui decipitur in pretio. 3 Et sic ēt in emptore decepto pone, quod res valeat decem, & emptor soluit sexdecim, potest agere ad pretium recipiendū, quod plus dedit, vel in totum recedere à contractu: quia sic patet, q̄ est deceptus vltra dimidiam iusti pretij, soluit. n. sex vltra dimidiam iusti pretij, quod fuit decem. Si enim deciperetur in quinq. tantum non ageretur: quia quinq; sunt dimidia decem. & ita non est deceptus emptor in aliquo vltra dimidiam iusti pretij. sed quia sex dedit, vltra dimidiam deceptus est, iō aget. Azo. intelligit ista verba ita. Alij dicūt, q̄ necessarium est vt duplum iusti pretij, & vltra dederit emptor: vt ecce res valet decē, & ego emi pro viginti vnum, q̄ nulla lex dicit, & nihil est quod dicunt: quia hic decipitur emptor in plus; quàm sit totū iustum pretium. sed primum verus est. Et dom. Iacobus dicit eodem modum cum Azone.

[Gloss. sequens reci. per q. an idem fit in transactione. Secundo quærit quo iure agatur, ponit tres opin. & tertiam approbat. Tertio quærit de iuramento, & soluit.]

f ¶ Restituerent.] ita agebatur hic ad rescissionem contractus, nisi emptor vellet supplere iustum pretium, s. eod. cum dilecti. & hic. C. de rescin. ven. l. 2. secus 4 est in transactionibus, secundum quosdam. tenet etiā transactio, licet quis decipiatur vltra dimidiam iusti pretij. argum. infra de religio. domi. constitutus. vbi episcopus omnia iura dimisit, solum octo denarijs pro pensione retentis, &c. & est expressum, quod si post transactionem inueniuntur publica instrumenta, per quæ appareat quod deceptus sit transigens in quadruplum. non tamen rescinditur transactio. ff. ad Treb. l. Lucius. §. vlt. Et est ratio in transactione: quia eo ipso quod a lite receditur, magnum cōmodum est: vnde indebitū solutū ob transactionem nō repetitur. C. de trāsac. l. A. ff.

† Vrbeuen. — 3 Cōco. l. 2. & l. si q s cū aliter. & ibi Bartol. ff. de verb. oblig. — † Cap. 3. co. ti in 1. cōp. Et de materia huius decre. vide plenissime per Ariū Pinellū in l. 2. C. de rescin. vē. & p Ant. Gomeziū li. 2. vari. resol. c. 2. de emp. & vend. — † decreuimus. — 4. De hoc articulo prer Pinellū, paulo añ citatū vide Ale. cō sil. 89. vol. 2. & Frāc. Curt. ū. consi. 66.

l.2.ff.de cond.ind.in summa.Vin. Et hoc verū,nisi aliquis velit agere iud.officio, vt minor, vel ecclesia:quia si lędat in transactione,restituit sicut si læsus est in sňia vel in aliquo ɔ̄tu.)C.si aduer.trāſ.l.2. sed si directe velit agere contra trāsactionē,secus esset.Io.Sed quo in re agit hic ad rescindendum ɔ̄tum?Dñt quidā, ꝙ iudicis officio.C.de rescin.vēd. 2. C.de act.emp. l.4. Sed ſm hoc ageret tā tū ad quadrienniū: qa vsque ad tps illud competit in int.rest. C.de tēp. ī inte.rest. l.vlt. Hæc fuit opin. Pla. Alij dñt,ꝙ cōdōne ex illa lege. C.de res.vē.l.2.& ſm hoc vsq; ad xxx. annos, qa oēs cōdōnes cum sint psonales,perpetuę sunt.Credit.Vin. ꝙ agatur cōdōne ex eo ɔ̄tu ex vendito alternatiue, vel ad supplendū iustū pretiū, vel ad rescindēdam venditionē 1 nec est mirū si ꝑ actionem ex eo contractu agitur vt recedatur à contractu. ff. de act.emp.l.ex empto.§.si quis virginem.Vin. qu a in cōtractib. bonæ fidei multa ueniunt de quib. nec est dictum nec cogitatum, vt ff.de contrah.emp.quoties. & l.seq. & l.sed & si quid.C.de act.emp.l.1. Io. hæc si it opi.Iac.But. Sed quid dices si maior iurauerit,se nō venire contra venditionem: nunquid audietur,quia deceptus est vltra dimidiam iusti pretij?Non credo quòd audiatur, secus de minore: quia per iuramentum non excluditur nisi per beneficium ætatis, non tñ renūciat iuri cōi: & ita potest agere vel ad supplementum pretij,vel ad rescindendum contractum, sed restitutionem in integrum petere non potest: quia iuramentum repræsentat eum maiorem, nisi iuraret non repetere rem ex eo ꝙ deceptus esset vltra dimidiam tunc vtraque via esset ei præclusa præter iuramentum.Ber.

† De materia huius capitis, uide plene & luculenter per Antonium Gomezium 10. 2. uaria. reso. c.2. de emp.& uen.

† absfuerit

† fuerit

1 Et sic non obstat ꝑ alternatiuā legem, quæ dicit ꝙ uenditi actio non datur ad rescindēdū.C. de act. emp. l.uēditi.2.ꝑ ꝙ P.hāc opi. reprobat.Itē illa lex dicit quòd nō facile dat qua. si quandoq; dеt ut ibi no ta.Io.And.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Ponit tres casus,in quib. re euicta non tenetur vēditor emptori de euictione.*

CAP. VII.

SI† venditori post institutum [a] contra se iudicium,quis omiserit, vt rē vēditam sibi defenderet, nunciare: vel contumaciter [b] absfuit † tempore sententiæ promulgatæ: seu per iniuriam [c] sententia lata fuit,† de euictione iuxta legitimas sanctiones [d] agere non valebit.

SI uenditori.] Euicta re tenetur venditor de euictione,nisi in casibus hic expressis.Abb.Sicul.

CASVS. Aliquis vendidit rē suā Titio: mouetur Titio qō de re illa sibi vendita:dr hic,ꝙ si Titius non denunciauerit venditori,iudicio instituto cōtra ipsum,vt rem sibi venditam defendat, vel si Titius contumaciter se absentauerit tp: sententiæ: vel per iniuriam iudicis sententia lata fuerit contra ipsum,contra suum venditorē de euictione agere non ualebit.No.hic tres casus,in qui bus venditor non tenetur de euictione, s.si non denunciauerit emptor venditori, ut rem sibi uenditam defendat:uel si contumaciter se absentauerit tpe sňiæ, uel si per iniuriā iudicis sententia lata fuerit contra ipsum.

[Gl.seq.tract.de denunciationis necessitate,& cui,& quo tempore fiat, & quid si per uenditorem stat. finis addit duos casus,reliqui reci. in textu.]

a ¶ Institutum.] no.ergo,ꝙ emptor ad hoc ut uenditor teneatur ei de euictione, debet ei denunciare ut ipsum defendat,super re ab ipso sibi uēdita, de qua qō ei mouetur, alioquin non tenetur,ut C.de euictioni.emptor fundi,& l.auctore.nec fideiussores tenentur,quos pro euictione recepit, ut ibi dr. 2 & si actor sit absens, denuncietur fideiussori, ut ex prædictis legib. tenetur. Quidam tamen dicunt, quòd non tenetur denunciare fideiussori. Et hæc denunciatio pōt fieri quolibet tempore, dummodo non nimis iuxta sňiam. ff.de euic.si rē.§.quolibet. Et illud scias,ꝙ si per uenditorem steterit quo minus sit ei denūciatum, puta, quia latitat,ucl quia impedit ne possit ad eum citatio peruenire,nihilo minus,tenetur de euictione. ff. de eui.si ideo.§.præsenti.& l.si dictum. §.si præsente,& idem est si denuncietur fideiussori præsente venditione,vt in d.§.si præsente.ar.ɔ̄.vt si non con.qm̄.§.porro.Item si emptor compmittit in arbitrū, & contrariam sňiam reportauerit,vēditor nō tenet 3.ff.de eui. si dictum. §.si cōpromisero.Itē si emptor potuit vsucapere, & nō vsucepit, imputatur ei: quia & venditor non tenetur ei,si res euincatur ab eo, vt in l.dictū. §.sicut potest.Ber.

b ¶ Cōtumaciter.] si ꝯtumax fuerit ēptor, qa citatus non venit ad sňiam,sibi imputet, si lata fuerit ꝯ ipsum; qa tūc vēditor non tenet ei de euictione: qa vr̄ potius condēnatus ꝑꝑ suā contumaciā,quā ꝑꝑ aliam cām.ff.de eui. si iō. 1 tñ. C.eo. tit. emptor fundi. nec pōt appellare tanquā contumax 24. q.3.de illicita.2.q.6.c.ei.qui §.sunt etiā quorum.Bern.

a Sufficit aūt denunciasse actori ut ibi. & si. ff. de uer.obl. mo ta.Io. And.

3 Hac rōne uř quòd cōpmitti possit in uēditorem. de quo ī Spe.de arb. §.2. uer. sed nunquid in uēditorem. & uers. seq. Io. And.

† Ca.un.eo. tit.in 2.cōp. Vide Horatiū Lutium trac.de pr ui leg. Schola. priuilgio. 39.40. & se.

c ¶ Iniuriam.] C.de eui.emptor fundi. unde sumpta est hæc decr. & hoc ideo.quia iniuria,quæ fit emptori, non contingit uenditorem. ff.de eui. si per imprudentiam, sic si iudex per iniuriam pronunciat ꝯ hæredem nō nocet legatarijs.ff.de legatis 1.si seruus pluriū.§.1.

d ¶ Legitimas sanctiones.] de quib. iam premissum est. in l.emptor fundi. & l.si per imprudentiam. Et sic in trib. casib. hic contentis non tenetur uenditor emptori,si non denunciauit,si contumax fuit,si per iniuriam iudicis condemnatur. tunc.n.iudex facit litem suam. & ipse tenetur. ff.de iud.filiusfamilias.& C.de pœ.iu. qui ma.iu.l.2.& 12. q.2.c.1.& 2.Ber.

TITVLVS XVIII.

De locato & conducto.

¶ Clemens tertius.

¶ *Excommunicati sunt magistri, & scholares Bononienses, qui ante tempus conductionis cōducunt hospitia aliorum magistrorum, vel scholarium sine eorum consensu.*

CAP. I.

EX † rescripto litterarū [e] Tusculan. epi-

DE LOCATO ET CONDVCTO.

¶ Supra uisum est de emp. & uen. sed quia locatio habet magnam similitudinem, & uicinitatem cum uenditione, ad eo quòd in quibusdam casib. probabiliter dubitatur an sit locatio uel emptio, ut l.1.ff.eo.merito post præcedentem rubricam subijcitur ista. Et ad modum clare discernendi contractum locationis à uenditione,uide Bar in l.cotem.§.qui maximos. de publica. & in l.cum in plures ff.loca.Abbas.

De hac materia hř.10.q.2.c.ea.n.§.perpetua. & seq.

EX rescripto.] Primo ponitur decisa relatio legati. Secundo constitutio, quam confirmat: ibi,Constitutionem. Tertio publicari mandat:ibi,Statuentes. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quòd nullus scholaris, nullus magister conducat hospitium aliorum infra tempus conductionis,sine licentia inquilini.nisi prius tempus conductionis elapsum fuerit: qui contrafecerit,excommunicationem incurret.No.quòd transcripto creditur sine originali. Item non contra superbiam & elationem scholarium, qui uolunt apparere potētes in pecunia.Item unus legatus potest statutum alterius cōfirmare. Item statutum legati perpetuum est licet eius iurisdictio sit temporalis. Item nota contra fraudes, & deceptiones mercatorum.

e ¶ Litterarum.] huic dominus Papa fidem adhibuit, eius assertionem pro rato habēs, quod Portueñ.episcopus sic primo statuerat: aliàs prima constitutio.de qua sit

sit hic mentio, exhibenda esset, s. de fide instr. c. 1. C. de eden. auth. si quis in aliquo. 1 nisi aliter de illa constare possit. s. de cle. perpetuæ fraternitati.

[Glo. seq. recit. per quæstionem, an scriptores, &c. arg. quod non, ponit opi. Laur. & sol.]

a ¶ Scholarium.] soli ergo magistri, & scholares prohibēt cōducere hospitia alio rū scholariū: sed alij nō prohibent cōducere hospitia scholariū: & pp potētiores cōstitutio ista emanauit: & per hanc literā vr, q scriptores qui scholares non sunt, sed vxorati, nō ligētur hac cōstitutione: q de illis nō fit mētio. Laur. dixit hanc pęnā extendi ad eos, q gaudēt priuilegio scholastico, largè sū pto vocabulo scholariū, & gratia scholarium ibi sunt, dūmodo non sint meretrices, q nō sunt dignæ laqueis legum. C. de adul. quæ adulteriū. nec obijcias, q pęna non dēt extēdi: quia odia & pœna qñque ampliātur. ff. de his q no. ifa. l. 2. §. exercitū. & argu. ad hoc. j. de verb. sig. cum ī partibus. Lau. Sed ñ credo q ad scriptores vxoratos extēdat ista constitutio, licet sint ibi pp scholares. eadem ratione extēderet ad chartarios, & chartarū rasores. B.

[Gl. seq. pric. reci. p q. Secūdo quærit, & dupliciter soluit.

b ¶ Sub excōicatione.] ex hoc verbo colligitur, q fuerat constitutio latę sñiæ, & facit ad hoc 63. dist. Salonitanæ, j. de eo q fur. or. re. c. 1. ita etiā obseruamus, & tenemus q sit canō latæ sententiæ, & Tusculanus sub pęna anathematis hoc obseruandum decreuit, vt sequitur in littera. Sed quare non imposuit legem locatorib. Respondeo, quia non habebat iurisdictionem in eis: sed scholarib. qui clerici sunt pro maiori parte. simile 89. dist. iudicatum. Item quia noluit legi derogare C. loca. ne cui.

[Glo. seq. reci. per obie. & solutionem.]

c ¶ Audientia.] hoc fieri dēt pp illos qui constitutionem ignorant: sed quo ad alios non, quia sufficit qualitercūque sciant et sine aliqua contestatione ff. de adm. tut. quidam. §. ex quo, & q scit, certiorari non dēt. ff. de act. emp. & vend. l. 1. in fi. Immò certe vr q omnes teneantur, ex quo cōstitutio fuit semel publicata. 16. dis. quod dicitis, vnde potius ad cautelā fit æ uiusmodi recitatio, ne quis saltem de facto dicat se ignorasse. sic ff. de inst. sed & si pupillus. §. 1. & 2. s. de fi. instr. pastoralis.

1 Vide in pre all. c. 1. super gl. 2. Io. An.

† Adde quod appōne magistrorū cōprehendunt. Doctores vtriusque iuris. l. milites & l. his q. & ibi Docto. ff. ex quib. cap. maio.

† al. sub pœna excōicationis.

† ratum

† Lexonoñ. Londeñ.

scopi nobis innotuit, q cū ciuitatem Bonoñ. tempore suæ legationis intrasset: & infra. ¶ Constitutionem factā ab episcopo Portuen. Apostolicæ sedis legato, & à prędicto Tusculan. episcopo postmodū confirmatam, videlicet, vt nullus magistrorum † siue scholarium, [a] super conducendis aliorū hospitijs in læsionē vel pręiudicium habitantium, audeat hospitē conuenire, nisi prius constiterit tempus conductionis elapsum, vel inquilini in hoc suum fauorem pręstiterint, & consensum: cum idem Portuen. sub † excommunicatione [b] hoc prohibuerit, & alter sub pœna anathematis idem decreuerit obseruandum, ratā † esse decernimus, & auctoritate Apostolica confirmamus: Statuentes, vt à te frater episcope, & tuo quolibet successore, hoc singulis annis in communi audientia [c] magistrorum atque scholarium recitetur.

¶ Innocentius iij. abbati & conuentui sancti Petri de Pratel. London. † diœces.

¶ Personæ ecclesiasticæ locare possunt prouentus decimarum his, cum quibus conditio ecclesiæ fit melior, statuto diœcesani contrario non obstante, & eadem ratio est de alijs rebus ecclesiæ.

CAP. II.

Vestra nobis relatio declarauit, quod cum ad firmam † fructus vestrarum dare consueueritis decimarum: & infra. ¶ Diœcesanorum episcoporum statuto [d] contrario non obstante, vestrarum decimarum prouentus illis libere locare potestis, cum quibus ecclesiæ vestræ conditionem poteritis facere meliorem: ita tamen, quod huiusmodi locatio ad feudum [e] vel alienationem [f] non videatur extendi.

¶ Gregorius Nonus.

¶ Propter sterilitatem grauem conductori sine culpa sua contingentem, remittitur pensio pro rata, nisi possit cum vbertate praecedentis vel sequentis temporis compensari. h. d. vsque ad §. verum.

CAP. III.

Propter † sterilitatem afficientem magno in

Vestra.] primo ponitur decisio, & monachorū querela. Secundo prouidet, cum determinatione: ibi, Diœcesanorum. Abbas.

CASVS. Quidam epi statuerunt, q nullus deberet locare fructus decimarum suarum ad firmam, nisi parochialib. presbyteris: pp illud statutū, ecclesiæ nō modicum lędebātur. vnde monachi isti petierūt à dño Papa super hoc sibi prouideri: scribit Papa monachis illis, q nō obstāte cōtrario statuto epōrū, possint locare fruct⁹ decimarum suarū pso nis illis, cum quib. cōditionem ecclesiæ poterunt facere meliorē, ita tñ q ista locatio nō extendatur ad feudum vel alienationem. Nota, q fructus decimarū & aliarum rerum spiritualiū possunt locari, & vēdi, & obligari, licet res ex quib. prouentus tales percipiūtur, alienari nō possunt. Item isti prouentus non possunt dari in feudum, vel alienari perpetuo.

d ¶ Statuto.] statuerunt epi, q huiusmodi decimæ parochiales presbyteris solū modo locarentur, p quod vtilitas ecclesiarū non modicum impediebatur: petierunt isti monachi si bi super hoc prouideri: episcopi enim bene possunt facere 2 statutum. de consec. dist. 3. c. 1. & s. de maio. & obe. si qs venerit. & j. de sent. exc. à nobis fuit. Sed qa illud vertebat in detrimentum vel pręiudiciū ecclesiarum: & quia non est cōtra ius, vt hic patet expressè q fructus decimarū taliter ad tempus locentur, ideo Papa tollit statutum illud, licet ius decimarum taliter vendi vel locari non possit, cum spirituale sit. j. de iure pat. cap. 1. & cap. de iure, j. de simo. querelam. Bern.

e ¶ Ad feudum.] & ita patet, q prelati ecclesiarum infeudare non possunt de nouo. j. de feu. c. 2.

f ¶ Alienationem.] perpetuam scilicet secundum quod dicitur, alienatio est contractus per quem dominium transfertur. C. de fun. do. l. 1. Quandoque verbum, alienationis, largè accipitur, s. de reb. eccl. non alien. nulli liceat. C. de reb. eccl. alien. vel non, sancimus, & in Authen. de reb. eccl. non alie. §. nos igitur. col. 2. & eodem modo hic largè accipitur, vt in cap. nulli.

Propter.] Diuidit in duas partes istud ca. principales. Nam primo loquitur in prædio rustico. Secundo in prędio vrbano. Secunda: ibi, in §. verum. Abb.

† Hoc est ad affictū, siue pensionē: est autem firma vox Anglica, & qñ pprie dicat dari ad firmā declarat hic Host. huius contract⁹ exemplū extat in cap. querelam. j. ne prelati vices suas.

† De materia huius cap. q frequens est, vide Ant. Gomez. tom. 2. uariaresol. c. 3. Ariū Pinel lū ī l. 2. C. de resci. vend. par. 1, c. 3. Parisiū cōs. 88. lib. 1. adde ēt Guido Papæ decis. 630.

2 De hoc articulo præter Innocentiū, Host. & Ioā. And. hic uide glossam. Gemini. & Doctores in c. 2. de const. lib. 6.

commodo ᵃ conductores, vitio rei ᵇ † sine culpa coloni, seu casu fortuito contingentem, † colonis ecclesiæ tuæ pro rata est pensionis remissio facienda: nisi cum vbertate præcedentis vel subsequentis † anni, valeat sterilitas compensari.

¶ Ponuntur hic quattuor casus, in quibus inquilinus potest ante tempus conductionis finitæ licitè expelli. Abbas.

¶ Verum ᶜ inuito inquilino domum inhabitare, vel reficere poteris, si necessitas (quæ tamen non imminebat ᵈ locationis tempore) id exposcat, remissa sibi pro residuo temporis pensione: qui etiam inde rationabiliter amouetur, si peruersè ᵉ ibi fuerit conuersatus, vel cum canonem, ᶠ per bienniũ non soluisset, si sibi satisfactione celeri ᵍ non prouidit. †

¶ Idem.

¶ Emphyteuta ecclesiæ meliorationes suas vendere nõ potest, nisi seruatis his de quibus hic. Et si cõtra fecerit, vel canonem per biennium non soluerit, nec moram postea celeriter purgauerit, iustè potest expelli.

CAP. IIII.

POtuit † emphyteuta ʰ (ecclesia primitus

CASVS. Ecce, locaui alicui prædium meum pro certa pensione annuatim reddenda: sterilitas magna ꝯtingit, & sic magnũ dãnũ dedit conductori sine culpa sua, vitio tñ ipsius rei, seu casu fortuito q̃ritur vtrum colonus totã teneat͂ soluere pensionẽ? Rñdet Papa, ꝙ pensio remittẽda est pro rata, nisi sterilitas possit ꝯpensari cũ vbertate præcedẽtis vel subsequẽtis anni. Secũdo quærit, vtrũ locator possit expellere inq̃linũ de domo sua inuitũ? Rñdet; Si modo immineat necessitas, q̃ nõ imminebat tpe locationis, locator inuito inquilino poterit domũ inhabitare, & inquilinũ expellere: vel si refectione indiget, quæ non imminebat tpe locationis, remissa sibi pẽsione ꝓ residuo tpe. Itẽ si ĩquilinus ꝑuersè moratur ibidem, põt inde amoueri: vel si nõ soluit canonẽ per bienniũ: nec sibi celeri satisfactione prouidit, põt expelli. No. ꝙ pẽsio aliq̃n remittẽda est. Item sterilitas potest compensari cum vbertate. Item nota, ꝙ in quattuor casibus potest inquilinus expelli. si immineat necessitas, quæ non imminebat tempore locationis vel si refectione indigeat domus, vel si inquilinus peruersè moratur ibidem, vel si non soluit canonem per biennium.

[Gl. seq. tractat quid sit magnum damnum, & quid de modico, interserit casum exceptum: & de quo colono loquitur hæc littera.]

a ¶ Magno incommodo.] quando magno incommodo afficitur conductor, tunc fit remissio pensionis. ff. e. ex cõducto. §. 1. vbi dicit: si omnem fructum tulerit, vt fructus etiã seminis non supersit, & l. si vno. §. vbicũque. & C. eo. l. licet. certis, & l. exceptio. nisi aliud in locatione sit actum, vt in l. licet. alioquin si tale damnum nõ interuenerit, secus est. ff. e. si merces. §. vis maior. quid modicum damnum debet sustinere, vt ibi dicitur, & l. habitatores: Intellige quod hic dicitur de eo colono, qui certam pecuniam annuatim debet, vel certas corbes, & non de partiario, qui cum domino lucrum, & dãnum partitur, vt dicitur in §. vis maior. quia pro modico damno non datur restitutio, vt ff. de in inte. rest. scio, & s. de in integ. rest. c. 1. & s. de reb. eccl. non alie. ad nostram, & modicum damnum ecclesia sustinere debet 12. q. 2. bonæ rei. nec pro modico retractatur uẽditio. ff. de contrahen. emp. l. res bona. nec pro modico datur actio de dolo. ff. de dolo. si oleum. in fine.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

b ¶ Vitio rei.] quia forsitan non potuit pati multam pluuiam nec multã siccitatem, nec potuit colonus occurrere quin suffocaretur semen. Sed contra uidetur. ff. eo. ex conducto. §. 1. ubi dicit quòd si uitia ex re oriũt, damnum esset coloni, ut si uinum coacuerit, uel si herbis segetes corruptæ sunt. Sol. ibi potuit colonus occurrere, hic non: quod patet ex eo quod dicit hic, sine culpa coloni casus etiã fortuitus domino nocet, 1 & non colono, ut non habeat pensionem nisi pro rata, & si nihil perceperit, nihil soluat, ita quòd remissio faciẽda est in totum uel in partem, nisi ubertate præcedentis anni uel sequentis possit compensari sterilitas. C. eo. l. licet, & hoc etiam si dominus remisit pensionẽ propter sterilitatem, si anno sequenti contingat vbertas, petere potest pensionem integram, vt ff. eo. si vno anno. Ber.

c ¶ Verum inuito.] hoc sumptum est ex illa lege C. eo. ædem, quam.

d ¶ Non imminebat locationis tẽpore.] hęc potuit esse necessitas, quia postea superuenit si domus corruit, vel minatur ruinam, quã ædificare vult: vel forsitã vxorem duxerit, & indiget domo illa, vel si qua ꝯsimilis necessitas quæ tunc nõ imminebat. arg. ff. vt ĩ poss. l. si is à quo. §. planè. 2. aliàs ẽ lex. & ff. de interr. act. d ætate. §. ex causa & s. de offi. deleg. insinuãte. Et est hic ar. principium considerandũ. s. ti. prox. cũ dilecti. s. de elec. dudũ. vbi de hoc. Ber.

[Gl. seq. ponit op. quam reprobat.]

e ¶ Peruerse.] in isto casu dicunt quidam nihil remittendũ esse quasi compensando: sed nõ est verũ, quia potest dominus agere contra inquilinum pro dãno dato actione legis Aquiliæ, & ex locato.

f ¶ Canonem.] hoc intellige quando ad longum tempus conduxit, puta ad decem annos, uel plus, uel minus etiam. 6. uel 5. ff. eo. quæro. §. inter Ber.

g ¶ Celeri.] sic s. de reb. ecc. ali. uel non, si qs presbyterorũ. & j. eo. c. proxi. ubi dr̃ qualr̃ hoc uerbũ sit intelligẽdũ. Et ita in quattuor 3 casibus expellit͂ inquilinus.

POtuit.] primo ponit requisita, ut ius emphyteuticũ possit uendi. Secundo contra facientes punit: ibi, Emphyteuta. Tertio soluit obstaculum: ibi, Non obstante. Abbas Siculus.

CASVS. Ecclesia dedit rem aliquam alicui in emphyteusim, iste emphyteuta meliorauit rem illam: quæritur utrum possit uendere meliorationes suas? Respondetur ꝙ emphyteuta debet primo requirere ecclesiam si uelit emere ius suũ, & debet denunciare illi quãtum potest habere ab alijs: & si dixerit se nolle emere, tunc potest ius suum vendere: uel si nihil dixerit, debet expectare ecclesiam per duos menses: quibus elapsis poterit emphyteuta uendere alijs suas meliorationes, qui ab huiusmodi emptione non prohibentur: & si contra hoc fecerit, uel ꝑ biẽnium in solutione pensionis cessauerit, licite potest expelli, nisi celeriter post biennium satis fecerit, non obstante quòd ei non fuit denunciatum: quia tempus in hoc casu ipsum interpellat. Notquod emphyteuta semper debet denunciare domino, si uult uendere ius suum, aliàs cadit à iure suo. Item si per biennium non soluit canonem, potest expelli. Item in solutione canonis potest mora purgari. Item tempus est hic pro admonitione.

[Glo. seq. recit. per q. an emphyteusis sit locatio.]

h ¶ Emphyteuta.] ut ꝙ emphyteusis sit locatio, ex eo ꝙ ponitur in ti. de loca. sed non est uerum, Inst. locati. §. adeo. Locatio enim potest fieri tam de rebus mobilibus q̃ immobilibus 4 & se mouentibus emphyteusis uerò tantum de immobilibus: Contractus autem emphyteuticus medius est inter uenditionem, & locationem: in hoc autem accedit ad uenditionẽ, quia quãdo

talis

† & sine culpa.

† contingentẽ.

† sequentis.

† Adde quis dicatur casus fortuitus, in l. fortuitis & ibi Bal. C. de pign. act. & glo. in §. Thesauros ĩ uer. fortuito casu. Instit. de rer. diuis.

† preuiderit.

2 Vide de iu. ca. ceterũ super gloss. 2. Io. Andr.

† Huius decretalis materia ualde utilis, & frequens, est de qua uide latè per Ias. & Docto. in l. 2. C. de iu. emphy. Cagnolũ in au. h. g rem. C. de sacros. eccl. & plenissime p Iul. Clar. lib. 4. recep. sẽt. §. emphyteusis. & de intellectu per Couarruuiã. l. b. 3. uaria. resol. ca. 17.

3 Hoc casus explicat Anton. Gomez. præcitato loco, quẽ uideto.

4 Itẽ in emphyteusi requiritur scriptura C. eo. l. 1. in locatione nõ. itẽ cõductor nec uẽdit, nec uẽdicat: emphyteuta sic C. eod. l. 1. ff. si ager uec. la. Io. Andr.

talis cōtractus celebrat aliq̄d datur, sicut in venditione datur pretiū, sed tñ differūt: quia per vēditionem trāsfertur dñium, sed hic retinet dñs dñiū sed magis videtur accedere ad naturā locationis, q̄a sicut locator retinet dñiū, & singulis annis aliquid recipit, ita & hic: q̄a emphyteuta singulis annis. sol uit canonem constitutum & ideo poti⁹ ponitur hęc decr. in isto tit. quam in pręcedenti. Ber.

a ¶ Requisita.]hoc sumptū est. C. de iure emph. l. vl. Primo requiri dēt. dñs ab emphyteuta, an emere meliorationes ipsius velit ſm q̄d hic dicitur, alias caderet à iure suo, vt in l. prædicta. Ber.

ADDITIO. Vnde versus.

Qui sine consensu templorum res alienat,
Vel censum bino qui soluere negligit anno.
Re careat tota, qui sic facit emphyteuta.

requisita, [a] eique nūciato quātum sibi ab illis offertur, si nolle se emere dixerit: vel a denunciationis tempore duorum mēsium spatium sit elapsum) meliorationes & ius sibi competens alijs vendere, [b] qui ab emptione huiusmodi minime prohibentur.[c]

¶ Emphyteuta quoque secus præsumēdo, vel cessādo in solutione canonis per biennium, [d] nisi celeri satisfactione postmodū sibi cōsulere studuisset) iuste potuisset expelli, [f] Nō

[Gl. seq. q̄rit & ponit duas opiniones contrarias.]

b ¶ Alijs vendere]sed nunquid possunt donare? Vr̄ quòd non, quod quidam 1. concedunt. Alij dicunt, quòd donare potest etiā sine consensu domini. C. de fun. patr. l. 1. li. 11. & pignore dare. ff. de pignorib. l. lex vectigali & ff. de pigno. actio. tutor. §. vlt. Ber.

1 Vin. scilicet, Pro quibus de don. ī vir⁹ & vx. nup. & ī li. feud. de feu. non ali. sine cō. ma. do. l. imperialē. Dicit etiam Vin. ꝙ de alienatione fit mētio in leg. & donatio est alienatio. Ioan. And.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

c ¶ Prohibentur.]sed quæ personæ prohibētur ab huiusmodi emptione? Potest dici quod serui ecclesiæ, capitanei, & omnes personæ maioris, qui non sunt idonei facilitate conueniendi, vnde posset dominus præiudicium pati. ff. qui satisd. cog. l. 2.

[Glo. seq. quærit & respondet.]

d ¶ Per biennium.]vt 10. q. 2. hoc ius § qui rem. in priuato triennium requiritur. C. de iure emphy. l. 2. Sed si promisit soluere pœnam, rato manente pacto si nō soluat pensionem, & petat pœnam, nihilominus vult eum expellere nunquid potest? Dicas quòd sic. arg. ff. de transact. qui fidem, & l. pacto. & C. de pact. cū proponas. in fauorem domini dictum est hoc. & facit ad hoc ff. de reg. iur. cum par. Ber.

[Gl. seq. quærit ponit quattuor opiniones, & soluit.]

e ¶ Celeri.]& ita patet quòd emphyteuta potest purgare moram. offerēdo canonem post biennium. Sic s̃i c. proxi. sicut alienator. s̃. de rebus eccle. alienan. vel nō. cap. si quis presbyterorum. & arg. s̃. de elec. quod sicut, in fine, & ff. de ver. obl. interdum. §. vlt. Sed quātum tempus dabitur ad purgandam istam moram? Videtur ꝙ ante sentētiā, vt ff. de inoffi. test. Papinianus. §. meminisse. & C. de his quib vt indig. alia est. Vel ēt vsq; ad litem cōtest. ff rem rat. habe. amplius hoc. & C. de plus peti. l. vnica. & sup. eod. tit. c. vnico. Vel modicū tempus dabitur forsan decem dierum. ff. de constu. pecu. promissor. §. 1. & ff. ex quibus caus. maio. in integ. rest. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. & ff. si quis cau. l. & si post tres, vel quam cito potuit. ff. ad Tertulla. l. 2. §. confestim, & supra de elect. quia propter vbi plura argumenta de hoc inuenies. Quidam dicunt, quòd vsque ad litem contestatam potest emphyteuta vitare pœnam huius constitutionis, offerendo canonem per iura prædicta. Sed non credo quod vsq; ad litis cōtestationem possit purgare morā: quia hoc posset differre vsq ad duos annos, vel vnum, vel tres vel plures post tēpus statuti biennij, & ita non esset celeriter: & propterea hoc videtur potius facere timore pœnæ q̄ voluntate, & interpellatur corā iudice, sed tempus statutum ipsum interpellat, vt dicit in fine, & vltro se dēt offerre, vt C. de iure emphyt l. 2. Dabo ei modicum tempus post biennium elapsum, Talis enim celeritas ad modicū tēpus refertur post biennium respectu ipsius biennij, sicut hæc adiectio plus ad modicā quantitatē respectu quantitatis nominatæ. ff. de verb. sig. hæc adiectio, & illud modicū cōsiderabitur arbitrio iudicis, ex quo non est determinatū in iure. s̃. de offi. del. de causis. & ff. d̄ iu. deli. l. 1. §. ait p̄tor. & quòd appellatur arbitriū boni viri. ff. de ver. ob. cōtinus actus. §. 2. Ber.

[Gl. seq formas sex q̄stiones, Primā soluit, & eius cōtrariū cōsulit. Secūdo quærit, & soluit distinguēdo inter priuatū & prælatū ecclesiæ collegiatę vel nō. Tertio quęrit de p̄testāte, & soluit. Quarto quærit, & ponit duas opiniones, & secūdam approbat, signat contrarium, & soluit. Quinto quærit de sterilitate, & soluit. Sexto quærit de pluribus cohęredibus, & soluit.]

f ¶ Expelli.]sed 2 nunquid auctoritate sua propria potest dominus expellere emphyteutā, si canonē debito tēpore non persoluat? Videtur quòd sic. C. de iure emphy. l. 2. satis p̄ot dici quod sic, auctoritate huius dec. & prędictæ legis. 10. q. 2. hoc ius porrectū. §. qui rem huiusmodi: dicit enim lex, pertimescat crimen cum sibi arbitrium suæ vltionis sciat concessum C. de meta. deuotum. lib. 12. & argu. ff. de pign. l. lex vectigali, & argu C de seruis expos. l. 1. & 2. Sed melius faciet si auctoritate iudicis hoc fecerit. C. de pigno. l. 3. & inf. de priuileg. pastoralis: Sed si alij tradidit possessionem. vel ab alio expellatur, non deijciet possessorem auctoritate sua. ar. ff. de ui & ui armata. l. colonus. Item si emphyteuta cessauit per bienniū, & tātum amplius quod non potest purgare moram, si dominus postea receperit pensionem: numquid dominus postea poterit expellere emphyteutā? Respondeo, in priuato planum est: quia recipiendo pensionem iuri suo renunciauit. ff. de leg. com. l. post diem. & l. prece. §. fin. ipso enim facto renunciat iuri suo. supra de his quæ fiu. à maiori par. cap. ex ore. cum suis concor. Sed quid dices de ecclesia? Respondeo, si prælatus de cōsensu capituli recipiat pensionem, expellere non poterit postea emphyteutam, cum liberum sit ecclesiæ vel emphyteutam expellere, vel pensionē petere. in Authen. de ali. & emphyt. contractus. §. si. quis vero locator. coll. 9 & eligendo vnum, alteri renunciasse videtur, vt in prædictus legibus. post diē & l. præceden §. vlt. Sed si solus prælatus sine consensu capituli recipit pensionē, non credo quòd obsit ecclesiæ quo minus possit expellere emphyteutam, nisi postea capitulum consensisset arg. inf. de his quæ fi. à prælat sine consensu cap. pastoralis. cum suis similibus. Et si vnus sit sacerdos siue rector solus in ecclesia siue in capella, & recipiat pensionem; idem credo quod amodo nō poterit emphyteutam expellere, vt dictum est Item quid si dicat dominus: recipio pensionem 3 saluo iure meo, vt per hoc non fiat mihi præiudicium qui minus possim te expellere? Credo quod valeat protestatio: nec per hoc prȩiudicatur ei: quia & si ipsum vellet expellere, nihilominus posset petere pensionem. 10. quæst. 2. hoc ius porrectū. §. qui rem. & arg. ad hoc. ff. si qui. cau. l. 2. 1 respon. & ff. de eo quod cert. loc. l. vlt. Idē si fundus emphyteuticus clade vel chasmate perierit vltra medietatem, vel plus vel minus: nunquid debet pensio diminui? Dicūt quidam quod si vltra medietatem perijt, non tenetur emphyteuta soluere integram pensionem. C. de iure emphy. l. 1. ex eo quod ibi dicitur: si vero particulare damnum, &c. quia nomine par-

2 De materia hui⁹ gl. vide Iasonē & Iuliū Clarū supra citatos ī principio huius decretalis.

3 Temporis p̄teriti ſm Ioā. Host. & Lau. vt nota. in Spe. de act. §. 1. licet q̄dā idem dixerint de futuro, vt ibi no. Io. And.

tis medietas intelligitur, ff. de ver. ſigni. nomen filiarũ. §. 1. ff. de vſufruc. etiã partis. Alij dicunt, & melius, quòd totam penſionem ſoluere debet: adhærentes literæ illius legis, vbi dicit, ex qua non ipſa re penitus ſubſtantia lædatur Inſti. loca. §. adeo. in fin. Secundũ hoc ſignat contra. C. de allu. l. 2. ſed illud ſpeciale eſt in tributo. Sed nunquid ꝓꝑ ſterilitatem rei emphyteuticarię debet penſio diminui? Et certe nõ, licet aliud ſit in locatione. ſ. c. ꝓx. Itẽ ſi sũt plures cohæredes, & vnꝰ nõ ſoluit penſionẽ, nunquid ꝓꝑ hoc ſit præiudiciũ alijs? Nõ credo, ſi ſoluãt penſionẽ totam, & poſtea cõtra cohrẽdẽ agãt iudicio famil. erciſcundæ ff. famil. erciſ. hæredes. §. ſi vnꝰ. Et qđ dicit expelli, reſpicit alteram partẽ diſiũctiuæ, ſcilicet cũ canonẽ nõ ſoluit, qm̃ ĩ altero caſu ſcilicet qñ alienet dominꝰ requiſito, emptor nõ pt expelli ſine auctoritate iudicis ſui. B.

a ¶ Statuta.] non eſt ergo requirẽdus emphyteuta: quia tẽpꝰ ipſũ admonet. C. de cõtrahẽda ſtipulatio. l. magnã. & C. de iure emphyt. l. 2. vñ ſumũtur iſta verba. ſic & creditor ad petitionẽ vrgeri nõ poteſt. vt C. de pignor. creditor. ff. de adminiſtratione tutor. quidam. §. vlt. & C. ſi ꝓꝑ publicas functiones. ven ſu. cele. l. vlt. in fi. Ber.

† interpellat.

† Deſumptũ ex Aut. ſeu nouella 7. ᵭ nõ alieñ. re. eccl. c. 2. Burchardus. li. 3. decre. cap. 165. Iuo pa. 2. c. 184. & c. 1. eo tit. in 2. compil.

obſtante quod ei vt canonem ſolueret, non extitit nunciatum, cum in hoc caſu dies ſtatuta [a] pro domino interpellet. †

TITILVS XIX.

De rerum permutatione.

¶ Ex cõcilio apud † Siluañ.

¶ Princips poteſt rem eccleſiæ immobilem per permutationem acquirere, data re meliori vel æquali. h. d. Et in hoc quod dicit, vel æquali, eſt caſus notabilis.

CAP. I.

Si princeps voluerit rẽ immobilẽ ſãctis locis pſtare, & accipere ab eis aliã immobilẽ eoq; modo de cõmuni voluntate [b] ꝑmutationem contrahere: liceat [c] ei hoc facere, ſi cauſa rõnabilis [d] id expoſcat, & res, quã pſtiterit, maior fuerit, vel æqualis: pragmatica [e] ſanctione ſup hoc ꝓmulgata.

¶ Ex concilio † Beluaceñ.

¶ Permutatio rerũ eccleſiaſticarum facta in caſu non conceſſo, ſeu non ſeruata ſolennitate iuris, eſt reuocanda per ſucceſſorem.

CAP. II.

Vt cõmutationes [f] rerũ eccleſiaſticarum q̃ ab anteceſſore incõſulte [g] factæ ſunt, ab eo qui ſucceſſor eſt, emendentur.

¶ Ex concilio apud Siluanectum. †

¶ Mancipia eccleſiæ non debent permutari niſi ad libertatem. vel niſi ſint fugitiua. h. d. cum cap. ſeq.

CAP. III.

Mancipia eccleſiaſtica, niſi ad libertatem, non conuenit commutari: [h] videlicet vt mãcipia, quæ pro eccleſia-

lædatur. Item pragmatica ſanctio eſt confirmatio ab Imperatore facta.

b ¶ Voluntate.] aliàs certe non poſſet. ſicut cum communi conſenſu emptio contrahitur, & etiam diſſoluitur. C. de actio. & oblig. ſicut ab initio. Ber.

c ¶ Liceat.] ſic 10. q. 2. hoc ius porrectũ. §. ſed & permutare.

d ¶ Rationabilis.] puta. ꝙ vtilitas eccleſiæ in hac ꝑmutatione procurator [1] alias nõ debet fieri. ĩ. ca. prox. ſicut nec alienatio fieri dẽt, niſi vt meliora ꝓſpiciat. 12. q. 2. ſine exceptione, & ſup. de his quę fiunt a præla. cũ Apoſtolica. Ber.

e ¶ Pragmatica.] pragma, idem eſt ꝙ cauſa: vnde pragmatica [2] ſanctio, eſt conſtitutio ſuper aliqua re ꝓmulgata: hic tamen ponitur pro cõfirmatione ſiue ſcriptura facta ab Imperatore cum cauſę cognitione ſuper tali ꝑmutatione Ala.

Vt commutationes.] CASVS. Dicitur ĩ hoc capitulo, ꝙ cõceſſiones factę ab anteceſſore in damnũ eccleſię, poterũt reuocari à ſucceſſore. No. ꝙ res eccleſię caute commutari debet. Item ſucceſſor poteſt reuocare res male alienatas à prædeceſſore.

f ¶ Vt commutationes.] ſupple, ſtatuimꝰ

g ¶ Inconſulte.] id eſt in damnum eccleſię quod eſſe non debet: imò rationabilis cauſa debet ſubeſſe ad hoc vt fiat commutatio. ſup. eo. ca. prox. vnde ſucceſſor reuocauit inconſultam permutationem. ſimile ſup. de prec. c. 2 imo & illa quæ fecit, ſucceſſor reuocare poteſt, qđ in dãnum eccleſiæ datum eſt ſiue alienatum, 35. q. 9. quod quis commiſerit ſup. de rebus eccleſię nõ alienandis. ſi quis presbyterorum. & 12. q. 2. monemus. dũ tamen tolleretur in adminiſtratione. Ber.

† Refert in cõcilio Meldẽſi. c. 23. tã quã ex concilio Beluacũ Burchardus lib. 3. decre. cap. 171. Iuo par 3. c. 232. & ca. 2. eo. titu. in 1. compil.

1 Video qđ de hoc dicto ſentiat hoc loco. Io. An.

† Siluanecteñ. Burchardus lib. 3. decre. 173. Iuo pa. 3. c. 234. qui bꝰ locis ſcriptum eſt Ex concilio apud Cariſiacũ & c. 3. e. ti. ĩ 1. cõp.

2 Pragmatica diſpoſitio eſt, quã princeps alij cuius ſuggeſtione mittit vt colligatur ex l. fin. C. de pxi. ſacro. ſcrinio.

DE RERVM PERMVTATIONE.

¶ Viſum eſt ſupra de emptione & venditione. Itẽ de quodam cõtractu emptioni vicino vt de locato, merito ſubijcit alium contractum emptioni proximum, vt eſt permutatio: Et hoc nomen, permutationis, eſt multũ generale: Nam conuenit omnibus rebus quæ inter hominum manus verſantur, & propter hoc nõ habet nomen ſpeciale, ſed remãſit in ſuo genere, quia plura ſunt negotia ſeu res, quã vocabula. l. natura. ff. de præſcrip. ver. Abbas Sic.

De hac materia tractatur 10. q. 2. c. ea enim. §. ſed & permutare: & 12. q. 2. in multis cap.

Si princeps.] Primo ponitur quæſtio. Secundo ſolutio: ibi, Liceat. Abb. Siculus.

CASVS. Quæſitum fuit in concilio iſto, vtrum eccleſia poſſet rem immobilem ꝑmutare cũ principe? ſtatuit conciliũ, ꝙ ſi princeps voluerit permutare rem immobilem cum ſanctis locis, & ab eis rem aliam accipere, & de communi volũtate permutationẽ facere, hoc licitũ ſit, dũ modo cauſa rationabilis hoc expoſcat, & res quam princeps præſtiterit, maior fuerit, vel ſaltem ęqualis: & ſuper hac ꝑmutatione principis ſanctio promulgetur. Not. ꝙ princeps poteſt rem ſuã immobilem cum re eccleſię immobili permutare, dũmodo eccleſia nõ

Mancipia. breue eſt, & tolle principium capituli pro ſummario, quod autem ſequitur hic, & in c. ſeq. eſt eius expoſitio. Abbas. Siculus.

CASVS. Quæſitum fuit in concilio iſto, vtrum mancipia eccleſiarũ poſſint permutari cum mancipijs laicorum: ſtatuit concilium, quod mancipia eccleſiaſtica permutari non debeant: niſi ad libertatẽ, ita videlicet quod mancipia, quæ dantur pro mancipio eccleſiæ, permaneant] in ſeruitute eccleſiæ, & mancipium eccleſiæ in libertate perpetua maneat: quia quod ſemel Deo dedicatum fuit, ad humanos vſus nõ debet redire. Nota, quod res eccleſiarum ad humanos vſus redire non debent.

h ¶ Commutari.] 10 q. 2. precariæ in fin. Argu. contra ſed hic determinat illud, & fauore libertatis hoc fit.

[Gl. ſeq. ſignat contrarium, ſoluit. alle. quattuor cõcor. ſignat vnum contrarium, & ſoluit.]

a ¶ Seme?

a ¶ Semel Deo consecratum.]12.q.2. episcopus qui,& c.nulli licet. 19.q.3.quæ semel,& inf. de relig. domib. ad hæc Arg.cōtra.54.dist.ex antiquis. Sed illud est preter tegulam statutam contra eos, qui ordinati sunt sine consensu dñorum suorum, cum in hoc ipso delinquunt,& maximè ad terrorem,ne alij hac occasione subtrahāt se dominis suis arg. 2.q.7.quapropter,& ff.de pœn. l. capitalium,§. famosos.

Gl.seq.signat cōtrarium, ponit duas solutiones:vnā Ala. & aliam Laure. Tertio soluit.]

b ¶ Ad humanos.]id est seculares. de con secra.dist.1.ligna vestimenta.Sed contra videtur 12. q.2.ecclesiasticis vbi seru⁹ ecclesiæ sæculari persone dat: ergo multo fortius pmutare potest.dicit Alan.ꝙ loquitur hoc cap.& sequens de seruo ecclesiæ dato,& conuerso facto,qui cum sit religiosa persona, sæculari personæ seruire non debet.Lau.dicit,ꝙ ex causa phibitum fuit, quia ad laicorum suggestionē sepe inutilia mācipia pro vtilib.permutabātur,quod ne fiat,statutum est, vt non nisi ad libertatem cōmutentur,sed cessante causa cessabit constō.61.dist.§. his omnibus,& ff.d pact. quod dictū.T. Vel dic:factum principis non est trahendum in consequentiam:ipse enim non subijcitur 1 legibus, & sic loquitur contrarium in principe.Bern.

† Burchard. lib.3.c. 174. Iuo par. 3.c. 235. habent, Ex eodem.s. concilio apud Carisia cum ca. 3.id nondum inuentū est, & ca.4.eod.tit. in 1.compil. refert etiam Gratianus 12.q.2.c.54. quamuis in multis sit palea.

1 Quoad vim coactiuā, vt notat sup.de constit. c.1. super glossa in verbo, ab omnibus.

2 Adde quod vendens aīal non patefaciens vitium latens, tenetur redhibitoria. ff. de ædil. edic.l. redhibere,& l.si is qui hæres.ff. de except. rei iu. an aūt& quādo uenditor teneat manifestare uitium rei uenditæ ipsi emptori, uide per B. Tho.2.2. q.77. ar.3.& Sotum de iu. & iu. lib. 6. q.3.art.2.

stico homine dabuntur, in Ecclesiæ seruitute permaneant,& ecclesiasticus homo,qui commutatur,fruatur perpetua libertate. qđ enim semel [a] Deo consecratum est, ad humanos [b] vsus transferri non decet.

¶ Ex eodem. †

¶ *Serui ecclesiæ cum profanis permutari non possunt, nec alienari,nisi sint fugitiui.*

CAP. IIII.

INiustum videtur & impium,vt mancipia, quæ fideles Deo,& sanctis eius, pro animæ remedio consecrarunt, cuiusque muneris mancipio, vel cōmutationis commercio iterum in seruitutem sæcularium redigantur:cum canonica auctoritas seruos tantummodo permittat distrahi fugitiuos.[c] Et ideo ecclesiarum rectores summopere caueant, ne eleemosyna vnius, alterius peccatū fiat. Et est absurdum, vt ab ecclesiastica dignitate seruus discedens, humane [d] sit obnoxius seruituti. [e]

¶ Vrbanus Tertius.

¶ *Præbendæ pacto præcedente permutari non possunt: episcopus tamen potest de loco ad locum permutare personas.*

CAP. V.

QVæsitum † est ex parte tua, si commutationes fieri valeant præbendarum, cum commutatio dignitatum [f] in Turoñ.Concilio fuerit interdicta: & infra.

¶ Generaliter itaque† teneas, quod cōmutationes prębendarum de iure fieri non possunt: [g] presertim pactione præmissa, quæ circa spiritualia, vel connexa spiritualibus, labem semper continet simoniæ. [h]

¶ Si autem episcopus [i] causam inspexerit necessariam, licite poterit de vno loco ad alium transferre personas: vt quæ vni loco [k] minus sūt vtiles, alibi se valeant vtilius exercere.

INiustum.]Breue est,& idem dicit,ꝙ sup.prox. c. Et tres dici possunt partes, sicut tria sunt dicta. Secunda:ibi,Et ideo. Tertia:ibi,Et est.Io. de Imo.

CASVS.Idem dicitur in capitulo isto quod in primo, s. ꝙ mancipia,quæ fideles Deo, & sanctis ecclesijs pro remedio animarum suarum contulerunt, occasione alicuius commutationis in seruitutem sæcularium,iterum non rediguntur,quia vt canon dicit. Serui fugitiui solummodo distrahi possunt:eleemosyna. n. vnius, peccatum alterius fieri non debet, nec ad humanos vsus seruus ecclesiæ redire debet.Not. quod mancipia ecclesiastica in seruitutem sæcularium redigi non debēt. Item serui fugitiui distrahi possunt. Item vnius eleemosyna alterius peccatum esse non debet.

c ¶ Fugitiuos.] 12. q. 2.fugitiui.Arg.contra C.ad legē Flau.de plag. in fuga,Solu. dum est in fuga,non debet vendi. sed cum fuerit reuersus, & patefacto vitio emptori, 2 ne postea fiat redhibitio. ff. de contrah. empt. quod sæpe.§.si quis amico. & §.vlt.R.

d ¶ Humanæ.] sic supra cap. proxi. cum suis concord. ibi positis.

e ¶ Seruituti.]est & alia ratio, quæ assignatur in seruis minorum.C.de adm. tut.l.lex [illegible] s. ff.de fidei. liber.cum quasi.§.in fine [illegible]

QVæsitum.]primo ponitur quæstio. Secundo solutio:ibi,Generaliter, & ibi duo dicta. Secundum: ibi,Si autem. Abbas Siculus.

CASVS.In Concilio Turoneñ. statutum fuit,quod commutatio dignitatum fieri non debet: quæsitum fuit à Papa, vtrum cōmutatio prębendarum fieri possit, cum hoc in concilio non fuerit prohibitum,vnde videbatur pmissum:Respondet Papa,generaliter verū est, quod commutatio prebendarum fieri non potest,precipuè aliqua pactione præmissa, quæ in spiritualib⁹, vel eis annexis simoniacam continet prauitate:si vero episcopus causam viderit necessariam, poterit de loco ad locū trāsferre personas.Nota ꝙ permutatio tam ī prębēdis q̄ in dignitatibus est phibita. Item in spiritualib. omnis pactio illicita reprobatur.Item nō solium in spirituali bus,sed etiam in eis annexis cōmittitur simonia.Item episcopus propter causam necessariam, potest facere commutationes prębendarum,& translationes personarum:quod intelligo,non præmissa aliqua pactione.

† Cap. 1.eod. ti.in 2. cōpi. Vide notata in c. maioribus.s.de pb. & de materia plenè per Ægidiū Bellamerā.trac. de permutatione beneficium.

† igitur.

f ¶ Dignitatum.] & etiam diuisio prębendarum. 3 sup.de prēb.maioribus. quod est concilium Turoñ. de quo fit hic mentio, & 12.q. 2.alienationes.

† Curita loquitur hic glossa, uideto hoc ipso loco per Io. And.

g ¶ Non possunt.inf.eod.cum vniuersorum, & c.cum olim.nisi hoc fieret auctoritate superioris, s. de prēb. inter cetera, & hic prout sequitur.Bern.

h ¶ Simoniæ.] quia in spiritualibus, vel spiritualibus annexis,nulla pactio vel conuentio debet interuenire. 1.q.2.quam pie,& sup.de pact.cum pridem,& c.vlt.in spiritualibus annexis, vt est ius patronatus.s.de iudic. quanto,& s.de præb.significasti.dic vt ibi.

i ¶ Episcopus.] Innocentius quartus dicit, ꝙ hoc verum est, quando isti commutare volentes habent præbendas in diuersis ecclesijs, vel in eadem. si.n.est præbendæ onus annexum, intelligitur hoc c. si sunt in diuersis ecclesijs, si autem in eadem, & sine onere,tunc possunt permutare auctoritate propria, & potest esse ratio, licet ipse non assignet, quæ sequitur in 70. dist. c.sanctorum & 74.dist. quorundam. Bern.

K ¶ Vni loco.] 7.quæst.1. mutationes, & cap.scias,& omnis qui,& valet interdum mutatio loci 81.distinct. valet. Bern.

AD quæstiones.] Communis diuisio secunda: ibi, Respondemus. Abbas. Siculus.

CASVS. Duæ conuentuales ecclesiæ constitutæ erant in diœcesi illius epi, vtraque illarũ habebat ecclesiam parochialẽ cũ possessionib suis, & vtraque parochialis ecclia magis erat vicina alteri, quã illi cui erat sub iecta. Istæ cõuẽtuales ecclesiæ volebant ad inuicẽ permutare illas parochiales ecclias, sed altera parochialis ecclia plurib. possessionibus abundabat: & ideo cõuentualis ecclia, cui subest, postulat sibi adijci certam pecuniæ quãtitatem, vt sic cõtractus pmutationis possit ad æqualitatem perduci: quærebat, vtrũ hoc licite fieri posset? Rñdet Papa, ꝙ vnus cõtractus fiat de parochialib. ecclesijs per se: & alius cõtus de possessionib. fiat per se, & si rõne possessionũ vna ecclia præfertur alteri, ab alia ecclesia certa sibi pecuniæ quantitas adijciatur, ita ꝙ contractus sibi inuicẽ nullatenus misceantur. Nota, ꝙ monasteria possũt hre ecclesias parochiales. Itẽ permutatio temporaliũ & spiritualium ad inuicem fieri non possunt: sed spiritualia inter se, & temporalia inter se recte permutari possunt. Itẽ cõmutatio ecclesiæ fieri potest, licet venditio sit interdicta.

a ¶ Prouentuũ.] scilicet temporalium, vnde admittitur cũ temporalibus mutatio, quod aliter non fieret. inf. eod. c. vlt. & hic prout sequit.

Gl. seq. tria dicit, & primum determinat. De secundo, & tertio rationem reddit.]

b ¶ Per se queat.] & ita spiritu ale cum spirituali potest commutari sicut tpale cum tpali. De hoc dixi s. de transa. super eo. ar. 16. q. vlt. nemini, & hoc auctoritate superiori. arg. ff. de his q no. infa. furt. §. qui iussu. & cũ indemnitate vtriusque. 10. q. 2. hoc ius, alias non liceret. sup. de preb. maioribus. 12. q. 2. diaconi, & cap. fine alias, non. j. eod. c. vlt. Item nota, ꝙ ad hoc, ꝙ aliquid habeatur tanquam beneficium, non potest ex permutatione prouenire, quia esset munus à manu, sicut nec transactione s. de transa. super eo. Item licet permutatio locum habeat in spiritualibus, non tenet emptio, & venditio, & est ratio, quia nulla est emptio sine pretio, vt Insti. de emp. §. item pretium. quod in quantitate, & in numerata pecunia consistit. C. de contrahen. empt. & ven. empti fides, quod non est in permutatione. ff. de rer. permu. l. 1. Sed vterque est quasi emptor & venditor. ff. de ædil. edic. sciendum. §. emptorem. Laur.

c ¶ Inhibitum.] Vnde videtur concessum. arg. 30. q. 4. qui spiritualem. & j. de spons. cum apud ff. de procur. mutus. §. 1. De hoc dicitur supr. de transact. iter corporalis.

[Gl. seq. ... quæst. an permutata vna, &c.

d ¶ Cõtractus. duo enim erunt contractus ñ se aliquo modo tangentes. tamẽ si vna villa cõmutaretur cum alia, ita ꝙ vtraque eccl. esset accessoria ad villas, hæc permutatio cũ valeret ... de iu. pat. ex litt. ris. ca. cum sæculum. ad instar fundi dotalis. ff. de fun. do l. 1. C. e. tit. l. 2. nec aliquid intelligitur esse pretium ecclesiæ, sicut nec pretium peculij est, cum seruus venditur cũ peculio. ff. de pecu. si ex dua. b. §. vlt. & l. seq. Laur.

¶ Clemens Tertius.

¶ Ecclesiæ iure proprietatis possunt ad inuicẽ permutari: & possessiones earum etiam permutari possunt, & pro minus valentibus pretium suppleri.

CAP. VI.

AD † quæstiones soluendas, & infra.

¶ Intelleximus ex litteris tuis, ꝙ duæ conuentuales ecclesiæ sunt in tua diœcesi constitutæ, quarum vtraque parochialem habet ecclesiam cum possessionibus, magis alteri, quam sibi vicinam. Illis autem eas desiderantibus permutare, cum illarum altera respectu meliorum prouentuũ [a] plus abundet, & ideo sibi postulet adijci certam summam pecuniæ numeratæ, vt sic ad æqualitatem permutationis † valeant peruenire: vtrum possit id licite fieri, extitit dubitatum: & infra.

¶ Respondemus, quòd cum de dictis † parochialib. ecclesijs per se queat [b] commutatio celebrari, & in permutatione possessionum per se non sit inhibitum: [c] si alteratione possessionum alteri præponderet, pecuniam posse refundi de ipsarum possessionibus ad inuicem, prout visum fuerit expedire, refusa certa pecuniæ quantitate, poterit contractus [d] permutationis iniri: sic tamen, † quòd illi contractus nequaquam sibi inuicem misceantur.

¶ Innocentius Tertius, Senonen. † archiepiscopo.

¶ Beneficia sua perdunt, qui ea, propria permutant auctoritate.

CAP. VII.

CVm † olim magister S. & B. archidiaconatum & præposituram ad inuicem commutassent: & inf.

¶ Licet prædictus magister ab initio sponte fuerit de permutatione cõfessus, [e] idem tamen B. eam inficiebatur omnino, proponens, quod ipse præposituram sine conditione qualibet resignauit, & post resignationem prædicti magistri archidiaconatum fuerat assecutus, & infra.

¶ Cum ergo nobis cõstaret, quod ipse B. suum præstiterit † permutationi consensum, [f] pdictus autẽ magister suum publice fateretur errorem: & hunc præposi-

CVm olim. In prima parte narrat processum. In secunda diffinit: ibi. Cum ergo. Abb. Sicul.

CASVS. Magister S. archidiaconus, & B præpositus ad inuicem suas dignitates permutauerũt: ... temeritate: orta fuit postmodũ super ... permutatione qõ inter eos, pp quod partes ad ... dominum Papã, in cuius praesentia magister S. ... cõfessus de permutatione, sed B. præpositus eã inficiabatur, dicẽs ꝙ ipse præposituram suã sine aliqua cõditiõe resignauit. & post resignationẽ prædicti magistri archidiaconatum fuerat assecutus: Papa auditis hinc, & inde propositis, constitit ei, ꝙ dictus B. permutationi consensit, & prædictus magister publice fuit errorem suum confessus, vnde vtrumque sua dignitate per sententiam diffinitiuam priuauit. Not. ꝙ qui dignitates vel beneficia auctoritate propria commutant, illis dignitatib. & præbendis sunt priuandi. Item confessus in iure pro conuicto habetur. Item cum sponte confesso minus agitur, quam cum conuicto, sed hoc forsitan fit propter connexitatem.

e ¶ Confessus.] quæ confessio ei præiudicauit. s. de confess. c. 2. & 3. Sed aduersario non debet præiudicari. inf. de adult. significasti. & 2. q. 5. interrogatum.

f ¶ Consensum.] & sic fuit particeps simoniæ, vnde debuit priuari dignitate illa. s. co. quæsitum.

[Glo.

Marginalia:

† Cap 2. eod. tit. in 2. cpil. Et de intellectu uideto oĩno Coua. lib. 1. uar. resol. cap. 5. & de materia Bella. in tracta. de permut. beneficiorum.

† permutationes.

† de prædictis.

a Est. n. necesse, quod vtraq; hẽat tpalia, quo rũ possit e-rĩ hac separatio. Io. And.

† al. ita: sic tñ, quod contractus nequaquã sibi inuicẽ misceantur.

† Sen.

† Cap. vni. eo. titu. in 1. compil.

† al. ita: pstiterit permutationi assensum.

[Glo.seq.not.& soluit contrarium,ponit rationem quare beneficia nou permutantur.]

a ¶ Diffinitiuã.] ergo in ciuili causa aliquæ sunt partes.iudicis in confitẽtẽ,similiter in criminali.2 q. 1. nos in quẽquã.nec obstat.ff.ad l. Aquil.l.perinde. Nã nullę sunt partes in cognoscendo,sed aliquę sunt in pronunciãdo. 1 Io. Sic ergo patet ex hoc ca.& s. eod.quęsitũ. ꝙ nulli possunt de iure sua auctoritate adinuicẽ sua beneficia permutare,vt j. c. prox.& illa pōt esse ratio,qa non cōtrahit permutationẽ,qui rem alienã tradidit.ff eo.l.1. §.vlti.Et arg.ad hoc ff de condi.cau.da.l. vlt Sed beneficiũ nō pōt possideri tanquã proprietas, qa nullꝰ dñium dr̃ habere sui bñficij,cũ quasi vsurio clerici pparetur: sed ecclesia bene pt possideri ab illa ecclã tãq̃ ꝓprietas,vñ põt bene adinuicẽ ꝑmutari.s̃. eo.ad qõnes. Itẽ ꝑmutatio vicina est emptioni. ff. eo l.vlt.& quasi successit ꝑmutationi. ff. e.l.1.sed spũalia emi vel vẽdi nō possunt. j̃.de simo.querelã,& 1.q.1.qui studet.B

1 Adde pro hoc text. & ibi bonã rõnẽ in gl.in l. 1.C. de consess.

† Cap.2.tit. de ꝑbend.in 3.compi. Et de intellectu vide Couarr.li.1.uarr. a.resul. c. 5.

tura, & illum archidiaconatu curauimus spoliare: super hoc diffinitiuam a cōtra eos sententiam proferenres.

¶ Idem archiepiscopo & pręposito sancti Andreæ Colonieñ.

¶ Si permutãtio beneficiorũ completa est ex vna parte.& per alteram stat quo minus impleat, restituitur pars ad suũ beneficium & secundũ hoc continet ius.

CAP. VIII.

CVm † vniuersorum: & infra.¶ Intellexi mus G.canonico referẽte, quod cum ipse & L.clericus,de permutatione præbẽdarum suarum inter se tractare b cœpissent, quã vtilitati vtriusque c imminere credebãt, tandem idem L.præbẽda eiusdem G. cuidam consanguineo suo assignata, prębendam suam ei,sicut promiserat, noluit resignare: d & infra.¶ Cum igitur deceptis e & non decipientibus 10 iura subueniant, licet ipsi per se de iure non possunt ecclesiastica beneficia permutare, vt tamẽ simplicitati f venia tribuatur:† Mãdamus,quatenus, si cōstiterit prætaxatũ G. taliter 20 fuisse deceptum, amoto a prębenda sua consanguineo ipsius L. vel quolibet alio illicito detentore, g eã restitui faciatis eidem.

¶ Gregorius nonus Beton. 03 † & Fungiñ.abbatibus.

¶ Spirituale cum temporali permutari non potest.

CAP. IX.

EXh bita nobis abbatis & cōuentus sancti Martini de Pannonia petitio contiuebat, quòd cum super causa, quæ inter ipsos ex vna parte, & præpositũ albañ. † ex altera, super quibusdã decima- 50

CVm vniuersorũ] Dicit Ioan.And. quod gratiam continet, & pōt summari secũdũ cũ in ea parte.quæ continet ius, hoc modo:Clerici ꝑ se sua beneficia non permutãt. In prima parte ponitur na ratio.In secũda gratiosa prouisio:ibi,Cum igitur.Abb. CASVS.G.canonicus Leodieñ.& L.clericus cœperũt inter se tractare de permutatione præbendarum suarũ,quã permutationẽ credebant sibi expedire. G. canonicus præbẽdã suam isti L.resignauit, dictus L. contulit eã cuidã consanguineo suo,sed suã præbendã (sicut ꝓmisit) noluit resignare & sic dictus G. spe sua frustratus remãsit,& sup hoc corã Leodieñ. epo. fuit dimissus ligatum: tandem dictus L appellauit ad Papã sed dictus G ad sedem Apostolicam accessit: dictus L.neciuit,nec misit:dictus G ꝑdicta exposuit domino Papæ vnde super hoc scribit Papa quibusdã dicens: Cum igitur deceptis & non decipientibus iura subueniãt,quãuis ipsi non possent de iure beneficiã ecclesiastica ꝑmutare,vt tñ simplicitati venia tribuatur,mãdat Papa; quatenus si cōstiterit ꝑdictũ G.taliter fuisse deceptũ,consanguineus illius L. ab ipsa remoueatur ꝑbẽda,& quilibet alius illicitus detẽtor, & eã restitui faciãt dicto G. No. hic duas regulas, ꝙ deceptis & nõ decipientibus iura subueniunt. Item fraus & dolus nemini debet patrocinari.itẽ permutatio pœdarũ non pōt fieri à possessoribus ꝑbẽdarũ si ne auctoritate superioris.Itẽ simplicitati parcẽdũ ẽ.

b ¶ Tractare.] quod non licet à possessore præbẽdæ vel dignitatis.s̃.de præbend.maioribus.sed superior hoc facere potest sup.eo.quæsitum.Ber.

c ¶ Vtilitati vtriusque.] quia altera alteri magis vicina erat.vel alia cōueniens causa simi.sup.eo. ad quæstiones.& 10.q.2.hoc ius.§. sed & permutare. & sup. eo.cap.1.T.

d ¶ Resignare.] & sic decipit eũ, vnde ei iura nõ subueniũt, & infra dicitur.

e ¶ Deceptis.] sic su. de rescr. ex litteris. ff.ad Velle.l.2.§.verba.C.e.tit si sine. qa stultis ñ ꝓsubueniũ succurri,sed errãtibus. ff.de iu.& fact.igno. l.pe.§.si quis ius.& C. si mi.se ma. dixe. si is. & inf. de dona. inter dilectos. Lau.

f ¶ Simplicitati.] cui parcẽdũ est.su.de rescr sup litteris. & in aut.de ĩst.caut. & fi. caute.§. hęc aũt oĩa. ff si quis in ius voc. nõ ierit.l.1.ff ẽ edẽ. l 1.§.vlt.& ff de iur. om.iud. si quis id.§. doli.86.dis.tãta neq tia.& su. de trãsl.in ter corporalia.sed ẽ iure debet vterq; amittere suã ꝑbẽdã s̃.c.proxi.& c quæsitũ.Sed nõ est verum quod alter renũciauerit.vt tñ ꝙ iste G. de iure possit repetere suã ꝑbendã, tum quia cõtractus talis reprobatus est.s̃ de prębẽ.maioribus. & sup. eo. q̃sitũ. ergo. potest venire cōtra. C.de agricol & cẽsi quẽadmodũ lib. 11. tũ quia non fuit res secuta propter quã data est.C.eo.ti.rebus.Lau.sed T. dicit, quòd nõ pōt. eam per se repetere.2 arg.s̃.de renun.q& dubijs.Ber.

g ¶ Detentore.] sic sup.de concef.præb propofuit.

† Vide l. 1. ff. de do.& l.tu tor.ff.de suspe.tuto.

† De Boteñ. & Sigieñ.abbatibus, Betoñ & Simugieñ. De Beconẽ. & Sinugieñ. abbatibus. De Becan.& Simigien.

† Albeñ. Albaneñ.

EXhibita. In prima ponitur facti narratio.In secũda diffinitionis commissio.ibi,Quocirca.Abb Si. CASVS.Inter abbatem & conuentum sancti Martini de Pannonia ex vna parte: & præpositũ Albanen. ex altera super quibusdam decimis quæstio vertebatur:& sup hoc comanissa fuit cuidam capellano domini Papæ in Hungaria cõmoranti: tandem super quæstione illa compromiserũt vtrinq; in dictum capellanum & magistrum M. tanquam in arbitros: qui taliter arbitrati sunt, quòd si dictus ꝑpositus obtinere posset a rege Hungarię decẽ milia solido.um concedi monasterio ꝑdicto,monachi cessarent à petitione decimarũ: monachi dubitantes an forsan talis ꝑmutatio valeret, significauerũt hoc domino Papæ:vnde mandat Papa quibusdã, quatenus si constiterit de præmissis,tale arbitrium decernant irritũ & inane, & quicquid secutum est ex eo, vel ob id,cũ par- mutatio de spiritualibus ad temporalia sit inhibita. Not.quòd temporalia cũ spiritualibus permutari nõ debent. tẽ si principale nõ tenet, nec accessorium, vel quod ex eo est secutum.

2 Idem Inn. Host.Pet. & Abbas huic gratiæ cãm dedit, ne aliter ex suo dolo cōmodũ reportaret, sed hodie per cōst. cle. si beneficia ꝑmutationis cã resignata cōferant alijs q̃ ꝑmutare volẽtibus,non tenet collatio,vt eo. ti. ne cōcessione.Io.An.

a ¶ Compromissum.] & sic patet quod de re spirituali potest in arbitros compromitti. sic sup. de arbit. cũ olim. & c. contingit. & c. penult.
b ¶ Arbitrati.] & male, prout sequitur.
c ¶ Temporalia.] ergo tẽporalia cũ spiritualibus commutari non possunt. s̃ eo. ad quæstiones. quia nec vẽdi, nec redimi possunt. ĩ. de si mo. querelã. 1 & ita nõ permutari: sed cũ alio spirituali bene, vt in c. ad q̃stiones. & s̃. de transact. statuim⁹. sic & trãsactio nõ valet, dummodo spũale det̃ ꝓ spũali: sic & ꝑmutatio, sed fructus decimarũ bene possunt vendi & locari s̃. tit. proxi. c. 2. sed ipsum ius nequaquam. Ber.

[Glo. seq. notat, signat contrarium, & remittit: vltimo quęstionem soluit.]

d ¶ Secutum.] & sic patet, ꝙ arbitriũ nullũ fuit ipso iure. q̃a cõtra forma iuris ꝓlatũ fuit de re spirituali ad temporalẽ. sic s̃. de confirm. vtili vel inuti. examinata. & sic si principale nõ tenet, nec accessorium. s̃. de electio. qualiter. s̃. de for. cõpetẽ. si diligẽti. etiã si iuramẽtum interuenisset, vt ibi. C. de legi. nõ dubiũ. & s̃. d. fide instr. inter dilectos. & 16. q. 7. & hoc diximus. Sic patet ꝙ tẽporale non potest dari loco decimarũ. ar. ↄtra, s̃ de reb. eccle. nõ aliena. vt super. vbi vr̃ ꝙ temporale possit dari ꝓ decimis: sed ibi soluit. Ex hac decr. 2. soluitur quęstio, quę multum occurrit de facto: quandoq; aliqui volunt certas possessiones tradere quo ad proprietatẽ vel vsumfructũ ecclesijs, q̃bus tenẽtur soluere decimas possessionũ suarũ, vt sic aliæ possessiones liberæ remaneãt ab exactione decimarũ: patet quod hoc fieri nõ potest: & hoc idẽ habuimus in antiqua compilatione de decimis, intelleximus quæ non debuit remoueri.

tionibus vertebat̃, ad C. † capellanum nostrum tũc in Hungaria commorantẽ, nostras litteras impetrassent: ipse ac magister M. in quos vtrinque tanquã in arbitros extitit cõpromissum, [a] arbitrati [b] fuerũt, quod si dictus præpositus obtineret decẽ millia solidorum † regalium à rege Hũgariæ cõcedi monasterio memorato, ipsi ab earundẽ decimationũ petitione cessarent: & inf.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si vobis cõstiterit de præmissis (cũ permutatio de spiritualibus ad temporalia [c] improbetur) prædictum arbitrium, & quicquid secutum [d] est, ex eo, vel ob id, irritum decernatis.

TITVLVS XX.

De feudis.

¶ Innocentius iij. Maurieñ. † episcopo.

¶ Si dominus à vasallo recipit feudum in pignus, abstinẽdo ab eius seruitio, nõ tenetur computare fructus in sortem. h. d. secundum intellectum communẽ & est casus singularis, qui alibi non legitur.

CAP. I.

INsinuatione † presẽtiũ declaramus, ꝙ gageria [e] quã de feudo ecclesiæ tuæ ab M. dignosceris recepisse, † à te põt hbere detineri, † fructibus nõ cõputatis in sortem: ita videlicet, vt quamdiu fructus illos perceperis in sortem minime computãdos, idem M. à seruitio, in quo tibi & ecclesiæ tuæ pro feudo ipso tenetur, interim sit immunis. [f]

¶ Idem Mediolañ. archiepiscopo.

¶ Ponit tres casus, in quibus non obstante iuramẽto de non infeudando, potest episcopus antiquũ feudũ ad ecclesiã reuersum nouo vasallo concedere. h. d. Et est casus notabilis interpretans iuramentum de non alienando.

CAP. II.

EX † parte tua nostro est Apostolatui resera

DE FEVDIS.

¶ Visum est supra de q̃busdã cõtractibus, quibus rerũ dominia trãsferuntur, sed quia ꝑ infeudationẽ transfertur vtile in vasallũ, directo remanente apud dominũ, & sic est species cuiusdam alienationis, ideo post rubricas præcedentes subijcitur ista. Abb. Sic.

De hac materia tractatur. 22. q. vlt. de forma.

¶ INsinuatione.] Primo ponitur dictũ. Secundo limitatio. ibi, Ita videlicet. Abb. Sic.

CASVS. Episcopus Marieñ. recepit in pignus quasdã possessiones ab M. pro quadam pecuniæ quantitate, quam mutuauit eidem, quas dictus M. ab ecclesia Marieñ. tenebat in feudum; quærebatur vtrum episcopus deberet cõputare fructus in sortem? Respõdetur, quòd episcopus potest licite retinere gageriã prędictam fructibus nõ cõputatis in sortem, quamdiu sortem restituerit totam: ita tamen quod quamdiu fructus illos receperit non cõputandos in sortem, dictus M. à seruitio quo ecclesię illi pro feudo ipso tenet̃, interim sit immunis. Not hic casũ, in quo fructus nõ computãtur in sortem, nec tamen cõmittitur vsura. Itẽ fructus succedũt loco seruitij. Itẽ proprietas fructuũ siue possessio penes feudatarium est, & non penes dominũ feudi.

e ¶ Gageria.] id est, pignus siue feudum, & est vulgare Theutonicorum.

[Gl. seq. reddit rationẽ, & dat simile, demũ q̃rit, & soluit.]

f ¶ Immunis.] in hoc casu ꝑmittitur ecclesiæ fructus nõ computari in sortem, vt res [illegible] perueniat ad ecclesiã. simile. ĩ. de vsur. ca. 1. & c. ↄquestus. & ĩ alio casu non computantur fructus in sortẽ, ĩ. e tit. de vsur. salubriter. Sed q̃d si vellet seruire eccl̃æ ad hoc vt ꝓputaret fructus in sortem? Dico quòd ĩ hoc casu non est audiendus. Ioan.

EX parte.] Cõmunis diuisio. Secũda ibi, In primo. Abbas Siculus.

CASVS. Archiepiscopus Mediolañ. fecit tres q̃stiones dño Papæ: vasallus ecclesiæ decessit, feudũ q̃d ab ecclesia tenebat̃, deuolutũ est ab ipsum: quæsiuit vtrũ feudũ illud liceat ei alij dare non obstante iuramento quo tenetur nõ infeudare de nouo Romano Pontifice incõsulto. Secũdo q̃siuit. ecce vasallus alienauit feudũ, q̃d ab eccl̃a tenebat, sine licẽtia dñi, & sic amisit feudũ, vtrum possit filiũ illius vel consanguineũ cõsortẽ eiusdẽ feudi inuestire de illo. Tertia q̃stio est talis, Vasallus ecclesię alienauit feudũ q̃d ab ecclesia tenebat, & iam non põt feudum illud de facili recuperare: q̃siuit, vtrũ feudũ illud possit alij laico dare in feudum, qui illud recuperet, & ab ecclesia recognoscat: Ad quãlibet quæstionẽ respõdet ꝙ licite feudũ illud cõcedi potest. Not. ꝙ iuramentum de non infeudando de nouo nõ extenditur ad feuda antiqua, sed ad illa tantum, quæ nunq̃ fuerunt infeudata, & ab ecclesia possessa. Item si vasallus feudũ alienat sine licentia domini, debet illud amittere. Item valet donatio illius rei, quam consequi non possumus.

a ¶ Feu-

† Gl.]

a Concor. tex. in l. omni. & ibi no. Bar. C. de sac. san. eccl.

† Saliũ legitur ĩ x. codicibus manuscriptis: in vno solo hr̃ solidorũ, in alio solinarũ. addit in vno vetustissimo hęc expositio gen⁹. est monetæ, vel mẽsura talis. idẽ annotat hic Hostiẽ. si legas, solidorũ vide Couarruuiã tract. de numismat. c. 3. §. 2.

† Maurieñ.

a Et ex cau. 16. q. 7. omnes. & d. hoc ꝑ B. Brixi. in q. cũ quędã eccle. & est dominicalis 49. vbi tenet B. ꝙ tale pactũ f. ctũ ad decẽniũ, ecclesia seruare tenet̃, et si res pro decimis ꝑmutata chasmate percan. I. A.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. Et de intellectu vide Couarruuiã li. 3. varia. resolut. c. 1. & de materia tituli plene Iulius Clarus tracta. de feudo.

† accepisse.

† retineri.

e Gageria q̃d significet, docet hic plene Hostiẽsis.

† Cap. 2. eod. tit. in 3. cõp. Et de materia vide late ꝑ Iuliũ Claru in d. tract. de feudo.

a ¶ Feudum.] feudum alienari non poteſt, ſed dari poteſt in dotem vſque ad vitam feudatarij. 1 ſ. de donatione inter virum. & vxorem, nuper 1. Ioan.
b ¶ Alienare.] ſi vaſallus alienat totum feudũ, vel maiorem partem, perdit feudum: & dñs à quolibet poſſeſſore poteſt illud reuocare: ſi vero minorẽ partem eiuſdem dat in libello, vel obligat pignori, dummodo remaneat in ſeruitio dñi, propter hoc non perdit feudum, 2 vt in lib. feu. quib. modis feudum amitta. §. 2. & 3. Tanc.
c ¶ Conſorte.] quaſi iure accreſcendi ff. de vſufruct. accreſcendo. per totum titulum. & in li. feu quibus mo. feu. amitta. §. præterea.
[Glo. ſequens aperit quod fuerat dubium.]
d ¶ Inueſtire.] videbatur quòd nõ, quaſi debitum alienãtis feudum ſine licentia dñi reſpiceret hmõi conſortem, vel filiũ. Vel illud mouebat qõnem, quia videbatur ſufficere, vt haberet iure ſucceſſionis, nec eſſet neceſſe eũ inueſtire. Io. G. & Tanc. dixerũt, quòd qui alienat feudum domino inconſulto, ius feudi perdit, & conſanguineus non habet ius in illo, vt in lib. feu. ſi clientulus, & in conſtitutione Friderici impe rialẽ. §. igitur habito conſilio. & tamen epiſcopus qui ſacramento tenetur non alienare bona eccleſię de nouo ſine licentia domini Papæ, dare poteſt tali conſorti feudum illud, non obſtante ſacramento præſtito: quia aliud eſt alienare de nouo, & aliud antiquum concedere. arg. ſ. de Iudæis, conſuluit & ff. de noui ope. nunci. l. 1. §. opus nouum. inf. de dona. per tuas. 24. q. 1. Achatius. & 12. diſtin. præceptis T nc.
[Glo. ſeq. ſcribitur per q. arg. pro. & contra. Secundo ponit tres caſus, quibus vaſallus feudum perdit, & reuertitur ad dominum, & quartum in quo perdit, ſed ad dominum non reuertitur.
e ¶ Filium.] videtur quòd ob delictum patris non debeat filius 3 feudum amittere. arg. ff. de in ius vocan. ad optimum in fin. ff. de decurio. l. 2. §. nullum. & ff. de bonis damna. cum ratio naturalis. 1. reſp. §. ſi plures & argum. ff. de bonis libertorum. quæritur. pro & contra. & C. de quæſt. duo. ff. de iure patro. l. iura. Arg. contra. ff. eo. tit. l. qui contra legem. Ioan. De hoc ſcire debes, quòd ſi vaſallus infra annum & diem inueſtiturã feudi ab hæredibus domini nõ quæſierit, vel domino petenti iuramentum fidelitatis tertio commonitus non præſtiterit, vel aliquam feloniam contra tenorem iuri fidelitatis fecerit, perdit feudũ, & reuertitur ad dominum. Si vero aliquid graue contra dñm perpetrauerit, puta fratrem eius vel patrem interfecerit, vel aliud graue, ſi feudum eſt paternum, amittit illud: & non ad dominum, ſed ad cõfeudatarios ſuos pertinet, vt in libro feudorum. quibus mod. feud. ami. §. vlt. ſed ad filios illius nõ ptinet. Tanc.

1 Concor. c. impiãlẽ. & ibi Bal. §. 1. de phi. feu. ali. p Fri. ſco. 10.

† al. Ad huc.

† In codice Barbatię ita: uel conſortẽ eiuſdẽ feudi de ipſo, &c.
2 Hoc uſ cõrectũ. q a & ſi pauca uendat ſine conſenſu domini, feudum amittit. i li. feu. de phibita feu. alie. p Fri. imperialẽ. §. habito, ẽm Hoſt. ſed gl. ibi, & cõiter dñi legũ contra ꝙ ſi partẽ vendidit, illã ſolam perdat. Io. And.
† licite.
† ipſum.

3 De hoc articulo uide q̃ breuiter no. li. 3. comẽnt. in Director. inquiſitorũ. Schol. 154. ubi citãtur, qui de hoc differunt.

tum, quòd ſæpius dubitaſti, vtrum cum contingit vaſallum tuum decedere, & ad te feudũ a ipſius redire, feudũ eius alij liceat tibi dare, quãuis iuramento tenearis aſtrict9 non infeudare de nouo, Romano Pontifice inconſulto? Ad hæc † ſi vaſallũ tuum feudum alienare b cõtingat, an ipſius filium vel cõſanguineum † eiuſdem feudi cõſortem, c de ipſo valeas inueſtire? d Alia quoque dubitatio cõtinebat, vt cũ feudum alienatum repereris, quod per te facile recuperare non potes: vtrum poſſis alicui laico in feudum illud concedere, qui & illud recuperet, & in feudum per eccleſiam recognoſcat: & infra.

¶ In primo ergo caſu feudum decedentis libere (ſi videris expedire) concedas: Atque in ſecundo filium, e vel cõſanguineum alienãtis inueſtiens: in tertio feudum alienatum poteris ei licenter † concedere, per quem ipſa † eccleſia valeat rehabere,

TITVLVS XXI.

De pignorib. & alijs. cautionibus.

¶ Ex concilio † Remen.

¶ Res eccleſiæ pignorari non debent, niſi ex neceſſitate, & rationabili cauſa.

CAP. I.

NVllus presbyter pſumat calicem vel patenã, vel veſtimẽtum ſacerdotale, aut librũ f eccleſiaſticũ tabernario, vel negotiatori, aut cuilibet laico, vel feminæ in vadium † dare: niſi iuſtiſſima neceſſitate g vrgente.

¶ Gregorius iij. Exonen. epiſcopo. †

¶ Liber homo non poteſt pignorari.

CAP. II.

LAtor præſentium: &

DE PIGNORIBUS & alijs cautionibus.

¶ Viſum eſt ſ. de quibuſdã ſpeciebus alienationis: Videndum reſtat de obligationibus realibus, ideo ſubijcit rubrica de pignoribus. Abb. Sicu.
De hac materia tractatur 12. q. 3. & q. 4. per totum. & ſ. in rubrica de ſolutionib.
NVllus.] Vaſa eccleſię, & alia deputata ad cultum diuinum, niſi ex iuſtiſſima neceſſitate pignorari ñ debent. h. d. Abbas. Et primo ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, Niſi. ſecundum Floren.
CASVS. Dicitur in hoc capitulo, ꝙ nulli presbytero licet ornamenta eccleſiaſtica laicis impignorare, niſi ĩ ſũma neceſſitate. No. ꝙ ornamenta eccleſiæ impignorari laicis non poſſunt, niſi iuſtiſſima neceſſitate vrgente.
[Glo. ſeq. rec. per obiect. cui dupliciter reſpondet.]
f ¶ Librum.] non phibet obligari quaſi ſacrum: quia non benedicuntur libri 4 ſed ideo, quia ex quo fuerunt in ſacro vſu, ad manus laicorum venire non debent. de conſec. diſt. 1. ligna. altaris palla. veſtimenta. in ſancta. Vel eodem modo prohibentur obligari liber, vel calix, 5 ſicut prohibentur aliæ res eccleſiæ, niſi in caſibus neceſſitatis. ſup. de reb. eccl. alie. vel nõ nulli, vt hic patet. T.
[Gl. ſeq. quærit. & ſoluit, ſignat contrariũ, & rñdet.]
g ¶ Neceſſitate. q̃ erit illa neceſſitas, puta ſi parochiani illius eccleſiæ caperentur. 12. q. 2. ſicut omnino. & p pauperibus alendis & conſimilib. 12. q. 2. aurum habet. Et cauſa captiuitatis pignori dari poſſunt, vt in Authẽ. de non alie. rebus eccl. §. his autem pœnis coll. 2. Sed contra vſ. C. quæ res pig. ob. poſ. l. 3. & ff. eo. ti. l. 1. §. cã rem. & ff. de pigno. ſed & quod §. quod emptionem, à contrario ſenſu, ſed canones præualent. G.
LAtor.] Liber homo pro debito detineri nõ debet, etiam ſi non habeat vnde ſatisfaciat. h. d. Abb.
CASVS. Dicitur ꝙ homo liber capi vel detineri nõ dẽt. ſcilicet p debito, et ſi res defuerint. No. ꝙ homo liber pro debito capi vel detineri nõ debet quod uerum eſt ſi bonis cedere voluerit, C. qui bonis cede. poſ. l. 1.
[Glo. ſeq. alleg. concor. & excipit tres caſus.]
a. ¶ Lex.]

†Non inuentũ eſt ĩ cõcilio Remẽſi, ei tñ tribuũt Burchardus li. 3. decre. c. 104. Iuo. par. 2. c. 139. & c. 1. e. tit. ĩ j. cõ.

† Ideſt, oblĩgare, eſt enĩ modus loqñ di vulgaris Gebeneñ. ut hic ait Hiſtien.
† Sardiñ. defenſori. Sancideñ defenſori. Sanctio defenſori. Sed ſcribendũ ita: Gregorius Fãtino defenſori, ex epiſtola 43. lib. 3. regiſti, & c. 2. eo. ti. in 1. comp.
4 Excepto Miſſali, q̃ habet certas orationes in pontificali.
5 vide hic Io. An. diſtinguentem inter conſecrationẽ quę fit cũ certis un&ctionibus: & eam quæ unctione abſque ctione.

a ¶ Lex.] C. de act. & oblig. ob æs. & C. quæ res pign. ob. pos. l. filios. ff. de leg. 1. senatus. §. vlt. in auth. vt nul li iudi. §. quia vero. co ll. 9. Nisi in casib. vt qui ab hostibus detinentur. C. de ca. & post. re. l. ab hostibus. & l. vlt. Pater enim pōt filium obligare q̄nque, q̄m & vendere pōt in maxima necessitate. C. de patribus qui fil. distraxe. l. 2. Item ex cōsensu libera psona obligari pōt. s. i obstagio vt j. de iureiū. ex rescripto. 1 alias ordinarium est vt q̄ bonis cedit, liber vadat quo vult. C. qui bo. ced. pos. l. 1. & j. de solu. Odoardus. Ala.

b ¶ Addici.] id est, adiudicari. qđ verum est si bonis cedat, alias in carcerē detrudatur. C. qui bo. ce. pos. l. 1. 1. respon.

1 Alios casus commemorat hic Hostiensis, quos vide-to.

† Exoñ. Exoneñ.

infra. ¶Lex [a] habet, ut homo liber pro debito non teneatur, & si res defuerint, quæ possint pro debsto addici. [b]

¶Alexander iij. episcopo Exonien.

¶Si rector ecclesiæ pro facto proprio rē ecclesiæ obligauit, cogitur eius hæres rē redimere, & ecclesiæ restituere.

CAP. III.

Ex † præsentium latoris insinuatione accepimus, q̄ sacerdos ecclesiæ de Offitona, † calicē argenteum, & medietatem uni[9] breuiarij eiusdē ecclesię, pro sua necessitate [c] pignori obligauit: & ea, morte præuentus minime recollegit.

¶Vnde quoniam indignū est, ut eidem ecclesię res suę, præsertim quæ sacris ministerijs deputatæ sunt, taliter debeant deperire: Mādamus, quatenus si verū est, quod asseritur, filiū [d] eius, qui ex successione [e] ipsius patrimonij ius dicitur obtinere, moneas, & compellas, ut ea recolligat, & restituat ecclesiæ memoratæ.

E X præsentiam.] Primo narrat factū. Scđo dat iudices: ibi. Vnde. Abbas.

CASVS. Sacerdos ecclesiæ de Offitona p̄ sua p̄pria necessitate, obligauit calicē argēteū, & medietatē vni[9] breuiarii eius dē ecclæ. & morte p̄uētus, ea non recuperauit: filius illius defuncti requisitus p̄ successorem, vt res quas pī obligauerat, recolligeret, facere noluit vñ sacerdos conquestus est dño Papæ vñ mādat epo Exoñ. quatenus, si verū est qđ asserit. filium illius q̄ successit eidē ppellat, vt res p̄dictas recolligat, & ecclæ restituat supradictæ: q̄a indignum est, vt res eius debeāt deperire. No. q̄ prælatus non pōt obligare bona ecclesiæ pro suo facto proprio. quod si fecerit, hæredes illius possunt conueniri. Item bona illius tacite sunt obligata ecclesiæ pro facto rectoris. Itē filius hæres conuenitur ex contractu defuncti.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. Et post concil. Lateraň. sub Alexan. iij. part. 29. cap. 1.

† Offeñ. Offic.

[Glo. seq. obijcit, & tripliciter soluit.]

c ¶ Necessitate.] Si pro sua necessitate obligauit, non tenuit obligatio. arg. C. si res alie. pig. da. fue. curator. & C. quæ res pig. oblig. possunt. qui filios. quia non obligantur nisi quæ quis de rebus suis obnoxia facit. Quare ergo præcipitur quòd hæres luat, cum ecclesia libere a creditore possit repetere. 1. q. 2. hoc ius. §. q̄ vero res. sup. de re. eccle. atien. vel non ; si quis presbyterorum ; Forte de facto, quia nisi recolligerentur, ecclesia rehabere non posset. Vel uóluit hic Papa creditori prospicere: quia aliter ab hærede presbyteri suum debitum cōsequi non potuit, uel est in optione ecclesiæ, utrum uelit alienantem uel recipientē conuenire. 12. q. 2. si quia de rebus: & c. si quis qualibet. Alā. & C. si tu. uel cura. etiam & l. ulti. ad instar. minoris: ut ibi dicitur.

ADDITIO. Et dic pro sua necessitate patrimoniali, non personali.

d ¶ Filium.] de matrimonio natum ante clericatum.

e ¶ Ex successione.] ex facto defuncti conueniuntur hæredes. C. de enict. l. si parentes. & 12. q. 2. episcopus qui filios. & quia pater eius tutor ecclesiæ fuit, hæres tenetur in solidum. C. de hæredi. tuto. l. vlt. R.

¶Innocentius tertius G. subdiacono nostro, & P. canonico † Pisano.

¶Si usurarius emit rem eo pacto, quod post tempus restituat eam uenditori, recipiendo aliquid ultra sortē, fructibus tamen in ea cōputatis, iudicatur contractus fœneratitius.

CAP. IIII.

Illo † uos credimus sciētiæ dono uigere, & j̄.

¶Sane intimastis nobis, q̄ causam, quæ vertitur inter H. & B. filios G. de Cosa † ex una parte, & G. filiam T. & hæredes ipsius ex altera, super quibusdā terris, præfatis personis p̄ uiginti tribus libri, pignori obligatis, [f] uobis duximus committendam. & j̄.

¶Ex parte prædictæ G. & hæredum [g] eius fuit propositū, terras, quas ijdem H. & B. repetebant, ab eis nō esse pignori obligatas,

Illo vos. Communis diuisio. Secunda ibi, R. spōdemus. Abbas.

CASVS. Henricus & B. eius frater, filij G. de Cosa receperūt vigīti tres libras mutuo à quadam muliere G. noīe filia Theobildi, & ab hæredibus suis, pro qua pecunia obligauerunt ei quasdam terras: sed cum dicta mulier terras illas restituere nollet, impetrauerūt literas contra ipsā ad quosdā iudices. corā quibus petebant terras illas sibi restitui. Ex aduerso rñdebatur ex parte mulieris, q̄ terras illas uō tenebatur restituere, cū pignori obligatæ non essent: sed vendite: secundū quod in instrumento inde cō fecto continebatur prædictus. H. pro se & fratre suo dicebat terras illas non esse veditas, sed pignori obligatas: quia in instrumento venditionis talis erat adiecta conditio, vt si à tempore cōtractus vsque ad duos p̄ximos annos præfato T. patri ipsius mulieris emptio displiceret, G. pater H. ab inde vsque ad vnū annum solueret, viginti tres libras fructibus perceptis cōputatis. Iudices dubitauerunt utrum pura & absoluta esset uenditio, an contractus pignoratitius iudicari deberet: consultus Papa rñdet, quòd qualiscumque fuerit intentio contrahentium, & ex forma contractus non appareat uenditio conditionalis, sed pura. quamuis per conditionem possit resolui, tñ duobus, quæ in instrumento continentur uidelicet, q̄ fructus percepti in soluenda pecunia debeant cōputari, & q̄ ultra sortē uiginti tres libre debeant persolui, cōtra ipsum emptorē præsumitur uehementer maxime cum ipse consueuerit exercere usuras No. q̄ cum dubitatur de intentione cōtrahentium, formæ cōtractus standū est. Item cū aliquid ultra sortē percipitur, usura præsumitur. Itē contra eum præsumitur quòd sit usurarius, qui usuras recipere consueuit.

† Canonicis Pisanis.

† Cap. 1. eod. tit. in 3. cōp. Et de intellectu vide Couarruuiā li. 3. variā. reso. cap. 9.

† Chosa.

f ¶ Obligatis.] eo cōsiderato, q̄ inter p̄hentes agebat. ff. de uerb. oblig. eum qui. quia non quod scriptum est, sed quod gestum est, inspicitur. C. plus ualere quod agi. q̄ quod simu. conci. l. 2. & 3. j̄. qui fil. sint legi. per tuas.

g ¶ Hæredum.] id est filiorū eius: quia non dr̄ hæreditas uiuentis, sed defuncti. ff. de hære. uel ac. uen. l. 1.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

a ¶ Proxi-

a ¶ Proximos annos.] cū contractus sub hac forma celebratur, vt liceat emptori à contractu discedere, si emptio displiceat sibi: tunc vsque ad sexaginta dies pōt emptor à contractu discedere, non vltra, nisi hoc dictum sit, quod quandocunque velit, possit recedere à contractu. ff. de ædil. edic. quod si nolit. §. vlt.

b ¶ Displiceret.] ff. de resc. in ven. si convenerit.

† Vide l. q̄d si nolit. ī fi. ff. de ædil. edic.

c ¶ Pura.] id est, certis verbis, scilicet, vt à verbis non recedatur. Lau.

1 Vel aliud tps determinandū sit in cōtractu, unde qd dici ī. de do. p tuas super 4. glos sam. Io. An.

d ¶ Pignus.] f. men te contrahentiū con siderata. Lau.

e ¶ Ex forma.] forma tñ inspicieda nō est, ex quo constat de ꝯtractu. C. plus valere qd agi. l. 1. & 2. Si autē dubiū esset, tūc ad im effectū ptare. ff. de exer. act. l. 1. §. si is qui in navem.

f ¶ Per conditionē.] C. de ædil. edi. si prædium. ff. de contrah. emp. l. 3. 2. ff. de leg. com. l. 1. ff. de in diē addic. l. 2.

2 Nō est emptio cōdōnalis sic facta ut si displicuisset, sit in empta, sed resoluit sub cōdōne. Io. And.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

g ¶ Præcepti.] hoc vr potius facere p ipso qd ꝯtractus vsurarius nō fuisset: sed hoc fuit ꝯ naturam pact: qa si aliquis rem vendit eo pacto, qd qñcunq; pretiū restituerit, rē ipsā recipiat emptor lucratur fructus pceptos, quousq; pecuniam recipiat, C. de pac. inter emp. & vē. si fundū. Et iō psumptio erit ꝯ istum. Sed dic qd non fuit vēditio, sed pignus: quia in pignore cōputant fructus, sed in venditione non cōputant, vt s. de reb. eccl. alie. vel non, ad nostram. & ī legib. predictis; quia iste creditor vsurarius erat.

† quadraginta.

h ¶ Summam.] fuit exp̄ssle vsurariū. 14. q. 3. plerisq; & c. putāt.

[Gl. seq. ob. jcit, & soluit.]

sed pure venditas, sicut in instrumento cōfecto exinde continebatur. † Præfatus vero H. pro se ac fratre suo firmiter asserebat, terras non esse pure venditas, sed pignori obligatas: cum venditioni prædictæ talis fuerit adiecta conditio; vt si si à tempore contractus vsque ad duos proximos annos [a] prælato T. emptio displiceret,[b] G. pater H. ab inde vsque ad annum vigintisex libras (perceptis fructibus computatis in ipsis) dare deberet.

¶ Verum quia ambigitis, vtrum pura [c] sit & absoluta venditio, an præfatus contractus pignus [d] debeat iudicari: Respondemus, quòd qualiscunque fuerit intentio cōtrahentium, & ex forma [e] cōtractus venditio non appareat conditionalis, sed pura, quamuis per conditionē [f] possit resolui: ex duobus tamen, quæ in pacto fuerūt expressa, videlicet, quòd fructus percepti [g] deberent in soluenda pecunia numerari: & qd vltra summam [h] receptam sexaginta † solidi deberēt persolui, contra ipsum emptorem præsumitur [i] vehemēter: præsertim cum vsuras consueuerit [k] exercere.

¶ Idem episcopo Aquinati.

i ¶ Præsumitur.] sed ur quòd hoc non debeat obstare emptori. quòd aliquid ultra recipiat, ex quo fructus præceptos computat in pecunia recipienda; nam percipiendo fructus suos facit. ff. de in diem addic. l. 2. Respondeo uerum est, sed tñ tenetur eo restituere. ff. de in diem addi. item quòd dictum est, & hoc uerum est, quādo alius emptor meliorem conditionem attulerit. Io.

k ¶ Consueuerit.] ita ex qualitate personæ præsumitur talis contractus in fraudem usurarum factus. Item pōt dici in contractu ubi pœna apponitur, quæ excedit legitimum modum vsurarum. ff. de act. emp. Iulianus. §. idē, & C. de vsur. cū allegas. & est simile ubi p̄sumitur ꝯ aliquē ex eo quo facere consueuit, vt ff. de pig. act. l. vel uniuersorū. ff. de usur. qui semisses. §. 1. & ff. ad Mac. item. §. quod dr̄. ff. de leg. 3. nummis indistincte. Io.

¶ *Mulier agit pro dote cōtra quemlibet detinentem bona mariti.*

CAP. V.

Ex † litteris tuæ fraternitatis accepimus, qd causam, quæ vertitur inter R. & A. mulierem tibi duximus committendam: & infra.

¶ Si quidem probatum est, qd pro facinore à marito prædictæ mulieris commisso, eo fugam petente, tam † frater mariti, præfatus videlicet R. quam ipsa mulier (licet minus iuste †) à regio iustitiario capti fuerint, & de ipsis mandato bonorum omnium delinquētis facta distractio, & soluta pecunia mercatori, qui a marito mulieris vulneratus fuerat, & rebus proprijs spoliatus: sed quædā possessiones illius penes eundem R. remanserant: † quas idem de mādato curiæ retinuit, soluta pro eis pecunia prędicto mercatori: quia emptor alius propter possessionū minutias [l] † non extabat: pars vero mulieris ęstimationem dotis instātius petebat sibi restitui: vel in possessiones, quę mariti fuerant: † ex officio delegationis induci & infra.

¶ Mandamus, quatenus

E X litteris, Primo ponit consultatio: Scdo rñsionē ibi, Mādamus. Abb. Sic. CASVS. Quidā spoliauit quendam mercatorem, & eum vulnerauit grauiter, & sic aufugit de terr. Iustitiarius regis capit fratrem & uxorē illius malefactoris. & de mādato ipsius oīa bona illius distracta fuerunt: & pecunia soluta fuit mercatori, qui spoliatus fuerat & vulneratus à marito illius mulieris: sed qdā posses siones minutæ remāserant, quas frater illius malefactoris retinuit de mādato iustitiarij, q̄a emptor alius nō inueniebat: vñ cū mulier illa do te sua pp maleficiū uiri fuerit spoliata, impetrauit lras ad iudicē ꝯ fratrē mariti sui, q qdā bona mariti possidebat, coram quo petebat dotem suā sibi restitui, uel saltē mitti in possessionē bonorū mariti q̄ ille possidebat: ipse rñdebat, qd bona illa retinerit de mādato iustitiarij, soluta p eis pecunia mercatori, put supius ē narratū: & hęc oīa pbauit corā iudice: dubitabat iudex qd iuris esset? & Papa cōsult9 rñdet qd si cōstiterit ei ex his q̄ ī p̄sentia sua p posita sūt & p bata, qd si mulier tm dedisset uiro suo ī dotē, q̄tū ipsa petit, ꝯdēnet fratrē sui mariti eidē ad restōnē dotis in tm q̄tū de bonis mariti noscit possidere: qa mulierib. fauor multus dētur in dotib. recuperādis, & iure ciuili cauetur, qd pp maleficium uiri mulieri remanere non debeat indotata: & quia hoc mariti obligata sunt pro dote sua, & ad quēlibet trāseunt cum suo onere. No qd fauor multus debetur mulierib. in dotib. suis recuperandis. Item propter maleficiū uiri uxor dotē suam non dēt amittere. Item bona mariti tacite sunt obligata uxore pro dote sua. Item res trāsit cū onere suo ad quemlibet possessionē.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp. Et an ob delictū mariti possit dospu blicari, uide Albericum tract. de sta. par. 3. q. 6. & quæ no. li. 1. ī Directo. inquisitor. Schol. 153.

† al. ita: tam frater mariti præfati, videlicet, R. &c.

† Vide l. 1. quasi p totū C. ne uxor p ma. qd fa cit in casu l. scire C. qui. mod. pig. ta. cont.

† remanserunt.

† In multis vetustis hic legit inimicitias, q̄ uocē sensus nō admittit.

† fuerunt.

l ¶ Minutias.] & est sīle, quia exactio & solutio partiū non minima incōmoda hēt, ut. ff. fam. ercis. plane. Ber.

a. ¶ Vtro.

si tibi constiterit ex his, quæ in præsentia tua fuere ꝓposita & probata, quòd mulier dicit viro dedisse [a] in dotē: & prędictum R. de bonis fratris aliqua possidere: cum mulieribus fauor [b] multus in recuperandis dotib. debeatur: & cautum sit in iure, ꝙ propter maleficium [c] viri mulier remanere non debeat indotata: cum etiam bona viri mulieri sint pro dote tacite obligata, [d] & † cum suo onere [e] transierint ad quēlibet possidentem: R. prædictum eidem mulieri ad restitutionem dotis eatenus condemnes, quatenus de bonis fratris sui pręfati noscitur possidere.

¶ Idem R. de monte Fortino.

¶ Si creditor, vel is qui ab eo causam habet, tot fructus percepit ex pignore, qđ satisfactum est sorti, debet pignus restitui debitori.

CAP. VI.

CVm † contra G. ciuē Anagninum, † super quibusdā possessionibus, quas quondam pater tuus L. de Saul † pro certa quātitate pecuniæ obligauerat, & ipsius creditoris hęredes prædicto G. pignora uerant, mouisses in nostra præsentia quæstionem: legitime probauisti, quòd ex earum prouentibus tātum fuerat tam † ab eodem G. quàm ab alijs, qui eas tenuerant, à tempore quo fuerant obligatę perceptū, quòd † fructus [g] sorti poterant adæquari.

¶ Nos igitur attendentes, quòd in talibus perceptio fructuū, in solutione sortis accedat: cum secundum canonicas [h] sanctiones fructus restitui, & in sortem debeant computari: [i] considerantes etiam quod possessiones ipsę iā extenuassent [k] penitus totum onus, & debitum annullassent: ipsas tibi restituēdas [l] esse decreuimus, & te per nūcium nostrum in possessionem induci fecimus corporalem.

¶ Idem.

¶ Si is, qui sub pacto legis commissoriæ pignorauerit rem suā, & iurauerit non contrauenire, iuste impeditus infra diem statutū non redemit, post diem redimere poterit.

CAP. VII.

SIgnificante † R. ciue Pisano nobis innotuit,

a ¶ Viro dedisse.] de duob. constare debet, quanta. s. fuerit dos, quia aliàs non potest fieri restitutio ipsius, & ꝙ ille R. aliqua possideat de bonis mariti illius mulieris, vt eatenus condemnetur.

[Gl. seq. reci. per q. quib. creditorib. mulier præferē.]

b ¶ Fauor.] qm̄ mulier præfertu oib. creditorib. qui habent personales actiones, vel qui habēt tacitas hypothecas, quantū ad dotē, sed nō quoad donationē ꝓp nuptias. C. qui pot. in pig. ha. assiduis, sed non ꝑfertur creditorib. hñtib. expressas hypothecas. Nā fisc⁹ simile hēt priuilegiū cū muliere. C. de priuil. fisç. quāuis, & fiscus non ꝑfertur priorib. creditorib. hētibus expressas hypothecas. ff. q po. ī pig. lib. si pignus. ergo nec mulier ꝑferē eis. ꝑcipua est .n. cā dotis, ff. sol. mat. l. i. Io.

c ¶ Maleficium.] propter maleficium viri mulier puniri nō debet. C. de dona. inter vir. & vx. res vxoris 1 & C. ne vxor. pro mar. l. 2. & C. ad leg. Iul. maiest. quisquis §. vxoris. & C. de bo. dam. si quis. & auth. bona. nec ēt propter delictū patris. C. sol. ma. l. 2. nisi in casu. C. qui. mo. pign. ta. contra. satis. Ber.

d ¶ Obligata.] hoc priuilegiū datis, ꝙ oīa bona mariti sint obligata vxori, non extēditur ad paraphernalia. C. de pac. cōuent. super dote. l. vlt. nec ad donationē ꝓp nuptias. C. q po. in pig. ha. l. vlt. ī fi. & sic oīa bona ꝑlati sunt obligata ecclesiæ. si male administrauerit. Et forte ob hoc dicit capitulū, quòd res episcopi eodem priuilegio gaudent, quo & rès ecclesiæ. 16. q. 1. similiter. Sicut & res tutoris pupillo. C. qui. mo. pig. ta. cōtra. si mater. Hoc priuilegium non habent mulieres 2 quæ catholicam non percipiunt communionem. C. de hær. l. 1. & auth. ibi signata.

e ¶ Cum suo onere.] sic ī. de deci. pastoralis. & c. cum non sit in homine. 16. q. 1. si quis laicus. C. de distr. pi. si debitor. 3 C. quib. mod. pig. ta. contra. l. 2. & 3. & ff. de contrahen. emp. l. alienatio. ff. de pac. inter debitorem.

CVm contra.] Primo ponitur factum. Secundo diffinitio: ibi. Nos igitur.

CASVS. Quidam nomine Laurentius, quandam pecuniæ quantitatē recepit à quodā creditore, pro qua pecunia obligauit ei quasdam possessiones: tpe procedente mortuus est creditor ille: hr̄des creditoris illius possessiones illas obligauerunt G. ciui Anagnino. mortuo postmodum Laurentio debitore, R. de Monte Fortino filius illius in præsentia dñi Papæ mouit qonem [illegible] super possessionib. pdictis, ꝯ dictū G. ciuē Anagninum dicens ꝙ de fructib. illarū tm̄ fuerat perceptum, tū ab ipso G. tum ab illis, qb. illæ possessiones fuerant obligatæ, ꝙ fructus illi sorti poterant adæquari, vñ petebat illas possessiones sibi restitui; ad hoc probandum suas probationes induxit: Dñs Papa considerans ꝙ in talib. fructus percepti debeāt cōputari in sortē, & si qui vltra sortem percepti sunt, restitui; videns etiā, ꝙ fructus illarū possessionum extenuassēt, & annullassent totū debitū, decreuit possessiones illas restituendas dicto R. & in corporalē possessionem illarū ipsum fecit induci. No. ꝙ pignus mihi obligatū alijs possum obligare. Item hæres pōt petere pignora patri obligata. Itē fructus pignus debent cōputari in sortem. Itē ad officium iudicis pertinet non solum ferre sententiā, sed mittere in possessionē.

f ¶ Perceptū.] imò & ꝙ percipi poterit cōputandum est. C. de partu pig. & omni causa. l. 2.

g ¶ Fructus.] fructus intelligūtur qui supersunt deductis expensis. C. de fruct. & lītis expen. l. 1.

h ¶ Canonicas.] ī. de vsu. quoniam. C. de pig. act. l. 1. & 2.

i ¶ Computari.] nisi in casib. sup. de feu. c. 1. & inf. de vsu. ca. 1. & c. conquestus. & c. salubriter.

K ¶ Extenuassent.] Non. n. potuit primus creditor in plus obligare pignus secundo creditori, 4 quam ei fuerat obligatum ī. de don inter vir. & vxo. nuper. & ff. de reg. iu. l. nemo plus. & ff. de vsufr. quòd nostrum. & ī. de iu. patro. quod autem. in fi. arg. contra. ff. de acq. rerum domi. non est nouum. T.

l ¶ Restituendas.] tenetur enim creditor pignoratitia actione, si pignus deteriorauerit. C. de pig. act. l. 2. sic & res commodata reddita non videtur, si deteriorata reddatur ff. commo. si mibi. §. 1.

SIgnificante.] Primo ponitur querela. Secunda datio iudicum: ibi, Cū igitur. Et pro intellectu scias, quòd pactum

† Dictio, & deest in antiquis.

1 Damnato marito, vel ex pœna in seruile ꝯdōnē deducto res añ reatū quocunque mō ad vxorē spectātes apud ipsam remanēt illibatę. Io. An.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cōp.

† Anagmen. Anagum.

† Salu

2 Vide c. decreuit & ibi doct. de hæret, lib. 6.

3 Pignus à debitore distractū sine consensu creditoris, transit cū sua cā in emptorē. Io. And.

† In codice Barbat. ita: tum ab eodē G. tū ab alijs qui eas &c.

† al. ita: in quo fructus &c.

† Ca. vni. e. tit. in 4. cōp. & de intellectu vide Couarr. in c. quāuis. de pact. li. 6. in 2. pa. relect. §. 3.

4 Nunqd secūdus creditor posuit iterum obligare vide in Spec. eo. tit. §. 1. ver. sed cum pignus. Io. And.

pactum legis commissoriæ fuit inuentum ad dissoluendum contractum emptionis & venditionis, & ponē exemplum prout dicitur in glo. 2. Abb. Sic.

CASVS. Quidam ciuis Pisanus R. nomine, accepit mutuo ccl. libras à G. ciue Pisano: pro qua pecunia obligauit ei quādam domum, & promisit ei præstito iuramento, quod nisi domū ipsam recolligeret termino cōstituto, vlterius creditorē sup ea non molestaret: sed dictus R. j. tps statutum p certū & fidelē nuncium (vt credebat) pecuniā numeratā creditori remisit: sed nūcius ille pfide agens, pecuniam illā, sicut sibi iniunctum fuerat, non psoluit; & postmodum idem R. ab Imperatore detentus, creditori satisfacere non potuit, vt debat. sed postmodū ab imperatore liberatus pecuniā soluere voluit creditori & ipse eam recipere noluit: quia non fuit in termino psoluta: vñ dictus R. significauit hoc dño Papæ: su per hoc scribit Papa quibusdā, dicens: Cū ergo pactum legis cō missoriæ sit in pignorib. improbatū, & p̄fatus R. quantum in eo fuit, iurm seruauit; quia p eum quē certum nūcium esse credebat, pecuniā remisit termino constituto: mandat Papa quatenus, si est ita, prædictum creditorem ecclesiastica censura compellant, vt sorte sua contentus pensionibus illius domus in eam computatis: domum præfato restituat debitori, pacto tali, vel iuramento nequaquam obstante. Not. pactum legis commissoriæ in pignorib. appositum non obstat, quominus pignus restituatur, nisi iuramentum interuenisset. Item iuramentum in casu isto præiudicat legi, cum sine periculo animæ non possit seruari. Item posse suum faciens, mādatum legis adimplet. Itē malitia nuncij nō obest domino, dummodo ab initio credatur fidelis nuncius. Item fructus pignoris computandi sunt in sortem.

† Vox, suam deest in antiquioribus.

† Vide Antonium Gomeziū tom. 2. uaria. resolut. c. 7.

† De hoc articulo uide Couarruuiā lib. 3. uaria. resolut. ca. 2. ubi plene & luculenter.

† cōstituto.

quod cum domum suā † G. Pisano ciui pro ducentis qnquaginta libr. pignori obligasset, ac promisisset, præstito iuro, quod nisi domū ipsam statuto termino recolligeret, [a] creditorem vlterius super ea minime molestaret: j. statutum tēpus p certum, & fidelem † nuncium (prout ei uidebatur) creditori pecuniā numeratam remisit: quā idem nuncius infideliter agēs, sicut ei iniunctum fuerat, non persoluit: & postmodum idē R. ab Imperatore detētus, dicto G. satisfacere nō potuit, vt debebat: & j.

¶ Cum igitur pactū legis commissoriæ [b] † sit in pignoribus improbatum: & prædictus R. quantum in eo fuit, iuramenti debitum adimpleuit: cum per eum, quem certum [c] nuncium esse sperabat, pecuniā remiserit termino statuto, † sed in captione detētus satisfacere non potuit creditori: Mandamus quatenus si est ita, [d] prędictum creditorem, ut sorte cōtentos, pensionibus pignoris computatis in eam, illā † prefato R. omni dilatione postposita resignet) pacto tali, vel iuramento [f] nequaquam obstante) censura ecclesiastica cogatur.

a ¶ Recolligeret.] id est, redimeret.

[Gloss. seq. declarat quid sit lex commissoria. signat contrarium, & soluit.]

b ¶ Commissoriæ.] Sic pactum legis commissoriæ fit hoc modo. 1 Vendo tibi fundum Titianum certo pretio, puta x. pacto tali adiecto, quòd si vsque ad mensem non solueris x. fundus sit inemptus, quod hic pure uēditum est, potest sub cōditione resolui, & est in potestate uenditoris utrum uelit venditionem resolui: quia istud pactum, venditoris causa apponitur. ff. de lege. com. l. 1. & 2. arg. contra, quòd sit conditionalis talis uēditio. ff. de pig. si fundus. §. fi. & ff. de contrahen. emp. l. fi. 1. respō. Sed ibi potius cōditionalis uenditio contrahitur. Sed pactum istud legis commissoriæ in pignoribus improbat per l. j. & 3. C. de pac. pig. vt dicit hic. R.

1 Adde qualiter fiat per Bart. in l. quis. ff. de solution. Cyn. in l. 1. C. de pact. pig.

[Glo. seq. notat, & signat contrarium.]

c ¶ Certum.] ergo non imputatur domino malitia nuncij, vel procuratoris, si modo credebatur idoneus: vt hic vr, & ff. cōmoda. argentū. sic C. qui pe. tu. cum à matrib. arg. contra. s. d of. dele. cū olim & ff. de psc. verbis, apud §. vlt. & 3. q. 7. in grauibus. Io.

[Gl. seq. arg. alleg. contrarium. & ibi remittit.]

d ¶ Si est ita.] arg. quod iuramentum contra legem factum seruādū est, quasi diceretur, si non est ita, seruabitur iuramētum: nam verba ista, si est ita, referuntur ad id quod dicit per eum quē certum nunciū, &c. arg. cōtra sup. de foro comp. si diligenti. in fin. vbi de hoc.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & ibi remittit.]

e ¶ Iuro.] ar. contra sup. de iureiu. cū cōtingat. ibi soluitur.

† Perperam in vulgatis legit, illud cum ad domum referri debeat, cuius initio capitis facta est mentio.

Gregorius nonus.

¶ *Vsufructuarius cauet e quod fruetur rebus immobilibus salua ipsarū substātia, & pecuniam, & æstimationē mobilium, quæ cō sumuntur usu, finito usufructu restituat.*

CAP. VIII.

Cvm † † constet I. mulierem uxorem Ogerij † quo ad usumfructum; filio suo successisse [f] in bonis quorum proprietas ad M. mulierem uxorem C. dignoscitur pertinere; Mandamus, quatenus eam ad

† Vide l. 1. C. de vsufru. & Specula. tit. de pig. §. sequit uidere.

† Egidij.

Cvm cōstet.] Pertinet ad secūdā partē rubricæ, primo ponit qō Secūdo mandatū: ibi. Mandamus. Secūda pars cōtinet duo dicta. Secūdū ibi, Pecuniā. Abb.

CASVS. Quidam fecit testamētum, & in testamento illo reliquit proprietatē bonorum suorum Mariæ vxori. C. vsumfructū vero I. matri suę, vxori Ogerij: Maria, pprietaria mortuo testatore petebat ab I. uxore Ogerij præstari sibi idoneam cautionem, quòd ipsa uteretur & frueretur salua rerum substantia in rebus immobilibus ad arbitrium boni uiri: mandat Papa quibusdam, quatenus compellant ipsam ad cautionem idoneam præstandam, quòd ipsa utatur & fruatur rebus immobilibus ad arbitrium boni viri, quæ vsu non cōsumuntur. pecuniam vero si quam habuit vel habebit, & æstimationem aliorum bonorum, quæ vsū consumuntur, & in hæreditate inuenta fuerunt, post mortem ipsius restituet, siue restituat dictæ Marię, vel hæredibus eius. No. quòd vsufructuarius tenetur pręstare cautionem, quòd vtatur & fruatur ad arbitrium boni viri: alias repellitur, ut quidam eicuut.

f ¶ Successisse.] scilicet ex testamento filij: quia si ab intestato decederet, & filius non habuisset descendentes, parentes in totum succedunt, secundum tenorem illarum Authenti. C. ad Tertul. Authenti. defuncto. & C. de suis, & leg. lib. ab intesta. Authenti. in successione & etiam in Authentica de hæred. ab intest. veni. §. consequens. & §. 1. & 2. colla. 9. unde sumptæ sunt Authenti. C. de his quæ ab intest. defe. Authenti. in successione.

[Glo. seq. cum sequentibus per modum summæ recitari potest, & sic scilicet quærendo de nouem, primo quid sit usufructus, & c. quæ per glo. patent.]

a ¶ Cau-

a ¶ Cautionem idoneam.] nomine cautionis nuda promissio intelligitur. C. de verb. sig. sancimus. sed cum additur, idonea vel sufficiens, pignoratitia vel fideiussoria intelligatur. ff. manda. si mandato Titij. §. vlt. ff. de fideicom. lib. l. 4. §. adijci. & insti. de re. diu. §. venditæ. Et sicut in casu isto pignora vel fideiussores dātur, sic s. de sequestra. ad hoc, satisdationem desiderat hæc cautio ad arbitriū boni viri. C. de vsu. l. vsufructu cōstituto. Et hæc cautio nō pōt à testatore remitti, C. eo. l. 1. & C. vt in pos. le. scite, cū fauore hæredis sit introducta, sed ipse hæres potest remittere. ff. ad le. Fal. potest.

b ¶ Vtatur.] vsusfructꝰ est ius vtēdi fruēdi reb. alienis, salua rerū substantia. ff. de vsufru. l. 1. & est ius ī corpore, quo sublato ipsū tolli necesse est. ff. eo. l. 2. & ideo. dr̄ reb. alienis: quia res sua nemini seruit ff. de serui. vr. pd. l. in re communi. & ff. si vsufr. petatur, l. vti frui. in prin.

c ¶ Vtatur.] hoc dicitur ad differentiam vtilis dominij, quod in rebus alijs habetur, ut est emphyteuta, & feudatarius, qui habent vtile dominium.

d ¶ Fruatur.] hoc dicitur ad differentiam, nudi usus: quia minus est in usu quam in usufructu. inst. de usu. & habi. §. minus. & clerici possunt dici 1 usurarij: quia nec possunt vendere, nec testari, nec donare, sed victu tantum & vestitu contenti esse debent. vt 10. q. 2. episcopus habeat. Ber.

e ¶ Salua rerum substantia.] i. ne in totum pereat substātia, vnde tenetur reficere ædes, quoniam ad eum omnes fructus pertinet. ff. de vsufr. l. vsufructu leg. & l. hactenus. alias est. §. illius prædictæ legis. & C. eo. ti. eum ad quem. vnde cautio præstatur.

f ¶ Immobilib.] hæc aūt cautio interponi dēt siue res sit mobilis, siue immobilis, siue soli, ut hic: & ff. usufr. quemad. cau. l. 1. & appellatione mob l ū ēt sese mouētia continent. ff. de uerb. sig. mouentiū, & arbitrio boni uiri pstare debet, ut hic dicit. & C. de usufr. l. usufructus. & si eo. itē si fund. continet cautio istas duas causas. Vnā de utendo fruēdo arbitrio boni uiri: Aliam de restituendo finito usufructu. ff. usufr. quemad. cau. l. 1. 1. rñ. § & hæc stipulatio. Qñque tñ remittitur hæc cautio, 2 cū certum est proprietatem redire ad usufructuarium. ff. usufr. quen ad. cau. l. si usufructus. §. planē. Itē in fisco usufructuario. ff. ut leg. seu fideicō. nom. caue. l. 1. §. si ad fiscum. Item cum usufructus pertinet ad patrem in reb. filij. C. de bon. quæ lib. l. ult. §. hæc proculdubio. Constituitur autem usufructus in fundo rustico. & in ędib. & in seruis, & ceteris reb. s. gemmis, annulis, libris. ff. eod. sed & si quid. §. 1. & 2. & l. statuæ. & l. Item si fundi in prin. §. 1. & l. 3. §. 1. & 1. respon.

g ¶ Viri.] i. iudicis. ff. de uerb. obl. continuus. §. cū ita.

h ¶ Pecuniam.] in his uero q̄ usu cōsumuntur, pprie usufructus non pōt constitui: quia neque naturali iure, potest fieri: quia non potest esse salua rei substantia neque ciuili, quia ita dātur usufructuaria, ut fiant huiusmodi recipiētium usumfructum: puta uinum, oleum, frumentum, & consimilia. Itē pecunia numerata, quæ assidua permutatione & cōmistione consumitur, inst. de vsufru. §. constituitur. & ff. de sol. si nūmi alieni, vtilitatis tn̄ causa cōstitui tur vic fructus vel quasi vsusfructus: quia ille cui dantur hmōi res, satisdat de tanta pecunia restituenda, vel æstimatione alia rū rerū, vt hic dicit. & inst. de vsuf. §. cōstituitur. & ff. de vsufr. earū rerū q̄ vsu cōsumuntur. l. 1. 2. & 3. & l. si tibi vini. & finit morte fructuarij, & capitis diminutione, vt l. prædicta, si tibi vini, maxima & media. inst. eo §. finitur.

h ¶ Cōpellatis.] sed si nō pt satisfacere, qd erit? Dicūt qdā, sufficit si iuret, in authē. vt nulli, liceat hēre lo ci ō seruatorē. §. si vero crime. col. 9. arg. Azo dicit quod non hēbit usumf. ff. de u. suf. leg. uxori. B.

† al. in rebus, &c.

† habuerit.

† De materia huius tit. uide Antonū Gomeziū tom. 2. uaria. resol. c. 13.

† Cartuariēsi. Carthaginēsi.

1 De hoc articulo uide plene p Couarruuiā in c. cū in officijs. de test.

2 Vide glossam in §. cōstituit. uerbo. satisdat. Inst. de usufr. & glossā & Bart. in l. pactum, ff. de pact.

cautionem idoneam a exhibēdā, q̄ vtatur, b & fruatur c salua rerum substantia d rebus † immobilibus, e q̄ usu non cōsumuntur, ad arbitrium boni viri. f

¶ Pecuniā g uero si quā habuit, † vel habebit ac æstimationem bonorū, quæ cōsumuntur vsu, & in hæreditate inuēta fuerint, in morte sua, dictæ mulieri, vel hæredibus eius restituat, per censuram ecclesiasticam compellatis. h

TITVLVS XXII.

De fideiussoribus. †

¶ Ex concilio Cantuarien. †

¶ Breue est, nec potest breuius summari.

CAP. I.

Clericus † fideiussionibus † inseruiēs, 1 abijciat. ¶ Lucius iij. Elien. epo, & archidiacono Noruicen.

¶ Compellitur clericus seruare fideiussorem indemnem per assignationē reddituum suorum.

CAP. II.

Peruenit † ad nos ex conquestione R. clerici, quòd cum ipse pro C. † & F. clericis, mercatoribus Bononiensibus fide-

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. † fideiussoribus.

DE FIDEIVSSORIBUS.

¶ Supra uisum est de rebus, quæ pro debitis pignori obligantur, restat uidere de fideiussoribus, qui pro alienis debitis intercedunt. Abbas.

De hac meteria habetur 23. q. 5. cum homo. & de consec. dist. 4. nos autem. & c. quæris.

Clericus.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd clericus inseruiens fideiussoribus à clero debet remoueri. Not. quòd clericus fideiubere non debet: quod uerum est frequenter, per illud uerbum, inseruiens.

i ¶ Inseruiens.] frequentiam denotat, uel uerum est quod clericus fideiubere non debet. 11. q. 1. te quidem. ubi de hoc, tamē si fideiussit, tenet 3 inf. c. prox. & ca. constitutus. sic & regulares fideiubere non debent. inf. eo. quod quibusdam.

Peruenit.] si intelligeretur textus de redditibus beneficiorum, ut est cōmunis doctorum intellectus, esset hic casus notabilis, & ualde singularis, probans, quòd ex redditibus beneficiorum potest satisfieri creditoribus clericorum, [de quo latius hic tractatur per Pano.] In prima ponitur impetrantis cōquestio. In secunda causæ commissio: ibi, Ne igitur. Abb. Sic.

CASVS. Quidam clerici C. & F. Anglici receperunt quandam qaantitatem pecuniæ mutuo à quibusdam mercatoribus Boñ. Quidam clericus R. nomine fideiussit pro prædictis clericis apud mercatores: Vnus C. super fidem suam, & alter per iuramentum promisit ad terminum constitutum soluere pecuniam: sed illis pecuniam non soluentibus dictus R. clericus satisfecerat creditoribus de eadem. vnde conquestus fuit domino Papæ, scribit Papa epo Elieñ. & archidiacono Noruiceñ. dicens, ne dictus R dispendium patiatur, unde uidetur præmium meruisse: mandauit Papa Boñ. epo, vt inspiciat instrumenta super debitis illis, q̄ sunt apud creditores, & eorum transcripta sub sigillo suo signata mittat iudicibus ist. s, mandans eisdem, quatenus si per confessionem clericorum prędictorum: uel alias eis cōstiterit rem taliter se habere, moneant illos, & compellant, ut prædicto R. pecuniam, quam pro eis soluit, resti-

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cōp. & post concilium Lateranēs. sub Alexan. iij. par. 23. c. 5.

† Aut hic legendum l. & F. aut in cap. ceterū. s. de iuramēto calum. C. & F. quoniā idē est casus in utroque c. ut ibi not.

3 De hoc articulo uideto hic latius p Hostiēsem & Io. And.

restituant, & ipsum conseruent indemnē: alioquin de redditibus corū, debita ipsa persolui faciāt, & dāna illa resarciri, aut redditus illos sibi assignent tamdiu detinendos, donec de ipsis ei fuerit satisfactum. Præterea, si cōstiterit pdictos clericos religionē fidei & iuri sui violasse, eos ab officio & beneficio suspēdant. No. φ si clericus fideiusserit, tenet. Itē qs nō dēt pati dispēdiū de quo meruit pmiū obtinere. Item sigillo epi stat tanq̄ veræ pbationi. Itē confessus in iure p iudicato habet. Itē cū oī interesse satisfaciendum est fideiussori. Itē stipēdia clerici. vel bñficiū detineri dēnt p debito suo, qd uerum est per iudicem. Item fides & iuramentum equiparantur. Item periurus priuari debet officio & beneficio.

a ¶ Non soluentib.] primo fuit in optione creditoris quē vellet primo conuenire, principalē, vel fideiussorem. C. de fideius. iure nostro. hodie corrigitur illud p auth. qa quamdiu principalis inuenitur, fideiussor nō molestat. C. eo. ti. auth. pſet t: nisi ipse fideiussor renūciauerit huic iuri. C. d duo re. st. auth. hoc ita. & huic iuri renunciant fideiussores & cōstitutioni diui Hadriani, quæ est C. de constit. pecu. diui. Hadria. & huic iuri iste clericus fideiussor renunciauit.

mand. idemque. §. generaliter. Vbi dr: exceptio, quæ competit reo & fideiussori: & si eam scienter omittat, ei est imputandum. ff. de exceptio. omnes exceptiones. Item debitor non intelligitur mandasse, vt soluat indebitum. ff. de condi. indebi. si procurator. Sed dicerem φ si fideiussor iurauerit soluere sortem & vsuras, propter iuramentum exceptionē proponere non poterit. sup. de iureiuram. debitores. nisi primo impetrasset absolutionem iuramenti. 3 eo. tit. ex administrationis, vnde satis potest petere vsuras, & expensas, quas facit: quia totum est interesse suum. ff. mand. si mādato §. si fideiussor. ff. de admi. re. ad ei. perti. l. 2. §. vlti. & hoc prout sequitur. & j. cap. prox. Sed obstat illa decret. debitores. quia ipse debet repetere vsuras. sed si nō iurasset, & potuit opponere exceptionē & non opposuit, non repeteret vsuras: quia indebitū soluit. h. d. Ala. Vel dic φ idem est cum iurauit: quia debuit impetrare absolutionē iuri antequam solueret vsuras si potuit: sed si non potuit, ipsemet repetet ab vsurario. Alij vt Tanc. ɔ̄dixerunt.

[Glo. seq. no. alleg. vnam legem, & aliam allegat in contrariū, & soluit.]

f ¶ Redditibus.] no. clericis ob causam iudicati quotidiana stipendia interdici. ff. de re iud. commodis præmiorum. argu. contra. C. quæ res pigno. oblig. possunt spe præmiorum. sed licet speciali conuentione non possunt obligari, vt l. proxi. tamen ex causa iudicati à iudice possunt pro iudicato obligari. arg. C. de execu. rei iudi. stipendia. & C. de prædi. min. non alie. l. 1. ff. de re. eorum, qui sub tut. vel cur. magis. Vin.

iusserit, illis præscriptam pecuniam non soluentibus, [a] coactus est satisfacere de eadem.

¶ Ne igitur dispendium [b] patiatur, vnde videtur premium meruisse, Bononiensi episcopo dedimus in mandatis, vt super debitis illis, instrumēta, quæ sunt apud creditores, inspiciat, & earū transcripta suo sigillo [c] signata, vobis mittere nō postponat. Mandamus itaque discretioni vestræ, quatenus si ex confessione [d] pdictorum clericorum, vel alias legitime vobis rem ita se habere constiterit, moneatis eosdem, vt memorato R. pecuniā, quam pro eis soluit, restituant, ipsumq; seruent indemnem; [e] alioquin de redditibus [f] eorum, præscripta debita faciatis exolui: & damna etiā, quę propter hoc pertulit, resarciri: aut prędictos redditus sibi assignetis tādiu sine molestia detinendos, donec ipsa dāna resarcita fuerint, & debita sine diminutione soluta. Præfatos vero clericos, si religionem fidei, & iuramēti [g] sui eos violasse constiterit: ab officio & beneficio suspendatis.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo. †

¶ Per districtionem canonicam compellitur debitor a fideiussione absoluere fideiussorem, qui a creditoribus molestatur.

CAP. III.

Constitutus † in præsentia nostra magister S. sua nobis assertione monstrauit, quod pro Cancellario tuo tempore Lateraň. concilij, in quadam summa pecuniæ intercessit, quam quoniam vsque modo debitor non persoluit, se asserit pluri-

[Glo seq. arg. quòd officium &c. all. 7. iura. & 2. ad casum conuersum: & signat unum contrarium.]

b ¶ Dispendium.] arg. officium suum nulli esse dānosum. ff. de fur. si seruus cōis. §. φ vero. 4. q. 3. c. si testes. §. venturis & ff. ad Velleia. l. 2. §. 1. ff. quemad. testa. ape. sed & si quis. ff. quibus ex cau. ma. l videlicet. & 2. q. 6. hoc etiam placuit: sic s̄. de renun. sane. 1 Similiter econuerso non debet præmium consequi vnde pœnam meretur. 16. q. 1. legi. ff de neg. gest. siue hæreditaria. arg. contra. ff. de his quibus vt indig. auferuntur. & l. 1.

c ¶ Sigillo.] no. scripturam authenticam illā quæ continet sigillum episcopi. arg. s̄. de fi. instr. scripta. 2 Ala.

d ¶ Ex confessione.] confessus in iure pro iudicato habetur. C. de confes. l. vnica. s̄. de confes. cum super. & c. vlt. & semper statur confessioni contra se factę. 14. q. 2. §. 1. & ff. de interrog. acti. de etate. §. si quis. & s̄. de confes. c. vlt.

[Glo. seq. obijcit vsuras per fideiussorem non repeti. dat solu. alia ponit contraria. Item opinionem Tanc.]

e ¶ Seruent indemnem.] ergo petet vsuras, si eas soluit creditoribus. Sed oppono tibi usuræ indebitæ fuerunt. s̄. de iureiu debitores. ergo si ad eas etiam soluendas exceptione opposita fuit condemnatus, hoc per iniuriā iudicis factum est, quare principalis debitor non tenetur ei ad hoc. ff. de fideiussoribus. exceptione. ff. de quib. si per imprudentiā. & s̄. de emp. si vēditori. & ff.

[Glo. seq. quærit obijciendo, soluit.]

g ¶ Religionem fidei & iuramenti.] puniri enim dēnt, quia periuri sunt & infames, ſm canones, 6. q. 1. quicunque. 22. q. 5. si quis s̄. de iureiu. querelam. C. de trans. si quis maior. & idem est venire cōtra fidem promissam, sicut contra 4 iuramentū, vt hic pater & s̄. quod met. cau. ad aures. quia inter simplicem loquelam & iuramentum non facit Deus differentiam 22. q. 5. iuri. Sed quare mandat eos suspendi, cum ad hoc non sit actum? Potest dici quod hoc facit ex officio suo: cum per denunciationem ad Papam peruenerit: quia vndecunque crimina claruerint, punienda sunt. 24. q. 3. ecce.

Constitutus. Communis diuisio. Secunda: ibi, Ideoque. Abb. Sicul.

CASVS. Cancellarius Cantuarieñ. tempore Lateraň. concilij recepit mutuo quandam quantitatem pecunię à creditoribus Boñ. pro qua pecunia magister Simon fideiussit: & quia Cancellarius pecuniam non soluebat, molestias plures prædictus magister à creditoribus susti-

3 Dicit G. φ licet teneat excipere, nō tenet agere; pterea quia talis petitio quasi inhonestatē inducit, excusari debet fideiussor. ff. man. l. idē. §. gñaliter. vbi fideiussor inhonestā exceptionem ex suā psona competētē omittere pōt. Io. And.

† Cartuarieñ.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cōp. Et q b. casib. eximatur fideiussor à fideiussione tradit Antonius Gomezius to. 2. varia. resol. ca. 13. & Guido Papæ decisio. 117.

1 Et j. de ele. cum non deceat. lib. 6. & 7. q. cōstitutum. vbi de hoc. Io. An.

2 Adde φ il si creditur l. Lucius. & ibi Bar. ff. de fi. instru. & in l. q̄ dotis. ff. sol. mat.

4 Grauius tñ peccatur veniendo ɔ̄ iuramētum.

mas à creditoribus Bononieñ. molestias pertulisse, & debitum augmentatũ. 10

¶ Ideoque mandamus, quatenus si legitime tibi de huiusmodi assertione constiterit, præfatum debitorem, vt eum à prædicta intercessione, sine dilatione prorsus absoluat, [a] ecclesiastica † censura cõpellas. 20 Præsentium quoque auctoritate iniungimus, vt si debitum, vel accessiones [b] ille negauerit, consuetudine, quæ est legi [c] contraria non obstante, iuramentum calumniæ 30 subire cogatur.

¶ Præterea, quia difficile foret intercessori [d] suos testes in Angliã ducere, iudicibus Bonoñ. (satisdatione [e] idonea à Cancellario ipso accepta, ꝙ 40 ad testes audiendos vadat, vel mittat infra terminum competentem) litteris tuis significes, vt eos vice tua recipiant & examinent diligenter, & depositiones eorum transmittentes [f] inclusas, significent, quanta fides [g] 10 possit instrumentis vel testibus adhiberi.

¶ Innocentius iij. in concilio generali. †

¶ *Si sine licentia prælati, & maioris partis capituli religiosus fideiusserit* 20 *vel mutuum acceperit, nõ tenetur ecclesia, & ipse recipiens punitur, nisi mutuum sit versum in vtilitatem ecclesiæ.*

CAP. IV.

Qvod quibusdam religiosis à sede 30 Apostolica est prohibitũ, volumus & mandamus ad vniuersos extẽdi: ne quis videlicet religiosus, absq; maioris partis capituli & Abbatis sui licẽtia, pro ali 40 quo fideiubeat: [h] vel ab aliquo pecuniã mutuam accipiat vltra summam cõi prouidentia constitutam: alioquin nõ teneatur conuentus pro his aliquate-

sustinebat, & debitum fuit augmentatum: vnde dictus magister conquestus fuit domino Papa: vnde mãdat archiepiscopo Cantuarieñ. quatenus si legitime sibi de huiusmodi assertione constiterit, præfatum Cancellarium moneat, & compellat ecclesiastica censura, vt prædictũ magistrum ab intercessione & obligatione absoluat: & si debitũ, vel accessiones forte negauerit, iuramentum calumniæ subire cogatur, non obstante contraria consuetudine: & quia difficile foret dicto magistro testes in Angliã ducere: mandat iudicibus Boñ. vt testes, quos idem magister inducere voluerit, vice ipsius archiepĩ, recipiant, & examinẽt diligenter, & depositiones eorum transmittant sub sigillis eorum inclusas, significantes quanta fides testibus & instrumentis possit apponi: ipsi cancellario prius iniuncto, vt ad testes videndos vadat vel mittat. Nota, ꝙ debitor tenetur liberare fideiussorem ab obligatione, in qua diu stetit. Item debitum & accessiones, si eas soluit, potest fideiussor petere a debitore. Itẽ non obstante loci consuetudine, clericus debet iurare de calumnia. Item si testes remoti sunt, debent eorum testimonia recipi, & mitti iudicibus, qui de causa cognoscant. Item iudex, qui testes recipit vice alterius, ei de- 50 bet significare quanta fide illis sit adhibenda. Item testes recipi non debent in absentia eius, contra quem inducuntur, vel eius procuratoris.

a ¶ Absoluat.] & ita potest fideiussor agere cõtra principalem debitorem, vt eũ liberet, si diu steterit in obligatione. sic ĩ. eo. c. vlt. vbi de hoc.

b ¶ Accessiones.] sic est arg. fideiussorẽ teneri ad vsuras. arg. contra. C. eo. tit. si fideiussor. Distingue, vtrum fideiusserit in omnem causam, & sic tenetur: aliàs non. ff. loca. quæro an fideiussor. & ff. eo. tit. fideiussores magistratum. Vinc. Contrarium tamen est verum ſm canones. s̃. de iureiur. debitores: vt s̃. tit. proxi. dixi.

c ¶ Legi.] C. de iureiur. propter calumniam. l. 1. & 2. & iuri canonico contraria est quantum ad causas ciuiles. s̃. de iura. calum. cap. 1. & vl. & c. in pertractandis. & c. seq. concordat tamen canonibus. 2. q. 5. c. 1. & 2.

d ¶ Intercessori.] id est fideiussori.

e ¶ Satisdatione.] hoc si voluerit, alias non compellitur, [1] sed sufficit ꝙ ei denuncietur, vt mittat vel vadat ad ipsos videndos, aliàs reciperentur in termino constituto. s̃. de testi. in nomine domini. & quod dicit, audiendos, id est, videndos iurare. Vel forte ideo cautionem præstare debet, 1 quia p̃sumptio erat contra Cancellarium, ne in fraudem, malitiose debitum ei negaret, vt aduersarium fatigaret laboribus & expensis, vt si eam præstare nollet, hoc ipso tanquam suspectus cõpelleretur ad satisfaciendum. sed hoc non videtur, quia siue vadat, siue nõ, nihilominus tenetur aduersario in expensis, immo debet compelli ut vadat vel mittat, vt ipse magis puniatur: quia tunc grauatur in suis proprijs expensis, & etiam aduersarij.

[Glos. seq. reci. per contrarium, quod dupliciter soluit. contra secundam solutionẽ alleg. & respondet.]

f ¶ Transmittentes.] hoc fieri põt in causis ciuilibus, secus in criminalibus, in quibus testes in præsentia iudicis suum testimonium dicere debent 2 C. de fide instrumen. iudices. & authenti. apud eloquentissimum.

g ¶ Quanta fides.] hoc ideo dicit: quia ille qui testes examinat, melius scire potest quanta fides sit eis adhibenda. ff. de testi. testiũ. 1. respon. Bernar.

ADDITIO. Non debet ipse scribere ꝙ testibus sit fides adhibenda, sed scribat de honestate, & qualitate personarum testiũ, vt per hoc appareat quantum eis sit credendum.

Qvod quibusdã.] primo ponitur dictum. Secundo exceptio, ibi, Nisi. Tertio pœna. ibi, Et qui. Abbas Sicul.

50 CASVS. Quibusdam religiosis fuit prohibitum ne fideiubeant pro aliquo sine licentia abbatis, & conuentus, vel maioris partis: hanc prohibitionem extendit cõcilium generale ad omnes religiosos, & prohibet ne aliquis pecuniam mutuo accipiat vltra summem à capitulo constitutam alioquin non teneatur conuentus pro talibus respondere, nisi pecunia illa in vtilitatem monasterij sit conuersa, & de hoc legitime constet: & qui contra hoc fecirit, grauiori disciplina subijciatur. No. quòd monachus non potest fideiubere, vel mutuũ 60 accipere sine licentia abbatis & conueutus. Item generaliter tenetur ecclesia de his, quæ in vtilitatem eius sunt conuersa.

[Glo. seq. ponit regulam de fideiussione clericorum & monachorum, & tres casus exceptos, in fi. æquiparat curialem.]

h ¶ Fideiubeat.] nec clericus, nec monachus fideiubere debet. s̃. eo. tit. ca. 1. & 11. q. 1. te quidem. nisi necessitas sit: & tunc tenetur ex pietate subuenire alijs. 86. dist. non satis. Sed pro ecclesijs suis possunt fideiubere, vt hic dicitur, & in auth. de sanc. episc. §. alium autem. coll. 9. Ex hoc de licentia capituli vel maioris partis, vt hic dicit: aliàs monachus nihil ageret, nisi in vtilitatem monasterij pecunia fuerit conuersa: quia tunc etiã perinde est, ac si capitulum obligaretur. Item clerici inter

† al. ita: ecclesiastica disciplina.

1 Scd̃m Inn. q̃a qđ sequitur fuit additio Io. And. Sunt tñ hæc in oĩbus vetustis codicibus.

† Cap. 59. & ca. vnico eo. tit. in 4. cõp.

2 Nec hoc subdelegari, & idem vr̃ ĩ matrimonia lib. ĩ. de consan. & affi. c. 1. talia tñ tota die de consuetudine subdelegamus. ad qđ facit de offi. dele. sup̃ qõnũ. §. ĩutilis. ſm Innocẽtiũ. Io. And.

inter se possunt fideiubere cum conueniuntur. C.de episc.& cler.omnes,§.in hac. Item nec adstrictus curiæ potest fideiubere. C.locati.curialis. Io.

[Gl.seq.no.scdo sol.qōnē, tertio arguit a cōtrario.]

a ¶ Vtilitatem.] istud bene notabile est, quòd creditor probet in vtilitatē ecclesiæ credidisse. 10.q.2.§.hoc ius.ver.is creditor. 1 Sed nec tūc ageē ex illo ɔtractū, cū ille nullus sit credendo monacho sine cōsensu capituli, sed agiē actione d̄ in rē verso, vt hic patet, & ff.de in rē verso.l.j.& l.si ꝑ parte. A ɔ̄rio sēsu vr̄, quòd vsque ad summam a capitulo cōstitutam nō teneē creditor ꝓbare ī vtilitatē ecclesiæ processisse, ex eo ꝙ de alia ꝓbare teneē, vt hic diciē Ber.

b ¶ Grauiori.] sed ēt ad arbitriū iudicis, cum hic non sit certa pœna statuta.s̄.d̄ off.deleg. de causis.

† Vide Bal. ī auth.hoc ius porrectū. C. de sacrosſ. eccles. ubi de hoc.

1 Vbi de hoc & de depos. c.1. ubi uide ibi.Io.Andr. super 1 glo.

nus respondere: Nisi forte in vtilitatem [a] † domus ipsius manifestè constiterit redundasse. Et qui contra istud statutum venire præsumpserit, grauiori [b] disciplinæ subdatur.

¶ Gregorius nonus.

¶ Ponit tres casus, in quibus fideiussor contra debitorem agit antequam soluat, vt a fideiussione liberetur.

CAP. V.

Eum, † pro quo te fideiussorem obligasti, si diu [c] in debiti solutione cessaui; ant dissipare [d] bona sua cœpit, seu super hoc condemnatus fuisti: iure poteris conuenire, vt te a fideiussione debeat liberare.

† De materia & intellectu huius decretalis elegāter Guido Papæ decisio. 117. incip. fideiussor potest.

Eum pro quo.] CASVS. Obligasti te pro aliquo fideiussorio noīe: q̄riē, vtrū possis agere cōtra prīcipalē debitorem, vt te liberet ab obligatione? Rn̄det Papa, ꝙ si debitor diu cessauit in solutione debiti, vel si dissipare incipit bona sua, aut si cōdēnatus fuisti, recte agere poteris ɔ̄ ipsū, vt te liberet a fideiussione. Not. ꝙ in tribus casibus potest fideiussor agere contra debitorem antequam soluat, s. si debitor diu cessauit in solutione debiti, vel si dissipare incipit bona sua: aut si condemnatus sit fideiussor.

[Gl.seq.tres casus litteræ repetit, alle.cōcor. & addit quartum, dicens, quòd alias ante solutionem non agit, & dicit quare. In fi.exponit istud, diu.]

c ¶ Si diu.] nota hic tres casus, quibus fideiussor potest agere cōtra principalē debitorem, vt eum liberet a fideiussione. Primus est, si diu stetit in obligat. ff. mand. l. Lucius Titius. Scd̄s si reus incipit vergere ad inopiā, vt l.Lucius.Titius, & C.mād.si pro ea cōtra quā. Terti⁹ si fideiussor condemnatus sit, vt in l.si pro ea contra quā, & istos tres casus habes hic. Quartus est si hoc ab initio cōuenit, vt in l.prędicta, si pro ea, & ff.de fideiu. fideiussor pro venditore. Et ita in casib. ante solutionem potest agere fideiussor vt liberetur arg. ff.mand.si mandato.§. quoties, & ff. commod. si vt certo loco. §. rem tibi dedi. alias non potest: quia & hoc ipsum vr̄ ei mandatum vt soluat: & hoc promisit: & sunt quasi duo mandata, vt se obliget, & vt soluat: vnde ad vtrumque teneē arg.ff.de cōd.indeb.indebitā. & est si.sup. de do. & contu.cum dilecto. vbi duo intelliguntur mandata. ff.de arb. Celsus, & quia intempestiuè non debet reuocare beneficium suum, ne omnino inutile fuisset: quia adiuuari nos beneficijs oportet, & non decipi.supr. de commo.cap.vnico.ff.eo. in commodato. §. sicut. secus est in precario.sup.de prec.c.vlt. Et quod dicit, diu, referendum est ad arbitrium iudicis, sicut illud, celeriter.sup.de locato, & conduc.c.potuit. Bern.

d ¶ Dissipare.] In isto casu potest mulier petere dotem, constante matrimonio. C. de iu.dot.l. vbi.2 aliàs non potest. C.si constan.mat.dos sol.fu.l.vnica. Bern.

2 Et s̄. de pigno.ex litteris. Io. And.

TITVLVS XXIII. De solutionibus.

¶ Alex.iij. decano, & capitulo Morin̄.†

† Noruicen̄.

DE SOLVTIONIBVS.

¶ Visum est s̄. d̄ obligationib. q̄ tolluntē ex solutionib.: (nā solutione eius ꝙ debetur, oīs tolliē obligatio. inst. q̄b.mod. toll.obl. ī prin.) meritò post rub. ꝑcedētes subijcitur ista de solutionib. Abb.Sic.

De hac materia habetur de pœ. dist.1. medicina, & dist.4. in tribus primis capitulis.

¶ Successor in beneficijs tenetur soluere debita prædecessoris pro necessitate ecclesiæ contracta.

CAP. I.

AD † hoc in Apostolicæ, & infra. ¶ Sicut filius [e] debita [f] patris soluere teneē: ita ꝑlat⁹ sui ꝑdecessoris [g] pro ecclesiæ necessitate [h] contracta.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. cōpi. Et post cōci. Lat. sub. Alexan. 3. part. 29.c.9. ubi ex ītegra c̄la intelliges hoc fragmentū.

AD hoc in Apostolicæ.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod sicut filius debita patris, cuius est, hæres, teneē soluere, ita ꝑlatus debita antecessoris sui ꝓ vtilitate ecclesiæ ɔ̄cta. Not. ꝙ fili⁹ teneē soluere debita patris ex ɔ̄ctu vel quasi; ex delicto nō teneē, nisi in quātum ad ipsum peruenit, vt C. ne de sta. d̄fun.l.1. vt quidā dicunt. secūdum canones verò tenetur ex delicto in solidū; & hoc ītellige de filio, qui est hæres: si eīn ī hæreditatem nō haberet, in nullo teneretur. Item nota, quòd prælatus prędecessoris sui debita soluere tenetur, si pro vtilitate ecclesiæ contracta fuerint.

¶ Gregor. nonus † vniuersis ecclesiarum Prælatis.

† al. Greg. 3. & illa uerba: Vniuersis ecclesiarū ꝑlatis. omittit. Cōtius, & alij: sunt tamē in uetustioribus.

¶ Si prælatus obligat ecclesiam pro alienis debitis, est suspensus ipso facto ab administratione spiritualiū, & temporalium, & ecclesia non tenetur.

CAP. II.

SI quorundam, & infra. ¶ Firmiter inhibemus, ne quis præsumat

e ¶ Filius.] hoc verum est, si est hæres.

[Gloss.seq.dist.an fecerit hæres inuentarium, & an obligatio sit ex delicto, vel contractu.]

f ¶ Debita.) omnia, si non fecerit inuentarium: si fecit, tunc non tenetur, nisi quantum vires hæreditatis se extendunt. C.de iure delib. sancimus iam duas: & hoc in debitis ex cōtractu descendentibus, vel quasi, sed in debitis quæ ex delicto, uel quasi procedunt, non tenetur, nisi in quantum ad eum peruenit, vel nisi cum defuncto lis fuerit cōtestata. C.ne ex delic.defunct.l.vni. Ala. Secundum canones tamen videtur quod hæres tenetur ex delicto defunc.inf.de sepult.cap.vlt.& inf.de rapt. in litteris. Tanc.

g ¶ Prędecessoris.) est enim quasi hæres ipsius. 23.q.8. conuenior. 12. q.2.c. ult. 3 Ala.

h ¶ Necessitate.) aliàs non tenetur ecclesia. 10.q.2. hoc ius, §.& is creditor, & sup.ti.prox. quòd quibusdam, & sup.de depos.grauis, & sic successor ad id tenetur quod prædecessor facere debuit 4 12.q.5.quia. Io.& 16.q.6. illud. Bern.

3 Vbi plene de hoc, & 12. q.2. ep̄s qui filios. Io. An.

4 Cū effectu, & nomine ecclesiæ. scd̄m. Ala. Io. An.

SI quorundam.) tria facit. Primo prohibet. Secundo decernit. Tertio pœnam imponit. Secunda ibi, Decernentes. Tertia ibi, Si quis. Abb.

CASVS. Quidam prælati ecclesiarum obligabant ecclesiam suam pro debitis alienis: concedebant etiam

litteras, vel sigilla, vt pecuniam reciperent cum sigillis ipsorum prelatorum precipit Papa, quod de cetero ista non fiant, decernens, ecclesias non teneri (si secus fuerit attentatum) ad solutionem talium debitorum: & si aliquis prelatus contra hoc venire præsumpserit, ab administrationem temporaliu, & spiritualiu nouerit se suspēsum. Nota ꝙ ex contractu prelati nō tenetur ecclesia, nisi versum sit in vtilitatem ipsius. Item prelatus qui obligat ecclesiā pro alienis debitis, suspēsus est ipso facto ab administratione spiritualiū & temporalium.

a ¶ Grauare] 1 mutuum accipiendo, & alij tradendo: vel ꝓ contrahente fideiubendo vltra, c. pen. supra tit. 1.

b ¶ Litteras.] 1 per quas concedunt prælati, ꝙ aliquis possit recipere pecuniā mutuo nomine suo, & ecclesie sue. Vel tradūt sigilla, vt inde sigilletur instrumētum sicut creditor voluerit dictare. Vel dic, litteras, seu sigilla, id est, litteras sigillatas.

¶ Vide l. quæ dotis. ff sol. mat. & in l. Lucius, & utrobiq; Bart. ff. de fi. inst.

† Inferior epo: qa hac pœna nō hēt locum in episcopis c. quia periculosū 3. de sen. excō.

1 Hæ duæ glossulæ non habentur in uetustis. exēplaribus.

ecclesiam sibi commissam, pro alienis grauare a debitis: aut litteras b alicui seu sigilla c concedere, quibus possent ecclesiæ obligari: † decernentes si secus fuerit attentatum, ad solutionem talium debitorum ecclesias non teneri. d ¶ Siquis † autem contra præmissa de cetero venire præsumpserit, ab administratione spiritualium, & temporalium nouerit se suspēsum. e

¶ Idem Decano & I. canonico. Tulleñ.

¶ Si clericus non habeat vnde satisfaciat suis creditoribus, non debet excommunicari, nec aliter molestari: præstabit tamen cautionem saltem iuratoriam de soluendo, cum venerit ad pinguiorem fortunam.

CAP. III.

Odoardus † clericus proposuit, ꝙ cum P. clericus, & D laicus, & quidam alij ipsum coram officiali f archidiaconi Remeñ. super quibusdam debitis conuenissent, idem in eum recognoscentem g huiusmodi debita, sed propter rerum inopiam soluere non valentem, h excommunicationis sententiam promulgauit, & infra. ¶ Mandamus, quatenus si constiterit, ꝙ prędictus O. in totum, vel pro parte, nō possit soluere debita supra dicta, sententiam ipsam sine difficultate qualibet relaxetis: recepta prius ab † eo idonea cautione, ꝙ si ad meliorem statum peruenerit, debita ipsa persoluat.

[Gl. seq. arg. allei. §. iura, & vnam dec. in contrarium, secūdo obijcit quærendo, & soluit.]

c ¶ Litteras seu sigilla.] arg. quòd litteris prælatorum credatur. sup. de prob. post cessionē, & 11. q. 3. curæ, & sup. de fide instr. c. 2, & sup. de cler. pereg. c. 1. & sigillo ecclesiæ creditur 73. dist. In nomine patris, in fi. Arg. cōtra sup. de prob. quoniam contra. Sed quare dicit hic, pro alienis, cum hic creditor intelligatur, &c. 10. q. 2. c. ea enim. §. hoc ius. ver. & his creditor, & sup. tit. prox. quod quibusdam, & supra de depos. grauis, & sic nec nomine suo: nec nomine alieno tenetur ecclesia. Ad factum referas hoc: quia sic fatigaretur ecclesia de facto, & non de iure. Bern.

d ¶ Non teneri.] nisi quatenus versum est in vtilitatem ecclesiæ. sup. tit. prox. c. quod quibusdam.

[Gl. seq. exponit, supplet, arg. & remittit, finis recitet per quæstionem. alleg. 3. cano. contrarium soluit.]

e ¶ Suspensum.] ipso iure, & insuper ecclesiam ipsam reddere debet indemnem, si in aliquo grauata est, sup. de reb. eccl. non alie. si quis presbyterorum. Et est arg. optimum, quòd si aliquis dilapidauerit ecclesiā, quòd licet velit eam reddere indemnem, nihilominus remouendus est: 2 De hoc dixi sup. de elec. quod sicut, in fi. Et sicut ipso iure suspensus est, ita ipso iure videtur restitutus, cum ecclesiam reddiderit indemnem, arg. 81. distin. si qui sunt. 16. q. 7. si quis deinceps, & 15. q. 6. nos sanctorum. Sed non credo, quod propter hoc sit restitutus: quia iam suspectus est: & satisdatio non immutat maleuolum animum tutoris. Insti. de suspec. tut. §. nouissimè, & ff. eo. tit. suspectus, & l. seq. immo remouendus est de facto, si administrationem non dimisit, ff. de suspect. tut. suspectus. De hoc dixi, sup. de offic. deleg. venerabili. Bern.

2 Hoc nō concedo, licet sit hoc cōmisū superioris arbitrio: cū nec Papa sibi hoc reseruet, Io. And.

Odoardus.] Debitor, qui non est soluendo, excommunicatus, quia non soluit, absoluitur cum cautione de soluendo, cùm ad pinguiorem fortunā peruenerit, h. d. Et est casus singularis iudicio Panormitani; cum nullam faciat mentionem iste tex. de cessione bonorum, licet glossa, & Doct. aliter sentiant. Et diuiditur in duas partes. Nam primo ponit querelam impetrantis. Secundo dat iudices: ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Odoardus clericus obligatus erat P. clerico, & D. laico, & quibusdam alijs in quadā quantitate pecuniæ: ipsi conuenerunt ipsum Odoardum corā officiali archidiaconi. Remeñ. ipse cōfessus fuit debita illa, sed propter inopiam soluere non valebat: officialis nihilominus excōicauit eundem. propter quod conquestus fuit dño Papæ: Mandat Papa quibusdam, quod si constiterit, ꝙ idē O. nō possit soluere debita prędicta in totū, vel in partem, sententiā ipsam debeant relaxare sine aliqua difficultate, recepta prius ab eo idonea cautione, ꝙ si ad meliorem statum peruenerit, debita ipsa persoluat. Nota ꝙ qui soluere, vel satisfacere nō potest, non est excommunicandus, sed præstat idoneam cautionem quod soluat quam cito poterit.

† Odoardus habent antiqua exēplaria.

Et de materia uide latè p Bal. in §. fi. instit. de act. adde Ludo. Gomeziū in reg. Cācel. de possessore. q. 53. & latius ī trac. signaturæ reg. 88.

† al. ab ipso.

f ¶ Officiali.] officialis dicitur ille, cui episcopus vices suas committit, supra de instit. ex frequentibus querelis. Bern.

g ¶ Recognoscentem.] idest, confitentem debita. Qui enim cedit bonis antequam recognoscat debitum, vel antequam condemnetur, aut in iure confiteatur debitum, audiri non 3 debet, ff. de cess. bon. l. pen.

ADDITIO. Quod verum, si placet creditori, alias statim probabit debitum suum, secundum quòd illa lex potest legi cum non, & sine non, vt ibi notatur est.

3 In quibusdā exēplarib. de est dictio, nō. ut notat Accur. in d. l. pen. ff. de cessio. bon. ceterū in Pandectis Florentinis habet̄ dictio, non.

[Glo. seq. recit. per obiec. quòd sententiam tenere non debuerit: & soluit.]

h ¶ Non valentem.) & ideo inanis est actio, quam inopia debitoris excludit. ff. de dolo. nam is, & supra de restitutio. spoliat. olim. quia qui nihil habet, nihil dare potest, vt 1 quæst. 7. Daibertum, & eius periculo nihil erit. ff. de fur. itaque fullo. in princip. vnde videtur quod nòn tenuit excommunicatio, sed debuit eum expectare, quousque soluere posset. argument. decret. prædictæ, olim, & impossibile præceptum non obligat. ff. quæ sent. sine app. rescin. l. Paulus. 2. & impossibilium nulla est obligatio. ff. de reg. iu. impossibilium: sed hic tenuit sententia, forte propter dubium: quia non planè constabat, an in totum vel in partem posset soluere: & ideo cum de hoc constiterit, relaxatur, vt hic dicitur: sed si certus esset iudex, quia nihil soluere posset, vel si cessisset bonis, sententia non tenuisset: uel si tenuisset, iniusta tamen fuit: & ideo sine difficultate debet absolui: & iudex tenetur sibi ad interesse. infra de sententia excommunicat. sacro. hoc tutius est.

a ¶ Ido.

a ¶ Idonea.] & ita vr, q per pignora, vel fideiussores ff. man. si mandato. §. vlt sic s. de pig. cum constet. & hoc intelligo si potest: alias præstet quam poterit. s. iuratoriã. l. j. de do. post di. re. per vestras, vbi de hoc j. de verb. sig. ex parte. vbi de hoc.

[Glo. seq. not. q cessio non liberat, &c. in fi. signat contrarium & soluit dupliciter.] b ¶ Ad pinguiorem.] & ita patet, quòd licet quis cedat bonis, non ideo liberatus est, sed obligatio remanet inefficax pp inopiã, sed in hoc p deest ei q non detrudi tur in carcerem. C. qui bo. ce. pos. l. 1. sed si postea perueniat ad pinguiorem fortunã (vt hic dicitur) soluere debet. ff. de cessio. bo. is qui, sed non in totũ, nisi in quantum facere põt, vt dr in il. la. l. is qui. habita ratione ne egeat: sed nõ est fraudãdus alimen tis quotidianis. ff. eo. qui bonis. institu. de actio. §. vl. & ff. de reg. iur. in condemnatione. Sed con tra videtur. s. de fideius. peruenit, vbi de redditibus ecclesiæ satisfit creditoribus: quare non hic eo modo? Forte quia periuri erãt: ideo redditus assignantur cre ditoribus: dignũ est enim, vt male meriti egestate la borent. ff. depositi bona fides, & 86. distinct. non satis. vel h c non fuit actum ad hoc. 86. distin. non satis. ante medium.

† Præscripta. ¶ De materia huius decretalis vide late per Aretinũ, Portiũ & alios in §. is quoq. inst. qb. mod. re cõtrahit. ob. ¶ Hostiensis hic indicat, quòd indicti ete hoc casu intelligit idonea iuratoria: quia ex quo bonis cedit, notũ est q alia p stare nõ pt: faciat ergo, quod pt. 22. q. 2. faciat. Ioann. And.

eo idonea [a] cautione, vt si ad pinguiorem [b] fortunã deuenerit, debita prædicta † persoluat.

¶ Idem.

¶ *Conquerens se indebite soluisse, hoc probare debet, nisi in casu hic posito.*

CAP. IIII.

IS, † qui conqueritur in debitam [c] pecuniam se soluisse, probare tenet, [d] quod indebitè sit soluta: Nisi eius aduersarius solutioně inficians, exinde conuincatur: [e] tunc enim diffitenti onus incumbit probandi, [f] quod debitum recepisset.

IS qui.] Primo ponitur dictum. Secundo exceptio. secunda: ibi, Nisi. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis credens se teneri alicui creditori, soluit ei pecuniã: videns postea, q non tenebat, quia plene satisfecerat ei, repetebat pecuniam indebite solutam: quæritur quis deat probare quòd indebita fuerit illa pecunia: Respõdet, q ille q dicit q indebite sit soluta, debet hoc probare, nisi ille negaret solutioně sibi factam: tunc si ei probetur solutionem factã, ipse qui conuenitur, debet probare, quòd pecuniam debitam recepisset: No. quòd qui repetit indebitum solutum, illud debet probare. Item qui negat solutionem sibi factam, si de hoc conuincatur, in eum transfertur onus probandi, quod debitam pecuniam recepit.

[Glo. seq distinguit quadruplex indebitum.]

c ¶ Indebitam. no. quòd indebitũ aliud dr iure ciuili tm, & aliud iure naturali tm: aliud iure naturali, & ciuili Qui soluit indebitum iure ciuili tãtum per ignorantiam facti, repetere potest illud, quale est id quod põt retineri per l. Fal. C de iur. & fac. ign. cum quis, & C. ad l. Fal. error, qa credebat se plus habere in hæreditate q haberet: sed si per ignorantiã iuris, non repetit. vt in legibus prædict. fallit, cũ psona facit locũ repetitione. ff ad Velleia. l. quis. §. iterdũ, & ff. d cõdict. indebit. l. interdum. C. si aduersus ven. l. fi. Indebitum iure naturali tm, vt est illud quo p chyrographũ obligamur spe futuræ numerationis, q tale indebitũ soluit, reperit, vt hic, & 1. q. 4. c. turbatur. § notãdum, vbi de hoc & ff. de prob. cum de indebito. l. rñ. vnde sum pta fuit hæc decr. & ff. de condi. indeb. indebita, & ff. de cõst. pec q si maritus. §. 1. & instit. qui. mod. re s. ob. §. is quoq. Et hoc verũ est ante bienniũ, nõ post; quia tũc etiam posset peti cum effectu, vt insti. de lit terarũ obl. in fin. C. de nõ nume. pec. l. 1. in ptractibus in princ. Solutum vero indebitũ vtroq; iure, quacunque ignorãtia reperitur, vt C. de cõd. indeb. l. 1. Quod dictum est hic, & in præcedẽti membro, fallit in casibus, quos habemus instit. de oblig. q ex cõtra. na. §. ex quibusdam, & in tex. & in glo. ibi signata. Si sciens se non debere soluit, non repetit, quia donare videt. ff. de condi. indebi. l. 1. & ff. de reg. iu. cuius per errorem. Aliud vero dicitur indebitum per exceptioně, sed debitum iure naturali, siue ciuili, siue vtroq; hæc exceptio, aut ẽ tẽporalis, aut ppetua: si est temporalis, cessat repetitio. ff. de cõdi. indebi. quod in diẽ. & l. nam & si maritus. & l nam si cum moriat. Si vero, exceptio perpetua est, distinguitur, aut est, fauorabilis, aut odiosa. Si est fauorabilis, per errorem solutum repetitur, C. ad Velleia. quamuis. & ff de condi. indeb. qui exceptionem. Si est odiosa: vt Macedoniani, quæ datur in odium creditoris, solutũ nõ repetitur siue ignorantia iuris, vel facti. ff. de cond. indeb. qui exceptioně, & l. si is qui. Aliud est indebitum ad iuris rigorě seruãdum. hoc sciens si soluit, non repetit. ff. de cond. inde. iudex. & l Iulianus, quia sentẽtia de iure ciuili est, iõ ea quæ iuris naturalis sunt, tollere non potest: quare si soluat, nõ repetit, vt l. Iulian. Si vero incertũ sit an exceptio sit tẽporalis, an ppetua. procedatur, ac si esset ppetua, ff. de condi. indeb. sufficit. Ciuilis tãtũ dr obligatio qñ spe futuræ numerationis me chirographo obligaui. instit. de litterarũ ob io prin. Naturalis tm. q re ipsa tollit, vt puta numeratione pecuniæ & iusto pacto & iuramento tollitur, sicut & numeratione pecuniæ. ff. de solu. Stichum. §. naturalis. Ber.

d ¶ Probare tenetur.] quia psumitur eũ debitũ soluisse, nisi probet cõtrariũ: quia non est verisimile quòd aliquis diligẽs pecuniam suam iactet. ff. de proba. cũ de indebito. l. 1 respõ. Et hoc intelligo de eo, q maior est vigintiquinque ann. secus in priuilegiatis psonis, vt sũt pupillus, siue minor, mulier, miles, agricultor, & simplicitate gaudens. illæ enim personæ non tenẽtur probare pecuniam indebitam, sed ille qui recipit, debet probare pecuniam debitam fuisse. de pbat. cum de indebito. §. fin autem.

e ¶ Communicantur,] legitimis probationibus, vt ff. de proba. cum de indebito. §. fin autem. in prin.

f ¶ Probandi.] nota, quòd onus probandi reo incũbit pp delictũ inficiationis. 2 sic etiã actio legis Aquiliæ propter inficiationě crescit in duplũ. ff. ad l. Aquil. in de Neratius. § hæc actio. & alibi punit inficiator. C. de nõn nume. pecu. auth. contra. qui propriã, & in authen. de tri. & semis. §. illud quoq;. coll. 3. Item cũ est præsumptio cõtra reũ, trãsfertur probatio in ipsum. C. de proba. siue possidetis. De hac materia dictum est supra vt ecclesiastica beneficia vt nostrum.

Deindebito eiusq; materia, accurata disputatio.

2 Concor. l. eius qui. ff. de iureiu. & auth. cõtr. qui propriã. C. de nõ nu. me. pecu.

TITVLVS XXIIII.

De donationibus.

¶ Gregorius † A. Patricio Gallorum.

¶ *Potest intelligi duobus modis, & secundum primum intellectum. h. d. Liberalis in donando existimet se debere quod donat. Vel sic secundum alium intellectum: Promittens aliquid donare, illud tanquam debitum adimplere tenetur.*

† Lib. 12. in dict. 7. epistola 17. Ascheipidato patricio Gallorũ, sed Raymũdus A. solum scripsit.

DE DONATIONIBVS.

¶ Supra visum est de cõtractibus non gratuitis, restabat videre de grãtuitis, ideo merito subijcitur hæc rubrica de donationibus. Abbas.

De hac materia habetur. 86. dis. non satis, & in alijs cap. ibidẽ. 16. q. 3. placuit, & q. 6. illud, & q. 1. possessiones. 12. q. 2. ecclesiasticis, si qs bonæ, & cap. religiosã.

PRudentes. Duo sunt dicta, quæ patent. Secū dum: ibi, Et nisi Abbas.

CASVS. Si nobilis homo sponte donet aliquid alicui, æstimare debet se ad hoc teneri, & hanc legē sibi dēt imponere, vt nisi amplius fecerit, & creuerit beneficio, nil se credat fecisse. Not quod aliquis nobilis tribuit, tamq̄ debitū peti potest. Item parum est dare, nisi datum augeatur. Item apud mentes nobiliū semiplenum donum videt quod sine adiectione relinquitur.

a ¶ Prudentes.] pone 1 casum in hoc c. per decr. quam habes ī. de consecra. eccle. vel alta. cum sicut.

b ¶ Vt debere.] vnde dixit dominus: Beatius est dare quam accipere. 16. q. 1. prædicator, & infra de celebratione missæ, cum Marthæ. vnde Martialis coquus reprehendebat quendam qui tota die discurrebat per hospitia aliorum.

Stanola tu comedis apud omnes, nullus apud te:
Alterius siccas, pocula nemo tua.
Aut tu redde vices, aut desine velle vocari.
Dedecus est sēper sumere, nilq; dare. Vin.

c ¶ Creuerit.] saltem p bonā voluntate: qa hilarem datorē diligit Deus, & qui dat propter præsentem pudorem, & rem & meritum perdit 23. q. 6. c. iā vero. §. ex his omnib. 2 Tancr. vnde versus.

Da facie læta sine lætitia faciei.
Si dederis, perdis rem, meritumq; rei.

CAP. I.

RUdētes: a† & infra. ¶ Hāc sibi quodāmodo nobilitas legē imponit, † vt debere[b] se, quod sponte tribuit, existimet: †[c] Et nisi in beneficijs suis creuerit, nihil † se præstitisse putet.

¶ Alexander tertius Parisieñ. episcopo.

¶ Non valet donatio, quā facit p̄latus inconsulto capitulo, & ī dānū ecclesiæ.

CAP. II.

FRaternitatē † tuam credimus non latere, qđ cum episcopus, & quilibet prælatus ecclesiasticarum rerū sit procurator, & non dominus, conditionem † ecclesiæ meliorare pōt, facere vero deteriorem[e] non † debet. † ¶ Accepimus autem, quod p̄decessor tuus graues[g] donationes in rebus episcopatus fecit in detrimentū ecclesię, suis canonicis inconsultis.[h] Vnde quoniā donationes huiusmodi de iure non tenent, indulgemus[i] † tibi, ut liceat donationes huiusmodi, tam a clericis, quam à laicis legitime reuocare.

¶ Idē Vigorieñ. episcopo.

¶ In considerando an valeat donatio facta per prælatum, debet attendi quātitas donatæ rei & loci consuetudo. h. d. inhærendo litteræ.

CAP. III.

CEterum † si abbatem, donationem cū Priore, & quibusdam de conuentu, vel solum abbatem facere contigerit, & postea conuentus pars reclamauerit: datæ rei quātitas, & illius terræ consuetudo[k] (quæ tamen sacris canonibus non obuiet) est diligentius attēdenda; & secun-

FRaternitatem.] Tres sunt partes. In prima ponit exordium, in secunda narratio: ibi, Accepimus. In tertia conclusio: ibi, Vnde. Abbas.

CASVS. Eps Parisieñ. prædecessor istius graues fecit donationes de rebus epatus in detrimētū ecclesię, inconsultis canonicis suis: petebat iste successor à Papa, vtrū posset eas reuocare scribit ei Papa dicēs, q eps & qlibet p̄latus ecclesiæ pcurator est, & nō dñs, & ideo cōditionē ecclesiæ meliorē facere potest, deteriorem vero facere nō dēt, vñ donationes illæ iure non tenē tīquare indulget, vt donationes illas tam à clericis q̄ à laicis debeat reuocare. Nota q prelatus nō est dominus, sed procurator rerū ecclesia. Itē conditionē ecclesię meliorare potest, deteriorare non. Itē donatio episcopi facta sine consensu capituli nō valet.

d ¶ Procurator.] prælatus enim ecclesiæ procurator est non dominus. 12. q. 1. c. vlt. & q. 2. sine exceptione. 10. q. 2. casellas.

e ¶ Deteriorē.] sic s̄. de in ite. rest. c. 1. fin. ff. p emp. 3. qui fundum. §. si tutor. & ff. de procu. ignorantis.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem.]

f ¶ Non debet.] in faciendo, sed omittendo tñ potest. 16. q. 3. placuit, & s̄. de præscrip. c. 1. in faciendo etiā modice. nam modicum donare potest, si est consuetudo. ī. cap. proxi. & in hoc differt. à procuratore: quia procurator nil donare potest etiam generalissimam habens administrationem. ff. de procu. procurator tutorum. Ala.

[Glo. seq. q̄rit. arg. pro, & soluit, & allegat contrarium.]

g ¶ Graues.] ergo à cōtrario sensu si non sunt graues, non reuocātur, qđ verū est ī. c. proxi. T. Sed qđ si per minutas, vel paruas donationes ecclesiam lædat, vel modicum excedat? Vř q totum dēat reuocari ff. de iur. patro. si libertus. §. si quis plures, immo qđ vltra licitū est, reuocatur. arg. C. de dona. si quis argentum: §. in seruis autem. 12. q. 2. si quos de seruis. immo vř q non sit attēdenda coaceruatio, sed singularis quantitas. arg. ff. de iurisd. omn. iud. si idem. arg. contra ff de appell. si quis separatim. §. si qs cū vna ff. de pac. si plures. Laur.

h ¶ Inconsultis.] maxime, cum nec eorum consilio potest facere donationem damnosam ecclesiæ. 10. q. 2. hoc ius. §. q res. 12. q. 2. sine exceptione. Tā.

[Glo. seq. recit. per obiectionem.]

i ¶ Indulgemus.] i. indultū esse ostēdimus: qa de iure cōi hoc facere poterat, vt 35. q. 9. qđ qs cōmisit. s̄. de rebus. eccle. nō alie. si quis presbyterum, & s̄. de p̄ca. cap. 2 similem indulgentiam habes. s̄. de iureiu. & si Christus, in fin. & s̄ de vsu. pal. ex tuarum Ber.

CEterum.] Prælatus modicā rē ecclesiæ donare p̄t, vbi hoc hēt cosuetudo ita cōiter sūmat, sed hęc summatio multum restringit litterā. Abb. Siculus. Et potest dici, q primo ponit factū. ex quo tacita resultat quæstio. In secūda responsio; ibi, Datæ rei. Imolę.

CASVS. Abbas fecit donationē cū Priore, & qbusdā de cōuentu, vel solus abbas: postea pars cōuentus reclamat & cōtradicit: q̄ritur, quid iuris sit? Rñdetur, q quātitas rei donatæ & cōsuetudo loci debet considerari in tali donatione, ita q cōsuetudo nō sit cō canones, & scđm hoc donum ratum debet esse uel irritum. Not. q consuetudo in donationibus debet obseruari. Itē quantitas rei facit donum licitum, vel illicitum.

K ¶ Consuetudo.] 11. dis. in his & c. catholica, s̄. de his q̄ fiu. à p̄la. si. cōs. c. ea noscit, & 9. q. 3. cōquestus. q̄ tñ nō sit canonibus inimica, vt hic dicit, & s̄. de re. iud. cū causa. 12. d. sit sancta, & ff. de sepu. vio. l. 3. §. diuus

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit. prima fuit Alani, secunda Lauren.]

a ¶ Ra-

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp.

† ponit.

† existimet.

† nec.

1 Hæc glossula non est in vetustis libris.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp.

† In codice Barbatię ita: cōditionem eccl'ę meliorē potest, facere vero deteriorē non debet.

ali. non potest.

2 Antiqui hic & de simo. & si qōnes. dabant versus.

In poscente nouem, sex in donante notanda. Causa, fides, modus, & locus, & penuria, ēpus. Ae debilitas, cū cōditione petentis. Mens hilaris, festina manus sit, sitque facultas.

Dulcior affatus, discretio dantis & ordo. Io. An.

† al. ita: indulgemus vt tibi liceat.

† Vvigor. Vvigorieñ.

† Cap. 3 eo. ti. in 1. cōpil. & c. 2. titu. de cōsuet. in 1. cōpi. & post concil. Lateraneñ. part. 29. c. 3. integrā clausulā q̄rito post dictū cōcilium par. 9. c. 9. & par. 21. c. 3.

a ¶ Ratum.] & ita vr̃ ꝙ abbas possit facere donationẽ. Sed cõtra vr̃, quia nihil habet: ergo nihil dare potest. 1. q. 7. Daibertum. 54. dist. abbati, & 12. q. 2. quisquis, & ỹ. de iure patro. quod autem, in fi. & ỹ. de statu monacum ad monasterium, in fi. Item procurator est, non dñs, 12. q. 1. si priuatum, ergo donare ñ potest, C. đ admi. u. pupilli: sed nõ omni. 1 & sup. ti. ꝓx. Dicit Ale. quòd istud põt intelligi đ pauperũ erogatione quã p̃t facere q̃libet plat⁹ ecclesiæ, ita tñ ꝙ nõ proroget ad nimiam quantitatẽ, vt hic innuitur. arg. 85. di. nõ satis, ff. de offic. procons. solent, §. vlt. considerata cõsuetudine, & facultate ecclesię ỹ. de cẽsi. cũ Apostolus. ĩ fi. vl' ẽt põt intelligi đ vera donatione, q̃ põt facere p̃latus: 2 si cõsuetudo loci habet hoc: nam consuetudo loci dati iurisdictionẽ, & liberiorẽ tribuit administrationẽ ff. quod vi, aut clam. ꝓhibere, §. nõ tantum ver. hoc ita. & s̃. de his quæ fi. a prę la. sine consen. c. ea noscitur. ita tñ vt ecclesia enormiter ñ grauetur sup. c. proxi. Bern.

1 Tutor non omni titulo alienat res pupilli: sed administrationis tantũ cã. Io. And.

† Cap. 23. tit. de iure patr. in 1. compil. & post concilium Later. par. 15. c. 20.

2 De monacho notatur 12. q. 1. non dicatis, & 16. q. 1. alia, & uide in cle. đ ui. & ho. cle. qm̃. uersi. cæteri. ĩ prima gl. Io. An.

† debent.

dum hoc est donum ratũ; [a] vel irritum iudicandum.

¶ Idẽ abbati sancti Alberti.

¶ Ecclesia non vacans in beneficium concedi non potest, sed in proprietatem sic, de auctoritate tamen episcopi, & sine præiudicio prælati.

CAP. IIII.

Consultationibus: † & infra. ¶ Donationes verò vel concessiones ecclesiarum, si quæ fiant priuatis personis, viuentib. [b] illis, qui ipsas ecclesias possident, nullius debent esse momenti.

¶ Si religiosis fiant locis ab episcopo, vel eius auctoritate, [c] ratæ debent haberi. Ita quòd personæ, quæ iam dictas ecclesias possident, sine ipsorum assensu, eis in vita sua non debeant † spoliari. [d]

¶ Innocentius iij. episcopo Floren.

¶ Non obstante iuramento de non infeudando de nouo prælatus integrare potest feudum, si appareat vasallum in mensura fuisse deceptum.

Consultationib.] põt diuidi: quia distinguit duo membra: Secundum: ibi, Si religiosus, quod determinat ĩ ver. Ita quod, vel secundum Ioan. And. In prima ponitur consultatio decisa: In secunda distinguens responsio: ibi, Donationes, Imola.

CASVS. Aliquis patronus, vel prelatus concessit ecclesiam alicui clerico, viuente rectore illius ecclesiæ, quæritur an talis concessio valeat? Rñdet, ꝙ nullius est momenti: si aũt concessio fiat religiosis locis ab epõ, vel ipsius auctoritate, tenet: sed persona, quæ ecclesiam tenet sine assensu ipsius, remoueri non debet. Nota ꝙ ecclesia non vacans priuatæ ꝑsõnæ concedi non põt: Itẽ ecclesia con cedi potest locis religiosis, viuentibus personis earum, quod verum est auctoritate episcopi. Item nullus sine culpa iure suo priuari debet.

3 Et bene, fut s̃. de iu. patr. c. unic. lib. 6. Io. And.

b ¶ Viuentibus.] s̃. de concessione præbendæ, cap. 1. 2. & 3. & c. vlt.

[Gloss. seq. signat contrarium, ponit opinionem, & remittit.]

4 Facit ad hoc text. in l. si ỹs a secũdũ, iuncta gl. magna. & Bar. C. ad legem Iul. de ui.

c ¶ Auctoritate.] aliter nou valerent, ỹ. de iure patr. qđ autem in fi. & c. nullus, cõtra. ỹ. de iure patr. illud. Quidam dicunt 3. quòd patronus sine cõsensu episcopi iuspatronatus potest donare loco religioso, & sic loquitur contrarium ecclesiam uero non; ut in primis concor. ut hic. De hoc dicetur. In cap. illud. Bern.

d ¶ Spoliari.] quia sine culpa sua non est aliquis beneficio suo spoliandus, s̃. de const. cognoscentes, & 56. dist. satis peruersum, & 16. q. ult. inuentum. 4. Ber.

Per tuas.] In prima consultatio. In secunda responsio: ibi, Nos igitur. Abb.

CASVS. Quidam nobiles Florentini tempore schismatis tenuerunt epm̃ Florentinum in domo sua: sedato schismate eps̃ de mandato Alexandri Papæ, dedit in feudũ prędictis nobilib. quattuor modios terræ: & successor ipsius p̃fatos nobiles de certo feudo ĩuestiuit: sed cũ ipsi terram illam mẽsurari fecissent, non ĩuenerunt nisi duos modios; vnde petebãt feudũ illud sibi redintegrari dubitabat eps̃ an posset, cũ nõ essent ĩ possessio ne illius, ne de nouó videreť conferre: Cõsul. us Papa rñdet, ꝙ ecclesia in actib. suis non debet fraudem adhibere, vel dolũ: vñ secure poterit feudum integrare, cum terra quattuor modiorũ illis fuerit assignata. Nota, ꝙ eps̃ ratione seruitij ꝑsonæ suæ pręstiti, põt rem ecclesiæ infeudare: Item ex inuestitura nanciscitur quis possessionem. Itẽ ecclesia in factis suis non debet fraudem, vel dolum adhibere. Itẽ beneficium promissum redintegrari debet, non minui.

† Cap. 2. e. ti. in 3. comp.

† Schismata, quæ uarijs tẽpor b. ecclesiã Dei infestarunt, enumerat Turrecremata in summa, de eccle. lib. 4. par. 1. c. 9. id uero cuius hic fit mentio, contigit circa annum Dñi 1160. inter Alexandrum iij. & Octauianũ, & alios, uide Turrecrematam pręcitato loco in schismate, 19.

CAP. V.

Per † tuas litteras proponere procurasti, qđ cum quidam nobiles Florentini tempore schismatis † episcopum Florentinum in domo sua tenuerint: idẽ episcopus sedata schismatis tempestate, de mandato Alexandri Papæ quattuor modios terræ in feudum concessit [e] eisdem: & successor ipsius (prout est moris [f]) de certo [g] feudo prę fatos nobiles inuestiuit, verum cum ipsi assignatam terram mensurari fecissent, non nisi duos modios inuenerunt, [h] feudum integrari cum instantia postulantes: super quo dubitas, eo quod non sunt in possessione [i] ipsius, ne de nouo [k] videaris illud conferre: & infra.

¶ Nos igitur attendentes, quod ecclesia in actibus iuris, ut in consti. Fiderici, Imperialem, §. præterea.

e ¶ Concessit.] sicut & Papa quandoque concedit priuilegiũ ob gratiam præstiti obsequij. 25. q. 1. c. vlti. circa fi. Lau.

f ¶ Moris.] & etiam

g ¶ De certo.] id est, de certa terra non mensurata, ut infra dicit Bern.

Glo. seq. distinguit, an quis decipiatur in quantitate rei, aut in quantitate pretij.]

h ¶ Inuenerunt.] nota, ꝙ ubi quis decipitur in quantitate rei, agitur ad supplementum, etiam si deceptio fuerit citra dimidiam rei: quod uerum est, nisi fuisset terminus appositus ad mensurandum rem illam: quia tunc ultra terminum non audiretur: & nisi qui rem acceperit, renunciauerit de quantitate, ff. de contrah. empt. qui fundum, secus si decipiatur in pretio: quia toleratur usque ad dimidiam iusti pretij. s̃. de empt. & uendit. cum dilecti, & cap. cum causa, C. de rescin. uend. l. 2.

5 De iure cõmuni: ꝑ restitutionis tñ beneficiũ ẽt eo casu cõsuli posse: secũdum Phil. de rest. in integ. c. 1. Io.

i ¶ In possessione.] ergo non adipiscitur quis possessionem ex inuestitura, s̃. de his quæ fiunt a maio. parte cap. ex ore.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem.]

K ¶ De nouo.] quia forte iurauerat non infeudare de nouo, sed hoc non obstaret. s̃. de feud. ex parte, & ỹ. de censi. cum uenerabilis, quia non dicitur nouum, quod ab alio fuit factum. Item alia ratione, quia licitè potuit perficere donationem, licet eam non potuerit inchoare. ỹ. de Iudæis, consuluit, & ff. de noui oper. nunc. l. 1.

§.opus noui.ff.de don.inter vir. & vxo. si donatæ.§.si sponsus, nihil enim nunc dat, sed datum declarat, vt ibi dicitur.ff.de testam.hæredes palam, §.1. Item quia multa permittuntur fieri ex prioris actus consequentia.C.ad Velle.si mulier.1.& ff.de minorib.l.3.§. scio. quia de mandato Papæ, hoc factum fuit ab initio.Io.

ris,& ipse decessit,recurrẽdũ est ad superiorem, & eius interpretatio tenenda est super hoc.Item in donationibus ad intentionẽ donatoris recurrendũ est. Itẽ determinatio qñq; respicit proxime posita, qñq; alia. Item nota regulam,ꝙ in cõtractib.plena,in testamentis plenior, ĩ beneficijs plenissima debet interpretatio adhiberi.

2 Si mulieri suscipienti alienam obligationẽ succurrit p Velleianũ creditori in pristinum debitorem restituitur actio. Io. And.

suis, fraudem [a] non debet aliquam adhibere; Respondemus, quod feudum ipsum secure poteris integrare, [b] cum terra illa quattuor modiorum ipsis fuerit assignata.[c]

a ¶ Fraudem.] sic 20. quæst.3. cõstituit,& supra de his, quæ vi metusve causa fiũt, cũ dilecti,arg.ꝙ nec ecclesia debet alicui inijcere laqueũ, 27. q. 1. de viduis.

b ¶ Integrare.] sim. s̃.de solu.c.1.& s̃.d̃ preb.vacante:c.cum causam,quia adiuuari bñficijs nos oportet,non decipi,supr. de cõmo.c.vnico,& ff.eo. in cõmodato, §.sicut.in fin.sic.25. q.2.quæcunque. Io.

c ¶ Assignata.] licet nõ tanta inuenta,B.

¶ Idem R. † de Burg. & G.Berbur: Abbatibus.

†al.ita:R.G. de Burg. & G. Burge abbatibus.

¶ In donationib. plenissima fit interpretatio: & ob hoc clausula onerosa post multas donationes apposita, proximam donationem tantum respicit, hoc dicit, & est casus singularis.

† Cap.3.eo. ti.in 3.cõpil. Ad materiam Vide Feli. in c. causam,de rescrip. adde Bar.in l.si.ff. de reb. dub. & in l.si idẽ, §.fi.ff.de iurisd.om.iud.

† eleemosynas.

CVm dilecti] clausula onerosa post duas, vl plures donationes posita,proximã tantum respicit, non superiorem quæ habet suã clausulã, h.d.& est hęc lectura ẽt notabilis: tamen nõ est hoc speciale ĩ donatiõe,sed idẽ est in qualibet clausula apposita in fin.cuiuscũque dispositionis. In prima ponitur iudicum decisa consultatio. In secunda Papæ respõsio: ibi,Mãdamus.Abb.

CAP. VI.

CVm † dilecti filij Abbas & monachi de Melios proposuerint coram nobis, qđ nobilis vir Alanus quasdam terras a patre, ipsius, eorum ecclesiæ in eleemosynam † assignatas, violenter redigere cupiat in forestam: [d] & infra. ¶ Mandamus,quatenus ad sententiam pro ipso monasterio proferendam, appellatione postposita procedatis; cum ex tenore instrumenti euidenter appareat, †quod hæc fuit mens,& intentio [e] donatoris, vt clausula,de foresta,† quæ in fine ponitur instrumenti,nõ ad superiorem [f] donationẽ quæ tam libera & pura fuit,vt immunis esset† a vexatione, & consuetudine sæculari; sed ad inferiorem concessionem quæ pensionem, & determinationem habet insertam, iuxta sanum referri debeat intellectum:quia in contractibus plena,[g]†in testamentis plenior, [h] in beneficijs quoque plenissima [i] est interpretatio adhibenda.

† apparet.

CASVS. Quidam nobilis contulit quasdã terras purè & simpliciter sine aliqua cõditione pro remedio animæ suę ĩ eleemosynam monasterio de Melios: Item aliam terram dedit eidem monasterio sub conditione pensionis,vt si forte pensio debita non solueretur,redigere posset terram illam in forestam. Alanus dicti nobilis filius donationes illas volebat per violentiam redigere in forestam:super hoc causa fuit commissa iudicibus: iudices examinato negotio dubitauerunt pro qua parte deberent ferre sententiam: remiserunt causam instructam cum instrumento donationis ad Papam. Rescribit Papa eisdem iudicibus,mandans,quatenus pro monasterio ferant sententiam appellatione remota: quia ex tenore instrumenti apparet, ꝙ ista fuit intentio donatoris, vt clausula illa, de foresta, quæ ponitur in fine instrumenti,nõ debeat referri ad primam donationem; quæ libera, & pura fuit ab omni consuetudine sæculari, sed respiciat inferiorem concessionem, quæ habet pensionem insertam secundum rectum intellectum; quia in contractibus plena debet interpretatio adhiberi, in testamentis plenior,in beneficijs plenissima. Nota,ꝙ donationem a patre factam filius non potest reuocare.Itẽ quando dubitatur de intentione testatoris,vel donatoris,& ipse decessit,...

d ¶ Forestam.] foresta est loc⁹ in quo ferę includuntur,& habet quis vsum venandi. Vinc.

2 De hoc vide hic latius per Hostien.

e ¶ Intentio.] & sic semper recurrẽdum est ad intentionẽ donantis,siue scribẽtis supra de rescrip. ad aures,& supr.de prę ben.c.vlt. & c.cum causam,& ff.de verborum oblig.in conuentionibus.

† Foresta, vulgo locus est patens,arborib. consitus, nullo muro clausus, venationi aptus :idẽ muro clausus,in Gallia & Anglia, Parcus dicit.

¶ Glo.seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Ad superiorem.] sed 3. quare non spectat determinatio ad oĩa pcedentia vel sequentia,s̃.de appel. secũdo requis, & ff. de leg.3. si qs,ĩ pri. ff.de leg. 1.talis scriptura,§.vlt.& l.seq. Sed hoc ideo dicit, quia verba donationis largissimè interpretanda sunt,vt hic dicit: quia pluresiuerunt hic donationes vna pura,& sine aliqua cõditione,de qua dicit: & altera sub cõditione,quæ respicit clausula illa, de foresta forsitan cõditio apposita erat ĩ vltima donatione, vt possit ibi hre vsũ venandi,& illã cõditionem volebat nobilis ille referre ad primã donationem: vt sic clausula illa,de foresta, respiceret omnia pręcedentia.

† ab omni in recentiorib.

† Adde quod est facienda interpretatio in meliorem parte, vt res valeat, quoties ff.de reb. dub.

ADDITIO.Scilicet,vt liceret sibi & hæredibus suis, possessiones illas, quandocunque vellent, redigere in forestam.

g ¶ Plena.] C. quæ res pig. oblig.poss.l.vlt. ff.si certum pet.l.3 veruntamen, si vinum quod est in dolio uendi tum fuerit, hoc uidetur actum, ut in tempore competenti expediantur dolia propter nouam uindemiam. ff.de peric.& commo.rei uenditæ l.1.in fi. & l.2.

h ¶ Plenior.] ff. de reg.iur. in testamentis, ff. de ui.& tri.lega. 3.

i ¶ Plenissima.] s̃.de verb.sign.olim.16. q.2.visis,& q. 1.frater nr,s̃.de deci.ex parte.s̃. de priuil. quia circa,& 2.q.3.c.si quem.§.notandum,in fi.ff. de iu.immu.l.3. C.de vsufr.antiquitas,ff. de const.princ. l. beneficium.

3 De materia huius clausulæ pro intellectu textus, & glossæ uid plenè per Anton.Gabriel. l.6.cõmu.cõclus.rit. 1.de clausulis conclusione. 9.

¶ Idẽ episcopo Heliensi.†

† Heliensi.

¶ Si episcopus in ecclesia quam de consensu capituli pio loco concessit, percipiebat certos prouentus, illos donasse videtur: alioquin omnes prouentus præter cathedraticum, cedunt pio loco. Et si episcopus concessit de consensu patroni, intelligitur patronus donasse ius patronatus.

CAP. VII.

PAstoralis † officij; & infra. Tua nos duxit

† Cap.4.eo. ti.in 3.cõpil. Reliquas partes huius decretalis. quære. s̃.de rescr. pastoralis.& in alijs. tit.

PAstorales. In prima ponitur consultatio. in secunda responsio ibi,Nos autem. Abb.

CASVS. Eps de consẽsu patroni concessit ecclesiam quandam quibusdam religiosis sub hac forma; Concedimus vobis talem ecclesiam quæritur vtrum eo ipso videatur in eorum vsus fuisse concessa, vel solummodo

do ius patronatus? Rñdet q si eps illã ecclesiam illis cõferat de cõsensu patroni, patronus vr̃ ɔferre quod suũ est, s. ius patronatus, & eps ɔ ferre vr̃ quod tẽporaliter obtinet in ipsa ecclesia, vt si aliquã portionẽ fructuũ eiusdem ecclesiæ percipiat, portio illa conuertatur in eorũ vsus. Si vero de fructib. illi⁹ ecclesiæ nullã percipit eps portionẽ, oẽs prouẽtus pter cathedraticũ cõuertuntur in vsus monachorũ: sed vt epi donatio sit legitima, cõsensus capituli est requirẽd⁹. Nota q quędã sunt, quæ in generali concessione nõ trãseũt, inter quæ est cathedraticum. Itẽ donatio epi nõ valet sine cõsensu capituli. Itẽ cõsensus capituli valet, licet tẽpore concessionis non sit pręstitus. vñ nota, quod ab initio ñ valet, ex post facto ɔualescit.

[Gl. seq. alle. 4. cõcor. & vnum contrariũ, deinde quærit, & soluit.]

† ǽternitas

† Vide l. Cadus. cũ not. ff. de pig. actio.

discretio † consulendos, si episcopus cõsentiente patrono, viris religiosis aliquam ecclesiam cõcedendo, hac vtatur simplicitate verborũ: Concedimus vobis illã ecclesia: vtrum eo ipso videatur in eorum vsus fuisse cõcessa, vel ius tãtummodo patronatus?

¶Nos autem inquisitioni tuæ duximus respõdendum, quod si episcopus ecclesiã illis conferat de consensu patroni, profecto patronus quod suum [a]est, conferre videtur, ius videlicet patronatus: † & episcopus quod temporaliter [b] obtinet in eadem: vt si fructum eiusdem ecclesiæ aliquam recipiat portionem, in eorum vsus illa portio cõuertatur. Quod si ex ipsius prouentib. nullam debeat portionem habere, omnes prouentus præter cathedraticum, [c] in eorũ vsus credimus cõuertendos. Sed vt episcopi donatio sit legitima, cõsensus est sui capituli [d] requirendus.

¶Idem Florentiñ. & Fesulañ. episcopis.

¶ Possunt hospitalarij in præiudicium suum, se & domum suam alteri religiosæ domui subijcere & donare. hoc dicit secundũ intellectum glossæ.

CAP. VIII.

Inter † dilectos filios hospitalarios sancti sepulchri, ac fratres hospitalis sancti Allucij, super eodem hospitali quæstione suborta, cum ijdem hospitalarij super posses-

a ¶ Suum.] qui ergo cõcedit ecclesiã, qđ suum est, intelligit cõcessisse. j. de iure pa. qđ aũt. §. 1. ff. de ɔh emp. q tabernas. ff. de leg. 1. si domus. §. vlt. ff. de vsu, & habit. si ita. Ar. ɔ. ff. de leg. 2. l. Mæuius. §' vlt. Sed quid si laicus cõcedit ecclesiã 1 de cõsensu epi? In eo casu non vr̃ episcopus aliquid concessisse; sed donationẽ laici tm̃ ratam habuisse, in eo quod laicus donare potuit. inf. de iure pat. quod autem. Io.

[Glo. seq. reprobat opinio. & dat duo similia, alleg. pro opinio. illa quattuor iura.]

b ¶ Tẽporaliter. per hoc reprobatur quod dici cõsueuit. 16. q. 2. c. 1. s. quòd idẽ est si eps ɔcedat ecclesiã cũ oĩ iure suo, vel simpliciter dicat: ɔcedo vobis ecclesiã nostrã: nã vt hic patet, aliud iuris est hic in vno & aliud in alio: sicut aliud est, si qui cõtrahũt societatẽ simpliciter, aliud si ɔhunt societatẽ oĩum bonorum, ff. p socio. l. 3. §. 1. & l. coiri societatẽ. sicut est dicere, à munere, & aliud, ab oĩ munere. 1. q. 41. sunt nõnulli. Ar. ɔ. 31. q. 1 q si dormierit. ff. de serui. si cui. j. de iu. patr ex litteris, ff. de cõtrah. empt. si aquæductus. Io.

[Glo. seq. ponit dictum, soluit obstaculum, demum obijcit, & soluit.]

c ¶ Cathedraticũ.] si ita generaliter dat eps ecclesiam: tũc etiã dedisse intelligitur ius instituẽdi. 16. q. 2. visis. sed quãtumcunq; generaliter eximat ecclesiã à se, semper intelligitur sibi correctionẽ retinuisse, vt in c. visis. & pcurationẽ, & visitationem. j. de censibus cum venerabilis, & cathedraticum, vt hic. nec obstat, j. de relig. domi. constitut⁹, vbi vr̃, quòd episcopus in totũ possit eximere ecclesiã. quia illa donatio fuit cõfirmata ex certa scientia per dñm Papam; sicut vides q quantumcunq; generaliter patronus remittit iuspatronatus, iura qdã tñ retinet in liberto. C. de bonis liber. l. vlt. & mirum videtur, quòd eps plus intelligitur dedisse quando minus habet. 2. sed hoc ideo est quia donationem interpretari debemus, vt potius valeat quam vt pereat. j. de priuileg. in his, & j. de verbo. sign. abbate. & ff. de reb. dub. quoties, & s. de fide instr. inter dilectos. Io.

d ¶ Capituli.] aliter nõ valeret, & s. de his quæ fiũt à prę la. cum nos. & c. tua, & ca. pastoralis. Bern.

ɿHos. recitabat istud dictũ Io. de cõcessione facta laico vltra dictũ gl. addens etiã rõnẽ, q etiã expresse nõ posset eps ecclesiã laico cõcedere. allegat d̃ iud. decernim⁹, cum sim. habuit glo. corruptam. Io. And.

a Sim. de priuile. si Papa. lib. 6. Sæpe experimur hoc quòd scholares, & clienculi mi nus habẽtes melius prouident plus habentibus. Io. An.

Inter.] Potest legi hoc cap. intelligẽdo, q istud erat hospitale priuatum. Et quattuor sũt partes. In prima actorũ petitio. In secũda: ibi, Procurator. eorũ respõsio. In tertia: ibi, Attẽdẽtes, causæ dif finitio. In quarta: ibi, Ita quòd protestatio, & ipsius respõsio. Abb. Siculus.

CASVS. Inter hospitalarios sancti Sepulchri, & fratres hospitalis sancti Allucij vertebat qstio super hoc hospitali, cũ hospitalarij sup possessorio semel & iterũ quæstionẽ intẽtassent, ipsi ɔriã sniam reportarũt: tandem ad petitorum recurrerunt, & proponentes I ɔsentia Papę, q G. rector & fratres & patroni hospitalis sãcti Allucij, habito cõi tractatu deliberauerũt ipsũ hospitale supponere hospitalarijs supradictis, committẽtes in hoc tribus pcuratoribus vices suas, vt quod super hoc per eos fieret, approbarẽt: illi procuratores cũ hospitalarijs taliter statuerunt. vt aliqd mitterentur ad ipsũ hospitale, qui eorum nomine reciperent assignationẽ ipsius: duo missi ad ipsum hospitale fuerunt, qui receperunt donationẽ & assignationẽ hospitalis à magistro & pcuratoribus, & alijs fratribus hospitalis. Ex aduerso, respondebatur, quod prędicta donatio non valebat: quia donatio illa facta fuerat à prędicto rectore, & fratribus paucioribus p iuris & excõmunicatis, multis ex alijs fratribus inconsultis, & in fraudem plebani de Piscia, qui super ipso hospitali cõtra eos mouerat quæstionem: dominus Papa his & alijs intellectis, considerans quod fratres, & patroni sancti Allucij pro se, immo potius contra se suam turpitudinem allegabant, excommunicationẽ, scilicet periurium, & fraudẽ ab ipsis commissam. & intelligens donationẽ, ab ipsis factam, purã & simplicem extitisse, quia deceptis, & non decipientibus iura subueniunt, & per ea quæ proposita sunt, contra proprium factum defendere se non possunt: adiudicauit hospitale prædictũ cum omnibus pertinẽtijs suis hospitalarijs sancti Sepulchri; ita tamẽ quod per hanc sententiam nullum præiudicium generetur diœcesano episcopo & plebano de Piscia; cũ res inter alios acta, alijs obesse non debeat. Nota quòd licet quis succũbat in possessorio. nihilominus potest intentare petitorium. item allegans turpitudinem suam non est audiendus, Item deceptis & non decipientibus iura subueniunt, item res inter alios acta, alijs non præiudicat.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cõp. Huc faciunt q tradit Bar. i l. fin. ff. de acti. emp. & Oldra. cons. 264. an vna ciuitas possit alteri subijci.

 a ¶ Diffi-

sorio: quod semel & iterum, ex causis tamen dissimilibus a intentarunt, contrariam sententiam reportassent: deinde ad petitorium b recurrentes, proponere curauerunt, quod cum G. quondam rector, & fratres, ac patroni eiusdem hospitalis, habito communi tractatu † deliberassent, hospitale ipsum hospitalarijs supponere supradictis: commiserunt in hoc tribus procuratorib. vices suas: communiter statuentes, vt quod per ipsos fieret, acceptarent: qui cum eisdem taliter statuerunt: vt ad ipsum hospitale aliqui mitterentur, qui eorum c nomine, acciperent † assignationem ipsius. cum autem duos illuc de suis fratribus transmisissent, ipsi donationem, & assignationem hospitalis, tã a magistro, quã a supradictis procuratoribus, & alijs eiusdẽ domus fratribus receperũt: & infra. ¶ Procurator aũt partis alterius ex aduerso respondit, ꝙ pdicta donatio debebat nõ immerito retractari, quoniã multis ex fratribus incõsultis, a pdicto rectore, ac paucioribus fratribus excõmunicatis & periuris, de re litigiosa in fraudẽ plebani de Piscia, qui super eodem hospitali mouerat quæstionem, d fuerat celebrata: & infra. ¶Attendentes igitur, quod fratres, & patroni sancti Allucij pro se, immo potius contra se turpitudinem e allegabant, videlicet, periurium, excommunicationem, & fraudem, non vtique contra ipsos, sed ab ipsis commissam: & intelligentes donationem ab eis hospitalarijs factam, puram ac simplicem extitisse: quia non deceptoribus, f sed deceptis iura subueniũt: vnde per ea, quæ superius proposita sunt, se contra factum proprium legitime defendere non valebãt: hospitale prædictum cum pertinentijs suis, hospitalarijs sãcti Sepulchri adiudicare g curauimus: Ita quod per hanc sententiam diœcesano episcopo, & plebano de Piscia, nullum præiudicium h generetur, cum res inter i alios acta, non debeat alijs præiudicium generare. †

¶Idem episcopo S. Andriæ.

¶ *Donatio quinquagesimæ, vel centesimæ quam facit episcopus cum graui ecclesiæ suæ detrimento, potest legitime reuocari: nec etiã potest vltra quinquagesimam vel centesimam conferre etiam cessante læsione ecclesiæ, sine auctoritate superioris.*

CAP. IX.

Apostolicæ † sedis oraculo: & infra. ¶Inquisitioni tuæ taliter respondemus...

a ¶Dissimilibus.] quod licite fieri potest, vt nũc agatur de adispiscendo possessione, quã nunq̃ habuerũt, & postea de recuperãda sic. ff. de acq. poss. l. naturaliter. §. nihil, & eadẽ res ex diuersis causis peti potest. s. de iudicijs examinata, & s. de causa possessionis, cap. vlt. & C. de petitione hereditatis. hæreditas. 1 ff de exceptio. re iudicatæ, cũ quæritur, & l. an eadem. Ioan.

b ¶Ad petitorium.] s. de causa possessionis pastoralis, & s. de testib. significauerũt sed ibi cõuerso mõ.

c ¶Eorũ nomine.] talia enim possũt fieri per procuratorem s. de præb. accedẽs. & s. de præscrip. si diligenti. Ioan.

d ¶Quæstionem.] & ita rẽ litigiosam trãstulerũt in aliũ: vñ de non valuit translatio C. de litig. l. 2 & C. cõi diuidun. l. 1. in fi. & s. vt lit. pen. ecclesia & 12. q. 1. §. res litigiosa, vñ reseruat ius suũ plebano de Piscia super hac quęstione. in fi. [Gl seq. ponit Brocar. ad primã partẽ negatiuã, alleg. 7. iura, ad cõtrariã quinque, & soluit. Ioan.]

e ¶Turpitudinẽ allegabãt.] arg quòd allegãs turpitudinem suã non est audiendus. 3. C de seruo pig. da. ma. si creditorib. C. de reuo. don. cum profitearis. C. de trã sac. trãsactione finita. ff. de lega. 1. l. si seruus plurium. §. 1. 15. q. 3. nemini, & s. de cõces. præben. cum sup quæstione, & s. de test. sicut. Ar. s. C. de lib. cau. l. 1. & l. interrogatam. Et 35. q. 3. extraordinaria. s. de re iud. lator. & c. consanguinei. 4 Sol. generale est, illud, ꝙ allegans turpitudinẽ suã non auditur. ff. de condi. ob. turp. cau. l. 2. & 14. q. 5. nõ sane 5 Argu. nisi vbi uertit periculũ animę, vt s. c. lator. & c. cõsanguinei, vel nisi ppter fauorẽ ecclesiæ. 35. q. 9. qđ quis commisit, vel fauore libertatis, vt in l. interrogatam.

f ¶Deceptoribus.] s. de rerum permu. cũ vniuersorũ, & C si minor se ma. di. e. l. 2. ff. ad Velleianũ. l. 2. §. 1. [Glo. seq. obijcit, & soluit.]

g ¶Adiudicare.] sed qualiter poterãt se supponere, cũ talia ad epm spectẽt. s. de exces. prel. sicut vnire & argu. s. de cõsue. cum dilectus nec enim aliquis põt eximere se à iurisdictione sui prælati. s. de foro comp. si diligẽti, & c. significasti. Rñdeo, licet isti nõ potuerint se subijcere, tñ pta lẽ subiectionẽ sibi poterat fieri pjudiciũ. sic. s. de renũ. qđ in dubijs. & 7. q. 1. si qs psbyter. sub cõditionẽ tñ pñt se subijcere, vt s. de rest. spolia. olim. Itẽ psonas suas possunt subijcere. s. qđ metus causa. cum dilectus. 20.

h ¶Præiudicium.] & sic s. de capellis monachorũ, ca. 2. & s. đ re. iudicata suborta.

i ¶Inter alios.] de fide instru. inter dilectos, & s. đ re iud. c. pen. vbi ponit hęc regula, & ibi de hoc.

Apostolicæ.] Primo ponitur cõsultatio. Secũdo rñsio: ibi, Inquisitioni. Et ibi, primo repetit ius antiquum. Secũdo illud declarans soluit propositã quęstionem: ibi, Hoc. Abbas.

CASVS. Episcopi successiue locis religiosis de reditib. ecclesiarũ suarũ conferũt vltra qnquagesimã portionem, qñq; vsq; ad tertiam, vel quartã partem, quæ rebatur vtrũ successores possent reuocare quod vltra quinquagesimã datũ est? Ad hoc rñdet Papa: licet sit diffinitũ in canone, vt si aliquis eporum in parochia sua voluerit ꝯstruere monasterium, & ipsum dotare de reb. ecclesiæ suæ, non amplius ꝯferat q̃ quinquagesimam portionẽ cẽsus ipsius ecclesiæ: si vero ecclesiam secularẽ vellet facere monasteriũ, vł eã ampliare pro suis sepulturis, nõ amplius ei ꝯferat q̃ cẽtesimã partẽ cẽsus ecclesię, cui pest. hac ęquitate seruata; vt cui tribuit, ꝯpetẽs subsidiũ ꝯferat: & cui tollit, dãna grauia nõ infligat; ita tñ ꝙ vnã de prædictis remunerationibus, q̃ voluerit, tm assumat, & hoc seruãdum est. ꝙ vnus eps, vel alius non debet vltra quinquagesimam, vel centesimam portionem conferre, sed nec tan-

Marginal notes:

1 Hereditatẽ ex vna cã petitã, ex alia petere possum. Io. And.

¶contractu.

2 Actiones vel res lite pẽdẽ. in consanguineos, vel extraneos. donatione, eptione, vel alio titulo trãsferẽdæ non sunt. Io. An.

† reciperẽt.

3 Vide Ale. in l. iusiurã dũ. §. pcura tor. & ibidẽ Iasonẽ. ff. de iureiurãdo.

4 Et s. de p̃sum. tertio, vbi etiã de hoc. Io. An.

5 Vide de hac materia Bar. in l. si fessus. ff. de cusso. reo.

† Vide l transactionẽ. C. đ pac. & l si petitor. ff. đ iud. & l. si vnus. §. pacta, ff. de pact.

† Cap. 6 eo ti. in 3. cõpi.

spondemus,[a] ꝙ licet sit in canone[b] †diffinitum, vt si quis episcoporum in parochia sua monasterium cōstruere voluerit, & de reb⁹ ecclesiæ, cui p̄sidet ipsum dotare, non amplius ibidem, quam quinquagesimam, ecclesiæ[c] vero quā monasticis regulis informare, uel pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius quam centesimam partē census ecclesiæ, cui pręest, debeat elargiri:[d] Quia tamen in eodē canone consequenter adiungitur, vt † hæc temperamēti æquitas obseruet: quod cui tribuit, competens subsidium conferat: & cui tollit, damna grauia non infligat: ea quidem cautela seruata, vt vnam tantummodo, quæ placuerit ex his duabus, remunerationem assumat. Hoc semper est obseruandum, ꝙ unus episcopus, vel alius non solum non debet amplius, sed nec tātum, nec minus cum graui ecclesiæ suæ detrimento conferre: siue simul, & semel id facere velit, siue pluries successiue, eisdē, † vel diuersis ecclesiis conferendo: vnde cum graue detrimentum, siue de possessionibus, siue de prouentibus ad ep̄alem mensam, vel cathedralem ecclessiam pertinētibus, in quālibet portione constiterit esse collatum, poterit legitime reuocari:[e] nisi p̄scriptione,[f] vel alia exceptione[g] legitima, actio huiusmodi excludatur. Nam etsi[h] prima facie p̄sumatꝛ, quod collatio quinquagesimæ vel cētesimæ partis, graue non inferat detrimē tum: quia tamen non solū si sæpe, sed etiā si semel id fiat, ex variis circūstantijs

nec tm̄, vel etiam minus cum graui detrimēto ecclesiæ suæ, siue simul & semel id facere velit, siue pluries successiue eidem ecclesiæ vel diuersis vnde quicquid cum graui detrimento, siue dc possessionib. siue de prouentib. ad ecclesiā cathedralem, vel mensam ep̄i pertinentibus constitetit esse collatum, poterit legitime reuocari, nisi p̄scriptione, vel alia legitima excepiione hm̄oi actio excludatꝛ. Tandē respōdet quasi tacitę qōni, diceret aliqs, nō vr̄ ꝙ collatio quinquagesimæ, vel centesimæ partis possit graue damnū infere: & ipse rn̄det, siue semel tm̄ id fiat siue pluries: ex varijs circumstātijs potest deprehēdi esse valde damnosum, & hoc potius potest cognosci ipso facto q̄ p aliquod statutum, & ita nec quinquagesima, nec centesima debet cū graui damno concedi, semel aut sæpe. Si vero intantū abundet ep̄s, vt sine dāno ecclesiæ suæ amplius q̄ quinquagesimam, vel centesimam possit cōferre neecessitati alterius ecclesiæ licet per se non debeat excedere summam à canone cōstitutā, tn̄ de sup̄ioris auctoritatē pōt etiā in maiori summa necessitati alterius ecclesiæ subuenire. Not. ꝙ æquitas est seruanda non solum in iudicijs, sed etiam in donationibus. Item donationem pōt episcopus facere nō tm̄ de reb. episcopatus, sed etiam canonicorum. Item nō solum de prouentibus, sed etiam de possessionibus. Item successor pōt reuocare donationem factam à prædecessore, si vergat in graue damnum ecclesiæ. Item in donationibus valet præscriptio. Item hic pròbatur, quòd episcopus potest conferre quinquagesimam, uel centesimam portionem. Item licet aliquid præsumitur prima facie non esse damnosum: tamen probatio admittitur in contrarium. Item quædam melius sciuntur ipso facto, quam iuris expressione. Item summam taxatam a canone potest prælatus in donatione excedere, non tamen propria auctoritate, sed superioris.

[Glo. seq. inchoat casum.]

a ¶ Rn̄demus.] quæstio fuit de hoc: quandoq; episcopi successiue locis religiosis de redditib. ecclesiarū suarū conferunt vltrā quinquagesimam portionem, quandoque vsque ad tertiam vel quartam partem, quærebatur vtrum successor possit reuocare ꝙ vltra quinquagesimā datum est? Ad hoc respondet Papa prout sequitur.

b ¶ In canone.] 12.q.2. bonæ rei.

c ¶ Ecclesiæ.] sæculsri iam constitutæ.

[Glo. seq. recit. per q. an sine consensu capituli, &c. tenet ꝙ sic, ponit opinio. contrariam, & opinio. Hu. mediam. Secūda pars recitetur per quæstionem, an de fructibus, uel etiam de possessionibus, ponit duas opiniones & secundam approbat.]

d ¶ Elargiri.] hoc potest facere sine consensu capituli. sufficit enim a iure semel concessum fuisse, ff. de condi. institu. quę sub conditione, §. vlt. & sup. de his quę fiunt a prælat. sine consensu capituli, pastoralis, vbi de hoc, quæ videntur determlnare hanc dubitationem, & ī.e.c. vbi dicit: per se nō dēt excedere, &c. ergo per se illā pōt cōcedere:[1] q.a quod de vno negatꝛ, de alio conceditur. 25.d. qualis, & su. de præsum. nōne, & s̄. de his q̄ fi. à p̄l. sine cōs. capituli. cū apostolica. ī fi.[2] Et ī alienationib. sēper dr̄, ꝙ cōsensu capituli reqratꝛ. s̄. e. pastor. s̄. 12. q.2. sine exceptione, & s̄. de his q̄ fi. a p̄l. sine cōsēsu capituli, cū nos. Quidā dicunt vt Lau. & T. & Io. su p illo, c. bonæ rei, ꝙ hāc donationē facere dēt de cōsen. capituli, argō illius c. 12. q.2. si ep̄s Hug. dicit, ꝙ hoc pōt fieri de cōsēsu clericorū, & tūc post mortē ep̄i nō reuocatur, uel sine cōsēsu clericorū, & tūc reuocatur post mortē episcopi p successorē. Et ista quinquagesima, vel cētesima intelligenda est quo ad fructus tm̄ & hoc patet ex verbo illo, quinquagesimā, vel centesimā partē census, ita intelligit H. sup c. bonę, & de fructib. formata fuit qō. Sed cōtradicere vr̄ inferior lr̄a, vbi dicit siue de possessionibus, &c. Io. intelligit ꝙ etiā de possessionibus & perpetuo possit donare centesimam, uel qnquagesimam, & hoc satis potest concedi. Et est argumētum vbi dicit: nisi legitima præscriptione, &c. ita tamē hoc facere potest, siue de redditibus, siue de possessionibus, quòd ecclesia non lædatur B.[3]

[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

e ¶ Reuocari.] hic respondet quæstioni, ꝙ reuocabitur tātum vltima, si plures fuerint factæ alienationes, ff. de iure pat. Si libertus, §. 1. si vna tantum fuit & enormis, de ipsa detrahet quod plus est. 12. q.2. si quos de seruis.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Præscriptione.] sed vr̄ quòd hoc stare non possit, quia dixit lex. Qui contra leges mercatur, malæ fidei possessor dr̄: & ideo non præscribit. C. de agr. & censib. qnemadmodum, lib. 11. & nulla temporis longitudo iuuat malæ fidei possessorē, sup. de præsc. vigilāti. & c. si diligenti, & c. quoniam omne, & iuris ignorantia nō prodest in usucapione, ff. de iuris, & fact. ign. iuris ignorantia, ff. de vsucap. nunquam. Respondeo, hæc est ignorantia facti, & non iuris. facti enim quæstio est, vtrum, lædatur ecclesia grauiter, & ideo ecclesia quę recipit, cū habeat titulum, & bonam fidem, præscribere potest, secundum quod dicit T. quia hæc donatio permissa est per canonem illum bonæ rei. sed in alijs exceptionib. loquutur prædicta iura. B.

g ¶ Exceptione.] puta, rei iudicatæ, sup. de re iud. cum inter vos, & ff. de excep. l. 2.

h ¶ Nam etsi.] responsio tacitæ quæstionis.

† Hunc canonem habes ī concilio 9. c. 5. refert Gra. 12. q. 73. incip. bonæ rei. ei⁹ canonis uerba. hic inserit Innocē. usq; ad uersi. Hoc semper.

† vt per hoc temporamēti. &c.

1 Imò nec p se suam facere p̄t sine capitulo, cū nō sit ibi totus, cum mēbra deficiāt. de his q̄ fin. a p̄l. no~t. & c. quāto secundū. H. Io. And.

2 Cōc. tex. in l. si marit⁹, ī fi. cū uulg. ff. de procu. † eidem.

3 Secundum Gof. & Innocentium, & hoc teneas. nā expedientius est ecclesiæ dare ex nunc quinquagesimā possessionū, quam singulis annis dare qnquagesimā reditū. Dicit tamen Aegid. quodi putat hoc esse de mente iuris, qd ecclesia cathedralis teneat directū dn̄iū: vnde hoc sumit non uideo, Io. An.

a ¶ Ex.

a ¶ Ex ostensione.] vt si ostendatur ecclesia ære alieno grauata, vel graues imminere expensas in proximo vel quia defecit ecclesia in expensis consuetis pp talem donationem, quam si non fecisset, leuiter subiret expensas sine grauamine.

patrono. C. de reuoca. dona. si vnquam. si. 17. q. vlt. c. vl. Sed illud iure poli, nō iure fori, alias aūt totā nō reuocat. C. đ inofficio. dona. si totas. Si aūt in extraneū collata sit donatio, reuocat̄ ex ingratitudine: cuius quattuor causæ hic notant̄. Puta si donatarius impias manus in donatorē iniecerit ipsum vulnerando: vel attrocē iniuriam ei intulerit, vt ipsum vulnerādo, vel fustibus cædendo: Si graue damnum rerum suarū vel periculum vitæ inferre præsumserit. Item ad quintum quæ hic non ponitur: Si conditionē appositam nō adimpleuit. arg. s̄. eo. cum dilecti, & hoc totum habes. C. de renoca. do. l. vlt. & j̄. de condi. ap. verum. si vero mater donationem filio faciat, & postea transit ad secundas nuptias, ex tribus tātum causis eam donationem poterit reuocare: puta, si vitæ eius insidiatus est: Si atroces manus intulerit in eam. Si toti⁹ substantiæ ipsius molitus est iacturam. C. de reuo. don. Authē. hę quoque, in Auth. de nup. coll. 4. §. mater. aliter non fit reuocatio. Inst. de do. §. aliæ.

† De materia huius decretalis vide late p Ripā ī repetitio. l. fi. C. de reuocand. donat. Aretinū, & alios, in §. aliæ aūt. Instit. de dona.

† ingerit.

deprehendi potest interdum valde damnosum: qđ quidem magis potest ex ostensione [a] facti, quam expressione [b] alicuius statuti cognosci: nec quinquagesima, nec centesima semel, aut successiue debet cum graui ecclesiæ damno conferri. Si uero in tātum abundet episcopus, vt sine dāno ecclesiæ suæ, possit amplius etiā quam per quinquagesimam, uel centesimam partem necessitati alterius ecclesiæ subuenire, quamuis per se nō debeat [c] summam excedere a canone [d] præfinitam, per quam incaute largiri volentibus est occursum: de superioribus tamen auctoritate [Pontificis †] potest etiā in maiori summa inopiæ alterius prouideri.

† Vox pontificis, deest in vetustiorib. codicibus.

Gregorius nonus.

¶ Donatio potest per donatorem non per hæredē eius, qui tacuit ob ingratitudine donatarij reuocari in casibus hic expressis.

CAP. X.

PRopter [e] † eius ingratitudinem, in quem liberalitas est collata, donatoris persona de rigore iuris, eam potuit renocare: [f] Si forte in ipsum impias manus iniecerit: † aut sibi atroces [g] iniurias: seu graue rerum suarum damnum: vel vitæ periculum inferre præsumpserit: Qđ tamen ed donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur successores. [h]

b ¶ Quàm expressione.] quædam enim sunt, quę melius possunt intellectu percipi, quàm elocutione exprimi. ff. de sol. ratum, & ff. rem ratam haberi. quo enim tutore. §. Iulianus.

c ¶ Non debeat.] ex eo, quod dicit, per se, non debet excedere summam à canone prefixam, ergo per se illam facere potest, ut dixi.

d ¶ Canone.] prædicto, bonæ rei.

PRopter.] primo ponit dictum, quod exemplificādo specificat: ibi, Si forte. Secundo moderatur: ibi, Quod tamē. Abbas.]

CASVS. Aliquis (pone Titius) aliquā liberalitatem siue donationem cōtulit in aliquem: quæritur, vtrum talis liberalitas seu donatio aliquo casu posset reuocari? Rñdetur, q̄ de iuris rigore donatio in casib. pōt reuocari, si forte donatari⁹ impias manus in suū donatorem iniecit, vel si atroces iniurias sibi intulit, seu graue damnum rerum suarum, vel periculum vitæ datori suo in ferre præsumpsit: sed si donator in vita sua de his nihil dixit successores illius hanc liberalitatē, seu donationē reuocare non poterunt. No. hic quattuor casus in quib. ꝓpter ingratitudinē donatio reuocatur, s. si donatarius impias manus in suum donatorē iniecit: vel si atroces iniurias sibi intulit, seu graue dānum rerum suarum. vel periculum vitæ sibi inferre p̄sumpsit. Item no. q̄ si donator de his in vita sua tacuerit, successores liberalitatem seu donationem reuocare non possunt.

ADDITIO. Istas quinque causas reuocandæ donationis. habes in his versibus.

Quinque modis perdo, mihi quæ donata fuere.
Infero si damnum grauiter donantis in ære.
Huic per me si sit atrox iniuria facta.
Si sit persona manuali vulnere tacta.
Quando sua vita crudeliter insidiabor.
Ingratus domino re donata spoliabor.
Ingratum factum dic me cum fregero pactum.

[Glos. seq. dicit vnde sumpta fuit, & dat regulam, secundo distinguit.]

e ¶ Propter.] hæc decr. sumpta fuit ex lege C. de reuo. dona. l. vlt. Nota ergo, q̄ donatio semel perfecta non reuocatur etiam prætextu imperialis rescrip. C. de reuoc. dona. si donationem, & 12. q. q. 2. non enim. nec ex sola pænitentia reuocatur. C. eo. possessionem. nec recipit conditionem postea perfecta donatio. C. de donat. quæ sub mo. perfecta t. in casibus tamen reuocatur ꝓpter ingratitudinem: Vnde distingue, aut donat. quis liberto, aut extraneo. si liberto, reuocatur donatio, sola ratione obsequij non præstiti. & est mirabile: quia reuocatur res empta ex pecunia donata. C. de reuo. do. l. 1. sed libertas non reuocatur solo obsequio non præstito. C. de lib. cau. solo. sed propter easdem causas quibus donatio reuocatur, libertus ecclesiæ in seruitutem reuocatur. 12. q. 2. octaua discussio. & in Auth. vt liberti de cetero aureo annulo non egeāt. §. illud. coll. 6. Reuocatur etiā donatio tota propter liberos susceptos à

1 Siue sit p̄fecta stipulatione vel pacto: siue sit īpleta p traditione: vt notat & qūo trib. modis diuerso respectu perficiunt̄ ꝯtus, no. C. de peric. & commo. rei vēdi. l. 1. in 1. glo. Io. And.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

f ¶ Reuocare.] reuocatur ergo donatio utili rei vendicatione, vel conditione ex leg. C. de reuo. dona. his solis & C. de contrahen. emp. cum res. ff. de dona. causa mortis. l. si mortis causa. Ber.

g ¶ Atroces.] quæ considerantur ex tribus causis. scilicet ex facto, loco, & persona. Insti. de iniu. §. atrox. ut si quis uulneratus fuerit, Vel fustibus cæsus. 2.

2 Adde q̄ dicat̄ atrox iniuria: p l. prętor. §. posse. ff. de iniur.

[Glo. seq, in fi. arg. ad quæstionem inducens duas leges.]

h ¶ Successores.] hoc ius reuocandi personale est, quia non competit primordium huius causæ hæredib. donatoris, vel contra hæredes, uel successores donatarij, qui hoc inuita sua tacuit, vt hic dicit, & C. de reuo. do. l. vlti. ad fi. & l. 1. in fin. quia per taciturnitatem remissum vī. Et sic est argu. quòd feudum non est auferendum filio propter felomam patris, si patri quæstio mora non fuit 3. sic C. de inoffic. testa. omnimodo, argu. ff. ad Syllani. l. 1. §. ult. Ber.

3 Immo qn̄que n̄ aufert̄ et si patri qō mota fuit vt dixi s̄. đ feu. c. 2. super gl. fi. Io. And.

DE PE-

DE PECVLIO CLERICORVM.

¶ Supra visum est de donationibus, sed quia dubitari poterat nunquid clerici possent donationes facere de eorum peculio, merito subijcit hanc rub. Ab. Sic.

De hac materia tractatur 12. q. 1. & q. 3. & q. 4. per totum. & q. 2. de laicis. & c. seq.

TITVLVS XXV.

De peculio Clericorum.

¶ Ex cõcilio Arelatensi. †

¶ *Quæsitum à rectore ecclesiæ tẽpore promotionis nihil habente, præsumitur de bonis ecclesiæ quæsitũ.*

CAP. I.

INuestigandũ [a] est, si nihil patrimonij habens p̃sbyter, qñ promotus † est ad ecclesiasticũ ordinem, postea † emerit prædia, cuius iuris sint quoniam ecclesiæ, ad quã [b] nihil habẽs promotus est, esse debẽt, [c] iuxta canonicam auctoritatem.

¶ Ex eodem. †

¶ *De emptis per prælatũ de bonis ecclesiæ, debet instrumentum confici nomine ecclesiæ: aliàs debet prælatus ab administratione remoueri.*

CAP. II.

PResbyter [d] cũ diœcesim tenet, de eis † quę superemerit [e] ad ipsius ecclesiæ nomen, scripturã faciat: aut ab eius ordinatione discedat.

¶ Ex epistola Pij Papæ. †

¶ *Quæsita per episcopum post consecrationem suã, ecclesiæ relinquẽda sunt.*

CAP. III.

VT vnusquisque presbyter, res quas post dies cõsecrationis, acquisierit, [g] propriæ ecclesiæ relinquat.

¶ Ex concilio Remen. †

¶ *Empta per prælatũ ex emolumentis ecclesiæ, efficiũtur ecclesiæ licet prælatus emerit nomine alieno.*

CAP. IV.

INquirendum est, si † q̃s presbyterorum de redditibus ecclesiæ, vel oblationib. vel votis fideliũ, alieno nomine res cõparauit [i], † quia sicut nec suo, ita nec alieno nomine [k] presbyter fraudem facere de facultatibus ecclesiasticis † debet: quoniam hoc sacrilegium [l] † est, & par crimini Iudæ furis, qui sacras oblationes asportabat [m] & furabatur.

¶ Ex concilio Toletano. †

¶ *Meliorationes factæ per prælatum in rebus ecclesiæ, sunt suæ in vita, ẽt si dimittat beneficiũ: sed de his testari non potest h.d. secũdum intellectum satis notabilem.*

INuestigandũ.] CASVS. Statuit concilium Arelateñ. ꝙ si p̃sbyter nihil hñs promotus fuerit ad regimẽ alicuius ecclesiæ, & postea emerit prædia, illius ecclesiæ dẽnt esse, ad q̃ nihil hñs promotus est. Not. hic argu. oĩa quæ p̃latus possidet, p̃sum i de bonis ecclesiæ acquisita fuisse.

a ¶ Inuestigandum.] à iudicib. qui de hoc cognoscunt.

b ¶ Ad quam.] sim. 12. q. 3. placuit. & q. 4. quicũque, & q. 5. nulli. & c. fixum.

c ¶ Dẽnt.] q̃a p̃sumñtur de bonis ecclesiæ empta. 12. q. 3. c. 1. & C. de donationib. inter virum & vxorem etiam. & ff. eo. Quintus Mutius. 1 Sed cõtra hanc p̃sumptionẽ admittitur probatio. 12. q. 1. sint manifestę. & q. 4. c. 1. & 2.

PResbyter.] CASVS. Dr̃ in hoc capitulo, ꝙ si presbyter q̃ tenet parochiã, aliqua emerit ad nomẽ ecclesiæ, conficiat instr̃m: & qui contra fecerit, ab eius ordinatione remoueat̃. Not. ꝙ cum presbyter aliquid emit, debet facere instrumentum in quo contineatur, illud esse ecclesiæ: quod verum est, cum emit de rebus ecclesiæ: secus est si de patrimonio suo emit.

d ¶ Presbyter.] hoc c. habetur. 12. q. 4. c. vlt.

e ¶ Superemerit.] de reb. ecclesiæ: quoniam si de suis & ecclesiæ rebus emisset, pro rata pretij res diuideretur inter ecclesiam & hæredes presbyteri, si de hoc constaret. 12. q. 1. c. 1. Et ita pro ea parte faciat instrumentum pro se quia tutius est, quòd non faciat instrumentum commune, sed separatim. T. aut non datur ei optio, sed comminatio est. Ber.

VT vnusquisque.] Iste textus põt intelligi de ep̃o, & tũc verbũ, cõsecratione, stat proprie, & verbũ, p̃sbyter, dẽt exponi, i. ep̃s p ea q̃ dixi in c. p̃cedẽti. Scd̃o põt intelligi in quolibet rectore ecclesię. & tũc verbũ, p̃sbyter, stat propriè: & verbũ cõsecrationis, dẽt exponi, i. ordinationis seu promotionis: quia proprie ep̃s cõsecrat̃, & presbyter ordinatur, vt in c. 1. de sac. vnct. Abb. Sic.

CASVS. Dr̃ in hoc capitulo, ꝙ quicquid p̃sbyter acquisiuit à t̃pe promotionis suę, post mortem eius remaneat ecclesiæ. No. ꝙ quicq̃d prælatus acq̃ri post institutionẽ suã de reb. ecclesię vel eius occasione, ecclesię est.

f ¶ Vt vnusquisque. supple, statuimus.

[Gl. seq. arg. allegt quattuor iura.]

g ¶ Acquisierit.] occasione ecclesiæ. inf. tit. prox. quia nos. & c. requisisti. & est arg. q̃d teneor 2 tibi restituere quod occasione rei tuæ ad me peruenit. argum. s̃. de iureiur. ad nostram. & ff. manda. ex mandato. & l. idẽque. §. 1. & 2. & ff. de proc. qui proprio. §. procurator. ver. vt in ceteris Ber.

INquirendum est.] CASVS. Statuit conciliũ Remeñ. ꝙ si aliq̃s presbyterorum de redditibus ecclesiæ vel oblationib. ecclesiæ vel votis fidelium res aliquas cõparauerit, non noĩe ecclesiæ, sed alieno, ecclesia poterit res illas petere, si constiterit ꝙ de bonis ecclesiæ fuerint comparatę: & ipse qui hoc fecit, debet puniri: q̃a sicut non suo nomine, ita nec alieno de suis facultatibus ecclesiæ fraudem facere dẽt: hoc. n. sacrilegiũ est, & par crimini Iudæ, qui sacras oblationes furabat̃. No. ꝙ de rebus ecclesiæ non p̃t prælatus aliquid alicui acquirere vel emere, nisi ecclesiæ. Itẽ q̃ de reb. ecclesiæ fraudẽ facit, sacrilegium committit, & furtum.

h ¶ Inquirendũ.] s. à prælatis ecclesiæ. Ber.

i ¶ Comparauit.] supple, si hoc fecerit, puniẽdus est, & ecclesia poterit eas vendicare, 3 licet suæ non sint, & est sp̃ale in ecclesia. sic & miles. C. de rei vẽ. si vt proponis, & sic pupillus, C. arbitrium tute. l. 3. In aliis verò secus est de iure cõi, C. de rei vend. si ex ea, C. de dona. inter vir. & vxo. & si de tua. C. communia vtriusq; iud. si patruus tuus.

K ¶ Alieno nomine.] simile. 16. dist. sicut non suo.

l ¶ Sacrilegiũ.] large sũpto vocabulo sacrilegij, 7. q. 2. prædia & c. gloria ep̃i, & sup. de foro cõp. conquestus.

m ¶ Asportabat.] sile, 23. q. 4. q̃d ergo. 17. q. 4. si forte. B.

SI quis.] Varij intellectus possunt colligi ex hoc cap. vt dici Panor.

CASVS. Statuit concilium Toletanum, ꝙ si aliquis clericus pro sua sustentatione in terra ecclesiæ vineolas, aut agella fecerit, meliorãdo terram ecclesiæ, possideat ea vsque ad mortem: & tunc ecclesiæ restituat, nec iure testamenti, aut iure successionis alieni relinquat.

---

† In cõcilijs editis nõdũ inuẽtum est Burchardus li. 3. decr. ca. 118. & Iuo p. 3. c. 94. concilio Remensi tribuũt. Et c. 1. eo. tit. in 1. cõp. tribuitur cõc. Lat.

† prouectus.

† si postea.

1 Ob vitãdã suspicionem turpis q̃stus dicet a viro vel his q̃ in ipsius p̃tãte sunt p̃uenisse ꝙ acquisiuit vxor. Io. And.

† Desumptũ ex cõcil. Agathẽ. c. 54. Iuo pa. 3. c. 95. refert a Burch. lib. 3. decr. c. 119. & in 1. cõp. eo. tit. c. 2. vbi ex aliis concilijs desumptum dicitur, sed minus bene.

† de his.

† Vr̃ sumptũ ex cõcil. Carthag. 3. c. 49. refert Burc. li. 3. decr. ca. 131. Iuo p. 3. c. 96. Gra. 12. q. 3. c. 1. & c. 3. eo. tit. in 1. compil.

2 Et maxime in subsidiũ. ar. ff. de eo p̃ quẽ fac est l. fi. Io. And.

† In cõci. impresso nõdũ inuẽtũ est, ei t̃n tribuunt. Burchar. li. 3. decr. c. 123. & Iuo p. 3. c. 96. & hr̃ in c. 6. eo. tit. in 1. compil.

† si aliquis presbyter.

† comparauerit.

† ecclesiæ

† sacrilegũ.

† Cõc. Tolet. 2. c. 4. & c. 7. eo. ti. i 1. cõp. Et de materia textus & glossarũ plene p̃ Couar. in ca. 1. & in c. cum in officijs. de testamen.

3 Vide hic Host. & Ioã. An. & doctores in l. minime. ff. de leg b. adde Io. An. in c. 1. j. de voto. & sup. de off. de legat. c. 2.

linquat: nisi forsan eps velit eā assignare alicui ad tempus pro seruitijs ecclesiæ præstitis. No. ꝙ nec prælatus ne clericus bona ecclesiæ potest alicui post mortē suam relinquere. Item episcopus potest conferre alicui terrā ecclesiæ pro seruitio ecclesiæ præstito.

a ¶ In terra.] quæ sterilis erat, prius enim æquum est illis relinqui, quorū labore ad fertilitatē redacta est, vt s. de reb. eccl. alie. vel nō. ad aures. & C. de alluuio. l. vl. vel loquitur de terra prius culta & clerico pro beneficio assignata. 16. q. 1. possessiones, & q. 3. clerici. Tan.

b ¶ Obitus.] arg. ꝙ bñficiati ab ecclesijs vsufructuarijs cōparant: nam & morte finitur vsusfructus. Insti. de vsufr. §. finitur. Similiter morte clerici, vt hic & s. de pig. c. vlt. sed nō p oīa cōparant clerici vsufructuario, quia de terra aratoria potest hic facere vineā, ꝙ illi nō licet & ff. de vsufr. quis. & l. vsufructuarius. Item vsufructuatius percipiendo fructus facit suos, & inde pōt testari: ꝙ nō pōt clericus. inf. ti. prox. quia nos. 12. q. 5. quia Ioannes. nisi cū quodā moderamine, ꝙ habetur j. ti. prox. ad hoc. & c. relatum. §. licet. immo potius clerici possunt cōparari vsurarijs, quibus tm̄ ad vsum cotidianū vti licet. Instit. de vsu & habit. §. 1. B.

c ¶ Prohæredumve.] pro hæres est qui putat se hrdem esse, cū non sit. ff. de pet. hær. pro hærede. & Inst. de interdict. §. adipiscendæ, vel pōt appellari hic pro quolibet decedenti post primum hæredem siue pro quolibet decedente, cui relinquitur aliquid.

d ¶ Pro seruitijs ac præstatione,] idest, pro seruitijs præstiti ecclesiæ. inf. tit. prox. relatum, 2. §. sicut 1 quia forte poterit possessionem illam assignare alicui clerico pro beneficio vsusque ad tempus vitæ suæ. 16. q. 1. possessiones, & q. 3. clerici. Ber.

† In hūc titulum erudi tos scripsit Couarruuias commentarios.

† In uetustio rib. ita: Gregor. A. subdiacon. alias Greg. iij. &c. Continus in margine addit ita: immo primus, li. 7. indict. 2. epi. 52. Et hr̄ c. j. e. ti. in 1. cōp.

1 Et s. ti. 1. p tuas. Io. An.

CAP. V.

SI quis sane clericorū agella vel vineolas, in terra [a] ecclesię sibi fecisse probabitur, sustentandæ vitæ causa, vsq; ad diem obitus [b] sui possideat: verum post suum decessum ecclesiæ restituat, nec testamentario, aut successorio iure cuiquam hęredū, prohęredūve [c] relinquat: nisi forsan cui episcopus pro seruitijs, ac præstatione [d] ecclesiæ largiri voluerit.

TITVLVS XXVI.

De testamentis † & vltimis voluntatibus.

¶ Gregorius nonus † Antonio Subdiacono.

¶ *Episcopus de rebus patrimonialibus testari potest, de rebus vero ecclesiæ seu intuitu ecclesiæ quæsitis testari non valet.*

CAP. I.

QVorundam ad nos relatione peruenit, ꝙ I. Attellanę ciuitatis episcopus cō dito testamento, in octo vncijs [e] substantiæ suæ nurum hæredē instituit, ecclesiam suam in residuis quattuor.

¶ Hortamur [f] ergo, vt solicite hoc discutias, & quicquid ipsum habuisse potuerit, a qualibet persona detineri nullatenus patiaris: [h] nisi † hoc solū quod eū ante [i] episcopatus ordinem, proprium habuisse [k] constiterit. Quicquid vero ecclesiæ ante ipsius consecrationem fuisse cognoueris, vel in episcopatus ordine prædictum episcopum acquisiuisse, [l] † in eiusdem ecclesiæ dominio conseruetur.

¶ Idem.

¶ *Abbatissa testari non potest, etiamsi nunquam induisset habitum monachalem.*

CAP. II.

QVia ingredientibus: & infra. ¶ Gabina † Abbatissa conquesta † est, S. quondam abbatissam, monasterii sui, postquam regēdi suscepit officium,

Quorundam, 16. q. 1. commonere. & cap. seq. 23. q. 8. §. quamuis.

Vorundam.] Primo ponitur factum. Secundo decimo: ibi, Hortamur. Abbas Siculus.

CASVS. Ioannes Attellanæ ciuitatis episcopus fecit testamentum, & nurum suam in octo vncijs substantiæ suæ sibi hæredem instituit, & ecclesiā suā in residuis quattuor. Mandat Papa Antonio subdiacono, vt hoc diligenter inquirat, & quicquid de bonis ecclesiæ ipsum constiterit habuisse ad ius ecclesiæ à qualibet persona debeat reuocare, nisi illud solum quod ante suam promotionem noscitur habuisse: & quicquid acquisiuit post suam consecrationem, in dominio ecclesiæ conseruetur. No. quòd prælatus de bonis ecclesiæ testari non potest. Itē quicquid acquirit ṗlatus post suam consecrationem, remanere debet ecclesiæ.

e ¶ Octo vncijs.] 2 id est, in duabus partibus hæreditatis, quæ dicitur as, & in 12. vncias diuiditur. Instit. de hæred. instit. §. hæreditas, T.

f ¶ Hortamur.] idest, præcipimus.

g ¶ Hoc.] id est, testamentum suum. Tan.

h ¶ Patiaris.] hoc non habebit locum in rebus ab episcopo alienatis: si ecclesia agnoscat hæreditatem illius, tenetur tunc ratum habere quod fecit, pro ea parte pro qua est hęres. 12. q. 2. episcopus qui filios. ff. de reg. iur. quia persona. C. de reb. alienis non alienan. venditrici, nisi fecerit ecclesia inuentarium: tunc enim non tenetur nisi inquantum vires hæreditatis se extendunt, C. de iure deliberandi, l. sancimus. §. sin autem locis.

i ¶ Ante.] simile 28. dist. de Syracusanæ, 12. q. 5. nulli, C. de episc. & cler. Authen. licentiam, & Auth. prohibitum.

K ¶ Habuisse.] hoc ideo dicit: quia renunciauit proprijs: vel quicquid postea habuit, totum fuit cōtemplatione ecclesiæ; & non personæ acquisitum. Alianus.

l ¶ Acquisiuisse.] intuitu ecclesiæ, vel de rebus eius: secus est de alijs. 12. q. 3. c. 2. & q. 5. fixum, & inf. eo. quia no.. Ber.

† Vide B. Thō. 2. 2. q. 185. ar. 6. & 7. & ibidē Caiet. & cōc. Trid. sess. 25. de refor. c. 1.

† acquisiisse, in antiquis.

† Idē. s. Greg. Ianuar. Caralitano epist. 7. eiusdē lib. 7. registri. refert Anselm⁹ Lucen. lib. 7. c. 182. Gratia nus. 19. q. 3. c. 7. Et c. 3. e. tit. in 1. cōp.

† Sabina

† questa

2 Vt glossam & textum intelligas, uide libellū Volusij Metiani de assis destributione, & Vigiliū Zuichemum in §. hrditas. In stit. de hær. instituen.

DE TESTAMENTIS ET VLTIMIS voluntatibus.

¶ Supra visum est de dispositione inter viuos: restabat videre de vlt. voluntatibus. Vel sic, sup. visum est de peculio clericorum, sed quia dubitari potest, nunquid de omni periculo valeant clerici condere testamenta, ideo subijcit hanc rubricam. Abb. Sic.

De hac materia tractatur 12. q. 5. & q. 3. & 18. q. 4. per totū, & 19. q. vlt. c. quia vsque ad fi. & 13. q. 2. §. fi. aliud, & cap. sequenti, 12. q. 2. de laicis, 4. q. 3. ver. ob causam.

QVia ingredientibus.] Primo ponit quæstionem. Secundo solutionem ibi, Necessarium. Abbas. CASVS. Quædam abbatissa cuiusdam monasterij S. nomine fecit testamentum, in quo plura quibusdam legauit:

legauit: quæ vsque ad mortem non induit habitum monachalem, sed stetit in vestibus, quibus presbyteri illius loci vtunt, sicut & illa, & quæ ipsam præcesserat, dicens hoc sibi licere ex consuetudine: Gabina abbatissa eiusdem monasterij, quæ successit, conquesta est domino Papæ, quòd illa taliter legata relinqueret. Rñdet Papa. Postquam illa ab batissa ordinata est, & in monasterio morata, ad culpam episcopi ptinuit, qui illam in sæcularib. vestibus stare pmisit: non tamen propter hoc monasterio præiudicare potuit, sed postquam monasterium intrauit, se & sua ei monasterio dedicauit. Not. quòd delictum subditorū ad culpā prelatorum pertinet. Item delictum personæ in dānum ecclesiæ redundare non dēt. Item intrādo monasteriū, se & sua intelligitur quis contulisse, nec amplius potest inde testari.

† ipsius.

† Hic in vulgatis legit, plene: sed in manuscriptis, & registro B. Gregorij pene, legitur inde est restitutū, iā in uno uetustissimo exēplari hr ita & hoc plene ex loci ɔsue tudine licuisset.

† Scilicet Gregori⁹ Ianuario epo Caralitano lib. 3. epist. 2. registri Et c.12.e. tit. in 1. cōp. Et vide præ alijs Couarruuiā in hāc decretalem.

1 Cōco. tex. 1 §. legati. & §. facto Inst. de leg.

2 Si quis res necessitate distraxit, fortassis huic officio iud. succurretur, dū tā ptium restituat. Io. And.

3 Et ibi hr pars. de pri. decisa. Ioan. And.

condito testamento[a] legata[b] quibusdam reliquisse, dicens, eam vsq; in diem obitus sui, non induisse habitum monachalem, sed in vestib. quibus utuntur loci illius † p̄sbyteri, permāsisse, sicut & illa, quæ ante ipsam fuerat abbatissa: & hoc pene † ex consuetudine[c] licuisse, & infra.

¶ Necessarium ergo visum est, postq̄ abbatissa ordinata[d] est, & in monasterio p annos plurimos vsque ad obitum p̄fuit, vestis qualitatē ad culpā forte[e] ep̄i ptinere, q̄ eam sic esse pmisit: non tñ potuisse p̄iudicium[f] monasterio irrogare, sed res ipsius eidem loco, ex quo illic ingressa, & Abbatissa constituta est, de iure competere.[g]

¶ Idem. †

¶ Si infra annū a die monitionis non fit executio testamenti per debentem exequi, deuoluitur executio ad episcopum.

CAP. III.

Nos quidem: & infra. ¶ Peruenit ad nos S. de hac luce migrante supremę volūtatis elogio[h] † monasteriū præcepisse fundari; cuius desiderium a T. religiosa femina eius hærede protrahitur.[i]

¶ Quamobrem te hortamur, vt eam cōmoneas, † quatenus infra annum,[k] monasteriū, quod iussum est, debeat ordinare: & cūcta secundum voluntatē defuncti, sine altercatione construere.

¶ Quod si infra p̄dictum tempus, siue in loco,[l] qd̄ constitutum fuerat, seu si ibi nō potest, & alibi placet ordinari, tecū implere neglexerit: tunc per te ędificetur, & oīa p te loco ipsi sine diminutione quali bet assignent. Sic. n. secundum pijssimas leges,[m] dilatas defunctorū pias uoluntates, episcopali decēs est studio adimpleri.

¶ Idem † Petro subdiacono.

¶ Debetur legatum, quamuis nudis uerbis a testatore sit relictum.

gressi. 12. q. 1. nolo. & c. non dicaris. Berl.

Nos.] Propter negligentiā hr̄dis ep̄s exequit̄ piam voluntatem defuncti. h. d. Primo ponitur narratio. In secunda ,puisio: ibi, Quamobrem. vbi primo moneri mandat, secundo suppleri ibi, Quod si, tertio reddet rationem ibi, Sic enim. Abbas.

CASVS. Quidam † S. noīe fecit testamē tum. & T. mulierem sibi hęredē instituit, præcipiens monasteriū de bonis suis dēre fundari: cuius desideriū ab illa muliere ipsius hr̄de ptrahitur: pucnit hoc ad dñm Papam: vñ ir̄ā dat ep̄o, loci, ꝙ muliérem illā moneat, ut ī. annū monasteriū qd̄ testōr fieri p̄cepit dēat ɔstituere in loco vbi fuit ɔstitutū: ꝙ si hoc non fecerit, ep̄s illud faciat fieri, & oīa per epm̄ designent illi loco sine aliqua diminutione qa ēt s̄m leges volūtates defunctorū per ep̄os adimpleri dēnt. No. ꝙ voluntas defuncti ad pias cās ad impleri dēt ab hr̄de. ī. annū. Iiē si hr̄s negligens est, ep̄s loci hoc faciat: qa secundum leges volūtates defunctorū per episcopos adimpleri debent.

† eulogio.

† Hoc spectat qd̄ nouissime ɔstituit cōciliū Trid. sess. 22. de refor. c. 8. & sess. 25. in decreto de purgatorio.

a ¶ Testamento.] Testamentum est testatio mētis, qua dispo nitur, quid de rebus suis aliquis uelit fieri post suum decessum, 13. q. 2. cap. placuit. §. sed aliud ī. de celebra. missa. cum Marthæ. Instit. de testam. ord. in prin. 1. Tan.

b ¶ Legata.] legatū est donatio quædā à testatore relicta ab hærede præstāda. instit. de leg. §. 1.

c ¶ Ex consuetudine.] hic consuetudo nō prodest, quia nō quid fiat, sed q̄d fieri debeat, consideran dum est. 12. q. 2. gloria episcopi, & s̄. de elec. cum cām. & ff. de offi. præsi. sed licet, & factum vsurpatum p̄scriptionem non inducit. 93. dist. illud. 10. q. 3. licet, & in talibus nullus numerus defendit annorum. 33. q. 5. ꝙ Deo.

d ¶ Ordinata.] i. benedicta uel consecrata quia abbatissa vel monialis non recepit ordinem propter vtilitatem sexus ar. ī. de pęn. & remissio. noua.

e ¶ Forte.] non est nota dubitationis, sed assertionis. 13. q. vlt. habent forsitan illi. & in Euangelio: Si cognouissetis me forsitan & patrem meum, &c. ff. de rei ven. itē si. §. 1. 2. & ff. de arbi. si duo. ff. de proc. si filiusfamilias. de pæ. dist. 1. quamobrem. 33. q. 2. admonere. s̄. de procu. tuæ. Vin.

f ¶ Præiudicium.] votum enim præscriptione non tollitur, ut 33. q. 5. quod Deo pari.

g ¶ Competere.] ipso enim ingressu se & sua dedicauit Deo 19. q. vl. qa ingredientibus, & est pars huius 3 & Auth. si qua mulier, & C. de sacrosan. eccle. Auth. in

h ¶ Elogio.] i. testamento. C. de test. l. iubemus.

i ¶ Protrahitur.] i. differtur.

k ¶ Infra annū.] ī. annū dēt mādari executioni volūtas testatoris. C. de fidei. Auth. amplius. & hic. & in Auth. de eccle. tit. §. si quis ædificatione. coll. 9.

† Scilicet Gregorius 1 registro. lib. 12. epist. 30. & c. 13. e. ti. in 1. comp.

[Glo. seq. rect. per q. scilicet, quod si locus non fuit designatus, ponit dictum Lauren. & secundum opin. Tan.]

l ¶ In loco.] demonstrato, uel cōprehenso à defuncto, si. n. de loco incertus sit, nō vr̄ obligatus ad faciendum: sicut in promissore liquidum est. ff. de eo. qd̄ cer. lo. l. 3. si quis insulam, & ff. de verb. obl. si insulam. n. si aliud quid dicatur, tum cā religionis, tū extremæ voluntatis fauore. Io. & Laur. Alij dicunt, ꝙ si incertus est locus ubi debuit ædificari, ad hanc causam relictum fieret caducum. C. de ca. tol. l. unica. §. si uero. ff. de dona. l. 2. §. vlt. Et ideo dr̄ hic, in loco quo constitutum fuerat. T. dicit ꝙ non erat caducum: quia testamenta sunt interpretanda largissime. s̄. de don. cum dilecti, in fi. & res ad pias causas relictæ. liberæ sunt à lucratiuorum inscriptionib. 23. q. 8. cap. tributum, §. quamuis, & in l. sancimus.

m ¶ Leges.] C. de epi. & cle. nulli. ibi habes quòd episcopus debet illud facere.

INdicante. Primo narrat factum. Secundo prouidet, ibi, In quibus. Abbas.

CASVS. Mulier quædam vxor redempti moriens concham argenti iussit venundari, & dari libertis suis, & quandam scutellam argenteam reliquit cuidam monasterio; mandat Papa, quod voluntas illius per omnia debeat adimpleri. No. quod vxor potest testari viuente marito. Item voluntas testatoris per omnia adimpleri debet.

[Glo. seq. arg. allegat tria iura.]

a ¶ Nudis verbis.] tale legatum etiam valet secundum leges. C. de fideic. l. vlt. & est arg. quod per nuda verba quis obligatur. arg. 12. q. 2. quicunq. 22. q. 5. quacunque e. iuramenti, & C. de suf. l. vnica.

[Gl. seq. quærit & soluit. Secundo quærit, arg. pro legatario soluit pro hærede, respondens ad contraria. Tertio quærit ar. contra legatarium. soluit contra hæredem.]

b ¶ Monasterio.] pone quod reliquit monasterio S. Mariæ x. sed non determinauit cui, cum sint plura monasteria S. Mariæ, dabitur pauperiori, in Auth. de eccl. tit. §. si quis in nomine coll. 9. Item pone quod plures habeat scutellas, sed vna est melior alia, cuius erat optio; potest dici quod legatarij, ff. de le. 1. si domus, & melius, l. qui duos. Sed contra, ff. eo. ti. l. si quis a filio, §. si quis. s. quod hæredis est electio. & C. de cond. inde. si quis seruum. ff. de leg. 1. legato, & ff. de ser. rest. præd. l. si via, quib. statur. Contraria loquuntur quando hæres in mora est. 2 Item pone quòd legauit seruum in fuga constitutum cuius, expensis quæritur? videtur quod legatarij, quia ad ipsum spectat emolumentum: ergo & onus. C. de cadu. tolien. l. 1. §. pro secundo, in fine, imo hæredis, ff. de leg. 1. cum seruus, & l. sequent. Lauren.

ADDITIO. Si seruus legatus est in fuga tempore testi: quæret eum hæres sua impensa. ff. de leg. 1. seruo legato. §. fi. Sed post testim, & ante mortem quæret eum hæres sum ptu legatarij, ff. eo. tit. si seruus legatus. Si post aditam hæreditatem, si culpa hæredis soluat æstimationem, alias non cauebit, ff. eod. l. cum res, §. itaque.

† Recepit proprium nomen.
† al. reliquisset, sed rel. quisse in antiquis.
† Idem s. Gre. Dono episc. Massanen. li. 7. rest. in d. 1. epist. 4. & c. 14. e. ti. in 1. comp.
† De intellectu pter Couarruuiam, hic uide Ferdinandu Vasquiu li. 3. de success. crea. §. 21. Romanu i rep. Auth. si ftr, C. ad l. Falci. & Euerardu in loco a libertate ad piam causam.

1 De articulo huius glossæ uideto hic per alijs Couar. ad norata in l. heredes, §. si i certo, & ibi glossam, ff. fam. ercis.
2 In antiquis exemplarib. ita reperitur hec gl. ut impressa est, & definit ibi Lau. ideo cetera additamenta forte sunt.

CAP. IIII.

INdicante, & infra.

¶ Cognouimus R. referente, quod moriens vxor Redempti, † concham argenteam nudis [a] verbis iussit venundari, & suis dari libertis: & scutellam argenteam cuidam monasterio [b] reliquisse: † In quibus uoluntatem eius, per omnia volumus adimpleri.

¶ Idem † T. Episcopo.

¶ *Non debetur legatum cum testator rem non suam, sed ecclesiæ legauit. h. d. simpliciter inhærendo litteræ.*

CAP. V.

FIlius [c] † noster F. conquestus est, quod quondam P. pater suus aliqua ecclesiæ vestræ, sepulturæ suæ gratia, iuris alieni [d] reliquit. Et quidem leges sæculi hoc hent, vt heres ad soluendum cogatur, si actor eius rem legauerit alienam; [e] sed quia lege Dei, non autem lege huius sæculi viuimus, † valde mihi videtur iniustum, ut res tibi legatæ, quæ cuiusdam ecclesiæ esse perhibentur, à te teneantur, qui aliena restituere [f] debuisti.

¶ Ex cōcilio Moguntino. †

¶ *Hæredi non adimplenti iussa testatoris, ab episcopo interdicitur res a testatore relicta. h. d. inhærendo litteræ.*

CAP. VI.

SI hæredes iussa testatoris non adimpleuerint, [g] ab episcopo [h] loci illius, omnis res, quæ eis relicta est, canonice interdicatur [i] cum fructibus, & ceteris emolumentis: Vt uota defuncti adimpleantur. †

¶ Ex concilio Lateran. †

¶ *De bonis per ecclesiam acquisitis clerici testari non possunt.*

FIlius noster.] hoc c. habet multos intellectus, vt dicit Pan. Primo ponitur conquestio Secundo prouisio: ibi, Et quidem. Abb.

CASVS. Quidam. P. nomine, fecit testamentum, & in testamanto illo quædam, quæ ad ipsum non pertinebant, causa suæ sepulturæ relinquit cuidam episcopo. filius eius petebat bona illa, ut ea restitueret illi cui fuerat, sed episcopus hoc facere nolebat: unde conquestus est dño Papæ scribit Papa illi episcopo dicens, quòd leges seculi habent, ut hæres soluere compellatur, si testator rem legauerit alienam: sed quia eps viuere debet lege Dei, non autem lege sæcularium, iniustum est, vt res quæ dicuntur esse cuiusdam ecclesiæ: teneantur ab ipso qui aliena restituere debuit. No. quòd si testator scienter rem alienam legauerit, quòd hæres tenetur: rem legatam dare legatario, vel æstimationem eius: sed secundum legem Dei non compellitur.

[Gl. seq. quærit opponendo, & soluit.]

c ¶ Filius noster.] sed quid ad eum, cum res essent alienæ? Forte iterat ipsius, quia res ipsæ depositæ fuerunt penes patrem suum, vel pignori obligata. Alanus.

[Gl. seq. distinguit an scienter vel ignoranter leget alienum.]

d ¶ Alieni.] cum quis scienter legat alienum, tunc hæres tenetur res redimere vel legatario pretium dare, si res sit talis quæ vendi possit, alias non, Insti. de leg. §. non solum, & §. quod autem. Si ignoranter legat rem alienam, non valet legatum: nisi cum legat coniunctæ personæ. 3 C. de le. cum alienam, & legatarius debet probare scientiam, ut in §. quod aut, & ff. de probat. verius. Tan.

e ¶ Alienam.] scienter. f ¶ Restituere.] de beneficio ... nignitate canonica, sic 17. q. 4. quicunq; de iure stricto non tenebatur reddere iuxta præmissam distinctionem T. imò reddere tenebatur, sed poterat agere contra hæredem si scienter res illas legasset. Ber.

† vtimur.
† In vulgatis codicijs ii reperitur hic post cōcilium Lateran. sub Ale. 3. p. 43. c. 5. & 11. e. tit. in 1. cōp. vide Synodum Moguntinam celebratam multis seculis post Raymundu anno 1549. c. 97. & Lapum allegat. 87.
† impleatur.
† Sub Alexan. 3. c. 15. & c. 4. e. ti. i j. cō.
3 Puta vxori, vel alteri cui de suo relinquisset. Io. A.

SI hæredes.] Vario modo pōt intelligi, ut dicit P. primo ponitur excessus: Secundo prouisio: ibi, Ab episcopo. Tertio, ratio: ibi, ut not. Abb.

CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd si hæredes non impleuerint iussa testatoris, per epm loci interdicantur illis oia relicta cum fructib. inde perceptis, vt nota defuncti impleantur. No. quod hæres tenetur adimplere voluntatem testoris. Item episcopus pōt compellere hæredem, & ei interdicere res sibi relictas cum fructib. a testatore, donec fecerit quod sibi iussum est a testatore.

g ¶ Adimpleuerint.] Infra annulum, C. de fideic. Auth. hoc amplius, sup. eo. nos quidem.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

h ¶ Ab episcopo.] C. de test. consulta diualia, 4 contra. Solu. publicatio testamenti non pertinet ad episcopum, vt ibi dicit, pertinet tn ad eum testim defensio, siue executio testim, vt volūtas defuncti seruetur, ff. de pet. hæred. l. hæreditas, §. si defuncto. ar. sup. eo. nos quidem, & j. eo. Ioannes, & hoc præcipue in his quæ ad pias causas relinquuntur, inf. eod. tua.

[Gl. seq. reci. per q. an filius non adimplens, &c. & ponit concord. iuris canonici, & ciulis.

i ¶ Interdicat.] secundum legem antiquam hæres, qui non adimplebat voluntatem defuncti, priuabatur omni successione, C. de fideicom. l. vlt. & 11. q. 1. Syluester. Hodie autem tenet hoc in extraneo hærede, sed filius institutus hæres non adimplens voluntatem defuncti priuatur

4 Hodie episcopi executores sunt piarum tam quam sedis Aposto. delegati. Conc. Trid. sess. 22. de refor. c. 8.

ratur successione, relicta tantum sibi legitima. C. de fideicom. Auth. hoc amplius. & praeualet lex in hoc casu canoni. in hoc tamen vr In. concordare praedicto canoni Syluester. & huic decr. j. de voto. licet. i fi. vbi de hoc. Sed illud ideo contingit, quia regnum diuidi non potest, sicut nec aliae dignitates. s. de praebe. maioribus. & in consti. Friderici de feudis. §. praeterea. Bern. Et hic nō dicitur expresse, quod priuentur haeredes, sed interdicatur eis quicquid relictum est, vt sic indirecte cōpellantur ad implere voluntatem defuncti. vel reducitur ad auctoritatem, vt saltem reseruetur haeredibus legitima, vt in Auth. de haere. & fal. §. primum. & §. si quis nō implēs. coll. 1. alia Authen. vr dicere, quod haeres qui relicta ad pias causas conferre distulerit, totum amittere debet in Auth. de eccl. tit. §. si quis autē pro redemptione. ver. si autem qui. coll. 9. Et in isto casu potest intelligi haec decret. & hoc intelligi in extraneo haerede. B.

† Praeter Couaruuiā hic vide B. Thomam. 2. 2. q. 185. art. 6. & 7. & Dñicū Sotum li. 10. de iust. & iu. q. 4. ar. 3. ad de quę not. li. 3. sup Directorio inqui sitorū Schol. 154.

† alijs.

Cvm in officijs.] Primo ponit excessus. Secūdo prouisio; ibi, Hoc igitur. Abbas.

CASVS. Inter alia opera charitatis primo loco id seruandū est, vt illis teneamur obnoxij, à quibus bene ficia recepimus: sed quidam clerici contrarium faciūt: cum enim multa bñficia pcipiant ab ecclesijs ipsi bona illa per ecclesiam acquisita in alios transferre praesumūt: sed quia hoc inhibitum est per canones, statuit concilium Laterañ. quod clerici siue testati siue intestati decesserint, siue alij conferre voluerint, bona illa penes ecclesias debeant remanere. Not. quòd qui ab alio beneficium percepit, obligatus est ei. Item clerici de rebus ecclesiae testari non possunt.

† Post conc. Lateran. sub Alex. iij. pa. 29. & c. 8. & c. nō. eo. tit. in 1. compil. Et de intellectu vide Couaruuiā. in c. cum in officii. de testamen.

CAP. VII.

Cvm † in officijs charitatis primo loco illis teneamur [a] obnoxij, à quibus beneficiū nos cognouimus recepisse: econtra quidam clerici cū ab ecclesiis suis multa beneficia perceperint, bona per eas acquisita [b], in alios transferre praesumunt. Hoc igitur quia antiquis canonibus [c] constat inhibitum, nos indemnitati ecclesiarum prouidere volentes, siue intestati decesserint, siue aliis † cōferre voluerint, penes ecclesias. [d] eadē bona praecipimus remanere.

¶ Alexander tertius.

¶ *Moderatam eleemosynam de bonis per ecclesiam acquisitis clerici facere possunt, etiam in aegritudine constituti.*

CAP. VIII.

Ad † haec praesentibus innotescat, qđ clerici de mobilibus, [e] quae per ecclesiam sunt adepti, de iure testari non possunt: [f] Viuentes tamen, & sui cōpotes, moderate valēt aliqua de bonis ipsis, non ratione testamēti, sed eleemosynae intuitu erogare, & in aegritudine constituti.

¶ Idē Vigilensi † episcopo.

¶ *De bonis proprijs, uel acquisitis intuitu personae, clerici testari possunt, de acquisitis intuitu ecclesiae nō.*

CAP. IX.

Qvia † nos: & infra. ¶ Consultationi tuae taliter respōdemus, quod licet clerici de his quae paternę successionis, vel † cognationis intuitu, aut de artificio, sunt adepti, seu dono consanguineorum, aut amicorum, non habito respectu ad ecclesiam, peruenerunt ad ipsos, libere disponere [h] valeant: de his tamen quae consideratione ecclesiae perceperunt, nullum de iure possunt facere testamentum. [i]

Idem Hostien. episcopo.

¶ *Valet testamentū, quod parochianus facit coram presbytero parochiali, & duobus testibus: nec valet contraria consuetudo. h. d. inhaerendo verbis litterae.*

CAP. X.

Cvm † esses in nostra praesentia constitutus, proposuisti, talem in tuo

a ¶ Teneamur.] donatarius enim donatori naturaliter est obligatus ad antidora. ff. de pe. haer. sed & si lege. §. consuluit. 8. q. 1. illud. Ala.

b ¶ Acquisita.] quod enim acquirit sacerdos, vel quilibet alius clericus intuitu ecclesiae, ad ecclesiam pertinet. s. eo. quorundam. & j. eo. ad haec. & c. quia nos. & ff. de castren. pecu. l. castrense. & 12. q. 3. c. 1. & 2. de quib. canonibus hic loquitur. Tan.

c ¶ Canonibus.] 12. q. 2. placuit. & cap. quicunque & q. 5. obitum. & quasi per totum.

d ¶ Penes ecclesias.] sic. j. c. sequen.

Ad haec psentibus.] Distinguit, & secundum menbrum: ibi, Viuentes. Abb. Sicul.

CASVS. Clerici de bonis ecclesię testari non possunt, tñ viuentes & sui cōpotes, possunt aliqua de bonis ipsis intuitu eleemosynae erogare in aegritudine constituti. No. quod de rebus mobilibus per ecclesiā acquisitis non pōt clericus testari, pt tñ intuitu eleemosynę aliqua de bonis ecclesiae erogare.

e ¶ De mobilibus.] multo fortius nec de immobilibus. Ala.

f ¶ Non poss. nt.] in morte tñ possūnt largiri 1 tam consanguineis q̄ alijs extraneis intuitu seruit j recepti, de mobilibus. j. eod. relatum. §. licet. & 12. q. 2. ecclesiastici. s. Tan.

[Gl. seq. arg. alleg. 2. iura, & tria in contrariū, & remittit.]

g ¶ Erogare.] arg. quod admittitur quis vna via, quis alia repellatur. 1. q. 2. cap. 1. ff. de inoff. testa. Papinianus. §. si q̄s. Ar. ↄtra. s. de procu. tuae. vbi de hoc. & ff. de adm. tuto. scire. & ff. de bo. lib. quaeritur.

Qvia nos.] in prima ponit decisa quaestio in secunda distinguēs rñsio: ibi, Consultationi. Abb. Sic.

CASVS. Dr in hoc capitulo, quod licet clerici de his quae pater na cognatione, vel successione, vel artificio, vt dono amicorū, sūt adepti, nō habito respectu ad ecclesiam, possint condere testamētū: de his tñ quę cōsideratione ecclesię perceperūt, de iure testari non possunt. No. quod clerici de bonis paternis, vł de his q̄ intuitu psonae acquisierūt, possūnt libere testari. Item de bonis ratione ecclesię acquisitis testari non possunt. Ber.

h ¶ Disponere.] 12. q. 3. c. 1. & 2. & j. eo. relatum. §. ceterum & c. requisisti. §. illud. Ber.

i ¶ Testamentum.] clerici enim de reb. ecclesiae nullū possunt facere testamentum: cum eorum proprietas nō sit sua, cum solum vsum habeant, sed tantum victu, & vestitu contenti esse debent 12. q. 1. clericus. qui. & cap. duo. & 10. q. 2. episcopus. & totum superfluum erogandum est pauperib. 12. q. 1. c. vlt. moderatam tamen donationem causa seruitij recepti facere possunt. j. eo. relatum. §. licet, cum quasi filiofamilias comparetur, qui non potest facere testamentum, nisi de castrensi peculio. C. de assess. l. vlt. & C. de aduo. diuer. iudi. fori. Ber.

Cvm esses.] Hoc ca. legitur varijs modis. Communis diuisio. Primo narrat factum. Secundo prouidet: ibi, Quia vero. Abbas.

† Vigilens. habent antiqui.

† Post cōcil. Lateran. sub Alex. iij. pa. 29. c. 5. & ca. 6. eo. ti. in 1. comp. Et de intellectu vide Ferdinādū Vasquiū li. 1. de success. resol. §. 9.

† &, pro, vel, in antiquis.

1 Vnde dixit Vincē. quod etsi tradere possit, non pt dimittere post mortē tradēdū. 12. q. 2. bonae sđ post mortem erogandū dispo nere non pt. 12. q. 5. q. Ioānes. vbi de hoc dixi etiā quod nō credit quòd generalis consuetudo excuset clericos dantes in morte omnia mobilia parentib. Io. And.

† Post conci. Lateran. sub Alex. iij. pa. 50. eo. tit. in 1. compil. Et multa q̄ requiruntur, vt dispo. huius c. hēat locum, tradit Guido Papae decisio. 543. adde Alexā. cons. 41. vol. 1. & consil. 47. vol. 2.

CASVS.

CASVS. In epatu Hostien. talis erat consuetudo, ꝙ testamēta, quæ non hab.bant subscriptionē septem testium, fm ꝙ leges statuunt, rescindebantur. Host eps hoc proposuit in præsentia Papæ: quia talis consuetudo aliena est à diuina lege, & patrum sanctorum institutionibus, & à generali consuetudine ecclesiæ, cum scriptum sit, In ore duorū vel triū testium, stet omne verbum: Papa prę scriptam consuetudinem reprobauit, & testamenta, quę parochiani fecerunt corā presbytero suo, & tribus vel duobus idoneis psonis in extrema voluntate, firma decreuit pmanere: & pcepit sub pœna excōicationis, ne aliqs rescindere audeat huiusmodi testamenta; & idē dr in sequenti capitulo, in quo scribit Papa iudicibus Velletrensibus. & intelligūtur ista duo capitula, super relictis ecclesiæ, vel ad pias causas, vt ibi sufficiant duo vel tres testes. No. ꝙ vbi ius legale ꝯdicit iuri canonico, pualet ius canonicum. Item generalis consuetudo ecclesiæ pro lege habēda est. Item in ore duorum vel triū testium stat oē verbum: item fm canones duorū testimonium sufficit in testamento. uit, quæ leges ne quid falsitatis in testamento cōmitteretur. voluerunt, ꝙ certus numerus testium adhiberetur. C. de fideicō. l. vlt. Ita etiam credo ꝙ istud locum habeat super relictis ecclesiæ, siue ad pias causas fauore religionis. ꝭ. c. proxi. sic non derogabitur legibus. Vel dic, ꝙ Papa statuit hoc tm in his obseruandum, in quibus habet tpalē iurisdictionē, quia quātū ad illos potuit legib. derogare. Ciuitas ista & post Cōc. Velletrēsis ptinet ad Lateran. sub Papā quo ad vtrāque iurisdōnem. Sed verius vr qđ primo dixi. Alij volūt dicere, ꝙ si agat in foro sęculari, seruāda est legalis solēnitas: si in ecclesiastico, stabitur istis decr. sed prius dī magis placet.

episcopatu consuetudinē obtinere, quod testamēta quæ fiunt in vltima volūtate, penitus rescindūtur, nisi cum subscriptione septem, vel quinque testium fiant, secundum quod leges [a] humanæ decernunt.

¶ Quia vero a diuina lege, & sanctorum patrum institutis, & a generali ecclesiæ consuetudine, id esse noscitur alienum, cum scriptum [b] sit: In ore duorum vel triū testium stet omne verborum, præscriptam consuetudinem improbamus: [c] & testamenta, quæ parochiani coram presbytero suo, & tribus, vel duabus alijs personis idoneis, in extrema fecerint voluntate, firma decernimus pmanere sub interminatione [d] anathematis prohibentes, ne quis huiusmodi audeat rescindere testamenta.

¶ Idem iudicibus Velletreñ. †

¶ *Valet vltima voluntas ad pias causas coram duobus testibus, & est casus singularis.*

CAP. XI.

RElatum † est, ꝙ cum ad vestrū examen super relictis [e] ecclesiæ causa deducitur, vos nisi septē vel quinque idonei testes iteruenerint, inde post ponitis iudicare: & infra.

¶ Mandamus, quatenus cū aliqua causa talis ad vestrū fuerit examen deducta, eam non secundum leges, sed secundū decretorum [f] statuta, tractetis, tribus aut duobus legitimis testibus requisitis: Quoniam scriptum est: In ore duorum vel trium testiū stat omne verbum.

¶ Idem electo, & Capitulo Caiѕaneñ.

¶ *De proprijs potest testari clericus: in acquisitis per ecclesiam, etiamsi sint mobilia, succedit ecclesia, vel successor: potest tamen aliqua seruitoribus vel pauperibus elargiri: si autem defunctus habet plures ecclesias, uel beneficia, fiet aeque diuisio inter illa.*

CAP. XII.

RElatum † est auribus nostris, quod,

10 20 30 40 50 60

Deut. 17.

a ¶ Leges.] C. de testa. si vnus. l. vlt. & l. hac consultissima. B.

b ¶ Scriptum] in lege Mosaica, & in Euāgelio, 2. q. 4. c. 1. 1 & s̄. de test. licet vni uersi. Ber.

[Gl. seq. reci. per. q. an ēt circa non pias causas valeat testamentum non habens debitum numerum testium, ponit opi. ꝙ non & hanc approbata, ponit opi. contrariam ꝙ valeat, quam reprobat, demū subdit duas alias opiniones.]

c ¶ Improbamus.] sup relictis ecclesiæ. Decretalis ista intelligit per sequētē, quia de eodē facto & eiusdē loci loquunt. nā in his quę pietatis cā relinquuntur, minus solēnis volūtas sufficit. sicut & inter liberos. C. de test. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. C fam. erc. iscū. l. vl. & C. de fideicom. l. vlt. in his enim cessat Falcidia. C. ad l. Falc. Auth. similiter. & in Auth. de eccle. tit. §. fin aūt. coll. 9. in his canonica portio non deducitur. ꝭ. eod. tit. c. ult. Quidam tamen dicunt, ꝙ per hoc ca. quod gñaliter loquitur, derogatur oib. legibus, quæ dicūt minus solennem voluntatem non valere, quod non credo, quia non est verisimile, quòd dñs Papa voluerit vnico verbo legib. derogare. arg. C. de inofficio. testa. l. si quando. & s̄. de elect. ecclesia vestra. nec forte posset tollere leges quantum ad eos qui non sunt de sua temporali iurisdictione 2. arg. s̄. de appel. si duobus. & s̄. de iudic. no-

† Velleneñ.

1 Nec obst. ead. q. præsul. & c. nullā. vt i §. ibi seq. Io. And.

2 De hoc 10. ... & ꝭ. de reg. ... 1. 6. Io. And.

† Cap. 10. e. tit. in 1. cōp.

Vide Antoniū i c. ꝙ clericis. sup. de for. comp. & Salicetum in Auth. Cassa. C. de sacrosan. eccl.

[Gl. seq. argumentatur, signat contrarium, & soluit.]

d ¶ Sub in terminatione.] & ita vr, ꝙ q cōtra faciat, sit excommunicatus. s̄. de loca to c. 1. quam decr. tenemus canonem latæ sententiæ, & sunt ibi quasi eadem verba, q & in c. 63. di. Salonitanæ. Ar. cōtra ꝭ. de iure patro. relatū. in fi. vbi de hoc 3 Nō credo ꝙ sit canon latæ sniæ, sed ferendę, per c. relatum. Ber.

Deut. 17. Matth. 17.

3 Et ꝭ. de sa. g t ca. vnico. Io. And.

RElatum.] Primo ponitur factum reprehensibile: ꝙ secundo corrigi mandat: ibi, Mandamus. & mandatum tertio probat: ibi, Quoniā. Abb. Sic.

¶ Ex hac decreta. nota, quod cum de testamentis agitur, nō secundum leges, sed secundum canones iudicandum est. Item causa testamentaria ad iudicem ecclesiasticum pertinet: quod verum est in relictis ecclesiæ, & ad pias causas. Item duorum testimonium valet in causa testamentaria. Item in ore duorum, vel trium testium stat omne verbum.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōp. & vide præ alijs hic Hostiensem, & Couarruuiā.

e ¶ Relictis ecclesiæ.] ad hunc casum restringe c. proxi. sup. eo in quo fauore ecclesię sufficiunt duo vel tres testes. T.

f ¶ Decretorum.] quæ dicunt, quòd in onere duorum, vel trium testium stat oē verbum, 2. q. 4. §. 1. & cap. 7. & 48. dist. quoniam multa. Sic no. causas vltimæ voluntatis defunctorum ad ecclesiasticum iudicem pertinere, quod verum est in relictis ecclesiæ, & pauperib. 13. q. 2. clerici. & c. qui oblationem. C. de epis. & cler. l. nulli li cere. 4 per quę cap. confirmat quod dixi sup. in prox. c. quod tantum de relictis ad pias causas intelligendum est: quod hic & ibi dicitur. Ber.

4 Legatū pro redēptione captiuorum non designata persona, ꝙ distribuat, distribuet eps originis vel habitationis si origo est incerta.

ij RElatum est.] Quinque sunt partes: secunda: ibi, Nomine. tertia: ibi, Licet. quarta: ibi, Ceterum. quinta: ibi, Quia vero. Et venit hoc c. ad declinationem c. cum in officijs. s̄. eo. Abb. Sic.

CASVS

CASVS. In capitulo s. eo. cū in officijs. dī. Bona ꝑ ecclesiam acquisita ad eam deuoluantur in obitu clericorū: quæsitum est a Papa, vtrum de immobilibus tantum, vel de mobilib. sit intelligēdum? Rñdetur generaliter, bona quælibet per ecclesias acquisita eis debent iuxta Lateranē. cōcilium post acquirentis obitū remanere: sed per hoc vocabulū, ecclesia, nō intelligit epi scopus, vel successor clerici moriētis i ecclesia collegiata, sed ipsum collegiū intelligitur. Vbi aūt in locū defuncti vn⁹ tm̄ est ordinandus, ille bona illius, & alia bona ipsius ecclesiæ debet habere. Et licet dicitur, mobilia per ecclesiā acqsita in alios trāsferri nō possunt: cōsuetudo tñ non est improbāda, vt de mobilib. illis clerici possint aliqua cōferre pauperi b⁹, & alijs locis religiosis, & istis q clericis seruierant, siue sint consanguinei, siue alij, secūdū serui tij meritum: si vero clericis de hereditate, vel aliter intuitu ꝑsonæ suę aliqua acq̄ fuerint, de illis disponant pro arbitrio suo. In fine dicit clerici qui plura habēt beneficia in plurib. ecclesijs, bona illorū debēt diuidi inter ecclesias pro rata secū dum congruā distributionem. No. ꝙ nomine bonorum tam mobilia, q̄ immobilia dicuntur. Itē nota casum vbi nomine ecclesię non eps, sed capitulum tantum intelligitur. Item clericus de rebus ecclesiæ acquisitis potest dare pauperibus, locis religiosis, & seruientibus in eis. Item clericus de rebus in tuitu personæ suæ acquisitis potest testari. Item bona clericorum plura beneficia habentium debent diuidi inter ecclesias, in quibus habent beneficia.

Cap. 15.

† Vide Ariū Pinellum in Rubr. C. de bon. mater. in 1. parte.

† Codex Barbatiæ ita: ei debeant, &c. cōuenit anti qua compil.

† Cum Dei, &c.

† possunt.

quia statuimus in Lateranē. concilio,[a] † vt bona per ecclesiam acquisita, ad eam in clericorum obitu deuoluantur: dubitatis, an hoc sit de immobilibus tantum, vel de mobilibus sentiendum; & infra.

¶ Respondemus, quod generaliter bona[b] † quælibet. per ecclesiā acquisita, eis † debent iuxta Lateranē. concilium post acquirentis obitum remanere.[c]

¶ Nomine autem ecclesiæ, non episcopus,[d] vel successor clerici moriētis, vbi est collegium clericorum, sed communis congregatio[e] intelligitur, quæ rerum illarum debet canonicam distributionem, & curam habere. Vbi autem in loco defuncti tantum vnus est[f] ordinandus, is ea bona (sicut & alia ipsius ecclesiæ) in Dei † timore dispenset.

¶ Licet autem mobilia per ecclesiam acquisita, de iure in alios pro morientis arbitrio transferri non possint: † consuetudinis tamen est non improbandæ, vt de his pauperibus, & religiosis locis, & illis, qui viuenti seruierant, siue consanguinei sint, siue alij, aliqua iuxta seruitij meritum conferantur.[g] Ceterum quæ ex hæreditate, vel artificio, aut doctrina proueniunt, distribuantur pro arbitrio[h] decedentis. Quia vero nonnulli in diuersis ecclesijs beneficia possidēt, diuidantur quæ habuerant per æstimationem congruā[i] inter ipsos. †

¶ Innocentius tertius.] Altissiodoreñ. † episcopo.]

¶ Tenet testamentum, si quis extremam voluntatem suam alterius dispositioni committit, & dicitur testatus ad pias causas hoc dicit secundum intellectum notabiliorem.

CAP. XIII.

Cum † tibi de benignitate: & infra.

¶ In secūda[k] quæstione dicimus, ꝙ qui extremā volūtatem[l] in alterius dispositionē † committit, non videtur decedere intestatus.

est idem in bonis archidiaconi? Dicunt quidam, ꝙ nō, sed collegio ecclesiæ deuoluuntur. Alij dicunt, & melius, si bona archidiaconatus distincta sunt, & diuisa à rebus canonicorum, tunc successori seruari debent, arg. sup. de rescrip. edoceri. si vero communia sunt omnia bona archidiaconi, & canonicorum, tūc ad capitulum deuoluūtur. 12. q. 2. quia cognouimus & inf. de dec. cū in tua. & 8. dist. quæ cōtra mores. Tancr.

g ¶ Conferātur.] sic su. eo. ad hoc. nō ita amare istud prohibitū est: sicut. dicit lex de donatione inter virum, & vxorem. ff. de don. inter vir. & vx. si id quod. §. si quis serui operas. Laur.

h ¶ Pro arbitrio.] s. eo. quia nos.

i ¶ Cōgruam.] vt ei pl⁹ detur, a qua plus percepit. 3 videtur tamen attēdendum vtrum vni etiam plus seruierit quàm alteri. arg. s. de feud. c. 1. & arg. de preb. cum secūdū Apostolum. vbi dicit. Qui altario seruit, viuere debet de altari, ergo si non seruiuit, vel si parū seruiuit, plus ei tenetur restituere. Laur.

Cum tibi.] Vario modo legit. Primo ponit decisā con sultatio. Secundo responsionibi, In secū da. Et aduerte, quod iste tex. est multum allegabilis, & frequētatur tam per canonistas, quā legistas, & est breuis decisio: sed aliquantulū obscura, ideo nota bene ipsum, & tene menti, quia quotidianus. Abb Sic.

3. vt si Bonoñ & Parisieñ. casi. dimisit 3. & x. habebat a Boñ. & xx. à Parisieñ. Bonoñ. habebit vnū, & Parisieñ. habebit duo. Io. An.

† ipsas.

† Inclusa desunt in antiquis.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōpi. Et de materia vide plenè per Ant. Gom. & Palacium Rubum in 31. legem Tauri nam.

† dispositione.

CASVS. Aliquis cōmisit extremam voluntatem suam in dispositionem alicuius amici sui, & sic mortuus est: quæritur an ille dicatur decedere intestatus? Respondet Papa, quod non videtur decedere intestatus. Nota, quod qui extremam voluntatem in alterius dispositionem committit: non uidetur decedere intestatus.

1 De hoc articulo, vide late ꝑ Couarr. li. 1. varia. re sol. c. 13.

2 Et reuocata sunt. ꝯria priuilegia, ꝯsuetudines, & statuta. j. de elec. quia sæpe. li. 6. & Clemen. eo. tit. statutum Ioan.

a ¶ Lateranē. concilio.] sup. eod. cum in officijs.

b ¶ Bona.] arg. indefinitè 1. dictum generaliter accipiendum. 19. dist. si Romanorum. inf. de priuil. quia circa inf. de verb. sign. cum tibi & c. quærenti, & ff. de con trahen. empt. l. 3. & ff. de ser. vrb. præd. l. si seruitus.

c ¶ Remanere.] sic 12. q. 2. per totum.

d ¶ Non episcopus.] qui tamen est in ecclesia, & ecclesia in episcopo 7. q. 1. scire.

e ¶ Congregatio.] hoc bene dicitur. 12. q. 2. de laicis, & C. de hære. decu l. 1. & 2. Lauren.

[Glo. seq. quærit & soluit, iterum quærit, ponit opi. & distinguit.]

f ¶ Vnus est.] sed nunquid bona episcopi debent deuolui ad collegium maioris ecclesiæ moriente epo? Dicas quòd non, immo reseruanda sunt successori. 12. q. 2. hęc huius placiti. & c. de laicis. & c. illud. 2. Nunquid

K ¶ In secunda.] primam habes infra de verb. signifi. cum tibi.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.] an iste vere sit testatus, & soluit, & distinctionem ponit.]

l ¶ Dispositionem.] licet de benignitate canonica uideatur testm̄ fecisse, re uera non est testatus, quia nullum est testamentum, ubi nomen heredis non exprimitur. C. de testa. l. iubemus. §. quod si non fuerit obseruatum, circa fin. & ff. de his, quæ in testa. delen. l. proxime, & institutio hæredis, totius testamenti est fundamentū, ut Instit. de leg. §. ante hæredis, sed sicut nutu possunt aliqua relinqui. C. de fideicom. & in epistol. ff. de leg. 3. nutu. & sicut nutu dep̄hēditur uolūtas obmutescentis. 26. q. 6. qui recedunt, sic nutu de æquitate

canonica fit testm̄ ; sicut & sufficit ad locutionem alterius, q̄ quis annuat testibus præsentibus, & dr̄ decedere testatus, 1 & tale testm̄ dr̄ nuncupatiuum, C. qui testa.fac.poss. hac consulussima. Licitè ergo potest quis voluntati alterius cōmittere factionē testamenti sui. i. an q̄s sit ei hæres. Distinguitur tn̄: q̄ aut in voluntatem hęredis cōmitto factionē testamēti. aut in voluntatē alterius. si in volūtatem hæredis, licite possum, licet expressè eius voluntati cōmittam. ff. de cōd. inst. verba hæc. sed si confero in expressam voluntatem alterius, non valet; vt si dicam; instituo hæredē, quem Titi[9] voluerit. ff. de hære. inst. illa īstitutio. & l. si quis. Semproniū & l. captatorias, immo captatoria ; i. adulatoria appellatur talis institutio. C. de re mili. captatorias, secus si tacitè, ff. de hær. inst. l. illæ autē institutiones, 2 vt si d cā: institutio. tc hęredē, si Titi[9] ascēderit Capitolium, vt ff. de hære. inst. l. si q̄s Semproniū, & ff. de cond. & dem. l. non nunquam. Sed legatum potest cōmitti arbitrio alterius tacitè. ff. de leg. 2. l. 1. sed alterius arbitrio expressè non potest cōmitti. ff. de leg. 1. l. captatorię, & l. prędic. & incertæ personæ bene possunt institui hæredes, vt instituo pauperes hęredes, C. d̄ epis. & cle. si quis ad declinandam. & l. nulli. Io.

1 Hāc glossā dicit Baldus esse singularē in l. 1. C. d̄ sacros. eccl.

† Cap 2. eo. tit. in 3. cōp. prima pars. J. de pęn. officij secunda hic, tertia, J. de sent. excō officij. vbi d̄clārātur reliquæ q̄ōnes, & de varijs portionibus vide Couar. hic. adde Federicū de Senis, cōs. 154. incipit. Ioannes seruus.

2 Qñ in p̄teritū, non in futurū institutio est collata, non est captatoria, vt si dicatur, qua parte Titius me hr̄edē instituit, Mæui[9] meus hæres esto. Io. And.

¶ Idem C. tituli sancti Laurentij in Lucina presbytero Cardinali.

¶ De relictis ecclesiæ petit episcopus partem suam, licet aliquid fuerit sibi a testatore relictum: nisi eo modo, & non in fraudem fuerit relictum a testatore, quod maneret ea parte contentus, & legatum agnouerit.

C A P. XIIII.

OFficij: † & infra.

¶ Secūdo quæsiuisti, cum quis in testamento relinquit episcopo propriam portionem, & alia multa monasterijs vel ecclesijs, vtrum episcopus ex illis legitimam [a] possit petere portionem; & infra.

¶ Cōsultationi tuæ taliter respondemus; quod si portionem illam, cum conditione [b] legauit episcopo, vt esset ea sola contentus, & episcopus acceptauit; quia per hoc alijs renunciasse [c] videtur, de ceteris non poterit exigere portionem. Quod si eam ipsi absolutè [d] reliquit, portionē sibi debitam poterit nihilominus de ceteris vendicare. [e] Si verò constiterit [f] q̄ in fraudem modicum cōstituit mortuarium, vt in ceteris episcopus portione debita fraudaretur [g] (quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent †) episcopus portionem ex illis poterit exigere a canone [h] constitutam, saluis indulgentijs [i] Romani † Pontificis, quæ quibusdam regularibus sunt concessæ.

¶ Idem.

¶ Relictum episcopo cōtemplatione personæ, nō diuiditur cū ecclesia cathedrali: secus si cōtemplatione ecclesiæ, siue nihil reliquatur ecclesiæ, siue aliquid: siue coniunctim, siue separatim. Si autem soli ecclesiæ est factū relictum, episcopus habebit portionem canonicam. Præsumitur autem relictum cōtēplatione ecclesiæ factum, quādo fit ab extraneo habēte administrationē: secus si fiat ab administrationē nō habente. Cum ecclesiis vero inferiorib. episcopus nō diuidit sibi relictum, quia nō est sibi tanta communio cū ecclesiis inferioribus, sicut cum cathedrali.

C A P. XV.

REquisisti † de his, quæ testator pro anima sua legat in vltima voluntate,

OFficij.] Cōis diuisio. Secunda pars: ibi, Cōsultationi. Abb. Siculus.

C A S V S. Aliquis in testamento suo reliquit ep̄o propriam portionem; & alia multa monasterijs, vel ecclesijs: quæritur vtrū ep̄s de illis possit petere legitimam portionem? Rñdet Papa, q̄ si portionem illam legauit ep̄o sub conditione, vt ea esset contentus, & episcopus conditionē acceptauit, de alijs nihil poterit petere, quia p̄ hoc alijs renūciare vī: sed si portionem illam absolutè reliquit, de alijs nihilominus legitimam portionem poterit vendicare. Si vero constiterit, q̄ fraudulenter modicam portionem reliquit, cū conditione, vt in ceteris episcopus portione debita fraudaretur: quia fraus & dolus alicui patrocinari nō debēt, ep̄s de illis portionem exigere poterit à canone constitutam saluis indulgentiis Rom. Pont. quæ quibusdam regularibus sunt concessæ. Capitulum istud, & sequēs loquūtur secundū consuetudinem quorundā locorum. Not. q̄ electione vnius quis renunciat alteri. Item fraus & dolus nemini debent patrocinari.

a ¶ Legitimam.] quæ secundum variā locorū consuetudinem varia est, & diuersa. J. de sepul. certificari. Vinc.

b ¶ Conditione.] conditio 3 quid sit. & modus, tractatur, inf. de condi. app. in cap. verum.

c ¶ Renunciasse.] ff. de inoff. test. si pars. §. vl. & l. seq. & l. vl. & C. eod. ti. l. parentibus. Bern.

3 Hæc glossa nō inuenitur in antiquis libris.

d ¶ Absolutè.] cum enim absolutè relinquit, pōt episcopus vtrāque cōsequi. inf. cap. prox. & vr̄ hoc notare, q̄ si ep̄s dedit simpliciter aliq̄d beneficiū ei, q̄ prius habebat aliud: nō vr̄ ei prius adempt. isse, ff. ad munic. p. l. municeps. Laur.

† Vide l. hæres meus. ff. de cōd. & demon. & l. in fraudē. ff. de iu. fisci.

† Romanorum Pont.

[Glo. seq. arg. allega iura, & duo in contrarium.]

e ¶ Vendicare.] arg. q̄ recipiēdo vnum, non intelligit alij renūciasse, nisi hoc sit dictū, ff d̄ act. & obl. l. quoties. si vxor recipiens legatum nō intelligit renunciasse dot. C. de rei vxo. act. l. vnic. §. sed cum dum, ar. C. de pact. cōuent. l. si mulier. arg. cōtra. ff. de inof. testam. l. vlt. & ff. ad leg. Falc. l. si debitor.

f ¶ Cōstiterit.] etiā apponendo cōditionem, aut si ipsam acceptauerit, si postea de fraude cōstiterit, quia non potuit testator auferre illam partem ep̄o, quæ ei ex constitutione debetur inf. c. prox.

g ¶ Fraudaretur.] videtur tn̄ q̄ agere debeat ad supplementū episcopus in hoc casu si minus ei relinquit legitima portione, C. de inof. test. l. si quādo. §. generaliter, & l. omnimodo, quia non admittit grauamen ista portio, sicut nec quarta debita de iure naturæ. arg. ff. de adopt. si arrogator §. sed an impuberi. Laur.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cōpi. Et de materia vide latè post Bart. & Bartholom. Socin in l. cibib. ff. d̄ reb. dub. & Petrum de Perusio. tracta. de quarta canonica, adde Alex. cons. 196. incip. viso testamento, in 2. vol.

h ¶ Canone.] loquitur de illis canonibus. 10. q. 1. decernimus, & c. de his.

i ¶ Indulgētijs. J. de sepul. in presentia, & J. eo. c. vl. B.

REquisisti.] Diuiditur. Nā primo ponitur quæstio. Secundo generalis solutio: ibi, Et quidem. Tertio specialis: ibi, Sed considerandum, & ibi distinguit quatuor membra, quę patent in textu. Abb.

C A S V S. Aliquis fecit testm̄, & multa pro anima sua legauit: quæsitum fuit a Papa qualiter illa diuidenda sunt inter episcopum, & ecclesiam? Respondet, q̄ regulariter obtinet, q̄ episcopus secūdū diuersas cōsuetudines locorū dēt habere tertiam vel quartā portionem: sed videndū est, utrum testator dicere[t] relinquo istud

epo, an relinquo istud ecclesiæ: vel sic, relinquo istud epo, & ecclesiæ: an sic, relliquo istud episcopo, & illud ecclesię: in primo casu cũ dicit, relinquo istud epo, distinguendum est vtrum relinquatur epo ab exrraneo an à propinquo: si ab extraneo, præsumitur relictũ intuitu ecclesiæ, & non psonæ: vnde ecclesia cathedralis debet habere suam partem: sicut in secundo casu, si aliquid relinquitur ecclesiæ, eps debet habere suam partem: sed istud verũ est, nisi testator exprimat: ꝙ velit istud esse tm̃ epi, & non ecclesiæ: in quo casu voluntas testatoris seruanda est. secus est si dicat, ꝙ velit illud esse tm̃ ecclesiæ, & non epi: qa priuata dispositio testatoris, non põt immutare generalẽ constitutionem canonis. sed huic dicto canon obuiare vr: dicit enim canon: si aliquid legatur Põtificibus ab extraneis aut cũ ecclesia, aut sequestratim: quia ille qui hoc donat, pro remedio animæ suæ donat, non pro cõmodo sacerdotis: nõ proprium, sed quasi ecclesiæ dimissum cõputabũt: Rñdet Papa illi canoni dicens, quod dr̃ in canone, verũ est, qñ testator non exprimit, ꝙ velit illud esse tantum epi, & non ecclesię: sed hoc exprimit hic testator: & ita non contradicit: si vero à propinquo legatur episcopo, præsumitur ꝙ intuitu personæ, & nõ ecclesiæ, nisi contrarium ostendatur, & de isto ecclesia nihil habebit: si aũt relinquat episcopo, & ecclesiæ cõiũctum canonica diuisio inter eos est facienda. si vero diuisim legauit istud episcopo, & illud ecclesiæ, siue ęqualia, siue inæqualia sint relicta: reducẽda sunt ad canonicam diuisionem, nisi vtraq; pars vellit esse cõtẽta suo relicto. si vero testator dicat, lego hoc episcopo, & illud capellis vel monasterijs: in casu isto, quod legatur episcopo, eius erit præcipiũ cũ ecclesia: sicut si cuilibet alteri legaretur: & de alijs quę legãtur monasterijs vel capellis, portionẽ canonicã obtinebit: in fine dicit, si aliqua legantur clericis plationem vel administrationem aliquam non habentibus, & q possunt pprium habere: siue relinquãtur ab extraneo, siue à ppinquo, intuitu personæ præsumitur omne relictũ, & de illo nec episcopus, nec ecclesia aliqd habebit, nisi aliquid in contrarium ostendatur; quæ hic dicuntur, localia sunt, quia non seruatur hoc generaliter. No. quod relictum episcopo ab extraneo, regulariter, & gñraliter psumitur intuitu ecclesiæ esse relictum: si autem à propinquo intuitu personæ, tamen vtroq; casu probatio admittitur in contrarium. Item quod obtentu alicuius, quare illi est restituendum, & valet vocari contra nũcios, procuratores, negotiorũ gestores. Item voluntas testatoris semper dẽt obseruari, vbi ius vel aliquis nõ offenditur. Item soluitur quæstio, cui ab episcopo quæsita cedant. Itẽ relictum priuatæ personæ siue habeat beneficium siue nõ, semper præsumitur esse relictum intuitu personæ.

a ¶ Tertiam.] 10. q. 1. decernimus, & c de his, & inf. de sepul. c. 1. Ber.

b ¶ Quartam.] 12. q. 2. nobis concesso. & quatuor. & j. de sepul. cum super. Qñq; etiam medietas appellatur, j. de sepul. c. 2. & 10. q. 1. antiquos. [1] In his enim loci cõsuetudo seruãda est. j. de sepul. ca. certificari. Capitula tamen, quæ dicunt res ecclesiæ diuidendas in quatuor partes, de matricibus ecclesijs loquũtur. V. n.

[1] In qbusdã et locis nihil accip ẽ ẽm Vinc. & Hostien. Io. And.

tate, qualiter sint inter episcopũ, & ecclesiã diuidẽda. Et qdã regulariter verũ est, qđ episcopus debet de his ẽm diuersas cõsuetudines tertiã [a] vel quartam [b] porcionem habere.

¶ Sed considerandum est diligẽter, vtrum testator leget hoc modo, relinquo † istud episcopo; aut relinquo istud ecclesiæ: vel relinquo istud episcopo, & ecclesię, [c] an relinquo istud episcopo, & illud [d] ecclesię. In primo casu distinguendum est, vtrum relinquatur episcopo ab extraneo, an a propinquo. si ab extraneo generaliter verũ est, quod præsumitur [e] esse relictũ intuitu ecclesiæ, nõ personæ: vnde cathedralis ecclesia de illo potest canonicã petere portionẽ, quẽadmodum episcopo cõpetit sua portio; si aliquid ecclesiæ [f] relinquatur. & hoc verũ est; nisi testator exprimat, qđ velit illud tantũ esse episcopi, [g] non ecclesiæ. in quo casu seruanda est dispositio testatoris: secus autẽ si exprimat, [h] quod velit esse illud tantum ecclesiæ, non episcopi: quia priuata dispositio testatoris nõ potest generalem constitutionem canonis [i] immutare. Nec est [k] contra-

† In codice Barbatię ita relinquo istud episcopo; aut relinquo istud ecclesiæ. aut relinquo istud ecclesię & episcopo: aut relinquo istud eccłæ. & illud episcopo.

c ¶ Et ecclesiæ.] coniunctim.

d ¶ Illud ecclesiæ.] separatim.

e ¶ Præsumitur.] præsumptione iuris, non de iure: vnde probatio in contrarium admittitur, puta, si longa & magna fuit dilectio. 12. q. 3. cã 2. sed econuerso si relinqui tu à propinquo, præsumitur relictum intuitu personæ. j. eod. c. versic. si vero ecclesiæ, & s. eo. quia nos. 12. q. 3. c. 1.

f ¶ Aliqd ecclesiæ.] hic exemplificat ẽm membrum distinctionis. Ber.

g ¶ Episcopi.] id est proprium.

[Gloss. seq. quærit obijciendo, ponit solutionem Laurentij, sed aliter soluit.]

h ¶ Secus autẽ si exprimat.] sed quæ est ratio diuersitatis, ꝙ quando relinquitur aliquid ecclesiæ tantũ, quòd epi scopus habet iuste suã partem: & si relinquatur episcopo tãtum, ecclesia nihil habet: cùm episcopus sit in ecclesia, & ecclesia in episcopo, 7. q. 1. scire? Laurẽ. dixit hoc euenire propter iuris impossibilitatẽ: quoniã ius non offenditur si epo legetur tantum, sed si tãtum legatur ecclesię secluso episcopo, ex hoc offenditur ius [2] arg ff. de lega nemo põt. Vel potest dici, ꝙ nomine ecclesiæ intelligitur episcopus tanquam caput, sup. de his quæ fiunt à præla. sine consensu capituli. cap nouit. & cũ scribitur capitulo, scribitur decano, qui est caput capituli. sup. de conces. præben. post electionẽ. sicut qui præest exercitui, de ipso exercitu intelligitur. ff. de his q notantur infa l. 2. ff. quis & à quo appell. l. 1. §. si Præses. [3] & appellatione familiæ princeps cõtinei, ff. de verb. signific. l. familiæ. Nomine vero episcopi quandoque non intelligitur ecclesia, ut in eo q renunciauit episcopatui. supra de translat. inter corporalia & s. de eo qui renunc. episcop. c. 1. Et cũ aliquid datur ecclesiæ, nullę personę determinatæ intelligitur dari. ergo episcopus inde habere debet partẽ, cum sit caput ecclesię: sed cum relinquitur tantũ epo, intuitu tantũ personæ ipsius relictũ intelligitur; & ideo ecclesia nihil inde habebit, imò episcopus inde potest facere testamentum. s. eod. quia nos.

[2] Hoc est qđ qritur, quare ius offenditur ĩ vno, & non in alio. Ioañ.

[3] al. est ver. sub. §. solet. vide de app. dilecti vl. in fin. viti. Io. And.

i ¶ Constitutionem canonis.] 12. q. 3. Pontifices. argu. 10. q. 1. sic qdã. & 16. q. 1. ad hoc, quia nemo facere pt ꝙ in testamento suo leges locum habere non possint: ff de leg. 1. l. nemo pt, ff. de pact. inter debitorem, & l. ius publicũ, ff. ad l Fal. quod de bonis. 1. respon. C de condi inser. l. 2. s. de fo compe. si diligenti. j. de sent. excom. contingit & inf. eo. tua.

[Gio. seq. distinguit inter legata, & donata, & allegat contrarium.]

K ¶ Nec est.] hic respondet tacitæ quæstioni, quæ posset fieri per canonem illum 12. quęst. 3. pontifices. cuius verba hic ponuntur; & hæc distinctio sumitur ab illo canone, & licet relinquatur episcopo sub pro-

rium quod in canone† legitur, videlicet: quod pontifices . qb⁹ ab extraneis aliquid, aut cum ecclesia, aut sequestratim dimittitur, aut donatur (quia hoc ille qui donat, pro redemptione animę suę, nō pro cōmodo sacerdotis probatur offerre) nō quasi suū proprium, sed quasi dimissū ecclesiæ, inter facultates ecclesię computabūt: quoniā hoc est verum, cū testator ita sequestratim legat illud episcopo, quod nō exprimit, vtrum velit ad episcopum tantum, non ad ecclesiam pertinere. Si vero relinquatur illud episcopo a propinquo, [a] præsumitur esse relictū nō intuitu ecclesiæ, sed ꝑsonæ: [b] nisi forte contrarium probaret: & de isto nihil potest ecclesia petere in vita ei⁹.

¶ Quod [c] si relinquatur episcopo & ecclesię, de illo canonica inter ipsos† est diuisio facienda.

¶ Si vero [d] illud episcopo. & illud ecclesiæ relinquatur, siue ęqualia, siue inęqualia sint relicta, reducenda sunt ad diuisionem canonicā, inter episcopum & ecclesiā cathedralē: nisi ambo velint † esse testatoris dispositione [e] contenti, [f] quā † propter vltimæ volūtatis fauorē satis decens [g] est obseruare: vbi neq. fraus interuenit, neq; dolus, neq; † quisquā nimiū defraudatur debita portione.

¶ Secus autem est si aliquid legetur episcopo, & aliqua capellis vel monasterijs, aut alijs pijs locis: nam in hoc casu, quod legatur [h] epo, eius est pręcipuū cū ecclesia cathedrali. quādmodū si cuilibet alij legaret: & † de illis, [i] quę alijs legantur, portionem canonicam [k] nihilo minus obtinebit: qm̄ non est [l] tanta communio inter epm, & inter capellas vel monasteria, seu alia pia loca, quāta est [m] inter epm, & ecclesiam cathedralem, cui est spirituali coniugio copulatus: vn̄ q̄ acquirit [n] episcopus, non illis, sed isti tantum acquirit.

¶ Illud autē [o] est generaliter obseruandum circa eum, qui potest propriū possidere, prælationē, vel administrationē ecclesiæ non habentem, [p] quod si ei aliq̄d specialiter relinquatur, non solum à propinquo, verum etiam ab extraneo intelligitur esse relictum, non intuitu ecclesiæ, sed personæ: nisi probatio in contrarium appareret: & idcirco de illo nec episcop⁹ nec ecclesia pōt in vita [q] eius sibi aliq̄d vēdicare: & hoc intelligitur esse verum, cū fraus minime ꝓcuratur; quæ si detecta fuerit, patrocinari non debet.

¶ Idem epo Tuscano.†

¶ In bonis patris, matris, & auiæ, habet quis debitā iure naturæ, in qua grauari nequit: & filius rogatus de restituēda hæreditate sub conditione, detrahit debitum iure naturæ, & Trebellianicā, in qua cōputantur fructus post litis contestationē percepti.

CAP. XVI.

RAynuti⁹ [r] † de Clera † duas † habēs filias, Alterocham videlicet, & Adiectam, matrē insuper

---

prio nomine: ꝓsumitur in intuitu ecclesiæ relictū esse. ff. de ann. leg. l. annua. 1. qd̄ intelligit circa relicta ī vltima voluntate ab extraneos: secus si aliquid detur epo inter viuos: quia tunc præsumitur intuitu amicitiæ datum aliquid, puta; si lōga dilectio, & amicitia fuit inter eos, vel propter spem alicuius remunerationis. arg cōtra. 12. q. 2. sancimus, & c. præcedenti. Item aliud est dicere: relinquo hoc ecclesiæ: & aliud . relinquo hoc canonicis. in primo casu relinquitur ecclesiæ, in scdo non. arg. ɔtra. ff. de reb. dub. ciuibus. Ioan. ff. de condi. & demonst. l. municipibus. hoc verū est, scilicet, quod dr̄ in cap. pontifices scilicet, ꝙ ecclesia habeat partē suam de his, quę legantur episcopo. & illud, hoc, non referas ad proximum dictū, sed ad superius.

[Glo. seq. recitatur per quæstionē, & posuit duas opiniones.]

a ¶ A propinquo.] vsque ad quartum gradum C. de episco & cleri. Auth licētiam. & in Auth. de eccle. tit. §. interdicimus, coll. 9. & ꝭ. de cōsan. & affin. c. non debet. Quidam dicunt vsque ad septimum, cum canō distinguat hic, vt 12 quęst. 3. ca. 1. & 2. & ꝭ. c. qa nos. Vinc.

b ¶ Personę.] quare nihil debet ecclesię. arg. ff. de peti. hered. item veniunt. §. item non solum.

c ¶ Quod si.] tertium membrum distinctionis. T.

d ¶ Si vero.] quartum membrū diuisionis.

e ¶ Dispositione.] fauore vltimę voluntatis, 12. q. 2. ca. vlt. ff. pro socio. cum duobus, aliàs incipit. si fratres, §. idem respōdeo, 2. Io.

f ¶ Content.] ꝭ. ca. proximo.

g ¶ Decens est.] sed non necessarium. decens enim est, vt pro modico non contendat. ff. locat. si merces, §. vis maior & l. habitatores, & ideo multum operatur repetitio verbi. hoc scilicet cum dicitur: relinquo hoc episcopo, & relinquo illud ecclesiæ Lau.

h ¶ Legatur.] quia hoc est eius præcipuum, & diuidi debet illud cum ecclesia cathedrali. Vincē.

i ¶ De illis.] scilicet monasterijs, vel capellis.

k ¶ Canonicam.] scilicet tertiā, vel quartā, vt dicitur in prin. cap. & ꝭ. eod. cap. proximo.

l ¶ Non est.] hæc est ratio quare secus est. Ber.

m ¶ Quanta est.] Argumentum, quod non dicitur de gremio ecclesiæ qui eligitur de minoribus ecclesijs, licet sit eiusdem ciuitatis. argu. ꝭ. de verb signi. cum clerici.

n ¶ Acquirit.] 18. q. 1. c. 1.

o ¶ Illud autem.] quod sequitur.

p ¶ Habentem.] siue habeat beneficium ecclesiasticū, siue nō. Vincentius.

q ¶ In vita eius.] post mortem bene, si intestatus decedat. argum. ꝭ. de succes. ab intesta. cum dilectus. ita tamen quod non habeat propinquos. 12 q. vltima, c. vltimo: & in Authen. de ecclesia. titu. § si quis autem. 4. co l. 9 & 12 q. 1. sint manifestæ. & 12. q. 2. episcopus qui filios.

RAynutius.] Primo ponitur factum. Secundo auditoris dati per Papam pronunciatio: ibi, Cū autem. Tertio pronunciationis per Papam cōfirmatio. ibi, Nos igitur. Prima & secunda partes sub diuidi possunt: & partes patent in textu. Abbas.

r ¶ Raynutius.] ad intelligentiam huius decretalis pone casū quod tota hæreditas R. valuit

---

Inner margin:

non cu ius hic meminit Papa, est in ɔcilio Agathensi. c. 6.

1 Per hāc legē dixerunt hic Petr⁹, & Abbas, ꝙ si administratori ecclesię ēt exp̄sso nomine aliq̄d legetur, eps habebit canonicam.

† voluerint. † quam scilicet dispositionem.

† al. ita: nec quisquā nimiū defraudetur, &c.

2 Socius qui cessantib sociis refecit īsulā cōmuni nomine, licet vsuras centesimas, & dn̄iū vēdicare possit tn̄, & leuiorē viā scilicet agēdo ꝓ socio aggredi poterit. Io. An.

Outer margin:

† In vno vetusto ita: & de his, q̄ illis legantur portionem, &c. in alio ita. & de his quæ alijs legantur, episcopus portionem. &c.

3 Agnatos vsq; ad 7. cognatos vsq; ad 4. gradū. sm In. Ioā.

4 S. eps, clericus q̄s vel diaconissa morit sine testamēto & legitimis successoribus, succedit ecclesia, in qua instituti fuerūt. Io. An.

† Tuscanē. Tuscam. Tuscul.

† Ranūtius. Ranutius.

† Ca. 13. ti. de senten. & re iud. in 3. cōpil. illustris est hæc decretalis, de cuius materia duo extāt volumina à Guiielmo Benedicto sup hoc c. edita. Adde Couarruuiā hic, & d intellectu vide Ferdinādū Vasquiū lib. 2. de succes. creatio. §. 20. & ibidē, eo. §. 20. par. 4. & li. 3. §. 21. limita. 1. & multis alijs locis.

Cleram, & vxorem nomine Adelasiam, [a] in extremis positus condidit testamentum: Alterochæ filiæ puberi vltra dotem quam ei dederat, domum, & quendam hortum in eodem testamento relinquens, [b] Adiectæ verò impuberi reliquit cetera † bona sua, adijciens vt Alterocha & soboles, quam gestabat in vero, eidem impuberi succederent, si absque liberis [c] moreretur. Mortuo itaque testatore, tutores impuberis eam cum omnibus bonis eidem relictis a patre, iure Lombardo † cuidam

R. valuit liiij. omnibus cōputatis, in quibus Clera mater ipsius habuit tertiam partem, scilicet xviij. quæ tertia deducebatur iure Longobardorum: modo remanent xxxvj. in quibus Adelasia vxor ipsius R. habuit similiter tertiam partem, scilicet xij. quæ tertia similiter deducebatur iure et Longobardorū: modo remanent xxiiij. sed i illis xviij. quæ sunt tertia pars Cleræ, habuit Alterocha tertiam debitam iure naturæ, ī qua grauari nō potuit, quæ tertia sunt tria, quæ ambæ neptes de iure cōi pro legitima habere debebant tertiā partem de xviij. quæ sunt sex, & sic quasi bet tertia, & tantum habuit Alterocha in tertia Cleræ: modo remanent tutori pro adiecta xv. de tertia Cleræ tam iure naturæ, quam ratione donationis. Item in duodecim, quæ sunt tertia pars Adelasiæ, eodem modo habuit Alterocha tertiam debitam iure naturæ, s. duo: quia tertia pars de duodecim sunt quattuor: quorum medietas sunt duo, pro Alterocha, & reliqua duo pro sorore sua Adiecta. tutor habet decem, in ista tertia Adelasiæ, tam propter ius naturæ, quam propter venditionem residui: habuit ergo Alterocha in tertia Cleræ, & Adelasiæ quinque, & ita sententia retractatur. tutor verò habuit in illis tertijs vigintiquinque, quia quindecim habuit tertia Cleræ, & decem pro tertia Adelasiæ; quæ omnia sunt vigintiquinque. Item in viginti quattuor, quæ remanebant pro hæreditate R. quælibet soror habebat suam tertiam debitam iure naturæ, quæ est quattuor: modo Alterocha potest sibi computare pro domo, horto, & dote, illa quattuor pro sua legitima, si tantum valuerunt: & tutor pro adiecta tantum recipiet, s. alia quattuor: modo remanet hæreditas R. sexdecim, s. quæ restituenda sunt Alterochæ: tamen tutor extrahet inde quartam per Trebellianum, scilicet, quattuor: & hoc verum est, quando nihil est in fructibus: quia si aliquid est in fructibus, tutor extrahet Falcidiam tantum pro rata, fructibus computatis in ea: & residuū dabitur Alterochæ, & ita remanēt duodecim pro hereditate R. extractis legitimis, & quarta per Trebellianum, & illa duodecim reddenda sunt alterochæ: habuit ergo Alterocha duodecim ex hæreditate R. quæ erant viginti quattuor. extractis tertijs. matris, & auiæ: & quattuor habuit pro sua legitima in illis viginti quattuor, ecce xvj. & habuit ex tertijs matris & auiæ, V. quæ omnia sunt xxj. quæ xxj. tantum habuit Alterocha: tutor vero habuit ex tertijs Cleræ, Adelasiæ vigintiquinque, & quattuor ex hæreditate R. pro legitima adiectæ, quattuor per Trebellianum, quæ omnia triginta tria: modo adde viginti vnum, sūt quinquaginta quattuor, & hæc est tota hæreditas R. & sic est plana decretalis ista. Not. quòd tutori dato in testamento, potest testator præcipere, vt sic de rebus suis disponat. Item si sit lis cum pupillo, tutor conuenitur, Item sententia fertur in persona tutoris. Item iudex appellationis potest in quibusdam sententiam confirmare, & in quibusdam infirmare. Item à tempore litis contestatæ dicitur quis esse in mora, vt hic videtur posse colligi. Item pater non potest priuare filium quarta legitima, vel etiam in ea grauare.

† cetera, habent vetusta exēplaria. in recētioribus certa, legit. mēdosè forte.

a ¶ Ex vxorem nomine Adelasiam.] matrem puellarum, de quibus sequitur. Hæreditas Rayautij valuit quinquaginta quattuor cōputatis dote, domo, & horto, in quibus Alterocha fuit instituta hæres.

[Gloss. seq. recitetur per tres quæst. an necesse fuerit relinqui filiæ puberi: & an iure institutionis, & an institutus in certa re, &c.]

g ¶ Relinquēs.] si nihil sibi in testamento reliquisset, non valuisset testm̄. C. de inoffic. testam. omnimodo, & l. seq. & tam dotem quā legatū cōputabit in legitima. C. eo. ti. qm̄. & l. si qñ. & l. generaliter, & si non sufficeret, agere posset ad supplementum, vt in ll. prędictis. & C. eo. ti. l. quoniā nouella. & l. si quando, §. & generaliter. Et qđ dicit, relinquēs, intellige, ꝙ instituit eam hæredem sibi ī illis rebus: alias non valuisset testamētū iure nouissimo[1] Auth. vt cum de app. cog. §. aliud quoque & §. hoc autē. coll. 8. & in Auth. de triēte & semis. §. freqnter, coll. 3. cōcordāt prædictis legib. veteribus, sed standum est illi Auth. vt cū de appel. cogn. tanquam posteriori. 1 C. de inoffi. testa. sunt illæ duæ authenticæ. 2 Et tales qui in certis rebus instituuntur, loco legatarij habentur, nec tenentur creditoribus. C. de hæred. insti. l. quoties.

ADDITIO. Et si non sufficeret, agere posset ad supplementum, vt in legibus prędictis.

[Glo. seq. habet duas partes. prima tractat distinctionem institutionum, &c. Secunda pars ponit tria, primū an remitti possit fideicommissum: an rogatus alienet: & quid de illo, qui se obtulit monasterio.]

c ¶ Si absq; liberis.] ex 3 hoc vr̄, ꝙ hęc substitutio fuerit compēdiosa, s. quandocūque decederet sine liberis, ei succederet soror cum sobole. Vnde nota, ꝙ est quædam substitutio vulgaris, quædam pupillaris, quædam exemplaris, quædam compēdiosa: & tales substitutiones dicuntur directę. Item est & fideicommissaria. 4

Substitutio 5 vulgaris est: quæ ab omnibus vulgaribus fit, & fit sub hac forma: Instituo te hr̄dem: & si tu nō eris hæres, ille sit hæres. Inst. de uulg. ubst. in prin. & expirat adita hr̄ditate. C. de īpub. & alijs sub. l. post aditā. Pupillaris est, q̄ fit talibus uerbis: Filius meus mihi hæres esto, & si tu nō eris hæres, uel si eris hæres, & inf. tempus pubertatis decesseris, ille sit hæres. Insti. de pupil. subst. in prin. Hęc autem expirat adueniente pubertate. Inst. eo. §. masculo. & ff. de uulg. subst. in pupillari. Exemplaris est, quæ fit ad exemplum pupillaris, quæ fit furioso in his uerbis: si filius meus decesserit prius quam peruenerit ad sanam mētem, ille sit hęres. C. de impub. & alijs subst. l. humanitatis, & Instit. de pup. subst. §. 1. hęc similiter expirat eo redeunte ad sanam mentem. Insti. de pupil. substit. §. quā ratione.

Compendiosa fit talib. uerbis: Qñcunque filius meus decesserit, ille sit hæres, C. de impu. & alijs subst. pc. b. Fideicommissaria dicitur quæ fit sic: Institutio te hęredem, & rogo te ut hæreditatem restituas Titio tali die, uel sub tali conditione, s. si decesseris sine filijs: & ita substitutio pōt fieri per uolo, mando. uel rogo. & hęc substitutio pōt fieri a quocūque. & cuicunque ante pubertatem, & post. Inst. de pupil. subst. §. ult. ff. de uulg. subst. l. cohæredi. §. cū filiæ, talis fuit substitutio ista, & substitutio uulgaris expira, ꝗ cito adita ē hęreditas. C. de impub. & alijs subst. post aditam. pupillaris statim expirat post tempus pubertatis, Instit. de pupil. subst. in princ. & ff. de uulg. subst. in pupillari. hęc fuit fideicommissaria substitutio, siue precaria in casu huius decretalis. Io. Et hoc incertum conditionis potuit soror remittere sorori, licet sit contra uoluntatem testatoris. C. de pact. l. 1. & l. cum proponas, & hoc propter remouendum uotum captandæ mortis. C. dę transact. de fideicōmmisso. nec potest alienare taliter grauatus. C. comm. de leg. l. ult. §. sed quia nostra. & §. sed in omnibus. & in Auth. ibi posita, res quæ. nisi in casibus in Auth. ibi positis. libertatem tamen præstare potest pre-

† Ita in antiquis, sed in recentiorib. Lōgobardorū, legitur.

1 De hoc plenius. ī. e. tit. c. 1. l. 6. in gl. nū quid. Io. And.

2 Vna incipit, nouissima, & habetur. C. de inoffi. test. altera incipit. nō licet. & ē C. de li. præter.

3 Hæc glossa deprauata ē ī vulgatis codicib. ea restituta est ex antiquis exēplarib. Idem prēstitū est in ceteris.

4 Et hæc est indirecta, & alia reciproca, vel breuiloqua. C. de imp. & alijs substi. l. precibus.

5 De substitutione vulgari, & ceteris substitutionibus, & cur ita appellēt, & quo, ac q̄bus verbis fiāt, tradit Accur. in §. qua rōne. verbo ad exēplū. Inst. de pupil. subst. & ibi plenissime Doctores.

tiò soluto. ff. ad Trebell. quidam, §. vlt. nec diceretur mori sine liberis, si monasterio dederit se, & sua, su. de probat in præter tia. vbi de hoc. Vinc.

ADDITIO. Aduerte quòd vltra illas species substitutionũ, est vna, q̃ vocatur breuiloqua, q̃a breuib. verbis fi., & sub verborũ breuitate ptinet multas substitutiões: Aliqñ duas vulgares tm̃, vt si duob. hæredib. institutis dicat, vos inuicẽ substituto: Aliqñ duas pupillares tm̃, vt qñ fit duob. ĩpuber. bus exheredatis: Aliqñ duas fidei commissarias tm̃, vt qñ fit ĩ codicillis, vt l. Scæuola. ff. ad Trebell. Aliqñ continet quatuor: duas vulgares, & duas pupillares, vt qñ fieret duobus impuberibus institutis, & in potestate cõstitutis, vt l. iã hoc iure. & l. Lucius ff. d vulg. & pup. Aliqñ continet sex, vt si dico: filios meos impuberes instituto: & eos inuicẽ substituo si decesserint in pupillari ætate, vel qñcũque: nam hæc continet duas vulgares, si non adeatur hæreditas, & duas pupillares si decesserint ĩ pupillari ætate. & duas fideicommissarias si decesserint postea. Aliqñ cõtinet octo, vt si quis hñet duos filios impuberes mente captos, & eos institueret vel substitueret per hæc verba, si decesserint in pupillari ætate, vel post dementiam, uel aliàs quandocunque, inuicem substituo: nam tunc continet duas vulgares, duas pupillares, duas exemplares, & duas fideicommissarias: & sic octo: meritò rectè dicitur breuiloqua. appellatur etiam recipocra quasi repetita. ff. de vulg. & pupil. iam hoc iure. Notandum tamen quod hæc substitutio non est propriè substitutio per se, sed est quædam adiectio substitutionis: nam sub se continet vulgares, pupillares, exemplares, & fideicommissarias, vt clarè patet per supradicta. verba sunt Bartoli in l. Lucius, ff. de vulgari, & pupillari. De materia substitutionum est bona glos. Insti. de pupill. substit. §. qua ratione.

P. nomine tradiderũt: quæ filium [a] ex eo suscipiens, tandem sine liberis est defuncta, [b] cuius bona idem P. maritus eius superstes, aliquanto tempore possedit [c] in pace: qui cum alia muliere matrimonium contrahens, & filios suscipiens ex eadem, diem clausit [d] extremum. Postmodum inter Alterocham, & filium eius ex vna parte, & filios eiusdem P. & Raynerium tutorem eorum ex altera, super bonis prędictis eiusdem Adiectæ suscitata [e] materia quæstionis, cęperunt coram G. iudice Tuscañ. adinuicem litigare; coram quo Alterocha, & filius eius bona † quondam Raynutij, tanquam ex causa fideicommissi, vel substitutionis [f] sibi debita, petierunt; tutore filiorum prædicti P. ex aduerso dicente, quod obstabat illis annalis præscriptio, [g] vsucapio [h] pro dote, ac longi temporis [i] silentium diuturnum. Insuper allegabat, quod de bonis illis, tam tertia [k] Cleræ matris testatoris, & tertia Adelasiæ vxoris eiusdẽ, quam quarta per Trebellianum, nomine ipsius Adiectæ erãt ante omnia deducendæ. Dictus vero iudex supradictum Raynerium tutorio nomine pupillorum, in restitutione bonorum Raynutij condemnauit: tertia Cleræ primo deducta, quam Adiectæ, ac viro suo donauerat: de qua in substitutione, quam fecit Raynutius, non videtur aliquatenus cogitasse: deducta quoque tertia Adelasiæ, quam ipsa P. vendiderat supradicto: & alijs ... tæ percepti a prædicto Petro, & filiis eius.

a ¶ Filiũ ex eo.] qui decessit ea viua. & ita perinde est, ac si nõ fuisset, j. de verb. sig. nam & ego. cũ. morits tẽpore liberos nõ haberet. ff. ad Treb. ex facto. §. si q̃s autem susceperit. [1] nec habuit ex illo nepotẽ superuiuentem, quia tunc idem esset, ac si haberet filiũ. C. de condi. ĩser. l. 1. & C. ad Trebel. l. iubemus, §. sin autem Vin.

b ¶ Est defuncta.] & intelligo, q̃ ipsa instituit maritũ, & tunc soror admittitur ex causa fideicommissi, vt sequitur inf. Si verò nõ instituisset eum, tũc peteret soror totam hæreditatem ab intestato. C. de fideicom. si in persona, & maritus non fuit indignus, aliàs non tenuisset institutio. C. de inoffic. testam. fratres. Vinc.

c ¶ Possedit.] [2] per hoc notatur, q̃ petro uiuente mota fuit quæstio ei, & lis etiam contestata, ut j. sequitur.

d ¶ Clausit.] lite prius contestata cum Alterocha & filio eius, ut colligitur, j. uer. ibi, à tempore litis contestatæ percepti a prædicto Petro, & filiis eius.

ADDITIO: Hoc non est necessarium, quia nihilominus possunt conueniri hæredes lite non contestata.

e ¶ Suscitata.] [3] non dicit orta, sed suscitata: quia Petro viuente fuit orta: suscitare est ortum aliquid mortuum reuiuiscere.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Vel substitutionis.] sed vĩ q̃ istud petere ñ potuerunt: quia substitutio euanuit statim post tp̃s pubertatis, q̃a pupillaris uideret̃ fuisse substitutio. Dico q̃ non quia substitutio facta talibus uerbis: qñcunq; iste decesserit sine liberis, substituo Alterocham: in hoc casu ẽt post tp̃s pubertatis tenet substitutio, q̃a illud uerbũ, substituo, trahit̃ ad fideicommissariã substitutionẽ, ff. ad Treb. l. Scęuola. si autẽ substitutio fuisset facta talib. verbis, si Adiecta nõ sit hęres. Alterocha sit hæres. Vel sic, qñcũq; Adiecta filia mea impubes decesserit, ei Alterocha sit heres: tũc nisi Adiecta decederet infra pubertatẽ, Alterocha nõ succederet ei, nisi testator fuisset miles ff. d vul. subst. l. Cẽturio. & l. verbis. & C. de ipu. & alijs sub. l. precibus, quia talis substitutio non potest fieri nisi a milite, ut in l. Centurio. uel dicas, ut dictum est in notula ex hoc, quòd hæc fuit fideicommissaria substitutio, ut innuit hæc littera tanquam ex causa fideicommissi uel substituti. Io.

g ¶ Annalis præscriptio.] hæc allegatio hodie cessat. Instit. de usucap. §. 1. & C. de anna. excep. l. 1. in princ.

[Glo. seq. dicit quando locum habet actio de dote. Secundo obijcit, & soluit.]

h ¶ Vsucapio pro dote.] tunc prodest usucapio pro dote, qñ res inæstimata traditur pro dote, & sequit̃ inde matrimonium de iure, & de facto: sed si res æstimatæ tradũtur, & tũc usucapitur res pro emptore. ff. de usuc. pro dote l. 1. 2. & 3. C. eo. tit. l. unica. Ioannes. Sed quare non profuit hæc præscriptio? Respondeo, actio quæ cõpetit ex testamento, personalis est. C. com. de leg. l. 1. & Instit. de lega. in princ. & actio personalis non tollitur nisi spatio xxx. annorum. C. de const. pecu. l. 2. nec currit præscriptio contra eam, nisi ex quo cœpit competere, id est, ex quo potuit agere ex testamento. C. communia de leg. l. 1. & Insti. de leg. in princ. C. de pręscri. xxx. ann. sicut in rem. & C. de iure dot. in reb. Tan.

i ¶ Longi temporis.] lõgum tempus dicitur spatiũ x. uel xx. annorum, C. de pręscript. lon. temp. super longi.

[Glo. seq. obij. it, & dupliciter soluit.]

k ¶ Tam tertia.] sed quid ad matrẽ, uel uxorem de bonis Raynutij, cum descendentes semper excludant matrẽ. in Auth. de her. ab inte st. ueni in prin. coll. 9. similiter & uxor excluditur. C. unde uir, & uxo. l. unica? Sed dic q̃ istud erat secũdum consuetudinẽ ciuitatis, q̃ matri, & uxori defert tertiam in bonis mariti, etiam si filios

† al. ita: dicta bona quondam Raynutij, &c.

[1] Per hũc §. & §. seq. dicas idem si simul decessissent mater & filius: nec apparet quis prius: p̃sumit. n. filius præmortuus: & hoc verũ si erat impubes: secus cum pubes erat, ff. de reb. dub. qui duos, in fine. & l. cũ pubere, & l. seq. Io. An.

[2] Hæc glossula non est in antiquis libris.

[3] Neq; hæc glossula est Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.

præcepit etiam idem iudex, de his rebus illas tertias deducendas, de quib. deduci poterant † secundum Tuscanæ† consuetudiné [a] ciuitatis. Deduci præterea quartã per Trebellianum idem iudex iniunxit, cum etiam quilibet extraneus restitutione grauatus, eã deducere potuisset, sed vtraq: [b] pars ab illa sñia ꝓuocauit, & j̃.

¶ Cum autem coram G. † diacono Cardinali auditore à nobis cōcesso, fuisset diutius litigatum, ipse de mandato nostro, sententiam supradicti iudicis, videlicet in eo quod dixit tertiam Cleræ, & tertiam Adelasiæ integraliter deducendas, [c] pronũciauit iniustã, & ab ea legitime ꝓuocatum: diffiniẽs, sic illas tertias deducẽdas, vt legitima portio iure naturę debita. [d] Alterochę, illi salua sit ĩ vtraq; ad cui⁹ restitutioné dictũ Raynerium cōdemnauit:

¶ In eo vero quod quartam per Trebellianum [e] idem iudex censuit retinẽdam, sententiam cōfirmauit eiusdem; ita videlicet quod fructus de bonis ipsius, a tempore litis contestatæ [f] percepti, à prædicto [g] P. & filijs eius post mortem Adiectæ, computentur in ea; qui si suffecerint † ad quartam, & fructus eius, eo nomine, alia deductio nulla fiat: alioquin iuxta quãtitaté fru-

lios habeat: qñq; tñ deferẽ vxori quarta pars in bonis mariti, si ipsa est inops, C. vnde vir & vxor. Aut. pręterea. Item cum vir eam sine causa dimittit. C. de repu. iubemus, §. 1. lō. 1. Verius dicas ꝙ istæ tertiæ nō deducunẽ scd̃m ius ciuile, sed scd̃m ius Lōbardũ, vt hic dr̃ s. in litera, vbi dr̃. iu. Lōbardo. nam cautũ est in Lōbardia, 2 ꝙ si maritus moriatur anteq̃ vxor, vxor lucratur tertiã partem bonorum mariti. vnde tam mater q̃ vxor deducet illas tertias secũdũ legem Lombardam, & in ciuitate Tuscana seruatur lex illa, & consuetudo est secundum illam, vt dicit in prin. glossæ.

a ¶ Scd̃m Tusculanæ ꝯsuetudinẽ.] forte cō suetudo erat quòd de mobilib. nō deducerentur. Lauren.

b ¶ Vtraque.] sic infra eod. Raynaldus. s. de appe. si duobus. & C. de appella. l. vl. Ber.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.

c ¶ Integraliter deducenda.] petierat enim Alterocha legitimã in bonis matris & auię, in quibus ipsa legitimam habere debebat. Insti. de exhęred. lib. §. ꝑ mr̃. In Auth. de hære. & Fal. §. primum itaque, & ff. de inoffi. testa. l. 1. & 2. & l. filius non impeditur. Sed qua re reuocatur donatio Clerę in parte? Dic quòd fuit inofficiosa, C. de inoff. do. l. 1. & 2. & C de inoff testam. Aut vnde & si parens. Idem enim credo quòd venditio Adelasiæ facta fuerit in fraudem & simulate: vnde non debuit obesse Alterochæ quantum ad legitimam, vt hic dicit: & donatio, & vẽditio in morte fuit facta. vnde Alterocha priuari nō potuit sua legitima. j. de sepul. de his. vbi de hoc.

d ¶ Debita.] id est, tertia iure naturæ.

[Glossa sequens distinguit, & prosequitur de tripli ci quarta.]

e ¶ Quartam partem per Trebellianum.] nota ergo quòd quartarum, alia est debita iure naturali, quę dr̃ bonorũ subsidium, & hæc debeẽ filijs tãtum, qui sine causa exhæredari non possunt, C. de inoffic. dona. si totas. & C. de inoffi. testa. parentibus, & Auth. vt cũ de appel. cog. §. causas, collat. 8. & huic quartæ nullum grauamen potest imponi, C. eo. tit. omnimodo. & duabus legibus sequentibus: & hæc hodie est aucta ad trientem, & semissem secundum numerum filiorum: & vt si sint quartuor filij, & infra debent habere tertiam partem: si sunt quinque, vel vltra, debẽt habere medietatem eius, quod eis deferebatur ab intestato. 3. C eod. Authen. nouissima. & in Authent. de trien. & semis. §. hæc nos collat. 3 & in hoc veniunt omnia quę profecta sunt ab eo cuius fuit hæreditas, & computatur in ipsa. C. de inoffi. testa. quoniam nouella. & l. si quãdo. §. & generaliter, & C. de collat. l. pen. Item est & alia quarta Trebellianica, vt cũ aliquis est institutus hæres, & rogatus vt alij restituat hæreditaté, si moriaẽ sine liberis, vt hic fuit, iste taliter institut⁹ potest retinere quartã partem de tota hæreditate ꝑ Trebellianũ, & sic appellata est Trebellianica à Trebelliano auctore. de hac habes Instit. de fideic. hære. §. sed qa. & C. ad Trebel. per totum. & hæc detrahiẽ de vniuersitate hæreditatis, & in hac imputantur legata & donationes, ff. ad l. Falc. in quarta. Item est, & alia quarta. quæ debetur iure institutionis, vt cũ aliqs est institutus hæres: & illa hęreditas est exhausta per legata, vel fideicōmissa, tũc institutus hæres pōt detrahere quartam parté de singulis legatis, vł fideicō missis. C. ad leg. Falc. per totum. inf. eo. c. Raynardus, ad fin. versi. & saluo: in ista scilicet Falcidia, sola hęreditaria imputãtur, non donata, vel legata, seu fideicommissa, ff ad l. Falcidiam. Nesennius, & l. id quod & l. quod aũt & l. in quartam. ADDITIO Est & alia, quæ debetur arrogato in bonis arrogatoris, ff. de adop. si arrogator. Vñ vers⁹.

Tũc Trebellaris cũ reddere cũcta rogaris.

Sed defalcaris si ꝑ legata grauaris.

Olim quarta fuit semis vel tertia, sed nunc.

Quatuor aut infra dant natis iura trientem.

Semissem vero dant natis quinque vel vltra.

Arbitrium sequitur substantia cetera patris.

[Glos. seq. primo ponit circa imputationem fructuum in quartam, ponit tres casus diuersos, secũdo obijcit, & soluit.]

f ¶ A tempore litis contestatæ.] ex quo à tempore litis cōtestatæ fuit in mora, cōputãtur fructus in quartã, & quicquid ex his habet supra quartã, restituit, similiter, & cum mora non est, sed percipit fructus ex voluntate defuncti, vt quia post tẽpus rogatus est restituere hęreditatem, eos computat in quartam: sed quod supra quartam habet, non restituit, si autem hæres percipiat fructus negligentia nō petentis fideicō missum: tunc non computat in quartam. nec restituit, hęc probantur. ff ad Trebell. l. in fideicommissaria, & l. mulier. §. si hęres, & l. ita tamen, §. hæres ex asse. Sed obijcitur cōtra decretalem istam, nonne hic filia primi gradus rogata erat restituere hæreditaté sorori? Et dicit lex quòd vbi qs primi gradus rogatus est restituere hæreditaté filijs suis, vel fratribus, si decesserit sine liberis debet retinere quartam per imputationẽ fructuum, licet hoc testator rogauerit: Sed in ipsis hæreditarijs rebus retinebit quartam, & dodrãs restituitur, vt C. ad Trebell. l. iubemus, & hic dr̃ quòd fructus debent computari in quartam 4 Dicas quòd lex illa, iubemus, loquitur de fructibus ante litem contestatam perceptis, quòd illi nō imputãtur filijs primi gradus, sed percepti post litem contestatam imputantur in quartam: quia post litem contestatam dicitur malę fidei possessor, vnde illos tenetur restituere, C. de rei vendic. certum est, & ita non contradicit. Io.

g ¶ A prædicto.] per hoc tollitur, quod cum ipso P. litis contestatio facta fuit, vt dixi. sup.

† potest. † Tuscañ. Tusculanæ. † C. † Dictio, videlicet deest in pluribus antiqs. † Sufficiunt.

1 Sed illa nō tangũt hoc, cũ de tertia loquaẽ hic, nec de inopia, vel repudio aliqd hic dicatur. Io. An.

2 Liber sic dict⁹ vbi specialia iura statuunẽ super dote sm̃ Inno. & Host. ius Lōbardũ ꝑ canonicũ approbatũ. idẽ de ser. nō or. consu luit. & multæ ipsius ll. sũt canonizatę. 18. q. 4. & in alijs locis, qđ qualiter accipiẽdum, prosequitur hic Io. An.

3 Et interdũ necesse hẽt relinquere filijs tres partes suę substantiæ: quarta suo arbitrio reseruata. s. cũ filiæ sunt curiales, vel filię nuptæ curialibus in Authẽ. de triẽ. & sem. §. prohibemus. col. 3. Io. An.

4 Dixerunt Lau. & Vin. soluat q poterit, &c. Io. An.

 a ¶ Non

a ¶ Non potuit.]C.de inoffic.testa. qm̄ in prioribus. [Gl.seq.reci. per quæstionē,an filius regotus resti tuere,detrahat duas quartas,& ar.ꝙ sic.ponit opinionē contrariā,vltimo ponit opinionem distinguentē.] b ¶ Legitimam ipsam.]retinebunt ergo isti duas Falcidias, vnam debitā iure naturæ, & alteram Trebellianicam. quartam,s. quam retinet quilibet extraneꝰ restitutione grauatus.j e Raynaldꝰ. Et ꝙ ēt de iure ciuili hoc fieri possit, probatur pluribus argumentis. Et primo pater dum rogat filium de restituenda hæreditate, nō grauat eū in legitima, vnde fideicommissum in illa legitima nō tenet ipso iure, quia in ea nullū grauamen potest imponi filio. C. de inoff. testa. qm̄ in prioribus, & ideo in alio rogatus vr̄,& de eo ī quo est rogatus, debet quartā deducere in Auth.de rest. & ea q̄ parit. § q̄ ob .ē. coll.4.& in Auth. de restit .§.nobis igitur, coll. 8. Et est arg. ad hoc ex eo quod dicit lex,ꝙ si legatū relinquitur alicui vltra id quod capere possit, 2 & lex Falcidia locum habeat, primo deducitur Falcidia, ac si totā caperet,postea detrahitur qđ capere ꝑ legē non pōt,vt illud ꝑter Falcidiam habeat hæres; & si id quod remanet,nō excedit summā quā capere pōt, totū debetur,ff.ad leg Falc.quoties cuidā, & l. quod autē dr̄,& ff.ad Trebel cū hæres. Item legitimam iure naturæ capit vt debitū quoddā in Auth.de hær. & Fal. §.primū itaq; & §.si qs aūt nō.coll.1.& hic supra vbi dicit,iure naturę debita Alterochę,& j.e. Raynaldꝰ.vñ de residuo vr̄ ꝙ detrahat quartā,ar C. ad leg. Falc.l.irritū.& est arg.ad hoc,ff.ad Trebel. l. petijt a filia.& in hac opi.fuit Ion hic,& G j.eo Raynaldus. Et ita tenē lum est ꝑm canonicā æquitatē:in qua opinione fuit dñs M. Sed do.Iac.de Bel.dicebat ꝙ de iure ciuili filius tm̄ vna Falcidia dēt esse cōtentus,hac ratione,quia si eligit habere quartā Trebellianicā.illā habet de bonis patris vt hæres:ipsā ergo tenetur cōputare in legitimā,q̄ de iure naturæ debetur: nam in ea cōputat ea q̄ capit de bonis patris iure hæditario,& etiā alio modo,C.de inoff.testa.qm̄ nouella. Rursus si eligit illā legitimam,q̄ de iure naturæ debetur, illā debet cōputare in quartā Trebellianicā:nā si eligit illā habere,q̄ iure naturæ sibi debetur, negari non pōt q̄ iure institutionis capiat eā, q̄a in ea fuit īstitutꝰ sicut in alijs bonis,C.de inoff.testa.cum quæritur,& l.parentibus,& l.ex fratribus.Cū igitur constet ꝙ eā capiat iure institutionis,constat ꝙ ꝑ consequens eam debet in quartā Trebellianicā imputare,q̄a in ea imputatur ea,q̄ iure institutionis capitur,ff.ad l.Fal.in quartā,& l.acceptis,& ff ad Treb.deducta,§.nūmis. Nec obstat qđ dr̄.ꝙ illā legitimā capit vt debitū, q̄a nihilominꝰ verū est,ꝙ eā capit vt hæres,& in ea tenet īstitutio,nō est eīm debitū à patre,vt ꝑ hoc sit aliqua actio q̄ cōpetat filio ꝯ patrē,sed ex natura debitū dr̄ ita ēt ꝙ pater filium nō defraudet,nisi iustam ingratitudinis cām cōmittat filius:vñ institui pōt in ea: & tenet institutio.Cum ergo vna in alia cōputet, manifeste apparet,ꝙ ambabus deductionibus vti non pōt. Itē dicit lex,ꝙ in testamēto patris, & filij, vna sola quartæ deductio sufficit. ff. ad l.Fal.l.in ratione, §.quod vulgo,& ff.d inof.te. Papinianus, §.si cōditioni. & §. si qs impubes,& ff. ad Trebel.l.mulier, §. si hęres,& l.scribit.Celsꝰ tñ si eligit Trebellia. nihilominus & illā, q̄ debet iure naturę, habere pōt,s. quatenus plus est in ea q̄ ī Trebellianica, & econuerso. 3 Hęc est cōis opinio doctorū legū,sed magis ęqīta vr̄ opinio canonica. prout hic dr̄, & j. e cæ Raym. in qua opinio ne fuit dñs M & eius sequaces Alij voluerūt distinguere vtrū pure & simpliciter filius roget de restituē dā hēditate. aut sub cōditione,vel in diē, idē ut si pure, tunc vnā Falcidiam tātum habere debet: si in diē vel sub condictione, vtrāq; habebit Ber. c ¶ Consuetud nē.]indicat. vt si cōsuetum deduci in ipsis rebus hæreditarijs,& nō fructibus,inde deductio fiat:lex tamen vult ꝙ fructus in ea cōputentur. ff.de inoffi.testa.contra veteranum. § si conditioni, vt dictum est.sup.eo.cap.

d ¶ Residui.]excipi tamen debuerūt iura sepulchrorum,& operarū actiones 4 ff ad Treb. quia perinde, §.restituta,& l.si patroni.rñ.s,sed actiones,quas adiectæ hæres quæsiuit personaliter credendo pecuniam hæreditariam,vel pignus accipendo pro debito,non transeunt ex sola restitutione,nisi cedantur,ff ad Trebellianum.si hęres pecuniam,sed actionem cedantur,vt ibi dicitur. L.

1 Vide de hac materia glo. in l. de quarta,ff.de l. Fal.ꝑ Bar. & an & qñ in illa cōputent fructꝰ l. Iulianus ꝑ Doc.C.de inoff. testa.

† legitimā.

† Tuscañ.

2 Vt ꝙ naturalis est,qui legitimis ex tātib nō capit nisi vnciā,C.de na. li.l.2 Io, A.

† In vetustis fere omnib. exēplaribꝰ, ita:ēpo Nouiomeñ. Nouidō. Nouiomeñ.

† Ēpi hodie tanquam se dis Apostoli delegati olum piarū dispositionū sūt executores Concil. Trid. sessio. 22.de refor. c. 8. adde cōcilīū sess.25 in decreto de purgatorio,iam vnde sumat hoc c.glossa 3 Pōt enim minus esse ī tertia respectū suæ partis, vt q̄a dīuidit eā cū fratribus. Io. And.

4 Hoc intendit, ꝙ filius rogatꝰ restituere, hēt iꝰ sepulchri hęreditarij, & operatum quas debebāt liberti testatori, & de descendentibus, ē ꝑ post restitutionem. Io.An.

5 Multa de his exēpla vide in Spe. de instr edi. §.nūc vero aliqua.alias est sub.§. cōpēdiose. 18. eo. versi. & si illis scias ꝙ iter. j. eod. Io.An.

¶ Gregorius ix.Nomoñ. † episcopo.

¶ *Episcopus cōpellit fideicommissarios seu executores testamenti ad exequendas pias voluntates defunctorum, etiam si testator hoc interdixisset.*

C A P. XVII.

TVa † nobis fraternitas intimauit, quod nonnulli tam religiosi, quam clerici sæculares, & laici, pecuniam & alia bona, quę per manus eorum ex testamentis decedentium debent in vsus pios expendi, non dubitant alijs vsibus applicare.

¶ Cum igitur in oībꝰ pijs volūtatib. e sit per locorū

(main text, col. 1:) ...ctuum perceptorum cōputationis rō habeatur. Quia vero pater Adiectæ ipsam in legitima † nō potuit [a] aggrauare, legitimam [b] ipsam, videlicet eius partis, quæ sibi debebatur ab intestato, deducendam censuit, & etiam retinendam: ita quod deductio fiat tantummodo de his rebus, de quibus secundum Tuscanæ † consuetudinem [c] ciuitatis fieri consueuit.

¶ In eo aūt, quod ꝑnominatus iudex condēnauit Raynerium nomine pupillorū, ad residui [d] restitutionem, Alterochę, ac eius filio faciendam, ipsius sētentiā confirmauit. Nos igitur eiusdē Cardinalis sentētiam ratā habentes, ipsam auctoritate Apostolica confirmamus.

TVa nobis.]Cōis diuisio. Primo cōsultatio Secundo responsio. Secunda ibi, Cum igitur Abbas.

CASVS. Quidam vltima voluntate sua pecuniam, & alia bona relinquunt expendenda ad pias causas. & ad hoc faciendum deputant tam religiosos quam clericos sæculares, & etiam laicos executores: isti cū deberent bona prædicta in pios vsus expēdere, alijs vsibus contra voluntatem testatoris applicare præsumunt: significatum fuit dño Papæ: & cū episcopi loco rum debeant prouidere. vt omnes piæ voluntates defunctorum debeant adimpleri, etiam si testator illud prohibeat, mādat Papa episcopo diœcesis, quatenus compellat executores huiusmodi testamētorū. vt bona ipsa fideliter & plenarie ī pias causas expēdant secūdum voluntatem defuncti. No, quòd episcopi possunt cōpellere executores testamentorum, vt voluntatem defuncti ad pias causas adimpleant.

e ¶ Pijs voluntatib.]nota quod relicta ad pias cās per diœcesanū epm̄ debent executioni mandari, si illi, quib. hoc cōmissum fuerat, nō adimpleuerint

Ioannes.ff.de pet.hære.hæreditas §,1.& C.de episco.& cle.nulli, & ṡ.eo. si hæres qui ad hunc casum restringi tur,in quo etiam casu duo uel tres testes sufficiunt. ṡ. eo.tit.cum esses,& c.relatum,vt ibi dr,& hoc quod dicit,hic sumptum fuit ex authen.de ec.tit. §. si quis aūt pro redēptione. coll. 9. vbi dicit Imperator:in omnibus talibus pijs voluntatib. defunctorū, volum⁹ sanctissimos episcopos prouidere, vt secundum voluntatem defuncti omnia procedant, licet testator vel donator prohibuerit.

episcopos prouidendum, vt secundum defuncti voluntatem [a] vniuersa procedant,licet etiam à testatoribus id contingeret interdici: [b] Mādamus, quatenus executores testamētorum huiusmodi, vt bona ipsa fideliter & plenarie in vsus prædictos expendant, † monitione [c] præmissa compellas.

[Glo.seq.pro ultima rationabili volūtate seruāda inducit 4 iura,& pro non rationabili duo ponit exēpla dicēs vltimā cōfirmatā p mortē.]

† Vide l. si pupillorum. §. si ptor. ff. de reb. eor. per. Bal.

a ¶ voluntatem.] quæ omnino seruanda est. 13. q. 2. vltima voluntas, & vltimum testm̄ hominis immobile perseuerat.ī.de cele.miss.cum Marthæ.§.ceterum,& nihil est quod magis debeatur hominibus, quàm ut supremæ voluntatis liber sit stylus. C. de sac.san. eccl. l. 1.& tanquam lex vltima voluntas seruari dēt.in auth. de nupt.§.disponat coll.4. & hoc intellige cū voluntas est rationabilis : nam si quis vult filium suum exhæredare sine causa, talis voluntas non est seruanda. in authen.ut cum de appel.cog.§.aliud quoque. coll. 8. ubi enumerantur causæ ex quibus filius potest exhæredari.Item si quis præciperet ossa sua proijci in mare : talis uoluntas non est seruanda ff. de condit. instit. quidam. S. d voluntatem talem moriens potest mutare, quia ambulatoria est voluntas defuncti quousque morte confirmetur.ff.de adi.leg.l.3.& 4.& in prædicta decre.cum Marthæ.

b ¶ Interdici.] testator enim non potest prohibere ꝙ eṗs non exequatur huius voluntatem,ut in auth.de ec. tit.§. si quis autem pro redemptione. ver. in omnibus col.9.& est ratio:quia priuata dispositio testatoris non potest generalem constitutionem legis, vel canonis immutare ṡ.eo.requisisti,& ff.de leg.1.nemo potest.sim. 10.q.1.sic quidem.sic etiam lex Falcidia contra uoluntatem testatoris inducitur.C.ad l. Fal. si ut allegas, & arg.ff.ad l.Fal.Titia testamento,& l.quod de bonis, in fi.& ī.tit.prox.in fi.ubi de hoc.

c ¶ Monitione.] qua semper præcedere debet uindictam.12.q.2.indigne,& nisi hoc facerent,deberent perdere omne lucrum quod inde essent habituri,& eṗs illud postea exequatur,ut in prædicta auth.de eccle. tit. Bernar.

Raynaldus.] Hæc decretalis est famosa, & hēt materiam,quæ multum dependet a legibus. Et diuiditur principaliter in tres partes:In prima ponitur facti narratio.In secunda auditoris pronunciatio: In tertia sententiæ confirmatio. Secunda: ibi, Dilectus.Tertia:ibi,Nos igitur.Prima subdiuiditur : nam primo ponit testamentum Raynaldi : Secundo factum post eius mortem emergens:Tertio ponit quæstionem ex testamento,& ex facto prædicto post modum ortam,& partium allegationes:Quarto iudicis diffinitionē: Quinto vtriusque partis appellationem.Secunda:ibi,Porro.Tertia:ibi,Demum.Quarta: ibi, Præfatus. Quinta: ibi, A cuius sententia : Secunda principalis subdiuiditur in quattuor:nam primo corrigit iudicis sn̄iam tantum in vno articulo . Secundo in alio articulo ipsam confirmat:ibi, Ceterum in eo : Tertio supplet quod primus iudex omiserat:ibi,Verum: Quarto sententiam quo ad alia confirmat:ibi,eodem.Imola.

d ¶ Raynaldus.] ad intelligentiam huius decretalis Raynaldus,pone casum, ꝙ nota hæreditas Peponis valuit sexaginta quatuor, in triginta duobus factum fuit compromissum inter Raynaldum & patruos,& latum arbitrium , & in ipsis habebat Raynaldus quartā Trebellianicam , scilicet octo,quæ sunt quarta pars de trigita duobus. adhuc remanēt viginti quatuor,in quib. habet tertiam iure naturæ debitā, scilicet alia octo quæ bis octo,faciunt medietatē:alia vero medietas pertinebat ad patruū ex testamento Peponis : deducat ergo medietatē suā primo patruus, scilicet sexdecim , modo remanent alia sexdecim Raynaldo: Raynaldus iste condens testamentum diuisit ista sexdecim per medium , & legauit octo auunculis: in alijs octo instituit hæredes patruum & filios.dabuntur ergo octo auunculis pro legato suo:quia sententiatum est pro eis:dabit ergo istis patruus medietatem , quattuor, s.quia confessus est pro medietate se possidere prædicta, & de istis quatuor deducet quartam partem per Falcidiam, unum scilicet habebunt ergo auunculi tres,& patruus vnum: aliam vero medietatem legati, s.4.dabunt filijs quia & ipsi instituti sunt hæredes in bonis R.sicut & patruus,& non deducent inde Falcidiam: quia Falcidia non deducitur nisi quando hæreditas est exhausta legatis: habebunt ergo auunculi quattuor à filijs,& tres a patruo, & ita septem,& patruus per Falcidiam vnum,& ecce completa sunt octo,& ita expeditum est de istis octo quæ Raynaldus legauit auūculis. Modo uideamus de alijs octo, in quib. instituit patruum & filios de istis dentur quattuor filijs sine aliqua diminutione, alia vero quattuor debebat habere patruus: quia si quis instituat patrem & filios hæredes , tantum debet habere pater solus , quantum omnes filij.ff.de vsufruct. accrescendo , l. si quis Titio.sed quia patruus venit contra testamentum R.punitur:& dabuntur illa quattuor auunculis;neque deducet inde Falcidiam:quia Falcidia in pœnis locum non habet ; sic habent auunculi sepem ex legato, & quattuor ex pœna , & ita vndecim : & filij habebunt quattuor,ecce quindecim , & patruus vnum quod deduxit per Falcidiam,& ita sunt sexdecim, & sic diuisa sunt ista triginta duo , super quibus fuit compromissum.Nunc uideamus de alijs triginta duobus: in ijs similiter R. habebat medietatem ratione quartæ & tertiæ, & patruus aliam medietatem ex testamento Peponis. deducat ergo patruus primo suam medietatem, scilicet sexdecim : nunc remanent alia sexdecim Raynaldo, in quibus instituit hæredes patruum & filios : modo ista sexdecim debent diuidi per medium inter patruū & filios: sed quia patruus peccauit uenīēs contra testamentum R. (ut iam dictum est) punietur, & dabitur pars sua,scilicet octo, auunculis : de quibus octo nihil deducat patruus: quia in pœnam soluet illa, ut dictum est de alijs quattuor : alia uero octo dabuntur filijs : Habet ergo patruus sexdecim ex prima computatione ex testamento Peponis, & unum quod extraxit de legato per Falcidiam,& ita decem & septem , & ex secunda computatione habuit sexdecim, & sic computatis omnibus habet triginta tria: auunculi uero ex prima computatione habent undecim , & ex secunda octo,ratione pœnæ, & ita habent decem & nouem filij uero ex prima computatione habēt quattuor, & ex secunda habent octo, & sic habent duodecim : iunctis itaque

¶ Idem.

¶ Filius rogatus restituere hæreditatem detrahit tertiam iure naturæ, & quartam Trebellianicam: in quibus potest legata relinquere, hæredes instituere, & pœnam imponere.

CAP. XVIII.

Raynaldus [d] † Peponis filius, hæres ab

† De materia & itellectu vide præ alijs hic Couarruuiā. & de itellectu breuiter Ferdinandum Vasquium lib.2.de succe.creatio.§. 20. Torhiellū & Marianum Socinū in rubr.ff.de leg.1.

ipso institutus hoc modo [a] vt patruis suis hæreditatem restitueret, si absque filijs masculis [b] moreretur: cum eis [c] (mortuo Pepone) super quibusdam [d] bonis hæreditatis eiusdem in tres arbitros compromisit: quorum duo, mortuo reliquo (prout ex forma compromissi [e] poterant) procedentes, taliter arbitrati fuerunt: quod neutra pars [f] haberet licentiam transferendi quocunque modo in alium, res prædicta, [g] nisi in eorum filios masculos, ex ipsis legitime [h] descendentes: & quod contra hoc fieret, non valeret. Porro dictus R. prolem non habens condidit testamentum, in quo medietatem [i] partis suæ, de rebus prædictis [k] quibusdam auunculis suis: aliam vero medietatem, & reliqua bona paterna, vni ex patruis [l]

itaq; duodecim filiorū, cū decē & nouē auunculorum, faciunt triginta vnū. si ergo ꝯiūgas triginta vnū cū triginta trib. q̄ hēt patruus, habebis sexagintaquatuor, sine aliqua fractura vnciæ vel dimidiæ, vel quartæ, vel octauæ: Et intellige ꝙ ſm istā computationē auunculi debebant hr̄e octo de toto legato, si patru⁹ non venisset contra volūtatem Raynaldi: sed q̄a ꝯuenit, perdit totā partē suam quā debuit in bonis habere, s. duodecim pp pœnam, sed recuperauit vnum, s. falcidiā, de alijs, s. quatuor quę restituit auunculis ꝓ medietate legati eis debiti ex testamento R. & ita perdidit vndecim, & ita vndecim accreuerunt auunculis, & ita habent modo decē & nouē ꝓpter pęnam. Not. quòd modus ꝓ ꝯditione seruatur. Itē forma compromissi seruāda est: vñ si in plures fit cōpromissum, tertio absente vel mortuo, ceteri pñt ꝓcedere. si hoc sit dictū in cōpromisso, ut hic: aliàs nō. Itē si plurib. relictum fuerit fideicommissum, & vnus solus superstes est, illi dētur qui tēpore exstentis ꝯditionis solus inuenit̄. Itē verbum, qñq; ponitur propriè & impropriè, sicut hic est ī verbo, legauit. Itē testator pōt imponere pœnam hæredi, si suæ non pareat voluntati. Item legatum petendum est ab hr̄de, non auctoritate propria occupandum. Item ambæ partes possunt à sñia appellare. Itē litis contestatio facienda est coram iudice appellationis. Item duæ quartæ possunt deduci, s. debita iure naturæ, & Trebellianica. Item in legitima, quæ iure naturæ debetur, nullum grauamen potest imponi. Item sñia pro parte confirmat̄, & pro parte infirmatur. Item lex Falcidia inducitur contra voluntatem testatoris. Item si hæres fecerit inuentarium, vtetur beneficio legis Falcidiæ, alias non potest.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem.]

a ¶ Hoc modo i. hac conditione, 1 si sine liberis masculis moreretur, & ita modus pro conditione seruatur. C. de his quæ sub modo relin. l. 1. Quæ sit differentia inter modum & conditionem, dicetur. j. de cond. appe. verum, & hæc verba hoc modo, potius fuerunt verba illius, qui condidit decretalem.

1 Hoc dicit quia legatū sub modo statim petit̄ p̄stita cautione de modo adimplēdo, nō sic in eo qđ sub ꝯditione dēt. ff. đ ꝯdit. & de monstr. q hr̄ di. & l. quib. diebus.

b ¶ Filijs masculis.] nec sufficit ipsum filios masculos habuisse nisi tēpore mortis superstites fuerint. inf. eo. Raynutius. super hoc dic vt s̄. de prob. in præsentia. in glo. quæ incipit, ingressus, & fuit hæc substitutio fideicommissaria, & de hoc dic vt s̄. eo. Raynutius.

c ¶ Cum eis.] scilicet patruis.

d ¶ Quibusdam bonis.] isti patrui forte aliqua possidebant de bonis Peponis ex institutione vel causa legati, vel etiam sine aliqua cā: & ideo dicit ita quòd neutra pars haberet licentiam transferendi in aliam personam vel forsitā ipse Raynaldus omnia possidebat, quia forte remanserunt indiuisa inter Peponem & fratres, vñ dicebānt se habere ius in bonis illius.

2 Qđ ad partē R. nā vt se quit̄ quo ad aliā q̄ restituenda erat sufficiebat ꝓhibitio le. C. cōia de lege. l. fi. & auth. ibi signata. Ioan. And.

e ¶ Ex forma compromissi.] quia dictum fuit in compromisso, ut si omnes interesse non possent, duo arbitrarentur, aliàs non possent, sic & cum plures sint iudices. s̄. de offi. delega. vno delegatorum, vt ibi.

[Glo. seq. ponit dictum: quærit, allegat duas leges & vnam contra, & soluit.]

f ¶ Neutra pars.] in forma huius arbitrij nō est vis facienda, 2 quia nihilominus transferri pñt bona illa, quia sñiæ arbitri nō paretur nisi metu pœnæ. C. de arbi. l. 1r. & sic non obstante illo arbitrio tenuit legatum, vt. j. dicitur. Sed illud potest quæri, an pœna sit cōmissa si aliquas de reb. illis legauit auunculis suis, perinde ac si inter viuos alienasset? Et vr̄ quòd pœna compromissi committat ar. ff. de verb. oblig. si ita quis promiserit, decem tibi dabo. §. ea lege. ar. ff. đ leg. 2. peto. §. vlt. Est tñ contrarium arg. ff. de leg. 3. pater. §. fundū. vnde dicit Cardinalis, quòd non obstante arbitrio tenuit legatū, nec alia alienatio propter arbitriū potuit impediri, si pœna compromissi committatur, vt dictū est, iudex tñ qui primo tulit sñiam, hoc non putauit, immo credidit quòd arbitriū impediret legatū & hæredes, & ideo absoluit, vt sequentia docent.

g ¶ Res prædictas.] super quibus fuerat compromissum. de alijs vero arbitri nihil dicere potuissent. ff. de arb. non distinguemus §. de officio. & s̄. de arbi. cum dilectus.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

h ¶ Legitime.] vr̄ etiam quòd naturales filij dēnt intelligi p hoc verbū, q̄a & ipsi excludunt substitutum, vt si q̄s sit rogatus restituere hæreditatem, si sine filijs decesserit, sed & si habet naturalē, 3 euanescit substitutio ff. ad Trebel. ex facto. §. si quis rogatus. & l. hæredibus, in fin. C. de instit. & substit. generaliter. in fin. ff. de leg. 2. cum pater. §. volo. si dixisset, si decesserit sine liberis, tunc locum habet quod dr̄ de naturali: sed ex quo addidit, de legitimis, intelligendum est tantum de natis ex libero matrimonio: aliàs nihil operaretur hæc adiectio, legitimis: sed debet operari. arg. ff. de leg. 1. si quando quis vxori.

3 Secus si legalē vel ciuilem tātum. ff. de lega. 2. ita q̄s in fin. de vtrisque no. j. qui fil. sint leg. tanta. in gl. fin.

i ¶ Medietatem.] s. tertiæ, & quartæ, quam poterat legare, cuius dñium transiuit in legatarios adita hæreditate, sed si intendisset legare medietatem omnium rerū suæ partis, quarū medietas pertinebat ad patruum ex testamēto Peponis, tunc dñium illarū non transisset in legatarios, cū res illæ sint patrui, & illud locum hēt, cū testator rē suā legare intendit, sed legatarius pōt agere contra hæredem actione ex testamento ad totam rem, vel æstimationem. & non actione in rem, sed quantum pertinet ad casum præsentem, non est multum circa hoc curandum: quia Raynaldus non legauit auunculis vltra illas partes, quas poterat legare, nam tertiam & quartam habebat in bonis patris, quæ faciunt dimidiā totius hr̄ditatis. Nam sua pars erat tertia & quarta, & ipse legauit auunculis, meditatem suæ partis, i. tertiæ & quartæ, & sic non possunt agere auunculi contra hæredem nisi ad medietatem tertiæ & quartæ, & hoc notare uoluit j. ubi dicit; propter quod in rebus prædictis, &c. usque pronunciauit. Ber.

k ¶ De rebus prædictis.] de quibus extitit compromissum, & potest intelligi, quòd res illæ diuisæ fuerāt inter R. & patruos. Ber.

[Glo. seq. reci. per quæstiones, quare dixit de uno solo patruo, & dupliciter soluit. & quomodo inter patruum & filios hic fiat diuisio.]

l ¶ Ex patruis.] qui forte solus supererat, & alij mortui erāt; vñ fideicommissum illi soli qui superstes erat, debetur, qui tempore existētis cōditionis solus inuenitur, ei debet in totum præstari, & filijs præmortuorum nihil debetur, qui sunt mortui ante diē fideicommissi cedentem, s. antequā ille Raynaldus esset mortuus, ut

C. de cadu. tollen. l. vnica. §. ſi autem aliquid. & argum. C. de fideicom. ſi in perſona & ff. de leg. 1. cum filiofamilias, in fine, ff. ad Trebel. l. apud. §. vtrum, & accedit ad hoc quòd totum ei debeatur, ff. de cond. & demon. ſi quis legata. §. 1. & cū ſic legatur patruo & filijs eius, patruus ſolus hēbit dimidiā, & filij cōīter aliam dimidiam. ff. de vſufr. accr. ſi quis Titio. & ſi alij patrui ſupeſſent, bñ potuit inſtituere quē voluerit de patruis rōne tertiæ & quartæ; ſed fideicommiſſum debetur oībus patruis.

[Gl. ſeq. recitetur pro obiect. de §. ante hæredis.

a ¶ Legauit.] iſtud vrbum ponitur proprie & improprie: ꝓprie quantū ad auunculos, qb. legauit: improprie quātū ad patruum & eius filios, qb. non legauit, ſed eos inſtituit hrdes. 1. vñ ĩ. vocat eos hæredes, ſic ff. de offi. procon. & leg. l. 2. vbi dicit, manumitti tam liberi q̃ ſerui. ſic 28. diſt. p̄sbyterorum. & inf. eo. cap. verb. executioni mandari. & auunculi gerūt contra ipſos tanquam contra hæredes petentes legata: aliàs non valuiſſet teſtamentum, quia non inueniretur aliquis inſtitutus. inſt. de leg. §. ante hæredis inſtitutionem, niſi dictum eſſet: ſi non valet iure teſtamenti, valeat ſaltem ratione cuiliber vltimæ voluntatis. C. de codicil. l. vlt. §. de quoque.

b ¶ Adijciens.] hoc bene facere potuit teſtator, quia poteſt pœnam imponere hæredib. ſi non paruerunt voluntati ſuæ. ſimile inſtit. de leg. §. pœnæ quoque nomine eſt §. vlt. & C. de his, quæ cauſa pœnæ, l. vnica. dum tamen non ſit turpe vel inhoneſtum quod teſtator perceperit, vt ibi dicitur, & ff. de cond. inſt. quidam, & C. de inſtit. & ſubſt. reprehendenda.

c ¶ Ad ipſos.] auunculos.

d ¶ Vno ex patruis] illo. ſ. qui fuit inſtitutus. vnde plenius dixiſſet, patruo adeunte hæreditatem prædictam.

ADDITIO. Et ſiquis patrem, & filios inſtituit hæredes, tantum habeat ſolus, quantum & omnes filij. ff. de vſufr. accr. ſi quis Titio. & ſi alij patrui ſupereſſent, hic potuit inſtituere quem voluit de patruis ratione tertiæ & quartæ, ſed fideicommiſſum debetur omnib. patruis.

e ¶ Adeunte.] & ſic locum habet legati petitio. nam ſi ex teſtamento non adeatur hæreditas, deficit legatū, niſi ſit ita relictum quòd à venientib. ab inteſtato præſtetur, 2 ff. de teſt. tute. ſi nemo. aliàs eſt, §. ſub l. præcedenti, & C. de fideicom. l. eam quam.

f ¶ Petēdo.] legatū. n. ab hrde petēdum eſt C. de fideic. eā quā & ſi citra voluntatem hrdis legatarius occupet legatum, tenetur interdicto quorum legatorum ipſum reſtituendum hęredi. ff. quorum leg. l. in prin. tñ poſtquam eſt adita hæreditas ipſo iure dñium rei legatæ tranſit ad legatarium recta via ff. de fur. à Titio. ff. de leg. 1. tibi homo. §. ſi ſeruus. vnde re legata nondū comprehenſa, datur legatario vendicatio pro ipſo legato. C. communia de leg. l. 1. ff. de cond. fur. ſed nec legatarius, & ſic agebatur pro legato rei vendicatione.

g ¶ Pro rata.] i. pro dimidia.

[Gl. ſeq. q̃r. ar. negatiue, ponit opi. ɔ̃riā, q̃ approbat.]

ſuis & eius filijs legauit:[a] adijciens,[b] vt bona, in quibus ex teſtamēto, vel ab inteſtato dicti hęredes R. poſſent ſuccedere, ſi venirēt contra legatum dictis auūculis ſuis debitum, ad ipſos[c] pro determinatis portionibus, deuenirent. Demum eodem R. naturæ debitum perſoluente, ac vno ex patruis[d] hæreditatem adeunte[e] prædictam: cum dicti auunculi, aduerſus eūdem patruum ac filios eius, coram iudice communitatis † Vrbenateñ. † mouerunt quæſtionem, petendo[f] pro rata[g] quæ ipſos contingit, legatum prædictum: & reſtitui eis, ſi contra ipſum illi venirent,[h] quæcunque[i] occaſione teſtamenti eiuſdem R. ad ipſos peruenerant, vel poterant perueniſſe. præfatus iudex ab illorum impetitione ſuper legato ipſos abſoluens, ad reſtitutionem aliorum bonorum[k] ſententialiter condemnauit[l] eoſdem: A cuius ſententia cum ambæ partes[m] ad noſtram audientiam appellaſſent, petente vtraq; parte dicti iudicis ſententiam infirmari, quatenus cōtra ſe fuerat promulgata, & quatenus pro

h ¶ Si ɔ̃ ipſum venirent.] ſed nunquid potuit ita formari libellus de iure, peto talē rē, & ſi ɔ̃dixeria mihi, peto pęnam? & vr̄ ꝙ nō: qa iudiciū nō dēt eſſe in pēdēti. ff. de iud. non quemadmodū. dñt quidam ɔ̃; & lex illa loquitur in his quę pendēt extrinſecus, non ex his quę in ipſo iudicio agunt, & quòd poſſet ſic formari libellus, eſt arg. C. locati, cōductores, quod ſatis poteſt cōcedi. arg. huius c. & propter lites dirimēdas. Ber.

[Hæc gl. & p̄ced. q̄ incipit, petēdo circa actionem diſtinguūt inter legatū & fideicommiſſum ſingulare, & fideicom. vniuerſitatis.]

i ¶ Quęcūq; occaſione.] de hoc agebatur actione ex teſtamento: & nō rei vendicatione, qa iſtud erat quaſi fideicōmiſſum vniuerſitatis, qa qui rogat̄ reſtituere, quicquid ad eū ꝑuenit de hrditate rogatus vr̄, ff. ad Treb. l. cogi. & l. p̄cedēti. vñ nō trāſit dñium in fideicommiſſarium, niſi facta reſtōne re & verbo, vel ſaltē verbo. ff. eo. reſtituta. & facta reſtōne tunc dñium tranſit in fideicōmiſſarium, ēt ſi nondum ſit nactus poſſeſſionē. ff. ad Treb. facta. Hæc eſt dr̄ia inter fideicommiſſum ſingulare & vl̄e quia in ſingulari ſine aliqua reſtōne tranſit dñium in fideicommiſſarium, ſicut in legatarium. C. cōia de leg. l. 1. & 2. ſecus in fideicommiſſo vniuerſitatis, ibi non trāſit niſi facta reſtitutione. 3 vnde iſta alia non petebantur rei vendicatione: ſed actione ex teſtamento.

[Gl. ſeq. quærit. & tripliciter ſoluit.

k ¶ Aliorum bonorum.] oīum, & hoc fecit iudex ꝑꝑ verba teſtatoris. qui dixit, ꝙ ſi patruus & filij venirent ɔ̃ legatū, quęcūq; ad ipſos ex ſucceſſione iſtius poterāt peruenire, deuoluerentur ad auunculos. Sed quare non dixit ſimiliter de reb. legatis, ſicut de alijs qđ deuenirent ad ipſos auunculos? Pōt reſponderi. ꝙ de reb. legatis non dixit: quia non putabat iudex, ꝙ res deberēt, vel poſſent tranſire in aliū aliquo modo: & hoc ꝑꝑ præceptum arbitrorū, vel forte iō non dixit de reb. illis qa non putauit iudex ꝙ teſtator ſenſerit de reb. illis legatis dum dixit ꝙ bona in quib. ex teſtō vel ab inteſtato dicti hæredes poſſent ſuccedere, deuenirent ad auunculos: quaſi iſta generalia verba non pertinerent ad res de quib. dixerat ſpecialiter. arg. ff. de ver. obl. doli clauſula. nec viſum fuit iudici, ꝙ eaſdem res uoluerit illos auunculos habere cum alijs reb. arg. ff. de pœ. ſancto legum, & ff. de leg. 3. hrs meus. §. 1. illa ēt ur̄ eſſe melior rō quia nulla fuiſſet abſolutio de reb. legatis, ſi poſtea condemnatio 4 facta fuiſſet in eiſdem, & ſic deluſoria uideretur: ne alia via fiat quod alia prohibetur. verum eſt, ꝙ patruus totum perdere dēt, & ſatis colligitur per hanc lr̄am aliorum bonorum: & ĩ. uer. ue. ū in portione, quia quicquid patruus potuit capere ex teſtō Raynaldi, debuit perdere, non obſtante arbitrio, ut ibi dr̄, & illud totum fuit petitum per auunculos: & ex alia cauſa abſoluit, & ex alia cauſa condemnauit eoſdem.

l ¶ Condemnauit eoſdem.] ſ. patruum & filios, & in hoc. ſ. quòd filios cōdemnauit, & in alio etiam pronunciauit, i. iudicem male pronunciaſſe.

m ¶ Ambæ partes.] ſic ſ̃. e. Raynu. & ſ̃. de ap. ſi duob.

[Gloſſ.

† communi, in antiquis.

† Vrbenetaneñ. Vrbeuētañ. Vrbenetañ. Vrbe uentarino.

1 Et ſ̃. dixit, ꝙ fecit teſtm̄: ꝙ non eſt ſine hrdis inſtōne. de hoc ſ̃. eo. cū tibi: id āt qđ eos ĩ. nominauit hrdes ſufficeret. ēt ſ̄m legē, quamuis in nulla re eos inſtituiſſet: ſed ſolū legaſſet. ff. de hær. inſt. l. 1. §. ſi aūt; ſic & in authē. ut cum. de ap. cog. §. ceterū ſi hæredes, coll. 8. Io. And.

2 Fallit etiā in multis caſib. no. in l. eā quā. ĩ. al. le. & de hoc in Specul. de inſt. edit. §. nūc uero aliquā. uer. qđ igit ſi hrs, & ſeq. & e. tit. de teſt. §. 1. uer. pone nullus. Ioà. And.

3 Textus eſt ad hoc cum ſuis fallen. in l. ſancimus C. ad Treb.

4 Poterat tñ ex una cā abſolui, & ex alia ſtatī cōdemnari. ad hoc ĩ. de accu. ad petitionem. Ioà. And.

se faciebat, executioni mã dari:† Dilectus filius †noster O. sancti Nicolai in carcere Tullian. diaconus Cardinalis lite coram se legitime contestata,[a] quoniam idem R. habebat in bonis quondam Peponis patris sui tertiam partem debitam iure naturæ, in qua grauari nequit,[b] nec non quartam Trebellianicam,[c] quam quilibet extraneus restitutione grauatus deducere potuisset, † propter quod in rebus prædictis auunculis legatis, portiones[d] easdem habuit R. præfatus, easque[e] potuit in vltima voluntate legare: ac per hoc legatum tenuit vsque † ad tertiam & quartam: præfatus, licet[f] ipsas non expresserit in legando pronunciauit[g] (non obstãte ꝑmisso arbitrio, quod nec † legatum teneret, non poterat impedire) iudicé ipsum,[h] in eo quod sup hoc dictum patruũ in totum absoluit, qui confessus est se pro medietate possidere prædicta, perperam iudicasse: condemnauitque ipsum ad restitutionẽ medietatis tertiæ & quartæ partis ipsius legati[i] pro rata,[k] quæ dictos auunculos de ipso cõtingit: & in residuo[l] præfati iudicis[l] sententiã cõfirmauit. ¶ Ceterum in eo,† quod idem iudex dictum patruum & eius filios totaliter in alijs, quæ in scđo articulo[m] petita fuerant, cõdemnaret, male ipsum pronunciasse[n] decreuit: qa filij eius cõtra volũta-

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶ Contestata.] & ita vr̃, ꝙ litis cõtestatio facienda fit coram iudice appellationis. Sed ꝙ̃ vr̃ dicere lex, ꝙ non debeat fieri contestatio: cum iam sit facta in prima causa. C. de temp ap. l. vlt. §. illud & s̃. de appel. per tuas. Satis põt dici, ꝙ in cã appellationis fiat cõtestatio de nouo. 2. q. 7. c. si autem, §. si qs in quacunque. nec tñ dr̃ ꝑ hoc fieri super principali: quia super alio vr̃ fieri contestatio, quã in principali. Primo fuit cõtestatio facta directe super re petita: in cã vero appellationis super ipsa sniã, ꝙ sit iusta, vel iniusta; & sup alijs quæ adduntur, super quib. nulla fuit contestatio in prima cã, tñ altera parte absente posset iudex ꝓcedere sine litis contestatione, vt dicit lex prædicta. C. de temp. ap. & decr. per tuas, de app. & s̃. de renun. veniens.

b ¶ Nequiuit.] hoc planum est, qa in legitima q̃ iure naturæ dẽtur, nullũ grauamẽ & nulla conditio apponi potest, & pro non adiecta habetur si apponatur. C. de inoffi. testam. qm̃ in prioribus, & in auth. de hær. & Falc. §. primum itaque, & §. si quis autem non implens, & s̃. eo. Raynutius.

c ¶ Trebellianicam.] & ita duæ quartæ possunt deduci. De hoc dicitur s̃. eod. Raynutius, vbi idem dicitur.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem, an filius rogatus singulis reb. vel vna tantum, &c. sol. quod in singulis ponit opi. contrariam, quam probat tribus legibus, ad quas respondet.

d ¶ Portiones easdem.] immo habuit tres ipsas in totum: nam quamdiu viuus fuit habuit dominium omnium rerum: dicitur autem habuisse portiones easdem in reb. prædictis, i. facultate deducendi easdem portiones in singulis reb. quia de singulis debet fieri deductio tertiæ & quartæ, licet quidã contrarium dicant, ꝙ filius in vna re sola deducere possit tertiam iure naturæ, & quartam Trebellianicam. arg. C. fam. erc. filium, 1 & ff. de leg. 1. pot st. ff. ad l. Falcidiam, si ex plurib. Sed verũm est, quòd de singulis reb. debet fieri deductio, & illa lex, filium, non obstat: quia illud fuit ex voluntate patris & illa lex, potest, non obstat, quia ibi loquitur cum legata erat pars hæreditatis: vnde vnum legatum censetur, vel illud contingit de voluntate legatarij & hæredis, vel ex officio iudicis, vt ibi dicitur. illa, si ex plurib. potest intelligi quando vni plures res legatæ sunt: tunc si soluat aliquas integraliter in alijs plenam Falcidiam retinere potest per doli exceptionem. Ber.

e ¶ Easque.] scilicet partes, tertiam & quartam. Bernardus.

f ¶ Licet ipsas non expresserit.] non legauit tertiam & quartam expresse, dicendo de tertia & quarta, immo dixit de dimidia: vnde si recta fuit computatio, tantum facit tertia & quarta, quantum dimidia, & econuerso. v.g. hæreditas diuiditur in duodecim vncias. Instit. de hær. inst. §. hæreditas, si filius detrahit tertiam iure naturæ, detrahit quatuor vncias, & remanent octo, in qb. vr̃, quòd teneat fideicommissum, & de illis detrahitur quarta. s. duæ vnciæ: & ita tertia & quarta faciunt sex, & sic habebat dimidium totius hæreditatis.

g ¶ Pronunciauit.] s. Cardinalis. Ber.

h ¶ Ipsum.] scilicet patruum.

i ¶ Legati.] quartæ. s. Ber.

k ¶ Pro rata.] quæ quidem virilis est: nam cum vna res pluribus legatur, quilibet ib. hẽt virilem: nisi alia mens appareat testatoris. ff. de leg. 1. si pluribus.

[Glo. seq. declarat quid sit residuum.]

l ¶ In residuo ꝑfati iudicis. de quo residuo absoluerat prior iudex patruum, & filios, nã primus iudex in totũ absoluit patruũ in legato, & male, sed quo ad filios bene sed Cardinalis cõdemnauit patruũ pro parte. s. in dimidia ipsius legati tertiæ & quartæ pro rata, in hoc infirmauit sñiã prioris iudicis: in residuo aũt confirmauit, & hoc totum intellige quantũ ad legatum possessionum, quæ legatæ fuerunt, de quibus compromissum fuit. In alia autem parte sententiæ, statim sequitur. qualiter processit Cardinalis ibi, ceterum, &c.

l ¶ Residuo.] auunculi petebat iure legati medietatem bonorum, de quibus fuit compromissum. Residuum istud consistebat secundum intentionem prioris iudicis in illa medietate, a qua medietate absoluit patruum & filios, non habito respectu ad testamẽtum Peponis, & hoc propter præceptum arbitrorum, quod tamen non impediebat legatum, & consistit in sexdecim secundum computationem nostram; & male pronunciauit in eo, quòd patruum absoluit in totum, sed quantum ad filios bene pronunciauit: sed postea Cardinalis ostenso testamẽto Peponis correxit pro parte sententiam primi iudicis, condemnans patruum pro parte sua, s. in quattuor. & in residuo. s. in octo, quantum ad filios, & in quattuor, quantum ad patruum confirmauit, & tamen in sequenti articulo perdit patruus illa quattuor, propter pœnam vno retento per legem Falcidiam, & sic in veritate in octo cõstabat legatum ratione tertiæ & quartæ, alia octo pertinebant ad patruum & filios ex testamento Raynaldi: & hoc secundum cõputationem prædictam.

m ¶ Secundo articulo.] duo fuerunt articuli. Primus in quo petebantur res legatæ. Secundus in quo petebantur omnia quæ ad patruum & filios poterant peruenire ex testamento Raynaldi, si veniret contra legatum auunculo relictum.

n ¶ Male ipsum pronunciasse.] quantum ad personas filiorum male pronuuciauit: quia non venerant cõtra voluntatem testatoris in aliquo: male etiam pronunciauit

† Vide l. ẽt. vbi datur rõ huius dicti. ff. de mino.

† Id est filius nr̃: nã Papa singulares Cardinales filios uocat, ñ fratres, exceptis Ostien. Alban. Portuẽ. Sabinẽ. Tusculan. & Prenest. ẽpis, & ita seruat stylus curiæ Romanæ.

† Vide l. in rõne. §. quod vul. & ibi Bart. ff. ad l. Fal. & in authen. de hr̃d. & Falcid. in prin.

† al. ita, vsq; ad tertiã & quartã partẽ præfatas.

a Ibi filius rogatus restituere, si in fundo, sibi quartam retinuit, si aliquid s̃. quartã ibi hẽt, restituere cogitur. Io. And.

† ꝙ ne, &c.

a Vt qa appareret euidẽter primo legatario adẽptũ: vel ꝙ testõr voluit quòd vterq; insolidum reciperet: qa tunc vni res dẽtur, & alteri æstimatio, electione huius rei data, ei qui prius contestatus fuerit litẽ, & vno electo nõ redit ad alterũ hoc vult hęc lex si pluribus.

† hoc

cianit ꝯ patruum, quia condẽnauit eũ de oĩb. alijs, quæ peruenerunt ad eum ex testõ Peponis: quia in his quæ subiacebant restitutioni, ipsum nõ debuit condẽnare, sed dé his tantum, quæ contingebant eum ratione tertiæ & quartæ pro qua parte confirmatur sententia: pro alia quæ debebat restitui ei, infirmatur, vt. ĵ. dicitur.

a ¶ Cum nihil de petitis.] & ita hæc est bona ratio: quia hic agebatur rei vendicatione, saltem quo ad legatum, vt s̄. dictũ est vnde cum illi nihil possiderẽt, nõ poterant conueniri rei vendicatione. C. de alie. iu. mu. causa facta. l. vnica, & s̄. de re iud. examinata, ꝗ sic ageretur. patet ex eo quod dicit, ꝗ patru⁹ fuit confessus se possidere, quia in reali actione quærendum est an possideat quis, an nõ. ff. de rei vendicatione. q. petitorio, & l. officium. & si dixerit se nõ possidere cum possideat & hoc probetur, transfertur possessio in actorem quamuis non probet rem suã esse. ff. e. l. in rem actio. & quia nõdum adiuerãt hr̃ditatem, non poterant conueniri, & ante litem contestatam hoc debet quæri, ne delusorium sit iudicium, ut hic patet.

b ¶ Hẽbat.] rõne illius ĩstitutionis, q̃ fecit R. de ipso.

c ¶ Bonis illis.] s. in alijs bonis & rebus, exceptis reb. legatis. vel posset intelligi de omnibus.

d ¶ In bonis eisdem.] in singulis enim reb. habuit tertiam & quartam, vt dixi. Ber.

[Glo. seq. recitetur per obiect. de l. irritum.]

e ¶ In quibus eius institutio.] ergo vr̃ ꝙ in sola tertia & quarta teneat institutio. quod falsum est: immo tenet in omnib. C. ad legẽ Falcidiam, irritum 1. sed dr̃ in eis tenere. quia in eis potest institutus patruus grauari: in eo vero ꝙ subiacet restitutioni, grauari non potest: immo illud deducitur tamquam æs alienum, residuum vero diuiditur inter patruum & filios ei⁹, fideicommissum enim hæreditatis ex testamento Peponis soli patruo debebatur, non autem eius filijs. Raynaldus autem instituit patruum cui hæreditatẽ Peponis restituere tenebatur, cum illud quod est patruo restituendum ex testamento Peponis, illud habeat p̃cipuum, & illud primo deducitur sicut æs alienum, vt in l. prædicta, irritum. In quo autem adiecto pęnæ non tenuit, illud autem quod Raynaldus restituere non tenebatur, & in quo grauari non potuit, quòd est tertia & quarta, illud diuiditur inter patruum & filios eius, quos Raynaldus instituit sibi hęredes arg. C. ad legem Falcidiam quamquã. & in hoc solo, s. tertia & quarta tenuit adiectio, pœnæ, vt hic dicit

f ¶ Pro rata eosdem.] quasi dicat, pro qua parte legatũ ꝯtingit quemlibet de auunculis, pro ea parte quemlibet contingit illud quod pęnæ causa admitur illi patruo: quia patruus noluit parere testatori dando legatum auunculis, ideo perdere debet illud quod capere poterat ex testamento Raynaldi. Vel dic pro rata, id est, pro medietate tertiæ, vel quartæ partis bonorum Raynaldi, in quibus fuit institutus, quam medietatem amittit patruus: quia contradixit legato, vt hic dicitur, & istam medietatem restituit patruus tanquam legatum.

g ¶ Legato.] quod 2 amittit patruus nomine pœnæ id est, vno retento. Item amittit alias duodecim vncias.

h ¶ In residuo.] istud residuum potest intellgi dupliciter: quo ad bona Peponis quantum ad patruum, quia in illis cõdẽnatio iudicis non tenuit, quæ contingebãt patruum per restitutionem ex testamento Peponis, in quibus nullam pœnam potuit imponere Raynald⁹: & ideo absoluitur patruus. Item quo ad bona Raynaldi quantum ad filios quos Raynaldus instituit: & q̃a non venerant contra voluntatem testatoris, & nihil inuenti sunt possidere de rebus petitis, condemnari non debuerunt: vnde absoluti fuerũt per Cardinalem.

i ¶ Saluo nihilominus.] s. patruo.

[Glo. seq. cum sequenti recitetur per quæstionẽ, an in eo quod de pęna soluit detrahitur Falcidia.]

k ¶ Beneficio legis Falcidiæ.] istud est ita intẽlligẽdum, patruus id quod sibi restituendum est, primo vt æs alienum (vt dixi) deducit de rebus illis, de quibus compromissum fuit, quæ continebuntur in primo articulo. De residuo, quod est tertia & quarta, tenetur præstare legata, & de illis detrahit quartam Trebellianicam per legem Falcidiam. C. ad l. Fal. in imponenda. & l. irritum, & l. quamquam. & ff. ad l. Fal. quod de bonis. §. cum fidei. & C. de bon. auth. iud. pos. l. 1. deducet autem Falcidiam de rebus legatis. Et forte intellexit Cardinalis, ꝙ deducet etiã de alijs, quæ causa pœnæ adimũtur eisdem, quia illa legata sunt illis auunculis, si fieret eis controuersia de alio relicto. & ideo forte dicit inf. de Falcidia, quæ inducitur contra uoluntatem testatoris. sed hoc non est verum: quia id quod pœnæ causa accreuit, non incidit in legem Falcidiam, ff. ad l. Falci. cum pater, in fi. & l. seq. arg. opt. Et quod prouisum est ad pœnam, non dẽt trahi ad gratiam. s̄. de transact. inter corporalia.

l ¶ Restitutione.] id est, præstatione.

m ¶ Legitimũ.] quod dr̃ tempus anni. hoc tẽpus computandum est iussu iudicis. Si autem. ĵ. illud tempus non paruerit, tunc non põt vti beneficio Falcidiæ, immo perdit omnia, excepto illo quod sibi debetur ex fideicommisso. in authentico de hæredib. & Falcidia. §. illud quoque. coll. 1.

n ¶ Inuentarium. aliter enim beneficio legis Falcidiæ vti non potest, vt dr̃ in auth. de hæred. & Falcidia. §. si vero non fecerit inuentarium.

o ¶ Contra voluntatem testatoris.] hoc ideo dicit, q̃a contra voluntatem testatoris uidetur hic retineri Falcidia de rebus specialiter legatis: quia illas voluit testator omnino præstari illis auunculis, ita quòd nulla cõtradictio fieret eis: vnde contra eius voluntatem Falcidia retinetur, & tamen retinetur nihilominus, quia contra voluntatem testatoris inducitur Falcidia. ff. ad legem Falcidiam. Titia. Sed & in alijs rebus, quæ causa pœnæ auferuntur, si verum est, ꝙ quarta retineatur, inducitur contra voluntatem testatoris: sed non videtur quod quarta retineatur in his, quæ causæ pœnæ auferuntur, vt dixi. sup. in notula, istud est, &c. Nam testator causa pœnæ omnia voluit auunculis præstari. inducitur ergo Falcidia contra voluntatem defuncti. C. ad

té testatoris non inueniuntur aliquid commisisse, cũ nihil de petitis, [a] reperti fuerint possidere. Verum in portione, qua patruus habebat [b] in bonis illis, [c] ratione quartæ, & tertiæ prædictorum, †quas R. habuit in bonis [d] eisdem, †in quibus eius institutio, [e] & legatio, ac adiectio pœnæ tenebat, pro rata eosdem [f] auunculos cõtingente de ꝑdicto legato, [g] confirmauit sententiam iudicis supra dicti: Eodem patruo, & eius filijs in residuo [h] absolutis: & saluo [i] nihilominus ei ex iure institutionis beneficio [k] legis Falcidiæ, †in restitutione [l] præfati legati, si infra tempus legitimum [m] voluntati paruerint testatoris: cum † inuentarium [n] fecerit, & contra uoluntaté testatoris, [o] lex Falcidia inducatur.

¶Nos itaq; ipsius Cardinalis sententiam ratam habẽtes, eam auctoritate Apostolica confirmamus.

¶Idem.

¶*Executor testamentarius, qui suscepit illud officium, exequi compellitur.*

† prædictarũ.

† eiusdem.

1 Et istud satis facit ꝯ legistas in his, q̃ de duabus quartis non deducẽdis tenent, vt no. s̄. eo. Raynutius. ad fi. sup gl. antepẽ. Ioan. And.

2 In aliquot antiquis ita: ꝙ amittit patruus nomine pœnæ, in duodecim vncias.

† Vide l. ex facto. §. fi. ff. de vulg. & pup.

† Cumq; legitur In vi. l gatis, sed male.

C. ad legem Falcidiam, si ut allegas, 1 & l. pen. & ff. e. tit. quod de bonis. §. vlt. Hodie vero Falcidia non potest induci contra voluntatem testatoris expressam, 1 si testator certus de quantitate patrimonij sui hoc prohibeat. in auth. de hære. & Falcidia, si vero expressim, sed contra tacitã bene inducitur, vt bene dicunt leges prædictæ, si vt allegas & sequentes. Ber.

1 Si pater filiũ quẽ rogauit restituere certa re per Falcidiã iussit esse contentũ: filius stare nõ tenet. Io. And.

De hac materia uide quod sanciuit concilium Trid. ses. 22. de refor. c. 8. & ses. 25 in decreto de purgatorio. adde Specu. ti. de instru. edit. §. nunc uero aliqua.

† al. ita: per diœcesanum epm, &c.

† adimplere.

IOannes.] Diuiditur, quia primo ponitur quod. Secundo solutionibus, Post. Abb. Siculus.

CASVS. O. clericus sanctæ crucis legauit de bonis suis in vltima volũtate venerabilibus & pijs locis, & hanc voluntatem suam exequendã cõmisit Ioanni clerico. & P. laico, & mandauit eisdẽ, vt creditorib. satisfacerent: dicit Papa, quod post mandatum susceptum, per diœcesanum epm cõpelli dẽnt explere voluntatem defuncti, si fuerint negligentes. No. quod voluntates defunctorum ad pias causas per diœcesanũ episcopum mandari debent executioni.

a ¶ Pijs locis.] in qb. sufficit minus legitima voluntas, 3. s. eo. cum esses, & ca relatum.

b ¶ De bonis suis.] proprijs, s. qa de reb. ecclesiæ nihil posset legare. s. eod. quia nos.

c ¶ Mandatũ susceptum.] mãdatum suscipere nemo cogit, susceptũ vero necesse est adimplere. ff. commodati, in commodato, §. sicut. ff. man. si quis alicui. §. qui mandatum. C. de procuratorib. [illegible]. ff. de arbi. l. 3. §. 1. Ber.

d ¶ Per diœcesanum.] sic intelligitur. s. eo. si hæres, c. tua nobis. vbi de hoc. Ber.

CAP. XIX.

IOannes † clericus, & P. laicus executores vltimæ voluntatis O. clerici sanctæ Crucis, qui venerabilib. & pijs locis, [a] de bonis suis [b] in vltima voluntate legauit: mandans insuper satisfieri creditoribus per eosdem; Post mandatum susceptum, [c] per † diœcesanum [d] cogi debent, testatoris explere † vltimam voluntatem.

¶ Idem.

¶ Ponit quædam legata, in quib. nõ soluitur canonica portio, nisi fiat in fraudẽ.

CAP. XX.

DE his, quæ in ornamentis, vel pro eis, † seu fabrica, luminaribus anniuersario, † septimo, † vigesimo, trigesimo die siue alijs, ad perpetuum, cultum diuinum legantur ecclesijs, vel reliquis pijs locis, canonica [e] portio, (dummodo in fraudem [f] non fiat, vt ea episcopus seu parochialis ecclesia debeat defraudari) deduci [g] non debet.

† In vulgatis ita: pro ce reis.

† seu anniuersario.

† In antiqs ita: septimo, vigesimo, trigesimo, siue alijs, &c. nã, dictio, dic, nusquam apparet.

2 Cõco. text. in authẽ. sed cũ testator. & ibi Cyn. C. ad le. Falcidiam.

3 De hoc articulo uide quid hic sentiãt Host. & alij Doctores, est enim satis ambiguus.

DE his.] primo ponit dictum in quo interserit, exceptionem: ibi, Dummodo. Abb. Sic.

CASVS. De his quæ legantur in ornamentis ecclesiæ vel ad cultum diuinũ, vel anniuersario, vel alijs pijs locis, canonica portio deduci non debet: dummodo ista legata non fiant in fraudem, vt episcopus vel parochialis ecclesia portione debita defraudetur. Not. quod eps uel parochialis ecclesia non debet habere portionem de his quæ legantur in ornamentis ecclesiæ, uel ad cultũ diuinum.

e ¶ Canonica portio.] portio ista diuersi mode deduci fur secundum uarias consuetudines locorum. j. de sepul. certificari. & s. eo. requisisti. quãque est tertia, & quãque media. j. de sepul. c. 1. & 2. & 10. q. 1. de his, & cap. antiquos, & c. decernimus, & quandoque quarta. j. de sepul. cum super.

f ¶ In fraudem.] tunc non prodesset. s. eo. officij.

[Glo. seq. reddit rationem, & dat simile, & causam addit.

g ¶ Deduci.] hoc dictum est propter reuerentiam diuini cultus: multa enim propter religionem admitti solent: nam summa est ratio quæ pro religione facit. ff. de religio. & sumpt. fune. sunt personæ. in fin. vnde in casu isto minus legitima volũtas sufficit, s. eo. cum esses & c. relatum, sic in his quæ ad pias cãs relinquuntur cessat Falcidia. C. ad l. Fal. auth. similiter, & in auth. de ec. ti. §. sin aũt col. 9. vnde sumpta est authen. prædicta, similiter, & cessat Falcidia in testamento militis priuilegio militari. C. de testa. mil. in testõ. C. ad l. Falcid. in testamento. Item cessat deductio istius partis in equis & armis sui relictis terræ sanctæ. j. de sepul. in nostra. Et hoc idem quod hic dicitur, habes s. de verb. sig. ex parte.

TITVLVS XXVII.

De successionibus ab intestato.

¶ Ex concilio apud Alten. † habito.

¶ Clericus bona ppria dare potest cui vult: sed si decedat intestatus, & nõ hẽt consanguineos, succedit ecclesia. h. d. iuncta gloss. a.

CAP. I.

SEd hoc ibidem inuentum est de episcopis, presbyteris, & clericis, vt † si per hæreditatem, vel alio modo intuitu personæ, [h] aliquid acquisierint, donare eis liceat cui voluerint, dum viuunt.

¶ Si autem ante obierint, quàm hoc fecerint, † altari cui seruiunt, omnia perpetuo sanctificentur, [i] & in ius eius tradantur. [k]

† Alieñ. Altencñ. Alteuñ.

Sed Burchardus lib. 1. decreti. c. 227. ita: Ex cõcilio apud Alteim habito, c. [illegible] cui interfuit Rex Conradus. Adde c. 1. eo. tit. in 1. cõp.

DE SVCCESsionibus ab intestato. 4

¶ Supra visum est de successionibus ex testamento: verum qa sæpe homines decedant ab intestato, & dubitari potuisset de successione, ideo post rubricam præcedentem subijcitur ista. Et scias, quod intestatus dicitur q nullũ, vel non iure fecit testamẽtum. l. fi. C. fa. ercisc. 5. abbas.

De hac materia tractatur 12. q. 3. c. 2. & q. 5. c. vlt.

4 Quot modis dicatur quis intestatus decedere tradit text⁹, & ibi doc. in §. 1. instit. de hær. q ab intestat. defer.

† Dictio, vt, deest in oib. manuscriptis.

† pfecerint.

5 Scias et quod materiã successionũ quo ad defunctos, & collaterales, plene tradit Host. in sum. eo. ti. §. fi. & Spe. eo. tit. p tot. Io. And.

SEd hoc.] Duæ sunt partes Secunda: ibi, Si autem,

CASVS. Omnes clerici generaliter de his quæ habent per hæreditatem, uel alio modo intuitu personæ acquisierint, dum uiuunt, possunt inde facere quicquid eis placet: si vero ante moriãtur quam de his disposuerint, si consanguineos non habent, in ius ecclesiæ debet tradi. Not. quod clericus potest testari ad libitum suum de omnib. acquisitis intuitu personæ suæ, puta artificio, hæreditario iure, donatione amicorum, & huiusmodi.

h ¶ Intuitu personæ.] sic s. tit. prox. quia nos.

i ¶ Sanctificentur.] i. tanquam sancta deputentur. s. de rerum permut. mancipia. 12. q. 2. de laicis & q. 3. quicunque. Ala.

[Gl. seq. recitatur per obiectionem.]

k ¶ Tradantur.] intellige hoc cum non habent consanguineos qui eis ab intestato succedant: illi enim admitterentur, & non ecclesia, 12. q. ult. c. ultim. & q. 3. quicunque, & in auth. de eccle. tit. §. si quis episcopus. colla. 9.

San-

SAncto.]Si presbyter intestatus decedat,de patrimonio suo fiunt quattuor portiones, prout hic dr̄. Et non tenet hoc hodie ſm gloss. & sic vult ꝙ hodie istud ca.sit correctum. Sed huic lecturæ obstat quod hr̄ s̄.in procœmio,resecatis superfluis. Primo ponit excessus relatio. Scd̄o eius ꝓhibitio: ibi, Inter dicimus. Tertio peculij diuisio:ibi, Peculiū. Quarto pœnæ inflictio: ibi, Et si quis. Abb.Sic.

CASVS. Laici quidā hēbant seruos: & manumiserunt illos, & ordinati sunt ī p̄sbyteros: qn̄ presbyteri isti moriebātur, totā substātiam illorū laici sibi vēdicabant, tanq̄ de proprijs seruis ista relata sunt in ɔcilio vn̄ statuit cōcilium:ꝙ ista de cetero nō fiant, sed sicut liberi facti sunt ad suscipiendū gradum & diuinū officiū ita nihil ad eis exigat, præter diuinū officium: sed peculiū illorū diuidat ī quattuor partes, quorū vna assignetur ep̄o, altera ecclesiæ cui seruierūt, tertia pauperib. quarta ɔsanguineis. quos nisi habuerint,ep̄s eā in vsum ecclesiæ con vertat. No. ꝙ laici nihil dēnt occupare de rebus clerici morientis. Item patronus in liberto potest retinere operas spiritua-les. Itē substantia clerici morientis diuidi dēt in quattuor partes, vna ep̄o, alia ecclesię,tertia pauperi, quarta parentibus idoneis danda. Item parentibus non idoneis nihil potest testari clericus moriens,vt puta hęreticis,vt j̄.de hæret,vergentis.

[Gl.seq·distinguit, aut prælatus testatur,aut non. Secundo casu,aut res eius sunt distinctæ,aut permistæ:& hoc casu aut dubitatur an habuerit proprium, aut certum est habuisse. signat contrarium,& soluit.]

a ¶ Morientium.] cum decedit prælatus 1 de oib.tam ante promotionem quā post acqsitis intuitu personæ, liberam hēt ptātem testandi. s̄.c.prox. & s̄.de testam. tua nobis.& 12.q.3.quicunq3.& q.5.fixum.in auth.de ec.tit.coll.9.§.interdicimus.Si vero decedat intestatus, si sunt distinctæ res eius consanguinei succedunt sibi. 12.q.1.sint manifestæ. Si vero res prælati sunt pmistæ cum reb.ecclesiæ, tunc distingue aut dubitatur an habuit proprium, aut certum est quod habuit: si dubitetur,semper pro ecclesia est præsumendum, & totū ven dicabit ecclesia.arg.12.q.3.quicunq3. ff.de reb.di b.citib. 2 sic in vxore ff.de don.inter vi. & vxo. Quintus Mutius.& C.eo.tit.et.Si vero certum est,quod aliquid habuit, sed nescitur quantum, obtinet huius capituli distinctio: nec immerito,quia nullus hęres nobis proximior est,q̄ qui nos Deo sociauit.j̄. de pœnis.presbyteri, licet ɔdicere videatur 12.q.4.c.L.ibi dr̄, ꝙ fit dubium, ꝙ æqua dēat fieri distributio inter ecclesiam & hæredes sacerdotis: Sed dic ꝙ in alio casu loquitur hoc capitulū q̄ illud. nā hoc capitulum intelligitur de illis p̄sbyteris,qui ex seruis facti sunt p̄sbyteri,ꝙ vr̄ verius vt dicit Lau.2. Non credo ꝙ hodie hr̄et locum talis diuisio,immo credo ꝙ si aliquid hr̄et intuitu personæ,quod cōsanguinei ei succedunt ab intestato. Si consanguineos non hēret,tunc ecclesia ei succederet 12. q.vlt. c.vlt. infra c.prox.

b ¶ Præter diuinū.] arg. ꝙ patronus pōt tenere opas sp̄uales in liberto, quem manumittit ad clericatum.arg. s̄.de ser.nō ordi. nullus.54. dist. frequens Alanus.

c ¶ Nō sunt idonei.] puta hæretici. 24. q. 2. sane profertur. j̄. de hære. siquis episcopus.

CVm dilect9.] Rector ecclesiæ dr̄ intestatus si nullū facit testm̄, vel fecit, sed furiosus, & tali succedit ecclesia, si nō habet consanguineos: secus aūt si apparet illū fuisse monachū vel sana mēte testatum.sic summat Io.Andr.& cōiter doctores sequentes.Sed hæc summatio de nihilo ꝓuidet nec continet in se aliq̄ difficultatem. Diuidit in quattuor partes. In prima parte ponit factum decisum.In secunda motiuū Papæ ad sn̄iam.In tertia allegatio ep̄i diffinientis. In quarta diffinitiuæ commissio. Secunda ibi,Sufficienter.Tertia ibi.Quia uero.Quarta:ibi, Nos causam. Abb s.S cul.

CASVS. Archipresbyter de Alerio se & sua obtulit monasterio de Brusia: tandē dū ageret in extremis uolūtatē ultimā exprimēdo asseruit se,& sua monasterio cōtulisse; & sic decessit. Ep̄s Heduen. diœcesanus eius occupauit qdā bona quondā ipsius archip̄sbyteri. & et qdā bona monasterij:cū sup bonis istis cā cōmissa fuit iudicib. coram quibus petebat Abb.de Brusia,monasterio suo restitui quicquid ep̄s de bonis archipresbyteri, aut etiam monasterij occupauerat: & econuerso petebat ep̄s sibi restitui nomine parochialis ecclesiæ, cuius ille fuerat archipresbyter, quicquid de bonis dicti archipresbyteri monasterium detinebat: ad probandam intentionem suam abbas testes induxit: Tandem causa delata est ad Papam: ipse uero examinato negotio diligenter,intellexit esse probatum, quòd archipresbyter dum ageret in extremis uoluntatem ultimam exprimendo, asseruit se & sua monasterio contulisse.& cum requisitus fuisset ut conderet testm̄, respondit se non posse testari: quia se & sua dederat monasterio: & unus de testibus dixit se uidisse qn̄ se, & sua obtulit monasterio, & testes alij dicebant se audiuisse ipsum archi-

¶ Tribur.cn̄. † Burchardus li.2. decreti c. 206. Iuo pa.6.ca. 281. & c.2.e. tit. in 1.cōp.

¶ Ex concilio Tribur.†

¶ *Si olim seruus presbyter factus intestatus decedat, eius bona diuiduntur secū dum formam hic contentam.h.d. secundum intellectum singularem, qui hodie etiam tenet.*

CAP. II.

SAncto † concilio allatum est, quod quidam laici improbe agunt contra presbyteros suos, ita vt de morientium [a] presbyterorum substantia,partes sibi vendicent, sicut de proprijs seruis. Interdicimus itaque, ne hoc vlterius fiat: sed sicuti liberi facti sunt ad suscipiēdum gradum, & agendum officium diuinum, ita nil ab eis præter diuinum [b] officium exigatur.

¶ Peculium vero ipsorū diuidatur in quattuor partes, quarum vna episcopo,altera † ecclesię,tertia pauperibus quarta parentibus assignetur: & si non sint idonei parentes, [c] episcopus eam recipiat, & in vsum ecclesiæ diligēter distribuat.Et si quis contra hoc præsumpserit, anathematizetur.

† al.ita altera vero ecclesiæ.

† sunt.

¶ Innocentius tertius Morneñ. episcopo.

† Luneñ. Niuerneñ.

¶ *Attingendo duos notabiles, & singulares intellectus huius capit. summatur secundum quemlibet intellectum.Et primo sic, valet testamentū ad pias causas conditum per verba enunciatiua,etiam pro pter aliud prolata, quamq̄ successio seu testatio veniat ad exclusionem alterius ecclesiæ. Vel aliter secundum alium intellectū, & sic. Per vnum testem de ueritate, & per confessionem etiam incidenter factam probatur oblatio etiam quo ad effectum consequendi bona oblata.*

2 Gof. & Hostien. Pet. & Abb.qui hoc ꝓbāt g uers. presbyteros. suos.s.olim. sed melius ꝓ bat uer.sicut liber facti sunt &c. & uer.peculiū. s.respū prioris status.Io. And.

CAP. III.

CVm † dilectus filius

† Ca. unico. e.ti.in 3.ɔp. Et quatenus in textu tāgitur de probā do aliquē nō esse sanę mētis, uide plene p Francis̄cum Hercu-lanum tract. de proba.negatiuæ in 2. modo.

1 De materia huius glossę uide plene p Couarruuiā in c.1.j̄.de te sta. adde B. Thomam & Caietanū 2.2.q. 185.art. 6.& 7.

2 Vide s̄. requisiti super gl.respondet Io.And.

archipresbyterũ in pñtia abbatis confitentem qđ prędictum est, adiuuantes plurimũ assertionem abbatis, non tanq̃ probarent sufficienter, sed tanquam vehementer adminiculum præstabant: sed quia ex aduerso pars epi asserebat, ꝙ dictus archipresbyter in extremis agẽs alienatus erat a mente, vñ non valuit qđ dicebat Papa cãm ipsã commisit sub hac forma, ꝙ nisi eps probauerit archipresbyterũ nõ fuisse sanę mẽtis; cum vltimam voluntatẽ expressit, imponatur ei silentium sup impetitione monasterij, & compellatur restituere monasterio quicquid occupauit de bonis illius archipresbyteri, aut ẽt monasterij: Si vero probauerit illum alienata mẽte dixisse prędicta condẽnetur monasteriũ ad faciẽdã epo restõnẽ noie parochialis ecclesiæ oĩum bonorum quę fuerunt ipsius archipsbyteri, cũ ipse archipsbyter ab intestato decesserit, nec habuit ꝯsanguineos, & ipsi monasterio silentiũ imponat. No. ꝙ vnus testis cum alijs adminiculis vehemẽti⁹ fauore religionis sufficit ad fidẽ faciendam. Itẽ furiosus nõ põt facere testm̃: i. q est mente captus. Itẽ publicatis attestatiõnibus possunt testes induci super nouo articulo pendente ex priori. Item quis põt probare negatiuam, si includit in se affirmatiuam. Item episcopus potest agere pro ecclesia sibi subiecta.

Abbas de Bursia, pro cã, q̃ aduersus episcopum Heduẽ. habebat, diutius expectasset, Abbas proposuit antedictus qđ archipsbyter de Alerio ad participationem [a] orationum monasterio de Bursia, obtulit se & sua: [b] & infra.

¶ Sufficienter intelleximus esse ꝓbatũ, ꝙ dictus archipresbyter agens in extremis velut vltimam [c] exprimens volũtatẽ, asseruit se & sua monasterio [d] contulisse, vnde cũ requisitus esset vt conderet testm̃ respondit se non posse testari: † quia se & sua cõtulerat [e] monasterio supradicto: & licet vnus testis [f] solus dixerit se vidisse, qñ se & sua obtulit monasterio: quia tamen alij testes dixerunt se audiuisse ipsum in abbatis pręsentia quod prædictum † est cõfitentem, [g] non tanquã sufficienter probantes, [h] sed tanquam vehementer adminiculãtes assertionẽ abbatis, plurimũ adiuuabant. Quia vero pars epi asserebat se velle probare, ꝙ dictus archipresbyter in extremis laborans, tanquam phreneticus alienatus † erat mente, vnde nõ valuit quod expressit.

¶ Nos causam illam † tibi sub hac forma duxim⁹ committendam: quod nisi præfatus episcopus legitime probauerit sæpedictum archipresbyterum, suæ mentis cõpotem [i] nõ fuisse, cum vltimã [k] volũtatem expressit, super impetitione monasterij perpetuum ei silentiũ imponatur: & compellatur restituere monasterio quæcunque de bonis ipsius archipresbyteri, vt etiã monasterii occupauit. Si vero legitimè probauerit, archipresbyterum, quæ super vltima voluntate præmissa sunt, alienata mente dixisse: ad faciendam ei

† contestari

† dictum

1 Hanc antiquam habes in loco citato initio huius capitis.

a ¶ Participationem.] propter hoc non fuit monachus nec etiam stetit in habitu monachali, vt apparet ex antiqua, 1 cum hoc non sufficiat ad monachatum.

b ¶ Se & sua.] & postmodum in extremis agens confitebatur publice, ꝙ non poterat facere testm̃, quia se & sua contulerat monasterio, & hoc vltimum probauit Abbas per testes, primum articulum non probauit, nisi per vnicum testem: quod non sufficit. Ber.

c ¶ Vltimam.] quasi dicat: si hæc verba non expresse hoc dicant, tamen tacite vim obtinent vltimæ voluntatis. Ber.

d ¶ Monasterio.] per hanc probationem obtinebit Abbas, si episcopus non probauerit archipresbyterũ verba ista alienata mẽte dixisse, ne intelligas quòd ex his verbis probetur dictum archipresbyterum fuisse oblatum dicto monasterio cum sua rebus siue monachum fuisse: sed probatur quòd voluit sua bona ad monasteriũ peruenisse: & quælibet verba, quæ declarant intentionem testantis, sufficere videtur, ff. de fund. in. & instr. legat. cum de lanionis. §. asinam. ad fi. & ff. de sup. le. l. Labeo. ad fi. nemo enim æstimandus est dixisse quod non mente cogitauerit. Ber.

e ¶ Contulerat monasterio.] vnde ex tunc cessat eius iudicium. 19. q. vlt. c. si quę

f ¶ Vnus testis.] vnus testis solus non sufficit ad probationẽ. s̃. de test. licet vniuersis. 4. q. 3. si testes. §. iurãdi. Tamen si aliæ præsumptiones adsint, sufficit, vt hic dr̃, & s̃. de testib. præterea. & ĩ. de præsump. litteris. & c. 3. Sed nõ vñr sufficere huiusmodi adminicula ad probandum intentionẽ abbatis. i. ꝙ dictus archipresbyter monasterio obtulit se & sua, 2 cum littera dicat, non tanq̃ sufficiẽter probantes, sed adminicu lantes, &c. vñ non habuit admitti eps ad probandũ, ꝙ archipresbyter fuisset mente alienatus, qñ in extremis agẽs dicebat, ꝙ non poterat facere testm̃. Vel dic ꝙ ista adminicula sufficiũt cum vnico teste, & iõ audiri dẽt eps ad probandũ ꝙ iste archipsbyter erat furiosus, cũ verba illa expressit: quo probato solus testis remanet, & sic obtinebit eps: alias succũberet: qu a si obtulit se probaturum prædicta, mos ei gerendus fuit. ff. de proba. circa eum. Ber.

g ¶ Confitentẽ.] vl ꝙ talis confessio deret sufficere ad hoc vt testatus decessisse dicatur, licet nullũ aliud testm̃ appareret. ff. d donationib. ex hac scriptura. vbi oĩno statur verbis testãtis. Quare ergo requirit hic alia probatio? Respõderi potest, quòd lex illa loquitur in eo casu, quando per talia verba aliquis exprimit vltimã voluntãtem, alias talib. verbis non est credendum, nisi hoc iurasset in testamento. C. de pro. auth. quod obtinet. 3 & tunc hæredes necesse habent stare illi voluntati C. de fideicõ. auth. hoc amplius. Vin. Scriptura illius legis solemniter facta fuit dum viuebat testator. qui fecit testamentum, sed ille archipresbyter dum viuebat nullam fecit scripturam de verbis illis, & ideo post mortem illa confessio debet probari per testes. prout abbas dicebat in sua petitione, ad hoc vt sufficeret vnus testis, & tamen per se sufficerent. Ber.

h ¶ Probantes.] s. quod obtulit se & sua. Ber.

i ¶ Compotem.] hoc ideo dicit, quia furiosus non põt facere testamentum. C. qui testam. fac. pos. furiosum. & ita eps ille probabit istam negatiuam: & hoc est, quia hẽt in se implicitam affirmatiuam hanc. s. ꝙ tunc erat furiosus. sic. s̃. de renun. super hoc. & C. de codi. nec codicillos & ff. de cond. inst. quidam ff. de prob. si filiusfamilias. contra 3. q. 9. indicas. sed ibi archiepiscopus tenebatur probare, episcopum illum fuisse sanę mentis, quia constabat illum prius fuisse furiosum. Tanc.

k ¶ Vltimam voluntatem.] testamentum enim hominis tantum morte confirmatur, & immobile perseuerat post mortem. ĩ. de celebrat. Missar. cum Martha. & 23. q. 2. vltima voluntas. & C. de sacrosan. eccles. l. 2. Lauren.

2 Verum est ꝙ ista uerba non sufficiebãt ad probãdum monachatũ, sed ad probãdũ ultimam uolũtatem bene, vt dictum est in 4. gl. Ioã. And.

† al ita. alienatus erat à mente.

† ipsam.

3 Hic autem nõ loquitur in donatione uel legato. sed in debito quo qs in testamen to se confite tur obligatũ: in quo maius fit præiudicium hę redi: quia nõ deducit Falcidiam, sed in primo deducit: & de hoc & an cõfessio præiudicet filio quo ad legitimã in Spe. de confess. §. nunc uidendum. uersic. nunc sequitur uidere. Io. And.

a ¶ Restitutionem.) si intelligas donationem hanc factam de bonis ecclesiasticis, de quibus intelligendum est, certè illa donare non potuit, sup. de testa. cũ in officijs, & c. quia nos. si de patrimonialibus, in istis nihil iuris habuit episcopus. Dicas quod de ꝓprijs siue patrimonialibus hoc est intelligendũ: & hoc constabat, aliàs præsumũtur ecclesiæ, & loquitur in eo casu 1 cũ nõ appareret hæres. 12. q. vlt. cap. vl. & ĩ auth. de eccl tit. §. si quis eps, coll. 9. ecclesia enim est proximus hæres, inf. de pænis, presbyteri. simile sup. eo. c. 1. Io.

b ¶ Impetitione.] sed nõne episcop⁹ dixit sibi ius, ergo debuit cadere à iure suo? Sed hoc nõ dẽt redũdare in damnum ecclesię. 16. q. 6. si epm. immo verius dicas, ꝙ pæna illius cõstitutionis, si quis ĩ tanti. C. vnde vi. non habet locum in bonis iacẽtis hæreditatis: vnde legatarius, q legatũ auctoritate sua capit ante aditã hæreditatem, nõ punitur in alio, nisi qa restituit possessionẽ ff. quorum legato. l. 1. respon. 1. secus e si post aditam hæreditatem. C. de leg. non dubium.

c ¶ Silentium.] si primo sana mente sua obtulit Deo: nonne debet Papa tueri suã donationẽ, inter viuos, licet ĩ morte nõ fuerit sanæ mentis, cũ adhuc in eodẽ proposito intelligatur durare, inf. de baptismo & eius effectu, maiores. ad finẽ? Præterea cũ ille qui ab intestato debet succedere, immensam donationem defuncti reuocat, nõ in totũ reuocat. sed quantum ad quartã sufficiat. C. de inoff. do. l. 1. sup. ti. prox. Raynutius. immo in vita sua omnia donare potuit. su. eo. c. 1. Sol. Abb non probauit donationẽ factam fuisse inter viuos, nisi per vnum testẽ: & alij qui probãt illã quam expressit in vltima voluntate, dum ageret in extremis, non probãt oblationem inter viuos. Illa autem obiectio de inofficiosa donatione non habet hic locum: quia querela de inofficiosa donatione non datur nisi illis quibus aliquid relinqui necesse est. C. de inof. don. si totas, sed ecclesiæ sacerdotes non tenentur aliquid legare de suis proprijs, nisi velint. Laur.

† Dictio, ipse deest vt plurimum in antiquis.

1 Idẽ Innoc. & Host. Io. And.

† In vno vetustissimo Vaticano ita: De sepulturis mortuorum.

† Post cõcil. Lateran. sub Alex. iij. par. 43. c. 2. & c. 3. c. ti. ĩ 1. cõp. Et vide c. 2. eo. tit. lib. 6.

nomine parochialis ecclesiæ (cuius ipse † administrationem gesserat dum vixisset) restitutionem [a] bonorum, quæ ipsius archipresbyteri fuerant, mo- 10 nasterium condemnetur, cum idem archipresbyter ab intestato decesserit; ipsiq; monasterio super impetitione [b] episcopi silentiũ 20 [c] imponatur.

TITVLVS XXVIII.

De sepulturis. †

¶ Leo tertius.

¶ *Decedens intestatus sepelitur ĩ sepulchro maiorum, 30 vel vbi eligitur sepultura: parochialis tamen ecclesia habebit canonicam portionem eius quod relinquerit ecclesiæ sepulturæ. hoc dicit secundum veriorem intellectum.*

CAP. I. 40

NOs † instituta maiorum Patrum considerantes: Statuimus, vnumquemque in maiorum suorum [d] sepulchris iacere, vt Patriarcharum [e] 10 exitus docet. Nulli tamen negamus propriam [f] eligere sepulturam, & etiam alienam; Dominus enim, & magister, alienam elegit [g] vt propriam.

¶ Sed quia dignus est 20 operarius mercede sua, tertiam partem [h] sui iudicij, [i] illi ecclesiæ dari censemus, in qua cælesti pabulo [k] refici consueuit: vt iuxta Apostolum sint consolationum [l] socij, vt fuerunt pas- 30 sionum: & sic demum vbicunque libitum fuerit, eligat sepulturam. Aliter ne † fiat auctoritate Domini nostri, qui per Prophetam locutus est dicens: Ne transgrediaris [m] ter- 40 minos antiquos, quos posuerunt patres tui, sub anathematis vinculo detestamur, & contradicimus.

¶ Leo Papa omnibus fi-

DE SEPVLTVRIS.

¶ Supra visum est de successionib. ex testamento, & ab intestato, quæ capiunt effectũ post mortẽ, vt in c. cum Marthæ. de cele. M s. vnde cũ fuerit visum de bonis defunctorũ, meritò restabat videre de sepulturis eorum, nã oẽs morimur, & sicut aqua dilabimur super terram, 2. Reg. 14. c. & in c. in ecclesiastico 13. q. 2. ideo. Abb.

De hac materia tractatur 13. q. 2. & q. 1. c. 1.

NOs instituta.] Tria sunt dicta. Secundum: ibi, Nulli. Tertium: ibi, sed quia. Abb. CASVS. Statuit Leo Papa, ꝙ quilibet debeat sepeliri in sepulchris parẽtum suorũ, secundũ ꝙ fecerunt antiqui Patriarchæ: veruntã nulli negandum est propriã eligere sepulturã, etiã alienam, quia & dñs hoc fecit, sed quia dignus est mercenari⁹ mercede sua, tertiã partẽ iudicij sui, illi ecclesiæ ꝑcipit dari, in qua sepeliri dẽat, vel debebat si nõ elegisset alibi sepulturã, & vbi dũ viuebat cœlesti pabulo refici ꝯsueuit: ꝙ si fecerit, vbicũq; voluerit eligat sepulturã, & ne aliter fiat, ꝑcipit Leo Papa sub pęna excõicationis. No. ꝙ debemus eligere sepulturã vbi maiores nostri sepulti sũt, ꝙ verũ est de honestate. Itẽ licitũ est alienã eligere sepulturã, i. ĩ alieno loco, vt patet ꝑ exẽplũ Dñi, q sibi elegit sepulturã. Ioseph. Itẽ ecclesiæ parochiali relinquẽda est sua portio, cũ qs eligit sibi sepultura. Itẽ nullus dẽt terminos transgredi à sanctis Partib. ꝯstitutos.

d ¶ Suorum.] & ita loquitur de indigena. Laur.

e ¶ Patriarcharum.] qui in sepulchris patrum suorũ sunt sepulti. 13. q. 2. ca. vnaquæque. §. Ioseph.

f ¶ Propriam eligere.] & sic videtur. ꝙ quilibet adultus & discretus possit sibi eligere sepulturam, vbi voluerit: arg. inf. eo. in nostra. hoc verum est, dum tamen eligat locum magis religiosum. inf. eo. fraternitatem. vbi de hoc. & inf. c. prox. Ala.

g ¶ Alienam elegit.] quia natus in Bethleem; nutritus in Nazareth, sepultus fuit in Hierusalem in sepulchro Ioseph. Tancre.

h ¶ Tertiam partem.] in sequenti c. dicitur de medietate. inf. eo. cum super. dicitur de quarta. hæc diuersitas siue contrarietas determinatur secundum diuersas consuetudines locorum, inf. eo. certificari.

i ¶ Iudicij.] s. quod reliquit huic ecclesiæ, in qua elegit sepulturam: & non de relictis alijs locis, vt inf. eo. in nostra. Ber.

K ¶ Pabulo.] pabulum cæleste exposuit Alanus, id est, doctrinam secretorum fidei, vt solida cibaria. pabulum enim dicitur prædicatio verbi Dei, sup. de offic. ord. inter cetera. Bern.

l ¶ Consolationum.] ad quem spectat onus, & emolumentum. 2. 12. q. 2. ecclesiasticis, & c. charitatẽ. 13. q. 1. §. 1. Ala. & 16. q. 6. de lapsis, & ff. de reg. iur. secundum naturam, circa princ. tit.

m ¶ Ne transgrediaris.] transgreditur quis terminos proximi sui, cum quis parochianum alterius admittit

Gen. 4. Exod. 1

Luc. 10.

1. Thess. 5. 2 Cor. 1.

† Aliter verò ne fiat, &c.

Prou. 22.

2 Dist. 100. cap. rationis vbi de hoc. & plenius. ĩ. de re iu. qui sentit. lib. 6. ponit. Host. versi. Cõmoda qui sentis iungas onus emolumentis. Io. And.

ad sepulturam, vt hic. Itē cum alterius subditū excommunicat, vel interdicit. 9.q.3.c.1.& 2. Tertio cum euellit terminos, possessionum vicini sui. 86.dist. tanta nequitia. Quarto cum prædicat contrarium fidei. 24.q.3. transferunt. Item cum alterius parochianum recipit ad pænitentiam. de pænit. di.6. placuit. inf. de pęniten. & remissio. omnis vtriusque. Vinc.

RElatum.] Communis diuisio. Scđa pars: ibi, Mandamus. Abb. Sicul⁹.

CASVS. Leo Papa statuit in capitulo isto, vt quicunq; voluerit a modo ī monasterium cōuerti, siue in vita, siue ī morte medietatem omnium rerum suarum & possessionū, quas decreuit disponere pro aīa sua, relinquat illi ecclesiæ ad quam ptinet. Not. quod parochialis ecclesia dēt hr̄e medietatem (vt hic dr̄) de omnibus quæ relinquit parochian⁹ in vltima voluntate, sed circa hoc attende consuetudinem locorum.

† Iuo par. 7. decret. c.150. Anselmus li. 5.c.51.& c.4. eo.ti. in 1.cō pil. Vide c.2. & ibi tradita per doctores de sepul. l.6.

† Immo secundus, ait, hic Contius.

† al. Ianuensi. sed iam alibi not. olim Genuam, Ianuam vocatam.

a ¶ Monasterio.] ar. quod quis debet eligere locum religiosum ad sepulturam.

b ¶ In vita.] in ægritudine tñ, de qua decedit: alioquin nihil daretur ecclesiæ parochiali. ĩ. eod. de his. Vincen.

[Gl. seq. ponit tres casus exceptos.]

c ¶ Decreuerit.] sup. ple. ecclesijs: nisi relinquatur in ornamentis ecclesiæ, & sine fraude, & tūc nihil detrahitur sup. de test. c. vlt. aut si reliquerit pauperibus vel consanguineis pro remedio animæ suæ, nihil detrahitur inde, vt dixit Ala. Itē de armis & etiam equis pro subsidio terræ sanctæ relictis, nihil detrahitur. ĩ. eo. in nostra.

d ¶ Medietatem.] super hoc standum est consuetudini loci. ĩ. eo. certificari.

e ¶ Ecclesiæ.] scilicet apud quam fidei sacramenta recepit. sic intelligit Gratianus hoc c. 13.q.2. c. placuit. §. sed aliud. in fi. Ber.

FRaternitatem tuam.] Hoc. c. hodie recipit determinationem, seu correctionē secundum alios per c. 2. eo. tit. lib 6. vbi hr̄, ꝙ quis potest relinquendo sepulturam suam antiquam, eligere sepulturam in loco minus religioso. Diuiditur in tres partes. In prima ponit ius. In secunda narrat factum. In tertia concludit. Secunda: ibi, Vnde. Tertia: ibi, Quocirca. Abb.

CASVS. Quidam ciuis Ianuensis P. nomine de Castello, habebat sepulturā ab antiquis temporib. & sui maiores apud monasteriū sancti Stephani: apud aliam ecclesiā minus religiosam elegit sepeliri: orta est quæstio de corpore illius coram archiepiscopo Ianuen. significatum fuit hoc domino Papæ: vnde ipse rescribit archiepiscopo Ianuen. dicens, quod non credit ipsum ignorare, qualiter ab antiquo fuit dispositū apud monasteria, & loca religiosa corpora defunctorum debere sepeliri, in quibus orationes, & missarum solemnia frequentius celebrantur: vnde qui volunt ibi sepeliri, non est eis contradicendū: Qui vero relinquuntur antiquas ecclesias, & sepulturam patrum, & aliorum parentum suorum, & ad noua, & minus religiosa loca se transferunt, cōtra antiquam institutionem sanctorum patrum facere dignoscuntur, vnde si pdictus P. contra constitutionē vel cōsuetudinē istam antiquā, & rationabilem, corpus suum sepeliendum mandauit, hoc non prejudicat rationi: & ideo mandat, quatenus corpus ipsius reddi faciat monachis sancti Stephani, & cum patribus suis sepeliri. Not. ꝙ qui vult eligere sibi sepulturā relicta sua propria ecclesia, eligere debet locū magis religiosū, aliter non potest. Item si dimisso loco magis religioso eligat quis locū minus religiosum, non valet electio talis sepulturæ per illam litterā ibi: qui vero relictis antiquis, &c. ita nō sequitur, quod extrema voluntas sit semper effectui mancipanda.

delibus per Dardaniam constitutis.

¶ Qui conuertitur, ad monasterium, medietatem bonorum, quæ pro anima sua disposuit, tenetur relinquere ecclesiæ parochiali.

CAP. II.

RElatum † est auribus nostris: & infra.

¶ Mandamus, vt quicunque amodo in monasterio [a] conuerti voluerit, siue in morte, siue in vita, [b] omnium rerum, & possessionum, quas pro salute animæ suæ decreuerit [c] disponere, medietatem [d] ecclesiæ, [e] ad quam dignoscitur pertinere, relinquat.

¶ Innocentius iij. † Genuensi † archiepiscopo.

¶ Vbi quis sepulchro maiorum relicto, eligit sepulchrum in loco minus religioso: dolo inductus, seu ex cō ēptu, seu non dimissa ecclesiæ suæ canonica portione expresse vel tacite, nō tenet electio. hoc dicit sal- uando istum textum quantum fieri potest.

CAP. III.

FRaternitatem † tuam non credimus ignorare mortuorum sepulchra, & cœmiteria apud illas ecclesias, & monasteria, ex antiquo † esse disposita, in quibus religiosorum [g] fratrum conuentus sunt constituti, & orationes atque missarum solemnia tā pro viuis quam pro defunctis, frequentius [h] celebrantur. Vnde ipsorum deuotioni & extremæ voluntati, qui apud huiusmodi ecclesias sepeliri desiderāt, minime contradicendum est. Qui vero relictis antiquis ecclesijs, & patrum aliorūque parentū [i] suorū sepulchris, contra consuetudinem Patrum veteris testamēti, qui cū † patrib suis sepulti esse leguntur, ad noua [k] & min⁹ religiosa loca se transferunt, irrationabiliter, & contra antiquam

† Cap. 5. eod. ti. in 1. ępla. Vide concil. Matisconense secūdum, cap. 17. adde quod de hac materia post hanc decretalem sancitum est in c. 2. de sepulturis. lib. 6.

† Genes. cap. 50. & 13. Regu. c. 13. & alibi sæpe.

f ¶ Ex antiquo.] s. eo. c. 1. Ber.

g ¶ Religiosorum.] 13. q.2. vbicunque, & c. placuit.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

h ¶ Frequentius) hæc est ratio quare potius sepeliuntur homines in locis religiosis, quia frequētius ibi diuina officia celebrantur. Sed nonne tantum valet generalis [1] oratio quantum specialis? ita, de cōsecratio. dist. 5. non mediocriter. illa est causa, quia spiritus sanctus ad mensuram non datur. de consecratione, dist. 4. quæris. sed præsumptio est, ꝙ plus prosit specialis oratio q̄ generalis, & quidem honor amplius videtur deferri illis pro quibus specialiter fit oratio. Ber.

i ¶ Parentum.) 13.q.2. Ebron. & §. Ioseph.

(Glo. seq. recitat per quam in sepultura sit necesse locum plus religiosum eligere, ponit opinio. Hug. & sequacium, quod si ponit contrarium Lau. & primam approbat, & respondet contrario.)

K ¶ Ad noua, & minus religiosa.) ex hoc capitu. patet, quod qui vult eligere sibi sepulturam, sua relicta, debet eligere sibi magis religiosam. arg. s. eod. cap. proximo, in hac opinione fuit T. H. & Ala. & mihi hoc idem videtur, & facit ad hoc 13.q.2. vbicunque, & est simile qui enim de vna religione transit ad aliam, ad strictiorem transire debet. ĩ. de regu. & transeun. ad relig. sane, & cap. licet. Alij dicunt, vt Lau. & Vin. & Io. [2] ꝙ liberum est vnicuique sibi eligere sepulturam, etiam ad locum.

1 De hoc dubio quid sit sentiendum, vide per Nauarrū in enchiridio de oratione ca. 20. erotemate 12. & in manuali confessariorū c. 25. vers. 25.

2 Hoc no. 13. q.2. facultates. §. at illi. alias īci. nūc quæritur, & Ray. in summa. Go. li. c. & s. c. l. & in sum. §. apud quem, & ap. hæc opi. infra eod. cum quis. in fi. li. 6. Io. And.

locum minus religioſum, ar. ĩ. eo. in noſtra, & ſi qua contraria inueniantur, intelligãtur, cum illectus fuit vel cũ ex temeritate vel ex contemptu tranſiuit, vel cum debitam portionem non reliquit ſuæ eccleſię. & ſic intelligunt illud ca. Primam opinionem præfero. & quod dicit inf. eo. in noſtra. non contradicit, q illud contingit propter priuilegium quod habent illi Hoſpitalarij, & Templarij, vt liberũ ſit cuicunque apud eos eligere ſepulturam, vt ibi patet. ſicut, & prædicatores habent idem priuilegium: aliàs non poſſẽt illos recipere ad ſepulturam.

ADDITIO. Secunda opinio eſt hodie approbata, per c. 2. e. tit. lib 6.

a ¶ Præiudicat.] quoniam minus legitima voluntas defuncti defendi nõ debet. ff. de condit. inſtit. ſi. lius quidam 1 & 12. q. 5. c. 1. ff. de religioſis, & ſumptibus funerum. l. at ſi quis. §. hæc actio. quandoq; tamen minus legitima voluntas quantũ ad ſolemnitatem teſtium defenditur. puta in relictis pijs locis. ſ. de teſtam. relatum. & ca. præceden.

b ¶ Corpus.] ſic ĩ. eod. cum liberum. & oblationes quas ipſius occaſione habuerunt. infra eod. tit. in noſtra. & in cap. cum liberum. Tancredus.

te tamẽ nõ põt filios vel nepotes ſuos pręterire. inſti. de inoffi. teſta. & de exhære. lib. per totum. Tamen & ſic intellige. ſ. de teſtam. Raynutius. de tertia Clerę & Adelaſiæ, q donata, vel vendita fuerunt in morte, vñ non potuit Altherocha defraudari ſua legitima. aliàs in ſanitate poterat defraudari, vt hic di cit. in fine. B.

[Glo ſeq. q̃rit, ponit tres opiniones. prima quod diuidẽt. Secunda pro eccleſia dimiſſa. Tertia pro parochia.]

d ¶ A quibus aſſumpti.] quid ſi in vna eccleſia audiet diuina officia, & pcipiat eccleſiaſtica ſacramẽta. & in alia habeat ab antiquis temporibus ipſe, & ſui maiores ſepulturam, & in tertia eligat ſepulturam: quæ iſtarum eccleſiarũ habebit canonicã portionẽ? Rñdeo, diuidere debẽt illam canonicã portionem. arg. ſ. e. cap. 1. & ſ. de teſtamentis, relatum in fine, niſi cõſuetudo repugnet. argu. ĩ. eo. cap. certificari. & cap. de vxore, in fi & ĩ. d de cimis, cũ ſint homines & ĩ. ti. prox. cap. vlti. T. 3 H. dicit, & melius, quod illa eccleſia, in qua eſt ſua ſepultura, dẽt habere canonicã portionẽ, & nõ illa in qua audit diuina. Nulli enim iniuria facta eſt ei ratione ſepulturę in alia eccleſia, quia non dicitur derelicta, nec offenſa, nec ex tali electione ius acquiritur illi.

conſuetudinem facere videntur. ¶ Vnde ſi P. de Caſtello contra antiquam & rationabilem conſuetudinem, aliquid de corpore ſuo ſepeliendo mandauit, hoc non præiudicat[a] rationi, ſed viribus debet carere. Quocirca mandamus, quatenus corpus [b] ipſius monachi ſancti Stephani reddi facias, & cum ſuis. patribus ſepeliri.

¶ Alexander iij. epiſcopo Spaleñ.

¶ *Si quis in ægritudine, de qua decedit, offert ſe & ſua monaſterio, eccleſia parochialis habet inde canonicam portionem, ſecus ſi in ſanitate.*

CAP. IIII.

De †his, qui in infirmitate vel ſanitate cum bonis ſuis, ad religioſa loca ſe transferunt, nihil tibi vel eccleſijs, a q̃b. recẽperunt ſalutis pabula, relinquentes, hoc tuæ volumus prudẽtiæ innoteſcere: quod ſi in ęgritudine ipſa ad religionem tranſeant, dummodo de ęgritudine illa decedant, [c] de bonis ſuis ipſis eccleſijs, a quibus[d] aſſumpti fuerint, canonica debet portio exhiberi.

¶ Si vero ad religioſa loca ſe in ſanitate tranſtulerint,[e] de his quæ locis ipſis conferunt, cogi nõ poſſunt aliquid præſcriptis eccleſijs impertiri: quia liberum eſt eis tunc bona ſua, non ſolum religioſis, ſed etiam quibuslibet priuatis [f] conferre perſonis.

¶ Idem.

¶ *Qui ſepeliunt parochianũ alienum, quem ſepelire non debent, coguntur reſtituere corpus, & quæ ratione ipſius obtinuerunt. h. d. cum capitulo ſequenti.*

De his.] Duæ ſunt partes. Secũda: ibi. Si vero. Abb. Siculus.

CASVS. Aliqui quandoque ſe trãsferunt ad loca religioſa cum bonis ſuis in infirmitate, vel etiã in ſanitate, & nihil relinquũt eccleſijs à q̃bus receperunt ſalutis pabula: quærebatur quid iuris eſſet de his? Reſpondet Papa, quod ſi in ægritudine ad religioſa loca ſe trãferũt, & de illa ægritudine moriunt, canonica portio dẽt exhiberi illis eccleſijs a quibus aſſumuntur, & in quibus ſepeliri debebãt, ſi vero in ſanitate ſe transferuntur, tunc nihil dare compelluntur eccleſijs ſuis prioribus, quia liberum eſt tunc bona ſua cui libet impertiri, etiam priuatis perſonis. No. quòd cũ aliquis tranſit ad religionẽ in ægritudine, dum tamẽ ex illa ægritudine decedat, canonicam portionẽ debet habere parochialis eccleſia de his, quæ legat illi monaſterio. Item cum quis in ſanitate ſua trãfert ſe ad religionem, nihil poteſt parochialis eccleſia petere, quia tunc non ſolum pijs locis poſſet res ſuas dare, imò etiam cuicunque vellet.

[Glo ſeq. arg. licere multa, &c.]

c ¶ Decedant.] quia tunc donatio cauſa mortis confirmatur ff. de dona. cauſa mortis, nõ videtur. Et eſt arg. q nõ licet alicui in morte, quòd in vita non liceret, arg. ſ. de teſtam. cap. ad hoc. Nec mirum: quia poteſt qui ſanus eſt, omnia bona ſua conſumere: in mor-

Item 4 quid ſi in vna eccleſia percipit ſacramẽta, & in alia eſt ſua canonica ſepultura, quæ illarum habet canonicam portionem? Reſpõdeo eodem modo diuidere debẽt illam canonicam portionem. arg ſ. e. c. 1. & 2. & arg. ad hoc ſ. de teſt. relatum, in fine, niſi cõſuetudo repugnet arg. ĩ. eo. certificari, & c. de vxore, & ĩ. de deci. cum ſint homines.]

Si tñ ecclã ſua ſolebat aliquid percipere de iudicio ſui parochiani, cũ ſepeliebatur in illa eccleſia, in qua parentis iſtius, qui in alia ſepulturam elegit, pro rata eius quod ſolebat accipere, accipiet de canonica portione, quę dabitur parochiali eccleſiæ hoc notatur p H. 13. q. 2. placuit §. ſed aliud, in ſumma ipſius. Alij dicunt contrarium, ſ. q eccleſia in qua conſueuit ſepeliri nihil debet habere. ſed parochialis in qua cõſueuit audire diuina, quod mihi non videtur. Ber.

e ¶ Tranſtulerint.] ſe & ſua reddendo, quod patet per principium capituli: ſi autem corpus ſuum tantũ traderet ſepeliendũ poſt mortem, & relinquat ei aliqd, de hoc debet dare legitimam.

ADDITIO. Quę eſt tertia, vel quarta. vel medietas ſm conſuetudinem locorum. infra eo. ca. certificari.

f ¶ Priuatis.] honeſtis tamen 86. diſt. donare. & non hæreticis. C de apoſta. l. hi qui. & infra, de hæreticis, ſi quis epiſcopus, & cap. ſequenti. T.

Marginal notes:

1 Vide de ſẽ. excõ. ſi vere. ſup vlt. glo. Io. And.

† Poſt Conc. Lateranẽ. ſub Alex. iij. par. 49. c. 6. & c. 6. eod. tit. in 1. compila. Vide Petrũ de Peruſio. trac. de quarta canonica, & Alex. con ſil. 196. incip. viſo teſtamẽto in 2. vol.

2 Ex quo in ægritudine donationem facit de morte faciẽs mẽtionẽ, cauſa mortis fecisse vr. ff. de don. cã. mor. l. 2. & 3. & C. eo. l. fi. ſecus ſi ſimpliciter donet: qa tunc vr inter viuos donare ff. de don. cã mort. l. Seia. §. fin.

3 Idẽ Go. & Phi. & idem dixerũt oẽs pdicti, & Innoceñ. qñ in capella audit diuina, & in baptiſma li eccã reci pit ſacramẽta, i. q ille inter ſe diuidẽt. Ioan. And.

4 Quę ſequũtur ab hoc loco vſq; ad verſiculũ: ſi tñ, de ſunt in antiquis exẽplaribus.

EX parte.]In prima parte ponitur querela. In secũda iudicis datio ibi Mandamus. Abb. Sic.

CASVS Prior de insula quẽdam parochianum canonicorũ Obrigeñ. post appellationẽ in sua ecclesia sepeliuit: vnde canonici cõquesti sũt dño Papę: mãdat ipse, quatenus dictus Prior ꝯpellat, vt corpus parochiani p̄dicti p̄fatis canonicis restituat, & de his q̃ habuit occasione sepulturę illius, amicabiliter ꝯueniat cũ eisdem. Not. ꝙ monachi pñt habere populũ. Itẽ non solũ iuris vel rei petit̃ restitutio, sed ẽt cadaueris. Item officium iudicis est, vt admoneat partes ad cõcordiã.

C A P. V.

EX † parte canonicorũ Obrigeñ. † nobis est intimatum, quod Prior de Insula quẽdam parochianum [a] suũ, post appellationem [b] ad vos factã in sua ecclesia sepeliuit: & infra. ¶ Mandamus: quatenus p̄fatum Priorem compellas, vt memoratis canonicis, prædicti parochiani corpus restituat; & † exinde [c] amicabiliter conueniat eum eisdem.

¶ Idem decano, & magistro R. Rauennaten.

¶ *Summatum est supra cap. proximo.*

C A P. VI.

CVm † liberum sit: & inf. ¶ Ad audientiam nostram peruenit ex conquestione Abbatis, & fratrum sancti Martini Laudon. quod cum presbyter quidam corpus cuiusdam mulieris (prout in vltima volũtate disposuit) [d] ad eãdem ecclesiam sepeliendũ deferret, monachi sancti Vincentij Laudon. corpus ipsius violenter rapere, & in ecclesia sua sepeliri minime dubitarunt: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si ita esse inueneritis, præfatos monachos cõpellatis, vt ossa præfatæ mulieris, & beneficia, [e] quę occasione sepulturæ ipsi⁹ recepisse [f] noscuntur, memoratis fratrib. cum integritate restituant, & † de cetero talia facere non præsumãt.

¶ Lucius tertius.

¶ *Mulier nupta libere potest sibi eligere sepulturã.*

C A P. VII.

DE † vxore vero, vtrum quemadmodum vir, liberam debeat habere sepulturam: Nobis videtur, quod nulla super hoc inter virum, & mulierem † sit facienda distinctio, sed vtrique in casu isto, æqualem [g] esse credimus facultatem, cum electio ista ad eum potius statum pertineat, in quo mulier soluitur a lege viri. † [h]

¶ *Pater filios impuberes, vbi voluerit, potest sepeliri facere, si hoc habet consuetudo loci. hoc dicit.*

a ¶ Parochianũ.] iste parochianus non elegerat sepulturam apud eccl'am dicti Prioris, vel fuit dolo ĩduct⁹ vel fuit infra legitimos annos, & iõ corp⁹ illi⁹ dẽt restitui cũ bonis ꝑceptis occasione illi⁹: alias tm̃ quarta, vel tertia, vel medietas ẽm cõsuetudinẽ loci ĩ. eo. in nostra, & ĩ. e. certificari. & qđ dr̃ de appellatione, idẽ eẽt si ne aliqua appellatione, vnde supple maxime. Tancredus.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Post appellationẽ.] ar. ĩ. C. de sepul. viol. l. si & aut. Itẽ q. domũ 1 & in aut. vt cum de appel. cog. §. pen. coll. 8. & in aut. vt defũcti, seu funer. nõ iniuri. a credito. circa principiũ coll. 5. Sol. hic fuit appellatũ ne Prior inuaderet i⁹ canonicorũ, in ꝯrijs aũt non recipitur appellatio, ne corpora sepeliantur: & ita contradicunt, quia diuersimode loquuntur. T.

c ¶ Exinde.] i. ceteris, quæ obuenerunt occasione illius corporis amicabiliter conuenit: aliàs tenetur ea restituere. ĩ. c. proxi. & c. in nostra. Ber.

CVm liberum. Diuiditur in duas parte. In prima conquestio. In secunda parte responsio ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS Quidam presbyter corpus cuiusdã mulieris deferri faciebat ad monasterium sancti Martini Laudoñ. sepeliẽdũ, prout ipsa in vltima disposuerat volũtate: monachi sancti Vicẽtij corpus illud violẽter rapuerunt: & illud violẽter in sua ecclesia sepelierunt: cõquesti sunt monachi sancti Martini dño Papæ: mandat Papa, quatenus si est ita, monachi sancti Vincentij ꝯpellant, vt ossa p̄fatę mulieris, & bñficia, q̃ occasione sepulturę illius habuerũt, restituãt monachis S. Martini. No. ꝙ libere q̃s testat̃, hoc habet ex iuris beneficio. Item quod vniuersaliter est dictum, recipit distinctionem. Item qđ obtentu vel occasione alicuius quęritur illi est restituendũ, & est notabile contra nũcios pro dominis, & contra negotiorum gestores.

d ¶ Deposuit.] & sic mulier ista eligit sepulturã apud ecclesiã sancti Martini, quæ erat magis religiosa quã ecclesia sancti Vincẽtij, cui⁹ erat mulier ista parochiana: aliàs ñ poterat ibi eligere sepulturã, sua relicta. s̃. e. fraternitem. Vel forsitã non erat eorum parochiana, qđ verius puto, ex eo ꝙ Papa non reseruat eis canonicã portionem. Ber.

[Glo. seq. exponit. & q. sol.]

e ¶ Beneficio.] id est, oblationes, & quicquid ꝓ hoc ꝑcepe- rũt. sic. s̃. e. ex parte. & ĩ. eod. in nostra, & agũt isti ad repetendũ corpus, & beneficia ista, ꝯdictione ex canone isto. & s̃. eo. fraternitatẽ, & ca. ex parte, vbi enim iure nouo obligatio ĩducitur nec cauet̃ ibi quo genere actionis agendũ sit, agendum est cõdictione ex illo canone, vel lege. ff. de condictio. ex lege l. vnica. Ber.

f ¶ Recepisse.] vel q̄ de iure percipere po tuerunt. sicut contingit de violẽto possessore. s̃. đ rest. spolia. grauis, & C. vnde vi, si de possessione. ff. de peti. hære. l. 1. ĩ fi.

DE vxore. Sunt duo dicta. Secũdum: Ibi, Vtrũ. Abb. Siculus.

CASVS. Sicut liberum est viro eligere sepulturam, ita libe- rum est mulieri: nulla est hoc in casu inter eos differẽtia, cum á lege viri soluta esse intelligatur. Illa fuit dubitatio, quia dicitur 13. q. 2. vnaquæq; ꝙ mulier siue in vita, siue in morte, virũ suum sequatur. In fine dicit, ꝙ de filijs minoribus vbi debeãt sepeliri a sanctis patribus diffinitum nõ est: & ideo cõsuetudini loci relinquendum est. No. ꝙ vxor põt eligere sibi sepulturam sicut vir. Item consuetudo loci attendenda est.

[Glossa sequens signat contrarium, & dupliciter soluit.]

g ¶ Aequalem.] arg. contra. 13. q 2 vnaquæque. & 13. q. 2. quos Deus coniunxit. Solutio: illud intelligitur secundum istud. vel sic, istud locum habet, cum mulier eligit sibi sepulturam. si vero non eligat, locũ habet quod dicitur ibi. C. de digni. lib. 12. mulieres. ff. ad municipal. filij. 1. respon. & l. vlt. Ber.

h ¶ A lege viri.] vt 7. q. 1. sicut. & C. de donatio. ante nuptias quod sponsæ & ff. de dona. inter vir. & vxo. si quis vxori, ca. §. vlti. & l. seq. Ber.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp.

† Oburgeñ

† Obligeñ.

† In aliquot vetustis ita aut exinde, &c.

† Cap 2 eo. tit. in 2. cõp. & vide Turrecrematã i c. facultates. §. nũc q̃rit, 13. q. 2. 1 Qui mortui exeqas ꝓhibet, circa funus ab actione cadit, & tantũ dẽ soluit hr̃dibus iniuriati publicaturq; tertia pars bonorũ ipsius, & ẽ notat̃ infamia. Io. A.

† In antiqs codicib. ita: & de cetero similia non præsumant.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Lateraneñ. sub Alex. 3. c. 63. vbi Itegra est decretalis, & plures alias cõquestiones cõtinet.

† vxorem,

† Vide l. in tp̄s, ff. đ hære insti. & l. cum spõsæ, cũ notatis. C. de dona. ante nupt.

a ¶ Diffini-

¶ Vtrum autem pater quo magis voluerit, minores filios valeat sepelire, non inuenimus a sanctis Patribus diffinitum: [a] & propterea terræ cõsuetudini [b] decernimus relinquêdum.

¶ Idem præposito, & capitulo Fauentin.

¶ *Si parochianus ecclesiæ cathedralis alibi sepelitur, de ipsius funerabilibus, seu relictis ecclesiæ sepulturæ, debetur quarta capitulo ecclesiæ cathedralis.*

CAP. VIII.

Cum † super quodam capitulo: & infra.

¶ Præsentium auctoritate statuimus, vt si aliquem parochianorum vestrorum, alibi contigerit eligere sepulturam, de testamento [c] ipsius quarta [d] vobis portio relinquatur.

¶ Clemens tertius.

¶ *In quantitate canonica, quæ debentur ecclesiæ parochiali, statur loci consuetudini.*

CAP. IX.

Certificari † voluisti à nobis, quomodo illa clausula, quæ in priuilegijs solet apponi: salua [e] iustitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur, intelligi debeat, & exponi. Cum autem super hoc articulo diuersa antecessorum nostrorum manauerint instituta: Leone iustitiam illam quãdoque tertiam [f] partem, quandoque mediã, [g] & Vrbano quartam [h] fore censentibus: Nos tale prębemus in hac varietate responsum, vt sicut Beatus Hieronymus [i] † inquit, Vnaquæquæ prouincia in suo sensu abundet, secundum rationabilem consuetudinem [k] regionis, † illa iustitia circa medietatem, vel tertiam, aut quartam partem † pro locorum diuersitatibus attendatur.

¶ Innocentius tertius Episcopo Claremonten. & abbati Maurien.

¶ *Priuilegiati super iure funerandi sepelire possunt illos, qui apud eos eligunt sepulturam, soluendo tamen canonicam portionem ecclesiæ parochiali. Si vero alios sepeliunt, tenetur restituere quicquid occasione funeris receperunt.*

CAP. X.

In nostra † pręsentia cõstitutis Priore ecclesiæ Montis Ferrandi, † & procuratore Hospitalariorum Claremontensis diœcesis, idem Prior proposuit,

---

a ¶ Diffinitum.] & licet non sit diffinitum, vĩ tñ ꝙ filio possit eligere sepulturam: qa potest ei facere testamentum, Inst. de pup. sub. §. igitur. 1 quod potest concedi, dummodo & ipse sibi eligat sepulturam, tamen consuetudini loci relinquendum est, vt hic dicitur.

b ¶ Consuetudini.] si consuetudo nõ repugnat, sepeliuntur ĩ sepulchro maiorũ suorũ, arg. inf. eo. in nostra, in fi. Ber.

Cum super.] Non solet summari, sed vt afferat aliquid vltra iura cõmunia, summa sic vt in rubro. & in hoc est casus singularis. Abb.

CASVS. Quæritur quantum debeat defunctus, qui eligit sepulturam, dimittere parochiali ecclesiæ, vnde assumit, & rñ. ad minus quartã partem. No. hic dicitur, ꝙ ecclesia parochialis dẽt habere quartã partẽ testamenti: sed hoc consuetudini relinquẽdum est.

[Gl. seq. reci. p. q.]

c ¶ De testamento.] id ẽ, de his quæ testator relinquit pro sua anima iure legati illi ecclẽ, in qua elegit sepulturã: & de oblationibus quarta portio relinquatur illi ecclesiæ, a qua corpora mortuorum assumũtur. ĩ. eo. c. proximo, & c. in nostra.

[Gl. seq. ar. ecclesiã cathedralẽ, &c.]

d ¶ Quarta.] vel medietas, seu tertia pars secundum loci consuetudinẽ, inf. eo. c. prox. Ista quarta sẽper dẽt deduci, nisi in casu inf eo. in nostra. & in casibus. s. de testam. ca. vlt. Et est argum. ꝙ maior ecclesia cathedralis, nõ sit magis religiosa, quã monasteria: secũdum illam opinionẽ, quæ dicit, ꝙ semper eligendus est locus magis religiosus.

Certificari.) Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Cum autem. Abb.

CASVS. Quidam impetrauit priuilegium, vt qui apud eorum ecclesias elegerunt sepeliri, licitum sit eis eos recipere ad ecclesiasticam sepulturam cũ ista clausula: salua debita iustitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur: quæsitum fuit a Papa qualiter clausula ista: salua debita iustitia, &c. sit intelligenda, & exponenda? Respondet Papa, quod super hoc articulo diuersa antecessorum suorum constituta emanarunt: Leo Papa quandoque appellauit illam iustitiam tertiam partem, quandoque mediam: Vrbanus & Lucius quandoque appellant illam canonicam iustitiam, quartam partem: vnde Papa respondet secundum ꝙ beatus Hieronymus inquit, vnaquæque prouincia in suo sensu abundet, & ita secundum rationabilem consuetudinem loci, illa iustitia erit aliquando medietas, aliquando tertia vel quarta pro diuersitate locorũ. Not. ꝙ nihilominus in mortuarijs cõsuetudo loci seruatur.

e ¶ Salua iustitia.] q̃ exhiberi debet illis ecclesijs, a quib. dũ viuebant, percipiebant ecclesiastica sacramenta, de bonis illis, quæ in testamẽto reliquit ecclesiæ vbi eligit sepeliri.

f ¶ Tertiam.] sup. e. cap. 1.

g ¶ Mediam.] sup. eod. relatum.

h ¶ Quartam.] capitulum. Vrbani nõ habemus, sed Lucij tertij. sup. eo. ca. proxi. Bern.

i ¶ Hieronymus.] capit. Hieronymi habes 76. dist. vtinam Bern.

[Glo. seq. quærit, & soluit.

k ¶ Consuetudinẽ.] quid si de cõsuetudine dubitetur, vel variæ sint consuetudines in vicinis ecclesijs? De minori summa erit intelligẽdũ: quia in illa omnes concordant ff. de arbit. diem proferre. §. si plures. 2 Bern.

In nostra.) Diuiditur in tres partes principales. primo actoris petitio. Secũdo ibi, Econtra reorũ defensio. Tertio: ibi, Talem causæ diffinitio. Abb.

CASVS. Prior ecclesiæ Montis Ferrãdi, & Hospitalarij Claremõtẽ. diœcesis habebãt inter se q̃stionẽ super iure de funerando, vel funerandi: Hospitalarij recipiebant ad ecclesiasticam sepulturam parochianos dicti prioris: causa super his commissa fuit iudicibus, coram quibus petijt dictus prior satisfieri sibi de dãno, quod sustinuerat ab illis Hospitalarijs, quia parochianos suos receperunt ad sepulturam: & quod de cetero non reciperent ad ecclesiasticam sepulturam parochianos ipsius: Ad probandum suam intentionem testes induxit: Tandem causa ad sedem Apostolicam est delata: in præsentia Papæ prior prædictus proposuit [illegible] ex parte Hospitalariorum fuit propositum, [illegible] priuilegijs [illegible] est eis, omnes, præter excommunicatos, & interdictos, ad ecclesiasticam [illegible]

---

a De materia vide lati⁹ hic per Hostien. & Ioan. An.

† Cap. 8. eod. ti. in 1. cõpi.

3 Cap. 3. eod. tit. in 2. cõp.

† Hieron. ad Luciniũ

† Vide l. Labeo. ff. de supel. leg. & l. cũ de lanionis. §. asinã. ff. de fun. instr.

† Dictio partem, deest in antiquiorib.

2 Si tres sunt arbitri, & vnus condẽnat in 15. alter in 10. alter in 5. ualet sententia in 5. Io. An.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cõpi.

† Montis Ferrati.

gerint sepeliri: & fideicōmissa in vltima voluntate sibi relicta, recipere, soluta tātūmodo quarta parochiali ecclesiæ, de cuius parochia mortuorū corpora assumunt, præterquā de equis, & armis, de quibus quartam deducere non tenentur: Papa auditis rōnibus vtriusq; partis, talē protulit sniam, q̄ pdicti Hospitalarij de cetero nō recipiāt parochianos dicti prioris ad eccl'iasticā sepulturā, nisi apud eos elegerint se peliri; & tunc parochialis eccl'ia recipiat quartā partē d̄ oblationib. lectis, & alijs q̄ defunctus pro aīa sua ibidē reliq̄t, pter quam de equis, & armis: Hospitalarij residuū hēāt, nisi dolo vl' fraude Hospitalariorū defunctus īductus fuerit ad huiusmodi electionē, vel dispositionem faciēdam. Insuper iniunxit eisdem hospitalarijs, vt eidē Priori satisfaciant de quarta parte triū milliū solidorū, quos constat eos a parochianis illius recepisse, cū probatum nō fuerit, q̄ eorum oblati vel cōuersi fuissent. pterea pręcepit ei idē, vt satisfaciāt Priori de oībus, quæ habuerunt à quodā, qui fuit interfectus ī cāpis, nisi probauerint q̄ apud eos elegerit sepulturā: alioquin ei restituāt quartam partē. Item restituant oīa, quæ habuerunt pro quibusdam alijs, occasione sepulturæ ipsorū, quos cōstāt infra annos legitimos decessisse. No. q̄ monachi pñt habere populū. Item cū dolo inducitur q̄s vt aliā eligat sepulturā, nō preiudicat talis electio parochiali ecclesiæ. Item quod occasione rei meæ per alium quæritur, mihi de iure restituendum est.

† De ordine hospitalariorū vide Cassaneū in catalogo glorię mundi, par. 4. consideratione. 65.

quod prędicti Hospitalarij † quosdam parochianos [a] suos, quorum duo erant in- 10 fra annos legitimos, [b] receperunt ad ecclesiasticam sepulturam. Econtra prædictus proposuit procurator, quod tam ex priuilegio, quam ex indulgentia speciali, licet Hospitalarijs omnes passim, præter excom- 20 municatos, & interdictos, ad ecclesiasticam sepulturam recipere, qui apud illos elegerint sepeliri: fideique commissa in vltima voluntate relicta, possunt licenter accipere, soluta tan- 30 tummodo quarta parochiali ecclesiæ, de cuius parochia [c] mortuorum corpora assumuntur, pręterquam de equis, & armis, [d] quæ indulta sunt ipsis in † subsidium terræ sanctæ, de qui- 40 bus quartam deducere nō tenentur: & infra.

¶ Talem super his duximus sententiam proferendam: quod prædicti Hospitalarij de cetero [e] non recipiant [f] parochianos ecclesiæ † supradictæ ad ec- 50 clesiasticam sepulturam, nisi apud eos [g] † elegerint sepeliri: & tunc parochialis ecclesia de oblationibus, lectis, & alijs, quæ defunctus pro anima sua in vltima dispositione reliquit, [h] præterquam de equis, & armis, recipiat quartam partem, & Hospitalarij residuum habeant, nisi dolo [i] vel fraude eorum defunctus inductus fuerit, ad dispositionem huiusmodi faciendam. Nihilominus ipsis Hospitalarijs iniungentes, vt de quarta trium millium solidorum Priori satisfaciant memorato: cum constet eos a parochianis [k] eius illos solidos recepisse: nec † sit sufficienter ostensum, quod eorum oblati vel conuersi fuissent.

¶ Eisdem præterea duximus iniungendum, quod nisi probauerint, quod G. † parochianus Prioris, qui fuit interfectus in campis, apud ipsos elegerit sepulturam, vniuersa, quæ ipsius intuitu receperunt, † Priori restituant memorato: † alioquin quartam partem solummodo restituere teneantur. Pro illis vero quos constat infra annos [l] legi-

† ad!

† prędictæ ecclesiæ.

† illos:

† Ad eius acquisitionē & defensionem sunt hospitalarij, & tēplarij specialiter deputati: vñ talia nō recipiēt diuisionem. Io. An.

a ¶ Parochianos.] nam, & monachi habent populum. 16. q. 1. Agapitus.

b ¶ Annos legitimos.] unde non potuerunt sibi eligere sepulturam, quia nec testamentum facere potuissent, ut. su. de pr[illegible] præsentia, & 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. Sed pater potest eligere filio sepulturam, ut dictum est, sup. eo. de uxore quia potest ei facere testamentū. Inst. de pup. sub. §. igitur, quod uerum est si ipse faciat sibi alias si non fecerit sibi, nec filio impuberi facere potest. Inst. de pupil. subst. §. liberis. ff. de inoff. testa. Papinia. §. sed nec impuberis. T.

c ¶ Parochia. sic sup. c. proxi. Bern.

d ¶ De equis, & armis.] hoc inductum fuit fauore terræ sanctæ. 1 sic de his, quæ relinquūtur in ornamētis ecclesię, siue ad cultū diuinū, nihil deducit, s. de test. c. vl.

{Glo. seq. notat tractum futuri temporis, &c. determinat, signat contrarium, & soluit.}

e ¶ De cetero.] & ita tractus futuri tpis hic ad iudicem spectat, simile. s. eo. cū liberū, ī fi. Et sic est ꝯ illud. ff. de vsur. l. 1. §. 1. quod obtinet in his iurib. & seruitutib. & in annuis prestationibus, quia in talibus actio pertinet ad futurū. ff. si ser. ven. harum. & l. egi. & l. Labeo. & l. illa. d̄ vsur. ñ cō tradicit, q̄a ibi nō cōstabat adhuc de vsuris futuri temporis.

f ¶ Recipiāt.] Immo debent cauere neq; per se, neq; per successores eorū hec facturos & hęc est executio iudicis pro ad futurū tps arg. ff. si serui. vēd. harū. & à iudice possent iniūgi sub pœna excōicationis ne hoc facerent.

[G. seq. signat cōtrarium, & remittit, & opinionē soluit.]

g ¶ Apud eos.] & ita vī, q̄ q̄s possit eligere sepulturā apud locū minus religiosū: q̄a Hospitalarij minus religiosi sunt quā monachi. ar. 17. q. 2. bonę. ar. ꝯtra. s. e. fraternitatē. dic vt ibi notatum est. De hac materia cū quis vult eligere sepulturā, illū ordinē seruabit q̄ traditur. 13. q. 2. vbicūque. q̄ cap. quidā. intelligit de peregrinis, qui non hñt propriam sepulturā, qui debent sepeliri apud ecclesiam maiorem. Hugo ītelligit illud ca. de ciuibus, qui habēt ppriā sepulturā in ecclesia maiori; q̄ quāque morātur extra ciuitatē p villas vel castra: qui si ibi decedāt, non debēt suas sepulturas dimittere sine iusta causa, ut ibi dī: alias p̄sumit illi ctus uel ex cōtēptu, uel ex temeritate trāsire, ut plenè dixi s. eo. fraternitatem.

h ¶ Reliquit.] Hospitalarijs iure legati.

i ¶ Nisi dolo. & [illegible] dolus [illegible] spiritualib. rescindit [illegible] dilecti filij ubi de hoc, & tunc de reb. suis nihil deberēt habere hospitalarij; arg. 20. q. 3. [illegible] ff. si quis cau. si duo. [illegible] ff de arbit. si duo, & si propter [illegible]

K ¶ A parochianis.] qui elegerunt sepulturam apud hospitalarios, & ideo quartam debent restituere parochiali ecclesiæ.

l ¶ Annos.] isti non elegerunt sepulturam nec eligere potuerunt: 2 unde restituere debent hospitalarij prædicti, quicquid ipsorum occasione receperunt. Bern.

† Hic in vulgatis erat dictio, nisi, cū tamen legendum sit, nec sit, &c. vt in oībus manu scriptis, & in ueteri cōpil.] V V.

† receperint

] Vide l. 1. cū no. C. d̄ inst. & subst. & l. quæ sub conditio. §. quoties. cum uer. se. ff. de cōd. inst.

2 Nec partem [illegible] rūt, nō habebat [illegible] consuetudo loci. infra. licet lib. 6. Io. An.

Ex.

¶ EX parte.] Cōmunis diuisio. Secunda, ibi, Quocirca Abb. Sic.

CASVS. Quidam nobilis sollicitauit sæpe quandam puellā de stupro, & cū nō cōsentiret eidē, posuit ei insidias sup quodā pōte: & dū fugeret, casu cecidit de ponte, & mortua est: quęritur vtrum debeat in cæmeterio sepeliri, mādat Papa, ꝙ cum illa nō spōte pcipitauerit se de ponte, sed casu ceciderit, corpus eius dēt in cœmeterio sepeliri, maxime cū ex honesta causa fugisse noscatur, & cui cōicabatur viuenti, cōicādum sit iam defunctæ. No. ꝙ qui casu, & nō sponte submergitur, vel moritur, nō priuatur ecclesiastica sepultura: & e no ta regulam. Cui viuo cōicamus, & mortuo cōicare debemus.

[Glo. seq. recitatur per qualtionē, & soluit distinguendo.]

a ¶ Non sponte. quia si sponte, non esset sepeliēda in cœmeterio ecclesiæ, 23. q. 5. placuit, sed si sic se crede bat euadere posse, nō imputarei ei, etiam si sponte se pcipitasset de ponte, vbi videbat ꝙ euadere posset. ar. 13. dist. nerui. cū pro bono aut licito hoc facere posset, vnde si quid ↄtrariū eueniat, nō imputatur. 23. q. 5. de occidendis.

[Glo. seq. ponit 7. vel 8. casus, quib. fallit regula.]

b ¶ Cōicabatur. vel cōicare debuim⁹, quia tunc post mortem absoluere ex cōicatus: & ei postea cōicaret. ꝭ. de sen. ex. à nobis. simile. 24. q. 2 c. 1. & c. sane. fallit hæc regula in furibus, & latronibus, ꝭ. de fur. fures. Item in his qui moriūtur in torneamētis. 2 ꝭ. de tornea. c. 1. Item in raptoribus ꝭ. de rap. super eos. Item in his ꝗ seipsos interficiunt, vel pro suis sceleribus ꝗ interficiunt 23. q. 5. placuit. Itē in his, qui presbyteros instituunt in testamentis tutores filijs suis 88. dist. neque aliud. Itē in quolibet, quem constat in mortali peccato decessisse, 13 q. 2 non æstimemus. & ca. pro obeuntibus. Item in his qui post mortem conuincuntur de heresi. 4. 24. q. 2 sane profertur.

† Vide B. Th. & Archidiaconū supra citatos.

† Cap. 2 eo. tit. in 3. cōp.

† Dictio Butardi, deest in oibus antiquis exemplaribus.

† Vox. Garcionū, vulgaris est Italorum, qua iuniores famulos significant.

† Recte dicit, non spōte, nā ei ob castitatē seruādā non licuisset eispō te se interficere. B. Tho mas, 2. 2. q. 64 arti. 5. ad tertiū, argumētū, & Archidiacon⁹ ĩ e. non est no. stiū. 23. q 5.

† Vitrosieñ. episcopo.

2 Idē Conc. Trid ses. 25. de ref. c. 19.

3 Vide oīno Antoniū Gomeziū. tom. 3. vari. reso. c. vlt. nu. 8.

4 Vide c. 2. de hęr. l b. 6. & ibidē glossam, & doctores.

timos decessisse, ꝗ sepulturæ eorū gratia receperūt, restituant vniuersa.

¶ Idē archiep̄o Turoneñ.

¶ Casualiter mortuus, priuari non debet ecclesiastica sepultura.

CAP. XI.

ij EX † parte parētum M. nobis est intimatū quod cum nobilis vir dominus I. de insula Butardi † eidem posuisset insidias, quā sollicitauerat sępe d̄ stupro, & ipsa Garcionibus † q̄ eā rapere nitebantur, super quēdam pōtem occurreret, tandē fugiēs manus illorum, in amnem de ponte cadens fuit casu submersa. ¶ Quocirca mādamus, quaten⁹ cum illa non † sponte a p̄cipitauerit se de pōte, sed (sicut superius est expressum) casu ceciderit, corp⁹ eius tradi facias ecclesiasticę sepulturæ: pręsertim cum ex honesta cā fugisse noscatur, & cui cōmunicabat b viuenti, cōicādum sit iam defunctæ.

¶ Idem Nidrosieñ. archiepiscopo.

¶ Si ossa excommunicatorū sunt sepulta in ecclesiastico cœmeterio; & discerni possunt, debēt exhumari, & proijci, alias secus.

CAP. XII.

SAcris est canonib. institutū, vt quibus nō communicauimus viuis, nō communicemus c defunctis. & vt carāt ecclesiastica sepultura q̄ prius erāt ab ecclesiastica vnitate præcisi, † nec in articulo mortis ecclesiæ reconciliati fuerint. ¶ Vnde si contingat interdum quod vel excommunicatorū corpora, per violentiam aliquorū, vel alio casu in cœmeterio d ecclesiastico tumulētur, si ab aliorum corporibus discerni poterunt, exhumari e debent, & procul ab ecclesiastica sepultura iactari. Quod si discerni non poterunt, expedire nō credimus, vt cum excōmunicatorū f ossibus corpora extumulentur fidelium: cum licet non † obsit iustis sepultura nulla, vel vilis, impijs tamen celebris, vel speciosa g † non prosit.

¶ Innocentius iij. episcepo Magalon.

¶ Terra cœmeteriata pro sepultura fodienda, vendi non debet.

SAcris.] Diuiditur: nam præmittit exordium ad probationem dicendorum. Secundo soluendo distinguit ibi, Vnde. Et secūdum mēbrū distinctionis ibi, Quod si Abb.

CASVS. Aliqñ contingit, ꝙ corpora excōicatorum per violentiam aliquorum, vel aliquo casu in cœmiterio sepeliūtur: quæritur an debeāt exhumari: Rñdet Papa, si ab aliorū corporibus discerni possunt, exhumari dent, & lōge ab ecclesiastica sepultura iactari: si vero discerni nō poterunt, non debent corpora illorum excommunicatorum cum aliorū corporibus exhumari, cum sicut sepultura pretiosæ illis non prodest, sic nulla vel vilis non obest iustis. No. ꝙ cui nō communicamus viuo, nō est communicādum defuncto. Item ratione dubietatis aliquid admittitur, quod si certū esset, repelleretur. Item vtile non vitiatur per inutile. Item nec pretiosa sepultura prodest defuncto, nec vilis nocet.

c ¶ Non communicemus. sic 24. q. 1. ca. 1 & 2. nisi viuentes reconciliationem petierint, nec p eos stetisset: quia tunc absoluēdi sunt post mortem, ꝭ. de sent. excō. à nobis. & 26. q. 6. qui recedunt. Ber.

d ¶ In cœmeterio.] cœmeteriū 5 dicitur à cæmē Græce, quod est aurum Latinè, & teron qđ est terra, in de cęmeterium quasi aurea terra, quia est ceteris pretiosior.

e ¶ Exhumari. immo forte nec religiosum locum facit cadauer excōmunicati, si per ignorantiam sacerdotis vel eo inuito inferatur, arg. ff de rel. & sump. fun. sunt personæ Laur.: Et ossa inde proijcienda sunt antequam consecretur. de conse. dist. 1. ecclesiam. Bernardus.

[Glo. seq. arg. propter dubium, & c. dat similia de connexitate, & difficili separatione, alleg tria iura in contrarium.]

f ¶ Excommunicatorū. nota arg ꝙ ratione dubietatis aliquid admittitur, quod aliter nō admitteretur, 11. q 3. nolite 6 & 13. q. 1. non æstimemus. & ff de adimen. leg. l. 3. § si duobus. Item contigit ratione connexitatis. 14. q 5. denique. & 81. di. cum omnibus. & ff de sol. si alieni nummi. & ff de mi. etiam. Item ratione difficilis separationis ff. de neg. gest. cum eum actum. & ff. de admi. tut. l. tutorem qui tutelam. Arg. contra de pęn dist 5. sunt qui. & c. 2. & ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus ff. de testa. tut. duo sunt Titij ff. de manu. test. cū ex pluribus. Io.

g Speciosa.] 13. q. 2, animæ defunctorum.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cōp. Et vide Alfonsum Castr. li. 2. c. 18. de iusta hęr. punit.

† Vide Bar. in l 2. ff. de cadauer. punito.

5 Hęc glossa nō hr̄i ve tustis codicibus. Est aūt cęmeterium dictū a verbo. κοιμάω ꝙ est sopio. quasi dormitorium mortuorum.

† Hæc sunt B. Augustini in libro de cura p mortuis gerēda ca. 2.

† pretiosa.

† Magaleñ. Et ī aliquot vetustis pro In. iij. Honorius. iij. hr̄.

6 Et facit ad eā ꝗ ibi no. & 44. d quiescimus. de quo vide qđ dicā de homi. significasti. 2. ver. ꝙ si discerni. 10. An.

ABolendæ.]Primo præmittit abuſum.quem ſecundo tolli mandat:ibi,Mandamus.Abbas.

CASVS.Apud Montē Peſſulanū erat conſuetudo; ꝙ clerici nō permittebāt effodi ſepulturā niſi prius eis certū pretiū ꝓſoluatur.ꝑcipit Papa,iſtā conſuetudinē aboleri, & clerici nihil audeant exigere hac de cauſa. Not. ꝙ pro terra in qua ſepeliendi ſunt defuncti, nihil eſt exigendum.

[Glo.ſeq.dicit ſepulturā dupliciter ſumi,ꝓ loco,& pro officio,& loc⁹ tripliciter ſcilicet,priuatus,religioſus,& ſacer.In primo procedit venditio,in reliquis non.]

a¶Sepultura.] ſepultura dr̄ loc⁹, ſiue terra ĩ qua fit ſepultura. Si in tali terra nullus vnquā fuit ſepultus, nec alias locus ſacer vt cœmeterium, licite poteſt vendi, & ex ea pretium recipi: quia nemo cōpellēdus eſt de ſuo beneficiū facere, 10.q.2.precariæ.& quilibet ſuæ rei moderator,& arbiter eſt C.mand.in re mandata.& iuſtū eſt vnicuique ſua cōmittere.C.de iudæ.nemo.

C A P. XIII.

ABolédæ conſuetudinis puerſitas apud Mōté Peſſulanum(vt dr̄) inoleuit,vt decedentibus nō prius permittatur effodi ſepultura,[a] quam ꝓ terra,ĩ qua ſepeliēdi ſūt, certum pretium eccleſiæ perſoluatur:& infra.

¶ Mandamus, quatenus cum loci diœceſanus exiſtas,inhibeas clericis, ne quicquā oĩno præſumant exigere[b] hac de cauſa.

Gregorius ix. epo. N

¶ Excommunicatus, qui per ſuum presbyterū fuit abſolutus in morte, in cœmeterio ſepeliri debet, & ad ſatisfaciendū coguntur hæredes.

exterius.pōt ergo talis terra vēdi, cū non ſit religioſa vel ſacra,ſed pur⁹ dr̄ talis loc⁹,ff.de rel.l.2.§.pur⁹ aūt.& C.eo.ti.l.locū.& 12.q.2.aurū.ſi enim in tali terra aliqs ſepultus fuerit,& de volūtate eius cuius erat locus,a modo ſacer factus eſt.C.de religio.l.2.ff.e.l.2.§.ſed,& ſi alius quare vēdi nō p̄t vel obligari, vt ĩ l.ꝑdicta.C.de reli.l.2.& ff.de re.diui.ſacra loca ĩ ſi & 1.q.1.dictū eſt.De tali terra p̄t hoc intelligi, vel d̄ terra cęmeterij,q̄ religioſa & ſacra dr̄,licet in ea nullus ſepultus ſit:arg.ff de rei vēdic.quę religioſis.& 17 q.4.c.qſqs.& c.ſicut antiqtus.& talis terra vēdi nō poteſt.13,q.2.queſta eſt.& c.ꝑcipiēdū. Itē dr̄ ſepultura officiū ſepulturæ:qđ ſimiliter vēdi non pōt ſi clerici ad hoc teneant̄,cū heāt beneficiū ab ipſa eccleſia,immo ſimoniā cōmittunt.ĩ.de ſimo.non ſatis,& c.cū in eccleſię corpore.& 13.q.2.in eccleſiaſtico.& c.queſta eſt.Si vero nō teneātur ad hoc rōne bn̄ficij, pn̄t inde accipere[1] pretiū;quia de ſuo hoc facere non tenētur.12.q.2.charitatem.& s̄.de præſcri.cum ex officijs.

b¶Exigere.]licet clerici exigere non poſſint,laici tn̄ cōpelli pn̄t pias,& laudabiles cōſuetudines obſeruare,ſi quę ſuper hoc fuerunt.ĩ.de ſim.ad Apoſtolicam.multa.n.inhoneſte petuntur,quæ honeſte recipi pn̄t.18.d.de eulogijs,13.q.2.queſta eſt.1.quæſt.2.placuit,& c.quam pio.ff.de var.& extraor.cogn.l.1.§.eſt qdē.,14.q 5.non ſane.

1 Non expacto ſm Hoſ. alias eſſet ſimonia ſm eū.ĩ.de ſim.in ſm.& ca.nō ſatis.Io.And.

PArochiano. Diuiditur:quia duæ ſunt partes.Secūda ibi.Sed eius.Abb.

CASVS. Quidā parochianus fuit excōicatus pro manifeſtis exceſſibus,homicidio,incendio,& pro violēta manuū iniectione in ꝑſonas eccleſiaſticas,& ꝓ violatione eccleſiarū,& ĩceſtu;dū ageret in extremis,fuit abſolutus per presbyterū ſuū iuxta formā eccleſiæ: quæſitū fuit.vtrū deberet in cęmitterio ſepeliri?Rn̄det,ꝙ nō debēt ei cęmiteriū, & alia ſuffragia eccleſię denegari,ſed hæredes eius & ꝓpinqui,ad quos bona peruenerūt ipſius cōpellendi ſunt vt ſatisfaciant pro eodem.No.ꝙ cui vnum ſacramētum conceditur, omnia alia quæ ſunt eiuſdem cēſuræ,ſunt concedenda.Itē ſacerdos in neceſſitate pōt abſoluere à quali-bet excōicatione.Item hæredes tenētur ex maleficio defuncti,licet ad eos nihil ex illo maleficio ꝑuenerit.

C A P. XIIII.

PArochiano tuo, q ex cōmunicatus pro manifeſtis exceſſibus,videlicet,homicidio,intēdio,[c] violenta manuū iniectione in perſonas eccleſiaſticas,[d] eccleſiarū violatione[e] vel ĩceſtu,fuit, dū ageret in extremis,†per presbyterum ſuum iuxta[f] formam eccleſiæ abſolutus, non † debent cœmeteriū & alia eccleſię ſuffragia denegari:[g] Sed eius hæredes[h] & † propinqui, ad quos bona ꝑuenerunt ipſius,vt pro eodem ſatisfaciant, cenſura ſunt eccleſiaſtica compellendi.

c¶Incendio.] incendiarij vtrum ſint ipſo iure excommunicati,dicetur.ĩ.de ſē.excom.tua nos.

d¶Eccleſiaſticas.] iſti ipſo iure ſunt excommunicati.17.q.4.ſi quis ſuadente.

e¶Violatione.] violatores eccleſiarū nō ſunt ipſo iure excōicati,ſed tanquam ſacrilegi excōicādi.17.q.4.ſicut antiquitus.&c.ſi quis domum.& c.omnes. Idem eſt ſi quis res eccelſię inuadat,tanquam ſacrilegus excōicetur.s̄.de foro competen.cō queſtus.

f¶Iuxta formam.] de qua habes.inf.de ſent.excom.ex tenore.& c.cū deſideres.1.reſpō.& c.à nobis.

[Gloſ.ſeq arg.alle.3.iura,duo alleg.in cōtrarium,& ſoluit.]

g¶Denegari.] quia ex quo cōmunicauimus ei viuo,& mortuo communicare debemus.s̄.e.ex parte,& 24.quæſtio.2.ſane. Item eſt hic argu.cui vnum ſacramentum cōceditur,vel negatur,& alia intelliguntur conceſſa vel negata.5.diſt.ad eius.95.diſtinct illud.& 13.quæſtio.cap.vltim.Contra inſra de tornea.cap.primo,& infra de rapt.ſuper eo.vbi conceditur pænitentia,& eucharistia,& tamen denegatur eccleſiaſtica ſepultura,ſed illud fit ad terrorem aliorum.[2]

[Glo ſeq.recit.per contrarium,& ſoluit.]

h¶Sed eius hæredes.] ſimilē caſum habes Inf.de rap.in litteris.Et ita ex hoc cap.& illo patet, quòd hæredes cōueniūtur ex maleficio defuncti,licet nihil inde peruenerit ad eos, quamuis lis conteſtata non fuerit cū defuncto,cum ad eos bona defuncti peruenerint, vt hic dicit,& 16.quæſtio.6.ſi epiſcopum.inf.de vſu.tua nos.& intellige hæredem eſſe hæredis hæredē.ff.de verb.ſign.hæredis.ſic hæres hæredis teſtatoris eſt hæres.C.de hære.inſti.l.vlt.nam & ſecundum leges,hæres tenetur condictione furtiua ff.de con.fur.ſi pro fure.§.ſi condictio.In caſu etiam tenetur filius pro patre,licet non ſit hæres C.de primipilo.cum ex ſola.li.2.quælibet enim actio ad hæredem.& aduerſus hæredem tranſmittitur.C.de contrahen.& committen.ſtipul.veteris.& c.vlt C.vt actiones ab hæredibus & cōtra hære.inci.l.vnica.& in delictis licet ad hæredem nihil peruenerit.argumen.1.q.4.eccleſia.§.Itē peccato Iſraelitarum ver.maxime.cum ex eo vtilitas deferatur ignoranti.Tamen ſecundùm leges nō tenetur hæres ex delicto defuncti, niſi in quantū ad ipſum peruenerit,vel niſi lis conteſtata fuerit cū defuncto.C.ſi ex delic.defun.l.1.Sed ex contractu vel quaſi,de iuſti hæres indiſtincte tenetur.C.de actio & oblig.ex depoſiti.ff de re iud.ad ea.§.in cōtractibus.niſi in duobus caſibus.:vnus eſt.ff.ſi menſor fal.mo.dixe.l.duobus,§.vlt.alius eſt,ff.de tributo.illud.§ vltimo.Ber.

† Adde qs dicat conſtitutus in extremis facit.l.3.cū.l.ſe.ff.de don.cā.mor.Bar.in l.1.C.de ſacroſan.eccl.

† al.ita:non dēt cœmeteriū, vel alia &c.

† vel

2 Concor l.cū ꝓtor.ff.de in.& l.ſi maritus.in ſi.ff.de procur.

DE PAROCHIIS ET ALIENIS parochianis.

¶ Supra visum est de quodam iure parochiali, quod cõsistit in funerando: Sed quia poterat dubitari de alijs iurib. parochialibus, ideo subijcitur ista rubrica. Abbas. Siculus.

De hac materia tractatur 10.q.2. & 16. q.5. & 13.q.1. per totum.

SI episcop⁹. Habet quinque dicta ad idem tendentia. quæ patent in textu. Abb. Siculus.

CASVS. Sic 1 potest poni. Eps alicuius ciuitatis cũ magna parte plebis incidit in hrſim Donatistarũ: Vñ sunt pcisi ab ecclesia: ĩ plebe residua cõstitutus est nouus eps, priore reuertente ad fidẽ, tũ ꝑ multitudine sequentium eum, tum pro vtilitate, dispensatur cum eo, vt dignitatẽ recipiat: sed qa alter canonice ordinat⁹ est, non debet ex toto deponi, sed inter se diuidunt omnia, vt patet in littera. Hodie vero non fieret talis dispensatio: & non continet ius hoc ca. Ber. Not. hic habes vnum casum, in quo duo episcopi possunt esse in eodem epatu. s. qñ alter labitur in hæresim, & alter canonice eligitur. Itẽ melior est conditio minoris quia maior diuidet, & minor eliget. Itẽ voluntas pluriũ preferẽda est paucioribus. qđ est verum, nisi à paucioribus opponatur aliquid rationabile & probet, vt s̃. de his quæ fi. à maio. par. ca. cum in cunctis.

TITVLTS XXIX.

De parochijs & alienis parochianis.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ Inter episcopũ substitutũ episcopo hæretico, et ipsum episcopum hæreticũ reuersum, & ex dispẽsatione receptum, diuiditur episcopatus modo hic expresso.

CAP. I.

SI † eps [a] ex Donatistis [b] ad catholicã est vnitatem conuersus, [c] æqualiter inter se diuidãt [d] eas, quæ sic inuentæ fuerint, vbi ambæ partes [e] fuerint, id est, vt alia loca ad illũ alia ad alium ptineãt, ita vt ille diuidat, qui amplius tpis in episcopatu habet, & minor [f] eligat. Quòd si forte vnus fuerit locus, ad eum pertineat quem plebs elegerit: [g] Sed si antiqui catholici suum voluerint. & illi suum qui ex Donatistis cõuersi sunt plurimoium [h] voluntas paucioribus pferatur. † Si autẽ partes æquales sunt, maioris temporis [i] episcopo deputetur. [k] †

¶ Si autem ita plurima loca inueniuntur, in quibus ambæ partes fuerint, † vt non possint æqualiter diuidi, velut † si in impari numero fuerint, distributis locis, q paré habẽt numerum, quicunq; locus remanserit, hoc in eo seruet, quod dictũ est cũ de vno loco superius tractaretur.

¶ Ex concilio Maneten. †

¶ Presbyteri parochiales Dominicis diebus, & festiuis, parochianos alienos ad Missam admittere nõ debent, si ex contemptu ad eorum ecclesiam accedunt.

CAP. II.

VT Dominicis, vel festiuis dieb. presbyteri anteq̃ Missam celebrẽt, plebẽ interrogẽt, si alteri⁹ [l] parochian⁹ in eeclesia sit, qui proprio cõtempto [m] p̃sbytero, ibi velit missã audire; quẽ si inuenerint, statim ab ecclesia abijciant.

¶ Hadrianus Papa. †

¶ Episcopus parochianum alterius sine ipsius licẽtia ordinare non potest, nec eum alter iudicare.

CAP. III.

NVllus episcopus alterius parochianũ iudicare præsumat: [n] & inf.

a ¶ Episcopus.] i. epatus, & sic ponitur cõtentum pro continente, vel econuerso continens pro contento, de cons. dist. 2. cum om ne. R.

b ¶ Ex Donatistis.] ꝙ dr̃ in hoc capitulo, dispensatiue dictum est 2 23. q. 4. ipsa pietas. Ber.

c ¶ Conuersus.] cum alius episcopus in illo episcopatu iam erat creatus. Laur.

d ¶ Diuidant.] s. villas, vel parochias, vel plebes.

e ¶ Partes.] i. æquales. nomine partis dimidia intelligitur. ff. de verb. sign. nomen, ff. de vsur. etiam partis. Bernar.

f ¶ Minor.] No. meliorem conditionem minoris. Ber.

g ¶ Elegerit.] vt si pares sint competitores mulieris, motib. & genere, is potior existimetur, quem sibi consulens mulier approbauerit. C. de nuptij. viduæ.

h ¶ Plurimorum.] 65. dist. c. 1. 2. & 3. & sup. de his quę fiũt a maiori parte cap. capitulo 1. & sup. de elec. licet. in fin.

i ¶ Maioris temporis.] hoc ideo dicit, quia præsumitur citi⁹ mori. 13. q. 2. illud, & in hoc est melioris cõditionis.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

k ¶ Deputetur.] qd si nõ conueniant inter se? Alternis annis percipiẽt reddit⁹, ff. communi diui. l. cõmuni diuidundo. §. cum de vsufructu. Vincen.

VT Dominicis.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd sacerdotes in dieb. Dominicis, & in alijs dieb. festiuis debent proponere in ecclesia, vt si est ibi aliquis qui ex contẽptu dimisit suũ p̃sbyterũ, statim recedat. No. ꝙ nullus presbyter alterius parochianum recipere dẽt ad diuina, ꝙ verũ est, si contẽpto plato suo audire velit ibi diuina. absens. n. iusta de cã potest audire diuina. in ecclesia ad quã venerit.

l ¶ Si alterius.] alienus parochianus dr̃, licet ibi comparauerit domum nõ cã habitandi, solam. n. habitationem comparare in aliena ciuitate non facit domicilium. ff. ad muni. libertus. §. sola. Sec⁹ si in vtraque cã inhabitandi, ff. eod. assumptio. §. iuris prudẽtibus. Vincen.

m ¶ Contẽpto.] bñ dixit, contempto: qa ex iuxta cã absens bene potest audire diuina in eccl̃a antequam venerit. arg. 7. q. 1. episcopi, vel presbyteri. 61. d. cap. vlt. & est simile de pen dist. 6. placuit. 71. d. st. primatus, & 9. q. 2. per totum. Ber.

NVllus. CASVS. Dicitur, ꝙ nullus episcopus alienũ parochianum iudicet: qa qui eum ordinare non põt, nec iudicare. Not. ꝙ. nullus põt iudicare parochianum alterius: qa ad quẽ spectat ordinatio alicuius, & eius iudicatio. ergo qui non põt ordinare, non põt iudicare. hoc tñ intellige de episcopo. de alijs. n. nõ; quia licet archidiaconus non possit ordinare, potest tamen iudicare. sicut & alij iudices.

n ¶ Præsumat.] nisi eo domicilium transtulerit, C. de inco. & vbi quis do. ha. si in patria lib. 10. & inf. eod. significauit, & nisi ibi deliquerit. inf. de rap. capitulo primo.

[Glo.

† Cap. 85. in concilijs latinis.

1 Hic casus Bernardi est & in antiqs exemplarib. reperitur.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp.

† Vide l. & suum hæredem. §. fina. cũ l. seq. ff. de pact.

† deputẽtur.

2 Et loquit̃ de his, qui erant in partib. Africæ, vbi præualebant Donatistæ, secundũ [illegible] Io. An.

† fuerunt.

† velut sub impari. Velut si impari.

† Vanetẽñ. Nanetẽñ. sed legendũ Nãnetẽñ. estq; hoc decretũ ibi c. 1. nõ c. 419. vt refert Burchardus. lib. 2. decr. c. 92. nec c. 19. vt refert Iuo par. 2. c. 122. hr̃ c. 2. eo. ti. in 1. compil. ꝯcordat ꝯciliũ Trid. ses. 22. in decre. de obseruandis, in celebratione Missæ, §. moneant.

† Burchardus. lib. 2. decre. c. 39. Iuo par. 6. c. 140. & c. 3. eo. tit. in 1. compil.

[Glo.seq.signat contrarium,& soluit.Secundo argu. & remitit.]

a ¶ Ordinare.] sic,9.q.2.per totũ;arg.contra 25. dist.per lectis,vbi dr ꝙ archidiaconus põt iudicare, 1 sed non ordinare. Illud sic expone: sicut episcopus non potest alienum parochianũ ordinare,sic nec iudicare. Secus est de inferioribus iudicibus, sicut sunt archidiaconi, & ceteri prælati, qui põt iudicare, sed non ordinare. Et ita arg. habes hic, ꝙ sententia à non suo iudice lata non tenet. s. de iud.at si clerici. vbi de hoc. & C. si à non compet.iud.l.2. & s.de cõsue. ad nostram.nisi in casibus qui notant s.de for. comp. cum sit generale.

1 Quod hodie à hiben tur archidia cori iudicare, vide cõcilium Tridẽ. sef.24.de refo.c.20.§.ad hęc,& sef.25 de refor. ca. 14.

¶ Post conciliũ Lateraũ. sub Alexan. iij.c.vl. & c. 5.eo.tit.in 1. comp.

Vide Felinum in c.qa iudicãte,s.d præscr.& Oldradum cõs. 283.

† vel. liminib.

¶ Nam qui eum ordinare[a] non potuit, nec iudicare potest.

¶ Vrbanus tertius.

¶ Fines parochiarum, de quibus constat, uel finibus cohærentia, præscribi non possunt.

CAP. IIII.

SVper† eo vero, ꝙ apud vos intelleximus dubitatum, an quod de finibus & † his quæ finibus cohærent, b non præscribendis, statutum per canones[c] esse dignoscitur, sit in parochiarum limitibus † sicut in prouincialib. admittendum: Respondemus, quòd bene videt in utroque[d] seruandum, si fines legitima probatione, vel alias indubitata fide constiterit ecclesiastica ordinatione statutos.

¶ Cælestinus† tertius.

¶ Si parochianus seu diœcesanus domiciliũ trãsfert primus prælatus in eo iura epãlia, seu diœcesana sibi non vendicat: decimæ tamen prædiales illius parochiæ sibi debentur, nisi alteri debeantur ex consuetudine.

SVper eo.] Cõis diuisio.Secũda pars. ibi,respõdemus. Ab. Siculus.

CASVS. In canonib. reperitur, ꝙ limites prouinciarum siue diœcesum,& ea quæ limitib.adhærẽt, nõ pscr buntur,quæsitũ fuit,vtrum idẽ sit iudiciũ.i.limitib.parochiarum? Rñdet, ꝙ idem seruandum est in vtroq; dummodo cõstiterit.limites cano nica ordinatione fuisse distinctos.Nã qli mites ltime distincti, & ea q limitib.adhærẽt prouinciarũ, siue diœcesum, & parochiarum,nõ præscribũtur. Item idem iuris est in minori qd in maiori.

† Clemens.

b ¶ Cohærent.] principaliter: sicut intelligitur illud: Quæ religiosis adhærent,religiosa sunt,vt C.de rei vẽdi.quæ religiosis,& ff.de contrah. emptio. in modicis. V.nc.

2 Qualiter & qñ facta fuerit diuisio puinciarum & epatũ vide 80. dist.cap.1.& 99.dis.c.1.& 13.q.1.c.1.

c ¶ Per canones.] 2 q dicunt, ꝙ limes pscribi non põt, ne prouinciarum termini cõfundunt,16.q.3. quicunque. & c licet in regulis.& c.inter memoratos. Quod dicit, parochiarũ,exponunt qdã,i.epatum: nam canon pdictus,quicũq;.de prouincialib.limitib. tãtum loqui vr, sed secundum hoc non traditur hic aliquid de capellis. Sed verius vr quæstionem fuisse propositam de parochijs. nam canones prædicti loquuntur de diœcesib. i.episcopatibus, & quod dicit, sicut in prouincialibus, potest exponi,id est,episcopatibus, sed idem intelligo in limitibus episcopatuum,& parochiarum,& prouinciarum,ex quo ibi districti sunt fines, præscribi non possunt per iura prædicta,cum eadem ratio sit in omnibus: & quod idem sit in omnibus, patet satis ex hac decre.

[Glo.seq.elicit tria arg.]

d ¶ In vtroque.] arg. quod idem iuris est in minorib. quod in maioribus.arg.sup.de pb. maioribus,& sup.de app.ca.de.appellationibus.Item argumen. quòd de similibus simile debet esse iudiciũ.sup.de rescrip. inter ceteras,& s.de transla.inter corporalia.ff. de leg.non põt. Item arg. ꝙ ubi est eadem ratio,i lem d. bet esse ius.ff.de consti.vti.cum dilecta,& sup.de const. trãsla. & c,nam concupiscentiam.

ADDITIO. arg.ff.ad leg.Aquil.illud,& C.ad l.Aquil.l. fin.Ber.

CAP. V.

SIgnificauit† nobis Aconen.† eps, ꝙ cum post recuperationem Aconen.† ciuitatis, ad habitandum in ea, se quamplurimi contulissent, qui ante generalem occupationẽ terræ sãctæ,in aliis ciuitatibus regni Hierosolymitani elegerant mansionem,& ĩ.

¶ Fraternitati tuæ† mandamus, quatenus prædictorum locorũ prælatos, vt sibi nullam in pdictos Acon. † habitatores[e] iurisdictionem vsurpent,nec ab eis temporalia exigant, quibus spiritualia non ministrant, districtione, qua conuenit,compellatis: ita ꝙ si de agris in eorũ parochia cõstitutis, fructus pcipiunt,& in vltra marinis partibus ratione prædiorũ[f] decimę percipiuntur, decimas illas de cetero integre percipiant, & dicto Acon. tamquam suo diœcesano de cetero respondere cogãtur.

SIgnificauit nobis.] Duæ sunt partes. Secunda: ibi, Fraternitati.Abb.Siculus.

CASVS. Postquam ciuit s Aconensis recuperata fuit à Christianis, multi se transtulerunt ad habitandum illuc, qui ante generalẽ occupationem terræ sanctæ,in aliis ciuitatibus regni Hierosolymitani morabantur:prælati prædictarum ciuitatum volebãt exercere iurisdictionem in prædictis habitatoribus Aconensibus, & alia spiritualia & tẽporalia exigebant ab eis,quibus non ministrabant spiritualia: Episcopus Aconeñ. conquestus est domino Papæ.vñ mandat iudicib.quatenus cõpellãt platos pdictorum locorum,vt nul lã iurisdõnẽ vel pẽt in pdictos Acoñ. habitatores, nec ab eis temporalia exigant, quib[9] spiritualia nõ ministrant: veruntamẽ si de agris in earum parochijs cõstitutis, fructus percipiũt,& in partib.vltramarinis rõne pdiorum decimæ soluuntur.

† Ca,vnico. eo. tit. in 2. compil.

† Anconñ.

† Anconñ.

† Fraternitati vestræ.

† Anconñ.

No. quòd licitum est alicui domicilium mutare.Item nota contra episcopos,& archidiaconos, & alios prælatos,qui redditus suos percipere non debent, nisi officium suum in verbo prædicationis & alijs exercuerint. Item decimæ prædiales illi ecclesiæ sunt dandæ, in cuius territorio prædia sunt constituta.

[Glo.seq.signat contrarium,& soluit.]

e ¶ Habitatores iurisdictionem. quia translato domicilio subtracti sunt eorum iurisdictioni,sup.de for.cõp. proposuisti,13.q.1.ecclesias.§. quia ergo, & ibi dr quis habere domiciliũ,vbi habitat.ff. ad munici. municipes. §. miles. Sed videtur contradicere quædam lex. ff. de senat.senatores. ubi dicitur quòd licet senatores domicilium habeant in urbe, retinent tamen ius in prouincijs vnde sunt oriundi. Sed illud verum est quo ad honores,non quo ad onera.ff.ad munic. municipes. Laur.

[Glo.seq.notat,quærit,& soluit.]

f ¶ Prædiorum.] no.quòd decimæ prædiales 3 regulariter illi ecclesiæ dẽnt dari,in cuius parochia prædia sunt sita.argu,16.q.1. si quis laicus. & j. de deci. quoniam,& c.cum contingat. sic & ciuitati tributum soluendum

3 De materia hui[9] gl. vide Oldradum consil. 169.& glossam 13.q.1. i summa: sicut tradita p Albericũ trac.de statu par,2.q.137.

deinceps eis ipsas cum integritate persoluant. dicto vero Acon. tanquam dioecesano suo cogantur de ceteris respondere.

TITVLVS XXX.

De decimis, † primitijs, & oblationibus.

¶ Hyeronimus super Ezechielem. †

¶ *Exprimit quattuor genera decimarum, quæ ex vetere lege debebantur.*

CAP. I.

Decimam partem omniū frugum Leuiticæ tribui populus ex lege debebat. Rursus ex ipsis decimis Leuitę, hoc est, inferiorum ministrorum gradus, decimas dabant sacerdotib. Erant quoque & † aliæ decimæ, quas vnusquisque de populo Israel in suis horreis separabat, vt comederet eas cum iret in templum in vrbe Hierusalem, & in vestibulo templi sacerdotes & leuitas ad conuiuiū [a] inuitaret. Erāt autem & aliæ, quas pauperibus recondebant.

¶ At vero primitiæ, quas de frugib. offerebant, non erant speciali noīe diffinitę, [b] sed offerentium arbitrio derelictæ. Traditionē quoq; accepimus Hebręorum, non lege præceptā, sed arbitrio magistrorum [c] inolitam, quod qui plurimum, quadragesimam partem dabant sacerdotibus: qui minimum, sexagesimam: inter quadragesimam, & sexagesimā licebat [d] quodcūque voluissent, offerre. Quod igitur in Pentateucho [e] dubium derelictum est, hic † specialiter diffinitur, propter sacerdotum auaritiam, ne amplius à populo exigāt in primitijs [f] offerendis.

¶ Paschalis secundus.

¶ *Non potest congrue summari propter varietatem lecturarum.*

CAP. II.

Nouum † genus exactionis est, vt clerici a clericis [g] decimas exigant, cum nusquam in lege Domini hoc legamus: non enim Leuitæ à Leuitis [h] decimas accepisse leguntur. Illi profecto clerici, qui à clericis spiritualium ministeriorū la-

fiendum est vbi sunt agri. ff. de censi. forma. §. si vero. personales vero decimæ illi ecclesiæ dēnt dari, in qua diuina audiunt officia, 16. q. 1. questi. & hic in fi. idem dicit. Sed quid de istis qui inhabitant ciuitatem, & habent pdia & vineas extra, quæ non sunt in parochia alicuius, sed sita in terminis ciuitatis? Videtur esse hoc in episcopi potestate. arg. j. de deci. quoniam. quia non possunt negari, quin sint in parochia eius non tamen a ratione extraneum est, vt ratione domicilij decimæ persoluātur, si consuetudo ita se habet, in tali b. enim consuetudo præiudicat. j. de decimis. ad Apostolicę. & c. in aliquibus, in fi. Ber.

DE DECIMIS, primitijs & oblationibus.

¶ Quia decimæ, & primitiæ, & oblationes sunt de iure parochiali, ideo post rubricam præcedētem merito subijcitur ista. Abbas.

De hac materia tractatur. 16. q. 1. c. cunctis. §. de his vero. vsque ad fi. & q. 7. per totum. 13. q. 1. p totū. de consec. dist. 5. quadragesima. De oblationib. tractat 10. q. 1. & 2. & 25. q. 1. p totum. & 13. q. 2. §. nimirum. vsque ad §. Item oritur.

Decimam.] Diuiditur quoniam primo agit de quātitate decimarū, exprimens quattuor genera ipsarum. Secundo de quotitate primitiarum, ibi, At vero Abbas Sic.

CASVS. Primo ponit tria genera decimarum, secūdum quòd olim in veteri testamento soluebantur. Secundo dicit, q primitiæ, quas de frugibus offerebant, non erant aliquo speciali nomine designatæ, sed pro voluntate sua quilibet offerebat: postea traditio Hebræorum inoleuit, arbitrio magistrorū, q qui plurimum dabant quadragesimam partem offerebant sacerdotibus: qui minimū, sexagesimam partem. & sic inter quadragesimam & sexagesimam licebat offerre quod volebant. & ita quod prius dubium erat, postea diffinitum fuit propter auaritiam sacerdotum.

a ¶ Ad conuiuium.] 13. q. 1. ecclesias. §. his itaque. B.

b ¶ Diffinitæ.] in qua quantitate dari deberent. Ber.

[Gl. seq. arg. opi. magistrorum, &c.]

c ¶ Magistrorum.] no. hic arg. q opiniones magistrorum sunt fouendæ. vnde Innoc. opinionibus magistrorum non vult derogare. s. de resti. spol. litteras. & j. de sen. excom. officij. Et dicit lex, q ius constare non pōt, nisi sit aliquis iurisperitus, per quem possit in melius perduci. ff. de ori. iur. l. 2. §. post origi nem. Lau.

ADDITIO. Ex hoc textu no. q licet magistri possint glossare sicut placet quo ad primitias, nō tñ quo ad decimas.

d ¶ Licebat.] non licētia dispensationis, sed iuris communis.

e ¶ Pentateucho.] liber est sic dictus a pēta, quod est quinq;, & teuchos, quod est volumē, quia in vno volumine quinq; libri [1] Moysi continētur Ala.

[Gl. seq. quęrit. opi. ponit, ex qua iterum quærit, & soluit.]

f ¶ In primitijs.] primitiæ enim tāquam debitæ exiguntur, sicut & decimæ. ar. 16. q. 1. reuertimini. 32. dis. preter hoc. & j. e. quam sit graue. Sed nunquid in pecudib. datur primogenitū? Hug. dicit de ducentis vnum dādum loco primitiarum. Sed quid si tot non hēat capita? tunc soluat æstimationem secundum quantitatem illius numeri. Durum videretur dare primogenitum si forte haberet vltra duo capita vel tria, alias nimium esset, si haberet quadringenta vel quingenta siue mille. Laurentius.

Nouum genus.] CASVS. Quæsitū fuit à Papa, vtrum clerici à clericis decimas exigere possint? Respōdet, quod hoc esset nouum genus exactionis, vt clerici à clericis decimas petant, cum in lege Domini non legatur: Leuitæ enim à Leuitis decimas non accipiebant: illi verò clerici, qui ab aliis clericis spiritualia recipiūt, de laboribus suis eis debēt decimas dare. Not. clericos clericis dare decimas non debere.

[Gl. seq. re. per obiect.]

g ¶ A clericis.] hoc intellige de dote ecclesiæ, de qua clerici non dēnt dare decimas, vt 16. q. 1. questi. Sed de prædijs proprijs siue patrimonial. b. clerici dēnt soluere decimas, vt 16. q. 1. si quis laicus. & hoc siue prædia sint in propria parochia clericorum, siue in aliena. B.

h ¶ A Leuitis.] paribus quoniam summis ia er loctibus inferiores decimas soluebant. s. eo. c. prox. Vel non accipiebant Leuitæ à Leuitis, quibus spiritualia non ministrabant. Tan.

[Gl. seq. reci. per obiect. quam dupliciter soluit.]

a. ¶ De-

Ancoñ.

† De materia huius tituli vide plene p B. Thomā, & Caietanum 2. 2. q. 86. & 87. & per Dominicū Sotum li. 9. de iustitia & iure q. 3. & 4. p totū.

† Cap. 45. Et c. 1. eo tit. in 3. comp.

Et de materia vide Nauarrū in manuali. ca. 21. tit. de tertio præcepto ecclesiæ, & plene p Couarruuiā, lib. 3. variar. resol. c. 17.

† Dictio, & deest in aliquot antiqs.

1. Id est, Genesis, Exodus Leuitic⁹, Numeri, & Deuteronomium Concilium Trid. sess. 4. in decreto de canonicis scripturis.

† al. hoc.

† Post cōcilium Later. sub Alex. iij. par. 13. c. 6. & c. 7. e. tit. in 1. cōp. Et hanc decretalē intellige prout declarat eam B. Thomas & ibi. Caietanus. 2. 2. q. 87. art. 4.

a ¶ Debent.] videtur cōtradicere principio: sed intellige principium capituli de dote ecclesiæ, vt dixi. quod hic dicit, intellige de patrimonialibus vel possessionibus intelligere, quod hic dicit de clericis coniugatis, qui ab alijs clericis spiritualia recipiunt, & hoc innuit littera, & ita planum est. B.

rescriptum quo conceditur beneficium. s. de præb. ca. vlt. & s. de rescrip. mandatum. Item argum. quod Papa per suum priuilegium, siue rescriptum, non vult facere alicui præiudicium. s. de off. ord. licet & j. de vsu pal. ex tuarum s. de offic. del. ga. super eo. & hoc ideo est hic quia priuilegium illud fuit tacita veritate impetratum: vnde non valuit: quod si dixisset priuilegium non fecisset, concessum. s. de rescr. super litteris.

In his. n. cō iugat., ēt ton suratt, non gauuēt priui legio. j. d cle. coniu. c. vni. co. in fi. lib. 6. Io. And.

† Forte ē Hadrianus iij. q proxime præcessit Alc. iij.

EX multiplici.] Primo ponitur querela. Secundo iudicum datio ibi, Vnde Abb. Sic.

CASVS. Inter abbatem & conuentum de Brudeia ex vna parte, & quēdā presbyterum pro ecclesia sua ex altera, talis compositio intercessit scripto authētico monachorum roborata, quod monachi deberēt soluere annuatim dicto presbytero dum viueret, decimas de blado & vniuersis leguminibus, exceptis minutis decimis, quas eis remisit: postea Abbas impetrauit priuilegiū vt de laborib. suis, quos proprijs sumptibus excolūt decimas soluere nō teneant, nulla de compositione prædicta mentione facta, statim cœperūt excolere suis sūptibus possessiones, super quibus compositio facta erat, & ea occasione subtrahebant decimas: vnde presbyter cōquestus est domino Papæ super hoc: dicit Papa, quod nō fuit suæ intentionis, per priuilegium prædictæ compositioni derogare: quare mandat, quatenus Abbas & monachi compellantur prædictam compositionem seruare, vel cum ipso presbytero amicabiliter conuenire, nisi de ipsa compositione in priuilegio contineatur expresse. No. quod Papa per priuilegium suum non intendit reuocare compositionem, de qua in priuilegio mentio non habetur. Item priuilegium veritate tacita impetratum non valet.

† Ca. 17. e. ti. in 1. com. Et post cōci. Lat. ter. sub Alex. iij. p 13. c. 11.

† interuenerit.

† Quietas legit ex antiquis non, quitas, vt in nō nullis recentiobus.

bores accipiunt decimas eis debent.[a]

¶ Hadrianus † Vigor. & Herfordeñ. episcopis.

¶ *Cōpositio super decimis non tollitur per priuilegiū sequens si de illa mentionem non facit.*

CAP. III.

EX † multiplici cōquestione V. presbyteri accepimus, quod cum inter Abbatem de Brudeia, de consensu totius conuētus & prædictum presbyterum talis intercesserit † cōuentio, scripto monachorum authētico roborata: quod monachi dicto presbytero & ecclesiæ suæ, de blado & vniuersis leguminibus, quādiu viueret [b], decimas per soluerent, exceptis minutis decimis, quas idē presbyter quietas [c] † clamauit: idem Abbas à nobis priuilegiū obtinuit, vt de laborib. quos proprijs manib. aut sumptib. excolunt, nulli decimas soluere tenerentur: & infra. ¶ Vnde quia non fuit nostræ intentionis, [d] per priuilegium nostrum conuentioni derogare prædictæ: Mandamus, quatenus Abbatem, & monachos, vt eandem [e] conuentionem (non obstante dicto priuilegio, nisi de ipsa contineatur [f] in eo) inuiolabiliter teneant, & obseruent: vel exinde secum pacifice conueniant, appellatione postposita compellatis.

¶ Idem Thomæ Cantuarieñ. † archiepiscopo.

¶ *Monachi tenentur soluere decimas prædiales de prædijs nouiter cultis, de quibus decimæ prius soluebantur.*

CAP. IV.

COmmissū † nobis: & infra. ¶ Peruenit ad nos, quod monachi [g] de Bosse ecclesiæ sanctæ Mariæ, in cuius parochia commorantur, decimas ex integro non persoluunt.

¶ Ea propter mādamus,

e ¶ Eandem conuentionem.] & ita patet. quod conuentio potest interuenire in spiritualib. saltem inter ecclesiasticas psonas. j. eo. suggestum. & c. nup abbates, & s. de transac. cap. 2. Sed ad hoc vt compositio sit ppetua, dēt auctoritas epi interuenire, vt s. de transac. de cetero, & c. 2. al ās erit psonalis, vt s. de trans. veniens. & hic fuit compositio psonalis: quia auctoritas superioris non interuenit, vt patet ex eo quod dicit s. quādiu viueret. & sic in vita sacerdotis tantū durauit compositio.

f ¶ Contineat.] nam si de compositione facta fuisset mentio in priuilegijs, & ex certa 4 scientia, Papa derogasset huic cōpositioni. arg. s. de rescri. nōnull. & j. de cape. mo. ex parte. Ber.

† Hic forte ē B. Thomas Cantuarieñ. Archieps, q circa annum Chr. 1171. p libertate ecclesię afferēda martyrio traditur sub Alex. iij.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. Et post cōcilium par. 13. c. 12.

4 Quid operetur clausula ex certa scientia, tradit late Antonius Gabrielius li. 6. comm. n. con clus. titu. de clausulis, cōclusio, 1.

COmmissum.] Primo ponitur querela. Secundo iudicis datio ibi: Et propter. Abbas.

CASVS. Monachi de Bosse, ecclesiæ sanctę Mariæ, in cuius parochia cōmorātur, decimas in integre non soluebant, conquestus est rector illius ecclesiæ dño Papæ, vnde mandat archiepiscopo Cantuarieñ. quatenus monachos compellat, vt decimas de terris cultis, in quibus olim domus constructæ fuerant, ecclesiæ prædictæ cum ea integritate persoluant, qua prius soluere cōsueuerant. antequam in eadem parochia morarentur: & sicut decimæ olim soluebantur de pascuis, ita & tunc soluantur de eisdem, ad frugum fertilitatem traslatis absque diminutione, No. decimas integre persoluendas. 1

[Gl. seq. recitetur per quęstionem.]

g ¶ Monachi.] non dicit hic de quibus monachis vnde si intelligis. c. de Cisterciēñ. loquitur de possessionibus, quas non excolunt suis sumptibus & laborib. de quibus soluere debent decimas. j. eo. ex parte. Vel forte per subtractionem illam decimarum parochialis ecclesia enormiter lædebatur, quod esse non debet. 1. j. de ver. signifi. quid per nouale, arg. C. de preci. impe. offer. quoties rescripta. 5 Si vis intelligere de alijs monachis, planum est qui decimas soluunt. nisi de noualib. cultus suis sumptibus, & de nutrimentis animalium. infra eodem ex parte.

5 Vide de te. fti. cām. 2. su per vlt. glo. Io. An.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

b ¶ Quamdiu viueret.] hic simpliciter & pure facta fuit compositio super decimis; ergo de omnibus præsentibus & futuris intelligendum est: vnde si Postea alias possessiones monachi acquisierunt, sub eadem compositione intelliguntur, 2 infra de priuileg. quia circa.

2 Modus dicēdi vulgaris italorū, hoc est, le chiamo franche.

c ¶ Quietas clamauit.] arg. quod reb. nondum habitis possit quis renunciare. ff. de acq. her. is qui. Arg. contra. ff. de reg. iur. qui potest. Sol. nō potest quis renunciare iuri antequam sibi competat, vt ibi dicitur pacisci tamen potest, vt ff. de pactis. & l. hæredi. §. filiusfamilias & C. de pact. l. 1. & hic Ber.

3 Vide tex. in l. nō dubiū. & ibi Bar. & glo. C. de legibus.

[Gl. seq. arg. in contrarium, & soluit.]

d ¶ Intentionis.] nota secundum intentionem domini Papæ priuilegium fore intelligendum. 3 sic etiam

a ¶ Inte

a ¶ Integritate.] sic ĩ.eo.c.prox.& c.non est,& c.cum homines,& c.tua nobis & 16.q.1.si quis laicus.ff.de publ.vecti.Imperatores.1.cr.

[Glo.seq.quærit & soluit.]

b ¶ Pascuis.] quæ ergo dicũtur noualia,à quib.oẽs religiosi sunt exempti? Dicas q̃ illa dicũtur noualia, quorũ non erat memoria, q̃ cultu fuissent.ĩ.d verb. sig. q̃d ꝑ nouale, & q̃ prius erãt quasi in utilia,ut mõtana,paludes.vñ parochialis ecclesia nihil añ percipiebat,vel ita modi cũ q̃ sine læsione poterat amittere illud, & ita ista pascua nõ erant prius inutilia, vel area siue domus, vñ non debebãt dici noualia per ca. quid per nouale.

PEruenit.] Capitulum istud & sequens per se patent.

c ¶ Molẽdinorum.] ẽt si sit ad vẽtũ.ĩ.ea. ex transmissa.Ber.

d ¶ Fœno.] de oĩb. n.q̃ fidelis homo acquirit,dẽt soluere decimas.ĩ.e.ex trãsmissa,& de venatione,& de militia.16.q.1.de cimas,& q.7.quicunque.Ber.

e ¶ Lanæ.] in pecudũ fructu lac, lanaq; fœtus hr̃.ff.de vsu.l. in pecudum, & Insti.de re. diui. §. in pecudum.

f NVncios.] ¶ De ap b.] & omni fructu licite acquisito.ĩ.eo. ex trãsmissa.siue de animalib. ĩ.c.pxi. siue intuitu prædiorum, siue intuitu ꝑsonæ. sup. de paroch.c.vl.& inf.e. pastoralis.Ber.

CVm hoĩes.] primo ponit factũ reprehensibile.Secũdo corrigi mãdat ibi: Mandamus.Abb.

CASVS. Homines de Hortona tenẽtur soluere decimas parochiali ecclesiæ:sed anteq̃ id faciant, de fructib. ñ decimatis satisfaciunt seruientibus & mercenarijs suis pro debito totius anni & de residuo decimas persoluunt: mandat Papa, vt statim collectis fructibus ante aliquam deductionem decimam soluere compellantur, & de subtractis faciant competenter.No. decimas persoluendas ante aliquam deductionem.

g ¶ Parochiani.] arg. decimas esse dãdas illi ecclesiæ, vbi quis accipit ecclesiastica sacramenta,et ꝑdiales : tñ contrarium est verum,q̃ prædiales potius dari dẽnt illi ecclesiæ,in cuius territorio sita sunt prædia.ĩ.ti.pro. c.vlt.nisi consuetudo in contrarium esset, inf. eo.cum sint homines.Bern.

h ¶ Non decimatis.] de oĩbus enim satis,& plantatis. & de omnibus fructibus possessionum & animaliũ, & oĩb.fruct.b. rõne prædiorum ꝑuenientib. nullis expẽsis deductis decimæ sunt soluendæ,ĩ.eo. nõ est in ꝑtãte,& c.tua nobis. De alijs vero q̃ ꝑueniunt ex negotiatione, & artificio deducendæ sunt expensæ, & de residuo persoluenda decima. inf.e. pastoralis.

[Glo.seq. quærit. & soluit.]

i ¶ Fructibus collectis.] id est, quam citius, & competenti[9] solui possunt: q̃a tardius dare peccatum est.16.q.1.decimę,& qui non facit statim, in mora intelligitur, vñ periculũ decimarũ ad ipsum spectat. ff.de lega.1. cum res, §.vl.& ĩ.de commo. c.vnico . Sed quid si sacerdos tunc recipere noluerit? non est periculum illius. ff. de sol. qui decem. & si tñ postea sacerdos voluerit recipere,rursus incipit esse rusticus in mora.ff. de actio.emp.& ven.si ꝑ emptorem.§.q̃ si eo. ff.de nou. ope. nũci. prætor.§. penult. ff. quor.legat.l.2.§.vlt. semper enim posterior mora nocet ei ꝑ quẽ fit.ff.de peri. & commo rei vendi.illud.ff. de vsur. debitor. ala.

k ¶ Dignum satisfactione.] sic 16.q.7.quicunque,& ca.omnes decimæ,& q.1.si monachus.

DIlecti.] Cõis diuisio Secunda. patst:ibi, Vnde. Abb. Sicul.

CASVS. Monachi de Neuclen. habebãt priuilegium de non dãdis decimis de terris,quas colunt suis sumptibus, ipsi conducebant prædia aliorum in parochia monachorum sanctæ Crucis, de quibus prædijs monachi sanctæ Crucis,percipere decimas consueuerunt,de quibus in magna parte sustentationem habebant, & occasione priuilegij prædicti decimas non soluebant monachis sanctæ Crucis, de prædijs conductis: vnde cum ipsi monachi enormiter grauarentur, conquesti sunt domino Papæ : vnde scribit eisdem monachis de Neuclen. dicẽs, quòd non fuit

---

quatenus eos, vt decimas de terris cultis, in quibus olim domus cõstructę fuerant præfatæ ecclesię cum ea integritate[a] persoluãt, qua priusquam in eadem parochia morarentur, solebant persolui, compellas. Et sicut etiam de pascuis[b] olim decimæ persoluebantur, ita nunc de eisdem ad frugum fertilitatẽ translatis,decimas volumus absque diminutione ꝑsolui.

¶ Alex.iij. Cantuarien. Archiepiscopo,& eius suffraganeis.

¶ Per excommunicationẽ compellitur quis ad soluendas decimas de molẽdinis, & alijs hic contẽtis,& ca. seq.h.d.cum seq.

CAP. V.

PEruenit † ad nos, & ĩ. ¶ Mãdamus, quatenus parochianos vestros monere curetis,& si opus fuerit, sub excõmunicationis districtione cõpellere, vt de prouentibus molendinorum,[c] † piscariarũ, fœno,[d] & lanæ,[e] decimas, ecclesijs,quibus debẽtur, cũ integritate persoluant.

¶ Idem Vintonien. † ep̃o.

¶ Summatum est cum præcedenti, & declara, vt in præcedenti dictum est.

CAP. VI.

NVncios:† & infra. ¶ Mandamus,quatenus parochianos tuos de apibus,[f] & de omni fructu dicimas persoluere ecclesiastica districtione cõpellas.

¶ Idẽ Exonien. episcopo.

¶ Decima fructuum,statim cũ collecti sũt,solui debet non de ductis expensis.

CAP. VII.

CVm† hoĩes de Hortona de frugib. nouem partibus sibi retentis, decimã ecclesiæ cuius parochiani[g] sunt,sine diminutione soluere teneãtur: & antequã id faciant,seruiẽtibus & mercenarijs suis, de frugibus non decimatis,[h] debita totius anni ꝑ seruitio suo impendant; tunc demũ de residuo decimam persoluẽtes: Mandamus, quaten[9] eos cogatis, vt decimam statim † fructibus[i] collectis persoluant, atque de subtractis & retentis dignam satisfactionem[k] exhibere procurent.

¶ Idem monachis de Neuclen.†

¶ Priuilegiati super decimis non soluendis de his ꝑdijs;quæ ab alijs conducũt, decimam soluere tenẽtur.

CAP. VIII.

DIlecti,† filij Abbas & fratres sanctæ Crucis, sua nobis conquestione monstrarunt, quòd prædia vnde decimas, &

---

† Cap.2.eo. tit.in 1.cõp. & post cõciliũ p. 4. c.2. vide B. Tho. 2.2.q.86.ar. 2. Cõcilium Trid.ses.25. de refo.c.12.

† Vide q̃ dicit Bar. in l. si manifeste C.d̃ serui.& aqua & in l. 1.ff. de aqu. plu.arcen.

† Vitorieñ. vuintonieñ.

†Cap.18.eo. tit.in 1.cõp. Et post cõciliũ par.4.ca. 3.vbi integra est. adde B. Thomam superiori capite citatum.

† Cap.4.eo. tit.in 1.cõp. Et post cõciliũ p. 4. c.4. & vid̃ B.Th. 2.2.q.87. ar. 2. ad quartũ argumentũ, & Guidon. Papæ decisio 383.

† statim de fructib. &c.

† Nembio. Noruolo. Nouolo. Neuolo. Nouolesia

† Cap.6.eo. tit.in 1.cõp. & post cõcilium part. 13. c.2.

1 Debens x. si obtulit illã creditori, q̃ recusauit sine iusta cã illa recipere si ꝑdit illa sine culpa, domini mali excẽptione tutus est, etiam si aliq̃n interpellatus nõ soluisset.Io. And.

fuit intentio antessorum suorum, vt de possessionibus, quas conducunt, decimas non persoluant: quare mandat eisdem, vt de prædijs conductis, monachis prædictis integre decimas persoluant, vel cum eis amicabiliter conueniant. Nota priuilegia sic intelligenda, vt intellexit auctor ipsorum. Item priuilegia non sunt amplianda, quia sunt odiosa.

[Glo. seq. reci. per obiectionem, & solutionem.]

a ¶ Conduxistis.] si ppria non sufficiūt, licitū est clericis cōducere aliena pdia, vt hic patet, & in Authē. de san. epis. §. aliud, colla. 9. & sic non obstant quæ cōsueuerunt signari p contrarijs. j. ne cler. vel mo. c. 1. 2. & 3. & 86. distin. peruenit, Ber.

b ¶ Enormiter.] in hoc casu pditur priuilegium. j. c. pro. & j. de verb. sig. quid p nouale.

c ¶ Nec fuit intentionis.] forte habebant isti etiam monachi priuilegiū, vt de laborib. suis decimas non darent: sed istud priuilegiū Papa non vult extendi ad conductitias possessiones, & sic debet considerari scribentis intentio. s. de rescriptis, mandatum, & c. ad aures, & sup. de præben. cap. vl. & c. cum causam, 32. q. 3. quod scripsi, & s. c. 3.

d ¶ Componatis.] & sic compositio bene potest fieri super decimis. De hoc dixi supra eo. ti. ex multiplici.

†ad firmam. i. ad certam pensionem titulo locationis, vt notatur, in c. vestra. s. de locato.

† cōducitis.

in magna parte sustentationem consueuerunt habere, à plerisque laicis cōduxistis [a] & recepistis ad † firmam. Vnde quoniam ijdem fratres ex hoc grauantur enormiter, [b] nec fuit intentionis [c] nostræ, aut antecessorum nostrorum, vt de possessionibus, quas conduxistis, † decimas non soluatis: Mandamus, quatenus de prędijs, quæ conduxistis in parochijs suis, de quib. consueuerunt decimas pcipere; plenarie soluatis eisdem, vel cum ipsis amicabiliter componatis. [d]

¶ Idem Abbati & fratribus Dolon. †

† Doleñ.

Reuocatur priuilegium, si ex post facto incipit enormiter nociuum esse.

CAP. IX.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. cōp. & post cōcilium Lateraň. sub Alex. iij. par. 13. c. 4.

SVggestum † est ex parte vestra ꝙ Abbas, & fratres monasterii de Vrsin. decimas a vobis auferre conantur: & infra.

¶ Discretioni vestræ mādamus, quatenus cum prędicto Abbate & fratrib⁹, super ipsis decimis componatis: nam quando Romana ecclesia ordini vestro priuilegia [e] de decimis dederat, ita erant raræ Abbatiæ vestri ordinis, ꝙ exinde nulli poterat de iure scandalum suboriri: sed nunc intantum augmentatæ sunt, ac possessionibus ditatæ, quòd multi viri ecclesiastici, de vobis apud nos querelam † sæpe proponunt. [f]

¶ Idem Terraconen. † archiepiscopo.

† querimoniam.

† Turoñ. Tertascoñ.

Cistercienses, Templarij, & Hospitalarij decimā pdiorum suorum, quæ proprijs manibus aut sumptimus excolunt, soluere non tenētur: alij vero religiosi nō soluunt decimas de hortis, & nutrimentis animalium, nec de noualibus, quæ proprijs manibus ac sumptibus excolunt.

CAP. X.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. cōp. & post cōcilium par. 13. c. 5. & de intellectu vide Grauettam in l. 1. ff. de leg. 1.

EX † parte tua ad nos noueris peruenisse, ꝙ albi monachi, & nigri, & quidam † alij religiosi, ecclesias tuæ iurisdictio-

† quidam alij viri religiosi, &c.

SVggestum.] Cōis diuisio, consultatio & responsio. Secunda pars: ibi, Discretioni. Abb. Sic.

CASVS. Abbas & fratres Doloň. monasterij conquesti sunt Domino Papæ, ꝙ cum ipsi habeant priuilegia de non dandis decimis monachi de Vrsiň. decimas auferre conantur ab eis, contra tenorem priuilegiorum suorū; Vnde mandat abbati & fratribus vt super decimis illis componant: quia quando Romana ecclesia ordini illorū priuilegia de non dandis decimis, concessit, ita erāt raræ abbatiæ illius ordinis, ꝙ nulli poterat de iure scādalum suboriri, sed modo in tm̄ sunt augmentatæ, & possessionibus ditatæ, ꝙ multi viri ecclesiastici, de ipsis pponunt querelam. Not. ꝙ super decimis compositio fieri potest inter ecclesiasticas personas. Item si priuilegium ex prece factum incipiat enorme detrimentū inferre, reuocandum est priuilegium.

[Glossa sequens argum. allega. 3. iura. & duo allega. in contrarium, & soluit dans regulam, & quinque casus.

e ¶ Priuilegia.] arg. ꝙ scd̄m diuersitatem temporum, & varietatem rerum priuilegia sunt varianda. argu. 63. dist. cap. quia sancta. §. verum, & j. de consang. & affin. non debet. 12. q. 1. vidēres. Sed contra: quia priuilegia perpetua firmitate constare debent, 25. q. 2. c. 2. & 2. Solu. quod ibi dicitur, verum est, & generale, & perpetua sunt, & immutabilia, sed ꝙ ibi dr̄, casuale est, & cā noua superueniente bñ pdit 1 priuilegiū, puta si quis abutat priuilegijs. 11. q. 3. priuilegium, & 74. di. vbi ista didicisti. Itē pp delictū ciuiū perdit priuilegium, 25. q. 2. ita nos. Itē per negligentiā spatij x. ann. ff. de nundi. l. 1. Item per cōtrariū factū. s. de præb. p illorū & s. de cōst. cū accessissent, & j. de priuil. si de terra. Item cū enorme præiudicium alij. inducit, vt hic & j. de verb. sign. quid per noale, & s. pro. ADDITO. Vide versus.

1 Adde ꝙ rescindat priuilegium p Oldradum cōs. 96. adde Iasonem in l. fi. de const. prin. & Felinum in c. cū accessissent. s. de constit.

Indultum tollit contemptus, crimen, abusus

Oppositum factum, damnum, tempus variatum.

f ¶ Querelam sæpe proponunt.] vbi. n. priuilegium ex post facto recidit ad iniquum cōpendium, principis est æstimō. ff. de reg. iu. Nerati⁹, in fi. qa bñficia principalia ipsi principes solēt interpretari. ff. de vul. sub. ex facto, simile, 63. dis. c. quia sancta. §. verum.

EX parte. Cōmunis diuisio. Secūda pars: ibi, Sane. Abb. Sic.

CASVS. Quidam monachi albi, & nigri, occasione priuilegiorum, quæ super non dandis decim s sib. concessit Romana ecclesia, spoliare præsumebant ecclesias iurisdictionis Tertacoň. archiepiscopi, vnde ipse significauit hoc domino Papæ, & ipse rescribit ei dicēs, quod prædecessores Alexandri fere omnibus religiosis concesserunt decimas de laboribus suis, sed Hadrianus postmodum fratribus Cisterciensis ordinis, Templarijs, & Hospitalarijs decimas laborum, quas proprijs manibus, & sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis & de noualibus suis, quas proprijs manibus sumptibus excolunt, & alijs concessit vt decimas non persoluant, & Alexander super hoc imitatus est Hadrianum: vnde præcipit, quòd illi, quibus hoc indultum est, occasione decimarum, de alijs rebus ecclesiarum suarum decimas subtrahere non præsumant, vel sibi aliquid vlterius vendicare. Not. quòd priuilegium non debet ad aliud extendi, quam ad ea quæ continentur in ipso.

a ¶ Præ-

a ¶ Prædecessores.] s. Paschalis ij. & Gregorius. 16. q. 1. decimas. 12. q. 1. quia tua.

[Glo. seq. tractat tria tempora circa decimas monachorum primitiuorum, Paschalis & Hadriani, & vltimo 4. casus excipit.]

ecclesijs parochialibus, in quibus priuilegium locum non habet.

d ¶ Proprijs manibus.] & sic loquitur de Cistercien. Templarijs, & Hospitalarijs, quibus hoc priuilegium concessum est. 2. s̃. eo. c. proxi. Ber.

nis reditib. decimarũ occasione priuilegiorũ, quæ sibi Romana indulsit ecclesia, spoliare præsumunt. 10

¶ Sane nolumus te latere, ꝙ prædecessores [a] nostri fere omnibus religiosis decimas laborum suorum [b] concesserant.† Sed prædecessor noster Hadrianus, solis fratribus Cisterciensis † ordinis, & Templarijs, & Hospitalarijs decimas laborum suorũ, quos proprijs manib. vel sumptibus colunt, indulsit: ceteris vero, vt de noualib. [c] suis, quę propriis manib. vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis decimas non persoluant: quem sumus super his imitati. Quare hi, quibus hoc indultum est, hac occasione decimas de aliis rebus ecclesię suæ non possunt subtrahere, vel sibi aliquid vlterius vendicare. 20 30 40

¶ Idem.

¶ Priuilegium super decimis laborum non extenditur ad terras, quæ alijs traduntur excolendæ. 50

CAP. XI.

LIcet † de benignitate sedis Apostolicæ sit vobis indultũ, vt de laborib. quos propriis manibus [d] vel sumptib. colitis, nemini decimas soluere teneamini: propter hoc tamẽ nõ est licitum vobis, decimas de terris vestris subtrahere, quas aliis traditis [e] excolendas.

¶ Idem.

¶ Priuilegiũ super decimis laborum, et ea quæ nõ sunt noualia, comprehendit.

CAP. XII.

AD † audientiam nostrã: & infra. ¶ Illud priuilegii capitulum, praua quidam interpretatione [f] peruertentes, quo Cisterciensib. indulgetur, ne de laborib. quos propriis manib. aut sumptib. excolunt, aliquis decimas ab eis exigat: asserũt, [g] quod pro laborib. noualia intelligi debent: & infra.

¶ Mandamus, quatenus non permittatis hoc fieri: nam si intelligeremus [h] tãtũmodo de noualibus vbi ponimus † de laborib. de noualibus poneremus. †

b ¶ Laborũ suorũ.] hoc intellige de proprijs possessionibus, & non de conductis ad firmam. s̃. eo. dilecti. Quia vero de decimis monachorum varie loquuntur iura; ideo nota ꝙ monachi in primitiua ecclesia decimas dabãt de pdijs & laborib. suis, tanq̃ laici. ar. 16. q. 1. alia causa 1. & c. gñaliter. & 12. q. 1. duo, in fi. vsq; ad tps Paschalis ij. Postea vero idẽ Paschalis & ꝯciliũ Moguntinum statuerũt, ꝙ nec monachi, nec religiosi, nec aliqui cõiter viuentes, decimas de suis laboribus soluerent. 16. q. 1. quæsi. & c. decimas. Tpe vero pcedente Hadrianus Papa sol⁹ Cistercieñ. Hospitalarijs, Hierosolymitanis, seu Templarijs concessit hoc priuilegiũ vt de laborib. suis, quos pprijs manib. excolũt, decimas soluere nõ tenerentur: Alijs vero monahis concessit decimas tm̃ de noualibus, quæ colunt suis manibus & de hortis, & nutrimentis animalium suorum, vt hic dr̃, & sic modo seruatur. Et ita est tenendum, ꝙ Cister. Templarij, & Hospitalarij decimas de suis possessionib. quas suis laboribus excolunt, soluere non tenentur, vt hic dr̃, & in duob. prox. c. seq. nisi pacto ad hoc teneantur. s̃. eo. ex multiplici. vel nisi parochialis ecclesia enormiter lęderetur, s̃. e. dilecti. & c. suggestum. & j̃. de ver. sig. quid pro nouale. vel nisi soluendo renunciauerint priuilegio suo j̃. de priu. accedentib. & c. si de terra. Et hæc quæ dicta sunt, vera sunt de monachis qui populum non regunt, sed si monachi habẽt populum, bene possunt recipere decimas personales & prædiales. 16. q. 1. moderamine. Hodie vero abbates Cistercieñ. & alij, qui simili gaudent priuilegio de possessionib. quas acquisierunt post concilium generale, vel de cetero acquirent, soluere tenentur decimas. j̃. eod. nuper. Tanc. 60

c ¶ De nouaiibus.] quid sit nouale, dicitur j̃. de verb. sign. quid per nouale. & infra de priuileg. c. vlt.

LIcet.] CASVS. Religio quibus concessum est, vt de labor. b. suis, quos proprijs manib. aut sumptibus excolũt, decimas non persoluat, si possessiones suas alijs tradũt excolẽdas, decimas de illi solueres tenentur

e ¶ Traditis.] ad hoc. n. non extẽditur priuilegium, nec ad illas, quas conducunt ab alijs ad firmã s̃. e. dilecti. Et sic priuilegium intelligitur de proprijs possessionibus, quas colũt proprijs sumptibus.

AD audiẽt. ã.] Primo ponit prauam ĩterpr̃tationẽ, q̃ scdo re pbat: ibi, Mãdamus. Istud c. emanauit ad declarationem c. ex parte. s̃. eo. CASVS. In priuilegijs Cisterciensium continetur, ꝙ de laboribus quos pprijs manib. aut sumptib. excolũt decimas non psoluant: quidã malitiose interpretãtes verbũ illud, de laborib. dicunt: de laboribus, id est, de noualibus: verbum illud ad noualia restringẽtes: puenit hoc ad notitiã dñi Papæ: vñ mandat quaten⁹ p̃lati hoc de cetero fieri nõ permittãt si. n. Papa intellexisset de noualibus vbi posuit, de laborib. posuisset, de noualibus No. ꝙ priuilegiũ principis malitiose non est interpretandum. Item nõ est recedendum à forma verborum.

f ¶ Interpretatione.] & male: quia priuilegiũ principis largissime interpretãdũ est. j̃. de ver. sign. olim. s̃. de do. cum dilecti. & C. de bo. quæ liber. cum multa. in fi. ff. de const. prin. l. vlt. & ff. de re iud. quidam consulebant & infamiam iuris incurrit qui priuilegium principis stricte interpretatur. C. de leg. l. v. & verba calumnianda non sunt. ff. ad exhi. l. penult.

g ¶ Asserunt.] & male: quia si verbum esset ambiguũ latissima esset interpretatio facienda. ff. de consti. prin. beneficium. vel ipse idem princeps deberet suum priuilegium interpretari. C. de leg. l. vlt. & inf. de sen. excõ. inter alia, & s̃. de iud. cũ venissent. 11. q. 3. §. ex his. & priuilegium aliquid debet concedere, alias inutile esset. infra de priuilegijs. in his.

h ¶ Intelligeremus.] arg. ꝙ à forma verborũ sine certa scientia non est recedendum. 3 r. dist. omnino. ff. de leg. 3. non aliter. & 33. q. 2. §. quæstio virginibus. C. de cadu. tol. l. vnica. §. si vero. & de cõse. d st. 4. siquis presbyter. & s̃. de transl. inter corporalia. & C. de proc. eius qui libertatem meruit. l. vnica. 28. q. 1. si enim, ver. cum vero dicit, ego dico, non dominus.

† cõcesserũt

† De Cisterciensibus & aliis hic nominatis vide plene p Cassaneũ ĩ catalogo gloriæ mundi pa. 4. cõsideratio. 58. & 65. & & pa. 9. considera. 4.

† Quidã reprehẽdũt vt Gu. hãc cõco. & 1. seq. dicentes. ꝙ nõ faciũt. tu dic ꝙ bñ faciũt prima. n. probat exponẽdo: vt ibi not. minus, s. decima secunda probat monachos laicos, tertia probat laicos teneri ad decimas. Io. And.

† Ca. 11. e. ti. in 1. cõpi. & post cõcilium par. 13. c. 6.

a Idẽ tñ in q buscũq; alijs ẽt nõ religiosis, q b. idẽ competere ĩ spãtii priuilegio, licet nõ iu cõtpore [illegible] clauso. Ioan. And.

† Ca. 13. e. ti. in 1. cõpi. & post cõciliũ Later. sub Alex. iij. pa. 13. cap. 8. Et Couarruuiã in l. 1. varia. resolu. cap. 17. num. 3.

† posuimus

† Vide l. ab hostib. §. sed qđ similiter ff. ex q b. causis ma. & l. 3. ff. de offic. præsid.

Quoniam.

QVoniam.]Primo ponitur consultatio: Secundo responsio:ibi. Respondemus in qua distinguit. Secundum membrum prosequitur, ibi, Alioquin Abbas.
CASVS. Eps Brixien. quæsiuit à dño Papa, quid de decimis noualiũ suæ diœcesis sic statuendũ. Rñdet Papa, q̃ si noualia illa sunt ĩ. certã parochiã alicuius ecclesiæ, decimas illas faciat assignari illi ecclesię, sua parte sibi retenta: si vero non sunt ĩ. certam parochiam, de illis disponat put sibi placuerit. No. ꝙ decimę noualiũ illi eccl'æ dari dẽnt in cuius parochia surgunt noualia: alioquin in dispositione sunt episcopi.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

a ¶ Parochiã.] qd si sint insulæ? Considerandũ est cui prouinciæ adhæreant, & de illa puincia sunt, & ibi debent decimas, & ibi i dicãtur. ff. de iudi. insulæ.

[Gl. seq. signat ꝯrium, & remittit.]

b ¶ Tua parte.] cãdẽ q̃ de antiquis percipis, & non maiorem: qa nõ dẽnt in his duplici iure cẽseri. 12. q. 2. cognouimus, & ĩ. e. cũ in tua & ĩ. de cẽsi. ecclesijs. hæc est quarta. 10. q. 3. vnio. Vel itellige fm diuersam cõsuetudinẽ locorũ. s̃. de sepul. certificari. Ar. ꝯ. ĩ. e. cũ cõtingat. vbi dr, ꝙ de iure cõi ad parochiales ecclesias pertinet perceptio decimarũ, & ibi soluitur.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Eidem ecclesię.] sed nõne dabunt vbi coloni recipiũt spiritualia. 16. q. 1. questio? Rñdeo. n. .. qa decimæ & tr. b ta dãtur rõne pdiorũ & nõ p sonarũ. ff. de publ. & vect. g impcratores. 16. q. 1. si quis laicus. & c. decimæ. & ff. de censi. forma; censualis. §. si vero quis.

¶ Idem Brixien. episcopo.

¶ *Decima noualiũ dẽntur ecclesiæ, in cuius parochia surgunt: si vero nõ sunt in certa parochia, dẽntur diœcesano, qui põt sibi retinere uel alteri ecclesiæ cõcedere.*

CAP. XIII.

QVoniã † a nobis solicitudo tua requirit, q̃d de decimis noualium tuæ dięcesis tibi sit statuendũ: Respondemus, vt si terræ, quę arabiles sũt, infra certam alicuius ecclesię parochiam [a] fuerint, decimas earũ (tua parte [b] retenta) eidem [c] ecclesię facias assignari: Alioquin ipsas secũdum discretionem à Deo tibi datam, alij † ecclesiæ deputare, vel ad opus tuũ poteris retinere.

¶ Idẽ Remensi † archiepo.

¶ *Decima possunt exigi.*

CAP. XIV.

PArochianos: & infra. ¶ Cum decimæ nõ ab homine, sed ab ipso Dño [d] sint institutæ: quasi debitum [e] exigi possunt.

¶ Idem Ambianen. † epo.

¶ *Decima laico iure hæreditario concedi non potest.*

CAP. XV.

AD † hæc donationem decimę, quã Abbas sancti S. de Monstrali cuidã laico concessit, per successionem tenendã: (Quoniam sanctuariũ [f] Dei iure hæreditario possideri non debet viribus carere decernas: & laicum (nisi decimam ipsam ipsi ecclesiæ libere resignauerit [g]) vinculo excommunicationis adstringas.

CASVS. Quidã Abbas fecit donationẽ de quadam decima cuidam laico, & hrdib. eius: quæritur an talis donatio teneat? Rñdet Papa, quia sanctuariũ Dei hæreditario iure possideri non dẽt, mandat episcopo diœcesano; quatenus donationem virib. carere decernat. & nisi laicus ille decimã ipsã ipsi ecclesiæ libere resignauerit, ipsũ excõicet. No. ꝙ in spiritua lib. successio locum habere non debet.

f ¶ Sanctuariũ.] 16. q. 1. Apostolica. & ĩ. de iure pat. cõsuluit. B.

g ¶ Resignauerit.] & ita iã: decimas possidere non põt. 16. q. 7. c. 1. & s̃. de pscrip. cãm q̃ & sic in feudũ dari nõ põt de nouo. De hoc dĩ. ĩ. eo. q̃uis. & iõ si non restituat, dẽt excommunicari.

¶ Idem Marsilien. † episcopo.

¶ *Iudæi coguntur prædiales decimas soluere, aut prædia dimittere.*

CAP. XVI.

DE † terris, quas Iudæi colunt, tuę prudentię respõdemus, vt eos ad decimas persoluendas, [h] vel possessiones penitus renũciandas, cum omni districtione compellas: [i] ne forte occasione illa ecclesiæ valeant suo iure fraudari.

¶ Idem.

¶ *Decima vel oblationes ecclesiæ, laicis concedi non possunt, et prælatus contra faciens est puniendus.*

CAP. XVII.

QVãuis † sit † graue nimis, & diuini dignũ animaduersione iudicij habeatur, quod laici quidam ꝙ sacerdotum est, in ecclesiasticis reb. vsurpant, maiorem tñ incurrunt formidinem, quod fomitem sui erroris dicuntur in ipso clero aliquoties inuenire: dum quidam prælatorum ecclesiæ decimas, & ecclesias disponere [k] eis

DE terris.] CASVS. Quærebat, vtrum Iudæi cõpellẽdi sint ad dec mas psoluẽdas? Rñdet Papa. ꝙ cõpellẽdi sunt ad decimas psoluendas, vel possessiones penitus dimittẽdas, ne hac occasione iure suo ecclesię valeãt defraudari.

h ¶ Persoluẽdas.] is .n. ad quẽ spectat fructuũ pceptio, fructuũ onera subire ꝯpellit. ff. de vsufru. si pẽdentes. §. pe. & l. hactenus. & ff. de pac. ĩter debitorẽ. & ff. de censi. forma. §. si vero qs. & ita rõne pdiorum soluere debent decimas: & non rõne psonarũ qa non sunt de corpore ecclesiæ: vnde psonales decimas non persoluunt.

i ¶ Cõpellas.] prout tradit ĩ. de vsu. post miserabilẽ & c. q̃to.

QVamuis.] Prĩo ponit factũ rep hẽsib le, Scdo pẽnã: ibi, Statuimus. Abb.
CASVS. Quidã laici vsurpãt sibi in reb. ecclẽsiasticis, qd ad sacerdotes nõscit ptinere, ꝙ quidẽ graue nimis est, & dignum pœna diuini iudicij, & maiorẽ ẽt incurrũt formidinẽ, ꝙ ipsi fomitẽ sui erroris in clero inueniũt, ex eo ꝙ qdã plati cõcedũt decimas ecclesiasticas laicis disponẽdas, vñ ipellũt eos in pmptũ pi culũ; cũ potius eos ad viã vitæ dẽant pducere: & iõ statuit Papa, vt si qs plat⁹ alicui remanẽti in seculo ꝯcesserit decimã vel ecclesiã, vel oblõnẽ, à statu suo remoueat sicut arbor, quæ est iutilis, donec emẽdet & satisfaciat. No. ꝙ laico nulla spũalis administratio concedi dẽbet.

K ¶ Disponere.] qd omnino eis nõ licet: qa de reb. ecclesiasti-

PArochianos.] Littera per se patet.
d ¶ Domino.] vt 16. q. 1. reuertimini. & c. decimæ. sunt. & q. 7. omnes decimæ.
e ¶ Quasi debitũ.] istud, quasi, nõ est similitudinariũ, sed expressiuũ veritatis, sicut illud; quasi vnigeniti à patre. & ex debito requiruntur. ĩ. eo. tua nobis. & 16. q. 2. decimæ. & c. statuimus. & 23. q. 2. quia oblationes.

AD hæc.] Primo recitat factum, quod secundo reuocari mandat: ibi, Quoniam. Abbas.

† Ca. 25. eo. tit. in 1. cõpi. post concil. Lateran. sub Alex. iij. par. 50. c. 40.

† alijs ecclesijs, &c.

† Post concilium par. 26. c. 21. deest in scriptio. c. 26. e. ti. in 1. cõp. vide beatum Thomã. 2. 2. q. 87. ar. 1. & oĩno cõciliũ Trid. sess. 25. de refo. c. 12.

† Abienen. Ambien.

† Ca. 27. eo. ti. ĩ 1. cõp. & post concil. ũ par. 50. c. 12.

† Masilien.

† Cap. 28. eo. tit. in 1. cõp. Vide p alijs hic Panormitanũ, adde Felinum. in ca. cãm. s̃. de pręscr. & oĩno vide Ancharanũ in c. q̃to. ĩ. de vsu. in 7. notab.

† Ca. 2. e. tit. in 2. compil. Cur. aũt sols sacerdotibus non laicis decimæ debeantur docet egregie B. Thom. 2. 2. q. 87. artic. 3.

† Verbũ, sit, deest in aliquot antiqs.

clesiasticis nulla est laicis attributa ptās.96.di.bene q-dē.16.q.7.laicis,& ī.de ɔst.ecclesia.& ī.de reb.eccl.nō alie.cū laicis,& 89.di.qm in quibusdā,& c.indicatū,& tales laici excōicand i sunt.16.q.vlt. nullus laicorum. [Glo.seq.q̄rit,& sol.4.rōnes inducēs,& vnū simile.

diuersæ; vnde in talibus recurrendū est ad consuetudinem, & vidēdum vtrū illæ ecclesiæ in vno sint epatu, vel diuersis epatibus constitutæ:quia graue & difficile foret, si vna ecclesia in alio epatu reciperet decimas, cum ex hoc fines epatuum viderentur confundi. Nota ꝙ in decimis consideratur consuetudo. Item decimæ in parochia alterius pscribi non pñt, vt colligit hic: ne fines epatuū, vel parochiarū confundantur.

a Licet soluat æstimationē demū solonē declarat,& antiquæ pmisceptura erat sionis cām reddit.] ecclesia a ca- a ¶ Concesserit.] laitholico Pato cū.decimas sine pec-chiano, qđ cato non pñt retinedic, vt ĵ. de re.1.q.3. ɔuenit. & vsur. quāto, ĵ.eo.ꝓhibemus. Sed in fi. Io. An. nūquid pñt dari laicis in feudū? Dicēdū est, ꝙ non, quia decimæ sunt cibus in domo dñi.16.q.1.reuertimini, & q.7.decimas, dēnt eis dari a quib.spūalia recipiūtur,13.q.1.ecclesias, §.is ita.& pterea feudū trāsit ad hęredes, sed decimę nō.ī.eo. ad hęc, & ita laicis cōcedi ñ pñt in feudū: quia eas possidere nō pñt.ī.de pscr. cām quæ.& 16. q.7. c.1.& 1.q.3.§. pōt ī ver. Itē decimæ Deo mādāte, &c. & hoc ideo: quia dant ī tui tu diuini obsequij. 13.q.1.c. ecclesias.§. his ita.& 16.q.1.qō. & ī.e.nouū, & ĵ.e. tua nobis. vñ ī laicū cadere non possunt, sicutnec ius eligēdi, ī.de cle.sacrosancta, &c. Massana. Fructus verò decimarū

† Cap.3.eod. ti in 2.cōpil.

indulgent, & eos in deuia mortis impellunt, qui prædicatione eorum ad viam vitæ fuerant reuocandi: & infra.

¶ Statuimus, vt si quis alicui laico in sæculo remanenti, ecclesiam, decimam, oblationemque concesserit, [a] statu suo, sicut arbor, quæ inutiliter terram occupat, succidatur: [b] & donec emendet, dolore suæ iaceat ruinæ prostratus.

¶ Idem.

¶ Statur consuetudini, an colonus soluat decimam ecclesiæ, in cuius parochia sita sunt prædia, an ecclesiæ, vbi audit diuina, & percipit ecclesiastica sacramenta.

CAP. XVIII.

Cvm † sint homines in parochia vnius ecclesiæ (sicut asseris) qui terras in alia parochia excolunt: tua discretio nos consuluit, cui ecclesiæ de terris illis decimas soluere debeant, & infra. ¶ Sanè non est [c] nobis facile super hoc certum † dare responsum, cum auctoritates sanctorum Patrum etiam sint diuersæ. [d] Et ideo in huiusmodi dubitatione, ad consuetudinem [e] duximus recurrendum, † & attendendum, etiam si illæ ecclesiæ in vno sint, vel in diuersis episcopatibus constitutæ, quia difficile [f] nimis videtur, vt vna ecclesia in episcopatu alterius recipiat decimas, cum ex hoc episcopatuum fines confundi non immerito viderentur.

¶ Ex concil. Lateranen. †

¶ Non potest laicus transferre decimam in aliū laicum, etiam si cum titulo illam possideat, h.d. cum glo.

c ¶ Non est nobis facile.] quia ꝙ a sanctis Patribus non est diffinitū, nec nos diffinire debemus.2.q. 5.cōsuluisti,& quod Apostolus non diffiniuit, nec nos diffinire debemus.31.q.1. quod si dormierit. [Gl. seq. recitetur per quęstionē qualis erat ista diuersitas.]

d ¶ Diuersæ.] nō tñ aduersę.sic ī.de his, quæ fiūt a prel. sine consen.ca.cum Apostolica. Quidā.n.ibi dñt dandas esse decimas, vbi recipiūtur ecclesiastica sacra.ī. eo.nouum genus,& 16.q.1.q̄sti. Alij dñt, ꝙ ibi debeat dari vbi prędia sita sunt, ī.e. qm.& ī. đ par.c.vlti.& 16.q.1. si qs laicus. Sed facile est soluere 2 hādiuersitatē: ibi debent dari psonales decimę, vbi quis recipit ecclesiastica sacramenta, & si habet prædia in alia parochia, ibi debet dare decimas illorū prędiorum, vt sup.tit.prox.c.vlt. & inf.eo. ad Apostolicæ. Si habet prædia in eadem parochia, vbi audit diuina, ibi debet dare decimas prædiales, & personales, & sic diuersitas illa potest intelligi nisi consuetudo præscripta sit contraria, vt dicit hic. Bern.

† certum responsum tibi dare.

† Vide l. minime,& in l. si de interpretatione ff. de legib.

† Cōcil. Lato sub Alex. iij. c.14.§.prohibemus ēt, & c.23.eo.ti.in 1. compilat. Iā quāsit periculosū detinere decimas, tradit Guido Papæ decis.283.

2 Sed Io.An. hic difficile hoc putat, & qualiter hæc diuersitas sit ɔcilianda, vide latius hic per eum.

bene possunt concedi laico, ex cā ad tempus vitæ suæ, sed non feudū.sup.de loc.c.2. quia ēt possent vendi ad tempus. ĵ. ne pręla.vices suas.c.vlt. Sed ius percipiendi quod est merè spirituale, non potest eis in feudū dari, vel etiā ad tempus rationibus pręmissis concedi. Et est simile cū dicimus vitulum fructum vaccæ demonstramus, non ius, sed corpus, ff.de euic. vaccæ, & sic hodie decimæ in feudum dari nō possunt, sicut nec alia feuda sup.de feu.c.1. Et ea fuit causa quare olim antiquis temporib dabantur in feudum laicis, & etiā alia feuda, vt videlicet defenderent ecclesias ab hæreticis, & ab alijs oppressoribus, postea verò cum causa cessauit, non fuerunt concessæ, immo expresse fuit prohibitū: quia sine peccato laici nō possunt eas retinere. sup. de his, quæ fi.a prela. sine consen.c.cum Apostolica. & ĵ. eo. prohibemus. Et decimas ab antiquo concessas adhoc possident laici, & eorum successores: tamen si aliqua noualia consurgunt, in decimationem non accrescunt eis. ĵ.eo.tua nobis. propter rationem quæ ibi redditur in fine. Bern.

b ¶ Succidatur.] id est, suspendatur, vt innuit littera sequens, donec, & c. vel succidatur, idest, deponatur. & hæc expositio probatur 23.q.4.ipsa pietas, sed primum verius videtur.

Cvm sint.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Sanè. Abb.

CASVS. Aliqñ contingit, ꝙ morantes in vna parochia, excolunt terras in alia, quæritur cui ecclesiæ decimæ sint reddendæ? Rñdet Papa, ꝙ sup hoc nō est facile dare rñsum, cum auctoritate sanctorū Patrum sint in hoc

e ¶ Ad consuetudinem.] Nota, ꝙ in decimis persoluendis consuetudo attenditur, sic inf.eo. ad Apostolicæ, & c. in aliquibus, in fi. Et intelligo, ꝙ illa consuetudo sit præscripta, per quam iuri communi præiudicatur, quæ est optima legum interpres, alias non credo locum habere consuetudinem, vt sup. de consuet. cum dilectus. [Glo.seq. ponit duas lecturas.]

f ¶ Difficile.] Non tamen impossibile: quia quod vix fit, tamen fit. sim. ff. de iud. vix certis, quia si decimæ illæ sint infra limites alterius episcopatus nō adhærentes limiti, bene possunt tunc præscribendum modo habuerint titulum, ex quo causam habent pręscribendi. ĵ.eo. dudum supra de præscrip. ad aures. quæ sic intelligitur. Si vis ītelligere difficile, id est, impossibile, quasi non possit percipere decimas in alieno episcopatu: tūc intellige de decimis in limite positis, & limiti adhærentibus: quia illæ præscribi non possunt, quia sic per consequens, & limes præscribi posset: quod fieri non potest, ne fines episcopatuum confundantur vt hic dicit, & 16.quæst.3.quicunque, & cap. licet in regulis, & c. inter memoratos, & idem est in parochijs limitatis. sup. de paroch. super eo. & sic intellige quod hic dicit Bernardus.

C A P. XIX.

PRohibemus, ne laici decimas cum animarum suarũ periculo [a] detinẽtes, in alios [b] laicos possint aliquo modo transferre. Si quis vero receperit, & ecclesiæ non reddiderit, Christiana sepultura [c] priuetur.

¶ Lucius tertius Strigoniensi archiepiscopo.

¶ Decima personalis debetur ecclesiæ, vbi quis percipit sacramenta, licet alibi lucrum contigerit. In prædiali vero statur consuetudini, si in aliena parochia colonus prædium coluit.

C A P. XX.

AD † Apostolicæ sedis regimen; & infra.

¶ Intelleximus, quod quædam consuetudo in Hungaria inoleuit, vt multitudo populi plerumque de parochia vnius episcopi, in diœcesim alterius transferatur, [d] in qua licet per multa tempora moram traxerit, vterque tamen episcoporum tam is, cuius parochiam reliquerũt, quam is cuius parochiani sunt facti, decimationem requirit: Ideoque tua nos duxit fraternitas consulendos, cui potius decimæ sint reddendæ.

¶ Noueris igitur, quod æquum est, vt illi ecclesiæ decimæ personales, [e] reddantur ab eis, in qua ecclesiastica percipiunt sacramenta. Decimas † vero messium, vel fructuum arborum, si coluerint in alia parochia, quam in ea in qua habitant (quoniam a diuersis diuersa consuetudo [f] tenetur) tu eligas in hoc casu, quod per consuetudinem diu obtentam ibidem noueris obseruatum.

¶ Clemens † tertius.

¶ De omni fructu predij soluendæ sunt decimæ.

C A P. XXI.

[2] EX † parte canonicorum ecclesiæ tuæ nobis est querela proposita, quod quidam agricultores, cum simul vel diuersis temporibus anni, in eodem horto vel agro diuer-

---

PRohibemus.] Primo ponitur prohibitio. Secundo pœna: ibi, Si quis. Abb.

CASVS. Quia laici siue periculo animarum decimas detinere non possunt, prohibet Lateran. concilium, q ipsi in alios laicos decimas ipsas transferre non præsumãt aliquo modo, & si quis eas receperit, & non restituerit ecclesię, ad quam pertinẽt, christiana careat sepultura. No. q laici sine periculo animæ decimas retinere non possunt.

a ¶ Periculo.] sic 16. q. 1. c. ult. & sup. de his, quæ fiunt a p̃la. sine consẽsu capitu. cap. cum Apostolica.

[Gl. seq. prorogat, quærit, & soluit distinguendo.

b ¶ Laicos.] nec etiã in clericos sine auctoritate epi. 16. q. 1. c. ul. & s. de his q̃ fi. a p̃la. c. cum Apostolica. & j. de iu. patr. nullus. Sed nunquid de consensu epi possunt trãsferri ĩ alios laicos, si laici isti habent decimas in feudũ ab antiquo? Satis uĩ. q illas possũt dare in alios laicos de consensu epi in feudũ, sicut ipsi habẽt, nec dĩ eps tunc illas dare in feudum: sic sup. de feud. ca. 2. sed si alias de facto possident: illas in laicos nec clericos possunt transferre, etiam de cõsensu epi, ut dicit predicta decret. cum Apostolica. ĩ fi. Ber.

† Cap. 29. eo. ti. in 1. cõpi. & post cõci. Lat. sub Alexan. 3. ca. 39. & pro ĩtellectu text. & glossarũ vide Nauar. ĩ manuali Cõfessariorũ. c. 21. nu. de tertio precepto ecclesiæ.

c ¶ Sepultura.] sic ergo q decimas, quas iniuste possidet, detinet, & non restituit ecclesiæ ad quam spectant, christiana sepultura priuari debet. sicut in vsuris. 1 j. de vsur. quia in omnib. Bern.

1 Et in alijs casibus, qui. no. & quos dixi s. de sepult. ex parte. Io. And.

AD Apostolicæ.] Decimæ personales debentur ecclesiæ parochiali, prædiales prædiali, nisi aliud habeat consuetudo. Sic communiter summant Doctores; sed hæc summatio non congruit textui in vers. Super, quia ponit casum capituli cum sint homines supra eod. Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Noueris. Abb.

CASVS. Consuetudo quædam inoleuit in Hungaria, vt plerũque populi de parochia vnius episcopi, transferantur in parochiam alterius episcopi, & tamen vterq; episcopus decimam ab eis requirit: quæsitum fuit cui episcopo potius decimæ sint reddendæ? Respondet Papa, q decimæ personales illi ecclesiæ sunt reddendæ, in qua populi ecclesiastica perceperunt sacramenta: decimæ vero prædiorum, vel fructuum arborum, si coluerint in alia parochia quã in ea in qua habitant, quia in casu isto de diuersis diuersa consuetudo seruatur, archiepiscopus iste id eligat in hoc casu, & obseruet, quod per legitimam & præscriptam consuetudinem nouerit obseruatum. No. q de iure decimæ personales dandæ sunt, ubi quis audit diuina: prædiales, ubi sita sunt prędia, nisi consuetudo præscripta repugnet.

d ¶ Transferatur.] 13. q. 1. per totum, & sup. de parochijs, cap. ult.

[Gl. seq. præmittit tria circa decimas personales: secundo quærit de animalibus, & soluit. Item quærit, & soluit. per quam solutionem duas alias expedit quæstiones.]

e ¶ Personales.] hic ergo patet, quod decimæ psonales semper dandæ sunt, vbi quis percipit ecclesiastica sacramenta. sic sup. de parochi. c. vl. Et dicuntur personales decimæ, quæ potius contemplatione personæ soluũtur, vt puta, de negotiatione, artificio, & de militia. 16. quæst. 1. decimæ. & inf. eod. non est. & ca. pastoralis. de quibus expẽsæ ante solutionem decimarum deducendæ sunt, vt in cap. pastoralis. Sed decimæ animalium an inter psonales, an inter prędiales sint, quæritur & potest dici, quod inter prędiales. vbi ergo pascuntur cõtinuè, ibi decimæ soluantur arg. sup. eo. commissam, & ff. de ser. rust. prędiorum. pecoris pascendi. C. de verb. signifi. l. 2. Sed quid si per medietatem anni inter ritorio vnius ecclesiæ, & per aliam medietatem in territorio alterius ecclesiæ pascuntur? Aequum est vt diuidantur. argum. sup. de testib. relatũ. in fi. & 1. q. 2. c. 2. & vlt. & 12. q. 2. Vulteranæ. eodem modo si continue iaceant hic, & continuè pascantur ibi. argu. ff. ad municip. assumpto. idem esset si aliqui iacerent in vna parochia, & larem haberent in alia, debent diuidere decimas personales, & oblationes.

† In vulgatis libris legitur ita. Sup decimis vero &c. sed ĩ omnib. manuscriptis codicibus habeĩ, vt est impressum.

† Cęlestinus.

† Cap. 5. eo. ti. in 2. cõpil. Et de materia, & pro declaratione huius decretalis vid. omnino B. Tho. & ibi Caiet. 2. 2. q. 87. ar. 2.

f ¶ Consuetudo.] ius tamen commune in promptu est, quod illi ecclesiæ debent dari in cuius territorio sunt prædia, vt sup. de parochi. c. vlt. & sup. eod quoniam tñ statur consuetudini loci, si est præscripta. vt dixi s. eo. cum sint homines. Nam, & mulier ibi subit munera patrimonialia, vbi habet patrimonium siue prædia [2] personalia vero vbi habet domicilium. C. de mulierib. & in quo loco munera sexui congruentia, & honores agnoscant. l. 1. lib. 10. Laur.

2 Concor. l. fi. vxorẽ, & ibi Cy. C. de condi. inser. & in l. fi. C. de incol. lib. 10.

[2] EX parte.] Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem: ibi, Mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Quidam agricultores in eodem agro simul in anno vel diuerso tempore seminant diuersa semina, nec decimas persoluunt; nisi de vno semine: Mandat Papa, quod de omnibus fructibus prædiorum sine aliqua diminutione decimas persoluant.

a ¶ Vnius

a ¶ Vnius.]& male: quia qua rõne soluunt de vno semine, & de alio 1 soluere tenentur, siue eodem tẽpore, siue diuerso eiusdẽ anni: quia vna, & eadẽ res diuer o iure cẽseri non debet. 12. q. 2 cognouimus, & infra eodẽ, cum in tua. & de conse. dist. 2. comperimus.

b ¶ De omnibus prædiorum. & etiam arborum s. ca. proxi. & de fœno, & de lana. s. eod. peruenit, infra eo. c. proxi.

c ¶ Diminutione.] i. nullis expensis deductis, sup. eod. cum homines, & inf. eo. c. proxi. & inf. eo. c. tua nos Ber.

NOn est.] Primo ponit exordiũ. Secũdo narratio: ibi, Re vera. Tertio conclusio: ibi, Volumus. Abb. Sic.

CASVS. Quidam ante solutionẽ decimarum deducebant expẽsas. Rñdet Papa, ꝙ sancti Patres statuerũt, ꝙ de omnib9 bonis q̃ fidelis homo acquirit, decimas soluere debet. ad quod etiam compellendus est vnde ꝑcipit, quatenus anteq̃ deducãt expensas de bonis ꝑdictis, persoluant ecclesijs, quibus debentur, cum debita integritate. Nota ꝙ decimæ tam personales q̃ prædiales de omnibus bonis solui debent integraliter.

d ¶ De omnibus.] sic 16 q. 1. decimæ, & q. 7. quicunque, & c. omnes decimæ. Bernardus.

e ¶ Percelli.]& potest etiã ecclesiastica sepultura priuari, qui decimas non restituit. sup. eo. prohibemus & qui decimã non soluit, ad decimam partem (vt dicit Aug.) reuocari meretur. 16 q. 1. decimæ & in fame, & in penuria maledictus erit, vt ea. causa qu. 1 reuertimini.

f ¶ Antequam deducatis expensas. hoc verum est in prædialibus decimis, vt s. c. prox. & j. eo. c. tua nobis. Secus in personalibus. inf. eo. c. pastoralis.

EX transmissa. Primo ponit decisam querelam. Secundo dat iudicem: ibi, Quia. vbi præmittit generalem rationem, ex qua infert conclusionem: ibi, Mandamus.

¶ Casus de se patet. Et potuit esse ratio dubitãdi in isto textu, q a venti non nascuntur in loco, nec videntur moueri ex Dei bñficio, ideo videbatur ꝙ decima ex tali molẽdino ad ventum non esset soluenda. Sed contrariũ dicitur, quia, & mare, & vẽti obediũt Deo. Matth 8. c. Item quia terra, in qua est tale molendinũ, subiacet oneri decimarum: vnde sicut ecclesia ex tali terra perciperet fructus si coleretur, ita debet consequi de redditibus ædificij ibi cõstructi, per hoc ca. & c. commissum. sup. eo. Abb. Sic.

{Gl. seq. reci. per q. an de illicite acquisitis soluenda sit decima. arg. ꝙ non a contrario huius litteræ. alleg. etiã cano. tres auctoritates & vnam legem ad contrarium. alleg. tres leges, & vnam auctoritatem. ponit opi. Demum soluit distinguendo.

g ¶ Licite.] ergo videt̃ ꝙ de illicite acquisitis 2 nõ teneatur decimã soluere. arg. 1. q. 1 non est putãda. vbi de hoc. & sic meretrix d̃ meretricio suo decimam soluere nõ debet: iuxta illud, nõ accipias mercedẽ ꝓstibuli. & Esaias: Non accipias mercedẽ meretricis, nec ꝑtiũ sãguinis, & illud Honorabis dñm Deũ tuũ de tuis iustis laboribus, vt in cap. non est putanda. & illicite acquisita non sunt in bonis nostris. ff. pro socio. cum duobus. §. vlti. Arg. contra, ꝙ meretrix debet decimam soluere, q a non turpiter accipit. ff. de condic. ob turp causam. idẽ & si. § quoties. præterea delictum nõ præstat immunitatem. ff. de interdi. & releg. relegatorum. §. vlti Criminosum enim non dignitas, sed pœna debet comitari. C. d̃ de cu. ne quis, lib. 10. & illud Euãgelij: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. vt 14. q. 5. qui habetis & §. seq. Quidam dicũt, q. de nullo illicite acquisito potest fieri eleemosyna, vel etiam decima solui. Ex sic nec meretrix, nec aleator, nec simoniacus, nec histrio põt facere eleemosynam, vel decimam dare de tali lucro, propter priora iura, argu. ex hac littera. Alij dicunt (qđ verius credo) ꝙ de illicite acquisitis põt fieri eleemosyna, & dari decima, si de illis non cõpetat repetitio, & dñium transferatur: & sic meretrix, histrio, simoniacus, & q de mammona iniquitatis viuunt, id est per solicitudinem temporalẽ aliqua acquirunt, decimam dare, & eleemosynam facere possunt & de eo quod extorquet ratione officij, 1. q. 5. non sane quia in his dñium transfertur, & nõ cõpetit repetitio: sacerdos tamen non debet recipere decimã a maretrice: ne videatur ei impunitatẽ præstare, sicut quandoque oblationes 3 aliquorum respuuntur ratione criminis 90 dis. oblationes. 17. q. 4. miror. aliàs si dñium nõ trãsfertur, aut si transfertur, & cõpetat repetitio, nõ potest inde fieri eleemosyna, vel dari decima, cum non sit illius: 4 quia aliena non potest aliquis concedere præter dñi voluntatem. j. e. tua nobis. vt in vsuris, & in simonia. s. de iureiu. debitores. & j. de simo. de hoc. & c. veniẽs. in furto, & rapina. Decimæ autem quæ dantur ratione prædiorum, iuste accipiuntur ab ecclesia, & a quocunq; etiam inuasore, ex quo non dantur ratione personæ. ecclesia enim suum recipit.

h ¶ De molendino. s. eo. peruenit, & j. eo. pastoralis.

---

sa semina sparserint, non nisi de vnius a illorum seminũ fructibus decimas illi † persoluunt; & infra. ¶ Mandamus, quatenus si rẽ noueris taliter se habere, agricultores illos, vt de omnibus b prædiorũ † fructibus decimas absq; diminutione c ꝑsoluãt, ecclesiastica cẽsura cõpellas districtione debent percelli: e & j. ¶ Volum9 ergo & districte ꝑcipim9 quatenus anteq̃ f vllas † deducatis de bonis ꝑdictis expẽsas, decimas ecclesijs, ad quas ꝑtinẽt, cũ integritate debita persoluatis.

¶ Cælestinus tertius.

¶ *Decimæ prædiales soluendæ sunt, expensis non deductis.*

CAP. XXII.

NOn est in potestate hominum, cum plãtãt arbores, vel aliqua semina terrę mãdant: & infra. ¶ Re vera sicut sancti patres in suis tradiderũt scripturis, de vino, grano, fructibus arborum, pecorib9, hortis, negotiatione, de ipsa etiã militia, de venatione, & de omnibus d bonis, decimę sunt ministris ecclesiæ tribuendæ, ita vt q de his eas soluere neglexerint, ecclesiastica

¶ Idem.

¶ *De redditibus molendini ad ventum soluendæ sunt decimæ.*

CAP. XXIII.

EX transmissa querela rectoris ecclesię de N. intelleximus: & infra. ¶ Quia fidelis homo de oĩbus, quę licite g potest acquirere, decimas errogare tenetur. Mãdamus, quatenus H. militẽ ad solutionẽ decimarũ de his, quæ de molendino h ad vẽtũ proueniunt, sine diminutione aliqua cõpellatis.

¶ Innocentij iij. Pistorieñ. episcopo.

¶ *Locator vel conductor possessionum tenentur ad decimas nisi se immunes ostendant.*

---

1 Ratiõ nemine inuenies apud B. Thomã loco proxime citato.

† illis.

† ꝑdictorũ.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. cõp. Vide B. Thomam ꝑcitato loco, & oĩno Conciliũ Trid. sessio. 25. de refor. c. 12. vbi grauiter coercet nõ soluẽtes decimas.

2 De materia huius gl. vide oĩno B. Thomã 2. 2. q. 87. ar. 2. ad 2. art. & Sotũ li. 9. de iust. & iu. q. 3. ar. 3. Adde Cy. in l. 2. C. de cõd. ob turp. cãm. & Iasonẽ, & Paulũ Castr. in l. 4. §. sed quod meretrici. ff. de cõd. ob turpẽ cãm.

† Dictio, vllas deest in omnib. antiquis codicibus.

† Cap. 7. eo. ti. in 2. cõpi. Vide Conc. Trid. ses. 25. de refor. c. 12. & Conc. Matisconen. se. 2. c. 5. adde B. Tho. 2. 2. q. 87. art. 2.

3 Vide B. Th. 2. 2. q. 86. ar. 3. vbi late de hoc.

3 Vide l. falsus. in princ. & ibi Bal. ff. de fur. & in l. 1. C. de cõdi. ob tur. cã.

CAP. XXIV.

A †Nobis tua fraternitas requisiuit: & infra. ¶Cũ igitur quilibet [a] decimas soluere teneat, nisi a præstatione ipsarũ specialiter sit exẽptus: [b] Fraternitati tuæ taliter respõdemus, qđ a dantibus, & recipiẽtibus [c] possessiones ad firmam, † de fructibus, quos pcipiũt., decimæ sunt soluẽdæ: Nisi ab eis ostendatur, [d] quare ab huiusmodi sint immunes.

¶ Idem Vercellen. epõ.

¶Imperialis concessio sub quacunque forma, a solutione decimarum eximere non potest.

CAP. XXV.

TVa:† & inf. ¶ Porro cũ laicis nulla sit de †spiritualibus [e] cõcedendi vel disponendi facultas; Imperialis cõcesso q̃tumcunquẽ generaliter [f] fiat, neminem potest a solutione decimarum eximere, quę diuina [g] constitutione debentur.

¶ Decimæ noualium non pertinent ad laicum, qui decimas habet in feudũ. hoc dicit.

¶Nec †occasione decimationis antiquę (licet ĩ feudum decimæ sint concessæ) sunt decimæ noualiũ vsurpãdæ: cum in talib. non sit extendenda licentia, [h] sed potius restringenda.†

¶Idem eidem.

¶ Sine deductione seminis, & sumptuũ dẽnt dominus, & colonus decimam soluere, & nõ cui voluerit ecclesiæ vel pauperibus, sed ecclesiæ cui debentur: nec ab hoc excusãtur propter malitiam clericorũ.

CAP. XXVI.

ij TVa † nobis fraternitas intimauit, qđ

A Nobis.] Primo ponit decisũ exordiũ. Secũdo ratio generalis: ibi, Cum igitur. Tertio solutio: ibi, Fraternitati. Quarto exceptio: ibi, Nisi Abb. Sic.

CASVS. Nobilis aliquis locat aliqñ possessiones suas ad firmã; locator de parte sua decimas non soluebat: quæritur quid iuris? Rñdet Papa, q cũ q-libet decimas soluere teneant, & dantes, & recipientes possessiones ad firmam, decimas soluere tenent: nisi ostendere possint quare ab huiusmodi sint immunes.

a ¶ Quilibet.] laicus: indistincte nulla temporis pscriptione obstãte. s. de præscripti. causam quæ. clerici vero secundum, quod dicitur. s. eo. nouum.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit.

b ¶ Exemptus.] cum enim decimæ sint tributa egentium aĩarum, & eas in signum vniuersalis dñij sibi retinuerit. 16 q 1. decimæ & j. eo. tuæ nobis, & quæ debentur diuina cõstitutione. j. eod. tua. qũo potest Papa cõcedere priuilegium de non dandis decimis ↄtra pręceptũ diuinę legis, cõtra q̃ dispensare non potest: immo vsque ad animã, & sanguinẽ debet defendere. 25. q. 1. sunt quidam. & 5 dist. in prin. & 8. di. q̃ ↄtra mores? Dic, q non dat alicui priuilegium de non dandis decimis: sed cõcedit ei administrationẽ decimarum, vt inde suscipiat sustentationẽ, & residuum conuertat in vsus pauperum: tali modo concedit monachis; sic posset etiã laicis concedere. Vel dic q cõtra ius naturale dispẽsare põt remittendo decimas alicui specialiter: nõ tamen cõstitutionẽ posset facere, quæ omnino tolleret illud pceptũ: quia ius naturale immutabile permanet. 5. distin. in princ. verum est insimul. sed non in indiuiduis. i. non potest omnino tolli, sed potest in quibusdã remitti: sicut illud ius naturale, q homines ab initio sint liberi. in Auth. qui. mo. nat. effi. leg. §. si qs vero versic. postea vero coll 6. immutatum est in quibusdã; sed non in omnibus, hoc enim fuit impossibile q omnes assẽt serui propter naturam correlatiuorum.

c ¶ Recipientibus.] sic inf. eo. tua nobis.

d ¶ Ostendatur.] puta, priuilegiorum exẽptionis a præstatione decimarũ; vel nisi haberet decimas illas in feudũ ab 1 antiquo; tunc dominus illas retinet sibi. licet hodie non possit dari in feudum, vt dixi sup. eo. c. quamuis.

TVa.] Duo suo sunt dicta, vt in rubro. Secundum ibi, Nec occasione. Abb. Sic.

CASVS. Imperator concedit alicui possessiones aliquas liberas, & immunes ab aliquo onere, & sine pstatione decimarum: quæritur an talis concessio liberet a præstatione decimarum? Rñdet Papa q laicis de spiritualib⁹ nulla est disponẽdi attributa potestas, & ideo quantũcunq; Imperialis concessio generaliter fiat, neminẽ potest eximere a solutione decimarum, q̃ diuina institutione debentur. Secundo dicitur: alicui laico decimæ alicuius loci sunt in feudũ concessę: surgunt in eodem loco noualia, quærit vtrum laicus ille habere dẽat decimas noualium? Rñdet Papa, licet decimæ sint laico ĩ feudũ concessæ, non tñ sunt ea occasione ab eodẽ decimæ noualium vsurpãdæ: quia in talibus non est licentia extendenda, sed potius restringenda. Nota, q laici qualitercũ que sint præeminentes, de spiritualibus disponendi non habent potestatem. Itẽ cui concessum est qđ est maius, non tamen conceditur quod est minus.

[Gl. seq. ponit tres casus, in quibus laicus, &c.]

e ¶ De spiritualib.] nec de temporalibus etiam si ad commodum ecclesiarum respiciat. 96. disti. bene quidem. & s. de iud. decernimus. In casibus tñ laici potestatẽ habent super clericis de licentia ecclesię. j. de fal. ad falsariorũ. in clerico deposito incorrigibili. supra de iud. cum non ab homine. Item vbi schisma faciunt, cum non possunt corrigi p ecclesiam. 2 17. dist inct. nec licuit. 23. q. 5. de Liguribus & j. de senten. excommun. vt famæ. Tanc.

¶ Generaliter.] puta, cum dicit: Concedimus cum omni honore, & districtu tibi possessiones tales, & sine aliquo onere, vel grauamine: p talẽ concessionem non concedit decimas, etiã si specialiter decimas concederet: quia ipsas de iure nõ posset possidere: ergo ipsas non potest alicui concedere j. eo. dudum quia lex humana non est supra legem Dei: sed subditus. 10. dist. c. Imperatorum.

g ¶ Diuina constitutione.] quasi ex debito. supra eod. parochianos. & inf. cap. proxi. quia debent esse cibus in domo Domini. 16. quest. 1. reuertimini. & q. 3. potest. ver. Item decimæ Deo mandante. & q. 7. primũ. & sunt tributa egentium animarum, vt ea causa. q. 1. decimæ.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

h ¶ Extẽdenda licẽtia.] hic dicit quia laici, sine peccato decimas possidere non possunt. 26. q. 1. cap. vlti. & s. eo. prohibemus. & sup. eo. quamuis. Et ideo licentia ista non potest extendi ad noualia. Arg. contra. inf. e. ex parte. vbi soluitur. simile. s. de rescri. nonnulli. quia odia sunt restringenda, & fauor ampliandus. ff. de li. & posth. cum quidam.

TVa nobis.] Diuiditur. Primo ponit tres machinationes. Secundo ad eas respondet: ibi, Verũ. Tertio concludit: ibi, Quoniam. Abb. Sic.

CASVS. Quidã laici dicebant, q semen. & sumptus

qui

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cõpi. Et de materia text⁹, & glo. vide Couarruuiã li. 1. var. resol. c. 17. Guidonem Papę decisio. 266. & decis. 284. adde Syluestrũ in sum. verbo. decima, §. 5.

† Quid hoc sit. no. s. hoc ti. c. dilecti.

† Cap. 4. eo. ti. in 4. cõpi. Vide hic pręalijs Hostiẽ. & Oldradũ consi. 109.

† al. ita: đ spiritualibus rebus.

1 De hoc articulo. vide oĩno Syluestrũ I sũma verbo, decima, §. 9. adde decisionẽ Capellæ Tholosan. æ. 440.

† Vide decisionẽ Capellę Tholosanæ. 440.

† Vide l. cũ quidam cũ vulg. ff. de libe. & posth.

† Cap. 2. eo. ti. in 3. cõpi. Et vide mox citatos.

2 Et in casu j. đ el. 2. vbi periculũ. §. pterea. lib. 6. & quandam q̃stione Vin. hic an ĩcidẽter cognoscat de numero, vide ad litterã in Spe. ¶ recõ. §. 2. post prĩ, & quod hic subdit, ibi vide in ver. & uo. 10. An.

qui fiunt in agricultura, sunt primitus deducēdi, & de residuo decima persoluēda. Alij vero erant, qui de portione fructuū, quā recipiunt à colonis, partē decimæ se parabant, & eam assignabant capitulis suis, vel alijs ecclesijs, vel pauperibus, vel in alios vsus pro sua voluntate distribuebāt. Alij sūt qui vitā cleri corū tanq̄ malā vel pessimā detestantur: & ob hoc decimas sibi subtrahunt: ep̄s diœcesis significauit hoc dño Papæ. Rñ det Papa, q̄ si isti ad Deum à quo omnia bona procedunt, respectū haberet, ius ecclesiasticū taliter nōdiminuerent, nec decimas egētiū aīarum detinerēt & primo soluit primū dictū p̄dictū, quasi p̄ locū a minori: Deus cuius est terra, non debet esse deterioris conditionis q̄ dominus tēporalis, q terram suam alij tradit excolendā, & partē suam integraliter recipit a colono sine aliqua deductione expensarū: ergo multo fortius decimę, quas dn̄s sibi retinuit ī signū vniuersalis dñij sine deductione aliqua expēsarum clericis procul dubio sūt soluendæ: & si laici moniti eas soluere noluerunt, ecclesiastica censura sunt cogēdi. Secundo rñdet ad sc̄d m dictū prędictorū: sicut colonus de parte fructuū, q̄ sibi remanet ratione culturę, sine diminutione decimā soluere tenet: sic & dn̄s d portione, q̄ recipit a colono. Tertio rñdet ad vltimū dictū: quāuis clerici mali sint, prætextu eorū malitiæ, ecclesijs alijs quā his quibus de iure tenet, nō sunt soluendæ: quia nō licet alicui cōcedere aliena præter dñi voluntatē. In fine mādat episcopo, quatenus appellatione remota cōpellat omnes, ad decimas p̄soluendas clericis & ecclesiæ suæ diœcesis, quibus exhibere tenent tā ratione personarū, quā etiā prædiorum. Nota decimas prædiales, sine deductione expensarum soluēdas. Item decimæ dantur clericis pro cultu diuino. Item nulli licet cōcedere aliena præter domini uoluntatem: quia propter hoc non remittitur debitum, sed augetur.

{Glo. seq. ponit tres op. mediam approbat, & ponit obstaculum.}

a ¶ Tributa.] vt 16. q. 1. decimæ, sed impropriè dicuntur tributa, quia in tributis non admittitur appellatio, vt 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua, & §. quoties, sed super decimis bene admittitur: sicut in alijs causis, ubicunque aliquis grauat. sup. de app. ut debitus. Item in tributis non currit præscriptio, 16. q. 3. placuit. §. potest. uer. ad hoc ecclesia, sed in decimis bene currit. sup. de p̄scr. de quarta, & c. ad aures. Sed qua actione petuntur decimę? Dixit Io. q̄ petuntur per actionē cōfessoriam, quia ius prestandi decimas est quædā seruitus. Vel potest dici, q̄ petuntur rei vendicatione. 16. q. 1. moderamine, & c. reuertimini. Ecclesia enim dr̄ habere dominiū decimarū, licet nondum habuit possessionē, vt q dā dicūt: & satis rōnabile est. Sed verius est, q̄ in hoc cōsistit priuilegiū eccl̄iæ, vt re nōdum tradita ipsa facta sit dña, arg. de cōsuetudine, ex litteris, & C. de sacrosa. eccl. vt inter diuinū. & sic C. arbi. tute. l. 3. & C. d rei vē. si vt pponis: vbi hoc priuilegiū obtinet ī minore, & ī milite. Nec obstat quod dr̄. ff. de pollicit. l. 2. in fi. vbi dicit q̄ nisi decima sit segregata ab alijs nō desinit esse in bonis prioris dñi: sed aliud est cum decima debetur ex voto, vt ibi. aliud cū debetur de iure, vt hic. vel petūtur cōditione ex canone. 16. q. 1. decimę. & c. reuertimini & arg. ff. de cōdictione ex lege l. vnica.

b d ¶ Deterioris.] immo melioris: q a pl⁹ punire, & plus bene facere potest. C. de modo mul. eos. 11. q. 3. qui resistit.

c ¶ Statutū.] id est, pars quē tasit ue pēsio.

d ¶ Suas esse.] 16. q. 1. reuertimini.

{Gl. seq. q̄rit, & dubiū aperit, & soluit.}

e ¶ Sic & dn̄s.] hoc itellige cum recipit partē suā, ante solutionem decimarum: secus si post: quia tunc illa iam decimata est: & hoc uerum est, cum dn̄s aliquorum partem puta tertiam, uel quartā, uel etiam medietatem percipit: tunc. n. uterq; & colonus, & dn̄s tenetur soluere decimam de parte sua sic sup. eo. a nobis. Si uerò certam partē, puta, duos corbes, uel tres tm̄ colonus reddat dño, quantumcunq; percipiat iste colonus, tunc dn̄s de illis tenetur soluere decimas: quia pars illa non est decimata, neq; diminuta, licet de decimato aceruo descendat. Sed illud quæri potest, cui dāda sit decima de illis tribus uel duobus corbibus: illi ecclesiæ in cuius territorio sita est illa terra? Non, quia iam percepit decimam totius à colono, & est c̄tra illam regulā: Bona fides non patitur, ut bis idē exigat. ff. de reg. iur. bona fides. Parochiali ecclesiæ non debet dari: quia non est decima personalis. Satis pōt dici, q̄ debet dari rōne prædiorum, licet descenderit a decimato aceruo: sicut si aliquis donec alicui hunc corbē decimarum: ille. n. tenetur soluere decimā, quia ex lucro habet. colonus uerò ille qui duos corbes tātum uel tres

---

quidam laici decimas †ecclesijs, & clericis tuis, peruersis machinationib. subtrahere moliuntur. Quidā enim ex eis semen & sumptus, qui fiunt in agricultura, dicunt primitus deducendos, & de residuo impendendam decimam asseuerant. Alij vero de portione fructuum, quam a colonis accipiunt, partem decimæ separantes, eam capellis suis, aut alijs clericis, aut etiam pauperibus conferunt, vel in vsus aliospro sua voluntate conuertunt. Nonnulli etiam vitam clericorum tanquam abominabilem detestantes, decimas ei ob hoc subtrahere non verentur: & infra.

¶ Verum si ad Deum (à quo cuncta bona procedunt) assertores huiusmodi debitum, respectum haberent, ius ecclesiasticum diminuere non contenderent, nec decimas (quæ tributa [a] sunt egentium animarum) præsumerent detinere. Cum enim Deus, cuius est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo, deterioris [b] conditionis esse non debeat, quam dominus temporalis, cuius statutum [c] de terris, quas exhibet alijs excolendas, non quidem deductis sumptibus aut semine separato, necessario cum integritate persoluitur: nimis profecto videtur iniquum, † si decimæ, quas Deus in signum vniuersalis dominij sibi reddi præcipit, suas esse [d] decimas, & primitias asseuerans, occasione præmissa, vel excogitata magis fraude diminui valeant: cum Deo debita sit solutio decimarum, in tantum, vt ad eas clericis exhibendas, quibus eas ipse pro suo cultu concessit, laici si moniti reddere † noluerint, ecclesiastica sunt † districtione † cogendi. Et cum de cunctis omnino prouentibus decimæ sint reddendæ: sicut colonus de parte fructuum, quæ sibi remanet ratione culturæ: sic, & dominus [e] de portione, quam percepit ratione terræ, decimam reddere sine diminutione te-

---

Marginal notes:

† In recentioribus impressis ita: decimas ecclesiæ a clericis tuis, & c. sed ex antiquis exēplarib. Greg. repositū est, ut est impressum, quā lectionē agnouit Hostien.

† Et ob id nō deductis expensis p̄solui debēt, ut ī fine capitis cōcludit, & uid Nauar. in manuali Cōfessariorū. c. 21. tit. de tertio præcepto ecclesiæ.

† soluere

† sint

† Vide cōcil. Trid. sess. 25. de refo. c. 12. adde oc. Mat. isconense 2. c. 5. & synodū Ticinensem. §. in sacris.

a Hæc glossa la Hostiensis est.

1 De hoc art. uideto hic p Henricū Boich optimè distinguētem.

tres soluit; tanto minus pôt soluere parochiali ecclesię de toto aceruo, vt vr̃. arg. opt. j. eo. cum non sit. in fi. & istud æquius i vr̃: tñ ecclesia potest cõuenire possessorem siue suo siue alieno noïe sit in possessione: siue ẽt sit creditor. 16. q. 1. si quis laicus. ff. de vsur. hactenus. decima. n. tanq̃ onus sequitur possessorẽ, q̃a res transit cũ onere suo. j. eo. cum nõ sit. s. de pign. ex litteris. nec ẽt pactũ tuet possessorẽ s. d pact. plerisq; ff. de pact. inter debitorem.

[Gl. seq. q̃rit, ar. negatiuè, soluit cõtriũ.]

a ¶ Pretextu vero nequitię.] hoc iõ dicit, q̃a decimę potius dãtur intuitu ecclesię q̃ p sonæ. Sed nunquid teneor dare decimas psonales ei, quẽ scio esse simoniacũ, cũ ipse sit suspẽsus, 32. d. c. pter hoc. §. verum? decimę dantur rõne diuini obsequij, vt hic dr̃, s. in vec quib. eas pro suo cultu cõcessit. & s. eo. nouũ. & 16. q. 1. qõ. Item q̃a ordines nõ dent ab eo recipi. j. de simo. per tuas. Dico q decimæ sunt dandæ illi: nã & Iudæus p̃stat personales decimas quãdã q̃nque, sed non oẽs. licet nõ ratione diuini obsequij. & prędiales. j. de vsu. quanto. Io. & s. eo. de terris. & per quã iam decr. q̃ esti antiqua comp lat. 2 eo. ti. ad audiẽtiam.

1 Et iustius sm̃ Hostien. qui etiam hic no. q dixi sm̃ eum s. eo. cũ sint. Io. And.

† Vide hic Henricum Boich.

† Sanctæ Columbanæ sãcti Columbani.

2 Hanc decretalem habes in 2. comp. cap. 8. quam Raymundus omisit i hac collectione.

3 Idem concilium Trid. loco proximo citato.

netur. Pretextu [a] vero nequitiæ clericorũ, nequeũt eas (nisi quib. ex mandato diuino debentur) pro suo arbitrio erogare: cum nulli sit licitum, aliena [b] cuiq; concedere, præter Domini voluntatem: [c] & infra, ¶ Quoniam igitur pati nolumus, vt ecclesiarũ, & clericorũ iura presumptione qualibet minuantur: Mandamus, quatenus oẽs qui ratione personarum, aut etiam prædiorum, decimas eccl. sijs, & clericis tuæ dięcesis exhibere tenentur, ad eas cum integritate reddendas appellatione † remota compellas.

¶ Idem abbati sanctæ † Columbæ Senoñ.

¶ Priuilegium super decimis non soluendis ecclesiasticæ personæ concessum, noualia comprehendit. hoc dicit secundum intellectũ; qui placet Panormitano.

b ¶ Aliena.] id est, ecclesiastica. 26. q. 1. in canonibus. & 12. q. 3. placuit. & 12. q. 1. expedit. Sæcularia verũ pôt princeps cõcedere alij. C. de quadri. præscr. per totum. excipe creditorem. ff. de acq. re. dom. non est nouum, & in alio casu. 19. q. 3. si qua mulier. Vinc.

c ¶ Domini voluntatem.] quia non remittitur propter hoc debitum, sed augetur. s. de iureiur. eam te.

d ¶ Compellas.] excõicari 3 debent qui decimas admoniti non soluunt. s. eo. c. & 32. dist. præter hoc. & bãnum domini Papæ componat 16. q. 1. statuimus. Bern.

3 Ex parte.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo responsio ibi, Cum tibi. Abb. Sicu.

CASVS. Abbas S. Columbæ Senon. impetrauit priuilegium, vt decimas de labore terræ parochiarum suarum cum integritate perciperet: post impetratũ priuilegiũ surrexerunt ibi noualia quæsiuit Abbas, vtrum deberet percipere decimas nouallum auctoritate priuilegij sibi concessi? Respondet Papa, q cum sit ei concessum quod maius est, videlicet, vt possit percipere decimas de labore terræ parochiarum suarum percipere potest & quod minus est; quia vbi maius cõceditur, & minus cõcessum videtur. Nota q priuilegium trahitur ad res futuras, & res consecuturas. Item priuilegium largè interpretari debet in hoc casu. Item cui conceditur maius, & minus concessum esse videtur.

Gl. seq. allegat q nq; cor. & quattuor ad casum conuersum. arg. alleg. tria iura signat contrariũ, & soluit.]

e ¶ Cõceditur. s. i. 12. q. 1. p̃cipimus. & 56. q. 2. visis. 95. di. illud. & ff. de reg. iur. non debet. 4. inf. de do. post diuor. resti. per vestras. Et econuerso, cui interdicit minus, & maius prohibitum esse vr̃. j. de sent. excõ. cum illorum, arg. 74. dist. gesta. & ff. de senat. qui indignus. & ff. d ser. expor. cui pacto. Item est arg. q bñficia largè sint interpretanda. j. de verb. sign. olim. s. d dona. cũ dilecti. i fi. ff. de cõst. prin. l. vl. arg. j. eo. tua. Sed ibi donatio decimarum laico facta, odiosa ẽ, cum peccato, & ideo non est extendenda licẽtia, sed est restringenda, vt ibi dicitur.

f ¶ Cõcessum. arg. j. j. eo. cũ cõtingat. sed soluitur ibi.

4 Sequitur. cui plus licet quod minus est non licere. Io. And.

† Ca. 3. eo. ti. in 3. compil. Et faciũt tradita p Iason. in l. ff. de uã factio.

CAP. XXVII.

Ex† parte tua: & infra. ¶ Cũ tibi q maius est, sit concessum, vt videlicet decimas de laborib. terræ parochiarum tuarum cum integritate percipias: de nouàlibus eas exigere satis potes: quia vbi maius conceditur, [e] minus concessum [f] esse videtur.

¶ Idem Heliẽn. episcopo.

¶ Negotiator de lucro decimam soluit deductis expensis, quas facit de pecunia decimata: expensæ vero; quæ fiunt pro habendis fructibus non deducuntur, & de fructibus soluitur decima etiam non deductis expensis factis pro re restauranda.

CAP. XXVIII.

Pastoralis † officij, & infra. ¶ Explicari postulasti, vtrum quis possit de molendinis [g] & piscarijs necessarias [h] expensas persoluantur, sm̃ q in negotiatione deducuntur? Ante

Pastoralis.] Duæ sunt partes Prima consultatio. Scda ĩ ñsio: ibi, Ad quod. Et hęc subdiuiditur, q̃a primo tractat de expensis negotiationis. Scdo de expẽsis, q̃ fiunt pro fructib. hñdis. Tertio de his, quæ fiunt pro re restauranda. Scdo: ibi, Expẽsas. Tertia: ibi, Nec. Abbas. Siculus.

CASVS. Aliquis 5 habens molendinum, & piscarias suas facit ibi expensas necessarias ad conseruatiõnẽ ipsarũ rerũ: quæ rebat epũs Helię. vtrũ expensę istę necessariæ sint reducẽdę de fruct. bus illarum rerum, anteq̃ decimæ

† Cap. 4. eo. ti. i 3. comp. Et vide Turrecrematam in c. reuertimini. 16. quęstio.

5 Hic casus in antiquis exemplarib. reperitur.

quam Papa huic quæstioni respondeat, ostendit, quid iuris sit de illis expensis, quæ fiunt circa res emptas de pecunia decimata causa negotiationis. Et dicit, q ille expensæ, quæ fiunt in rebus illis, debent deduci, cum res illæ vendũtur, & de residuo quasi de lucro decima est persoluenda. Sed expensę, quæ fiunt p percipiendis fructibus illarum rerum, non sunt deducendę; quamuis facta sint illæ expensę de pecunia decimata, quia fructus illi sunt illorum; qui faciunt impensas salua decima, & fructus illi non possunt alienari sine onere decimarũ. Deinde rñdet ad quæstionem propositam dicens, q expensæ, quæ fiunt pro restauratione molendinorum, seu piscariarum, & aliarum rerum, non sunt deducendæ de prouentib. decimandis: quia res illæ sic restauratę remanent penes dominos. Bernardus.

Nota, q expensæ quæ fiunt in negotiatione deducũtur ante solutionem decimarum. Item res semper remanet cum onere suo obligata. Item deducuntur expensæ, quæ fiunt pro fructibus percipiendis, vel rebus restaurandis.

g ¶ De molendinis, & piscarijs.] permanentibus non emptis causa mercimonij. Bern.

h ¶ Necessarias.] necessariæ dicuntur impensæ sine quibus res fit deterior. ff. de impen. in reb. dotal. fac. l. impensæ, & l. quod dicitur. & ff. de verb. sign. impensę, Bernardus.

a ¶ Con-

a ¶ Concessum.] non iure scripto, sed tantummodo hic inuenitur; & non alias: sed consuetudine approbata, vel ratione, quæ est optima legũ interpres. s. de consue. cum dilectus. Ber.

b ¶ Acquisitas. vel factas causa mercimonij. Ber.

[Gl. seq. reci. per q. exquirẽtem rationẽ, & duplicem reddit]

e ¶ Deducendas.] hæc est ratio, quare deducunt expensæ de mercimonijs, & non de fructibus & redditibus aliarum rerum, quia in negotiatione operatur manus hominis, sed in alijs pcipue operatur manus Dei. argu. 56 dist. na sci. s. eo. non est. & j. eo. cũ non sit. hanc rationẽ assignat Vinc. Et tu adde aliam, ne bis eadem res decimaretur, quia tunc sunt decimæ personales. Lau.

d ¶ Expensas.] factas 2. in eundo, & redeundo, & negotiando, & faciendo meliorem.

Gloss. seq. not. de omni quod acquiritur gratuito titulo, decimam deberi, &c.

e ¶ Quasi de lucro.] ex hoc vr ꝙ de oĩ eo qđ puenit ad aliquẽ gratuito titulo, decima sit soluẽda: sic ergo hæres, legatarius, donatarius de hæreditate, legato, & donato debet soluere decimam, quia de omni licitè acquisito decimæ sunt soluendæ. s. eod. ex transmissa. & arg. 16. q. 1. decime & q. 7. c. 3 Super hoc dicas, ꝙ filius hæres de hæreditate decima soluere nõ dẽt; q̃a vna persona reputatur cũ patre. C. de impu. & alijs substi. si quis duobus, §. vlt. & Inst. de inuti. stip. §. ei q. & 35. q. 3. c. contra dicimus, §. hac aucto ritate. & q̃a de iure naturæ sibi debita est. vnde viuẽte patre dñs est. Inst. de hære. quali. & diffe. §. sed sui quidem. & sola administratio deest ei, ff. de liber. & posthu. in suis. Quidã dicunt ꝙ extraneus hæres, donatarius, legatarius (quia totũ est ei lucrum) decimã dare debet. Alij dicũt, & melius, ꝙ de immobilibus non tenetur q̃s soluere decimam, quia res ad quemlibet possessorẽ transit cum onere suo, vt infra eo. cum non sit. quoniam cum Deus alienam terram dedit filijs Israel, tantũ de fructibus sibi dare decimas mandauit. & si de possessionibus decima daretur, cito possessiones deuoluerentur ad ecclesias. Sed nũquid doctor de collecta, & aduocatus de aduocatione, mercenarius de mercede tenentur soluere decimam? vtiq; 16. q. 1. decimæ.

f ¶ Merces.] emptæ causa mercimonij de pecunia decimata. Ber.

g ¶ Deducendas.] quia tunc intelliguntur esse prædiales decimæ. 3 Ber.

1 Pl⁹ placet Hostiẽsi ista rõ, q̃ sequit̃ q̃ prima, q̃a v. rũ ẽ, ꝙ si ne Deo nil possumus: addit aliam ne clerici videant ipro bi exacto res, j̃ d̃ cẽsi. ex parte, & ne nimis locupletẽt cũ aliena iactura, ff. d̃ cõd. indebi. nam hoc. Io. An.

2 Hæc glossula non hr̃ in vestutis libris.

† illos.

3 Pl⁹ placet ꝙ loquat̃ de decima lucri, q̃ psonalis est qđ vr̃ in eo, q per cepit fructus sed si nõ percepisset, vr̃ deducenda expẽsa culturæ, pp q̃ est vẽditura carius. Ioan. And.

deducere, priusquam soluat decimas ex eisdem, si cut est in negotiatione cõcessum? ᵃ Ad quod respõdemus, quod licet circa res acquisitas ᵇ vel factas de pecunia decimata, cũ ipsæ vendũtur, credamus deducẽdas ᶜ expẽsas, ᵈ & de residuo quasi d̃ lucro ᵉ decimas persoluendas, vt si vendatur domus, ager, vinea, clibanus, molendinum, grex, aut quælibet merces: ᶠ Expẽsas tamen, quæ fiunt pro fructibus percipiendis, ex illis, de quib. fructus proueniũt, non credimus deducendas ᵍ etiam si fuerint decimatæ: ʰ quoniã ⁱ salua decima, fructus efficiuntur eorum, qui faciunt ipsas expensas: Fructus autem ipsos †alienari posse non credimus, nisi cum onere decimarum. ¶ Nec pro restaurãdo ˡ detrimẽto quarumlibet rerum ex q̃bus decimæ præsoluuntur, credimus ᵐ deducendas expensas, de prouẽtibus decimãdis: ⁿ quia pe-

nes dominum res permanent restauratę, vt si pars aliqua moriatur armẽti, deterioretur vinea, portio mercis ᵒ depereat, vel totus cliban᷑ destruat̃. P.

¶ Idem.

¶ Qui præscribit decimas in aliena parochia, si ibi insurgunt noualia, ipsorũ decimas non habebit.

CAP. XXIX.

Cum †cõtingat interdum in tua diœcesi; & infra. Cum in quibusdam parochijs, ad quasdam ecclesias vel personas ecclesiasticas, ab antiquo ᑫ pertineat perceptio decimarum, & de nouo fiant noualia in eisdem, quæris a nobis, ad quem huiusmodi noualium decima incipiat pertinere? Vnde inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod cũ perceptio decimarum ad parochiales ecclesias de iure ʳ com.

h ¶ Decimatæ.] etiam si possessiones illæ sint emptæ de pecunia decimata, vel sic ẽt si expensæ illæ sint factæ de pecunia decimata, quod melius videtur. Bern.

i ¶ Quoniam.] istud, qm̃. potius illatiue quã causatiue ponitur secundum Vinc. vel propriè, & melius.

K ¶ Nisi cum onere.] nota ꝙ res transit cũ onere suo. 16. q. 1. si quis laicus. ff. de phẽ. empt. alienatio. 4. j. eod. cum nõ sit. s. de pign. ex litteris. circa finem. Ber.

l ¶ Nec pro restaurando.] hic rñdet quæstioni propositæ.

m ¶ Credimus deducendas.] hoc speciale est in decimis, ꝙ non deducuntur expensæ pro fructibus colligẽdis: vel etiam pro conseruatione alicuius rei, aliàs etiam malæ fidei possessor deducit sumptus necessarios. ff. de pet. hære. si a domino. §. vlt. & s. de in integ. restit. requisiuit. ff. de solut. fructus. Io.

n ¶ Decimandis.] sed si emissem ad hoc vt venderem, & ante quam rem illam vendam, fecissem sumptus pro illa cõseruãda, bene deducerem sumptus.

o ¶ Mercis.] mercis appellatio proprie ad res ptinet mobiles. ff. de verb. signi. mercis appellatio.

p ¶ Destruatur.] si aliquid expẽditur ne cessatio ad illius conseruationẽ, illud non deducitur, vt dictum est supra.

Cum contingat.] Diuiditur: quia primo ponitur quæstio. Secundo responsio. Secunda pars: ibi, Vnde Abb Sic.

4 Vide in c. ex litteris. super glo. vlt. Io. An.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cõp. Et vide omnino Couaruuiã lib. 1. varia. resol. c. 17. circa finem.

CASVS. In quibusdam parochijs quædam ecclesiæ, & ecclesiasticæ psonę ab antiquo perceperunt decimas: de nouo fiũt noualia in parochijs illis; quęritur ad quẽ decima istorum noualium incipiat pertinere? Rñdet Papa, ꝙ cum perceptio decimarum de iure cõi pertineat ad parochiales ecclesias, decimæ noualiũ, quæ fiunt in parochijs earundem, ad ipsas pertinere noscuntur, nisi illi, qui antiquas decimas percipiunt, causam rationabilem ostenderint, per quã decimæ noualium ad eos debeant pertinere. Nota ꝙ de iure cõmuni decimæ pertinent ad parochiales ecclesias. Itẽ vna ecclesia potest pscribere decimas in parochia alterius. Item qui præscribit in vno capitulo, non præscribit in alio.

q ¶ Ab antiquo.] forte ex præscriptione. s. de præscr. ad aures.

[Glo. seq. not. ꝙ de iure, &c. alle. duas concor. Demum duo cõtraria, & vni dupliciter, alteri tripliciter responder.]

r ¶ De iure cõi.] patet hic expresse, ꝙ decimæ de iure cõi pertinent ad parochiales ecclesias, vt 16. q. 1. statuimus,

tuimus,& e.de decimis.& c.si quis laicus. ergo nō spe ctant ad epm.vnde in decimis parochialium ecclesiarū non debet eps aliquam hre portionem.Nā capitula q̄ dant epo partē decimarū, loquuntur de decimis epalis ecclesiæ.Sed cōtra.s.e.qm. vbi dr. ꝙ eps pt retinere partē suam de noualibus, quæ surgunt in parochia alicuius ecclesiæ.j.e. dudū. vbi eps petit decimas in diœcesi sua positas,fundata intētione sua de iure cōi, & ita nō pertinet de iure cōi ad parochiales ecclesias qa ibi obtinet eps. Dicas ꝙ de iure cōi tm̄ baptismalibus 1 ecclesijs decimæ debēt dari. 16. q. 1.de decimis. put no. Hugo. ibi.& c. statuimus.Quid ergo rīdebis illi decretali,quoniā? Dicas ꝙ illa intelligit p istā, vel potius loquit sm cōsuetudinē loci,& illa,dudum j.eod.potest intelligi de decimis in parochia epi positis. quia illæ pertinēt ad eundē iure cōi, & de illis dēt facere quattuor partes. 12. q. 2. quattuor.& c. Vulteranæ.& c.vobis concesso.Vel illæ decimę quas petebat eps Brixieñ.ad nullum pertinebant: qa nō erant in parochia alicuius ecclesiæ parochialis, vnde ad epm de iure cōi ptinebāt: quia decimæ in potestate epi sunt,16.q.1.in sacris.& s.eo.quoniam. Vel dic ꝙ illa decre.dudum,loquitur de consuetudine, vt ibi notatur in fi.illius glo.quæ incipit,sic.

muni ptineat,decimę noualiū [a] quæ fiunt in parochijs earundē,ad ipsas procul dubio ptinere noscūtur:nisi ab his qui alias p cipiunt † decimas rōnabilis [b] causa ostendatur,† p quā appareat noualiū ad eos decimas ptinere.

¶Idē episcopo Beluaceñ.

¶ *Decima omnium fructuū prædij debetur ei,qui decimas ibi præscripsit: sed ad aliud prædium præscriptio non extenditur.*

CAP. XXX.

CVm † in tua diœcesi quędam monasteria, & cōuentuales ecclesiæ, in multis parochijs maiores decimas pcipiāt & minutas, [c] de quibusdā fructib⁹ annuatim perceptis nō fuerūt decimę psolutæ;& inf.¶Respōdemus, quod si fructus prædicti de illa terra proueniūt, de qua monasteria, vel conuētuales ecclesię, aliquos 10 percipiebant ratione decimarum prouentus: eis procul dubio decimę fructuum debentur eorum: cū ipsis terra illa ab antiquo [d] fuerit decimalis, & nō debeat vna eademque ecclesia† diuerso iure 20 censeri; [e] alioquin parochialibus ecclesijs exsoluātur,ad quas de iure cōmuni spectat † perceptio decimarum.

30 ¶Idēm Vesprimeñ.† episcopo.

¶ *Laici ecclesias,vel decimas donare non possunt, etiam si sunt regis: nec ex eorū titulo præstatur 40 causa præscribendi.*

CAP. XXXI.

DVdū † aduersus fra-

a ¶ Noualiū.] hic ad aliū pertinēt noualia,& ad alium decimæ. Vnde signat cōtra s.e.ex parte M. illud intelligitur cū aliquis obtinet decimas per priuilegiū: in quo casu dēt habere noualia: quia ex quo eis concessæ fuerunt decimæ simpliciter,& noualia, quę postea ibi surgūt. j.de priuil.quia circa. Nam verbo generali simpliciter posito significabit decimas præsentis tēporis,& futuri.ff.de serui.vrb.pdio.si seruitus.& C. quæ res pign.obl.pros.l.vlt.& 19.dis.si Romanorum. Sed hic loquitur cū habet decimas ex præscriptione: quia per hoc nō præscribit noualia:& sic intelligitur ca.sequens.sed hoc intellige allegato titulo probato. j.eo dudum. & in quadam decr.extra compilationē, quæ incipit,venerabilium.

b ¶ Rationabilis causa.]puta,priuilegium aliud non possent ostendere, cum de iure cōmuni pertineat ad parochiales ecclesias,vt s.e.ex parte 2. & præscriptio allegari non potest.Ber.

CVm in tua.] Communis diuisio. Secūda pars: ibi: Respondemus.Abb.Sic.

CASVS. Quædam monasteria,& conuentuales ecclesiæ percipiūt decimas maiores & minutas in alijs parochijs,sed de qbusdā fructibus annuatim perceptis sibi non fuerunt decimæ psolutæ quæritur qs debeat pcipere decimas illorū fructuum? Respondet Papa, si fructus pdicti proueniunt ex illa terra, de qua monasteria,vel conuentuales ecclesiæ decimas pcipiebāt, & eis decimæ illorū fructuum debent dari cum terra illa ab antiquo illis fuerit decimalis: quia vna & eadē res non dēt duplici iure censeri: alioquin decimæ parochialibus ecclesijs persoluātur, ad quas de iure communi pertinet perceptio decimarum. Nota ꝙ vna ecclesia potest pscribere decimas in alterius parochia: quod hodie intelligendum est,cum habet titulū. Item vna, & eadem res diuerso iure censeri non debet. Item decimæ de iure communi pertinent ad parochiales ecclesias

[Glossa sequens recitatur per quęstionem.]

c ¶ Minutas.] minutæ decimæ appellantur partus animaliū, & de pullis, ouis, & hortis,vt s.eo.ex parte. de quibus etiam loquitur.s. ex multiplici.

d ¶ Ab antiquo.] quia præscripserunt decimas illas.s.c.proxi Ber.

[Gloss.seq. alle. 4. concor.& vnum contrarium.]

e ¶ Censeri,] 12.q. 2. cognouimus & j. de priuile. quia circa. & s.eo.ex parte.ff.de vsur. eum qui. in fi. arg.contra. ff. de pec. l.hinc quæritur. §. 1. vbi dicitur, quod peculiū quandoq; duplici iure cēsetur.3 Ber.

50 DVdum.] Primo ponitur facti,& processus narratio.Secundo:ibi,Nos igitur.ipsius diffinitio. Prima subdiuidit in tres. Primo ponit actoris petitionē & auditoris dationē. Secundo reorum defensionem, iudicis interlocutionē,& defensionis fortificationē, Tertio ipsius defensionis impugnationē. Secūda:ibi, Prior. Tertia:ibi; Ceterum. Abbas.

CASVS. Inter epm Vesprimeñ. & fratres hospitalis Hierosolymitani sancti Stephani, super quibusdā decimis qstio vertebat: partibus pter hoc in pręsentia domini Papæ constitutis,datus fuit eis auditor: corā 60 quo petit eps decimas terrarū, quæ p rusticos hospitalis prædicti in Vesprimen.diœcesi excolūtur: petijt insuper quasdā ecclesias,quæ per ipsos hospitalarios detinentur,in quibus dicebat intentionē suam de iure cōi fundatā: Prior vero prædictus in prædictis ecclesijs,& decimis præscriptionē allegans, proposuit se sup his nō teneri epo rīdere: auditor hoc audiens significauit illud dño Papæ.& ipse mandat eidem, ꝙ idē Prior probaret titulum præscriptionis, quem allegabat: ipse statim exhibuit priuilegiū regis ac reginæ Hungeriæ,qui contulerunt ecclesiā sancti Stephani hospitali donationis titulo in perpetuā eleemosynam, ad quā dictæ ecclesia, & decimæ pertinebant: induxit etiam quodam scriptum confirmationis Clementis Papæ, per quod probare volebat prædictam concessio-

† accipiunt.
† Vide tex. in l. nō omni cū glo. & Bar.ff. de legi.
1 Idē Inn.s. eo. ad Apostolicę.& facit qd post eū scripsi. s. ti. px super ru. Ioā. An Vid synodū Ticinēsem. §.in sacri canonibus.
† Cap.2.eo. ti.in 4. cōp. Et an minutæ decimæ necessario solui deānt, vide per B. Thomā 2.2. q. 87. art. 2. ad 3. ar.& p Turrecrematam in c. reuertimini. 16.q. 1.
2 Posset tñ allegare pręscriptionē pdiorū noualiū hoc mō: quia de pascuis, vl piscarijs valliū, vel canero aliquid prius pcipiebatur: licet forte modicū.& de illo pscribēs antiquas decimas ēt percipiebat decimā.Io.An.

† al.ita: vna eademque res,&c.
† pertinet.
† Vesprimieñ. Vespetiniem.
† Cap. 3.eo. ti. in 4. cōp. vide Oldra. cōsi. 1. & de multis huc spectātibus vide Couarruuiā lib. 1. varia. resol. c.17.
3 De hoc dicto vide latius hic per Io.An.

tres Hierosolymitani Hospitalis S. Stephani, te proponente in nostra præsentia quæstionem, quòd ipsi decimas [a] de laboribus rusticorũ suorũ Vesprimeñ. ecclesię debitas, nõ permitterent tibi solui, & infra.

¶ Comparentibus igitur te ac ipsis, statuto termino coram nobis, G. presbyterum Cardinalem tibi & eis concessimus auditorẽ: coram quo decimas terrarum, quæ † per rusticos hospitalis Vesprimeñ. diœcasis excoluntur, & de Ciroga † & de Nouacularia ecclesias, quę per ipsos hospitalarios detinentur: intentione tua de iure communi [b] fundata, petijsti. Prior autem hospitalis in prædictis decimis & ecclesijs præscriptionem allegans, proposuit se tibi non teneri super his respondere: quod cum per auditorem ad nostram audientiã peruenisset, mandauimus, quòd idem Prior præscriptionis titulum, quem allegauit, probaret: [c] qui B. regis ac reginæ Hungariæ priuilegia exhibuit, qui ecclesiam sancti Stephani, ad quam dictæ ecclesiæ cum eisdem decimis pertinebant, in perpetuam eleemosynam hospitali donationis titulo concesserunt: confirmationis † Clementis † Papæ prædecessoris nostri scriptum exhibens, per quod probare volebat, concessionem [d] prędictam plenum habere vigorem, & infra.

¶ Ceterum ex parte tua fuit propositum, quòd in decimis & ecclesijs à rege & regina donatis, præscriptionem non poterat opponere pars aduersa, quæ nec à donatione ipsorum initiũ habere poterat, nec à confirmatione præsata tantum effluxit temporis, quòd possit præscriptio confirmari: & sic donationis regis ac reginæ allegatus titulus nullus erat: cũ sacrilegij crimen incurrat, qui ecclesias vel ecclesiasticum aliquid † de manu receperit † laicali: [e] & infra.

¶ Nos igitur cum donatores prædicti conferre nõ potuerint [f] alijs, quæ ipsi de iure non poterãt possidere: [g] & per confirmationem prædicti Clementis super ecclesia sancti Stephani hospitali cum decimis, & aliis pertinentibus ad se † factam, etiam si authenticum † appareret, iuri episcopali nullatenus [h] derogetur: senten-

concessionem valere. Ex parte epi fuit propositũ, ꝙ in decimis & ecclesijs donatis à rege & regina, ꝑscriptionẽ allegare nõ poterat pars aduersa, q̃ non poterat hr̃e initium à donatione ipsorũ, nec à confirmatione Clemẽtis tm̃ eps efflaxerat, ꝙ posset ꝑscriptio cõfirmari: & sic talis titulus nõ valebat, imò vt dicũt canones, sacrilegium incurrit qui decimas vel ecclesias de manu recipit laicali, Dominus Papa his omnib. consideratꝰ, dicit ꝙ donatores prędicti alijs cõferre nõ potuerũt, qđ de iure cõi nõ poterãt possidere & per confirmationẽ Clementis super ecclesia S. Stephani, & alijs ad ipsum pertinentib. factã hospitali, iuri epi non derogatur, quãuis scriptñ authenticum appareret: quare ꝓhibet ne fratres hospitalis ꝑsumãt vlterius impedire, quo minus prædictus eps decimas percipiat antedictas, & pacifice possideat in futurũ. No ꝙ eo ipso quòd ecclesiæ, vel decimæ sunt in diœcesi epi. de iure cõi ad eũ pertineãt. Itẽ titulus dẽt ꝓbari ĩ qualibet ꝑscriptione canonica. Item laici in alios transferre nõ pñt qđ eis possidere non licet. Item si donatio non valet, confirmatio super ea facta nõ valebit. Item per huiusmodi confirmationẽ nõ fit præiudiciũ diœcesano epo. Itẽ si scriptum authenticũ non ostendatur, ad transcriptum nihil fieri potest.

a ¶ Decimas.] sine inquietatione, vt libere percipi posset, talis vr̃ fuisse petitio per sententiam latam vt dicitur in fi. Ber.

[Gl. seq. alleg. duas cõcor. signat contrarium, remittit, & dupliciter soluit.]

b ¶ De iure cõi.] sic 16. q. 7. oẽs basilicæ, & 18. q. 2. monasteria. Itẽ vr̃ hic ꝙ de iure cõi pertineat perceptio decimarum ad epm. Sed 5. sup. e. c. prox. & c. cum cõtingat, vbi de hoc dictũ est. vel põt dici, ꝙ vr̃ verius ꝙ hæc allegatio nõ ponit ius quantum ad decimas: & sic nullũ contrariũ, & de consuetudine loci pertinebãt hæ decimæ ad episcopũ, & non de iure cõi, sed quantum ad ecclesias, quas petebat eps, fundata erat intentio sua de iure cõi: verius puto, ꝙ decimæ istæ non erant inf. certam paroch ã alicuius parochialis ecclesiæ, licet dicatur inf. ꝙ pertinebant ad ecclesiam S. Stephani. vt dixi sup. cod. cum contingat, in glo. quæ incipit, patet hic.

[Gl. seq. notat titulum probandum, signat contrarium opi. Io. & remittit.]

c ¶ Quem allegauit, probaret.] hic aperte vr̃, ꝙ q̃ allegat præscriptionem, tenetur probare titulũ, ex quo habuit cãm præscribendi. s. de prob. licet, arg. & expressum vr̃ sup. de ꝑscr. si diligenti. Nã secundũ canones longa & longissima ꝑscriptio non differunt: sed in lõga ꝑscript. oportet probare titulum. C. de pręsc. lon. tẽp. diutina. C. de vsu. pro hærede. l. vlt. ergo, & in longissima secundum canones. Argu. cõtra sup. de præscr. qm̃ omne, & c. vigilãti. vbi dr̃ sufficere bona fides, & est contra id quod dici consueuit, ꝙ sufficit allegare titulum, sed non oportet probare. Io. dixit, quòd isti erant suspecti. & ideo oportuit eos probare titulum, & iustum: quia propter suspicionem qñq; trãsfertur probatio in aliũ, q̃ aliàs nõ cogitur, sup. vt eccle. be. vt nostrũ, vbi de hoc notatur, sed super hoc dic vt dixi in c. si diligenti. sup. de præscr. vbi inuenies in quo casu probari debeat titulus, & in quo non.

d ¶ Concessionẽ prædictã.] quã si Papa ex certa sciẽtia ꝯfirmasset, valuisset, & ex ea sumpsisset vigorẽ, licet ex se nulla fuerit. arg. sup. de pac. quoties. sup. de transact. c. 2. & 96. distin. bene quidem. & 2. q. 1. in primis 1. Ber.

e ¶ Locali.] vt 16. q. 7. si quis deinceps. vnde titulus talis habetur pro nõ titulo.

f ¶ Non potuerint alijs.] 1. q. 7. Daibertum. j. de donationibus inter virum, & vxorẽ c. nuper, quia pro non dato habetur, quod ab illo donatur, qui non potest de iure donare. inf. de iure patr. quod autem. in fi. Argum. contra. ff. de acq. re. dom. non est nouum. ff. de vsufr. quod nostrum. ff. de contrah. emp. l. rem alienam.

g ¶ Possidere.] 16. q. 7. c. 1. & sup. de præscr. c. causam quæ. quia spiritualia non cadunt in laicum sup. de elec. sacrosancta, & c. Massana, 96. dist. bene quidem. ver. nunquam licuit laico anathematizare.

h ¶ Nullatenus derogetur.] nunquam enim intelligitur derogari iuri alterius, nisi hoc exprimatur. 85. dist. Florẽtinum. & 99. dis. ecce. sup. de aucto. & vsu. pal. extuarum, & sup. de offi. deleg. super eo. Ber.

† In oĩb. manuscriptis. ita: quæ per rusticos in Vesprimeñ. diœcesi excoluntur.

† Chiropha. Curgo. Sirogañ. Cirogran.

† Quid operet confirmatio facta per papã, tradit Felinus in c. 2. sup. de re. scr. & in c. inter dilectos sup. de fide instru.

† In vetustiorib. exẽplaribus ita: C. ꝑꝑ. pręn. quæ verba in recentioribus iam sunt expressa & impressa.

† aliquod.

† reciperet.

† a se, in recẽtib. sed in antiquis, ad se hr̃, i. ad ecclesiã sancti Stephani.

† authẽtica, in recentibus sed in antiquis authenticũ legitur.

r Secũdum Io. qui etiã allegat. ff. de adop. l. adoptio.

a ¶ Pro-

a ¶ Prohibemus.] ex hac sententia vr̃ quòd actum sit in iudicio. Vti possidetis, & ex eo quod dr̃ s̃. in prin. nõ permitterẽt tibi solui: per petitionem episcopi videtur actum petitorio. Sed standum est sñiæ: talia enim sunt subiecta, qualia permittunt prædicata. Ber.

vbi de hoc, & hic de ↄsuetudine approbata & p̃scripta, alias nõ obesset ↄsuetudo. s̃. de ↄsue. c. vlt. Si vero ↄsuetudo est ꝙ det duodecima pars, vel minor, talis ↄsuetudo non sufficit, nisi sit approbata à Papa; quia nõ vales talis ↄsuetudo, q̃ absq; morali peccato seruari non valet. q̃ tuncũq; lõga. s̃. de p̃scrip. qm̃ oẽ. Sed hic nõ põt hr̃e bonã fidẽ, qa de iure diuino debẽt, & ita non posse p̃scribere, ergo nec cõsuetudo ibi locũ hr̃e põt: hoc iõ in laicis: quia clerici vel ecclesia contra clericos non tm̃ iõ partem præscribere põt, sed ẽt totam decimam, vñ dicit decretum: q. minꝰ dedit decimas, modo ... 16. q. quicunque 1. Ber.

IN aliquib.] Prima pars ponit excessũ, quẽ secundo corrigi mandat: ibi, Volẽtes. Abbas.

C A S V S. In aliquib. regionib. quędã sunt gentes permistæ, q̃ secũdũ ritus suos decimas non soluunt, licet Christiano noĩe cẽseantur: quidã dñi p̃diorũ talib. personis sua p̃dia tradunt excolenda: vt inde maiores redditus consequãtur: statuit conciliũ, vt ipsi dñi talib. p̃sonis sua p̃dia ↄmittant, ꝙ absq; aliqua contradictione, cum integritate persoluãt decimas ecclesijs, q̃bus debẽtur, & si nècesse fuerit, ↄpellant: in fine dicit, ꝙ illæ decimæ q̃ debẽt de iure diuino, vel ẽt de loci cõsuetudine ap̃bata, necessario sũt soluendæ Not. ꝙ res transit cũ onere suo. Item decimæ de iure diuino debentur. Itẽ loci consuetudo attendenda est in solutione decimarum.

b ¶ Cõpellant] pactũ. n. nõ nocet ecclesię qn à quolibet possessore possit petere decimã: quia est onꝰ quod sequit ipsam rẽ s̃. e. pastoralis, et cap. ꝓx. s̃. de pactis plerique. ff. de pact. iter d̃bitorẽ. ff. de inst. si cũ villico Ar. 1. ff. de pac. epistola. §. pactum. Si possessor partem fructuum recipit, & dñs partẽ teneat, vterque cõueniẽdus est. s̃. e. à nobis. & c. tua nobis.

c ¶ Ex lege diuina.] quas dñs suo dñio reseruauit, & tãq̃ d̃bitare quirũt. s̃. e. parochianos. & ĩ. e. tua nobis, & 16. q. 1. decimæ. B.

† Innocentius iij. in concilio gñali Laterã. c. 53. & c. 5. e. tit. in 4. cõp.

† Vide Guidonem Papę decisio. 184.

† In codice Barbatię ita: ut ipsi dñi decreto, talib. &c.

Hoc intellige circa solẽnitates accidentales, seu exteriores cęremonias, non circa substantialia sacramentorum.

tialiter prohibemus, [a] ne fratres hospitalis præsumant vlterius impedire, quo minus decimas percipias memoratas, & pacifice possideas in futurum.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ Domini prædiorum cogi possunt, vt prædia dent colenda talibus, a quibus sine contradictione ecclesia possit decimas consequi. h. d. vsque ad §. illæ.

C A P. XXXII.

IN † aliquibus regionib. quædam permistæ sunt gentes, quæ secundũ suos ritus decimas de more nõ soluunt, quamuis censeantur nomine Christiano: his nonnulli domini prædiorũ ea tribuunt excolenda, vt decimas defraudantes ecclesias, maiores inde redditus assequantur. Volentes igitur super his ecclesiarum indemnitatibus prouidere, statuimus, vt † ipsi domini talibus personis, & taliter sua prædia excolenda committant, quòd absque contradictione, ecclesijs decimas cum integritate persoluant, & ad id si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam compellantur. [b]

¶ Iste §. propter sui breuitatem non summatur.

¶ Illæ quippe decimæ necessario soluẽdæ sunt, quæ debentur ex lege diuina, [c] vel loci consuetudine [d] approbata.

¶ Idem in eodem. †

¶ Prius soluendæ sunt decimæ, quã cẽsus seu tributa: & si prius illa soluuntur, postea decimari debent.

CAP. XXXIII.

CVm nõ sit in homine, quod † semẽ serenti respondeat, quoniam iuxta verbum Apostoli: † Neq; qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus: ipsum, † qui de mortificato semine plurimum fructũ affert, nimis auare quidam in decimis defraudare nituntur: census & tributa, quæ interdum indecimata prętereunt, de frugibus primitus deducentes.

¶ Cum autem in signum vniuersalis dominij, quasi quodam titulo speciali, sibi dominus decimas reseruauerit: nos & ecclesiarum dispendijs, & animarum periculis obuiare volentes; Statuimus, vt in prærogatiuam dominij generalis, exactionem tributorum & censuum, præcedat [e] solutio decimarum; vel saltem hi ad quos census, vel tributa indecimata peruenerint, (quoniam

CVm. Diuiditur. Primo præmissa ratione ponitur excessus. Secũdo alia ratio & excessus prohibitio: ibi. Cum autem. Tertio alia ratio: ibi. Quoniam, Abb. Sicu.

CASVS. Quidã ante solutionẽ decimarũ, deducebant de fructib. decimandis census & tributa, & alias expẽsas. Cũ igit̃ dñs in signũ vniuersalis dñij quodã spãli titulo sibi decimas reseruauerit, volẽs ↄciliũ, & ecclesiarũ dispendijs & animarũ periculis obuiare, statuit, ꝙ añ exactionẽ aliq̃ tributorũ vel cẽsuũ, p̃cedat solõ decimarũ, vel saltẽ illi, q̃ census vel tributa indecimata p̃cipiũt, cõpellant̃ ea decimare: qa res transit cũ onere suo. No. ꝙ decimę dãtur in signũ vniuersalis dñij. Itẽ moẽm deductionẽ dẽt p̃cedere solutio decimarũ p̃diorũ Item res trãsit cum onere suo.

[Gl. seq. obijcit, & soluit]

e ¶ Præcedat solutio] qa vt hic dr̃, illas sibi Dñs in signũ vniuersalis dñij reseruauit. s̃. e. tua nobis, &

† Cap. 54. & c. 6. eo tit. in 4. compi.

† quod.

† 1. ad Cor. c. 3.

† Hæc periodus ex antiquis restituta est, ut est impressa iã in vulgatis perperam legebatur.

[Gl. seq. ponit dictũ. ad quod inducit duo similia, qđ postea fortificat, & determinat. scđa pars reci. per q.]

d ¶ Loci consuetudine.] sic ergo attenditur cõsuetudo in decimis: nec mirũ: qa & in baptismo attenditur. de consecr. d. 4. de trina, & in matrimonio. ĩ. de cogna. spiritu. sup e. & merito seruatur cõsuetudo. qa æq; punit̃ transgressor consuetudinis sicut trãsgressor legis. 11. d. in his rebus: Et hoc põt intelligi de consuetudine illa, de qua habuisti. sup. e. cũ sint hoĩes, & c. ad Apostolicæ

iõ siue aliqua diminutione expẽsarũ sunt soluendæ vt ibi dr̃, & cũ hoĩes. sed non refert multũ. vtrũ præcedat solutio decimarũ actionem tributorũ vel census, quia soluere dñs de parte sua, & colonus de sua tenetur. s̃. e. a nobis, & c. tua nobis. Rñderi põt, licet vterq; ↄueniri possit, melius & cõmodius est ecclesiæ cõuenire vnũ q̃ plures ff. de exercito. l. 1. §. vlt. & l. seq. Et distinguit̃ in casu isto, vtrũ dñs p̃cipiat certã partẽ, tertiã uel quartã, siue duos corbes uel tres tm̃. De hoc dr̃ s̃. e. tua nobis.

¶ Cum

a ¶ Cum onere.] sic s̄.eo.pastoralis,ff.de contrah.emptio.alienatio.& s̄.de pigno.ex litteris.Ber.

NVper.] Duæ sunt partes, Primo ponitur statutum Cestercieñ. Secundo confirmatio & prouisio Papæ.ibi,Ne occasione.Abb.

CASVS. Abbates ordinis Cistercieñ. habebãt priuilegiũ, de nõ dãdis decimis de laborib. quos excolunt sumptib.suis, vnde grauiter lędebãtur ecclesiæ, cum ipsi quotidie multas acquirerẽt possessiones de quib. ecclesijs decimæ soluebant: pp qđ prædicti Abbates ad cõmotionem concilij statuerũt,ne de cetero fratres ipsius ordinis emãt possessiones, de quib.decimæ debeant ecclesijs, nisi forte pro monasteriis fundandi de nouo: & si tales possessiones de quib.decimæ soluebãtur, eis fuerint collatæ; aut emptæ pro monasterijs de nouo fundandis,committant alijs excolẽdę,ne occasione priuilegiorũ suorũ ecclesiæ vlterius aggrauentur: pp qđ statuit cõciliũ, vt de alienis terris,& de his ẽt,quas de cetero acquirent, decimas ecclesijs soluant q̃b. debẽtur, ẽt si p̃prijs sumptib.eas excolãt, nisi cũ ipsis ecclesijs amicabiliter duxerĩt componendum. Et hoc quod dictum est de Cisterciensib. extẽditur ad oẽs alios, qui habẽt similia priuilegia:præcipit concilium, vt ecclesiarũ prælati promptı existant ad exibendum prædictis priuilegiatis de suis malefactoribus iustitiæ complementum. & eorum priuilegia diligenter obseruent. No.ꝙ si priuilegium aliquorum incipiat vergere in enorme detrimentum aliorũ, derogandum est vel in toto vel in parte. Item compositio post interuenire in decimis.

† Cap.55. Et c.7.eo.tit. in 4.compil.

† Pro voce, concilio,quę est in antiq̃s oĩb.codicib.ĩ antiqua cõpilatione ponitur,capitulo, qđ non est ineptum nã gñales monachorum conuentus capitula vulgo dicuntur.

res cum onere [a] suo transit)ea per censuram ecclesiasticam decimare cogantur ecclesijs, quibus de iure debentur.

¶ Idem in eodem.

¶ Cistercien. Templarij, & Hospitalarij de fructibus possessionem, quas acquisierunt post concilium generale, de quo hic, decimas soluere tenentur, si de illis possessionib. prius soluebantur decima.

CAP. XXXIV.

NVper abbates Cisterciensis ordinis,in generali concilio †congregati,ad commonitionem nostram prouide statuerunt, ne de cetero fratres ipsius ordinis emãt possessiones, de quib. decimę debeãtur ecclesijs:nisi forte pro monasterijs nouiter [b] fundãdis. Et si tales [c] possessiones eis fuerint pia fideliũ deuotione collatæ,aut emptę pro monasterijs de nouo fundandis,committantur [d] alijs excolẽdę,a quibus ecclesijs decimæ persoluantur. Ne occasione priuilegiorum suorum ecclesiæ vlterius prægrauentur, † decernimus, vt de alienis terris,& amodo acquirendis,etiam si eas proprijs manibus aut sumptibus excolant decimas persoluant ecclesiis, quibus ratione prædiorum antea soluebãtur: nisi cum ipsis ecclesiis aliter duxerint componendum.[e]

¶Et hoc ipsum ad alios [f] regulares, qui gaudent similibus priuilegijs, extendi volumus & mãdamus: vt ecclesiarũ prælati promptiores, & efficaciores existant ad exhibendum eis de suis malefactoribus iustitiæ complementum: eorumque priuilegia diligẽtius & perfectius studeãt obseruare.

¶ Gregorius nonus.

CAP. XXXV.

INterdicimus vniuersis personis ecclesiasticis, vt decimas detentas a laicis ad alienas [g] ecclesias pertinentes, in pignus recipere ab eisdem laicis nõ præsumant.

† In codice Barbatiæ post verbũ, prægrauent, ita: Nos igit̃ statutum & ratũ hñtes, decernimus, &c.

b ¶ Forte pro monasterijs nouiter.] & ita in casu isto obtinet adhuc priuiuilegium antiquum.

c ¶ Tales.] s.de quibus decimæ solui debeant.Ber.

d ¶ Committantur.] interim antequam ædificentur ecclesiæ, vt illi coloni soluant decimas de illis terris. Idẽ esset si ipsi ijdem colerent eas infra eo.c.

[Gl.seq.quærit,arg.pro.& contra.& soluit.]

e ¶ Componendum.] & sic compositio in decimis põt fieri per sacerdetem. s̄.eod.ex multiplici, quæ personalis vr̃,nisi per superiorẽ fuerit cõfirmata. s̄.de transac. veniens. Sed nunquid Cisterciẽñ.& alij monachi non habentes populum possunt præscribere decimas? Non vr̃ quia decimas de iure habere nõ pñt, vt 16.q.1. peruenit.ergo eas non pñt præscribere.s̄.de præscrip.causam quæ. Sed vr̃ hic,ex quo nomine compositionis eas pñt habere,ꝙ eos possint præscribere. Satis posset sustineri ꝙ non possint p̃scribere decimas, vt in p̃dicto cap.causam quæ.& s̄.e.tit.dudum. decimæ enim intuitu diuini officij tm̃ debitæ sunt iure diuino: s̄.eo.tua nobis. sed isti nemini subministrãt spũalia, & decimæ istis tm̃ per priuilegia cõcedunt̃: q̃a de iure cõi eas habere non pñt: alıàs supfluũ esset priuilegiũ: q̃a q̃ de iure cõi competũt, supfluum est p̃ꝯb. impetrare. C.de thesau. l.1.lib.10.ff.ad muni.l.1.vñ si isti allegarẽt p̃scriptionẽ, necesse haberent ostendere titulũ,qui eis daret cãm. prẽscribendi.s̄.eo.dudum. quæ loquit̃ de hospitalarijs Hierosolymitani,qui de iure cõi decimas possidere non pñt: & iõ in his personis, quæ de iure cõi possidere nõ pñt, necessarius est titulus. & sic potest intelligi.s̄.de p̃scr.si diligenti.vbi de hoc.

f ¶ Alios.] hic habet argumentũ. ꝙ res inter alios acta alijs p̃iudicat.

INterdicimus vniuersis p̃sonis eccl'asticis. CASVS.In hoc capitulo prohibetur ne aliqua ecclesiastica persona præsumat in pignus accipere decimas detẽtas a laicis,quę ad alienas spectant ecclesias.No.ꝙ decimę detentę à laicis in pignus accipi nõ debẽt nisi ab eo, ad quem de iure spectant.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem de quibus decimis hic loquatur.]

g ¶ Ad alienas.] istud potest intelligi de decimis laicis in feudum concessis, vt nulla persona ecclesiastica, ad quam non pertinent,recipiat illas in pignus, vt si penes laicum remaneant, citius redeant ad ecclesiam, ad quam pertinent saltem post mortem, cum in decimis nõ habeat locum successio.s̄.eo.ad hoc.licet succedant hæredes in decimis antiquitus concessit in feudum:& hac ratione sufficit si laicus de consensu epi, decimas tales alij ecclesiæ donauerit. s̄.de his quæ fiũt à prælati sine consensu capituli. capit.cum Apostolica Ecclesia vero ad quam pertinent, bene potest eas in pignus recipere. quia per hoc citius rehabebit decimas suas,cum tunc non teneatur computare fructus 1 in sortem.ĩ.de vsur.c.1.& c.conquestus. & s̄.de feud.c.1. Idem esset & multo fortius, si laicus de facto tantum decimas retineret. & hæc fuit prohibitionis causa, vt per hoc prouideretur ecclesijs, ad quas istæ decimæ peruenire debent.

1 Si abstinet à seruitio vasalli. Io.An.

DE REGVLARIBVS ET TRANSEVNTIbus ad religionem.

¶ Supra visum est de clericis sæcularibus, & de rebus eorum: merito restat videre de regularibus & rebus eorum. Vel sic; quia virorum ecclesiasticorũ duo sunt gña, qdam clericorũ sæcularium, quoddã religiosorum: ideo viso de primo genere, merito subijcitur de secundo. Abbas.

De hac materia tractatur. 27. q. 1. & q. 2. & q. 3. & q. 4. c. hanc ergo. §. sed & notandum. vsq; ad fi. q. ẽt 19. q. 1. & q. 2. & q. 3. & 20. q. 1. & q. 2. & q. 3. & q. 4. & 1. q. 2. per totum.

TITVLVS XXXI.

De regularibus † & transeuntibus ad religionem.

¶ Ex concilio Moguntiñ.

¶ *Non potest quis ad religionem admitti nisi volens, & in ætate idoneus.*

CAP. I.

NVllus [a] † tõdeatur, nisi in † legitima [b] ętate, & spontanea [c] voluntate.

¶ Ex eodem.

¶ *Impubes monasterium ingressus, post annũ à parentibus reuocari non potest. h.d. primo. Pubes per vim ingressus, post annũ exire, vel à parentibus reuocari non potest: h.d. secundo. Abb. Sic.*

CAP. II.

SI † quis ante annos legitimos tonsuratus [d] est, sine consensu parentũ suorum: si parentes ipsius infra annum [e] non reclamauerint ad principem, [f] aut ad proprium epm, vel ad [g] missum dominicum, in clericatu permaneat. [h] ¶ Si vero post legitimos annos per vim [i] † clericus † factus est, & nec ipse nec parentes eius infra annũ ad memoratas psonas reclamauerint in clericatu permaneat, [l] sicut is, de quo superius dictum est.

¶ Ex concilio Toletano. †

¶ *Clericus sæcularis vtẽs habitu, & nomine monachali, cogitur ut fiat monachus, vel ab hoc desistat.*

CAP. III.

VT clerici, qui se fingunt [m] habitu, & nomine monochos, & non sunt, corrigantur, vt † veri monachi sint: vel † veri clerici: [n]

¶ Ex concilio Arelaten.

¶ *Nouitia, quæ sponte se ingerit actibus professarum, per hoc censetur professa. h.d. & est casus multum notabilis.*

NVllus tõdeatur.] CASVS. Dicit in hoc capitulo; ꝙ nullus dẽt intrare religionẽ, nisi in legitima ætate, & spontanea volũtate. No. ꝙ ætas & voluntas attendendæ sunt circa intrantes religionem.

[Glos. seq. reci. per obiect. & soluit, cui solutioni signat contrarium.]

a ¶ Nullus tondeatur.] s. ad profitendum, vt sic fit monachus. 20. qu. 1. illud clericus tamen post septimum annũ põt fieri, quia tũc est doli capax. 28. di. de his. & 77. dist. quicunq; & c. in singulis. Sed ar. ꝯ s. de preb. super. ibi dicitur, ꝙ pueri non sunt idonei ad beneficium obtinendum.

b ¶ In legitima ætate.] scilicet 14. annorum.

c ¶ Spontanea voluntate.] quia si coactus, non valeret. 20. q. 3. præsens clericus.

SIquis.] Communis diuisio: quia duo sunt dicta, vt patet in rubro. Secundum: ibi, in §. si vero. Abbas. CASVS. Statuit concilium Moguntiñ. ꝙ si aliquis ĩ. legitimos annos religionem intrauit cum consensu parentum suorum, si parentes ĩ. annum non reclamauerint ad Papam, vel episcopum, vel eius vicarium, post annum ipsum non potuerunt reuocare. Si vero post legitimos annos per vim religionem intrauerit, & ĩ. annum, nec ipse, nec parentes eius reclamauerunt ad prædictas personas, postea exire non poterit, cum præsumatur consentire. No. ꝙ ab initio non valuit, tractu tẽporis conualescit.

d ¶ Tonsuratus.] vt fiat monachus, vel regularis canonicus. 20. q. 2. si in qualibet.

e ¶ Infra annum.] & diẽ. 20. q. 2. puella. & tutor contradicere potest ĩ. idem tempus, vt ibi dicitur.

f ¶ Ad principem.] i. ad Papam. de consec. dist. 1. corpora. vel ad principem, id est, ad prælatum ecclesiæ. B.

g ¶ Ad missum.] id est, vicarium episcopi, qui gerit vices suas. s. de insti. ex frequentibus.

h ¶ Permaneat.] quo ad parentes: quia post annum filiũ reuocare non possunt vt hic patet: & 20. q. 2. puella ipse vero puer qñcunq; vsq; ad finem 14. ann. [r] possit resilire. ĩ. eo. significatũ. & c. cum simus, postea vero nõ poterit exire. 20. q. 1. illud.

i ¶ Per vim.] illatã sibi a parentibus.

K ¶ Clericus.] id est, monachus.

l ¶ Permaneat.] qa ex mora tanti tpis p̄sumitur consensisse, & intellige si potuit reclamare. ĩ. de spõ. ad id quod, & 1. q. 1. constat. ĩ. de despon-sa. impube. de illis 2. aliàs autem nõ teneret monachatus. s. quod met. cau. perlatum.

VT clerici.] CASVS. Clerici qui fingũt se monachos, cõpellantur vt fiant vel veri monachi, vel viri clerici. No. ꝙ qui fingit se monachum dẽt fieri monachus, aut habitum dimittere. Item habitus non facit monachũ. sed professio regularis.

[Gl. seq. distinguit dissimulationis cãm honestam & inhonestam, & arg. ad quæstionem.

m ¶ Fingunt.] nota ꝙ fictio siue simulatio a qñq; fit ex honesta cã, qñq; ex inhonesta. Ex honesta cã. 22. q. 2. vtilem. & 23. q. 2. dñs. & si aliquis simulat religionem ex honesta cã, ita ꝙ protestatio præcedat. non nocet. s. de his quæ vi metusve causa fiunt. perlatum. vbi de hoc. Simulatio vero ex inhonesta facit monachum, & compellitur redere ad monasterium propter dolum suum. 27. dist. quod interrogasti. 27. q. 1. vidua, & ĩ. c. proxi ita isti clerici fingunt se monachos ex honesta causa ab initio, ex qua datur eis optio [2] Sic etiam dico in matrimonio ꝙ si aliquis per dolũ eo proposito copuletur alicui mulieri, ꝙ nolit stare legitime cum ea, & hoc sit paratus probare non est audiendus: quia in sponsalibus siue matrimonijs recurritur ad communem intelligentiam verborum. infra de spõ. ex litteris. Argumentum est hic ad quæstionem illius qui finxit se mulierem, & suscepit habitum in monasterio monialium, vt possit corrumpere monacham, & [3] in c. quod interrogasti. Ber.

[Glo. seq. alleg. duo iura. in contrarium allegat alia duo, & soluit.

n ¶ Veri clerici.] & sic datur eis optio, vtrũ velint esse clerici vel monachi. sim. s. de elect. cum causam. & arg. 16. q. 1. nemo potest. Arg. contra. infra c. prox. & 17. dist.

---

† De materia huius tituli vide cõ. Tri. ses. 25. tit. de regularibus.

† Ex cõcilio Muguntino seu Magũtiaco celebrato an. 813. sub Carolo Imperatore c. 22. & c. 3. eo. tit. in 1. compil.

† Vide B. Th. 2. 2. q. 188. ar. ti. 5. & cõcil. Trid. infra citatum.

† Dictio, in deest in oĩb. antiquis codicibus.

† Scilicet cõcilio Moguntino, sed recte ait Antonius Augustinus se in libris editis cõciliorũ hoc c. non inuenire.

† Burchard⁹ lib. 7. decr. c. 3. Iuo pa. 7. c. 26. & c. 4. eo. tit. in 1. cõp. adde beatum Thomã præcitato loco.

r Vide cõcil. Trid. sess. 25. ti. de regularib. c. 15. vbi tp̃s annorũ xvj p̄finit añ quod professio facta nulla est.

† Vide cõcil. Tri. sess. 25. tit. de regularib. c. 19.

† Ex Iuone par. 7. ca. 30. & 31. colliges hoc esse concil. Toletanum 4. vbi ca. 52. similis est snĩa. Burchardus. lib. 8. c. 7. & c. 7. eo. titu. in 1. compil.

† aut

† aut.

† al. Aurelia. sed hr̃ in cõci. Triburiẽsi ca. 25. refert Burcha. li. 8. c. 36. Iuo pa. 7. c. 55. & ca. 6. eod. tit. in 1. compil. Quibus locis alijs cõcilijs tribuit, sed fortassis non recte.

2 De hoc articulo vide Caietanum 2. 2. q. 3. ar. 2. & quæ not. lib. 3. in Directorũ schol. 22.

3 Quod dic vt eo. tit. tua nos. Io. And.

dist.quod interrogasti.vbi compellũtur in monaſterio remanere.Sic poteſt ſolui : hic conſtabat eos tales eſſe, licet ſtarent in habitũ monachali:in contrarijs non cõ ſtabat,immo tãquã veri monachi ſtabãt,& ſe gerebãt, vnde non audiuntur volentes iurare contrarium, terrogasti.vt dr̃ ſ.c.prox.quicũq; ergo ficte monaſteriũ vult intrare ex honeſta cã,ꝓteſtẽ illud preſẽtib.teſtib. vt fecit illa in c.platũ,& c.illud ꝙ interrogaſti.põt intelligi in eo.caſu cũ iſta decr. vt intelligatur, de fictione ex honeſta cã,ſed mulier illa hoc ꝓbare nõ potuit, & iõ ꝯpellĩ redire ad monaſteriũ, ꝓut intellexit. Hugo. Ber.

VIdua.] Primo ſoluĩ dubiũ.Secundo ſolutionẽ ampliat: ibi,Licet.Abb. CASVS. Si qua vidua ſpõte velũ ꝯuerſionis ſibi impoſuerit q̃uis nõ ſacrũ.& in eccleſia inter alias velatas oblationẽ Deo obtulerit, velit nolit.vlterius habitũ religionis dẽt hr̃e,q̃uis ꝑ ſacra. firmare velit,eo tenore velũ ſibi impoſuiſſe,vt ipſum deponere poſſet.No.ꝙ vidua pt ſibi velũ ĩponere; & intellige de velo conuerſ. Itẽ ipſo facto præſumĩ qs monachus. Item ex quo quis aſſumpſit habitũ,non auditur reclamãs, nec ſtatur iuro ipſius in præiudiciũ voti.ex quo apparuit monachus.

CAP. IV.

VIdua ſi ſponte [a] velũ cõuerſionis, quãuis non ſacrum ſibi impoſuerit [b] & in eccleſia inter velatas oblatione [c] Deo obtulerit, velit nolit ſanctimoniæ habitum vlterius debet habere: Licet [d] ſacramento firmare velit,eo tenore velamen ſibi impoſuiſſe, vt deponere poſſet.

¶ Gregorius † Anthe. ſubdiac.

¶ *Monachus temere ad aliud monaſterium tranſire, vel peculium habere non poteſt.*

CAP. V.

IOannes frater, & infra. ¶ Præſenti iuſſione mandamus, vt neque monachum de monaſterio in monaſterium [e] temere migrare liceât, nec eorum aliquem peculiare [f] † quicquam habere. Sed ſi hoc preſumpſerit, monaſterio, in quo ab initio conuerſatus eſt, ſub Abbatis ſui regula competenti coerctione reddatur. [g]

¶ Ex regeſto Gregorij. †

¶ *Vbi eſt dura congregatio, vel religio, requiritur in profitente plena pubertas, ſ. tẽpus decem & octo annorum.h.d.habito reſpectu ad mentem litteræ. Et eſt textus ſingularis.*

CAP. VI.

QVia [h] in inſulis dura eſt congregatio monachorum, pueros [i] in eorum mnnaſterijs ante decimum octauum annum [k] ſuſcipi prohibemus.

¶ Alex.iij. archiepis & aliis eccleſiarum prelatis per Galliam† conſtitutis.

¶ *Si Ciſtercienſis ſine licentia ſui abbatis ad aliud monaſterium tranſit, ad proprium monaſterium regredi cogitur.*

a ¶ ꝯpõte.]ſecus ſi ꝑ vin.ſ. de his quæ vi metuſve cauſa fiunt, parlatum Fanc.

b ¶ Impoſuerit.]ipſamet vidua velũ conuerſionis ſibi põt imponere, vt hic patet, et 27.q.1.viduas,põt etiam illud recipere a ſacerdote inf. qui cle. vel vo.conſulit, & 20.q.1. vidua.aut ab epiſpopo. ſup. qđ me.cau.perlatum,vero [1] conſecrationis à nullo recipiunt, 20.q. 1.deuotis, ſolæ enim virgines conſecrantur,vt c.de votis, & cap. placuit.ea.q.

c ¶ Oblationẽ Deo obtulerit.]reſpicit loci cõſuetudinẽ vbi forte velatæ offerunt panem ad Euchariſtiam conficiendã.[2] ſimile.27.q.1.viduas,& ita eo ipſo,quòd ſic ſtetit in eccleſia cum alijs,monacha iudicatur,27.diſt. quòd interrogaſti.& 20.q.1.quẽ progenitores.Si verò alias habitaſſet ibi etiam longo tempure,non iudicaretur monacha.in auth.vt cõſti.quæ interpreta, circa medium,coll.6.& iõ cõſueuit dici.quòd habitus ſine profeſſione non facit monachum.inf.eo.c.porrectum.

d ¶ Licet ſacramẽto.]ſ.tm̃,ſed ſi adiuuetur alijs bonis ꝓſumptionib.& perſona honeſta ſit: tunc forte ad plenã probationem poſſet ſibi deferri ſacramentũ.C.de reb. cred.in bonæ fidei.ſ.de prob. ficut cõſuetudo.ſ.de iureiu.c.ult.[3]& ẽt ſine iuro,ſi haberet alias probationes ſ.quod met.cau.perlatum. Vinc.Sed hæc uidua nõ potuit probare per legitimas probaaiones, ſed allegabat fictionem ex alia cauſa honeſta, & iurare uolebat, ſed iuramentum ſuum non ſufficit,& ideo remanet in monaſterio.Et ſm hoc intelligitur illud c.& illa palea.27. q.1.uiduas aũt uclare de fictione ex honeſta cauſa, & alias ſi fictio ex in honeſta cauſa fuiſſet, nulla probatio iſtius audiretur propter dolum ſuum,etiam ſi illud probaretur.ſic poteſt intelligi c. illud 27. diſt.quod in

IOãnes.] Diuiditur, Primo ponĩ deciſa conſultõ.Scđo rñſio: ibi,Præſẽti.q̃ duo facit.Primo prohibet. Scđo ſi ꝯ fiat, corrigi ꝑcipit:ibi,Sed ſi. Ab. CASVS. Statuit Papa, ꝙ monachus de monaſterio in monaſteriũ temere nõ trãſeat,nec aliqs monachus peculiũ hẽat,& q ꝯ fecerit monaſterio primo reſtit.cõpetẽti coerctione adhibita. No.ꝙ non licet monacho tranſire de vno monaſterio ad aliud monaſteriũ, niſi ſit arctioris religionis,& tũc cũ licentia ſuperioris ſui trãſire dẽt. Itẽ monchus nõ dẽt hr̃e peculium, & de oĩb.rl'arib.intelligendũ eſt.Itẽ monachus cauſa leuitatis exiens ũ monaſterio ad monaſterium,dẽt compelli redire ad primũ,& ibi coerceri [Gl. ſeq.rec.per q. & vnũ contrarium.]

e ¶ Monaſterium.] hoc c. loquitur de his, qui cauſa leuitatis tranſeunt, alias licitum eſſet tranſire ad arctiorem religionem petita licentia,licet non obtenta,& inf. eo.licet.

f ¶ Peculiare.]niſi cã adminiſtrationis.inf.de ſta.mon. monachi.alias niſi in morte reſignauerit,cum ipſa pecunia in ſterquilinio ſubterretur.inf.de ſtat.mon.& cano.regu.cum ad monaſterium,

g ¶ Reddatur.]quẽ tenetur Abbas recipere,ne vagabundus aĩe incurrat detrimẽto,& compellitur Abbas ſi no luerit.[4] inf.eo .c.vlt.& arg.18.q.2.Abbates.Itẽ ſignatꝯrium;27.q.1.ſi qua monachorum,& c.ſi quis repuerit vbi dr̃, quòd monachis delinquẽtes debent tradi arctiori monaſterio.Sol.intelliguntur cum priora monaſteria redarguuntur,de diſſolutione.Quid hodie debet fieri de iſtis fugitiuis dicitur inf.eo. c.vlt.

QVia. Primo ponĩ rõ.Scđo ꝓhibitio:ibi.pueros.Ab. CASVS. Quia nimia erat aſperitas religionis in inſulis,præcipitur, ne quis ante. xviij. annum monachari volens,recipiatur.No.ꝙ propter auſteritatem vitæ,regula inſtituta à canone,extenditur.

h ¶ Quia.] Hoc cap. in quibuſdam libris habetur pro palea.[5] 20.q.1.quia autem.

i ¶ Pueros] nota, quòd puer dicitur vſq; ad decimum octauum annum inf.de deſpon.impu. c.puberes.

k ¶ Decimum octauũ annum.] hoc ſpãle eſt propter aſperitatem locorum, aliàs regulare eſt quòd poſt tp̃s pubertatis tã maſculi,quã feminę poſſunt profiteri.20 q.1.c.1.& q.2.ſi in qualib.& c.ſi in qualib.& c.puella.

† In pluribus vulgaris legitur,Greg. ix alias Gre.iij. ſed in oĩbus manuſcriptis, hr̃,ut eſt ĩpreſſum, q̃ ſectiouera e. ut conſtat ex epiſt.40.li.1 regeſti Bea. Greg.& c.7. e.ti.ĩ 1.cõp. Vide Iuonẽ pa.7.ca.122. & omnino B. Tho 2.2. q.189.ar.8.

† peculiũ ꝙ quam hr̃e.

1 De multiplici uelo q̃re notat. 20. q.1.c.illud § uelamen. in gl. & hoc ꝑ G. & H. Io. And.

2 Fortaſſis reſpexit hic gl. ad conſuetudinem eccle. Ambroſianę Mediolanenſis, ubi mulierculæ quędam ſimplices hoſtias deferunt ad altare, poſt Euãgeliũ in ſolemniori. Miſſis: nam alibi, ubi ſit hæc conſuetudo, cuius gl.meminit. non inuentum eſt.

3 Vide ꝙ de mr̃imonio carnali notatur e. ti.mulieri.Io. An.

† Lib. 1.epiſtola 48. ad Anthemiũ, refert Gratianus 20. q.1. c. quia aũt. & c.1.e.ti.in 2.comp.

† in Gallia.

4 al.nouerit

5 Verũ dicit Bernardus, immo in uetuſtiſſimis Gratiani codicib. nõ hr̃ hoc c. ut intelligas poſtea adiectũ, & ob id ſignari ut palea.

Non

CAP. VII.

NOn † est vobis dubium: & infra.

¶ Vniuersitati vestræ mandamus, quatenus monachos, vel conuersos Cisterciensis ordinis, post professionem, sine licentia Abbatũ suorum per episcopatus vestros recipi nullatenus permittatis.[a] Et si qui ex eis sine licentia Abbatũ suorũ, de monasterio exire præsumpserint, & cõmoniti celeriter[b] non redierint, eos regredi compellatis.

¶ Idem magistro F. Ciuitateñ. † canonico.

¶ Professio facta ante decimum quartum annum non obligat. post decimum quartum vero si fit per susceptionem habitus professorum, etiam obligat, nisi detur perseuerantia tridui.

NOn est.] Primo ponitur exordium. Secundo mandatum, ibi, Vniuersitati. Tertio aliud mandatum: ibi, Et qui. Abb. Siculus.

CASVS. Mandat Papa prælatis per Galliam constitutis, quòd non permittant recipi per epatus suos monachos vel conuersos Cisterciẽ. ordinis, postq̃ fecerint ibi professionẽ, sine licẽtia Abbatũ suorũ & si aliquis contra hoc fecerit, & monitus ad suũ monasterium non redierit, compellãt ipsum ad monasterium suũ redire. Not. ꝙ Cisterciẽ. monachi ad aliã religionẽ transire non possunt: quia nõ reperitur arctior. Itẽ monachus suũ monasteriũ non põt deserere sine licentia sui Abbatis. Itẽ deserentes monasteriũ suum monendi sunt vt redeant, & nisi redierint, per sententiam excommunicat. sunt compellendi.

[Glo. seq. recitatur per duas q̃ones, s. quæ sit ratio, & an licentia sufficiat.

a ¶ Permittatis.] & merito: quia qui mutãt locum, de minori ad maiorem mutare dẽt. 93. dis. legimus, in fi. s. de trãsl. licet, & c. 1. & hoc iõ præcipitur: quia non reperitur ordo arctior, & pro eo quod dicit, licentiã, supple, maxime: quia nec Abbas posset in hoc dispensare, vt ad minorem transiret. Vel intellige quòd de licentia Abbatis posset transire ad æqualem iusta de causa.

[Gl. seq. reci. per quæstionem quando dicatur celeriter fieri.]

b ¶ Celeriter.] post admonitionem, & celeritas ista ad arbitriũ iudicis refertur, ex quo nõ determinatur. sup. de of. dele. de causis. ff. de iure deli. l. 1. in fi. De istis vagabundis teneut dicitur. j. eo. c. vlt.

ADDITIO. De hoc, celeriter, dicitur, sup. de locato & condit. c. vlt.

† Post conc. Later. sub Alex. iij. p. 27. c. 6. & c. 2. e. tit. in 1. compila. Vide Archidiaconũ in c. statuimus 19. qu. 3. & Io. An. in c. si religios⁹. de ele. in 6.

† Ciuitaueñ aliàs deside ratur inscriptio ĩ codice Barbatiæ, & alijs.

CAP. VIII.

AD † nostram noueris audientiam peruenisse, quòd eremitæ de Montefoll. quosdam pueros seduxerunt, intantum, quòd quidam suasionibus eorũ assensum præbentes, statim religionis habitum in ipsorum monasterij susceperunt: quorum vnus T. nomine, statim[c] pœnituit, quòd habitum induisset; & infra.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si constiterit, quòd præfatus T. ante consummationem[d] decimi quarti anni, susceptum habitum deposuerit, aut si post decimum quartum annum, habitum ipsum sine probatione susceperit, & infra triduum[e] deposuerit; eum ab impetitione prædictorum eremitarum denuncies absolutum; & eam, quam postquam exiuit, iurauit accipere in vxorem libere posse traducere, si alia † cã rationabilis nõ obsistat. †

AD nostram.] Minor xiiij. ann. per professionem, religioni non obligatur, idem in maiori. qui sine probatione suscepit habitum professorum, quem dimisit inf. triduum. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem ibi: quocirca. Abbas.

CASVS. Eremitæ de Montefollio quosdam pueros seduxerunt in tantũ, quòd quidam suasionibus eorum consentientes, statim religionis habitum in suo monasterio receperunt; vnus eorum T. nomine, statim pœnituit, & j. triduum inde exiuit: postmodum iurauit quandam recipere in vxorem; sed illi eremitæ non permittebant ipsum illam ducere, vt iurauit: significatum fuit hoc dño Papæ: vnde mandat quatenus, si constiterit, quòd præfatus T. ante xiv. annum completũ, habitũ susceptum deposuerit, aut si post xiiij. annum habitum ipsum sine probatione susceperit, & inf. triduum deposuerit, eum ab impetione dictorum eremitarum denũciet absolutum: & eam, quam iurauit accipiat in vxorem, si aliud non impediat. Not. quòd ante xiv. annum votum non obligat. Item qui illectus habitum suscepit, præsumitur non vouisse.

[Gl. seq. arg. allegat quatuor iura pro, & 4. contra, & soluit.

c ¶ Statim pœnituit.] argu. non dici factũ quod non durat. 1. q. 1. constat. ff. quod cũ e. qui in alie. po. si filius ff. de in rem versi. p patre. §. versũ, et 23. q. 6. vides. Arg. j. q ex quo semel placuit, amplius displicere nõ põt. 32. q. 5. horrẽdus. C. de ꝯtrah. emp. nõ idcirco. & 4. d. erit autẽ, & c. in istis. & 8. q. 2 dilectissimi. Sol. vbi constat de facto, & eius qualitate 1. non est quærendum de eius perseuerantia: Nã sufficit ꝙ ab initio constitit: cũ vero constat de facto, sed de intẽtione nescit, recurimus ad præsũptionem perseuerantiæ, vt in casu isto & consimilibus.

[Gl. seq. no. annum incœptum &c. alle quatuor iura: in cõtrarium, alle. tria. & soluit.]

d ¶ Ante consummationem.] no. ex hoc verbo quòd in casu isto annus inceptus 2. pro completo nõ hĩ. 20. q. 1. illud. & q. 2. si in qualibet, & j. eod. significatum, & in alio casu s. de elect. cum in cunctis, arg. contra ff. de mune. & ho. ad rempublicam, & 78. dist. presbyter. & in c. prædicto, cum in cunctis. §. inferiora. Sol. in dignitatibus fauor cõsideratur: & ideo annus inceptus pro completo habetur: sed in episcopo est speciale, in regulæ obseruatione grauitas est & labor & sic odium & ideo annus completus exigitur. arg. sup. eo. quia insulis.

[Gl. seq. signat contrarium, ponit opinionem quam reprobat. demum soluit.]

e ¶ Triduum.] Arg. contra 20. q. 1. c. firma, & 27. q. 1. per totum, 20. q. 3. eius qui semel. sol Quidam dicunt quod istud dispensatiue dictum est, alias regulare est, quòd pubes ingrediens etiam post momentum exire non potest, vt dicunt contraria. Sed hæc solutio nõ valet quia contra votum continentiæ: non admittitur dispensatio, quia continentia castitatis & abdicatio proprietatis ita inhærent ossibus monachorum, vt nec summus Pontifex valeat dispensare. j. de sta. mo. cum ad monasterium. in fin. Dicas ergo quòd 1° e sine delibe ratione & ex mentis impetu intrauit, & illectus fuit, & ita quo ad Deum non fuit obligatus, qui considerat cor, & non opus, 14. quæ. 5. si quid inuenisti, & 15. q. 6. cap. 1. in fin. & ideo nec apud ecclesiam, cum habeat certa indicia de tali voto facto impetuose, ex eo quòd sine probatione habitum suscepit, & quia infra

† Post cõcil. Later. par. 21. c. 1. & c. 8. eod. tit. in 1. comp. Et de materia huius decretalis tene quòd nouissime diffinit concil. Trid. ses. 25 tit. de regularib. monialib. c. 15.

1 Aut obligatione, firmiter & pure contracta secundum Host. Io. An.

† aliqua.

† obstat.

2 Tempus inceptum q̃n habeatur p completo aut nõ tradit Io. de Platea in §. præterea ĩ sti. quib. nõ est permiss. facc. testa.

3 De hoc articulo vide B. Thomam & ibi Caietanum. 2. 2. q. 88. art. 12.

fra triduum pænituit, & quia prope pueritiā fuit iure ergo cōi ecclesia ipsum absoluere debuit, & ita non fuit obligatus, quantum ad Deum, & eius ecclesiam. arg.22.q.4.vnusquisque, & 15.q.1.sane.ar.17.q.4.sunt qui opes. Ber.

Super.] Cōis diuisio. Secunda: ibi, Respondemus. Quæ distinguit ꝓfessos & nouitios. Abb.

CASVS. Quidam clerici susceperunt habitū religionis eo animo, vt ad sæculū non redirent: & ante factā professionem ad priorem statum sunt reuersi: quæsitū fuit de his clericis utrum sic remanere possint? Rñdet Papa, ꝙ si auctoritatem religionis ad quam migraue runt, seruare nolue rint ad minorem religionem compellen di sunt transire, nec amplius in ecclesijs secularib. dēnt assu mi ne contra votum suum uenire proben tur. Sed si ante susceptum habitum positi in probatione recede re uoluerint, ad priorē statum redire non prohibentur. Not. ꝙ qui habitum religionis assumit eo animo, ut in religione ꝑseueret, ad sæculum redire non pot, sed ad largiorem ordinē si uoluerit, trāsire po test. Item qui causa probationis habitum religionis assumit, ante professionem ad sæculum redire potest.

a ¶ Susceperunt.] eo animo ut ad sæculū non redirēt, nulla facta ibi professione. inf. eo. statuimus. ita ꝙ de hoc constabat. vt ibi dicitur.

b ¶ Ne contra votum.] quo renunciauerunt sæculo generaliter, nondum facta professione alicuius religionis. vnde cogendi sunt remanere vel ibi, vel ad mitiorem transire, si spōte voluerint, vt hic dicit, & infra eo. consulti.

c ¶ Habitum.] de quo præmisit, ex quo renunciauerūt sæculo.

d ¶ Redire.] morib. emendatis. inf. eo. consulti. Bern.

[Gl. seq. quærit in qua veste, &c. alleg. ꝙ in prima soluit contrarium, & ad legem respondet.]

e ¶ In eadem veste.] sed in qua veste positi in probatione debent esse? videtur ꝙ in illa in qua veniunt. 53. dist. legem. & 54. dist. multos. in fi. argum. 17. q. 2. si quis incognitus. Dic ꝙ in monachali habitu, vt hic dr. & inf. eod. statuimus. alioquin non possent probare austeritatem monachalem; quæ in vestibus pro magna parte consistit. Et quod dicitur hic in fi. in eadem ueste redeant, in qua venerunt, sic intellige: quia finita probatione si noluerint ibi remanere, restituentur eis vestes, cum quib. uenerunt, & cum eis recedent, & sic seruatur pro regula monachorum. Et cap. 2. quæ dicunt, ꝙ probari debent in ueste laicali, non seruantur; sed intelligas de ueste, in qua uenerūt. Vel dic, in ueste laicali, id est, in ueste nouitiorum, qui sunt in probatione: quæ differunt ab illis quę dantur profitentibus. infra e. statuimus.

† Cap. 9. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. Lateran. sub Alex. iij. par. 21. c. 2.

† Quid de hoc articulo disponat hęc regula, refert hic Hostiensis, regulæ ēt verba cōmemorans.

1 [Post hæc verba in quo dā antiquo exemplari, mox subsequūtur hæc: Et intelligo istā decretalē. inf. e. consulti. fin illā inf. eo. statuimus. Hug.

¶ Idem Elien. episcopo.

¶ *Qui recipit habitum professorū, vbi distincti sunt habitus, cōpellitur ibi vel alibi esse religiosus: sed si recipit habitum nouitiorū potest ad sæculum redire.*

CAP. IX.

Super † eo ꝙ quæsitum fuit de clericis, qui religionis habitum susceperunt, [a] & ante professionē ad priorē statum sunt reuersi: Rñdemus, quod si austeritatem religionis, ad quam migrasse noscuntur, seruare noluerint, ad minorem religionem sunt cogendi transire, nec amplius in ecclesijs sæcularibus debent assumi: ne contra votū [b] quod Domino fecerūt, venire probentur. Verum si ante susceptum huiusmodi habitum, [c] in probatione positi recedere voluerint, secundum regulam † beati Benedicti, non videntur prohiberi ad priorem statū redire: [d] quæ videtur præcipere, vt in eadem veste, [e] in qua veniunt, reuertantur.

¶ Idem Ambianen. epo.

¶ *Canonicus regularis pōt effici monachus, si religio ad quam transit, est strictior sua: alias secus.*

CAP. X.

Sane † de canonico, qui in ecclesia Aromaten. professionē fecerat, & fugerat ab eadem, in monachum à quodam Abbate recepto: Id tuæ fraternitati significamus, ꝙ si locus, vbi nunc permanet, maioris religionis quàm ecclesia Aromaten. existat, † ipsum in eodem loco cum pura conscientia remanere permittas: [f] alioquin eū ad priorem ecclesiam redire compellas.

Sane.] Si canonicus regularis fit monachus: aut strictioris religionis, & manet monach⁹: aut laxioris, & redire cōpellitur. Et est textus notabilis. Diuiditur. Nam primo narrat factum. Secundo distinguendo diffinit: ibi, Id tuæ. Abb. Sic.

CASVS. Quidā canonicus Aromaten. professus ibidem, ab ecclesia Aromaten. aufugit, & à quodā Abbate in monachū est receptus: quæsitum fuit, an deret ibi remanere: Respondet Papa episcopo Ambiañ. ꝙ si locus ille vbi nunc est, maioris religionis existit q̄ ecclesia Aromateñ. ipsum in eodem loco cum pura conscięntia remanere permittat: alioquin ad primam redire compellat eundem. Not. ꝙ de minori religione ad maiorem transire licet, & non econuerso.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit.]

f ¶ Remanere pmittas.] sed 5 vr. 19. q. 3. mandamus. vbi dicitur, ꝙ si canonicus regularis ad monasterium transeat, ad canonicam reducatur, & in vituperium memoriale cucullam portet. sed illud intellige quando causa leuitatis vel vanitatis non petita licentia transit: hic q̄ñ causa maioris religionis & bono zelo. infra eodem. licet. Ber.

2 Scilicet illud c. multos. Io. And.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. cōp. & post concilium Lateran. par. 50. c. 29.

† existit.

¶ Idē Beluacen. episcopo.

¶ *Minor 14. annis, profitendo non obligatur religioni nisi factus maior ratum habuerit.*

CAP. X.

Significatum † est nobis: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si inueneris, quòd G. non fuisset

Significatum.] In prima ponitur consultatio. In secūda responsio: ibi, Mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Quidam G. nomine infra 14. annum constitutus, timore magistri sui habitum religionis assumpsit, & inde infra annum exiuit, & sic vagabundus discurrit: significatum fuit hoc domino Papæ: vnde mādat episcopo Beluacen. quatenus, si inuenerit, ꝙ ille G. non fuisset oblatus a parentib. & infra 14. annum à religione recessit: ab illo voto quod fecit ipsum denunciet absolutum. Si vero a parentibus fuit oblatus ante 14. annum complecerit, quando religionem intrauit, siue post 14. annum professionem à se factam ratam habuerit, compellat eundem ad eandem religionem, vel aliam transire. Nota ꝙ votum ante 14. annum non obligat. Item votum quod ab initio non tenuit, per ratihabitionem subsequentem tenet.

† Cap. 11. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. Later. pa. 50. c. 10. vbi est integra clausula. Et vide concil. Trid. sess. 25. tit. de regularib. c. 15. ex quo cessant nūc difficultates text⁹ & glossarum.

3 De solutione huius cōtrarij, vide plenius hic per Hostiensem, Io. And. & alios.

a ¶ A pa-

a parentibus [a] oblatus: & infra decimumquartũ annum facti voti pęnitens, à religione receſſerit: ab illo voto profeſſionis, quod fecit denuncies abſolutũ. Si autem à parentib. fuerit oblatus, [b] ſeu decimũ quartum annum compleuerit, cum religionem intrauit, [c] ſeu poſt decimũquartum annum profeſſionẽ à ſe prius factam, ratã [d] habuerit: eum ad eandem, vel ad aliam religionem [e] tranſire compellas.

¶ Clemens tertius.

¶ Si filia minor udodecim annis à parentibus monaſterio tradita, maior facta ſponte veletur, ad ſæculum redire non poteſt.

CAP. XII.

Cvm † virum: & infra. ¶ Vtrum [f] ea, quę infrà diſcretionis [g] annos, à parentibus monaſterio tradita, habitum religionis inducens: benedictionem accepit, & exiens poſtmodum ſe cuidam militi copulauit, ad monaſterium redire cogatur: Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, ꝙ cum iuxta concilij Toletani † [h] cenſuram, monachum aut paterna deuotio, [i] aut propria profeſſio facit: quicquid horum [k] fuerit allegatum, † tenebit, reuertendi ad ſæculum aditu penitus interdicto. Non enim videtur ille monaſticę profeſſionis a ſe poſſe iugum excutere, cum eam non conſtet euidenter contradixiſſe, cum benedictionem accepit, quã non niſi in ætate diſcretionis recipiũt, [l] quę velant: pręſertim ſi ratihabitione ſecuta † (& ſi eã qñq; contradixiſſe cõſtiterit) quod antea geſtum fuerat, ro-

a ¶ A parentibus oblatus.] ſi fuiſſe à parentibus oblatus ante 14. annum exire non debuit, ſed poſt 14. annũ ibi ſtare non cogitur ĩ.e. cum ſimus alias ſi non fuiſſet traditus à parentibus, quandocunque vellet poſſet exire, vt hic innuitur.

b ¶ Fuerit oblatus.] ſupple maxime Ber.

c ¶ Intrauit.] quia tunc tenet quod fecit 20. q. 1. illud.

[Gloſſa ſequens recitetur per quæſtionem.]

d ¶ Ratã habuerit.] quod intellige, ſi expreſſe conſentiat immo certe etiam tacite, ſi vltra illud tempus remaneat 1 ĩ. de deſpõ. impuber. litteras. & c. acceſſit. tñ cã maioris certitudinis in principio 15. anni eius voluntas requirenda eſt. 20. q. 1. c. illud. & ſic ſeruant plures religioſi. & bene. Item eſt hic arg. ꝙ ea quæ ab initio nõ valent, tractu temporis conualeſcunt. ſi. ĩ. de deſpon. impub. de illis 2. Sed dic valet vt ex nũc, ſed nõ vt ex tunc. ff. de officio proconſulis. obſeruare, In fine.

[Gl. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

e ¶ Ad aliam religionem.] hoc non videtur probare: quia ſi fecit profeſſionẽ ibi, ad aliam poſtea minorem tranſire non poteſt. arg. s. eo. non eſt. Sed dic ad aliam eiuſdem religionis vel maioris.

Cvm virum.] Si impubes etiam inuitus à parentib. monaſterio traditus, factus maior ſponte recipit habitum profeſſorum, ad ſæculum amplius redire non poteſt. In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi. Conſultationi. Tertio ſoluit contrarium. ibi, nec obloquitur. Abbas.

CASVS. Quædam puella ĩ. annos diſcretionis monaſterio tradita fuit a parentib. & habitum religionis aſſumens, benedictionem accepit, quam recipiunt quæ velantur: poſtmodum de monaſterio exiens, cuidam militi ſe copulauit: quæritur. vtrum ad monaſterium redire teneatur? Rñdet Papa, ꝙ ſm Toletañ. concilium, paterna deuotio. aut propria profeſſio, monachum facit: & quandocunque iſtorum allegatum & appropriũ fuerit, obligata erit. & ideo ad ſæculum redire non poteſt nec poteſt vlterius iugum profeſſionis reijcere cũ non ꝯdixerit qñ benedictionem accepit, quam benedictionem tantum in ætate diſcreta recipiunt, quæ velãtur. & quia ẽt ſi contradixerit, poſtmodum ratum habuit P. ſtea rñdet tacitæ quæſtioni, quæ poſſet fieri per decretum Leonis Papæ à ꝯrio ſenſu, vbi dr̃ puellæ, quæ non coactæ parentum imperio, ſed ſponte virginitatis habitum ſuſceperunt, habitum non poſſunt deſerere, ergo per contrarium ſenſum datur intelligi, ꝙ ſi coactæ habitum ſuſcipiunt, ipſum deſerere poſſunt? Reſpondet Papa non obſtat illud decretum: quia illud intelligitur de puella nubili, quæ non cogitur ſequi voluntatem parentum, cum habeat liberum arbitrium in uouendo hic loquitur de illa, quæ adhuc erat ĩ. annos diſcretionis, quæ adulta facta profeſſionem fecit, uel ſi coacta fuit, poſtea conſenſit. No. quod ex deuotione & oblatione parentum obligatr̃ filius ad religionem. Item profeſſus in ętate diſcreta, vlterius ad ſæculũ redire non poteſt. Item votum quod ab initio non valuit, tractu tpis p ratihabitionẽ tenet. Item no. ꝙ argumentum a ꝯrio ſenſu validum eſt dummodo in eundẽ caſum fiat: ſed hic erat diuerſus, caſus.

f ¶ Vtrum.] ſupple hic, quæſiuiſti.

g ¶ Diſcretionis annos.] id eſt, ĩ. annos ad votum vel matrimonium ꝯhendum aptos. qui in puella 12. in puero 14. ſunt, vt 20. q. 1. c. 1. & 2. nã ante dicuntur carere iudicio. ff. de iud. cũ prætor. §. non autẽ. & 3. q. 7. c. infamis. §. tria. in prin. Et dic iudicio, id eſt diſcretione: ſed quo ad beneficium reſtitutionis implorandũ, vſque ad 25. annum dr̃ eſſe fragile & infirmum huiuſmodi ætatis cõſilium. ff. de minori. l. 1. & Lau.

h ¶ Concilij Toletani.] 20. q. 1. monachum.

i ¶ Paterna deuotio.] paterna deuotio quandoq; facit monachum occaſionalitet: aliquando enim filius obtemperat voluntati paternæ ex debito honeſtatis, non neceſſitatis. 20. q. 1. illud. & c. puellæ, ſic & in matrimonio intellige. infra de deſpon. impub cap. 1. Aliàs non cogitur filius ad hoc obtemperare patri, vt hic, in fi. & in prædicto cap. puellæ. & ĩ. eod. cum ſimus, quia res eſt voli, non præcepti. 32. q. 1. integritas & c. puellæ. Et expone, aut, pro &: quia paterna deuotio facit monachum, cum ſequitur ratiabitio filij, & eadem expoſitio fit C. de verborum ſignific. l. penult. vbi aut, ponitur pro &.

K ¶ Quicquid horum.] ex hoc verbo vr̃, ꝙ per ſe ſufficit alterum iſtorum. ſed non eſt uerum: unde ſic intellige, paterna deuotio cum ratihabitione filij adulti ſufficit propria profeſſio filij ſine patris deuotione ſufficit: & ita ſi incipias à primo, vtrumq; neceſſarium eſt: ſi a ſecundo, ſufficit ſecundum tantum. ſimiliter s. de reſcriptis: olim.

[Gl. ſeq. quærit, & ſoluit.]

l ¶ Recipiũt.] ſed quid ſi ante reciperent? Reſpondeo, Nõ obſtat exire uolenti: quia non tenet profeſſio. ĩ. diſcretionis annos. 15. q. 1. illud. & c. 1. s. e. ſignificatum. & ĩ. e. cum ſimus. ſicut nec matrimonium, niſi malitia ſuppleret ætatem infra de ſpon. impub. puberes. & c. a nobis, & c. ult.

[Gl, ſeq. arg. & determinat.]

a ¶ Ro-

1 Per annũ. ĩ. e. c. 1. lib. 6. ubi habes 4. modos q. b. ratificatur profeſſio minoris facti maioris. Io. An.

† Ca. 3. eo. ti. in 2. cap. ubi eſt integra clauſula. Vide conc. Tri. ſeſ. 25. tit. de regularib. c. 15. & c. 19. & c. 2. & c. non ſolum. eo. ti. lib. 6.

† Id eſt cõcilium Toletanũ 4. c. 48.

† Alligatum legitur in concilio & in oĩbus manuſcriptis, quã electionem hic ẽt agnouit Hoſt. in codice Barbatiæ: periodus punctis diſtinguit ita quicqd horũ fuerit allegatum tenebit. quod ex ponit Hoſtienſis.

¶ ſequenti,

a ¶ Roboratur.] arg. ꝙ ea, q̃ ab initio non tenēt, tractu tēporis cōualescūt. sic. s̃. eo. significatū. & j̃. de despon. impub. de illis. 1. q. 1. constat. Dic, ꝙ ex nunc incipit valere, & non ex tunc, vt dixi. s̃. eo. significatum.]

b ¶ Nec obloquitur.] hic r̃ndet tacitæ q̄oni, quæ posset fieri per c. illud, puellæ. 20. q. 1. à cōtrario sēsu, vbi dr̃ ꝙ puellæ, q̃ suscipiūt habitū virginitatis, ñ coactæ imperio parētū, deserere non pñt habitū susceptū: ergo si coactæ fuissēt, à ꝯtrario sēsu bene pñt deserere; at ista fuit coacta, ergo nō dēt cōpelli redire ad monasteriū. Nō obstat illud c. à cōtrario sēsu inductū q̃a illud intelligit de adultis, qui nō possunt habitú semel susceptū relinquere, & hic loq̃tur de ea, quæ adhuc erat inf. annos discretionis, q̃ facta adulta ꝓfessionē fecit, nec ꝯtradixit. Vel si coacta fuit, postea ꝯsensit: vñ exire nō pōt, & est simile. C. quod met. cau. l. 2. s̃. d̃ his quæ vi metusve causa fi. ad audientiam.

boratur. [a] ¶ Nec obloquitur, [b] quod de prædecessoris nostri Leonis † Papæ constitutione per contrarium sensum sumitur: † vt puellæ, quæ coactæ parentum imperio, virginitatis habitum susceperunt, † ipsum possint sine præuaricatione deserere: cum de ea recte † possit intelligi, quæ in ætate nubili noscitur constituta: tunc enim quia liberum habet arbitrium, in electione propositi, sequi parentum non cogitur voluntatem.

¶ Idem.

¶ Valet professio facta sine susceptione habitus religionis.

CAP. XIII.

PORrectum † nobis ex parte tua petitorium continebat, quod I. canonicus Acherontinus infirmitate grauatus, votum, vt fieret monachus, se asserit emisisse: vnde metuēs, ne voto decederet non cōpleto, iunctis manibus tibi se reddidit in monachum, & in fratrem: & infra.

¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod † cū monachum non faciat habitus, [c] sed professio [d] regularis: ex quo à conuertē do votum emittitur, & recipitur ab Abbate, talis vt fiat monachus, & reddat Domino, quæ promisit, erit vtique compellendus.

¶ Celestinus † tertius.

¶ Si pater se cum bonis suis & filio impubere obtulit monasterio, filius factus maior exire potest religionem, & legitimam à monasterio petere.

CAP. XIIII.

CVm † simus: & infra. ¶ Sane nostris auribus est relatum, quod cum

POrrectum.] Monachū facit professio, nō habitus tātum. Cōis diuisio. Secūda: ibi, Inquisitioni. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam canonicus Acherontinus I. noīe, votū emisit, vt fieret monach⁹ in infirmitate constitutus: ipse vero timens ne voto incompleto decederet, iunctis manibus tradidit se Abbati in monachum & fratrem: quæritur, án talis sit compellendus promissum adimplere? Rñdet Papa, ꝙ cum monachum non faciat habitus, sed professio regularis, talis compellendus est, vt fiat monachus, & reddat Domino qđ vouit, & quod promisit, ex quo votū emisit, & Abbas ipsum recepit. No. ꝙ sola professio sine habitu monachū facit. Item qui votum facit, vt fiat monachus, compellendus est reddere Dño quod promisit.

[Glo. seq. alleg. tres concord. & tria iura in contrarium, & soluit.]

c ¶ Non faciat habitus. [2]] hic euidenter apparet, ꝙ habitus non facit monachum, sed sola professio regularis. sic j̃. qui cle. vel vouen. consuluit. & inf. eo. ex parte. & s̃. eo. vt clerici. Sed contra videtur 27. dist. quod interrogasti, & sup. eo. vidua. & c. super eo. Sol. illud verum est, quòd habitus sine professione non facit monachū: sola enim professio vera vel præsumpta monachum facit, & solemnizat votum. Dicas ergo, ꝙ quicunque facit professionem in manu Abbatis, seu etiam alicuius monachi & vbicunque, dummodo recipiatur eius professio ab Abbate & fratribus, monachus est, & solemnizatum est votum illius. inf. qui cle. vel vou. insinuante. & hic. Et illa capitula, quod interrogasti, & c. vidua intelliguntur de præsumpta professione: ex quo enim morant inter alias moniales, & gerunt se tanquam monachas, monachæ sunt cēsendæ. 20. q. 1. quem progenito-

res, & quia ab initio eo proposito, & eo animo intrauerūt, vt monachæ essent tacitè, ex quo nullā protestatione fecerūt, & multo tpe ibi fuerunt, saltem per annum in habitu professorum j̃. eo. ex parte. vnde postea non audiunt̄ et si velint iurare contrariū. Illud capit. super eo intelligit de illis, q̃ habitū recipiendo renūciauerūt seculo tacitè vel expressè, vt ibi dr̃. & j̃. eo. cōsulti. & c. statuimus, quod in eodem casu loqui vr̃ cum illo capi. consulti.

[Glo. seq. dat duas lecturas.

d ¶ Professio.] quæ hic intercessit, ex eo quod dicit, iūctis manib. tibi se reddidit in monachū, & ī fratrem, saltē tacitè, licet forte nō expressit formā ꝓfessionis quam habes 20. q. 1. vidua, & perīde fuit ac si formā illam seruasset. Sed littera sequēs vr̃ contradicere huic, vbi dicit: talis vt fiat monachus, & reddat Dño q̃ ꝓmisit, &c. Sed tu expone, [3] fiat monach⁹, i. stet, & viuat vt monachus. Vel intellige, ꝙ votū fecit solūmō vt fiat monachus, tradēdo se ī manus Abbatis, vt j̃. de voto & voti red. per tuas: vbi fuit similis ꝓmissio. & hoc ꝓbat litera illa, ex quo à conuertendo votum emittitur, vt fiat monachus. talis ergo, qui sic promisit, & vouit quòd intrabit religionem, compellendus est vt fiat monachus, & reddat Domino promissum, & votum suum, & sic plane sonat littera. Et ita collige ex hoc, quod qui promittit se intraturum aliquam religionē, tenetur cōplere promissum, & potest & debet compelli [4] inf. de vo. & vo. red. per tuas. Quod prius dixit, verius puto; quia reddendo se in manibus Abbatis in monachū, & fratrem, statim fuit monachus.

CVm simus.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Discretioni. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam miles B. nomine, se cum filio infra decimumquartum annum constituto, ad quoddam monasterium cum bonis suis transtulit: & dictum filium suum fecit habitum suscipere monachalem: sed cum ipsi puero displiceret monastica disciplina, inf. modicum tēpus à monasterio recessit, & bona paterna cœpit cum instantia postulare: sed Abb. dicebat, ꝙ non erat audiendus, cum tempore suæ oblationis extiterit maior 14. annis. Consultus Papa respondet dicens, ꝙ si dictus puer ad annos discretionis iam peruenerit, & habitum retinere voluerit monachalem, non est ad hoc vllatenus compellēdus: quia tunc liberum sibi erit habitum ipsum dimittere, & paterna bona, quæ ipsum ex successione contingunt, poterit postulare. Not. quòd intrans religionem ante decimum quartum annum, cum venerit ad annos discretionis, habitum dimittere potest, & paterna bona postulare.

[1] Arg. à contrario sensu an, & qñ valeat, tradunt latè Doc. post gl. in l. 1. ff. de off. eius cui mā. est iurisd. & Euerardus ī loco à contrario sensu.

† Leo Papa 1. episto. 90. ad Rusticum Narbonēsē epm, c. 14.

† assumitur

† receperunt

† Dictio, rectè, deest in uetustiorib.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. cōp. Vide p̄ alijs hic Henricū Bohic. adde B. Tho. 2. 2. q. 88. art. 3.

[2] Adde quod idem dixit Bald. in l. interdum. §. diuus quoque. ff. de publicanis.

† al. itaq; qđ cum monachum faciat, nō habitus, sed, &c.

† Clemens. iii.

[3] Eodē modo exponūt Tancr. Innocēt. Host. & alij antiqui.

† Cap. 5. eo. tit. in 2. cōp. Et de intellectu vide Ferdinandū Vasquiū lib. 1. controu. illustriū c. 37.

[4] Si tñ profitetē aliā religionē et laxiorē, tenet ꝓfessio: q̃a sīn votū solēne de ꝓet priꝰ simplici. j̃. eod. q̃ post voto. lib. 6. Ioan. And.

B. miles ſe cum filio ſuo diſcretionis [a] annos nullatenus attingente, ad quodam monaſterium cum bonis ſuis etiam contuliſſet: dictum filium ſuum fecit habitum ſuſcipere monachalem: & infra.

¶ Diſcretioni tuæ taliter reſpondemus, quod ſi dictus puer ad annos diſcretionis [b] peruenerit, & habitum retinere noluerit monachalem, ſi ad hoc induci nequiuerit, non † eſt vllatenus compellendus, quia tunc liberum ſibi erit eum dimittere, & bona paterna, [c] quæ ipſi ex ſucceſſione proueniunt, [d] poſtulare.

¶ Innocentius iij. epiſcopo, & capitulo Targilen. †

¶ Furioſus profitendo non obligatur, niſi factus ſanæ mentis ratum habuerit.

CAP. XV.

Sicut [e] † tenor litterarum: & infra.

¶ Conſultationi veſtræ taliter reſpondemus, quod licèt iſtæ duo inter ſe repugnantia [f] videatur, vt quiſquam, ſ. ſit extra ſe poſitus, & de præſenti vita deſperet: ſi tamen eo tempore, quo P. ſacerdos lator præſentium, poſitus † extra mentem [g] aſſeritur, indutus fuit habitu monachali; [h] cum alienatus non ſentiat, ac per hoc non valeat conſentire, eum denuncietis ab obſeruatione monaſtici ordinis abſolutum: [i] niſi poſtquam mentis ſuæ factus eſt compos, ſpontanea voluntate, profeſſionem fecerit monachalem.

¶ Idem Piſano archiepiſcopo.

¶ Profeſſio nec fieri, nec recipi debet infra tempus probationis, ſed facta, & recepta tenet, hoc dicit, & eſt caſus notabilis, & quotidie allegatur.

CAP. XVI.

Ad † Apoſtolicam ſedem: & infra.

¶ Cum monachum fieri ante vnius anni [k] probationem, regularis inſtitutio interdicat: & infra.

¶ Quæſtionibus tuis taliter reſpondemus, quod licet tempus probationis à ſanctis Patribus ſit indul-

---

a ¶ Diſcretionis.] dic de hoc vt dictũ eſt ſ. eo. cũ virũ.
b ¶ Ad annos diſcretionis.] xiiij. ſ. annorũ: quia tunc liberum eſt ei ſtare ſi voluerit remanere, vel recedere. ſi ei non placet. 20. q. 1. illud. & q. 2. ſi in qualibet.
c ¶ Et bona paterna.] quibus priuari non potuit legitima iure naturæ, reliqua parte monaſterio competente, quæ in ipſo ingreſſo cõpetit. 19. q. 3. ſi qua mulier, quæ erit tertia illius partis, quæ ſibi ad inteſtato debet. vel medietas ſi ſ[illegible] numerum filiorum. C. de inoff. teſtam. in auth. nouiſſima.
d ¶ Proueniunt. ſ. de teſt. Raynutius, & c. Raynaldus. vbi de hoc.

Sicut tenor.] Primo ponit deciſa cõſultatio. Secũdo rñſio: ibi, Conſultationi.
[Gl. ſeq. ponit caſũ.]
e ¶ Sicut.] CASVS. Sacerdos 1 iſte infirmitate grauiſſima laborat, ita quod extra ſe poſitus deſperabatur de vita pſenti: & ĩ tali articulo conſtitutus indutus fuit habitu monachali; & ad monaſteriũ deportatus: tandem cõualuit, & habitum dimiſit, & de Abbatis licẽtia monaſteriũ dereliquit: cõſuluit ſacerdos dominum Papam quid eſſet ei faciendum: & ipſe reſpõdet ſecũdum quod ſequitur in littera. Ber. No. quod cõtraria allegãs auditur. Item nota, quod mente alienatus nõ obligatur cum nec conſentire valeat nec diſſẽtire, tanquam dormiẽs. Item quod ab initio non valet, ex poſt facto cõualeſcit.
f ¶ Repugnantia.] Vnde non videbatur audiendus, ſ. de appel. ſolicitudinem. 23. q. 7. quod autem. C. de liber. cauſa, cum precum.
[Glo. ſeq. recit. per quæſtionem, quam ſoluit, & ſolutionem obijcit.]
g ¶ Extra mentem.] ſi autem integrum haberet iudicium, licet grauiſſimam pateretur infirmitatem, bene obligaretur, ſi uoueret. arg. Inſti. quib. non eſt permiſ. facere teſtam. §. præterea. 2 tenetur autem hoc probare, ſe tunc temporis extra mentem fuiſſe, ſ. de ſucceſſ. ab inteſt. cum dilectus. Argum. contra. 3. quæſt. 9. indicas. Lau.
h ¶ Habitu monachali.] ita quod uotum feciſſet; quia ſolus habitus non facit monachum, ſed profeſſio. ſup. eo. porrectum, & ĩ. eo. ex parte.
i ¶ Abſolutum.] & ita nullum eſt uotum, ſiue obligatio, quæ fit mente alienata. ſic 17. q. 12. Gonſaldus.

Ad Apoſtolicam.] In prima parte ponitur duplex conſultatio deciſa. In ſecunda reſponſio: ibi, Quæſtionibus. Primo reſpondet ad primam. Secundo ad ſecundam: ibi, Prohibendum. Abb.

CASVS. Regularis inſtitutio prohibet monachum fieri ante vnius anni probationem: veruntamen quidam ante tempus illud aut etiam ſtatim faciunt profeſſionem, quæ recipitur ab Abbate, quæritur, vtrum tales monachi ſint cenſendi? Reſpõdet Papa, licet tempus probationis vnius anni, à ſanctis Patrib. ſit inſtitutũ tam in fauorem conuerſi quàm monaſterij, tamẽ ſi ante tempus probationis, ille qui conuerti deſiderat, habitum recepit & profeſſionẽ facit Abbate per ſe, uel per alium habitum concedente, & profeſſionem recipiente, uterque iuri ſuo renũciare uidetur, quod pro ſe noſcitur introductum, & ideo monachus eſt cenſendus; quia multa fieri prohibentur, facta tamẽ tenent. In fine prohibet abbatibus, ne paſſim ante tempus probationis quoslibet ad pfeſſionẽ recipiãt, & ſi contra fecerint, puniantur. Nota, quod regulare eſt, ut nullus ante unius anni probationem in monachum, uel regularẽ canonicũ recipiatur. Item nota hic rationes, quare tempus probationis fuit inuentum. Item receptio & pfeſſio monachi poteſt delegari. Item quilibet renunciare poteſt iuri, quod pro ſe noſcitur introductũ. Item multa fieri prohibentur, facta tamen tenent. Hæc regula locũ habet in his, quæ non habent perpetuam prohibitionem, quia non cauetur in prohibitione: quod ſi factum fuerit, non ualebit. Item tempus probationis eſt inſtitutum in ſubſidium fragilitatis humanæ.
[Glo. ſeq. recitetur per obiectionem, quam dupliciter ſoluit, ſed primam approbat.]
K ¶ Anni.] ut 17. q. 2. Gonſaldus. quandoque tamẽ ſtatuitur bienniũ. 19. q. 2. monaſterijs, quandoque triennium. 18. q. 2. ſi quis incognitus, quia diuerſa tempora ſtatuuntur, uidetur eſſe arbitrarium, quod ſatis poteſt concedi: quia etiam ſtatim poſſet recipi, & renunciare beneficio huius probationis, ut inf. eod. cap. dicitur, & c. ſtatuimus. Dici conſueuit, quod clericus ignotus & laicus notus probantur per biennium: ſed clericus notus per annum, laicus ignotus per triennium, & ſic intelligi conſueuerunt capita prædicta. Sed non credo, quod hodie ſeruetur illa diuerſitas; immo quilibet ſtatim poteſt admitti, ut dictum eſt. Bern.

(Glo.

---

† al. ita: non eſt ad hoc ullatenus, &c.

1 Hic caſus in uetuſtis codicibus reperitur.

† Garligen. Targin. Argin.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. ubi eſt integra clauſula. Et de materia uide latè per Barbar. conſ oo.

2 Furioſus tpe quo furor declinauit, teſtari poteſt. Io. An.

† al. ita: poſitus extra mẽtem, ut aſſeritur, &c.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp. ubi eſt integra clauſula. Et uide Concil. Trid. ſeſ. 25. tit. de regula. cap. 15. ex quo ceſſant dubia tex. & gloſſarum.

tum, non solùm in fauorẽ conuersi, sed etiam monasterij:[a] vt & ille asperitates istius, & istud mores illius valeat experiri: (quod vtrũque diligẽter est obseruãdũ, præsertim cum ab vtroq. de reliquo facta † certa notitia nõ habetur) si tamẽ ante tẽpus ꝓbationis regulariter ꝑfinitum, is q̃ conuerti desiderat, habitum recipit, & ꝓfessionem emittit, Abbate per se, vel per alium ꝓfessionem recipiẽte monasticum, & monachalẽ habitũ concedente: vterque renunciare videt̃ ei, quod pro se noscitur introductũ: Ideoque obligatur per professionẽ emissam pariter, & acceptam, ad obseruantiam regularem, & vere monachus est cẽsendus, quia multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent[b] roboris † firmitatem.

¶ Prohibendum[c] est autẽ † Abbatibus, ne passim ante tẽpus probationis, quoslibet ad professionẽ recipiant: & si contra formam præscriptã quoslibet ĩdiscrete receperint animaduersione sunt debita corrigẽdi:[e] cũ in subsidiũ fragilitatis humanę, spatiũ ꝓbationis sit regulariter institutum.

¶ Idem Acoueñ. † ẽpo.

¶ *Qui professionem fecit, licet in claustro nunquã permanserit, sed in sæculo & suis bonis vsus fuerit, ad obseruantiam regularem compelltur.*

CAP. XVII.

ij Sicut † nobis fuit propositum, quidam clericus cum ægritudine nimia laboraret, quasi de morte[e] securus, & † de recuperanda sanitate desperans, habitum canonicorum regularium petijt & accepit, sed nec ad ecclesiam transiuit, nec bonis suis[f] vti cessauit, videntibus, & scientibus[g] episcopo & canonicis ecclesiæ Nazareñ. † a quibus habitũ susceperat regularem: & infra.

¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod si regularem habitũ se postulante suscepit, & ad obseruationẽ religionis canonicę sua se professione[h] ligauit, ad resumendum habitum ecclesiasticã est districtione cogendus; cum, quod tanto[i] tempore extra canoniam † mãsit, † nõ in excusationem eius, sed in maioris trãsgressionis augmentũ merito valeat allegari.

¶ Idem priori, & conuentui Dimoliensi. †

¶ *Potest religiosus zelo sanctioris vitæ, ad religionem trãsire strictiorem, petita prius licentia prælati sui, licet non obtenta, etiam si primum monasterium sit priuilegiatũ, quod de illo ad aliud etiã arctius transire non possit. hoc dicit Et est casus notabilis, & quotidie allegatur.*

[Gl. seq. recitari potest per contrarium, quod alter solus renunciet de l. quod fauore, secundo quod etiã vterque non renunciet per c. si diligenti.

a ¶ Monasterij.] ergo alter altero inuito huic beneficio renunciare non põt. quod est verũ, quia cõiter in fauorem vtriusque.[1] introductum fuit; & quod fauore alicuius introductũ est, ĩ odiũ eius non debet retorqueri. C. de leg. quod fauore. & in re cõi potior est conditio prohibentis, vt arg. ff. de serui. rusti. prædi. per fundum. & ff. cõi diui. Sabinus. T de cõi tamen cõsensu potest vterque renũciare iuri suo, vt hic dicit. cũ sit personale & singulare beneficium. s̃. de offi. dele. gratũ. C. de pact. si quis in cõscribendo. ff de mino. si iudex. & 7. q. 1. quàm periculosum, secus si esset cõe beneficiũ & fauore omniũ introductum. s̃. de fo cõp. si diligẽti. vbi de hoc. & 4. q. 3. ca. si testes §. item parentes.

b ¶ Obtinent roboris firmitatem.] vt 17. quæstio. 2. ca. nos nouimus. & 27. distin. si vir. & 2. q. 6. c. biduũ. Ber.

c ¶ Prohibendum] quia graue est inexpertos Dei seruitio applicare 9. q. 3. monasterijs. C. de re mili. cõtra publicã. lib 12. & ff de vac. mune. ꝑtor. §. vlt. & tenet q̃s de mala electione. argu. 23. distin. tales. ff. nau. caupo. stabu. l. vlti. §. 2. C. de colo. Illy. l vnic. li. 11. vbi tenetur quis eo ipso quod admisit ignotum.

d ¶ Corrigendi.] arbitrio iudicis, ex quo pœna non adijcitur. s̃. de offi. dele. de causis. ff. de iure deliberan. l. 1. in fi.

ij Sicut nobis.] Diuiditur; q̃a primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Fraternitati. Abbas.

CASVS. Quidam clericus nimia ægritudine laborans, quasi de morte securus, & de recuperãda sanitate desperans, habitum canonicorũ regulariũ petijt & accepit: sed ad ecclesiã nõ transiuit, nec bonis suis vti postposuit. vidẽtib. & sciẽtibus ẽpo & canonicis ecclesiæ Nazareth, à quib. habitũ susceperat regularẽ: & ꝑ multa tẽpora sæculariter se habuit: quęsiuit ẽps, vtrũ esset cõpellendus habitũ resumere regularẽ? Respondet Papa, quòd si regularẽ habitum petijt & accepit, & ꝓfessionem fecit, cõpellendus est, vt habitum regularem assumat: nec prodest illi, q̃ tanto tempore extra canonicam mansit; in augmentum maioris transgressionis ipsius, potest merito allegari. Nota, q̃ monachi compellendi sunt habitum depositum re assumere, & ad claustrum redire. Item contra votũ non præscribitur. Itẽ diuturnitas temporis peccata non minuit, sed auget.

[Gloss. seq quærit, obijciendo, & soluit.]

e ¶ De morte securus.] si tñ sanæ mẽtis fuit: alià s nõ obligaretur, sup. eo. si. ut tenor. 17. quæst 2. Gonsaldus 32. quæstio. 7. C. de transactio. l. sanamente. Sed quæritur quare alià s timor mortis impedit monachari. s̃. quod me. caus. perlatum. & nõ hic? Respõdeo, monachatus ibi vt euadat mortẽ corporis, hic non monachatur, vt euadat mortẽ corporis, sed potius mortẽ animæ. Ioan.

f ¶ Bonis suis. quondam; si tenuit monachatus. sic 27 q. 1. si quis rapuerit. & inf qui cle. vel vouen. ca. vlti.

g ¶ Et scientibus.] vnde tenebã ur eum renocare ĩ. eod. cap. vlti. sed ad bona ipsius si mortuus esset, & ipsũ nõ . . . cauerũt, aspirare nõ debe rent: quia quẽ viuum contempserunt, non possũt mortuũ suum dicere. C. de lati libe. tollen. l vni a. §. sed scimus, & ĩ de infan. & lãg. expo. ca. vnico. Bernardus.

h ¶ Sua se professione.] alias solus habitus nõ facit eum monachum sup. eo porrectum.

i ¶ Tanto tempore.] nullus annorum numerus ipsum

1 De hoc articulo videto latius hic per Io. An. & ꝑ Panormitanũ docentes quando quis possit iuri suo renunciare.

† Dictio, facta, deest in omnibus antiquis exẽplaribus.

† Concilium Trid. ses. 25. ti. de reg. ca. 15. oppositũ diffiniuit, q̃ videto.

† Dictio, roboris, deest in antiq̃s & ei emendatioribus codicibus.

† Item deest dictio, aũt, quam habet codex Barbatiæ.

† Ancon. Adenen. Acomen.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp. De materia vide Spe tit. de statu monach. & Hostien. in sũ. tit. de regul. §. & qualiter.

† al. ita: & de recuperãda sanitate desperatus.

† Nozaren.

† Canonicã. habent omnes antiqui codices.

† Religiosus cõtra bonã obediẽtię ñ põt præscribere. facit l. 1. C. de ser. fu

† Dimolienen. de Molẽd. Dubeolen. Dunolien.

excusat 33.q.5 quod Deo pari.immo tãto grauius de linq.t.s̃.de cõsue.c.vlt.& ĩ.de simo.nõ satis. & ridiculũ esse(vt dicit lex) meliorem esse furis conditionẽ, propter cõtinuationem furti ff.de furtis,inficiãdo.§.infans.Io.Simile huic hẽs.s̃.d̃ test.q̃a ingrediẽtibus.

meretur amittere,qui p̃missa sibi abutitur potestate. Itẽ sicut subditus tenetur prælato,ita prælatus tenetur subdito in hoc casu. Item episcopus sine licentia Papæ non potest episcopatũ dimittere.Itẽ maius bonũ minori bono præfertur. Item communis vtilitas præfertur priuatæ.

Licet.] Diuiditur principaliter in duas partes.In primo ponitur exordiũ: ex quo secundo factum diffinit:ibi, Cũ ergo. Prima:facit quinque. Nam primo ponit formã priuilegijs.Secundo ipsins ĩterpretationẽ, & interpretationis causam: ibi, Quia tñ. Tertio illum fortificat: ibi cum etiam. Quarto illam reassumendo specificat:ibi, Quocirca.Quinto specificationem determinat:ibi,illa. Abb. Sic.

† Cap. 4.extit in 3.cõp. Et de materia huius decretalis vid. eĩno B. Th. 1. 2. q. 139. ar.8. & Hostin sum.ti.de regularibus §.& qualiter.]

CASVS. Quidam monachus sine licentia Prioris sui transiuit ad ordinẽ Cistercieñ. Prior & fratres molestabant cũ dicẽdo, q̃ sine licentia nõ potuit proprium monasteriũ deserere;peruenit hoc ad notitiã dñi Papæ; vnde ipse sup ipso negotio scribit Priori & fratribus Dimolieñ à q̃bus monachus p̃dict⁹ recessit dicẽs, licet q̃busdã regularibus à sede Apostolica sit concessum,vt postquã aliquis apud eos p̃fessus fuerit, ad alium locum ipsis inuitis,etiam causa maioris religionis transire nõ possit;sed hoc ea ratione fuit illis cõcessum,ne quis ex temeritate vel leuitate,in iniuriã sui ordinis,sub prætextu maioris religionis, ad alium se possit ordinẽ transferre;non q̃ ei debeat licentia denegari,q̃ cũ humilitate ac puritate, eam duxerit postulandam: q̃ ergo taliter à suo prælato licentiã postulauerit,ex lege priuata, q̃ legi cõi præiudicat.absolutus, ad arctiorem religionẽ libere poterit se trãsferre;nõ obstãte p̃terua indiscreti cõtradictione p̃lati: quia priuilegiũ meret amittere, q̃ permissa sibi abutitur potestate:vnde nouerint vniuersi, q̃bus hoc priuilegium fuerit concessum, se de iure teneri taliter postulantibus transeundi licentiã impertiri, q̃a sicut subditus licẽtiam à suo prælato cum humilitate & puritate postulare tenetur;sic prælatus sine difficultate tenetur subdito licentiam indulgere, ne videatur propositum impedire diuinitus inspiratũ. Si vero probabiliter dubitat, vtrũ quis velit ad ordinẽ arctiorẽ aut laxiorem ex charitate aut ex temeritate transire,superioris est iudicium requirendũ,ne forte Angelus Satanæ, in lucis Angelũ se transformet. Illud tamẽ regulariter est obseruandũ,vt nullus episcopus sine licentia Romani pontificis præsumat deserere p̃sulatum;quia sicut maius bonum,minori bono præfertur:ita communis vtilitas priuatæ præfertur. Mãdat igitur Papa prædictis fratribus, quatenus p̃dictum monachum, qui de puro corde & conscientia bona ad ordinem Cistercieñ.transiuit., vlterius non molestent. Not. quòd q̃ lege priuata ducitur, a lege cõmuni est exemptus. Item petita licentia à prælato licet nõ sit cõcessa potest quis ad arctiorẽ religionẽ transire,quasi ab ipsius lege solutus. Item priuilegiũ

CAP. XVIII.

Licet †quibusdã monachis [a] & canonicis, [b] nec nõ & Hospitalarijs & Tẽplarijs a sede Apostolica sit indultũ,ne post quã aliquis professus fuerit apud eos, ad alium locũ possit ipsis inuitis arctioris etiã religionis ob tẽtu,trãsire, vt vnusquisque secundum Apostolũ in ea [c] vocatione permaneat, in qua dignoscitur esse vocatus:Quia tamen vbi spiritus Dei est, ibi libertas; & qui Dei spiritu aguntur, non sunt sub lege, [d] quia lex non est posita † iusto;ea ratione videtur hoc illis fuisse concessum, ne quis ex temeritate, [e] vel leuitate, in iacturam vel iniuriã sui ordinis, sub prętextu maioris religionis, ad alium ordinem transuolaret, sicut frequenter a multis constat esse præsumptũ, non quidem vt ei transeundi licẽtia denegetur, qui eam cum humilitate ac puritate duxerit postulandam, vt non ficte, sed vere, ad frugem melioris vitæ valeat transmigrare.

¶Talis ergo postquam à prælato suo trãseũdi licẽtiã [g] postulauerit,ex lege priuata (quæ publicæ legi præiudicat) absolutus, [h] libere põt sanctioris vitæ propositũ adimplere; nõ obstãte proterua indiscreti cõtradictione prelati: q̃a priuilegiũ

1.Cor.7.

2.Cor.3.

† imposita.

a ¶ Monachis.] 1.s̃. eo.non est.

b ¶ Canonicis.] 19. q.3.statuimus.& cap. mandamus Ber.

c ¶ In ea vocatione.] 21.q.1.c.1.& q.2.placuit.& 7. q. 1. non oportet.

d ¶ Sub lege.] 19.q.2. duæ sunt.Ber.

e ¶ Ex temeritate.] aduerte qualiter interpretat priuilegiũ istorũ s. q̃ nullus talium possit trãsire ad strictiorẽ religionẽ, hoc est verũ (vt dicit) temeritatis causa; sic enim cũ prohibetur iuramẽtum, temerarium tantum intelligitur prohibitum 22. q.1.ita ergo.Io.

[Glo.seq alle. tres concor.& vnum contrarium quęrit & soluit,solutioni dupliciter opponit. Demum obijcit ad textum & soluit.]

f ¶ Licentiam postulauerit.] sufficit ergo petere licentiã,licet non obtineatur, sic sup. de arb. cum olim.& ĩ.de loca.& cõduc.potuit. C. de iu. emphy.l.vlt.Arg.contra.s̃.de elect.cum in veteri. & ad idem etiam posset induci circa prin.Sed q̃d si aliquis non petita licentia recesserit ad strictiorem vitã, nũquid est reuocandus? Cõsueuit dici quòd non, dummodo leuitatis cã non transeat, vt hic in fin. innuit. Sed obstat 19.q.2.mãdamus. & illud potest intelligi quãdo leuitatis causa transit, adhuc videtur contra. ĩ.de ætat.& qualit.intelleximus. vbi transiuit quidã sine licẽtia ad aliud monasterium, nec inde punitus videtur. Sed qualiter potest q̃s inuito prælato suo p̃sonã suam alienare,cum rem alienare non possit, & maior sit alienatio personæ quã rei.12.q. 1. præcipimus.& 17.q.1.c.2. 2 cum forte clericus teneatur iuramento obedire.8 q.1.sciendũ.& sup.de maio.& obe. cũ in ecclesijs,nec etiam potest peregrinari sine licẽtia sui episcopi de conse.dist.5.non oportet, & sæpe propter obedientiam bonum intermittitur. 11. q̃õ 3. quid ergo cũ obediendum sit, vbicunque non est con tra præceptum Domini, vel dubium sit quòd non cõtra præceptũ Domini sit 23.q.1.quid culpatur.in fin. Sed illud auctoritate canonis fit instinctu Spiritus sancti,& ita non constringitur per legem.19.q.2.duę. arg.inf.de diuo.gaudemus.

g ¶ Ex lege priuata.]quæ est amor Dei siue Charitas. de qua dicitur:Habe charitatem,& fac quicquid vis. de pœ dist.2.radicata,Lau.

[Glo.seq. quinque personas excipit.]

h ¶ Absolut⁹.]ab hac vniuersitate excipitur vxor carnaliter cognita, impubes, & seruus infra de conuer. coniug.quidam intrauit.20.quæstio.2.ca.1.& 2.& 54. distinct. si seruus. Item excipitur episcopus. infra eodem c.ver.illa semper regula. & curiæ adstrictus. 53. distin.legem.

1 Hæc clari⁹ patet in decretali. Icip. si qua libera.q̃ est in 2. cõp titu. de statu regula. q̃ omisit Raymũdus in hac collectione.

2 Facit ad hoc bonum arg in l. sed & si.§.si ipse & seruus. ff. de pecu.

a ¶ Mere-

meretur amittere,[a] qui cõcessa sibi abutitur potestate: Cum etiam Romanus Pontifex, qui supremam in ecclesia obtinet potestatẽ, Archiepiscopis, & episcopis † cedendi licentiam ex iusta causa petentibus, sine difficultate concedat.[b]

¶ Quocirca nouerint vniuersi, quibus huiusmodi priuilegium est cõcessum, se ad concedendam licentiam transeundi taliter postulantibus de iure teneri: quia sicut subditus à prælato, cum humilitate, & puritate debet transeundi licentiam postulare, ne bonum obedientiæ contemnere videatur: sic profectò prelatus subdito, sine difficultate, & prauitate qualibet, debet transeundi licentiam indulgere, ne videatur propositum impedire diuinitus inspiratum.

¶ Si verò probabiliter dubitetur, vtrum quis velit ad ordinem arctiorem, aut laxiorem ex charitate, an ex temeritate transire, superioris[c] est iudicium requirendum: ne forte Angelus satanæ in lucis[d] Angelum se transformet. Illa semper regula inuiolabiliter obseruata, vt nullus absque licentia Romani Pontificis præsumat occasione quacunque deserere præsulatum: quoniam sicut maius bonum minori bono præponitur, ita communis vtilitas[e] speciali vtilitati præfertur. † Et in hoc casu rectè præponitur doctrina silentio, solicitudo contemplationi,[f] & labor quieti. Ad quod vtique designandum vnigenitus Dei filius Iesus Christus, non de Rachele[g] secundum carnem natus est; sed de Lia, † nec legitur eum in domum suam Maria recepisse, sed Martha. Vnde quando potest episcopus præesse pariter, & prodesse, non debet cedendi licentiam postulare, aut etiam obtinere.

¶ Cum ergo R. monachus vester, ad fratres Cisterciensis ordinis transmigrauerit, non vt ordini vestro aliquatenus derogaret, sed vt apud eos vitam duceret arctiorem, Mandamus, quatenus super eo quod de corde[h] puro, & conscientia bona, & fide non ficta fecisse dignoscitur, eum nullatenus molestetis; quia charitas est fons proprius, cui non communicat alienus.[i]

¶ Idem Præposito, & Decano, & scholastico Demeren. † Colon. diœcesis.

¶ Coniuges religionem profitendo ab inuicem diuertere possunt: aliter si se abiurant, & non continent, illicitum est iuramentum.

CAP. XIX.

VEniens † ad Apostolicam sedem. G. mulier supplici nobis insinuatione monstrauit, quod cum matrimonium cum E. in facie ecclesiæ contraxisset, & diutius cohabitasset eidem, orta est dissensio inter ipsos, in tantum, vt quod † deinceps alter non requireret alterum, vterque corporaliter præstitit iuramentum, hanc vir ipse diuortij causam assignans, quod quondam ipsius mulieris amitam[k] cognouisset, pars ponit petitionẽ mulieris. Secunda prouidet, & iudicem dat ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Quædam mulier contraxit matrimoniũ cũ quodã viro ĩ facie ecclesiæ, & diutius cohabitauit eidem: tãdem orta fuit discordia inter eos, ex eo, ꝙ vir dicebat quãdã amitã ipsius mulieris antẽq̃ eam duceret, cognouisse: sed de hoc non fuit ecclesiæ facta fides, vnde contigit, quod vterq; illorum iurauit, ꝙ deinceps alterum non requireret: & postmodum ad secunda vota transiuit vterque: viro secundo de medio sublato: mulier viro priore viuente, ad agendum pœnitẽtiam, quoddam monasteriũ intrauit, postulãs sibi cõsilium salutare impendi: Papa verò considerans ꝙ iuramẽtum illud illicitum fuit: mandat quibusdam, quatenus prefatũ virum moneant, & cõpellant, vt illam, quam superinduxit, dimittat, & vxorẽ suam recipiat, audituri postmodum si quid fuerit quæstionis: & si cõtra matrimonium nihil fuerit probatũ, si vir ad religionem trãsire voluerit, ei licentiã tribuant transeundi, vt & illa mulier in suo possit proposito remanere. Nota, quod iuramentum cõtra matrimonium, illicitum est, & non seruandum. Item si vir adulteriũ committit, mulier tamen non potest intrare religionem ipso in sæculo remanente.

Glossæ:

a ¶ Meretur amittere.] 11.q.3. priuilegiũ.74.dist. vbi ista. C. de Iudæ. l.3. & l. Iudæos. ɩ Bern.

b ¶ Ex iusta causa pe tẽtibus, sine difficultate ꝯcedat. Quæ sit iusta causa, & q̃ nõ, ostẽdit.s̃. de renun. nisi cum pridem. Io. c ¶ Superioris.] simile.11.q.1. pœnit. ĩ. de iu.patr. nullus. in Auth. de san. ep. §. si à clero. coll.9. Vinc.

d ¶ In lucis.] 26.q.5. nec mirũ, & 29. quæstio.1.§.1.

[Gl. seq. recit. per obiectionẽ, & soluti ponit remissionẽ. Io.

e ¶ Ita cõis vtilitas.] simile 7.q.1. si. ias, & in auth. de rest. & ea q̃ par. §. licet, coll.5. & s̃. de postu. prelat. ca.3. hoc intelligecũ per publicã nõ impedit priuata: quia ordinata charitas incipit à se.23.q.5. si nõ licet, & de pœnit. di.3. qui vult. & 19.q.2 duæ.14.di. quod ait. ff. de iud. si longius, in fi.2. ff. de p̃sc. ver. qui seruãdarum. sic nõ dẽt prelatus sua negotia p̃ponere negotijs eccl̃ię. 11.q.4. quicunque. De hoc etiam dicitur s̃. de postul. præla. c.3.

f ¶ Solicitudo contẽplationi.] id est, vita actiua, quæ in hoc ca su præponitur contemplatiuæ.

g ¶ De Rachele.] Rachel significat vitam cõtemplatiuam, quę est formosa, sicut illa fuit Lia significat vitam act iuam, quæ fęcunda est in sobole, & ideo prefertur pulchritudini Rachelis. s̃. de renuncia. nisi cum pridem. Bern.

h ¶ Corde puro. qa presumi ur pr [illegible] ex [illegible] habet spe [illegible] nisi probet ꝯtrariũ. s̃ d [illegible] s̃. de p̃sump. dudũ.

i ¶ Non communicat alienus.] scilicet à charitate. de pœnit. dist.1. c. resuscitatus. §. item vt Christus. Bernard.

VEniens.] Prima

K ¶ Amitam cognouisset.] Si hoc verum fuit, non fuit matrimoniũ quoad Deum: Vnde si probaretur, separarentur. infra de eo, qui cogno. cõsang. vxo. suæ, super eo. alias non separarentur, vt eo. tit. de illo.

Additiones:

† Si Iudæi crucẽ vrendo, vel alias fidem offendunt, ꝑdent hactenus sibi permissa. Io. And.

† Vide B. Tho. 2. 2. q. 185. art. 4.

a Vide ĩ. de vo. quod super his. ꝑ 3. glo. Io. And.

† Vide l. actione. §. Labeo. in ver. co. tpe. ff. ꝓ soc. gl. in l. 1. & ibi Bart. ff. sol. matr.

† Hoc ita patet; Iacob genuit Iudam ex Lia, Gen. c.29. ĩ fi. Iudas genuit Phares, & Zarã de Thamar; de hoc semine descendit Dauid, & Christus sm̃ carnẽ, Matth.1. sic ergo de Lia natus est Christus, id est, de genere suo.

† De Mireñ. de Moreñ. sed vt plurimũ in antiquis legitur ita: de Miren.

† Cap.6. eo. tit. in 3. cõp. Et de materia p̃ter Doctores hic, vide Turrecrematam in cap. q̃d Deo pari.33.q.5. & Sotum li. 4. sen. di.27. q.1. ar. 4.

† quod vt

[Glo.seq.quærit,arg.pro,& ponit duas opiniones.]
a ¶ Illicitum iuramentum.] & ideo non seruandum. sic s.de iureiu. tua,2. Sed nūquid aliqui possunt licitè se abiurare, & promittere perpetuam continentiam? Videtur ꝙ sic: quia talia matrimonia sāctiora sūt alijs. 33.q.5.qđ Deo pari. Ad hoc dicūt quidā ꝙ tali modo nō pñt se abiurare, vt remaneant in seculo, nisi transeant ad religionem. Arg.j.ti.prox. ex parte 2.ad fi.Ioa. ꝯtrariū dixit, & isti ñ abiurauerāt se ꝑ perpetuā cōtinētiā, sed vt possent adulterari, & quod neuter illorum alterum accusaret: talis abiuratio prohibetur hic, & s.de iureiu.tua 2. in ꝯ si me aliquo iuramento se possent obligare ad ꝑpetuā continentiā.arg.prędict. cap. quod Deo pari. nullū enim iuramentū obstat, quia alter crimen alterius denūciare saltē possit. supra de iureiu. quemadmodum.

[Gl.seq. signat cōtrarium,& soluit.]
b ¶ Pręfatam mulierē recipiat.] Arg.s. j.de diuor. significasti. sed hic locū hēt, nihil mihi tu, vł ego tibi, nil Catilina Cethego.32.q.6.ꝑ tot. & s.de iureiu.tua 2. & s.de adult.c.pen. & vlt.Ioan.& ff.soluto matr. viro atq; vxore. Bern.

c ¶ Audituri postmodum.]& ita quæstio restitutionis præcedere debet.s.de rest.spol.ex conquestione, & s.de ordine cognitionum, super spoliatione.

d ¶ Possit in suo proposito.]& cōpellenda esset in ꝑposito 1 remanere, si maritus vellet ratum habere vel obseruare propositum. Arg.j.ti.ꝑx. quidā ītrauit.& 33. q.5.quod Deo. Ioā.

† præmissa
† cogatis.

1 Hoc verum si se voto adstrinxisset. Io. And.

antequam eam duceret in vxorem; quod licet afferent quamplurimi, nō fuit 10 super hoc ecclesiæ facta fides. Cum autem postmodum ad secunda vota conuolasset vterque, secundo viro viam vniuersæ carnis ingresso, priore superstite, dicta mulier se fecit in arcto loco, ad pęnitentiam agendam includi, postulans vt ei dignaremur impendere consilium salutare.

¶ Nos igitur attendentes, quod illud fuit illicitum iuramentum:[a] Mandamus, quatenus præfatum 30 virum monitione præuia † compellatis, † vt ea, quam superduxit, exclusa, præfatam [b] mulierem recipiat, audituri [c] postmodum si quid fuerit quæstionis. Si verò contra matrimonium 40 nihil fuerit ostensum, & vir sæculo derelicto maluerit ad regularem vitam migrare, vos ei super hoc licentiam tribuatis, vt & illa possit in suo proposito [d] permanere.

¶ Idem Abbati de Affligen. & magistro R. & G. canonicis Traiecten.

¶ *Qui ad monasterium conuertitur sumendo habitum nouitij, potest infra tempus probationis redire ad sæculum, nisi appareat* 60 *eum vitam voluisse mutare omnino.*

CAP. XX.

Consulti † sumus frequenter à multis, vtrum is, qui monasterium ingressus est, habitum sumendo nouitij, [e] si ante 20 professionem emissam infra tempus probationis exire voluerit, licitè possit absque apostasiæ nota vel noxa, [f] † præsertim cum debita morum correctione ad sæculum remeare.

¶ Licet autem super hoc 30 senserint diuersi diuersa, nos tamen credimus distinguendum, [g] vtrum is, qui conuertitur, proposuerit absolute [h] vitam mutare, vt sub habitu regulari omnipotenti Deo de cetero 40 famuletur: an conditionaliter experiri obseruantiam regularem, vt ita demum si [infra annum†] sibi placuerit, profiteatur ordinis disciplinam; aut si forte non placuerit, moribus emen- 50 datus † ad statum pristinū reuertatur. In primo casu [i] debet, vt regulariter viuat, ad laxiorem saltem regulam pertransire. In secundo potest ad sæculum, non tamen vt viuat sęculariter, [k] remeare.[l] Vt ergo quę sit 60 eius intentio, plenius agnoscatur, propositum suum

tiam experiri, vt si sibi displicuerit, ad sæculum reuertatur: In primo casu saltem ad laxiorem regulam transire tenetur, vt regulariter viuat. In secundo verò casu potest ad sæculum redire: Vt ergo appareat, quæ fuerit eius intentio, ab initio propositū & intentionem suam protestetur. hanc intellige secundum illam.j.ca.penul. Nota ꝙ ca.lem est h.bstant a religionis apud oēs religiosos, sed īqualitatib. differunt. Itē nota vtilē distinctionem, quā ponit littera, cōuertēdos. Itē ꝑtestatio in omni cōtractu debet fieri, vt sciat contrahētium volūtas.

e ¶ Nouitij.]scilicet causa ꝓbationis. habitus nouitiorum debet discerni ab habitu professorum. j. eo. statuimus.

f ¶ Vel noxa.] nota versum:
Noxia delictum, delinquens noxa vocatur.
qñ que tñ vnū ponit ꝑ alio, vt hic, vñ melius dixisset, noxia. in fi.ꝗ noxa. circa pri.

g ¶ Distinguēdum.] distinctio ista hodie nō vł hēre locū per decre.inf.eo. statuimus. ex quo.n. simpł assumit habitum nouitiorū, liberè ante annū pōt redire ad sæculū, nisi euidēter appareat contrarium, vt ibi. Laur.

h ¶ Absolutè.] ita ꝙ euidenter appareat, inf.eo.c.proxi.

i ¶ In primo casu.] sic intelligitur s.eo. super eo. eo eñi ipso qđ absolutè religionē intrauit, licet nō fecerit ꝑfessionē, intelligit renūciasse sęculo, cū nullā pręmiserit protestationē. Vnde vel ibi remanere dēt, vel ad laxiorē trāsire, vt dictū est ī. c.sup e. Ar ꝯtra.j.e. statuim9. vbi d hoc.

K ¶ Sæculariter.] i. dissolutè.arg.81.dis. dictum. Ber.

† Cap.7.eo. tit.in 3.cōp. Et videōmino concil. Trid.ses. 25. ti.de regularibus.ca. 15. per qđ cessat distinctio huius decretalis.

† Vide Alciatū lib. 4. de verb.signifi. Couar. Fronto lib. de differentijs ait: noxa pęna est, noxia culpa.

† Hæc duo verba: inf. annum, quæ sunt in recētioribus, desunt in omnibus manuscriptis paulo antiquioribus.

† emendatis.

2 Sed distingue de conditione ꝙ ut Theologi, vt late refert Dñicus Sotus li.4. sen. dist. 29.q.1. art.1.2 & 3. & Syluester in sum. uerbo, matrimonium.3.

Consulti sumus.] Communis diuisio. Secunda ibi, Licet. In qua distinguit duo membra. Secundum ibi, An conditionaliter. Abb.Siculus.

CASVS. Aliquis intrauit monasterium, habitum sumendo nouitij: quæritur, vtrum infra tempus probationis, ante factā professionem licitè possit ad sæculum redire? super hoc diuersi diuersa dixerunt: Innocentius tamen distinguit, verum ille, qui conuertitur, proposuerit absolutè vitam mutare, vt in habitu regulari de cetero Deo famuletur, vel regularem obseruan-

[Glo. seq.quærit, opi. ponit, & soluit.]
l ¶ Remeare.] nunquid licebit tali contrahere matrimonium, ex quo licet ei redire ad sæculum? Dicunt quidam quod non, cum sit simpliciter vouens. 17.q.2. nos nouimus. Si aūt cōtraxerit, teneat. 27.dist. si vir. 27. q. 1. nuptiarū, & j. qui cler. vel vo. rursus, ꝙ non est verum: quia nec fuit expressum votum, nec intendit continere. qui tñ sub conditione vouet: sicut nec obligatur, qui sub conditione 2 contrahit matrimonium, conditione deficiente, infra de condi. appo. cap. de illis.

[Glo.

[Gl.seq.quærit,alle.proponit opi.Io.in fin.soluit.contrariũ interserit,arg.de protestatione,alle.4 iura.& duo in contrarium.]

a ¶ Protestetur.]quid si non protestetur: & nunquid præsumitur ꝓ religione? Vr ꝙ sic:q̃a sũma est ratio, q̃ pro religione facit. ff.de reli.& sum fun. sũt personæ. dixit Io. q̃ præsumi debet, ꝙ potius voluerit absolute mutare sæculũ, q̃ cõditionaliter: nisi ꝓtestatio p̃cedat. Et sic est hic arg.ꝙ ꝓtestatio necessaria est. s̃.d̃ his q̃ vi metusve cau.fi. ꝓlatũ. 31.q.2. Lotharius.7.q 1. Pontifices. & de electio. Cumana.Arg.ↄ̃. s̃.de cõsti cũ M.& s̃.de appel.solicitudinẽ. vbi nõ valet ꝓtestatio illi q cõtra illam fit, & ita præsumit hic in dubio in securiorem partem: q̃a religio securior est.j̃. de re iu. estote.ff.eod.tit.semper in obscuris. sicut cũ durior est, j̃. de re iud.estote ff eod. tit. semper in obscuris. sicut cum dubitatur, an aliquis excõicat⁹ præsumit ipsum excõicatum, vt absoluatur saltẽ ad cautelã, & tunc postea debet abstinere ratione dubij.j̃.de cler. exc. mini.illud, & j̃. de sent. exc.ꝑ tuas. Sed cõtra vr̃ ex quo assumit habitũ nouitij, nec facit ꝓfessionẽ, nec renũciat sæculo expresse, quod non intendit se obligare simpliciter.j̃.eo.statuimus. vbi de hoc dicitur, nisi euidẽter appareat quòd tales.&c.quod verum est,& sic intellige istam decr.secundum illam.

ᵃSed hodie siue ꝓtestetur siue n̄, ante annum ꝓbationis nõ tenet ꝓfessio, vt diffiniuit cõcil.Tridẽ. initio capitis relatũ & sic cessat q̃ gl.

†Cap.vnico eod tit in 4. cõp. Primã qõnẽ habes sup de fo.cõ pe. postulasti.secundã. j̃.de homic. postulasti.& vide conci. Tridẽ.initio pręcedentis c.citatum.

in principio ꝓtestetur. ᵃ

¶ Idem.

¶ Qui infra annum probationis non facta professione redit ad sæculum, licite potest ad ordines, & beneficia promoueri.

CAP. XXI.

Postulasti: † & infra. ¶ Tertio quæsiuisti, vtrũ illi, qui in annis minoribus ᵇcõstituti, nouitiorũ habitũ susceperũt, & infra annũ post modũ nõ facta ꝓfessione, ad sæculũ sunt reuersi, & episcopi, suis hoc sciẽtibus, ad sacros ordines sũt ꝓmoti, sustineri debeant in illis ecclesijs ministrare, in quibus sunt ab eisd.m epis instituti. ¶ Nos fraternitati tuę taliter respõdemus, quod ꝓpter hoc nõ sunt ab ecclesiis ipsis amouendi, sed in eis possunt libere ministrare.

¶ Honorius iij. Veneteñ.† episcopo.

†Venetrañ. Veneñ. Verteneñ.

Postulasti.]Communis diuisio.Secunda pars; ibi, Nos.Abb.Siculus.

CASVS. Aliqui infra xiiij annum assumpserunt habitum nouitiorum, postmodum infra annum ante factam professionẽ ad suas ecclesias sunt reuersi, quęritur, vtrũ debeant tolerari? Rñdet Papa, ꝙ ꝓp hoc nõ sunt à suis ecclesijs amouẽd. Nota, ꝙ qui habitũ nouitiorũ assumunt, infra annum probationis possunt redire ad pristinum statum; nisi fecerint professionẽ.

[Gl.seq dupliciter legit, quod hic dicitur de minore, & secũdum alteram declarat quale fuit dubium, & ponit opi.Hug.& Inn.]

b ¶ Minoribus.]hæc qõ.2.non habet dubitationem: quia si erãt infra xiiij.annum, non tenuit ingressus, & ita possunt libere exire.s̃.ad nostrã, significatum. & c.cum simus & 20. q.1. illud. sed tamẽ verbũ istud dubium est; quia potest intelligi ꝙ fuerũt infra xiiij. annum, & sic videt̃ quæstio,& quod fuerint minores xxv & maiores xiiij s̃.de prob.in pręsentia & tũc dicas, ꝙ non constabat euidẽter, ꝙ sæculũ vellent mutare quãdo habitum susceperunt: quare possunt redire ad pristinũ statum.j̃.e.statuimus. Si vis intelligere ꝙ essent infra xiiij.annos, hæc potuit esse dubitatio: quia forte erãt doli capaces, & sic videbatur ꝙ malitia suppleret ætatẽ, sicut in matrimonio carnali, j̃. de despon.imp.à nobis & c.tuæ. q̃a & poterat se obligare diabolo, sic & Deo, j̃.de deli puc.pueris. Sed Papa respõdet, quòd libere possunt ministrare in ecclesijs postea receptis. & sic non obligantur ante xiiij annũ, Hug.vero dicebat, quòd bene obligatur doli capax, & tenebat monachatus: quia poterat se obligare diabolo per illud ca.pueris, & Innocentius fuit in eadem opinione, qui in decre.ista respondet; & tu huius c. ꝙ ingressus tenuit, si malitia supplebat ætatem, vt in antiqua decretali patet. hodie nõ prodest. B.

ᵃQuæst.etiã huius gloss. cessat hodie ꝑ cõci.Trid. supra citatũ initio præcedentis cap.

† Pro intelle. vide oĩno B. Thom. in 4. sent. dis. 18. q.1.art.3. Verba aũt

¶ Qui vltra annum portat habitum monachalẽ in monasterio, vbi sunt habitus indistincti, censetur professus.

CAP. XXII.

Ex † parte tua fuit ꝓpositũ quod nonnulli sũt, qui licet pluribus annis gestauerint habitum monachalẽ, professionem tamen monasticã non fecerunt: vnde cũ super eo quod habent propriũ, & alias irregulariter viuũt, à te, vel ab alijs arguunt̃, nõ erubescunt dicere, se ad carentiã proprij & cõtinentiã, ac alias regulares obseruãtias nõ teneri: cũ habitus ᶜ non faciat monachũ, sed professio regularis: & infra. ¶ Ideo q; fraternitati tuę mandamus, quatenus quoslibet tibi lege diœcesana ᵈ subiectos, q prædicto modo terrã duabus ᵉ vijs ingredi non verentur, vt postea ... [continued below]

Ex parte.]Cõis antiquæ diuisio. Secunda textualis ĩ 4. pars ibi, Ideoque.Ab. cõp. hoc tit.

CASVS. Quidam c. ita hẽr; sunt, q pluribus annis portauerunt habitum monachalem, tñ professionem monasticam non fecerunt. Cum isti postmodũ arguũtur, super eo ꝙ proprium habent, & alias irregulariter viuunt, dicunt se non teneri ad carentiam proprij, nec continentiam, cũ habitus non faciat monachũ, sed tam professio regularis. Significatum fuit hoc dño Papæ: mandat episcopo loci, quaten⁹ quoslibet sibi subiectos, qui prędicto modo terrã duabus vijs ingredi nituntur, cõpellat per censuram ecclesiasticam, vt postquam per annum gestauerint habitum monachalem, regulam secũdum formam ordinis profiteãtur & seruent. Nota quod nemo debet terram duabus vijs ingredi. Itẽ qui per annum gerit habitum monachalem, pręsumitur monachus: vnde compelli debet vt profiteatur regulam illius ordinis.

c ¶ Habitus.]sup eo.porrectum.vbi de hoc.j̃. qui cle. vel vo.consuluit.]

d ¶ Diœcesana.]id est, lege iurisdictionis: nam regulares nõ subsunt episcopo quantum ad legem diœcesanã.16.q 1.cum pro vtilitate. sed lege iurisdictionis. Quę differentia sit inter legem diœcesanam, & legẽ iurisdictionis, dicitur sup.de offic.ord.conquerente, & c.dilectus. Ber.

[Glo.sequens inducit tria similia.& argu.alle. duo iura.Io.]

e ¶ Duabus vijs.]& male, quia in vno eodemque officio nõ dẽt esse dispar professio.16.q 7. in noua actione. & sic s̃.de elec.cum causam. & est simile quod dicitur, vsq; quo claudicatis in duas partes? 49. dis. ca. vlt. & nemo potest duobus dominis seruire, vt 26. di. Acutius.& de pę.dist 1.c.suscitatus.§. itẽ vt Christus ait. Item arg est. quod allegans contraria non est audiẽdus s̃.de app.solicitudinem.23 q. 7. quod autem. & ideo isti non fuerunt auditi.

[Gl.seq.declarat præsumptionem,quæ insurgit ex lapsu anni: alleg. concor. dicens locum id habere cũ est habitus indistinctus.]

a Per annum.] hoc ideo dicit,quia per annum debet quis esse in ꝓbatione antequã fiat monachus. 17.q.2. Gonsaldus,& sup.eo. ad Apostolicam. nisi renunciet illi beneficio,vt ibi dr̃, & ĩ.ca. proxi. Qui ergo post annum remanet in habitu monachali, & non reclamat, intelligitur tunc ipso facto tacite vouere, vnde postea exire non potest,vt hic patet:imò compellitur expresse profiteri, nisi protestatio præcessisset. s̃. quod met. cau. perlatum, & hæc est præsumptio iuris, & de iure, ita ꝙ non admittitur probatio in contrarium, ex quo nulla protestatio præcessit. 27. distinct. quod interrogasti.s̃.eod.vidua 20. quæst. 1. quẽ progenitores. similis præsumptio est ĩ. de spon.ad id quod, &c. is q. & ĩ. de Iudæ. ca. vlt.& 54. dist. fraternitatem. Et quod dicit,per annum, posset suppleri, maxime: si intelligatur de habitu monachali,qui dari profitẽtibus consueuit, vt infra ca.proxi.aliàs locum habet quod dicitur de anno vbi non est distinctus habitus nouitiorum ab habitu professorum.Ber.

quam per annum a gestauerint habitũ monachalem, regulam secundum formã ordinis profiteantur & seruent,ecclesiastica censura compellas.

Gregorius nonus.

¶ Infra probationis annum libere quis redit ad sæculum, nisi professionẽ fecerit tacite vel expresse,vel appareat eum vitã mutare voluisse. hoc primo. Secundo dicit, quòd ad hoc vt dignoscantur nouitij à professis, debet habitus professorum benedici in locis vbi habitus non est distinctus.

STatuimus.] Duo sunt dicta.Secundum:ibi, Nihilominus.Primum subdiuiditur.Primo statuit. Secundo excipit:ibi,Nisi.Tertio rationem subdit : ibi, Cum.Abbas.

CASVS. Statuitur in cap.isto, quòd nouitij in probatione positi,libere possunt ad priorem statũ redire infra annũ,antequam suscipiant habitum,qui dari ꝓfitentibus consueuit,vel ante professionem emissam, nisi appareat euidenter.ꝙ tales voluerint viam mutare,& in religione ꝑpetuo Dño deseruire: quia licitũ est cuilibet renunciare iuri suo.Statuitur insuper ad omnem ambiguitatem tollẽdam,quòd cum in quibusdam locis religiosis,habitus nouitiorum non distinguatur ab habitu professorum, tempore professionis benedicantur vestes,quæ profitentibus concedũtur, ut per hoc habitus professorũ discernatur ab habitu nouitiorũ.Nota,quòd nouitij in probatione positi infra annũ libere possunt redire ad seculũ, nisi euidenter appareat,quod voluerint vitam mutare.Itẽ differẽtia debet esse inter habitum nouitiorum & professorum,quæ in benedictione vestium consideratur.

a De varijs habituũ generibus religiosi distinguntur, vide hic præ alijs Hẽricũ Boich.

[Glo.seq.distinguit duplicem habitum; demũ quærit;ponit tres opiniones,& soluit.]

b Qui dari profitentibus.] nota ꝙ est habitus professionis qui votum habet annexum,& eo ipso quòd qs talẽ habitũ recipit,monachus efficitur,& ꝑ talẽ habitum intrãdo religionem solemnizat votũ. quare postea reclamare nõ potest ex quo cœpit cũ alijs canere.& de tali habitu loquitur hic & sic potest intelligi sup.eo.vidua.& 27.d.quod interrogasti.& 27.q. 1. viduã.& 20.q.1.quẽ progenitores. & talis habitus impedit & dirimit matrimoniũ.27.q.1.c. Item est habitus probationis,qui differt ab habitu professorum,vt hic in fi.dicitur,& talis habitus nõ obstat,quo minus possit redire ad sęculum infra annũ ante factã professionem,vt hic dicitur : & supra eod.consulti. nisi euidẽter appareat, quòd voluit sæculum mutare vt statim dicit. Sed pone : clericus est in probatione.nũquid expectabit episcopus vsque ad tempus probationis, vt conferat 2 beneficiũ: cũ ecclesia vacare nõ debeat vltra sex menses.s̃. de cõces. prab. nulla? Dicit Io. ꝙ si auctoritate episcopi recessit, videtur ei dedisse licentiam vsque ad tempus probationis: si vero sine licentia recessit,tunc poterit eum legitimo tempore elapso, priuare. Vel dicas,ꝙ si euidẽter appareat ꝙ voluit absolute mutare sæculum,statim põt beneficiũ illius eps̃ conferre : si vero non cõstet de hoc , tũc vr̃ ꝙ eps̃ teneat ipsum expectare , vsque ad tẽpus probationis:cum habeat illud tempus à iure illo conuertendus:supra eodem, ad

CAP. XXIII.

STatuim⁹ † nouitios in ꝓbatione positos,ante susceptũ religionis habitũ, q dari profitẽtibus b cõsueuit,vel ante ꝓfessionẽ emissam,ad priorẽ statũ redire posse libere infra annũ:Nisi euidẽter appareat, c qđ tales absolute voluerint vitã mutare, & in†religione perpetuo Dño deseruire:Cũ qlibet renũciare valeat ei, qđ ꝓ se nòscitur introductũ. †

¶Nihilominus statuentes; ad omnẽ ambiguitatem penitus amouendã, ꝙ cum in quibusdã locis religiosis, nouitiorũ habitus nõ distinguatur ab habitu professorum;professionis tẽpore benedi-

† Huc referas conciliũ Trid.sępe citatum sessi. 25.tit.de regularibus,c. 15.& vide p̃ alijs hic Hẽricũ Boich, & Panormitanum.s̃.ca. ex parte.

† al.ita:& in religione ꝑpetua.

2 Hæc quæstio iã est hodie declarata ꝑ decisionẽ Põtificiã in ca. beneficiũ de regularibus.li.6.

† Vide l si quis in conscribẽdo. C. de pac. Bar. in l lecta.ff. de re iudi.

Apostolicam.& dicit decretũ,quod licẽtiam ab Apo stolo datã nemini auferre possumus 28. distinctione, de his.si iudex minus tempus dederit,quam sit statutũ à lege,suppleretur a iure ff.de re iudica.l. quarta. §.si quis, quia videtur iusta de causa abesse:vnde nõ debet priuari. supra de clericis,non resi. inter quattuor.& capit. vltim. Verius tamen videtur, quod si episcopus non vult eum tãtum expectare, & ecclesia propter huiusmodi absentiam damnum incurrat,debet eum citare, ut redeat, vel ut profiteatur:& si ad terminum non redierit, potest ordinare ecclesiã per iura proxime allegata : nec credo illam esse iustam causam expectandi, quia priuata vtilitas non debet præferri communi vtilitati. supra eod.licet.supra de postul. prælat. cap. tertio. Idem credo seruandum, si aliter sponsus inter religionem,& infra certum tẽpus profiteatur: alioquin compellitur redire ad sponsam:quia & ibi periculum imminet fornicationis infra de conuer. coniu. ex publico. argumen supra vt lit.non contesta.quoniam frequenter §.1.satis posset dici, quod episcopus non posset illum priuare vsque ad tempus statutum,& interim faciat deseruire in ecclesia per alium cui prouideat de bonis ecclesię. arg. sup.de appell.peruenit.2.& supra,de cler.non resi.ca. pen.secus in muliere cui consuli interim non potest. hoc æquius videtur fauore religionis: summa enim est ratio quæ pro religione facit.ff.de relig. & sump. fune.sunt personæ.Ber.

[Glo.seq.quærit,& soluit.]

c Nisi euidenter appareat. & hoc vr̃,ꝙ qui simpliciter intrat religionem, dum tñ nõ faciat professionẽ, vel non recipit vestes,quæ profitẽtibus concedũtur, licet nullã faciat protestationẽ, ꝙ semper possit redire ad pristinũ statum infra annũ: & sic pręsumitur, ꝙ cõditionaliter voluit experiri obseruãtiã regularẽ nisi

nisi appareat euidenter, quòd sæculum mutare voluerit. Sed qualiter apparet, quòd hoc voluit: Dico, quòd si renunciauerit sæculo expresse, vel si aliud dicat vel faciat, per quod voluntas eius appareat; vel si statim recipiat vestes, quæ tantum dantur profitentibus. sed si nihil dicat, vel faciat, non apparet euidenter 1 quòd voluerit mutare. ſ. qui cle. vel voue. ɔsuluit, optime facit 3 & sic pōt intelligi. s. e. cōsulti. & sic non p̄sumit pro religione, si voluerit redire ad pristinū statū qa nō est verisimile, ꝙ sit immemor suæ salutis. 1. q. 7. sancimus, & ꝙ ei sit credēdum, est arg. de rap. cū cā, & ita nō p̄sumitur pro religione vbi simulter intrauit, ex quo vult ante annū exire; immo p̄sumimus. ꝙ conditionaliter habitū assūpsit: sic ergo dēt apparere quod voluerit sæculum mutare, ꝙ patet ex eo, quod dicit, cū quilibet valeat renūciare ei, ꝙ pro se, &c. & ex eo quod dicit, s. eod. consulti. in fi. propositum suum In pricipio protestet, s. quòd vult sæculum mutare, hoc expresse dicendo: in contrariū tamen consueuit ibi dici, prout dixit ibi Ioan & sic intelligimus hodie illam decretalem secundum istam.

† Dictio habitus, deest hic ĩ plurib. antiquis exēplarib.

1 Quæ sint euidentia signa, q. b. appareat, ꝙ sæculū mutare voluerit, plenius ɔsequitur hic, Ioā. And.

† De materia præter doctores hic. vide Ancharanū in c. cum in ecclesijs, de mai. & obe.

† Lateraneñ. sub Innocē. iij. c. 12.

† Quis dicat fugitiuus vide ff. de ędil. edi. l. quis sit fugitiuus.

† Dictio, suos, deest in antiqs codicib. & redundare docent sequētia, videlicet illa: de ordine suo.

† Præmissa.

cantur vestes, quæ profitentibus conceduntur[a], vt nouitiorum habitus † à professorum habitu discernatur.[a]

¶ Idem.

¶ Religiosi fugitiui annuatim sunt requirendi, & cogendi vt ad monasterium reuertantur.

CAP. XXIV.

Ne † religiosi vagandi occasionē habentes, salutis propriæ detrimentum incurrant, & sanguis eorum de prælatorum manibus requiratur:[b] Statuimus, vt præsidentes capitulis celebrandis, secundū statutum concilij generalis,[c] † seu patres Abbates, seu Priores, fugitiuos † suos † & eiectos de ordine suo, requirant solicite annuatim. Qui,[d] si in monasterijs suis recipi possunt, secundum ordinem regularem, Abbates seu Priores eorum, monitione præuia † per censuram ecclesiasticam cōpellantur ad receptionem ipsorum, salua ordinis disciplina.[e] Quod si hoc regularis ordo non patitur, auctoritate nostra prouideant, vt apud eadem monasteria in locis competentibus si absque graui scandalo[f] fieri poterit, † alioquin in alijs religiosis domibus eiusdem ordinis, ad agendam ibi pænitentiam talibus vitæ necessaria ministrentur.[g]

¶ Si vero huiusmodi fugitiuos vel eiectos inobedientes inuenerint, eos excommunicent, & tamdiu faciāt ab ecclesiarum prælatis excommunicatos publice nunciari, donec ad mandatum ipsorum humiliter reuertantur.

a ¶ A professorum habitu discernat.] & sic patet, quòd alius est habitus professionis, & alius habitus probationis, siue nouitiorum, vt dicitur sup. vt per hoc appareat, q sit professi, & qui non. 2 Ber.

Ne religiosi. Diuiditur. Primo constitutionis causa ponitur. Secundo constitutio submittitur: ibi Statuimus, quæ duo facit. Primo prouidet circa electos & fugitiuos. Secundo circa inobedientes: ibi, Si uero.

CASVS. Cum prælati corrigere teneantur subditorum excessus, & oues uagabundas educere ad ouile, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur: statuit Papa Gregorius, ut præsidentes capitulis, celebrandis. s̄m statutum concilij generalis, siue Abbates aut Priores requirant fugitiuos suos & eiectos de ordine suo, sollicite annuatim, reducendo eos ad claustrum, ne uagabundi discurrant in animarum suarum periculum: & si in monasterijs suis recipi possunt, compellantur Abbates seu Priores eorum, ut eos recipiant salua ordinis disciplina. Si autem regularis ordo hoc non patitur, prouideant, ut apud eadem monasteria in locis competentibus, uitæ necessaria talibus ministrētur, si absque graui scandalo fieri potest; alioquin si in alijs domibus eiusdem ordinis prouideatur eisdem: si autem ibi fugitiui inobedientes extiterint, excommunicentur, & tam diu ab ecclesiarum prælatis excommunicati publice nuncientur, donec ad mandatum suorum prælatorum humiliter reuertant.

2 Alias difficile discernerentur, sicut difficile discernit liber à seruo ff. de cōtra. empt. qa difficile. s̄m Vinc. Io. And.

Not. quòd monachi vagabundi reducendi sunt ad monasterium suum ne damnabiliter euagentur.

b ¶ De prælatorum manib. requiratur.] & ita prælatus tenet de facto subditi, nisi eum correxerit. s. de off. or. irrefragabili. & ſ. de statu regula. cum ad monasteriū ad finem. & 43. dist. Ephesijs.

c ¶ Concilij generalis.] quod habes inf. de statu monach. in singulis.

d ¶ Qui.] scilicet præsidentes, vel abbates.

ADDITIO. Vel dic & melius: qui, scilicet, fugitiui & eiecti.

e ¶ Salua ordinis disciplina.] hoc est dicere, imposita eis pænitentia, secundum quod regula illius ordinis requirit & præcipit.

f ¶ Si absque graui scandalo.] nihil oīno cum scandalo faciendum est. supra de tēpor. ordi. ad aures. supra de præscrip. nihil prodest. & væ homini illi, per quem scandalum venit. infra de no. oper. nuncia. cum ex iniuncto. Ber.

[Glo. seq. quærit. & soluit.

g ¶ Vitæ necessaria ministrentur.] & qs ministrabit ei necessaria? Abbas prioris monasterij, uel secundi? Credo, quòd Abbas prioris monasterij. 3 vt si aliquid habeat de suo, prouideat ei de illo. 6. q. 6. de lapsis, & etiam si non habuisset aliquid, prouidebit monacho suo tempore pænitentiæ, alias monasterium illud secundum quare grauaretur?

† Vide l. æquissimum ff. de vsufr. & in l. oleū. cū. notatis. ff. de dona.

3 Argumentum est pro hoc in l. seruius. C. de quæstioni.

TITVLVS XXXII.

De conuersione coniugatorum.

¶ Alexander iij. Vbergeñ. † episcopo.

† Vrbergeñ. Helieñ. Vercell.

¶ Si vir de vxoris licentia profitetur, & vxor ipsa suspecta nec continētiam uouet, nec religionem ingreditur, episcopus uxori uirū restituet. hoc dicit iuxta litteram.

DE CONVERSIONE CONIVGATORUM.

¶ Supra uisum est de regularibus in genere, sed quia coniugati quandoque intrāt monasterium, & dubitari possit de eorum ingressu, ideo ad clariorem doctrinam auctor posuit specialem rubricam.

De hac materia habetur 35. q. 5. & 27. q. 2. c. sunt qui. cum duob. capp. seqq. & conuenit. inf. de rap. cap. pen. Abbas.

Etate.

PRæterea.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Dicimus. Abb. Sic.

CASVS. Quidam laicus præsentibus sacerdotibus & monachis, ignorante epo, de licentia & pmissione vxoris monasteriũ intrauit, & pfessionẽ fecit vxore in sæculo remanere, nec transeunte ad religionem, aut continẽtiã vouente: quærit, vtrum laicus ille possit ab epo suo ad torũ vxoris de monasterio reuocari, an illa debeat cõpelli ad cõtinentiam obseruã dam? Rñdet Papa, quod vir potest & dẽt de monasterio reuocari nisi vxor ad religionem transierit; aut castitatem perpetuo seruare promiserit: cum sit illius ætatis, quòd sine suspicione non possit in seculo remanere. Not. quòd alter coniugum nõ potest ad religionem transire, altero in sæculo remanente, nisi castitatẽ seruare promiserit.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp. Et post conciliũ Later. sub Alexan. iij. par. 5. c. 1. Et de materia vide Turrecrem. in c. qđ Deo. 33. q. 5. & Dominicum. Sotũ lib. 4. sen. di. 27. q. 2. ar. 4.

CAP. I.

PRæterea, a † utrum laicus uxoratus, qui psentibus sacerdotibus & monachis ignorãte epo, de licentia, & permissione uxoris, monasterium ingressus, professionem fecit, uxore in seculari habitu remanente, nec trãseunte ad religionem, aut ppetuam continentiam uouẽte, ab episcopo suo possit ad torum reuocari uxoris; an illa compellenda sit continentiã obseruare: Dicimus, quòd nisi uxor ad religionem transierit, b aut perpetuo castitatem seruare promiserit, c uir potest, & debet de monasterio reuocari. d

¶ Idem Salernitano archiepiscopo.

¶ Ante matrimonium consummatũ potest alter cõiugum, etiã altero inuito religionem ingredi: sed remanens in seculo potest ad secunda uota transire.

a ¶ Præterea.] supple quæsiuisti.

b ¶ Trãsierit.] cum non possit esse in sæculo sine suspicione turpitudinis 27. q. 2. scripsit, & c. sunt qui dicunt.

c ¶ Promiserit.] manendo in domo propria, si est senex. j. e. cum sis, &c. ad Apostolicam.

[Gl. s. q. alleg. tria iura p cõcor. & duo pro contrarijs, & sol. distinguendo, ponit opi. Iterum signat aliud contrarium, & soluit.

d ¶ Reuocari.] sic patet 1 quòd non sufficit vxoris licẽtia, vt vir possit intrare monasteriũ. sic inf. eo. ex parte 1. 33. q. 5. notificasti. & inf. eo. coniugatus. Sed contra 33. q. 5. qui vxorem. 27. q. 2. Agathosa. Solu. Dicas quòd si talis est vxor, quæ non possit esse in sæculo sine suspicione fornicationis, non sufficiet sola licentia vxoris, nisi & ipsa similiter cõuertatur: quo casu hæc decretalis potest intelligi, & omnia similia. Si vero senex est, sufficit sola licentia interueniente auctoritate episcopi, & ipsa voueat, & remanear in sæculo. j. eo. cum sis. & c. ad Apostolicam, & c. vxoratus, & in casu isto intellige illa iura, quæ videntur dicere, quòd alter coniugum potest ad religionem transire de consensu vxoris, ea in sæculo remanente. Alij volunt dicere quod sufficit vxoris licentia inf. eo. ex parte, & c. consulit, & in hoc cap. loquitur de licentia extorta, vel quia fuit iuris ignara. sed tene primum. Tanc. Item signatur contra. inf. eod. veniens. Solu. illa fuit fornicata, & ita obstabat ei exceptio fornicationis. sic. 27. quæst. 2. Agathosa. Ber.

1 De materia huius glossę uide paulo añ citatos.

VErum.] Primo ponit dictum. Secundo ipsius rationem ibi, Quia Abbas.

CASVS. Dicitur hic, quòd si aliqui per consensum mutuum de præsenti matrimonium contraxerint, antequam sint carnaliter coniuncti, potest alter religionẽ intrare altero inuito, sicut quidam sancti de nuptijs vocati fuerunt: & ille, qui remãsit in sæculo, poterit matrimoniũ cõtrahere, cum nondũ sint vna caro effecti. Not. quòd ante carnalem copulã potest alter coniugum altero inuito intrare religionem.

[Gloss. seq. signat cõtrarium, & remittit.]

CAP. II.

VErum † post consensum legitimum de psenti, licitũ est alteri, altero etiã repugnante, eligere monasterium, e (sicut f sancti quidam de nuptijs uocati fuerunt) dummodo carnalis cõmistio non interuenerit inter eos: & alteri remanenti (si commonitus continentiã seruare noluerit) licitum est ad secunda uota transire. Quia cum nõ fuissent una caro simul effecti, satis potest unus ad Deum trãsire, & alter in seculo remanere. g

¶ Idem Pisano archiepiscopo.

¶ Qui inuita uxore professionem fecit, et ei postea restituitur, nõ cõpellitur mortua uxore ad monasteriũ redire: matrimoniũ tamen contrahere non debet.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cõp. Et post concil. Lateran. par. 5. cap. 1. Decisionem huius decretalis ualide tuetur Sotus ab impugnatione hæreticorum. li. 4. sen. dist. 27. q. 1. artic. 4. Vide Turrecematã in ca. seriatim. 32. dist.

e ¶ Monasterium.] 27. q. 2. despõsatam, inf. eod. ex publico, argu. contra infra de spon. cõmissum, ibi soluitur. Ber.

f ¶ Sicut sancti quidam.] sicut beatus Macharius & Alexius. 17. q. 2. cap. scripsit. §. ecce.

[Gl. seq. ponit opi. quam reprobat. Io.

g ¶ Remanere.] & cum alia contrahere. inf. eo. ex publico. Et dicũt quidam, quòd nihilominus remanet vinculũ prioris matrimonij: sed prorsus inefficax propter ingressum: & sic habebit duas vxores, sed nõ obest tale vinculũ. argu. de consec. dis. 4. c. 2. Sed contra eos facit. 31. q. 1. quomodo virginib. & j. de diuort. gaudemus. Vñ primi matrimonij vinculũ soluitur p ingressum religionis, vt in auth. de sanct. §. si vero constante adhuc matrimonio, coll. 9.

CAP. III.

QVidam † intrauit monasterium inuita uxore: qua ipsum repente coactus est ad eam redire; ea mortua, quaris

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp. Et post cõciliũ par. 5. ca. 2. uide gl. in c. mulier. 33. qõ. 5. & ibi docto.

QVidam.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Consultationi. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam intrauit monasterium uxore inuita, coactus est ad eam redire: tandem mortua est illa: quæritur, vtrum debeat compelli ad monasterium reuerti, an possit aliam accipere vxorem? Respondet Papa, quòd votum non tenuit: unde ratione voti ad monasterium non tenetur redire: tamen alterius non poterit vxorẽ accipere quia promisit se non exigere debitum carnis: quod fuit in eius potestate, & quantum ad hoc tenuit votum: sed non reddere, non erat in potestate viri, sed vxoris; vnde dicit Apostolus: Vir non habet potestatem sui corporis: sed mulier, & econuerso. Not. quòd alter coniugum altero inuito ad religionem transire non potest. Item uotum ex parte tenet, & pro parte non tenet. Item votum meum obligat me, ad id quod in me est. Item mutuam seruitutem sibi debent vir & mulier; ex quo sunt una caro effecti.

[Glo.

[Glo.seq.signat contrarium, & remittit.]

a ¶ Votum non tenuit.] plene; tenuit tñ quo ad ea quę erant in eius potestate, s. non exigere debitum carnis: quod in ipsius fuit potestate, sic j.eo.placet, vnde compellitur continere, sed non compellitur ad monasteriũ redire, vt j.e.placet, Arg.contra.s.eod.ex parte. & c.consuluit. vbi compellitur ad monasterium redire. sed ibi soluitur.

b ¶ Non tenetur.] id est non debeat ab ecclesia compelli, ipse tñ peccat si non perficit qđ vouit, ex quo impedimentum cessauit.arg. 17.q.2. nos nouimus. Ber.

[Gl seq.obijcit, & soluit Secundo quærit. ponit opin. Tan. cõtrariam, quam approbat, & alternatiue reuertit ad primam. Tertio quærit, soluit. distinguendo sol. opponit, & respondet.]

c ¶ Nõ exigere.] hic j.eo.placet Sed hæc ratio non vr̃ bona: sic enim beata Maria [a] contr. here non debuit, cum proposuerit se nõ exigere. 27.q.2. beata Maria. & tñ legitime ɔ̃xit, vt ibi dr̃. Rñdeo immo bona est hæc rõ, quia post tale votũ cõtrahere non debuit, pp ꝓnitatem, quam hẽt exigendi debitum. & qđ dr̃ de beata Maria hoc fecit ex reuelatione diuina. Sed pone qđ ɔ̃hat, quid erit? Tancredus dixit, ꝙ tenet matrimoniũ: quia totum non fuit solemne.arg.inf. qui clerici.vel vo.rursus. Alij dicunt, ꝙ non tenet matrimonium, & debent separari. j.eo.ex parte & c.consuluit. & hoc verius vr̃. quia quantum ad cõtinentiam seruãdam, satis solemnizauit ipsum votum p suã professionem. Vel si vis dicere ꝙ matrimonium teneat, ipse tñ debitum ab vxore exigere non debet quamquã reddere dẽt exactus: quia faceret contra conscientiam.arg.s. de restit.spol.litteras. & inf.de sen.excõ. Inquisitioni. Item quæritur vtrum mulier possit intrare monasteriũ in casu isto inuito viro: Hic põt distingui, an sit reconciliatus ei, & eductus de monasterio, & tũc non põt eo inuito intrare.arg.33.q.5. qđ Deo pari. si vero non est reconciliatus ei, potest trãsire ad religionem eo inuito. 27.q.2.Agathosa.& 33.q.5.qui vxorem. Sed vr̃ ꝙ non obstante eo quòd est reconciliatus: ꝙ ipsa possit intrare religionem eo inuito quia ipse iam non potest ab ea exigere debitum: & sicut ille ea inuita renunciauit exactioni debiti coniugalis, ita & ipsa eo inuito põt renunciare seruituti, quam habet in ipsum. Hoc verum est quantum ad huiusmodi seruitutem: quia & ipse debet ad monasterium redire vbi fecit professionẽ. j.eo. placet. quo ad alia tamen quæ vir dẽt vxori, & èconuerso, nõ videtur ꝙ viro inuito possit transire, postquã illa eduxit eum de monasterio, & ei est reconciliatus: quia non solum tenentur coniugati ad debitum carnale reddendum, sed ad mutuum auxilium & obsequiũ quia in quibusdam matrimonium est legis obsequium, 27.q.1.nuptiarum. Ber.

an ipse cogatur reuerti ad monasterium, an aliã possit ducere in vxorem? Cõsultationi tuæ taliter respondemus, ꝙ votũ [a] non tenuit: vnde ratione voti ad monasterium nõ tenetur [b] redire vlterius vero non poterit vxorem accipere: promisit.n. se nõ exigere [c] debitum, quod in eius potestate erat: & iõ quo ad hoc votum tenuit: non reddere autem, non erat in eius, sed mulieris potestate. vnde Apostolꝰ: vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier.

¶ Idem Exonen. episcopo.

¶ *Vxoratus religionẽ intrare nõ potest, nisi etiam vxor ingrediatur: vel nisi suspecta non sit, & continentiam promittat. h. d. Et est vnũ caput de principalioribus tituli.*

CAP. IV.

Cvm † sis p̃ditus sciencia litterarum, ignorare nõ debes, sanctorum Patrum cõstitutioni [d] esse contrarium, vt vir vxore sua aut vxor viro eius † nõ assumente religionis habitum, debeat ad religionem transire: & inf. ¶ Inde est quòd auctoritate Apostotica prohibemus, ne in episcopatu tuo, virum vel vxorem (nisi vterq; ad religionem migrauerit) trãsire permittas. Verum si ita vxor senex est & sterilis, [e] quòd sine suspicione [f] possit esse in sæculo, dissimulàre [g] poteris, vt ea in sæculo remanẽte, & castitatem promittente, ad religionem transeat vir eiusdem.

¶ Idem Strigon. & Colon. † Archiepiscopis.

¶ *Coniugatus non est ordinandus ad sacros ordines, nisi vxor continentiã promittat.*

CAP. V.

Coniugatus † & infra. Nullus coniugatorum est ad sacros [h] ordines prmouendus: Nisi

Cvm sis.] Communis diuisio. Secunda pars: i... de est vbi ex ... p̃ñe prę nisso infert speciẽ. Abb. Sicul.

CASVS. Præcipit Papa epo Exonen̄. ne in ep̃atu suo permittat virum vel vxorẽ ad religionẽ transire, nisi vterq; ad religionem migrauerit: tñ si vxor est senex, q̃ sine suspicione possit in sæculo remanere, dissimulare poterit, vt ĩ sæculo remaneat castitate ꝓmissa, & vir poterit ad religionẽ transire. Not. ꝙ alter coniugũ non dẽt ad religionẽ trãsire sine reliquo. Item si mulier sit senex, & castitatem promiserit, p̃t vir ad religionẽ trãsire. Item no. hic argumentũ pro senibus, quod sint cõtinẽtes.

d ¶ Constitutioni.] 27.q.2. sunt qui dicunt. & ca. Agathosa. & qa Agatho. & c. scripsit nobis. in istis cõstitutionib. dicitur. qđ vir & vxor post quã copulatione coniugij vna caro effecti sunt, non põt alter ad religionem transire altero in sęculo remaneute.

e ¶ Sterilis.] ratione ætatis, & non naturæ: quoniam multæ sunt steriles & iuuenes, quæ continere nõn possunt, a nec volunt.

f ¶ Sine suspicione.] sic inf.eo.vxoratus. & c.ad Apostolicam.

g ¶ Dissimulare.] dissimulatione approbationis: quia talis transitus bene approbatur, si consentit mulier. j. eo.vxoratus. & c.ad Apostolicam.

Coniugatus.] Diuiditur: quia primo ponitnr dictũ. Secundo exceptio ib. Nisi Abb.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ nullus coniugatus ad sacros ordines recipiatur, nisi prius continentiam uouerit, & ab vxore fuerit absolutus. Not. ꝙ non sufficit viro licentia mulieris, ut ad ordines promoueatur, immo exigitur quòd continentiam voueat.

[Glo.seq.reci.per q.argum.pro, & soluit contrariũ. Ioan.]

h ¶ Ad sacros.] ex eo quod prohibet, ꝙ coniugatus nõ promoueatur ad sacros ordines, datur intelligi, ꝙ possit ad minores. quia quod de vno negatur, de alio consequens intellectus patet. 25.dist.qualis. sed non est uerum: quia coniugati promoueri non debent. s. de cler. coniu. diuersis fallacijs. immo si clerici sunt in minoribus ordinibus, beneficijs debent priuari. eo.tit.c.5.

[Glo.

1.Cor.7.

[a] De hoc articulo uide B. Augustinum li.24. contra Faustũ Manicheũ ca. 8. & 9. magistrũ sen. lib. 4.di.30. §.p̃missis aliqd addendũ. & ibi Sotũ q.2. art. 1. & ubi late de m̃rimonio. B. Virginis.

† Cap.4. eo. tit.in 1.cõp. Et post cõci. Lateran. pa. 5.c.3. Et de articulo huius c. vide Turrecrematã in cap. sunt q dñt. 27.q.2. in fi.

† sua

† Strigonieñ. & † Colonieñ. Colocen.

† Cap. 5.eo. tit. in 1.cõp. & post cõci. par.5. cap.6. Et de uero intellectu uide Durandũ li.4.sen.dist. 27.q.2.& ibidem Palud. q.3.& latius ibi Sotum q. 1.ar.4.uer.p̃terea ɔ̃ eãdẽ primam conclusionem.

[a] Sano mõ hoc dictum accipias, iõ .n. continere non pñt, quia reuera ad cõtinentiã se nõ disponũt, neque ea faciunt, quę ꝓ continentiæ dono à Deo impetrando, fieri oportet.

[Glo.ſeq.quærit ponit opin.Ala.ponit contrariam, & reuertitur ad primam.

a ¶ Ab vxore continentiã profitente.]ſed nũquid ſufficit hoc? Vr ꝙ ſic 23.diſ.ſeriatim.& 77.diſt.eps benedictionẽ.quæ potius ↄ̃dicit.ſed ibi exponitur religionẽ,i. caſtitatẽ. ſic ſ.de cleri.cõiuga.ſane. quod cõcedebat Ala. ſi vir remaneat in ſæculo. Alij dñt ꝙ ordinari non dẽnt,niſi ad religionẽ ↄuertat vterq;. Quod dr̃ hic intelligẽ in eo caſu, in quo eẽt ſenex & ſterilis; ita ꝙ nulla eſt ſuſpicio de vxoris incontinentia: & ſic intelligitur illa decr ſane. de cler.cõiug.nã qui ꝓmouetur ad ſacros ordines,eo ipſo intelligitur cõtinentiam ꝓfiteri. & ſi iuuenis eſſet vxor, p̃ſumptio eſſet ↄ̃ vtrumq; ar.ſ. c.ꝓxi.in fi.vnde non dẽt promoueri talis, niſi ambo trãſierint ad religionem. ſecus ſi ſit ſenex, & ſine ſuſpicione. vel dicas vt dixit Ala. quod aliud eſt in eo,q̃ promouetur ad ſacros ordines remanendo in ſæculo: quia ibi ſufficit ꝙ cõi conſenſu cõtinẽtiam promittant, vt dicunt iura primo inducta: quia ẽt cõi cõſenſu, ſine ſuſceptione ordinum pñt continẽtiã ꝓfiteri remanendo in ſæculo.33.q.5.qđ Deo pari. & aliud eſt in his q̃ cõuertuntur, quia locũ ibi hẽt quod dicitur ſup.cap.proxi.& inf.eo.ad Apoſtolicam.

† Cap.6.eo.tit.in 1.cõp.& poſt cõcilium Later.par.5.c.7. Et de materia & intellectu uide citatos paulo añ in c.cõiugatus. adde Dñicum in c.ſi ſe cuidã. 28.diſt.

† In aliquot ↄ̃preſſis exẽplarib.ita:& religioſam ueſtẽ uel uitã aſſumat.

ab vxore cõtinentiã [a] profitente, fuerit abſolutus.

¶ Idem eiſdem.

¶ Vxoratus in epiſcopũ promoueri non poteſt, niſi uxor religionẽ profiteatur.

CAP. VI.

SAne † ſi coniugati conſenſerint ordinari, vxoris voluntas prius requirenda eſt: & infra.

¶ Fraternitati veſtræ auctoritate Apoſtolica prohibemus, ne vxoratum [b] præſumatis in epm ordinare: niſi vxor prius profeſſa continentiam, ſacrum ſibi velamen [c] imponat, & religioſam veſtẽ † aſſumat.

¶ Idem Brixien.epiſcopo.

¶ Sponſa de præſenti nõ cognita, quæ dicit ſe velle religionem ingredi, cõpellitur infra certum tempus profiteri, vel adhærere marito.

CAP. VII.

EX † publico inſtrumẽ

† Cap.7.eo.tit.in 1.cõp.& poſt cõci.par.5.cap.8. Vide Turrecrematã in c.ſunt q̃ dicũt.27.q.2.& oĩno Dñicũ Sotũ li.4.ſent.diſt.27.q.1.ar.5.ubi egregie defendit deciſionẽ huius decretalis.

SAne.] Communis diuiſio. Secunda pars: ibi Fraternitati. Abb.Sicul.

CASVS, Dicitur hic, ꝙ ſi coniugati ordinari voluerint, voluntas vxoris prius debet requiri, & obtineri, vt dr̃ in præcedenti cap.prohibet, etiam ne uxoratus poſſit in epiſcopum promoueri, niſi uxor ſua continentiam profiteatur, & intret religionem, ſacram veſtẽ aſſumendo. No. quòd vxoratus non debet promoueri ſine licentia vxoris. Item no. ſpeciale in vxore epiſcopi, quòd debet continentiam profiteri: & intrare religionem antequam uir eius promoueatur in epiſcopum.

[Glo.ſeq.recitetur per quæſtionem.]

b ¶ Vxoratum.] ſi de fraude non ſit ſuſpectus ratione uxoris & filiorum à prælatura, & ab adminiſtratione non repellitur: in quo caſu intelligitur hoc.33.diſt.omnino: ſecus ſi ſuſpectus: quia ſæpe per tales ſubſtantia eccleſiaſtica deperire ſolet 28.diſt.de Syracuſanæ.& ſup. de cler.coniu.diuerſis fallacijs.61.d.ſt.Catinenſis.

[Glo.ſeq.quærit, & ſoluit.]

c ¶ Sacrum uelamen.] ſed quid ſi eſſet uetula, nunquid ſufficit ſi continentiam profiteatur, inf.eod.uxoratus. & ĩ.eo.ad Apoſtolicam? Reſpondeo, non ſufficit, niſi conuertatur, & eſt ſpeciale in uxore epiſcopi: aliàs contradiceret c.præced.

ADDITIO. Quidam dicunt quòd non ſufficit, & eſt ſpeciale in epiſcopo. credo quòd ſufficeret. & hoc intelligitur de iuuene arg.ex fine huius capituli.

EX publico.] Prima pars narrat factum. Secunda: ibi, Ceterum. mulier petenti dat iudicem. Tertia ſoluit obſtaculum: ibi ſane. Abb.

tio nobis innotuit, ꝙ cum Veronen.epiſcopus cauſã matrimonij, quæ inter A. virum & M.mulierem vertebatur, ſuſcepiſſet terminandã, iudiciali ſententia matrimoniũ approbauit, & eidem mulieri præcepit, vt ad virum rediens, exhiberet eidem coniugalem affectum: quod cum renueret † fuit vinculo excommunicationis adſtricta.

¶ Ceterũ quia licet à præfato viro deſponſata fuerit: adhuc tñ (ſicut aſſerit) ab ipſo eſt incognita: Mandamus quatenus ſi prædictus vir ipsã carnaliter nõ cognouerit, † & eadem ad religionem [d] tranſire voluerit, recepta ab ea ſufficiẽti [e] cautione, quod vel ad religionem trãſire, uel ad virum ſuũ redire infra duorum [f] menſium ſpacium debeat, ipſam à ſententia, qua tenetur, abſoluas: ita quòd ſi ad religionem tranſierit, vterq;

CASVS. Inter A. virum, & M. mulierem qõ mrĩmonij vertebat q̃ fuit cõmiſſa epõ Veroneñ. q ꝓ matrimonio ↄtñ ... ꝓnunciauit, p̃..pi ns mulieri, vt ad virũ rediret, & ei coniugalẽ exhiberet affectum: qđ cũ facere nollet, fuit excõicata, ſed illa ſe virginẽ aſſerens, dicebat ſe velle religionem intrare: ſignificat ũn fuit hoc dño Papæ: vñ mandat epõ Brixi ñ. quatenus ſi p̃dictus vir eã carnaliter non cognouerit, & illa ad religionẽ tranſire voluerit, abſoluat à ſnĩa excõicationis, recepta prius ſufficiẽti cautione ab ipſa, ꝙ dẽat ad religionem tranſire, vel ad virum ſuũ redire ĩ.duos mẽſes: & ſi ad religionem tranſierit, vterque reſtituat alteri qđ ab eo recepit. In fine tñ det tacitæ qõni, quæ poſſet fieri de auctoritate Euangelij, qua dicitur: nõ liceat alicui dimittere vxorẽ ſuam excepta cauſa fornicationis: quia illud intelligendũ eſt de his, quorum matrimonium eſt carnali copula conſummatum. No. ꝙ ante carnalem copulã poteſt alter coniugum religionem intrare, altero in ſæculo remanente. Item cum diſſoluitur matrimonium iuſta de cauſa, uterque debet alteri reſtituere quicquid ab eo habuit. Item priuatur quis iure ſuo ſine culpa ſua. Item per carnalem copulam matrimonium conſummatur.

† renuerit in antiquis.

† cognouit

[Glo.ſeq.quærit, & ſoluit.]

d ¶ Religionem.] quid ſi uellet remanere in domo propria, & ſeruare religionem? Non eſt audienda. ĩ.eod.ex parte 2. in fi. quia ad bonum & malum ſe poſſet habere. & ideo quod certius eſt, tenendum eſt. ut ĩ.de ſpon. iuuenis. & de pœnit.diſt.7.§.1.Bern.

e ¶ Sufficienti.] nomine ſufficientis cautionis intelliguntur pignora, uel fideiuſſores. ff.man. ſi mandato. §.ult. ſatis putarem in caſu iſto dari cautionem ad arbitrium iudicis. 24.diſt.quamquam.

f ¶ Infra duorum.] nunquid iſtud tempus eſt ordinarium & regulare, ut ſemper tantum tempus indulgeatur, & non minus, licet dicatur de duobus menſibus? Credo quòd iſtud committeret arbitrio iudicis, utrum plus uel minus tempus indulgeat ad profitendum dicenti ſe uellet etiam intrare religionem. & currit à tempore illo quo iudex ſtatuit terminum. Sed pone quod elapſum eſt tempus ſtatutum, nunquid adhuc poteſt intrare

Intrare religionem? Dico ꝙ sic, semper ante carnalem copulam: iudex tñ debet præfigere terminum peremptorium. ꝟ. quem profiteatur, vel conuertatur ad virum: alioquin illam excommunicet, nec dabit ei tṗs probationis eṗs, nisi maritus consentiat. De hoc dic vt sup. tit. prox. statuimus.

a ¶ Restituat.] quòd obtinet, vbicunq; matrimonium dissoluit ex iusta causa. inf. de do. post diuor. rest. c. 1. & inf. de cōiug. ser. proposuit. C. de spō. l. vlt. C. de episc. & cler. Deo nobis.

b ¶ Consūmatū.] sed ꝫ vt̄ 1 quia matrimoniū mandato Dei perficitur. 36. dist. deinde opponitur. Sol. Est cōsummatio quę fit quo ad matrimonij essentiam, q̄ fuit facta in Paradiso ab ipso Dño per coniunctionem animorum, quæ designat conformitatem fidelis animæ ad Christum, vt ibi: Et est q̄dā cōsummatio, quo ad sacramentum Christi ad ecclesiā, per incarnationem verbi Dei in vtero virginali: ꝙ designat p illud m̄rimoniū ꝙ est carnali copula consummatū, vt hic. & ꞩ. de big. debitum. 27. q 2. in oī, vel saltem quo ad hoc ꝙ impedire possit ꝑpositū religionis. Lau. Notauit hic Alanus ꝙ matrimonium nō cōsummatū sortitur naturā ex cōstōne ecclesiæ, ideo circa illud latissime patet Papæ potestas. Vincentius dixit, quòd Papa per dispensationem posset dissoluere tale matrimonium: posset etiam statuere, quòd per secundum matrimonium rumperetur primum: secus de consummato ꝙ ab ipso Domino naturam suam sortitur, & iō sola interpretatio circa illud pertinet ad Papam, nō dispensatio, vel contraria constitutio. Contra tamen arg. ꝟ. de spon. duorum. c. vlt. Ber.

Matth. 5. & 19.

† Vide cōcilium Tridē. sess. 24. tit. de sacramento matrimonij can. 6. & seq.

† confirmari

† Cap. 8. eo. tit. in 1. cōp. Et post concilium par. 5. c. 9. Vide citatos sup. eo. c. cōiugatus.

† existat ita.

i De materia huius glossæ quæ ualde ē controuersa inter canonistas & Theologos uide Turrecrematā, in c. sunt q dicunt. 27. q. 2. uers. ad triticū sic ꝑceditur. & latius per Sotū lib. 4. dist. 27. q. 1. artic. 4. vers. Alia vero argumē ta.

restituat [a] alteri, qd̄ ab eo noscitur recepisse: & infra.

¶ Sane quod Dñs in Euāgelio dicit, non licere viro † nisi ob causam fornicationis vxorem suam dimittere intelligendum est ꝭm interpretationem sacri eloquii, de his quorum matrimonium carnali copula est consummatū, [b] sine qua consummari † non potest.

¶ Idem Priori & fratribus sanctis Ioannis.

¶ Summa vt supra, eod. cap. cum sis.

CAP. VIII.

Vxoratus † sine licentia vxoris inter vos nullatenus recipiatur: [c] quæ integræ opinionis ita existat, quod nulla marito suspicio habeatur, eam ad secūda vota velle migrare, vel ꝙ minus cōtinenter [d] debeat viuere: quæ si talis extiterit, marito eius in cōsortio vestro recepto, ipsa publice in cōspectu ecclesiæ continentiam professa, in domo propria cum filijs suis [e] & familia poterit permanere.

¶ Si autem talis fuerit, quæ suspicione nō careat, voto continentiæ celebrato, à sæcularium hominum se cōuersatione remoueat, & in loco religioso, vbi Deo seruiat, perpetuo commoretur.

¶ Nullus vestrum mulierem aliquam tonsurare, [f] vel ad habitandum [g] secum præsumat assumere.

¶ Vrbanus tertius Priori sanctæ Crucis.

¶ Coniugatus faciens professionem vxore consentiente, licet nunquam intrauerit monasterium: si mortua coniuge cum alia contrahat, non valet matrimonium, & monasterium intrare compellitur.

CAP. IX.

Ex † parte Abbatis S. Petri ad audientiā nostrā peruenit, ꝙ cū D. in infir-

Item moniales non debent habitare cum monachis. [Glo. seq. quærit, & soluit.]

c ¶ Nullatenus recipiatur.] sed pone, quòd de licentia vxoris recipiatur, & professionem faciat solemniter, & habitum recipiat, sed vxor non promittit cōtinentiam, nec promisit transire ad religionem, siue sit senex siue iuuenis, nunquid tenet monachatus, cum non sit seruata forma huius cap. ꞩ. eod. cum sis, & ꝟ. eod. ad Apostolicā. Ego credo, ꝙ monachus sit, & votum solemnizauit oīno quo ad se, ita ꝙ non possit exire monasterium, nec vxor pōt eum repetere iure seruitutis: quia renunciauit illi seruituti, dādo ei licentiam: episcopus tamen per officium suum [2] potest virum de monasterio reuocare, & reddere vxori, ne illa incidat in fornicationem, cum hoc ad ipsum pertineat, si suspecta est. 93. distinc. diaconi, & ita intelliguntur iura de hac materia loquētia. sed ea mortua cōpellitur redire ad monasterium, & sic intelligitur supra eod. cap. 1. & inf. eod. ex parte consuluit. & sup. quod met. cau. cap. 1. & licet dicatur hic, & sup. eod. cum sis, & inf. eod. ad Apostolicam, quod alter coniugum non recipiatur, nisi alter transeat ad religionē, vel promittat continentiam, verum est hoc quod non debet recipi, nec ille ēt debet transire: tamen si recipiatur prædicto modo, tenet monachatus, vt dictum est: quia multa fieri non debent, facta tamen manent. De hoc not. inf. eod. c. proxi. nec dicitur in aliqua istarum decr. quod monachatus non teneat, sed quod ita fieri debeat. Bernardus.

2 Idē notat. ꝟ. ca. prox. ad fi. vlt. glo. & idē Innocentius sup. eo. quidam. Io. And.

† Ca. 1. eo. ti. in 2. comp.

d ¶ Minus continenter.] sic sup. eo. cum sis, & inf. eod. ad Apostolicam.

e ¶ Cum filijs suis, & familia.] sic 20. q. 1. vidua. 27. q. 1. mulieres, arg. contrā ea. causa. q. 2. scripsit.

f ¶ Tonsurare.] 39. dist. si quamulier.

g ¶ Ad habitandum.] quia huiusmodi duplicitas reprobatur. 18. q. 2. diffinimus, & 32. dist. interdixit. 7. q. 2. cognouimus. Bern.

Vxoratus.] Diuiditur principaliter in duas partes. Primo prohibet per hospitalarios S. Ioannis, vxoratum recipi sine vxoris licentia. Secundo prohibet per ipsos recipi mulieres. Secunda: ibi, Nullus. Prima pars subdiuiditur, secundum quod distinguit qualitatē vxoris licentiam dantis. Abbas.

CASVS. Primo dicitur, ꝙ cum vxoratus nō recipiatur ad religionē, nisi vxor primo promiserit continentiam, si est talis, ꝙ sine suspicione posset in sæculo remanere, in domo propria cum familia sua stare poterit. Secundo dicitur, quòd si est iuuenis compellatur recedere à conuersatione sæculariū hominū, & intrare religionē. Tertio dicitur, quòd nullus clericus vel monachus tondeat mulierem, vel secū teneat. No. quòd vxoratus non potest transire ad religionem, nisi vxor prius vouerit castitatem. Item votum publice factū, videtur esse solemne. Item si mulier non caret suspicione, non sufficit viro eius licentia cōuertendi, nisi ipsa intret religionē.

Ex parte.] Professus religionem de consensu vxoris in sæculo remanentis, licet vxori fuerit restitutus, ea mortua ad monasterium redire compellitur: ita communiter summatur, textus tamen iste nihil dicit de restitutione. Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem: ibi. Quia vero. Abb.

CASVS. Quidam D. nomine in infirmitate positus, vxore sua consentiente, votum castitatis emittens, suscepit habitum monachalem, & postmodum liberatus, vxorem suam retinuit, & ea defuncta aliam super induxit: quæritur virum cum ea valeat remanere? Respondet

ſpondet Papa, licet ille D. ad religionem de iure nequiuerit proficiſci vxore in ſæculo remanente, ea tamen ſublata de medio, votum ſuum violare non potuit: vnde mandat quatenus ſi verũ eſt quòd aſſeritur, prædictus D. compellatur per excommunicationem, vt mulierem ſuam dimittat, & ad ſuum monaſteriũ reuertatur: de cetero in habitu regulari moratur⁹. No. ꝙ vir, nec ĩtrare religionẽ, nec votũ uouere põt ſine conſenſu vxòris. Itẽ ñ ſufficit viro intrãti religionẽ, licẽtia vxoris: ĩ ſæculo remanentis. Item vouẽtes compellendi ſunt ꝑ ſnĩam excõicationis votum ſuũ ſeruare.

[Gloſ. ſeq. currit, ponit opinionẽ Lan. & remittit.

a ¶ Cõſentiente vxore.] ſed eſto ꝙ ſit iuuenis, nũquid vouet dando licẽtiam; nam non poteſt in ſæculo remanere. ſ. eod. cũ ſis? Lau. dicit, ꝙ ſi ſcit jus, vel ei dicatur, intelligit vouere, aliàs non [1]. & dic conſentiente & promittẽte ĩtrare religionẽ, 27. q 2. Agathoſa. argu. Vel dic vt in notula ſeq. dicitur.

[Gl. ſeq. ar. alle. duo iura; in ꝯtrium alle. alia duo. ponit tres, òpin. & terrã impugnat, ponens dictum Hug. & ſoluens decret. 1. ſup. eod.]

1 Ad hoc ĩ. eo. veniens. Ioan. And.

† Cæleſtinus iij.

poſitus, conſentiente a vxore votum vouens caſtitatis, monachalem habitum ſuſcepiſſet, poſtmodum liberatus vxorem retinuit, & aliam, ea defuncta, ſibi temere copulauit.

¶ Quia vero licet prædictus D. vxore ſua remanente in ſæculo, de iure ad religionem b nequiuerit proficiſci, ea tamen ſublata de medio, votum ſine ſalutis ſuæ periculo, non potuit violare: Mandamus, quatenus ſi verũ eſt quod aſſeritur, prædictum D. per excommunicationem compellas, vt muliere dimiſſa ad ſuum monaſterium reuertatur, ſub regulari habitu de cetero Domino ſeruiturus.

¶ Clemens † tertius.

¶ Profeſſus religionẽ vxore ſciente, & diſſimulante, ea mortua ad ſæculum redire non poteſt. hoc dicit, ſecundum intellectum veriorem, & ſingularem in materia.

CAP. X.

Conſuluit † nos G. ſacerdos, vtrum vir ad religionem tranſiens, c & in ea per annum, & ampli⁹ moram faciens, vxore ſua, poſtquam ad domum tranſierat d regularem, de præſenti vita ſublata, ſæcularem habitum reſumere valeat, & aliam ducere in vxorem, vel ſi ductam ei liceat retinere.

¶ Conſuitationi huiuſmodi taliter reſpõdemus, quòd prædictus vir nec habitum poteſt abijcere, quem aſſumpſit, nec aliquam ſibi matrimoino † copulare. Quòd ſi contraxerit, matrimonium

† Cap 2. ꝯ. tit. in 1. cõp.

† Al. ita: in mr̃imonium copulare al. ita: in matrimonio copulare.

fecit, ĩ. ca. proxi. & ſic omni modo quo potuit votũ ſolemnizauit: vnde quamuis non debuerit vir tranſire vxore in ſæculo remanente, tamen tenuit votũ, & monachus fuit: quia multa fieri non debent, facta tamen remanent. ſ. titu. prox. ad Apoſtolicam. vnde compellitur redire ad monaſteriũ vxore mortua: ſed cõtradicere vr̃. ſ. c. 1. vbi mulier dedit licẽtiã viro, & tñ de monaſterio reuocat, & reſtituit vxori, niſi vxor caſtitatẽ ꝓmiſerit: aut ad religionẽ tranſierit. Sed nõ dr̃ ꝙ monachatus nõ tenuerit, vnde mortua vxòre cõpelli debuit ad monaſteriũ redire: & ita concordat cum iſta: & hoc ꝓbatur. ſ. quod met. cauſa. c. 1. Hugo, dixit quòd decreta illa nõ tenet: quia conſentit marito, & debebat compelli ad caſtitatem, vel monaſterium intrare ſi iuuenis eſſet, & præterea non dicitur ibi quòd mulièr poſſet reuocare maritum, ſed epiſcòp⁹ ex officio ſuo: tamen cõpellitur illa redire propter ea, quæ dixi. inf. eod. placet. ibi ſimiliter non fuit ſolemne votum: quia non habuit licẽtiam viri, vnde nec illa compellitur redire ad monaſterium. Bernardus.

ADDITIO. Vel promiſit uitam mutare 27. q. 2. Agathoſa.

b ¶ De iure ad religionẽ.] colligitur [2] hic argu. quòd uxoris licentia non ſufficit, ad hoc ut ad monaſterium poſſit tranſire uir eius ſim. ſ. eo. ti. c. 1. & 33. q. 5. notiſi caſti. Sed cõtra uſ. 27. q. 2. Agathoſa. & 33. q. 5. q uxorẽ. Quidam dicunt, quòd licentia vxoris nõ ſufficit niſi & ipſa conuertatur, & ca. qui vxorem, loquit̃ de conſilio. & c. Agathoſa. exponitur ita quòd huic dicto cõcordat. Alij dicunt quòd ſufficit licentia vxoris, & dando ei licentia intelligitur ſolemnizare votum argum. 32. diſt. feriatim. 28. diſt. diaconi, & c. ſi qua uidua. & hoc ca. & ſimilia loquuntur de licẽtia extorta. Tanc. & quidam alij dicunt, quòd hoc intelligi debet ſm diſtinctionem illius cap. ſ. eod. cum ſis, & ĩ. eod. ad Apoſtolicam. Sed hæc diſtinctio non videtur hic habere locum: quia ſi fuit iuuenis, non ſufficiebat dare licentiam, niſi ipſa conuerteretur, ut ibi dicitur; unde non tenuit uotum, nec debet compelli redire ad monaſterium, ut ſup. eod. quidam. ſi erat ſenex, bene potuit tranſire de licentia vxoris, ut ea iura dicunt & hic dicit. quòd de iure tranſire non debuit. Hugo. dicebat, quòd illa decere. quidã intrauit. non tenebat, quia bene debebat ille cõpelli ad monaſterium redire: quia uotum tenuit: & hoc idem poteſt dici ſecundum eum de illa. inf. eod. placet. prope fi. ubi non cogitur redire ad monaſterium, & ſic ſtabit huic: & inf. eo. c. prox. hoc ſatis uidetur. Sed dicat̃ quòd in decre. illa, quidam intrauit. tenet, & ille non compellitur redire ad monaſterium quia, uotum non fuit ſolemne: quia inuita uxòre hoc fecit, nec fecit ibi profeſſionem: hic uero conſentiente uxore profeſſionem

2 De materia hui⁹ gloſſæ uide pleniſſime per Henricum Boich. ſ. e. c. uxoratus.

Conſuluit.] Legitur uarijs modis, & ſecundum primum intellectum. h. d. ſi coniuges profiteniur religionem, altero mortuo alter ad ſæculum redire nõ poteſt, & iſte intellectus elicitur ex textu, intelligẽndo, ꝙ uxor etiam intrauit religionem. Legitur & ſecundo, ꝙ ſolus maritus intrauit, & hoc intendit. Profeſſus religionem de conſenſu uxoris in ſæculo remanentis, ea mortuo ad ſæculum redire non poteſt ſic communiter ſummant doctores. ſed iſte textus non patitur aliquem iſtorum intellectum. Communis diuiſio. Secunda ibi, Conſultationi. Abbas.

CASVS. Quidam conſentiente uxore ſua tranſiuit ad religionem, tandem uxor illa mortua eſt, quæſitum fuit, utrum poſſit habitum ſæcularem reaſſumere, & aliam ducere in uxorem, uel ſi ductam ſibi liceat retinere? Rñdet Papa, quòd prædictus uir nec habitum quem aſſumpſit, ab jcere poteſt, nec aliquam ſibi in matrimonium copulare: & ſi contraxerit, matrimonium ipſum eſt dirimendum. Not. quòd ſufficit uxoris licentia ad hoc ut uotum uiri teneat, ut hic colligitur.

c ¶ Tranſiens.] de conſenſu [3] uxoris, quę ſenex erat, uel promiſit uitam mutare 27. q. 2. Agathoſa, uel ipſe poſt mortem uxoris ratũ habuit quod prius fecit. ſim. ſup. quod me. cau. perlatum. Ber.

d ¶ Tranſierat regularem.] ipſe maritus, & ita idem eſt in canonico regulari. quod in monacho cum parua ſit differentia inter eos, 20. q. 3. præſens clericus, inf. de ſtatu monach. quod Dei timorem.

3 Vt dixi ſ. ca. proxi. Petrus & Abb. intelligitur hoc c. qñ ſciẽte & tacente cõiuge, religionẽ ꝓfitet quæ ſi prius moritur q̃ re uocet illa manet monachus. Io. An.

[Glo.

[Glo.seq.soluit contrarium.]

a ¶ Dirimendum.] ergo votum eius fuit solemne. ex quo separat matrimonium j. qui cleri. vel vouen.rursus.qđ verũ puto: quia de licẽtia vxoris intrauit, & ita tenuit ingressus: alias esset contra. j.eo.placet.in fi. Ber.

terius debitũ carnis, qđ erat in eius ptãte: redire vero ad sæculum, non erat in ptãte ipsius, sed mariti, & ideo quo ad se votũ tenuit: & post obitũ viri tenere non desijt, cùm ad eũ casum deuenerit, in quo efficax potuit habere principiũ: tñ saluti suæ melius prouideret, si ad monasteriũ rediret: si vero ad hoc induci non poterit, non est compellenda. Not. q votum pro parte tenet, & pro parte non tenet. Item iuri suo licitum est cuilibet renunciare, sed iuri alterius nemo renũciare potest. Item si res venit ad eum statũ à quo incipere potuit, tenet etiam si ab initio non tenuit.

CHarissimus. Cõmunis diuisio. Secunda pars, ibi, Fraternitati. Abbas.

CASVS. Vxor regis Sueuiæ graui infirmitate depressa cõtinentiam vouit: vir suus ad tempus voto continentiæ cõsensit: ipsa postmodum liberata, viro suo adhærere matrimonialiter recusabat: vnde rex petiit à Papa sibi super hoc prouideri, & compellit vxorem sibi matrimoniali adhærere affectu. mandat Papa quibusdã, quatenus si inuenerint vxorem regis prædicti graui infirmitate detentam, continentiam vouisse: & virũ suum ad tempus præbuisse consensum: maxime si idem vir non vouit perpetuã continentiam, prædictam dominam viro suo faciãt adhærere, & vtrunque adinuicẽ matrimoniali affectu tractare. Not. q vir & vxor pari consensu possunt continentiam vouere: sed alter sine altero vouere non potest. Item votum ad tempus emissum non obligat vouentem.

[Gl.seq.arg. & remittit, iterum arg. & approbat.]

b ¶ Præbuisse consen sum.] arg. q sufficit alterius cõsensus ad hoc vt alter possit intrare religionem. De hoc dic, vt dictũ est s.eo cap.1. & ex eo quod dicit ad tempus, vř simpliciter licentiam dedisset, quòd sufficeret & ex eo quod dicit, maxime si vir eius continentiam vouisset: quod verum est: quia vir & vxor communi consensu possunt continentiam vouere perpetuo: remanendo in domo sua. 33. quæst.5. quod Deo pari. & ad tempus. 23. q.4. Apostolus.

c ¶ Maxime.] id est, tantum, sm quosdam. 1 Bern.

† Cap.3. eo. tit. in 2. cõp. Vbi integrã hẽs facti hic truncati narrõnẽ, quæ & Contius affert.

† Cap.4. eo. tit. in 2. cõp.

Vide Turrecrematam in ca. seriatim. 32. & late hic Henri cum Boich. Vide magistrum. sent. lib.4. dis.38. §. hic quæritur.

1 Scilicet Gof. Phil. & Innocentiũ. quod placet Host. p id q dixit glossa prox. Io. An.

ipsum decernimus dirimendum.[a]

¶ Cœlestinus tertius.

¶ *Coniux, quæ continẽtiam vouit, tenetur reddere debitum coniugi, licet ad tempus voto cõsenserit.*

CAP. XI.

CHarissimus: & infra. ¶ Fraternitati vestræ mãdamus, quatenus si inueneritis vxorem Regis Sueuiæ graui infirmitate depressam, continentiam vouisse, & virum eius ad tempus præbuisse consensum,[b] maxime[c] si nõ idẽ vir continentiã vouit perpetuam, eadem viro cohabitare faciatis, & vtrũque inuicem maritali affectione tractare.

¶ Idem.

¶ *Si alter coniugum altero ignorante religionem profitetur, & propter hoc de monasterio educitur, illo mortuo ad monasteriũ redire non cogetur.*

CAP. XII.

PLacet † nobis: & infra. ¶ Solicitudo tua consuluit, vtrum mulier, quæ credẽs mortuum maritũ, habitum religionis assum psit, & eo reuerso de monasterio educta fuit, post obitũ viri sit ad regularẽ obseruantiam cõpellẽda. ¶ Super quo respondemus, quod licet votũ eius vsquequaq; nõ tenuerit,[d] eatenus tñ fuit obligatorium, quatenus se poterat obligare, promisit .n. intrãdo monasterium, se nõ exacturam carnis debitũ, † quod erat in potestate ipsius;[e] redire vero ad seculum, in eius potestate[f] nõ erat, sed in potestate mariti: & ideo quantum ad ipsam tenuit[g] votum: quod post viri obitũ tenere non desijt: cum ad eũ casum, à quo poterat[h] efficax habere principiũ, peruenisse noscatur. Cõsultius itaq; dicimus, & ei cõgruẽtius ad saltem, vt ad ad monasterium redeat, vbi bona ducta intentione professionem fecit, & habitum religionis accepit. Si vero ad hoc induci non poterit, ipsam inuitam credimus non cogendam.[i]

¶ Innocentius tertius Pisano archiepiscopo.

¶ *Summa vt supra eodem, capitulo, cum sis.*

d ¶ Vsquequaque nõ tenuerit.] quia remãsit obligata vno ad debitum reddendũ. 32.q.5. si dicat.

e ¶ In potestate ipsius.] sic sup. eo. quidam intrauit. Bern.

[Gl.seq.quærit, & soluit.]

f ¶ In eius potestate nõ erat.] & sic auctoritate ppria exire nõ poterat. Quid si exiuisset de facto, nunquid esset compellenda redire? Vř q nõ p id quod dicit in fine.

ADDITIO. Et 27.q.2. si vir. Sed contra. s. eo. quidam. in fine.

[Gl.seq.arg. potuit duas leges. & vnum canonem, & soluit.]

g ¶ Quantum ad ipsam tenuit.] argu. q sentẽtia pro parte tenet. & p parte nõ tenet. ff. de re iud. de vnoquoque. ff. de mino. ẽt. §.1. arg. cõtra. C. de repu. l. vnica. ff. famil. ercisun. l. in hoc iudicio. de conse. dist.2. cõperimus. Dic quod si sententia continet plures articulos, siue plura capitula,[2] id est, diuersa potest pro parte ualere, & pro parte non ualere. & sic potest pro parte confirmari, & pro parte infirmari. exempla patẽt sup. de testa. Reynatius & c. Raynaldus. & l. prædicta, etiam. alias aut tota confirmatur, aut tota cassatur. de consec. dist.2. comperimus.

h ¶ A quo poterat.] sic ècontra soluitur iudicium, qđ firmum erat si ad eum statum deuenit à quo incipere non potuit ff. de iudi. si à me & l. si alter.[3] secus in matrimonio 32.q.7. Illi qui sani. & c. neque furiosus. j. de eo qui cog. consang. uxo. suæ, discretionem.

[Gl.seq.quærit, & remittit.]

i ¶ Non cogendam.] sed nunquid tenet matrimoniũ si mulier ista contraheret? Dic ut dictum est s. eo. quidam intrauit. hic non fuit uotum solemne, qua nec habuit licẽtiam uiri: unde non compellitur redire ad monasterium. sic s. eo. quidam.

PLacet. Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Super quo. Abbas.

CASVS. Quædam mulier credens maritum suum esse mortuum, habitum religionis assumpsit, tandem eo reuerso de monasterio educta sunt viro suo postmodũ defuncto, quærit vtrũ compellenda sit ad monasterium redire? Rñdet Papa, q uotũ suũ nõ tenuit omnino, tñ in tm tenuit quatenus se potuit obligare: intrando enim monasterium promisit se non exacturam ul-

† Vide Sotũ lib.4. sen. di. 32. q.1. ar.1. & 2. & 3.

2 Vel unum solum separab 1: de hoc quære de re. iu. ea quæ. li. 6. Io. And.

3 Cõiter incipit Iulianus 2. uide ď ele. querelam su per 1. gl. Io. And.

ADDI-

ADDITIO. Vel dic verius, ꝙ non habuit viri consensum in suo ingressu, sed de professione emissa constat per responsionem domini Papæ.

AD Apostolicam sedem.] Istud c est pars c. ad Apostolicam. sup. tit. proxi. Primò ponitur dictum. Secundo exceptio: ibi, nisi. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ cũ vir & vxor sint vna caro, non potest vir ad religionem intrare, nisi mulier similiter castitatem voueat, & religionem ingrediatur: nisi forte sine suspicione incontinentiæ possit in sæculo remanere. No. quod vir & vxor per carnis commistionẽ fiunt vna caro. Item vir non debet cõuerti, nisi vxor conuertatur. Item nota hic argumentum pro senibus quod sint continentes.

† Cap. 2. tit. de regularibus in 3. cõp. Vide Turrecrematã in c. sũt q. dñi. 27. q. 2. in fi. & adde Ancharanum in c. tua nos. de iureiur.

a ¶ Vt sine suspicione.] sic s̄. eo. cum sis. & c. vxoratus. Bern.

ij EX parte.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Nos autem. quæ tria facit. Primo cõtra solutionem allegat. Secundo soluit: ibi, Nos tamen. Tertio solutionem determinat: ibi, Porro. Abb. Sicul.

† Ludun.

CASVS. Quædam mulier coram duob. abbatibus velum viduitatis assumpsit, cũ celebratione Missæ ac litania, sicut moris est: post hæc q. dã nobilis proponebat se mulierem illã mediantibus internuncijs per verba de præsenti despõsasse: mulier illa cõfitebatur se consensisse in illum: sed quia audierat illum lepra percussum, nolebat sibi vlterius adhærere: quærebatur vtrum huiusmodi veli susceptio matrimonium impediat inter eos? Rñdet Papa, licet videatur, quod ex quo matrimonium contractum est inter legitimas personas per verba de præsenti, in illo casu possit, id est, in nullo casu possit illis viuentibus dissolui, vt altero viuente alter possit ad secunda vota transire etiam si unus fidelium fieret hæreticus: nisi forte secus fieret ex reuelatione diuina, sicut de quibusdam sanctis legitur esse factum: tamen Papa non vult declinare à vestigijs antecessorum suorum, qui dixerunt, quod antequam matrimonium sit per carnalem cupulam consummatum, licitum est alteri coniugum relicto inconsulto ad religionem transire, & alter poterit se alij copulare: & hoc idẽ Papa consuluit obseruandum in casu præmisso, quamuis causa sit falsa, per quam mulier prædicta ad veli susceptionem fuit inducta: quia & sine tali qualibet causa mulier propter religionem id facere potuisset: verumtamen licet mulier illa videatur religionis habitum assumpsisse in veli susceptione, tamen si velit in domo propria permanere, quasi seruatura propositum religionis, compelli debet ad matrimonium consummandum, nisi voto solemni se astrinxerit ad obseruantiam regularem: in quo casu compellendа est religionis propositum adimplere. Not. quod matrimonium potest contrahi per nuncios, & ita possunt pallium conferre. Item antequã matrimonium carnali sit copula consummatum, alter coniugum potest altero inuito ad religionem transire: alias compelli debẽt insimul permanere. Item falsa causa non impedit susceptionem religionis. Item velum viduitatis non impedit matrimonium cõtractum, si religionem certam nõ intrat mulier. Item votum solemne impedit matrimonium cõtrahẽdum, & dirimit iam contractum.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. De materia uide citatos s̄. ea. c. uerũ. & ca. ex publico.

CAP. XIII.

AD † Apostolicam sedem: & infra.

¶ Cum autẽ vir & vxor vna caro sint per copulã coniugalẽ effecti: nec vna pars cõuerti possit ad Dominũ, & altera in sæculo remanere: profecto nõ est alter coniugum recipiendus ad obseruãtiam regularem. Nisi reliquus perpetuam continentiam repromittat: sed & vitam debet mutare: nisi forte sit eius ætatis, vt sine [a] suspicione incontinentiæ, valeat in sæculo remanere.

¶ Idem Lugdunen. † Archiepiscopo.

¶ Per religionis professionem, non per propositũ castitatis seruandæ in sæculo, dissoluuntur sponsalia de præsenti.

CAP. XIV.

ij EX parte tua est intimatum, quod cum quædam mulier velum viduitatis [b] coram duobus Abbatibus assumpsisset, benedictione solemni cũ celebratione Missæ ac litania † (sicut debuit) accedente, quidam nobilis ꝑponebat, se prius mulierem ipsam, mediantibus internuncijs [c] † per verba de præsenti, arrha [d] etiam interposita, desponsasse: & infra.

¶ At illa se in illum consensisse confessa, dixit, ꝙ audierat eum esse lepra † percussum, & ob hoc eius fuerat abominata complexus: [e] & infra.

¶ Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod etsi possit non inconsulte videri, quod ex quo matrimonium inter legitimas personas, ꝑ verba de præsenti contrahitur, illis viuentibus in nullo casu possit dissolui, vt viuente reliquo alter ad secunda vota transmigret; † etiam si vnus fidelium, inter quos est ratum coniugium, [f] fieret hæreticus, † & nollet permanere cum altero sine contumelia creatoris; nisi forte secus fieret ex reuelatione diuina, quę superat omnem legem [g] sicut à quibusdam sanctis [h] legitur esse factum.

¶ Nos tamen nolentes à

† Litania qd̃ tradit concilium Mogũtiã sub Carolo Magno anno 813. c. 33. & 34.

† Vide Sotũ li. 4. sen. di. 27. q. 1. ar. 3. in uer. sed alia hinc nascit. & Turrecrematam in c. nec illud 30. q. 4. & in ca. honorantur. 32. q. 2.

† De hoc Sotus li. 4. sen. di. 32. q. 1. ar. 1. ex quo illo ti. 1. ex quo ille glos. sam finalem hic uidetur esse.

b ¶ Viduitatis.] id est, velum quod datur viduis. arg. 27. q. 1. viduas quoq;. nec dicit hic, ꝙ votũ emiserit: vnde postea distinguitur circa finẽ: nec dicit velũ professionis: licet enim assumat habitũ siue velũ religionis, ꝑsumit tñ ꝙ vouerit, sed nõ est sufficiens ꝑsumptio, nisi deuoueat se alicui religioni, vt dicitur in fine. Laur.

† migraret

† Quia ꝑ hæresim nõ dissoluitur matrimoniũ. cõcilium Tridẽt. sess. 24. tit. de sacramento matrimonij canone. 5.

c ¶ Internuncijs.] nota. ꝙ matrimonium potest contrahi per nuncios inter absentes, vt hic vt̃. 32. q. 2. honorant. ff. de spõ. sufficit. & l. ult. ff. de ritu nuptiarum. mulierem.

d ¶ Arrha.] licet arrha possit apponi in contractu matrimonij, non tamen pœna C. de spon. l. ult. ff. de uerb. oblig. Titia. s̄. de spon. Gẽma mulier. & hæc arrha postquam mulier intrauit in monasterium, potest repeti a uiro, & exigi. s̄. eo. publico. C. de epis. & cle. Deo nobis. olim non poterat. ut ibi dicitur.

e ¶ Complexus.] Quærebatur utrũ ueli susceptio impediret matrimonium inter eos.

f ¶ Ratum coniugium.] quia cõtumelia creatoris non soluit ius matrimonij inter fideles, licet alter labatur in hęresim: quia matrimonium ratum est inter eos. Sed si duorum coniugum infidelium alter conuertatur ad fidem, tunc contumelia creatoris soluit ius matrimonij secundum quod dicitur. s̄. de diuor. quanto.

g ¶ Omnem legem.] 19. q. 2. duæ sunt. s̄. de regu. licet. inf. de diuor. gaudemus.

h ¶ Sanctis.] s̄. eo. uerum. 27. q. 2. ca. scripsit. §. ecce. uer. item beatus.

[Glo.

[Glo. seq. alleg. concor. & demum contraria tria.]
a ¶ Falsa sit causa.] falsa.n.demonstratio vel causa legatum non perimit. C. de fal. cau. adie. leg. l.2. ff. de cõdi. & demon. falsa demonstratio. nec mendacium obligantis impedit obligationem, j. arg. eo. veniens, ff. de pig. ac. l.1. & l. si rem aliena.

† Per predecessores pôt intelligi Alex.3. cuius sũt decretalis ĩc. ve rũ, & in c. ex publico, s̃. e. is enim Innoc.3. q. hic loquitur prę cessit.

nec vitiat dispẽsatio nem, j. de cõsan. quacirca, & ita non cõsideratur q̃ fuerit causa impulsiua. ar. s̃. ď iureiu. quemadmodum. §. vl. Arg. contra. j. de voto & vo. redẽp. magnæ, in fi. Nam in huiusmodi spiritualibus etiã dolus aduersarij nõ vitiat cõtum s̃. de his, quæ ui, metusve cau. fi. c. cũ dilectus. & inf. e. dudũ. & c. accedens. nec considerat̃ causa vel intentio cõhẽtis. C. de condi. ob cau. da. si repetẽdi. & s̃. ď regu. & transe. ad religi. vidua. 27. d. quod interrogasti. Tanc.

1 Ibi cessatio cãæ non liberat à uoto, sed ex illa uotum facilius commutat̃. Io. And.

b ¶ In veli susceptione.] sic inf. q cle. vel vouen. cõsuluit. 33. q.5. quod Deo pari. tñ solus habitus nõ facit monachũ, sed professio. s̃. tit. px. porrectũ, nisi ferat̃ per annũ. s̃. ď reg. ex parte tua, vel nisi sit habitus pfessionis, qui dat̃ profitentib. s̃. ti. prox. statuim⁹. & c. vidua. & 20. q.1. quę progenitores, & ẽ hic ar. q susceptio veli siue habitus nõ facit monachum.

[Glo. seq. reci. per qst. an clericatus, vel vita eremitica, &c. & si. quærit, & soluit.]

c ¶ Propositum castitatis.] bene dicit propositum: quia si verè castitatis votũ deuoueret, alicui religioni. s. sancti Augustini, vel Benedicti, in propria domo manẽdo, bene solennizaretur votum. 27. q.1.

† Tluden.
† Tudimen.
Tudinen.
Audin.
Rudonen.

prædecessorum † nostrorum vestigijs declinare, qui respondere consulti; antequam matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licere alteri coniugum reliquo inconsulto, ad religionem transire, ita quod reliquus ex tũc legitimè poterit alteri copulari: hoc ipsum tibi consulimus obseruandum in articulo prænotato: quamuis falsa sit causa,[a] per quã ad susceptionem veli, prædicta mulier est inducta; cũ sine qualibet tali causa idipsum religionis obtentu facere potuisset.

¶ Porro licet prædicta mulier videatur in veli susceptione[b] religionis habitum assumpsisse, si tamẽ velit in domo propria remanere, quasi propositum castitatis[c] in sæculo seruatura, nihilominus consumandum est matrimonium iam contractum: nisi se voto[d] adstrinxerit ad obseruantiam regularem: in quo casu compelli potest, vt relicto sæculo, religionis propositum exequatur.

¶ Idem Rudinen. † episcopo.

¶ *Maritus factus monachus a coniuge adulterata, reuocari non potest.*

d ¶ Voto.] idest, professione.

Constitutus.] Prima pars narrat factum. Secũda dat iudicem: ibi, Ideoque. Abb.

CASVS. Quidam acolythus H. noĩe, quandam puellam duxit in facie ecclesiæ in vxorem, & eã carnaliter cognouit: tandẽ orta est discordia inter illũ, & amicos puellæ: quare fuit alij copulata, & dictus acolythus fuit ad sacros ordinatus; & tandẽ habitũ Cisterc. assũpsit. Dubitauit ipse H. an licite posset in suo pposito remanere: accessit ad Papã exponẽs sibi pdicta: vnde mãdat diœcesano epõ, quatenus, si res ita se habet, prędictã mulierẽ compellat, vt ab illo recedat, cui p adulteriũ fuit copulata, nec prædictũ monachũ impediat, quo minus votũ suũ valeat adimplere. Not. q si vxor alicuius publicè adulteratur, vir licitè potest post nodũ pmoueri ad ordines, & intrare religionẽ: hoc intellige, si post adulteriũ comissum eam non cognouit.

CAP. XV.

Constitutus † in præsentia nostra H. sua nobis cõfessione monstrauit, quod in acolythatus ordine constitutus, quandam puellam R. nomine in facie ecclesię duxit vxorem; quã cum carnaliter cognouisset, orta discordia inter eũ & amicos puellæ, ipsa fuit cuidam alij V. nomine copulata: & tu memoratum H. vsque ad gradum sacerdotij[e] ordinasti. Cum autẽ eũ sua conscientia remorderet, habitum ordinis Cistercien. assũpsit: & infra.

¶ Ideoque mandamus, quatenus si res ita se habet prędictam mulierem, vt a dicto V. recedat, cui per adulteriũ est cõiuncta, nec prædictum monachum impetat, † quo minus regulare votũ valeat adimplere, per censuram ecclesiasticã cogere[f] non omittas.

¶ Idem Pictauien. episcopo, & Abbati de Boribarden. † Pictauien. diœcesis.

¶ *Vxor non potest repetere maritum, de cuius licentia religionem intrauit, si post ingressum non continuit: licet ad consentiendum, seu ad dandam licentiam dolo fuerit inducta.*

† Cap. 2. eo. ti. in 3. cõpi. Vide Turrec. i c. dixit dñs. & in c. in ąu gio. 32. q.1.

e ¶ Ad gradũ sacerdotij.] qđ bene fieri potuit, 2 cũ illa vxor sua publicè fuit adulterata; vnde amisit ius quod habebat in eum, inf. de diuor. significasti. Itẽ si fuisset vidua, vel ab alio cognita, promoueri non debuit. 34. dist. curandum. si cuius.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Cogere.] sed videt̃, quod talis coactio ei obesse nõ debet, quo minus repetat virum: quia in facie ecclesię nupsit tolerante ecclesia, quã diu saltem appareat an fuerit matrimonium inter illos. Argumen. inf. de frig. & malefi. fraternitatis. 3 inf. de diuor. gaudemus, in fine. Respondeo, non excusatur propter hoc: immo magis puniri debet: quia taliter nupsit, nulla sententia separationis præmissa, unde illa debet separari ab eo, cui iuncta fuit per adulterium quia uiuente uiro priori, altero non potuit copulari, licet perdiderit ius, quod habebat in illum: quia manent coniuges etiam separari propter adulterium, 32. q.7. c. 1. & 2. & sic obstat ei exceptio fornicationis. 4 inf. eo. cap. prox. & 27. quæst. 2. Agathosa. alias si fornicata fuisset: posset ipsum repetere, ut in cap. Agathosa, nisi de consensu illius promotus fuisset, ut ibi 33. quæst. 5. qui uxorem.

2 Adde quod dicã post Io. nec. in c. pa. in fi. Io. An.

† In omnib. antiquis, impetat, legitur, in recentioribus, inquit, habetur.

† Barudien. Barrababrẽdus.

3 Ibi fuerat matrimoniũ separatũ per iudicium ecclesiæ. Io. A.

4 Quæ quia notoria erat, obstaret etiã petẽti restõnẽ. de diuor. significasti. Io. And.

de viduis, & c. mulieres, 20. q.1. vidua. j. qui cle. vel vo. insinuante. Vel dic, q talis religio non soluit sponsalia de pñti, sicut nec dissolueretur, si vir fieret clericus. 27. q.2. si vir. De vita eremita dicunt quidam, quod soluit sponsalia de præsenti, arg. 27. q.2. ca. scripsit. §. ecce. Alij dicunt q non: vnde si eremita contraheret matrimonium, teneret: quia potest habere propriũ, 19. q.3. c. perlatũ, §. econtra. Io. Sed quid si in veritate leprosus fuisset? Si sit sponsa de futuro soluuntur sponsalia propter lepram: unde non tenetur contrahere, su. de iureiu. quemadmodum: si essent sponsalia de præsenti, bene compelleretur consummare matrimonium, nisi uellet intrare religionem, sicut hic innuitur.

CAP. XVI.

Veniens † ad præsentiam nostram L. nobis intimauit, quod cum olim intrandi monasterium propositum concepisset, pluribus sacerdotibus præsentibus, apud vxorem suam institit, vt super hoc suum impertiretur assensum; & infra.

¶ Ipsa demum tam ipsius, quam multorum astātium precibus, fletibusque deuicta, caput eius altari supposuit manu sua: [a] qui ea præsente tonsuratus ibidem, monasterium adijt; & finito probationis tempore, professionem fecit [b] solenniter monachalem: illa vero in sæculo remanens, inhonestos amatores admisit: & infra.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si est ita, prædictū L. in monasterio quod intrauit, perseuerare libere permittatis: licet enim in hoc videatur nō modicum deliquisse, quod captiosè asseruit: [c] quia † nisi sibi eadem mulier consentiret, tam sibi, quam toti mundo se inutilem redderet: & cū presbyteros exorauit, ne prædictæ mulieri exponerent, quod eandem relinquere sæculum oporteret, si forte licentiam daret viro, ex quo tamen eadem caput viri altari spontè supposuit, [d] & postmodum non continuit, super reuocatione ipsius non est aliquatenus audienda: cum ipsius intentio exceptione possit commissæ fornicationis elidi; maximè cum antequam fuerit fornicata, ipsum non duxerit repetendum. [e]

¶ Idem.

¶ Vxor maritum professum repetere potest, non obstante licentia profitendi, ab ea metu extorta.

CAP. XVII.

Accedens † ad præsentiam nostram I. mu-

V Eniens.] Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem: ibi, Quocirca. Abb.

CASVS. Quidam coniugatus nomine Lambertus, proposuit monasterium intrare pñtibus pluribus sacerdotibus: institit apud vxorem suam, vt super hoc suū p̄staret assensum, asserēs, ꝙ nisi hoc faceret, tā sibi, q̄ toti mūdo redderet se inutilem: & sic illa tā ipsius, q̄ aliorū precib. & fletibus deuicta, caput illius spōte altari supposuit manu sua: & ea p̄sente ibidē extitit tōsuratus, & postmodū finito tempore ꝓbationis fecit ꝓfessionē: illa in sæculo remanens ihonestos amatores admisit: dictus L. timens, ne factū illius sibi posset imputari accessit ad Papā exponēs sibi prędicta: vnde Papa mandat episcopo Pictau. & cuidā abbati, quatenus si est ita, p̄dictum L. permittant liberè ꝑmanere in monasterio quod intrauit, q̄uis multum deliquerit in eo, qđ ipse malitiosè asseruit, ꝙ nisi illa consentiret, tā sibi quam toti mūdo redderet se inutilē: & qñ rogauit p̄sbyteros, ne mulieri prædictæ exponerent, ꝙ ipsam sęculum relinquere oportet, si licētiam daret viro: tñ ex quo caput viri altari spōtè supposuit & postmodū nō cōtinuit, ipsū vlterius reuocare nō poterit, cū exceptione fornicationis possit repelli, maximè cum antequā fuerit fornicata, ipsum non repetijt. No. ꝙ dolus in spiritualibus nō rescindit contractum, nisi mulier non continuit, secus si continuisset ut in c. seq. Itē postq̄ alter coniugū publicè fornicatur, alter potest religionem intrare altero inuito.

a ¶ Manu sua.] & ita iuri suo renunciauit, arg. sup. de consuet. ex litteris.

b ¶ Professionem fecit.] quod facere non debuit ea in sæculo remanente. s. eo. cum sis & c. ad Apostolicā, &. s. eo. c. 1. cum esset iuuenis. secus si senex, ut ibi dicitur.

c ¶ Captiosè asseruit.] hic est arg. ꝙ licet dolus interueniat in spūalibus, tenet ꝯtractus. j. e. dudū. & sup. de his q̄ ui, metusue cau. fi. cum dilectus. ubi de hoc. aliud si mulier is inducta fuisset, ut daret uiro licentiā: talis licētia nulla est, 33. q. 5. notificasti, & ideo præiudicatū est huic mulieri: quia non continuit, sed inhonestos amatores admisit, ut expresè dr̄ in fine: alias si cōtinuisset non præiudicasset sibi [1] per hoc quod fecit, ꝙ non promiserit trāsire ad religionē, nec ēt continentiā promiserat cū esset iuuenis, ut s. c. ad Apostolicā, & s. e. c. 1. Io.

Glo. seq. notat a contrario, tripliciter quærit, & sol.]

d ¶ Spontè supposuit.] benedicit, spontè: quia etiam si uir inuita muliere intrasset religionē licet talis ingressus nullus fuerit. j. co. ea. prox, si tñ postea fornicetur, non pōt ipsum repetere. 27. q. 2. Agathosa. j. de diuor. significasti. Sed pone, ꝙ vir nolit excipere, quia nemo cogitur excipere, sicut nec compellitur agere. C. vt ne. inuit. age. vel accus. cog. l. 1. & quilibet iuri suo pōt renunciare. s. de reg. ad Apostolicam, & cap. statuimus. quid erit? Dicas, ꝙ monasterium eo inuito potest excipere, & eum defēdere: ne permittat eum in peiorem statū detrahi. ff de li. cau. l. 1. & 2. licet. n. primo nō tenuerit uotum: tamē quantum ad ipsum uouentem tenuit, s. eo. quidam intrauit. & c. placet, & q̄ cito ipsa fuit fornicata, statim perdidit ius exigēdi: ergo cum sit liberatus a seruitute mulieris, statim monasterium habet plenum ius in eū; & sic exceptio, quæ cōpetit uiro, acquisita est monasterio, cū res ad eū statum peruenit, à quo potuit habere principium, s. eo. ti. placet. Sed qđ si exiret, [2] & nollet excipere, q̄ pt̄ ei remittere. s. de iureiu. quēadmodū, in fi. Credo, ꝙ bene pt̄ illam recipere, nō obstāte ꝯtradictione monasterij, quia uotū ex toto nō tenuit, cum decepta fuerit: nec ipsā ēt uouerit. arg. opt. s. e. c. prox. nisi uir professionem fecisset, postquam illa fuit fornicata: quia tunc non posset episcopus eū de monasterio educere, nec eum cōpellere, ut eam reciperet propter fornicationem. Sed quid si uir fornicetur in monasterio, cui mulier dedit licentiam: nunquid ipsum repetere potest? Non. 33. q. 5. quod Deo pari: quia perdidit omne ius quod habuit in uiro: quia propter consequens delictum, non renascitur seruitus amissa. de consec. dist. 4. quæris, licet secus esset si ambo essent in sæculo, [3] & propter fornicationem alterius ambo essent diuisi. j. de diuor. ex literis, & s. de iureiu. tua. & hoc ideo, quia ius quod monasterium habet in ipso, propter suum delictum perdere non potest. Io.

[Glo. seq. arg. subueniri etiam ignoranti, &c.]

e ¶ Repetendum.] potuit ergo prius eū repetere. Et ita est arg. ꝙ si quis ignoret ius illud, s. ꝙ si dederit licētiā viro, teneatur relinquere sæculum, iterum potest eū repetere: & sic subuenit ignoranti hoc ius naturale. Lau.

A Ccedens.] Primo partis narratio. Secundo iudicis datio: ibi, Quocirca. Abb. Sic.

CASVS. Quidam coniugatus volens assūmere habitum monachalem, petijt ab vxore sua, vt super hoc solum præstaret assensum: quæ propter multa verbera, & alia grauamina, quæ inferebat eidem dicens, ꝙ ipsā dimitteret, annuit voluntati ipsius, & sic vir ille assumpsit habitum Cistercien. & mulier domū quarundam monialium intrauit, nullo habitu assumpto, vel

voto.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cōpil. Et de intellectu vide Dominicū Sot. li. 4. sent. dis. 27. q. 1. art. 4. circa finem.

† al. ita: quod si nō sibi eadem mulier consentiret.

2 Scilicet, antequā emitteret professionem.

† Cap. vni. eo. ti. in 3. cōpilat.

3 Dicit G. notabiliter. j. de adul. c. vlt. vt hic refert Io. And. ꝙ ꝯpensatio adulterij nō hēt locū qñ secundo adulterās mutauerat statum. adde hic Io. And.

1 Adde ad hoc qđ no. Bal. in l. ea q̄ c. si man. ita fue. alie.

voto conuersionis emisso: tandē vir ille habitum dimisit, ad sæculum redeūdo: mulier statim petijt illum sibi restitui, propter hoc ad Papā accedens: vnde mādat, quatenus, si est ita, vir cōpellatur eam recipere, & ei exhibere coniugalē affectū. Nota quod licentia fraudulenter extorta nō valet, nec vir possit monasterium intrare.

bat, ꝙ mulier illa debebat religionē Itrare: sed illud primo sibi nō expressit: quod si expressum fuisset, viro licentiam non dedisset. Sed decanus ad hoc cōpellebat eā dē: vnde mulier illa, hæc omnia significauit domino Papę. vnde mandat quibusdam, quatenus si est ita, & mulier talis ætatis existat, de qua suspicio non possit haberi, non permittant illam compelli religionem intrare, votū cōtinentię obseruantem. Nota, quod mulier corā iudice ecclesiastico debet dare licentiam viro intrandi religionem. Item nota argumentum; quod si mulier dat licentiam viro religionem intrandi: si iuuenis est, debet compelli vt ipsa similiter religionem intret: alioquin sufficit eius licentia continentia vero emisso.

a ¶ Votis.] inuita, & coacta, vt pater per præmissa verba: vnde votum viri non tenuit. quia alter inuito altero vouere non potest. s̄. eo. quidam. 27. q. 2. Agathosa. & 32. q. 5. notificasti. & c. si dicat vbi idem casus ponitur.

[Glo. seq. obijcit, & soluit. secundo ḡrit, soluit, & remittit.]

b ¶ Processu vero temporis.] sed videtur p spatium sequentis tēporis, & patientiam ipsius mulieris, ratificari ingressus viri. Arg. j. qui cle. vel vo. insinuante, cum vterque post ingressum tanto tempore tacuerit, & patientiam adhibuerit, nec videtur ꝙ postea audiat, immo vir debet cōpelli redire ad monasterium. Arg. j. de spon. ad id quod. j. de fri. & malefi. c. 1. & 1. q. 1. constat. Sed hoc non est verum, immo cum ipsa nō mutauerit sæculum, nec promiserit continentiā: 1 semper adhuc intelligitur dissentire: quod apparet ex eo ꝙ quam cito exiuit, eum repetijt, & sic per primum, & vltimū colligit, ꝙ medio tempore non cōsenserit. sic 28. distin. quia sunt culpæ. & p̄cipue cū præsumatur ex hoc ꝙ sit iuuenis: siue sit iuuenis, siue vetula, nunquā debet intrare sine licentia vxoris: sed seruatur qđ dr̄ s̄. eo ad Apostolicam. Sed nūquid iste cum fuerit redditus vxori, poterit exigere debitum; Dicas quod non poterit exigere debitū: quia renunciauit illi iuri, quod habebat in vxore, intrando monasterium, quod fuit in eius potestate: sed exactus reddere debet, vt dixi s̄. eo. quidam intrauit. De hac materia consueuit notari, 27. q. 2. Agathosa. & 33. q. 5. qui vxorem.

lier ꝓposuit, quod cum V. vir eius eam sibi matrimonio copulasset, volēs tandem idem vir habitū assumere monachalē, postulabat humiliter ab ea dem, vt tam pio proposito faueret ipsius: quæ ꝓpter multa verbera† & alia grauamina, quę dictus vir inferebat eidem, se ipsam asserens dimissurum, annuit votis[a] eius. Cumque idem vir in domo đ Vader.† Cistercień. ordinis, religionis habitū assūpsisset: mulier in domo monialium, nullo ibi habitu religionis assumpto, vel voto cōuersionis emisso, permansit: processu vero tēporis, cum idē vir ad sæculū rediens, religionis habitū reliquisset, eadē mulier se instanter ab ipso † petijt reassumi: & infra.

Quocirca discretioni vestrę mādamus, quatenus si res ita se hēt, dictū virū, vt eā recipiat, eiq; affectū exhibeat cōiugalē, appellatione remota, cogatis.

¶ Inno. † iij. episcopo & Decano, & Thesaurario Linconień.

¶ Vxor professi, quæ dedit viro licentiam profitēdi, non compellitur ingredi religionem si continens est, & non suspecta.

CAP. XVIII.

Significauit † nobis A. mulier, quod cum ipsa F. viro suo coram decano sancti Quiriaci, vices† archiepiscopi Senoneń. in hac parte fungente, licentiam concesserit religionem intrandi: continē tiæ tamen voto eidē iniūcto, & recepta fide ab ipsa, quod perpetuo cōtineret: idem decanus post factam professionem a viro pdicto in monasterio, in quo habitū assumpserat monachalem, asseruit ipsam debere religionem intrare, quamquā id primo non expressisset eidem, & hoc expresso illi† licentiā non dedisset, & infra.

¶ Quocirca mādamus quaten⁹ si est ita, & est talis ętatis, de qua suspicio[c] haberi non possit, ipsam votum continentię obseruantem, intrare monasterium compelli non permittatis inuitam.

c ¶ Talis ætatis de quo suspicio.] & ita videtur quod si mulier iuuenis sit, non sufficit, quod continentiam promittat, ad hoc vt marit⁹ possit religionem intrare: nisi & ipsa similiter mutauerit vitā, s̄. eodem ad Apostolicam. & cap. cum sis. Ex eo enim quod dicit: de qua suspicio haberi non possit, nō debet compelli, intelligo quod si sit suspecta, debet compelli religionem intrare, ex quo ꝓmisit continentiam. cum verisimile non sit, ꝙ eam seruet, si remanserit in sæculo. argu. s̄. eod. ex parte. in fin. dicet nō intēderet ab initio religionē intrare. & argu ad hoc 33. q 5. qui vxorem. quia eo ipso quod licētiam dedit viro, & promisit continentiā, intelligitur tacite promisisse intrare in religionē, cum sit iuuenis. argu. bo. sa pra eo. veniens. versus fin. & quæ sine conditione vouentur, sine conditione soluantur. 32. quæstio. vlt cap. vir. & Dominus exigit oblatum, quod non exegerat offerendum. 27. quæst. 1. nuptiarum. in fi. & 45. distin. de Iudæis. Et sic cum teneatur ad id sine quo eam seruare non potest, argu. s̄ de offic. deleg. præterea. & cap. prudentiam, ad fin. & sic inuita cōpellitur intrare religionē, quia fecit id propter quod cōpellitur: sicut quandoq; ex officio suo compellitur intrare monasterium. 50. distin si ille. 27. q. 1. si quis: rapuerit C. de adulte. Authen. sed nouo iure. & Authen sed hodie j. ca. prox. Alij dicunt, ꝙ vir sibi debet restitui ex officio iudicis. s̄. e. c. s. quod satis potest dici, vt notatur sup. vxoratus.

Significauit.] Primo ponit mulieris querelam. Secūdo dat iudices: ibi. Quocirca. Abb. Sic.

CASVS. Quædam mulier A. nomine coram decano sancti Quiriaci fungente vice archiepiscopi Senoneń. dedit licentiam viro suo religionē intrandi, voto continētiæ sibi iniuncto, & recepta fide ab ipsa ꝙ perpetuo continentiam seruaret, & sic vir professionem fecit. Decanus vero post factā professionem a viro, dicebat ꝙ mulier illa ...

†Hinc colligitur licentiam fuisse metu extortā & ideo ñ tenuit. 33. q. 5. notificasti. & ibi Tur recremata.

† Vender. Vandeñ. Vade. Vende.

† eo.

a Cū ergo si ne his ñ sufficeret expsa licētia, minus tacita. sim. s̄. đ p̄b. dilecto. 8m Ioan. Tācr. & Vinc.

† Honor. 3.

† Vide Ludouicū Roma nū sin. 674. vt. I meo codice inc. Nō sumus ī materia.

† Vices, ha bēt antiqua exēplaria. vt impressum est.

† illi scilicet viro suo.

¶ Gregorius nonus.

¶ Adultera, quam maritus reconciliare non vult, ad agendum pœnitentiã in aliquo claustro collocatur.

CAP. XIX.

GAudemus † in Domino: & infra. ¶ Mulieres vero, q̃ relicto maritali thoro, lapsu carnis ceciderunt, [a] si mariti earũ a te diligenter commoniti, eas ad frugẽ melioris vitæ cõuersas, noluerint recipere propter Deum; in claustris [b] cum religiosis mulieribus studeas collocare, vt perpetuã pœnitentiam ibi agant.

¶ Idem I. Moniali monasterij de Plauda.

¶ Si coniuges se adinuicẽ absoluerunt cõtinentiam ꝓmittẽdo, & vterque vel alter eorum religionem profitertur, alter alterum repetere non potest.

CAP. XX

DVdũ † a C. laico mota cõtra te) q̃ vxorẽ suã dicebat) materia quęstionis R. S. Mariæ in Cosmidin. diaconũ cardinalẽ dedimus auditorẽ, corã quo dictus C. conquerẽdo ꝓponens, qđ indebite recusabas eidẽ (cuius vxor eras ꝑ cõsensum de præsenti, & carnis † copulam subsecutã) matrimonialiter adhærere, te sibi restitui postulauit: Ad qđ fuit responsum, quod ipse pro animæ suę remedio, pura & spõtanea voluntate, pręsentibus duobus religiosis sacerdotibus & adhibitis quinq; testibus fide dignis, oĩ iuri, qđ in te habuerat, renunciauit oĩno: [c] resignãdo illud in manibus alteri[9] ex sacerdotibus supradictis, q. in ꝑsona ecclesię resignationem huiusmodi recipere procurauit: & qđ idem C. se castitatem seruaturum ꝓmisit, pauperũq; hospitalis de Põte obsequio se deuouit; [d]

GAudemus.] Communis diuisio. Secunda pars, ibi mulieris. Abb Sic.

CASVS. Aliquæ mulieres cõdẽnatæ sunt de adulterio, ꝓpter quod a viris suis sũt relictæ. dr̃, ꝙ si ad frugẽ melioris vitæ conuersæ fuerint, si mariti earũ commoniti eas recipere noluerint, in monasterijs cum religiosis mulieribus debẽt poni, vt perpetuam pœnitentiam ibi agant. Nota, ꝙ quandoque propter culpã suam compellitur quis intrare religionem, vt ibi pœnitentiã agat.

a ¶ Ceciderunt.] & sunt condemnatæ per sententiam, vel adulterium eam publicum, & notorium est. Nos su secuta sententia. vn. nõ coguntur. j. de diuor. significasti. etiam si sint emendatæ, vt hic dicitur. Ber.

b ¶ In claustris.] & ita mulier de adulterio condemnate, vel publice deprehensa, detruditur in monasterium [1] ad agendã perpetuã pęnitentiã, si eam emendatã vir recipere noluerit, tñ infra bienniũ potest eam recipere, si vult: si vero noluerit eã recipere, vel si pri[9] moriatur, quam eam recipiat. tũc tõdeatur, & habitum monachalẽ recipiat ibi perpetuo moratura, vt expresse habetur in Authen. ut nulli iudi. li. ha. lo. ser. §. si qnando vero adulterij crimẽ. de coll. 9. vnde sumpta [2] fuit hæc decre. & C. plene de adult. Auth. sed hodie. & cũ reb. suis; ne sit onerosa monasterio. vt in Authen. ilia, sed hodie, continetur: nõ tñ ꝓpter hoc erit monacha, nisi anplius processum fuerit. Et sic quãdo que ꝑꝑ culpa suã aliquis cõpellitur intrare monasterium. 50 distin. si ille & 16. q. 6. de lapsis. 27. q. 1. si quis rapuerit. & idem videtur dicere decre. 32. q. 1. si quis. & 2. q. 1. in primis, versus princ. & 34. di. frater adde dicto. & 2. q. 1. in primis, versus princ. & 34. di. frater nitatis. in si Olim vero alia pœna puniebãtur adulteræ. quia lapidabantur conuictæ de adulterio; secundũ legẽ Mosaicam. 33. q. 5. hæc imago. & C. de adul. castitati. vbi legitimis pœnis subijcitur. sed [3] hęc pęna nõ imponitur, cũ nõ agitur criminaliter. s̃. de proc. tuæ.

DVdũ. In prima ponit̃ facti, & ꝓcessus narratio. In secũda diffinitio: ibi, Nos itaque. Prima subdiuiditur primo ponit̃ datio auditoris. Secũdo actioris petitio: ibi; Coram quo. Tertio: ibi, Ad quod. rei responsio. Quarta: ibi, Verũ, actoris replicatio. Quinta: ibi, Sed ad ista. rei triplicatio. Abb. Sic.

CASVS. Inter C. laicũ & I. vxorem suam matrimonij quæstio vertebatur. dat[9] fuit eis auditor. corã auditore petebat dictus C. sibi vxorẽ restitui, cũ qua ꝑ verba de pñti cõtraxerat, carnali copula subsecuta, ad quod fuit ex parte mulieris respõsum, ꝙ ipsæ ꝓ animæ suę remedio, spontanea voluntate, pñtibus duobus sacerdotib[9], & testibus quinq; adhibitis, renũciauit omni iuri qđ habebat in ipsa, resignando illud in manibus alterius sacerdotis, ꝓmittens se castitatẽ seruaturum, deuouẽdo se hospitali de ponte voto solẽni, & ipsi dedit licentiã monasteriũ intrãdi: & versa vice ipsa dedit ei licentiam simili modo, & resignauit omne ius, qđ habebat in ipso, ꝓut ista continebantur in publico instrumento. verum p̃dictus C. proposuit, ꝙ instrumentũ illud mutatũ fuerat; qa cũ casu amissum fuerat, illud, qđ prius fuerat in tertia persona, mutatũ fuit in primam postea, & plus in vno, quam in alio continebatur. Insuper, ꝙ quidã deceptorie eum allexerũt, proponentes eidem, ꝙ in hospitali p̃dicto cibis ad voluntatem suam posset vti. & ꝙ ardorem libidinis ibi extinguere posset: & sic seductus, iratus, & illectus non dẽt sibi obesse, quod dr̃ in hac parte fecisse; sed ad p̃dicta sic fuit rñsum, ꝙ non nocet, an instrumẽtum loquat̃ in prima, vel in tertia persona, dũmodo veritas non mutetur. Præterea quãuis aliquando dicto C. spes data fuisset, tamen eo tẽpore quo p̃dicta facta fuerunt, pure, simpliciter, & ꝓpria voluntate ea noscitur fecisse: vnde compelli debet vitã mutare: Dñs Papa super his habito consilio cum fratrib. suis mulierẽ prædictam ab impetitione dicti C. absoluit, perpetuum silentiũ imponendo eidẽ. No. ꝙ vir & mulier ab omni iure, quod alter habet in alterũ se absoluere possunt, & religionem intrare, quia iuri suo quisq; põt renunciare. Itẽ per instrumentum aliquid probatur sicut per testes. Itẽ nõ refert diuersitas narrandi vbi eadẽ dicuntur, & veritas non mutatur. Itẽ dolus in spiritualibus nõ rescindit contractũ: quia non fit conditio illius ꝑ dolũ talẽ deterior. Itẽ licet aliquid calore iracundiæ factũ sit ab initio, si postmodũ per consensum ratificet̃, valet

c ¶ Renunciauit omnino.] quod ei licuit, etiam si non tenuisset votũ ex toto: quia hoc erat in potestate ipsius. sup. eo. quidam. & c. placet.

c ¶ Omnino.] simile omnino habes s̃. de rescr. cũ contingat. ff. de fideius.]l. Græce. §. illud, vbi dicitur ꝙ fideiussor in duriorẽ causam non obligatur omnino.

d ¶ Obsequio se deuouit.] & sic solemnizauit votum deuouẽdo se religioni illius hospitalis: vnde cõpelli debet, ut relicto sæculo suum exequatur propositũ, sup. eo. ex parte in fine.

[Glo.

---

† Vide Ludouicũ Romanũ sing. 674. ut in ueteri codice. inci. Nos su. m[9] in matteria, & de materia vide s̃. de adul.

[1] De hoc uaria sunt terrarũ statuta quæ si iusta sint seruari debent.

† Plonca. Plonte.

† De materia hui[9] decretalis uideto Turrecr. s̃. sæpe citatũ, & Sotũ in 4. sen. dist. 27. q. 1. ar. 4. & dist. 32. q. 1. ar. 3. Syl. in sum. ver. uotũ. 5.

[2] Vide locũ vnde sũpta est hęc dec. ut apertius eã itelligas.

[3] In antiqs codicib. ita. sed hæc pęna nõ imponit̃ cũ non agatur ciuiliter. sup. de proc. tuæ.

† carnalem.

[Glo.seq.reci.per q.alleg.pro, & vnũ canonem cõtra.]
a ¶ Calore iracundiæ.] si hoc esset verum, non teneret votum: quia inconsultus calor, calumniæ vitio caret. 2.q.3.si quem.§.notandum.2.& c.si quis iratus: Tempore.n.furoris iustum putat esse quod facit. 11.q.3.illa præpositorum, & ita sæpe innocentes ad crimen inducit.ead. causa, & ea.q.ita sæpe.& lubricũ linguæ fac.le ad consequen tiam trahi nõ debet. ff.ad l.Iul. maiest.fa mos.C. si qs Impe. maledi.l.vnica.Arg. contra.17. q.4. sunt qui opus, & hoc verum est nisi post calorem iracundiæ cõsentiat, vt in c.si qs iratus, & sup.de reg. sicut.in fin.

[Glo.seq.fortificat textum, & arg. pro testibus, &c.]
b ¶ Substantia veritatis.] hæc erat satis bona defensio.quia nihil refert narrãdi diuersitas, vbi eadẽ dicitur, vt ĩ. de ver. signi.nihil obstat, sic quolibet loquẽdi genere formata institutio valet, si modo p eam liquebit voluntatis intentio. C. de testib.quoniam indignum.in prin.& est arg. pro testibus diuerso modo narrantibus: dum tñ substantia facti non discordent.18. q. 1. in scripturis.& de cõs. dist.2. quotidie.B.
c ¶ Spes.] no.hic arg. immo quasi expressum est, quod in huiusmodi spiritualib. dolus aduersarij nõ vitiat actum.sic s.de his quæ vi, metusve cau. si.cum dilecti. s.eo.ex parte.& cõueniens. alias si dolus dat causam contractui, non tenet cõtra ctus.ff.de dol.& ele gãter.2 Sed quare in huiusmodi spiritualibus licet dolus alterius interueniat, nõ vitiatur talis contractus? Quia talis dolus bonus dolus est, & bonus dolus non prohibetur.ff.de do. l.1.Dolus, calliditas ad decipiendum dr, vt in prędicta l. sed per talem dolum non decipitur, nec ad malum inducitur, immo conditionem suam facit meliorem; & ideo non vitiat contractum.
d ¶ Tempore.] no.q 3 si quis renunciationis tempore non habeat metum vel violẽtiam, licet præcesserit vis. vel metus, non aget interdicto quod vi.C. quod vi, metusve cau.l.2.& hit.
e ¶ Voluntariè.] & sic licet ab initio deceptoriè inductus fuisset: ex quo postea spõtè hoc fecit, proxima causa turpitudinis ablata esse videtur. sim. infra de despon satio. impub. de illis, in fi.& C. quod me. cau.l.2.ff. de condi. ob turp. cau. l. si ob turpem.
f ¶ Suspicione.] vnde compelli debet vitã mutare. sup. eod. significauit. maximè cum hoc promiserit vt patet supra. Bernardus.

† Aretini.

†Vide de hoc ar. c. Hẽr cũ Boich hic, & cino G uido. Papæ decisi. 244. incip. Quispiam in causa.

1 Sẽsus.n.tollendus est, & nõ casus. 34. q.2.nõ satis. de cõsec. dis. 4. retulerũt, & lex nõ imponit verbis C. cõia. de leg.l.2.& de elect. omissi li.6.Io. And.

2 Et de hoc s. de emp.& ven. cũ dilecti.Io.And.

† al.ita: asser uit esse factum.

3 Hæc gloss. non habetur in antiquis exemplarib.

promittens voto solenni omnia, & singula supradicta, & tribuens tibi licentiam ad monasterium transeundi: te versa vice similiter pmittente, ac tribuente illi licentiã, & ius quodlibet resignante: sicut hæc omnia dicebantur per publicum instrumentum esse probata manu B. notarij Aretinen. † confectum.

¶ Verum prænominatus C. proposuit, quod casu amisso instrumento † præfato, illud in prima persona, quod prius erat in tertia, insertis pluribus in vno, aliter quam in alio fuit ab ipso formatum, & cum tibi iratus fuisset, sicut verba & verbera indicabant, nondum calore iracundiæ [a] quiescente, quidam ipsum deceptorie allexerunt, proponentes eidem, quod in hospitali prædicto cibis ad libitum posset vti, ac proprium retinere, præfato B. sibi nihilominus promittente, quod non solum ardorem, sed etiam appetitum libidinis extingueret in eodem: propter quod quicquid in hac parte fecisse dignoscitur, iratus, seductus pariter & illectus, & sub spe promissionis, ac sub ea conditione vel modo, si posset continentiam obseruare, asseruit † à se factam.

¶ Sed ad ista respondebatur econtra, quod antabellio in tertia persona instrumentum conficiat, vel in prima (dummodo non mutetur substantia veritatis [b]) nihil interesse videtur. Insuper quamuis aliquando spes [c] memorato C. data fuisset, per quam ad hoc se proposuit † inductum, eo tamen tempore [d] quo talia facta fuerunt, purè, simpliciter, ac voluntarie, [e] pro amore Dei, & remedio animæ suæ, solummodo ad votum, & ad alia supradicta noscitur processisse, † propter quod a consortio sæcularium hominũ debet discedere, vitamque mutare, cum se illius ætatis esse proponat, vt sine suspicione [f] incontinentię non valet in sæculo remanere. ¶ Nos itaque habito fratrum nostrorum consilio, te ab impetitione dicti C. sententialiter duximus absoluendum, perpetuum illi super hoc silentium imponentes.

¶ Idem.

¶ Breue est, sed per alia verba potest sic summari: Post sententiam diuortij, quo ad thorum latam ob fornicationem spiritualem mariti, potest vxor liberè religionem intrare.

CAP. XXI.

Mulier, † quæ in fide remansit, [g] potest nolente viro, qui ab infidelitate reuertitur, propter quam ab eo fuerat iudicio ecclesiæ [h] separata, ad religionem libere conuolare.

Mulier] Istud capitulum propter suam breuitatẽ non diuiditur. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis coniugatus transiuit ad infidelitatẽ, vxore sua remanente in fide, propter quod illa fuit a viro iudicio ecclesiæ separata; vir reuersus est ad fidẽ & vir eam repetebat, ipsa nolebat redire ad eum, sed potius volebat religionẽ intrare: quæritur, vtrum possit ad religionem trãsire eo inuito? & respõdetur, quod potest: sed si nollet religionem intrare, debet cõpelli redire, ad virum. Notã q vxor potest à viro p iudicium ecclesiæ separari. si sit infidelis. Itẽ si vxor pp̃ter infidelitatem viri ab eo sẽ parata fuerit, viro nolente, potest ad religionem transire, licet vir sit reuersus ab infidelitate.
g ¶ Remansit.] viro transeunte ad infideles: puta Sarracenos, vel Iudæos, vel etiã Henricos.
[Gl.seq.arg.à contrario, & argumentum determinat, ex quo diuersitatem in fert, & tũc ipsius rationẽ quærit, & dupliciter soluit.]
h ¶ Iudicio ecclesię.] ergo a cõtrario sẽsu vr, q si nõ fuit iudicio ecclesię separata, q eo inuito religionẽ intrare nõ possit: & ita aliud est qñ iudicio ecclesiæ fuit separata ab illo. & aliud quando non fuit separata, sed ab illo propria auctoritatẽ recessit. sim. ĩ. de diuór. de illa, sed si nollet intrare religionem, compelli dẽt ad ipsum redire vtroq; casu: siue fuerit iudicio ecclesiæ absoluta, siue non. inf. de diuor. quanto

† proponit.

† Vide l. cum plures §. locator. ff. loca.

†De materia vide Magistrũ sent. li. 4. dis 39. & ibi plei è per Bonauẽt. Scot. & alios, vbi copiosè d fornicatione spirituali & matrimonijs fideliũ cũ infidelib. & infidelium inter se.

quanto, in fine. non obstante illa spirituali fornicatione, cum iam sit emendatus, & incipiat esse quod non fuit. 50. dist. ferrum. Secus in carnali fornicatione, siue iudicio ecclesiæ sit separata, siue publicè sit fornicata: quia non tenetur illam recipere nisi velit, quamuis emendatam. sup. eo gaudemus, & hæc separatio sit tãtũ quo ad mutuam seruitutem: quia vinculum matrimonij non dissoluitur [1] in hoc casu, cũ alter fidelium transit ad infidelitatẽ, vt in c. p. [illegible] quanto. Sed quæ est ratio, quare in fornicatione carnali non compellitur maritus recipere vxorẽ, etiã emendatam: sed in spirituali ɔpellitur? Hæc potest esse rõ: si maritus cognosceret vxorem post carnalẽ fornicationem: postea ꝓmoueri nõ potest ea mortua ꝓpter defectum sacramenti: & sic præiudicium ei fieret. 34. di. si laici & c. si cuius vxorem, sed hoc nõ contingit in fornicatione spirituali, quia per pænitentiã purgata est. Item alia est ratio: in fornicatione carnali anima & corpus polluitur, sed in spirituali tñ anima: & in carnali fornicatione non tantũ fit in anima, quod displiceat marito: sed etiam in corpore: quia non fit in spirituali, & vir magis scãdalizatur ex eo, quod fit in corpore, & magis offenditur, quam ex eo quod fit in anima: & ita causã maioris scandali illati viro fit, vt post carnalem fornicationem non cõpellatur: sed post spiritualem fornicationem compellitur: nisi ad religionem transire voluerit, vt hic dicitur.

Pro intellectu huius tituli vide Sotũ lib. 4. sent. dist. 39. q. 1. ar. 3.

1 Hoc est verissimum, & diffiniuit cõcil. Tri. sess. 24 tit de sacramẽto matrimonij, can. 5

† Cap. 2. eo. tit. in 2. ɔpil. Et pter Doctores hic vide Panor. in c. 1. & c. sup hoc. j. de eo qui. dux. in matr. q̃ pol luit ꝑ adult.

TITVLVS XXXIII.

De conuersione † infidelium.

¶ Celestinus tertius.

¶ Non potest quis illam habere in vxorẽ, cuius maritum occidit machinatione ipsius mulieris, secus si sine machinatione. Et est pulcher & quotidianus casus.

CAP. I.

Laudabilem: † & infra. ¶ Interrogasti de Sarracenis, quidũ in captiuitate essent, quarundam Christianarum viros earum insidijs, & machinationibus occiderunt, vtrum, quia postea per ipsas, ad fidem Christianam conuersi sunt, eas de iure possint accipere † in vxores, vel si duxerint, coniugium teneat eorundem. Hic Triburiensis † concilij [a] regula contenti sumus, asserentis, quod si in mortem ipsorum malitiosè fuerint machinatæ, licet earum studio ad fidem accesserint, tamẽ ne eis adhærere debẽt, nec sunt, si adhæserint, etiã tolerandi; cum tale damnum tali lucro [b] ecclesia compensare non velit.

¶ Ad hoc Sarraceni quidam in bello sunt Christianos interfecisse notati, & Christiani similiter[c] Sarracenos: postea vero Sarraceni ad fidem conuersi, vxores eorum, quos in belli certamine occiderunt, sibi matrimonialiter copularunt: & idipsum Christiani de Sarracenis mulieribus conuersis ad fidem fecisse noscuntur, quæ postquam de priorum virorum morte compererint † veritatem, diuortium instanter † exposcunt.

¶ In his igitur respondemus, quod cũ tales nõ ꝓcurauerint [d] virorum interitũ defunctorum, matrimonium inter hmõi personas licitè.

† ducere.

DE CONVERSIONE INFIDELIVM.

¶ Supra visum est de conuersione coniugatorum ad religionem, nunc subijcit de eorum conuersione ad fidem, habetur de hac materia 28. q. 1. & 2. & 32. q. 8. c. vni. Abb. Sic.

Laudabilem.] Sarracenus qui machinatione Christianæ mulieris ipsũ maritũ occidit: si cũ ea matrimoniũ ɔxit, separatur, licet per eã sit reuersus ad fidem. Diuiditur, nam duę sunt partes principales. Secunda: ibi, Ad hoc. Et quælibet subdiuiditur in consultationẽ, & responsionem vt hic patet in textu. Abb. Sic.

CASVS. Quidam Sarraceni erant in captiuitate Christianorum, & interfecerunt viros quarundam mulierũ Christianarum, insidijs, & machinationibus ipsarum: postea ipsi Sarraceni per [illegible] ad fidem Christianam sunt conuersi: quæritur [illegible] possint accipere in vxores: & si eas duxerint, an tale coniugium [illegible] Rñdet Papa, quod [illegible] quæstio determinatur per concilium Triburien. in quo dr: quod si in mortem ipsorum malitiose fuerint machinatæ, quamuis earum studio ad fidem conuersi fuerint, contrahere nõ debent: & si contraxerint, non sunt tolerandi, quia tale damnum cum tali lucro compensari non debet.

a ¶ Triburiensis concilij quod habes 31. quæst. 1. si quis viuẽte. quia eas non possunt [illegible] tem ipsorum aliqd machinatæ fuerunt, vt hic dicit. Item est si fidem dederũt, vt ea. caus. [illegible] latũ. j. de eo qui dux. in matr. [illegible] facto contraxit, vt j. eo. super hoc & cap. cum haberet. Ita tamen, quod post fidẽ datã cognouit eandem vxorẽ, [illegible] fides data nõ impedit matrimoniũ j. de eo, qui dux. in matrimonium quam polluit per adult. cap. ult.

† Vide cõcil. Triburiense. c. 40. & c 51. [illegible] sunt hæc eadem uerba.

b ¶ Tali lucro. sic 14. dist. quod ait. 33. q. 5. [illegible] q. 1. non est putãda. inf. de usur. super eo uero. 22. q. 2. ne quis arbitretur.

AD HOC. Quidam Sarraceni interfecerũt quosdã Christianos in bello, & quidam Christiani quosdã Sarracenos similiter interfecerunt in bello. postea uero Sarraceni illi ad fidẽ ɔuersi sũt, & contraxerunt matrimoniũ cũ uxoribus illorum quos in bello interfecerun., & Christiani cum mulieribus conuersis ad fidem illorum, quos in bello interfecerant. mulieres istæ, postquam intelligunt veritatem, de morte priorum virorum, diuortium petunt: quæritur quid iuris sit? Respondet Papa, quod cum tales non procurauerint mortem virorum, matrimonium inter huiusmodi personas licite potest contrahi, nec debent aliquatenus separari, cum hic causa illa non subest propter quam debeant separari. No. quod mulier non potest contrahere cum illo, qui virum suum interfecit, si in mortem eius fuerit machinata. Item compensatio non habet locum in delictis. Item quod per me non stetit, mihi imputari non debet.

| comperiũt. † constãter.

c ¶ Et Christiani similiter.] pugnantes pro patria, & fide, ob quam pater in filium, & filius, [2] in patrẽ insurgere dẽt. ff. de relig. & sũpt. fun. minime, & maritus in vxorẽ, 28. q. 1. vxor. in fine, 23. q. vlt. leg. Syromastẽ. [Glo. seq. no. duo requiri, & ponit casus quibus sufficit alterum. in fine quærit ar. pro. soluit contrarium.]

d ¶ Procurauerint.] ex eo quod hic dicit, & 3[illegible] q. 1. si quis viuente. j. de eo qui duxe. in matri. c. vlt. ad hoc vt matrimonium impediatur, duo exiguntur, s. affectus cum opere subsecuto [illegible] ff. de condi. & demon. [illegible] 2. in fi. hic enim tunc puniuntur, cum cõcorditer.

2 Vide Alfonsum Castrũ. li. 2. c. 26. de iusta hæreti. punitione.

3 D. [illegible] de eo q. id. [illegible] in matri. [illegible] hoc, & c. fin. Io. And.

diter ad hoc ꝓcedūt,15.q.1.c.1.infi.& c.ſi quis nō iratus, quando punitur opus ſine affectu quo ad legem promotionis.15.q.1.ſi quis nō iratus. qn̄que affectus ſine opere,vt 1 q.1.qui ſtudet ſ. de biga.nuper.ibi tamē interuenit opus non cum affectu. Quid ergo ſi ratum habuerunt eos interfectos eſſe? Idē videtur.q: in maleficijs ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.ff. de vi, & vi arm.l.1.§. ſed & ſi cū qs Cōtra credo.1.argu ſ. de ſpon. cum apud. cum edictū de matrimonio ɔtrahendo ſit prohibitorium, vt ibi. Ber.

1 Idem no. In.in prædica.ſi quis vi uente.Vinc.h.c & Hoſt.Ioan.An.

EX litteris.] Si vxore in Iudaiſmo relicta Iudæus ad fidem conuertitur, cōmunis proles aſſignatur eidem. hoc dicit. Vel quo ad intellectum, maxime iuxta gloſſam dic vt in rubro,& eſt caſus notabilis. Primo ponitur conſultatio Secundo rn̄ſio ibi, Cum autē, Cōſultatio vero duo facit Primo ponit viri petitionem Secundo defenſionem mulieris: ibi, Ad quod. Reſponſio vero Papę quadruplicem præmittit cauſam. Abb. Siculus.

† De caſu huius ca. Vide B. Th. li. 4.ſent. d.39. q.1. art.4.ad 4 argumētū.

† prauitatis

† producendus.

† alia.

poteſt contrahi;& taliter copulati diuortium nequeunt poſtulare.

¶Gregorius nonus Argentien.epiſcopo.

¶Si alter infidelium coniugum venit ad fidem, altero remanente in infidelitatis errore; communis proles aſſignatur cōuerſo.

CAP. II.

EX† litteris tuis accepimus: quod quidā de Iudaicæ cæcitatis † errore, ad Chriſtū verum lumē adductus, vxore ſua in iudaiſmo relicta, in iudicio poſtulauit īſtāter, vt eorum filius quadriennis aſſignaretur eidē, ad fidem catholicam, quam ipſe ſuſceperat, perducēdus.[a] † ¶Ad quod illa † reſpōdit, quod cum puer ad huc infans exiſtat, propter qđ magis materno indiget ſolatio, quam paterno,[b] ſibique ante partum onerosus, doloroſus in partu,† poſt partum laborioſus fuiſſe noſcatur, ac ex† hoc legitima coniunctio[c] maris, & feminę, magis matrimonium quam patrimoniū nuncupetur, dictus puer apud eam debet cōuenientius remanere:& infra.

¶Cum autem filius in patris poteſtate[d] conſiſtat, cuius ſequitur familiam,& non matris: & in ætate tali quis non † debet apud eas remanere perſonas, de quibus poſſit eſſe ſuſpicio, quod ſaluti, vel vitæ inſidientur[e] † illius: & pueri

CASVS. Quidam Iudæus conuerſus ad fidem vxore ſua in iudaiſmo relicta, petebat in iudicio, vt eorum filius quadriēnis aſſignaretur,eidem, per ipſum ad fidē quā ſuſceperat ꝑducendus. Mulier rn̄debat, quod cū puer infans exiſteret, magis indiget materno ſolatio quā paterno,qui ſibi ante partū fuerat oneroſus, doloroſus in partu.& poſt partū laborioſus Vnde potius coniunctio viri,& mulieris dicitur matrimoniū, q̄ patrimoniū:& ideo apud ipſam debebat potius remanere: quæſitū fuit a Papa, quid iuris eſſet cum filius in poteſtate patris cōſiſtat, cuius familiam ſeqtur & nō matris.& in tali ętate apud ſuſpectas perſonas aliqs remanere non debeat, quæ vitæ ipſius inſidientur:& pueri poſt trienniū apud patrem nō ſuſpectum ali debeant,& morari:& ſi apud matrem maneret,poſſet illum trahere in infidelitatis errorem, & ideo propter fauorē fidei rn̄det Papa puerum illum patri aſſignandum. Not. quod filius conditionem patris vel matris conuerſi ad fidē ſequi debet. Item nota diffinitionē matrimonij: Matrimonium eſt legitima coniuctio maris,& feminæ indiuiduā vitæ cōſuetudinem retinens. Item filius eſt in poteſtate patris, & non matris Item filij apud ſuſpectas perſonas morari non debent. Item filij poſt triennium a patre ſunt alendi.Item fauor fidei attendendus eſt.

Glo.ſeq.primo argum.quod cauſa,&c.& remittit. Secundo notat patrem etiam contra matrem, &c. Tres caſus excipit.Tertio diſtinguit duo membra. & in ſecundo ſubdiſtinguit. Quarto notat filium ſequi,&c.]

a Perducēdus.] iuſta fuit cā petitionis,& honeſta:& ita ſumitur hic arg. ꝙ cauſa petitionis ſemper inſerēda eſt in ipſa petitione:alias repellitur, de libel. oblatio,c.2. & 3. vbi de hoc. Sed nota ꝙ pater pōt petere filium in poteſtate ſua cōſtitutum, ꝑ interdictum de liberis exhibēdis ɔ̄ matrē,& cōtra quēlibet detinētē: mater tamen qn̄que habet exceptionē contra maritū puta, ſi eſt minor triennio, cum apud eam tunc debeat educari: Vel etiam ſi iudicatū eſſet in contrariū: ff.de lib.exhi.l.1.§. ſi vero. Et in alio caſu habet exceptionem ob nequitiam patris, vt ſine diminutione patriæ poteſtatis apud eam filius moretur.ff. eod deinde.§. etiam ſi maxime. Circa hoc diſtingue, aut filius a nullo detinetur, aut ab aliquo: ſi ab aliquo. & tunc aut volēs,aut inuitus Primo caſu petere poſſum per officium iudicis.ff de libe. exhibē.l.3.§. hoc autem. Si ab aliquo volens detinetur, poteſt peti rei vendicat. adiecta cauſa de iure. Quiritum cognitione propria.ff.de rei vendi l.1.§ 1. quod ius proprie Romanorum eſt: Inſti.de pa.poteſta.§ 1. In tertio caſu locum habet interdictū de lib.exhib.vt de li. ex. l. 1. 1. rn̄. & ff. de rei vend.l 1.§. 1. Et nota ꝙ filius cōditionē patris vel matris cōuerſi ad fidem ſequi debet.28.q 1.Iudæi.& In hoc caſu filius infans non doli capax ſequitur meliorē conditionem:alias ſi doli capax eēt,nō deberet baptizari,niſi ſponte 2.23 q.5. ad fidem 45.diſtin.de Iudeis.quandoque tamen ſequitur deteriorem conditionem,ſcilicet matris ſi ſerua ſit. 32.q.4 c.vlt.Ber.

† ac poſt partum.&c.

† ac per hoc

† Non dēat apud illas, &c.

b ¶ Paterno.] ſup.de præſumptio. illud.

c ¶ Legitima coniunctio.] matrimonium dr̄ legitima cōiunctio maris, & feminę indiuiduā vitæ conſuetudinē retinens.27.q.2.§.1. Inſti de pa. po in prin. Et hæc eſt ratio,q̄ conſueuit aſſignari a Doctoribus,quare potius dicatur matrimonium,quam patrimonium illa coniunctio. B.

† inſidiant.

2 Vid B.Th. 2.2.q.10. ar. 12.& p 3.q. 68.ar.10.

d ¶ Poteſtate. pater enim dicitur habere filium in poteſtate,& non mater.Inſt.de patria poteſtate,§.vlt.& C.de adoptionibus,mulierē. vnde filius patris familiā ſequitur,& non matris Inſtit.de legitima agnato. tutela. § 1. vnde iſta verba fuerunt ſumpta.& expone, familiā,id eſt,agnationē,licet aliàs hoc nomē, familia,multas hēat ſignificationes.ff.de verb ſig. pronūciatio.§ familię.& facit ad hoc Inſt.de pa. poteſtate.in fi.& C.de verb.ſign.l.vlt.nō enim denominatur filius a cognatione matris,ſed patris ar ff.ad mu.l.1.

[Gl.ſeq.teci per queſt.vbi pupillus debeat educari,& diſtinguit an mortuus eſt pater,an viuit,&c.]

e ¶ Inſidientur.] no ꝙ mortuo patre pupillus educari nō debet apud illas perſonas quæ ipſius pudicitiæ poſſunt inſidiari.ff.vbi pupil.educ.de. vel mo l.vlt Prætor enim decernere debet, vt ſine vlla ſuſpicione alatur partus,etiam cōtra voluntatem patris ff. eo.l.1. & æſtimabit ex affectu ſingulorum quis magis ad ſuſpicionē.& ſpem ſucceſſionis ſit prior. C.e l.2. verū tamen educatio pupilli nulli magis committenda eſt, quam matri,niſi vitricum ei inducat 3 C. eod.l.1.

3 Et ſi vitricus pōt eſſe tutor. C. de .contrario iud.tu.l. fin.

post triennium a apud patrem nō suspectum ali debeant & morari, materq; pueri, si eū remanere contingeret apud eā, † posset illum adducere ad infidelitatis b errorē, in fauorē maxime fidei Christianæ. Respondemus, patri eundē puerum assignandum.

TITVLVS XXXIIII.

De voto † & voti redemptione.

¶ Alexander tertius Exonen̄. episcopo.

¶ Vota possunt eleemosynis redimi, vel in aliud commutari, intercedente superioris auctoritate, & iusta causa redimendi, vel mutandi.

CAP. I.

DE † peregrinationis votis, an eleemosynis redimi possint, vel pro necessitate in aliud commutari: Respondemus, quod ab eius, qui præsidet, pendet arbitrio, c vt consideret diligentius qualitatē personæ, & causam commutationis: d scilicet, an ex infirmitate; seu affluētia diuitiarum, an † alia causa probabili peregrinatio, † an † recompēsatio emelior fuerit, & Deo magis accepta: & secundum hoc habet exinde dispensare.

¶ Idem Noruicen̄. ep̄o.

¶ Commutat Papa votū vltramarinū, in his maxime, qui in puerili ætate vouerunt.

CAP. II.

VEnientis † ad nos B. narratione accipimus, ꝙ in puerili f æta-

si vero viuo patre q̄stio est, apud quē educetur filius facto diuortio, olim æstimabat prætor quando apud patrē, & qn̄ apud matrem alatur. C. de diuor. l. vni. hodie distinguitur, vt si pater causam diuortij præstitit, tunc ali debeat apud matrē: si vero mater causam p̄stitit diuortij, tunc ali debet apud patrem. C. e. Auth. si pater. ergo hic ali dēt apud patrē; q̄a mater p̄stat causam diuortij. j̄. de diuo. gaudemus. & c. quanto, quæ non sequit̄ maritū conuersū ad fidē, quē sequi debet. i 3. q. 2. vnaquęque. & q̄a insidiaret̄ vitæ ipsius. vt hic d̄r, & per iura prædicta.

a ¶ Post trienniū.] filius minor triennio, apud matrem debet ali; maior triennio. apud patrē. C. de pa. pōt. nec filium argu. C. de infan expo. l. 2. & j̄. eo. c. vni.

ADDITIO. Vnde versus.

Mater alit puerum trimum: trimoque minorem.
Maiorem vero pascere patris erit.

b ¶ Ad infidelitatis errorem.] hac de causa etiā si esset minor triēnio, vel pater vellet eū p̄ducere ad fidē. cū sit in eius potestate, patri debuit assignari in fauorem fidei Christianæ. cum aliàs si esset maior, & proclamet se velle fieri Christianum, debeat de manibus illorum eripi. arg. inf. de Iudæ. sicut Iudæi.

DE VOTO ET VOTI REdemptione.

¶ Supra visum est de quodā voto in specie, quod scilicet emittitur per ingressū religionis, vel per susceptionē fidei: nūc subijcit de voto in genere, & ipsius voti redemptione.

De hac materia habet̄, 27. q. 1 per tot. & 32. q. 1. c. fi. repetitur in 1. & in cle. de fi. instr. c. quod super Ab.

DE peregrinationis.] Episcopus ex causa mutare potest votū peregrinationis in aliud quod sit Deo magis acceptum. Vel summa generalius sic, vt in rubro Et duæ sunt partes. Secunda; ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Aliquis fecit votum perrgrinationis: quæritur, vtrū tale votum possit redimi eleemosynis, vel commutari in aliud necessitate instante? Respondet Papa, quod de arbitrio superioris pendet, vt ipse cōsideret diligenter qualitatem vouentis, & causā commutationis, scilicet an ex infirmitate, vel affluētia diuitiarū, aut alia probaili causa, vt scilicet peregrinatio vel commutatio magis sit Deo accepta, & secūdum hoc super hoc dispenset. Nota, quod circa votū peregrinationis potest episcopus dispensare. Item in commutatione voti qualitas vouentis, & causa commutationis considerari debent. Itē in votis commutandis considerari debet, quid Deo magis placeat.

[Glo. seq. arg. ad commutationem pœnarum; alle. 7. iura, & tria in contrarium. sol. & arg.]

c ¶ Arbitrio.] arg. de pęna excōmunicationis 82. dist. presbyter. 23. quęs. 2. innocens. de pęnit. dist. 1. medicina. 36. quæstio. 1. de raptoribus, 41. disti. non coguntur. j̄. de maledicto. cap. 2. 12. quæst. 2. fraternitas. argu. contra. 17. quæstio. 1. decimæ, & c. de decimis. 32. quęs. vlt. c. vlt Sol. 1. Commutatio pęnæ adhibenda est quandoque, hac consideratione præhabita, vt illud quod vice cōmutationis præstatur in tantum, vel amplius sit Deo acceptum. vt hic in fi. & j̄. eod. scripturæ. & est ar. quod episcopi possunt dispensare in voto. Tā.

d ¶ Causam commutationis.] causa semper considerari debet quare fiat commutatio. argum j̄. eod. magnæ in fi. & c. quod super his.

[Glos. seq. dat regulam, quam exponit. vnum casū excipit.]

e ¶ Recompensatio.] in omni voto. siue cōsistat in faciēdo, siue in non faciendo, siue sit solenne, siue simplex, potest haberē locum compensatio, dummodo ante votum fuerit liberæ voluntatis: Hoc dicitur propter articulos fidei, quos vnusquisque vouit in baptismo, quia illud votū apud baptismum est necessitatis sed in voto continentiæ secus est, cui æque bonū vel maius inueniri non potest. argumen. 32. quæstio. vltima. cap. vltimo. Et castitas sola est, quæ potens est Deo animas præsentare. in Authen. de leno. §. sancimus. colla. 2. & quæ suaderi potest, imperari non potest. 27. q. 1. integritas. infra de statu monach. cum ad monasterium. Ber.

VEnientis. Duo facit. Primo ponit formā voti. Secundo eius absolutionem, & mutationē. ibi, Nos autem. Abbas. Sic.

CASVS. R. clericus dum esset in puerili ætate constitutus, & doli capax disposuit proficisci Hierosolymam: & cuidam, qui illuc accedere volebat, fidem dedit, & suam ab eo accepit, quod in via fideles socij existerent: tandem factus discretus, & adultus, accessit ad Papam petens eius consilium: Papa illum absoluit a voto, quod in ætate puerili fecerat, ex facilitate potius, quam arbitrio discretionis tamen, quod votum redimat eleemosynis: & toto tempore vitæ suæ, si poterit, uni pauperi debeat prouidere. Nota, quod votum redimi potest eleemosynis, iusta de causa.

[Clo seq. reci. per obie.]

f ¶ In puerili.] intellige, quod erat doli capax, alioquin compensatio, quæ sequitur non erat imponenda; vel

† ipsam

† In aliquot vetustis ita: De votis, & votorū redēptione. iam de materia voti plurima canonistis valde necessaria tradit B. Th. lib. 4. sen. d. 38. q. 1. ar. 1. 2. 3. & 4 & 2. 2. q. 88. p to tam q̄ōnē.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp. & post Cōc. Lateran. sub Alex. 3. par. 35. c. 3.

1 Adde, ꝙ iura allegata ī glossa loquūtur de commutatione pęnitentię; dic ergo eē textum cū gl. in l. qd ergo. §. pęna grauior. & ibi Bar. ff de his qui no. Infa.

† aut.

† aut.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp. & post Cōc. Lateran pa. 50. c. 15. Vid B. Th. 2. 2. q. 88. arti. 9. & Syluestrum in sum. ver. votū. 3. §. 5

te constitutus Hierosolymam disposuit [a] proficisci, cuidam quoque, qui se pulchrum Dominicũ proposuerat visitare, fidem dedit, & suam recepit ab eo, quòd sibi inuicem in via socij fideles [b] existerent: & infra.

¶ Nos autem ipsum à voto, quod in ætate teneral, facilitate [c] potius quã ex arbitrio discretionis promisit, absoluimus: ita tamen, quòd idem votum eleemosynis redimat: & iuxta consilium nostrum, † toto vitæ suæ tempore, vni pauperum Christi (dummodo ad hoc suæ facultates sufficiant [d]) debeat prouidere.

¶ Idem magistro A. de Mandeforde.

¶ Ex sola conceptione boni explicandi, non obligatur quis ad bonum conceptum exequendum.

CAP. III.

Litteratuarm † tuam, & infra.

¶ Cum ex quadam minutione, nimio fuisses mortis pauore perterritus, hęc verba protulisti: Non diu hic morabor: proponens [e] in animo, quod religionis habitum esses aliquando suscepturus; & infra.

¶ Tibi igitur respondemus, quòd si plus non est in voto processum, transgressor indicari non poteris, si non impleas quod dixisti. [f]

¶ Idem.

¶ Omne votum mutabile est in votum religionis.

CAP. IV.

Scripturæ; † & infra.

¶ Reus fracti voti aliquatenus nõ habetur, qui temporale obsequium [g] in perpetuam noscitur religionis obseruantiam cõmutare.

¶ Innocentius iij. Strigonen. Archiepiscopo.

¶ Executio voti vltramarini auctoritate Papæ potest ex causa differri.

CAP. V.

Non † est voti dicendus transgressor, qui

---

da: vel forsitan in maiori ætate ratum habuit: vnde tenebatur illud adimplere, alias non. 20. q. 1. illud. & sup. de reg. significatum, & c. sicut. Tan.

a ¶ Disposuit.] procedendo ad actum exteriorem, vt pater ex littera sequenti. vnde mortaliter peccasset, nisi compleuisset votũ, si commutatio non fuisset subsecuta. ar. 17. q. 1. qui bona.

[Gl. seq. quærit, & soluit.

b ¶ Socij fideles.] sed nũquid Papa potuit illum absoluere ab obligatione, qua socio tenebatur? Videtur q; arg. 9. q. 3. per principalem. C. de quadrien. præscriptio bene à Zenone. C. de precibus Imperato. offeren. quoties. nec erit dicendus voti transgressor. j. c. non est. Alan.

[Gl. seq. ar. alle. canonem ibi contrariũ alle. tria iura, & soluit.]

c ¶ Facilitate.] arg. quòd votum ex facilitate emissum obligat. simile. 17. q. 4. sũt qui opes. arg. cõtra. sup. de regu. ad nostram. 21. q. 4. vnusquisque. & 26. q. 1. nuptiarum. Sed hoc, vt dictum est, postea sanum habuit factus maior.

d ¶ Sufficiant.] nam possibilitas semper subauditur. s. de iureiu. querelam & ca. breu. arg. 4. d. erit aũt & ff. de statu libe. l. cũ hæredes. §. Stichus, & 47. dist. 1. quod ad nos. Sic impossibile præceptum non obligat. ff. q sent. sine appellatio. rescindam. l. Paulus. 2. Leuren.

Literaturã.] Hoc c. continet notabilem & singularẽ decisionem, & potest sic summari: Simpliciter proponens religionem ingredi, licet non ingrediatur, non est reus voti. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Igitur. Abbas Sic.

CASVS. Magister A. fecit sibi minui in brachio, brachiũ eius intumuit ex illa minutione, ita quòd perterritus fuit ad mortẽ: dũ esset in tali statu, protulit hæc verba: non diu hic morabor. proponens in aĩo religionem intrare; dubitauit, an ex tali facto teneretur religionem intrare. Rñdet ei Papa, quòd si plus nõ est in voto processum, non debet dici transgressor, si non adimpleat quod dixit. No. quòd per simplicia verba non obligatur quis nisi habeat animum adimplendi votum. Item no. hic arg. quòd ex nuda promissione non oritur obligatio.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem.]

e ¶ Proponens.] nõ cũ aĩo obligandi, nec firmiter hoc proponẽdo seu eligendo: quia tũc mortaliter peccasset, si nõ impleuisset propositũ 17. q. 1. qui bona. & §. 1. & s. eo. c. prox. vbi dicit, disposuit proficisci, & ideo dicit inf. si plus non est in voto processum, quia non dicit hoc animo se obligandi, vnde non fuit mendacium. 22. q. 2. quod autem ait, & nemo se obligat, nisi qui animum habet se obligandi. ff. de actio. & oblig. l. obligationum. arg. ff. si cert. peta si ego.

[Gl. seq. signat cõtrariũ. Itẽ arg. & in contrariũ alle. 3. iura.]

f ¶ Qđ dixisti.] arg. contra. 22. q. 5. iuri. Item argumẽtum, † quòd ex nudo pacto nõ oritur actio, licet sit arg. cõtra. 12. q. 2 quicunq; suffragio, & 2. q. 5. quia Ioan. & 27. q. 1. hę vero. in fi. Lauren.

Scripturæ.] Per ingressum religiõis soluit votũ religioni no cõsonũ h. d. & est notabilis decisio, intelligendo, quod hoc fiat sine auctoritate superioris. Pro declaratione tex. pone casum literalem. Quidam vouerat visitare sepulchrũ sanctum demũ itrauit religionẽ, voto nõ cõpleto: dubitatur, an iste esset vere reus fracti voti: & rñdetur, quod non, pro rõnẽ, quæ habetur in littera. Abbas Sicul. No. quod nõ frãgit votũ q illud in melius cõmutat. Itẽ magis seruire videtur, qui tpale seruitium in perpetuum commutat.

[Gl. seq. arg. dat simile, & reddit cãm.]

g ¶ Tpale obseqũ.] nõ. n. est illi necessaria certa delicti satisfactio, cui⁹ totũ vitæ ips obediẽtiæ ipedit sui conditoris, de pę. dist. 1. c. quis a iqũ. § his auctoritatibus. sic nõ frangit propositum, qui illud in melius cõmutat. s. de iureiu. peruenit Et ita est arg. quòd intrãti monasterium, non est imponenda pnia pro peccato añ cõmisso. Sic. n. remittitur Astulpho pęnitentia publica, si monasterium voluerit ingredi. 33. q. 2. admonere, & hoc propter continuationem pniæ & exercitij, in quo semper debent esse monachi, arg. 16. q. 1. vos autem. si vero postquam monasterium ingressi fuerint, delinquũt, bene [illegible] ieiunitur [illegible] disciplinæ abbatis secundũ regulam. Illius loci. sup. de reg. c. vlt. & inf. de sent. excom. cum illorum.

Non est.] Tria facit. Primo pmittit exordium. Secundo submittit narrationem: ibi, sane. Tertio conclusionem: ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Archieps Strigon ẽ. votũ emiserat Hierosolymã visitandi; rex Hungariæ sign. ficau t dño Papæ quod cũ regnũ Hungariæ i. pturbatione esset, consilio & auxiliũ archiepi erat ibi multũ necessariũ: vñ petijt à dño Papa q atenus mandaret archiepo, vt Hierosolymã non accederet, donec regnum ad tranquillitatẽ perueniret, vnde mandat Papa archiepiscopo quatenus iter non arri-

---

† al. vestrum q lectionem iã o'im impugnauit hic Hostien.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. cõpi. & præter doctores hic vide Nauarrũ in manuali cõfessariorũ c. 12. nu. 26. & 52. in latino nuper impresso.

† Illud arg. non sumitur hic, cum nec pactum fecerit, nec verbũ emiserit sm Hostien.

2 Vbi đ hoc. & 1. q. 7. quoties, & de pacti, & de pacti. c. 1. Io. A.

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cõpil. & pro intellectu uide B. Th. 2. 2. q. 88. ar. 12. q. 1. ar gu. & li. per. sen. d. 39. q. 1 a. 4. in corpore articuli.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. cõp. Et uide Bea. Tho. 2. 2. q. 88. art. 14.

3 Hoc nõ est qa talis à satisfactione absoluatur, sed qa eo ipso quod suam uoluntatẽ, et in seruitutem redigit pro Deũ, plenarie, tã pro oĩ peccato satisfecit q. chariorẽ hẽt omnib. reb⁹ mũdi. ita B. Th. 1 4. sent. d. 43. arti. 5. q. 1iuncula 3 ad 3. argum.

arripiat Hierosolymā adeundi, priusquā regnum tranquillitati pristinæ fuerit restitutum, vel super hoc ab Apostolica sede recipiat mandatū, & ideo transgressor voti non habebitur qui de mandato Papæ votum distulit adimplere. Nota, quòd nō dr̄ transgressor voti, q ipsum differt adimplere: quia quod differtur, non aufertur, & sic ex causa potest differri excitio voti.

[Glo. seq. obijci, & soluit.]

† turbatione

a ¶ Auctoritate sedis Apostolicæ.] arg. ꝙ papa pōt dispēsare in voto, 1 & epi ētš. eo. c. 1. Sed cum vota ex necessitate sint soluēda. 17. q. 1. c. 1. & đ iure naturali nō vr̄. ꝙ ibi hēat locū dispensatio, q a dictū est. Vouete & reddite Dn̄o vota vestra. j̃. eo. magnæ, & c. px. vn̄ ī his votis nō dispēsat, sed declarat cū em̄ quis votet pegr. rari subintelligitur, si cōmode fieri pōt, vt s̄. de in reiu. quanto. vbi de hoc, & de voto & iuramento dic vt ibi; sicut nec frangit votū qui illud in melius commutat. sup. c. proxi. & de hoc dictum est sup. eo. c. 1.

1 De materia hui⁹ glossæ vide Bea. Th. loco proxime citato.

[Gl. seq. recitetur, per quæstionem.]

b † Adimplere.] si iusta cā subest. sup. e. c. 1. aliàs non est securus quo ad Deū, cum quo papa dispēsat, nisi subsit cā dispensandi, sicut nec dr̄ absolutus qui cām excōicationis supprimit. s̄ de offi. ord. ex parte. & inf. de sen. excom. eum pro cā. habebit tamen exceptionem quo ad ecclesiam ille, cum quo sine causa dispensatū est arg. ff. de furtis. iter oēs: §. penul. quo ad Dēū sibi allegatio non valebit, vbi iudicabitur eo teste quo iudice. 9. q. 3. aliorum hominum, & 11. q. 3. audi.

† Cap. 2. eo. ti. in 3. cōpil. De intellectu Couarruuias. in ca si hīdes. sup. de testam. & de magna voti obligatione B. Tho. 2. 2. q. 88. a. 3.

† propriæ.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.

c ¶ Regnum ipsum. sic ergo papa p̄fert vtilitatē priuatā cōi vtilitati, 2 ɔtra id ꝙ hēs. s̄. de post. c. 3. & 7. q. 1. scias & 8. q. 1. in scripturis. & s̄. de reg. licet. Nō sunt cōtraria, quia hic non præfert, sed differt: & quòd differtur non aufertur 32. q. 2. ancillam, de pen. dist. 6. nemo.

2 Quā vocet hic vtilitatē priuatim, & quam cōem tradit Io. A. quē videto-

Licet.] Primo ponit exordium Secundo, ib. Accepimus, narrat factum. Tertio: ibi, Mandamus, concludit. Quarto comminatur: ibi. Ne si onus. Ab. Sic.

CASVS. Rex Hungariæ votū emiserat Hierosolimā adeundi, tandē voto nō completo agens in extremis, filio suo Andreæ duci sub interminatione maledictionis paternæ iniunxit exequendum, & ille signo crucis assumpto. promisit votū p̄ris sine dilatione adimplere: patre sublato de medio, collecta multitudine quāplurima bellatorū, Hierosolymā adire simulauit, & tādē aciē bellatorū contra fratrē suum regem Hungariæ conuertit: papa hoc intelligēs. mandauit eidē, quatenus oībus alijs postpositis: vsq; ad festū exaltationis sāctę Crucis iter arripiat Hierosolymā adeūdi sibi onus iniūctū, & spōte receptū exequē[illegible] ne paterna se reddat indignū: ꝙ si nō fecerit, ex tunc [illegible] excōicatū, & priuabit iure quod [illegible] cōpetebat ordine genituræ. si dictus rex frater eius sine ꝓle decederet, & regnū ad minorē fratrē ipsius deuolueretur. No. quòd vouere est volūtariū, sed adimplere est necessarium. Item aliqs votū [illegible] potest exequi per alium. Item qui non adimplet voluntatem defuncti, priuari debet successione illius.

quod vouit auctoritate [a] sedis Apostolicæ distulit adimplere. [b] Sane significauit nobis rex Hungariæ, quòd cū in regni perturbatione † consilium & auxilium tuū sibi senserit hactenus profuisse, vtilitati eius non modicū derogaret, si Hierosol. (sicut ex voto teneris) regno perge res impacato: & infra.

¶ Ideoque mandamus, quatenus non prius iter arripias Hierosolymā adeundi, quàm regnum ipsum [c] fuerit tranquillitati pristinæ restitutum: vel super hoc receperis ab Apostolica sede mandatum.

¶ Idem Andreæ Duci.

¶ Ecclesia cōpellit hæredē laicum per excommunicationem, & bonorū subtractionem, ad executionē voti vltramarini ad quod se obligauit pro defuncto.

CAP. VI.

Licet † vniuersis liberū sit arbitrium [d] in vouendo, vsque adeo tamen solutio necessaria est post votum: vt sine proprio † salutis dispendio alicui non liceat resilire. [e] Accepimus siquidem, quòd cum rex Hungariæ pater tuus agens in extremis, votū quod vouerat Domino, Hierosolymitanam prouinciam in forti manu, humili corde visitare, sub interminatione maledictionis paternę cōmiserit † tuæ fidei exequendū: [f] & tu assumpto crucis signaculo, te id impleturum sine dilatione qualibet promisisti: & infra. ¶ Mādamus, quaten⁹ postpositis ceteris sollicitudinibus vsque ad festū exaltationis sanctę Crucis, debitum acceptę crucis exoluens propositum iter arripias, & humiliter prosequaris: Ne si onus † tibi à patre iniunctum, & à te sponte susceptum, occasione qualibet detrectaueris, paterna te reddas successione indignum, & hæreditatis emolumento priueris, cui⁹ recusaueris onera supportare: sciturus ex tunc anathematis te vinculo subiacere, & iure qđ tibi, si dictus rex [h] sine prole decederet, in regno Hungariæ competebat, ordine genituræ, † priuandum, [i] & regnum ipsum ad minorem fratrem tuum, appellatione postposita, deuoluendum

† commisit.

d ¶ Liberum sit arbitriū. vn̄ dicit Augu. Quæ non erāt vīndē libera [illegible] fuerint [illegible] 17. q. 1. [illegible] ptiarum. & ea sunt ī nostris officijs gratiora, quæ cū liceret etiā nobis non impendere, causa tn̄ dilectionis impendimus, 28. quæ. 1. iam nunc.

† Defunct. vota qū hr̄des persoluere [illegible] de voto. §. & vtra. adde Nauar [illegible] rū. c. 12. nu. 56. & 57.

e ¶ Resilire.] in aliud tn̄ potest commutari de auctoritate superioris. & iusta de cā, vt sup. e. c. 1. & 2. & j̃. eo. c. magnæ.

[Gl. seq. arg. quem posse pro alio, &c.

f ¶ Commiserit tuæ fidei exequendum.] Arg. ꝙ aliqs pōt ieiunare pro alio, & votū alterius adimplere, qa mortuus soluit votum suum per [illegible] arg. 13. q. 2. animæ defunctorum, & 26. q. 6 si [illegible]

† Ad se ordine genituræ, vel el ct. [illegible] regno. Bald. l. ex hac iur. ff. de iusti. & iu.

g ¶ Occasione qualibet.] supple minus idonea, quòd in generali verbo subintelligitur: argum. sup. de elec. causam quæ, & s̄. de offi. deleg. ex parte 2. ff. de ritu nuptia. quamquam: 3 & de iureiūr. veniens, & c. Quintauallis.

5 Vide j̃. de ver. sig. c. Abbate. in glos. pe. Io. And.

h ¶ Si dictus.] frater ipsius ducis, contra quem dux ipse conuerterat aciem bellatorum, quam cōtra inimicos crucis dirigere simulauit.

[Gl. seq. signat contrarium & tripliciter soluit.]

i ¶ Priuandum.] dicit hic Vincentius, quòd qui nō adimplet volūtatē defuncti, sit ei auferenda tota hr̄ditas, & idem dicit canon 11. q. 1. Siluester, & hoc concordat

legi

legi antiquæ. C.de fideicommissis. l.vltima.in fine. attamen illud obseruatur in extraneo hærede. Sed licet filius institutus hæres non adimpleat voluntatem defuncti, non ideo totum perdit, sed reseruatur ei legitima. C.de fideicommiss.auth.hoc amplius. Et satis potest dici, ꝙ lex in hoc casu præiudicet canoni ratione æquitatis. Vel hic auxit pœnam legis ob fauorẽ terre sanctæ. Vel melius dic ꝙ id quod dicit lex de legitima relinquẽda, non pōt hr̃e locū in hm̃ōi dignitatib. cū diuidi nō possit: quia regnum vnicū dēt esse & si conting getet ꝙ aliter diminueret, cito destrueretur: sed aliæ hæreditates bene diuidunt inter hæredes: sed hic vnus tantum dēt esse rex: & ideo dicit ꝙ totum regnum deuoluetur ad alium fratrem. i

† Ca.3. e.ti. in 3.compil. Et per Hostiensem & alios videto hic Henr cū Boich & quatenus agitur de cruce dominica, in signū deuotionis terræ sanctæ.

i De hoc videto hic copiosius per Hostiensem. Ioā. And. & alios.

Magne.] Diuiditur principaliter in tres partes. Primo ponitur facti narratio. Scd̃o allegatur p & ꝯ: ibi, Et quidē. Tertio diffinitio: ibi, Cum igitur. Abb.Sic.

CASVS. Dū comes Campaniæ in vltramarinis partib. morā faceret, & ecclesia Trecen. p ꝯ ecclesiasticam libertatem plurimum grauaret, Trecen. eps̃ considerans ꝙ p alium eidem ecclesiæ non posset de facili subueniri ad ipsum proposuit accedere: & in signum peregrinationis deuotionis terræ Orientalis, signum crucis assumpsit: & sic arripuit iter peregrinationis dum esset in via, intellexit ꝙ dictus comes mortuus erat, & licet intentionem suam conspiceret iam frustratam, noluit tamen redire sine consilio domini Papæ, & sic ad vrbem accessit, & intentionem suam, & statum ecclesiæ suæ domino Papæ exposuit: dominus Papa considerans hæc dicit, ꝙ in hoc negotio tria sunt consideranda: quid licet secundum æquitatē, quid deceat secundum honestatem, quid expediat secundum vtilitatem, ostendens ꝙ ipse votum suum debeat perficere auctoritate Prophetæ dicentis: Vouete & reddite, & hoc est quod dicit, quid liceat. Itē auctoritate Euangelij dicentis. Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei: & hoc est quod dixit quid deceat. Itē nō expediebat p p exemplū aliorum quia quod agitur à prælatis, facile trahitur in exemplum abalijs, & hoc est quod dixit, quod expediat: Post modum allegat in contrarium ꝙ votum perficere non debeat propter ætatem, cum vix posset sustinere labores, propter necessitatem Trecen. ecclesiæ cui est obligatus: Item etiam votum, quod licet ex sui natura sanctum esset, non tamen sine licentia sedis Apostolicę vouere potuit: postea ostendit, ꝙ votum commutari possit auctoritate veteris testamenti: vnde considerauit, quod votum possit commutari in aliud opus pietatis, non curādo qd hoīes inique loquantur, exemplo Dn̄i dicentis. Sinite illos, qui ceci sunt, concedit ep̄o licentiam votum peregrinationis taliter commutare vt expensas, quas esset facturus eundo, & morando, & redeundo, transmittat in subsidium terræ sanctæ, laborem orationib. & ieiunijs recōpensas: & quia ep̄s spāliter pro libertate Trecen. ecclesię p dictū comitē assequenda votum peregrinationis emisit, eo sublato de medio cā cessauit, & iō cessare potuit & effectus: & hac cā inspecta Papa hanc indulgētiā sibi fecit. Notatur quod ecclesia potest implorare auxilium & brachiū sæculare, cum iniuste aggrauatur. Item in quolibet voto tria consideranda sunt, quid liceat, quid deceat, quid expediat. Item factum prælatorum de facili trahitur ab alijs in exemplum, & iō ualde cauere dēnt quid eis liceat, quid deceat & quid expediat. Itē clericus vel ep̄s sine licentia sui superioris votum peregrinationis non dēt emittere. Itē votum iusta de causa potest commutari. Item veritas propter scandalum non est dimittenda, Item in voto locum habet recompēsatio. Item causa voti in ipso commutando considerenda est. Item cessante causa cessat effectus.

† Scilicet Romā p excellētiā §. sed ius. insti. de iure natur.

† dixim̄us

Psal. 75.

Luc. 9.

¶ Idem Trecēsi episcopo.

¶ Commutat Papa uotum vltramarinū in vigilias, orationes, & ieiunia. tunc maxime, cū cessat causa, quæ induxit ad vouendū, ita ēt qd̄ expensæ fiendæ in eundo, morando, et redeundo, integraliter mittantur in terræ sanctæ subsidiū.

CAP. VII.

Magnę † deuotionis: & infra. ¶ Cum Trecen. ecclesia contra libertatem ecclesiasticam grauaretur, nec per alium q̃ per Campaniæ comitem in vltramarinis partibus constitutum, eidem ecclesię crederes posse de facili subueniri, ad ipsum proposuisti accedere: ac in signum peregrinationis, & deuotionis terræ Orientalis, crucem Dominicam assumpsisti: & infra.

¶ Quāuis aūt audita morte ipsius intentionē tuam conspiceres iam frustratā, noluisti tn̄ sine consilio Apostolicæ sedis ad propria remeare, sed īgressus vrbē, † intentionis tuę propositum, ac statū Trecen. eccclesiæ, nobis humiliter expressisti, & infra.

¶ Et quidem tria præcipue duximus † in hoc negotio attendenda: quid liceat [b] secūdum equitatē, quid deceat secundum honestatē, & quid expediat secundum vtilitatem. Sane non [c] videbatur cōtra votum licitū, vt venires, [d] cum vox clamet prophetica: [e] Vouete, & reddite Domino Deo vestro: vt primū [f] ad consilium, secūdū [g] ad imperiū referatur. Sed nec decēs videbatur [h] cū sit scriptū in Euāgelio Nemo mittēs manū ad aratrū, & respiciens retro, [i] aptus est regno Dei.

¶ Præterea non videbatur expedire, cum ex hac absolutione tua scendalū

a Noluisti tamen sine consilio.] & bene: quoniam nemo iuramentum suum, vel votum debet interpretari, 2 5. de elect. venerabilem. & ꝯ. eo. ex multa. nisi certus esset quod non esset obligatus. arg. ꝯ. de sent. excomm. inquisitioni. Tanc.

2 Facit ad hoc tex. in l. 1. ff. de anct. tut.

b ¶ Liceat.] hæc tria semper consideranda sunt. arg. 11. q. 2. aliud & 4. dist. denique. in fi.

c ¶ Sane non.] hic incipit ostendere, ꝙ votum suum perficere teneatur.

d ¶ Vt venires.] non obstante quod causa voti cessat, cum etiam si sine causa vouisset, nihilominus teneretur. ꝯ. de conuer. coniug. ex parte. Facilius enim dispensari potest cessante causa, vt dicit in fi. causa enim non impedit nisi exprimatur. C. de condict. ob tur. cau. da. si repetendi. nisi à iure subintelligatur, ff. de iure do. stipulationem. Io. And.

e ¶ Prophetica.] scilicet, Dauid.

f ¶ Primum.] scilicet, vouere. Ber.

g ¶ Secundum.] scilicet, reddire.

h ¶ Sed nec decens videbatur.] vt veniret contra votum.

i ¶ Retro.] apostatando. simile infra de apostat. quidam. Nam apostata dicitur retro stans 26. quæstio. vlt. non obseruetis. & 3. q. 4. beatus. de pœnit. distinct. 2. pen. ata.

a. ¶ Agi-

posset laicorum mentibus generarari dicentium, Vbi est Deus clericorũ? & hoc exemplo credẽtium, se ad voti obseruantiam non te neri. Quod .n. agitur à prælatis, [a] † facile trahitur à subditis in exẽplum: iuxta quod Dominus inquit ad Moysen in Leuitico: Si sacerdos, qui est vnctus, peccauerit, faciet delinquere populũ. [b] Verũ ætatis vitę senescẽtis defect⁹, atq; canicies, quæ vix labores & dolores suos tolerare possunt, in contrarium allegabant, & ecclesiæ Trecen. suspiria, cui vinculo pastoralis solicidinis ex ligatus, fine cuius assensu votum peregrinationis emittere forsitan [c] non debueras: & infra.

¶ Ipsum etiam votum, quod ex sui forma sanctũ & honestum erat ex persona vouentis minus licitũ videbatur: Cum enim † iuxta canonica instituta; clericos absque sui episcopi licentia peregrinari [d] non debeat, & episcopus non minus, immo potius sedi Apostolicæ sit adstrictus, [e] videri merito poterat, ꝙ absq; generali, vel speciali licentia, votũ peregrinationis, qua te tãdiu absentares emittere non deberes: & infra.

¶ Cum igitur [f] in lege veteri, in qua non minus præceptum Domini obligabat, quàm votum hodie obliget in ecclesia, primogenita, quæ Domino mandabantur offerri, quædam Domino redderentur, vt primogenita Leuitarum: quædam redimerentur, vt aliarum tribuũ: quædam commutarentur in aliud, sicut primogenitum asini, qui pro oue cõmutabatur: ex hoc attẽdẽtes, † qđ votum commutari possit [g] in opus aliud pietatis: non curantes, qđ os loquentium iniqua loquatur, dum tamen nõ recedamus à tramite veritatis: de illius auctoritate securi, qui cũ audisset à discipulis, Scis † q̃a Pharisæi audito hoc verbo scandalizati sunt? Respondit, Sinite illos, [h] cęci sunt, & duces cęcorum: tibi pro te & famulis tuis licentiã concedimus votum peregrinationis taliter cõmutare, vt expensas, quas fueras in eundo, [i] morando, & redeundo facturus, alicui religioso cõmittas, in necessarios vsus terræ illi *, sine diminutione [k] qualibet transferendas: & infra.

¶ Laborem ẽt laborib. recompẽses; solicitius instãdo vigilijs, deuotius vacãs orationibus, & in ieiunijs fortius te exercẽs. Ad hãc autem indulgentiam tibi faciendã specialiter nos induxit, quod cum pro libertate Trecensis ecclesiæ per dictum comitem assequenda, pręcipue votum peregrinationis emiseris, eo sublato de medio, quia cessauere causæ, [l] facilius cessare potuit & effectus.

¶ Idem Cantuariensi epõ.

¶ Impedito ad tempus exequi votum vltramarinũ, conceditur dilatio; perpetuo vero impedito inducitur redemptio in eo, quod magis expediat terræ sanctæ.

CAP. VIII.

Qvod † super his, & infra. ¶ Quæsiuisti

a ¶ Agitur à prælatis.] iuxta illud, Cõponit orbis regis ad exẽplum 1.11.q.3. p̃cipue. Nã p̃lati sunt tanq̃ signum positi ad sagittam, vnde in feriores vitam eorũ recipiunt J. de accus. qualiter & quando.

b ¶ Verum ætatis.] hic allegat, ꝙ non tenetur perficere votũ suum.

c ¶ Forsitan non debueras.] maxime ad loca remota. arg. 7.q.1. p̃sentium. & ff. de off. præsi. illud obseruandum. 7.q.1. si q̃s in clero. & de conse. dist. 5. non oportet. nec istud forsitan est dubitatiuum. sic 33. q.2. admouere. s̃. de procu. tuæ fraternitatis. Io.

d ¶ Peregrinari.] de conse. di. 5. non oportet. I

e ¶ Adstrictus.] quia sicut clericus sine licentia episcopi sui, non debet ab ecclesia abesse, vel recedere ab eadem. 7.q.1. præsentiam. & s̃. de renunc. admonet sic & episcopus sine licẽtia Papę. s̃. de transl. Inter corporalia.

f ¶ Cum igitur.] hic incipit ostendere, ꝙ votum commutari possit.

g ¶ Commutari possit.] cum igitur mandatũ Domini, & votũ pari passu ambulent, vt hic dicit: & mandatum Domini potest adimpleri per aliud ęquipollens, vt 25.q.4. innocens, ergo & votum. sic argumentatur hic Inn. & Io.

h ¶ Sinite illos.] vt 11.q.3. inter verba.

i ¶ Eundo, morãdo, & redeũdo factur⁹.] hæc tria tempora cõsiderant, cum aliquis condemnatur alij in expensis factis, in p̃sequenda appellatione s̃. de appellatio. reprehensibilis. C. qui accu. non pos. qui crimen. simile s̃. de confessio. præb. quia diuersitatem. in fi.

k ¶ Sine diminutione.] præter illam diminutionem, quæ fieret in pecunia transferẽda, quia ille qui eam portabit, suis expensis nõ militabit. s. de præscri. cum ex officij. & 12. q.2. charitatem. Vel intellige, quod hęc pecunia mitti debet per aliquem religiosum, q̃ aliàs esset illuc iturus. V.nc.

l ¶ Cessauere causę.] arg. ꝙ cessante causa cessat priuilegiũ. J. de verb. sig. abbate. in fi. & 16. q.1. generaliter. & 25. q.2. §. vlt. & insti. de aucto. tut. & cura. §. fin. & C. de resti. mili. l. vlt. & s̃. de dec. suggestum. Io. & s̃. de renũc. post trãslationem, vbi de hoc s̃. de iureiurando, & si Christus in fin. Ber.

Qvod sup.] Cõmunis diuisio. Secunda: ibi, Nos autem quæ tria facit. Primo ponit generalem doctrinã. Secundo duplicem distinctionem. Prima: ibi, Vñ credemus. Secundo: ibi, Rursus Tertio soluit cõsultationẽ in decisam. ibi, De mulieribus. Abb.

CASVS. Quidam assumpserãt signum crucis in subsidium terræ sanctæ, & quia isti votum suum nõ adimplebãt, mandauit Papa Cãtuarien. archiepiscopo, vt eos cõpelleret ad executionem voti: Quidã propter infirmitatẽ, quidam propter paupertatem, vel aliam iustam causam vtiliter non poterant votum [illegible] adimplere [illegible] archiepiscopus à Papa, quod [illegible] & ipse respondet, ꝙ [illegible] & pauperes [illegible] re coguntur nisi forte sint nobiles & magnates, vt suis expensis secum possint ducere bellatores: vel artifices, vel agricolas q̃ de laborib. suis sibi vi

† Vide oĩno Alfonsũ Castrũ li.2.c.8. de iusta hæ. punit.

Leui.4.

1 Et ibi sequitur: Nec sic inflectere sẽ sushumanos edicta valẽt, vt vita regẽtis, & Ecc.10. Qualis est rector ciuitatis, tales & habitãtes in ea.10. And.

† Huc spectant tradita per B. Tho. 2.2.q. 88.articulo.8.

Exod. 13. & 12. Nu.3. & 8. Deut.15. Luc 2. Leui.25. Exod.36.

† In codice Barbatiæ ita qđ in euem cõmutabat. al. ita, q̃ ouę cõmutabat.

† nec

† In antiqs ita: Nonne scis, q̃a, &c. *Math.15.*

† Cap. 4. eo. tit. in 2. cõp. Et quatenus Innocentius & alij agunt hic de potestate Papæ, [illegible] ecclesiæ in [illegible] vide [illegible] Directorio Inquisi. par. 2. q. 46. & Franciscum Victoriam I relectione de iure belli addo B. Tho. 2.2. q.10. artic.8.

sibi victum quærere possunt: vnde Papa distinguit inter illos qui temporalem cām habere noscuntur,& inter illos qui perpetuam: primis danda est dilatio, secūdis est redemptio indulgenda: ita tamen ꝙ expensas, quas essent facturi, transmittant in subsidium terræ sanctæ. tatem iter peregrinationis implere, idem est dicendum. s. vt redimat votum, sed non de illo qui potest ire, licet non possit pugnare: quia principalis causa consideranda est: Mulieres vero, quæ non vouerunt, si remanere noluerint, viros suos sequātur: illæ vero quę vouerunt: nisi sint diuites, vt possint secum ducere bellarores, redimant vocum. No. ꝙ votū pro terrę sanctę subsidio factum ex iusta cā pōt redimi, vel differri Itē in voto peregrinationis cā subsidij terrę sanctę. & commutatio pōt interuenire, non autem cum causa laboris & pęnitentiæ tm̄ imponitur. Itē principalis causa voti cōsideranda est: & secūdum illam dispensari debet.

a ¶ Cum isti.] s. debiles.
b ¶ Et illi.] scilicet, inopes.
c ¶ Qui tpalem.] eandem distinctionē facit lex in iudice, vt si non potest interesse propter temporalem impotentiam, expectandus est; & si habeat perpetuum impedimentum, remouēdus est. ff. de vacamune. l. vlt. & ff. de iudicijs, si longius. 1. argumentum ad idem sup. de rescr. scitatus. Io.
d ¶ Dilatio.] expectādi. n. suntquousq; cā impedimenti cessauerit. simile inf. de sent. excom. de cetero. & c. quamuis. in fi. Idē est si perfortui tos casus impediretur nihilominus cum potest, adimplere tenetur. ff. de ver. ob. iter stipulantem. §. sacrā. nisi certa res esset ꝓmissa, non in genere. C. si cer. pe. incendiū. Io.
e ¶ Compensato labore] ieiunijs & orationib. vt s. c. proxi. circa fin. Lau. Vel videtur quòd tantum mittere teneantur ꝓ quanto nollent sustinere laborem hunc, sed vix potest æstimari, prima expositio melior est.

RVRSVS. In isto §. distinguitur inter illos, qui ꝓ defensione terræ sanctæ votū peregrinationis emittunt, & illos quibus pro satisfactione suorum peccatorum iter peregrinationis iniūgitur. Circa primos plus cōsideratur succursus terræ sanctæ: Circa secūdos labor itineris, secundum intentionem vouentis, vel pęnitentis. & ideo si aliquis de vouentibus est inutilis ad pugnandum, melius est votum redimere quàm expensas consumere. Et de pęnitente qui non potest ꝑ debili-

†al. ita: Nos inquisitioni tuæ respondemus.

1 Hæc l. loquitur ēt cū subest lōga protractio. licet nō perpetua infirmitas, necessaria ꝑfectio, vel rei familiaris periculū. Io. And.

† recompensatio.

de his, qui pro succursu terræ sanctæ, signo crucis assumpto, propter infirmitatem, vel paupertatē, vel aliā iustam causam: votū nō possunt vtiliter adimplere, cum sine distinctione, receperis in mandatis, vt eos qui signum crucis assumptum abiecerūt, ad resumptionem ipsis, & executionē voti cōpellas. ¶ Nos † autem inquisitioni tuę taliter respōdemus ꝙ debiles & inopes magis illuc in defectum accedunt: cum [a] isti pugnare non possunt, & illi [b] mendicare cogantur: nisi forte sint nobiles & magnates, qui suis secum expensis bellatores adducant: vel artifices, & agricolæ, qui de laboribus suis sibi possint acquirere necessaria, & terræ subsidia ministrare: quamuis non multi talium, propter breuitatem possessionum, & paucitatem inhabitantiū ibi sint opportuni.

¶ Vnde credimus distinguendum inter illos qui temporalem, [c] & eos qui perpetuam impedimenti causam creduntur habere; quòd primis indulgenda est dilatio, [d] secundis autem est redemptio iniūgenda: ac rerum facultate pensata, quas possunt, aut quas facturi essent expensas, personarum præterea compensato † labore, [e] in subsidium terræ sanctæ transmittant, exequentes per alios, quod per se nequeunt adimplere.

¶ Rursus inter illos, qui pro defensione terræ sanctæ votum peregrinationis emittunt, & eos quib. pro satisfactione suorum criminum, iter peregrinationis iniūgitur, credimus distinguendū: quòd circa primos, [f] plus terræ sanctæ succursus: & circa secundos, [g] plus labor itineris secundum intentionem vouentis, vel pęnitētis debet attendi. Vnde si quis hoc modo vouentiū [h] est inutilis ad pugnandum, quamuis habilis [i] sit ad eundum, melius est redimere votum, quam expensas consumere: quod & de pęnitente, qui propter debilitatem non potest iter iniunctæ peregrinationis implere, sane valet intelligi: non autem de illo, qui quamuis sit impotens ad bellandum, potens tamen [k] est ad eūdum: † & infra.

¶ De mulieribus [l] autem hoc credimus obseruandum, vt quæ remanere noluerint, viros suos, [m] sequantur: [n] ceteræ vero [o] (nisi forte sint diuites quæ secum in suis expensis possint ducere bellatores) votum redimant, quod vouerunt.

¶ Idem eidem.

¶ Votum vltramarinum certis casibus redimi, & commutari potest, non tamen per alium quam per Papam, vel cum ipsius speciali mandato. h. d. vsque ad §. secundum quæsiuisti.

f ¶ Circa primos.] s. qui pro succursu terræ sanctæ votum emiserunt.
g ¶ Circa secundos.] s. quib. pro satisfactione suorum criminū labor peregrinationis est iniunctus.
h ¶ Vouentium.] s. sponte, & non per pęnitentiam iniunctā.
i ¶ Quamuis habilis sit.] hic formatur secunda qō sequentis capituli. §. secundo quæsiuisti.
k ¶ Potens tamen.] Vnde non subest causa cur debeat immutare: alias qui iniunxit, vel quilibet maior eo eam posset immutare iure cōi, sed immutationē huiusmodi pænitentiæ videtur reseruare sibi, & illis quibus specialiter à sede Apostolica iniungitur, & est speciale. j. eo. c. prox. Vinc.
l ¶ De mulierib.] nō vouentib. s.
m ¶ Viros suos.] & hic formauit archiepiscopus tertiam qōnem. j. c. proxi. quod autem.
n ¶ Sequantur.] qui de vxorum licentia vouerunt: vel ex causa, concedit Papa, ꝙ viri possunt vouere se ituros in subsidiū terræ sanctæ inuitis vxoribus. inf. c. proxim. versi. in tanta quoque.
o ¶ Ceteræ vero.] scilicet vouentes.

† Cōtius, eūdem addit ī margine, al. consilium, vtrūq; ꝑter fidē veterū exēplarium.

Ex mul-

EX multa.] Quinq; sunt dicta Secundum: ibi Secundo. Tertium: ibi, Quod autem. Quartum: ibi, In tanta. Quintum: ibi, De clericis Ab. Sic.

CASVS. In cap. præcedenti, dicitur, ꝙ circa cruce signatos dispensatur, vt illi uotũ redimant, qui ꝑpetuo impedimentu detinentur: quęsiuit archiep̃s ille Cantuarieñ. utrũ id ꝙ in decretali ꝓdicta p̃r, ius gñale ꝯstituat, vt licitũ sit p̃latis absoluere sibi subiectos ſm formã sibi exp̃ssam. Prӕterea indicta decretali in parte decisa dr: per viros religiosos poterit dispensari: q̃siuit idẽ archiep̃s, de q̃b. religiosis intelligat: rñdet Papa ad primã q̃nẽ, ꝙ in consultatione ꝓdicta ius ꝯstituit gñale & licet dicat ibi, ad quale, s. viros religiosos, nõ tñ explicatur ibi ad quos eius executio sp̃aliter spectet dicit Papa, executio illius iuris ad illos tñ pertinet, quibus à sede Apostol. fuerit iniunctũ: per hãc rñsionẽ soluta est secunda q̃ò, de quib. religiosis sit illud, intelligendum, s. vtrum de regularib. an de ep̃is: ad neutros istorum executio illius iuris spectat, sed ad illos tñ, quib. à sede Apostolica specialiter indulgetur.

† Cap. 5. eo. ti. in 3. cõp. Et quatenus hic agitur de cruce signatis pro terræ sanctæ subsidio, uide post conci. Later. sub Inno. iij. in expeditione pro recuperanda terra sancta. ad de fractatum de forma ꝓcedendi ꝯ in quisitos de hr̃si, ti de officio cruce signati. Doct. in c. excõicamos. §. catholici. ꝯ. de hr̃t. & plepe Campegiũ Apud Zanch. c. 37.

† tm, in uno uetustissimo exemplari.

CAP. IX.

EX † multa tuæ sollicitudinis prouidentia: & infra.

¶ Ex consultatione, quã ad inquisitionem tuam, super negotio Cruce signatorũ olim edidimus, viam inuenisti ad alias quæstiones, & vtrũ quod in ea dicitur, ius cõstituat generale, vt passim prælatis quibuslibet illos secũdum formam expressam [a] absoluere liceat, qui eorum sunt iurisdictioni cõmissi, sollicitè requisisti. Ad hoc igitur respõdem⁹, quòd in consultatione nostra ius editur, & licet ad quales, [b] ad quos tamẽ † specialiter spectet eius executio, nullatenus explicatur: illis autem solummodo ius hoc exequendũ incumbit, [c] qui super hoc mandatum receperint à se de Apostolica speciale. Sic ergo illi est inquisitioni responsum, qua consequenter tua fraternitas requisiuit, de quibus religiosis intelligendum hoc esset; vtrum scilicet ibi religiosi [d] † vocentur hi tãtum, qui religionis habitum susceperunt, quorum plures idiotæ sunt, & iuris ignari; an ep̃i, qui sicut dignitate præcellunt, sic & religione [e] debent alijs præeminere; nam ad neutros [f] illius executio iuris spectat, nisi per Apostolicam sedem eis specialiter delegetur.

¶ *Habiles ad eundum, sed inhabiles ad pugnandum, si sunt strenui consilio, vel milites bellatores, possunt secum ducere, votũ vltramarinum non redimunt. h. d. Abbas Siculus.*

¶ Secundo quæsiuisti, vtrum quod dicitur, si quis vouentium est inutilis ad pugnandum, quam uis sit habilis ad eundum melius est, vt redimat votum, quam consumat expensas, generaliter accipi debeat, vt † nobiles & magnates, qui sunt consilio strenui, & multos secum possunt trahere bellatores, an minores tantummodo verbum huiusmodi comprehendat? Verum si ad superiora oculum tuæ considerationis extẽdas, quæstionem istam † inuenies in serie consultationis nostræ solutam, ubi dicitur, quòd debiles & inopes, magis in defectum terræ sanctæ, quàm ad eius profectum accedunt, & c. Quamuis † possit aliter responderi, quòd non sunt inutiles ad pugnandũ, qui etsi per se pugnare non possunt, maturitate tamẽ consilij [g] adesse valent pugnantibus, & personæ defectum per alios releuare, & infra.

a ¶ Expressum.] supr. cap. proxi.

b ¶ Ad quales.] s. uiros religiosos, de quibus fiebat mentio in cap. pro. quod super. sed illa clausula remota fuit, quæ posita erat sub illo, & ꝯ. añ §. illum de mulieribus.

c ¶ Incumbit.] ecce hic vnũ mirabile, ꝙ est ius cõe ut dispẽdetur in voto cum debili. & humõi. arg. eo. c. 1. & tñ eius executio non permittitur alicui, nisi cui Papa sp̃aliter cõmittit, ꝙ tñ restringendum est circa votum huiusmodi, s. pro succursu terræ sanctæ emissum, ergo cum hic Papa sibi dispensationem reseruet, in alijs uotis episcopis dispensationem indulget. arg. sup. cap. 1. de sent excom.

d ¶ Religiosi.] religio. dñr non solum monachi & regulares, sed & clerici, ut 1. q. 1. nullus, & etiam laici dicuntur religiosi, 28. d. si qua uida.

e ¶ Religione.] 1. q. 1. uilissimus. 8. q. 1. qualis erit.

† Religiosi, qui & quot modis dicãt uide per Archidiaconũ, Ioa. And. & alios, in c. ut offim. § uerũ q̃s. de hære. lib. 6. tradit plene Albertinus, in ca. qm̃. de hr̃ti. lib. 6. q. 1. per totam quæstionem.

f ¶ Ad neutros.] arg. gñaliter dictum nulli esse dictum sup. de offi. dele. ex parte. 2. arg. C. de pig. l. 2. Io.

SECVNDO. In præcedenti decretali dicitur, ꝙ si quis vouentium est inutilis ad pugnandum, quãuis sit habilis ad eundum, melius est redimere votũ q̃ expensas consumere; q̃siuit archiep̃s, utrũ sit gñaliter intelligendum tã de nobilibus, qui secum possunt ducere bellatores, ãde minorib. tm̃? Rñdet Papa, si diligenter considerasset, q̃nem istam solutam inuenisset in decretali ꝓd. cta. ibi dr̃. ꝙ debiles & inopes magis in defectũ q̃ pr. f. ctũ accedũt, & c. Quod autẽ dr̃ in si. præcedentis c. mulieres quæ remanere voluerint, de illis intelligitur, quæ ꝑ votum non sunt adstrictæ. Itẽ in voto isto viri uouere possunt sine consensu uxorũ ꝑꝑ necessitatem populi Christiani. Clerici uero qui uouerunt ire ad subsidium terræ sanctæ, cum clericatus officiũ eos reddat inhabiles ad pugnandum, uotum redimant, nisi uel cõsilio sint strenui, uel of ficio prędicationis instructi, aut sint magnatũ obsequio deputati, uel sint adeo fidi uites, ut secũ possint ducere bellatores: hoc aũt de uouẽtib⁹ intelligẽdum est, nõ de illis quib. labor peregrinationis in pęnitentia est iniunctus. No. hic ab initio unũ mirabile, ꝙ ius cõe est ut dispensetur in uoto terræ sanctæ, & tñ eius executio nulli ꝑmittitur, nisi cui Papa sp̃aliter cõmittat. Itẽ ꝙ gñaliter dictum est gñaliter est intelligendum. Item no. casum, ubi vir p̃t sine cõsensu uxoris, uouere & eius præiudiciũ. Item clerici pugnare non debent.

† al. itaque nobiles etiã magnates.

† Dictio, istã deest in aliquot uetustis exemplarib.

† Quamuis possit, & aliter.

1 Ecce iterum. Grandior in tauro uirtus, sed paruula uul pes. Plenius angusta sub breui tate sapit. ſm Gof. & Ouidius, Patua necat morsu spatiosum ui pera taurum A cane non magno sæpe tenet aper. Io. And.

g ¶ Maturitate cõ silij.] idẽ dicit lex in aduocatis, qui non minus ꝓuidẽt generi humano, q̃ si patriã armis defenderent, C. de aduo. diuers. iud. l. aduocati. Et lex dicit, ꝙ oib. æq; postliminiũ est, nõ solum his q̃ pugnate p̃nt, sed oib. qui ei⁹ naturæ sunt, ut ꝯsilio uel auxilio, uel alijs modis usui esse possint, ut ff. de cap. postl. reuer. l. postliminium. §. ultim. & consilio pollet cui uim natura negauit. 1 & est si. ff. de uac. munerum. l. 2. §. quonjam ita. §. seq.

a ¶ Su-

¶ *Vxores possunt sequi viros vltra mare si volunt, sed non tenetur, nisi & ipsæ vouerint. h.d. Abbas.*

¶ Quod autem superius ponitur,[a] mulieres, quæ remanere noluerint, &c. de illis intelligendum esse videtur, quæ se ad peregrinationis propositum, nullius voti vinculo adstrinxerunt: & infra.

¶ *Viri sine consensu vxorum emittere possunt votum vltramarinum. h.d.*

¶ In tanta quoq; necessitate populi Christiani, ne terræ sanctæ impediatur subsidiū, viri pręter vxorum[b] assensum, huius peregrinationis propositum vouere libere valent: † & quod vouerint, libere adimplere. Vt autem consentiant; sunt attentius commonendæ.

¶ *Clerici tanquam inhabiles ad pugnandum redimunt votum vltramarinum, nisi in certis casibus. h.d. Abb. Sic.*

¶ De clericis † vero duximus respōdendum, quòd cum clericatus officiū eos reddat inhabiles ad pugnandum;[c] nisi vel concilio strenui, vel officio prędicationis instructi, aut magnatum sint obsequio deputati,[d] aut vsq; adeo diuites fuerit & potētes, vt in expensis secū suis aliquos ducere valeant bellatores, magis ab eis expedit redemptionem accipere, quam ad votum illos cogere prosequendum, si necessitas exigit, vel vtilitas persuadet. Hæc autem de vouentibus dicimus, non de his, quibus labor peregrinationis in pænitentia est iniunctus.

¶ Idem.

¶ *Qui vouit religionē ingredi, si voto non completo fiat episcopus, renūciare debet & votum implere. Sic communiter summatur.*

CAP. X.

Per tuas nobis litteras intimasti te in Gratio nopolitana † ecclesia susci piendi habitum regularē votum solemniter emisisse, & postea promisisse in manibus prelati eiusdem ecclesię, te infra duos mēses[f] postquam ab Apostolica sede redijsses, votum quod emiseras impleturum: Cumque termino ipso transacto, non curasses quod voueras adimplere, tandem existens voti trāsgressor, vocatus fuisti ad regimen ecclesiæ Gebenensis: & infra.

¶ Nos igitur tuæ discretioni cōsulimus, vt si tuā sanare desideras conscientiam, regimen resignes ecclesiæ memoratæ, ac reddas altissimo vota[g] tua. † Quòd si Capitulū eiusdem Geben. ecclesiæ, te postmodum canonice duxerit eligendum,[h] electionem recipere poteris de te factam.

a ¶ Superius ponit.] s.c. px. in fi. & hoc statim sequit.

b ¶ Viri. præter vxorū.] specialissimus casus est iste, quod vir pōt emittere votū pter licentiam vxoris, ꝯ illa iura 33.q.5. quod Deo. & 27.q.2. si tu abstines. & per hoc vī quod aliquod votum sit maius voto 1 continentiæ: nam pp continentiam ēt ad ips nō liceret hoc fieri, vt 33.q.5.1. sed in uoto abstinentiæ secus vī, dum tamen per tale votum neutri fiat præiudicium. 33.q.5. noluit Io.

c ¶ Inhabiles ad pugnandum.] clericū uero pugnare nō dēnt. Arma .n. clericorum sunt lachrymę. 23.q.8. clerici, q. in quacūque. c. quicūq;. & c. cōuenior. licet nō minus pugnet q. cōsilio pugnat ut dictū est ī notula, idē dicit lex.

d ¶ Obsequio deputati.] q. ex debito officij eos sequi tenetur. j. de sen. excom. inter alia.

[Glo. seq. arguit & signat contrarium.]

e ¶ In pęnitentia est iniunctus.] vī ergo quod mutatio voti nō possit fieri in his pęnitē tijs imponendis. arg. contra. 82. dist. presbyter. si fornicationem.

Per tuas.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Nos igitur. Abb.

CASVS. Quidam emisit votum solemniter suscipiendi habitum regularem in Gratinopolitana ecclesia: & postea promisit, quod j. certum tēpus uotum qd emiserat adimpleret: tandem termino transacto, uotum suum nō adimpleuit: postmodum uocatus fuit ad regimen ecclesię Gebeñ. iste considerans quod uotū emiserat, nec fecerat qd promisit, petijt consiliū à dño Papa: & ipse cōsuluit ei, ut si suam sanare desiderat conscientiam, resignet regimen ecclesię Gebeñ. & reddat Dño votū suum: si postmodum capitulum ecclesię p̄dictæ ipsum duxerit eligendum, electionem poterit recipere de se factam. No. quod qui promittit solēniter religionem intrare, omnino intrare tenetur.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

f ¶ Duos menses.] si hoc nō apposuisset, nihilominus tenebatur suscipere habitum regularem, & deberet ad hoc compelli, cum ad hoc uoto solemni se adstrinxerit. s. de conuersione coniugatorum, ex parte, in fi. s. de reg. porrectum. 2 Sed quid si prælatus & fratres prædicti loci nolent ipsum postea reciperet? Tūc non diceretur transgressor uoti si p. eum non stetit j. tempus statutum. si infra de spō. sicut. sed ipsi possunt compelli, ut eū recipiant, ex quo promiserunt illum recipere: quia qua ratione ille compellitur ad uotum reddendū per decretalem prędictam, porrectam, eadem rōne & illi, ex quo uotū suum emittit', & recipitur ab abbate. argum. supra de reg. ca. ultim. nisi aliud rationabile obsistat.

g ¶ Reddas altissimo uota.] sic s. eod. magnę, cum hoc sit præceptum, ut ibi: quia Dominus exigit oblatum. quod nō exigeret offerēdum. 27.q.1. nuptiarum, in fine.

[Glo. sequens notat regularem eligi posse, &c. arg. contrarium.]

h ¶ Eligendum.] & sic patet, 3 quod canonicus regularis, pōt eligi ad regimen ecclesiæ sæcularis: qa hęc Hebeñ. ecclesia secularis est: alias quare diceret: redde Dño uota tua? & de iure cōi, ex quo dicit. duxit eligēdū. & ad idē facit. j. titu. proxi. quod Dei timorem. ubi de hoc tamen ibi cōtra potest sumi arg. qd non de iure communi, ubi dicit: sicut annuendū duximus postulationi, &c. sed tamen aliud uidetur his: quia ecclesia Gebeñ. cathedralis est, & monachi regulares de iure communi possunt eligi in episcopos. 18. q. 1. c. 1. & sic non probatur per hanc decretalem, qd de iure communi eligi possunt ad inferiores dignitates curam animarum habentes, & iste monachus fieri non poterat restituendo episcopus, nisi resignaret episcopatui, cum ecclesia Gebeñ. facultatis esset.

† Circa hoc dictum vide B. Thomam. 2.2.q. 88. ar. 11. & Sotum li. 7. de iust. & iure q. 4. art. 2.

† valeant

† De materia huius §. & cur clericis & epis pugnare nō liceat: vide oīno B. Th. 2. 2.q. 40. ar. 2.

2 Et j. d frig. fraternitatis & optime facit ff. de verb. oblig. eum q. calendis. § quoties.

† Gratinopolitana. Granopolitana, sed Grationopolitana, legit, cuius ecclesię epo ordinis sancti Augustini canonici regulares obediunt, & 18 et Gebēnensis suffraganei sunt archiepi Vienē. sis oēs ī Burgundia.

3 Hęc glossa deprauata erat, restituta est ex fide veterum exemplarium.

† Vide cōcil. Trid. ses. 24. ti. de regularibus c. 1.

Postulasti.] Diuiditur, primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Discretioni & pro casu præmitte quod habetur in gl. Abb. Sic.

CASVS. Duo Priores regulares, quorum vnus erat Cruce signatus, & alter signo crucis desiderabat insigni ri, petierũt à dño Papa, vt liceret eis secũ deferre vicesimã prouẽtuũ ecclesiarũ suarũ, deputatam succursui terræ sanctæ. Rñdet eis Papa: Si ecclesiæ suæ pro ipsorũ absentia enormiter nõ lędant: & ipsi vtiles fuerint terræ sanctæ verbo & exẽplo, (qđ tñ cõmittit illorũ cõscientiæ) dimissis procuratorib. idoneis in ecclesijs suis, tenẽtur votum suum explere: & sic poterunt vicesimã ecclesiarum suarũ, deputatã subsidio terræ sanctæ, secũ portare. No. φ cũ prælatus se absentat ab ecclesia sua, tenet̃ dimittere procuratorẽ, q vice sua procuret negotia ecclesiæ suæ, cã in iudicio quam extra iudiciũ, & istud tenent omnes.

† Haresbeciẽ. & Beregadeñ. prepositis. Herestieñ. & Feregandeñ. Habenen. & Beregaben.

† vtrum

† Quo ordine recipiant, q crucis charactere desiderant insigniri, tradit Cãpegius ĩ fine tractatus Zanchini hę reticis. in instructione de mõ cruce signaudi.

¶ Honorius tertius Haresben. † & Bengad. ppositis.

¶ Prælatus etiam professus potest votum vltramarinum emittere, & in suos vsus vicesimam prouentuum ecclesiæ conuertere.

CAP. IX.

Postulasti à nobis, an † vobis professis ordinẽ regularẽ, quorũ alter Crucesignatus est, & reliquus charactere crucis desiderat † insigniri, liceat vicesimã [a] prouentuũ ecclesiarum vestrarum deputatã succursui terrę sanctæ, deferre vobiscum: & infra. ¶ Discretioni vestræ taliter rñdemus, quod si ecclesię vestrę per absentiã vestram enormiter [b] non lędantur, & vos vtiles fueritis terræ sanctæ verbo [c] pariter & exẽplo, [d] (quod conscientię [e] vestræ duximus relinquendũ) dimissis procuratorib. [f] idoneis ĩ ecclesijs vestris, potestis & tenemini [g] votum peregrinationis implere: & sic potest in vsus vestros transire vicesima ecclesiarum vestrarum terræ sanctæ subsidio deputata.

a ¶ Vicesimam.] quã soluere tenebant oẽs tã clerici seculares, q̃ regulares ad subsidiũ terræ sanctæ, s̃m qđ fuerat constitutum in concilio generali in decretali illa ad liberandam, quæ non est in hac compilatio ne: sed qui erant crucesignati vel qui etiã vellent signari, nõ tenebantur ad hoc: immo sibi poterant retinere, vt hic dicit.

[Gl. seq. arguit, signat contrarium, & remittit.]

b ¶ Enormiter.] & ita vult Papa propter succursum terræ sanctæ, ecclesias istas enormiter aggrauari in absentia istorum, in quo casu cessat priuilegium. supra de decimis, suggestum. & ĩ. de verbo. signif. quod per nouale. & si non potest alteri subueniri quin alter lædatur, commodius est neutrum iuuare quam alterum lædere 14. q. 5. denique. 22. q. 2. primum. ff. de cond. inde. nam hoc natura. Item nota φ hic non præfertur publica vtilitas priuatæ. 1. argum. ad hoc s̃. eo. non est. & est argumen. contra id 7. quæst. 1. scias. & s̃. de postu. ca. 3. vbi de hoc.

1 Dixit V. hoc cõtingere: quia priuata oĩno cõ funditur, & publica non multũ iuuat. dixit. Goff. hoc ideo q̃a priuata non includebat̃ sub cõi. idẽ Host. Io. An.

c ¶ Verbo.] s. prædicationis: quia licet per officium suum inhabiles sint ad pugnandum, possunt tamen in alijs se vtiliter habere. s̃. eo. ex multa.

d ¶ Exemplo.] bonæ vitæ. s. quia verbo & exemplo dicimus prædicare. 43. dist. sit rector.

e ¶ Conscientiæ vestræ.] ecce φ relinquitur aliquis propriæ conscientiæ suæ. sic s̃. prox. & 33. q. 4. vir cum propria. s̃. de renun. nisi cum pridem, in fi. & 33. dist. habuisse. & 4. distinct. denique. & 15. q. 8. c. 1. & s̃. de iureiur. mulieri. quia de nemine præsumendum est φ sit immemor. suæ salutis. 1. q. 7. sancimus.

[Gl. seq. arguit.]

f ¶ Procuratoribus.] no. arg. φ prælatus [2] qñ se absentat ab ecclesia iusta de causa, & de licentia superioris, dimittere debet procuratorem in loco sui, qui procuret vtilitatem ecclesiæ.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

2 Prælati. n. erãt isti, & pPositi, vt paret in superscriptione decretalis.

g ¶ Tenemini.] sed quare dicit, tenemini, cũ alter istorũ nõ dum fecerit votũ, sed dicat tñ. desiderat insigniri? Sed dic φ iste licet votũ adhuc non emiserit, tñ iã in animo suo plene deliberauerat, & propositũ suũ in hoc fixerat: vñ sine peccato cõuenire non poterat. 17. q. 1. qui bona. sic s̃. e. c. 2. aliàs non diceretur transgressor. s̃. eo. literaturam.

TITVLVS XXXV.

De statu † monachorum, & canonicorum regularium.

† De materia tituli vide conc. Tri. sess. 25. ti. de regularib. & quo d̃ fferũt monachi & canonici regulares, tradit Iason in Auth. ingress. C. de sacro san. eccles.

¶ Gregorius † archiepiscopo Neapolis.

† Hic in quibusdã recentiorib. legit̃ Gregorius iij. in alijs nomẽ tacetur.

¶ Diœcesanus non debet molestare monasteria, præter quam pro cã correctionis nec eis oblata sibi vendicare.

DE STATV MOnachorum, & canonicorum regularium.

¶ Supra visum est de cõuer. cõiug. Item de voto: sed q̃a conuersi ad religionẽ, vel vouẽtes ingredi effi iũtur, sunt monachi vel canonici regulares, de eis ru bricis ponuntur, sub [...] ista. Abb.

De hac materia tractat 58 dis. & 16. q. 1. 18. q. 1. & q. 2. p totũ. & generaliter à 16. causa vsque ad 21.

CAP. I.

Heodosius † & infra. ¶ Alicui monasterio nec tu, nec presbyteri tui, pręter diligentiam disciplinæ, [h] aliquid molestiæ inferatis.

Et c. 2. ti. in 1. compil. ... primus, li. 7. in dict. 2. cap. 15.

† Theodosius.

Heodosius. Monaster a sunt exẽpta à lege diœcesana, non à lege iurisdictionis. Sic communiter summatur: sed hæc vocabula sunt potius magistralia quam iuris. & ponit duas prohibitiones, & tertio rationem subijcit. Secunda: ibi, Aut. tertia: ibi, cum. Abb. Siculus.

CASVS. Archiepiscopus Neapolitanus monaster a sua grauabat: & ea quæ offerebantur ibidem sibi vendicare volebat: vnd Papa mandat eidem quatenus nec ipse, nec presbyteri sui alicui monasterio aliquid molestiæ inferant, præter solam disciplinam: & si aliquid illic à fidelibus accesserit, nihil sibi debeat vendicare, sed totum monachus ibi seruientib. proficiat. No. φ episcopus nihil iuris habet in monachos, nisi causa disciplinę. Item de eo φ monachis offertur, nihil debet episcopus vendicare.

[Gl. seq. reci. per obiectionem, quam soluit. & remittit.]

h ¶ Disciplinæ.] hoc intellige cum monachi populum non habent: quia tunc solam disciplinam debent. 26. quæstio. 1. cum pro vtilitate. nisi sit honestum seruitium debitum ex constitutione, vel consuetudine. 1. quæst. 2. seruitium. & 1. quæst. 3. quæsitum. Si enim haberent populum, tunc monasteria subsunt episcopo ratione populi, quo ad legem diœcesanam. argumen. 18. q. 2. Eleuterium. de hoc dictum est supra de off. ordin. dilectus filius.

a ¶ In-

a ¶ Inferatis.] nisi hoc solum quod canones iubent. 18.q.2.hoc tantum,& c. quam sit, & c.luminoso.

[Glo. seq.recitatur per obiectionem.]

b ¶ Accesserit.] in vita quoniam si in morte causa sepulturæ aliquid relinqueretur, inde episcopus dēt habere canonicam portionem.s̄.de sepult. de his,& ca.cum super.& sup.de test.re quisisti. 1 nisi consuetudo repugnet.

¶ al.clericor. 1 Vel loquitur in relictis priuilegiatis eo. ti.c.si.Goffr. vel prohibet totū vēdicari,sed nō par tē canonicā, & sic cessant pria secundū Host. Io.An. † Cōcil.Lat. sub Alex.iij. c.10. Et c. 2. eod. tit.in 1. compilat.

Monachi.] In hoc cap. quod cōiter non summat, quinque sunt dicta. Secūdum: ibi, Si qs. Tertium:ibi,Qui vero. Quartū:ibi,Prioratus. Quintū:ibi, Priores. Abb.

CASVS. Statuit Lateran. concilium, ꝙ monachi nō recipiātur pretio in monasterijs,nec peculium habeant,nec soli per parochias habitent: qa væ soli:quia non est qui subleuet eū si ceciderit,& quidede rit, & qui receperit, puniat. Qui vero peculiū habuerit, nisi forte ab abbate fuerit ei pro iniūcta administratione pmissum, à cōione remoueat altaris: & q cū peculio in extremis inuētus fuer t,& nō restituerit,nec oblatio pro eo fiat, nec ĩter fratres accipiat sepulturam,qđ intelligēdum est de omnibus religiosis. Abb. aūt qui ista diligēter nō cauerit,officij sui iacturā se nouerit incursurū. Itē nullum officium pretio alicui concedat,alioqn dātes & accipiētes a ministerio fiāt ecclesiastico alieni. In fi. dicit,ꝙ Priores, q p electionē canonicā capli sui fuerint instituti, nō mutētur,nec remoueant,nisi ꝓ manifesta causa. No. ꝙ monachus pro sua receptione in monachū,nihil dēt dare. Itē nō debet habere peculiū. Itē solus habitare non debet. Item pœna dantis pecuniam pro sua receptione,est ꝙ non potest ad sacros ordines promoueri. Itē in casu monachus potest habere peculium,s. eā administratio nis. Item pœna habentis peculium est penitus in morte carere sepultura. Item prioratus, vel officia pro pretio alicui dari non debent. Item no. hic differētiam inter priorem conuentualē & alium: quia prior cōuētualis deponi nō potest,nisi pro manifesta, & rationabili causa,puta, si sit dilapidator, vel viuat incontinenter.

c ¶ Pretio.]j̄.de simo. quoniam simoniaca:

d ¶ Peculium.] nisi pro iniuncta administratione,vt inf. sequitur.

[Glo. seq. reci. per obiectionem de canonibus. 16. q.1. & cete.]

quid molestiæ inferatis.[a] Aut si quid illic pro diuersorum †deuotione accesserit,[b] vobis vendicare æstimetis: Cum monachis ibi seruientibus debeat proficere, quicquid a fidelibus taliter offerri contingit.

¶ Ex concilio Lateran.†

¶ Monachi non debēt poni singuli per parochias. hoc primo. Si pro monacha tu aliquid detur, receptus a sacris ordinibus prohibetur: & recipiens ab officio suspenditur. hoc secundo. Monachus habens peculiū sine licentia abbatis,ab altaris communione remouetur:& sic decedens, sepultura, & fratrum communione priuatur,hoc tertio. Si pecunia confertur pro habendo aliquod officium in monasterio, dans & recipiens deponuntur. hoc quarto. In prioratibus conuentualibus per electionem instituti non sunt remouendi sine causa rationabili, & de causa rationabili, tria ponit exempla.hoc dicit cōprehendendo substantiam.

CAP. II.

10 Monachi non pretio[c] recipiantur in monasterio,nec peculium[d] †permittantur habere: nec singuli per villas & oppida, per quascunque parochiales[e] ponātur ecclesias: sed 20 in maiori conuentu,aut cū aliquib. fratrib. maneant, nec soli inter sæculares homines spiritualium hostiū conflictum expectent,Salomone † dicente, Væ soli:[f] quia cum † ceciderit, non est qui subleuet eum.

¶ Si quis autem exactus 30 pro sua receptione aliqd dederit, ad sacros ordines[g] non ascendat: Is vero qui eum receperit,† officij suspensione mulctetur.

¶ Qui † vero peculium habuerit, nisi ab Abbate fuerit ei pro iniuncta ad-40 ministratione permissum,[h] a communione remoueatur altaris: & qui in extremis cum peculio inuentus fuerit, & dignè non pænituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fra-50 tres † accipiat sepulturam:[i] quod etiam de vniuersis religiosis precipimus obseruari. Abbas au-

e ¶ Parochiales.] & sic patet,ꝙ monachi singuli in parochialibus ecclesijs esse non debent. Et istud quidem ius commune est, quod hic dicitur ex dispensatione:tamen videtur quod monachus pōt præfici in parochiali ecclesia.16.q.1.in parochia, & cap.cum pro vtilitate,& c.doctos,& c. si monachus, & c.si quis monachus,in collegiata vero ecclesia vī ꝙ de iure communi possunt eligi.inf. eod. quod Dei timorem.arg.sup.tit.pro xi. per tuas. T.

f ¶ Væ soli. j7.quæst. 1.illud.81.distin.in omnibus.

g ¶ Ad sacros ordines.] & insuper de monasterio expellatur 2 sīi ꝙ traditur inf.de simo.quoniā simoniaca. Vel debet sibi pecunia restitui & iret aliud monasteriū. eo.ti.veniēs.

[Gl.seq.signat contrariū,opi.ponit,cui signat cōtrarium,& ponit opinio. Hug. quam approbat, cui signat contrariū de decre. dudum.

h ¶ Administratione pmissum.] aliàs propriū habere non pōt 12.q.1.non dicatis,27.q.1.monach. 18.q.1.c. 1.& j̄. eo. cū ad monasterium. Arg.cōtra.27. q.1.ď viduis.Illud planū ē ꝙ monachus ꝓpriū habere non potest.3 immo si & sub ea cōditione fieret monachus vt habeat proprium, cōd.tio frangitur,& remanebit monachus:arg.j̄.de condit.io. appo.qui cū que.vbi tenet matrimonium, & conditio frangitur.arg. ad hoc.ff.si vsusfrū. peta l.1.§.1.ff.de vsu & habi.sed neque.& C.de institu.sub condi.reprehendenda.Arg.contra.manifestum. j̄.de conditio. apposi. c.vlt.vbi dicitur,ꝙ si conditio, quæ fit contra substan-tiam matrimonij apponitur in matrimonio,matrimo-60 nium nullum est: sed hæc conditio de proprio retinendo, est contra substantiam monachatus, vt videtur: quia dominus Papa in eo dispensare non potest, sicut nec incontinentia 4 j̄. eo. cum ad monasterium. in fi. & est arg.ad hoc 32.q.2.solet. In hac opi.fuit Hug. & idem credo ꝙ non sit monachus: quia proprietatis abdicatio & continentia castitatis sunt de substantia monachatus sicut in matrimonio carnali. Arg.cōtra. s̄.de conuer. coniug. dudum.

i ¶ Sepulturam.] sic infra eod.cum ad monasterium.& cap. super quadam. & hoc idem locum habet in quolibet, quem constat decessisse in mortali peccato. 88. dist.neque apud.13.q.2.pro obeuntibus. & 23.q.5.placuit. Ala.

† Peculium, id est, ꝓpriū. vide l.cog.ff. ad Trebel.

† Ecclesiastes, c. 4. † si

† recepit. † Vide conc. Trid.sess.25. tit. de regularibus. c.2.

† Qui dicant fratres, & q monachi, & quo differat à canonicis regularibus tradit Ias. in authen. ingressi. C. de sacros. eccl. 2 Nec obst. 20.q.3. cōstituit. quod loquitur.de illis,qui nō sūt simoniaci,secundum Tanc. Vinc. & Goff. Io.

3 De hoc vide cōc. Trid. paulò antè citatum.

4 De hoc articulo vide citatos. j̄.hoc ti.c.fi.in vltimis verbis illius cap.

a ¶ Nulli tradantur.] vt fiat ibi custos, vel procurator ibi constituatur. 1. q. 1. si quis episcopus, & q. 3. saluator. [Glo. seq. recitatur per contrarium d. §. tales.

b ¶ Non mutentur.] hoc intellige de illis, qui instituuntur perpetuo per canonicam electionem capituli, & confirmationem superioris. Isti sine certa causa remoueri non debent: quia sine culpa nemo priuari debet iure suo. 56 dis. satis peruersum, & 16 q. vlt. inuentum. s. de iudi. c. 1. Alij priores, qui per electionem canonicam non creantur, ad voluntatem abbatum suorum remouentur. j. eo. cum ad monasterium. §. tales, & huiusmodi regularibus non confirmantur prioratus. s. de confirmatio porrecta. T.

c ¶ Dilapidatores.] propter hoc bene remouentur. 3. q. 2. quia ea quae. & j. de simo. licet Hely. & ca. per tuas. & s. de off. del. & in venerabilis, & hoc, si probetur, & propter incontinentiam remouetur abbas. 18. q. 2. si quis. Abb.

† curauerint in concilio.

† al. ita: vt videlicet, sed in antiqs, & concilio, vt est impressum.

† aliud.

Recolentes.] Diuiditur in quattuor partes, primo Cisterciensis ordo secundum antiqua tempora multipliciter commendatur. Secundo modernis temporibus consideratis reprehenditur. Tertio vt Cistercienses suis terminis sint contenti monetur. Quarto, quod domus ei aggregatae debeat se moribus istius conformare, instruuntur. Secunda ibi, Dolentes. Tertia ibi, Ideoque. Quarta ibi, Caeterum. Abb. Sicu.

CASVS. Abbates & conuentus Cisterciensis ordinis in multis recesserant a sua prima institutione, in tantum, vt multi ex illis contra regulam ordinis, sibi vendicarent villas, ecclesias, & fidelitates, & alia, quae ab honestate regulari discrepant, de quibus Papa dicit se condolere; vnde mandat eis quatenus domus illorum suis terminis sint contentae, secundum quod a prima sui origine fundatae sunt: Si enim suas institutiones reliquerint, & conuerti ad communia iura aliorum monasteriorum voluerint, oportebit eos iure communi censeri, quia dignum est, vt qui similem cum alijs suscipiunt vitam, similem sentiant in legib. disciplinam: in fine dicit, quod domus aliae, quae ad istorum ordinem sunt translatae: vel se transtulerunt, institutionib. istorum se conforment. No. quod qui similem vitam ducunt, simili debent iure concenseri, vel priuilegio gaudere. Item quod alij aggregatur, eius naturam debet imitari.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compil. Et de ordine Cisterciensi, eorumque origine, vide Anton. p. 2. historia. ti. 15. c. 18. & plenè Cassaneu. in catalogo gloriae mundi. p. 4. considera. 58.

tem, qui diligenter istanon cauerit, † officij sui iacturam se nouerit incursurum. 10

¶ Prioratus quoque seu Obedientiae pretij donatione nulli tradantur, [a] alioquin dantes, & accipientes, a ministerio fiant ecclesiastico alieni.

¶ Priores autem cum in ecclesijs conuentualibus, 20 per electionem capitulorum suorum canonice fuerint instituti, nisi pro manifesta & rationabili causa non mutentur; [b] videlicet † si fuerint dilapidatores, [c] si incontinenter vixe 30 rint, aut tale aliquid † egerint, pro quo amouendi merito videantur; aut si etiam pro necessitate maioris officij, de consilio fratrum fuerint transferendi.

¶ Alexander tertius Abbatibus, & conuentibus 40 Cisterciens. ordinis.

¶ Monet Cistercienses, vt seruent regulam secundum primaeuam institutionem. hoc dicit primo. Et domus religiosa aggregata Cister 50 ciensibus, eorum mores seruare tenetur. hoc dicit secundo.

CAP. III.

Recolentes † qualiter haec sancta plantatio; 60 & infra.

¶ Dolentes dicimus, quod & si non ab omnibus, neq; in omnibus, a plerisq; tamen, & in pluribus, ab illa sancta institutione dicitur declinatum, in tantum, vt aliqui ex vobis primae institutionis obliti, [d] contra ordinis vestri regulam villas, ecclesias, [e] & altaria [f] possident, fidelitates † & hominia [g] benigne suscipiunt, iustitiarias, [h] & tributarias [i] tenent, & infra.

¶ Ideoque precib. & monitis exhortamur, quatenus domus illae, quae a prima sui origine, in ipso ordine sunt fundatae, constitutis terminis [k] sint contentae, & infra.

¶ Si enim relictis originalibus ordinis institutis, ad communia volueritis aliorum monasteriorum iura diuertere, oportebit vos communi iure censeri; [l] quia dignum est, vt qui similem cum aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam.

¶ Ceterum domus illae, quae de aliis institutionib. ad vestrum ordinem se transtulerint, vestris omnino se satagant vsibus conformare, & relictis possessionib. vel etiam commutatis, [m] quas institutio vestra non recipit, † sic se in omnib. religioni vestrae coaptent, [n] vt quemadmodum gaudent se in societatem ordinis, & habitus identitatem assumptas, sic etiam in paupertate saecularium rerum se laetentur vestris institutionibus conformatas.

¶ Clemens tertius.

¶ Regularis canonicus, qui non resignauit proprium in morte, non debet in coemiterio sepeliri, & si de facto sepultus fuit, inde debet exhumari, si sine scandalo fieri potest.

CAP. IIII.

Super † quodam canonico regulari, qui in ar-

d ¶ Obliti.] qui eam sciuerunt.

e ¶ Ecclesias.] quas possunt habere nigri monachi.

f ¶ Altaria.] 1. q. 3. quod situm. vbi ecclesiae vulgari vocabulo altaria nuncupantur, sed hic restringitur ad decimas, propter verbum, ecclesias.

g ¶ Hominia.] a vasallis, feudum ab eisdem tenentibus.

h ¶ Iustitiarias.] id est, officia iudicum secularium, qui iustitiarij in aliquibus locis appellantur.

i ¶ Tributarias.] id est, officia colligentium tributa, qui enim deo seruiunt Deo, talibus se implicare non debent. 21. q. 3. c. 1. & 2.

K ¶ Constitutis terminis.] qa quilibet debet esse contentus terminis suis. 13. q. 1. c. 1. & s. de sepul. c. 1.

l ¶ Communi iure censeri.] quia per hoc, priuilegio suo renunciare videtur. ex quo ab vtuntur eo. 11. q. 3. priuilegium. si s. de vita & hone cle. c. vl. & su. de cle. coniug. ex parte. quia dupli iure censeri non dent. 12. q. 2. cognouimus, in fi. & s. de deci. cum in tua.

m ¶ Vel etiam commutatis.] datis illis pro agris. quia v llas habere non debent, ut supra dicitur.

n ¶ Coaptent.] & ita id quod aggregatur alij, ipsius naturam imitari debet. 16. q. 1. temporis qualitas, & c. seq. s. prae de vacante. c. 1. vbi notatur de hac materia.

Super. Communis diuisio Secunda: h... Inquisit omne... ...rogat ibi, Hoc autem ...abb...

CASVS

† In vno vetustissimo exemplari ita, si delinatis. hominia, & ea ra suscipiunt, & c. ialio pau lo recent. o ita fidelitates, & homagia susceperint, & c. na dicto, benigne, deest in omnibus, & quod sit hominia, latè explicat hic Host. quem videto.

1 Vel alios redditus, qui propter altaria prouenniunt. Io. And.

† recepit.

2 Cocor. l. Iudaeos. C. de Iudae. & l. quisine, ff. de neg. gest. & de pecu. l. liberam.

† Cap. 6. eo. tit. in 3. compil.

CASVS. Quicunq; regularis in morte cum peculio inuetus fuerit, inter fratres non debet sepeliri: & si sepultus fuerit [illegible] inde eijci [illegible] modo sine scandalo fieri possit. No. q monachus habens propriũ in morte, non debet cũ fratribus sepeliri. Item in similibus idem est iudicium.

debent prædicationis officiũ exercere, quod priuilegiatũ est: sic ergo annuit postulationibus prædictorũ parochianorum, vt ibi exerceat plebani officium ita, quod vnum canonicum regularem (si fieri potest) habeat secum. Nota quod qui promittit regularẽ vitam assumere, tenetur religionem intrare: & posset ad hoc compelli. Item monachi soli habitare non debent. Item licet eadem sit substantia ordinis canonicorum regulariũ, & monachorum: est tamen differentia in qualitatibus. Item monachi possunt habere populum. Item officium presbyterorum est pdicare. Item officium prædicationis priuilegiatum est.

ticulo mortis agens, licet a Priore suo cõmonitus, proprium,[a] quod contra regulam latenter habuerat, noluit resignare, & sic diem clausit extremũ, & fuit inter alios fratres traditus sepulturæ, & infra.

¶Inquisitioni tuæ taliter respõdemus, q ille canonicus, nõ tantum fuit Christiana sepultura[b] priuadus, verum etiam si sine maximo scãdalo[c] potuerit † fieri, de ipsa proijci[d] dignus est ecclesia. Hoc autem cum forte cõtigerit, in similibus[e] est agendum.

¶Innocentius iij. V. plebano sancti Gauinij. †

¶Canonicus regularis potest præfici ecclesiæ parochiali, etiam sæculari: sed debet habere socium secũ sui ordinis, si commode fieri potest.

CAP. V.

QVod † Dei timorem præ oculis habeas, ex fructibus tuis colligitur, euidẽter, cum opera, quæ facis, testimonium perhibeant veritati.

¶Sanè quondam desiderans ad frugem melioris vitę transire, officium plebani resignans coram fratribus sancti Victoris Bononieñ. promissionẽ[f] de tua cõuersione fecisti, neque professionem solẽnẽ emittens, neq; habitũ religionis assumens; sed parochiani plebis eiusdẽ attendentes, te laudabiliter præfuisse, a Florentino episcopo impetrauerunt, vt ministrares[g] ibidẽ, hoc etiam P. presbyter Cardinalis tunc Apostolicæ sedis legatus proponitur annuisse, quod iã dicti parochiani a nobis ratum haberi suppliciter † postularunt, pręsertim cum de licentia Prioris sancti Victoris noscaris hactenus id fecisse.

¶Licet autem in Lateranñ,[h] † Concilio de monachis caueatur, ne singuli per villas, & oppida, per quascũque parochiales ponantur ecclesias, & cetera: quia tamen istud de canonicis regularibus specialiter non cauetur, qui etsi a sanctorum monachorum consortio non putentur seiuncti, regulæ tamẽ inseruiunt laxiori,[i] & p antiquos canones[k] etiam monachi possunt ad ecclesiarum parochialium regimen[l] in presbyteros ordinari, ex quo

a ¶ Proprium quod contra.] cum talibus non dignatur Dñs fieri pars calicis eorũ. 12. q. 1. clericus. & c. nolo.

b ¶ Sepultura.] pro eo q in mortali peccato mortuus est; sic s. eod. monachi, §. qui vero, & j. eod. cap. 2. pro talibus enim sancta nõ orat ecclesia. 13. q. 2. pro obeuntibus. & 23. q. 5. placuit. Ber.

c ¶ Maximo scandalo.] pro quo vitando multa fiunt, & omittuntur, dummodo sine peccato mortali possint fieri vel omitti j. de noui oper. nũciatione, cum ex iniuncto.

d ¶ Proijci.] si ossa illius possunt discerni ab alijs. s. de sepul. sacris.

e ¶ In similibus.] sic s. de rescrip. inter ceteras. & ita de similibus ad similia procedendum est, ff. de legatis. non possent. Ber.

QVod Dei.] Diuiditur in tres partes. Primo ponit exordium. Secundo facti narratio, & supplicatio. Tertio supplicationis admissio cum duplici motiuo. Secũda, ibi, Sane. Tertia. ibi, Licet. Abb.

CASVS. Quidam plebanus sancti Gauinij desiderans ad frugẽ melioris vitæ transire, coram fratribus sancti Victoris renũciauit officium plebani, promissionem faciens de sua conuersione: professionem tamen solẽnẽ non fecit: nec habitũ assumpsit: parochiani illius considerantes laudabilẽ administrationem ipsius, impetrauerũt a Florentino episcopo, vt adhuc administraret ibidẽ: & hoc idem obtinuerunt a quodam legato Apostolicæ sedis: postmodum petierunt a Papa, quod hoc ratum haberet, præcipue cum illud fecisset de licẽtia Prioris sancti Victoris: super hoc rescribit Papa eidẽ plebano dicens, q licet in Concilio Lateranẽ. de monachis caueat, ne soli per villas, & oppida esse debeant, de regularibus tamen hoc non cauetur, qui etsi non putentur seiuncti a monachis, regulæ tamen inseruiũt laxiori, & monachi per canones antiquos ad curã parochialium ecclesiarũ ordinantur, ex quo

tam assumere, tenetur religionem intrare

f ¶ Promissionem.] ex qua obligatus fuit ad obseruantiam regularem seruandam, licet non fecerit professionem, vnde posset compelli ex sua promissione si nollet. s. de rog. porrectum. † & s. tit. proximo, per tuas.

g ¶ Ministrares ibidem.] aliter non poterat ibi ministrare, nisi de licẽtia episcopi, cum iam renunciasset officio plebaniæ quantum in se fuit. s. de renũc quod in dubijs, tamẽ intelligo q renunciatio tenuit.

h ¶ Lateranñ. Concilio.] sup. eo. monachi.

i ¶ Laxiori.] alias ęquiparãtur monachi & canonici regulares in multis. 20. q. 3. præsens clericus, & inf. ne clerici. vel mona. sup specula. & s. de postula. ex parte.

k ¶ Canones.] 16. q. 1. doctos. & 55. distin. priscis.

Glo. seq. querit, ponit duas opi. & solu.

Secundo obijcit de decre. per tuas. & soluit.

l ¶ Regimen in presbyteros.] vtrum monachi de iure cõmum, vel dispẽsatione possint ad regimen animarum assumi, dubitari consueuit: Dicunt quidã, q hodie possunt de iure communi, olim tamẽ ex dispensatione, vt 55. d. priscis. Alij dicunt, q nec hodie possũt, nisi ex dispensatione, cũ Lateraneñ. Concilium hoc phibeat s. eo c. 2. Satis potest dici, quòd olim monachi non poterant præfici ecclesijs, nisi ex necessitate, vt 55. distinctio. priscis. hodie possunt etiam vtilitate suadẽte. Sed regulares vt dicit hic, licite possunt eligi ad regimen ecclesiarum vtilitatis causa, & de iure cõmuni, vt videtur. argumen. supra tit. proximo. per tuas. Sed in hoc est differentia inter monachos, & canoni-

† Et sic no. sm Inn. pp scãdalũ non exhumari, q. alias exhumandus esset. Io. And. † potuerit, habent vetustiores, qd & series postulat.

† Gauini. † Grauini.

† Cap. 1 eo. ti. in 3. cõp. Et vide præ alijs hoc ipso loco Henricũ Boich. & an religiosi pmoti in pla. os teneãtur ad obseruãtias regulares, tradit luculẽter, B. Tho. 2. 2. q. 185. art. 8.

† simpliciter.

† Cõcilium Lateranen. sub Alex. 3. ca. 10.

canonicos regulares.[1] q̃d monachus tenentur habere socios secũ sui ordinis.s̃.eo.ca.2.& j̃. de capel.mona.cap.penul.& vltimo. Sed regulares ad hoc non tenentur, nisi cõmode possint, vt hic dicitur: sed littera sequens contrariũ innuit, vt ibi dicit, sic annuendũ. &c. & hoc tutius est dicendum. Præterea dicitur hic circa principium, q plebanus iste promissionem fecerat solummodo de sua conuersione, nec professionẽ fecit nec habitum religionis assumpsit, & ita non fuit canonicus regularis, nec amplius in voto fuit processum: quod patet per hanc litteram: Quare ergo Papa non mandat q votum suo Dño reddat, ne dicatur voti trãsgressor: pp quod signatur contrariũ.s̃. ti.proxi.per tuas.vbi dicit Papa, q resignet regimen ecclesiæ Geben. & reddat Dño vota sua, & postea si electus fuerit, poterit electionem recipere de se factam: potest r̃nderi. ibi necesse habebat resignare ep̃atum, aliter non poterat fieri monachus, aut regularis canonicus, cum ecclesia. Geben. esset secularis, & postmodum sine aliqua dispẽsatione potest eligi in ep̃m, siue cathedralis ecclesia sit regularis, siue sæcularis pp excellentiã ep̃alis dignitatis: sicut cleric⁹ sęcularis põt eligi in ep̃m siue ecclesia sit sæcularis, siue regularis. Hic vero ẽt si esset iã canonicus regularis, nihilominus poterit dispensatiue assumi in plebanũ. ergo multo forti⁹ poterat ibi remanere de licentia ep̃i, & Prioris dispensatiue. sed cõtra ꝓmissionẽ nõ poterat dispẽsare, cũ renunciatio sua nõ tenuisset simpl'r: & ideo dispensat Papa cũ ipso propter ꝓmissionem, vt remaneat in officio plebani propter maius bonũ, non facta aliqua professione, & ex hac promissione debet viuere regulariter tamq̃ professus vt dicit in fi. Quidam tamẽ dicunt, q fecerat ꝓfessionem, sed ex littera hoc non colligitur: sed in illa decre. per tuas, non petebatur dispensatio, vt ibi remaneret tamquam monachus, sed petebat consilium quid ei faciendum esset super voto quod fecerat. Papa respondet sibi de iure. quod reddat Domino vota sua, & sic non contradicit huic. & si idem fuisset petitum, idem fuisset responsum. Ber.

1 Vide alias differentias per Iason. in Auth. ĩgres. si. C. de sac. san. eccl. ad de Felinũ in c. in p̃sentia de ꝓbatio.

† Vide Cõc. Trid. sessi. 5. p̃ refor. c. 2. & sessio. 24. de refor. ca. 4. vbi multa valde vtilia de officio p̃dicationis.

† al. ita Abbati Lublaceñ.

p.ꝛ.eo. tit. in 3. cõp. Vide Conci. Tridẽ. sessi. 25. ti. de regularibus. c. 1. & 2. & de intellectu huius decretalis circa verba vltima, vide Albertinũ tractã de agnoscẽdis assertio. catho. & hære. 23.

debent prædicationis† officium (quod priuilegiatum[a] est) exercere: sic annuẽdum duximus postulatis, vt exercens plebani officium (si commode fieri poterit) vnum canonicum regularem secum habeat ad cautelã: cuius in his quæ Dei sunt & regularis [b] obseruantiæ, tam consortio, quam solatio perfruaris.

¶ Idem abbati† & conuẽtui Sublacen.

¶ *Primo tractat de vestibus monachorum. Secundo de abdicatione proprietatis. Tertio de silentio. Quarto de cibis. Quinto de officijs in genere, & in specie.*

CAP. VI.

CVm † ad monasteriũ Sublacen. & infra.

¶ Firmiter inhibuimus, ne quis de cetero monachorũ, lineis camisijs vteretur: & inf.

¶ Prohibemus quoq; districte in virtute obedientiæ, sub obtestatione diuini iudicij, ne quis monachorum propriũ [c] aliquo modo possideat: sed si q̃s aliquid habeat proprii, totum in continenti resignet. [d] Si vero post hoc, ꝓprietatẽ aliq̃ fuerit deprehensus habere, regulari monitione p̃missa, de monasterio expellatur, [e] nec recipiatur vlteri⁹, nisi pæniteat s̃m monasticã disciplinam. Qđ si proprietas apud quemquã inuenta fuerit in morte, [f] ipsa cum eo in signum perditionis, extra monasteriũ in sterquilinio [g] subterretur: secundum quod beatus Gregorius narrat in dialogo se fecisse: unde si quicquã alicui fuerit specialiter destinatum, non præsumat illud accipere, sed Abbati, vel Priori, vel Cellerario assignetur.

a ¶ Priuilegiatum.] in hoc est priuilegiatum officiũ prædicandi: qa nemo debet prædicare, nisi ei sit commissum ab episcopo loci, vel ab Apostol. ca. sede. ibi. de hæret. excommunicamus. §. quia vero. & illi qui per electionem ad hoc eliguntur.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Et regularis.] sed nunquid tenetur regulam obseruare propter illam promissionẽ? Dico quod sic vt dixi. s̃. eod. cap. in princ. & ita patet, quod per solam promissionem obligatur quis ad obseruãtiam regularem, 2 Ber.

2 Credo q iste postea plus ꝓcessit solemnẽ ꝓfessionem emittendo secundum Lau. Io. An.

CVm.] Nõ potest congrue summari pp multitudinẽ dictorum, sed cape diuisionẽ pro summario. Diuidi t̃ enim principaliter in quinq; partes. secũda: ibi, Prohibemus tertia: ibi, In oratorio. quarta: ibi, In refectorio. quinta: ibi, Tales. Et primo ibi tractat de officijs in genere, secũdo de claustrali Priore: ibi, Prior. tertio de Abbate: ibi, Abbas. Et confirmatur hæc decre. in clemen. ne in agro eod. tit. Abbas.

CASVS. In capitulo isto traditur qualiter monachi viuere debeant, & qualiter etiam in alijs officijs tam prælati quã alij debeãt se habere. In fine dicit, q Abbas cum aliquo monacho dispensare non potest, vt proprium habeat quia abdicatio proprietatis, & custodia castitatis ita sunt annexa regulæ monachali, vt contra ea summus Pontifex non possit licentiam indulgere. Nota, q monachus lineis camisijs vti non debet. Itẽ monachus ꝓpriũ habere non debet. Item monachus habens proprium, in sterq̃linio sepeliri debet. Item in oratorio, dormitorio, refectorio, & claustro silẽtiũ seruari dẽt. Itẽ monachus in refectorio carnes comedere nõ dẽt. Ite nihil est cũ scãdalo faciendũ. Itẽ nullũ officiũ alicui monacho cõcedi dẽt in perpetuũ. Itẽ prior cõuentualis sub Abbate existens, potest monachus corrigere. Item tota cura monasterij ad Abbatẽ pertinet. Itẽ propter negligẽtiam potest prælatus deponi. Itẽ cum monacho, vt habeat proprium, non solũ Abbas non potest dispensare, sed nec etiam Papa.

c ¶ Proprium.] sic supra eodem. cap. 2. & cap. super quodam.

d ¶ Resignat.] supra eo. monachi.

e ¶ Expellatur.] etiam ab altaris ministerio remouẽdus est in vita. s̃. eod. monachi & ca. super quodã. vel potest mitti in arctius monasteriũ, ne euagetur, vt sic pæniteat, & restituat illud. arg. 16. q. 6. de lapsis. & 27. q. 1. si quis rapuerit

f ¶ In morte.] secus si in vita, quia tunc debet cõuertiin vtilitatem ecclesiæ, supra de offi. ord. quanto, & 18. q. 2. Abbatis.

[Gl. seq. signat contrarium. & soluit.]

g ¶ In sterquilinio.] sic s̃. eo. monachi. & c. super quodã quia in mortali peccato decessit, vt ibi dicitur ar. contra 23. quæst. vlti. quicunque sed illud intelligitur de pœnitente, sed ad terrorem aliorum non oratur ꝓ eo ecclesia sicut contingit de his, qui moriũtur in torneamentis. j̃. de tornea. cap. 1. 3 & infra de raptoribus. cap. 2.

3 Cõcordat Conc. Trid. sessio. 25. de refor. ca. 19.

a ¶ Carne

¶ In † oratorio vero, refectorio, & dormitorio continuum semper silentium obseruet. In claustro quoque certis horis, & locis, secundum antiquam consuetudinem monasterij, laudabiliter obseruatam.

¶ In refectorio vero † nullus omnino carne vescatur. [a] Nec in quibusdam solennitatibus (sicut aliquando fieri consueuit) conuentus exeat cum Abbate paucis ibi relictis, vt extra refectorium edat carnes, cum illis diebus præcipuè regularis disciplina sit studiosius obseruanda. Sed nec extra refectorium: nisi in infirmitorio esum carnium credant sibi licere. Quamquam ex indulgentia [b] possit Abbas interdum aliquos fratrum, nunc hos, nunc illos (prout necessitas postulauerit) aduocare, ipsosque secum in camera sua melius, & plenius exhibere. Porro debiles & infirmi, qui minutione indigent, vel aliqua medicina, non seorsum in cameris, sed omnes in infirmitorio, quæ necessaria fuerint sibi tam in carnibus, quam in alijs recipiant competenter. Quod si quis eorum debilis fuerit, aut etiam delicatus, [c] vt non possit communibus cibis esse contentus, sic ei prouideatur sine scandalo aliorum, vt si Abbas, vel Prior voluerit in refectorio misericordiam facere specialem, cibum aliquem competentem non ante illum, sed ante se faciat apportari, de quo ipse illi faciat pitantiam, pro sustentatione naturæ.

¶ Tales autem ad agenda officia monasterij deputentur, qui fideles fuerint † & discreti. Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetua [d] possidenda, tanquam in sua sibi vita locetur; sed cum oportuerit amoueri, [e] sine contradictione qualibet, reuocetur.

¶ Prior autem pre ceteris post Abbatem, potens sit in opere, & sermone, vt exemplo † vitæ, verboque doctrinæ fratres suos, & instruere possit in bono, & a malo etiam reuocare: zelum religionis habens secundum conscientiam, vt delinquentes corripiat, & castiget, obedientes foueat & confortet.

¶ Abbas vero (cui omnes in omnibus [f] reuerenter obediant) quanto frequentius poterit, sit cum fratribus in conuentu: vigilem curam, & diligentem solicitudinem gerens de omnibus: vt de officio sibi commisso dignam Deo possit reddere rationem. Quod si præuaricator ordinis fuerit, aut contemptor, seu negligens, [g] aut remissus, pro certo se nouerit non solum ab officio deponendum, † sed, & alio modo secundum regulam castigandum: cum offensa non solum propria, verum etiam aliena, de suis manibus [h] requiratur.

¶ Nec æstimet † Abbas, quod super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare: quia † abdicatio [i] proprietatis, sicut, & custodia castitatis adeo est annexa regulæ monachali, vt contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.

¶ Idem concilio generali. †

¶ Primo statuit de con-

a ¶ Carne vescatur. de consecrat. dist. 5. c. carnem. [Gl. seq. ponit quattuor casus, in quib. Abbas dispensat.

b ¶ Indulgentia.] sic ergo Abbas potest dispensare in regula monachali, quantum ad esum carnium, vt hic, [1] & arg. de consec. dist. 5. carnem. Item in cella speciali constituenda. 20. q. vlt. monachum. Item dispensat in ordine. inf. de eo q. fur. or. recepit. cum H. Item dispensat cum eo, qui excommunicatus ordines suscepit. inf. de sent. exc. cum illorum. Io.

c ¶ Delicatus.] arg. ad hoc 41. dist. non cogantur. ff. ad l. Fla. de plagia. l. fi.

d ¶ Perpetuo.] hoc verum est, quando non eligitur canonicè à capitulo, sed abbas committit ei administrationem. De hoc habes. s. eo. c. 2.

e ¶ Amoueri.] isti etiam regulares canonicè electi ex leuib. causis remouentur. inf. de simonia per tuas.

f ¶ In omnib.] quia tota potestas monasterij ad abbatem pertinet, 18. q. 2. nullam. etiam si durum esset mandatum, ei parendum est. 23. quæst. 1. c. quid culpatur.

g ¶ Negligens.] quoniam pro negligentia potest remoueri. 18. q. 2. si quis abbas. [2] & 81. dist. dictum, & 86. di. c. 1. & 11. q. 3. placuit, & 100. dist. quoniam. & 1. q. 1. ca. si q. episcopi. §. ecce cum honoris, & C. de offi. præfec. Orien. si quis, ff. de cust. & exhi. reo. carceri. & l. milites, quod verum est, si est magna negligentia. ff. de verb. sign. magna. Io.

h ¶ De suis manib.] sic s. p. de offic. ord. irrefragabili. vbi inuenies [illegible] de hoc. [Gl. seq. ponit quosdam casus, in quibus Papa non dispensat. ponit demum opin. Vin. & Io. Item opi. contrarium & solut. Infi. notat quattuor, quibus monachatio præiudicat.]

i ¶ Abdicatio proprietatis.] [3] & ita habes hic, quod Papa in multis preter articulos fidei dispensare non potest, s. vt monachus proprium habeat, & in voto continentiæ. Item in secundo gradu consanguinitatis. s. de rest. spo. litteras. Item nec contra Apostolum. 25. q. 1. sunt quidam. Item nec contra quattuor concilia 15. di. sicut. quod vsquequaque verum non est, quoniam Papa dispensat contra multa statuta quattuor conciliorum: quamuis concilia non audeat reprobare: & tamen quod hic dicit, verum est, quod Papa non potest in his dispensare; quoniam abdicatio proprietatis, & custodia castitatis sunt de substantia monachatus. Vinc. & Ioan. dixerunt, quod Papa non potest dispensare, vt monachus habeat proprium existendo monachus: sed de monacho potest facere non [4] monachum. Alij dicunt, quod potest dispensare propter plenitudinem potestatis, quod [5] monachus habeat proprium: quoniam potest auferre substantiam rei. arg. C. de rei vxo. act. l. 1. in prin. & de nihilo potest aliquid facere. 3. q. 6. hoc quippe. arg. de cons. dist. 2. reuera. Et exponunt quod hic dicit, non potest licentiam indulgere, i. non congruit potestati illius. simile 32. q. 5. si Paulus. Puto verum esse, quod Papa in his duob. licentiam indulgere non potest, vt litera ista dicit, etiam si vellet. nam contra votum castitatis dispensare non potest quia nullum inuenitur æque bonum, in quo possit commutatio fieri: quia nihil est melius continentia, quia virginitas replet paradisum. 32. qu. prima, nuptiæ, & castitas sola est, quæ cum

† In codice Barbatiæ ita: In oratorio, nec non refectorio, & dormitorio, &c.

† Dictio, verò, deest in antiquis.

1 Hoc non probat hic, cum hic de carnibus nil dicat: facit tamen ad hoc finis c. secundum Pet. & Abbatem, qa si prohibet dispensare in illis, permittit in alijs. Io.

2 Hic debet esse concor. & 81. d. dictum, & bene est de glo. & adde ibi hinc. l. & s. de offi. ar. ca. quæ. Ioan.

† sint.

3 Vide glossam de simili materia in c. proposuit 4. s. de concess. preb. & ibi citatos.

† al. ita: vt exemplo vitæ, verbis doctrinæ fratres, &c.

4 Vide B. Th. & Caiet. in fi. huius decretalis citatos.

5 Intellige hoc dictum prout not. in c. quanto. s. de translatione epi. super glo. in verbo: veri Dei vicem.

† Vide l. carceri, & l. milites, ff. de custo. reo.

† extimet.

† De hoc art. qui valde est controuersus vide B. Th. & Caiet. 2. 2. q. 88. artic. 11. Latè per Turrecre. in c. de illo clerico. 32. d. adde Ferdin. Vasquium li. 1. controuers. illustr. c. 25. & Albertinum initio capitis citatum.

fiducia poteſt Deo animas præſentare, in Auth. de lenonib. §. ſancimus, coll. 2. & nullam commutationē poteſt dire homo pro anima ſua, cū ſit prætioſior omnibus rebus. 24. q. 3. ſi habes, arg. 12. q. 1. præcipimus. Itē no. quod monachatio præiudicat omnibus votis: voto ſcilicet peregrinationis, ſ. de vo. ſcripturæ. Item præiudicat etiam iuramento. ſ. de ſponſa. com miſſum. Item maior eſt, quam pęnitentię impoſitio 33. q. 2. ad monere. Item præiudicat matrimonio ante carnalē copulā. ſ. de conuerſio. coniug. ex publico. & capitulo. & verum, & ex parte. Bern.

Cōcil. gener. Lat. ſub Inn. 3. c. 12. & c. 2. de ſtatu religioſorū in 4. cōp. Et vide Cōcil. Trid. ſeſſ. 25. tit. de regularib. c. 8. vbi hæc renouatur.

In ſing lis. Diuiditur in duodecim partes. Secunda: ibi, Hoc adhibito. Tertia ibi. Aduocent. Quarta ibi, Huiuſmodi. Quinta ibi, Et quod. Sexta ibi, Prouiſo. Septima ibi, Et qui. Octaua ibi, Ordinetur. Nona ibi. Hoc ipſum. Decima ibi, Si verò. Vndecima ibi, Porrò. Duodecima ibi, Ad hoc. Abbas Siculus.

CASVS. Innocentius Papa volens intēdere circa reformationē, & ſtatum monachorū, in generali concilio reſidens ſtatuit, quod in ſingulis prouincijs ſiue regnis, fiat de triennio in triēnium commune Capitulum abbatū, & Priorum, abbates proprios non habentium, & qui non cōſueuerunt tale Capitulum celebrare, ſaluo iure diœceſanorū epiſcoporū, ad quod vniuerſi conueniant: niſi fuerint legitimè impediti apud vnū de monaſterijs ad hoc aptum, ita quòd nullus pluſquam ſex equitaturas, & octo pſonas adducat & in hac nouitate aduocent duos abbates vicinos Ciſtercien. ordinis ad pręſtādum ſibi conſiliū, & auxiliū opportunū, cum in huiuſmodi Capitulis melius ſint inſtructi, & illi duo aduocent duos abbates de ipſis, quos viderint expedire, & ipſi iiij. pręſint ipſi capitulo. ita tñ quod per hoc nullus eorū auctoritatem pręlationis ſibi aſſumat: vnde poſſunt mutari cum viſum fuerit expedire: In quo Capitulo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis, & obſeruantia regulari, & quod ſtatutum fuerit illis quattuor approbantibus, irrefragabiliter obſeruetur, & in eodem Capitulo cōſtituantur certæ perſonæ, quæ ſingulas abbatias eiuſdem regni, ſiue prouinciæ monachorum, & non aliam debeat viſitare, corrigentes, & reformantes, quæ correctionis, & reformationis officio viderint indigere, ita quod ſi rector aliquis fuerit remouendus, denunciet hoc epo diœceſano vt illum remoueat: quod ſi non fecerit, viſitatores hoc referant ad Apoſtolicā ſedē. Et hoc quod dictum eſt de monachis, de canonicis regularib. pcipit obſeruari. Itē diœceſanus eps monaſteria ſibi ſubiecta ſtudeat reformare, vt cum viſitatores illuc acceſſerint, plus inueniāt ibi cōmēdatione, quam reformatione dignū in fine pcipit Papa epis, & pſo nis, qui pręſunt capitulis celebrandis, vt citatos in cauſis cōpeſcant per cenſurā eccleſiaſticam aduocatos, patronos rectores, cōſules & magnates, ne monaſteria pſumant offendere in perſonis vel rebus. No. hic arg. pro antiquiorib. quod ſint ſapientiores. Itē aliquis poteſt eſſe delegat⁹ ex cōſtitutione. Item dominus Papa ſic vult iura ſuperiorum ſeruare, vt inferiorū iniurias nolit ſuſtinere. Item ad iudicem ſęcularem pertinet tueri eccleſias: ad quod, ſi non fecerit, poterit cōpelli.

ciliјs regulariū prouincialibus celebrādis ſingulis triēnijs. Secūdo moderatur numerum euectionum, & perſonarum venientium. Tertio diſponit de inſtructoribus, & præſidētibus capitulo. Quarto de tempore quo duret capitulum, & quid ibi fiet. Quinto quod obſeruetur, quod ibi fiet. Sexto de capitulo ſequenti. Septimo de communi vita ducenda. Octauo de viſitatoribus eligendis, & ipſorum officio. Nono extēdit ad canonicos regulares. Decimo prouidet ſuper diſcordia viſitatorū. Vndecimo hortatur diœceſanos ad monaſteriorum reformationem. Duodecimo præcipit proteruos, & ſimiles compeſci ab offenſis monaſteriorum. Et hæc diuiſio ſufficit pro ſummario.

CAP. VII.

In ſingulis regnis ſiue prouincijs, fiat de triennio in triennium (ſaluo iure diœceſanorum [a] Pontificum) commune Capitulum Abbatum atq; Priorum, Abbates proprios nō habentium, qui non conſueuerunt [b] tale Capitulum celebrare: ad quod vniuerſi conueniant præpeditionem canonicam non habentes, apud vnum de monaſterijs ad hoc aptum. [c] Hoc adhibito moderamine, vt nullus eorum pluſquam ſex euectiones, & octo † perſonas adducat. † ¶ Aduocent autem in huiuſmodi nouitatis primordijs, duos Ciſtercien. ordinis vicinos abbates, ad præſtandum ſibi cōſilium, & auxilium opportunum, cum ſint in huiuſmodi Capitulis celebrandis ex longa conſuetudine plenius informati, qui abſque contradictione duos ſibi de ipſis aſſocient, quos viderint expedire, ac ipſi quattuor præ ſint Capitulo vniuerſo, ita quod ex hoc nullus eorum ſibi auctoritatem prelationis aſſumat, vnde cum expedierit, prouida poſſit deliberatione mutari.

¶ Huiuſmodi vero capitulum aliquot certis diebus continue, iuxta morem Ciſtercien. ordinis celebretur, in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis, & obſeruantia regulari. Et quod ſtatutum fuerit illis quattuor [d] approbantibus, inuiolabiliter obſeruetur, omni excuſatione, contradictione, & appellatione remotis.[e] Prouiſo nihilominus vbi ſequenti termino debeat Capitulum celebrari.

† al. nouem, ſed in concilio, octo, legitur.

† De hoc articulo vide cum ex officij, ſ. de pręſcriptionib.

[Gl. ſeq. arg. alle. duo iura.]

a ¶ Saluo iure diœceſanorum. in viſitationibus, procurationibus, & correctionibus. 1 & eſt arg. quod P 2 curatio neceſſaria ē. ſim. le. 9. q. 3. ſi 10. & 7. q. 1. Pontifices.

b ¶ Non conſueuerunt.] per hoc vſ. quod abbates exēptiētā tur venire ad tale capitulū, quod verum eſt. ſ. in c. px. §. ſi verò. & §. quod ſi. Ab.

c ¶ Ad hoc aptum.] habita ratione diſtātiæ quo ad omnes, 63. diſt. cum longè.

P 2 Vel qa per hoc in nullo eneruatur iuriſdictio epiſcopi vt inf. eo. §. ordinetur. ſecundū Hoſt. lo. An.

d ¶ Illis quattuor.] quid iuris ſit, quando plures ſunt iudices, & in pari vel impari numero diſcordant: dicitur. ſ. de re iud. c. vlt. ſed iſti non videntur delegati, ſed potius ordinarij auctoritate huius conſtitutionis a ſede Apoſtolica, vnde ſecundum hoc ſi diſſentiunt in numero pari, tenet ſententia cornm, qui abſoluunt. ff. de re iud. inter pares, & ſup. de re iudic. vlt.

e ¶ Et appellatione remotis.] inquiſitio iſta fit cauſa correctionis & reformationis, quare locū nō habet appellatio. ſup. de appel. reprehēſibilis, & c. cū ſpeciali. in fin. &

ſin.& ſ.de offi.ord.irrefragabili.niſi forſitan modum excederēt,vt ibi,vbi de hoc:nec etiā recuſare pñt, qa cū eos elegerint,eorū pſonas approbauerūt.3.q.3.ca. induciæ.§.offeratur.& ſ.de cauſa poſ.cū olim.niſi ex noua cauſa ſuperueniente.ſ.de offi.deleg.inſinuante. quia iuſta recuſatio nulli eſt denegāda. 1 3.q.5. quod ſuſpecti, & C.de ſen. & interlo. omn.iud.l.vlt.arg.

a ¶ Proportionabiliter.] i. pro numero perſonarum, 2 & ſecundum facultates cuius libet, ſicut in naui fit collatio ſm proportionem,& æſtimationem rerum,ff.ad legē Rhod.de iact.l.2.§.cū in eadem.

b ¶ Singulas abbatias.]& ſic exēptas.ſ. c.proxi.§. ꝙ ſi abbas. ver.hæc.eadem. [Gl.ſeq.q̄rit,& ſoluit & ēt ſoluit 2 q̄ones.]

c ¶ Vice noſtra.]tanquam delegatus auctoritate huius cōſtitutionis.ſimile. ſ. de off.ord.irrefragabili. Nunquid p hoc fit pīudicium epō loci?Vr̄ ꝙ non per hoc qd̄ dicit ī prin ſaluo iure, &c. vnde ſatis pōt dici, ꝙ iſti tunc demū corrigēt, cum epſ eſt negligens: quia alias nulla viſitatio vel correctio neceſſaria eſt, imò grauarentur monaſteria ex eorum acceſſu; & aliorū iuriſdictionē vſurparent, cū ſua iuriſdictio epo nō ſeruatur: vnde ordo epo rum confundi tur 11. q 1. peruenit. Vr̄ etiā ꝙ ſi epſ eſſet negligens, ꝙ primo dēat admoneri. argu. ſ.de officio ord.quanto.& 9. q. 3. nunc vero.Sed verius vr̄, ꝙ ſi ne aliqua admonitione poſſint viſitare, & q1 melius ſciunt hoc q̄ epi:nec epo fit pīudiciū,qa ſi inueniant aliquē amouendum denunciant epo,vt illum amoueat, & ita ſaluo iure epi hoc officiū exercent. Tn̄ ſi epſ vellet viſitare locū ipſi pponerēt epo, quia videretur ꝙ epſ hoc faceret malitioſe cā impediendi eos. 3 Monaſteria vero exēpta ſine aliqua diſtinctioni viſitabūt.ſ.e.c.prox. imò non obſtante viſitatione eporum, ipſi exercent officium ſuum,vt dicit inferius.inf.eo.c.§.porro.

d ¶ Denuncient epo proprio.]ſic ſ.e.prox §.ſi vero.

e ¶ Vt cum ad ea prædicti viſitatores,acceſſerint.]hic patet ꝙ viſitatores iſti poſſunt viſitare, etiam ſi epiſcopi non fuerint negligentes.

f ¶ Iniurias ſuſtinere.]ne inde naſcatur iniuria, vnde iura naſcuntur, ſ. de accuſ.qualiter,& qñ. & C. vnde vi, memi nerint.Ber.

1 Secundum Io. ſm quē vr̄ ꝙ ſi quis capitulo a principio ꝙ diceret,& iuſtā cām oſtēderet, eſſet audiendus: & hoc innuitur ibi, qui abſque contradictione. Idem Vin.& Ph. Ioā. An.

2 Et equitatē, & hoc tenet Vin. ñ enim cēt bene pportionatū ſi tm̄ ſolueret qui ducit tres equos ſicut q ducit, ſex ſm Hoſt.Io. And.

¶ Et qui conuenerint, vitam ducant communē, & faciant proportionabiliter a ſimul omnes communes expēſas, ita quod ſi nō omnes poterunt in eiſdem, ſaltem plures ſimul in diuerſis domibus commorentur.

¶ Ordinentur etiam in eodem Capitulo religioſæ,ac circumſpectę perſonæ, quæ ſingulas abbatias b eiuſdē regni ſe prouinciæ, nō ſolum monachorum, ſed etiā monialium,ſecundum formam ſibi prefixā, vice noſtra c ſtudeant viſitare, corrigentes, & reformantes, quę correctionis,& reformationis officio viderint indigere; ita quod ſi rectorem loci cognouerint ab adminiſtratione penitus amouendum, denunciēt d epiſcopo proprio, vt illum amouere procuret. Quod ſi non fecerit, viſitatores hoc referāt ad Apoſtolicæ ſedis examē. Hoc † ipſum regulares canonicos, ſecundum ordinem ſuum, volumus, & præcipimus obſeruare.

¶ Si vero in hac nouitate quicquam difficultatis emerſerit, quod per prædictas perſonas nequeat expediri, ad Apoſtolicæ ſedis iudicium abſq; ſcādalo referatur;ceteris irrefragabiliter obſeruatis, quæ concordi fuerint deliberatione prouiſa.

¶ Porro diœceſani epiſcopi,monaſteria ſibi ſubiecta ita ſtudeāt reformare, vt cum ad ea prædicti viſitatores e acceſſerint, plus in illis inueniāt qd̄ commendatione, quam quod correctione ſit dignum:attētiſſime præcauentes, ne per eos dicta monaſteria indebitis oneribus aggrauentur:quia† ſicut volumus ſuperiorū iura obſeruari,ita inferiores nolumus iniurias f ſuſtinere.

¶ Ad hoc diſtricte pręcipimus tam diœceſanis epiſcopis, quam perſonis, quæ præerunt Capitulis celebrandis, vt per cenſuram eccleſiaſticam appellatione remota cōpeſcant aduocatos,patronos,vice dominos, rectores & conſules,magnates & milites, ſeu quoſlibet alios, ne monaſteria pſumant offendere in perſonis aut rebus, & ſi forſan offēderint,eos ad ſatisfactionem † compellere nō omittant, vt liberius, & quietius Deo valeant famulari.

¶ Honorius iij.abbatibus & monachis in Lombardia & Marchia Taruiſina conſtitutis.

¶ Primo tractat de correctione monachorum. Secūdo de correctione abbatum.Tertio viſitatorum, Quarto de ſæcularibus in monaſterijs beneficiatis. Quinto conſtitutionē extendit ad moniales. hoc ſufficiat pro ſummario.

† In codice Barbatię ita hoc ipſū circa regulares canonicos,&c.

2 Videto hic Hoſt: & Io. And.

EA quæ.] Huius capituli quinq; sūt partes.Secūda ibi, Si vero.tertia ibi;Sequētes,quarta ibi. Præcipimus, quinta ibi, Hæc autem.Abb.

CASVS. In præcedenti caplo cōcilij gn̄'is ſtatuitur qualiter cōe Caplm de triennio in trieniū debent Abbates.& priores celebrare,d̄t Honori9 ī caplo iſto,ꝙ viſitatores ordinati ſm ɔcihū pdi ctū, cū pceſſerint ad viſitādū,de ſtatu monachorū, & obſeruantijs regularib9 diligēter inquirant, & tā in ſpūalibus q̄ tp̄alibus corrigāt & reformēt, nōnullis itē q̄ fuerint reformāda ſm regulā B.Bn̄dicti, & puniāt delinquentes iuxta modū culpę ſine perſonarū acceptione.Si vero abbates fuerīt negligētes in corrigendis monachis,ipſis,iuxta concilio mandatū viſitatorū; alijs ita publice puniātur in caplo gn̄ali ꝙ pæna illorū ſit ceteris exēplū.Si vero abbas exēpt9 a viſitatoribꝰ inuentus fuerit negligēs vel remiſſus dicunt hoc diœceſano epo, & p epm deſiciat, & pꝰd9 adiutor, vſque ad cāplm gn̄ale: Si vero dilapidator inuētus fuerit, vl alias merito remouēdus, p diœceſanū epm remoueatur, pōſtq̄ ſibi a viſitatoribus fuerit deuūciatū a regimine abbatię ꝙ ſi epſ hoc nō fecerit, Apoſt.ſedi viſitatores ipſi ſtudeāt nūciare; Sequentes viſitatores diligēter pquirāt veſtigia priorū viſitatorū,& eorum negligētiā referāt caplo gn̄ali,vt ipſi ide puniant: & idē faciēdū eſt de pſidētibus capitulo gn̄rali.Itē pcipit ꝙ abbates, & monachi de cetero nō recipiāt ad pbendas clericos ſeculares,& hi qui recepti ſunt,in capitulo locū vel vocē ſibi

† In codice Barbatiæ ita:Quia ſicut volum9 ſuperiorum iura ſeruari, ita inferiores nolumus iniurias ſuſtinere. In alijs vero ita: Quia ſicut volumus ſuperiorum iure obſeruari,vt inferiorū nolumus iniurias ſuſtinere. In concilio & alijs ita; qa ſic volumus ſuperiorum iura ſeruari, vt inferiorum iniurias ſuſtinere, quia tñ lectio impreſſa recta eſt, ſi licet in paucis reperiatur, non fuit mutata.

† ſatisfaciendum.

sibi nō audeant vendicare, sed beneficijs suis sint con tenti: & si q̃ de prædictis clericis inuenti fuerint criminosi, p̃ ep̃m diœcesanum puniant. Si vero sint exēpti, p̃ visitatores Præsidentes puniantur. Hæc omnia in monasterijs, quæ nō habent abbates proprios, sed Priores, & in monasterijs monialiū quo ad articulos congruētes abbatissis, & monialibus præcipit obseruari. No. q̃ correctio monachi primo loco spectat ad abbatem. Item pœna non debet excedere culpam: sed secundum modum culpæ puniēdi sunt delinquentes. Item pœna verius debet esse metus aliorum. Item clerici sæculares in ecclesijs regularibus præbendari non debent.

† Scilicet Lateranē sub Inn. 3. ca. 12. quod est relatum supra ca. proxi. & statutū, cuius hic meminit hr̄ ibi in §. ordinētur.

a ¶ Per abbatem loci.] Correctio monachi primo loco spectat ad abbatem. s̄. de offi. ordi. quanto qui si negligens fuerit, deuoluitur potestas ad superiorem, vt ibi. & aliàs punietur de negligenti- vt sequitur, 1. §. proxi.

† Vide Host. s̄. in eo. in c. cum ad monasteriū. §. exerceat vindicta. 1 1. sup verbo monasticam disciplinam. & plani⁹

b ¶ Iuxta modū culpæ,] vt in quo maior fuerit culpa, maior vindicta. 1 50. dist. quia sanctitas tua, & 24 q. 1 non auferamus. in fin. & si eū stultus fuerit in culpa, sapiens sit in pœna. 34. distin quia ea: vlt. §. 1. in fi. nec pœna amplius extendatur quam delictum fuerit repertū: s̄. de his quæ fiunt a maiori parte capitu. q̃ma quasi vir. & C. de pæ. pp facinus.

[Gl. seq. alleg. duas concor. in cōtrarium vt no. allega. 5. iura soluit, 1. cito & solutioni signat cōtrarium.]

dem. side regularibus, c. vlt. §. 1. in fi. 1. Nisi ex cā fiat p̄riū, i. vxoricida: qui grauius punit, tricida: refrenandā maritorū sæ uitiā, 1. qō turpē. in gl. & q. 5. lo. A.

c ¶ Absque personarum delectu.] simile s̄. de iud. nouit. & s̄. de præb. cap. penulti. argumē. contra: quia plus puniuntur quandoque vnus, quam alter 24 quæstio. 1. qui contra pacem. 40. distinct. homo christianus. 11. quæst. 3. præcipue. 25. q. 1. nulli. & C. de modo mul. eos. In fi. hic ergo non habet locū distinctio p̄sonarum, cum omnes sunt equales, nec aliqs censet ammodo nobilis, vel potens: quia iā non habet propriam voluntatem. 12. q. 1. non dicatis 20 quæst. 3. præsens clericus. & 27. q. 2. scripsit, & ideo sine delectu personarū sunt percellendi, qui vbi delinquunt. 2. argumentum tamen contra s̄. de cōiu. seruor. sup. eo. c. cum ad monasterium.

† Vide Concil. Trid. sess. 25. tit. de regularibus. c. 14.

2 Ad hoc de cōiu. seruor. 2. 3. 10. And.

d ¶ Rebellibus.] quia in contumacia persistentib. nos-

CAP. VIII.

Ea quę pro religionis honestate; & infra.

¶ Porro cum visitatores secūdū statutum generalis concilij † ordinati a generali abbatum capitulo, processerint ad visitationis officium exequendum, de statu monachorū, & obseruantijs regularibus diligēter inquirāt; & tam in spiritualibus q̃ in tēporalibus corrigāt, & reformēt, quę viderint corrigenda: ita tamen q̃d monachos delinquentes, per abbatem loci corrigi[a] faciāt, eisque iniungi pęnitentiam salutarem, iuxta beati Benedicti regulā, † & Apostolica instituta, non secundum normam prauæ cōsuetudinis, quæ quasi pro lege in quibusdam ecclesijs inoleuit. Ipsi etiā visitatores, monachos, quos cōtumaces inuenerit & rebelles, iuxta modum culpæ,[b] vice nostra, regulari censura percellāt, absque personarū delectu,[c] non parcendo rebellibus[d] ob suam pertinaciam, vel potentiam amicorum, quin ouem morbidam[e] ejciāt ab ouili, ne īficiat sanas oues.

¶ Si vero † abbates in corrigendis, iuxta visitatorum mandatum, & regularia instituta, in seipsis,[f] seu monachis, inuēti fuerint negligētes, p̃clamentur, & corripiātur, & ita puniātur publice[g] in capitulo g̃nali, q̃ꝰ pœna ipsorū sit alijs in exēplū.[h]

¶ Quod si abbas nō exēptus fuerit a visitatorib⁹ nimis negligēs, & remissus inuentus: id loci diœcesano denūciēt sine mora, & p̃illum detur ei fidelis, & p̃uidus coadiutor vsq; ad capitulū generale. Si aūt dilapidator inuētus fuerit, vel alias merito amouendus, per diœcesanum postq̃ hoc sibi a visitatoribus denunciatū fuerit, amoueatur absque iudiciorum † strepitu[i] a regimine abbatię, ac monasterio prouideatur interim ad ministrator idoneus, q̃ temporalium curam gerat, donec ipsi monasterio fuerit de abbate prouisum. Quod si forsan episcopus hoc adimplere noluerit, vel neglexerit, visitatores, vel p̃sidentes capitulo generali, defectū episcopi Apostolicæ sedi nō differāt intimare. Hæc eadem circa exēptos abbates fieri p̃cipimus p̃ visitatores vel p̃sidētes capitulo g̃nali: depositiōe ipsorū sedi Apostolicæ reseruata; ita

conuenit esse seueros 2. quæstio. 5. quanto. s̄. de postula. ca. 1. si vero sine scandalo hoc fieri non posset, reseruatur ad Apostolicæ sedis iudicium. arg. s̄. eo. c. prox. versi. si vero in hac nouitate.

e ¶ Ouē morbidā.] qa resecandæ sunt putridæ carnes, 2. 23 q. 3. resecandæ. 3 quia vna ouis morbida totum gregē inficit. 45. dist. sed illud.

3 Hierony. ad Amandū. putridæ carnes ferro indigēt, & cauterio.

ADDITIO. Vnde versus.

Morbida sola pecus inficit omne pecus.

f ¶ Seipsis seu monachis.] primo enim debent seipsos corrigere abbates. demū monachos. 41. distinctio. §. 1. & 47. distinctio. ca. sicut. §. necesse simile. ff de negot. gest. si pupilli. §. vlti. ff. de pact. cum in eo. ff. de fideiusso. tut. & a quo debet suos monachos prohibere, multo fortius & seipsum. ff. si ser. vend. alius. nec potest alios corrigere cū tacitus respondeat eodem q̃ corrigit, commisisse. 25. distincti. primum, & 26. distin. vna tantū. quia primo debet eijcere trabē de oculo suo, quam festucam de oculo fratris. 3. quæstion. 7. cap. fames. § porro. in fin. & 1. quæstio. 1. multi. 4.

† Qualiter hęc verba sint accipienda, vide in cle. sępe contingit. ǭ ver. sign. & Eymericum in Directorio Inquisitor. p. 3 q. 55.

ADDITIO. Vnde versus.

Extersis oculis aliorū facta videmus.
Ad discernendum propria sensus habet.

4 Adde q̃d no. s̄. de ele. dudū. 2. circa prin. Ioā. And.

g ¶ Publice in capitulo.] quia publice deliquerant, & quia admoniti fuerant negligentes. argum. 2. quæstio. 1. si peccauerit.

h ¶ In exemplum.] vt 1. q. 7. qua propter & C. ad l. Iul. repetū. l. 1. & ff. de pœnis. l. capitalium. § famosos 5 ff. depositi, bona fides. 1. responsio, in fine.

† Vide Concil. Trid. sess. 24. de refor. c. 5.

5 Vide de calū. 2. sup vl. gl. Io. And.

[Gl. seq. primo reddit rationem. subdit duo dicta, quorum primum recitetur per quæstio. secundū per obiectionem.]

i ¶ Absque iudiciorum strepitu.] quia de plano & si ne iudiciorū strepitu. s̄. de accusa. olim. & hoc iō, quia huiusmodi regulares de facili remouentur a suis administrationibus. s̄. de simo. p̃ tuas. nō est ordo iudiciarius vsquaquaq; seruandus in huiusmodi inquisitionibus regularium, s̄. de accu. qualiter, & quando. in fine. & in casu isto non est amplius quærendū de talibus, cum

bus, cum iam constet per inquisitionem visitatorum, quia de delicto vnius hominis sæpius non est quærendum ff. nautæ caupo. stabul. licet. in fin. Item habes hic quod iudex potest de causa cognoscere, non tamen potest sententiam ferre. 1 simile in causa episcoporum. 3. q. 3. quamuis, & c. dudum, sed hoc ideo fit, ne præiudicetur episcopo diœcesano, & in hoc casu saluū est ius eorum. s. eodem. c. prox. in prin. idem est etiam in exēptis, quorum depositio sedi Apostolicæ reseruatur, vt inf. dicitur. Ber.

1 Adde idē sentire Bar. in l. & an ea dem. §. actiones. ff. de exceptio. rei iud.

a ¶ De communi contributione] simile ff. ad l. Rhod. de iactu. l. nauis. in princ. & §. cum autem iactus, & l. 1. & 2. in prin.

[Gl. seq. ponit duo similia.]

b ¶ Et eorum neglegētia.] & sic aliquis post depositum officium tenetur reddere rationem de his quæ male gessit, vel quæ male administrauit. 2. sic curator tenetur de sua administratione, & cōuenitur post depositum officium. C. de transact. l. 3. sic etiam magistratus reipublicæ de lata negligentia tenetur. ff. de admini. rerum ad ciui. perti. magistratus.

2 Ad hoc j. de immunitate eccl aduersus. ī gl. seq. Io. An. Itē adde ꝑ hoc tex. in l. magistratus ff. de adm. re, ad ciuit. perti.

c ¶ Clericos seculares.] quia in vno eodemq; officio dispar non debet esse professio, nec est arandū cum boue & asino, 16. q. 7. in nona. sup. de electi. cum causam. Ber.

† V de q̄ ꝑ hunc. §. determinat Ludou. Ro. singulari. 663. inc. An. simplex capellanus.

DE RELIGIOSIS domibus.

¶ Supra visum est de statu religiosorū, & quibus subijciuntur, nunc de eorum domibus & ecclesijs, & quibus sunt subiectæ, est videndum, ideo, &c.

De hac materia habetur 11. q. 1. per totum & 16. q. 7. omnes basilicæ, cum seque. 18. q. 2. quidam cum sequenti. Abbas.

vt abbate, qui amouendus videbitur, interim per visitatores, vel in cap. præsidētes, ab administratione idoneus monasterio deputetur. Illorum autem excessus & alia, quę visa fuerint intimanda, cap. præsidentes nobis denuncient per fideles nūcios, & prudentes: quib. de cōi contributione [a] abbatum, iuxta cuiuslibet facultatem sufficienter ministrentur expensæ. Sequentes aūt visitatores perquirant priorū visitatorū vestigia diligenter, & eorū negligentias [b] & excessus referāt sequenti capit. generali, vt iuxta culpam publice debitam pęnam portent. Idem etiā de abbatibus præsidentibus generali capitulo pręcipimus obseruari.

¶ Pręcipimus † quoque, vt in nullo monasterio ad prębendas recipiant de cetero abbates, & monachi clericos [c] sæculares, nec hi, qui iam recepti sunt, locum vel vocem in cap. dormitorio vel refectorio seu claustro sibi vendicare contendant, seu monachorum cetibus importune se præsumant miscere: sed beneficijs sibi concessis contenti, conersentur honeste, opportuna obsequia in monasterijs fideliter impendentes, nihilq; vltra in spiritualibus aut temporalibus exigant in ipsis monasterijs, vel vsurpent. Si qui vero talium à visitatorib. inuenti fuerūt criminosi, per diœcesanū episcopum † in non exēptis, & per visitatores vel præsidentes generali cap. in exemptis, beneficijs priuentur eisdem.

¶ Hæc autem omnia etiam in monasterijs, quæ non habent abbates proprios vel Priores, necnon in monasterijs monialiū, quo ad articulos abbatissis & monialib. cōgruētes, præcipimus obseruari.

TITVLVS XXXVI.

De religiosis domibus, vt episcopo † sint subiectæ.

¶ Gregorius Victori archiepiscopo Neapol. †

¶ Si dubitatur in cuius diœcesi sit basilica consecranda, ille episcopus consecrabit, qui prius in illo loco episcopalia exercebat.

CAP. I.

Nunc † aūt tem ad basilicam, quæ dedicanda [d] est, debet, disquiri, cuius ciuitatis episcopus, antequā fundaretur, baptizauerit incolas, & ad cuius consignationem [e] sub annua deuotione concurrerint. Non enim terminis [f] hæc, aut locis [g] conue... ibi, Non enim. Abbat.

N Vnc autem.] continet vnum constructum, in quo approbat vnum modum cognoscendi, ad quem episcopum pertinet consecratio ecclesiæ, & alium modum improbat:

CASVS. Quædam ecclesia constructa fuit circa confines duorum episcopatuum: populus petebat illam consecrari, contentio erat inter episcopos, quis eorum deberet eam consecrare: quęsitum fuit à Papa quid iuris sit? Respondet Papa: debet inquiri, cuius ciuitatis eps baptizauerit incolas illius loci ante quam ecclesia fundaretur, & ad cuius consignationem annuatim concurrerint: non enim hic diffinitur terminus aut locus: sic ergo ille vocandus est ad cōsecrationem, qui præ dicta contulit sacramenta. No. quòd per collationem spiritualium probatur cui subsit ecclesia, siue populus, & non per terminos, vel loca.

d ¶ Dedicanda. i. consecranda, tunc .n. appellatur ecclesia, sicut electus in consecratione nomen assumit episcopi sic monachus tunc dedicatur Deo, cum facit professionem. 27. q. 1 virginibus, & cap. si quis sacro Ber.

e ¶ Ad cuius consignationem.] ex istis duob. s. quod dicit baptizauerit, & ad cuius cōsignationē sub annua deuotione cōcurrerint, apparebit ad cuius iurisdictio. debeat pertinere. 16. q. 3. licet regulis, & q. 5. possessio territorij. Et hoc videtur habere locū, vbi limes certas parochias non distinguit: Sed si limes distinctus esset, non videtur esse dubitatio, quis consecraret: nisi alter præscripsisset populum.

f ¶ Terminis.] distinctis inter ciuitates ꝑ ciues. 10. distin. lege. & 3. quæ. 6. hæc quippe, vel terminis nouis. s. quoniam antiquis bene diffinitur: argumen. supra de pacto. super eod. 3. & 16. q. 3. inter memorator, & cap. dilectio. Ioan.

g ¶ Locis.] i. proprietate locorum: quia proprietas loci non facit diœcesim 16. q. 3. licet & q. 5. possessio. & c. si quis episcoporum. Eius ergo auctoritate consecrabitur ecclesia, qui populo hæc duo sacramenta sub annua consignatione contulit. Ber.

† Dictio episcopū deest in antiquis, & in recētioribus magis emendatis.

† episcopis.

† Neapolit.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp. à quo hæc sumpta sint nondū inuētum est.

3 Vide quod ibi dixi post Host. ī prin. quod facit ad propositū. & de voto quod super, ad finē magnæ glo. Io. And.

a ¶ Vocc-

a ¶ Vocetur.] & si ei quæstio moueatur, interim in possessione defenditur. 18.qu.4.nonne, & sup. vt lite pendente, à memoria, & c.seq.

x Possset tñ postea apparere loc⁹ de alteri⁹ dñio secundum Vin. Io. An.

Quia.] Primo ponit vnionem, & eius cãm. Secundo: ibi, Ipsum autem, vnam determinationem, cuius subdit gñalẽ determinationẽ: ibi. Nã, Abb.

CASVS. Quoddam monasteriũ situ erat in fundo Martiano, quod fuit hostilitate desolatũ: Papa vniuit illud monasterio. Agapiti abbatis cũ omnib. reb. suis, iurib & actionib. ita tñ, q̃ eps Surrentinus, in cuius ciuitate est monasterium hmõi abbatis Agapit, non hẽat ibi iurisdictionem, sed eps Nucerinus, in cuius diœcesi est illud monasterium, vt tñ iura sua singulis epis inuiolata seruentur. No. q̃ per hanc vnionẽ nõ fit præiudiciũ episcopo, in cui⁹ diœcesi est illud monasteriũ. Itẽ Papa iura sua cuilibet conseruare intendit. Item priuilegium seu indulgentia sine præiudicio alterius dari debet.

† Agapito Agapeto tñ legit in antiqs, et in registro B. Greg. li.9.epist.67 et c.3.eo. ti. in 1.compil. abscissa refert Anton. August. in notis primæ collectionis loco proxime citato.

[Gl. seq. remittit.]

b ¶ Vniendũ.] de hac vnione, a dic vt sup. ne sede vacan. c.1.

[Gl. seq. arguit.]

c ¶ Cuius est diœcesis.] p hãc vnionẽ nõ fit præiudicium epo. in cuius territorio ẽ. Et sic est arg. q̃ papa nõ intendit iure alterius derogare persuã priuilegiũ. s. de consuetu. olim. & s. de vsu. pal. ex tuarũ. & sup. de off. ord. licet. & ff. ne qd in loco publi. l.2.§. siqs à pricipe. & §. merito, & sup. d maio. & obe. cũ inferior, quia si vnicuiqs epõrũ sua iurisdõ nõ seruat, ecclesiasticus ordo cõfunditur. 11. q.1. peruenit. sim. sup. de do. inter dilector. Ber.

a Et de materia vnionis, vide q̃ sanciuit cõc. Trid. qd no. sup. ne sede

† In codice Barbatię ita, in cuius est diœcesi habeat.

† huiusmodi

† Hoc repertum est in 1 comp. c. tit. c.2. et hic, non alibi.

nit diffiniri: sed ille ad cõsecrationem vocetur,[a] cui per hunc modum quem scripsimus, constat debere permitti.

¶ Idem Agapito † abbati.

¶ *Nihil iuris deperit episcopo, in cuius diœcesi sita est ecclesia, quã Papa unit ecclesiæ alterius diœcesis, & est casus quotidianus.*

CAP. II.

Quia monasteriũ, quod in fundo Marsiano situm est, hostilitate faciente, dicitur desolatum, illud tuo monasterio, cum oĩb. reb. suis vel quæ ei competunt actionibus perspeximus vniendum:[b] & infra.

¶ Ipsum autem monasterium, sic tuæ nos ordinationi commisisse cognoscas, vt tñ iurisdictionem illic non eps Surrentinus, in cuius ciuitate monasterium tuum est situm: sed Nucerinus, cuius † est diœcesis, habeat.

¶ Nam sic huius † loci ordinationẽ disponimus, vt tamen iura sua singulis episcopis inuiolata seruemus.

¶ Ex decretis Eugenij Papæ. †

¶ *Episcopo subsunt omnia loca pia, & ad eius sollicitudinem debent ordinari ad usum destinatum.*

CAP. III.

De † xenodochijs, & alijs similibus locis,[d] per sollicitudinem episcoporum, in quorum diœcesi e existunt, ad easdem[f] vtilitates, quibus constituta sunt, ordinentur.[g]

¶ Vrbanus tertius Ariminensi episcopo.

¶ *Locus auctoritate episcopi ad usum hospitalitatis deputatus, est religiosus & ad mundanos usus redire non debet.*

CAP. IIII.

Ad † hæc: & infra.

¶ Inquisitioni tuæ taliter respõdemus, quòd si locus ad hospitalitatis vsum, & pauperum prouisionem fuerit (sicut moris est) auctoritate pontificis[h] destinatus, cum sit religiosus, non debet mundanis vsibus[i] deputari, sicut de vestibus, & ligneis vasis, & alijs vtensib. ad cultum religionis per põtificẽ deputatis, antiqua consuetudo indubitanter obseruat, & venerabilium patrũ edocent sanctiones.

d De xenodochijs.] CASVS. Ordinatio & dispositio xenodochiorum, & monasteriorum, aliorumque locorum similium pertinet ad epm, in cuius diœcesi sunt constituta. Not. quòd omnia monasteria & loca religiosa subsunt episcopo a in cuius diœcesi sunt constituta ipso iure, nisi aliud in contrarium ostendatur.

d ¶ Locis.] supple statuimus.

e ¶ In quorũ diœcesi.] hic manifeste patet, quòd monasteria & alia loca religiosa pertinent ad episcopum loci de iure cõi. 16. q.5. si quis episcoporũ, & q.7. omnes basilica, & 18.q.2. monasteria nisi ostendatur exemptionẽ. 18.q.2. abbatib. sup. de præscr. cum non liceat.

f ¶ Ad easdem.] id est. ad eundem censum, qui fuit impositus in fundatione, debeãt date. s. de censi. pro hi bemus, 19.q.7. Eleutherius, vel ex præscriptione. 18.q. 2. seruitium, vel ex visitatione. sup. de præscrip. cum ex officij.

g ¶ Ordinentur.] id est, ordinare exponant, vel regantur.

3 Hæ duæ glossulæ nõ sunt in antiquis exemp.

Ad hæc.] Primo ponã decisiã consultatio. Secundo responsio: ibi, inquisitioni.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa, verũ loc⁹ deputatus ad hospitalitatẽ possit in seculare habitaculũ commutari? Rñdet, q̃ si locus ille ad vsum hospitalitatis. & prouisionem pauperũ auctoritate pontificis deputatus fuerit, nõ dẽt amplius mundanis vsib. deputari, cũ sit religiosus: sicut de vestib. & vasis ligneis & alijs ad diuinum cultũ p epm deputatis antiqua indubitã ter obseruat consuetudo, & sacri canones edocẽt: No. quòd ad hoc vt locus sit sacer, necesse est, quòd accedat auctoritas pontificis. Item quæ semel diuino cultui deputata sunt, ad humanos vsus amplius redire non debent.

† Xenodochiũ Alciat⁹ li.1. ptermissorũ, verbo: Nosocomeũ recte interpretatur, hospitale.

De materia vide conci. Tri. ses.25. d refor.c.8.

h ¶ Auctoritate põtificis.] hoc iõ dicit, quia priuatus locum non facit sacrũ. ff de rerũ diuisione. in tãtum. §. sacræ. ff. de sepulchro viola. l.3. §. si quis in sepul. hro do lo malo, & §. si quis in sepulchro.

† Ca.4. e. ti. in 1. compil. Vide Archi. in c. nemo de cõse. d.5. & Cald. cõs. 5. et 6. tit. de relig. domi.

[Gl. seq. alle. septẽ cõcor. in contrarium duo iura, & soluit.]

i ¶ Mundanis vsib.] quod. n. semel Deo dedicatum est, ad humanos vsus amplius redire non dẽt. 12.q. 2. nulli licet. & sup. d re. permut. mancipia & c. seq. & de consec. dist. 1. ligna, & c. uestimenta, & 10.q.3. quæ semel, & ff. de reli. & sumpti. fu. si quis sepulchrum. §.1. 4 Arg. contra 54.d. ex antiquis. & c. frequens. Prima rubrica vera est regulariter. Contraria lõquũtur de seruis, quia eo ipso quòd promoti sunt dñis eorum ignorantib. peccauerunt, & iõ in eo puniuntur, quia reuocantur in seruitutem, excepto sacerdote. & diacono, & subdiacono, qui rediment se. diaconus dabit uicarium, vt in capitulo ex antiquis, & subdiaconus eodem priuilegio gaudet cum diacono sup. desertis non ordinandis, miramur. Secus est in ecclesiasticis possessionibus, quæ spirituales non sunt, quia, & iste possunt alienari, si expedit. 12.q.2. sine exceptione, & 10.q.2. §. hoc ius. Ber.

4 Senatus phibet sepulchrum permutari. in alterius conuersationis vsum accipere. Io. And.

Inter

INter quattuor.] Distinguit duo membra. Secundum prosequitur: bi, Sed si. Abbas.

CASVS. Quærebatur cũo Papa, vtrum ecclesiæ regulares possit fieri sæculares? Ad quod Rñdet, ꝙ ecclesiæ regulares non debent fieri sæculares, nisi deficiẽtib. regularib. & ita necessitas tibi it lp. No. ꝙ ecclesia dẽt sp reformari per hões eiusdem pfessionis. Item necessitas non subijcitur legi.

a ¶ Per regulares.] in eccla regulari nõ pt eps ponere canonicos sæculares, vt hic patet. & 9.q.3. quę semel, & 28.q.2. guenit. & s. de reb. eccl. ali. possessiones. s. de sta. mon. ea q̃ sed homines districtionis vitæ sunt ibi ponendi, vel alterius religionis. j. ne cler. vel mo. relatum. dũ tñ haberi possint, aliàs ponerentur sæculares, vt hic dr: quã necessitas legẽ non hẽt. s. de consuet. quanto. & j. de reg. iu. quod non est & de conse. dist. 1. discipulos. 2 sicut & de sæculari ecclesia põt fieri monasterium j. de eccl. ædifi. ad audientiam. B.

1 Immo nec prębẽdarios. de hoc. s. ti. 1. c. vlt. § penul. Io. And.

† Ca. 1. e. ti. in 3. cõp. reliquæ partes quærẽdæ s. sub varijs titulis in capitibus incipit inter quattuor. & vide concil. Trid. sess. 14. de reform. c. 10.

2 Cõcor. l. 1. ff. de off. consu. & l. nõ solũ. cũ vul. S. fi. ff. de excu. tuto.

¶ Innocentius tertius Cõstantinopolitano patriarchæ.

¶ *Locus religiosus debet reformari de religiosis dũtaxat, non de sæcularibus, nisi in defectu religiosorũ.*

CAP. V.

INter † quatuor, & inf. ¶ Quãdiu monasteria per regulares a remanere potuerint ordinata, non sunt ad sæculare clericos transferenda. Sed si regulares defuerint propter eorum defectum, in eis sæculares clerici poterũt ordinari.

¶ Idem Abbati & fratribus Cryptæ ferratæ.

¶ *Ecclesia sita in diœcesi episcopi, tenetur sibi in episcopalibus respondere, nisi appareant remissa legitime, & potest episcopus remittendo episcopalia censum sibi retinere.*

CAP. VI.

COnstitutus † in prñtia nostra episcopus Alban. † in ecclesia Castri, quod Pauli dicitur, in qua iuspatronatus monasterio vestro recognoscebat, à vobis ius c episcopale petebat, quoniam sita erat in diœcesi Alban. & ideo de iure communi d ei tenebatur in episcopalibus respondere: & infra.

¶ Verum œconomus vester proposuit ex aduerso, qđ etsi ecclesia sita esset in diœcesi Alban. e ei tamẽ non tenebatur in aliquo respõdere, cum Dominicus Lauitanus † episcop9, qui fuerat episcopus Alban vniuersas ecclesias ad vestrũ monasterium pertinentes, f in diœcesi eius sitas, & quicquid iuris tam in monasterio vestro, quã in his habebat, in emphyteusim sub annua octo denariorum vsualium pensione g monasterio vestro concessit: ita videlicet vt liceret abbati & fratribus, a quocunque h vellet

Constitutus.] Primo ponitur facti seu cãæ narratio. Secunda ipsius diffinitio: ib, Cum autẽ. Prima subdiuiditur in tres partes. In prima actoris petitio. In sa reorum defensio: ibi, Verum. In tertia actorum replicatio: ibi, Ceterum Abbas Siculus.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp.

CASVS. Eps Alban. in præsentia dñi Papæ constitutus petebat ius epãle in ecclesia Castri, quod Pauli dr, ab abbate & fratribus monasterij Cryptæ ferratæ, in qua monasterium ius patronatus habebat ex eo quod erat sita in diœcesi Alban. & idem in iure communi debebat sibi de iuribus episcopalibus respondere: si vero õrium appareret petens compelli monasterium ad soluendam pensionem pro prædicta ecclesia & restitutionem pensionis subtractæ à xl. annis & citra Sed œconomus monasterij ex aduerso rñdet, ꝙ licet ecclesia illa sita esset in diœcesi Alban. non tamen ei tenebatur rñdere in aliquo, ex eo, ꝙ Dñicus Leuitañ. epi, qui fuerat eps Alban. omnes ecclesias sitas in diœcesi Alban. pertenentes ad monasterium illud, & quicquid iuris habebat iam in monasterio, quàm in ecclesijs illis, concessit monasterio in emphyteusim sub annua pẽsione 8. denariorum. ita ꝙ licitum esset abbati & fratrib. omnia sacramenta recipere à quocunque vellent epõ, tam in monasterio, q̃in alijs ecclesijs. in quib. etiam ecclesijs, concessit eis tertiam mortuariorum, & C. Papa quod factum fuerat ab illo episcopo confirmauit: Insuper proposuit, quòd etsi ecclesia illa aliquando fuisset subiecta ecclesiæ Alban. monasterium per xl. annos & amplius in pace possedit eadem: Ad hoc respõdet procurator epi concessionem Lauitan. epi non tenere, vt puta continentem simoniacam prauitatem, ex eo ꝙ epi spiritualia cõcessit, recipiẽdo pro eis annuã pensionem, & sic commisit vitium simoniæ: vñ concessio illa non tenuit; & confirmatio Papæ fuit obtenta p subreptionẽ, cum in confirmatione illa nõ fuerit mẽtio facta de illa pẽsione: Ad hoc fuit ex parte monasterij rñsum, ꝙ nõ est insolitũ nec nouũ, vt cũ epi cõcedũt ecclesias pijs locis, aliqđ sibi reseruẽt in eis noĩe pẽsionis & Papa cum priuilegiũ libertatis, vel ptectionis præsidium aliquib. ecclesijs concedit, aliquẽ censum sibi reseruat in eis, & in litteris concessionis census exprimitur ad perpetuam memoriã. His & alijs auditis, dñs Papa condemnauit œconomũ monasterij œconomo epi in solutionẽ prædictæ pẽsionis de cetero faciendam, iuxta ratam, quæ contingit prædictam ecclesiam: & in restõnem pensionis subtractæ a xl. annis ẽm ratam eandem. Super oĩb. alijs absoluit œconomum monasterij ab imperitione œconomi ipsius episcopi, ei dem perpetuum silẽtium imponendo. No. ꝙ eo ipso qđ ecclesia sita est in diœcesi alicuius epi, probatur sibi esse subiecta, nisi aliud ostendatur. Item eps põt remittere iura episcopalia pro annua pensione. vt hic colligitur, nec est simonia & præcipue cum accedit cõfirmatio Papæ. Item sententia concipienda est in persona procuratoris, siue ab initio, siue post litem cont. interueniat. vt hic colligitur. Item non hic ar. ꝙ licet quis cesset in solutione pensionis vltra biennium, non ideo cadit à iure suo.

† Albanen. Alben.

† Leuitanus. Lauican. Lucã. sed in oĩb. mann-scriptis legiẽ Lauicanus.

b ¶ Recognoscebat.] id est, confessus fuerat ius patronatus ad vestram ecclesiam pertinere.

c ¶ Ius episcopale.] quid sit ius episcopale; & in quib. sistat, habes s. de offic. ordin. conquerente. & c. dilectus, in gloss.

d. ¶ De iure communi.] 16. q. 7. omnes basilicæ, & 18. q. 2. monasteria. & supra eo. de xenodochijs.

e ¶ Alban. forte diuersis temporibus, vel vno tempore potuit habere per dispensationem domini Papæ. 21. q. 1. relatio.

f ¶ Pertinentes.] Sed non plẽno iure; tunc verbum, pertinere, latissimam habet significationem. ff. de verb. significatione. verbum, pertinere.

g ¶ Pensione.] id est censu.

[Gl. seq. arg. reprobat & remittit; ponit opinio. Io. & contrariam Hu. quam approbat.]

h ¶ A quocunque.] hic vr, ꝙ eps possit aliq̃ ecclesiam eximere in totum à iure epali. j. de cen. cũ venerabilis. arg.

arg. φ nō est verū. vt ibi no. & arg. ad hoc s̄. de dona. pastoralis. Tamen eps pōt conferre priuilegia, s̄. de his q̄ fi. à præl. sine conſ. c. quanto. & s̄. de re iud. cū inter, ſed in præiudicium aliorum priuilegiū conferre nō pōt vt ur: quia ſolus princeps pōt auferri uni, & dari alteri, 9. q. 3. nūc vero. & c. p principalē. & C. de quadrien. præſcr. bñ a Zenone. nam eps rē vnius eccleſiæ alteri dare nō pt. s̄. de reb. eccl. nō ali. c. 1. & eps in præiudicium archi diaconi aliquem priuilegiare nō pt. j. de exceſ. prel. ad hęc. ar. ad hoc s̄. de his, quæ fi. à prel. ſine conſen. c. cū Apoſtolica. Ioā. dixit. 1 φ eps bene pt dare priuilegium vni eccleſiæ in præiudicium alterius, & inducebat 16. q. 1. ſtatuimus. vbi dr, φ nullus præter conſcientiam epi dēt dare decimas extra baptiſmalē eccleſiā: inde argumētatur à ɔ̄rio ſenſu, φ de conſenſu epi pōt. & Gratianus ſic argumētat in ſeq. § Hug. tñ dicit ɔ̄. φ hoc non pōt eps. & intelligit c. ſtatuimus, de decimis ad epm pertinentib. Verius credo qd dicit Hug. φ epiſ. opus non dare poſſet res vnius eccleſiæ clerici inuitis, alteri eccleſiæ per iura præmiſſa, niſi certa & rōnabilis cauſa oſtēderetur, quia licet princeps hoc poſſit, epi tñ hoc non poſſunt.

a ¶ Vobis tertiam.] ſecundum conſuetudinē illius loci ſupra de teſt. requiſiſti. & ſup. de ſepul. c. 1.

b ¶ Confirmauit.] ex certa ſcientia ſupple.

c ¶ Oeconomus.] in principio fuit epiſcopus Alban. in cauſa, vt dicitur in principio, poſtea creauit œconomum, vt hic innuitur.

ſubiectionis. j̄. de cenſ. c. 2. Io.

e ¶ Aliquid.] quod poteſt: quia etiam patronus hoc facere poteſt. j̄. de iure patron. præterea. & j̄. de cenſ. cum venerabilis. & 16. q. 2. viſis. & ſupra de dona. paſtoralis.

f ¶ Penſionis.] id eſt, cenſus,

epiſcopo, tam ordinationem clericorum, quā conſecrationem altarium in monaſterio ipſo, & prædictis eccleſijs obtinere; in quibus etiam vobis tertiam[a] partem † mortuariorum indulſit: & Cæleſtinus Papa. p̄. n. † quod ab eo factum fuerat, confirmauit.[b] verum etſi eccleſia ipſa fuiſſet aliquando eccleſiæ Alban. † ſubiecta, monaſterium † veſtrum nihilominus legitima ſe poterat præſcriptione tueri, cum per quadraginta annos ipſam pacifice poſſediſſet. Ceterum œconomus[c] epiſcopi cōceſſionem epiſcopi Lauitani non tenere dicebat, vt pote continentem ſimoniacam prauitatem: cum enim tertiam partem † mortuariorum monaſterio conceſſiſſet, & tam in ordinationibus clericorum, quàm altarium conſecrationibus, indulſiſſet ei plenariam libertatem, nō eſt dubium, quin cum ſpiritualia hæc exiſtant, eo ipſo, quod ſuper his recompenſationem[d] certæ penſionis accepit, commiſerit vitium ſimoniæ: † vnde contractus huiuſ-

modi nullam obtinet firmitatem: confirmatio autem Apoſtolicæ ſedis fuerat per ſubreptionem obtenta, cum in ea † de penſione nulla mentio habeatur, & infra.

¶ Cum autem nec inſolitum ſit, nec nouum, vt, cum epiſcopi eccleſias conceſſerint pijs locis, aliquid[e] ſibi reſeruent in eis nomine penſionis:[f] nos quoq; cum libertatis priuilegium vel protectionis præſidium aliquib. eccleſijs indulgemus, gratis accipiamus cenſum gratis oblatum: & in litteris noſtris, ad ſucceſſorum noſtrorum memoriam cenſus exprimamus et quantitatem: auditis propoſitis, œconomum monaſterij veſtri, œconomo[g] eiuſdem epiſcopi, eccleſię nomine, in ſolutionem penſionis[h] prædictæ, iuxta[i] ratam, quæ contingit eccleſiam prædictam, & reſtitutionem ſubtractæ à quadraginta annis, ſecundum ratam eandem, per diffinitiuam ſententiam condemnamus: & eūdem œconomum veſtrum ab impetitione œconomi eiuſdem epiſcopi, ſuper

g ¶ Oeconomo.] & ita formatur hęc ſententia in pſonā œconomi, epi, & monaſterij & in principio fuit epiſcopus in cā, vt patet in principio ca. & ſic eſt ɔ̄ ſniam † M. de hac materia dic, vt dixi ſupra de elect. querela. ſnia tñ mādabitur executioni in perſonam dñi. ff. de re iud. l. 4. §. 1.

h ¶ Penſionis.] id eſt, cenſus.

[Gloſ. ſeq. reci. per obiectionem, & ſoluit, cui ſolutioni oppōnit, & propter id aliter ſoluit.]

i ¶ Iuxta ratā.] hoc ideo dicit: quia pēſio iſta pro pluribus eccleſijs ſoluebat. Item eſt hic arg. φ ſi quis ſteterit vltra biēniū 3 φ nō ſoluerit canonem, non cadit à iure ſuo, quia iſti condemnantur ad reſtitutionem pēſionis ſubtractę à xl. annis & citra ſed hoc ideo contingit, quia nō fuit actū illo iure, i. ad renocationē rei emphyteuticarię: immo ſatis videtur actum ad hoc petendo iura epiſcopalia, quæ epiſcopus conceſſerat monaſterio, ſed nō expreſſe, quod patet ex petitione epiſcopi. Vel dic, φ vere priuari debuit monaſteriū iure, qd hēbat in pdicta ɔceſſione, ſi vere ɔ̄ctus ille fuiſſet emphyteuticus, ex eo φ non ſolueret pēſionē debito tēpore, ſupra de loca. & condu. po- tuit, & ſi actum fuiſſet ad hoc, quia ſecundum modum agēdi, & c. j̄. de accuſ. qualiter & qñ. & j̄. de ſimo. licet Hely. verſus ſi. Sed reuera hic nō fuit ɔ̄ctus emphyteuticus, in quo contractu non transfertur dominium directum in emphyteutam, ſed vtile: ſed fuit cenſualis 4 cōtractus, in quo directum & vtile dñium tranſiuit in monaſterium, & hoc apparet ex illa littera, vbi dicit, & 7 quicquid iuris tam in monaſterio, quam in eccleſijs in d. œcceſi eius ſitis, &c. vnde quantocunque tempore ſteterit quod cenſum non ſoluerit, non perdit propter hoc res donatas, ſeu cenſum totius temporis tenetur reſtituere: & bene fuit certus ſ titus petendo ius epiſcopale, vt patet in principio, & ideo condemnatum fuit monaſterium ad integram penſionem, id eſt, ad centum totius temporis, ſcilicet xl. annis ſubtractum. Apoſtolicæ, nam

[Gl. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

d ¶ Recompenſationem.] vſ, φ ſimoniacus fuerit talis contractus: & præcipue ſi pactum interuenit, quia temporale pro ſpirituali dari non poteſt s̄. de rer. permut. ad quæſtiones. & c. vlt. Sed ſine pacto eſt arg. φ poſſit, s̄. vt eccleſ. benefi. c. vnico. Quare ergo in dubio potius interpretatur contractum eſſe non ſimoniacū, niſi quia in dubio accipiendum eſt id quod vitio caret. ff. de leg. in ambiguis? Dico, φ non cōmittitur hic, aut in conſimilib. exemptionib. ſimonia, quia plus percipiebat eps temporalis commodi ab illa eccleſia, quam erant iſti denarij, & ita potuit remittere totum retentis ſibi octo denarijs, & iſtud non dicitur percipere pro pter aliquam recompenſationem: ſed potius in ſignum

Marginal notes:

† Dictio patrem, deeſt in antiquis.

† Id eſt Cæleſtinus Papa prædeceſſor noſter.

Alben.

† al. monaſterium tñ veſtrum.

† Hęc ēt vox partē, deeſt in antiquis, & in recēſiori-bus magis emendatis.

1 Et Goff. & Vin. hic quę opinio eſt vera ſm Hoſt. qñ eps facit id de ɔſenſu cap. & ex cā rōnabili, his duobus deficiē: b. vel ſp ſorū altero, vera eſt opi. Hu. ſm eum Io. And.

† Faciunt ad hoc q̄ nota. Bar. in l. Titio centum. ff. de condi. & dem.

2 Et s̄. de tranſa. ca. prętereà, Io. And.

† eadem.

3 De hoc articulo vide ōino citatos s̄. ti. de locato & cōduc. c. potuit emphyteuta.

4 Cōtractus cēſualis qualis ſit, & ī diu bio an præſumatur ɔ̄ctus cēſualis vel emphyteuticus, tradit plene Couar. [illegible]

7 varia reſolu. & qualiter ſit cenſus celebrandus vide in extrauagan. P. j V. Tōt. Max.in ci. cum onus Apoſtolicæ.

nam sub hac petitione, peto ius episcopale, non solum comprehenditur ius episcopale quod ipso iure commu ni debetur: sed & quod constitutum est pacto vel con suetudine. 1 sup. de præscr. auditis, arg. & vbicunq; in ueneris in hac decretali pensionem, expone, i. censum, & hæc expositio pba tur per illud quod Pa pa dicit. gratis cēsum accipiamus, & vbi dicit, census, exprimimus quātitatē, & ita plana est decre. Ber.

1 Facit ad hoc l. solemus, & l. si quis intētio ne cum not. ff. de iud.

† Farfen.

a ¶ Alijs reddimus.] epalibus, s. & ita pen sio ita comprehende batur in petitione episcopi. Ber.

CVm venerabilis.] Sunt duæ partes. Prima factū narrat. Secunda diffinit: ibi, Quia igit. Et vtraque subdiuiditur, vt per se patet. Abbas.

CASVS. Eps Sabinen. petebat ecclesiā S. Angeli de Canceia à monasterio Farbeñ. cum pertinentis suis, & possessionibus dicens, illam ad se pertinere tam in spiritualibus quā in tpalib. iure cōi, eo ꝙ erat sita in diœcesi Sabineñ. Quòd in temporalib. ad se spectaret, nitebātur ostēdere per publicū instrumentum, in quo continebatur expresse, ꝙ I. Sabineñ. dñs H. Farbeñ. Abbati, & duob. alijs abbatibus post illam, d ctam ecclesiam cum pertinētijs suis locauit, pro annua pēsione quatuor solidorum Papien. Contra instrumentū illud ex parte monasterij fuit propositū. ꝙ nulla fides est ei adh bēda, pp superli nearem scripturam, & rasurā, in loco suspecto in annotatione indictionis: His & alijs intellectis, quia constitit domino Papæ ecclesiam prædictam sitam esse in diœcesi Sabineñ. adiudicauit epo ius epale in oib. spiritualib. in eadem ecclesia, exceptis quibusdā capitulis, quæ per authentica scripta ei subtracta esse noscuntur: Sed quia instrumentum prædictum insufficiens fuit ad probandum, quòd ecclesia ipsa ei subesset quo ad tpalia, vt puta de iure propter prædicta susp ctū, absoluit monasterium ab impetitione epi quo ad temporalia. Not. eo ipso, quòd ecclesia sita est in diœcesi episcopi, de iure cōi subest ei quo ad spiritualia. Item instrumentum suspectum est propter superlinearem scripturam, & rasuram in indictione, 1. in annis domini, & alijs locis suspectis, Item illa dumtaxat, quæ cōtinentur in priuilegijs, sunt obseruanda.

† Cap. 1. eo. ti. in 4. cōpi.

† Canc a. Cantia.

[Gl. seq arg. & remittit, l. 1. in contrarium quatuor iura, & vltimum soluit.]

alijs reddimus [a] absolutum; perpetuum illi silentium imponentes.

¶ Item abbati; & conuentui Farbeñ. †

¶ Episcopus petens ecclesiam quo ad temporalia & spiritualia, obtinet in spiritualibus eo ipso quod probat esse in sua diœcesi, si non appareat exempta: sed in temporalibus succumbit, nisi aliter doceat de iure suo, & in hoc vltimo est casus notabilis.

CAP. VII.

CVm † venerabilis frater noster I. Sabineñ. episcopus ecclesiam [b] sancti Angeli de Cauceia † cū suis pertinentijs & possessionibus petijsset, asserens eam ad se, tam in spiritualibus, qnam in temporalibus pertinere, allegauitante omnia ius commune: quia cum constituta sit in diœcesi Sabinen. sub ipsius debebat eonsistere potestate. In temporalibus quoque ad se dictam ecclesiam pertinere nitebatur ostendere per publicū instrumentum, in quo cōtinebatur expresse I. Sabineñ. episcopū H. Farben. † abbati & duabus personis post ipsum, dictam ecclesiam cum suis pertinentijs [c] locauisse, [d] pro annua quattuor solidorum Papiensium pensione. Sed pars vestra proposuit, instrumento prædicto nullā fidem penitus adhibendā propter superlineaté scripturam, & rasuram † loco suspecto factam, vbi videlicet annotatio [e] temporis recensetur: & infra.

¶ Qnia igitur nobis constitit ecclesiam supradictam, constitutam in diœcesi Sabinen. [f] episcopale [g] ius in omnibus spiritualibus eidem episcopo adiudicauimus in eadem: il lis tantem exceptis, quæ per authentica scripta ei dihnoscuntur esse subtracta: & infra.

¶ Quia vero instrumentum prædictum, per quod episcopus ecclesiam intédebat quo ad temporalia vendicare, ad faciendam super hoc fidem, inualidū esse cognouimus; vtpote propter prædicta, de iure iuspectum; vos ab impetitione ipsius, quo ad tēporalia eiusdem ecclesiæ duximus absoluendos.

b ¶ Ecclesiam sancti.] hic videtur; quòd si vna ecclesia agat de subiectione alterius, quòd non sit agendū cōtra ipsam ecclesiā, sed potius cōtra ipsam, quæ est in possessione illius. sup. de elect. querelam, & 16. q. 3. inter memoratus. & s. de præscri. auditis. vbi hoc. ff. de lib. exh. l. vlt. ff. de setui. l. vl. 2. resp. & ff. si ser. vē di. is cuius familia. arg. contra. supra ed app. ad audientiā, & sup. vt lite nō contestata, qm frequenter. §. quòd si. 12. q. 2. quicunq; militū & sup. de ele. querelam. Sed ibi conuenitur subditus suo nomine, & nō nomine ecclesiæ.

† Farfen.

c ¶ Pertinentijs.] petitio ista nimis larga videtur, sic supra de restitutione spoliatorū cū ad sedem: quia verbum, pertinere, late patet. ff. de verborum significatione. verbum pertinere. Quid iuris sit de hoc, dictum est. s. de libelli oblatione, capitulo secundo, & supra de donation. inter dilectos.

† De hac materia vide ple ne per Ias. & Deciū ī l. fi. C. de edi. diui Hadr. tol. & Ale. cons. 59. incip. viso processu in 2. vol. ad de Fel. in ca. ex litteris. s. de fi. inst.

d ¶ Locauisse.] sed hoc non sufficit. sup. de fide instrumento. inter dilectos, 2. & C. locati, ad probationem.

e ¶ Annotatio temporis.] id est, in annis Domini: idem esset in indictione, in qua citius comprehenditur falsitas. supra de fide instrumētorum. inter dilectos. Ioan.

2 Et intelligas hoc, vt ibi notabiliter dicebat Ab. ꝙ non erat superflua hec ꝓbatio: qa licet non sufficiat cōtra extraneū, suffi cit ꝯtra cōductorē. Io. A.

f ¶ In diœcesi Sabinen.] vnde iure communi ad eum spectabat. supra eodem de Xenodochijs, & 18. quæstio 2 monasteria & 16. quæstio. 7. omnes basilicæ, 100. dist. contra morem. Bernardus.

g ¶ Episcopale ius.] hoc in multis consistit. sup. de offi. ord. conquerente.

[Glo. seq. exponit, & successiue de duob. quærit. in vtroque arguit. & soluit.]

h ¶ Propter prædicta.] scilicet propter rasuram in loco suspecto, & interlinearem scripturam sic sup. de fide instrumento, inter dilectos. ad hoc enim vt credatur instrumento, oportet, quòd sit sine oī suspicione, arg. s de rescriptis. um ad to, & s. ad audientiam, & C. de edicto diui Hadriani tollen. l. vlt. Sed quid si rasura reposita fuerit de eadem manu? Nō videtur, quòd obstet. arg. ī. de priuilegijs, cum olim C. de fide instrumentorum, comparationes: Si constet, quòd eam manu, & in loco non suspecto, non obest. Item quid si rasura sit in vno loco, & tamen per alia, quæ posita sunt in instrumento, probetur bene propositum? Videtur, quòd suffi-

sufficiat ad probandum. ar. bonum supra de re iudicata.enm.Ioannes.& A.& G.si ex falsis instrumentis vel testim.lege tertia 1 & hoc satis potest concedi : quia non est præsumptio quòd in fraudem factum sit: quia & sine illa rasura cōstabat .Itē hoc ipso quod instrumētum falsatum fuit, sufficiebat ad imponendum ei silentium sup. de rescriptis, olim. Ber.

Item delictum siue factum Prælati non præiudicat ecclesiæ. Item fraus & dolus nulli prodesse debet . Item potest quis se tueri priuilegio vel præscriptione sub alternatione, sed simul coniunctiue non potest ; quia contraria sunt priuilegium & præscriptio . Ber.

1 Et melius secundum. Host.ff.de l. 1. si seruus plurin̄. §. si numerus.& sup.de fi. inst. pastor. Io.And.

¶ Idem.

¶ Monasteriū subiectum est epō, in cuius diœcesi situm est, nisi probetur exēptum. h. d. quod ad titulū.

CAP. VII.

CVm † dilectus filius: & infra.

¶ Quia causa non poterat in nostra præsentia terminari, cum nuncius monasterij super procuratione, vel ratihabitione [a] litteras non haberet, eam vestro duximus examini cōmittendam : Mandantes, quatenus si constiterit abbatem ad sedem Apostolicam antequam episcopus in eum suspensionis vel excōmunicationis, & in monasterium interdicti sn̄ias tulerit, legitime appellasse, vel monasterium à iurisdictione episcopi eiusdem exemptū: eo non obstante quòd abbas ab eo circumuentus, præter fratrum suorum assensum, ei obedientiam repromisit [b] (cum fraus & dolus ei patrocinari non debeant) iudicetis illas sententias non teneri, †

¶ Quòd si abbas in exemptionis probatione defecerit, nec legitima se poterit præscriptione [c] tueri: licet probet se ante prædictas sn̄ias appellasse, nihilominus tamen monasterium iudicetis Aurien̄. ecclesiæ subiacere, in cuius est diœcesi fundatum. †

¶ Similiter eo in probatione appellationis deficiente, si vobis constiterit de exemptione, vel legitima præscriptione, tam abbatem, quam monasterium, ab impetitione episcopi absoluatis.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ Nouam religionem non licet constituere sine auctoritate Romani Pontifici. Nec in diuersis monasterijs potest quis esse abbas vel monachus, sic principaliter summatur, licet plura dicta habeat.

CVm dilectus.] In prima instruitur delegatus, qualiter super sententijs pronūciet. In secunda & tertia, qualiter super subiectione pronunciare dēat. Secunda: ibi. Quod si. Tertia: ibi. Similiter. Abbas.

CASVS. Eps Aurien̄. per circunuentionē fecit sibi prestari obedientiam ab abbate cuiusdam monasterij, quod situm erat in sua diœcesi, præter fratrum suorum assensum, cum monasterium ipsum diceretur liberum & exēptum, & sic orta fuit questio inter epm & monasteriū super subiectione ipsius monasterij; Abbas timens se per epm aggrauari, sedem Apostolicam appellauit: eps non obstante appellatione tulit sn̄iā suspensionis & excōmunicationis in abbatem, & monasterium interdixit; propter qd̄ nuncius monasterij, & nuncius epi ad sedem Apostolicam accesserunt : Coram Papa proposuit nuncius monasterij prædictas sententias non tenere, cum monasterium exemptum esset, vel saltē tutum erat legitima præscriptione. Sed quia nuncius monasterij mandatum procuratorium non habebat, causa non potuit in presentia Papę terminari : vnde committit causam quibusdam sub hac forma. Quatenus si constiterit iudicibus, abbatem ad sedem Apostol. antequam episcopus tulisset sententias prædictas in abbatem & in monasterium legitime appellasse, vel si constiterit monasterium prædictū exemptum esse à iurisdictione episcopi, iudicent prædictas sententias non tenere. non obstante quòd abbas ab epo circunuentus præter fratrum assensum, ei obedientiam promisit, cum fraus & dolus ei patrocinari non debeant, sed si abbas defecerit in probatione exemptionis, nec legitima præscriptione poterit se tueri, adiudicent monasterium Aurien̄. ecclesiæ subiacere, quamuis probet se appellasse ante sententias supradictas, cum monasterium sit in ipsius diœcesi constitutum. Item & si abbas defecerit in probatione appellationis, si constiterit de exemptione uel legitima præscriptione, tam abbatem q̄ monasterium absoluant ab episcopi impetitione. Not. quòd sine mandato non admittitur quis ad agendum. Item excommunicatio vel interdictum post appellationem legitimam promulgata, nulla est,

[Gl. seq. ponit differentiam quam demū approbat.]

a ¶ Ratihabitione.] notare vult differentiā inter litteras procuratorias, & litteras de rato: nam vbi quis simpliciter constituitur procurator, licet generaliter constituatur, tn̄ transigere siue componere non pōt vt s̄. de arb. p tuas, & C. de transa. l. transa. ctionis. & sic intelligitur. ff. de proc. mādato. 2 Sed si adijciatur clausula illa, & quicquid aliud ēt s̄. hoc fecerit, ratū hēbit: tunc poterit transigere siue cōponere, alias nihil operaretur illa adiectio, & sic videnē differre ista duo arg. ff. iud. sol. l. 3. § pcuratorē, simile habes. s̄. de offi. dele. corā. Vel dic ꝙ non est dr̄. a 3 inter mādatū procuratoriū, & litteras de rato : Mandatum procuratorium appellat hic literas de rato, & sic intellige s̄. de of delega. corā. sup. de transac. contingit. & ideo dicuntur literæ de rato : quia in mandato pcuratorio, constituēs semper adijcit in fine, quod ratum habebit quicquid procurator fecerit super causa illa ad quam datus est. ff. de proc. l. si procuratorem. Et cautio ratidanda est, quando de mandato dubitatur. C. de proc. l. 1. Bern.

b ¶ Repromisit.] non enim potuit propter hoc renunciare priulegio suo. j. de arb. cum tempore, & quia non habuit assensum fratrum suorum, non obfuit, quia delictum personæ, &c. & 16. q. 6. si episcopum, & sup. de exceptionibus, cum venerabilis.

c ¶ Præscriptione tueri.] hic de vna defensione siue exceptione trāsit ad contrariā. a. s̄. de præscr. auditis. de excep. nemo. similiter de vna actione transit ad contrariam. argu. s̄. de iud. examinata. C. de inof. testam. contra maiores. argumen. contra s̄. de appellationibus, solicitudinem ff. de tribu. quod in hæredem. §. eligere, C. de non nu. pecu. Auth. contra qui propriam. 4 Sed quid si debuit proponere omnes exceptiones j. certum terminum? Non videtur quòd postea sit audiendus. sup. de excep. pastoralis. Et qui in vna exceptione succumbit, volens aliam statim proponere, non auditur, nisi hoc faciat inf. terminum præfixum Instit. de excu. tur. §. qui autem. Dicas ꝙ si alicui competunt plures exceptiones, quæ non sunt contrariæ, in eo casu si non proponit omnes scilicet infra terminum, postea non auditur. & sic intelligitur. §. Insti. de excusa. tuto. §. qui autem,

† Cap. 2. eo. ti. in 4. cōp. Videto hic præ alijs Hostiens. & Henricum. Boich. Adde cōcil. Trid. ses. 25. tit. de regularibus, c. 11

† Hinc patet sn̄ias censurarū post appellationē latas nō teneri: de quo vide Panormitanū in c. consideranti 9. sup. de elect.

† situm.

2 Et ius. de proc. qui ad agendū. li. 6. Io. And.

† Conciliū generale Lateran. sub Innocen. iij. c. 13. & c. 3. eo. ti. in 4. cōpi.

3 Idē Guil. in Spe. j. vers. pmissis. Io. A.

3 Sol. casus est spālis, & facit ff. de regu. iur. l. nemo ex his & quod ibi no. Io. And.

autem.nisi s̃m tenorem illius decr.pastoralis.Si autem sunt c̃riæ, puta q̃a primo dixit se exemptum & succumbit, postea pōt aliam proponere, puta, præscriptionem 1 vt hic, & c.aud.tis.& l.prædicta, s̃ maiores. Contrarium tamen est in actionib. quia tunc ab initio dēt eligere, alias postea nō audit volēs aliam intentare c̃riam, vt in l.prædicta, quod in hæredem. §.eligere.

1 Etiā simul posset hoc p̃poni, cū non sint c̃ria. de priu.cū pso-næ.lib.6.Io.And.

N E nimia.] Diuiditur. Primo nouam religionē prohibet in personis & locis. Secundo pluralitatem locorum monachis & abbatibus ibi, Illud. Abb.Sic.

† religionis

† Vide Card. cōs. 39. in c. in aliqb. locis, & Fēi. in c.ecclesię S. Marię s̃. de consti.adde. c.eo. ti.li.6.

CASVS. Prohibet hic conciliū, ne aliqs de cetero nouā religionem inueniat, sed qui vult ad religionē transire, vnam de approbatis assumat. Itē q̃ voluerit nouā domū fundare, & regulā & instōnem accipiat de approbatis: in fine prohibet, ne in pluribus monasterijs monach⁹ existat; nec vnus abbas pręsit plurib. monasterijs. No. q̃ diuersitas religionum reprobatur. Item qui fundat ecclesiam, non nouam religionem dēt constituere, sed vnam de approbatis debet assumere. Item vnus monachus non dēt hēre locum in diuersis monasterijs, nec vnus abbas præesse debet pluribus abbatijs.

CAP. IX.

N E nimia religionum † diuersitas grauem in ecclesiam Dei confusionem inducat, firmiter prohibemus, ne quis de cetero nouam † religionem [a] inueniat: sed quicunque ad religionem conuerti voluerit, vnam de approbatis [b] assumat. Similiter, qui voluerit religiosam domum de nouo fundare, regulam, & institutionem accipiat de approbatis. ¶ Illud etiam prohibemus, ne quis in diuersis monasterijs locum monachi habere præsumat, nec vnus abbas pluribus monasterijs [c] præsidere.

TITVLVS XXXVII.

De capellis monachorum & aliorum religiosorum.

¶ Vrbanus tertius.

¶ *Ad curam monasterio subiectam, non monachi, sed sæculares clerici præficiuntur, & episcopis subsunt.*

a ¶ Nouam religionem.] nam nouum collegium nō potest constitui inconsulto principe. ff.de colleg.illi. l.3. sic nec noua dignitas sine auctoritate Papæ. 2 s̃.de cōsuet. cum olim.& 22.dist.c.1.

2 Nec nouus sanctus, vel nouę religę j.de reli. ..., & 2.nec nouæ feræ repēt næ. C.de ferijs à nullo indici s̃m Host.Io.An.

[Gl.seq inducit duo similia.]

b ¶ De approbatis.] sic qui nouā dignitatē instituit in ecclesia, constituet eā s̃m consuetudinē aliarum dignitatum. s̃.de cōsue. cum olim. silr noua ecclesia dēt regi secundum consuetudinem aliarum. j.de censi. sup eo.

[Gl.seq.inducit alia duo similia.]

c ¶ Pluribus monasterijs.] sic patet, q̃ nullus potest esse monachus vel abbas in pluribus monasterijs sic ēt de iure nullus potest præfici in diuersis ecclesijs sæcularib. s̃.de præb. de mul[illegible] præbendam & dignitatem habere. s̃ de conces.præb.cum nostris. & c. litteras. nec abbas cum fratrib. posset dispensare, vt monachus habeat locum in diuersis monasterijs. argu. s̃. de el[illegible] ct.cont[illegible].

DE CAPELLIS MONACHORVM, ET aliorum religiosorum.

¶ Supra visum [illegible] religiosis, itē de domib. religiosorum [illegible] de domibus religiosis, seu capellis [illegible] Abb.Sic.

De hac materia tractatur 16.q.2. & q.1.per totum, & in alijs cap.

I N ecclesijs.] Primo ponit dictum. Secundo ampliat: ibi, ita vt. Abbas.

CASVS. Statuit Vrbanus Papa, q̃ monasteria quæ populum habent, habeant capellanum suum institutum ab epō de cōsilio monachorū, qui populum regat & visitet, cum necesse fuerit: cuius ordinatio & dispositio ad epm pertinet. No. q̃ monachi curam populi habere non debent. Item ordinatio & depositio presbyterorum ad episcopum pertinet.

CAP. I.

I N † ecclesiis, vbi monachi habitant, populus per monachū non regatur: sed capellanus qui populum regat, ab episcopo per consilium monachorum [d] instituatur: Ita vt ex solius [e] episcopi arbitrio, tam ordinatio eius, quam depositio, & totius vitæ pendeat conuersatio.

† Cap.1. eo. ti.in 1. cōp. Et vide concil.Trid.ses. 25.tit. de regularib.c.11. adde glos.& Archi. 16.q. 2.in sum.

¶ Innocentius iij. archipresbytero, & clericis S. Cæciliæ.

¶ *Si ecclesia non cathedralis vendicat sibi ius in alia ecclesia, obtinebit solum quo ad ea, quæ probabit sibi deberi præscriptione, vel alio legitimo modo. h.d. secundum communem & verum intellectum.*

[Gl.seq.all. vnam concor. in c̃rium all. 4.cano.& soluit.]

d ¶ Monachorum.] hoc ius cōe vr̃, vt s̃. 3 sta.mona. monachi. vbi prohibētur poni p̃ parochias. Signanr̃ c̃ria. 16.q.1. doctos. & c.vos autem.& c. in parochia. Sol. q̃d hic dr̃, itellige de monacho claustrali, qui nō est à populo electus, nec ab epō instiutus: monachi dēnt habere capellanum, qui ministret populo sacramēta ab epō institutū de consilio monachorum, vt hic dicit: q̃ circūeat parochiā cum necesse fuerit, q̃d monachi facere non dēnt. ibi de illis qui præficiunr parochialibus ecclesijs per epm, hic non. & hoc ca.loquitur, vbi est congregatio monachorum.

[Gl. seq. recitetur per contrarium de cano.15.quæstio.7.&c.

e ¶ Solius.] hoc ideo dicit: quia monachi non possunt remouere eum: sed si delinqueret, per episcopum dēt remoueri ordine iudiciario, & ita excluduntur monachi quantum ad hoc: sed si deberet deponi: tunc necessarij sunt alij episcopi.15.q.7.felix.& c.si quis tumidus.

D Ilectus.] tria facit. Primo ponit petitionem actoris. Secundo defensionem rei. Tertio Papæ diffinitionem. Secunda ibi, Ad hæc. Tertia: ibi, Nos. Abb.Sic.

CASVS. Syndicus ecclesiæ sanctæ Cæciliæ, nomine ipsius ecclesiæ petebat ab œconomo sancti Laurentij de Piscinula subiectionem in scrutinijs, baptismate, capitulis, & sim libus possessorium & petitorium intentando, dicens, quod cum ecclesia sancti Laurentij sit in parochia sanctæ Cæciliæ sita, de iure communi debet in prædictis omnibus subiacere: cum priuilegium exemptionis non habeat: nec præscriptionem pro se po[illegible] rat allegare, cum ecclesia sanctæ Cæciliæ præscripsisset prædicto, sicut per testes dicebat esse probatum: præterea cum inter prædictas ecclesias coram C. Papa super prædictis, quæstio verteretur, M. presbyter ecclesiæ sancti Laurentij sua sponte confessus, quòd ecclesiæ sanctæ Cęciliæ debebat seruitium, & ba-

& baptisma: & cum ecclesia sanctæ Cæciliæ vellet producere testes ad probandum, ꝙ ille presbyter diuersis temporib. vocatus fuerat ad capitulum, & ꝙ ad ipsum venerat dictus presbyter confessus fuit se vocatum ad capitulum venisse: vnde C. restituit ecclesiam sanctæ Cęciliæ, quo ad capitulum, quo cõquesta fuerat se spoliatã, saluo iure proprietatis ecclesię sancti Laurẽtij. ꝑ hoc ergo syndicus sanctæ Cęciliæ ꝓbare volebat ꝓprietatẽ quoad scrutinium & baptisma, & possessionem quoad capitulũ. Ad hoc œconomus S. Laurẽtij ex aduerso rñdit, ꝙ eccl'a ipsa nullo medio ꝑtinet ad Romanam ecclesiã: ꝑterea ipsa ecclesia fuit monasteriũ monialiũ, & gñaliter seruat in vrbe, vt nullũ monasteriũ titulo sit subiectũ: quare in cõgruũ videbat, vt regulares sęcularib⁹ supponant: & dñs Papa in ipsa ecclesia institonem liberã exercebat & destitutionẽ dñs Papa his & alijs intellectis cõdẽnauit œconomũ S. Laurentij syndico ecclesię S. Cęciliæ in scrutinio, & baptismo, ita tñ ꝙ ꝑ hoc nullum pꝛæiudicium gñet Romanæ ecclesiæ, si qñ ius suũ forte dixerit ꝓse quẽdũ. In institutione vero, & destitutione & capitulo œconomum S. Laurentij ab impetitione syndici S. Cæciliæ prorsus absoluit, sibi super hoc perpetuum silentium imponendo. Not. ꝙ in eodem libello potest quis intentare possessorium & petitorium super diuersis articulis, & etiam super eodem. Item confessio syndici vel procuratoris præiudicat ecclesiæ. Item obedientia probatur per hoc, ꝙ qui vocatur & venit ad capitulum vel concilium. Item protestatio facienda est, ne factum proprium suæ ecclesiæ noceat. Item in persona syndici formanda est sententia. & ideo condemnationis & absolutionis sententia potest in procuratorem vel syndicum proferri.

† Ca. vnico. e. ti. ĩ 3. cõp. Videro præ alijs Henricum Boich hoc ip̃o c.

† al. illã, & tũc expõe. s. ecclesiam S. Laurẽtij, q̃a possidebatur ab ecclesia S. Cęcilię, cũ si ta esset. ĩ. parochiã suã, non ẽ cõtra. Aliàs illa. s. iura, q̃ petebant q̃b. vsa erat ecclesia S. Cęcilię. nõ eccl'a S. Laurẽtij ita notat Hostien.

CAP. II.

Dilectus † filius M. syndicus ecclesiæ vestræ ab œconomo sancti Laurentij de Piscinula, in scrutinijs,[a] baptismate, & capitulis,[b] & similibus subiectionem postulans, possessorium & petitorium[c] intentabat. Cum. n. ecclesia S. Laurentij sit in parochia vestra sita, debet de iure cõi[d] ecclesiæ vestrę, in prædictis oĩb. subiacere; quia nec priuilegium exẽptionis habet, nec præscriptionem[e] pro se poterat allegare, cum illa † ecclesiæ sanctæ Cæciliæ prę scripsisset, sicut per testes dicebat legitime comprobatum. Præterea cum coram C. Papa prædecessore nostro super prędictis, inter vestram & prædictã ecclesiam, quæstio verteretur,[f] M. presbyter eiusdem ecclesiæ fuit spõte[g] confessus, ꝙ ecclesiæ sanctæ Cæciliæ scrutinium & baptisma debebat. Cũque pars vestra testes, qui se illum diuersis temporibus, ad capitulum vocasse ipsumque venisse asserebant, in medium produxisset eis iurare paratis: prædictus presbyter se vocatum[h] fuisse ad capitulũ est confessus. vnde prædictus prędecessor noster ecclesiã vestram, capitulo, quo se conquesta fuerat spoliatam, saluo iure proprietatis ecclesię S. Laurentij, reuestire curauit,[i] sicut in eius litteris continetur. per hoc ergo proprietatẽ quoad scrutiniũ[k] & baptisma, & professionem quoad capitulum, vester voluit syndicus comprobare. Ad hæc † sancti Laurentij œconomus ex aduerso respondit, quod ecclesia illa † nullo medio ad Romanam ecclesiã pertinebat. Cum enim monasterium monialium fuerit, & generaliter ser-

libello possunt proponi: 2 sicut & de possessione sola interdicto vñ vi possum experiri, & de rebus vi ablatis ad exhibendum, vel vi bo. ra. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. si fundus. de quo & pro eadem re possunt ista duo simul intentari, & ab eadem parte, vt hic, & ŝ. de cau. pos. c. 2. 3. & 4. & c. cum dilectus. vbi materia ista expeditur. & c. pastoralis. Item & vnum iudicium sufficit ad plures societates. ff. pro soc. cum duobus. ff. si plures. aliàs incipit, lex ista. sub qua est iste §. si inter fratres. arg. ff. fam. erc. scũ. heredes §. de plurib. & §. seq. & hoc fit causa dirimendarum litium. arg. ff. de act. emp. l. non est nouũ. & ŝ. de cau. pos. c. ad vltimum.

d ¶ De iure communi.] ŝ. ti. prox. c. constitutus.

e ¶ Præscriptionẽ.] immo & si allegasset eam, non iuuaretur. nisi allegaret eam ex alterius persona. ŝ. de præscr. cum ex officij.

f ¶ Verteretur.] sup diuersis articulis, s. petitorio quantum ad scrutinium & baptisma & possessorio quoad capitulum; vt patet ex ipsa littera. Sed modo coram Innocentio agebaĩ possessorio 2 & petitorio, & quia non fuit modo probatum de ꝓprietate quo ad capitulũ, absoluitur ecclesia S. Laurẽtij quo ad capitulum, vt in fine dr̃, dum ecclesia Romana habuit ibi institutionem & destitutionem, & ecclesia sanctæ Cæciliæ illa solummodo habuit postea, quæ presbyter confessus fuit quantum ad proprietatem coram Cælestino Papa, cum in omnibus alijs ecclesia sancti Laurentij pertineat ad ecclesiam Romanam, vt in fine patet.

g ¶ Sponte confessus.] Et sic confessio procuratoris præiudicat domino. iste presbyter procurator erat ecclesiæ sancti Laurentij. De hoc notatur ŝ. vt lite non contestata. c. 1. Et sponte dicit, quia secus si coactus. ĩ. de accusa. c. si constiterit. Et confessio in vno iudicio facta coram Cælestino, valet hic in alio coram Innocentio, vt patet. Ber.

[Gl. seq. alleg. vnam concor. & signat vnum contrarium.]

h ¶ Vocatum.] per hoc igitur probatur possessio 3 obedientiæ. quod aliquis vocatus ad synodum. venit. argumen. supra de his quæ fiunt a maiori parte capituli. ca. ex ore. argum. contra. supra de restit. spoliato. olim.

i ¶ Curauit.] eodem iure debuit pronunciare diffinitiue super prædictis duob. articulis: sed noluit. Ber.

k ¶ Scrutinium & baptisma.] in his duobus obtinuit, in omnibus alijs succubuit, vt ĩ. sequitur.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

2 cõcor. ŝ. de test. significauerunt de cã pos. cum super. Io. And.

† Ad hoc

† ipsa

2 Et tamen super possessorio nõ pronunciat sm Inn. sed põt dici. ꝙ ꝓnũciauit in decisa sm Petrũ & Abbatem. Io. An.

3 Sed non proprietatis Io. And.

a ¶ In scrutinijs.] sic ŝ. de maio. & obe. his quæ. Scrutinium hic & ibi appellantur catechismi, siue exorcismi, qui fiunt baptizandis per 20. dies ante 1 baptismũ. de qu. b. legitur de conse. dist. 4. ante baptismum. & c. ante viginti. & 10. q. 1. peruenit. Et est vulgare Romanorum: aliter accipitur scrutinium. ŝ. de scruti. c. vnico. & alter accipitur in concilio Lug. sup. de elect. in electionibus. & c. quia propter.

b ¶ Capitulis.] id est, synodo siue conuentu, vbi vitia corrigun ur.

[Gl. seq. no. in eodem libello, &c. inducit duo similia & subdit causam.]

c ¶ Et petitorium.] super diuersis cap. scilicet petitorium quo ad scrutinium & baptisma, possessorium quo ad capitulum: & sic duæ actiones simul in eodem

1 Hęc scrutinia in septimana sancta fieri cõsueuerũt circa pueros postea in magno sabbato baptizãdos, vt refert Host. & Io. ã. An. & Goff. & vide Arch. & Io. An. in c. 2. de elect. lib. 6.

a ¶ Titu-

a ¶ Titulo.]i.plebi seculari 18.q.vlt.peruenit,& c.dudum. Sed nonne subijcietur epo,qui est sæcularis? Sed illud est,vt dixit Vin.pp excellentiam dignitatis. 1 immo verius vr,vt T.dixit, ꝙ de iure cōi monachi pñt subesse titulo,i.plebi sæculari, 16. q.1. alia, & c. ecclesia habet,& c.legi. arg. 92.di.à subdiacono.

1 Facit quod no.ī ele.nul lus.l.6.in vl. glo. Io.And.

b ¶ Oeconomū sancti Laurētij.]hic formatur snīa in persona procuratoris siue œconomi,nō tñ ipse conueniet vel cōuenict actione iudicati, nisi esset defēsor tūi,vel datus in rem suā,ff.de proc. Plautius.Arg.contra ꝙ ī psona dñ.s.de ꝓb. licet. De hoc tradit. s.de elec.querelam.

c ¶ Generet.]& ita Papa iudicat,ꝙ ei nō obsit exceptio rei iudicatę.simile ꝫ.de re iud.c. suborta. vnde bene prescribit ꝫmonasterium exemptū spatio itmo 40 ān. licet non contra Papā.16.q 4.volumus.

d ¶ In institutione.] Hic patet, ꝙ in quibusdam iurib.epāli-bus potest prescribi, ita ꝙ non pp hoc in alijs,& ita fallit regula illa, ꝙ per partē tota seruitus retinetur,vt ff.de ser. rust. pd. vna ē via.de hoc dicitur s. de prescr. auditis.& hoc iō est quia ius episcopale est genus multa habens spēs sub se,quarū multæ enumerantur.s.de of. or. ꝯquerente, & c.dilectus.

E X parte tua. Diuidit.Primo ponitur consultatio,secūdo rñsio:ibi,Cum autem. Abbas.

CASVS. Abbas & conuētus Riuen. Veneten.diœcesis literas Apostolicas ad quosdam iudices impetrauerūt, ne eps diœcesis eos compelleret plures monachos ponere in quibusdam prioratib.suis,vbi singuli monachi esse consueuerant, cum plurib.facultates non sufficerent eorundē, inquisita prius veritate de facultatib. prioratuum, occasione istarum litterarum dicebant sibi esse concessum, vt in singulis prioratib. suis singuli monachi commorētur, dummodo plurib.facultates non suppetant eorundem. Episcopus Venetensis significauit hoc dño Papę,qui ipse rescribit ei dicens, cum istud obuiet concilio Lateranē si,de quo nulla fit mentio in litteris prædictis, respondet, ꝙ non credit huiusmodi litteras à sede Apostolica emanasse; ꝙ si forsitā per occupationem emanauerint, non vult per hoc derogari concilio antedicto. Not. ꝙ monachi in ecclesijs soli commorari non debent. Item si quis litteras impetrat contra aliquod ius, siue concilium, de ipso iure siue concilio mentionem facere debet,aliter non valet.

uetur in vrbe, vt nullū monasterium titulo [a] sit subiectū, incongruū videbatur, vt regulares sæcularib. supponantur. Preterea vsq; hodie nos in ea institutionē, & destitutionem liberam exercemus: & infra.

¶ Nos igitur auditis propositis, œconomū S.Laurētij [b] syndico vestro in Baptismo & scrutinio condēnamus; ita vt per hoc ecclesiæ Romanæ nullum preiudicium generetur, [c] si quādo forte ius suum duxerit prosequendum. In institutione [d] aūt & destitutione, & capitulo, œconomū ipsum ab impetitione syndici vestri prorsus absoluimus, syndico vestro super hoc perpetuum silentium imponentes.

¶ Honorius iij. epo Venet.

¶ In prioratibus monachorum non possunt singuli monachi commorari, etiā si super hoc habeant rescriptum Apostolicum, nisi in illo fiat mentio de Lateranensi concilio.

CAP. III.

E X parte tua fuit propositum: & infra.

d ¶ Glossa sequens incipit casum.]

e ¶ Litterarum.]Litteræ istæ tales fuerunt. Impetrauerunt monachi isti litteras ad quosdā iudices,2 ne eps diœcesanus cōpelleret eos, plures monachos instituere in quibusdam prioratibus suis, vbi singuli monachi esse consueuerunt, cū pluribus non sufficerent facultates eorūdem: inquisita prius veritate de facultatibus prioratuum, occasione talium litterarum, dicebant secundum quod inferius continetur.

2 Host. dicit istos fuisse ꝯseruatores ꝯtra diœcesanū. Io. And.

† Riuenen. Riuen.

† Naneten.

¶ Abbas, & conuentus Riuen † Veneten.† diœcesis occasione litterarum [e] Apostolicę sedis asserunt [f] sibi esse concessum, vt in singulis ipsorum Prioratibus singuli monachi commorentur, si pluribus non suppetunt facultates eorundem.

¶ Cum autem id obuiet Lateranensi concilio. † de quo nulla mentio [g] est in litteris antedictis: Fraternitati tuæ breuiter respondemus, quod huiusmodi litteras ab Apostolica sede non credimus emanasse. Quod si per occupationē [h] forsitan emanuerint, nolumus [i] per hoc derogari cōcilio supradicto.

¶ Idem Burdegalen. archiepiscopo.

¶ Ordinarius compellit abbatem, vt monachos a Prioratib. reuocet ad claustrum, vel eis socios adiungat.

CAP. IIII.

A D audientiam nostram peruenit, quod nonnulli monachi, lege titem.s.de elec.innotuit, & Papa maior est quam concilium.supra de elect. significasti.

f ¶ Asserunt.] & male: quia licet in ecclesijs illis non possēt esse plures monachi non tñ Papa cōcederet, ꝙ soli monachi ī singulis prioratib. singulariter ponerē tur: quia illud esset contra conciliū Lateranē.s.de sta. mo.c.2. & est expressum ī.c. prox. vnde litterę istę de conscientia Papæ non emanauerunt. Bernard.

† Later. cōci. sub Ale.iij.c. x.refertur,s. de statu monach. c. monachi.

g ¶ Nulla mētio.]& sic patet, ꝙ si quis litteras impetrat cōtra aliquod ius, siue concilium,nō valēt, nisi fiat mētio de illo iure. s. de rescr. nonnulli,& s.de æta.& qua.eam te.

h ¶ Occupationem.] si ī.de sent.excom. si aliquādo. C.de li. causa,iubemus. idē esset si per importunitatem petentis.C. de pe.bo.sublatis,l. 1.li.10.ar. s.de rescripti.si quando.

i ¶ Nolumus.]tamē si vellet,3 bene posset dispensare cōtra ꝯcilium,quia auctor illius cōcilij in parē non habuit potestatem.

3 Sed hoc nō dēt velle pp periculū peccati carnalis cōcupiscētiæ quod imminet spāliter, & est sequela solitarię vitę religiosi īter homines conuersantis, & hoc cōsiderauit conci. La ter. vt ibi pater. Io. An. ex Host.

A D audientiam. Primo ponit transgressionem concilij, quam secundo mandat corrigi, ibi: Ideoq;. Abbas.

CASVS. Significatum fuit domino Papæ,quod quidam subiecti archiepiscopo Burdegalen. contra ij habitabant in quibusdam prioratibus contra statutum Lateranensis concilij, vnde mandat Papa eidem archiepiscopo, quatenus abbates seu priores ipsorum, vt vel ipsos reuocent ad claustrum, facientes per clericos sæculares in eisdem ecclesijs deseruiri, vel associent sibi alios monachos, cum quibus vitam regularem obseruent, per censuram ecclesiasticam monitione præmissa compellat. Nota [l], quod monachi in ecclesijs soli, sine alijs monachis habitare non debent contra concilium Lateranense. Item episcopi possunt compellere abbates ne monachos solos per villas dimittant.

a ¶ Diœcesana.] i.iurisdictione. De hac lege no. sup. de off.ord.dilectus.
b ¶ Generalis concilij.] hic vocat Papa Lateran. concilium generale, quod habes sup. de sta.mona.cap. 2. sed concilium Innocen. semper sic appellatur.

moniam.] Et nota ꝙ ius patronatus apud vnumquemque hæredum est in solidum quo ad omnem eius effectum, ff. de bo.li. si libertus. in fi. præter sacerdotis præsentationē, quæ est apud omnes, ‡ ita quòd apud nullū, vt hic patet, & j. c.prox. sicut electio. quia res simplex est & indiuisibili, & sic ad quemlibet hæredem in solidum transit, etiam si ex diuersis, & inæqualibus partib. sint hæredes, argum. ff. de seru.via. C. de relig. si sepulchrum, & ff. eodem. l. quod si locus. & corporalia diuidi non possunt, argumen. 7. quæstio. 1. nihil. Quid si nō cōueniant, possent ne pacisci adinuicē, vt alternis vicibus præsentarēt? Arg. quod sic. ff. de vsufru. quoties. ff. de seruit. via. in fine.

‡ De hoc articulo qd sit tenēdū, vide clementinā plures, de iure patronat.

[Gl. seq. ponit differentiam quam improbat.]
c ¶ Eisdē associent.] & ita epi cōpellere debent abbates, ne monachos per villas solos dimittāt, secus ī canonicis regularibus, si eligerētur ad regimē animarum, nam illi nō compelluntur alios secū habere, nisi id commode facere possint, s. de sta.mo. quod Dei timorem, sed ibi est collegiū, vnde idem videtur de regularibus, scilicet, quòd non deberent esse soli in capellis.

† Quod citatur sup. c. p̄cedenti.
† claustra.

bi diœcesana [a] subiecti, in quibusdam Prioratib. habitant solitarij, contra statutum generalis [b] concilij. † Ideoque mandamus, quatenus ipsorum abbates seu Priores, vt vel ipsos ad Claustrum reuocent, faciētes in ipsis ecclesijs deseruiri per clericos sæculares: vel alios monachos eisdem associent, [c] cum quibus vitam possint ducere regularem, monitione præmissa, per cēsuram ecclesiasticam compellas.

sia inter hæredes patroni diuidi non debeat. [d] Et si simultates [e] inter eos surrexerint, propter quas sacerdos suo ibi officio canonicè fungi non possit, si aliter prouideri non poterit, præcipiatur ab episcopo, vt nullo modo ibi Missarum solennia celebrentur, [f] donec ad concordiam redeant, & ecclesia sacerdotem canonicè habeat, qui liberè suum ministerium valeat exercere.

ADDITIŌ. Et ff. cōmuni diuidundo. l. communi diuidūdo. §. si de vsufruct. Innocen. cōtra, cum sit res spiritualis. vi de clem. plures, eod. titu.
e ¶ Simultates.] id est latētia odia, siue discordiæ.
f ¶ Celebrentur.] sic 16. quæst. 7. considerandum, & capitulo, si plures, sed hoc hodie seruari nō debet, si aliquo modo sine scandalo possit ecclesia ordinari. inf. eodē, quoniam. Bernar.

DE IVRE PAtronatus.

† De materia totius tituli vide late per Lābertinū in capel. mona. sed qa patr. adde cō cil. Tridē. j. suis locis ci tandum.

¶ Supra visum est de præb. & dign. t. item de relig. dom. itē de libris de iure ad istas fit institutio nonnunquā per præsentationē patrum, & sic posset dubitari de iure patronatus,
† In omnib. & de modo præsentantiqs ita: ex tādi: merito post rubricas præcedentes. Idē subijcit ista. Ab. Sic.
cōcil. Medio matricis.
Burchar. lib. 3. decr. c. 42. & in 1. cōpil. eo. ti. c. 1. Iuo p. 3. c. 46. hēt
De hac materia tractat 16. q. 6. piæ mentis. §. cū ergo. vsq; ad fi. q. 16. q. 5. si quis episcoporum.

TITVLVS XXXVIII.
De iure† patronatus.

¶ Ex concil. Mediolan.†

¶ Si propter discordiam patronorum ecclesia caret administratore, cessatur in ecclesia a diuinis, tolluntur reliquiæ, & ostia clauduntur, si aliter sine scandalo ecclesiæ, prouideri non potest. h.d. cum c. sequenti.

CAP. I.

R Erlatum est: & infra. ¶ Nobis visum est, quod eccle-

¶ Ex Conci. Triburiē.†

¶ Summatum est in capitulo proximo.

CAP. II.

Q Væcunque ecclesia; & infra.

¶ Si contigat pro ecclesia dissidere patronos, vt eam nolint sub vno presbytero procurari, † episcopus (si aliter non poterit ipsi consulere) tollat inde reliquias, [g] atque eiusdem ecclesiæ, claudat ostia, vt sacrum mysteriū †

† Cōcil. Triburiēse c. 32. Burchar. lib. 5. decreti ca. 224. Iuo. p. 3. c. 283. & c. 2. eod. tit. in 1. compil.

ex cōcil. Mediomatricē. c. 10. extat tñ hoc decretū in concilijs editum. vulgatis in Primo synodo Cabilonēsi secū da, habita sub Imperatore Carolo Magno. c. 26.

Erlatum est.] Duo facit concilium. In Primo prohibet ecclesiam inter patronos diuidi: Secundo ponit quid facere debeat episcopus cum patroni non ordinant ecclesiam. Secunda ibi, & si. Abb. Sicu.

CASVS. Aliqñ contingit, ꝙ vnus patronus ecclesiæ relinquit plures hæredes. quilibet hæredū vult pro suo arbitrio ecclesiam ordinare cum vacat, statuit cōcilium ꝙ inter hæredes patroni ecclesia diuidi non debeat: & si discordia fuerit inter eos, propter quam sacerdos ibi ordinari nō possit, episcopus præcipiat vt nullo modo Missarum solennia celebrentur ibidem, donec ad concordiam redeant, & canonice prouideant ecclesiæ. Nota ꝙ ecclesiæ diuidi non debent. Item episcopus potest compellere patronos ecclesiarum discordantes per subtractionem diuinorum vt ad concordiam redeant.

[Glo. seq. fortificat tex. per rōnem ad quam inducit quattuor iura. Secundo tractat, an ius patronatus cuiq; patrono competat in solidum. In fi. quærit & arguit.]
d ¶ Non debeat.] quia ad mutabilitatem mundanarum necessitatum ecclesia turbari non debet. 10. dist. lege. & 3. q. 6. hæc quippe, & 100. di. c. 1. & inf. eo. queri

Q Væcunque.] CASVS. Si patroni ecclesiæ discordes fuerint, vt eam nolint de vno presbytero ordinare, si episcopus aliter ecclesiæ cōsulere nō poterit, tollat inde reliquias, & claudat ostia ecclesiæ, nec diuinum ibi celebretur officium, donec canonicè vnum elegerint presbyterum. Ista duo capitula reducenda sunt ad c. sequens. Nota ꝙ episcopus potest compellere patronos discordantes, ad ordinandam ecclesiam de vno presbytero.

† In vno veteri codice alterius manu erat scriptū, ordinari.
† al. ministerium, quod agnoscit hic Hostiensis.

[Glo. seq. ponit triplicem lecturam. Melen. Ioan. Fauen. & Alani.]
g ¶ Reliquias.] quidam dicunt, sicut Melendus, quod hoc capitulum non tenet, & illa capitula similiter non tenent. 16. quæstione septima, considerandum, & capitulo si plures, & capit. sequen. quoniam, & capitulo eam te. nisi forsitan ex facto episcopi magnum scandalum orietur, tunc posset seruari hoc, quòd hic dicitur ad tempus, quod satis videtur. Ioannes Fauen. dicebat, tollat reliquias id est, non ponat. Ala. intelligit de reliquis, quæ sunt in capsis extra altare, quod est verum, quia de illis. quæ sunt in altari, non intelligitur.

Quoniam.

QVoniam.] Primo ponit abusum patronorū. Secū-do constitutionem: ibi, Præsenti. Abbas.

CASVS. In quibusdam locis patroni ecclesiarum, vel eorum hæredes, abutuntur potestate sibi ab ecclesia cōcessa: q. cū ecclesia vnius debeat esse rectoris, ipsi in discordia plurimos præsentāt: vnde statuit Lateranēs. Concilium, vt si forte voto patronorum in plures partes se diuiserint, ille præficiatur ecclesiæ, qui plurimorū eligitur, & approbatur assensu, & alias idoneus fuerit. Si autem hoc sine scandalo fieri non poterit, episcopus ordinet ecclesiam secūdum quod melius sibi visum fuerit. In fine dicit; si de iure patronatus quæstio emerserit īter aliquos: & illa īfra quattuor menses non fuerit diffinita, ex tunc superior ordinet ecclesiam. Nota, quod ex fundatione ecclesiarum acquiritur ius patronus. Item plures actores non debent institui in vna ecclesia. Item electio maioris partis tenet, dummodo electus sit idoneus. Item propter scandalum aliquādo receditur a iure. Item si quæstio iuris patronatus infra quattuor menses non finiatur, episcop⁹ postea ordinare potest ecclesiā. [Gl. seq. recitetur per § q. an refectione, &c. & ponit opi. Lau. quā determinat, secundo quærit. ar. pro, & cōtra, & tenet vltimum.]

a ¶ Fundatores.] no. quod ex fundatione ecclesiæ acquiritur ius patronatus, vt hic, & 16. q. 7. filijs. & infra eod. nobis. sed ex refectio ne vel reparatione dixit Vin. infra acquiritur, vt dicebat Lau. arg. ff. ne quid in loco publi. c. significa- l. prætor. § vicinales. ea videlicet ratione, quia quod humani iuris esse desijt, seruitutē non recipit. ff. com mu. prædi. tā vr. quam ru. l. caueri. 2 quod intelligo cū omnino non est destructum monasterium vel ecclesia: sed si funditus destructum sit, & de cōsensu episcopi aliquis vellet reędificare ecclesiā, credo quod acquirat ius patronatus, quia proinde est, ac si abinitio ecclesiā construxisset. inf. de Iudæ. consuluit. argu. Item quid si reædificata est ecclesia de eadem materia, nū quid prior patronus remanet patronus? Videtur quod sic, quia eadē ecclesia intelligitur. ff. de iud. proponebatur. & 7 quæst. 1. denique. & argum. ff. de vsufru. si in area. & ff. de ser. vr. præd. seruitutes. § si sublatum. & hæc ecclesia loco prioris succedit, vñ eadem intelligitur. argum. ff. si quis cau. si eum, § qui iniuriarum. & ff. si ex noxa. cau. l. 2. in fi. ff. de vsuf. dominus. in prin. ff. de ser. ru. prædi. Attilicinus. arg. cōtra, quia desinit esse patronus, & obligatio semel extincta. & c. ff de solu. qui res. § aream. & de consec. d. 4. quæris. quod verius videtur.

† Cōcilium Lateran. sub Ale. iij. 17. & c. 4 e. ti. in 1. cōp.

† De intellectu, & materia, vide Hostië. in sum. maeo. tit. § quid iuris. Lapū alleg. 77. adde Bal. dū in l. 1. ff. de senator. & Lāberti nū de iure pat. lib. 2. p. 2. art. 8. q. 2.

† Defensio ne legit in Concilio: alias dispensatione.

† al. psonas.

† De intellectu huius, § vide Lāberti nū tract. de iu. pat. ar. 9 q. 1. p. 2. li. 2.

1 Vide Concil. Trid. sess. 14. de refor. c. 12. & sess. 25. de refor. cap. 9.

2 Per hāc l. dixit Vin. sti. quod si aliqs construxit ecclesiam, & eā cū fecit consecrari, quod ali⁹ scopi aliqs eā dotando patronatū sibi non pōt acquirere. Io. And.

nullus in ea celebret, anteq̄ vnum eligāt presbyterum, qui sacrosancta sit idoneus procurare.

¶ Ex Concilio Lateran. †

¶ Si patroni præsentando discordāt, præfertur præsentatus a maiori parte, si est idoneus. & si hoc sine scandalo fieri non potest, vel patroni infra tempus debitum non præsentant, episcopus ordinabit ecclesiam.

CAP. III.

QVoniā † in quibusdā locis fundatores[a] ecclesiarum, aut hęredes eorum, potestate, in qua eòs ecclesia huc vsque sustinuit, abutūtur, [b] & cū vna ecclesia vni⁹ debeat esse rectoris, pro sua dissensione † plurimos repræsētāt: Præsenti decreto statuimus, vt si forte in plures partes † fundatorū se vota diuiserint, ille præficiatur ecclesię, q maioribus [c] iuuat meritis, & plurimorum eligitur, & approbatur assensu. ¶ Si † autem hoc sine scādalo [d] esse nequiuerit, ordinet [e] antistes ecclesiā, sicut melius eam secūdum Deum viderit ordinandam. Et id ipsum etiā faciat, si de iure patronatus quæstio emerserit inter aliquos, & cui competat, infra quattuor [f] menses non fuerit diffinitum.

¶ Ex eodem. †

¶ Excommunicantur patroni laici, qui clericos instituunt, & destituunt in ecclesiis etiam patronatis, vel bona ipsarum aliter administrant: Et clerici qui institutionem laicorum recipiunt, communione priuentur.

CAP. IIII.

PRæterea, quia in tātū quorundam laicorum processit audacia, vt episcoporum auctoritate neglecta, clericos instituāt [g] in ecclesijs, & remoueāt cū voluerit: possessioné quoque, atq; alio ecclesiastica [h] bona, pro sua volūtate plerumq; distribuant: ipsos anathemate decernimus feriēdos. Clericus aūt, q ecclesiā per laicos [i] sine proprij episcopi auctoritate receperit, cōmunione priuet. [k] & si persisterit, a ministerio ecclastico, & † ordine per ponat.

b ¶ Abutuntur.] & ita perdere debēt priuilegium. 11. q. 3. priuilegium. & 74. dist. vbi ista didicisti.

c ¶ Qui maioribus] simile. 63. dist. si forte. Sed nunquid requiritur quod maioris 3 sit meriti, & quod plures eum præsentent? hoc videtur velle hæc litera: sed vr sufficere si sit idoneus, dum tñ habeat maiorem partem, licet alius sit melior. De hac materia dicitur sup. de elect. ecclesia vestra.

d ¶ Sine scandalo.] arg. quod propter scandalum receditur a iure. sup. de præben. cum teneamur. & infra de no. ope. nun. cum ex iniūcto. & s. de tem. or. ad aures. vbi de hoc.

e ¶ Ordinet antistes.] ponendo ibi rectorem, ita quod ipsum postea repræsentet, si voluerit. arg. inf. eo. si vero.

f ¶ Infra quatuor.] inf. eod. cum propter contra. inf. e. eam te ibi soluitur.

PRæterea.] Duo sunt dicta. Secūdum ibi, Clericus. Abbas. Sic.

CASVS. Quidam laici patroni in tantā audaciam prorūpunt, vt sine auctoritate epōrū clericos instituant in ecclesijs, & destituant, & possessiones & alia bona ecclesiarum pro suo voluntate distribuant: propter quod Lateran. concilium decernit illos anathemate feriēdos: Clerici vero, q ecclesias de manib⁹ recipiūt laicorū sine auctoritate epi sui, cōione priuētur, & si eas nō dimiserint, a ministerio ecclesię, & ordine deponāt. No. quod laici et patroni de rebus ecclesiarū spiritualibus vel tēporalibus, sine auctoritate epi sui nihil disponere dēnt. Itē sine auctoritate epi clerici non debent institui in ecclesijs. Itē pęna clerici recipiētis bñficium de manu laici est, vt cōmunione priuetur. Item pœna clerici nō dimittentis beneficiū receptum a laico est quod deponi debet.

g ¶ Instituant.] 16 q. 7. laici. & c. per laicos.

h ¶ Ecclesiastica] 16. q. 7 decimas.

i ¶ Per laicos.] infra de priuileg. cum & plantare.

[Gl. seq. ponit op. signat litterę cōtrariū, & remittit.]

k ¶ Communione priuetur.] & ita non est ipso iure suspēsus 4 q recipit ecclesiā a laico. & per hoc intellige illos

3 De hoc articulo vide citatos. s. in c. cōstitutis. de appell.

† Scilicet Cōcil. Lateran. sub Ale. iij. c. 14. § ptere a. & c. 5. e. ti. in 1. cōp.

† al. vel

4 Quod credo, Tanc. & Vi. idē Host. cū nec laici sint excōmunicati. s. proximo responsio. Io. And.

Vbi d hoc.illos canones.16.q.7.si quis deinceps. 1 cũ alijs capp. & s.d renũ.seq.quæ hoc dicere videtur.Itẽ alia pœna etiã impo nitur ei.qui per abusum laicorũ cõsentit suę electio bijs, & hẽtni,quia fit ineligibilis.sup.de elec.quisquis,ar.s.j.e. locũ hęc iu. cura q̃ s.ecclesia possit haberi per laicũ . ibi soluitur

ra vbi laic⁹ dat ecclesiã ĩ ti.ulũ sicut dũ ibi, De cetero.Ab si in pprie. tatẽ.ẽm Vin cen. Io. An.

Qvod autẽ. Duo sunt dicta.Secũ. bas.Sic.

CASVS. Patronus ecclesiæ ad vacantem ecclesiam pręsentauit prælato suo (ad quẽ pertinet institutio) clericũ idoneũ: clericus ille non fuit a p̃lato admissus : postmodũ patronus volũtate mutata aliũ idoneũ præsentauit, qui fuit ab ep̃o institut⁹. & in possessionem inductus:quęritur quis istorum alteri p̃ferri debeat? Rñ let. q̃ in casu isto melior est conditio possidentis. quia antequã pręsentatio per ep̃m approbetur, ratum non est quod a patrono fuit inchoatum. No.q̃ lici tũ est laico patrono variare ante institutionem pręsentati. Itẽ nota casũm, in quo melior est cõditio possidẽtis. scilicet qñ laicus patronus præsentat primo vnũ, nec recipitur, & præsentat secundo aliũ, & recipitur. secus est in clerico patrono.

† Post Cõc. Lateranũ sub Ale.iij.p.15. c.1 §.qa autẽ,& c.7.eo. ti. in 1. cõp.

¶Alexãder iij. Eboracen. archiepiscopo.

¶ *Si patronus laicus successiue præsentat duos, & secundus instituitur ab episcopo, valet institutio. h.d.primo. Patronus non põt clerico vel alteri ecclesiæ cõferre ecclesiã patronatã, vel alteri donare.*

CAP. V.

Qvod †autẽ consulis, si clericus idoneus ad vacantẽ ecclesiã præsentatus, nõ fuerit ab episcopo diœcesano admissus; & postmodum alius idoneus p̃sentatus, & institutus ab ep̃o, possessionem tenuerit corporalẽ: an primo clerico ecclesiã petente, debeat posterior remoueri, vel posterior priori præferri? Dubium non est, quin in casu isto melior sit conditio possidentis: [a] quoniam antequam præsentatio p diœcesanum episcopũ approbetur, ratum non est quod a patrono fuerat inchoatum. ¶De cetero tuę prudẽtiæ respondemus, quod si laici clericis, vel collegijs, de concessionibus vel donationibus instrumẽta co[nf]ecerint †in hæc verba vel similia, cõcessi, vel dedi ecclesiã, & pręsenti charta firmaui: si consensus [b] episcopi nõ accesserit, nihil agi videtur, quia pro non dato [c] habetur, quod ab illo datur, qui non potest de iure donare.

† al. concesserint.

¶Idem Exonien. †ep̃o.

¶ *Comparans vel emens ius patronatus, eo spoliari debet. Vel sic. Qui emit ius patronatus vt possit p̃sentare filium, vel nepotẽ, seu quem vult, eo priuari debet. h. d. Et vtraque lectura potest sustentari.*

† Exon.

CAP. VI.

Qvia† clerici quidam aduocatias [d] † ecclesiarum comparant: [e] vel quocumque modo possunt, acquirũt, vt postmodum eorum filij, [f] vel

a ¶ Possidentis.] sic j.eod. pastoralis. hoc intellige, cũ laicus p̃sẽtat: secus si ecclesiastica persona, cui taliter variare non licet. j.eo. cũ autẽ. sed ep̃s punitur. vt in ca. pastoralis. Et est simile q̃d dicit̃. C. de rei.vẽ.quoties.simile.s.de p̃scr.ad aures, & ita ille potior est in iure.q prior possessionẽ fuerit adeptus. 2

2 Si vero laicus p̃sentãs nõ variasset p̃sẽtatus ab eo remoueret quẽlibet institutũ de re iud. cum Bertoldus. Io. And.

ADDITIO. De hac materia tractatur s. de offi. ord. cum vos. & melius.sup.de off.leg.dilectus.

DE CETERO. Aliquis laicus patronus cõcessit ecclesiam, & instrumentm fecit sub hac forma. Ego talis cõcedo & de ecclesiã talibus clericis, siue collegijs & præsenti charta confirmo: q̃ritur, an talis concessio teneat? Respõdet Papa, si cõsensus episcopi nõ accedat, nihil agitur; qa pro non dato habetur quod datur ab illo, qui donare non potest. No. quo laicus ecclesiam nemini dare potest sine consensu episcopi. Item pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure donare non potest.

[Glo.seq.quærit, ponit sol. Lau.

b ¶ Si consensus.] & ita si consẽsus episcopi accesserit. valet talis donatio vel cõcessio. j.e.c.illud. & c. null⁹. Sed qd intelligitur dare patronus? ecclesiam dare nõ potest: quia ad eũ non pertinet: immo ad episcopum. Lau. dicit, quod ius patronatus solũmodo intelligitur, donare, quod suum est, de consensu tamẽ episcopi. supra de don. pastoralis, ne de lusoria intelligatur donatio, ut res potius valeat, quã pereat. argum. ff. de leg. 1. si domus, §. vlt. & hoc probatur ex eo quod dicit; pro non dato habetur, &c.

[Glo. seq. signat contrarium.]

c ¶ Pro non dato.] sic ergo pro nõ dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure dare non potest. ff. de acqui. re. domi. traditio, & C. de pœ. l. 2. ff. eod. l. 2. §. vlt. & inf. de do. post diuo. rest. nuper. & C. qui pro sua iurisdi. dare, darive pos[sunt]. [v]nica, & 1. & 7. Daybertum. Arg. contra. inf. eo. cura. & melius c. consultationib⁹. Supple hic, nec est in possessione vel quasi: alias si esset in quasi possessione non vi, non clam, non precario, nulla quæstione sibi mota: quia tunc ius acquiritur p̃sentato, & obtinet. j. eo. ex litteris, & c. cõsultationibus, sed isti laici erant in possessione saltem de facto: & nisi consensus episcopi accesserit, non valet donatio, & ita concordat cum illa. inf. eo. cura.

Qvia clerici.] Primo ponitur excessus: Secundo pœna: ibi, Eosdem. Abbas.

CASVS. Quidam clerici comparãt ius patronatus ecclesiarum vel alio modo quo possunt acquirunt, vt postmodum cum vacauerint, eorum filij vel nepotes præsententur ad eas. præcipit Papa episcopo Exonieñ. vt hoc districte prohibeat, & eosdẽ clericos aduocationibus taliter acquisitis appellatione remota spoliet. No. q̃d qui ius patronatus emit, eo debet priuari.

† Cap 8. eo. ti. in 1. cõp. & post Cõc. Lateranũ. pa. 15. c. 4. & de itellectu Lãbertinus de iure patron. ar. 2. q. 5. p. 2. lib. 1.

† Aduocationes, in vno solo codice manuscripto paulo recentiori.

d ¶ Aduocatias.] id est, ius patronatus; quod quandoque dicitur aduocatio, vt hic, quandoq; vicedominatus, vel custodia siue guardia, vt j eo. præterea. Itẽ dicitur ius frequentationis vel processionis. 16. quæs. 7. piæ mentis. & c. Frigentius. quandoque gratia. 16. q. 5. si quis episcoporum. T.

3 Q̃d patet ex eo, qa vt dicit tex. ad hoc emebãt vt fieret p̃sẽtatio, ẽm Inn. Io. An.

[Glo seq. reci. per contrarium. de decre j. c. prox.]

e ¶ Comparant.] per se tantum; quod esse non potest, cum sit spirituali annexum. j. e. de iure. sed cum vniuersitate potest obligari. j. eo. c. proxi. & vendi. j. eo. cum sæculum 4 ad instar fundi dotalis. ff. de fun. do. l. 1. ff. de acqui. rerum dom. l. quædam.

4 Concor. l. bonorũ. & l. hr̃ditas. ff. d pe. hę. & ibi plene p DD.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem, quam soluit, signat contrarium, & ibi remittit.]

f ¶ Filij.] licet aliquis sit patronus, se præsentare non potest. j. eo. per nostras. filios autem satis credo quod possit præsentare. 5 ff. quod cuiusq; vni. l. illud. Arg. contra. inf. eo. consuluit. vbi de hoc.

5 Sed non intrudere; & sic loquitur contrarium. Ioan. And.

[Gl. seq. quærit, & soluit, refert aliam quæstionem. arg. negatiue, & illud tenet.]

a ¶ Spe.

nepotes, ad easdem eccle- ſias præſententur: Præci- pimus, vt id arctius inhi- bere procures: Eoſdem ad- uocationibus taliter acqui ſitis, appellatione poſtpo- ſita ſpoliando.[a]

¶Idem Herforden.† epi- ſcopo, & abbati de Forde.

¶ Ius patronatus conſi- ſtens in aliqua vniuerſita- te temporalium, tranſit cũ ipſa vniuerſitate, etiam ſi vniuerſitas transeat tan- tum quo ad vtile dominiũ, niſi ius patronatus ſpecifi- ce ſit exceptum hoc dicit. Et eſt notabilis caſus, & quotidie allegatur.

CAP. VII.

EX † litteris I. Sala- brien.† epiſcopi acce- pimus, quod defuncta perſona eccleſiæ de Laton. G. miles, qui villam, in qua eccleſia ſita eſt, a monaſte- 10 rio de Vinton. ad firmam[b] tenebat, ad eandem vacan tem, G. † clericum prædi- cto epiſcopo præſentauit: poſtmodum abbatiſſa pręe- dicti monaſterij alium præ ſentauit[c] eidem, ad eccle- 20 ſiam ſupraſcriptam, † quo nolente pręſentatum ab ea recipere, apud Cantuarien ſem[d] archiepiſcopum, gra uem de epiſcopo depoſuit quæſtionem, & infra.

¶Mandamus, quatenus ſi 30 vobis conſtiterit, quod pre fato militi præſcripta vil- la fuerit, non excepto[e] iu- re patronatus, ad firmam conceſſa, vel antequam[f] de iure patronatus inter

a ¶ Spoliando.] ſed cui applicabitur? Poteſt dici ꝙ ec- cleſiæ cui per huiuſmodi emptionẽ facta eſt ſimoniaca iniuria. arg. ỹ. de ſim. de hoc, & 17. q. 4. ſi quis in atrio.[1] & ſic eccleſia erit patrona ſui ipſius. Sed quid ſi ipſa eadem eccleſiam emiſſet ius patronatus a ſuo patrono, nunquid amittit pa- tronus ius patrona- tus, vt ſic remaneat apud ipsã eccleſiã? arg. ꝙ nõ ỹ. e. illud, quia vẽditio non te nuit, quia ſpũale vel ſpũali annexũ vendi nõ põt. inf. de ſimo. querelã, & ỹ. eo. de. iure. & ſic remane- bit penes patronum reſtituta pecunia. Arg. ꝯ poſſet hic col ligi, quia hic dr̃, ꝙ emptor ſpolietur, & ñ venditor, vñ eo ipſo ꝙ imponit pœna em ptori, & nõ vendito ri, videtur remane- re penes ipſum pa- tronũ iuspatronat⁹: quia ſi voluiſſet pri- uari, hoc dixiſſet ſi- cut de alio. Vel dic quod pri⁹ dixi. Ber.

EX litteris.] Diui- dit in duas par- tes. Primo ponit q̃re la epi. Secundo dant ſibi iudices, & iſtruũ tur quomõ debeant diffinire: ibi, Manda mus. Abb. Siculus.

CASVS. Abbatiſſa, & moniales monaſterij de Vin- ton. quandam villam ſuam, in qua ſita erat eccleſia de Latoñ. pertinens ad monaſterium ipſum, locauerunt ad firmam. G. militi, miles ille ad eccleſiam ipſam poſt modum vacantem præſentauit epiſcopo V. clericum, quem epiſcopus inſtituit, poſtmodum abbatiſſa præ- dicta epiſcopo alium præſentauit: ſed epiſcopus admit- tere noluit præſentatum ab ipſa, vnde abbatiſſa apud archiepiſcopum Cantuarien. de epiſcopo depoſuit quę- ſtionem, qui primum præſentatum fecit remoueri, & ſecundum ſibi pręſentatum fecit inſtitui, vnde orta fuit contentio inter eos; Salabrieñ. epiſcopus qui pri- mum inſtituerat, ſignificauit hoc domino Papæ, vnde mandat iudicibus, quatenus ſi conſtiterit ꝙ prędicto militi prædicta villa fuerit conceſſa, non excepto iure patronatus, vel etiam ſi conſtiterit, quod antequam de iure patronatus inter abbatiſſam, & militem contro- uerſia orta eſſet, præfatus V. inſtitutus fuiſſet per epi- ſcopum ad præſentationem militis, eccleſiam eidem ad iudicent, dummodo idoneus ſit: ita quod ſi abbatiſſa obtineat aduerſus militem, prædictus V. illi de tempo- ralibus debeat reſpondere: & ſic in vtroque caſu ob- tinebit. No. quod ius patronatus tranſit cũ vniuerſitate niſi ſpecialiter excipiatur. Item lite mota ſuper iure præſentandi, vel eligendi, præſentatio poſtea fieri non debet, vel electio: & ſi fieret, non debet confirmari vel infirmari pendente quæſtione iuris patronatus vel ele- ctionis. Item præſentatio facta ab illo qui in poſſeſſio- ne iuris patronatus eſt, valet.

[Glo. ſeq. ponit opinionem.]

b ¶ Ad firmam.] dicunt quidam, ꝙ talem contractum celebrauerunt inter ſe, ꝙ vtile dominium tranſiret in conductorem, & ſic in ipſum tranſiuit ius patronatus, ſecus in creditore ſup. de re iud. cum Bertholdus. B.

c ¶ Præſentauit.] ſupple, & epiſcopus ipſum recepit.

d ¶ Apud Cantuarienſem.] qui fecit primum remo- ueri, & inſtitui præſentatum per abbatiſſam, vnde or- ta fuit contentio inter eos.

e ¶ Non excepto.] arg. conceſſum videri quod non eſt nominatim exceptum. ỹ. de ſponſ. cũ apud.[2] Item arg. quòd idẽ iuris eſt in toto & in parte. arg. ff. de off. pręf. vrb. l. 1. §. 3. & 12. q. 2. cogno uimus.[3] De hoc tra ctatur ſ. de tranſlat. inter corporalia.

[Gl. ſeq. reci. p q. an is cui mota eſt q̃- ſtio, &c. ar. negatiuè per hoc c. ponit opi. cõtrariam, ſoluit du pliciter, & reſpõdet ad cõtraria. Iterum reaſſumit opi. con- trariã. in fi. obijcit, & ſoluit.]

f ¶ Vel antequam.] arg. eſt hic à ꝯtrario ſenſu, quòd res liti- gioſa nõ dẽt trãsfer ri in aliã pſonã lite pẽdẽte. 11. q. 1. quia res. & 16. q. 4. volu- mus. & ſ. vt li pẽd. a memoria. & quaſi per totum. Et ita vr̃ quod ſi moueat ali- cui quæſtio de iure patronatus, & inte- rim vacet eccleſia, ꝙ nõ poſſit pręſentare ante finẽ cauſæ. Sed nõ eſt verum hoc ſe 40 cundum quoſdam, prout dicitur ſ. de in integr. reſtit. cum ueniſſent: immo ſi quis eſt in quieta poſſeſſione præſentandi, non debet inde amoueri, ut dicunt quidã, uſq; ad finem cauſæ. 16 q. 4. uolumus, & ſ. ut lit. pend. à memoria, & ſufficit eſſe in poſſeſſione. ỹ. eo. conſulta tionibus, & ſupplent hic maximè. Sed littera iſta ma- nifeſtè cõtradicit, & certè uerius uidetur, quod eligere uel præſentare quis non poſſit, poſtquam ei mouetur quæſtio ſuper proprietate, uel ſi dicatur, ꝙ poſſit præ- ſentare lite mota tamen præſentatus non debet inſti- tui pendente controuerſia, ex qua pendet. ſ. de in inte. 50 reſt. c. 2. & eſt arg. opt. ſup. de elect. Cumana. ubi clerici & capellani erant in quaſi poſſeſſione eligẽdi, & mota fuit eis quæſtio ſuper iure eligendi uacante eccleſia, & quia non probauerunt de iure ſuo, non ualuit eorum uox.[4] Nec obſtant contraria quæ dicunt, quòd lite pendente nõ eſt priuãdus poſſeſſor ſua poſſeſſione: quia ibi alia ratio eſt. ibi enim omnia reſtituũtur, & fructus poſt litem conteſtatam. Sed hic nõ debent reſtitui fru- ctus præſentationis: quia canonicè inſtitutus non re- mouetur ſine culpa, & hoc uerius credo. Contra tamen 60 notauit Ioan. ſ. quòd põt licitè eligere, qui eſt in quieta poſſeſſione, licet moueat ei quęſtio. ſup. de in inte. reſt. cum ueniſſent. & ita ſi fuit iſte præſentatus ante quæ- ſtionem motam, obtinebit: quia ille credebatur patro nus, cum eſſet in poſſeſſione totius uillæ, & ita crede- bat ſe eſſe patronũ, & bona fide. ſic inf. eo. conſultatio- nibus. & ſi poſtea obtineat abbatiſſa in iure patrona- tus: quia probabit quod excipit ius patronatus, reſpon- debit illi de temporalibus. 16. q. 2. ſanè, & inf. de priui. cum & plantare. §. in eccleſiis. & hoc dicit hic in fine. Contra hoc tamen ſup. de re iud. cũ Bertholdus. & inf. eo. conſultationibus ubi dicit, ſi tempore præſentatio- nis ſuæ ius patronatus eccleſiæ poſſidebat, ſed hic non erat in poſſeſſione iuris patronatus, licet poſſideret uil- lam

1 Per q̃ iura dixit hic Innocentius, ꝙ eccleſia libera erit ab aduocato. Io. And.

† Heforden. Hereforden.

† Cap. 9. eod. ti. in 2. cõpi. & poſt cõci. Lat. p. 15. c. 5. Et ꝓ intellectu vid̃ Bal. ĩ l. a ꝓcuratore. C. mandati. & ĩ l. ſi qs C. de ſecun. nup. & in ca. q̃to. de iud.

† Salaberien. Saleſberien.

2 Concor. l. 1. & ibi Doctores ff. de ꝓc.

3 No. ẽt q̃dã ex gñalitate trãſire, q̃ ſpã liter tranſire non poſſent, ſed ꝯ. ff. de pi gno. l. oblig. & ſ. de off. le ga. ꝙ trãsla. ibi ſoluit ſe- cundũ Hoſt. Io. And.

† V. vv.

† ſupradictã.

4 Sed hoc fuit ex virtute ꝓ teſtationis. ꝯ eos factæ: cui ipſi clerici ꝯ- ſenſerunt, vt ibi notatur. Io. And.

lam: quia hoc non colligitur p litterã, sed intellige q erat in possessione iuris patronatus, & sic cessant cõtraria, & satis bñ colligit, q miles erat in possessione iuris patronatus, ex eo quod dicit in fine: ita quod abbatissa obtineat aduersus militem, illi de temporalib. debeat rñdere. Et hoc apparet q miles re9 erat & abbatissa cõtrami litẽ agebat, & sic relinqtur q miles credebatur patronus, & sic agebat vt patronus, vnde tenuit prę sentatio & institutio eo tẽpore facta, quo quieta ... ecclesiæ possidebat. ĩ.e. ɔsultationibus, & sup. de elec. quere lam. & ita lite mota non debet presentare, vel si presentat, suspenditur institutio in euentum sententiæ, vt dictum est.

dimentum qđ de iure non sortitur effectum, arg. s̄. e. q autem. s̄. de elect. bonæ. Arg. s̄. sup. de elec. considerauimus. & c. auditis, & inf. de sponsal. ad audientiam.

c ¶ De re non vacante.] & ita patet, q ecclesia non vacans conferri non potest priuatæ psonæ, vt s̄. de donat. consultationib. sed loco religioso de auctoritate episcopi ecclesia non vacans pt concedi, vt in decre. consultationibus.

d ¶ Nemini.] id est, nulli priuatæ personæ licet.

e ¶ Licet religioso.] hęc littera innuit, q laicus possit dare ius patronatus loco religioso sine auctoritate epi, sed ecclesiam non. arg. 16. q. vi. nemini regũ. sed ñ credo. vnde supple hic de consensu epi, qa siue concedat ecclesiã, siue ius patronatus, necessaria est auctoritas episcopi. su. eo. quod aũt. & s̄. de donat. consultationibus. & ĩ. eo. nullus.

ADDITIO. Hæc opi. reprobatur p c. vnicum, c. titi lib. 6.

[Glo. seq. quærit, ponit opi. Vincen. & respondet cap. quod. Vinc. alle.]

f ¶ Contulerit.] de auctoritate episcopi, vt dixi. Sed nunquid laico potest dari ius patronatus? Vinc. dixit q sic. arg. sf. e. ex insinuatione, sed ibi nõ fuit donatio, sed frater cessit fratriius suum, seu renunciauit ei quantum ad se ius pręsentandi: & ita non fuit donatio, cum ipse in solidum esset patron9, vt ibi dicitur, sed cum vniuersitate bene potest dari vel vẽdi & obligati, sup. eod. ex litteris, & inf. eod. cum sæculum.

abbatissam & militem controuersia esset suborta, præfatus G. † in præscripta ecclesia per episcopum, ad præsentationem militis institutus fuisset: ei (dummodo alias sit idoneus) adiudicetis ecclesiam; ita quod si abbatissa obtineat aduersus militem, illi de temporalibus debeat respondere.

¶ Idem Vintonien. † episco.

¶ *Si laicus, clerico vel religioso loco concedit ecclesiã sine consensu episcopi, non obstante tali concessione, quæ non valet, ad ipsam ecclesiam cum vacauerit, poterit præsentare; & eam alteri ecclesiæ de consensu episcopi poterit concedere, hoc dicit cum cap. cum laici. & c. suggestum, infra eod.*

tutionem, quo minus habeatur rata, & firma, non potest aliquatenus impedire, b cum illa concessio de iure nullius possit esse momenti, tum quia de re nõ vacante c facta est, tum quia laicus sine auctoritate episcopi, nemini d potest ecclesias † dare: Licet religioso loco e ius patronatus † conferendi liberam habeat facultatem. Si vero ius patronatus vacante ecclesia, religioso loco contulerit, f & aliquis sine presentatione fratrum eiusdem loci fuerit in ipsa ecclesia institutus, eius secundum rigorem iuris est institutio irritanda.

† V. vv.

† Vintoñ. Vuintoñ.

† ecclesiam

† Patronatus ius conferendi, &c.

Illud.] Diuiditur: quia ponit duo dicta. Secundum: ibi, Licet. Abb.

CASVS. Patronus ecclesiam non vacantẽ concedit alicui religiosæ domui, incõsulto epo; postmodũ vacãte ecclesia, patronus præsentauit clericum epo, ad ecclesiã illã vacantem, & eps illum instituit. q̃ ritur vtrũ prima cõcessio impediat secũdam? Respondet Pa. q s. da concessio non tenet nõ obstãte pri ma, quæ de iure nullius est momẽti, tũ quia de re non vacã te facta est; tum quia laici sine auctoritate episcopi nulli possũt ecclesias dare, quam ius patronat9 possint loco religioso. Si autem ecclesia vacante ius patronatus loco religioso contulerit, & aliquis sine presentatione fratrum eiusdem loci fuerit institutus, eius institutio est de iuris rigore irritanda. No. q non præstat impedimẽtum, quod de iure non sortitur effectum. Item ecclesia non vacans concedi non potest. Item laici sine auctoritate episcopi ecclesijs dare non possunt. Item laici possunt dare ius patronatus loco religioso.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõpi. & post conci. dam. Pa lliu Lateran. pa par 13. c. 6. Et vide conciliũ Trid. sess. 14. de refor. cap. 13. adde con ciliũ Mogun tin. tempore Arnulphi. c. 4. & concil. Saleguftadiẽ. c. 13. & de intellectu vide Lambertin. de iure patr. ar. 2. q. 2. par. 3. lib. 2.

¶ Idem eidem.

CAP. VII.

Illud † prætereundum non duximus, quod si laicus episcopo inconsulto ecclesiam, a non vacantem concedit religiosæ domui, & postea cum vacauerit, ad præsentationem eiusdem laici, clericus ibi fuerit per diœcesanum episcopum institutus, prior concessio secundam insti-

¶ *Instituti in ecclesiis patronatis per nouos patronos mutari non possunt, nec vicissitudines ecclesiarum per eos fieri.*

CAP. XI.

Querimoniam, † & inf. ¶ Absurdum videtur omnino, vt ad singulas patronorum secundum humanam conditionem, mutationes, g ecclesia

† Cap. 11. eo. ti. in 1. cõpi. & post concilium Laterã. par. 15. c. 17. Et de intellectu vide Lãbertinum de iure patron. artic. 36. q. 2. par. 2. li. 1. & ar. 4. q. 2. par. 3. lib. 1.

Querimoniam.] Habet duo dicta, secundum: ibi, Et vicissitudines. Abb.

CASVS. Dicitur in capitulo isto, quòd propter mutationes patronorum ordinatio ecclesiarum mutari nõ debet ab ipsis patronis, vel ab alijs; quod esset absurdum, cum in patronorum potestate ecclesia non consistat. Not: propter mutabilitatem rerum mundanarum mutari non debet dispositio ecclesiarum.

[Glo. seq. exponit, signat contrarium, & soluit.]

g ¶ Mutationes.] licet patroni mutent successione vel alio modo, ecclesiæ status pp hoc mutari non dẽt, cum in ipsorum dispositione ecclesia non sit, sed potius e pọrum, nec possunt illã extrahere de sua potestate. 10. q. 1. sic quidã, & c. nouerint, arg. ɔtra 16. q. vii. decernimus, & c. filijs, sed hic habent tãtum potestatem defendẽdi ecclesiam, & denunciare sacerdotis excessus epo, sed super rebus nullam habent potestatem, s̄. eo. preterea.

[Glo. seq. ponit opinionem.]

a ¶ Ecclesiam.] quidam intelligunt; q per hanc concessionem laicus ille intendebat dare ecclesiam ad proprietatem, vel ecclesiam in vsus proprios, quod facere non poterat. sup. de dona. pastoralis. 10. q. 1. nouerint. c. si quidam, cum alius eam possideret, secus si dedisset ius patronatus etiam sine consensu episcopi, vt dicunt, vt no. inf. eo. c. in notata hæc littera innuit, &c.

1. De hoc videto hic latius per Ioã. And.

[Glo. seq. argum. alleg. duo iura, & tria alle. in contrarium.]

b ¶ Aliquatenus impedire.] arg. q non præstat impe-

a ¶ Muten.

a ¶ Mutentur.] simile. 10. dist. lege & 101. distin peruenit 1 & 3. q. 6. c. hoc quippe.

b ¶ Vicissitudines.] i id est: permutationes, vt puta si patro. haberent plura iura patronatus, non possunt illa permutare sine auctoritate episcopi. Hostien.

† Hæc glossula Hos. est, vt finis iudicat. ne in antiquis Ray mundi exe plaribus reponitur.

CVm laici.] Summatum est. s. e. c. illud. primo ponit de ctum, Secundo ratio. ibi; Non enim. Abb.

CASVS. Aliqs laicus patronus cōcedit ecclesiam vacāte alicui clerico, ignorāte epō aut nō cōsentiente, postea pœnitentia ductus clericum aliū pſentauit epō, & eps ipsum instituit: quæritur quæ concessio valeat? Dr, φ institutio illius valere debet, q auctoritate epi est institutus, non obstante prima cōcessione, quæ nulla est: quia non licet laicis clericos ī ecclesijs ordinare. No. φ locus est pœnitenti vel pœnitentiæ, & ex hoc surgit illud, φ aliquis potest contra factū suū venire. Item non præstat impedimentum quod de iure non sortitur effectum. Item laici ecclesias ordinare non debent.

† Verbū fieri, qd hic ē in quibusdā insertū, deest in oībus antiquis codicib?, & in recentioribus magis emēdatis.

† Cap. 11. e. tit in 1. cōp. & post Cōc. Lateran. pa 15. c. 3. Et vide Cō. ci. Trid. citatum. s. hoc tit. ca. illud.

rum ordinationes mutētur: [a] Et vicissitudines [b] ecclesiarū ab aduocatis vel alijs † præsumantur.

¶ Idē Eboracen. archiepō.

¶ *Patronus ecclesiam clerico conferre non potest, & si contulerit, potest hoc non obstante ad ecclesiā præsentare rectorem.*

CAP. X.

CVm † laici episcopis nescientibus, aut nō cōsentientibus, ecclesias clericis cōcedunt, in quibus habēt ius patronat[c], & postea pnīa c ducti, alios ad easdē episcopis repræsentāt, & illi ad eorum præsentationem, in eisdē ecclesijs ab episcopis instituuntur; corū debet institutio stare, quia auctoritate sunt epi instituti; cōcessione priori (q̄ nulla est [d]) omnino euacuata. Nō. n. licet laicis, e clericos in ecclesijs pſūptione propria ordinare.

¶ Idem Abbatibus, Prioribus, & clericis per archiepiscopatum Eboracen. constitutus.

¶ *Religiosi vendicare vel retinere non possunt ecclesias sibi concessas a laicis sine diœcesani consensu: nisi legitime præscripserint vel postea diœcesanus consenserit.*

CAP. XI.

CVra † pastorali: & j. ¶ Mādam[e], quatenus ex donatione laicorū, [f] nisi auctoritas diœcesani epi, & cōsēsus adsit, nullus vestrū aliquas sibi ecclesias vēdicare pſumat, vel retinere taliter acqsitas. Nisi legitima [g] † fuerint præscriptione muniti, vel postea consensum habuerit diœcesani episcopi: quia enim laici non possunt in alios, nisi ius quod habēt, trāsferre, huiusmodi concessiones irritę sunt censendæ. Nota φ laici ecclesias conferre nō possunt. Itē titulus non idoneus acquirit alicui. Itē ratihabitio retrotrahitur. Itē nemo plus iuris in alium transferre potest, quam ipse habeat.

cundo exceptionem ibi, Nisi. Tertio rationem ipsius ibi, Cum enim. Abb.

CASVS. Quidam religiosi & alij ēt clerici, recipiebāt ecclesias de manibus laicorū sine auctoritate epōrū, qđ erat cōtrariū iuri: vnde mandat Papa p. ædictis religiosis φ nullus eorū ecclesias recipiat ex donatione laicorum, sine auctoritate & cōsensu diœcesani epi, vel retinere pſumat taliter acquisitas nisi legitima fuerint

f ¶ Laicorum.] laici. n. ecclesias cōferre nō possūt. 16. q. 6. si quis deinceps. & c. si qs eps. & c. si quis clericus per laicos. & j. de priuileg. cum & plantare, nec debent interesse electionib?, vt ibi habeāt vocem ī ecclesia collegiata. inf. de ele. Massana. & & c. sacrosancta.

† Ca. 23. eo. ti. in 1. cōp. & post Cōc. Lateran. pa. 15. cap. 9. Et de intellectu vide Couarruiā in regula: possessor, de regulis iuris li. 6. & in 2. par. relectionis, §. 11. & Libertinū de iu. pa. ar. 11. q. 1. p. 2. lib 1.

[Gl. seq. ponit Brocar quod licitum sit pœnitere, alle. 9. iura, in pciū alle. 5. fol. ponēdo regulā, & sex casus ꝯ istā.]

c ¶ Pœnitentia.] & ita licitum est pœnitere, & cōtra factuum suum venire, vt s. & de elect. nosti. & 2. q. 6. c. ei. q. § si qs libellos. 12. q. 1. certe ff đ min. si minor. C. qui bo. ce. pot. 1. ff de mu. & hon. vt gradatim. §. sed & reprobati. ff depo si. l. 1. §. si vero deposuero, & s. đ de pobo. a fides. & ff de act. emp. & vēd. si sterilis, §. vlt. At cōtra s. de fil. psby. veniens, s. de cle. coniug. diuersis fallacijs. & 17. q. 4. sunt q opes, j. de despo. impu. de illis 1 & 3. q. 3. c. inducię, §. offeratur. Solu. non est locus pœnitētiæ nisi in casibus, puta si iusta causa subest, 12. q. 1. certe. 63. d. quia sancta, §. verum. vel si aliquid inopinatū emergat, 22. q. 2. ne quis arbitretur, & in omnibus delictis, & maleficijs, arg. 50. dist. ponderet. & sup. de re. eccle. alie. vel non, si quis ptesbyterorum, vel in his quæ fauore sui tantū sunt introducta, quibus renunciare potest, 7. q. 1. quā periculosum. & in his quæ recepta nō sunt plene, ff. de iurisd. om. iud. si conuenerit. Vin. & in casu isto, vt hic patet, inf. eo. cum autem, & c. pastoralis.

[Gl. seq. no. alleg. tria iura. & vnum alleg. in contrarium, & ibi remittit.]

d ¶ Quæ nulla est.] sic s eo. illud, & ita prima electio, quæ nulla est, nō impedit secundam, s. de elec. bonæ memorię, & cap. cōgregato. & s de appel. constitutis. Arg. cōtra. s. de elect auditis, vbi colligitur, φ electio quę nulla est, impediat secundam, sed illud contra ibi soluitur.

e ¶ Laicis.] nec etiam clericis patronis licet ecclesiam ordinare: vnde habes similem casum de clericis, ei qđ dicitur hic de laicis: inf. eo. c. vlt. Ab.

CVra pastoralis.] Tria facit. Primo ponit dictū. Secundo

[Glo. seq. obijcit per locum a diuisione, & triplici ter soluit.]

g ¶ Legitima.] id est, quadragenaria, quæ sola currit cōtra ecclesiam, vt 19. q. 3. c. placuit. vers. quas actiones. sed obijcitur cōtra hoc: isti monachi, vel clerici, q pscripserunt has ecclesias, aut habuerunt bonam fidē aut malam: Si dicas bonam, hoc non potuit esse, nisi quia ignorabant ius: sed ignorantia iuris non prodest ad vsucapiendum 2 ff. de vsuca. nunquam. & qui contra legum interdicta mercatur, non præscribit. C. de agri. & censi quemadmodū. lib. 11. & isti contra interdicta canonū receperunt ecclesias. 16 q. 7. si quis deinceps. si qs episcopus. si quis clericus p laicos, s. c. præterea. & c. quod autem, & c. illud. & ita præscribere non possunt. Si malā fidem habuerunt, nulla pscriptione iuuantur. sup. de præscr. vigilanti & c. quoniā omne. & 34 q. 2. si virgo. Potest dic. φ hic toleratur huiusmodi præscriptio propter scandalū, quia ecclesiæ non poterant reuocari sine scandalo. Quidā dicunt φ eo ipso φ episcopo sciente, & nō contradicente possidetur, intelligitur episcopus cōsentire; & qđ sequitur: aut diœcesani habuerint postea consensum supplentē, expressum: & tunc non est necessaria præscriptio, cū habent consensum episcopi. Vel potest dici, quod illi qui ecclesias receperūt de manu laicorū, non possent præscribere quia contra iura recipiunt: sed eorum successores præscribere, possunt, qui hoc ignorant, & bonam fidem habent, ex quo inueniunt ecclesiam in possessiones; quia qui in locum alterius succedit, iustam habet ignorantia causam, ff. de regul. iur qui in alterius.

† al. longa, quā ēt vocē hic agnoscit Hostiensis.

2 Et quoad hoc æquiparamus vsucapionē pscriptioni nrā: in vtraque. n. requiritur bona fides. fm Vin. Io. An.

3 Istā glosā dicit hic Panorminatus singularē in suo effectu.

a ¶ Con-

a ¶ Consensum.] Arg. ꝙ ratihabitio retrotrahitur. 16. q. 1. c. vlt. arg. contra. ff. de re. iur. l. penult.

[Gl. seq. ponit Brocar. ꝙ nemo plus iuris, &c. falle. quinque iura pro, & quinque contra: & soluit.]

b ¶ Nisi ius.] nemo. n. potest plus iuris in alium transferre, q̃ ipse habeat. ff. de reg. iur. nemo. j. de do. post diuor. res. nuper. ff. de acqui. re. do. traditio. s. eod. qđ aũt, in fin 54. dist. abbati. arg. contra. ff. de acq. re. do. non est nouũ. Inst. qui alie. non licet. §. ecõtra, C. đ distr. pign. quamdiu. & l. si cessante. ff. de vsufru. quod nostrum, ff. de acqui. poss. interdum. Sol primũ verũ est. & ista cõtraria specialia sunt, nec etiam istud ius qđ habẽt, scilicet ius patronatus, possunt conferre sine auctoritate episcopi, vt dixi. s. eo. illud, & j. eo. nullus.

†Lingon. Lundon.

rit p̃scriptione munitus, aut diœcesani episcopi habuerit postea cõsẽsũ: a Cum enĩ laici nõ possint in alios, nisi ius, b qđ habent, trãsferre, huiusmodi concessiones irritas penitus esse censemus.

¶ Idem Lingonen̄. † epo.

Si patroni ecclesiæ vacãtis infra tempus a iure cõcessum non præsentãt, episcopus ordinabit ecclesias

CAP. XII.

†Ca. 15. eo. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Laterañ. pa. 14. c. 12.

S I vero.] Primo ponitur quæstio. Secũdo solutio: ibi, Fas. Tertio limitatio ibi, ita. Abb.

CASVS. Inter aliquos vertitur controuersia de iure, patronatus super aliqua ecclesia, pp quã controuersiam differtur vltra tẽpus a iure cõstitutum ordinario ipsius; dicit Papa, quod eps appellatione remota ordinet ecclesiam de persona idonea, ita, ꝙ institutus repræsentei ab eo, q̃ ius obtinuerit patronatus. No. ꝙ dr̃ hic, qđ dictũ fuit in illa decre. s. eo. quoniam in quibusdam. Itẽ persona idonea debet institui in ecclesia. Itẽ licet institutus pleno iure gaudeat, tamẽ repræsentari debet a patrono, qui ius euicerit patronatus: quod verum est, non vt ius aliquid sibi crescat, sed ne facto postea vexetur.

S I † vero ordinatio alicuius ecclesiæ ad tuã institutionem spectat, & p cõtrouersia laicorum de iure patronatus inter se disceptãtiũ, prorogatur: c Fas tibi sit appellatione remota, in eadem p̃sonã idoneã instituere: Ita qđ repræsentetur d ab eo, q ius euicerit patronatus.

¶ Idem Hospitalarijs.

¶ Si ius patronatus ecclesiæ deuenit ad exemptos, per hoc in nullo debet lædi ius episcopale.

c ¶ Prorogatur.] vltra quattuor menses. sup. e. quoniã. & inf. eo cum propter.

[Gl. seq. quærit opponendo, & soluit.]

d ¶ Repræsentetur.] sed quid valet hęc repræsentatio, cum iã sit institutus, & ius habeat? Per hanc repræsentationem nullũ ius acquiritur huic, sed p̃sentatur, vt patronus p hoc sit in quasi possessione sui iuris, ne postea vexetur de facto. 1 inf. eo. c. consultationibus.

1 Ipse patronꝰ vel p̃sbyter a patrono, s̃m Ala. Ioan. An.

C Vm seculum.] Primo exordium decisum, Secũdo prohibitio: ibi. Prohibemus. Abb. Sic.

CASVS. Hospitalarij aliquando acquirunt ius patronatus in ecclesijs parochialibus ratione feudorũ emptorum, aut etiam alio modo: prohibet eis Papa, ne ius episcopale hac occasione diminuãt epo diœcesano. No. ꝙ ius patronatus transit cũ vniuersitate in vẽditione. Itẽ religiosi viri non habent plus iuris in ecclesijs, in quibus ius patronatus habent, quàm alij.

[Gl. seq. ponit quattuor vel quinq; modos, quibus transit ius patronatus, & ponit versus.]

e ¶ Emptorum.] sic ergo ius patronatus trãsfert̃ in vẽditione cũ vniuersitate: & hoc verum est, nisi specialiter sit exceptũ. s. e. ex litteris, & vẽditio feudi facta intelligit̃ de voluntate dñi', aliter nõ valeret in constitutione Friderici de, feudis. trãsfertur etiam succes. 2 sione 2 sup. eo. qm̃ in quibusdam. & c. 1. & 2. & 16. q. 7. c. filijs. & permutatione. 16. q. 6. nemini regum. & alienatione vniuersitatis vt hic, & donatione cum consensu epi, facta, sup. eo. quod aũt. & c. illud, & j. eo. nullus. Vnde versus.

Iura patronatus transire facit nouus hæres.

Res permutata, donatio, venditioque.

Bernardus.

2 Qđ intelligas tam de suis, si instituãt hr̃des: vel alio mõ succedãt, q̃ đ extraneis. 16. q. 7. cõside rãdũ. vbi de hoc, & ca. si plures. qdã tñ dñt ad solos hr̃des sãguinis deferri. ea. q. filijs. Io. An.

CAP. XIII.

C Vm † sæculũ reliqueritis: & inf. ¶ Prohibemus; ne cũ ratione feudorũ emptorum, e aliter ve acquisitorum, vel etiã alio modo iuspatronatus in ecclesijs parochialibꝰ acquisieritis, episcopo ius parochiale minuere † præsumatis.

†Cap. 16. e. ti. in 1. cõp. & post Cõc. Laterañ. pa. 55. c. 13. Et p itellectu vide Bal. in l. 1. C. de bo. libe. & in l. 3. C. de edi. di. Hadr. tollen.

f ¶ Minuere.] & ita nihil plus iuris debẽt isti religiosi habere, quam illi a quibus ius habuerunt: & sic episcopus ius suũ integrum habebit: quia permutationem talẽ ecclesię ordinatio mutare non debet, s. eo. quærimonia, & supra eodem, cura. simile, supra de donat. inter dilectos, supra de relig. dom. quia monasterium.

¶ Idem.

¶ Sine consensu patroni non potest quis ecclesiam occupare.

CAP. XIIII.

†Cap. 17. e. ti. in 1. cõp. & post Cõc. Laterañ. pa. 35. c. 14 Et đ intellectu vide Lãbertinũ. de iu. pa. ar. 12. q. 1. p. 2. lib. 1.

E X † insinuatione O. clerici accepimus, qđ cũ ei frater eius iuspatronatus, qđ in quibusdam ecclesijs habebat, liberaliter cõtulisset: g eas quidã sine ipsius assensu occuparunt, & detinent occupatas, & infra.

¶ Mandamus, quatenus (si est ita) earum detentores, vt easdem prædicto clerico restituãt, h per eũ libere, (& † pacifice) ordinandas, monitione præmissa compellas.

† Hæc duo verba: & pacifice, desũt in antiquis libris. & recẽtib. magis fidis sunt in veteri compilatione.

E X insinuatione.] Primo narrat factum. Secundo dat iudices; ib. Mandamus. Abbas.

CASVS. O. clericus conquestus fuit domino Papæ, quod cum frater eius concesserit ius patronatus, quod communiter habebant in quibusdã ecclesijs, quidam clerici sine ipsius assensu & pręsentatione, illas ecclesias occupant, & detinent occupatas. mãdat Papa, quatenus, si est ita, detentores illarũ compellantur, vt illas prędicto clerico restituant, per eum libere ordinandas. No. quod patronus potest dare ius patronatus, siue ius p̃sentationis personæ priuatæ.

[Gl. seq reci. per obiectionẽ, quã dupliciter soluit.]

g ¶ Liberaliter contulisse.] sic ergo videtur, ꝙ laicus ius patronatus possit donare priuato, ẽt sine cõsensu episcopi, sed supple, ꝙ de cõsensu episcopi hoc fecit: Verius videtur, ꝙ hæc nõ erat vera donatio: qa vterq; istorum fratrum erat verus patronus in solidum sup. eo. c 1: & de ope. lib. si libertus. in fi. qa res est indiuisibilis. arg. ff. si ser. vend. loci corpus. §. si fundus, & iõ nihil est in veritate, sed concessit fratri tm̃ liberã ordinationem ecclesiarum, vt ipse solus posset præsentare, & est simile, ff. de ser. seruitutes, §. seruitus.

h ¶ Restituant.] quia non habuerunt canonicum ingressum: vnde debent expelli. sic 16. quæstio. vltima, decernimus.

Consu-

Consuluit.] Primo ponetur ratio. Secundo dispositio. ibi, Non decet. Abb.

CASVS. Dicitur hic, quod sanctuarium Dei hæreditario iure possideri non potest, & ideo sustineri nõ debet, quòd clerici auctoritate propria detineant ecclesias à parentib. eorum fundatas, nec laici possunt ecclesias cõcedere filijs aut aliquib. alijs, cũ sola presẽtatio, & nõ cõcessio pertineat ad patronum. No. quòd successio hæreditaria in ecclesia reprobatur. Item laici patroni ecclesiarum aliqb. ecclesias concedere non possunt auctoritate propria.

a ¶ Hæditario.] successio hæreditaria in ecclesia esse non debet. 8. q. 1. Apostolica sup. de fil. presb. ex transmissa & c. ad extirpandas.

[Gl. seq. cum seq. recitatur. per q. an pater filium, &c. 2. quęrit de plurib. patronis, & scilicet.]

b ¶ Propria auctoritate.] secus si ad pẽsentationẽ parentũ: q̃a ipse se pẽsentare nõ possit. j. e. p tuas. vñ nõ vr̃ hic prohiberi præsentatio filij, vñ permitti intelligitur. ar. j. de sponsa. cum apud.

c ¶ Cõcedant.] aucto ritate propria. idẽ intellige de clericis j. e. ti. c. vlt. sed epo præsentare põt patronus filiũ, vt dictum est s. quia suffragiũ patris valet filio. ff. quod cuiusque vniuers. illud notandum. Sed si plures sunt patroni, nunquid possunt vnum de se præsentare? Credo, quod sic 2. arg. s. de elect. cum in iure.

¶ Idẽ Adoneñ. † episcopo.

¶ Non potest patronus ecclesiam sibi retinere, vel etiam alteri concedere propria auctoritate.

CAP. XV.

Consulit † nos, & inf. ¶ Cum sanctuarium Dei iure hęreditario [a] teneri non possit: nõ decet aliquatenus sustineri, vt clerici ecclesias à parentibus suis fundatas, propria auctoritate [b] detineant: aut laici filijs, vel aliquib. alijs concedant [c] easdem.

¶ Idem.

¶ Ius patronatus per se vendi non potest.

CAP. XVI.

De † iure vero patronatus: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si R. illud comparauit (cũ inconueniens sit vendi [d] ius patronatus, quod est spirituali annexum [e]) cõtractum illum irritum [f] esse decernas.

¶ Idem.

¶ Patronus nõ potest sine episcopi, vel Papæ consensu, etiam loco religioso conferre ecclesiæ decimas, vel aliud spirituale.

CAP. XVII.

Nullus † laicus decimas, [g] aut ecclesiã, [h] aut quicquid ecclesiastici [i] iuris est, sine cõcessione sui pontificis: monasterijs vel canonicis cõferat: [k] † Et si quis episcopus improbitatis, vel auaritiæ causa cõsentire noluerit, Romano pontifici nuncietur, & quod offerendum est, tũc eius licentia offeratur. [l]

¶ Idem.

¶ Si quis episcopus in ecclesia alterius diœcesis est patronus, præsentatus ab eo debet admitti, si est idoneus.

CAP. XVIII.

Significasti: [m] † & inf. ¶ Si episcopi post pro

De iure.] CASVS. Dicitur hic, quòd ius patronatus cum sit spirituali annexum, vendi vel emi non potest, & ideo qui illud comparauerit, talis contractus irritus est decernendus. No. quòd spirituali annexum vẽdi, vel emi non potest.

d ¶ Vendi.] per se tantum, sed cum vniuersitate bene potest vendi. sup. eo. cum sæculum, & etiam obligari. sup. eo. ex litteris.

e ¶ Annexum.] sup. de iud quanto.

[Gl. seq. quærit, & remittit.]

f ¶ Irritum.] ipso iure; quia spirituale vel spirituali annexum vendi non potest: nec etiam redimi. j. de simo. querelam. ff. de contrah. emp. hanc legem. quia non recipit æstimationem. ff. de re. di sacra loca in fi. si tamen res sacra ab ignorante ematur, ad intercesse agitur ex cõtractu. ff. de contrah. emp. l. 4. & Inst. eod. tit. §. vlt. sed quis habebit ius illud, numquid ille, qui vendit, perdet illud hoc ipso quod vendidit? De hoc dixi sup. eod. quia clerici.

Nullus.] habet duo dicta. Secundum ibi, Et si quis, Abbas Siculus.

CASVS. Statuitur hic, quòd nullus laicus decimas vel ecclesiam, aut quicquid ecclesiastici iuris est, sine consensu epi sui monasterijs vel canonicis cõferre præsumat. Si vero eps improbitatis causa vel auaritiæ consentire noluerit, requisitus, Romano Pontifici nuncietur, vt de ipsius licentia quod offerẽdum est, offeratur. No. quod laicus nullum spirituale, vel spũali annexum, concedere põt alicui, sine auctoritate episcopi.

g ¶ Decimas.] sup. de his quæ fiunt à præl. cum nõ possit, in ti. Apostolica.

h ¶ Ecclesiã.] sup. e. ecclesiã dare põt patronatus, et quia donã. ecclesiam, i. ius patronatus, 3 quia donãdo ecclesiam, qđ non est, donare vr̃ de consensu epi, s. ius patronatus. sup. de do. pastoralis.

[Gloss. seq. ponit opi. Vinc. quam reprobat.]

i ¶ Ecclesiastici iuris.] scilicet spiritualis: quia si esset temporale ius ibi nullius auctoritas requiritur, dum tñ res sit donatis. Dicũt tñ quidam, sicut Vinc. quod ius patronatus potest laicus donare loco religioso, ẽt sine auctoritate episcopi. s. eo. illud, sed cõtra dixi ibi.

ADDITIO. Hodie opinio Vincentij est approbata per capitu. 1. eodem titulo lib. 6.

k ¶ Conferat.] si tamen contulerit, & subsequatur postea consensus episcopi, bene valet talis donatio, supra 16. quæstio. 1. cap. vlt. & inf. eo. suggestum. supra eod. cura pastoralis, & supra eod. quod autem. in fin.

l ¶ Offeratur.] nisi iusta causa subsit, quare episcopus hoc denegauit: quia tunc Papa non concederet nec epm compelleret ad dandam licentiam. arg. 63. dist. literas. & 85. dist. archidiaconum, in fi. Ber.

Significasti.] Legitur varijs modis. Primo quòd eps habebat ius præsentãdi in alia diœcesi: Sed secundũ aliam lecturam non refert, an sit patronus in alia, vel in propria diœcesi. Tertio potest secundum aliam lecturam intelligi, quòd non ius patronatus, sed mera præsentatio fuit concessa episcopo. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis eps postquam adeptus est episcopatũ, acquisiuit ius patronatus in aliquib. ecclesijs, à patronis ipsarum pro ecclesia sua. Dicitur hic, quòd si personas idoneas illas ecclesias vacantes præsentauerit, admittendæ sunt. No. quòd si quis episcopus habet ius patronatus in ecclesijs alterius diœcesis, teneretur ei præsentate clericum. Vel pone casum aliter, vt in sequenti.

m ¶ Significasti. Casus 4 litalis est talis: Quidam episcopus nomine ecclesiæ suæ, obtinuit ius patronatus in aliqua capella diœcesis alterius: clericum quem ipse præsentauit, ille ad quem spectat confirmatio, recipere tenetur, etiam de alio episcopatu.

Marginalia: † Adon. Andrensi. Andron. Abdon. — † Cap. 18. e. ti. in 1. cõp. & post cõc. Lat. part. 15. c. 15. — † Cap. 20. e. ti. i 1. cõp. & post cõc. La. par. 15. c. 17. & de materia vide Archid. in c. qui studet, 1. q. 1. — 1 Adde quod Doc. dicunt quod hanc gl. qa pr̃ & fili9 cẽsetur eadem persona l. fi. C. de imp. & alijs subst. — 2 Idem Vin. Gof. & Hos. sicut & decuriones vnũ ex se dant tutorem. ff. de tut. & curat. da. ab his, vbi absũt idẽ Gu. in Spe. e. tit. ad fin. Io. And. — 3 Q. nõ placet, qa licet ecclesiã dare nõ possit, tñ patronatus dare põt s. eod. illud. fm Hostien. — † Cap. 21. e. ti. in 1. cõp. & post cõc. Later. ca. 16. & de intellectu vide Labertinum de iure patron. art. 14. qõ. 1 par. 2. li. 1. & art. 20. q. 1. — † offerat. — † Cap. 22. e. ti. in 1. cõp. & post cõc. Later. pa. 15 c. 19. & de intellectu Lãbertinus de iure pat. art. 14. q. 7. par. lib. 2. — 4 Hic casus nõ hr̃ in antiqs libris.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

m ¶ Per-

1 Hæc glossu a ¶ Personæ idoneæ.] vt 1.ร.eod.c.illud, quod videtur la nō reperit concordare opinioni Vincentij.

in antiquis exemplarib. [Gl.seq.reci.per q.an episcopus alienigenam, & c.ponit opi.Hug.quam improbat.]

b ¶ Præsentauerint.] ep̄is vel alijs inferioribus prælatis, in quorum parochijs ecclesiæ sitæ sunt & clericū cuiuscunque diœcesis pn̄t præsentare, vt 16.q.5 si quis ep̄orum, & sic intelligit. Hug. illud c. & est priuilegium ep̄i, vt diict, sed littera illud nō dicit expresse, sed dicit; ordinet quos desiderat clericos ibi ponere & sic est cōtra illud 71.d.hortamur & c.clericos, & sup.de cle.pere.c.vlt.

dēt irritari, licet ad eum casum deueniat à quo incipere non potuit.55.dist.præcepta.ff.de ith.ac priua.l.2.& ff.de postu.l.1.§.casum, 32.q.7.neque furiotus.3.& qđ rite & s̄m leges factum est, ex alio euentu resuscitari non debet.C.de adm. tu.sancimus. Et quòd ltime factum est, pęnam non meretur. C. de adul. l.Gracchus.

[Gl.seq.quærit, & remmittit.

e ¶ Possidebat.] bona fide, ut dixi, & nō vī.ar C.de p̄r.r.xxx. vel xl.annor. si quis emptionis, §.sed hoc. & 36.q.3.licet in regulis. Sed numquid ille, qui est in quasi possessione præsentā di, si ei moueatur qō proprietatis, poterit interim præsentare ante sniam. Dic de hoc vt dixi sup.e.ex literis. propter hoc tñ nullum fit præiudicium vero patrono in posterum, vt hic dicit. Ber.

3 Et ī.de re.iur. factū legitime.lib.6 Io.And.

motionem suam, præsentationes personarum ad ecclesias, à patronis earū, pro ecclesijs sibi commissis adepti fuerint: personę [a] idoneæ, quas ad eas vacantes præsentauerint, [b] sunt admittendæ.

¶ Idē abbati S. Alberti.†

† Alberij, in vno solo in ceteris, Alb.

¶ Institutus ad præsentationem eius, qui tunc ius patronatus ecclesiæ possidebat, remoueri non debet, licet illud ius ab eo postmodum euincatur: secus si nō possidebat, sed tantum credebatur esse patronus.

CAP. XIX.

Consultationib.† & if. ¶ Si aliquis clericus ab ordinario iudice in ecclesia fuerit institutus ad pręsentationem illius, qui eiusdem ecclesiæ credebatur [c] esse patronus, & postea ius patronatus alius euicerit in iudicio, institutus non dēt ab ipsa propter hoc remoueri, [d] si tpe præsentationis suæ, ille qui eū præsentauit, ius patronatus ecclesiæ possidebat: [e] cum ex hoc ei, qui de iure debet habere, nullum in posterum pręiudicium generetur. Si vero nō possidebat, sed tm̄ credebatur esse patronus, cum non esset, poterit ab eadem ecclesia remoueri. [f]

† Cap.23.c.ti.in 1.cōpi. & post cōc. Lateranē. par.15.c.20. Et in materia vide Abbatē.cōs.45. inci. Christi eiusque matris pręsidio in 1.vol.

¶ Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ Valet secunda concessio ecclesiæ facta alteri ecclesia per episcopum & patronum, non ubstante priori facta per patronum solū.

CAP. XX.

Suggestum† est, ꝙ cum ecclesiæ quædam de assensu domini fundi auctoritate Eboraceñ. archiepiscopi, ecclesiæ beati P. Eboraceñ. concessæ & assignatæ sint in præbendam canonici de Nouoburgo concessionem illam irritare nituntur, occasione donationis, quam sibi asserunt, prius [g] factam.

† Cap.25.e.ti.in 1.cōpi. & post ꝯcil. Lateranēse. par.15.c.23.

¶ Vnde licet in donationibus ecclesiarum requirendus sit & expectandus patronorum consensus, quia tamen ecclesiæ, nisi auctoritas [h] interuenerit

Consultationib.] Duæ sunt partes. Secunda ibi, Si vero. Abb.

CASVS. aliquis credebatur patronus alicuius ecclesiæ: præsentauit aliquē ordinario ad illam ecclesiam vacantem, & ille fuit per episcopū institutus: postea alius ꝯ illum euicit ius patronatus in iudicio: quæritur, vtrum ille institut⁹ propter hoc debeat remoueri? Rn̄det Papa, si tempore præsentationis suæ ille qui pręsentauit cum, ius patronatus ecclesiæ possidebat, & credebatur patronus, non debet ꝑpter hoc ab ipsa ecclesia remoueri, cū per hoc patrono nullum pręiudicium in posterum generetur. Si vero non possidebat ius patronatus, sed tantū credebatur esse patronus cum non esset, ab ipsa potest ecclesia remoueri. No. quòd ex sola possessione, cum bona fide acquiritur ius. Item arg. quòd plus valet quod est in opione, quā quod est in ueritate. Item quod legitime factum est, non dēt irrirari, licet ad eum casum deueniat, à quo non potuit incipere. Item ex sola opinione non acquiritur ius.

[Gl.seq.arg.opi.præferri, &c. alle.5.iura, & duo in contrarium.]

c ¶ Credebatur.] & erat in quasi, possessione iuris patronatus, quia tunc tenet præsentatio, etiam si in veritate non sit patronus ร.de elec.querelam, & sup.de causa pos.& proprie.cū olim.& hic. Item est hic arg. quòd plus valet quod est in opinione, quam quòd est in ueritate.1.q.1.si qs à simoniacis 3.q.7.c.infames.§ tria. & §.uerum.inf.qui fil.sint leg.cum inter & c.per tuas, & sup.de biga.nuper.in fi.arg.contra.29.q.2.si quis.& 8.d.ueritate. Et ita sola possessione acquiritur titulus [2] licet ille dominus non sit qui præsentat, sed hoc facit bona fides.

2 Cōcor. li.1.§.denique ff.de aq.plu.arc.not.Bar. in l.Celsus. ff.de usu.

d ¶ Remoueri.] quia quod legitime factum est, non

f ¶ Remoueri.] quia nō præsentatur à patrono 16.q.7.decernimus, & sic credulitat sine possessione non valet, vel non prodest.

Suggestum.] Summatum est. ร. in c.illud. Communis diuisio. Secunda ibi, Vnde licet. Abb.

CASVS. Quidam patronus quarūdam ecclesiarū de assensu archiep̄i Eboraceñ. ecclesias illas concessit ecclesiæ beati Petri Eboraceñ. ut illas haberent in præbendam canonici de Nouoburgo. cōcessionē illam annullare intēdūt, ex eo ꝙ dicebāt concessionē illarum ecclesiarum, prius sibi factam; quæritur, quæ concessio valere debeat. Respōdet Papa ꝙ licet in donationib. ecclesiarum requirendus sit, & expectandus patronorum assensus, tñ nisi auctoritas Pōtificalis interueniret, concedi non possunt, & ideo prima concessio, si cum assensu patroni, & auctoritate diœcesani facta est, aut etiam postea eius assensus fuerit subsecutus, posteriori concessioni præfertur: alioquin illa debet valere, quæ de auctoritate diœcesani facta est, quamuis posterius facta dicatur. Not. quòd patronus sine auctoritate episcopi ius quod habet in ecclesia, conferre non potest. Item quod ab initio non valuit, per subsequentem consensum confirmatur. Item concessio quæ non tenet, non impedit secundum.

g ¶ Prius factam.] similiter casum habens sup. de his quæ fiunt à præla.c.continebatur.

h ¶ Auctoritas.] ep̄alis.sup.eo, quòd autem, & c.illud, & c.nullus, & sup.de dona.consultationib.& sup.eo.c.cura.& hic.& c.præterea, & c.significantibus.

[Gl.seq.arg.alleg.quatuor iura.]

a ¶ Sub-

a ¶ Subsecutus.] arg. quod ab initio erat inualidum per subsequentem consensum confirmatur, & fit validum. s. e. cura. & 16. q. 1. c. vlt. 1. simile s. de his quæ fiũt à prælat. sine consen. ca. c. cum nos. & s. de do. pastoralis. & supra eo. cura.

tus sub interminatione anathematis, si fecerit contra, non est excommunicatus, sed excommunicandus.

i ¶ Coram seculari.] ſm illam regulã, Actor forum rei sequatur. s. de fo. cõp. cum sit generale. 11. q. 1. experientiæ. Sed nonne committunt illi sacrilegium, q̃ taliter spoliant ecclesias? ergo sunt per ecclesiã iudicandi, vt pbatur s. de fo. cõp. cõquestus. & arg. 12. q. 2. nulli liceat prædia. & homicidæ dñt. 12. q. 2. q̃ abstulerit. Est ergo verũ, ꝙ isti malefactores sub ecclesiastico iudice sunt cõueniẽdi: & fauore ecclesiæ est hoc introductũ. s. de for. comp. cũ sit gñale. & ſm illam regulã non consequeretur intentionẽ suã. Sed pone ꝙ ecclesia agat ꝯ eos corã iudice seculari: & ipsi laici volũt recõuenire ecclam: qa forte hęc erat intẽtio ipsorũ, nũqd sunt audiẽdi? Dicas ꝙ nõ. ff. de iud. l. 2. §. sed agat. & alia rõne: qa qõ spoliationis priuilegiata est, vt eã intẽtans recõuenĩri nõ possit, nisi de alia spoliatione. s. de ord. cog. super spoliatione. & sup. de iudi. significauerunt.

[Glo. seq. notat, & remittit.

põtificalis canonice concedi nõ possunt: Significamus, ꝙ prior concessio, si cũ assensu patroni, & auctoritate diœcesan epi † facta est, aut eius assensus fuerit postea subsecutus,[a] posteriori concessioni pręfertur: alioquin illa debet præferri, quamuis posterius [b] facta, quæ consensu domini fundi, & episcopi auctoritate fulcitur.[c]

¶ Idem archiepiscopis & episcopis per Angliam constitutis.

¶ Ab officio & beneficio remouetur, qui monitus nõ dimittit ecclesiã sine consensu episcopi sibi concessam. hoc dicit.

CAP. XXI.

Relatum † est nobis, ꝙ nonnulli occasione laicæ recognitionis,[d] non requisita epi audientia, beneficia ecclesiastica sibi p̃sumũt in vestris parochijs vendicare.[e] Quoniam igitur hmõi personæ non intrãt per ostium,[f] sed aliũde conscendunt,[g] ac per hoc indigni [h] sunt pastoris nomine, vel prærogatiua gaudere: Mandamus, quatenus eos si commoniti prædicta minime resignauerint (nisi episcopali cõcessione † muniti fuerit) ab officio reddatis & beneficio alienos: & infra.

¶ Laici spoliãtes ecclesiã, excommunicantur. h. d.

¶ Ad hoc quoniam quidã laici ecclesias possessionibus spoliant, vt sic viros ecclesiasticos faciant coram sæculari [i] iudice litigare: vobis iniungimus, vt id publice sub interminatione curetis anathematis prohibere. Siquis autẽ prohibitionis vestræ contemptor extiterit, eũ excõmunicationi subdatis.[k]

¶ Idem.

¶ Si quæstio iuris patronatus infra sex menses non terminatur à tempore uocationis, libere põt, episcopus sine præsentatione ibidem instituere rectorem. h. d. Sed intellige de patronis ecclesiasticis: nã in laicis sufficiunt quattuor mẽses.

CAP. XXII.

Eam † te decet: & infr. ¶ Illas aũt ecclesias, de quarum patronatu cõtrouersia fuerit, si infra sex menses [l] postquam vacauerint, non fuerit controuersia † interminata: licitũ tibi sit de persona idonea ordinare.

b ¶ Quamuis posterius.] arg. ꝙ litteræ quæ possent elidi p exceptionẽ, non præstant impedimentũ secundis, quamuis de primis non faciant mentionem. s. de cõfir. vti. c. bonæ.

c ¶ Fulcitur.] arg. ꝙ vbi plura faciunt pro aliquo q̃ ꝯ obtinere debet. arg. 13. dis. duo mala. & c. nerui. C. de iu. & fa. igno. l. 1. 2. & s. de re iud. cũ quæ, vbi sunt arg. de hoc. Arg. contra 22. q. 1. mouet te.

Relatũ.] Sunt duæ partes. Secunda: ibi. Ad hoc. Abb. Sic. CASVS. Quidam clerici occasione concessionis sibi factæ p la. cos, non requisita epi auctoritate, ĩ ipsis ecclesijs bñficia sibi vendicare p̃sumunt; quia hmõi psonę nõ intrant per ostiũ, sed aliunde conscendũt, ac per hoc se reddũt indignos: mandat Papa prelatis ipsorum, quatenus si commoniti prædicta nõ resignauerint: ab officio & bñficio remoueãt, nisi epi ili fuerit concessione muniti.

d ¶ Recognitionis.] id est, confessionis in iure factę, donatiõis vel cõcessionis prius factæ de re quacũq;. quod melius est, & est vulgare Anglicorum; Alanus.

e ¶ Vendicare.] id est retinere.

f ¶ Per ostium. 7. q. 1. non furẽ. & 23. q. 4. tres personas. & 1. q. 1. ordinationes.

g ¶ Conscendunt.] 4 & sic fures sunt. s. de elect. dudũ.

h ¶ Indigni.] in tñ ꝙ deponi dẽnt, & excõicationi subijciẽdi sunt. 14. q. siqs deinceps. siqs eps. siqs clericus. hodie tñ non imponitur pęna prædictorum canonum, sed statur ei quod hic dr̃. Et siqs consentiat electioni de se factæ, per abusum laicorum, intelligibilis fit, nec potest promoueri sine dispensatione. supra de ele. qui siquis.

AD HOC. Quidã laici spoliant ecclesias possessionib. suis, vt sic viros ecclesiasticos faciant litigare coram iudice, seculari, mandat Papa prælatis prædictis, quatenus id publicè sub interminatione anathematis debeãt inhibere: & si ꝯ hoc fecerint, excõicentur. Nõ. ꝙ ex concessione laici sine auctoritate ep̃i, nullus ecclesiã recipere debet. item actor forum rei sequi dẽt. Item prohibi-

K Excõicationi subdatis.] hic patet, ꝙ si qs phibeat sub pęna anathematis siue excõicationis, licet qs ꝯfacit, nõ est excõicatus, sed dẽt excõicari: secus vr̃ 7 si dicat sub interminatione anathematis. s. de eo, q fur. ord. rece. c. 1. Vel si dicat sub excõicationis interpositione, qa qui ꝯ facit, excõicatus est. 62. di. Salonitanę. & s. de loc. & condu. c. 1. qa p illa verba innuitur, ꝙ excõicationis sentẽtia ta sit. Dic de hoc, vt dicitur infra de simon. sicut 2.

Eam te.] CASVS. Si de iure patronatus alicuius ecclesiæ controuersia fuerit inter aliquos, & inf. sex menses nõ fuerit terminata postquam vacauerit, ex tũc licitum sit superiori eandem de persona idonea ordinare. Nõ. quod q̃stio iuris patronatus infra sex menses[3] terminari debet.

[Gl. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit, & secundũ approbat.]

l ¶ Sex menses.] contra. s. c. quoniam & j. eo. cum pp. vbi dantur tñ quattuor menses: 16. q. 7. si plures. & c. considerandum & j. eo. quætunque. Sol. cũ est contentio de electione inter patronos, tunc obtinet quod dr̃ s. eo. quoniam. 1. ĩñ Si autem ecclesia ordinari non possit sine

1 Concor. l. & si ꝯ. C. de nupt. & l. si quis in senatorio. ff. de ritu nupt.

† vox, epi deest in antiquis.

2 Pro milite q̃ audit post sniam opponẽs perẽptoriã, q̃ p ignoratiam iuris omiserat, faciunt rria, vt ibi notat, ꝙ miles, ꝙ re. ꝙ certat de dãno vitãdo ꝯ eũ duo, res iudicata, & iuris igñorãtia. Io. And.

† Cap. 27. e. ti. in 1. cõpi. Et post cõc. Later. pa. 50. c. 33. Et vide concil. Trid. ses 14. de reforma. c. 13.

3 Non modo Angliæ, sed & Galliæ, Burgũdiæ & Prouinciæ, vt hic notat Hostiensis.

4 Hęc gloſſa non hr̃ in antiquis codicibus.

† beneficio

5 Cõcor. l. it & crĩna li. C. de iur. om. iud. l. fi. C. vbi in rẽ act. exer. deb.

6 vide de fo. comp. e fi. in fi. vltimę gl. Io. And.

7 al. dicit. & est hoc cõtra hũc textum ſm Host. Pe. & Abbatẽ. Io. And.

† Ca. 5. ti. de ætate & qualitatẽ in 1. comp. Et de itellectu Lãbertinus de iure patr. ar. 9. q. 1. par. 2. lib. 2.

† Vox, controuersiã, deest in oĩbus antiqs exẽplar ib.

sit sine nimio scandalo patronorũ; tunc satis posset dici, ꝙ ep̃s tollat reliquias, & claudat ostia: & sic possumus tenere decreta prædicta, si plures, & cõsiderãdũ, q̃a pp magnũ scãdalũ ea quę sine peccato mortali possunt omitti, quandoque omittimus. ĩ. de no. ope. nunc. cum ex iniuncto. alias pp modicum scandalum non dimittat ep̃s ecclesiam ordinare, vt dr̃. c. q̃m. Tamen consueuit dici, ꝙ non statur hodie illis decre. sed illi decreta. q̃m. vbi dr̃ de sex mẽsib. Si vero est contentio inter aliquos de iure patronatus, tuuc ep̃s expectet vsq; ad sex menses, & tunc auctoritate sua ordinet ecclesiam, si ĩ. sex mẽses postq̃ vacauerit, illa q̃ diffinita non fuerit, vt hic dicit sal uo iure illius, qui postea euicerit i⁹ patronatus ĩ posterum. s̃. e. si vero & c. cõsultationib. & ĩ. eo. cum pp. Sed si non vult tm̃ expectare, post quattuor menses ordinet ecclesiam. s̃. e. quoniam. & ĩ. c. cum propter quib. standũ est, vt dicit Lau. quia licet illa decret. quoniã, præcesserit istã, Inno. tamen concor. cum illa decret. quoniam. quæ est Lateranẽ, cõcil ĩ. Quidam ¹ tamen ita dicebant, quòd hic computantur sex menses à tempore vacationis & ita concord. concilium Later. s̃. de concessione præben. nulla. & illa, quoniam & cap. cum propter. intelliguntur à tempore motæ litis. quod satis potest concedi. & hoc satis inuenitur per litteram illarũ decr. in quib. dicitur, si quæstio emerserit, & hic dicitur, postquam vacauerit, tamen episcopus potest facere quod istorum magis placet. Si vero contentio sit inter episcopum, & patronum, puta ep̃s dicit presentatum indignum, patronus idoneum, tunc episcopus ponet œconomum ibi pro fructib conseruandis, quousq; fuerit expeditum. s̃. de off. ord. cum vos. Credo potius standum ei quod dicit Lau. si episcopus voluerit. quod dr̃ à tempore motæ litis, non hẽt rõnem: quia si posset vacare ecclesia quasi per octo menses, & decr. illa præcessit tempore illam. quoniam. supra eod. licet hæc sit posterior in ti. quia ambę sunt eiusdem auctoris.² Ber.

† Cap. 29. e. tit. in 1. cõp. extat integra clausula in c. 11. ti. de hr̃t. in 1. compil. est. n. pars c. ad abolẽdẽ, vt obseruat Concius. & pro intellectu uide notata per Geminianũ in c. cum in ecclesia. de p̃b. lib. 6.

¹ Scilicet Petrus Hispanus hic.

² Facit quod no. de off. archid. ad hęc, Io. And.

¶ Lucius tertius.

¶ *Patronus ius patronatus propria auctoritate alienare non potest, nec ab ecclesia aliquid temporale exigere, nisi tempore fundationis a diœcesano illud fuerit sibi reseruatum.*

CAP. XXIII.

ij PRæterea † quoniam aduocati [a] ecclesiarũ ius aduocationis, [b] donationis, vel emptionis [c] titulo, alijsq; pro sua volũtate cõtractib. in alios trãsferre præsumunt, fodrũ, [d] albergarias, [e] regium, [f] & similia tanquã a propriis rusticis, ab ecclesijs extorquentes: Pręsenti decreto statuimus, eos siue aduocati, siue patroni, vel vice domini, siue custodes, vel guardias habẽtes, seu quocunq; alio nomine censeã tur, à grauaminib. ecclesiarum cessare, nihilq; in ipsis pręter antiquos & moderatos redditus à locorum episcopis institutos [g] exigere: aut † si aliud exegerint, excommunicationi subdantur. Contractus quoq; huiusmodi, [h] quos fecerunt, vel facient in futurum, vim aliquã decernimus non habere.

PRæterea.] Primo ponitur duplex factum reprehensibile. Secundo contra secundum statuit, & penam imponit. Tertio contra primum discernit. Secunda ibi. Præsenti. Tertia ibi, Contractus. Abb. Sic.

CASVS. Patroni ecclesiarum ius patronatus titulo donationis: vel emptionis: vel alijs cõtractib. pro arbitrio suo in alios transferre præsumunt, & alias exactiones ab eis exigunt, tanquam à proprijs rusticis; vnde statuit concilium, ꝙ ab huiusmodi grauaminibus cessare debeant, & nihil aliud exigant præter antiquos redditus ab ep̃is institutos: & si aliud exegerint, excõicantur, Contractus huiusmodi, si quos fecerint, statuit Papa non tenere. No. ꝙ patroni ecclesiarum id solum ab ecclesia debent habere, quod a canonibus reperitur cõcessum. Item cõtrafaciens excommunicari debet. Item ius patronatus vel emi non potest.

a ¶ Aduocati.] id est, patroni.

b ¶ Ius aduocationis.] i. ius patronatus, vel potius ius aduocationis. nã alij dicuntur patroni, & alij aduocati, ³ vt infra eo. c. patet.

c ¶ Emptionis.] qualiter ius patronat⁹ trãferatur venditione. seu alijs modis, dictũ est supra eo. cum seculum.

d ¶ Fodrum.] fodrũ est collecta, quã imponebãt isti patroni ecclesijs, & est vulgare Lombardorum.

e ¶ Albergarias.] ⁴ id est, pactiones, quæ debentur pro comestionibus.

f ¶ Regium.] quod regi debetur, siue tributũ regi debitum. 11. q. 3. si tributum. & 23. q. 8. conuenior.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem, an cẽsus possit patrono constitui.]

g ¶ A locorũ episcopis institutos.] statui ergo p̃nt redditus patrono vice tributi siue pẽsionis, vt hic pater, & 23. q. vlt. tributum: & argu. 18. q. 2. Eleutherius. & hoc ante cõsecrationem ecclesiæ, & nõ post. ⁵ arg. C. de dona. quæ sub modo. l. perfecta. & 16. q. vlt. filijs. possunt etiam statui vice beneficij, & ante, & post. 16. q. 6. illud. & q. 1. possessiones. & q. 3. clerici. & c. si episcopus. amplius vero habere non debẽt, quam reperiatur in iure permissum. ĩ. de pœn. in quibusdam. quod si præsumpserint, puniantur, vt hic dicitur, & in c. in quibusdam. & supra de statu monach. in singulis. in fin.

[Gl. seq. signat contrarium & remittit.]

h ¶ Contractus quoque huiusmodi.] de quibus præmissum est scilicet donationis, venditionis, & alijs: & sic patet quod ius patronatus vendi non potest, supra eo. quia clerici. & c. de iure. vel donari sine cõsensu episcopi. supra eodem nullus. argum. contra supra eo. illud. ibi soluitur.

³ Ad hoc ĩ. de ele. g̃nali. li. 6. Io. And.

† In codice Barbatię ita. aut si aliud exegerint, excõ cabũtur.

⁴ Hęc glossula non est in antiquis: q̃d aũt sit Albergaria, rectius tradit hic Hostiensis.

† Ca. 30. eo. tit. in 1. cõp. & post cõci. Later. pa. 15. c. 8. Et de intellectu Lãbertinus de iure pat. art. 10. q. 2. pa. 2. lib. 2. & art. 1. q. 6. pa. 1. lib. 2.

⁵ Vide q̃d dicã de tradẽte dotem prius oblatam: de ele. g̃nali. li. 6. super. glo. fundans. Io. And.

¶ Idem Neruicen. episcopo.

¶ *In plurib. successiue præsentatis à patrono laico, episcopo datur gratificatio; sed in præsentatis a p̃sona ecclesiastica, prior est primo præsentatus. h. d. specialiter, & vnum de principaliorib. capitulis tituli.*

CAP. XXIV.

CVm † autem aduocatus clericum idoneum episcopo præsentauerit, & postulauerit postmodum eo non refu-

CVm autem.] Laicus patronus vno præsentato potest alium præsentare, secus in patrono clerico. Et secunda pars: ibi. Verum. Abb.

CASVS. Patronus ad vacantem ecclesiam clericum idoneum præsentauit episcopo, & eo non reprobato postmodum alium præsentauit idoneum: quæritur quis præferri debeat? Respondet Papa iudicio episcopi est relinquendum. Et hoc verum est, si laicus fuerit præsentator: sed si collegium vel ecclesiastica persona præsentationem habuerit, qui prior est tempore, prior est iure. Nota quod laicus patronus variare potest in præsentando, antequam præsentatus sit admissus, collegium vel ecclesiastica persona non potest variare. Item qui prior est tempore, potior est iure,

a ¶ Alium.]

a ¶ Alium.] dando secundum videtur à priori, sicut ille qui plures constituit procuratores diuersis temporib. ff. de procu. si quis cum procuratorio. §. vlt. & sup. de procuratoribus, non iniuste.

[Gl. seq. no. de gratificatione, al'e. 5. intra, in cōtrariū alle. 3. & soluit.]

b ¶ Iudicio epi.] & sic locus est gratificationi. ff. loca. I naue. in fi. s. de off. dele. de causis. 2. 6. q. . tpa. ff. de reli. . . vlt. ff. q satis. cog. de die. Sed contra est inf. eo. . in fi. C. de . . plerūque. ff. de fidei cō. libert. gn̄aliter. §. qd ergo. Sol. cum dubitatur quis potior sit in iure, locus est gratificationi, 1 vel cum aliqis non pōt subuenire vtriq; ff. ad Sylla nia. si quis in gra ni. §. si cum omnes.

c ¶ Ecclesiastica psona] quia clerici patroni pinguius ius habent quam laici. a. 16 q. 5. si quis epōrū, vel quia clerici variare non debent, in pœnam eorum hoc statutum est. Ala.

d ¶ Qui prior ē tpe.] sic s̄. eo. pastoralis, & ita hēt hic, ꝙ q. prior est tempore, potior est iure. sup. de maio. & obe. c. 1. vbi de hoc 2.

1 Vt de resc. c. pen. lib. 6. Io. And.

† De hoc axio mate vide q̄ late scribit Cassanens in catalogo glo riæ mundi, ratione 99, adde Dynū, & Io. And. in regula, qui prior, de reiur. lib. 6.

tato alium [a] æque idoneū in eadem ecclesia admitti: quis eorum alteri præferatur, iudicio [b] episcopi credimus relinquendum, si laicus fuerit, cui ius cōpetit præsentandi. Verum si collegium, vel ecclesiastica persona [c] præsentationem haberet, qui prior † est tempore, [d] iure potior esse videtur.

¶ Clemens tertius.

¶ Ex constructione ecclesiæ facta de consensu episcopi, acquiritur ius patronatus. hoc primo. Patronus non eligit prælatum in conuentuali ecclesia, sed in capella sic. hoc secundo. Patrono debetur processionis honor, & alimentatur ab ecclesia si uergat ad inopiam. hoc tertio. Et iste textus est de principalioribus.

CAP. XXV.

Nobis † fuit: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ talet damus responsum, ꝙ si qs ecclesiā cū assensu diœcesani [e] cōstruxit, [f] † ex eo ius patronatus acquirit.

¶ Ceterum in conuentuali [g] ecclesia, nō electioni prælati faciendæ, sed iam factæ honestius [h] patroni postulatur assensus: nisi aliter de sua [i] iurisdictione obtineat, vt partes suas interponere debeat electioni tractandæ. Secus tamen est in capella, [k] in qua vnus presbyter à pa-

1 Conco. l. si fundū, & l. gn̄aliter, cū multis alijs, C. qui pot. in pig. habe.

NObis.] Tria sunt dicta. Secundum ibi, Ceterum. Tertium ibi, Pro fundatione. Abb. Sic.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum aliquis efficiatur patronus ex sola cōstructione ecclesiæ? Item queritur, vtrum patronus sit ad electionem plebani cum clericis admittendus, vel repellendus, quāuis allegauerit se ex lōga ꝯsuetudine interesse dēre: taliter rn̄det Papa, quòd si aliquis de assensu epi ecclesiam construxit, ex hoc ipso ius patronatus acquirit. Ad secundam qōnē rn̄det, quòd in ecclesia cōuentuali cōsensus patroni ad electionem faciendam non est requirendus, sed electioni iam factæ eiusdem requiri dēt consensus, nisi aliter de sua iurisdictione obtineat. Sed in capella vbi vnus presbyter eligitur, patronus ipsum epo præsentare pōt & dēt, de iure. Item patrono honor processionis seruatur: & si ad inopiam vergat ab ecclesia illi secundum facultates ipsius succurritur, sicut est in canonib. cōstitutum. No. quòd ex sola constructione ecclesiæ acquiritur ius patronatus. Item in collegiata ecclesia ius electionis nō cadit in laicum patronum, secus in capella: vbi vnus tātum eligitur. Item patrono debetur honor processionis. Item si patronus ad inopiam vergat, ecclesia illi succurrere debet.

5 De hoc s. de postu. c. 2. & 65. dist. si forte. Dixit. hic Vi. quòd pluralitas facit collegiū, cum ad hoc sint instituti ut corpus faciant, & remittitad nos per eum de elect. sacros. Io. And.

e ¶ Assensu diœcesani.] alias non potest, de conse. d. 1. nemo, & in anth. de mona. 5 illud col. 1.

f ¶ Construxit.] & ita ex constructione acquiritur ius patronatus. 16. q. 7. Frigentius, & cap. piæ mētis. & c. filijs.

g ¶ In conuentuali.] conuentualis dicitur, ex quo duo vel tres in collegio sunt. inf. de elect. c. 1. Sed videtur ꝙ tres ad minus debeant esse. ff. de verb. sig. Neratus, tamen in vno retinetur ius collegij. 3. ff. quod cuiusque vniuersita. sicut, §. vlt.

ADDITIO. Quidam dicunt contrarium.

h ¶ Honestius.] Immo necesse est ꝙ requiratur, vt vr̄, sup. de ele. cū terra. & melius. e. ti. sacrosancta, quia posset excipere contra ipsum si non esset idoneus, et post confirmationē, & si male versatur, tenetur denunciare episcopo. 16. q. 7. filijs. & arg. opt. 18. q. 2. abbatem.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

i ¶ Nisi alter de sua iurisd. ctione. Inō vr̄ ꝙ istud stare possit: quia si intelligas hoc gn̄aliter de quocūq; patrono, obstat manifestū ꝯrium. su. de ele. sacro sancta, & c. Massana, vbi habes, ꝙ ius eligendi nō cadit in laicū in collegiata ecclesia, nec valet aliqua ꝯsuetudo, vt laicus intersit eū clericis ī electione plati. vt hic vr̄ pmitti. qualiter ergo rn̄debimus contrarijs? Pōt dici sm ꝙ notauit hic Tanc. ꝙ hoc intelligi dēt cum ecclesiastica psona ius obtinet patronatus: puta abbas, vel alia ecclesiastica psona: qa hmōi personæ bene pn̄t interesse electioni faciendæ cū clericis, ex quo ꝯsueuerūt ibi īteresse electioni faciendæ: vel quia in fundatione reseruauerunt sibi istud ius de consensu epi, & sic de iurisdōne sua interesse pn̄t. ar. 18. q. 2. Eleutherius, & sic nō cōtradicit, vt notat in c. sacrosancta, vel potes hoc intelligere gn̄aliter ēt de laico. Vel expone de sua iurisdōne si in spāliter concessa in sua fundatione, quā concessionē ostendere dēt, ar. 100. dist. contra morā. & ab eo qui hoc concedere potuit, s. à dn̄o Papa, quia eps nō posset hoc cōcedere: sicut credo. 2. arg. prædictæ decr. Eleutherius, & hoc bn̄ probatur, 16. q. 1. hinc etiam, vbi datum fuit tale priuilegium, quòd rex simul cum monachis eligat abbatem: aliter vero patronus in electione esse non debet. & sic vtroq; modo cessant prædicta contraria consuetudo enim hic non prodest.

[Gl. seq. quærit, all. pro, & contra, dat vnam solutionē, qui opponit, & oppositioni adhæret. finis reci. per q. an perdat patronus ius præsentandi, &c. soluit respondens ad contrarium.

k ¶ in capella.] sed nūquid inuito patrono posset fieri hæc capella collegiata ecclesia, 5 & sic amittere præsentatione? Nō vr̄. arg. ad hoc. ff. si cer. vend. in cuius familia. in fi. & ff. de vsu. & habita. l. vlt. & 10. q. 1. c. 1. cōtra 10. q. 1. decretū, vbi ordinatio ecclesiæ pertinet ad epm, & c. nouerint, & ff. de vsu. & habi. l. vlt. in fi. Satis posset concedi, ꝙ posset in fauorem ecclesiæ, & sic punietur patronus sine culpa, sed non sine causa. sup. vt lite non contesta. quonia, §. si vero, in fi. & 22. dist. reuocantes, in alijs omnibus remanet patronus præter quam in electione prælati: in ipsa enim fundatione hoc euenire posse patronus prospicere debuit, & sic cauere per superiorem. ff. loca. si quis domum. §. 1. & 33. dist. an nomine dn̄i. & sup. de elect. licet. Sed his non obstātib. vr̄, ꝙ inuito patrono capella in præludicium patroni non possit fieri collegiata ecclesia, vt vr̄ bene probari 16. q. 7. monasteriū, & c. seq. vbi dr̄ expresse, ꝙ epus non potest auferre ecclesiam à dispositione patroni, & ita eo inuito collegiata fieri non potest: sicut eo inuito nō pōt ei auferri directe ius præsentandi. 16. q. 7. decernimus,

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cōpi. Et vide cōc. Tridē. ses. 14 de reform. 2 12. & sessio. 25. de ref. c. 9

† al. taliter rn̄demus.

† cōstruxerit

4 Idem Hosti. Nec ob. ī auth. de ecc. ti. §. si quis ædificationem. colla 9. qa ei nō est stādū in talib. 10. dist. c. 1. sm eum pōt, & aliter intelligitur dixi secundū eū supra per vers. tractādæ. Io. A.

5 De hoc vide notata in c. dilecta. de excessib. prælā. adde Host. s. eod. suggestum. & Ioā. And. hic.

mus,& inf.eo.tit. cum dilectus.vbi de hoc ergo nec in directe,& vbi aliquid ei vna via prohibetur,alia via nō conceditur sup. de procu.c.tuæ. cum suis concord. ibi positis. Item & alia ratione non debet fieri collegiata inuito patrono. Cum enim ecclesia teneatur prouidere patrono,si ad inopiā vergat:si hoc fieret,nō posset:sibi postea prouidere, sicut pri⁹ poterat,ergo sua interest ne, fiat collegiata, qđ ꝓbaт̄ 16.q.7.quicūq; directe ergo nō pōt priuari iure præsentandi,vt dictum est,ergo nec in directe faciendo ecclesiā collegiatā.Hoc credo verū & æquū, & honestum, vt per hoc laici inuitentur ad constructionē ecclesiarū:sicut per cōtrarium à prouisione ecclesiarū reuocarentur,& ita patrono inuito capella non pōt fieri collegiata: sicut dn̄s rei nō pōt vsum rei immutare, etiam in melius inuito vsufructuario, vt đt lex prædicta ff. de vsu & habi.l.vlt.in fin. Sed dato ſm dictum alicuius, ꝙ capella possit fieri collegiata ecclesia iuito patrono, nō perdit propterea ius præsentādi rectorem. Si vero consentiat,ut;possit fieri collegiata sine protestatione iuris sui, in eo casu dicerem electionē rectoris ad collegiū tm̄ pertinere, & hoc ēt tp̄e fundationis fieri potuit.arg.s̄ eo.præterea 2.& 18. q.2.Eleuterius.utroque tn̄ casu remanet patronus quantū ad alia, & hoc c. & alia iura,q̄ dicūt, ꝙ in ecclesia collegiata patronus in elect.one esse non debet, intelligitur,de illis ecclesijs,quæ ab initio de uoluntate patroni factę sūt collegiatę Be.

† Vox, ecclesiæ, deest in antiquis.

† moderate.

† Cap. 1.eo. ti.in 3.cōpi.

trono eligitur, & pro institutione habenda, loci episcopo præsentatur.

¶ Pro fundatione quoque ecclesiæ † honor pro cessionis fundatori seruatur: & si ad inopiam uergat, ab ecclesia illi modeste [a] †succurritur,sicut in sacris est canonibus [b] institutum.

¶ Innocent.iij.Rothomagen. archiepiscopo.

¶ Patronus ecclesiæ vacātis, quamquam sit clericus, ad eam se præsentare non potest.

CAP. XXVI.

PEr † nostras postulasti litteras edoceri, vnum clericus ad vacantem ecclesiam, in qua ius obtinet patronatus, seipsum (si est idoneus) valeat pręsentare. Cum igitur nullus se ingerere [c] debeat ecclesiasticæ prælationis officijs: Respōdemus,quod nullus se potest ad personatum alicuius ecclesiæ præsentare:[d] quantūcunque idoneus sit,& quibuscumque studijs,& meritis adiuuetur.

¶ Idem Conuentren. episcopo.

¶ Si quæstio iuris patronatus inter patronos non diffinitur infra quattuor mēses,episcopus ordinabit ecclesiam sine præiudicio co- 10 rundem.

a ¶ Modeste.] habito respectu ad facultates ecclesiæ,& ad qualitatem personæ.10.q.3.c.vlt. & ff.de vsufr. sed & si quid.§.1.

ADDITIO. Vnde versus.

Patrono debetur honor,onus,vtilitasque:
Præsens vt præsit,defendat,alatur egenus.

b ¶ Canonibus.] 16 q.7.quicunque.

PEr nostras. Alias,per tuas.Consultatio ponitur & responsio.Secunda pars ibi,Cum igitur.Abbas.

CASVS. Clericus habet ius parronatus in aliqua ecclesia:quæritur, vtrum possit ad eam vacantem præsentare seipsum,& rn̄det,quòd non,quantumcumq; sit idoneus,quia nullus seipsum eligere No. quòd nullus debet seipsum ingerere alicuius prælationis officio.Item nullus potest seipsū præsentare, quantūcumque sit idoneus. [Gl.seq. contrarium signat.]

c ¶ Ingerere.] hoc ipso tanquam ambitiosus dēt repelli.8.q.1 in scripturis & 1.q.6 si ij qui.sim. C.de episc.& cle.si.quemq̄ & ff.de proc.quæ omnia, 1 quia non ambitione,sed labore vnumquemq; ad honorē cōuenit peruenire.C.de re mil.l.ꝯtra publicam. lib.12. & 61.dist.miramur. ad fi.arg.contra.sup. de elect.cum in iure.

d ¶ Præsentare] quia dicebat dn̄a dēt esse inter p̄sentatum & præsentantem:dantē & recipientē.sup.de instit. cū ad nostrā.& inter baptizatum,& baptizantē.inf. de baptis. & eius effe.debitum, & ff.đ tut.& cur.da. ab his.prætor.& ff.đ of.p̄t. l.ult.2.& hæc est rō quare persona electa non vr̄ computanda inter eligētes, ut augeat numerum eligentium:quia à se ipso oriri non dēt 24 q.1.didicimus,& intus ortus occidit. 1. q.1. quibusdam.

† Cap.2.eo. ti.in 3.cōpi. Vide Geminianū in c.1 §.uerum, de iure patr.li.6 adde Lapum allegatio. 75 & 95.

† Hæc duo verba, ab eo desunt in co Barbatię ī antiqua compil.& in oībus manuscriptis Vaticanæ: & series antiquę comp. indicat oīno abesse oportere.

1 Vide de p cu. mādato. in fin.2.glo. Io.And.

2 Est.n. natura correlatiuorū, ꝙ vnū [illegible] ff.de præs.[illegible] l.[illegible] in pr.n.

CAP. XXVII.

CVm † propter discordias laicorum, & inf.

¶ Fraternitati tuæ man- 20 damus,quatenus,si de iure patronatus quæstio emerserit inter aliquos; & (ab † eo) cui competit,infra quatuor [e] menses non fuerit diffinitum, ex tunc ecclesiam ipsam de persona non differas idonea or- 30 dinare? Ita ꝙ illi ex hoc non debeat in posterum pręiudicium generari,qui ius euicerit parronatus.

¶ Idem Archidiacono & Cancellario Altissiodorē.

¶ Legatus de latere eccle- 40 siam cuius alia ecclesia est patrona, collationi suæ reseruare potest,licet non vacet, & conferre cum vacat. hoc primo. Ex duob. præsentatis à patrono laico, potest superior instituere secundum. hoc secundo. 50 Et sic quo ad intellectum iste textus habet duo dicta diuersa: licet quo ad litterā ambo commisceantur.

CAP. XXVIII.

60 CVm † dilectus filius: & infra.

CVm propter. Diuiditur, quia primum dictum ponit. Secundo potestationem subdit: ibi, Ita quòd. Abb.

CASVS.Dicitur hic,ꝙ si qō emerserit inter patronus de iure patronatus,& ī. quattuor meses non fuerit diffinita,liceat ex tūc epo ecclesias ordinare, ita tn̄ ꝙ non fiat in posterum præiudicium illi,qui ius euiecrit patronatus. No.quòd qō iuris patronatus inf.quatuor menses terminari dēt Itē propter discordias patronorum non debet ecclesia priuari diuino officio.Item ordinatio episcopi,non facit præiudicium patrono euincenti ius pattonatus.

† Ca.3.e.ti. V.de concil. Trid.[illegible] 24 de refo.c.[illegible] ubi hmōi reseruationes uidentur prohiberi.

[Gl.seq.alle.vnam concor.signat vnum contrarium, & utrobique remittit.]

e ¶ Quatuor.] sup.eo.quoniam arg.contra.sup.eo.eam te.ibi soluitur.Quòd dicitur hic,intellige per id quòd dicitur,sup.eo.quoniam,& cap.eam te.

CVm dilectus. Diuiditur. Nam primo ponitur petitio. Secundo diffinitio.ibi,Nos igitur.Ab.Sid.

CASVS.

CASVS. Ep̃s Hostieñ. Apostolicæ sedis legatus mãdauit archidiacono Carnoteñ. vt ecclesiã q̃ primo vacaret in archidiaconatu suo, donationi suæ reseruaret, ꝓhibẽdo eidẽ ne alicui cõferret eãdem, de qua V. clerico suo prouidere volebat. Tandem vacauit ecclesia de Berouilla: archidiaconus ꝯ mãdatũ legati. subdiaconũ p̃ñtauit ad ipsam diœcesano ep̃o: qui tñ nõ fuit admissus: legatus hoc audiens cassauit qđ achidiaconus fecerat, & ecclesiã illã pręfato V. concessit sic vacantẽ: post hoc vacauit q̃dã præbenda in ecclesia S. Martini Carnoteñ. q̃ assignari dẽbat de iure H. clerico: diœcesanus ep̃s cõsiderans ꝙ p̃benda S. Martini magis cógruebat V. p̃fato, q̃ ecclesia đ Berouilla, & eccl'a đ Berouilla magis ꝯgruebat H. clerico, præbẽdam S. Martini assignauit V. clerico legati, & ecclesiam de Berouilla post assignationẽ ipsius V. ad p̃sentationẽ ipsius archidiaconi prædicto H. clerico cõcessit: vñ orta fuit cõtrouersia ĩter H. Clericũ, & G. subdiaconum, cui archidiaconus ecclesiã de Berouilla contulerat, vñ dictus H. & p̃fatus G. subdiaconus ad curiam accesserũt diu sup ipsa ecclesia litigando: dñs Papa auditis hinc & inde ꝓpositis considerãs, ꝙ si archidiaconus Carnoten. prædictus pręfatum G. subdiaconum tanquã laicus præsentauit, & ipse non fuit per diœcesanum admissus, sed dictus ab archidiacono præsentatus, & ab episcopo institutus: ẽm decr. Alex. non primus, sed scdũs dẽt ecclesiam obtinere: Si vero archidiaconus prædictum G. subdiaconum tanquam clericus præsentauit: in eo: ꝙ tanquam clericus faciebat, suberat iurisdictioni legati: vnde non contra probationem, sed contra prohibitionem legati, qui donationi suæ collationem ipsius ecclesiæ decernebat reseruandam, ad eam non potuit alium postmodum præsentare: vnde Papa præsentationem ipsius G. minus canonice facta decreuit: & ea non obstãte pronunciauit concessionem ipsius ecclesiæ H. clerico factam canonicam extitisse adiudicando eidem ecclesiam ipsam cum fructibus medio tempore perceptis, aduersario perpetuum silentium imponendo No. ꝙ legatus potest sibi reseruare collationem vacaturi beneficij. Item laicus patronus siue clericus patronus ratione patrimonij quantum ad præsentationem non subest legato: vnde eo inuito ecclesiam concedere non potest: quod est valde notandum. Item clericus patronus ratione patrimonij sui variare potest, quia in hoc non reputatur clericus: sed laicus. Item pręsentatus quousq; non fuerit institutus, non dr̃ habere plenum ius. Item qui canonice non habet ecclesiam, fructus quos medio tempore percepit, restituere debet.

¶ Cum Hostiensis ep̃s tunc Apostolicæ sedis legatus archidiacono Carnoten. mandauerit, vt ecclesiã, q̃ in archidiaconatu suo primo vacare contingeret, donationi suæ seruaret, inhibens, ne alicui cõferret eandẽ: de qua G. † clerico disposuerat ꝓuidere: & ecclesia de Berouilla ibi vacasse; idem archidiaconus contra mandatũ eiusdem legati, ad ipsam G. subdiaconum præsentauit: [a] cuius facto ab eodem legato cassato, ipse p̃fato G. † concessit ecclesiam [b] sic vacãtẽ: & infra.

¶ Vacãte vero quadam prębẽda in ecclesia S. Martini Carnoten. diœces. episcopus dictam ecclesiam, ad præsentationem archidiaconi H. clerico, prębendam vero præfato G. † assignare curauit. vñ ipse H. supplicabat eãdem sibi ecclesiam cõfirmari, vtpote q̃ ad præsentationẽ archidiaconi veri patroni se dicebat adeptum: & infra.

¶ Nos igitur attendentes, quod & si præfatus archidiaconus memoratum G. tanquam laicus, [c] † ad illam ecclesiam præsentasset, quia † tamen per diœcesanum episcopum admissus non fuit, sed dictus H. ab eodem archidiacono præsentatus, à diœcesano episcopo institutus, iuxta statutum [d] Alexandri Papæ, non primus, sed secundus ius est assecutus in ecclesia memorata, & si archidiaconus præfatum G. tanquã clericus præsentauit, quoniam in eo quod tãquam clericus faciebat, suberat iurisdictioni legati: vnde postquam idẽ legatus donationem illius ecclesiæ sibi decreuerat reseruandam, [e] ad eam tãquam clericus [f] non potuit quempiam præsentare: [g] præsentationem ipsius minus

a ¶ Præsentauit.] episcopo diœcesano, sed non fuit admissus, vt infra sequitur.

[Gl. seq. ponit partem casus.]

b ¶ Ecclesiã.] de Berouilla. s. in qua legatus instituerat prędictũ G. sed diœcesanus ep̃s fecit ibi quãdã cõmutationẽ de cõsensu partiũ: p̃benda illa, q̃ vacabat in ecclesia S. Martini Carnotẽ. debebat assignari H. clerico: vñ G. 1 renunciauit illi ecclesiæ de Berouilla, q̃ habuit a legato, & ep̃s ei contulit illã præbendam in ecclesia S. Martini quam debuit hr̃e H. & illam ecclesiã de Berouilla sic vacantẽ ad præsentationem p̃dicti archidiaconi contulit H. clerico: vñ orta fuit cõtentio inter istum H. & prædictum G. quem primo præsentauit archidiaconus contra mandatum legati.

c ¶ Tanq̃ laicus.] rõne patrimonij: & Papa argumẽtaĩ duob. modis, & vtroq; modo ducĩ ille ad incõueniens: Primo sic, si præsentat eũ tanquã laicus melior est conditio possidẽtis. s̃. e. quod autem. 1. rñ. Si tanquam clericus, ergo pręsentatio nõ tenuit; quia erat interdicta per legatum, & ita pro non datio habetur. s̃. eo. quod autem. 1. responso.

d ¶ Statutum.] Alexandri. sup. eo. quod autem. 2. respon.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Decreuerat reseruandam.] sed quid si exiret prouinciam 2 & vacaret? Credo ꝙ archidiaconus tunc illã posset conferre: quia egrediendo prouinciam finitur legatio. s̃. de off. le. nouit. & c. vlt. sed si reseruasset donationi Papæ, tunc non credo ꝙ posset illam conferre: secus in negotijs iam cœptis antequam egrediatur prouinciam. supra de off. lega. c. vlt.

f ¶ Clericus.] secus si tanquam laicus: quia tunc posset, non obstante reseruationem legati.

[Gl. seq. obijcit de decreta. dilectus. & soluit. Secundo obijcit de fraude vacaturæ, per decre. constitutus, & soluit. Tertio obijcit de absurditate & soluit, quærit, alleg. pro, soluit contra.]

g ¶ Quempiã p̃ñtare.] & ita patet hic, ꝙ legatus põt reseruare suæ donationi primã vacaturã. 3 & si ꝯ fiat, non valet. sed vr̃ ꝙ talis prohibitio nõ valeat. ar. s̃. de p̃b. dilectus, qa concessio de primo vacatura facta à legato non tenuit ibi. Sed nõ est ꝯ qa hic non dedit, sed reseruauit suæ donationi, sed ibi dedit. Præterea istud vr̃ fieri in fraudem canonis, vñ non dẽret valere. s̃. de conces. præben. constitutus: aliud est de ep̃o: quia non habet tantam potestatem sicut legatus: vñ ep̃s non posset 4 sibi reseruare primam vacaturam, cum talem potestatem non habeat immo si vacaret: cum ad eum non pertineret conferre non posset. Item vr̃ ꝙ liberam electionem posset

1 V.

† Infertur ꝙ clericus ĩ patrimonialib. censẽt vt laicus notat Alber. de Rosate in l. fi. C. si contra ius vel vti. pub.

† al. ita: quia tñ per dictũ dięcesanum admissus, & c. & uox, episcopũ deest in antiquis, & recentioribus magis emendatis.

2 Expeditũ est j̃. de offi. leg. c. pen. 1. rñ. lib. 6.

3 Vide cõcil. Tri. ses. 24. de reform. c. 19. vbi hmõi reseruationes prohibẽtur.

4 Qđ posset legatus de latere. j̃. de offic. leg. c. 1. li. 6. Io. And.

† V.

† V.

† V.

posset legatus auferre capitulo: quia qua ratione potest reseruare sibi primam vacaturam, & secundam, & tertiam, & sic non eligeretur 1 Dicas q liberam electionem non potest auferre: quia si sic esset, priuaret eos in totum, quod non posset: licet tempore suæ legationis posset interdicere & reseruare sibi electiones. Sed nunquid legatus posset dare ecclesiam inuito patrono laico? Quod videtur: quia plus iuris hēt in cōcessione prælatus, quam in præsentatione patronus. s. de off. leg. dilect⁹. quia quilibet patronus vndecunque habeat patronatū, subest legato quantum ad ius patronatus, id est, quantum ad cognitionē iuris patronatus. arg. s. de iudi. quanto, sed hoc videtur speciale in legato dn̄i Papæ: quia ep̄s inuito patrono non posset ecclesiam dare. 16. q. 7. decernim⁹. Sed certe quāuis patronus subsit legato quantū ad ius patronatus, id est, quātum ad cognitionem iuris patronatus: non tamen videtur q ei possit auferre præsentationem prouenientem ratione patrimonij, sicut posset prouenientem ratione ecclesiæ: & hoc innuitur hic ex hac distinctione: alias quare distingueret inter præsentatum à laico, vel clerico? Licet enim Papa concederet, q legatus concederet ecclesias inuitis patronis, non tamen sequitur, quod concesserit inuitis patronis habentibus ius patronatus ratione patrimonij. argum. ff. ne quid in lo. publi. l. 1. §. si quis à principe. Quidam præferunt primum dictum. 2 Sed illud maiori nititur æquitate, vt patronus ratione patrimonij quo dotauit ecclesiam, non priuetur iure suo: nec fiat ei hæc iniuria, & propter hoc subtraherentur & ipse & alij à fundatione ecclesiarum, & hoc est verum.

1 Prouisum est, quia in vna ecclesia collegiata pēdente vna reseruatione non pōt facere aliā. j. de off. le. p̄sen-ti. 2. rñ. li. 6. Io. And.

† decreuimus.

† Vox irritā, deest in oīb. antiquis exēplaribus.

† Ca. 4. e. tit. in 3. cōp. & pro intellectu vide Archidiaconū ī c. decernim⁹ 16. q. 7. adde Geminianū in c. per sinoniam. 20. dist. & Host. in sūma. tit. de iure patr. §. in quibus.

2 Vī placuisse Guil. in spec. de legato. §. nūc tractemus ver. sed nunquid legatus & G. Na. in decra. dilectus. Io. And.

canonice factam decernimus † irritam, † & ea non obstante, concessionē eiusdem ecclesiæ factam prænominato H. pronunciauimus canonicam extitisse; adiudicantes eidem præfatam ecclesiam, cū fructib. medio tēpore perceptis [a] ex ea, plene ac pacifice possidendam, prædicto G. super hoc perpetuum silentium imponendo.

¶ Idem Elien. episcopo.

¶ *Si laicus patronus duos successiue præsentet, valet institutio de secundo, non obstāte appellatione prius facta per primum, episcopus tamen qui malitiose primum repulit, eidem in competenti beneficio prouidere cōpellitur, et in hoc ultimo est casus singularis.*

CAP. XXIX.

Pastoralis † officij: & infra.

¶ Postulasti edoceri, an clericus ad aliquam ecclesiam a patrono laico præ-10 sentatus, si diœcesanus ep̄s ipsum nō duxerit admittendum, ex huiusmodi præsentatione aliquid iuris assequatur in illa; Et si forte idem ad sedē Apostolicam appellauerit, [b] 20 & post appellationem ab ipso interpositā, idem patronus aliū curauerit præsentare, ac secundum instituit † episcopus præsentatum, idem ab ipsa ecclesia debeat amoueri.

¶ Nos igitur Alexan-30 dri † Papæ vestigiis inhærentes, qui inter præsentatos a clerico & laico patronis distinguens, [c] inter p̄sentatos a laico cōditionē possidentis censuit [d] meliorem: Dicimus q institu-40 tio præsentati, secūdo loco a laico patrono, robur [e] obtinet firmitatis. Veruntamen cōstituimus, vt episcopus, qui præsentatum idoneum malitiose [f] recusauit, eidem in competenti beneficio prouidere cōpellatur.

[Casus continued from above:] sentatum instituurit; quæritur, vtrū ille ab ecclesia debeat remoueri: Innocentius vero volens inhærere vestigijs Alexandri, qui distinguens inter præsentatos à laico & clerico patronis, possidentis conditionem censuit meliorem; rñdet q institutio secundo loco præsentati à laico patrono, robur obtinet firmitatis. Sed quia episcopus idoneum clericum sibi præsentatum malitiose recusauit, statuit vt ad prouidēdum eidem in competenti beneficio compellat, quatenus puniatur in eo in quo peccauit. Nota q laicus patronus pōt variare ante institutionem. Item inter præsentatos à laico & clerico, melior est conditio possidentis. Item aliquis punitur in eo in quo peccauit, & merito, quia iniuriam fecit primo præsentato.

[Gl. seq. dat vnam concordan quæ argumentatur pro, & soluit.]

b ¶ Appellauerit.] si milis appellatio est j. eo. ca. vlt. Sed nunquid tali appellationi erit deferendum? Vī q sic: quia ex sola præsentatione facta à vero patrono acquiritur ius præsentato. ita q si alium non præsentauerit, obtinere debet aduersus alium institutum. s. de re iudic. cum Bertholdus. & 16. q. 7. decernimus. & ita tenet appellatio, cū nullus alius sit adhuc præsentatus. Po-50 test dici, q appellatio ab initio tenet: sed si patronus postea alium præsentauerit, & episcopus instituerit ipsum, iam non obstat appellatio, cum ei permissum sit à iure variare. 3 s. eo. quod autem, & c. cum autem. Ep̄s vero punitur, qui illum primum præsentatum non admisit, et hic dicitur. sed non ex vi appellationis, sed quia malitiose ipsam repulit.

c ¶ Distinguens.] supra eo. cum autem.

d ¶ Censuit.] supra eo. quod autem.

e ¶ Robur obtinet.] ecce vnam differentiam 4 inter 60 præsentatos à laico & inter præsentatos à clerico, quia laicus variare potest, clericus non. s. eod. cum autem. vnde videtur quod si laicus præsentet indignum, non perdit ius eligendi. argum. supra de offi. ord. cum vos. vbi de hoc.

f ¶ Malitiose.] sed quis probabit q malitiose non admiserit? episcopus non, quia pro ipsius facto præsumitur. s. de elec. bonæ. 1. & s. 2 pr b [illegible] Item nullo aliquid obijciēte, ipse potest eum repellere. s. de elect. venerabilem. & c cum nobis olim. argumen. 28. dist. priusquam. & 39. distin. Petrus sed potius contrarium est verum: 5 quia qui malitiam obijcit eam probare debet. ff. de proba. quotiens. §. qui dolo. & 6. q. 2. placuit. c. si tantum. Dicendum est hic, quod episcopus debet ostendere, quod ille non sit idoneus, quia quilibet præ-

a ¶ Cum fructibus inde perceptis.] quia malæ fidei possessor fuit, ex quo præcessit mandatum: nec fuit per episcopum admissus, vt hic dicitur, & ita nullam habet excusationem. C. de rei vendic. certum. immo & quos percipere potuisset legitimè institutus: quia est violentus possessor. supra de restit. spoliat. grauis, vbi de hoc Ber.

Pastoralis.] In prima ponitur consultatio. in secunda responsio [illegible] Nos. Et vtraque pars subdiuiditur, vt patet in textu. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis est præsentatus episcopum à patrono laico, ad aliquam ecclesiam vacantem: sed episcopus ipsum non admisit: quæritur vtrum ex tali præsentatione ius sit illi acquisitum in illa ecclesia, & si ille appellauerit vel alius instituatur, & post appellationem patronus alium præsentauerit, & episcopus secundum præ-

† instituerit

† al. Lucij, q variatē notat ēt Host. hic, & luculenter declarat, eum videto.

3 Et multa impediūt facienda quæ non cassant iam factum. Ēm Inno. Io. And.

4 al. plures dfias recēset Panormitanus in c. cū pp. s. eo. tit.

5 Hoc reprehēdit hic Io. An. ex alio q̄ ficia, quem videto.

bet pręſumitur bonus niſi probetur malus, ſ. de ſcru. in or. fac. c. vni. & ſ. de pręſump. dudum. alias pręſumitur malitia epiſcopi, arg. ff. de rei vẽ. is qui dolo, & fuit hoc nouum ius & exquiſitum, vt epiſcopus propter dolum ſuum teneatur ei prouidere, arg. prędictę l. is qui dolo. ꝙ in hoc præiudicat ſucceſſori, ſicut ſi ordinaret illum ſine titulo, ſ. de præb. cum ſm Apoſtolum, & ẽ ſimile. q enim recuſat idoneum fideiuſſorem, tenetur actione iniuriarũ, ff. q ſatiſd. cog. ſi verò, ĩ fi. & eo ipſo probat malitia, ꝙ eum repellit nulla examinatione facta de ipſo.

tum ad præſentationem, cum eo inuito poſſint intitulari: ſed ſi conſentiret intitulationi: tunc fit ei præiudicium, quia poſtea tenetur illum præſentare, vt dicit in fi. Et quod fieri poſſit inuito patrono, eſt arg. ſup. de fil. presby. propoſuit, & 7. q. 1. illud, aliud videtur in patrono epiſcopo, 16. q. 5. ſi q́s epiſcoporũ. Sed quid ſi pręſente, & non contradicẽte patrono ĩtitulatur? Videtur cõsẽtire, ex quo non proteſtatur ius ſuum, arg. 54. di. ſi ſeru⁹. 2. ff. de exercit. l. 1. §. magiſtrum & ff. ad municip. l. 2 ſed hoc nõ eſt verũ: quia non nocet ei taciturnitas, ſi eo inuito poſsũt fieri talia. vel poſſet intelligi aliter qđ dicit textus, vt nullũ patronis pręiudicium generetur. dixit Ioannes: non præiudicatur, quin poſſint remoueri ab ipſis patronis poſt mortẽ ſacerdotis. Sed contra videtur, ꝙ ſucceſſor tenetur nihilomin⁹ illis prouidere, ſ. de pręb. cum ſecundum Apoſtolum, & H. dicit, quia ad patronũ videtur ſpectare non tantũ pręſentatio ſacerdotis, ſed aliorũ clericorum. 16. diſt. pricipali. & 18. q. 2. Eleutherius, & 16. q. 5. ſi quis epiſcoporũ in Auth. de ſanctiſſ. epiſc. §. ſi quis oratorij domum. collat. 9. dum tamen adſit conſenſus prælati. argum. ſ. de fil. presbyt. propoſuit, nam patroni iudicium multum eſt ſequendum, qui ita dilexit eccleſiam, ut ei ſua conferret. arg. ff. de confirm. tuto. ſi patronus. Contrarium tamen notauit Ioann. in cap. principali, quod electio clerici non pertineat ad patronum, ſed ad pręlatum. Credo potius ſtandum (ut hic notatur) ubi ſunt tantum duo in eccleſia, ſcilicet rector, & clericus, quod patronus præſentet utrumque, cum eccleſia nõ dicatur collegiata, 1 ut no. ſ. de electio. cap. 1. ſed in collegiata eccleſia nullum poteſt præſentare. Bern.

ſauit admittere, ad prouidendum eidem in competenti beneficia compellatur: quatenus puniatur in eo, in quo [a] ipſum non eſt dubium deliquiſſe.

10

¶ Idem Aurien. † epiſcopo.

¶ Si ad præſentationem rectoris ad titulum eccleſiæ aliquis fuerit ordinatus, patronus, qui non conſenſit, ad ipſam cum vacabit, poterit præſentare.

20

CAP. XXX.

POſtulaſti † per ſedem Apoſtolicam edoceri, vt cum rectores parochialium eccleſiarum quoſdam præſentent ad ſuarum eccleſiarum titulos ordinandos, vtrum electio [b] taliũ ad ipſos rectores ptineat, vel ẽt ad patronos: & ſi in his patronorũ nõ eſt requirendus aſſenſus, vtrum ius illis ſaluum maneat eligendi: vt cũ ipſas eccleſias vacare contigerit, intitulati huiuſmodi non ſint alijs præferendi? Ad quod breuiter reſpondemus, quod per intitulationem huiuſmodi, nullum patronis pręiudicium generetur, † quin poſſint alios ad illas eccleſias, cum vacauerint, præſentare, niſi de patronorũ proceſſiſſet aſſenſu.

30

40

¶ Gregorius nonus Archiepiſcopo Eboracen.

¶ Patronus etiam clericus eccleſiam vacantẽ conferre non poteſt; & ſi contulit, poteſt nihilominus ad illam præſentare.

CAP. XXXI.

TRanſmiſſæ ad nos tuæ litteræ continebant, quod cum capitulum Eboracen. eccleſiam de Gameforde vacantem, in qua

50

60

a ¶ In quo.] ſic ergo punit aliquis in eo ĩ quo deliquit, ſup de tranſa. quãto. c. iter corporalia. & j. đ immun. eccle. ca. vl. 17. q. 4. frater & coeps.

POſtulaſti] Nullũ pręiudicium generat patrono, qui nõ cõſenſit pſentationi factæ per rectorẽ, de ordinando ad titulũ eccleſiæ ſuæ. Primo ponitur conſultatio. Secũdo reſponſio: ibi, Ad quod breuiter. Abb.

CASVS. Primo format talis q̃o: vtrum ſacerdos parochialis eccleſię poſſit aliquẽ pſentare ad ordines ad titulum eccleſiæ ſuę irrequiſito patrono: & ſi poſſit intitulari irrequiſito patrono, quæritur, vtrum per talẽ intitulationem fiat pręiudicium patrono, quo minus poſſit præſentare quem uoluerit, cum eccleſia uacauerit illo intitulato excluſo? Ad primam quæſtionem non uidetur Papa reſpondere: Sed ad ſecundam reſpondet, ꝙ per talem intitulationem nullum præiudicium generatur patronis in poſterum, quin poſſint ad illas eccleſias cũ uacauerint, quos uoluerint, præſentare, niſi illi de aſſenſu patronorum intitulati fuiſſent. Nota ꝙ per factum prælati non præiudicatur patrono in præſentatione futura: niſi patronus conſentiat facto rectoris.

[Glo. ſeq. primo obijcit, & ſoluit. Secundo quærit argu. pro, & ſol. &c. Tertio ponit lecturam Io. cui obijcit, ſubdens rationem ipſius I. quam approbat.]

b ¶ Vtrum electio.] duæ proponuntur hic quæſtiones: una eſt, ſi ſacerdos parochialis poſſit aliquem ordinandum præſentare ad titulum eccleſiæ ſuæ irrequiſito patrono. Secunda, ſi uacante eccleſia ille ſic intitulatus ſit alij præferendus, quem patronus præſentauerit? Ad primam quæſtionem non uidetur reſpondere: Ad ſecundam reſpondet, quod non ſit præiudicium patrono, quin poſſit præſentare quem uelit. Per hoc poteſt dici, quo utrique quæſtioni reſponſum eſt, ut ſic illi intitulati maneant in eccleſia, patronus tamẽ poteſt præſentare quem uelit, quia erit prælatus eccleſiæ: & iſti intitulati ius non habent in eccleſia, quia nec ſunt ibi ut collegium, ſed ſimplicem ſuſtentationem habent, nec eorum conſenſus requiritur in electione ſacerdotis, ſed ſolus patronus eliget: & ita non ſit pręiudicium patrono per talem intitulationem quã

TRanſmiſſæ.] Communis diuiſio. Secunda pars ibi, Conſultationi. Abb.

CASVS. Capitulum Eboracẽ. eccleſiæ, eccleſiam quandam, in qua ius obtinet patronus, conceſſerunt R. Clerico, poſtmodum voluntate mutata L. clericum præſentauerunt archiepiſcopo ad eandem eccleſiã poſt appellationem à dicto R. ad ſedem Apoſtolicam interpoſitam: quæſiuit archiepiſcopus, vtrum clericum illũ præſentatum deberet inſtituere, non obſtante appellatione prædicti R. reſpondet Papa, quòd illum præſentatum inſtituere poterit in eccleſia illa, ad quam extiterit præſentatus, tanquam potiorẽ, dummodo aliquid aliud canonicum non obſiſtat, cum ex vi iuris patronatus, ſola præſentatio pertineat ad patronum, & non conceſſio eccleſiæ. Nota, quod aliud eſt concedere eccleſiam, & aliud præſentare. Ille dicitur concedere eccleſiam, ad quem ordinatio ipſius eccleſiæ, & collatio pertinet, hoc non poteſt facere patronus.

† Auten.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cõp. Videto hic inter alios Henricum Boich, & de intellectu Lãbertinum de iure pat. art. 8. q. 5. par. 3. lib. 2. & art. 6. q. 5. lib. 3.

† generetur.

1 Quæ dicatur eccleſia collegiata, & quib. ſignis cognoſcatur eſſe collegiata, & alia plura huc ſpectãtia tradit hic latè Hẽr. Boich.

[Glo.seq.recit. per q.an valuerit appellatio.]

a ¶ Post appellation e.] quæ appellatio non tenuit, cum nullum ius haberet, cum ad ipsum non pertineat concessio, sed præsentatio, vt j. sequitur, qa pro non dato hr, &c.s.eo.quod autem, in fi. & ita non intererat eius appellare: quia non solent audiri, & c. 2. q.6.non solent, s.de elec.cũ inter R.& s. de his quęsi.à maio. parte.cap.eo.ex ore.

[Gl.seq arg. item obijcit, & soluit.]

b ¶ Ex vi iuris patronatus.] no.ergo vim & potestatē, quā habet patronus, qa patronus in eo, ꝙ patronus, ecclesiā donare non potest.1 s.eo.qđ aũt, & c.illud. sed solam pręsētationē, vt hic patet. vnde nil aliud sibi vēdicare debet, s.e.cũ sæculum, & ita ɔcessio ista nulla fuit: vnde non pręstitit impedimētum secundæ pñtationi, q idē caplm postea fecit, sic s.e.illud, & c.cũ laici. & est arg. hic, ꝙ nō pręstat impedimentũ, quod de iure nō sortitur effectum. Sed vr, ꝙ capitulũ Eboracē.faciendo quod nō licet, cōcedendo ecclesiā, priuari debuit potestate, saltē ea vice, præsentandi, quia dixit sibi ius, & vt puniat in eo, ī quo deliqt. s.eo.pastoralis, s.de transl.quanto.& ar. 16.q.6.placuit. Propter hoc nō puniũt, quia & ipsi idē correxerunt factũ suũ, pśentando prout debebāt, nec est iste casus, in quo priuet quis ptāte eligendi, quia cum sit illud pœna, nō debet imponi, nisi exprimat ꝙ sit imponēda. Præterea nō peccauerunt eligendo; quia non elegerũt: ergo puniri non debent in eo, in quo non peccauerũt.

c ¶ Potiorem.] & verè potior est, quia nullum ius habuit alter, 2 vt dictum est.

† Non repræsentādo, qđ facere potuerũt, sed conferendo, qđ facere non possant.

1 Non potest vti patronus his verbis, cōcedo, do trado, dono ecclesiam, pōt tñ dicere, cōcedo, vt habeas hāc ecclesiā, & tūc ponat concedere pro consentire, ponit tñ ecclesiæ qñq; pro iure patronatus, 16. q.vlt. nemini & c. si plures. & dñium ponit pro cura. ea. q. monasterũ, sm Vincen. & Goff. Ioan. Andr.

† Vide Turrecre.in c. quæsitum.1.q.3. varia. resol. ca.7. & Sotũ lib.6.de iust. & iu. & q.5. art.1.

† Garmaciā. Garmaciam, sed vt plurimũ hñt antiqui codices, vt est impressum.

2 Propter qđ ponitur electiue, non cōparatiue, sm Hostien. Ioan. And.

ius obtinent patronatus, R.clerico cōcessissent, † ipsi postmodum L.clericum tibi ad eandem ecclesiam pręsentarunt post appellationem a ab eodem R. ad sedem Apostolicam interiectam, & infra.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod cũ ex vi b iuris patronatus, nō concessio, sed pręsentatio pertineat ad patronum pręsentatum (si ei aliquid nō obsistat canonicum) instituere in ipsa ecclesia poteris, vt pote potiorem c.

TITVLVS XXXIX.

De censibus, † exactionibus, & procurationibus.

¶ Ex concil. apud Guarmaciam.

¶ Ecclesiæ fundandæ debet pro dote tribui mansus liber à quolibet seruitio tēporali, ad ecclesiasticum tamen tenetur: sed si aliquid confertur ecclesiæ vltra mansum, tenetur ecclesia ex eo soluere onera consueta. hoc dicit inhærendo litteræ.

CAP. I.

SAncitum d † est, vt vnicuique ecclesiæ vnus māsus e integer, absque vllo f seruitio tribuatur. Et presbyteri in eis constituti, non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non † de domibus, neque de areis, † vel de hortis iuxta ecclesiam positis, neque de prædicto manso aliquod seruitium faciant præter ecclesiasticum. g Et si aliquid amplius habuerint, inde senioribus h debitum seruitium i impendant.

¶ August. † super epistola ad Romanos.

¶ Solutio tributi arguit subiectionem.

CAP. II.

OMnis anima sublimioribus potestatib. subdita sit: & infra.

DE CENSIBVS. &c.

¶ Visum est supra de vno onere ecclesiarum, vt est ius patronatus, restabat meritò videre de alijs oneribus, ideo subijciatur hæc rubrica.

De hac materia hr.10.q.2.& 3.per totā.& 23.q.vl.§. ecce: vsque ad §. hinc datur. 11.q.1.si tributũ. & c.seq.

Ancitum est.] Vario modo intelligitr, ideo vario modo summari potest. Tria sunt dicta. Secundum ibi, Et presbyteri. Tertium ibi, Et si. Abb. Siculus.

CASVS. Statutũ fuit in concilio Guarmacien. vt vnicuique ecclesiæ unus mansus integer tribuatur, absque ullo seruitio, & presbyteri in eis constituti nullũ seruitium faciant, neque de decimis, neque de ablationib. fidelium, nec de domibus, nec de areis, uel hortis iuxta ecclesiam positis, neque de manso prædicto præter ecclesiasticum: Si autem amplius habuerint, senioribus suis debitum seruitium impendant. Nota, quòd dos ecclesiæ immunis debet esse ab omni tributo. Item res transit cum onere suo.

d ¶ Sancitum.] istud cap. habes 23. q.vlt. sancitum.

e ¶ Mansus.] mãsus dicitur in vulgari Itali.orũ, quātitas terræ q sufficit duobus bobus in anno ad laborandum.

[Gl.seq. quærit, ponit opinionem. Ala. contrarium soluit.]

f ¶ Vllo seruitio.] sed quid dices, si māsus ille primo fuit tributarius alterius ecclesiæ, qa ecclia alia parochialis decimas īde pcipiebat? Ala. dicit, ꝙ māsus iste in fauorē ecclesiæ à tributo liberat: sicut seruus factus pśbyter, à seruitute liberat, ad hoc īduxit 23.q 8.sn ca ronicā. Aio aũt prędia collata ecclia a tributo ñ liberāt, vt hic ī fi. qa res trāsit cũ onere suo. s.de pigno.ex lris, & de de c.cũ ñ sit, & C.sine cēs.vel reli.l.1. & 3. ff.de pig.act.sanè, & l.seq.§.si fundus, & 23.q.vlt tributũ.& 11.q. 1. si tributũ & C.d epi.& cl.l.3.ī fi. n.si fortitā qđ spāle dicatur in dote ecclesiæ arg. s.de dec.nouũ genus. Sed verius credo, ꝙ māsus ille, qui datur ecclesię, ēt in ipsa fundatione, si primo erat tributarius, vel soluebātur decimæ de ipso ecclesiæ parochiali, non debet ecclesia propter hoc suo iure priuari, 16.q. 1. ecclesiæ antiquitus.23.q.8.tributum. nisi fortasis modicum læderetur, quod de facili pati posset. Sed si ex hoc læderetur, non debet iure suo priuari, quia tunc etiam priuilegium perditur, propter enorme detrimentum. j. de uerb.signifi. quid per nouale, & hoc bene licitum est, ꝙ tale seruitium tributum ecclesiasticum appellari potest, ad quod tenetur ecclesia, ut inf. sequitur.

g ¶ Præter ecclesiasticum.] ecce ꝙ ecclesia potest soluere tributum ecclesiasticum, arg. 18.q.2. seruitium, & 12.q.2.ecclesiarum, & 11.q.1. si tributum. & 23.q. ult. tributum, ut dictum est.

h ¶ Senioribus.] i.dñis. 3 & est arg. ꝙ res transit cum onere suo.16.q.i.si quis laicus, & 100.di.c.rationis. Ber.

i ¶ Seruitium.] id est, censum.

OMnis.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ omnis anima regibus subdita debet esse, & in signum subiectionis dat tributum. Nota, quod tributi præstatio signum est subiectionis.

[Glo.seq. recitetur per quæstionem quib. loquatur, & tripliciter soluit.]

† Burchard. lib. 3.decret. cap. 52. luo par.3. ca.55. & c.1.eo.tit. in 1. cōpi.sed in concilijs editis extat in cōcil. Vormacien.c.50.

† neque

† al.atrijs, sed oēs Vaticani vt est impressum.

† In codice Barbatiæ ita: Eugē, Papa. Sed forte mēdose. inueniтur autē hoc in scholijs veterib. sacrorum librorũ, quæ glossæ dñr ordinariæ, & interlineares. cap. 13. illius epistolæ Pauli. ita Antonius Augustinus.

3 Etiā temporalibus quod intelligas q̄tũ ad feudalia, & seruitia rebus annexa. j. ca.1. de maio. & obe. solitæ. Io And.

a ¶ Vos:

a ¶ Vos subditi.] hoc dictum fuit laicis, sicut illud, 11. q. 1. magnum. & s. de maio. & obedi. solitæ & potest extendi ad clericos circa exteriora 23. q. vlt. tributũ. Vel quia obedire debent prælatis suis, 13. dist. quamquam, sup. de elect. significasti. V. n.

b ¶ Probatio.] 10. q. 3. illud. C. de episc. & cleri. nulli.

Scientes] CASVS. 1 Quidã abbas conquestus est dño Papę φ eps Massę nouas cõsuetudines siue possessiones monasterio suo volebat imponere: vnde mandat cuidã cantori quatenus super hoc veritatem inquirat, & si ab initio hæc imposita nõ fuerint, de cetero non aliter imponi nõ permittat. Not. quòd initium spectãdum est. Item nouus cẽsus, si ue consuetudines non uæ ecclesijs imponi non debent.

c ¶ Presbyterum.] id est, epm 93 dist. legimus. & 95. dist. ecce. & 18. q. 2. hoc tãtum. [Gl. seq ponit Brocar. sic initio spectando, alleg. 12. iura, pro fi. alle. 7 pro medio, sex cõtra mediũ, vnũ soluit & remittit.]

d ¶ Ab initio.] scilicet ergo ab initio potest imponi census ab ipso patrono de cõsensu epi. s. tit. prox. præterea 2. & 18. q. 2 Eleutherius, j. eodem. quando, postea vero imponi non potest nec impositus augeri. j. eod. prohibemus, & ita est hic arg. initiũ esse spectandum. C. de bo. 1. quę liber. cum oportet. in fi. ff. de pœ. si qs. §. qui abortionis. 1. q. 1. q. busdã. C. communia de vsucap. l. 1. & vlt. de consecra. dis. 1. placuit. & ff. commo. l. 1 in fi. & 6. dist. teltamentũ. & s. de loca. & conduct. propter sterilitatem, §. 1. & ff. de nego. gest sed an vltro §. t in fi. de verbo. obligationibus. continuus. §. cũ quis. ff. de contra. & vti. act. tute. q d ergo. §. sufficit arg. cõtra, scilicet finẽ esse spectandum. j. qui fil. sint leg. tanta. in Auth. de nup. §. quia vero collati. 4. 22. q. 2. quod autẽ ait ff. qui satisd. cogan. si antequam. de pænit. dist 3. § 1. in fi. 7. q. 1 sug gestum, & supra de renun. c. 1 arg contra, scilicet medium esse spectandum. vnde illud.

Cum media semper gaudebam ludere formam.
Maior enim medijs gratia rebus inest.

sup. de resti. cum su. & 45. dist. in. disciplina, & cap. sunt namq;, & sup. de offic. deleg. quærenti, & 23. q. 4. quidã cum bonorum. in fin. & ff. de pœn. respiciendum. C. de custod & exhib. reo, si quis argum contra, quod medium nõ sit inspiciendum C. de hære. insti tu. ted & si §. solemus. Solu. medium spectandum est in dissensione opinionũ, & opinio media magis est amplectẽda. sup. de offi. deleg quærenti. 2 Quod dicitur initiũ esse spectandum, & finem esse spectandum, soluitur supra de election. dudum, vbi de hoc inuenies alias concordantias.

1 Consule epistolam B. Gregorij vñ sumit hęc decretalis, vt verius effingat facti speciem.

† Chartula rio. li. 12. epistola. 10 in dict 7. Contius.

† Cap. 4. eod. ti. in 1 cõp.

† Rest tue hanc inferi prioni: pro obseru. cum est in cap. 1. sup. de resti. spoliato.

2 Adde an & quando medium sit spectandum glos. not. in l. so. lent. §. fin. in ver auarissi n ũ. ff. de offic. pro.

¶ Et vos subditi a esse debetis. Ideo enim tributa præstatis: quia hæc est probatio b subiectionis.

¶ Gregorius Stephano Cantori. †

¶ *Non potest episcopus nouum censum monasterio imponere.*

CAP. III.

Scientes; † & infra. ¶ Asseruit prædictus abbas psbyterũ c Massæ nouas monasterio cõsuetudines velle imponere, & inf. ¶ Mãdamus quatenus si ab d initio hoc nõ fuerit, etiã labentibus tẽporibus aliquid nouiter non permittas imponi.

¶ Idẽ Constant ino epo. †

¶ *Cæcus & pauper ad collectas non tenentur.*

Licet multum.] Hæc est pars illius, sup. de resti. spo lia. licet. Abb. Sic.

CASVS. Quidam cęcus conquestus est Dño Papę φ ipse cõpellebatur ad soluendas collectas pariter cũ alijs, non habito respectu ad cæcitatẽ suam: mandat Papa episcopo loci, qđ hoc fieri non permittat, quia iniquũ est, eum qui taliter afflictus est, in collecta affligere, cũ ei debeat potius ex collecta, si esset necessitas, subueniri No. qđ miserabiles personæ ab ecclesia debent defendi. Item afflictis nõ est addenda afflictio.

[Glos. seq. allegat duo quærit obijcien do & soluit.]

CAP. IIII.

Licet† multum: & inf. ¶ Dixit quoq; prædictus cæcus, quòd ad collectas inter alios pariter compellatur: quod fieri non permittas, e quia eũ, quem cæcitas sua grauat, inhumanum est nimis in collectione affligere; cui debuerat ex collectis, si esset necessitas, misereri. f

¶ Paschalis secundus comitissæ Mathildæ.

¶ *Petens censum debet rationem exprimere.*

CAP. V.

Peruenit † ad nos: & infra. ¶ Inquisitioni tuę taliter respondemus, quod census ignorantię g sfligi sup. de cleri. ęgrotan. c. 1. & 7. q. 1. cum processio. & 3 q. 9. indicas.

e ¶ Non permittas.] quid ad Papã de isto cæco, cum nõ videatur esse de sua iurisdictione, sed potius ad sæcularem pertineat? Immo cum sit miserabilis persona, eius correctio pertinet ad ecclesiam. sup. de iudic. nouit, & argum. 11. q. 1. relatum. Vincen.

f ¶ Misereri.] potius est consulendum talibus quam auferendum, C. de no vect. l. 1. qui enim morbo corporali laborant, à personalibus muneribus excusantur, C. qui mor. se excu. l. 1. & 2. libro. 10. sed priuilegium illud nõ extenditur ad filios, C. eodem, l vltima, & satis iste affligitur, nec debet amplius affligi.

† Cap. 7. tit. de rest. spol. in 1. compil. Alia pars huius decretalis extat in ca. 1. s. de re sti. spo. hanc adiunge illi, & habebis pulchram clausulam.

† Cap. 5. eod. tit. in 1. cõp. Et de materia vide Cal. de consil 1. titu. de libe. obla.

Peruenit. Iste est bonus textus, & habet subtilẽ materiam, & hoc intendit. Non debetur census, cuius causa ignoratur. Abb

CASVS. 3 Abbas Fraxionorẽ. depredatus fuit ecclesiam Carpensem, occasione cuiusdam census, quẽ ab bas petebat ab ecclesia Carpẽ. dicebat archipresbyter Carpen φ nesciebat causam. quare soluere debere illum censum: quæsiuit 4 à Papa quid iuris esset, & ipse respondet prout sequitur in litera. Istæ duę ecclesiæ sunt in dioc esi Mutinẽ. & comitissa Mathilda fuit domina & patrona in vtraq; ecclesia. Bernardus. Nota, quòd census ignorantiæ id est cuius causa ignoratur, solui non debet. Item qui petit aliquid, causam petendi allegare debet.

[Glossa sequens quærit, argumen. negatiue & affirmatiue ad quamlibet partem, inducens quinque iura, & soluit.]

g ¶ Census ignorantiæ.] id est, cuius causa ignoratur, & ff. de fideiusso. si quis postquam, & l. si quis pro eo. & ff. quando dies leg. ced. huiusmodi legatum. Sed nunquid talis census siue consimile seruitiũ potest acquiri tempore? Videtur quod non, quia sicut tempus non tollit obligationem, ff. de act. & obl. obligationum. §. placet, ita nec inducit. 5 C. de pact si certis annis, 1. quæstio 1. nullus episcopus, ad fin quæstio. vbi de hoc 10. quæstio. 3. quia cognouimus C. ne vxo. pro ma. l. vlt. argu. in contra 18. q. 2. seruit ũ 1. q. 3. quæsitum, in fin ff. de vsur. cum de in rem ver so ff. de aqua plu. arc. l. vlt. ff si ser. vendi. si quis diu turno licet ius nõ probetur, vt ibi dicitur. Solu. si et ex tẽpore non acquiratur obligatio; tamẽ huiusmodi seruitia siue seruitutes bene acquiruntur, etiã si non habeant continuam causam. C. de serui. & aqua. l. 1. &

3 Hic casus in antiquis exẽplaribus reperitur.

4 Imo quæsiuit comitissa, vt patet in superscriptione, & φ litteram inquisitione. Io. And.

5 De hoc dicto vide notata per Io. And. & Doctores in ca. nõ formæ, de regu iur. li. 6. & de cẽsus ignorantia, an solui debeat. vide Syluestrũ in sum. verbo. Gabella. 2. §. sexto quę ritur.

l.1.2.ff.de aqua plu.arcen.l.vlt.& de seruitijs tēpore acquirendis loq. vr lex.C.de agr.& cen.litibus.lib.11. arg.18.q 2.seruitiū.& ideo huiusmodi seruitia acqui ri possunt spacio.40.annorū & hoc intellige de his q̄ it.s.cōe possideri non vetat: alia vero q̄ possideri non possunt nō præscribūtur sine titulo, vt ibi dixi.s̃.de p̄scrip. si diligenti quia nec possessor in talib.defenderetur. Et si quis aliq̄d petat tale sibi deberi, sufficit allegare causā in libello, quāuis illam non probet. dum tñ probet tempus, 1. argum.ff.si ser. vend.l.si quis diuturno, vt dixi sup.de cōsuetu.c.vlt. Alij dicūt ꝙ non est necesse aliquā causam exprimere: sed hæc littera in fine cōtradicit, ibi, ad q̄d solui debeat præsciatur, sed priori dicto concordat.

a ¶ Nec diuinis.] id est, canonicis. 3.q.5. quia suspecti.

b ¶ Inuenitur.] supple, quod solui debeat sine causa: & iō qui petit causam alleget, vt dixi. Bern.

CVm Apostolus.] Diuiditur in tres partes principales. Et prima pars subdiuidi potest in duas, vt patet in textu: Secunda ibi. Quocirca. Abb.

CASVS. Quidam scilicet, archiepiscopi, epi, & alij inferiores cū ecclesias visitabant, grauabāt eas in pcurationibus exigēdis, vt quandoque ornamenta ecclesiastica subditi vēdere vel obligare compellerentur, & breuis hora lōgi temporis victū cōsumebāt: vnde statuit concilium Lateranēs. quòd prelati prædicti secūdum facultates ecclesiarū recipiant procurationes, statuendo certum numerū tam personarum, q̄ equorū qui cuilibet prædictorum, bus contenti existant recipientes cū gratiarū actione quod illis fuerit ministratum, ab illicitis abstinendo, quærēdo nō quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi quærere videātur: prohibet insuper, ne subditos suos in debitis exactionibus aggrauare præsumant, nisi quando necessitas su ꝑuenerit: vt si manifesta & rationabilis causa extiterit, moderatū auxilium ab eis poterunt postulare: cū dicat Apostolus, nō debent filij thesaurizare parentibus, sed econuerso. In fine dicit, quod dictū est de prędicto numero personarum, & euictionis secundū tolerantiā dictum est, in illis locis, in quibus ampliores sunt redditus: in pauperibus locis illam teneant mensuram. vt minores non debeant aggrauare: & illi qui paucioribus equis vti solebant non credāt sibi p̄dictā indulgentiā forte cōcessam. Not. ꝙ procurationes recipiēdæ sunt ſm facultates ecclesiarū. Itē q̄ hic determinat numerus euectionū in visitationibus faciendis. Itē p̄lati visitantes subditos suos canes venaticos vel aues habere non debent. Itē sumptuosas epulas q̄rere nō dēnt. Itē q̄d eis in pcuratione cōpetenet ministratū fuerit, recipere debēt. Itē epi subditos suos talliare non debent sine causa. Itē causa facit licitū q̄d aliàs nō deret. Item filij non debent thesaurizare parentibus; sed ecōuerso. Itē q̄d prouisū est ad leuamen, extendi nō dēt ad grauamen.

† Vide glos. & Doc. in l. 1.§.fin ff.de aqua plu.ar ceend.& in l. seruitutes p̄ diorū.2.ff.d̄ seruit. adde Ioan.An. s̃. de cau.poss.

† Scilicet sub Ale. iij. ca.4.& 6.eo. ti. in 1. cōp. iā de materia vide citatos in ca. cū ex officij. s̃. de præsc.

† 1.Thess.2. 2.Thess.3. 2. Cor. 11. Actuum 20.

† Alēdos. in concilio in margine; sed eadē est alterius verbi significatio.

† Vide l.ius alimentorū. ff.vbi pupil. edu debeat.

nec diuinis,[a] nec humanis legibus inuenitur:[b] oportet quippe, vt omnis census ad quid, & quando persolui debeat, præsciatur.

¶ Ex concilio Laterañ. †

¶ *Determinat concilium numerum equorum, quos secum ducere possunt prælati visitantes: & prohibet eis tunc vti venationibus, & sumptuosas epulas quærere. hoc primo vsque ad versi. prohibemus.*

CAP. VI.

CVm Apostolus † se, ac suos proprijs manibus decreuerit exhibendos,[c] † vt locum prædicandi auferret pseudoapostolis, & illis quibus prædicabat, non existeret onerosus: graue nimis esse dignoscitur, quod quidam prælatorū ita in procurationibus graues[d] existant, vt interdum ecclesiastica ornaméta subditi exponere compellantur: Et lōgi tēporis victū breuis hora consumat.[e] † ¶ Quocirca statuimus, q̄d archiepiscopi[f] parochias visitantes, pro diuersitate prouinciarum, & facultatibus ecclesiarum quadraginta vel quinquaginta euectionum numerū, episcopi[g] autem viginti vel triginta, Cardinales vigintiquinque nunquā † excedant, archidiaconi vero quinque vel septem: Decani[h] constituti sub episcopis † duobus equis contenti existant.[i] Nec cū canibus[k] venatorijs, & auibus proficiscantur; sed ita procedant, vt non quæ[l] sua sunt, sed quæ Iesu Christi, quærere videantur. Nec sumptuosas[m] epulas quærant, sed cum gratiarū actione recipiant, quod honeste accompetenter illis fuerit ministratum.

¶ *Prælati non debent grauare subditos tallijs & exactionibus, permittitur tamen ex iusta causa petere ab eis moderatum auxilium. h.d. vsque ad §. sane.*

¶ Prohibemus etiam, ne subditos suos tallijs & exactionibus episcopi grauare præsumant. Sustinemus autē pro multis necessitatibus, quæ aliquo-

† nusquam.

† al. ipsis.

c ¶ Exhibendos.] i. pcurandos.28.q.1. iā nūc.in fi.21.q.1.ca. 1.

d ¶ Graues.] q̄d facere non debent, immo si grauat ecclesia, suis expensis debent visitare.10.q.2. cauendū. & 1.q.2.placuit.

e ¶ Consumat.] vsque ad exinanitionē extremæ virtutis. 10. q.3.ca.cauendum. & ea.inter cetera.1.q.1. placuit.

f ¶ Archiepi. arg. ꝙ archieps debet visitare prouinciam, & pcurationes à subditis suffraganeorū suorū exigere.inf.eo. sopitæ.

[Glo. seq. signat cōtrarium, & soluit.]

g ¶ Episcopi.] 10.q. 3.inter cetera cōtra: vbi dr, ꝙ quinquagenarius numerus non excedatur: sed illud corrigitur per istud.

h ¶ Decani.] id est, archipresbyteri rurales.

[Glos. seq quærit, arguit, & soluit.]

i ¶ Contēti existant.] q̄d ergo si plures ducāt, nunquid poterūt in superfluo prohiberi. Vr̃ ꝙ sic ff. de aqua. quoti & æsti.l.1.§.Trebatius, & 10.q.3. quia cognouimus, & 64.dis. quia per ambitiones, inf. de excessibus. p̄la.cum ad quorundam. Potest dici, quòd potest denegari in supfluis: sed si propterea subditi excommunicētur, tenet forte sententia: quia sententia pastoris siue sit iusta, siue iniusta, timēda est 11.q.3.c.1. & 2. & illa.decretal. ad quorundā. continet specialem indulgentiam, vt quidam dicunt. Tanc.

k ¶ Canibus.] inf. de cle.vena.c.1.& 2.& 33. dist. quorundam & 86.dist. Esau.& c.an putatis.

l ¶ Quæ sua.] 63. dist. nosse, & 8.q.1. sunt in ecclesia. 65.dist.licet.

m ¶ Sumptuosas.] 35.dist.ecclesiæ principe, 4. dist. deniq. sed epi in cōtrariū faciūt: nā vix cautela diuersorū coquorū eos pōt satiare: Vñ dicit lex, ꝙ ex nimia ingurgitatione olet os. ff.de ædil.edi. qui clauum.§. is cui oleat. ergo pauperē cibum. 42.dist.c.vlt. 35. dist. ecclesiæ principes, 12.q.2.gloriaepiscopi.Lau.

a ¶ Ratio-

a ¶ Rationabilis.] si de hoc dubitetur, superioris 1 arbitrio determinetur. arg. 10. q. 3. quia cognouimus. 11. q. 1. si clericus.

b ¶ Parentes filijs.] 16. q. 1. prædicator. Ordine. n. naturę filius succedit patri, & nō econuerso. ff. vnde lib. scripto §. non sic parentib. iste tñ ordo plerūque turbatur. ff. d̄ inof. testa. nam & si. vnde dixit dñs Bulgarus cū 2 suus vnicus filius decessisset: Ordine turbato succedis Bulgare nato, & sic nota pro filijs.

c ¶ Exactiones.] ad opus suū sine mādato epi, vel supple nisi in casu premisso. nā quæ premittūtur in prefationibus, ī subditis repetita intelligunt. ff. de verb. obl. Titia. §. 1. & 32. q. 7. Apostolus. & de appel. secundo reqris.

d ¶ Potestatē.] quia quod ꝓuisum est ad leuamē, extendi nō debet ad grauamen. 45. dist. licet. s̄. de appel. cū speciali. & ca. suggestū. & j̄. de pę. in quibusdā 3 Laur.

PRohibem⁹.] Primo ponit duplicē ꝓhibitionē, quā iustificat: Secūdo ponit decretum ibi, Si qui verò. Abb.

CASVS. Præcipit cōcilium Lateranē. ꝙ archiepi. epi, abbates, & alij prelati nouum cēsum non imponant ecclesijs, nec veteres augeant, nec partem prouētuum ecclesiarum suis vsibus appropriare præsumāt, sed libertatē inferioribus conseruent, quam sibi volunt à suis superioribus cōseruari, quod si contra factum fuerit, irritum habeatur. Not. ꝙ noui census ecclesijs imponi nō debent, nec veteres augeri. Item episcopus nō potest sibi appropriare redditus ecclesiæ. Item quod tibi vis fieri, alteri facere debes, & quod tibi non vis fieri, alteri non facias.

tiens superuenīūt, vt si manifesta, ac rationabilis [a] causa extiterit, cū charitate, moderatū ab eis valeant auxilium postulare. Cum enī dicat Apostolus: †Non debent filij thesaurizare parentibus, sed parentes filijs, [b] multum longe à paterna pietate vr̄, si prępositi subditis suis graues existāt, quos in cunctis necessitatibus pastoris debent more fouere. Archidiaconi vero, siue Decani, nullas exactiones [c] siue tallias, in presbyteros seu clericos exercere pręsumāt.

¶ *In effectu dicitur quod numerus equorum statutus in principio c. non debet trahi ad augendum numerum alias solitum. Abb.*

¶ Sane quod de prędicto numero euectionis, secundum tolerantiam dictum est, in illis locis poterit obseruari, in quibus ampliores sunt redditus, & ecclesiasticæ facultates. In pauperioribus autem locis, tantam volumus teneri mensuram, vt ex accessu maiorum minores merito non doleant se grauari. Nec sub tali indulgentia illi, qui paucioribus equis vti solebant, hactenus plurium sibi credant potestatem [d] indultam.

¶ Ex eodem. †

¶ *Nouus census ecclesijs imponi non potest, nec antiquus augeri, hoc dicit, & est de principalioribus huius tituli.*

CAP. VII.

PRohibemus insuper, ne ab abbatibus, episcopis, vel alijs prelatis, noui [e] census [f] imponātur ecclesijs, nec veteres [g] augeantur, nec partē redditūum suis vsibus appropriare pręsumant: [h] sed libertatem, quam sibi maiores cōseruare desiderant, minoribus [i] suis bona voluntate conseruent. Si quis vero aliter fecerit, irritum, [k] quod egerit, habeatur.

¶ Alexander iij. Vigorien. † episcopo.

¶ *Prælatus seu rector ecclesiæ non potest præsertim post mortem, ecclesiam suā, propria auctoritate constituere censualem.*

CAP. VIII.

PRæterea † illi, qui epi-

g ¶ Nec veteres.] Nota ergo census non esse augendos siue imponendos de nouo. C. de pascu. priua. l. 1. lib. 11. & s̄. de transac. de cetero. arg. ff. de acq. re. dom. locus. s̄. de præb. auaritiæ. vbi etiam de hoc tangitur, & C. de no. vect. l. 1. 2. & 3. vbi dī ꝙ noua vectigalia non possūt imponi, nisi à principe. j̄. eo. significauit. & j̄. de verb. sign. super quibusdā, & 18. q. 2. seruitiū, & 1. q. 1 nullus episcopus grauamen. in fi. C. de allu. l. vl. arg. cōtra. ff. de fideic. lib. l. gñaliter. §. si quis alienū. ff. d̄ flum. l. 1. §. ripā. & ff. qui & à quib. si mortis, & j̄. eo. q̄ro. Sol. si per vbertatem fructuum fiat incremētum: cum eorum sit casus fortuitus & dubius C. de vsur. si ea leg. ꝓpter hoc augeri nō debet cēsus: sed si accedat nouū prædium, noua parochia, vel aliquid tale: iustam videtur habere rationem eius. arg. ff. de vsufr. item si fundi. §. sed si insula. arg. contra supra de si. & nō cle. quoniam vt ait. & j̄. eo. tit. quanto. Laur.

h ¶ Appropriare pręsumant.] vbi tantū censum habere debent & est argum. ꝙ episcopus fructus parochialium ecclesiarum, siue etiam præbendarum sibi retinere non debet vltra modum sibi permissum. 10. q. 3. quia cognouimus supra vt eccle. benefi. ca. vni. arg. ad hoc s̄. de dec. quoniam. Ala.

i ¶ Minoribus.] 95. di. esto. & 22. q. 5. de forma. & si iura vnicuique ecclesiæ non seruentur, ecclesiasticus ordo confunditur. 11. q. 1. peruenit, & 2. q. 6. qui se scit.

K ¶ Irritūm.] etiam si iurauerit hoc j̄. eo. grauis, & c. significauit, 2. q. 6. qui se scit.

PRæterea.] Ponit casum generalem, rationem subdens ibi Non enim. Abb.

CASVS. Quidam rectores ecclesiarum, collusione quadam facta cum religiosis, qui habēt in illis ecclesijs ius patronatus, soluunt eisdem ecclesijs annuatim pensionem, & illi eam recipiunt epo ignorante, quæritur an successores pensionem istam soluere teneantur? Rñ. ꝙ monachi non sunt audiendi in receptione pensionis, si auctoritas epi vel eius officialis, qui auctoritatem præstare possit, non interuenerit super hoc, quia simplices sacerdotes vel clerici non possunt ecclesias quib. præsunt constituere censuales, præsertim post ipsorum decessum. Nota, ꝙ sine auctoritate epi pensiones ecclesijs imponi non debent. Item census à priuata persona ecclesiæ impositus, vitam soluentis excedere non potest,

e ¶ Noui.] id est, de nouo, cum ab initio impositi non fuerint supra eo. scientes, & qui ab alijs ecclesijs non soluuntur. j̄. eo. c. ecclijs.

[Glo. seq. alleg. 11. cōcor. & quattuor ꝯtraria, & sol.]

f ¶ Census.] qui imponitur in ipsa fundatione, puta, vt in singulis annis soluat vnū cereū, siue libram ceræ vel piperis, siue ēt certam quātitatem pecuniæ, puta x. solidos, vel minus, vel etiam plus, quod præstatur in signū subiectionis s̄. eo. c. 2. & 3. & sup. de cau. pos. c. vl. Non credo ꝙ possit augeri ab epo vel abbate, licet augeant possessiones: secus in procuratio. j̄. eo. quanto. quia procuratio non dicitur propriè census, sed pensio: vr̄, quòd possit imponi siue augeri auctoritate episcopi. j̄. cap. prox. hoc intellige si iusta causa subest: alias non

1 Archiepiscopi, si agit subditus: si conuenitur, ad arbitros, hoc probant iura allegata. & s̄. tit. 1. nullus. & de regu. licet. Io. And.

† 2. ad Corinth. c. 12.

2 al. ita: qui successit filio suo ordine. &c.

3 Concord. l. 1. §. 1. ff. de nouat. & l. illud. cum no. C. de sacros. eccl.

† Scilicet concilio Lateran. sub Alex. iij. ca. 7. §. prohibemus, & c. 7. eod. tit. in 1. compil. & de materia vide Doctores in c. nō minus, & j̄. de immuni. eccles. adde latè per Syluestrum in sum. verbo, Gabella.

† Vigor. Vigorñ. Vuigorñ.

† Cap. 8. eo. tit. in 1. cōpi. & post concilium Lateran. sub Alexād. iij. parte 28. c. 9.

a ¶ Ignorante.] pone exemplum, quando volunt isti sacerdotes constituere censum, vt eorum consanguinei succedant post mortem illorum, ĩ. eod. cum clerici.
b ¶ Soluerint.] supple, sunt puniendi, ĩ. eo cum clerici.
c ¶ Sine. pro, &c.
d ¶ Eis defunctis.] quia pensio illa non l.gabat successorem eius, qui ecclesiam i nō potuit constitue re. ē ualem, vt dicit hic in fi. & s. de trā sac. de cetero vnde si petant monachi pen sionem à successore, non debet soluere.

[Glo. seq. argu. & remittit.]

e ¶ Qui de iure id facere potuerit.] hic ē arg. bor ū, q censu d auctoritate epi pos sit iponi dñ no, siue etiam augeri. Dic vt no. s. eo. c. prox. Ber.

Ecclesijs.] Vt intelligas, ratio du bitandi in t. q a si ut tpe fundationis, vel pceptæ libertatis, pt eps sibi certum censum cōstituere, vt in c. cōstitutus, s. de relig. dom. & in c. ppte rea. 2. de iur. pat. ita videbatur, q si capiebat ecclesiā de manibus laici, cum eam quasi de nouo duceret ad libertatē, q in recōpensātionem beneficij pōt imponere nonum censum: Sed ɔtrariū deciditur: q a eps ad hoc tenebat ex officio suo, & in necessitatibus nemo liberalis existit, vt in l. rem legatam. ff. de adimen lega. Abb.

CASVS. Aliqñ laici tenēt ecclesias, epi liberāt eas de manibus laicorū: quærit, vtrū plus iuris habere debeant in istis ecclesijs q in alijs. Rñ. Papa, q nullam exactionē imponere eis possūt, nec debent pter cathedraticū, & oia alia iura, q alijs ecclesijs imponuntur. Nō. q idem ius quod epi habent in antiquis ecclesijs, idem & non plus debent habere in nouis, siue in illis, quas liberant de manibus laicorum. Item non debent ecclesiæ diuerso iure censeri.

f ¶ Alijs ecclesijs.] vt 10. q. 3. illud.

[Glo. seq. alleg. duo iura.]

g ¶ Prohibemus.] per decr. Lateran. concilij sup. eod. prohibemus, & 18. q. 2. hoc tantum, arg. est ergo hic, q consuetudo aliarum ecclesiarum seruari debet ĩ. eo. super eod. arg. s. de consuetud. cum olim.

Innouamus.] primo ponitur prohibitio. Secundo pœna ibi. Si quis. Abb.

1 Vide hic latius per Io. And.

† Collusione, i. igitur post cōcil. ū, & forensis aptius.

† Carnocem in vno, ceteri Carnoten. habent.

† Cap. 10. eo. tit. in 1. cōp. Et post concil. Lat. part. 2. cap. 8.

† Scilicet Alexand. iij. in concil. Lat. c. 21. & c. 2. tit. de treuga, & pace, ĩ 1. cōpi. Et vide Sylu. in sum. ver. Gabella. 3. vbi plenè de materia huius decretal.

scopo ignorante, [a] auctoritate sua pensionem annuā de ecclesijs quadā illusione† soluerint, [b] siue [c] receperint, eis defunctis [d] in receptione pensionis non sunt aliquatenus audiendi, si pontificis, aut alterius, qui de iure id facere potuerit, [e] auctoritatē & assensum super hoc non interuenisse constiterit. Non enim simplices sacerdotes vel clerici possunt ecclesias, quibus præsunt, auctoritate sua (præsertim post decessum suum) efficere censuales.

¶ Idē Carnoteñ. †episcopo.

¶ *Breue est, vel per alia verba summatur sic: Episcopus ecclesiæ de manu laici per se ereptæ non potest ob hoc censum imponere.*

CAP. IX.

Ecclesijs, † quas de nouo episcopi de manib. laicorum eripiunt, præter cathedraticum, & iura omnia, quæ alijs ecclesiis [f] imponuntur, exactionem prohibemus [g] imponi.

¶ Idem. †

¶ *Noua pedagia sine cōsensu principis imponens, communione priuatur.*

CAP. X.

Innouamus [h] & infra. ¶ Nec quisquam alicui

CASVS. Noua pedagia sine auctoritate Regum vel Principum constitui non debent: & qui contra fecerit, communione careat Christiana. Nota, quòd soli Principes noua pedagia constituere possunt.

h. ¶ Innouamus.] quod iam statutum erat 24. q. 3. parentum.

† nouas pedagiorum exactiones, siue auctoritate & consensu Regum [i] & Principum, sta uere aliquo modo præsumat. Si quis autē contra hoc fecerit, & commonitus † non destiterit, donec satisfaciat, communione careat [k] Christiana.

¶ Idē Cantuar. Archiepo, & eius suffraganeis.

¶ *Qui per collusionem constituit ecclesiam censualem, illa priuabitur.*

CAP. XI.

Cvm † clerici; & infra. ¶ Ad hoc, quia clerici quidam cum religiosis collusione [l] facta, citra auctoritatem diœcesani episcopi, [m] ecclesias, quas tenent eis constituunt censuales, vt post decessum eorum, eædem ecclesiæ per repræsentationem eorundem religiosorum, ad filios vel nepotes [n] clericorum ipsorū possint transferri: Præcipimus, vt si qui inuenti fuerint facere talia, eos a prescriptis ecclesijs, non differatis appellatione postposita remouere.

¶ Idem.

¶ *Si collectores grauant ecclesias, priuari debent officio.*

CAP. XII.

Ea † quæ de auaritiæ & infra. ¶ Cum au-

m ¶ Citra auctoritatem diœcesani episcopi.) maximè quia collusio mala non excusaretur auctoritate episcopi: quia nec ipse nouum censum siue pensionem potest imponere s. eod. prohibemus, vbi de hoc, alias iusta, & honesta causa interueniente videtur quod possit, vt ibi dicitur.

n ¶ Ad filios vel nepotes.) hæc est causa, quare ista constituebant; & mala: & ideo eius causatum est malum: cuius enim causatum est malum, ipsum quoque malum est: vnde puniuntur, vt hic dicitur. Bern.

Ea quæ.] primo ponitur excessus. Secundo pœna: ibi, Quod. Abb.

i ¶ Reg ū.] Reges n. & Principes tūc pote statē habēt noua pedagia cōstituendi, 2 ff. de publ. & vectig. l. vectigalia & C. no. vectig. l. 1. 2. & 3 alia omnia pedagia interdicta intelliguntur, nisi ex cōsuetudine, cuius non extat memoria exigātur, ĩ. de verb. signifi. ar. sug quibusdam. 3. §. 1.

k ¶ Cōione careat.] hæc est pœna canonica, sm leges exilio perpetuo puniri debet C. noua vectig. l. vl.

Cvm clerici.] primo ponitur excessus. Secundo pœna ibi, præcipimus. Ab.

CASVS. Quidam clerici cū quibusdā religiosis sine auctoritate episcopi facta collusione, constituendo eis censuales ecclesias, quas tenēt, vt post eorum decessum ad præsentationem religiosorū ad easdem ecclesias filij vel nepotes clericorum ipsorum repræsentētur: præcipit Papa, vt qui inuēti fuerint facere talia, ab ecclesijs ipsis appellatione postposita spolientur. No. q clerici ecclesias, quas tenēt, nō possūt cōstituere censuales, & spoliādi sunt ipsis ecclesijs qui hoc faciunt.

l ¶ Collusione.] collusio est inter reū & actorē occulte, & illicita pactio, per quā alter in iudicio [4] se superari permittit. simile s. eo. præterea.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem.]

† Alicubi, legitur vt plurimu, in antiquis, & ne- ctius quam aliqui.

† monitus

2 Peccant tamen si hoc faciunt sine causa secundum Innocentiū. Io. And.

3 Ibi etiam agitur plenè per Doctores de materia huius decretalis.

† Cap. 17. tit. de simonia, in 1. cōpil. & post concil. Lat. par. 28. cap. 8.

† Cap. 5. tit. de simonia, in 1. cōpi. & post concil. Later. par. 2. cap. 4.

4 Putabat Host. q hic extra iudiciū facta fuisset hęc collusio. Io. And.

CASVS. Quidam archidiaconi faciebant collectam denariorū beati Petri ꝑ archidiaconatus suos, & sub tali occasione ecclesias & parochias plurimū aggrauabant: ꝑcipit Papa, ꝙ hoc non faciant: quod si secus ꝑsumpserint, id quod vident habere, auferetur ab eis.

Not. quòd prætextu officij sibi commissi, non debet quis illicitas exactiones, præsumere: quod qui fecerit, officio illo priuari debet. Itē priuilegium meretur amittere, qui ꝑmissa sibi abutitur potestate.

a ¶ Collectam.] præstatio q̄dam est, quā Anglici soluunt Romanæ ecclesiæ: & debet esse moderata, vt certū & determinatū q̄d dēt. ff. de dā. infec. ex dāni. arg. C. de Iudæis Iudæos. Alanus.

b ¶ Grauetis.] scilicet quoniam sub specie tributorū non debent illicitæ exactiones fieri, vt hic patet, & ff. de of præsi. illicitas, §. illicitas.

c ¶ Auferetur.] ne dū quæritis vsurpare q̄d vestrum non est, per datis quod vobis cōpetere videbatur. 13. q. 1. §. 1. circa finē qō. nis. & 25. q. 2. si decet quia priuilegium meretur amittere, & c. 11. q. 3. priuilegiū. B.

Significauit.] Primo ponit casum perplexū. Secūdo ibi, Quocirca, distīgnēdo prouidet. Secūdū men brū ibi, Si vero. Abb

†Mat. c. 25. & Luc. c. 19.

tem ꝓpter beati Petri visitationem, denariorum collectam [a] per archidiaconatus vestros feceritis, ecclesias vel parochias nō grauetis: [b] Quod si secus præsumpseritis, id quod videmini habere, auferetur [c] † a vobis.

¶ Lucius tertius.

¶ Qui recipit iuramentū de nouo censu imposito ecclesiæ persoluēdo, compellitur iurantem absoluere.

CAP. XIII.

Significauit † nobis T. rector ecclesię de Fulfig. † quod cū a monachis de Castig. † ad regimē ipsius ecclesiæ fuisset electus, † de soluendo eis annuo cēsu triū marcharū, quas ꝑdecessor eius soluerat, præstitit sacramentū: postmodum eþs diœcesanus ne ipsum cēsum monachis solueret, nisi prius cōstaret q̄d eþali [d] auctoritate fuisset impositus in periculum ordinis sui, interdixit: [e] & infra. ¶ Quocirca mandamus, quatenus si præfatū cēsū † auctoritate præsulis, & nō de nouo [f] impositum fuisse cōstiterit, eþo præcipias, vt prohibitionē si ne dilatione relaxet. Si vero census sit de nouo impositus, siue auctoritate eþi [g] hoc factū fuerit, siue nō, eosdem monachos vt clericum a iuramento absoluant, appellatione remota compellas.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. cōp. † Fulcig. Futrigen. ed vt plurimū in antiquis habet., Fulfig. † Claustig. Claustrigeñ. Iassumptus

CASVS. Monachi de Castig. elegerunt quēdā clericū T. nomine ad regimen ecclesiæ de Fulg. ipsū iuramēti vinculo adstringētes, de soluēdo eisdem annuatim cēsum trium marcharū, quas prædecessor eius soluerat: postmodū episcopus diœcesanus præcipit eidē in periculū ordinis, ne cēsū illū eis solueret, nisi primo cōstaret, ꝙ auctoritate episcopali fuisset impositꝰ. Sacerdos p̄dictꝰ hoc significauit dño Papæ: vnde mādat cuidā, quatenus, si constiterit præfatum canonē auctoritate eþi: & nō de nouo fuisse impositū, ꝑcipiat eþo, vt prohibitionem suā relaxet. Si vero census de nouo sit impositus, siue auctoritate episcopi factum sit siue, nō, cōpellat monachos illos, vt clericū illū a iuramento absoluāt. No ꝙ noui cēsus ēt de auctoritate eþi ecclesijs imponi non debent. Item iuramentū de nouo censu soluendo præstitum relaxandum est.

d ¶ Episcopali auctoritate.] quod videtur sufficere, ita tamen de causa s̄ eo. præterea. sup. de præb auaritia. ar. inf. de eccle. ędifican. ad audientiam.

[Gl. seq. q̄rit, ar. ꝓ, & 5̄. ponit opi. Lau. q̄ approbat.]

e ¶ Interdixit.] sed in hoc dubito, cui potius debuit obtēperare. Vr ꝙ eþo. 12. q. 3. qui resistit. & 28. qō 1. q̄d culpatur. Sed vr potius ꝙ seruare debeat iuramētū, maxime cum habeat probabilē causā, quia prædecessor soluit. & sic erunt monachi in quasi possessione; vnde nō debent priuari vsquequo constet. s̄. vt lite pēden. c. 1. Laurētius dixit, ꝙ potius seruari dēt mandatū eþi. & littera illa ꝑstat arg. ad hoc vt prohibitionem relaxet: quod satis potest concedi: q̄a conditio [1] subintelligebat in iuramento hæc, scilicet nisi rationabile aliquod impediat: & q̄a præsumptio est cōtra eos, ex eo ꝙ ipsū iurare fecerunt, ad quod non fuerat compellendus, etiā si de iure solui debet.

1 Faciūt notata per Albercū trac. de statu. pa. 1. q. 25.

[Glo. seq. quærit, & tripliciter soluit.]

f ¶ De nouo.] & ita ab initio potest imponi. s̄. eod. sciente. s̄. de iu. pat. præterea, & arg. s̄. vt eccl. bene ca. vnico. sed ex post facto non potest imponi census † nec etiā ꝑ compositionem, s̄. de trāsac. de cetero. Sed quē dicit cēsū nouū? Potest dici nouus. q non est impositus in fundatione [2] ipsius ecclesiæ. 18 q. 1. Eleutheriꝰ. & s̄. de iure pa. præterea, vel qui non est præstitus tanto tēpore, ꝙ ad legitimam præscriptionem peruenit. [3] Sed multum refert, verum quis alleget præscriptionē, quia ea probata obtinet, licet in veritate fuerit nouus: an vero censum ab initio constitutum: quia tunc non iuuatur tempore, nisi constet ꝙ legitime, fuerit constitutus: vel pōt appellari nouus, qui impositus fuerit post Lateranē. cōcilliū. s̄. c. phileniꝰ. & s̄. eod. grauis. Lau.

† Canonem habent oīa exemplaria manuscripta, cuiꝰ vocis est eadē significatio, cū voce, censum.

2 Vel exemptionę de religio. do. cōstitutus. fin Gof. 10. An.

3 Adde ꝙ cōtrac cēsu nō ꝑscribit. l. cōpetit. C. de ꝑsc. xxx. annor.

Glo. seq. supplet, & remittit.]

g ¶ Siue auctoritate episcopi.] hic euidenter apparet quod episcopi nouū censum non possunt imponere: & tu supple, verum est sine rationabili & iusta causa vt not. sup. eo. prohibemus. Dic vt ibi.

¶ Idem Rauen. archieþo.

¶ Archiepiscopus visitās prouinciam etiam à monasterijs prouinciæ procurari debet.

CAP. XIIII.

Sopitæ † & infra. ¶ Sane cum inter te & monasteria Bononiæ, sup ꝓcurationibus, quas ab eis exegeras, cōtrouersia verteretur: & infra.

† Cap. 2. eo. ti in 2. cōp. Et quatenꝰ hic agit inci děter de visitatione monasteriorū, vide concil. Tridē. sessi. 6. de refor c. 8 & sessi. 25. tit. de regularibus. cap. 20.

Sopitæ. Primo narrat factum. Secundo diffinit: ibi. Ea propter. Abb.

CASVS Inter archiepiscopum Rauennateñ. & monasteria de Bononia controuersia vertebatur super ꝓcurationibus recipiendis causa visitationis. Abbas sancti Proculi aliorū monasteriorū de Bononia procurator, & ꝓ monasterio suo, propter cōtrouersiā illā ad Apostolicam sedem accessit, & super causa ista diutius litigauit: archiepiscopus asserebat ꝓcurationes ipsas in alijs monasterijs suæ ꝓuinciæ, sibi sine cōtradictioni ꝑstari, & probauit per testes, procurationes exhibitas fuisse p̄decessoribus suis in monasterijs Bonoñ. Papa videns intentionē archiepiscopi iure communi fundatam, & antecessorum suorum consuetudine adiutam, condemnauit monasteria sua prædict. ad procurationē præstandam dicto archiepiscopo & successoribus suis, secundum facultates eorū. Nota quod archiepiscopus cum visitat suam prouinciā, procurationes de iure communi recipere debet. Item cōsuetudo in procurationibus recipiendis attendenda est. Item procurationes secundum facultates ecclesiæ sunt exigendæ. Item sententiā lata pro prædecessore prodest successori.

¶Abbas sancti Proculi omnium aliorum procurator, [a] sicut ex litteris quas portauit, apparuit, super hoc diutius litigauit: & infra.

¶Sed tu procurationes ipsas in alijs [b] monasterijs tuę prouincię, asserēs tibi sine contradictione præstari, eas prædecessoribus tuis in monasterijs Bonoñ. exhibitas, per testes idoneos probauisti. Inde vtique vidimus intentionem tuam iure [c] communi, & prædecessorum tuorum consuetudine [d] adiuuari. Ea propter monasteria supradicta condemnauimus, ad procurationem secūdum facultates [e] eorum, tibi tuisque successoribus exhibendam.

¶Clemens tertius.

¶Patroni etiam clerici nouū censum ecclesiæ imponere non possunt, nec veterem augere: & si super hoc iuramenta, vel cautiones exegerunt, coguntur absoluere.

CAP. XV.

GRauis † admodū: & infra. ¶Ecclesiasticæ personę, cū ecclesias vacare cōtingit, nō aliter qué quam ad ipsarū regimen volūt vocare, nisi aut nouum cēsum ecclesijs illis imponāt, aut veterē contra cōstitutionē concilij [f] Lateraū. † augmentent, ad ipsius solutionē instituēdum presbyterū, iuratoria, [g] vel fideiussoria [h] cautione cogentes: & j.

¶Discretioni vestrę mādamus, quatenus quæcūque cōstiterit contra cōstitutionem prædictā, super ecclesijs, vel earum censu, a tempore constitutionis [i] huiusmodi attentata, in irritum reuocantes: presbyteros, quos super his iuramenta illicita præstitisse noueritis, congrua satisfactione imposita, faciatis absolui; [k] eos, qui de cetero contra formam canonum super his venire præsūpserint, canonice punientes. [l]

¶Innocentius iij. abbati & cōuentui Bellęuillæ. †

¶Qui tenet pcurare fratres alicui9 domus, obligatur ad pcurādū oēs, licet illorū numerus nūc creuerit: sed si ex hoc grauaret nimiū, p iudicis officiū sibi puidebitur. h. d. sc'dm lecturā magis communem.

CAP. XVI.

QVanto † creatori: & infra. ¶Accepimus, quod ab ipso domus ve-

a ¶Procurator.] & tñ cōstitutus erat ab vniuersitatib. pluribus, sed procurator proprie dr̃, qui mādato dñi res ipsius tractat, ff. de procu. l. 1. nō est differentia in nominibus secundū canones, dum tñ cōstet q ei detur potestas agendi. s̃. de procu. petitio, vbi de hoc. & in auth. de san. episc. §. alium autem, & §. si vero episcopi. coll. 9. & 1. q. 3. saluator.

b ¶In alijs.] ergo & ī monasterijs Bonoñ. quia idem ius debet habere in his & in alijs, sup. eo. ecclesijs, j. e. sup eo. qa vna & eadē res diuerso iure cēseri nō debet, 12. q. 2. cognouimus, & supra de dec. cū in tua. & ita est hic. ar. ex eo qđ alij faciunt, q cēsētur eodē iure, & sub eodē dño, & tu facere dēs, nisi ostēdas cōtrariū 1. 100. d. q̃ morem.

[Glo. seq. alleg. contra. & soluit ɔtrariū.

c ¶Iure communi.] quod solū sufficit, & vel hoc ius est, 10. q. 1. decernimus epm. & ca. placuit. nec obstat qđ dicitur. 18. q. 2 luminoso. quia intelligitur de exempto.

d ¶Consuetudine.] & sic duplici iure cēsetur: vñ fortius debuit p ipso iudicari, cum vtrumque per se sufficeret, C. đ edic. diui Adria. toll. l. fi.

e ¶Facultates.] qđ quidem semper cōsiderandum est, super eod. cū Apostolus. 10. q. 3. cauēdū inter cetera. & j. c. vlt. j. c. quāto. & c. cū nup. & hoc ītellige qñ causa correctionis & visitationis, accedit, j. eo. cum nuper. sed si ex alia causa, puta pro negotijs proprijs, tunc nō habebit procurationes. 2 argu. 10. q. 3. relatum, & j. eo. titu. procurationes. Ber.

1 Vnde dicebat Inno. q huic archiepo sufficiebat ius commune vel gnalis consuetudo: qa cū nō esset cōtra illud ius erat extēdēda ad ecclesias similis cōditionis. Io. And.

† Cap. 4. eo. ti. in 1. cōp. Et de materia vidē Cardinalē ī cle. 1. §. 1. de excessib. pla.

2 Etiā si per Siciliā diœcesim iret ad aliā visitandā: vt dicā j. e. tit. Romana. §. 1. super ver. visitationis. Io. And.

GRauis admodū.] Prima pars narrat factū. Secunda prouidet: ibi, Discretioni. Abb. Sic.

CASVS. Quidam ecclesiastici seu religiosi, habentes præsentationē in ecclesijs, nolunt ad eas vacātes aliquos p̄sentare, nisi aut nouū censum illis imponant, aut veterē pensionē augmentēt contra cōciliū Lateranñ. & ad solutionem ipsius instituendos p̄sbyteros iuratoria vel fideiussoria cautione cōpellūt: peruenit hoc ad notitiā domini Papę: vnde mandat quibusdā, quatenus quidquid cōstiterit cōtra cōstitutionē concilij super huiusmodi à tempore præfati concilij attētatum, in irritum debeant reuocare; & presbyteros, q super his iuramenta illicita præstiterunt, faciāt absolui, cōgrua satisfactione imposita; & q cōtra formā canonū de cetero super his venire præsūpserit, canonice puniātur. Nota q nouus cēsus ecclesijs nō debet imponi, nec vet9 augeri. Itē cōstitutio trahit ad futura, & ea tantū respicit, nisi dicatur in ea, q p̄terita respiciat. Itē iuramēta cōtra formā canonū p̄stita illicita sunt, & ideo non seruāda. Itē q cōtra formā canonū aliquid attētāt, puniēdi sunt.

f ¶Concilij.] sup. eo. prohibemus. & cap. præterea.

† Lateranē. sub Alex. 3. c. 7. §. prohibemus.

g ¶Iuratoria.] quod potius periurium, q̃ iuramentum potest dici, sup. de iureiu. sicut nostris.

[Glos seq rationē reddit. alle. 7. iura. & tria, quibus fallit ratio.

h ¶Fideiussoris.] hæc fideiussio. nō tenet, cū sit accessoria ei qđ nō tenet, sic C. de leg. non dubiū. s̃. de foro cōp. ca. si diligenti. & sup. de re. pmuta. c. vlt sup. de si. instit. inter dilectos, C. de sacrosan. eccle. sancimus nemini. ff. de cōd. si. causa. auunculo. j. de dote post diuor. re. & si necesse. Fallit hoc s̃. de iureiu. debitores, & c. cū cōtigat. C. si aduē. vē. l. 1. ff. q. mo. vsusf. ami quid tñ, 1. rñso.

i ¶A tpe constitutionis.] arg. constitutiones ad futura tm̃ extēdi, sup. de const. cognoscētes, nisi dicat in eis; q preterita respiciant, sup. de cōst. cap. vlt. vbi de hoc & de hoc habe. 82. dist. c. 2. & 3. in fi. & 32. q. 4. dixit Sarra.

† Belliuillę.

[Glo. seq. signa cōtrarium, & soluit.]

k ¶Absolui.] argu. cōtra, s̃. de iureiu. tuanos hic vero vnū tātū fuit iuramentū & temerarium, ibi vero duo, ita q periurium uitari nō poterat, & ideo ibi ab ecclesia remouētur. Et dic, absolui, id est absolutos nunciari.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cōp.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

l ¶Puniētes.] pœna vero illorū qui cōtra canones veniunt. multiplex est; prout no. s̃. de elect. nihil est, & s̃. de off. ord. ad reprimēdā. Sed qualiter puniūtur in isto casu? Pōt dici, quòd ecclesia priuabitur ex eo q scienter post prohibitionem contrarium facit. Bern.

QVanto creatori.] Diuiditur. Primo recitat factū. Secundo indulget, & indulgentiam moderatur. ibi, Indulgemus. Abbas.

CASVS. Fundatores monasterij Bellæuillę, ab ipsa fundatione ipsius monasterij, cōstituerunt vt fratres illic dño seruiētes, fratribus S. Irenæi vnā pcurationē annis

annis singulis exhiberent: quamuis ab eis nihil teneāt. sed ab initio pp paucitatē fratrum & seruientiū sancti Irenæi, ꝓcuratio illa fratres monasterij Bellæuillæ non grauabat. postmodū in tantū creuit numerus eorūdem ꝙ ad procurationem vix sufficiunt quatuor marchæ, quę pro vna fieri cōsueuit: quare monachi isti prouideri sibi super hoc postularūt Papa indulget eis, ne vltra primā mensurā in procuratione sint vlteriꝰ ꝓdictis fratrib. obligati, sed expēsis, quæ cōsueuerūt fieri sint contenti, nisi facultates sui monasterij intātū excreuerit, ꝙ sine grauamine possint exhibere procurationem prędictā. No. ꝙ in fundatione ecclesiarū pōt imponi census de voluntate fundatoris. Itē not. quòd augmentatis facultatibus procuratio potest augmentari. & ca nonicorum numerus potest augeri, & est argu. quòd census ex causa potest augmētari & diminui.

stræ primordio, de fundatoris voluntate [a] processit, vt fratribus sancti Irenæi procurationem vnā, annis singulis liberaliter exhiberet: cum nihil teneatis [b] ab eis, † propter quòd huiusmodi procuratio ipsis debeat exhiberi: verum tūc propter fratrum & seruientium paucitatem, talis procuratio non grauabat: sed nunc in tantū excreuit numerus eorundē, quod ad procurationē vix quatuor marchæ argenti † sufficerent, quæ pro vna fieri consueuit: & infra.

¶ Indulgemus [c] igitur, ne vltra primam mensuram in procuratione ipsa sitis vlterius prædictis fratribus obligati: sed expensis, quæ consueuerunt sufficere, sitis contenti: nisi facultates ecclesiæ in tantū excreuerint, [d] quòd sine grauamine ampliato fratrum numero, ad soluendum debitum procurationis extendi possit quantitas expensarum.

¶ Idem Primicerio & clero Mediolanen.

¶ *Omnes ecclesiæ, nisi quæ ab hoc per priuilegium Apostolicū sint exemptæ: procurare tenetur legatos sedis Apostolicæ, seu etiam eius nuncios, nec in hoc præscriptione iuuantur. hoc dicit. vsque ad §. sane.*

CAP. XVII.

Cvm † instantia nostra

[Marginalia: † Infertur, ꝙ solutio census non denorat dñiū. arg. l. neque tales. C. de probat. — † Vox. argē. deest in antiquis, & in recētiorib. magis emendatus. — 1 Quę in hoc ē necessaria secundum Vinc. & Go. Io. And. — 2 Arg. s̄. ti. i pastoralis. i si. La. de hoc j. de reg. iu. in obscuris. li. 6. Io. An.]

a ¶ Volūtate.] sic ergo patet, quòd ab initio de volūtate [1] fundatoris potest imponi census. sup. de iure patro. preterea. 18. q. 2. Eleutherius, argumen. 16. q. vlt. filijs decernimus.

[Gl. seq. reci. per obiec. & solutionem.]

b ¶ Teneatis.] & ita sine causa constituta videtur, vnde non videtur quòd teneat sup. eo. peruenit. sed bene seruanda est huiusmodi liberalitas. argu. sup. de dona. per tuas. C. de dona. si quis argentum. §. fin. autem.

c ¶ Indulgemus.] in hoc fuit indulgentia: quia constituta fuit simpliciter nulla certa quantitate taxata pro illa procuratione; vnde simpliciter tenebātur procurare fratres illos quotcumque essent, ar. j. de priuile. quia circa, & ff. de ser. vrb. præd. si seruitus, vbi verbum, simpliciter positum generaliter intelligēdum est, vt ibi, & 19. dist. si Romanorum. Sed ex eo, ꝙ non determinatur, debebatur conueniens siue mediocris, [2] ff. de au. & arg. leg. qui lancem. ff. de ædil. edi. sciendū. §. illud. ff. de leg. 3. nummis. C. cōmunia de le. duob. §. sed & si quis. Sol. quia grauabatur ecclesia, dabitur tantum ad primam mensuram: & tot fratres procurabunt modo, quot ab initio cōsueuerunt. Si vero quātitas cōstituta fuisset ꝓ illa procuratione, illa nō augeretur etiam auctis facultatib arg. 10. q. 3. relatum. Iudibriū. n. esset si quod statutū fuit ab initio, momento quolibet mutaretur, arg. C. de bo. quæ lib. l. vlt. §. vbi aūt puellis. nō enim quod rite, & secundum leges ab initio actum est, ex alio euētu suscitari debet, C. de admi. rut. sancimus.

[Gl. seq. arguit, & signat contrarium.]

d ¶ In tātum excreuerint.] quocumque modo. sup. de constitu. cum M. si vero parū excrescerent, non augeretur procuratio, nec modicum lucrum auferretur conductori: quia & modicum damnum sustinet. ff. loca. si merces. §. vis maior. Est ergo euidens argumen. quòd si excrescant res, debet procuratio crescere; sicut econuerso diminuitur propter sterilitatem. ff. loca. si vno, sup. eo. titu. propter sterilitatem. Contrariorum enim eadē in disciplina. ff. de verb. obl. l. inter stipulantē. ꝯ. sacrā rē. arg. idē melius inst. de his q̄ sunt sui vel ali. iu. l prin. ar. cōtra. C. de allu. l. vlt. C. de fun. rei pri. l. 2. li. 11 Sol. illa locū hn̄t cū diligētia cultorū res vel fructus augmētat, hic cū Dei prouisione, & fideliū oblatione res augmētat: sicut cōtingit cum casu fortuito res deteriorātur, merces remittitur. Si vero vitio rei sine culpa coloni, puta, q̄a vinū acuit, vel si segetes herbis corruptæ sūt, ꝯductori obest. ff. loc. l. ex ꝯducto. §. vitiū rei. tā sine culpa coloni dānū ꝯtigēs nō obest colono. s̄. e. ti. pp sterilitatē. Itē est a. optimū ꝙ crescentib. facultatib. ecclesiæ, crescere dēt numerus: ēt si sit numerus canonicorū statutus. s̄. eo. de cōst. cū M. q̄ non admittit hāc distinctionē vtrū facultates crescunt ꝓ uisione Dei, an diligentia hoīum, [3] q̄ ēt nec in isto casu debet admitti sufficit enim quòd res augmentatæ sunt. Lau.

[Marginalia: 3 Et maxime religio. sorum, qui sibi nō posŝūt requirere: & tales erant isti. uel aliter si bona ecclesiæ crescunt & augentur tacite, & per latēs incremētū s. nō ideo ideo augebitur census. si uero parenter, secus ad hoc C. de al. lu. l. 1. & 2. insti. de rediu. §. quòd per alluuionē. s̄m Vinc. Lauri And. — † Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp. Vide Abbatem cōn. 94. inci. uidetur primo in 1. uolu. & Felinum. in ca. accedētes s̄. de præscri.]

Cvm instātia.] Diuidit: q̄a duę sūt partes principales. Scđa ibi, Sane, Abb. CASVS. Primicerius, & clerus, Mediolanē ꝓquosdā nūcios suos cōquesti sunt dño Papæ, ꝙ cum ipsi legatos & nuncios Apost. sedis deuote recipiant & procurēt ordinarij maioris ecclesiæ Mediolaneñ. ipsos procurare renuunt, & ad faciendas expensas subsidium denegant impertiri: vñ in ꝓcurationibus exhibendis plus debito aggrauanē quare sibi super hoc prouideri postulabant: Papa sic eorum postulationi vel petitioni rñdet. ꝙ cum omnes ecclesiæ legatis & nuncijs Romanæ curiæ procurationes impendere teneantur. nullā haberi vult ab hmōi procurationib. excusatam: nisi forte per speciale priuilegium Apostolicæ sedis sit exēpta: qđ tñ Papa nō credit etiā si longissimo tpe procurationē nō præstiterit, cū in talibus locū non habeat præscriptio: quia & Papa circa ꝓuisionē & solicitudinē oīum ecclesiarū non cessat: uerumtñ in his exigēdis, eum modū & ordinē vult obseruari, ut nullus prælatus vel ecclesia; s̄. hoc rōnabiliter cōqueratur. Si uero de cōi collecta expensas legatorum & nūciorum Apostolicæ sedis facere noluerint, hoc eis Papa nō prohibet: tñ per hoc nullū vult præiudiciū generari nuncijs & legatis suis, quo minus possint à quocunque voluerint ꝓcurationes debitas postulare: ita tñ quòd si aliquis in hoc fuerit grauatus, sibi ab alijs restauretur, & nuncijs Apostolicæ sedis in necessarijs exhibendis pareat quicunq; fuerit requisitus: ita tñ ꝙ in fraudē nihil fiat, nec cōpellātur procurationē recipere per cōmunes ministros. & qui contumaciter eis restiterint, per ecclesiasticam censuram sunt cōpellendi. No. ꝙ omnes ecclesiæ legatos & nuncios Romanæ ecclesiæ procurare tenetur. Item contra procurationē, quæ debetur nuncijs Apost. sedis, non currit præscriptio. Itē dñs Papa omnium ecclesiarum coram & solicitudinē gerit. Item secundum facultates ecclesiarum procurationes exhiberi debent. Item compelli possunt ecclesiæ nuncijs Apostolicæ sedis procurationes exhibere.

a ¶ Quo-

a ¶ Quotidiana.] qui a pro republica noctes ducit insomnes, in auth. vt iudices sine quoquo suffragio. in prin. coll. 2. & voluntarios labores appetimus (dicit Imperator) vt quietem alijs præparemus, in auth. vt diurnæ iussio. coll. 9. in princ. Ber.

vt ab eo procuretur, & ille datis sibi litteris per eum, ab alijs duplum, vel triplum recipit.

h ¶ Compellantur.] quoniam particularis exactio, & solutio non modica habet incōmoda. ff. fam. erc. l. plane, arg. contra. ff. ad legem. Falc. lineam. & l. Plautius, & ff. de pact. l. epistola. §. vlt. & C. de pactis, debitori.

quotidiana: a & infra.

¶ Postulationi vestræ taliter respōdemus, quòd cum omnes ecclesiæ, legatis & nuncijs sedis Apostolicæ procurationes impendere teneantur, ab earum præstatione nullam habere † volumus excusatam: nisi forte per speciale priuilegium sedis Apostolicæ (quod nō b credimus) sit exempta: etiam si longissimo tempore procurationis obsequium non impēderint † cum in talibus præscriptio sibi locum ne queat vendicare; quia nos à prouisione pastoralis sollicitudinis circa omnes ecclesias numquam omnino cess[illegible]mus.

¶ Tractat de modo procurationis ipsorum legatorum & nunciorum. Abb.

¶ Sane in his exigendis eum modum & ordinem volumus obseruari, vt nulla ecclesia, vel prælatus, se indebite prægrauari, c rationabiliter conquaratur. Si vero de communi collecta legatorum & nunciorum nostrorum expensas duxeritis faciendas (quod vobis nō duximus inhibendum) ex hoc nobis, & nostris, nullū præiudicium volumus generari, quo minus possint à quocunq; maluerint, procurationes d sibi debitas postulare: ita quòd si exactus vltra suam grauatus fuerit facultatem, sibi ab alijs e restauretur. Nuncijs tamen nostris in necessarijs [expēsis †] exhibendis pareat, quicunque fuerit requisitus, f ita quod in fraudem g nihil penitus attentetur: nec per communes ministros procurationis obsequium, si noluerint recipere, compellantur. h Qui vero contumaciter eis duxerint resistendum, districtione sunt ecclesiastica compellēdi.

¶ Idem Zamorensi. † & Salamantino Episcopis.

¶ Si ad vnicam mensurā solui solet quod debetur ex voto, ad illam in posterum solui debebit: si vero ad diuersas, liberabitur soluens etiam ad minorem.

CAP. XVIII.

EX † parte Cōpostellani archiepiscopo fuit propositū, quòd cum hi, qui vota i Beati Iacobi continue persoluerunt, ad cōmunem terræ suæ mensuram, cum qua videlicet emunt & vendunt, ipsa persoluerint, hactenus & persoluant, quidam

b ¶ Non credimus.] quia Romana ecclesia non solet aliquem priuilegiare cōtra se. arg. C. de sacros. eccl. iubemus nullā argu. s. de præscr. cū ex officij, 1 & ibi ēt dr, quod in procuratione nō currit præscriptio. Ber.

[Gl. seq. tractat de modo procurandi legatum, signat cōtrarium, & sol.]

c ¶ Indebite prægrauari.] illud semper est obseruandū, vt secundum facultates ecclesiarū procuratio exhabeat, 10. q. 3. iuter cetera & c. vlt. s. eo. cum Apostolus, s. eo. cū nuper. & c. prox. si. n. tenuis est patria extraordinario auxilio iuuāda est. C. no. vec. l. 1. imo à paupere non dēt exigere. 1. q. 2. placuit, quia nec iudex exigit sportulas a pauperibus, in auth. de manda. prin. §. si tibi quoq;. colla. 3. nec etiam tenuis vitæ homines sub aduentu officialiū iniurijs affici debent. ff. de offi. præsi. illicitas. §. 2. s. eo. ca. ea quæ, dabit. n. legatis lac ad bibendum, vt dicit Ioānes, ne rubentibus buccis prædicent ieiuniorū doctrinam. 35. dist. ca. 6. die, & cap. ecclesiæ. nec bibent vltra tertiam vicem 44. dist. i illa palea, qn, & comedēt lardū, vel carnes cum aceto. C. de erogat. [illegible] l. 1. li. 12. arg. cō [illegible] dist. nō cogan[illegible]tur, & i hoc casu esset eis denegandum, si vltra vires 2 peterent. inf. de excessi. prælat. cum ad quorundam, ff. de aqua quo. & æsti. l. 1. §. Trebatius & 10. q. 3. quia cognouimus, & sup. de offi. ordi. conquerente.

d ¶ Procurationes.] inf. eo. procurationes.

e ¶ Ab alijs.] cessis actionibus sibi a legato. ar. ff. de cēsibus cum possessor, vel condictione ex hoc canone. arg. ff. de cōd. ex lege. l. vnica. Dabit. n. legatus literas suas illi, qui eum procurauit, vt ab alijs recipiat, quod vltra partem suam expendit: sic obseruatur de facto. argu. l. prædictæ. cum possessor.

f ¶ Requisitus.] etiam in prouincia, in qua non est legatus, [illegible] eundo & redeundo, sup. de iureiu. ego N.

g ¶ In fraudem.] 3 vt si descendit in domum amici,

EX parte.] CASVS. In archiepiscopatu Cōpostellano, quidā vota beati Iacobi continue persoluerunt ad communem mensuram terræ, cum qua emūt & vendunt: quidā alij à longis retro temporibus ab eorum solutione cessarunt: denouo inceperūt soluere vota illa, ad quandam mensuram paruissimam & ignotam, & cum eadē soluere nituntur, quæsitū fuit à Papa, vtrum illi cogēdi sint soluere vota prædicta, ad cōem mensurā terræ, secundum quòd alij soluerunt continue? Rńdet Papa, quod cū nō constet, ad quā mensurā antecessores eorum prædicta vota persoluerunt, distinguēdum est, vtrū habitatores, regionis ipsius, qui vota illa cōtinue persoluerūt, ad vnam & eandē mensuram persoluerint, an ad varias & diuersas si ad vnā mensurā persoluerunt, & illi ad eandem mensurā soluere sunt cogendi. Si uero ad diuersas soluere consueuerūt, & illi uolunt soluere ad minorem, nō sunt cogendi, vt ad maiorem persoluant, quia cum huiusmodi vota gratuita fuerint ab initio, benigne [illegible] ab huiusmodi [illegible] ecclesiasticis [illegible] exigenda, ne uideātur lucris temporalibus inhiare. Not. quòd successor teneretur ad id. quod antecessor soluere consueuit: Itē minor pars tenetur facere quod maior facit. Item in votis locum habet coactio. Item in dubijs liberum est sequi quod magis placuerit. Item quæ gratis sunt oblata, benigne sunt exigenda. Item clerici lucris temporalibus inhiare non debent.

[Et ut intelligas, incipias sic casum litteralem: Quidam vouerunt dare ecclesijs certos sextarios frumenti: in illo loco reperiūtur plures sextarij minores & maiores, dubitabatur, an secundum minorem, vel maiorem vota essent exoluenda. Et respondetur ut in littera. Ab. Sic.

i ¶ Vota.] annua ab Hispanis 4 tempore cladis promissa. Laurentius.

a ¶ Par-

1 Dic ēt idē facere [illegible] raro [illegible] l. om petit. C. de præscr. [illegible] xx ann. Io. An.

† haberi.

† impēderit

2 Impossibilum. n. nulla est oblig. ff. de reg. iu. im possibiliū & [illegible] cum Apostolus. Io. And.

3 Hęc l. glossa non inuenitur in antiquis exemplaribus.

† Dictio, expensis, deest in antiquis, & in recētioribus magis emendatis.

[Cap. 3. eo. tit. in 3 cōp. Et quatenus obiter tangit hic materia implendi uoti, vide Beat. Th. 2. 2. q. 88 ar. 3. & q 289 ar. 3. & quod ex simplici promissione oriatur actio, vide notata [illegible] & Bar. in l. si vnus. §. pact. ff. de pact.

† Samoren. & Salamantinū. [illegible] V [illegible] in annalibus Hispaniæ ca. 20. & 21.

4 Ex præs[illegible]tim tempore quo Hispaniam à fœda Maurorū colluuie, circa annos Domini. 800 & alias purgare nitebantur, uide Vaseum in annalib9 Hispaniæ.

a ¶ Prauissimam.] quod facere non debent, quoniam omnes ad communem mensuram terræ soluere debēt. ff. de contrah. emp. Imperatores.

b ¶ Primo casu.] cum oēs ad eādem mensuram soluūt, & ita ꝙ maior pars facit, illi seruare tenent. 100. dist. ꝫ morē. s̄. de c. mo. dilectus & ar. s̄. e. sopitæ. Item arg. est, ꝙ in dubijs seruanda est cōsuetudo vicinorū. ar. s̄. de consue. cum olim. & ĵ. eo. sup eo. & s̄. eo. ecclesijs. ff. de leg. 1. si ii ruus plurium. §. vlt. Item in dubijs non sequitur qd maximū est, sed quod minimū. ff. de leg. 3. nummis. ff. de reg. iur. semper in sti pulationibus. arg. tū est hic, ꝙ mediocritas est sequenda. de hoc notatur arg. plura. s̄. eo. quanto. in notula. in hoc.

c ¶ Sunt cogendi.] supple, si soluentes plures sint nō soluētibus, s̄. de his q̄ fi. à ma. par. cap. c. vlt. & s̄. de cle. dudum 1. & ... ff. de pac. & suū here dem, in fi. vel ēt pa res dignitates ... tes. s̄. de testib. in no stra, & ff. de pact. ma iorē. ... q̄ si ne sint plures, siue pauciores, ex quo nō apparet de mēsura antecessoru, ... qui dēnt mēsuram soluentiū: illam enim præsumo fuisse institutam, & ad eos à suis maioribus peruenisse. Vinc.

d ¶ Ab initio.] simi. s̄. de vo. & vo. redē. licet. in princ. ideo pro eis bona fit interpretatio, ne ipsorum munificentia erga ecclesias retardaretur. ar. C. de bo. quæ lib. l. 2. aliàs dona plenius sunt interpretanda: s̄. de do. cū dilectus, in fi. ne excogitata fraude aliquis posset obuiare suæ nationi. 16. q. 2. visis. & 17. q. 4. sunt qui opes. C. de do. si quis argumentum. §. vlt. Ber.

Cum olim.] Diuiditur primo diffinit. Secundo soluit vnū obstaculū. ibi, Licet. Tertio aliud. ibi, Absonū. Et quia textus est aliquātulum intricatus, pp nimiā discussionē facti, sic pono casum. Eps Augustē. impetebat quendā abbatē rōne duarū ecclesiarū possessarū ab eodem abbate, petendo illarū vigore procurationē. & alia iura epalia: Abbas vero & conuentus opponebāt illas ecclias nō esse in diœcesi illius epi. Itē producebat quoddam instrm, in quo cōtinebat, ꝙ eps illas ecclias vel forte aliqua iura in eis cōcesserat abbati, & contra quædem instrumenta cōpositionum producta per epm, obijciebat ille abbas, ꝙ per metum regium illæ compositiones emanauerant, vel forte dicebat instrumenta est falsa: Papa vero diffinit vt habetur in littera & est capitulum satis difficile. Abbas.

Vel pone sic casum: Eps Cæsarien. conquestus est dño Papæ de abbate sancti Ioannis, qui eum fraudabat super quarti decimarū, & quibusdem alijs, quæ habere debebat in ecclesijs quibusdā: quæ spectabant ad ipsū: egm quo ad ius patronatus, q̄ omnia abbas sibi denegauit, dicēdo illas non esse in sua diœcesi, quare dictus eps de diœcesi esse probauit; & idē abbas induxit quędā instrumenta pro se, in q̄b. cōtinebat, ꝙ idē abbas cōposuerat cū in ipsa ... po super pdictis ... ecclesiarū dictarū: quare dñs Papa de cōsilio fratru ... dent ... in oib. ... sine deductionib. aliqb facienda ... abba te ī pdictis ecclesijs, q̄uis. n. abbas potuisset aliqua deducere de petitis, occasione cōpositionis cuiusdā initæ inter epm prędictū, & monasteriū ipsum: qa tñ abbas nō approbauit dictā cōpositionē: sed impugnauit, sicut potuit: quare vr̄ illi tacite renūciasse, & nō l lā dēt in de cōmodū sentire. pterea negare nō poterat, ꝙ non essent de diœcesi epi illius ecclesiæ, sup q̄bus instrumēta ostēdebat: q̄a illę ecclesię concessæ fuerāt à prędecessorib. epi ... na strio, per quę petebat abbas pro epo & pro eo probabat non ex ꝓposito vel directe, sed p quādā cōsequētiā. No. ꝙ eo ipso ꝙ eccłia sita est in diœcesi alicuius epi, ei tenet in epalib. rndere. Itē sup iurib. epalib. pōt fieri compositio. Itē ex eo qđ q̄s impugnat, non dēt aliqđ bñficiū consequi: cū ex hoc tacite ei renunciare videatur. Item tacita renunciatio præiudicat. Item non debet quis instrumēta producere per quæ aduersarius probet intentionē suam. Item contraria proponens non est audiendus.

e ¶ Per alia.] forte per testes,

f ¶ Instrumentis.] ex quo cōtinet in aliqua scriptura publica de finib. alicuius epatus: ei stādū est, donec ꝓbet cōtrariū licet illa scriptura principaliter facta sit ob aliud. ar. C. de cōtrah. & cōmit. stip. optimā. C. de iu. de lib. cum aliqs. & s̄. de præsumpt. & illud, & per libros antiquos probant confines epatus. s̄. de prob. cum causam. vbi de hoc. & arg. s̄. de parochi. super eo. in fine.

[Glo. seq. recit. per obiect. & ponit solut. Laur.

g ¶ Quartæ omniū.] hoc ius diuersum est, qñq; enim dr̄ medietas. 10. q. 1. antiquos. qñq; tertia, vt eadem causa, q. 1. de his. qñque quarta, 16. q. 1. constitutum. s̄. de præscript. de quarta, & hic, & qñq; dicitur, ꝙ nihil debet habere, 10. q. 3. c. 1. Laurentius dicit, ꝙ c. illa loquūtur secundum diuersa tempora. Episcopus debet habere medietatem omnium redditum episcopalis ecclesie, de parochialib. ecclesijs tertiam, postea ista tertia mutata est in quartam 12. q. 2. quattuor, concesso, de redditib. demum statutum fuit, quòd nihil perciperet, nisi velint subire onus fabricæ 10. q. 3. c. 1. & c. vnio, hodie potius locum habet consuetudo, sicut dicitur de quarta, vel tertia vel medietate testamentorum, quòd ibi seruatur consuetudo loci. s̄. de sepult. certificari. 2 Quid iuris sit de decimis, dicitur sup. de deci. cum contingat. cum in tua. & c. dudum.

quia † lōgis temporib. ab eorum solutione cessarūt, nunc quādā mensurā exhibent paruissimā, [a] & ignotam: & infra. Cū ergo non cōstet ad quam mensurā, antecessores eorum prædicta vota persoluerint, credimus distinguēdum: vtrum habitatores regionis ipsius, qui ea cōtinue persoluerunt, ad vnam & eandem mensuram hæc oī vota persoluerint, an ad varias & diuersas. In primo. n. casu, [b] ad eandem & illi soluere sunt cogendi. [c] In secūdo, volentes soluere ad minorem, non sunt cogendi, vt ad maiorem persoluant: quoniam cum huiusmodi vota gratuita fuerint ab initio, [d] benignius sunt à viris ecclesiasticis exigenda: ne tanquā exactores videātur lucris temporalibus inhiare.

¶ Idem Cæsaraugusten. † episcopo.

¶ *Ecclesiæ tenentur episcopo, in cuius diœcesi sunt, respondere de procurationibus, de quarta decimarum, & alijs episcopalibus. h. d. quo ad titulum.*

CAP. XIX.

Cum † olim: & infra. ¶ Quia nobis fides facta fuit, ꝙ ecclesię de † Luna & de Bes. in tua sū diœcesi constitutæ, nō solum per alia, [e] verum etiā per hoc ipsum, ꝙ in instrumētis [f] compositionum continetur expresse, vt abbas sancti Ioannis Prilaten. † tam de quarta decimarū, quam de ceteris episcopalibus tibi debeat respondere: abbatem ipsum ad integram solutionē quartæ [g] omnium decimarū,

a ¶ Nul-

---

† alit. al. ita: q̄dā qui a longis. &c.

† Et ĵ. de re iudi. ... l. 2. ... & ... Et si ... per hæc uerba ... si ... de leg. ... ꝙ cum dubietas est in re, debetur minor, sed si est in personis, oēs repelluntur ab instituto legato, vel li berte. ff. de reb. dub. si fuerit. Ioan. And.

† Cæsaraugustan. epo. hic forte est eps Cæsaraugustæ ciuitatis q̄ est ī Arragonia, nā viuēte Io. 22. cuius ē hæc decretalis, epm hēbat, sed tpe Ioā. xxij. Papæ metropolitana dignitate donata est.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cōp.

† De Luna & de Taust.

† Platen. Prælate Præmaten. sed forte legendū Pinnatē.

2 Vide l. obseruarc. §. ante q̄. ff. đ off. procon.

nullis factis deductionibus, [a] & ad præstationem procurationũ & aliorum epalium iurium in pdictis ecclesijs condemnamus. Licet [b] enim ex forma secundæ cõpositionis, deductiones essent aliquę faciẽdæ: quia tamen compositionem idem abbas nullatenus approbauit, sed studuit multipliciter ĩpugnare, ex ea non debuit beneficiũ consequi, [c] cui renunciasse tacite [d] videbatur. Absonum erat præterea, vt negaret illam ecclesiam in tua diœcesi constitutã, super qua instrumẽta prædecessoris tui ostẽdebat [e] in iure, monasterio fuisse concessa, per quæ episcopale ius petebat [f] † expsse.

¶ Idem Spoletano episcopo.

¶ *Soluendi sunt census ad antiquam monetam, in qua instituti fuerint, nisi sit in alterius monetæ solutione præscriptum. h.d. & est casus notabilis, & multum allegabilis.*

CAP. XX.

Olim † causam, quam aduersus clericos plebis Rupinę, super synodatico proponebas, Tudertiñ. episcopo, & collegis suis commisimus terminandam: coram quibus ex parte tua fuit propositũ, quod cum ijdem clerici prædecessoribus tuis tres in festo Natiuitatis, & tres in festo resurrectionis Dominicæ, pro synodatico soluerint denarios Papien. tunc tantum tres Lucenses pro singulis denarijs Papien. persoluebant: cum † tamen vnus denarius Papien. valeat sex Lucen. vnde petebas eos ad Papien. solutionem compelli: cum & si tu Lucen. primo anno receperis, semper tamen ius tuum postmodum fueris protestatus: & infra,

¶ Cum igitur constet, ꝙ Papien. olim pro synodatico soluebantur; quod ex eo etiam sequitur, quod Lucen. soluti sunt postmodum pro eisdem cum ex dictis testium & cõfessione † aduocati alterius partis non reuocat, [h] postmodum appareat euidenter, quod tempore L. prædecessoris tui pro synodatico, Papiensis fuit

a ¶ Nullis factis deductionibus.] hoc contingit culpa abbatis, qui reprobauit quantũ in eo fuit instrumentũ quo cõtinebatur, ꝙ deductiones fieri poterãt, vt ĩ. seq̃.

b ¶ Licet.] responsio tacitæ quæstionis.

[Gl. seq. ponit dictum, qđ statim determiuat. Secundo arg. alleg 3. iura. & 2. alle. in ꝯrium.]

c ¶ Beneficium cõsequi.] no ꝙ aliqs fructũ ex eo ꝯsequi non dẽt, quod nitit reprobare 1 arg. 12. q. 2. q. pposterũ. s̃. de testi. p sentium. quod verũ est, si vsq; ad sñiam pseuerauerit. ff. de inoff. test. Papinianus §. meminisse. C. de his quib. vt indi. alia est. Itẽ hic hẽs, ꝙ instrumentum qđ quis approbat p se, tenet recipere cõtra se. 4. q. 3. c. si testes. si qs testib. 19. dist. si Romanorũ. C. de reb. cre. l. gñaliter, arg. contra 37. dist. si quid veri. 2. q. 7. si hæreticus.

d ¶ Tacite.] C. de re. cre. l. si qs iusiurãdũ. C. ad l. Cor. de fal. q falsas, s̃. de his q̃ fi. a ma. par. c. quęsiuit. & ca. ex ore. vbi de hoc.

e ¶ Ostendebat.] erat .n. abbas ipse ꝯrius sibi, & ideo non erat audiendus. saltem in eadẽ instãtia iudicij arg. s̃. de app. solicitudinẽ. in fi. Et in ĩstrumẽtis istis ꝯtinebat, ꝙ eps ecclesiam istã concesserat monasterio, vel aliquid iuris concesserat in ecclesia, vnde per hoc apparebat, ꝙ esset in eius diœcesi.

f ¶ Petebat.] aliàs patebat, & melius.

Olim causam.] Primo narrat factum. Secundo decidit exprimẽdo motiua ibi, Cũ igit. Abb.

CASVS. Inter epm Spoletãn. & clericos plebis Rupinæ qõ vertebat super synodatico cã super hoc cõmissa fuit epo Tudertino & collegis suis, corã quib. proponebat ex parte epi, ꝙ ijdem clerici prædecessorib. ipsius epi soluere cõsueuerunt tres Papien. in festo Natalis Domini, & tres in festo Resurrectionis Dñi pro synodatico: nunc tantum soluun tres Lucen. pro singulis denarijs Papien. cum tñ denarius Papien. valeat sex Lucen. vnde petebãt eos compelli ad Papien. solutionem & cum ipse primo anno recepisset Lucen. ius tñ suum postmodũ semp fuit protestatus, ꝙ per hoc non fieret ei piudicium quo ad denarios Papien. Ex aduerso dicebatur ꝙ & si aliqñ denarij Papien. pro synodatico fuerunt persoluti, iã per xlv. annos & amplus, tã huic epo, q̃ prædecessorib. suis Lucen. fuerant persoluti, & sic videbuntur se præscriptione tueri: lite contestata, & super prędicta petitione, recepti fuerunt testes ab vtraque parte, & positiones, & rñsiones hincinde factæ, & tandem iudices causam remiserũt ad Papã: ipse vero examinato negotio, q̃a cõstitit sibi, ꝙ Papien. olim fuerãt persoluti pro synodatico, quod ex eo probatur, ꝙ Lucen. soluti sint postmodũ, pro eisdem; cum ex dictis testiũ & confessione aduocati clericorũ nõ reuocata, euidẽter appareat, ꝙ tpe Lotharij prædecessoris huiusmedi epi, Papien. moneta pro synodatico soluta fuit; & à tẽpore dicti Lotharij nõ nisi xxxvj. annorũ, ad plus tempus effluxerit & probatũ ẽt sit, ꝙ tres Lucen. qui pro vno Papien. soluebãtur post mortẽ ipsius L. quinque vel sex valebant de illis, qui mõ sunt in vsu. & videns ꝙ pp mutationem monetæ acciderit, ꝙ vsque ad tp̃s huiusmodi episcopi, Lucẽ dari fuerant pro synodatico, sicut erant in vsu, condemnauit pcuratorem partis aduersæ noĩe clericorũ plebis prædictæ epo, ad solutionem denariorum Papieñ. p synodatico, vel eorum æstimationẽ p diffinitiuam sñiam. Nota ꝙ protestatio nõ prodest vbi protestãs venit contra suam protestationẽ, vt colligitur hic: quia si clerici isti pscripsissent, non profuisset epo protestatio. Item confessio aduocati præiudicat, nisi fuerit reuocata. Itẽ pars pẽsionis vel alicuius alterius protestationis põt præscribi. Item p partem nõ retinetur totum. Item sñia formatur in persona pcuratoris. Item solutio pensionis vel cẽsus fieri debet ad illam monetam, quæ ab initio fuit constituta, si est in vsu: aliàs ad eius æstimationem; & ita principium considerandum est.

g ¶ Protestatus.] hinc ergo colligitur. ꝙ non prodest protestatio, cum aliquis in cõtrarium facit. per id quòd hic dicitur in fine: quia si præscriptio 2 completa fuisset, clerici obtinuissent nõ obstante tali protestatione. sic sup. de consti. cum M. & sup. de appe. solicitudinem. ad finem, Bern.

[Glo. seq. recit. per q. an & quando confessio aduocati reuocari possit.]

h ¶ Non reuocatã.] & sic patet, ꝙ confessio aduocati sicut ẽt propria confessio piudicat, nisi fuerit reuocata, vt hic patet. & s̃. de app. cũ cãm. Quędã tñ cõfessio reuocari põt qñcũque añ sñiam. C. de iur. & fa. igno. l. error facti. & s̃. de confes. c. vlt. & hoc intellige, si probat qs se errasse. ff. ad l. Aqui. inde Neratius. §. vlt. ff. de cõfes.

non

1 Videto hic Ho. & latius de hoc per Io. And.

† al. patebat quod agnouit glossa hic & Hostiẽsis.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cõp. Et de materia vide decto. in l. Paulus. ff. de sol. Albertũ Brunũ tracta. de augmẽto. Frãcisc. Curt. in tra. de moneta, desita in l. cum qd ff. si cer. pet. Couar. tract. de numism. ca. 7. & late Anto. Gabrielium l. 3. cõmu. conclus. t. t. de solut. per tot.

† al. ita: cum tñ denarius Papiẽsis valebat vj. Lucẽ. &c.

† In aliquot antiquis ita sunt hęc suis pactis distincta: & cõfessione aduocati alteri⁹ partis nõ reuocata postmodũ appareat. &c.

2 Quæ per protestationem non interrũpitur nisi in casibus. C. de annua. exce. vt pfectius. de offi. ci. pastoralis ad fi. Inn. & 16. q. 3. c. placuit. §. põt. versic. is autem, sm Abbatem.

non fatetur qui errat. Sed si confessio aduocati fuerit in continenti reuocata, siue eadem die: quia tunc non videor eam ratam habere, ex quo eadem die eam reuoco: sufficit reuocatio simplex. 1 arg. decr. præd. cum cām q̃ alia rō est ibi. Sed vī, ꝙ ante litē contestatam possit indistincte error reuocari. ff. de noxa act. l. electio. §. pe. & ē post, si nulla captio est aduersarij. ff. d int. act. de ætate. §. vlt. q̃nq; etiā post sñiam reuocatur error ꝓbabilis. ff. q̃n act. de pe. ē an. l. 2. alias est. §. vlt. in l. 1. Nec obstat ꝙ dī de triduo. C. de err. aduocat. l. 3. quia sic ibi contingit de facto, & non ponit ius. Io.

1 De hac ar. uide to hic latius per Io. And. & Ab.

[Gl. seq. no. contra protestationem, & illud condiuuat alle. contrarium.]

a ¶ Non nisi triginta sex. ex hoc colligitur, ꝙ si Lucenses recepti fuissent pro Papien. xl. annis ꝑ præscriptū esset in solutione Papien. & sic præstatio non valuisset vt d. xi §. in prima notula: Nā si quis vtitur alia aqua q̃. inter partes cōuenerit, præscriptū est in illa. ff. quemadmodum seruit. amit. si quis alta. & l. si cōmunem §. 1. & si qs paucioribus iurib. vtitur pro pluribus, præscriptum est pro pluribus. ff. de ser. rust. p̃d. vna est via. contra, de præscrip. auditis. Sed contra videtur, quòd non esset præscriptum in Papien. quia, qui aliquid recipit loco alterius, illud recipere videtur, 21. distin. in nouo. & 94 distin. cap. 1. & sup. de præscrip. auditis. ff. de administ. tuto. ita tamen, § gessisse. Item qui pretio fruitur, & re frui videtur, ff. de vsufr. quia qui pretio. & penes eum est peculium, penes quem est pretium, ff. de pec. sed si quis seruum. Sed contrarium est verum, vt patet per primas concor. Ber.

† extimationis.

moneta soluta; & à tempore dicti L. non nisi triginta sex [a] annorum, ad plus, tēpus effluxerit: & sit legitime comprobatum, quòd tres Lucenses, qui pro vno Papien. post mortē ipsius L. soluebantur, quinq; vel sex valebāt ex illis, qui hodie sunt in vsu: Intelligentes ex hoc, quòd per monetæ declinationem acciderit, vt vsque ad tempus tuum Lucen. dati fuerint pro synodatico, sicut erāt in vsu: procuratorem aduersæ partis nomine clericorum plebis prædictæ, tibi ad solutionem denariorum Papiensium, vel æstimationem [b] † eorum, pro synodatico per diffinitiuam sententiam condemnamus.

¶ Idem Priori sancti Stephani.

¶ *Episcopus remittēs ecclesiæ seruitia, quæ sibi debebat, & statuēs, quod aliud seruitium non imponatur, procurationem non intelligitur remisisse.*

10

CAP. XXI.

CVm † venerabilis frater noster Fauen. † episcopus: & infra.

¶ Cognouimus, quòd præfatus episcopus spallas, quas ab eadem ecclesia tam ipse, quàm prædecessores sui recipere consueuerant, ecclesiæ præfatæ remisit: & statuit, quòd aliud ei seruitium non imponeret, sibi & ecclesiæ suæ annuatim trium librarum certo pensionis nomine reseruato.

20

30

¶ Quia ergo visitationi annexa est procuratio, [c] & episcopus ratione episcopalis iurisdictionis, quam habet in ea, teneatur causa correctionis [d] ecclesiam visitare † præfatam: nec intelligatur qua-

40

poterat, exhibens quoddam instrumentū, in quo continebatur expresse, quòd episcopus Fa[illegible] ab omni exactione, tam sua, quam suorum successorum, dictam ecclesiam prorsus absoluit, & re[illegible] dem spallas, quas ipse & antecessores sui ab ipsa ecclesia recipere consueuit, retento sibi & ecclesiæ suæ vno cereo trium librarū ceræ annuatim soluendo, statuens, ꝙ nullum aliud seruitium imponeret. Dominus Papa viso instrumento prædicto, & alijs auditis & intellectis, quę partes proponere voluerunt, cognouit, ꝙ præfatus episcopus spallas prędictas, quas recipere consueuerat, ipse & antecessores sui, ecclesiæ prædictæ remisit, & ꝙ nihil aliud ei imponeret retento sibi & ecclesiæ suæ cereo prædicto: tamē quia visitationi annexa est procuratio; & episcopus ratione episcopalis iurisdictionis quā habet in ea, tenetur ecclesiam causa correctionis visitare, nec ītelligatur quasi nouum imponi, quod ab ipsa fundatione de iure communi intelligitur impositum. Statuit Papa, quòd idem episcopus cum ad ecclesiam illam accesserit causa correctionis, moderatam procurationem ab ea recipiebat bis in anno: & nihil aliud à dicta ecclesia exigere vel extorquere præsumat præter pensionem, & procurationes præscriptas. Not. quòd uisitationi annexa est procuratio. Item quantumcumque episcopus eximat ecclesiam, & quibuscumque verbis, nihilominus sibi retinet visitationem & procurationem. Item episcopi procurationem habere non debent, nisi quando causa correctionis accedunt ad ecclesiam. Item moderata debet esse procuratio.

† Cap. 6. eo. tit. in 3. cōp. Iā cps à q̃b. nō possit eximere ecclesiam, præter Panormita. hoc vide Oldradum cōsil. 182. Feder. cōsi. 147 adde glos. in summa. 25. q. 2.

† Fauentini. Fauen.

† Vide cōcil. Trid. citatū §. hoc tit. in c. sopitæ.

50

[Gl. seq. ad q. alleg. duo iura.]

b ¶ Vel æstimationem.] argument. ad quæstionem Dominicalem, quod ad antiquam monetam, & mensuram antiquam facienda est solutio, licet noua sit melior. sup. de iureiurando. quanto, & est expressum infra eodem, cum canonicis. argument. ff. si certum petatur. l. 3. argument. contra 23. quæstio. 4. quis ignoret. 2. & argumen. ff. de contrahenda emptione. impetratores. Item esset, si moneta minor sit modo in vsu: quia soluere debet æstimationem antiquæ, vt hic patet.

2 Vbi d̄ hoc & uide ī Sp. de sol. §. nūc aliqua. Io. A.

CVm venerabilis.] Prima pars decisē narrat factum. Secunda partis allegationem. Tertia diffinitionis motiuum. Quarta diffinit. Secunda ibi, Cognouimus. Tertia ibi. Quia. Quarta ibi, Decernimus. Abbas. Siculus.

CASVS. Inter episcopum Fauen. & Priorem sancti Stephani super iuribus episcopalibus controuersia vertebatur: quia à dicto Priore dictus episcopus petebat. Prior econtra respondebat, quod ab ipso nihil petere

c ¶ Annexa est procuratio.] contra quam non currit præscriptio. sup. eod. cum instantia. & sup. de præscrip. cum ex officij.

[Glossa sequens not. quod quibuscumque, & cap. allega. 2. iura in fin. fortificat, in medio soluit contrarium.]

60

d ¶ Causa correctionis.] hic patet quòd quibuscumque generalibus verbis episcopus eximat aliquā ecclesiā, tamen super retinet 3 cathedraticum, & procurationē, & visitationem, aliàs enim esset contrarium quod habes. 16. q. 2. visis in fi. sup. de dona. pastoralis. nec obstat. s. de relig. domib. constitutus. vbi videtur quòd generaliter possit eximere; quia illud fuit confirmatum auctoritate Papæ: sicut enim substituis nō potest à se eijcere, siue eximere iurisdictionē episcopalem. sup. de fo comp. si diligenti. sup. de renun. admon. sic nec prælatus suam iurisdictionem, ita nec puto, quòd patronus quantumcunque verbis generalibus vtatur, aliqua iura tamen retinet in liberto. C. de bon. libert. l. 3. Io.

3 Præter illos initio c. citatos vide hic Panor. & alios referentes ea, qui episcopus remittere non potest.

a ¶ De

a ¶ De communi.] ergo de communi iure procuratio peti potest. s. eo. sopitæ. & ita non fuit remissa procuratio per illa verba: aliud seruitium non imponere. Et ita no. arg. q in generali remissione, non veniunt ea quæ in speciali non remittuntur: sicut in obligatione gñali. C. quę res pig. oblig. pos. l. 1. ff. d pig. ob i gatione.

b ¶ Moderatá.] s. e. eo. cū Apostolus. & c. cum instantia. Ber. [Gl. seq. obijcit, obiec. fortificat, p opi. cui resistit. & obiec. dupliciter soluit.]

c ¶ Bis in anno.] hoc nouū vr. q̄ a semel in anno sufficit visitare, sup. de offic. archi. mandamus, & hoc si ue liqueat esse neces se siue nō, vt vr 10. q. 1. decernimus. & c. placuit. Vin. Sed non credo. quia si certus est q ecclesia non indigeat visitatione, nō debet eam visitare: quia causa correctionis visitare debet: vt hic dicit. ergo cessante causa cessabit effectus. ergo quod dicit hic: bis in anno, intelligo si toties op⁹ fuerit. 18. q. 2. visitandi: & c. non se nel. & 10 q. 1. legendis. Solemnis procuratio semel tantum in anno dari debet, videlicet cum eps solito ordine antecessorum suorum visitat. ff. de off. procon. obseruare. aliæ dabuntur non cū tanta solem itate. 5 q. et dant hosp tib. arg. s. de præb. de monachis. Vel forsitan im posita fuit hæc seruitus ab ipsa fundatione, arg. ex littera illa; nec intelligitur imponi quasi nouum, quod ab ipsa fundatione de communi iure fuit impositum, & cum eam non visitauerit, nihil recipiat. inf. eod. procurationes. 10. q. 1. relatio. Ber.

1 Hæc glossa non est in antiquis codicibus.

2 Vide cōcil. Trid. sess. 24. de refor. c. 3.

† accipiat.

† Vide cōci. Trid. s. cita. tū s. verbo, bis in anno.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cōp. De itellectu uide hic Hostiensem, & de materia seruādæ uicinæ consuetudinis glos. in ca. consuetudo dist. 1.

2 Sic est differentia iter has duas, In casu cle, eo d. tit. a 1 nim. § nos igitur. Io. And.

si nouum imponi, quod ab ipsa fundatione de cōmuni [a] fuerat iure impositū: Decernimus, quòd idem episcopus, cum ad ipsam ecclesiā causa correctionis accesserit, moderatā [b] ab ea procurationē recipiat † bis † in anno: [c] sed nihil aliud præter pensionem, & procurationes præscriptas ab eadem ecclesia exigere uel extorquere pręsumat.

¶ Idem Compostellano archiepiscopo.

¶ *Ecclesiæ de nouo cōuersæ, in procurationibus & alijs, seruabunt consuetudinem vicinarum.*

CAP. XXII.

SVper † eo, quod fraternitas tua nos consulere voluit, vt quia fere tota prouincia Cōpost. de nouo est ad iurisdictionem ecclesiæ tuæ cōuersa: qualiter tibi prouinciam, vel partem prouinciæ visitanti obsequi debeat & seruire, nec non & in procurationibus prouidere: Tibi duximus respondendum,

quòd illud obseruare tenetur, quòd in vicinis [d] prouincijs obseruatur.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Prælati tunc sunt procurandi, cum personaliter visitant: & debent tunc seruare concilium Later. & prædicationi, correctioni, & reformationi vacare: legati & nuncij Apostolici pro his diebus tantū, pro q bus moram trahunt, procurari debent: & contra hāc constitutionem exactum, restituitur duplicatum.*

CAP. XXIII.

PRocurationes, † quæ ratione visitationis [e] debentur [f] episcopis, vel archidiaconis, vel quibuslibet alijs etiam Apostolicæ sedis legatis, aut nuncijs, absque manifesta, & necessaria causa nullatenus exigantur, nisi quando personaliter [g] † officium visitationis impendunt: & tunc euectionū, & personarum mediocri

SVper eo.] Primo ponitur consultatio; Secundo responsio ibi: Secunda ib: Tibi. Abb.

CASVS. Fere tota prouincia Compostellana, ad iurisdictionem. Compostellanæ ecclesiæ, de nouo conuersa erat: quæsiuit Compostellanus archiepiscopus à dño Papa, qualiter ei obsequi debeat & seruire, cū prouinciam visitat vel prouinciæ partem, & qualiter in procuratum b & alijs prouidere? Rñdet Papa, q illud obseruare tenetur quòd in vicinis prouincijs obseruatur. Nota quòd in visitationibus & procurationibus exigendis, consuetudo vicinarum prouinciarum debet attendi. [Glo. seq. no. vicinarum, &c. alle. 6. iura, & quatuor in contrarium & soluit.]

d ¶ in vicinis:] no. q in procurationib. faciēdis & alijs seruitijs, si certū quid statutū non sit consuetudo vicinarū ecclesiarum est attendēda. s. eo. ecclesijs. & s. eo. sopitæ & s. de capel. mon. c. 1. & s. de consuet. cū olim. & s. de el. cū ecclesia Vulterana. s. de cognatio. spiri. super eo. Arg. cōtra 11. d. illa. & c. illud, 76. d. vtinam, de conf. distin. 2. quotidie. Prima pars vera est: Contraria vero signat a non contradicunt, quia ibi vnusquisque locus suam habet consuetudinem, sed hic non erat certum quid statutum esset, vel de cōsuetudine obtentum. & ita non obstant. Ber.

PRocurationes.] Primo prohibet. Secundo docet ibi, Porro. Tertio punit. ibi. Qui autem. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam prælati aliquando recipiebant procurationes cā visitationis, nec visitabāt: Statuit conciliū generale, vt pcurationes, quæ debentur p̄latis rōne visitationis, nullatenus exigantur ab eis, siue sint epi vel archidiaconi, vel ēt Cardinales, vel alij, absq; rōnabili cā, & necessaria nisi qñ psonaliter visitationis impēdūt officium: & tūc seruēt modū & mensurā in Lateranēsi cōcilio statutam, hoc adhib. to moderamine circa legatos & nūcios Apo. sedis, si apud aliq̄ ecclesiam morā fecerit lōgiorē & necessariā ne locus ille nimium aggrauet, procurationes recipiant ab alijs ecclesijs moderatas, ita q numerus procurationū non excedat numerum dierū: & si vna ecclesia non sufficit, duas vel plures simul coniungāt ad vnam procurationem faciendam: visitatores non quærant quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi: & qui contra hoc statutum venire præsumpserit, quod accepit, reddat, & tantundem ecclesiæ quam taliter grauauit, impendat. No, quod procuratio peti non debet, nisi quando visitationis officium impenditur. Item in procurationibus exigendis, ecclesiæ grauari non debent.

[Gl. seq. tractat de triplici procuratione.]

e ¶ Visitationis.] hoc ideo forte dicit, quia triplex est procuratio. Vna quæ ratione visitationis debetur, vt And. hic, & sup. eo. cum venerabilis, & inf. eo. cū nuper. Alia ratione consuetudinis 18. q. 2. seruitium. Tertia ratione pacti 5 quod appositum fuit in ipsa fundatione. sup. tit. proxim. præterea 1. & c. quando, & 18. q. 2. Eleutherius & sup. eod. quanto.

f ¶ Debentur episcopis.] h. 6 d. ad d fferentiam procurationum quæ dantur ratione census, vt Albergariæ, vt sup. tit. prox. præter a.

g ¶ Personaliter.] vel etiam per alium, cum ipse interesse non possit propter latam & diffusam diœcesim. sup. de offi. or. inter cetera. Et procuratio exigi non debet, nisi 7 cum visitat sup. eo. cum venerabilis.

4 Si diuersæ essent cōsuetudines, dic, vt legitur, & notatur sup. de consue. cū olim secūdū Gof. Io. An.

† Lateran. c. 33. & c. 2. o. ti. in 4. cōpi.

† Vide oīno concil. Trid. sess. 24. de refor. ca. 3. vbi plene de materia huius capitis. adde citatos in c. cū ex officij sup. de præscrip.

† Præsentialiter, in cōci.

5 Quarta rō ... & sup. eo. ... census ... ;

6 Hic glossa ... habet ... exēplaria.

7 al. ita: nisi causa uisitationis.

a ¶ Con-

a ¶ Concilio.] sup.eo.cum Apostolus.
b ¶ Non quæ sua sunt.] 43.dist. & nosse. 8.q.1. sunt in ecclesia, & 10.q.5. quia cognouimus, & c.cauendum, & sup.de renunc.qu.dam.

[Glo.seq.signat contrarium, & ibi remittit.]

c ¶ Impendat.] sic ergo q grauat ecclesia in procuratione, punit in dubium: & q grauat eã in xenijs punit in quadruplũ. 1.18.dist. qm̃.s.i.de immu.eccl.quia plerique.ibi soluitur.

Venerabili.] Primo ponit querelam epi. Secũdo iudicum instructionem, secunda ibi, Discretioni. Abb.

CASVS. Inter episcopũ Cenomañ & abbatem & cõuentũ de Cultura Dei, sup procuratorib. exhibendis quæstio vertebat; q commissa fuit iudicib. coram quib. petebat eps procurationem ratione visitationis. Abbas dicebat, se ad hoc non teneri, ex eo, quod monasteriũ suum in Cænomañ. villa sit situ, & eidẽ pcurationes hactenus non soluit: Iudices cõsuluerunt dnm̃ Papam, & ipse rñdet, quatenus nisi aliud rõnabile ostenderint, cõpellant abbatem & monachos ad exhibendas eidẽ epo pcurões. No.q in pcurõne, q rone visitationis detur, non currit pscriptio.

[Gl.seq.respondet ad primam alleg.monachorum.]

d ¶ In Cenomanensi villa.] hæc allegatio erat potius p monachos q pro eis: quia si monastriũ situm erat in diœcesi Cenomañ. siue in ciuitatẽ Cenomañ. ergo iure cõi suberat epo.16.q.vi. omnes basilicæ.& 18.q.1.monasteria.& s.de relig.domib. de xenodochijs.

[Gl.seq. respondet ad secundam alle.monahorum.]

e ¶ Hactenus non soluerunt.] hæc excusatio vel allegatio non valebat: quia in procuratione, quæ ratione visitationis debetur, non currit præscriptio. s.de pscrip. cum ex officij. s.e.cum instantia. sicut nec cõtra ipsam visitationẽ. Alius tñ prælatus posset præscribere vtrũq; contra episcopũ vt ibi dr. Sic & contra procurationem, quæ dẽtur legatis domini Papæ, non præscribitur. s.eodem, cum instantia. Et ideo dixit, ratione visitationis: quia in procuratione, quæ competit ratione institutionis siue consuetudinis, bene currit præscriptio.arg.18. q.2.Eleutherius.& c.seruitium.

f ¶ Aliud rationabile.] puta, priuilegium, s.eo.cum instantia. vel si allegarent præscriptionem nomine alterius, & probarent, s.de præscript.cũ ex officij. alias se tueri nõ possunt, vel nisi allegarent tantã paupertatem [2] q ipsum pcurare nõ possent, tunc enim suis sumptibus debet visitare arg.10.q.3.cauẽdum.& 28.q.1.iam nunc. De hoc dicitur s.eo.cum instantia.

tatem obseruent, in Lateran. † concilio [a] diffinitã: hoc adhibito moderamine circa legatos & nũcios Apostolicæ sedis, vt cum oportuerit eos apud aliquẽ locum morã facere necessariã, (ne loc^9 ille pp illos † nimium aggrauetur) pcurationis recipiant moderatas ab aliis ecclesiis, vel personis, quæ nõdum fuerant de suis pcurationib. aggrauatæ, ita q numerus procurationum, numerũ dierũ, q b. hmõi moram fecerint, nõ excedat: & cum aliqua nõ suffecerit † per seipsã, duæ, vel plures cõiungantur in vnam.

¶ Porro visitationis officium exercentes, nõ quærant quæ sua sunt, [b] sed quæ Iesu Christi, prædicationi, † & cohortationi, correctioni, & reformationi vacando, vt fructum referant, qui non perit. Qui autem contra hoc venire tentauerit, & quod accipit, reddat, & ecclesiæ quã taliter aggrauauit, tantũdem impendat. [c]

¶ Honorius iij. de Tiro † & Iosaphat abbatibus.

¶ *Ecclesia & Ciuitatẽsis, tenetur procurare epm̃ visitantem, quamquã ipsum nunquam procurauerit.*

CAP. XXIV.

Venerabili fratre nostro Cenomanen. episcopo accepimus conquerente, quod cum causa, quæ inter ipsum ex parte vna, & abbatem & conuentũ de Cultura ex altera, super procuratorib. quas ab eis petit idem episcopus, noscitur agitari, vobis fuerit ab Apostolica sede cõmissa: dicti abbas, & conuentus, ex eo frustrari intẽtionem eiusdem episcopi moliuntur, quod eorũ monasterium in Cænomanensi villa [d] situm esse dignoscitur, & ipsi procurationem hactenus non [e] soluerunt: & infra.

¶ Discretioni vestræ mãdamus, quatenus nisi aliud rationabile [f] ostẽderint, vos eos ad exhibendum eam, sicut ius dictauerit, compellatis.

¶ Gregorius Nonus.

¶ *Qui iure metropolitano vel legationis, visitat prouinciam, in prouinciales qui sibi procurationes denegant, potest ferre sententiam.*

CAP. XXV.

Cum † nuper archiepiscopus Beneuẽtanus Beneuentanam prouinciã visitaret: & infra.

¶ Mandamus, quatenus eum eundem archiepiscopũ, siue auctoritate [g] propria, siue nostra [g] Bene-

Cum nuper.] Diuidit. Primo ponit querelã decisam. Secundo mãdatum. ibi, Mandamus. Tertio comminatur. ibi, Alioquin. Abb.

CASVS. Archieps Beneuentanus, dum visitabat prouinciã suam, tam auctoritate domini Papæ, cuius auctoritate procurationes petebat, clerici nolebãt ei pcurationem exhibere: vnde conquestus est domino Papæ: vnde mandat eisdem, quatenus cum archiepiscopus prouinciã suam visitauerit, siue auctoritate propria, siue auctoritate Papæ, procurationes ratione visitationis debitas, sm facultates ecclesiarum sibi exhibeant. Alioquin sententias, quas tulerit in rebelles, ratas habebit, & eas faciet inuiolabiliter obseruari. Nota quod archiepiscopus de iure communi potest prouinciam suam visitare, & procurationes recipere, & contradicentes excommunicare.

[Glo.seq.ponit dictum, quod determinat, & remittit.]

g ¶ Auctoritate propria.] quod ei competit, de iure cõmuni, s.e.sopitæ. & hoc intellige cum episcopus est negligens: alias se intromittere non debet. [3] argum.9. quæst.3. cum simus. & cap. conquestus. in quibus casibus archiepiscopus possit se intromittere auctoritate metropolitani, de subditis suorum suffraganeorum, notatur supra de offic.ordin. pastoralis.

h ¶ Siue nostra.] in quo casu potest se intromittere quandocunque auctoritate priuilegij, & tunc potest adiri tam per appellationem, quàm per simplicem querelam, quod non potest in alio casu, sic s.de off.leg. cũ non ignoretis.

† In Laterã. concil. sub Alex.iij.c.4. [1] Qualiter id sit accipiendũ, vide hic Hostiensem. Io.And.
† ipsos
† sufficeret
† In antiqs & in cõcilio ita: prædicationi, & exhortationi. &c.
† Tiroñ. al.ita: Abbatibus de Iosaphat & Tituroñ. Turoñ.
[2] Adde quis sit cẽsendus paup. C.vñ vir. & vxor, præterea.
† Vide breuiter hic p HEritũ Boich.
[3] Idem Vincentius, immo potest ẽt visitare epo non negligẽte sm formã decretalis Romana: Innocentij iiij. vt inf.eo. c.vlt. lib.6.

a ¶ Ra-

a ¶ Ratione visitationis.] aliàs non tenetur. s̃.eo.procurationes.& c.cum venerabilis.
b ¶ Iuxta facultates.] quæ semper in his considerādæ sunt. s̃.eo.sopitæ.vbi de hoc.

Cum canonicis.]Primo recitat factum. Secundo prouidet.ibi,Dam⁹. Abb.Sicul.

CASVS. Rector cuiusdā ecclæ soluebat certā pēsionē annuatim canonicis maioris ecclesię,& illā aliquot annis soluit ad monetā antiquā, in quā pensio fuerat ab initio ↄstituta: postea alia moneta maior fabricata fuit, canonici exigebant pensionē sibi solui de meliori moneta ex integro: Mādat Papa qbusdā, quatenus canonicos illos faciant manere contentos solutione prioris pecuniæ: vel si non est in vsu, contenti sint æstimatione pēsionis antiq̄. No. ꝙ pēsio soluēda est ſm ꝙ ab initio fuit ↄstituta, siue moneta diminuta fuerit, siue augmētata: tic... ... ...tatur.

[Gl.seq. recit. per q.de quot annis itelligat. ar. ꝙ de duob. soluit contrarium.]
c ¶ Aliquot annis.] videtur ꝙ duo sufficiant: quia pluralis elocutio duorum numero contenta est.4.q.3. ca.si testes.§.vbi numerus. & de cōse. dist.1. hoc quoq;. & si post annos liber esse iussus est, post biēnium liber erit. ff.de manumis.test. libertas.§.vltim.& si data fuerit cōditio in diebus, si nihil adijciatur, biduo conditionem impleri oportet ff.de verbo.signific.inter illam in fine.immo exigitur, quod legitimo tempore præstita sit, ad hoc vt in futurum teneantur,nisi causa esset in euidenti. De hoc dicitur.sup.eo.peruenit.
d ¶ Solutione prioris pecuniæ.] quæ ab initio fuit cōstituta: & non ad nouam,quæ maior est. Si enim moneta diminuta fuisset, illam recipere nollent. supra eodem, olim. Cum ergo minorem recipere nollent, maiorem exigere non debent. ff.de damno infecto, qui bona. §. si quisquam. & C. de solui. l. penultima.

[Glo.seq.obijcit,& soluit.]
e ¶ Si non sit in vsu.] tunc æstimationem illius antiquæ soluant, vt s̃.eo.olim.in fi. Sed nunquid posset solui prima,si inueniretur,si non minus valet:si vero minus valet,& non est in vsu,non potest solui, 1 quia reprobata moneta non liberat soluentem. ff. de pig.act. eleganter. §.qui reprobos.fimi.ff.ad Velle.quamuis, §. si conuenerit.ff.qui satisd.cog.quoties,Bern.

† De materia solutionis in meliori moneta, vide Bart. & Doct.i l.Paulus. ff.de solu.& citatos s̃.eo. ti.in c. olim causā.
† psolueritis † Dictio, Tibi, deest in omnib. manuscriptis.

1 Inuito creditori. satisfactum ... ... si ab eo ... ... approbaret. ff. ... ... elegit ... pro socio ... ... socio. ... And.

uentanam prouinciā contigerit visitare ,pcurationes ratione visitationis [a] debitas, iuxta facultates [b] ecclesiarum uestrarum exhibeatis eidem Alioquin sententiam, quam ipse rite tulerit in rebelles, ratū habebimus, & faciemus auctore Domino inuiolabiliter obseruari.

¶Idem.

¶*Ad antiquam monetā, uel si non sit in usu,ad eius æstimationē soluendæ sunt pensiones antiquæ.*

CAP. XXVI.

Cvm † canonicis maioris ecclesię, quandam summā pecuniæ, pro pensione ecclesiæ tuæ debitā aliquot annis [c] persolueris, † & ijdem summam illā ex integro de meliori moneta exigant sibi solui: Tibi † damus nostris litteris in mandatis, vt canonicos illos solutione prioris pecuniæ[d] uel si nō sit in vsu, [e] æstimatione pensionis antiquæ, facias manere contentos.

Avctoritate.] CASVS. Religiosi licet aliquando celebrent in oratorijs, quæ in grangijs suis habent, propter hoc ratione visitationis procurationes exhibere non debent. Not. quòd in oratorijs religiosorum procurationes peti non debent.

¶ Idem.†

¶*Propter priuatum oratorium procuratio ratione visitationis non debetur.*

CAP. XXVII.

Avctoritate † præsentium inhibemus, nequis pro eo, ꝙ in oratorijs, q̄ in grāgiis† vestris habetis, interdū aliqui uestrū celebrant, procurationes, quæ rōne visitationis[f] debētur, à vobis exigere, vel extorquere præsumat.

f ¶ Ratione visitationis.]talis procuratio nō pstatur, nisi qñ psonaliter visitat locū causa correctionis.s.s̃.eo.pcurationes, sed in grangijs istis nulla fit visitatio, licet, ibi qñque monachi celebrent: sed ad capit. 2 accedit præla tus cā visitationis,& ibi non consueuerūt morari monachi, sed conuersi causa colendi agros suos: & ita cum nulla fiat visitatio, nulla pp hoc,ꝙ ibi aliquando celebrant,debet præstari procuratio.

2 Vel ecclesiā in cuius parochia habitāt.Io.An.
† Pro intellectu, vide distinctionē,q̄ hic affert Henricus Boich.
† In multis Hispaniæ locis grangias vocāt, q̄ Latini rura appellant.

TITVLVS XL.

De consecratione † ecclesiæ, vel altaris.

¶Alexander Tertius.

¶*Amoto altari uel lapide continente sigillum,reconsecrabitur altare, non autem ecclesia.*

CAP. I.

Ad † hæc, si altare mo tum fuerit aut lapis ille solūmō confecretur. sed ecclesia propter hoc reconsecrari non debet: licet quidam canones hoc dicere videantur, & h.d.in isto capitulo. Nota, quòd totum non viciatur, quamuis pars vitietur.

DE CONSECRATIONE ECCLESIÆ. &c.

¶ Supra visum est de censibus, sed quia in consecratione ecclesiæ solēt dari immunitates, & census imponi,ideo.&c. Abbas Siculus.

De hac materia tractat de cōsec.dis.1.& 68.d ft.eccl'ijs.1.q.2. c.1.& q.1.in multis.

Ad hæc.] Hēt duo dicta. Secundum ibi, Propter hoc. Abb.

CASVS. Dī hic, ꝙ si altare motum fuerit, vel lapis superior, q̄ sigillū continet, confractus, aut diminutus enormiter, iterū

[Gl.seq.recit.per q.in quo cōsistat altaris cōsecratio.]
g ¶ Altare.]i.mensa altaris:sic exponitur de cōsec.dis. 1.si motum, quandoque tabula consecrata de loco ad locum mouetur:nec tñ iterum consecratur. de consec. dist. 1.concedimus, & c.quia, & quod dicit,motum.i. mutatum quo ad formam: ita ꝙ formam amiserit, per diminutionem vel augmentum: cum hęc sit forma rei. arg.10.q.2.ca.enim.§.hoc ius. Idem si mensa altaris sit enormiter fracta: quia consecrandum est altare, 3 j.eo. quod in dubijs,& c.ligneis. Consecratio altaris præcipue intelligatur in coniunctione 3 mensæ,s.lapidis superioris,& structuræ inferioris,4 & ita si mensa fuerit remota, vel aliquis de lapidib. tangens mēsam ipsam. execratum est altare, & debet iterum consecrari. sed si aliquid addatur altari, non execratur, sed sacrum trahit ad se non sacrum, 5 j.eod.quod in dubijs.

a ¶ Sigil.

† Vide oīno. B.Tho. in 4. sen. di.13.q.1.ar.2. q̄stiū cul.5.& Syl. in sum. ver. altare.

† Ca.vni.eo. tit.in 2.cōp. Et de intellectu pter Hosti.glosā,& doc. hic vide Turre.in c.si motū de cōsecr. dist.1.

3 Quę pōt designare cōiunctionē fidelis animę ad Deū. ſm. de big. debitū. Io.And.

4 In coniunctione consecratio, siue sit mobile,siue immobile ſm Tanc. Io.And.

5 Hoc locū hēt in liquo lib. & in his q̄ cōnstitione confundū tur, in alijs nō, ſm. Hos. non tñ reconsecrabit, cū non fuerit ... Io.And.

a ¶ Sigillum.] quod in lapide sit in consecratione.
b ¶ Confractus aut etiam diminutus.]enormiter.inf. eo.quod in dubijs.
c ¶ Consecrari.]ipsum altare,& nõ ecclesia.Alia.n.est cõsecratio ecclesiæ,& alia altaris,vt sequitur in littera.
d ¶ Canones.]de cõsec.dist.1.si motũ.ĩnuit ibi,ꝙ ecclesia d̃beat cõsecrari dũ dicit, si motũ fuerit altare, denuo cõsecret̃ ecclesia,sed exponit̃, altare, i. mensa siue tabula: ecclesia, i.altare, ꝙ est dicere,si mota fuerit tabula, cõsecretur altare. B.

† suppositus transpositus suppositus.

suprapositus, † qui sigillum [a] continet, cõfractus. aut etiam diminutus, [b] debet denuo consecrari. [c]Propter hoc vero nequaquam reiterare suam consecrationem ecclesia consueuit, licet id quidam canones [d] innuere videantur.

¶ Innocentius tertius Tornacen.episc.

¶ *Diebus etiam non festis possunt ecclesiæ consecrari.*

CAP. II.

TVa † fraternitas; & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod in diœcesi tua, licet tibi ecclesijs dedicationem impendere,tam diebus Dominicis, quam priuatis. [e]

¶Idem Nidrosień. † episc.

¶ *Habet duo dicta, & primo idem dicit quod cap.primum, supra eodem. Secundum dictum dicit, quod oleum non consecratum potest commisceri oleo consecrato, & totum fit consecratum.*

CAP. III.

QVod † in dubijs, & infra. ¶ Altare vero,in quo tabula, cui consecrationis benedictio põtificali ministerio adhibetur, si mota, [f] vel enormiter fracta fuerit, debet non immeritò consecrari. [g]

¶ Nec negamus, quin oleũ non consecratum, [h] consecrato possit oleo cõmisceri.

TVa.] CASVS. Quia cõsecrationes clericorum certis tp̃ibus fieri dēnt, quæsiuit ep̃s Tornacen.quibus dieb.cõsecratio ecclesiarum fieri debeat? Rñdet: Papa,ꝙ diebus Dñicis & alijs põt ecclesias consecrare. No. ꝙ omni die possunt ecclesiæ consecrari.

† Cap. 1. de dedicatione ecclesiarum, vel altarium in 3.compil.

[Glo.seq.reci.per q.scilicet,quæ fuerit ratio dubitationis.]

e ¶ Quam priuatis.] qualibet ergo die pñt fieri ꝯsecrationes ecclesiarũ vel altariũ: virgines ēt pp necessitatem diebus priuatis velũ sacrũ accipere possunt, 20. q. 1. deuotis,quia necessitas legem nõ habet. de cõse.di.1.sicut.& s̃.de cõsue.quãto,& sic magna necessitas hoc ĩducit,vt ibi dr̃. & ĩ.de reg. iu.quod nõ est. ordines verò sacri nõ cõferũtur, nisi certis diebus. s̃. de temp. ord. c.1.& 75.d.c.vlt.& chrisma certo tēpore conficitur, de cõsec.d.4. oĩ tēpore,quod ĩ superficie potius contradit,sed exponitur,omni tēpore.[omni anno ante Pascha certo die: & qa isti certis tēporibus cõferũtur, dubitauit an idē esset de consecratione ecclesiarum. Ber.

† Indrosien.

† Ca. 2.ti.de dedicatione, eccl. vel altariũ,in 3.cõp. Et de intellectu vide Turrecre. in c. si modũ,de consecrat.dist. 1.

QVod in dubijs.]. CASVS. Primo dicitur hic,quòd si altare motũ fuerit, vel tabula superior enormiter facta,debet iterum consecrari.Item oleum non consecratum potest comisceri oleo consecrato,& dicitur totum consecratum. Not. quòd ea quæ religiosis adhærent,religiosa censentur. Item magis dignum trahit ad se minus dignum;

f ¶ Mota.]de consec.dist.1.si motum, & sup.eo.c.1.
g ¶ Consecrari.]de hac consecratione dic vt sup.eo.c.1. per quod intellige,quod hic dicitur.

[Gl. seq.arg.alleg.quattuor iura,& duo alle.in contrarium,in fi. arg.

h ¶ Consecratum.]& ita sacrum tanquã dignius [2] trahit ad se non sacrum, 13. q.2.non æstimemus,& ff.de rei vend.quæ religiosis.simile,ff. de sol. si alieni. ff.de vsucap. eum qui ædes. secus si vinum apponatur sanguini.inf.tit.prox.c.cũ Marthæ. §.quæsiuisti.ver.præterea. Arg.contra, ꝙ minus dignum trahit ad se magis dignum.arg. sup. de iure patr.ex litteris,& c. cum sæculum, & arg.sup.de off.deleg.super quæstionũ.§.si vero duo sunt.Item argum.ꝙ in reficiendis sacris vestibus, filũ nõ sacrum,siue pãnus nõ sacer potest apponi, nec est opus noua cõsecratione. Ioan.

2 De hac regula vide latè per Iason ē in l. imperiũ ff.de iurisd. omn. iud.

2 De hoc articulo consule B.Th.3. p.q. 77.art. 8.

¶ Idem Compostellano Archiepiscopo.

¶ *Reconciliatur ecclesia, quæ propter homicidia, & vulnera hominum ibidem perpetrata, polluta est.*

CAP. IIII.

PRoposuisti, † quod venientibus ad ecclesiam sancti † Iacobi ex diuersis regionibus peregrinis, & volentibus alijs ab alijs p contentiones & rixas, altaris de nocte custodiam vendicare, homicidia contingunt fieri † interdum; & aliquando vulnera inferũtur, & infra.

¶ Fraternitati tuæ taliter † respondemus, quod manente ecclesia,& altari, ipsa reconciliari [i] poterit per aquam cum vino,& cinere benedictam.

¶ Idem.

¶ *Plura altaria simul in eadem ecclesia consecrari possunt, & idem in pluribus episcopis.*

PRoposuit.] Primo ponitur consultatio, secundo responsio. ibi. Fraternitati. Abb.Sic.

CASVS. Peregrini de diuersis mũdi partibus veniunt ad ecclesiam beati Iacobi, inter quos rixas & ꝯtentiones pp custodiam altaris fieri cõtingit: vnde vulnera & homicidia inferũtur ibidē: quæritur, vtrũ ꝑpter hoc ecclesia debeat iterũ cõsecrari? Respondet Papa,ꝙ nõ dēt reconsecrari, sed debet recõciliari per aquam cũ vino & cinere benedictam.Not. ꝙ propter sanguinis effusionem non reconsecrantur ecclesiæ, sed reconciliantur.

† Cap.3.ti.de dedic. eccles. vel altarium, in 3.compil. Et vide Turrec. s̃.citatũ, & Syluestrũ, in Sum. verbo, altare,circa fin. & verbo,consec.2.

† Beati

† Dict o.fieri,deest in antiquis.

† al.ita:breuiter rñdemus.

i ¶ Reconciliari.]nota quãdo ecclesia debet consecrari vel rēconciliari: primo si dubitatur an sit consecrata. Idē de altari qđ ꝑpter dubiũ debet consecrari.de cõsec.di.1. ecclesiæ vel altaris,qa nõ dicitur iterũ, quod nescitur esse factũ de ꝯs.di.1. solēnitates. ⁊ sic est de baptismo. inf.de bapti.c.2.& sim.68.dist.p̃sbyteri quos,& §.seq.Itē si ecclesia est cremata tota vel maior pars, debet iterum consecrari. de consecr. dist.1.ecclesijs semel.arg.ff.de contrah. empt. domum. si vero tectum corruerit, & parietes illæsi remaneant, vel etiam modicum de ipsis parietibus destructum fuerit,non dēt propter hoc consecrari.inf.eo. ligneis, & si tota ecclesia simul destructa fuerit vel maior pars, debet iterũ consecrari si successiuè; sufficit aspersio aquæ benedictæ.de consec. dist.1 de fabrica. Pro remotione altaris fractura enormi, non reconsecretur ecclesia, vt sup.c.1.pro sanguinis effusione, & pro adulterio,debet tantum reconciliari.vt hic patet,& inf.de adult.significasti,& arg.inf.eo.c.vlt. Arg.contra, de consecr. dist.1. ecclesijs semel. [3] Sed illud intelligitur, secundum hoc, quod sanguinis effusione vel seminis pollutione non consecratur.per quem debet fieri hæc reconciliatio, dicitur inf.eo.aqua.

3 De his dubijs p̃ter Hostien.& Ioã. An. vide distinct. quas hic recenset Henr.Boich.

ADDITIO. Sed pone quod vir seipsum, vel aliquis alius aliquem in ecclesia suspendat: quid dices? Non videtur reconsecranda, vt hic, sed est reconcilianda.

CVm sis.] Ratio dubitandi in isto tex. fuit, nam vni personæ non possunt plures ordines sacri eadem die conferri, vt in c. litteras. de temp. or. Item vnica missa in die per epm dici potest. vt i c. ꝯsuluisti. J. tit. prox. & istæ cōsecrationes non fiũt sine Missa. De quo tñ dic vt habes p gl. not. in c. quod sicuti de elect. vbi disputat an celebratio Missæ sit de substãtia cōsecrationis, vnde videbatur, ꝙ plura altaria in eadem ecclesia simul consecrari nō possunt, & idem in epis: sed ꝯtrariũ hic deciditur: nam nihil obstat quo minus in eadẽ missa, & in eodẽ loco possint plures epi cōsecrari, vel plura altaria. Abb.

CASVS. Cum plures clericos possit episc. simul ordinare, quæsitō fuit à quodam archiepiscopo, vtrum plura altaria ĩ vna ecclesia, & plures epĩ posset simul consecrare? Et Papa rñdet, ꝙ potest. Not. ꝙ plura altaria, & plures episcopi pñt simul consecrari.

[Glo. seq. arg. contra Bazianũ, & dat duo similia.]

a ¶ Vna altaria.] arg. contra Bazianũ, qui dicit, ꝙ ꝯsecrato maiori altari, oĩa alia altaria essent consecrata, si digito demonstrentur, arg. ff. de acq. poss. quod meo. §. si per venditorem, l. C. de nat. l b. si quis habens. sic plures clerici possunt ordinari. s̃. de tẽpo. ord. de eo. & 75. di. quod a pari. b. & ꝙ plures epos potest consecrare, modica fuit hæc dubitatio, sed non credebat, ꝙ licet plures clericus posset ordinare, ꝙ posset plura altaria vel epos consecrare. B.

† Cap. vnico. tit. de visit. & actione pal- lij. in 4. cōp.

† Cap. vnico. eo. ti. in 4. cō pilat.

Et de materia prær Doctores hic, vi de plenè, per Syluestrũ in summa, verbo, consecratio. 2.

1 Ille est casus ĩ quo sufficit affectus de quod alique actũ appareat, hic vero requiritur certa forma. Io. And.

CAP. V.

CVm † sis: & infra.

¶ Noueris igitur, quod plura in ecclesia vna altaria, [a] & plures episcopos simul poteris consecrare.

¶ Idem.

¶ Corruente tecto parietibus illæsis, & mensa altaris non enormiter fracta: nec altare, nec ecclesia consecratur.

CAP. VI.

LIgneis † ædificijs ecclesiæ vestræ casu cōsumptis, parietibus [b] tamen illæsis, ac mensa principalis altaris in sua extremitate modicam passa fracturam, & infra.

¶ Inquisitioni tuæ taliter duximus respondendum, quod cum parietes in sua integritate permanserint, & tabula altaris mota, vel enormiter læsa non fuerit, ob causam prædictam, nec ecclesia, nec altare debet denuo consecrari.

¶ Idem Senon. episcopo.

¶ Polluitur ecclesia, vel cæmiterium, si excommunicatus in ea sepelitur.

CAP. VII.

COnsuluisti, † & infra.

¶ Cęmiteria, [c] in quibus excommunicatorum corpora sepeliri contingit, † reconcilianda erunt aspersione † aquæ solemniter benedictæ, [d] sicut in dedicationibus ecclesiarum fieri consueuit.

¶ Honorius tertius Reginæ Hungariæ.

¶ Qui fecit ecclesiam consecrari, tenetur eam dotare hoc dicit, & tene menti hunc casum.

CAP. VIII.

CVm † sicut ex relatione capituli Oradien. nobis innotuit, † eorum feceris ecclesiam consecrari, & infra. ¶ Cum non sit ecclesia, nisi de dote prouisum ei fuerit, consecranda, [e] eò liberalius ad dotandam prædictam ecclesia aperire manus munificentiæ tuæ debes, quò ad hoc fortius, tanquam ex debito iam teneris. †

LIgneis. Duæ sunt partes, consultatio, & responsio. secunda ibi, Inquisitioni. Abb.

CASVS. Ligna ecclesiæ consumpta sunt vetustate vel alia causa tectum ecclesiæ destructum est, & cōsumptũ, sed parietes integri remanserunt, sed mensa principalis altaris modicam passa est fracturam: reparatum est tectum, quæritur vtrum ecclesia vel altare debeat reconsecrari? Rñ. Papa quod cum parietes in sua integritate pmanserint, nec ecclesia, nec altare pp cãm pdictam debent denuo consecrari. No. ꝙ parietib9 ecclesiæ in sua integritate permanentibus, non est ecclesia recōsecrãda.

b ¶ Parietibus.] quam diu parietes integri sunt, non est ecclesia reconsecranda: quia in parietibus [2] consecratur ecclesia, & non in tecto; aut si successiuè repararentur. essent de consecr. dist. i. de fabrica. De hoc dictum est sup. eod. proposuisti, & de tabula. sup. eod. c. 1. & quæ ibi dicta sunt, hic possent dici.

2 In quibus fiunt cruces & inunctiones. Io. And.

COnsuluisti. [CASVS. Corpora excommunicatorum in cęmeterio ecclesiæ sepulta sunt, quæritur, verum cęmeterium debeat denuo consecrari? Respondet Papa, ꝙ cęmeteria illa reconcilianda erunt per aspersionem aquæ benedictæ solemniter, sicut in reconciliationibus ecclesiarum fieri cōsueuit, eiectis prius corporibus excōmunicatorum, si à corporib. fidelium discerni poterũt. Nota quod sicut ecclesia reconciliatur, ita & cęmeterium.

c ¶ Cæmiteria.] sicut ergo ecclesia reconciliatur, ita, & cęmeteriũ, cũ sit consecratum, vt hic patet, & illa corpora si discerni poterunt, sunt exhumanda, & extra cęmeteriũ eijcienda, sup. de sepul. sacris, & eadem gaudẽt ĩmunitate ecclesia & cęmeteriũ. 16. q. 4. si qs cōtumax. & c. seq. & ita idem iuris est ĩ accessorio quod in principali, sup. de off. deleg. prudentiam. § vlt. cum suis concordantijs.

d ¶ Sicut in dedicationibus] [4] sup. eo. proposuisti, & de cō sect. di. 1. si motum. & c. seq. Bern.

CVm sicut. In prima ponit facti narratio, in secunda exhortatio. ibi, cum non sit. Abb. Et hæc decretalis ponit quę deberẽt poni ĩ principio tit. de donationibus. Abb.

CASVS. Regina Hungariæ quandam ecclesiam fundauit, & eam fecit consecrari, & in ea fuerunt clerici instituti: sed ecclesiam non dotauit: clerici illius ecclesiæ significauerunt hoc domino Papæ, vnde ipse scribit Reginæ dicens: cum ecclesia non sit consecranda nisi de dote sit ei prouisum, tanto liberalius ad dotandam ecclesiam prædictam liberalitatis, seu prouisionis manus aperire debet, quanto ad hoc ex debito iam tenetur. No. quod non debet ecclesia consecrari, nec etiam fundari nisi a patrono ei de dote primo prouideatur. Item qui fundat ecclesiam, tenetur dotem assignare eidem.

[Glo. seq. primo ampliat & fortificat tex. Secundo quærit, & soluit, & iterum quærit, ponit opi. quam approbat cum certa moderatione.]

e ¶ Consecranda.] nec etiam fundanda, nisi prius competens dos fuerit ei assignata. de consecr. dist. 1. nemo. in Auth. vt nullus fabri. ora. do. §. 1. coll. 5. & in Auth. ut deter. sit nume. cleri. §. 1. coll. 1. uel si hoc omissum sit in fundatione sicut hic, non debet consecrari ecclesia, nisi dos ei prius fuerit assignata, ut 16. quæ. ult. piæ mentis. 1. quæst. 2. placuit, & hic cum ad hoc ex debito teneatur fundator, ut dicit in fin. sed quærit competens dos? Respondeo, si sit monasterium, tunc dos debet esse tanta, quod presbyteri, diaconi, subdiaconi, cantores

† Cap. 1. tit. de celebratione diuini officij, in 4. cōpilatio. Et de materia vide Syluestrũ in Summa, verbo, cœmiterium §. 4.

† contigerit.

† al. ita: aspersione solenniter aquę, &c.

† Vide Petrũ de Peru. in trac. canonicæ episcopalis, c. 7. & Bal. tracta. de dote, par. 1. ad. de Ananiam consil. 22. incipiẽ. primo videtur.

† In aliquot antiquis ita: nobis innotuerit, ꝙ eorum, &c.

† Vide l. fin. & ibi Alex. s̃. de dote præ lega.

3 Pro hac gl. facit tex. in c. cum ecclesia. de immunit. eccle. & melior tex. in c. si ciuitas, de sent. excom. lib. 6.

4 Vñ in pontificali ponitur rubri. de reconciliatione ecclesiæ, & cæmeterij simul & connexim tractãdo, vt doceat vno polluto reliquũ pollutum, quod dic vt inf. eo. c. vnico li. 6. Io. Andr.

cătores & lectores possint ibi esse, put tradit in Auth. vt determi.sit num.cle.§.1. si vero alia ecclesia collegiata, dos ad minus dēt esse pro duobus.arg. s̄. de fil. p̄sby ꝑposuit 7.q 1. illud aut tribus de consec.dist.1. hoc quoq; & ꝙ possit recipere hospites. & ep̄alia iura p̄soluere s̄. de præbē. de monachis. sup. de sup.negl.p̄la.c.2. Sed q̄d si ep̄s cōsecrat, vel fundat ecclesiā nō assignata dote? Dicit Bazian⁹ & bn̄, ꝙ ep̄s tenetur dotare ecclesiā, sicut tenetur ꝓuidere illi, quē ordinat sine titulo. s̄.de p̄ben. ca.1.ep̄s.& c cum sm Apostolū. & hoc credo verū, dūmodo sine læsione ecclesiæ suæ hoc facere possit: alias non, nisi haberet proprium: quia delictū personæ, &c. vt 16. q. 6 si epm. s̄.de except. cū venerabilis. & tūc fundator dotabit eā, & posset ad hoc ꝓpelli.argu.16.q. vlt.præmentis.arg.ad hoc.ff. de rit.nu. qui liberos. & hæres fundatoris ad hoc tenetur, in auth.de eccl ti.§. si aut. & §. si quis ædificationem.coll 9 Ber.

mittitur, siue delegatus fuerit siue ordinarius, & reuocatur. s̄.de offi.dele.super quæstionū.§.intentionis. & §.porro ff.de iud.iudicū sed collatio sacra mentorum non confertur sola voluntate vel verbo, imò facto est opus: quia necessaria est visibilis vnctio, & exterior, q̄ est signum interioris vnctionis in corde. s̄. de sacra vnc. ca. vno. quæ perpetua est, & amitti non potest, licet executio quādoque suspendat, 1.q.1. quod quidam. vers. si quod forte militiæ, &c. Et sic ita patet, ꝙ non possunt taliter demandari sicut iurisdictio vel reuocari: & talia conferri non possunt, nisi ab eis, qui habent ea per collationē 68. dist.presbyteri quos. & sic recōciliatio tales nulla est, cū sacerdotes illi non habuerunt potestatē illam per talem demandationem, quæ est ordinis ep̄alis sicut consecratio. sed vnus episcopus al j episcopo potest hoc demandare, & per huiusmodi demandationem nihil ei committit, cū ipse episcopus hēat

¶ Gregorius nonus Astoricen.episcopo.

¶ *Ecclesia polluta per sacerdotem simplicem reconciliari non potest, etiam si aqua fuerit per episcopum benedicta.*

CAP. IX.

Aqua † per episcopum benedicta, ecclesiam reconciliari posse per alium episcopum non negamus, per sacerdotes simplices hoc fieri de cetero prohibentes: Non obstante consuetudine [a] prouinciæ † Bracharen. (quæ dicenda est potius corruptela) quia licet episcopus committere valeat quę iurisdictionis [b] existūt, quæ ordinis tamen † episcopalis sunt, non potest inferioris gradus clericis demandare. ¶ Quod autem mandantibus episcopis, super recōciliatione factum est, hactenus, per eosdem misericorditer † toleramus. [c] †

¶ Idem eidem.

¶ *Ecclesia etiam non consecrata si polluitur, reconcilianda est.*

CAP. X.

SI † ecclesia non [d] consecrata, cuiuscunque fuerit semine, aut sanguinis aquæ ministeriū consecrationis desiderāt, & ei deest tantū auctoritas: quia in alienā messem falcem mittere nō debet, nisi de voluntate, & mandato illius cuius est diœcesis 6.q.3.scriptum est.

Aqua.] Tria facit. Ponit dictum. Damnat cōsuetudinem, causam reddēs Et subdit præteriti tolerātiā. Secūda ibi, Nō obstante. Tertia ibi, Quod aūt Abb.

CASVS. In prouincia Bracaren q̄si ecclesia vel per sanguinis effusionē vel alio modo fuerat violata, recōciliabatur p simplices sacerdotes; ꝑuenit hoc ad notitiā Papæ, vñ super hoc scribit Astoricē ep̄o, dicens; ꝙ ꝑ aliū ep̄m quā per propriū ecclesia pōt reconciliari. aqua p ep̄m benedicta, & non per simplices sacerdotes recōciliatur ecclesia, nō obstāte ꝯsuetudine ꝓuinciæ Bracharen. q̄ dicēda est potius corruptela; quia licet ep̄s cōmittere possit, q̄ iurisdictionis sūt inferiori bus clericis. tñ ea, q̄ sunt ep̄alis ordinis non pōt eisdē clericis inferioribus demādare. Quod aūt super recōciliatione hactenus factū est de mādato ep̄orū, duxit de misericordia tolerādū. No. ꝙ ecclesia solūmodo p ep̄m recōciliari dēt, nō obstāte cōtraria cōsuetudine. Intellige itē ep̄s pt cōmittere ea, q̄ sunt iurisdictionis inferiori bus clericis, sed ea quæ sunt ordinis ep̄alis de mandare inferioribus non pōt. Itē reconciliatio, q̄ nulla est, p tolerātiā Papæ fit aliqua, & ita de nihilo 1 facit aliquid, sicut de sententia, quæ nulla est, facit aliquam.

a Consuetudine.] no. ego, ꝙ consuetudo, quæ est cōtra iuris naturam nō prodest, & contra illud ius non pōt præscribi s̄.de consue.cū inter vos & c.cum venerabilis, & c.quanto, & c.vlt. vbi de hoc.

[Gl. seq exēplificat, & q̄rit diuersitatis rōnē, & sol.]

b Iurisdictionis. 2 puta iudicare, cognoscere de cau sis instituere, bñficia cōferre, & oīa alia, q̄ assecutus est ep̄s in cōfirmatione arg. s̄. de ele. transmissā, hæc ōia hōmnia cōmittere pt & delegare vnicuiq; maiori vel minori; Sed ea q̄ sunt ep̄alis ordinis, demādare nō pōt inferioribus, puta clericos ordinare, virgines cōsecrare, chrisma cōficere, & consimilia, quæ ministeriū cōsecrationis desiderant. Sed quę est 10 quare illa q̄ sunt iurisdictionis, possit cōmittere clericis inferioris gradus, & non illa, quæ sunt ordinis demandare? Hæc pōt esse ratio. Iurisdictio sola voluntate, & verbo cō-

[Glo seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Toleramus.] sed videtur, quod ista sola tolerantiā non sufficiat sibi, nisi iterum reconcilietur per episcopum, quia nulla fuit recōciliato, ergo iterū debet reconciliari, sicut si aliquis ordinatur ab eo, qui ordinā di potestatē non habebat, iterum debet ordinari. 68. dist.presbyteri, & s̄.de presbyt.non hab.ca.1. & 3 Sed dic, quod per talē tolerantiam ratam habet talem reconciliationem, & incipit valere ex tunc, cum prima nulla fuisset, & ita de nihilo 3 facit aliquid. sit 3. q. 6.hoc quippe, & de consec.distin.2.reuera, quia potest princeps mutare 1 naturā rei, C.de rei vxo. act.l. vni. circa prin.B.t.

SI ecclesia.] habet duo dicta. quæ patent in textu. Secundum ibi, est tam n. Abb Sic.

CASVS. Aliqua ecclesia non consecrata sanguinis effusione, aut alio modo polluta est: q̄rit qualiter sit recōciliāda? Rñdet Papa, quod lauetur aqua exorcizata, ne diuinæ laudis organa suspendantur in ea: & quā cito poterit fieri, debet consecrari. Not. quod licet ecclesia non sit consecrata, si tamen polluta fuerit, non debet in ea celebrari, nisi prius aqua lauetur. Itē ecclesia non consecrata, gaudet eodem priuilegio, quo & consecrata; sed aliter reconciliatur, quam consecrata, vt hic patet.

[Glo. seq. arg. a minori, & dat simile.]

d ¶ Non consecrata.] no ꝙ dicit, non consecratā, ergo multo fortius consecrata. s̄. eo. proposuisti. & sic cœmiteriū si taliter polluat, recōciliari dēt, vt s̄.e. consuluisti. arg. ꝙ si aliqs excōicatus, vel paganus ibi sepelitur, sunt inde eijciēdi, nec in ea dēt celebrari ante electionē, & aspersionem aquæ benedictæ, licet consecrata prius non fuerit; & parietes sunt radendi, de cōsecratio. distin.1.ecclesia. & cap. vbi, & ca. seq. Et ita

† De intellectu p̄ter do ctores hic vi de Couarr. lib.3. varia. resol. cap. 20.

† al ecclesię: hoc agno it hic Ho.

† Dicito tā deest in aliquod vetustis.

† Mediocriter aliàs, misericorditer Hostiensis.

† Vide 1. fi. C. d̄ do. īter vir. & vxo.l. imperialis. C.de nu.

† Vide hic q̄ Henr. Boic. & c.is qui vbi late Doc. de sen. excō. lib. 6.

3 Hæc dicta glossæ intellige ꝓut notat. in c. quā to. s̄. de trās la. ep̄i super gl. in verbo veri Dei.

ecclesia nō consecrata gaudet eodē priuilegio quo & cōsecrata, vt hic patet: & hoc est expressum. j. de immu. eccle. cap. penul. & ita si aliquis illuc confugerit, debet ecclesia defendi: & hoc ideo, quia locus ille auctoritate episcopi dedicatus est diuino cultui: & quod semel Deo dedicatū est, ad profanus vsus redire non debet. 12. q. 2. nulli liceat. & s. de re g. mu. mancipia. 1 & tamen grauius peccat quam si deliquit in non cōsecrata, sicut magis peccat, & grauius punitur, qui in maiorē personam quā qui in minorem; nam ex persona consideratur iniuria & crimē. Inst. de iniu. §. atrox. j. de sent. exc. cum illorū. & crimē augetur dignitate præpositi. ff. de re mili. omne delictum. §. 1. Sed nunquid & isti violatores sunt dicēdi sacrilegi secundum distinctionem sacrilegij? Non videtur 17. q. 4. sacrilegium. sed credo, quod tanquam sacrilegi iudicandi sunt, licet locus adhuc consecratus non sit. argu. s. de so. comp. conquestus. & quia eodem priuilegio gaudet, acsi esset consecrata. inf. de immu. eccle. c. pen.

† Concor. c. sancimus. C. de sacr. eccl. & Inst. de re. diui. §. locus.

† Vide Cōc. Trid. sess. 22. in decre. de obseruādis, & euitandis in celebratione Missæ.

† In Cōcilijs editis nōdū inuentū est. refert Burchar. li. 3. de cr. ca. 104. & 105. & Ivo par. 6. c. 181. & 182. habetur apud Gratianū 91. dist. c. presbyt. sed signat. vt palea. & c. 3. ti. de suffragijs in 3. compil.

3 De hac re vide hic latius per Host. & Io. And.

effusione polluta, aqua protinus exorcizata lauetur,[a] ne diuinæ laudis organa suspendantur. Est tamen, quam citius fieri poterit, consecranda.

a ¶ Lauatur.] sed per quē debet lauari? Videtur quod per epm tantū, s. ca. prox. in hoc casu satis credo, quod per simplicem sacerdotē possit lauari, quia si intellexisset Papa, quod per episcopū deberet lauari, illud dixisset, sicut dixit in proximo capitulo præcedenti, cum Papa in vtroq; capitulo scribat eidē, & quia dixit aqua exorcizata lauetur, quæ fit, per simplicem sacerdotem, & non cum aqua benedicta cū vino & cinere, cum qua reconciliatur ecclesia consecrata. supra eod. proposuisti. & arg. ad hoc sup. de tempor. ordin. cum in distribuendis. & argu. de consecr. distin. 2. c. fin. arg. tamen contra. j. de immunit. eccl. c. pen. Ber.

TITVLVS XLI.

De celebrat. Missarum,† & sacramento Eucharistiæ, & diuinis officijs.

¶ Ex Concilio Agatheñ.†

¶ Presbyter tenetur horis debitis dicere horas canonicas: permittitur tamen sibi ex causa dicere eas vsque ad vesperas inclusiue. hoc dicit secundum vnum intellectum.

DE CELEBRATIONE MISSARVM. &c

¶ Visum est supra de consecratione ecclesiæ vel altaris; sed quia in ecclesia consecrata Missæ celebrātur, & alia diuina officia dicuntur, ideo subiungitur hæc rubrica; Abbas.

De hac materia tractatur de consecratio. dist. 5. cūuenit, & duobus capp. seqq. 15. distin. sancta in Pascha. De secunda parte, videlicet de sacramento Eucharistiæ, tractatur de consecratio. distinctio. 2. per totum.

Presbyter.] Communiter non summatur propter multitudinem dictorum. primo præcipit officium dici horis debitis; & ex causa permittit anticipationem. Secundo specificat casum, quare permittit sibi anticipare ibi, Deinde: Tertio concludit ibi, Ergo Abbas Siculus.

CASVS. Presbyter mane oēs horas suas dicere debet, & perfectis horis, & infirmis visitatis, exeat ad rurale opus si vult, & alia faciat quæ sequuntur in littera. Nota, quod omnes horæ mane dici possunt excepto cū pletorio. Item clericus cui beneficium nō sufficit, ex artificio potest victum quærere.

CAP. I.

Presbyter mane, matutinali officio expleto, pēsū seruitutis suę, videlicet, Primam, Tertiā, Sextā, Nonā, Vesperamq; psoluat;[b] ita tamen, vt horis cōpetētibus,[c] iuxta possibilitatē, aut a se, aut a scholaribus[d] publice compleant. Deinde perfectis horis, & īfirmis visitatis si voluerit, exeat ad opus rurale[e] ieiunus,[f] vt iterū necessitatib. peregrinorū, & hospitū, siue diuersorū cōmeantiū, infirmorū, atq; defunctorū succurrere[g] possit vsque ad statutā horā, pro tēpis qualitate: Propheta dicente: Septies ī die laudē dixi tibi; quia septenarius[h] numerus a nobis implet si Matutini, † Primæ, Tertiæ,

[Glo. seq. recitetur per obiectionem, & solutionem.]

b ¶ Persoluat.] consilium est, vt simul dicat omnes horas, ne superuenientibus occupationibus aliquā horam dimittat, & intelligit hoc de clericis pauperib[9], quos ad opus rurale oportet exire, vt in littera patet, aliàs suo loco & tempore dicendæ sunt singulæ horæ. ADDITIO. Vnde versus.

Exeat omnis inops opus ad rurale sacerdos.
Si vult completis horis ægris quoque visis.

c ¶ Competentibus.] signatis cāpanis, vel alio signo, supra de elect. in causis. & supra de officio cust. c. 1. & 1. d. ius militare. *Psal. 118.*

d ¶ A scholaribus.] hic exaudio, cum aliqua superueniente necessitate ipse officium suum perficere non potest. 7. q. 1. illud. & facit ad hoc s. de vit. & honesta. clericorum. vt quisque.

† Matutinali al. Matutino

e ¶ Rurale.] clericus enim cui ecclesia non sufficit, ex artificio suo victum, & vestitum quærat. 91. distin. clericus victum absque officij sui detrimento. & 21. quæstio. 1. c. 1.

f ¶ Ieiunus.] de conse. dist. 2. liquido. & conse. dist. 1. sacramenta. & dist. 5. vt ieiuni. & c vt episcopi. & 7. q. 1. nihil. Ber.

g ¶ Succurrere.] Missam celebrando vsque ad statutā horam. vt hic dicit, id est, Nonam. de conse. distin. 1. solent vel vsq; ad Tertiam quandoque. 44. distin. non licet hoc in diebus communibus.

h ¶ Septenarius.] sunt septem 3 horæ sicut sunt septem dona Spiritus Sancti. 30. q. 1. peruenit. septem dies sæculi. & septem ætatis, quibus completis finietur mundus: septem petitiones in oratione Dominica: septē psalmi pœnitentiales, item septem diaconi, sicut septem candelabra. 93. distinct. diaconi qui. 4 Et ita septem sunt horæ, ad quas tenentur sacerdotes: de alijs nihil dicit: vnde videtur, quod non teneantur: sed certe tenentur. argum. supra de præbend. cum secundum Apostolum. 91. dist. c. & 2 & 92. distinct. ca. vltim. Bernardus.

3 Vide Nauar. in Manuali de horis canonicis. c. 3.

4 Sic requiritur septē Doctores I examinando, & approbando C. de pfe. & me. si quis lib. 10. & no. eo tit. Magistros. Io. An.

ADDITIO. Vnde versus.

Hæc sunt septenis, propter quæ psallimus horis.
Matutina ligat Christum, qui crimina purgat.
Prima replet sputis, causam dat tertia mortis.
Sexta cruci nectit, latus eius Nona bipertit.
Vespera deponit, tumulo Completa reponit.

Qui

QVidam.] Primo ponitur excessus. Secundo prouisio. ibi, Ideo.

CASVS. Quidam laici habent in consuetudine, vt per singulos dies audiant Euangelium: In principio erat verbum: missas peculiares: vnde statuit concilium, vt vlterius hoc non faciant, nisi suo tēpore, nisi aliqū ex duo tione hoc facere velint, & nō propter aliud, sed audiāt Missas de eodem die. Et loquitur in casu, in quo nō est nisi vnus presbyter in ecclesia qui debet celebrare de die. No. ꝙ aliquid prohibetur non propter se, sed propter illud quod inde sequi potest. Itē Missæ de die audiendæ sunt, vbi aliquis ex deuotione velit audire.

a ¶ Peculiares.] id est, speciales, de consec. dist. 5. & hoc attendendum est, Ala.

[Glo. seq. causam reddit, dat vnum simile, & arguit.

b ¶ Non fiat.] Nō q̄a malum sit audire tales Missas, sed malū est propter talem dimittere, canonicè statutas Missas de die, vt dicit in fine. 21. distin. denique, vbi ꝓhibetur minori bene dicere præsente maiore, & dare eleemosynam non est peccatum, sed dare ad iactantiam malum est 1. q. 2. non est putanda, & cap. vide quantum, & ita est arg. ꝙ aliquid prohibetur, non proper hoc q͂d malum sit, sed propter id quod ex eo se qui potest. sup. de iureiu. & si Christus, & 22. quæstio. 1. in nouo, & 11. quæst. 3. nolite 63. dist. cap. quia sancta §. verum.

c ¶ Deuotione.] quasi melius sit Missas istas audire, quam alias canonicas de die. Bern.

† Tribucum Tributum, sed in concilijs editis, habetur, in concilio Sagusta diensi, ca. 10. & c. 2. tit. de suffragijs, in 2. comp.

† aut de sancta, &c.

Sextæ, Nonæ, Vesperæ, & Completorij tempore, nostræ seruitutis officia persoluamus. nam de nocturnis vigilijs idem ipse Propheta ait: Media nocte surgebam, & cetera. Ergo his temporibus laudes Creatori nostro, super iudicia suæ iustitiæ referamus.

¶ Ex concilio Triburien. †

Propter Missam specialem Missa de feria dimittenda non est.

CAP. II.

QVidam laicorum habent in consuetudine, vt per singulos dies audiant Euangelium: In principio erat verbum, & Missas peculiares; [a] hoc est, † de sancta Trinitate, & de sancto Michaele, & ideo sancitum est in eodem concilio, vt vlterius hoc non fiat, [b] nisi suo tempore, & nisi aliquis velit propter reuerentiam sanctæ Trinitatis, non pro alia deuotione [c] audire. Sed si voluerint, vt sibi Missæ cantetur, de eodem die Missas audiant, pro salute viuorum, & etiam defunctorum. †

¶ Innocentius iij. Vigorn. episcopo. †

¶ Sufficit sacerdoti semel ī die celebrare, & excipit duos casus, scilicet necessitatē, & festum Natiuitatis.

CAP. III.

COnsuluisti: † & inf. ¶ Respōdemus, quod excepto die Natiuitatis [d] Dominicæ, nisi causa necessitatis [e] suadeat, sufficit sacerdoti semel in die vnā Missam solummodo celebrare.

¶ Idē archiepisc. Bracaren.

¶ In Missa commemorationis, licet dicatur propria præfatio, non tamen dicitur hymnus angelicus, nec symbolum.

CAP. IIII.

COnsilium † nostrum, & infra. ¶ Requisisti, vtrum in diebus profestis, [f] in quibus ad honorem sancti Spiritus, beatæ

10 20 30 40 50 60

1 De materia huius glossæ vide hic latè per Host. Io. And. & alios sed vide oīno B. Th. libr. 4. sēt. d. 13. q. 1. articu. quæ- stiuncula 4. & p. 3. par. q. d 83. art. 2. ad 2. argum.

COnsuluisti.] CASVS. Quæsitum fuit a Papa vtrum sacerdos possit celebrare plures Missas eodem die? Respondet Papa, quod excepto die Natiuitatis Domini, sufficit sacerdoti semel in die vnam Missam celebrare, nisi necessitas immineat. Not. quod necessitas facit licitum, quod alias est illicitum. Item no. contra sacerdotes, qui plures Missas celebrant, in die, causa cupiditatis.

[Gloss. seq. reci. perq. quare in Natali dicantur tres Missæ, & soluit, & ponit versus.]

d ¶ Natiuitatis.] die 1 enim Natiuitatis Domini plures Missæ celebrantur, de consec. dist. 1. nocte sancta, & celebrantur etiam tres Missæ propter mysterium: q̄m per illas tres Missas repræsentatur triplex status, s. status ante legem, sub lege, & status gratiæ. Illa quæ cantatur in nocte, repræsentat statum illum, qui fuit ante legem, quando omnes erāt in tenebris: vnde dicitur in Missa, illa prophetia: populus gentium, qui ambulabat in tenebris. Secunda quæ dicitur in aurora, repræsentat tempus sub lege, in quo iam incipiebant ex parte scire Christum, sed non plenè, propter dicta legis, & Prophetarum, & ideo cātatur inter diem & noctem: & dicitur officium: Lux fulgebit hodie. Tertia dr̄ in die, per quam desi gnatur tp̄s gratiæ. s. præsēs. vn̄ dicitur officiū: Puer natus est, &c. quod potes ītelligere his versibus.

Tres in Natali debent Missæ celebrari.
Quarum prima, sacram Christi signat genituram.
Altera venturi designat gaudia Christi.
Tertia iam factum quod lex fore sacra designat.

[Glo. seq. quærit, & soluit.

e ¶ Necessitatis.] sed quam dicit necessitatem? Respōdeo, si celebrauit de die, & postea etiam moriatur aliquis, vel etiā causa honestatis vel vtilitatis, vt si dicta Missa de die superueniat aliqua magna persona, quæ velit Missam audire, arg. sup. eo. cap. 1. & 2. alias ergo sufficit, quod vnam Missam celebret q͂s in die, [?]d consec. dist. 1. sufficit, & inf. eo. te referēte, nec expresse ꝓhibetur, quin plures possint celebrari, ex eo quòd dicit, sufficit: vnde potest vnā celebrare de die, & aliam pro defunctis, & quoties celebrat, toties sumat corpus Christi, & sanguinem, de consecr. dist. 2. comperimus, & c. tribus.

† mortuorū.

† Vvigorn.

† Cap. 1. eod. ti. in 3. cōpi. Et de materia, nempe q̄n, & qualr possint plures missæ eodem die celebrari, vide omnino Nauarrū in Manuali Confessariorum, c. 25. titu. de statu clericorum.

† Cap. 2. eod. tit. in 3. cōp. Et vide Beatū Tho. lib. 8. sent. dist. 13. q. 1. art. 2. quæstiuncula 4.

COnsilium.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Inquisitioni. Et in hoc erant multi sacerdotes, qui communiter in Missa commemorationis maximè beatæ Mariæ virginis, dicunt, Gloria. Abb.

CASVS. Quæsitum fuit a Papa, vtrum in diebus feriatis, in quib. ad honorem sancti Spiritus, beatæ Mariæ virginis, & sanctæ Trinitatis Missa celebrari contingit, hymnus Angelicus, symbolum, propria præfatio cantari debeat? Respondet Papa, quod [?] in diebus profestis, cum Missarum solēnia in honorem beatæ Mariæ virginis celebrantur, neque hymnus Angelicus, neq; symbolum decantatur, licet propria præfatio cantetur, vt differentia ostendatur inter commemorationem, & festiuitatem: vnde, Te Deum laudamus, regulariter dimittitur vt in laudibus matutinis. Nota, quod in officio ecclesiæ differentia debet esse inter commemorationem, & solennitatem.

f ¶ Profestis.] 2 id est, priuatis, quasi procul à festo.

2 Dies profestus appellat Nonius Marcellus, eos q sunt a festiuitate vacui.

a ¶ Hymnus Angelicus.] scilicet, Gloria in excelsis Deo.
b ¶ Symbolum.] id est, Credo in vnum Deum.
c ¶ Præfatio.] præfatio beatæ Virginis habetur 70. dist. sanctorū. Reliqua habes de consecr. dist. 1. inuenimus.
d ¶ Regularius.] id est, regulare est vt dimittatur, nō vt dicatur. simile 7. q. 1. c. aduersitas. §. cū autem ibi cōparatiuum ponitur electiuè: hic ponitur negatiuè, sic minus, i. non. ff. de tribut. illud.

Ex parte.] Breue est, & secundum Hostiē. determināt quattuor qstiones: Nam primo, quærebat. an sacerdos post sacramēta sumpta pfundere debeat manus. Secundo cū quo liquore. Tertio vtrū illam perfusionē debeat sacerdos sumere. Quarto, an post illam sumptā, debeat seu possit iterum celebrare. Et in effectu rñdet hic Papa adomnes quæstiones. Nā debet manus primo pfundere, cū vino, & vinū perfusionis sumere, nisi sit celebraturus aliā missā: & post perfusionem sumptam, nō potest super aliā celebrare: & intellige vt dixi in c. quæsiuisti. sū. e. nā hoc proceditta in festo Natiuitatis Domini, quam in alia festiui tate, & ex hoc declaratur iste textus. Ab.

CASVS. Quæsitū fuit a Papa, quo (scilicet aqua vel vino) pfundere debeat sacerdos manus suas post quam totum acceperit Eucharistiæ sacramentum? Rñdet Papa, quod vino perfundere debet, nisi cum eodem die aliam Missam debuerit celebrare: quia si vinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret. Nota quòd sacramenta a ieiunis sunt percipienda.

† Magalon.

† Cap. 4. co. tit. in 3. cōp. Et præter B. Thomam citatum super glossa in verbo, nisi forte. vide Nauarrū in Manuali cōfessariorum, ca. 25. tit. de statu clericorū.

Virginis, & sanctæ Crucis, Missam celebrari cōtingit, hymnus Angelicus, [a] symbolum, [b] ac præfatio [c] propria debeat decantari, & infra.

¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod apud nos in dieb. profestis, cum Missarum solemnia in honorem beatæ Virginis celebrantur, neque hymnus Angelicus, neque symbolum decantatur; licet in Missa, propria præfatio decantetur, vt inter commemorationem, & solenitatem differentia ostendatur, vnde, Te Deum laudamus, regularius [d] dimittitur, quam dicatur in Laud. matutinis.

¶ Idem clericis sancti P. Magoloń. †

¶ Sacerdos post sumptam Eucharistiam perfundat, nisi aliam Missam sit dicturus.

CAP. V.

Ex † parte vestra, & inf. ¶ Postulationi vestræ taliter respondemus, quod semper sacerdos vino [e] perfundere [f] debet, postquam totum [g] acceperit Eucharistiæ sacramentum, nisi cum eodem die aliam Missam debuerit celebrare, ne si forte [h] vinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret.

¶ Idem I. quondam archiepiscopo Lugdunen.

¶ Si qua verba sunt in canone Missæ, quæ ab Euangelistis dicta non fuerunt, credere debemus, quod à Christo Apostolis, & ab Apostolis eorum successores acceperunt. & hoc dicit vsque ad §. quæsiuisti.

CAP. VI.

Cvm † Marthæ, & inf. ¶ Quæsiuisti; quis† formæ verborum, quam ipse Christus expressit, cum in corpus & sanguinem suum panem transubstantiauit, & vinum, illud in canone Missæ, quo ecclesia vtitur generalis, adiecerit, quod nullus Euangelistarum legitur expressisse: Cum enim in Euangelio sic legatur; Accipiens calicem, gratias agens benedixit, & dedit discipulis suis, dicens; Bibite ex hoc omnes: Hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur, in remissionem peccato

e ¶ Vino.] quærebatur quo perfundere debet sacerdos? respondit quod vino.
f ¶ Perfundere.] manus, scilicet post perceptionem corporis & sanguinis Domini.
g ¶ Totum.] bene dicit: quia vel totum recipiat, vel nihil. de con ecr. dist. 2. comperimus.
[Glo. seq. reci. per q. quare dicat, forte & dupliciter sol. Secundo de illo, qui sumpsit medicinam, & soluit in fi. quærit, soluit, & ponit opi. Hug.
h ¶ Ne si forte.] quia sacramenta a ieiunis [1] sunt percipienda. 7. q. 1. nihil. de consec. dist. 5. vt ieiuni. 75. dis. q à patribus, & s. de temp. ord. litteras. Ideo dicit forte, quia quorundā est opinio, q quicquid admiscetur sanguini, [2] sanguis efficitur, arg. s. tit. prox. q in dubijs, & secundum illos, qui perfusionē acceperit, ieiunus erit. Sed potius videtur dubitatiuū illud, forte, & illa opinio hic euacuatur: Sed magis affirmatiuè videtur poni: quod cōsuetudo interpretatur, quia sic obseruatur, quæ est optima legum interpres, s. de consue. cū dilectus sic ponitur. 33. q. 2. admonere, & s. de procur. tuæ, & sic est arg. q non est ieiunus quis postquā bibit: Sed post medicinam [3] sumptam, videtur q nihilominus possit celebrare, qa medicina non computatur iteralimēta. ff. de penu. lega. non omne quod bibitur. Sed non est verum: quia si nō debet post pfusionē, multo minus post medicinam, quia in honorē tāti sacramenti, prius sumi debet corpus, & sanguis Dñi. de consecra. distin. 2. liquido, & 7. q. 1. nihil, & antequam cibus digestus sit corpus Christi sumi non debet, de consecrat. dist. 2. tribus, q si confieeret sacerdos post aliquem cibum vel potum sumptum, male faceret, tamen conficit. de consecr. dis. 2. liquido. Hug. [4] dixit cōtrarium super decreto illo. 75. distin. quod à patribus.

[1] Vide B. Th. 3. par. q. 80. artic. 8.
[2] Vide B. Th. 3. par. q. 77. art. 8.
[3] De hoc dubio vide omnino B. Thomam 3. par. q. 8. art. 8. ad 4. arg. 8.
[4] Errauit Hugo, nec est vllo modo eius opinio tenenda.

Cvm Marthæ.] Tria sunt dicta, quæ patēt per §. Secundum: ibi, Quæsiuisti. Tertium ibi, Tertio loco. Abb.

CASVS. In Euangelio sic legitur: Accipiens calicem gr̄as agens, benedixit, & dedit discipulis suis dicēs. Bibite ex hoc omnes, hic est enim sanguis meus, noui testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum: ad vim & prolationem istorum verborum, panis & vinum in corpus, & sanguinē Christi transubstātiatur: in canone Missæ, quo ecclesia vtitur generalis, additum fuit: mysterium fidei, quod verbum, nullus Euangelistarum expressit: vñ mirabatur archiepiscopus iste, qs ausus fuit adijcere verbum illud, quærens a Papa quis illud verbum adiecit: ad hoc respondet Papa, si formā illius canonis inspiciat diligenter præter verbum illud de quo quæsiuit, alia duo videlicet, eleuatis oculis in cęlum, & æterni testamenti, poterit in ipso canone reperire, quæ in textu Euāgelij non leguntur, sed multa tā de verbis quam de factis Domini omissa fuerunt ab Euangelistis. quæ Apostolis suppleuerunt: In actibus Apostolorū legitur Dominū dixisse: Beatius est dare, q̄ accipere: hoc nullus Euangelistarum expressit: Item ipsi etiam Euangelistæ, inter se mutuo suppleuisse leguntur, quæ ab aliquo eorum

† Cap. 5. eod. ti. in 3. cōpi.
† Ex vetustis codicib. restitutus est locus, vt est impressus, nam in vulgatis corruptissimè legebatur ita: Quæsiuisti, q̄ sit forma verborū, quam ipse Christ[9], &c. ex quib. nullus. poterat sanus sensus colligi.

rũ vel aliquibus sunt omissa; alia vero duo, quæ in canone missæ adduntur, possunt ex alijs locis euangelij comprobari: Ioannes enim describens suscitationem Lazari, asserit Iesum sursum oculos eleuasse, & dixisse, Pater, gratias ago tibi, q̃a audisti me: si tunc eleuauit oculos ad patrem quando animam Lazari reuocabat ad corpus: probabilius esse videtur, ꝙ tunc oculos leuauerit ad Patrem in cælum, cum panem. & vinũ transsubstantiauit in corpus, & sanguinẽ suũ. Præterea ĩ textu Euãgelij ponitur: noui testamenti: In canone missæ interponitur: & æterni: quia vetus testamentũ tẽporalia promittebat: nouum autem, quod fuit Christi sanguine consecratum promittit æterna: & ideo testamentum illud fuit vetus, & transitoriũ: hoc autem nouum est, & æternum, vel alia ratione: vnde nouum, i. vltimum esse discribitur, inde æternum, i. perpetuum cõprobatur: nouissimũ enim hominis testamentum immobile perseuerat: quia testatoris obitu confirmatur, alioquin non valet, dum vixerit, qui testatur: & non solum scriptura, sed etiam promissio dr̃ testamẽtum, ſm quod dicit Apostolus: ideo noui testamenti mediator est, vt repromissionem accipiant, qui vocati sunt hæreditatis æternæ: Sic ergo debet intelligi quod in canone legitur; Hic est sanguis meus, noui, & æterni testamenti, id est noui, ac æternæ promissionis confirmator. No. ꝙ beatius est dare, quam accipere. Item testamentum morte testatoris confirmatur. Item de ambulatoria est voluntas testatoris vsque ad mortem.

a ¶ Mysterium.] illud est verbum de quo quæsiuit, scilicet quis adiecit illud in canone Missæ

rum: in canone Missæ sermo iste, videlicet: mysteriũ [a] fidei: verbis ipsis interpositus inuenitur. vnde cum non Euangelista Christũ hoc dixisse testetur, † miraris, qđ aliquis asseuerare tentauerit, eum aliquid plus dixisse, [b] quã aliquis [b] Euangelistarũ asseueret: Verũ si formã ipsius canonis inspicias diligenter, pręter hoc, de quo tua fraternitas requisiuit, alia duo [c] videlicet: eleuatis oculis in cęlũ, & æterni testamẽti: poteris in ipso canone reperire, q̃ ĩ textu Euãgelico nõ legũtur.

¶ Sane multa [d] tãdẽ verbis, q̃ de factis Dominicis inuenimus ab Euãgelistis omissa. † quę Apostoli, vel suppleuisse verbo, vel facto expressisse legunt; Paulus. n. in actibus Apostolorũ sic ait, Meminisse vos oportet verbi Dñi Iesu, q̃ dicit, Beatius † est dare, [e] q̃ accipere. Hęc nullus quattuor Euangelistarum descripsit. Nullus etiam horum expressit, ꝙ Paulus de Christo ad Corinthios scribens ait; Visus est plus quã quingentis fratribus simul, deinde visus est Iacobo; nouissime autem tã quam abortiuo, [f] uisus est & mihi. Ipsi etiam Euangelistę mutuo inter se suppleuisse leguntur, quæ ab eorum aliquo, vel aliquib. sunt omissa. [g] vnde cum tres Euãgelistæ posuerint Hoc est corpus meum; solus Lucas adiecit; quod pro vobis tradetur. & cũ Matthæus, & Marcus dicant pro multis, Lucas dicit, pro vobis; Matthæus autẽ, in remissionem peccatorũ, adiũxit. Ceterũ ea, q̃ addũtur in canone Missæ, possunt ex alijs locis Euangelij cõprobari. Ioãnes enim suscitationẽ Lazari describens, Iesum sursum oculos leuasse asserit & dixisse: Pater gratias ago tibi, qm̃ audisti me, &c.

¶ Si tunc igitur in cœlum oculos leuauit ad patrem, cum ad corpus exanime animam Lazari reuocauit, † probabilius [h] esse videtur, † quòd tunc oculos leuauerit ad patrẽ in cælum, cum panem, & vinum in corpus, & sanguinẽ proprium commutauit. Ceterum sicut superius est expressum, cum in textu Euangelico, noui testamenti, ponatur, hic interponitur, & æterni, [i] nam vetus testamentum, quod hircorum, & vitulorum fuit sanguine dedicatũ, tẽporalia † p̃mittebat, nouũ autẽ, qđ est Christi sanguine cõsecratũ, p̃mittit æterna, & ideo testamẽtũ illud fuit vetus, & trãsitorium, hoc autem nouum est, & æternum, vel vt vtamur alia ratione, vnde nouum, id est, vltimum esse describitur, inde æternum, id est, perpetuum comprobatur. † Nouissimum etenim hominis testamentum † immobile [k] perseuerat; quia te-

c ¶ Alia duo.] scilicet: eleuatis oculis in cælum: & æterni testamenti, prout sequitur.

d ¶ Multa.] multa [1] enim seruat ecclesia, quæ ab Apostolis non sunt tradita, quæ tamen cum sint longa cõsuetudine approbata, nõ sunt minoris auctoritatis, vt 11. d. ecclesiasticarum, 12. dist. illa.

e ¶ Beatius est dare.] 16. q. 1. prædicator. quia dando placet homo: accipiendo displicet. Vnde versus.

Temporibus nostris quicunque placet laborat.

Det, capiat, quærat plurima, pauca, nihil.

f ¶ Abortiuo.] Paulus appellat seipsum abortiuum; quia sicut fœtus abortiuus cum labore, & angustia, & attractione ad lucem attrahitur, ita Paulus cum attractione venit ad fidem 23. q. 4 displicet, &c. quis nos.

g ¶ Sunt omissa.] nã quod legibus omissum est, supplendum est a iudice. ff. de test. quæsitum. & ẽ. de electio. cum nobis. & Dominus quandoq; diminute dixit. 16. q. 7. & hæc diximus, & ipsius facta supplemus, & cõtraria suis factis facimus, & iuste p̃ visum ecclesiæ diu factum, ad hoc vt iustum præsumi debeat. de cõs. d. 1. liq̃do. & sufficit ꝙ aliq̃d sit diu seruatũ. ad hoc vt p̃sumi debeat, vel Apostolũ, vel aliũ iustũ auctorẽ habuisse, 11 dist. ecclesiasticarum. 12 dist illa.

h ¶ Probabilius.] no. arg. ꝙ ex quo q̃nq; leuauit, ꝙ postea leuauerit 1. q. 1. iudices, ĩ fi. & est arg. ex eo qđ q̃s facere p̃sueuit. 28. dist. quia sunt culpæ. ẽ. de pig. illo vos. ff. de vsu. qui semisses. 1. rñ. ff. de vi. tri. & olei. le. ex vsu. ff. de pe. le. dñs Sticho §. testamẽto. ff. de fund. inst. cũ de lanionis, §. asinam. & ff. de leg. 1. si seruus plurium §. si numerus nummorum. & ff. ad Macedo inter 2. § quod dr̃. Ioan.

i ¶ Et æterni.] ostendit quare adiectum fuit & æterni. Ber.

b ¶ Plus dixisse.] arg. 2. q. 5. consuluisti. supra de translat. inter corporalia sed hoc cum ratione est additum, 33. q. 1. quos Deus. & eo. §. ex eo, in fi.

k ¶ Immobile.] C. de sacrosanct. ecclesi. l. 1. C. de testa. quoniam indignum. 13. q. 2. c. vlt.

1 In codice Barbatiæ ita: multa seruat ecclesia, q̃ nec ab Euãgelistis, nec ab Apostolis sunt tradita. &c. præter loca citata in gl. Vide Melchio. Canũ de loc. theolog. lib. 3. ca. 2. & seq.

Ioan. 12.

† reuocabat

† B. Thomas 3. p. q. 83. ar. 3. ad 2. regu.

† Qualiter hoc sit ĩtelligẽdũ pulchre explicit B. Thomas 2 1. q. 99. art. 6. & Dom. Sot. li. 2. de iust. & iu. q. 2. art. 3.

† al. sed Iulianus.

† approbat.

† Hic post vocem test. in q̃busdã est dictio, morte, q̃ deest in omnibus antiq̃s nec esse dẽt, vt ĩdicãt sequẽtia.

...testatur.

Vide Melchiorẽ Canũ lib. 3 de locis Theo. ca. ... & seq.

In omnibus antiq̃s ... tius ... magis da ... quã &c.

...Cor. 15.

Matth. 26. Mar. 14. Luc. 22.

ſtatoris obitu confirmatur: iuxta quod Apoſtol⁹ teſtamentum in morte aſſerit confirmatū; alioquin non ualet,[a] dum vixerit, q teſtatur. Pręterea nō ſolum ſcriptura, ſed ēt ꝓmiſſio dicit teſtamētū, iuxta quod Apoſtolus ipſe ſcribit: Ideo noui teſtamenti mediator eſt. vt repromiſſionem accipiant, qui vocati ſunt hæreditatis ęternæ. Sic ergo intelligi debet, quod in ipſo canone reperitur: Hic eſt enim ſanguis meus, noui; & æterni teſtamenti: id eſt nouæ ac æternæ promiſſionis, ſcilicet confirmator, ſicut Dominus repromittit: Qui manducat (inquiens) carnem meam, & ſanguinem meum bibit, habet vitam æternam.

¶Ex eo autem verbo, de quo mouit tua fraternitas q̄ſtionem, videlicet, myſterium fidei: munimentum erroris q̄dā trahere putauerunt, dicētes,[b] in ſacramento altaris nō eſſe corporis Chriſti, & ſāguinis veritatē,[c] † ſed imaginem tantum, & ſpeciem, & figuram pro eo quod ſcriptura interdum commemorat, id, quod in altari ſuſcipitur, eſſe ſacramentum, & myſterium, & exēplum.[d] Sed tales ex eo laqueum erroris incurrunt, q̄d nec auctoritates ſcripturæ conuenienter intellegût, nec ſacramenta Dei ſupiciunr réuerenter. ſi enim quia figura eſt ſacramentum [e] altaris, veritas [f] eſſe negat; ergo nec mors, nec reſurrectio Chriſti (cū figura ſit) veritas eſt credenda; ſi q̄dem morto, & reſurrectionē Chriſti ſimilitudinem, & imaginē eſſe Apoſtol⁹ manifeſtat: Chriſtus (inq̄ēs) mortuus eſt ꝓ delictis noſtris, & reſurrexit ꝓꝑ iuſtificationē noſtrā Apoſtolorum etiā princips Petrus in epiſtola ſua ſcribit; Chriſtus paſſus eſt ꝓ nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius, ſic ergo tā mors Chriſti, quā eius reſurrectio, eſt exemplum, vt & nos peccato mortui, iuſtitię iam viuamus. Quare ſi nō fuit veritas, q̄a fuit exemplum, ergo nec vere mortuus fuit Chriſtus, nec vere a mortuis reſurrexit: ſed abſit a fidelium cordibus error iſte, cum Propheta de ipſo teſtetur, q̄d vere lāguores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. Dr̄ tamē myſteriū[g] fidei: quoniam aliud ibi creditur, quam cernatur: & aliud cernitur, quam credatur: cernitur ſpecies panis, & vini, & creditur veritas carnis, & ſanguinis Chriſti, ac vitrus vnitatis, & charitatis; & infra. ¶ Diſtinguendum eſt tamē ſubtiliter inter tria, quę ſunt in hoc ſacramento diſcreta, videlicet formā viſibilem, veritatem corporis, & virtutem ſpiritualem Forma, eſt panis

a¶ Non valet.] ambulatoria enim eſt voluntas defuncti, vſque ad ſupremum vitæ exitum, ff. de adi. lega. l. 4. ff. de donat. inter vir. & vxor. cū hic ſtatus. §. pęnitentiam, & C. de codi. l. 3. & C. qui teſtamen. fac. poſ. ſi quis. vnde poteſt mutari teſtamentum, etiam ſi pactum interuenerit, ne poſſit mutari. C. de pact. pactum q̄d dotali, etiam ſi fuerit per principem confirmatum, arg. C. de teſtam. omnium, quia nemo hanc legem ſibi dicere poteſt, vt a priori teſtamento ſibi recedere nō liceat, ff. de lega. 3. ſi quis in princ. 1. reſpon.

EX EO AVTEM. Antequam reſpondeat ad quæſtionem, dicit Papa, ꝙ ex verbo illo, de quo quæſitum fuit, videlicet: myſterium fidei, ſumunt quidam munimentum erroris dicentes, in ſacramento altaris nō eſſe corporis Chriſti, & ſanguinis veritatem, ſed imaginem tantum, & ſpeciem, & figuram. pro eo ꝙ quandoque ſcriptura commemorat id quod in altari ſuſcipitur, eſſe ſacramentum, & myſterium, & exemplum: ſed qui hoc dicunt, errant: quia nō intelligunt auctoritates ſcripturæ, nec ſacramenta ſuſcipiūt reuerenter: Si ſacramentum altaris, veritas eſſe negatur, quia eſt figura, ergo nec mors nec reſurrectio Chriſti vera fuit; cum figura ſit: Sed Apoſtolus dicit: quod mors & reſurrectio Chriſti fuit ſimilitudo, & imago, dū dicit: Chriſtus mortus eſt pro delictis noſtris, & reſurrexit propter noſtram iuſtificationē, & hoc etiam dixit Petrus in epiſtola ſua: & ita mors Chriſti, & reſurrectio, eſt exemplum: quæritur, ſi nō eſt veritas, quia fuit exemplum: ergo nec fuit mortuus, nec reſurrexit: Sed abſit error iſte a fidelium mentibus: tamen dicitur, myſterium fidei: quia aliud creditur quam cernatur. & aliud cernitur quam credatur: videtur ſpecies panis & vini, creditur veritas, carnis, & ſanguinis, & veritas vnitatis, & charitatis: & ita inter iſta tria diſtinguendum eſt, quæ ſunt in ſacramento diſcreta, & ſub iſta forma panis, & vini, quam videmus, eſt veritas carnis & ſanguinis, & virtus charitatis, & vnitatis: iſta non videmus, ſed credimus. primum. ſ. forma; quam videmus, ſacramentum eſt, & non res: ſecundum eſt ſacramentum, & res ſignata per formam panis, & vini, tertium eſt res, & nō ſacramentum: ſed primum, ſcilicet forma, eſt ſacramentum geminæ rei. ſecundum eſt ſacramentū vnius, & res alterius exiſtit; tertiū eſt res duorum ſacramentorum: his præmiſſis rn̄det: Papa ad quæſtionem credens, ꝙ formam verborum prout in canone reperitur, Apoſtoli receperunt à Chriſto, & ab illis Apoſtolis eorum ſucceſſores.

b¶ Dicentes.] de conſecr. diſt. 2. ego Berengarius.

c¶ Sanguinis veritatē.] de corpore Chriſti tres ſunt opiniones. Vna dicit, ꝙ illa ſubſtātia, q̄ prius fuit panis, & vinū, poſtea fit 1 corpus & ſāguis Chriſti. de conſe. diſ. 2. panis in altari. & c. quia corpus. Secūda tenet. ꝙ ſubſtātia panis, & vini deſinit 2 eſſe, & tm̄ accidentia ipſorum remanent, ſcilicet ſapor, & pondus, & ſub illis accidentibus eſt corpus Chriſti, & hoc approbatur. ſ. d̄ ſumma trinitate, & fide cath. ca. 1. Tertia 3 dicit, ꝙ remanet ſubſtantia panis, & vini, & ſub eadem ſpecie eſt corpus Chriſti. Io.

d¶ Exemplum.] de conſecratio. diſtin. 2. non oportet. & c. nos enim, & ca. forte dicas, & cap. in quibus. & ca. ſemel mortuus eſt.

e¶ Sacramentum.] 1. q. 1. multi ſæculariū. de conſecra diſt. 2. ſacrificium.

f¶ Veritas.] ſicut ipſi hæretici dicunt.

g¶ Myſterium fidei.] de conſecratio. diſt. 1. for dicas. & c. in quibus. & c. ſemel mortuus, & hic oſtendit quare dicatur myſterium.

a¶ Sacra-

Heb. 9. Heb. 12. Rom. 6. 1. Cor. 15. 1. Petr. 2. Eſa. 33.

† Hunc errorē nouiſſime ēt ꝯdēnauit Conc. Trid. ſeſ. 13. de ſāctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento c. 1. & canone 1. vide quoque B. Tho. 3. p. q. 75. ar. 1.

1 Scilicet ꝑ trāſubſtātiationē. & hęc eſt ꝓpoſitio catholica, q̄ nouiſſime diffiniuit Cōcil. Trid. ſeſ. 13. de Euchariſtia ſacramēto, c. 4. & canone. 2. & vide B. Tho. 3. p. q. 75. ar. 8.

2 De hac vide B. Tho 3. p. q. 75. ar. 3.

3 Hęc eſt hæreſis demū I Cōc. Tridā. nata. ſeſ. 13. de ſacramēto Euchariſtię c. 4 & canone 2.

1 B.Th.3.p. q.60.art.2.

a ¶ Sacramentum,] i. sacræ rei signum, 1 de conse. di. 2. sacrificium.

b ¶ Secundum est sacramentum.] de conse. d. 2. hoc est quod dicimus, & c. dupliciter.

c ¶ Sed primum.] s. forma panis, & vini est sacramentũ geminæ rei, i. corporis Christi, & vnitatis, & ita est figura tantum.

d ¶ Secundũ.] i. corpus Christi est sacramentum, s. vnitatis, & est res sacramẽti. s. specierum panis & vini. & ita est signãs, & signatum.

e ¶ Tertium.] s. vnitas est res siue signacũ gemini sacramenti, i. duorũ sacramentorũ pcedentiũ, i. corporis Christi, qđ est sacramentũ vnitatis, & specierũ panis, & vini, q̃ sunt sacramentũ corporis Christi, & ita istud tertiũ, est tm̃ signatũ p illa duo sacramenta: spẽs panis & vini, & corpus Christi. Primũ vero est tm̃ sacramentum. signans. Scđm est signans & signatũ. Tertiũ est signatum tm̃.

f ¶ Credimus.] ɔcludit ex pmissis solutionẽ principalis q̃onis. Et de hoc hẽs 11. dis. ecclesiasticarum.

QVÆSIVISTI ETIAM. Secunda qõ fuit, vtrũ aqua cũ vino in sanguinẽ ɔuertat? ĩ q̃ ista q̃one variæ sunt opiniones apud scholasticos: qui dã dicũt, ꝙ cũ duo sacraméta ꝑfluxerint de latere Christi, s. sanguis 2 & aqua, ĩ illa duo sacraméta vinũ & aqua ɔmixta in calice, diuina virtute mutanẽ, vt in hoc sacramẽto fit veritas & figura. Alij dicunt, ꝙ aqua cũ vino trãssubstantiat̃ in sanguinẽ. ꝑterea dici posset, ꝙ aqua nõ trãsit in sanguinẽ, sed remanet prioris vini accidẽtibus circũfusa: ita ꝙ vim saporẽ assumit, quod inde probat̃, si post calicis cõsecrationẽ aliud vinũ mittatur in calice, illud non transit in sanguinem, nec sanguini commiscetur, sed accidentib. prioris vini cõmixtum circumfunditur corpori, qđ sub illis accidentibus latet non madidans circumfusum, & sic contingit accidentia permutare subiectũ, & hic cedit natura miraculo: Veruntñ inter prædictas opiniones illa probabilior iudicatur, quæ asserit, aquam cum vino in sanguinem transmutari. vt expressius elucescat proprietas sacramenti & ideo vino aqua vnitur, vt Christo populus adunetur: per hoc enim ꝙ ipse accepit de nostro, & nos accepimus de suo, indissolubili vinculo coniungimur, vt ille qui est vnum cum patre per vnitatẽ ineffabilem, fiat vnum nobiscum per admirabilem vnionem, & eo mediante efficiamur vnum cum patre. No. quòd accidẽtia mutant subiectum, & econtra. Item natura cedit miraculo. Item virtus sup. consuetudinem operatur.

& vini: veritas, carnis & sanguinis: virtus, vnitatis & charitatis. Primum 10 est sacramentum, [a] & nõ res. Secundum [b] est sacramentum & res. Tertium est res, & non sacramentum. Sed primum [c] est sacramentum geminæ rei. Secundum [d] est sacramẽto vnius, & alterius res 20 existit. Tertiũ [e] est res gemini sacramẽti. Credim⁹ [f] igitur, quòd formá verborum [g] sicut in canone reperitur, & à Christo Apostoli, & ab ipsis eorum acceperint successores. 30

¶ In sacramento altaris, aqua cum uino transsubstantiatur in sanguinem. h.d. usque ad §. Tertio loco. Abb. Siculus.

¶ Quæsiuisti etiam, V- 40 trum aqua † cum vino in sanguinem conuertatur? Super hoc autem opiniones apud scholasticos variantur: Aliquibus enim videtur, quod cum de latere Christi duo pcipua 50 fluxerint sacramenta redemptionis in sanguine, ac regenerationis ĩ aqua: ĩ illa duo, [g] vinũ & aqua, quæ cõmiscentur in calice, diuina virtute mutantur, vt in hoc sacramento plene fit veritas, [h] & figu 60 ra. [i] Alij vero tenẽt, quòd aqua cum vino transsubstãtiatur [k] in sanguinẽ, cũ in vinũ trãseat mixta vino: licet physici [l] contrariũ asseuerẽt, qui aquã à vino per artificiũ posse asserũt separari. Pręterea potest [m] dici, quod aqua nõ trãsit [n] in sanguinẽ; sed remanet prioris uini accidẽtib. circũfusa, ita quòd vini saporem assumit: qđ inde conuincitur, quia si post calicis cõsecrationẽ, aliud vinũ mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, nec sanguini commiscetur, sed accidentibus prioris [o] vini commixtum, corpori, quod sub eis latet, vndique circumfunditur, non madidans circũfusum; ipsa tamen accidentia vinum appositum videntur efficere: quia si aqua fuerit apposita, vini saporem assumit. Contingit igitur accidenti mutare subiectum, sicut & subiectum contingit accidentia permutare: cedit quippe naturę miraculo, & uirtus supra consuetudinem operatur. Sed nec incõueniẽs creditur, aut absurdum, si aqua in corpore Christi esse credatur, cũ legat̃ de ipsius latere † processisse. & infra. [p]

¶ Verum inter opiniones prædictas, illa probabilior [q] iudicatur, quæ

g ¶ Illa duo.] sacramenta, quæ fluxerunt de latere Christi, scilicet aquam, & sanguinem. inf. eod. in quadam.

h ¶ Veritas.] id est, caro & sanguis. ADDITIO. Vel dic, veritas transsubstantiationis istius aquæ, in illam verám aquam Christi, & illius vini in sanguinem.

i ¶ Et figura.] id est, species panis & vini. ADDITIO. Vel dic, & figura quia per aquam figuratur regeneratio, & per vinum redemptio.

k ¶ Trãssubstãtiatur.] ita quòd desinit ibi esse aqua, & vinum.

l ¶ Physici.] qui dicũt, quòd aqua, & vinum non cõmiscentur per minima. i. nõ ita quòd inseparabilia sint, sed talis separatio impossibilis vel difficilis videt̃ postquã bene admixta sunt. a. ff. de acq. re. do. adeo, §. cum quis, & de conse. d. 2. cum omne. versus finem.

m ¶ Præterea potest dici.] hęc est tertia opinio.

n ¶ Transit.] contra istos est: q̃a si q̃s sum pserit hanc aquã cũ sanguine, iam nõ erit ieiunus, & ita illa die non poterit cõficere. sup. e. ex parte. sed contra, de conse. d. 2. relatum. & sup. eo. tit. consuluisti, & c. ex patte.

o ¶ Accidentib. prioris.] licet logici dicãt, ꝙ accidentia non possint permutare subiectum, quod verum est secundum naturam: Sed hic natura cedit miraculo, vt littera dicit.

p ¶ Processisse, & inf.] sub 3 hoc inf. ponitur alia opinio, q̃ ponit in antiqua ɔpilatione, q̃ est ĩ. e. ti. ĩ quadã.

q ¶ Illa probabilior.] nunqđ hoc diffinitur Papa, nobis prohibens alias opiniones: an vt Doctor, vt nõ imponat nobis necessitatẽ? eius ergo opinio est amplectenda, vt sup. pe feri. capellanus, & tamen non videtur aliquam reprobare. sup. de rest. spol. litteras.

a ¶ Cum.

† Hunc articulum pulchre explicat B.Th.3. par. q.74. ar.8. & Dominicus Sotus lib. 4. sen. dist. 9. q. 1. art. 6.

2 Improprie loquitur, sed apertius hęc dicũtur in ip so contextu decretalis.

† corpore. legitur vt plurimum in antiquis.

3 Hæc glossula deest vt plurimũ in antiquis exẽplaribus.

asserit, aquam cum vino in sanguinem transmutari, vt expressius eluceat [a] proprietas sacramenti. [b] Nam cum aquæ multę sint populi multi, [c] iuxta quod alibi legitur: Beati † qui seminatis super omnes aquas: ideo vino aqua vnitur, vt Christo populus adunetur: per hoc.n. quod suscepit [d] ipse de nostro, & accepimus ipsi de suo, tam insolubili nexu coniungimur, vt qui est vnum cum patre per ineffabilem vnitatem, fiat vnum nobiscũ per admirabilem vnionem: ac per hoc, ipso communiter mediante, cum patre vnũ efficimur. Pater, inquit, sanćte, serua eos, quos dedisti mihi, vt sint unũ sicut & nos, nón pro his rogo tm̃, sed pro eis, qui credituri sunt per verbum eorũ in me, vt & ipsi in nobis vnum sint, & mund⁹ credat, quia tu me misisti.

¶ *Oratio quæ dicitur in secreta, in festo S. Leonis, immutata est, quia ubi dicebatur- Annue nobis domine, vt animæ famuli tui Leonis hæc nobis ꝓsit oblatio: hodie dicitur, vt intercessione B. Leonis hæc nobis ꝓsit oblatio, & hæc mutatio cõtingit, q. a sãcti nostris orationibus nõ indigẽt, sed nos suis: hoc dicit vsque ad finẽ. Abbas.*

¶ Tertio † loco fraternitas tua requisiuit, quare fuerit mutatum, quod in secreta B. Leonis, [e] secundum antiquiores codices [f] continetur, sic videlicet: Annue nobis Dñe, vt aĩę famuli tui Leonis, hęc profit oblatio: cum in modernis sacramentarijs habeatur: Annue nobis quę sumus domine, vt intercessione Bea. Leonis, hæc nobis profit oblatio? Super quo respondemus, ꝙ cum sacræ scripturæ dicat auctoritas, † quòd iniuriam [g] facit martyri, qui orat pro martyre: idem [h] est rõne cõsimili, † de alijs sanctis sentiendũ; quia orationibus nostris nõ indigent, pro eo quòd cum sint perfecte beati, oĩa eis ad vota succedunt; Sed † nos potius orationibus eorum indigemus, quos (cum miseri simus) vndique mala nostra perturbant: vnde qđ in plerisq; † orationibus cõtinetur; profit vel proficiat huic sancto, vel illi † talis oblatio ad gloriã, & honorem, ita debet intelligi, vt ad hoc profit, quod † magis, ac magis à fidelibus glorificetur in terris: licet pleriq; reputent nõ indignum, sanctorum gloriam vsque ad iudicium augmentari; & ideo ecclesiam interim sane posse augmentum glorificationis eorũ optare. Verum, † vtrum in hoc art. locum habeat illa distinctio, qua docetur, ꝙ defunctorum alij sunt valde boni, alij sunt valde mali, alij mediocriter boni, alij mediocriter mali; vnde suffragia, quæ fiunt à fidelibus in ecclesia pro valde bonis, actiones sũt gratiarum; pro ualde malis, consolationes viuorũ; expiationes vero pro mediocriter bonis, & propitiationes pro mediocriter malis, tua discretio inuestiget. [i]

¶ Idem rectoribus Romanæ fraternitatis.

¶ *Grauius peccat, qui simulat conficere, & nõ conficit, quàm ille, qui conficit in mortali.*

---

a ¶ Cũ vino.] i. vinũ aquaticũ: non.n. trãseũt duo ĩ sanguinẽ, sed vinum qđ aquam sibi incorporauit: & ita expone aquã cũ vino. i. cõpactũ vel cõpositũ ex eis. hæc expositio est ẜm illã opinionẽ, q̃ asserit, ꝙ aqua cũ vino transsubstantiatur in sanguinẽ, & illa probabilior est, vt dicit hic.

b ¶ Eluceat.] aliàs elucescat. Ber.

c ¶ Populi multi.] de consc. dist. 2. cum oẽ, & dist. 4. proprie.

d ¶ Suscepit.] de consc. disti. 2. in Christo patri.

TERTIO LOCO. In secreta B. Leonis olim ita dicebat: Annue nobis quæsum⁹ Dñe, vt animæ famuli tui Leonis, hæc ꝓsit oblatio: modo sic dr̃: Annue nobis q̃su mus Dñe, vt intercessione B. Leonis hæc nobis ꝓsit oblatio: q̃siuit archiepš, quare fuit illud mutatum. Rñdet Papa: Sacra scriptura dicit, quòd iniuriã facit martyri, q orat pro martyre, & idẽ est intelligẽdum de alijs sanctis q oĩonib. nostris non indigent, sed nos potius eorũ orationib. indigemus, vñ ꝙ cõtinetur in plerisq; oĩonibus profit, vel proficiat huic sancto, vel illi, talis oĩo ad gloriam & honorem, ita dẽt intelligi. vt magis à fidelib. glorificetur in terris. In fine dicit Papa vtrũ in hoc art. locum habeat illa distinctio, qua docetur, quòd defunctorum alij sunt valde boni, alij valde mali, alij mediocriter boni, alij mediocriter mali, discretio huius archiepi hoc inq rat. Not. quòd iniuriam facit martyri, q orat pro martyre. Itẽ vbi eadẽ est rõ, dẽt esse idẽ i⁹.

e ¶ Leonis.] quia [1] olim orabatur pro ipso. hodie ipse orat pro nobis. & ita mutatum est.

f ¶ Codices.] i. i. libri missæ, aliàs litteræ oratorij.

g ¶ Iniuriã.] [2] quasi diceret superfluum, simile. sup. de maiori. & obe. legebatur. arg. vbi eadem est rõ dẽt esse idem ius. ff. ad leg. Aqu. illud. æquitatis.n. rõ similia iura suadere vr̃. C. ad l. Falcidiã. l. vlt. & š. de ꝯfirmatio. vti. cũ dilecta, vbi de hoc.

[Glos. seq. quærit obijciendo, & soluit dubitatiue. itẽ obijcit, & soluit.]

i ¶ Inuestiget.] sed quãre Papa ponit hũc casum in hanc dubitationẽ, vtrũ habeat locũ hic illa distinctio, vel non, cũ Augustinus dicat, quòd non pro valde malis propitiationes sunt 13. q. 2. ips. forte ideo, q a dubiũ est, quã mediocriter mali appellãtur: si.n. illi tm̃ appellãtur mediocriter mali, q nõ decesserũt in aliquo mortali peccato, sed tm̃ ĩ venialib. peccatis, sed hoc idẽ est, quòd mediocriter boni: si aũt appellat illos mediocriter malos, qui decesserũt in aliquibus mortalib. peccatis, ñ tñ valde magis, obstat 13. q. 2. ꝓ abeuntib. vbi dr̃, ꝙ ꝓ nullo est orandum, q decesserit in mortali pctõ. Itẽ si preces valẽt ꝓ illis, q decesserunt in mortali pctõ; pone ꝙ aliqualiter eleemosynæ & oĩones valeãt ad tollẽdã partẽ ill⁹ pęnę ẜm hoc pñt tot oĩones & eleemosynę fieri, ꝙ pœna tollatur tota, & ita dãnatus saluabit. Ad hoc posset dici, ꝙ mediocriter mali dñr, qui hñt multa venial a. mediocriter boni qui pauca. Vel melius dicas, quòd mediocriter mali dñr, qui mortalia cõmiserũt peccata licet leuia, & in q bus nõ est necessaria in-

Marginalia:

Esa. c. 32.

† In vulgata editione legitur sicut est impressum, sed antiqua R ymundi exemplaria hñt ita: Beati qui seminãt super aquas.

Ioan. 17.

† Summa est sanctos in cęlo cum Deo regnãtes, nõ egere ṕcib. nostris, sed nos eorũ ĩtercessionib. vide cõc. Trid. sess. 25. tit. de inuocatione, & reliq. sanctorum, & c.

1 Hæ duæ glossulæ nõ hñtur ĩ vetustis exemplaribus.

2 Hęc glossula non hr̃ in antiquis exẽplaribus.

† Hoc dictũ est B. Augustini de verbis Apostoli, serm. 17. refert Magister sen. li. 4. d. 43. c. 1.

† Alias ita: & de Sãctis alijs Sentiendum.

† Vide Sot. li. 4. sen. d. 45 q. 3. art. 1.

† pluribus.

† illis.

† al. ita: qđ magis ac melius, & c.

† De hoc dubio, ꝙ valde est anceps, vide præ alijs Dñicũ Sotũ li. 4. sen. dist. 45. q. 2. art. 2. & ibidẽ Magistrũ in littera. c. 1.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

inscriptio. ff. de accu. l. eius. & in q̄b. procurator. cōstitui p̄t. ff. an p aliū cāe ap. ref. pos. l. 1. & s̄m hoc dicas. ꝙ si vnus denarius aliquātā partē pœnę tollat siue quartā, siue tertiā, s̄cd̄s tollat tm̄, tm̄ dico in ꝓportione, sed nō in quantitate: s̄m. hoc ēt si totus mundus effunderetur, semper aliquid remaneret. Idem pōt dici de indulgentijs, quæ fiunt in dedicationibus ecclesiarum. Ber.

CAP. VII.

DE† homine: & infra. ¶ Quęsiuistis,† quid de incauto presbytero videatur, qui cum se sciat in mortali † crimine constitutum, Missarum solemnia, quæ non potest propter necessitatem [a] quamlibet [b] intermittere, propter sui facinoris cōscientiam dubitat celebrare: peractisque ceteris circūstantijs, Missam celebrare se fingit, & suppressis [c] verbis quibus conficitur corpus Christi, panem † & vinum tantummodo pure sumit: ita credēs per id quod prætendit, [d] populo satisfacere, vt per hoc quod intendit, Deum non debeat prouocare. Cum ergo falsa [e] sint abijcienda remedia, quæ veris [f] sunt periculis grauiora: [g] licet is, qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, peccet grauiter, [h] si se ingerat irreuerenter ad illud: grauius tamen videtur offendere, qui sic fraudulenter illud præsumpserit simulare, cum ille in solius misericordis Dei manum incidat: iste vero non solum Deo (cui non veretur illudere) sed populo, quem decipit, se adstringat.

† Cap. 6. eo. tit. in 3. cōp.

† In antiquis legitur, Quæsiuisti.

† Vide B. Th. 3. par. q. 79. ar. 3. & q. 80. ar. 5. & Ludouicū Carrerium trac. de hæret. n. 39.

† In codice Barbatię ita: panem & vinum purum tantumodo sum t.

DE homine.] Primo ponitur qō. Secundo solutio ibi, Cum ergo. Abb.

CASVS. Quidā sacerdos, cū esset ī mortali peccato cōstitutus, & oporteret ipsū Missarū solēnia celebrare, pp conscientiam dubitabat celebrare: peractis ceteris circūstantijs Missam celebrare se finxit, & suppressis verbis quibus cōficitur corpus Christi, panem & vinum solummodo purum sumpsit, credens per hoc populo satisfacere, & Deum non prouocare. Quęsitū fuit, q̄d de hoc presbytero videat, vtrum minus malum fecerit, q̄ conficiēdo. Rn̄det Papa, ꝙ falsa remedia sunt abijcienda, quæ sunt veris periculis grauiora. licet. n. ille, qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, grauiter peccet, si se ingerat irreuerenter ad illud, grauis tamen offendit, qui sic fraudulenter illud præsumpserit simulare, quia ille qui vere conficit, in manum solus Dei incidit, ille vero qui sic simulat, & Deo & populo se constringit, quia taliter decipit. Not. quōd falsa remedia veris periculis sunt grauiora. Item existens in mortali peccato celebrare non debet.

a ¶ Necessitatem.] quia forte dies festus imminet, vel funus alicuius.

b ¶ Quamlibet.] i. aliquam quæcunque illa sit. 17. q. 1. similiter. & 1. q. 7. si quis omnem.

c ¶ Suppressis.] i. tacitis: quia non dicit illa verba, quib. conficitur corpus Christi.

d ¶ Prætendit.] id est, fingit se celebrare. Ber.

e ¶ Falsa.] quia populus vana simulatione non est fallendus. 27. dist. quod interrogasti. & C. de lat. li. tollen. l. 2. §. sed & si. Ber.

f ¶ Quæ veris sunt periculis.] Io. sic exponit, id est, manifestis periculis.

[Gl. seq. ponit duas lecturas.]

g ¶ Grauiora.] quasi diceret, grauius est peccare occulte q̄ manifeste. 12. q. 1. certe. 11. q. 3. p̄cipue. 3 in hoc. n. periculosius est, q̄a occulte peccans. nō hēt qui eum corrigat. Alio aūt respectu magis peccat, qui publice peccat. q̄ q̄ occulte: q̄a p̄stat alijs exēplum delinquēdi, vt in d. c. præcipue. q̄a p̄ctm̄ suū tuet rōnib. & sic intelligitur illud. 32. q. 4. nemo. & 14. q. 5. pœnale. [1] Tancr. intelligit, vt iacet littera: q̄m grauius peccat sacerdos criminosus, qui simulat celebrare, & non celebrat, quam si criminosus celebraret: quia in primo casu, in pluribus delinquit. Deū. n. offendit, & proximū decipit: In s̄cd̄o casu solum Deum offendit. Et iste est bonus intellectus, quia talia remedia nullus dēt inuenire: quia falsa sunt, ex eo ꝙ non conficit, cum videatur conficere: i. grauiora sunt quam vera pericula peccatoris, qui conficit: & hoc innuit bene littera sequens.

1 Cōcor. tex. in l. 1. in fi. & ibi Cy. C. vbi de crim. agi. opor. But. l. 2. C. de summa trin.

h ¶ Peccet grauiter.] sic patet, ꝙ quicunq; est in mortali peccato, celebrare non debet 6. dist. testamentum. & de conse. dis. 2. quotidie & 1. q. 1. sacerdotes. & c. sacrosancta. & omnis talis suspensus est quo ad se, s. de cohab. cler. & mulie. c. vlt. sed non quo ad alios, vt ibi: nisi sit simoniacus vel notorius fornicator, q̄m illi suspensi sūt quoad se, & quo: ad alios, vt 32. dist. §. verum nullus, & ca. præter hoc. & j. de simon. tanta. Sed nunquid talis sacerdos p̄t celebrare si habeat cōtritionem cordis: quia forsitan dū instat necessitas celebrādi, non potest habere cui confiteatur? Satis [2] potest dici, quod sic, dum tamē habeat propositum satisfaciēdi, & illud postea quam cito potest, cōfiteatur, vt j. de sent. excom. de cetero, & c. à nobis 2. & c. quāuis: & 26. q. 7. qui recedunt. de consec. dist. 2. quotidie.

2 Vide B. Th. 3. par. q. 83. 7. ad 2. ar.

¶ Idem Ferrariensi episcopo.

¶ *Hic improbat opinionem, quæ habet, quod in sacramento altaris aqua conuertatur in phlegma, & probat Christum fuisse verum Deum, & verum hominem, & quod de ipsius latere exiuit vera aqua.*

IN quadam.] Primo ponitur qō. Secundo solutio: ibi, Nos igitur. Et ibi primo refert duos errores. Secundo, ibi, sed aduersus illos improbat. Tertio, ibi, Per hoc. Respondet principali quæstioni, probans, quod de latere Christi exiuit vera aqua. Quarto ibi, Cum autem: dicit quare de latere Christi exiuit sanguis & aqua. Abb.

CASVS. In præcedenti decretali cum Marthæ inter ceteras opiniones, quę ibi ponuntur, erat alia opinio, quę dicebat, in sacramento Eucharistiæ aquam in phlegma conuerti: quia de latere Christi dicebant non aquam, sed humorem aquaticum profluxisse: hanc opinionem tenebat magister Hug. Episcopus Ferrarien. quam opinionem Papa reprobauit in decretali prædicta cum Marthæ. sed ex quo vidit, ꝙ Papa contrarium sentiebat, voluit sibi adhærere. Sed auctoritas Ioannis Apostoli mouebat magistrum Hug. quæ dicit: Tres sunt, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis, & hi tres vnum sunt, i. de vna & eadem re, s. de humanitate Christi, vt Hug. exponebat: dicebat Hug. ꝙ si vera fuit aqua, quæ exiuit de latere Christi, & nō aquaticus humor: non vř qualiter probatur per illam auctoritatem, ꝙ Christus sit verus homo. glossa super locum illum sic se hēt, spiritus, i. humana anima, quam emisit in passione, aqua, & sanguis, quæ fluxerunt de latere Christi: per hanc auctoritatem probatur, ꝙ Christus sit verus homo. Sed dato ꝙ illa non fuerit vera aqua, sed aquaticus humor, verba Apostoli, & glossa super illum locum, intelligibilia sibi videbātur: sed dato ꝙ esset vera aqua,

ra aqua, nō intelligebat auctoritatē Ioānis, & glossam super locum illum. vnde petiuit à Papa vt auctoritatē & glossam sibi exponeret, & ipse rñdet, dicēs ꝙ quidā dixerunt, sed errauerunt, Christum non fuisse verum Deum, sed adoptiuum, vt miseri Ariani. Alij dixerunt Christum non fuisse verū hoīem, sed phātasticū, vt impij Manichæi. Sed ꝯ istos loquit Ioannes Apostolus in epistola sua: Tres sunt q testimonium dāt in cęlo, pater, verbum, & spiritus sanctus: & hi tres vnum sunt, per hoc ostēdens, ꝙ Chrus sit verus Deus. Et tres sunt, q testimonium dāt in terra, spiritus, aqua, & sanguis. per hoc intēdens ostēdere, ꝙ Christus sit verus homo. Ad esse.n. hoīs duo exiguntur principaliter, s. corpꝰ & anima, ex quib. verus homo cōsistit. ꝑ hoc autem, ꝙ in articulo mortis tradidit spiritum, de quo dixerat, Pater ī manus tuas commendo spiritu meū, manifestè probatur, ꝙ spiritum habebat, & animam rōnalē, de qua dixerat; Tristis est anima mea vsq; ad mortē: per hoc ꝙ vnus mili tū lancea latus eius aperuit, & ꝯtinuo exiuit sanguis & aqua probatur ꝙ Christus hēbat verum corpus & non phantasticū, de quo nec aqua, nec sanguis posset exire: vñ ille, qui vidit, testimonium perhibuit, & testimoniū eius verum est. & sic tres sunt, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis. Quod Christus sit verus homo ex anima rōnali subsistens, probatur ex eo, ꝙ spiritū vitalem emisit: & de vero corpore hoc probatur, quia inde sanguis & aqua exiuit, sed anima rōnalis non posset viuificare nisi corpus humanum & ita sicut fuit verus spiritus, & verus sanguis, ita & vera aqua: ꝙ si non fuisset vera aqua, sed phlegma, ille qui vidit ꝑfecto nō aquā, sed phlegma dixisset, nec in hoc verum regenerationis sacrm̄ fuisse ostēnsum, cū per sacramentum baptismi, non regeneremur in phlegmate, sed in aqua, nec ꝑ hoc posset probare, ꝙ in sacramento Eucharistiæ admiscenda sit aqua cum uino, si de latere Christi non aqua, sed phlegma cum sanguine effluxisset. Item non fuisset vera figura, quæ super hac re præcessisset in veteri testamento, quando Moyses virga percussit silicem, & ex ea, non phlegma, sed aqua manauit, ergo qualiscūque fuerit illa aqua, siue de nouo diuina virtute creata, siue de componentibus resoluta, procul dubio uera fuit: sicut verus extitit sudor ipsius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. cum enim ad compositionem humani corporis quattuor elementa concurrant, terra, aqua, aer, & ignis: & ad regenerationē eiusdem corporis, quattuor humores consimiles illis conueniunt, videlicet sanguis, cholera, phlegma, & melancholia: vt veritatem humani corporis expressius demonstraret, vnum de elementis, & vnum de humoribus, quæ magis mysterio congruebant, Ioannes expressit ex elementis aquam, & ex humoribus sanguinem: in quibus duo maxime sacramenta relucent redēptionis per sanguinē, & regenerationis ꝑ aquam. No. ꝙ ad esse hominis duo exiguntur. s. corpus & anima. Itē de corpore phantastico sanguis exire non potest. Item à forma verborū nō est recedendum. Itē compositum in cōponētia, & elemētatū in elemēta resolui potest.

¶ Ca. 7. e. ti. in 3. cōp. pręter B. Thom. paulo post citatū vide Soto l b. 4. sen. dis. 2. & q. 3. ar. 5. & dis. 9. q. 1. ar. 6.

† Hos dānauit cōcil. Nicæuum. uide Nicephorū lib. 8. ca. 5. 6. 7. & 8.

† Vide Epiphaniū li. 2. ꝯ hæreses hęresi 66.

1. Ioan. 5.

CAP. VIII.

IN † quadam nostra decretali [a] epistola asseris te legisse, illud esse nefarium opinari, quod quidam dicere præsumpserunt, in sacramento videlicet Eucharistiæ aquā in phlegma conuerti: nā de latere Christi nō aquam, sed humorem aquaticum mentiuntur exisse: & ꝯ. ¶ Nos igitur ad tuæ supplicationis instantiam respondemus, [b] quod quidā dixerunt, sed errauerunt, Christum non fuisse verum Deū, sed adoptiuū, vt miseri Ariani. [c] † Alij Christum nō fuisse uerū hoīem, sed phantasticū, vt impij Manichæi. † ¶ Sed aduersus hmōi hæreses, Ioannes Apostolus in epist. sua loquitur dicens: Tres sunt, qui testimonium dant in cęlo, pater, [d] uerbum, & spiritus sanctus: & hi tres unum sunt, ꝑ hoc intendēs ostēdere, qđ Christus sit verus Deus. Et tres sunt q testimonium dāt in terra: spiritus, aqua, & sanguis, per hoc intendens ostendere, ꝙ Christus sit uerus homo. Nam ad esse hoīs duo principaliter [e] exigūtur, uidelicet corpus, & aīa, ex quorum cōiunctio ne [f] verus homo subsistit. Per hoc autem qđ in articulo mortis Christus inclinato capite tradidit spiritū, de quo uoce magna clamauerat: Pr̄, in manus tuas cōmendo spiritum meum: manifeste ꝓbatur, quod ipse spiritū habebat, non solum flatū uitalem, [g] sed animam rationalem: † de qua prædixerat: Tristis est anima mea usque ad mortem: & Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam. ¶ Per hoc autem quod unus militū lancea latus eius aperuit, & continuo sanguis exiuit & aqua: ꝓbatur aperte, ꝙ Christus

a ¶ In quadam nostra decretali.] s. eo. cum Marthæ. sed illa opinio 1 remota est modo inde.

b ¶ Respondemus.] ad quęstionem magistris Hug. eps Ferariēsis, q opinionē prędictā secutus fuit. Dicebat enim Hug. si illa fuit vera aqua, q̄ de latere Christi exiuit, nō ītelligebat qualiter per illā probatur ꝙ Christus sit verus homo, nec intelligebat, s̄m hoc auctoritatē illā Ioānis Apostoli, nec glossam ibi positā, tres sunt qui testimonium dāt in terra spiritus, aqua, & sanguis: & hi tres vnū sunt & glossa super illo loco sic se habet spiritus. i. humana anima, quam emisit in passione: aqua & sanguis quæ fluxerunt de latere Christi: sed dato ꝙ illa aqua nō fuisset aqua, sed aquaticus humor humani corporis, tam auctoritas Apostoli qui glossa intelligibilia sibi videbantur. vnde quæsiuit à domino Papa, vt exponeret sibi prædictas auctoritates & glossam: & ipse respondet.

c ¶ Ariani.] & Bonosiani. 24. q. 3. quidā. ver. Bonosiani. sed Ariani sunt illi, qui dixerunt, filium nō coæternum patri. 24. q. 3. quidam. uer. Ariani. de secta Manichæorum habetur. 24. q. 3. quidam. uer. Manichæi. sed de ista non continetur hic, sed forte alibi. Ber.

d ¶ Pater verbum. & Spiritus sanctus.] Pater dedit testimoniū deitatis, qñ dixit; hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Filius dedit testimonium deitatis, quando in monte transfigutatus potentiā deitatis & speciem æternæ beatitudinis ostēdit Spiritus s̄ct Sanctus dedit testimoniuum deitatis, qñ super baptizatum in specie columbæ requieuit, uel qñ ad inuocationem nominis Christi corda credentium adimpleuit.

e ¶ Duo principaliter.] & ita Christus est duo nentri rogaueris, quia & est Deus & homo. ꝯ. de hætet. cum Christus. Lau.

f ¶ Coniunctione.] i. ex quib. coniunctis inuisibiliter.

g ¶ Non solum uitalem.] secundum ꝙ hyrci diuidunt spiritum uitalem scilicet & animam. Lau.

1 Ea tñ opinio, seu uerbꝰ loquendo er ror q̄ ex dec. cū Marthæ, abstulit Raymūdus, refertur in ptin. huius decre. eisdē uerbis, quibus extat in antiqua ꝯpilatrone.

Mat. c. 26. Luc. c. 22.

† rōnabilem

Luc. 23. Marc. 15. Mat. 27. Ioan. 10. Ioan. 19. 1 Ioan. 5.

a ¶ N si

verum corpus habebat; Nã de phantastico corpore, nec sanguis nec aqua potuisset exire. vnde ille qui vidit, testimoniũ perhibuit, & testimoniũ eius est verum; quia tres sunt, qui testimoniũ dãt in terra, spiritus, aqua, & sãguis Quòd videlicet Christus sit verus homo, ex aĩa rõnali† & humana carne subsistens, probatur ex eo, q̃ spiritum vitalẽ emisit: & de vero corpore ꝓbatur, qm̃ ex eo sanguis exiuit; & aqua: rationalis quippe anima nõ posset viuificare, nisi corpus humanum, a ex quibus verus homo consistit. Ceterum sicut fuit verus spiritus, & verus sanguis, ita procul dubio vera aqua; cum Christus sit veritas & à veritate omnis fallacia sit penitus aliena; nam si nõ fuisset aqua, sed phlegma, qđ de latere Saluatoris exiuit, ille qui vidit, & testimonium veritati perhibuit, profecto non aquam, sed phlegma dixisset: b nec in hoc verum regenerationis sacramentum fuisset ostensum, cũ per sacramentum baptismi non regeneremur in phlegmate, sed ĩ aqua: Neque per hoc posset vero argumento probari, quod in sacramento Eucharistiæ admiscenda† sit aqua vino, si de latere Christi non aqua, sed phlegma cum sanguine profluxisset. † Sed nec vera fuisset figura, quæ super hac re præcessit in veteri testamento, quando Moyses c virga percussit silicem, & ex ea non phlegma, sed aqua manauit. † Restat igitur, vt qualiscumque fuerit illa aqua, siue naturalis, siue miraculosa, siue de nouo diuina virtute creata, siue de componentibus ex parte aliqua resoluta, procul dubio vera † fuit: cum naturaliter possit, & compositum in componentia, & elementatum in elementa resolui: quemadmodũ verus exitit sudor ipsius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Cum autem ad compositionem humani corporis, quattuor elemẽta cõcurrant, videlicet terra, aqua, aer, & ignis: & ad vegetationem eiusdem corporis, quattuor humores illis d consimiles conueniãt, videlicet, sanguis, cholera, phlegma, & melancholia, vt veritatem humani corporis expressius demonstraret, vnum ex illis, & vnum ex istis Ioannes expressit, illaque potius ex illis, & ex istis quæ magis mysterio † congruebant, ex elementis aquam, & ex humoribus sanguinem: in quibus duobus, duo maxime † sacramenta redemptionis videlicet, & regenerationis elucent.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Præcipit prælatis, & clericis in virtute obedientiæ, vt nocturnum officium & diurnum, studiose celebrent & deuote.*

CAP. IX.

Dolentes referimus, quòd nõ solum quidã minores clerici, verum etiam aliqui ecclesiarum prælati, circa† comessationes superfluas, & fabulationes illicitas (vt de alijs taceamus) fere medietatem noctis expendunt, & somno e residuum relinquentes, vix ad diurnum cõcentum auiũ excitantur, transcurrendo vndique continua† syncopa f matutinum. ¶ Sunt & alij, qui Missarum solemnia vix celebrant quater in anno, & (quod deterius est) interesse contẽnunt, & si qñ dũ hæc celebrantur, inter sint, chori silentiũ fugiẽtes, intendũt exterius collocutionib. laicorũ: dumq; auditum

a ¶ Nisi corpus humanum.] cum non possit habitare in sicco, arg. 32. q. 2. Moyses, nec corpus humanum vegetari põt, nisi per animam: nam nisi aliquãdo spiritus malign⁹ corpus mortui hõis subintret, vt 26. q. 5. nec mirum, non tamen illud viuificat, nec vnum cũ illo efficitur, sed illud mouet ad instar vẽti, qui laruã subintrat, & mouet ipsum

b ¶ Sed phlegma dixisset.] simile sup. de trãsla. inter corpora lia, & ĩ. de dec. ad audientiã, & est arg. nõ esse recedendum de facili a forma verborum. ĩ. de spon. ex literis. & C. de li. præ. l. 3. & ff. de iu. do. permittendo. Et hoc si iuri cõsonat, alias ad iurisperiti interpretationẽ recurrẽdum est. ff. de v sufr. leg. si alij. argu. sup. de consue. ex tris. ĩ. de ver. sig. præterea, & ff. de le. 3. non aliter. Ber.

c ¶ Moyses.] sic ĩ. de consec. dist. 2. reuera. hic ergo exigitur expressa similitudo inter ea quæ sunt in nouo testõ, & ea q̃ sunt veteri, alibi nõ exigitur diuersitas, ne videamur iudaizare. ar. ĩ. de sac. vnc. c. vnico. ver. verumtamen v nctiones. &c. Lau.

d ¶ Illis consimiles.] s. in frigiditate & caliditate, siccitate, & humiditate, quã cõuenientiam physicorũ propriũ est assignare, nõ iurisperitorũ.

ADDITIO. Vide bonam glo. in prœmio insti. §. igitur.

Dolentes.] Duo facit. Primo ponit clericorum duplicem excessum. Secũdo prohibet. ibi, Hęc igitur, Prima subdiuiditur in duas, prout duo sunt excessus. Secũda ibi, Sũt & alij. Abb. Siculus.

CASVS. In concilio isto reprehẽdit Papa clericos, & prelatos ecclesiarum, qui circa comessationes superfluas, & confabulationes illicitas potius sunt intenti, quã circa diuina officia, & quidã eorũ vix Missarum solemnia quater in anno celebrant. & hæc & alia similia, præcipit Papa sub pęna excõmunicationis & in virtute obediẽtiæ corrigi ac emendari. Not. q̃ clerici, & prælati, cõmessationibus superfluis, & cõfabulationibus illicitis vacare non debent. Itam in officio diuinis syncopatio reprobatur. Item officium diuinum deuote celebrari debet.

e ¶ Somno.] 1 requirit natura requiem: tamen captanda est hora congrua: vnde Seneca. Quies tibi sit non desidia. Ouidius sine titulo.

Stulte, quid est somnus, gelida nisi mortis imago.

Longa quiescendi tempora fata dabunt.

f ¶ Syncopa.] de consec. dist. 4 retulerunt. vnde versus.

Syncopa de medio tollit quod epenthesis auget.

De istis figuris dicitur in f. de verb. signific. forus.

a ¶ Sub-

† rationabili

† In antiquis ita, & vero corpore probatur &c. & absq; dictione, de qm̃ intelligitur p̃cedens participium nẽpe subsistens.

† al. ita: ad miscenda sit aqua cũ vino

† fluxisset.

Num. 20.

† emanauit.

† Vide B. Th. 3. p. q. 74. a. 6 ad 3. arg vbi citat hunc lo cũ, q perperã tribuitur Innocentio ij. in plurib. D. Tho. exẽplarib. cũ sit Innocentij iij.

1 Hæc glossa non hr̃ in vestustis codicibus.

† maxima.

† ministerio

† Scilicet Lateran. sub Inno. iij. c. 17. refertur c. 7. ti. de celebratione diuini officij, in 4. cõp.

† In codice Barbatię ita: circa cõmessatione superfluas, & confabulationes &c.

† cõtinuata, in concilio.

tum ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad diuina.

¶ Hæc igitur & similia sub pœna a suspensionis penitus inhibemns, districte præcipientes in virtute obedientię, vt diuinum b officium nocturnum pariter & diurnum, quantū eis Deus dederit, studiose c celerent pariter, & deuote. d

¶ Honorius tertius.

¶ Eucharistia debet mūdè seruari, & in eius eleuatione, & delatione populus debet se inclinare, & cum defertur ad infirmū, debet deferri in decenti habitu, & cum lumine: transgressores vero grauiter sunt puniendi.

CAP. X.

SAne † com olim, & inf. ¶ Ne propter incuriam sacerdotum diuina indignatio grau⁹ exardescat, districte præcipiendo mādamus, quatenus à sacerdotibus Eucharistia, in loco singulari, mundo, & signato semper honorifice collocata, deuote ac fideliter conseruetur. e

¶ Sacerdos vero quilibet frequenter doceat plebē suam, vt cum in celebratione Missarum eleuatur Hostia salutaris, se reuerenter inclinet, † idem f faciens, cum eam defert presbyter ad infirmum. Quam in decenti habitu, superposito mundo velamine ferat, & referat manifeste ac honorifice ante pectus, cum omni reuerentia & timore semper lumine præcedente, cum sit cādor lucis ęternę, vt ex hoc apud omnes fides & deuotio augeatur. Prælati autem huiusmodi mandati grauiter punire g non differant transgressores: si & ipsi diuinam, & nostram volūt † effugere vltionem.

¶ Idem vniuersis ecclesiarum prælatis.

¶ In ecclesijs collegiatis debēt celebrari duæ missæ collegialiter, vna ꝓ defūctis, alia secundū exigentiam diei, vt profesto, si festū occurrit, vel ꝓ feria, si feria.

CAP. IX.

CVm † creatura non habeat quid pro meritis respōdeat creatori, & inf. ¶ Mādamus, quatenus nullum in vos torporem negligētiæ obrepere permittatis, quo minus & ꝓ anniuersarijs h defunctorum, & pro festo vel feria, secūdum temporum cōgruentiam, Missarum solemnia cōuentualiter celebretis.

¶ Idem.

¶ In die cenæ Domini episcopus tantum in sua ecclesia debet missam celebrare, & chrisma conficere.

---

a ¶ sub pœna.] & ita non est canon latæ sn̄iæ, sed potius ferendæ. s̄. de iure patro. relatum. vbi de hoc.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem, quæ sit pœna contra facientis.]

b ¶ Diuinum officium.] ad quod ēt sine isto præcepto tenentur. sup. e. presbyter, & ita qui contra hoc præceptū faciunt, inobediētiam incurrunt: vnde vr̄ ꝙ sint suis bn̄ficijs priuandi ꝑꝑ inobedientiam. arg. s̄. de maioritate & obed. illud. quia peccatū paganitatis incurrit q̄squis sedi Apostolicæ obedire cōtēnit octuagesima pr̄ia d. si q̄ sunt ꝑsbyteri, & infidelis esse cōuīcit, ēt si fidelis esse videat. 8. q. 1. sciēdū. si hoc est verū imo q̄a est, multi punirentur de inobedientia, q̄ est grauissimū peccatū, vt patet per iura prędicta. Sed dicas, ꝙ qui canonis inobediētiam incurrit, cū eo mitius agit quā cū eo qui iudicis inobedientiā incurrit arg. j̄. de cle. excōicato ministr. si celebrat. 1. & ff. de arbitris. Celsus. Ber.

c ¶ Studiose.] 2 quātum ad officiū oris, i. sine syncopa.

d ¶ Deuote.] 3 quantū ad officiū cordis.

SAne.] Quattuor sunt dicta. Secundum ibi, Sacerdos. Tertium ibi, Quam. Quartū ibi. Pręlati. Abbas Siculus.

CASVS. In capitulo isto præcipit Papa, ꝙ sacerdotes in loco mundo custodiāt Eucharistiā diligenter, ne ꝑ eorū incuriā diuina indignatio exardescat: & quilibet sacerdos frequēter doceat plebē suā, vt qn̄ in celebratione Missarū Hostia eleuatur, se reuerēter inclinet, & idem faciat, cum portatur ad infirmū lumine pręcedēte, & ꝑlati hm̄ōi mandati trāsgressores puniāt si & ipsi diuinam volunt effugere vltionem. No. quòd Eucharistia in loco mundo custodiri debet. Item qui faciunt contra mandatum Papæ, puniendi sunt.

e ¶ Conseruetur.] sub fidelibus clauibus, ne sinistra manus ad ea possit extendi, inf. de custo. Eucha. c. 1.

[Gl. seq. recit. per q. quam tripliciter soluit, & solutionem mediam moderatur.]

f ¶ Inclinet idē.] flexis genib. & pōt dicere ista verba.

Salue lux mundi, verbum patris: hostia vera;
Viua caro, deitas integra, verus homo,

Vel ista. Transsubstantientur res istæ in corpus & sanguinē tuū Dn̄e, ad honorē & laudem nominis tui, ad confessionē peccatorū & ad salutē animarū nostrarū. Vel orationē dn̄icā. Verba ista, trāssubstātientur res istæ, &c. debēt 3 dici antequā Hostia eleuetur ante illa verba, Hic est sāguis me⁹, & c. postea nō dēnt dici, cū iam sint trāssubstātiatæ ī corp⁹ & sanguinē. B.

g ¶ Punire.] ad arbitriū iudicis puniētur qui hoc non seruauerint; cum pęna certa hic nō statuatur ff. d̄ offō delegati, de causis, & ff. de iure deliberā. l. 1. in fin. vbicunq; .n. pœna non statuitur, ad arbitriū iudicis imponitur. 4

CVm creatura.] Primo ponit mādatum. Secundo præmittit causam generalem. ibi, Mādamus Abb. Siculus.

CASVS. Prælati & clerici cōuētualiū ecclesiarū, Missas ꝓ anniuersarijs defunctorū sine cōuentu celebrabāt, s. solus sacerdos cū vno alio, qd̄ significatum est dn̄o Papæ: vn̄ mandat Papa oīb. ꝑlatis ecclesiarū, quatenus nullam negligētiā in eos permittāt obrepere, quo minus Missarū solēnia pro anniuersarijs defunctorū, & pro festo vel feria cōnētualiter s̄m tpum congruentiā dēant celebrare. No ꝙ negligētia in prælatis reprobatur. Itē in officijs diuinis celebrandis congruentia temporis attendenda est.

[Gl. seq recit. per q. quid hic dicatur anniuersarium.

h ¶ Pro anniuersarijs.] anniuersarium dr̄ quod pro defuncto fit anno reuoluto à die mortis suæ; sed dicitur hic anniuersarium officium, scilicet. quod fit quotidie pro defunctis, quod facere debent sacerdotes, quia animæ defunctorum 5 soluuntur, aut orationibus, & sacrificijs sacerdotum, aut precibus sanctorum aut ieiunijs & eleemosynis cognatorum. 13. q. 2. animæ defunctorum, & quia nescimus quibus prosunt pro omnibus hæc sunt facienda, ea. causa. & q. non æstimemus, nisi pro illis, quos cōstat in mortali peccato decessisse. 23. q. 5.

---

1 Adde ꝙ no. j̄. de ele. gr̄ia li. in glo. ꝯfaciens li. 6. & s̄. de treu. & pac. c. 1. Io. A.

2 Hæ duæ glossulæ nō sunt in antiquis codicib.

† Vide cōcil. Trid. ses. 12. in decreto de sanctissimo Eucharistiæ sacramento. c. 6. & canone. 7.

† inclinent.

3 Non putes ꝙ sit necessariū hæc verba prēmitti, qm̄ absque illis ex vi verborū, hic est sanguis &c. spēs panis, et vini transubstantiantur in corpus, & sanguinem D Domini Iesu Christi.

† voluerint.

4 Cōcor. l. 1. & ibi. Bar. ff. vi bon. rap. tex. in l. ꝑtor edit. cō not, ff. de iniur.

† Vide cōci. Trid. ses. 22. ti. Doctri. de sacrificio Missæ. c. 2. canone. 3. & ses. 25. decreto d̄ purgatorio.

5 De hoc articulo vide late per Sotum li. 4. sen. d 47 q. 2. per toti, & Syluestrū ī sum. verbo suffragium.

23.q.5.placuit. Isti.n.negligentes erant in officijs mortuorũ vñ mãdat Papa, vt torporẽ negligentiæ abijciant & Missarũ solẽnia celebrẽt pro anniuersarijs defunctorũ ꝯtinualiter & ꝓ festo cũ aduenerit, & Missã de ferijs celebrent q̃ñ nõ est festũ, ita ꝗ non dimittant officium mortuorũ, & 1 in cõuentu, non singulari ter: cum pauci forsitan nolebant plures Missas dicere.

1 al. ita: & in cõuentu uero singulariter cũ paucis nolebãt forsitan. &c.

CAP. XII.

TE † referẽte: & infra. ¶ Cum cuilibet sacerdoti quacunq; dignitate prefulgeat, vnam in die celebrare Missam sufficiat: [a] nam & valde est felix, qui celebrat digne [b] vnã: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus die cenę Domini in ecclesia Sypontina [c] duntaxat, in qua teneris chrisma conficere, Missarũ studeas solẽnia celebrare.

¶ Idem archiepiscopo Ablasen.†

¶ *In sacrificio altaris plus de vino, quàm de aqua ponendum est.*

TE referente.] Ponit mãdatũ, cuius premittit causam generalem ibi, Fraternitati. & ponit casũ, vt in gl. fi. Abb.

† Vide B.Th. 3. par. q. 83. ar. 2. ad 2. ar.

a ¶ Sufficiat.] de ꝯse. dis. 1. sufficit & s. eo. ꝯsuluisti. nisi in natiuitate Dñi, vt ibi dr.

b ¶ Dignè vnam.] & melius est celebrare illã de illa die, q̃ alia supra eo. quidam.

c ¶ Sypontina.] archieps Sypontinus die cenæ Domini de antiqua cõsuetudine ꝯficere tenetur chrisma in ecclesia Sypontina: sed idem archieps eodem die mane de consuetudine accedit ad Garganicam ecclesiam, vt recipiat ibi peregrinos illius loci, & ibi à clero & populo ipsius loci celebrare compellitur: vnde super hoc implorauit consilium Papę, & Papa respondet, ꝗ tantum in ecclesia Sypontina, in qua tenetur chrisma conficere, debeat celebrare. Et sic est arg. ꝗ Missa fit de substantia confectionis chrismatis, sicut dici consueuit, ꝗ fit de substantia collationis ordinum. ar. supra de transla. inter corporalia.

† Casalen. Valualeñ. Vbsaleñ. hoc vltimũ forte uerius.

† Vide oĩno B.Th. 3. par. q. 73. ar. 8. & Dominicum Sotum lib. 4. sen. dist. 9. q. 1. art. 6.

CAP. XIII.

PErniciosus † ĩ tuis partib. inoleuit abusus, videlicet, ꝗ in maiori quantitate de aqua ponitur in sacrificio, quam de vino. Cum secundum rationabilem consuetudinẽ [d] ecclesię generalis, plus in ipso sit de vino, quã de aqua ponendum. Ideoque fraternitati tuæ mandamus, quatenus id non facias: nec in tua prouincia fieri patiaris.

¶ Idem episcopo Brixien.

¶ *Ab officio & beneficio deponitur presbyter, qui sine aqua & igne, vel in pane fermentato, vel vase ligneo sacrificat.*

PErniciosus.] Primo ponit abusum quem secundo reprobat. Tertio fieri prohibet. Secunda ibi, Cum. Tertia ibi Ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Consuetudo erat in quibusdam partibus, ꝗ sacerdotes plus ponebant de aqua in sacrificio, quam de vino, mandat Papa episcopo loci, vt hoc de cetero fieri non permittat: cum secundum consuetudinem ecclesiæ generalis, plus sit de vino quam de aqua ponendum. No. ꝗ generalis consuetudo ecclesiæ ab omnibus est seruanda: quia turpis est pars, quæ suo non congruit vniuerso.

[Gl. seq. notat consuetudinem attendi, inducit quattuor similibus addit etiam aliam rationem.]

d ¶ Consuetudinem.] no. ꝗ consuetudo attenditur in sacramento altaris: sic etiam consuetudo attenditur in baptismo de consecr. dist. 4. de trina. & in ipsa Missa consuetudo metropolitanæ ecclesiæ, & in alijs diuinis officijs ab alijs ecclesijs suæ prouinciæ dẽnt obseruari. de consecr. dist. 1. institutio. & 12. dis. c. vltim. sic & in matrimonio quandoque attenditur s. de cog. spi. super eo. & in ieiunio s. de obser. ieiu. c. 2. §. 1. & sic pater generalem ecclesiæ consuetudinem ab omnibus esse obseruandam. 100. dist. contra morem. & sic saltem credamus, quod hæc consuetudo à sanctis ecclesiæ patrib. fuit instituta, quasdã.n. consuetudines solus vsus approbauit, 11. di. ecclesiasticarum, & ita 2 solo vsu antiquorum patrum ponitur plus de vino q̃ de aqua. Et alia ratio posset assignari. Vinum delectabilius est ad bibendum quã aqua, & iõ ponitur plus de vino quam de aqua, nam si plus poneretur de aqua, non trãsiret ita suauiter, & ne horrorẽ generaret, vnde posset periculum imminere: quia aqua malũ stomachum facit. Quare aqua misceat̃ cum vino, dicitur s. eo. cũ Marthæ. §. quæsiuisti, ad finem sicut dicit de sanguine Christi: quia sub alia similitudine sanguinem Christi bibis, ne aliquis horror fit de cõsecratione distinctione secundas. panis. Ber.

2 De hoc articulo vide Sotũ initio captis citatum.

CAP. XIV.

LItteras † tuas recepimus cõtinentes, quòd cũ super excessibus presbyteri ecclesiæ sanctæ Brigidæ Brixien. inquireres, confessus [e] est, quòd cum quadam die Hostiam & calicem non haberet, in pane fermentato, [f] & scypho ligneo [g] Missarum solemnia celebrare præsumpsit: & infra.

¶ Intellecto iterum, ꝗ prædicta ecclesia per malitiã dicti presbyteri multiplicitet iterum cępit inquirere contra ipsum, & ex eius confessione inuenit, quod idem sine igne sacrificabat & aqua, quasiuit episcopus a Papa, quid faciendum esset de ipso? Respondet Papa, cum ex aperta malitia, vel nimia negligentia siue ignorantia peccasse videatur, mandat quatenus officio & beneficio perpetuo priuet eundem.

LItteras.] Primo ponit duos excessus presbyteri. Secundo alios duos ibi, Intellecto. Tertio punit mandat. ibi, Cum igitur. Abb.

† Vide B.Th. q. 74. ar. 4. & q. 83. ar. 3. ad 6. ar. & q. 74. ar. 6. & 7. his. n. locis agit de singulis partib. huius decretalis.

CASVS. Cum episcopus Brixieñ. inquireret sup excessib. psbyteri ecclesię sãctę Brigidæ Brixieñ. confessus est idem sacerdos ꝗ cum quadam die Hostiam non haberet, nec calicem, in pane fermentato, & scypho ligno Missarũ solẽnia celebrare præsumpsit: Item alia vice intellecto, quod ecclesia illa per eundem presbyterum lęderetur

3 Et in hoc grauiter errauit. Vide B. Tho. 3. pa. q. 74. ar. 4.

Nota ꝗ cum pane fermentato, vel in vase ligneo sacrificari non debet. Item sine igne & aqua sacrificari nõ debet. Item ex aperta malitia, vel nimia disipientia peccandi parcendum non est.

e ¶ Confessus.] ergo pro conuicto haberi debet. sup. de confessis. cum super. & C. eo. tit. l. vnica.

[Gl. seq. recte per quæstionem.]

f ¶ Fermentato.] quod quidem non licet: quia scriptũ est: Non in fermento veteri, sed in azymis syncceritatis &c. vnde dixit Hug. 3 ꝗ si quis conficeret de fermentato pane in ecclesia occidentali, nihil fieret. de conse. di. 2. in sacramento.

g ¶ Ligneo.] quod non licet de conse. dist. 1. vasa propter hoc tamen non minus conficeret. quia olim in vasis 1 gneis conficiebat sacerdotes; sed propter decus ecclesiæ Syluester Papa viij. 4 instituit, vt vasa argentea essent in ecclesia. vt de consec. dist. 1. vasa. De ære, aut aurichalcho non fiat calix: quia ob vini virtutem ærugin em parit, & vomitum prouocat, nec hodie de ligno, vel vitro fieri debet, de consecr. dist. 1. vt calix.

4 Ita vt hic ẽ impressũ habet oẽs glossæ in antiqs libris, verum nullus fuit Syluester octauus, & in cõcilio Triburieñsi c. 18. vñ sumptum est c. vasa, de consec. di. 1. ita scriptum est: Tũ deinde Vrbanus xviij. Papa oĩa ministeria sacra fecit argẽtea: inde ergo restitue hanc glossam.

a ¶ Ite-

a ¶ Iterans.]non super his criminibus super quib. inquisitio facta fuit,sed super alijs. j. de accusat. de his. j. de collu. c. vlt. quia crimina semel dimissa, iterũ in vltionem venire non patimur 24. q. 4. si illic & de delicto vnius hominis nõ est sæpe quærendum. ff. nau. cau. sta licet. §. vlt.

b ¶ Sine igne.]quod fieri non debet, quia legitur, 1 Ignis in altari meo semper ardebit: & ille ignis luxit sub aqua lxx. annis, q extinctus fuit Antiocho vendẽte sacerdotium Iasoni. 1. q. 1. sicut eunuchus. Itẽ nec sine aqua sacrificare potuit, sed vtrũq; in calice mixtum esse debuit: quia vtrũq; de latere saluatoris exiuit. s. ea. in quadã. de cõs. d. 2. c. 1. & 2. Alios errores de isto sacramẽto habes de conse. di. 2. cũ omne crimen.

1 Leui. c. 6.

c ¶ Nimia desipiẽtia. vnde ei parcendum nõ fuit: quia ab alijs quærere poterat. 37. dis. §. 3. & vlt. & 38. di. qui ea, & de consec. di. 2. c. 3. Ber.

tipliciter lædebatur, inquisitionis officiũ iterãs,[a] ex eius confessionib. inuenisti ꝙ idem sine igne[b] sacrificabat & aqua. Cũ igitur vel ex aperta malitia, vel nimia desipiẽtia[c] peccasse probetur: Mãdamus, quatenus officio, & beneficio, perpetuo ipsum priues.

DE BAPTISMO, & eius effectu.

Viso de sacramẽto Eucharistiæ, quo nihil i sacrificijs maius esse potest, de conse. di. 2. nihil. merito subijcit de baptismo, ꝙ est sacramentum valde necessarium, sine quo nemo potest saluari. j. c. maiores. de conse. di. 4. c. firmissime. Tractatur etiam de eius effectu producit enim tres effectus: nam remittitur culpa. item vitatur donationis periculum, & aperitur regnum cæleste. j. eo. maiores. vide gl. de consecr. dist. 4. c. 2. Abb.

† Ca. 1. ti. de baptismo puerorũ in 2. cõp. Et de intellectu vide B. Tho. 3. par. q. 66. ar. 5. & Sotũ li. 4. sen. dist. 3. q. 1. ar. 5.

TITVLVS XLII.

De baptismo, & eius effectu.

¶ Alexander tertius.

¶ *Licet puer sit ter mersus in aqua in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, si non sit dictum: ego te baptizo in nomine patris, &c. nõ est baptizatus.*

CAP. I.

SI quis † puerum ter in aqua imerserit[d] in nomine patris & filij, & spiritus sancti amen: & nõ dixerit: ego[e] te baptizo in nomine patris,[f] & filij, & spiritus sancti amen, non est puer baptizatus.[g]

¶ Idem.

¶ *Si probabiliter dubitatur, an quis fuerit baptizatus, potest baptizari forma hic expressa.*

CAP. II.

DE † quib. dubium[h] est, an baptizati fuerint, baptizantur his verbis præmissis. Si baptizatus es, non te baptizo:[i] sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo, &c.

¶ Innocentius iij. Arelateñ. archiepiscopo.

¶ *Sacramentum baptismi vtiliter confertur paruulis, licet non credant nec intelligant, & remittitur eis peccatum originale. h. d. vsque ad §. verum.*

De hac materia habetur de conse. di. 4. per totum.

SI quis.]Casus patet. No. ꝙ in baptismo forma verborum est de substantia ipsius, & ea omissa nihil agitur.

d ¶ Immerserit. ĵi. immergẽdo dixerit, in nomine patris & filij, &c.

[Gl. seq. quærit. & soluit.]

e ¶ Ego te baptizo.]nunquid pronomen, ego, 2 est de substantia formæ? Non: quia plenum generat sensum hæc vox baptizo, sine hoc pro nomine ergo, ar. de consec. dist. 4. retulerunt, vbi dicitur: siquis ita dicit, baptizo te in nomine patris & fi. & c. baptizatus est, quia ex quo baptizare intendit, pronomen ibi non ponitur.

Gl. seq. alleg. duas concord. signat unum cõtrarium, & sol.]

f ¶ In nomine patris.]de conse. di. 4. in synodo multi. Arg. s. ea. à quodam. Solum. illa littera. in noĩe trinitatis, intelligitur explicite. & quod sequitur ibi in nomine Christi tantũ, dispositum fuit illud ab Apostolis ex causa, vt in principio baptizarent in nomine Christi. 3 in quo verbo intelligitur vnctus, inungens, & per quẽ vngitur, i. pater, filius, & spiritus sanctus: sed hodie non seruatur forma illa tamen si aliquis sic hodie baptizaretur sua his verbis, baptizatus esset: licet fieri nõn debeat, vt dixit Io. in illo cap. à quodam, hæc est ergo forma baptismi, quæ hic traditur, quã seruat ecclesia, & qui omittit hanc formã, nihil agit. j. ti. proxi. veniens. saluo eo qđ dr̃ in nomine Christi, q a illud intelligitur implicite, quod est in ista explicite. Et hoc dicunt quidã dictum fuisse ex cã in primitiua ecclesia vt ampliaret̃ nomen Christi in illo tẽpore, quod nomen homines abhorrebant tunc: & quod tũc implicite dicebatur, in nomine Christi, modo explicite dẽt dici nominibus trium psonarum expressis, vt dr̃ in hac dec. aliàs Nicolaus decepisset illos, quib. respõdit, illos esse baptizatos, qui baptizati erãt in nomint Triminaris, vel in noĩe Christi tantum in primitiua ecclesia, vt in actibus Apostolorũ legitur, vt dr̃ in ca. prædicto. a quodam vbi Hug. manifeste comprobat formam, quę hic traditur, ostendendo causam, quare in primitiua ecclesia tempore Apostolorum baptizabant in hac forma ĩ nomine Trinitatis, siue in nomine Christi tãtum, & Nicolaus in sua responsione, quam fecit in c. à quodã. retulit se ed tempus primitiuæ ecclesię. dixit Hug. ꝙ de hac forma, quæ hic traditur, nihil est mutandum uel diminuendum secundum quod notauit de consec. dist. 4. multi. Ber.

Caietanũ & Sotũ li. 4. sẽ. dist. 3. q. unica art. 6.

† Vide B. Th. 3. par. q. 66. artic. 9. & B. Clementem lib. 6. ca. 15. consti. Apostolicarum.

2 Vide citatos initio decretalis, ex q bus intelliges uerã esse hanc glossæ sententiam.

3 De materia huius glossę, an. s. ualeat baptismus ĩ nomine Christi, uel in nomine Trinitatis. uide B. Th. 3. p. q. 66 art. 6. & ibi

g ¶ Baptizatos.] arg. ꝙ ubi aliquid deest de substantia eius, ꝙ exigitur ad esse rei, nihil actum est. argu. 1. q. 6. Daibertum. arg. contra s. de sacra. non ite. c. 1. & ul. ubi supplentur quæ omissa erant, sed illa unctio non est de substantia sacramenti.

DE quibus dubium.]CASVS. Si de aliquib. sit dubium, an sint baptizati, datur forma, quib. uerbis præmissis debeant baptizari, No. ꝙ ratione dubij fiunt quæ aliàs non fierent.

h ¶ De quibus dubium.] sic de consecrat. distinct. 4. si nulla. & distin. 1. solemnitatis. & c. ecclesiæ uel altaria idem & in ordine. 78. distinctio presbyteri, quos & §. sequenti.

[Gl. seq. ponit opin. quam reprobat.]

i ¶ Baptizo.]dicunt quidam, ꝙ si prius fuit baptizatus eundem characterem iterare non est incõueniens ut reiteretur, arg. illius c. 68. dis. presbyteri, quod nihil facit. & dicunt simile: quia eadem possessio ex pluribus causis acquiritur. ff. de acqui. poss. possideri. §. si ex pluri-

pluribus,ſed hoc nõ eſt verũ: quia ſi primo baptizatus fuit,nihil ſecundo additur, ſed ad vocem refertur talis reiteratio; & eſt ſignum ſolummodo, ꝙ ſi baptizatus, arg.ad hoc.68.di.c.presbyteri. §.quia ergo. vbi Gratianus.h.d.arg.C.de ind.vid.l.2.vbi dr, ſcdam manumiſſionem nihil addere vel minuere. Ala.

CAP. III.

Maiores † eccleſiæ cauſas,præſertim [a] articulos fidei contingentes, ad Petri ſedem referendas intelliget,qui eum [b] quærenti Domino,quem diſcipuli dicerent ipſum eſſe,reſpondiſſe notabit: Tu es Chriſtus filius Dei viui, & pro eo Dominum exoraſſe, ne deficiat [c] fides eius.

¶ Quibuſdam igitur quæſtionibus,quas contra Catholicos hęretici mouerãt, nos poſtulas reſpondere. Aſſerunt enim paruulis inutiliter baptiſma conferri[1], quod nituntur probare, illud primo, & pręcipue inducentes,quod cum ſecundum verbum Iacobi Apoſtoli dicẽtis in epiſtola ſua: Charitas operit [d] multitudinem peccatorum,& iuxta illud teſtimonium veritatis in Euangelio de peccatrice, quæ ipſius pedes lauerat, perhibentis: Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum: non niſi per charitatem, & in charitate,crimina dimittantur, paruulis, qui nec ſentiunt, nec conſentiunt, & charitatem nõ habent, quæ ſentientibus, & conſentientibus tãtum infunditur, peccatum non dimittitur in baptiſmo, & infra.

¶ Ad id autem taliter † reſpondemus, quod † baptiſma circumciſioni ſucceſſit.(Abſit enim, vt in illam damnatam hæreſim incidamus, quæ perperam affirmabat,legem cum Euangelio, & circumciſionem cum batiſmo ſeruandam: quoniam ſecundum Apoſtolum dicentem ad Galathas: Si circumcidimini, [f] Chriſtus võbis nihil prodeſt.) Cum ergo circumciſio tam adultis, quàm paruulis ex pręcepto [g] Domini conferretur; ne baptiſmus, qui ſucceſſit loco ipſius,& generalior tamẽ exiſtit, cum † tam viri, quàm feminæ [h] baptizentur, minoris videatur effectus, tã adultis, quàm paruulis eſt conferendus. Sicut enim ſine diſtinctione qualibet

¶ Maiores.] Diuiditur decr. hęc tota in duas partes. Primo, ponit exordiũ, ꝓbãs magnas qõnes maxime q̃ fidẽ tangẽtes,referẽdas eſſe ad Petrũ. Scdo ibi. Quibuſdã ponit epiſto. q̃ quattuor hẽt partes ſicut quatuor ſũt q̃ſtiones. Scda ibi, verũ. Tertia ibi,ſed ad huc. Quarta ibi, Itẽ quærit. prima ſubdiuidit. Primo ponit hæreticorũ obiectio duabus auctoritatib. munitis. Scda ibi,ad id.ipſi⁹ ſolo. Tertia, ibi, Ceterũ, auctoritatibus rñdet. Abb. CASVS. Quidã hæretici ſeferũt quaſdã qõnes catholicis, archiepũs Arelaten. poſtulauit dñm Papam illis qõnib. rñdere, dicebãt.n.ꝙ paruuli inutiliter baptizãt, ad qđ probãdũ inducebant auctoritatẽ B.Iacobi Apoſtoli dicẽtis,charitas operit multitudinẽ peccatorũ:& auctoritatem Euãgelij de peccatrice,q̃ lauit pedes Domini dicentis: Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quia dilexit multum: ſed non niſi per charitatẽ, & ĩ charitate crimina dimittũtur,& paruuli nec ſentiũt,nec cõſẽtiunt,nec charitatem habent,quæ tantum ſentientibus & conſentientib. infunditur, & ita paruulis peccatum non dimittitur in baptiſmo: Ad quod reſpondet Papa, ꝙ baptiſma circumciſioni ſucceſſit,ſed abſit,vt in illam hæreſim incidamus,q̃ aſſerit,legem cum Euangelio,& circumciſionem cum baptiſmo ſeruandam: quia dicit Apoſtolus:Si circumcidimini, Chriſtus nihil vobis prodeſt:ſed circumciſio & paruulis, & adultis conferebatur, & baptiſmus, qui ſucceſſit loco illius, generalior eſt,& cũ tam viri, quàm feminæ baptizentur,non debet eſſe minoris effectus:& ita tam paruulis,q̃ adultis eſt conferendus, ſicut enim in veteri lege dicebatur, Anima cuius ꝑputij caro circumciſa non fuerit,peribit de populo Dei:ita nunc dicitur: Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum Dei, ab iſta generalitate nec ſexus, nec ætas excipitur: verumtamen notandum eſt, quantum plus hodie baptiſmus conferat Chriſtianis,quam Iudeis circumciſio olim contuliſſet. In fine auctoritatis prędictæ, Anima cuius,&c.dicitur,peribit de populo ſuo: In auctoritate Euangelij dicitur;non intrabit in regnum Dei;Olim per circumciſionem licet culpa originalis peccati dimitteretur, & periculum vitaretur, non tamen perueniebatur ad regnum cælorum, ſed per baptiſmum culpa remittitur,vitatur periculum, & ad regnum cælorum peruenitur,quod omnib. vſque ad mortem Chriſti fuerat obſeratum: Abſit enĩ, vt vniuerſi paruuli pereant, quorũ quotidie tanta multitudo moritur, quin Deus aliquod remedium illis ꝓcurauerit ad ſalutem: prędictę vero auctoritates quas inducebãt hęretici, intelligẽdæ ſũt de adultis, qui hẽnt multitudinẽ peccatorũ, quia de paruulis nõ poſſent ĩtelligi, qui peccato tãtũ originali grauantur, & eodẽ modo illa auctoritas: Qui crediderit & baptizatus fuerit,tota intelligit de adultis cum paruuli non poſſint credere, ſed adulti. Not ꝙ cũ de articulis fidei dubitatur, ad Romanã ſedẽ eſt recurrẽdũ. Item baptiſmus loco circũciſionis ſucceſſit. Itẽ per circũciſionem peccatum originale dimittebatur, Item ianua paradiſi ĩ morte Chriſti fuit aperta,& per hoc approbatur,ꝙ antiquitus ſancti Patres deſcendebant ad inferna.[1] Item licet Chriſtus mortuus ſit pro omnib. quo ad ſufficientiam, tamẽ prędeſtinatis tãtũ quo ad efficientiã. Item vniformis debet eſſe intellectus cuiuslibet auctoritatis.

a ¶ Cauſas pſertim.] 17.diſt.huic ſedi.& 24.q. 1. quoties.

b ¶ Eum.] id eſt. Petrum.

c ¶ Ne deficiat.] ex hoc patet, ꝙ eccleſia non poteſt eſſe nulla.23.q.1.pudenda.in fi. vbi Auguſt. hoc probat. ad idem.21.di.c.1.ad fi.in verſ. ego pro te rogaui,&c.

d ¶ Charitas operit.] hæc eſt prima obiectio hæreticorum,ꝙ ſi nõ habuerimus charitatem, etiam ſi ſanguinem noſtrum effuderimus,& noſtram ſubſtantiam totam dederimus pauperibus, magis tormenta ſunt, quã corona victoriæ 1.q.1. vide quantum bonum. vnde dicitur charitas recta voluntas, bonis terreris ac ſumptib. ſemper aduerſa de pœnit. diſt.2. charitas.

e ¶ Circũciſioni ſucceſſit.] q̃ ſupplebat vicem baptiſmi in paruulis,q̃ erãt de ſtirpe Abrahæ:in alijs aũt ſupplebat fides parẽtũ de cõſec.di.4.qđ aũt apud. & c.ex quo.

f ¶ Circumcidimini.] 28.q.1.ſic enim circa fi. per vnã columnam,ver.ecce egõ Paulus,&c.

g ¶ Ex præcepto.] In veteri Teſtamento.

h ¶ Feminæ.] ſed circumciſio ad ſeminas [2] non pertinebat,ſed offerebantur,28. diſt.in templum,& ibi nomen imponebatur,vnde baptiſmus generalior eſt.

†Cap.1.eod. tit.in 3.cõp.

Matth.c.15. & Luc.c.22.

Luc.7.

†al. ita: tibi rñdemus.

† Hic locus ex antiquis exemplarib. eſt reſtitutus vt eſt impreſſus,nã in vulgatis perperẽ legitur ita,ꝙ cum baptiſma ſucceſſerit circumciſioni, & c.in quibus nullo pacto cohæret orationis ſeries, vt ſequentia indicant.

Galat. 5.

†al.ita:& tã viri, & c.ſed lectio, quam retinuimus, ſanior eſt.

1 Id eſt,ad ſinũ Abrahæ, vbi ſupernæ pacis ingreſſum ſpe felici expectabant, vt ait Beda ſuper Euãg.Luc.2.

2 Vide Magiſtrum ſent. lib. 4.diſt.1. §.q̃ritur aũt, ibidem alios Doctores, & B. Thom. 3. par.q. 70.ar 2.

Mosayca lex clamabat: Anima, cuius pręputij caro circumcisa non fuerit, peribit de populo [a] suo, ita nunc indistincte vox intonat Euāgelica; Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non intrabit [b] in regnum Dei, ab hac generalitate nec sexum, nec ætatem excludens. [c]

¶ Caute tamen notandū est, quantū plus baptismus hodie cōferat Christianis, quam quōdā Iudæis circūcisio cōtulisset, dictum est in fine prędictæ auctoritatis inductæ de veteri lege: Peribit de populo suo. In Euāgelica verò auctoritate subiūctū est, Nō intrabit in regnū Dei: quoniam etsi originalis culpa remittebatur [d] per circūcisionis mysterium, & dānationis periculū vitabatur, nō tn̄ perueniebatur ad regnū cælorū, quod vsque ad mortē Christi fuit omnib. obseratū: † sed per sacramentū baptismi Chri sāguine rubricati culpa remittitur, vitat periculū, & ad regnū cęlorū ētr peruenitur, [e] cuius ianuā Christi sanguis fidelibus suis misericorditer reserauit. [f] Absit enim vt vniuersi paruuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin & ipsis misericors De⁹, q̄ neminē vult perire, aliquod remedium procurauerit ad salutem.

¶ Ceterum ex vi litteræ satis patet, prędictas auctoritates [g] intelligendas esse tantummodo de adultis, q. habent multitudinem peccatorum, cū de paruulis nō possit † intelligi, qui peccato tantum originali tenentur. Similiter & illa auctoritas est soluenda, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, & cetera, [h] cū non possint credere paruuli, sed adulti, & ob hoc tota auctoritas [i] hic † intelligēda est de adultis, ne ad alios prima, & ad alios secūda clausula referatur: quamuis nō nulli concedant, quod paruuli credunt, nō per vsum, sed per habitum fidei, quē suscipiunt in baptismo, sicut & alia multa verba, secundum cōmunē vsum loquendi non ad actum, sed ad aptitudinem [k] referuntur.

¶ Illud † vero qd' opponētes inducunt, fidem aut charitatem, aliasque virtutes paruulis, vtpote non consentientibus, non infundi, à plerisq; non con-

[Gl. se. alle. 2. ꝯcor. signat vnū ꝯtrariū, & sol. duplr.]

a ¶ Peribit de populo.] hic collr, ꝙ per circumcisionem saluabantur in veteri Testamento. sic de cōsec. dist. 4. ꝙ autē, & c. ex quo. Sed cōtra, de pęn. dist. 1. §. itē vt Chris aut, in fi. vbi dr̄, ꝙ circūcisio data est Abrahæ in signum iustitiæ, non in cām iustificationis. Sed illud intelligit̄ quoad ipsum Abraham, qui iam iustificat⁹ erat, & non quo ad alios. vel exponitur illa littera & suppletur ibi solum vel tm̄. Bern.

b ¶ Nō intrabit.] de consec. dist. 4. firmissimè. Bern.

c ¶ Ætatē excludēs.] immo includit, qm̄ sub noīe masculino, dū dixit; Nisi qs renat⁹ fuerit, &c. fęmina ꝯp̄hēdit̄ ff. de ver. sign. l. 1. & de pę. di. 1. si quis cū tecto.

d ¶ Culpa remittebatur.] i. originale peccatum, nō ṫ perit⁹ adhuc est sublatū, [1] sed manet in homine, nō tamen obest. de consecr. di. 4. c. 2. et ¶ Peruenit.] de consec. di. 4. per aquam.

f ¶ Reserauit.] de cōsecr. dist. 4. proprie.

g ¶ Auctoritates.] s. Iacobi, s. charitas operit multitudinē, &c. & illam in Euāgelio de peccatrice, Dimissa sunt ei, &c.

h ¶ Et cetera.] s. saluus erit: Qui autem nō crediderit, nec baptizatus fuerit, condemnabitur.

[Gl. seq. alle. vnā ꝯcor. & vnū ꝯtriū.]

i ¶ Tota auctoritas.] vniformis. n. dēt esse cuiuslibet auctoritatis intelāus. arg. 16. q. 7. & hoc dicimus. Arg. ꝯtra 3. q. 4. hi q.

K ¶ Ad aptitudinē,] sicut & illud participium, retinens, ꝙ ponitur in descriptiōe matrimonij, ad aptitudinē non ad actū refertur, q̄ hr̄. 27. q. 2. §. Matrimonium est cōiūctio maris & feminę, indiuiduā vitæ cōsuetudinem retinēs: intellige quamuis non retineatur quo ad actum, tn̄ quo ad aptitudinem retinetur, sicut consueuit dici de iustitia. ff. de iustit. & iu. l. iustitia secundum ꝙ iustitia est in creatura.

ILLVD VERO. Opponebant prædicti hæretici fidem, aut charitatem, & alias virtutes paruulis non infundi: qui non consentiunt, sed istud non simpliciter cōceditur, cum inter Theologos quæstio referatur. Quidam dicunt, per virtutem baptismi paruulis culpam remitti, sed gratiam non conferri. Alij dicunt, & peccatum dimitti, & virtutes infundi quo ad habitum, non quo ad vsum habentis eas, quousque peruenerint ad ætatem adultam. Sed ex hac responsione quidam viam inueniūt ad alias qōnes; ex eo, ꝙ dr̄ paruulis in baptismo peccatū dimitti originale, dāt eadem rōne adultis dormientibus, & amētib. si baptizent̄ peccata dimitti, quia cū nec isti, nec illi sentiant vel dissentiāt, idē iudiciū est habēdū. Sed hic Papa dicit distinguendum: peccatū duplex est, originale, & actuale: Originale qd̄ sine ꝯsensu ꝯtrahit̄, sine cōsēsu remittit̄ p baptismū: Sed actuale ꝙ ꝯsensu ꝯtrahit̄, sine ꝯsensu non relaxatur. Sed adhuc q̄rit quare dormiētibus, & amētibus originale peccatum non dimittit̄ ī baptismo sicut paruulis? Ad hoc rn̄det Papa: Dn̄s, qui totū hominē sanū fecit ī sabbato, opus imperfectionis nō nouit: & ideo peccata n̄ ex parte, sed ex toto dimittit: p̄terea pęna originalis peccati ē carētia visionis Dei; pœna vero actualis, est cruciatus ppetu⁹: vnde si primū dimitteretur alicui altero nō dimisso, talis nō careret visione Dei pp originale dimissū & cruciaret̄ ppetuo pp actuale: Sed hę tā q̄ ī cōpassibilia, se nō compatiūtur, immo aduersāt̄. Itē quærit̄ ī §. isto, vtrū dormiētib. & amentibus, si baptizētur, saltē character īprimatur, vt excitati à somno, vel ægritudine liberati, n̄ sint vlterius baptizādi? Ad hoc dicunt quidā, ꝙ sacrā, quæ per se sortiuntur effectum, vt ordo, baptismus, & consimilia, nō solū dormiētibus, & amētib. sed ēt inuitis & cōtradicētib. cōferūtur, & si non quātū ad rē, i. quantū ad remissionē peccatorū, tn̄ quantum ad characterem, cū & paruuli, qui nō consentiunt, & ficti, qui non ore, corde tn̄ dissentiunt, recipiant sacrm̄. Sed istis opponitur, si isti fuissent inuiti & reluctantes immersi, saltem ratione sacri ad iurisdictionē ecclesiæ pertinerent; vnde compellēdi essent ad fidem seruandam. Sed istud esset incongruum Christianę religioni, vt inuitus & contradicens cōpelleretur ad fidē: vnde distinguendum est inter inuitum, & inuitū, coactū & coactum: Si. n. aliquis terrorib. atque supplicijs violenter attrahitur, & ne detrimentum incurrat, baptismum suscepit, talis characterem suscipit sacramenti, sicut ille, qui fictè baptizatur: vnde cogendi sunt ad obseruationem fidei, in quo casu debet intelligi decretum Toletani concilij, ne nomen Domini blasphemetur: & fides quam susceperunt, contemptibilis habea-

Gen. 2.

Ioan. 3.

Gen. 17.

[1] Hoc intellige prout diffiniuit conci. Trid. sess. 5. in decreto de peccato originali. §. si qs per Iesu Christi.

† Hic est clausum, in multis vulgatis mendosè legitur, obseruatum.

Leuit. 12.

† Possent, sed forte legendum possint.

Matth. c. 18.

† hæc:

† Vide B. Tho. 3. par. q. 69. ait. 6.

ceditur abſolute, [a] cum propter hoc inter Doctores Theologos quęſtio referatur; alijs aſſerentibus per virtutem baptiſmi paruulis quidem culpam remitti, ſed gratiam non conferri: nonnullis dicentibus, dimitti †peccatum, & virtutes infundi habētibus illas quo ad habitum, non quo ad vſum, donec perueniant† ad ætatem adultam.

¶ *Originale peccatū quod ſine conſenſu contrahitur, remittitur in baptiſmo ētiam non conſentienti vt paruuli: ſecus de actuali: quia ſicut non committitur ſine cōſenſu ita nō relaxatur ſine conſenſu. h. d. vſque ad §. ſed adhuc. Abbas.*

¶ Verum quidam ex hac ſolutione [b] inueniſſe ſe credūt viam ad alias quæſtiones, argumētantes ex eo quod dicimus paruulis in baptiſmate peccatum originale dimitti, quod & adultis dormientibus vel amentibus, peccatum (ſi baptizentur) ratione ſimili dimittatur; cum enim neutri ſentiant tunc vel conſentiant, dicunt idem in conſimilibus iudicandum. Hic vero dicimus diſtinguēdum, quod peccatum eſt duplex, [d] originale ſcilicet & actuale: originale quod abſque conſenſu contrahitur, actuale quod committitur cum conſenſu. Originale igitur, quod ſine conſenſu [e] contrahitur, ſine conſenſu per vim remittitur ſacramenti: actuale vero, quod conſenſu† contrahitur, ſine conſenſu minime relaxatur.

¶ *Licet in baptiſmo dimittatur originale peccatum paruulis, qui tamen cōſentire non poſſunt: in adultis tamen, amentibus vel dormientibus, qui non conſentiunt baptiſmo, non dimittitur actuale, & item etiam nec originale. hoc dicit.*

¶ Sed adhuc quæritur, quare non ſaltem originale peccatum amentibus, & dormientibus in baptiſmo, ſicut paruulis, dimittatur? Ad hoc eſt taliter reſpondendum, quod Dominus qui totum hominem ſaluum † fecit in ſabbato, opus imperfectionis [f] non nouit; & ob hoc peccata non ex parte, [g] ſed ex toto dimittit. Præterea pœna originalis peccati eſt carentia viſionis [h] Dei; actualis vero pœna peccati, eſt gehennę perpetuæ cruciatus; vnde ſi dimitteretur alicui primū, altero non dimiſſo, talis non careret viſione Dei, propter originale [i] di-

habeatur. Sed ille, q nō conſentit, & penitus cōtradicit, nec ſacramētū nec effectū recipit ſacramēti: ſicut nec ille peccato icurrit, q turificare idolis cogit violēter. Dormentes aūt & amentes ſi antequā dormirent, vel anteq̄ amētiā incurriſſent, in cōtradictione perſtitiſſent, ſi fuerint ſic baptizati, characterē nō ſuſcipiūt ſacramēti, quia adhuc intelligūtur in contradictione pſiſtere. Secus aūt eſſet ſi prius catechumeni extitiſſent, & habuiſſent propoſitū baptizādi, vnde tales catechumenos cōſueuit eccleſia in neceſſitate baptizare. tunc enim character imprimitur, cum obicē voluntatis contrariæ ſacramentalis operatio non inuenit obſiſtentem. Not. ꝙ de ſimilibus ſimile debet eſſe iudicium. Item particulariter nō dimittitur peccatum: quia aut totū remittitur, aut nihil. Item pœna originalis peccati eſt carentia viſionis Dei, pœna actualis eſt gehenæ cruciatus. Item duo cōtraria in eodē ſubiecto eſſe non poſſunt. Item baptiſmus & ordo conſenſu accipientiū conferuntur, ſi non cōtradicāt expreſſe. Itē coacta voluntas, volūtas eſt, & qui tali voluntate aliquid facit, valet, & cōpellitur illud ſeruare, vt hic dicitur: qui vero ſimpliciter cogitur attract⁹ violēter, nihil agit per talē coactionem. Item plus eſt expreſſe contradicere, quam minime conſentire.

a ¶ Abſolute.] id eſt, indifferenter.

b ¶ Ex hac ſolutione.] & ita oritur quæſtio ex hac ſolutione. ſic ſ. d vota. ex multa.

c ¶ In conſimilibus.] arg. ꝙ de ſimilibus ſimile iudiciū debet eſſe, ſ. de reſcr. inter ceteras, & ſ. de transl. inter corporalia. & ſ. de reiu. in cauſis, & ff. de leg. non poſſunt, & C. de le. l. vlt. & ſup. de confir. vti. cum dilecta, quia vbi eadē ratio, & idē ius, vt ibi, & ſ tit. prox. cum Marthæ. §. fi.

d ¶ Duplex.] de conſec. diſt. 4 non ex quo.

e ¶ Sine conſenſu.] partium. ī. de regu. iur. omnis res. ſim. de conſe. diſt. 4 filius Dei.

SED ADHVC. Diuiditur iſte §. ſecunda pars ibi, Ad hoc Abbas.

f ¶ Opus imperfectionis.] duplicitatis, n. Deus aſpernator eſt. 22. q. 5. qui peierare paratus eſt, § ex his omnibus.

[Glo. ſeq. arg. alle. 2. iura in contrarium. Demum elicit tria argumen.]

g ¶ Ex parte.] de conſec. diſt. 4. regenerante. & de pœn. diſt. 3. ſunt plures. Et eſt arg. ꝙ ſi aliquis ex cōmunicatus eſt pluribus excōmunicationibus, ſi abſoluatur, omnino eſt abſolutus. Sed eſt ar. contra. ī. de ſent. excom. cum pro cauſa 2 quæſtio. 3. cap. ſi quem. §. præuaricator. verſ. ſi crimina plura. Item arg. ꝙ nihil reputatur actum, dum aliquid ſupereſt agendum. 7. quæſtion. 1. nihil. 38. diſtin. quæ ipſis. C. ad Sylla. l. vlti. Et argumentum, ꝙ ſententia nō debet ꝓ parte valere, & pro parte non valere. ff famil. erciſcun. in hoc iudicio. 1 Item non valet pro parte aliquid fieri, niſi id totum fiat ff. de procu. in cauſæ, ff. pro derelicto. l. 3. ff. de trāſactio. cum hi. ſic nec liberatur pignus, licet de parte debiti ſit ſatis factum. C. de diſtra. pignor. quādiu. Et qui aliquid debet facere, faciendo pro parte nō liberatur, 2 ff. de verb. obli. in executionibus, §. pen. Et impietas eſt, ab eo, qui iuſtus eſt, dimidiam ſperare veniam, vt in præallega. § ſunt plures.

ADDITIO. Vnde verſus.

Larga Dei pietas veniam non dimidiabit.

Nam nihil aut totum te lachrymante dabit.

h ¶ Carentia viſionis.] paruuli enim, qui ſine baptiſmo decedunt, in tenebris manent. de conſecrat. diſtinct. 4. nulla præter. & pœna illa mitiſſima eſt omnium. de conſecrat. diſtinctio 4. regenerante. & tamen ſempiterno igne 3 puniuntur. diſtinct. ead. firmiſſime. Sed mitis dicitur pœna illa carentia viſionis reſpectu aliarum: ſed mors perpetua dicitur. 30. quæſt 1. ad limina Bernardus.

[Glo. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit.]

i ¶ Propter originale.] ſed nonne ꝓ actuale debetur carētia viſionis Dei adulto? 4 Quid ergo expedit ori-

† al. ita: quæ cum conſenſu contrahitur, &c.

1 De hoc ī. de conuerſ. con. cōplacet. Io. And.

2 De hoc ī. de pœn. ſuā Ioan. An. † ſanū, legit vt plurinū in antiquis codicibus.

3 Ita vr ſenſiſſe aliquī ī. Auguſtin⁹, cui⁹ eſt hęc auctoritas, ſed vide late per Sot. lib. 1. de natura & gratia, ca. 14 & lib 4. ſent. diſ. 45. q. 1. art. 2.

4 De hoc in ꝯſtitutione Bñdicti, q incipit, Benedictus. Io. And.

al ita: & di ... tti, &c.

perueneā

missum & cruciaretur in gehenna perpetuo, propter reatum criminis actualis: sed hæc tamquam incompassibilia a † sese minime patiuntur, immo sibi mutuo aduersantur.

¶ *Amentes & dormiētes baptizati, si ante dementiam uel dormitionem baptizari volebant, characterem suscipiunt: alias secus coacti vero causatiue suscipiunt. hoc dicit vsque ad finem.*

¶ Itē quæritur,† vtrum dormiētibus & amētibus sacramenti salt̄e character in baptismate imprimat, vt excitati à somno, vel ab ægritudine liberati, non sint denuo baptizādi. Sūt aūt nonnulli, qui dicunt, quod sacramenta, quæ per se b sortiuntur effectum, vt baptismus, & ordo ceteraque similia, non solum dormientibus, & amentibus, sed inuitis & contradicentibus, & si nō quantum ad rem, c quantum tamen ad characterē conferuntur: cū nō solum paruuli, qui non consentiunt, sed & ficti, d qui q̄uis non ore, corde tamen dissentiunt, recipiant sacramentum. Sed opponitur talibus, quod qui fuissent inuiti, & reluctantes immersi, saltem ratione sacramenti ad iurisdictionē ecclesiasticam pertinerent: vnde ad seruandam regulam fidei Christianæ forent rationabiliter compellendi. Verum id est religioni Christianæ † contrarium, e vt semper inuitus & penitus contradicens, ad recipiendā & seruandam Christianitatem aliquis compellatur. Propter † quod inter inuitum & inuitum, coactum & coactum, alij non absurde distinguunt. quod is, qui terroribus atque suppliciis violenter attrahitur, & † ne detrimentum incurrat, baptismi suscipit sacramentum, talis (sicut & is, qui ficte ad baptismum accedit) characterem suscipit Christianitatis impressum, & ipse tamquam cōditionaliter f volens, licet absolute non velit, cogendus est ad obseruantiam † fidei Christianæ: in quo casu debet intelligi † decretum concilij Toletani, † g vbi dicitur, quod qui iam pridem ad Christianitatē coacti sunt, sicut factum

ginale dimitti, cū etsi dimittat, tn̄ debetur carentia visionis Dei ob aliud, s. actuale: nā & vbi aliquid debet ex pluribus causis, vna remissa, alia petitio restat: vnde q̄ repudiauit successionē p̄ vnde liberi, admittitur ad successionē p̄ vnde cognati. ff. de succ. edi. l. 1. §. sed & videndum. & argu. ff. de ser. vrb. præd. si domus. ar. p & ↄtra, s̄. de cau. poss. pastoralis, & s̄. de iud. examinata. Sed potest dici, ꝙ hæc rō superficialis est, & prima verior est: quia Deus opus imperfectionis non nouit: q̄a in baptismo omnia crimina dimittuntur. de cōse. dist. 4. regenerāte, vel diuersificat. p̄ actuali reuera debet nō solū carētia visionis Dei: sed & maior pena, & ita non directe: sed p̄ originali debet tn̄ carentia visionis Dei directe. & sic nō p̄dest dimissio originalis peccati, cū postea actuale superuenit tanquā maius, de quo nō pænituit, q̄a qui peccat in vno, factus est omniū reus. s̄. de reg. iur. debeas. Sed paruuli nullū peccatū habent actuale. & ideo non est simile de amentibus & dormientibus, qui originali, & actuali grauātur, & ideo etiam originale nō tollitur: q̄a nō prodesset, nec debet probari, quo p̄bato nō p̄dest. C. de probat. ad p̄bationem & s̄. de offi. dele cū contingat, ī illa gl q̄ incipit, nota, ꝙ non debet.

[Glo. seq. arg. alleg. 2. iura.

a ¶ Incompassibilia.] arg. ꝙ eadem res non operat cōtrarios effectus. 5. dist. si q̄s in ęgritudine. p̄sumit em̄ ibi, ꝙ peccato nō sint dimissa ei, qui timore ægritudinis baptizat; quæ præsumptio nō tollitur per baptismum, cum baptismus ipsam inducat: vnde nō operatur hos contrarios effectus sic eadem res non parit obligationē & liberationem. ff. de solu. qui hominem. §. vlt.

ITEM QVÆRITVR. In prima ponit q̄ō. In secūda, ibi. Sunt autem quorundam opiniones. In tertia ibi. Sed opponit, illi q̄ōni opponit. In quarta. ibi. Propter quod, opinionis veritatē exprimit. In quinta ibi, Dormientes principaliter quæstionem soluit. Abb.

b ¶ Quæ per se sortiuntur.] id est, absque consensu accipientibus. Laur.

c ¶ Ad re.] id est quātum ad solutionē peccatorum. B.

d ¶ Sed & ficti.] vt 1. q. 1. sicut ficti. & de cons. distin. 4. solet quæri Ber.

[Glo. seq. alleg. tres concor. signat vnum contrariū & dupliciter soluit.

e ¶ Contrarium.] arg. ꝙ ad fidē nullus debet compelli inuitus: sed sicut libera voluntate petijt, ita libero arbitrio cōuertatur, 45. dist. de Iudæis, & c. qui syncera. & 23. q. 5. ad fidē, Arg. cōtra, 23. q. 6. c. 1. vbi dr̄, ꝙ Paulus coactus venit ad fidē. Sed illud diuino iudicio factū, cuius tacta ad cōsequentiā trahi non debet: [illegible] in ipso fuit, vel ita Paulus p̄sequebatur fideles & inter ipsa flagella muratus fuit, & factus volēs. 23. q 4. displicet. vers. qualiter Paulus, &c.

[Glo. seq. arg. pro, & sol. ponit opinio. Ioan.

f ¶ Conditionaliter.] volens, & sic coacta voluntas. volūtas est & merito quæritur, & ita coactio conditionalis non impedit sacramētū baptismi, vt hic patet, sicut nō impedit sacramentum ordinis. 74. distin. li ista. 45. distinct. de Iud. neque sacramentum matrimonij, 2. q. 4. inter cetera. & inf. de spon. veniens: talia enim iuramenta si ne interitu salutis æternę possunt seruari. sup. de iureiu. si vero. c. cū contingat. impedit tn̄ matrimonium spirituale, s̄. q̄d met. cau. perlatum. sed ibi fuit iustus met⁹ mortis, f. qui cadit in constantē virū. in prædictis vero concor. non fuit metus, qui caderet in constantē virū, sed coactio q̄dam conditionalis, quæ non impedit matrimoniū spirituale, siue carnale, & quia idem esset in vtroque. Sed nun. quid ille, qui cōditionali coactione recipit ordinem, tenetur continere? Bene videtur, quòd sic: quia coacta volūtas est volūtas. 15. q. 1. merito. maxime si dicatur ꝙ votum est annexū ordini. 28. dist. diaconi. & 84. dist. cū in præterito. Satis vr̄, ꝙ continere cōpellatur, quia licet quodā modo inuitus ordinē susceperit, volens tn̄ fuit, vn̄ rōne illius idirectæ voluntatis cogitur continere Io dixit, 1 ꝙ nō cogitur q̄a integritas corporis res est voti, & nō p̄cepti 32. q. 1. integritas, & s̄. quod met. cau. platū. nā continentia non est nisi voluntaria. 31. d. ante triennū. & arg. 20. q. 3. p̄sens clericus, & sic ordinarius non habet priuilegiū clericij; si tn̄ vult vti eo, potest, secus dicit in baptismo, q̄a illud est sacramentū necessitatis. si militer nō valet testamentū eius, q̄ inuitus testatus est, vel si testes teneantur inuiti. ff. de testa. q̄ testamento. §. vlt.

g ¶ Cōcilij Toletani.] 45. d. de Iudę. cui⁹ verba hęc sūt.

a ¶ Plus

Marginalia: † al. incompossibilia. — † Vide B. Th. 3. par. q. 80. art. 9. — † Vide B. Th. 2. 2. q. 10. ar. 8. & ibidem Caietanū. — † Hic locus perperā in plurib. vulgatis legit ita; propter quod inter inuitū, & coactum, & nō coactū, &c. — † al. ita; vt ne, &c. — † obseruationem. — † Intelligi illud decretū. — † Scilicet 4. cap. 56. — 1 Hæc olim p̄sequuntur lati⁹ hi. Hostien. Io. And. & alij, quos videto.

a ¶ Plus est. Jsic J. de simo. sicut. & J. de homi. Petrus. 1. q. 4. quia prælatus, arg. ff. de arb. non cogēdū. in fi. C. de filijsfa. l. 1. lib. 10. simile est in personis coniūctis, quæ agere possunt sine mandato. s. de rescript. nōnulli. & c. ex parte, ff. de procur. Pomponius, ad fi. sed contra mandatum non possunt, ff. eo. sed & hæ personæ.

[Glo. seq. quærit, arg. pro. secūdo obij cit, & soluit.]

b ¶ Perdurare. J simi. J. de sent. exc. à nobis. nā semp durare p̄sumit volūtas, nisi probet mutata, s. de his q̄ vi, metusve cā fiūt, plēū. ff. de pb. eū qui, & ff. de le. 2. l. Lucius, i fi. Sed qd si qs ab infantia fuit amēs, nūquid pdest ei si baptizet? arg. q sic. ff. de leg. 2. cū pater. §. surdo, quia p inde hr ac si nūc sit infans, qa nullo peccato grauat nisi originali, 3. q. 9. idicas. Sed quare amens vel dormiens nō recipit sacrm baptismi, & ille qui coactione absolutā cogit, cū in baptismo nō requirat ītētio baptizati, sed baptizantis, 1. q. 1. si cut nōn, & de cons. dist. 4. solet? Hæc qō quā mouet hic I. sol uit p. Isram, q̄a amēs & dormiēs qui ante catechumeni fuerūt recipiūt bñe sacrm: qui vero semp inuiti fuerunt, & cōtradixerūt, ñ recipiūt: vñ ad huc p̄sumūt inuiti, & nemo inuit[9] ad fidē cōpelnt, vt dr. s. & c. sicut ficti. & c. solet, non p̄dñ: quia illi ore exprimūt, licet corde dissētiant, & ideo sacramētum recipiunt, 1 quia ecclesia dare intendit. sed tale sacramētum nō prodest ad remissionem peccatorum, nisi cū fictio illa tecesserit, de consecr. dist. 4. tunc valere.

c ¶ Non suscipiunt.] sed quid si excitari à somno ratū habeāt? Nō prodest: quia nihil recipit: & ideo ñ est quod ratum habeat, sed iterum baptizetur. Ber.

d ¶ Tales.] scilicet cathecumenos.

e ¶ Obsistentem.] simile de consecr. di. 4. quæris à me. ff. ad S. C. M. [illegible] & ff. de acqui. hære. l. qui in aliena. §. si is. Bern.

D Ebitum.] Communis diuisio. Secunda ibi; Re-

Marginalia: † in tempore — † receperunt — † criminis — † vel — † al. ita: si fuerint sic immersi. al. ita: si fuerint immersi. — 1 Id est, recipere p̄sumūtur in foro exteriori.

est temporibus † religiosissimi principis Sisibuti, qa iam constat eos sacramentis diuinis associatos, & baptismi gratiam suscepisse, & chrismate vnctos esse, & corporis Domini extitisse participes: oportet etiam, vt fidem, quam necessitate susceperunt, † tenere cogantur: ne nomen Domini blasphemetur, & fides, quam susceperunt, vilis ac contemptibilis habeatur. Ille vero, qui nunquam consentit, sed penitus contradicit nec rem nec characterē suscipit sacramenti; quia plus est expresse contradicere, quam minimè consentire: sicut nec ille notam alicuius reatus † incurrit, qui contradicens penitus & reclamans thurificare idolis cogitur violenter.

¶ Dormientes autem & amentes, si priusquam amētiam incurrerent, aut † dormirent, in contradictione persisterent, quia in eis intelligitur contradictionis propositum perdurare, [b] & † si fuerint sic immersi, characterem non suscipiūt [c] sacramenti: secus autem si prius catechumeni extitissent, & habuissent propositum baptizandi. Vnde tales, [d] in necessitatis articulo, consueuit ecclesia baptizare. Tunc ergo characterem sacramentalis imprimit operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non inuenit obsistentem. [e]

¶ Idem Meten. episcopo.

¶ Nemo potest seipsum baptizare, etiam instante necessitatis articulo.

CAP. IIII.

DEbitum: & infra. † ¶ Sanè intimasti, quod quidam Iudæus in mortis articulo constitutus, cum inter Iudæos tantum existeret, in aquam seipsum immersit, dicendo; Ego baptizo me in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, amen: & infra.

¶ Respondemus, quod cum inter baptizantem, & baptizatum debeat † esse discretio, [f] sicut ex verbis Domini colligitur, dicentis Apostolis, Ite, † baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: memoratus Iudæus est denuo ab alio baptizandus, vt ostendatur, quod alius est qui baptizatur, & alius qui baptizat. Ad quod etiam designandum ipse Christus, non a seipso, sed à Ioanne [g] voluit baptizari; quamuis si talis [h] continuo decessisset, ad cælestem patriam protinus euolasset, [i] † propter sacramenti fidem, & si non † propter fidei sacramentum. In baptismo quippe illa spiritualis generatio † celebratur, de qua veritas ait; [k] Oportet vos nasci denuo;

spondemus. Abb. Sicul.

CASVS. Quidā Iudæus in mortis articulo constitutus cū inter Iudæos existeret, nec aliquē Christianum hr̄e posset, seipsum in aquā immersit, dicendo. Ego baptizo me in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, amen. q̄rit an iste sacrm baptismi receperit? Rñdet Papa, q cū inter baptizātem, & bpti zatū debeat esse discretio, s̄m q ex verbis Dñi colligit, qui dixit Apostolis: Baptizate omnes gētes ī nomine Patris, & Filij, & Spiritus sācti, p̄dictus Iudæus ē ab alio baptizādus: vnde ēt Dñs non a seipso, sed à Ioanne voluit baptizari: tñ si statim decessisset, ad patriā euolasset, nō pp sacrm baptismi, sed pp fidem quam habuit sacramēti: In baptismo illa spiritualis generatio celebratur, de qua dixit Dñs: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sācto, nō intrabit ī regnum Dei. sicut enim in carnali generatione ali[9] ē qui generat, & alius qui generētur, sic & in spirituali alius debet esse qui spiritualiter gñat, vel generet, & alius qui spiritualiter generet. No. q differentia ē inter babtizātem & bpti zatum, quia nemo debet oriri à se. Itē nota hic tertium genus baptismatis, scilicet bastismū flumi nis. Item nota hic regulam Aristotel s. q natura correlatiuorum est, quod simul non patiuntur se in eodem subiecto.

[Glossa sequēs inducit duo similia, & vnum dissimile.]

f ¶ Discretio.] sicut inter præsentatū, & præsentantem, s. de iu. pa. per tuas, alias per nostras, & inter dantem, & recipientem. s. de insti. c. vl. quia nemo oriri debet à seipso 24. q. 1. didicimus potest tamen apud seipsum emancipari. ff. de adopt. si consul.

g ¶ A Ioāne.] de c[illegible] d. 4. p aquā [illegible] & c. catechumenum.

h ¶ Talis.] scilicet Iudæus ille. Bern.

i ¶ Euolasset.] de pen. dist. nct. 7. c. vlt. ver. nullus expectet, quando peccare non poterit.

k ¶ Veritas ait. j1. q. 1. firmissime.

Marginalia: † Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp. Vide Sotum lib. 4. senten. dist. 4. q. vnica, ar. 3. ver. circa fin. — † In codice Barbatiæ ita: dēat personarum, &c. Matth. 10. — † Verbum: ite, deest in aliquot antiquis codicib. — † euolasset — † In recentio rib. ita, & nō pp, &c. sed ex antiquis restitutū, vt est impressū. — † regenerō. — 2 Dicit Abbas, q hæc cōcord. melius adaptatur ad verbū, euolasset. Ioan. And.

[Glo. seq. inducit vnum simile.]

a In carnali.] sicut alia est similitudo inter carnalem & spiritualem generationem: vt sicut vir non pôt sibi filium legitimum carnalem quærere, cuius vxor mater non sit, ita nec spiritualem, quin vxor eiusdem commater sit parentibus illius. 30. q. 4. si quis ex vno. & if. de cog. spirit. Martinus Bertam. Laur.

b Referantur.] natura enim correlatiuorum est, q simul non patiuntur se in eodem subiecto, ar. 35. q. 1. c. 1. Laur.

Non vt apponeres.] Cōmunis diuisio. Secūda pars: ibi, Respondemus. Abbas Sicul.

CASVS. Ecce, aliquis puer erat baptizandus, propter periculum mortis: cum aqua non posset haberi nec sacerdos, aliquis simplicitate ductus liniuit puerum ī caput, & pectus, & inter scapulas saliuę aspsione loco baptismi: queritur an talis esset baptizatus? Respōdet Papa, q cum ī baptismo duo sint necessaria, s. verbum & elementum, cum Dominus dicat: Nisi qs renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cęlorū: dubium non est, q ille non est baptizatus, in quo defuit non solum alterū, sed vtrūque. No. q formae verborum est de substātia baptismi. Itē non potest quis baptizare in alio liquore, quam in aqua.

[Gl. seq. recit. per contrarium, & tripliciter exponit lsam.]

c Verbū.] 1. q. 1. detrahe, vbi d. hoc. Ista duo necessaria sunt in baptismo aquę, sęcus in baptismo sanguinis vel flaminis, de consecr. dist. 4. baptismi vicem. Quod dicit, verbū, sic intellige, si qs baptizat, & n̄ dicit, ī nomine Patris, & Filij, & Spiritus sācti, nō est baptizatus, qa nec verbum nec elemētum tātum sufficiūt. Vel verbum, id est, filius quasi diceret, si quis baptizat, & non addit in nomine filij, non est baptizatus de consecr. dist. 4. in synodo, vel verbum, id est, forma: quasi diceret, si non seruetur forma, quæ traditur s. eo. cap. 1. & hic non est baptismus.

d Elementum.] id est, aqua, & sic non est baptismus sine aqua.

e Veritas ait.] de cō secr. dist. 4. propriè.

f De elemento.] de consec. dist. 4. cap. 1. & 1. q. 1. cap. firmissimè. Hic enim exprimitur forma baptismi, quæ si obseruata non fuerit, nō est baptismus, de hoc dictum est s. eod. ca. 1.

g Vtrumque.] scilicet aqua, & verbum.

Licet Græcos.] Præmitt. exordiū, & duplicem narrat Græcorū excessū. Secūdo id fieri phibet. Tertio pœnā imponit. Secunda, ibi, Velentes. Tertia ibi, Si quis. Abb. Sicul.

CASVS. Postquā Græci se subtraxerūt ab obed. etiā Ecclesiæ Romanę, in tātū cęperūt abominari Latinos, q inter alia, q̄ ptraces cōmittebāt, si q̄n sacerdotes Latini In eorū sacrificassent altarib. nō prius sacrificabāt in ipsis, quam ea, tā quam per hoc polluta, lau. Cent. & baptizatos à Latinis ptimebant aulu temerario rebaptizare? Præcipit Papa, vt talia de cætero non præsumant, conformātes se tanquam filij obedientiæ Romanę Ecclesiæ matri suæ, vt sit vnū ouile, & vnus pastor. Si qs tale qd præsumpserit, excōmunicationis sentētia percussus, ab omni officio & beneficio ecclesiastico deponat. Nota ritus Græcorū reprobatos, qa mēbra debēt conformare se capiti suo. Item ipso iure sunt excommunicati qui hęc faciunt, quæ hic prohibentur.

h Reuertentes.] de iure. n. ecclesia Græcorū subiecta est Romanæ Ecclesiæ. 1. 24. c. 1. rogamus.

i Tanq̄ per hoc.] dictum est s. de maior. & obed. solitæ.

Quia nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non intrabit in regnū cælorum. Sicut ergo † in carnali [a] generatione, quã † proles ex viro, & femina nascitur, alius est, qui carnaliter gignit, & alius, qui carnaliter gignitur: sic & in sacramentali generatione, qua soboles ex aqua, & Spiritu Sancto renascitur, alius debet esse, qui spiritualiter generet, & alius qui spiritualiter generetur. Sanè cum corpus exterius siue cum cor interius baptizatur, oportet vt vtrobique paternitas, & filiatio valeat inueniri, quibus baptizans, & baptizatus ad inuicem referantur.[b]

¶ Idem Morosien. † episcopo.

¶ Vbi deest verbum, vel elementum aquæ, non est baptismi sacramentum.

CAP. V.

Non † vt apponeres: & infra.

¶ Postulasti, vtrum paruuli sint pro Christianis habendi, quos in articulo mortis constitutos, propter aquæ penuriam, & absentiam sacerdotis, aliquorum simplicitas, in caput & pectus, ac inter scapulas pro baptismo saliuæ conspersione † liniuit. Respondemus, quod cum in baptismo duo semper, videlicet, verbum, [c] & elementum, [d] necessario requirantur, iuxta quod de verbo veritas [e] ait: Euntes in mundum vniuersum [prædicate † Euangelium omni creaturæ, &] baptizatæ omnes gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: eademque dicat de elemento: [f] Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cælorum: dubitare non debes, illos verū non habere baptismum, in quibus non solum vtrumque [g] prędictorum, sed eorum alterum est omissum.

¶ Idē † in cōcilio generali.

¶ Baptizatos à Latinis Græci rebaptizare non debent.

CAP. VI.

Licet † Græcos diebus nostris, ad obedientiā sedis Apostolicæ reuertentes, [h] fouere, ac honorare velimus, mores, ac ritus eorum (in quantum cum Domino possumus) sustinendo, in his tamen illis deferre non † volumus, nec debemus, quæ periculum generant animarum, & ecclesiasticæ derogant honestati. Postquam enim Græcorum ecclesia, cum quibusdam complicibus, & fautoribus suis, ab obedientia sedis Apostolicæ se subtraxit, in tantum Græci coeperunt abominari Latinos, quod inter alia, quæ in derogationem eorum impie committebant, si quando sacerdotes Latini super eorum celebrassent altaria, non † prius ipsi sacrificabant in ipsis, quam ea tanquā per hoc [i] inquinata, lauissent; baptizatos ét a Latinis, ipsi Græci rebaptizare, ausu temerario præsumebant, & adhuc (sicut

---

† sicut enim

† per quam proles.

† Endrosien. Nidrosien.

† Cap. 33. eo. tit. in 3. cōp. Vide B. Tho. 3. par. q. 60. art. 5. 6. & 7. & q. 66. art. 3. 4. & 5.

† aspersione

Matth. 18.

† Inclusa desunt in omnibus antiquis codicib. Vaticanæ.

Ioan. 3.

† Scilicet. Innocen. 3. in cōc. generali Lateran. c. 4. & c. 1. eo. tit. in 4. compi.

† Vide Leonē Papam ix. in epist. aduersus psumptiones Michaelis & Aeridanic. 29. & seq. vbi multa de ordine Græcorū in Latinos, adde Gennadiū Scholarium (de primatu Papæ, ca. 5.

† In aliquot vetustis codicibus, & in concilio ita, nec volum⁹, nec debem⁹.

† In concilio ita, nō prius ipsi sacrificare volebant in illis, &c.

1 Et illius & aliarū oium ecclesiarum. mr est Romana Ecclesia, & magistra. de sum. Tri. & fi. cathol. c. 2. ad fin. & alibi sæpe.

2 Hæc gloss. & seq. non hñr in uetustis codicib.

a ¶ Vt

a ¶ Vt sit vnũ.] j. de maio. & obedien. solitæ. circa fi.

DE PRESBYTERO NON BAPTIZ.

¶ Viso de baptismo, quia aliqui sæpe promouentur nõ baptizati ad ordines, de quibus dubitari poterat, vtrum essent vere ordinati, vel an deberent baptizari: merito post præcedentem subijcitur ista. Abbas.

De hac materia tractatur 1. quæstio. 1. si quis confugerit. &c. si quis per ignorantiam.

SI quis.] Breue est, & hoc summat. ca. fi. j. eodem. Abb Siculus.

CASVS. De se patet. Nota, quod de iure non fit, pro non facto habetur.

b ¶ Ordinatus.] de facto: quia qui de iure ordinatus non est, presbyter non est cẽsendus. vt 1. q. 1. si qs confugerit. & cap. si quis ignorantiam.

c ¶ Iterum ordinetur.] & hoc patet, quia nullum ordinem recepit. inf eo. veniens, quia baptismus est ianua omniũ sacramentorum, 33. distin. præter. §. verum. & j. eod. veniẽs. si ergo primo ordinem suscepisset, iterum non esset ordinandus. 1. q. quòd quidam. Ber.

APostolicam.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo responsio: ibi, Inquisitioni. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam sacerdos credens se baptizatum, & in fide baptismi persistens, mortuus est: postmodum compertum est, quòd nõ fuerat baptizatus: quæsitum fuit a Papa, vtrum ecclesia deberet eum habere pro baptizato, vt pro eo posset orare? Respõdet Papa quòd si presbyter ille in fide sanctæ matris ecclesiæ, & in cõfessione nominis Christi pseuerauerit, ab originali peccato solutus, gaudium cœlestis patriæ fuit adeptus: in viij. libro Augustini, de ciuitate Dei legitur; Baptismus inuisibiliter ministratur, quẽ non cõtemptus religionis, sed terminus necessitatis excludit: & in libro beati Ambrosij de obitu Valẽtiniani idẽ legitur: & sic huiusmodi quæstionibus sopitis, ecclesia potest preces & hostias Deo offerre pro Presbytero memorato. Nota quod per fidem q̃ quis habet de baptismo, licet nõ sit baptizat⁹, sed ĩ fide illa decessit, saluat⁹. [Glo. seq signat contrarium, & soluit.]

[Margin, left: al suspen... atur. sed in concilio, & a antiquis odicibus le itur, depo atur. — Cap. 15. vt Burchar ... lib. 4. de c. ca. 74. & 10 par. 1. c. 38. refertur ... c. eo. ti. 1. compi. t vide B. Tho in addi onib 3. pa. 35. art. 3. Antonius ugustinus ... scribẽdũ nno. iij. sed atican. iij. — Cap. 2. eo. t. in 1. cõp.]

accepimus) quidam hoc agere non verentur.

¶ Volentes igitur tantum scandalũ ab ecclesia Dei amouere; sacro suadente concilio directe præcipimus, vt talia de cetero nõ præsumant; conformantes se tamquam filij obedientiæ, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ matri suæ: vt [a] sit vnũ ouile, & vnus pastor: Si quis autem tale quid præsumpserit, excõmunicationis mucrone percussus, ab omni officio & beneficio ecclesiastico deponatur. †

TITVLVS XLIII.

De presbytero non baptizato.

¶ Ex concilio apud Compendium. †

¶ *Si non baptizatus ordinatur, ordinis characterẽ non recipit.*

CAP. I.

SI qs † presbyter ordinat⁹ [b] deprehenderit se nõ esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur. [c]

¶ Innocentius tertius † episcopo Cremon.

¶ *Omissio baptismi non nocet credẽti probabiliter se esse baptizatum.*

CAP. II.

APostolicam sedem cõsulere decreuisti: & infra. ¶ Vnde inquisitioni tuæ taliter respondemus, presbyterum, quẽ sine vnda baptismatis extremum diem clausisse significasti: quia in sanctæ matris ecclesia fide, & Christi nominis confessione perseuerauit, ab originali peccato solutũ; † & cælestis patriȩ gaudium esse adeptum, asserimus incunctanter. Lege super octauo † libro Augustini [e] de ciuitate Dei, vbi inter cetera legitur. Baptismus inuisibiliter ministratur, quem non contemptus religionis, sed terminus † necessitatis excludit. Librum etiã beati Ambrosij † de obitu Valentiniani idem asserentis, reuolue. Sopitis igitur quæstionibus Doctorum, patrum sententias † teneas: & in ecclesia tua iuges preces, hostiasque Deo † offerri iubeas pro presbytero memorato.

¶ Innocentius tertius Ferrarien. episcopo. †

¶ *Non baptizatus ordinari non potest: & si de facto ordinetur, non recipit ordinis characterem, licet credatur baptizatus.*

d ¶ Ab originali.] & etiam ab actuali peccato, de consec. dist. 4. catechumenum. Sed cõtra de conse. dist. 4. firmissime. & 1. q. 1. firmissime. in quibus dicitur, quòd sine baptismo nullus saluat: quod verum est de eo qui potest baptizari, & non baptizatus; iste vero credebat se baptizatum, & in fide illa saluatur: & iste non contempsit. Et est triplex baptismus, scilicet fluminis, & flaminis, & sanguinis. hic autem baptism o flaminis inuisibili baptizatus fuit, per fidem quam habuit, de baptismo. si. sup tit. prox. debitum.

e ¶ Augustini.] prout habes de consec. dist. 4. baptismi vicẽ & c. catechumenum. & c. nõ dubito, alias, non dubium.

f ¶ Beati Ambrosij.] legitur beatum Ambrosiũ dixisse de Valentiniano, qui dum properaret ad baptismum in itinere decessit; Ventrem meũ doleo quia quem regeneraturus eram, perdidi: ille tamen gratiam quam proposcerat, non amisit. Lat. sic ergo patet, quòd iste per solam fidem, quam habebat de b. ptismo, saluatus est. Iste credebat se facere dotem su. sse, sed non erat in veritate, supra eod. ca proxi. j. eo. ca. prox. Nunquid conficiebat? non in veritate: sed quo ad se bene conficiebat, & quo ad alios; qui hoc credebant: & tamquam verum sacramentum conficeret, sicut recipientibus ab istis, credo quòd proficiebat.

[Margin, right: † absolutum — † al. super octauũ librũ. — † articulus. — † sententiam — † Domino. — † Hoc est credere debeat se conficere. — † Cap. vnicũ e. ti 1 3. cõp. Vide Sotum li. 4. sen dis. 26 q 2. ar. 3. circa fi. & B. Thomã citatum supra hoc ti. cap. 2.]

De hac materia dicitur supra, de elect. dudum. 2

VEniens.] Pro summa accipe. c. 1. s. eo. Primo ponit de baptismo tradito ei q nõ fuerat rite baptizatus. Secunda, ibi, Cumq; circa ordinem allegat pro, & contra. Tertia ibi, Quia vero, diffinit. Abb.

CASVS. Quidam credens se baptizatum in forma ecclesiȩ promotus fuit vsq; ad sacerdotium; tandem

inuenit, quòd nō fuerat secundū formā ecclesiæ bapti zatus: accessit ad Papā hoc sibi exponēs. vnde Papa fecit eum rite baptizari: postea disputatum fuit super ordinibus, vtrū videlicet ordines suscepisset: Et quidam dicebant, ꝙ cum baptismus sit ianua omnium sacramētorum, ante baptismum non suscipitur taliud sacramentum: quia vbi fundamentum non est, superædificari nō pōt. Sed contra videtur, ꝙ per solam fidē baptismi efficitur quis mēbrum Christi: & qui Christum habet p̄ fidem, etiā si baptismū nō habeat, habet vtique fundamentum & ita superędificari posse videtur, sicut salutifera opera: sic & quælibet ecclesiastica sacramēta: præterea sacramentū ordinis pōtificalis, & sacerdotalis, & leuitici ex institutione sua præcessit baptismū: p̄ quod videtur ꝙ etiā ante baptismum hmōi ordines possint rite cōferri, maxime his qui baptizati credūtur. His præmissis dicit Papa, quòd cū in concilio apud Compēdium sit cōstitutum, vt si quis in presbyterum ordinatus deprehenderit se nō esse baptizatū, baptizetur, & iterum ordinetur: mandat Papa, quatenus iste per singulos ordines, vsque ad sacerdotiū ordinetur, & ministret in officio sacerdotis. quia non intelligitur iteratū, quod ambigit̄ esse factum; nec de sacramēto male sentitur, cum illud non contemptus religionis, nec necessitatis articulus impedinit: Si enim aliquis natus est de Christianis parētibus, & inter Christianos fideliter conuersatus, præsumitur ꝙ fuerit baptizatus, vt hmōi p̄sumptio p̄ certitudine habeat, donec in cōtrariū manifestis cōstiterit argumētis. No. ꝙ baptismus est fundamētū oīum sacramentorū, ita vt q̄ hunc nō habet, ad ordines non poterit promoueri. Itē nō intelligitur iteratū, quod nescit̄ esse factū. Itē p̄sumitur baptizatus, qui inter Christianos tāquā fidelis [illegible]uerit cōuersatus: tamen contra huiusmodi præsum[illegible]ones probatio admittitur. Et sic nota hic, ꝙ violēta [illegible]mptio recipit probationem in contrarium.

†Cā. vnico. eo. titu. in 3. comp. Vide Sotum li. 4. sent. dis. 26. q. 2. ar. 3. circa fi. & B. Tho. citatū sup. hoc tit. cap. 2.

†fuerat.

† In codice Barbatię ita Cumque super ordinib. coiā nobis fuisset aliquamdiu disputatum.

CAP. III.

VEniens †ad Apostolicā sedē I. lator præsentium, nobis exposuit, quod cum ad gradum sacerdotij ascendisset, comperit tandem, quod non fuerit † secundum formā Euangelij [a] baptizatus, vnde nos eum rite fecimus baptizati,

¶ Cumq; † super ordinibus fuisset diutius disputatū, q̄dā in eā declinauerūt s̄n̄am, vt cū baptismus sit fundamentū omniū sacramētorum, [b] ante susceptionem baptismi nō suscipiatur aliud sacramētum; quoniam vbi fundamentum non est, superædificari [c] non potest. Porro ecōtra videri posset: Nam cum quis non solum per [d] sacramētū fidei, sed per fidem et sacramēti efficiat̄ p̄cul dubio mēbrū Christi; & q̄ Christum habet per fidem, [e] etiam si baptismum non habeat, habet vtique fundamentum, præter quod aliud poni non potest, quod est Christus Iesus: superædificare posse videtur, sicut salutifera opera, sic & q̄libet ecclesiastica sacramenta: cū illud non sit generaliter verū, neq; de nouis, [f] neq; de veterib⁹ [g] sacramentis, ꝙ baptismus sit fundamētum illorum: q̄m & sacramentum coniugij, [h] & Eucharistiæ, a nō baptizatis [i] recipi potest. Præterea sacramentum ordinis non solum pontificalis, sed sacerdotalis etiam & Leuitici ex institutione sua præcessit baptismū: per † quod forsitan videtur, [k] quod ante baptismum huiusmodi ordines possent rite conferri, maxime his, qui baptizati esse creduntur. †

¶ Quia vero in concilio apud Cōpēdium legitur cōstitutum: quòd si quis in presbyterū ordinatus deprehenderit se non esse baptizatū, baptizetur, & iterū ordinetur. Nos circa latorē p̄sentium in hoc dubitabili casu, q̄ tutius est sequētes: Mandamus, quatenus ipsū per singulos ordines, vsque [m] ad sacerdotium p̄mouere procures, & permittas eum in sacerdotio ministrare: [n] quia non intelligitur [o] iteratum, quod ambigit̄ esse factum; nec male [p]

a ¶ E[illegible]ngelij.] ite per mundum vniuersum. baptizate omnes [illegible]entes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, qu[illegible]am habes. s̄. tit. prox. non vt apponeres, & c. debitum, [illegible] consec. dist. 4. proprie.

b ¶ Omniū sac[illegible]ramētorū. 32. dist. ca. p̄terea. §. verū. B.

c ¶ Superædifi[illegible] 1. q. 1. cum Paulus.

d ¶ Per sacramentū fidei.] in cuius perceptione gratia cōfertur: secus in sacramento matrimonij, [1] quod est etiam apud infideles. j. de diuor. gaudemus. & 26. dis. deinde opponitur. & sup. de transl. c. quanto.]

e ¶ Habet per fidē.] quam q̄s habet de ipso sacramento, licet ipsum sacramentū nō habeat, sed credat se habere. s̄. e c. p̄xi. & s̄. titu. proxi debitū. & ita talis baptismus dicitur baptismus, flaminis. idem est in baptismo sanguinis, p̄ quē salu[illegible]i sunt Innocentes.

f ¶ De nouis,] id est, de sacramentis noui testamenti.

g ¶ De veteribus.] i. de sacramentis veteris testamenti.

h ¶ Coniugijs.] inf. de diuor. gaudemus. & c. quantum. & 26. dist. deinde.

i ¶ A non baptizatis.] s. baptismo fluminis, sed baptismo flaminis baptizatis, cū illi quo ad gratiam, baptizati intelligantur, & accipere [2] possunt sacramentum Eucharistiæ.

K ¶ Vr.] sed non est verū ꝙ ɔferat̄, vt j. patet. sed alle. dicit hoc.

l ¶ In concilio apud Compendiū.] s̄. eo. c. 1. & hic ponit quęstionis solutionē, per cōciliū apud Compendium ȝ celebratum.

m ¶ Vsque.] inclusiue per hoc quod sequitur.

[Glo. seq. obijcit & soluit. demum quęrit & respondet.]

n ¶ Ministrare.] sed obijcitur: ille credebat se baptizatum, & sic habebat sacramentū fidei; ergo fuit ordinatus. arg. s̄. eod. ca. prox. & s̄. eo. c. 1. quare ergo ordinatur, cū per hoc fiat iniuria sacramento. 1. q. 1 quod quidam. Hæc obiectio non valet: q̄a licet quis habeat sacramētum per fidem; quam cito incipit scire se non habere sacramentum baptismi, & contemnit illud recipere, statim amittit sacramentū fidei; vnde iterum ordinatur, quia certus est, quòd non receperat ordines ante baptism.ū. Sed quæ forma seruabitur circa istum, si omnino certum esset quòd non fuit baptizatus? Tūc cōmunis forma seruabitur: quā habes sup. tit. proxi. non vt apponeres. sed si illud habetur dubium, seruabitur forma illa. sup. tit. proxi. c. 1.

o ¶ Intelligitur iteratum.] sic de consecrat. dist. 1. solemnitates.

[Glo. seq. quærit & respondet.]

p ¶ Nec male.] tacita r̄n̄sio vr̄, quasi dicat licet dicamus istū baptizandū, non ideo male sentimus de sacramēto baptismi, quia si aliquis in articulo mortis velis

1 Imò in matrimonio gratia cōfertur & cōtrarium dicere est hereticū cōci. Tridē. ses. 24. de sacramēto matrimonij, cano. 1. Dom. Sot. 4. sen. d. 26. q. 2. ar. 3

†al. ita: propter quod forsitan videretur.

| Post verbū credūtur, in aliquot antiqs sequit̄ ita: & infra, & recte: q̄a n̄nulla omisit hic Raymūdus, quę sunt in veteri compil:

2 Vide Sotū 4. sen di. 12. q. 1. art. 3.

3 Vide citatos. sup. eo. tit. tu. c. 1.

velit baptizari, nec est qui velit eum baptizare: propter hoc non minus erit saluus sup. tit. prox. debitum. de cõsec. d. 4. catechumenum: cum illud non religionis contemptus, sed necessitatis articulus impedit.

a ¶ Necessitatis.] vel ignorãtiæ facti, q̃ excusat. s̃. c. px. confec. d. 2. peruenit, vel per diaconum si necesse est. 93 d. præsente, & c. diaconus, secundum formam quæ traditur sup. de cele. Miss. sane. §. sacerdos vero.

[Gl. seq. all. duo iura pro, in contrarium alle. alia. 2. Item secundo arg. alleg. duo iura. si. reci. per q.]

b ¶ Contrariũ.] probaretur.] no. violẽtã præsumptionem admittere probationẽ in contrarium 35. q. 3. extraordinaria, & 27. q. 1. nec aliqua, s̃. de prob. proposuisti, & c. causam.

DE CVSTODIA Eucharistiæ, &c.

¶ In præcedentib. titulis vnũ ẽ. qualiter Eucharistia cõsecratur, iõ merito subijcitur de ipsi⁹ custodia. Et quia ĩ baptismate vtimur chrismate, vt in c. 1. de sacr. vnc. & sup. visum est de baptismo, ideo additur hic de custodia chrismatis, & generaliter de custodia omnium aliorum sacramentorum. Abb. Sic.

De hac materia tractatur 23. d. ca. clerici q̃ comam, vsq. ad fi. de cõs. d. 2. qui bñ, & c. si quis per necessitatem & in alijs c. & 1 q. 1. interrogo.

Tatuim⁹] Primo statuit. Secũdo rõnẽ submittit. Tertio addit pœnam. Secunda ibi, Ne possit. Tertia ibi: Si vero. Abb.

CASVS. Statuitur in hoc capi. quòd chrisma & Eucharistiá custodiantur sub clauibus; & si is ad quem ptinet eorũ custodia, eam incaute derelinquerit, trib. mensib. ab officio suspendi dẽt: & si inde aliqđ nefariũ cõtigerit, grauiori pœna puniatur. No. q̃ chrisma et Eucharistia sub clauib. custodiri debẽt. Itẽ si p culpã alicuius aliquod nefandum eueniát, puniri debet ac si fecisset. Et sic nota hic, quòd qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur.

c ¶ Fideli custodia.] simile supra de cele. Missa. sane, & per laicos 1 ad infirmos non debet deferri Eucharistiæ sacramentum, sed presbyter hoc facere debet, de

de sacramento sentitur, cum illud non religionis contemptus, sed articulus necessitatis a excludit. Et certe de illo, qui natus de Christianis parentibus, & inter Christianos est fideliter conuersatus, tam violenter præsumitur quòd fuerit baptizatus, vt hæc præsumptio pro certitudine sit habenda, donec euidentissimis forsitan argumentis contrarium probetur. b

TITVLVS XLIV.

De† custodia Eucharistię, chrismatis, & aliorum sacramentorum.

¶ Innocentius iij. in concilio generali.

¶ Eucharistia & chrisma debent fideliter sub clauibus custodiri, & contra facientes sunt puniendi.

CAP. I.

Statuimus, vt in cunctis ecclesijs chrisma, & Eucharistia sub fideli c custodia clauibus adhibitis cõseruẽtur; Ne possit ad illa temeraria manus extendi, ad aliqua horribilia uel nefaria† exercenda.

¶ Si vero is, ad quem spectat custodia, ea incaute reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur, & si† per eius incuriã aliquid nefandum indecõtigerit, grauiori d subiaceat vltioni.

¶ Idem in eodem. †

¶ Supellectilia in ecclesijs poni non debent, nisi necessitas vrgeat. h. d. primo. Ecclesiæ debent sua vasa, & vestimenta munde tenere, hoc secundo.

CAP. II.

Relinqui nolumus incorrectũ, quòd quidam clerici ecclesias e sic exponũt supellectilib. proprijs, & etiã alienis, vt potius domus laicæ, quàm Dei basilicæ videantur: non considerantes, quòd Dominus non sinebat, vt vas transferretur per tẽplu. Sunt & alij, qui nõ solũ ecclesias dimittunt incultas, verum etiam vasa ministerij, & vestimenta f ministrorum, ac pallas altaris, nec non & ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quòd interdum aliquibus sunt horrori.

¶ Quia vero zelus nos comedit domus Dei: firmiter prohibemus, ne huiusmodi supellectilia in ecclesijs admittantur, nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu alias necessitates vrgentes ad eos oporteat haberi † refugium: sic tamen, vt necessitate cessante, res in loca pristina reportentur. Præcipimus quoque, vt oratoria, vasa, corporalia, & vestimenta prædicta, munda & nitida conseruentur. Nimis enim videtur absur

d ¶ Grauiori.] ar. q̃ pp culpã tenet̃ qs ad oĩa illa, q̃ sequunt̃ ex illa culpa, 31. q. 2. de neptis, & 1. q. placuit Ar. cõtra. 15. q. 1. inebriauerũt Loth. ff. de fur. verũ. Itẽ arg. q̃ q occasionẽ dãni dat, damnũ dedisse vr̃. 50 dis. sæpe. ff. ad leg. Aquil. qui occidit. §. in hac. & hæc pœna erit ad arbitriũ iudicis, ex quo ñ determinat̃. s̃. de of. del. q̃ causis. sed s̃. imponit̃ certa pœna trium mensium.

Relinqui] Recitat duos excessus, q̃ quos scđo prouidet. Scđa ibi, Quia. Abb.

CASVS. Quidam clerici eccl'a supellectilib. suis & ẽt alienis sic exponũt, vt poti⁹ videãtur dom⁹ laicorũ, q̃ ecclesiarũ: Sũt & alij, q ecclesia dimittũt incultas siue immundas, & ẽt vasa ministerij. vestimẽta & pallas altaris, & corpo. tã immũda relinquũt, q̃ aliquib. ĩterdũ sũt horrori, vñ præcipit Papa, quòd hmõi supellectilia in ecclesijs nõ ponãtur nisi necessitate instãte: sic tñ, vt ea cessante pe ecclesijs remoueãt̃, p̃cipit ẽt, vt oratoria uasa, & corporalia, & vestimẽta p̃dicta mũda & nitida cõseruẽtur: absurdũ est .n. in sacris hmõi sordes negligere, q̃ dedecerẽt ẽt in vestib. priuatorũ. No. q̃ necessitas facit licitũ, qđ al's ẽẽt illicitũ. Itẽ cessãte cã, cessat effectus. Itẽ eccl'a & ornamenta eccl'arum, mũda & nitida sunt seruanda & supellectilia in ecclesijs nõ sunt ponẽda, nisi ex causa.

e ¶ Ecclesias.] in ecclesijs tñ põt 2 & debet iudicium ecclesiasticũ exerceri. 2. q. 2. præceptum, sed non secularia, s̃, de immunita, ecclesia. c. 1.

f ¶ Vestimenta.] vestimenta ecclesiæ honesta & munda debent esse, de conse. d. 1. vestimenta.

† De custodia Eucharistiæ. & aliorũ sacramen.

† Late. c. 20. & c. 2. tit. de baptismo, & eius eff ctus ĩ 4. cõp. vide cõc. Tri. ses. 13. c. 6. de asseruando sacro Eucharistiæ sacram.

† nefanda.

† In codice Barbatiæ ita & si per ei⁹ in curiã aliquod nefarium contigerit, deinde grauiori, &c.

1 De materia iuius glossę de omnino B. Th. 3. p. q. 2. 2. 3.

† Scilicet pœ. Lat. c. 19. & c. 1. tit. de immuni. eccle. in 4. compi.

† haberi.

2 Vide Naua. in Manuali de Horis canonicis, vbi late disputat hunc articu.

dum, in sacris sordes negligere, quæ † dedecerent etiam in profanis. a

TITVLVS XLV.

De † reliquijs & veneratione sanctorum.

¶ Alexander tertius.

¶ Sine Papæ licentia non licet aliquem venerari pro sancto.

CAP. I.

AVdiuimus, † ꝙ quidā inter vos diabolica fraude decepti, hominem quendā in potatione & ebrietate occisum, quasi sanctum (more infideliū) venerantur: Cū vix (pro talib. in ebrietatibus c peremptis, ecclesia permittat orare: dicit eñ Apostolus: Ebriosi regnū Dei non possidebunt. Illū ergo non præsumatis de cetero colore; cum etiam si per eum miracula d fierent, non liceret vobis ipsum pro sancto, absque auctoritate Romanæ ecclesiæ venerari.

¶ Innocentius tertius in concilio generali.

¶ Sanctorum reliquæ vendi non possunt, vel passim ostendi nō debent, ne circa illas populus decipi possit.

CAP. II.

CVm † ex eo, quod quidam sanctorum reliquias exponūt venales, e & eas passim ostendunt, Christianæ religioni detractum sit sæpius: Ne in posterum detrahatur, præsenti decreto statuimus, vt antiquæ reliquiæ amodo extra capsam nullatenus ostendantur, nec exponantur venales. Inuentas autem de nouo, nemo publice venerari præsumat, nisi prius auctoritate f Romani Pontificis fuerint approbatæ. † Prælati vero non † permittāt eos, qui ad eorū ecclesias causa venerationis accedūt, varijs † figmētis, aut falsis documentis decipi, sicut in plerisq; locis occasione quæstus fieri consueuit.

TITVLVS XLVI.

De obseruatione ieiuniorum. †

¶ Innocentius iij. clericis sancti Petri Magaloneñ. †

¶ Vigilia occurrens in Dominica ieiunari debet in sabbato: & ieiunanda est vigilia Beati Matthiæ.

a ¶ In profanis.] i. priuatorū vestib. Et ita est ar. ꝙ clerici dē nt incedere ornari vestib. nō tñ ad iactātiā. 22. q. 4. oīs iactantia, quia dissolutos, & fractos vestib. nō recipimus. 41. dist. parsimonia, & incompositio corporis qualitatem indicat mentis. vt dicitur ea. dist. §. vlt. in fi. nec tamen prohibitas portare dēnt s̄. de vita. & ho. cle. clerici.

DE RELIQVIIS & veneratione sanctor.

¶ Viso de custodia Eucharistiæ, & chrismatis, & veneratione sacrorum sacramentorum, merito subijcitur rub. de reliquijs, & veneratione sanctorum. Abb. De hac materia hr̄. ri q. 1. siquis dixerit. 50 dist. siquis præposte ra de conse. d. 1. loca.

¶ Vdiuim⁹.] Primo narras fictū. quod audiuit. Secundo illud improbat. ibi, Cum vix. Tertio illud prohibet ibi, Illum ergo. Abb. Sic.

CASVS. Quidam diabolic. fraude decepti quendam in ebrietate occisum, quasi sancte. Cū venerabāt, cū ēt pro talib. in ebrietate occisis ecclesia vix orare pmittat; cū dicat Apostolus. Ebriosi regnū Dei non possidebunt. verūtñ mandat Papa, q̄ illum de cetero colere nō p̄sumāt: quia & si per eū miracula fierēt sine auctoritatē Romanæ ecclesiæ non liceret ꝓ sancto venerari. Not. ꝙ ebrietas est mortale peccatū. Item nullus debet venerari, quantumcumque miracula per ipsum fiant, nī si prius à Romana ecclesia approbetur.

[Gl. seq. recitetur per q. quando ecclesia orat, &c.

b ¶ Cū vix.] q. d. non in omni casu: quia tunc non orat ecclesia pro eo, cum ebrietas fuerit mortale 1 peccatum, ut puta assidua da consec. dist. 5. nullus, & 25. d. §. 1. alias ea demum, & 35 dist. episcopus, secus cum ebrietas fuerit ueniale pecca tum. 35. d. 5. alias. uer. quoties.

[Glo. seq. fortificat textum.]

c ¶ In ebrietatibus.] in ebrietate non potuit demereri. 15. q. 1. sane. & c. si concupiscentia, ita nec meritum au geri. arg. hic, & 22. q. 4. unusquisque.

d ¶ Miracula.] qñ miracula fiunt, 2 qñq. per malos, r. q. 1. teneamus. iō nō dēt uenerari ꝓ sancto quisquis miracula facit, nisi ab eccl'a Roma. prius fuerit ꝑ testes legitimos approbatus, vt hic dicit, & e. ꝓx. & s̄. de testi. venerabili. vbi testes super vita & miraculis recipiūtur q̄a quā ipsa reprobat, reprobādus est: & quē approbat, approbandus est, 24. q. 1. hęc est fides, & c. qm̄ vetus, & q. 2. sane profertur.

CVm ex eo.] Ponit duplicem excessum, quē prohibet distinguēdo inter veteres, & nouas reliqas ibi, Ne ī posterū. Tertio fraudes ꝑ p̄latos ꝓhiberi præcipit ibi Prælati. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam exponunt reliquias sanctorū venales, & eas indifferēter ostēdūt, summa verꝑ ꝗ sępe detrahitur b̄, Christianę religiō di: vnde statuit cōciliū, vt antiquæ reliquiæ decetero extra capsā nullatenus extr. hantur, nec exponantur venales. Inuentas de nouo nullus venerari præsumat, nisi prius à sede Apostolica fuerint approbatæ; nec prælati ecclesiarum permittant aliquos decipi hmōi fallis figmētis, sicut ī plerisq; locis occasione q̄stus fieri consueuit. Not. quòd reliquię venales exponi nō debēt. Item reliquiæ venerari non debent sine auctoritate Apostol.

e ¶ Venales.] ꝙ esse nō dēt; quia reliquiæ sanctorū martyrum, vel ipsi martyres vendi non ꝑñt. C. de sacrosan. eccl. nemo, q̄a res sacra non recipit æstimationē. ff. de re. diu. sacra loca. §. ult. & iō nō potest uēdi: quia uēditio sine pretio non consistit. inst. de emp. & uen. §. pretium, & ff. eo. l. 2. §. sine pretio. Et spiritualia uendi nō p̄nt, nec spiritualibus annexa, ī. de simo. quæ rel. & s̄. de iure patr. de iure immo quia spūalia uendit, capitale crimen cum simonia committit. 1. q. 1. quī studen, ideoq; reliquiæ sacræ uendi prohibentur, ut sup. sequitur.

f ¶ Auctoritate.] sup. eo. prox receptis testib. super uita & miraculis illius sup. de testi. venerabili.

DE OBSERVATIONE IEIVNIORVM.

¶ Viso de ueneratione sanctorū, q̄ pp eorū uenerationē & deuotionē sunt indicta ieiunia ab ecclesia, merito post rubricam præcedentem subijcitur ista. Abb. De hac materia tractatur. 41. & 76. dist. per totum, & de conse. d. 3. quasi per totum, & de consec. d. 5. per totum, & in concor. superius allegatis.

† In codice Barbatiæ ita quas dedecerent in profanis etiam sustinere.

† Vide oīno cōc. Trid. ses. 25. tit. de inuocatione, veneratione, & reliquijs sanctorum, & sacris imaginibus, & B. Th. 3. p. q. 25. a. 6.

† Cap. vnico tit. de ueneratione sanctorū. in 3. cōp. Et d̄ materia uide oīno Zāchinum trac. de hæreticis. c. 22. & Cassanei in catalogo glorię mūdi p. 3. cōsideratione. 44 cū multis sequētib. adde Melchiorē Canū. li. 5. c. 5. de locis Theolog. Eph. 5.

† Scilicet Later. c. 62. immunitate eccl. in 4. cōpi.

1 Vide B. Th. 2. 2. q. 150. a. 2.

2 Vide B. Th. 2. 2. q. 178. ar. 2.

† Vide oīno conc. Trid. s̄. citatum ca. 1. hoc. it. & Sylvestrum in verꝑ reliquiæ.

† cōprobatæ.

† In codice Barbatiæ, & in concil. ita: nō permittāt eos de cetero, qui, &c.

† Vanis legit in conc. in aliq or antiqjs Grego. libris vtraque uox desideratur.

† De materia uide B. Th. 2. 2. q. 147. & late Couarruu. lib. 4. uaria. resol. c. 20.

EX parte.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Ad quod. Abb.

CASVS. Si natiuitas Domini, vel assumptio beatæ Mariæ, aut festiuitas alicuius Apostolorum veniat in secũda feria, die sabbati præcedenti, vigilia debet ieiunari: & vigilia B. Matthię Apostoli dẽt ieiunari. No. ꝙ dignitas diei festi non aufert onus ieiunij.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶ Die sabbati.] simi. j. de verb. sig. quę fiuit. sic vr̃ ꝙ dies sabbati debeat seruitutẽ diei lunæ. Sed cõtra, dies Dñicus, qui est medius impedire dẽt illam seruitutem: nã locus sacer interueniens, impedit illam seruitutem. ff. de ser. seruitutes. §. facti. & medium prędium qđ nõ fuit in seruitute, impedit seruitutẽ. ff. de ser. rusti. prędi. q sella. §. in rusticis. 1 Sed istud nõ est si rui tus, imò est debitum quoddã vñ cum non possit solui vna die, dẽt solui alia. ar. 76. dist. ieiunium. ver & hoc sciendũ est, sic s. de do. & contu. cũ di cti. ff de arbi. Celsus. §. 1. quia ad duo tenetur, s. ieiunare vigiliã Apostoli, & ieiunare: vñ si nõ põt ieiunare vigiliã ob reuerentiã diei Dñicæ, ieiunet die sabbati arg. prædictæ legis & ff. de vsuris, debitor.

Rñdet Papa, ꝙ cõsuetudo loci seruet, ita tñ ꝙ debilib. & infirmis pp hoc periculũ non immineat. Itẽ quidã infirmant in Quadragesima, & in alijs ieiunijs, & petunt esum carniũ sibi cõcedi: Rñdet, ꝙ desideriũ infirmorũ supportãdũ est, cũ vrgẽs necessitas hoc r. qrit, cũ legi nõ subiaceat necessitas. No. ꝙ bonarũ mẽtiũ ẽ ibi culpã timere, vbi culpa nõ est. Itẽ cõsuetudo regionis in esu carniũ attẽdẽda ẽ. Itẽ necessitas legẽ non habet.

[Gl. seq. obijcit de illis versic. Petrus, & Andreas, &c. & sol.]

CAP. I.

EX † parte vestra quæsitum fuit, vtrũ si Natiuitatẽ Domini, vel Assumptionem beatæ Mariæ, vel festiuitatem alicuius Apostolorũ in secunda feria contigerit euenire, die sabbati [a] præcedentis † vigilia debeat ieiunari: & vtrum in vigilia beati Matthię Apostoli, sit ieiunium iniungendum? Ad quod breuiter respondemus, quod die sabbati festiuitates prælibatas † secundæ feriæ præcedentis, & beati Matthiæ Apostoli, debet vigilia ieiunari.

¶ Idem Bracharensi archiepiscopo.

¶ *Non capit congruã summationẽ, & textus in se satis clarus est, & multa sũt dicta, quæ patent per §§.*

CAP. II.

CONsilium † nostrum: & infra.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod omnium Apostolorum [b] vigiliæ sunt in obseruatione ieiunij celebrandæ, pręter uigilias Apostolorum Philippi, & Iacobi, & beati Ioannis Euangelistæ: quoniam † ipsorum solemnitas infra solemnitatem paschalem, [c] istius autem infra Natalem Domini celebratur. Ieiunium etiam apud nos in Aduentu Domini agitur. Sanctorum † quoque vigiliæ quorum festiuitates oportet secunda feria celebrari, in præcedenti sunt sabbato [d] ieiunandæ. De festiuitate uero beati Bartholomæi Apostoli, de cuius celebratione dubietas oritur apud quosdam, Respõdemus, quod in hoc cõsuetudinẽ [e] tuæ regionis obserues: & j.

¶ Cum autem quæsieris, quæ sit illis pęnitentia iniungenda, qui diebus quadragesimalibus, quo † tempore tantæ famis inedia ingruebat, quod magna pars populi propter inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti: Respõdemus, quod in tali articulo illos nõ credimus puniẽdos: [f] † preces tamen Domino pro illis, & cũ illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur: quia bonarũ [g] mẽtium est, ibi timere culpam, vbi culpa minime reperitur. Itẽ de illis, qui propter debilitatẽ in sabbato [h] carnes sumunt, ꝙ in partibus tuis nullatenus fieri consueuit, cum hoc ab alijs moleste feratur, & oriatur inde illis occasio detrahendi: Respondemus, quod super hoc consuetudinem [i]

CONsiliũ nostrũ.] CASVS. Quæsitum fuit, vtrũ omnes vigilię Apostolorum debeant ieiunari? & rñdet, ꝙ sic, pter vigilias Apostolorũ Philippi & Iacobi, & beati Ioãnis Euãgelistæ, quia festiuitas illorũ j. solemnitatem paschalẽ celebratur, festiuitas B. Ioannis infra Natale Dñi, & ẽt ieiunium in aduentu Dñi agitur. Vigiliæ sanctorũ quorũ festiuitates secunda feria celebrantur, in præcedenti sabbato ieiunandę sunt: de celebratione beati Bartholomæi dubitabat apud quosdam. Rñdet Papa, cõsuetudo regionis seruet. Item quidã in Quadragesima pp necessitatẽ famis coacti sunt comedere carnes: quæritur quæ pænitentia illis sit iniungenda? Rñdet Papa, ꝙ in tali articulo non peccant. Itẽ quidã pp debilitatem comedũt carnes die sabbati contra loci cõsuetudinem, vnde alij habent molestum, &

b ¶ Omniũ Apostolorũ.] qui oĩum dicit nihil excipit, nisi tres vigilias q̃ sequunt: ergo in omnib. alijs est ieiunandum, 2 nisi consuetudo contraria sit, vt in §. sex. ex quo excipit tantũ de istis, ergo de oĩbus alijs intelligendũ est, qa doli clausula non refert ad ea de quib. specialiter cautũ est. ff. de verb. oblig. doli clausula. non obstan. tib. versibus illis.

Petrus & Andreas Paulus cũ Simone Iudas.

Vt ieiunemus nos admonet atq; Matthias.

c ¶ Paschalem.] inter quam nullum ieiuniũ necessitatis est 76. dist. c. ieiuniũ §. non autem. nisi rogationes & vigilia Pentecoste. de consecr. dist. 3. rogationes.

d ¶ In pcedenti sunt sabbato.] s. c. proxi. & j. de verb. sig. quæ fiuit.

e ¶ Consuetudinẽ.] ar. consuetudinẽ cuiuscunque regionis seruandam 12. dist. illa s. de sepul. certificari. 76. dist. vtinã. j. eo. c. §. item.

f ¶ Puniẽdos.] & sic necessitas excusat, q̃ legem non habet. de consec. dist. 1. sicut. & j. eo. c. §. vlt.

g ¶ Bonarũ.] 5. dist. ad eius in fin. tamen propter ambiguum duplicatis potest talibus pænitentia imponi. 3 23. q. 5. excommunicatorum. 34. q. 2. in lectum.

h ¶ In sabbato.] quæ in sabbato comedi non debent. de consec. dist. 2. sabbato. & arg. 12. dist. illa.

i ¶ Cõsuetudinẽ.] à qua recedi nõ dẽt sine magna causa: cum ex hoc scandalũ gñetur. Immo tanquã contemptores legum puniendi sunt qui contrafaciunt. 2 r. dist. in his

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp.

† pręcedenti

† Prælibatę, legitur in recentiorib. libris.

1 Sicut locus modus impedit pollutionẽ cœmeterij j. de cõsec. eccl. vel alt. ca. vni lib. 6. Io. And.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp.

† In antiqs codicibus vt plurimũ ita: qa illorũ festiuitas j. solẽnitate paschalẽ: istius aũt j. Natale Dñi, celebratur.

† al. ita; & sãctorũ vigilię quorũ quoque festiuitates. &c.

2 Vt eorũ sit æqualis festiuitas, quorũ equalis est sãctitas. 76. d. scire. Io. An.

† al. ita tpe illo quo tãtæ famis. &c.

† In antiquæ cõpilatione huius dicti ẽrõ, q̃ hic omisit Raymundus, quę hẽt ita: quos tã vrgẽs necessitas excusauit.

3 Melius est .n. ꝙ suffragia superabũdẽt q̃ ꝙ desint. 13. q. 2. non æstimemus, sm Hostiens. Ioan. And.

in his. si tñ periculum contigerit non est seruanda, vt hic dicit inferius, qa vtilius, et scandalū nasci pmittit, q̄ veritas relinquatur. inf. de reg. iu. qui scādalizauerit,
a ¶ Indulgeri.] non ex debito, sed ex humanitate.
b ¶ Necessitas.] de consecr. dist. 1. sicut. & ĩ. de reg. iur. quod non est.
c ¶ Vt maius in eis periculū.] s. mortis: sicut olim pmittebat dari libellū repudij, vt maius periculum vitaretur, vt 33. q. 2. si quod verius.

Explicari.] Cōmunis diuisio. Secūda pars ibi, Respondemus. Abb.

CASVS. Quæritur, si dies Natalis Dñi ī sexta feria euanerit, vtrū illa die liceat nobis carnes comedere? rñdet, ꝙ sic, si voto vl' regulari obseruantia non sumus adstricti, nec tñ peccamus, si ob deuotionē abstinemus. No ꝙ cōsuetudo generalis ecclesiæ seruanda est.

[Gl. seq. ar. à contrario.]

d ¶ Nec voto.] ergo si voto tenenē, nō debēt comedere carnes, quia quæ sine conditione vouentur, sine conditione soluant. 32. q. vlt. cvult. qa ex quo ī voto emisso nihil exceperunt, generalite tenentur. arg. ĩ. de priu. quia circa. & ff. de seruitu. vrbanor. pdi. si seruitus.
e ¶ Consuetudinē.] quæ pro lege seruari dēt. 11. di. in his reb. & 12. dis. diuturni & sic ɔsuetudo ecclesiæ gñalis seruāda ast tāquā lex. s. de celebr. missa. perniciosus.
f ¶ Voluerint.] immo magis laudādi sunt, qa ea sunt in nostris offici)s gratiora, q̄ cū licet nobis nō impēdere gratia: n̄ dilectionis impendimus. 28. q. 1. iā nūc. qa maioris i gratię est offerre quod nō dēs, q̄ reddere qd̄ teneris. 33. q. 5. q sitit, aliàs ē sub illo c. tūc saluabitur. qa nemo in necessita tib. liberalis existit. ff. de adim. leg. l. rem legatam & ff. de don. int. vir. & vxo. si quis pro vxore Ber.

† Vide Couar. lib. 4. variarum resol. ca. 20. & Sylue. in sum. ver. ieiuniū, circa fin.

† vti

† illi

1 Errat hic gl. & de hoc dicto tenet ꝙ docet B. Tho. 2. 2. q. 88. ar. 9.

† al. ita: de purgatione.

† Armacam. epo, Armacā. epo. aliàs ita: Inn. iij. ceteris omissis.

tuæ regionis facias obseruari, sic tñ, quod debilib. & infirmis propter hoc periculum non emergat. ¶ Præterea de illis, qui in alijs ieiunijs solemnib. infirmantur, & petunt sibi esum carniū indulgeri: [a] Respondemus, quod cum non subiaceat legi necessitas, desiderium infirmorū cum vrgēs necessitas [b] existit, supportare potes, & debes, vt maius in eis periculum [c] euitetur.

¶ Honorius tertius Pragen. episcopo.

¶ Si festum Natiuitatis occurrit sexta feria, licitū est omnibus carnes comedere exceptis professis, & vouentibus.

CAP. III.

Explicari † per sedem Apostolicam postulasti. & infra. Respondemus, ꝙ illi, qui nec uoto, [d] nec regulari obseruantia sunt adstricti, in sexta feria, si festū Natiuitatis Dominicæ, die ipso venire contigerit, carnibus propter festi excellentiam vesci † possunt secundum consuetudinem [e] ecclesiæ generalis. Nec tamen hi † reprehendendi sunt, qui ob deuotionem voluerint abstinere.

TITVLVS XLVII.

De purificatione post partum.

¶ Innocentius iij. Armachan. † archiepiscopo.

DE PVRIFICATIONE POST PARTVM.

¶ Supra visum est de ieiunijs indictis ob reuerentiam sanctorum, sequitur merito videre de purificatione post partum: quæ fuit indicta ob reuerentiam ecclesiarum. Abbas.

De hac materia tractatur. 5. dist.

Volens.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo dubij fortificatio. ibi, Licet. Tertio solutio. ibi, Quia. Quarto pmisso. ibi, Si tamen. Abb.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa, per quantum tempus mulier post partū ab ingressu ecclesiæ dēat abstinere: quia secundum legē Mosaicam, certi dies determinati erant, quibus mulier ab ingressu ecclesiæ post partum abstinebat: sed quia per Iesum Christum veritas facta est, Rñdet Papa, ꝙ postquā vmbra legis euanuit, & veritas illuxit Euāgelij: si mulieres post partū voluerint ecclesiam intrare acturæ gratias Deo, nullum est peccatum: nec aditus ecclesiæ illis est denegandus: ne pœna illis videat in culpam conuerti: tñ si aliquādiu voluerint abstinere, non est improbandum. Not. ꝙ pœna non debet conuerti in culpam.

¶ Mulier post partum statim potest ingredi ecclesiā nec tenetur abstinere per aliquot dies secundum legem Mosaicam.

CAP. VNICVM.

Volens: † & infra. ¶ Licet sm legem Mosaicam certi [g] dies determinati fuissent, quibus mulieres post partum a templi cessarent ingressu: Quia tñ lex per Moysen data est, gratia & ueritas per Iesum Christum facta est: inquisitioni tuæ taliter respondemus, ꝙ postquam umbra legis euanuit, & illuxit ueritas Euangelij, si mulieres post prolem emissā, acturæ gratias ecclesiā intrare uoluerint, [h] nulla pinde peccati mole grauantur, nec est ecclesiarum eis aditus denegādus, ne pęna illis † cōuerti uideatur in culpā, si tamen ex ueneratione [i] uoluerint aliquādiu abstinere, deuotionem earum non credimus improbandam.

g ¶ Certi dies.] s. pro masculo xl. dies pro femina lxxx distin. 5. §. 1. & ideo ad litteram hoc fiebat, quia reputabantur immūdæ vsque ad tempus illud. Ber.
h ¶ Intrare voluerint.] prohiberi non debent: ne pœna eis vertatur in culpam, 5. dist. si mulier. & c. ad eius vero & 7. q. 1. cum percussio.
i ¶ Ex veneratione.] de conse. dis. 2. quotidie, & quia bonarum mentium est, &c. s. tit. prox. c. consilium. §. 2. & 5. dist. ad eius vero concubitum.

† Cap. vnī. e. tit. in 3. cōp. Et cur purificatio fuerit in lege instituta vide per B. Th. 2. 2. q. 37. ar. 4. & de purifi. legitur Leuit. c. 12.

† eis

† De materia huius tituli vide ɔci. Tri. ses. 7. de refor. c. 8. & plenius ses. 21. de refor. cap. 7.

† In cōcilijs edijs habet hoc decretū in cōcil. Moguntiaco sub Carolo Magno. c. 42. referunt Burchardus lib. 3. cap. 30. & Iuo. p. 3. c. 35. & c. 4. eo. ti. in 1. cōp.

TITVLVS XLVIII.

De ecclesiis ædificandis, † vel reparandis.

¶ Ex cōcilio Moguntin †

¶ Habentes beneficium in ecclesia tenētur contribuere ad ipsius reparationē.

DE ECCLESIIS ædificandis, vel reparandis.

¶ Supra visum est de ecclesiarum cōsecratione; Sed quia ecclesiæ cōsecratæ quandoque ruunt, & sic reparatione indigent; quandoque vero ex necessitate de nouo ædificari debent, merito subijcitur de ecclesijs ædificandis, vel

vel reparandis. Vel continua magis ad proxima sic: Supra visum est in rubricis præcedentibus de veneratione ecclesiarum & sanctorum. Sed quia decus ecclesiæ pertinet reparare eam, vel nouiter ædificare: ideo subijcitur hæc rubrica. Abb.

De hac materia tractatur 16. q. 2. §. hinc etiam. v sq; ad fin. §. item, sunt aliqui. de con. dist. 1. in mul tis capitulis.

Q Vicunq;] Litera huius c. 1. patet. Not. quòd cuius est emolumētum eius debet esse & onus.

a ¶ Ad tecta.] nam vbi est emolumentū ibi debet esse onus: quia non est ferēdus is qui lucrum amplectitur, onus autē subire recusat. C. de eæ. tol. l. vnica. §. p secū do. in fi. & §. ne aūt. ver. si nec talis, sicut ad quē spectat onus & emolumētum. C. de fu. man. ... simi §. pen. in fi. ff. ... de his quæ si. à mai. po. ca. vlt. & inf. de his. Nam, & ipse fructuarius tenetur ad sarta tecta. C. de vsu. cum a l quem, & ff. e. vsufructu legato. 1. respō. in fi. & §. hactenus. [aliàs est lex.] Et hoc intelligo, cū quarta ad hoc deputata non sufficit. de quà habes 10. qu. 3. vnio. aliàs si sufficeret. non teneretur.

C Vm dicat.] Duæ sunt partes. Secūda. ibi. Statuimus. Prima subdiuiditur; Secunda ibi, Caueant. Abb. Siculus.

† Ex concil. Lat. sub Alex. iij. c. 23. & c. i. e. ti. in 1. compil.

† Cōstituere legitur in cōc. & pluribus Gregorianis

CAP. I.

Q Vicunq; ecclesiasticū beneficiū habēt, omnino adiuuent tecta, [a] ecclesiæ restauranda, uel ipsas ecclesias emendandas.

¶ Ex concilio Laterañ. †

¶ *Leprosi permitti debēt sine præiudicio antiquarū parochiarum habere ecclesiam propriam & presbyterum, nec tenentur solue re decimas de hortis, uel nutrimentis animalium.*

CAP. II.

C Vm dicat Apostolus, & infra.

¶ Constituimus, vt vbicumque tot [b] simul leprosi sub communi vita fuerint congregati, quòd ecclesiam cum cęmeterio sibi construere, † & proprio gaudere valeat presbytero, sine contradictione aliqua permittatur habere. Caueant tamen, vt iniuriosi veteribus [c] ecclesijs de iure parochiali nequaquam existant: quod enim eis pro † pietate cōceditur, ad aliorum iniuriam [d] nolumus redundare. Statuimus etiam, vt de hortis & nutrimentis [e] animalium suorum, decimas tribuere non cogantur.

¶ Alexander iij. Eboraceñ. Archiepiscopo.

¶ *Propter nimiā distātiā ecclesiæ, potest noua ecclesia in ipsius parochia ædificari, & certa portio de antiqua sibi deputari.*

CAP. III.

A D † audientiam nostram noueris peruenisse; quòd villa, quæ dicitur H. tantum perhibetur ab ecclesia parochiali distare, vt † tempore hyemali cum pluuiæ inundant, non possint parochiani sine magna difficultate [f] ipsam adire: vnde non valent congruo tempore ecclesiasticis officijs interesse. Quia igitur dicta ecclesia ita dicitur redditibus abundare, quòd præter illius villæ prouētus mini-

CASVS. Quidam Leprosi cum sanis habitare non debent, de vna ouis morbida inficiat sanas oues, statuit concilium Lat. vt vbicunque tot simul leprosi fuerint congregati sub cōi vita, quòd ecclesiam cum cęmiterio possint cōstruere, & propriū presbyterū hře: sine cōtradictione alicuius hoc faciant. caueant tñ, ꝙ de iure parochiali veterib. ecclesijs iniuriosi nequaquā existant. qũia quod eis pro pietate conceditur, ad aliorū iniuriā redundare non debet. De hortis tñ & nutrimentis aniī maliū suorū, decimas soluere non cogantur. No. quòd noua ecclesia in præiudicium veterum ecclesiarum fieri non debet. Item priuilegium iniuriam alterius dari non debet. Item quòd datur propietate, non debet trahi ad grauamen alterius. Item leprosi de hortis & de animalibus suis decimas soluere non coguntur.

[Gl. seq. quantit, & sol it.

b ¶ Tot.] sed quot sufficiunt? forte x. vt 10. q. vnio. vel etiam pauciores, dummodo velint ecclesiam dotare, arg. de consec. d. 1. nemo.

c ¶ Veteribus.] veteres enim ecclesiæ propter nouas lædi non debent. 16. q. 1. quicumque, ecc. esiæ tamen de decimis modicū damnum possunt sustinere. ʃ. c. prox.

[Gl. seq. arguit. & arguendo probat.]

d ¶ Aliorum iniuriam.] arg. nullius inopiam releuari cum alterius iactura. 22. q. 2. primū. & ff. de cond. ind. nā hoc arg. 14. q. 5. denique arg. C. de eman. li. nec auus quia & si princeps concedit alicui ædificare in loco publico, hoc intelligit facere sine dāno alterius. ff. ne quid in loco pub. l. 2. §. si q s à pricipe. & ff. ad Tre. sed cum ab herede ff. de adim. tu. impuberi & ʃ. c. ad audiētiā. Sic enim interpretāda aūt bñficia principis, vt nō īcipiāt esse iniqua. ff. de vulg. & pup. sub. ex facto. ff. de pro. stipul. l. Paul⁹ ff. ex q b. causis maio. l. sciendū. §. q vsu pal. ex tuarū, & ff. de off. ord. c. licet.

e ¶ Nutrimētis.] de oib. aūt alijs soluant decimas, ex quo de istis tm̄ phibent; q a qđ de vno phibet, de alio cō. essum intelligitur. 25. d. qualis, nisi religionē aliquorū assumerēt, tūc gauderēt eorū priuilegio. ʃ. de sta. mon. recolētes in fi. & arg. sup. de dec. ex parte. Io.

A D audientiam.] Primo ponit facti narrationē. Secūdo prouisionem. ibi. Quia igitur, quæ primo prouidet qñ rector consentit: secundo quando dissentit; ibi, Si vero. Abb.

CASVS. Quædam uilla tm̄ distabat à parochiali ecclesia, ꝙ tpē hyemali siue magna difficultate parochiani ipsam ecclesiā adire non poterant: vnde congruo tempore nō poterat diuinis officijs interesse: vnde dñs illius villæ petijt, vt ibi posset ecclesiam construere, quam dotare volebat, & maior ecclesia in tantum abundabat, quod nullum vel modicum præiudicium propter hoc fieret eidē sine obuentione illius villæ: vnde mandat Papa diœcesano quatenus si ita est, ecclesiam ibi ædificet, & in ea sacerdotem instituat ad præsentationem rectoris maioris ecclesiæ, cum assensu patroni, percepturum obuentiones illius villæ: prouideat tamen, vt competens honor, ꝑm facultate illius loci ecclesiæ matrici seruetur: quod satis fieri potest, cum dñs eiusdem villæ xx. acras terræ illi ecclesiæ assignare velit. Si autē rector matricis ecclesiæ, op⁹ illud voluerit impedire, vel presbyterū idoneū distulerit præsentare, archiepiscopus nihilominus idē opus fieri faciat, & presbyterum instituat. No. quòd ex iusta causa noua ecclesia fieri potest in parochia alterius ea inuita, tamen quòd pro facultatibus ipsius loci nouiter constructi honor matrici ecclesiæ, & præsentatio rectori maioris patrono seruetur. Item modicum damnum ex causa sustineri potest. Item negligentia inferioris suppleri debet per superiorem.

f ¶ Magna difficultate.] hæc est iusta causa construēdi eccle-

† Dictio, p. deest in plurib. exēpla rib. & male

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp. † quod.

ecclesiã in alterius parochia, & in eius præiudicium, & ita difficultas aliquid permittit quod alias prohibetur simi. 63. di. cũ longe. & 93. d. c. iuxta, & ff. de iud. si longius, & ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter, & C. in quib. cau. tu. vel cur. habenti tu. da. l. pp late, & l. cũ ob aug. mentum, simile, sup. de rescri. nonnulli, s̃ de ele. nihil est. §. vlt. & 7. q. 1. tẽporis qualitas. §. 1.

a ¶ Conuenienter.] aliàs non permittere tur, 16. q. 1. quicunq; & c. ecclesiæ. & ca. de deci. & sup. ca. prox. 12. q. 2. bonæ rei.

b ¶ Rectoris.] pręsentatio rectoris est necessaria: quia ille est ei subiectus. argu. 24 dist. quando. 50. dist. in capite. & qđ ipsũ tangit, approbare debet. s̃. de temp. ord. si archiepiscopus. C. de au. præstan. l. vlt. & 16. q. 1. statuimus. & s̃. de offi. archi. quia. in fin. Sed quare præsentatio non spectat principaliter ad patronũ, vt sup. de iure pa. per totum? Potest dici ꝙ iõ spectat ad maiorem ecclesiam: quia in eius præiudiciũ fundatur alia in ipsius parochia: vñ quasi quadam compensatione pręsentat cum assensu patroni & hoc prouidet Papa forte de consensu patroni. Vel potest dici quòd patron⁹ tñ eligit & præsẽtat hunc electum rectori maioris ecclesiæ, qui illũ postea episcopo præsentabit. arg. 24. di. quãdo, sed primum versus videtur. Sed quid si patronus non concordat cum illo rectore. Nisi iustam causam contradictionis ostendat, non nocet, vel dic, quòd ambo sunt patroni & ambo debent similiter eligere, quia de bonis vtriusque dotatur ecclesia: & presbyterum præsentabunt archiepiscopo. B. r.

[Gl. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit, & secundæ solutioni signat contrarium.]

c ¶ Obuentione.] & ita videtur ꝙ debeat habere decimas illius villæ sed contra 16. q. 1. quicunque, & c. ecclesiæ, non sunt contraria, sed Papa hoc fecit ex plenitudine potestatis & hoc ideo, quia propter prouentus illius villæ rector maioris ecclesiæ poterat competẽtur sustentari, vt s̃. dicitur: sed epis. opus hoc facere nõ posset, nisi de consensu rectoris maioris ecclesiæ, quia non põt iura illius ecclesiæ dare alteri. sup. de reb. eccl. non alienan. c. 1. & arg. 16. q. 1. constitutum, & §. sicut duo. Gratianus tamen contradicere videtur, vt colligitur ex illo. §. sicut duo. à contrario sensu præcedentium capitulorum. Licet possit dici, ꝙ Papa non intellexit de decimis prædialibus, sed de obuentionibus alijs, scilicet oblationibus: & de personalibus decimis, quæ dantur die bus quibus accedunt ad ecclesiam, & ex mortuarijs & consimilibus, quia de iure communi perceptio decimarum pertinet ad parochialem ecclesiam s̃. de decimis, cum in tua, & si Papa de illis intellexisset, bene expressisset, arg. s̃. de deci, ad audientiã, sicut expressit de obuentionibus, expressisset supra de decimis arg. contra. j. de verb. signifi. cum inter vos.

d ¶ Honor.] s. vt aliquid annuatim in signũ subiectionis pręstetur, & arg. s̃. de cẽs. omnis anima moderandum tamen ad arbitriũ episcopi, sup. de off. dele. de causis.

e ¶ Acras.] mensura terræ est & est vulgare Anglorum.

f ¶ Distulerit.] & patronus cum eo.

---

stet illius cõuenienter [a] † valeat sustentationẽ habere: Mandamus, quatenus si res ita se habet, ecclesiã ibi ædifices, & in ea sacerdotẽ, sublato appellationis obstaculo, ad pręsentationem rectoris [b] ecclesiæ maioris, cũ canonico fundatoris assensu instituas, ad sustentationem suam eiusdem villæ obuentiones [c] ecclesiast. percepturum: prouidens tamẽ, vt competens in ea honor [d] pro facultate loci, matrici † ecclesiæ seruetur: qđ quidem fieri posse videtur, cum eiusdem villæ dominus viginti acras [e] † terræ frugiferæ velit ad vsus sacerdotis conferre. Si vero persona matricis ecclesiæ virum idoneum præsentare distulerit, [f] vel opus illud voluerit impedire, tu nihilominus facias idem opus ad perfectionem deduci, & virum bonum appellationis cessante diffugio instituere non omittas.

¶ Idem Lexouien. † episcopo.

¶ Rectores ecclesiarũ possunt cõpelli, vt de redditibus qui supersunt, teneãtur conferre ad constructionẽ seu reparationem ecclesiæ.

CAP. IIII.

De † his, qui parochiales ecclesias hẽnt, duximus respondendum, ꝙ ad reparationem & institutionem ecclesiarum cogi debent, [g] cum opus fuerit, de bonis, quæ sunt ipsius ecclesiæ, si eis supersint, conferre, vt eorum exemplo [h] ceteri inuitentur.

¶ Vrbanus tertius.

¶ Secularis ecclesia sine præiudicio clericorum ad statum regularem potest reparari, & collegio, quod non dum est, priuilegium non confertur.

CAP. V.

Ad † audientiam nostram peruenit, quòd tu in ecclesia, de qua ĩ episcopũ vocatus fuisti, regulares canonicos desideras ordinare, inde si quidem est, quòd hoc deuotioni tuæ auctaritate Apostoli-

De his.] CASVS. Quærit, vtrum rectores ecclesiarum compelli debeant eas reparare: Et respondet, quòd cogi debent de bonis ecclesiæ, si eis supersunt, ad reparationem ecclesiarum cõferre, vt eorum exemplo cęteri inuitentur. Not. ꝙ cuius est emolumentum, eius debet esse & onus. Item qui altum inuitat, in se debet habere quod prædicat.

g ¶ Cogi debent.] si partem fabricæ recipiant. ar. 10. q. 1. decernimus, & q. 3. vnio. immo certe & fine il la si possunt, vt colligitur s̃. de his quæ fi. a ma. p. c. c. vlt. & ar. 12. q. 3. pontifices, & sup. de testi. cum in officijs, & sup. e. c. 1. vbi de hoc.

h ¶ Exemplo.] qui alium inuitat ad aliquid faciendum in se debet habere quod prædicat, 26. distin. vna tantum, & 25. distin. primum. & ff. de neg. gest. si popilli. §. vltim. & ff. de fidem. tutu. ff. si seruus vend. altius, & 71. dist. miramur, 42. distin. §. 1. & 47. dist. cap. sicut. §. necesse.

Ad audientiam.] Diuiditur in duas partes. Secunda ibi, Licet autem. Abb.

CASVS. Quidam canonicus ecclesiæ sæcularis, vocatus fuit in episcopum ecclesiæ alterius episcopatus, desiderabat in ecclesia illa de qua fuerat assumptus, instituere canonicos regulares; petijt à domino Papa vt hoc ei liceret: indulget Papa vt hoc facere possit, si episcopus diœcesanus in hoc sibi consentiat: ita tamen, quòd clericis, si qui sunt ibi dum vixerint vel alibi necessaria ministrentur. Item petijt à Papa vt faceret priuilegium cõfirmationis canonicis ibidẽ instituẽdis: in hoc Papa ipsum exaudire non potest, cum nulli canonici adhuc ibi sint, quibus priuilegium cõcedatur. No. quòd Papa per suam indulgentiam vel priuilegiũ alicui præiudicare non intendit, vt hic patet: quia si episco-

---

Marginal notes: † cõuenientẽ. † al. ita: eccl. matrici maiori seruetur. † Acra. Inq; Host. hic, vulgare ẽ Angl. & tñ valet acra apud Anglos quãtum iornale apud nos, & quantum arpentũ apud Gallos, & q̃tũ bubulcata, vel tabula apud Italos & Lõbardos. † Exoñ. Exoneñ. 1 Et hoc probat littera p facultate lo. c. vel vt venìat ad scrutinum & baptisma & c. & similes. & capel. mo. di lectus vel recreabitur il li sepultura, de prælat. ex transl. missa, Io. And. † Cap. 3. eo. t. in 1. cõp. Et post cõc. Lat. sub Ale. iij. p. 29. c. 2. Et vi leo in o concil. Trid. sess. 21. de reforma. c. 7. † Cap. 4. eo. tit. in 2. cõp.

episcopus diœcesanus hoc nō permittat, non valet hæc indulgentia, nec etiam clericis illius ecclesiæ præiudicatur. Item rei quæ non est, non datur priuilegium.

[Glo. seq. quærit obijciendo, & soluit.]

a ¶ Indulgemus.] sed quid valet ista indulgentia, cum hoc nō possit sine licēt a d œcesani: q a & hoc idē poterat, si tā tum licentia epi habuisset, quantum, ad hoc parum valet, nisi q a eps citius mouebit ad cōsentiēdū: & si nō cōsentiret, facilius cōpelleret. ar. s. de iure pa. nullus. sed in hoc prodest, quia hoc facere poterit clericis inuitis, dummodo æquè ibi vel alibi prouideat eis, aliàs eis inuitis hoc facere non posset similis indulgētia est s. de vsu pal. ex tuarum. Et est opti. arg. q Papa non intēdit alicui facere pjudicium per suum priuilegium. De hoc no. plura, arg. s. eod. cum dicat.

[Gl. seq. ob. jcit & sol. Iterum obijcit & soluit.]

b ¶ Ibi.] sed hoc vr̄ s ius: quia homines diuersæ professionis in eodem officio nō debent associari. 16. q vl. in noua. & s. de electio. cum causam argum. s. de postu. c. 1. in fi. In potestate episcopi erit an velit eis prouidere ibi vel alibi, sed honestius est, vt eis alibi prouideat. Argum. est hic, quod aliquis punitur sine culpa. quod esse non debet. 56. distinct. satis peruersum. & 16. quæst. vltim. inueu tum. Et hoc quidem regulare est, sed hoc facit Papa ex speciali indulgentia, vt remoueantur fauore religionis. & est summa ratio quæ pro religione facit, ff. de relig. & sumpt. fune. sunt personæ, propter quam multa fiūt, quæ aliàs non fierent, j. de aposta. cap. 2. & sup. de fil. presbyte. c. 1.

[Glo. seq. fortificat textum. signat contrarium, & soluit.]

c ¶ Non possumus.] sic ergo patet, q rei quæ non est, non datur priuilegium: non enim ante ratio quærenda est, q persona. ff. de iure codicil. quidam referunt. 1 & ff. communia prædio. l. 1. & j. de despon. impube. ad dissoluendum. sic rescriptum non datur ad lites, quæ nondū sunt. s. de rescript. c. vlt. vbi plures concor. sunt ad hoc. Arg. contra. ff. de serui. vrbano prædio. si seruitutes. §. futuro. Solue istud contrarium cum suis cōcor. & dic, q futuro ædificio non potest seruitus constitui, vt statim sit seruitus: quia nō est cui seruiat, sed aliquis potest obligare ad eam constituendam cum fuerit ædificium arg. ff. fam erc. hæredes. §. an ea stipulatio.

Va nos.] Prima pars ponit dubium episcopi, quod secundo tollit. ibi: Fraternitati. Abb. Sic.

CASVS. Quidam eps iurauit, q bona ecclesiæ non alienaret. postmodum quidā habitatores sui episcopatus non habentes ecclesias vel oratoria, in quibus possent audire diuina petebant ab episcopo, vt oratoria in locis illis erigerent, in quib. audirent diuinum officium; eps. occasione iuramenti prædicti, dubitabat ecclesiam ibi erigere, ne præ textu nouarum ecclesiarum ecclesia sua detrimentum incurrat: quare super hoc consuluit Papam: & ipse mandat, quatenus occasione illius iuramenti non dimittat quin populo indigēti super ecclesijs construendis debeat prouidere. No. q iuramentum ad casum inopinatum extendi non debet. item ex iusta causa nouæ ecclesiæ possunt construi in parochijs aliorum. aliàs non debent. cōstrui.]

d ¶ Non aliēnādis.] simile. 28. di. de Syracusanæ. 10. q. vlt. cap. vlt. & s. de rebus eccle. nō alie. vt supra. sic & rex in sua coronatione iurat regni sui iura illibata conseruare. s. de iureiur. intellecto.

e ¶ Destitui videatur.] trepidauit. vbi nō fuit timor. in hoc facto videbatur præiudicium fieri ecclesiæ suæ, quia parochiani illi veniebant forte ad ecclesiam suam. Bern.

f ¶ Iuramenti.] iuramentum enim nō extendebatur ad hūc casūm, licet illi esset parochiani sui: ex quo populus indigebat. argum. s. de constit. cum M. & s. eod. ad audientiā 1. nec poterat illud seruare iuramentum sine periculo animarum, propter carentiam sacerdotum, vnde si propter epi negligentiam aliqui perirent, imputaretur ipsi 26 q. 6. si presbyter. & c. seq.

g ¶ Indigenti.] ecce causa quare noua potest construi ecclesia in præiudicium etiam alterius. sic s. eo. cap. 3. 16. q. 1. præcipimus. & q. 7. ecclesias.

ca indulgemus, [a] si tibi episcopus diœcesanus cōsenserit in hac parte. Verum si clerici seculares in ea adhuc superesse noscūtur, volumus eis, dum vixerint ibi [b] vel alibi necessaria prouideri. †

¶ Licet autem nobis instantius supplicaueris, vt ecclesiæ prædictæ confirmationis priuilegium faceremus tibi non possumus [c] de iure deferre, cū nulli canonici adhuc ibidem existant, quibus priuilegium concedatur.

¶ Cœlestinus † tertius.

¶ *Non obstante iuramēto de rebus ecclesiæ nō alienandis, potest episcopus propter indigentiam nouā ecclesiam ædificare.*

C A P. VI.

Va † nos duxit: & infra. ¶ Præterea, quia occasione iuramēti, quod de rebus ecclesię † nō alienandis [d] te asseris præstitisse, in locis tui episcopatus, in quibus populi habitantes oratorijs egere videntur, (ne prætextu nouarum ecclesiarum commissa tibi ecclesia destitui videatur [e]) ecclesias formidas erigere: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus illius iuramenti [f] occasione, nullatenus prætermittas, quin poplo indigenti [g] super basilicarū institutione studeas salubriter prouidere.

TITVLVS XLIX.

De immunitate † ecclesiarum, Cœmeterij, & rerum ad eas pertinentium.

¶ Ex synodo Ioānis Papę.

¶ *In domibus ecclesiarum non debet iudex laicus iudicare, nec hospitiū quærere.*

DE IMMVNITATE ECCLESIARVM, Cœmeterij, & rerum ad eas pertinentium.

¶ Continuatur hæc rubrica ad præcedentia hoc ordine secundum Gof. & Io. And. Viso de ecclesijs ædificatis & reparatis, quia ipsæ cum suo ambitu, & cœmeterio & suis rebus grauari non debent oneribus res. laicorum præmuntur, ideo recte post præcedentem rubricam subijcitur ista, vbi de istorum immunitate tractatur.

De hac materia tractatur 42. dist. §. sed licet. vsque ad finem d st. 87. & 98. dist. & 14. q. 4. & 23. q. vltim. cap. si in morte §. ecce quod; vsque ad §. hinc datur. 16. q. 1. generaliter, vsque ad §. idem. & q. 6. & 2. quæst. 1. in primis.

Margin notes:

† Vide l. nec tuus. C. de emā. libe. & in l. ex facto. ff. de vulg. & pup. substit.

† Alexā. iij. in vno aut altere vetusto codice.

† Cap. 5. eo. tit. in 2. cōp. Et vide Ioā. A. Antoniu But. & Imolam in c. extirpandæ. §. qui vero. s. de præben di.

† al. ita: ecclesiæ tuæ. &c.

a Hanc & duas sequentes vide in c. vlt. de refer. super 4. glo. Io. And.

† Vide cōcil. Trid. ses. 25. de reformatione, ca. 10. vbi immunitates, & priuilegia ecclesiarum innouant, & confirmātur, ad de tractatū Remigij de Gonni de īmunitate ecclesiarum.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

VT in domibus. CASVS. Statuit Papa in capitulo isto, ꝙ in domib. ecclesiarum placitum vel hospitium nullus sibi deat vendicare, nō obstante aliqua consuetudine, sed in publicis locis hoc faciant, Not. ꝙ placita sæcularia in ecclesia teneri non debēt. Item iudices seculares prætextu alicuius cōsuetudinis, hospitiū in ecclesijs vēdicare non debent.

a ¶ Vt in domibus.] supple, statuimus.
b ¶ Missus.] id est, executor vel officialis: vulgare est Italię.
c ¶ Placitum.] & ita placita secularia non sunt in ecclesia tractanda, sed ecclesiastica sic 2.q.vlt.c.vlt.
d ¶ Hospitiū.] C.de episcop. & cle.l.i.in fine quod quasi debitum non dent here, sed charitatiue hospitiū petere pñt à clericis: ad quod tenētur 42.dist. §.1. & 3. de supplen. neglig. prælato.

† Ca.1.e.tit. in 1. compil. Et de materia vide plene p Nauarrum Manuali de Horis canonicis c. 5.

CAP. I.

VT† in domibus [a] ecclesiarū, nec; missus [b] neque comes vel iudex publicus vel minister, quasi pro consuetudine placitum, [c] vel hospitium [d] vendicēt: sed in publicis locis domos constituāt, in quibus placitum teneant, & etiam hospitentur.

¶ Gregorius † archiepiscopo Tricen.†

¶ Tempore magnæ necessitatis, non debet aliquis excusari à murorum seu ciuitati custodia. h.d. secūdum intellectum Panormitani.

† Gregorius Agnello. Terracen. episcopo.
§ al. Terraciñ. epo.
] Gregorius Agnello ... indic. 1.
... Gregorij, ... 2. eo. tit. in 1. compil.

P Eruenit. Hoc capitulū multos habet intellectus: iō ... multos nō summat. Primo ponit dictum. Secūdo rōnē ipsius. ibi, Quatenus Abb. CASVS. Statuitur in capitulo isto, ꝙ cū necessitas imminet, nullus a custodia ciuitatis seu vigilijs debeat excusari: sed oēs ad hoc ... tenēatur vt cib. vigilātib. ciuitas melius valeat custodiri. No. ꝙ in necessitate cessat priuilegiū. Itē ꝙ omnes tangit, ab omnib. pręcaueri debet.

e ¶ Nullum.] hominibus ecclesiæ.
f ¶ Aut alio modo.] id est, sub hoc prætextu excusari, ꝙ sit homo ecclesiæ nostræ, vel suæ.
g ¶ Oēs. nisi sint senes: vt eo ptextu excusent. C. de decu. l. vlt. li. 10 & 12. q. 2. ecclesiarum seruur. cōtra, sed hoc est speciale. 2 Bern.
h ¶ Vigilantibus.] vicissim, & successiue, vel ēt simul si periculum imminet: quia expedit reipublicæ plures habere defensores. ff. de no. ope. nun. nā reipublicę. Vln.

1 Nisi ab initio fuisset impositū. de iure pa. prætere. de. cēsi. ... vel trāslatum esset onus hospitij cū re cui erat annexū. de dona. cū dilecti. ad id de deci. pastoralis. de pig. ex litteris. ſm Gof. Io. And.

† Idest, Sardiniæ, vt in veteri regesto lib. 7. episto. 65. ind ... & c. 3. eo. tit. in 1. comp.

2 Propter nimiā necessitatem. ... co. non minus ſm Goff. & iunge qd notat de officio ... chi. mandamus ſm Hostien. Io. An.

CAP. II.

PEruenit: & infra.

¶ Fraternitas tua nullum [e] per nostrę vel ecclesiæ suæ nomē, aut alio modo [f] excusari à murorum vigilijs patiatur: sed omnes [g] ad hoc generaliter compellantur. Quatenus cunctis vigilātibus, [h] melius valeat ciuitatis custodia procurari.

Idē Vitali defēsori Sard. †

¶ Rusticus astrictus ad culturam agrorum ecclesiæ, non potest illam deserere, h.d. summando generaliter.

CAP. III.

INdicatum est: & infra.

¶ Dictū est nobis, quod rustici [i] ecclesiæ rura eius deferentes, in priuatorum possessionibus culturā exhibeant: quod experiētia tua fieri non permittat.

INdicatum est.] Hoc capitulum communiter nō summatur, & non diuiditur, Abb. CASVS. Dr hic, ꝙ rustici ecclesiæ, rura ecclesiæ dimittere non debent, transferendo se ad priuatorum rura. No. hic contra rusticos ecclesiæ, scilicet adscriptitios.

i ¶ Rustici ecclesię.] de illis intellige, q glebę sunt astricti, vt recedere nō possint. C. de agricol. & cēsi. cū satis omno. li. 11. de q. b. hēs ī. de iudæis multorum. §. 1.

¶ Ex concil. Lateran. †

¶ Laicali collectas imponētes clericis vel ecclesiis, seu iurisdictionem eorum vsurpantes, si moniti non desistunt, sunt excommunicati cum suis fautoribus: potest tamen episcopus cum clero eis in necessitate præbere subsidia.

CAP. VI.

NOn minus: & infra.

¶ In diuersis mundi partibus consules ciuitatum & rectores, nec non & alij qui potestatem habere videntur, tot onera frequenter imponunt ecclesijs, vt deterioris conditionis factum sub eis sacerdotium videatur, quā sub Pharaone fuerit, † qui legis diuinæ notitiam nō habebat. [k] Ille quidē omnibus alijs seruituti subactis, [l] † sacerdotes, & possessiones corū, in pristina libertate dimisit, & † eis alimoniam de publico administrauit: isti vero onera sua fere vniuersa imponunt ecclesijs: & tot angarijs [m] eas affligunt, vt eis quod Hieremias deplorat competere videatur: Princeps prouinciarum facta est sub tributo. [n] Siue quidē fossata, siue ...

NOn minus.] Prima pars narrat. & aggrauat horrēdā oppressionē ecclesię ꝙ faciūt Potestates seculares. Scdā ibi, Quod ca. puidet. Et hæc tria facit. Primo penā cōminat. Scdo ponit ... Tertio penā cōminatā in ponit. Abb. Sic. CASVS. In qbusdam partibus mundi rectores locorum tot onera imponūt ecclesijs, vt sacerdotes ea rū deterioris conditionis videantur, q fuerint sub Pharaone, qui legis notitiā non habebat: immo sacerdotes & iura eorū in pristina libertate dimisit, & de publico eis necessaria ministrabat: sed isti oīa sua onera fere impōnunt ecclesijs, & iurisdictionem ecclesiarum sibi in totū vsurpant: vnde Lateran. cōcilium sub anathemate prohibet ne talia de cetero attentare præsumāt: nisi eps & clericus tātam necessitatem aspexerint vel vtilitatē, vt absq; vlla coactione existiment eis subueniendum, vbi laicorū nō suppetūt facultates. Si vero de cetero contra ista venire præsumpserint. & cōmoniti non destiterint, se nouerint excōicatos. nec cōioni restituant, donec satisfecerint competenter. Not. ꝙ laici non debēt onera imponere ecclesijs, nec earū iurisdictionem vsurpare. & si commoniti nō satisfecerint, sunt excommunicati.

K ¶ Non habebat.] & ideo minus peccauit, Vnde Apostol. M. sericordiam merui, quia ignorans feci in incredulitate.

sed: si ii excusationem hanc habere non possunt.
l Subactis.] idest, redactis.
m ¶ Angarijs.] angariæ 3 dicuntur personalia obsequia propriis sumptibus præstita: Parangariæ vbi persona seruit sumptibus alienis.
[Gl. seq. arg. clericos immunes, & c. allegat septem iura. in contrarium allegat quinque, & soluit.]
n ¶ Sub tributo.] arg. ꝙ sacerdotes, & clerici debent esse

| Scilicet sub Alex. iij. c. 19.

† Ca. 4. e. tit. in 1. cōp. cōcordat cōcil. Lateran. sub Leone x. s. f. 9. ti. de refor ... & cū a iure. & Bulla in cæna Dñi §. Qui ve collectas.

† Gen. c. 47.

† subiectis

† Et de publico eis alimoniā ministrauit.

Thre. 1.

3 Angarię & parangariæ qualia sunt onera, explicat Alciatus i adnotatio. ad duos ... Inst. tit. de ... positis fact. cubiculi.

esse immunes ab omni exactione sæculari. 23.q.vl.cōuenior. & c.tributū §. quāuis. & C.de sacrosan. eccl.l. ad instructiones, & l.placet. & 11. q.1.si tributū. & 16. q.1.c.generaliter, §.nouarū. & 11.q.1.sacerdotibus, arg. cōtra. 23.q.8.tributū, & 11.q.1.magnum. sup. de cēsi.c. 2.in fin. C.de epis. & cler. de his. ff. d̄ pub. & vec. Imperatores. Solu. q̄ vsib. ecclesiasticis deputātur, quo ad fundationem ecclesiarum & cœmeteriū & domos & hortos iuxta positos, immunia debēt esse ab omni exactione, cetera autem transeunt cum suo onere ad ecclesiam, arg. de consi. c. vbi de hoc. j.

a ¶ Tātam necessitatē.] & ita ex arbitrio epī depēdet inspicere hāc necessitatē, tā aliquid conferre nō debet, nisi super hoc prius Romanus Pōtifex cōsulatur. inf. eo. aduersus. 1. respon. in fine.

b ¶ Releuādas.] conferre enim debēt sicut, & alij possessores ad iter faciendū, vel pontē ædificandū, vel reficiēdum. in authen. de eccle. tit. §. ad hoc colla. 9. C. de sacr. san. ecclesijs ad īstructiones.

c ¶ Commoniti.] admonitio enim sēper præcedere dēt vindictā. 12.q.2.indigne. & nisi se correxerint post admonitionē, sunt ipso iure excōicati, 1 vt hic dicit, & fautores ipsorum. & successores ipsorū si non satis fecerint infra mensem. inf. eo. aduersus. §. vlt. B.

CVm ecclesia.] Diuiditur: Nam in principio, & fine ponit duplex ɔstitutionis causa. In medio ponitur constitutio. Secunda ibi, Seculares, Abb. Siculus.

† adimpleri. in cōcilio ve rolegit, cōpilari.

† inspexerint

† exactione.

1 Dicit Pet. ꝙ iste est casus specials, q̄ non habet̄ alibi nisi ī. de rap. excōicationi, sed vide ɔcor. iuris noui quas ibi dedi super vlt. glo. Io. And.

ue expeditiones, seu alia quælibet sibi arbitrētur agēda, de bonis ecclesiarum & clericorū, & pauperum Christi vsib⁹ deputatis volunt fere cuncta compleri. † Iurisdictionem etiam, & auctoritatem prælatorum ita euacuant, vt nihil potestatis eis in suis videatur hominibus remansisse.

¶ Quocirca sub anathematis districtione fieri de cetero talia prohibemus, nisi episcopus, & clericus tantam necessitatem [a] vel vtilitatem aspexerint, † vt absque vlla exactione † ad releuandas [b] communes vtilitates vel necessitates, vbi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per ecclesias existiment conferenda. Si autem consules aut alij de cetero ista commiserint, & commoniti [c] desistere noluerint, tam ipsi, quam fautores eorum, excommunicationi se nouerint subiacere, nec communioni reddantur, donec satisfactionem fecerint competentem,

¶ Lucius tertius.

¶ Causæ sanguinis in ecclesia vel cæmeterijs agitari non debent.

CASVS. Ecclesia Dei secundum Euangelium debet esse domus orationis, & non spelunca latronū, aut sanguinis forum: & ideo statuit Papa, ꝙ iudices sæculares causas criminales, vbi de sanguinis effusione, vel corporali pœna agitur, ibi sub interminatione anathematis non debeant exercere, absurdū est enim ibi causam sanguinis agitari, vbi est tutela refugij constituta. No. causa criminales laicorum in ecclesijs, non debet agitari. Item cōfugientes illuc debent ab ecclesia defendi.

[Glo. seq. inducit simile.]

d ¶ Cum ecclesia.] hic ergo propter reuerentiam loci non tractantur causæ sæcularium in ecclesia. sup. eo. c. 1. sic & alibi expelluntur de ecclesia. 2.q.7. accusationi. alibi habes de reuerentia diei, in quo causæ etiam ex consensu partium tractari non possunt. 15.q.4.ca.1. C. de fer. omnes, & melius supra de fer. c. vlt.

[Glo. seq. quærit, & dupliciter soluit.]

e ¶ Effusione.] maxime, quia nec aliæ ciuiles causæ. ī. eo. c. 1. secus de ecclesiasticis. 2.q.2. præceptum, & arg. ī de app. qua fronte. Quid ergo si alteri parti vel vtriq; esset interdictus ingressus ecclesiæ? Rūdet, nihilominus pōt intrare q̄a interdictū extenditur ad hūc casum. arg. ꝙ etiam post votum vel iuramētum de carne nō comedēda comedere dēt, vt se purget si esset suspect⁹, 50. d. c. vl. ar. sup. de ɔsti. cū M. & sup. tit. ꝓx. c. vl. vel tūc causæ tractāt extra ecclesiā vt illi seruet interdictū. q. ā nihilominus valeat iudiciū, nec est pceptū ita ꝙ nō possit alibi tractari, q̄ in ecclesia, sed de honestate dictum est, vt ꝓpter loci reuerentiā forte magis caueāt a periurijs, & mendacijs.

f ¶ Cœmeterijs.] quæ eodem 2 priuilegio gaudēt, cū ecclesijs. 17.q.4. q̄ squis, & c. id constituimus, & su. de cōsec. eccl. vel alta c. consuluisti.

[Glo. seq. recitet per quæstionem.]

g ¶ Anathematis.] non credo 3 ꝙ ipso iure sint excōicati, sed post admonitionē sūt excōicandi B.

h ¶ Tutela. sic cōfugiēs ad ecclesiā tutus dēt esse, q̄a est tutela refugij, vt hic dicit, & inf. c. prox. & 17. q.4. diffiniuit. Ber.

INter alia.] Malefactor fugiens ad ecclesiam, immunitate gaudet: nisi ī duobus casib. seruus vero restituitur domino de ipsius impunitate iuranti. Ita communiter summatur. Duo sunt dicta. Secundum ibi. Si vero. Abb. Sic.

CAP. V.

CVm † ecclesia [d] Dei secundum Euangelicam veritatem domus orationis esse debeat, non spelunca latronum, aut sanguinis forum, Sæculares iudices causas, vbi de sanguine effusione, [e] & corporali pęna agitur, in ecclesijs vel cœmiterijs [f] agitare sub interminatione anathematis [g] prohibemus: absurdum enim est, & † crudele, ibi iudicium sanguinis exerceri, vbi est tutela [h] refugij constituta.

¶ Innocentius 3. illustri regi Scotiæ. †

¶ Reus criminis ad ecclesiam fugiens, non est violenter ab ea extrahendus, nec debet amplius prætextu criminis commissi damnari ad mortem, vel ad aliam pœnam corporalem: est tamen aliter legitime puniendus. fallit in duobus casibus hic expressis. hoc dicit primo. Seruus fugiens ad ecclesiam timore domini sui, est domino de eius immunitate iuranti restituendus. hoc dicit secundo.

CAP VI.

INter † alia; & infra.

¶ Tuis quæstionibus

† Cap. 2. eod. ti. in 2. cōpi. Et de materia vide late per Nauar. in manu. de Horis canonicis. c. 5.

† al. ita. & vñ de crudele.

† In oīb. exēplarib. Vaticanis ꝓ Scotiæ, legit̄ Conaciæ, vel Conatiæ.

2 Vide Remigiū de Gōni trac. de immunit. eccle. paulo post principium verbo, cœmeterij in quarta ampliatione.

[3] Cap. vnic. eo. ti. ī 3. ɔp. De materia vice late per Couar. lib. 2. varia resol. c. 20. & Remigium trac. de imu. eccl. fal lētia. 1. & 2.

3 Secundum Ala. alle. 10. di. hāc cōsuetudinem. idē Host. Io. An.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum confugientes ad ecclesiam debeant ibi defendi: Papa super hoc distinguit, confugiens ad ecclesiam aut est liber, aut seruus: si liber, quantūcunque grauia committat, non est ab ecclesia per violentiam extrahendus, nec inde debet damnari ad mortem vel ad pœnam: sed rectores ecclesiarum vitam sibi reseruant: puniuntur tamen alias super eo quod inique fecerint, nisi fuerit latro publicus, vel nocturnus depopulator agrorum, qui publicas stratas obsidet suis insidijs, qui ab ecclesia extrahi possunt nulla defensione sibi tradita. Si autem fuerit seruus ad ecclesiam confugiens, si dominus eius de impunitate psonæ, clericis iuramentum, præstiterit, domino suo

restituatur etiam inuitus, alioquin a dño poterit occupari No. distinctionem huius decretalis circa fugiētes ad ecclesiam. Item confugientes ad ecclesiam debent ibi defendi, præter duas personas, scilicet, latronem publicum, & deuastatorem agrorum, & vinearum.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem.]

a ¶ Canonum.] 17. ca. 4. diffiniuit, ca. id cōstituimus cap. reū ad ecclesiam. & cap. metuentes.

b ¶ Legū.] C. de his qui ad eccl. confug. l. præsenti.

c ¶ Extrahēdus.] ēt Iudæus, 1 dummodo absit simulatio. C. de his qui ad ecclesias confug. l.

1 De hoc art. vide paulo antea citatos.

d ¶ Ad pœnam.] ab omni genere pœnarum interim sunt securi. 17. q. 4. id constituimus.

e ¶ Puniēdus.] pecunialiter dūtaxat vel alia satisfactione p̄ter pœnam corporalem 17. q. 4. reum. & c. id constituimus.

† al. ita, Supto tamen.

f ¶ Nisi publicus latro.] vt 17. q. 4. sicut antiquitus, lex tñ plures personas excipit. in auth. de mā. prin. §. ꝙ si delinquētes, coll. 3. ver. nequevbi homicidæ, adulteri, & raptores virginū extrahunt ab ecclesia: secūdū ꝙ istis, de quib. hic dr̄ sed decr. tm̄ duas personas extrahit vt hic: & canō expsse p̄stat īmunitatē raptorib. virginū 36. q. 1. de raptorib⁹, & sic ī casu isto derogat illi auth. p̄ ista iura oīb. alijs immunitatē p̄stat, nisi ī casu. ī. eo. c. vl. publicos. n. latrones cuilibet impune occidere licet, & sine peccato. 2. 23. q. 5. cū homo. & C. qñ li. vnicuiq; si. iudi. se vēdi. l. 1. & tales famosi latrones capti in furto, in furca suspenduntur. ff. de pœn. capitaliū. §. famosos. sed si famosus non est, tunc iubetur castigari, sed nec vitam nec membrum perdit. C. de ser. fugi. auth. sed nouo. Vinc.

† Scilicet Later. c. 46.

2 Hoc dictū glossæ indistinctè acceptū, falsum est, de quo teneas quod tradit B. Th. 2. 2 q. 64. ar. 8. & 3. adde Sotū. li. 5. de iust. & iure q. 1. ar. 2 & 3. & 8.

g ¶ Nocturnus depopulator.] de istis duobus habes. C. quando lic. vnicuique. l. 1. cuius verba hæc sunt, & l. 2.

h ¶ Canonicas.] signatas in princ. decretalis.

i ¶ Compellitur.] 7. q. 6. metuentes, & c. id constituimus, & C. de his qui ad eccle. confug. si seruus.

respondentes iuxta sacrorum statuta canonū [a], & traditiones legum [b] ciuilium, ita duximus distinguēdū: quod fugiēs ad ecclesiam, aut liber, aut seruus existit. Si liber, quamtuncunque grauia malefici a perpetrauerit, non est violenter ab ecclesia extrahendus [c]: nec inde dānari debet ad mortem, vel ad pœnā [d], sed rectores ecclesiarum sibi obtinere debent membra, & vitam. Super † hoc tamen quod inique fecit, est aliàs legitime puniendus [e]: Et hoc verum est, nisi publicus latro [f] fuerit, vel nocturnus depopulator [g] agrorum, qui dum itinera frequentata, vel publicas stratas obsidet aggressionis insidijs, ab ecclesia extrahi potest impunitate non præstita, secundum canonicas [h] sanctiones.

¶ Si vero seruus fuerit, qui confugerit ad ecclesiā, postquā de impunitate sua dominus eius clericis iuramentum præstiterit, ad seruitium domini sui redire compellitur [i] etiam inuitus: alioquin à domino poterit occupari.

¶ Idē ex cōcil. generali. †

¶ Clerici non debent necessitatibus, seu vtilitatibus ciuitatum, seu aliorum locorum, etiā vbi laicorum nō suppetunt facultates, subuenire, nisi prius Romanus Pontifex consulatur, hoc primo. Sententiæ, & constitutiones editæ a laicis collectantibus ecclesiam, sunt ipso iure irritæ, nec vllo tempore conualescunt. hoc secundo. Rectores excommunicati ob grauamina præmissa, remanent excommunicati, etiam post depositum officium: nihilominus excommunicati sunt successores, nisi satisfecerint infra mensem. hoc tertio. hoc dicit ad maiorē declarationem, & pro nouitijs.

CAP. VII.

ADuersus † consules & rectores ciuitatū vel alios, qui ecclesias, & ecclesiasticos viros, tallijs seu collectis, & exactionibus alijs aggrauare nituntur, volens immunitati ecclesiasticæ Lateran. [k] † concilium prouidere, præsumptionem huiusmodi sub anathematis districtione prohibuit; transgressores & fautores eorum, excōmunicationi [l] subiacere præcipit, donec satisfactionem impenderint competentem. Verum si qñ forte eps̄ simul cum clericis, tantā necessitatē vel vtilitatē perspexerint †, vt absq; vlla coactione ad reuelandas vtilitates, & necessitates communes, vbi laicorum non suppetunt facultates,

† Cap. 3. ti. de censib. in 4. comp Vide q̄ citātur s. ī c. non minus eo. tit.

† Later. cōci. sub Alex. iij. cap. 19.

† prospexerint.

ADuersus.] Ioannes An. specifice non summat, sed pro summario dicit sic. Generale cōciliū repetit Lateran. s. eo. nō minus, addens quandā prouisionem in ver. propter & pœnam, in ver. Quia vero, sed dñs Ant. summat sic: Ciuitatib. p̄sidentes, & ecclesias collectantes, p̄ter formā ꝯcilij generalis, sunt excōicandi, nisi satisfecerint infra mensem, & sñiæ ab eis latæ sunt nullæ, q̄ pœnę trāseunt ad successores, & eos sequūtur officio deposito. h. d. Sed certe hoc summariū nō enarrat ra literas intellectu ca. Vñ dicit Panor. ꝙ istud c. het p̄cipaliter tria dicta. Nā primo repetit cōcil. Lat. sup. eo. non minus, & quandā determinationē annectit: Secūdo ibi, Quia vero, pœnā illius cōcilij auget. Tertio ibi, cęterū. pœnā illius cōcilij determinat, & extēdit ad successores, & hęc diuisio sufficit p̄ summario Ab. CASVS. Later. cōciliū excōicauit rectores ciuitatū & aliorū locorū, q̄ admonitione p̄missa grauaminib. illatis ecclesijs nō satisfacerēt secundū tenorē cōci. Lat. su. eo. nō min⁹. Sed q̄a nec sic eorū malitia ꝯquieuit, adijcitur ī isto cōcilio gn̄ali, vt constitōnes & sñiæ, q̄ a talib. vel de ipsorū mādato fuerint promulgatæ, ināes, & irritæ hēant, nulla vm quā tp̄e valituræ: verum tñ q̄a fraus & dolus alicui patrocinari ñ dēnt, nullius rector decipiat vano errore, nec credat, vt ī. tp̄s sui regiminis tm̄ sit excōicatus, quasi post illud ñ sit ꝯpellēdus ad satisfactionē: q̄a tā ipse q̄ satis facere recusauerit, q̄ successor ipsius erat excōicat⁹, nisi ī. mēsē satisfecerit donec satisfecerit ꝯpetēter, q̄a ī onere succedit, q̄ substituit in honore. Not. ꝙ laici exactiones ab ecclesijs exigere nō dēnt. Itē dñs Papa omniū vtilitatib. intēdit. Item sñia vel cōstitutio p̄ excōicatum prolata nulla est: nec tractu tp̄is conualescit, & ita quod ab initio non tenet, nullo tp̄e conualescit. Item fraus & dolus nemini patrocinari debent. Item sententia excōicationis transit in alium, in quem lata non fuit, sed hoc est quia ille successit in vitium. Item qui succedit in honore, succedere debet in onere.

K ¶ Lateran. concilium.] sup. eo. non minus. cuius verba hic inferius ponuntur. B.

l ¶ Excommunicationi.] scilicet, post admonitionem. sup. eo. non minus.

a ¶ Pro-

a ¶ Propter imprudentiam ab hoc loco vsque ad finē additur prædicto Concilio Laterañ.
b ¶ Mandato. ꝓximi. ş. de proc. consulti.
c ¶ Tempore valituræ. sic ergo patet ꝙ sñia tpe excōmunicationis lata, nulla est. ī. de hære. excōicam⁹ §. cre dentes, nec ēt cōualescere pt, vt hic patet: immo & si detegatur post sñiam, qa aliquis fuerit publice excōicatus, retractatur sñia. ş. de re iud. ad probādū, qa hæc exceptio in qualibet parte litis pōt opponi. ş. de exc. exceptionē, imò nec priuilegium ipsorum valet. 3. q. 4. nullus.

[Glo. seq. recitatur per obiectionem, de lege curatores, &c. & soluit.]

d ¶ Infra tps.] & ita est hic argu. ꝙ iudex post officiū depositū ꝯueniri pōt: & hoc iō qa cōuenit de maleficio qđ cōmisit ī ipso officio: secus si conueniret ex cōtractu: nā administratores ciuitatū, tutores, & curatores nō ꝯueniūt post depositū officiū ex ꝯtractu, quē fecerunt nomine ciuitatis vel pupilli ff. d admi. rer. ad ciu. ꝑti curatores. §. in eū. & C. de admi. tut. cū qdā. ff. de euic. illud. §. 1. sed ex maleficio ꝯuenitur deposito officio. 1. q. 1 iubemus, & legibus seqūē tibus ad finē qōnis. & illa lex, C. ad le Iul. re petun. iubemus. tñ ꝑ curator negotiorū bñ ꝯuenit deposito officio, ff de ꝑcu ꝑcura tor qui pro euict. one.

[Gl. seq. recitetur ꝑ obiectio & sol in fine obijcit, & soluit.]

e ¶ Successorem.] & ita delictū ꝑdecessoris præiudicat successori. sed hoc nō est verū: imò est propriū delictū, ex quo ipsum non purgat, quia consentit, & sic incipit esse ꝑ priū delictū vñ punitur eadē pęna cū ꝑdecessore. sic ş. vt li. non cōt. c. in fi. Præterea cū iste gñralis successor habeatur, si succedit in vitiū eadē sñia ligat. ff. de diuer. & tēpo ꝑscri. cū hæres, & vitia a maiorib. cōtra cta ꝑdurant. C. de acq. poss. vitia, ff. de acq. poss. Pōponius. §. 1. & facto auctoris successio dānatur hæredis. 1. q. 1. cito turpē. tñ iste successor qa prius cōcauit ei in crimine, statim fuit excōicatus post ambitionē. ī. đ sen. excom. nuper. & c. si cōcubinæ. Sed cū ille iudex nō excōicatur expresso nomine. quare statim non trā sit ad successorem. ş. de off. deleg qm Abb. & ş. de offi. ord. pastoralis: Respondetur, 1 hoc prouenit ex delicto, vnde non descendit statim ad alios. 24. q. 3. si hæres. sed datur tēpus, infra quod purget illud vitiū: quo elapso nisi hoc fecerit, præsumitur consentire, 3. qō. 1.

subsidia duxerit † per ecclesias cōferenda: ꝑdicti laici humiliter & deuote recipiant cum gratiarum actione. Propter imprudētiam [a] tamen quorūdam, Romanus Pontifex prius consulatur; cuius interest cōmunibus vtilitatibus prouidere. ¶ Quia vero nec sic quorundam malitia contra Dei ecclesiam conquieuit, adijcimus, vt constitutiones, & sententiæ, quæ† a talibus, vel de ipsorū mandato [b] fuerint promulgatæ, inanes & irritæ habeantur, nullo vnquam tempore valituræ [c]. Ceterū, quia fraus & dolus alicui patrocinari nō debent, nullus vano decipiatur errore, vt infra tēpus [d] regiminis sustineat anathema, quasi † post illud non sit ad satisfactionis debitum cōpellēdus. nam & ipsum, qui satisfacere recusauerit, & successore [e] ipsius, nisi satisfecerit infra mensem, manere decernimus ecclesiastica censura cōclusum, donec satisfecerit competenter: cū succedat in onere, qui substituitur in honore.

¶ Idem in eodem. †

constat. quia ex quo succedit in honore, debet succedere in onere, vt dicit in fine. Ber.

Quia plerique.) Primo prohibet. Secundo pœnam imponit contra facientibus, Quid si. Tertio superiori negligenti pœnam comminatur ibi, Superior autem. Abb. Sic.

¶ *Prælati plus debito a subditis extorquentes prætextu procurationis vel alterius seruitij impensi legato vel alteri, illud restituent, & tandem pauperibus erogabunt.*

CAP. VIII.

Quia† plerique prælati, vt procurationē aut seruitium aliquod impēdāt legato vel alijs, plus extorquēt a subditis, quā soluant, & in eorum damnis lucra sectantes, quærunt prædam, potius quā subsidium in subiectis, id de cetero fieri prohibemus. Quod si quis fore præsumpserit, & sic extorta restituat, & tātundem cogatur pauperibus [f] elargiri. Superior autem, cui fuerit querela deposita, si negligens fuerit in huiusmodi executione statuti, canonicæ subiaceat vltioni. †

¶ Gregorius ix. Astoricē. †

¶ *Ecclesia nō consecrata, in qua diuina officia celebrantur, gaudet immunitate.*

CAP. IX.

Ecclesiæ, † in qua diuina mysteria cele-

CASVS. Aliqñ contingit, ꝙ epi, & alij ꝑlati, vt ꝓcurationem vel aliud seruitiū impendāt legato vel alijs, plus extorquēt a subditis, ꝙ soluant legato vel alij: & sic in aliorum dānis lucra sectātur, ꝓhibet Cōcilū, ne de cetero hoc fiat: qđ si qs forte ꝓsumpserit, sic extorta restituat: tantūdē de suo cogat pauperib. elargiri, & si de hoc ad superiorē q̄rela peruenerit, & negligēs fuerit in hmōdi statuti executione, canonicæ subiaceat vltioni. No. ꝙ cū dāno alteri⁹ nemo lucrū querere dēt. Itē si aliquis exigit indebitum a suis subditis, dēt illud restituere, & tantūdem pauperibus erogare. Item prælatus negligens puniendus est.

[Gl seq. signat cōtrarium, ponit solus Ioā. quam reprobat, & demum soluit.]

f ¶ Pauperibus.] ş de cens. procurationes, cōtra in fi. vbi dr ꝙ illud dari dēt ecclesiæ a qua illud accepit. & hic datur pauperib⁹. Solu. hic ignorat quātū quilibet cōtulisset & iō iubet dari pauperibus, vt dixit Io. Sed hæc solutio non est vera, qa sicut restituit sic extorta vltra q̄ debuit, ita pōt eis dē a qbus recepit, tā tundē dare: & ita non est verū qđ dicit Io. ꝙ ignorātur q̄tū qlibet cōtulisset, qa inde pt fieri scriptura & qlibet scit quantū dedit: Vñ dicas, ꝙ illud c. ꝓcurationes, loqtur de alio casu, s. cū ꝑlatus visitat ecclesiā sibi subiectā, si tūc exigit plures ꝓcurationes q̄ sint dies, qb. ibi moratur, & graui⁹ excedit, q̄ in ꝑsenti casu, & plus grauat ecclesiā, & dr tūc cōmittere crimē concussionis, vnde posset puniri in quadruplum 2 18. dis. qm quidē. in fi. & 1. q. 7. sancimus. & 23. q. 1. militare. qđ optime dicit hic, quā tamq̄ calumniator & cōcussor talis puniri debet: sed in hoc cap. ꝓcurationes. punit illos pœna dupli in casu isto non ita excedit crimē ꝯcussionis, qa a nullo exigit vltra q̄ soluat, sed facta coacernatione pl⁹ recipit. Sufficit ergo istis, vt recipiāt qđ vltra dederūt: & ille in pęnā sui tātundē soluat pauperibus, simile. sup. de Iudæis, ad liberandam.

Ecclesiæ.) Primo ponitur dictum. Secundo ratio dicti, ibi, Quia. Abb.

† duxerint.

† In cōcilio apertius legitur ita: q̄ ab excōicatis hmōi, &c.

† Perperā in plurib. exēplarib. ꝑscriptum recētioribus legit, cū sēsus exigat, quasi, vt est in ꝯcilio, & in antiqs codicibus.

† Scilicet cō cilio Latera. 234.

† Cap 4. tit. de cēs. in 4. compilatio. Et vide Fel. in c. irrefragabilis. cetērū. ş. de off. od.

† Vide nota ꝑ Bar. in l. qd ergo. §. pœne grauior. ff. de his, qui no. infam.

† Astorensi. epo. Senonē. apo. Contius.

† Vide Syluestrū in summa verbo immunitas. 1. qu. & Couar. loco citato. ī c. seq.

2 Sub quo ē rei ꝑsecutio & tm triplū sit pęnæ. qđ dic vt no. 1 q. 7. in eum.

a Secūdum. I. Tancre. & Goff. Io. An.

CASVS. Aliqua ecclesia nondum est consecrata, tamen diuina officia celebrantur in ea: quæritur vtrū censeri debet eodē priuilegio, ac si esset consecrata: & rñdetur ꝙ licet nondum sit consecrata, nullo iure adimitur priuilegium immunitatis: quia ex quo diuinis officijs est dedicata non est temerarijs ausibus quorumlibet profananda. Not. ꝙ ecclesia nō consecrata, priuilegium habet immunitatis propter diuina officia quæ celebrantur in ea.

a ¶ Celebrantur.] ex hoc videtur, ꝙ si adhuc ibi nō sunt diuina officia celebrata, nondum gaudeat priuilegio illarum, in quibus celebrātur diuina, quia nondum plene dedicata videtur diuinis obsequijs. vnde sacrilegium ibi nō diceretur committi, nec debet aspergi ppter hoc: quia nullum diuinum officium fuit ibi celebratum: aspergi tamen debet si aliquid turpe ibi factum est, antequā ibi celebretur.

b ¶ Adimitur.] sic ergo patet, ꝙ ecclesia non consecrata eodē gaudet priuilegio, quo & consecrata, ratione diuini officij quoad priuilegium immunitatis. vnde si cuiuscunque semine vel sanguine fuerit polluta, debet aqua exorcizata lauari antequam celebretur in ea. s. de consec. vel alta. c. vlt. & de consecra. d. 1. ecclesia & confugientes ad ipsam priuilegium immunitatis, ac si consecrata esset, habebunt. s. eo. inter alia cum suis concordan.

c ¶ Obsequijs diuinis dedicata.] quicquid. n. Dño consecratur, sanctum sanctorum erit Dño. 12. q. 2. nulli licet. vn̄ ad vsus pfanos & ad humanos redire non dēt. s. de rerum perm. mancipia. & s. de reli do. c. ad hæc.

...brant, a licet adhuc nō extiterit consecrata, nullo iure priuilegium immunitatis† adimitur b quia obsequijs c diuinis dedicata, † nullius est temerarijs ausibus pro fananda.

¶ Idem Toletano, & Cōpostellano Archiepiscopis.

¶ Qui sub spe immunitatis in ecclesiis vel cœmiterijs delinquunt, immunitate non gaudent.

CAP. X.

Immunitatem† ecclesiasticam: & infra: ¶ Nonnulli impunitatem suorū excessum, per defensionem ecclesię obtinere sperātes, d homicidia, & mutilationes membrorū, in ipsis ecclesijs, vel earū cœmiteris committere non verentur: qui, † nisi per ecclesiam, ad quam confugiunt, crederent se defendi, nullatenus fuerant cōmissuri, & infra. ¶ Cum in eo, in quo delinquit, e puniri quis debeat: & frustra f legis auxilium inuocet, qui committit in legem. Mandamus, quatenus publice nuncietis, tales non debere gaudere immunitatis priuilegio, quo faciūt se indignos, g

e ¶ In eo in quo delinquit.] sic s. de temp. or. litteras. & s. de iure pat. pastoralis. cum suis concordantijs.

f ¶ Frustra legis.] de vsuris, quia frustra j. de senten. excommunicationis in audientia. ff. de minoiib. l. auxilium. in fine.

[Glo. ista inducit hoc capitulum contra Hugonem, & signat contrarium, & sol. in fi. quærit. & respondet:

g ¶ Quo faciunt se indignos.] & merito, quia non iure ad supplicandum debet admitti vbi committere sacrliegium nō expauit. 17. q. 4. frater & coepiscopus. & ca. seq vnde sumptum fuit idem dicit lex, quo illis qui in ecclesia scelus studuerunt perpetrare, permittimus aliquod auxiliū ex terminis ecclesiasticis inuenire. in Auth. vt lic. ma. & auiæ. §. quia vero. coll. 8. Et est hoc contra H. qui dicit super illo c. frater. & coepiscopus. ꝙ & isti debent habere immunitatis priuilegium, si confugerint ad ecclesiam 2 & nisi satisfecerint, non admittuntur postea ad supplicandum, id est, orandum in ecclesia. & pro eo est. s. eo. inter alia. vbi tautum duæ personæ excipiūtur. 17. q. 4. sicut antiquitus vbi canō tantum publicum latronem excipit. & ita hic contradicit pdictis iuribus proximis, & Hu. Dicas quod non contradicunt, quia illa decre. inter, & omnia illa iura, quæ illud dicunt, intelliguntur quando confugientes ad ecclesiam non delinquerunt in ecclesia vel cęmiterijs. sed alibi: vnde ecclesia pstat tunc eis immunitatem. Et Hu. male dixit, quod isti nō habebant immunitatē ab ecclesia, quia reddiderunt se indignos eius psidio: & si fuerunt stulti in culpa sua, sint sapiētes in pœna. 36. dist. c. qui ca. Sed quare publicus latro, & depopulator potius extrahūtur ab ecclesia: quā alius malefactor, qui forte est deterior? Quia plurimum interest illos puniri quam alios malefactores: cum pluribus exitia cogitent, quam alij. 23. q. 3. est iniusta.

Immunitatem.] Diuiditur: quia primo ponit dictum. Secundo ratio dicti: ibi. Cum autem in eo. Abb.

CASVS. Quidam in ecclesijs vel cœmiterijs earum, cōmittūt aliquando homicidia, & alia maleficia, sperantes obtinere ibidē impunitatem suorum excessuū quos nullatenus cōmisissent, nisi per ecclesiam ad q̃ confugiunt, crederent se defendi: quæritur an isti debeāt, ab ecclesia defendi? Rñdet Papa, cum in eo quis puniri debeat, in quo peccauit, & frustra legis Iplorat auxilium, qui cōtra legem delinquit, mandat Papa, ꝙ tales publice nunciētur non debere gaudere immunitatis priuilegio, quo faciunt se indignos, Not. ꝙ qs puniri debet in eo in quo peccauit. Item qui offendit canonē, beneficium illius impetrare nō potest. Item ipso facto amittit quis priuilegium. Item non debet quis offendere illum a quo sperat auxilium.

d ¶ Sperantes.] nemo enim sub spe veniæ peccare debet. j. de cler excom. mini. illud. & de consecra. dist. 4. quando quia, quia facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi. 23. quæs. 4. est. iniusta. & sup. de vit. & hon. cler. vt clericorum.

TITVLVS L.

Ne clerici vel monachi sæcularibus negotijs se immisceant.

¶ Ex Concilio Moguntino.

¶ Enumerat conciliū multa secularia negotia, a quibus iubet clericos & monachos abstinere. Et sunt xiiij. si rectè enumerētur.

NE CLERICI VEL MONACHI sæcularibus negotijs se immisceant.

¶ Supra visum est, de his q̄ clericis competunt: nunc autē de prohibitis est videndum secundum Doctores. Vel continuatur ad titulum proxime præcedentem sic. quia supra tractatum est de immu. eccle. & clericorum, ne forte ob hanc immunitatem clerici vel monachi superbirent, & arbitrarētur sibi omnia licere, merito subijcitur hæc rubrica; per quam ostēditur, quod non debeent se immiscere sęcularibus negotijs. Abb.

De hac materia habetur 88. distinction. & 22 quæstio. 4. 33. quæstio. vltim. & de pęn. per totum, & 86. d. Rin. c. vltimo.

† emmunitatis.
† dicata.
† Vide Couar. lib. 2. variar. resol. c. 20. & Remigium de Gō mi. tra d. im mu. eccle. in 3. fallentia, vbi plenissime de materia huius decretalis.
† al. ita: quæ nisi p ecclesiā, ad quam fugerit, &c. sed in magis vetustis, &c. vt est impssam.
1 Concor. l. pen. cū not. C. de testam. mil. & et hospitalia. l. 1. C. de epis. & cle. omnia priuilegia
† Extat in cōcilijs editis cōcil. Moguntiaco sub Carolo Magno. c. 14. & in synodo Moguntina sub Rabano archiepiscopo. c. 13. referunt Burchardus lib. 8. decre. ca. 9. & Iuo p. 7. c. 08. & c. 1. eo. tit. in 1. comp.
2 Qualiter vera esse possit opin Hugo. vid hic per Ho & Io. An.

Vlta.] CASVS. In capitulo isto enumerantur quædam negotia causa exempli, a quibus debent clerici, & monachi, & moniales oẽs omnino abstinere: De quibus ait Apostolus, Nemo militans Deo, debet se negotijs secularib. imiscere. No. q̃ causæ miserabilium personarum ad ecclesiã ptinẽt. Item iusta & honesta negotiatio licita est clericis: & hoc intellige cũ non hẽat sufficiẽs beneficium. Item canes vel aues ad venandũ habere non debent. Itẽ nemo militans Deo, sæcularibus negotijs se immiscere debet.

CAP. I.

Multa sunt negotia sæcularia, de quibus pauca [a] perstringamus, ad quæ pertinet omnis carnalis concupiscentia. Quicquid plus iusto appetit [b] homo, turpe lucrũ est: Munera [c] iniusta accipere, vel etiam dare [d] pro aliquo sæculari quæstu, pretio aliquem conducere: [e] Contentiones, vel lites, [f] vel rixas [g] amare: In placitis sæcularibus [h] disputare, excepta defensione orphanorum, [i] aut viduarũ: Cõductores [k] sæcularium rerum, aut procuratores [l] esse, Turpis verbi vel facti esse ioculatorem, [m] vel iocum sæcularem diligere; Aleas [n] amare, Ornamentum [o] inconueniens proposito suo quærere; In delicijs [p] viuere velle: Gulam, & ebrietatem sequi: Pondera [q] iniusta, vel mensuras habere, Negotium iniustum exercere: Nec tamen iustum negotium est † contradicendum propter necessitates diuersas, quia legimus sanctos Apostolos [r] negotiatos † fuisse; & in regula beati Benedicti præcipitur prouideri per quorum manus negotia monasterij procurentur, Canes [s] & † aues sequi ad venandum, & omnibus quibuslibet causis superfluis interesse. Ecce talia, & his similia, ministris altaris Domini, nec non, & monachis omnino contradicimus; de quibus ait Apostolus. Nemo militans [t] Deo, implicet se negotijs sæcularib.

¶ Eugenius Papa Lucan. † episcopo.

¶ Clerici non debent esse ministri vel procuratores laicorum: quod si contra fecerint, & deprehendantur in fraude, non subuenitur eis ab ecclesia.

CAP. II.

Sacerdotibus † & clericis tuis denuncies publice, ne ministri laicorum fiant, nec in rebus eorũ procuratores [u] existant. Quod si postmodum facere præsumpserint, & occasione ipsius administrationis propter pecuniariam causam deprehendantur in fraude, indignum est, eis ab ecclesia [x] subueniri, per quos

a ¶ Pauca.] vt eorum exẽplo omnia similia caueantur, & exẽpli causa pauca sunt exprimenda. 25. dis. cap. vnum orarium. §. criminis. appellat. 24. q. 5. de Liguribus. & ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. §. vlt. sic q̃ vni dicit, omnib. intelligitur esse dictum, 61. dist. miramur. & de peni. dis. 1. nunc autem.

b ¶ Appetit.] 32. q. 4. origo.

c ¶ Munera.] 14. q. 4. clerici, & c. quicunque, 11. q. 3. nõ licet, & 18. dist. quoniam quidem.

d ¶ Dare.] 14. q. 5. non sane.

e ¶ Conducere.] ad peccandum, qđ non licet 22. q. 4. si ad peccatũ, vel pro seculari quæstu ꝓhibito clericis, quia nec per se, nec per alium licet, 98. dis. negotiatorẽ. & c. fornicari.

f ¶ Lites.] 11. q. 1. tẽ quidẽ, & quia criminibus materiã creare noscuntur. C. de iud. properandũ. in principio.

g ¶ Rixas.] 46. dist. §. 1. & in alijs, per totum.

ADDITIO. Et nota, q̃ secundum Petrum, & Ioannem contentiones in uerbis, lites in iudicijs, & rixæ in factis consistunt.

h ¶ Sæcularibus.] sup. de postulando clerici.

i ¶ Orphanorum.] 88. dist. cap. 1. & in alijs pluribus capitulis.

K ¶ Conductores.] si tamen conductori succedunt, bene possunt in conductione remanere, ff. de decu. l. decurio. I arg.

l ¶ Procuratores.] in negotijs, sæcularibus, sed pro ecclesiasticis possunt. in auth. de sanct. episco. §. aliũ; coll. 9. & 21. q. 3. credo. & c. Cyprianus. & inf. c. proxi.

m ¶ Ioculatorem.] 46. dist. clericum scurrilem.

n ¶ Aleas.] 35. dist. c. 1. & vlt. & in auth. de sanct. episco. §. interdicim⁹. coll. 9. & s̃. de vi. & ho. cler. clerici. 2.

o ¶ Ornamentum inconueniens.] 21. q. 3. c. 1. & 2. & sup. de vita & honest. clerico. clerici.

p ¶ In delicijs.] 35. dist. ecclesiæ principes.

q ¶ Pondera.] s̃. de empt. & ven. vt mẽsuræ.

r ¶ Apostolos.] Paulum scilicet, 21. q. 1. c. 1. in fine.

s ¶ Canes.] i̅f. de cleric. ven. cã. 1. & 2. & 86. dist. qui venatoribus, & c. Esau. & ca. an putatis.

t ¶ Nemo militans.] 21. q. 3. c. 1. 2. & 3. & inf. eod. sed nec.

Sacerdotibus.] Si clerici ministri vl procuratores laicorũ deprehenduntur in fraude, non debet eis ab ecclesia subueniri, hoc dicit. Primò ponit prohibitionẽ. Secundo pœnã transgredientiũ ibi. Quod si. Abb.

CASVS. Quidam clerici publice administrabãt negotia laicorũ, & eorũ ꝓcuratores fiebãt: mãdat Papa diœcesano epõ, vt eis publice denũciet, ne de cætero hoc faciant: q̃ si postmodũ ꝓsumpserint, & in administratione ꝓp causam pecuniariam in fraude deprehẽsi fuerĩt, ab ecclesia non subueniretur eisdẽ, cũ ex hoc scandalũ cõtingat in ecclesia generari. Nota, q̃ clerici nõ dẽnt eẽ ꝓcuratores laicorũ, nec gestores negotiorũ ipsorũ. Itẽ q scandalũ facit, ecclesiæ, eius ꝓsidio se reddit indignum.

u ¶ Procuratores.] sic sup. c. prox. sacris enim Dei sacerdotes vacare oportet assidue. 31. di. sacerdotibus, & ff. de arb. non distingnemus. §. 3.

[Glo. seq. reddit rationem ponit opinionem quam reprobat, & huic litteræ dupliciter respon.]

x ¶ Ab ecclesia.] quia se fecerunt indignos veniendo cõtra ipsius prohibitionẽ, administrationẽ sæcularẽ recipiẽdo, & frustra legis implorat auxiliũ, qui cõmittit in legem. sic sup. tit. prox. c. vlt. Et ex hac littera sumũt quidam arg. q̃ laicus auctoritate huius canonis possit clericum occasione administrationis capere, cessante priuilegio clericali, qđ est falsum: qa prohibiti sunt laici clericos auocare à diuinis officijs 21. q. 3. Cyprian. & 88. di. c. vlt. unde si ꝯfecerint, non dẽnt ex delicto proprio cõmodum reportare, arg. 16. q. 1. legi. & ff. de dona. inter ui. & uxo. l. 3. §. 1. & ff. de reg. iu. non fraudãtur. §.

† al. ita, est eis contradicendum, &c.

† negotiatores.

i Sequitur. qui prohibet cõducere, q̃dam, si tñe successerit in cõductione, remanet in ea. qđ in oĩb. similibus seruandum est. Io. Andr.

2 Cõcor. 1. 3. & ibi gl. C. de reli. ca. fum. fu. & l. 1. 3. §. miles, ff. de remis.

† uel.

† Lucen. Lucæ. Luẽ in omnibus Vaticanis.

† Cap. 8. eod. tit. in 1. cõpi. & post cõci. Lat. sub Ale. iij. p. 16. c. 17. Et uide Federicũ de Sen. cõci. 260. incip. quid si clericus.

nemo.ff.de furt.itaq; fullo.§.sed nemo,& vñ sunt puniendi, priuilegium habere non debent, 24.q.1.didicimus. intelligo ergo, ꝙ tali clerico nó subuenitur ab ecclesia postquã legitime admonitus est, vt hic dicit in princ. cũ pro hoc delicto cõmonitus tertio, ab ecclesia sit alienus, si nõ desistat, arg. j. de sent. exc. in audiẽtia. Vel verius nõ dẽt ei ecclesia subuenire in fraude commissa in administratiõe, nec pecunia, nec alio auxilio, cum alias ecclesia teneatur clericos defendere ab oppressionibus laicorum.

† Eodẽ modo hr̃ in antiquis codicibus, & post conci. Lat. p. 27. c. 2. ꝙ ca. 2. eo. ti. in 1. compil.

NOn magnopere.] diuiditur in tres partes. In prima ponit factu reprehẽsibile. Secundo id fieri ꝓhibet ibi, vnde. in tertia quadruplicem penã imponit: ibi: Si vero. Abb.

† Præter Doctores hic vide Innoc. in c. firmiter, §. de sum. Tri. & fid. cat. & Archid. in c. non dicatis. 12. q. 1. adde citata inf. eo. tit. cap. super specula.

CASVS. Quidam regulares audiũt physicale ꝓfectiones, inde sumentes occasionẽ, vt consulãt fratribus infirmis audiũt ẽt leges, vt negotia ecclesiẽ sciãt melius pertractare; Sed quia huiusmodi regulares mũdanis actionibus ĩuolui ñ dẽt, statuit cõciliũ Turonẽ. vt nullus post factã in aliquo loco professionẽ, ad physicã vel leges mundanas legendas ꝑmittatur exirẽ, ꝙ si fecerit, & inf. duos menses ad claustrũ suũ ñ redierint, sicut excõicati ab omnibus euitentur, & in nulla causa eorum patrocinium admittatur; cum autem redierint, vltimum locum inter fratres in capitulo, & in mensa, & in omnibus alijs habeant, & spem totius promotionis amittant, nisi misericordiam sedis Apostolicæ fuerint consecuti. Nota, quod ipso iure sunt excommunicati regulares, qui physicam & leges audiunt: & cum talibus solus Papa dispensat, vt ad honores promoueantur.

constat in ecclesia scandalum generari.

¶ Alex. 3. ĩ cõcil. Turonẽ. †

¶ Religiosi professi exeuntes ad audiendas leges, vel physicam, nisi inf. duos mẽses ad claustrum redeant, excommunicati sunt, & in nulla causa patrocinari possunt, & in choro, & in capitulo, & ceteris erunt vltimi: & sine dispensatione Papæ non promouentur.

CAP. III.

NOn † magnopere antiqui hostis inuidia, & infra. ¶ Inde nimirũ est, quod ĩ Angelũ lucis se more solito trãsfigurãs, sub obtentu [a] lãguentiũ fratrũ cõsulẽdi corporibus, & ecclesiastica negotia fidelius pertractãdi, regulares quosdã ad legendas leges, & confectiones physicales ponderandas, de claustris suis educit. Vnde ne occasione scientiæ: spirituales viri mundanis rursus actionibus inuoluantur; Statuimus, vt nulli omnino post votum religionis, & post factam in aliquo loco religioso professionẽ, ad physicam leges ve mũdanas legendas permittãtur exire. ¶ Si vero exierint, & ad claustrum suum infra duorum [b] mensiũ spacium non redierint, sicut excommunicati ab omnibus euitentur: & in nulla causa, si patrocinium præstare voluerint, audiantur: reuersi autem in choro, capitulo, mensa, & ceteris vltimi fratrum existant, & (nisi forte ex misericordia [c] sedis Apostolicæ) totius spem promotionis amittant.

¶ Idẽ † in cõcil. Lateranen.

¶ Clericus generalis procurator vel iustitiarius principis sæcularis, deponendus est: & si religiosus est, grauius punietur.

CAP. IIII.

SEd nec procurationes † villarum [d], aut iurisdictiones etiam sæculares,

a ¶ Obtentu.] argumen. quod prætextu sine compensatione boni, malum non est faciendum: 1. quæst. 1. non est putand. 14. quæst. 5. forte. & 27. quæstio. 2. si tu abstines: & infra de vsu. super eod. 32. quæst. 4. sicut sanctius. 22. quæst. 2. primum ne quis arbitretur. argumen. contra. 11. quæst. 3. quod prædecessor. 33. q. 5. tunc saluabitur. sup. de iureiur. peruenit. Solu. multiplex est recompensatio: quandoque enim recompensatur minus malum, vt maius euitetur: & hęc compensatio penitus inhibetur. 14. distin. quod ait. nisi forte in vna & eadem persona 13. distin. capit. 1. & 2. & 33. quæst. 2. si quod verius. Quandoque malum compensatur propter sequelam alicuius non, vt cum quis committit furtum vel rapinam, vt pascat pauperes, 1 vel subtrahit debitum vxori causa continentiæ: vel facit contra votum, vel contra matrimonium, vt aliqua efficiatur Christiana, omnis talis compensatio inhibetur, vt in primis concordan. & 30. q. 1. nosse. 33. q. 5. si dicas, 32. q. 4. sic non sunt. Quandoq; compensatur damnum corporale propter bonum spirituale, & hæc compensatio prohibetur, 55. dist. si Euangelica, 2 quandoq; compensatur damnum corporale propter bonum corporale, vt cum femina amittit florẽ virginitatis, videlicet, vt ei recõpẽsetur in fructu sobolis, hoc non reprobatur, sed laudatur, vt 32. q. 5. tũ salu. bitur. Qñq; relaxatio iuris ecclesiastici recõpensatur per acquisitionẽ aliquorũ: & hoc similiter admittitur, 23 q. 4. ipsa pietas, ver. itẽ si inquiunt Donatistæ. Qñq; illicita cõmunio alicuius recõpensatur per acquisitionem plurium, 2. q. 1. multi. 11. q. 3. antecessor, & c. ꝙ p̃decessor, vel potest dici, quòd primum verum est: Secundum sic exponitur sub cõpensatione boni malum non est faciendũ, id est illud ꝙ est de genere mali, ꝙ alias esset malũ, nisi canonis auctoritate excusaretur, vt patet per contraria signata.

1 Et licet talis nõ habeat animũ lucrãdi, cõmittit furtũ qa species lucri est ex alieno largiri. ff. d̃ fur. si pignore. §. 1. vt no. 14. q. 5. c. forte. Io. And.

2 Vide tñ distinctionẽ, q̃ hic affert. Io. And.

b ¶ Infra duorum.] verba ista habebis j. e. c. vl. vbi de hoc.

[Gloss. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

c ¶ Misericordia.] nota, quòd abbates, vel epi cũ talibus dispensare non possunt. arg. contra inf. de sen. excom. cũ illorum in fin. sed hoc ad terrorem aliorum, & cautelam statutum fuit, vel quo ad dignitates hoc intelligitur. 3 Bern.

† Scilicet. Alex. iij. in ꝯcil. Later. c. 12. §. sed nec procurationes, & c. 3. e. ti. in 1. cõpil.

† procuratores.

SEd nec.] Panormitanus intelligit hoc capitulum in pœna excõicationis, & nõ depositionis. Diuiditur; Nam primo ponit prohibitionem, Secunda pœnam transgredientium: ibi, Si quis autem. Abbas.

CASVS. Quidam clerici circa negotia sæcularia, & sub sæcularibus viris plus debito intendebant, & eorum iustitiarij fiebant; statuit concil. Later. quòd nullus clericorum talia de cetero exercere præsumat: Si quis vero contra hoc venire præsumpserit, ab officio ecclesiastico fiat alienus: pro eo quòd ministerio clericali neglecto, vt sæcularibus placeat, fluctibus sæculi se immergit, contra doctrinam Apostoli dicentis: Nemo militans Deo se negotijs sæcularibus implicet. Et si quis religiosorum aliquid prædictorum ausus fuerit attentare, seuerius castigetur. No. quòd clerici iustitiarij sæcularium principium esse non debent. Item admonitio præcedere debet vindictam, vt in prædictis capitulis patet, & hic. Item dignitas personæ aggrauat peccatum.

3 Host. cõtra, cũ expresse & spãliter ꝓhibitũ su. ca. cũ illorũ. verũ est in suo casu, & facit, ꝙ dicã de eo qui furti. or. re. ca. 2. in fi. Io. Andr.

d ¶ Villarum.] 16. q. 1. de præsentium. 21. q. 3. cap. 1. 2. & 3. & supra eod. cap. 1. 2. & 3. cum concordantijs ibi. positis.

a ¶ Nemo.] s. eo. ca. 1. & 21. q. 1. 3. c. 2. & 3.
[Glo. seq. arguit, & remittit.]
b ¶ Districtius. arg. q dignitas psonæ aggrauat peccatum. 42. q. 5. qui viderit. s. de iureiuran. cum quidam. vbi de hoc. & 40. d. homo Christian⁹. & 25. q. nulli fas.

CLericis.] Sunt duo dicta. Secundum ibi. Iubemus. Ab bas. Sicus.

CASVS. Statuit Toletanum Concilium, q clerici iudiciū sanguinis exercere non audeant; vnde & hic phibet Papa, ne clerici p se, vel per alios mēbrorū trūcationes faciāt, nec iudicēt inferēdas: & q cōtra fecerint, honorem & locum amittant. Item null⁹ sacerdos officiū vice comitis, vel secularis pposititi habeat: Si qs ɔtra hæc venire præsumpserit, & commonitus non destiterit, noueritse excōicatū. Not. q clericus iudicium sanguinis exercere non debet. Item admonitio præcedere debet vindictam.

c ¶ Concilio Toletano.] 2. q. vltim. his a quibus. s. eod. sententiam, s. de rapt. in archiepiscopatu & 24. q. 3. illud sane.
[Gloss. seq. docet, quomodo prælati per alios causas sanguinis audiunt. in fine quærit, & soluit.]
d ¶ Aut iudicent.] per se quidem iudicare non debet platus, aut clericus quicunq; qui habet iurisdictionem, vel ipsemet inferre, vel consiliū dare, aut sententiam dictare, necetiam interesse. s. eod. sententiā. in c. sicut di quia efficeretur irregularis, & deponere. s. de exces. prælatorum. c. to. ex litteris, & hic. Debet ergo prælatus habēs iurisdictionem tpalem committere generaliter alicui laico, vt faciat de omnibus malefactoribus vindictā, iuxta illud, Homicidas, & maleficos, nō patiaris viuere. his a qui 23. q. 5. rex debet. si homicidiū. qui malos homicidas. 23. q. 8. quoniā multa licent in genere, quæ non licent in specie. s. de offi ord. si sacerdos. & 8. q. 1. quid autē. de cōsec. dist. 2. non prohibeat, & si ex mādato generali aliquos interficiat, non imputaretur ei, 23. q. 5. de occidēdis, argu 2. q. 8. hortatu, &c. omni tempore. Sed qd si ad eū appellaretur, qui delegauit? iterum deleget alij, quia per se hoc facere non debet, vt hic dicit, & 23. q. vlt. his a quibus. inf. eo. sententiam.

† In Cōc. & codice Bernardi ita vt iustitiarij eorum fiāt.
s. ad Tim 2.
† Videl si vicem habeat ubi nus cum ibi notatis C. de testibus.
† Cap. 6. eo. tit in 1. cōp. & post Cōc. Latera par. 27. c. 4.
Et vide Fel. resse. s. eod. sententiā. gnū. de ho. gularis
† Conc. Toletan. tanum. 1.
s. referunt Gratian⁹ in ca Burchardus li. 1. dec. ca. tor. Iuo par.
5. c. 315. & co,
† Inhibe - mus etiam.

sub aliquibus principib⁹, & secularibus viris, vt iustitiarius eorum fiat, clericorū quisquam exercere præsumat. Si quis autem aduersus hæc venire tentauerit (quia contra doctrinā Apostolici dicētis: Nemo militans Deo, implicet se sæcularibus negotijs, † sæculariter agit) ab ecclesiastico fiat ministerio alienus; pro eo q) officio clericali neglecto) fluctibus sæculi, vt potestatibus placeat, se immergit. Districtius [b] autem decernimus puniendum, si religiosus quisquam aliquid prædictorum ausus fuerit attentare.

¶ Idē Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ *Clericus iudicium sanguinis exercens, ab officio & beneficio deponitur: & excommunicatus est habens officium præpositi sæcularis, si monitus non desistat.*

CAP. V.

CLericis † in sacris ordinibus cōstitutis, ex Cōcilio Toletano, [c] † iudiciū sanguinis agitare non licet. Vnde prohibemus, ne aut per se trūcationes membrorum faciant, aut iudicent [d] inferendas. Qd si quis tale quid fecerit, honore priuetur & loco.

¶ Iubemus † etiam sub interminatione anathematis, ne qs sacerdos officiū habeat vicecomitis, aut pppositi [e] sæcularis. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, & cōmonitus emendare noluerit ex cōmunicationi [f] subiaceat.

¶ Idem Londoñ. † epo.

¶ *Non licet clericis vel monachis lucri causa negotiari. hoc primo. Monachi nequeunt nomine proprio conductas possessiones habere hoc secundo. Laicis non debet ecclesia titulo conductionis concedi, hoc tertio.*

CAP. VI.

SEcundum † instituta pdecessorum nostrorū, sub interminatione anathematis, prohibemus, ne monachi vel clerici, causa [g] lucri negotientur; Et ne monachi a clericis vel laicis suo nomine firmas [h] † habeant: Neque laici [i] ecclesias ad firmam teneant.

¶ Idem eidem.

¶ *Monachi incorrigibiles de monasterio expellētur, & reformabitur monasterium de fratribus alterius ordinis, si de monachis eiusdem ordinis reformari non potest.*

CAP. VII.

RElatum † est nobis, quòd monachi de H.

ADDITIO. Vide pro hac materia c. fi. eo. ti. ho 6. cum ibi notatis.
e ¶ Propositi sæcularis.] s. eo. c. prox. & s. de vit. & honesta clericor. c. clerici.
f ¶ Excommunicationi subiaceat.] & sic videtur, q sit canon latæ sententiæ. s. tit. proxi. c. non minus.

SEcundum.] Tria sunt dicta, & partes patent. Abbas Siculus.

CASVS. Præcipit hic Papa sub interminatione anathematis, ne monachi, vel clerici causa lucri negotientur, & ne monachi firmas habeāt a clericis, vel laicis, nec laici ecclesias ad firmam teneant. Nota, qd clerici, & monachi causa lucri negotiari non debent. Item monachus firmas tenere non debet. Item laicus ecclesias ad firmam tenere non debet.

g ¶ Causa lucri.] sed causa necessitatis possunt. s. eod. c. 1. ad finem.
[Glo. seq. recitetur per obiectionem, & soluit.]
h ¶ Firmas.] quia suspicionem habet cupiditatis; & quasi negotiatio est, arg. s. eo. ca. 1. hoc intellige suo nomine, vt hic dicit, sed nomine monasterij causa necessitatis licitū est. s. eod. c. 1. in fine.
i ¶ Neque laici.] nullam dispositionem de rebus ecclesiasticis laici habere debent, supra de ætat. & quali. ex ratione. quos obsequēdi manet necessitas, non auctoritas imperandi. 16. q. 7. non placuit. & cap. seq. & sup. de consti. ecclesia. vbi de hoc, & e supra, de rebus ecclesiæ non alienandis, capitulo finali.

† London. Londoñ.
† Londonieñ.
† Cap 5. eo. tit. in 1 cōp. & post Cōc. Latera. par. 27. c. 3.
† Firmas. id est, ɔductiones, seu locatiões vbi alibi plen⁹ notatum est.
† Vnde phibet nō solū clericis, vel militib. sed etlaicis militibus seculi. C. de loc. & cōd 1. fi. C. de re mili. milites. & l. militares. li. 2. fm Host. Io. And.
† Cap. 7. eo. tit. in 1. cōp. & post Cōc. Latera. par. 27. c. 7.

RElatum.] Primo excessus, Secundo corrigi mandat. ibi, Ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Monachi cuiusdam monasterij de Brusia seculariter viuebant, religione relicta: vñ mandat Papa diœcesano episcopo, quatenus appellatione remota eos compellat ad obseruantiam regularem: quod si contradixerint, inde remoueantur: q si non potest reformari de monachis eiusdē ordinis, fratres alterius ordinis in illud inducat, vt labores impiorum iusti edant, & tandem illi confusi rubore, ad sui ordinis obseruantiā reuertantur. Nota, q monachi compellendi sunt

di sunt ad seruandam regulam sum. Item hic est vnus casus in quo monachi possunt eijci de suo monasterio: scilicet quando nolunt viuere secundum regulam suā. Item semper reformati debet monasterium de hominibus eiusdem professionis, si fieri potest.

a ¶ Appellatione remota.] maxime, quia idem etiam si non apponatur: quia in huiusmodi correctionibus non admittitur appellatio. sup. de appellat. reprehensibilis. & ca. cum speciali, in fi. & c. ad nostram. Ber.

[Gloss. seq. notat quod vniuersitas delinquit.]

b ¶ Eis eiectis.] in pœnam illorum. episcopus enim illud auctoritate sua facere posset i argu. 16. q. 6. de lapsis 18. q. 2 Abbates. Sed si non delinquunt, eos expellere non potest. 16. q. vl. in uentum. 56 distin. satis peruersum. Nec etiam arctiorem regulā potest eis imponere. argu. 12. q. 1. integritas. s. de eccle. ędifi. ad audientiam. 2 Item dr hic quod vniuersitas delinquere potest. Argu. 25. q. 2. ita nos. & 7. q. 1. sicut vir. & ff. quod metus cau. metum. §. animaduertendum.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

c ¶ Inducas.] sed qualiter ibi eruunt? Refert qualiter introducantur, & qualiter expulsi sint, an perpetuū, an ad tempus donec illi corrigantur, & reuertantur. Ar. j. de di uor. gaudemus. C. de pœn. l. seruus. & 81. di. dictum. & hic in fin. dicitur.

d ¶ Impiorum.] 23. q. 7. quicunque. & c. seq.

seculariter viuūt, & alios exemplo suo † corrumpunt. Ideoque mādamus, quatenus eos ad obseruātiam regulæ † appellatione remota a cōpellas; vel † si tibi restiterint ausu temerario, eis eiectis, b fratres alterius ordinis (si non potest præscriptum monasterium in suo ordine reformari) in illud inducas: c vt labores impiorum d iusti edant; & illi tādem rubore perfusi, † ad sui ordinis obseruātiam reuertantur.

¶ Innocētius iij. Esculañ. episcopo.

¶ Clerici in sacris cōpellendi sunt per beneficiorū subtractionem, ut desistāt a tabellionatus exercitio.

CAP. VIII.

Sicut † te accepimus referente. & infra.

¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus clericis in sacris ordinibus cōstitutis, tabellionatus officiū per beneficiorum subtractionem, appellatione postposita, interdicas.

Sicut.] CASVS. Quidam clerici in sacris ordinibus constituti, indifferenter exercebant officium tabellionatus: mandat Papa diœcesano epo, quatenus clericis in sacris ordinibus cōstitutis appellatione remota per beneficiorum subtractionem, interdicat officium tabellionatus Nota, quod clericus in sacris ordinibus constitutus, tabellio esse non debet.

e ¶ Clericis in sacris.] sed quare isti prohibentur exercere officium tabellionatus, dum tñ abstineant a sententijs sanguinis? Dicas quod isti passim vtebantur officio illo in omnibus causis, in quocunq; foro, vt habetur in integra: vel verior est illa ratio, officium illud extraneū est ab officio clericorum saltem in ordine sacro, 20. q. 3. eos qui genus negotiationis est, etiā vt abstinēdo a criminibus, maxime si competentia beneficia habent. arg. sup. de post. c. 1. Sed nūquid in causa ecclesiastica sine spirituali, coram ecclesiastico iudice possunt esse tabelliones? Videtur quod non, quia simpliciter prohibentur, vnde generaliter intelligendū est. arg. 19. distin. si Romanorum, & j. de priuileg. quia circa. ff. de serui. vrba. præd. si seruitus. ar. contra. sup. de proba quoniam 27. q. 2. multorum. Ber.

Sententiam.] Habet multa dicta: ideo cōmode summari non pōt. generaliter potest sic summari: Clericis prohibentur oīa illa, ex quibus sequitur vel sequi pōt vitæ amissio, vel sanguinis effusio, hoc dicit. Et habet quattuor dicta principalia. Secundū ibi, Nec quisquam. Tertium ibi, Nullus. Quartum ibi, Nec quisquam Abb.

¶ Idem in concilio generali †

¶ Clericus nec dictare, nec proferre sententiam sanguinis debet: nec quicquam aliud exercere, per quod ad vindictam sanguinis tendatur, vel purgationi vulgari opem præstare non debet.

CAP. IX.

Sententiam † sanguinis f nullus clericus dictet aut proferat; sed nec sanguinis vindictam exerceat: aut vbi exerceatur, intersit. Si quis autem huiusmodi occasione statuti ecclesijs vel ecclesiasticis personis aliquod præsumpserit inferre dispendiū, per censuram ecclesiasticam compescatur. Nec quisquam clericus litteras dictet, aut scribat pro vindicta sanguinis destinandas. Vñ in curijs, principum g hęc solicitudo nō clericis, sed laicis committatur. Nullus quoq; clericus ruptarijs † vel ballistarijs, aut hmōi viris sanguinum pponatur; nec vllā † chirurgię artē subdiacon⁹

CASVS. Statuit concilium generale, quod nullus clericus sniam sanguinis dictet, vel proferat, nec vindictam sanguinis exerceat, nec vbi exerceatur, intersit. Si autem occasione hui⁹ statuti aliquis ecclesijs aliquod dispendium inferre pšumpserit, per cēsuram ecclesiasticā cōpescatur. Item nullus clericus litteras scribat, aut dictet p vindicta sanguinis destinandas: sed laicis officium in curijs principum committatur. Item nullus clericus ppōnatur ballistarijs, aut huiusmodi viris sanguinum, & subdiaconus, & sacerdos artē chyrurgiæ non exerceant, quæ adustionem, vel incisionem inducat; nec impendant ritum alicuius benedictionis purgationi aquæ frigidæ vel ferri candentis: saluis prohibitionib. de monomachijs, sine duellis, antea promulgatis. Nota, quod iudicium sanguinis clericus exercere non debet. Item litteras vindictam sanguinis continentes scribere, vel dictare non dēt. Item clericus viris sanguinum præesse non debet. Item clericus in sacris ordinibus chirurgiam exercere non debet. Item purgatio aquæ, vel ferri candentis fieri non debet.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f ¶ Sanguinis.] episcopi non possunt sententias sanguinis ferre. j. de exces. pl. ex litteris. & s. eo. clericis. vbi de hoc nec dare cōsiliū, nec interesse, nec dictare: nec scribere sentētiā, vt hic dicit & 23. q. 4. illud. sed alijs debent vices suas cōmittere, vt dictum est. sup. c. clericis. & arg. pdictæ decre. illud. & 2. q. 7. sicut, licet sm leges nō possit delegare, nisi cum iudex necessariam habeat cā proficiendi. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. l. 2. Sed si interest tantum, nūquid propter hoc efficitur irregularis, vt propter hoc deponatur? Non videtur quod debeat deponi: sed alias debet puniri, quia interfuit contra præceptum huius canonis.

g ¶ Primum.] sup. eo. clericis. & c. sed nec. Ber.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Adu-

† Dictio suo, deest in pluribus ant qs codice.
† regularem
† & si tibi.
† confusi.
1 Non secularē, sed regulare alterius ordinis vt notat hic. Ioan. And. quē videto.
† Estul. Esculano.
r Ca. p. i eo. tit. in 4. cōp.
2 In antiqua cōpil. initio capitis cita ita hr quos ibidē inuenit pas sim tabellionatus officiū exercentes.
3 De hoc articulo vide plene hic p Doctores. & quid si d clericis āliis cāis ec clesiasticis, dicas quod in cā hæresis e non solū clerici sæculares fedetiā quilibet religiosi tabelliones possunt, c. vt officiū §. a d cōscribēdas de hæret. lib. 6.
† scilicet Lateran. ca. 18. & c 2. e. 11. 5. compil.
† Præter Doctores, hic vide Fel. ic. sicut dignū. de homi. & Manu ali cō fessariorū. ca. 25. tit. de peccatis clericorū quo. ad ordines vero taber narius.
† al. raptarijs.
† al. rotarij vt obseruatur Hosti. sedi oib. Vaticanis vt est impressum.
† al. ita: nec vllā chirurgiæ partem al. ita. nec illā chirurgiæ partem al. ita: nec nō vllā chirurgiæ artem

a ¶ Adustionē.] ex hoc vt, quòd ecclesia pœnā adustionis infligere non debet, & sic est contra illud, & inf. de cri. fal ad audientiā, vbi dicitur, quòd nota cum ferro cēdenti ponitur in fronte, sed illud intelligitur, ita ꝙ ad effusionem sanguinis non procedat.

b ¶ Monomachijs.] i. de pugnis singularib. Dicitur enim monomachia, à monos, quòd est vnum: & mach a pugna: quasi pugna vnius contra alterum.

SVper. Pars hnius, ȷ̃. de magistris, & de priuilegi. specula. Diuiditur in quinq; partes. Primo ponit decisum exordium. Secundo ibi, Contra, relatio Turonen. concilij. Tertio ibi, Verū opiniones variæ circa illud Quarto: ibi, Nos, determinatio. Quinto ibi. Quia vero, constitutionem extendit. Abb.

†Vide conci. Lat. sub Alc. iij. cap. 20. & cōc. Triden. sess. 25. de refor. c. 19.

CASVS. Alexander Papa statuit in concilio Turoneñ. sup. eo. non magnopere contra regulares personas exeuntes ad audiēdas leges vel physicam, vt nisi ȷ̃. duos menses ad claustrum redirent sicut excōmunicati ab omnib. vitarētur, & in nulla causa si patrocinium præstare voluerint, audiātur: reuersi autem ad claustrum, in choro, mensa, capitulo & ceteris, vltimi fratrum existant, & oēm ipsem ꝓmotionis amittant, nisi forte ex misericordia sedis Apostolicæ, Sed qui ā nonnulli pp diuersas opiniones quorundam excusationē assumebant, volens Papa vt de cetero ipso facto sn̄iam excōmunicationis incurrant. mandat, quare nus tam diœcesani epi, quā capitula ipsorum & alij, ī quorum diœcesib. tales commorantur, publice denuncient eos excommunicatos, & prædictis pœnis obnoxios: Verum quia dn̄s Papa theologiæ studium desiderat amphari, vt fides catholica circuncincta sit muro inexpugnabili bellatorum, quibus resistere valeat venientib. ex aduerso: statutum concilij Turonen. extendit ad archidiaconos, decanos, plebanos, præpositos, cātores, & alios clericos personatus habentes, necnon presbyteros: nisi infra spatium præscriptum destiterint: & appellatione post posita præcepit obseruari. No. quòd religiosi non debēt audire leges vel medicinam. Item ipso facto quis excommunicatus. Item constitutio post duos menses à tempore ipsius constitutionis ligat. Item Theologia super omnes scientias est fauorabilis. Item presbyteri, & personatus habentes non debent audire physicam vel leges, aliàs sicut religiosi audientes puniuntur.

† Hæc duo verba: ꝺ claustris, desunt in oib. antiqs & manuscriptis Vaticanç †al. ita, Alex. Papa. p. n. hoc est, Alex. Papa prædecessor noster

c ¶ Leges vel physicam.] C. de epis. & cle. repetita, & l parabolani.

diaconus, vel sacerdos exerceat, quæ adustionē[a] vel incisionē inducit: Nec quisquā purgationi aquæ feruentis vel frigidæ, seu ferri candentis, ritum cuiuslibet benedictionis, aut consecrationis impendat: saluis nihilominus prohibitionibus de monomachijs[b] siue duellis† antea promulgatis.

¶ Honorius tertius.

¶ Constitutio Turonen. concilo puniēs religiosos audientes leges, uel physicam, est canon lata sententia & incidentes in illam debent per ordinarios puniri. hoc primo. Secundo extendit dictam constitutionem ad habentes dignitates, & personatus, & ad presbyteros.

CAP. X.

SVper specula, & infra. ¶ Cōtra religiosas personas (de † claustris) exeuntes ad audiendum leges, vel physicā,[c] Alexander † prædecessor noster olim statuit in cōcilio Turonen. vt nisi infra duorū mensiū[d] spacium ad claustrum redierint, sicut excommunicati ab omnibus euitentur: & in nulla causa (si patrociniū præstare voluerint) audiantur.[e] Reuersi aūt, in choro, mensa, capit. & ceteris, vlt. fratrū existāt, & (nisi forte ex misericordia sedis Apost.) totius spem promotionis amittant,[f] Verū quia nōnulli ex talibus, propter quorundam opiniones diuersas excusationis aliqd assumebant; Nos volētes, vt de cetero ipso facto,[g] sentētiam excommunicationis incurrant, districte † præcipiendo mandam⁹, quatenus tam a diœcesanis, & capitulis ipsorum, quàm à ceteris episcopis, in quorum diœcesibus in huiusmodi student, tales excommunicati, prędictis[h] pœnis obnoxij publicè nuncientur.

¶ Quia † vero theologiæ studium cupimus ampliari, vt dilatato sui tentorij loco funiculos suos faciat longiores, vt sit fides catholica circumcincta muro inexpugnabili bellatorum,[i] quibus resistere valeat ascendentibus ex aduerso: ad archidiaconos, decanos, plebanos, præpositos, cantores, & alios clericos personatus habentes, nec non presbyteros[k]

d ¶ Duorū mensium spatium.] tempore scientiæ huiusmodi cōstitutionis, siue publicationis cōnumerandum, & nisi destiterior, ipso iure sententiam excommunicationis incurrit, vt in l. sequitur. Verba ista quæ hic pouuntur vsq; ibi, verum quia, sunt Turonen. concilij. sup. eo. non magnopere.

e ¶ Audiant.] tamꝙ ipso iure excommunicati: alias etiam monachi, & canonici regulares ab aduocatione repelluntur. ȷ̃. de postulatio. c. 2. & 16. q. 1. alia, & c. placuit, & c. monachi, & c. de præsentium, & 15. q. 6. c. 1. in fi. nisi ꝓ vtilitate ecclesiæ suæ, r Abbate nihilominus imperante, vt in prædicto. c. monachi.

f ¶ Amittant.] dic vt sup. eo. c. non magnopere.

g ¶ Facto.] sic ipso facto negamus Deū 22. q. 5. cauete & ipso facto amittit qs priuilegium suum sic ȷ̃ de vi. & honest. cle. c. vlt. ubi plures con cor. de hoc.

h ¶ Prædictis pęnis.] s. ꝙ promoueri non possunt sine dispensatione Apostolicę sedis, & alijs superius positis.

i ¶ Bellatorum.] i. prædicatorum, qui possunt hæreticis resistere auctoritate diuinæ scripturæ, qui contra nos surgunt, & ex aduerso impugnant nos: quos prælati ecclesiarum de sua diœcesi expellere tenentur intantum, quòd si negligentes extiterint, ab administratione remoueantur, inf. de hæret. ex communicamus, in fi.

†al. ita: districte pcipim⁹ & mādamus

r Vel pauperū ſm Iaco. & Phil. vide qđ dixi ꝺ postu. c. 2. Io. And.

† Vide c. 1. ne clerici vel monachi. 6. & ꝙ statutū est in conc. Latera. sub Leone x. sess. 8. Paulo post principiū, in ꝯst. tu tione inci. Apos. regim.

[Gl. seq. reci. per q. quid de beneficijs curatis, & personatibus non curatis.]

k ¶ Presbyteros.] ad omnes prædictas personas pęna ista extenditur, etiam si huiusmodi personatus curam animarum non habeat; quia idem iudicium est de personatibus curam animarum non habentibus, sicuti de beneficijs curam animarum habentibus annexam, ȷ̃. de electione dudum, & quod habentes curam animarum teneantur patet, quia qui ad curam animarum eligitur, dēt primo promoueri ad ordinem sacerdotij, aliàs fit ab ipso iure priuatus, sup. de præb. extirpandæ,

§. qui

§.qui vero,& in propria perſona deſeruire: niſi in duo bus caſibus,vt ibi dicitur, & idem iudiciũ de perſonatib.& de habentib.curam animarum eſt habendum,vt in prædicta decr.dudum.& de præb.de multa a maior- enim ratio eſt de habentibus curam animarum, quam de perſonatibus non hñtib.curam animarũ, Credo ꝙ nullus archidiaconus, decanus,plebanus,prępoſitus,cantor,& nulli qui habent perſonatus,& qui habent curam animarum, poſſint audire leges,vel phyſicam propter pęnam iſtius conſtitutionis, nulla facta diſtinctione, ex quo tales ſunt, niſi aliam interpretationem ſuper hoc viderent: quia Papa nullam adhibuit interpretationem; ergo nec nos adhibere debemus,2.q.5.cõſuluiſti,& ſup.de transl.inter corporalia. ſufficit. enim quòd ita ſcriptum eſt, vt 6.q.3. ſcriptũ eſt in lege,& ff.qui & à qui.ma.li.1.proſpexit. ADDITIO. Dic tamen,quòd hæc conſtitutio nõ habet locum in hñte curam parochialem,ſi alias non eſt pręſbyter. niſi ſit talis cura, ſiue plebania, quæ habeat ſub ſe capellam,vel capellas,in quib. clerici perpetuo inſtituantur,c.1.eo.tit.lib.6.

† hæc, pro hoc in multis vaticanis.

(niſi ab his [a] infra ſpacium [b] præſcriptum deſtiterint) hoc [c] † extendi volumus [& † mandamus] & appellatione poſtpoſita firmiter obſeruari.

† Hæ duo verba,& mãdamus, deſunt in omnibus antiquis codicibus.

a ¶ Ab his.] ſ.legib.vel phyſica, de quibus præmiſſum eſt ſupra Ber.

[Gl.ſeq. principium reci.pet quæſtio.finis quærit,& ſoluit.]

b ¶ Spacium præſcriptum.] duorum menſum, connumerandorum à tempore publicationis [1] huius conſtitutionis;quia ante publicationem nemo tenetur, ſup. de conſti.c.2.ex quo enim conſtitutio publice promulgata eſt & publicata, quilibet tenetur ad eius obſeruantiam poſt duos menſes, in auth. vt fac.no.conſ[illegible] circa prin coll.5.16.diſt.quod dici[illegible] ſup.de poſtu.præla.c.1.ſed ante non,arg.32.q.4.dixit Sarra.82.diſtin.propoſuiſti,ſed cum iſta cõſtitutio ſit iam diu publicata.nullus hẽt excuſationem. Sed nunquid epiſcopi poſſunt tales abſoluere? Credo ꝙ ſic,quia conditor huius conſtitutionis non retinuit ſibi abſolutionem,& ideo alijs relicta videtur.inf.de ſent,excom.nuper.inf.de cri.fal.dura. & ſup.de præben.de multa,in fi.

1 De materia huius gloſſæ vide Deciũ,& Doctores in ca. cognoſcẽtes, [illegible] cõſt. & Sotum li.[illegible] de iuſtitia.& iu[re] q.1. arg.4.

[Glo.ſeq.rec.pet q. an habentes perſonatus egeant diſpenſatione Papali,ſicut & monachi allega.quò ſic.& hoc tenet in additione. in tertia glo.tenuit contrarium.]

c ¶ Hoc extendi.] ſ.præmiſſas pœnas, de quibus ſuperius facta eſt mentio, ſcilicet quòd ſint excommunicati,& in nulla cauſa patrocinium præſtantes audiantur. Et ita videtur,quòd iſti ſpem præmotionis amittunt, niſi cum eis per ſedem Apoſtolicam fuerit diſpenſatum,ſicut dicitur ſupra de monachis: quia pronomen hoc,oſtendit omnes pœnas ſupradictas. Sed hoc non credo,quòd iſti propter hoc ſine diſpenſatione domini Papæ promoueri non poſſint,& quòd dicit:hoc extẽdi, &c.reſpicit tantum quod dixit ſup.excommunicat. & quòd in nulla cauſa eorum patrocinium admittatur: quia ſi hoc voluiſſet,hoc dixiſſet de iſtis quòd dixit de illis,arg.ſup.de tranſla.inter corporalia.ſup.de deci.ad audientiam,& pœnæ non ſunt ampliandæ ſiue odia, ſed potius reſtringendæ de pæn.d.1.pœnæ.ff.de lib.& poſtu.cum quidam.ff.de hære.inſt.l.1.§.vlt.& illa clauſula; Niſi forte ex miſericordia &c. reſpicit tãtum præcedentia,& non ſubſequentia arg.ſup.de app.inquiſitioni. Tutius eſt dicere, quòd incurrat omnes pęnas prædictas, cum littera hoc expreſſe dicat, dum dicit, hoc extendi, &c. ſupra dum dicit: prædictis pœnis obnoxij. Bernardus.

FINIS LIBBRI TERTII.

LIBER QVARTVS, DE SPONSALIBVS ET matrimonijs.

¶ In præcedenti libro visum est de actib. & gestis spectãtibus ad clericos, merito nũc restat videre de spectantibus ad laicos. Et hæc rubrica habet duas partes. In prima dicit de sponsalibus. In secunda de matrimonijs, Abbas.

De hac materia tractatur 27.q.2. in plerisq; capitib. & 26.q.1. 33.q.2. & 3. & 32.q.1.2. & 3. per totũ. & 30.q.5. §. his omnibus. vsque ad fi.q. & 33.q.2. §. sed quia vsque ad finem quæstionis.

† Ca.39. referũt Burchardus. lib.9. decre.c.67. Ivo par. 8.c.213. & c.1. co.ti. in 2.cõpitat.

De Francia.] Diuiditur. Primo ponit casũ. Secundo diffinit. ibi. Diffiniuit.

CASVS. Quidam iuuenis de Francia, duxit vxorem quandam nobilem mulierem de Saxonia secundum cõsuetudinem Saxonum: iuuenis ille dicebat, quod in matrimonijs cõhẽdis Frãci nõ vtuntur ijsdem consuetudinib. cum illis de Saxonia, & hoc iõ quia desponsauerat eam nõ lege sua, sed Saxonũ. Dimisit ergo illã, & aliam vxorem duxit. In cõcilio quæsitũ est, quid de hoc fieri dẽret? Statuit cõcilium, vt ille transgressor Euangelicæ legis subijciatur pœnitentiæ: & a secunda, vxore separet, & ad primã redire cogat. No. qui in matrimonio cõhendo potius cõsideratur intentio cõhentium, q̃ verba, q.b. mediantib. cõhunt, dummodo animo cõhendi hoc faciant. Item solemnitates non sunt de substantia matrimonij. Item verba debent deseruire intentioni, & non intẽtio verbis. Item ad intentionem recurrendum est.

a ¶ Lege.] id est, consuetudine.

b ¶ Legibus.] id est, consuetudinibus.

[Gl. seq. recitatur per obiectionem, & solutionem.]

c ¶ Francorum lege.] quam putabat esse de substantia matrimonij arg. 30.q.5. aliter. vbi videtur, quod matrimonium omissis solemnitatib. non valeat. sed non est verum, quia illa quæ dicuntur in c. aliter potius ad solemnitates referuntur, quæ tamen seruandæ sunt: sed quãuis non seruentur, tenet matrimonium, quia solus cõsensus facit matrimonium. 27.q.2. sufficiat. I

d ¶ Dimissaque.] quod facere non debuit auctoritate sua, vt 33 q.2. seculares. 35.q.6. multorum, ẽt si impedimentum manifestum subesset, ĩ. de diuortijs. porro.

a Cõcor. tex. in l. nuptias, vbi gloss. & Doct. ff. de reg. iur. & vide oĩno Magist. sen. li.4. d.st.27.§. efficiens aũt. & §. qd aũt. vbi pulchre explicat hoc dictum.

e ¶ Euangelicæ legis.] quã dr, nullus dimittat vxorẽ suam excepta causa fornicationis. 32.q.1. dixit Dominus, ĩ. eo. ex parte.

f ¶ Pænitentiæ.] pro eo quod primam dimisit, & secundam duxit.

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I.

De sponsalibus & matrimonijs.

¶ Ex concilio Triburiẽsi.

¶ *Matrimonium solo consensu contrahitur, nec inualidatur, si consuetudo patriæ non seruetur.*

CAP. I.

De Frãcia quidã nobilem mulierẽ de Saxonia, lege[a] Saxonũ duxit in vxorem: verum quia non eisdem vtuntur legib.[b] Saxones & Francigenę, causatus est, quod eam non sua, i. nõ Francorum[c] lege desponsauerat: dimissaq;[d] illa, aliam superduxit. Diffiniuit super hoc sancta synodus, vt ille transgressor Euangelicæ[e] legis subijciatur pœnitentiæ:[f] & à secũda cõiuge[g] separetur, & ad priorem redire cogatur.

¶ Innocentius tertius Exoneñ. † episcopo.

¶ *Sponsalia de futuro dissoluuntur, si sponsi se dissoluunt, etiam si fuerint iurata.*

CAP. II.

Preterea † hi, qui de matrimonio contrahẽdo pure & sine omni conditione[h] fidem dederunt, cõmonendi sunt & modis omnib. inducendi,[i] vt prę stitam fidem obseruent. ¶ Si autem se adinuicem admittere noluerint:[k] ne forte deterius[l] inde contingat, vt talem. s. ducat, quam odio[m] hẽt †, vr̃, qđ ad instar eorum, qui societatẽ[n] interpositionde[o] fidei contrahunt, & postea eandẽ sibi remittunt, hac possit patientia tolerari.[p]

¶ Eugenius Papa.

¶ *Si maior septẽnio duxit in vxorem minorem septennio, & eam traduxit ad domum, oritur ex tali contractu publicæ honestatis iustitia. h.d. inhærendo literæ Panormitanus.*

[Gl. seq. supplet, suppletioni signat contrarium, &c.]

i ¶ Inducendi.] & ẽt compellendi si iurassent, ĩ. eo. ex litteris. pp periculum iurĩ. arg. contra ĩ. eod. requisiuit. sed illud soluitur ibi. Sed contra videtur ĩ. eod. cap.

K ¶ Noluerint.] id est, absoluere restiterint.

l ¶ Deterius.] s. adulterium cum secunda, vel quod eam forte interficeret.

m ¶ Quam odio.] quia quod quis non diligit, facile contemnit. 20.q.3. præsens clericus, & 31.q.2.§.1. Ber.

n ¶ Societatem, ff. pro soc. l. verum, §. vlt. & l. actione, §. diximus, Ber.

o ¶ Interpositione fidei.] siue per iurm ẽt, quia æquipollent. s. de fide us. peruenit, & 22.q.5. iuramenti.

[Gl. seq. ponit duas lecturas, s. Tancr. & Hug. & secũdam approbat.]

p ¶ In patientia tolerari.] hoc iõ dicit, q̃a ex quo non est processum ad matrimonium, cõria voluntate accedente, possunt se inuicem absoluere, vt vr̃: quia omnis res per quascunque causas nascitur, & c. ĩ. de regu. iur. omnis.

g ¶ Coniuge.] s. nomine non re.

Præterea.] Primo iubet moneri. Secundo diffinit. ibi, Si autem, Abb.

CASVS. Quidam vir & mulier volunt cõtrahere: ꝓmittũt ad inuicem pure & sine cõdõne, fide hinc inde præstita, quod cõhent matrimoniũ: postea mutant propositũ. Quæritur, qd sup hoc sit agendũ, an videlicet sint compellendi, vel non? Rñdet Papa, quod commonẽdi sunt, & modis oĩb. inducẽdi, vt fidem præstitam obseruent. Si aũt hoc facere noluerint, nõ sunt compellendi, ne deterius inde contingat, vt illam ducat, quam odit: sed ad instar illorũ q societatem cõhunt fide data, & postea illam sibi remittunt, potest in patiẽtia tolerari. No. quod licet fides sit pure & simpliciter hinc inde data de matrimonio cõhendo, si postea displiceat contrahentib. non sunt, vt contrahant compellẽdi, ne deterius inde contingat. Idem intellige in societate.

h ¶ Sine omni conditione.] per hoc vr̃, quod solui non possit, q̃a q̃ sine conditione, promittuntur, sine condõne soluuntur, 32 q. vlt. c. vlt. & 22. q 3. inter cetera.

† Exonieñ.

† Ca.11. eo. tit. in 1.cõp. I. & post concil. Lateran. sub Alex. iij. par. 6.c.33. Et de intellectu & materia huius c. vide Couarruiam in epitome lib. 4. decr. par. 1.c.5. in principio.

† habeat.

10 20 30 40 50 60

oĩs res; & ff. de reg. iur. nihil tam naturale, quia in tali casu fide p̃stita siue iuramento subintelligenda est conditio. s. si in eadem voluntate permanserint. arg. s. de iureiu. queadmodum. & 22. q. 2. ne quis arbitret. hæc fuit opinio Tanc. 1 dicentis, ꝙ hæc decretalis continebat ius cõe Hug. dicebat, & bñ, ꝙ loq. tur de ꝯparatiua pmissione, vt j. qui cler. vel vo. c. veniẽs, quod & mihi vr̃ & loquit de sponsatiue. Et hoc aperte indicãt ista verba, hoc possit in patiẽtia tolerari, ne deterius inde cõtingat: nã multa per patientia toleramus, & c. s. de p̃b. cum iamdudũ. aliàs de iure mero debent compelli, vt fidẽ siue iur̃m seruẽt. De hoc dicitur. j. eo. ex litteris. 2 Ber.

I Vuenis.] Si maior septennio cũ p̃ximo septennio, in qua malitia supplet ętatẽ sponsalia contrahit, ex his oritur iustitia publicæ honestatis, maxime si cõmisceri tentauerit. Ita cõiter summatur: sed in veritate summariũ nõ colligitur ex littera. Diuiditur. Primo narrat factũ, & casum dubiũ. Sc̃do duplici ratione diffinit, ibi, Quia igit. Abb. Sic.

CASVS. Quidã iuuenis duxit quandam puellam nondum vij. annorum, sponsalia contrahendo cum ipsa, & tentauit cum ipsa quod compellere non potuit. Tandem mortua fuit; vel dictus iuuenis ab ipsa recessit, antequam vij. annum sponsalib. consentiret: & cum alia consanguinea ipsius puellæ matrimoniũ contraxit. Quærebatur, vtrum possunt simul remanere? Rñdet Papa, in his quæ dubia sunt, quod certius est seruari dẽt & ideo tã propter honestatem ecclesiæ, quia ad dicebatur sponsa eius, q̃ propter prædictum dubium, dẽnt abinuicem separari. Notandum ergo, ꝙ in dubijs semper tenendum est illud, ꝙ securius est, & certius.

[Gl. seq. no. in dubijs, &c. & soluit contrariũ. Secundo obijcit per locum à diuisione, & soluit.]

a ¶ Dubia.] sic ergo patet, ꝙ in dubijs semper certius est tenẽdum, de pę. di. 7. c. 2. §. item, si vbi dr̃, tene certũ & dimitte incertum, & j. de homi. ad audientiã, & 14. di. sicut, & in re dubia certa non potest ferri snĩa. 11. q. 3. graue. & 33. di. habuisse, & 30. q. vlt. §. vlt. & Insti. de re. diui. illud quęsitum. Inst. de act. §. curare. q̃nq; tñ cũ obscura sunt iura partium, certa fertur snĩa. s. de fi. instrum. inter dilectos, in fin. Sed non dr̃ dubia res ibi, quia actor non probauit clare, & ita pro possessore iudicari debet. 2 Sed quare dicit. in his quæ dubia sunt? Quia si ex toto ante septennium ducta fuit, & post vij. ann. non consensit, vel ante recessit, res non est dubia, sed certa quia non impeditur matrimonium cũ consanguinea, ẽt cum matre. j. tit. prox. litteras, & c. accessit. si post septimum annũ consensit, sponsalia tenuerũt, & ta non est res dubia. j. eo. sponsam, & j. tit. prox. contingebatur, §. si vero. Sol. Sic intellige: puella ista post vij. annum non consensit, vel non constabat de consensu: quia statim recessit ab eo, vel mortua est: veruntñ quia tentauit forsitan quod cõpelere nõ potuit, præsumitur, ꝙ erat doli capax, siue quia malitia supplebat ætatem quo ad sponsalia, sicut supplet malitia quo ad matrimonium. j. ti. prox. de illis. & c. vl. vñ propter hoc dubiũ, tum quia hoc plene non constabat, tum ẽt p̃p honestatem ecclesiæ, non potest habere consobrinam illius. j. c. prox. arg. aliàs nõ vr̃, ꝙ posset stare illa litterra, si diceremus, ꝙ pcst vij. annos cõtensit, vt dixit. Tanc. quia sic non esset res dubia.

b ¶ Cõiux.] i. sp̃osa.

[Gl. seq. signat cõtrarium. & soluit.]

c ¶ Diuidas.] arg. j. 35. q. 3. extraordinaria. Sol. ibi extra naturalia eam polluit, & nõ maritali affectu: hic vero tentauit in naturalibus & maritali affectu.

¶ Cap. 18. e. tit. in 1. cõp. & post conc. Lat. p. 12. c. 8. Et uide cõc. Trid. ses 24. de refor. ma. c. 3. & Coua. in epitome lib. 4. decretalium. par. 1. c. 2.

1 Hæc Tanc. opinio vera est, & cõiter sequunt eam Doctores tũ hic, tũ alibi vt docet Couar. initio capitis citatus quę videto.

† al. Mandamus, vt absque uocequa tenus.

3 Facit ꝙ no. 3. q. 9. decernimus & hic de tripliciam biguitate, ut no. 33. dis. c. ul. & quod dicit hic Vin. uide in Spe. de sen. p̃la. §. qualiter. uer. item debet. Io. And.

CAP. III.

I Vuenis, † qui puellam nondum septennẽ duxit, quamuis ætas, repugnaret: ex humana tamen fragilitate forsan tẽtauit, quod complere non potuit. Quia igitur ĩ his, quę dubia [a] sunt, quod certius existimamus, tenere debemus, tum propter honestatem ecclesię, quia ipsa cõiux [b] ipsius fuisse dicitur: tum propter prædictam dubitationem: Mandamus, † quatenus consobrinam ipsius puellæ; quam postmodum duxit, diuidas [c] ab eodem.

¶ Alexander tertius Papien. episcopo.

¶ Ex sponsalibus contractis cum consanguinea, oritur publica honestatis iustitia.

CAP. IV.

A D † audientiam nostri Apostolatus peruenit, quod cum H. Papiẽsis ciuis, filiam suam cuidam filiorũ L. dare vellet vxorem: iurauit, quod si ille [d] eam habere casu aliquo interueniente nõ posset, alteri filio, quem de alia vxore genuerat, eandem matrimonio copularet. Contractis autem à filio priore sponsalib. quidã cõsanguinitatem inter eos esse, iuramentis interpositis, firmauerunt. Ideoque præfatus H. eandem dare, alteri filio nititur, vt iurauit. Sed quoniam scriptum est, † quod sponsam [e] fratris, frater habere [f] non potest: Mandamus, quatenus eum suum

A D audientiam.] Primo narrat factum. Secundo deci. dit. ibi, Sed qm̃. Abb.

CASVS. Quidam ciuis Papien. nomine Hugo. volebat copulare filiam suam matrimonialiter cuidã filiorum cõciuis sui nomine L. iurauit, ꝙ si ille eam aliquo casu habere nõ posset, alteri filio quẽ ab altera vxore genuerat, eandem matrimonio copularet, & sic contraxerunt sponsalia: postea quidam probauerunt consanguinitatem inter eos, vnde præfatus H. eandem filiam dare vult alteri filio, vt iurauit: Quæritur, an possit? Respondet Papa. scriptum est, ꝙ frater sponsam fratris habere non potest: Vnde mandat, quod ille suum propositum non adimpleat, & pænitentiam accipiat de illicito iuramento, & si opus fuerit, per excommunicationis sententiam compellatur. Nota, quod sponsalia quæ nulla sunt, impediunt matrimonium contrahendum cum consanguinea alterius: sed hoc facit sola publicæ honestatis iustitia. Item illicitum iuramentum non est seruandum. Item ad pænitentiam quis potest compelli, admoneri tamen prius debet, & postea compelli,

d ¶ Quod si ille.] hæc conditio nulla fuit: quia ex quo desponsatur vni fratrum, alius habere non potest, 27. q. 2. si quis vxorem, & c. seq. nisi forte ante septenniũ contracta essent sponsalia, j. tit. prox. litteras, & c. accessit. & c. duo pueri, cessante eo quod dicitur. s. tit. prox. 27. q. 3. si quis desponsauerit.

[Gl. seq. alleg. 2. concor. signat vnum contrarium, & soluit.]

e ¶ Sponsam fratris.] 26. di. c. vna tñ §. Ioannes. 27. q. 2. si quis desponsauerit. Arg. contra. 8. q. 1. olim. & j. de diuor. c. vlt. Solutio, illud mysticum fuit & obtinuit in fratre sine sobole defuncto, hodie secus.

[Gl. seq. obijcit, allegat pro, & soluit.]

f ¶ Habere nõ potest.] sed videtur, quod hæc rõ nulla fuerit, quia inter eos nullum obligatorium vinculum de iure fuit contractum, consanguinitate impediente, quia

† Ca. 1. e. tit. in 1. cõpi. & quaten⁹ hic agitur de impedim̃ẽto iustitiæ publicæ honestatis quid ea sit, & vñ proueniat vide oĩno per B. Th. ĩ qõnib. additis ad 3. par q. 55. ar. 4. & Sot. li. 4. sen. di. 41. q. vnic. ar. 2. & ar. 3. ĩ fi. & vide cõcil. Tri. superiori capite citaũ.

† Vide Leui. c. 20. & Nat. c. 14. sed hæc nõ de sp̃osa. verũ de vxore fratris loquunt. forte ergo respexit Papa hic ad illa decreta, q̃ affert Gratianus 27. q. 2. c. 10. 11. 12. 13. & 14.

quia impossibiliũ nulla est obligatio. Inst. de inuti. stipula. §. si impossibilis, & ff. quæ sent. sine app. rescin. Paulus. Sed impossibile est id quod ꝯ bonos mores est. ff. de cõdi. insti. filius fa. & 22. q. 2. faciat homo, & eius quod esse non potest, nulla est promissio. Inst. de inuti. stipu. §. 1. & arg. optimũ in decret. Grego. ꝯ. de pact. c. vlt. ergo hic nulla spõsalia fuerũt, quę sunt promissio futurarũ nuptiarũ, 30. q. 5. nostrates. ff. de sponsa. l. 5. ergo nulla fuerunt p̄dicta spõsalia: ergo nõ pręstant impedimẽtum, quo minus illa possit ꝯhere cũ alio fratre, ꝯ. tit. prox. litteras, & c. accessit. Sed contra matrimonium plerũque attẽdit ꝯsiderato facto, nõ iure sup. de biga. nup. & C. de adul. eum q. plus. n. in talib. cõsideratũ qũq; opinio, q̃ veritas. ꝯ. q. fil. sint legi. cũ inter Ioan. Quid ergo rñdes? Pôt dici, quòd publicę honestatis iustitia impedit, vt sup. c. prox. & 27. q. si quis desponsauerit. Ber.

a ¶ Propositum.]q̃d illicitum fuit, & ideo non seruandum. 22. q. 4. in malis.

b ¶ Compellas.]arg. ꝙ quis compelli pôt ad satisfaciendum de quolibet crimine. 24 q. 3. itaq; & 6. q. 1. illi qui, & 22. q. 1. prædicandum, 1 & ad ecclesiam pertinet decernere de quolibet peccato, & corripere quemlibet Christianum. sup. de iud. nouit. Ber.

† Cap. 4. eod. tit. in 1. cõp. & post cõci. Lat. p. 6. c. 12 Et de materia textus & gl. p̄ter. Doc. hic, vide Couar. in epito. lib. 4. decretaliũ pa. 1. c. 5. Sot. li. 4. sen. d. 27. q. 2. a. 3 & citatos super glossa in ver. si per eas steterit.

implere propositũ [a] non permittas: sed vt pęnitentiam agat de illicito iuramento, monitione præmissa, ecclesiastica districtione compellas. [b]

¶ Idem Panormitano archiepiscopo.

¶ *Si spõsus de futuro ante copulã ad remota se transfert, sponsa libere cum alio contrahit, si tamen per eã stetit, quo minus matrimonium perficeretur, sibi pœnitentia imponitur,*

CAP. V.

De† illis aũt, qui præstito iuramento promittunt se aliquas mulieres ducturos, & postea eis incognitis, dimittunt terrã, se ad partes alias transferentes, [c] Hoc tibi volumus innotescere, ꝙ liberũ [d] erit mulierib. ipsis (si non est amplius in facto processum) ad alia se vota transferre: recepta tamen de periurio pęnitentia, si

DE illis.]Communis diuisio. Secunda pars. ibi, Hoc tib'. Abbas.

1 Dic vt not. 35. q. 2. q cunque. Io. And.

CASVS. Quidam promittunt iuro interposito, se ducturos in vxores aliquas mulieres, & postea antequã matrimonium contrahant, transferunt se ad partes alias. Quærebatur, quid facere dẽrent illæ mulieres, vtrum possint cum alijs contrahere? Rñdet Papa, ꝙ si nõ fuerit amplius in facto processum, liberum est illis mulieribus cum alijs contrahere, recepta pñia de periurio, si per eas steterit, quo minus matrimonium fuerit cum alijs cõsummatum, No. quòd sponsa non tenetur sequi sponsum vagabundum nec diu ipsum expectare sine aliqua pęna: dummodo non fuerit in mora.

[Gl. seq. ponit opinionem quam reprobat.

c ¶ Transferentes.]Vñ nõ tenetur sequi ipsum vagabũdum. ff. de oper. lib. quòd nisi fiat, §. ex prouincia, & sic de sponsa intelligũt quidam illud c. 34. q. 2. si quis. Sed non est verum, immo de vxore iam cognita.

d ¶ Liberum erit.] post tres annos secundum l. C. de repu. l. 2. Et hoc intellige de sponsa de futuro, de qua hic loquitur: secus in sponsa de præsenti. inf. eo. in præsentia, & inf. de secun. nup. dominus noster.

[Gl. seq. obijcit, & soluit, & ponit tres casus, quibus soluuntur sponsalia de futuro.]

e ¶ Si p eas steterit.]Vñ in culpa fuerũt, quare imponitur eis pęnitẽtia. Sed si p eas stetit, quare dat eccl'a licẽtiã cõtrahẽdi? Rñdeo, ne deterius inde contingat. s. periculum fornicationis, sim. ꝯ. q. cler. vel vouen. veniẽs. sed si p eas nõ steterit, quo minus matrimoniũ cõpleuissent, nõ imputaretur eis piuriũ. ꝯ. e. sicut. si hoc certũ esset. si vero dubiũ esset, pp tale dubiũ imponit eis pñia saltẽ ad cautelã. Hẽs ergo vnũ casum, 2 in quo spõsalia de futuro soluũt. alium habes sup. de iureiur. quemadmodum. Item si contrahit cum aliqua per verba de præsenti. ꝯ. eod. si inter virũ, & inf. de spon. duorum. c. 1. Ber.

per eas steterit, [e] quo minus fuerit matrimonium consummatum.

¶ Idẽ Paduano episcopo.

¶ *Non omnis violentia impedit contractum matrimonij. h. d. quo ad titulum.*

CAP. VI.

De† muliere, quę est in uita tradita vito, & detenta, cum inter vim & vim [f] sit differentia, & vtrum postea consensus intercesserit, certum [g] nobis nihil postea expressi, nihil certum† inde tibi possumus respondere.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo,

¶ *Si aliqui apti ad matrimonium contrahunt per uerba oscura, communem uerborum intellectum sequi tenentur.*

CAP. VII.

EX † litteris, & infra. ¶ De hoc autẽ, quod

ADDITIO. Pro istis & similibus dantur tales versus,

Lepra superueniens, furor, ordo, sanguis: & absens.
Læsaque virginitas, membri damnum, minor ætas.

Ac hæresis lapsus, fideiq. remissio prorsus.
Sponsos dissociant, & & vota futura retractant.

DE muliere.]Cõiter nõ sũmatur quo ad titulum, sed quo ad litteram sic: Incerto quæsito, nõ potest dari certa responsio. Abbas Siculus.

CASVS. Quædam mulier per vim tradita fuit uiro & detenta? Quærebatur a Papa, an inter eos esset matrimonium. Rñdet Papa; Inter vim & uim est differentia, nec constat, an post uiolentiam consensus interuenerit, & ideo certum Papa non potest dare rñsum. No. ꝙ inter uim & uim est differentia. Itẽ certa & finita debet esse questio. & non duplex, ad hoc, ꝙ certa dari possit responsio.

f ¶ Inter uim & uim.] hoc ideo dicit, quia duplex 3 est uis siue metus, qui cadit in constantem uirum, & ille metus excusat, nisi postea consentiret. inf. ti. prox. de illis. 2 & alius est metus uanus siue uis, & illa uis non excusat. inf. ueniens, & c. consultationi, & sup. de his quę ui, metusve causa fiunt. cum dilectus, & ff. de re iudic. si quis ab alio, & ff. quod metus causa. l. 2. Ber.

g ¶ Certum.] quia nesciuit quę uiolentia fuit illata: vnde certum non potuit dare responsum, 11. q. 3. graue, & 30. q. ult. §. ult. & inf. e. iuuenis, unde dicit lex: Vt cõgruum possit habere responsum, inserere pacti exẽplũ. C. de transac. ut responsum poterat tamen si uoluisset, respondere distinguendo inter uim & uim ut inf. cap. ueniens, & c. consultationi, & de eo, qui renunciat episcopa. c. 1. Ber.

EX litteris.]Diuidit: quia primo ponitur cõsultatio. Secundo responsio. ibi, Respondemus. Abb. Sic.

CASVS.

2 Casus, in quib. sponsalia dirimũtur enumerat, & explic. B. Th. in qõnib. additis ad 3. p. q. 43. a. 3. Syl. in sum. vers. spõsalia. q. 10 Dñicus Sot. li. 4. sen. d. 37 q. 1. a. 5. & Couar initio ca pitis citatus.

† Cap. 5. eo tit. in 1. cõp. & post cõci. Lat. p. 6. c. 19.

† Vox certũ, deest in oib. antiqs codicib. in vno g vatusto ita: nihil intẽtioni tuæ possumus, &c.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cõp. & post conc. Lat. p. 4 1. c. 3 Vide Ale. cõs. 152. in 5. vol.

3 Pro intellectu huius gl. & textus, vide B. Tho. in qõnib. additis ad 3. p. q. 47. a. 1. & seq. & Magistrũ sen & ibi late p Sotũ, & Docto lib. 4. dist. 29.

CASVS. Quidam vir & mulier contraxerunt sponsalia, nec alter intellexit quod alter proposuit, & dicebāt se non intellexisse, Quærebatur, quid deberet obseruari? Rñdet Papa, iudex primo dēt videre vtrum contrahentes sint idonei ad hoc discretione & ætate, vt per hoc præsumatur pro eo quod dicunt, vel contra: quo facto seu cognito, si alter non intellexit quod alter proposuit, recurrendum est ad communem intelligentiam verborum, & vterq; compellatur verba prolata in eo sensu retinere, quem solēt recte intelligentibus generare. No. quòd in matrimonio discretio, & ætas est attendenda & consideranda. Item verba obscure prolata ad cōem intelligentiam sunt reducenda.

consuluisti, quid debeat obseruari, quando inter aliquos sponsalia contrahuntur, nec intelligit alter, quod alter proponit: Respondemus, quòd inspiciendum est iudici, si matrimonium contracturi ad id faciendū sint idonei scientia [a] & ætate; [b] quo cognito, si alter intellexerit [c] quod alter proposuit, [d] ad comunem verbi intelligentiā [e] recurratur † & cogatur vterque verba prolata in eo sensu retinere, quem solent recte intelligentibus generaere.

¶ Idem Vigilień. epo.

¶ *Inter sponsam & consanguineos sponsi oritur impedimētum publicæ honestatis impediens & dirimens matrimonium inter eos contrahendum.*

CAP. VIII.

SPonsam † alterius (maxime si est nubili [f] ætati proxima) nullus consanguineorum aliquo modo sibi potest matrimonio copulare.

¶ Idem abbatib. S. Eadmundi † & Demcr. †

¶ *Si vir & mulier inuicē promittunt, quod ab eo tēpore se pro coniugibus habebunt, cōtractum est matrimonium de præsenti. h. d. & est casus notabilis.*

CAP. IX.

EX † parte C. † mulieris nobis intimatum est, quòd Andreas iuramentum præstitit, quòd

† Concord. tex. in l. Labeo, & ibi Bar. ff. de supel. leg.

a ¶ Scientia.] id est, discretione. Nam furiosus cōtrahere nō potest, quia non hēt in se consensum. 23. q. 7. neque furiosus. & inf. eo. dilectus. nisi per interualla dilucida laboraret 7. q. 1. quamuis triste. 3. q. 6 indicas.

b ¶ Ætate.] xij. annorum in muliere, & xiv. annorum in viro. inf. ti pro. attestationes, & .. continebatur, vel cum malitia supplet ætatem, inf. tit. prox. de illis 1. & c. vlt.

c ¶ Intellexerit.] i. si dicat se non intellexisse siue per se siue per interpretem. ff. de ver. obl. l. 1. in fi. cum tñ contrarium præsumatur, eum sint eiusdem vulgaris.

Gl. seq. dist. an actor tantum, an reus, an vterq; cōmittat dolum. Secundo ar. non recedendum, & c. alle. 6 iura, & 2. alleg. in contrarium.]

d ¶ Proposuit.] nota secundum canones, si actor tantū dolum adhibet, intelligenda sunt verba, ut reus intelligit, qui non adhibet dolum, 22. q. 5. humanæ, §. itē obijcitur, & c. quacunq. Si vero reus tantum, tunc secundum quod actor intellexit, 22. q. 5. § ex his, & c. quarunque, & c. 2. ne quis. Si vero vterque dolum adhibet, locū hēt quod hic dicitur, vt verba prolata in suo proprio sensu intelligantur. Et sic est arg. ꝙ non est recedendū à significatione verborum, nisi cum cōstat testatorem aliud voluisse. ff de leg. 3. non aliter, & inf. de verbo. significatione. intelligentia, arg. de consecr. dist. 4. retulerunt, & ff. qui & a qui. maio. l. prospexit, quia non ex opinionibus singulorum, sed communi vsu nomina sunt intelligenda ff. de supel. leg. Labeo, & sup. de deci. ad audientiam, arg. contra. C. de uerb. sign. cū quidam, & de cōse. dist. 2. in calice.

[Glo. seq. de ambiguitate verborum determinat, & subdiuidit, ponit primo duo membra. Et primum subdiuidit in duo, secundum in tria, & illorum tertium iterum in duo.

e ¶ Intelligentiam.] huiusmodi ambiguitas uerborum quandoq; incidit in iudicijs, quandoque in contractibus. In iudicijs circa litis exordiū 1 plus creditur actori quam reo. ff. de uerb. obl. inter stipulantē. §. 1. postea in confessionibus urgeri debet confitens, ut certū confiteatur: alioquin id accipietur quod magis expedit aduersario suo. ff. de confess. certum. ff. de inter act. de ætate, §. nihil. In contractibus & pactis distinguitur ēt aut certum est quòd consenserunt, & tunc valeat qđ agitur, aut non consenserunt, & tunc non valet quòd agit, ff. de contrahen. emp. & ven. in venditionib. 2. & 30. q. 2 vbi, aut dubitatur quid senserint, & tūc subdistingue: qa aut valet intellectus secundum vnam partem, aut ſm vtramque: si ſm vnam partem, cōmodius est id accipi, vt res de qua agitur magis valeat quā pereat. ff. de reg. iu. quoties idē sermo. & ff. de ver. obl. l. quoties. & s̄. de fide instrumen. inter dilectos, inf. de verb. signific. abbate, si secundum vtramque, tunc id qđ verisimilius est, accipiendū est, ff. de ver. obli. eum qui calendis, & quod quando que cōsueuit accidere 27. q. de Syracusanæ, vel contra eum fit interpretatio qui pactum apposuit, qui debet legere. i. pactū apertius apponere, ff. de pact. veteribus, & secundum promissorem fit interpretatio quia liberum fuit stipulatori verba late concipere, ff. de verborum obligat. quicquid.

ADDITIO. De hac materia no. ff. de ver. obl. quoties in stipulationibus.

x De hoc s̄. de resti. spol. cū ad sedem. Id. And.

2 Sequitur, utriusq. consensus necessarius est, sed si in uendōne dissentiūt in ptio uel corpore imperfecta est empt. Io. And.

† Cap. 7. eo. ti. in 1. comp. & post conc. Lat. pa. 6. c. 4. Et uide citatos s̄. e. tit. c. ad audientiā & conc. Trid. ses. 24. de ref. matrimo. c. 3 & Doctores in c. 1. de spōsalibus. li. 6.

† Cadmūdi, & de Mescia

† E.

†[Ramesia.

† Cap. 8. eo. tit. in 1. cōp. & post conc. p. 6. c. 25. uide citatos, super glo.

SPonsam.] CASVS. Dicitur in hoc ca. quòd sponsam alterius maxime nubilem & septennium, nullus de consanguinitate uiri ducere potest in vxorem. Nota quòd sponsam consanguinei consanguineus habere non potest.

f ¶ Nubili.] illud, maxime, ponitur proprie comparatiue: quia ex quo habet vij. annos, tenent sponsalia, & ita nullus consanguineorum potest eam habere. inf. ti. prox. litteras, & c. accessit, ergo multo fortius impedit: cum ex prima nubili ętati. Item videtur si est proxima septennio, & doli capax, sup. eo. iuuenis. Ber.

EX parte.] Primo ponit casum narratum. Secundo diffiniendum committit: ibi, Quia igitur. Abb.

CASVS. Quidam Andreas nomine, iuramentum præstitit, quòd C. mulierem ab eo tempore in antea pro vxore haberet, & ei fidem seruaret & illa similiter promisit eidem: Quo facto, dictus Andreas illam dimisit, & aliam superduxit: vnde illa mulier domino Papæ fuit conquesta: Dicit Papa, nemini licere suam vxorem dimittere sine manifesta causa fornicationis: & tunc aut debet illam sibi reconciliare, aut viuere continenter ea viuente; vnde mandat dictum Andream compelli, vt illam quam superinduxit, dimittat, & ad primam redeat, & affectu maritali pertractet, Nota quod qui vxorem suam causa fornicationis dimittit, aliam superducere ea viuente non potest & debet continenter viuere. Item qui dimissa vxore legitima, contrahit cum alia, debet compelli eam dimittere, & ad primam redire.

¶ Pro-

a ¶ Pro coniuge teneret.] & sic contractum fuit matrimoniũ in eis. Sed nunquid per ista verba tm̃ contrahitur matrimonium, Iuro quod de cetero habebo te pro legitima cõiuge, & econuerso, &c. non vr: quia ista verba tm̃ futurum tps respicere videtur, hæc quæstio 1 ponit 30. q.5.c.si qs diuinis. & dicit Io. quod est matrimonium, ſm qd̃ ex ista nouella satis patet, & hic vr̃ Hug. aliter itelligere illa verba, s quod post matrimonium cõtractum de præsenti accedant illa verba, vt notauit ibi. Arg. contra s̃. eo. de illis. Ber.

† In codice Barbatiæ ita ab eo tempore re in antea.

† Vide Iaſ. in l. serui electione. ff. de lega.

1 De hac qõ ne uide Archi. & tu re. & alios in c. si quis diuinis. & So. li. 4. sen. di. 17. q.1. ar.3.

b ¶ Eãdẽ.] supple, & cum alia contraxit.

c ¶ Manifesta.] probata, s. & snĩa subsecuta: quia, aliàs non licet dimittere. 33. q. 2. sæculares. & §. in hoc. & 35. q.6. multorum. & ĩ. de diuor. porro.

d ¶ Cõtinere.] quia non potest cum alia contrahere. 32. q.1. dixit. & si cum aliàs postea fornicaretur, cõpelleretur redire ad ipsam, non obstante sententia. infra de diuor. ex litteris.

e ¶ Cogatis.] & sup inductam, si nollebat ea recidere, vel si impedimentum præstaret. posset excommunicari. inf. e. veniẽs. in fin. Ber.

† Pictauen.

ij E X litteris.] Primo ponit casum narratũ. Secũdo committit ipsius diffinitionem. ibi. Quia igitur Abbas.

eam ab † eo tempore pro coniuge a teneret, & ei sicut vxori suæ fidem serua 10 ret. Ipsa quoque eidem Andreæ iurauit, se illum pro marito habituram †, & fidem ei tanquam viro proprio seruaturã: quo facto prænominatus A, reliquit eandem. b

¶ Quia igitur nemini licet vxorem suam, sine manifesta c causa fornicationis dimittere, & tunc eam sibi reconciliare debet, aut ipsa viuente continere d: Mandamus, quatenus eandem, vt superinducta dimissa, ad vxorem suam redeat, & eam maritali affectione pertractet, monitione præmissa, per ecclesiasticam censuram cogatis e.

¶ Idem Pictauieñ. epõ. †

¶ *Qui iurauit cum aliqua contrahere, si non subest impedimentum per censuram ecclesiasticam contrahere compellitur.*

CAP. X.

ij E X † litteris Syluani episcopi accepimus quod cum duo nobiles viri sui episcopatus G. † scilicet de Mostra, & B. filios & filias impubescentes haberẽt, inter se conuene- 20 runt, quòd eos adinuicem matrimonijs copularent. & hoc tam patres, f † quã filij, sub iuramento g † se promisere facturos: inter quos siquidem G. filiam alterius consentiente patre, se iurauit ducere in v 30 xorem: quo volente ad alia vota migrare, eum episcopus cõpellere voluit, vt quod iurauerat, adimpleret: & infra.

¶ Quia igitur prædicto G. periculosum est, contra 40 suum iuramẽtum venire: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si hoc tibi constiterit, eum moneas: h & si non acquieuerit monitis, ecclesiastica

CASVS. Duo nobiles viri Syluaneñ. episcopatus. scilicet G. & B. filios, & filias impuberes habebant: conuenerunt inter se, quod eos adinuicem copularent, quod promiserunt adinuicem facturos, & hoc tam parentes, quam filij iurauerunt, vnus illorum, scilicet G. filiam alterius consentiente patre iurauit ducere in vxorem: postmodum vero voluit aliam ducere in vxorem: Episcopus compellebat eum ducere illam, quam iurauerat: Quæsiuit episcopus à Papa, quid esset in hac causa faciendum? Respondet Papa periculosum esse dicto G. contra iuramentum suum venire: mandat Pictauien. episcopo, vt si de hoc sibi constiterit, moneat illum & cõpellat quatenus ipsam recipiat quam iurauit, & maritali affectu pertractet, nisi rationabilis causa impedat. No. quod sponsalia contrahi possunt per verba generalia. Item iuramentum impuberis tenet. Item compellitur quis accipere illam quam iurauit se ducturum in vxorem.

[Gl. seq. alleg. vnam concor. obijcit, & soluit.]

f ¶ Tam patres.] sim.3 1. quæst.3. si quis parentes. Sed videtur, quod istud iuramentum non valeat, & sit anceps periurium, cum sit de facto alterius. ff. re. amo. Marcellus §.1. & ff. de in lit. iur. videamus. Et argumen. ad hoc ff. dé uerbor. obligat. stipulatio ista, quia ut ibi dicit, qui alienum factum promittit, non obligatur: tamen hic factum suum potius promiserunt, vt procurarent bona fide. 2 quod filij contraherent, vt ea. lege. & in illa stipulatione. Ber.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. secundo quærit. alle. pro, & contra, ponit opi. quam reprobat, reprobationem impugnat. Impugnationi respondet.]

g ¶ Quam filil subiuramento.] isti erant impuberes, vnde nõ tenuit iuramentum. 22. q.4. paruuli. & c. pueri. & 4. q.3. ca.1. Sed ista intelliguntur, cum ad testimonium perhibendum inducuntur, sed aliàs si sint doli capaces, bene tenet iuramentum. ĩ. de delic. puer. pueris. Hic posuit Lau. talem quæstionem: Aliquis iurauit accipere in vxorem vnã de filiab. Titij, & postmodum dormiuit cum vna illarũ, quætitur, an præcise dẽat compelli eam ducere. cum aliã ducere non possit? Arg. quod sic. ff. de contrahẽ. emp. si in emptione. §. si emptio. & ff. eo. Stichũ aut Pãphilũ. & ipse se adhoc arctauit. ff. si quis cau. l.2. §. vlt. 15. q.1. si quis insaniẽs immo videtur, quod statim sit matrimonium ĩ. de conditio. appo. de illis. & ĩ. eo. is qui arg. cõtra. ff. de ritu nupt. generali. ff. si quis cau. sed & si §. quæsitũ. & ff. de vsufruct. quoties. Quidam 3 dixerunt eum non compellendum, quia inuitæ nuptiæ, & 50 cetera. 31. q.2. §.1. c.1. & s̃. e. præterea. Sed contrarium est verum, quod debeat compelli. Sed videtur, quod non sit cõpellendus, eam recipere: quia in ueritate nec sponsalia præcesserunt nec matrimonium: quia cum dixit, volo accipere unam de filiab. Titij, nulla cum aliqua illarum sponsal a contracta sunt, quia in personam certam consentire debuit, & incerta sponsalia non sunt sponsalia. ar. 30. q.4. nostrates, & arg. ff. de testa. tu. l.1. duo sunt Titij, & si dico, exhæredo unum de filijs meis, cũ plures habeam, nullus est exhæredatus. ff. de lib. & posth. 60 nominatim, & certus debet esse hæres, alias non ualet testamentum, ff. de hære. instit. in tempus, § quoties, & ff. de manumis. testa. cum pluribus, Dic, quod non compellitur ex ui sponsaliorum, sed propter iuramentum forte debet compelli, licet ad illam recipiendam non se obligauerit directe, nisi deterius inde contingeret, ut nota, super eodem, præterea, & ĩ. in glo. quæ incipit, argum. contra. Ber.

h ¶ Eum moneas.] & si non acquieuerit argumentum, quod admonitio semper habet præcedere uindictam, 13. quæstio. indigne, & infra de sent. excommun. sacro.

[Gl. seq. signat contrarium, dupliciter sol. utranque solutionem impugnat: & in fine ponit tertiam solutionem. Iterum obijcit, & soluit.]

2 Vide si per eos nõ stat, nõ sunt per iuri. deberet pęna promissa ſm Vinc. ĩ. e. Gẽma, & no. ĩ. e. sicut in glo. 1. Io. And.

† Ca.9. e. ti. in 1. cõp. & post concil. Laterã. par. 6. c.26.

† VV.

† parentes

† Vide Dñicum Sot. explicantẽ hũc textum li.4. sen. dist. 27. q.1. ar.3.

3 Hoc tenet Vin. & Phi. qui dñt eum præcise non cõpellendũ & pnãa sibi præcise dẽre imponi de periurio. qa per eum stat. ar. s̃. e. de illis. Io. And.

a ¶ Com-

a ¶ Cópellas.] arg. ſ. ȷ. e. requiſiuit. Hoc conſueuit intelligi pluribus modis: quod hic dr̄ de rigore intelligitur, ibi de miſericordia, ne deterius inde cõtingat. ar. eo. preterea. Vel conditionaliter ſunt cogendi, vt de nolentibus fiant volentes, ſed non finaliter. 23. q. 6. vides. Sed neutra ſolutio vr̄ ſufficere, qa iſte mo taliter peccat veniẽdo ꝯ iurm. ergo põt com pelli finaliter 24. q. 3. tã ſacerdotes & ca. eccleſia aũt crimina. Sed qũo pt iſte excõicari. qa nõdum venit ꝯ iurm? Poteſt dici, ꝙ ille, qui iurauit, de iure cõi compelli debet, vt iur. in ſeruet. licet nondũ ſit trãſgreſſus. qa poſt trãſgreſſionẽ ꝯhendo cũ alia p verba de pñti nõ poſſet vlterius cõpelli, cum iã fortius vinculum ſuperuenerit. & eccleſia non ſolum peccata commiſſa punire dẽt (vt dicũt iura predict.) Sed & committenda prohibere. 1 vt ſi videat aliquẽ vicinum precipitio, vel paratũ ad peccandũ 93. diſt. diaconi 23. q. 4. ipſa pietas: & 22. q. 5. hoc vr̄, alioquin conſentire vr̄. 83. di. quaſi per totũ. & ſic dẽt eccleſia excõicare, & facere, qđ põt: quia excõicatio eſt medicinalis, 2. q. 1. multi. & 24. q. 3. corripiantur. & c. notandum. & hoc ſolum bene agitur, vt vita hominum corrigatur. 33. q. 5. prodeſt. Hoc quidem ius commune eſt, caſus tamen poteſt eſſe vbi non compedit finaliter ex cauſa, vt in c. ingſiuit. ȷ. eo. & cauſa redditur in littera ipſius c. requiſiuit. & s̄. eo. præterea, ex cauſa qñq. decani. vt ſeueritas, ut 50. diſt. ut conſtitueretur. Vel poteſt exponi littera ipſius c. requiſiuit. potius monenda, quam cogenda, id eſt, prius monenda. & poſtea cogenda. niſi acquieſcat: & ita non contradicit iſto modo, immo cõcordat cum iſta: tamen ſi contrahat cum alia, tenet contractus, & abſoluetur, nec compellitur finaliter. Ber.

† Ca. 13. eo. tit. in 1. cõp.

† al ita: eſt exorta.

† Vñ interdũ punit nolun tatem. 27. di. nouentibus ſcm Laur. & Phil. Io. An.

cenſura compellas,[a] vt ipſam (niſi rationabilis [b] cauſa obſtiterit) in vxorem recipiat, & maritali affectione pertractet.

¶ Idem archiepiſcopis & epiſcopis & alijs prælatis per Angliam conſtitutis.

¶ *Per cenſuram eccleſiaſticam pater compellitur reſtituere filio eius vxorẽ quam iniuſte detinuit: uel detinet.*

CAP. XI.

NOn †eſt nobis (ſicut arbitramur) incognitum, qualiter rex Anglorũ pro diſcordia, quæ inter ipſum & filios ſuos eſt ſuborta, † vxores eorũ detineat: & infra. ¶ Nos itaque attendentes, iuſtũ & honeſtum eſſe vt viri ſuas petant vxores: Mãdamus, quatenus eundem regem, ad eas reſtituendas ſolicite moneatis: & ſi iuxta cõmotionem veſtram filiis ſuis vxores [c] ſuas infra certum terminum non reſtituerit, † ex tunc in quacũque prouinciarũ [d] veſtrarũ detinentur vel transferũtur, donec ibi fuerint, [e] nulla diuina officia (præter baptiſmum [f] † paruulorum, & pænitentias morientium [g]) celebretis, vel permittatis aliquatenus celebrari.

¶ Idem epiſcopo ſanctæ Agathæ.

¶ *Dictum vnius aſſerentis impedimentum, impedit matrimonium cõtrahendum non iuratum.*

CAP. XII.

ij PRæterea †de muliere, que a uiro impe-

nitentia morientium.

[Gl. ſeq. recit. per quæſtionem, quo iure, & c. ſoluit diſtinguendo.]

c ¶ Vxores.] poſſunt. n. filij regis petere vxores ſuas per interdictum de liberis exhibendis, immo de vxore exhibenda. ff. de liber. exhi. immo, & C. eo. tit. ſi ad inſtar. & C. de nup. ſi inuita. Et hoc hẽt locũ cũ inuita detinetur vxor, ſicut hic. Si vero volẽs detinet, tunc per officiũ iudicis vel epi locũ: Cum enim volens detinetur filius, non datur interdictũ de lib. exhibẽ. niſi inter duos, qui dicunt ſe eſſe patres vel dños, & controuerſia eſſet. ff. de lib. exhib. l. vlt.

d ¶ Prouinciarum.] ſic ergo ꝓ delicto vnius tota ꝓuincia interdicitur, vt s̄. de of. deleg. ſane. 2. Ber.

[Gl. ſeq arg. à contrario, alle. duo iura, & nouam legem in ꝯrium. Secundo quærit & ſoluit.]

e ¶ Donec ibi fuerint.] ergo vr̄, ꝙ poſt quã inde receſſerint, poſſint celebrare. ar. ff. de poſtulan. Imperator. C. ex quib. cau. infa. irro. & ſic ſeuerior. arg. contra, C. eo. tit. ad tempus. Dico ꝙ hic eſt ſuſpẽſio iuris, & cum temporis diffinitione, & ideo tempore elapſo non indiget abſolutione & ita illis recedentibus celebrabunt. ſim. 2. 81. diſt. ſi qui ſunt presbyteri. Vinc. Sed nunquid tunc poſſunt celebrare ſubmiſſa voce, & ianuis clauſis? Non. niſi eſſent priuilegiati. ȷ. de priui. quod nonnullis. vel niſi eſſet epiſcopus, ȷ. de priuileg. quod nonnullis. & ſingulariter in conuentualibus eccleſijs bini & bini poſſunt dicere horas ſuas, vt legere uideantur potius, quam cantare. infra de pæn. & remiſ. quod in te. Ber.

† Infertur ergo ꝙ mr̄imonium liberat à patria ptã teſ. concord. l. 1. C. de bo. quæ lib. & l. ff. de lib. exhib. 1. §. fi. ff. de li. exhi.

† baptiſmo

† Ca. 16. e. ti. in 1. comp. & poſt ꝯci. Lat. par. 50. c. 16. Et qñ dicto unius credatur. tradi laſ. in repe. l. admonẽdi uer. Itẽ plene cte diſ. ff. de iure iur. iã qd fieri oporteat ut mr̄imonij impedimẽta detegantur, uide ꝯci. Tri. ſeſſ. 24. de refor. matrim. c. 1.

f ¶ Baptiſmum paruulorum.] iſta duo ſacramenta ſemper excipiuntur de quolibet interdicto, quia ſunt ſacramenta neceſſitatis, 1. quæſtio. 1. remiſſionem §. ſed notandum eſt: & capitul. ſi quis hæreticæ. §. ecce ſi clericus, & melius 32. diſtinct. cap. præter. §. uerum: unde etiam in neceſſitate poſſunt recipi ab hæretico, 24. quæſtio. 1. ſi quem forte ſecus de alijs, 24. quæſtio. 1. cœpit.

g ¶ Pænitentiam morientium.] & præter communionem, quæ uiaticum appellatur. ȷ. de pę. & rem. ꝙ in te. & etiam ſuſpicientibus ſignum crucis & peregrinis pęnitentia conceditur, ut in c. quod in te. Ber.

2 Quia non eſt terra interdicta, ſed organa ſuſpẽſa ad ipſos iſti irregulares ſunt qui ibi celebrãt. Inno. ꝯriũ no. de off. or. irrefragabili & de appe. dilectus. Io. An.

b ¶ Rationabilis cauſa.] puta conſanguinitas, vel affinitas, uel aliquod alíud perpetuum impedimentum.

NOn eſt nobis.] Primo narrat factum. Secundo prouidet. ibi. Nos itaque.

CASVS. Inter regem Anglorum & filios eius, orta fuit controuerſia, propter, quod rex Anglorum detinebat uxores filiorum ipſius, ita ꝙ mariti ad eas accedere non valebant. Conqueſti ſunt domino Papæ filij regis: mandat Papa archiepiſcopis & epiſcopis per Angliam conſtitutus, ꝙ cum iuſtum & ęquum, ut viri ſuas petant uxores quatenus dictum regum moneant, ut filijs ſuis uxores eorum reſtituat: quod ſi ȷ. terminum ſtatutum non fecerit, ex tunc in quacunq; terra uel prouincia detineantur, vel etiam transferantur, donec ibi fuerint, nulla diuina officia celebrentur, vel ꝑmittãtur aliquo modo celebrari, ꝑter baptiſma paruulorum. & pænitẽtias morientium. No. ꝙ mitius agitur cum regib. & principib. q̃ cum alijs. Item pp delictum dñi tota terra ſupponitur interdicto. Item iſta ſacramenta excipiuntur, ſcilic bap tiſma paruulorũ, & pæ-

ij PRæterea.] Primo ponitur conſultatio: Secundo reſponſio: ibi, Taliter. Abb.

CASVS. Quidam uir uolebat ꝯhere cum quadam muliere. Conſanguineus illius uiri dicebat, ſe deliquiſſe cum ea, sed illud nõ audebat confiteri pp potentiã mulieris. Quæritur, quid iuris? Rñdet Papa ꝙ matrimoniũ illud fieri nõ permittatur, ne deterius inde contingat, niſi iurm interueniſſet. Not. ꝙ matrimonium ad dictũ unius, impeditur, ne contrahatur: ſed ſi iuramẽtum interueniſſet, propter dictum unius non impeditur.

[Gloſſ.

[Gl. seq. recitetur per qõnem, an publicè confitenti credendum sit: & soluit quod non duplici de causa.] a ¶ Publice confiteri.] quid si publice confitetur? Duplici ratione non debet ei credi: Primo quia vnius confessio in alieno facto nulla est, 4. q. 4. c. placuit. §. item in criminali ver. itẽ vnius testimoniũ, & ſ. de testi. veniës. 1 Secundo quia turpitudinẽ suam cõfitetur, ſ. de dona. inter dilectos, 14. q. 5. non sane, & ĩ. de eo qui dux. in matri. c. 1. 1 sed consanguineo re uelare tenetur, 35. q. 3. si homo.

b ¶ Nisi iuramẽtũ.] & ita si iuramẽtum interuenit, nõ debet matrimoniũ prohiberi ꝑ ꝓfessionẽ illius secretã, nisi aliter ꝓbaret: nã si legitima affinitas ꝓbaret, impediret matrimoniũ ñ obstãte iuramento illo, qđ habuit cõditionẽ annexã: scilicet, nisi iusta causa ꝓhibeat. ſ. de iureiu. quemadmodũ. immo iã ꝯtũm ſperaret. inf. de eo q cog. cõſ. vxo. ſuę. dc illo. Si vero iuramentũ nõ interuenisset, ad testimoniũ vni⁹, siue ad famã impediretur matrimonium cõtrahendũ, ſ. de testi. ſuper eo. 2. §. 2. & inf. de cõsang. & affinita. ſuper eo. & hic.

V Eniens.] Primo narrat factũ. Secundo diffinitionem committit ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Quædam iuuenis mulier M. noie, intantum adamauit quendã iuuenẽ, ꝙ vterque illorũ in præsentia triũ testium præstitit iuramentũ de matrimonio iuicẽ ꝯtrahẽdo. Parẽtes mulieris hoc ignorantes eam inuitã reclamantẽ cuidã alij tradiderunt: sed illa ipsum ita exhortuit, quod nullo modo ab ipso cognosci se permisit, & cœpit publice confiteri, ꝙ a primo viro cognita fuit & iurata. Tandem ẽps diœcesanus cognito ꝙ illi essent cõsanguinei, eos ab inuicem separauit: Sed dum causa tractabatur, & illa nollet consentire viro, cui a parentib. tradita fuerat, ipse vir aliam duxit in vxorem, & illa cuidam alij T. nomine fuit publice desponsata: de quo postmodum filium genuit: pater illius vir ei opposuit, ꝙ filium suum in virum habere non poterat, eo quod ab alio viro, qui iam defunctus erat, desponsata fuerat. Vnde mulier illa ad dominum Papam accessit, exponens ei omnia supradicta: Mandat Papa quibusdam, quatenus si inueniant, quod prædicta mulier à priori viro iudicio ecclesiæ fuerit separata, & ab illo T. sine contradictione ecclesiæ in vxorem traducta, & ille cui a parentibus tradita fuerat, de pſenti vita decessit, moneant dictum T. & compellant, vt pſatã M. recipiat in vxorem, & eã maritali affectione ꝑtractet: quod si non fecerit, eum, & superinductã, & patrẽ ipsius, si contradixerit, excommunicationi subijciant. Not. ꝙ coactũ matrimoniũ est nullũ. Item omnes impediẽtes iurisdictionem iudicis sine exceptione sunt excõmunicandi: quia per hoc efficiuntur de iurisdictione ipsius iudicis.

tur cuius consanguineus cum ea se deliquisse proponit, sed hoc publice [a] confiteri recusat propter metum, & potentiam mulieris: Taliter respondemus, vt matrimonium ipsum fieri (nisi iuramentum [b] interuenisset) districte prohibeas, ne deterius inde contingat.

¶ Idem procuratori, & canonicis Soraň.

¶ Si mulier inuita cum aliquo contrahat, nec in eum postea consentiat, tenet matrimonium si alteri postea nubit. Ita communiter summatur. Et secundum hunc intellectum esset hic casus apertus, quod matrimoniũ metu contractum, esset ipso iure nullum, hoc tamen clare non colligitur ex litera.

CAP. XIII.

Veniens † ad Apostolicam sedem Mariota supplici insinuatione monstrauit, quod quendam adolescentem adamauit in tantum, quod † vterque de matrimonio contrahendo, sub trium personarum testimonio præstitit † iuramentum: quod parentes mulieris ipsius ignorantes, eam inuitam, & reclamantem, [c] † in vxorem alij tradiderunt, quem ita exhortuit, quod se ab eo nullo modo cognosci [d] permisit. Cumque publice fateretur, quod a priori viro cognita esset atq; iurata, episcopus Soranus cognito, quod proxima inter [e] eos esset linea consanguinitatis, ipsos ab inuicem separauit. [f] Ceterum cum causa ipsa tractaretur, [g] & viro, cui tradita fuerat a parentibus, consentire nollet, ipse aliam in vxorem traduxit, & illa cuidam T. nomine, publice in conspectu ecclesiæ nupsit. [h] Tandem † cum de illo filium genuisset, pater ipsius T. ei opposuit, quod filium suum nõ potuit in virum habere, eo † quod alij, qui defunctus est, prius desponsata fuisset: & infra.

¶ Mandamus, quatenus si inueneritis, quod prædicta mulier a priori viro, iudicio ecclesiæ fuerit separata, ab eodem T. sine contradictione ecclesiæ in vxorem traductam, & ille cui a parentibus fuit † copulata, de præsẽti vita decessit, [i] prædictum T. monitione præmissa compellatis: vt præfatam Mariotam recipiat, [k] & studeat maritali affectione tractare, alioquin eum, & super inductum, & patrem eius † (si huic rei restiterint [l] †) excommunicationi subdatis.

c ¶ Reclamantem.] ergo non fuit matrimonium, 31. q. 2. c. 1. & 2. & inf. eo. c. proximo.

d ¶ Cognosci permisit.] quod si fecisset, amplius reclamare non posset inf. de eo qui duxit in matri. quã pol. per adulterium c. 1. & inf. qui matrim. accusa. pos. insuper. 2

e ¶ Inter eos.] scilicet ipsam mulierẽ, & primum virum.

f ¶ Separauit.] 35. q. 3. progeniem. & concordantias.

g ¶ Tractaretur.] cũ secundo, vel potius cum primo. Ber.

h ¶ Nupsit.] quod fieri non debuit lite pendẽte, vt arg. inf. de spon. duo. tua fraternitas. de hoc habes sup. eod. cum in Apostolica.

i ¶ Decessit.] Maxime, quia idem esset si viueret: quia si inuita tradita ei fuit, nullum fuit matrimonium 3. infra c. proximo.

[Glo. seq. arguit in fine.]

K ¶ Recipiat.] ergo propter solum scandalum non separatur matrimonium: quia iudicium ecclesiæ non expectauit. inf. eo. cũ in Apostolica & inf. de matrim. contrac. contra interdi. eccle. c. 1. & 2. Et est hic arg. quod non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum sup. de iure patro. illud, cum suis côncor.

l ¶ Restiterint.] omnes impedientes iurisdictionem iudicis possunt excommunicari. sup. de off. delegã. c. 1. & sup. de resti. tam litteris. Ber.

1 Cõcor. tex. in l. si pignoribus. cũ cor. vul. C. de ser. pi. dasma.

[Cap. 17. eo. in 1. cõpil. & post côcil. Later. p. 50. cap. 31.

† vt

† præstiterit.

† Quod fieri non debuit, quia libera a coactione esse dent matrimonia. ca. de neptis. & c. si verũ. 31. q. 2. Magister sent. & Doc. li. 4. sen. dist. 29. concil. Trid. sess. 24. de reform. matr. c. 1.

† al. ita: Sanè cum de illo, &c.

† al. ita: eo quod ab alio &c.

2 Facit tex. in l. nuptias, cũ gl. & Bar. ff. de reg. iur.

† al. ita: copulata fuerat.

† ipsius.

† restiterit.

3 Secundum Ala. secundã quem iõ hoc opponit, quia iam manifestũ est impedimentum si subesset, vel fictũ no. & idem. Vincẽtio. Andr.

CVm locum.] Primo ponit regulam. Secundo infert genus: ibi, Matrimonium. Tertio speciem: ibi, Quocirca. Abb.

CASVS. Inter duos ciues Papien. quæstio vertebatur sup matrimonio cuiusdam puellæ: vterque dicebat se matrimonium cũ illa contraxisse: mulier timebat violentiam sibi inferri a pdictis qui eã petebãt, quæsitũ fuit a Papa, qđ fieri deberet? Respõdet, vbi metus vel coactio intercedit, ꝯsensus locum habere nõ potest sed vbi cõsensus requiritur, met⁹ vel coactio debet repelli & matrimonium solo cõsensu contrahitur, & sic omnis metus vel coactio debet repelli, ne per timorẽ dicat sibi placere quod odit: vnde mandat Papa episcopo Papien. vt puellam illam, de cuius matrimonio q̃ritur, ponat in domo aliqua, vbi nullo modo vincat, & faciat eam custodiri honeste, donec causa fuerit per sentẽtiam terminata. Nota ꝙ matrimonium solo cõsensu contrahitur. Itẽ inuita matrimonia fieri non debẽt. Item iudex locum securum debet partibus prouidere.

†Ca. 19. e. ti. in 1. compil. Vide concil. Trid. sess. 24. de reformat. matrimonij. c. 9. & Coua. in epit. lib. 4. decr. p. 2. c. 3. §. 5. & p Magistrũ, & Doctor. scholas. li. 4. sent. d. 29. ubi Sotus plenissime. q. 1. art. 3.

¶ Idem Papien. episco.

¶ *Si timetur inferri violentia puellæ, de cuius matrimonio agitur, debet iudex sibi prouidere locum tutum & honestũ, donec causa terminetur. h. d. Et est textus multum allegabilis.*

10

CAP. XIIII.

CVm † locum non habeat consensus, vbi metus [a] vel coactio intercedit, necesse est, vt vbi assensus cuiusquam requiritur, coactionis materia repellatur: Matrimonium autem solo [b] consensu contrahitur: & ubi de ipso [c] quæritur, plena [d] debet securitate ille gaudere, cuius est animus indagandus, [e] ne per timorem dicat sibi placere quod odit, & sequatur exitus, qui de inuitis solet nuptijs [f] prouenire. ¶ Quocirca mandamus, quatenus puellam, de cuius matrimonio quæstio ventilatur, in domo, in qua nihil eam timere [g] oporteat, facias honeste teneri, donec [h] prædicta causa terminata fuerit, & † sententia sine contradictione cuiusquam valeat executioni mandari.

30

40

50

† al. ita: ut sententia.

¶ Idem.

¶ *Sponsalia de futuro, si secuta est copula, non soluuntur per sponsalia de præsenti, alias tenent sponsalia de præsenti, nisi per metum qui potuisset cadere in constantem virum, contracta sint.*

20

CAP. XV.

VEniens † ad nos G. sua nobis relatione monstrauit, quod in domo sua mulierem quandam recepit, [i] de qua prolẽ habuit, & cui fidem coram pluribus præstitit, [k] quod eam duceret in vxorem: Interim autem cum apud domum vicini sui pernoctauerit, [l] eius filia nocte illa secum concubuit, quos pater puellæ simul in vno lecto inueniens, ipsum eam per verba de præsenti desponsare coegit. ideoque mandamus, quatenus si inueneris, quòd primam post fidem præstitam cognouerit, [m] ipsum cum ea facias remanere: alioquin secundæ, (nisi metu

2 VEniẽs ad nos.) primo ponit casum: Secundo diffiniendum committit, ibi, Ideoque. Ab.

CASVS. Quidam nomine G. quãdam mulierem in domo sua recepit, de qua ꝓlẽ habuit, & ei postmodum fidem dedit quod eã duceret in vxorem: post hoc accessit ad domũ vicini sui, & cum nocte illa in domo vicini stetisset, inuentus fuit cum filia vicini dormiuisse: pater puellæ inueniens illos simul in lecto, compulit eũ accipere ĩ vxorẽ filiam suã, per verba de præsenti: iste G. accessit ad Papam, & exposuit ei prædicta, vnde mandat Papæ episcopo loci, quatenus si inuenerit ꝙ primam mulierem post fidem datã cognouerit, cũ illa remaneat. Si vero post fidem datam non cognouerit maneat cũ secunda, nisi per talem metũ fuisset cõpulsus eam accipere in vxorem, qui potuisset cadere in constantem virum. No. ꝙ si fides data sit de aliqua ducẽda, si postea carnalis copula interueniat, inducitur statim matrimonium præsumptum. Item matrimonium contractum per metum, qui cadit in constantem uirum, non tenet.

† Vide c. 2. e. ti. in 2. cõpi. Et de intellectu textus, & glossarũ ꝑter Doctores hic uide eosdẽ citatos in c. ꝑcedenti.

2 Consule antiquã decretalẽ loco ꝑ.i tato, ubi nominantur ciues Papiẽses, qui de huius puellæ matrimonio certabant.

[Glò. seq. distinguit sexum circa metum.]

a ¶ Metus.) qui possit cadere in constãtem virũ. inf. ca. ꝓx. & c. consultationi in fin. & ff. quod met. cau. metum. minor tamen metus magis excusat feminam q̃ virum, argumẽ. 32. quæst. 6. indignantur, & arg. inf. de homi. sicut dignũ. 1. respon.

b ¶ Solo consensu.] 27. q. 1. sufficiat, & ita omnia quæ dicuntur. 30. q. 5. aliter. & c. nostrates. referuntur tantum ad solemnitatem.

c ¶ De ipso.] scilicet consensu. Bernardus.

d ¶ Plena debet.] ille uel illa, qui in alium uel aliam consentire debet.

e ¶ Indagandus.] id est, inquirẽdus ad consentiendũ.

f ¶ Prouenire.] quia quod quis non diligit, facile contemnit 20. q. 2. præsens. & sup. eo. præterea. 2. & inf. eo. requisiuit, & 31. q. 2. §. 1.

[Glo. seq. arguit quod iudex, &c.]

g ¶ Nihil eam timere.] est ergo hic arg. ꝙ ad officium iudicis pertinet, locum securum assignare partibus, & honestum. 3. q. 9. hortamur, & 33. q. 2. sine. & ff. de arb. si cum dies. §. si arbiter. alioquin potest appellari si requisitus iudex hoc non fecerit 1. supr. ut lite non contesta. accedens 2. & sup. de appella. ex parte 1.

1 Etiam si iudex datus sit appellatione remota, ut ibi. Io. and.

h ¶ Donec.] id est, quousque constet de matrimonio istius puellæ inter eos qui illam petunt, 2 & cui ipsa cõsenserit: sic stabat quasi in sequestro in loco tuo: ista puella timebat sibi inferri violentiam a quibusdam nobilibus ciuib. Papien. & ideò ne raperetur ab illis, ponitur in loco securo: postquam constiterit cui ꝯsenserit, tradetur ei, vt hic in fi.

i ¶ Recepit.] ut concubinam.

K ¶ Præstitit.] post prolem susceptam, & sic sponsalia de futuro contracta fuerunt: unde si postea antequam contraheret cum alia, illam cognouit, inductum fuit matrimonium præsumptum, contra quam præsumptionem probatio in contrarium non admittitur. infra. eodem is qui. & infra de condit. appo. de illis. Bernardus.

60

l ¶ Pernoctauerit.] pernoctare, totam noctem significat. ff. de uerb. signif. Vrbana. §. pernoctare, sic inf. de accusat. si confitentur. Tan.

m ¶ Post fidem præstitam cognouerit.] quod si ita est, matrimonium est inter eos, ut dixi: quamuis non credebat tali tacito consensu contrahere, ueluti si quis se filium fam. ilias existimauerit, cum sit paterfamilias, poterit acquirere hæreditatem, ff. de condit. & demonst. multum interest.

a ¶In virum constantem.] quia tunc nullum fuit matrimonium. ꝫ. eo. consultationi quia libertatem debet habere qui consentit. ꝫ. c. pxi Quis metus excuset, & quis non dictum est sup de his quæ vi, metusve causa fiunt, cum dilectus, & c. Abbas.

his. Sed dicas iste nullum votum emisit, sed ad votum suspirat; vnde non debet dici voti transgressor. etiam si non intret religionem, si amplius nõ processit, ꝫ. de vot & vo redem. litteraturam, & non facit contra propositum suum, quia licet gerat in corde virginitatem, consentire potest in matrimonium. 27. q. 2. Beata Maria. Potest ergo seruare votũ que, vt dixi si vult; tamen sine peccato potest intrare religione, & non contrahere. Ber.

possit. Vide Alex. cons. 47. vol. ... vbi late ... leg. in contrarium ... metu caden... aut nõ ca... ... in virũ ... constãtem. Exonien. ... eron. Ponit ca. ... Si fili⁹ ... illã ... pupilla ... duxit v... ... demũ ... ipsum filiũ ... me ado... impedi... ... adoptio. ... And. Cap. 4. eo. ... ... materia ... Magi ... sen. lib. dist. 27. §. ... cõru ... & ibi ... q. 1. ... 4.

[Glo. seq. rõnẽ reddit. Secũdo argu. allegat duas leges, & vnã allegat in contrarium.]

b ¶ Vt vxori.] quia fortius vinculum superuenies præiudicat priori. ꝫ. de sponsa. duo. §. 1. sicut matrimoniũ adoptioni. ff. de rit. nup. non solum. §. 2. 1 Et est hic argu. ꝙ licet culpa mea inciderim in metum, nihilominus excusor propter metum. argu. ff. ꝙ met. cau. nec timorem. cum leg. seq. argu. contra. ff. eod. si mulier. Ber.

Commissũ.] Communis diuisio. Secũda pars ibi Fraternitati. Abbas.

CASVS. Quidam dedit fidẽ cuidam mulieri ꝙ eam duceret ĩ vxorem, & ꝙ cum ea per verba de præsenti contraheret, ꝫ. bien nium interposito iuramento: postea vero priuata lege ductus, volebat intrare religionem. Dubitabatur, an posset pp iuramentum: quæritur qd iuris? Rñdet Papa quod tutius est illi iuramẽti religionem seruare vt prius contrahat, & postea poterit religionẽ intrare, dũmodo carnalis copula inter eos non interuenerit. Nõ quòd iuramentũ seruandum est, dũmodo sine peccato seruari possit. Itẽ ante carnalem copulam poterit alter coniugum religionem intrare, etiam altero inuito.

c ¶ Lege.] 19. q. 2. duæ sunt. & ꝫ de reg. licet, & ꝫ. de renun. nisi cum pridem, §. dices.

[Gl. seq. obijcit, & soluit, Iterum obijcit, & soluit.]

d ¶ Tutius.] sed ɔtra vꝛ qa dr: Qui se dat nuptui, bene facit: qui se nõ dat nuptui, melius facit, 27. q. 1. nuptiarum, & vtrumq; expedit, sed vnum plus aliud minus. 28. q. 1. sic enim neque ver. ideo. & sic tutius esset contrahere, saltem pp pronitatem exigẽdi postea debitũ. Non contradicit: quia hoc faciendo potest vtrumque seruare, & iuramentum, & propositum suum, & ideo dicit: tutius: Vel dic, tutius saltẽ quo ad opinionẽ. ne de facto dicatur iste venire ɔ̃ iuramentũ. Præterea nõ vr infringere iuramentũ, q illud in melius cõmutat. ꝫ. de iureiu. peruenit ꝫ de vo. redem scripturæ, & sic ille intrando religionem seruat iuramentũ, & ita tutius est non ɔ̃here, & q bona agunt si meliora deliberata non faciunt, cecidisse in conspectu Dei 17. q. 1. qui bona, & si contrahat. vr facere contra conscientiam, & sic peccat; ergo nõ est tutius. 28. q. 1. cap. omnes. §. ex

coactus, qui posset † in virum a † cõstantem cadere, eam desponsauerit) adhære re faciat vt vxori. b

¶ Idẽ Exonien. † episcopo.

¶ *Qui iurauit cum aliqua contrahere, si vult religionem ingredi, debet primo contrahere, vt iuramentũ seruetur, & ante copulam carnalem monasterium ingredi poterit.*

CAP. XVI.

Commissum; † & inf. ¶ Significauit nobis fraternitas tua, quod quidam cuidam mulieri de cõtrahendo matrimonio fidem dedit, & se cum ea infra biennium per verba de præsenti contractutũ, præstito iuramento firmauit: nunc autem priuata lege c ductus, ad frugem melioris vitæ transire † suspirat: & infra.

¶ Fraternitati tuæ taliter respõdemus, quod tutius d est ei (religione iuramenti seruata) prius cõtrahere, & postea, si elegerit, ad religionem migrare, si tamen post desponsationem copula nõ dignoscit interuenisse carnalis.

¶ Lucius tertius Rapalẽ. † episcopo.

¶ *Qui iurauit cum aliqua contrahere, moneri potius debet quam compelli, vt contrahat; hoc dicit inhærendo litteræ.*

CAP. XVII.

Requisiuit † a nobis tua fraternitas, qua censura mulier compelli debeat, quæ iuris iurandi religione neglecta nubere renuit, cuius nuptura interposito iuramento firmauit: & inf. ¶ Ad quod breuiter respõdemus, qđ cum libera e debeant esse matrimonia, monẽda est potius, quam cogẽda, cũ coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere.

¶ Vrbanus tertius.

¶ *Litis pendentia super matrimonio non impedit secundum matrimonium contrahi, si primum erat nullum.*

Requisiuit.] Duæ sunt partes. Consultatio, & responsio. Secũda, ibi, Ad quod. Abbas.

CASVS. Mulier ꝗ dam iuramento interposito ꝓmisit cuidã viro, ꝙ cũ eo ɔtraheret: postea verò volũtate mutata nolebat cũ eo ɔtrahere: quæritur, qua cẽsura sit ad hoc compellẽda? Respondet Papa, ꝙ matrimonia libera debent esse, & non coacta: & ideo monenda est potius ꝗ cogenda: quia coactiones huiusmodi frequenter solent difficiles exitus habere. Vel prius est monenda & nisi acquieuerit, postea compellenda. Nota, quòd matrimonia libera debent esse, non coacta. Item ẽm vnã lecturam videtur, ꝙ ecclesia dispenset hic contra iuramentum propter rationem ꝗ hic redditur. Item coactiones difficiles exitus solent habere.

[Glossa sequens allegat septem cõcor. obijcit, & soluit, & remittit.]

† Rapalen. Rabulen. Abulen. hoc vltimũ placet, nisi Capuano aut Crapulẽ si legas, vt alij diuinãt.

† Cap. 12. eo. tit. in 1. cõp. & post Cõc. Lateren. sub Alex. 3. par. 45. c. 6. Et de stellectu vide Couarr in epitome lib. 4. decr par. 1. c. 4. adde Frã ciscũ de Victoria in relectione de mrmonio. p. 1. & Concil. Tri. citatum supra in c. cũ locum.

2 Et ꝫ ɔ̃cle cum iu cuncti. lo. An.

e ¶ Cum libera.] ꝫ. eod. cum locum, & argu. ꝫ. de proc. accedens. & ꝫ. eod. præterea 1. & 31. q. 2. §. & ca. 1. & 3. 20. quæst. 3 præsens. Sed nunquid erit minus libera, si compellatur ex post facto, ad quod iureiurando se astrinxerit? Videtur quod non. quia nec inuitus cresce re ad ordines dicitur, qui propter iã susceptum beneficium ad ordines vrgetur. 60. dist. innouamus. & sup. de æta. & qualitat. c. 1. & cap. quæris. 2 cum sponte susceperit beneficium; & non dicitur inuitus q propter voluntariam promissionem vrgetur ad promissi solutionem, 12. quæst. 2. quicunque. 2. Item propter delictum præcedens quandoque quis compellitur ad matrimonium, ꝫ de eo, qui dux. in matrim. quam pol. per adult. c. 3. ita videtur quod iste compellẽda sit, Sim. ꝫ. eod. ex litteris, argum 22. q 4 inter cetera. Sed littera illa contradicit potius monenda quam cogenda. Sed expone, potius monenda. id est, prius monenda, & postea cogenda propter iuramentum sunt similis expositio 23. q. 4. non inuenitur: in fin. 3 Dic super hoc qđ dixit. sup. eo. ex litteris. Ber.

3 De votis autẽ habita rõ est, qua poti⁹ admoneremini ab errore disce dere, ꝗ̃ n o scelere puniremini. I. A.

Cum in Apostolica.] Primo consultatio. Secũdo responsio ibi Con sultationi. Abb.

CASVS. Matrimonialis cã vertebatur inter quendã virũ, & vxorem eius coram ordinario ante publicatione testiũ ille reuers⁹ domũ cœpit publice dicere, q̃ inter ipsum, & vxorem suã snia diuortij fuerat promulgata, & sic falsitate suggesta q̃dam aliam facti nesciam in vxorem accepit: Postmodum vero per quosdam delegatos: quibus causa fuit commissa snia diuortij fuit lata: Dubitauit diœcesanus, vtrũ matrimonium illud teneat, cum lite pendente inter virum illum & priorem vxorem cũ illa contraxit. Quæsiuit a Papa, quid iuris esset? & ipse respondet, q̃ bene possunt in simul remanere, imposita illi viro penitentia competenti, & infra tp̃s pœnitentiæ carnali copula interdicta. Not q̃ matrimoniũ, quod de iure non tenet, licet pro matrimonio ab ecclesia teneatur, non præstat impedimentum secundo, dummodo primũ appareat postmodum nõ tenuisse.

[Gl. seq. quærit opponendo, & soluit.]

a ¶ Suggesta.] nunquid debuit ei credi? Non, absque litteris iudicis. 8. q. 5. cap. vlt. sim. 8. q. 4. nonne. C. de mã. princ. l. vnica. Quare ergo excusatur mulier, cũ lite pendẽte nihil debeat innouari, vt lite penden. ca. 1. Ideo excusatur, quia omnes ita credebant, 1 & verius; quia nullum erat matrimonium cum prima.

b ¶ Nesciam.] & ideo videtur, quod marito priuari nõ debuit mortua prima: etiam si fuisset matrimonium cum prima. ∫. de eo qui dux. in mat. quã pol. per adult. c. 1. & 17. q. 2. nos nouimus. in fi.

[Glo. seq. opponendo quærit, & soluit.]

c ¶ Imposita viro penitentia.] sed quare imponitur viro penitentia, cum nullum fuerit matrimonium primum? Ideo quia lite pendente contraxit cum secũda in contemptum ecclesiæ, ∫. de matri. contract. contra inter. eccle siæ. c. 1. 2. & 3.

[Glo. seq. opponit, & dupliciter soluit.]

d ¶ Commercio. interim. Sed quare punitur hic mulier in debito suo? potest dici, q̃ ipsa est post facto cõsensit, vt præsumitur, quia postea causa tractata fuit: vel punitur vir in exigendo, sed nõ in reddẽdo, si exigatur debitũ ab vxore. sim. ∫. de sent. excom. inquisitioni. & ∫. de secun. nu p. dominus. Si vero illa sciuisset, puniretur, vt dixi. ∫. de matrim. contracto contra interdict. eccle. c. 2. & 3.

[Glo. seq. distinguit.]

e ¶ Remanere.] sic patet, q̃ si aliquis habens vxorem licet ea viuente, & lite et pendente q̃ hat cũ alia, soluto primo matrimonio tenet scd̃m, sed hoc locũ hẽt cũ primũ matrimonium fuit nullum, vt hic. & ∫. eod. veniens: & et sciente scd̃a vxore. Et qd̃ dicit ∫. facti nesciã. dicas maxime, q̃a nõ p̃stat impedimentũ: qd̃ de iure non sortitur effectũ, vt hic, & ∫. de iure pa. illud, & ... lai c. ... suis peor. & ∫. de despõ impub. iſas. & c. accessit. & tunc primo apparet q̃ sniam q̃ nullũ fuit primum matrimoniũ. sic ∫. de frig. & malefi. fraternitati. in fi. Arg. cõtra ∫. eod. ad audientiã 2. & ∫. de big hu p. Si vero ptrahat cũ scd̃a ignorãte prima vxore, cũ qua de iure tenuit matrimoniũ, tunc nullũ est matrimoniũ cum secunda: sed mortua prima potest remanere cũ scd̃a, si ipsa voluerit, & vir cõpellitur eã recipere p p dolũ suũ. ∫. de eo, q. dux. in matr. quam pol. p adult. cap. 1 & si post mortem prioris scienter cõsentiat in illum, tunc primo inducitur matrimoniũ. ∫. de eo qui dux in matri. veniens. & c. significauit. ∫. de ꝯiu. ser. ꝓposuit. si vero sciẽter contraxit cũ illo, tunc nullũ est mrĩm oniũ, necesse pôt et post mortẽ prioris. ∫. de eo, q̃ duxit in m. q̃ polluit per adulteriũ, ex tuarum, & c. cũ haberet.

† Cap. 10. e tit. in 1. cõp. & post Cõ. Lateranẽ sub Ale. iij. par. 6. c. 21.

† vertebatur

† id est, ad domum, cum multum ditaret ciuitas, vnde facili⁹ potuit secundã decipere.

† insciam.

r Secundum Vinc. & suffi cit ad excusationẽ adul teri, q̃ nõ sit in dolo. ff. ad leg. Iul. de adult. l. pen. Io. And.

CAP. XVIII.

Cum † in Apostolica: & inf. ¶ Intelleximus, quod cum inter villicum de N. & vxorem eius, matrimonij quęstio tractaretur, † ante publicationẽ testium villicus reuersus ad ꝓpria, † publice inter se, & vxorem suã proposuit sententiam diuortij, iudicio ecclesiæ promulgatam; & sic falsitate suggesta, a quandam aliam facti nesciã† b sibi copulare præsumpsit. Postmodũ vero sup prioris matrimonij q̃stione litteris impetratis, delegati iudices sẽtentiã diuortij ꝓtulerũt. Verum q̃a villicũ; & mulierẽ, q̃ sup induxit, pẽdẽte lite prioris vxoris, inuicẽ asseris consensisse: Cõsultationi tuæ taliter respondemus, quod imposita c viro pænitentia cõpetenti, & infra pęnitentiæ tempus carnali commercio d interdicto, postmodũ in maritali copula poterunt remanere. e

¶ Clemens tertius Cæsaraugustensi † episcopo.

† Cæsaraugustano.

¶ Vxor non certificata de morte viri, contrahere nõ potest, quamuis ignorat quid sit de marito, qui longo tempore abfuit.

CAP. XIX.

IN † præsentia nostra q̃sĩuisti, quid agendũ sit de mulieribus, quę viros suos cã captiuitatis vel peregrinationis absentes, vltra septennium præstolatę fuerint: † nec certificari possunt de vita, vel de morte ipsorum, licet super hoc solicitudinem adhibuerint diligentem: & pro iuuenili ætate, seu fragilitate carnis, nequeunt cõtinere, petẽtes alijs mrĩmonio copulari. ¶ Consultationi ergo tuæ taliter respondemus, quod quantocunq; f annorum numero ita remaneant, viuentibus viris g

g Tenuerũt ibi sponsalia ex consensu qd̃ dic vt ∫. de pœn. li. 6. Io. And.

† Cap. 3. eod. tit. in 2. cõp. Vide Ancharanũ consil. 40. & quot modis ꝓbe mors, trad. Maranta in repe. l. is p test. ff de acquir. hære.

† fuerunt.

IN præsentia.] Primo ꝯsultatio. Secundo responsio. ibi, Consultationi. Abb.

CASVS. Quidam viri erant in captiuitate, vel alias absentes causa peregrinationis: Vxoris eorũ expectauerũt illos per septenniũ, & vltra nec poterãt certificari de vita vel de morte illorũ, quamuis super hoc diligentiã adhibuissent, & quia iuuenes erant, non poterant cõtinere: petebant alijs copulari: Quæritur quid iuris? Respondet Papa q̃ quantumcunq; tempore ita remãserint, viuentibus viris suis ad alia matrimonia non possunt conuolare, nisi primo certum nuncium rereperint de morte virorum. Nota q̃ in matrimonio non currit præscriptio, licet omnia iura præscriptione tollantur. Item alter coniugum alterum expectare tenetur, quousq; sit certus de morte alterius. Item per hanc decretalem abrogãtur leges, quæ dicunt, mulierem per quinquennium tantũ ... expectare virũ.

[Glo. seq. assignat contrarium, & soluit.]

f ¶ Quantocunque. Argu. contra ff. de diuor. vxores, vbi dicitur, q̃ per quinquenniũ debet expectari. Sol. Lex illa & consimiles non tenent per Auth. C. de repu. l. hodie.

g ¶ Viris.] vbi tamen verisimiliter præsumitur de morte, si mulier nubat, excusatur, & viro reuerso nisi sponte redeat ad virum, statim merito sunt notandæ de adulterio, vt 34. quæstion. 1. cum per bellicam

ſicam. ſi vero matrimonio contracto dubitãt de morte, non exigant debitũ. ſed reddant; & ſi poſtea certificatæ fuerint de vita, ſtatim recedant inf. de ſecun. nupt. dñs.

[Glo. ſeq. alleg. tres concor. quærit, & ſoluit.]

a ¶ Donec certũ nuncium.] ſic. inf. de ſecun. nupt. dñs. & C. de repud. auth. hodie. & in auth. vt lice. ma. & aui. §. qđ autem coll. 8. Sed pone, ꝙ fuit aliquis in exercitu Sarracenorũ, vel etiã in alijs, nec eſt reuerſus, nec poteſt certificari mulier de morte ꝑ magiſtrũ militũ, vel ꝑ alium? Tunc mittat ad locum ſi poteſt, vel ad vicina loca, vt inquirat, ſi poteſt: alias expectet quãdiu certificata fuerit de morte, vt patet hic, & per iura ꝓdicta. B.

ſuis non poſſunt ad aliorum conſortium canonice conuolare: nec auctoritate ecclesiæ permittas contrahere, donec [a] certum nuncium recipiant de morte virorum.

¶ Idem.

¶ Contractus matrimonij cum peccatrice volente ſe corrigere, proficit ad remiſſionem peccatorum.

C A P. XX.

INter † opera charitatis non minimum eſt, errantem ab erroris ſui ſemita reuocare [b]: & infra.

¶ Statuimus, vt omnibus, qui publicas [c] mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in vxores [d], quod agunt, in remiſſionem proficiat peccatorum.

¶ Idem.

¶ Matrimonium per vim contractum, cohabitatione ſpontanea conualeſcit. h. d. & quotidie allegatur.

INter opera.] licitũ & piũ opus eſt, cũ meretrice cõtrahere hoc dicit. Duo facit: primo ponit cauſam ſtatuti. Scđo ſtatutũ; ibi, Statuimus. Abb.

CASVS. Dr̃ hic, ꝙ inter cętera opera charitatis, magna charitas reputatr̃ peccãtẽ ad pęnitẽtiã reuocare: Vnde ſtatuit Clemẽs Papa, ꝙ quicũque publicas mulieres de lupanari extraxerint, & eas duxerint in vxores, in remiſſionẽ eis proficiat peccatorũ. Not. ꝙ opus charitatis eſt errantẽ ab errore reuocare. Item qui meretricẽ duxit in vxorem, meretur, & ſic nota, quòd caſtitas debet eſſe in matrimonio.

† Cap. 5. eo. ti. in 2. cõpi. Et de materia, & intellectu uide Anton. Gomez. to. 3. uar. reſol. c. 13. uerſic. Quintus caſus. Iuliũ Clar. ĩ pract. crim. §. fi. q. 98. & Couar. in epit. li. 4. decr. p. 2. c. 8. §. 11.

1 Prima corporalis, egẽti dare qđ poteris. Secunda ſpũalis dimittere ei, a quo læſus fueris. Tertia delinquẽtes corrigere, & ĩ uiã ueritatis reducere, ut ibi ſcriptũ eſt, ec cl. 30. Io. A. 2 Cõcor. l. paſſam. ff. de rit. nupt. Cy. in l. mercalẽ. C. de cond. ob tur. cauſ. & Bal. in l. nata les. C. de probat.

b ¶ Reuocare.] hoc eſt vnum genus eleemoſinarũ. 45. diſt. tria ſunt genera. 1. & hoc quantum in te eſt. 43. diſtin. Epheſijs, & primo a te, aliàs inordinata eſſet talis eleemoſyna: Vnde dicit Auguſtinus; Qui vult dare eleemoſynã, à ſe debet incipere; vnde ſcriptum eſt: Miſerere animæ tuæ placens Deo. de pęnit. diſt. 3. §. ſed ſi verba, & cap. qui vult: ſine hac, eleemoſyna nulla valet ad uitam. Ad hoc enim præcipuè tenentur prælati. 23. quæſt. 4. ita plane hic tamen crimen meretricij ſub diſſimulatione pertranſit eccleſia.

c ¶ Publicas.] nulla neceſſitas eas excuſat. ff. de rit. nuptia. palam. §. non eſt, 32. quæſt. 5. ita ne arg. inf. de pœnit. & remiſ. cum infirmitas in fin. quas etiam utilitas uitæ indignas facit legum obſeruatione. C. de adulter. l. quæ adulterium in fin. Et dicitur meretrix, quæ multorum libidini patet. 34. d. uidua, uel quarum publicè uenalis eſt turpitudo. 32. q. 4. meretrices 2.

[Glo. ſeq. alle. unam cõcor. ſignat ꝯrium, & ſoluit.]

d ¶ In uxores.] 32. quæſt. 1. non eſt culpandus. Argu. contra ead. cauſa q. 1. cap. 1. Sol. contrarium loquitur de illa, quæ meretricari non deſinit, & illa non eſt retinenda, ne patronus turpitudinis uideatur. hic de ea, quæ continere libenter uellet, ſi inueniret, qui eam ducere uellet in uxorem. Ber.

AD id quod.] In prima parte ponitur pars facti. In ſecunda reſponſio cum aliquo facto: ibi, Taliter. Tertio decidit ipſum factum: ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

C A P. XX.

AD † id quod per tuas litteras intimaſti, de quadam parochiana tua, quam ſuus vitricus cuidã Teutonico matrimonialiter copulauit: Taliter reſpondemus, quòd quamuis, vndecim [e] annos habens, ab initio inuita fuiſſet ei tradita, & renitens: tamen quia poſtmodũ per annum & dimidium [f] ſibi cohabitans, conſenſiſſe videtur, ad ipſum eſt cogenda redire: nec de cetero recipiendi ſunt teſtes, ſi quos memorata mulier ad probandum, quòd non conſenſerit in eumdem, nominauerit producendos: cum mora tanti temporis huiuſmodi probationem excludat. † Mandamus igitur, vt propter hoc non omittas, quo minus vtrũq; cõpellas ad alterũ maritali affectione tractãdum; niſi forte vellẽt ad religionẽ pariter conuolare pænitentia eis iniuncta, pro eo, quòd

CASVS. Quædam mulier contraxit matrimonium cũ quodã viro inuita & renitẽs (vt dicebat) in xj. anno, poſtea per annũ, & dimidium cohabitauit eidem, tãdem receſſit ab illo, & tam vir quam mulier ad illicitos cõcubitus tranſiuit: poſt hæc dicebat mulier, ꝙ inuita & renitens cõtraxit cũ illo, & hoc volebat probare. vñ ab illo ſeparari debebat: quærebatur, quid iuris? Reſpondet Papa, quãuis xj. annos ab initio habens inuita & renitẽs tradita viro fuiſſet: quia tamẽ poſtmodum ꝑ annũ & dimidium cohabitans eidẽ, in eum cõſenſiſſe videtur, cogi debet ad ipſum redire nec teſtes recipiẽdi ſunt ſi quos mulier vellet inducere ad probãdum, ꝙ nõ conſenſit in illũ, qa mora tãti tẽporis ꝓbationem excludit, cũ illa coactio iã trãſiuerit in cõſẽſum. Vndet mãdat ordinario loci, vt ꝑꝑ hoc ñ dimittat, quo minus cõpellat vtrumq; ad tractãdũ alterũ maritali affectu, niſi ambo vellẽt ad religionẽ trãſire, cũ vterq; fidẽ alteri nõ ſeruauerit. Nota ex iſta decretali præſumptionẽ iuris, & de iure. Item quis tacite uidetur conſentire. Item matrimonium, ꝙ ab initio non tenet, tractu temporis conualeſcit. Item quæ per metũ fiunt per ſequentem conſenſum ualent, nec teſtes in cõtrarium ſunt amodo recipiẽdi. Itẽ mutua delicta pari cõpenſatione tolluntur.

† Cap. 7. e. ti. in 2. cõpil. & pro declaratione liuius decretalis, ui de Oldradũ conſil. 36.

† excludit.

e ¶ Vndecim annos.] & ſic infra duodecim annos poteſt eſſe uxor, & hoc ſi malitia ſupplet ætatem. inf. tit. proxi. de illis. 2. c. ult. Ber.

[Glo. ſeq. notat per patientiam, &c.]

f ¶ Per annũ, & dimidiũ.] & ita per patientiã ſequẽtis temporis proxime cauſa ſublata eſt per conſenſum ſequentẽ, ſicut inf. tit. prox. de illis 2. & inf. de eo q dux. in matri. quã pol. per adult. ſignificauit. & inf. qui mã. accuſ. poſ. inſuper. Et eo ipſo ꝙ in domũ uiri traducta patienter perficit ætatem, & amplius præſumitur conſenſiſſe. ff. de rit. nupt. minorem. contra quam præſumptionem probatio in cõtrarium nõ admittitur. inf. eo. is qui. & infra de conditio. appoſ. de illis, & præcipuè, quia hæc non poſſet probare ſe uirginem, ſi uir dicat quòd eam cognouit per aſpectum corporis, cum iam ſit corrupta, ut dicit in fine. Item eſt hic argumentum ad multa de tacito conſenſu. 1. quæſtio. 1. conſtat. 50. diſtinct. presbyteros. & ff. de lib. exhib. l. ultim. Vnde uerſus.

Effuge cum poteris, ne consensisse puteris:
Nam si perstiteris, illius uxor eris.

a ¶ Transiuit.] Vnde non vter pōt obijcere alteri adulteriū: quia paria delicta mutua cōpensatione tolluntur. inf. de adulte. c. pen. & vlt. ff. solu. mat. viro atque vxore. & 32. q. 6. nihil. Bern.

Sicut. Communis diuisio. Secunda: ibi, Postulationi tuę. Et continet tria dicta. Secundum, ibi, Quòd si fortè. Tertium: ibi, Quod si de his. Abb.

CASVS. Quidā nomine Laurētius iurauit se ducturū mulierē P. nomine ī man⁹ patris ipsi⁹ mulieris iurantis similiter, ꝙ ei filiam suam traderet in vxorē: nec stetit per virum, sed ꝑ mulierē, quo minus matrimoniū ꝯtraxisſet: postmodū quattuor annis vel quinq; elapsis, quādā aliā E. nomine per verb. de ꝑsēti despōsauit: Quærebatur, quā de istis hēre debeat? Rńdet Papa, & mādat epo, loci, si cōstiterit ei, ꝙ idē Laurētius primā mulierē per verba đ futuro, & aliā postmodū per verba de ꝑsenti despōsauerit, matrimonium secūdo loco contractū legitimū iudicetur, imposita illi viro pęnitentia competenti, pro eo quod primā fidē irritā fecit nisi iuramento suo certum terminū appposuerit, infra quem illā duceret in vxorē, nec stetit ꝑ eū, quin ad statutū terminū matrimoniū cōsummaret: & si forte cū vtraque per verba de futuro ꝯtraxerit, primū iuramentū ipsum seruare compellat, & de secundo sibi pœnitentiam iniungat. Si vero de his non constiterit ad plenum, tādiu adhuc de cā cognoscat, donec super his plenius instruatur. Nota, ꝙ matrimoniū ꝑiudicat iuramēto. Item iuramentum primo factū seruandum est, nisi fortius vinculum superueniat. Item si per me non stat, quo minus faciam quod promisit: non est mihi imputādū. Itē vbi paria vincula sunt, primū tenet, ſm ñ obligat. Itē q̄diu iudex plene īstruat de cā cognoscere dēt.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

b ¶ Iurantis.] hic videtur promitti factum alterius, & ꝙ alteri possit stipulatio fieri. Sed contra, Insti. de inuti. stip. §. alteri. ff. de verb. obli. l. stipulatio ista. §. alteri, & l. stipulatione, & si puella nollet illi nubere, non dē pater periurus dummodo per patrem non stet: quia hoc solum intelligitur iurare se facturum, & curaturum, vt illa contrahat cum illo si poterit alias esset periurus. De hoc dicitur sup. eo. ex litteris. 2. Bern.

† Fernatinati. Ferent. Feranen.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. cōpl. Et de materia, & intellectu, Vide Dñi cū Sotū li. 4. sen. d. 27. q. 2 art. 5. & Couar. in epitome. l. 4. decr. par. 1. c. 5.

ad alienos, & illicitos concubitus vterq; transiuit.[a]

¶ Innocentius tertius 10 Fernatin. † episcopo.

¶ Sponsalia de futuro etiā iurata, soluuntur per secunda sponsalia de præsenti, non autem per secunda de futuro.

CAP. XXII.

Sicut † ex litteris tuę fraternitatis accepimus, 20 cum L. parochianus tuus, P. mulierem se ducturum in coniugem, in manus patris eiusdem P. iurantis,[b] quòd eam sibi traderet in vxorem, proprio firmauerit 30 iuramento, nec per virum steterit, sed per[c] mulierem potius, quo minus inter eos matrimonialis solēnitas sit secuta: quattuor postmodum vel quinque annis[d] elapsis, idem L. E. 40 mulierem per verba de pręsenti, (vt eius consanguinei asserunt) desponsauit, & infra. ¶ Postulationi tuæ taliter respondemus, quod si tibi constiterit, quòd idem L. P. per verba de futuro, E. vero desponsauerit 50 per verba de præsenti: imposita ei pænitentia cōpetēti, quia primam fidem irritam fecit (nisi forsan in iuramento suo certum terminum, infra quem dictam P. duceret in vxorem, præfixit; nec per eum sterit, quin ad statutum[e] terminum matrimonium consummauerit) matrimoniū secundo loco contractum legitimum iudices, & ad illud seruandum compellas[f] eundem.

¶ Quod si forte per verba de futuro sponsalia cum vtraque contraxit, iuramētum primum, sicut licite factum est, ipsum seruare compellas, de secundo ei pænitentiam iniuncturus. Quòd si de his non constat ad plenum, tamdiu[g] adhuc cognoscas, de causa, donec super his sufficienter † instruaris.

¶ Idem Arelatensi archiepiscopo.

¶ Mutus, & surdus, & omnes, qui non prohibentur matrimonium contrahere possunt.

CAP. XXIII.

Cum † apud sedem Apostolicam: & infra.

c ¶ Per mulierem.] vnde non fuit ei imputandum; & hoc verū fuit. arg. sup. de offi. ord. pastoralis. & 47. dist. ꝙ ad nos, & sup. eo. de illis immo pro cōpleta 1 habendi est cond. tio. ff. de condi. & demonstrare ꝙ uisi.

d ¶ Quinque annis.] non tenebatur sponsus tādiu expectare, nisi vellet. C. de spon. l. 2 nisi causa subesset. ff. eo l. pe mult. sed hoc veraciter si termin⁹ fuisset appositus, vt inf. sequitur. vbi iuramētum interuenit. Ber.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Ad statutum terminū.] sed vī, ꝙ ēt nihilomin⁹ post terminum teneat. arg. sup. de do. & contu. cū dilecti. ff. đ arb. l. Celsus. §. 1. Sed aliud est in matrimonio: quia res ipsa nō capit tātam dilationē, propter periculū fornicationis. s. vt lite non cōtest. quoniā. §. 1. & vbi terminus apponitur, vltra terminum non tenetur ad ꝯtrahēdū: aliàs nihil operaretur appositio termini, vbi terminus nō opponit, ei nocet, qui vltimo est in mora. ff. de peri. & cōm. rei. vēd. illud sciēdum. & quia nulla est ꝯtractaobligatio de pręsenti: 2 sed in contrarijs obligatio est pura, & đ ꝑsēti, quare obligatio non tollitur ꝑ lapsū terminū, sed solutione eius ꝙ debetur. arg. ff. de act. & oblig. l. obligationū 2. §. placet. & ita ista sunt dissimilia, & nō contraria.

[Gloss. seq. signat contrarium, & remittit.]

f ¶ Seruandum compellas.] supr. eo. ex litteris. 2. Arg. contra sup. eo. requisiui. Dic, vt s. eo. tit. ex litteris 2.

[Glossa. sequen. argu.]

g ¶ Tamdiu.] sic s. de proba. causam matrimonij, & 60 j. de consan. & affi. ex litteris, & 30. q. 5. iudicantem. Et ita est hic arg. ꝙ in causa matrimoniali secundo inducantur testes super eodem articulo post publicationem vt in prædictis capitulis.

Cum apud.] Primo ponit decisum exordium. Secundo consultationem, ibi, Sane. Tertio responsionem ibi, Ad quod. Quæ tria facit. Primo ponit duas rationes: Secundo respondet ibi, Videtur. Tertio soluit obstaculum ibi, Cum quod. Abb.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum mutus, & surdus possit contrahere matrimoniū: Respondet Papa. edictum de matrimonio cōtrahendo ꝓhibitorū est, ꝙ est ... quicunque non ꝓhibetur per iura, per consequēs cōtrahere pōt, & ... cōsensus sufficit ad matrimonium contrahendum; Vnde si mutus, & surdus velint

1 Quare ergo imponit pęnitētia de fide mētita, ex quo p eū nō stetit, vt t. f. dicit? rńde, licet hoc narret, ei pro se hoc cr... nō debuit, sed ... dū Host. immo nō impo neret pęnitē tia si cōstabit de hoc infra vers. nisi. Io. And.

2 Vnde lege apposit⁹ erat terminus ad tollēdā obligationē. Vñ si ñ fiat solr. remanet prima obligat o. hic pfge bat ad obligationē ꝯtrahendā: vñ cū nō stet p vi rū: nō imputatur ei. Ad dec. tñ ꝙ in iudicio loqtur qđ reddit in inuitū. ff. de verb. obli. ter stipulantē. Io. And.

† Sufficiētius † Cap 3. e. ti. in 3. compil. Et de materia videlicet ꝙ matrimoniū contrahatur per nut⁹, & signa inter cōsensus nos exprimēta vide Theologos li. 4. sen. dist. 27. & ibi Sot. q. 1. ar. 3.

sint contrahere, & inueniant cũ quibus, eis non dẽt denegari, quia qđ nõ possunt verbis, per signa valent declarare, Not. ꝙ edictũ de matrimonio ꝓhibitoriũ est. Itẽ quod non prohibet, concessum intelligitur. Itẽ solus cõsensus facit matrimoniũ. Itẽ in matrimonio idem faciũt sign. q̃ verba; & hoc intelligẽ cum contrahentes voluntatẽ suam verbis exprimere ñ possunt. Item non refert an verbis vel signis quis declarat voluntatem suam.

[Glo. seq prin. rec. per q. secundo quærit de dubitationis causa, quam assignat, illam fortificans: cui respondet.]

a ¶ Surdus. q̃ prorsus non audit. qa de alio non est dubiũ, q̃m potest postulare. ff. de postulan. l. 1 §. pp causam, sic ergo surdus & mutus possunt 1 cõhere matrimoniũ ff. de iure do. mutus, & ĩ eod. tuæ. Quæ fuit ergo dubitatio hmõi quæstionis? illa potuit esse dubitatio; quia certa forma est expressa ad cõtrahẽdũ. ĩ. eo. si inter. & ĩ. de sponsa. duorũ, licet. Et qa isti non possunt seruare illam, dubitatur qd iuris. & quantum ad ecclesiam verba sũt necessaria. ĩ. eod. tit. tuæ, vnde altero sub tracto nõ videbatur matrimonium, argu. 1. q. 1. detrahe. Sed non est ita quia solus cõsensus sufficit, vt hic dicit, & 23. q. 2 sufficiat. Vnde 2 si non potest exprimi per verba exprimatur per nutum, vel signum, vt hic patet in fi & ĩ. eo. tuæ

b ¶ Prohibitorium. Jvt 30 q. 4. qui spũale. Vnde omnes admittũtur, qui non expresse ꝓhibentur, ff. de ꝓc. mutus. simile. ff. de testi. l. j. aliter accipitur prohibitoriũ, ff. de no. ope. nun. prætor. hoc enim interdictum.

c ¶ Non prohibetur. arg. id quod nõ prohibet, cõcessum videtur. Ar. ꝯtra, ff. de colle. illi. l. 3. & 2. q. 5. cõsuluisti. De hoc traditur. s. de transla. inter corporalia.

1 Hic patet. ꝙ dixi ĩ tex. glo. intellexisse de illo q laboratal tero morbo tiñ. Io. An.

† Verzellensis, Versel. Vercellen.

†Cap. 4. eo. tit. in 3. cõp. Et de materia & Itellectu vide Magistrũ & Doctores lib. 4 sen. dist. 34. & Couarruuiã in epitome lib. 4. de cr. pa. 2. c 2.

† al. ita; pro posuit corã nobis.

2 Concor. text. in Auth. de nupt. §. nuptias. colla. 4. & i. nuptias. ff. ꝯ argu. iu.

¶ Sane consuluisti nos, vtrum mutus & surdus [a] alicui possint matrimonialiter copulari: Ad qđ taliter respondemus, quod cũ prohibitorium [b] sit editum de matrimonio contrahendo, vt quicunque nõ prohibetur, [c] per consequentiã admittatur; & sufficiat ad matrimonium solus consensus illorum, de quorum, quarumq; cõiunctionibus agitur: Videtur, quod si talis velit cõtrahere, sibi nõ possit, vel debeat denegari: Cũ qđ verbis non potest, signis valeat declarare.

¶ Idem Vercel. † episcopo.

¶ *Furiosus matrimonium contrahere non potest.*

CAP. XXIIII.

Dilectus. ¶ filius R. proposuit, † quod filiam suam cuidã matrimonialiter copulauit: & infra.

¶ Cum autem eadem mulier cũ ipso viro, qui cõtinuo furore [c] laborat, morari non possit, & † propter alienationem furoris legitimus non potuerit interuenire consensus; Mandamus, quatenus si rem noueris ita esse, præfatas personas cures ab inuicẽ separare.

¶ Idẽ Brixieñ. † episcopo.

¶ *Solo consensu legitimo contrahitur matrimoniũ, sed verba requirũtur quo ad probationem: & intellige, vel alia signa æquipellentia. hoc dicit secundum intellectum, quem tenet Panormitanus.*

CAP. XXV.

Tuæ. † fraternitati; & infra. ¶ Postulasti verum ex solis verbis, & ex quibus matrimonium contrahatur. Nos igitur

Dilectus.] Primo decise narrat factum. Secundo causas inserendo respondet: ibi, Cum autem Abbas Siculus

CASVS. Quidam nomine Robertus filiam suam cuidã iuueni matrimonialiter copulauit, ignorans, ꝙ ille iuuenis esset furiosus: vnde petebat filiæ suæ ꝓuideri. Rñdet Papa, ꝙ cũ mulier illa cum ipso viro qui cõtinuo furore laborat, morari non possit, & propter alienationẽ furoris legitimus inter eos consensus interuenire non potuit; mãdat Papa episcopo loci, vt si res taliter se habuerit prædictos ab inuicẽ studeat separare Nota, quòd qui non potest consentire, non potest matrimonium contrahere.

d ¶ Copulauit. ignorans quod ille esset furiosus. B.

[Gl seq primo distinguit tempus contractus, & postea. Secundo obijcit & soluit. Tertio quærit; argu. proponit duas opi. contrarias, quas concordat.]

e ¶ Furore. si tpe ꝯtracti mrĩmonij taliter laborabat, non fuit matrimonium, 32. q. 7. n q; furiosus. sim. de reg. ficur. si tamen tẽpore sanę mentis cõtraxit durat, vt in c. neque furor. quia etiã retinet dignitatẽ. ff de statu homin. q furere, & ff. de sponsa. furor. & retinet filios in potestate. ff. de his q. sũt sui vel alien iur. l. patre furioso. sed quomodo potuit hoc esse, quia si qñ mulier ista con traxit. laborabat illo furore, stu ta fuit. sed hoc non est verisimile, ꝙ aliqua cum tali cõtraheret: sed si tũc non laborabat furore, tenuit matrimoniũ: vñ adueniẽte furore nõ dissoluit: ergo nõ debent isti separari: quia initium considerandũ est. vt 32 q. 7 hi qui & c. neque. Põt dici ꝙ ille tẽpore cõtract⁹ erat furiosus, & pater iste & filia ignorabãt ill lum furiosum: Sæpe enim furiosi sunt cõstituti in conspectu vmbratæ quietis. ff. de acq. pos. ꝙ meo. §. si furioso. nec tñ sunt mentis sanę, licet videãtur: & si ista mulier cum eo ꝯxit, non tenuit matrimoniũ: & si hoc probauerit, separabunt. Et qui talli furioso tradit possessionem, non transfert eam in ipsum, nec adipiscit possessionem, sed tradens eam perdit: sufficit enim si existimat se trãsferre ff. de acq. pos. ꝙ meo. §. si furioso. quandoq; tñ furiosus p dilucida interualla redit ad sanã mentẽ, & tunc si cõtrahat, tenet. arg. 7. q. 1 quamuis & 3. q. 9. indicas. & ff. de offic. præsi. diuus. & C. de cur. furi. l. penult. Sed pone ꝙ mulier cõtrahat cũ furioso, si consentiat in eum postquã reuersus est ad sanam mentem; nunquid est matrimonium? Videtur ꝙ sic. s. de eo, qui dux. in matrimo. quã pol. per adul. ca. 1. & cap. veniens. & ĩ. de coniu. ser. ꝓposuit, Ioan. dixit, ꝙ non est matrimonium; quia ibi nõ fuit consensus. 30. q. 2. vbi non est. ff. de ver. obl l. 1. verũ est, quod vixit Ioannes, si referas te ad primũ consensum. Tan. dixit ꝙ est matrimonium, quod intellige non ex tunc, vt referas te ad primum, sed vt ex tunc ex nouo consensu. Bẽr.

† Forte legẽdũ; & pp alienatione mentis. sed nullus ex an tiquis codicib. adstipulatur.

3 Hoc est verũ, vt patet ĩ antiqua cõpilatione, in qua scriptũ est ita R. miles ꝓposuit, ꝙ Opizoni Rufina filiã suam matrimonialiter copulauit, ignorans, ꝙ Opizo esset furios⁹, &c.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cõp. Et de materia, & ĩtellectu vide plene pTheologos li. 4. sẽ. dist. 27. vbi Sot⁹ late q. 1. ar. 3. adde. Cauarruuiã in epitome lib. 4. decre. p. 2. c. 4. in principio.

Tuæ fraternitati. Per legitimum consensum contrahitur matrimoniũ; inter eos tñ qui loqui possunt, debet cõsensus verbis exprimi. hoc dicit. Primo ponit quæstionem. Secundo eius solutionem, quam probat exemplis. Secunda ibi, Nos igitur. Abb.

CASVS. Quæsitum fuit a Papa, vtrum per sola verba possit ꝯtrahi matrimoniũ; & si p sola verba, quæritur ex qbus. Rñdet Papa, ꝙ matrimoniũ in veritate cõtrahit per legitimũ cõsensum viri, & mulieris, sed verba necessaria sunt quantũ ad ecclesiam. exprimẽtia cõsensum mutuũ de pñti; & p cõsensum reuera cõtrahitur matrimonium; quia multi possunt contrahere matrimoniũ per consensũ mutuum sine verbis,

dũmodo per aliqua ſigna conſenſum exprimãt. Sed pueri ante legitimos annos per ſola verba nõ ꝯhunt, cũ antea eorum conſenſus non ſit legitimus. Not. ꝙ ſolus cõſenſus facit matrimoniũ expreſſis verbis, vel ſignis. Item mutus poteſt contrahere matrimoniũ. Item pueri non poſſunt matrimoniũ cõtrahere. quia nõ poſſunt conſentire.

inquiſitioni tuę taliter reſpondemus, q̄d matrimonium in veritate cõtrahitur per legitimum viri, & mulieris conſenſum: [a] ſed neceſſaria ſunt quantum ad eccleſiam, verba [b] conſenſum exprimentia de pręſenti. Nam [c] ſurdi † & muti poſſunt contrahere matrimonium, per conſenſum mutuum ſine verbis. [d] & pueri ante annos legitimos per verba [e] ſola nõ contrahunt, [f] cum intelligantur minime conſentire.

¶Idem.

¶ *Si alter contrahentium vtitur verbis dubijs, animo decipiendi mulierem, & eã poſtmodum cognoſcit carnaliter, iudicatur pro matrimonio in foro iudiciali: ſecus in pœnitentiali, hoc dicit ſecundum verum, & communem intellectum.*

a ¶ Conſenſum.] 27. q. 2. ſufficiat. ſ. eo. cũ ad locum.

b ¶ Verba.] licet em̄ ſolo conſenſu cõtrahatur matrimonium ſine verbis, vt in mutis. ſ. eo. cum apud. tamen in his qui loqui poſſunt non contrahitur ſine verbis per quæ exprimatur cõſenſus, q̄ ad hoc inuenta ſunt. 22. q. 2. is autem qui. Vel per aliquod aliud, puta ipſo facto per q̄d intelliguntur conſentire, ꝯheretur matrimonium, ſicut dicit lex de fideicõmiſſo; q̄d nutu relinqui poſſit, dum tñ poſſit loq. 1 C. de fidei. l. & in epiſtola. ff. de lega. 3. nutu. Si tamen parẽtes cõtrahant pro filijs præſentibus, & ſcientibus, ſufficit nutu eorum taciturnitas 32. q. 2. honorantur. ff. de ſpon. ſed ea quæ patris. Et idem credo ſi per alios ꝯtrahat̃ ſubſequente annuli ſubarrhatione, vt no. j. tit. prox. c. vlt. in prima notula. Et in multis ſolus cõſenſus nõ ſufficit immo ſigna neceſſaria ſunt conſenſum exprimentia. Et ita hoc idẽ faciunt ſigna in mutis, quod verba in loquẽtibus. ſ. eo cum apud. Et hoc intellige cum matrimoniũ contrahitur ſolis verbis exprimentibus cõſenſum mutuũ de præſenti; & hoc expreſſe apparet ex forma cõſultationis, dum dicit vtrũ ex ſolis verbis: & ad hoc reſpõdet: ſecus in matrimonio pręſumpto, vbi ipſo facto præſumptiue cõtrahitur matrimoniũ. j. eo. is qui. Et ſecundum quod no. j. ti. prox. c. vlt. & ſup. de re iud. tenor.

† Dictio, ſurdi, deeſt in oĩb. antiqs codicibus.

1 Niſi morb. eſſet ei ĩpedimento, ita dicit lex nutu. Io. An.

ADDITIO. Et idem credo ſi per alios contrahatur ſubſequẽte ſubarrhatione, vt no. j. e. c. prox. in prima notula, & milius. inf. ti. proxi. c. vlt.

c ¶ Nam.] & iſtud, nam, reſpicit, quod dixit ſ. per legitimũ viri, & mulieris conſenſum: quia mutus contrahit per conſenſum.

d ¶ Sine verbis.] ſed non ſine ſignis, vel nutibus. ſ. eo. cum apud.

e ¶ Verba.] ergo patet, ꝙ duo ſũ neceſſaria ad iſtud ſacramentum, ſcilicet verba, 2 & ſigna vel conſenſus altero ſubtracto non eſt matrimoniũ, ſicut dicitur de baptiſmo. 1. q. 1. detrahe.

2 Cõcor. gl. infra. l. cum nouiſſimi, C. de pſcrip. xxx. annor.

f ¶ Non contrahunt.] quia non poſſunt reddere debitum. j. de frig. & malefi. quod ſedem, & conſenſum nõ habẽt, vt hic dicit: quia ætas illa ignorat quid videat C. de fal. mo. l. 1. Ber.

Tua nos.] Generaliter ſummari ſic poteſt: Non eſt matrimoniũ vbi alter ꝯhentiũ non conſentit, hoc dicit. Sed hoc ſummariũ nullam dubitationem hẽt. Primo ponitur cõſultatio. Secũdũ rñſio: ibi, Sup quo. Secũda vero eſt duplex prima quo ad forum iudiciale. Secũdo quo ad pęnitentiale: ibi, Nos autem. Abb.

CAP. XXVI.

Tua † nos duxit fraternitas cõſulendos: & infra. ¶ Cõſequenter quæſiuiſti: cum quandam mulierem [g] quidã aliter inducere nequiſſet, vt ſibi cõmiſceretur carnaliter, niſi deſpõſaſſet eãdẽ: nulla ſolẽnitate adhibita, vel alicuius pſẽtia, dixit illi, Te Ioãnes deſpõſat: cũ ipſe Ioãnes nõ vocaret̃, ſed finxit ſe vocari Ioãnẽ, nõ credẽs eſſe cõiugiũ, eo q̄d ipſe non vocaret̃ hoc nomine, nec habere propoſitũ cõtrahẽdi, ſed copulã tm̃ exequendi carnalẽ: vtrum inter prædictos ſit matrimoniũ celebratũ, cum mulier conſenſerit in eundẽ, & † ille diſſenſerit, & diſſẽtiat, nec † aliud quicq̃ egerit, q̃ ſuperiꝰ eſt expſsũ, niſi q̄d cognouerit eãdẽ? ¶ Super quo tibi reſpondemus, quod cum pręfa-

CASVS. Quidam iuuenis ſæpe reqſierat quãdam mulierẽ, vt ei carnaliter ꝯmiſceretur, ſed ipſa conſẽtire nolebat, niſi deſponſaret eandẽ; tandẽ nullo præſente, ac nulla ſolemnitate adhibita dixit illi mulieri: Ioãnes te reſpõſat: cum non vocaret̃ Ioãnes, ſed finxit ſe ſic vocari, nõ credẽs ppea matrimonium cõtrahere cũ eadem, ex eo ꝙ ipſe nõ vocaret̃ Ioãnes, nec habebat propoſitũ cõtrahẽdi cũ ea, nec cõſẽſit in illã: Quæritur, vtrum ſit matrimoniũ inter eos? Rñdet Papa, ꝙ cum præfatus vir mulierẽ illã deſponſauerit ſub ppria perſona, & ſub nomine alieno, quo vocari ſe finxit, & inter eos ſit carnalis copula ſubſecuta, vr̃ pro matrimonio pręſumendum, niſi expreſſe dictum fuiſſet Papę, ꝙ ille nec propoſuit de cõſenſu illã ducere in vxorẽ. Itẽ dicit Papa, ꝙ ſi res ita ſe habet, videlicet ꝙ ille non ppoſuit eã ducere in vxorẽ, nec conſenſit in eam, non debet ex illo facto matrimoniũ iudicari: quia ibi non inuenitur ſubſtantia cõiugalis cõtractus, nec forma cõtrahendi matrimonium quia ex altera parte dolus ſolũmodo affuit, & defuit omnis cõſenſus, ſine quo matrimonium non cõtrahitur. Nota quod ad hoc vt matrimonium contrahatur, neceſſe eſt, vt vterq; contrahentium conſentiat in alterũ, & ꝙ forma verborũ per quã matrimoniũ cõtrahit̃, expreſſe vel tacite exprimat̃, & ſic ſubſtãtia & forma neceſſaria ſunt; alias nõ eſt matrimoniũ. Item deſtructo principali deſtruitur acceſſoriũ.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cõp. Vide B. Th. quodlib. 5. q. 8. art. 15. Adrianũ ſuper 4. ſentẽ. tract. de matrim. q. 2. & Syluestriũ in ſumma verbo. mat. imo uium. 4 q. 8.

† In codice Barbatię ita & ille diſsẽſerit in eandẽ, & diſſentiat.

† Nec aliud aliqd egerit.

[Gl ſeq. obijcit, & rñdet. Secundo quærit, & ſoluit.]

g ¶ Mulierem.] ſi iſte deſponſauit iſtam mulierem. quibuſcunq; verbis vſus fuerit, Potius conſiderãdũ eſt quod fuerit factum, quã quid dictũ. arg. ſ. de appel. ad audientiam, & j. de ver. ſig. in his, C. plus valẽ quod agi. ſi quis. Itẽ ſimulatio ſiue dolus non impedit matrimonium ſpirituale. 27. diſtin. quod interrogaſti. ergo nec carnale. Sed hęc non procedunt; quia ſimulatæ nuptię non ſunt nuptiæ. ff. de rit. nupt. ſimulatæ, & propter rationẽ, quæ inferius redditur. Sed pone ꝙ aliqs proteſtetur coram pluribus, ꝙ omnia quę dicet vel faciet, non faciet animo cõtrahendi matrimoniũ, & poſtea publice dicat, cõſentio in te, nũquid eſt hic mrimonium, vel nõ; In caſu iſto dico ꝙ ecclia iudicare debet pro matrimonio; 3 quia recurrendum eſt ad cõmunẽ verborum intelligentiã. ſ. eo. ex litteris. 1. Talia enim uerba non poſſunt ſeruire ſuæ intentioni,

3 Et recte, nã aliter daret oĩb. mrimonia contrahẽtibus materia ſic proteſtãdi, vt poſtea diuerterent à cõiugibꝰ ſi diſplicerẽt. Io. An.

tioni. præterea si probet ꝙ illa verba protestatus fuit primo, potuit postea recedere ab illa voluntate, & cõsentire in illam, & hoc vr per illud qđ postea publice facit, & si dicat quod adhuc tempore cõtractus erat in eadẽ voluntate non creditur ei: quia cõtra eum dẽt fieri interpretatio, qui dolum adhibet, vt dictum est sup eo. litteris. 1.

a ¶ Copula subsecuta. Vir nõ vr cõsensisse. inf. eo. is qui & inf. de coad. appo. de illis, & c. per tuas.

b ¶ Videtur forte.] quibusdã non recte intelligentib. est dubium, sed recte intelligentibus nõ est dubium.

c ¶ Qualiter tibi cõstiterit. immo bñ potuit cõstare: quia vir ille hoc ei cõfitebat: qa hoc dicimur scire ꝙ ab alijs audiuimus, 22. q. 5. hoc videtur. Vel quia ille hoc ei confessus fuit in pnĩali iudicio ĩ quo cuilibet ẽ credendum, vt ĩ. de hom. significasti, qa soli sibi fit præiudicium; vñ non est verisimile, ꝙ fit immemor suæ salutis, 1. q. 7. sancimus, sed ĩ iudicio pro tribunali non crederetur ei ĩ præiudiciũ alteri⁹.

d ¶ Nec forma.] nota, ꝙ ad esse matrimonij duo sunt necessaria, s. substãtia & forma, sicut ad esse hominis, pro substantia est ibi cõsensus, & pro forma verba ad exprimẽdum consensum deputata, quam formã habes, int. e. si inter. ĩ. de spon. duorum. licet præter, & quia hic defuit substantia & forma, nullum fuit matrimonium. Idem esset, & si alterum deesset, sup eo. cum apud, & ca. tuæ, & inf. de frigi & malefi quòd sedem, & matrimoniũ quamuis duo exigat, res tñ simplex est & indiuidua, 27. q. 2. §. 1. & matrimonio præsumpto ipsum factum habetur pro substantia, per quod præsumitur sufficiens consensus, inf. eo. is qui.

e ¶ Sine quo. sup. eo. cum locum, & 27. q. 2 sufficiat. Ber.

† De multiplici errore circa matrimonium, & qualis error illud impediat, vide Magistrũ, & theolog. li 4 sen. dist. 30.

† videretur.

1 Idẽ materia, & forma quæ qualis sit in sacramento matrimonij mulieris discepatur à Theologis Scholasticis sed de hoc art. vide plene p Sol. l. 4. sen. d. q. 1. ar. 6. & d. 26 q. 2. ar. 2. ad 1. argum.

tus vir prædictã desponsauerit mulierem in propria persona, † & sub nomine alieno, quo tunc vocari se finxit, & inter eos sit carnalis copula subsecuta, [a] videtur, † forte [b] pro cõiugio præsumendum, nisi tu nobis expresse scripsisses ꝙ ille nec proposuit, nec cõsensit illã ducere in vxorem; quod qualiter [c] tibi constiterit, non videmus.

¶ Nos autem quid iuris sit rescribentes, dicimus, ꝙ si res ita se habuerit, videlicet, ꝙ ille eam non ꝓposuit ducere in vxorem, nec vnquam consensit in prædictam personam, non debet ex illo facto coniugium iudicari: cum in eo nec substantia coniugalis contractus, nec forma [d] contrahendi coniugium valeat inuenire: qm̃ ex altera parte dolus solummodo affuit, & defuit omnino consensus, sine quo [e] cetera nequeunt fœdus perficere coniugale.

¶ Idem episcopo Beluacen.

¶ Ad denunciationẽ unius honesti viri, qui defert consanguinitatem, et de fama vel scandalo docet, impeditur matrimonium contrahendum.

CAP. XXVII.

Cum † in tua diœcesi; & infra,

¶ Sane, quia contingit interdum, ꝙ aliquibus volentibus matrimoniũ contrahere, bannis [f] (vt tuis verbis vtamur) in ecclesijs editis, ac nullo contra dictore publice comparente, licet [g] fama† priuatum impedimẽtum deferat parentelæ, cum ex parte contrahentium, iuramẽta maiorum de sua propinquitate (vt suspicionis tollatur materia) offeruntur, † quid tibi sit faciendum in casibus huiusmodi, quę siuisti; Ad quod taliter respondemus, quòd si persona [h] † grauis, cui fides sit adhibenda, tibi denunciet, quòd hi, qui sunt matrimonio copulandi, se propinquitate contingant, & de fama [i] vel

Respondet Papa, ꝙ si persona grauis, cui merito sit fides adhibenda, denũciat, ꝙ illi sunt cõsanguinei, & de fama probat vel scandalo, aut etiam ipse iudex de plano certificari per se possit, iudex nõ solum debet iuramẽta parentũ sponte oblata non recipere, sed ẽt debet illos cõpellere, vt à tali cõtractu desistant, ex quo fama vel scãdalum est probatum, si moniti induci non possent, vel contra famã huiusmodi iuramenta exhibeãt ꝓpinquorum alioquin si persona denuncians talis non fuerit, vel si talis fuerit, & de fama vel scandalo nõ probaueri, monẽdi sunt ne cõtrahant, sed non cõpellendi. No. ꝙ qui denũciat, dẽt esse honesta persona & grauis, alias repellitur à denunciando. Itẽ fama vel scandalum impedit matrimonium contrahendum. Item contra famam probatio admittitur.

f ¶ Bannis.] i. denũciationib. 2 & hodie consuetudo ista reducta est ad ius cõmune. inf. de clande. despon. cum inhibitio.

[Gl seq. no. rationẽ, & reddit contrariũ, & soluit.

g ¶ Licet fama priuatum.] & sic est fama aliquid qđ dicitur occultum siue priuatũ, s. de coha. cleri. & mu. l. tua, & iõ dicitur fama priuatũ impedimentũ: quia per famam solã non cõstat de impedimẽto, nisi alia probatio adsit, vt c. tua. Sed si fama hæc erat de consanguinitate, quare, non interdicitur matrimonium? vt inf. de consan. & affi. super eo, quod signatur pro contrario, sed non est contrarium, quia hic non constabat de fama, vt inf. dicitur, sed denunciatur fama, vel priuatũ impedimentum deferebat, vnde primo debet inquiri de fama, contrarium intelligitur quando constat de fama.

[Gl. seq. signat contrariũ, & soluit, arg. & remittit.]

h ¶ Persona grauis immo & turpis persona videtur admitti ad impedimentũ, s. eo. præterea. 2 Sed illud obtinet cum impedimentum oritur à persona denũciante 3. consanguinitatem, quæ tenetur reuelare impedimentum cõsanguineo, 35. q. 3. si homo. Est ergo hic arg ꝙ criminosi non admittuntur ad denũciationem criminum. ar. 35. q. 6. eps in synodo, & s. de testibus cogen. ꝓterea. §, 1. De hoc no. 2 q. 1. si peccauerit.

Gl. seq. alleg. duas concor. & signat vnum contrarium.]

i ¶ De fama.] ergo fama probari potest, sup. de testi. tam litteris, & c. cũ causam 1. Arg. contra. inf. de acc. qui-

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cõp. Denũciãdũ est pnblice in ecclesijs inter quos mrimoniũ sit cõtrahẽdũ. cõc. Lat. sub Inn iij. c. 51. ꝯc. Tri. sess. 24. in decreto de refor. mat. c. 1

† Vide Iuliũ Cla. in pracrim. §. fi. q. 6. vnde ĩtelliges quæ ad hunc locũ spectant

† offerantur

† Vide citatos s. hocti, in c. ꝓterea.

2 Et forte dicebãt bãna qa sub banno, vel sub pęna excõicationis ꝓcipiebat sacerdos, ꝙ null⁹ impedimenta celaret. a. 16 q. 1. scđm Hos. Io. An.

3 De hoc articulo videlatius hic ꝑ Hostiens. & Io. And.

Cum in tua.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Ad quod. Abb.

CASVS. Quidam vir & mulier volebant contrahere matrimonium secundum consuetudinem loci; propositum fuit publice in ecclesia, vt qui sciret impedimentũ, illud exponeret. Sed nullus apparuit ꝯdicens fama tamen priuatũ impedimentum parentelæ deferebat, vt omnis suspicio tolleretur, ex parte cõtrahentium offerebantur iuramentum maiorum suorũ ex propinquitate sua, quia nulla esset cõsanguinitas inter eos. Quæritur, quid sit in hoc artic. faciendũ;

inquisitionis, in fin. Item sola denũciatio nõ impedit matrimoniũ, nisi adsit fama, & ita sola fama impedit mr̃imoniũ, inf. de ꝯsan. & affi. sup eo. & vnus testis s̃. de testi super e. 2. sed iste denũcians nõ testificabat.

[Gl seq. elicit vnum notabile.]

a ¶ Scandalo.] nota, ꝙ pp scãdalũ impeditũ mr̃imoniũ, vt hic patet, sic ĩ de cog. spi. sup e. in fi. Et ita hẽs, quòd scãdalũ si ue consuetudo reddit aliquos ĩhabiles ad cõtrahẽdum, ꝯm quod notatur in illa decr. super. eod.

b ¶ De plano.] summaria cognitio sufficit hic, sic inf. de accu sicut olim, & ca. olim. sic eo. modo vr̃ ꝙ iudex possit ĩquirere de fama alicui⁹ d̃ plano, & sine iudiciorũ strepitu. multiplex. n. clamor famã inducit, ita vt prælatũ moueat ad inquirendũ. inf de accu. qualiter & quãdo 2.

[Gl seq. elicit vnum notabile.]

c ¶ Famã no hic, ꝙ si probes famã ꝯ aliquẽ, ꝙ põt probari contrariũ ad tollendã famã, & ita si pbasti aliquẽ esse malæ famæ, iste potest probare se esse bonæ famæ, 2 q. 5. presbyter, & c. si mala.

d ¶ Arbitriũ q. d licet multa dixerim⁹, & te instruxerimus, & multa dicãt iura circa hãc materiã, tñ cum ex varijs causis varia ꝓsumãtur. nec pp malitiam hominum, & varietatem tporum certa regula dari possit, finaliter arbitrio tuo relĩquimus, vt pẽsatis personis, causis, & tpib. facias hoc vel illud arg. inf. de homi sicut, de trãsac c. fi. ff. de vsur. mora ff de test. l. 1. ff de ver. obl. cõtinuus, & no. sup c. præterea 2. & c. sicut. in fi. & inf. c. seq. secũdum Host. Io. And.

scandalo [a] doceat: aut etiã per te ipsum possis certificari de plano: [b] non solum debes iuramẽta parentum sponte oblata, nõ recipere verum etiã eos, qui sic cõtrahere nituntur, si moniti induci nequiuerint, cõpellere, vt à tali cõtractu desistant, vel cõtra famã [c] huiusmodi, secundum tuæ discretionis arbitrium, [d] iuramẽta exhibeant propinquorum. Alioquin si persona denuncians non extiterit talis, vt diximus, vel † de fama, Vel de scandalo non poterit edocere, ad desistẽdũ monere poteris, nõ compellere contrahentes.

¶ Honorius iij. episcopo Berneñ. †

¶ Mulieri, quæ negat se in matrimonium consensisse, non creditur, marito probante contrarium, secus si probat se consensisse per metum qui potest cadere in constantem virum.

CAP. XXVIII.

Consultationi † tuæ breuiter respondemus, ꝙ mulieres, quæ veniunt ad valuas ecclesiæ benedicẽdæ cũ sponsis, & ibi reclamantes affirmant, se nunquam in eorum matrimonium consensisse, audiri (sponsis legitime probantibus contrarium) non oportet; cum legitimis & idoneis testibus non debeat illarum simplex assertio [e] præualere.

¶ Sane illis, † quæ benedictione accepta, mox à sponsis aufugiunt ante carnis copulam [f] subsecutam, asserentes se nunquã in illos veraciter consensisse, sed metu illato compulsas, verba protulisse consensus, licet animo dissentirent, non statim est audientia deneganda: sed de illato metu est cum diligentia [g] inquirendum: & si talis metus inueniatur illatus, qui cadere potuit in constantem [h] virum, † erunt non immerito audiendæ.

¶ Gregorius ix.

¶ In matrimonijs & sponsalibus debet esse libertas, vnde in eis promissio pœnæ non obligat.

CAP. XXIX.

Gemma † mulier nobis exposuit, quòd cum T. filia eius cum C. contraxit † matrimonium, B. de Alferio † ea occa-

tim ante carnalem copulam aufugiunt à spõsis, dicẽtes se nullatenus in illos consensisse, sed cõpulsę per metũ proferebant verba consensus, sed ãio dissentiebant: Quæritur, vtrũ istæ sponsæ sint audiendæ? Rñdet ꝙ sic, & si talis met⁹ ꝓbatus fuerit, qui possit cadere in ꝯstantẽ virũ, à spõsis merito sunt separãdæ. No. ꝙ potius testib credendum est, q̃ simplici assertioni alicuius. Itẽ matrimonium per metu con tractum, qui possit cadere in constantẽ virum non valet.

e ¶ Assertio] assertioni illarũ nõ ẽ credẽdũ, sed potius testib. q iurati ꝓbauerunt ꝯriũ, si ergo velẽt probare cõtrariũ vr̃ ꝙ sint audiendæ, sed nõ vr̃ ꝙ possent hoc probare, cum sit negatiua, s. quòd nũquã consenserunt, sup. de ele. bonę memoriæ. immo possent probare metũ, vt dicit in fin.

f ¶ Ante carnis copulam. secus si post: q tunc consensisse vñr, ita ꝙ postea in contrariũ reclamantes, nõ audiãtur, su. eo. ad id qđ, & ĩ. q ma. acc. ꝓ insuper

g ¶ Cum diligẽtia.] no. ꝙ dicit, cũ diligẽtia: q a vbi maius periculũ vertitur, cautius, & diligentius agendum est, 7. q. 2. cap. vlt & circa maiora maius periculum vertitur, 42. dis. qui dicamus, ff. ad Car. l. 1. § si quis, §. 3 & arg. 16. dist. miramur, vñ causę matrimoniales non sunt cõmittẽdę nisi iurisperitis, 2 & qui potestatem hẽant, iudicandi. ĩ. de consan. & affi ex litteris, i fi.

ADDITIO. Nec potest compromitti in matrimonijs, sup. de transac. c. vlt. & sup. de rest. iu integ c. pen.

h ¶ In constantẽ. sic su. e. veniens. 2 Et talis metus continet mortis periculum, aut corporis cruciatum. C. de transac. interpositas, s̃. de his, quæ vi metusve causa fiunt cum dilecti, & c. perl tum, 31 q. 2. Lotharius, & ea. causa, q. 2. si verum, aliàs vanus timor non excusat. ff. quod met. causa. metum 2 ff. de re iud si quis ab alio. Ber.

ADDITIO. Hoc autem arbitrio discutitur iudicantis, & ff. quibus ex cau. ma. l. metus.

Consultationi. Duos casus determinat. Secundus ibi, Sane. Abb.

CASVS. Consuetudo est in quibusdã locis, ꝙ sponsus & sponsa cum debẽt benedici, veniũt ad valuas ecclesiæ, id est, ad ostia ecclesiæ: sponsa tunc dicit, ꝙ nunquam consensit in sponsum matrimonialiter, sed sponsus vult probare contràriũ, scilicet quòd in matrimoniũ illlus cõsensit. Quæritur, vtrũ sponsa sit audienda, & dicitur, ꝙ non debeat audiri, cum eius simplex assertio nõ debeat legitimis testib. præualere. Secũdo ponitur alius casus. Quidam desponsauerũt aliquas in vxores; sponsæ benedictione recepta, sta-

Gemma. Duo facit. Primo ponit mulieris querelam Secundo dat iudicem, ibi, Cum itaque. Abb. Sic.

CASVS. Teberga filia Gemmæ, dum esset infra vij.

† & de fama &c.

† Besgueneñ Besgueñ. Besgueceñ. Besgueoñ. Bononieñ.

† Vide præ alijs hic Hẽricũ Boich, & Præpositũ

† Vide Couar. in epit. li. 4. decretaliũ p. 2. c. 3. § 4. & seq. ad de citatos s̃ hoc tit. in c. cum locum.

1 Nisi appareat eas inuitas detentas & cognitas, secundũ Vin Io. And.

† Adde quis dica. ut talis metus, not. gl & Do. in l. qui in aliena. §. fina. ff. de acq. hæ.

† Vide cõc. Trid. ses. 24. de ref. ma. c. 9, & Cou. in epit. li. 4. decretalium p. 2. c. 3. §. 7.

† cõtraxerit

† de Alfio.

2 Per iurisperitos non intelligas laicos, sed eos q hẽnt notitiã vtriusq. iuris, & theologię, nã causę matrimoniales iudicib. ecclesiasticis sũt cõmittẽdæ. ꝯc. Tri. ses. 24. d̃ sacramento matri. cano ne. 12.

annum constituta, contraxit sponsalia cum Petro filio B. de Alferio, præsentibus ipsa Gemma & B. prædicto pœna fuit apposita à parentibus, vt pars, quæ contraueniret, pœnam alteri parti persolueret. Postmodum dicta T. contraxit matrimonium cum alio C. nomine: Vnde hac occasione dictus B. a prædicta Gēma pęnam in stipulatione appositā nitit extorquere vñ ꝯquesta est dño Papæ: Papa dicit, cū matrimonia libera debeāt esse: & iō stipulatio pęnæ in mřimonio, vel spōsalib. apposita merito sit improbanda. Mādat Papa, quatenus, si est ita, iudex dictū C. per excōicationē ꝯpellat, vt à petitione dictę pęnæ desistat. Nā ꝗ matrimonia siue sponsalia libera dēnt esse ab oī coactione personę vel pecunię: & si pęna fuerit apposita, non tenet promissio siue stipulatio pęnæ.

[Gl. seq. ponit duas lecturas: secundum primam duplex est causa: iuxta secūdam vna tantum.]

a ¶ Infra septēniū.] vnde non tenuerunt spōsalia, j. ti. prox. litteras. accessit, & s. de restit. spol. ex parte: ergo nec pęna etiamsi licita fuisset: aliàs non tenuit: quia si principale non tenuit, nec accessorium, s. de re iud. cum inter. & C. de legi. non dubium, cum suis concor. sed si post vij. annos forte consenserunt, & tenuerunt sponsalia: pœna tamen non tenuit. Ber.

b ¶ Libera debeant.] ab oī coactione. s. e. cum locum. c. requisiuit. & etiam à pęna pecuniaria, vel hic patet.

Gl. seq. recitetur per q. s. an teneat stipulatio arrharum. tenet quod sic, argum. contrarium, reddit ad primum.]

c ¶ Stipulatio.] stipulatio pęnæ in sponsalibus apposita non tenet propter rationem, quæ redditur in littera: sed arrhas datas pro sponsalibus perficiēdis amittit, qui resilit sine iusta causa, C. de spon. vlt. & ff. de verbor. oblig. Titia: vnde hæc decr. sumpta fuit, C. de inut. stip. l. 2. & hic. Sed videtur, ꝗ idem sit in arrha quod dicitur de pęna: quia eadem est ratio vtrobique: ergo eadē debet esse prohibitio, & idem ius. s. de confir. cum dilecta, cum alijs concor. ibi positis: & s. de transl. inter corporalia: sed secus est secundum leges, vt dicit lex pręDicta de spons. in C.

ADDITIO. Vel dic, ꝗ arrha est res fauorabilis, & etiam matrimonium, & ideo arrha potest esse in matrimonio, pęna vero non, quia res est odiosa, vt ibi dicitur.

IS, qui fidem.] Primo ponit thema, ex quo tacite elicitur quæstio. Secundo illam soluit, & rationem submittit. ibi, Ad primum Abbas.

CASVS. Quidam iuuenis dedit fidem cuidam mulieri, ꝗ eam duceret in vxorem, & eam postmodum carnaliter cognouit: postea in facie ecclesiæ cum alia matrimonium contraxit. Quæritur, quam istarum debeat habere? Dicitur, ꝗ ad primam redire tenetur, quia licet præsumptum primum matrimonium videatur, tamen contra talem præsumptionem probatio in contrarium non est admittenda. Vnde sequitur, ꝗ matrimonium postea de facto contractum, nullum sit. Not. ꝗ hæc est præsumptio iuris; & de iure, contra quam probatio non admittitur.

sione, quod inter P. filium suum & prædictam puellā infra septennium [a] constitutos, sponsalia contracta fuerunt, pęnam soluendā à parte, quę contraueniret in stipulatione appositā, ab ipsa nititur extorquere. Cùm itaq; libera [b] matrimonia esse debeant, & ideo talis stipulatio, [c] propter pœnæ interpositionem † sit merito improbāda: Mandamus, quatenus, si est ita, eundem B. vt ab extorsione prædictæ pœnæ desistat, ecclesiastica censura compellas.

† imposirio nem.

¶ Idem episcopo Cęnoman.

¶ Sponsália de futuro trāseūt in matrimonium per carnalem copulam subsecutam, sed non per nisum carnalis copulæ tantū. h. d. cum c. fi. infra eodem.

CAP. XXX.

IS, † qui fidem dedit M. mulieri super matrimonio contrahendo carnali copula subsecuta, & si in facie ecclesiæ ducat aliam & cognoscat, ad primam redire tenetur: [d] quia licet præsumptum primum matrimonium videatur, contra præsumptionem [e] tamen huiusmodi nō est probatio admittēda: Ex quo sequitur, quòd nec verum, nec aliquod censetur mattimonium, quòd de facto est postmodum subsecutum.

d ¶ Redire tenetur.] sic s. e. veniens. & j. de cōd. appo. de illis. & c. per tuas.

[Gl. seq. distinguit circa præsumptiones in fi. obijcit, & sol.]

e ¶ Contra præsumptionem,] nota circa huiusmodi præsumptiones: 1 ꝗ præsumptio alia est iuris, & canonis, siue legis, alia hominis, alia naturæ, alia facti. Præsūptio iuris & canonis siue legis, siue iuris, siue de iure, quod idem est, nō recipit probationem in ꝯrium, vt lex præsumpsit, mulierem stipulatū dotē sibi reddi, quæ nō est stipulata: & si qs vellet probare ꝯrium non auditur. C. de rei vxo. actio. l. 1. §. 2. Idem est in arrogato qui semper intelligitur stipulatus quartā partem de bonis arrogatoris, si emancipatur, ff. de adop. si arrogator: & de tali loquitur hic. Et ita præsumptum dr̄ istud matrimonium: similis pręsumptio est. 11. q. 1. si qui clericorum: & j. qui matrimo. accus. poss. insuper sim. s. e. ad id quod, & 54. dis. fraternitatem & inf. de Iudæ. c. vl. quod loquitur in eodem casu cum c. fraternitatem. Præsumptio hominis est cum præsumitur ꝯ aliquem hominem pp malam famam contra hanc præsumptionam bene admittitur probatio in contrarium. s. e. cū in tua: & 2. q. 5. presbyter, & c. si mala fama. j. de pur. cano. cum P. & ff. quod met. cau. non est verisimile. Præsumptio naturæ est, vt cum exhæredo filium meum, præsumitur contra me, ꝗ iniuste exhæredauerim eum, & hoc pp naturam, & iō hęredes mei probare tenentur, ꝗ iuste exhæredauerim eum. C. de inof. tes. l. omnimodo. ver. si tñ. Præsumptio facti alia præcedentis circa futura, vt si semel calūniatus es contra me, & iterum velis me accusare. præsumitur modo te velle iterum calumniari. ff. de accus. si cui §. ijsdem. 3. q. 10. placuit, & ca. si accusatorum: & s. de præsum. mandata & ea. scribam eis. Præsumptio facti subsequentis circa præterita est, vt si aliqui fuerint accusati de crimine adulterij, quod depellebant prætextu proximitatis, si postea in matrimonium se coniunxerint, manifeste præsumitur facinus, in quo accusati fuerunt, C. de adulte. si hi qui adulterij. ff. ad Macedo. item si filius. aliàs incipit, sed Iulianus. §. interdum, circa fin. & in authent. vt nulli iudi. §. si quis vero collat. 9. Et est alia præsumptio iuris tantum, vt si vir diu cohabitauit vxori, præsumitur ab eo cognita. 23. quæstio. 1. dixit dominus. & 27. quæstio. 1. nec aliqua. & contra hanc præsumptionem probatio admittitur, supra de probat. proposuisti. & ff. de proba. si chirographum 2. sed hic non fuit substantia. & forma coniugalis contractus. de qua dr̄ s. eo. tua, vnde non est matrimonium. Satis dicitur hic fuisse substantia & forma: quia consensus & forma fuit hic, licet per verba de futuro, quæ per

† Pręter Hēticū Boich, & Præpositum hic, vide Conar. in epitome lib. 4. decretal. par. 1. c. 4. §. 1.

1 De materia huius glossæ vide Alciatū in trac. de p̄sūptio. & Io. Milleum in pract. criminali, tractatu de p̄sumptione & Simancā de catholic. inst. ti. 50

2 Cācellatio chirographi p̄sumptionē facit de solutione debiti, recipit tñ probationem in contrarium. Io. And.

per carnalem copulam subsequentem fiunt de præsenti præsumptiue; sed per carnalem copulam subsequentē præsumitur consensus, per verba præcedentia designatur forma, licet illa ab initio fuerint de futuro. Ber.

SI inter v rum.] Duo sunt dicta. Secundum ibi, Verum. Abb. Sic.

CASVS. Si inter virū & vxorē cōsensus de pn̄ti interuenerit sub hac forma verborū: & ego accipio te in meā, & ego accipio te in meū; vel p alia verba cōsensū exprimētia de pn̄ti, siue iurm̄ īteruenerit, siue nō, non licet alteri postmodum ad alia vota transire: quod si fecerit, ēt si carnalis copula sit subsecuta, debēt separari, & primū mr̄imoniū in sua firmitate manere. Sed si inter eos verba interuenerint de futuro. vtroq; dicente alteri, Ego accipiam te ī meā, & ego accipiā te in meum: vel simi lia verba: si alter cū altera per verba de p̄senti postmodum cōtraxerit, non dēnt separari, ēt si inter ipsam & ptimū iurm̄ interuenerit, sed de fide mentita ei est pœnitētia iniūgēda No. ꝙ iurm̄ nō est de substantia matrimonij.

¶ Vide Dn̄icū Sotū li. 4. sen. di. 27. q. 2. ar. 5. Syluestrum in sūma verbo sponsalia. q. 10. & Couarruuiā in epitome li. 4. decretaliū, par. 1, c. 5.

[Gl. seq. arg. alleg. 2. iura. subdit signa sufficere, alleg. contrarium.]

¶ Idem.

¶ Sponsalia de præsenti nō soluuntur per sequens matrimonium, etiam carnali copula consummatum: sed sponsalia de futuro etiā iurata, soluuntur per sequentia de præsenti.

CAP. XXXI.

SI † inter virum & mulierē legitimus consensus interueniat de præsenti, ita ꝙ vnus alterum mutuo cōsensu, verbis cōsuetis exp̄sso recipiat vtroq; dicente: [a] ego te in meam accipio: & ego te accipio in meū, vel alia verba [b] cōsensum exprimētia de præsenti: siue sit iurm̄ [c] interpositū, siue non, non licet alteri ad alia vota [d] transire: quod si fecerit, secundū matrimonium de facto cō tractum (etiam si sit carnalis copula subsecuta) separari debet, & primum in sua firmitate manere. ¶ Verum si inter ipsos accessit † tantummodo promissio de futuro, vtroque dicente alteri ergo te recipiam in meam: & ego te in meū: siue verba similia: si alius mulierem illā per verba de præsenti desponsauerit, etiam si inter ipsam & primum iuramentū interuenerit (sicut diximus) de futuro, huiusmodi desponsationis intuitu, secundum matrimoniū non poterit separari, [e] sed eis est de violatione fidei pænitentia iniungenda.

† accesserit

a ¶ Dicēte. ergo altero loquente tm̄ nō est mr̄imoniū: qa nō loquēs suū cōsensum nō exprimit. arg. 30. q. 2. c. 1. Item ar. ꝙ q tacet, nō cōsentit, qa verba sunt necessaria consensum exprimentia. s̄. eo. tuæ sim. ff. de procu. filiusfamilias, §. inuitum, 1. & si consensum exprimat alter aliquo signo vel nutu, licet nihil exprimat ore, satis videtur idem. Argu. contra, ꝙ non sit matrimonium: quia stipulatio nō cōtrahitur nisi vtroque loquēte, ēt si annuat sine verbis, ff. de verb. oblig. l. 1. in princ. & §. si quis ita. ergo idem in matrimonio, ar. istius litteræ: v troque dicente. muti tñ sine ista forma contrahere possunt, dum tamen consensum exprimant signis. s̄. eo. cum apud, & ff. de iure do. mutus, arg. ff. de tute. muto. & illa signa æquipollent huic formæ: & ita non refert, dummodo consensus exprimatur, etiam in loquente subsecuta subarrhatione per immissionem annuli: nam multæ propter verecundiam annuunt potius quàm loquantur, maxime præsentibus parentib. 32. q. 2. honorantur.

1 Dr̄ procurator inuitus, qui expresse nō cōsentit: Io. And.

b ¶ Alia verba.] s̄. e. ex parte, & 30. q. 5. §. si qs diuinis.

c ¶ Iuramentum.] & ita iuramentum non est de substantia matrimonij.

d ¶ Ad alia vota.] ad religionē tñ bñ posset ante carnalem copulā transire, s̄. de conuer. coniug. ex publico.

[Gl. seq. dat vnum simile.]

e ¶ Non poterit separari.] quia fortius vinculum superuenit, & sic soluuntur sponsalia, non obstante iuramento: sic & votum simplex soluitur superueniente matrimonio, 27. dist. si vir. & 27. q. 3. nuptiarum. & minus punitur propter bonum matrimonij subsequentis, vt c. si vir. Ber.

¶ Idem.

¶ Nisus ad copulam nō facit sponsalia de futuro trāsire in matrimonium.

CAP. XXXII.

ADolescens, † qui desponsatam sibi per verba de futuro, licet sępe nisus fuerit, carnaliter nō cognoscēs, cum alia postmodum per verba de præsenti [f] contraxit: non primam, cum qua nec fuit verum matrimonium ex forma contractus: nec præsumptum, [g] cū conatus [h] non habuisset effectum: sed secundam debet habere vxorem.

ADolescens.] Ponit dictū casum inserens ibi, Cū qua. Abbas.

CASVS. Adolescens quidam cum quadā ɔ̄xit per verba de futuro, nisus fuit sæpe illam cognoscere, sed nō potuit postmodū cū alia ɔ̄xit per verba de præsenti, quærit, q̄ illarum dēat habere? Dr̄ ꝙ primam habere non pōt: qa cū illa non fuit verum matrimoniū, nec præsumptū, qa conatus no habuit effectum, & ita secundam habebit vxorem. No. ꝙ conatus siue volūtas sine effectu non nocet: & verba cum effectu accipienda sunt.

f ¶ De pn̄ti ɔ̄xit.] & hic sic soluta fuerūt priora sponsalia. s̄. c. pro xi. & j̄. de spon. duorū duob. & sic remanebit cum secunda, & aget pęnitentiam de fide mentita, vt dicit c. duobus. Ber.

† Pręter Do. & hic, vide Geminianū & Francum in c. 1. §. idem, de despō. impub. li. 6. Syluestrū in sūma, verbo: mr̄imoniū. 1. q. 16. & Alciatum trac. de pręsump. regula 3. præsumptione. 38.

g ¶ Nec p̄sumptum.] verum non fuit, quia ibi nō fuit cōsensus de præsenti: præsumptum non fuit, quia non fuit carnalis copula subsecuta. De præsumpto matrimonio habes sup. eod. is qui. s̄. de re iud. tenor. & vbi de hoc. & 27. q. 2. si quis vxorem.

[Glo. seq. no. effectum ponderandum, non conatum vel verba, allegans plura iura in contrarium.]

h ¶ Conatus.] no. ꝙ conatus siue voluntas sine effectu non nocet, vt hic patet. & de pę. di. 1. hæc aūt verba & §. cognationis pęnam. & ff. quib. mo. pig. vel hypo. solu. sicut. §. si voluntate, & 17. q. 4. si quis suadente & ff. quod quisque in l. 1. in fi. Et eum condemnatum accipere debemus tantum, qui iure condemnatus est, ita vt sententia teneat: & si nulla est sententia, non dicitur condemnatus, ff. de re iudi. si se. §. condemnatum. Item argum. quod verba cum effectu sunt accipienda, s̄. de cle. non resid. relatum, & ff. ne quis eum qui in ius vo. est vi exi. l. pen. §. docere. Argum. contra, quod voluntas seu conatus delinquentis puniri debeat: quamuis sine effectu. s̄. de bigam. nuper, & c. vl. & 51. dist. si quis post acceptum, & de pænit. dist. 1. si quis non dicam. si quis cum telo. & quattuor §. seq. & ff. de extraor. crim. l. 2. & C. si quis quacunque præd. po. l. 1. in princ. 2. & s̄. eo. iuuenis.

2 Punitur in x. libris auri. præditus ptā te, qui min[a] pro nuptijs infert subiectæ uel patē tib. ēt si nuptias nō peregerit. Ioā. And.

DE

DE DESPONSATIONE IMPVBERVM.

¶ Supra visum est de spõsalibus in genere, nunc de eis submittit in spẽ: s. de illis, quæ contrahuntur per impuberes. Vel aliter, & sic: Quia ad sponsalia cõtrahenda, certa ætas determinata est à iure: ideo subijcitur ista rubrica, in qua tractat de ætate habili ad sponsalia, ideo, &c.

De hac materia vide 30. q. 2. & facit, 20 q. 1. c. 1. & repetitur in Sexto Abb.

TITVLVS II.

De desponsatione impuberum.

¶ Hormisda. Eusebio epõ.

¶ *Pater pro filio impubere spõsalia cõtrahit: pro pubere vero nõ, nisi cõsentiat.*

CAP. I.

TVa† fraternitas requisiuit de filio adulto, quẽ pater matrimonium vult contrahere, si sine voluntate adulti filij facere potest. Ad quod dicimus, si aliquo modo non consentit [a] filius, fieri non posse.

¶ Potest autẽ filium nondum adultum (voluntas cuius discerni nõ potest) pater, cui vult matrimonio tradere. Et postquam filius peruenerit ad perfectam ætatem, omnino debet [c] hoc adimplere.

¶ Nicolaus Papa.

TVa fraternitas.] Habet tria dicta. secundum: ibi, Potest tertium ibi, Et postquam. Abb. Siculus.

† Cap. 2. eo. ti. in 1. cõpi. Vide concil. Trid. ses. 24. de reto. matric. 9. B. Th. in qõnib. additis, ad 3. p. q. 47. ar. 6. & Sot. li. 4. sen. d. 29. q. 2. a. 4

CASVS. Pater vult quòd filius eius contrahat cum aliqua muliere, filius adultus non vult cum illa cõtrahere: Quærit an pater, filiũ copellere possit, vt cũ illa ɔ̃trahat? Dr̃, ꝙ si filiꝰ nõ cõsentit: hoc fieri non potest: Sed filiũ nondũ adultũ potest pater cui vult in matrimonium tradere, quia ipsius voluntas adhuc discerni non põt. Sed postquã venerit ad legitimã etatem, dẽt factũ patris ratum hr̃e, si sibi placuerit, sed nõ cõpellitur. Not. quòd libera dẽt esse voluntas in mr̃imonio ɔtrahẽdo & filius non adultus ĩ hoc patri subiacet. Item pater nõ potest cogere filium adultũ ad contrahendum. Filium vero nõ adultum cogere potest, vt videtur, quod verum est quo ad sponsalia, non quo ad matrimonium, quod patet cum dicitur in littera: venerit ad legitimam ętatem, & illud quod postea sequitur, debet exponi de debito honestatis, non necessitatis.

[Gl. seq. reci. per q. quid si filius vel filia coactione patris. &c.]

a ¶ Consentit.] si coactione paterna ductus consentiret in aliquem, quam alias non esset ducturus, eam voluisse videtur, & est matrimoniũ. ff. de rit. nup. si patre cogi tñ non debet. ff. eo. non cogitur, & C. de nup. nec si ium, nec potest eum compellere inuitum. ff. de spon. filiofamilias, quia inuitæ nuptiæ difficiles exitus cõsueuerũt habere [illegible] prox. requisiuit, & 31. q. 2 §. 1. secus vr̃ de filia secundum alios, nam illa contradicere nõ põt, nisi pater dederit ei turpem, vel moribus suis indignum. ff. de spon. sed quæ patris, secus tamen secundum canones, 1 inf. tit. prox. cum locum, & 27. q. 2. sufficiat. Ber.

b ¶ Debet.] debito honestatis, non necessitatis, sup. de [illegible] c. 1.

1 Neque est à sanctione canonũ recedendũ quicquid leges ciuiles iubeãt.

VBi non est.] Primo ponit dictum. Secundo excipit ibi Nisi. Tertio exemplificat ibi, Vt pote. Abb.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ aliqui quorum vterque vel alter ad legitimam ætatẽ ad matrimoniũ nõ peruenerit, cõiungi nõ dẽnt, nisi forte aliqua iusta cã interueniente vt puta pro bono pacis: cuius contrarium fuit cã huius prohibitionis, puta contrahebant aliqui in minori, ætate, cum ad ætatem legitimam perueniebant, displicebat alteri, & sic non contrahebant, propter quod scandalum & odium inter parentes oriebatur. No. quòd pro bono pacis reformando toleratur matrimonium, quod aliàs fieri interdiceretur.

¶ *Impuberes ambo, vel alter nisi pro bono pacis, cõiungi non debent.*

CAP. II.

VBi † non est consensus, [c] & infra.

¶ Districtius inhibemus, ne aliqui, quorum vterq; vel alter ad ætatem legib. vel canonibus [d] determinatam, non peruenerit, coniungantur. [e] Nisi forte aliqua vrgentissima necessitate interueniente, vt pote pro bono pacis [f] talis coniunctio toleretur.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cõp. Pannormi. lib. 6. titu. 18 c. 3. siue. cap. 122. Gratiã. 30. q. 2. c. vbi non est, vide Syluestrũ in sũma verbo. spõsalia. q. 3.

c ¶ Cõsensus.] verus, vel præsumptus.

d ¶ Canonib.] ætas ad matrimonium ɔ̃hendum tã secundũ leges quem ſm canones est xij. annorum in femina, ff. de ritu nup. minorem, & ĩ. e. continebatur. In viro xiv. annorũ, infra eo. attestationes, quã tum ad sponsalia ætas vij. ann. ff. de spõ. & in sponsalib. inf. e. litteras, accessit, & c. duo. Ber.

[Gl. seq. ponit duas lecturas.]

e ¶ Coniungantur.] matrimonialiter: qa consentire non possunt. inf. de frigid. & malefi. ꝙ sedem. Vel intellige quantũ ad sponsalia: & iõ prohibent, quia sæpe mutant postea voluntatem, vnde propterea oritur discordia ĩter ipsos, & diuertentes consanguineis copulantur, vt sup. tit. px. iuuenis, quod esse 1 õ potest, sup. tit. prox. sponsam. Ber.

f ¶ Pacis.] nota pro bono pacis admittẽdum, quòd aliàs prohibetur, 3. q. 6. hoc quippe. Vnde versus.

Pax vt seruetur, moderamen iuris habetur.

¶ Isidorus. †

¶ *Puberes sunt quo ad matrimonium, qui ex habitu corporis concipere, & generare possunt.*

PVberes à pube sunt vocati, i. à pudentia [g] † corporis nuncupati, quia hæc loca primc lanuginẽ ducunt. Quidam tamẽ ex annis puberratẽ existimãt .i. eum esse puberem, qui xiiij. annos [h] impleuit, quamuis tardissime [i] pu-

† Libro 11. Etymologiarũ, c. 2. & c. 7 c. ti. ĩ 1. cõp. Et vide p̃ ceteris hic Hostiensem.

† Fortassis legẽdũ à pudẽdis, vt apud Isidorum, ꝙ & textui cõuenit, sequitur .n. quia hæc loca primo lanuginẽ ducũt ꝙ recte obseruat Ant. Augus. sed de his vocibus consule humaniorũ litterarũ professores.

PVberes.] Primo narrat dictum. Secundo refert vnam opinionem, ibi. Quidam. Tertio aliud dictum. ibi, Certum. Quarto aliud. ibi, Et puerperæ. Abb.

CASVS. Isidorus interpretatur quis dicatur pubes. dicitur enim pubes à pudentia corporis, quia loca illa primo lanuginem ducunt Quidam tñ computant pubertatem ex annis primis, i. illum puberem dicunt, qui annũ xiv. compleuit, quãuis tardius pubescat. Sed verum est, illum puberem esse qui ex habitu corporis pubertatem ostendit, & generare possit, & puerperæ dicuntur, quæ in puerilibus annis pariunt. No. quòd in matrimonio contrahendo non debet considerari tempus, sed vtrum sit talis, qui generare vel concipere possit, tam in masculo, quàm in femina.

1 Hæc gl. nõ inuenitur in antiquis exẽplaribus.

g ¶ Pudentia.] i. a pudore quem patiebantur inspicientes, & inspecti in partib. siue membris pudendis, vt Insti. quib. mod. tu. fi. circa prin.

h ¶ Xiv. annos.] 20. q. 1. illud, & s. de reg. ad nostram.

[Gl. seq. quærit. opi. ponit, contrarium sol.

i ¶ Tardissime.] quid si iste q̃ iã cõpleuit xiiij. annos, talis apparet ꝙ nullo modo possit generare, & contrahat,

nat, nũ quid tenet matrimoniũ. Dicũt.q.dã, ꝙ tenet matrimoniũ: contrariũ credo, 1 quia nec est pubes, vt inf. dĩ: nec in eo reperiuntur tria bona matrimonij, q̃ sunt fides, proles, & sacramentum, 27.q.2.oẽ itaque. iste nõ est talis, qui possit hr̃e prolem: quod ẽt satis patet per litterã sequẽtẽ. Arg. contra inf.e. de illis.

[Gl. seq. distinguit pubertatem matrimonij & tutelæ.]

a ¶ Ostendit, & gñare.] ergo pubertas ex vigore naturali, non ex annorum numero cõprobatur, qđ verũ est, quo ad matrimoniũ contrahendũ, vt dixi, ĩ.e. de illis. 2 & c. vlt. vbi malitia supplet ętatẽ, ex quib. ẽt probatur, quòd mr̃imoniũ consideratur ex pubertate tm̃, & non ex annorum numero: quo ad tutelã vel curam ætas annorũ tm̃ consideratur. C. qñ tut. vel cu. esse de. indecorũ. insti. q. mo. finitur tu. in pri. sed quoad matrimonium bene ispicitur mulier, & ẽt vir, an sint apti ad matrimonium, 27. q. 1. nec aliqua. & s̃. de prob. pro posuisti, & c. causam matrimonij. Ber.

Litteras. Qui desponsauit minore septẽnio, cum eius m̃re ɔ̃here pt̃ secus si tpe sponsaliorum erat maior: qa si tũc fuit minor, & eadem volũtate permanẽte facta sit maior qa si cũ m̃re ɔ̃hit, & eã cognoscit, nec matrem hẽbit, nec filiam, h.d. Communis diuisio. secunda ibi, Consultationi. Abb.

CASVS. Quidam cum esset ætatis legitimæ ad mr̃imoniũ ɔ̃hendum, desponsauit quandam puellam in cunabulis, postmodum cognouit matrem, & eã in vxorem accepit, Dubitabatur, an eã in vxorẽ hr̃e possit? Respondet Papa. quòd si pręfatus vir matrem puellæ in vxorẽ accepit, antequam puella septimum annum compleret, matrimonium tenet: quia huiusmodi desponsationes, quæ inf. septimum annũ fiunt, nullæ sunt; veruntñ, si postquam puella vij. annum compleuit, vir ille matrem accepit: quia ex tunc placere consueuerunt sponsalia, matrimoniũ illud separari debet, & nec matrem, nec filiam habere poterit. No. quòd sponsalia ante septimum annum contracta nulla sunt, post septimum annum valent, & tenent. Item quod ab initio nõ valuit tractu temporis valere incipit.

[Gl. seq. arg. signat contrarium, & b. remittit.]

b ¶ Dissoluas.] arg. quòd sponsalia contracta de facto non inducunt publicæ honestatis iustitiam, arg. cõtra. sup. tit. prox. ad audientiam, vbi de hoc, & c. iuuenis.

c ¶ Ex tunc.] s. post septem annos, 30 q. 2. vlt.

d ¶ Placere cõsueuerint.] & si placuerunt. sola ratihabitione confirmantur, licet ab initio nulla fuissent; & intelliguntur ratũ hr̃e, nisi expresse cõtradixerint ætate legitima adueniente, vt hic colligitur, sed intelligo ꝙ sponsalia debeant placere, cũ simul cohabitant: quia tunc intelligũtur consentire, ex quo non contradicũt. ff. de ritu nup. minorem, secus credo si seorsum habitãt: quia tunc, nõ intelliguntur consentire, nisi vel verbo, vel ipso facto, puta quia vadit ad domũ suam vel dat aliqua munuscula, & consimilia, q̃ sponsi facere ɔsueuerunt, argu. ad hoc ini. c. prox. in princi. vbi dicit, & postea in eum nõ consenserit. Item arg. ad ea q̃ frequentius accidũt iura adaptari debent, 28. dist. de Syracusanæ, & sup de cle. coniuga, diuersis fallacijs C. de sa. lib. tol. l. vnica. §. sed & si quis huomini, & 14. q. 5. denique & inst. t. de re. diui. §. illud. & 19 q. 2. duæ sunt, & ff. d̃ serui. rust. præd. cum cessant, §. per pluriũ ff. de vsuca. l. iusto. 1. rñso. in fi. ff. de legi. nam ad ea, & 3. q. 5. accusatores. imò quãdoq. ad ea quæ nunquam vel raro accidunt. ff. si pars hære. pe. l. antiqui. 19. dist. in canonicis, in fine. ff. de reg. iur. ea quæ raro, de conse. dist. 4. sanctum est baptisma. in fin. C. de legi. hære. si maior. & 51. distin. qui in aliquo. ver. quicunque. ff. de statu. hom. non sunt & l. s. q. 2 Sol. regulariter obtinet prima rubrica. Cõtraria casualia sunt, quæ negotijs non cohærent. ff. de regu. iu. ea quæ rare.

e ¶ Filiam.] quam habere non potest propter affinitatem superuenientem, 35. q. 3. nec eam quam, nec matrem propter publicæ honestatis iustitiam, vt inf. cap. proxi. & sup. tit. prox. ad audientiam, & inf. eo. continebatur, §. vlt. Ber.

1 Idem dixit Alanus in c. 3. eo. ti. in 1. conpl. quòd omi. sit i hac sua collectione Raymundus, hæc tñ gl. opinio nõ placet hic. Io. And. tu eum videto.

besca. Certum autem est eum puberem esse, qui ex habitu corporis pubertatem ostendit, & generare [a] iam potest.

¶ Et puerperæ sunt quæ in annis puerilib. pariũt.

¶ Alexander iij. Herforden. † episcopo.

† Herfor. Herforden.

¶ Ex spõsalibus cõtractis cũ minore septennio, non oritur impedimentũ publicæ honestatis, secus si cum maiore vel minore consentiente post septennium, & affinitas sequens dissoluit sponsalia præcedentia de futuro.

CAP. IV.

Litteras tuæ fraternitatis accepimus, ex quarum tenore perpendimus quòd cum quidam esset perfectæ ætatis, quandam puellam in cunabulis desponsauit; procedente vero tempore, matrem puellæ cognouit, & eã in vxorem accepit, & infra.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cõpi. & post conc. Lat. sub Alex. iij p. 12. c. 2. Et de impedimẽto iustitię publicę honestatis, vide quid nouissime cauerit cõc. Trid. ses. 24. de refor. c. 5. adde citatos s̃. ti præcedenti. c. ad audiẽtiã, & de materia videto Couar. in epit. lib. 4. decretalium par. 1. c. 2.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si præfatus vir matrẽ puellæ antequam septimũ annum compleuisset, in vxorem accepit, matrimoniũ non dissoluas: [b] cum desponsationes huiusmodi nullæ sint, quæ in cunabulis fiunt. † Verum si postquam puella septimũ annum cõpleuit, prædictus vir matrem eius accepit vxorem, cum sponsalia ex tunc [c] placere consueuerint: [d] inter eos sententiã diuortij non differas promulgare, nec ipsum filiã, [e] seu matrem habere permittas.

† Vide l. q̃uã ff. de sponsalib. cum ibi notatis.

¶ Idem Eboracen. archiepiscopo.

¶ Sponsalia nulla ex defectu consensus, non creant publicæ honestatis iustitiam: spõsalia vero aliquasic, licet legitimo modo fuerint dissoluta.

CAP. V.

Accessit † ad præsentiam nostram, & infra. ¶ Fraternitati tuæ

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cõ p. & post conc. Lateran. sub Alex. iij. par. 6. c. 7.

Accessit.] Summatum est s̃. c. prox. Distinguit duo membra. secundum ibi, Sane. Abb.

CASVS, Quidã G. nomine contraxit spõsaliã cum quadam puella in minori ætate, siue inf. nubiles annos, & cum ipsa in dictum G. consentire nollet, ab eo fuit per archiepm̃ absoluta: postmodum dictus G. cum matre puellæ matrimonium contraxit, & ex ea filios suscepit; Dubitauit archiepiscopus, vtrum matrimonium illud teneret, & an filij eorum legitimi sint habeudi? Super hoc Papa consultus respondet, & mandat archiepiscopo, quatenus si cõstiterit ei, quòd puella non esset vij. annorũ, cũ præfato G. desponsata fuit, & quòd idẽ G. fuisset absolutus ab ipsa, matrimonium illud legitimum iudicet, & prolem eorum legitimnm denunciet quia desponsationes infra vij. annum, non tenent si cõsensus postea nõ accedat. Si vero dicta puella antequam

2 Formabit ibi casus de ancilla, cui relicta erat libertas, si tres liberos pareret: peperit unum, & postea tres uno partu, ultimus est liber. Io. An.

10 20 30 40 50 60

mandamus quatenus ſi tibi cõſtiterit, quod puella non eſſet ſeptennis, quando G.† deſponſata fuit, & poſtea in eum non cõſenſerit,[a] & quod idẽ G.† ab huiuſmodi deſponſatione per te fuerit abſolutus,[b] † matrimonium inter eundem G.† & matrem puellæ celebratum, pręcipias inuiolabiliter obſeruari, & eorum prolem[c] denũcies eſſe legitimam: quia deſponſationes & matrimonia ante ſeptem annos fieri non poſſunt, ſi cõſenſus poſtea nõ accedit.[d] Sane ſi præfata puella ante deſponſationem[e] ſeptimũ annum compleuerat, licet prędictus vir à deſponſatione ipſius puellæ, ipſo iure[f] fuerit abſolutis, cũ ea in eum cõſentire noluerit: inhoneſtum[g] tamen videtur, vt matrem eius habeat, cuius filia fuit † ſibi deſponſata.

¶ Idem Nouircen. epiſcopo.

¶ Si impubes deſponſata, & traducta petit licentiã pubes facta alteri nubendi, non auditur, ſi vir iurat ſe eam cognouiſſe: nec auditur, ſi nondum pubes, ſed proxima pubertati probetur cognita. Et ex ſponſalib. contractis cum impubere maiore ſeptennio, oritur publica honeſtas.

C A P. VI.

Continebatur † in literis tuis, quod cum quædam puella infra nubiles annos, cuidã in vxorem tradita fuerit, & ab ipſo traducta: hæc ad nubiles annos peruenieus, alij nubendi licentiam poſtulauit, aſſerens ſe in eundẽ nullatenus conſenſiſſe: & infra.

¶ Conſultationi tuę taliter reſpondemus, ꝙ cum in decretis† [h] habeatur expreſſum, quòd ſi vir dixerit, quod vxorem ſuam cognouerit, & † mulier negauerit, viri ſtandum eſt[i] veritati, præfato viro qui dicit ſe mulierem ipſam cognouiſſe, fides eſt adhibenda, ſi id firmauerit iuramento.[k]

¶ Si aũt fuerit ætati pro-

q̃ deſponſata prædicto G. fuiſſet, vij. annũ cõpleuerit, q̃uis ab ipſa abſolutus fuiſſet, quia in eũ conſentire nolebat, matrem puellæ hr̃e non põt. No. ꝙ diuortium dr̃ celebrari, inter quos nullũ fuit matrimonium. Itẽ ſpõſalia ĩ. vij. annum ɔ̃cta non tenent, & ita nõ impeditur cõiungi, q̃ contraxit cũ matre illius puellę, dummõ poſt ſeptimũ annũ adinuicem non conſenſerit. Itẽ ratihabitio ſubſequẽs confirmat contractũ præcedantem.

a ¶ Conſenſerit.] dic ſup hoc, vt s̃.c. ꝓxi.

b ¶ Abſolutus.] maxime. hæc abſolutio factũ tm̃ reſpicit, cũ nulla fuiſſent ſpõſalia s̃.c. proxi. Ber.

c ¶ Prolem.] q̃a vbi matrimonium legitimũ eſt, & filij legitimi erunt, 34. di. ſi q̃s viduam, & 32. q. 4. dicat aliquis, & ſi matrimonium reputat̃ legitimum, licet non ſit, filij tñ erunt legitimi. ĩ. q̃ fil. ſint legi. cum in.er. hodie idẽ obtinet denunciatione præmiſſa, 1 ĩ. de clande. deſponſ. cum inhibitio.

d ¶ Accedit.] tacite vel expreſſe, vt dictũ eſt s̃.c. proxim.

e ¶ Ante deſponſationẽ.] ipſius puellę, B.

[Gl. ſeq. ponit opinionem, & lecturam quam reprobat.

f ¶ Ipſo iure.] hoc iõ dicit, quia cũ maior ɔ̃hit ſponſalia cũ minore, adueniẽte ætate, ſi minor noluerit conſentire in mr̃imoniũ, ab eccleſia debet abſolui: & quia illa noluit conſentire, fuit abſolut⁹ ab epõ, Nec intelligas ipſo iure, id eſt, ſponſalia nulla fuerunt ipſo iure, vt quidam 2 dixerunt, quia ipſa non conſenſit ſponſalib. Sed hoc ſtare non poteſt: quia ſi hoc fuiſſet, non ſeparatetur matrimonium contractum cum matre, cum nulla fuiſſent ſponſalia, vt patet per princ. vbi non ſeparantur.

g ¶ Inhoneſtum.] quia nullam de conſanguinitate 3 illius puellæ poterit recipere in vxorẽ: ergo multò minus matrem, s̃. tit. prox. ad audientiam, & c. ſponſam. c. iuuenis, cum illa puella fuerit ſponſa illius, vt infra cap. proxim. in fine.

Continebatur.] Primo ponitur conſultatio. Secundo reſponſio ibi, Conſultationi, Abb.

CASVS. Quædam puella infra nubiles annos conſtituta, tradita fuit in vxorem cuidam iuueni, & ab eo traducta: poſtmodum cum peruenit ad nubiles annos poſtulauit licentiam cum alio contrahendi, dicens, ꝙ in illum non conſenſit: Iuuenis ille in contrarium allegauit, quod & ſi forte cum deſponſauit eam, nondum annum xij. attigiſſet, ita erat ætati proxima, quod eam carnaliter cognouit: & parentes ipſius aſſerebant eam eſſe ætatis legitimæ. Quæſitum fuit à Papã cui eſſet potius credendum? Reſpondet Papa, ꝙ in decretis habetur expreſſum, vt ſi vir dicat, ꝙ vxorem ſuam cognouerit, & mulier negauerit, ſtandum eſt verbo viri: & in caſu p̃miſſo ſtandum eſt verbo viri, qui dicit ſe eam cognouiſſe, ſi illud iuro firmauerit. Si vero fuit ætati ꝓxima, vt in xj. ann. vel circa xij. & cum aſſenſu ſuo deſponſata, & cognita ab eo, ſeparari non dẽt: præcipue cum parentes ipſius eam legitimæ ætatis faterentur. In fine dicit, ꝙ ſi puella ĩ. nubiles annos alicui fuerit deſponſata, non licet alicui de cõſanguinitate illius, cui deſponſata fuerat, eam ducere in vxorẽ, nec ſpõſus poterit aliq̃ accipere de ɔſanguinitate ſpõſæ. Not. ꝙ potius credit̃ viro, quam mulieri. ſed hoc eſt fauore matrimonij. Item ab xj. anno dr̃ mulier ꝓxima nuptui & apta. Item ſponſalia infra nubiles annos cõtracta, licet ad matrimoniũ non perueniant, impediunt matrimonium contrahendum cum omnibus conſanguineis alterutrius.

h ¶ In decretis] 33. q. 1. ſi quis acceperit vxorem, §. 1.

[Gloſſa ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.]

i ¶ Viri ſtãdũ eſt veritati,] arg. cõtra 27. q. 2. quod interrogaſti. & 33. q. 1. requiſiſti. Solu. vbi vir dicit cognouiſſe vxorem, & iſta negat, ſtatur verbo viri, vt hic, & 33. q. 1. ſi quis acceperit, ſed c. requiſiſti, intelligitur, quando vterque confitetur, ꝙ carnaliter iungi propter frigiditatem non poſſunt, & vterq; ſeptima manu propinquorum debet iurare, ꝙ non poſſunt carnaliter cõmiſceri, c. quod interrogaſti. intelligitur, quando maritus non dicit, ꝙ vxorem cognouerit: vnde auditur mulier: præterea, quod dicit hic, fides eſt adhibenda viro ſi iurauerit, hoc intelligo. quando mulier non probat ſe virginem per aſpectum corporis: quia tunc bene auditur, ſupra de probat. propoſuiſti, & c. cauſam. 4

k ¶ Iuramento.] ſed quare compellitur iſte iurare, cum ſit reus. 6. q. 5. actor? Ideo compellitur iurare, ne hoc diceret in fraudem, & præiudicium mulieris, nec credere tenetur ei mulier ſine iuramento, præcipuè in cauſa matrimonij propter periculum animæ. Lau. dixit, ꝙ hoc ideo, quia fundata videbatur intentio mulieris: quia traducta mulier fuerat minor: vnde ad tollendam præſumptionem illam dẽt iurare: ſecus eſſet, ſi

mulier

† al. V. al. ita: q̃ñ ab G. deſpõſata, & c. aliàs: ab V. deſponſata.

† V.

† Vide citatos c. præcedenti.

† V.

1 Cũ alter ignorat impedimentum, ſecus cum ambo ſciũt, vt ibi. Ioan. And.

† fuerat.

2 Tanc. ſ. ſed mouebat̃ ex antiqua, vbi ꝓcipiebat̃ matrimoniũ ſimulando ſuſtineri cõtra factum cũ matre.

3 De hoc articulo late diſputãt Doc. c. 2. de ſpõ. i. 6. ſed tene q̃d nouiſſime diffiniuit cõci. Tri. ſeſ. 24. de reſor. matri. c. 3. adde citatos s̃. tit. ꝓce dẽti. c. ad audientiam.

† Cap. 8. eo. tit. in 1. cõp. & poſt concilium Lat. ſub Ale. iij. pa. 6. c. 10.

† In cõcilio apud Cõpendiũ c. 20. vt eſt apud Burchardũ li. 9. decr. c. 42. & Iuonem par. 8. c. 280.

† cognouit

4 Facit l. 1. cum not. C. de re iud. & l. 1. C. ſi aduerſ. liber.

10 20 30 40 50 60

mulier omnino nihil probasset, vt s̄.de iuroiu.c.vlt.vbi de hoc.sim.j̄.e.attestationes. Et sic est arg. ꝙ in causis matrimonialibus non dēt omitti iuꝛm, nc in fraudem aliquid tenetur, sup̄ de testib. tuis quæstionibus.

[Gl.seq.quærit, & soluit.]

xima, [a] vt in vndecimo, vel circa duodecimum annum, & cū suo assensu desponsata, & cognita ab eodem viro, separari nō dēt: præsertim, [b] cum parentes eius ipsam fuisse ætatis legitimæ faterentur.

¶ Si verro puella infra nubiles annos alicui despōsata fuerit, non licet alicui [c] de cōsanguinitate ipsius, † cui desponsata fuerit, † eam ducere in vxoré, nec fas est eidem sponso, de cō sanguinitate sponsæ sibi aliquam copulare.

¶ Idem Bathonien.† episcopo.

¶ Si maiores septennio cōtrahunt sponsalia, neuter ante pubertatem resilire potest. hoc primo. Et ille, qui primo fit pubes, alterū expectabit. hoc secundo. Quod si tempore contractus alter erat pubes, nō ille, sed alter factus pubes resilire potest. hoc dicit.

CAP. VI.

De † illis, [d] qui infra annos aptos matrimonijs sponsalia contrahunt, siue vterque siue alter reclamet, antequā ad annos matrimonijs aptos peruenerint, & postulent separari, non sunt vllatenus [e] audiendi.

¶ Si vero alteruter istorū ad annos pubertatis peruenerit infra eosdé annos altero existente, cum spon salia [f] contrahuntur: si is qui minoris [g] ętatis est, cū ad annos illos peruenerit, reclamauerit, nec in alterum voluerit consentire, iudicio [h] ecclesiæ poterūt ab inuicem separari.

¶ Mulier autem, quæ postquam annos nubiles attingit, ei, qui nondum ad annos aptos matrimonijs venerat, nupsit [i], cum in eum semel [k] consense-

a ¶ Proxima.] sed qn̄ dr̄ ætati proxima? [1] Potest dici, ꝙ cum distat à pubertate p sex menses vel minus, j̄. eo.attestationes. & ff. de excu.tuto.nō tm̄. & sic ꝓximus pubertati furti obligatur. Inst.de ob.q̄ ex delic. nas.§.in sūma. & intellige nihilominus, ꝙ malitia supplebat ętatē, aliàs non esset matrimoninm etiam post xij.annum, vt dixit s̄.eo.puberes.

b ¶ Pręsertim.] i.maxime, & ꝙ parentes confitebant illam legitimæ ætatis multū facit pro viro, & contra puellam.

c ¶ Alicui de cōsanguinitate.] sic s̄.e. 2 accessit.in fi.s̄.ti.ꝓx. ad audientiam. & c. iuuenis & c.sponsā.

De illis.] Tria sūt dicta. Secundū ibi, Si vero. Tertium. ibi: Mulier. Abbas.

CASVS. Aliqui infra nubiles annos cōstituti maiores v j.annis ꝯhunt sponsalia, siue vterq;. siue alter anteq̄ ad legitimos annos perueniant, si postulēt separari, nō sunt audiendi: Si vero alter eorum perueniat ad legitimos annos, altero in minoribus adhuc existente, maior si petat separari, non est audiēdus, nisi cum alter ad ætatem legitimam peruenerit, & petierit separati, quia tunc iudicio ecclesiæ possunt separari. Si vero quando contrahunt sponsalia alter eorum maior fuit, & alter minor si maior postulet separari, non est audiendus: quia ex quo in eū semel consensit, non potest amplius dissentire, nisi minor cum peruenerit ad ætatem legitimam petierit separari. No. ꝙ illi, qui in minorib.annis contrahunt ante legitimam ætatem non possunt resilire. Item maior debet expectare minorem. Item sufficit semel in aliquem consentire.

d ¶ De illis.] tres articuli continentur in hac decretali. Primus est hic in principio, De illis vsque. Si vero. Secundus est ibi, Si vero alteruter. Tertius ibi, Mulier autem. Bern.

e ¶ Vllatenus audiendi.] propter fragilitatem ætatis: & est arg. ꝙ impubes de eo quod facit ante pubertaté. reclamare non valet, arg. 28.dist.de his, & 20.q.1.illud, & ff.de neg.gest. Pomponius & arg. ad hoc ff.de min. denique §.1. Ber.

[Gl.seq.ponit lecturam, quam reprobat.]

f ¶ Cum sponsalia contrahuntur.] i.altero existente j̄.annos pubertatis, sicut existebat qn̄ sponsalia contrahebantur, si alter perueniat ad ætatē, non est audiendus, si petat separari, sed expectabit, quousque alter ad ætatem peruenerit. quidam dicebat, quod alter eorum erat maior, & alter minor, quando sponsalia contrahebantur: & secundum hoc non differret à sequenti versu. Ala.

g ¶ Minoris ætatis.] vr̄, ꝙ in optione illius, qui vltimo ad ætatem peruenit, sit reclamare, & tu dic, ꝙ idem iuris est de alio, ꝙ potest reclamare, etiam si minor vellet consentire, aliter non differret à sequēti versu.

[Gl.seq. successiue signat duo contraria. & soluit.]

h ¶ Iudicio ecclesię.] sic j̄.c.prox. Et ita patet, & spōsalia dissolui dēnt iudicio ecclesiæ tm̄, nisi fortius vinculum superueniat, puta matrimonium cum alio, vel votū solenne: quia tūc ipso iure soluta sunt, arg. s̄.tit prox.si inter. & j̄.de spons.duorum, c.1. Ar.cōtra j̄. eo ex litteris, vbi solū ut sponsalia antequā alter perueniat ad ætatē. Sed nō est contra: quia ibi non tenuerunt sponsalia, vt patet ex fine, hic vero tenuerunt. Itē sim. s̄. tit.prox. præterea. & c.requisiuit, ibi similiter sponsalia, ne deterius inde ꝯtingat & ita spōsalia cōtrahētes, si nolunt vterq;, vel alter ꝑficere matrimonium, nō sunt compellendi, vt colligitur p hæc iura. Sed cōtra est expressum, ꝙ omnino sunt compellendi per ecclesiasticam cēsuram, s̄.tit.prox.ex litteris.2 & c.sicut. Quid ergo respondebis? Dicas, ꝙ illa decr. ex litteris 2.& c.sicut. loquuntur qn̄ iuꝛm interuenit licet illi etiā essent impuberes, sed erant doli capaces ita ꝙ tenuit iuꝛm, vnde pp periculum iuri compelli debent ad contrahendū, & illa decr.requisiuit, reducitur ad illam ex litteris, vt ibi plene.dictū est: & quod dicit illa decr. præterea. potius est dispensatio, vt ibi dictum est: & quia vterq; dissentiebat. ideo facilius toleratur. hic ergo loquitur de sponsalib.minorum. Si iuꝛm interueniat, compellendi sunt perficere matrimonium, siue sint maiores, siue minores, dum tamen fuerint doli capaces: quia ætas illa plena est periurijs. j̄.de delict.pue.pueris. Si vero iuꝛm non interuenit in sponsalibus, non sunt inuiti compellendi, quia inuitæ nuptiæ difficiles exitus consueuerūt habere, [3] & ita planum est: ex causa tamen compelluntur vt dictum est supra de sponsal.ex litteris. [3]

i ¶ Nupsit.] id est, sponsalia contraxit, quia matrimonium contrahere no poterat, sic j̄.c.prox.

[Gl.seq.arg.semel probatum, &c.alleg.8.iura. & in contrarium vnam l.secundo, arg.claudicare contractū alleg.7.iura in contrarium alleg.4.soluit.

K ¶ Semel consenserit.] ar.quod semel probatum est, amplius non possum reprobare 3.q.3. offeratur, & 8. q.2.dilectus.simi.& 20.quæst.3.eos q 32.quæst.5. horrendus & 4.dis.in istis. & s̄.de causa poss.cum olim.ff. de nego.gest. Pomponius 1.& ff.de adul.si vxor, in fin. Arg.contra, ff.de mu.& ho.vt gradatim.§.reprobari.[4] Itē arg. ꝙ cōtractus claudicat arg. s̄.de ele.nosti. & 32. quæst.

[1] Pubertati proximus q̄s dicat docet hic pręalijs. Præpositus, vide Aret. & alios, in §.in summa. Inst. de obl. q̄ ex delic.nas.ad. de alius in l. pupillus. ff. de reg.iur.

† illius

† fuit

† Baton. Barthonien. sed ut plurimū Bathonien.

[2] Hęc oīa iura à glossa citata, moderata nunc sūt per cōc.Tri. paulo ante citatum.

† Ca.9.e.tit. in 1.cōp. & post concil. Lat.par.26. c.26. Et pro ītellectu textus & glossarū uide Couar. in epito me lib.4.decretalium.c. 5.§.2.

[3] Adde ꝙ ꝓ hoc facit qđ no. in l.pen. in gl.2.C.de fideiuſ.

[4] Ibi medicus semel ꝓbatus reprobatur, & est spāle pp hominū sanitatem. Io.An.

q.5.proposito & q.3.aliqñ & 33.q.5. manifestum. 12. q.2.si qua de rebus, & Inst. de auctor. tu.§.1.& C. de procura.non eo minus. Argu. contra. ff. de arbit. si cum dies,§.sed,& si.& l.sed si interpellatur,§. vlt. 21.q.5. si quis cuiuslibet,& 4.q.5.quisquis. Solu. verum est quod multi cõtractus clau dicãt, & ex vna parte possunt tenere, & ex altera nõ, ut si pupillus cõtrahat cũ mino re sine tutoris auctoritate. Insti. de auct. tu.§.1.& l.præd. non eo minus, & C. si qua de rebus, secus in ma trimonio, quia illud vinculum non potest constare, nisi ex duo bus consensibus sup. tit.prox. tua & quod dicit hic non obstat, quia ille tenet expectare nõ ratione matrimonij, sed ratione suæ promissionis 1. vnde si contraheret cum alia teneret,etiã si iuramentum inter uenisset sup.ti.prox. si inter.

A Nobis.] In effectu idem dicit iste textus qd' præcedens nisi quod addit, de copula,& consensu tacito post aduentum pubertatis. Primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, Ad quod Abbas.

CASVS. Quidam infra nubiles annos iunguntur noĩe matrimonij: si uterque vel alter anteq̃ ad legitimos annos perue niant, petierint separari: quærit vtrũ sint audiendi? Rñdet Papa, ꝙ cũ ante legitimos annos coniugalẽ consensum non habeant,usq; ad legitimam ætatem expectare tenent: & tunc aut cõfirmetur matrimonium, aut infirmetur, nisi carnalis copula antea interuenerit, cum illa tẽpus anticipare soleat pubertatis. Nota, ꝙ ante annos legitimos non possunt aliqui matrimonialiter consentire. Item matrimonium non semper considerat secundũ annos: quia aliqñ carnalis commixtio anticipat ætatem,& inducit matrimonium præcedentibus sponsalibus,& malitia etiam supplet ætatem.

a ¶ Matrimonij nomine.] scilicet,futuri: quia loquitur de sponsalibus sup. ca. proxi.

[Glo.seq.dat simile. quærit, & dupliciter soluit.]

b ¶ Consensum non habẽt.] quousque perueniant ad ætatem legitimam. sic etiam, & in uoto 20.q.1. firma. ĩ.de frigi.& male,ꝙ sedem: Sed pone ꝙ dicãt, accipio te in meum: & ego te in meã intẽdentes etiam contrahere matrimoniũ? Rñdeo matrimoniũ non contrahũt ętate, phibente sponsalia non contrahũt,quia nolũt. ff. de spon. quæsitum arg. sup. de offi. deleg. cum super. & C. si quis alteri uel sibi multum interest, si eadem uolunta te psistant usque ad legitimam ætatem, matrimonium prius inutile ratihabitione tacita, vel expressa confirmatur, arg. inf. ca. proxi. & ff. de spon. quæsitum. de rit. nup. minorem. Posset tñ probabiliter dici, ꝙ sponsalia cõtrahũt iuris potestate, licet ea cõtrahere non intẽdãt. inf. eo. attestationes. arg. & c. duo Ala.

rit, amplius non poterit dissentire: nisi ipse, cui nupsit, postquam ad legitimam ætatem peruenerit, in eam suum negauerit pręstare consensum. †

¶ Idem eidem †

¶ *Impuberes sponsalia contrahentes ante pubertatem separari non debent, sed post pubertatem possent, si contradicunt sponsalibus, nisi copula carnalis interueniret.*

CAP. VIII.

A Nobis † tua discretio requisiuit, vtrum ijs, qui infra annos nubiles mrimonii [a] nomine cõiun guntur, vel eorum alteri, antequam ad annos aptos matrimonio perueniant, liceat a matrimonio tali discedere. Ad quod respõdemus, quòd pro eo, ꝙ ante nubiles annos coniugalem consensum [b] non habent, vsque ad legitimam ætatem expectare tenentur [c]: & tunc aut cõfirmetur matrimonium, aut (si simul esse noluerint) separentur: nisi carnalis † commixtio ante interuenerit, cum interdum illa tempus anticipare [d] soleat pubertatis.

¶ Idem Genuen.† archiepiscopo.

¶ *Minores apti ad matrimonium ex contractu matrimonij obligantur: nisi violentia intercedat.*

CAP. IX.

De † illis, qui in minori ætate desponsantur [e]: & infra. ¶ Respondemus, quòd si ita fuerint ætati proximi, quòd potuerint copula [f] carnali cõiũgi, minoris ætatis intuitu separari nõ debent, † si vnus in alium visus fuerit consensisse [g]: cum in eis ætatem suppleuisse malitia [h] videat. Sed cuiuscunque sint ætatis, se possunt per illatam violentiam excusare: nisi post violentiã consensus [k] accedat.

¶ Vrbanus iii. Cænomañ. episcopo.

¶ *Contractus ante pubertatem etiam cum nisu carnalis copulæ, non facit matrimonium.*

CAP. X.

Attestationes † super causa matrimonii, mum postea allegant minorem ætatem uel uiolentiam

c ¶ Tenentur.] s. ca. prox.& 20.q.1. illud 18.dist. de his.

d ¶ Anticipare.] inf. eo.ca. prox.& c.ulti. & sup. eo. puberes.

ij De illis.], Primo decisa consultatio. Secundo responsio: ibi, Respondemus. Abb.

CASVS. Quidam in minori ætate sponsalia contrahũt,& traducuntur: postmodũ diuortiũ petunt minorẽ allegantes ætatem, aut vim sibi illatam. Quæritur, quid iuris? Rñdet Papa ꝙ si ita fuerunt ętati ꝓximi, ꝙ potuerint carnaliter coniũgi, præ textu minoris ætatis non sunt separandi, si vnus in alium visus est consensisse: quia in eis malitia supplet ætatem: sed cuiuscunque sunt ætatis, se possunt per illatam sibi violentiam excusare, nisi post uiolentiam consensus accedat. Nota ꝙ malitia supplet ętatem in matrimonio, quod intelligo sapientiam, di scretionẽ, doli capacitatem. Item violentia omni tempore excusat. Item matrimonium per uim contractum, per consensum sequentẽ fit firmum, quod prius erat infirmum.

e ¶ Desponsantur.] & traducuntur in domum postea allegant minorem ætatem uel uiolentiam

f ¶ Copula carnali coniungi.] hoc solum consideratur, vt possint coniungali uinculo sociari, & non numerus annorum. sup. eo. puberes.

g ¶ Consensisse.] quod facere potuerunt, licet nondum peruenerint ad ætatẽ, cum pubertas præuenisset ætatẽ.

h ¶ Malitia.] alibi appellatur prudentia. 2 inf. e.c.ult. simile C. si minor se maio. dixe. l.3.

j ¶ Excusare.] sic sup. eod. tit. proxi. ueniens 2.& ca. consultationi.

k ¶ Consensus.] expressus uel præsumptus: vt si patiẽter cohabitet illis, talis uiolentia transit in consensum. sup. tit. proxi. ad id quod. & ĩ. qui cle. uel uo. insinuante. C. quod met. cau. 2. vel si carnalis copula subsequatur. inf. de eo, qui dux. in ma. quam pol per adult. significauit. & inf. qui dux. in matr. pos. insuper. Ber.

Attestationes.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Consultationi. Abbas.

Vide l. nu tias cũ simi libus. ff. de reg. iur. Vox eidẽ. desiderat in pluribus antiquis codici bus.

Cap. 10. e. in 1. comp. tũ intellide Couarruuiã cita sup. eo. de illis p. tit. 1. ex litteris in fi. glo. Ioan. And.

al. carnis.

† Ianuen.

† Cap. 12. e. tit. in 1. cõp. & post conc. Later. p. 50. c. 41.§. de illis uero.

† Vide l. pe. ff. quando di. le. ce. & l. continuus. §. cum ita. ff. de uerb. obl.

† Cap. 13. e. ti. 1 1. compi. Et de intellectu pter Docto. hic, uide Couar. in epitome li. 4. decretalium. par. 1. ca. 4. §. nun. fin.

2 Quod intelligit Tacr. sapiẽtiã, discretionẽ, & doli capacitatem. & secundũ Phi. interdũ bonitas supplet ætatem. C. de prox. sac. scri. l. vni cuique, & 77. dist. monachus. Ioã. And.

CASVS. Quædam causa matrimonialis uerteb atur inter H. iuuenem, & G. mulierē. super causa illa coram ordinario testes fuerunt ꝓducti. Dubitauit iudex, qualiter in causa procederet: misit attestationes testiū dño Papæ. Attestationibus illis inspectis, constitit dño Papę, ꝙ iuuenis ille nōdū attigerat xij. annum, qñ dictā H. in uxorē accepit & licet nisus fuisset eā corrūpere, secūdū qđ vterq; cōfitebatur, mulier tñ credit se virginē euasisse: Sed ipse antequā peruenisset ad xiiij. annū ab ea recessit, & cū postmodum ad annos legitimos peruenisset, petebat illū in virum suū? Rñdet Papa eidē epo, dicens ꝙ si mulier illa per idoneos testes probare nequiuerit, ꝙ post xiiij. annū ætatis suę, vel circa fine xiiij. anni, prædictus iuuenis cōsensisset in eā recepto iuramento ab ipso ꝙ postquam ad legitimam ætatē peruenit, eam habere non consensit vxorem; dictum iuuenē a prædicta G. debeat separare, & dare vtriq; licētiā cū alio cōtrahēdi, vel alia. Not. ꝙ inutilis conatus non facit præiudicium. Itē post publicatas attestationes de nouo possunt testes recipi. Item hic defertur iuramentum reo, q̃uis actor nihil ꝓbet, cū tamen deberet absolui; quia actore non probante reus absoluitur; sed hoc fit ꝓꝓ præsumptiones, quia tentauit eā corrumpere, & etiam fauore matrimonij.

quæ inter H. iuuenem, & G. mulierem vertitur, accepimus: & ipsis inspectis nobis innotuit, quod prædictus iuuenis nondū duodecimum annum attigerat, cum præfatam G. accepit vxorem: & licet nisus fuisset [a] (sicut uterque confessus est) ipsam corrumpere, mulier tamē credit se virginem euasisse; [b] verum ipse antequam ad annum decimum quartum peruenisset, à me morata muliere recessit, quem † cum xvij. annos habeat, eadem pro uiro sibi vendicare contendit; & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si mulier per idoneos testes [c] probare nequiuerit, quod post decimum quartum annum ætatis suæ, vel circa [d] finem decimi quarti anni, prædictus iuuenis cōsensisset in eam, ab ipso iuramento [e] recepto, ꝙ postquam ad legitimam ætatem peruenit, ipsam habere non consensit vxorem; ab impetitione mulieris eum potes, & debes absoluere, & ad alia vota vtrique dare licentiam transeundi.

† In codice Barbatiæ ita: quē cū xviij. annos haberet, sed in alijs, vt est impressum. ī antiqua cōpilatione aptior est hic locus ita: quē eadē mulier insiā ter nūc repetit & pro uiro sibi uindicare contendit, sed cum vir x. & vij. annos hēat, ipsam recipere non contradicit.

1 Adde nisi mulier, per aspectum corporis, uirginē se probaret, de prob. proposuisti. secūdū Tanc. vel secundū Innocē. licet mulier corrupta fuisset, & non uir. non esset matrimonium. remittit ad ea, quæ not. inf de eo. qui cog. con san. fraternitati. Ioan. And.

a ¶ Nisus fuisset.] & ita conatus non præiudicat, cum non habuit effectū. s̃. ti. ꝓx. c. vlt. vbi de hoc. Ber.

[Glo. sequens recitatur per quæstionem.]

b ¶ Euasisse.] cui creditur in hoc, ꝙ contra se confitebatur. 14. q 2. §. 1. & ff. de interro. act. de ætate. §. 1. alias staretur uerbo uiri, ut sup. eod. continebatur. 1 prout ibi dicitur. Bernar.

[Glo. seq. recit. per quæstionem.]

c ¶ Per idoneos testes.] quod facere poterit, non obstante publicatione aliorum testium, [illegible] iste sit alius articulus de testi. fraternitatis, & ca. tam litteris. & cap. causam 2. c. ex tenore. & cap. ferie s.

[Glo. seq. recitatur per quæstionem, quando dicatur circa finem, soluit allegans tria iura: allegat unum contrarium, & demum determinat, [illegible] dixit.]

d ¶ Circa finem.] forte per [illegible] es. ff. de excu. to. non tantum. 2. ff. de mu. & ho. ad rempublicam, & sup. eod. continebatur. arg. cōtra. 20. q. 2. illud. hoc intellige si iuuenis iste tunc esset viripotens, quia malitia præuenit ætatem quandoque, sup. eo. c. proxi. alias non tenet matrimonium, etiam si compleuisset. xiiij. an. ut supra eo. puberes, dictum est Ber.

[Glo. seq. quærit opponendo, & soluit.]

e ¶ Ab ipso iuramēto.] Sed quare exigitur iuramentū, cum ipse sit reus. 6. q. ulti. actor? Ideo defertur ei iuramentum, quia præsumptio erat pro muliere: quia constabat, ꝙ cum ipsa contraxerat, & q̃a aspirauerat ad carnalē copulam vnde ex hoc erat præsumptio contra illum. sic. s̃. e. continebatur. Dic ut ibi. Quando debeat iuramentum deferri reo, uel actori, q̃re illud s̃. de iureiur. Et ideo iurat, ꝙ poterat esse, ꝙ post xiiij. annos cōsensisset in illam, & timore iuramēti cōfitebitur veritatē. B.

Idem Pisano Archiepo.

¶ Si maior inuita contraxit sponsalia cum minore, non tenetur ipsum expectare donec ueniat ad ætatem adultam.

CAP. XI.

Ex † litteris tuæ fraternitatis accepimus, ꝙ puella quædā anno. † xij. iurata fuit, & desponsata [f] cuidam puero nouem uel decem annorum: & tempore procedente, de voluntate parentum potius [g] quā de sua (sicut asserit) ad domum pr̃is pueri adducta: † vbi nolens & inuita, minis † parentum impulsa, moram fecit per annum [h] & amplius; & tādem inde recedens, ad domum propriam est regressa & infra. ¶ Cum autem dictus puer nondum ad decimū quartum annum peruenerit, nec ad eandem carnaliter [i] accessum habuerit: Discretioni tuæ taliter respondemus, quod si puella commonita, vt donec cōpleat idem puer annum decimū quartum expectet, non duxerit expectandum, et secundum ea, quæ proposita sunt, accipiendi alium

† Cap. 14. eo. ti. in 1. cōpil.

† annorum.

† ducta abducta.

† Vide Paulū de Cast. cons. 312. & Ias. in l. Titia. ff. de verb. oblig.

Ex litteris.] Communis diuisio. Secunda ibi, Cū autem. CASVS. Quædam puella duodecim annorū desponsata fuit cuidam puero ix. uel decem annorum, & postmodū de uolūtate patris, non de sua, ut dicebat, ad domū patris illius pueri ducta fuit inuita & nolens, & minis parentum cōpulsa, fecit ibi per annū moram, & tandem ad domū patris est reuersa, dicēs ꝙ nunquā in eū cōsensit, nec vult consentire, īmo petebat licentiā cū alio cōtrahēdi. Quærebat quid iuris? Rñdet Papa, cū dictus puer nondum ad xiiij. an. ꝑuenerit nec ad eam carnaliter accessum habuerit mādat ꝙ si puella cōmonitā ipsum noluerit expectare; quousq; ad ętatem legitimā peruenerit. si est ita, vt est propositum, liberam tribuat licentiam cum alio cōtrahendi. Not. ꝙ sponsalia per uim cōtracta nō tenēt, & ideo datur huic licētia cōtrahendi. Itē cohabitatio unius anni non sufficit ad præsumendum consensum matrimonialem: quod uerum est, ubi inuite quis contrahit, nec unquam consensit.

f ¶ Desponsata.] ea non consentiente.

g ¶ Potius.] electiue, & non comparatiue. B.

h ¶ Per annum.] si hoc fecisset sponte, sic tenuissent sponsalia ex patientia consequentis temporis. sup. titu. prox. ad id quod. & sic non fuisset ista mulier audita quousque alter peruenisset ad ætatem sup eo. de illis 1.

i ¶ Carnaliter.] quod si fecisset, stat. m præsumeretur consensisse inf. de eo qui dux. in matrimo. quam pol. per adult. significauit. Ber.

[Glo.

[Glo.seq. signat contrarium. & soluit.]

a ¶ Tribuas. arg.ꝯ ſ.eo.de illis i.& c.a nobis, Sol. illud verum est, qn̄ certum est, ꝙ sponsalia tenuerūt: hic non tenuerunt; & ideo datur ei licētia cum alio ꝯhend. Ber.

DVo pueri.] Primo narrat factum. Secundo respondet; ibi. Quia igitur. Abbas.

CASVS. Duo pueri, G. sex annos habēs, & Gulielma vij. matrimonialiter sunt cōiuncti, qui sic tres annos manserunt: & sic sponsalia tenuerunt, quæ ab initio non valebant: postmodum pater puellæ, ipsam copulauit cuidam alij M. noīe, cū quo pacifice per septem annos permansit: Tandem dimisit eandem, quia credebat ipsam alium virū G hr̄e, cui fuerat primo desponsata: G. ad annos discretionis perueniens, cū alia ꝯhendi licētiā postulauit, qua obtenta, ꝯxit cū quadā S. noīe consobrina dictæ Gulielmæ, & cū ea per aliqd̄ tp̄s cohabitans (vt dicebat, non cognouit eandem: ipsa tñ ab eo se cognitam asserebat: postea vero pater Gulielmæ, cū vidisset eā a secundo viro dimissam, compulit dictum G. vt S. neptē suam dimitteret, & ad Gulielmam (quæ postmodū per bienniū cohabitauit eidem) rediret: Quæsitū fuit a Papa, quid super his esset agendū? & ipse rn̄det, ꝙ inter Guilielmum, & Gulielmā non fuit matrimoniū, puerili ætate impediente: & licet idem (postq̄ illa nupsit alij) potuerit aliam ducere in vxorem, consobrinā Guilielmā hr̄e nō potuit, propter publicam honestatem, siue eam cognouerit, siue non; nec ad G. potuit redire; qa fuit alteri legitime copulata. Cum ergo Gulielm. dicat se non cognouisse S. consobrinam Gulielmæ, aliam, si voluerit, poterit ducere in vxorem, & S. alteri viro poterit copulari, & cum fuerint separati, pænitentia debet vtrique iniungi ad tempus, pro vitando scandalo. Si vero constaret Gulielm. cognouisse, neutri, altero viuente dabitur licentia contrahendi, & G. manebit cum M. imposita ipsi M. pœnitentia competenti ad tempus, qui pro sua voluntate, sine iudicio ecclesiæ dimisit eandem. Nota quòd publica honestas impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractū. Itē matrimoniū superueniens sponsalibus dissoluit ea. Itē vir caput est mulieris. Item pp scādalum pænitentia debet iniungi. Item incestus impedit matrimonium contrahendum. Item nemo sine iudicio ecclesiæ debet uxorem suam dimittere.

virum, liberam tribuas [a] facultatem. †

¶ Clemens † tertius.

¶ Sponsalia contracta cum minore septennio, per cohabitationem mutuam post septennium conualescunt, & inducunt publicæ honestatis iustitiam, soluuntur tamen per matrimonium de præsenti.

C A P. XII.

DVo † pueri Gulielmus, & Gulielma matrimonialiter [b] sunt coniuncti, puero sextum, puella vero septimum annum agente: qui simul per tres annos [c] manserunt: tunc pater puellæ subtrahens eam sponso, ipsam alteri M. nomine copulauit: cum quo per septem annos quiete permansit: ipse vero tunc reliquit eandem, quia credebat eam alium virum habere, illum † scilicet, cui prius fuerat desponsata. Prior autem sponsus ad annos discretionis perueniens, a prædecessore tuo contrahendi cum alia licentiam impetrauit: qui quandam nomine S. consobrinam prioris in vxorem [d] accepit: & cum ea per aliquod tempus existens, eam (vt ipse fatetur) carnaliter non cognouit, licet illa † se ab eo cognitam asseueret; cum autem pater memoratæ Gulielmæ eam vidisset a secundo viro relictam, præno minatum Gulielmum, cui prius eam desponsauerat, compulit, vt S. neptem suam omnino dimitteret, & ad Gulielmam suam desponsatam rediret: [e] qui postmodum per biennium cohabitauit eidem.

¶ Quia igitur quid tibi faciendum sit, postulas edoceri: Breuiter respondemus; quod impediente puerili ætate, matrimonium [f] inter G. & G. non fuit. & licet idem, postquam illa nupsit alij, potuerit aliam ducere in vxorem: tamen quia dictam S. duxit consobrinam mulieris eiusdem, siue eam cognouerit, siue non: non debet tamen cum eadem S. propter publicæ honestatis [g] iustitiam † remanere, nec ad primam habere regressum, quia alteri fuit legitime [h] copulata & infra. ¶ Cū vero vir caput [i] sit mulieris, & Gulielmus dicat, [k] se non cognouisse prius S. supra dictam: aliam, si voluerit, poterit ducere in vxorem, & S. viro legitimo copulari: post separationem vero, pro vitando populi scandalo, vtrique ad tempus

b ¶ Matrimonialiter.] id est, ut matrimonialiter iungeret ætate adueniente, sed sponsalia contrahendo. Ber.

c ¶ Per tres annos.] & sic ita tenuerunt sponsalia ratihabitione sequenti. ſ. eo. ex litteris & quę patri in spōsalibus non contradicit, consentire uidetur. ff. de sponsa. sed ea quæ patris. Ber.

d ¶ In uxorem.] quā habere non potuit. ſ. tit. prox. sponsam.

e ¶ Rediret.] rediit iste patet ad id quod damnauerat. 26.q.5. nec mirum. Ber.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem, quā sol. & signat ꝯrium.]

f ¶ Matrimonium.] sed sponsalia fuerant tunc iuris potestate: quia si nō ualet quod ago, ualeat ut ualere potest. Intendebant enim obligari adinuicem, & ideo interpretatio fieri dēt ut res potius ualeat q̄ pereat. ſ. de fide instru. inter dilectos, §. ceterum, ut dictum est. ſ. eo. a nobis, & hoc patet per sequētia. arg. ff. de actioni. & obli. obligationem. §. uerborum obligatio.

g ¶ Publicæ honestatis iustitiā.] quę impedit etiam matrimonium contrahendum, & dirimit iam cōtractum. quare ille Gulielmus non potest habere aliquam de consanguinitate Gulielmæ. ſ. tit. prox. ad audientiam, & ca. iuuenis. & ca. sponsam. & ſ. eo. accessit in fin. & c. litteras. In quibusdam tñ sublata est publicę honestatis iustitia, ut in sobole suscepta ex secundis nuptis: & in secundo & tertio genere affinitatis. j. de consanguini. & affin. non debet.

h ¶ Legitime.] id est, per matrimonium, quod tamquā fortius uinculum soluit sponsalia. ſ. ti. proxi. si inter. & j. de sponsa. duorum, capit. 1. alias non contraxit legitime, quia non debuit frangere fidem: de qua debet agere pænitentiam ut c. si inter.

i ¶ Caput.] sic 33.q.5. cum caput. vnde sibi potius creditur, quam uxori. ſ. eo. continebatur. & 33.q.1. si quis acceperit.

K ¶ Dicat.] satis fuit de facili credendum, quia nihil

Marginal notes:

† Vide l. si pr̄ & ibi Bart. C. de spōsa. † Contius, & alij habent, Alex. sed in omnib. antiquis, Clemens in vno aut altero, Celestinus.

† Cap. vnico eo. ti. in 2. ꝯp. Vide Syluestrū in summa, verbo, sponsalia. & Scotum li. 3. sent. dist. 27. q.7. arti. 2. & ...

† al. illa Gulielma scilicet.

† ea.

† Imo cōtraxerunt p uerba de presenti, per quę intelligūt ꝯtraxisse sponsalia, ut j. no. & per q̄ matrimoniū p̄sumptum inducitur, si propter pubertatem interueniat tentatio ut no. ſ. eo. a testationes. ſm Hos. I. A.

† Vide Cō. Trid. sess. 24. de refor. matri. c. 3. & citatos ſ. e. ... c. ad audientiā. ub̄ intelliges q̄ iure hodie habeat sñia glo. hic, in uerbo. publicæ honestatis.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

iur's aquirebat alteruter: quia siuecognouerit, siue non, eam habere non potest, ut s̄.eo. patet. secus si coitus faceret ad probationem obligationis, 1 ut 2. de proba. ꝗ vltra proposuisti, & j̄.de frig. & malefi.c.1.
a ¶ Siue antea.] hoc est, postquam fuerit compulsus redire ad Gulielmam: siue ante compulsionem, siue post cognouit Stephanam.

[Gl. seq. quærit opponendo, & dupliciter soluit.]

b ¶ Neutri dabitur licentia.] sed quare hoc, cũ inter Gulielmũ, & Gulielmã non fuit matrimonium? Potest dici, ꝙ pp scãdalum, vt innuit littera præcedens: vel potius propter delictum vtriusque, ꝓpter spõsalia quæ præcesserãt inter eos & sic orta erat publicæ honestatis iustitia: vnde non poterant Gulielmus & S. vlterius carnaliter coniungi: & ideo prohibentur: quia ex certa scientia contraxerunt, & carnaliter coniuncti fuerunt: tamen si contrahunt, matrimonium tenebit 3 j̄.ã matrimonio contracto contra interdictum eccle. c.1.
c ¶ Cum M.] nisi voluerit eam repellere prætextu adulterij.
d ¶ Non requisito.] Nota, & sine iudicio ecclesiæ nullus debet dimittere vxorem suam, cum hæc sit pœna, quæ nulli est inferenda, nisi per iudicem. 4 33. q.2. sæculares. & §. in hoc & 35. q.6. multorum, quantumcunque etiam impedimentum sit manifestum. j̄. de diuo. porro. tunc circa coitum distingue. j̄. de sent. excomm. inquisitioni.

nos nec matrimonium, nec sponsalia ꝯhi pñt. Item matrimonium quod non est, accusari non potest. Item ꝯ accusationem, quæ non tenet, exceptio proponi non põt. Item non solum tenetur quis denunciare crimen quod iam est commissum, sed etiam committendum. Item quod fit ꝯ preceptum Papæ, non tenet.

[Gloss. seq. inchoat casum.]

e ¶ Accusatione.] hoc intellige ita: 5 Quidã Io. nomine contraxit cum quadã puella infra septẽnium cõstitutã, tandem ex parte puellæ accusabat matrimonium pp cõsanguinitatem, & dum vellent producere testes ad probandam cõsanguinitatem contra illos accusatores, exceptiones propositæ fuerunt ex parte viri, ut ab accusatione repellerentur; super hoc pronunciauit Papa secundum quod in littera sequitur. Ber.
f ¶ Matrimonium.] sim. s̄. de resti. spol. ex parte. nec cõsensit post vij. anno. quia si post cõsensisset, tenuissent sponsalia, nisi consanguinitas impediret. s̄. e. litteras. accessit. sim. s̄. de iudi. examinata, sic isti ineptam proposuerunt accusationem manifeste, & ideo statim debent repelli, ut ibi dicitur, vnde adhuc possunt proponere aptam, scilicet, denunciare.

est pęnitẽtia iniungenda. Si vero legitime constaret ipsam S. ab eo siue post, siue antea [a] cognitam extitisse, neutri viuente altero dabitur [b] licentia contrahendi. Remanebit ergo Gulielma cum M. [c] imposita ipsi M. ad tempus pęnitentia competenti, qui pro sua opinione sola Gulielmam (iudicio ecclesię non requisito [d]) dimisit.

¶ Innoc. iij. C. & P. quondam filijs Malebrancæ. †

¶ *Accusari nõ potest matrimoniũ, quod non est, vt si cũ minori septennio sit cõtractum: denunciari tamẽ potest impedimentũ, ne cõtrahatur in posterum.*

CAP. XIII.

AD † dissoluẽdum, qđ factum fuerat inter I. & S. & infra: ¶ Accusatione [e] ꝓ puella super cõsanguinitate proposita, prefatus I. multas exceptiones proposuit: per quas niteba tur, vos ab accusatione multipliciter remouere: & infra. ¶ Interloquendo pronũciamus inter iuuenẽ, & puellam, nec mr̃imonium [f] nec sponsalia fuisse contracta: cum constet puellam nondum ad septẽnium peruenisse. Quocirca nec accusatio locum habeat, cum nõ esset, quod posset legitime accusari. [g] Denunciari [h] † tamẽ poterat cõsanguinitas, vt interdiceretur matrimonium contrahendũ. Ad denunciationẽ ergo legitime probandam, terminũ assignamus, saluis exce

AD dissoluendum.] Tria facit. primo factum narrat. Secundo interloquitur ibi, Interloquendo. Tertio prohibet, & decernit ibi, Ne vero. Abb.

CASVS. Quidam nomine Ioannes contraxit matrimonium cum quadam puella S. nomine infra septennium constituta: tandem ex parte puellæ accusabat matrimonium propter consanguinitatem: & dum testes producerentur ad probandam consanguinitatem, prædictus Io. multas exceptiones proposuit, per quas intendebat accusatores ab accusatione repellere. Cumque super exceptionib. ipsis fuisset multipliciter disputatũ: Papa auditis quæcunque partes proponere voluerunt, interloquendo pronunciauit, inter prædictum iuuenẽ, & puellam, nec matrimonium, nec sponsalia fuisse contractum quia puella nondum ad vij. annum peruenerat: vnde accusatio locum habere non poterat: cum non esse quid posset legitime accusari, sed denunciari poterat consanguinitas: vt interdiceretur matrimonium contrahendum: Vnde Papa statuit terminum ad denunciationẽ probandã, saluis exceptionibus propositis, ac etiam proponẽdis: ne vero in puellam aliquid interim attentet, præcipit Papa, ne in negotio vlterius procedatur de nouo, donec cesset a denũciatione, vel eã probata ordine iudicario procedatur: ꝙ si contra hoc mandatũ aliquid in præiudicium puellæ fuerit attentatum; illud decernit Papa irritum & inane. Nota, ꝙ infra vij. an-

[Glo. seq. coadiuuat tex. per octo similia, & duo inducit ad contrarium, & soluit.]

g ¶ Legitime accusari.] bene dicit: quia primo debet existere in rerum natura, id de quo agitur, nec ante iuris rõ quam persona quærenda est. ff. de iure codi. quidam referunt, §. 1. sic & collegio quod nondum est, non datur priuilegium, s̄. de ecc. ædif. ad audientiam. 2. 6 nec rescriptum datur ad lites futuras. s̄. de rescr. c. vlti. nec potest dici verum quod nunquam fuit. de pęn. dist. 2. in fi. nec dr̃ mortuum, quod nondum vixit 32. q. 2. quod vero non. vbi de hoc & inf. de homi. sicut ex tuarum, & testamentum quod nondum est rumpi non potest, ff. de iniust. rup. test. nam & sub conditione argu. ff. de ædil. edic. bouem. §. vlt. 7. sic aquã, quæ nondum apparet, non potest constitui seruitus aquæductus, ff. de serui. vend. l. vlt. & ei quod nondum natum est, non præscribitur. C. de an. except. l. 1. nemo. 8 & ff. quemad. ser. amit. si quis alia. vbi dicitur ꝙ quamdiu paries non est, seruitus non acquiritur. argu. contra quia ædificio quod nondum est præscribitur. ff. de serui. vrba. prædi. si seruitus, § futuro. & ff. de seruit. rusti. prędio. l. ab eo. & vsuris futuris præscribitur. C. de vsur. eos, & arg. sup. de consue. cum olim Sol. verum est, quòd rei quæ nondum est, non potest seruitus constitui, ut dicunt primæ concor. potest tamen obligatio acquiri. de ipsa constituenda, cum res fuerit in rerum natura: & sic intelliguntur contraria.

h ¶ Denunciari.] & ita denunciari potest crimen nondum commissum 93. dist. diaconi. & ff. de dam. infect. l. 2. immo vnus solus potest impedire matrimoniũ. s̄. tit. proxi. præterea. 2. & valet denunciatio in prin. nã statim dicuntur malæ fidei possessores, arg. C. de rei ven. si fundum, &

1 Arg. de homi. significasti: 2. vltra remediũ. Io. A.

2 DicebatHostien. vbi ex cõfessione copulæ firmat mr̃imoniũ credit ẽt mulieri sec⁹ vbi p illã nõ firmat mr̃imonium, sed tñi peccatũ: probatur. vt dixi hic sup ver. compulit. Io. And.

† Malabrancæ.

3 Ar. ad hoc in l. furor. ff. de sponsal.

4 Scilicet ecclesiasticum. Conc. Trid. sess. 24. de sacramẽto matrimonij. canon. 12.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. Vide Dñicũ Sotum superiori. capi. citatum.

5 Hæc intelliget aperti⁹ qui antiquã decretalem legerit.

† Vide Cõc. Trid. sess. 24. de refor. matrimonij c. 1. & Conc. Laterañ. sub Innoc. iij. c. 51.

6 Et p Gof. s̄. de cõsuet. cum olim. Ioan. And.

7 Si hõ venditus est sub ꝯditione, redibitoria locum nõ hẽt, cũ venditio perfecta non sit Io. And.

8 Actione p̃scribitur ex quo nata est. Ioan. And.

dũ.& in matrimonio cõtrahendo,id ꝙ certius est,tenẽ dũ est.ff.de ritu nupt.adoptiuus,§.1.in fi.& s̃.tit.ꝑx. iuuenis. Ad hanc denunciationem non admittitur nisi grauis,& honesta ꝑsona.s̃.tit.prox.cum in tua.& quilibet tenetur ad hanc denunciationẽ.Inf.de cog.spi.tua nos:& etiam admittuntur, qui denunciant famam. s̃. tit. prox.cum in tua. & de auditu.22. qu. 5. hoc vĩ sine aliqua admonitione p̃missa:ꝙ nõ fit in alijs đ nunciationibus 2.q. 1.si peccauerit,& s̃. de iud.nouit &est iᵒ cõe, qđ quilib t tenetur. & põt denunciare, j̃ de clãde de spon. cũ inhibit o.

[Gloss. seq.soluit cõtrarium. demum quærit, & soluit.]

a ¶ Saluis exceptionib.]sic patet, ꝙ cũ variatur modus agẽdi,pñt opponi exceptiones omissę 1 in primo iudicio,sic s̃. de test.veniens 2 vn de nõ obstar.s̃.de excep. pastoralis. Io. S.d q̃ fuerunt hmõi exceptiões? Põt ẽe ꝙ excipiebat vir, ꝙ accusatores erãt criminosi,vel malæ famę vel forte dicebat, ꝙ admonitio non præcesserat:sed in isto casu nõ est necesse admonitionem præcedere. Vel forte dicebat,non sunt admittendi ad accusandum tanquam suspecti: quia tempore contractus nihil dixerunt, & erant præsentes quando denunciatum fuerat matrimonium contrahendum j̃. qui ma.accusa. poss.cum in tua.

ptionibus [a] non solum propositis, sed etiam proponendis.

¶ Ne vero quicquam in puellam interim attentetur; auctoritate Apostolica interdicimus, [b] ne in negotio de nouo procedatur vlterius,donec vel à denunciatione cessetur, vel ea probata ordine iudiciario procedatur: Quod si contra interdictum nostrũ in præiudicium ipsius aliquid fuerit attentatum, id † irritum [c] esse decernimus,& viribus omnino carere.

Idem episcopo Abbaten. †

¶ Si quis per verba de præsenti contrahit cum impubere,in qua ætatem malitia non supplet, intelligitur non matrimonium,sed spõsalia contraxisse, etiam si subarrhatio intercesserit.

1 Subaudi, vel non admissæ;vel est hoc speciale pp periculũ animæ, sm̃ Host. Io.An.

† illud] Abertadeñ. Albertaden. Albeten. Abbataden.

2 Ambigua est q. cum multipliciter intelligi possit Papæ interdictũ; pro intellectu ergo uideto hic præ alijs. Præpositũ, & omnino Henricum Bóich. in cap.quanto supra de ɔ̃suetud. ubi late explicat hunc articulum.

b ¶ Interdicimus.]ita ꝙ si per extorsionem vel violentiam quicquam fieret in præiudicium puellæ, siue in iudicio,siue extra,non præiudicaretur ei.

[Glo.seq.quærit.& soluit.]

c ¶ Irritũ.] quo ad iudicium, qđ mouetur in præiudicium ipsius.simile.s̃.de præb.inter cetera.secus esset si clausula illa non apponatur: licet mandet Papa aliqd fieri.s̃.de pręb.dilectus 1.& c.dilectus 2.Sed quid si cõ traherent matrimonium contra interdictũ 2. Papæ, nũ quid irritabitur matrimoniũ? Dico ꝙ non, sed separabuntur ad tẽpus s̃. de sponsa cum in Apostolica. quousque cognoscatur de impedimento j̃.de mat. cõtract. contra interdi. ecc. ex litteris, & cap. de muliere.nam fortius est matrimonium quàm interdictum Papæ.

TVæ ac b s.] Primo quæstio.secundo distinguens responsio:ibi,Quia vero. Abb.

CASVS. Quidam filiam suam circiter xij annos habentem,desponsauit cuidã nobili, qui subarrhauit eandem per annuli immissionẽ,consensu mutuo accedente;postmodum puella ipsa fuit alteri copulata. Dubitatum fuit, vtrum illa puella deberet remanere cũ secundo:an deberet redire ad illũ, cui fuit primo desponsata:Consultus Papa r̃ndet, ꝙ nõ constitit ei cuius ætatis esset puella, qñ cum primo viro extitit desponsata, cum dicatur ꝙ circiter xij.annos habebat, vel vtrum malitia suppleret ætatem.Dicit,ꝙ si puella nubilis non erat ætatis,cũ viro extitit desponsata,& malitia nõ suppleret ætatẽ, procul dubio inter eos non matrimoniũ, sed spõsalia fuerũt cõtracta,q̃uis ab ipso viro eadẽ puella fuerat subarrhata: & ita remanere debet cũ secundo viro,cũ quo cõtraxit in ætate legitima.Nota,ꝙ malitia supplet ætatem circa m̃rimoniũ cõtrahẽdum. Idẽ matrimonium cõtractum in ætate legitima, soluit sponsalia in minori ætate cõtracta.

CAP. XIIII.

TVæ † nobis exhibitæ litteræ continebant, quòd quidam filiam suam circiter duodecim annos habentem, cuidam nobili desponsauit, qui subarrhauit eandem, consensu mutuo accedente: & infra. ¶ Quia vero nobis constare non potuit,cuius ætatis esset puella,cùm eidem viro extitit desponsata, cum dicatur,quod circiter [d] duodecim annos habebat,vtrũne prudentia tunc in illa suppleret ætatem: Respondemus, quòd si puella nubilis [f] non erat ætatis,cum sæpefatus † vir desponsauit eandem, & ætatem in ea prudentia [g] nõ supplebat, proculdubio inter eos non coniugium, sed sponsalia contracta fuerunt: quamuis ab ipso viro eadem fuerit subarrhata. [h]

[Gl.seq.tractat de multiplici subarrhatiõe & ipsiᵘ effectu.

d ¶ Subarrhauit.] sic 27.q.2. si qs vxorẽ.&c.se.Et hæc subarrhatio 3 fit qñq; ꝑ immissionẽ annuli, iuxta illud; annulo suo subarrhauit me: qñq; ꝑ dationẽ aliarum rerũ,vel aliorũ insignium: & qñq; fit talis subarrhatio interueniẽte cõsẽsu exp̃sso, vt hic: qñq; ẽt nõ interueniẽte: sed siue interueniat siue nõ,dũmodo cõstet de subarrhatione, præsumitur matrimoniũ donec probetur cõtrariũ, arg. 30.q.5.nostrates, & ca. feminæ. 27.dist. quod ĩterrogasti. & supra de spon. is q. qa nihil interest an facto, an verbo quis declatet volũtatem suam.43. di.c.1.ibi, Pastorẽ recta loqui timuisse,quid aliud est dicere,quàm terga tacẽdo præbuisse? vel ibi,vestimenta sacerdotis, quid aliud quam recta opera,&c.vbi de hoc ff. de leg. de quibus. 4 & s̃. de reg.cap.pen.arg.opti.& si fiat à patre, pręsumuntur sponsalia,vt cap. nostrates, sed inter sponsos præsumitur matrimonium,vt hic in fin.nisi consuetudo in contrarium esset.arg.sup.de præsumpt. illud.

e ¶ Circiter.]sic s̃.eo.continebatur, & c. attestationes. Ad modicam quantitatem 5 refertur hæc dictio. circiter,& consimiles,vt ff.de ver. sign. hæc adiectio. B.

f ¶ Nubilis.] nota nubilis ætas in viro est xiiij. ann.in femina xij. vt dixi.su. eo.ca.vbi,& ita si non fuit talis. non fuit matrimonium inter eos, sed sponsalia tantũ, nisi malitia suppleret ætatem,vt j̃. sequitur.

[Glo.seq.dat simile in dilectis.]

g ¶ Prudentia.] id est,carnalis concupiscentia. arg.32. q.1.non in sola alibi appellatur malitia. s̃.eod. cap. de illis 2.sic etiam in delictis doli capacitas supplet ætatẽ. ĩf.de delict.pu.pueris & insti.de obi.quæ ex delict.na. §.in summa.circa fin. & ff.ad l.Aquiliam,sed & si quæcunque,§.1.6.C. si minor se maiorẽm dixerit. l. 3.sim. 77. dist.monachus nouitius,& C.de his qui ve. æta.im pe.l.secunda.

h ¶ Subarrhata.] & ita collige, ꝙ per subarrhationem contrahitur matrimonium verum vel præsumptum, vt dixi in princ.nisi ætas repugnet, vt hic patet,& est hic arg.7.manifestum, quod si minor in contrahendo vtatur verbis pertinentibus ad matrimonium contrahendum, contrahit sponsalia.

† Cap.2. eo. ti.in 3. cõpi. Et de intellectu contra Prępositum & alios vide Couarr. in epitome lib. 4. decretaliũ par.1. c.4. §. 2.num. 2.

3 Quid sit arrha, vide per Placiũ Rubiũ in Rubrica đ donat. inter virũ, & vxo. §.2.

† Sæpe præfatus: sæpe dictus.

4 Vide de re-iudi. tenor. super 3. glo. Ioan. And.

5 Triũ scilicet dierum, sm̃ Hostien. Ioan. And.

6 Sicut impubes tenetur furti, ita, & Aquiliæ, si sit capax iniuriæ. Io.And.

7 Immo casus secundũ Phi. quod etiam mihi videtur. Ioan. And.

DE CLANDESTINA desponsatione.

¶ Quia matrimonia, & sponsalia quandoque contrahuntur palam, quandoque clandestine: ideo post generales rubricas praecedentes subjicit istam rubricam specialem de clan de.despon. Nam quandoque puellae subductae tur ad contrahendum clam parentibus: & quia de tali matrimonio posset dubitari, ideo, &c.

De hac materia vi de 2.q.5.per totum, & 3.q.4.ca. consanguineorum, & non re[illegible] tur alibi. Ber.

† Clandest. desponsationes & coniugia nouissime irrita fecit & annullauit concil. Trid. sess. 24. de refor. matri. cap. 1. vnde cessant de hac re veterum altercationes interpretum.

Si quis.] Hoc dicit secundum communem intellectum: [illegible] asserit matrimonium, incumbit probatio. Primo ponitur thema. Secundo determinatio: ibi, Viro. Abbas.

CASVS. Si aliquis occulte desponsauerit aliquam mulierem, & ipse eam petat postmodum in vxorem, & ipsa neget de sponsationem, vir debet hoc probare: & econuerso; si vir hoc negauerit, mulier probare debet, alias absolueturvterque. Not. quod quando negatur matrimonium clandestine contractum, ei qui stat pro matrimonio; incumbit probatio.

[Gl. seq. obijcit dat tres solutiones; & primam reprobat, quae fuit. Ala]

a ¶ Viro incumbit probatio.] quia caput est mulieris 32.quaest.6. non moechaberis. 33. q.5. cum caput. & q. 1. si quis vxorem. hoc dixit R. Ex hac littera innuit, quod siue vir neget desponsationem, siue mulier, semper viro incumbit probatio. sed hoc non [illegible], quia negantis factum nulla est probatio. 6.q.5. accusator. §. vl. & supra de elect. bonae 1. & ei quod dicit, non qui negat, incumbit probatio. ff. de prob. ei qui. Dixit Ala. quod viro incumbit probatio, vbi ipse negat clandestine ductam esse vxorem: quia potius negat ius quam factum: & qui ius negat, probare debet. ff. de probatio. ab ea parte. sed ille intellectus non placet, quia ex quo publice confitetur factum coram ecclesia, approbatur matrimonium. infra ca. proxi. Dixit. Tanc. quod legitur secundum quod dixit Gratianus. 32. q. 7. c. quod proposuisti. §. sed illud Ambrosij, vt vir dicatur hic à virtute, vel à virilitate, quia stat pro matrimonio, & non à sexu: & mulier à mollitie mentis. Et dic, viro, id est, qui stat pro matrimonio, vel dicas quod cap. legitur cum reduplicatione litterae hoc modo: si quis clam desponsauerit aliquam, & mulier negat desponsationem, viro incumbit probatio: & si vir negat despōsationem, mulieri incumbit probatio: & ideo non resumpsit expresse, quia idem iudicium est de muliere, quod de viro. sic 32.q.7. Apostolus, & hoc verum est, & sic seruatur: si vir negat matrimonium, mulieri incumbit probatio, & econuerso.

TITVLVS III.

De clandestina † desponsatione.

¶ Ex concilio Arelaten.

¶ *Pro clandestino matrimonio non praesumitur, sed illud alleganti incumbit onus probandi.*

CAP. I.

Si quis clam desponsauerit aliquam, & mulier vel vir negat huiusmodi desponsationem, viro incumbit probatio.[a]

¶ Alexander iij. Beluacen. episcopo.

¶ *Qui matrimonium clandestine contraxerunt, altero negante vel vtroque, non apparente legitima exinde probatione, simul cohabitare ab ecclesia non compelluntur: et si illud publicauerint tanquam in conspectu ecclesiae factum comprobabitur: nisi rationabilis causa subsit, quae impediat. hoc dicit littera inhaerendo.*

Quod nobis.] De matrimonio occulto non iudicat ecclesia, approbat tamen illud publicare volentes. Et habet duo dicta. Secundum: ibi, Verum. Abb.

CAP. II.

Quod † nobis: & infra. ¶ Si matrimonia ita occulte contrahuntur, quod exinde legitima probatio non appareat, ij, qui ea contrahunt; ab ecclesia non sunt aliquatenus compellendi.[b] Verum si personae contrahentium hoc voluerint publicare, nisi rationabilis causa[c] praepediat, ab ecclesia recipienda sunt & comprobanda, tanquam à principio[d] in ecclesiae conspectu contracta.

¶ Innocentius iij. in concilio generali. †

¶ *Cum matrimonia sunt contrahenda, debent per presbyteros in ecclesia edicta proponi, assignato termino, infra quem, qui voluerit impedire, impedimentum opponat, & si probabilis coniectura fuerit de impedimento, interdicatur matrimonium, donec de hoc cognoscatur, hoc primo vsque ad §. si quis.*

CAP. III.

Cum † inhibitio copulae coniugalis sit in

CASVS. Aliqui contrahunt matrimonium occulte, ita quod aliqua probatio fieri non potest: Quaeritur, quid iuris sit? dicitur, quod non sunt ab ecclesia aliquatenus compellendi, si alter negauerit: verum tamen si illi hoc voluerint publicare, ab ecclesia talia matrimonia recipienda sunt, & comprobanda, tanquam si à principio in conspectu ecclesiae contracta fuissent: nisi aliqua rationabilis causa impediat. Not. quod clam contrahentes non sunt compellendi cohabitare. Item viro & mulieri creditur de matrimonio. Item matrimonium quod ab initio ab ecclesia non valebat, ex post facto valet, & tunc filij reputantur legitimi.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. compi. post conci. Lateran. sub Alexan. iij. par. 50. c. 17. Et quantum sit hodie huic decretali derogatum, vide in conci. Tri. initio tituli citatum.

b ¶ Compellendi. si alter vel vterque negauerit se contraxisse, non debent compelli, vt simul maneat, ex quo non probatur, quia ecclesia non iudicat de occultis. 32. di. erubescant, & 32. q. 5. Christiana, & hic. immo potius sunt abinuicem separandi, quia contubernia, vel stupra praesumuntur. 35. q. 5. c. 1. Ber.

† Scilicet Lateran. c. 51.

c ¶ Rationabilis causa.] puta consanguinitatis. 32. q. 5. horrendus. 35. q. 3. quidi timus vel affinitas, vel aliud. infra. de eo qui cogno. consan. vxo. suae. super eo.

† Cap. vnico tit. de clandestino matrimonio in 4. compil.

[Glo. seq. arg. alleg. vnum capitulum. in contrarium allegat duo. & soluit.]

d ¶ A principio.] arg. quod ab initio non valebat tractu temporis conualescit. supra de elect. quod sicut. §. si autem. Arg. contra supra de elect. dudum 1. vbi de hoc. sup. de censi. scientes, sed hoc in principio valebat quo ad Deum, licet non quo ad ecclesiam: sed nunc primo declaratur. sic infra. de frigi. & male. fraternitatis, in fi. sim. ff. si serui. vendit. sicut autem. §. sed si quaeritur. ff. de acquir. re. dom. ad eo §. cum quis. in fi.

Cum inhibitio copulae coniugalis.] Habet multa dicta, & diuisio patet per §§. licet possit alijs modis diuidi. Abb. Sicul.

CASVS. Prohibitio coniugalis copulae in trib. gradibus vltimis reuocata est per idem concilium, infra de consanguinitate, & affinitate, non debet, & ideo Papa eam districte precipit obseruari: Vnde inhaerēdo vestigijs praede-

vltimis tribus gradibus reuocata eam in alijs volumus districte seruari. Vnde prædecessorũ [b] nostrorũ vestigijs inhærendo, clandestina [c] † coniugia penitus inhibemus: prohibẽtes etiã, ne quis sacerdos talibus interesse p̃sumat. Quare specialem quorundam locorũ [d] consuetudinẽ ad alia generaliter prorogãdo, Statuimus, vt cum matrimonia fuerint contrahenda, in ecclesijs per presbyteros publice proponantur, † cõpetẽti termino p̃finito; vt infra illũ, q̃ voluerit, [e] & valuerit, legitimũ impedimentũ opponat: & ipsi presbyteri nihilominus inuestigent, vtrũ aliquod impedimentũ obsistat. Cũ autẽ apparuerit probabilis [f] coniectura cõtra copulam cõtrahendã contractus interdicant expresse, donec q̃d fieri debeat super eo, manifestis cõstiterit documẽtis.

¶ Si in gradu prohibito matrimoniũ clandestine vel cõtra interdictum de quo supra, cõtractũ fuerit, ẽt p̃ ignorantes de impedimẽto, nati ex illo matrimonio sunt illegitimi. Idẽ est, si ambo parentes sciunt impedimentũ matrimonij, licet in cõspectu ecclesiæ contrahant. h. d. vsque ad §. sane. Abbas.

¶ Si † quis vero huiusmodi clandestina, [g] vel interdicta [h] coniugia inire præsumpserit, in gradu prohibito etiam ignoranter, soboles de tali [i] coniũctione suscepta, prorsus illegitima censeatur; de parentum ignorãtia nullũ habitura subsidium: cum illi taliter contrahendo non expertes scientiæ, vel saltem affectatores ignorãtię videantur. Pari modo proles illegitima censeatur, si ambo [k] parentes impedimentum scientes legitimũ præter omne interdictum, etiam in conspectu ecclesiæ contrahere præsumpserunt.

¶ Sacerdos qui contẽpserit prohibere matrimonia interdicta, & quilibet clericus etiam regularis, qui interfuit, per triẽnium à beneficio suspenduntur: & si culpa exegerit, etiam grauius puniũtur: ipsi etiam contrahẽtes cõtra hoc ca. etiã alias licite puniẽdi sunt: & idẽ in calumniose denunciantibus. h. d. vsque ad fin. Abbas.

¶ Sane si parochialis sa-

prædecessorũ suorũ omnino p̃hibet cõiugia clandestina siue occulta, p̃cipiẽs, vt nullus sacerdos, talibus nuptijs interesse p̃sumat: statuens gñraliter, vt cũ mři monia fuerunt cõtrahenda in ecclesijs, publice p̃ponantur p̃ presbyteros, termino competẽti statuto, vt infra illum terminũ. qui voluerit, & valuerit, legitimũ impedimentum opponat: & ipsi presbyteri per se nihilo minus inuestigent, vtrũ aliq̃d impedimentũ obsistat. Si autem aliquod rõnabile obiectũ fuerit cõtra copulã contrahendam, cõtractus interdicatur expresse, donec impedimentũ probetur: quis aũt huiusmodi mřimonia clandestina vel aliter prohibita inire præsumpserit in gradu prohibito etiã ignorãter, soboles de tali cõiũctione suscepta illegitima sit, nullum habitura subsidium de paterna ignorantia, cũ ipsi taliter cõtrahendo potius affectent ignorãtiã: q̃ sciẽtiam impedimenti: & eodẽ modo filij illegitimi erunt, si ambo parentes sciant impedimentũ, & contrahunt cõtra omne interdictũ: Si vero parochialis sacerdos tales coniunctiones prohibere cõtẽpserit, aut interesse præsumpserit, per triennium ab officio suspendatur, & illius q̃ cõtrahũt cõtra huiusmodi formã, etiam in gradu concesso pænitentia imponatur condigna. Et qui malitiose ad impediendã copulã legitimã, impedimentũ obiecerit similiter puniatur. Nota, q̃ clandestina matrimonia prohibentur. Itẽ qui contrahũt cõtra formã expressam in ista decretali, filij eorũ illegitimi erunt, & paterna ignorantia eos nõ excusat. Item qui potest scire, & nõ scit, idem est ac si sciret. Item ecclesiæ opinio nõ excusat. Item punitur sacerdos, qui clandestina matrimonia nõ prohibet, aut qui interest. Item punitur, qui facit contra canones. Item puniuntur contrahentes contra formam istam, etiam in gradu concesso. Item punitur, qui malitiose impedimentum opponit ad impediendum legitimam copulam.

a Reuocata.] p̃ illã constitutionẽ. j. de cõsan. nõ dẽt.

b Prædecessorum. s. eo. c. prox. & 30. q. 5. c. 1. Ber.

c ¶ Clandestina.] dr̃ clandestinũ matrimoniũ tribus modis. 1 Vno modo cũ nõ hñtur testes, s. c. p̃xi. Scd̃o cũ non fit cũ solemnitate. 30. q. 5. alter. Tertio dr̃ clãdestinum quod fit contra tenorem huius constitutionis, videlicet non præmissa denũciatione: tenet tamẽ quoad ecclesiam, 2 sed filij nati inde detecto impedimento illegitimi erunt, vt inf. sequitur.

d ¶ Quorundam locorum.] vt inf. qui matr. accu. poss. cum in tua. & sup. de spon. in tua.

e ¶ Voluerit.] quasi publicũ crimen videtur: quia quilibet admittitur. immo quilibet tenetur, saltẽ denunciare. j. de cognatio. spirit. tua. & s. de spon. cũ in tua. vbi ẽt de hoc consanguinei tamen potius admittuntur q̃ extranei. 35. q. 6. c. 1. Sed pone matrimonium cõtractũ est nulla præmissa tali denunciatione, aliquibus præsentibus, quando contrahitur, & scientibus impedimẽtum, & nihil obijcientib. numquid isti debẽt admitti postea ad accusandum, vel ad testificãdum contra illud matrimoniũ in vita vel etiam post mortem? Videtur q̃ non: quia qui sciuit, certiorari nõ debuit. ff de act. emp. & ven. l. 1. in fi. quia denunciatio non fit, nisi propter ignorantes. Itẽ licet contrahẽtes non fuerint in culpa: tamen scientes impedimentum fuerũ in dolo, & dolus præpõderat culpæ. ff. ad l. Aqu. item Mela. in prin. & ex quo factum est publice, non admittitur contradictor. 8 q. 1. licet. quare isti, quibus videntibus & scientibus impedimentum, matrimonium contractum est, non debent amplius admitti: q̃a non videntur carere suspicione. Qui ergo debeant admitti post denunciationem, dicitur inf. qui matrimo. accusa. poss. vel non, cum in tua post mortẽ etiã a sim tutur accusar o; propter bona. j. qui fil. sint leg. caul ... C ne de sta. defun. quamuis.

f ¶ Probabilis coniectura. not quòd probabilis causa impedit matrimonium contrahendum. s. de spon. p̃terea, & c. cum in tua & inf. de consan & affi. sup eo.

g ¶ Clandestina.] scilicet, non præmissa denunciatione, vt dictum est sup. Ber.

h ¶ Interdicta.] post causam probabilem allegatam nec finitam.

i ¶ De tali.] scilicet, clandestina vel interdicta.

G.c. seq. quærit, pon... quam ... bat.]

k ¶ Si ambo parẽtes, & ideo nõ p̃dest opinio ecclesię.

† Cõcordat cõc. Tri. ses. 24 de refor. matri. c. 1. §. qui malo vbi ... mẽtio huius decreti.

† proponant.

2 Hodie nõ p̃ cõcil. Tridẽ. sępe hic citatum.

† Vide cõci. Tri. ses. 24. de refor. matri. ca. 5. & clem. vnicã de consan. & affi.

... Adde de ... hoc gl. in §. ... quoq; ... in versic. po... Inst. de ... & I gl. ... ver. illic ... ibidem

si ambo parētes sciāt impedimētū, quin sint filij illegitimi Sed quid si vnus scit, & alter nescit dixit Hug. & Lau. 1 ꝙ quantū ad scientē sunt illegitimi, quantū ad ignorantem legitimi. argu. C. de incestis nup qui contra. quod non credo: imò legitimi sunt. inf. qui fil. sint legiti. ex tenore. mōstrū enim esset si aliqs esset partim legitim⁹, & partim illegitim⁹, sicut ꝙ aliquis esset partim seru⁹ & partim liber. ff. de statu libe. si duobus. 2 & hoc innuitur dum dicit, ambo parentes.

1 Et Accursius in l qui cōtra. ͂ȷ. al leg. quæ lex non contra dicit: si ponderes. Io. A.

2 Antiq al legabāt. ff. de liber cau. duobus & melius facit. Io. An.

a ¶ Tales.] scilicet, post allegatum impedimentum.

[Glossa seq. not. causam reddit, & arguit.

b ¶ Pænitentia.] nota ꝙ puniunt cōtrahētes, & tñ nullū subest impedimentum. sed illud iō fit, qa contra hūc contra interdictū ecclesiæ, vñ puniūtur nō pp impedimentū, sed quia mandatū ecclesiæ contemnunt. ͂ȷ. de mat. cōtract. cōtra īter. eccle. c. 1. mādatū eñi iudicis cōtēni nō dēt, vt ibi. & ff ne qd in loc. pub. l. vlt. & ita est argu. ꝙ iudex pōt punire illum, q venire ad eius citationē cōtēpnit. ff si qs in ius vo. non ierit. l. 2. etiam si ius non habeat actor.

† malitiosum.

c ¶ Malitiose.] qui enim calūniose denūciat, punit, vt hic dicit. & hæc pœna arbitrio iudicis committitur. ͂s. de off deleg. de causis. tamē clericus, qui calumniose denunciat, ab officio, & beneficio suspenditur. inf. de calum. ca. 2.

† In B Augustini libris hęc nō dū inuenit Antonius Augustinus

cerdos tales [a] cōiunctiones prohibere contēpserit, aut quilibet etiam regularis, qui eis præsumpserit interesse, per triennium ab officio suspēdatur, grauius puniendus, si culpę qualitas postulauerit. Sed his, qui taliter præsumpserint, etiam in gradu concesso copulari, condigna pænitentia [b] iniungatur. Si quis autē ad impediēdam legitimā copulam, malitiose † [c] impedimētum obiecerit, canonicā non effugiet vltionem.

TITVLVS IIII.

De sponsa duorum.

¶ Augustinus † de fide pactionis & consensus.

¶ Contrahens successiue per verba de præsenti cū duabus, tenetur adhærere primæ. Si autē primo contraxit per verba de futuro secundo per verba de præsenti, adhærebit secundæ.

CAP. I.

DVob⁹ † modis dicit fides pactionis, [d] & consensus. Si aliqs alicui mulieri fidē fecerit pactionis, nō dēt [e] aliam † ducere: si aliā duxerit, pænitentiā debet agere de fide mentita: maneat tamen cum illa, quā duxit. Non enim rescindi debet tātum sacramentum. [f] Si autem fecerit fidem consensus, nō licet ei aliam ducere: si aūt duxerit, dimittet ipsā, & adhærebit priori. [g] ¶ Est autem [h] fides pactionis, quando aliquis promittit alicui fidem, quod eam ducet, si permiserit [i] eum rem secum habere, vel etiam pro consensu. ¶ Fides aūt consensus est, quādo & si nō stringit [k]

DE SPONSA DVORVM.

¶ Supra visum est de duabus speciebus sponsaliorū, scilicet manifestis. & clandestinis: sed quia quandoq; quis cōtrahit successiue bina sponsalia cum diuersis mulieribus & posset dubitari quę pręualeant: ideo post præcedentes subijcit istam. Abb.

De hac materia tractatur 27. q. 2. habito. & c. vlt. cetera dic vt sup de sponsaibus.

DVobus.] Habetur hoc capitulū ꝑ palea. 27. q. 2. duobus. Et secūdū Hostiensem, & bene. Istud capitulū idē dicit in effectu cū c. pen. & c. sicut. ͂s. ꝑ spō. Duę sūt partes. Secūda ibi, Est autem, & secunda subdiuiditur. Secunda ibi; Fides. Abb. Sic.

CASVS. Augustinus in cap. isto ostēdit, ꝙ fides coniugalis cōtractus duplex est. Est enim fides pactionis, & fides cōsensus: Si aliqs dedit alicui mulieri fidē pactionis, non debet aliā ducere: si autē duxerit, valent; sed agat pænitē iā de fide mētita. Si autē fidē consensus, non debet alia ducere: & si duxerit, dimittat illā & adhærebit priori. Est aūt fides pactionis, qñ aliquis ꝓmittit alicui mulieri ꝙ eā ducet, si permiserit eū rē secū habere, vel etiám pro consensu Fides autē consensus, quādo per mutuum cōsensum de præsenti ad inuicē consentiunt: & mutuo se suscipiūt Not. quòd duobus modis dicit fides, pactionis scilicet, & cōsensus. Itē adueniente fortiori vinculo, rumpitur minus fortius. Itē post sponsalia de præsenti, non debet qs contrahere: & si contrahat, debet redire ad primam.

d ¶ Pactionis.] hoc est dicere: vna est fides despōsationis de futuro, & altera consensus de præsenti.

e ¶ Non debet.] tamen si duxerit, tenet matrimoniū, & agat pænitentiam de fide mentia, vt hic dicit: & sup. de sponsa. si inter. in fin. forsitan triū annorum. 3. 17. distin. si vir.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp. Vide Ioanē Maioris, li. 4. sen. di. 27. q. 5. & ibidē Sotū. q 2. ar. 4 ver. tertiū dubium est.

† al. ita aliā ducere vxorem.

f ¶ Sacramentum.] de isto sacramēto habes sup. de biga. debitum quòd dissolui nō debet per spōsalia, quæ sunt minus vinculū. ar. ff. de fideiuss. si debitori.

; Vel arbitrātiū. 26. q 7. tēpora secūdū. Alanū. Io And.

g ¶ Priori.] vxori, non obstante aliqua consuetudine in contrarium. ͂ȷ. eod. ca. vlt.

h ¶ Est autem.] exponit quod dixerat in principio.

[Glo. seq. fortificat textum per locum à diuisione: demum ponit tres lecturas.

i ¶ Si permiserit.] si de fornicario coitu intelligas conditio turpis est; & ideo pro non adiecta debet haberi. infra tit. proxi. & cap. vlti. vnde si postea rem secū habuerit. statim est matrimonium inf. titu. proxi. de illis, & cap. per tuas, si de legitimo intelligas, multo fortius tenet matrimonium, si coitus subsequatur: potius enim videtur hortatio, id est, quod permittat ei rē secū habere; sim. ff. de tutel. muto. §. sub conditione. Ala. T. dixit, quod istud, si, nō tenetur conditionaliter, sed causatiue: quia in omni matrimonio hæc causa, scilicet carnalis 4 copula, dēt interuenire. saltem quo ad propositum. 27. q. 2. ca. beata Maria Et expone si permiserit, id est, quia permiserit. sim. sup. de elect. significasti. in verbo, si diligis me. Lau. dixit ꝙ per hoc quod dicit, si permiserit, &c. notat conditionalem fidem pactionis per hoc quod sequitur; vel etiam pro consensu, notat simplicem & absolutam fidē pactionis, vel per vtrumque notatur conditio Vel potest dici, quod per hoc notatur, quod fides pactionis idest spōsalia sub conditione contracta, duobus modis transit in fidem cōsensus. id est, matrimonium de præsenti; scilicet per carnalem copulam, vel per consensum de præsenti, vt infra titu prox. de illis & c. per tuas.

4 Caute hoc legas, nec putes non esse verum matrimoniū absque carnali copula, qđ et falsū, vt recte explicat Sotus lib 4. sen. dis. 26. q. 2. art. 4.

K ¶ Et si non stringit manum.] forte per annuli immissionem. 30. q. 5 feminæ, cum enim stringit manū, signum dilectionis est, vel forte alludit consuetudini alicuius loci. Ber.

Accepi-

manum, corde tamen & ore cõsentit ducere, & mutuo se concedũt vnus alij, & mutuo se suscipiunt.

¶ Ex Brocardo † lib. 30.

¶ *Ponit pænitentiã illius, qui alterius sponsam de p̃senti sibi accepit in uxorẽ nec unquam in uxorem eã habere potest. h. d. iuxta litteram.*

CAP. II.

ACcepisti illam in vxorem tibi, quam alter sibi desponsatam [a] habuerat, dimitte illam, quia nunquam [b] potest tibi fieri legitima, & quadraginta dies in pane, & aqua (quod carinam [c] † vocant) cum septem sequentibus annis pæniteas.

¶ Alexander iij. Salernitano archiepiscopo.

¶ *Spõsalia de præsenti nõ soluuntur per sequens matrimonium, etiam carnali copula consumatum.*

CAP. III.

LIcet † præter [d] solitũ, & infra.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod si inter virum & mulierem legitimus consensus interueniat de præsenti, ita quidem, quòd vnus alterum in suo mutuo consensu, verbis consuetis expresse † recipiat, vtroque dicente: Ego accipio te in meã, & ego accipio te in meũ, siue sit iuramentum interpositum, siue non, non licet mulieri alij nubere. Et si nupserit, etiam si carnalis copula sit secuta, ab eo separari debet, & vt ad primũ redeat, ecclesiastica districtione cõpelli: Quamuis † aliter à quibusdam prædecessorib. nostris sit aliquando iudicatum. [e]

¶ Idem Genuen. † archiepiscopo.

¶ *Et qui appellat in causa matrimoniali, interdici debet, ne aliud matrimonium contrahat lite pendente, & si contraxerit, debet separari.*

CAP. IV.

TVa † fraternitas nos consuluit, & infra.

¶ De his vero, qui coram te super desponsatione facta per consensum mutuum de præsenti, controuersiam mouent, & appellatione pendente, quã ante sentẽtiam vel cognitionem causæ, ad sedem Apostolicam interponũt, accipiunt alias in vxores: Hoc arbitramur agẽdum, vt si ammodo in tali casu duxerint appellãdum, eis in ecclesia publice interdicas, ne ante decisionem [f] causæ, aliud contrahant matrimonium. Et si † contra interdictũ ecclesiæ publice factum, venire præsumpserint matrimonium tam presumptuose contractum poteris [g] irritare.

ACcepisti.] Alteri desponsatam ducens in vxorem, & cognoscens, nunquàm in vxorem eam habere potest. h. d. secundum vnum intellectum: sed clarius hoc videtur in cap. fin. de eo, qui duxit in matrimonium. Abbas Sic.

CASVS. Si aliquis cõtraxerit cũ aliqua, q̃ sit alteri despõsata p verba de p̃senti, illã dimittat: quia eius vxor esse non põ, & xl. dies peniteat. No. quòd ab initio non valet, tractu temporis non conualescit.

a ¶ Desponsatam.] per verba de præsenti, vt sup. c. proxi. [Gl. seq. ar. al. 4. iura & duo in contrariũ.]

b ¶ Numquã potest tibi.] arg. q ab initio non valet, tractu t pis non cõualescit, sic s̃. de ele. aud tis. & c. dudũ, & ar. 16. q. placuit §. põt. vers. q si primitus, & ff. de reg. iu. l. pen. Arg. contra. s̃. tit. prox. c. 2. & s̃. de ele. quòd sicut.

c ¶ Carinã.] vulgare est Italicorũ, & dr̃ carina † à carẽtia hominũ, vel ẽt cibariorũ, nã illis xl. diebus includũtur ĩ aliquo loco secreto iuxta ecclesiã, vbi non hñt consortium hominũ. B.

LIcet p̃ter.] Sũmatur vt in rubro; sed clarius hoc hr̃ in c. fi. & pen s̃. de spõ. Et diuidit ĩ quatuor partes. Primo ponĩ decisa consultatio. Secundo responsio ibi, Consultationi. Tertio alterius dubij solutio. ibi, Et si nupserit. Quarto obstaculi remotio ibi, Quamuis. Abb. Sic.

CASVS. Dicitur ĩ hoc c. q si aliquis contraxerit cũ aliqua p verba de p̃senti, dicẽdo sic: recipio te in meã & illa, recipio te in meũ (etiã si non iurauerũt) nõ possunt ad alia matrimonia conuolare, & si fecerint, separari dẽnt à secundis, & ad primũ matrimonium redire, quamuis carnali copula sit secuta. Item habes sup. de sponsa. inter. Not. quòd sponsalia de præsenti matrimonium sunt, vnde postea dissolui non possunt.

d ¶ Preter.] qđ dicitur hic habuisti. s̃. de spons. si inter.

e ¶ Iudicatum.] consuetudo fuit olim in Mutinen. ciuitate, sed illa correcta est inf. eo. c. vlt. Ber.

TVa.] Diuiditus. Primo ponitur thema. Secundo, præcipit fidei interdictum, ibi, hoc arbitramur. Tertio dicit quid iuris, si violetur. ibi, Et si contra. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis coram suo iudice petit aliquam in vxorem, vel aliqua petit aliquem in virum, quem dicit in eã consensisse per cõsensum mutuũ de præsenti: Ille appellat ad sedẽ Apostolicã, & appellatione pendente ante causę cognitionẽ, siue ante sñiam, aliã duxit in vxorẽ, quæritur q̃d iuris? Rñdet Papa, si aliqs amodo in tali casu duxerit appellandum, iudex interdicat ei publice, ne ante decisionẽ causæ cũ alia contrahat. quod si fecerit, matrimonium tã præsũptuose contractum, debeat irritare & separare abinuicẽ vsque ad decisionem causæ No. q pendente appellatione nihil est innouandum. Itẽ qui contraxit contra interdictum ecclesię debet separari ab illa, quousq; cognoscatur de impedimẽto.

f ¶ Ante decisionẽ.] Appellatione enim pendente nihil innouari debet, 2. q. 6. ca. post appellationem, §. appellatione. & ff. nihil inn. appellatio. pen, l. 1. [Gl. seq. alle. septem. concor. in contrariũ alle. rub. de matrimonio contracto, sol. distinguendo.]

g ¶ Poteris irritare.] sim. s̃. de despon. impu. ad dissoluẽdũ, in fi. Ex qb. colligit̃, q mr̃imonium s̃. inter dictũ eccl. contractũ sit omnino dirimendũ, vt 35. q. 3. contradicim⁹, & 33. q. 4. nõ oportet, 2 & 10. dist. vides, & C. đ legi. nõ dubiũ, & 25. q. 2. imperiali. & C. qui pro sua iurisdõ. l. vni. Argu. contra. j̃. de mat. cõtract. cõtra inter. eccl. c. 1. & 2. & 3. Solutio. 2. cũ matrimonium interdicitur ab ecclesia aut causa p̃hibitionis est perpetua, aut temporalis. Si est perpetua, separatur à cohabitatione quousque cognoscatur de impedimento, quo probato separantur ex toto, lata sententia diuortij inter eos, inf. de matrim. contract. contra interdict. eccl. de muliere, & sic intelligitur c. contradicimus, & c. vides, & l. non dubium, & sic intellige quod dicit hic, & c. ad dissoluendũ, quo non probato, remanebunt simul. Si vero causa prohibitionis fuerit temporalis, puta tẽ-

gus

† Ita in antiqs vt est impressum, sed restituẽdum ita: ex Burchardo li. 19 c. 5. tit. de fornicatione §. re epsti illã tibi, & c. 2. e. tit. in 1. cõp.

† Caren am, Carentenã, Contius in marg.

† Carina vox est corrupta deducta potius à quadragesima, siue quadragena, quã ab hominũ, vel cibariorũ carentia, vt hic putat Ber. & ante ipsum Tan.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp. & post conc. Lat. p. 7. c. 8. Vide Sot. li. 4 senr. dist. 27. q. 1. ar. 3.

† expresso.

† Vide Melchiore C. nũ li. 6. c. 8 d lo cis theolog.

† Ianuen. sed idem est.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cõp. & post conc. Lat. pa. 50. c. 41. Et cũ appellat in causis ecclesiast. quid obseruari debeat, vide concil. Trid. ses. 24. de refo. c. 20.

† al. ita, & si contra interdictum ecclesiæ ita publice factũ, &c. 2. Secundum Tãc. & Vinc. Host. idẽ dices vtebatur al. js verbis: s. q aut mr̃imoniũ, ab ecclesia interdicit̃ sine cã aut ex cã: & tũc aut cã ẽ tpalis, aut p petua, aut falsa, aut vera cuius distin. veritas satis patet ex gl. Io. And.

pus in quó matrimonium prohibetur contrahi, pp reuerentiam dierum. vel consensus de futurorum alio: tunc non deberent separari, sed pænitentia debet eis imponi: quia cõtra interdictum ecclesiæ hoc fecerunt, J. de matrimo. contra. contra inter. eccle. c. 2. tamen ne nium non facit sine consensu, vt J. dicitur. sim. sup. de iure pa. cum autē, & ff. loca. in operis. licet hic circa matrimonium non stetur consuetudini: aliàs autem seruatur consuetudo, vt qui legitimus est ad matrimonium, consuetudo facit il legitimum, inf. de cognatione spiri. sup eo.

¶ Innocẽtius iij. Mutinen. episcopo.

¶ *Qui duas per verba de præsenti desponsat, primã desponsatã habebit in uxorem, etiam si prius secundam cognouerit, nec valet contraria consuetudo, & hoc vltimum additur ad c. licet, supra eodem.*

CAP. V.

Tvas † dudum: & infra. ¶ De consuetudine, quæ diu in Mutinen. obtinuit ciuitate, vt † si quis iuraret se aliquam ducturum, & citra carnis copulam desponsasset, si consequenter despõsasset aliam & ẽt cognouisset,[a] primo cognita adiudicaretur viro, non quæ prius extitit desponsata, & infra.

¶ Ne vero turpis [b] sit pars, quæ suo non congruit vniuerso, & ecclesia Mutinen. tenere debeat humiliter, & seruare † quod beati Petri [c] sedem, & suam metropolim sequi viderit & docere: In matrimonijs de cetero contrahendis illud te volumus obseruare, vt postquam inter legitimas personas cõsensus legitimus interuenerit de præsenti, qui sufficit in talibus iuxta canonicas sanctiones, & si solus [d] defuerit, cetera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur: si personæ iunctæ legitimæ cum alijs postea de facto contrahant, † quod prius de iure factum fuerat, non poterit irritari.

TITVLVS V.

De conditionibus † appositis in desponsatione, vel in alijs contractibus.

¶ Ex concilio Africano.†

¶ *Defectus turpis conditionis in contractu matrimonij appositæ, non vitiat matrimonium, sed vitiatur.*

CAP. I.

Qvicunq; sub cõditionis nomine aliquã despõsauerit, & eam relinquere voluerit; dicimus, quòd frãgatur [e] conditio, & desponsatio irrefragabiliter teneatur

mandatũ iudicis cõtemptibile videatur, si vult, potest eos ad tempus separare, & sic intelligitur capitulum, nõ oportet, & J. de matri. contract. contra inter. ecclesię c. 1. interdictum enim ecclesiæ non est tantæ efficaciæ, vt separetur matrimonium contra illud contractum, nisi subsit causa perpetua: tamen pęnitẽtia dẽt semper imponi, siue causa sit perpetua, siue non, pp contemptum ecclesię, vt patet per iura pa. cta. J. de mat. contract. cõtra inter dicecci. per totum, & sup. tit. prox. c. 3.

Tvas.] Diuiditur in duas partes. In prima ponitur cõsultatio. in secunda responsio: ibi, ne vero. Abb.

CASVS. Olim obtinuit consuetudo in ecclesia Mutinẽ. vt si quis aliquam despõsasset per verba de p̃senti, & ante carnalem copulã aliam acciperet & cognosceret illa sibi adiudicabitur quam primo cognouerat: quia vero turpis est omnis pars, quæ suo nõ cõgruit vniuerso, & ecclesia Mutiñ. tenere debet humiliter & seruare quod Romana ecclesia & sua metropolis seruat. præcipit Papa vt ecclesia Mutiñ. in matrimonijs ꝯhendis illud obseruet, vt postquàm inter personas legitimas, cõsensus legitimus interuenerit de præsenti, si postea cũ alijs de facto contrahant, quod prius de iure factum fuerat, non poterit irritari. Not. quòd turpis est pars, quæ suo non cõgruit vniuerso. Item quòd Romana ecclesia & sua metropolis seruat. subditi seruare debent. Item carnalis copula, non facit matrimonium, sed consensus.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶ Cognouisset.] videbatur ꝙ secundus ideo esset potior, quia illi tradita esset possessio: sicut est in vẽditione & donatione. C. de rei ven. quoties. & in matrimonio spirituali sup. de iure pa. q. o i autem, & ca. pastoralis, & in obligatione pignoris. ff. q po. ĩ pig. ha. potior. sed non est ita: immo qui prior est tempore. potior est iure. sup. de maior. & obed. cap. 1. quia matrimonium perfectus est per solum consensum: licet cum secundo processum sit ad carnalem copulam: quæ matrimonium non facit

b ¶ Ne vero turpis.] sic 8. dist. quę contra mores, & 11. dist. nolite & 12. dist. c. 2. s̃. de præscrip. cum nõ liceat.

c ¶ Beati Petri sedem & suã metropolim.] hæc verba sunt 11. distin. nolite, & 12. distin. ca. vlt. & sup. de postu. prælat. cap. 1.

d ¶ Et si solus.] solus consensus facit matrimonium. sup. de spon. per totum, & 27. q. 2. sufficiat.

DE CONDITIONIBUS appositis in desponsatione, vel in alijs contractibus.

¶ Quia quandoque sponsalia contrahuntur pure, de quibus visum est s̃. quandoque sub conditione, merito de his post præcedentia submittit. Et quia conditio apponi potest non solum in matrimonio sed etiam in alijs cõtractibus, ideo ne auctor haberet materiã geminandi rubricã, sub breuitate ibi, de conditionibus appositis etiam in alijs contractibus.

De hac materia tractatur. 32. q. 8. & 32. quæstio. 2. soler &c. aliquando, & quæst. 1. cap. vlt. 27. quæst. quarta. vxor.

Qvicunque.] Primo ponitur thema, ex quo resultat tacita quæstio. Secundo responsio, ibi. Dicimus. Abb.

CASVS. Si aliquis desponsauerit aliquam sub conditione, quæ non sit contra substantiam matrimonij, puta contraho tecum, si furtum feceris: si voluerit eam relinquere, quæritur an possit? Respondetur, quòd conditio frangatur, & matrimonium firmiter teneatur Not. turpem conditionem, quæ non sit contra substantiam matrimonij, non impedire matrimoniũ.

[Glo. seq. recitari potest per c. de qua conditione.]

e ¶ Frangatur.] intellige in hoc c. de conditione turpi: quæ tamen non sit contra naturam matrimonij, vt J. inf. eo. c. vlt. per quod intellige hoc c. vt puta si furtum fecerit, si hominem interfecerit, talis conditio nõ impedit matrimonium: immo pro non adiecta debet haberi vt inf. eo. c. vlt. vbi de hoc.

† Ca. vni. eo. ti. in 3. cõp.

† In omnib. manuscriptis ita: vt si quis iuraret aliquã & citra carnis copulã, & c. illa .n. duo verba seductarum, nusquam apparet in antiquis.

† obseruare.

† cõtrahunt.

† Vide Sotũ lib. 4. sent. d. 1. q. 2. per totã, & Couarruuiã paulo post citatũ.

† In cõc. Afr. hoc nõdum inuẽtum est refert Gratianus, siue Palea. 27 q. 2. c. quicumq; & habetur post cõc. Lat. sub Alex. iij. p. 6 c. 5. & c. 1. e. tit. in 1. cõp.

† Hic est cõs intellectus, vt ait Co. in epit li. 4. decretalium pa. 2. c. 3. §. 2.

Cum

CVm sit.] Pertinet ad secundum partem Rubricæ. Diuiditur.primo ponitur thema. Secundo respon- sio ibi,Tu ergo.Abbas.
CASVS. Quidam diaconus manumisit duos seruos sub hac conditione,vt monachi essent,& permanerent in quodam monasterio adijciẽs,vt si ꝯ facerent, iterum subijcerentur seruituti: & vnus illorum recessit à cõdõne, & de monasterio exiuit, & inter clericos seculares cõuersat: vñ q̃dã p̃sbyter illius monasterij de hoc cõquestus est dño Papæ: vñ mãdat dño diœcesano, vt si ita esse inuenerit,cõpellat eum, vt in monasterio permaneat, nec monasteriũ desrat, & voluntas manumittẽtis nõ valeat prateriri. Notã,ꝙ libertas potest sub cõditione dari. Item ex quo quis monachus est,oportet ꝙ monachus p̃seueret. Item voluntas manumittentis seruanda est.

† Lib.7.epistola.36. in dict. 2. registri.

† Ca.2.e.tit. in 1.compil. Vide p̃ alijs hic Præpositum.

[Gl.seq signat contrariũ,ponit opinionem,& soluit.]
a ¶ Hac cõdõne.] arg. cõtra.1.q.2.q̃ pro. & sup.de pactis,pactiones. Dixerunt q̃dam ꝙ libertas est res spiritualis, & ideo põt venire in commutationem cum alio spirituali. arg.s̃. de ser. non ordi.nullus. Vel dic, ꝙ non contradicunt: quia monachatus hic nõ dat sub cõditione, sed libertas dat si voluerint monachari:aliàs nõ erũt isti liberi, nec possent ad hoc compelli.32.q.1.integritas.

¶ Gregorius † episcopo Spoletañ.

¶ Seruus manumissus ea conditione, vt fiat monachus, & monasterio seruiat,aliàs in seruitutem redeat: & si hoc acceptato monachus factus sit, manumittentis voluntatem cogitur obseruare.

CAP. II.

CVm † sit proprium:& inf. ¶ H.presbyter cõquestus est, diaconẽ quendã manumisisse duo mancipia sub hac cõditione, [a] vt monachi fierẽt,& in eo monasterio, vbi ipse fuerat, [b] p̃manerẽt; adijciẽs, vt si quis cõtra faceret,seruituti [c] iterũ subderetur: atq; vnũ ex his (hac cõditione despecta) monasterium deseruisse,& se inter clericos sociasse. Tu ergo, si ita esse repereris, sic te exhibe, vt nec illa monasteriũ deserendi sit facultas,& manumittentis voluntas non valeat p̃teriri.

¶ Alexander tertius Panormitan.archiepiscopo.

¶ Qui iurauit aliquam in vxorem accipere, si centum sibi donauerit, centũ non datis, recipere non tenetur, nisi postea pure consenserit,vel eã cognouerit.

CAP. III.

DE † illis autem: & infra. ¶ Si vero aliquis sub huiusmodi verbis iuramentum alicui mulieri præstiterit:ego te in vxorem accipiam,si tantum [e] mihi donaueris, reus periurij non habebitur, si eã nolentem sibi soluere, qđ sibi dari petijt, non acceperit in vxorem; nisi consensus [f] de præsenti, aut carnalis [g] sit inter eos cõmixtio subsecuta.

¶ Idem.

¶ Res donata ecclesiæ sub modo statim est ecclesiæ, nec reuocatur, modo non seruato, nisi hoc in cõtractu sit expressum. h.d. secundum veriorem intellectum. Et est textus multum notabilis,& valde allegabilis. Abb.

CAP. IV.

VErum † cũ alicui ecclesiæ, possessio quæ- conditione promittuntur vel iurantur, non obligant, nisi à conditione recedatur.

litera cap.coadiuuat ad hoc,s.vt nec illi deserendi,&c. Alia ratio vr̃ fuisse quare iste nõ reuocat in seruitutẽ: quia iste q̃ cito acceptauit cõditionem, fuit liber & monachus,& sic monachatũ vlterius deserere nõ potuit, et si vellet redire in seruitutẽ:immo Papa cum ipso dispẽsare non posset: vt monachus nõ esset s̃.de sta.monachorũ,cũ ad monasteriũ. in fi.vñ dr̃ j. sic te exhibe,vt nec illi deserẽdi monasteriũ sit facultas. ex quo.n.semel fuit monachus, sp̃ erit monachus: & ideo ꝯdõ opposita nõ põt reuocare illũ in seruitutẽ, sed cõpelli dẽt,vt in monasterio p̃seueret: secus circa alios ꝯctus, qui reuocari possunt, si pactũ siue modus appositus non seruetur.j.c.proxi. & secus in his qui promouentur ad clericatum. s̃. de seruis non ordinã.de famulis. & e.nullus.

1 Grauis est hæc controuersia đ qua [illegible] Th. & ibidẽ Caietanus. 2.2. q. 88.ar.11.[illegible] de citatos s̃. de sta. mona.c.cum ad monasteriũ. in si.

† Ca.4.e.ti. de spõsalib. in 1.com. & post concil. Later.par.6. cap.12. Vide Couarruuiã in epitome libr.4. decretalium par.2.c.3.§.3.& Sotũ.li.4.sen. di.29. q.2.ar.1.

DE illis.] Primo ponitur thema. Secundo determinatio.ibi, Reus.Abb.
CASVS. Aliquis iurauit cuidã mulieri sub hac forma verborũ. Ego accipiã te in meã, si tũ mihi donaueris mulier nolebat soluere illud qđ petijt: Quæritur,vtrũ sit periurus, si eã nõ acceperit? Rñdet,non erit p̃iurus si noluerit eã accipere in vxorem, nisi cõsensus de præsenti postea accesserit, vel carnalis copula fuerit subsecuta. Nota, ꝙ conditio honesta potest interuenire in matrimonio.Item ea quæ,sub

† Ca.3.e.ti. in 1.cõpil.& post concil. Lat. par.29. c.3.& c.2.ti. decõsuetudine in 1. cõp.

[Glo.seq.ponit duas lecturas.]
b ¶ Vbi ipse fuerat.] potest intelligi, ꝙ ipse fuerat clericus,vel patronus 20.q.3.præsens. & non monachus: qm̃ monachus libertatem donare non potest, cũ nihil habeat,54.dist.abbati.nec seruum proprium potest habere.21.quæst.1.non dicatis.nisi hoc fecisset in ipso ingressu. Vel quod dicit,vbi ipse fuerat, scilicet ipse presbyter,& sic planum est.

[Glo.seq.recit.per quæstionem,an hæc verba sint efficacia ad libertatem reuocandam, ponit duas opiniones,& subdit suam.]
c ¶ Seruituti iterum subderetur.] sic ergo vr̃,ꝙ in seruitutem redigi possunt,si inde exierint,ex quo hac conditione liberi facti sunt.argu.sup.de ser.non ordinand. de famulis.& cap.nullus.C.de episcopis & clericis.Authentica si seruus, quod quidam concedunt. Lauren. & Tancred. dixerunt, ꝙ hæc verba non fuerunt efficacia ad reuocandam libertatem, & sic remanebit liber, & iudicis officio compelli debet iusta testatoris adimplere. ff.de manumissis testa. Meuia. & l.Imperatores. &

d ¶ Huiusmodi verbis.] statim conditione adiectã: aliàs ex interuallo admitti non debet. C.de dona. quæ sub mo fiunt.l.perfectam.
[Gl.seq.distinguit inter cõdõnẽ dotalẽ & pœnalẽ.]
e ¶ Si tantum.] talis conditio licita est in spõsalibus, vt hic patet: & hoc si patri meo placuerit.j.eo.tit.super eo.& c.per tuas. si tamen in modum pœnæ adijciatur, vt si tecum non contraham, dabo centum:non valet.s̃. de spon.Gemma. & C.de spon.l.vlt. & ff.de verb.obli. Titia.& C.de inut.stip.l.2.
f ¶ Consensus de præsenti.]tunc enim recedit à conditione apposita. & simpliciter intelligitur consentire. sim.sup.de despon.impub.de illis.in fi.
g ¶ Carnalis.]& per hoc vr̃ recessisse à conditione j.e. per tuas.& sic est matrimonium præsumptum, contra quod non admittitur probatio. s̃.de spon. is qui. & sic duob. modis recedit à coditione.j.eo. c.super eo.B.

VErum.Diuiditur in duas partes.primo ponitur dictum. Secundo exceptio.ibi,Nisi.Abbas.

CA-

CASVS. Aliquis donauit aliquam possessionem alicui ecclesiæ sub aliqua conditione, id est, sub modo, vt aliquid fiat, & sic donatio tenuit: ecclesia non seruabat modum in donatione appositum, vñ donator reuocare volebat donationem: quæritur an possit? Rñdet, quòd non potest, nisi tali cõditione, id est, tali pacto donatum sit, ꝙ ea cessante donatio debeat reuocari: tunc enim si nõ fiat quod conuenit donatio reuocatur. Nota ꝙ donator in traditione rei suæ potest apponere pactum siue modum, dummodo non sit contra leges.

libet, [a] interposita conditione, [b] donatur, à donatore donum postea reuocari non potest. Nisi forte tali sit conditione collatum, quod ea cessante debeat [c] reuocari.

a ¶ Quælibet.] id est, aliqua de quibuslibet. sic 15. q. 1. mulier. & 1. q. 7. si quis omnem.

[Gl. seq. ponit differentiam inter modum & conditionẽ.]

b ¶ Conditione donatur.] si aliquis donet aliquod prædium ecclesiæ sub aliqua conditione, puta vt illud restituatur Titio, si consul factus fuerit, vel consimile, statim tenet donatio, vel ꝙ restituatur eidem, qui donauit, vel hæredib. suis donum reuocari non potest, nisi conditione adueniente. sic 12. q. 3. Pontifices. in fi. quilibet enim in traditione suæ rei potest apponere pactum legib. non improbatum. ff. de pact. in traditionib. & C. de contrahen. emp. l. 3. in fi. & sic donatio statim tenet, licet possit per conditionem resolui sicut vẽditio. s. de pigno. illo vos. & ff. de in diem addic. l. 2. sed huic intellectui cõtradicit verbum quod est in fi. ca. ea cessante. vnde expone, interposita conditione, id est, modo vel pacto. Vnde nota differentiam [1] inter donationem sub conditione, & donationem sub modo: Donatio enim sub conditione facta non tenet, nisi adueniente conditione, siue ea impleta. ff. de cond. & dem. qui hæredi. §. vlt. & l. qui sub conditione. sic & venditio. ff. de contrahen. empt. hæc venditio ff. de legat. 3. si tibi relatum. ff. loca. insulam. §. vlt. argum. inf. eo. super eo. cap. per tuas. & de tali nõ intelligitur hæc decre. Donatio sub modo statim tenet, & non reuocatur, quamdiu modus seruatur: modo illo non extante potest reuocari, prout dictum est ab initio, si hoc dictum sit, vt reuocetur, si modus non seruetur, vt dicit in fi. & C. de donat. quæ sub mo. l. 1. & 2. de tali donatione loquitur decret. ista, & huic donationi concor. quod dicit: ea cessante debeat reuocari. Sic ergo expone: conditione, id est modo, vel pacto. hæc expositio probatur. ff. de manu. testamen. l. Mæuia. & fit sic, dono tibi hoc, vt singulis annis hoc facias, vel consimile aliquid siue vt alimenta mihi præstes, alioquin reuocetur donatio. Donatio sub conditione fit sic: dono tibi vel lego si hoc feceris. Vnde versus.

Scito quod, vt, modus est, [2] si conditio; quia causa,

[Gloss. seq. no. legem. & c. alleg. quinque iura in contrarium, alleg. vnam l. & solui, demum quærit, alleg. pro, & contra, ponit duas opiniones, & secundum approbat.]

c ¶ Debeat reuocari.] sic ergo patet, ꝙ lex in donatione dicta seruari debet, aliàs reuocatur. C. de cond. ob cau. da. dicta lege. & l. fi. vt. & C. de reuo. donat. l. 1. & C. de do. quæ sub mo. l. 1. & secunda. Arg. contra. C. de rescin. ven. ea cõditione. Sed ibi nõ fuit dictũ, ꝙ vẽditio non valeret, si non satisfecerit reipublicæ. vnde ibi agit tantum ad interesse, vt fiat quod conuenerit, vt ff. de manu testamen. l. Mæuia. Et ex hoc videtur, quod res tali modo donata, scilicet, vt nõ alienetur, alienari non possit: qđ sit fiat, reuocabitur. Sed pone causam necessitatis alienandi imminere, puta debitum, vel redẽptionem captiuorum, nunquid poterit res ista alienari, vel alia quæ sic tradita est, ne alienetur: alias reuocetur? Videtur ꝙ sic: quia talis conditio, ne liceat alienare rem meam, reprobatur à iure. ff. de pac. l. penult. & casus isti excipiuntur à iure. 10. q. 2. §. hoc ius. Argu. contra expressum est quòd alienari nõ potest, ex quo prohibetur à donatore in Authen. de alie. & emphy. contra. §. sanctissimas. colla. 9. C. de reb. alien. non alie. l. vlt. & C. de pac. inter empto. & ven. l. vlt. T. & alij quidam dicunt, ꝙ in tali casu res tali modo sine cõditione donata ecclesiæ, ne alienetur, bñ potest alienari, dummodo alias possessiones non habeat ecclesia quoniam si alias haberet, non posset alienari propter inhibitionem testatoris siue donatoris: in quo casu dicunt intelligendam dictam Authen. §. sanctissimas. coll 9. quia vt dicit canon, pro captiuorum redemptione res ecclesiæ alienantur. 12. q. 2. aurum. Alij dicunt quod uerius uidetur, quòd res tali modo donata, ne alienetur, alienari non potest etiam pro redemptione captiuorum. ut dicit dicta Authen. §. sanctissimas. quia non inuenitur expressum contrarium in eo casu, ergo illi stabimus. & capit. aurum, non loquitur de talibus rebus, sed uasis tantum loqui uidetur. Ber.

[1] Vt hæc aptius intelligas, uide Syluestrũ in sũma uerbo, cõditio, ubi latissime.

[2] Interdũ tñ vt ponit consecutiue, & non modaliter. 74. dist. consuluit. 1. q. 1. benedictio. ubi de hoc. & c. seq. & c. cũ liquet. 1. q. 6. si quis aũt. Interdũ cãtiue. de appel. ut debitus, cũ cõcor. interdũ necessitatẽ importat. vide in Spe. de dispu. & alle. ante finẽ. Io. An.

¶ Vrbanus Tertius.

¶ Contrahens matrimonium sub conditione non improbata, nõ compellitur matrimoniũ consummare ante conditionis euentum.

CAP. V.

SVper eo vero, quod postulasti, vtrum ille, qui in quandã mulierem consensit, si pater [d] eius suum præstaret assensum, sit ad consummandum matrimonium compellendus: Respondemus, quod cum consensus liber dici non possit, qui in alieno [e] arbitrio reseruatur, ac conditionem ipsam canonica

† Ca. 4. e. tit. in 1. cõp. & post cõc. Lat. sub Alex. iij. par. 6. ca. 21. Præter citatos s. in c. de illis. hoc tit. uide plene p Syluestrũ in uersi. matrimoniũ. 3. q. 4. adde Boeriũ deci. 264. incip. & primo præsuppono.

SVper eo.] Qui per uerba de præsenti cum muliere contrahit sub conditione, si pater consentiret: nisi pater consentiat, ad matrimonium non est cogendus. h. d. Communis diuisio. Secunda ibi, Respondemus & ibi primo soluit: secundo remouet obstaculum ibi, Nã licet. Abb. Sic.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cum aliqua mulier sub aliqua conditione, ut si patri eius placeret: Quæritur, utrum sit compellendus ad matrimonium consummandum? Respondet, quòd consensus liber dici non potest, qui in alieno arbitrio reseruatur, & conditio talis non improbatur à iure: ideo nisi uoluntas patris accedat, non est ad matrimonium contrahendum compellendus. Postea respondet Papa decretali Alexandri, quæ uidetur huic rñsio contradicere: Dicit Alexander, sponsalia interposita conditione contracta, licet non sit impleta conditio, si consensus de præsenti intercedat, uel carnalis copula subsequatur, matrimonium illud dissolui non debet: illa decretalis non contradicit huic: quia talis consensus non est de præsenti habendus, quamuis per uerba de præsenti exprimatur, qui in alieno arbitrio habendo consistit. Not. ꝙ matrimonium sub conditione contrahi potest, non tamen tenet nisi conditio extiterit, uel recessum sit à conditione per contrarium factum.

[Glo. sequens no. alleg. unam concor. soluit contrarium.]

d ¶ Si pater.] sic j. e. c. prox. sic ergo matrimoniũ contrahitur sub conditione, sicut & emptio vel alij cõtractus. ff. de cõtrahen. emp. hæc uenditio nec obstat. ff. de reg. iur. actus legitimi: actus enim illi non sunt contractus, sed quasi contractus.

[Gloss. seq. coadiuuat textum, quærit, argum. pro, & soluit.]

e ¶ Alieno arbitrio.] ubi enim substantia contractus confer-

confert in arbitriũ expreſſe perſonæ, nõ ualet ɔ̃ctus, niſi ille arbitret. C. de contrah. empt. ſuper reb. ſed teſtm̃ in alterius uoluntatẽ expreſſe commiſſum non ualet, ut ſi ita dicã: inſtituo te hr̃dem, ſi Titius uoluerit, ff. de hær. inſt. ſi quis Sempronium. & ff. de cond. & demon. non nunq̃. ſic nec legatum expreſſe cõmiſſum in alterius uoluntate, ut ipſe det: ſed ut arbitret bene. ff. de leg. 2. l. 1. 1. Sed pone, iſte ſignificauit hoc patri abſenti, ſed antequã pater conſentiat, mutat uoluntatem, & dicit, ꝙ nullo mõ vult illam, ẽt ſi pater conſentiret: pr̃ hoc ignorans cõſentit, nunq̃d eſt matrimonium inter eos? vr̃ ꝙ ſic. ff. man. ſi mãdaſſem. & s. de reſcri. ex parte, & s. de proc. mandato. dico ꝙ ex quo pater conſenſit, cõpelli dẽt, vt illam recipiat, ar. s. de deſpon. imp. de illis. in fi. non eſt tñ matrimonium inter illos? vñ ſi contrahat cum alia, tenebit, quia non dr̃ conſenſus, niſi ſit tp̃e quo pater conſenſit; quia nec dr̃ hr̃e talẽ ptãtẽ, niſi cui cõceſſa durat, arg. ff. quod cuiuſque vniuer. itẽ eorum, §. quod ſi actor. 2 quia ubi deeſt legitimus conſenſus, nõ eſt matrimonium. Ber.

[Gl. ſeq. ſignat cõntrarium, & ſoluit.]

a ¶ Non improbẽt.] arg. contra. s. ca. 1. ibi loquit̃ de conditione inhoneſta. quę tñ nõ eſt contra ſubſtantiã matrimonij, j. eo. c. ult. Io.

b ¶ Alexander.] s. e. de illis. B.

c ¶ Conſenſus.] de præſenti, ſic s. eo. de illis, & j. c. proxi. 3

d ¶ Nequaquã.] ſic hoc facit ɔ̃dõ appoſita, q̃ ſuſpendit contractum vſque ad tp̃s conditionis ex tantis, vt dictum eſt s. eo. verum.

1 De hoc s. de teſta. cum ſibi. Io. An.

† Marſican. Marſiano Marſitano.

2 Qd loquit̃ de actore dato, q̃ poſtea decreto decurionũ ꝓhibitus ſit. Io. And.

† Ca. uni. e. ti. in 3. cõp. vide B. Bonauenturã in 4. li. ſent. p. 28. & plene p Sylu. in ſum. ver. matrimonium. 3 Adde ad hoc in l. nuptias. ff. de re iu. & Inſti. de nupt. in prin. cum glo.

non improbent [a] inſtituta: niſi volũtas patris poſt modum intercedat, nequaquam cogendus eſt ad matrimonium contrahendum. Nam licet Alexander [b] Papa reſponderit, quòd ſponſalia interpoſita conditione contracta, ipſa non impleta, ſi conſenſus [c] de præſenti intercedat, vel carnalis copula ſubſequatur, diſſolui non debent, ſed firmiter obſeruari: nequaquam [d] eſt noſtræ diffinitioni aduerſum, cum huiuſmodi conſenſus non ſit de præſenti habendus, licet per verba de præſenti euidentius exprimatur: qui in alieno arbitrio non habito, ſed habendo, conſiſtit.

¶ Innocen. iij. Maſican. † epiſcopo.

¶ *Qui ſub honeſta conditione ſponſalia contrahit, & ante conditionis euentum deſponſatam cognoſcit, a conditione recedit.*

CAP. VI.

Per † tuas litteras intimaſti, quòd cum quædam mulier P. nomine N. poſtularet in virum, aſſerens inter ſe mutuum de præſenti conſenſum interueniſſe, & carnalem copulam acceſſiſſe, vir ipſe quãuis contracta ſponſalia, & carnalem copulam non negaret, [e] aſſerebat ſe tamen illam in vxorem ducere nõ teneri, quia ſponſalia inter ipſos ſub hac fuerunt conditione contracta, ſi pater eius & patruus ſponſalibus conſentirent, ſed ipſi quam cito nouerunt, & ſponſo contradixerunt, & ſponſæ. Verum mulier replicabat, quòd licet fides præſtita fuerit ab vtroque ſub conditione præſcripta, non tamen ſibi fuerat a patre viri, vel patruo aliquando contradictum; & ante tempus contradictionis expreſſum a teſtibus, & poſt dicebat inter ſe carnalem copulam acceſſiſſe; & inf.

¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd cum liquido conſtet, quod poſt cõtracta ſponſalia, carnalis eſt inter eos copula ſubſecuta, [f] ꝓ matrimonio eſt præſumendum; [g] quia videtur a conditione appoſita receſſiſſe. Nam & ſi

Per tuas.] Cõis diuiſio. Secunda pars. ibi, Conſultationi. Abbas.

CASVS. Quædam mulier P. nõie, petebat quendã in uirum N. nomine, dicens, ꝙ mutuus conſenſus inter eos, & carnalis copula acceſſit: uir ille non negabat ſponſalia contracta, & carnalem copulam: dicebat tamen ſe non teneri illã ducere in uxorem: quia ſponſalia inter eos conditione contracta fuerunt, ſi pater eius & patruus ſponſalibus conſentirent: Sed ipſi quàm cito ſciuerunt, contradixerunt: Teſtes ſuper hoc recepti fuerunt: teſtib. receptis & publicatis, dicebat mulier, ꝙ licet ſponſalia contracta fuiſſent ſub conditione prædicta, non tamen ſibi fuerat a parte uiri, uel patruo contradictum; & ante tp̃s conditionis expſſum a teſtib. & poſt, dicebat inter ſe os carnalem copulam acceſſiſſe. Iudex dubitans qualr̃ eſſet in hoc negotio procedendum, proceſſum cauſæ ad dominum Papam remiſit: Ipſe inſpectis atteſtationibus reſpondet eidem, & cum manifeſte conſtet, quòd poſt contracta ſponſalia carnalis copula ſit inter eos ſubſecuta, pro matrimonio eſt præſumendum: quia receſſiſſe videntur a cõditione appoſita: qa. & ſi cõſtet per teſtes ꝙ poſtquam pater & patruus viri cõtradixerunt ſponſalibus, idẽ vir carnaliter cognouit eandem, non eſt tñ aliquo modo probatum, ꝙ anteq̃ ipſe cognouiſſet eandem, pater & patruus eius contradicere curaſſent. Not. ꝙ dubia probatio non facit fidem: & quòd aperte & clare debet quis intentionem ſuam probare, prout hic patet.

e ¶ Non negaret.] ſed confitebat ſe illã pluries diuerſis tp̃ib. cognouiſſe; poſt ſpõſalia cõtracta, ex tali confeſſione procedit̃ contra ipſum: quia non probauit cõtradictionem ante carnalem copulam.

f ¶ Subſecuta.] pluries & diuerſis tp̃ib. alias non uideretur bene ſn̄iatum, cum probatum fuerit per teſtes viri, ꝙ poſt contradictionẽ patris eã cognouiſſet, ſim. s. de fi. inſtr. cum Ioãnes. ad fi. & s. de probat. in præſentia, & ita dubia probatio non ſufficit.

[Gl. ſeq. obijcit, & ſoluit. Secundo format. 5. q̃ones ſucceſſiue, & illas ſoluit.]

g ¶ Præſumendum.] ſed quare præſumitur iſtum receſſiſſe à conditione, quia non eſt præſumendum aliquem recedere a iure ſuo, ſup. de renuncia. ſuper hoc, cũ præcedens conſenſus durare intelligatur, argu. s. de baptiſ. maiores, in fi. & ex eo, ꝙ primo & ultimo contradixit, præſumitur, ꝙ medio tempore non conſenſit, 28. diſtin. quia ſunt culpæ & ſup. de celebr. miſſ. cum Marthæ: verſi. ſi tunc igitur in cælum. & 1. q. 1. iudices, in fi. & ꝓcedens uoluntas probatur per ſequentem. 34. q. 1. cum tñ bellicam. Præterea ſi pendente conditione res tradat̃ & poſtea non exiſtat conditio, res tradita repetitur. ff. de cond. indeb. ſub conditione. ff. de peric. & commo. rei vend. ꝙ ſi. Præterea conditionalis conſenſus nullus eſt ante conditionem extantem. ff. de verb. ſig. cedere diem. ſi ergo nullus præceſſit conſenſus, ſolus coitus matrimonium non facit. j. tit. proximo, c. ult. Dicas ergo ꝙ conſenſus præceſſit de futuro, ut patet in fine. quamuis per uerba de præſenti expreſſit. ſupra c. proxim. & ita

ita carnalis copula subsecuta inducit matrimonium præsumptum supra de spon. is qui. & supra eod. de illis, & supra c. proxi. & fauore matrimonij inducta est hæc præsumptio: quia per carnalem copulam ipso facto vr consensum exprimere de præsenti, & à conditione recedere: sic ꝑ purã ꝯdõnẽ recedit a cõdõnali. ff. de cõtrah. emp sed Celsus. §. vl. Sed quid si ante coitum ꝓtestet se nolle ꝑ hoc recedere a cõdõne? necillud ꝓ iest s. de consi. eum M. & s. de app. solicitudinẽ. Itẽ quid si dicat, contraho tecum, si te uirginem inuenero? Vr ꝙ sit matrimoniũ, sup. eo. ca. 1. & j. c. proxi. & 32. q. 2. solet, quia nec talis error dirimit matrimonium 28. q. 2. §. 1. sed nec dirimit emptionẽ, ff. de cõtrah. emp. alioquin, §. j. Dicas ꝙ talis conditio nõ impedit matrimonium. Itẽ quid si contraho cũ aliqua sub ꝯdõne, deinde cũ alia pure? tenet matrimonium 2 Sed pone ꝙ postea existat conditio? vr ꝙ teneat primum: quia perinde vr ac si a principio pure contraxisset, ff. qui po. in pign hab. potior, argu. 1. j. de frigi. fraternitatis, in fi. sed secus est in matrimonio, quia non trahitur retro, vbi ab initio non fuit: quantum tñ ad filios legitimandos retrotrahi vr, inf. q fil. sint leg. tanta. Item quid si contrahitur matrimoniũ sub conditione, quæ omnino extitura est? Videtur idem ac si pure contraxisset, ff. de cond. inde. ꝙ si. & secundum hoc est matrimonium antequam existat conditio. Sed. dic quòd ibi non est matrimonium, 3 sed expectatur euentus condõnis, & tunc primo erit; si medio tpe contraheret cum alia, teneret matrimonium, licet videatur, quod ex futuro euentu pendeat, an sit matrimonium, ut d. xit Io. per decreta inf. de frig. fraternitatis.

† commixtione.

1 De hac q̃one uide Aretinum consi. 82. & oĩno Syluestrũ in summa, uerbo matrimonium. 3. q. 8. ubi optime interpretat sñiam glossę & Doctorũ hic.

2 Idem hic Vin. & Gof. sup. c. px. q. ex cõdõnali oblõne sola spes orit. Inst. de uerb. obl. ex cõdõnali. Io. An.

3 Hæc opinio glossæ cõiter reprobatur, & pter Doct. hic uide omnino Sot. lib. 4. sen. dist. 29. q. 2. artic. 1. ver. hinc col ligitur. Syluest. uerbo mrimoniũ, 3. q. 2. & Couarruuiã in epitome lib. 4. decre. par. 2. cap. 3. §. 2. uers. est, & aliud.

probatum sit, quod postquam pater & patruus viri contradixere spõsalib. [a] idem vir mulierem illam carnali coniunctione † cognouerit, non est tamen aliquo modo probatum, [b] ꝙ antequam ipse cognouisset eandem, pater eius, & patruus contradicere curauissent.

¶ Gregorius nonus.

¶ Si in contractu matrimonij apponitur conditio turpis vel impossibilis, habetur pro non adiecta, nisi sit contra substantiam matrimonij: quia tunc vitiat contractum. h. d. hoc c. notabile, & multum allegabile.

[Gloss. seq. argumentatur a contrario, & rationem reddit.]

a ¶ Sponsalib.] ergo si contraxissent ante carnalem copulam, coitus nihil postea operaretur, quia nihil est ibi purum uel conditionale, quod confirmet uel ducat ad esse talis coitus. sup. tit. prox. c. vlt. in fi arg. inf. de confir. examinata. Bern.

[Gl. seq. notat, allegat concordan. & cãm exprimit.]

b ¶ Probatum.] not. quòd contra eum fit interpretatio, qui testes produxit, cum expresse non probant id ad quod inducuntur, sed obscure, sic sup. de probationi. in præsentia, & quia per confessionẽ utriusque constabat, ꝙ pluries post sponsalia contracta carnalis copula fuit subsecuta, & ideo quia non expresse cõstabat per testes, quod contradictio patris præcessit copulam, fit interpretatio pro matrimonio præsumpto, cum iam esset fundata intentio mulieris.

SI condit. ones.] Diuiditur, quia sunt duæ partes. In prima tractatur de conditione turpi, quæ est contra substantiam matrimonij. In secunda de turpi, uel impossibile: ibi, Licet. Abbas.

CASVS. Aliquis contrahit mrimonium sub condõne, q̃ est ꝯ substantiam mrimonij, hoc mõ: Contraho tecum, si prolem euites, uel donec inueniã aliã digniorem honore uel facultatib. uel si pro quæstu te adulterandam tradas: Quæritur, utrum in talib. casib. teneat matrimonium? Rñdet Papa, quantumcunque matrimonialis sectu, sit fauorab. lis, tñ in casib. pdictis caret effectu: sed si alias aliæ appositæ conditiones in mrimonio, si turpes fuerint, aut impossibiles, deant ꝓ non adiectis habẽri ꝑ fauorem matrimonij. No. ꝙ conditio apposita in matrimonio contra substantiam ipsius reddit matrimonium nullũ. Aliæ uero conditiones pro non adiectis habentur, si apponantur.

CAP. VII.

SI † conditiones contra substantiam coniugij [c] inserantur; puta, si alter dicat alteri; contraho tecũ, si generationem prolis euites, vel donec [f] inueniam aliã honore vel facultatibus ditiorẽ: aut si pro quæstu adulterandã te tradas; matrimonialis contractus quantumcunq; sit fauorabilis, caret effectu. Licet aliæ † conditiones appositæ, si turpes fuerint aut impossibiles, debeant propter eius fauorem pro non adiectis haberi.

c ¶ Contra substãtiã coniugij,[3] qđ dr hic, sumptum fuit de illo canone, 22. q. 2. solet, & c. aliqñ. Not. ergo, ꝙ quædam conditiones apponi possunt in mrimonio licitæ, q̃ a iure admittunt, puta si centum mihi dederis, si patri meo placuerit, ut sup. c. de illis, sup eo. per tuas, hæ õ. n. ꝯdõnes honestæ sunt, nec sunt contra substantiam matrimonij, qa põt esse cũ illis & sine illis: vñ non probat hoc esse, qđ ab hoc contingit abesse, sup. de trãslat. inter corpalia. Est, & alia cõditio honesta, quæ est de substantia matrimonij, ut cum Christianus dicat Iudææ, vel hrticæ, ꝯtraho tecũ, si uis fieri Christiana: sine ista non [4] teneret matrimonium, 28. q. 1. non oportet. Sunt & aliæ condõnes in honestæ, & turpes, de quibus hic fit mentio, & illarum quædam sunt contra substantiam mrimonij, ita ut illis appositis non teneat matrimonium, de quib. hic hẽs in principio, & c. prædictis solet, aliqñ. Sunt & aliæ inhonestæ, turpes, aut impossibiles ut si dicatur; contraho tecũ si furtum feceris, si homicidium feceris: istæ. n. sunt turpes. Idem est si fit impossibilis, vt si dico; contraho tecum si dederis mihi imperium, si digito cęlum tetigeris, ff. de iniu. rup. te sta. l. cum in secundo. huiusmodi condõnes non sunt contra substantiam matrimonij, & de talib. intelligitur, quod dr in fi. si turpes, aut impossibiles, & ideo si apponantur. pro non adiectis haberi debent, ut dicit in fin. & sup. eo. c. 1. quod de huiusmodi condõnib. intelligit, & matrimonium tenet, & sic vr ꝙ omnis conditio, quæ est contra naturam contractus, ipsum impediat, si apponat. Et hæc est rõ cum tria debeat esse bona matrimonij saltem quo ad propositum, s. fides, proles, & sacramentum, 27. q. 2. omne itaque. per illas tres condõnes extinguuntur illa tria bona, quæ in quolibet matrimonio necessario requiruntur, aliter non erit matrimonium, ut hic patet. Sed contra vr 10. q. 1. c. 2. ubi tenet contractus non obstante condõne ꝯtra naturam contractus. Et arg. contra 28. dist. diaconi, ubi tenet ordinario, licet dicat se uelle habere uxorem, quod est contra ordinis substantiam. Idem quod si dicat: profiteor talem religionem ita ꝙ possim proprium hre, & uti matrimonio? Vr quòd tenet monachatus, inf. ti. prox. insinuante. Non credo ꝙ teneat monachatus sub hac condõne: quia illa est ꝯ substantiam monachatus s. de sta. mon. cum ad monasterium. in fi. & ar. sup. de conuer. coniug. dudum. hæc fuit opin. Hug. quam inuenies. 19. q. ulti. c. si qua mulier. §. nunc autem. Alij contradicunt.

d ¶ Si generationem, &c.] ista* conditio est contra bonum prolis.

e ¶ Donec inueniam aliam.] hæc* conditio est contra sacramentum quod debet esse indiuiduum.

f ¶ Aut si pro quæstu.] exemplum* est de conditione, quæ est contra bonum fidei.

[Gl. seq.

† Illustris est hæc decretalis, de cuius intellectu, & materia uid præ alijs Dominicũ Sotũ li. 4. sen. dist. 29. q. 2. ar. 2. & 3. Adrianũ sup 4. q. 7. de matrimonio, & Couarruuiã citatum sup glo. c. præcedentis.

† Licet alias.

4 Diuersa rõ est in Iudæa seu qualibet alia infideli, & in hrtica: nam cum infideli Christianus nullũ contrahit mrimoniũ, ob cultus disparitatẽ, cũ hrtica vere ꝯtrahit, et si non ꝯuertat licet grauiter peccet, B. Thomas lib. 4. sen. di. 39. q. 1. arti. 1. & ibi communiter Theologi. Couarruuias, i epitome. lib. 4. decr. par. 2. c. 6. §. 2. adde Simancã de cathol. insti. ti. 40. de matrimonio.

* Hæ tres glossulæ nõ sunt in antiquis exẽplaribus.

[Gloſſ.ſeq.dat ſimile in vltimis voluntatibus.

a ¶ Impoſſibiles.] ſim.ſupr. de pact.c.vlt.& ſic in teſtamento turpis conditio pro non adiecta habetur. 1 C. de inſti.& ſubſtit.reprehendenda: & ff.de condi.inſti.quidam,& C.de his quæ pæ. nomi.in teſta.re.l.vnica, in fine.& ff de lega.1.turpia.ff de vſu.& habi. ſed neque ſic turpis ſiue impoſſibilis ſtipulatio, cũ in alijs contractib. non obligat.ff. de verb. oblig. generaliter.& l. Seq. & ff.de actio. & obli. non ſolum. Inſtit.de inuti. ſtipulat. §. impoſſibilis.

b ¶ Propter eius fauorẽ.] ſic ergo matrimonium res fauorabilis eſt: vnde propter ipſius fauorem pater & mater in ipſius prærogatiua ad teſtimonium admittuntur, q in alijs ꝯct b. repellũtur.inf. qui matri.accuſ.poſ. vr̃.in fine, & plura alia ſpecialia ibi obſeruantur, vt notatur. ſupr. vt lite non conteſtata. ca. 1.

1 Hæc uera ſm Vincentium ſi apponatur in perſona legatarij. ff. de le. 1.ab omnib. ſecus ſi apponatur in perſona hr̃dis, uel alterius & ſic intelligit Inſtit. de leg. in fin. Ioan. And.

tæ in matrimonio, ſi turpes aut impoſſibiles [a] fuerint, debeant propter eius fauorem [b] pro non adiectis haberi.

TITVLVS VI.

Qui clerici vel vouentes matrimonium contrahere poſſunt.

¶ Alexander iij. Rhemeñ. archiepiſcopo.

¶ Diaconus vel ſubdiaconus matrimonium contrahere non poſſunt, & ſi contraxerint, etiamſi ſint facti irregulares, debent ſeparari.

QVI CLERICI vel vouentes matrimonium contrahere poſſunt.

CAP. I.

De † diacono, qui in ſabbato ſancto alium diaconum vulnerauit,& vxorem [c] accepit: Hoc tuæ prudentiæ reſpódemus, quod ſi contrito & humiliato [d] corde ad eccleſiam redire voluerit, dimiſſa illa, quã accepit in vxorem,& abſolutione [c] obténta: iniuncta † ſibi pænitentia de vtroq; exceſſu, poſt eam peractam, diſpenſatiue [f] poteris ei diaconatus officium reddere: & ſi perfectæ vitæ,& conuerſationis fuerit, eum in presbyterum ordinare. ſubdiaconum autem, ſiue hominem interfecerit, [g] ſiue, nõ matrimonium non poſſe contrahere, ſacrorum canonũ [h] cenſura demonſtrat.

¶ Supra viſum eſt de vno impedimento ꝯ ſubſtãriam matrimonij, nunc reſtat videre de alijs impedimẽtis. Et aduerte, ꝙ rubrica iſta nihil ponit diſpoſitiue, ſed procedit interrogatiue, ſ. qui clerici vel vouentes matrimonium ꝯhere poſſunt.

De hac materia tractatur.27.di.per totum, & 17.q.1. & q.2.& 27.q.1.per totum.

De diacono.] Habet duo dicta. Secundum ibi, Subdiaconum. Abbas.

CASVS. Quidam diaconus in ſabbato ſancto alium diaconum vulnerauit, & vxorem accepit: Quid ſit agendum de ipſo quæritur, Rñdet Papa, ſi corde contrito & humiliato ad eccleſiam redire voluerit, abſolutione obtenta,& impoſita ſibi pænitentia de vtroque exceſſu, ea peracta poterit epiſcopus ſuus cum ipſo diſpenſare, & officium diaconatus ſibi reddere, & ſi bonæ uitę apparuerit, in presbyterum ordinare. In fine dicit, quòd diaconus, qui homicidium fecerat, ſiue etiam non fecerat, matrimonium contrahere non poteſt. N. quòd epiſcopus poteſt diſpenſare cum his qui in ſacris ordinibus contrahunt matrimonium.

c ¶ Vxorem accepit.] de facto, quia non potuit de iure 2.32.di.erubeſcant,& c.placuit.

d ¶ Contrito & humiliato.] alias non eſt recipiendus, quia uenia non datur niſi correctis.24.q.2. legatur, nec poteſt gaudere ſe correctum, niſi prius doleat ſe fuiſſe peruerſum.32.q.7.quemadmodum. Et dicit lex, delicti enim ueniam pænitentibus indulgemus. C. de hære. Manichæos. C.de ſumma Trini. & fide catho.l.ultim.& de pæ.diſtin.1.neminem, & de conſec.diſt.4.omnis qui. & dixit Salomon: Qui abſcondit peccata ſua, non uidebit lumen in æternum.

[Glo.ſeq.recit.per q.ſ.à quo debeat abſolui:& dupliciter ſoluit.]

e ¶ Abſolutione obtenta.] non dicit à quo debet peti, vnde vr̃ ꝙ à Papa tantũ, 17.q.4.ſi quis ſuadente.& præcipue ꝓpter atrocitatem facti, vnde etiã ſi eſſet monachus, abbas ipſum abſoluere non poſſet. j. de ſent. excom. cum illorum. Vel forte ex iſta indulgentia ſpãli ipſum potuit abſoluere, quod eſt verũ, vt patet in antiqua.

[Glof.ſeq.alle. concor.ſignat contrariũ. ſoluit, ſecundo ſignat contrarium,& ibi remittit.]

f ¶ Diſpenſatiue.] & ita epi̅ poſſunt ẽt diſpenſare cum clericis conſtitutis in ſacris ordinib. ſi contrahãt de facto.ſic s̃.de cler. coniu.ſane.2. Arg.cõtra.s̃.de biga. nuper. ſed illud intelligitur de illo, qui in ſæculari habitu vnã habuit de iure vxorem & in ſacro contraxit: cum illo tanquam cũ bigamo non poteſt diſpenſari.argu.contra, infr.ca.proxi. ſolu.vt ibi.Ber.

Iã qui in ſacris conſtituti matrimonium cõtrahunt, ſuſpecti fiunt de hæreſi. Simãcas de cath. inſt.ti.40.de matrimo.

2 Vide Magiſtrum.lib.4. ſen.di.37.& ibidẽ. Doct. ſcholaſticos & B.Tho.in qõnib.additis ad 3. p.q. 53.art.3.unde accipient lumẽ hæ decret. & gloſ.

† Ca.1.cod. ti. in 1.cõpi. & poſt cõci. Lat.ſub Alc. iij.par.26.c. 21.

† al.ita:iniũcta quoque ſibi, &c.

¶ Idem Cęnoman. epo.

¶ Subdiaconus matrimoniũ contrahere non poteſt.

CAP. II.

Ex † literarum tuarũ tenore accepimus, ꝙ lator præſentiũ in ſubdiaconatus officio conſtitutus, quãdam ſibi in coniugem copulauit, quam† eundem

[Gl.ſeq. reci. per q. quæ fuit dubitationis cauſa.]

g ¶ Interfecerit.] putabat enim forte ille archieps ꝑꝑ homicidiũ, ꝙ degradari debeat, & quòd amiſiſſet ordinem, quòd non eſt uerum quia character anima impreſſus non tollitur, ut 1.q.1. quòd quidam. unde non poteſt contrahere: propter delictum enim nõ eſt alicui ſubueniendum, ff. qui ex cau. maio. ſed & ſi per pretorem. §.actio, nec ſtulti melioris 3 conditionis debent eſſe quam periti. ff. quòd vi aut clam. ſeruus, nemo enim delinquendo fit melior, ff.ad l.Fal. pretia.& 16.q.1.legi. ſic malæ fidei poſſeſſor non debet eſſe melioris conditionis quam bonę fidei.ff.de petitione hæreditatis, ſi à domino, uel à parte.§.ſi prædo.

h ¶ Canonum.] 32.di.ſi quis eorum, & c.de illo.& c.1. 84.d.cum in præterito. Bern.

Ex litterarum.] Communis diuiſio, conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, Super quo. Abb.

CASVS. Quidã ſubdiaconus copulauit ſibi quandã mulierẽ in uxorem. Eps ſuus fecit illũ abiurare ipſam, mittens ipſum dño Papæ, petens quid ſit de ipſo faciẽdum, Papa commendat ipſum, mandans quatenus ſi ad religionem tranſire uoluerit, & dignus apparuerit, poterit illum ad maiores ordines promouere, ꝙ ſi ad religionẽ tranſire noluerit, neq; in ſubdiaconatu permittat illum adminiſtrare, neque ad maiores ordines promoueri. Sed in minoribus poterit miniſtrare. Nota, quòd hic non permittit Papa diſpenſare cum illo, qui contraxit in ordinè ſubdiaconatus: Sed in præcedenti capitulo dicit Papa, quòd epiſcopus cum tali diſpenſare poteſt: ratio redditur

† Ca.2.cod. ti.in 1.cõpi. & poſt concil.par.50.c. 59.

† al. ita, qã eãdem, &c. in altero ueteri ita: quã eundẽ P. nomine ab iurare, &c.

3 Loquitur de æſtimatione ſerui qui dedit noxã, Ioan. And.

10 20 30 40 50 60

redditur in glossa in capitulo isto signata. Item fauore religionis mitius agitur cum aliquo. Item si subdiaconus contrahit matrimonium in ordine subdiaconali, ministrare non debet.

[Gl.seq.signat contrarium, soluit dupliciter.

a ¶ Abiurare.] arg. ꝯ. s. de cohab. cle. & mulie. clericos. illud intelligendum est, vbi suspicio habetur de periurio, vt sæpe faciunt inter se concubinarij, tunc non exigit iurm, vt ibi satis colligitur: vel illud circa cōtubernium; hoc in diuortio cuiuscunque matrimonij. 34. q. 6. ab isto die.

†Vox, monasticū, deest ĩ oĩb. manuscriptis.

† al. ita, q. si ad religionē se conferre, &c.

[Gl seq. obijcit de decretali proxime: & soluit dupliciter.]

b ¶ In subdiaconatu ministrare.] ar. ꝯ s. c. proxi. ubi dispensatur cū eo, qui in pluribus deliquerat, quā iste: Quæ fuit ergo ratio: placuit hoc dño. Papæ, vt maiorem gratiam 1 faceret illi q̃ isti: Illa potuit esse ratio: quia non videbatur vere penitens & præsumptio erat contra ipsum de sua incōtinentia, & cum talibus non est dispensandum, cum pro reuersionis spe prauæ actionis desideria concipere non formidāt. 50. dist. cap. 1. & ca. vt constitueretur, & pro Papa prohibet, ne cum ipso dispensent, cum alias suo iure dispensare posset, ut s. c. prox. sed si intrare uoluerit religionem tunc fauore religionis poterit circa ordinem dispensare. sic j. de aposta. c. 2. vel de hoc consilio loquitur cum de iure suo episcopus posset dispensare cum ipso, ut supra c. proxi. & supra de cler. coniug. sane. Ber.

† Vuigorieñ. Vuigorñ.

1 Vĩ. ponebat talem uersiculum. Hic est ergo minor, ibi dispensatio maior.

†Ca. 6. e. ti. ĩ 1. cōp. & post ꝯc. Lat. pa. 6. c. 6. Vide oĩno magistrū sen. ibi Doctores li. 4. & d. 36. 37 & 38. & B. Tho. in qō-nib. additis ad 3. pa. q. 53 ar. 1. & 2.

c ¶ In minoribus.] sim. 50. di. placuit. & 35. q. 8. si quis presbyter. Ber.

abiurare[a] fecisti, Super quo prudentiam tuam in Dño commendamus: Mādantes; quatenus, si ad monasticum † ordinem transire voluerit, & tibi post laudabilem conuersationem ipsius visum fuerit, eū ad maiores ordines promoueri concedas: quod † si ad religionē se transferre noluerit, eum neq; in subdiaconatu[b] ministrare, neq; ad altiores permittas ordines promoueri: id minoribus[c] tamen ordinib. poterit ministrare.

¶ Idem Vigorien.† episcopo.

¶ Votū solenne impedit & dirimit matrimoniū post cōtractū, uotū simplex tantum impedit cōtrahendū, sed non dirimit post contractum.

CAP. III.

Meminimus: †[d] & infra. ¶ Respōdemus, quod si quisquā, qui se religioni deuouit, & habitu suscepto professionem[e] fecit, postmodum sibi aliq̃

Meminimus.] In prima parte ponitur decisa consultatio. in secunda distinguens rñsio. Secundum membrum ibi, Verum. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis suscepit habitū religionis: q̃rit, an possit postea contrahere matrimonium? Rñdet Papa, ꝙ si se deuouerit religioni, & professionem fecerit, postea matrimonium ꝯhere non potest: ꝙ si contraxerit postea, compellendus est eam admittere, & ad monasterium redire: sed si nec habitum suscepit. nec professionem fecit, sed solummodo uotum fecit, si postea contraxerit, non est cogendus ad religionem transire, nec matrimonium debet rescindi. No. ꝙ uotum simplex non impedit matrimonium contractum, cum sit fortius vinculum, quam uotum simplex.

[Gl. seq. casum inchoat.]

d ¶ Meminimus.] CASVS. * Aliquis promisit transire ad religionem, & habitum religionis suscepit, postea contraxit matrimonium, quæritur, quid iuris? & responsdetur prout sequitur in littera.

* Hic casus ant. q̃s codicib⁹ reperit.

e ¶ Professionem.] quæ etiam sola facit monachum. s. de reg. porrectum. vñ in sæculo remanere non debuit, nec contrahere 2 matrimonium, immo compelli dēt redire ad monasterium supr. de re. sicut. vt hic dicitur. arg. 27. dist. quod interrogasti. & 27. qō. 1. quasi per totum.

2 Immo contrahendo suspect⁹ fit de heresi. Simā. cath. inst. ti. 40. de matrimonio. ubi plene, & recte.

[Glo. seq. soluit contrarium.]

copulauerit, est cogendus ab ea recedere, & ad ecclesiā, cui se contulit, sine contradictione transire. Verū si nec habitum[f] suscepit, nec professionem, sed votum solummodo fecit, & se ad religionem transiturum[g] promisit, licet postea matrimonium contraxerit, non est cogendus ad religionem transire, & matrimoniale votum rescindere.

¶ Idem Lucen. episcopo.

¶ Susceptio habitus professorum extra religionem à non habente potestatem incorporandi religioni, impedit sine dubio matrimonium contrahendum, sed non dirimit cōtractum. h. d. secundum intellectū, quē tenet Panormitanus.

f ¶ Nec habitū.] maxime: quia solus habitus non facit monachum, sed professio regularis. s. de reg. porrectum. nisi gestaret habitum monachalē cum alijs per annum: quia tunc præsumitur professionem fecisse, vt postea ei exire non liceat s. de re. ex parte. & c. vidua.

g ¶ Transiturum promisit.] & ita votum fuit simplex tantum, quod per fortius uinculum tollit. j. eo. rursus. 27. dis. si vir. 17. q. 2. nos nouimus æqualiter 3 tñ cum solenni obligat apud Deum, ut dicit illa decretalis, cursus, ubi de hoc dicetur.

3 Qualiter hoc sit intelligendū docet pulchre B. Tho. in d. qō. 53. art. 2. ad 1. arg.

CAP. IIII.

Consuluit † nos tua fraternitas, quid faciendū sit de nobili muliere, quæ vestibus pretiosis abiectis, mutauit habitum,[h] & de manu presbyteri velamen[i] assumpsit.

† Ca. 7. eo. ti. in 1. cōpil. & post concil. Later. 45. cap. 4.

Consuluit.] Susceptio habitus sine professione non dirimit matrimonium cōtractum, sed ꝯhendum impedit. h. d. sed hæc summatio est nimis generalis. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio ibi, Consultationi. Abb.

CASVS. Quædam nobilis mulier uestibus pretiosis abiectis mutauit habitum, & de manu presbyteri uelum assumpsit, sed nō renunciauit proprijs, nec intrauit claustrum, nec in manu alicuius professa est uel obedientiam promisit, postmodum anno elapso matrimonium contraxit: Quæritur, quid iuris? Respondet Papa, quod sicut simplex uotum impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit iam contractum, ita habitus sine professione susceptus impedit ne contrahatur, sed non dissoluit iam contractum. No. quod uotum simplex impedit matrimonium contrahendum, sed nō dirimit iam contractum. Item habitus sine professione monachum non facit.

h ¶ Mutauit habitum.] nulla facta professione seu uoto, unde non impeditur 4 matrimonium. 17. qō. 2. Gonsaldus. & supra eo. c. prox. Ber.

4 Secundum Petr. & Abb. melius dixisset, nō dirimit: nam bñ impedit, cū sit uotum simplex ut patet in fin. Io. And.

i ¶ Presbyteri uelamen.] s. probationis, qui distinctus esse debet ab habitu professorum. sup. de regu. c. pen. qui non dirimit matrimonium iam contractum. sup. c. prox. & infra eo. rursus.

a ¶ Non

a ¶ Non renunciauit.] per hæc, quæ hic enumerantur, patet, quod non assumpsit religionem, nec habuit propositum mutandi sæculum; unde liberè exire potuit infra annum, & etiam anno completo. supra de regular. cap. penult. ubi dicitur, quod euidenter debet apparere si sæculum mutare uoluerit; & ita signa mutationis euidenter debet apparere, ad hoc ut aliquis censeatur monachus, alias exire poterit j. annum, & anno finito. 20. q. 1. illud.
b ¶ Super altare.] vide qualiter quis potest profiteri in manu episcopi. 27. quæst. 1. uiduitatis, & in manu etiam monachi. 1. j. eod. insinuante. & coram sacerdote per ipsius benedictionē, 27. quæst. 1. sciendū. & 20. quæst. 1. uiduæ. & super altare, ut hic dicit.
[Glo. seq. obijcit, & soluit.]
c ¶ Nō dirimit.] 27. distinct. cap. presbyteris. §. hinc distinguendum, & c. si uir. & infra eod. rursus. supra de regu. porrectum.
d ¶ Susceptus.] sed uidetur, quod eo ipso, quod suscepit habitum & uelamen, uotum suum solemnizauerit, ita ut ad monasterium redire cogatur. arg. s. de regul. vidua. 27. distin. ꝙ interrogasti. Ista istius cap. satis soluit contraria illa: hic constabat, quod absolute habitum non mutauit; ibi vero eo animo & proposito habitum & uelamen susceperunt, ut monachæ essent: unde postea non audiuntur, etiam si contrarium uellent iurare. Ber.

Ad hoc misi. sup. de re. d Apostolicam. Io. An.
† Vide omnino citatos paulo ante in c. memimus. e. tit.
† Cap. 8. e. tit. in 1. cōp. & post cōci. Later. par. 5. cap. 10. Vide Magist. sent. lib. 4. di. 38. & ibi B. Th. q. 1. art. 3. q̄stiū. 2. & 3. et 2. 2. q. 88. ar. 10. adde Cor etum sin. 35. uerbo, dispensatio.

sed non renunciauit a proprijs, nec intrauit claustrum, nec in manu alicuius episcopi, abbatis, vel abbatissæ, aut super altare b professa est, vel obedientiam promisit: postmodum vero elapso anno abiecto religionis habitu, cuidam nobili nupsit: Consultationi tuæ taliter respondemus, quod sicut simplex † votum matrimonium impedit contrahendum, & non dirimit c iam contractum; ita habitus sine professione susceptus, d ne contrahatur, impedit, sed contractum nequaquam dissoluit.

¶ Idem.

¶ Votum castitatis de præsenti impedit matrimoniū contrahendum: ecclesia tamen ex causa matrimoniū contrahi quādoque permittit. h. d. inhærendo litteræ.

CAP. V.

VEniens † ad præsentiam nostram M. eremita proposuit, quod I. mulier cuidam viro absenti, e fide data, se nupturam promisit: f sed postmodum audiens plura de seueritate g ipsius, ei noluit copulari. Cum itaque timeret, ne illi nubere cogeretur, in manibus suis continentiæ votum h promisit: non tamen locum, aut vestem mutauit: quo audito, vir aliam sibi copulauit.

¶ Nos itaque attendentes tutius esse, vt præfata mulier post fidem, & votum simpliciter oblatum matrimonium contrahat: quam fornicationis i reatum incurrat: Mandamus, quatenus si plus non processit, sibi de fide mentita & voto violato k congruam satisfactionem indicas, & ei, cui vult, nubendi in Domino licentiā tribuere non postponas. l

¶ Cælestinus Tertius.

¶ Votum simplex impedit sponsalia de futuro, nō autem dirimit matrimonium sequens, secus in voto solemni.

VEniens.] Primo narrat casum præmissa causa. Secundo ponit mandatum. ibi, Nos itaque. Abbas. Siculus.

CASVS. Quædam mulier promisit fide data se nupturam cuidam uiro absenti postmodum audiuit plura de crudelitate ipsius: noluit cum eo contrahere; & cum timeret ne compelleretur contrahere cum ipso, in manu M eremitæ uotum continentiæ promisit, quæ tamen uestem, uel locum non mutauit: uir hoc audito cum alia contraxit. dictus eremita ad dominum Papam accessit, proponens ei prædicta: ipse considerans tutius esse, ut prædicta mulier post fidem & uotum simplex matrimonium contrahat, quam fornicationem incurrat; mandat, ut si non est amplius in facto processum, de fide mentita, & de uoto uiolato pœnitentiā imponat, & ei det licentiam contrahendi. Nota, quod post uotum continentiæ simplex matrimonium contractum non dissoluitur.

[Glo. seq. arg. allegat tria iura.]

e ¶ Absenti.] argum. quod matrimonium inter absentes contrahi potest. 2 32. quæstio. 2. honorantur. & 30. quæstio. 5. nec illud. & supra de conuers. coniug. ex parte 2. & eodem modo sponsalia, ut hic. & ff. de spons. l. 4. & 5. Ber.

f ¶ Promisit.] per interpositam personam, quæ mādatum habebat ad hoc. alias nihil esset.
[Glo. seq. recitetur per quæstionē, an ille timor excusaret.]
g ¶ De seueritate.] timor iste uanus erat, vnde non excusatur quo minus debeat cōpelli ad matrimonium contrahendum pp fidem datam, si ille cum alia non contraxisset, non obstante uoto simplici. arg. s. de spons. ex litteris. 2. prima enim 3 fides seruari debet. sup. de sponsa. sicut nisi fortius uinculum superueniat, ut supra de spons. si inter.
h ¶ Continentiæ uotum.] mulier ista uouit continentiam, nec mutauit locum, nec vestem, nec etiam fecit professionem, & tamē post uotū continentiæ de præsenti 4 cōtrahere potest. & ita est arg. opt. ꝙ uotū non solemnizatur per uotum continentiæ tantum. De hoc dicitur inf. cap. proxi.
[Glo. seq. arg. allegat quattuor iura.]
i ¶ Fornicationis.] ar. minus malū tolerādū vt maius uitetur. 33. q. 2. si qđ verius. 27. q. hi q. 32. q. 1. cōsideraṣ. & 4. di. deniqꝫ

] Glo. seq. ponit duas lecturas.]
k ¶ Voto uiolato.] id est uiolando. sim. ff. de iureiur. admonendi, in uerbo, absolutus, id est, absoluendus. Vel dic, uiolato animi destinatione: quia petebat sibi dari licentiam contrahendi 5 nec intelligo, quod imponatur pœnitentia nisi sub ea conditione, si contraxerit, uel imponetur postquam contraxerit, uel etiam de uoluntate mutata agitur pœnitentia. arg. 17. q. 4. sunt qui opes.
[Glo. seq. obijcit, & soluit.]
l ¶ Non postponas.] sed qualiter datur hic licentia contrahendi contra uotum continentiæ, licet sit simplex, cum apud Deum æqualiter 6 obliget cum solemni infra cap. proxim. ergo debuit compelli, ut seruet uotum sicut fit in sponsalibus. supra de sponsal. ex litteris 2. Dicas quod non dat hic ecclesia licentiam contrahendi directe. sed est hic quędam comparatiua permissio, ne deterius inde contingat, ut ex littera patet. 7. & quia in perturbatione animi uotum emisit, argumen. 17. quæstio. 2. Consaldus. unde datur ei licentia contrahendi, alias non daretur: nam uotum continentię seruandum est etiam a coniugatis 8 33. q. 5. quod Deo pari.

2 Cōcor. tex. in l. mulierē ff. de rit. nu. pt. & ibi Do. adde Silue. in summa, uerbo. q. 13. & 14.
3 Quidā nō habent has concor. & bñ faciunt, quia dicūt absenti spōderi sic posse dūmodo sciat uel ratum habeat. Ioan. And.
4 R. dixit ꝙ fuit hic uotū de futuro. Ioa. And.
5 Vel forte iam uiolauerat inhoneste uiuendo. Ioann. And.
6 Vide D. Tho. citatū in c. rursus.
7 Et hoc tenet Gof. ꝙ a mulier iuuenis erat, & suspecta. & idem Ioann. 17. q. 1. in f. Ioann. And.
8 Vide Magist. & Doct. libro 4. sent. dist. 32.

CAP. VI.

RVrsus † quidam votū castitatis [a] emittens iurauit se quandam ducturū postea in vxorem: Vnde à fraternitate tua requisiti arbitramur, quod cum simplex votum apud Deum [b] non minus obliget, quàm solemne: pro eo quod iurauit temere, pęnitentiam agat: & votum, quod Deo fecit, studeat obseruare. [c] Quod si post quam huiusmodi pręstitit iuramentum, ad nuptias motu proprio cōuolasset: cum votū simplex matrimonium impediat contrahendum, non tamen dirimat iam cōtractum, nihil ambiguitatis quæstio tua continere videtur. [d]

¶ Innocētius tertius Vlisbon. † & Collūbrien. episcopis.

¶ *Votum solemne impedit & dirimit matrimoniū post contractum.*

CAP. VII.

INsinuante † I. nobili muliere, nostro est Apostolatui reseratum, quod à quibusdam curialibus fuit regis Legionen.

RVrsus.] Votum solemne dirimit matrimoniū cōtractum, scilicet sequens; simplex uero impedit, sed non dirimit. Primo ponitur qō. Secūdo distinguens solutio: ibi, Vnde & secūdum mēbrum ibi, Quod si. Abbas.

CASVS. Quidā emisit uotum castitatis, & postea iurauit se ductu..u quadā in vxorē. Quęsitū fuit qđ istorū potius seruari dēat, votum, uel iuramētū? Rńdet Papa, ꝙ simplex uotum apud Deū nō minus obligat, q̄ solēne: vñ ꝓ eo ꝙ iurauit, agat pęnitentiā, & uotum suū studeat obseruare. Si vero postq̄ iurauit, cōtraxit mr̄imoniū tenet & ualet; q̄a votū simplex mr̄imoniū cōtrahēdū īpedit, sed non dirimit iā ꝯtum. No. ꝙ votū simplex & solēne quoad Deū æqualiter obligāt. Itē votū simplex impedit matrimoniū cōtrahēdū, sed nō dirimit iā contractum.

a ¶ Castitatis.] simpliciter. sup. eo. ca. prox.

¶ Gl. seq. reci. ꝑ obiect. o. & sol. Secundo quærit, dicens, quod sit uotum simplex, & quod solemne. subdit opiniones diuersorum.]

b ¶ Apud Deum.] ergo uidetur æqualiter obseruādum, vt solēne, quod falsum est, q̄a solēne seruat post contractum matrimonium, ī. c prox. istud vero non. 27. di. si vir. & hic dicas, ꝙ ab initio sunt ęqualiter [1] obseruanda, & vtrumq; in tantum obligat, ꝙ qui contrauenit, peccat mortaliter. Et dico, non minus .i. non minori tempore: quia utrumque in ꝑpetuum obligat, & vtriusque fractio est mortale peccatum, licet unus minus peccet alio: quod patet ex minori pænitentia. 27. distin. si uir. & 27. q. 1. uirginibus. & c. deuotum. Vel hoc contigit ꝑꝑ adiunctum, s. ꝑꝑ bonum matrimonij. ar. 27. q. 1. nuptiarum, & est simile quod dr̄, inter simplicem loquelā & iuramentum non facit Deus differentiā 22. q. 5. iuramenti. & colige ex hoc quod hic dī, uotum ex sui natura non dirimere matrimonium, sed constitutio facta super uoto. Quia fit hic mentio de voto simplici & solemni, u de quid sit vtrumque. votum solemne est [2] quod fit interueniēte aliqua istarum solemnitatum, videlicet ꝑ susceptionem sacri ordinis. 28. d. diaconi. & 84. d. cum in præterito. Item per susceptionem sacræ uestis, quæ tm̄ profitentib. dari debet. s̄. de re. statuimus. & maxime si cum alijs incipiat cantare. & oblationem facere in ecclesia. 27. q. 1. vidua. & s̄. de reg. uidua. & 27. distinct. quod interrogasti. Tertio modo cum ꝑ ꝓfessionem deuouet se alicui religioni in manu abbatis uel abbatissæ, uel etiam in manu monachi. s̄. de regular. statuimus. & s̄. eo. consuluit, & inf. eo. c. proxi. præsentibus testibus, per quos possit probari professio, si ille negaret. & ne hoc negari possit, fiat inde publica scriptura, 27. q. 1. omnes feminæ, in qua scriptura profiteatur se uelle religiose uiuere. 20 q. 1. uidua. & tale uotum impedit mr̄imonium cōtrahendum, & dirimit iā contractū. 27. q. 1. ꝑ tot. vsque ad c. nuptiarum. Alias aūt uotū continentiæ factu, q̄uis coram multis dr̄ simplex, quasi non vestitū, siue institutum aliqua solemnitate: & tale uotum impedit matrimoniū contrahendū, sed non dirimit iam contractū, quasi dicat non debet contrahere post tale uotum: tamen si contrahat, tenet. sup. eo. consuluit. & c. ueniens. & 27. q. 1. nuptiarum. cum seq. ca. & post hoc uotum continentiæ, cum quis dicit; uoueo continentiam, dat ecclesia licentiam contrahendi. sup. c. prox. Hæc opinio hodie quasi communis est, & in hac opinione [3] fuit Gratianus 27. dist. §. vlt. & c. vlt. Hug. uero dixit, quod uotum continentiæ perpetuæ inter omnia uota impedit & dirimit matrimonium iam contractum, & in nullo casu est matrimonium post votū perpetuę continentiæ, quo ad Deum: & si postea contrahat de solo facto contrahit, & mortaliter peccat; & hoc dicit esse verum si votum continentiæ proprie teneatur. Proprie dicitur votum continentiæ, cum dico, uoueo perpetuam continentiam. Improprie cum dicitur; uoueo, siue promitto, ꝙ post annum, siue post mortem vxoris meæ, vouebo perpetuam continentiam; quod est dicere, votum de præsenti & de futuro. Et dicit Hug. ꝙ solemnitates præmissæ, nō sunt de substantia uoti, sed signa & probationes uoti, si votum reuocetur in dubium. Ioannes dixit, quod si aliquis coram tota ecclesia dicat, uoueo perpetuam continentiam: non solemnizatur votum, nisi aliquid de pręmissis interueniat: unde si postea contrahat, tenet matrimonium. Hug. vero contra, ut patet. Sed certe quod dicit Hug. magis videtur tutum: licet enim aliquis non efficiatur monachus, bene potest se obligare ad continentiam perpetuam per uotum, sicut potest se obligare ad alia uota: quia uotum continentię excedit omnia alia uota, unde non posset commutari in maius bonum. arg. 32. q. 1. nuptię. unde & si coniugati continentiam ꝓmittant, eam seruare tenētur. 33. q. 5. qđ Deo pari. Hugo contradicit Alexādro s̄. c. proximo, cui potius standum [4] est.

ADDITIO. versus.

Votum solemne demonstrant quattuor ista
Ordo sacer, scriptū, professio præstita spōte.
Et professorum vestis, suscepta scienter.

Vel sic.

Ordo sacer, uestis, professio religionis.
Quæ sit facta palam, faciūt solemnia uota.

c ¶ Obseruare.] quod si prius iurasset, & postea uotum simplex emisisset, tene quod dr̄ s̄. de spon. commissum.

d ¶ Videtur.] quia remanebit cum illa, s̄. e. consuluit.

INsinuante.] Primo ponit factum. Secundo diffiniendum committit ibi, Nos igitur. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam curiales regis Legionen. supplicauerunt ipsi regi, ut I. nobilem mulierem facerent copulari in matrimonium cuidam uiro: Cum istud peruenire ad notitiam consanguineorum, ipsi idem mulieri consuluerunt, ut uirum acciperet: & ipsa respondit, quod nubere nolebat, consilium recipiens ab eisdem quod uotum emitteret castitatis: quod fecit in manibus cuiusdam de fratribus sancti Augustini, hoc adiecto tenore, quod in domo sua cum omni substantia remaneret, & sic in habitu eiusdem ordinis postea per biennium permansit, coactam & inuitam metu regio id asserens se fecisse; Tandem considerans, quod inuita uotum emiserat, eo dimisso matrimonium publice contraxit de parentum consilio: mulier desiderans

† Cap. 2. eo. ti. in 2. comp. vide B. Tho. citatum in c. præcedenti. & in quęstio. additis ad 3. par. quęst. 53. artic. 1. & 2. vbi explicat hāc decretalē & eā tribuit Clemēti: sed fortassis inest mendum.

1 Eodem modo explicat B. Tho. initio. decre. citatus d. q. 53. art. 2. ad 1. arg. ubi addi alia, quę hunc locum illustrant.

2 Vide Magistrum sen. & doct. scholasticos. libr. 4. distinct. 38. & oīno B. Tho. 2. 2. q. 88. arti. 7. & ibi. Caiet. & de materia glossę adde hic plenissime per prępositum.

3 Hęc opinio communis est & uera quam sequū tur tā Theolog. li. 4. sen. d. 38. quā canonistę tum hic tum in c. se. nec tenēda est opinio Hug. quam hic B. rnard. dicit magis tutā, vt uere & copiose ostendit prę alijs Syl. in sum. ver. matrimonium. 7, q. 5. & Sot. lib. 4. sen. di. 38. q. 3. art. 1. ad c. uni. de voto. l. b. 6.

† Vlisbon. & Columbrinen. Vlibon. & Colubriē. sed ex uetustis libris restitutum est ut esi impressum.

Sunt epātus in Portugalia. uide Vaseum in Analibus Hispanię in ca. 20. sed pro Vlisbon. legendum Olispon.

† Cap. uni. e. ti. ī 3. comp. uide Sot. lib. 4. sen. di. 38. q. 2. art. 2. & citatos in ꝓcedentib. capitulis.

4 Et ita vr uelle Bernardus, ꝙ uotū simplex non dirimat, idē sensit inf. de eo q̄ cogno. consi. uxo. cap. 4.

pro ipsius copula supplicatum,[a] quod cum ad cōsanguineorum eius notitiam peruenisset, vt maritum acciperet, ei sub obtestatione regia suggesserunt: ipsa vero quod tunc nollet nubere protestans, consilium accepit ab eis, quod votum emitteret castitatis: quod in manib.[b] cuiusdam de fratribus sancti Augustini fecit, † eo adiecto tenore, vt in domo[c] propria cum omni substantia sua remaneret. Sane in eiusdem ordinis habitu, biennio post permansit, licet id se inuitam fecisse asserat & coactam, non tamen metu regio[d] quam parentum: & infra ¶ Tandem attēdens, quod inuita votum emiserit, eo dimisso de parentum consilio, P. Michaeli † publice fuit matrimonialiter copulata: de quo † quattuor sustulit filios tempore procedente, & infra.

¶ Nos igitur attendentes, quod in emissione voti, quod præcessit, nulla vel modica[e] coactio affuisset, quam patiētia[f] & perseuerantia sequentis temporis penitus profugauit, & quod sequens coniunctio potius iniqua fuit, & violenter extorta: Mandamus, quatenus si præmissis veritas suffragatur, prę fatam mulierem ad male dimissum religionis habitum resumendum, & seruandum quod vouit, monere & inducere procureris; & (si opus fuerit) per censuram ecclesiasticam coercere.

TITVLVS VII.

De eo † qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium.

¶ Alexanter iij. Abbati sancti Albani.

¶ Si quis veuente vxore contrahit cum secunda hoc ignorante, prima mortua; ad sui petitionem non separabitur a secunda.

CAPVT I.

PRopositū † est nobis, ꝙ vir quidam vxorem habēs, sibi aliā

---

rans animæ suæ saluationem, domino Papæ fecit scribere prædicta: Vnde Papa scribit duobus modis, considerans quòd in emissione voti quod præcessit nulla vel modica coactio interuenit, quam etiam patientia temporis sequentis profugauit, & coniunctio iniqua fuit: mandat quatenus si prædicta vera sunt pdictā mulierem moneant, vt habitum male dimissum reassumat, & seruet quod vouit, & si opus fuerit, p censurā ecclesiasticā cōpellant eandē. Not. ꝙ quis pōt profiteri in manu monachi. Item votum contractum per metum, per patientiā sequentis temporis fit validum, & postea violentiā profugatur. Item ꝙ habitum regularem dimittit, debet compelli ad reassumendū.

a ¶ Supplicatum, contra illa iura; nam à principe non est petēda vxor. 36. q. 2. nullus. & pœnam deportationis meretur. C. si nu. ex rescrip. petāt. l. 1. & quia debent esse libera matrimonia. supra, de sponsalibus. Gemma.

b ¶ Quod in manibus. & ita solemnizauit votum cōtinentiæ tradendo se ordini sancti Augustini in manibus illius monachi, vt inf. patet, & habitum professorum suscipiendo.

[Gloss. seq. obijcit probans per quattuor iura pro textu inducit duo, sed concludit pro obiectione. ponit opinionem & remittit, & ad hanc litteram respond.]

c ¶ Vt in domo propria.] ergo non erat monacha, ex quo pōt propriū retinere. arg. sup. de statu mona. cum ad monasterium. in fin. cum talis conditio sit contra substantiam monachatus. sup. de conditio. appo. ca. fi. & 32. quæst. 2. solet. & argum. ff. de actioni & obli. non solum. Argum. 10. quæstio. 1. sic quidem. & sup. de condit. appo. cap. 1. 1. talis enim conditio est contra substantiam monachatus, vnde ea retenta impedit monachatum. Quidam tamen dicunt, quod ea adiecta tenet monachatus, & pro non adiecta haberi debet argum. huius litteræ. De hoc dixi sup. de condi. apposit. cap. vlti. verba ista in domo propria, cum omni sua substantia sic expone, id est, cum vsufructu suæ substantiæ olim ante monachatum; vt de vsufructu illarum rerum victum & vestitum haberet in vita sua: quicquid enim superest debet esse & est monasterij: & si quid est ei, suppletur a monasterio similis enim expositio habetur 27. q. 1. si quis rapuerit. & sic ista erit monacha, & potest remanere in domo quadam sacra; cum vsu rerum, quas contulit monasterio. sic 27. q. 1. de viduis.

[Gl. seq. arguit, signat ɔtrariū. & arguendo dat simile.]

d ¶ Metu regio.] arg. ꝙ imperiū non sufficit ad iustum metum. arg. C. ꝙ met. cau. ad inuidiam, arg. contra. C. eo. l. vlt. & 23. q. 8. conuenior. similiter imperium parentum non sufficit, ff. de ritu nuptia. si patre. 32. quæst. 7. omnes causationes.

e ¶ Vel modica.] nota, ꝙ leuis metus nō excusat in voto, vt hic & s. quod. met. caus. cū dilecti. sed in electione leuis metus sufficit 1. q. 1. si quis autē. similiter in matrimonio vt videtur, quia plena debet securitate gaudere, vt s. de spon. cū locum. ff. de rit. nup. si patre. tamen talis debet esse, qui possit cadere in constantem virum. supr. de pęn. veniens 2. & c. consultationi.

[Glo. seq. no. quod ex tempore, & c. allegat. sex iura.]

f ¶ Patientia.] nota, ꝙ ratione temporis euanescit exceptio: quia præsumitur consentire. 1. quæst. 1 cōstat. s. de spon. ad id quoti. s. de frig. ca. 1. C. quod met. caus. l. 1. ff. de condi. ob. tur. cau. si. ob turpem. ff. de rit. nup. si pater. Bernard.

DE EO QVI DVXIT in matrimoniū, quam polluit per adulterium.

¶ Supra visum est de quibusdam impedimentis matrimonij scilicet ordinis, & voti: nunc subijcit de alio impedimento; quod scilicet causatur ex adulterio vel machinatione in morte coniugis. Abb. Sic.

De hac materia tractatur 31. q. 1. & 32. q. 4. per totū, & q. 7. in multis capitulis.

PRopositum.] Communis diuisio. Secunda ibi, Licet autem. Abb. Sic.

CASVS. Quidam habens vxorem, ea ignorante contraxit cum alia: Tandem prima mortua vult recedere a secunda: quæritur quid iuris. Respondet Papa, quod licet in canonibus habeatur, vt nullus ducat in matrimonium, quam polluerat prius per adulterium, & præcipue illam cui fidem dedit de ea ducenda viuente vxore, vel quæ machinata est in mortem uxoris: tñ quia mulier fuit nescia, ꝙ ille haberet aliā uxorem uiuentem, & ille uir de dolo suo commodū non sentiat, dicit Papa, ꝙ nisi mulier illa diuortium petat, ad petitionem uiri non fuit aliquatenus separandi. Nota hic duos casus, in quibus non potest

---

al. ita: eo [...]eit adiecto tenore alias [...]ta, fecit adiecto tenore, & c. abs[...]que voce, [...]co.

Vide Conc[...]il. Trid. sess. 24. de refor. matri. ca. 1. & 9.

al. Michae[...]is, id est, P. [...]lio Michae[...]lis.

In antiqua compilatione ita: de qua, &c.

† De materia huius tituli uide Magistrū sent. & ibidem Theologos scholasticos lib. 4. dist. 37

† Cap. 1. et tit. in 1. cōp. & post cōci. Lateraneñ. par. 6. cap. 1. Vide Magistrum lib. 4. sen. dis. 35 §. solet et q̃i.

quis cõtrahere cum ea, cum quæ adulteratus est. Item de dolo suo non debet quis commodum habere. Item argumentum, quod contractus pro parte tenet, & pro parte non tenet.

Glo.seq.tractat quomodo ignorantia ualet ad duo, residuum recitat per q̃stionem, an mortua prima incipiat esse matrimonium, soluit & dat simile, allegat duo iura in ɔtrariũ.]

a ¶ Insciam.]hoc excusabit mulierem ad adulterio, q̃a ignorãs non committit adulterium.24. q. 2. in lectum.& ff. de adult.l. ult. alioquin si fuisset conscia,nõ posset postea cũ eo remanere. ĩ.eo. cum haberet immo plus prodest q̃a filij de tali matrimonio legitimi sunt censendi, pp bonã fidem uxoris. inf. qui fi. sint legi.ex tenore & c. cũ inter. & tñ non fuit matrimonium inter eos, etiam post mortem primæ uxoris: licet enim ista crederet eũ liberum,ligatus tñ erat: & in primo consensu, qui nullus fuit, intelligitur per durare: sicut nec matrimoniũ contrahitur cũ seruo, licet credatur liber, alias non contractura etiam si postea manumitteretur eo ignorante:

† al.ita: in canonib⁹ habeatur expressum.

† Vide l. iuregentiũ. & ibi glo. ff. de tit.nupt.

huiusmodi rei insciam [a] copulauit: sed prima mortua,nititur discedere a secunda: & infra. ¶ Licet autem in † canonibus [b] habeatur, vt nullus copulet matrimonio, quam prius polluerat adulterio: & illam maxime, cui fidem dederat [c] vxore sua viuente, vel quæ machinata [d] est in mortem vxoris: quia tamen prefata mulier erat inscia, quod ille aliam haberet vxorem viuentem: nec dignum est, vt prædictus vir, qui scienter contra canones venerat, lucrum de suo dolo [e] reportet: † Consultationi tuæ taliter respõdemus, quod nisi mulier [f] diuortium petat, ad petitionem viri non sunt aliquatenus separandi.

¶ Idẽ abbati de Fontibus.

¶ Si viuente prima vxore & non cognita, quis contraxit cum secunda scienter, & eam cognouit: etiã mortua prima secundam habere non potest, & secus si prima erat non legitima vxor.

CAP. II.

Significauit † [g] nobis O. Andegauensis; & inf. ¶ Mandamus, quatenus si constiterit, quod eidem O. tanta vis [h] illata fuerit; quod non sponte in primam consenserit, nec post præstitum iuramentum ipsam carnaliter cognouerit, [i] propter hoc non dimittas, quin ad aliam, quam postea in vxorem accepit, reuertendi liberam tribuas facultatem. † Alioquin sibi, ne ad secũdam [k]

CASVS. Quidã O. noĩe Andegauensis coactus fuit interposito iuramento A. mulierem recipere in vxorẽ. Postmodũ aliã in vxorem accepit, pp quã dicta A. eum traxit in cãm corã Eboraceñ. archiẽpo, qui cõpulit ipsum O. iurare, ꝙ ad illã, quã sponte accepit in vxorẽ, nõ accederet, donec inter ipsũ O. & dictã A. lis esset in ecclesiastico iudicio terminata. Sed anteq̃ de cã cognosceret, prædicta A. diem clausit extremum, tñ idem O. non audebat redire ad illam, quã spõte acceperat, propter iuramentum: vnde hoc significauit domino Papæ: vnde mandat Papa cuidã Abbati, quatenus si constiterit, ꝙ illi O. tanta vis fuerat illata, ꝙ coactus & nõ sponte in illã A. consenserit, nec post iuramentum præstitum eam cognouit: ad illam quam postea spõte accepit, libere reuertatur: alioquin eidẽ præcipiat sub intermi natione anathematis, ne ad secundam reuertatur; aliam tamen accipiat, si voluerit in vxorem. Nota quòd matrimoniũ per vim contractum nõ valet, quia libera debent esse matrimonia. Item licet vi præcesserit, verũ tñ per sequentẽ carnalẽ copulã cõsumat matrimonium. Itẽ q̃d ab initio non valuit, tractu temporis non conualescit.

† Cap.2.eod. tit.l.ĩ I.cõp. & post cõcil. Lateraneñ. par.6.ca.13.

† Vide l. ne filiũ. C. de ritu. nup. & l. si patre coge. cũ glos. in uers. inuito ff. codem.

quia post manumissionem fectam manendo cum eo, approbate semper intelligitur primum consensum, qui erroneus fuit, & non alium: unde matrimonium non procedit. Arg. contra, ff. de off. procon. obseruare: §. ult. imo uĩ expressum. ff. de iure do. Proculus. prius dictum uerum est, tamen si mulier uult cõpellitur ipsam ducere propter dolum & fraudem illius & in fine dicit.

b ¶ In canonibus.] 31. q. 1. c. 1. & inf. eo. ex tuarum, cum haberet & c. ult. in fi.

c ¶ Fidem dederat.] uel si de facto eam duxit. ĩ. eo. cum haberet, & supple, & eam cognouit uiuente sua uxore: alias non impediretur contrahere cum ea. ĩ. eo. c. ult.

d ¶ Machinata.] 31. q. 1. si quis uiuente. & ĩ. c. sup hoc.

e ¶ De suo dolo.] sup. de rescri. sedes Apostolica. & 30. q. 1. dictum.

[Glo.seq.arg. ꝙ cõtractus claudicat allegat 12. iura.]

f ¶ Nisi mulier.] & ita compellit uir remanere cum ea, si uoluerit. pp culpã, & dolum ipsius uiri, sed econuerso. sim. ĩ. de adul. c. 2. & ita est hic ar. ꝙ contractus pro parte tenet, & pro parte non s̃. de despon. imp. de illis. si. man. potest. C. de reser. uen. l. 2. & iusti. de auct. iu. cir ca. princ. ff. locati. sicut emptio. §. interdum. & ff. de act. emp. & uen. Iulianus, si quis a pupillo. 29. q. 2. si quis ingenuus 23. q. 5. proposito, & 32. q. 2. aliquãdo. & 37. q. 1. §. 1. & 31. q. 2. c. 1. & 2. si tamen contraheret cum alia, teneret matrimonium. ĩ. eo. ueniens.

ADDITIO. Et hoc est uerum, ante primũ uel nouũ consensum.

Significauit.] In prima parte decisa consultatio. In secunda ibi, Mandamus. distinguẽs commissio, & secundum membrum ibi, Alioquin. Abb.

g ¶ Significauit.] iste O. coactus fuit quandam desponsare in vxorẽ p̃stito iuramento: postea uero contraxit cũ alia spontanea uoluntate conscia huius facti. prima petit illum in uirum coram Eboraceñ. Archiẽpo, qui eum cõpulit recedere a secunda præstito iuramento, donec lis iudicio esset eccl-siæ terminata inter ipsum & primam lite pendente mortua est prima: dubitabat iste O. an deberet redire ad secundam, quam sponte duxerat in uxorem: Respondet Papa, prout sequitur.

[Glo.seq. signat contrarium, & soluit.]

h ¶ Tanta vis.] quæ posset [1] cadere in constantẽ uirũ. sup. de spon. ueniens 2. & c. consultationi. sim. sup. quod me cau. perlatum. & c. cum dilecti. Argu. contra 15. q. 1. merito quæritur & sup. de iureiur. si uero iuramentum istud poterat seruari sine interitu animæ, ergo debuit seruari, ut ibi dĩ: & hęc non habent hic locum quia matrimonia libera debent esse, & non coacta. sup. de spon. cũ locum. & ca. preterea. & c. requisiuit & c. Gemma.

1 Pręter Pa normitanum & alios hic uide Iason in l. Titia. ff. de uer. oblig. uer. quinto amplia.

[Glo.seq.argumentatur, allegat 5. iura.]

i ¶ Cognouerit.] quod si fecit anteq̃ contraheret cum secunda, cousensisse uĩ, unde amplius secundam habere non posset sup. de spon. ad id quod sup. de despon. impu be. de illis, & inf. de his qui ma. accusa. possunt, insuper & est arg. ꝙ ratihabitio retrotrahitur. sic s̃. de reg. significatum, ad finem. 1. qõ. 1. constat. 63. dist. Salonitanę de coniug. seruo. proposuit. & sup. quod metus cã perlatũ.

k ¶ Ne ad secundam.] conisciam huius facti: alias enim bene posset eam habere sup. c. proxi.

[Gloss.seq.ponit Brocar. ad nega. alleg. quattuor iura, ad affirm. tria. & soluit.]

a ¶ Re-

a ¶ Reuertatur.] arg. est hic: qđ ab initio non ualet, tractu tpis nō conualescit, licet perueniat ad eum casum, a quo potuit habere initium. Instit. de leg. §. an seruo. 2. q. 1. in primis. circa princ. Instit. qui test. fa. pos. §. vl. 36. q. 2. c. vlt. arg. contra. 1. 30. q. 1. ad limina. ff. de ser. vt pomum. 34. q. 2. in lectum. Prima rubrica locum habet qñ perpetuū subest impedimentū, ɔtraria adaptāt ad hāc regulā: Multa īpediūt faciēdum, q̄ iā factū non dirimūt: quia quod ab initio legitime factū est, ex superueniēti delicto nō mutat, ff. de iti. actuque pri. nec enim, nisi lege vel canone illud ex primat, vt patet pcō traria: quod ppetuo prohibetur fieri quolibet casu superueniēte, prohibitio durat, vt in primis con cor. & j. c. proxi.

1 Hęc nō sūt directe ɔtria, ut latius hic ostendit. Io. And. uide ca. factū, de re. iur. lib. 6.

reuertatur, [a] sub interminatione anathematis inhibens, des ei licentiam ducendi aliam in vxorem.

¶ Idem Baranē.† episcopo.

† Bauaren. Banaten. Reueren. sed Beluancen. Baionnē. Batonien. & Baren. agnoscēda, cetera reijcienda sunt.

¶ *Non potest quis cum illa contrahere, quam vxore viuente cognouit, si machinata fuit in mortem vxoris.*

CAP. III.

SVper † hoc vero, quod quæsiuisti, an liceat alicui cum ea contrahere matrimonium, quā vxore sua viuente sibi de facto matrimonio copulauit, [b] Taliter respondemus, quod si adultera est in mortem vxoris aliquid machinata, [c] siue fidem [d] dederit, [siue † nō] quod ea defuncta hanc esset ducturus: secundum canones ab eius consortio prohibetur; & hęc prohibitio perpetuo est seruanda.

†Cap. 3. eod. ti. in 1. cōpi. post ɔci. Lat. par. 6. ca. 16. Vide beatum Thomam li. 4. sent. dist. 37. q. 2. ar. 2.

† Hæc duo uerba: siue non, desunt in oīb. manu scriptis.

SVper hoc.] Præmittit quæstionē, cui respondet: ibi, Taliter. Abb.

CASVS. Aliquis viuēte vxore sua de facto aliam sibi matrimonio copulauit. Tādē vxor sua mortua est q̄ritur an ipse possit cōtrahere cum illa, quā sibi mrīmonio copulauit viuēte sua vxore? Rñdet Papa ꝙ si adultera ī mortē vxoris aliqd machinata fuerit, siue fidē dederit, ꝙ eā duceret post mortē vxoris, illam habere nō pōt: & hęc ꝓhibitio est perpetua. Not. ꝙ adulter cū adultera pōt contrahere, nisi ei fidē dederit cōtrahendi, uel nisi fuerit machinata in mortem uxoris.

¶ Clemens tertius.

¶ *Qui viuente vxore etiam ab eo separata quo ad torū, secundam consciā ducit vxorem, prima mortua separabitur a secunda, sed cum alia contrahere poterit.*

b ¶ De facto matrimonio copulauit.] & eā uiuēte sua uxore cognouit. alias non prohiberetur, j. eod. c. ult. & ea sciente, quòd haberet uxorē, secus si ignoraret. s. eo. c. 1. & 2. & j. eo. ti. ex tuarum, & c. cum haberet.

[Glo. seq. exponit, & ponit opi. quam reprobat. secundo quærit, & soluit.]

c ¶ Machinata.] 31. q. si quis uiuente, & s. eo. cap. 1. & intellige cum effectu, ut dicit, cap. si quis uiuente, quòd dicit, machinata: qa uerba cum effectu sunt accipienda, s. de cle. non resi. relatum, & s. de spon. c. ult. de pæn. dist. 1. §, hæc autē uerba, & ff. quòd quisq; iur. l. 1. §. hoc autem, & arg. j. eo. c. ult. Quidam dñt quòd sufficit conatus sine effectu, & sufficit quòd ita scriptum, est 2. ff. qui & a quibus, prospexit & 6. q. 3. scriptum, quòd non est uerum; j. eo. c. ultim. Quid si aliquis interficiat aliquē in bello, non eo proposito, quòd uelit uxorem eius sumere, numquid potest illam ducere in uxorem? Dicas quòd sic, s. de conuer. infidel. laudabilem.

a Hic negat sc[illegible] esse, quod solamachinatio suffi[illegible], & ca. si quis uiuente expresse loquitur de occiso & hoc præsupponit uxorem mortuā. Io. And.

d ¶ Fidē dederit.] 31. q. 1. relatū, & j. eo. significasti. B.

EX litterarum.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Fraternitati. Abb.

CASVS. Quidam auctoritate prelati sui dimisit vxorem suam in adulterio deprehensam, quæ postmodum assumpsit habitum monachalem; ille maritus aliam super induxit; illa viuente tandem prima decessit: quærit an simul debeant remanere? Rñdet ꝙ ab inuicem sunt separandi, & ille vir pęnitentia sibi iniūcta de adulterio, poterit aliā ducere in vxorem. Not. ꝙ mulier in adulterio deprehensa dimitti potest scilicet quo ad thorū. Itē vir viuente vxore aliam habere non potest. Item nota mirabilem casum, quòd viro non pręiudicatur quo ad continētiam, si vxor nō intret religionē: votum viri propter introitum vxoris solemnizatur.

CAP. IIII.

EX † litterarum tuarum insinuatione accepim⁹, quod T. vxorem suam in adulterio deprehensam, [e] de tui antecessoris assensu abiecit: quæ postmodum accepit † habitum monachalem: sed dictus T. antequam illa decederet, aliam super induxit: [f] † & plures suscepit filios ex eadem: & infr.

† Cap. 1. e. ti. in 2. compil. Vide concil. Trid. sess. 24. tit. de sacramento matri mon. can. 7.

† suscepit

† superduxit

¶ Fraternitati tuæ igitur respondemus, qđ illos debes ab inuicē separare. [g] Idem vero vir indicta ei de adulterio pænitentia, aliam [h] ducere poterit in vxorem.

¶ Idem.

¶ *Qui viuente vxore legitima cum secunda contrahit adultera, etiam prima mortua separabitur a secunda, etiam si longo tempore ei cohabitauit, & filios ex ea suscepit.*

† In vetericōpila. hoc cap. Cælestino 3. pręcedens vero, Clemēti. 3. tribuitur.

CAP. V.

CVm † haberet vxorem legitimam A. nomine, I. lator præsentium, cum M. adulterium perpetrauit. Cumque super

†Cap. 2. eod. ti. in 2. cōpi. Et qui viuente legitima uxore, cum alia uel alijs contrahit an sit suspectus de hæresi, & a quo iudice & qualiter puniri dēat, uide Albertinum tracta. de agno. assert. q. 23. Si mancam, & quod ipse citat de cath. in st. ti. 40. de mrīmonio.

e ¶ Deprehensam.] id est, coniūctam, sola enim deprehensio nō sufficeret ad hoc vt separaretur. 2. q. 1. c. 2. & 3. licet suffi ciat ad infamiam, ff. de ritu nuptia. palam. §. vlt.

[Glo. seq. recitetur per contrarium.]

f ¶ Aliam superinduxit.] vxorem, quæ fuit conscia, quod alia habet vxorē, alias non nocere. s. eo. c. 1. & j. eo veniens.

g ¶ Separare.] j. eod. ca. prox. & cap. significasti. 32. quæst. 1. relatum.

h ¶ Aliam ducere poterit.] acta pęnitentia. argu. s. de spon. cum in Apostolica. vel etiam parte pęnitentiæ, si timetur de incontinentia. 33. q. 2. in adolescentia. Bern.

CVm haberet.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Tale. Abb.

CASVS. Quidam I. nomine, habens vxorem A. nomine commisit adulterium cum Matilda: & cùm super hoc vocatus fuisset in ius, illam adulteram abiurauit: Tandem iuramento contempto viuēte vxore sua, matrimonium cum altera contraxit, diutius cohitando eidem de qua decem filios suscepit: Quæsitum fuit a Papa, vtrum tale matrimoninm stare possit. Respondet Papa, quòd separentur oīno, & imposita eis pænitentia, perpetua continentia indicatur, qui tanto tēpore in adulterio & periurio ex certa scientia perdurarūt. Leo enim Papa statuit, vt nullus ducat in matrimoniū quam polluit per adulterium: sed hic plus fuit processum, quā si fides tantum data esset adulteræ, vt mortua vxore eam ducere in vxorem: quia legitima vxore viuente, copulauit sibi adulteram, & iuramentum violauit. Et si etiam iuramentum non interuenisset, tam Gregorius, quam Triburien. synodus tale connubiū detestatur, & quòd tanto tēpore permanserūt insimul, vt simul remaneant, non pręstat adminiculū, vel quod de

cẽm filios susceperunt: quia diuturnitas tpis non minuit peccatũ, sed augmentat: tñ solicitus sit eps vt vterque filijs suis scd̃m facultatem suã necessaria subministret. Nota quod nullus potest habere in matrimoniũ illam, cui fidem dedit de ea ducenda post mortem vxoris, si eam cognouit vxore viuente. Item plus est aliquam facto ducere, q̃ fidem dare. Item hęc impedimenta impediunt & dirimunt matrimonium. Item in casu isto multiplicitas filiorum nõ inducit dispensationẽ. Item diuturnitas tẽporis nõ minuit peccatũ, sed augmẽtat. Item filij nati ex illegitimo matrimonio vel coitu, alendi sunt a parentibus, licet hoc sit contra leges.

[Glo. seq. signat cõtrarium, & soluit.]

a ¶ Perpetua continentia. hoc fit propter causas, quæ hic ponũtur: & quia ambo ꝓcesserãt in dies suos: tñ si timeretur de incontinentia ipsorum, puta si essent iuuenes, daretur eis licentia contrahẽdi 33.q.2.in adolescentia. & c. vlt. Sed contra videt s̃. ca. proxi. vbi datur licẽtia ꝯtrahẽdi in simili casu, sed rõ reddit in litera, ꝙ isti plus peccauerũt q̃ alij, vñ plus patiuntur: & quia senes videbantur.

b ¶ Leo Papa.] 31.q.1.cap.1.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

c ¶ Et qd̃ hic plus.] sic ĩ.eo.c. vlt. Sed videt quod casus iste nõ sit alius ab alijs duobus, de quib. habes s̃.eo. super hoc, qa si ducit illã, fidẽ dat illi, & ita idem est ducere sic eam de facto, quod fidem dare r. Satis potest dici, ꝙ iste casus non est diuersus ab illis, & hic non dr̃ ꝙ sit alius omnino, sed ꝙ plus est hic, q̃ si fides tñ detur: qa hic primo interuenit fides in dispẽsatione tali de facto, & postea eã ducit, sed uerius est, ꝙ est tertius, & bñ differt ab alijs; quia hic est fides de p̄senti ꝯtrahendo cum ea quatenus potest: Sed in alio casu est tantum fides de futuro: & est similis differentia, sicut inter sponsalia, & matrimonium. arg. ĩ. c. ult. & plus est hoc quam fidem dare, ut hic dicitur, & plus peccat.

d ¶ Cum eadem. scilicet, uxore B.

e ¶ Iuramenti.] iuramentum istud quod fecit iste, ut ei ulterius non adhæreret, non sufficit a ꝙ eam habere non possit, quia idem esset si eam abiurasset, cum aliud subsit impedimentum, ut patet per hanc litteram a

† Vide Bar. in l. Claudius. ff. de his qui bus ut indig.

† Vox, prima deest in antiquis codicibus, nec debet esse, ut cõstat ex glossa uerbo eadẽ.

a Ad hoc supra de spon. duo. ca. 1. Io. And.

a Quare illud intelligitur de illicito coitu, & facit quod notatur 11. q. 3. quod prę-

hoc fuisset in ius vocatus abiurauit adulteram, & postmodũ iuramento contempto, viuente legitima, cum ea matrimonium contrahere, & ipsi diu cohabitare pręsumpsit: demũ prædicta A. de pręsenti luce subtracta, memoratus I. cum adultera per decennium est moratus: de qua decem filios procreauit.

Tale ergo damus cõsultationi tuæ responsum: vt separentur omnino, † & eis iniuncta pænitentia, perpetua [a] continentia indicatur, præsertim cum in dies suos ambo processerint, & tamdiu publice in adulterio, & periurio ex certa scientia perdurantes, ecclesiam in graui scandalo perturbauerint. Nosti enim quod Leo Papa [b] statuit, vt nullus ducat in matrimonium, quam adulterio polluit; & quod hic plus [c] processum fuit, quã si fides præstita duntaxat fuisset adulteræ, vt defuncta legitima eam duceret in vxorem, cum eadem [d] etiam prima † viuente, quasi matrimonialiter mœchæ mœchus adhærere pręsumpsit, & sacramentum suum temere violare: quod vtique cõnubium (vbi etiam nulla intercessit † religio iuramenti [e]) tam Gregorius Papa, † quam Triburien. [f] synodus † detestatur, & vtrumq; hoc modo coniunctum, præcipit publicæ † pænitentiæ subijci, ac perpetuo sine vlla spe coniugij, permanere. Nec aliquod eisdem I. & M. adminiculum afferunt, vt simul maneant, quod decennio cohabitauerunt † adinuicem, ac decem filios susceperunt: † cum multiplicitas [g] prolis ita susceptæ, magis eorum crimen exaggeret, & diuturnitas temporis peccatum non minuat, [h] sed augmentet. Solicitudinis tamen tuæ intererit, [i] vt vterque liberis suis, † secundum [k] quod eis suppetunt facultates, necessaria subministret.

¶ Innocentius tertius episcopo Spoletano.

¶ Si quis mortua vxore contrahit cum ea, quam viuente vxore sine fidei datione cognouerat, tenet matrimonium, dummodo in mortem defunctæ neuter fuerit machinatus.

vnde supple, maxime.

f ¶ Quam Triburien.] 31.q.1.relatum, & c. sequenti.

g ¶ Multiplicitas.] quandoque tamen fauor filiorum dispensationem inducit. 34.q.8. de gradibus, & ff. de rit. nup. qui in prouincia. alias incipit, diuus.

h ¶ Non minuat.] ĩ. de simo. non satis. & c. seq. & s̃. de cõsuetudine. c. vlt.

i ¶ Intererit.] apud quem debeãt cõmorari filij facto diuortio, habes C. d̃ diuor. facto. l. vnic. & apud talẽ commorari debẽt, q̃ eorũ vitæ vel sãguini nõ insidiet, s̃. de conuer. in fi. c. vlt. ubi de hoc.

[Glo. seq. ponit regulam, ꝙ secundum facultates &c. & dat simile. secundo not. de alimentis filiorũ, & parentum, ponẽs quattuor casus, q̃b. pater nõ tenetur alere filium: vnde de vlti sign. cõtrarium ad tex. & sol.]

K ¶ Secundum facultates. hoc est regulare, ꝙ scd̃m facultates alimenta ministrentur. ff. de lib. agno. si quis a liberis 1. tñ. & §. si qs ex his & C. de alen. liber. si cõpetenti. & l. vlt. sic & ꝓcuratio exhiberi dẽt scd̃m facultates ecclesiæ. s̃. de cẽs. sopitæ, & c. cũ nup. Et not. ꝙ filius minor triennio, ali debet apud matrẽ, maior triẽnio apud patrẽ. C. de pat. pote. nec filiũ. & s̃. de cõuer. in fid. c. vlt. & arg. ff. de lib. agno. si quis a liberis. §. nõ tm̃. Illud scias ꝙ sicut parẽtes alere debent filios. 3 1. dist. ius naturale. sic & filij parẽtes, si egeant, vt in l. prędi. si quis a liberis. in pri. & §. si ĩpubes. & C. de alẽ. li. l. 1. & 2. & 30. dist. c. 1. & 22. q. 4. inter cetera, tamen recusare potest pater alere filium iusta de causa, si forte eum accusauit ut l. prædicta, si quis a liberis, §. si quis ex his. in fi. ubi autem pater & filius egent, mater compellitur eos alere, ut ead. l. §. utrum, & l. pe. & C. de alen. lib. auth. quemadmodum, & in authen. ut lice. mat. & auiæ. §. illud. coll. 8. Si autem mater alit filium, dum pater abundat, potest petere expensas, si hoc fuerit protestata, ff. de neg. gest. Nesennius, post triennium tamen. Sed hęc quæ dicta sunt, intelliguntur de legitimis: unde signantur contraria. in authen. quib. mod. natu. effi. legi. §. ult. coll. 6. & C. de incest. nupt. authen. ex complexu. & C. de natu. libe. authen. licet patri. & ĩ. qui fil. sint legiti. per uenerabilem in fi. sed illa contraria intelliguntur de rigore iuris ciuilis.

deceſſor. 31. q. 1. illud 35. q. 9. quod q. s. Io. And.

† intercessisset.

† Videto Hostien. hic inducẽtem uarias Gregorij auctoritates, in hunc propositum.

† Cap: 40. & cap. 51.

† publice.

† cohabitauerint.

† susceperint.

† Vide Antonium Gabrielium libro 6. commu. conclus. titu. de alimentis cõclu. 1.

3. Debita tñ eorum non tenentur soluere, ut d. l. si quis. §. si uel parens. Ioa. And.

Quod videtur inductū in detestationem criminis, hoc intelligitur de benignitate canonica 1 quę vigorem sumit à iure naturali: nam educatio filiorum de iure naturali est. 1. dist. ius naturale, & ex instinctu naturæ procedit: vnde ius istud præfertur ciuili, tamen filij non succedent in bonis patris, & illegitimi sunt. 2 s. de clā. desponsatio. cum inhibi tio §. 1. Ber.

1 Vide Romanum consil. 13. & Bal. Nouellum tra. de dote par. 6. priui. 9.

† Cap. 1. eo tit in 3 cōp. Casus in quibus pr nō tenet alere filios, ponit Hos s. de cō uer. infid. c. 2. alios colligit ex hac gl. hic Ioan. An & Panormitan⁹ quos videto.

CAP. VI.

Significasti † nobis, ꝙ cum P. ciuis Spoletanus quandam mulierem duxisset legitimè in vxorē, ea relicta cuidam meretrici adhæsit: [a] & infra.

¶Verum cum vxor ipsius esset viam vniuersæ carnis ingressa, meretricem, cui adhæserat, desponsauit.

¶Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod nisi alter eorū in mortem vxoris defunctæ fuerit machinatus; [b] vel ea viuente sibi fidē [c] dederit † de matrimonio contrahēdo, legitimum † iudices matrimonium supradictum: excommunicato munus absolutionis (si petierit) [d] iuxta formā ecclesiæ impensurus.

† dederint.

† Hinc patet excōicatum posse ꝯhere mrimoniū. vide Fely. in c. 1. s. vt li. non contest.

¶Idem Messaneñ. capitulo.

¶*Si quis viuente prima secundam huius rei insciā duxerit vxorem: mortua prima, licitè remanet cū secunda, nouo consensu interueniente.*

Significasti.] Communis diuisio Secunda pars: ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Quidam ciuis Spoletanus P. nomine, dimissa vxore legitima cuidam meretrici adhæsit: & quia monitus non dimittebat eandem, fuit excommunicatus: tādē vxor sua mortua est, ipse vero cum ea matrimonium cōtraxit: Quæritur, an tale matrimoniū teneat? Respōdet Papa, quòd nisi alter eorū in mortem defunctæ vxoris suæ fuerit machinatus; vel ea viuente sibi adinuicem fidem dederunt de matrimonio contrahendo: matrimonium legitimum cēsendum est: & si ille absolutionē petierit, absoluatur. Nota ꝙ licet qs adulteretur cū aliqua viuente vxore sua potest illam habere in vxorem post mortem vxoris, nisi viuente vxore fidem ei dederit, de contrahendo, vel alteruter in mortem mulieris machinauerit. Item excommunicatus contrahere potest matrimonium, licet alia sacramenta denegentur eidem.

a ¶ Adhæsit,] & quia eam non dimittebat, fuit excommunicatus: 3 & ideo dicit in fine, si petierit absolutionem, ipsum absoluas.

3 Vide cōci. Trid. ses. 24. de reforma. matri. c. 8.

b ¶ Machinatus.] 31. quæst. 1. si quis viuente. & inf. eo. super hoc.

c ¶ Fidem dederit.] 31. quæst. 1. relatum. & infra eod. cap. vlt. Idem est si de facto eam in vxorem ducat. supra ca. proxi. & hoc verum est, cum mulier ista scit illum aliam habere: aliàs non noceret, quo minus post mortem vxoris posset secum remanere. supra eo. c. 1. & infra c. proxi.

[Glo. seq. obijcit contra obiec. opponit, & sol. ponit opinio. quam obiectioni concordat.]

d ¶ Si petierit.] imò vr̄ ꝙ compelli debet: arg. 22. q. 1. prædicandum. & 93. dist. diaconi. Sed qualiter potest cōpelli, cū iam sit excōicatus? Hoc modo, vt alij compellātur ne ei cōicent. ī. de vsur. post miserabilē. Alij dñt, quòd nō est absoluendus nisi petat, vt ista littera satis innuit. 4 quia impenitenti non datur remissio. 24. quæst. 2. legatur. & 23. quæstio. 7. quemadmodum. sed hęc non est contrarietas, quia vtrumq; fieri potest, vt ille indirectè compellatur, & sic petet absolui, & satisfaciet.

4 Facit 11. q. 3. plerumq; & c. cū aliqs vide qđ scripsi de sen. ex cō. c. 1. lib. 6. Io. And.

CAP. VII.

Veniens † ad pręsentiā nostrā G. laicus humili insinuatione mōstrauit, qđ cum in ciuitate Lemouicen. quandā sibi matrimonialiter copulasset, ab ea recedens, Messanā aduenit, vbi M. mulierem insciam [e] qđ aliā haberet vxorē, sibi solēniter copulauit. verū cū eidem pęnitentia fuisset iniuncta, vt ad legitimā rediret vxorē, & ipse pp hoc in suā patriā redijsset; vxorē suā inueniens carnis debita psoluisse, ad Messanā redijt ciuitatē, & supradictæ M. tamq̄ legitimæ cohabitauit vxori, & infra.

¶Licet autem viuente vxore legitima prædictā M. sibi copulare nequiuerit in vxorē: † quia tamen vxore defuncta, vtpote à lege ipsius solutus, in eādem M. de nouo [f] potuit matrimonialiter cōsentire: dummodo nō præstiterit fidem adulteræ, [g] vel machinat⁹ fuerit in mortem vxoris: Mandamus, quatenus, si est ita, eidem G. vt supradictę M. affectu adhæreat coniugali, licentiā concedatis.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp. iam diligenter cauendā est, ne aduenis & vagātibus ꝯhēdi matrimoniū leuiter facultas conceda tur, cōci. Triden. ses. 24. đ refor. mat. c. 7. qđ oīno videas.

† Vide l. eā q. cū gl. & cō cor. ff. ad l. Iul. de adul.

Veniens.] Ponit casum, quem decidendum committit. ibi, Licet autem. Abb. Sic.

CASVS. Quidam S. nomine contraxit matrimonium cum quadam de ciuitate Lemouiceñ. tandem ab ea recessit, & iuit Messanam, vbi cum M. muliere matrimonium contraxit, ignorante quod ipse haberet aliam vxorem: postmodum pęnitentia fuit sibi iniuncta, vt ad legitimam rediret vxorem: ipse redijt ad primā suam: inuenit eam defunctam, & sic reuersus est ad Messanam ciuitatem, & supradictæ M. cohabitauit tanquam vxori: Dubitatum fuit, vtrum deberet manere cum illa; Respondet Papa; quod licet vxore sua viuente dictam M. in vxorem sibi nequiuerit copulare, vxore tamen defuncta solutus fuit à lege ipsius, & de nouo potuit in dictam M. matrimonialiter consentire, dummodo non præstiterit fidē adulteræ, vel machinatus fuerit in mortem vxoris: Vnde mandat capitulo Messano, quatenus, si est ita, concedat ei licentiam vt eidem M. affectu adhęreat coniugali. Nota quod ignorantia istam excusat, vt cum isto remaneat. Item consensus primus istius nullus fuit, & ideo de nouo debet consentire in illam.

e ¶ Insciam] si hoc fuit verum, legitimè poterit remanere cum illo. sim sup. eo c. 1.

f ¶ De nouo.] vt sic teneat matrimonium vt ex nunc si illa voluerit in eum cōsentire; aliàs non compelleretur, sed vir. s. eo. c. 1. sic & transactio dolo alteri⁹ tm̄ inita, ab eo reuocari non potest, C. de transact. transactione. sim. ff. de offi. procon obseruare. §. vlti. sim. de leg. 3. l. 1. §. 1.

g ¶ Fidē adulteræ.] hoc ideo dicit: quia & si illa hoc sciuisset, & quod haberet aliam vxorē, adultera diceretur: vnde non posset esse cum illo propter fidē datam: & quia etiam plus fuit hic: quia in vxorem eam duxit. supra eod. cum haberet: sed quia fuit ignorans, adulterium non commisit. 34. quæst. 2. in lectum. ff. de adulte. l. penul.

SI quis.] Ponit duo menbra. Secundum ibi, Ceterũ. Abbas.

CASVS. In pluribus capitulis habuisti, quòd null⁹ potest habere in vxorem illã, cui dedit fidem de ea ducẽdá post mortem vxoris, vel si de facto cum ea ꝯxit: Ecce, aliquis viuente vxore legitima, dedit fidem alicui de ea dũcenda post mortẽ vxoris, vel cum ea contraxit de facto, mortua est vxor: ipse contrahit cum ea, queritur, àn illam possit habere in vxorem: & vr ꝙ non per regulã prædictã. Rñdet Papa, ꝙ si nec ante fidem datam, nec post cognouit eãdẽ, sua viuente, nec ante ꝯctum matrimonium de facto eã cognouit, vel post sua viuente, non est dirimẽdum matrimonium, qđ post mortẽ vxoris cũ illa ꝯtraxit: pænitentia tñ debet vtrique imponi, pro eo quod grauiter deliquerint: Sed si prius vel post in vtroque casu vxore sua viuente eam cognouit, tale matrimonium tolerari non dẽt, Nota, ꝙ sola fides, data, vel ꝙ tantum de facto cum alia contraxit vxore viuente non impedit, quo minus post mortem vxoris pössit contrahere cum illa, cui fidem dedit, vel cum quã tantum de facto contraxit.

† Vide Bart. in l. miles. §. querebatur. ff. de adult.

†Vixit.

¶Gregorius ix. fratri R.

¶*Contrahens cum secunda viuente, prima, quam tamen non cognouit, nec ante contractum, nec post mortua prima potest contrahere cum secunda.*

CAP. VIII.

SI quis vxore viuẽte, fide data promisit aliã se ducturum, vel cũ ipsa de facto cõtraxit † si nec ante nec post (legitima eius supstite) cognouit [a] eandem: quamuis, vtriq; ipsorum, pro eo quod in hoc grauiter deliquerint, sit pęnitẽtia iniungenda: nõ est tñ matrimonium, qđ cũ ea contraxit; post vxoris obitum, dirimendũ. Ceterum tollerari nõ dẽ, si prius, vel postea dũ vixerit† vxor ipsius, illã adulterio polluisset.

TITVLVS VIII.

De coniugio leprosorum. †

[Glo. seq. argumentatur non nocere, &c. alleg. tria iura, & sex in contrarium, finis recitatur per quæstionem.]

† Vide B. Tho. lib. 4. sent. dis. 32. q. I. art. I. & Syluestrũ in summa uerbo lepra.

a¶ Cognouit eandem.] sic patet, quòd sola fides data, vel tñ de facto ꝯtrahere, nõ impedit matrimonium, vxore defuncta: nisi ad carnalem copulã sit processũ: & sic ĩtellige omnia illa iura, quæ dñt, ꝙ nullus ducat in matrimonium, cui dedit fidem de ea ducenda post mortem vxoris, vel cum qua cõtraxit de facto. Et ita est argumẽtum I ꝙ voluntas siue factum, nisi fuerit subsecutus effectus, non nocet: quia non obfuit conatus, vbi iniuria nõ habuit effectũ. s̃ de sponsali. c. vlt. vbi de hoc, & ar. 35. q. 3. extraordinaria, & ff. quód q. sque iuris, l. 1. in fin arg. cõtra, 32. q. 5. qui viderit & s̃. de big. nuper. & c. vlt & 51. dist. si quis post acceptum & de pęn. dis. I. si quis cum telo. sup. de sponsali iuuenis, & idem intellige de eo vel ea, quæ machinata est in mortã alterius, scilicet cum effectu, vt 31. q. 1. si q̃s viuente, aliàs solus conatus non impediret. arg. istius s. quia eadem ratio videtur vtrobique.

1 Vide hic Hos. & lati⁹ Io. And. hoc declarantẽ.

DE CONIVGIO LEPROSORVM.

¶Viso de quibusdã impedimentis matrimonij: quia morbus lepræ dissoluit spõsalia de futuro, & põt dubitari, nunq̃d impediat cõtrahẽdũ, vel dirimat ꝯtractũ, ideo competenti ordine subijcitur hæc rubrica. Abb.

PEruenit.] Primo narrat casum. Secundo diffiniendum committit. Ibi, Quoniam. Abbas.

CASVS. Consuetudo erat in Cantuarieñ. prouincia, quod si aliqui lepram incurrerent, a communione hominum separentur. nec viri vxores, nec vxores viros sequuntur. Consultus Papa quid fieri debeat de hoc, respondet, ꝙ cũ vir & vxor vna caro sint, non debet alter sine altero esse diutius. vnde mãdat archiepõ Cantuarieñ. vt moneat eos, quatenus viri vxores, & vxores viros, q̃ leprã incurrũt, sequantur, & eis seruiant coniugali affectu, & si ad hoc induci non potuerunt, præcipia eis, vt vterque altero viuente continentiã seruet. quod si cõtempserint, excõicentur. Nota, ꝙ lepra non separat matrimonium, & ad inuicem tenentur sibi reddere debitum. Item si se adinuicem sequi noluerint, cogendi sunt continere.

¶ Alexander tertius Cantuarien. archiepiscopo.

¶ *Lepra superueniens nõ dissoluit matrimoniũ, nec matrimonij effectũ: ideo adinuicem maritali affectione coniuncti se tractare debent: aut ad perpetuam continentiam vouendam induci.*

CAP. I.

PEruenit† ad nos, quod cum hi, q̃ lepræ morbũ incurrunt, de cõsuetudine [b] generali, à communione hominũ separenter, nec vxores viros, nec viri vxores taliter ęgrotantes, sequũtur. ¶ Quoniam igit cum vir & vxor vna caro [c] sint, non debet alter sine altero [d] esse diutius: [e] Mãdamus, quatenus, vt vxores viros, & viri vxores, qui lepræ morbum incurrunt, sequantur, [f] & eis coniugali affectione mi-

†Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp. & post cõci. Laterañ. sub Alex. iij. par. 37. c. 2.

b ¶ De consuetudine.] quæ est iure canonico approbata, s̃. de eccl. ædifican. cum dicat, quia (vt ibi patet) cum alijs habitare non debent, & etiã de iure veteris testamenti. 2 33. q. 2. hoc ipsum. sed in hoc quod viri sani non sequuntur vxores, vel e conuerso, mala erat consuetudo, vt j̃. sequitur. & j̃. c. pxi.

Gen. 2.

2 De leprosis uide Nu me. c. 12. & latissimè Leuit. c. 33. & 14.

c¶ Vna caro.] hoc expositum est. s̃. de biga. debitum.

d¶ Sine altero.] 34. q. 2. si quis necessitate. & 32. q. 5. si vxorem.

[Glo seq. recitetur per quæstionem.]

e ¶ Diutius.] hic non determinatur quantum extendatur istud diutius, & ideo in arbitrio boni viri consistit. s̃. de offi. dele. de causis, & ff. de iure delib. ait prætor. permittuntur tamen mariti qñq; ab vxorib. recedere, & abesse p multa tpa, in fauorem tñ terræ sanctæ, s̃. de voto, ex multa ad finem. Diutius, quandoque extenditur vsque ad biennium, ff locati. cum domini horreorum, quandoque vsque ad quinquennium, ff. de sepa. l. 1. § quod dicitur.

f ¶ Sequantur.] nota quòd vir tenetur sequi vxorem, sicut e conuerso, cum nõ ad imparia iudicentur 32. q. 1. si q̃s vxorem in fin. & hoc cum ex iusta causa recedit vxor, aliàs retineat eam maritali potestate. 33. q. 5. cum caput. & c. manifestum & cap. noluit. & mulier semper tenetur sequi virum ex quacunque causa. 13. q. 2. vnaquæq;. nisi ipsam trahere vellet ad infidelitatem. j̃. de diuor. quæsiuit, vel nisi efficiatur vagabundus. 34. q. 2. si quis ineuitabili necessitate. ar. ff. de oper. liber. quod nisi in fine. Ber.

[Gl. seq. de duobus quærit, & solui.

a ¶ Mini-

a ¶ Ministrent.] nunquid in eodem lecto, & domo morari debent? Non debent ad lectum continue compelli, sed sufficit leproso, quod suo debito non fraudetur. Sed quare non compelluntur præcisè, 33.q.5.c.2.? Respondeo, forte ideo, ne leprosi nimis improbi efficiantur in exactione sui iuris: tamen si sani omnino recusarent, bene cōpellerentur, 1 sed primo exhortādi sūt vt hic dicit, vt in fine patet, & j.c.proxi.in fin. nam illud potest referri ad continentiam quæ suaderi potest, imperari vero minime 32.q.1.integritas, & vnam solam causam excipit dominus, j.c.proxi. & 32.q.7. omnes causationes. Ber.

ad primum alleg. 4. iura, ad secundum 5. demum contra secundum alleg. 3. iura. contra primum [illegible] vtrumque.

f ¶ Generali præcepto.] not. quod generaliter [illegible] generaliter est intelligendum, de conse. dis. 4. vt ostendere. [illegible] procurator cui, 12.q.1. dilectissimi [illegible] da. creditor § L [illegible] immo etiam indefinita 3 generaliter intelligitur. 20. dist. si Romanorum, & 23. q.5. si non licet, & j. de priuil. quia circa. ff. de ser. vrba. prædi. si seruitus, & ff. de accep. l. pluribus. 4 Arg. contra, quod indefinita non æquipollet vniuersali, j. de deci. ad audientiam, ff. de lega. 3. non aliter, de consec. dist. 2. liquido. Item contra, quod generale verbum restringitur, 2. quæst. 2. omnes leges, & dist. 1. omnes leges, & j. de senten. excomm. si vero § si vero, & ff. de pign. obligatione generali. Sol. verbū generale intelligendum est generaliter, prout hic dicitur & in primis concor. nisi constet contrahentē, vel testatorem aliter intellexisse de quibusdam. C. de trans. age. cum Geminiano. vel nisi sensus non patiatur, vt in vlt. concor. & quod dicitur indefinitā æquipollet vniuersali, illud regulariter obtinet in iure si lege vel canone non determinatur. 31.q.1. quòd si dormierit. Bern.

[Gl. seq. alle. 6. concor. signat vnum contrarium.]

...nistrent, [a] sollicitis exhortationibus inducere non postponas. Si vero ad hoc inducì nō poterunt, eis arctius iniungas, vt vterque altero viuente continentiam seruet. Quòd si mandatum tuum seruare contempserint, vinculo excōmunicationis astringas.

¶ Idem Baionen.† epo.

¶ Coniuges propter leprā separandi non sunt à coniugio, & contrahere possunt matrimonium, & inuicem sibi reddere debitū tenentur.

CAP. II.

Voniā † nemini licet (excepta causa fornicationis) [b] vxorem dimittere, constat, quòd si vel mulier lepra [c] percussa fuerit, seu alia graui [d] infirmitate detenta: non est à viro propterea separanda, vel etiam dimittenda. Leprosi autem, si continere nolunt & aliquam, quæ sibi nubere velit, inuenerint, liberum [e] est eis ad matrimonium conuolare.

¶ Quòd si virum, siue vxorem, leprosum fieri contigerit, & infirmus à sano carnale debitum exigat, generali [f] præcepto Apostoli quod exigitur, est soluendum, cui præcepto nulla in hoc casu exceptio [g] inuenitur.

¶ Vrbanus iij. episcopo Florentino.

¶ Sponsalia de futuro præcise non compellunt ad cōtrahendum matrimoniū cum leproso, lepra post spōsalia superueniente.

CAP. III.

Litteras; † & infra. ¶ Quia postulasti, vtrū si post sponsalia de futuro inter legitimas personas contracta, antequam à viro mulier traducatur, alter eorum lepræ morbum incurrat, alius ad cōsummandum copulam maritalem compelli debeat; Respondemus, quòd ad eam accipiendam cogi nō debet, [h] cum nondum inter eos matrimonium fuerit consummatum.

Quoniam.] Sunt tria dicta. Secundum ibi, Leprosi. Tertium ibi, Quòd si. Abbas Sic.

CASVS. Dicitur hic, quòd propter lepram, vel aliam infirmitatem, vir ab vxore separari non debet. Itē si leprosi continere nolunt, bene possunt cōtrahere matrimonium, dummodo inueniant qui ipsos accipere velint. Item si vir, vel vxor fuerit in leprosaria, & infirmus à se non debitum exigat, debitum est soluendum ex generali præcepto Apostolico, sine aliqua exceptione. Not. quod non nisi propter fornicationem licet viro vxorem suam dimittere, nec etiam propter lepram. Item leprosi possunt contrahere matrimonium. Item quod generaliter dicitur, generaliter est intelligendum. Item vbi ius non excipit, nec nos excipere debemus.

b ¶ Excepta causa fornicationis.] 32.q.1. dixit dominus, & q.7. Apostolus, & c. omnes causationes.

[Gl. seq. recitetur per contrarium.]

c ¶ Lepra.] sic propter lepram alter alterum dimittere non potest. supra cap. proximo, & supra de iureiuran. quemadmodum, sed sponsa de futuro dimitti potest propter lepram superuenientem, vt ibi cap. proximo. [illegible]

[Gl. seq. alle. 7. concordan. signat contrarium, & remittit.] [illegible]

d ¶ Graui infirmitate.] 32.q.7. hi qui sani. & q.5. si vxorem quis. sim. sup. de cle. ægrot. c. 1. 2. & 3. & vlt. & ff. de tut. & cura. nec ille, 2 & 7.q.1. pontifices, Arg. contra, de cle. ægro. tua, sed ibi soluitur.

e ¶ Liberum.] cum non sit eis prohibitum: quia edictum de matrimonio prohibitorium est, s. de sponsal. cum apud.

[Gl. seq. ponit Brocar. de generali, & de indefinita,

g ¶ Exceptio.] & ideo ex consensu nostro recipere non debemus. 2.q. consuluisti, & 55. di. si Euangelica, & 71. di. miramur, 7.q.1. scripsit & 31.q.1. quòd si dormierit, & s. de trans. inter corporalia, arg. contra, de cons. dis. 2. liquido. Ber.

Litteras.] Communis diuisio. Secunda pars. ibi, Respondemus. Abb. Sic.

CASVS. Aliqui contrahunt sponsalia de futuro: alter ante contractū matrimoniū efficitur leprosus. Quærit. an alius sit compellendus ad matrimonium contrahendum? Rñdet, quod non debet compelli. No. quòd lepra superueniens soluit sponsalia solum, nō matrimonium.

h ¶ Cogi nō debet.] sic ergo patet, quod lepra superueniens soluit spōsalia de futuro, & eadē ratione quælibet alia enormis deformitas, vt s. de iureiur. quemadmodū, secus in matrimonio de præsenti, vt patet ex proximis. c. s. eo. & c. queādmodū. Itē arg. quod ea, quæ de nouo emergūt, nouo egent auxilio indigēt. ff. de inter. act. de ætate. § ex cā, & s. de offi. de leg. insinuante, & ff. ad Velle. si mulier in iure.

DE-

1 Ar. 5. 1.q.1 uentum. ubi de hoc & plenius. 32.q.5 si uxorē quis M. dicebat, quod licet sanus teneat reddere, nō debet cōpelli, arg. canonis, l. all. in fi. prædi. gl. Io. And.

† Baronen. Baiocen. Bauaten. Sed Beluacen siue Baren. siue Baroniē. siue Baionē. agnoscēdū est cetera uelut nihil significātia cōsulto reijcienda.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. Lat. p. 37. c. 3 Vide omnino Dñicū So. li. 4 sen. d. 32 q. 1. ar. 1. uers. id aūt quod de leprosis.

2 Datur curator in locum tutoris, quando rei publicæ cā abest nec ille propter hoc desinit esse tutor. Io. And.

3 De hoc ar. [illegible]

4 vide de sēt. excō. cū pro cā, s. vlti. gl. Io. And.

5 Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. & post conc. Lat. sub Ale. iij. p. 50. c. 63 Et præter citatos sup. uide omnino Tabiē sem in sum. vers. matrimonium, 3. § 6. circa fi. & uer sponsalia. § 9. in 3. modo, ubi plenius.

DE CONIVGIO SERVORVM.

¶ Visum est s. de impedimento lepræ, an & quãdo impediat vel dirimat matrimonium, sequitur nunc videre de impedimento conditionis seruilis.

De hac materia tractatur 29.q.2.per totum.

TITVLVS IX.

De coniugio † seruorum.

¶ Adrianus Sãcteburgeñ. archiepiscopo.

¶ Seruus contradicente domino matrimonium cõtrahere potest, sed propter hoc nõ liberatur à seruitijs domino debitis.

CAP. I.

Dignum† est: & infra. ¶ Sane iuxta verbum Apostoli,† sicut in Christo Iesu,[a] neque liber, neq; seruus est à sacramentis [b] ecclesię remouendus:[c] ita nec inter seruos [d] matrimonia debent vllatenus prohiberi, & si contradicentibus dominis & inuitis cõtracta fuerint, nulla ratione sunt propter hoc dissoluẽda; [e] Debita tamen & consueta seruitia [f] non minus debent proprijs dominis exhiberi.

Dignum est.] Primo ponit dictum & eius rationem. Secundo quandam dubitationem soluit. ibi, Debita, Abb. Sic.

CASVS. Quærebatur, vtrum seruus ꝯdicente dño possit ꝯhere mr̃imonium? Rñdet Papa, quòd secundũ Apostolum sicutà sacramẽtis ecclesiæ neque seruus neque liber est remouendus, ita inter seruos mr̃imoniũ prohiberi nõ dẽt: ꝑ si dñis cõtradicent.b. ꝯhunt, nõ sunt propter hoc separandi: tñ seruitia debent dominis suis exhibere. Not.quòd quilibet põt matrimonium contrahere, qui non prohibetur. Item à sacramentis ecclesiæ nullus fidelis debet excludi. Item si seruus contrahat, nihilominus debet domino seruitia debita exhibere.

a ¶ In Christo Iesu.] i.in fide Christi suscipienda.

[Gl. seq. obiectionẽ soluit distinguẽdo.]

b ¶ A sacramentis.] quæ suscipientis causa conferuntur, vt baptismus, confirmatio, sacramentum Eucharistiæ, viaticum, pænitentia: ab istis sacramentis nullus fidelis debet excludi: immò tenetur ea recipere, s. de pœn. & remis. omnis vtriusque, sic à matrimonio nullus debet excludi: quia edictum de matrimonio prohibitorium est s. de spon. cum apud, secus de alijs sacramentis, vt ordo, qui ratione aliorum datur, quoniam nullus seruus debet ordinari præter domini voluntatem, s. de ser. non ord. consuluit, & per totum tit. nullus illegitime natus, s. de fil. presby. c.1. & per totum, & hoc probatur, 1.q.1.c. remissionem, §. si ergo sacramẽta, & c. si quis hæreticæ, §. ecce si clericus.

c ¶ Remouendus.] in Auth. de monachis, §. hinc nobis autem, coll.1.

d ¶ Inter seruos:] nec etiam inter liberum & ancillam si contrahere voluerint scienter, 29. quæ.2. si quis ingenuus, & inf. c. prox. [1]

e ¶ Dissoluenda.] coniux.n. à coniuge separari non debet, C. communia vtriusque iud. possessionum, partus tamen penes dominum ancillæ remanet, ff. de statu hom. l. seruorum.

[Glos. seq. reci. per q. ponit opi. Ala. approbat contrarium.]

f ¶ Seruitia.] ergo si dñs seruitium exigit,[2] & vxor debitum à viro petit eo.tempore, dño est potius obediendum. Dñi quidã quòd potius est obediendũ dño: nisi periculũ fornicationis timeat, vel magnũ ꝑiudiciũ fiat vxori: sed potius videtur quòd vxori ipsius reddat debitum cum per hoc nullum præiudicium vel saltem modicũ fiat dño propter moram medici temporis, nisi forte dominus in auxilium personæ peteret seruum suum. Quod si dñs vellet vendere seruum suum alicui, qui vellet eum ducere ad extraneas partes forte in Græciã? Dixit Ala. ꝙ põt, & vxor tenet eũ sequi. Verius vñ, vt alij dicunt, quòd talis venditio prohibenda est ar. C. cõia vtri. iud. possessionũ, ar. 54. dist. fraternitatem; & arg. s. de Iudæ. c. vlt. interest.n. rei, publicæ, ne qs re sua male vtatur. Inst. de his qui sui vel alie. iu. sunt. §. penul. & ff. eod. tit. si dominus. Ber.

¶ Alexander iij. Præposito † & Priori Mortariensi.

¶ Separatur matrimoniũ quãdo liber ignoranter cũ ancilla contraxerit, nisi postea hoc sciẽs, illã cognouit.

CAP. II.

Propo suit † nobis M. mulier, quòd cum vir eius cum ea diutius permansisset, notam ei seruilis † conditionis obiecit, asserẽs eam esse ancillam, quam liberam esse credebat, [g] cum eam duxit in vxorem, & inf. ¶ Mandamus, quatenus si constiterit, quòd idem vir præfatã mulierẽ, postquã illam audiuit [h] esse ancillã, carnaliter cognouit, ipsum monitione præmissa compellatis, † vt eam sicut vxorẽ maritali affectione

Proposuit.] Primo ponit factum, Secundo diffinitionis commissio. ibi, Mandamus, & ibi, Distinguit; & secundum membrum ibi, Si vero. Abb. Sic.

CASVS. Quidam vir contraxit matrimonium cum quadam muliere, & cum ea diutius permansit tandem ei opposuit, quòd esset ancilla, credens eam liberam qñ cũm ea cõtraxit. Quæritur quid sit agendum? Mandat Papa, quatenus si cõstiterit quòd idẽ vir præfatam mulierem postquam audiuit, & credidit illam esse ancillam, carnaliter cognouit, moneat illum & compellat, vt illam sicut vxorem maritali affectione pertractet: Si vero aliter fuerit, & contigerit diuortij senter tiã ferri mulieri pecuniam restituat, q̃ viro præfato ꝓ dote concessit. No. quòd si liber ignoranter cum serua contrahat, non est matrimonium. Si vero postea intelligat illam esse ancillã, & illam postea cognoscit, statim est matrimonium, licet ab initio non fuisset. Item quod ab initio non tenet, tractu temporis tenet. Item dos est restituenda seruæ vel ancillæ, si matrimonium dissoluitur.

g ¶ Liberam esse credebat.] & sic nullum fuit matrimonium, si erat ancilla quam credebat liberam, [3] 29. q.2. per totum. error. n. conditionis impedit matrimonium, 29.q.2.c. si quis ancillam, §. his ita.

[Gl. seq. reci. per q. quid de illo qui non credidit, all. pro eo. 6. iura. & duo contra eum, & sol. distinguendo. Secundo quærit, arg. proponit duas opi. & soluit, huic litteræ respondet.]

h ¶ Audiuit.] supple, & credidit: non .n. cuilibet referenti credere tenetur, arg. 2. q.4. quam magnum, & ff. quod cum fal. tu. l. 2. titubans enim pro ignorante habendus est. C. de cond. indeb. l. vlt. ff. de lib. homi. exhib. l.3. §. is qui, & arg. s. de secun. nupt dñs, & 34. q. 2. cum per bellicam. Arg. contra 22. q.4. innocens, & ff. de peti hær. Item veniunt §. cum antequam partes. Dic quòd si iste habet con scientiã seruitutis ex probabili causa & discreta, tunc præiudicat sibi si carnaliter cogno-

Marginal notes:

† Vide Magistrũ, & ibid. Theolo. scholasticos lib.4 sen. dist.36.

† Salzeburgeñ. Satiburgeñ. Salesburgeñ.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp. & post conc. Lat. sub Ale. iij. pa.45. c.7.

† ad Galat.3

1 Concord. tex. in l. cum ancillę, & ibi Bar. C. de incest. nup.

2 De qonib. huius glossæ vide oĩno B. Th. li.4. sen. d.36. q.1. ar. 2. & Sotum dis.35. q. vnica. ar.1. ad 2. & 3. argum.

† al. ita: Præposito, & Mortariensi Priori.

† Cap.2. eo. tit. in 1. cõp.

† Vox, semilis, de est in oĩbus antiqs codicibus.

† cogatis.

3 Vide Theolog. li.4. sen. dis.36. & ibi B. Th. q.1. a.2

cognoſcat: ſi ex leui & temeraria, cui credit nõ dẽt, non vř, ꝙ ei p̃iudicet arg. j̃. de ſen. exc. inquiſitioni, & j̃. eo. c. vlt. Sed pone, ꝙ iſte monet ei litẽ cõditionis, ipſa petit, ꝙ lite pẽdẽte reddat 1 ei debitũ, cum lite pendente iure ſuo priuare non dẽat. ſ. vt lite. pen. c. 1. & 2. & 16. q. 4. volumus. & 8. q. 4. nonne. nunquid ec cleſia dẽt ei præcipere, vt debitũ reddat, qđ per iura p̃dicta? Dñt quidẽ, ꝙ bene te net reddere debitum ad mãdatũ eccleſiæ, ſed ipſe nõ dẽt exigere: nec ſibi ſit præiudiciũ. T. dixit, ꝙ nõ dẽt exigere, nec exigenti reddere: quia ei fieret præiudiciũ, ꝙ vř per iſtã lřam innuere: & ſi cõpellat, non reddat: q̃a ſi eam cognoſcit vxoris affectu ſit in p̃iudiciũ ſi habeat conſciam ex cã ꝓbabili & diſcreta, & ſic ſtatim eſſet mr̃imoniũ: ſi fornicario affectu, peccaret mortaliter; ꝙ facere nõ dẽt: immo potius pati debet excõicationẽ. ſ. de reſt. ſpo. litteras hoc dixit arg. illius decr. inquiſitioni, ſed ſatis vř, quòd poſſit reddere ad mãdatum eccleſiæ, vt ex primo conſenſu ei cõiungatur quãdiu con ſtet per ſñiam de impedimento conditionis, & hoc vbi nõ eſt certus, licet aliquas inde habeat præſumptiones: ſecus ſi ſciret pro certo. Et qđ dicit littera iſta, poſtquam audiuit illam ancillam, cognouerit eandem intellige ante litem motam, & ſine mandato eccleſiæ: tunc. n. intelligitur conſentire, non obſtante illo impedimento, & ita ſecus videtur, ſi ad mandatum eccleſiæ eam cognoſcat. Ber.

1 De hoc dubio vide Io. Medinã tra. de reſt. q. 17. & Couar. li. 4. decre. par. 2. c. 7. §. 2.

† contigerit.

pertractet. Si vero aliter fuerit, & ſententiã diuortij proferri cõtingat, † mulieri pecuniam, quam præfato viro pro dote [a] conceſſit, reſtitui faciatis.

Vrbanus iij. Ariminen. epiſcopo.

¶ *Si conſuetudo eſt in loco, quod partus conditionẽ patris ſequatur, natus ex libero & ancilla liber eſt, & vt liber matrimonium contrahit.*

CAP. III.

LIcet: † & infra.

¶ Sane ſuper eo, quod fuit propoſitũ, an mulier poſſit diuortium poſtulare ꝓ eo ꝙ vir, cũ quo ſuæ conditionis ignara cõtraxit, ſeruus monaſterij proponatur, cũ econtra idem vir patrem ſuũ, cuius conditionem ſecundum leges † prouinciæ [b] ſequeretur, tẽpore mortis pro libero ſe geſſiſſe, & iã elapſo decẽnio, [c] nec patris, nec ſuo nomine ſe ſtatus controuerſiam paſſum conſtãter affirmet: Videtur nobis ratione temporis, & fauore libertatis, [d] pro parte viri ſecurius iudicandum.

† Ca. 3. e. ti. in 1. compil. Vide B. Tho. li. 4. ſen. diſ. 36. q. 2. ar. 4. & oĩno tex. & ibi gl. Arc. & Doc. in §. 1. Inſt. de ingenuis.

† legem.

a ¶ Pro dote.] i. vice dotis: non enim fuit dos ſi fuit ancilla. ff. de iure dot. ſi mulier. §. vl. alias l. Proculus. Ber.

LIcet.] Primo ponit factum. Secundo determinationem, ibi, Videtur. Abbas.

CASVS. Quædam mulier contraxit matrimonium cum quodam dicbatur, quòd erat ſeruus cuiuſdam monaſterij, volebat ab eo ſeparari, pro eo, quòd dicebat, quòd ignorabat eum eſſe ſeruum eccleſiæ: Reſpondet, quòd idem, vir conditionem patris debet ſequi, ſecundum legem prouinciæ, qui tempore mortis pro libero ſe gerebat, & iã elapſo decennio, nec nomine ſuo nec nomine patris ſtatus controuerſiam paſſus fuit. Quæritur, quid iuris ſit? Reſpondet Papa, ꝙ ratione temporis & fauore libertatis, pro parte viri iudicandũ eſt, & ſic remanebit cum illo tanquam cum libero. No. quòd pro libero habendus eſt, qui in ſtatu libertatis per decenniũ ſteterit. Item fauor libertatis attendendus eſt.

b ¶ Secundum leges prouinciæ.] innuit aliter eſſe de iure communi, quod eſt verum: C. de rei vend. partum. ff. de ſta. hom. l. & ſeruorum. & ſ. de ſer. non ord. c. vlt. vbi de hoc.

a ¶ Decennio.] ſufficit tamen quinquẽnium, C. ne de ſta. defun. ſi pater. & l. 2. ſed hic ita contingit de facto.

[Gl. ſeq. ſoluit contrarium.]

d ¶ Fauore libertatis.] fauore. n. libertatis multa ꝯ rigorem iuris ſtatuta ſunt. ff. de fideicom. liberta. gñ. l. ter §. ſi qs ſeruo. C. cõia de manumiſ. l. 1. ſ. de prob. ex litteris. & ſ. de iud. c. vlt. 12. q. 2. cum redemptor. Ber.

¶ Innoc. iij. H. † epiſcopo.

¶ *Si liber contraxit cum ancilla ignoranter, & ex quo ſciuit non conſenſit, ſeparatur matrimonium, et cũ alia contrahere poterit.*

† In antiqs libris vt plurimum. ita. N. epiſcopo.

CAP. IV.

AD † noſtram noueris audientiã perueniſſe, qđ G. presbyter Cardinalis Apoſtolicæ ſedis legatus R. militẽ, a muliere quadã, propter conditionis [e] ſeparauit errorem.

¶ Ideoq; mandamus, quatenus ſi conſtiterit, qđ miles ignoranter contraxit † cum ancilla, ita quod poſtquam intellexit conditionem ipſius, nec facto, [f] nec verbo cõſenſerit

† cõtraxerit.

AD noſtrã.] Duæ ſunt partes. Secunda ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Quidã miles ꝯxit cum quadã muliere, tãdẽ ei oppoſuit coram Cardinali Apoſtolicæ ſedis legato, ꝙ eſſet ancilla: Cardinalis rõnibus vtriuſq; partis intellectis, eos ꝓp cõdõnis errorẽ abinuicẽ ſeparauit: lata ſñia dicebatur, ꝙ poſtq̃ intellexit illã eſſe ancillã, in illã cõſenſerat. vñ non poterat ꝯhere cum alia, ſed illã retinere debebat, nõ obſtãte ſñia Cardinalis: Iſtud ſignificatũ fuit dño Papæ. Vnde mãdat q̃buſdã, quatenus ſi cõſtiterit, ꝙ miles ille ignoranter ꝯxit cũ ancilla, ita ꝙ poſtq̃ intellexit cõditionẽ ipſius nec facto nec verbo cõſenſit ĩ illã, ꝓp qđ Cardinalis ſeparauit eoſdẽ, ipſi militi dare dẽant liberã facultatẽ cũ alia cõtrahendi. No. ꝙ error condõnis mr̃imonium dirimit iam ꝯtractum. Itẽ idẽ eſt conſentire verbo & facto. Item matrimonium quod ab initio non valet, tractu tpis conualeſcit. Item de ſñia lata ꝯ matrimonium iterum cognoſcit̃ ſine appellatione, & hoc iõ quia non tranſit in rem iudicatã, quia q̃ncumque poteſt reuocari probato, ꝙ malo modo lata ſit.

† Ca. vni. eo. tit. in 3. cõp. Deciſionẽ & materiã huius decretalis luculenter explicat Dñicus Sot. li. 4. ſen. diſ. 35. q. 1. ar. 2.

e ¶ Conditionis ſeparauit.] quod bene potuit. ſ. e. propoſuit. & 29. q. 2. ſi quis ingenuus, quia errantis nullus conſenſus eſt. ea. cauſa. q. 1. c. ſi quis ancillam. §. his ita. & ff. de iuriſd. om. iud. ſi per errorem. & C. de iur. & fa. ignor. non idcirco.

[Gl. ſeq. notat ipſo facto matrimonium ꝯhi & ratificari, ad id obijcit, & ſoluit. demum quærit, & ſoluit. Item quærit. ponit opinio. Io. quam approbat.]

f ¶ Nec facto.] puta carnaliter cognoſcendo eam poſtquam intellexit illam eſſe ancillam. ſ. e. propoſuit. 29. q. 2. ſi quis ingenuus ſ. de condi. app. de illis, & ſup. de ſpon. is qui, & ita ipſo 2 facto matrimoniũ contrahit, ſicut & verbo 32 q. 2. honorantur. & ff. de ſponſ. ſed q̃. Item patet hic, ꝙ matrimonium quod nullũ eſt, tractu temporis confirmatur, ſic ſ. de deſpon. impu. litteras. acceſſit, & ſ. eo. propoſuit. ff. de rit. nup. ſi quis. Sed contra videtur, quod verba neceſſaria ſint ſ. de ſpon. tuæ. & capi. ſi inter. & de conſe. diſtinct. 4. cum pro paruulis. In his, qui loqui poſſunt, neceſſaria 3 ſunt verba ff. de leg. 3 nutu. ſicut in ſoluẽdo matrimonio requiritur expreſſus

2 De materia gloſſæ cõſule Theologos lib. 4. ſen. & hẽto an̄ oculos quod nouiſſime ſancinit concil. Trid. ſeſ. 24. de refor. matri. cap. 1.

3 Hoc intellige ſm ꝙ gloſſa in c. ſi inter ver. dicente ſ. de ſponſ. adde ibi citatos.

expressus cõsensus. ff.de rit.nup.in eo.præterea, prior consensus non facit matrimonium, quia nullus fuit; sed non requiritur, de eo qui dux.iu mat.quam pol.veniens. & c.1.ita videtur antiquus perdurare, nisi nouus exprimatur.sim.ĩ.de bapt.maiores.in fi.ff.de preca.sed si manente. ff.de arbit.si,cũ dies. in prĩ. & l.Labeo §. pen. & ff,de ver.obl.l.1.§.cũ adijcitur.Dicas,ꝙ de facto tunc contrahit matrimonium, qñ aliqua verba præcesserũt ad spõsalia vel mrimoniũ.licet tunc non haberent effectum, postea vero ipso facto contrahitur matrimonium siue sponsalia.sup. de despon.imp.litteris.accessit. & ff. de spon. sed quæ patris. & tale matr mouiũ præsumptũ appellatur, s̃.de spon.is qui. Sed pone,ꝙ aliqs ẽxit cũ ancilla ignoranter,& dñs postea illam eꝛã manumittat viro ignorante: nunquid est matrimoniũ? Dico, quòd non,q̃a adhuc commiscetur ei ex priori consensu,q̃ nullus fuit arg. C.ad Velle. quãuis. & l.si mulier.2.ff.de mino. l.3.§.scio.Item si dñs ancillæ, tanquam liberam eã alicui tradát in vxorem,qui liber est,eo ipso ĩtelligitur ei dedisse libertatem. in auth.de nupt.§.si vero ab initio. coll.4. Sed pone,libera contraxit cum eo, quem credebat liberum,postea sciuit illum esse seruum, nihilominus vult esse cum eo, sed ille non vult remanere? Dicit Ioan quòd non est matrimonium, tamen illa debet compelli,ex quo vult cum eo esse. Simile s̃.de eo qui dux. in matri. quã pol. pol.per adul.c.1.Io.quod verum credo.

† In aliquot vetustis codicib.additur, nonus. sed mendose, cũ sit Gregori⁹ primus li.1. epi.53. regesti. Iuo par. 16.c.73. & c. vni.eo.tit.in 1.cõp.Vix ãt hoc fragmẽtum intelliges,nisi fontes vñ sumitur consulas &de materia vide citatos c.vlt.tit.p̃cedentis.

in eandem, propter ꝙ per Cardinalem eundem ab eius fuerit consortio separatus: contrahendi cum alia,liberam ipsi concedas auctoritate Apostolica facultatem.

TITVLVS X.

De natis ex libero ventre.

¶ Gregorius. †

¶ *Natus ex libera vel liberta,liber est*

CAP. I.

INdecens esse credimus,vt progeniti ex liberta, [a] siue libera, filij ad seruitium retrahantur. Propterea tibi præcipimus vt si documẽta nulla sint ab ecclesiæ parte, quæ documentis huiusmodi [b] debeãt obuiare,ab eius molestia sine aliqua retractatione compescas eandem: durum est enim, vt si alij pro mercede libertates tribuunt ab ecclesia, [c] à qua tueri [d] debent,reuocentur.

TITVLVS XI.

De cognatione † spirituali.

¶ Alexander tertius Salernitano archiepiscopo.

¶ *Filij duorum compatrũ, per quorum neutrum deuentum ẽst ad compaternitatem, licite contrahunt, nisi consuetudo repugnet: separantur autem, si per eorum alterum vel vtrũque compaternitas ẽst cõtracta h.d. cum ca. super eo.infra eod.*

CAP. I.

VTrum † autem

debeat reuocare, quæ libertatem defendere debet. No. ꝙ instrumentum potest reprobari per aliud instrumentum, Item non debeo impugnare qđ debeo defendere. a ¶ Ex liberta.] fallit tamen in casibus.15.q.vlt. cum multæ.Item in alio,ĩ.de iud.ita quorundem. Ber.

b ¶ Huiusmodi documẽtis.] quia dicebat mulierista se hẽre de manumissione matris suæ, siue de sua, quædam instrumenta, quæ forte ostẽdit Papæ, quibus instrumentis stabitur, nisi ex parte ecclesiæ contraria instrumẽta ostendantur, & id est arg. quod instrumentum per aliud instrumentũ potest reprobari, 2 & per alias ẽt ꝓbationes poterit ecclesia reprobare huiusmodi documẽta. c ¶ Ab ecclesia.] 87. dist.libertos.

[Gl.seq.alle.9. infra. allegat in contrarium,& soluit.]

d ¶ A qua tueri.]ar. ꝙ non debeo id facere, à quo teneor aliũ prohibere,& qui me defendere tenetur, me non debet impugnare ff.si ser. ven.l. altius. ff.de condi.inde. frater à fratre. & 26.dist.vna tantum: & 25.dis.c.vlt. & 11. q.1.Siluester.ff.de fideius.tuto. & 42.dis. §.1. ff.de admin.tut. quoties.§.2. ff.de nego.gest. si pupilli. §. videamus. secus ĩ marito, q̃ alios ab vxore prohibere debet. & arg.3.q.6. quamuis. Sol.in præmisso generali suppletur: nisi sit tale factum,quod sibi soli ex officio competebat. Ber.

2 De hoc notat s̃.de fi.instru.c.imputari,vbi vide per Io. And. & alios.

† De materia huius ti.præter docto.hic vide Theologos scholasticos & p̃ alijs B.Th.& Sot. li.4.sen.dist. 42. adde oĩuo ꝙ nouissime decreuit. ꝯcil.Tri. ses.24.de refor.ma.c.2.

† Ca.1.eo.ti. in 1.cõpil.& post ꝯci. Lat. sub.Alex.iij. pa.32.& c.1.

DE NATIS EX LIBERO VENTRE.

¶ Quia error conditionis seruilis impedit matrimoniũ, & ex hoc sæpe dubitare contingit, vtrum natus ex libero ventre sit iudicandus seruus vel liber. ideo post rubricam præcedentem congruo ordine ista subijcitur.

INdecens.] Primo ponit generale dictum,ex quo casum diffiniri mãdat ibi, Propterea. CASVS. 1 Quædam ecclesia manumisit quandam suam ancillam, postmodũ filios suscepit: ecclesia volebat eos reuocare in seruitutem mulier ista accessit ad Papam, & ostendit ei instrumenta manumissionis suæ, conquerendo de ecclesia, quæ filios suos vocabat in seruitutem.super hoc dicit Papa;indecens est, vt filij nati ex libera, vel liberta,ad seruitium ecclesiasticum reuocentur: Vnde præcipit, vt si ex parte ecclesiæ nulla alia documenta ostendantur,quæ obuient instrumentis istius mulieris,compellat iudex ecclesiam ab eius molestatione sine aliqua retractatione: quia durum est, ut ecclesia libertatem

1 Hũc esse casum seu facti speciẽ,verius & incorruptius effinges, si loca, vbi est integra decretalis,videas.

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

¶ Viso de pluribus impedimentis matrimonij, submittit de impedimento cognationis tam spiritualis quàm legalis & carnalis: Et quia spiritualis cognatio inter alias est dignior, ideo tractaturus auctor de tripl.ci cognatione, præmisit de spirituali.Abbas.

De hac materia tractatur. 30.q.1.& 1.q.3. & 4.per totum.

VTrum autem.] Primo dubitatio. Secundo duorum canonum contrariorum inductio. ibi, Et licet. Tertio posterioris approbatio ibi, vnde.Quarto exceptio.ibi,Nisi: Abbs.

CASVS. Aliqui contraxerunt adinuicem compaternitatem, quæritur vtrum filij istorum nati ante compaternitatem vel post, possint adinuicem copulari: Cõsultus Papa respondet,quòd canones secundum diuersorum locorum consuetudinem contrarij repetiũtur, primus canõ super hoc editus, prohibet natos post cõpaternitatem adinuicem copulari: Alter canon posterius editus, primum videtur corrigere: in quo dicitur, quod siue ante, siue post nati sint, simul possunt con-

iu. gi,

iungi, illa persona excepta, mediante qua cõpaternitas fuit contracta: Vnde ſm posteriorem canonem debet obseruari, nisi consuetudo ecclesiæ, quæ scandalum generaret aliter se habeat. No. ꝙ priora iura trahuntur ad posteriora. Item consuetudo tollit ius, & ei præiudicat.

a ¶ Filij.] s. duorum compatrum.

† Hæc duo uerba aut filiæ, desunt in antiquis codicibus.

b ¶ Posterius.] primus canon est, 30. q. 3. post susceptũ, & debet esse Paschalis primi, licet in quibusdã libris dicatur Pasc. halis secundi: canon posterius editus est ea. causa, & q. ead. super quibus, qui corrigit primum, ut hic dicit: sed canon ille ita potest legi quòd teneat, prout ibi exponitur, sed Alexander aliter illum intellexit 1 vt hic patet.

1 Vel fortè logẽ de alijs canon. bus; quos nõ hẽmus ſm Alexander Goff. & Inn. Ioan. And.

[Gl. seq. ponit opi. Hug. contra quam alleg. 3. Iura. dat duas sol. & primam approbat.

c ¶ Nisi consuetudo quæ scandalũ.] Hugo dixit, ꝙ Alexãder male dixit hic: q̃a innuit hic, ꝙ legitime coniuncti debeant separari, qđ esse non dẽt ꝑpter aliquã consuetudinẽ uel scandalũ: quia a Deo sunt ↄiuncti: & quos Deus coniunxit homo non separet 33. qõ. 2. quos Deus, & c. arg. pro eo. s. de spon. duo. c. ult. ubi non stat consuetudini, sed potius iuri. arg. contra. ꝙ consuetudo ꝑsonas legitimas ad contrahendum reddit illegitimas, s. eo. super eo. & s. de cler. coniug. cum olim, & argu. 32. dist. placuit. Solu. potest di. i, ꝙ hoc locum habet in matrimonio contrahendo, ut propter scandalum impediat matrimonium quod aliàs legitimum est, sed non dirimitur iam contractum propter scandalum, vt hic satis patet ex consultatione; & non dixit hic Alexander, quòd coniuncti separentur; sed rñdet quod coniungi non debent fieri scandalum est; nam multa fieri prohibentur, facta tñ manent s. de iureiu. quemadmodum & sup. de reg. ad Apostolicam, & 30. q. 5. nec illud, §. sed obijcitur, & 15. q. 1. §. vlt. Vel dic, quod propter scandalum derogatur iuri, vt propter scandalum separentur, licet de iure non deberent separari, vt inf. eod. super eo. sed prius verius uidetur: quia propter scandalum matrimonium, quod Deo auctore in paradiso institutum fuit, per ecclesiam dissolui non debet 26. dist. deinde opponitur & ita remanet contraria illa decre. super eod. sed intell. ge hoc prout ibi dicitur. Ber.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõp. & post cõcil. Lateran. sub Alex. iij. par. 32. c. 2.

† In vno ueteri ita: an propter hoc separari debeant, quæsiuisti.

filij a [aut filiæ†] ante vel post compaternitatem geniti, possint adinuicem copulari, canones secundum diuersorum locorum consuetudinem cõtrarij inueniuntur. Et licet primus canõ exinde editus, natos post compaternitatem adinuicem copulari prohibeat; alter tamẽ canon posterius b editus, primum vr corrigere: per quem statuit, ut siue ante, siue post compaternitatem geniti sunt, simul possint coniungi, excepta illa persona dũtaxat, per quam ad compaternitatem venitur. Vnde nobis videtur, ut secundũ posteriorem canonem, debeat obseruari: Nisi consuetudo c ecclesiæ, quæ scandalum generet, aliter se habere noscatur.

¶ Idem eidem.

¶ Compaternitas scienter uel ignoranter superueniẽs inter coniuges coniugium non dissoluit.

CAP. II.

SI † vir vel mulier scienter, vel ignoranter, filium suum de sacro fonte susceperit, an † propter hoc separari debeant?

¶ Consultationi tuę taliter respondemus, quòd quãuis generaliter sit institutum, d † ut debeant se parari: quidã tamẽ humanius sentientes, aliter statuerũt. e Ideoq; nobis videtur, quod siue ex ignorãtia, siue ex malitia id fecerint, non sunt abinuicẽ separandi: nec alter alteri debitum f debet subtrahere, nisi ad continentiã seruãdam possint induci; quia si ex ignorantia g id factum est, eos ignorãtia excusare videtur: si ex malitia, eis sua fraus non debet patrocinari, h vel dolus.

¶ Idẽ Vigilieñ. episcopo.

¶ Filij duorum compatrũ, per quorum neutrum deuentum est ad compaternitatem, licite inuicem contrahunt matrimoniũ: si tamen subest consuetudo impediens & dirimens talia matrimonia, seruanda est loci consuetudo. h. d. secundum intellectum magis communem, attingendo mentem capituli.

CAP. III.

SVper † eo, quod a nobis tua fraternitas requisiuit, de duorum compatrum filijs; Responde-

SI vir.] Communis diuisio. Secunda, ibi, Consultationi, & ibi, primi, recitat canonum antiquorum contrarietatem. Secundo alteram partem approbat, & rationem addit. ibi, Ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis uel aliqua filium suum scienter, uel ignoranter de sacro fonte suscepit: Queritur an, debeãt separari? Rñdet Papa, ꝙ in quibusdam canonib. gñaliter statutũ est ꝙ debeant separari: alij aliter, & melius statuerunt: vnde dicit Alexan. siue ex ignorantia, siue ex malitia hoc fecerunt, non sunt separandi: quia ignorantia eos excusat, & ex malitia commodum habere non debẽt. No. quòd ignorantia excusat. Item dolus suus nemini debet prodesse.

† constitutum.

d ¶ Institutum.] 30. q. 1. c. & 2.

e ¶ Statuerunt.] 30. q. 1. dictum, de eo. ad limina.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f ¶ Debitum dẽt subtrahere.] sed nũquid põt exigere? 2 Potest dici ꝙ ille qui hoc fecit ignorãter, põt reddere & exigere: quia non peccauit: q uero scienter, satis uideret ꝙ non deberet exigere, sed reddere tenet: tñ nõ inuenimus prohibitũ in hoc casũ ꝙ non exigat, ergo nec nos prohibeamus.

2 Vide Sotũ lib. 4. sen. di. 41. q. 1. art. 1. vers. ac uero in hoc casu.

g ¶ Si ex ignorãtia.] probabili. aliàs non excusaret à peccato. supra. de eo qui renũ. epi. c. 1. in fi. & inf. de cler. excõ. mini. Apostolicæ, & est arg. hic. quòd ignorantia excusat, ut ibidem, & 1. q. 4. §. ult. & 8. dist. consuetudo.

† Cap. 3. eod. tit. in 1. cõp. & uide cõc. Tridẽ. initio tituli citatũ.

h ¶ Patrocinari.] sup. de eo, q dux. in mat. c. 1. & inf. de collu. audimus, 30. q. 1. dictum, & supra de rescript. sedes Apostolica.

SVper eo.] Primo ponitur quæst. Secũdo ibi, Respondemus, distinguens responsio, & secundum membrum ibi, Ceterum Abb. Siculus.

CASVS. Aliqui sunt compatres, quæritur vtrum filij eorum possint ↄtrahere matrimoniũ adinuicem? Rñdetur, quòd si tales sunt, per quorũ alterũ uel utrumque parentes ad compaternitatem peruenerunt, coniungi nõ possunt: & si sint coniuncti, separari dẽnt: si uero per neutrum illorum filiorum compaternitas contracta fuit, de his consuetudo metropolitanæ ecclesiæ seruari debet, & aliarum ecclesiarum circumpositarum ita uidelicet, quòd si consuetudo metropolitanæ ecclesiæ hẽt inter eos matrimonium non fieri, nec factum firmitatem

tem habere : & ipse episcopus in sua ecclesia idem obseruet : veruntñ, si de consuetudine habeat, vt alia matrimonia permittant, ex quo contracta sunt, se eps illud in ecclesia dissimulare poterit, ita quod nec contradicere, nec consentire videatur : quia sicut graue est super his contemnere consuetudinem circumpositarum ecclesiarũ: ita grauius videtur, si pp talẽ consuetudine huiusmodi coniugijs præstet assensum, cũ posset ab alijs in exemplũ assumi. Nota, ꝙ consuetudo ecclesię metropolitanæ obseruãda est, & aliarum circumpositarum. Item cõsuetudo facit personas legitimas uel illegitimas ad cõtrahendũ. Item aliquid omittit propter exẽplum. Bern.

multa ẽt contra ius omittuntur: ergo multo fortius vbi alia ratio subesse vr: & ita hic, & s. eo. c. 1. in fi. scandalum impedit matrimonium & dirimit, 2 & est simile, quia consuetudo facit aliquem illegitimum ad eligendum, s. de ele. coniu. cum olim. In prohibitione talis matrimonij nullum est peccatum: ergo si scandalum est, ꝙ coniungat, pp scandalum ꝓhibẽdi sunt arg. j. de no. ope. nun. cum ex iniuncto: sed si nulla prohibitio unquam fuisset, inter tales personas ꝯctum matrimoniũ non deberet dissolui pp scãdalum, quia talis dissolutio sine peccato mortali fieri nõ posset, arg. prædi. decre. cum ex iniuncto. Quidam tamẽ uolunt intelligere uersiculum istum: ita ꝙ si eiusdẽ ecclesiæ, &c. de primis personis, de qb. pmisit in prin. c. qa inter eas, de quib. secundo dr, licitum est matrimonium, ut s. eo. c. 1. nec de tali mrimonio dixit Alexander ꝙ sit dissimulãdum, ne in exẽplũ trahat cũ eccl'a talia matrimonia approbet : sed veri⁹ credo primũ dictũ. uerũtñ sit ꝯsuetudo hẽt, vt postquam ꝯcta sunt, tolerent, poterit iste dissimulare: ita ꝙ nec consentiat, nec contradicere uideatur, propter rationẽ, quæ inf. sequitur.

mus, quòd si tales filij fuerint, per quorum alterum, [a] vel vtrumque parentes ad compaternitatem venerunt, eos coniungi nulla ratione sustineas; & coniunctos Pontificali auctoritate non differas separare.[b] Ceterũ, si per neutrum eorum ad compaternitatem ventum fuerit, de his te volumus consuetudinẽ tuæ metropolitanæ [c] ecclesiæ vel aliarum circumpositarum inquirere, & diligentius imitari ; ita quòd si eiusdem ecclesiæ consuetudo [d] habet, inter eos non sustinere coniugium fieri, nec factum firmitatis robur hãbere; tu simili modo in ecclesia tibi commissa, coniugium huiusmodi fieri non permittas ; & si quos taliter coniunctos inueneris, iuxta earundem ecclesiarum consuetudinem, ipsos separare † ab inuicem non omittas. † Verum si de consuetudine habeatur, vt talia coniugia permittãtur, id in ecclesia tua dissimulare [e] poteris ; ita quòd nec contradicere, [f] nec tuũ videaris pręstare assensum ; quia sicut graue est, antiquam consuetudinem circumadiacentium [g] ecclesiarum super his contemnere ; sic quoque grauius videtur, si propter eam huiusmodi coniugijs tuum indulges assensum, cum posset sic in exemplum assumi. [h]

¶ Clemens tertius.

¶ Inter patrem baptizati, & vxorem leuantis prius ab eo cognitam, contrahitur compaternitas efficax ad matrimonium dirimendum.

CAP. IIII.

MArtinus † Bertham duxit vxorem, Tebergam sibi copulauit Lo-

a ¶ Alterum, uel utrumque.] s. eo. c. 1. & 30. q. 3. sup quib.

b ¶ Separare.] quia cõtra canones cõiuncti sunt: unde separãdi sunt, 10. dis. uides, & C. de leg. non dubium & 35. q. 3. contradicimus.

[Gl. seq. alle. concordat. signat cõtraria, & soluit, & iterũ arguit.]

c ¶ Metropolitanę.] sic 1 12. dist. de his. Sed contra, ꝙ cõsuetudo Romanæ ecclesiæ potius sit sequenda: de consecr. dist. 4. de trina 11. dist. quis nesciat, in fi. cõtraria intellige de forma sacramentorum seruanda, quã quilibet tenetur seruare & credere, prout tenet Romana ecclesia inf. de hęr. ad abolendam 1. rñ. Item est arg. ꝙ prius recurrendum est ad consuetudinem metropolitanæ ecclesiæ, quã aliarum, ad quarum consuetudinem recurrendum est. supra de censi. super eo. demum ad Romanam, arg. ff. de leg. de quibus. uel potius ad ius scriptum.

[Gl. seq. sol. quandam obiectionem, cui solutioni dat simile. ponit demum opinionem, quam reprobat.]

d ¶ Consuetudo.] intellige de tali consuetudine, quæ scandalum generaret, nisi fuerit obseruata. s. eo. ca. 1. in fi. & surgit consuetudo ista ex quadã affinitate cõtracta ex compaternitate unius filiorum, ut etiam alij cõiungi non possint, prout olim obseruabatur ẽm intellectũ Alex. ut sup. eo. c. 1. & 30. q. 3. post susceptum, licet illud immutatum fuerit, ut omnes possint coniungi, præter illas personas, quibus mediantibus compaternitas contracta fuerit. 30. q. 3. super quibus. & s. eo. cap. 1. & sic si scandalum magnum sit in aliquo loco, ꝙ tales coniungantur, uel remaneant coniuncti, adhuc propter scandalum seruabitur ibi illud ius, non obstante coniunctione quæ emanauit postea in contrarium : Vnde forte simili modo potest dici ; si in aliquo loco esset magnũ scandalum, & horror, ꝙ aliqui contraherent in quinto gradu: illud non toleraret, non obstante constitutione illa j. de consang. & affinit. non dẽt, quia pp scandalum

e ¶ Dissimulare.] talis dissimulatio loco probationis tacitæ habetur, & merito, cum nullum subsit impedimentum.

[Gl. seq. de taciturnitate notat tria.]

f ¶ Nec contradicere.] no. qui tacet, 3 neque consensit, neque negat. ff. de reg. iu. qui tacet. Quandoque tamen taciturnitas habetur pro cõsensu. 54. dist. si seruus, s. de præsumpt. nonne & c. quanto pro contradictione. de consecr. dist. 4. cum pro paruulis, ff. de procu. filiusfamilias, §. inuitum, 65. dist. si fortè.

g ¶ Circumadiacentium.] & ita uicinorum locorum non est contemnenda consuetudo : immo seruanda, ne si contrarium fieret : sumeretur inde exemplum: quia cum illa consuetudo satis sit honesta, non debet iste uideri auctor, ut alij recedant ab illa consuetudine: & ita taceant, si sine id scandalo sustineant.

h ¶ Assumi.] ab alijs, qui talia coniugia non contrahunt de consuetudine.

MArtinus.] Duo facit. Primo ponit quæstionem. Secundo eius solutionem. ibi, Nos autem. Abbas.

CASVS. Martinus contraxit matrimonium cum Bertha: & Lotharius cum Teberga : Lotharius filium Martini & Berthæ de sacro fonte leuauit : tandem Lotharius & Bertha mortui sunt, & Martinus contraxit cum Teberga : Quæritur utrum tale matrimonium teneat & ualeat? Respondet, quòd cum vir & uxor per connubium efficiantur una caro, patet ꝙ Teberga non potest

1 De materia huius glossæ uide plene p glossam & doctores in c. consuetudo, dist. 1.

† separari.

† dimittas.

2 Qualiter sit hoc dictũ accipiẽdũ, tradit Panormitanus hic, & plenissime Host. in summa, tit. de cogna. spirit. §. qs sit effect⁹. circa mediũ, quos oĩno videto adde gl. & doctores sup. eo. c. 1.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp. Est aũt illustris diffinitio huius decret. de qua vide p alijs Durandũ li. 4. sen. dis. 42. q. 1. & ibidẽ Sotũ q. 1. art. 3. respiciẽdũ tñ semper cõcil. Trid. initio tituli citatum.

3 De hac regula vide late per Felinũ in ca. nonne, s. de psump. & per Barthol. Socinũ in fallentijs regula 484. & seq. uerbo taciturnitas, & tacens.

potest esse vxor Martini, qui fuit compater Lotharij, cũ quo Teberga vna caro noscitur extitisse. Not. quòd compaternitas contracta per virum transit ad eius vxorem, econuerso, cum sint vna caro.

a ¶ Per connubium.] id est, per carnalem copulam 27.q. 2. Aga hosa.

b ¶ Vna caro.] 30.q. 4. suscitat, &c. si quis ex vno.

c ¶ Eius.s. Lotharij. [Gl. seq ponit versus, quos primo exponit.]

d ¶ Cum quo.] s. Lothario. No. ꝙ post matrimoniũ carnali copula cõsummatũ (de quo intellige, qđ dr hic) si alter cõiugũ suscipit filiũ alterius de sacro fonte, ambo cõiuges compatres efficiuntur parentib. infantis: & ita si vir suscipiat filium alterius de sacro fonte, uxor mediante viro cõmater efficitur parentib. infantis, & mater spiritualis efficit illius & ẽ. onuerso. 30. q. 4. suscitatur c. si quis ex uno. si uero cõpaternitas matrimonium præcessit siue carnalẽ copulã; puta, suscepisti filium Berthæ & Martini de sacro fonte, & postea contraxisti cum Teberga, & eã cognouisti, uel licet contraxisti, nondum carnaliter illam cognouisti, quamuis illam postea cognoscas, vxor tua non efficitur commater parẽtibus illius infantis: quia nondũ eras effectus una caro cũ ea: quia per unionẽ carnis sequẽtem compaternitatem, non transitur ad unionem spiritus præcedentem matrimonium, unde te mortuo & mortua vxore Martini, quorum filium antequam haberes Tebergam, de sacro fonte leuaueras, Martinus poterit habere Tebergam in uxorem. 30. q. 4. qui spiritualem, & ca. post vxoris obitũ & sic Teberga potest habere duos compatres, unum post alium: Vnde nota uersus.

Quæ mihi, uel cuius mea natũ fonte leuauit.
Hæc mea cõmater fieri mea nõ valet uxor.
Si qua meæ natum non ex me, fonte leuauit.
Hãc post fata meæ nõ inde vetabor habere.

Sic quandoque facto suo alter coniugum solemnizat uotum alterius puta uir qui uolente uxore ordinem suscepit. 28. dist. quia sunt.

Contracto.] Duo facit. Primo ponit casum. Secundo ibi, Verũ diffiniendum committit: & in cõmissione prius exprimit diffinitionis causam, usq. ibi, Ideoq. Abb. CASVS. Quidam P. nomine contraxit matrimoniũ cum A. muliere: Tandem consanguinei eiusdem A. contra matrimonium obiecerũt, quòd non poterat esse uxor ipsius pro eo quòd eadem A. tenuit filium concubinæ ipsius P. in primo pabulo sacrati salis: Iudex dubitauit: Consultus Papa rñdet, ꝙ si vera constarent esse prædicta, matrimonium contractum non dissolueret: quæ res uix præstaret impedimentũ matrimonium contrahendo: Vnde mandat quatenus præfato P. iudex iniungat, ut dictam A. sicut uxorem pertractat, siue hoc fuerit factum ante contractũ matrimonij, siue post: sed si fraudulenter hoc fecit causa matrimonij separandi: pænitentiam inde accipiat, matrimonio in sua firmitate durãte. Nota quòd per ea quæ præcedunt baptismum, non contrahitur compaternitas.

tharius, qui Berthæ & Martini filium de sacro fonte suscepit. L. vero & B. sublatis de medio, M. cum T. pręfata contraxit.

¶ Nos autem consultationi tuæ duximus respondẽdum, quod cum secundum verbum Domini, vir & mulier efficiantur per connubium [a] vna caro, [b] liquidũ est, Tebergam non posse matrimonialiter copulari Martino, qui cõpater eius [c] fuerat, cum quo [d] vna caro Teberga noscit extitisse.

¶ Idem.

¶ *Compaternitas per catechismum contracta impedit matrimonium contrahendum, sed contractum non dirimit.*

CAP. V.

Contracto † matrimonio inter P. & A. vxorem suam, quidam consanguinei eiusdem A. contra matrimonium obiecerunt, quod eadem in primo sacrati salis [e] pabulo, filium quondam † concubinæ [f] ipsius P. tenuit: & infra.

¶ Verum, si constaret vera esse quæ diximus, nõ ideo tamen contractum matrimonium solueretur, quæ res vix [g] contrahendo matrimonio impedimentum afferret. Ideoque mandamus, quatenus præfato P. auctoritate nostra iniũgas vt memoratã A. sicut vxorẽ maritali affectione pertractet, & carnale debitũ ab ea licenter exigat & persoluat, siue ipsam ante matrimonium contractum cũ P. siue postea cõstiterit hoc egisse: dum tamẽ si in fraudem hoc fecerit causa matrimonij separandi, pænitẽtiam pro præsumptione accipiat, matrimonio in sua firmitate durante.

¶ Innocentius tertius episcopo & archidiacono Linconiẽs.

¶ *Inter patrem baptizati, & leuantem seu tenentem baptizatum, contrahitur cognatio spiritualis valida ad impediendum & dirimendum matrimoniũ post contractum.*

e ¶ Sacrati salis pabulo.] de consec. dist. 4. sal cælestis.

f ¶ Cõcubinæ.] quidam dicunt, ꝙ ille filius tũ erat filius cõcubinæ ipsius P. de alio uiro: dicentes, ꝙ compaternitas cõtrahitur per illud sacramentum sacrati salis, sed ẽm hoc nulla fuisset quæstio. [Glo. seq. recitet per quæst. an, & per catechismũ, &c. & tria al leg. ꝙ non, & duo in ẽrium, ponit tres opiniones, & tertiã improbat, huic decr. rñdens. demum in fi. illam approbat.]

g ¶ Vix contrahendo.] ex hoc 2 uidetur, quod per illa, quæ præcedunt baptismum, non contrahitur compaternitas, argum. 32. di stinct. prætor. §. uerum. in fin. ubi dicitur, quòd baptismus est ianua omnium sacramentorum. Item propter catechismum non fit aliquis aptus contrahere matrimonium. 28. qu. 1. caue. Item si decederet sine baptismo, non prodesset ei catechismus, quin perpetuo damnaretur. de consecr. distin. 4. firmissime. & c, nulla, & sic est adhuc membrum diaboli, ergo non potest esse spiritualis filius. Arg. contra, quòd contrahatur compaternitas per catechismum. 30. q. 1. c. 1. ubi dicitur, ꝙ a primo pabulo sacrati salis usque ad confirmationẽ contrahitur compaternitas ea. causa. q. 4. si quis ex uno. de consecr. dist. 4. in catechismo. nam & Christiana dicitur, postquam est catechizata. 28. qu. 1. caue. Hugo dicit super illo cap. peruenit. 30. qu. 1. quod sicut septem sunt dona spiritus sancti, ita septem dona baptismi: & per quodlibet illorum contrahitur compaternitas, ita, quòd impedit & dirimit matrimoniũ: Primum est collatio sacrati salis, de consecrat. distin. 4. ex hinc. Secundum aurium & nariũ linitio cum sputo dist. ea. postea tanguntur. Tertium in fronte & pectore crucis signatio. distinct. ea. postea signatur. Quantum olei sacri perunct.o.

Marginal notes: nes. 1. tth. 19. or. 6. es. 5. — Ca. 2. eod. in 2. cõp. de citatos ca. proxi. præcedẽ. sed Sot. i. ar. 2. — quendam. — 1 Pabulũ sacrati salis dr dũ inter catechizandũ catechumenum sal ori eius apponitur. — 2 De materia huius gl. uide Theologos scholasticos li. 4. sen. di. 42. & præ alijs B. Tho. & Sotũ. q. 1. art. 2. ubi de opinionibus hic relatis iudicium faciunt.

Line numbers: 10, 20, 30, 40, 50, 60

ctio, dist. ea. deinde. Quintum ablutio baptismi. distinct. ea. venit. Sextum in vertice chrismatis perunctio a sacerdote, dist. ea. postquam ascendit. Septimum confirmatio chrismatis in fronte per episcopum. dist. ea presbyteri. Et illi qui sequitur Hug. dicunt, quòd ille filius non fuit filius Petri, sed tantū concubinæ: & dicunt hanc decre. non tenere, dato quòd fuerit filius Petri. Alij dīt, ꝙ per tria sacramenta tantum contrahitur compaternitas, s. per catechismum, baptismum, & confirmationem, de consec. di. 4. in catechismo. 30. q. 4. si quis ex vno. & hæc mulier nō tenuit illum filium ad totū catechismū. 1 sed tantum ad immissionem salis: quod satis apparet per hāc litteram. Alij dicūt, quòd licet cōpaternitas contrahatur p catechismū: per illam tamen, non dirimit matrimoniū contractum, prout innuitur per hanc litteram, tali ratione, quia baptismus est ianua sacramentorum, vt dictum est in c. præter. §. uerum. 32. distin. & supra de presby. non bapt. ca. 1. & 3. ergo si ianua non est aperta, nullum sacramētum recipitur. Item alia ratione, quia ante baptismum non est filius ecclesiæ, quia sine eo nullus saluatur, vt dictum est: ergo si non est filius ecclesiæ, non est filius spiritualis: & si non est filius spiritualis, nulla per eum est cognatio cōtracta: ergo propter hoc non debet matrimonium separari. Sed certe contra istos, qui dicunt, quod etiam per catechismum non dirimatur matrimonium, manifeste faciunt illa duo ca. si quis ex vno. & ca. in catechismo. quia ibi æquiparantur ista tria, catechismus, baptismus, & confirmatio: Vnde credo, quòd si quis teneat aliquem in toto catechismo, in quo vnus patrinus debet esse, quòd ille sit compater effectus parentibus infantis: sed hæc mulier non tenuit illum filium infantem nisi in primo pabulo sacrati salis: nec expresse dicit littera, quòd fuerit filius P. & ideo dico. quòd catechismus impedit & dirimit. 2 T. dixit, quòd compaternitas per catechismum contracta inualida est ad matrimonium dirimendum, quod satis posset tolerari ratione prædicta.

† Ca. 1. eod. ti. in 3. cōpi. Concor. cōc. Trid. ses. 24. de reforma. matr. c. 2. Ad de citatos in superiorib. † F.

1 Qui ita sētiunt, propriam vocē vñr ignorare, quia catechismus nō est sacramentum, sed sacramentale ita B. Tho. p. ęcitata di. 42. q. 1. ar. 2. in corpore.

† Ca. 2. eod. ti. in 3. compi. De intellectu vide Sot. li. 4. sen. di. 42. q. 1. artic. 3. ver. 2. conclu. circa fi.

2 Hæc opinio glo. iam olim displicebat Theologis lib. 4. sen. dist. 42. vbi B. Th. & Sot. ambo. q. 1. ar. 2. hodie per constitutionem Bonifacij viij. reprobata est in c. 2. de cogna. spirituali. lib. 6. vbi catechismus impedit mřimonium ɔ̄hendum, tñ diri mit iam contractum.

CAP. VI.

Veniens † ad Apostolicam sedem C. † Anglicus: & infra.

¶ Mandamus, quatenus si constiterit H. mulierē prædicti viri filiū de sacro fonte [a] leuasse, antequam [b] eā desponsasset vxorem, vos inter eos diuortium, appellatione postposita, celebretis.

¶ Idem magistro S. canonico Herfordeñ.

¶ Si filij duorum compatrum per quorum alterum deuentum est ad compaternitatē matrimonium contrahant, separantur: & tēpore contractus scientes impedimentum, illud denunciare tenentur.

Veniens.] CASVS. Quidam Anglicus C. nomine, contraxit matrimonium cum H. muliere: dicebatur, quòd mulier susceperat filium prædicti. C. viri sui de sacro fonte: Quærebatur, an propter hoc debeat separari ab ipso. Mandat Papa, quatenus si constiterit dictam H. filium viri sui ante contractum matrimonium de sacro fonte leuasse, omnino separetur, secus esset si post matrimonium contractum. Nota, quòd cognatio spiritualis impedit matrimonium & dirimit, sicut copula carnalis.

[Glo. seq. reci. per quæstionem, de qua remittit.]

a ¶ De sacro fonte.] idem si non tenuisset eum in catechismo, vel in confirmatione, ut supr. c. proxi. dictū est.

b ¶ Antequam.] bene dicit; antequam si post contractū matrimonium hoc fecisset, non separaretur m[illegible] contractum. sup. eod. si vir & 30. qu. 1. ad limina dictum est de eo.

CAP. VII.

Tva † nos duxit discretio consulendos, an natus ante compaternitatem, filiam [f] compatris patris sui, vel commatris sibi possit matrimonialiter copulare? & si contraxerint, † an debeant separari? & an conscij talis matrimonij teneātur illud in publico accusare? Super quo respondemus, quòd huiusmodi personę non possunt matrimonium contrahere: & si contraxerint, possunt [d] abinuicem separari: & qui contractum sciuerint, debent ecclesiæ illud nunciare.

† contraxerint.

Tva nos.] Sūt duæ partes. In prima trimembris consultatio. In secunda cuiq; responsio. ibi, Super quo. Abbas.

CASVS. Aliquis, puta Martinus habebat filium, nato isto filio, Martinus suscepit filiam Petri de sacro fonte: quæritur, vtrum filius iste natus ante compaternitatem cōtractam, inter Martinum & Petrum possit accipere in vxorem filiam Petri, per quam compaternitas illa contracta fuit, & an si contraxerint, debeant separari; & an illi, qui cōscij sunt illius matrimonij, debeant accusari? Respondetur, ꝙ huiusmodi personæ non possunt contrahere & si contraxerint, debent separari, & qui contractum sciuerint, debent illud ecclesiæ nunciare. Nota, quòd persona illa, qua mediante compaternitas est cōtracta, non potest copulari alicui de filijs alterius compatris: siue sit natus ante compaternitatem siue post. Item quilibet tenetur denunciare matrimonia illicite contracta.

c ¶ Filiam.] spiritualem; per quam compaternitas est contracta. sup. eo. c. 1. & c. super eo. in princ.

d ¶ Possunt.] id est debent de iure. sup. eo. c. 1. & c. super eo. in prin.

[Glo. seq. arg. signat contrarium, & remittit.]

e ¶ Nunciare.] Nota argu. quòd denunciatio criminum ad omnes spectat, & non tantum ad prælatos. Item personæ illæ, quæ sciuerunt contrahi matrimonium, non admittuntur ad accusationem matrimonij, aut etiā ad testificationem. infr. qui ma. accus. pos. cum in tua. non tamen repelluntur à denunciatione, vt hic patet. & tamen hic consequitur idem per denunciationem in hoc casu, quod per accusationem: non enim potest pænitere ille cui denunciatur tale crimen, nisi remota vxore. 14. quæst. 6. si res. ar. Item alia via excluditur, & alia admittitur. sic supr. de iureiu. quemadmodum. sup. de despon. impub. ad dissoluendum. Argu. contra. supr. de procur. tuæ. vbi de hoc. Bern.

¶ Gregorius Nonus.

¶ Inter baptizatum & filium baptizantis, oritur cognatio spiritualis impediēs & dirimens matrimoniū inter eos contrahendum, hoc dicit.

CAP. VIII.

Ex † litteris vestris accepimus, quod cum M. mulier coram officiali

† Vide ca. 1. de cogn. spi. li. 6. B. Tho. lib. 4. sen. di. 42. q. 1. ar. 2. & Durandū ea. dis. qu. 1.

Ex litteris.] Diuiditur in duas partes. In prima iudicum consultatio. In secunda mandatum ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Quædam mulier M. nomine coram officiali Cantuarien. archiepiscopi petijt quendam A. nomine in maritum, dicens se affidatam ab ipso, & carnaliter cognitam: Ad hoc probandum induxit testes: publicatis

catis attestationibus testium, per quos mulieris intẽtio probata erat, dictus A. excipiendo proposuit, ꝙ eã habere nõ poterat in vxorẽ pro eo ꝙ pater eiusdẽ mulieris, qui sacerdos fuerat, ipsum baptizauerit: sed nõ obstãte huiusmodi exceptione, tulit sñiam diffinitiuam pro matrimonio cõtra ipsũ: a qua sententia sedẽ Apostolicam appellauit; Mandat Papa, quatenus, si est ita, eundem A. iudex ab impetitione mulieris absoluat, eidem super hoc silentium imponendo. Not. ꝙ filius sacerdotis spiritualis vel filia, nõ potest copulari ĩ matrimonio filio vel filiæ carnali ipsius sacerdotis.

† al. ita, in maritum.

Cantuarien. Alanum peteret in † virum, & se affidatam ab eo, ac carnaliter cognitam, per testes idoneos probauisset, dictorum tandem testium depositionibus publicatis, idem A. ex cipiendo proposuit, quod eam habere non poterat in vxorem, pro eo, quod ipsum patris mulieris eiusdem, qui sacerdos extitit, † baptizauit. a Sed cum idem officialis exceptione huiusmodi non admissa diffinitiuam tulerit sñiam contra ipsum, & idẽ ad sedẽ Apostolicã appellauerit: Mandamus, quatenus si est ita, eũdẽ A. sup hoc ab ĩpetitione mulieris absoluatis ipsius, eidem mulieri perpetuum silentium imponentes.

† extiterat.

[Gl. seq. fortificat tex. q̃rit, & sol. solutioni rñdet, & dat simile, scdo q̃rit, ar. negatiue. sol. cõtrariũ.] a ¶ Baptizauit.] & ita fuit filius spũalis ipsius sacerdotis. 30. q. 1. omnes quos ubi de hoc. & capit non dẽt, & 30. q. 4. si quis ex vno arg. ergo & 1 filia illius effecta est soror spiritualis uiri, ac si ipsum sacerdos de sacro fonte leuasset, quia tunc illã habere in uxorẽ nõ posset, q̃a ea mediãte cõ paternitas esset cõtracta sup. e. c. 1. & c. super e. & 30. q. 3. super quibus. ergo multo fortius cum sit pater spiritualis illius. Sed quid mouit istum officialem ad sententiandum pro matrimonio? Hæc potuit esse causa: quia edictum de matrimonio prohibitorium est, sup. de spõsa. cum apud, sed hoc non inueniebatur prohibitum expressis uerbis de his qui baptizant, quod filij eorum cum talibus non possent contrahere: sed licet expresse non esset pro hibitum, satis videbatur esse prohibitum, ex quo pater est ipsius spiritualis: quia in eo quod minus est, prohibitio inuenitur, scilicet in filio illius, qui aliam de sacro fonte leuauit, simile est quod dicit Vrbanus; nulla ratione prohibitum inuenitur, ꝙ vir & uxor simul non possint filium alterius de sacro fonte suscipere. 2 30. q. 4. quod autẽ hoc est uerum uerbis expressis: sed in genere prohibitum est, dum prohibetur, quod plures simul non suscipiant puerum de sacro fonte. de consec. dist. 4. non plures, 3 & quia prohibetur commisceri filiæ spirituali, ut cap. non debet. Sed nunquid filius sacerdotis potest contrahere cum filia illius, quam recepit ad pęnitentiam? 3 Videtur, quòd non, q̃a & illa filia spiritualis est sicut illa, quã baptizat 30. q. 1. omnes quos. sed non est ita: quia non contrahitur tanta affinitas in pænitentia sicut in baptismo: quia per pænitentiam non efficiuntur filij sacerdotis affines filijs eorum, quibus pænitentiam iniungunt, nec vsquequaq: inuenitur prohibitũ directè vel indirectè. ergo intelligitur concessum, sup. de spon. cum apud.

Forte legẽdum, ꝙ.

Quod dic t infra eo. a. ult. lib 6. oan. And.

De his filiis spiritualibus, uide Magistrũ li. 4. sen. di. 42. spirituales filij sunt.

DE COGNATIONE LEGALI.

¶ Viso de cognatione spirituali, merito subijcitur de cognatione legali. Et uide ad materiam huius titul. textum cum glo. 30. qõ. 3. cap. 1. & in c. per adoptionem. Et dic quod adoptio legalis est quædam propinquitas, per quam efficitur quis filius, uel nepos, uel deinceps seu frater, uel affinis, qui non est naturam imitans, l. adoptiones, ff. de adopti. Abbas.

TITVLVS XII.

De cognatione legali. †

¶ Nicolaus ad consulta Bulgarorum.

¶ Inter adoptatum & filium adoptantis nõ potest durante adoptione consistere matrimonium.

CAP. VNICVM.

SI qua † p adoptionẽ mihi soror esse cępit, q̃diu b durat adoptio inter me & ipsam, nuptiæ consistere nõ possunt.

I qua per.] CASVS. Pater meus adoptauit aliquem in filiã: quæritur an ego possim illam accipere in vxorem: Dicit Nicolaus, quod quamdiu durat adoptio inter me & illam, matrimonium tenere non potest. Nota, quòd non possum contrahere cum sorore adoptiua, quamdiu durat adoptio. Item cessante causa, cessat effectus.

† Vide Magist. li. 4. sen. d. 42. & ibi S. Tho. q. 2. art. 1. 2. & 3. & Durãdũ. q. 1.

[Glo. seq argumẽtat a contrario, &c.] b ¶ Quamdiu.] 30. q. 3. ita diligere. ergo ea finita cum ea possum cõtrahere. Insti. de nup. §. sed & si qua. Item arg. hic. ꝙ causa cessante cessat effectus. sup. de renunc. post translationem. sup. de iureiur. & si Christus. ad fi. & 61. dist. cap. statuimus, §. his oĩbus. ff. de ritu nup. per adoptionem. Not. ad intelligẽtiã hui⁹ decretalis ꝙ cognatio q̃dã est spiritualis, de qua dr̃ sup. ti. prox. Quædam etiã legalis, de qua hic dicitur. Legalis cognatio fit duobus modis, vel per adoptionem, 1 uel per arrogationem. Dicimur autem arrogare illum, qui sui iuris est, & per arrogationem transit in nostram potestatem, & fit arrogatio principis auctoritate: adoptio autem per quemlibet magistratum. Institu. de adopt. §. 2. & 3. nec transit in potestatem adoptantis. C. de adopt. l. ulti. & institu. eod. tit. sed hodiè remanet in potestate sui patris. Et tam arrogati, quam adoptati dicuntur filij adoptiui siue fratres. Et inter fratres adoptiuos, siue naturales, & legitimos impeditur matrimonium quamdiu durat adoptio, ut hic, & ff. de ritu nup. per adoptionem, & 30. qõ. 3. ita diligere. Sed inter ascendentes, & descendentes, id est inter adoptantem & adoptatum semper impeditur matrimonium. ff. de ritu nuptiarum, adoptiuus, licet soluitur adoptio. ff. eod. titu. quinetiam. Item posset dici, quod filius adoptatus posset copulari filiæ adoptantis, cum adoptatus non transeat in potestatem adoptantis. Instit. de adoptio. §. 2. sic etiam potest dici, quod filius illegitimus potest copulari filiæ adoptiuæ: quia illegitimus non est in potestate patris. Institut. de nup. §. ult. Illegitimus non potest copulari filiæ spirituali. Alij dicunt, quod adoptatus non potest copulari filiæ adoptantis: quia licèt adoptatus non transeat in potestatem adoptantis, acquiruntur tamen ei quædam iura per adoptionem, quæ dissoluuntur per emancipationem. C. de adoption. leg. penultima. §. fin autem, & hoc idem uidetur per decretalem istam, quæ indistinctè loquitur de adoptione, non distinguendo inter arrogatum & adoptatum, & hoc impedimentum desinit per emancipationem alterutrius. ff. de adoptio. in omni. ff. de ritu nuptiarum, per adoptionem. Sed nunquid filij adoptiui possunt contrahere inter se? Dici potest, quod sic

† Ca. vni. eo. ti. in 1. comp.

1 De materia huius gl. qua tenus agit de adoptione, & arrogatione, vide plene p Aretinum, & Docto. Inst. de ado.

sic: quia non inuenitur prohibitum. Item quid si adoptiuus durante adoptione contrahat cum legitima? Dicunt quidam 1. quod non dissoluitur matrimonium, cum illud impedimentum sit temporale. Hug. dicit, quod tenet matrimonium, nec obstat quod temporale sit impedimentum: & inducit simile, hodie non possum contrahere cum illa, quæ habet uirum, tamen cras potero mortuo uiro suo. & hæc decretalis facit pro Hug.

v Hoc placet Guil. in Spec. eod. tit. in princip. & omnino vide quod pro hoc dicto ibi scripsit Io. And.

† Vide quod nouissime accreuit concilii Trident. sessione 24. de reform. ca. 4.

TITVLVS XIII.

De eo † qui cognouit consanguineam uxoris suæ (vel sponsæ. †)

DE EO QVI COgnouit consanguineã uxoris suæ (vel sponsæ.)

† Hæc duo uerba: uel sponsæ. desũt in aliquot antiquis codicibus & in omnib. manuscriptis Vaticanis.

¶ Viso de cognatione spirituali & legali, de carnali uidendum restat: Sed quia ex copula habita cum cõsanguinea uxoris, oritur affinitatis cognatio, de qua poterat dubitari, utrum dirimeret, uel impediret matrimonium, ideo subjicitur hæc rubrica: Et uirtus totius tituli cõsistit in hoc, quod affinitas contracta ex copula cõsanguineæ uxoris, nõ dirimit matrimonium prius contractũ, sed soluit sponsalia de futuro. Item priuat facultate contrahendi matrimoniũ, & exactione debiti in uxore habita, ut patebit in prosecutione tituli. Abbas. De hac materia tractatur. 37. q. 7. in multis capitulis.

† Med. Mantiam. Meldam. sed in conciliis nondum repertum est: sicut pleraque alia.

† Ca. 1. e. tit. in 1. compil. Vide Burchardũ lib. 19. decr. ca. 5. tit. de fornicatione. 2. uersi. fecisti fornicationẽ cum filiastra tua.

† alijs.

¶ Ex conci. apud Metiã. †

¶ *Affinitas superueniens post matrimonium contractum, non soluit matrimonium, sed exactionem debiti impedit, & crimen incestus inhabilitat quo ad matrimoniũ cõtrahendũ.*

CAP. I.

SI † quis cũ filiastra [a] sua scienter [b] fornicatus fuerit. Nec a matre debitũ petere, [c] nec filiã vnquã hẽre põt vxorẽ, nec filiastra, nec ille [d] vllo vnquã tẽpore, alij se poterũt m̃rimonio copulare [e].

S[I quis.] Primo ponitur thema, ex quo triplex elicitur quæstio. Secundo soluit: ibi, Nec a matre. Abb. Sic.

CASVS. Dicitur hic, quod si quis cognouit filiastram suam, non potest petere debitum ab uxore, nec filiastram habere in uxorem, nec unquam filiastra vel ille poterunt se alij matrimonialiter copulare. Not. quod incestuosi contrahere non possunt.

a ¶ Filiastra.] 32. q. 7. quædam, & c. qui dormierit 2 & c. si quis uiduam.

b ¶ Scienter.] secus si ignoranter: 3. q. 2. in lectum. [Glo. seq. cum ultima recitari possunt per quæstiones, uel textualiter, si placet.]

c ¶ Petere.] exactus tamen reddere tenetur inf. eod. tit. transmissæ, non obstante affinitate inique ex post facto contracta: & sine culpa priuari iure suo nemo debet: inf. eod. discretionem, & c. tuæ.

d ¶ Nec ille.] post mortem uxoris.

e ¶ Copulare.] propter incestum, 32. q. 7. qui dormierit, & inf. eod. c. ex litteris, tamen si contraherent, tenet matrimonium, & etiam si essent iuuenes, dispensaretur: cum eis. 33. q. 2. in adolescentia. Bern.

2 Sed caute legendi sunt hi canones, ut optime admonet. Sotus, dum hoc ipsum decretum interpretatur lib. 4. sent. dist. 37. q. 1. art. 2.

V[Eniens.] Primo ponitur de cãsa consultatio. Secundo distinguens responsio: ibi, Inquisitioni. Secundum membrum ibi, Ceterum. Abb. Sic. l.

CASVS. Quidam contraxit sponsalia de futuro cum quadam, & pater ipsius matrem sponsæ accepit in uxorem: Tandem instigante diabolo matrem sponsæ cognouit; tam pater quam consanguinei sui uolebãt, ut matrimonium de præsenti consummaret. sed ipse noluit, donec factum episcopo proponeret, Episcopus consuluit dominum Papam, & ipse respondet, quod si matrẽ sponsæ cognouit, & sponsæ carnaliter non adhæsit, imponenda est ei pœnitẽtia paulo maior, quam pro adulterio, & illa peracta vel parte ipsius, episcopus dispẽset cum eo, ut aliam recipiat (si uoluerit) in uxorem. Si uero spõsam cognouit ante matrem, vel post, aliam non poterit accipere in uxorẽ, propter incestum, sed a sponsa non separabitur: & in hoc non tenet quod dicit, nunquam eam, scilicet sponsam, potest accipere in vxorem. Not. hic pœnam illius, qui matrem sponsæ suæ cognouit.

¶ Alexander. III. Pictauiensi episcopo.

¶ *Affinitas superueniens etiam per illicitum coitum dissoluit sponsalia de futuro, sed non matrimonium: & incestuosus contrahere non potest.*

CAP. II.

VEniens † ad nos præsentiũ lator, & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod si matrem [f] sponsæ suæ cognouit, & † sponsæ nunquam carnaliter adhæsit, [g] imponenda est ei pœnitẽtia paulò maior, [h] quã pro adulterio, qua peracta, vel parte [i] ipsius, poterit ex dispẽsatione, [k] cum alia matrimonium contrahere. Ceterum si sponsam cognouit, [l] antequam matrem, vel post, nunquàm eam [m] vel aliam [n] potest accipere in vxorem.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. com. & post concilium Lateran. part. 12. cap. 4.

† al. ita: si sponsæ, &c.

f ¶ Matrem sponsæ.] de futuro: vnde affinitate superueniẽte, illam in vxorem habere non poterit solutis spõsalibus, inf. de consang. cap. 2. & infra eodem ex litteris.

g ¶ Adhæsit.] postquam cognouit matrem. [Glo. seq. obijcit, & soluit.]

h ¶ Paulo maior quã pro adulterio.] quare maior pœnitentia imponitur quã pro adulterio, cum nõ publicæ honestatis iustitiam uiolauerit, cum illa esset sponsa de futuro? Dicas quod non solum uiolauit publicæ honestatis iustitiam, sed adulteriũ commisit cum matre sponsæ suæ, quę nupta erat patri suo, vt patet in antiqua: 3 alias si mater sponsę non esset coniugata, non puniretur plus nec etiam tantum, vnde iste multo plus debet puniri, quam pro adulterio, propter tria, videlicet propter honestatis iustitiam, propter adulterium, & incestum etiam, quod perpetrauit cognoscẽdo affinem primi generis, & primi gradus.

i ¶ Vel parte.] arg. quod sufficit aliquid inchoate, & si non sit completum sup. de elect. cum in cunctis. §. inferiora.

k ¶ Ex dispensatione.] incestuosi enim contrahere non debent, & ideo dispensatur cum eo, quia iuuenis erat: alias sine peccato contrahere non posset. 33. q. 2. in adolescentia, tamen si contraheret, citra aliquam dispensationem, teneret matrimonium.

l ¶ Cognouit antequam matrem.] unde statim fuit matrimonium præsumptum. sup. de spon. is qui, & sup. de condi. appo. de illis unde matrem ulterius habere nõ posset, etiam si non esset cognita: & loci idem esset, etiam si nunquam cognouisset ipsam. sup. de spons. sponsam. Bernardus.

m ¶ Eam.] scilicet matrem, ut dictum est. Vel dic, eam, id est sponsam suam, & secundum hoc non tenet. inf. e. discretionem, & c. ult.

n ¶ Aliam.] post mortem istius, quia ex quo eã cognouit ante-

3 Antiquam decretalem integram habes locis citatis initio huius cap.

uit, antequam matrem, non dissoluitur matrimonium, licet postea cognouerit matrem, inf. eo. discretione, &c. penult. & vlti. sed ea mortua cum alia propter incestum contrahere non debet. inf. eod. transmissa, in fin.

De illo.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Quidam dicebat, quod cognouerat vxorem fratris sui, antequam cum illa matrimonium contraxisset: quritur quid iuris? Respondet Papa, quod propter hoc non sunt separandi, nisi hoc esset notorium, aut per idoneos testes legitime probaretur. Not. quod simplici assertioni alicuius non est credendum.

[Gloss. seq. recitari posset per contrariu.]

a ¶ Occasione.] quia confessio illa sola non praeiudicat, et am si rumor viciniae cōsentiret. inf. eo. super eo. secus esset in matrimonio contrahendo. sup. de spon. propter ea 1. & inf. tit. proxi. cap. 2. Ber.

Transmissae.] Primo consultatio. Secundo responsio, ibi, Quia vero. Abb Siculus.

CASVS. Quidam habebat vxorem, & ea mortua filiam vxoris defunctae cognouit: postmodum aliam accepit, & nihilominus cum priuigna publice delinquebat: Quaesitum fuit a Papa, qualiter in facto isto esset agendum? Respondet, quod vxori legitime cohabitet, & necessaria ei subministret, nec eam cognoscat quamdiu uixerit, nisi ab ea fuerit requisitus: & donec cum ea permanserit, pro incestu & adulterio poenitentiā agat pro arbitrio imponentis: & si superuixerit uxori, fine spe coniugij perseueret. No. quod poenitētiae sunt hodie arbitrariae. Item incestuosi contrahere non debent, tamen si cōtraxerint, tenet matrimonium.

[Glo seq. dat simile, & tradit regulam.]

b ¶ Illicitam rem.] incestui adulterium adiungendo.

c ¶ Legitimae.] sic patet quod incestus non impedit quo minus matrimoniū sit legitimū, licet contrahere nō debeat, sicut uotum simplex sup. qui cle. uel uouentes, rursus, talia enim crimina impediūt matrimoniū cōtrahendū, sed non dirimūt iam cōtractū, nisi in tribus casibus, si machinatus fuerit in mortem alterius, si dedit fidem adulterae, si duxit eā de facto. sup. de eo qui duxit in matri. cum haberet. & c. super hoc.

d ¶ Fuerit requisitus.] & sic intellige sup. eo. cap. 1.

e ¶ Sine spe coniugij.] 32. q. 7. si quis uiduam. & 35. q. 3. de incestis. sup. eod. uenienis. & inf. de poen. & remiss. cap. 2. ubi de hoc.

Margin: c. 2. eo. tit. in 2. comp. — Et ideo dicit tex. illam occasionem, non dicit causam ad hoc q̄ maior. & obsen. solitae. an. And. — Cap. 3. eod. in 2. cōpi. & aliis vide rum lib. 4. ntent. dist. q. 1. art. 3. — Adde cū q. is committur icestus: in §. 1. In. t. de nupt. super rub. de adult.

¶ Idem.

¶ Non separatur matrimonium ad dictum vnius asserentis affinitatem inter coniuges praecessisse.

CAP. III.

De illo, † qui vxoré fratris, antequam ei matrimonio iungeretur, se ꝓposuit cognouisse. Respondemus, qđ nisi hoc publicum & notoriū fuerit, aut idoneis testibus cōprobatum, praedictum matrimonii occasione [a] illa ipsum impetere non permittas:

¶ Celestinus tertius.

¶ Incestuosus matrimoniū contrahere non debet: sed si contrahit, tenet: & tunc tenetur reddere, sed non potest debitum exigere, & non minus tenetur vxori necessaria administrare.

CAP. IIII.

Transmissae † nobis tuę literę demonstrarunt, quod G. vxore sua defuncta, filiam eius, priuignam videlicet propriā, copula carnali cognouit, postmodum aliā accipiens in vxorem, cum priuigna publice tanquam canis ad vomitū rediens, illicitā rem [b] committere nō expauit. ¶ Quia vero super his consiliū requisisti, pręsenti pagina respōdemus, quod legitimae [c] vxori cohabitans, & necessaria subministrans, non cognoscat eam, quādiu vixerit, nisi ab ea fuerit [d] requisitus, & tunc ad ipsam non sine graui cordis dolore accedat, qui etiam pro incestu & adulterio, donec cū ea permanserit, iuxta moderamē tui arbitrij pęnitētiam agens, postmodū si sū peruixerit ei, perpetuo fine spe coniugij [e] permanebit.

¶ Idem.

¶ Non separatur matrimonium ad cōfessionē coniugum, qui dicunt affinitatem praecessisse, etiam si rumor viciniae consentiat. Et est casus multum allegabilis & notabilis.

CAP. V.

Super † eo, quod postulas, vtrū coniugatus, q ante contractum matrimonium, vxoris suae cōsanguineā carnali cōmixtione cognouit, cū id fateat vterq; & aliqua pars vicinae hoc acclamare dicat, sit ab vxore sua iudicio ecclesiae separandus: Tuae fraternitati respondemus, † quod pp eorū cōfessionem [f] tātum, vel rumorem viciniae, separari

Super eo.] Primo ponit quaestionem. Secundo solutionem: ibi, Tuae. Abbas. Siculus.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cum aliqua muliere, tandem tam ipse quam uxor confitebatur, quod quandam consanguineam uxoris, suę antequam cum ea contraxisset carnaliter cognouit; & aliquae pars uicinię illud clamabat: quaerit an sint separandi? Respondetur, q̄ propter eorum confessionem tātummodo non sunt separandi, uel ꝓpter rumorem uiciniae, quia multi quandoq; colluderent ad inuicem, & ad confessionem incestus faciliter prosilirent, si per eorum confessionem crederent separari: & rumor uiciniȩ non est adeo ualidus, quod bene coniuncti debeant separari, nisi rationes probabiles accedent. Not. quod confessio coniugum contra matrimoniū, non praeiudicat ipsi matrimonio, propter collusionem. Item rumor uicinae non facit probationem: secus de fama.

[Glo. seq. obijcit, & soluit. distinguendo triplicem confessionis speciem. Iterum obijcit, & soluit.]

f ¶ Confessionem.] Sed uidetur q̄ cōfessioni standum sit: qa confessus in iure, pro iudicato habetur. C. de confes. l. unica. & ff. eo. tit. l. 1. & l. certum. & sup. de cēsi. olim causam. Dicas, quod in casu isto non statur confessioni contra matrimonium, propter rationem quae hic in littera redditur. Et est ratio: quia contra se quisq; testificari potest. pro se vero minime. 14. q. 2. §. 1. & ff. de inter. act. de aetate, §. 1. pręterea iste non confitetur cōtra se, imo pro se: vnde iure communi non prodest ei talis confessio: Nam iste petit separari ab vxore, qui dicit se cognouisse eius consanguineam: si cōfiteretur aliquid contra hoc, propter quod ei praeiudicaretur, tunc videretur standum suae confessioni; sed ut dixi, speciale est in matrimonio, vbi non creditur viro uel uxori in praeiudicium coniugij: sed si confiteatur pro matrimonio contrahendo, bene statur confessioni

Margin: † Cap. 4. eo. tit. in 2. cōp. De mate. uideto. pr. aliis hic p. positum. — † rescribimus.

ſioni: puta ſi petam aliquám in vxorem & ipſa confitea tur matrimonium, præiudicatur ei, licet ipſa nollet me ha bere: quia modo directe confitetur contra ſe: ſecus in confeſſione quæ fit quantum ad tori ſeparationem pro pter adulterium: quia ibi ſtatur confeſſioni. 1. inf. de diuortijs. c. ex litteris. Arg. contra, 35. q. 6. ſi duo. Sol. ibi confitentur conſanguinitatem eſſe inter eos, & fama publica confeſſioni coniugum conſentit, & tunc ſtatur famæ & confeſſioni: ſed hic tantum eſt rumor, & aliud eſt fama, & aliud rumor. vt hic videtur.

non debet, quæ conſcia ſeu particeps huiuſmodi iniquitatis non fuit: cum iure ſuo ſine culpa non debeat defraudari: Alexander tamen in conſimili caſu dixit diſtinguendum, prout ſequitur in litera. Nota, quod ei adulteriũ obijci non poteſt, quæ ad hoc inuita tracta eſt. Item non ſemper propter adulteriũ vir poteſt dimittere vxorẽ. Item affinitas ſuperueniens matrimonio ipſum non diſſoluit. Item nullus debet ſine culpa iure ſuo priuari.

non debent: cum & quandoq; nonnulli inter ſe contra matrimonium velint colludere, & ad confeſſionem inceſtus facile proſilirent, ſi ſuo iudicio crederent per iudicium eccleſiæ concurrendum.[a] Rumor[b] autem viciniæ non adeo eſt iudicandus validus, quod niſi rationabiles † & fide dignę probationes accedant, poſſit bene contractum matrimonium irritari.

¶ Innocentius tertius Prępoſito Magdeburgenſi.

¶ *Affinitas ſuperueniens non diſſoluit ſponſalia de præſenti.*

CAP. VI.

Diſcretionem † tuam: & infra.

¶ Sane ex parte tua fuit propoſitum, quod quidã cum muliere quadam, legitime per verba de præſenti contraxit, quam poſtmodum a ſe incognitam, cuidam conſanguineo ſuo tradidit,[c] in quantum potuit renitentem: Ille vero cum ipſa licet inuita, matrimonij ſolẽnia celebrauit, ſed mulier quam cito fuit reddita libertati, aufugit ab eo, & ſe priori viro reſtitui poſtulauit.

¶ Nos igitur inquiſitioni tuæ taliter reſpõdemus, quòd & viro pro tã turpi facinore grauis eſt pęnitẽtia iniungenda, & mulier propter publicam[d] honeſtatem, † eſt monenda ſollicite, vt nec primum repetat, cuius conſanguineus, eam licet inuitam, cognouit: nec redeat ad ſecundum, cui non poteſt propter † reatum[e] adulterij commiſceri, ſed in continẽtia maneat, donec prior fuerit viam vniuerſæ carnis ingreſſus. Quod ſi forſan ad id induci nequiuerit, vir prior cogatur redire ad ipſam, & maritali eã affectione tractare: cum adulterium ei non poſſit obiicere, qui eam adulterandam tradidit, præſertim[f] inuitam. Nam & ſi[g] ſecundum Euangelicã veritatem, nunquam niſi propter fornicationis[h] cãm, aut vir vxorem, aut vxor poſſit dimittere virũ, non tamẽ ſemper propter cãm eandẽ vel vxor virum, vel vir dimittere poteſt vxorem: cũ poſſit exceptione

a ¶ Concurrendum.] quod faciendum non eſt propter rationem hic expreſſam; imo ex colluſio puniri debent, 2. q. 3. ſi quenquam, & inf. de collu. c. 1. & 3.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

b ¶ Rumor.] Iar. contra ſup. de præſumpt. illud. & cap. 3. vt dixi, aliud eſt rumor quam fama. & illa decre. tertio. loquitur de matrimonio contrahendo, quod ad ſolam famã impeditur 2. ſ. tit. prox. c. ſuper eo.

Diſcretionem tuã.] Communis diuiſio, Secunda ibi, Nos igitur: Et ibi: primo dicit mulierem ad continentiam inducendam. Secundo ibi, Quod ſi. dicit quid iuris ſi ad hoc non poteſt induci. Tertio ſoluit tria obſtacula: ibi. Nam & ſi Abbas.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cum quadam per verba de præſenti, & an eq̃ eã cognoſceret, tradidit illã in quantũ potuit renitentẽ, & inuitam cuidã conſanguineo ſuo in vxorẽ, & ille eã accepit, licet, inuitam. Sed mulier quã cito fuit reddita libertati, aufugit ab eo, & primo viro reſtitui poſtulauit: quærebat, an deberet ei reſtitui? Rñdet papa, ꝙ viro pro tã turpi facinore grauis pęnitẽtia dẽt imponi, & mulier monẽda eſt ꝑꝑ publicæ honeſtatis iuſtitiã, vt nec primũ repetat, cuius cõſanguineꝰ eã cognouit, licet inuitã. nec redeat ad ſcm, cui ꝑꝑ adulteriũ cõmiſceri nõ põt; ſed in cõtinentia maneat, donec primus vir viã fuerit vniuerſæ carnis ingreſſus. Si aũt ad hoc induci nõ poterit prior vir cogat̃ eã recipere, & maritali affectione tractare: nec põt ei adulteriũ obijcere, quia eã adulterãdã tradidit, pſertim inuitã: & licet dicat̃ in Euãgelio, ꝙ ꝑꝑ fornicationẽ vir dimittere poſſit vxorẽ; nõ tñ ꝑꝑ eandẽ cauſam vir ſemꝑ põt dimittere; nec vxor virũ, cũ poſſit per exceptionem repelli, vel replicationem, & affinitas ſuperueniẽs matrimonio ei obeſſe

[Gl. ſeq. diſtinguit, an vir tradiderit, vel occaſionem dederit: & ad ſecundum ſignat contrarium.]

c ¶ Tradidit.] & ideo non poteſt illi opponere adulterium arg. 32. q. 5. §. 1. & cap. 1. & 4. nec adulterium dicitur hic commiſiſſe vt ibi dicitur, quia non conſenſit: & hoc patet ex eo, quod quam cito potuit aufugit, vt ſequitur, arg. 1. quæſt. 1. conſtat. ſecus eſſet ſi occaſionem adulterandi ei dediſſet: quia nihilominus imputaretur ei. argum. 27. q. 2. Agathoſa. & c. ſi tu abſtines. inf. de diuor. ſignificaſti. ff. ſol. matri. cum mulier. ff. de adulte. l. 2. 3. Sed contra videtur per capit. prædictum, ſi tu abſtines. & arg. 23. quęſt. 4. Nabuchodonoſor. & in Auth. vt lic. ma. & auiæ. §. quia vero plurimos in fi. coll. 8. vir enim debet eſſe mulieri auctor colẽdi bonos mores ff. de adulte. ſi vxor. §. ſi iudex. & 32. quæſtio. 6. indignantur. alioquin eſſet detrahenda a viri 4 poteſtate. C. de epiſcopal. audi. l. ſi lenones.

d ¶ Publicam honeſtatem.] id eſt, affinitatem, quæ ſic inique contrahitur.

[Glo. ſeq. no. cum ſponſa, & c. allegat tria iura.]

e ¶ Reatũ adulterij] quia primus eſt maritus illius, & non ſecundus. Et eſt hoc notabile, ꝙ adulterium cõmittit cũ ſponſa nondũ cognita a viro: vnde ſi alias commiſiſſet adulterium, poſſet accuſari a ſponſo ff. de adulte. miles, §. quærebatur ſup. de iureiu. quẽadmodum, quia iniuria facta eſt ei. ff. de iniur. item apud §. ſponſum.

f ¶ Præſertim.] id eſt tm̃: quia in talibus quæ ſine peccato mortali cõmitti non poſſunt, mãdatũ non obligat. 32. q. 5. ita ne. & ſupra quod metus cauſa, cap. ſacr. s.

g ¶ Nam & ſi.] reſponſio videtur tacitæ quæſtionis.

h ¶ Fornicationis.] 32. q. 7. omnes cauſationes.

i ¶ Exceptione.] puta, quod ipſe tradidit eam inuitam, vel quia idem ſimiliter fornicatus eſt. inf. de adult. cap. penult. & vlt. 32. q. 6. nihil.

1 Maxime quia tunc remanent coniuges, vñ nõ ſic timetur colludiũ 32. q. 1. dixit. ſecũdum Goffr. Ioan. And.

† Probabiles, legitur ĩ aliquot magis recentib. libris.

† Adde quæ no. Bal. in l. 1. C. de proba. & in l. ea quidẽ. C. de accuſat.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp. Vide Couarruuiã, lib. 4. decr. par. 1. c. 5. nõ lõge a principio.

a Dicebat Lauren. Propter rumorẽ nõ diſſoluo ſociatos. Io. And.

† Vide cõcil. Trid. ſeſſ. 24. de refor. ma. cap. 3.

† præter.

3 Ad hoc ff. de ritu nup. palam. §. nõ eſt ignoſcendum. Io. An.

Mat. 19.
Mat. 10.
Luc. 16.

† Vide conc. Trid. ſeſſ. 24 de ſacramento matrimonij in principio & can.

4 Et etiã patris & domini. Io. And.

Gloſſ.

[Gloss. seq. notat contra opinionem, &c. allegat pro eâ duos. §§.]

a ¶ Nec affinitas.] hic reprobatur illorum opinio, qui dicebant, ꝙ per fornicarium coitum non contrahitur affinitas, & infra eo: c. penul. & vlt. arg. 35. q. 3. nec eâ. arg. contra. ff. de gradi. non facile. §. sciẽdũ, & §. affines, sed illa non obstant.

[Glo. seq. arg. legitime factũ, &c. alle. 3. iura in contrariũ, & vnam legem.]

b ¶ Officere.] arg. ꝙ legitime factum est, nõ irritatur, licet de ueniat ad eũ casum, a quo non potuit habere principiũ, ff. de iti. actuque pri. non enim, ff. de post. l. 1. §. casum, & 30. q. 1. ad limina. 2. arg. cõtra. ff. de iud. si a me.

c ¶ Sine sua culpa,] hoc generale ẽ, sim. 1 f. e. c. vl. si qua ɔtraria sũt, casualia sũt.

d ¶ A predecessore.] scilicet Alexandro. sed illa decretalis remota est de hac compilatione.

Fraternitati.] Ex spõsalib. ɔtractis cum puella, quæ nõ dũ compleuit septẽnium, interueniente copulæ attẽtatu, oritur publica honestas impediens matrimonium contrahẽdum cum consanguinea, hoc dicit secundum alium intellectum. Communis diuisio. Secunda: ibi, Diuortij. Abb.

CASVS. Quidam contraxit spõsaliacũ quadã puella septẽ annorũ, quã polluit extraordinaria libidine: Postea ɔ̃xit matrimoniũ cũ sorore ipsius: postmodum vero archiepiscopus Bisuntinen. cum de hoc ad ipsum quæstio esset delata, diuortij tulit sentẽtiã inter eos, quã dominus Papa approbat. Not. ꝙ post cõtracta spõsalia, spõs[9] nullã de consanguinitate sponsæ potest habere vxorem, nec econuerso, nullum de consanguinitate sponsi sponsa potest habere.

[Glo. seq. soluit contrarium.]

e ¶ Contractis sponsalibus,] & sic maritali affectu, cum esset sponsa ipsius, eã polluit, sic sup. de sponsali, iuuenis, & ita non est contrarium. 35. q. 3. extraordinaria.

f ¶ Extraordinaria.] id est, 3. extra naturalia cum nondum esset idonea.

vel replicatione legitima impediri. Sed nec affinitas, [a] quæ post contractum legitime † matrimonium inter virum, & vxorem inique contrahitur, ei debet officere, [b] quæ huiusmodi iniquitatis particeps non existit; † cum suo iure non debeat sine sua culpa [c] priuari, quanquam a quodam prædecessore [d] nostro dicatur in simili casu fuisse distinctum, vtrum incestus vel adulterium manifestũ fuerit: an occultum, alijs asserentibus inter gradum proximum, & remotum esse potius distinguendum.

¶ Idem Bisuntin. archiepiscop.

¶ Copula carnalis habita cum puella septem annorum, dirimit matrimoniũ postea contractum cum consanguinea. hoc dicit secundum vnum intellectum.

CAP. VII.

Fraternitati † tuæ, & inf. ¶ Diuortij sententiam approbamus, quam in eum canonice promulgasti, qui illam sibi postea copulare præsumpsit, cuius antea sororem adhuc septennem, contractis sponsalibus [e] extraordinaria libidine nosci tur polluisse. [f]

¶ Idem episcop. Gerunden. †

¶ Affinitas causata ex copula illicita, rumpit sponsalia præcedentia, & priuat facultate contrahendi matrimonium.

CAP. VIII.

Ex † litteris fraternitatis tuæ accepimus, qđ G lator earum, matrẽ puellæ, quam infra nubiles annos desponsauerat in vxorem, [g] carnaliter sæpe cognouit, & post carnali [h] commixtione puellam tractauit adultam, & infra.

¶ Nos autem eidem viro pænitentiam [i] iniungi fecimus pro peccato, consultationi tuæ respondentes, quod eis abinuicem separatis, [k] mulier alteri viro non nubat, si postquam nouit viri, & matris delictum, ei non erubuit commisceri. Vir etiam, & mater mulieris, nunquam debent [l] ad alias nuptias conuolare, sed semper continentiam seruare tenentur, & enorme deflere delictũ, quod pro tam † nefanda libidine contraxerunt, præsertim si circa personas huiusmodi, de lapsu [m] carnis minime timeatur.

¶ Idem archiepiscopo Magdeburgen.

¶ Idem quo ad titulum dicit quod decretalis supra proxima.

Ex litteris.] affinitas superueniens rumpit sponsalia de futuro. Cõmunis diuisio. Secunda pars: ibi, Nos autem. Abb.

CASVS. Quidam G. nomine cõtraxit spõsalia cũ quadã puellã infra nubiles annos, & postmodum matrem puellæ carnaliter sæpe cognouit, & postea puellã ipsã carnaliter tractauit adultam, & hęc notoria erãt: petijt ẽps loci, illi viro puideri, & vtrũ ipsa mulier pos̃t cũ alio mr̃imonio cõtrahere: Dñs Papa fecit illi viro pęnitẽtiam iniungi, mãdãs ẽpo, vt illos debeat separare abinuicẽ. & mulier alteri viro ñ nubat, si postquã sciuit delictum viri, & matris, ei ñ erubuit commisceri, & vir & mater mulieris non debent ad aliàs nuptias cõuolare, sed cõtinẽter viuer dẽnt, & suũ flere delictũ, si de lapsu carnis nõ timeatur ipsorũ. Nota. ꝙ affinitas superueniẽs soluit sponsalia. Item incestus impedit matrimoniũ contrahendum. Itẽ cum incestuosis potest dispensari vt cõtrahant, si timeatur de lapsu carnis.

g ¶ In vxorem.] futuram, scilicet.

h ¶ Carnali commixtione.] post cõtractã affinitatem: vnde illam in vxorem habere non poterat.

i ¶ Pænitẽtiam.] pro incestu: sed maior debet iponi q̃ ꝓ adulterio, quia incestus vincit adulterium. 32. q. 7. adulterij. & s. eo. cap. 2.

k ¶ Separatis.] si ita esse constiterit, aliàs fiat quod dicitur ĩ. c. prox. Et nota quòd affinitas superueniens sponsalibus de futuro rũpit ea. su. eo. c. 2. & ĩ. ti. prox. c. 1. & 4. secus in matrimonio sup. eo. discretionẽ & inf. eo. ca. pe. & vlt. 34. q. 2. in lectum.

l ¶ Numquam debent.] incestuosi cõtrahere non dẽnt propter enormitatem delicti, vt dictum est sup. eo. c. 2. in ¶ De lapsu carnis,] si timeretur de hoc, dispensaretur cum eis, sup. eod. c. 1. & 33. q. 2. in adolescentia.

2 ¶ Veniens.] Prima pars narrat factum. Secunda respondet ibi, Cum igitur. Abb.

CASVS. Quidam E. nomine cõtraxit sponsalia cum quadam puella iuramẽto interposito, quod eam duceret in

1 Vide B. Th. in quæstionibus additis ad 3. par. q. 55. ar. 3.

† legitimũ.

† Existat.

2 Et infra de reg. iur. factum legitime, lib. 6. Io. And.

† Cap. 2. eod. ti. in 3. cõpi. Et de intellectu. Vide Sotũ lib. 4. sen. dist. 41. q. vnica art. 2. vér. quod si obijcias.

† Gerundinen. Ferundinen. Gaden.

3 Præter Hostiensem. Io. And. & alios veteres interpretes, quid ĩ hoc loco dicatur extraordinaria libido, siue pollutio, plene tradit Præpositus.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cõpil. Vide Tabienſem in summa verb. spõsalia. §. 9. in quarto modo.

† Dictio, tã, deest in aliquot antiqs, ac etiã recentiorib. codici bus magis emendatis.

† Cap. 4. eo. ti. in 3. cõpi. Vide Couar. l b. 4. decreta liũ pārt. 1. c. 5. non longe a principio.

vxorē, quam cito illa ad legitimā perueniret ætatē: pater puellæ eū recepit in domo: Deinde ille sorori sponsæ suæ se carnaliter coniunxit. Postmodum ad instātiā amicorum suorū, puellā illā adultā in vxorē accepit. & postmodum dū facultas se offerebat, cognoscebat, vtrāque: postea verò ad cor rediens, consiliū suę salutis petijt sibi impendi: eps suus eū misit ad dñm Papā, & ipse scribit eidē dicēs, q̄ nō solū a malo, sed ab omni specie mali p̄cipit Apostolus abstinere: Mādat quatenus prædicto E. pro tāto excessu pœnitentiam imponat: & moneat illū & cōsulat ei, vt d. cetero se abstineat ab vtraque: & hoc intellige dictū in iudicio aīæ, sed secus in iudicio ecclesiæ, cū factū sit occultū: Aliud esset si posset probari. Nota, quod nō solū à malo, sed ab omni specie mali abstinendū est. Itē pp cōfessionē cōiugum tm̄, non separatur matrimonium, nisi aliæ p̄bationes accedant.

[Gl. seq. recit. per obiectionem.

i De materia huius glossæ vide late per Deciū, & Cragnolum in l. pupillum. ff. de reg. iur.

CAP. IX.

VEniens † ad Apostolicam sedem E laicus nobis proposuit, quod cum tempore infantiæ [a] suæ, quādam puellam se ducturum iurauerit in vxorem, quam cito ad legitimā peruenisset ætatem, pater puellæ confœderatione huiusmodi fideiussorum obligatione, hinc inde firmata, [b] eum in propria domo recepit, & nutriuit insimul cū puella, deinde ex conuersatione diuina, sorori puellæ carnaliter [c] se coniunxit; tandem amicorum suorum deuictus instātia, quā iurauerat in vxorem [d] accepit, & nuptijs celebratis, quando se illi opportunitas ingerebat, cognoscebat vtramque, [e] Verum licet in presentia tua super hoc fuerit accusatus conuinci tamen non potuit, nec suum voluit confiteri [f] delictum, nunc autem reuersus ad cor, pænitens de commissis, salutis suæ consilium requirit impendi.

¶ Cum igitur non tantum a malo, [g] sed ab omni specie mali precipiat Apostolus abstinere; Mandamus quatenus predicto E. pro huiusmodi enormitatis excessu, iniuncta pænitentia cōpetenti, cōsulas [h] ei, monēs illum salubriter, & inducens, vt de cetero abstineat ab vtraque.

¶ Idem archiepo Strigon.

¶ *Affinitas superueniens non dissoluit matrimoniū.*

CAP. X.

TVę † fraternitatis deuotio postulauit, vtrum is, qui cum sorore legitimę coniugis fornicatur, cum vxore possit postmodum commorari, & exigere debitū, ac soluere requisitus. ¶ Nos igitur respondemus, quod vxor, vt a commixtione viri abstineat ꝑpter publicam honestatem, [i] † & in continentia maneat, donec vir viā vniuersæ carnis ingressus fuerit, diligētius est monenda. Quod si forte cōmotioni parere recusans talis fuerit, vt de lapsu timeatur ipsius, vir eius poterit, & debebit cum Dei timore, debitum ei soluere [k] coniugale; cum affinitas [l] post matrimonium inique contracta, illi nocere non debeat, quæ iniquitatis particeps non existit.

¶ Gregorius nonus episcopo Pictauiensi. †

¶ *Summatum est supra c. proximo.*

CAP. XI.

IOrdanæ † mulieris petitio continebat, quod I. laicus cum ipsa, quæ nondum decimum ætatis suæ

a ¶ Infantiæ.] infantia, dr̄ ante septennū C. de iure delib. l. infanti. Sed tales iurare nō debēt, nec tenet iuramentū eorum, cū ipsi nō intelligāt 22. q. 5. paruuli. nā, & furtum nō cadit in infantē, ff. d. fur. impuberē. secus post infantiam, si sit doli capax, vt ibi, & j. de delict. pue. pueris, sed hoc potius vr̄ sumi pro ætate pueri post septimum annum.

x. Thes. 5.

b ¶ Firmata.] obligatio, quæ īteruenit in matrimonio non recipit pęnę adiectione, vt su. de spō. Gēma. & C. eo. ti. l. vlt. & C. de inut. stipula. libera. & ff. de ver. oblig. Titia. & licet alienum factū in matrimonio promittatur: tamen promittens non tenetur ad aliud, nisi vt det operam, quā potest. ff. de verb. obl. stipulatio ista, & l. Titia. in prin.

c ¶ Carnaliter, & iō affinitate interueniente illā, quam desponsauerat, habere nō potuit de iure, nec illā eādē, quā cognouit, sup. eo. fraternitati. & sup. de spō. spōsā.

d ¶ In vxorem.] de facto: quia de iure non potuit, eo sibi nam præcludente.

e ¶ Vtranque.] addens iniquitatem iniquitati. sim. sup. eo. transmissæ.

f ¶ Confiteri,] tamen talis confessio non profuisset, vt matrimonium separaretur in facie ecclesiæ contractū, nisi aliter probaretur sup. eo. super eo.

g ¶ A malo.] sup. de vita, & hone. cle. cum ab omni.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

h ¶ Consulas.] hoc intellige ēe dictū ī iudicio aīæ, vt ad neutrā accedat, & si propterea ex. ōicet, sustineat poti⁹ excōicationē, q̄ veniat cōtra cōsc. ētiā j. d sē. exc. inquisitioni; & sup. d. rest. spo. lras, sed ī iudicio ecclię p̄cipiet, vt ei d. bitū reddat, & ita aliud ē iudiciū ecclię, & aliud iudiciū aīæ sup. de offi. ord. si sacerdos. Sed cōtrariū vr̄ su. c. pxi. Nō. ē cōtrariū: q̄a q̄rit q̄d de iure sit ibi faciēdū: & rn̄det, q̄ si ita ē se parēt: hic vero cōsulitur ī iudicio aīæ, q̄d sit faciendum cū factū esset occultū, & sic n̄ cōtradicit: & illa clausula, si res ita se hēt, dēt ibi suppleri, sicut erat in antiqua compilatione.

† Cap. 3. tit. de cōsanguinitate, & affinitate in 3. compilat.

† Vide cōcil. Trid. sess. 24. de refor. c. 3. & 4.

TVæ.] Cōis diuisio. Secūda pars: ibi, Nos igitur. Abb. CASVS. Quidam cōtraxit cū quadā matrimoniū, post cōtractū matrimoniū & cōsūmatū, cognouit sororē vxoris. q̄rit, vtrū possit exigere debitū ab vxore, ac soluere reqsit⁹? Rn̄det Papa, q̄ vxor monēda ē, vt a cōmixtione viri abstineat, & ī cōtinentia permaneat, donec vir eius mortu⁹ fuerit, pp publicā honestatē. Si aūt parere noluerit, & talis fuerit, vt de lapsu eius timeat, ipse vir poterit ei debitū soluere, cū affinitas post matrimoniū inique facta, illi nocere nō debeat, quæ in culpa non fuit. Nota quod affinitas matrimonio superueniēs, ipsum non dissoluit. Item iniquitas vnius alteri nocere non debet. Item non debet quis puniri sine culpa.

† Pictauen.

† Vide citatos in cap. ex nobis, & in c. fin. supr. de despōsat. impub.

i ¶ Honestatem.] id est, affinitatem sup. eo. discretionem. sim. infra c. proxi.

K ¶ Soluere.] sed non exigere inf. c. prox. & sup. eo. c. I. sim. inf. de sent. excom. inquisitioni.

l ¶ Affinitas.] sup. eo. discretionem, & inf. c. proxi.

IOrdanæ.] Diuidit. In prima parte ponit mulieris petitio. In scd̄a causæ cōmissio: ibi, Ea propter. Abbas. CASVS. Quædam puella Iordana noīe, quæ nondum comple-

cōpleuerat decimū annū, ɔtraxit cū quodā ꝑ verba de futuro, & cā ī f. spaciū eiusdē anni carnaliter cognouit, & postmodū matrē ipsi⁹ in vxorē accepit, & carnaliter cognouit eandē: Vñ petebat dicta Iordana à domino Papa sibi sup hoc ꝓuideri, cum sine culpa sua iure suo priuari nō debeat:

nec valeat continere: mādat Papa epō dioecesis, quatenus si ita res se habeat, vtrumq; ipsorū moneat, & inducat ad ꝑpetuā cōtinētiam obseruādam: ꝙ si ad hoc induci nequiuerint, iniuncta poenitentia cōpetenti viro ipsius, per censurā ecclesiasticam compellatur, vt eidē mulieri cohabitet, & coniugale debitū reddat exactus. No. ꝙ malitia supplet ætatē. Itē affinitas superueniēs matrimonio ipsum non dissoluit. Itē nemo iure suo sine culpa priuari debet.

a ¶ Carnaliter cognita.] & sic statim fuit matrimoniū, malitia supplente ætatē. sup. de despon. impub. à nobis: & c. vlt.

[Gloss. seq alleg. 3. concord. & 3. iura in cōtrarium, & soluit.]

b ¶ Sine sua propria culpa.] nullus sine sua culpa iure suo debet priuari. sim. s. eod. discretionem. 56. dist. satis peruersū. 16. q. vltim. inuentū. Arg. cōtra. s. vt lit. nō conte. qm̄ frequēter, §. si vero in fi. & inf. de priuile. antiqua. contra 22. distin. renouantes, sed ibi cā subest quare puniuntur sine culpa.

c ¶ Penitentia.] & maior debet imponi q̄ ꝓ adulterio, sup. eo. c. 2. q̄ incestus r vincit adulterium. 32. q. 7.

d ¶ Exactus.] sed exigere ipse non dēt. sim. & sup. eo. c. 1. & c. transmissæ. & post mortem vxoris iste contrahere non debet. sup. eo. c. 2. & c. ex litteris.

annum compleuerat, per verba de futuro cōtraxit & ea infra eiusdem anni spacium carnaliter cognita,ᵃ matrē ipsius sibi matrimonialiter copulare, & ad damnatæ commixtionis amplexus procedere non expauit, & infra.

¶ Quare præfata I. supplicauit, vt cum carnis stimulis resistere nequeat, sibi (ne iure suo sine sua ᵇ propria culpa fraudetur) ꝓuidere salubriter dignaremur. Ea propter mādamus, quatenus (si res ita se habet) vtrumq; ipsorū ad vouendam perpetuā cōtinentiam attente moneas & inducas, & si ad eā induci nequerint, memoratum I. (iniuncta ei primitus pro cōmisso incestu penitentia ᶜ competēti) vt eidem cohabitet, & cōiugale debitum reddat exactus, ᵈ ecclesiastica censura compellas.

TITVLVS XIIII.

De consanguinitate † & affinitate.

¶ Alexander iij. Cassieñ. abbati.

¶ *Separatur matrimoniū contractum inter affines primi generis, & quarti gradus.*

C A P. I.

EX † litteris tuis accepimus, ꝙ cum quādā secreto q̄dam viduam subarrhasset, ᵉ & carnaliter cognouisset, & infra.

¶ Tandem cum vir paratus esset eā in conspectu ecclesię subarrhare, iurrexerūt duo proponentes, quod iste, qui eam subarrhare volebat, priorem virū quarto gradu ᶠ consanguinitatis attingit, vnus aūt ita se audiuisse iurauit, alius noluit id iuramento ᵍ firmare, & infra.

¶ Nunc quæstio prima reuixit, & iurauerūt duo coram ʰ archipresbytero Plumbarolę, † quod prim⁹ vir fuit superstiti quinto consanguinitatis ⁱ gradu coniunctus. Quocirca mandamus, quatenus vtrāque partem ante tuā presentiam conuoces, & facias testes coram ᵏ te iurare, & infra.

¶ Inquisita vero diligēti⁹ veritate, si ꝑ testes circūspectos omni exceptio

CASVS Quidam secrete subarrhauit quandam uiduam per annuli immissionem, & eam carnaliter cognouit: Tandem cum vellet in conspectu ecclesię cum ea cōtrahere, duo proposuerūt, ꝙ eam habere non poterat in vxorē, ex eo ꝙ priorē virum attingit quarto gradu consanguinitatis: vnus illorū iurauit ꝙ ita audiuit, ali⁹ noluit illud iurare & sic publice contraxerunt. Postmodū venerunt alij duo, & iurauerunt ꝙ primus vir fuit illi superstiti quinto consanguinitatis gradu coniunctus; Dubitabatur, quid esset in hoc casu agēdum; consultus Papa mandat cuidam abbati, quatenus vtrāq; partem ante suam præsentiam conuocet, & testes iurare faciat coram ipso: & si per testes legitimos cōstiterit, ꝙ primus vir attinet viro superstiti quarto gradu illos debeat ab inuicem separare: quia (vt dicunt canones) mulier illa non poterit aliquem habere de consanguinitate prioris viri vsque ad quartum gradum; In fin. dicit, ꝙ causæ matrimoniales non sunt tractandæ per quoslibet, sed per viros discretos: qui potestatē habeant iudicandi. & qui sciant canones. Nota ꝙ causæ matrimoniales tractari debent tm̄ p iudices habentes iurisdictionem ordinariam, vel ēt delegatam, & non p arbitros. Item tractari debent per tales, qui sciant canones.

e ¶ Subarrhasset.] sim. sup. de despōsa. impub. c. vlt vbi de hoc.

f ¶ Quarto gradu consanguinitatis.] vnde mulier illum habere non poterat, cum esset ei affinis in primo genere affinitatis, & in quarto gradu 35. q. 5. porro.

g ¶ Iuramento.] & sic matrimonium contraxerunt publice, & in facie ecclesiæ.

h ¶ Coram archipresbytero.] fortead hoc delegato, vel de iure consuetudine, quæ tribuit iurisdictione, sup de offi archidia. c. vlt. & C. de emancip. l. i. & vlt.

i ¶ Quinto consanguinitatis gradu] ꝑ hoc dixerunt de quarto non nocet, quia aliud iudicium fuit illud: nec fuit aliquid probatum.

[Gl. seq. ob. ject. & dupliciter soluit, ar. & reprobat.]

K ¶ Corā te iurare.] sed quare post publicationem iterū inducūt testes, cōtra illud in Aut. de test. § illud col. 7. & sup. de testi. fraternitati. Et dic quidā, ꝙ hoc est speciale in matrimonio. Vel dicas, ꝙ non iurant iterum

] Cap. 2. eo. tit. in 1 cōp. & post cōci. Lateraneñ. sub Alex. 3. par. 6. ca. 32.

† Plumbarolæ.

2 Et dicit Hos. ꝙ ad dictū vnius nō debuit sepa rari, cū iam hic vēt ɔtra ctū de p̄senti. sup. ti. 1. & illo. & c. sup eo. mul⁹ vř ꝙ vnius sol⁹ testis ipedi re debet cōtra ctu faciēdū, de quo q̄rebat, sed simpliciter testi ficabatur. de auditu. Ioā. And.

DE CONSANGVINITATE, & affinitate.

¶ Viso de cognatione spirituali. & legali, & de proximitate quadam, quæ contrahitur ex copula cum consanguinea vxoris, merito restat videre de cognatione carnali, quæ consistit in cōsanguinitate, & affinitate, ideo post rubricas precedentes subijcitur ista. Abbas. De hac materia tractatur 35. q. 1. & q. 2. & q. 4. & q. 5 & q 8. & 10 per totum.

EX litteris. Sūt tres partes. In prima casus narratio. in scda respōsio: ibi, Quo circa. In tertia iudicum instructio ibi, Ceterum. Abbas.

q̃a isti erant accusatores: vnde necesse. habebãt testes producere, & nulli testes inducti fuerũt in causa ista, & hic no. arg. quod in causa matrimoniali iterum recipiuntur testes post publicationem arg. ad hoc. s. de spon. sicut, in fi. & sup. de coniug. ser. c. vlt. & s. de pb. causam matrimonij, sed hoc nõ bene colligitur hic.

fitioni. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam iuuenis contraxit spõsalia de futuro cũ quadã puella, quæ non erat nubilis ætatis: sed facta nubilis petijt illum. & ipse excepit dicens, q illã habere non põt, pro eo, q postq̃ affidauit illã, consanguineam eius carnaliter cognouit. Consultus Papa rñdet, q si manifestum est q illam cognouit: vel etiã si non est notorium, fama tamen loci hoc habet, ille dẽt ab impetitione ipsius absolui, cum fuerit sponsa tantummodo, de futuro. Not. q affinitas sponsalibus superueniens dissoluit ea. Itẽ fama impedit matrimonium contrahẽdũ.

ne maiores [a] inueneris, quod primus vir sup̃stitẽ quarto gradu [b] cõsanguinitatis attingit, † nõ differas diuortij sentẽtiã promulgare: æque. n. (vt canones [c] dicunt) abstinendũ est, à † cõsanguineis [d] vxoris, vt pprijs. ¶ Ceterũ tuam prudentiam volumus nõ latere, quod nõ sũt causæ matrimonij tractãdæ per quoslibet, † sed per iudices discretos, qui potestatem [e] habeãt iudicandi, & statuta canonũ non ignorent.

¶ Vrbanus iij. Burdegalen. archiepiscopo.

¶ Affinitas superueniens, de qua saltem constat per famam, soluit sponsalia de futuro.

CAP. II.

SVper † eo, quod iuuenem asseris puellam quãdam nondum [f] nubilẽ fide [g] interposita desponsasse quæ iã facta nubilis eũ repetit, & ille excipit dicens, se nõ debere eam ducere, pro eo quod postquã puellã affidauit [h] eãdem carnaliter propinquã ipsius cognouit. ¶ In q̃sitioni tuæ taliter respõdem⁹, quod si manifestũ [i] est iunenẽ cognonisse [k] pinquã prædictæ puellę, vel si non est manifestũ, fama [l] tamẽ loci hoc hẽt, cũ esset spõsa tantummodo de futuro, idẽ ab eius impetitione dẽt absolui.

¶ Cælestinus tertius.

¶ Si dispensatur cum aliquo, vt possit contrahere in certo gradu aliàs prohibito, requiritur quod vterque contrahentium toto gradu distet à stipite, præsertim si hoc habet consuetudo.

CAP. III.

QVod † dilectio: & infra ¶ Quæsiuisti,

a ¶ Minores.] illi dñr oĩ exceptione maiores, q repelli nõ possũt aliqua exceptiõe.

[Gloss. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Quarto gradu.] sed quare dicit Papa, q separantur, si sunt in quarto gradu vir iste, & maritus p̃mortuus? nonne idem esset, si essent, in quinto, vel vlteriori secũdum illa tẽpora? Dic q dispensatiue tolerabatur in quinto, & vlteriori? si ignorãter cõtraxissent. 35. q. 8. d gradibus. & iõ dicit q separentur in quarto, & non in quinto, vel vlteriori Ber.

c ¶ Vt canones.] 35. q. 3. æqualiter, nullum de propinquis. in fi.

d ¶ A consanguineis vxoris. istud dicit, si cõtraxisti sponsalia, [1] siue matrimonium cũ aliqua, mortua illa nullã poteris post eã ducere in vxorem de cõsanguinitate illius, & econuerso illa spõsa vel vxor tua te mortuo nullũ poterit hr̃e de consanguinitate tua. sup. de sponsa. sponsam, sic ergo mulier ista non poterit illũ habere, qui fuerat priori viro suo in quarto gradu; siue in quinto vel in vlterioribus coniunctus, secundum antiqua iura hodie vltra quartum non impeditur. inf. eo. non debet

[Glo. seq. notat & argu. iterum. arguit compromitti non posse, & c. & duas rationes reddit.]

e ¶ Potestatem. no. quod duo exiguntur ad cognoscẽdum, & iudicandum de causa matrimoniali. s. sciẽtia canonum. & q habeat iurisdictionem ordinariã, vel delegatam arg. 21 dist. §. 1. & arg q causa non est delegãda nisi perito, & exercitato arg. 2. q. 2. c. vlt. de pen. dist. 6. c. 1. in prin. & C. de iudi. certi. Itẽ habes hic arg. q de causa matrimoniali non potest in arbitrũ cõpromitti, & expressum est de transacti. c. vlt. & s. de rest. in integ. c. penul. in fi. & ar. ff. de arbit. nõ distinguemus. §. Iulianus. & § seq. 2. & põt esse ratio: arbitrium enim non constringit, nisi metu pænæ. C. de arbit. l. 1. & pœna non debet apponi in matrimonio. su. de spõ. Gemma cum libera debeant esse, & ne alia via fiat, quod alia via prohibetur. sup. de procur. tuæ, cũ suis concor. Vel quia matrimoniũ Deo auctore fuit institutum, s. tit. prox. c. vlt & ita non potest dissolui quo ad ecclesiam: nisi per illum, qui habet auctoritatẽ cũ iurisdictione, quam non habet arbiter.

SVper eo.] Communis diuisio. Secunda ibi, Inquisitioni. Abbas Siculus.

f ¶ Nondum nubilẽ.] legitima tamen fuit ad sponsalia.

g ¶ Fide. i. iuramento. Ex quo mulier fortius ius quæsiuit petẽdi illum arg. s. de spõsa præterea.

h ¶ Affidauit.] 3. per verba de futuro.

i ¶ Manifestum.] ita quòd notorium. 2. q. 1. de manifesta.

K ¶ Cognouisse.] si cognouit propinquã illius, soluta fuerunt spon. s. tit. prox. ca. 2. & c ex litteris.

[Gloss. seq. inter famam, & dictũ vnius ponit vnam differentiam, & vnam conuenientiam.]

l ¶ Fama.] no. quòd fama impedit matrimonium contrahẽdũ. sup. de sponsa. cum in tua, & plus facit fama hic, quàm dictum vnius, vbi iuramentum interuenit. s. de sponsal. præterea. aliàs dictum vnius sicut, & fama, impedit matrimonium contrahendum. sup. de testi. super eo. §. 1.

QVod.] Primo ponit casum, secundo allegat pro, & contra ibi, Quod videtur, tertio respondet ibi, Nos itaque. Abb. Sic.

CASVS. Quidam legatus auctoritate domini Papę fecit quandam indulgentiam hominibus suę legationis, vt possent contrahere matrimonium sexto gradu: Duo, scilicet vir, & mulier volebant contrahere matrimonium: vnus distabat à stipite per lineam descendentẽ in sexto gradu. Mulier ex altera linea distabat, secundo vel tertio gradu; Quæritur, vtrũ possint matrimonialiter copulari propter indulgentiam prædictã: quod videtur posse fieri secundũ regulam illam, qua dicitur. Quoto gradu distat quis à stipite, & quolibet per aliam lineam descendentium ab eodem: consuetudo tamen illius terræ est, quod si aliquando talis casus emerserit, homines illi propter proximiorẽ gradũ coniunctos separant, & impediunt copulari volentes. Rñdet Papa q indulgentia illa sic est intelligenda, q vterq; cõiũgendorũ distet à stipite sexto gradu, & ita in casu p̃misso cõiungi no debent: Vnde in hac parte potius deferendũ est multitudini, & obseruatæ cõsuetudini,

† contingit.

† In vij. co. dicib. manu scriptis ita à cõsangui-neis vxoris, & proprijs.

† Tractari debẽt per iudices ecclesiasticos cõ. ci. Trid. ses. 24. de sacramen. matri. cano. 12.

1 Vide cõcil. Trid. ses. 24. de refor. matri. c. 3. & citatos in c. ad audientiam sup. de spõ.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp.

2 De famoso delicto vel publico crimine, cã liberalis ingenuitatis, vel libertinitatis non compromittitur Io. An.

3 Hæc glossula non e[xtat] in anti[quis] codi[ci]bus.

† Cap. 2. [eo.] tit. in 2. c[õp.] Hodie re[uoca]dũ est, q[uia] decreuit [Con]ci. Late. [sub] Inn. 3. q[uod] refert i[nfra] hoc tit. [non] debet.

tudini, quā aliud in scandalū populi adhibita nouitatè statuendum. Not. q̄ līæ arboris sunt authenticæ. Item cōsuetudo siue scādalum præiudicat iuri matrimonij, vt personas legitimas ad cōtrahendum faciat illegitimas. Item nouitas contra consuetudinem, ex qua oritur scādalum, est vitanda.

cum dilectus & in matrimonio seruatur consuetudo, s̄. de cog. spi. c. 1. in fi. & c. super eo. Item arg. pro scandalo vitando, sup. de reg. c. vlt. & inf. de no. oper. nun. cum ex iniuncto.

i ¶ Nouitate.] nota, nouitates vitandas sup. de consue. cum cōsuetudinis, & 11. dist. quis nescit. 3

vtrū is, qui à stipite [a] per descendentē lineam, sexto vel septimo gradu distat, 10 possit ei, quæ ex altera parte per lineam descendentē [b] ab eodem stipite, secundo vel tertio gradu distat matrimonialiter copulari propter indulgentiam [c] Apostolicæ sedis legati, 20 qua permissum est hominibus terræ illius in sexto gradu coniungi? Quod videtur posse fieri, secundū regulā, qua dicitur. Quoto gradu quis distat à stipite, & a quolibet [d] per aliā lineam descendentium †ab 30 eo. cū tamen de consuetudine terræ, si quando talis casus emerserit, incolę pp proximiorem [e] gradū coniunctos separet, & impediant copulari volentes.

¶ Nos itaque responde- 40 mus, quòd indulgentiā illa sic est intelligēda, quòd vterque coniungēdorum [f] distet à stipite sexto gradu. Si vero alter sexto vel septimo gradu distat à stipite, alter autem secundo 50 vel tertio, coniungi nō debent, [g] vnde in hac parte consultius duximus multitudini, & obseruatæ [h] cōsuetudini deferendū, quā aliud in dissensionem, & scandalū populi statuēdū, quadā adhibita nouitate. 60

a ¶ Stipite.] stipes i. appellatur cōis parēs, à quo plures descenderūt; sicut Isaac fuit stipes Esau, & Iacob. & stipes non facit gradum. De hoc stipite habes inf. eo. c. vlt.

b ¶ Descendentem.] hic ergo habes duas lineas descendentes, sic inf. eo. ca. vlt. & istæ duæ lineæ descendentes viam faciunt transuersalem.

[Gl. seq. soluit obiectionem.]

c ¶ Indulgentiam,] quæ de auctoritate spāli dñi Papæ facta fuit aliàs nòn tenuisset, quia solus Papa in tali facto dispēsat. j. eo quia circa, & s̄. de transla. c. vlt.

d ¶ Quolibet.] hāc regulam hēs, j. eo. c. vlt. & intellige vsq; ad lineam æqualitatis, quia in sequētib. gradus adijcitur. 2

e ¶ Proximiorem.] i. propter eum, qui est in gradu proximiori à stipite.

f ¶ Vterq; coniungēdorū,] arg. contra. ff. de const. prin. l. vl. & s̄. de don. c. cum dilectus, in fi. & j. de ver. sig. olim, & j. e. c. vlt. Sol. bñficium principis latissime interpretandū est ab alijs: sed ab eo, à quo indultū est vel eius auctoritate potest interpretari prout ei placet, ff. de legi. l. & iō, arg. j. de sen. excō. īter alia, & rō līæ interpretatur indulgētiā, qa sic obseruabatur de cōsuetudine, vt vterq; esset in sexto gradu a stipite, aliàs scandalum erat, vt inf. eo. c. vlt. & loquitur de iure communi. sed hodie non habet locum talis indulgentia, inf. eo. non debet.

g ¶ Non debent.] quia quanto remotiores sunt à stipite, tanto minor memoria consanguinitatis habetur, quod hic considerabatur, 35. q. 3. de consanguinitate, & c. in copulatione.

h ¶ Obseruatæ consuetudini.] nota, q̄ antiqua consuetudo, quæ tñ non sit à iure reprobata, seruanda est, præcipue pp̄ter scandalum, 9. q. 3. conquestus, & mos fidelissimæ vetustatis seruandus est, C. de testa. testamenta, & ff. de pub. vectig. licitatio. §. earum, & s̄. de consuetu.

1 al. ita Stipes vocatur cōis parens, à quo. &c.

† descendentem.

2 Adijcit, legitur in antiquis codicib. in recētib. p adijcit abij citur, habet.

¶ Innoc. iij. archiepiscopo, & capit. Tiren. †

¶ *Infideles coniuncti in gradu prohibito à lege canonica, post baptismum non separantur.*

CAP. IV.

De† infidelibus ad fidē 20 conuersis, [k] vtrum si ante conuersionem suam, secundum legis veteris instituta, circa gradus consanguinitatis à canone [l] denotatos coniuncti fuerint, separari debeant post 30 baptismum; Consultationi tuæ duximus respondendum, quod matrimonium sic contractum, non est post baptismi lauacrū separandum: cum à Iudęis Dominus requisitus, 40 [m] si liceret vxorem ex quacunque causa dimittere, ipsis respondit. Quos Deus coniunxit, homo non separet, per hoc innuens esse matrimonium [n] inter eos.

¶ Idem Rosan. † archie- 50 piscopo.

¶ *Consanguinei mariti cū cōsanguineis vxoris licitè cōtrahunt. hoc primo. In gradibus prohibitis nō possunt matrimonia contrahi, etiam si hoc habeat con- 60 suetudo, hoc secundo.*

De infidelibus.] Communis diuisio. Secunda ibi, Consultationi. Abb.

CASVS. Aliqui infideles cōtraxerūt mrīmoniū in casu p̄hibito à canone, post modū cōuersi sūt ad fidē et baptizati: q̄rit, vtrū post baptismū dēant separari? Rūdet Papa q̄ nō sunt separandi; quia Dñs à Iudæis requisitus, si liceret ipsis vxorē ex quacunque cā dimittere: ipse rñdit; Quos Deus coniunxit homo non separet, & per hoc dedit intelligere, q̄ mrīmoniū sit apud eos. No. quòd baptismus non separat legitime coniunctos. Item matrimonium est apud Iudæos.

k ¶ Conuersis.] supple, quæsiuistis.

l ¶ A canone.] 35. q. 2. c. 1. & 2. c. cōtra dicimus, & in alijs ibidē & q. 5. ad sedem.

m ¶ Dñs requisitus.] 26. dist. deinde opponitur.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. Secundo iterū obijcit, & dupl'r soluit. Tertio iterū obijcit, & soluit. Vel sic. Successiue tres obiectiones soluit, & secūdum dupliciter.]

n ¶ Esse matrimoniū inter eos.] si mrīmoniū est īter Iudęos. 4. ibi est indiuidua coniunctio, 27. q. 2. §. 1. sed ipsi separantur dato libello repudij 34. q. 1. non satis, ergo non est matrimonium inter eos. Sed hoc nō fit sine peccato, inf. de diuor. gaudemus. Item alter infidelium s. conuertatur ad religionem, reliquo nolente illi cohabitare sine contumelia creatoris, soluitur matrimonium, inf. de diuor. gaudemus, in fi. & c. quanto, ergo nō est inter eos indiuidua coniunctio, & sic non est matrimonium. Sed potest exponi indiuidua, i. apta non diuidi. Vel intellige illam descriptionem de matrimonio rato, & cōsummato, quod est tm̄ inter fideles. Item alia rationè, non est matrimonium inter eos. Ipsi enim contrahunt eo proposito, vt cum voluerint separentur dato libello repudij: sed hoc est contra substantiam matrimonij, 32 q. 2. solet aliqñ, supra de condi. app. c. vlt. Respondeo, si

hoc

† Tiren. Text. i Turonensi.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōp. Et de materia huius decret alis vide Magist. sent. lib. 4. dis. 39. & ibi late p Doctores p̄sertim Bea. Th. q. 1. a. 2. & seq.

3 Concord. text. in l. in nouis, & ibi gl. & Bar. ff. de cōst. prin.

Gen. 2. Mat. 19. Mar. 10.

† Rosaneñ. Rosaneñ. Pisan.

4 De materia huius glossę an videlicet sit matrimonium inter infideles, & qūo, vide late per Magistrū, & Doct. theologos lib. 4. sen. di. 39. & p̄ter B. Tho. ibi q. 1. ar. 1. vide ibidem Dñicū Sotū q. vnica. ar. 1. vnde intellige sple ne hāc glossam, & qualiter loquatur.

hoc pactum exprimatur in ipso contractu, nec inter eos nec inter Christianos esset matrimonium: sed non copulantur ex pacto, licet postea abijciant vxores de facto. est ergo matrimonium inter eos, sed nō ratum inf. de diuor. quanto.

Quod sup.] Sunt duo dicta. Secūdum ibi. Ne autem. Abb. Sic.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp.

CASVS. Pater, & filius cōtrahūt m̄rimonium cum matre, & filia, duo cognati cū duab. soror b. qritur, quid iuris? Rñdet Papa ꝙ oēs consanguinei vxoris sint affines viri, & econuerso: tñ inter consanguineos viri & cōsanguineos mulieris nulla affinitas est contracta, per quam inter eos m̄rimonium dēat impediri. Itē in fine pcipit vt ĩ. gradus ph bitos nulli dēat m̄rimoniū ɔ̄here nō obstante aliqua consuetudine, q̄ est potius corruptela. Not. quòd nulla affinitas est inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris. Item consuetudo non excusat in delictis.

† al. ita: cōtrahit matrimonialiter taliter tibi, &c.

† Vide conc. Trid. sess. 24. de refor. matri. c. 5.

a ¶ Impediri.] affinitas. n. cōtracta inter cōsanguineos viri, & vxorē ipsius. non trāsit ad consanguineos vxoris: nec econuerso, vnde possunt legitime copulari.

b ¶ Non obstante cōsuetudine.] ergo consuetudo non excusat in m̄rimonio, sup. de spō. du. c. vlt. arg. cōtra. sup. de cogn. spi. c. 1. & c. super eo. 32. quæstio. 4. obijciuntur, sed consuetudo quandoque propter scandalum legitimas personas ad contrahendum facit illegitimas, & sic loquuntur illæ decr. up. de cogn. spi. & c. obijciuntur, non contradicit quia quando mos ille erat, crimen non erat contrahere cum illis personis, sed modo est, sed consuetudo quantumlibet longa, non potest personas illegitimas ad cōtrahendum facere legitimas, prout hic intelligitur, nulla consuetudo posset facere matrimonia inter consanguineos licita; immo quanto plus simul essent, tanto grauius peccarent, inf. eod. non debent, sed econuerso bene, vt in c. super eo. vbicumque consuetudo rationabilis est, & potest seruari sine mortali peccato, & sine scandalo, iuri præiudicat. Exemplū habes sup. eo. quod dilectio. & sup. de cogn. spi. super eo.

† Vide l. oēs iudices, cum glo. r. C. de dec. lib. 10.

CAP. V.

Quod † super his, & ĩ. ¶ Super eo igitur, ꝙ pater, & filius, cum matre & filia; & duo cognati cū duabus cognatis, auunculus, & nepos cum duabus sororibus contrahunt matrimonia, † Taliter tibi duximus respondendum, ꝙ licet omnes consanguinei viri sint affines vxoris, & omnes consanguinei vxoris sint viri affines, inter consanguineos tñ vxoris, & viri ex eorundem, s. viri, & vxoris coniugio, nulla prorsus affinitas est contracta, propter quam inter eos, matrimonium debeat impediri: a ¶ Ne † autem infra gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publice inhibere, & præsumptores ecclesiastica districtione punire, non obstante b consuetudine, quæ dicenda est potius corruptela. †

¶ Idem.

¶ Non ualet dispensatio obtenta à Papa super matrimonio inter consanguineos contracto, si ibi causa falsa sit expressa, nisi postea eam Papa confirmaret. h. d. secundum uerum, & cōmunem intellectum.

CAP. VI.

Quia † circa, & infra. ¶ Porro de nobili viro N. pro cuius dispēsatione, indulgentia s. remanendi cū ea, quæ ipsum quinto c consanguinitatis gradu contingit à sede Apostolica d obtinēda, falsa nobis cā fuerat allegata, pro les videlicet, Cū tñ ante dispensationem obtentā, vnica filia, quam habebat, viam fuerit vniuersæ carnis ingressa, prout tua consultatio continebat: Dissimulare poteris, vt remaneat in copula sic contracta, cum ex separatione (sicut asseris) graue videas scandalum imminere.

¶ Idem.

¶ Testes, qui de cōsanguinitate deponunt, computationem debent à stipite vel germine incipere.

Quia circa.] Primo recitat dispensationem, & eam tacite damnat. Secundo ibi. Cum tamen, tolerat dispensationem ex causa. Abb. Sic.

CASVS. Quidam nobilis contraxit matrimonium cum quadam muliere, quæ ipsum attingit quinto gradu consanguinitatis, de qua filiam vnicam suscepit: tandem mortua fuit ipsa filia; post mortem filiæ supplicauit nobilis dño Papæ, vt fauore filiæ, quam de ipsa susceperat, dispensaret, vt insimul possent remanere: & sic allegata falsa cā dispensauit, vt insimul remanere possent. eps loci visa indulgentia, cum obtenta esset ex causa falsa dubitauit, vtrum possent prætextu huius indulgentiæ sic remanere: Significauit hoc dño Papæ, addens, quod ex separatione illorum magnum scādalum imminebat: Rñdet Papa, quod ipse poterit dissimulare, vt remaneāt in copula sic cōtracta, ppter scandalū quod immnebat, si separarent. No. quod pp scandalum toleratur dispēsatio ex falsa cā concessa. Item fauore filiorum d ſ enſatur in gradu prohibito.

† Quātū ad contrah. ndū vel nō intra gradus prohibitos attinet, tene decisionē c. nō dēt, inf. eo.

c ¶ Quinto.] hodie nō est necesse in isto gradu aliqua indulgētia inf. eo. non debet.

[Gl. seq. no. all. 3. iura signat cōtrariū, & ibi remittit.]

d ¶ A sede Apostolica.] not. quod solus Papa pōt dispensare circa grad⁹ cōsāguinitatis, & non legatus, sup. de trā lac. c. vlt. & 35. q. 3. q̄dā lex, & c. scripsit 27. q. 2. erat: Et ar. contra. sup. eo. ꝙ dilectio, ibi soluit.

[Gl. seq. not. quòd falsitas causæ, &c. obijci: & soluit.]

e ¶ Falsa nobis cā.] no. ꝙ falsa cā allegata non vitiat 1 dispēsationē. sic & falsa cā non impedit religionem, sup. de conuer. coniug. ex parte 2. & falsa demonstratio nō perimit legatum. C. de fal. cau. adiect. leg. l. 2. & ff. de cond. & demon. l. falsa demonstratio, & l. cum tale, §. falsum. Inst. de leg. §. huic proxima, & §. longe, & ff. de leg. 1. si sic. §. 1. Item causa semel probata siue vera, siue falsa, concessum ex illa causa non reuocatur. Inst. quibus ex causis manumit. non licet, §. semel. 2. Sed contra videtur, quod isti ex tali dispensatione non sunt securi: quia tacita veritate, & falso suggesto dispensatio est obtenta: vnde non debet valere, sup. de rescrip. super litteris, & expressum videtur inf. de sent. ex com. eum pro causa, vbi de hoc, sic & in voto, & ĩ. de fi. instr. quod super, & 2. q. 3. c. si quem, § notandum. Arg. est in hoc quod dicit: dissimulare, quod falsa causa non vitiat dispensationem. Item habes hic, quod proles est causa dispensandi in gradu prohibito, sic 35. q. 8. c. 1. & ff. de ritu nup. qui in prouincia, non credo quòd valuisset ista dispēsatio sic obtenta, nisi hæc decr. postea emanasset, & ita ex ista dissimulatione, ex causa quæ hic subijcitur, licite poterant simul esse: alias non essent tuti.

1 In hoc articulo hæc videtur cōclusio tenēda, ꝙ expressio falsæ causæ vitiet dispēsationem, de quo vide latius hic per Doctores.

2 In libertate loquit. Et dicit Host. ꝙ oīa ista cōtraria, sūt specialia, vt ex ipsis patet, quę sunt fauorabiliora secus in tali dispensatione, quæ est odiosa.

TVa nos.] Cōis diuisio. Secunda ibi, Nos igitur Abb. CASVS. Quidam contraxerunt matrimonium in gradu prohibito, accusatum fuit matrimonium propter cōsanguinitatem, inducti fuerūt testes ad matrimoniū dirimēdū propter consanguinitatē: q inceperunt cōputare consanguinitatē ab auunculo, & filio fratris: vel sororis: Quærit: vtrū tale testimoniū sufficiat ad dirimēdū matrimonium? Rñdet Pap. q cū matrimonium sit res fauorabilis, testes inducti ad probandū consanguinitatē, deberent incipere a stipite, id est: à parentibus vel fratribus, & sic per ordinē distinguere gradus, nominibus vel æquipollentibus indicijs designando psonas ab vtroque latere: q cū frequēter phibeāt testimoniū de auditu, & illud sit minus validum, non est in hoc articulo laxanda facultas, quia qua rōne inciperent à secundo gradu, eadē rōne inciperent ab vlterioribus. Not. q matrimonium res fauorabilis est. Item in computatione cōsanguinitatis incipiendum est à stipite, vel à duobus fratribus. Itē iudicia quædam æquipollēt proprijs nominibus. Item testimonium de auditu est minus validū.

a ¶ Multū fauoris.] sup. de condit. appos. c. vlt. inf. qui mat. accus. possunt.

b ¶ Vel germanis.] & ita non est necesse magis pla incipere a stipite, sed sufficit à fratribus. & c. licet, in princ. & 35. q. 6. c. 1. & ad perso sup. de testi. series, porro. ad fi. sic ergo patet, quod omnes gradus & personæ sunt designandæ. 35. q. 6. de parentela, sup. de testi. licet.

c ¶ Æquipollentib.] non refert an proprio nomine, vel per circumlocutionem expressam aliquid exprimatur, quod æquipolleat proprio nomini, sup. de testi. licet, & ff. si cer. peta. certum.

CAP. VII.

TVa † nos duxit fraternitas consulendos, vtrum illorum sufficit testimoniū ad matrimoniū dirimendum. qui consanguinitatis gradus ab auūculo & nepote, videlicet fratris filio, vel sororis inceperint computare? Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod cum coniugium multum fauoris [a] obtineat, testes, qui ad diuortium celebrādum producti consanguinitatis gradus cōputant, a stipite debent incipere, id est, à parentibus vel germanis, [b] & sic per ordinem distinguere gradus, nominibus proprijs, vel æquipollētibus [c] indicijs designando personas: præsertim cum sæpius testimonium perhibeant de auditu, quod quia minus est validum, non est in articulo huiusmodi nimiū laxanda facultas, cum qua ratione computationem inciperēt à secūdo, † eadē ab vlteriorib. inchoarent.

NOn debet.] diuiditur: nam primo excusāt correctionem iuris antiqui. Secundo ibi. Cum ergo, excusationem declarans, in duobus illud tollit. Tertio restringit, restrictionis causam reddens, ibi, Prohibitio. Quarto prohibitionem restrictam fortificans, constitutiones contrarias tollit, & causas reddit ibi, Cum ergo. Abb. Sicul.

CASVS. In Prima parte huius constitutionis præmittit concilium cām ipsius constitutionis, dicens, q non dēt reprehēsibile iudicari, si fm varietatē temporum, statuta qnq; varient humana, maxime cum vrgens necessitas vel euidens vtilitas hoc exposcit, & hoc probat exemplo Dñi, qui ex his, quæ in veteri testamento statuerat, nōnulla mutauit in nouo: Quia ergo prohibitiones de matrimonio contrahendo in secundo, & tertio gñe affinitatis, & de sobole suscepta ex secūdis nuptijs non copulāda consanguineis viri prioris, difficultatem frequēter inducūt, & aliqñ periculū pariūt aīarū. ū cessātē cā cesset eff. ctº, phibitionē illud hmōi pbationes reuocat, & statuit, vt sic ꝯhentes de cetero libere copulentur. In secūda parte dicit, q prohibitio copulæ cōiugalis de cetero non extendatur vltra quatuū gradum consanguinitatis, & affinitatis: qa in vlteriorib. non potest absque periculo hmōi prohibitio generaliter obseruari, ostendens hoc quasi naturali ratione, Quaternarius enim numerus bene cōpetit phibitioni corporal.s coniug.), de quo dicit Apostolus, q vir non habet potestatē sui corporis, sed mulier, & ecōuerso, qa quatuor humores sunt in corpore, q cōstant ex quatuor elementis, & in istis quattuor grad b. ita debet inhibitio, matrimonij ppetuo obseruari, non obstantibus antiqs prohibitionibus sup hoc promulgatis, vt si aliqs ꝯ hmōi prohibitionē præsumpserit copulari, nullo tractu tpis defendatur, cum diuturnitas tēporis peccatum non minuit, sed auget. Nota, q fm varietatē tēporū iura variantur. Item cessante phinitione cessat effectus. Item prohibitio matrimonij vltra quartum gradum non extenditur. Item nota ius antiquum innouari. Item diuturnitas temporis non excusat à peccato.

¶ Idem in concilio † generali.

¶ In secundo, & tertio affinitatis genere tollitur phibitio, quæ olim erat in matrimonio contrahendo. Similiter tollitur prohibitio de sobole suscepta ex secundis nuptijs, quæ olim non poterat contrahere cū cognatione prioris viri. Et prohibitio coniugij vltra quartum consanguinitatis, & affinitatis gradū non extēditur. h. d. iste textus, qui quotidie allegatur, & est singularis in materia sua.

CAP. VIII.

NOn † debet reprehēsibile iudicari, si secūdum varietatem temporū, [d] statuta quandoq; varientur humana, præsertim cum vrgēs necessitas, vel euidens vtilitas id exposcit, quoniā ipse Deus ex his, quæ in veteri testamento, statuerat, nōnulla mutauit [e] in nouo.

¶ Cum ergo prohibitiones de cōiugio in secūdo [f]

d ¶ Temporum.] 29. di. sciendum. 3. di. erit aūt. 22. q. 4. quis ignoret, & c. obijciuntur, & 23. q. 8. occidit, & sup. de transac. cap. vlt. & inf. de senten. excomm. super eo.

e ¶ Mutauit.] de pœnit. dist. 1. nouit. Deus. 22. q. 4. incommutabilis.

[Gl. seq. declarat, quid sit primum, fm, & tertium genus affinitatis, & quare sic dicatur. Secundo quærit, argum. pro. & contra, & soluit.

f ¶ In secundo, & tertio.] vt [1] melius intelligas hāc literam, videas quid sit primum genus affinitatis, quid fm, & tertium genus. Primum, fm, & tertium inuenire debes per hanc regulam: Persona addita personæ per carnis copulam mutat genus, & non gradum: [2] genus dico attinentiæ: verbi gratia, Ego, & frater meus sumus consanguinei in primo gradu cōsanguinitatis, frater meus duxit vxorem. illa est persona addita personæ per carnis copulam, illa mutat genus attinentiæ, id est, alio genere attinentiæ attinet mihi, quàm frater meus quia

† Ca. 2. e. tit. in 4. compi. Et quatenus agitur de testimonio de auditu. vide plene Crauet. trac. de antiquitate temporis par. 2. 1. circa finē. vers. viso, de fama nu. 304. cum multis. seq. adde omnino textū cū bi notatis r. licet ex qua dam sup. de testibus.

† Secunda lectura gitur in anti quis codicib. ret, vt relatio fiat ad perso sam non aūt ad gradum.

† Idē, c. Innocē. 3. in concilio gñali Latera. c. 50. & c. 3. eo. tit. in 4. compilat.

¶ Vide Dñicū Sot. l. b. 4. sen. di. 40. q. vnic. ar. 4. vbi late, & Durā. dū eadē dist. q. 1.

1 De materia huius glossæ vide late per Hostiēsē in sum. titu. de affin. §. quo sunt gña. & §. qua liter ip sa gen era.

2 Vñ versus Mutat nupta genus, sed gñata gradū Io. And.

& tertio affinitatis genere minime contrahẽdo, & de sobole suscepta ex secundis nuptijs, [a] cognationi viri non copulanda prioris, & difficultaté frequenter inducant, & aliquãdo periculum pariant animarũ: cum cessante prohibitione, cesset effectus: constitutiones super hoc editas, sacri approbatione cõcilij reuocãtes, [b] pręsenti constitutione decernim⁹, † vt sic cõtrahentes de cetero [c] libere copulentur. Prohibitio † quoq; copulæ coniugalis, quarũ consanguinitatis, & affinitatis gradum de cetero non excedat, qm̃ in vlteriorib. gradibus, iam non potest absq; graui dispẽdio hmõi prohibitio generaliter obseruari. Quaternarius verò numerus bene cõgruit prohibitioni coniugij corporalis: de quo dicit Apostolus, quod vir nõ habet potestatem sui corporis, sed mulier: neque mulier habet potestatem sui corporis, sed vir: quia quattuor sunt humores [d] in corpore, qui † constant ex quatuor elementis.

¶ Cum ergo iã vsque ad quartũ gradũ prohibitio cõiugalis copulæ sit restricta, eam ita volumus esse perpetuã, non obstãtibus constitutionib. super hoc dudum editis, vel ab alijs, vel à nobis, vt si quis contra prohibitionem hmõi pręsũpserit copulari, nulla [e] lõginquitate defendatur annorum, cũ diutur-

† decreuimus.

† De hoc vide late per B.Th. lib.4. sen.dist. 40. q.1.art.4.

† In cõcilio, & aliquot ve tustis exẽplaribus ita, quod constat ex quatuor elementis.

quia ille est mihi, consanguineus, & illa est mihi affinis: sed non mutat gradum: quia sicut frater est mihi consanguineus in primo gradu, sic, & illa mediante fratre meo, est mihi affinis in primo gradu primæ affinitatis. Ergo si vis habere primum genus affinitatis, adde per carnis copulã alicui de tua consanguinitate aliquã psonã, & illa persona est affinis oĩbus consanguineis viri sui, ĩ primo genere affinitatis, & hoc genus tm̃ hodie prohibitionẽ habet: vnde mortuo viro illius mulieris, puta fratre tuo, illa nõ potest habere aliquem de consanguinitate viri sui, ergo patet ꝙ oẽs consanguinei, & consanguineæ vxoris meæ, sũt mihi affines ĩ primo genere affinitatis. Si vis habere ſm genus affinitatis, adde personã per carnis copulã primo generi, hoc modo: Vxor fratris mei est mihi ĩ primo gñere affinitatis: mortuo fratre meo adde illi aliũ virum. & ille erit mihi affinis in secũdo gñe affinitatis: & ille ſm antiqua iura, mortua illa, non poterat accipere aliquam de consanguinitate prioris mariti vsq; ad quartũ gradum. Et de isto secundo genere habes 35.q.3. de propinquis, sed hodie nõ ꝓhibetur, vt hic dr̃. Si vis habere tertiũ genus, adde personã personæ per carnis copulam secũdo gñri, & sic hẽs tertium genus verbi gratia: Seius fuit maritus relictæ fratris tui. mortua illa relicta, maritus eius, qui est tibi in secundo genere, accipit aliã. Illa est tibi in tertio genere, & illa olim mortuo viro suo, nõ poterat copulari alicui de cõsanguinitate tua, cũ illa esset tibi, & consanguineis fratris tui in tertio gñre vsque ad ſm gradũ. De hoc gñe hẽs 35.q.3. porro. & primũ genus ꝯhitur tm̃ ex vna parte, ſm & tertium genus qñq; ex vna parte, vt in p̃dictis exẽplis, qñq; ex vtraq; parte & in vxorib. duorũ fratrum, quę sunt inter se in secũdo gñe ex vtraq; parte apposito altero fratre mortuo, si illa copulatur alteri, ille erit in tertio gñe vxori alterius fratris. Primũ genus dr̃, q̃a primo emanat de consanguinitate. vel q̃a vna persona mediãte ꝯhitur. Secundum dr̃, quia secũdo loco emanat post primũ, vel quia duab. personis mediantibus. Tertiũ, quia in tertio loco, vel quia tribus personis mediãtibus emanat: sic intellige quod hic dr̃. Sed nunquid publica honestas 1 est sublata? Vr̃ ꝙ non: q̃a de ea nihil dixit. Sed ꝯ vr̃ per c.35.q.3. porro, vbi ꝓhibetur ſm genus, & præter istud impedimẽtũ, est ibi publica honestas, vt in vxorib. duorũ fratrũ, siue consobrinorũ sed ſm genus remotũ est: ergo illa publica honestas põt dici ꝙ vbi publica honestas simul incidit in eũdem casum cum secundo vel tertio gñe, vt in vxorib. duorum fratrum siue cõsobrinorũ, vno sublato tollitur & aliud per hãc constitutionẽ: quoties enim vitium ex vna ẽt radice nascit̃, cõsequens est, vt una lege tollat̃. C. de nupt. in l.ult. in fi. & ff. de iureiur. duob. §. colonus, & ff. arborũ, fur. cæ. l. si colonus. arg. & alia publica honestas, ut soboles suscepta ex secundis nuptijs non copulanda cognationi viri prioris sublata est, vt statim dicit sequens littera, aliàs vero publica honestas adhuc est, sup. de spon. impub. duo pueri.

1 Vide quid de ea nouissime statuerit conc. Tridẽ. sess.24. de refor. matr. c. 3. adde citatos in ca. ad audientiã. s̃. de spõsalib.

a ¶ Secundis nuptijs.] hoc ita intellige frater meus hẽt vxorem: eo mortuo relicta eius cõtrahebat cum secundo, soboles nata de illis secũdis nuptijs ñ poterat olim copulari alicui de cõsanguinitate prioris mariti & hoc ꝑꝑ publicę honestatis 2 iustitiã, q̃ hodie sublata est in hoc casu, in alio casu adhuc durat, vt dixi in sponsa de futuro, quia in matrimonijs non quid liceat, sed q̃d honestũ est, considerat̃. ff. de ritu. nup. semper. & nõ frater ĩpedit sumere spõsam fratris ꝑꝑ publicam honestatẽ: quia scriptum est, spõsam fratris frater habere nõ põt, s̃. de spon. ad audientiam, & ar. ad hoc, ff. de adop. q̃ in adoptionem. Ioann. dixit, ꝙ publica honestas in omnib. est sublata, nisi in spõsa de futuro. ego intelligo esse tantũ sublatam in casibus omnibus, qui hic ponunt, & non in alijs.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

2 Circa hunc articulũ de impedimẽto iustitiæ publicæ honestatis tene quod decreuit cõc. Tri. paulo ante citatum.

b ¶ Reuocantes.] Gregorius tñ dicit, qui dissoluit hæc genera affinitatis, negat verbum Dei in æternum manere. 35.q.10. fraternitatis, vltra medium versus fi. qualiter ergo Innocentius dissoluit? hoc intellige sine causa, & ab alio quam à successore Gregorij.

[Gl. seq. quærit, soluit: solutioni opponit, & in solutione persistit.]

c ¶ De cetero,] sic ergo ur̃, quòd matrimonium illorũ qui ante constitutionẽ istã contraxerant in quinto, uel in sexto gradu, non confirmetur hic, quia cõstitutiones matrimonij nõ trahuntur ad pręterita matrimonia, 35. q.3. de incestis, & 31. dist. ante triennium. & generaliter constitutiones non trahuntur ad præterita, nisi hoc ibi dicatur. sup. de constitutio, c.ult. Sed pone, ꝙ post istã constitutionem publicatam simul steterunt scienter? Dico quod hoc ipso intelligunt̃ ratum habere matrimonium, ar. sup. de coniug. seruorum, proposuit, & sup. de despon. impub. litteras, & c. accessit, ff. de ritu nupt. si quis in senatorio, quia & si primus consensus nullus fuit, postea potest confirmari, in Auth. de nup. §. si uero ab initio, coll.4. Sed uidetur quod uerba necessaria sint, sup. de sponsalibus, tuæ, & 29.q.2. si quis ingenuus. & nouus cõsensus acquiritur. sup. de eo qui dux. in matri. c. ueniens, nisi expresse consentiat, antiquus consensus uidetur perdurare, qui nullus fuit, ff. de precea. sed si manente, ff. de arbit. si cum dies, in princ. & l. Labeo, §. penul. ff. de uerb. obl g. l.1. §. si quis simpliciter uersic. cum adijcit. Ioan. dicit quod pro matrimonio standum est, ex quo ex certa scientia post publicatam constitutionem simul steterunt: ipso enim facto matrimonium inducitur, saltem præsumptum. Ber.

d ¶ Quattuor sunt humores.] de quibus habes, sup. de celeb. Mis. in quadam, in fi.

e ¶ Nulla longinquitate.] Et ita nulla præscriptio currit con-

rit contra matrimonium, sicut olim currebat. Et sic contra uotum nulla currit præscriptio, 33. qõ.5. quòd Deo pari. & sup. de reg. sicut nobis, in fi.

[Glo. seq. dat unum simile.]

a ¶ Infelice.] sic s. de cõsue. c. ult. & c. quãto, & j. de fi. non satis, & c. seq.

† In cõcilio ita: non minuat peccatum, sed augeat.

VIr qui.] CASVS. Duo uolunt contrahere matrimoniũ: uir distat a stipite quarto gradu, mulier uero ex alio latere distat ab eodem stipite quinto gradu. Quæritur, an possint contrahere matrimoniũ? Respondet quod sic, secundum regulam illam qua dicitur: Quoto gradu remotior persona distat a stipite, & a quolibet descendentium per aliam lineam ab eodem stipite. Not. quod si unus coniugum distat à stipite quarto gradu, & alius quinto, licite possunt copulari. Item magis consideratur remotus gradus quam propinquus. Item regulæ arboris sunt authenticæ.

nitas temporum non† minuit peccatum, sed auget, tantoque sunt grauiora crimina quanto diutius infelicem [a] animam detinent alligatam.

¶ Gregorius nonus.

¶ Distans à stipite quarto gradu, vel citeriori, cum distãte quinto vel vlteriori contrahere potest: hoc dicit cum glossa.

CAP. IX.

VIr,† qui a stipite quarto [b] gradu, & mulier, quę ex alio latere distat quinto, secundũ regulam approbatam, [c] qua dicitur: Quoto gradu remotior [d] differt† a stipite, & a quolibet per aliam lineam descendentium ex eodem; licite possunt matrimonialiter copulari.

† Vide erratos in c. præcedenti.

† distat.

b ¶ Quarto.] idem esset si tertio uel secundo, secundum regulam frequentem: quia nihil attinet ei, qui est ex alia linea in quinto, licet magis appropinquet communi parenti.

c ¶ Approbatam.] not. quòd regula a magistris tradita, approbatur hic a iure, & sic pro iure seruabimus regulam istam, arg. sup. eo. quod dilectio.

ADDITIO. Et est simile quod de consuetudine dicitur, sup. de cogn spir. c. 1. §. fi. & sic sup. de deci. c. 1. §. fina. & ff. de dam. infe. si ædib. habet autem hoc locum, cum approbatio fit per Papam: alterius enim approbatio parũ prodesset, ut patet, in his quæ no. sup. eo. de infidelibus alias autem consuetudo approbata interpretatur, supra de consue. eum dilectus, §. 2. secundum Host. Io. Andr.

[Glo. seq. docet computare gradus.]

d ¶ Remotior.] si vis 1 scire in quo gradu aliquæ duæ personæ diuersarum linearum sibi attineant, recurre ad communem stipitem siue parentem, a quo descenderunt: descende æqualiter computando per ambas literas, quousque altera illarum primo occurrat: & si ambæ simul occurrant, erunt in eodem gradu primo, secundo, tertio, uel quarto: & istæ personæ quæ æqualiter descendunt, nõ dicuntur distare a gradu, sed potius sunt in gradu æquali descendente a communi stipite æqualiter: & si sunt inf. quartum gradum, non possunt matrimonialiter coniungi: Sed si una primo occurrit quam altera descende per lineam alterius vsque ad illam: & semper post illum gradum, in quo occurrit prima persona, additur gradus pro numero psonarũ; & sic habebis quoto gradu vna distat ab altera: & istę personæ nõ dicuntur esse in gradu, sed distant gradu, sicut istæ personæ, de quibus hic dicitur, cum una distet quarto gradu, & alia quinto a communi parente, quod planum est videre: & quoto gradu remotior persona distat a communi parente, toto distat a quolibet alio descendente per lineam: uerbi gratia. Communis parens istorum fuit Petrus, eius filij fuerunt Martinus & Berta, qui sunt in primo gradu, de Martino descendit Ioannes: de Berta ex alia parte natus fuit Robertus, qui Ioannes & Robertus sunt in secundo gradu æqualiter descendentes a Petro; de Ioanne natus est Stephanus: de Roberto est Albertus natus, qui sunt in tertio gradu, & æqualiter descendunt à Petro tertio gradu: scilicet de Stephano natus est uir iste, de quo hic quæritur: de Alberto natus est Titius, qui est in quarto gradu cum uiro isto, æqualiter distantes à Petro: Primo loco occurrit tibi uir iste, qui quarto gradu distat a Petro, & sic est ultima persona in consanguinitate Petri ex vna linea, & Titius ex alia linea: de Titio nata est hæc mulier, de qua hic quæritur: & distat quinto gradu à Petro & sic exiuit iam consanguinitatem Petri. ergo eodem gradu distat à quolibet alio descendente per aliam lineam, & sic distat quinto gradu à Martino, Ioanne, Stephano, & ab isto viro, videlicet filio Stephani: Ideoque recte potest illum habere in virum; & quemlibet descendentem à Petro per aliam lineam posset accipere, cum omnes illę personæ huic sint in quinto gradu. Hoc in Arbore melius videtur.

1 De materia huius gl. uide plenissime per Hos. in sum. tit. de consang. §. qualiter cõputet, & §. seq.

LOCVS ARBORIS.

DE

DE FRIGIDIS, ET MALEFICIATIS, & impotentia coeundi.

¶Viso de pluribus impedimentis matrimonij, quia frigiditas & maleficiũ, & generaliter impotentia coeundi sunt impedimẽta matrimonij, ideo post rubricas præcedentes subijcitur ista. Abb.

De hac materia tractatur 33. q. 1. & q. 2. per totum.

† De materia huius tit. vide Magistrum sen. li. 4. dis. 34. vbi Doct. & præ alijs B. Thomã ibidẽ, q. 1. per totã q.

TITVLVS XV.

De frigidis, † & maleficiatis, & impotentia coeundi.

¶Ex Brocardico. lib. 18. †

¶Si marito prouocante ad diuortium, & se impotentem asserente, mulier hoc idem fatetur, seruata solemnitate canonica matrimoniũ indistincte dirimitur: sed si decipiatur ecclesia, primum matrimonium reparatur: si verò muliere agente, vir asserat se potentem: nisi per aspectum corporis, uel alio indubitato modo conuincatur, mulier non auditur: sed si vir hoc idem confitetur, vel conuincitur, matrimonium separatur, & mulieri contrahendi licentia datur. h. d. secundum Hostiensem.

Accepisti. Diuiditur, quia habet tria dicta. Secundum ibi, Illa autem. Tertium ibi, Si autem. Abbas.

† Alias 20. & 24. & 10. sed restitue ita: ex Burchardo li. 19. decre. ca. 5. tit. de dissidio cõiugij, vers. accepisti. & c. 1. eod. tit. in 1. compil.

CASVS. Aliquis accepit aliquem in vxorẽ, & cum ea mansit per mensem, uel per tres, uel etiam per annum: postmodum dicit vir, quod est frigidæ naturæ, ita quod cum illa uel alia rem habere nõ potest: dr̃ hic, quod si illa idem affirmat, quod ille dicit, & põt hoc probari per uerũ & rectum iudicium, dẽt separari: ita quod si postmodum aliam acceperit, reus erit piurij, & acta penitẽtia priora cõnubia restaurabuntur. Si uero illa prior post annũ & dimidiũ ad epm̃ proclamauerit dicens, quod ea non cognouit, ille autem contrarium affirmat, ei credendũ est, cum sit caput mulieris: quia si proclamare uoluit, cur tantum tacuit? cito .n. potuit scire, si eã cognoscere potuit: Si uero ab initio post mensem uel duos ad episcopum proclamauerit dicens, uolo mater esse, sed uir, quem ego accepi, frigidæ naturæ est: si hoc probari potest per rectũ iudicium, separẽtur, & mulier alteri si voluerit nubat in Domino. Not. quòd nõ creditur viro vel mulieri confitenti contra matrimonium, sed exigitur probatio. Item uir caput est mulieris. Item ex taciturnitate præsumitur contra aliquem. Item impotentia coeundi impedit matrimonium, & dirimit.

† Vide Durãdum lib. 4. sent. dist. 34. qõ. 2. & plenius ibidem Sotum qõ. 1. art. 2.

CAP. I.

Accepisti † mulierem, & per aliquod tempus habuisti per mẽsem, aut per tres, aut per annum, & nunc primum dixisti te esse frigidæ naturæ, ita ut nõ potuisses coire cum illa, nec cũ aliqua alia, si illa, quæ vxor tua esse debuit, eadẽ affirmat, quæ tu dicis, & probari potest per verum iudicium,[a] ita esse vt dicitis, separari potestis, ea tñ ratione, vt si tu post aliam acceperis, reus periurij dijudiceris,[b] † & iterũ post peractam pænitentiam, priora connubia reparare[c] debebis.

¶Illa autem si prior post † annum, aut dimidium, ad epm̃, aut eius missum[d] proclamãuerit, dicens, ꝙ non cognouisses eam, tu autem contrarium affirmas,[e] tibi credendum est, eo quod caput[f] es mulieris, quia si proclamare voluit, † cur tamdiu tacuit?[g] cito enim & in paruo tẽpore scire potuit, si secum coire potuisses. Si autem statim in ipsa nouitate, post mensem, aut duos, ad epm̃, aut eius missum proclamauerit, dicens; volo esse mater, volo filios procreare, & ideo maritũ accepi, sed vir, quem accepi, frigidæ naturæ est, & non potest illa facere, pro pter quæ illũ accepi, si ꝓbari[h] potest per rectũ iudiciũ, separari potestis. & illa si vult, nubat in Dño.

a ¶ Iudicium.] scilicet quòd uterque iuret cum septima manu propinquorum 33. q. 1. c. 2.

[Glossa sequens not. conuinci mendacium, alleg. tria iura.]

b ¶ Dijudiceris.] nota contrarij operis euidentia mendacium conuinci, sup. de p̃sum. literas, argu. sup. de maio. & obed. legebatur, & 22. quæst. 5. cauete.

[Gl. seq. no. quòd sententia, & c. ponit distinctionem circa fraudem mulieris, quam non approbat, in fi. signat contrarium, & soluit, & arguit.]

c ¶Reparare.] Nota quod sententia contra matrimonium lata, nõ transit in rem iudicatã, cum appareat ex post facto ecclesiã fuisse deceptam. sic supra de re iud. lator. & c. consanguinei, & inf. eo. fraternitatis, quare priora etiam matrimonia restaurantur, et muliere contradicente, si fraudis fuerit cõscia. ff. de adult. si uxor. §. iudex. & §. ult. ut dixit Ala. Si uero conscia fraudis nõ fuerit, poterit repellere eum, si uoluerit, prætextu adulterij. arg. 32. q. 1. de benedicte, & q. 6. nihil, sed non credo quod hoc obstet, quin matrimonia priora debeant restaurari, inf. eo. laudabilem, & c. fraternitatis. Item arg. contra. 33. q. 1. si per sortiarias, sed ibi separantur propter maleficium, non pro pter frigiditatem.

† iudiceris.

† In aliquot manuscriptis ita: post annum & dimidium quã lectionem vi detur plane agnoscere gl. hic in verbo: tacuit.

d ¶ Missum.] simile s̃. de reg. capitulo secũdo, & expone missum, id est, vicarium, qui fungitur vice episcopi, supra de insti. cap. 3.

† Voluerit Burcharddus ita: quia si se proclamare uoluerat.

e ¶ Affirmas.] quod eam cognouisti.

f ¶ Caput.] supra de despon. impub. continebatur, 33. qõ. 1. si quis acceperit, & hoc intellige, nisi ipsa velit se probare viginẽ per aspectum corporis, sup. de prob. proposuisti, & c. causam matrimonij.

g ¶ Tacuit.] ergo vr̃, quòd post annum & dimidium reclamare non poterit, Sed contra videtur, C. de repu. in causis, vbi dicitur, quòd vsque ad duos annos poterit reclamare, immo usque ad triennium, in Auth. de nup. §. per occasionem, colla. 4. & inf. eo. laudabilem. Quod dicitur in istis duabus ultimis concor. tenendum est, & non tenet quod hic dicitur de anno & dimidio. Et est argu. ad præscriptionem, si quis taceat usq; ad completam præscriptionem, quia gesta taciturnitate firmauit, C. de his qui à non dom. in l. ult.

h ¶ Probari.] hoc iõ dicit, quia non est standum eorum confessioni contra matrimonium: & si uterq; confiteatur, non uidetur credendum, ne in fraudem hoc diceretur. sup. de eo. qui cohno. consang. vxo. suæ, super eo. nisi quod

quod asserunt, probauerint cum septima manu propinquorum. 33. q. 1. ca. 2. sed pro matrimonio bene creditur eis sup. de clandesti. desponsatio. c. 2. & quod dr̃ non creditur eis contra matrimonium, verum est quãtũ ad hoc, vt contrahendi facultatẽ acquirãt: sed si vellẽt in cõtinẽtia manere, credit̃ eis. 32. qu. 5. qđ Deo pari.

quæstione prima dixit, & qu. 5. si vxorem. & supr. de coniug. leproso. c. 1. & 2.

d ¶ A natura.] quia erat arcta, vt dixi.

[Glo. seq. signat contrarium.]

e ¶ Medicorum.] inf. eodem, fraternitatis, & ita nõ fuit matrimonium, & intellige quod dicit: nõ poterit adiuuari ope medicorum, sine periculo corporali. alias non deberent separari, immodicam uiolentiam debet sustinere, ut arg. infr. eodem, fraternitatis, & si talis fuit, non habuit propositum reddendi matrimonij debitum exacta, vel exigẽdi, & sic nullũ fuit matrimonium. trigesima secunda quęstione secunda, solet. & c. aliquando, & supr. de condi. appos. c. vlt. & secũdum leges esset in causa redh. bitionis. ff. de ędil. edic. quæritur, §. mulierẽ, argum. contra. infr. c. proxim.

¶ Alexander tertius Ambianen. † episcopo.

¶ Impotens ad copulam, est impotens ad contrahendum matrimonium siue sit impedimentum ætatis, siue naturæ.

QVod sedem.] CASVS. Dr̃ hic, ꝙ sicut puer non est aptus matrimonio, ita nec vir, qui coire non potest. Nota quòd impotentia coeundi impedit matrimonium.

a ¶ Non est aptus.] sup. de spõsa. impub. a nòb. s. arg. eo. ti. puberes, vbi de hoc.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Impotentes.] hac ratione vr̃, quod senes, qui à naturali calore defecerunt, contrahere non possunt; sed cõtrarium est uerum, C. de nupt. sancimus, 27. q. 1. nuptiarum, quia in senibus dicitur esse legis obsequium, & humanitatis solatium, vt ibi & 31. qu. 1. aperiant, &c. quod si dormierit, sed hic non loquitur de tali impotentia, sed de eo, qui sectus est: & qui perpetuo impotens est: sed senes aliqñ aliquo beneficio mouentur.

CAP. II.

QVod † sedem, & infr. ¶ Sicut puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus a coniugio, sic qui impotentes [b] sunt, minime apti ad contrahenda matrimonia reputãtur.

¶ Idem.

¶ Naturale impedimentum ad coitum, irreparabile arte medicorum, matrimonium impedit.

CAP. III.

EX † litteris tuis accepimus, quòd quidam sexdecim annorum quandam annorũ tredecim duxit vxorem, qui cum debitum reddere non posset, mulier tam grauem infirmitatem cõtraxit, [c] vt omnino vtro sit facta inutilis, & instrumentum eius impeditum, ita quod vir ei commisceri non potest. Respondemus igitur, quod si vitium illud mulier à natura [d] contraxit, nec ope medicorum, [e] poterit adiuuari, viro aliam accipiendi liberam tribuas facultatẽ.

EX litteris.] Communis diuisio, cõsultatio & responsio, Secunda ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cum quadam, qui cũ debitum reddere non posset, licet vterque legitime fuisset ętatis; mulier tam grauem contraxit infirmitatem, vt omnino inutilis sit facta viro, ita quod nullo modo eam cognoscere potest. Quæritur, an debeant separari? Respondet Papa, si vitium illud a natura cõtraxit mulier, nec ope medicorum poterit ei subueniri, vir poterit aliam ducere in vxorem. Nota quod cum inhabili ad coitum, nullum est matrimonium.

[Glo. seq. soluit obiec. cano. dixit.]

c ¶ Contraxit.] id est, contraxisse apparuit, vel in veritate contraxit, ex eo quod contra naturam vim ei forsan intulit, quia arcta fuit, vnde nullo modo sibi potuit cõmisceri, vnde magis inhabilis reddita fuit, & sic non fuit matrimonium. infr. eod. fraternitatis, si enim non loqueretur de impedimento pręcedente matrimonium, stare non posset, quod dicitur in fi. trigesima secunda

¶ Lucius tertius.

¶ Contrahens sciẽter cum impotenti ad copulam, ab ea non separatur.

CAP. IV.

COnsultationi † tuæ, qua nos consuluisti, vtrum feminæ clausæ, impotentes commisceri maribus, matrimonium possint contrahere, & si contraxerint, an debeat † rescindi? taliter respondemus, quod licet incredibile [f] videatur, quod aliquis cum talibus contrahat matrimonium; Romana tamen Ecclesia consueuit in consimilibus iudicare, [g] vt quas tanquam vxores habere non possunt, habeant vt sorores.

¶ Cęlestinus tertius.

¶ Si de impotentia coeundi constet, statim matrimonium separatur: aliàs cohabitabũt coniuges per triẽnium: & si cum septima manu propinquorũ iurant, quod dederunt operam carnali copula, & non potuerunt coniungi, statim separantur. Ita communiter summatur.

COnsultationi.] Diuiditur: quia primo ponitur consultatio. Secundo responsio. ibi, Taliter. Abbas. Siculus.

CASVS. Aliquæ mulieres ita sunt clausæ & impotentes, quod uiris carnaliter commisceri non possunt, quæritur, an possint matrimonium cõtrahere? Respondet Papa, licet non uideatur credibile, quod aliquis cum talibus contrahat matrimonium; tamen Romana ecclesia consueuit in talibus iudicare, ut si non possunt eas habere ut uxores, habeant eas ut sorores. Nota quod cum arcta matrimonium cõtrahi non potest. Itẽ de similibus simile iudicium est habendum.

f ¶ Incredibile.] quia conditionem corporis sui sciens, non contraheret, de leui; Ala.

[Glo. seq. recit. per quæstio. an sit consilium uel præceptum.]

g ¶ Iudicare.] ergo & nos sic iudicare debemus. supr. de re iudi. in causis, C. de legi. & consti. prin. l. ult. quod uerum est, ubi ipsa sic præcipit iudicandum; argu. 11. qu. 3. nolite. alias non permittitur aliter fieri. 21. distin. quis nesciat, sed hic non præcipit eius consuetudinem esse seruandam, sed potius consilium est. 2 tamen intellige quod hic dicitur secundum illam decr. i infr. eod. fraternitatis, ut dixi, sup. c. proxi.

Laudabi-

Ambien.

Ca. 3. eod. in 1. cõpi. post cõci. sub Ale. ... 50. c. 28. pro intel... textus glossæ ... citatos in præced. c. vide Syluest. in ... verbo, matrimoniũ. 16.

Ca. 1. eod. in 2. cõpi. materia de plene ...

De spadone an cõtrahere possit, ... 32. q. 7. hi qui ... Io. ... & alios ... uide omnino notata ... Aldobrã ... Syluest. in ... uerbo matrimoniũ q. 16. uer. ... ad castra...

† Ca. 2. eod. ti. in 2. cõpi. Vide citatos in pręced. ca.

† debeant.

2 Sed Laur. exponit iudicare, i. tenere: Ioan. Andr.

Laudabilem. Diuiditur in duas partes. Prima loquentur quando vnus coniugum dicit matrimonium cōsummatum, & alter diffitetur. Secunda ibi, Si autem, quando vterque fatetur matrimonium non esse consummatum. Et prima pars subdiuiditur. Nam prima loquitur quando simul esse non consentiunt. Secunda quando consentiunt ibi. Quod si. Abb.

CASVS. Quidam contraxit matrimonium cum quadam: tandem dicitur esse frigidæ naturæ, quæritur, hic quantum tempus dandum sit eis, ad sciendum experientiā copulæ coniugalis: Papa respondet, quòd ab eo tempore, quo celebratur coniugium, & incipiunt simul cohabitare, simul cohabitēt per triennium dando operam carnali copulæ, si ante triennium non possit probari frigiditas: quo elapso si simul cohabitare noluerint, & mulier per iustum iudicium probare potuerit, quòd cum ea dormire non possit, accipiat alium, & si ille aliam acceperit, separentur. Si vero consentiant simul esse, habeat eam vt vxorem. Si autem confiteantur, quòd nunquam adinuicem se cognouerint, cum septima manu propinquorum, vel vicinorum bonæ famæ, si propinqui deficiāt, iureiurādo dicat vterque, quòd nunquam una caro effecti sunt: & tunc mulier potest alium accipere: & si ille aliam acceperit, de periurio notantur, & acta pęnitentia cogantur ad priora connubia redire. Not. quod triennium dandum est ad probandum frigiditatem, & ita non tenet quod dicitur de anno uel dimidio. sup. eod. cap. 1. & idem tempus datur in maleficiato.

† Ca. 3. eod. ti. in 2. cōpi. Et præter citatos in præced. cap. uide Hos. in sum. tit. de frigi. & malefici. §. qualiter, & quando.

† Gregorij ad Ioan. Rauennatem, epm, ut referunt Burch. li. 9. decr. ca. 40. Iuo pa. 8. c. 178. & Panormi. li. 6. tit. de impotentia coeundi. ca. 4. siue ca. 115.

CAP. V.

Laudabilem: & infra. ¶ Requisisti quantum tempus indulgendū sit naturaliter frigidis, ad experientiam copulę nuptialis: & infr. ¶ Nos vero in præsenti consultatione sentimus, vt à tempore celebrati [a] coniugij, si frigiditas [b] prius probari [c] non possit, cohabitent per trienniū: quo elapso, si nec tunc cohabitare voluerint, & iuxta decretum Gregorij, [d] † mulier per iustum [e] iudicium de viro probare potuerit, quod cum ea coire non possit, accipiat alium. si autem ille aliam acceperit separentur. [f] Quod si ambo [g] consentiant simul esse, vir eam, & si non vt vxorem, saltem habeat vt sororem. ¶ Si autem, quod nunquam se inuicem cognouerint, ambo fatentur, cum septima [h] manu propinquorum vel vicinorum bonæ famæ (si propinqui defuerint) tactis sacrosanctis Euangelijs vterque [i] iureiurando dicat, quod nunquam per carnis copulam vna caro effecti fuissent, & tunc videtur, quod mulier valeat ad secundas nuptias conuolare. Verum si ille aliam duxerit, tunc hi, [k] qui iurauerant, rei periurij teneantur, & peracta pęnitentia cogātur ad connubia priora redire. [l]

¶ Innocent. tertius Altissiodoren. episcopo.

¶ Propter arctationem mulieris, si apparet, quòd præter diuinum miraculū absque periculo corporali habilis reddi non potest, separatur matrimonium, redintegratur tamen, si postea appareat ecclesiā fuisse deceptam.

CAP. VI.

Fraternitatis † tuæ litteras recepimus conti-

a ¶ Celebrari.] & à tempore cohabitationis, nec sufficit cohabitare, nisi dent operam carnali operi. 33. qu. 1. requisisti.

[Glossa sequens recit. per quæst. quid de maleficiato.]

b ¶ Frigiditas.] quod hic dicitur de frigido, idem intelligo & de maleficiato, 1 ut usque ad triennium expectet, maxime quia magis sperandum est, quod impedimentum remoueri possit, quod non processit à naturalibus, Laurentius.

1 De hoc ar. præter Doc. hic, uid. Spe. tit. de teste, §. nunc tractandum.

c ¶ Prius probari.] argumentum quòd si prius probari possit impedimētum, non expectabunt per triennium. infr. eod. c. proxi. si uero manifeste non constet: tunc cohabitent simul per triennium continuum; in quo debent dare operam carnali operi, ut hic, & argu. inf. eod. cap. ult. in auth. de nupt. §. per occasionem. colla. 4.

d ¶ Gregorij.] 33. q. 1. quod autem.

e ¶ Iustum iudicium.] id est, per testes, uel aspectum corporis, argum. supra de prob. proposuisti, & infr. eodem cap. ultimo.

f ¶ Separentur.] propter naturalem frigiditatem: secus si propter maleficium. 33. q. 1. si per sortiarias.

[Glo. seq. recitatur per q. an uir frigidus, &c.]

g ¶ Quod si ambo.] vel solummodo mulier, ille enim, qui scienter contraxit, nō uidentur quòd possit contradicere. ar. supr. de eo q. dux. in mat. c. 1. ff. de lege cō. l. 2. uel dicas, & uerius, quod necesse est, ut ambo consentiant, sufficit, quòd ita scriptum est, & si per quam durū est. ff. qui & à quibus manu. li. l. prospexit. & 6. qu. 3. scriptum est, quia cum nullum sit matrimonium, non tenetur alter alteri.

h ¶ Septima manu.] sic infr. eod. ca. vlt. & 33. q. 1. requisisti.

i ¶ Vterque iureiurando.] utetque uir & mulier iurare debent, quòd fide bona dederunt operam copulæ carnali per triē niū, nec una caro effici potuerunt, propinqui iurabūt, quod credunt eos uerum iurasse, argum. inf. de purg. cano. c. quoties.

k ¶ Hi qui.] scilicet uir & uxor. & non alij compurgatores, si bona fide iurauerūt.

l ¶ Redire.] eū propter frigiditatem separātur: secus si propter maleficium. 33. q. 1. si per sortiarias.

†Ca. un. eo. ti. de impotentia coeundi in 3. cōpi. Vide B. Tho. lib. 4. sen. di. 34. q. 1. ar. 2. & citatos in præced. cap. adde omnino Host. in sum. ti. de frig. & mal. & §. qualiter & quando.

Fraternitatis tuæ litteras recepimus.] Primo ponitur qō. Secundo distinguens solutio, ibi. Quāuis. Tertio infert ad alias duas quæstiones, ibi, per hæc. Abbas. Siculus.

CASVS. Quædam mulier contraxit matrimonium cum quodam uiro, & cum eo per plures annos permansit, nec potuit ab eo carnaliter cognosci: Archipresbyter Altissiodorēsis istud negotium significauit episcopo suo: eps uolens super hoc ueritatem inquirere, quasdam matronas ad præsentiam suam uocauit, districte illis iniungens sub periculo animarum, ut illam visitarent, utrum esset idonea ad officium coniugale: quæ tandem ea inspecta dixerunt, quod nunquam poterat esse mater: & ideo inter eos diuortium promulgauit, mulierem inducens, ut religionem intraret, perpetuam continentiam seruatura: Viro autem dedit licentiam contrahendi, qui cum aliā contraxit: Postmodum illa mulier fuit ab alio carnaliter cognita, abiecta continentia, quā promisit, & cuidā G. nomine nupsit: negotium istud Altissiodoren. episcopus significauit domino Papæ, quærens, quid super hoc esset agendū? Rescribit Papa eidem, dicens, quod semiplene ei expressit quomodo mulier promiserit se continentiā seruaturam, vtrum simplici uerbo, an per uotum solemne, & utrum transierit ad religionem sicut promisit: nec dixit etiam qualiter cognita fuerit, utrum artificio medici,

dici, aut concubitu viri, aut alio modo: Vnde Papa considerans, quod impedimentum illius non erat perpetuum, quod remotum fuit sine periculo corporali præter diuinum miraculum, inuenit diuortij sententiam latam fuisse per errorem, licet probabilem, quia ex post facto apparet, quod mulier illa cognoscibilis erat viro, ex quo eius simili commiscetur, & ideo pronũciauit inter ipsam & ipsum matrimonium extitisse: Vnde inter ipsam & G. præfatum pronunciauit matrimonium non fuisse: & eos præcepit ab inuicem separari. Si vero mulier illa transiuit ad religionem, primus vir, qui non cognouit eãdem, remaneat cum illa cum qua ecclesiæ auctoritate cõtraxit: Si vero non transiuit ad religionem, dimittat illam, & redeat ad illam, cum qua primo contraxit, nisi ipsa votum solemne fecerit, quia secundum hoc intelligitur fornicata fuisse cum prædicto G. vel etiã si non fecit votum solemne, fornicatio modo alij se immiscuit: & sic prætextu fornicationis prim⁹ vir eam repellat: Si vero simplici voto promisit seruare continentiam, & postea in facie ecclesiæ prædicto G. nupsit, quamdiu articulus iste dubitabilis erat, præsumi non debet, quod fuerit fornicata, sed amodo non debet remanere cum illo, per ea quæ dicta sunt supta in uersiculo illo, absque periculo corporali. Alia quæstio soluitur, quæ talis est, aliqua est ita arcta, quod non potost commisceri carnaliter, nisi per incisionem, uel alio modo uiolentia inferatur. ut uxoris periculum timeatur: Quæritur de tali, utrum sit apta ad matrimonium contrahendum? Et dicendum est quod non. Similirer ex his, quæ dicta sunt supra, soluitur alia quæstio, quæ talis est, Aliqua nupsit alicui, & ita arcta est illi, quod non potest ab eo cognosci, si ab eo per iudicium ecclesiæ fuerit separata, & nubat alteri, cui arcta non sit, & per freqnentem usum secundi reddatur apta primo, quæritur, utrum debeat redire ad primum. Et dicas quod non, secundum distinctionem superius factam, ubi dicit, absque corporali periculo: De talibus tamen non est facile iudicandum, cum finale iudicium pendeat ex futuro. Nota quod cum in sententia contra matrimonium lata errat ecclesia, quandocumque de errore constiterit, retractatur sententia. Item uotum solemne ante carnalem copulam soluit matrimonium. Item mulier non tenetur subire periculum corporis, ut reddatur apta viro. Item ex futuro euentu, pendet, utrum matrimonium fuerit quandoque inter aliquos.

nentes quod O. mulier, cuidam viro matrimonialiter nupsit; cum quo per multos annos morata, non potuit carnaliter ab ipso cognosci. Licet autem per archipresbyterum tuum super hoc fuisses edoctus, tu tamen volens habere certitudinem pleniorẽ, quasdam matronas [a] suæ parochię prouidas & honestas, ad tuam præsentiam euocasti, districte [b] illis iniungens, sub periculo animarum, vt mulierem ipsam prudenter inspicerent, & perquirerent diligenter, vtrum idonea esset ad viriles amplexus; quæ tandem in fide sua tibi asseruere constanter, quod eadem nunquam poterat [c] esse mater, aut coniux, tamquam, cui naturale deerat [d] instrumentum; vnde inter ipsam & virum diuortium celebrasti, mulierem inducens, vt ad religionem aliquam se transferret, perpetuam continentiã seruatura; & viro licentiam tribuisti, vt vxorem duceret, quia pater fieri cupiebat. Contigit autem postea, quod mulier inuenit [e] qui seras huiusmodi reserauit, & abijciens cõtinentiam, quam promisit. G. latori præsentium supernupsit. Quamuis igitur semiplene nobis expresseris, quomodo dicta mulier se promiserit continentiam seruaturam, vtrum videlicet simplici verbo, an voto solemni; vtrumve ad religionem trãsierit, vt promisit, an contra promissionem suam †, in domo remanserit; & qualiter seras illas fecerit reserari, vtrum videlicet artificio medici, an concubitu viri seu alio quolibet modo; Nos tamen perspicaciter attendẽtes, quod impedimentum illud non erat perpetuum, quod præter diuinum miraculum, [f] per opus hu-

[Finis sequentis glossæ teci. per quæstionem.]

a ¶ Matronas.] talibus credendum est, si honestæ sint & peritæ in arte illa, ff. de uent. inspi. l. 1. in princip. & supra de probat. proposuisti. & capitu. causam, & infra capit. proximo. oculus enim obstetricum in talibus sæpe fallitur, 27. quæst. 1. nec aliqua. & in hoc casu non requiritur iuramentum propinquorum, sicut in frigiditate, vt supr. cap. proxim.

[Glos. seq. recitetur per quæstionem.]

b ¶ Districte.] per iuramentum 1 hoc iuramentum non est remittendum istis testibus, ne aliquid in fraudem matrimonij dicerent, supr. de eo qui cognouit cõ. vxo. suæ. super eo. & infr. ca. proximo.

[Gloss. sequ. obijcit, & soluit & remittit.]

c ¶ Poterat esse.] sed qualiter hoc potuit probari, cum sit negatiua? si potuit probari: dicendo, quod hæc mulier caret mẽbro apto ad copulam carnalem. Qualiter negatiua 2 probatur, supra de elect. bonæ. dictum est. Bernardus.

d ¶ Deerat.] nota. quod non dicitur, esse, quod inutile est, supra de transla. inter corporalia, & ff. quod cuiusque uniuer. l. 1. §. & quidam nec dicitur habere actionem, qui habet inutilem. ff. de dolo, nam is, & supr. de restitu. spol. olim nobis argu. sup. de solu. cap. pen.

e ¶ Inuenit.] non dicit quod per medicum uel alium.

Glo. seq. argum. pro opin. dicentium cap. si per sortiarias, non tenere, cui dupliciter respondet, subdens de maleficio.]

f ¶ Diuinum miraculum.] argumen. quod nullum maleficium 3 est perpetuum, cum possit remoueri præter diuinum miraculum, saltem per illum qui ipsum induxit. quia quicquid ligatur, dissolubile est in Authen. de nupt. §. nuptias, collat. 4. & secundum hoc non tenet illud capitul si per sortiarias. 33. quæstio. 1. ut quidam dicunt. Potest dici, quod aliud est cum allegatur impotentia ex parte mulieris, ut hic, aliud ubi ex parte uiri allegatur maleficium, ut in capitu. si per sortiarias. & infra capitul. proxim. & hic allegata fuit falsa causa, ut postea apparuit: unde postea debet restitui uiro. argumen. supra de re iud. c. lator. & capitu. consanguinei. ad hanc causam refertur hæc ratio: attendentes quod impedimẽtum, &c. Vel potest dici, quod maleficium est perpetuũ, ex quo enim mulier cohabitauit uiro per triennium, & dederunt operam copulæ carnali, nec potuerunt commisceri, præsumitur perpetuum, & possunt separari, & alteri nubere, ut in capit. si per sortiarias, quia potest aliquis maleficiatus esse cũ una, & nõ cum alia. & hoc intelligo

1 Hæ vero matronæ nõ debẽt de veritate iurare sed solum de credulitate, dicentes se credere mulierẽ esse aptam, vel non. ita Hostiensis, quẽ sequitur hic Ioan. And.

2 Tractatus extat Francisci Herculani, quo plene dissertitur de modis probandę negatiuę, eum uideto.

† Dictio, suã deest in antiquis exemplaribus.

3 De materia huius gl. & an maleficium sit impedimẽtum dirimens impediensve matrimoniũ vide B. Tho. li. 4. sent. di. 34 q. 1. ar. 3. & ibidẽ late per Sotũ & Doct. adde Syluestrũ in summa uerbo matrimonium. 8. qu. 16. & per alios summistas.

telligo de maleficio quod præcessit matrimonium: nam post matrimonium contractum si superueniat impedimentum, non debent separari. trigesimasecunda quæstione septima, hi qui sani. & quæstio. 5. si vxorem. si vero post separationem eam cognosceret, matrimonium debet redintegrari, vt hic patet: quia impedimentum non erat perpetuum.

manum, absque corporali [a] periculo potuit remoueri, sententiam diuortij per errorem, [b] licet probabilem, nouimus esse prolatam, cum pateat ex postfacto, quod ipsa cognoscibilis erat illi, [c] cuius simili [d] commiscetur; & ideo inter ipsam & primum virum, dicimus matrimoniũ extitisse, quare inter eam & præfatum G. matrimonium non esse censemus, eosque præcipimus ab inuicem separari. Et si prædicta mulier ad religionem transiuit [sicut † asserit promisisse] primus vir, qui non cognouit eamdem; cum ea remaneat, [e] cum qua postmodum ecclesiæ auctoritate contraxit; alioquin [f] ea dimissa, debet ad illam redire, cum qua primo contraxit, nisi se voto [g] mulier illa constrinxerit ad continentiam obseruandam, vt intelligatur per hoc cum præfato G. fornicata fuisse, vel nisi se fornicario [h] modo alii viro miscuerit, vt primus vir prætextu fornicationis, eius velit consortium, declinare. nam si tantum simplici verbo promisit se continentiam seruaturam, & postea in conspectu ecclesiæ nupsit memorato G. quamdiu articulus iste dubitabilis erat, præsumi [i] non debet, quod fornicaretur cum illo, sed amodo [k] non debet cum illo aliquatenus remanere. ¶ Per hæc † autem quęstionem illam noueris est solutam, [l] qua quæritur, vtrum ea, quæ adeo arcta est, vt nulli possit carnaliter commisceri, nisi per incisionem, aut † alio sibi modo violentia inferatur non solummodo leuis, sed forte tam grauis, vt ex ea mortis periculum timeatus, ad matrimonium contrahendum debeat idonea [m] prohiberi. ¶ Similiter [n] illa, quæ viro cui nupserat, adeo arcta est, vt numquam ab eo valeat deflorari: si ab eo sit per iudicium ecclesiæ separata, & nubat alteri, cui arcta non sit,

a ¶ Corporali periculo.] vbi vero graue periculũ timeretur, non est matrimoniũ: sed vbi leui periculo potest remoueri, debet illud pati. infr. eo. c. §. per hoc a contrario sensu.

b ¶ Per errorem.] propter quem excusatur iudex. infr. de senten. excommun. sacro. & intellige, quod error iste interuenit in aspectu corporis, in quo matronæ deceptæ fuerunt: quia manus & oculus obstetricum sæpe fallitur. supr. de probat causam matrimonij, & 27. quæst. 1. nec aliqua. & sic patet, quod sentẽtia per errorem lata, a qua non est appellatum, reuocatur, si error probabilis postea detegatur, infr. de pur. vulg. significantibus, & ff. de condit. sine caus. l. 2. Item habes hic, quod sententia per errorem lata contra matrimonium, nõ transit in rem iudicatam, quo minus possit reuocari, quandocunque apparuerit, ecclesiam deceptam fuisset, vt hic patet. & supra de re iud. lator. & c. consanguinei. & infr. eo. c. proxi. & sup. eod. cap. 1. & cap. proxi.

c ¶ Erat illi.] scilicet primo viro, a quo fuerat separata.

d ¶ Simili.] sic 33. quæstio. 1. requisisti. & innuitur hoc ex eo, quod in fine huius capitu. dicitur, quod si prior vir non possit eam cognoscere sine graui periculo, quod non sit reddenda primo viro, licet ex postfacto per consuetudinem secundi viri reddita sit apta priori, quod bene potest concedi, quia non fuit matrimonium inter eos vt dixerunt Vinc. Io. & Tanc.

e ¶ Remaneat.] quia si ingressa fuit & professa, statim solutum fuit matrimonium, si quod fuit inter eos, supra de conuer. coniug. ex publico. secus si ingressa fuit causa probationis, quia si ista tunc ad seculum rediret, compellitur redire ad virum priorem.

f ¶ Alioquin.] id est si non transiuit cum affectu.

g ¶ Se voto.] solemni scilicet, & tunc debet compelli votum seruare, & per hoc intelligitur fornicata cum secundo, cum ipsa contrahere non potuit post votum solemne.

[Glo. seq. obijcit, & soluit, demum quærit & soluit, secundum Io. & subdit opi. T.

h ¶ Fornicario modo.] quia si legitime contraxisset cum altero, illud ei obijci non posset, nec prætextu talis fornicationis posset repelli a uiro. argum. inf. de diuor. gaudemus: imo videtur, quod nullam fornicationem ei obijcere posset: nullam enim iniuriam fecit, nec intendebat facere viro, quia fornicata fuit tanquam soluta. 15. quæst. 1. illud. ff. locati. si ignorans quis. nam adulterium non committitur sine dolo. 34. q. 2. in lectum, ff. de adult. l. penu. 1 Item si aliqui sint separari per sententiam ecclesię, & post alter eorum fornicetur, minorem iniuriam committit, & minus peccat, 32. q. 7. quemadmodum. Præterea per primam fornicationem nõ fuit apta viro suo, sed forte nec per multas alias, ergo illam solã potest opponere cum reddita fuerit apta primo viro, quæ postea secuta est: quia tunc primum læditur ius matrimonij: argument. supra de donat. Apostolicæ. potest dici, quod sicut ex futuro euentu apparet retro fuisse matrimonium vt dicitur in fine. sic ex futuro euentu apparet retro fuisse factam iniuriam priori viro, ff. de capti. & postl. reuer. in bello. §. 1. & ff. ad Macedo. l. 1. §. 1. Sed quid si post primum coitum cum secundo, prior petit eam? dico, quod est ei reddenda, & si non inuenerit eam aptam, est restituenda secundo, & sic etiam post secundum vel tertium coitum 2 secundi, & sic in infinitum, ut dixit Ioan. Tanc. dixit, quod vsque ad tertiam vicem tantum, & non vltra debet restitui primo. imo remanere debet cum secundo: quoniã duæ tantum sententiæ post primam sunt ferendæ, quia tertio appellare non licet. 2. qu. 6. si quis in quacunque. & supra de appellat. sua nobis. Bern.

i ¶ Præsumi.] sim. 33. q. 2. cum per bellicam, & inf. de diuor. gaudemus.

k ¶ Amodo.] scilicet ueritate reuelata, quod fuerat uxor primi.

l ¶ Solutam.] argum. a contrario sensu sumpto ex illo uerbo sup. eo. ca. 1. ibi: absque corporali periculo, &c. & est argum. ualidum a contrario sensu. sup. de his quæ fin. a præla. cum Apostolica. in fin. & supra. de reg. cum virum.

m ¶ Idonea perhiberi.] & certe non.

n ¶ Similiter.] resume. per hæc noueris quæstionem illam esse solutam, qua quæritur, utrum illa, quæ uiro cui, &c.

† Hæc uerba sicut asserit promisisse desunt in omnib. Vatic. codicib. hñr tũ in alijs paulo recentioribus, & in antiqua cõpilat.

1 Vide ut li. non cõtest. qm̃ sup glo. per famam. Ioan. And.

† al. Per hoc autem.

† al. ita, aut alio simi. modo uiolentia inferatur.

† Hæc periodus in oĩbus antiquis exẽplarib. habetur ita, si ab eo per iudicium ecclesiæ separata nubat alteri cui arcta, &c. sed retẽta est, vulgata, et recepta lectio.

2 Caue ne qd illicitũ, uel inhonestum ex opinionibus hic relatis admittatur.

a ¶ De-

a ¶ Debeat.] quasi dicat non debet, intellige tamen secundum distinctionem præmissam, an sit graue periculum, si reddatur apta, vel non. Vin.
b ¶ De talibus.] simile, ff. de in integ. rest. cū venisset.
c ¶ Non est facile.] quia nescitur, an sit apta viro primo: & hoc al quo iure perpendi non potest, sed potius per experientiā facti: sim. s. de dona. Apostolicæ. cum suis concor.
d ¶ Ex futuro.] sic ff. de reb. di b. qi ædā & ff. si cer. peta. pinde. & ff. qui pot. in pig. ha. l. potior. ff. ad Ma. cd. l. 1. §. 1. Nec intellige, φ matrimonium retrotrahat, sed hoc iō dicit, quia in dubio est, an sit mrimoniū cum primo: nec intelligas, φ tunc primo incipiat esse matrimoniū cū primo, cum incipiat esse apta sibi, sed tūc primo declarat fuisse matrimonium. simile. ff. si ser. vend. sicut §. sed si quæritur, & ff. de acq. re. dom. adeo. §. cū quis in fi. & 33. q. 1. requisisti. ff. qui. testamen. facere pos. hæredes pa- l. m. §. 1. B. r.

& per frequētem vsum secundi, reddatur etiam apta primo: vtrum ad eum redire debeat,[a] cum quo prius fœdus inierat coniugale. De talibus[b] autem non est facile[c] iudicādum cum finale iudicium pendeat ex futuro.[d]

¶Honorius tertius.

¶ Si vxor dicit virum, cui cohabitauit per triennium non habere potentiam coeundi, eis hoc iurantibus cum septima manu propinquorum matrimoniū separatur, hoc dicit inhærendo verbis litteræ.

CAP. VII.

Litteræ † vestræ nobis exhibitæ continebant, quod cum causa matrimonij, quæ inter M. mulierem, & A. eius virum uertitur: uobis fuisset ab I. Papa prædecessore nostro commissa, dicta M. pposuit, quod cū octo annis elapsis dicto A. fuisset matrimonialiter copulata, & diu cohabitasset ei dem, adhuc integra[e] permanebat, eo quod prædictus vir eius non habebat potentiam coeundi? quare petebat diuortiū celebrari. prædictus vero A. fatebatur, quod illam nunquam cognouerat, tamen se habere potētiam cognoscendi[f] alias asserebat? Vos verò, ne id confiterentur in fraudem,[g] à matronis bonæ opinionis, fide dignis,[h] ac expertis in opere nuptiali, dictam fecistis inspici mulierem, quæ perhibuerunt testimonium, ipsam adhuc virginem permanere. Postmodum per presbyterum, de cuius parochia vir extitit, fecistis inquiri; vtrum ipse aliquam cognouisset, nec per inquisitionem ipsam vobis constare potuit, aliquam esse carnaliter cognitam ab eodem. Muliere autem requirente diuortium, & dicēte quod mater esse volebat, & filios procreare; proponente vero viro, quod paratus erat stare consilio ecclesiæ, iniunxistis eisdem, vt agerent pænitentiam de commissis,[i] & † sic forte

Litteræ.] Legitur tribus modis, primo quod loquatur in maleficiato. & secundum hunc intellectum summatur sic: Si vir maleficiatus nunquam potuit cognoscere vxorem, cui per triennium cohabitauit, ipsis cum septima ppinquorū manu hoc iurantib. matrimonium separatur, hoc dicit. Secundo modo legitur sic, quod non loquatur in maleficiato, sed in frigido, vt tenuit Innocentius, cuius lectura communiter non recipitur, se tamen in se vera est, & dicendum ut habuisti in cap. laudabilem, supra eodem. Tertio modo legitur inhærendo verbis litteræ generaliter, cum vxor dicit uirū non habere potentiam secum coeundi: nec exprimit ex qua causa; & sic facit ad tertiam partem rubricæ. Et duo ponuntur, hic primo consultatio. secundo responsio ibi, Quocirca. Abb. Sic.

CASVS. Quædam causa matrimonalis vertebatur inter M. mulierem, & A. virum. causa illa fuit commissa quibusdam iudicibus per sedem Apostolicam, coram quibus ex parte mulieris fuit propositum, quod iam octo annis fuit dicto viro matrimonialiter copulata, & diu cohabitauit eidem, & adhuc integra parmanebat, quia dictus A. non habebat potestatem coeundi, quare petebat diuortium celebrari: prædictus vir fatebatur, quod nunquam eam cognouerat: tamen dicebat se habere potentiam coeundi, & alias cognoscendi: iudices timentes ne istud confiterent in fraudem, fecerunt illam inspici per matronas fide dignas, & expertas in opere nuptiali: quæ perhibuerunt testimonium, illam adhuc verginem permanere, & postmodum fecerunt inquirere per parochiam ipsius viri, si aliquam cognouisset, nec ipsi inuenerunt, φ aliquā cognouisset; mulier instanter diuortium postulabat: vir vero dicebat quod paratus erat stare consilio ecclesiæ: iudices præceperunt eisdem, ut pœnitentiam agerent de commissis, & sic forte Deo volente matrimonium consummarent: Tandem reuersi ad iudices, dicebant se non posse carnaliter commisceri: vnde totum negotium domino Papę per suas litteras intimauerunt, petentes quid sit super hoc agendum? Mandat Papa quatenus si est ita: & eis constiterit, φ infra cēto annos per continuum triennium insimul habitās sent: si iurauerint cum septima manu propinquorum, φ non potuerint carnaliter commisceri, sententiā diuortij proferant inter eos No a, φ qui separant pp frigiditatem siue pp maleficium, simul debēt commorari per triennium continuum secuto postea iuramento, tam principalium personarum, quam se prima manu propinquorum.

e ¶ Adhuc integra.] & intellige φ uiri potens erat hæc quæ vi rum pati poterat: l cet esset virgo dicitur viri potens. ff. de ver. sign. mulieris 1 in prin.

[Glo. seq. ponit differentiam inter frigidum, & maleficiatum.]

f ¶ Cognoscendi alias.] & ita allegabat iste maleficium quantum ad istam, & non quantum ad alias; & non frigiditatem: quia si quis est frigidus quo ad vnam, quoad omnes est frigidus, cum impedimentum à natura procedat. argumen. sup. eod. ex litteris, secus in maleficiato, ut dictum est supra. cap proxi vnde postquam constiterit de maleficiato post triennium 2 debent separari, & ad alia vota transire. 33. quæstio. 1. si per sortiarias. secus in frigido, vt sup. eod. capit. 1. & cap. laudabilem: & 33. q. 1. de his requisisti.

g ¶ In fraudem.] confessioni coniugum contra matrimonium non est credendū: propter collusionē, φ multi facerent. s. de eo. qui cogn. consan. vxo. c. super eo.

h ¶ Fide dignis.] sup. eo. c. proxi. ubi de hoc.

i ¶ De commissis.] quia infirmitas corporalis frequenter prouenit ex peccato: & sic causa cessante forte cessabit effectus. inf. de pen. & remis. cum infirmitas.

1 Verba legis habent ita: mulieris appellatione, etiam virgo viripotens continetur. 2 Vide Sotū initio huius capitis citatum.

† In vno vetustiori Vaticano ita: & si forte placeret Deo, qui matrimonij fuit institutor & actor opus matrimonij consummarent, &c. in aliis ut in textu: excepto quod in nonnullis pro voce, auctor, est actor.

placeret Deo, qui matrimonij fuit institutor [a] & auctor, vt opus matrimonij consummarent, qui post plures terminos ad vestrã reuersi præsentiam, consona voce dixerunt, quod nõ poterant carnaliter commisceri. ¶ Quocirca mandamus, quatenus, si ita est, & constiterit vobis, præfatum virum, & mulierem ĩfra prædictos octo annos, per continuum triennium insimul habitasse, ipsis cũ septima [c] propinquorum manu firmantib. iuramento, se commisceri carnaliter nequiuisse, proferatis diuortij sententiam inter eos.

TITVLVS XVI.

De matrimonio contracto contra interdictum † ecclesiæ.

Alexander iij. Paduañ. episcopo.

¶ *Matrimonium contra interdictum ecclesiæ, vel iudicis factum seu contractum propter hoc solum non dirimitur: imponitur tamen pœnitentia sic contrahentibus, & separantur donec cognoscatur de causa interdicti, hoc dicit in effectu totus iste titulus.*

CAP. I.

Litteræ † quas tua nobis fraternitas destinauit, expresse declarant, quod cum quidam sororem suam iam nubilem, cuidam se daturum in vxorem, [d] ea præsente, & consentiente, [e] præstito iuramento firmasset, & illa non post multos dies, dona [f] & munera viri secũdum morem terræ sponte suscipiens, ipsum tanquam proprium virum [g] sæpe amplexata fuisset, tãdem mortuo fratre, à proprio viri [h] sui fratre, se desponsari permisit, [i] & quod ab † illo cognita fuisset, mẽdaciter asseuerat. Cumque ei prohibuisses [k] publice,

[Glo. seq. recitetur per quæstionem, per quæ verba fuerit matrimonium institutum, & ponit duas opiniones.]

a ¶ Institutor.] simile 32. distin. deinde opponitur, & arg. sup. tit. proxi. de infidelibus. & 32. q. 2. ca. sicut, §. his ita. Et quidam dicunt, quod his verbis 1 fuit institutum matrimonium. Hoc nunc os ex ossib[9] meis, &c. sed illa verba prolata sunt ab Adam, vt sup. de biga. de bitũ, vnde videtur verius, quod per illa verba crescite, & multiplicamini, ab ipso Domino prolata.

1 Qñ, & quibus verbis fuit matrimonium, institutũ, uide Magistrum sen. lib. 4. di. 26. §. coniugij autẽ, & §. seq. & ibi Sotũ q. 1. ar. 2. ubi latissime. adde oĩno cõci. Tri. sess. 24. tit. de sacramento matrimonij ĩ principio.

b ¶ Continuum triennium.] qui enim separantur propter frigiditatem naturalem per triennium cõtinuum debent cohabitare simul, & dare operam carnali operi, sup. eod. laudabilem, & in Authent. de nuptijs, §. per occasionem. colla. 4. idem tempus dico dandum maleficiato, & mulo fortius, cum sit accidẽtale illud impedimentum.

c ¶ Septima manu.] sed quare requiruntur iuramenta propinquorum cum sufficere debeat iuramentum viri, & mulieris cum iuramento illarum, quæ illam virginem asseuerant, ut supr. de probat. proposuisti. & cap. causam matrimonij, vel etiam iuramenta propinquorum sufficiunt, cum vterque id confitebat. 33. quæstion. 1. requisisti, sed hic vterque id confitebatur; sed hoc ideo, quia sæpe fallitur, & manus, & oculus obstetricum. 27. quæstio. 1. nec aliqua ideo iuramenta propinquorum requiruntur: omnis enim cautela, quæ adhiberi potest in talibus, est adhibenda, propter periculum animæ: & ideo circa maiora cautius est agendum, argum. 7. quæstio. 2. cap. vltim. & 42. distinct. quiescamus, & ff. ad Carb. l. 5. §. 2. & 61. distinct. miramur, tamen si alterum omitteretur, nihilominus valeret sententia, ut cap. requisisti, & cap. proposuisti, &c. causam matrimonij.

† Vide cõcil. Trid. sess. 24. tit. de refor. matri. c. 1.

DE MATRIMONIO CONTRACTO contra interdictum ecclesiæ.

¶ Quia interdictum ecclesiæ super matrimonio contrahendo, quandoque impedit ipsum matrimonium, quandoque impedit, & dirimit: ideo post multa impedimenta supra contracta, auctor subijcit hanc rubricam, & vide ad materiam huius rubricę quod no. glo. sup. de spon. duorum, in c. tua. Abb.

De hac materia habetur 33. quæstion. non oportet 2. & supra in rub. de spon. ver. an teneat matrimonium contra.

Litteræ.] Sunt duæ partes. In prima facti narratio. In secunda responsio; ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Quidam iuuenis iurauit sororem suam iam nubilem se daturum cuidam in vxorem ea præsente, & cõsentiẽte. Postmodum munera, & dona secundum morem terrę recepit ab illo, tanquam proprium sponsum. sæpius eum amplexando; tandem mortuo fratre suo, a fratre sponsi se desponsari permisit, dicens, quod ab eo cognita fuerat: episcopus loci pręcepit eidem; ne alicui illorum nuberet, aut etiam alij, ipsa spreto mãdato episcopi cum alio contraxit: propter quod episcopus ei præcepit, vt ad domum matri rediret: ipsa vero ad sedem Apostolicam appellauit. episcopus factũ significauit domino Papæ: Mandat Papa, quod si est ita, mulierem præfatam ad domum matris redire compellat imposita sibi pænitentia condigna de tanto excessu, ne mandatum iudicis contemptibile videatur, & post mẽsem ad tertium virũ reuertatur. Nota, ꝙ mãdatum iudicis cõtemni non debet; alias punitur contemptor.

† Cap. 2. eo. ti. in 1. cõp. Vide qđ. per hũc textum notat Couarru. lib. 4. decr. par. 1. c. 4. §. 2. ad de oĩno Palaciũ Rubiũ in Rub. de dona. inter vi. & vxo. §. 3. in c. contractis sponsalib. & seq. & cũdẽ sup lege Tauri na 32. & ibi Antoniũ Gome. vbi late de donatis inter sponsos.

d ¶ Daturum in vxorem.] futuram scilicet cum sponsalia tantum contraherentur.

† ab eo.

e ¶ Præsente, & consentiente.] expresse, & hoc agebatur, quod mediante fratre tanquam per procuratorem sponsalia contraherentur, quod fieri potest ff. de spon. l. vlt. alias si per fratrem tantum contraherentur, non valerent, nisi ipsa postea consentiret. 2. frater tantum ad hoc obligatur, ut sororem inducat, vt cum illo matrimonium contrahat. ff. de verb. obliga. in illa stipulatione, & l. quoties quis. alium.

f ¶ Dona, & munera.] differentia est inter donũ, & munus, 3. ff. de verborum significationi. inter donum.

g ¶ Tamquam proprium virum.] spe futuri matrimonij, non rei præsentis: & ita non est matrimonium, & hoc patet per fin. & hoc ipso etiam si ea absente contracta fuissent sponsalia, consentire videntur ipso facto.

h Viri.] id est, sponsi. sic 22. q. genuit.

i Permisit.] & male: quod facere non debuit, supra de sponsa. ad audientiam, & ca. sponsam.

K Prohibuisses.] & bene supr. de spon. duorum, tua, & c. sequenti.

2 Quod di[...] vt inf. de de[...] spon. impu[...] c. vno. in fi[...] li. 6. Io. An[...]

3 Secundum Ala munus ex causa, donum ex causa, & sine causa. Ioan. And.

Alij]

a ¶ Alij. scilicet, tertio.
b ¶ Mandatum. Not. quod remittitur causa ad eum a quo appellatum est, vel quia non tenuit appellatio, vel quia ipsa non fuit prosecuta suam appellationem, & episcopus factū significauit Papæ, vnde mādat ei, vt si est ita, ipsā cōpellat redire ad domū matris, quia ipsa contempsit mādatum ecclesiæ a tertio viro ppea nō separabitur. Et est hic arg. quod mandatū iudicis non est contēnēdū. 34. dis. c. 1. arg. 8. q. 1. sciendū. 11. q. 3. si autem vobis, &c. quādo ergo, & ff. ne quid in lo. pub. l. vl. & puniri debent cōtemptores, vt hic patet, & j. e. c. prox. & l. prædicta. & ar. ff. si quis iurisd. non obl. vn. alias delusoriū videretur edictū iudicis ff. de iud. l. contumacia. §. contumax.
c ¶ Excessu. Jf. de fide violata prioris sponsi. & quia desposare se permisit a fratre sposi, & qa mādatū ecclesiæ contēpsit, & sic patet, quod iudex potest punire contumacem, vt dictum est.

EX litteris. Summatum est, s. ca. px. In prima narrat f. ctū. In scda illud diffiniēdū committit, ibi, Mandamus. Ab. CASVS. Quidam filiam suam M. nomine absentem despon sauit cuidā R. noīe postmodu ot a suspicione, quod R. vellet aliā ducere in vxorē, delata fuit qō super hoc ad arch. ep. Cātuarien. quod sub inter minatione anathe ma tis prohibuit, ne ante quā de ca ista cōstaret, vir acciperet aliā in vxorem, sed ipse non obstante prohibitione, quandā aliam sibi solēniter copu lauit. Sed cum archiepiscop' vellet cognoscere d primon atrimonio, mulier ad se deu. Apostolicam appellauit arch episcopus eius appellationi deferens præcepit eidem mulieri sub pœna excōmunicationis, ne alicui nuberet, donec causa sua m debitum sortiretur; ipsa tamen de appellatione confisa alium in virum accepit: Archiepiscopus negotium illud significauit domino Papæ. Vnde mandat eidem, quatenus si nihil constiterit, quod impediat præter consensum de futuro, qui inter præfatum R. & M. dicitur interuenisse, secundum matrimonium legitimum iudicet, non obstante appellatione & quamuis contra mandatum ecclesiæ contrahere non debuisset non tamen matrimonium debet propter hoc dissolui, pænitentiam tamen imponat illis, pro eo, quod contra prohibitionem ecclesiæ contraxerunt. No. quod matrimonium super ueniens spōsalib dissoluit spōsalia. Item qui contrahit cōtra prohibitionem ecclesiæ puniri debet.

ne cui illorum, vel alicui† se copularet, ipsa spretis monitis tuis alij [a] nubere non expauit. demum cum mulieri præcepisses, vt ad domum matris rediret, ipsa nostram audientiam appellauit, & infra.

¶ Mandamus quatenus, si est ita, præfatam mulierem (ne mandatum [b] tuum cōtemptibile videatur) ad domum matris redire compellas, & imposita sibi de tanto excessu [c] pœnitentia condigna, postquam in domo materna per mensem steterit, ad tertium reuerti permitas.

¶ Idem Vigorien.† & Baronen. episcopis.

Sponsalia de futuro cum vna etiam contra interdictum ecclesiæ contracta, non habent dirimere matrimonium postea contractum cum alia.

CAP. II.

EX † litteris Cantuariē. archiepiscopi ad nos peruenit, quod cum G. de sancto Leodegario M. filiam suam absentem, [d] cuidam R. nomine desponsasset; & infra.

¶ Postea orta suspicione, quod præfatus R. ad alia desideraret vota transire, ad examen fuit dicti archiepiscopi causa perlata, qui sub anathematis interminatione [e] prohibuit: [f] ne antequam de præscripto negotio plene constaret, vir ad secunda vota transiret; sed ipse præscripta prohibitione contempta filiam V. in facie ecclesiæ sibi solemniter copulauit vxorem, & infra.

¶ Cum archiepiscopus vellet de matrimonio primo cognoscere, dicta M. appellationis vocem emisit; cuius appellationi archiepiscopus deferens, eidē sub excommunicationis interminatione districtius [g] interdixit, ne cui nuberet, donec [h] causa ipsa finem debitum sortiretur; ipsa tamen de remedio appellationis confisa, cuidam alij V. nomine nupsit, & infra.

¶ Mandamus, quatenus, si nihil constiterit, quod impediat præter cōsensum de futuro, qui inter præfatos † R. & M. asseritur præcessisse, secunda matrimonio inuiolabiliter obseruanda, sublato appellationis obstaculo, iudicetis. Licet enim contra interdictum ecclesiæ ad secunda vota trāsire non debuerit, non est tamen conueniens, vt ob [i] id solum, sacramentum cōiugij dissoluatur alia † tamen pænitentia eis debebit in poni, quia cōtra prohibitionem ecclesiæ hoc fecerunt.

¶ Idem Paduano episcop.

Si hi, qui dicebantur

d ¶ Absentem. quæ postea cōsensit. alias non tenuissent sponsalia; 1 & ita inter absentes contrahuntur sponsalia, & matrimonium, ff. de spō. l. vl. & 32. q. 2. honorantur.
e ¶ Interminatione. comminatio tantum fuit, non sententia. argum. contra, j. de eo qui fur. or. re. cap. 1. & sup. de locato c. 1.
f ¶ Prohibuit. quod facere debuit. s. cap. prox. & j. c. prox.
g ¶ Districtius interdixit. no. quod licet iudex deferat appellationi: nihilominus mihi potest interdicere, ne faciā id pptet quod appellaui, vel qd ex eo sequitur, nec mirū cū sit ordinari',2 potest et statuere ter minū appellāti, s. d appe. sæpe cōtingit. de causa tamen inuito appellante postquam detulit appellationi, cognoscere non posset quia iam remisit eā ad superiorem 2. q. 1. nomen. & s. de offi. deleg. licet.
Glo. seq. recitetur per quæstionem allegat quatuor iura pro, & vnum contra, & soluit.
h ¶ Donec causa ipsa. hic fertur sententia ipsa sub conditione 63. dist. Salonita ne. 5. q. 1. quidā, 17. quæst. 4. si quis ita. dēte. & sup. de app. præterea 3. arg. contra 2. qu. 6. biduum. Sententia excommunicationis bene pōt ferri sub cōditione, vt in cap. præterea aliæ vero sententiæ non debent ferri sub conditione, latæ tamen tenent, vt in prædicto capitul. biduum.
i ¶ Ob id. sic patet, quod interdictum ecclesiæ non dissoluit matrimonium, vt su. c. prox. quia non est perpetuum impedimentum, vt dixi. su. de spon. du. tua sed pænitentia debet ei imponi, quia mandatum ecclesiæ contempsit sup. c. prox. Ber.

† Alij in recentioribus, sed in antiquis alicui, legit.

† Vuigoren. & Baton. Vigornien. & B. Sed fere in omnib. manuscriptis, ita Vigor. & Baton. eps.

¶ Ca. 3. eo. ti. in 1. compi. & post conc. Lat. sub Ale. 3. p. 6. ca. 28. Et quatenus ad principalē decisionē attinet, vide l. cet, quod per subsequens matrimoniū dirimuntur sponsalia, vide B Th. lib. 4. sent d. 27. q. 2. art. 3. & Sot. ibidem art. 5. adde ci tatos sup. de spon. c. de il lis, & ca. si inter, & ca. sicut.

1 Cōcor. tex. in l. sufficit. ff. de spon. & in l. in potestate. cum l. seq. eod. tit. Io. And.

2 Quasi delegatus hoc nō posset, sed Innoc. dixit hoc ipsū pp animarū periculum, & in fauorem matrimonij, de hoc dixi sup. ad appe. cum teneamur. Io. And.

† præfatum.

† aliqua. in recentiorib. nam in omnib. veterib. alia legitur.

3 Adde de hoc quod nota per Doc. in l. 2. §. biduū. ff. de ver. ob. Sed multum refert, videre quale sit id interdictū.

DE muliere.] CASVS. Quidam volunt cōtrahere matrimonium, dī. ꝙ sunt consanguinei: ecclesia præcipit illis, nè contrahant, donec de consanguinitate cōstiterit: ipsi prohibitione contempta, contrahunt: Quæritur, quid iuris? Rñdet Papa quod debent abinuicem separari, quousque cognoscatur, an de iure possit simul remanere. Not. ꝙ si suspecti de cōsanguinitate cōtrahunt cōtra prohibitionē ecclesiæ, separandi sunt vsque ad finem causæ: alias non essent separandi, quousque de causa plene constaret.

a ¶ Contra interdictum.] quod facere non debuit, vt s. ca. prox. & de spon. duorum, tua. vbi de hoc 33. q. 4. nō oportet.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

b ¶ Donec separentur.] hæc sententia est ad tempus: vnde ex tempore tollitur sine aliqua absolutione, vt hic videt. arg. sup. de spon. non est vobis, & 81. dist. si qui sunt, sed tutius 1 est, quod etiam post separationem absoluātur, saltem ad cautelam, licet videātur excommunicati tantum dum simul manent.

[Gloss. seq. signat contrarium, & ibi remittit.]

c ¶ Quousque.] arg. contra s. de spō. duorum, tua, in fine. sed ibi soluitur qualiter illud, & ea, quæ in hoc titulo dicuntur, intelligūtur circa huiusmodi separationē.

† Cap. 5. tit. de spōsal. b. §. illos ī 1. cōpilat. & post ācil. Lat. sub Alex. 3. p 6. c. 19. §. illos pars cap. de muliere sup. de sponsa. ibi.

1 Imo necessarium vt a sententia excommunicationis absoluātur, quod hic dicat glossa & alij c. cū desideres, & ca. a nobis 2. inf. de sent. excom.

consanguinei, cōtraxerunt contra præceptum iudicis, debent separari, donec de causa cognoscatur. 10

CAP. III.

DE † muliere: & infra. ¶ Illos autem, qui pro consanguinitate prohibentur coniungi, & post contra interdictū[a] ecclesiæ se receperint, excommunicationi debes subijcere, donec tādiu separētur, [b] quousque [c] legitime cognoscatur, vtrum eorum matrimonium possit, & debeat iure 30 stare.

TITVLVS XVII.

Qui filij sint legitimi.

¶ Alexander tertius. 40

¶ Naturalis ex soluto genitus & soluta, legitimatur per subsequens parentum coniugium, etiam quo ad hæreditatem est legitimus. 50

QVI FILII SINT LEGITIMI.

¶ Supra visum est de multis impedimentis matrimonij, sed quia sæpe filij nascuntur ex matrimonio contracto contra impedimenta ecclesiæ, & dubitari potest, an & quando ipsi filij sint legitimi, ideo subijcitur ista rubrica.

De hac materia habetur 26. dist. deinde 34. distinct. viduam. 7. quæst. 2. nuper. 32. q. 4. dicat 25. q. 7. cap. fin. Abb. Sicul.

COnquestus. Primo ponitur impetrantis querela. Secundo causæ commissio: ibi, Ideoq; Abb. Sic.

CASVS. Quidam H. nomine quandam in vxorem accepit R. patruus ipsius mulieri volebat eam priuare hæreditate paterna, pro eo, quod ipsa nata fuit antequam pater suus matrem suam acciperet in vxorem, dicens eam illegitimam fuisse, vnde prædictus H. conquestus fuit domino Papæ, & ipse mandat, quatenus si est ita, eam iudicet legitimam, prædicto R. prohibēdo ne hac occasione super paterna hæreditate eam debeat molestare, quod si contrafecit, excōmunicetur. Not. quod matrimoniū sequens legitimat filios natos ante matrimonium. Itē legitimationis causa pertinet ad ecclesiā, quia est accessoria matrimonio.

d ¶ Acciperit in vxorem.] & sic legitimata fuit per subsequens matrimonium ī. eo. tanta.

e ¶ Legitimam.] Instit. de nup. §. vltim. 2. in Auth. qui. mod. nat. effic. leg. §. si autem. ... ī. eod. tanta. & 30. q. 5. nullum.

CAP. I.

COnquestus † est nobis H. qđ cum quādam mulierem in vxorem acceperit, R. patruus mulieris ipsam exhæredare conatur, eo quod ante desponsationem matris suæ 20 nata fuerit, licet postea pater mulieris præfatæ, matrem ipsius acceperit, [d] in vxorem. Ideoque mandamus, quatenus, si est ita, eā legitimam [e] iudicetis, prædicto R. inhibentes, ne dictæ mulieri, hac occasione, [f] super hæreditate paterna molestiam inferat, vel grauamen. Si autem contra hoc venire præsumpserit, eum † seueritate ecclesiastica percellatis.

f ¶ Hac occasione.] quia ex quo pronunciata fuerit legitima cessabit occasio ista: vnde si pp hoc vellet eā molestare, potest & debet ab ecclesia excōmunicari. cum cā matrimonij ad ecclesiam spectet: & p consequens legitimatio, q est accessoria, arg. cōtra. ī. eo. cām q. Nō est contra: ibi principaliter cōmittit causā super quæstione spoliationis. q ad Papam non pertinet inter eos, qui nō sūt iurisdictiōis, sed ad iudicem secularē vt ibi patet, & 8. dis. quo iure. hic vero principaliter committebatur causa filiationis, quæ ad ecclesiam pertinet; & ea determinata, determinatur per cōsequēs causa inquietationis, q fiebat huic mulieri, eo quod illegitima dicebatur: & ita cessāte illa causa, patet ꝙ iniusta esset vlterius inquietatio ex illa causa, vnde Papa rōne saltē peccati potest se intromittere s. de iud. nouit. & arg. 2. qu. 1. si peccauerit, vel Papa habebat hic vtrāque iurisdictionem. arg. sup. de app. si duobus. & ita nulla est oppositio.

2 Naturalis, qui non est in patris potestate, redigitur in illam per matrimonium subsecutum. Io. And.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. cōpi. post concil. Lateran. sub Alex. 3. p. 33. c. 3. Et de materia vide Antoniū Gabr. li. 6. commu. conclusio. ti. de legitimatione, concl. 1. & Couar. lib. 4. decretalium, p. 2. ca. 8. §. 2.

In vulgatis recentioribus ita ē. eū seueritate ecclesiastica procedatis. sed in omnib. antiquis, vt est impressum.

¶ Idem.

¶ Separato matrimonio in facie ecclesiæ contracto, filij geniti vel concepti, ante sententiam sunt legitimi.

CAP. II.

CVm † inter I. veterem, & T. mulierem diuor-

† Cap. 2. eod. ti. in 1. cōpi. & post ācil. Late. sub Alex. 3. p. 33. cap. 5.

CVm inter.] Primo ponit causam diffinitionis. Secūdo diffinit, ibi Ideoque: Abb.

CASVS. Ioan. contraxit matrimonium cum Teberga in facie ecclesiæ, de qua filios suscepit, tandem cum grauida esset, accusatum fuit matrimonium de consanguinitate, lata fuit sententia diuortij inter eos, dubitabatur, an filij nati ante sententiam, & qui conceptus ante fuerat, essent legitimi. Respondet Papa super hoc consultus, quod filij non debent inde sustinere iacturam, cum parentes in facie ecclesiæ publice cōtraxissent: & ideo statuit Papa, vt filij eorum, quos habuerunt ante sententiam, & qui conceptus fuerat ante ipsam sniam, legitimi habeantur, & in bonis paternis hæreditario iure succedant, & de parentum facultatibus nutriantur. Nota, quod qui in facie ecclesia publice contrahunt, quamuis impedimentum subsit, tamen filij de tali matrimonio nati, secundum antiqua iura legitimi erunt, etiam si postea separentur. Hodie statur super hoc illi constitutioni, scilicet de clandestina desponsatione cum inhibitio.

a ¶ Pu-

a ¶ Publice, scilicet, denunciatione præmissa in ecclesia publice, alias hodie dicitur clandestinum. s. de clandestina desponsatio, cum inhibitio.

b ¶ Sine contradictione. Si quis contrahit non præmissa denunciatione, vel ea pmissa cõtingat matrimonium ex iusta causa interdici, & non obstante cõtradictione cõtrahat: si postea impedimentũ pbetur, filij medio tempore nati, illegitimi erũt, & ideo publice dicit hic: & sine contradictione; & hoc totum habes in ista constitutione, cum inhibitio

[Glo. seq. de tempore cõceptionis spectando alleg. pro & contra & soluit.]

c ¶ Cõcepti fuerant.] sic ergo tempus conceptionis spectandũ est, cum de cõmodo alicuius tractat. ff. de statu homi. Paulus, & quoties de commodo alicuius tractatur, pro iam nato habetur, ff eo qui in vtero est, ff de senato. emancipatũ. verb. si quis conceptus sit & insti. de inge. §. ex cõtrario. arg contra. 15. qõ. 8. cum multæ, & de consecr dist. 4. firmissime Arg. contra. ff. de Decur. l. 2. §. in filijs, & §. seq. pro prima parte facit. 26. q. 4. ig[illegible] in fine. Sol. quod primo dicitur, verum est propter fauorem filiorum, & libertatis: q̃doq; tamen consideratur odium paternum, vt in capitulo, cum multæ, contrarium illud igitur locum habet, vt varietas factorum adaptetur diuersitati horarum.

tij sententia canonice sit prolata, filij eorum nõ debent exinde sustinere iacturam. cum parentes eorum publice,[a] & sine contradictione[b] ecclesiæ, inter se contraxisse noscantur. Ideoq; sancimus, vt filij eorum, quos ante diuortiũ habuerunt, & † qui cõcepti[c] fuerant ante latam sententiam,[d] non minus habeantur legitimi, & quod in bona paterna hæreditario iure succedãt, & de parentum facultatibus nutriantur.[e]

¶ Idem Rothomagen. archiepiscopo.

¶ Statur verbo viri, & mulieris, qui negant aliquem filium, nisi indicijs & testibus probetur contrarium.

[Glo. seq signet contrarium.]

d ¶ Ante latam sententiam. pro iam nato habetur cũ ante sententiam sit conceptus, vt dictum est. Arg. contra C. de liberali causa. l. vlt. sed illi, qui nascuntur post litem contestatam, conditione matris vtuntur.

[Glo. seq. alleg. tres concord. & remittit, quærit, & soluit.]

e ¶ Nutriantur.] 30. dist. si quis reliquerit 1. distinc. ius naturale. inf. de infan. expo. ca. vni. Qualiter filij alẽdi, dicitur. s. de cõuersio. infidelium. c. vlt. & s. de eo qui duxit in matr. cap. cum haberet; sed quid si moueat quæstio alicu puero vel infanti, qd̃ nõ sit filius illius cuius dicitur? Iudex summatim cognoscere debet vt alatur rebus interdũ forsitã alienis. C de Car. edic. l. vl. & ff. de Car edict. l 3 §. causæ, cognitio. Lau

TRansmissæ.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio ibi, Consultationi Abb.

CASVS. Quidam nomine N. nutriuit quendam puerum vsque ad iuuentutem, cohabitante sibi M. vxore sua tũc non desponsata, sed eam postmodum despõsauit, & filios ab ea suscepit. pdictus iuuenis sic nutritus gerẽs se filium, & hæredem, hæreditatem N prędicti poscit, quamuis à vicinia crederetur eorum spurius, ut dicebatur: Sed pdicti, scilicet vir, & uxor negabant illum spurium suum, aut legitimum filium esse, sed dicebant q cũ nutriuerant pietatis intuitu, filij istorum petebant hæreditatem paternam ab illo, ipse verò contradicebat. Quæstio fuit super hoc delata corã archiepo Rothomagen. prædictis iuuenis, quia coram eo citatus venire noluit, fuit excommunicatus: Papa super hoc consultus ab archiepiscopo qd super hoc esset agendum: respondet, q in hoc casu standum est verbo viri, & mulieris, nisi certis indicijs & testibus iuuenem prædictum illorum constiterit esse filium. Nota, quod stãdum est verbo viri, & mulieris, an aliqs sit eorũ filius, nisi expresse ostẽdatur.

CAP. III.

TRãsmissę † nobis tuę litteræ continebant, qd cũ N. vsq; ad iuuẽtutẽ quendã puerum nutriuisse vxore sua M. tunc non despõsata sibi cohabitãte, postmodũ ipsam legitime despõsauit, & filios suscepit ex eadẽ, qbus paternam hæreditatẽ petentibus, pdictus iuuenis cõtradicit † gerens se filium, & hæredem, quamuis à vicinia,[f] quę ipsum filium eorũ esse credebat, spurius[g] diceretur, pdicti verò N. & vxor eius, prefatum iuuenẽ spuriũ suũ, aut legitimũ filiũ esse negabant,[h] sed dicebãt, quod eũ pietatis intuitu nutriuissent. Cum aũt q̃stio coram te mota[i] eẽt, & prædictus iuuenis, pro eo, quod iuri stare nolebat, vinculo sit excõmunicationis astrictus: Cõsul-

† cõtradixit.

f ¶ A vicinia multũ valet in talibus fama viciniæ. s. de pš. illud: & s. de proba. per tuas. 3. q. 4. §. itẽ sæpe, 35. q 6. si duo.

g ¶ Spurius., id est, nõ legitimus, vel naturalis; quia forte susceperat cum de alia muliere, vel ante matrimoniũ, vel durante matrimonio, & ita spurius.

h ¶ Negabant.] talis negatio præsumptionem inducit contra, illum, sed præiudicium non generat: quia licet aliquis negetur filius, nihilominus de inofficioso testamento agere potest. ff. de inofficioso testamen si instituta. §. 1 sicut econuerso licet appelletur filius, nõ tamẽ succedit cum alijs, si probetur, quòd non sit filius. C de testamen. neque professio. & Cod. de hæred. instit. si pater, & C. de probationibus, non nudis.

[Glo. seq. quærit, & soluit, ex his obijcit, & tripliciter soluit.

i ¶ Mota.] Sed quis prouocauit hic ad iudicium? Planum est quia filij legitimi prouocauerunt ut patet per litteram supra, ubi dicit, quibus paternam hæreditatem petentibus, & ex eo quod dicit: noluit stare iuri, fuit excommunicatus. Ipse enim hæreditatẽ possidebat uel partem, unde isti petebant illam dicentes, ipsum non fuisse legitimum, sed quomodo isti poterant agere, cum parentes istorum uiuerent, ut uidetur ex eo quod dicit; standum est verbo viri, & mulieris; quia de hæreditate uiuentis agi uel pacisci non potest. C. de pact. l ult. nec dicitur hæreditas, nisi mortuo eo, cuius fuit, ff. de hæred. vel ac. vend. l. 1. Dicunt quidam, quod illi erant facti monachi. Vel forsitan pater concesserat eis hæreditatem totam, retentis aliquibus fructibus p victu suo, & vxoris: Vel potest dici, quod isti iam mortui erant; & quod dicitur, standum est verbo viri, & mulieris, scilicet quod dicebant illum publice filium suum non esse, dum viuebant, arg. supra de probat. per tuas. Et merito stat verbo illorũ: quia non est verisimile 4 q paterna pietas cõtra illũ mota fuisset, si filius fuisset. s. de pšump. afferte.

4 Hæc glo. est valde singularis, & multũ notãda in hoc articulo.

aff. rte. C. de adop. l. pen. §. si vero. & C. de inoff. test. si mater. 23. q. 4. ea vindicta. circa princip. & nullus affectus vincit paternũ. C. de cura. fur. l. vir. §. 1. & affectio causam suspicionis remouet. ff. de ritu. nup. non solũ. §. de vno. & ideo eis etiam creditur. quia iste nunquã fuit in possessione filiationis, quia viciniæ fama hoc habebat cui in talibus creditur cum verbo viri, & mulieris. argum. supra de præsum. illud. & 35. q. 6. si duo.

[Glo. seq. recit. per q. quæ indicia probent.

a ¶ Indicijs.] per indicia enim fit probatio. C. de rei ven. iudicia. & l. cum super. & C. de fi. instrum. l. 1. & supra de prob. per tuas, & C. fa. ercisc. l. in ipsius, & C. de pac. pactum quod ex quo negatur filius, cum non sit in possessione filiationis, eum oportet probare. ff. de proba. l. 1. & 2. & vlt. Et viderentur sufficere huiusmodi indicia, si probet quod illi tenebãt eũ pro filio, & ille eos pro parentibus, & maxime si fama viciniæ consentiat, vt dicit decr. per tuas, & quia natus est de illorum matrimonio: quia is filius est quem nuptiæ demonstrant. ff. de in ius vo. quia mater & dicit lex, quod debet probare se filium, si negatur filius à patre, vt ff. de libe. & posth. l. si posthumus. §. vl. versi. si quis ita, & ff. de his qui sui vel alie. iur. sunt nepotes. §. filium. argumen. aliàs est lex.

[Glo. seq. arguit. & signat contrarium, soluit. & remittit.]

b ¶ Et testibus.] quibus probantur indicia, quia res ista vere probari non potest, nisi per indicia exteriora vt dictum est, & hic est arg. quod statur præsumptioni. scilicet dicto patris, & matris. donec probetur contrariũ. 1. q. 1. si quis a simoniacis; & quod præsumptio contrariam admittat probationem. sup. de præsũ. quia verisimile non est, & sup. de rer. un. super hoc, & ff. quod met. cau. non est. Ar contra scilicet quia præsumptio præsumptione rescinditur. 11. q. 3 absit. & 34. dis. quorundam, & supra de præsump. cum in iuuentute, & C. de epi. & cler. eum qui. ff. de in integ. rest. diuus. fortiori præsumptioni statur semper. De hac materia dicitur supra de sponsa. is qui.

Causam quæ.] Pone casum prout ponit glo. in cap. causam quæ infra. Vel sic. Dicebatur, quod Agatha de cuius hæreditate agabatur, non erat nata de legitimo matrimonio. Mandat Papa inquiri de hoc, & si cõstiterit, quod Agatha nata fuit de Anelina muliere Radulphi Sauarici eo tempore, quo ipsa Anelina publice morabatur cũ Alano viro suo; vel si constiterit quod prædictus Radulphus Anelinam virum habẽtẽ publice teneret, & eo tempore nata fuerit, pronũcietur illam legitimam non fuisse: quia non potuit esse vxor, quæ viuẽte viro suo, alij se copulare pſumpsit. de hoc plene dicitur inf. eo. causam quæ. Nota quod causa natiuitatis ad ecclesiã spectat. Itẽ si aliqua mulier viuente marito, alteri de facto matrimonialiter se coniungat, proles ex tali matrimonio nata, illegitima iudicatur.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

tationi tuæ respondemus, quod in tali casu standum est verbo viri & mulieris, 10 nisi certis indicijs [a] & testibus [b] tibi cõstiterit, esse † filiũ iuuenẽ memoratũ.

† In aliquot vulgaris, & magis recẽtibus ita: filiũ esse illorũ, & sed in antiquis, vt est impressum.

¶ Idem † Exonien. & Vintonien. episcopis, & Abbati Herforden.

† Exoñ. Et Vinconien. sed rectius vt est impressum.

¶ *Illegitima proles est, quam viro viuente vxor ex adulterio concepit, siue cum adultero siue cum viro moretur.*

CAP. IIII.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cõp. Reliquę partes ubi sint, docet glossa prima uerbo. muliere.

Causam† quę & infra. ¶ Si constiterit, quod Agatha de Anelina muliere [c] tempore Alani [d] viri sui ipsa cum eo tanquam cum viro suo morãte, vel R. patre dictæ Agathæ, ip- 40 sam A. adhuc habente virum publice tenente, [e] nata fuit, eam non fuisse legitimam eiusdem R. filiã iudicetis, quia nõ potuit esse vxor, quæ viri sui [f] totũ maculãs, alij, [g] dum ille viueret, copulari præsumpsit.

20 ¶ Idẽ Exonin. episcopo, & abbati Herforden.

¶ *Quæstio natiuitatis oppositæ petenti hæreditatẽ coràm iudice sæculari, est ad ecclesiasticũ iudicem transmittenda, hoc dicit, 30 & est textus multum notabilis, & allegabilis.*

CAP. V.

Lator † præsentium R. & infra. ¶ Cum autem idem R. H. coram sæ-

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cõp. Et quatenus ex hoc c. colligitur, quod q. spiritualis rem.ttenda est ad iudicem ecclesiasticũ si incidat coram iudice sęculari, vide late per Bart. & Alex. in l. Titia. ff. sol. matri.

c ¶ Muliere.] & de R. prout sequitur in alia clausula. Sed quare quærit modo de natiuitate Agathæ, vtrum nata sit de legitimo matrimonio vel non? Ideo quia de hæreditate patris ipsius Agathæ, quæ successit sibi in hæreditate, agebatur inter R filiũ Agathæ, & F. auũculum magnum ipsius R. qui fuit frater patris Agathæ, & iste F. spoliauit istum R. hæreditate aui sui. vt inf. eo. causam quæ; & iste duæ causam quæ & illa. s. de dolo, & contu. causam quæ; & s. de offi. dele. causam quæ, loquuntur de eodem facto, & olim hæc & illæ duę erant vna decret. in hoc tit. x.

3 Integram adhuc decretalem inuenies c. 4. eo. tit. in 1. cõp.

d ¶ Tempore Alani.] vnde post mortem Alani si R. contraxisset cum Anelina, legitimari non posset per subsequẽs matrimoniũ. J. e. tãta.

d ¶ Publice tenente.] tanquam vxorem.

f ¶ Viri sui.] scilicet Alani. Ber.

g ¶ Alij.] scilicet R. patri Agathæ scienti, quod illa habebat alium virum scilicet Alanum, vnde non posset esse vxor illius etiam post mortem Alani viri quia prius est eam ducere de facto, quam fidem dare supra de eo qui duxit in matri cum haberet, secus si ignorasset illam habere alium virum, ex quo bona fide, & publice 50 cõtraxisset cum illa, filij sic sucepti iudicarentur legitimi, infra eod. ex tenore, & ca. cum ea post mortem mariti remanere posset sup. de eo. qui duxit in matri. c. 1. & c. veniens.

1 Vnde per obstetrices pbabitur filius dñę, iã qualiter probet filiatio vide citatos ĩ c. per tuas sup. de proba. adde oĩno Couarr. lib. 4. decre. p. 2. c. 8. §. 3.

Lator.] Sunt duæ partes. In prima appellantis quæstio. In secunda causæ commissio: ibi, Ideoq; Abbas. Siculus.

CASVS. Quidam R. nomine accessit ad Papam coram ipso proponens, quod auus ipsius duas habuit vxores, de quarum vna patrẽ ipsius, de altera H. pa- 60 truum suum recepit. qui hæreditatem aui sui totam detinebat, nec ei volebat partem debitam exhibere: vnde cum ipse H. patruum suum super parte hęreditatis paternæ coram iudice conuenisset, idem patruus obiecit quod pater eius de legitimo matrimonio natus non fuit, & ideo de hæreditate aui sui nihil poterat vẽdicare successorio iure, tandem fuit tractatũ super quæstione natiuitatis corã episcopo Noruicen. propter tergiuersationem ipsius H. patrui. sui ad sedem Apostolicam appellauit, vnde Papa mandat iudicibus, quatenus causam super quæstione natiuitatis ipsius R. infra duo menses appellatione remota debeant terminare. Si verò infra duos menses dictus H. non probauerit legitime quòd obiecit: ex tunc sæculari iudici coram quo hæreditatis quæstio vertitur, debeant

3 Vel alterius, cui forte secundo nupsit mortuo. Io. An.

debeant intimare, vt pro quæstione natiuitatis non dimittat, quia causam hæredicatis audiat, & decidat. Nota, quod certus terminus agere volentibus statui potest, infra quem si intentionem suam non probauerint, vlterius non audientur. Item causa natiuitatis præiudicialis est quæstioni hæreditatis etiam si quæstio hæreditatis primo sit mota.

1 Vel coniux legitima, & est iste casus in quo quis al j nocet, & sibi non prodest de hoc de cõce. pb. auct. in fi. li. 6. Io. And.

a ¶ Iure successorio.] quod verum est, si es set naturis, ex quo alia proles 1 ei legitima superetat, aliàs enim filius naturalis succedit patri ab intesta. in duabus va. cijs. C. de nat. lib. au then. vt liceat patri. & in auth. quib. mo. nat. effic. legi. §. si qs autem, coll. 6. de quo loquitur. C eo. tit. l. nec igitur, aliàs illegitimi in nihilum succedunt.

b ¶ Quæstione natiuitatis; quæ ad iudicium ecclesiæ tantũ pertinet. j. e. causam quæ, & s. eod. c. 1. tã quam præiudicialis primo debet terminari, antequã intentetur quæstio hæreditatis, supra de or. di. cogni. tuam. Bernardus.

c ¶ Appellatum.] ex parte ipsius, id est, prosequentis appellationem, altera parte eam non prosequẽte. B r.

[Gl. seq. no termi num statui, &c. & alleg. 3. concor.

2. Et de pb licet R. ff. de obt. leg. mã cipiorum, & sup. de fi. instru. accepimus. Io. An.

d ¶ Infra duos.] not. quòd terminus certus statui potest à superiore volenti agere, post quem non auditur iusta causa cessante, sup. de cland. de spõ. cũ inhibitio, 2. & inf. qui matr. accu. non pos. cum in tua. & C. de ingen. ma. l. diffamari, nec istud tempus prorogari po test, præter consensum partium, sup. de offic. deleg. de causis.

[Gl. seq. obijcit de vno canone, & soluit.]

e] Probare legitime.] sed videtur, quod iste potius debet probare patrem suum legitimum: quia præsumitur adulterium, nisi probetur matrimonium, vt 30. q. 5. aliter, sed ibi agitur contra clam coniunctos. vnde præsumitur potius adulterium. hic pater ipsius R. erat in possessione filiationis, quia habebatur pro filio, & possidebat bona paterna, & natus fuerat de ea, quæ credebatur vxor: eo mortuo H. iste cœpit totam hæreditatem possidere.

3 Vie Feder. de Sen. cõsil. 77. & Doct. i l. 2. ff. de off. ei9 cui mãd. est iurisd.

[Gl. seq. obijcit de duabus legibus, & soluit.]

f ¶ Non dimittat.] sed videtur, quòd iudex sæcularis possit cognoscere de quæstione natiuitatis, C. de iudic. quoties, & C. de ord. iu. l. adita, quare ergo non processit iudex iste? Dic quòd cum causa ista sit mere spiritualis principaliter spectat 3. ad ecclesiam, sup. de ord. cogni. tuam: vnde sæcularis iudex non incidenter nec

culari iudice super hæreditate, aut eiusdem R. patris dicti H. traxisse in causam, ille sibi præsumpsit obijcere, quòd pater eius non fuit de legitimo matrimonio natus, & ideo de hæreditate aui sui, nihil posset iure successorio a vendicare, tandem cum super quæstione natiuitatis, b coram. Noruicen. episcopo tractatum fuisset, ad nostram extitit audientiam appellatum, c & infra.

¶ Ideoque mandamus, quatenus causam, super quæstione natiuitatis patris eiusdem R. inf. duos d menses sublato appellationis obstaculo terminetis. Si vero infra duos menses præfatus H non poterit probare legitime e quod obiecit, ex tunc sæculari domino, sub cuius iudicio de hæreditate causa vertitur, intimetis, vt pro quæstione natiuitatis non f dimittat, quin causam super hæreditate audiat, & decidat.

alio modo potest de ea cognoscere. infr. eod. causam, nec de annexo spirituali, sup. de iud. quanto. Ber.

Tanta est uis.] Sunt duæ partes. Secunda ibi, Si autem. Abbas.

CASVS. Aliquis filios suscepit de aliqua muliere, postmodum cõtraxit matrimonium cum eadẽ quæsitum fuit, vtrũ filij ante mrimoniũ suscepti legitimi sint habendi? Rñdet Papa q tãta est vis mrimonij, vt qui ante matrimonium sunt geniti post mrimonium legitimi habeantur: tñ si vir vxore sua viuente aliam cognouerit & ex ea prolẽ susceperit: nihilomin9 spurius filius est habendus & repellẽdus ab hæreditate, licet post mortẽ vxoris cum ea ɔ̃xerit, & præcipue si in mortem vxoris alteruter eorũ aliquid machinatus fuerit. No. arg. q qui ab initio nõ fuit legitim9 tractu temporis legitimus reputatur. Itẽ principium considerandum est.

¶ Idem Exoñ. episcopo.

¶ *Naturales legitimantur per subsequens parentum coniugium: spurij vero non hoc dicit inhærendo verbis litteræ. Et est capitulum famosum, & quotidie allegatur in vtroque foro.*

CAP. VI.

Tanta † est vis matrimonij, vt qui antea sunt geniti, post contractum matrimonium, legitimi g habeantur. Si autem vir viuente vxore sua, aliam h cognouerit, & ex ea prolem susceperit licet i post mortem vxoris eandem duxerit nihilominus spurius erit filius, & ab hæreditate repellẽdus; k præsertim, si in mortem vxoris prioris, alteruter eorum, aliquid fuerit machinatus.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cõ p. & post conc. Lat. sub Ale. iij. p. 33. c. 1. vbi est integra clausula. Celebris ẽ st decretalis, & cuius intellẽctu, & materiã alijs Ferdinãdus Vasquius lib. 3. ca. 42. cõtrouersiarũ vsu frequentiũs & Ant. Gab. lib. 6. cõium cõclus. ti. de legitimatione conclu. 1

[Gl. seq. alle. 5. cõcĩ quærit. alle. negatiue & contra soluit.]

g ¶ Legitimi.] ecce quanta est vis matrimonij, vt illegitimos faciat legitimos, Inst. de nup. §. vlt. in auth. qũo. natu. eff. sui. §. si qs igit dotalia. col. 7. & C. de natu. li. l. cũ quis. Inst. de hær. quæ ab intest. defe. §. qb. vers. necnon, & s. eo. c. 1. sed nũquid dices tales legitimos quo ad ordines, & honores? 4 Vt q non: quia non sunt nati de legitimo matrimonio, sup. de ele. cum in cunctis & ar. 30. q. 5. qualis, sed credo, quòd legitimi sunt quo ad omnia, quia matrimonium omnia præcedentia purgat, & sic prox. ma. siue etiam præcedens causa turpitudinis sublata est. sim. C. quod me. cau. l. 2. ff. de condi. ob turp. can. si ob turpem.

4 Vide Curtiũ Iuniorẽ consi. 336. & Ruinũ cons. 2. & consil. 211. volu. 1.

h ¶ Aliã.] s. cõsciam adulterij s. e. cãm q. secus si ignoranter. arg. s. eo. cũ inter, arg. j. e. ex tenore, s. de eo, qui dux. in mat. c. 1. contrariũ vr. l. q talis non sit legitim9, quia hic non distinguitur, sed primum verius est. Ber.

[Gl. seq. arg. sig. contrarium, & ibi remittit, secundo arg. & signat hic contrarium.]

i ¶ Licet post mortẽ.] ar. quod licet res deueniat ad eũ casum, a quo incipere potuit, nõ tñ valet. Ar. contra s. de conuer. coniu. placet, vbi de hoc, Item ar. quod ab initio non tenuit tractu temporis nõ valere. 16. q. 3. c. placuit §. potest, ver. quòd si priuatur. Arg. contra. hic in prin.

[Gl. seq. tractat de quadrupli ci filiatione, incidenter signat contrarium, & ibi remittit.

k ¶ Repellendus.] nota, q quidam filij dicũtur legitimi tantum, vt adoptiui siue arrogati, de quib. habes s. de cog. le. c. vni. Alij dicũtur liti, & naturales, ut natũ ex-

ex legitimo matrimonio vero vel putatiuo, siue ab initio siue ex postfacto: isti succedunt parentibus suis, su. eo. cum inter, & intra eo. ex tenore. & sup. eo. c. 1. C. de legit. hær. per totum. Alij dicuntur naturales, & non legitimi, vt nati ex concubinis in domo: isti succedunt in duabus vncijs ab intestato. C. de natu. li. auth. licet patri. Alij dicunt spurij, vt nati ex adulterio, vel vulgo concepti, ff. de sta. ho. vulgo, & isti in nullo succedunt, nec institui pñtà patre, vt in prædicta auth. licet patri, & 32. q. 4. dicat aliquis, nec ali debent de bonis paternis, C. de incest. nup. auth. ex cõplexu Arg. contra s. de eo, qui dux in matri. cum haberet, ibi. soluitur.

in titulo isto aliam. Ber. No. quòd iurisdictio temporalis non pertinet ad Papam. Item Papa non intendit iuri alicuius detrahere. Item de statu alicuius quæritur post eius decessum.

[Gl. seq. pro iurisdictione quod sit distincte alle. 7. iura, in contrarium alle. 4. & ponit opi. Hugo. & contrarium Ala. & Tanc. quam approbat.)

Idem London. & Vigorien. episcopis.

¶ *De causa ciuili inter laicos non cognoscit ecclesia, cognoscit tamen, an quis sit de legitimo matrimonio natus.*

¶ Cap. 7. eo. tit. in 1. cõp. & post cõc. Lat. p. 33. c. 4.

CAP. VII.

ij Causam, † a quæ inter R. & F. sup. eo, quòd mater dicti R. dicit non fuisse de legitimo matrimonio nata, agitari dignoscitur, vobis commisimus terminandam, verum quia litteris nostris inseri fecimus, vt sæpefacto R. possessionem omnium, quorum possessor extitit, quando auus suus proficiscẽdi Hierosolymam iter arripuit, ante principalis causę ingressum faceretis restitui, si eadem possessione fuisset per violẽtiã spoliatus. Nos attẽdentes quòd ad regem b pertinet nõ ad ecclesiã de talibus possessionib. iudicare, ne 10 videamur iuri regis Anglorum detrahere, qui ipsarum iudicium ad se asserit pertinere, Fraternitati vestræ mandamus, quaten' regi possessionum iudiciũ relinquentes, de cã principali videlicet vtrum ma-20 ter c pdicti R. de legitimo sit matrimonio nata, plenius cognoscatis, & cãm huiusmodi terminetis, licet incõgruũ d videatur, vt matrimoniũ genitricis e præfati R. impetatur, quod 30 ea viuente non fuit (vt dicitur) impetitum.

¶ Idem episcopo, & archidiacono Vincentino.

¶ *Si mulier per iudicium ecclesiæ separata à primo, viuente illo contrahit 40 cum secundo, legitima erit proles, quam ex illo suscepit.*

ij Causã.] Primo ponitur cõmissio. Secundo eius forma, & limitatio. ibi, Verum. Abb.

a ¶ Causam.] not. ordinem huius facti: 1 Radulphus, de quo habes, s. eod. causam quæ, & F iste, de quo habes hic. fuerũt fratres. R. iste suscepit Agatham de Anelina muliere vxore Alani: Agatha ista de legitimo mrimonio suscepit istum R. de quo habes hic, & sic Radulphus fuit auus istius. R. Radulphus iste. s. auus iuit vltra mare, & dimisit istum R. & Agatham. matrem ipsius R. filiam ipsius Radulphi in possessione omnium bonorum ipsius, audito quòd Radulphus mortuus esset vltra mare, iste F. statim spoliauit ipsum R. possessione omnium bonorum Radulphi aui sui, in quorum possessione remansit quando iuit vltra mare, quia dicebat Agatham neptem suam matrem ipsius R. non fuisse natam de legitimo matrimonio, vt sup. eo. causã quæ, & sic nec ipsa nec R. eius filius debebat succedere Radulpho fratri eiusd. F. sed ipse F. vnde iste R. sic spoliatus ab F. auunculo suo impetrauit litteras super restitutione sua ad istos episcopos Londõ. & Vigorieñ. & Exonicñ. sub hac forma, vt ante ingressum principalis causæ deberent cognoscere super eo, quod mater ipsius R. dicebatur de non legitimo matrimonio nata, ita tamen vt ante principalis causæ ingressum deberent ei restituere hæreditatem aui sui, sed quia rex turbatus, & motus fuit, quod Papa iudicium possessorium commiserat illis, reuocauit iudicium illud de restitutione, quod pertinet ad regem, & mandat, vt procedant super quæstione natiuitatis ipsius Agathæ, prout patet in littera: postea verò quia isti ep̃i forsitan non procedebant, iste impetrauit eandem causam committi episcopis Exonieñ. Vigorieñ & eisdem Londoñ. & quia F. habebat episcopum London. suspectum, fecit illum remoueri, & loco illius substitui abbatem Herfordeñ. vt s. de offi. dele. causam quæ, & sup. eo. causam, & sic habes hic totam continentiam istarum decretalium, & hæc decretalis deberet præcedere

1 Hæc facti narratio in antiquis codicib. reperitur.

b ¶ Ad regem.] & sic patet, quod iurisdõ spiritualis. & tpalis distincta est, & diuisa, de conse. dist. 3. celebritatem, in fin. & in Auth. de si. instr. circa princ. per viñ columnam, & sic Papa non hẽt vtramq; 2 iurisdõnem, arg. s. eo. lator, & 23. q. 5. regũ. & 8. dist. quo iure. & 33. q. 2. inter hæc, in fin. & 33. q. 4. quæsitum, arg. quòd Papa intromittit se de hæreditate, argum. contra s. eo. c. 2 & 22. q. 3. præsens, in fin. 15. quæst. 6. alius, & 24. quæstio. 1. loquitur. Hug. dixit quod Imperator à solo Deo habet potestatem in temporalibus, Papa verò i spiritualib. & sic diuisa est iurisdictio, prius enim fuit Imperator quàm coronam reciperet à Papa, & gladium ab altari, 93. di. legimus, quia ante fuit imperium, quàm Apostolatus. Sed Alan. & Tan. dixerunt quòd imperator licet imperium à solo Deo dicatur processisse, executionem gladij temporalis recepit ab ecclesia. Ecclesia enĩ est vnum corpus: ergò vnum solum caput debet habe-50 re. Item Deus vtroque gladio vsus est, vt no. de iud. nouit. hic adde quòd ibi dicitur. Item Moyses vtrumque gladium habuit, cuius successor 3 est Papa, præterea Papa ipsum confirmat, & cõsecrat, & coronat, & deponit, sup. de ele. venerabilem, & 15. q. 6. alius, hoc vltimum verius credo.

2 Similis gl. extat s. d iu. c. nouit. verbo, iurisdõnem, ubi de hoc art. plenissi ne scripsit Martin'. Nauarrus, & Turrecremata in c. cum ad verũ 96. di. & in summa de eccl. li. 2. c. 113. & 114. sed tene quod declarauit Bon. viij in Extrauag. vnam sanctam. de maio. & obed.

3 Melius dixisset, Moyses fuisse typum & figuram Papæ.

c ¶ Mater.] scilicet. Agatha.

d ¶ Incongruum.] quia crimina morte extinguntur. C. si reus vel accus. mor. fue. l. 1 & 2. & 3. 23. d it. quorundam, & 33. q. 2. admonere. Et ideo post mortem nul-60 lus accusari potest nisi in tribus casibus, vt de hæresi. 24. q. 2. sane profertur, & forte in crimine læsæ maiestatis propter bona, & filios, argu. 6. q. 1. c. quæro, §. verũ, & c. si quis cum militib. & hic ratione bonorum quæritur de delicto aliquorum post mortem. s. vtrum Agatha fuerit nata de legitimo matrimonio, dicebatur. n. nata de Anelina, & Radulpho. & modo quæritur, vtrũ inter eos fuerit legitimum matrimonium, sic supra e. lator de statu alicuius quandoque quæritur propter bona, C. de liberali causa, principaliter, & C. ne de statu defunctorum, l. quamuis. Ber.

e ¶ Genitricis.] id est matrimonium, de quo nata est Agatha genitrix. præfati R. ut dixi, & non de matrimonio, de quo natus fuit R. quia non agitur de illo.

Perla-

PErlatum est.] sunt duæ partes. In prima facti narratio. In secunda commissio. ibi. Ideoque. Abbas.

CASVS. Quidam H. nomine habens vxorem ad partes Constantinopolitanas se transtulit: vbi per decem annos & amplius moram faciens, ad vxorem suam non rediit: vnde ipsa coram diœcesano epo, aduersus eum querelã deposuit: & qa ipsum vlterius expectare nolebat, eps mandauit parentibus, vt ipsum ad ꝓpria reuocarẽt: cum ergo diutius expectatus fuisset, nec rediret, eps auditis rationib. mulieris, inter eos sñiam diuortij ꝓmulgauit, & dedit mulieri licẽtiam ꝯhendi cũ alio, & sic auctoritate ecclesiæ contraxit cũ alio, de quo filios suscepit: Cõtra filios istos obijcebatur, ꝙ non erant legitimi, & ideo ab hæreditate paterna repellendi: Cõsultus Papa rñdet, & mãdat quibusdam, quatenus si constiterit, ꝙ eps inter eos sñiam diuortij tulerit, filios quos de alio ad cuius copulã auctoritate ecclesiæ transiuit, sustulit, legitimos iudicẽt & hac occasione non patiantur eos ab hæreditate repelli. No. ꝙ filij nati de matrimonio auctoritate ecclesiæ contracto legitimi sunt habendi, licet matrimonium nõ fuerit legitimum.

† Ca. 8. e. tit. in 1. cõp. & post concil. Lat. par. 50. cap. 23.

† rediret.

† Adde ꝙ dicatur esse lõgum tẽpus, no. instit. de vsuc. §. 1. & ĩ l. si. C. de pręscri. lõg. tẽp.

CAP. VIII.

PErlatum † est ad audiẽtiam nostrã, quod cũ H. ad partes Constantinopolitañ. transisset,[a] & ibi moram per decennium & amplius faciẽs, ad I. vxorẽ suam nõ rediens, † ipsa apud bonæ memorię Vincẽtinum epm aduersus eũ querelam deposuit, & qđ eum nõ posset diutius expectare, nihilominus allegauit: eps vero sicut vir prouidus & discretus, parentibus [b] viri mandauit, vt pro eo mitterẽt, & ipsũ ad propria reuocarent, cũque elapso lõgi temporis spatio † vir non remearet ad propria, eps in conspectu ecclesię auditis rõnib. mulieris inter eos sñiam diuortij promulgauit,[c] & mulieri, vt alium duceret, facultatem indulsit.

¶ Ideoque mandamus, quatenus si constiterit qđ eps inter eos sñiam diuortij tulerit, filios, quos sustulit de alio, ad cuius copulam auctoritate prædicti epi migrauit, legitimos iudiceteris, eos hac occasione ab hæreditate non patientes excludi.

a ¶ Transisset.] causa ı vagandi, ƒm Innocentium vel in odium mulieris, vt sic staret impedita: & sic absentia fuit malitiosa, per quod non obstat sed concordat s̄. vt lite nõ contestata, quoniam, §. sin autem & s̄. de sponsalibus. de illius. secundum Host. Io. And.

1 Hæc nota ex lectura Io. And. perperam irrepsit iter glossas. Ber.

b ¶ Parentibus.] & amicis similiter mittere debuit, ff. ex qui. cau. maio. in integ. rest. l. ergo, & edictum publice proponi dẽt, s̄. de dol. & cont. causam, quæ, &c. vlt. sed in hoc casu non est taliter procedendum: nisi se per contumaciam absentasset. sup. vt li. non cont. quoniam. §. porro & §. seq. Ber.

[Gl. seq. quærit, arg. pro & contra soluit respondens ad hoc cap.]

c ¶ Promulgauit.] probato impedimento perpetuo. Sed nunquid episcopus iste legitime processit lite non contestata, arg. ꝙ sic inf. tit. prox. c. 1. & illud factũ videtur ex necessitate, ne ius mulieris periret. Sed contra, s̄. vt lite non contest. cã. quoniã. §. porro, & §. seq. cui hodie stãdum videtur. Sed vtrum eps bene vel male processerit 2 non quærebatur, sed tantum vtrum filij nati de alio viro, cum quo auctoritate episcopi contraxit, legitimi essent. & respondetur quod sic, & non alluditar gum. ff. si quid in frau. pat. l. 1. §. si quid in fraudem, & quia de illo quæsitum non fuit responsum non exstitit. sic sup. de elect. innotuit, ad fi. & ideo filij isti legitimi erat, quia auctoritate ecclesiæ, & publice contraxit. sup. eod. cap. 2. Bern.

2 Hæc latius prosequuntur hic Host. Io. And. & recẽtiores.

¶ Idẽ Beluacen. episcopo.

¶ *Filij nati ex matrimonio clandestino per ecclesiam approbato, sunt legitimi. h. d. inhærendo litteræ.*

CAP. IX.

QVod † nobis, & infra. ¶ Si qui autem de clandestino [d] matrimonio, postmodũ ab ecclesia cõprobato, generati fuerint[e] eos legitimos iudices filios & hæredes.

QVod nobis.] CASVS. Dicitur hic, quod nati de clãdestino matrimonio postea per ecclesiam approbato iudicẽtur legitimi: Nota, quod ab initio non valuit, ex postfacto conualescit. Item ratihabitio retrotrahitur.

d ¶ De clandestino.] quot modis matrimonium dicatur clandestinum, dicitur s̄. de cland. despon. cum inhibitio.

e ¶ Fuerint.] post approbatum matrimonium ab ecclesia, seruata solennitate, quę traditur. s̄. de cland. desponsatione cũ inhibitio, quia legitimi erunt; etiam si postea matrimonium separetur iusta de causa, secus si ante approbationem generati fuerunt de clandestino matrimonio ab ecclesia non approbato, vel non seruata forma prædicta cõtraxerunt: quia filij nõ excusantur, si cõtra matrimoniũ aliquid postea probetur, vt in prædicta constitutione cum inhibitio. tales ergo filij, scilicet de clandestino matrimonio ante approbationem ecclesiæ nati post approbationem legitimi erunt. 32. q. 4. dicat aliquis, & su. eo. tãta. argum. si postea contra matrimoniũ aliquid non probetur, de quib. hoc intelligitur, sup. de clandest. despons. c. 2. cuius pars hæc est, & sup. eo. tanta. Ber.

† Ca. 3. e. ti. de clandestina desponsa. In 1. cõp. & post concil. La. pa. 50. ca. 17. Vide citata in c. curã inhibitio, s̄. de clãdesti. despon.

¶ Celestinus tertius Eboracen. archiepiscopo.

¶ *Nati ex matrimonio cõtracto cõtra publicæ honestatis iustitiam, illegitimi sunt, & ab hæreditate parentum excludendi. et tenementi hũc casum, quia sæpe per ignorantiã accidit.*

CAP. X.

REferente [f] † nobis, & infra. ¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus,

† Ca. 1. e. tit. in 2. cõpi. & de impedimento iustitiæ publicæ honestatis, tene qđ diffiniuit ꝯc. Tri. sess. 24. de refor. mat. c. 3. adde citatos in cap. ad audientiã. sup. de sponsal.

REferente.] Scientes inter se impedimentum, matrimonium contrahant, illegitima est proles eorũ. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio, ibi, Fraternitati. Abb. Sic.

f ¶ Referente.] Casum 3 pone per illam, sup. de sponsatione impuberum, c. duo pueri, sic: Quidam contraxit sponsalia de futuro cum quadam, tandem illa mutata voluntate contraxit per verba de præsenti cum alio, & sic soluta fuerunt sponsalia priora: Ille vero qui sponsalia cum ea contraxerat, matrimonium cum quadam consanguinea illius, ex certa scientia vtriusque contraxit, de tali matrimonio nati sunt filij. Quærebatur an essent legitimi? & respondetur quod non: quia publicæ honestatis iustitia impediente, non potuit esse matrimonium inter eos, nec ignorantia excusat eos, quia parentes scienter contraxerunt, nec dispensatio ecclesiæ fuit secuta Berna. Nota, quod publicæ honestatis iustitia impedit & dirimit matrimonium. Item paterna ignorantia non excusat filios.

3 Hic casus in antiquis Gregorij codi. ib. reperitur.

a ¶ Sepa-

a ¶ Separari.] sic patet, ꝙ impedimẽtum istud perpetuũ est, ex quo impedit & dirimit matrimonium iam contractum. sic sup. de sponsa. ad audientiam, & c. iuuenis.

[Glo. seq. ponit duas lecturas.]

b ¶ Permissionem.] id est, ecclesia non approbãte tale matrimoniũ, vel per missione id est, dispẽsatione. quia postea ecclesia, cum eis non dispensauit & per dispensatione ecclesiæ approbatur matrimonium causa filiorum sup. de consanguin. & affin. quia circa. ĩ. eo. per venerabilem, & 35. & q. 8. c. 1.

[Gl. seq. ponit tres casus, & primũ moderatur.]

c ¶ Ignorantiã.] paterna enim ignorantia vtriusque vel alterius tũ excusat filios siue legitimat eos, ĩ. eo. ex tenore, & s̃. eo. cap 2. Item subsequens matrimoniũ sup. ex. tanta, & ca. 1. Itẽ legitimatio principis, ĩ. e. per venerabilem, hodie vero paterna ignorantia nõ excusat filios omissa illa solennitate, sup. de clandest. despon. cum inhibitio. Ber.

negatur quin alia pars possit probare cõtrariũ si voluerit, vñ si nihil probat, eo ipso ꝙ parentes istius in facie ecclesiæ ꝯxerunt, & approbante ecclesia simul fuerunt vsq; ad mortem, ꝑsumitur legitimum matrimoniũ inter eos, quare filij legitimi sunt habendi, quousq; contrarium ostendatur. Aliud cõtrarium fortius signatur, s̃. eo. lator, & sup. de or. cog. tuam, ibi ille qui opponit aduersus legitime natum, debet hoc probare, hic contra: qđ videtur iniquum. Potest dici, ꝙ hic nõ constabat de matrimonio parentũ istius viduæ, nec erat communis opinio, ꝙ illi fuissent legitime coniuncti: & ideo mulier dẽt probare narrationem suam, vnde dicit 1 Papa. si est ita, arg. ad prædicta. ĩ. c. proxi.

quod publicæ honestatis iustitia prohibente, matrimonium inter eos contrahi non potuit, & cõtractũ debuit separari [a] ac ꝑ hoc cum filij, nec per ecclesiæ permissionem, [b] nec per paternam ignorantiam [c] excusentur, ad successionem bonorum paternorũ nõ videntur aliquatenus admittendi.

¶ Idem.

¶ Ad docendum prolem illegitimam, non sufficit probare impedimentũ matrimonij si fuit in facie ecclesiæ contractum.

CAP. XI.

PEruenit † sane ad nos ex insinuatione L. viduæ, quod cum inter G. patrem suum, & A. matrẽ illius, matrimonium fuisset legitime celebratũ, & quamdiu vixerunt, quiete permanserunt, † post illorum decessum quidam asserentes eam de non legitimo fuisse susceptam, a paterna hæreditate tãquam illegitimã, amouere conãtur. Mandamus itaq; quatenus si est ita, [d] dictã viduam legitimam nũcietis.

¶ Innocentius tertius.

¶ Statur dicto testiũ, qui probant aliquem legitimum, licet fama viciniæ, & tractatus parẽtum habeat contrarium.

CAP. XII.

PEr † tuas litteras intimasti, qđ R. ex muliere quam ſm opinionẽ maioris partis viciniæ in concubinã habebat, prole suscepta, quandam post, & aliã ea defuncta, duxit in vxorem, & ea, de qua prolem susceperat, virũ sibi aliũ copulauit, ꝑcessu vero

PEruenit.] Primo ponitur mulieris querela, super qua datur iudex. secũdo instruitur super modo decidendi ibi, Mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Quidam post mortem parentum Luciæ viduæ mittebantur eam remouere ab hæreditate paterna, dicentes. eam non fuisse de legitimo matrimonio natam, ipsa vero dicebat, ꝙ inter G. patrem suum & A. matrem ipsius, matrimonium fuit legitime celebratũ & quamdiu vixerunt, quiete insimul permanserunt sine reclamatione, & ideo legitima debebat iudicari. vñ mulier significauit hoc dño Papæ, & ipse mandat quibusdam quatenus si est ita, ipsam viduam legitimam debeant iudicare. No. quod ex quo matrimonium in facie ecclesiæ contractum est, & simul manet tanquã vir, & vxor, filij inde nati legitimi debent iudicari.

[Gl. seq. signat cõtrarium ponit opiniones, & soluit: iterum signat contrarium, & soluit.]

d ¶ Si est ita.] ar. contra. s̃. eod. cãm quæ. ibi mandatur inquiri de matrimonio post mortem coniugũ; hic aũt vr̃ denegari. Alanus dicit, ꝙ hic lapsum erat quinquennium a morte coniugum, ibi non. ar. ff. ne de sta. defun. l. 1. & 2. C. eo. tit. si is qui, & per totũ. Vel hic mater dicebatur nata de non legitimo matrimonio impediente statu. vnde post mortẽ quæri non debet. Sed hoc est diuinare. [2] Vnde dicimus, quod ex quo constat matrimoniũ in facie ecclesiæ contractum, & bona fide filij legitimi sunt, vt hic. & ideo dicit, si est ita, quod legitime ꝯtractũ sit: & hæc mulier probare debet, & sic intelligitur quod dicitur: sed ibi non constabat de matrimonio: quia dicebatur, quod Agatha nata fuit eo tempore, quo Anelina mater eius habebat alium virum, & hoc aduersarius probare debebat, vt s̃. eo. causam quæ. & hic non

PEr tuas.] In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, Nos autem. Abb. Sic.

CASVS. Quidam R. nomine, quãdam habebat concubinam secundum opinionẽ maioris partis viciniæ. de qua filium suscepit & postmodũ ea dimissa, aliam accepit in vxorem: & illa concubina alium in maritum processu temporis idem R. in præsentia multorum firmauit proprio iuramẽto, quod illam quam videbatur habere pro cõcubina affidauerat quod eam haberet in vxorem, & post fidem datam prolem susceperit ex illa; Tandem cum ageret in extremis illũ quem susceperat ex illa, legitimum filium appellãs, hæredem sibi instituit. Sed cum dubitaretur, vtrum filius susceptus esset legitimus hæres ipsius, commissum fuit cuidam iudici, vnde hoc cognosceret; iudex præter illud quod ex quadam decretali Alexandri habetur, vbi dicitur, quod standum est verbo viri & mulieris; testes recepit a filio prædicti R. inductos. quilibet probauit, qđ dictus R. matrem ipsius affidauerat, antequam illum suscepisset ex ea, & ita illum pronunciauit legitimũ hæredem ipsius R. dubitatum fuit postea, an dictus iudex legitime processisset? Consultus Papa, respondet eidem iudici, considerans quòd plus est, quod in veritate agitur, quam quod simulate concipitur, licet R. videatur ipso facto matrimonium denegasse, quod inter eos fuerat celebratum, cum ad alia vota transiuit, tamen quia desponsatio per testes legitimos probata fuit, siue per verba de præsenti, siue per verba de futuro carnali copula subsecuta fuerit celebrata, non iam innitentes decretali Alexandri, quæ in casu dissimili loquitur, quam inductis probationibus respondet Papa iudicem legitime processisse eius sententiam confirmans No. ꝙ veritas opinioni præfertur. Item filij de matrimonio præsumpto suscepti, legitimi sunt.

e ¶ Ea.] s. 3 vxore, quam duxit illa concubina dimissa,

¶ Quot modis illegitime nati legitimẽtur; vide per citatos in c. proxime sequẽti super glossa, in verbo filium appellauit.

† Ca. 2. e. ti. in 2. compil.

† permanserint.

2 Intellectus autem diuinatorij reijciendi sunt a legib. nisi cũ valde vrget contrarietas, vt sentit Ripa in l. 1. n. 22. ff. de vulg. & pup. subst. ex sententia Bartoli ibi citat.

† Cã. 1. e. ti. in 3. compi. Et de materia textus & glossæ latissime hic præ alijs agit Præpositus.

3 Hæc glossula habetur in vetustis codicibus.

a ¶ Affida-

1 Ex hac glossa hēs uarios modos qbus illegitime nati līmantur nos & alios recenset late Cassaneus super consuetudines ducat⁹ Burgundiæ rubrica 8. des successiones des Bastardz, in §.3. in tex tu. ab intesta. & Sot. lib. 4. sent. dist. 31. q. 1. art. 4. † dum.

† Præter Doctores hic uide Panormi. in c fi. de mutuis petitio, & Iaso. in l. neq; pfessio. C. de testam.

a ¶ Affidauerat.] .i. fidem dederat, quòd eam duceret in vxorem.

b ¶ Ex ea.] quam affidauerat.

c ¶ Filiū appellauit.] eo ipso, ꝙ qs filiū naturalē in extrema uoluntate noīat filium, & hǣdem instituit intelligit eū legitimasse 1 C. de nat. lib. Authē. Itē si qs. Et hoc intellige, si aliàs legitimos nō hēt, in auth. qbus mod. natu. effi. leg. §. si uero nō hēns, coll. 6. Item si pater offerat filiū naturalem imperatori, & fiat curialis, legitimus erit, in Auth. quib. mo. nat. effic. sui. §. si quis uero. coll. 7. Itē si nullo alio filio exīstēte, ipse filius naturalis pre defuncto, offerat seipsum curiæ, legitimus efficit, in Authen. eo. ti. §. 1. & §. si quis uero Itē si pater filiū naturalē in publico instrumento, uel cū subscriptione testium noīauit, filiū, nec adiecit naturalē legitimus est. In Authen. ut lic. mat. & auiæ, §. ad hoc, colla. 8. Itē est hic argu. ꝙ ex sola noīatione aliqs acquirit ius, 32. q. 4. dicat aliqs, & argu. s̄. de pſump. illud, & s̄. de prob. p tuas. Insti. de adoptio. §. ult. & ff. de pb. l. ult. arg. cō tra 2. q. 1. multi. in fi. 27. q. 2. inuēta, 23. q. 4. forte, C. de probat. neq; & l. non epistolis, & C. de lib. cau. l. iubemus. De hoc dictum fuit, sup. eodem transmissæ.

d ¶ Commissum.] .i. a iudice sæculari cā filiationis fuit hic remissa, arg. s̄. eo. lator. Vel forte a Papa fuit ei causa commissa.

e ¶ Ex quadam decretali.] sup. eo. transmissæ.

† transiuit.

f ¶ Comprobauit.] sic vr̄, ꝙ aliquis possit probare se filium alicuius, s̄. de fil. psb. Michael, de hoc dicit sup. eo. transmissæ.

g ¶ Affidasse.] supple antequam ipsum suscepisset ex ea: vn̄ postea p carnalē copulam subsequentē fuit mr̄imonium p̄sumptum inductum: contra quam præsumptionē non admittitur probatio in contrarium, supra de spō. his qui alias si simplr̄ probasset, ꝙ eam affidasset, non determinando tp̄s, insufficiens fuisset talis probatio, sup. de proba. in præsentia, sup. de cōd. appo. p tuas.

h ¶ Agit.] C. plus. val. ꝙ agit, p totū, in rubro, & nigro.

i ¶ Ipso facto.] sicut ipso facto negatur matrimonium, sic & ipso facto renunciatur mr̄imonio spūali, sine priuilegio clericali, sup. de vita & hon. cler. c. ult. sic opere contrario, uel facta negamus Christum. 22. q. ult. cauete. & 11. q. 3. existimant, & si præsumitur, quod a primo odio recessit, 33. q. 1. requisisti, & q. 2. c. 1.

temporis idem R. in præsentia multorum, firmauit proprio iuramento, quòd eam, quam habere visus fuerat concubinam, prius affidauerat [a] in vxorem, quam ex ea [b] filiū genuisset, & postea cum † ageret in extremis, eum, quem, ex ea susceperat, in testamento hæredem instituens, legitimum filiū appellauit. [c] † Cum autem tuæ inquisitioni fuisset commissum, [d] an filius susceptus, legitimus esset hæres ipsius R. & ad eius patrimonium admittendus, tu præter id, quod ex quadam decretali [e] bonæ memoriæ Alexandri Papæ prędecessoris nostri, standum esse super hoc verbo viri, & mulieris credebas, receptis testibus a filio eiusdē R. productis quibus legitime comprobauit, [f] prædictum R. matrem suam in capella sancti Sergij affidasse, [g] eum ipsius R. hæredem esse legitimum iudicasti.

¶ Nos autem attendentes, quòd plus est quòd in veritate agitur, [h] quam quòd simulare concipitur licet dictus R. cum ea dimissa, quā vt concubinam habuerat, ad alia vota transiuerit, † videat ipso facto † matrimoniū, quod inter eos celebratum fuerat, denegasse, quia tamē dispensatio per testes legitimos comprobata, eos matrimonialiter fuisse coniunctos ostendit, siue dispensatio ipsa fuerit de præsenti, vt per consensum legitimum per verba de præsenti expressum, copula matrimonij inter eos fuerit celebrata, siue per verba de futuro carnali copula subsecuta non tam decretali dicti prædecessoris nostri quæ in casu dissimili [k] loquitur, quàm inductis probationibus innitētes, te processisse legitime respondemus, sententiam tuam auctoritate Apostolica confirmantes.

k ¶ In casu dissimili.] nā ibi parentes testificabant contra illū, qui dicebat se eorum filium, hic uerò pro ipso 2 filio: & ita multum prodest filio dictum parentum, ff. de probat. & ff. de lib. agno. l. 1. §. Iulianus, & sup. de præsumpt. afferte, & C. de rei uxo. actio. l. uni. §. si liceat, & ff. de prohar. l. ult. ff. ad Carbo. l. 1. §. si quis, & l. quod Labeo. Io.

2 Hæc dissimilitudo parū ualet nā si creditur neganti, quare nō cōfitēti, sed dic, ꝙ ibi negabat filiatio, hic qualitas. Itē hic factū cōtradicebat uerbo ibi secus. Itē hic asseritio uiri tm̄, ibi uiri, & mulieris. Io. And.

¶ Idem nobili viro G. Montis Pessulani.

¶ In terris ecclesiæ Papa potest libere illegitimos legitimare, in terris verò alienis non: nisi ex causis multum arduis, vel nisi in spiritualibus: tunc tamen indirecte, & per quandam consequentiam intelligitur legitimare, etiam quo ad temporalia; hoc tamen vltimum nō est, & sine scrupulo, h. d. secundum intellectum, qui placet Panormitano, & est caput difficile, & multum famosum.

Per venerab. lem.] Post Abbatē Ioā. An summat sic: Papa nō lḡimat in tpalibus alienæ iurisdōni subiectos, h. d. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima petitio. In secunda rn̄sio ibi, Quod aūt. Scda subdiuiditur in quatuor: In prima pbat qnq; rōnib. ꝙ dispensationem petitam facere pōt. In scda ibi, Videbat. ponit similitudinē, q̄ inducebat petitor, q̄ qnq; rōnibus improbat: in tertia ibi, Rōnib. probat auctoritate ueteris testamenti, & nō, quòd ubiq; terrarum certis ex causis inter Christianos potest se Papa de temporalib. intromittere. In quarta ibi, Licet, petitionē exaudire noluit, quia omnis lex contradicebat. Abb. Sic.

CASVS. Nobilis uir G. de Monte Pessulano, legitima sua uxore exclusa, aliā superduxit, de qua filios suscepit: tandem per archiepiscopū Arelatē. petijt a dn̄o Papa, ut filios suos legitimaret, quatenus eis nata liū obiectio, seu exceptio nō noceret, quo minus sibi succederent: quòd dispensare possit, ostendit pluribus rationibus. Primo sic: Apostolica sedes diuersis causis inspectis dispensauit cum quibusdam minus legitime genitis non solum naturalibus, sed ēt adulterinis, vt possent in episcopos promoueri: multo fortius videtur, vt eos ab actus legitimare possit sæculares pręcipue vbi superiorem alium præter Romanum Pontificem non cognoscant, qui legitimandi habeat potestatem, quia quod pōt in maiori, multo magis potest in minori,

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp. Et de materia textus, & glossarū præter Doct. hic uide Couarruuiā in epitome li. 4. decretal. par. 2. cap. 8. §. 8.

CAP. XIII.

Per † venerabilem fra-

minori. Secundo probat idem p simile tale: eo enim ipso ꝙ aliquis ad dignitatem epalem promouetur, eximitur a patria potestate: Præterea si eps scienter suũ alterius in presbyterum ordinaret, liber efficit, licet ordinator satisfacere Dño teneatur: monstruosum.n.uideretur, ut qui ad actus spirituales legitimus fieret, ad actus sæculares illegitimus remaneret. Vñ eo ipso ꝙ in spũalib. dispẽsat, per ɔsequentiã intelligit in tpalib. dispensatũ. Sed ĩ patrimonio beati Petri illud põt Apostolica sedes libere facere, in quo summi principis obtinet potestatem. Tertio etiã videbat ex hoc posse trahere audaciam postulandi: q̃a rex Franciæ reginam Francorum uxorem suã dimisit, & aliã superduxit, ex qua filios suscepit (sicut & iste nobilis) cum quibus Papa dispensauit, sic cum filijs istius nobilis poterat dispensare: Postmodum rñdet Papa ad id, quod dictum est, ꝙ dispensauit cum filijs regis Franciæ, dicens ꝙ res illa nõ similis, sed ualde dissimilis inuenitur: Rex enim Franciæ a regina fuit per legatum sedis Apostolicæ per sñiam separatus, sed iste nobilis temeritate propria uxorẽ suam deiecit, & rex Frãciæ antequã ad eum prohibitio perueniret de non contrahendo cum alia, su perduxit aliam, ex qua filios suscepit: Sed iste nobilis in contemptũ ecclesiæ aliam superduxit p̃terea rex Franciæ circa matrimonium impedimentũ affinitatis obiecit, & coram legato testes induxit, qui sñiam tulit, quæ reprobata fuit solũ propter iudiciariũ ordinem nõ seruatum: iste nihil obiecit p p quod separari deberet: & utrum filij regis legitimi fuerint, uel illegitimi potest non immerito dubitari, quamdiu pendet q̃õ affinitatis oppositæ: quia si affinitas opposita approbata fuerit, apparebit, quòd illa nõ fuit vxor regis, & ita per cõsequẽs alia legitima apparebit, & ita filij legitimi fuerunt. Præterea cum rex superiorem in tpalib. nullum habeat, sine iniuria alicuius se poterat sedi Apostolicæ subijcere, in quo uideri posset aliquibus, quod per seipsum, nõ tanq̃ pater cũ filijs: sed tanq̃ princeps cum subditis posset dispensare: Iste uero nobilis alij est subiectus. istis ergo rationibus consideratis Papa dispẽsauit cum filijs regis Franciæ, causam trahens tam ex ueteri testamento quàm ex nouo: quia non solum in patrimonio beati Petri, in quo plenam habet potestatem in tpalib. uerumetiam in alijs regionibus. certis causis inspectis casualiter iurisdõnem temporalẽ exerceret, & hoc ostẽdit per legem ueteris testamenti. Si difficile, & ambiguũ apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem, & sanguinem, causam, & cãm, lepram, & lepram, & iudicium inter portas uideris variari, uenies ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore, qui iudicabunt tibi iudicij ueritatem. Tandem exponit auctoritatem Deuteronomij, quid intelligẽdum sit per eam: exposita auctoritate veteris testamenti, dicit Papa, licet eum filijs regis. de quibus ab initio dubitabatur, an legitimi fuerint, duximus dispensandum: quia tamen tã lex Mosaica, quã canonica sobolem ex adulterio susceptam detestatur, dicẽte Dño quod mãseres, & suprij vsq; ad decimam generationem non intrabunt ecclesiam, & canon vetat tales ad sacros ordines promoueri, & secũdum leges à paterna hæreditate repelli debent, & denegari alimenta, etiam petitioni istius nobilis non duximus annuendum. Nota, quòd in causa matrimoniali, vbi agitur de fœdere matrimonij, ordo iudicarius est seruandus, aliàs non tenet sententia. Item matrimonium, quod non tenet, non impedit aliud matrimonium, quod de iure potest ualere, cum postea constiterit ꝙ primum nullum fuit, & filij de secundo nati legitimi sunt. Itẽ aliquis facit aliquid cũ filijs non tanquã pater sed tanq̃ rex. Item Papa potest legitimare ad ambos actus spirituales, & temporales, ubi habet utramque iurisdictionem. Item in certis casibus iurisdictionem temporalem põt exercere in aliena temporali iurisdictione. Item excommunicatus, mortuus reputatur. Item spurij ad sacros ordines non debent promoueri, & secundum leges non succedunt, quibus etiam alimenta negantur.

trem nostrum Arelateñ. archiepiscopum [a] a tua nobis humilitas supplicauit, vt filios tuos legitimationis dignaremur titulo decorare, quatenus eis, quo minus tibi succederent, natalium obiectio non noceret. Quòd autem super hoc Apostolica sedes plenã habebat potestatem, [b] ex illo videtur, ꝙ diuersis causis inspectis, cum quibusdã minus legitime genitis, non naturalibus [c] † tantum, sed adulterinis [d] ẽt dispensauit, sic ad actus spirituales illos legitimãs, vt possint in episcopos p̃moueri: ex quo verisimilius creditur, & probabilius reputatur, vt eos ad actus legitimare valeat sæculares: præsertim [e] si præter Romanos Põtifices inter homines superiorem [f]

[Gl. seq. soluit contrarium.]

a ¶ Arelateñ. archiepiscopum.] nunc: olim fuit sedes episcopalis, vt 8.q.3. Artaldus, & fuit suffraganeus Narbonensis, ibi.

[Glossa seq. recit. per q an Papa quo ad successionem legitimet. arg. quod non. ponit opi. Io. soluit contrarium, & subdit tertiam opinionem.]

b ¶ Hẽat potestatẽ.] ex eo [1] n. quod legitimat aliquem in spũalib. per consequentiam, & in temporalib. prout ipse Papa argumentatur hic: propter hoc tñ quod legitimat aliquẽ in spũalib non probatur, quòd habeat iurisdictionem in tpalib. ltĩmare.n. p̃tinet ad uoluntariã iurisdõnẽ. ff. de offi. proconsl. l. 2. item q̃a ad Papam nihil spectat de tẽporalib. s. eo. cãm, quæ & c. lator & supra de iud. nouit; nisi in casib. sup. de foro cõp. licet, & c. ex tenore. ibi, vt dr: & sic vr ꝙ Papa quo ad temporalia legitimare non possit, ubi non hẽt tpalem iurisdõnem. Ad hoc dixit Ioannes, ꝙ dñs Papa non hẽt potestatem legitimandi in temporalib. sed eo ipso ꝙ legitimat aliquem quo ad spũalia. per consequẽs legitimat eum quo ad tẽporalia, q̃ sunt minus digna, & sic legitimat per cõsequẽtiam, sed non directe: sæpe enim permittitur aliqd indirecte, quod non permittitur directe, arg. 4.q.3. c. si testes, §. serui 1. respon. & ff. d aucto. tut. l. 1. Ioannes adhæsit allegationi, quam ponit hic dñs Papa: sed contrarium credo. s. ꝙ dñs Papa non possit legitimare aliquem quantum ad hoc, vt succedat in hẽditate tamquã legitimus hæres, qui non sit: dico de sua iurisdictione temporali, sic.n. esset mittere falcem in messem alienam, & usurpare alienã iurisdõnem: quod esse non dẽt, supra de iud. nouit. & 6. q. 3. scriptum est, & priuare aliquẽ iure succedendi uñ credo, ꝙ nõ possit legitimare, nisi quo ad actus spũales, tñ quidam legitimationem extendunt ad honores sæculares, ut per hoc intelligitur esse legitimatus, ut possit esse iudex, & habere huiusmodi honores temporales, quos alias habere non posset: & in hac sẽtentia fuerunt Laurentius. Vincentius, & Tancredus.

c ¶ Non naturales.] naturales large oẽs appellantur p̃ter adoptiuos, & spirituales, 30. q. 3. §. 1. plerumque. n. illi tantum. qui ex liberis concubinus nascuntur, ut hic, & 32. q. 4. liberi.

d ¶ Adulterinis.] vt puta filijs presbyterorum, qui cum fornicantur, adulterantur, cum sint quasi mariti ecclesiarum, ut 56. dist. Cænomanensem.

e ¶ Præsertim.] i. maxime, secundum Ioanuem, secundum alios, præsertim, i. tantum.

f ¶ Superiorem.] Papa enim super omnes est, 96. dist. duo sunt. & 9. q. 3. cuncta, & supra de maioritate, & obedientia. solitæ.

† Qui dicãt filij naturales adulterini, spurij, & alij illegitime nati quo uis noĩe appellent, vide plene per Illustrissimũ Cardinalem Paleotũ in libro de notis, & spurijs filijs.

1 De materia huius glossæ in simili dlsputatione vide Præpositum Turrecrematã, & alios ĩ c. si qs, 6. q. 3. & Hieronymũ Gigantẽ in tract. de crimine lęsę maiestatis, li. 3. ti. de pęnis, quas filij incurrũt, c. 12.

a ¶ Requi-

a ¶ Requiratur.] supple, quantum ad temporalia.
b ¶ In minori.] 95. dist. illud 16. q. 2. c. 2. & s. de deci. ex parte. Et econuerso cui interdicitur minus, & maius interdictum esse uidetur, inf. de sen. excommunic. cū illorum. & 74. dist in. gesta. & ff. de ser. exportandis error. §. cui. ff. de interdi. & relegat, l. relegatorum, §. solet.
c ¶ A patria potestate.] 53. distinct. cap. si seruus, & in Authen. cō stitu. quæ de dig. lib. fil. a pat. po. §. palam. coll. 6.
d ¶ Ordinaret.] 54. di stin. si seruus absente & c. ex antiquis.
e ¶ Beati Petri.] dicebat Ioā. maxime. Sed tu dic tantum, ut dixi sup quia quoad forū seculare non potest legitimare, nisi princeps ei permitteret. in seruo scienter ordinato secus est, sed ipse tenetur domino satisfacere, ut hic dicitur.
f ¶ Per sententiam.] cui standum erat, donec in contrariū probaretur, sup. de re iu. sicut, & sup. de renūcia. in præsentia, licet iniqua. ff. de iust. & iu l. penultim. §. 1. & ff. de reg. iur. res iudicata.
g ¶ Separasti.] quod facere non debuit, et si causa esset manifesta, j. de diuor. porro. cū talis separatio sit pœna, quæ non debet inferri, nisi per iudicem l 33. q. 2. fine, §. in hoc.
[Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit.
h ¶ Iudiciarium. ordinem non seruatū.] ut 2. quæstio. 6. cap. ei qui §. diffinitiua. & arg. s. de proba. quoniam, & s. de ele. dudum, & s. ut lit. non conte. accedens. argu. contra. s. ut l. te. non cont. c. 1. & c. quoniā §. 1. ubi dr, φ ordo iudiciarius non usquequaq; seruat in causis matrimonialibus, sed hic cassata fuit ꝓpter hoc snīa. Illa cōtraria intelligunt qn altera pars est absens p contumaciam tunc. n. ordo iuris non seruatur per omnia, imo testes recipiunt lite nō cōt. & fertur snīa pp periculum fornicationis, ut in ca. quoniam. sed ubi altera pars non est absens. sed præsens utraq; pars, debet ordo iuris seruari: alias nō valet sententia, ut hic. 2 Et dic cassata. i. cassa & irrita nūciata, ut c. accedens, sup. lit. non conte.

i ¶ De trib. bonis coniugij.] nota 3 quod tria sunt bona matrimonij, vt hic dicit, s. fides, proles, & sacramentum, 27. q. 2. omne itaq; 32. q. 1. non. n. in sola. Fides, quia nullum adulterium dr̄ fides tori cō iugalis, ut ca. non. n. Proles. i. ipse Deus. Sacramentum, quia nullum debet esse diuortiū, ut in cap. oē. Vbi alterum istorum non seruatur, frangitur lex matrimonij. Iste non seruauit ista tria. s. fidem, q̄a cum alia adulteriū comisit. sed rex Franciæ non fecit hoc, ꝓpter snīam, & quamuis fides non seruetur, matrimonium tamē durat ut hic dicitur.
k ¶ Violasset.] i. dissoluisset, q̄a in nullo casu soluit matrimoniū post carnalem copulā, nisi ī causis inf. de diuor. gaudemus.
[Gl. se. rec per q.]
l ¶ Dubitari] & sic ex futuro euentu pēdet an sint iudicādi legitimi. arg. s. de frig. & malefi. c. fraternitatis in fi. Sed certe cōtrariū vr̄, si secūdū matrimoniū cōtractum fuit auctoritate ecclæ ex ui snīæ latæ, & toleratū fuit, lite pē dēte super primo filij legitimi erunt, s. eo. perlatū. & c. cū inter. & c. referēte, ar. & ita sine aliqua dispensatione legitimi erūt.
m ¶ Cōprobata.] maxime, quia & si non fuerit cōprobata, & restituat uiro, nihilominus ꝓles legitima erit nata ex sa uxore q̄ auctoritate ecclæ recepit post snīam latam, ut dixi in prox. ro. sed nō est uerum q̄a snīa nō tenuit pp ordinē nō seruatū, & iō necessaria esset dispensatio si non probaretur affinitas.
n ¶ Minime recognoscat.] de facto, de iure tn̄ subest Romano imperio. 7. q. 1. in apibus. De hoc dicitur s. de ele. per uenerabilem.

a ¶ Subij-

alium non cognoscāt, qui legitimandi habeat potestatem, quia cum maior in spiritualibus, tam prouidentia, quam auctoritas & idoneitas requiratur; [a] quod in maiori conceditur, licitum esse videtur & in † minori. [b] Per simile quoque id videtur posse probari, cum eo ipso, quod aliquis ad apicem episcopalis dignitatis attollitur, eximitur a patria potestate. [c] Præterea etiam si simplex episcopus, scienter seruum alterius in presbyterum ordinaret, [d] licet ordinator satisfacere Domino teneretur, ordinatus tamen iugum euaderet seruitutis; uideretur† si quidem monstruosum, vt qui legitimus ad spirituales fieret actiones, circa sæculares actus illegitimus remaneret. vnde cum in spiritualibus dispensetur, † consequenter intelligitur in temporalibus dispensatum. Id autem in patrimonio beati Petri [e] libere pōt Apostolica sedes efficere, in quo & summi Pontificis auctoritatem exercet, & summi Pricipis exeqtur potestatē. ¶ Videbatur aūt ex eo trahere maiorē audaciā postulandi, q̄d cū Rex Francorū I. reginam dimiserit, & ex alia postmodū superducta puerū susceperit, & puellā, & tu similiter exclusā legitima, supduxeris aliā, ex qua filios suscepisti, sicut cū filijs regis eiusdē, sic cū tuis credebat de benignitate Apostolicæ sedis dispēsandū. Verū si veritas diligenter inspicitur, nō res similis, sed valde dissimilis īuenitur; nā Rex ipse a Regina p Remen̄. archiepm Apostolicæ sedis legatum, fuit p snīam [f] separatus, tu vero vxorē tuā a te temeritate ꝓpria separasti [g] Ipse quoque priusq̄ ad eū ꝓhibitio de nō cōtrahendo cū altera peruenisset, aliā super duxit, ex qua prolē geminā noscitur suscepisse, sed tu in contemptū ecclesię, aliā superducere attētasti. Præterea rex ipse cōtra matrimoniū impedimentum affinitatis obiecit, & coram præfato archiepō testes induxit, cuius snīa, q̄a cassata fuit solūmodo pp iudiciarium ordinem non seruatum; [h] Nos post restitutionem reginę, alios cognitores duximus deputādos tu uero uxori tuę, nihil q̄d diuortium induceret obiecisti, cū & si fides tori sit unū de tribus† bonis cōiugij, [i] nō tn̄ ipsius violatio coniugale vinculū violasset. [k] De filiis ergo eiusdem Regis, utrum legitimi vel illegitimi fuerint, quādiu pendet quæstio affinitatis obiectæ, potest non immerito dubitari. [l] Nam si affinitas fuerit comprobata, [m] prædictam reginam non esse regis coniugem apparebit, & per consequens alia uidebitur sibi legitime copulata, & filios ei legitimos peperisse. Insuper cum rex superiorem in temporalibus minime recognoscat, [n] sine iuris alterius læsione, in eo se iurisdictioni nostrę subiicere

Marginalia: al. etiam. — uidetur. — dispēsatur. — Adde & ecclesiasticum, Conc. Tri. sess. 24. de refor. matr. de fac. conat. can. 12.

2 Hodie dic ut in conc. Viennensi, de iud. c. dispēdiosam.
3 De materia huius glossæ. uide plene per Dominicum Sot. li. 4. sen. d. 31. q. 1. ar. 1.
† Vide B. Augustinum super Genesim ad litterā lib. 9. ca 7. & Petrum Lōbardum li. 4. d. 31. ubi plenissime de his trib. coniugij bonis

potuit: [a] in quo videretur aliquibus, quod per seipsum (non tanquam pater; cum filiis, sed tanquam [b] princeps cum subditis †) potuit dispensare; tu autem nosceris alijs subiacere; & infra,

¶ Rationibus igitur his inducti, regi [c] gratiam fecimus requisiti; causam tam ex ueteri, quam ex nouo testamento trahétes; quod non solum in ecclesiæ patrimonio, [d] (super quo plenam in temporalibus, gerimus potestatem,) uerum etiam in aliis religionibus, certis [e] causis inspectis, temporalem iurisdictionem casualiter exercemus, non quod alieno iuri præiudicare uelimus, sed quia sicut in Deuteronomio continetur; Si † difficile, & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem [f] & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicium inter portas uideris uariari, [g] ueniens ad sacerdotes [h] Leuitici generis & ad iudicem qui fuerit illo tempore, qui indicabunt tibi iudicii ueritatem, & facies quæcũque dixerint, qui præsunt loco quem elegerit Dominus, sequerisque eorum sñiam.

¶ Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, decreto iudicis morietur. Sane [i] cum Deuteronomium lex secunda interpretetur, ex vi vocabuli [k] comprobatur, vt quod ibi decernitur, in nouo testamento debeat obseruari. Locus enim, quem elegit Dominus, Apostolica sedes esse cognoscitur, cum enim Petrus urbem fugiens † exiuisset, uolens eum Dominus ad locum, quem elegerat reuocare, interrogatus ab eo. Domine quo uadis? rñdet venio Romam iterũ crucifigi; quod † intelligẽs pro se dictum, ad locum ipsum [l] protinus est reuersus. Sunt autem sacerdotes Leuitici generis fratres nostri, qui nobis iure Leuitico, in executione sacerdotales officij coadiutores existunt. Is vero super eos sacerdos siue iudex existit, cui Dominus, inq̃t, in Petro; Quodcũque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis. Eius uicarius, qui est sacerdos in æternũ secundum ordinem Melchisedech, constitutus a Deo iudex viuorũ & mortuorũ. Tria quippe distinguit iudicia; Primum inter sanguinem & sanguinẽ, [m] per quod criminale intelligitur, & ciuile; [n] Vltimum inter lepram & lepram, per quod ecclesiasticum & criminale [o] notatur; Medium [p] inter causam & causam, quod ad vtrumque refertur, tam ecclesiasticum, quam ciuile, in quibus cũ aliquid fuerit difficile, vel ambiguum, ad iudiciũ est sedis Apostolicæ recurrendum, cuius sñiam, qui superbiens cõtempserit obseruare, mori præcipit, [q] id est, per excommunicationis sentẽtiam uelut mortuus [r] a communione fidelium separari. Paulus etiam, ut plenitudinem potestatis exponeret, ad Corinthios scribens ait. Nescitis q̃m angelos iudicabitis? quanto magis secularia? ¶ Li-

---

a ¶ Subijcere potuit.] ff. de iurisd. omn. iu. est receptum.
b ¶ Tãquã prĩceps.] not. ꝙ facit aliq̃d nõ tanq̃ rex, vt s̃. de ele. ꝙ sicut. §. pe. & c. cũ inter canonicos. & c. cũ inter vniuersas. & 23. q. 4. si ecclesia in fi. & ff. de adop. si cõsul. §. 1. & ff. quod cu iu. vni. iter eorũ. §. 1. & ita rex erit hic actor, & iudex ꝓprij facti & licet forte rex hoc facere posset, melius tamen facit, si abstinet a talib. ff. de off. ꝓcõ. ne quicq̃ ne videat̃ ꝓstare auctoritatẽ suo proprio facto, ut sup. de inst. ca. ult. & sup. de iure patro. per tuas. Ioan.
c ¶ Regi gratiã.] q̃a nõ potuit rex legitimare filium suũ, licet posset alienũ, uel q̃a licet eũ posset legitimare vt subditũ, s. ut succederet alij: nõ tñ ut succederet sibi. ar. 8. q. 1. in scripturis, & 24. q. 1. didicimus, imo vr̃, ꝙ ipso iure legitimi erãt, cũ nati fuissent de matrimonio auctoritate ecclæ contracto sed non est ita, ut sup. dictum est in notula, maxime.
d ¶ Patrimonio.] illos tñ de pr̃imonio, suo legitimare poteſt, vt dictum est supra.
e ¶ Certis causis.] .s. cũ req̃rimur, & hoc probatur auctoritate. Deut. s. cũ variatũ est inter iudices siue ambiguũ, tũc recurritur ad iudiciũ ecclæ, vt ĩ. seq̃t, ꝙ licet ex certis cãis, nõ iõ est ordinarius quo ad tp̃alia s̃. de of. or. pastoralis. 1. rñ. sed casualiter, ut dicit lr̃a. sup. de for. cõp. licet c. ex tenore, & ex parte. Et ita est hic, arg. de iurisdõne distincta sup. eo. cãm q̃. ubi de hoc. & supr. de iud. notuit & sup. de app. si duobus.
f ¶ Inter sanguinẽ.] hæc uerba exponuntur inferius.
g ¶ Videris uariari.] inter iudices siue sapientes.
h ¶ Veniẽs ad sacerdotes.] argument. quod ex defectu iudicis sæcularis recurritur ad ecclesiasticum, sup. de for. cõpe. licet. & 23. q. 5. ad ministrat ores.
i ¶ Sane.] hic incipit Papa exponere aucto ritatem Deuter.
k ¶ Ex ui uocabuli.] interpretatur. n. noua lex antiquam.
l ¶ Reuersus.] ipse Petrus & ibi postmodũ marty ı̃ım sust nuit 12. q. 6. beati Petrus & Paulus.
m ¶ Inter sanguinem & sanguinem.] hæc est expositio eius q̃d præmisit in auctoritatẽ Deuteronomij.
n ¶ Ciuile.] hoc est seculare iudicium,
o ¶ Criminale.] idest ecclesiasticum secundum canones.
p ¶ Mediũ inter causam.] nota, [2] ꝙ ista tria iudicia sic clarissime secundum Hostiensem possunt exponi: Primum, inter sanguinem & sanguinem istud est criminale ciuile, siue seculare, quod idẽ est hic, ut quia accusator dicit esse probatum ꝙ reus sanguinem fudit id est, aliquid criminale commisit, puta homicidiũ, adulteriũ, furtum: uel aliquod aliud simile. Vltimũ inter leprã & leprã, quia accusator dixit eum esse infectum lepra hæresis, uel simoniæ, siue sacrilegij vel alterius criminis ecclesiastici & reꝰ negat. Mediũ inter causam & causam, quia actor dicit, ꝙ reus tenetur sibi in centum ex mutuo, vel cõmodato, vel alia ciuili actione, vvl ẽt teneris, mihi ad decimas præstandas, uel hẽo ius patronatus in ecclesia ista, vel alia simili actiõe ecclesiastica, & reus negat. In his. .n. omnibus si q̃d difficultatis emerserit, est ad sedem Apostolicam recurrendum, sup. de ap. ut debitus. & sup. de bapt. c. maiores.
q ¶ Præcipitur.] 11. q. 3. absit.
r ¶ Mortuus.] 11. q. 3. nihil. & c. sic debet, & 24. q. 3. corripiantur.

† Subiectis.

† Deut. c. 17.

† Hæc Deuteronomij auctoritas ꝓtenditur usque ad illa uerba: Sane cũ Deuteronomium. & sunt impressa secũdum antiqua & magis emẽdata Gregorij exemplaria quantum ad uerba tãtisper, differt a vulgata editione, sed eadẽ est sententia.

† Refert hoc B. Ambr. l. b. 5. epistolarũ epi. 32. inci. Dalmatius me tribunus §. uideo uos paulo post medium, tomo. 3.

† al. ita, q̃d Petrus intelligens pro se &c.

Matt. 16.

Psal. 109.

1 Quod dic ut no. inf. de elec. fundamenta lib. 6. Ioan. Aud.

2 Hæc glossa non habetur in antiquis codici. sed ex lectura. Ioa. And. perperã collecta hic fuit inserta, non est autẽ hic ablata quia vulgo cœpit in omnibus impressis circumferri.

1. Cor. 6.

a ¶ Ca-

a ¶ Canonica.] 56.dist.c.1. & sup. de fil. presb.ca.1.& 16.q.8.cum multæ.
b ¶ Detestatur.] nisi cum eis fuerit dispensatum.56. distin.Cenomanensem.
c ¶ Manzeres.] De his dictum est sup.de renunc. missi cũ pridem.§.psonæ.
c ¶ Canone.] sup. de electio. cũ in cũctis.
[Gloss. seq. signat contrarium,& ibi remittit.
d ¶ Etiam alimẽta.] C.de natu. lib. auth. licet patri. & C.de incest.nup.auth. ex cõplexu. Argum.contra sup. de eo qui duxit in mat. cum haberet Sol.ibi.

f ¶ Ignaram.] Hæc ignorantia facit,ꝙ filij sunt legitimi censendi,alias non essent legitimi,ut sup.eo. referente. ubi de hoc.
[Glo.seq.not.& remittit quærit,& soluit.alle.in contrarium.]

EX tenore.] Sunt duæ partes. In prima iudicũ consultatio. In secunda rñsio. & eius ratio; ibi, Intelligentes.Abb.

CASVS. Quædam vidua petebat hæreditatem quondam R. mariti sui restitui sibi, & filio pupillo: pars aduersa petitionem suam repellere nitebatur, pro eo, ꝙ dictum R. maritum ipsius de adulterio genitum asserebat, dicens, quod pr̃dicti R. uiuẽte vxore legitima, aliam M. noĩe superduxit, ex qua dictũ R. maritum ipsius uiduæ suscepit, pars uiduæ rñdebat, qđ d cta v.dua sciens ꝙ pr̃dicti aliam hr̃et vxore,cũ eo contraxit in facie ecclesiæ. unde dictus.R. filius ipsius debebat legitimus reputari, cũ m illegitimi dici non dẽant,qui de adultera conscia non nascunt: Iudices qui de hac materia cognoscebant, super hoc dubitantes consuluerunt dominum Papam. Vnde ipse intelligens, ꝙ pater ipsius R matrem eius in facie ecclesiæ ignaram, quod sibi aliam matrimonialiter copulasset, duxerit in uxorem, & dum legitima putaretur uxor, ipsum R. suscepit ex ea,in fauorem prolis dictum R. legitimum iudicauit. Nota,ꝙ ignorantia alterius parentis facit quod filij de tali matrimonio nati legitimi sũt,& fauor prolis ad hoc coadiuuat.

[Glo.seq.potest recitari per obiectionem.]

e ¶ Restitui postularet.] Tanquam tutrix. C. qñ mul. tut.off.fun.l.2.& auth.matri. Olim si mater curã vel tutelam filiorum subire uolebat:oportebat eam iurare,ꝙ non transiret ad secundas nuptias, hodie uero remittitur illud iuramentum,quia ueniebant contra;sed renũciãt beneficio Velleiani.in Auth.ut sine prohi. ma. deb. & credit.§.quia vero multam,coll.7. & prædicta auth. matr.& si contraxerit, statim expellitur a tutela. C. eo. tit.auth.sacramentum,& sup.de appell.ex parte, ubi de hoc.

cet igiť cũ filijs sæpe dicti † regis(de q̃bus an fuerint legitimi ab initio, dubitatur (duxerimus dispẽsandum,q̃a tñ tam lex Mosaica,q̃ canonica a sobolẽ susceptã ex adulterio detestetur,b testãte Dño, qđ manzeres † & spurij vsque in decimã generationẽ in ecclesiã non intrabunt canone c vero vetante tales ad sacros ordines ꝓmoueri,sęcularib. quoque legibus nõ solũ repellentib. eos a successione paterna,sed negantibus ipsis etiam d alimenta, petitioni † tuæ nõ duximus annuendum.

¶ Idem H. † & R.canonicis Beneuentanis.

¶ Si coniugatus; viuẽte prima,in facie ecclesiæ cõtrahit cũ secũda hoc ignorãte: legitima erit eorum proles.

CAP. XIV.

EX† tenore litterarũ uestrarũ nobis innotuit, quod cũ G.uidua hæreditatem quodã R. mariti sui sibi & pupillo filio suo resti tui postularet,e pars aduersæ petitionem eius nitebatur excludere pro eo,quod R. maritum ipsius uiduæ de adulterio genitum asserebat,& infra.

¶ Intelligentes,qđ pater ꝓdicti R. matrem ipsius in facie ecclesiæ ignarã, f qđ ipse aliã sibi matrimonialiter copulasset; duxerit in vxorem,& dũ ipsa coniux ipsius legitima putaretur, dictũ R.susceperit ex eadẽ, in fauorẽ prolis potius declinamus memoratũ R.legitimum g reputantes.

¶ Idem episcopo Tib. †

¶ Proles infidelium,qui postea conuertũtur, legitima est,ẽt si parẽtes sunt in gradu prohibito lege canonica.

CAP. XV.

GAudemus; & infra. ¶ Ceterum prolem de infidelium cõiunctionib. h natam,qui secundo,tertio, uel ulteriore gradu secundum opinioneu i illorum matrimoniali contraxerũt affectu,post fidem receptã (vtilitate publica suadẽte) legitimã volum9 reputari.

g ¶ Legitimum.] ex hoc patet, ꝙ sufficit bona fides alterius parentis, vt filij dicãtur legitimi, & si nascantur lite mota legitimi sunt, licet postea separentur, vel si ante sñiam sit conceptus.s.eo.cum inter. Circa huiusmodi sciẽtiam, uel ignorantiã tenendum est, ut dr̃ supr. de clan desp. cum inhibitio. Sed nunquid idẽ esset, si aliquis crederetur liber, cum esset seruus vt filius eius propter opinionem ecclesiæ iudicetur liber, & legitimus quo ad ordinem? Non, ut C. sol. mat.l.3.Argum.contra.ff.sol.matrim.l.si cum dotem.§.ult.

GAudemus.]C ASVS. Infideles quidam in secundo, vel tertio gradu ẽm opinionem suam contraxerunt matrimonium, & filios de tali matrimonio susceperunt,tandẽ cõuersi sunt ad fidem. Quæritur, an filij eorum legitimi sint cẽsendi. Respondet Papa ꝙ utilitate publica suadente debent legitimi reputari. Not. ꝙ fauor fidei & publica utilitas attendenda sunt.

h ¶ Coniunctionib.] .s.paganorum siue iudæorum ad fidem postea conuersorum,ut sup.de consang. & affi. de infidelibus.& ĩ.de diuor.gaudemus, cuius pars hæc est.

[Glo.seq.quærit,& soluit, & duas lecturas ponit.]

i ¶ Opinionem.] talis opinio non legitimat,sed præstat occasionem legitimandi:argum.sup.ca.proxi.& cap.per venerabilem;& ff.de rit. nupt.qui in prouincia:Sed nũquid est matrimonium inter tales? Videtur quod sic. 26. distinct.deinde.& sup.de consangu.& affin. de infidelibus.Solutionem collige,inf.de diuor. gaudemus, cuius hæc est pars, decisa uidetur ante illum §. qui autem, &c. ut præcedat sermo de coniunctis cum secundis post diuortium factum adhuc uiuentibus repudiatis, in quibus non est matrimonium,ut ibi dicitur, filij tamen eorum reputantur ab ecclesia legitimi utilitate publica suadente, ut alij facilius conuertantur. Sed si intelligatur de filijs illorum, de quibus dicitur in principio illius capitu.gaudemus, tunc planum est, quia inter illos est matrimonium,ut ibi patet.& sic deciditur ante.§.quia uero. quod potius credo. & filij talium legitimi sunt.

† Tyb. Tube. Tybertur.

† Cap.4.eo. ti. in 3.cõp. Et præter. Doc.hic, uide Sot. libr. 4.sen.dis 39. q.uni. art.3. ad 4.ar. & ꝑ totum articulum eorum.

prefati. — cut.23. — manzares [illegible] dicantur — adtt Coua. — 4. Decre. — c. 8.§.5. — Alias ita, [illegible] itionem [illegible] nõ du [illegible] us admit [illegible] dam. — Alias H. — Cap.3. eo. in 3.cõp. [illegible] aide Bal. qui con C.de in[illegible] tis nup.

QVI MATRIMONIVM ACCVSARE possunt; uel contra illud testificari.

¶ Viso de matrimonijs, & de impedimentis eorum, merito sequitur uidere de separationibus, & diuortijs: sed quia ad diuortia peruenitur accusationibus, & testimonijs præcedentibus, ideo tractaturus auctor de diuortijs, præmisit istam rubricam: Qui matrimonium accusare possunt, & contra ipsum testificari. Et sic habet ista rubrica duas partes: Tractat enim qui sunt accusatores idonei, & qui idonei testes contra matrimonium. Abb.Sic.

† Alias ita: De his, qui matrimoniũ accusare, &c. alias desunt illa uerba; vel cõtra illud testificari.
† Parmen.
† Patrinonẽ.
† Ca. 1. eod. tit. in 1. cõp.
† Parmen.

De hac materia tractatur 35. quæst. 6. per totum.

R Elatum.] Communis diuisio. Secunda pars, ibi, Ceterum. Abb.Sic.

CASVS. Quidam filiam suam, cuidam tradidit, cum qua per aliquot annos permãsit, tandem propter homicidium, quod commisit, de ciuitate timore mortis secessit, postmodum dicebatur, quod pater puellæ illum de sacro fonte leuauit, episcopus Ioci fecit, illum per litteras requiri & per quinquennium expectatus non potuit inueniri: Consultus Papa rñdet, quod si manifestum est, quod asseritur aut legitimi accusatores & testes appareant, postquã iuuenis ille fuerit cum omni diligentia requisitus, et si non potuerit inueniri, poterunt recipi testes, & fine canonico negotium terminari. Not. φ in causa matrimoniali lite non contestata, recipiuntur testes altera parte absente.

TITVLVS XVIII.

Qui † matrimonium accusare possunt, vel contra illud testificari.

¶ Alexander tertius Parisiensi † episcopo.

¶ *Cum agitur de fœdere matrimonij, reo absente cõtumaciter possunt super impedimento matrimonij recipi testes, & dummodo sint legitimi, & ad dicta eorum fertur sententia.*

CAP. I.

R Elatum† est, quod cũ pr̃ cuiusdãpuellæ eam cuidam ciui Parisiensi † nuptui tradidisset, maritus post aliquot[a] annos, quib. cum vxore permansit, ꝑpter homicidium quod cõmisit, de ciuitate timore mortis exiuit,[b] nunc autem dicitur posse probari, quod pater puellæ eum de sacro fonte leuauit; † sed litteris tuis quæsitus nondum potuit inueniri, licet quinquennium sit transactum; & infra.

10 ¶ Ceterum consultationi tuæ taliter respondemus, quod si manifestum[c] est, φ asseritur, aut legitimi[d] accusatores & testes[e] appareant, postq̃ iuuenis fuerit cum omni diligentia requisitus, etiam si nequiuerit 20 inueniri, testes recipere poteris, & fine canonico iudicium terminare.

¶ Clemens tertius.

¶ *Accusatio, & testimonium in causa matrimoniali personaliter & non* 30 *per litteras fieri debent.*

CAP. II.

A †Nobis est quæsitum, vtrum aliqui super accusatione[f] matrimonij nihil voce propria depromẽtes, † debeant per solã chartulæ cõscriptionẽ admitti, 40

¶ Ad hoc respondemus quod in talibus, nisi q̃tum

1 Non video quare se in hoc glo. fatigat. Io. And.
2 Vbi de hoc & tenet hic Goff. quod ibi Io. & ad id alle. Host. de uo. quod super 1 §. fi. & cap. seq. §. quod autem Io. And.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

a ¶ Aliquot annos. [sed de quot annnis 1 intelliges? Potest d. ci, quod de duobus, quia pluralis locutio duorum numero contenta est, 4. q. 3. cap. si testes, uersic. ubi numerus, ff. de uerbo, sign. inter illam, in fine. & ff. de manum. testamen. libertas. §. ultim. ff. de testi. ubi numerus.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Exiuit.] nonne ille sequi eam tenebatur? quod uidetur 13. q. 2. unaquæque. 2. & 34. q. 2. si quis necessitate inevitabili. Et potest dici, quod tenebatur, quia ibi remanere non poterat iusta de causa, nisi forte uagabundus discurreret, quia tunc non posset ipsum sequi, argu. ff. de oper. lib. quod nisi. §. ex prouincia.

c ¶ Manifestum.] ita quod notorium, alios non bene sequeretur: aut legitimi, &c. quia quod manifestum est, probatur. 11. q. 3. eorum qui. in fi.

d ¶ Legitimi.] secundum quod traditur infra eo. c. cum in tua.

[Glo. seq. signat contrarium & soluit, solutioni obijcit, & respondet, opi. ponit, & inducit simile.

e ¶ Testes.] Ergo altera parte absente, & non per contumaciam testes recipiuntur lite non contestata, & sententia fertur, ut dicit. Nam ordo iuris in casu isto non est usquequaque seruandus, supr. ut lit. non cont. cap. 1, Sed contra supr. ut lit. non cont. quoniã §. secundo. cum iste nõ sit absens ꝑ cõtumaciã, vt ibi. Posset dici, φ cũ iste ꝑꝑ culpã suã absens fuerit, nec posset inueniri, 3 illa culpa loco cõtumaciæ hr̃, ut contra eum procedatur: nec debeat mulieri obesse, quæ in culpa nõ fuit: iniquum est .n. aliũ alterius odio prægrauari. C. de inof. tes. si quis suo, ad fi. nec ꝑꝑ hoc ius mulieris debet perire. maxime cum hẽat legitimos testes & accusatores, & tanto tempore fuerit expectatus, & cũ diligentia requisitus, vñ ꝓcedi potuit contra illũ. Et illa decretalis, qm̃ non contradicit, si tu bene videas illã quia ibi dicitur, cum sine culpa sit absens & non malitiosa uoluntate: hic ergo culpa & malitia facientibus est absens. Sed præsumptio in hoc vĩ contra mulierem, φ eo pñte tãto tpe tacuit. Sed præsumptio tollitur si testes & accusatores legitimi sunt prout dr̃ in f. eo. cũ in tua. Quidam dicunt, qđ corrigitur per illam decretalẽ. quoniam, & ei standum est. Item sit contra uidetur sup. tit. proxi. perlatum. Sed ibi non agitur, an sententia tenuerit, uel non, sed an fil. j legitimi essent.

† Vide cõcilium Trid. ses. 24. de refor. mat. c. 2.
3 Dixit Tancr. quod iste impediebat, ne ad eũ posset perueniri citatio. Ioan. And.
† Cap. 4. eo. tit. in 2. cõp.
† deponẽtes
† pro sola chartulæ conscriptione admitti.

A Nobis.] In prima parte ponitur quæstio. in secunda responsio: ibi. Ad hoc. Abb.

50 CASVS. Aliquis vult accusare matrimonium, vel etiã testificari contra illud per chartulam, in qua scribit accusationem siue testimonium suum, nihil dicens uoce ꝓpria. Quæritur, utrum talis accusatio, uel testimonium sit admittendum. Respondet Papa, quod in talibus nullius est momenti tale testimonium quo ad sententiam proferendam, nisi solum quo ad præsumptionem, nisi alia legitima suffragentur, & hoc quod dr̃ hic, melius intelligitur de testibus quam de accusatoribus, sed de vtro 60 que uerum est. Not. quod per scripturam nullus debet accusari.

[Glo. seq. ponit duas lecturas.]

f ¶ Accusatione.] Licet littera ista uideatur intelligenda de accusatore, tamen de teste potius intelligitur de utroque tamen est uerum De accusatore habemus. 2. q. ulti. præscripta. quod est de teste uerum similiter. testibus enim & non testimonijs est credendum. 3. q. 9. testes, & sup. de coha. cle. & mu. tua nos, & quod debeat intelligi de teste, colligitur ex littera, nisi quantum ad præsumptionem, &c quia sententia ad dicta testium profertur, non ad dicta accusatoris.

[Glo.

[Glos. seq. notat præsumptionem non probare.]
a ¶ Ad præsumptionem.] No. q præsumptio non probat, nisi sit violenta, 32. q. 1. dixit, & 2. q. 1. primo & hoc est regulare. ff. de test. l. 4. §. tam diuus, & 3. q. 6. testes & s. de cohab. cle. & mul. tua. tamen præsumptio coadiuuat. si adsint alia suffragia. 1. s. de succes. ab intest. cum dilectus, & s. de test. preterea, & sup. de præsumpt. illud, & c. 3. & propter præsumptionem defertur iusiurandum quandoque actori, quandoque reo, vt s. de iureiu. c. vlt. hic vero contra matrimonium non deferunt iusiurandum, s. de eo qui cogn. consan. vxo. suę super eo.

Forte facta secundũ la. & Vin. qui allegant dem iura. An.

ad præsumptionem, [a] nullius momenti est conscriptio, quo ad sententiã proferendã, nisi alia legitima adminicula suffragentur.

¶ Clemens † iij. Papa Florentino episcopo.

¶ In causa matrimoniali super consanguinitate, & contractu testificari possunt consanguinei, & parentes.

Clemens pa Floren o epo. Cælest. pa Flo. epo. te in oib. nuscrip- alias Cæ tinus ter- s, &c.

VIdetur nobis.] Tria facit. Primo ponit dictum. Secũda: ibi, Iõ ipsius rõnes. Tertia: ibi, Quod vero. soluit. contrarium quoddam. Et incipe sic ponere casum: Titius petebat quandã in vxorẽ, & ad probandum contractũ inducebat parentes suos. Ipsa vero mulier conuenta excipiebat de consanguinitate, ad quam probandam inducebat suos consanguineos, quærebatur an isti essent admittendi, & respondetur vt in littera.

CASVS. Quærebatur, vtrum parentes & cognati vtriusque sexus admitti dẽant in testimoniũ suorũ consanguineorum, ad matrimonium coniungendum vel dirimendum? Rñdet Papa, q bene admittuntur, & hoc probat tã antiqua cõsuetudine quam legibus: & ideo maxime admittuntur parentes; & si parentes defuerint, admittũtur proximiores: quia vnusquisque consanguinitatẽ suã scire laborat testib. & chartis, & recitatione maiorum, & illi recipi debent, qui melius sciunt, & quorum interest: Quod autem dr pater non recipiatur pro filio, nec filius pro patre in causa, illud verum est in criminalib. causis, vel contractibus, sed in matrimonio coniungẽdo, vel disiungendo admittuntur fauore matrimonij. No. quod in causa matrimoniali pater admittitur pro filio, sed non in alijs. Item matrimonium res fauorabilis est.

Ca. 1. tit. de atrim. con a iterdictũ clesiæ cele tro in 1. mp. refert atianus si Palea. 35. 6. 2. uide tianũ So a. consf. 28. ip. circa mũ. uer. igitur in ax.

CAP. III.

VIdetur † nobis: & infra. ¶ Quod parentes fratres, & cognati vtriusq. sexus, in testificatione suorum, ad matrimonium cõiungendũ vel dirimendũ admittantur, tam antiqua consuetudine, [b] quam legibus [c] approbat. Ideo enim maxime parentes, & si defuerint parentes, proximiores admittuntur, quoniam vnusquisque suã genealogiam, [d] cũ testibus, & chartis, tum etiam ex recitatione maiorum scire laborat. Qui enim melius recipi debent, quàm illi, qui melius sciunt, [e] & quorum est interesse, ita vt si non interfuerint, & consensum non adhibuerint, secundum leges nullum [f] fiat matrimonium? ¶ Quod † verò legitur, pater non recipiatur [g] in causa filij, nec filius in causa patris, in criminalib. causis, & contractibus verum est: in matrimonio verò coniungẽdo [h] & disiungendo ex ipsius coniugij prærogatiua, & quia fauorabilis [i] res est, congrue admittuntur.

¶ Idem.

¶ Inuita desponsata, postea sponte cognita, contra matrimonium non auditur.

CAP IIII.

INsuper † adiecisti, q aliquis cũ quadã innubili puella contraxit, quæ tandẽ ætatis metas attingens,

[Glo. seq. secunda, quarta, & penultima tractãt uacillando, an ad probãdum contractũ parentes admittantur.]

b ¶ Antiqua consuetudine.] No. quod antiqua consuetudo pro lege seruanda est, 11. dis. in his, & 12. dis. diuturni, & 6. q. 3. conquetus, & mos fidelissimæ uetustatis seruandus est C. de test. testamenta. & hæc consuetudo seruatur quo ad parentes, tamen in matrimonio coniungendo fall t, cum alter est superior nobilitate, potentia, uel diuitijs, quia parentes inferiores non admittuntur pro matrimonio cõiungendo. s. de rest. super eo. quia suspectũ est tunc testimoniũ illorũ, sed hæc decretalis non uidetur loqui in eo casu: ut dicitur. infra.

c ¶ Legibus.] i. canonibus 2. sic 31. dist. Nicæna, & loquitur de illis canonibus, 35. q. 6. c. 1. & sic tam de consuetudine approbata, q̃ sm canones admittuntur. Si vis intelligere de legibus ciuilib. dicas, quod ad probandũ, q matrimoniũ contrahi possit non obstante consanguinitate, vel ad dirimendum matrimonium propter consanguinitatem, est argu. quod parentes, & consanguinei sint admittendi: quia melius sciunt suam proximitatem, quam extranei, C. de in integ. rest. min. de tutela. & C. de libe. cau. si filium & ff. de probat. etiam, & q alij præferantur, est argum. ff. de adult. si maritus.

Sumitur. n. x pro ca one, pro cõ uetudine, regula pro one, vt no. q. 1 uentũ d fi. Io. An.

d ¶ Genealogiam.] Hæc est ratio, quare huiusmodi personæ admittantur, & alijs præferantur, 35. quęstio. 6. cap. 1. & 2.

† Vide Lãfrãchũ de Oriano. in ca. quã contra. supr. de probat. & Spec. titu. de teste. §. 1.

e ¶ Sciunt.] Consanguinitatem scilicet; & per hoc vr q non loquitur de testimonio ferendo pro ipso consensu, quia si extraneus interesset, æque bene sciret sicut pater, & mater, an cõsensissent tũc adinuicem, sed litera sequens bene innuit de ipso contractu. 3.

f ¶ Nullum.] 30. quæstio. 5. aliter, & ff. de ritu nup. l. 2.

3 Alias, consensu.

g ¶ Non recipiatur.] 4. quæs. 3. c. si testes. §. item testis idoneus, & ff. de testib. l. testis idoneus.

h ¶ Coniungendo.] ex hoc vr, q ad probandũ matrimonium esset cõtractum, admittuntur parentes, & inducitur ad hoc a pluribus sim. sup. de testi. super eod. sed non loquitur in eo casu, sed quod dicit, in coniungendo, si diceretur q essent consanguinei, qui contrahere volũt, vel fama esset de hoc, pater & mater & consanguinei admittuntur ad probandũ consanguinitatẽ, 4. s. de spon. cũ in tua. Intellige loqui hanc decretalem, qñ propter consanguinitatem tantum dr, & non possunt coniungi, & qñ propter consanguinitatem debent separari: & hoc etiam satis colligitur ex rub. Consueuit tñ induci, quod pater, & mater admittũtur ad probandum ipsum contractum matrimonij, quod verum est secundum distinctionem illius decretalis, super eo.

† Cap. 3. eod. tit. in 2. cõp.

4 Vide Frãciscũ de Are. in consil. 14.

i ¶ Fauorabilis.] sup. de condit. appo. c. vlt. vbi de hoc, & arg. ff. de re. iu. in ambiguis 5. ut supr. de app. directæ, in fine. Ber.

5 Ibi, pro dotibus rãdere melius est. Ioan. And.

INsuper.] in prima parte ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, In hoc. Abb. Sic.

CASVS. Quidam contraxit cum quadam puella infra nubilem ætatem, tandem facta maior, & ab illo pluries cognita, contra matrimonium proclamauit, dicens, quod ab initio semper dissensit, & hoc probare uolebat per testes: Quæritur, an sit audienda? Respondet Papa, quod amplius audiri non debet contra matrimonium, quia reclamare debuit, antequam cognosceretur ab ipso; sicut enim ante duodecimum annum potuit dissentire, ita postquam carnaliter cognouit eandem, non poterit reclamare ratihabitione sequenti. Nota, quod ipso facto confirmatur, quod non ualebat. Item quod ab

initio non tenuit, ratihabitione sequenti valet.

a Probat.] id est probare intendit. 1. iuxta illud.
Et mihi pro facto sæpe quod esse potest. Lau.

b Fama.] Tales enim debent testes esse sine omni suspicione infamiæ 2.q.7.testes.

1 Ad idem de consecra. dist.3.c.peruenit. I.An.

c Cum potuit.] si.n. semper inuita detēta fuisset, & verbo, & facto contradixisset, audiretur q̄ncunque postea. arg.16.q.7.prima: sed ex t͞pe præsumitur contra istam, sic s̄.de sponsa. ad id quod. & arg.1.q.1.constat.

d ¶ Duodecimo anno.] in muliere, ff.de ritu. nup. minorem. & 14. in viro. sup. de despon. impub. attestationes:

Gloss. seq. quòd ratihabitio, &c.

e ¶ Copulæ carnali.] Ex quo .n. carnali copulæ consensit, omnis violentia sublata intelligitur, & m͞rimoniū tenet. s̄.de despō. impub de illis. sup.de eo qui du. in matrim. q̄ pō.cap.2.& s̄.de despo. veniens, & ita ratihabitio 2 confirmat, siue validum facit, quod ab initio non valebat; sup.de regula ribus cum virum.

2 Vide in ca. ratihabitionem de re. iu.lib.6.

Significante.] In prima parte ponitur facti narratio. In secunda causæ commissio : ibi, Cum igitur. Abb. Sic.

CASVS. Quidam duxit quādam in vxorem, mater mulieris nititur matrimonium accusare, ut ab illo pecuniam extorqueret, & licet voluntati suæ prauæ nō possunt opera r̄ndere, nihilominus vult habere pecuniā, ut ab accusatione desistat: Cū igit̄ malitijs hoīum sit obuiandū, mandat Papa, quatenus si est ita, ipsam ab accusatione matrimonij repellant. Nota quod mater potest accusare matrimonium filiæ, si non malitiose moueatur. Item malitijs hominum non est indulgendum. Item non auditur ille, qui tantum vult nocere.

ab illo pluries cognita, cōtra m͞rimoniū ꝓclamauit, asserēs se s͞p ab initio dissēsisse, ꝙ per testes ꝓbat, [a] fama [b] & cōuersatione ꝑclaros. In hoc itaq; casu sentimus ꝙ aduersus m͞rimoniū audiri nō dēt, q̄ ante cognitionē sui l͞tium annū attingens, cum potuit [c] minime reclamauit: sicut .n. ante legitimum cōsensum (qui in duodecimo anno [d] spectatur) potuit dissentire: sic postquā l͞time t͞pe accedente, semel etiā copulę carnali [e] cōsensit, ex ratihabitione, sibi super hoc silētium non ambigitur indixisse.†

† induxisse.

¶ Innoc. iij. archiepō, Præposito, & Priori sanctæ Mariæ de† Albaneñ. Genuen.

† De Albañ. Ianuañ.

¶ *Repellitur accusans matrimoniū propter quæstū.*

C A P. V.

Significante† M. de Canulla† nr̄o est Apostolatui declaratū, ꝙ cū N. duxisset l͞time in vxorē, S. m͞ater ipsi⁹ nisa est m͞rimoniū accusare, ut ab eo pecuniā extorqueret, & licet intellectui suo praua nō possint opera respōdere, nihilominꝰ vult h͞re pecuniā, ut ab accusatiōe desistat. Cū igit̄ nō sit malitiis [f] hominū indulgendum, mandamus, quatenus si est ita, ipsā ab accusatione matrimonii repellentes, [g] eidē super hoc silentium imponatis.

†Ca.2.eo.ti. in 3.compi.

† Canulla Camilla Casula.

¶ Idem.

¶ *Repellitur ab accusatione matrimonij, qui denunciationis tempore tacuit, nisi denūciationem probabiliter ignorauit, vel iuret de nouo didicisse, & ꝙ nō obijcit illam malitiose,*

C A P. VI.

Cvm† in tua diœcesi, & inf. ¶ Si vero post contractū matrimoniū aliquis appareat accusator, cū nō prodierit ī publicū, quādo banna, secundū cōsuetudinē [h] in ecclesiis edebant, vtrum vox suæ debeat accusationis admitti, merito quæri potest. ¶ Super quo sic duximus distinguēdū, quod si tempore denunciationis pręmissæ is, qui iam coniunctos impetit, extra diœcesim existebat, vel alias denūciatio nō potuit [i] ad eius notitiā ꝑuenire, vt

† C.un.eod. tit.in 4. Cōpil. alia pars huius decretalis. supr. de sponsal. c. Cum in tua.

tia 3 non confertur.

Cvm in tua.] Primo ponitur quæstio. Secundo distinguens solutio ibi, Super quo. Et secundum membrum ibi, Alioquin, Tertio excipit, ibi, Nisi. Abbas.

3 tiam conferre anathema sit.

CASVS. Consuetudo est in aliquo loco, vt quando aliqui volunt contrahere matrimonium, publice proponatur in ecclesijs, vt quicunque scit aliquod impedimentū, exhibeat, & dicat: nullus apparet contradictor, & sic contrahunt, postea apparet accusator. Quæritur, an sit admittēdus. Respondet, quod si tempore præmissæ denunciationis extra diœcesim existebat, ille, qui nunc matrimonium accusat, vel ad eum denunciatio non potuit peruenire, puta quia infirmitate, nimia laborabat, vel in tali erat ætate, quod ad hoc eius ætas non sufficiebat, vel alia legitima causa erat impeditus, eius accusatio debet audiri, alioqui tanquam suspectus debet repelli, quia præsumptio est contra ipsum, quod denunciationem publice factam non ignorauerit, dum in diœcesi existebat, nisi proprio firmauerit iuramento, quod postea didicerit, quæ objicit, & quod ad hoc ex malitia non procedit, & tunc etiam si didicisset ab illis, qui denunciationis tempore tacuerunt, ei tamen non debet claudi auditus accusandi, quia & si illi ab accusatione repellantur propter culpam silentij, iste tamen repelli non debet, cum culpabilis non existat. Nota primo, quod contra ea, quæ publice fiunt, habet quis accusationem. Item qui est in diœcesi, non habet accusationem circa ea, quæ publice fiunt. Item iuramentum elidit præsumptionem. Item aliquis admittitur ad accusandum, cuius actor repellitur, secus in testimonio. Item propter culpam alienam non repellitur quis ab accusando.

3 Hæc est hęresis demum in conci. Tri. damnata, sed 24. de sacro matrimonij, cano 1. cuius hęc sunt verba, siquis dixerit, matrimonium nō eē vere, & ꝓprie vnū ex septem legis Euāgelicę sacrīs a Christo dn̄o institutū, sed ab hominib. in ecclesia inuētū neq; gra-

[Glo. seq. ponit duos casus, quibus, &c.]

f ¶ Malitijs.] de rei.ven.in fundo. & ff.de recept.arbi. ita demum, & sup.de rescr. sede Apostolica. quandoque tamen auditur, qui non facit, nisi vt noceat, ut dicit Lau. ar. indu cit. C.de nat.libe.auth.licet sicut, & prior pænitentia facta non prodest, & tamen aufert vsum posterioris, de pæn.distin.3.in salicibus.

[Gl. seq. al.1.concor. simile arguit, & tenet contrariū.]

g ¶ Repellentes.] Nota, ꝙ repellitur accusator propter turpem quæstum, simile 2.quæstio.1.prohibentur. Item repellitur si infra tempus statutum non accusauerit, infra eod. capit. proxi. nisi iusta de causa, ut ibi. Et est argu. quod simonia committi possit in matrimonio, cum sit spirituale. Sed contradici consueuit, quia ibi gra-

h ¶ Consuetudinem.] hæc consuetudo consona fuit iuri, vnde hodie pro iure communi statuitur, qua omissa si postea impedimentum appareat, filij non erunt legitimi, supra de clan.despon.cum inhibitio, & sim. supra despon. cum in tua quæ est pars istius, & ei continuatur in integra.

i ¶ Non potuit.] quia erat in remotis partibus. simile decima septima. quæstione secunda. si quis incognitus.

a ¶ Feru

puta ſi nimiæ infirmitatis feruore[a] laborans, ſanæ mẽtis patiebatur exilium, vel in annis [b] tam teneris conſtitutus, quod ad comprehentionẽ talium eius ætas ſufficere non valebat, ſeu alia cauſa legitima fuerit impeditus eius accuſatio debet audiri. Alioquin cũ rationabiliter præſumatur, quod denunciationem publice [c] factam, idem exiſtẽs in ipſa diœceſi minime ignorauit, tamquam ſuſpectus eſt procul dubio repellendus; [d] Niſi proprio firmauerit iuramẽto, [e] quod poſtea didicerit ea, quæ obiecerit, & † ad hoc ex malitia non procedat; † quia tunc etiam ſi didiciſſet ab illis, qui denunciationis tẽpore ſiluerunt, claudi non debet eidem aditus accuſãdi; quoniam & ſi ab impetitione huiuſmodi culpa de ſilentio tali contracta, illos excluderet, [f] iſte tamen a moueri nequiret, cum culpabilis non exiſtat.

TITVLVS XIX.

De diuortijs[1]. †

¶ Ex concilio apud Vuormaciam.

¶ Homicidium neceſſarium non priuat ſpe coniugij, ſed machinatio in mortem coniugis ſic.

CAP. I.

SI † qua mulier in mortem mariti ſui cum alijs cõſiliata eſt & ipſe aliquem illorum ſe defendendo occiderit, poteſt ipſe poſt mortem vxoris, ſi voluerit, [g] aliam ducere.

a ¶ Feruore.] 15. q. 1. illa & 17. q. 2. Gõſaldus, & ſup. de reg. ſicut tenor.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

b ¶ In annis.] ſed qũo poteſt hoc eſſe, ꝙ iſte in talib. annis denunciationem factam nõ cõprehendat, & habilis vr̃ ad impedimẽtum comprehẽdẽdum: [1] qa vr̃, ꝙ impedimẽtum debeat ſcire tp̃e cõtracti m̃rimonij, ſed põt eſſe, ꝙ tunc neſciebat, nec ſufficiebat ætas ad hoc, ſicut nec ad cõprehenſionẽ denũciationis, & tñ poſtea potuit ſcire ĩpedimentũ, vt ĩ. ſeq̃t tñ tp̃e denunciationis eius ætas ſufficere nõ valebat, qa ætas illa neſcit, qd videat. C. de fal. mo. l. 1. & arg. s̃. de ſpõ. tuę fraternitatis

1 Deprauata eſt hæc gloſſula ut plurimum in uulgatis codicibus, quæ reſtituta eſt ex Vaticanis.

c ¶ Publice.] & ideo nullus poteſt ignorare. 16. diſt. qđ dicitis, & 12. q. 2. q & humanis & s̃. de poſtu. c. 1. ar. 82. d. ꝗ poſuiſti.

† al. ita, & ꝙ ad hoc, &c.

[Gl. ſeq. alle. 3. cõcor. quærit, arg. pro, ſol. cõtrarium. finis recitetur per q.]

† procedit.

d ¶ Repellendus.] & ita q infra tp̃s cõſtitutũ, nõ proponit ius ſuũ, poſtea repellit, & ab accuſatiõe, & a teſtimonio, arg. ſup. de cland. deſpõ. cũ inhibitio a cõtrario. & C. de inge. diffamari. & ſu. đ ꝓb. licet. Sed nunquid admittunt̃ ad denunciandũ? vr̃ ꝙ ſic, cũ & iuramẽtum ei nõ obſtaret. ſup. de iurei. quẽadmodũ, & ar. de cog. ſpi. tua. Dicas, ꝙ nõ eſt admittẽdus, cũ ſit ſuſpectus, vt hic dicit, & ſuſpectæ pſonæ remoueãt̃ a denũciatione, ſicut ab accuſatione, ĩ. de acc. cũ dilectus filius, & s̃. de ſpõ. cũ in tua nã cui vna via aliquid prohibetur, alia via ad idẽ non debet admitti. s̃. de proc. tuę, cũ ſuis cõc. ibi poſitis, & ita taciturnitas nocet accuſare volẽti, niſi forte tacuit, quia non habuit tũc probõnẽ 2. q. 7. pleriq; & iõ dixi, forte, ꝙ licet tunc non habere teſtes, ipſemet potuit impedire matrimonium contrahendũ, vñ non prodeſt, ꝙ pp hoc tacuit, s̃. de ſpõ. ꝑterea. & s̃. đ teſt. ſup e. & ſola fama impedit m̃rimonium, s̃. de conſang. & af. c. 2. taciturnitas vero ipſorũ cõtrahentium non præiudicat eis. arg. ſup. de reſt. ſpo. ex conquæſtione, & ſup. de clan. deſp. cum inhibitio. & ĩ. de ſen. exc. inquiſitioni.

[Gl. ſeq. inducit duas cõcor. & elicit vnum notabile.]

e ¶ Iuramento.] ſic ſup. de teſt. præſentium, & ſu. de ex cep. paſtoralis. Item not. hic, ꝙ plus valet iuramentum vnius quam præſumptio iuris, quia per iſtud iuramẽtũ eliditur iuris præſumptio. 35. q. 3. extraordinaria.

[Gl. ſeq. ponit diuerſitatem, quærit de ratione ipſius & ſoluit. iterum quærit, arg. pro, & contra, ponit opinionem. Io. & ſol.]

f ¶ Excludere.] hic habes ꝙ aliquis admittitur ad accuſandum, cuius auctor repellitur. ſecus eſt in teſtib. ſupra de teſti licet, & ĩ. de hæret. fraternitatis. ar. Sed quæ eſt rõ diuerſitatis? Dic ꝙ aliud eſt ĩ accuſatore, & aliud in teſte, modicum ꝑiudicium fit, ſi accuſator admittit̃, cuius auctor repellitur pp culpam ꝓpriã, & iſte culpabilis non exiſtit, & ad dictũ accuſatoris nulla fit condẽnatio, niſi adſint legitimi teſtes, ſed ad dictum teſtis qs cõdẽnatur: & ideo debent eſſe tales auctores, vt ipſorũ facta ſufficerent ad hoc, vt illi admittantur, qui cauſam habuerunt ab eis. ar. C. de acq. poſ. vitia. Sed nũqd ſtatim elapſo termino obſtabat talis taciturnitas? Vr̃, ꝙ in cõtinẽti niſi ĩ. terminum accuſet, 32. q. 2. mulier ar. ſu. de offi. del. cũ olim. ff. de leg. 2. cũ quidã. in fi. & ff. ad Mace. ſi filius. Ar. cõtra 20. q. 2. puella. vbi vſq; ad ãnũ & diẽ tutores, & parentes puellæ, quæ ſacrũ velamẽ aſſumpſit, contradicere pñt, vltra nõ, vt ibi, vl' ſaltẽ vſque ad x. dies. ff. de cõſt. pec. promiſſor. & C. qũo & qñ iu. ab eo. lõ. dixit, ꝙ taciturnitas iſta cum quodã tẽperamẽto intelligi dẽt. arg. ff. de ſolu. quod dicimus, & ff. ex quibus cau. mat. ab hoſtib. §. vlt. & benefacit ad hoc ſupra de loc. c. pen. & vl. Ego credo quod quamdiu res eſt integra, quod poteſt & dẽt admitti; cõtracto vero matrimonio de præſenti non videtur audiẽdus tanquam ſuſpectus, ſi potuit infra tempus procedere, & denunciare impedimentum.

2 Quid ſi nullum tempus fuiſſet præfixum, ueniat tunc inf. modicum tẽpus: tñ cum quodã tẽperamẽto eſt hoc intelligendum per iura, quæ inf. ad hoc alle. gl. ſecundum Inno. & Hoſt. Io. An.

† De materia huius eſt. uide late per theologos ſcholaſticos, lib. 4. ſen. di. 35. & per Sil. in ſum. uerſ. diuortium.

† Vuarmaciã al. Vermerias.

† Cap. 1. eo. ti. In 1. cõp. Burch. lib. 6. decre. ca. 41. Iuo par. 10. ca. 169. Gratianus ſine Palea. 31. q. 1. c. 6. inci. ſi qua mulier.

DE DIVORTIIS.

¶ Continua vt in præcedenti. tit. uel poteſt ſic continuari. Supra in præcedẽtib. uiſum eſt, qualiter matrimonia cõiungantur, & qualiter accuſentur, merito reſtat videre, qualiter diuidantur, & ſcias, ꝙ diuortium fit dupliciter. Primo quo ad ſubſtantiam uinculi matrimonialis, ut qñ ſeparatur matrimonium pp impedimentum perpetuum. qñque fit quo ad thorum & mutuam ſeruitutem uel propter adulterium coniugum. Abb.

De hac materia tractatur. 28. q. 1. & 2. 22. q. 2. & 6. & q 7. 35. q. 6. ab iſto primo uſque ſi. q. & q. 9. quaſi per totum.

SI qua.] CASVS. Dicitur hic, quod ſi aliqua mulier fuerit machinata in mortem uiri, & uir ſe defendendo aliquem de inſidiatorib. occiderit, ſi uoluerit poſt mortem uxoris, cõtrahere poteſt, mulier autem ſine ſpecie coniugij pænitere debet. No. quod conatus ſine effectu punitur.

g ¶ Voluerit.] quia quantũ ad hoc non impeditur, quominus contrahere poſſit poſt mortem uxoris, cum tale homicidium directe non fuerit uoluntarium, & homicidium non impedit matrimonium cõtrahendum, niſi in caſibus 33. q. 2. interfectores, & c. admonere, & ĩ. de pœn. & re. c. 2. niſi ſint iuuenes, ut c. interfectores, & ca. cauſa, in c. adoleſcentia, & tunc diſpenſatiue.

[Glo. ſeq. alleg. 4. iura, ſignat unum contrarium, & ibi remittit. ſi. ſol. q.]

a ¶ Insidiatrix.] licet ista mulier nō fuerit cōsecuta effe- ctum, nihilominus punitur quo ad legem coniugij, & est arg. ꝙ conatus sine effectu punitur. sim. 5 1. dis. si qs post. & de pœn. dist. 1. si quis cum telo. & sup. de biga. nuper. & ca. vlt. arg. contra sup. de spon. c. vlt. cum suis concor. ibi positis, vbi de hoc tñ si con- traheret, teneret.

clesiæ vxorē dimittere non p̄t: vñ Comes cōpelli p̄t, vt eam recipiat, quæ restōnem eius petebat: qđ si facere cōtēpserit, exc̄o cet. No. ꝙ in notorijs ordo iuris seruan- dus ē. Itē null⁹ dēt auctoritate ꝓpria vxorē dimittere.

[Glo. seq. arg. alle. 3. iura. & 4. in cōtrariū, & soluit.]

re ipsa autem insidiatrix, a pænitentiæ absque spe con- iugij stet subiecta.

¶ Alexander tertius.

¶ *Coniuges propter alte- rius crimen non separan- tur, nisi spiritualiter forni- centur, & tunc durat con- iugium eis etiam separatis.*

CAP. II.

QVæsiuit † a nobis, & infra.

¶ Nos itaque taliter re- spondemus; quod mulier pro furto, vel alio b crimi- ne viri sui (nisi fidei suæ re- ligionem corrumpere ve- lit) ab eo separari nō debet. ¶ Verum si coniugem suam ad infidelitatis maleficium traxerit, a viro poterit se- parari, † ita quod ei nube- re alij non licebit: c quia li- cet separentur, semper ta- men coniuges d erunt. In viris e quoque præsentis sententiæ forma seruetur.

¶ Idem Ambianen. † epo.

¶ *Vir non potest dimittere vxorem sine iudicio eccle- siæ etiam propter impedi- mentum parentelæ noto- rium. Si fama refert impe- dimentum coniugij e iam nemine opponente, episco- pus ex officio suo potest de eo inquirere. Si vero impe- dimentum est notorium, potest episcopus ex officio suo matrimonium separa- re. hoc secundo.*

CAP. III.

PОrro † de Comite Pon- tini, qui B. vxorem suā absque iudicio ecclesiæ di- misit, quia eam cognatam fuisse vxoris defunctæ pro- ponit, prudētia tua cogno- scat, quod si etiam parente- la esset publica & notoria, f absque iudicio ecclesiæ ab ea separari g non potuit: quare ipsum ad eam reci- piendam, quæ petit restitu- tionem h ipsius, districte compellas; quam si recipe- re noluerit, eum, & super- inductam i vinculo excom- municationis astringas.

¶ Pręterea de H. qui cogna- tā suā duxit vxorē, Respon- demus, ꝙ non apparentib. accusatoribus, & parētela manifesta, seu publica k exi- stēte (qđ credibile non est, nisi esset ī primo gradu vel scđo l) tui officij. iterē, m ma-

QVæsiuit.] sunt ria dicta. Secū- dum ibi, Verum. Ter- tium ibi ¶ In viris. Abbas.

CASVS Quærebatur ī c. isto, vtrū mu- lier pro furto vł alio crimine a viro suo separari dēat? Rñdet Papa, ꝙ mulier pro furto, vel alio crimi- ne viri sui separari non debet, nisi velit religionem fidei suę corrūpere: Sed si vir vxorē suā ad infide- litatem traxerit, a vi- ro poterit separari quoad mutuam ser- uiturē, ita tñ ꝙ alij nubere nō licet, qa licet separētur, tamē manent coniuges ēt separati, & idē intel- ligitur in viris. Not. ꝙ vir pro nullo cri- mine potest vxorem dimittere, nisi pro spūali fornicatione, vel ēt carnali, & ecō- uer o, quia vir & mu- lier ad imparia non iudicantur.

b ¶ Vel alio crimi- ne,] pro nullo crimi- ne potest vir dimit- tere uxoré, vel vxor virū, vel ꝓ alio ꝙ ei contingat, 32. q. 1. in coniugio, & qu. 5. si qs vxoré. p̄cepit p̄ce- ptū. & q. 7. oēs causa- tiones: nisi pro crī- mine fornicationis, vt in c. p̄dictis, vel ꝓ spūali fornicatione. 28. qu. 1. idololatria. & hoc ēt si viro suo mortē machinet. s̄. c. prox. & si ta- lis turpis conditio in matrimonio apponatur, si factū fecerit, pro non adiecta habetur. s̄. de condi. appo. c. vl. c ¶ Non licebit.] cum matrimonium eorum sit ratum consummatum, secus est de matrimonio infidelium, ī. eo. quanto, & c. gaudemus.

d ¶ Coniuges erunt.] quia vinculum coniugij, semel habitum, nunquam amittitur viuentibus coniugib. etiā separatis. 32. q. 7. c. 2. & 3. sicut nec baptisma, vel ordo. 1. q. 1. quod quidam. ver. cum videamus.

e ¶ In viris.] qa vir, & vxor non ad imparia iudicantur. 32. q. 1. ū qs vxoré. & q. 5. p̄cepit. & q. 7. Apostol⁹. Lau.

POrro.] sunt duo dicta. Secundum, ibi. Præterea. Abb. CASVS. Quidam Comes auctoritate sua absq; iudi- cio ecclesiæ dimisit vxorē suā, qa eā dicebat fuisse co- gnatā vxoris suæ defunctæ, mulier petebat eū sibi resti- tui. Quæritur, an potuerit eā sic dimittere? Rñdet Papa ꝙ si ēt parētela publica & notoria eēt, sine iudicio ec-

f ¶ Notoria.] ar. ꝙ in notorijs seruādus est ordo iuris. ar. 11. q. 3. eorū. & 2. q. 1. pudēda in fi. & 3. q. 5. qa suspecti. ar. con- tra 2. q. 1 đ manifesta & ī. đ acc. euidētia, & s̄. đ iurei. ad nrā. 3. & ff. ad l. Aq. ꝓ id in fi. Sol. quo ad iniā sp seruādus est ordo iuris, q̄tū ad aliā nō.

[Gl. seq. reddit du- plicem rationem.]

g ¶ Separari.] 33. q. 2. seculares. 35. q. 6. multorū. Et est ratio quare, qa snia diuor- tij pęna est, & pœna nō est inferenda nisi per iudicē. 33. qu. 2. c. interfectores. §. in hoc. & C. vt nemo ius sibi di. per tot. & C. de Iudæ. nullus.

[Gl. seq. alle. 3. cō- cor. signat vnum con- trarium, & soluit.]

h ¶ Petit restōnem.] restō. n. facienda est, sup. de of. dele. ām matrimonij. & sup. de rest. spo. ex con- questione & su. vt li- non cont. accedēs 2. in fi. ar. cōtra. su. de rest. spo. lras. vbi dt, ꝙ si probōnes in cō- tinenti sunt paratæ, non est facienda re- stō, ergo multo mi- nus est facienda, vbi notorium est impe- dimentū, vt hic. Dic & facienda est præ- terquā ad carnalē co- pulā, vt intelligas istā decre s̄m illam.

i ¶ Super inductam.] sic s̄. de spō. veniēs.

PRÆTEREA. Quidam H. nomine q̄dam cognatam suā duxit in vxorē: Quæritur qd fieri dēat? Rñdet Papa ꝙ si nō appareāt accusatores, & parētela manifesta, & publica existit (quod credibile non est, nisi essent con- sanguinei in primo gradu, vel secundo.) illud matrimo- nium dissoluatur, quod illicite est contractum. Not. qđ notorium, & manifestum est, accusatione non indiget.

K ¶ Seu publica.] & si manifesta non esset, vel publica dūmō fama eēt, & ꝙ eēnt cōsanguinei in gradu ꝓhibi- to: ex officio suo posset ep̄s inqrere & cōpellere, ut qui cū q; ueritatē sciret, ꝓhibeat testimoniū. 35. q. 6. ep̄s in synodo, & s̄. de testi. cog. præterea, & s̄. de off. or. c. 1. & 2. q. 1. Deus omnipotens. imo quilibet tenetur denun- ciare ecclesiæ, sup. de cog. spirituali, tua.

l ¶ Vel secundo.] & ita uidetur, ꝙ consanguinitas ultra secundum gradum non posset esse notoria, sed fama es- se publica potest. 35. q. 6. si duo.

m ¶ Interest.] id est, ad ecclesiam pertinet.

Signi-

1 Idē Host. q. circa crimi- na q̄ dirimūt remittit ad ea, quæ no. in sum. de ma. §. qualiter impeditur. versi. sunt, & alia quædā. & seq. & de spon. §. fin. uer. item de camo. Io. An.

† Cap. 2. e. ti. in 1. compil. & post cōcil. Lat. sub Ale. 3. p. 50. c. 22. §. quod aūt. Vide Sotum lib. 4. sen. di. 37. q. vni.

† Vide cōcil. Trid. sess. 24. de sacra. ma. cano. 5.

† Ambien.

2 De mate- ria huius gl. uide Iulium Clarū in pra ct. cri. §. fi. q. 9. & plene p Anto. Gom. tom. 3. uaria resolut. c. 1.

† Ca. 3. eo. ti. in 1. compil. & post conc. Lat. sub. Ale. 3. par. 50. ca. 29. §. porro. Et de articu- lo huius c. p̄- ter doct. hic uide B. Tho. lib. 4. Sen. di. 35. q. 1. ar. 3. & Syl. uerb. diuortium q. 8. & Turrec. 32. q. 7. c. 12.

3 Sicut, & d- scordes ben- coniūctos e- officio suo r- conciliat, & ad cohabita- dum compe- lit. sup. d- spon. ad i- quod. Io. An

trimonia illa, adhibita grauitate, dissoluere, quæ illicite contracta noscuntur.

¶Idem.

¶ Repellitur vxor petens restitutionē mariti, si notorie fornicata est, & maritus continuit.

CAP. IIII.

Significasti,† quod quidā vxore sua sine iudicio ecclesię dimissa, ꝓ eo quod suggestū sibi fuerat ipsam incestum cum quodam cōsanguineo suo cōmisisse, vinculo fuit propter hoc excōmunicationis astrictus; verū mulier non continuit, sed sobolē de alio viro suscepit; nec minus postulat viro restitui, asserens se ab ipso iniuste dimissam, & eūdem sibi materiam [a] adulterādi dedisse. ¶ Consultationi tuæ taliter respōdem⁹, quod si notoriū [b] est, †mulierem ipsam adulterium commisisse, ad eā recipiēdam præfatus vir cogi nō debet: nisi constaret [c] ipsum cum alia adulterium commisisse.

¶Idem.

¶ Matrimonium separatur propter adulteriū mulieris: & si vir postea fornicetur, redintegratur, & est bonus casus, & multū allegabilis.

CAP. V.

Ex† litteris tuis accepimus, quod V. quandā duxit vxorem, qui paucis temporibus fuere concordes; proponebat enim idē V. quod illam per violentiam sibi illatā, metu etiā mediante duxisset, & inf. ¶Tādem vir vxorē suā super crimine fornicationis in iure cōuenit. quæ nesci tur quo ducta spiritu cœpit publice confiteri, ꝙ cū vir negaret ei ī necessarijs †prouidere, crimen cōpulsa [d] est incurrere memoratū; cūq; diligētius à te fuisset admonita, [e] ne ad suggestionē alicuius illud tā

Significasti.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, cōsultationi. Abb.

CASVS. Quidam sine iudicio ecclesiæ dimisit vxorē suam pro eo quod suggestum fuit ei, cum quodā consanguineo suo eā incestū cōmisisse, ꝑꝑ qđ ēt fuit excōicat⁹. Sđ mulier illa de alio solobē suscepit, nihilomin⁹ petebat viro suo restitui dicēs, ꝙ iniuste eā dimiserat, & sibi materiā adulterādi dedisset. Quærit, q̄d iuris sit? Rñdet Papa, ꝙ si notoriū sit, mulierē ipsam adulteriū cōmisisse, ad eam recipiendam vir compelli non debeat, nisi cōstaret ipsum cū altera adulteriū cōmisisse. Nota ꝙ adulteriū notoriū impedit restitutionem. Item paria delicta mutua cōpensatione tollūtur.

[Gl. seq. obijcit, & de eo opi. ponit, quā reprobat, quærit. ar. negatiue. sol. contrarium. Iterū quærit, & soluit.]

a ¶ Materiam adulterandi.] quod vř, quia ipse dedit ei materiā adulterandi, quare sibi imputet vir. argū. 27. q. 2. si tu abstines ff. de mino. cū mandato in fi. ff. sol. mat. si mulier§. quod magister Io. Fauentinus cōcedebat: q q̄ occasionem damni dat, damnum dedisse vř, 50 dist. studeat sæpe. & ff. ad leg. Aquil. q̄ occidit. §. 1. hac, & j. de iniu. & dam. da. c. vlt. in fin. & argu. ad hoc, s̄. de eo qui cog. cōsan. vxo. suæ super eo. & c. discretionē. Sed cōtrariū est verū, quia mulier ad hoc nulla conditione debet adduci. 32 q. 5. ita ne. Nec est ignoscendū ei, quæ prætextu paupertatis turpissimā vitā ducit. ff. đ rit. nupt. palā. § non est: nec obstat si replicaret ētilla, ff de adul. l. 1. §. si publico, nisi eā inuitā tradidisset adulterādam, quia tunc non posset obijcere adulterium, vt in decr. discretionē. Sed pone. qđ mulier recessit à viro auctoritate ꝓpria & nihilominus petit restitui, videtur, ꝙ nō sit audienda, quia ipsa non fuit eiecta, sed ipsa se eiecit. Dicas. quod est audiēda, quia eo ipso ꝙ rediēs non admittitur, spoliata intelligitur. ff. de acq. pos. clā, possidere. §. vlt. & l. si id quod. §. vlt. & ff de vi & vi ar. l. 1. §. siue aūt. Sed nūquid potest à viro petere expensas, quas fecit, postquā ipsa recessit ab ipso? Nō credo, cum maritus ipsam non expulerit: sed si eā reuertentem non admittat, postea tenetur.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Si notorium. quid si occultum est, & in modum exceptionis obijciat ei illud adulterium petēti restitutionem? Dico; quòd non auditur, quousque fuerit restituta, sup. de resti. spo. item cum quis, & c. 2. & 3. & c. in litteris, secus in petitorio, 27. q. 2. Agathosa.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.

c ¶ Nisi constaret. ita ꝙ esset notorium adulteriū viri: aliàs ipsam oporteret prius probare adulteriū viri, & sic crimina mutua pari compensatione tollūtur. 32. q. 6. nihil, & j. de adul. c. pen. & vlt. ff. sol. mat. viro. 25. distin. primum. & 26. distin. vna tantū. & 6 q. 1. qui. crimen. ff. de eod. per quem fac. erit. l. vlt. §. sed & si. & ff. đ adul. si vxor §. iudex, ar. contra, ff. de do. exce. apud Celsū. § Marcellus. Hoc contrarium soluitur supra de except. dilecti.

Ex litteris.] Hic ē bonus casus, & multum allegabilis. Et duę sunt partes. Secunda: ibi. Vnde. Abbas.

CASVS. Quidam nomine V. duxit quādam in vxorem: tandem orta discordia inter eos dicebat V. ꝙ eam per violentiā sibi illatam, & metum etiam duxisset: Postmodum accusauit eam super crimine fornicationis: quæ cœpit publice ꝓfiteri, ꝙ cum vir ei negaret in necessarijs ꝓuidere, crimē compulsa fuit incurrere supradictum: Sed cum admonita fuisset ne ad suggestionem alicui⁹ illud turpe cōtra se profiteret, ipsa illud manifestius asserebat: eps̄ conuocato capitulo suo, đ cōsilio capituli sui, vtrique eorū priuatim cōtinētiā indixit obseruādam, ita ꝙ casse viuerēt ab inuicē separati. Sed dictus V. statim cum alia cōtraxit. Eps̄ hoc audiens, ab ipso V. veritatem inquirēs ipse rei seriē explicauit; & ad sedem Apostolicā appellauit: Eps̄ ordinē hui⁹ negotij dño Papæ significauit. Vñ mādat Papa, quaten⁹ si est ita, vi ū p̄dictū ad vxorē legitimā redire cōpellat. No. quòd ex sola cōfessione adulterij separat vxor à viro, quātū ad mutuam seruitutē. Itē de consilio capituli eps̄ hmōi sentētias ferre dēt. Item separati viuere debēt continenter, alioquin non obstante sententia, debent, ad inuicē redire: q̄a paria delicta mutua compensatione tollūtur. Itē delictū superueniēs, rei iudicatæ tollit sententiā.

[Glo. seq. signat contrarium.

d ¶ Compulsa. non ideo tamen excusanda est: q̄a nō ignoscendū ei, qui prætextu paupertatis turpiter degit ff de rit. nup. palā. § non est, & potius debuit omnia mala pati quā malo consentire. 32 q 5. ita ne arg. contra. C de patr. qui si distra. l. vl. & C. de inoffi. test. Auth. sed si post. & 27. q. 2. si tu abstines.

[Glo. seq. quærit, & aliam quæstionem infert, quā soluit per c. cui respondet: ponit opi. & soluit.]

e ¶ Admonita. sed nūq̄d debuit iudex hoc fecisse, cū hoc ipsum factū respicere videatur? Sed pone de hoc quod

Marginal notes: Cap. 4. eo. t. in 1. cōp. post cōci. Lateraneñ. ... 6. ca. 14. ... p̄ter cita... in ca. por... vide Co. uarruuiam ... 4. decre. ... 2. c. 7. & 5. & So... lib. 4. sen. dist. 36. q. 1. art. 3. & seq.

Vt no. in c. ... tu abstines ... idē Hu. & ... Io. An. ... it.

†Cap. 3. tit. de clandestina despōsatione in 2. cōpilatione. Vide B. Thōmā in q̄stionibus additis ad 3. par. q. 62. ar. 6. & de ītellectu huius decr. Sotum li. 1. sen. dist. 36. q. 1. art. 6.

† Vide Bar. Angelū, & alios in l. diuortio. ff. solu. matri.

q de cōsilio alicuius hoc dixisset, nūquid poterit renouare hmōdi cōfessionē, cū in tali facto non possit dici ignorās? Potest dici q sic, cū hæc cā quasi criminalis sit, vel mixta. su. de proc. tuæ. confessio. enim in crimine nō p̄iudicat, nisi pseueret. ff. de q̄. l. 1. §. diuus & §. si quis vltro. sed illa lex loquit de cōfessione. q̄ extorqueē per tormētum Laur. dicit, q potest, reuocari, sed si fiat ex d̄li beratione, & non ex calore iracūdiæ, non videtur q reuocari possit quia nō posset probare errorem.

a ¶ Ab inuicē segregati.] ex hoc vr, [1] q sētētia diuortij lata fuit, cū de cōsilio capituli videaē fecisse, qa sine consilio capituli fieri non debet, 15 q 7. eps, nullius, & 86. dist. si qd vero. Et ē notādū, q delictū superueniēs rei iudicatę, p̄iudicat ei, pro quo lata est sentētia. qd verū est, etiā si iurassent se vlterius nō repetituros, arg. s. d iureiuran. tua nos.

[Glo. sequ. q̄. arg. pro, & contra sol. ponit opi. Hug. quā repro. in fi. no. & remittit, & sig. contrariū.]

b ¶ Redire compellas. quia non continuit, sm quod ei fuit iniūctum, & ideo eā recipere cōpellit. s. ca. prox & 32. q. 6 nihil. sed snīa lata fuit hic vt vr ppter adulteriū. Nunquid poterat vir eam sibi recōciliare inuitā? vr q sic argu. C. de leg. qd fauore, innocens em nō priuatur seruitute, quam habet ī eo, qui peccauit, C. de adult. aut sed hodie, vnde vir pōt etiam illam adulteram sibi reconciliare si vult s. de conuer. coniug. gaudemus, & arg. ff de exce. rei iudi. pe euidenter. pœna enim non præstat immunitatē. ff. de interd. & releg. l. relegatorū. §. vlt. præterea vir solū modo fuit absolutus a seruitute, quā ipsa prius habebat in ipsum, & nō ecōuerso: vnde adhuc remāsit salua viro seruitus, q̄ habuit in muliere, cū tm̄ ipsa fuerit cōdēnata, arg. s. de cōuer. coniu. qdam intrauit & 27. q. 2. q dormierit. Itē si hoc verū esset, q non possit, sic daretur mulieribus occasio delinquēdi, vt a viris separarent; sic, s. de cōsue. ex parte. vnde reprobata fuit illa cōsuetudo, inf. eo. quanto. in fi. & ff. de re. iur. nō fraudat, arg. 33. q. 5. hæc imago. Ar. cōtra. q nō possit, quia sentētia statim est pro muliere. ar. 6. q. 4. quod bene semel; sæpe enim condemnatus ex sententia cōmodum sentit, vt in duobus reis debendi cōdēnatis. ff de re iudi. Paulus. Dicas, q vir bn̄ potest sibi illā recōciliare [2] inuiam, vt Laur. dixit. Hug. dixit, quod si vxor publice sit fornicata, ante iudiciū ecclesiæ potest illam sibi reconciliare etiam inuitam, nec potest intrare religionē eo inuito. sed postquā sententia diuortij auctoritate ecclesiæ lata est, neuter teneē alteri, & vterque altero inuito monasterium intrare potest: quia vterq; in separatione cessit iuri suo, arg. 7. q. 1. quā periculosum est: nec vir poterit vxorē inuitā recōciliare, sed hæc decretalis videē cōtra sniam Hug. vñ de stādum est prout dicit Lau. Vnde nota hic, q delictum superueniens rei iudicatæ præiudicat sentētię, vt sententia non obstante reuertatur in idē, ī. de adulte. cap. vlt. vbi de hoc argu. cōtra, quia ea, quę legitime facta sunt, ex superuenienti delicto non retractantur. ff. de inite. actuq; pri. nec enim.

turpe contra se proponeret, ipsa id manifestius asserebat. Sane tu conuocato capitulo tuo, cū ex eorundem † consilio vtrique priuatim continentiā, iniunxeris obseruādam, ita quod caste viuerent ab inuicem [a] segregati; memoratus V. furtim cum alia spōsalia, & nuptias temere celebrauit, verum cum factū inquirere laborares supradictus V. rei seriē explicans & exponés, ad audientiam nostram dicitur appellasse, Vnde fraternitati tuę mādamus, quatenus si res ita pcessit, ptaxatum virum ad legitimā vxorē redire[b] compellas.

¶ Vrbanus tertius Florentino episcopo.

¶ *Si vxor à viro lapso in hæresim propria auctoritate diuertit, ad eū reuersum redire compellitur: secus si per iudicium ecclesia ab eo fuisset separata.*

CAP. VI.

DE † illa, quæ viro suo labente in hæresim, ipsius cōsortium sine iudicio ecclesiæ declinauit, videtur nobis, quòd mulier (maxime si ea intentione discessit, vt lapsus in hęresim tædio pariter & cōfusione [c] affectus, se ab errore suo cōuerteret) ei cum reuersus fuerit est reddenda [d] quæ etiam si reuerti noluerit compellatur. Si verò iudicio ecclesiæ ab eo recessit ad recipiēdum eum nullatenus dicimus compellendam. [e]

¶ Innocentius tertius Ferrarień. episcopo.

¶ *Vinculum coniugale nō dissoluitur altero cōiugū fideliū in hæresim lapso: sed si vnus infidelium coniugum conuertatur ad fidem, alter nolit sibi cohabitare, vel nō sine blasphemia, vel sine peccato mortali, soluitur coniugium, & conuersus contrahere poterit.*

CAP. VII.

QVanto † te nouimus in canonico iure peritum, & infra.

¶ Sane tua fraternitas intimauit, quod altero con-

DE illa.] sunt duę partes. Secunda ibi, Si vero. Abb. Sic.

CASVS. Quidam vir lapsus fuit in hæresim: vxor eius statim sine iudicio ecclesiæ, ipsius cōsortiū declinauit: tādem ille reuersus est: ipse petebat vxorē suā, ipsa nolebat ad eū redire: quęritur, qd iuris sit? Rñdet Papa, qd si mulier maxime ea intentione discessit à viro, vt ille in hæresim lapsus, tædio, & cōfusione affectus, ab errore suo se conuerteret, ei reuerso est reddēda: & si ad eum redire noluerit, compellenda est, Sed hoc quod in fine dicitur, corrigitur per capitulū sequens. No. quod cessante causa, cessat effectus. Itē exceptio semel acquisita ex sententia super durat.

c ¶ Confusione affectus.] ad similitudinem contumacis, qui possessione priuatur, vt tædio affectus veniat responsurus. sup. vt lite non contesta. quoniam. §. in alijs C. de præscr. xxx. vel xl. annorum, si quis emptionis. §. sed, & si quis non per vim.

[Glo. seq. reddit rationem.]

d ¶ Reddēda.] & merito: quia p pænitētiam est sanatus. 32. q. 1. quod autem, & etiam est compellenda.

e ¶ Cōpellenda.] in alio casu cōpellit, & sic est aliud ante iudiciū ecclesiæ. & aliud post; eādem diuersitatem dixit H. in carnali fornicatione, vt dr̄ s. ca. prox. Sed cōtra. ī. c. prox. ī fine, vbi de hoc, & potest dici q ei standū est, vt in vtroq; casu compellatur redire ad virum, nisi cum iudicio ecclesiæ separata voluerit religionē intrare, sup. de conuersatione coniug. c. vlt. B.

QVanto te.] Cōis diuisio. Secunda ibi, Nos igitur, quæ distinguit. & secūdum membrum prosequitur. ibi. Si vero rationem diuersitatis ponens: ibi, Nā & si obstaculum, soluens: ibi. Nec obstat, submittens duplicem solutionis effectum: ibi. Per hanc. Abb. Sic.

CASVS.

[1] Contrariū vr ex illo verbo, scilicet, priuatim; nā si fuisset snīa, nō fecisset id priuatim, sed publice, & fuit qdā īdustrialis prouisio vt verū pbaret, an ex collusione id factū esset, scdum Gofr. & Hosti. Io. An.

† eorum.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cōp. & post. cōc. Lateran. sub Alex. 3. par. 50 c. 63. §. & illa vero. Vide Magistrū sētē. de ibi Theologos scholasticos li. 4. d 39. adde ɔci. Trid. sequēti capite citatum.

[2] Et rō optima esse pt illa, q̄ affert B. Thomas loco citato initio capitis ad 3. arg. vbi ait ita: Cū diuortiū fit inductū in fauorem viri, non aufert ei ius petēdi debitū, vel reuocādi vxorē: vñ vxor teneē reddere, & ad eum redire, si fuerit reuocata, nisi de licētia votū cōtinētię emiserit hactenus Thomas, q breuiter lōgā quęstionem glo. declarauit.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōp. De materia huius decretalis consule theologos scholasticos, lib. 4. sen. di. 39. & p̄ alijs ibi B. Th. & Soti adde Couaruuiā in epitome lib. 4. decre. p. 2. c. 7. §. 5.

CASVS. Duo erant coniugati, alter eorum transiuit ad hæresim: qui remansit in fide, volebat ad secunda vota transire. Episcopus Ferrarieñ quęsiuit, vtrum posset? Rñdet Papa distinguendo inter fideles, & infideles: si duo sunt coniuges infideles: & alter ad fidem conuertatur, altero nullo modo, vel non sine blasphemia diuini noīs, vel vt eum trahat ad peccatum mortale, alteri cohabitare volēti, alter ad secūda vota? (si voluerit) potuit pertransire: & ī hoc casu ītelligitur quòd dicit Apost. Si infidelis discedit, discedat: frater enim vel soror nō est huic seruituti subiectus, & canon eodē modo intelligitur, q dicit Contumelia creatoris soluit ius matrimonij, contra eū, qui relinquitur. Si vero alter fideliū coniugum labatur in hæresim, vel trāseat in gētilitatis errorē, in hoc casu is, q relīquitur, non potest ad secunda vota transire: licet in hoc casu maior videatur cōtumelia creatoris. Licet enim inter infideles sit matrimoniū, non tñ ratum, & verū est matrimoniū, vt illis viuentib. coniugium ipsum perduret: nec obstat quod à quibusdam forsan posset opponi, quòd fidelis relictus non debeat iure suo priuari sine culpa, cum in multis casibus id contingat, vt si alter coniugum incidatur. Per hanc responsionem quorūdam malitiæ obuiatur, qui in odium cōiugum. qñ sibi inuicē displicerēt, si possent eas dimittere, simularent hæresim, vt altero, qui remansit in fide matrimonium contrahente, reuerteretur ab hæresi: & per hanc respōsionem soluitur qō alia, qua quæritur, vtrū ille, qui remāsit in fide cogatur redire ad illum, qui ab hr̄si vel infidelitate reuertit. No. ꝙ mr̄imoniū infideliū illis viuentib. pōt separari altero ad fidē cōuerso, altero remanente in infidelitate, in trib. casib. hic contentis: Sed matrimoniū fideliū carnali copula consummatum, viuentib. cōiugib. nunq̄ separatur. Itē priuatur qs iure suo sine culpa sua. Itē malitijs hominū est obuiādum.

1. Cor. c. 7.

† Hoc dicit B Ambrosi9 epistole 1. ad Cor. c. 7.

iugum ad hæresim transeūte, qui relinquitur ad secunda vota desiderat cōuolare, qđ vtrum possit fieri; per tuas nos duxisti litteras consulendos. Nos igitur consultationi tuæ respondentes distinguimus, licet quidā prædecessor b noster sensisse aliter videatur; an ex duob. infidelibus, alter ad fidem catholicam conuertatur, vel ex duobus fidelibus, alter labatur in hæresim, vel decidat in gentilitatis errorem. Si enim alter infidelium coniugum ad fidem catholicam conuertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia diuini nominis, vel vt eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente, qui relinquitur, ad secunda si voluerit vota trāsibit, & in hoc casu intelligimus, quod ait Apostolus, c infidelis discedit, discedat, frater enim vel soror, non est seruituti subiectus in huiusmodi: & canonem d etiam, in quo dicitur: † Contumelia e creatoris soluit ius matrimonij, circa eum qui f relinquitur.

¶ Si vero alter fidelium coniugum, vel labatur in heresim, vel trāseat ad gentilitatis errorem, non credimus, † ꝙ in hoc casu is, qui relinquitur, viuente altero possit ad secundas nuptias conuolare, licet in hoc casu maior g appareat cōtumelia creatoris. Nam & si matrimonium verum inter infideles existat; non tñ est ratum; h inter fideles autem verum † & ratū existit; quia † sacramētum fidei ꝙ semel est admissū, nunquam amittitur, i sed ratū efficit coniugij sacramentum, vt ipsum in coniugibus illo durante perduret. Nec obstat ꝙ à quibusdam forsan obiicitur, ꝙ fidelis relictus non debeat iure suo sine culpa k priuari, cum in multis casibus l hoc contingat, vt si alter coniugum incidatur. m

¶ Per hanc responsionem quorundam malitiæ obuiatur, qui in odium coniugum, vel quando sibi inuicem displicerent, si eas possent in tali ca-

a ¶ Distinguimus.] hanc distinctionem ponit Gratianus 28. q. 2. §. hic distinguendum.

b ¶ Prædecessor.] s. Cælestinus: dictum cuius habuisti olim in decretali sup. de conuer. infid. laudabilem, & male dixit Cælestinus.

c ¶ Apostolus.] 28. q. 1. si infidelis.

d ¶ Canonem.] 28. q. 2. si infidelis.

e ¶ Contumelia.] iuxta illud.

Desere spernētem; vel blasphemare volentem;
Vel te credentē scelus ad mortale trahentem.
Nā sūt absq; mora, sic vincula rupta priora.

Vin.

f ¶ Qui relinquitur.] s. qui conuertitur circa eum, qui relinquit: quia non potest claudicare matrimonium: sed potius dixit de eo, qui relinquitur, quia ille sol9 potest contrahere sine peccato: ille, qui relinquit transeuntem ad fidē, peccat, & sola contumelia creatoris soluitur, & non per ecclesiam; & statim soluitur quam cito non vult cohabitare secundum modum, qui traditur j. eod. c. proxi. ad fin. & peruenit ad notitiam alterius: tamen debet adhibere 1 testes, quod illa non vult ei cohabitare; ne impediatur postea cōtrahens: si autem antequam contrahat cum alia, conuertatur ad fidem: vir ipsam recipere tenetur. j. c. prox. §. ult. & uī nouum matrimoniū, ut ibi dicetur.

g ¶ Casu maior.] magis enim delinquunt fideles apostatando, quam infideles in infidelitate remanendo, 32. q. 4. in eo fornicator, & nemo suspiciēs retro, aptus est regno Dei, s. de uoto. magnæ: sim. de pœ. dist. 4. si refugientes. Sic magis deliquit, qui interuptam iterum litem deserit, quam qui semel acceptam derelinquit, in Authē. de litig. §. edicta. in fin. coll. 8. C. quomodo & quando iudex, Authen. qui semel.

h ¶ Ratum.] quia potest dissolui, ut hic, & 28. q. 1. cap. si quis iudaicæ, §. item illud.

i ¶ Nunquam amittitur.] 33. q. 7. capi. 1. & 2. & 1. q. 1. quod quidam.

K ¶ Sine culpa.] nemo sine culpa iure suo priuari debet, 16. q. vlt. inuentum. 56. distin. satis peruersum, s̄. de eo. qui cog. consan. uxo. suæ, discretionem, & c. ult. & s̄. de constit. c. 2. Sed si causa subest, priuatur quis quandoq; iure suo. s̄. ut lit. non cont. quoniam, §. 2. & j. de priuil. antiqua, & 22 dist. reuocantes, & hic subest causa, quæ subijcitur inferius.

l ¶ Multis casib.] in quibus quis priuatur iure suo, 14. q. 6. comperimus, & 54. dis. frequens, 43. dist. si cuius 16. q. 7. decernimus, 70. dist. neminem, 18. q. 2. diffinimus. & de cle. ægro. tua.

m ¶ Incidatur.] 32. q. 7. illi. 2.

† Imo qui diceret ptinaciter per hæresim solui mr̄imonij vinculū hr̄ticus cēseret, cōci. Tri. ses. 24. de sacramento matrimonij cano. 5.

† In vno autē altero veteri codice ita ratū, & firmū existit.

† In codice Barbatiæ, & in multis Vaticanis ita: qa sacramentum fidei ꝙ semel admissum, nunq̄ amittit̄ ratū efficit coniugij sacramentum, vt ipsū &c. I vno vetustissimo Vaticano ita, quia sacramentū fidei, qō semel est admissum, nunq̄ amittitur, imo ratū efficit.

1 Tutius est hęc oīa corā Iudice ecclesiastico peragere, & eius auctoritatem tantam transigere.

2 al. incipit. Hi qui.

a ¶ Simu-

a ¶ Simularēt hæresim.] hæc est causa, quare priuatur, qui s iure suo sine culpa, sim. 32. q. 1. dixit Dominus.

[Gl. seq. ponit op. Lau. quàm reprobat.]

b ¶ Redire cogatur.] & reuera cogi dēt, nisi velit religionē intrare, cum iudicio ecclesiæ separati fuerunt. s. de côuer. côiug. c. vl.

su dimittere, simularent [a] hæresim, vt ab ipsa (nubentibus coniugibus) resilirent. Per hanc ipsam responsionem illa soluitur quęstio, qua quæritur vtrum ad eum, qui ab hæresi vel infidelitate reuertitur, is qui permansit in fide, redire [b] cogatur.

¶ Idem Tiberiadensi † episcopo.

† Tihadeñ. Tibiañ. Tiberiaceñ. Tibiadeñ.

¶ Pagani iuncti in gradu prohibito lege canonica tantùm, conuersi ad fidē, nō separantur: hoc primo. Si paganus prius plures vxores habebat, post fidem susceptam adhærebet primæ; hoc secundo. Et si repudiata vxore cū secunda contraxerit, etiā post baptismum dimittet secundam, & adhærebit primæ repudiatæ etiam si repudiata cum alio contraxisset; secus si fornicata fuisset; hoc tertio.

CAP. VIII.

Gaudemus † in Domino, & inf.

† Cap. 2. tit. in 3. côp. Et circa decisionē 1. part. uide citatos in c. de infi. lib. sup. de consang. & affinitate.

¶ Vtrū Pagani vxores accipiētes in secundo, [c] vel tertio, vel vlteriore gradu sibi coniunctas, sic côiuncti debeant post côuersionē suā insimul remanere, vel abinuicē separari, edoceri perscriptū Apostolic. postulasti. Super quo taliter respondemus, quòd cum sacramentum coniugij apud fideles, & infideles existat, [d] quemadmodum ostendit Apostolus dicens: Si quis frater infidelem habet vxorem, & hęc consentit habitare cum eo, non illam dimittat, & in præmissis gradibus à Paganis quo ad eos matrimonium licite sit contractum, qui constitutionibus [e] canonicis non arctātur, (quid enim [f] ad nos, secundum Apostolum eundem, de his quæ foris sunt iudicare) & in fauorem præsertim Christianæ religionis, & fidei,

1. Cor. 7.

1. Cor. 5.

† De hoc dubio uide plenius per Docto. sup. cap. proxi. & hic.

Lau. dixit † eam non cogendā redire ad eū cū distinctione illius decr. s. eo. de illa, sed verius est quod indistincte dēt compelli, nisi cum vult intrare religionem secundum illam dec. s. de conuer. coniu. c. vlt.

Gaudemus.] Hoc cap. principaliter hēt tria dicta. Et secundum dictum ibi, Quia vero. Tertium, ibi, Qui autem. Abb. Siculus.

CASVS. Pagani accipiunt vxores in secūdo vel i tertio gradu, vel vlteriori: Pagani taliter côiūcti côuertuntur ad fidē. Quæsitum fuit à domino Papa, vtrum post baptismū dēant simul remanere, vel ab inuicem separari? Rñdet Papa, quod sacramentū côiugij apud fideles, & infideles existit. Vnde dicit Apost. Si quis fidelis infidelem hēt vxorē, & hæc côsentit habitare cum illo, nō dimittat illā, & in pdictis casib. pagani licite côtrahunt mrimoniū, qa constônibus canonicis non arctantur, & ideo fideles huiusmodi fauore fidei Christianæ matrimonialiter copulari libere pnt, & licite remanere coniuncti, cum per sacramentum baptismi non soluantur coniugia.

QVIA VERO. Pagani simul habent plures vxores: si conuertanrur ad fidem; quęritur vtrum omnes, vel quā illarum habere debeant post baptismum? Rñdet Papa ostendens, quòd vnam tantùm debeant habere, cum ab initio vna costa in vnam feminam est côuersa, & scriptura sacra testatur. Propter hoc relinquet homo patrē, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna: nō dixit tres, vel plures, sed duo: nec dicit adhærebit vxorib. sed vxori: nec alicui vnquam licuit insimul plures habere vxores, nisi diuina reuelatione alicui fuerit concessum, per quam Iacob à mendacio, Israelitæ à furto, Samson ab homicidio excusati fuerunt. Sic patriarchæ. & alij iusti viri, qui plures habuerunt vxores, ab adulterio excusantur: & hæc sententia in Euangelio approbatur. Quicunq; dimiserit vxorem suam excepta fornicationis causa, & aliam acceperit, męchatur: ergo si vxore dimissa, alia duci non potest, multo fortius nec ea retenta: per quod euidenter apparet, quòd nullus simul plures potest habere vxores, nec aliqua plures maritos, ergo sequitur, quod post baptismum primam debet habere.

QVI AVTEM. Pagani siue infideles dāt vxoribus, qñ volunt, libellum repudij. Quæritur, vtrū illis viuentibus possint accipere alias ad fidem conuersi, vel ante conuersionem? Rñdet quòd in Euangelio tale repudiū reprobatur, & iō viuente vxore, ēt conuersus ad fidem aliam habere nō pōt nisi post côuersionē ipsius illa renuat habitare cum illo: uel si côsentiat, vult Christū blasphemare, uel illū trahere ad mortale peccatū: in quib. casib. mulier restitutionē petere nō posset, etiam si de iusta spoliatio ne côstaret; quia secundum Apostolum, alter alteri non est huiusmodi seruituti subiectus. QVOD SI. Aliquis conuersus ad fidē dimisit uxorē pp præmissas cās: antequā contrahat cum alia, uxor côuertitur ad fidē. Quærit, an côpellat eam recipere? Respondetur quòd sic. QVAMVIS QVOQVE. Aliquis paganus dedit libellū repudij uxori: illa nupsit alij sm ritū suū: uir conuersus est ad fidē & uxor sua. quæ nupsit alij post repudium, Similiter conuersa est ad fidem petit illū: Quærit utrū possit illū petere non obstante hoc quod alteri nupsit? Rñdetur, licet sm Euangelicam ueritatē, qui duxerit dimissam, mœchatur, nō tñ dimissor poterit obijcere fornicationē dimissę post baptismū, pro eo quod nupsit alij post repudium & sic eam tenetur recipere, nisi alias fuerit fornicata. No in prima parte, quod in baptismo soluuntur crimina, & nō coniugia: & ita infideles in gradu prohibito coniuncti, post baptismum non separantur. No. in secunda parte. quòd nullus pōt simul habere plures uxores, nisi diuina reuelatione fuerit cōcessum: quæ excusauit à mendacio, furto, & homicidio prædictos patres. In 3. par. no. casus, in quib denegatur restitutio iniuste spoliato In 4. par. no. quòd maritus non pote obijcere fornicationem uxori pro eo, quod nupsit alij, licet non tenuerit matrimonium.

c ¶ In secundo.] non prohibito: quia secundus gradus erat prohibitus, sed non omnes: iste .n. erant personæ prohibitę in lege. mater, nouerca, soror, neptis amica, & matertera, & uxor patrui, & uxor fratris, filia, & priuigna. De hoc dicitur, sup. de resti. spoli. litteras.

d ¶ Existat.] 26. dist. deinde, & sup. de consan. & affi. de infidelibus.

e ¶ Constitutionibus.] quæ non arctant nisi illos, qui subsunt ecclesiæ directe: sed indirecte bene compelluntur, infra de vsur. post miserabilem, & c. quanto, & inf. de iudæ. & si Iudæos.

f ¶ Quid enim.] 2. q. 1. multi. interpositio est.

a ¶ Re-

a cuius perceptione per vxores se deseri timentes viri, possunt facile reuocari, fideles huiusmodi matrimonialiter copulati, libere possunt & licite remanere [a] coniuncti, cũ per sacramentum baptismi nõ soluantur coniugia, sed crimina dimittantur.[b]

¶ Quia verò Pagani circa plures insimul feminas affectũ diuidunt coniugalem, vtrum post conuersionem oẽs, vel quam [c] ex oĩbus retinere valeant, non immeritò dubitatur; & infra, Verum absonũ [d] hoc vr̃, & inimicum fidei Christianæ, cum ab initio vna costa, in vnam feminã sit conuersa, & scriptura diuina testetur, quod propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erũt duo in carnẽ vna;[e] non dixit tres, vel plures, sꝺ duo[f] nec dixit, adhærebit vxoribus, sed vxori, & infra.

¶ Nec vlli vnquã licuit insimul plures vxores [g] habere; nisi cui fuit diuina [h] reuelatione cõcessũ, quę [i] mos quandoque, interdũ ẽt fas censetur, per quam sicut Iacob a mendacio, [k] Israelitæ a furto,[l] & Samson ab homicidio, [m] sic & Patriarchæ & alij viri iusti, qui plures leguntur simul habuisse vxores,[n] ab adulterio excusantur. Sane veridica hæc sñía probatur etiam de testimonio veritatis testantis in Euãgelio, Quicunq; dimiserit vxorem suam ob fornicationem, & aliam duxerit mechatur. Si ergo vxore dimissa duci alia de iure nõ põt, fortius & ipsa retẽta, per quod euidenter apparet, pluralitatẽ in vtroque sexu, cum non ad imparia [o] iudicetur, circa matrimonium, reprobandã.

¶ Qui autem ẽm ritum suum legitimam repudiauit vxorem: cũ tale repudiũ veritas in Euangelio[p] reprobauerit, nũquam ea viuente licite poterit, aliã etiam ad fidem Christi cõuersus habere, nisi post cõuersionem ipsius illa renuat cohabitare cũ ipso, aut etiam si consentiat, nõ tamen absque contumelia [q] creatoris, vel vt eum pertrahat ad mortale peccatum, in quo casu [r] restitutionem petenti, quamuis de iniusta spoliatione constaret, restitutio negaretur,[s] quia secundũ Apostolum, [t] frater aut soror non est in huiusmodi subiectus seruituti.

¶ Quòd si conuersum ad fidem, & illa conuersa sequatur, antequã propter causas prædictas legitimam ille ducat vxorem, eam recipere compelletur.[u] Quamuis quoque secundum Euangelicã veritatem, qui duxerit dimissam, mœchatur. non tamẽ dimissor poterit obijce-

a ¶ Remanere coniuncti.] s̃. de consang. de infidelib.
b ¶ Sed crimina dimittantur.] 26. dist. deinde.
c ¶ Vel quam.] ad istam qõnem non rñdet directe, sed indirecte satis rñdet, ꝙ prima sit vxor ex eo, quod dicit pluralitatem in vtroq; sexu reprobãdam, in fi. istius. §.
d ¶ Verum absonũ.] hic ostendit, ꝙ vnam tm̃ debeat habere.
e ¶ In carne vna.] s̃. de bigamis, debitum.
[Gl. seq signat contrarium.
f ¶ Duo.] hic pluralis numerus ponitur ad exclusionẽ maioris pluralis ar. cõtra. 31. q. 1. ꝙ si dormierit. qñq; ponit ad exclusionẽ minoris numeri, vt eũ dr̃, vnus nõ stet ꝯ alium, sed in ore duorum stet oẽ verbum, vt s̃. de testib. licet. in fine.
g ¶ Vxores.] vnde ẽt lex plura cõiugia prohibet Iudæis. C. de Iudæ. nemo Iudæorum. in fi. & C. de incest. nup. l. 2. C. de donatio. ante nupt. ea quæ.
h ¶ Diuina.] non ergo sũt sufficiẽtes excusationes, quas habes. 32. q. 4. dixit. Sara. & c. obijciunt, sed illud fuit ante legẽ, & talis mos fuit diuinitus inspiratus.
i ¶ Quæ. s. i. diuina reuelatio censetur, quandoq; mos, &c.
k ¶ Mendacio.] 22. q. 2. c. item ponitur.
l ¶ Furto.] 14. q. 5. dixit Dominus.
m ¶ Homicidio.] 23. q. 5. si non licet. circa fi. q. 8. occidit.
n ¶ Pluralitatẽ.] hic innuit solutionẽ quęstionis, quasi diceret prima tantum est vxor, vt dixi sup.
o ¶ Nõ ad imparia.] id est, quo ad mutuã seruitutẽ & debitum carnis, & fidẽ seruandã. 32. q. 1. si quis vxorem, & q. 5. præcepit. alias pene famula vxor est. 33. qu. 5. hæc imago.
p ¶ In euangelio.] dicendo excepta causa fornicationis vxorẽ nõ esse dimittendã, 32. q. 1. dixit Dominus in Euangelio. & q. 7. Apostolis, & c. omnes causationes & 48. q. 2. si infidelis.
q ¶ Absque contumelia.] sup. c. prox.
r ¶ In quo casu.] i. in quolibet casu p̃m istorũ trium 2.
[Gl. seq. addit tres similes casus, & remittit.]
s ¶ Negaretur.] hic habes casum, in quo denegatur restõ 3 quamuis constet de iniusta spoliatione. Alium habes sup. eo significasti. Item vbi excipitur de alia spoliatione, sup. de ord. cog. super spoliatione. Item vbi timetur de sæuitia viri 33. q. 2. iure de coniugij. & s̃. de rest. spo. ex transmissa, &c. litteras. vbi de hoc. & 32. q. 1. de benedicto,
t ¶ Apostolum.] 28. q. 1. si infidelis.
[Glo. seq. reci. per q. an ipso iure, an per sñiam dissoluantur. ponit duas opinio. & secundam approbat: iterũ q̃rit, & soluit.]
u ¶ Compellet.] ex hoc videtur, ꝙ contumelia creatoris non soluit ius matrimonij ipso iure, alias si solutum fuisset ius matrimonij, non cõpelleretur eam recipere: Ioannes dicit, quod ipso iure solutum est matrimoniũ cõtumelia creatoris, ea nolente viro cohabitare, vt s̃. e. c. proxi. licet matrimoniũ sit solutum, tamen restituitur quasi iure postliminij. arg. 34. q. 2. cũ per bellicam sicut hr̃tico reuerso restituuntur alia bona. C. de hæret. auth. idem est de Nestorianis, & licet non sit matrimonium inter eos, tamen eam recipere compellitur ex cõsequentia prioris mr̃imonij in fauorẽ fidei. Alij dicunt, qđ matrimonium ipso iure nõ soluitur, sed ius mr̃imonij soluit, id est ius petẽdi debitum: & hoc satis vr̃ dicere lr̃a s̃. ca. proxi. ibi contumelia creatoris soluit ius mr̃imonij; & tunc vere primo soluit matrimoniũ, qñ contrahit cũ scd̃a, & non ante, qa si eẽt ex toto solutum, nõ cõpelleretur eã recipere. Et ẽ arg. ad hoc qđ dicit in fine, quod potest ei obijcere fornicationem, qa si ex toto & oĩno solutum esset matrimonium non posset ei obijcere fornicationẽ præcedentem. sup. de iureiu. quemadmodum. Sed nũquid etiam possit intrare religionem ea inuita, antequam contrahat cum alia? Dico ꝙ sic, cum iudicio ecclesiæ fuit a viro separata. arg. sup. de conuers. coniuga. c. vltimo, in fine.

[Gloss.

Gen. 2. 3. & 3. Esdra. 4. Matth. 19. Marci. 10. Ephes. 5.

1 Hæc glossula non est in vetustis codicibus.

Genes. 27. Exod. 12. Iudiciũ. 16.

2 Melius diceret. i. i duobus vltimis casibus secũdum Hosti. Io. And.

3 Dicit. Vic. hic nullum spãle, qa ipsa sibi dat impedimẽtum blasphemando. Io. And.

Matth. 19. Luc. 10.

1. Cor. 7.

Matth. 19.

[Gl. seq. rationem reddit, quærit opponendo, & dupliciter soluit.]

a ¶ Poterit, obijcere.] qa intelligitur legitime cõtraxisse, q̃ auctoritate legis contraxit. 23. q. 4. q. peccat, & arg. s. de frig. & malef. fraternitatis, circa fi. & ff. de acq. pos. iuste possidet. Sed illud quæritur, qualiter posset ei obijcere fornicationẽ ante baptismũ cõmissum, cum oẽ peccatum & sequela peccati in baptismo deleatur. 29. dist. deinde. & 32. q. 1. qđ aũt. cum dona baptismi sint sine omni luctu de consec. dist. 4. c. 4. & c. siue pœnitentia; Dicas, ꝙ oẽ crimen tollitur in baptismo, quo ad Deũ, & quod cũq; & qualitercunque contraxit ante, vel adulterando seu fornicando, sed quatenus illa fornicatio respiciebat virũ, non tollitur ĩ baptismo, quia illud crimẽ nõ tam virum, q̃ vxorẽ cõmaculat. 32. q. 1. in coniugio. & sic ius quod competebat viro ex sola fornicatione, remanet ei saluũ, & sic potest excipere 9 illam. Sic ẽt per pœnitentiã tollitur crimẽ, quod mulier cõtraxit fornicãdo quo ad Deum: & tñ post quantamcunque pænitentiam põt maritus illã accusare 33. q. 2. admonere. nec eã ẽt recipere cõpellitur post pænitentiã s. de conuer. coniug. gaudemus. iniquum enim esset ꝙ baptismus tolleret beneficium alicui competens, sicut in libertate. delictum enim quod commisit quis in se per libertatem tollitur, sed delictum, quod commisit in alium non tollitur, ff. de his qui not. infa. l. pen. & Athletas. §. Pomponius. Vel expone quod dicitur, nisi alias fuerit fornicata. s. alias, id est, in alio tempore post baptismum, sed prius verius est. Io.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp.

† al. ita: Quia dispar est ritus ĩ Liuonien. ecclesia de nouo, &c. sed in vetustioribus exemplarib. legitur vt est impressum.

re [a] fornicationem dimisisse pro eo, quod nupsit alij post repudiũ, nisi alias fuerit fornicata.

¶ Idem Liuonien. episcopo, & eis, qui cum ipso sunt fratribus.

¶ *Non licet relictum fratris in vxorem accipere: & de facto ducta separanda est, nisi aliter ecclesia dispenset.*

CAP. IX.

Deus † qui ecclesiam suam & infra.

¶ Quia † dispar est ritus Liuonien. de nouo ad fidẽ catholicam conuersorum a nostro propter infirmitatem gentis eiusdem concedimus,[b] vt matrimonijs contractis cum relictis fratrum vtantur. si tamen fratribus decedentibus sine prole, vt semen [c] defuncti iuxta legẽ Mosaycã suscitarent, cum talibus cõtraxerunt, ne tales sibi de cetero, postq̃ ad fidem venerint, copulẽt, prohibentes.

Deus qui.] Ponit dispensationem ecclesiæ cum nouiter conuersis ad fidem, vt vtantur matrimonio cum relictis fratrum contracto secundum legem Mosaycam Abb.

CASVS. Quidam infideles, s. Liuon. contrahebant matrimonium cum relictis fratrum suorum. Liuonienses isti de nouo conuersi sunt ad fidem. Quærebatur vtrum debeant remanere cum relictis fratrum suorũ? Dominus Papa concedit eis propter infirmitatem eorũ, vt matrimonijs cõtractis cum vxoribus fratrum, vt ante, dummodo fratribus decedentibus sine prole cum talibus contraxerint, vt iuxta legem Mosaycam semen defuncti suscitarent, prohibendo, ne tales de cetero sibi copulent post fidem receptam. Not. quòd propter nouitatem fidei, dispensatur cum aliquibus, vbi alias non dispensaretur.

b ¶ Concedimus.] propter nouitatem fidei dispensatur circa gradus prohibitos: 1 sic 35. q. 3. quædam & e. quod scripsi. 5. de consang. & affin. de infidelib. sim. s. qui fil. sint legiti. c. vlt. sed post fidem receptam contrahere non debent, vt dicit in fi.

1 Vide 80. li. 4. sen. dis. 39. q. vnica art. 3. ad 4.

c ¶ Vt semen defuncti.] hac de cã tantum olim concessum fuit, vt frater vxorẽ fratris sumeret in vxorem 8. q. 1. olim. alias non.

TITVLVS XX.

De donationibus † inter virum & vxorem & dote post diuortium restituenda.

DE DONATIONIBUS inter virum & vxorem & dote post diuortium restituenda.

† In hãc Rubricam integrũ scripsit volumen Palacius Rubius.

¶ Ex concilio habito apud Vuormaciam.

¶ *Separato licite matrimonio dos restituenda est.*

¶ Supra visum est de diuortijs. Sed qa diuortio facto dos repeti solet, & contenditur plerumque de donatione facta constãte matrimonio, ideo subijcitur ista Rubrica, in qua tractatur tam de donatione facta inter virum, & vxorem, quam de dote post diuortium restituenda. Abb.

CAP. I.

Mulieres † cum pro aliqua licita [d] causa a proprijs viris fuerint separatæ, totam [e] dotem præcipimus sibi reddi.

1 Vuarmaciã al. Vurmaciã al. Guarmaciã, sed in cõcilijs nondũ inuenitur.

Mulieres. CASVS. Dicitur hic, ꝙ si mulier ex causa iusta separetur a viro, dos tota sibi debet restitui. Nota, ꝙ vbi principale non tenet, nec accessorium.

1 Ca. 1. eo. ti. in 1. compi. & post cõci. Lat. sub Ale. 3. p. 50. c. 46. Et de intellectu vide repetentes in rub. ff. solut. mat.

[Gl. seq. distinguit inter sciẽtẽ & ignorantem: signat contrariũ, & ibi remittit.]

¶ Urbanus tertius decano, cantori, & capitulo Lexõ. †

† Leon. Lincon. Lexouieñ.

¶ *Soluto matrimonio cogitur vir dotem restituere, & bona diuidere, quæ communiter eis obuenerunt.*

d ¶ Licita.] puta con sanguinitatis, vel alia legitima, & ignoranter cõtraxit, tunc restitui debet, quicquid alter ab altero habuit, sup. de cõiug. seruo. proposuit, quia nullum fuit matrimonium, alias si scienter contraxissent, perdere debent quicquid alter alteri dederit, & fisco applicatur, nisi errore aut minori ætate excusentur. C. de incest. nup. qui contra. argumentum contra: infra eodem, & si necesse, vbi de hoc.

[Gl. seq. primo declarat tex. secundo quærit. arg. pro soluit distinguendo. tertia pars recit. per q. quid de expensis, quam etiam soluit distinguendo. Finis recitatur per contrarium.]

e ¶ Totam.] si totam reddere potest, alias in quantum facere potest C. de rei vox. act. l. vnica, §. cum autem. & ff. de re iud. non tantum. nisi dolo diminuerit suã substantiam, ut in eod. §. cum autem, & si peruenerit ad pinguiorem fortunam, totum restituet, vt ibidem, sup. de sol. Odoardus. Et si maritus paciscatur, vt totum restituat, tale pactum non valet, cum sit contra bonos mores, ff. sol. matr. alia causa §. 1. si tamen soluerit, repetere non potest, ff. de condi. inde. nam & si maritus. Sed nunquid fructus restitui debent? quod videtur ff. de regul. iur. in condemnatione. sed non restituuntur nisi illi, qui ante matrimonium obuenerunt, quia illi ipso iure augent dotem, sed post matrimonium obuenientes

[tes, non augēt, dotem, & non restituuntur, sed fiunt mariti propter onera matrimonij supportando, ff. de iure dot. dotis fructus, 1. & ĩ. de vsur. salubriter, & expensæ necessariæ minuunt dotem ipso iure, utiles uero non; sed petuntur actione mandati uel negotiorum gestorū. Voluntariæ expensæ permittuntur abradi sine læsione prioris status. C. de rei vxo. actione l. unica §. si leat, & ff. de impen. in reb. dotalib. fact. l. 1. & l. quod dr̄, & hoc uerum est, cum fit separatio quo ad fœdus mr̄imonij: secus si quo ad totum ꝑpter adulteriū, ĩ. cod. plerumq; ubi de hoc.

1 Et ibi no. aliquid impubes q̃ dedit fundum in dotem, & resilijt repetens fundū, & fructus repellatur pro rata alimentorum, & in Spe. eo. ti. §. 2. uers. quid si mulier. Io. And.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. cōp. De materia uide Palaciū Rubium in repet. ca. per uestras. hoc tit. §. 12. & sequenti.

CAP. II.

SIgnificauit † P. mulier, ꝑ H. quē loco viri tenebat, diuortio inter eos solēniter celebrato, [a] dotem suā illicite detinet, & reddere contradicit, possessiones etiam, quę ipsis dum simul viuerent, cuiuscunq; contractus titulo cōmuniter obuenerunt, ea prorsus exclusa, sibi nititur vendicare; [b] Ideoque mādamus, quatenus si ita est, & non est aliud [c] quod obsistat, ipsum ad restitutionē dotis, & diuisionem [d] eorū, quæ olim communiter habuerunt, districtione ecclesiastica compellaris.

¶ Clemens tertius.

¶ *Delegatus ad causam matrimonij, si ferat sententiam diuortij, pronunciare debet dotē restitui. Et est casus multum allegabilis.*

SIgnificauit.] Primo ponit duplicē mulieris querelam: Secundo causæ cognitionem. ibi, Ideoque Abbas.

CASVS. Inter P. mulierē, & H. virū suum fuit diuortium celebratum: Sed dictus H. dotem suam illicite detinet, & reddere contradicit, & possessiones quasdam, quas habebāt communes, & villas similiter retinere contendit. Vnde mulier illa conquesta est domino Papæ: Papa mandat, quatenus si est ita, nec est allud quòd impediat impediat virum, iudices illum compellant ad restitutionem dotis, & ad diuisionem eorum, quæ communiter habuerunt. Nota quod soluto matrimonio vir omnia vxori quæ habuit ab ea, restituere tenetur.

a ¶ Celebrato.] ex licita causa, sup. eo. c. prox.

b ¶ Vendicare.] id est retinere.

c ¶ Non est aliud.] puta pactum vel consuetudo, q̃d restitui non debeat inf. eod. c. vlt. ff. ad exhi. in hac actione. §. ibi id. & C. de pac. conuen. l. ex morte. Vel si propter adulterium quo ad mutuam seruitutem diuortium sit factum inf. eo. plerunque, uel si sententia lata esset super hoc, a qua non esset appellatum. 2. q. 6. c. ei qui, §. diffinitiua. ff. de fam. ercis. cum putarem. Vin.

[Gl. seq. reci. per obie. cui. dāt simile.]

d ¶ Diuisionem.] Hoc intelligitur de his, quæ communiter empta fuerunt de bonis proprijs uxoris, & uiri, & hoc constat: 2 aliàs enim præsumuntur omnia esse de bonis mariti, ff. de do. inter uirum & uxo. Quintus Mutius. & eo. ti. etiam. Et est simile: quicquid prælatus ecclesiæ acquirit totum intuitu ecclesiæ acquisitum uī nisi appareat contrarium; 12. q. 4. sacerdotes, & s̄. de pecu. cle. c. 1. & 2. arg. 2. q. 2. sint manifestæ. Ber.

2 Idē notat de rest. in integrum cōstitutus uel respicit loci cōsuetudinem, T. V. Inno. qualis est in Frācia secūdū Host. ubi quicq̃d alter coniugū acquirit cōstante matrimonio, est cōe, & celebrato diuortio per mediū talia diuidunt. Ioā. And.

CAP. III.

DE † prudentia uestra miramur, q̃ cum uobis causam matrimonii, q̃ vertebatur inter H. & M. commisissemus terminandam; & vos consanguinitatem inter eos inuenientes, sententiam diuortii tulissetis, de dote, quā a viro mulier repetebat, [e] quicquam statuere distulistis. Quia igitur vos, qui de matrimonio principaliter cognouistis, & de dote (quæ est causa incidens) accessorie [f] cognoscere valuistis: & sentētialiter diffinire; Mandamus, quatenus prædictum H. monitione præmissa cogatis, ut prædictæ M. totam dotem (sicut canonice debuerunt, & diffinire: vnde mandat, quatenus p̄dictum H. compellant, ut prædictæ mulieri totam dotem sicut iustum fuerit, restituat. No. q̃ cā dotis accessoria siue incidens est, ad cām mr̄imonij, & qui cognoscit de matrimonio, cognoscere potest, & de dote.

† Cap. 1. tit. de dote post diuortiū restituenda in 2. compil.

DE prudentia.] Duo facit. Primo ponit delegatorum reprehensibile factum. Secundo illud emēdari præcipit: ibi, Quia igitur. Abbas.

CASVS. Causa matrimonij quæ uertebatur inter H. & M. commissa fuit quibusdam iudicibus; iudices consanguinitate probata, protulerunt sententiam diuortij inter eos: sed de dote, quam mulier repetebat à uiro nihil dixerunt: Vnde mulier hoc significauit domino Papæ. Rescribit Papa eisdem iudicibus, dicens quòd quia principaliter de matrimonio cognouerunt, & de dote, quæ est causa incidens, accessorie cognoscere debuerunt, & diffinire: vnde mandat, quatenus p̄dictum H. compellant, ut prædictæ mulieri totam dotem sicut iustum fuerit, restituat. No. q̃ cā dotis accessoria siue incidens est, ad cām mr̄imonij, & qui cognoscit de matrimonio, cognoscere potest, & de dote.

[Glo. seq. quærit & soluit. Secundo dicit quando restituatur dos secundum uetera & noua iura.]

e ¶ Repetebat.] Sed qua actione agebat mulier pro dote sua? actione de dote non: quia nullū fuit mr̄imonium, ergo nulla dos. ff. de iu. dot. l. 3. & sic agit condōne sine cā, ff. de cond. sine causa. l. ult. & C. d̄ cond. ob cau. dat. l. 1. quia causa secuta nō fuit, ꝑꝑ quā dos dabatur; olim recipiebat mulier dotē annua, 3 bima, trima die. hodie uero illico restituuntur immobilia; mobilia usque ad annum. C. de rei uxo. ac. l. unica §. cum autem.

3 Aliàs in antiquioribus ita, annua, bima, trima die.

[Glo. seq. primo ꝓbat dotē, & eius causam accessoriam, &c. secundo quærit, & soluit.]

f ¶ Incidens accessorie.] Bene dicit, accessorie, quia si non est mr̄imoniū, nec; dos. ff. de iu. do. l. 3. & sic accedit mr̄imonio dos: unde & dos promissa per uim uel metum, non tenet, ff. quod met. cau. si mulier. §. si dos, sicut nec matrimonium. d e spon. ueniens 2. & c. cum locum, & c. consultationi. Et sic qui cognouit de principali, cognoscere dēt de accessorio, ut hic dicit, & s̄. de off. dele. p̄terea, & c. prudētiā. §. sexta. in fi. & c. suspicionis, ff. de iurisd. omn. iud. l. 2. etsi alias cognoscere non posset, incidenter tñ posset, C. de iudic. quoties, & C. ubi & apud quos. l. ult. s̄. de in integrum rest. ca. pen. & sic causa dotis ad iudicem ecclesiasticum spectat. s̄. eo c. 1. & 2. & hoc ubi iudex ecclesiasticus de matrimonio cognoscit. Si uerò constante matrimonio agat mulier de dote; quia forte maritus labitur facultatibus. 4 vel dissipat bona sua, uel quia mortuus est, tūc causa illa agi debet coram iudice sæculari, quia modo causa dotis principalis est, C. de iur. dot. ubi, & l. seq. & ff. de iu. dot. mutus, §. 1. & l. quemadmodum, §. 1. aliàs constante matrimonio dos peti non potest. C. si constante matrimonio dos soluta non sit l. unica; & sic qui cognouit de principali, cognoscere non debet de accessorio; etiam lata sententia super principali: ut hic innuit, supra eodem capit. 2. Sed nunquid procedent isti auctoritate primi mandati? non uidetur, quia functi sunt semel officio suo, siue bene, siue male; supra de offic. deleg. in litteris; & capi. significasti, & ff. de re iudic. iudex, procedent enim ex isto secundo mandato. Ecclesia enim fauore dotis semper ipsum causam delegat, quia reipublicæ utile est mulieres dotes saluas habere; propter quas nubere possint, ff. de iure dot. l. 2. & ff. soluto matr. l. 1. & etiam Papa simpliciter causam dotis cōmittit s̄m consuetudinem ecclesiæ. 5 ĩ. eo. c. pen. Sed hic petebat mulier dotem sibi restitui tanquam accessorium principali q̄ōni; & ideo debuerunt pronunciare super dote

4 Hæc late prosequitur Palacius Rubius citatus sup. eo. tit. c. significauit.

5 Etiā principaliter, s̄m Innocē. sup. de pign. c. ex lr̄is & est facilius & melius mulierib. litigare corā iudice ecclesiastico, ad hoc de foro compe. cū sit, & c. ex tenore secūdū Host. Io. An.

dote, unde vr̄, quòd auctoritate primi rescripti procedere pñ; sed melius est dicere, ꝙ auctoritate istarum litterarum procedant: quia functi sunt officio suo super principali: vnde cum tunc nihil dixerint super accessorio, vlterius non vr̄ ꝙ per primas litteras procedere possint super accessorio.

cum [a] fuerit) restituere nō moretur.

¶Clemens † tertius.

¶Mulier propter adulterium a viro separata, perdit dotem.

CAP. IIII.

PLerumque † & infra. ¶Si mulier ob causā fornicationis, iudicio [b] ecclesiæ; aut propria [c] voluntate a viro recesserit, nec reconciliata [d] postea sit eidē, dotem vel dotalitium [e] repetere non valebit. [f]

¶Inn. iij. Compostell. archiepiscopo, & vniuersis episcopis in regno Legionen. constitutis.

¶Cogitur mulier ex officio iudicis donata sibi a viro propter nuptias pro conseruatione illiciti matrimonij relaxare, si talis donatio præstet impedimentum dissolutioni talis matrimonij. h. d. secundum intellectum, qui plus placet Panormit.

CAP. V.

ET † si necesse sit, & infra. ¶Quia verò castra quędam, quæ rex Le-

† Alias Cælestinus iij.

a ¶Sicut canonicum fuerit.] hoc est, si nihil obsistat. ꝙ impediat: & si totū restituere possit habita ratione ne egeat, ut dixi. s̄, c. 1. & 2.

PLerumq;.] Casus de se patet. No. ꝙ vxor propter adulterium commissum, dotem suā amittit. Not. ꝙ culpa unius cedit lucro alterius.

† Ca. 2. tit. de dote post diuortiū restituē. in 2. ꝯp. Vide Couar. li. 4. decr. pa. 2. ca. 7. §. 5. & Palaciū Rubiū in repet. huius Rubric. §. 78.

b ¶Iudicio ecclesiæ.] aliàs nō licet ēt si nota esset fornicatio. s̄. tit. px. c. porro, ut ibi dr̄ & c. ex litteris.

c ¶Propria voluntate.] Resume, ob hanc cām fornicationis, aliàs non noceret.

ADDITIO. Vtpote si recederet, quia conscientiā haberet de impedimento perpetuo, quo probato dotem recuperaret.

d ¶Nec reconciliata.] ad qđ cōpelli non potest, ēt post pænitentiam, sup. de conuer. coniu. gaudemus, 32. q. 2. admonere sed si reconciliata fuerit, postea illā fornicationē obijcere, non poterit, quia ei remisit hoc, quod ei licet secundum Euangelicam ueritatem, sup. de iureiu. quemadmodum, & 32. q. 1. quod aūt, & cap. non erit; & quia mores illius iam comprobauit. ff. de adult. si vxor. in fi. & 32. q. 5. horrendus, nisi postea fornicetur.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

e ¶Dotalitium.] i. donationem propter nuptias, sed hęc expositio non uidetur bona, quia donatio propter nuptias, debet redire ad virum, sicut dos ad mulierem, j. e. c. vlt. in fi. & ita non posset repetere dotalitium. etiam alias post separationem, sed potest hoc intelligi cum mulier lucratur donationem vel partem ex pacto, j. e. c. vlt. & sic illam donationem, quam ex pacto habuisset, perdere debet. Vel appellatur hic dotalitium res paraphernales, ad quarum restitutionem tenetur 2 maritus. C. de pact. conuen. l. ultima, & l. hac lege.

2 Vxori non adulteræ, de adultera uerò dic, ut in authē. ut lic. ma. & au. §. si d. adulterio, & C. de adu. auth. sed hodie. Io And.

[Gl. seq. quæ al. pro & contra, & iterum propo. opi. T. & contrariam Lau. quam ap pro.]

f ¶Repetere non valebit.] Sed pone sn̄iam latam esse quo ad tori separationem propter fornicationem. & sic amisit dotem mulier, demum probatur consanguinitas inter eos, & pronunciatur matrimonium nullum fuisse inter eos, mulier repetit dotem, tanquam nō commiserit adulterium, quæritur, an possit repetere cum effectu. Quòd possit, probatur, quia ex futuro euētu patet, quòd non fuit matrimonium, & si non fuit matrimonium, non fuit adulterium, sup. de frigi. & male. fraternitatis, in fi. & veritate manifesta non obstat res iudicata infra de pur. vul. c. 2. & 8. di. veritate, & ff. de cond. sine causa, 3 si fullo, & l. auunculo, ff. de re iud. l. 1. & ff. de vsufr. leg. l. vxori 2. ex quo. n. fuit nullū matrimoniū, nulla fuit dos, C. de condi. ob cau. da. l. j. Item ex noua causa tollitur prima sententia, sup. ti. prox. ex litteris, & arg. inf. eo. c. prox. ergo quicquid datum fuit noīe dotis, potest repeti, quia patet nullum fuisse adulterium, & sic ecclesia decepta fuit in illa sn̄ia, ergo reuocari dēt, s̄. de frig. & male. fraternitatis. Itē p scđam sn̄iam tollit prima, s̄. de re iud. inter monasteriū, & c. seq. Sed ꝯtra res iudicata p ueritate accipit̄, ff. de re iud. res iudicata, & ff. fam. erc. cū putarē, & ex sn̄ia ius factū est inter partes, s̄. de re iud. cū inter vos, & ff. de lib. agn. siue. in pri. & scđa sentētia ꝯ res prius iudicatas, a qb. appellatū nō fuit, nulla est. 2. q. 6. c. ei q. §. diffinitiua. Præterea adulteria, sicut & alia crimina, s̄m intentionē iudicantur, & ex corde procedunt, 15. q. 6. §. 1. & 34. q. 2. lectū, & de pœ dis. 1. super tribus, ff. de fur. qui iniuriæ. & j. de sent. excom. cum uoluntate, & iniuria ex affectu mentis fit. 15. q. 1. illud peræq; & negari non potest. quin mulier ista ex affectu mentis iniuriam faceret ei, quem pro uero marito tenebat, & ita dolum commisit, sine quo non fit adulterium, ff. ad l. Iul. de adult. l. penul. In contrarium pro prima parte allegari potest illud, quid obfuit iniuria, ubi conatus non habuit effectum, s̄. de spons. adolescens, ubi de hoc. Super hoc dicunt quidam, ut T. ꝙ mulier ista dotem siue dotalitium suū repetere pōt. Alij dicunt, ut Lau. quod non est ulterius audiēda, licet modo appareat, quod non fuerit matrimonium, quia nihilominus puniri debet propter intentionem cū opere subsecuto, fecit enim quod potuit, sup. de big. nuper. & c. ultimo. & ff. de adult. si uxor, §. 1. & arg. huius c. & eo ipso quòd uxor condemnata est de adulterio, uir dēt habere ante nuptias donationem, & dotem. in Auth. ut lic. ma. & auię, §. si de adulterio aliàs est uers. sub illo §. qui uero plurimas, coll. 8. Et istud uerius credo. 4. Principium. n. dēt considerari in talib. & non exitus, ut per hoc ceteris delinquendi audacia auferatur: sed si hoc esset falsum posset committi in probatione impedimenti. Prima opinio magis benigna apparet, sed non est extendenda licentia.

3 Vt dicit In. per cōdictionem sine causa dos talis repeti nō potest. subest. n. cā dotis retinendæ. s. sententia lata, uel adulteriū saltē mente commissum. Io. And.

† Ca. 2. ti. de dote amittēda, in 2. cōp.

4 Hāc glo. sn̄iā cōiter sequuntur Doctores, ut recte hic docet Panor. circa finem huius decr. per rōnes de quib. hic Host. Io. An. & alij.

ET si necesse.] Propter uarietatem lecturæ non solet summari. Diuiditur. Nam primo ponit mandatum præmissa triplici ipsius causa: quartum prima consistit in facto, reliquæ in iure. Secunda ibi, Cum castra. Tertia ibi, Ne ad. Abbas.

CASVS. Rex Legionensis accepit in uxorem filiam regis Castellæ, & ei dedit in donationem propter nuptias castra quædam, ita uidelicet: quod si aliquo casu ipsam relinqueret, castra ipsa cederent in ius eius. Sed ipsi propter consanguinitatem insimul non poterant remanere: Vnde mandauit Papa, quatenus deberent abinuicem separari: sed Rex Legionensis nolebat eā dimittere, nisi castra sibi restituerentur, & ita castra illa præstabant impedimentum copulæ dissoluendæ: Vnde mandat Papa Archiepiscopo Compostellano, & uniuersis episcopis in regno constitutis, ꝙ cum castra, quæ impedimentum præstant copulæ dissoluendæ, non tam ob turpem causam, quàm ob nullam sint data, cum inter eos matrimonium esse non possit, & ideo nec dos, nec donatio propter nuptias esse potest, ne ad commodum ei credat, quod debet potius ad pœnam retorqueri, quatenus uiro castra ipsa restitui faciat, & ad id per excommunicationis sententiam filiam prædictam coarctent. Nota, quòd si principale non tenet, nec accessorium: & ita ubi matrimonium esse non potest, nec donatio propter nuptias.

a ¶ In dotem.] id est, in donationem propter nuptias, quam fecit maritus vxori, prout fecit iste. inf. c. proxi. in fin.

b ¶ Vt si eam.] Sub tali forma prohibetur contrahi matrimonium, ff. de verbo. obliga. si ista stipulatio. & C. de inut. stipu. liber. & sup. de sponsa. Gemma. vbi de hoc. & istud pactum perinde haberi debet, ac si nō fuisset appositum. C. de condi. ob cau. da. l. 2. pactum enim contra bonos mores non valet, ff. sol. mat. alia. §. 1. & C. de pac. pacta quæ. & 8. di. quæ. contra mores.

c ¶ Ob nullam.] ff. de condi. si. causa. auunculo. & C. de condi. ob cau. da. l. 1.

d ¶ In pœnam.] sim. 16. qu. 1. legi. & ff. de nego. gest. siue. & ex improbitate nemo cōsequitur actionē, ff. de furt. itaque fullo.

[Gloss. seq. ar. alle. tres leges, in contrarium alias tres: ponit opin. cui obijcit per hoc ca. 2. ponit Ioan. tres obiectiones Tā. vltimo dat aliam solutionem.]

e ¶ Restitui.] Ex hoc vr̄, quod si cōtra canones, vel contra præcepta legum, vel constitutiones principū contrahitur matrimonium, soluto matrimonio licite repetit quicquid dotis nōīe, vel donationis datū est, vt ff. de condi. sine cau, auunculo, & ff. de ri. nup, præfectus, & C. de cōd. ob cau. da. l. 1. Sed contra vr̄, qui enim scienter cōtra præcepta legum, vel constitutiones principum nuptias contrahunt, quicquid alteri datum est, debet ei auferri, & fisco applicatur, C. de ince. nup. qui contra, ff. de do. int. vir. & vx. cum hic status, §. vlt. & Insti. de nup. §. si aduersus. Quidam dicunt, q̄ si ignorabant se, esse consanguineos, tunc reuertitur, quod datū est, alias non. C. sol. matr. si ignorans. & l. prædicta. C. de incest. nup. qui cōtra. Istud satis videtur, sed obuiat hoc exemplū, quia isti bene sciebāt se esse consanguineos, nec hoc ignorare poterant, q̄ in tali gradu erant. ar. C. de lib. cau. si filiū. & C. de in inte. rest. mi. de tutela. Dixit Io. q̄ si aliqui sciunt se esse consanguineos, sed credunt, quod liceat sibi inuicē contrahere matrimonium, tunc competit repetitio. ff. de adul. si adulterium, §. stuprum, & §. fratres, & §. incestū, & in eo casu potest intelligi quod hic dr̄, si autem sciebant se non posse contrahere, tunc repetant quod dederunt, sed fisco applicatur. C. de ince. nup. auth. incestas, & l. qui contra. Tancre. dicit, quòd hęc non est accusatio, quia isti sciebant esse tales, quòd non poterāt contrahere, vt dictum est, vnde debebant perdere quicquid hinc inde datum est. Et prouidit hic dn̄s Papa pp̄ bonum pacis: quia nisi castra † restituerentur, non poterat pax inter eos reformari. Et alia ratio est, hic non poterat seruari pœna statuta. quia non erat cui applicarentur bona illa, cum nullum habeant illi regem superiorem seu fiscum, vnde merito, & iure restitui debuerunt illa castra, & alia quæ data sunt, ne alter in lucro remaneat, unde potius puniri debuit si superiorē habuit, & hoc satis colligitur per litteram, ne ad commodum ei cedat, &c. & sic cessant ɔ̄ria, Tanc. & quia Rex aliter ab illa coniunctione non recedebat, vt dicit illa littera.

† Quæ etiā erant regni s̄m Vin. vnde alienarī non poterāt sup. de iureiu. intellecto. Io. And.

gioñ. filiæ regis Castellę in dotē a tradidisse proponitur, ita vt si eā b aliqua occasione relinqueret, ipsa cederent in ius eius, impedimentum præstare videtur hmōi copulæ dissoluendę; Cum castra ipsa non tam ob turpem, q̄ ob nullam c cām sint data, vt pote cum inter eos matrimoniū non existat, & iō nec dos, nec donatio ꝓpter nuptias: Ne ad cōmodū ei cedat, q̄ dēt in pœnam d eius potius retorqueri, castra ipsa restitui e volumus, & ad id puellam per excommunicationis sententiam coarctari.

¶ Idem Archidiacono S. Andreæ de Scotia.

Vsufructuarius donans sine consensu domini rem ipsā uxori propter nuptias, non transfert in ēam plus iuris quàm ipse habebat, idem de eo, qui sub conditione adimente habet rem in hæreditatem vel in feudū.

CAP. VI.

NVper † a nobis tua discretio requisiuit, si aliqua terra data fuerit alicui nō in hæreditatem, vel feudum, sed tātum qnoad vixerit f possidēda, & ipse postmodum tertiam g partē vxori suæ in dotē h concesserit, vtrū eo defuncto præfatam dotem, vxor (dū vixerit) hr̄e debeat & tenere, cum ecclesia dotes ꝓtegere teneatur viduarum. i ¶ Postulasti pręterea, si qua terra data fuerit alicui, & hæredi, quē de vxore legitima procrearet, in hæreditatem, vel feudum: & ipse vxori suæ quadam parte ipsius in dotem concessa, decesserit postmodū sine prole, an mulier dotem eandē de iure posset † habere? Nos autem consultationi tuæ taliter respondemus, quòd cum regulariter nullus plus iuris k in alium transferre possit, quam

† Ca. 2. ti. de dote amittē da uel post diuortiū restituenda in 3. cōp. Et de materia tex. & gl. præter Doct. hic, uide Iul. Clar. tract. de feu.

† possit.

NVper a nobis.] Diuiditur. Primo ponitur duplex qō. Secundo vtriusq. solutio, ibi, Nos aūt. Tertio quædā instructio ibi, Illud. Prima & secunda pars subdiuiditur in duas, quia quælibet ponit qōnē & solutionē, ut patet in littera. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis dedit alicui aliquā terrā, non ut in feudum uel hr̄ditatem, sed q̄diu uiueret possidendā: Illam postmodū partē illius terræ dedit uxori suę in donationem pp̄ dotē, decessit uir. Quæritur, vtrū uxor eius præfatam donationem hr̄e debeat, dum vixerit, & tenere. Scd̄o ponit qō? Aliquis dedit hr̄di suo đ legitimo matrimonio procreato ī hæreditatem, vel feudum aliquam terrā: Postmodum ipse partem ipsius terræ, dedit uxori suæ in donationē, tandem decessit sine ꝓle. Quæritur, vtrū de iure mulier possit hr̄e donationē illā: Consultus Papa rn̄det, q̄ cū regulariter nullus possit plus iuris transferre in alium, quam habeat, uir prædictus non potuit uxori prædictæ relinquere quod ei non licuit nisi quoad uiueret possidere, & ideo mulier illa, terram illam habere nō potest. nisi ille, ad quem illa spectat, donationi uoluerit cōsentire, & idem est in secunda quęstione dicendum Licet autem in causis viduarum ecclesia fauorabilis debeat esse, tamen contra iustitiam non est fauor ecclesiæ concedendus. In fine dicit, quòd uxor dicitur dotem dare uiro, uir aūt mulieri donationem propter nuptias. No. quòd nullus potest plus iuris in alium transferre, quā ipse habeat. Item ecclesia nullis, etiam pro personis miserabilib. dicitur contra iustitiam præiudicium facere. Item mulier dat dotem marito, maritus autem vxori donationem propter nuptias.

2 Concor. l. 1. C. qn̄ Imperator īter pupil. & uide Bal. in l. 1. C. de bo. matern.

f ¶ Vixerit.] simile 10. q. 2. hoc ius porrectum, §. si œconomus. C. de usu. & habi. si patri.

g ¶ Tertiam.] idem esset, si totam.

h ¶ In dotem,] id est donationem,

i ¶ Viduarum.] tanquā miserabilium personarū. 87. d. §. 2. & c. 1. De hoc dicitur, sup. de for. comp. ex tenore.

[Gl. seq. circa brocar. alle. 4. conc. duo cōtraria, & sol.]

k ¶ Nullus plus iuris.] ut 1. q. 7. Daibertum, ff. de reg. iu. nemo plus, ff. de acq. re. dom. traditio, & s̄. de iure patr. quod autem, in fi. & ca. cura. Arg. contra. ff. de ufruct. quod nostrum non est. ff. de acq. rer. dom. non est nouū contraria casualia sunt.

a ¶ Quod

cum cōstet habere; vir† cui terra prædicto modo cōceditur, non potest vxori relinquere; quod ei nō licuit nisi quoad vixerit [a] possidere, nec licet vxori suæ partē illius terræ in donationem ꝓpter nuptias ex viri cōcessione tenere, nisi donationi ille, ad quē spectat dominium illius terræ, voluerit consentire. [b] ¶ Quod aūt de prima consultatione dicimus, hoc r̄n demus etiā de secunda; nā licet ecclesia in causis viduarum se fauorabilē [c] debeat exhibere, contra iustitiā tñ non est eis fauor ecclesiasticus concedendus. ¶ Illud vero te nolumus ignorare, ꝙ vxor dare dicitur viro dotem, vir autem vxori donationem facere propter nuptias, secundū legitimas sanctiones. [d]

¶ Idem Archiepiscopo & archidiacono Genuensi. †

¶ Vir agens pro dote, non oīno excluditur ex eo quod uergat ad inopiam, nec præcise cogitur satisdare ultra facultatem propriam, sed dos sibi assignatur sub cautione, quā præstare potest: Et si per illam cautionem non esset sufficienter prouisum consumptioni dotis, deponetur dos apud mercatorē, vt de honesto lucro vir sustineat onera matrimonij, h.d. secundum intellectū, quē tenet Pan. inhærendo verbis litteræ. Et est casus notabilis, et quotidian⁹.

CAP. VII.

PEr † vestras litteras intimastis, ꝙ cum magistrum R. super quadā summa pecuniæ pro H. paupere, auctoritate nostra curaueritis conuenire, [e] quam idē H. pro dote vxoris suæ requirebat ab eo, dictus R. exceptionem opposuit cōtra ipsum, ꝙ vxorē suam a se repulerat, [f] & tacita veritate [g] super hoc litteras impetrauerat; † quia cum super eadē dote, alia vice, coram vestræ ciuitatis consulib. quæstio mota esset, ipsi pronunciauerunt, vt quoniam idem H. ad inopiam [h] vergere videbatur, dos illa non assignaretur eidem, nisi cautionem [i] idoneam de ipsa non peritura præstaret, vnde vos ei, vt de saluanda

a ¶ Quoad vixerit.] Et sic habes, quòd feudum potest alienari ad tempus, alias non potest alienari. supr. de feudis, c. 2. vbi de hoc.

b ¶ Consentire.] ex quo alienationi consentit, rem postea renunciare nō potest. argum. ff. quibus mod. pig. vel hyp. sol. sicut re corporali, §. si voluntate, & §. sed & si permiserit. & l. si debitor. §. si in vēditione.

e ¶ Fauorabilem.] 87. di. ca. 1. & C. qn̄ imp. inter pupil. & ui. l. vnica. & supra. de for. comp. ex tenore vbi de hoc.

d ¶ Sanctiones.] C. de donat. ante nupt. l. 1. & vl. §. sancimus, & dos ad vxorem, donatio ad virum soluto mat. reuertitur; nisi ex pacto lucretur. infr. eo. c. vlt.

PEr vestras.] Marito vergente ad inopiam, pro dote satisdatio pōt peti, ita summat. Abb. Et ꝰm hunc intellectum esset hic casus singularis, qui non est alibi. Diuiditur. Nā in prima ponitur consultatio. In secunda respōsio, cum mādato ibi, Cū ergo. Prima pars ponit causæ delegationē actoris petitionē, rei exceptionem, & iudicis interlocutionem. Secunda ponit duas causas, mandati alternatiui, quod inter illas interserit. Abbas. Sic.

CASVS. Inter H. virū & vxorem coram cōsulibus ciuitatis Genuen. super dote ipsius mulieris quęstio vertebatur, corā quibus dictus H. petebat dotem vxoris sibi assignari, mulier contradicebat: ꝙ sibi assignari non debet, cum ad inopiam vergeret, nisi cautionem præstaret de dote solueda, & quia eam a se expulerat, iudices, quia ad inopiam vergere uidebatur, pronunciauerunt, quod dos illa non assignaretur eidem, nisi præstaret cautionem idoneā, de ipsa non perituca, & sic dos ipsa remansit penes quendam magistrū. R. postmodū vero dictus H. impetrauit litteras ad archiepiscopum, & archidiaconum Genueñ. contra illum R. super dote prędicta iudices dictum magistrum R. ad suā præsentiā citauerunt, corā quib. dict⁹ H. petebat a dicto magistro R. dotē uxoris suæ, sed R. exceptionē opposuit contra ipsum uidelicet, ꝙ uxorem suam a se repulerat, & tacita ueritate super hoc litteras impetrauit, uidelicet, ꝙ alia uice super eadem dote quę mota fuit corā consulib. ciuitatis, & pronunciatū, ꝰm quod superius est præmissum, iudices, cum de hoc constitisset eisdē, præceperunt eidē, ut sic de dote saluāda caueret, & uxorem reciperet, sed cū ipse cautionē ꝓstare nō posset, ad ipsi⁹ instantiam dño Papę hoc rescribere curauerunt. Vnde dñs Papa his præmissis mandat eisdem, quatenus dotem faciant assignari eidem sub ea cautione, quam potest præstare, vel saltem alicui mercatori committent, vt de parte honesti lucri valeat sustentari: ne occasione dotis detentæ, vxor a viro dimissa: vel vir, adulteri reatum incurrat: Satis enim potest ei credi modicum dotis, cui creditur totum corpus uxoris. No. quod cautio de dote saluanda præstari debet a uiro, cum ad inopiā uergit. Item cautio, quæ præstari potest, exigenda est. Item cui conceditur maius, & minus multo fortius concedi uidetur.

e ¶ Conuenite.] id est, ad iudicium euocare ad petitionē. H.

f ¶ Repulerat.] Et ideo audiri non debuit, nisi primo ipsam restitueret, supra de restituit spoliat. ex conquestione. & supra de ord. cogni. super spoliatione, & cap. cum dilectus.

g ¶ Tacita ueritate.] De processu negotij. ut sequitur. sic supr. de re iud. inter monasterium.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

h ¶ Ad inopiam uergere.] & bona videbatur illa pronunciatio, quia ex quo maritus incipiebat labi facultatibus, & re sua male uti, cogendus erat eam restituere, C. de iur. dot. ubi, & in Authentica, de æqual. dot. §. ultim. colla. 7. imo etiam sequestrāda est, cum præsumitur uir eam dissipatur⁹, ff. soluto matrimonio: si cum dotem. §. si uero. si ergo tenetur eam reddere, ergo non potest eam repetere, supra de iureiur. quemadmodum. quia turpius ejcitur, &c. & dolo petit, qui restituere statim debet, ff. de regul. iur. in condemnatione, in fin. Sed hæc non habent locum in easu isto, ut hic dicitur: Cum enim corpus suum uxor ei commiserit, multo fortius & dotem sibi committere debet, sub ea, quam potest cautione præstare, ut sequitur. C. de pact. contenti. hac lege & est simile. 12. quæstione prima. pręcipimus. Imo uxor tenetur alere uirum suum egentem de dote. ff. de iur. dot. mutus. §. manente. & præmissa locum habent, cum maritus suspectus est de dilapidatione, quia male uersatur in re sua, & non cum paupertate laborat, at hic faciebat, & ita restituetur huic dos, prout hic dicitur in fin. Lauren.

i ¶ Nisi cautionem.] Lex enim prohibet fideiussorem dari pro dote, C. ne fideiussores dotium dentur. l. prima & secunda. Sed in alio casu illud intelligitur.

† Alias ita: uir cui prædicta terra dicto modo conceditur.

Ianuensi.

† Ca. 3. eod. titu. de do. amit. uel post diuor. restituenda, in 3. compi. in hanc decretalem celebris extat copiosa repetitio Palacij Rubij, eum videto.

† al. impetrauit.

a ¶ Et ꝑ.] sed cum ipse cautionē præstare non posset, ad instātiā ipsius dn̄o Papæ hęc rescribere curauerunt.
b ¶ Quā pt. iuratoriam, s. in Auth. vt nulli iudi. liceat hēre loci curatorem, §. si uero crimē, coll. 9. ubi dr̄, ꝙ si mulier accusaī de crie, ꝓ quo dēat custodiri, dēat dare fideiussorē: si fideiussorē dare nō pōt, iuratoriā cautionē ꝓstet. & sufficit, C. de epi. & cle. auht. gn̄aliter 1. & in Aut. de litig. §. ad excludendas. vn̄ sūpta ē hęc aut gn̄a iter, col. 8.
c ¶ Honesti lucri.] Nō. n. tenetē fenerari dotē. & de usuris alere vxorē, ar. C. de admi. tut. auth. nouissime sed cōuertat eā i societatē honestā, vel aliqd̄ cōmerciū: & ex lucro honesto ēā alat, arg. in aut. vt hiq obligatas se hēre phibent res minorū. §. qm̄ aūt videmus coll. 6. ibi tn̄ dr̄, ꝙ si minor nō hēt vn̄ viuat, sed tm̄ pecuniā, eā curator cogit̄ fenerari. Lau.

dote caueret, & vxorē suā reciperet, ꝑcepistis, & inf.[a] ¶ Cum ergo satis possit ei modicū credi dotis, cui creditū est corpus vxoris: Mādamus, quatenus dotem assignari faciatis eidem sub† ea, q̃ [b] pōt, cautione pręstare: vel saltem alicui mercatori committit, ut de parte honesti [c] lucri, dictus vir onera [d] possit matrimonij sustentare, ne occasione dotis detentæ vxor a viro dimissa, seu vir, qui dimisit vxorem, adulterij reatum incurrat.

¶ Gregorius nonus.

† Alias ita, super eam q̃ potest, cautionem præstare.

3 Sed illud non tenet secundum canones, non enim debet quis crimen suum commodis alienis impendere. 46. dist. si ꝗ non suo secundum Gof. & Host. Io. And.

b ¶ Onera.] ff. de iure. dot. si is qui Stichum §. ibi dos, & inf. de usurijs, salubriter. Tancr.

Donatio.] Prima pars demonstrat, quando & qualiter donatio facta inter coniuges ualeat, uel reuocanda intelligatur. Secunda docet, an reddenda sit dos & donatio propter nuptias soluto matrimonio. Secunda ibi. Sane. Et hæc diuisio sufficit pro summario. Abb.
CASVS. Quęsitū fuit a Papa u..d inter uirū & uxorē durante mr̄imonio donatio hinc & īde facta teneat? Rn̄det Papa, ꝙ donatio durāte mr̄imonio inter cōiuges facta, ex qua alter fiat locupletior, & alter pauperior, nō hēt firmitatē, nisi donatio cōfirmet̄ obitu donatoris: & donatore viuēte penitus euanescit, si reuocet̄ ab eo tacite uel expssē, uel si pri⁹ moriat, q donē accepit, SANE. Dr̄ in §. isto, ꝙ solutio matrim. dos redire debet ad mulierē, & donatio ad uirū: nisi de cōsuetudine ꝯrariū obtineat, uel nisi ex pacto facto inter uirū & uxo. de lucrāda dote uel donatione pp nuptias, cōtrariū inducat, & pactū istud æquale dēt esse ex utraque parte No. ꝙ donatio inter uir. & uxo. nō ualet nisi in casib⁹. Itē dos ad mulierē redire dēt, & donatio ad uirū secundū leges cōsuetudo tn̄ uel pactum in hoc derogat legi.
e ¶ Cōstāte mr̄imonio. No. ꝙ donatio inter uirum & vxorem moribus prohibita est: ne mutuo amore inuicē spolietur nō tēperando a donationibus, sed profusa erga se facilitatē utentes. Maiores. n. nr̄i hoc ꝓhibuerūt, amorē honestū solis animis existimantes, & ne alter in paupertatē incideret, & alter ditior fieret, nec esset illis studiū filios educādi, ff. de don. int. ui. & uxo. l. 1. 2. & 3. & in Aut. quib. mod. nat. effi. legi. §. illud quoque ad fin. coll. 6. & nulla est donatio ubi matrimoniū tenet. Si uero mr̄imoniū non tenet, donatio de iuris rigore ualet, sed fas non est tales donationes esse ratas, ne melioris conditionis uideantur delinquentes, q̃ qui nō deliquerūt contrahendo, ff. eod. l. 3. §. 1. & C. eod. si ex uolūtate. Sed inter sponsum & sponsam tenet donatio. ff. eo. inter eos 2 & l. cum hic status. § si qs sponsā. Tn̄ si donator in eadem uolūtate usq; ad supremū uitæ exitum perdurauerit, ualet donatio. C. eod. l. 1. & 3. & hic, uel dr̄, nisi donatoris obitu confirmetur. Et si donatio legitimum modum excedat & nō fuit insinuata usque ad legitimum modum, ualebit, si permāsit in ea voluntate, usque ad mortem, C. eo. l. donationes.

2 Sequit̄: qui matrimonio coniuncti sunt ante nuptias doño facta iure consistit.

[Glo. seq. exēplificat, qūo donatarius potest esse locupletior, & c. & econtra ponit duos casus. in quib. id fallit, in fine dicit quatenus fiat reuocatio.]
f ¶ Locupletior.] Donatio ex qua hoc contingit. nulla est, ff. eodē. l. 3. in rn̄. & ex eo quod dicit, ex qua alter locupletior, & alter pauperior: a contrario sensu dat̄ itelligi, ꝙ donatio teneat his cessantib. qd̄ uerum est. Si ergo maritus nō fit pauperior, tenet donatio, vt si maritus sit institutus hęres, & repudiet hr̄ditatē donationis cā, ut deferat̄ uxori sibi substitutæ, uel si repudiet legatū ut remaneat penes uxorē oneratā ꝓ legato pstādo, vel si rogatus esset restituere heręditatē uxori, ne detrahat quartam causa donationis. tūc tenet donatio. ff. eo. si spōsus, §. si maritus. & §. si quis. uel si donauerit uxori rē alienam, ff. eod. sed & si constante. Itē licet pauperior fiat donator, & accipiens non fiat locupletior, tenet donatio: ut si emerit inde unguenta, ff. e. quod aut. §. 1. 3 Item ualet quandoque donatio licet donator fiat pauperior, & accipiens locupletior, si in tēpus finiti matrimonij sit collata, sed ante tempus illud non efficitur res donata donatarij, sed differtur in tempus, in quo mulier a lege uiri soluta est, ff. eod si seruū uxori. §. ult. & l. quia. & l. si inter. Item in alio casu ualet donatio licet aliter fiat pauperior, & alter ditior, ff. eod. quod si uir. Fit autem donationis reuocatio quatenus donatnr pauperior, & accipiens locupletior factus est, ff. eod. si sponsus, §. ult.

etiam si eodem diæ nuptiæ fuerint subsecutæ. Io. And.

¶ *Hæc decretalis satis seipsam summat.*

CAP. VIII.

Donatio, † quæ constante [e] matrimonio inter coniuges dicitur esse facta, ex qua alter locupletior, [f] & pauperior alter efficitur, firmitatem nō habet, nisi donatoris obitu confirmetur, quę tamen penitus euanescit, si reuocetur ab eo tacite [g] vel expresse, vel qui donatum [h] accepit prius debitum naturæ persoluat.

¶ Sane soluto matrimonio, sicut dos [i] ad mulierem,

† De materia huius decretalis & glossatum vide latissime per Palatium Rubium in rep. huius ru. §. 38. cum multis sequētibus. adde Antonium Gabriel. libr. 3. cōium conclusio. tit. de do. conclus. 3. & 6.

[Gl. seq. exēplificat qūo tacite & qūo expsse reuocet̄.]
g ¶ Tacite uel expresse.] Tacite aūt fit reuocatio per diuortiū, nisi in diuortio uoluerit donationem ualere, ff. e. sed interim, §. si maritus, & l. cum hic status. §. si diuortium, & C. eo. l. a marito. Item tacite fit reuocatio, si prius, q libertatem acceperit, decesserit, q̃ is, q contulit, ut in l. prædicta, a marito. Si uero prius decedat is, qui donauit, nec reuocauit donationem, confirmat̄ morte per silētiū, C. eo. donationes, & l. 1. & 3. Si aūt simul morianī, puta naufragio vel ruina, ualet donō. ff. eo. cū hic status, §. si ambo, expsse reuocat̄ donō cū donator eū reuocat, C. e. a marito. nisi pęniteat eū reuocasse donōnē. ut supremū iudiciū eius siue uolūtatem spectemus, ff. e. cū hic, status, §. pn̄iam. Item expsse fit reuocatio, si maritus ea, q̃ donauit, postea pignori dedit, uel alij donauit, uel alio mō alienauit, C. e. si maritus tuus, s̄. de ꝓc. nō iniuste. Et hæc q̃ dicta sūt de do īter uir & uxo. īter parentes & liberos pene intelligi dēnt, inter quos ꝓhibita est donō, cū una psona intelligat̄, C. de īpub. & alijs sub. l. ol. & 35. q. 3. §. hac auct. nisi ī casib⁹.
h ¶ Qui donatum.] ut C. eo. l. a marito, ff. e. cum hic status. §, si ambo. & ista uerba tacite uel expsse, uel q donatum accepit, & c. sumpta sunt ex illis duabus legibus.
i ¶ Sicut dos.] Dos. n. datur uiro a muliere, & donatio dat̄ uxori a uiro, s̄. e. nup. in fi. C. de donati. ante nup. l. 1. & ult. Et iō redire dēnt ad eos, ut hic dr̄, & dos & donatio propter nuptias dēnt esse ęquales: hinc inde, C. do pact. conuen. auth. æqualitas, & in Authen. de æqual. dot. §. hæc igitur, & §. de cetero, coll. 8. Et uerum est,

3 Et habet id locum etiam si pecuniam datā pro unguentis mulier soluit creditori suo, & mox de tua pecunia emi unguente. Idem si uir pra illis emendis lācem de sua pecunia unguenta emi. Io. And.

sum est, ꝙ ista debent redire ad mulierem & uirum, nisi consuetudo sit in cõtrarium, ut dicitur, hic nisi pactum de dote uel donatione lucranda, uel parte, sit factum inter eos, ut hic dicit, & C. de pac. connen. l. ex morte. auth æqualitas, & in Auth. de æquali. do. §. hoc igitur. et l. S. C. de rei, uxo. act. l. unica. §. illo proculdubio. Et istud pactum debet esse æquale hinc inde, & si nõ sit æquale, maior pars lucri ad minorẽ dẽt reduci, ut legib. pdictis: ex morte. & auth. equalitas, & lége, lconis. C. de pa. conu.

sic & donatio pp nuptias redit ad uirũ, nisi de consuetudine secus obtineat, uel ex pacto de lucranda dote, uel donatione pp nuptias qd æquale sit: cũ hic in contrarium inducat.

TITVLVS XXI.

De secundis nuptijs. †

¶ Alexander tertius.

¶ Secundæ nuptiæ non benedicuntur, & benedicens puniendus est.

CAP. I.

Capellanũ † (quẽ bñdictionẽ cum scda [a] constitetit celebrasse) ab officio, beneficioq; suspẽsum, cũ literarũ tuarũ testimonio, ad sedẽ Apostolicã nullaten[9] destinare postponas.

¶ Lucius tertius uniuersis Christianis in captiuitate Saracenorum positis.

¶ Dubitans de morte cõiugis nisi prius certificetur, contrahere non dẽ: & si contraxit, reddat, sed non exigat debitum, & si postmodum sciat primam uiuere dimittat secundam. Abb. Siculus.

CAP. II.

Dominus, † ac redemptor noster: & infra. ¶ Sane sup matrimonijs, q quidã ex uobis (nõdum habita obeuntis coniugis certitudine) cõtraxerũt, id uobis rñdemus, vt nullus amõ ad scdas nuptias migrare psumat, donec ei cõstet, [b] ꝙ ab hac vita migrauerit cõiux eius. ¶ Si uero aliquis, uel aliqua, id hactenus uõ seruauit, & de morte prioris cõiugis adhuc sibi existimat dubitãdum, ei quæ sibi nupsit, debitũ nõ deneget [c] postulanti, quod a se tñ nouerit nullatenus [d] exigendum. Quod si post hoc de prioris coniugis uita constiterit, relictis adulterinis [e] complexibus ad priorem coniugem reuertatur.

¶ Vrbanus tertius Vigilien. † episcopo.

¶ Si unus ex coniugibus fuit alias bñdict[9] nõ dẽnt cõiuges de nouo benedici.

CAP. III.

Vir † autem uel mulier ad bigamiã transierit, non est benedicendus. ...

† Vide magistrũ & Theologo, libr. 4. sent. dist. 42.

DE SECVNDIS nuptijs.

¶ Quia diuortio facto solẽt hoĩes trãsire ad scdas nuptias. iõ viso de diuortijs merito subijcit de secundis nuptijs. Et scias qd nedũ scdæ nuptię appbant ab eccl'a, sed etiam tertiæ, & vlteriores, vñ nõ solũ qs bigamus, & trigamus, sed etiam octogamus effici põt, ut dicit textus in c. aperiãt, 21. q. 1. Abbas Siculus.

† Cap. vni. eo. ti. in 2. com.

¶ De hac materia tractat, 24. q. 2. & 31. q. 1. in multis, c. 2. q. 2. §. hinc tollit, 3. q. 7. §. tria, prope finem.

Capellanũ.] CASVS. Qdam mulier mortuo viro suo transiuit ad scda uota; quidã capellanus benedixit mulierẽ istam trãseuntẽ ad secũdũ matrimonium. Quia nuptię scdæ benedici nõ debent, qsitum fuit qualiter capellanus iste puniri debeat? Mandat papa episcopo suo, quatenus capellanum illum ab officio & beneficio suo suspendat, & sic suspensum ad Apostolicam sedem transmittat. Not. quod secundæ nuptiæ benedici non debent: & qui eas benedicit, punitur.

[Gl. seq. reddit tres rationes, sed primam reprobat.]

a ¶ Cum secunda.] Secundæ nuptiæ benedicendæ non sunt, inf. eo. uir autem. & secundum accipere secundũ ueritatis rationem uere fornicatio est, 30. q. 1. hac ratione. Sed illud intelligitur prima uiuente: & non debet benedici secundæ nuptiæ, ad exhortationem continentiæ: sic & sacerdos interesse non debet nuptijs clandestine contractis, sup. de cl and. matrim. cum inh; Bitio. §. sane. multo minus debet illas benedicere, & alia ratio est quia sacramentum 1 iterari non debet, inf. eo. uir autem. ubi quæ ratio nota tur.

1 Neq; benedictio illa ẽ sacrm, aut pars sacri, neque matri.

Dominus.] Tria sũt dicta secundum ibi, Si uero. Tertium ibi. Quo d si. Ab. Siculus.

CASVS. Quidam Christiani erant in captiuitate Sarracenorum, quidam de his coniugati nulla certitune habita de morte uxoris, contrahebant secunda matrimonia: Quærebatur, an deberent sic remanere? Respondet Papa, ut nullus præsumat amodo ad secundas nuptias conualere donec constet, quod uxor sua de hac luce decessit. Si uerò aliqs uel aliqua hoc non seruauerit, & du bitet adhuc de morte prioris cõiugis: ei cui nupsit, debitũ nõ deneget postulanti, sed nullaten[9] exigat ab eadẽ: Si uero postea cõstiterit de vita prioris cõiugis: statĩ eã relinquat, & ad priorẽ reuertatẽ. No. qd vir uel mulier cõtrahere secunda matrimonia non dẽt nisi de morte coniugis certum existat.

b ¶ Ei constet.] sup. de spon. ĩ præsentia. vbi notatur qd iuris sit de hac materia. C. de repu. authẽ. hodie. & in Authen. ut liceat matri. & auiæ. §. quod autem, colla. octaua.

c ¶ Non deneget.] Et ita propter dubium præsumitur pro matrimonio, quod fieri dẽt, sup. de spõ. iuuenis, & ar. s. de matr cõtrac. contra interd. ecclef. ca. 1. ff. de reg. iur. in ambiguis. & ff. de inr. do. 1. ambiguis. uisi qñ dubitatẽ, an cõtractũ sit matrimonium: quia clã destinũ est, quo casu potius præsumitẽ ad ulterium, quam matrimonium. 30. q. 5. aliter. & argum. s. de clande. desponsi. capitul. 2.

d ¶ Nullatenus exigẽdũ.] Hoc ẽ ppter cõ scientiam dubiã, ex probabili causa, Similẽ inf. de sent. excom. inquisitioni, in fi.

[Glo. seq. exponit argum. soluit, & dat simile per modum conuersum.

e ¶ Adulterinis.] Hoc intellige, si postquam intellexerit pro certo de vita prioris mariti, cum secundo remaneat: quia statim est adulterium, & non ante. 34. quæst. 2. cum per bellicam. & est argum. quod matrimonium quod ab initio ualuit, tractu temporis infirmatur, ff. de iud. si alter. & l. si a me. Sed non fuit matrimonium ab initio in ueritate, sed nunc primo declaratur matrimonium non fuisse, sicut econuerso, & ex futuro euentu apparet matrimonium ab initio fuisse, sup. de frig. & malef. fraternitats. in fi.

Vir autem.] CASVS. Dicitur hic, quod bigamus uel bigama non debent aliquo modo a sacerdote benedici, cum alias fuerint benedicti. hoc habes 31. q. 1. quemadmodum. Nota mulieres secundo nubentes, nõ esse a presbytero benedicendas.

...monium est ex ijs sacris, q nequeunt iterari. Vide S. Th. 4. sent. dist. 42. q. 3. art. 2.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp. huc spectant tradita sup. de spon. c. in præsentia.

† Vigo.

† Vig. sed in Vaticanis, ut est impressum.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. compi. & post concil. Lat sub. Alc. iij. par. 9. cap. 1...

¶ Bened

ſiens, non debet à p̃sbytero benedici, [a] quia cũ alia vice benedicti ſint, eorum benedictio iterari [b] nõ dẽt. 10

¶Idem Exonen. Epiſcopo.

¶ *Mulier nubens infra annum lugubrem, infamiam non incurrit h.d. cũ ſequenti. Abbas Siculus.*

CAP. IIII.

SVper † illa q̃ſtione, qua quęſitum eſt, an mulier poſſit ſine infamia nubere infra tempus luct⁹ ſecundum leges diffinitum. † Reſpondemus, quod cũ Apoſtol⁹ dicat mulier viro ſuo mortuo, ſoluta eſt a lege viri ſui: in Dño nubat, [c] cui voluerit: per licẽtiã [d] 30 & auctoritatem Apoſtoli, eius infamia [e] aboletur.

¶Inn. iij. P. nobili mulieri.

¶ *Sũmatur vt præcedẽs.*

CAP. V.

CVm † (ſm Apoſtol.) mulier mortuo viro ſuo, ab eius ſit lege ſoluta, & nubẽdi cui vult [f] tantum in domino liberã habeat facultatẽ, non debet 20 legalis infamiæ [g] ſuſtinere iacturam, quæ licet poſt viri obitum infra tempus luctus (ſcilicet vnius anni ſpatium) nubat, concesſa ſibi tamen ab Apoſtolo [h] vtitur poteſtate, cũ [i] in his p̃ertim ſeculares leges, ñ dedignent ſacros canones imitari.

a ¶ Benedici.] ſupra eod. cap. 1. vbi de hoc.

{Glo. ſeq. ponit rõnẽ prohibitæ iterationis, & duo ſacramenta, q̃ iterant, & de pænitentia ſolẽni ſubdit: conſuetudinem quorundã locorũ, dicẽs, quo caſu excuſet.

b ¶ Iterari.] Sacramenta enim iterari 1 non debent, 1. quæſt. 1. hanc regulam, & c. hi q. ne fiat eis iniuria, 1. q. 1 q̃d quidã. & de cõſe. diſt. 4. oſtẽditur. 33. q. 7. quemadmodũ. & c. ne ſanc. bapt. ite l. 1. & 2. Videcet. n. ꝙ ſacramentum huiuſmodi non fuiſſet collatum, vel quod inefficax fuiſſet omnino, & ſic fieret iniuria ei, 1. q. 1. ſacramenta. Tamen pænitentia bene iteratur, de pæn. diſt. 3. adhuc inſtant. fallit etiam ſecundum quoſdam in extrema vnctiõe. Quid enim impediret hanc iterari, cum non 2 ſit ſacrm̃, ſed oratio ſuper hominem 1. q. 1. manus. & ſolemnis pęnitentia non iteratur. 50. di. quamuis, & c. ĩ capite. Gratianus tamen dicit, ꝙ iteratur ſecundum conſuetudinem quorundam, de pænit. diſt. 3. §. ex perſona. & benedictio iſta cum aliquis ſecundã duxit virginẽ. iterat ſecundum conſuetudinem quorundam locorũ, & hoc ſi Papa ſciat talem conſuetudinem, alias non licet.

SVper illa.] Ponit quæſtionem cui reſpondet, ibi, Reſpondemus. Abbas Sicul.

CASVS. Secundum leges, ſi mulier mortuo viro inf. annum nubat, efficitur infamis: Quæritur, an ſecundũ 40 canones ita ſit? Reſpondet Papa, quod cum dicat Apoſtol⁹: mulier viro ſuo mortuo ſoluta eſt a lege viri: nubat in Domino cui vult: ex licentia Apoſtoli omnis infamia aboletur: nec debet legalis infamiæ ſuſtinere iacturam: quoniam in his ſacrę leges non dedignantur ſacros canones imitari.

c ¶ In Domino nubat.] inf. c. proxi. ergo cum Apoſtolus nullum tempus adiiciat, nec nos adiicere debem⁹, 31. q. 1. ꝙ ſi dormierit, & 2. q. 5. cõſuluiſti. & ſupra de tranſlat. inter corporalia. ſoli ergo honeſtati ſuę cõſulat mulier. quia ſtatim licet, ex quo tempus nõ adiici- 50 tur. Inſtit. de verb. oblg. §. pure.

d ¶ Per licentiã.] quæ intelligitur interuenire, eo ipſo, ꝙ non prohibetur, vt 22. q. 1. ſunt nonnulli.

e ¶ Infamia.] inf. c. proxi.

CVm ſecundum.] Præmiſſa ratione ponit dictũ, & ſoluit obſtaculum. Abbas Siculus.

f ¶ Cui vult.] ſic 7. q. 1. ſicut alterius, & ſup. c. proxi.

{Glo. ſequens inducit legem, & eius cauſam: ſecundo tractat, an canon liberet illam etiam à pœna legali & primo dicit quod ſic: ſecũdo ponit opinionem cõtrariam.

g ¶ Legalis ĩfamię.] quam inflixit lex ei quæ nubit infra annum, ne turbaretur ſanguis, & de prole dubitaretur. 3 C. de repu. conſenſu. §. ſi vero. ff. de his q̃ no. infa. l. liberum. §. 2. Et not. quod canones iſti nõ ſolum talem mulierem liberant ab infamia, ſed omni pœna quam exprimit lex. C. de ſecun. nupt. l. 1. & in authen. iiſdem pœnis. & in Authen. d̃ reſtitu. & ea quæ pa. §. vlt. coll. 4. Nec debet dici infamis in foro ciuili, ex quo per eccleſiam & licentiam Apoſtoli remiſſa eſt, argument. ſupra. q̃ filij ſint legi. per venerabilem. & 2. quęſt. 3. §. hinc colligitur. Quidam tamen dicunt, quòd propterea non euadit pœnã illam, qua priuatur ante nuptiali donatione. Authent. prædi. de reſtitut. & ea quę par. §. vlti. coll. 4. quæ virum ſuum ita velociter dehoneſtauit. vt appareat etiam eo viuente, eam non caſte vixiſſe, vt ibi dicitur: & ideo perdere debet quicquid ex liberalitate vni ad eam potuit peruenire nec eccleſia 40 in hoc potuit 4 pœnam illam tollere: quia quandam ingratitudinẽ videtur mulier commiſiſſe, argum. ſup. de dona. propter nupt. nec eſt hoc contra Apoſtolum, ſup. de diuort. gaudemus.

h ¶ Concesſa ſibi tamen ab Apoſto.] quam alicui auferre non poſſumus, 28. diſt. de his, beneficiũ enim iuris nemini eſt auferẽdum, 5. diſt. ad eius vero. ff. de re iudic. l. 4. §. ſi quis condemnatus. & beneficium principis latiſſime interpretandum eſt, ff. de conſtit. prin. beneficium, & ſic ad omnes mulieres hoc beneficium extenditur.

50 i ¶ Cum in his.] ſ. matrimonijs contrahendis, in quibus ſacræ leges ſacros canones imitantur. in Authẽti. quomodo oportet epiſcop. §. vlti. col. 1. & in Authent. vt cleri. apud proprios epiſcopos. §. vlt. col. 6. & ſup. de iudicijs. at ſi clerici. & in Authent. de eccleſ. titu. circa princ. coll. 9.

1 Hoc verũ de ſacramentis imprimẽtibus charactерem.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. compila. & poſt concil. Late.

† Habetur in l. 1. ff. de his qui no. infa. & in l. 1. C. de ſecũ. nup. 1. Corin. 7. & ad Rom. c. 7.

2 Imo ẽ vnũ de ſeptem eccleſiæ ſacramentis, & cõtrarium aſſerere eſt hæreſis demũ dãnata in concil. Tri. ſeſ. 7. de ſacramentis. canon. 1. & ſeſſ. 14. de ſacramento extre. vnctionis. c. 2. & ibidem eo. tit. cano. 1. adde Sotum lib. 4. ſent. diſt. 23. q. 1. ar. 1. vbi pleniſſime. adde Lindanũ li. 4. c. 28. Panoplię Euangelicæ.

† Cap. vnic. eod. tit. in 2. cõp.

Rom. c. 7. & 1. Cor. 7.

3 Plures alię cauſæ notantur ĩ §. item in Leuitico. 27. quæſt. 2.

4 Imo potuit quicquid hic dicat Berna. cui ſtandum non eſt.

FINIS LIBRI QVARTI.

LIBER QVINTVS.

TITVLVS I.

De accusationibus, inquisitionibus, & denunciationibus.

¶ Felix Papa.

¶ *De persona accusatoris prius quærendum est in iudicio.*

CAP. I.

SI † legitim[9] [a] nō fuerit accusator, non fatigetur [b] accusatus.

¶ Idem episcopis per Galliam constitutis.

¶ *A denūciatione repellitur is, qui non præmonuit.*

CAP. II.

SI † quis episcopus ab illis accusatoribus [c] qui recipiēdi sunt, accusatus [d] fuerit, postquā ab eis charitatiue [e] conuentus [f] fuerit, vt causam emendet, & eam corrigere noluerit; nō olim, [g] sed nunc [h] ad primates causæ eius canonice deferantur.

¶ Gregorius † duci Campaniæ.

¶ *Criminatio prælati debet tractari coràm illis, quorum interest.*

CAP. III.

ILla † præpositorum; & infra.

¶ Si vero aliqs est de monasterio [i] pdicti abbatis, q

LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS, &c.

¶ Duobus modis potest continuari: Primo ad præcedentia: Secundo ad sequentia. Primo sic: Supra visum est de accusationib[9] ciuilibus, sequit vidare de criminal.b[9] & pœnis eorū. vel sic & secundo ad sequentia: Tractatu[9] auctor in quinto de criminib[9] & pœnis eorū, quia super eis quandoque procedi tur per accusationē, quandoq; per inquisitionem, quādoque per denūciationem: ideo primo de his p mittit. Abb. Siculus. ¶ De hac materia tractatur, 2.q.7.& q.8. & 3.quæst.4.& q.5. & q.9.& q.10.& 11. & 4.q.1.& q.4.& q.5.& q.6.& 15.q.3. per totum.

SI legitim[9] Ad petitionem illegitimi accusatoris reus nō est ad iudiciū trahēdus, h.d. Et nō diuiditur. Abbas. Casus patet No. ꝙ criminosus nō potest alium accusare. [Glo. sequen. ponit & repetit tria, quæ faciunt accusatorem non legitimum.]

a ¶ Legitimus.] legitimus ideo dicit, quia si sit criminosus, nō potest alium accusare, 3.q.7.qui sine & cap. postulatus. & qui trabem gestat in oculo, festucam de oculo fratris non potest eruere. eadem causa. & q.ea.§. tria, ver. porro, in fi.& 1.q.1.multi.& 6.q.1.qui crimē qui enim alium accusat, debet esse bonæ famæ, non suspectus, per iura prædicta: si enim ad denunciandū viles personæ non admittuntur, vt s.de spon. cū in tua. multo fortius nec ad accusandum, itē nec debent esse inimici, inf. eod. cum oporteat, & c. cū P. Manconella. & c. meminimus: Debet enim esse sine crimine, nō inimicus bonæ famæ & opinionis, qui aliū accusat, aliàs non est legitimus accusator: Criminosus enim criminosum accusare non potest, aut etiam denunciare.

ADDITIO. Multæ aliæ sunt personę, quæ accusare non possunt: unde Versus.

Hi nō accusant, quos metra sequētia signāt.
Femina, pupillus, delatus, crimine tentus,
Suspectus, quæstu corruptus, sortilegusq́ue:
Infamis, seruus, pauper, cum milite princeps:
Libertus, socius socium, nec non inimici:
Clericus ecclesiam nullus deferre valebit.

[Glo. sequens exponit litteram, ponit exceptionem, & congruentiam rubricæ.

b ¶ Non fatigetur,] sed repellatur accusator, & absoluatur reus ab obseruatione iudicij, 7.q.vlt.c.accusator, nisi fuerit infamatus: quia tunc debet indici ei purgatio, 1.2.quęst.5.presbyter.2.& 7. de pur.can.capi.cum P. Et hæc decret. pertinet ad primam partem rubricæ.

SI quis episcopus.] CASVS. Dicitur in capitulo isto quod si aliquis, qui dignus sit, voluerit denunciare episcopum suum super aliquibus excessibus suis, debet illum charitatiue admonere, vt se emendet: Si autem se corrigere noluerit, post modum causam eius deferat ad primates, alioquin charitatiua & legitima admonitione omissa, à denūciando repellitur. Nota quòd ad denunciandum non debet admitti, qui legitime non præmonuit, & charitatiue.

c ¶ Accusatoribus.] id est, denūciatorib.

d ¶ Accusatus.] id est denunciatus.

[Gloss. seq. arg. quod accusās, & c. soluit.]

e ¶ Charitatiue.] Arg. ꝙ admonitio sēper est præmittenda ante accusationem, & ante vindictam. 2.12.q.2. indigne.& 16. q.1. quidam monachi. & quæstio.7. omnes decimæ.& vigesima quarta quæstione tertia. de illicita. & infra de sententen. excommunicat. sacro. Cum agitur in modum denunciationis ad pœnitentiam, tunc necessaria est admonitio secundum Euangelicam veritatem, sup. de iud. nouit.& 2.quæst.1.si peccauerit. & inf. de simon. licet Hely. & inf. eo. cap. cum dilectus. in quo casu loquitur hoc capitulum, & ita pertinet ad vltimam partem rubricæ, & vbi dicit, accusatoribus, expone, id est, denunciatoribus: Accusatus, id est, denunciatus: vt dictum est.

f ¶ Conuentus,] id est, admonitus, vt sequens littera indicat.

g ¶ Non olim,] id est, non ante admonitionem admittatur ad denunciandum.

h ¶ Nunc,] id est, post admonitionem debet admitti, vt dictum est.

ILla præpositorum.] Illi debent accusare, quorum intereſt: alias accusatio est nulla. hoc dicit Et primo ponitur decisum factum. Secundo dispositio, ibi, Si vero. Abb.

CASVS. Quidam Abbas infamatus erat apud Papam: vnde mandat duci Campaniæ, quod si aliquis est de monasterio ipsius Abbatis, qui velit aliquid dicere contra ipsum Abbatem accusando, uel denunciando, Papa paratus est audire ipsum cum illis, quorum interest, & causam districte perscrutari, condemnando ipsum uel absoluendo. Nota quod monachi possunt Abbatem suum accusare uel denunciare. Item Episcopus hāc causam debet inquirere cum canonicis suis. Item sententia debet continere condemnationem uel absolutionem.

[Glossa sequens cum ultim. duo notat ex textu, quæ patent.]

i ¶ De monasterio.] Nota quod non debent admitti ad denunciādum, nisi illi quorū interest ut monachi, ut hic,

---

† Cap.1.eo. tit.in 1.cōp. Et vide Bal. in l.damni. §. si alieno. ff.de dā.infe.

1 Vel ex offo suo iudex inquiret. infra eo. qualiter & inf. de col lu. dete. c.1. Ala.Io.And.

† Cap.8.eod. tit. in 1.cōp.

† Vide de materia B.Tho. 2.2.q. 33.ar. 7. Vnde etiā intelliges gl. hic.

† Lib.8.epistola 12. registri.

2 Idque obtinet, siue agatur de correctione inferioris, ut ī canonibus hic allegatis: siue de correctione patris ut hic. uide Ioan. And.

† Cap.5. eo. tit.in 1.cōp. Vide omnino B.Tho.2. 2.q.3.ar.4.

vt hic, aut etiam patroni, 16. quæst. vlt. filijs aut etiam parochiani. 63. dist. vota ciuiũ. & 7. quæst. 1. factus est.
a ¶ Dicere.] id est, accusare inf. eo. ex parte, & 2. quæst. 4. Euphemiũ. Sed potius loquitur in modum inquisitionis siue denunciationis, in quo casu tenentur ad denunciandũ, ut 2. q. 6. qua ꝓpter. & argumen. sup. de cog. spi. tua. ad hoc enim quilibet tenetur etiam si iurasset 1 nõ denunciare, sup. de iureiurand. quemadmodum.
b ¶ Quorũ interest.] scilicet fratrum suorum, 86. dist. si quid.
c ¶ Condemnetur.] Hoc sp det cõtinere diffinitiua snĩa, cõdẽnationẽ vel absolutionẽ, alias ñ tenet. 2. qõ. 6. §. diffinitiua & 23. q. 4. illud ẽt, vł equipollẽs, ĩ. de verbo. sign. in his, & ff. de arbitr. q̃ tñ. §. si arbiter. sic & snĩa, q̃ sine certa quãtitate profertur, nulla est, nec. in aliqua parte actorũ hoc reperit̃, C. de sent. quæ sine cert. quantit. prolata est. l. pen. & vlt. Tã.

1 Faciunt q̃ tradit̃ Beat. Tho. 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. argum.

† Scilicet Gregorius libr. 4. epi. 34. capit. 78. in dist. 13. registri.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cõpi. Vide Anch. in ca. meminimus. inf. eod.

possit dicere, [a] qđ ad culpam reatumque eis pertineat. Nos cũ eis quorum [b] ĩterest, cãm districte volumus perscrutari, vt vel cõdemnetur, [c] vel absoluat̃.

¶ Idẽ † Cõstãtię Augustę.

¶ *Qui de aliquo crimine accusatur vel denũciat̃, interĩ promoueri non põt.*

CAP. IIII.

OMnipotens † Deus, & infra.

¶ Valde graue est, vt vir, đ quo tanta & talia nunciãtur [d] (cum ante requiri & discuti debeant) honoretur. [e]

¶ Paschalis Papa.

¶ *Eps̃ per exceptionẽ criminis illũ ab accusatione sua repellere nõ potest, quẽ ante a sua familiaritate neglexerit separare.*

OMnipotẽs.] CASVS. Dr̃ hic, ꝙ si aliq̃s infamat̃, nõ debet ad honores ꝓmoueri, donecđ hoc ingratur, vel inde se purgauerit. No. quod opinio promouendi ad honores uacillare nõ debet, & sic pendente accusatione promoueri non debet.
d ¶ Nunciantur.] Et sic ad ultimam partem tituli pertinet, cum etiam aliquis accusatur, aut denunciatur uel etiam inquiritur, grauata est statim eius opinio, ut interim non debeat promoueri, 81. distinctione, tantis Daniel. & sup. de testi. capit. ult. C. de procu. re. & ff. de mun. & honor. l. reus. 1. respo. nisi post annum, ut ea. l. reus. §. eum.
e ¶ Honoretur.] id est, ad honorem promoueatur.
NVlli episcoporum.] CASVS. Quidam familiaris episcopi uolebat ipsum episcopum accusare, opponebatur sibi, qđ erat uilis opinionis, & malæ famæ: quæritur, utrum sit admittendus: Respon. Papa, quod nõ licet episcopo illum a sua accusatione repellere, quem a se separare neglexerit antequam accusaret eundem. Nota quod semel approbaui, iterũ reprobare non possum.
f ¶ Repellere.] Iudex tamen ex officio suo potest repellere accusatorem. si non fuerit idoneus. ar. 2. q. 7. alieni. & c. si qui sunt. & c. quęrendum. ff. de postulãdo quos prohibet. & sup. de excep. exceptionem. in fin. & ff. de pe. hære. l. ult.
g ¶ Familiaritate.] Non enim modo potest reprobare etiam mores, quos prius approbauit, ff. de adulter. si uxor. in fine. & 32. quæstio. 5. horrendus, & supra de filijs presbyter. ueniens. ff de neg. gest. Pomponius. sed cõtra. 2. q. 7. alieni. & 3. q. ult. §. si quis ex familiarib. & C. qui accusare nõ pñt. iniquũ. Imo uidetur quod criminosus criminosum accusare possit, 2. q. 7. §. in hoc, & C. de. hęre. quoniã. & C. de inoff. te. in arena, ar. ꝙ nullus criminosus reputat̃ legitima persona ad accusandum, vel ad denunciandum, ut dixi sup. c. 1. arg. C. de adul. qm̃. 32. q. 6. nihil iniquius, & C. de liber. caus. si filium, vel forsitan iste eps̃ accusabatur de crimine excepto, quia & erat malæ famæ, 2. q. 1. in primis. vnde admittebantur uiles personæ contra eũ. Sed dic ꝙ speciale est in ep̃is, & ĩ odiũ ipsorum statutũ, q̃a debent secum habere honestas ꝑsonas, q̃ perhibeãt testimonium de vita eorũ, 2. q. 7. cum pastoris. Et iõ si prauos & viles habent secũ, sibi imputent. alias vilis ꝑsona nõ est audiẽda, ut dixi, s̃. eo. c. 1. Vel forte superior ex officio suo posset tales repellere, vt dicitur in prin. c. & in præcedenti notula.

CAP. V.

NVlli † ep̃orum ab accusatione sua repellere [f] liceat, quos antequã se ab eis impetẽdũ cognosceret, a sua cõi familiaritate [g] neglexerit separare.

¶ Ex cõcil. Moguntino. †

¶ *Absolutus de certo crimine, de eodem iterum accusari non potest.*

CAP. VI.

DE his criminibus, de quibus absolutus est accusatus, non potest accusatio replicari. [h]

¶ Stephanus Papa. †

¶ *Cohabitantes inimicis accusati, ab accusatione repelluntur.*

CAP. VII.

REpellantur ab accusatione cohabitantes [i]

DE his.] Non diuiditur, quia continet vnum dictum. Abb. Sic.
CASVS. Dr̃ hic, ꝙ si aliquis est absolutus de crimine, de quo fuit accusatus, non debet iterum accusari de eodem. Not. ꝙ crimina semel dimissa, iterũ vindicari nõ debẽt.
[Glo. seq. trac. de triplici absolõne criminis. Prima per dispensationẽ. Secunda per sentẽtiam crimine nõ probato. Tertia p pnĩam. prima impedit accusationẽ, & scđa r[illegible] fallit in duob. casib. tertia nõ.
h ¶ Replicari.] q̃a si ꝓbato crimine iudex cũ illo dispẽsauit, si fuit tale crimẽ, qđ potuit dispẽsare, crĩa semel dimissa, iterũ in ultionẽ diuina clemẽtia venire nõ patit̃, de pœn. d. 4. diuina clemẽtia. ad fin. d. & 23. q. 4. si illic. ubi de hoc, & 2. q. 3. §. notandũ. Si vero absolutus est, q̃a accusator non probauit, tutus est, q̃a de delicto vnius hoĩs sępius q̃ri nõ dẽt, ff. nau. cau. licet. §. vlt. & 35. q. 9. veniã, & hoc verũ est, nisi ĩ duob. casib. puta si scđs accusator primũ doceat p̃uaricatũ fuisse, ff. de p̃uari. l. 3. C. de accus. si q̃s homicidij. & de coll. c. 1. Itẽ si suũ dolor ẽ ꝓsequat̃ ignorãs accusationẽ ab alio institutã. ff. de accus. si cui. §. ijsdem. Et hoc intellige, cũ actum est in forma iudicij: Si aũt pnĩam egisset occulte, quo ad Deũ absolutus 2 est, sed accusatio in iudicio faciẽda, nõ cessat propter hoc, 33. q. 2. admonere. V. n.
REpellantur.] Primo ponit statutum. Secundo rationem ibi. Quia. Abb.
CASVS. Dr̃ hic, ꝙ illi, qui morant̃ cũ inimicis meis, a mea dẽnt accusatiõe repelli, cũ mei inimici p̃sumant̃: quia affectio amicitię solet incitare hmõi accusat. No. ꝙ cũ inimicis meis habitãtes, ĩimici mei p̃sumunt̃ itẽ aliq̃d ex cohabitatione p̃sumit̃, qđ alũs non p̃sumeret.
[Glo. seq. coadiuuat tex. per 4. iura signat contrariũ de duob. iuribus, & arg. ex cohabitatione præsumi.
i ¶ Cohabitãtes.] nõ solũ inimici, sed eis cohabitãtes repellant̃, q̃a ex hoc inimici p̃sumunt̃, 4. q. 3. §. itẽ testes, & ĩ. eo. cũ oporteat, C. de inof. test. liber. 93. di. si inimicus. ar. s̃. ff. ꝓ soc. Nã socius socij mei, nõ est socius meus, & 81. d. legit̃, & est ar. ex cohabitatione p̃sumẽdũ ꝓ aliquo, uel c̃ aliquẽ, 18. q. 2. diffinimus, & s̃. eo. nulli. & s̃. de of. dele. ĩsinuãte. 3. q. 5. accusatores.

1 Id est in pœnã ep̃orũ parã curãtiũ honorẽ suũ ut mox subdit glossa.

† Cap. 3. eod. tit. in 1. cõp. refert Gratianus siue Palea. 3. q. 5. ca. nulli episcoporum.

† Sed in concilijs editis nõdũ hoc est inuentũ; refert tñ Burchardus, lib. 16. decr. c. 9. & c. 4. eo. tit. in 1. compil.

† Scilicet primus. in epistol. 2. oĩbus ep̃is & ca. 7 eod. tit. in 1. compil.

2 Hoc est, licet quo ad Deũ absolutus sit, in foro tñ exteriori potest accusari & puniri & hæc sñia glossæ est cõis, vt late dixi lib. 2. cõmen. in Directoriũ inquisitorũ. Schol. 20. §. Rursus altera.

inimicis. Quia infestationes blasphemiæ affectio solet amicitiæ [a] incitare.

¶Ex Brocardico † li.xliiij.

¶ Ponit pœnitentiam accusatoris calumniosi, cū sequitur inde mors, vel membri debilitatio.

CAP. VIII.

ACcusasti aliquem, & per tuā [b] accusationē occisus est, nisi pro pace [c] [hoc feceris,] quadraginta dies ī pane & aqua (quod carina [d] vocatur) cū septē sequētib. annis pęniteas. Si autē per tuā delaturā debilitatus [e] est, per tres debes quadragesimas pænitere.

¶ Augustinus † super Genesi de morte Abel.

¶ Super notorio procedit iudex, nemine accusante.

CAP. IX.

EVidentia patrati sceleris, [f] nō indiget clamore [g] accusatoris.

¶ Alexander iij. Caitur. † electo.

¶ Laici vel inimici clericos accusare nō possunt.

CAP. X.

CVm † P. Manconella ṗsbyter ex vna parte, & Bonus ṗsbyter. & I. Bonus Cocti laic⁹ [h] frater ei⁹ ex altera, in nostra essent præsentia constitui, eundem I. quia laicus erat, in dicti P. accusationē non duximus admittendum. Cumque præfatus B. eundem P. super crimine simoniæ constanti⁹ accusaret: nos eum, quia in testimo-

a ¶ Amicitiæ.] 3.q.3. accusatores. propter amicitiam vel odium humanum iudicium sæpe peruertitur, 11. q.3. quatuor.

ADDITIO. Vnde versus.

Quatuor ista, timor, odium, dilectio, census.
Sepe solent hominum rectos peruertere sensus.

ACcusasti.] CASVS. Dicitur hic, q̄ si accusasti aliquem malitiose, & per tuā accusationē mortuus fuerit, septē annis pęnitere debes in pane & aqua, & xl. diebus: Si aūt p tuā accusationē mēbrū amiserit, per tres quadragesimas pęnitere debes. Not. q̄d qui occasionē dāni dat, dānum dedisse videtur.

† Alias ita: ex Brocardico lib.14. sed restituēdum est ita ex Burcardo lib.19. cap.5. & vide notas huius cap.

b ¶ Per tuam.] tātū accusationē calumniosam, & nō culpa sua: nam si quis iuste accuset criminosum, & crimine probato interficiatur reus, immunis est accusator, 23.q.4. illud. & iudex & minister. 23.q.5. cum homo qui malos. & c. iudex. & c. homicidas. & c. miles. in fi.

c ¶ Nisi pro pace.] nō tenetur proprie illud, nisi, quia si ṗprie, sequeretur, q̄ pro pace p posset q̄s accusare alium iniuste, quod non est verū, quasi simile habes 2.q.1. notū. sed pro pace seruanda licitum est accusare, ut boni quiete uiuant, 23.q.5. non frustra, alias accusare mortale peccatum est, scilicet calumniose. Bernar.

† Hoc habet glossa: interlinearis, Genesis c.4. super illis verbis: Vox sanguinis: fratris tui clamat ad me de terra.

d ¶ Carina.] vulgare est Lombardorum, & dicitur a carentia hominum, quia tales recluduntur solitarij per xl. dies ad agendum pęnitentiam: de qua pęnitentia habes 50. dist. in capite. Ber.

e ¶ Debilitatus.] id est, mutilatus in membris.

1 Vide no. ī. c.2. de spon. duorum.

EVidentia.] CASVS. per se patet. Nota, quod in notorijs iuris ordo non requiritur.

f ¶ Sceleris.] id est, scelus quod notorium est per operis euidentiam; & est unus modus notorij, quem & alios habes sup. de coha. cle. & mulie. cap. vlt.

g ¶ Non indiget clamore.] id est, non indiget aliquo proponente accusationem: quia factum se ostendit, argu. ff. de in integ. restitu. l.1. in confessum enim nullæ sunt partes iudicis. ff. ad leg. Aquil. proinde, nisi quo ad sententiam tantum, & quæ in iudicio publicantur, non requirunt accusationem aut etiam probationem, ff. de adul. leg.2. §. si publico & C. de testibus nullum. sic in quocunque notorio, 2 tantum sententia semper est necessaria. Vin.

2 Vide Iuliū Clarum in prac. crim. §. fin. q.9.

CVm P.] Facit tria: primo repellit vnum accusatorem, quia laicus. Secundo repellit alium: quia inimicus: Tertio repugnationem inducit: Secunda ibi, cumque. Tertia ibi sed utrique. Abb. Sic.

CASVS. P. Manconella presbyter ex una parte, & presbyter Bonus, & Ioannes laicus eius frater ex altera, erant in præsentia Papæ: Ioannes laicus cœpit accusare P. Manconellam de simonia; Papa (quia laicus erat) nō admisit eum ad accusandum dictum P. Manconellam: quo repulso presbyter bonus frater eius, cępit illum statim accusare sup crīe simōię, & Papa eum repulit, pro eo q̄ cū idem Ioan. accusasset dictū P. ṗsbyterum Bonum fratrem suum dixit in testimonium contra ipsum P. Et q̄a etiā frater P. dictum Bonum presbyterū de cā consimili accusauit: ideo neutrum illorum admisit in accusationem dicti P. Sed quia vterq; sup obiectis erāt īfamatus, utrique pp infamiam purgationē ī dixit, vñ mandat Papa, q̄ uterq. illorum cū trib. sacerdotibus dēat se purgare. No. q̄ laici clericos accusare non pñt. Itē mutua accusatio repellit̄ quia præsumitur odiosa. Item q̄ tulit testimonium contra aliquem in cā criminali, non potest illum accusare postea. Itē si q̄s accusauit aliquē, & fuit repulsus eius german⁹, repellitur ab illi⁹ accusatione, quia pręsumitur inimicus.

† Gaientur. † Gaiet. sed fortassis legendum Gaiaceñ. & est parua vrbs in Cāpania.

† Ca.12.e.ti. in 1. cōpil. & post cōci. Late, sub Alex. iij. par.50.c.14.

[Gl. sequens notat laicos nō admittendos, &c. in fin. obijcit ad testimonium, & soluit.]

h ¶ Laicus.] Nota quod laici in accusationē vel testimonium clericorum non sunt admittendi: & hoc regulare est nisi suorum uel suam iniuriam prosequantur. 4.q.6. omnibus. nec tunc ad testimonium: q̄a in facto suo nemo testis idoneus est, sup. de testi. de cetero & 2.q.1. prohibentur, & 4.q.3. §. item omnibus. & hoc uerum est, nisi in criminibus exceptis, vt est crimen simoniæ. hæresis, & lęsæ maiestatis, īf. d̄ simo. tanta. & 2.qō.7. sacerdotes, & cap. oues. 15.q.3. sane. C. de epi. & clericis, si quemquam. & in his casibus & cōsimilibus, admittuntur, si bono zelo & non odio procedant, quia tunc nec ad accusandum, nec ad testificandum admittunt̄, inf. de simo. licet Hely. & cap. per tuas. & inf. eo. meminimus, & c. cum oporteat. Inimici in nullo casu admittuntur. 1 Laici enim bonæ famæ admittunt̄ in huiusmodi exceptis criminib⁹, sed si laici sint malæ famæ, & uiles personæ, tunc distinguitur. Si cleric⁹ sup illo crimine sit īfamatus & malæ opinionis admittuntur laici, & uiles ṗsonæ: Si uero sit bonæ famæ & opinionis non admittuntur, & hoc bene colligit̄ 1. quęst. 2. in primis. ad fin. & inf. de simo. tanta. & c. p tuas. & hoc exceptis conspiratorib. & inimicis, ut dixi, & excipitur particeps criminis, sup. de testi. ueniens. Et test. vilibus sine corporali tormento 2 credi non debet, vt 2.q.1. in primis. ad fi. sed accusator nō torquetur, 4.q.3. §. si autē ea rei, Et sic Ioā iste (quia laicus erat) nō admittitur

1 Hoc ver[...] si sint capi[...]les, de qu[...] dixi lat[...] me li.3. ī [...]rectoriū In[...]quisitorum sch.123.

2 Vide Iu[...] Clar. ī pra[...] crim. §. fi. [...] 21. & qu[...] scripsi lib. [...] ī director[...] sch.121.

mittitur contra clericum. Sed quare repellitur, cum accuſaret illum de ſimonia, quæ eſt crimen exceptum, & quia etiã erat infamatus, ut patet ex eo quod indr̃ purgatio illi? Reſpondeo, quia erant inimici: quod bene colligitur propter mutuas accuſationes, & officia permiſta, ut patet ex ipſa littera.

niũ illius[a] cauſę adductus fuerat. & quia prædictus I. frater eius, ipſum P. corã te prius accuſauerat ab accuſatione repulimus: pręſertim † cum frater P. memoratum, B. antea de cauſa conſimili accuſaſſet, vnde quoniã vnus poſt alterum prædictum P. inſtanti viciſſitudine accuſabãt; neutrũ ad eius accuſationem admiſimus. Sed utrique p̃sbytero de obiectis criminibus, purgationẽ[b] † duximus indicendam. Ideoque mãdamus quatenus, uterque illorum cũ tribus,[c] ſacerdotibus faciat ſe purgare. †

¶ Idem Vigorieñ. epiſco.

¶ *Monachus accuſare poteſt Abbatem, & de bonis monaſterij expenſas litis neceſſarias habebit.*

a ¶ Illius cauſæ.] ſcilicet Ioãnis laici fratris B. Iſte enim Io. pri⁹ accuſauerat forte ipſum P. coram Epiſcopo, & B. fratrem ſuum induxit in teſtem, ut hic uidetur, & ideo ipſe repellitur tanquam inimicus. inf. eodem meminimus.

b ¶ Purgationem.] quia uterque fuerat infamatus, inf. de ſimo. de hoc. & c. inſinuatum. alias non eſſet indicenda purgatio. 15. quæſt. 5. de crimine.

[Glo. ſeq. q̃rit, & ſoluit, iterum quærit & diſtinguit.

c ¶ Cum tribus.] Arbitrari⁹. n. eſt numerus purgatorum, ſecundum arbitriũ p̃ſidentis, & qualitatẽ infamationis, ar. 2. q. 5. omnibus. c. p̃ſbyter. ſimi. infra. de pur. ca. inter ſolicitudines. Nunquid epiſcopus põt diminuere de hoc numero, ex quo præfigitur a Papa? ex quo eſt arbitrarius? Dicas ꝙ nõ, poſtquam Papa ſtatuit, ar. s̃. de offi. deleg. de cauſis, §. ult. Quid ſi non poteſt habere compurgatores. Diſtingue, ſi hoc cõtingat ex eo, ꝙ eſt taliter infamatus. tunc puniri debet tanquam conuictus. infr. de ſimo. inſinuatum, & infr. de purgato. cano. cum P quæ eſt pars huius. Si uero non poteſt habere, quia eſt aduena, poteſt credi ſuo iuramento ceſſante probatione, argumẽ. ſupra de iureiu. cap. ult. & ff. de his qui no. infa. furti. accipe. §. qui iuſſu. uer. ſed & ſi iure. in Authen. ut nulli liceat habere loci ſeru. §. neceſſarium. uerſi. ſi uero crimen, coll. 9. C. de cuſto. & exhib. re. authen. nouo iure. Quid ſi habet bonos laicos? admittuntur, ar. 2. quæſtio. prima in prin. s. Vincent.

EX parte tua.] Tres ſunt partes. Secunda ibi, Licet. Tertia ibi, Quibus. Abbas.

CASVS. Monachi debent Abbati obedientiam & reuerentiam? Dubitabatur, vtrum hoc non obſtante poſſint ipſum Abbatem accuſare? Reſpondet Papa quod monachi non ſunt repellendi ab accuſatione Abbatis, pro eo quod de obedientia & ſubiectione ipſius noſcũtur eſſe, niſi alia rationablis cauſa impediat; quibus debent de bonis monaſterij expenſæ neceſſariæ miniſtrari, vſque ad finem cauſæ, cum proprium non habeant. Nota quod ſubditus poteſt accuſare ſuum prælatum non obſtante obedientia.

d ¶ Alia rationabilis cauſa.] puta ꝙ eſſent excõmunicati, ſup. de except. exceptionem. Vel ſi eſſent inimici vel conſpiratores, infr. eod. meminimus. & ĩ. de ſimo. per tuas. & ĩ. eo. cum oporteat. & in caſu ĩ. eo. veniens, vt dixi. ſup. eo. c. 1. Sed pro eo ꝙ obedientiam promiſit, nõ repellitur ab eius accuſatione: i hoc. n. ꝙ malus eſt, non tenetur obedire ei, imo potius tenetur illũ denũciare ſiue accuſare, cũ eorũ interſit, s̃. eo. illa. & 11. q. 3. nõ ſp. & c. Iulianus. ar. s̃. de maio. & obe. dilecti. in fin. & 2. q. 7. quapp. 10. q. 2. epiſco. 17. q. 4. q̃ſti ſunt. & qa utilitatẽ eccl'æ ꝓcurãt, dẽnt eis expenſę ab eccl'a miniſtrari, ut hic dicit, & ĩ. e. olim. & ipſe Abbas dẽt hẽre expenſas, 1 ut ſe defendat vſque ad finem cãæ.

[Gl. ſeq ponit caſũ exceptum: rationem reddit. text. dicit, qđ determinare poſsũt. ſignat huic contrarium, format q̃õnẽ de monacho, qui eſt in ſcholis, & ſoluit]

e ¶ Licet alios &c.] Alios vero accuſare non poſſunt, niſi interſit monaſterij, de licentia tamen abbatis, 16. q. 1. monachi, cum mortui ſint mũdo, ea. cauſa. q. 1. placuit: & non tantum humanis uocib. ſed diuinis mortui sũt, 2. q. 7. placuit. Funeſta eſt eorum uox, vt ibi dicitur. i. ſemper flere debent, & triſtes eſſe, 16. q. 1. placuit. Denunciare autem poſſunt ad pænitẽtiam quemlibet Chriſtianũ: quia cuilibet dictũ uidetur; ſi peccauerit in te, &c. nulla facta exceptione: maxime ſi dr̃ eſſe præceptum, arg. s̃. de iureiuran. quemadmodũ. Sed contra vr̃ dicere prædictum c. placuit, ubi dicitur, quod monaſterium exire non debet monachus, ſed tanquam mortuus ibi eſſe. Sed pone. monachus eſt in ſcholis 2 de licentia Abbatis: nunquid poteſt accuſare vel aliter agere? Reſpondetur, poteſt, ſi eius intereſt: quia eo ipſo quod monachus de licentia Abbatis eſt in ſcholis, per conſequens omnia ei conceſſa intelliguntur, ſine quibus commode non poſſet uiuere, argum. ſup. de offi. deleg. præterea. cap. prudentiam, §. ſexta, & c. ſuſpicionis: tamen pro alienis debitis intercedere non poſſet, ut per hoc monaſterium obligaret, cum hoc nõ intellexerit abbas, ar. s̃. de fideiuſſ. quod quibuſdam. & s̃. de ſol. ſi quorundam; niſi quantum pertinet ad propriam neceſſitatem, & hoc ſi Abbas ei concedat. T.

f ¶ Expenſæ neceſſariæ.] Ar. aduerſarium aduerſario cõpellendum in expenſis prouidere contra ſe, arg. ff. de in offic. teſtam. ſi inſtituta. §. 3. C. de Carb. edic. l. ult. C. de or. cog. l. ult. §. 1. uer. nam ſi tales. & iſtæ expenſæ neceſſariæ tantum erũt, ſine quib. cauſa explicari nõ põt. De expenſis ſatis habes. s̃. de dolo. & cont. finem litib.

CAP. XI.

EX† parte tua, & infra. ¶ Prudentiæ tuæ taliter reſpondemus, qđ monachi (niſi alia rationabilis[d] cauſa impediat) eo ꝙ de obediẽtia & ſubiectione Abbatis eſſe noſcũtur, ab † eius accuſatione ſunt nullaten⁹ repellẽdi; Licet[e] alios accuſare nõ poſſint. ¶ Quibus ſi qdẽ, cũ ꝓpriũ non hẽant, de rebus monaſterij expẽſę[f] dẽnt neceſſariæ, donec cã debitum finem accipiat, miniſtrari.

¶ Idem. †

¶ *Presbyter ebrioſus Miſſam celebrans, nõ p̃miſſa digeſtione, eccleſia priuari debet, h. d. ut conueniat omnibus lecturis.*

CAP. XII.

SI conſtiterit[g] quod D. Eccleſia non perpetuo

SI conſtiterit.] Poteſt multipliciter intelligi. Diuiditur. Nam primo inſtruit iudicem, quando contra actorem pronunciandum ſit. Secundo quando contra reum: ibi, Ceterum. Abbas.

[Gloſſa ſequens ponit caſum.]

g ¶ Si conſtiterit.] CASVS. Sacerdos iſte petebat eccleſiam ſibi reſtitui, qua dicebat ſe iniuſte ſpoliatum fuiſſe. Dicebatur in contrarium, quod non erat audiendus: quia non fuerat ſpoliatus cum non intitulatã ſed commendatam habebat tantũm eccleſiam. Item ꝙ quaſi ebrius in taberna ꝑnoctauerat, & nulla dormitio

† Præſertim cum frater eiuſdem P. memoratum B. &c.

† Vide Bernardinum Diaz in pra. crim. cano. c. 10. & Horatium in ſum. tit. de purg. can. vnde illuſtrabitur hic textus & gloſſa.

† purgari.

1 Secundum Ala. & Vinc. etiã ſi ſit ab adminiſtratione remotus, alleg. ff. de inoffi. teſta. ſi inſtituta. Ioa. Andr.

† Cap. 13. e. tit. ĩ 1. comp. & poſt conc. Lateran. ſub Alex. 3. par. 50. c. 16.

† Alias ita: ab eius accuſatione non ſunt vllaten. repellendi.

† Idẽ in Ale. 3. ſed in 2. cõpil. c. 1. eo. ti. Cęleſtino 3. alias Clemẽti tribuitur.

Vide notas huius capitis, ibi de uero legitur intellectu.

2 De hoc ar. vide in terminis p Horatiũ Luciũ tra. de priu. ſcholariũ, in priuileg. 84. adde ĩ Deciſ. capellæ Toloſanæ, q. 2[illegible] & q. 88.

3 Hic caſus Bern. eſt, & ĩ antiquis codicibus reperitur.

ne facta illa nocte, in sequenti die mane Missam celebrauit ipse,& ideo iuste priuatus fuit per iudicē suū, coram quo super his fuerat accusatus: & ipse hæc omnia negabat dicēs, quod canonice in ea fuerat institutus,& iniuste spoliatus, & post appellationē. Mandat Papa primo inquiri de pmissis,quæ si vera sunt, imponat ei silentium super ipsa ecclesia: Si uero ipsam habuerit canonice, & nō fuerit cō uictus de crimine, uel post appellationē, fuerit spoliatus, restituatur ei ecclesia. Bern. Nota quod qui ecclesiam habet commendatam,non dicitur eam proprie possidere,quare non dicitur spoliatus, si inde remoueatur vel expellatur per commendatorem.

a ¶ Commendata.] Sic s̄.de ele. dudū.& 21. q. 1. qui plures. Commendare enim est idem, quod deponere,ff.deposit. Lucius Titius Sempronio. & s̄.de depo. c. j.Qui. n.deponit rē penes alium,possessionē intelligitur retinere,ff.depo.licet, & quādocūq; vult, potest depositum; si ue rem commendatā reuocare. sup. de deposi. bona fides.§. 1.ubi de hoc,& ff.de posit.l.1. §. penulti. & ita licite huic pr̄sbytero potuit auferri ecclesia, cum ipse non possideret,& sic non fuit spoliatus.

b ¶ De vinolentia.] id est 1 ebrietate. alias est de uiolentia:quia forte quandam stuprauerat.

c ¶ In taberna.]44. distin. non oportet.

d ¶ Pernoctauerit.] Pernoctare, noctem totam significat, ff. de verborū signi.vrbana.§.pnoctare, & s̄.de spon.ueniēs 2.

e ¶ Dormitione.] vnde non uidetur ieiunus propter indigestionem, sed pransus celebrasse,quod fieri non debet, de consecrat. dist.1 sacramenta & de consecrat.dist.2.liquido.

f ¶ Ante Episcopum.] sup. de confess. cum super. & præsente aduersario, ff.de confess.certum, §.2.ergo si coram alio non suo iudice,non noceret talis confessio, sup.de iud.at si clerici.

g ¶ Sine coactione.]talis confessio sic per coactionem extorta non præiudicat.31.quæst.2.Lotharius.15.q.6. c.1.C.quo.app.non reci.l.2.& 2.q.6.c.f.n.§.sunt etiam quorum.uer.nullus etiam homicidarum.

h ¶ Conuictus.] vnde priuari non debuit sine culpa. 56.dist.satis peruersum.& 16.q.7.inuentum.

i ¶ Post appellationem.] quod enim post appellationem legitime interpositam fit, debet in irritum reuocari,sup.de offi.deleg.super quæstionum,in fin.& sup. de appellatio. bone.

k ¶ Restitui.] cum fructibus perceptis, sup. de restitu.spol. grauis. ubi de hoc.

† violentia.

† dormitatione.

† Aliás ita: Ceterum si eidem fuerit ecclesia ipsa canonice, &c.

† fuerit. debuit.

† Idem scilicet Alexander.3.sic etiā in ueteri cōpilatione, c. 1. eod.tit.

† Hæc glossa nec ē Bernardi,nec hr̄ in antiquis codicibus.

concessa, sed ad tēpus fuerit cōmendata; [a] & de uinolentia,[b] †& quod in taberna[c] pernoctauerit,[d] ita ꝙ altera die nulla pmissa dormitione. [e] † Missam cātasset,& infra.¶ Si de hoc rationabiliter conuictus fuerit in iudicio ante Episcopum [f] suum siue accusatus, vel ad rationem positus, sine coactione [g] fuerit confessus; ei super eadem ecclesia perpetuum sile ntiū imponatis,ipsum ab impetitione † B. desistere compellentes. ¶ Ceterum † si eidem fuit ecclesia canonice concessa & tradita, & postea de crimine aliquo non fuit † cōuictus [h] propter ꝙ de iure debeat † spoliari, uel post appellatione [i] (sicut aliquando allegauit)ecclesia illa fuerit spoliatus,ipsam ei faciatis restitui, [k] & in pace dimitti.

¶ Idem.†

¶ Inimicus etiā à uoluntaria exceptione repelitur

CAP. XIII.

Meminimus tibi mandasse, ut C.Abbatissę,cuius electionē confirmauimus,munus benedictionis impendere procurares. Sed quia H.pro altera[l] parte à te ad nostram audientiam appellauit,ꝓponens quod de simonia accusaret [m] eandem, mandatum nostrum distulisti effectui mācipare. ¶ Quia uero te non decet in hac parte, appellationi eiusdem H.deferre,cum idem illius manifestus fuerit inimicus, [n] † & contra eā testimonium tulerit; [o] Mandamus,quatenus(cū inde fueris requisitus) præfatæ abbatissæ munus benedictionis non differas impartiri.†

¶ Innocentius iij. Archiepiscopo Bisuntino.

¶ Dicens se aliquem accusaturū coram iudice, ante inscriptionem potest sine pœna desistere, & non accusare: sed ei desistenti silentium imponitur in perpetuum. Et secundum hoc summarium iste textus est notabilis. Abbas.

CAP. XIIII.

Licet † in B.Petro,& ī.fra. ¶Sane cum ex litteris B.Decani S.Stephani & T.I.& M.canonicorum ecclesię Bisuntinę ad Apostolicæ sedis audiētiā peruenisset, te varia crimina commisisse, ac ab eis fuisses per easdem litteras super periurio,crimine simoniæ,& incestus † delatus; Clemēs † Papa prædecessor noster; seruata iudicia

Meminimus.] Primo ponit mandatum non executum, & eius causam. Secundo causam, probat,& illud exequi mandat: ibi. Quia uero.Abbas.

CASVS. Quædam monacha C. noīe, fuit electa in Abbatissam cuiusdam monasterij: cuius electionem Papa confirmauit, mandans diœcesano Episcopo, ut ei munus benedictionis conferret: Dum eam benedicere uellet,quidam H. nomine, proposuit ex aduerso dicens, quod eandem de simonia accusare uellet,appellans,ne ipsam benediceret; propter quod eam non benedixit:proponebatur,quod ille non deberet audiri: quia inductus fuerat in testem contra ipsam in causa electionis,quam Papa confirmauit: Significatum fuit hoc domino Papæ: vñ mādat mādat epō quòd ꝓpter appellationem prædicti H. eam benedicere nō postponat, cum fuerit requisitus, quia cum testimonium tulerit contra ipsam, eius præsumitur inimicus. Nota quod inimicus nō admittitur ad accusandum etiam in crimine excepto.

l ¶ Pro altera parte.] id est, pro seipso ex aduerso.

[Glossa sequens recitari potest per obiectionem.]

m ¶ Accusaret.] sed non videtur,quod locum haberet adhuc accusatio, cum nondum habuisset plenum ius, sed potius debuisset excipere contra eam: quod posset concedi. sed quia repellitur ab obtento,potest admitti accusatio.De hoc dicitur infra eod.super his.

n ¶ Inimicus.]ergo si nō fuisset manifestus inimicus. deferendum fuisset appellationi:quia tunc cum crimen simoniæ exceptum sit,eam poterit accusare,ut plene dictum est,de hoc supra eod.cum P.

o ¶ Testimoniū tulerit.] Et forsitan super eadē causa, uel

† Vide Anto. Gomezium tom.3.uaria. resoluti.cap. 12.uersi.Ter tio repellit inimicus.

† impertiri.

† Cap.1.eo. tit.in 3.cōp. altera pars huius c.j. de purg.canon. c.ul. uide Archidiaconū in c.Epiphanium.5.q.6. circa finem.

† Incestu t.

† In mul is antiquis ita C. Papæ N. quod legi potest ita.

† Cęlestinus Papa prædecessor noster.

vel alia cōsimili alio ipsam accusante, & ob hoc solum præsumeretur inimicus. sim. supra eod. cum P. & simile. 4. quæst. 3. §. item criminali, in prin. vbi de hoc Bernardus.

non imponitur silentiū accusatori, quia accusator prius monendus est, vt procedat. C. qui accus. non pos. qui crimen. & ideo isti requisiti fuerunt, si vellent aliquid ꝓponere, r quia si requisitus accusator non procedat, amodo non auditur, vt hic patet, & per iura prædicta.

r Vel requiruntur, quia nondum inscripserant, nec in modum accusationis hoc proposuerāt secundū Hostien. Io.

LIcet.] Ante inscriptionē potest accusator ab accusatione sine pęna desistere; & si ad terminum nō venerit, ei silentium imponitur, h.d. Diuiditur. Nam primo narrat factum. Secūdo ibi, Nos igitur. duo diffinit, & tertium committit. Secundū ibi, Quia vero. Tertiū. ibi. Ne āt. Pars huius c. habetur. j. de pur. can. c. fi. Abb. Sic.

CASVS. Quidam canonici Bisuntini ꝑ suas litteras super crimine periurij simoniæ, & incestus archiepm̄ suum denunciauerunt domino Papæ C. ipse iuris ordine obseruato, archiepō Bisuntino mandauit, vt ad certum terminū ad pręsentiam suam accederet responsurus obiectis: archieps ad terminum sibi præfixum accessit. Inn. C. interim sublato de medio, cū nullus apparuisset, q diceret aliquid ꝯ ipsum, q̄siuit ab I. & O. archidiaconis constitutis in pręsentia sua, si aliquid contra ipsum super præmissis vellent proponere, & legitime ostendere, quòd scripserant contra ipsum; ipsi responderunt, quòd non proposito accusandi illa scripserant: sed quia super quibusdam incorrigibilis videbatur, denunciauerunt illa domino Papæ: & nuncius, qui pro litteris accesserat impetradis, mandati formā excessit: Vnde Papa illis silentium imposuit, ne de cetero super his accusarent, vel infamarent eundem: & quia citra inscriptionem desistere voluerunt, non imputatur eisdem: ne igitur Papa minus canonice in ipsius archiepiscopi absolutione procedere videatur, inquisitionem super fama ipsius committit faciendam. No. quòd licitum est desistere ab accusatione sine pœna ante inscriptionem. Item contra infamatum debet fieri inquisitio, deficiente accusatore. Item prælatus potius debet delectari in bona fama subditorum, quàm in infamia eorundem.

† Aliàs ita: nec vnus appareret, qui te impeteret de prędictis.

ria grauitate tibi certū terminū assignauit, quo rn̄surus obiectis, Apost. te conspectui præsentares. Cum aūt iuxta tenorem citationis ad sedem Apost. accessisses, nec † vllus appareret, qui te ita impeteret de ꝑdictis; ne aliquid de contingentib. omittere videremur, ab I. & O. archi. in nostra ꝑsentia cōstitutis quæsiuimus [a] diligēter, si quid super præmissis aduersus te, pro se, vel pro alijs ꝓponere vellent; & ꝙ scripserāt, legitime demōstrarēt: ipsi aūt, ꝙ nō ꝓposito accusandi hæc scripserāt, rn̄derūt. Sed quia super q̄busdā incorrigibilis videbaris, q̄dā de te Aposto. sedi duxerāt intimāda, sed nuncius, qui ꝓ litteris accesserat impetrādis, mādati formā excessit.[b] ¶ Nos igitur dictis canonicis, super ꝑdictis silētiū duximus imponēdū, ne te de cetero [c] eis super his accusare liceat, vel ēt infamare. Quia vero ꝑdicti canonici citra vinculū inscriptionis [d] desistere voluerūt, de iuris permissiōe id nō duximus imputādū. ¶ Ne autē in absolutione tua minus canonice procedere videamur; quāuis potius in odore bonæ opinionis coepiscoporum nostrorū, quàm eorū infamia delectemur:[e] Cabilonen̄. epi

Sed videtur quod isti d̄buerūt puniri ī expensis, quia fecerūt illum citari ad curiam malitiose, arg. prædictæ. l. qui crimen. & ff. de iud. eū quē temere. sed excusant propter nuncium, qui formam mādati excessit, vnde non tenebantur. Idem videbatur dicendum, vbi etiā de crimine agitur ciuiliter. ff. de iure fis. l. 2. §. senatus: sed in negotijs ciuilib. aliter proceditur contra absentem actorem. C. de Iudicijs. properandum. Ioā. De hoc dictum est supr. de dolo prout.

b ¶ Excessit.] Et ideo non valuit, nec præiudicat eis, ex quo non habent ratum, supra de of. de le. cum olim 1. & s̄. de rescri. cū dilecta.

[Glossa seq. obijcit, soluit, iterum obijcit, & soluit.]

a ¶ Quæsiuimus.] Sed quare Papa quęsiuit ab istis, vtrū vellent aliquid proponere contra ipsum? Si enim accusator non compareret in termino præfixo, amplius nō auditur, nisi probet iustam absentiam, 4. q. 5. quisquis, & C. qui accu. non pos. si ea quæ. & sup. de fide instr. accepimus? Respondeo, non statim debet inde absoluere præsentem, licet accusator sit absens: quia potest esse, quod habeat iustam causam absentiæ: vt supr. vt lite nō conte. quoniam Iudex habere debet rationem viarum & temporis, & alterius etiā impedimēti, ff. de vac. mū. tēpus, ff. quib. ex ca. ma. si cui, §. 1. ff. de da. infe. l. si finita. §. si forte. ff. de iud. si prætor, in fi. & s̄. de re iudi. cū Bertholdus. Et ideo Papa istos requisiuit: quia forte nō credebat quod iusta causa impediti tacerent, arg. 2. q. 7. plerumq;. Et nota quòd liceat absenti restituatur accusatio sua, ff. qui. ex cau. ma. si cui. §. 1. tamen minor nō restituitur ad accusandum, ff. de min. auxiliū. Vel ideo

c ¶ De cetero.] sup. eod. de his, 4. q. 5. ca. 1. & 5. q. 5. illi qui. C. qui accu. non pos. si ea, ff. ad Turpil. qui destitit, nisi iterato crimen committeret argum. 6. q. 1. imitare; nam exceptio rei iudicatæ non obstat, nisi de præteritis commissis. ff. de excep. rei iudic. si rem meam. & l. seq. C. ad exhi. neque, & l. non ignorabit. & sup. de excep. cap. pen.

[Gl. seq. distingnit criminales, & ciuiles actiones.]

d ¶ Citra vinculum inscriptionis.] Et quia ante inscriptionem destiterunt, eis non imputatur: quia nemo compellitur accusare, 2. quæst. 3. si quem, & ca. si quis iratus, post libelli oblationem sine pœna desistere licet, ff. ad Turpil. quæsitum, ff. de in ius vocan. libertus. tamen ille, qui infamauit, tenetur iniuriarum, ff. de iniur. item apud. §. si quis libello. In ciuilibus tamē actionibus bene compellitur agere, post libellum oblatum reo instante, C. quomodo, & quando iudex, auth. qui semel. Io.

e ¶ Delectemur.] Arg. quòd præstantius est priuilegiū bonæ famæ quàm malæ opinionis, arg. infr. de pur. ca. cum in iuuentute.

VEniens.] Qui iurat aliquem non accusare, repellitur ab eius accusatione, h.d. Diuiditur. Nam prima pars narrat factum. Secunda pronunciationem, citationem, & purgationem. Secunda ibi, Cum igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam canonicus Pragen̄. A. nomine. in præsentia Papæ proposuit contra episcopum Pragensem, quòd cum esset filius sacerdotis in Pragen̄. ecclesiam non fuerat canonice ingressus, & contra priuilegium ecclesiæ Pragen̄. duci Bohemiæ homagium præstitisset, sic subijciendo ecclesiam seruituti: vnde Papa citauit eam, vt ad certum terminum compareret coram ipso. Ipse verò in suam excusationem per nuncios allegauit viarum discrimina, consecrationē chrismatis imminentem, & quod filius ducis baptizandus erat tunc temporis per eundem: Papa audiens huius allegationes, eas friuolas reputauit, & ipsū habuit cōtu-

macem: & licet procuratores eius in causa criminali recipi non possent, tñ eis concessit auditores, vt si posset ipsum aliquatenus excusarent; Coram quib. prædictus A. obiecit prædicta contra episcopum, sed ex aduerso fuit ei responsum, ꝙ cum olim super hoc litteræ fuissent impetratæ ad archiepiscopũ Magdeburgẽ. idem A. in probatione deficiens ad pedes episcopi humiliter se prostrauit, veniam postulans ab eodẽ, & confessus fuit, ꝙ calumniose processerat contra ipsum, propter quod iurauit stare mãdatis ipsius, & ipse præcepit ei sub debito iuramenti, vt cõtra ipsum de cetero talia proponere non auderet, quòd totum in præsentia domini Papæ fuit confessus, vnde ipse imposuit ei silentium super impetitione episcopi: tamen quia cõtumax fuit, citat ipsum ad præsentiam suam, & propter infamiã indicit ei purgationem. No. quod in criminali non admittitur ꝓcurator. Item in causa criminali auditur quis allegans excusationẽ. Item qui semel calumniatus est cõtra aliquem, non auditur amplius contra eundem. Item licet quis ad iudiciũ malitiose vocetur, venire debet. alias contumax reputatur.

[Glo. seq. ponit regulam, & 9. casus exceptos. Secundo ponit opinionẽ, quam reprobat.]

a ¶ Criminali.] Habes ergo hic expresse, quod in causa criminali non interuenit procurator, nec ad agendum, nec ad defendendum. 5. qu. 3. in criminalib. & 3. q. 9. absens per alium. ff. de publi. iudic. l. pen. §. 1. & hoc est generale. Fallit tamen in certis casibus. In crimine iniuriarum, vt 3. quæst. 9. c. absens. §. nisi & C. de iniu. l. vltim. sed ad excusandum, vel excipiendum admittitur procurator, vt hic, & 23. quæst. 5. reos, & supra de dolo. cum dilecti. Item cum agitur de crimine non criminaliter interuenit procurator, sup. de proc. tuæ, & ĩ. c. prox. in fi. Itẽ in leuibus criminib. ff. de acc. leuia. arg. Item si crimen nõ excedit pænã relegationis, ff. an per aliũ cau. ap. reddi possint. l. 1. Itẽ in crĩe suspecti tutoris, ff. de procurat. non solum. §. vlt. Item cum quis accusat alium de ingratitudine, ff. de procu. sed & hæ personę, §. 1. Item in actione 3 populari interuenit procurator ad agendum pro ptiuato damno, ff. de procur. licet, sed pro publico non interuenit procurator ad agendũ, sed ad defendendum. ff. de popu. actio. qui populari. Item dñs defendit seruum in crimine, ff. de accu. si cui. §. pe. Melẽdus dixit, quod ex parte rei post litem contestatam semper potest procurator interuenire. 23. qu. 5. reos. Sed illud loquitur in procuratore ad allegandas causas absentiæ 3 quia reipublicæ vtile est, ab sentes à quibuscunque defendi, & quẽ libet pro eo verba facientem audiri, ff. de procurat. seruum quoque. §. publice, & hic isti admittuntur ad excusandum, & sic intelligitur, 22. q. 5. reos.

b ¶ Tale recepisse mandatum.] quod de iure fieri potuit sup. cap. proxi.

[Gl. seq. no. quòd qui iurauit, & c. quęrit an denunciet, argu. quòd sic. sol. contrarium. Item quærit, & remittit.]

c ¶ Silentium. No. ꝙ qui iurauit se nõ accusaturũ aliquẽ, amplius non auditur contra illum, s. de iureiu. quemadmodum, & maxime vbi primo calũniose accusauerit, vt hic, quia p̃sumitur postea, quòd malo animo moueatur, vñ de non est ulterius audiẽdus, ar. 3. q. 1. placuit, vel etiã, simpliciter remisit accusationem, 23. q. 4. si illic: & de pęnit. di. 4. diuina, & eo ipso ꝙ quis dixit se nolle accusare illũ. amplius non audit. ff. de adul. si maritus. 3. § si negauerit. Sed nũquid talis potest ipsum denunciare non obstante iuramento? quod videtur per decr. prædictam, quẽadmodum, quod non est verum, cum primo calumniatus fuęrit, quia calumniose denuncians non auditur, imò punitur de calumnia. inf. tit. proxi. c. 2. Sed nunquid alius potest illum accusare de crimine de quo absolutus est? De hoc dic vt s. eo. de his, qđ habes. 2. q. 1. ꝓhibent. Io.

[Gloss. seq. not, etiam iniuste citatum, & c. quod declarat distinguendo; ponit etiam quomodo citatio nõ tenet

copo, & abbati de Firmitate, inquisitionem famę tuę duximus committendam. 10

¶ Idem Sanctæburgeñ.† archiepiscopo.

¶ Ad prosequendam accusationẽ criminalem nõ admittitur procurator, licet posset allegare causã absẽ 20 tiæ, seu alias exceptiones nõ tangentes crimen propositum, & qui iurauit stare mandato alicuius, non admittitur ad accusandũ illum, si virtute iuramenti sibi fuit iniunctum, vt non accusaret, h. d. & ad hoc solet allegari: & in hoc est valde vulgatum.

CAP. XV.

VEniens † ad sedẽ Apostolicam A. Pragen. canonicus cõtra Pragen. episcopũ inter alia proposuit 40 coram nobis, ꝙ cum esset filius sacerdotis, in ecclesiam fuerat Pragen. intrusus, & contra eiusdẽ ecclesiæ priuilegiũ homagium duci † Bohemiæ præstitisset, sic subijciens Pragẽ. ec 50 clesiam seruituti, & infra. ¶ Vnde prædictũ epũm ad festum resurrectionis dominicæ, peremptorie nos meminimus citauisse. Idẽ verò ad suam excusationẽ viarum discrimina, conse- 60 crationem chrismatis imminentem, & ꝙ filius Bohemię principis esset per ipsum baptizandus tunc temporis, per nuncios, & litteras allegauit. Licet autem excusationes huiusmodi (sicut erant) friuolas æstimantes,† ipsum reputauimus cõtumacem, nec procuratores eius in causa possemus recipere criminali, a eis tamen concessim⁹ auditores, vt possent illum aliquatenus excusarent. Cumque prædictus A. corã eis repetijsset obiecta, fuit ex aduerso responsum, quòd cũ olim 30 super hoc ad Magdeburgen. archiepiscopum litteræ fuerint impetratę, idem A. in obiectorum se vidẽs probatione deficere, ad pedes eius se humiliter prosternens, veniam postulauit, & quòd aduersus eum calumniose processerat, est cõfessus. Ceterum cũ super hoc mandato stare eiusdem archiepiscopi iurauisset, ipse præcepit eidem sub debito præstiti iuramenti, vt contra eundem episcopum de cetero proponere talia non auderet. ¶ Cum igitur nobis ex ipsius A. cõfessione constaret, ipsum iuramentum huiusmodi prę stitisse, ac tale recepisse mandatum, b super impetitione dicti episcopi, silentium c ei duximus im

† Salzeburgeñ.
† Satiburgẽ.
† Selesburgeñ.

† Ca. 2. ẽ. ti. in 3. cõp. Et de materia & intellectu vide late per Ant. Rubeũ trac. de prãte procur. in causis criminalibus.

† In codice Barbatiæ deleta est vox, duci, & alterius manu supra scripta dictio, regi. sed nouẽ Vaticani hẽnt duci. In uno super uerbo duci habent hæc: olim, hodie rex.

1 Si tamẽ interuenerit, & non fuerit obiectum ualet quòd fit cum eo: ut not. infr. de iud. ca. 1. li. 6. & facit quod no. C. de adul. quã uis in dubitati. Io. An.

3 Aliàs, accusatione.

† extimantes,

3 Vel ad exceptiones obijciendas, & ibi no. Io. per hanc decr. & hic idẽ dixit. Ioan. And.

ponendum, propter ᵃ † cõtumaciam tamen eidem epiſcopo citationẽ & purgationem propter infamiam indicentes.

¶Idem Priori ſancti Fridiani & magiſtro B. canonico Piſano.

¶Denunciator criminis nõ ſe inſcribit, quia ad correctionem tendit, accuſator aũt inſcribit, quia tendit ad pœnam, excipiẽs vero inſcribit ad pœnã extraordinariã, ſi per exceptionẽ deijcitur ab obtento: alias ſecus, hoc primo. Secundo dicitur, quod cum diſcutitur de crimine per modum exceptionis, poteſt interuenire procurator.

CAP. XVI.

SVper † his, de quib. nos conſulere voluiſtis, inquiſitioni veſtræ breuiter reſpondemus, quod trib.ᵇ modis valet crimen opponi, denunciando, excipien- 10 do, & accuſando. Quando crimen in modum denunciationis opponit, non eſt inſcriptio neceſſaria, ſed cũ in modũ accuſationis oportet ᶜ inſcribi, quoniã ad depoſitionem inſtruit 20 accuſatio, ſed ad correctionem eſt denũciatio ᵈ faciẽda. Cum autẽ excipiendo fuerit crimẽ obiectum, diſtinguendum eſt, quare opponatur, & quando. Si aũt objicitur, vt † ab accuſatione,ᵉ vel teſtificatione ᶠ ali- 30 quis repellatur, non eſt inſcribi neceſſe, ſed cum opponitur, vt quis a promotione officij, vel bñficij excludat, ſi ante confirmationẽ objicitur, nõ cogitur quiſquam inſcribere, quia cri- 40 men hoc modo probatũ, impedit ᵍ promouendum,

tenet ratione temporis, perſonæ citantis, perſonę citatæ & loci.]

a ¶Propter contumaciam.] Sic patet, quod ſp quis dẽt venire ad iudicẽ ſiue iuſte ſiue iniuſte 1. uocetur, alias puniretur ut contumax, ut hic patet, & ff. ne quis eum qui in ius voc. eſt vi eximat. l. antepen. §. item ſi quis. ff. iudi. ſol. ſi reus. Quod verum eſt, cum dubitatur, an citatio teneat ſupra de app. ſi duobus. & c. cõparati. & ff. de iudi. ſi quis ex aliena. Sed ſi euidẽs eſt, ꝙ citatio nõ tenet: non tenetur venire citatus, puta ſi citetur aliquis tempore feriato, ar. 5. q. 2. c. 1. & eſt expreſſũ ſupra de fer. c. vlt. ff. de fer. l. 1. niſi eẽt iuſta cauſa, ut ibidem dicitur, puta res peritura vel rõne criminis: vel niſi pietas vel neceſſitas hoc ſuadeat, qñque non ualet ratione perſonæ, vt 4. q. 3. §. liberti, qñque rõne loci inhoneſti. 1. ff. de arbit. ſi cum dies. §. ſi arbiter. vel ſi eẽt nimis remotus forte ire non teneretur, ſi conſtaret, ꝙ in litteris nõ contineretur illa clauſula, non obſtante conſtitutione de duabus dietis, ſ. de reſcri. nonnulli. ſi euidens ſit, ipſum nõ eſſe iudicem, qui citat, ſup. de offic. delega. ex litteris, uel ſi ordinarius citat illum qui nõ eſt de ſua iuriſdictione, neç ratione criminis, ſeu cõtractus, ſup. de for. comp. c. vlt. ubicunque dubitatur de iuriſd. ctone, debet quis ire, & allegare priuilegium ſuũ alias tanquam contumax poteſt puniri, vt hic patet. Io.

SVper his.] Diuidit in duas partes principales, ſcd̃a ibi, Licet. Et prima ſubdiuiditur, quia primo ponit tres modos opponendi crimen. Secundo illos proſequitur: ibi. Quando. Abb.

CASVS. Quidam electus fuit in epiſcopum Lucañ. quidam canonici opponebant ſe illi electo, quædam impedimenta contra ipſum proponentes. ſ. quod erat malæ famæ, & opinionis, & ꝙ contraxerat matrimoniũ cum uidua, ut ſic repelleret tamquã indignus, ſuper his mandat Papa inquiri: Opponebatur contra illos, qui ſe opponebant, & impetrauerunt de his inqri, quod debebant ſe obligare ad pœnam, ſi deficerẽt in probatione, unde iudices illi ſuper hoc conſuluerunt dominum Papam, & ipſe reſpondit, quod tribus modis poteſt crimen opponi, denunciando, excipiendo, & accuſando, quãdo crimen in modum denunciationis opponitur, non eſt neceſſaria inſcriptio, ſed cũ opponitur in modum accuſationis, tunc debet inſcribi, cum talis accuſatio fiat ad depoſitionem, cum uero crimen opponitur in modum exceptionis, diſtinguendum eſt, quare opponitur, & quando; Si objiciatur, vt aliquis repellatur ab accuſatione, uel teſtimonio, non eſt neceſſe inſcribi. Sed cum opponitur, ut aliquis repellatur a promotione officij & beneficij, ſi ante cõfirmationem opponitur, ſecundum quod hic opponebatur, non debet quiſquam inſcribere, quia crimẽ hoc modo probatum impedit, promouendum, ſed nõ deijcit iam promotum: Si vero objicitur poſt confirmationem, cum electus debet conſecrari, debet objiciens ſe obligare ad pœnam extraordinariam ad arbitrium iudicis, quia deijcit ab obtẽto, & repellit ab obtinendo, quia crimine ſic probato, pdit quod per electionẽ & cõfirmationẽ fuerat conſecutus; & in caſu iſto licet agaẽ de crimine, non tamen eſt quæſtio criminalis, vnde per procuratorẽ poteſt tractari. Not. tres modos objiciendi crimen prout in littera dicitur. Itẽ cum agitur de crimine non criminaliter, poteſt eam tractare per procuratorem.

b ¶Tribus modis.] Quartum 2 modũ habes. ſ. per inquiſitionem ĩ. eo. inquiſitionis. & c. qualiter & quando, & infra de ſimon. licet, exceptis notorijs, vt in c. licet. Et lex ẽt dicit, ꝙ quatuor ſunt gñа cognitionũ, qa aut agitur de capitali crimine, aut de fama, aut de pecuniaria re, aut de honoribus, vel muneribus agendis, ff. de uarijs & extraordi. cog. l. pen.

[Gl. ſeq. ponit quinque caſus, quibus non inſcribitur & ſubdit quid ſit inſcribere.]

c ¶Oportet inſcribi.] Sic inf. de ſimo. licet Hely. niſi in caſibus, primo in crimine abigeatus, C. de abige. l. unica. Item in leuibus, & paruis criminibus, arg. ff. de ac. leuia. Item in his, quæ apparitores referunt, C. de acc. ea quidem. Item in crimine apoſtaſiæ. C. de apoſta. apoſtatarum. Item cum accuſatur Chriſtianus, qui contraxit cũ Iudæo, vel econuerſo, C. de Iudæ. ne quis. Inſcribere eſt obligare ſe ad eandem pœnam ſi non probauerit, q̃ reus debuit pati, ſi probaſſet ipſe accuſator, vt 2. q. 8. quiſquis, & capit qui crimen.

d ¶Denunciatio.] Præcedente legitima admonitione alias repellitur, ĩ. eo. cum dilectus. niſi in caſib. inf. eo. 60 inquiſitionis, 1. reſpon.

e ¶Accuſatione.] Poteſt accuſator repelli, obiecto ſibi maiori crimine pari, vel etiam minori in modum exceptionis, quia criminoſus criminoſũ accuſare nõ debet, ut dixi, ſupra eodem, c. 1. & cap. nulli, & 2. quæſtio. 7. ſi quis, & cap. quęrendum. Sed ab excipiendo non repellitur qs propter crimen, ſed propter excommunicationem, ſupra de exceptio. cũ inter. & cap. dilecti filij, quia cuilibet ſeruatur legitima defenſio, ut ibi dicitur.

f ¶Teſtificatione.] ſup. de ord. cogn. cũ dilectus, & ſu. de teſti. ſuper eo. 1. & c. teſtimonium. & ſup. de excep. denique.

g ¶Impedit promouendum.] Et obſtat etiam in dignitatibus poſtmodũ acquirendis, ſu. de elect. ſuper eo. & arg.

†Secundum vetera & emendata exemplaria hic locus reſtitutus eſt, ut eſt impreſſus cũ perperã in vulgatis legeret ita, propter contumaciam tñ eidẽ epõ canonicã purgationẽ propter ĩfamiã indicentes.

Hoc ideo dicit, qa epiſcopus hic calumnioſe videbaẽ accuſari, & p conſequens calumnioſe citari.

Vel notorie periculo ... vt in cle. paſtora is. ... er. Piſana. ... o. And.

Cap. 3. eo. ... in 3. cõp. Vide B. Th. ... 2. 2. q. 68. ar. ... & Bernar. Diaz in pra. cri. ca. c. 6.

†Sed an hodie inſcriptio ſeu obligatio ad pœnã talionis fieri debeat tradũt pter doctor. hic, Iu. Clar. in prac. cri. §. fi. q. 12. Couarruuias li. 2. uar. reſ. c. 9. & Petrus Duenas reg. 27. inc. accuſans aliquẽ.

† Alias ita, vt ab accuſatione & teſtificatione &c.

2 Alios etiã modos Aegidius Boſſius in prac. cri. & refert ẽt Camilius Cãpegius apud Zãchinum c. 9.

arg.2.q.1.prohibentur.& sup.eo.omnipotens.
a ¶ Non deijcit.]id est, propter hoc non priuatur alijs dignitatibus, seu beneficijs, quia non agebatur ad hoc supra de ordin.cog.cum dilectus, ff.de lib.agno.l.1. in fi. Sed si ex tali probatione grauata sit eius opinio nō promouebit, sup.de testibus testimoniū. & 81.distinctio. tantis Daniel. & supra. eodem. omnipotens. nisi se purgaret.

b ¶ Post confirmationem.]Tunc.n.spirituale vinculum est contractum, sup. de transla. inter corporalia.

c ¶ Arbitrium.]Hoc gñale est, ꝙ ubi certa pœna expressa nō est in iure, arbitrio iudicis relinquitur, sup.de offi. deleg.de causis. ff.de iure delib.l.1.in fi. & a tali pœna imposita pōt appellari, secus a pęna expressa in iure, ff.de uerb.sig.l.ante pen. Sic & ubi ius expressum non est, secundum æquitatē est procedendum, s. de transf.c.ult.

d ¶ Adstringendus.] Licet.n.nō inscribat obligabit se ad extraordinariam pęnam, ad arbitriū iudicis, ut hic patet, & arbitrium iudicis æquū esse debet, vñ si excederet, reducenda esset illa pœna ad arbitrium boni viri.sup.de iureiur.Quintauallis, &c.veniens, ad fi.

e ¶ Criminalis.]Et tamen requiritur in tali causa præsentia plurium 1 episcoporum, ac si esset criminalis. 23.d.illud, & 3.q.6. hæc quippe. & in hac causa testes compellendos credo. De hoc dixi, sup.de test. cog.cap. pen.in fi.glo.

f ¶ Per procuratorem.]sic sup.de procur.tuæ. Sed ubi de crimine agitur criminaliter, non interuenit procurator.sup.eod.c.proxi.ubi de hoc.

sed non deijcit [a] iam promotum. Post confirmationem [b] vero, cum s.ordinādus fuerit aliquis, aut etiā cōsecrandus; qui etiam ab obtinendo repellit, & deijcit ab obtento, ad extraordinariā pœnam secundū arbitriū, [c] iudicis discreti, citra vinculum inscriptionis, est excipiens astringēdus, [d] si defecerit in probando, pro eo ꝙ crimine sit probato, perdit quod ꝑ electionem, & confirmationē ei fuerat acquisitū, sed ob hoc prius habita nō amittit. Licet.n.agatur de crimine, non est tamen hmōi quęstio criminalis, [e] vnde per procuratorem [f] potest rite tractari.

¶ Idem Vercelleñ. episcopo, & abbati de † Tileto.

¶ Generales inquisitores, si nō seruauerunt debitū inquisitionis ordinē, prudenter, & caute se corrigere debent, hoc primo. Secundo ponit formam iuramenti, quam inquisitores exigunt ab inquisitis.

CAP. XVII.

QValiter † & quādo; & infra. ¶ Si circa Nouarieñ. episcopum debitū inquisitionis [g] ordinē obseruastis, discretionem vestram in Domino commēdamus. Si vero qualibet occasione prætermisistis eundem, ad huc ipsum † tpe opportuno volumus obseruari; [h] ne inde nascātur iniuriæ, [i] unde iura nascanť; ideoq; mādamus, quatenus ad conscientiæ vestræ iudicium recurrentes, si contra præscriptum ordinem tanquā hoīes excessistis, nō pudeat vos errorē vestrum corrigere, [k] ueniant congruentem, ne sua vilescat auctoritas, quiā ex his, quæ inordinate sunt acta, non pōt aliquid ordinabiliter agi. Si vero ordinē debitum seruauerunt via regia incedentes, Deum solum habentes præ oculis, in negotio ipso sine personarum acceptione procedant. Formam vero iuramenti, quam a clericis Nouarien. in hoc negotio receperunt, in similibus debeāt obseruare, hoc modo, ut iurent clerici, quod super hsi quæ sciunt, uel credunt in sua ecclesia reformando, tam in capite quam in membris, exceptis criminibus occultis, plenam & meram dicant inquisitoribus ueriratem. Nota, quod in inquisitione ordo iuris seruandus est. Item, vnde iura procedunt, non debent iniuriæ nasci. Item iudex errorem suum reuocare debet. Item ex his, quæ inordinate sunt acta, non potest aliquid ordinabiliter agi. Item in inquisitionibus faciendis, de occultis nec quærendum est, nec dicendum, sed de his tantum, de quibus infamia præcessit.

QValiter.] Diuiditur in duas partes secundum qđ continet duo dicta. Secunda ibi, Formam vero. Prima subdiuiditur. Nam in principio & in fine commendat, & confirmat inquisitores, si bene processerūt, in medio uero.s.in verb. Si uero, instruit, si male processerunt. Abbas.

CASVS. Inquisitores quidam legati Apostolicæ sedis cœperunt facere inquisitionem contra episcopum Nouarien. significatum fuit domino Papę, quod inquisitores ipsi nō seruauerunt debitum ordinem inquisitionis contra episcopum Nouarieñ. vnde Papa super hoc scribit inquisitoribus illis, dicens, quod si ordinem inquisitionis debitum seruauerunt, commendat eos, Si vero nō seruauerunt debitum ordinem inquisitionis, vult, quòd ipsum tempore opportuno debeant obseruare, ne inde nascātur iniuriæ, vnde iura nascuntur; Si autem tamquam homines excesserunt, non pudeat eos errorem suum corrigere, quia qua mensura mensi fuerint, remetietur eis, & aliquam occasionem in-

g ¶ Inquisitionis ordinem.] qui 2 continet duo: Primum, quod regulariter nō fit inquisitio nisi contra infamatum. Secundum, ꝙ ex quo constat de infamia, inquiri debet de veritae. Hostiensis.

[Glo.seq. arguit quod non sit functus. & c.alle.tria iura in contrarium, & soluit.

h ¶ Obseruari.]Argum.quod iudex q male iudicauit. non dicitur functus officio suo, sed iterū debet procedere, & bene iudicare, argum.ff.de arbit.dicere autem, §.sed si de pluribus. Argum.contra, quia siue bene, siue male sententiam dixit, vlterius se intromittere nō potest. ff. de arbitr. quia arbiter, ff. de re iudica. Iudex. & supra de offic. delega. in litteris. secus in, casu isto: quia isti erant generales legati ad inquirendū, unde poterant mutare si errassent, & nondum tulerant etiam sententiam, sed errauerunt in processu.

ADDITIO. Vel punitur ad arbitrium iudicis, argument. infra eodem inquisitionis, 2 responso, in fin.infra eodem.capitul. ultim. argument.infra titu.proxi.cap.ultim.argumen.a cōtrario sensu, & supra titul.proxim.capitu.ultimo, ubi ponitur quod excipit.

i ¶ Nascantur iniuriæ.]C. unde ui. meminerint. & 21.quæstione 3. peruenit, & supra de rescriptis.nonnulli.

[Glossa sequens notat, quod iudex corrigit interlocutoriam, adducit tres concordan. & tria similia.

K ¶ Corrigere.] no.qđ iudex pōt corrigere errorē suū si male

† de Cilito.
† de Cilieto.
† de Tileta.

1 Vide plenius hic Panormitanū declarantem hanc glosā.

† Ca.3.e.tit. in 3.comp. vbi est integra, quæ videnda est, ut melius hoc fragmētum intelligat, abscissum tū est.j. eo.tit. c.qualiter & qñ. a principio vsq; ad §.dēt igitur.
† Alias ita, hunc ipsum.

Matth. 7.

2 Hęc glossula nō est Bernardi, sed ex lect. a Host. collecta, ut & finis indicat.

q. positi estis, vt aliorū corrigatis errores: qm̄ apud iudicē districtū, in qua mēsura mēsi fueritis, remetietur vobis: ita videlicet: vt inueniatis occasionē aliquā cōgruentē, per quā, ne vestra vilescat authoritas, quāto cautius, & prudētius poteritis, supersedeatis ad præsens, qm̄ ex his, quæ inordinate [a] sunt acta, non pōt ordinabiliter agi. Si verò pscriptum ordinem custodistis: omni gratia & timore postpositis, Deum solū habentes præ oculis, via regia [b] incedentes, sine personarum [c] acceptione † in negotio procedatis.

¶ Formā verò iuramenti quā a clericis Nouarieñ. super inquisitione facienda in hoc negotio recepistis, in similib. [d] volumus obseruari: vt videlicet iurēt clerici, q̄ sup his, q̄ sciūt vel credūt esse † in sua ecclesia reformanda, tā in capite, quā in mēbris (exceptis [e] occultis criminibus) meram & plenam [f] dicant inquisitoribus veritatem.

¶ Idē Archiepō Arelaten. & Vallis magnæ abbati.

¶ Si is, contra quem inquiritur, iurauit respōdere tantum ad interrogata, post confessionem auditur volens probare excusationes, quæ confessionem nō perimunt, sed exponunt: secus si iurauerit plenam, & meram veritatem dicere.

CAP. XVIII.

Cvm † dilecti [g] filij Cisterien. abbas, & P. & R. monachi Fontis frigidi Apostolicę sedis legati ad ecclesia Agathen. accessissent vt in ea legationis officiū exercerent, quia de Agath. epō frequentē clamorem [h] multa sibi fuerāt insinuata sinistra, voluerūt descendere, ac videre, si clamorem opere compleuisset, & inf. ¶ Quia verò nobis non cōstitit, sub qua forma epūs cum canonicis Agathen. coram dictis legatis præstiterit † iurm̄, utrum videlicet ita iurauerit, ac super statu ecclesiæ plenam [i] & meram [k] diceret veritatē, an ut ad inquisita veraciter responderet: Mandamus, quatenus eisdem legatis ex parte nostra mandetis, vt sub qua forma iuramentum præstiterit, studeant fideliter intimare, sit si secundū responsionem [l] eorum, sub secunda forma iurauerit, aut ‡ ipse sufficienter probauerit, se sub illa forma iurasse, aut per depositiones testiū, quos produxit, aut etiam aliorum, cum depositiones, illæ non fuerint publicam; nec pductioni testium re-

si male interlocutus sit, ut hic patet, & s̄. de appel cum cessante, & j̄. de sent. excomm. sacro. ff. de re iud. quod iussit, & ecclesia 1 cum errat, mutat sententiam, sup. de frig. & malefi. fraternitatis, & 35. q. 9. cap. loci. §. his ita, & c. sententiam, & graue, & 22. quæstio. 4. magnæ. & testis potest corrigere suum errorem, s̄. de testib. cogen. præterea §. s̄. de vsu pal. nisi 2. Et dicit imperator. Non .n. erubescimus, si quid melius horum, quæ prius ipsi diximus, adinueniamus, competentē priorib. imponere correctionē: ne ab alijs corrigi expectemus, 3 in Auth. de nup. circa prin. per vnam colūnam, colla. 4.

a ¶ Inordinate.] 14. q. 5. neq; .n. si agris, & c. forte, & 1. q. 1. non est putanda.

b ¶ Via regia incedētes.] hoc est, a iustitia non declinantes.

c ¶ Personarū acceptione.] sic s̄. de iu. nouit. & sup. de sta. reg. ea quæ.

d ¶ In similib.] ut s̄. de trāsl. inter corporalia, & s̄. de re iud. in causis, & ff. de legi. l. non possunt.

e ¶ Exceptis occultis.] q̄a sup his inq̄sitio fieri nō dēt, sed sup illis tm̄, de q̄b. infamia pcessit, j̄. e. inquisitionis. §. 1. & ca. qualiter, si testes de occultis dicāt, nō puniunt, vt c. inquisitionis. q̄a super his non iurauerunt.

f ¶ Plenā.] cū iurāt ƒm hanc formam, secus si iurāt, respondere ad interrogata tm̄. inf. c. proxim.

Cvm dilecti.] Primo ponit legatorum inquisitio. Secūdo ibi, Quia, eorū dubiū, pp q̄ fuit facta cōmissio. Tertio, ibi. Mādatū, cōmissionis forma bimēbris. Ab.

[Gl. seq. ponit casum, quem etiam prosequitur.]

g ¶ Cū dilecti.] CASVS. Abbas Cisteren. & P. & R. legati erant Apostolicæ sedis, cum audiuissent per frequentem clamorem multa sinistra de episcopo Agathen. volentes inquirere veritatem, accesserunt ad ecclesiam Agatheñ. & receperunt iuramenta episcopi, & canonicorum, & in illa inquisitione confessus fuit episcopus, quòd commiserat simoniam, dilapidationem, & quod habuerat res naufragij: episcopus timens illas confessiones, voluit se excusare postea contra illas, dicens, q̄ iurauerat respondere tantum ad interrogata: legati dicebant, quod sub alia forma iurauit, s. q̄ plenā & merā diceret veritatē, & quia tunc se nō excusauit, postea non debebat audiri, unde negotium illud delatum est ad Papam, & quod iurauit rn̄dere tātum ad interrogata, apud sedem Apostolicam quosdam testes produxit; sed quia nō cōstitit Papæ sub qua forma iurauit, cū depositiōes illę nō fuerit publicatæ, nec ipse renunciauerat testib. producēdis mādat Papa super hoc inquiri ab illis inq̄sitorib. sub qua forma iurauit, & si ƒm illorū inquisitorum rn̄sionē constiterit, quod iurauit sub secunda forma, aut si epūs ille hoc probauit per depositiones testium, quos produxit, aut ēt illorū, q̄a ƒm illā formā nō tenebatur rn̄dere nisi ad interrogata, admittāt excusationes epi sup cōfessionib. suis: quia accusationes illæ exponunt illas confessiones, & si excusationes probauerit, absoluant illum: Si uero excusationes non probauerit, uel si iurauerit plenam & merā veritatē dicere remoueant illum ab ecclesia Agathen. non obstantibus illis excusationibus. B. Nō. q̄ in inquisitione q̄ examinantur, veritatē, plene, quā sciūt, debent dicere, & nul lum falsum committere idem est in alijs iudicijs. Item ad cām dicti recurrendum est potius, quā ad ipsum dictum. Itē testis singularis siue solus nō valet.

h ¶ Clamorē.] 2. q. 1. Deus oīpotēs, & j̄. c. qualiter, & qn̄, & 86. dist. si quid.

i ¶ Plenā.] s. q̄ nullū verum tacere debet. 3. q. 9. hortamur.

k ¶ Merā.] s. a falsitate. 2. q. 4. nullā. & 3. q. 9. pura, & hoc idē debent facere testes, vt notatur, sup. de testib. fraternitatis & c. licet, & sup. prox. in fi.

l ¶ Responsionem eorum.] simile supra de elec. cum dilecti, creditur ergo istis si confiteantur quòd iurauit, vt ad inquisita respōderet: sed si contrarium dixerint, poterit probare contra dictum illorum 5. vt hic patet, & supra de testi. cum a nobis, quia non creditur iudici in præiudicium alterius, nisi quatenus constat legitima documenti, supra de prob. ... Sed ... supra de elec. cum dilecti, ... ibi de ... q̄a illa īquisitio p alios ... quia soli interrogati fuerūt, pout hic inf. ...

Idest iudex ecclesiasti-s.

Adde an, qn̄ possit ... Bart. in ... postula-it. ff. de ... lt.

Ad hoc s̄. ... fil. sint ... causam. Io. And.

exceptio-.

Verbum, ... deest in ... iquis exemplarib.

Hic casus ... nardi est. In antiqs ... dicib. re-... situr.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cōp.

† Præstitit.

† Hæc periodus in antiquis codicibus legitur, ut est impressa, in recentioribus autem ita, aut ipse sufficienter pbauerit, se sub illa forma iurasse per depositiones testium quos pduxit, aut et aliorum, &c. hæc lectio planior est, quā pro... ... ... pnat.

a ¶ Valent retorqueri.] Vñ in humaniorem partem sunt intelligendæ siue interpretandæ, inf. de reg. esto te. & de transa. c. vlt. ff. de reg. iu. semper in dubijs. & ff. de re. du. l. quoties 2. Tan.

b ¶ Ex câ.] Câ. n. semp cōsideranda est: ex qua câ aliqd sit factum, & ēt tps. s. de trāsf. c. vl. & 5. q. 5. nō oīs, & ī. ī ver. sig. ītelligētia, & 23. q. 8. occidit, & ff. de furt. verum. Bern.

[Gl. seq. signat cō trarium, & soluit.

c ¶ Dilapidatione.] Eps ille pp formam iuri, tria ɔfessus ē ī se simoniā, dilapidationē, & ꝙ habuerat res naufragij, & ī ita admittunt eius excusationes. Potuit se excusare de dilapidatione interrogatus vtrum alienasset bona ecclæ, vel vtrū obligasset ecclesiā? Rñdet, ꝙ sic, pp formā iuri ī istā confessionē bñ poterat se excusare. s. ꝙ debitū imminebat, nec aliūde soluere poterat 10. q. 2. hoc ius, & ita si pp hāc câm alienauit vel obligauit ecclesiā, nō peccauit, & sic iudicari dēt confessio suā ex câ quæ bona, & licita fuit. & ad malū & ad bonū poterat se hre. Vel afr ēt si alienauit cōtra vtilitatē ecclæ, & ipse postea reddidit ecclam indemnē, sufficere videbat, s. de elect. ꝙ sicut, vbi de hoc. Sed illud non sufficit, vt ibi notat, vñ prima excusatio verior est. Interrogatus fuit, an habuerit res naufragij? rñdit ꝙ sic, vñ videbat ppea excōicatus. ī. de rap. excōicationi, & nihilominꝰ furtū cōmittit. ff. de acq. re. do. qua rōne. §. vlt. in fi. pp hoc erat puniēdꝰ, hæc cōfessio poterat se hre ad bonū, vt s. recolligeret res naufragij, vt saluas faceret, & restitueret illis, q passi fuerāt naufragiū, & hoc probare volebat, cū intentio sua fuisset honesta, qa ad alios peruenissent, q nō restituissent illas, sed si illas habuisset vt sibi retineret hoc malū erat. Interrogatus ēt fuerat vtrū ordinasset aliquē per simoniā? Rñdit quod sic, ɔtra hoc se excusare volebat: quia aliquos ordinauit per simoniam eo ignorante, sed ex post facto hoc sciuit, puta p̄sentato receperat pecuniam, vt aliquē faceret ordinari, ī. de simon. ex tuæ, in hoc nō peccauit, vel potes ponere exemplū. ī. de simo. sicut. Ber.

d ¶ Prima forma.] quæ fuit merā & plenam dicere veritatem. & tunc non prosunt illæ excusationes, quia tunc se debuit excusare, prout sequitur. Ber.

† Et cū dubia ad bonū & malū pñt retorqueri, in meliorem sunt interpretanda. B. Tho. 2. 2. q. 60. artic. 3. & ibi plene Caietanus. Et vide plenissime de hoc articulo Io. Roiam tract. de hæret. par. 1. num. 199. & multis seqq. † Alias ita: ut ad bonum uel malum,

nunciare curauerit: qm̄ secundum eandem non teneretur ex debito iuramē ti, nisi ad quæsita solūmodo respondere, vos excusationes suas audire curetis, & si eas probauerit, cum excusationes hmōi confessiones eius non perimant sed exponant, q̄ tales sunt, vt † ad bonum, & malum valeāt retorqueri, [a] † & iō iudicari debent ex causa eum sublato appłonis obstacnlo absoluatis, cū etsi repertus sit culpabilis in quibusdā, ex labore tamē & pudore punitus, quos propter hanc causam incurrit, hmōi leuis culpa leuiter ei valeat indulgere.

¶ Quod si excusationes illas super dilapidatione, [c] naufragio, & simonia, pbare nequerit, aut sub prima forma [d] iurauerit, cū ſm eādem, nec veritatē tacere, nec admiscere debuerit falsitatem, uos (non obstantib. excusationib. quas de nouo proposuit, cū in confessionib. suis nullam oīno de illis fecerit mentionem, q̄uis firmiter asseruerit, ꝙ plures ex illis, legatis prædictis exposuit, cū hoc per se probare nō posset, [e] tanq̄ qui solus examinabatur ab illis) eum ab administrōne Agathē. ecclesię remouere curetis.

¶ Idem archiepō Terraconen. & abbati S. Mariæ de Populeto, & archidiacono Barchinon.

¶ De veritate criminū nō inquirit, nisi prius cōstet d̄ infamia: et tūc nō inimici vel periuri, sed idonei viri ad prosequendam inquisitionem, & ad testimoniū admittuntur: & non probato crimine, indicitur infamatis purgatio.

CAP. XIX.

Cum † oporteat episcopum: & infra.

¶ Sane venientibus ad Apostolicam sedem G. & H. canonicis Vinc. & multa enormia contra Vincē. epm proponentibus corā nobis, quia illa non debebamus sub dissimulatione transire, † vobis inquisitionem illorū duximus committēdā; Verū dictus eps, anteq̄ ad ipsum † vestra citatio peruenisset, ad p̄sentiā nr̄am accedens proposuit ꝙ illi, qui enormia de ipso suggesserant, † typo malitiæ potius, quā iustitię zelo ducti, nobis huiusmodi intimarunt, cum ipsi eius sint inimici manifesti, & cum eius hostibus [f] conuersentur, consangui-

e ¶ Posset.] Et si verū fuisset, ꝙ illas exposuisset coꝛā illis, non valet: cum eas probare nō posset, deficit ergo sibi non ius: sed probatio iuris, 32. q. 5. Christiana, & ff. de test. tu/e. duo sunt Titij, & ff. de reb dub. si fuerit legatum ff. de adi. leg. l. 3. §. si duob. & ff. de hær. insti. in tps. §. 1. Et est simile. s. de elect. bonæ 1. Et est arg. ꝙ testis. q est singularis in dicto suo nō probat, ut dicit decr. bonæ 1. & s. de proba. licet. Ber.

Cum oporteat.] in prima ponit denunciatio epi, & inquisitorum datio. In secunda. ibi, Verū comparatio, & allegatio epi cōtra denūciantes & testes. In tertia ibi Discretioni inquisitorum, triplex instructio secūda ibi. Quod si tertia ibi. Et si nihil. Abb.

CASVS. Quidā canonici Vincēn. ad sedē Apostol. accedentes multa enormia corā Papa ī epm suum ꝓposuerun t: vñ Papa super his inquisitionē cōmisit faciendam: Eps hoc intelligēs, anteq̄ a iudicib. citaret, ad Apostolicā sedē accessit ꝓponēs, ꝙ illi q enormia illa ꝓposuerāt ī ipsū, odio & nō bono zelo duxerāt dño Papę intimāda cū sint eiꝰ inimici manifesti, & cū eius hostib. conuersent & cōsanguineos suos, & cōplices intēdāt ad testificandū ꝓducere ī ipsum, qa non dēnt ad testificādū admitti, cū sint periuri, & alijs crībus irretiti: quo audito. Mandat Papa iudicib. ipsis, quatenus ad inqsitionē nō ꝓcedāt nisi sup̄pdictis cribus dictus eps fuerit infamatus. Si uero ad inquisitionē fuerit procedendū, p̄dictos, uel alios, quos ipsius epi cōstiterit esse inimicos, nec ad ꝓsequendū inquisitionē, nec ad testimonium perhibendū admittant, sed per uiros idoneos ueritatē inquirant, & si nihil ꝓbatum fuerit ɔ ipsū purgationē canonicā indicat eidē. No. quòd inimici nō admittunt ad denunciandum vel testificandū. Item nō est faciēda inquisitio nisi contra infamatum. Item propter infamiam indicenda est purgatio, deficiente probatione.

[Gl. seq. concor. & duo iura in cōtrariū: & in fi. arg.]

f ¶ Hostibꝰ cōuersent.] vñ sūt repellēdi, qa cōuersant cū inimicis 1 & sūt ipsi inimici. De hoc d. s. e. c. 1. art. ad hoc C. de inof. tes. liberi, & s. e. repellat, & arg. de of. pfec. vrb. l. 1. §. cū patronus, & 3. q. 5. c. 3. & de leg. 3. l. 1. §. 1. arg. ī ff. ꝓ soc. nā socij, & 81. dist. legit, & 3. q. 5. c. 3. Et

† Cap. 6. eo. tit. in 3. cōp. De materia vide late per Iul. Clar. in prac. crim. fi. ue §. fi. q. 6.

† præterire

† eum

† subieceră

1 Vide p̄posita in c. accusatores. 3. q. 5. & Bal. in l. liberi, de inof. tes.

a.3.Et est arg.contra aliquẽ ex inhonesta cõuersatione. a ¶ Consanguineosque.] qui in causa criminali non ad mittuntur, vel consueuit notari.3.q.5.c.1.

[Gloss.seq.quærit.arg.ad partem vtrãque soluit, rec. opin.Io.quam reprobat.]

b ¶ Ad denunciandum.] Sed nunquid criminosi 1 & infames repellunt a denunciando? Non vr quia quilibet tenet ad hoc. 2. qu.7. qua propter, & s.de cog. spir.tua nos.Itẽ hæreticus admittitur. 24.q.1.quisquis, & viles personæ admittuntur,sup.de spon. præterea,& qualecũque testimoniũ vr sufficere,22.q.5.hoc vr. Sed contra vr, ꝙ tantum honestę personæ admittuntur. 35.q.6. eps in synodo,& s.de test. cog. præterea, & supr.de spõs.cũ in tua.& ad populares actiones non admittunt personæ non integri status.ff. de popu. act. l. popularis. Credo ꝙ honestæ personæ tm debeant admitti ad denũciandũ ꝑut hic.infr.dr Ioan.dixit, quòd infamis persona admittitur, dum tñ non sit criminosa & irregularis, sed hoc nõ credo de infami.De hoc no.2.q.1. si peccauerit,& supr.de sponſ.cum in tua,& inf.c.proxi. & 3.q.5.c.2.Ber.

c ¶ Famam ipsius.] hoc ideo dicit, quia non est procedendum ad inquisitionem contra aliquem, nisi contra infamatum,infr.eod.inquisitionis,& c.qualiaer.vbi de hac materia apertius explicatur.

[Gl.seq.reci.per q.quę inimicitiæ,&c.& ar.ꝙ capitales & conspirationes tm : alle.in cõtrarium,& soluit.]

d ¶ Inimicos.]Patet hic quod inimii,2 nec ad prosequẽdam inquisitionem,vel testimonium admittuntur, vel ad denunciandum siue accusandum, vt sup.c.1.& infr. c.proxi.sed non determinatur quales inimicitiæ repellant hic ab inquisitione,vel testimonio : & vr qd capitales,& conspirationes tm.inf.de simo.& per tuas 1.& s.c.proxi.& Inst.de excu.tu.inimicitiæ,& §.item si pp inimicitias,& ff.de arbi.l.licet, quia non quilibet,inimicus repellitur,sed ille tantũ qui nimia familiaritate coniunctus est,ff.de ver.sig.latæ.§.amicos. Itẽ propter leues inimicitias non extinguitur legatum, ff. de adi. leg.l.3.§.non solum,in fin.Sed contra vr,ꝙ propter leues etiam repellantur, quia propter ciuilem controuersiam repellitur quis ab accusatione sup.de rest.spol.itẽ cum quis. Illæ dñr graues inimicitiæ,quæ sunt de statu hominis, vel de bonis eius.3.q.5.accusatores, & arg. opti.de don.propter eius ingratitudinẽ, & C.de reuoc. don.l.vlt.ff.de excus.tut.propter litem.Sol.arbitrio iudicis relinquitur, quæ inimicitiæ repellant in talib.ar. in Auth.de testib.§.si vero dicatur, coll.7.& sup.eo.super his,& sup.de off.del.c.causam.Et dicit lex,quod nõ semper repellitur testis propter inimicitias, sed iudex æstimabit, an sit ei credendum, vel non ff.de qu.l.1.§. præterea inimicorum,& §.quęstionem.Io.

[Glos.seq.reci. per q.an repulso illo qui impetrauit, &c.arg.quod sic ponit opin.Io.quam approbat,& contrariam. Tanc quam reprobat.]

e ¶ Per viros idoneos.] Et hoc vr,ꝙ si ille,qui impetrauit inquisitionẽ,remotus sit pp aliq̃ cãm,ꝙ alter possit prosequi eandẽ inquisitionẽ,ar.ff.de inoffi.test.post humus.§.1.non.n.refert, per quẽ preces sint oblata.C.de pci.Imp.of.l.1.& l. vniuersis nec refert vñcũq;crimina claruerit.24. q.3.ecce. Itẽ qa iudex hic ex officio suo ꝓcedit, vñ pp inhabilitatẽ agentis nõ impedit eius officiũ,qd posset cõcedi forte, ubi ex offõ ꝓcedit, sed aliter ñ audiret sed veri⁹ vr, vt dicit Io. ꝙ nõ possit;qa Papa lrãs nõ dedisset, ad petitionẽ illius,si tale se dixisset, & eadẽ rõ ẽt delegatũ mouere debet.s.de rescr.super lrís.in fin. Tãc.dixit,ꝙ bñ poterat iudex procedere. Ioã.meli⁹ dicit, vt mihi vr, ꝙ hic ꝓcedere pñt nõ ex vi primarũ litterarũ, sed secundarum B.

f ¶ Indicatis.]& ita leuia potest leuiter indulgere.s.c. ꝓxi. & ff. de pę. l. respiciendum, 3.in prin.

---

neosq; a suos,ac complices intendãt ad testificandũ ꝓducere cõtra ipsũ,q ad denunciandũ b seu testificandũ admitti nõ debẽt, vtpote iuri ꝑstiti trãsgressores, & alijs criminib.irretiti,& infra. ¶ Discretioni vestrę mãdamus,ꝙ † nisi super ꝓdictis famã ipsius c † læsã esse noueritis, vos ad iquisitionẽ illorum non subito ꝓcedatis. Quod si ad inqsitionẽ fuerit procedẽdũ, ꝑdictos,vel alios quos ipsi⁹ esse constiterit inimcios, d nec ad prosequẽdã inquisitionẽ, nec ad perhibendũ testimonium cõtra ipsum epm admittatis;sed per viros idoneos e super his q̃ gesta sunt, inquiratis diligentius veritatem. Et si nihil graue probatum fuerit contra ipsum, vos purga- 10 tionem canonicam indicatis f eidem.

¶ Idem.

¶ A denunciatione repellitur publicus concubinarius excommunicatus, & conspirator, & is qui non præmonuit.

20 CAP. XX.

Cum†dilectus filius,& inf. ¶ Si vobis constiterit prædictos, quorum noĩe sunt excessus hmõi de epo nunciati publice concubinarios g tunc fuisse,propter ꝙ in eos fuit ex- 30 cõicationis snia promulgata,vel præfatum epm de iã dictis excessib. non fuisse ꝑmonitum h ab eisdem, vel ipsos conspirasse i in eum,

---

Cum dilectus.] Primo instruit 40 indicẽ super declinatorijs,[& eis deficiẽtib.super principali.Secundo inhibitionẽ fieri mãdat.ibi, Eidem.Abb.

CASVS. Quidam clerici super quibusdã excessib. denunciauerunt epm suum,impetrantes contra ipsum in quisitionem coram inquisitorib.proponebatur ex parte epi, quod clerici illi audiendi nõ erant,quia erãt publici concubinarij, & sic indigni ad denunciandum, pp ꝙ fuerãt excõicati:Item non præmonuerant epm.Item erant cõspiratores ꝯ ipsum. Iudices super hoc consuluerunt dñm Papam,& ipse rñdet, quòd si consisterit eos 50 publice concubinarios, vel eos non permouisse ipsum epm de iam dictis excessib. vel eos cõspiratores fuisse ꝯ eum,a denunciatione repellantur: Alioquin audiant, quæ hinc inde proposita fuerint, & eidem epo prohibeant,ne super his, super quib.ad sedem Apost.appellatum fuit ab illis,clericos ipsos aggrauare præsumat,donec causa ꝯm mandatum Apostolicum fuerit terminata. No.quòd criminosus alium denunciare non potest. Item qui non præmonuit item conspirator,item iudex a quo legitime appellatum est, de causa illa se intromit 60 tere non debet, donec appellationis causa sit finita.

[Gloss.seq.ob:jcit,& respondet.]

g ¶ Ccubinarios.]Sed isti prosequebantur suã iniuriã vel seruorum, quare non admittuntur ad denunciãdũ, cum admitterentur ad accusandum, quantumcũque criminosi sint. 4.q.6.omnib. Rñ. non prosequebant iniuriam propriam, vnde cum essent publici concubinarij, non erant admittendi ad aliorum peccata denunciãda, 4.cum suspensi etiam sint.32.d.ca.præter.§. verum,sed viles personæ non admittuntur ad denunciandum, vt sæpius dictum est,sic s.e.c. 1.& supr.de spon.cũ in tua.

h ¶ Præmonitũ.] qui enim non admonuit,repellitur a denunciatione,sup.eo.c.2.& inf.eo. qualiter.§.ad corrigendum,& infr.de simo.licet Hely.

i ¶ Conspirasse.]isti nullatenus sunt admittendi.infra

---

1 De materia vide Iulium Clarũ in practica crim.qu.24. & q.25.

† quatenus † eius.

2 De materia huius gl. vide An.Gomez to.3. varia.resol.ca.2. n.3.adde quę dixi plenissime,li.3.commentariorũ in Directoriũ inquisitorũ schol. 134.

† Ca.1.e.ti. in 1.compi. Vide notatos in pręcedenti ca. & nõnulla huc spectantia ꝑ Bart.in l.diuus.ff. de custo. & exhibi. reorum.

3 In leuibus iudicis ꝑni ad lenitatem in grauibus ad seueritatem, s. cum temperamẽto benignitatis. Io. And.

4 Aduertat ergo iudex ne prætextu pietatis quorumlibet denũciationes facile admittat,sed prius denunciantium qualitatem exploret, vide Ber. Diaz in practi.cri.canon. ca.6.

de simo. per tuas, & sup. de re iud. cum I. & A.

a ¶ Donec causa supradicta.] quia tunc præsumitur, quod ex odio procederet, & merito possent eum recusare tanquam suspectum. arg. supr. de app. proposuit, & c. ad hoc, & c. sicut Ber.

a denũciatione repellatis eosdem, Alioquin audiatis quæ fuerũt† hinc inde proposita, Eidẽ epõ auctoritate nr̃a nihilomin⁹ prohibẽtes, ne super his, super quibus ad audiẽtiã nostrã fuerit† legitime appellatũ, p̃fatos clericos indebite grauare p̃sumat, donec cã supradicta a iuxta formam mandati nr̃i fuerit terminata.

¶ Idem episcopo Geben. & N. Valentiñ.

¶ Crimen probatũ per modum inquisitionis, regulariter pœna ordinaria non punitur, sed si impedit ordinis executionẽ, fit depõ, sicut in accusatione, & si impedit tantum beneficij retẽtionem, fit priuatio a beneficio, nec poterit iudex hãc pœnã moderari, h.d. vsque ad §. tertia. secundum verum intellectum non bene declaratum per scribentes.

C A P. XXI.

INquisitionis† negotium quã de epõ & canonicis Valentin. nobis comisimus terminandam, † & infra.

¶ Secundo quæsistis, quid vobis sit statuendum, si cõtra quẽpiam per iquisitionẽ probatũ fuerit tale crimen, ꝙ deponeret accusatum criminaliter & conuictum. In quo quidem duximus distiguendũ, vtrum sit tale crimen, ꝙ ordinis executionẽ suscepti, aut retentionem beneficij, etiam post peractam pænitentiã impediret, puta si homicidium b commisisset vel adeptus esset ordinem, aut beneficium vitio simoniæ quo casu erit, sicut in accusationis c iudicio, procedẽ

INquisitionis.] Si crimen in modũ inquisitionis probatum impedit, etiam post peractã pœnitẽtiam ordinis executionẽ, vel beneficij retentionẽ, punitur quis sicut in accusationis iudicio, aliàs pœna erit arbitraria, h.d. ẽm cõem summationem vsq; ad §. Tertiæ. Diuiditur quia in prima consultatio. In secũda responsio. ibi, In quo. Abb.

CASVS. Quædam relata fuerunt domino Papæ de episcopo & canonicis Valentiñ. quę non debuerunt sub silentio præteriri. Vnde Papa super his commisit inquisitionẽ faciendam, Inquisitores super quibusdam articulis dubitantes consuluerũt Papam. Secunda quęstio illorũ hæc fuit: ecce per inquisitionem tale crimen p̃batum est, quod si criminaliter accusatus fuisset, deponeretur. Quæsitum fuit qualiter esset puniendus. Super hoc Papa distinguit: vtrũ sit tale crimen, quod impediat executionẽ ordinis aut ẽt retentionem beneficij etiam post peractam pnĩam, puta si homicidium commisisset, vel adeptus esset ordinem, vel beneficium vitio simoniæ. In istis casibus est ita procedendum, sicut in iudicio accusationis. In alijs vero criminib. discretus iudex poterit pœnam moderarĩ ẽm meritũ personę, & qualitatem excessus. Tertio quæsiuerunt, si duo, vel plures iurati affirmant aliquem eis videntibus crimen commisisse, de quo alia infamia non laborat, vtrum illi pœnam debeant infligere. Item ecce aliquis occulte tradit inquisitori cedulam, vel chartam infamationẽ epi cõtinentẽ, quæritur, vtrum sit procedendum ad inquisitionem eorum, quæ ibi continentur: Item aliqui iurauerunt, vt deponant ꝯ illum, de quo fit inquisitio, in secreto examinantur, & interrogantur, vtrum diligant illos, ꝯ quos inquirĩt, vel sint eorum inimici, & ipsi rñdet quod non diligũt illos, vel expresse dicunt, se inimicos illorum aut ẽt ante iur̃m publice confitentur, se inimicos eorũ, sed non ostendunt aliquas inimicitias probabiles, & ad hæc tria rñdet Papa, ꝙ nullus debet puniri propter dicta paucorum, super quo aliqua non laborat infamia, vel clamosa insinuatio non præcesserit, nec super hoc testes sunt recipiendi, cum inquisitio solummodo fieri debeat, de quib. infamia præcessit. Item ad petitionẽ illorum, qui cedulas infamationis porrigũt in occulto ad inquisitionem eorum, quæ continentur ibidẽ, non est procedendum. Item non est adhibenda fides dictis illorũ, q̃ post iur̃m, vel ante, tacite, uel expresse asserunt se inimicos eorũ, nisi forsitã ante iur̃m ĩ fraudẽ hoc dicere p̃sumãt. QVÆSIVISTI. Aliqui ingrũt super excessib. aliquorũ, sed dñt se nihil scire per certã sciẽtiã, sed tm̃ per famã et credulitatẽ: q̃ritur, qdid statui dẽt ꝯ illos. Itẽ duo, vel tres, vel ẽt plures dñt aliquẽ infamatum de aliquo crimine, sed in publico nihil sinistrũ refert̃, quærit̃, vtrũ de crĩe illo debeat reputari infamatus? Ad primum rñdet Papa, ꝙ pp famã & credulitatem deponẽtiũ solũmodo non est deponẽdus, sed infamato purgatio canonica poterit indici, ẽm arbitriũ iudicantis. Ad ẽm rñdet, quòd propter dicta paucorum infamatus dici nõ debet, cuius opinio apud bonos, & graues læsa non existit. No. primo duos casus, in quib. acta pænitentia executionẽ ordinis exercere quis nõ põt, in quibus æque punit̃ aliq̃s siue denũcietur, siue accusetur. item nullus dẽt inquiri, nec puniri pro crĩe, de quo non laborat ĩfamia, nec testis recipi. Itẽ occulte infamantes non sunt audiendi. Itẽ inimicis testib. non est credẽdũ. Itẽ p̃pter famã & credulitatẽ probatã nullus dẽt puniri, sed purgatio propter infamiã dẽt indici. Item dicta paucorum nõ infamant. Item purgationes arbitrarię sunt.

b ¶ Si homicidium.] Hic confirmatur, quod dici consueuit, quòd in nullo occulto crimine impeditur executio post peractam pœnitentiam præterquam in homicidio, & hoc idem probatur de tẽ. ord. quæsitũ, & in simonia. 1 De hoc notari consueuit. 50. dist. de his. Ber.

[Glo. seq. tractat, an in homicidio & simonia denuncians inscribat, vel præmoneat, postea signat contrariũ de decre. dilectus, & dupliciter soluit.]

c ¶ In accusationis.] vr̃ ꝙ in casib. istis denunciãs dẽat se obligare ad pœnã talionis, 2 cum æque puniãtur ac si accusarent̃, s̃. e. super his ar. sed nõ credo, ꝙ se debeat obligare ad pœnã talionis, sed ad extraordinariã pęnã, sicut excipiens r̃s̃. e. ti. super his. Itẽ nec vr̃ hic hr̃e locũ admonitio, q̃a non p̃t se corrigere retento bñficio, si quis vellet denunciare in his casib. ꝯ ĩ. de simo. licet Hely. ubi admonitio probata fuit. Item idem est si q̃s per simoniam adeptus est beneficium sicut & ordinem ut hic dicit. Signatur. infr. de simo. dilectus. 2. ubi dicitur quod si in modum accusationis conuincitur quis de simonia, deponitur. Si in modum inquisitionis conuincitur, remouetur ab illis ecclesijs, & in arctioribus ponitur ad peragendum pęnitentiam. infr. de simo. & de regul. & hic puniuntur sicut si directe accusarentur. Quod dicit, ita procedendum esse sicut in accusationis iudicio potest dici verum esse, quantum ad hoc ut priuentur officio, & beneficio, non tamen quantum ad depositionem, quia depositio non est effectus inquisitionis, sed priuatio administrationis, uel beneficij, infra eod. qualiter. inf. de simo. per tuas; unde illud sicut non notat omnimodam similitudinem, quia nullus debet puniri certa pęna, nisi ad hoc actum sit, sup. de ord cog. cum dilectus: & ẽm formam iudicij formari debet sen-

† fuerint.

† fuit.

† Ca. 2. e. t in 4. compi. Et præter D. hic uide Iuliũ Clarum in pract. cri. q. 6.

† faciẽdum.

1 Inno. alios casus excipit de tẽp. ordi. ex tenore, & nos plures su. de renun. nisi §. p̃pter cõscientiam ẽm Host. Io. And.

2 De materia huius gl. uide omni[...] no quos ci[...] taui in c. su[...] per his, i[...] prin. & uer[...] oportet in[...] scribi, su. eo[...]

sentētia,ſ.de ſimo.licet,& hoc intellige qđ hic dr̄, de ſecularibus:contraria loquunt de regularib.circa quos ſeruat quod hic dr.ſ.de ſimo.qm̄ ſimoniace,vel poſſet dici,ꝙ ēt per inqſitionē deponūt ſeculares ꝓpter enormitatem criminis, vt hæc littera velle videt. ſ. de dol. & contu. veritatis. vbi deponit Epiſcopus in modū inqſitionis, cui probatū fuit homicidium in modum denūciationis. De regularibus fiat prout dicit in il la conſtitutione ubi dicitur de hoc. Ber.

a ¶ Alioquin.] id eſt, ſi aliud crimen ab iſtis duobus ſit ꝓbatū in modū inqſitionis, quod non impediat ordinis executionem,ēt poſt peractā penitentiā, tūc ꝓcedat iudex ſm ꝙ ſibi uidebit: ſed non in officio uel beneficio,cū in aliis duob. caſib. nō puniantur in plus, ut dixit Io. in prox.notula.regulares tñ ꝑlati bñ remouerent,q pro modicis cauſis remouēt ab adminiſtrōne, ſ. de ſim.per tuas.Ber.

TERTIAE. Primo ponit tres qōnes. Secundo ſoluit, ib', Ad hęc. Et pōt ſubdiuidi prima pars: ſ'r ſecunda ſcđum tres qſtiones,& totidē rōnes ad eaſdē. Ab.Sic.

b ¶ Secreto.] exēplo Danielis.arg. ad hoc C.de teſta.nullū, & ſim.ſ.de cle.q a propter.Et eſt expſſum ꝙ ſigillatim ſunt teſtes examinādi,ſ.de teſt.uenerabili. Ber.

c ¶ Solummodo ſuper illis.] Ex hoc habes quod de occultis nō eſt inquirendū, nec ſuper illis iuratur ſ.e.qualiter.vnde ſi dicant teſtes ſuper his,nō valent talia dicta, ut pote nō iurati,ut ſ.de teſt.c. de teſti. quia ad hoc non inducūtur, ſim. ff.de iureiur.ſi duo. §. item Iulianus. fama ergo alicuius prius læſa dēt eſſe, ſ.e. cū oporteat, & inf.eo.qualiter.Ber.

d ¶ In occulto.] Non tales ſunt puniendi, 5.q.1.quidam,& deteriores ſunt tales, quam illi qui ſubſtātias,& prędia aliorū diripiunt,6.quæſt.deteriores,& ca.ex merito, & illud. Detrahentem ſecreto proximo ſuo hunc perſequebar: 23.quæſt.4.nimium ſunt, & cap.qui peccat.Bernar.

[Glo ſequent.quærit,& remittit.]

e ¶ Inimicos ſe aſſerunt.] Iudex enim debet interrogare teſtem, an ſit inimicus alteri parti, vt 4. q. 3.c.ſi teſtes. §. item teſtiū. quia inimici teſtes eſſe nō debent, ſ.ſ.e.cū oporteat, & ubi de hoc. Sed nūqđ debet inqri an alias ſit criminoſus? De hoc no. ſ.de te.cū cām.Ber.

[Gl.ſe.q̄rit,& ſol.]

f ¶ Præſumantur.] Quia forte nollent ferre teſtimonium, & ideo ante iuramentum dñt ſe eſſe inimicos illorum. Quid ſi poſt iuramentum dicat ſe eſſe criminoſum: uel alias inimicum, credetur ei? Certe non imo remouebitur, ſicut ordinandus, qui confitetur crimen in ſcrutinio. ſ. de ætat. & qualitat. quæris Bernar.

QVAESIVISTI. Diuiditur, nam primo format duas quęſtiones,ſecundo ſoluit:ibi, Ad quod. Abbas Siculus.

g ¶ Depoſitionis.] id eſt,remotionis ab officio & beneficio.

[Gl.ſe.no.] iod paucorum dicta, & c.demum quit.& ſoluit]

h ¶ Dicta paucorum] No ꝙ dicta paucorum non infamāt ſi ue non inducunt famā.vñ ꝑlatus ꝓpter hoc non mouebit ad inqrendum:ſa. n. debet eſſe p̄ rullā, ſiue parochiam ad hoc vt fiat inqſitio. ſ.e. qualiter.& 2.q. 1.Deus oīpotens. Sed qđ appellabis paucos, ut dicaī infamatus? pauci dñtur,xl. ſ de cl. x. non ſi. latores,& xxvij. nulla dñtur pauci. 45. d.diſciplina. Credo ꝙ maior pars uiciniæ reqraī.quia fama liciti r.qui. non fama aliquorum, ſ. de præſum. illud,& ſ.de conſang.c.1.ut ex hoc ſcādalum generetur, & hoc intelligitur bene. ſ. eod. qualiter.Ioan And.

dū:alioquin, a ſecundū perſonæ merita,& qualitatem exceſſus,pęnam poterit iudicātis diſcretio moderari.

¶ *Contra nō infamatū, ſuper ueritate criminum inquiri nō debet etiā ſi libellus famoſus contra eū oblatus fuerit in ſecreto, nec ſuper principali creditur teſti, qui iuratus dicit, ſeilliius contra quem inquiritur inimicum, idē ſi hoc dicit ante iuramentū, niſi præſumatur hoc dixiſſe in fraudē, hoc dicit uſq; ad §.q̄ſiuiſti.*

Tertiæ dubitationis articulus cōtinebat,utrum cū duo uel plures iurati affirmant aliquē crimen aliqđ eiſdē vidētib.cōmiſiſſe, de quo aliqua infamia non laborat,aliquam illi pœnam infligere debeatis. Et utrū ad petitionem quorundā, quaſdā cedulas† uobis occulte tradentiū, infamationē epi continētes,ſit ad inquiſitionem eorum,quæ in ipſis† continētur cedulis, procedendū.Et an fides eorū dictis debeat adhiberi, qui poſt iurm̄ interrogati ſecreto,b utrum ſint eorū, de qbus inquiritur,inimici:rñdent,ꝙ non diligūt illos,uel directe inimicos ſe aſſerunt eorundem, aut ēt ante iurm̄ id publice confitent,nullas tamē† inimicitiarū cauſas ꝓbabiles oſtēdentes.¶ Ad† hęc reſpōdemus,nullū eſſe ꝓ crimine, ſup quo aliqua nō laborat infamia, ſeu clamoſa inſinuatio nō ꝑceſſerit, pp dicta hmōi puniēdum, qnimo ſup hoc depoſitiones cōtra eum recipi non dēre, cum īquiſitio fieri dēat ſolummōc ſuper illis,de quibus clamores aliqui ꝑceſſerūt. Nec ad petitionē eorū q libellū īfamationis porrigunt in occulto, d ꝓcedēdum eſt ad īquiſitionē ſup cōtentis ibidē criminib. faciendam. Aut† ēt aduerſus eos cōtra quos fit inquiſitio,fides adhibēda ē dictis eorum, qui poſt iurm̄ uel ante, tacite vel expſſe inimicos† ſe aſſerunt e eorundem; niſi forſan ante iuramentum in fraudem id facere præſumantur. f

¶ *Nō punitur qs de crimine, de quo nō conſtat niſi per famam,& teſtiū credulitatem: & per dicta paucorū non debet qs apud iudicē infamatus reputari.h.d.uſq; ad finē.*

¶ Queſiuiſti etiā,quid ſtatui debeat,ſi nihil per certā ſcientiam,ſed tm̄ per famā, & eorum qui fuerunt inquiſiti,credulitatem iuratā,cōtigerit inueniri. Et vtrū aliquis ſuper eo crimine reputari debeat īfamatus, de quo ipſum duo uel tres, uel etiā plures dixerīt,infamatum;licet de ipſo nihil ſiniſtri in publico audiat. Ad ꝙ eſt noſtra reſpōſio, ꝙ ꝓpter famā & deponentium credulitatem duntaxat,nō erit ad depoſitionis ſniam ꝓcedendum; ſed īfamato canonica poterit indici purgatio, ſcđum arbitrium iudicātis. Qui ꝓpter dicta paucorum h eum infamatum reputare nō debet,cui⁹ apud bonos & graues læſa opinio nō exiſtit.

¶ Idem epiſcopo & decano Syluanecten. †

¶ *Si is, de cuius crimine ī iudicio cōſtat,petit reſtōnē pp iudiciariū ordinē nō ſeruatū:nō ē audiēd⁹, ſed eū tāq̄ notoriū crīoſum q̄ ſupe-*

† Schedulas, legit,ſed nos ueteres codices ſecuti, cedulas, repoſuimus.
† his.

† dictio, tñ, deeſt in pluib.antiqs.
† Alias ita: ad hæc autem reſpondemus.

† Alias nec etiam.
† Vide nota ta per Bart. in l.eos.ff.ad l.Cornel. de falſis.

1 De materia huius gl. uide late per Bart.& Hippo.Marſil.in l de minore, §.plurimum ff. de qō. & Iulium Clā. in pract. cri. ſiue §. final. q.6 ubi ſi. debent etiam dicere.

† Saluaten.
† Sluaten.
† Sriuanen.

AD petitionẽ.]Si qua inq̃sitio p̱ Papã ſpãliter delegẽt,legatus ẽt de latere de ea ſe ĩtromittere nõ p̃t, ita cõiter ſummat̃.Sed licet ſummatio iſta ſit vera gñal'r intellecta,nõ tñ vr̃ cõgruere huic lr̃æ. diuidit̃ in duas partes,in prima facti narratio,in ſecunda diffinitio:ibi, Cum igitur. Abbas.

CASVS. Ad petitionẽ Galterij, Abbatis Corbieñ. Papa cõmiſit ĩquiſitionẽ ſuper ſtatu ipſius monaſterij,tam in capite q̃ ĩ mẽbris, inq̃ſitione cõmiſſa legat⁹ Apoſtolicæ ſedis ad monaſteriũ accedẽs p̃dictũ,ipſo abbate p̃ſente nec reclamãte, incępit inq̃rere diligẽter ſuper ſtatu monaſterij. ĩq̃ſitione finita legatus, dictũ abbatẽ Pariſius euocauit,vt cõtra inq̃ſitionẽ opponeret, ſi q̃d poſſet rõnabiliter, abbas ad ipsũ accedẽs, allegauit,ꝙ in correctione monaſterij ꝓcedere nõ ualebat,cũ p̃dictis iudic. inq̃ſitio pri⁹ fuiſſet cõmiſſa,allegãs Cardinalẽ ipſum ex iuſtis cauſis ſibi eſſe ſuſpectũ, ñ ad ſedem Apoſtolicã appellauit: Cardinalis non obſtãte ipſius appellatione, inſpectis q̃ ꝓbata fuerãt ꝯ ipsũ, à regimine abbatiæ amouit eũdẽ: dãdo monachis ſuis licentiam aliũ eligendi, qui concorditer elegerunt Priorem de Argentolio in abbatem:ſuper hoc delata eſt q̃õ ad Papã: ipſe uero auditis hinc inde ꝓpoſitis,dicit, ꝙ de talib.facta fuit fides,ꝓpter q̃ dictus G.debuit amoueri à regimine abbatiæ, q̃uis reſtituendus eſſet ꝓpter ordinem iudiciarium nõ ſeruatũ; Papa nihilominus voluit ipſum manere priuatum officio abbatiæ,& amouit dictũ priorem a regimine abbatiæ, q̃ nõ legitime fuit dicto G.ſubſtitutus,ꝓ eo ꝙ ipſe G.ꝓpter ordinem iudiciariũ nõ ſeruatum fuit inordinate remotus,ſed q̃a dictus prior nõ fuit remotus ꝓpter uitiũ perſonæ uel defectũ ſciæ, ſed ꝓpter iuris ſolẽnitatẽ omiſſam,Papa ipsũ reſtituit in abbatẽ.No.ꝙ ſnĩa q̃ nulla eſt, ſit aliqua per apꝓbationẽ principis. Item ſi aliq̃s eſt iniuſte remotus.per cõſequentiã patet, ꝙ ali⁹ ĩ locũ prioris eſt iniuſte ſubſtitut⁹:ita iſta ſunt cõnexa. Itẽ ordo iuris ñ ſeruat⁹,& ꝓceſsũ & ſnĩã reddit nullã. [Glo.ſe.no.nõ reclamãtẽ lr̃is renũciare,alle.6.iura.in contrarium alle.3.& ſtat contrario.2.ar.tacentem non conſentire,alle.2 leges & ad cõtrarium duos canones.]

rior de nouo priuare. h. d. & eſt caſus ualde notabilis ſecũdũ hũc intellectũ.

CAP. XXII.

AD † petitionẽ Galterij quẽdã Corbien.abbatis,R.& P.canonicis Nouiomẽ.à nobis dudum correctione cõmiſſa, & infra. ¶ Verũ dilectus fili⁹ G.Sanctæ Mariæ in porticu diacon⁹ Cardinalis tũc Apoſtolicæ ſedis legatus,dicto G.p̃ſente nec reclamãte, [a] ſup̱ ſtatu monaſterij cępit inq̃rere diligẽter, & cum inq̃ſitione finita eũ Pariſi⁹ euocaſſet,ꝓpoſiturum cõtra inq̃ſitionem eandem,ſi quid rationabiliter duceret ꝓponendum, idem p̃ſentiã eius adiẽs, allegauit,ꝙ in monaſterij correctione ꝓcedere ñ valebat, q̃ p̃dictis iudicibus prius fuerat auctoritate noſtra cõmiſſa:& Cardinalem ipſum ex iuſtis cauſis ſe afferens hr̃e ſuſpectum, uocem ad nos appellationis emiſit,quem Cardinalis ĩſpectis q̃ probata fuerant contra eum,amouit à regimine Abbatiæ,[i]dando fratribus eiuſdem loci liberam facultatem alium eligendi,qui Priorem de Argentolio elegerunt concorditer in Abbatem, & inf. ¶ Cum igitur nobis de talibus fuerit facta fides;[b] ꝓpter q̃ p̃fatus G.erat merito amouendus, & ſi reſtituendus[c] foret ꝓpter iudiciarium ordinem nõ ſeruatum,[d] ipſum ꝓuidemus [e] manere priuatum regimine abbatiæ: ſupradictum priorem(quem ꝓ eo ꝙ p̃fato G.propter iuris ordinem nõ ſeruatum inordinate [f] remoto ĩtelleximus ob eandem cãm per cõſequentiã [g] minus legitime ſubſtitutum) per ſententiam amouentes,quem q̃a nõ ꝓpter perſonæ vitium, vel ſcientię† defectum,ſed ꝓpter iuris ſolẽnitatẽ p̃termiſſã,amouim⁹,[h] ipsũ poſtmodũ reſtituim⁹ ĩ Abba.

¶ Idem.

¶ Agẽti poſſeſſorio adipiſcẽdæ ĩ beneficialibus,nõ obſtat exceptio criminis,niſi ſit de eo ĩfamatus,& infamato,accuſatore nõ ꝓbãte uel nõ apparẽte,indicit̃ purgatio:in qua ſi defecerit, punitur ut conuictus.

a ¶ Nec reclamante.]per hoc videbat̃ receſſiſſe a bñficio lr̃arũ,conſentiendo inq̃ſitioni legati tacite renũciãdo, ſ.de offi.dele.gratũ,& ſ.de app.ſolicitudinem. 1 ff. de arb.ſed ſi in ſeruum in fi.cum l.ſe.& l.ſi q̃s rem.C.cõia vtriuſque iud.l.2.& C.de his qui a non dño ma,l.ul.in fi.Sed ꝯ vr̃ ꝙ nõ cõſentit in iudicem, q̃ petit inducias, vel cãm abſentiæ allegat corã ipſo,ſ.ut li.non conte.c. 1.& c.accedens,2 uel q̃ poſtulat ſibi edi genus actionis, ff.de iudi.non vr̃. Et præterea legatus gñalis non p̃t ſe intromittere gñaliter de cã ſpãliter alteri commiſſa, ſ.de of. le.ſtuduiſti. vñ non valuit, ꝙ fecit iſte legatus.quare caſſat̃ electus auctoritate ipſi⁹.Et eſt hic ar.ꝙ q̃ tacet non conſẽtit,ff.de ſerui. vrb.p̃d.inuitum, & ff.de ꝓcurator.fili⁹fam.§.ĩuitum.ar. ꝯ, 54.d.ſi ſeruus, & 27. di.diaconus. & 28. diſt.diaconi. Ioan. [Gl ſe.no.ꝙ ꝓbationes,& c.ſignat cõtrariũ,& dupl'r ſoluit.]

b ¶ Facta fides,]No. ꝙ ꝓbationes factæ corã eo, q̃ nõ eſt iudex, faciunt fidẽ in alio iudicio, ut hic patet,2.q.j.ĩ prĩs,& 3.q. 6. hęc q̃ppe, & ſ.de teſt.c.pñtata, ꝯ illud ſ. de iudicijs, at ſi clerici.Item hẽs hic, ꝙ ſnĩa, q̃ nulla ẽ ipſo iure, rata põt hr̃i a principe,vt hic patet,& in p̃dictis, ſed hoc ꝓpter plenitudinem p̃tãtis, q̃a ip̃e mutat2 ſubã rei. C. de rei vxo. act. l. vna in prin. al's talis ſnĩa nulla erat.Io.vl' dic,ꝙ nõ p̱p̱ acta, q̃ habita ſunt corã legato voluit Papa ipſum manere priuatum,q̃a nulla erant, ſed papæ fuit facta fides de talibus, propter q̃ ſnĩam legati voluit ratã hẽre, ut hęc littera ĩnuit.Be. Gl.ſe.ſoluit ꝯtrariũ.

c ¶ Et ſi reſtituend⁹] Hic.n.de iure fuerat reſtituẽdus ꝓpter iudiciariũ ordinẽ nõ ſeruatũ, ſed Papa de offõ ſuæ p̃tãtis voluit eũ manere priuatũ,& forte ꝓpter ſcãdalũ reſtõ q̃nq;differt̃,vt dici cõſueuit.3.q. 6.hęc q̃ppe,& vt factũ legati palliaret.3 ꝯriũ tñ ſignat̃, ſ.e.qual'r d̃t p̃p̃ꝙ ordo iuris,q̃ ſeruat⁹ ñ fuit corrigat̃,Io.

d ¶ Nõ ſeruatũ.]No.q̃ ĩ inquiſitionib. ſeruãd⁹ eſt ordo iuris.ĩ.e.qual'r.§.dẽt..ſicut in alijs iudicijs ordinarijs, ſed hoc eſt uerũ circa ſeculares,ſec⁹ in rl'aribus,vbi non vſquequaq; ſeruat̃.ĩ.e.qualiter in fi.q̃a de plano & ſine ſtrepitu iudiciorũ dẽt cũ eis ꝓcedi,ĩ.e.c.pen.ſed hic peccatũ fuit in alio ordine, ſ. in iudice, qui cognoſcere non debuit,ſ.de offi.deleg.ſtuduiſti B.

e ¶ Prouidim⁹.]de plenitudine p̃tãtis,ſed nõ de iure.B.

f ¶ Inordinate.]id eſt,per eum,ad quem nõ ſpectabat. cum dictus G. non conſenſerit in legatum.

[Glo.ſe.no.p̱p̱ cõnexitatẽ &c.allegat unũ Cõtrariũ.]

g ¶ Per cõſequẽtiã.]ſic ergo ſnĩa lata ꝯ vnum, p̃iudicat alij ꝯſocio,ꝓpter cõnexitatẽ negotiorũ,ſimile 81.d.tãtis.& 3.q.6.hęc q̃ppe & ſimi.59.d.ordinatos.& 7.q.1. pñtiũ.ar.ſ.de app.vna ſim.ſ.de ꝓb.per tuas,vbi p̱ primum præſumitur conſequens,arg.ꝯ.ſ.de pręb.dilecto.

h ¶ Amouimus]quaſi quadam breui manu.ſim.ſ.de cã poſ.

† Cap.3.eo.ti.in 1.com. Et de intellectu uide Archidiaconum in ca.ſi quis abbas. 28. q.j.

1 In his initio ſecundum Inno.agebatur in figura iudicij ordinarij, hic non uel illa in cauſis mere ciuilibus: ubi præter uoluntatem partium nõ procedunt iudices.hic ĩ cauſis inquiſitionum ubi parte inuita procedant iudices.

† Dictio, ſciẽtiæ, deeſt in antiquioribus exemplaribus, in quibuſdam erat expoſitio ſuper uoce,defectum, inde irrepſit in textum.

2 Hoc dictũ intellige iuxta declarationem, quam fecimus ſupra de tranſlat. epiſc. c. quanto. ſu[...] per gloſſ. i[...] verbo, ueri[...] De.uicem.

3 Veriuſcr[...] derem ide[...] Papam dec[...] uiſſe, ut Ab[...] bas reman[...] ret priuat[...] etiam ſi o[...] do iudici[...] rius ſeruat[...] nõ fuerit,[...] Papæ inn[...] tuit Abb[...] tem talia [...] ſenſiſſe, u[...] de erat me[...] to remoue[...] dus, ut ind[...] cat textu[...] ibi:cum ig[...] nobis &c[...]

poſ.cum eccleſia, & ff. de iure dot.licet, §. quotiens, eo prius citato: alias non procederetur ↄtra abſentem Ber.

iã eſſet in poſſeſſione, pp tãtã infamiã & ſcãdalũ, deberet ſuſpẽdi vſq; ad purgationẽ.2.q.5. p̃sbyter.& c.ſi mala fama.ſed vbi non eſt infamatus, non dẽt differri executio, ſecus in his, qui adhuc non habent plenum ius.
b ¶ Indicatis.] ut infamia expurgetur.

Accedens.] Exceptio criminũ poſſeſſionem prelati non retardat, niſi fuerit de his publice diffamatus, ſic cõiter sũmaĩ. Et ſunt duæ partes. In prima narrat factum. In ſecunda ſub certa forma diffiniendum committit, ibi, Mãdamus quatenus. Abb.Siculus.

CAP. XXIII.

Accedens † ad præſentiã nr̃ã G.nepos quõdam H.ſubdiaconi nr̃i, ſua nobis conqõne monſtrauit, ꝙ cũ idẽ H. apud ſedẽ Apoſtolicam viã vniuerſæ carnis ingreſſus fuiſſet, p̃bẽdã, q̃ decedens habuerat in eccleſia Cremon.ei duximus conferendã, & inf. ¶ Mãdamus quatenus niſi p̃fatus G. ſuper obiectis ei dẽ in modum exceptionis criminibus, videlicet, periurio, & homicidio publice [a] fuerit ĩfamatus, cõceſſioné nr̃am ſibi factã executioni mãdetis. ¶ Deinde ſi legitimus accuſator apparuerit, audiatis q̃ fuerint hinc inde ꝓpoſita, & ſi p̃dicta crimina, vel eorũ aliqđ ltĩme ꝓbatũ fuerit contra eũ, ipſi ſup eadẽ p̃bẽda ſilẽtiũ imponatis. Si† vero cõtra eũ ltĩmus non apparuerit accuſator, & ipſe ſuper p̃dictis crĩb. dignoſciĩ reſperſus infamia, purgationẽ ei canonicã indicatis [b] in qua ſi defecerit, imponatis ei ſilentiũ. Si aũt purgationẽ† p̃ſtiterit: cõtradictores ab eius moleſtia cõpeſcentes, eos, qui eum niſi ſunt impedire, in expẽſis [c] legitimis condemnetis.

¶ Idẽ † in cõcilio generali.

¶ *Superior contra ſubditũ maxime p̃latũ de his tantum inquiret, ſuper quibus præceſſit infamia: & tunc vocabit eũ, & tradet ſibi capitula, & nõia, & teſtiũ dicta publicabit, & ipſius ltĩmas exceptiones admittet: & ꝓbato graui crimine, eũ ab adminiſtratione remouebit. In regularibus vero p̃latis ad vnguem ſeruãdus non eſt hic ordo. Et quãquã in hac ſummatione modica videatur agi differentia inter prælatos & ſubditos, contra quos inquiritur, tamẽ facienda eſt, vt patet in littera.*

CASVS. Quidã ſubdiaconus dñi papę.H. nomine canonic⁹ Cremoneñ.apud ſedem Apoſtolicam deceſſit: Papa prębendam, quã obtinuerat in eccleſia Cremoneñ. G.nepoti ipſius H. conceſſit ſuper hoc executoribus ſibi datis, qui conceſſioné p̃dictã executioni mandarent, & dum executores vellẽt mãdatum Apoſtolicum adimplere, ex parte capituli Cremonen.in modum exceptionis ꝓpoſitũ fuit corã eis ꝙ dictus G. de piurio & homicidio erat infamatus publice: vñ præbenda nõ erat ſibi conferẽda, ſed potius auferenda pp qđ executores ĩ negotio nõ proceſſerũt, vnde idẽ G.ad ſedem Apoſtolicam accedens, p̃dicta in p̃ſentia dñi Papæ: allegauit: petẽs, vt cõceſſionẽ ſibi factã faceret executioni mandari, cõtradictores in expenſis puniendo: vnde mandat Papa executorib. quatenus conceſſionem factam dicto G. debeãt executioni mãdare, niſi prius ſup obiectis crĩb. in modũ exceptionis publice fuerit infamatus, quo facto ſi ltĩmus apparuerit accuſator, audiãt q̃ fuerint hincĩde ꝓpoſita, & ſi crĩa illa, uel alterũ eorũ ꝓbatũ fuerit ↄ̃ ipsũ, ſup eadẽ p̃bẽda ſilẽtiũ ĩponãt eidẽ. Si vero nullus ↄ̃ ipsũ apparuerit accuſator, & ipſe ſup dictis crĩb. fuerit ĩfamat⁹, purgationẽ canonicã ĩdicãt eidẽ in quaſi defecerit, imponãt ei ſilentiũ. Si aũt purgationem p̃ſtiterit, ↄ̃dictores ab eius moleſtia cõpeſcãt eos q niſi ſunt eũ ĩpedire, ĩ expſis ltĩmis cõdẽnãdo. No. ꝙ executio ſnĩæ ſiue collationis bñficij dẽt differri, ſi electus vel ille cui eſt iã facta collõ, ſit ſup crĩalib. publice infamatus. Itẽ deficiens in purgatione hr̃ pro ↄuicto, & puniĩ. Item q deficit in exceptione probãda, punitur in expenſis, & hoc ideo fit, quia iã conſtabat de iure iſtius, cum eſſet præbenda collata.

[Gl.ſeq.no.ex tex.alle.3.iura pro, & tria contra, & ſol.]
a Publice.] Hic vr̃, ꝙ ſi aliqua exceptio obijciaĩ electo ꝙ differenda ſit donec electus admiſſus fuerit, niſi ipſe ſit de ea publice infamatus.arg.ſup.de appel.conſtitutus, in fi.C.de fal.l.2.& C.de edi.diui.Had.tol.l.2.ar.ↄ̃.ſ̃.eo.c.oĩpotẽs, 81.di.tãti, & C.đ p̃c.reũ Sol.ſed in electo ſi obijciaĩ exceptio, ſtatim eſt audiendus anteq̃ ↄfirmeĩ. Sed hic alia ratio eſt, qa iã fuerat inſtitutus per dñm Papã, nec deerat ſibi niſi ſola poſſeſſio: vñ mitti debet in poſſeſſionem niſi eſſet publice infamatus, pp qđ differĩ, qa ẽt ſi

c. ¶ In expenſis.] Qui eñ exceptionẽ opponit, fundata intẽtione actoris, & eã non probat, puniĩ in expẽſis, vt hic & ſ̃. de dolo & cõtu. finẽ ubi de hoc, & ĩ, de maio.& obed. c.vlti. quia malitioſe eã vr̃ opponere. Ber.

ij Qualiter & qñ.] Quatuor habet partes. in prima dicit, qñ eſt faciẽda inqſitio. In ſcđa dicit qualiter. In terra ↄ̃ quem. In quarta qđ ↄtineaĩ; & p ſe patet qđ ĩtẽdat. Scđa.ibi Debet. tertia ibi, Ad corrigendos, quarta ibi: Hunc tamen. Abbas Siculus.

CASVS. In concilio p̃ſenti oñdit Papa, qñ p̃lati dẽant inqrere de ſubditorũ exceſſib. & qualiter eos dẽant punire, cum in culpa fue rint inuẽti, qđ euidenter colligiĩ ex auctoritatib. noui & veteris teſtĩ: ex quib. auctoritatib. proceſſerũt poſtea canonicæ ſanctiones. Legiĩ in Euangelio, ꝙ villicus ille, qui diffamatus erat apud dñm ſuũ, qm̃ diſſipaſſet bona ipſius, q̃ſiuiĩ ab illo, Quid eſt quod audio de te? redde rõnem villicationis tuæ iã.n. non poteris amplius uillicare, & in Geneſi Dñs ait deſcẽdã, & videbo vtrũ clamorẽ, q venit ad me, ope cõpleuerint. Ex iſtis auctoritatib. manifeſte ꝓbaĩ, ꝙ nõ ſolũ cũ ſubditus, ſed ẽt cũ p̃latus excedit, ſi p clamorẽ & famã ad aures ſuperioris peruenerit, nõ à maleuolis, ſed honeſtis, nec ſemel, ſed ſępe, dẽt p̃latus deſcẽdere, & corã canonicis ſeniorib. ecclæ ſuæ veritatẽ diligẽter inqrere: & ſi culpã inuenerit, illã puniat, nõ tanq̃ ipſe ſit accuſator & iudex, ſed quaſi fama denũciãte ſuũ offm̃ exequaĩ. Iſtud qdẽ obſeruãdũ eſt ĩ ſubditis, & diligẽtius ĩ p̃latis: qa ipſi sũt quaſi ſignũ poſiti ad ſagittã. & qa nõ p̃nt oĩb. cõplacere pp offm̃ ſuũ, odiũ multorũ ĩcurrũt: vñ ꝓuide ſtatuerũt ſancti p̃res, vt accuſatio p̃latorũ facile nõ admittaĩ, ne.ſ.cõcuſſis cõlũnis corruat ędificiũ, niſi diligẽs adhibeaĩ cautela: videlicet, ut accuſatio, q̃ ad degradationẽ intẽditur, nullatenus admittatur, niſi ltĩma p̃cedat inſcriptio: ſed cũ aliqs fuerit ĩfamatus ita, ꝙ ſine ſcãdalo diſſimulari nõ poſſit, tũc ad inqrẽdũ & puniẽdũ p̃latus procedat, nõ ex odio, ſed ex charitate quatenus ſi grauis fuerit exceſſus, q̃uis non degradetur ab ordine, tñ ab adminiſtratione remoueatur oĩno, qđ eſt ſm Euãgelicã veritatẽ à villicatione villicũ amoueri. No. ꝙ cũ infamia procedit a maleuolis, nõ dẽt procedi ad inquirendũ, quia ex odio p̃ſumitur famã illã proceſſiſſe. Item p̃lati, quaſi ſignũ dicuntur poſiti ad ſagittã. Item p̃latus non debet procedere ad inquirendum ex odio

CAP. XXIIII.

ij Qualiter & qñ debeat p̃lat⁹ ꝓcedere ad in

Cap.3.tit. ... conceſſio ... ębende in ... compila. ... de Inno- ... n. ĩ c.ſciãt ... de ele. ubi ... ultiplici- ... limitat ... anc decre. ... de ibi An- ... But.

† Quatenus hic agitur de purgatione indicenda diffamato, uide late per Marianũ in repe. c.quali ter proxime ſeq.q. 16. & per Bernard. Diaz in pra. cri.c. 140. & 141.

† Vox purgatione deeſt in octo Vaticanis codicibus, & multis alijs, uet⁹ tñ compilatio hẽt ita. Si autem pręſtiterit ipſam, &c.

† Idẽ.ſ.Inn. 3. in concil. generali Lateranen.c.8. & c.4. eo.ti. in 4. compi. Initiũ huius decreti uſq; ad §.dẽt igitur hr̃ etiam in 3. compi. eo.tit. ca.4.

odio,sed ex charitate: Item prelatus per inquisitionem, non deponatur,sed ab administratione remouetur, nisi in duobus casib.sup.eo.inquisitionis, 1.respon.

[Glo.seq.arg.quod non sit functus, &c.alleg.tria infra in contrarium, & soluit.]

a ¶ Ad inquirendũ. Videamus 1 qualiter & qñ platus procedere debeat ad inquisitionẽ faciendã, & quali pœna sit puniendus qui conuincitur in modum inquisitionis. Tunc autem debet prælatus procedere ad inquirendum,cum famam & frequentem clamorem intelligit de excessibus alicuius, seu etiam aliquorũ, prout patet ex tenore istius constitutionis, & ꝙ sit infamatus non a maleuolis & inimicis,sed a bonis & discretis,ut hic dicit,& inf.de purga.can.cum in iuuentute,& 11.q.3.in cunctis.Et tũc distingue,quia aut procedit ex officio suo, aut aliquo postulante inquisitionem:Si ex officio suo, tunc prælatus cum aliquibus de canonicis suis debet descẽdere ad locum,2.q.1.Deus omniptens, & 86.dist.si quid, quia ibi potest melius inquiri 24.q.1.pudenda.23. dist.illud, & sup.de elect.postquam,23. q.1.paratus.ver. cum procul dubio,qui in eodem populo creuerat, &c. & recipere iura prælati & clericorum super statu ecclesiæ, cum ecclesia est infamata,vel etiam cum prælatus: vt sup.eo. cum dilecti,ẽm illam formã,sup.eo.qualiter.§. formã, & sic recipiat dicta illorum: & ille contra quem fit inquisitio,debet esse præsens, & oẽs contra quos proceditur,nisi per contumaciam se absentẽt: & ea quæ obijciuntur,& nomina testium sunt illi exponẽda,vt inf.eo. ca.§.debet,& 3.q.2.si primates.Item si ille contra quem fit inquisitio,habet iudicem suspectum, potest illum recusare,vt sup.de app.cum speciali, & inf.eo.c. vers. non ex odij fomite.vel qđ iudex.sit criminosus,ar.3.q.7.iudicet.& 25.dist.c.vlt.& 26.dis.vna tm̃, & cõtra testes excipere potest:ut in §.debet,& nomina, & dicta, & depositiones testium sunt publicanda, ut ille possit se defendere.inf.l.olim.& inf.eo.ca.§.dẽt, & si testes dicant super his de quib.infamia non pcessit, non ualent.sup.eo. inquisitionis, §.1.Crimine uero sic prolato si platus est, debet remoueri ab administratione, secundum quod uillicus a uillicatione remouetur,ut inf. dr̃. Alij uero puniuntur secundum arbitrium iudicis, secundum personę meritum, & qualitatem excessus: nisi tale crimen probatum fuerit, quod post pœnitentia per actam impediat ordinis executionem, ut homicidium, & simonia tunc procedendum est, ac si in modum accusationis directe probatum fuisset crimen, ut sup.eo. inquisitionis. 1.rñso.& ibi dr̃.Qualiter puniuntur de homicidio, hẽs sup.de temp.ord.c.ult.De pœna regularium propter simoniã cõmissam ab eis.dic.ut ĩ.de simo. dilectus 2.&c. quoniam simoniaca ubi dr̃ qualiter cõtra eos procedat. Si uero probatũ non fuerit,& mala fama pdurat, purgationẽ indicat iudex ĩfamato ẽm qualitatẽ psonæ, & quãtitatẽ infamiæ,in qua si defecerit, puniat.ĩ. de simo.de hoc,& c.insinuatũ,& inf.de pur.can.cum.P.Si uero ĩfamatus cõtumax fuerit,& nõ cõparet, iudex nihilominꝰ cõtra eũ testes recipit lite nõ cõtestata,& eũ puniat, ut s̃. ut lite nõ cote.qñ,§.sũt & alij.& ĩ.e.c.uer.dẽt. Quales testes recipi dẽant.dictũ est s̃.eo.c. oporteat. Quales debeat esse q recipiunt in simonia contra regulares, dr̃.ĩ. de simo.per tuas.Si vero pcedat iudex ad petitionẽ alicuius procurãtis iqsitionẽ,siue sit ordinariꝰ siue delegatus,ad locũ accedat si põt,& vocet illum ꝯ quem procedere dẽt: & tunc recipiat testes,quos ille producet,qui impetrauit inquisitionẽ,tñ si ille negaret infamiã præcessisse,cognoscet primo iudex vtrũ sit infamatus,& postea procedet super his,q̃ denũnciata sunt:alias nõ procedat nisi primo constet ꝙ infamatus sit,s̃.eod. cum oporteat, & c. qualiter. & si actor probet illũ esse infamatũ,reus põt pbare ꝙ sit bonæ famæ ar.ĩ.de pur. can.c.cũ in iuuentute.cum potius sit priuilegium bonæ fam æ, q̃ infamiæ arg.s̃.sup.eod.licet,in fin.Si vero crimen probet, puniat: vt s̃.dictum est.Si autem nõ probauit, puniri dẽt,qui impetrauit ĩquisitionẽ, ut ĩ. tit.proxi.ca.2. Et ita idem est quãtum ad pęnam,qñ proceditur ad petitionem alicuius prosequentis inquisitionem:sicut quando proceditur per officium iudicis ad famam vel clamorem. Et cum proceditur ad denunciationem alicuius prosequentis inquisitionem, non credo necessariam admonitionem:quia non agitur ad pænitentiam: in quo casu necessaria est admonitio secundum formam Euangelij: sed in prædictis duobus casibus agitur ad pęnam,ut prædictum est, & aliter formatur petitio denunciationis cum agitur ad pęnam, & aliter cum denunciatur ad pęnitentiam: quia tunc agit ad pñiam peragendam, non ad pęnã imponendã officij uel bñficij,& sic intelligit finis illius glo.ĩ. quæ incipit sic.inf.de simon.licet Hely.de hoc notat in gl.prædicta. Item nunquid reus possit petere a iudice, ut reinquireret ꝯ illũ,qui impetrauit inquisitionem, sicut contingit in alijs iudicijs,ubi admittit recõuentio. s̃.de mut.pet. per totum?Dicas ꝙ non,quia inquisitio iudicis offõ expedit, non iure actionis, sic nec renunciatio aut reaccusatio, quia tunc psumit ꝙ ex odio hoc fiat, ut s̃.eo.cum P.& 3.q.5.c.2.& non relatione crĩs,sed innocentia reus purgat. ff.de pub. iudi. is qui. Item testes compelli pñt ad probãdum inquisitionem. 2 s̃.de tẽst.cog.super his, licet in iudicijs ordinarijs compelli non debeant in criminibus,si qua principaliter vel incidenter obijciantur, ut eod.tit.dilectorum, ubi de hoc. Dic.ut ibi notatur in fine notulę.Item & illud potest facere prelatus,cum infamia contra aliquem ad ipsum peruenit,ut præfigat ter minum volentibus accusare, ut si aliquis appartuerit accusator,audiat illum, & procedat legitime in accusatione s̃.c.prox.& 15.q.5.c.1.ĩ.de pur.can.ex tuarum.si autem non apparuerit, tunc potest procedere ad inquirendum,ut s̃.dr̃,uel indicere purgationem,in qua si defecerit,puniatur.ut s̃.c.proxi.sed melius est quod inquirat, quia periculosum est accusare. quia de facili nullus accusaret. Quid si aliquis alterius diœcesis vel de alia parochia hoc tacito,impetret inquisitionem uel denũciet, nunquid debet audiri, cum ipsius non intersit? præsumitur ꝙ non charitatiue denunciet,uel impetret inquisitionem.unde credo illum repellendum ar.s̃.de testi.ex parte A in verbo illo, tacito quòd miles fuerit, &c.Ber.

b Distinximus.] In parte decisa ab illa dec.sup.eo.qualiter.cuius verba hic ponuntur vsque ad §.debet.Ber.

[Gloss.seq.No. quod iudex corrigit interlocutoriam. adducit tres concor. & tria similia.]

c ¶Redde rõnẽ.]Sed qualiter dẽt rõnẽ reddere prælatus administrationis suæ? prælatus.n.dẽt reddere rõnẽ suæ administrationis tanq̃ tutor. C.de iud.l.2. quia comparatur tutori, & procurator est, non dominus.s̃. de dolo c.2.& 12.q.1.c.2.potest dici quod staret suo iure, si aliter

[Main text:] quirẽdũ,a & puniẽdũ subditorũ excessus, ex auctoritatibus noui† & veteris testi colligit euidenter:ex quib. postea processerunt canonicæ sanctiones, sicut olim aperte distinximus,b & nũc sacri approbatione concilij confirmamus; Legitur.n.in Euangelio,quod villicus ille, qui diffamatꝰ erat apud dñm suum quasi dissipasset bona ipsius,†audiuit ab illo, quid hoc audio de te? redde c rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris amplius † villicare.Et in Genesi Dñs ait: Descendam & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint. Ex quibus auctoritatibus manifeste probatur, quòd nõ solum cum subditus, verũ etiam cum prælatus excedit, si per clamorem, & fa-

[Margin notes:]

1 De materia huius glossę vide Hostiensem in summa tit.de denunciat. Iulium Clarũ in prac. cri. fine.§.fi.q.6 & 7. & Bernardinum Diaz ĩ prac. crimin. ca.6.

† Alias,veteri, & noui, &c.

Luc.16.

† illius.

† Dictio amplius, de est in antiqs codicibus deest etiam in editione vulgata sacrorum Bibliorum.

Gen.c.18.

2 Adde quod nonnunquã et torquetur no. Bar.in l. 1.§. qui quæstionem ff., de q.

10 20 30 40 50 60

ter

fet non potest reddere rõnem argu. C. de do. l. pen. & C. vnde vi. si quando 2. q. 1. in primis ver. gloriosus vero, & sup. de his quæ vi metusue cau. fiunt. c. vlt. Ber.

ADDITIO. Ex hac auctoritate redde rõnem, &c. nota duo. primo quod ipse inquirendus, est prius interrogandus, & non testes: qa si confiteret, non esset opus testibus. Secundo, quod suæ excusationes sunt admittẽdæ. Hostiensis.

mãdi, & per exclusionem exceptionum, deponendi falsum securitas præbeatur. Not. quod ille, contra quẽ fit inquisitio, debet esset præsens, nisi contumaciter se absentet. Item ea de quibus contra aliquem aliquis inquirit, debent ei manifestari, & omnis defensio sibi reseruatur.

mã[a] ad aures superioris peruenerit, nõ quidẽ à maleuolis[b] & maledicis, † sed à ꝓuidis, & honestis, nec † semel tm̃, sed sępe; qđ clamor innuit, & diffamatio manifestat, dẽt corã ecclesiæ seniorib. veritatẽ diligentius perscrutari, vt (si rei poposcerit qualitas) canonica districtio culpam feriat delinquentis; nõ tanq̃ † idẽ sit accusator, & iudex, sed quasi denunciãte fama, vel deferente clamore; officij sui debitũ exequaẽ. Licet aũt hoc sit obseruandũ in subditis. diligentius tñ est obseruandũ in p̃latis, qui quasi signũ sunt positi ad sagittã. Et qa nõ pñt oĩbus cõplacere, cũ ex officio suo teneanẽ nõ solũ arguere, sed etiã increpare, quin ẽt interdũ suspendere, nonnunquã verò ligarẽ, frequẽter odiũ multorũ incurrũt, & insidias, patiuntur. Et ideo sancti Patres † prouide statuerunt, vt accusatio Prælatorũ non facile admittatur, ne cõcussis[c] columnis, corruat ædificium, nisi diligẽs adhibeatur cautela, per q̃ non solum falsæ, sed † etiã malignæ criminationi ianua p̃cludatur. Verũ ita voluerunt prouidere Prælatis, ne criminarentur iniuste, vt tñ cauerent, ne delinquerent insolenter: cõtra morbũ[d] vtrumq; inuenientes congruã medicinã, videlicet, vt criminalis accusatio, q̃ ad diminutionẽ capitis, i. degradationẽ intenditur; nisi lĩma præcedat[e] inscriptio, † nullaten⁹ admittatur. Sed cum super excessibus suis quisquã fuerit infamatus, vt iã clamor ascendat, qui diutius sine scandalo dissimulari non possit, vel sine periculo tolerari, absque dubitationis scrupulo ad inquirendum & puniendnm eius excessus, non ex odij fomite, sed charitatis procedatur affectu, quatenus si fuerit grauis excessus, & si nõ degradetur ab ordine, ab administratione tamẽ amoueatur oĩno? quod est secundum sententiam Euangelicam, a villicatione villicũ amouerit, qui non potest villicationis suæ dignam reddere rationem.

¶ Debet igitur esse præsens is, contra quẽ[f] facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam absentauerit; & exponenda sunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirẽdum, vt facultatem habeat defendendi seipsum, & non solum dicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt ei, vt quid, & a quo sit dictũ appareat, publicanda. † nec nõ exceptiones, & replicationes legitimæ admittẽdæ, ne per suppressionem nominum infamandi, per exceptionum verò exclusionẽ deponendi falsum, audacia prębeaẽ.

¶ Ad corrigendos itaque subditorum excessus tanto diligentius debet prælatus assurgere, quãto dãnabili⁹ eorũ offensas desereret incorrectas. Contra quos, vt de notoriis excessib. taceaẽ, & si trib⁹ modis possit procedi per accusationẽ videlicet, denũciationẽ, & inquisitionẽ ipsorum; vt † tñ in omnib⁹ diligẽs adhibeatur cautela, ne forte per leue[g]

a ¶ Et famã.] Argm̃. famã nihil per se ꝓbare, 35. q. 6. si duo. s̃. de eo qui cog. cõs. vxo. suæ. super eo. 1. arg. contra. s̃. de præsump. c. illud. & sup. de consan. & affin. c. 2. & 4. q. 3. c. si testes. §. item sæpe.

b ¶ A maleuolis.] 11. q. 3. in cunctis, si hoc cõstaret, ꝙ à talibus esset orta: aliàs difficile est probare famã ortã esse à talibus: cũ fama ab incerto auctore procedat, de cõse. d. 4. sanctum est, vñ satis põt dici, ꝙ indicenda est purgatio vndecunq; procedat infamia, saltem propter scandalum. arg. j̃. de purg. ca. accedens. Bern.

c ¶ Concussis columnis.] 12. q. 2. gloria episcopi, & 2. q. 7. accusatio. 1

d ¶ Morbũ vtrũq;.] Vnus 2 morbus est, q̃n falso vel malitiose accusanẽ, ꝯtra hũc remediũ medicinale est inscriptio, j̃. eo. ver. 1. Alter morb. est q̃n delinquũt insolẽter: ꝯ hunc, remediũ medicinale est inquisitio j̃. eo. ver. 2. Hos.

e ¶ Præcedat inscriptio.] sic s̃. eo. super his, & j̃. de simo. licet Hely.

DEBET. In hoc §. dicitur, quod ille contra quem fit inquisitio, debet esse præsens, nisi per contumaciam se absentet: & illi sunt exponenda capitula, de quibus fuerit inquirendum: & dicta testium, & nomina ipsorum sunt ei publicandá, & exceptiões, & replicationes legitimæ admittendæ: ne per suppressionem nominũ detur audacia infa-

f ¶ Præsens is, contra quẽ.] ex hoc §. colligitur manifeste, ꝙ ordo iuris seruandus est ĩ ĩquisitione faciẽda. s̃. eo. ad petitionẽ, sed hoc verũ est circa sæculares, circa regulares non est vsquequaque seruandus, vt dicit in fine.

AD CORRIGENDOS. In hoc §. dr̃, ꝙ prælatus tanto diligentius debet ad corrigendos excessus prę latorum descendere quanto damnabilius eos dimitteret incorrectos: cõtra quos exceptis notorijs, trib. modis potest procedi: ꝑ accusationem videlicet, denunciationem, & inquisitionẽ ipsorũ: ita vt diligẽs in omnibus adhibeatur cautela, vt accusatio nullatenus admittatur, nisi legitima præcedat inscriptio, & denunciationem charitatiua admonitio: & inquisitionem clamosa debet insinuatio præuenire hoc moderamine sꝑ adhibito, vt s̃m iudicij formam, snĩæ quoq; forma dictetur. Hunc ordinem circa regulares persõnas non credit Papa vsquequaquè seruandum, quæ cum causa requirit, de facili possunt a suis administratoribus amoueri. Nota quod accusationẽ, inscriptio semper præcedere debet, admonitio denunciationem, & inquisitionem fama, siue clamosa insinuatio. Item sententia semper formãda est secundum modum agendi. Item regulares de facili remouentur a suis administrationibus.

g ¶ Leue compendium.] i. i. peruersum, & præcipitatum iudicium leuis iudicis, quia forte vult breuiare lites.

† maledictis † non semel, &c.

† Adde an & quando probat per se: vel non. Bar. in l. de minore. §. tormẽ. ff. de quæstio & ibi latè Hippoly. Marsi. & Iul. Cla. citatus, sup. eo. super glossa magna.

† Alias ita: ñ tãquam idẽ sit actor, &c. alias ita: nõ tãquã idem sit auctor, et iudex, &c. & vox, auctor, est in concilio, et in ueteri comp.

1 Hæc glossula non est Ber. sed Hos. ut finis indicat.

† Vide epis. 2. Stephani Papæ primi de accusationib. eꝑorum ubi plenissime de hac materia hr̃ in 1. tom. cõciliorum Surianæ editionis.

† sed, &

† De hoc articulo vide oĩno quos citauit s̃. eo. si ꝑꝑ his, verbo, oportet inscribi.

† Hoc fallit in crĩne hæresis. Emericus in Director. inquis. part. 3. q. 75. vbi dixi plenissime.

† Alias ita: tamen vt diligens omnibus adhibeatur cautela, &c. absq; voce, in, sed in concilio, & in alijs vetustiorib. Grego l bris, legitur vt est impressum, in uno pro adhibeatur, adimpleaẽ reperitur.

1 Hæ duæ glossulę, nec sũt Ber. nec reperiuntur in antiquis exemplaribus.

a ¶ Ad graue dispendium,] id est ad pœnam auctoritate talis processus inflictam.

[Glo. seq. tractat de triplici modo procedendi super criminibus, & eorum pœnis: circa secundum signat duo iura in contrarium, & vtrobique remittit.

b ¶ Forma. Sic s. de sim. licet Hely. Forma ista triplex est, cū procedit accusando denūciando, & inquirendo, vt si agatur in modu accusationis, & probat crimen, deponatur reus: qa hic est effectus accusationis, vt s. dicit, in verbo, & criminalis accusatio: q ad dimi nutionem capitis. i. degradationem intēditur. Cū agitur per inquisitionē alia pœna imponitur, ut dictū est in illa notula magna ibi, crimine vero probato. vnde vi s. p hāc litteram, quod si per inquisitionē probetur simonia vel homicid[illegible] non depo nat, quia ad hoc non est act[illegible] s. de ord. co. cū dilectus [illegible] contra s. eod. inquisitionis, i. rñ ubi de hoc, & s. de dolo & cōtu ueritatis. Dic vt ibi. Dū uero proceditur per denūciationem, nisi in prędictis duobus casib. ad pęnitentiam agitur peragendam, tunc ī prędictis duob. casibus ēt punitur, sicut cū agitur per accusationem vel inquisitionem, vt d. c. veritatis, sed cum agitur per denunciationem, tunc in prædictis casibus nō est necessaria admonitio. s. eo. cum dilectus. In alijs vero casibus cum agitur per inquisitionem vel accusationem, punitur ad arbitrium iudicis. argum. sup. eod. inquisitionis, i. rñ. in fin. & inf eo. c. vlt. & arg. j. tit. prox. c. vlt. Denunciatio 2 vero regulariter fit ad pœnitentiam paragendam, & eius effectus siue finis est pœnitentiæ impositio, & tunc necessaria est charitatiua admonitio, ut hic dicitur: & sup. eod. cum dilectus. & c. 2. alias repellitur denunciator, vt ibi dicitur.

1 Qualis sit effectus accusatiōis, denūciationis, & īquisitiōis plene Hosti. in sum. ti. de accus. denū tiat. & inq si. eum vide: ut hāc gl. intelligas.

† contra.

†obseruādū.

† Scilicet Inn. iiij. ī cōcilio gñali Latera. ca. 6. & c. 5. eo. ti. in 4. compi.

2 Vide Spec. tit. de denunciatione. §. 2. & Hostiē. paulo ante citatum.

compendium, ad graue [a] dispendium veniatur, sicut accusationem legitima debet præcedere inscriptio, sic & denunciationem charitatiua monitio, & inquisitionem clamosa insinuatio pręuenire: illo semper adhibito moderamine, vt iuxta formam iudicij sententiæ quoque forma [b] dictetur. ¶ Hunc tamen ordinem circa † regulares personas non credimus vsquequaque seruandum, † quæ, cum causa requirit, facilius [c] & liberius à suis possunt administrationibus amoueri.

¶ Idem † in eodem.

¶ Metropolitani ad correctionem excessuum, & reformationem morum, singulis annis facere debent prouinciale concilium, in quo statuere debent personas idoneas per singulas diœceses, quæ solicite inuestigent, & in sequenti concilio referant corrigenda: & mores eorum, relegentes regulas canonicas: & præsertim hmōi concilij, pęnam debitam transgressoribus infligendo, ut autem id valeat melius adimpleri, per singulas diœceses cōstituant personas idoneas & honestas, quæ de plano & sine aliqua iurisdictione diligenter inquirant, quæ correctione, & reformatione sunt digna, ut ea fideliter referant in concilio subsequēti, vt sup his, & alijs prouida deliberatione procedant, & ea, quę statuerint, faciāt obseruari, & in epalibus synodis annuatim celebrādis ea debeant publicare per singulas diœceses: qsquis autem hoc statutum neglexerit ad implere, ab executione sui officij suspendatur. No. quod prouincialia concilia celebranda sunt singulis annis. Item statui debent in concilijs tales, qui statuta concilij faciant obseruari. Item executores nullam habēt iurisdictionem.

Episcopi dēnt facere synodos episcopales singulis annis, & publicare agitata in prouinciali concilio, & hac negligentes ab executione officij suspenduntur. h. d.

CAP. XXV.

Sicut† olim a SS. Patribus noscitur institutum [d] metropolitani singulis annis, cū suis suffraganeis, Prouincialia non omittant concilia celebrare, [e] in quibus de corrigendis excessib. & morib. reformandis pśertim in clero, diligentē habeant cū Dei timore tractatū canonicas† regulas, maxime q statutæ sūt in hoc gñrali cōcilio, relegētes, vt eas faciant obseruari, debitā pęnā trāsgressorib. infligendo. Vt autem id valeat efficacius adimpleri per singulas diœceses statuant [f] personas idoneas, prouidas videlicet, & honestas, quæ per totum annū simpliciter & de plano, absque vlla iurisdictio-

† Vide cōcil. Trid. sess. 24. de refor. c. 2. & concil. Later. sub Leone X. sess. 10.

† In codice Barbatiæ, ita canonicas regulas, & maxime quę statuta sint, & c. in concilio ita: canonicas regulas, & maxime, quæ statutæ sunt, &c.

d ¶ Institutum.] 18. distin. quoniam quidem.

e ¶ Celebrare.] sic & Abbates, & Priores abbates proprios nō habentes de triēnio in triennium celebrant capitula sua: supra de stat. regu. in singulis, & c. sequen.

[Gloss. seq. tractat de testibus synodalibus vnde esse debeant, & quales: quid agant, & quod procurantur per loca, quæ visitant, ad hoc vltimum signat contrarium, sed tenet primum.

ADDIT. Pro s. dictorum faciliori notitia no. versus sc.
Quatuor ecce modis agitur de crimine, cum quis.
Nunciat, accusat, inquirit, & excipit, ante.
Admonet, inscribit, infamat, & obligat extra:
Sic cauet, & deponit, & ammouet, atque repellit.

c ¶ Facilius.] infr. de sim. per tuas, circa fin. Notate potes hic arg. quod dignior 3 est cætus clericorum, quam monachorum. vt. 16. q. 1. legi. B.

3 Vide B. Th. 2. 2. qō. 184. per totū, & q. 186. art. 1.

Sicut olim.] Diuidit in tres partes. In prima prouidet de prouincialibus cōcilio, & de agēdis in illo. In secūda de testibus synodalibus & eorum officijs. In tertia de pęna hoc non seruantium: & tacite infert de epalibus synodis secunda ibi, Vt autem. tertia, ibi, Quisquis. Abb.

CASVS. statuit concilium generale, sicut olim à SS. Patribus fuit statutum, ut metropolitani singulis annis non omittant cōcilia celebrare, in quibus diligenter intendāt circa correctionem & reformationem clericorū, & mores eorum, relegentes regulas canonicas: & præsertim hmōi concilij, pęnam debitam transgressoribus infligendo [...]

f ¶ Statuant.] Isti erunt quasi testes synodales. sic supra de testi. cog. præterea. si. 35. quæst. 6. Episcopus in synodo. & debent esse de eodem episcopatu, honesti & discreti: quia tales melius possunt inuestigare veritatem, quàm extranei, argumen. supra de testi. ueniens 2. in fi. & 35. quæst. 6. cap. 1. & 2. supra qui ma. accus. poss. uidetur. Et isti appellantur visitatores, qui debent circuire totam parochiam de uilla in uillam, ut 80. dist. non debere. unde hoc sumptum videtur. & illi procurabuntur per parochias, ad quas accedunt: quia suis stipēdijs hoc facere non debent, supra de præscript. cum ex officij, & 28. q. 1. iā nunc. in fin. & 12. q. 2. charitatē. & officiū suū non debet eis esse damnosum, argument. 4. quæstio. 3. capitulo si testes. §. venturis. Argument. contra. quod Episcopus debeat eos procurare, habes supra de offic. ordin. inter cetera, & 23. quæstio. prima, militare. Prioribus concordan. credo standum, moderatos 4 tamen sumptus petent. Io.

4 Quia tales pūt epi pe[illegible] re & nō gra[illegible] ues, ut s. d[illegible] cēsib. c. cum Apostolus.

[Gloss. sequen. infert dubium & soluit, quærit obijciendo: respondet, & infert, quod diminuta sit hodie, & cetera. dicens, quod istis minus quàm alijs officialibus creditur, & causam reddit. subdit quod propter diligentiam prælatorum isti suum officium non omittunt.]

a ¶ Absque

ne, a solicite inuestigent, q̄ correctione, vel reformatione sunt† digna, & ea fideliter perferāt ad metropolitanū & suffraganeos, & alios ī cōcilio subsequēti, vt super his & alijs, ꝓut vtilitati & honestati congruerit, ꝓuida deliberōne ꝓcedāt, &† q̄ statuerit. faciāt obseruari publicaturi ea ī epalib. synodis annuatim p singulas diœceses celebrādis. Quisquis aūt hoc salutare statutum neglexerit adimplere, a sui executione officij suspendatur.

¶Greg. nonus archiepiscopo & priori sanctæ Mariæ Rothomagen.

¶ *Snīæ excōicationum, suspensionū, uel interdicti latæ post denunciationē per abbatē denū ciatū, uel aliū pro ipso in monachos denūciantes, vel adhærentes eisdē relaxātur, spoliati restituuntur, & iuramenta de tacenda veritate relaxantur, dicta testiū denūciato tradūtur, & expensæ de bonis monasterij monachis denuntiantibus ministrātur, & ꝓpter hoc ab obedientia abbatis non eximūtur sine tamen litis præiudicio.*

CAP. XXVI.

OLim I.V. & P. ordinis Tyroñ. † & infra. ¶Ne igit̄ reformatio monasterij valeat retardari; Mandamus, quaten⁹ relaxatis b excōicationum seu suspensionum snījs, si quas idem abbas protulerit, † vel per quoscūq. iudices ꝓmulgari fecit, post inceptum c negotium in eos, & adhæren-

a ¶Absque vlla iurisdictione.] Si isti non hn̄t iurisdictionem, ergo non possunt aliquos cogere, vel citare, ut ueniant, uel rn̄deant? imo pn̄t eis dicere, ingressus es ut aduena, nunquid, ut iudices nos? 3.q.6. leges. Irem vr̄ quod debeant esse iurati, 35.q.6. eps in synodo. Sed sufficit qđ sint honestæ personę, quibus merito sit credendum sup his, quæ referunt i in concilio prouinciali. Item quare prius denunciat̄ hoc metropolitano, q̄ episcopo, cū prius dēret denūciari epo quā archidiacono, 25.d. perlectis. demum si eps esset negligēs, archiepo, 9.q.3. cū simus, &c. conquestus. & p hoc ecclesiasticus ordo confund. ī, si sua iurisdō epo non seruat̄ 11.q.1. puenit. in fi. Dicas, ꝙ isti inq̄sitores solā famā referūt metropolitano, ꝭm qđ intelligunt, & inq̄runt sine aliqua iurisdōne, ut per alios ad denunciationem ipsorum possit visitare prouinciā, quia ex hoc apparet episcopus negligēs: tn̄ si eps vellet corrigere illos excessus, non perderet suā iurisdōnē: nisi tunc demū cum negligēs apparet, 9.q.3. cū simus §. ult. & eo ipso quod hęc referuntur metropolitano, apparet, quod multa sūt apud eos epos, quæ egent correctione. 18. di. peruenit. vnde videtur esse diminuta iurisdō metropolitanorum in hoc, ꝙ olim poterāt descendere, & inq̄rere, an epi essent negligentes, nō ut statim inquirerēt de criminib. nisi postquā constaret de negligentia. Sic pōt intelligi. s. de censi. sopitæ, & c Romana eo, in 6. & sup. de præscript. cum ex officij. hodie uero nō pn̄t, nisi primo eis per alios referatur, ꝭm quod hic īnuitur. alias superflua & onersa fuisset ista constō, & istis inquisitionib. minus creditur, quam alijs officialib. q̄a alijs creditur quā diu cōtrarium ꝓbet. 4.q.4.c. nullus, §. aliqn̄ ff. de of. p̄fec. vrb. l.1. §. quies, sup. de app. cum parati. arg. ff. de re. corū qui sub tut. uel cura. l. magis §. illud. ff. de cust. & exihb. reo. l. diuus. Hoc iō, quia isti famam solam referunt, nec sunt iurati, sed illi iurati sunt, & famā non referūt, sed ipsum factum: & isti inquisitores non debent amittere officium suum, q̄uis prælati inquirant, corrigant, & reforment, ut referant metropolitano, an oporteat ipsum supplere negligentiam episcoporum, alias nesciret, & ita non impediretur eorum inquisitio propter factum episcoporum. Io.

† sint.

† De his relatoribus siue nuncijs, quorum offi cium est explorare delicta, quę committuntur, & referre superioribus, ut eis occurrant not. in l. ea quidē, C. de accus. ubi Sal. & alij.

† Alias ita: & qđ statuerunt faciant obseruari.

OLim.] Partes patēt Scđa ibi, Si uero. Tertia ibi, Prædictis. Abb. CASVS. Inquisitio super statu cuiusdā monasterij ordinis Tyroneñ. tam in capite quam in mēbris cōmissa fuit quibusdam inquisitorib. Ad petitione I.V. & P. monachorum dicti monasterij, pēdēte inq̄sitione corā ipsis, abbas quasdā sn̄ias suspensionis, & excommunicationis tulit in quosdā monachos ipsius monasterij ꝓsequētes inq̄sitionē, & adhærentes eis etiam, & per quosdam iudices delegatos fecerat promulgari: quosdā ēt spoliauit cōtra iustitiā, ipso negotio pendēte, & quosdā induxit ad iurādum, ꝙ ueritatē non dicerēt ꝯ ipsum: & q̄a pp hmōi impedimenta retardabatur reformatio monasterij, significata fuerunt hæc dño Papæ petierunt insuper dicti monachi a Papa, ut faceret eis expensas factas & faciendas sibi ministrari de bonis monasterij: Super hoc mandat Papa inquisitoribus, quatenus ne reformatio monasterij ualeat retardari, debeant relaxare sn̄ias suspensionū, & excōiationum, quas abbas protulit, uel p quosdā iudices fecit promulgari post incœptū negotium in eos, & in adhærentes eisdē, ac eis restitutis quos abbas pendente negotio cōtra iustitiā spoliauit, & relaxatis iuris, si qua de tacenda veritate abbas extorserat, procedant ī negotio de plano & absq; iudiciorum strepitu, inq̄rētes q̄ circa psonas & obseruātias regulares viderint inq̄rēda, & corrigāt, q̄ fuerint corrigēdā, tā in capitē, q̄ ī mēbris, ꝓuiso, vt nocet c pendēte abbati obediant, & intēdāt, ita ꝙ per hoc reformatio monasterij nō valeat impediri. Si vero testes cōtra abbatē producti fuerint, copiā faciant ei dictorū ipsorū, & faciant fieri p̄dictis monachis tribus, uel quatuor, vel aliis, quos assumpserint ad dict. negotium ꝓsequēdū, expēsas necessarias factas & faciendas ad negotiū ꝓsequēdū de bonis monasterij, cōputatis si qua receperint de bonis monasterij. Not. iurisdōnem inquisitorū extendi ad ea, sine quib. eorū officiū non pōt expediri. Itē iuīm de veritate tacēdi nō ualet, nec est seruādū. Itē pendēte accusatione, vel inquisitione ꝯ p̄latū subditi dēnt obedire eidē. Itē prælatus pēdente inquisitione, vel accusatione ꝯ ipsum, non dēt aliquid facere, pp quod impediatur offm̄ iudicis, quod si fecerit, iudex, uel inquisitor totū reuocet. Item copia attestationū facienda est abbati, ꝯ quē procedit̄. Itē monachis in expensis monasterij prosequuntur inquisitionem, cum nihil habeant.

† Cistei.
† Turoñ.
† Citoneñ.
† protulit.

b ¶Relaxatis.] vt si oportuerit, possint ferre testimoniū in negotiū inquisitionis, cū p eos melius q̄ p alios possit inquiri ueritas s̄. de test. ueniēs 2. dū tn̄ ex alia cā repelli nō possint. j. de sim. p tuas, & s̄. de re iu. cū I. & A.

[G].seq. arg. quod causa cepta, &c. signat contrarium decr. nonne & sol.]

c ¶Post inceptū negotiū.] No. ꝙ lite pēdēte non est aliquid innouādū, s̄. ut lit. pen. a memoria. & per totū. & s̄. de iure pat. ex lr̄is. arg. 16.q.4. volumus. Itē est arg. ꝙ cā cœpta inter prælatū & subditū suspensa est iurisdō prælati, ac si esset appellatū ab eo, s̄. eo. cū dilectus, & totum iudiciū suum ad maiorem delatum est iudicem, vnde facit iniuriā iudici, sub quo eorū cōe negotiū pendet, arg. 2.q.1. nomen. & iudex totum dēt reuocare, siquid faciat in eis, ut hic ur̄, cum ex odio uideatur procedere negotio cępto. Arg. ꝯ 8.q.4. nonne. ubi dicit, ꝙ usq; ad finem causæ nō pn̄t recedere a sua iurisdōne, ut ibi dicit arg. 15.q. ult. c. ut in fi. & obedientiam exhibere, ut dr̄, & si non faciant, per iudicem compellant, ut inf. dr̄ uers. prouiso, &c. Ipse autē cōpellere eos non dēt. si tn̄ iudices in hoc

essent negligentes. ipsemet prælatus potest excõicare si non obedirent, vel alias excederent, arg. sup. de off. ordi. significauit. & s. de offi. deleg. prudentiam. §. sexta. in fi. alias solueretur obedientia quod esse non debet. Ex eo quod dicit inf. contra iustitiam spoliauit, uidetur a contrario, ꝙ si iusta causa subsit, ꝙ eos punire possit: quod credo. Honestum tamen esset, si per iudices hoc fieret, & quod dicit, relaxatis, & cetera: pmisit causam, ne reformatio monasterij retardetur, ut possint ferre testimonium, supra de testi. ueniens. 2

a ¶ Adhærentes.] Ar. ꝙ idẽ iuris est in accessorio quod in principali, vt sup. de offic. deleg. c. prudentiam. ver. fin. vbi de hoc, & sublato principali, & accessorium, & quæ adhærent religiosis, religiosa sũt, ff. de rei vend. quæ religiosis.

b ¶ De plano & absque iudiciorum.] sic s. de stat. mona. c. ea quæ. & ita ordo iudiciarius non uidet usquequaq; seruandus circa regulares: ut sup. eod. qualiter 2. in. fin. quia de facili remouẽtur ab administrationibus: ut ibi, & s. de simon. per tuas. 1 quasi summaria cognitio videt sufficere, ex eo ꝙ dicit, de plano.

Sed 1 in alijs non de plano. sed magis iudice sedẽte pro tribunali. 2. quęst. 3. cap. si quem. §. præuaricator. vers. Abolitio. & 3. quæst. 3. c. induciæ. §. spatium. uersic. à iudice. & manifestis probationibus. 5. q. 6. Epiphanium, C. de probat. l. ult.

c ¶ De tacenda ueritate.] Hoc ipso quod hoc fecerat suspectus erat Abbas. & talia iuramenta non tenent. sup. testibus constitutis 1. & marito talia iuramenta relaxanda sunt, ut ueritas reueletur: sim. sup. de testi. cog. cap. ult. & sine peccato seruari non possunt, quia celare ueritatem mortale est peccatum. 11. qu. 3. quisquis, & inf. de crim. fal. c. 1. expedit enim peccata nocentium nota esse. ff. de iureiur. eum qui. §. 1.

d ¶ Copiam faciatis.] s. e. qualiter 2. §. debet. & est hoc notabile contra quosdam, qui non faciunt copiam dictorum, & supprimunt testium nomina a quibus iuste posset appellari: licet dicatur, quod nõ vt quequaque ser uari debet ordo iuris, tñ in hoc bene seruari debet Ber.

e ¶ De bonis.] sup. eod. ex parte. ubi de hoc. Ber.

† Qui dicantur, adhęrentes declarat Ang. in Aut. de hæred. & Falc. & Ancha. in repe. in canonum statuta. sup. de constitu. ver. uidi dubitari.

† contra.

† Alias ita, diuisio etiã, ut &c.

1 Quæ sũt ab hoc loco usque ad fi. gl. desunt in uetustioribus codicibus, nec Bernardi esse credimus.

† Dictio, ex deest. in nostris antiqs codicibus, & in omnibus Vaticanis.

tes † [a] eisdẽ, ac eis restitutis, quos idem abbas negotio ipse pendente, contra iustitiam spoliauit: in negotio de plano & absq; iudiciorũ [b] strepitu procedentes, (cum talibus maxime in hoc casu, non deceat Dei seruos inuolui) inquiratis q̃ circa† psonas & obseruantias regulares videritis inquirenda, corrigentes & reformantes tã in capite quam in mẽbris, quæ correctionis & reformationis officio noueritis indigere, iuramentis, si q̃ de tacenda ueritate. [c] Abbas extorserat, relaxatis, prouiso, † ut negotio ipso pendẽte, præfati monachi eidem Abbati obediant, & intendãt. ita tamen ꝙ per hos prosecutio negotij nõ valeat impediri. Si uero testes contra eundem Abbatem pducti fuerint, dictorum ipsorum ei [d] copiam faciatis. ¶ Prædictis autem monachis, expensas factas propter hoc, & tribus uel quatuor ex † istis, uel alijs quos idoneos ad dictũ negotium psequendũ duxeritis assumendos, faciatis de bonis eiusdem monasterij, & faciendas expensas ad psecutionẽ ipsius negotij necessarias cõputatis: si qua pp hoc receperũt, de bonis [e] monasterij, cum p- priũ nõ habeãt ministrari. Contradictores, &c.

¶ Idem Episcopo Cister. † de Alde. & de Salcñ. Abtibus.

¶ *Cõtra p̃latũ denũciatũ de dilapidatione, fit cõmissio sup ueritate inquirenda, & pẽdente negotio dẽt sibi ĩterdici potestas alienãdi.*

CAP. XXVII.

Prælatorum excessus, & inf. ¶ Sane dilecti filij C. & quatuor alij canonici Frisigien. † denunciãdo monstrarunt, quod Frisigiẽ. † episcopus bona sui episcopatus, quem (vt dicũt) fuit minus canonice assecutus, adeo grauiter dilapidat & consumit, quod nisi celeriter adhibeat [f] remedium, † episcopatus idẽ per eum ad irreparabile dissolutionis opprobrium deducet, nec solummodo rerum, verum etiam famæ suæ pdigus [g] & salutis, ui tam ducit enormiter dissolutam & infra. ¶ Discretioni vestræ mãdamus, quatenus personaliter [h] accedentes ad locum, inquiratis solicite ueritatem; & eam fideliter cõscribentes sub † sigillis vr̃is nobis transmittatis inclusam. Eidem epõ terminum assignãtes, quo nostro se conspectui repręsentet, p meritis [i] receptu-

Prælatorum excessus.] Contra prælatum infamatum de dilapidatione, inquiritur de ueritate, & interdicitur sibi omne genus alienandi. h. d. Diuiditur, nam in prima ponitur episcopi denunciãtio: in secunda ipsius commissio: ibi, Discretioni, quæ duo facit. Primo mãdat inquisitionem fieri, & remitti. Secundo inquisitionis terminum assignat, & alienationem interdici: ibi, Potestate. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Canoniei Frisigieñ. denunciauerunt domino Papæ, quod eorum Episcopus minus canonice episcopatum adeptus, bona ipsius episcopatus, adeo grauiter dilapidat & cõsumit, quod nisi celeriter adhibeatur remedium, ad dissolutionis opprobrium deducetur, & non solum rerum prodigus, sed etiam famæ suæ prodigus est & salutis, ut pote qui ultam ducit nimiũ dissolutam propter quod mãdat Papa quibusdam iudicibus quatenus personaliter accedentes ad locum, ueritatem inquirant, & eam ad Papam sub sigillis suis transmittant inclusam eidem episcopo terminum assignantes, quo conspectui domini Papæ se præsentet, pro meritis recepturus. Interim tamen potestate uendendi, dandi, infeudandi, seu quocunq; modo alienandi bona episcopatus eidem penitus interdicta. Not. ꝙ inquisitores personaliter accedere debent ad locum in quo morantur illi, contra quos fit inquisitio, & non alibi facienda est. Item cum aliquis denunciatur suspectus de dilapidatione, interdicenda est potestas quocunque modo alienandi bona ecclesiæ.

f ¶ Adhibeatur remedium.] simile, quia nisi iustitia conatus cupiditatis reprimeret, ius litigatorum extingueretur supra in princ. in constitutione Gregorij.

g ¶ Prodigus.] simile in prædicta constitutione.

h ¶ Personaliter.] in casu isto inquisitores non possent alijs committere uices suas. 2 De hoc habes supra, de offic. delegat. cap. ult. §. 2.

i ¶ Pro meritis recepturus.] vt pœna docente agnoscat qualiter ipse excesserat in pręmissis. sim. 27. q. 1. si homo esses, & c. si custos. & supr. de offic. delega. nisi specialis, ut

† Cister. & Alto. & Salieñ. Abbatibus.

† Frisigen. † Frigisen. † Frigisen.

† Alias ita ad irreparabilis dissolutionis, &c.

† Alias ita, sub sigillis vestris ueritatem nobis &c.

2 Nec extra locum inquirere nisi in casu. eod. tit. statuimus 2. lib. 6. Io. An.

vt sapiens, sit in pena qui stultus fuit in culpa, 38. distin. qui ea. Et quos Dei timor a malo non reuocat, &c. sup. de elect. cum in cunctis. & sup. de vi. & hone. cle. vt clericorum mores, & necesse est, vt ferro abscindatur, & c. 82. d. plurimos. Bernard.

vnde qui lædunt sacerdotes, tamquam pro publico crimine puniuntur, 2. q. 1. in primis, circa finem.

d ¶ Culpabiles.] ergo iudex qui non punit deficientem in accusatione peccat, & culpam contrahit, cum puniri debeat pena talionis, 12. q. 4. c. 1. & 2. & 3. Hæc decr. competentius poneretur in precedenti titulo sicut erat in antiqua compilatione.

a ¶ Vendendi.] No. ꝙ licet aliquis denūcietur siue accusēt, vt suspectus de dilapidatione nō debet statim remoueri. j. de simo. licet sed interdici debet, eidem omne genus alienādi, ut hic patet, & s. de off. del. venerabili, vbi de hoc imo ei dabitur interim coadiutor, sine cuius consilio nihil faciet si suspectus est, vt ibi dicitur. Bernar.

† Alias ita, seu quolibet modo, &c.

† Lib. 9. registri episto la. 66. refert, Bruchardus. li. 2. decr. ca. 101. Iuo p. 5. c. 274. & c. ti. de accu. in 1. compil. Vide B. Tho. 2. 2. qu. 68. ar. 3. Sotum li. 7. de iusti. & iure q. 5. ar. 3. & pro intellectu vide omnino er. Diaz. in tract. crimi. cau. c. 59.

DE CALVMniatoribus.

¶ Supra visum est de accusatorib. & delatorib. criminū. Verūtñ qa isti qñq; calumniantur, ideo de his subdit. Abb.

De hac materia trac. 2. q. 8. per totū, & 5. q. 5. per totum, & j. in Rub. de pœ. vers. quæ sit pœna calumniato. & plenar.

Cum fortius. Duo facit. Primo ponit & aggrauat culpam iudicis. Secundo, ponit calumniatoris pœnam ibi, Quia. Abb. Sic.

CASVS. Hilarius subdiaconus accusauit Ioannem diaconum, causa huius accusationis commissa fuit Anthemio subdiacono, & quibusdam alijs, iudices in negotio procedentes, cū ille Hilarius nihil probasset contra Ioannem diaconum, absoluunt eundem, nullam pęnam imponentes Hilario subdiacono pro calumnia. Peruenit hoc ad notitiam domini Papæ: vnde ipse scribit Anthemio sub diacono, dicens, quòd illa crimina fortius sunt punienda quæ obijciuntur illis, qui culpabiles non fuerunt, & pręcipue sacratis hominib. vnde reprehendit iudices illos, qui in causa illius Ioannis diaconi resederunt, pro eo, quod nullam pęnam dicto Hilario calumniatori imposuerūt, vnde mandat dicto Anthemio, quatenus cum tantum malum transire non debeat impunitū, H. prædictū priuet officio subdiaconi, & verberib. castigatum publice in exilium faciat deportari. No. ꝙ qui non probat, quòd intendit contra aliū, puniri debet pęna, talionis. Item vbi quis non potest puniri pęna, qua debuit accusatus, alia pęna additur priori pęne, vt hic patet, quia enim non poterat H. priuari diaconatu, loco illius, verberibus castigatus mittitur in exilium.

b ¶ Insontib.] 23. q. 5. si non licet & 17. q. 4. sicut qui.

c ¶ Maxime sacratis.] Argum. ꝙ ex persona aggrauatur iniuria. Inst. de iniurijs, §. atrox, ff. de iniurijs, l. prætor, & inf. de sent. excommun. cum illorum. Et qui præposito suo manus intulerit, capite punitur, & augetur crimen dignitate præpositi, ff. de re mil. omne delictum, §. 1. & ius publicum offenditur 1. distinc. ius publicum,

rus. Potestate vendendi,[a] dandi, infeudandi, seu† quo modolibet alienandi bona ipsius ecclesiæ, interim eidē penitus interdicta.

TITVLVS II.

De calumniatoribus.

¶ Greg. Anthemio subdiacono.

¶ *Subdiaconus calumniose accusans diaconum, subdiaconatu priuatur, & publice verberibus castigatur, & in exilium mittitur.*

CAP. I.

Cum forti⁹ puniēda sint crimina, quę in[b] sontibus, & maxime[c] sacratis hominib. inferuntur quam sitis culpabiles,[d] qui in causa Ioānis diaconi resedistis,[e] attendire, vt Hilariū criminatorē ipsius nulla ex diffinitione vestra pœna cōueniens castigaret, & inf.

¶ Quia ergo tantæ nequitię malum sine digna non debet vltione transire, iubemus eundem H. prius subdiaconatus, quo indignus fungitur, priuari[f] officio, & verberib.† [g] publice castigatū in exiliū[h] deportari.

¶ Innocentius † 3. Zamoreñ. † Segobien. & Abulen. Episcopis.

¶ *Denunciator in probatione criminū deficiens, ab officio, & beneficio suspēditur, donec innocētiā suā purget.*

CAP. II.

Cum † dilectus filius magister scholarum Palentinus ad sedem Apostolicā accessisset, & de suo episcopo excessus varios nunciasset,

e ¶ Resedistis.] vt iudices.

[Glo. seq. obijcit, de l. i. &c. & dat tres solutiones.]

f ¶ Priuari officio.] sed videtur hoc contra ius factum esse: ex quo, enim statim non fuit de calūnia condemnatus nō debet postea condēnari, nisi ꝯ eum iterū inscribatur. C. de calum. l. 1. Potest dici, quòd spirituale est, & factum principis ad consequentiā trahi non debet. Insti. de iure nat. §. plane, Vel forte iudices cōdemnarūt eum, sed pœnam non imposuerunt. Vel verius videtur, quòd causa exempli hoc factum sit, ne alij inde sumant exemplū, & p̄terea negligentia iudicū non debet ei prodesse, vt remaneat calumnia impunita. ADDITIO. Vel dic, quòd hoc fuit dimissum ꝓpter culpam iudicis, licet coram eo petitum fuisset, & ideo ita per superiorem imponitur, argu. C. quando prouo. non est necess. l. omnem honorem, quia siue recepta fuerit, siue non, nihil oberit appellanti: vel dic, quòd Papa fecit hoc ex plenitudine potestatis.

1 Vide Couarruuiam, li. 2. c. 9. var. reso. & quos citatos supr. de accu. super his, ver. oportet inscribi.

† Honori tertius.

† Vide Ioannem Vasæū in Annalib. Hispaniæ c. 20. & ca. 21. vbi de his episcopatib.

† Ca. 7. ti. de acc. in 3. cōpil. Vide citatos in c. proximè præcedenti, adde B. Th. 2. 2. q. 33. arti. 4. & Host. in summa ti. de calūniator. §. quali. pœna.

g ¶ Verberibus.] in supplemētum pęnę. 5. q. 6. qa iuxta.

h ¶ In exilium.] quam pœnam ecclesia, imponit, 30. di. accedens, ar. 63. distin. in synodo, & 17. quæstio. 4. attendendum. Bernar.

Cum dilectus.] In prima denunciatio, & causæ commissio. In secunda processus examinatio, & absolutio denunciati. In tertia pœna calumniose denunciantis, secunda ibi, Cum autem. Tertia ibi, Vobis. Abbas Siculus.

CASVS. Magister scholarum Palentiñ. ad Apostolicā sedem accedens, de suo episcopo excessus varios nunciauit Papa examinationem ipsius commisit quibusdam inquisitoribus facienda, vt examinationem factā sub sigillis suis destinarent inclusam: quo facto Papa examinauit processum negotij diligenter, nec inuenit aliquid de prædictis sufficiēter esse probatum. unde absoluit epm̄ ab obiectis, mandans quibusdam, quatenus dictum magistrum suspendant ab officio, & beneficio donec se purgauerit, quòd non calumniādi animo processit ad hmōi crimina proponenda, vt ceteri simili pœna perterriti, ad infamiam prælatorum suorum de facili procedere non præsumant. Not. quòd qui deficit probando in causa denunciationis: punitur, ut hic dicitur. Item nemo debet alium, & præcipue prælatum suum infamare.

a ¶ Nunciaf-

a ¶ Nunciasset.] cum ad denunciationem alicuius Papa committit inquisitionem, non procedit iudex, nisi denuncians probet legitimam admonitionem præcessisse. I infr. tit. proxi. licet Hely.
[Gloss. seq. not. similitudinem, &c. quærit.]

1 An aût admonitio secreta ex necessitate præcepti debeat denunciationem procedere tradit eleganter. B. Tho. 2.2. q. 33. ar. 7. quẽ omnino uideas.

b ¶ Calumniandi.] sic patet, quod si denuncians non probat, quod intendit, calumniari præsumitur, sicut in accusatore, 2. qu. 3. quod nõ probauerit, C. de aduo. diuer. iud. l. 1. Sed qualiter probabitur, quòd non calumniose denunciauit? Vr quod per iurm probari posset, vt hic colligitur, arg. supr. de testi. præsentiũ, & sup. de excep. pastoralis. Et improprie hic dicitur calumnia, quia calumniator punitur similitudine supplicij. 2. quæst. 8. quisquis, & ca. qui crimen, & supr. tit. proxim. super his, & ca. qualiter 2. Pęna ergo illius qui denunciat, si non probat, erit suspensio officij, & beneficij, vt hic patet, donec se purgauerit, & huiusmodi purgatio præstabitur ad arbitrium iudicis ex quo hic nõ determinatur, s. de off. deleg. de causis, §. illis etiam. & præterea, cum purgationes hodie arbitrariæ sint, supra titu. proxim. inquisitionis, in fin.

set a examinationem commisimus excessuum obiectorum, & infra.

¶ Cum aût processum negotij examinauerimus diligenter, nec intelligere potuerimus probatũ esse sufficiẽter aliquid de prædictis; eundem epm absoluendum decernimus ab obiectis; Vobis mandãtes quatenus memoratum magistrum scholarum, donec canonice suam purgauerit innocentiam, s. quod non calumniandi b animo ad huiusmodi crimina proponenda processit, ab officio & bñficio suspẽdatis vt ceteri simili pęna c perterriti, ad infamiam suorũ facile nõ prosiliant prælatorũ,

TITVLVS III.

De simonia, † & ne aliquid pro spiritualibus exigatur, (vel promittatur. †)

¶ Gregorius generali synodo præsidens.

¶ *Episcopus pro ordine ab eo conferendo, vel ministri vel notarij, nihil temporale exigere debent.*

CAP. I.

IN † ordinando, & infra. ¶ Sicut non debet eps manum, quã imponit: d ita nec minister e vel notarius in ordinatione eius, vocem, vel calamum vendere; f Pro ordinatione igitur, vel vsu pallij, seu chartis atq; pastellis, g eum qui ordinatur, omnino aliquid dare prohibemus.

¶ Ex concilio Maguntin. †

¶ *Deponendus est, qui per pecuniam aliquem eiecit de ecclesia sua, se postea intrudendo.*

CAP. II.

QVi alium in ecclesia ordinatum, per pecuniam expulerit, h eamque

† De materia huius tituli, multa Canonistis valde necessaria tradit. B. Thom. & Caie. 2. 2. q. 100.

† Duo hæc verba, uel promittatur desunt in trib. codicib. Vaticanis.

c ¶ Simili pœna.] Hæc etiam est causa quare puniuntur, ut alij non sumant inde exemplum infamandi prælatos suos, & ita pęna vnius est metus alterius. 2. qu. 7. qua propter, ff. de pę. l. capitalium, §. famosos. su. de of. ordin. irrefragibili. Ber.

DE SIMONIA, ET NE ALIQVID. &c.

¶ Supra visum est de accusatoribus, & calumniatoribus nunc restat uidere de his criminibus ex quibus possunt accusari, sed quia inter cetera simonia obtinet primum locum, quia cetera respectu huius pro nihilo reputãtur, 1. q. ult. c. fi. ideo tractaturus auctor de criminibus præmisit de simonia. Est autem simonia studiosa uoluntas, vel cupiditas emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum.

De hac materia tractatur prima causa per omnes quæstiones suas, 7. q. 1. præsentium, & c. sancium, 15. qu. 3. sane, 6. q. 1. si quis cum. §. porro.

IN ordinando.] Duo sunt dicta. secũdum. ibi, Pro ordinatione. Abb. Sicu.

CASVS. Statuit Gregorius in synodo generali, quod pro ordinatione nullus aliquid accipiat], nec ordinatus aliquid dare debeat]. No. quod pro quolibet obsequio in ordinatione impenso, quicquid collatum fuerit, simoniam inducit.

d ¶ Imponit.] Hoc sumptum fuit ex illo cano. 1. q. 2. sicut episcopum.

e ¶ Minister.] id est, archidiaconus, quia examinat promouendos, supr. de offic. archid. ad hæc, circa fi.

[Gl. seq. post prin. obijcit, & duas opi. ponit.]

f ¶ Vendere.] verbum vendere, non continet gratuitum contractum quia vẽditio non procedit sine pretio. ff. de contrah. emp. l. 2. §. sine pretio, & C. eod. tit. emp. fides. Inst. e. ti. §. pretium. Sed quare notarius non põt vendere operas suas vel chartam, cum de suo nemo beneficiũ facere compellatur, 10. qu. 2. precariæ 1. Dicunt quidã, quod hoc obtinet, ubi notarius percipit salariũ de publico. Lau. dicit, quod etiam si nihil pcipiat de publico, nihil potest recipere pro tali scriptura, quia simoniam committeret. Et est speciale in odium simoniæ, ne fraus posset pcurari: ex pacto enim nihil accipere debet, sed si gratis, & sponte aliquid offeratur, & sine omni intentione ab initio ad hoc accessit; non credo, quod pec caret notari9 laicus, argumento infr. eodem, cum sit Romana, & est expressum, 1. quæst. 2. sicut episcopum.

† Ca. i. eo. ti. in 1. compi. refert Gratianus siue palea. 1. q. 2. c. nullus. Ab.

† Adde sub Rabano archiepo. c. 12. refert Burc. lib. 3. decret. c. 110. Iuo p. 3. c. 86. & ca. 2. eo. ti. in 1. compilat.

g ¶ Pastellis.] 1. quæstion. 3. si quis obiecerit. ne in fraudem aliquid fiat, nec obstante aliqua consuetudine, 1. quæstion. 1. emendari, & inf. eodem. Iacobus Vincen.

QVi alium.] CASVS. Dicitur hic, qui per pecuniam expulerit in ecclesia legitime institutum, & eam sic retinuerit, omnino deponatur. Nota quòd aliquis pro duplici peccato tantum punitur quantum simplici, hic tantum spoliauit, & commisit simoniam.

h ¶ Expulerit.] Dupliciter enim peccat, in dando pecuniam, & quia locum viuentis occupat, argu. infr. eo. nemo, 7. quæstio. 1. eum, & supra de concessio. præben cap. 1. Ber.

SI dominus.] Duę sunt partes. secunda ibi. Non igitur. Abbas.

CASVS. Quærebatur, utrum quilibet catholicus admittendus sit in accusationem simoniacorũ? Respondet Papa, quod quilibet admittendus est, argumento a maiori. Si enim Dominus, qui fuit sine peccato, licentiam accusandi dedit vni, scilicet Iudæo sceleratissimo, multo fortius nullus catholicus expellendus, imo potius exorandus est, ut ueritatem asseueret, ad repellendam simoniacam prauitatem. Nota quemlibet admittendum ad accusationem simoniacorum.

a ¶ Vni.]

a ¶ Vni.] scilicet Iudæo sceleratissimo, cum dixit. Si enim male locutus sum, & c.2.q.7.c.nos si.§.ecce.
[Gl.seq.cum 2.& vlt.tria arg.elicit.]
b ¶ Nō igit.] Arg.hic à minori.quasi diceret, si Iudæus, q malus est, admittitur ad testimoniū cōtra Dñm, multo fortius catholic⁹ admittit, ut ueritatē asseueret contra simoniacā prauitatē. sile arg. s̄. de ele.cum in cunctis in prin. Ber.
c ¶ Catholicus.] arg. ꝙ q libet catholicus i admittit ad testimonium ɔ̄ simoniacum, nulla distinctione facta.arg.ĩ.e.tāta. Dic. vt s̄.de acc.cū P. ergo a cōtrario sēsu hrtic⁹ vel paganus ñ admittit: ꝙ verum est.
d ¶ Exorandus.] Simi.79.dis. si qs Papa, ex eo ꝙ dixit, exorandus est.ar.ꝙ testes in crīalib.nō cōpellunt. s̄.de tes.cog. dilectorum, ubi de hoc.Ber.

Accusatū.] CASVS. In isto c. & ĩ seq dr̄, ꝙ si aliqs accusatus fuerit de simonia, de qua sit publice infamatus, dēt ꝓhiberi a celebratione Missarū, donec de veritate constiterit. No.hic ar.ꝙ accusat⁹ simoniace, dēt suspēdi a celebratione Missarum: & idem dicitur in c.seq.
[Glo. seq. obijcit gl.de capitulo, &c.
e ¶ Solennia.] Capitulū hoc & seq.intellige de eo, q erat publice infamatus: aliàs nō dēret suspēdi, 2.q.5.presbyter, &c.si mala, Sed nōne erāt isti suspēsi ipso iure: quare suspēdūt, ĩ.e.tāta, & 32.di.c.pter hoc, §.verū in fi.& 1.q.1.qbusdā; & c.reperiūt? Rñdet, de facto suspēdūtut, cū ipso iure sint suspēsi: simoniacus.n. in ordine, quātūcūq; sit occultus, est ipso iure suspensus, nec pōt Missā cātare, inf.eo.tanta, qñ ipsū characterem habet vitiosum: in quo casu loquūtur hæc duo capitula: vnde cū essent isti super hoc infamati, merito ipso facto debuerūt suspēdi: si uero occultū esset, licet sit suspensus quo ad se, sicut q libet in peccato mortali constitut⁹, s̄.de coha cle. & mu.c.vlt.& 1.q.1. sacerdotes, ñ tñ quo ad alios est suspensus, ar.ĩ.eo. Matthæus, &c ex tuę.Ber.
f Quoties.] Peruenit.per famā s.& iō de hoc voluit inquirere: qa platorum est inqrere de excessib. subditorū.s̄.de off.ord.c.1.inf.de collu.crimina, 11.q.3. præcipue, alioquin eis imputatur, 43.dist.Ephesijs. Ber.
Sicut. CASVS. Querebatur de pęna iniūgēda simoniaco: & respondet Papa, ꝙ sicut simoniaca pestis suę magnitudine alios morbos vincit, ita sine aliqua dilatione cum de ipsa constiterit, de ecclesia dēt eliminari atque expelli. No.ꝙ dr̄ hic, ꝙ si per aliquod signū constiterit aliquē fore simoniacum, iudex dēt ipsum punire.
[Gl.seq.signat contrarium de canone.]
g ¶ Vincit.] qa respectu eius cætera crimina ꝓ nihilo reputant, 1.q.vl.c.vl. & arg.ĩ.c.prox.arg.ɔ̄.32.q.7.qd in oib.sed ibi soluitur, ꝙ dicit ibi, grauius.I. cōius, & s̄.de acc.inquisitionis, vbi æquiparantur homicidiū, & simonia, quo ad pœnam, horribilius est tamen homicidium. cum quo nunquam dispensatur, 50.dist.miror.c.
h ¶ Sine dilatione.] 1.q.1.q sqs, & c.reperiuntur, 23.q.4.si.c.35.q.9. loci.

sibi taliter vendicauerit, omnimodo deponatur.

¶ Deodatus Papa.

¶ *Quilibet catholicus admittitur ad accusandum de crimine simoniæ.*

CAP. III.

SI † Dominus, & Magister oīum, qui sine peccato fuit, accusandi licentiam vni [a] dedit & infra.

¶ Nō igitur [b] quilibet catholicus [c] est respuendus, sed vt veritatem afferat ad propulsandam † simoniacā rabiem, magnis est precib. exorandus. † [d]

¶ Idem.

¶ *Simoniacus pendente accusatione ab administratione diuinorum prohibetur.*

CAP. IIII.

ACcusatū † simoniacū, necesse habuimus ꝓhibere, ne Missarum solennia celebraret, [e] donec qd esset, verius constitisset.

¶ Idem.

¶ *Idem dicit quod pcedens nisi ꝙ illud capitulum loquitur in accusatione, istud in inquisitione: & illud loquitur de simoniaco ĩ genere: istud declarat de ordine.*

CAP. V.

QVoties, † & inf. ¶ Peruenit [f] ad nos, ꝙ per simoniacam hæresim fueris ordinatus propterea † necesse habuimus te ꝓhibere ne Missarum solēnia celebrare debuisses, donec qd sit verius discerneremus.

¶ Lucius Papa.

¶ *Simoniacus est deponēdus.*

CAP. VI.

SIcut † simoniaca pestis sui magnitudine alios morbos vincit, [g] ita sine dilatione [h] mox, vt eius signa ꝑ aliquā personam [i] claruerint, [k] de ecclesia Dei dēt eliminari atque repelli. †

¶ Deodatus.

¶ *Simoniacum accusare potest seruus, meretrix, & criminosi.*

CAP. VII.

TAnta † est labes huius criminis, ꝙ etiam serui aduersus dominos, & quilibet criminosi admittuntur ad accusationem. [l]

¶ Itē omnis peccator [m]

i ¶ Per aliquam psonā.] q̄ de iure admitti dēat, ut s̄. dixi.de accus. c.1. & c. cū P. & c.cum oporteat.
K ¶ Claruerint.] 24.q.3.c.ecce.

TAntaē.] duas hēt partes, sicut duas reddit rōnes. Secūda ibi, Item omnis. Ab. CASVS. Propter magnitudinē, criminis simoniæ, serui aduersꝰ dños, & q libet criminosi admittūt ad accusationē ɔ̄ simoniacos. Itē oīs peccator pōt cātare Missā pter simoniacū: & q libet pōt eū accusare, etiā meretrix, vt ab ordine male accepto remoueat. No. ꝙ ab accusatione simoniæ nec seruilis condōnis hoīes, nec infamati repelluntur.
l ¶ Ad accusationē.] si accusatus fuerit infamat⁹, d hoc dictū ē s̄, de acc.cū P. & c.1.
[Gl.seq.reci.obijciēdo, vt sup eādē dixi, & dātur 4.solu.]
m ¶ Omnis peccator.] nō pcisus ab ecc'la ꝑ sniam canonis, vel iudicis toleratus & pęnitens, & sic nō est obiectio de excōicatis & suspensis, vt notorij fornicarij, 32 dist.nullus: nec de suspēsis quo ād se: Nā q libet cōstitut⁹ ĩ mortali peccato, suspēsus est quo ad se. s̄.de cohab. cle.& mul.c.vlt.& 3.q.1.sacerdotes.& c.sacrosancta, & sic oēs alij pñt cātare Missam, pter simoniacū Vel qd dicit oīs peccator pōt cātare Missam, pōt referri ad facilitatē ēt dispensādi, quasi diceret, facilius dispensat cum oīb. alijs criminosis pter homicidā q̄ cū simoniaco. Vel hoc dictū est in detestationē criminis. Vel sic, dato, ꝙ oīs peccator possit celebrare, simoniacus tñ non pōt, cosiderato, initio, qa simoniacus in ipso sui initio cōmissionis suspēsus est, vt 1.q.1.reperiunt, & intus ortus occidit, & ĩ ipsa sui radice vitiatur, 1.q.1.qbusdā, sic ex eo tēpore quo simoniæ crimē cōmittit dānatus est: vñ postea celebrare nō pt ēt post peractā pniam, nisi dispēset cū eo, ꝙ non contingit in alijs criminib. & ita plana est littera ista cōsiderato initio cuiuscunq; peccatoris, C.ad l.Iu. mai qsqs, ver.donōnes, & quarū libet postremo alienationes, & oī tēpore, & c. & ita simoniacus celebrare non pt, nisi cū eo dispenset. Quis posset dispensare, dictū est, s̄.de renūc. post trāslationem, nec pōt agere penitetiā, nisi renūciet bñficio & executioni, s̄.de accu.inquisitionis, Postq̄ vero renūciauerit, & pniam egerit, poterit cū eo dispensari, si placuerit superiori, & sic licitè poterit postea exercere officium, ar.ff.de prec.certe, §.Iulianus, quia iam possidet ex noua concessione, ar.ĩ.eo. ex insinuatio-

Vide Ber. Diaz ĩ prac. crim.can.c.85. & de Iu.Clar. §.recepta sent.§.simonia, circa finem.

Cap. 4.ti. in 1.cōp. re ... Gratia... siue Pa... 12.q.4.ac... satum de intellectu ... orsetū sin ... l.6. litera ... ver.appellatio.

a De pęna simoniacorū vide B. Tho. 2.2.q.100.ar. 6.adde Bern. Diaz in pra. cri.can.c.23. & c.85.
† Ca.5.e.tit. in 1.cōpi. Et vide B. Diaz in pra. crim. can.c.23.
† Alias ita: & propterea.
† Ca.L. e.tit. in 1.comp.& de intellectu vide Alex.de Neuo consi. 64. & Iul. Clar.§. simonia in fi.
† Propelli.
† Adeodat.
† Deusdedit.

nuatione, ut ff. de eule. si seruus. §. 1. in fi.

a ¶ Etiã meretrix.] quæ aliàs non est admittẽda ad excusationẽ vel ad testimonium pp utilitatem eius, ut C. de adu. quæ adulterium, & ff. de testi. l. 3. §. lege Iulia. Eadem ratione nec ad alium legitimum actum. Bern.

ita intelligo Inno. c. tuæ. inf. eo. vbi dicitur sentire contra istam gl. de quo etiam per Io. An. in c. quoniam. inf. eod. Abb. Sic.

c ¶ Prioratus.] 1. q. 1. si quis episcopus, & q. 3. saluator & sup. de sta. regul. c. 2.

Non satis.] Diuiditur. Nam primo ponit cõcilium, triplex prohibitum diuisim: transgressores huius & contẽptores dicit simonia eos. Secundo coniũctim ponit aliam triplicem phibitionẽ, damnans cõtrariam consuetudinem, & causam reddit secunda ibi, pro sepultura. Abb.

CASVS. In isto c. & seq. prohibet, ne ab his qui transeunt ad religionẽ, aliqua pecunia requiratur, nec Prioratus vel capellania p aliquo p̃tio alicui cõmittat: & qui ꝯ fecerit, tam ille qui dedit, quam ille q recepit, simonia cõmittit, nec pro aliquo spũali, nõ obstãte aliqua consuetudine; quia diuturnitas temporis non minuit peccatum, sed auget, & in seq. c. idẽ dicitur. No. regulã, quia diuturnitas tẽporis non minuit peccatum, sed auget.

b ¶ Requirat.] Aliquo pacto. ĩ. eod. ueniens, & c. tua nos, tamen si sponte 1 si ne aliqua conditione & pura intentione aliquid dare voluerit, non prohibet c. tua nos. ĩ. eod. sed si monasterium esset ita tenue, ꝙ non possef sufficere. argu. est ꝙ tunc posset exigere. hoc modo frater scias ꝙ nos non possumus tibi prouidere: si vis intrare, porta tecum unde viuere possis, ut 1. q. 2. si quis propter hoc. in simonia enim & vsu ra amor lucri prohibetur. 14. q. 4. si quis oblitus. Vinc.

† In editis Cõcilijs hoc nõ reperio, extat quædã vmbra hui9 decreti in synodo Turonica secunda circa tpa Pelagij Papæ primi cap. 2. sed habetur integrum decretum post conc. Later. sub Alex. iij. par. 2. ca. 10. & c. 7. e. tit. in 1. compi. & vide citatos in c. seq. & in ca. ueniens, infra eo.

† Aliàs, neq; capellaniæ, &c.

1 De hoc ar. vide Bald. in l. si quemq̃. C. de epis. & cle. & Guido Papæ dec. 80.

† pro illa cõmissione.

† Aliàs ita: quam qui receperit, & cõsenserit, &c.

Missam cantare potest, præter simoniacum, quem quilibet (vt ab ordine male accepto remoueatur) accusare potest, vel etiam [a] meretrix.

¶ Alexander iij. in concilio Turonen. †

¶ Simoniacum est pretium recipere pro ingressu religionis pro prioratibus, vel capellis concedendis, & pro Prælatis instituendis, pro concedenda sepultura, pro chrismate, pro oleo sancto pro benedictionibus nubentium, vel alijs sacramentis, nec valet consuetudo in contrarium, h. d. cum seq.

CAP. VIII.

Non satis, & infra. ¶ Prohibemus igitur ne ab ijs, qui ad religionem transire volunt, aliqua pecunia requirat.[b] Nec Prioratus[c] vel † capellaniæ quælibet monachorum aut clericorum, annua distractione vendãtur; Nec ab eo cui regimen ipsarum committitur, pro † earum commissione vllum pretium exigatur. Vnde quisquis contra hoc decretum attẽtare præsumpserit: tam ille qui dederit quam † ille qui receperit, vel consenserit, partem secum Simone non dubitet habiturum.

¶ Pro sepultura [d] quoq; & chrismatis, & olei receptione, nulla cuiusquam pretij exactio attentetur, nec sub obtentu cuiusquã consuetudinis reatum suũ quis tueatur; quia diuturnitas [e] temporis non diminuit peccata, sed auget.

¶ Ex concilio Lateran. †

¶ Summatum est supra in capitulo præcedenti.

CAP. IX.

Cvm in ecclesiæ corpore & infra. ¶ Horribile nimis est, ꝙ in quibusdam ecclesijs locum venalitas perhibetur habere, ita ut pro episcopis vel abbatibus, seu quibuscunque personis ecclesiasticis ponendis in sedem, † seu introducendis [f] presbyteris in ecclesiam, † nec non & pro sepulturis; & exequijs mortuorum, & benedictionibus [g] nubentium, seu alijs sacramentis aliquid requiratur: † Putant autem plures ex † hoc licere, quia legem mortis longa inualuisse consuetudine [h] arbitrantur, non attendentes, quod tanto grauiora sunt crimina, quanto diutius infelicem [i] animam tenuerunt † alligatam. ¶ Ne igitur hæc de cetero fiant, vel pro per-

d ¶ Pro sepultura.] Quot modis dicatur sepultura, dictũ est, s̃. de sepul. c. ult. Ber.

[Gl. seq. signat cõtrarium de casibus. &c.

e ¶ Diuturnitas.] Simile ĩ. c. proxi. & s̃. de consuet. quanto. & c. vlt. ad id idẽ 1. q. 3. c. ult. diuturnitas temporis peccatum non excusat. 24. q. 1. schisma, & 1. q. 1. nullus eps grauamen. ff. de ac. & obl. obligationem, §. 1. Arg. cõtr. vbicunq. hẽt locum præscriptio. 32. q. 4. obijciũtur. Sol. de hoc dictũ est sup. de consuet. c. vlt. & sup. de temp. ordin. c. 2. Bern.

Cvm in ecclesia.] Diuidit. Primo ponit factũ horribile, & excusatiõnẽ cõsuetudinis im pbat, secundo illam reprobat, qa simoniacam ibi, Ne igitur. Abb.

f ¶ Introducendis.] 1. q. 3. si qs obiecerit.

[Gl. seq. reci. p modum qõnis, quare aliud in bñdictione ꝯiugũ, q̃ in cõiugio.

g ¶ Benedictionibus nubẽtium.] Sic. ĩ. e. suã, p bñdictionib. nubentiũ aliqd accipi prohibet, qa p eas grã confert licet pro matrimonio aliquid dare uel recipere nõ est peccatum. 1. q. 1. quicquid. & 32. q. 2. honorantur, quia licet sit sacramentum per ipsum tamẽ gratia non 2 conferiur, 27. q. 1. nuptiarũ, 32. q. 2. connubia. Vnde est arg. ꝙ non idẽ iuris est in accessorio, quòd in principali. An p exequijs mortuorum licitum sit recipere, dicitur ĩ. e. tit. suam. Ala.

h ¶ Consuetudine.] Vt ꝙ talis consuetudo non sit reprobanda, vt pro receptione canonica vel introductione personæ in ecclesiam, aliquid recipiatur, in Authen. de san. epi. col. 9. §. pro consuetudinib. dum tñ non detur ex pacto, aut exigatur, sed sponte ex post facto offerat. Et est, opt. ar. 1. q. 2. sicut episcopum. & 18. di. de eulogijs, & ĩ. e. dilectus 2. sed hic requirebatur ex consuetudine, quod est penitus reprobandum. ĩ eod. Iac. Ber.

i ¶ Infelicem.] s̃. de consuet. c. vlt. vbi de hoc, & malæ adinuentæ

† Scilicet Late. sub Alex. iij. ca. 7. & c. 8. eo. ti. in 1. compil. Et de materia plene B. Tho. 2. 2. q. 100. art. 7. Sot. lib. 9. de iust. & iu. q. 6. art. 1. & Syluest. in sum. verbo, simonia q. 8.

† sede.

† ecclesias.

† exigitur, in concilio.

† ex eo licere.

† detinent.

2 Hęc est hẽsis demũ dãnata in cõc. Trid. sess. 24. de sacr. mat. in c. 11.

ADDITIO. Ex hac gl. no. duas bonas theoricas, & practicas conficiendi instrumentum, qñ aliqua puella recipitur in monialem, vt non det aliquid ex pacto, sed pure pro deuotione ipsa puella, vel eius pater offerat monasterio aliquid. Secundo practica est ut si hoc contingat ex defectu facultatis redditũum monasterij, ꝙ per uiam cuiusdam protestationis siue intimationis dicatur uolenti intrare, ut secum aliquid portet, ut possit uiuere, non autem debet deduci in pactum: &

adinuentæ consuetudines nullo tempore confirmantur, in Auth.ut nul. §.1.col.9.
a ¶ Giezi.] q. primo in ueteri testamento simoniam inuenit, unde fuit lepra percussus, 1. q. j. qui studet, & capit. cito turpem. Simoniaci diuiditur a Simone mago.

CVm sit.] CASVS. Quæritur si pro consuetudine ecclesiarum, aliquid pōt exigi pter pcuratiōnē? & rñdetur q nō. hoc habes, 1.q.1.placuit. No. episcopum in consecratione ecclesiarum procuratio nem petere posse.
b ¶ Procurationem.] hāc procurationem recipit eps non pro aliquo sacramento: quia hoc est simonia cum, vt j.q.j. statuimus, sed potius pro labore, imò nec pro labore, sed ista procuratio pmissa est a iure, sicut & aliæ pcurationes, q̄ fiūt rōne visitationis: vñ nullam simoniam committit: quia qui peccat legis auctoritate nō peccat. 23. q.4. q peccat, & ista procuratio pstari dēt secūdum facultates, ecclesiæ sicut & alia, s. de censi. sopitæ, & c. cū nuper. Immo si ecclesia procurare non posset episcopum, ipse suis sumptib. consecrabit ecclesiam, 10. q. 3. cauendum, & 1.q.2. placuit. arg. in Authen. de mand. prin. §. sit tibi, coll. 3. Bern.

DE hoc autem.] Duæ sunt partes secunda ibi, Regem autem.
CASVS. Episcopus Oxomeñ. ante suam electionem promisit archidiacono quādam beneficium, & cuidam clerico quēdam Prioratum, ut vterq; electioni cōsentiret. Item Rex & alij Principes pecuniam receperunt, vt electioni consentirent: quæsiuit archiepiscopus, quid esset sibi agendum super prædictis? Respondet Papa, quod si manifestum est dictum archidiaconum, & clericum recepisse promissa, ob causam illam, vel exinde confessi fuerint, vel conuicti sunt deponendi: Si verò non est notorium nec conuicti sunt, vel confessi, sed publica laborant infamia, indicenda est illis purgatio: in qua si defecerint, sunt puniendi. Rex autem, & Principes inducendi sunt, vt si qua receperint a dicto episcopo, ut electioni præstarent assensum, ecclesiæ restituant Oxomeñ. cum illa sine periculo animæ non possint retinere. No. quòd deponendi sunt qui simoniam committunt. Item pecunia recepta restituenda est ecclesiæ, in cuius iniuriam data est.
c ¶ Manifestum.] i. notorium, alias secus. 11.q.3. eorum qui accusantur. & 3.q.5. quia suspecti.

sionis ecclesiasticis deducendis in sedem, vel sacerdotibus instituendis, aut sepeliendis mortuis, benedicendis nubentibus, seu alijs sacramentis [conferendis † seu collatis aliquid exigatur districtius prohibemus. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, portionem cum Giezi † [a] se nouerit habiturum.

¶Idem Vigilieñ. episcopo.

¶ Pro ecclesiarum consecratione, nihil est præter procurationem exigendum.

CAP. X.

CVm † sit Romana, & infra.
¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod nihil pro ecclesiarum consecratione potes † vel debes, præter procurationem, [b] exigere.

¶Idem Toletano archiepiscopo.

¶ Conuictus de simonia, deponendus est, idem in infamato qui se purgare non potest.

CAP. XI.

DE † hoc autem, quòd episcopus Oxomen. Archidiacono beneficiū, & cuidā clerico ante electionem suā Prioratum dicitur promisisse, vt vterque consentiret eidem; Tuę prudētiæ respondemus, quòd si manifestū [c] est eundem archidiaconum, & clericū ob cām illā, promissa recepisse [d] aut exinde confessi fuerunt † in iure, [e] vel legitimè conuicti, ab altaris ministerio sunt ppetuo deponendi. [f] † Si verò id manifestum [g] est, nec tamen conuicti vel confessi fuerint, sed tantum publica laborant infamia: eis canonica purgatio [h] debet indici, in qua si defecerint, tanquam auctores † tanti sunt sceleris puniendi.

¶ Regem autem, & principes [i] eius debes inducere vt si qua receperint † à prę fato episcopo, vt eius electioni præstarent assensum ecclesiæ Oxomeñ. sine diminutione restituāt. [k] cum ea sine graui suę salutis periculo retinere nō possint.

¶ Idem Eboracen. archiepiscopo.

¶ Simoniacum est pro temporali obsequio, beneficium ecclesiasticum promittere.

d ¶ Recepisse.] maxime arg. s. de confes. c.2. & j. e. nobis.
[Gl. seq. arg. q nō mitius, & in contrariū alle. quatuor canones, & soluit.]
e ¶ Confessi fuerint in iure.] Aliàs cōfessio extra iudiciū nō præiudicat. De hoc no. sup. de cōfes. c. vl. Itē ar. hic, q nō mitius agit cū cōfesso, q̄ cū cōuicto. 2. q.1. nos. s. de cōfes. cum super, & ff. de cōfes. l.1. Arg. contra 50. d. presbyterū, 12. q. 1. non dicatis, & ar. 50. dist. si quis ppostera. 2. q. 1. in primis. in prin. Sol. cū spōte cōfesso mitius agit, sed non pareit sponte cōfesso in iure, timore probationum: nō. n. est būficum qđ fit ex necessitate, ff. de rit. nup. l. proxime, sed ea sunt ī nostris officijs gratiora, quę cū impendere nō teneamur, cā tñ libera litatis impendimus, 28.q.1. iā nunc. Ergo q inuitus cōfitetur, non remuneratur.
f ¶ Deponēdi.] hæc est pena simoniacorum. Sic s. de confes. cū super, cum agitur in modum accusationis immo idem vr si agatur in modum inquisitionis. s. de accusat. Inquisitionis, 1. respon.
g ¶ Manifestū est.] non tñ notoriū: qm tunc secus, ut patet, s. eo. c. ubi ponit manifestum pro notorio, alia littera habet non.
h ¶ Canonica purgatio.] pter infamiā inf. eo. insinuatum, sup. de accus. cum P.
i ¶ Regem autem & Principes.] hic Rex & Principes ius hēbant in electione tanquam patroni. quorū assensus debet requiri, sup. elec. sacrosancta, & ita videlicet quòd si non præstitissent consensum, non confirmabitur electio: & sic ius habebant, vnde nec ante nec post electionem licitum fuit redimere consensum illorum, 8. q.3. talia, & 1.q.3. si quis præbendas, & 1.q.1. eos, & infra eo. Matthæus,
[Glossa sequens no. pecuniam simoniacā, &c. signat contrariū de decret. veniens, ponit. fol. Ala postea suā.]
k ¶ Restituant.] quia sine periculo eā retinere nō pñt, vt hic

Marginalia (left): † Hæc tria verba: a cōferendis, seu collatis, desunt in concilio, & in antiquis codicib. Gregorianis, & oīb Vaticanis. li.j.4. Reg. 5. — Ca.9.e.tit. in 1.cōpi. & post concil. Later. par.2. c.4. Et uide notatos in c. ī ex officijs sup. de præscrip. — In codice Barbatia: ita nec potes, nec des præter, &c.

Marginalia (right): † Cap.10.e. ti. in 1.cōpi. & post conc. Late. par. 2. c.13. — † fuerint. — † remouēdi. — † alias ita: si uero id manifestum nō est, &c. — † actores, — † receperūt. — 1 Vide B. Tho. 2.2. q. 100. art.4. ad vltimum argumentum.

verbis patet. & cũ pęna dupli dẽnt restituere illã, in Auth.de san.epis.in 2.col.§.si uero laicus, & §.si aũt secularis,col.9.& ĩ.e.audiuimus, & s̃.de ım.ecc.qa pleriq;. Hic not.ꝙ ecclesiæ restitui dẽt,cui facta fuit iniuria,ar. 27.q.4. si quis in atrio,& 17.q.1.si quis rapuerit. & in Auth.de san. epis.§. si quis aũt,in 2.coll. & ecclesia põt vendicare illã pecuniã, in Auth.e.tit.§. si uero laicus, & §. sed neq; xenodochiũ.ar. contra ĩ.co.ueniens,ubi restituit ei q dedit. Alan.dixit,ꝙ in decr. ueniẽs, restituta fuit ei q dedit dè misericordia: & hoc quod hic dicit,est ius cõe. Tu dicas alr: illa dec. ueniẽs,loqt̃ đ monacho qui pecuniã dedit ꝓ sua receptione & illud eius, & hoc silr, si ergo aliqs dẽt pecuniã monasterio ut recipiat, simonia cõmittit.ĩ.eo.qm̃ simoniaca,ei ergo,qui dedit, dẽt restitui 1 pecunia tam indigne a monachis accepta, ut cũ ea in aliud monasteriũ intret,ne sit onerosus scđo monasterio,arg.16.q.6. de lapsis, & 27. q.1. si quis rapuerit, & ubicunq; siue monasterio siue ecclesiæ seculari pecunia taliter data, & accepta fuerit, prout dicit decr.veniens,restituenda est pecunia ei,qui dedit: nec ecclesia uel monasterium dẽt cum tali fraude esse in lucro, cum ipsi clerici uel monachi in hoc ita cõiter delinquunt, cum ipsi clerici de hoc sint puniendi,& ex eodem facto pęnam, & pręmiũ cõsequi nõ dẽant,ut ff.de neg.ge.siue hr̃ditaria,& ex hoc contingeret uiam fraudib.aperiri:quod esse non dẽt 93.dist. per uenit.2. & 35.q.9.loci,in fi.& tale lucrum ecclesia non dẽt hr̃e,nec possent clerici, uel monachi pœnitere, nisi restituerent ꝙ simoniace receperũt.Vel posset dici, ꝙ si clerici seculares 2 sic cõiter delinquunt, ecclesię debet applicari,& clerici sunt oẽs ab ecclesia remouendi,cum uero pecunia dat̃ alicui,puta p̃lato soli uel alij cuicunq; ita ꝙ ecclesia non sit in culpa tunc locũ hẽt, ꝙ prius dr̃, ꝙ ille qui pecuniam receperit, debet illã restituere ecclesiæ in cuius ignominiã data fuit,nec debet ei restitui qui dedit, & præcipue si sit secularis, in quo casu intelliguntur authenticæ prædictæ.De regulari posset dici,ꝙ & tunc non debet ei restitui simpliciter, sed assignanda est secundo monasterio ad quod transit: ut eo uiuente habeat usum illius,arg.prędictorum capitulorum de lapsis,si quis rapuerit, & hoc cum ecclesia fuit in culpa.

† Ca.11.eo.tit. in j.cõp. & post conc. Lat. sub Alc. iij.p.2.c.14. vide B.Th.2.2.q.100.art.5.& Sot.li.9. de iust.& iu.q.7.ar.3.Turrecrematã in c. ordinationes,1.q.1.

† nobilis.

1 Nũ autem soluta per simoniam repeti possint. vide Goid. Papæ decis. 581.

† Estomeñ. Castrensi Calieñ. Sed ut plurimum ut est impressum.

2 De hoc ar. præter Host. uide hic late p Panormitanum.

CAP. XII.

CVm † essent in nostra præsentia constituti R.clericus, & nobilis vir V. qui idẽ V. morã diutius facere non poterat, pro se in causa illa sufficientẽ constituit responsalem.

¶ Cumque ab ore præfati R. intellexerimus, quòd memoratus miles † promiserat [a] ei dare ecclesiam, si quoddam negotium eiusdem in nostra posset præsentia promouere, ac per hoc promissionem ipsam continere simoniacam prauitatem, eidem R super eadem ecclesia, silentium [b] duximus imponendum.

CVm essent.] prima ponit decise controuersiam, & procuratoris dationem. Secundo diffinitionem,& eius causam,ibi,Cumque.Abb.

CASVS. R.clericus & V. nobilis erant in p̃ntia dñi Papę, ꝓ controuersia q̃ inter se habebat, sed qa nobilis ille in curia dñi Papæ morã diutius trahere nõ poterat, ꝓ se in cã illa cõstituit ꝓcuratorẽ patrib.in p̃ntia Papæ constitutis, clericus ille cõfessus est, ꝙ miles ille promiserat ei dare ecclesiam illã super qua litigabant,si quoddam negotium ipsius militis posset in p̃ntia Papæ promouere: & quia promissio illa continebat simoniacã prauitatem eidem R. Papa imposuit silentium super ecclesia ipsa.

¶Idem Cistreñ.† episcop.

¶ *Notorius simoniacus in beneficio ab illo deponitur, idem in infamato, qui se purgare non potest.*

CAP. XIII.

INsinuatum † est, quòd in ecclesijs tui episcopatus, plurimi clerici per simoniã habere dicãtur ingressum [c] & infamia inde respergi.

¶Vnde mandamus, quatenus si qui fuerint, quos in prędictis ecclesijs publicũ, & notoriũ [d] est† simoniace intrasse, eos amoueas ab ecclesijs taliter acquisitis. Illis autem, quorum crimen non est publicum, & notorium, si † publica laborant infamia, cum quinta uel sexta manu [e] sui ordinis, purgationem indicas, in qua si defecerint beneficijs † huiusmodi ecclesiarum

No.ꝙ promissio super re spirituali simoniam. Inducit.

[Gl.seq.dicit,quod uitium fuit ex pacto,&c.

a ¶Promiserat.] hæc promissio siue pactio illicita fuerat,& simoniaca,s̃.đ pac.c.ul.& ĩ.e.tua.& 1.q.2.q̃ pio. vñ miles ꝑ talẽ ꝓmissionẽ nõ obligat: quare ipsi R.imponit silẽtiũ. Si uero sine aliqua pactione ꝓmouisset negotiũ illi⁹,uel als seruiuisset eidẽ, bñ poterat eũ remunerare, siue p̃ntãdo ipsum ad aliqđ bñficiũ, siue ẽt alio mõ, ar. 61. d.qui ꝓderit,imò etiã naturaliter erat ei obligatus,ff.de pet.hær. sed & si lege.§.cõsuluit,& ar.12.q.2.hęc huius placiti.Põt ergo licite qlibet seruire 3 epõ,uel alij spe futurę remunerõnis nec simonia committit in tali spe.cũ sine õi pactiõe vł ꝯdõne seruiat: dũmõ principlr hac intẽtione nõ seruiat,nec eps directe ꝓ hoc seruitio ei prouidere in bñficio intẽdat: qa sic esset immunis ab officio, & obsequio,1.q.2.ordinationes, & c.sunt nonnulli, alias nisi speraret inde remunerõnẽ quare seruiret ei,cũ ex debito ei nõ teneatur,imo qui dignus est, potest sperare episcopatum,& alios honores 59.di.si officio,74.dist. consuluit.

b ¶Silentium.]& bene, quia si ecclesiam tali modo adeptus fuisset,eam renunciare teneretur,ut 1. q. 1. si quis neque,& in aspera uel pœna uel pœnitentia semper esset, ut ibi,quam etiam agere nõ posset ea retenta,sup. de accusat.inquisitionis.

INsinuatum.] Primo ponit Papa narrationem sibi factam,secundo contra eam prouideri mandat, ibi, Vnde.Abbas.

CASVS. In ecclesijs Cistreñ.epatus,complures clerici per simoniam dñr hr̃e ingressum: de quo sunt infamia notati: vñ mãdat Papa diœcesano epõ,quatenus si notoriũ fuerit aliquos in ecclesijs illis per simoniã intrasse, inde eos remoueat:illis aũt quorũ crimẽ notorium non est,si tñ laborãt infamia publica, indicat cum v. vel vj. manu sui ordinis purgationẽ,in qua si defecerint,beneficijs illis ꝑpetuo priuet eosdẽ.No.ꝙ infamatus de simonia, si non põt se purgare, punitur tanquam conuictus.

c ¶Ingressum.] vnde fures sunt,& latrones: quia non intrant per ostium sup.de iure pat.relatum, & 23. qu.4. tres personas, & 1.q.1. ordinationes 7.q.1. non furem.

d ¶Notorium.] dr̃ trib.modis notoriũ, sup.de cohabi. cler.& mu.cap.vlt. & ideo nulla probatio est necessaria sup.de accus.euidentia,& 2.q.1.de manifesta.

[Gl.seq.signat contrarium de Canon.&c.

e ¶Quinta vel sexta manu.] Arg.contra 2. qu.5. presbyter, si.&c.si mala.& c.omnib.Sol.regulare est ꝙ ipse eps dẽt se purgare cum duodecim presbyteris,presbyter cum quinque, diaconus cum tribus. Vnde versus.

Pontificẽ parium manus expurgat duodena:
Quinta sacerdotem: leuitam,tertia pœna.
Maior maiori,minor est adhibenda minori.

† Ca.12.e.ti. in 1.compil. & post conc. Lat.par.2.c. 15. Et Cassadorũ dec.3. tit.de sequestra. poss. & fructuum.

† sit.

3 De hoc ar. p̃ter Doc.hic vide B. Tho. initio c. citatum. & Syluest.in sum. uerbo,simonia q.16.

† sed publica.&c.

† Aliàs ita, ab hmõi beneficijs, &c.

Quan-

Quandoq; tamen sunt pauciores: vt supr. de accus. cum P. 2. q. 5. omnibus. Quandoque plures, inf. de purg. can. inter solicitudines, hodie vero numerus compurgatorum arbitrarius est secundum arbitrium iudicis, supra tit. proxi. inquisitionis, in fine.

[Glo. seq. obijcit, cõcludendo per duo &c.]

a ¶ Perpetuo priues.] No. ꝙ deficiẽs in purgatione puni tur, vt hic patet, & s. eo. de hoc, & inf. de purg. can. cum P. sed purgatio indicit propter probabilẽ præsumptionem ot tam ex fama: ergo videtur quod ex ꝓbabili præsumptione possit diffinitiua sñia ferri, quod non est verũ. Sed ista probabilis præsumptio transit in violentã, ex eo quod non habet testes suæ honestatis. Bernard.

perpetuo priues a eosdem

¶ Idem.

¶ Simoniacum est pretio, vel fauore celare peccatorem, vel reconciliare non pœnitentem, vel digne pœnitentem a reconciliatione remouere.

CAP. XIV.

NEmo † presbyterorũ xenium, vel emolumentum quodlibet [b] temporale, imo spirituale detrimentum, a quocunque publice peccãte accipiat, vt episcopo, vel ministris eius peccatum illius celet, [c] nec pro respectu cuiusq; personę consanguinitatis, [d] aut familiaritatis alienis cõicans [e] peccatis, hoc epi scopo innotescere detrectet: Nec quemquam pęnitentem, vel minus digne pęnitentem, gratia, vel fauore ad reconciliationem adducat, & testimonium reconciliationis [f] ferat eidem, vel quocunque liuore, digne pęnitentem a reconciliatione remoueat, quia simoniacum est vtrumque. [g]

NEmo.] Sũt duæ partes prĩcipales. Secunda ibi, Nec quemquam. Abb.

CASVS. Statuit Alex. ꝙ nullus presbyter aliquod emolumentum temporale receipiat a quocunq; publice peccãte vt epõ vel ei⁹ ministris celet peccatum illius, nec pro respectu alicuius personæ consanguinitatis, vel familiaritatis dimittat, quin peccatũ illud epõ innotescat. Secundo dicit, quòd nullum digne pęnitentem, vel etiam minus digne pœnitentem, propter gratiam, vel fauorem ad reconciliationem adducat, & testimonium reconciliationis ferat eidem, vel propter aliquem liuorem siue odium remoueat a reconciliatione, quia vtrumque simoniacũ est. Not. quòd qui dat temporale pro spirituali, simoniam committit: & qui propter consanguinitatem, vel amicitiam non denunciat episcopo peccatum alicuius, simoniam committit. Item quicunque pœnitentem ꝑpter gratiam, vel fauorem ad pœnitentiam adducit, uel propter odium remouet a reconciliatione, simoniam committit, & sic fauor, uel gratia, siue odium succedit loco pretij.

b ¶ Quodlibet.] id est, aliquid de quibuslibet sim. 15. q. 1. mulier, & sup. de cond. apposit. uerum, & 1. qu. 7. si quis omnem. in primo uersi.

[Gl. seq. notat quod celare sit simoniacum, & sit aliquid facere, signat contrarium, & soluit.]

c ¶ Celet.] Not. ꝙ simoniam committit, qui pro aliquo temporali celat peccatum alicuius, quod peccatum corrigere, uel denunciare tenetur episcopo: sicut simoniacum est aliquid recipere, ut qui ordinandus est non ordinetur: vt electioni quis non consentiat, 1. q. 1. §. q. autem. & capi. seq. ad fi. quæst. Et est hic arg. quòd celare est aliquid facere, sim. 36. dist. si quis vult. Arg. contra. ff. de præscr. uer. solent, & ff. de cond. ob tur. causã, l. 3. §. ult. Solu. illa non tangunt istam materiã, hic loquitur de iudicio, quod fit ad pœnitentiam: ad quod tenetur quilibet, vnde nihil potest quis propter hoc accipere: cum sit spirituale: illud de iudicio, quod fit ad furem capiendum, vel seruum fugitiuum, pro quo potest recipi merces laboris. Bernar.

d ¶ Consanguinitatis.] ergo videtur quod cõsanguinitas simoniam inducat, quia nõ refert an iniustus cordis amor, an sordidæ preces interueniant, 1. q. 1. si quis neque.

e ¶ Alienis communicans.] 78. d. quid est, 86. dist. c. 3.

f ¶ Reconciliationis.] pro reconciliatione, vel absolutione pretiũ exigi non debet, infr. eod. ad aures.

g ¶ Vtrumque.] primum, s. digne pęnitentem, vel minus digne gratia, vel fauore adducere ad reconciliationẽ, aliud est digne pęnitentẽ remouere, a reconciliatione aliquo liuore, & tunc vtrumq; istorum simoniacũ est, & ita respicit istos duos modos tãtum, & quòd primo dixit, simoniacum est, similiter vt dicitur ibi, vel põt respicere oĩa præcedẽtia, vt ista duo vltima quasi pro vno reputentur, & qđ primo dixit celet, & innotescere detrectet qua si idem sunt, & sic illud vtrunque potest respicere illa sic coniuncta. Ber.

¶ Idem Vigor † episcopo, & † Priori de Acra.

¶ Ecclesia emi, vel redimi non potest, hoc dicit quo ad litteram.

CAP. XV.

QVerelã † monachorũ de Acra recepimus, quod cum ipsi quoddã manerium cũ pertinẽtijs suis, & ecclesiã de Geneñ. a monachis de Cardonio, † sub annuo censu quindecim librarum fuissent adepti, & inde chartã ab ipsis monachis habuissent, Prior eorũ capitulo inconsulto, [h] præscriptum † manerium, &

QVerelam.] Primo ponit querelam monachorum. Secundo committit causam, instruendo iudicem in principali, ibi, Vnde quia. Abb.

CASVS. Monachi de Acra quoddam manerium cum pertinentijs suis, & ecclesiam quandam adepti fuerunt a monachis de Cardonio, sub annuo censu. xv. librarũ, & super hoc chartam ab ipsis monachis habuerũt: Post modum uero prior monachorum de Acra capitulo suo incõsulto, chartam ꝑdictã, accepta inde pecunia, dictis monachis de Cardonio resignauit: unde monachi isti de Acra conquerebantur se iniuste grauatos, quare mãdat Papa quibusdam, quatenus partib. conuocatis, causam cõcordia, uel iudicio terminare procurarent, scientes, quòd sicut ecclesia prædicti emi non potuit, ita nec redimi. Si uero monachi de Cardonio legitime citati fuerint contumaces, iudices monachos de Acra inducãt in possessionem eorum, de quibus controuersia uertitur inter eos, nec permittant eos exinde absque iuris ordine molestari. No. quòd ecclesia non potest emi nec redimi, alias simonia committeretur. Item propter contumaciam rei ante litem contestatam actor mitti debet in possessionem rei petitæ, & iudex inductum in possessionem defendere debet. Item delictum prælati capitulo inconsulto non præiudicat ecclesiæ.

h ¶ Inconsulto.] unde non ualet resignatio, 12. q. 2. sine exceptione, sup. de emp. & uend. cum dilecti.

† Vigoriesñ. Vigorniesñ.
† Et in omnibus manu scriptis legitur ita, & Priori de patria nec põt rescribi Priori de Acra, cũ is, & monachi cõquerantur, ut indicat series decretalis. in alio est, & priori de Perna.
† Ca. 14. eo. ti. in 1. compilat. & post con. Lat. pa. 2. ca. 12.
† Cadomo. Cardomo. ea dem varietas ẽ paulo post.
† Alias ita, ꝑ dictũ manerium. Est autem manerium seu mãsus apud Italos, portio terræ, quæ sufficit duobus bob. ad arãdum per totum annũ sed Galli manerium uocẽt domum extra ciuitates cum rusticis & terris adiacentib. quo sępe ꝑfiscicuntur nobiles delectationis gratia, Host. ca. 1. s. de censibus.

Ca. 13. eo. ti. in 1. cõp. ... d intelligẽ ... am præter ... ost. hic, ui ... B. Thom. ... 2. qu. 100. ... 5. unde i... liges qua ... er in his ... ẽplis pos... committi ... monia. ad ... Syluestrũ ... sum. uer... o, simonia, ... 1. 9.

Ad intelli... entiã h... l. uide præ ... hijs hic Pa... orm. uersi... ẽd oppono ... contra glo.

& chartam monachis de Cardonio, accepta pecunia resignauit.

¶ Vnde quia præfati monachi de Acra se conqueruntur iniuste grauatos: Mandamus, quatenus partibus conuocatis, præscriptam causam concordia, a vel iudicio terminetis, scituri, quod sicut emi non potuit, b ita nec redimi ecclesia memorata. Si vero monachi de Cardonio legitime citati, ad vestram præsentiam accedere, & iudicio vestro stare contempserint; vos ipsos monachos de Acra, in possessionem c eorum, de quibus controuersia vertitur, inducatis, nec permittatis eos exinde absque ordine iudiciario, molestari.

¶ Idem.

¶ Pro chrismate ab ecclesijs pecunia exigi non debet, etiam si hoc habeat consuetudo.

CAP. XVI.

EA † quæ de auaritiæ, &c. infra.

¶ Audiuimus, quod nummos, pro chrismate d ab ecclesijs extorquetis, quos nunc cathedraticum, aliquando Paschalem prestationem, interdum episcopalem consuetudinem appellatis: e Quia vero hoc simoniacum esse cognosci tur; Mandamus, quatenus prætextu alicuius consuetudinis f vel prælationis, præscriptos denarios nullatenus exigatis; Pro certo sciturі, quod si hoc præsumpseritis, periculum ordinis, g & dignitatis potestatis non immerito formidare.

¶ Idem.

¶ Pro habendis spiritualibus homagium facere, simoniacum est.

CAP. XVII.

EX † diligenti tua relatione innotuit, quod H. Cant. archidiaconus te induxit, vt ei homagium faceres, & fidelitatem prestares, ita quod ipse tibi beneficium ecclesiasticum annis singulis exhiberet. Vnde † quoniam huiusmodi obliga-

a ¶ Concordia.] 15. quæstion. 2. si primates, & supra de transactio. cap. vltim. vbi plures concordantes inuenies de hoc.

[Glossa sequens obijcit ad rationem dupliciter, primo quod cum vniuersitate, & capitulo, soluit, secundo quod non est sufficiens quo ad manerium fatetur, dicens, &c.

b ¶ Emi nō potuit.] quia nullum spirituale, vel spirituali annexum potest vendi, vel emi, supra, de iure patr. de iure, & sup. de pact. cum pridem, & capitu. vltim. & supra de transactio. super eod. & 16. quæst. 7. decimas. ergo nec redimi. sed hæc ratio non videtur habere locum, quia ecclesia, vel spirituali annexum, potest vendi cum vniuersitate & obligari, supra, de iure patro. ex litteris, & ca. cum sæculum, sed manerium fuit vt videtur, principale in quo erat ecclesia, & ita potuit redimi tāquam accessorium. Dicas, quòd manerium cū pertinentis suis & ecclesia fuerunt monachis concessa: ita quòd neutrum fuit accessorium alteri: & hoc colligitur bene ex littera, vt ibi dicitur in princip. quoddam maneriū cū pertinētijs suis, & ecclesiam, & ita ecclesia nō fuit pertinēs manerij, quia separata fuit a pertinentijs; & ita redemptio quantum ad ecclesiam nulla fuit ipso iure, sed hæc ratio non habet locum in manerio, quod bene potest vendi, & redimi, & ita hac via nō possūt reuocare manerium. Qualiter ergo agent pro manerio? Dicas quod contractus siue redemptio quo ad manerium nullus fuit ipso iure ex alia causa, quia hoc factum fuit irrequisito capitulo. sim. supra de emptio. & venditione, cum dilecti, & 12. quæstio. 2. sine exceptione. & hac eadem ratione non tenuit redemptio ecclesiæ, & ita tamen si ecclesia fuisset accessoria ad manerium, idem esse.

c ¶ In possessionem.] causa rei seruandæ, si lis non fuerit contestata, supr. ut lit. non contesta. quoniam, §. in alijs, & si lis contestata esset, & non liqueret de causa, adiudicaretur eis possessio salua quæstione proprietatis absentibus, supra. de dolo & contuma. prout. vbi de hoc: quam possessionem debent eis defendere iudices, vt dicit in fine: cum remaneant adhuc iudices, de illa re vsque ad diffinitiuam sententiam. supra. de testi. ex part. A. vbi de hoc. Bernardus.

EA quæ.] Primo factum reprehēsibile narratur: Secundo illud fieri prohibetur, ibi: Quia vero. Tertio pœnam comminatur, ibi, Pro certo. Abb.

CASVS. Quidam epi extorquebāt nūmos a clericis pro chrismate, & illos denarios aliqn̄ appellant cathedraticum, aliqn̄ Pasc. haiē præstationem, aliqn̄ appellant illos consuetudinem episcopalem: Sed quia simoniacum est, mandat Papa, quatenus pretextu alicuius cō suetudinis & prælationis, denarios prędictos nullatenus exigant, quod si fecerint, periculum sui ordinis poterūt formidare. No. quod in delictis non excusat consuetudo, & variatio nominis non prodest.

d ¶ Chrismate.] pro chrismate nummos accipere non conceditur, imo simoniacum est, vt 1. q. 3. ca. vlt. & inf. eo. in tantum, & supr. eo. non satis, & c. cum in ecclesiæ, & sup. eo. ad nostram.

e ¶ Appellatis.] similis variatio nominis habetur, ī. eo. in tantum. Sed bona denominatio non excusat malū: quia quodcunque nomē imponas, simonia est sicut in vsura, 14. quęstio. 3. plerique, & ca. esca. Bernardus.

[Gloss. seq. recitetur per quæstionem rationis, vel per obiect.

f ¶ Consuetudinis.] Consuetudo ista quantumcunque longa, non excusat malum, imò magis accusat. sup. eo. non satis, & c. cum in ecclesiæ, & sup. de consuetu. c. vl. cum sit contra ea quæ in veteri testamento prohibita sunt, & in sui natura mala, ut uendere sacramenta. 1. q. 1. qui studet, & c. sicut eunuchus, secus de illa consuetudine, quæ inducta est contra ius positiuum, supr. de consuet. c. vlt. vbi de hoc.

g ¶ Periculum ordinis.] s. depositionem quia pęna simoniacorū est depositio, vt ī. de hoc, & ca. insinuatum. & sup. de accus. inquisitio, 1. respon. Bernard.

EX diligenti.] In prima parte ponitur supplicantis narra-

† Ca. 15. eo. tit. in 1. cōp. De materia et intellectu uide plene p B. Th. 2. 2. q. 100. art. 2. Sotus lib. 9. de iu. q. 6. ar. 1. & Turrecrematam in c. vlt. 1. q. 3.

† Facit ad hoc glo. In l. si quis ī fundi uocabulo ff. de le. 1. & l. unic. C. de muta. not.

† Ca. 19. e. ti. in 1. compil.

† Hæc periodus in codice Barbatiæ hēt ita: Vnde qm̄ hmōi obligatio illicita est; & contra salutem animæ tuæ non & suæ profe ctū existit &c.

narratio, petitio, & obligatio. In secunda petitionis exauditio cum determinatione, & litterarũ datio ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Archidiaconus Cantuarien. induxit quendam clericum, vt faceret ei fidelitatem. ita ꝙ ipse illi clerico bñficiũ ecclesiasticum annis singulis exhiberet. clericus iste uidens ꝙ hmõi obligatio illicita erat, petijt instanter a dño Papa absolui, dicens, ꝙ de prædicto beneficio nil amplius acciperet: Papa uidens petitionẽ hmõi honestam & fauorabilem, ipsum ab illa fidelitate absoluit, cũ illud contrarium fuerit diuinis legibus & humanis, ita ꝙ a sacerdote discreto pnĩam accipiat, & ne nota infamiæ possit respergi, concedit sibi has litteras, quas possit ostendere in testimonium suæ indulgẽtiæ cõtra infamãtes eundẽ. No. ꝙ fidelitas ꝓ re spirituali acqrenda fieri nõ debet: quia simonia esset.

[Glo. seq. reci. per q. an obligatio, &c.]

...tio [a] illicita, & cõtra tuę salutis, [b] nec nõ & suæ profectum existit, absolui a nobis instãti⁹ postulasti, adijciens, qđ ab eo deinceps nihil oĩno [c] de beneficio acciperes cõstituto. Quo circa nos tuã petitionem honestã, & fauorabilem attendentes, te a p̃fati archidiaconi homagio † & fidelitate (p̃sertim cum hæc taliter p̃stita diuinis [d] & humanis [e] legibus contraire noscantur) absoluimus, [f] ita qđ ab episcopo uel sacerdote discreto, [g] pęnitentiã inde condignam recipias.

¶ Verum ne aliqua propter hoc nota vel ĩfamia [h] possis † respergi, absolutionis nostræ litteras tibi duximus indulgendas, qbus contra latrantium morsus tutus, & præmunitus existas; & quas ĩ testimonium indulgentię nostrę ualeas demonstrare.

¶ Idem Strigonen. archiepiscopo.

Ordinatio uel consecratio nõ cẽsetur simoniaca, licet ordinatori aliqd donatum fuerit, nõ ex pacto.

CAP. XVIII.

ET si † qſtiones tuas de feruore religionis ad nos ꝓferri nullatenus ignoremus, non tamen tibi est ĩ his ultra quã oporteat, dubitandum, cum leges humanę dicant, quod quidam tenui religione [k] sacramenta † etiam necessaria, [l] & legitima exhibere cõtemnunt; tenuem religionem uocantes, quę † in talibus hæsitat, [m] vbi non est aliquatenus hæsitandum.

a ¶ Obligatio.] Obligatio ista turpis fuit & illicita, iõ neq; de iure neque de facto ligat, s̃. de pact. c. ult. & est illud munus ab [illegible] obsequio indebite impenso, unde simoniam inducit, 1. q. 1. sunt nonnulli. & pro spiritualibus homagium exigi non debet, inf. de reg. iur. c. ult.

b ¶ Contra tuæ salutis.] Iuramentum istud uergit in dispendiũ salutis æternæ, quia præstitum est pro re spirituali, pro ecclesiastico beneficio. s. unde non potest seruari. sup. de cond. ap. ca. fi. & s̃. de iureiur. si uero, & s̃. quod met. cau. cum dilectus, & 22. q. 4. si aliquid. Alanus.

c ¶ Nihil oĩno.] Alias certe pnĩam agere non posset. sup. de accu. inquisitionis, quia uenia nõ datur nisi correcto. 24. q. legatur, 22. q. 7. quemadmodum. sed pęnitere non potest, nisi renunciet illud beneficium, ut dixi in prædicta decreta. inquisitionis.

d ¶ Diuinis.] id est, canonicis, sic exponitur 3. qõ. 5. quod suspecti. & 1. q. 2. quam pio. & qõ. 3. si quis obiecerit, & c. saluator. uel proprie, quia hoc est contra uetus & nouum testamentum, 1. q. 1. qui studet.

e ¶ Humanis.] C. de epi. & cle. si queñ. & in Authen. de san. epi. circa prin. §. sed neq; coll. 9. Not. ergo ꝙ crimen simoniæ grauissimum reputat̃, ex quo diuinis, & canonicis, & humanis legibus condẽnatur, art. 1. q. ult. c. ult. Ber.

f ¶ Absoluimus.] ipso iure tamen absolutus erat, unde expone, absoluimus, id est, absolutum ostendimus, & potius factum respicit talis absolutio. Tan.

g ¶ Discreto.] Nota uerbũ istud, ꝙ discretus pnĩarius est quærendus, qui sciat absoluere ac ligare, de pęn. dist. 6. q vult petita & obtenta li centia prius proprij sacerdotis: alias non debet fieri. inf. de pœn. & remissioni. §. 1. Ber.

h ¶ Infamia.] Simonaci. n. infames sunt, 1. q. 3. c. vlt. Et hæc est talis infamia, ꝙ nisi cũ eo dispẽset per principẽ, ad al qđ ecclesiasticũ bñficium admitti non debet quo ad Deum acta pęnitentia tollitur, ar. 2. q. 3. §. hinc colligitur.

i ¶ Demonstrare.] Alias nõ crederet̃ secũ fuisse dispensatum, nisi ostenderet indulgentiã, inf. de schisma, c. 2. Ber.

ET si,] Diuiditur.] In prima quærentis conscientiam a puritate commendat, & scrupulosam curiositatem reprehendit: In secunda, ibi, In hoc factum narrat; distinguendo soluit & concludit soluendo: Secundum ibi, Cum in. Tertium ibi, Si ergo. In tertia principali. ibi. Qđ aũt rñdet auctoritati, ex qua dubitatio ĩsurgebat. Ab. Sic.

CASVS. Quidã electus fuit in archiepm Strigoñ. & confirmatus: Papa ꝑ quendam Cardinalem ꝑ mare euntem transmisit ei pallium. Frater illius electi occurrit obuiam Cardinali: & Cardinalis cum paucas equitaturas haberet, obtulit ei Palefredum, epo electo ignorãte, & recipiente postmodum palliũ ab eodem: postea archiepũs hoc intelligens dubitauit, an esset sibi in aliquo ĩputandũ: consuluit Papã super hoc, & ipse rñdet, ꝙ in his ultra quã oporteat dubitare non dẽt: cum dicant humanæ leges, ꝙ qdam contemnunt sacra etiam necessaria exhibere quadam tenui religione, dicentes tenuem religionem, q̃ dubitat, vbi dubitandũ nõ est, & ideo pro eo ꝙ frater eius Cardinali equum unum illo ignorente; transmisit, nullo modo ipsum dubitare oportet, cum paucas equitaturas ueniens per mare secum haberet, quia in accipiendis, muneribus uel dandis, tria sunt considerãda, s. qualitas dantis, & accipientis & quantitas muneris, & tempus donationis. qualitas personarum, ut a quo, & cui an a paupere diuiti, uel econuerso. quantitas muneris, scilicet an magnum uel paruum sit donum. tempus, an instante necessitate, uel alio tempore donetur. Si prædicta considerentur: non fuit magnum, si frater ille qui unum Cardinali donauit, quem histrioni etiam non petenti donaret; & potius hoc fecit necessitate inspecta. quam alia intentione; quod autem dicit. Beatus qui excutit manus suas ab omni munere, de donis illis dictum est, quæ solent accipientes uel accipientis animum allicere, in alijs, quæ accipientis animum non immutarent, Romana ecclesia interpretari consueuit, accipientem non delinquere uel donantem. Not. quod non debet eps dubitare, ubi dubitandum non est. Item in donis dandis tria considerantur, ut littera dicit. Item modica non præsumuntur aliquem immutare.

k ¶ Tanui religione.] In lege dicitur, ꝙ quidam subtili reuerentia tenti, ut nec uerum iuramentum præstare uelint. C. de fid. instr. l. ult. ad fin. quandoque uidetur verecundia, vel timiditas, ff. de consti. pecu. illud. in fi. ff. de condi. instit. quæ sub conditione.

l ¶ Necessaria.] Hæretici etiam ueritatem nolunt iurare; unde eo ipso tanquam hæretici reputantur, inf. de hæret. excommunicamus. §. adijcimus, uers. si quis uero.

m ¶ Hesitat.] Simile 24. q. 2. sane quod super. in prin. & sup. de rescrip. cum contingat. Ber.

---

hominio.

Alias ita: ... possit in po... rum resper...

De hoc plene B. Tho. 2. 2. q. 100. art. ... & Sotus li. ... de iust. & ... quæst. 7. ... 3.

Quo iure ... simonia sit ꝓ... bita, uide ... plicatum ꝑ ... dominicum ... li. 9. ... iust. & iu. ... art. 2.

Hæc Bern. ... hominio non ... licet hic ... post. quem ... dat. I. A.

† Cap. 30. e. ti. in 1. com. & post conc. Lateran. sub Ale. iij. part. 50. c. 1. Vide Turrecrematã in c. sunt nonnulli. 1. q. 1.

† Vide Host. in c. excõicamus. §. adijcimus. inf. de hæret.

† In trib. Vaticanis ita: qui in talib. hẽsitant, &c.

4 Alij alia afferunt iurisconsulti uerba, sed nemo hactenus ea, quib. hic Pontifex vsus est.

5 Hic error fuit Vvaldensiũ ut refert Eymericus in Directorio inquisitor. par. 8.

[Glo. seq. quatuor facit: ponit differentiam muneris ad donum. ponit per uersus quatuor in muneribus attendenda, psequit demũ septẽ, & recitat apophtegma.]

a ¶ Dandis muneribus.] Aliud est munus & aliud donum, ff de uerbor. significa. inter domum. Muneribus dandis attendas quatuor ista. Qui dans, qui ve petens, quæ res, quæ cã petendi. Lau. considerari debet quid offeratur. 19. dist. c. sm. Quale. 49. dist. c. penul. & a quo etiam art. c. 3. q. 7. in grauibus & pro quo 1. q. 1. dictũ est 2. Item ad quid offeratur de conse. dist. 2. & dixit. Qua intẽtione, 8. q. 1. in scripturis. Quantũ 17. qõ. 1. Ananias. Et hic consideratũ q̃titas ex psona dantis & recipientis; Vñ Seneca; Quidã cynicus petijt a rege Antigono talẽtũ, rñdit rex, ꝙ plus est, quã Cynicꝰ petere dẽat, & sic fuit repulsus: petijt denariũ Cynicus, rñdit rex qđ minus esset q̃ deceret regẽ dare; & ita turpissimã cauillationẽ inuenit, qua neutrũ daret, cum posset dare talẽtum tanquã rex: & denariũ tanq̃ Cynico.

b ¶ Equum.] Quandoque tamen sex solidi simoniam inducunt, inf. eod. ex tuæ.

c ¶ Non petenti.] Et iõ gratius, vñ Seneca, Non gratis accipitur munus, quod petenti donatũ. vñ illud Apostoli Beatius est dare q̃ accipere. 16. q. 1. prædicator. qui. n. donat alium sibi naturaliter obligat, ff. de peti. hæredi. & fi. §. consuluit, & ille, cui donatur, exhibere reuerentiam donator compellitur, & obedire. 8. q. 2. illud quidam. unde versus.

Gratius est donum, qđ uenit añ p̃ces. Vin.

d ¶ Donaret.] quod de iure fieri non debet, quia quod ioculatoribus donatur, arti nequissimæ donatur, 86. dist. donare.

¶ In hoc itaque quod P. presbyter Cardinalis Apostolicæ sedis legatus pro electione tua, & vt palliũ tibi traderet, ad partes illas accessit, & frater tuus eius præsciens necessitatẽ, ei equum vnũ te ignorãte transmisit: quoniã per mare veniẽs, nullas aut paucas secũ equitaturas adduxit, te nullo modo timere oportet: Cũ in accipiẽdis vel † dãdis muneribus[a] tria sunt maxime attendẽda: psonæ, s. dantis, & accipiẽtis qualitas, quantitas muneris, & donationis tẽpus. Qualitas personarũ, ut a quo, & cui, videlicet, an a paupere diuiti, uel ecõuerso siue a diuite locupleti datũ fuerit: æstimatio muneris, & donationis tp̃s, si magni vel minoris pretij res data existat, & an instante necessitate, seu alio tẽpore cõferatur.

¶ Si ergo prædictorum Cardinalis, & fratris tui personam & qualitatẽ pẽsamus, non fuit magnũ ab eodem fratre tuo, Cardinali equum[b] vnum transmitti, quem etiam ioculatori non † petenti.[c] uir tãtus, & tam abũdãs forte donaret[d] verum si temporis necessitatem perpendimus, non alia intentione[e] hoc cõstat factum fuisse,[f] quã vt Cardinali subueniretur in articulo p̃notato, & inf.

¶ Quod aũt scriptũ † est. Beatus q excutit[g] manus suos ab oĩ munere, de illis donis dictũ est, q̃ accipiẽtis animũ allicere, vel puertere solẽt, qm̃ si ipsa ẽt psona electi offerat ordinatori, vel cõsecratori suo electuarium, aut de vino, siue de alijs hmõi, q̃ modici p̃tij[h] fuerint, & q̃ volũtatẽ recipiẽtis ĩclinare uel mouere nõ dẽant nõ tamẽ ecclesia Romana interp̃tari cõsueuit, accipientẽ in his delinquere, vel donãtem.

¶ Idem.

¶ Abbas & maiores de cõuẽtu, si p receptione monachi receperũt pecuniã ex pacto, ab officio & beneficio suspẽduntur, & taliter recepta pecunia restituitur, & in aliud monasterium ita receptus transfertur.

CAP. XIX.

Veniens† ad nos F. p̃sbyter pposuit, qđ abbates & fratres sãcti R. noluerũt eũ in monachum recipere, quousque triginta solidos dare cõuenit, conuentione aũt facta, sequenti die eũ monasticum† habitũ induerũt, & ijdẽ monachi trigĩta solidos, Abbas vero decem, & familia duodecĩ p pastu (asserẽtes hoc esse de cõsuetudine[i] monasterii) postularunt. ¶ Qm̃ ergo factũ hmõi pniciosũ vr̃. Mãdamꝰ, quatenꝰ si ita esse iueneris, Abbatẽ & monachos ad restituẽ

tor. in fi. & quod dicit hic.

f ¶ Constat factum fuisse.] i. præsumitur, & est arg. ꝙ per exteriora præsumitũ de interiorib. sup. de præsum. c. 2. & 3. & ita vr̃ p lr̃am istã a cõtrario, ꝙ si alia ĩtetione equũ Cardinali dedisset, alias non daturus, nisi ut posset faciliꝰ expediri negotiũ fratris, licet eo ignorante, p̃iudicasset ei. 1. q. 5. præsentium, nisi in odium eius hoc fecisset, inf. e. nobis, uel nisi eo phibente hoc fecisset, inf. e. sicut, & reccurẽdũ est in talib. ad intentionem, & ex intentione ista cõsiderantur, & in certis locus est coniecturis, & non in his, quæ certa sunt, ff. de uer. obl. cõtinuus. §. cum ita, in fi. cum enim res certa est, secus fit, ff. loc. sed addes. §. 2. Bernar.

g ¶ Qui excutit.] 1. q. 1. sunt nonnulli.

h ¶ Modici pretij.] q̃ uidelicet ad magnã quantitatẽ non producant, ff. de of. procon. solent in fi. & ff. de offi. præsi. plebiscito. in his. n. interpretatur ecclesia simoniam nõ committi: quia non est uerisimile, quod propter hmõi modica, aliqs moueret ad aliqđ iniq̃ faciẽdũ. B.

VEniẽs.] Prima ponit q̃relã p̃sbyteri: Secunda dat iudicem, cui tria mandet. ibi, Quoniã. Abb. Sicu. CASVS. Quidã p̃sbyter. F. noĩe, uoluit fieri monachus in quodã monasterio, abbas & fratres noluerunt eũ recipere in monachũ, quousq: cõuenit eis dare triginta solidos; facta conuẽtione sequenti die receptus fuit in monachũ; monachi postulauerũt ab ipso xxx. solidos, abbas. x. familia. xij. p pastu, dicẽtes hoc esse de cõsuetudine monasterij: monachus ille accessit ad Papam pponens prædicta corã Papa: unde mandat cuidã, quatenus si est ita cõpellat abbatem & monachos ad restituendam pecuniã p̃sbytero indigne acceptã: & eidem p̃cipiat, ut in alio monasterio in habitu monachali Dño studeat seruire. abbatem, & maiores personas monasterijs ab executione ordinis sui suspẽdens, pro tantæ prauitatis excessu. Not. pecuniam restitui monacho, quam dedit monasterio suo pro sua receptione.

[Glo. seq. ar. per exteriora, & c. secundò a contrario litteræ. arg. quod sic, & c. duos casus excipit.]

e ¶ Intentione.] Hic interpretatur Papa intentionẽ alterius partis per exteriora, aliter non posset diuinare de intentioni alieni cordis: quia nec ẽt Paulus, licet spiritu Dei plenus fuerit, potuit diuinare. 22. qõ. 2. beatus. & sup. ut eccles. benef. ut nostrũ, & ff. ad l. Aquil. si puta-

i ¶ De consuetudine.] In hoc non valet consuetudo ĩ. c. Iaco.

† Vide Caietanum apud B. Tho. 2. 2. q. 115. art. 1.

† Esaiæ c. 33. refert Burcha. lib. 1. c. 113. Iuo par. 5. ca. 86. Ansel. lib. 6. cap. 175. Gratianꝰ in c. sunt nõnulli. 1. q. 1.

† In uno ma nusc. Vatica no ita: quoniam etiam si ipsa perso na, &c.

† Alias ita quæ modici p̃tij fuerũt, ex quo uolũ tatem, &c. Sed nos ue tustiora & emendatiora & omnia Va ticana exem plaria secut lectionẽ im pressam re tinent pars

† Cap. 1. eo ti. in 2. cõpi Vide Turre crematam. i c. statuimu decret. 1. c 1. & B. Tho 2. 2. qõ. 10 art. 3. ad4. a tamẽ. & p ne per Sylu strũ in sun uerbo, sim nia. q. 15. de intellec Couarruui in regula peccatum par. 2. re ctio. §. 2. fin.

† monac lem.

inf.c.Iacobus,& 1.q.3.c.vlt. & talis consuetudo dicenda est potius corruptela,inf.eod.sicut pro certo.
a ¶ Restituendam.]Argum.contra,s̄.eo.de hoc vbi habes quid iuris sit super tali restitutione facienda.
b ¶ Indigne.]simoniace,simile,inf.eod.tua, & sup.de pac. cap.vlt. Bernar.

affectu furandi nō committitur, 14.q.vlt.c.vlt.sic etiam est in simonia,vt dictum est,s̄.eo. & si quæstiones. Ber.
[Glo. sequens signat contrarium de decre.&c. & soluit.
g ¶ Secreto.] 2.q.1.si peccauerit.& 6.q.2.si tantum, & s̄.de temp.ordi.ex tenore.& c.vlt.& inf.eo. Matthæus.

dam [a] † pecuniam præfato F. tam indigne [b] acceptam, compellas: & Abbatem, & maiores personas monasterii pro tantæ prauitatis excessu, ab officii executione suspendens [d] præcipias [e] dicto F.vt in alio monasterio in habitu monastico, Domino studeat deseruire.

¶ Idem.

¶ Si ordinandus præsentatori suo aliquid dedit ex pacto simoniacum est: non tamen deponitur, si est occultum.

CAP. XX.

Ex † tuæ fraternitatis litteris,& ex confessione sacerdotis præsentium latoris accepimus, quod cum ad sacerdotii ordinem non † aliter voluisset eum eius archidiaconus præsentare, sex solidos [f] soluit eidem, & sic ordinem ipsum per eum præsentatus accepit. Vnde tibi sic duximus respondendum, vt si hoc non est publicum,sed secretum, eundem sacerdotem secreto [g] conuenias, monens sine vlla coactione propensius;& inducens, † vt ordinem alicuius religionis assumat, & perpetuo ab officio abstineat, quod illicite acquisiuit; Alioquin non erit tutum (cū sit secretus eius 10 excessus) ipsum inuitū ab eodem officio coercere; [h] cui tamen secretam pænitentiam, [i] secundum quod tibi visum fuerit, iniungere non postponas.

20 ¶ Idem.

¶ Breue est, nec potest breuius summari.

CAP. XXI.

Ad † nostram, & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus pro 30 ministerio ecclesiastico [k] exercendo,siue pro vicarijs assignandis, seu pro chrismate,nullatenus pecuniam exigatis.

¶ Lucius tertius.

40 *¶ Cum simoniace ordinato qui simoniacus non est, dispensari potest.*

CAP. XXII.

De † simoniace ordinatis certū tibi non possumus dare responsum, nisi 50 plenius cognoscamus,qualiter fuerint ordinati; cum quidam licet secūdū quandam speciem simonię,vtpote ipsis ignorantibus simo-

c ¶ Maiores.] Quorum consilio Abbas regit, arg.10.q.2.episcopus habeat. vnde grauius puniuntur, quia fuerūt auctores facti, qui debebant hoc prohibere, arg. infr.de cleri.excom.minis.latores 24.q.3 qui aliorū.sim.j.eo. dilectus, vbi de hoc.
d ¶ Suspendens.] De pœna istorū regularium, qui per simoniam recipiuntur, habes,inf.eod.qm.Ber.
e ¶ Præcipias.]Ex eo quod dicit,pręcipias, apparet, ꝙ monachus fuit,alias non præciperet, sed videtur ꝙ non deberet esse monachus, quia istud esset contra substantiā monachatus.argu.s̄.de condi. appo.c.vlt. in text.& in glo.quę incipit.quod dicitur. ad finem.Bernar.

Ex tuę.]Primo ponitur cōsultatio. Secundo respons.ibi. Vnde.Abbas.

CASVS. Quidam cum uellet ad sacerdotij ordinem ascendere ordinem archidiaconū,vt eum pręsentaret ad ordinem sacerdotij: q noluit eum ad ordinem pręsentare,nisi prius sex solidos soluisset eidem, & si ordinem ipsum per eum præsentatus accepit.Episcopus diœcesanus, cui sacerdos hoc in secreto fuerat confessus,quæsiuit à domino Papa, quid de ipso presbytero esset agendum?Respondet Papa: si hoc est secretum, eundem sacerdotem moneat & inducat, vt ordinem alicuius religionis assumat,& perpetuo abstineat ab officio sacerdotis:alioquin non debet ipsum ab officio sacerdotis coercere,cum sit secretus eius excessus, pænitentiam tñ secretam sibi iniungat Not.quod crimen occultum prelatus punire non dēt: quia illud scit vt Deus, nō vt iudex.
[Glossa sequens not. quod quantitas, &c.dat simile, signat contrarium,& soluit.]
f ¶ Sex solidos.]Not.ꝙ quantitas muneris diuersitatem iuris non inducit,14.q.vlt.c.vlt. 1. & 1.q.1. iudices &c. placuit,& 1.q.3.si quis pbendas.sicut in vsura quicquid sorti accedit,vsura est.14.q.3.plerique,& c.esca.alias est sub c.plerique,inf.de vsur.consuluit.Arg.contra.sup.eo. & si qōne. Solu.intentio cōsideranda est. furium.n.sine

h alias phiberi nō potest,ut dicunt iura p̄dicta,& hic. Sed contra. argu. ꝙ coerceri possit, sup. de temp. ord.ad aures. vbi dicitur,ꝙ contra voluntatem prælatorum suorum subditi promoueri non debent: ergo eadem ratione debent abstinere: illud loquitur de regularibus qui ɔtra obedientiam sui prælati promoueri non debent, nec habent titulum, ratione cuius promoueri debeant, hic loquitur de executione ordinis iam suscepti, à qua sine manifesta cā aliquis remoueri non debet.
[Glo.seq.arg.in contrariū. & remittit.]
q ¶ Coercere.] Arg. ꝙ simoniacus nō est ipso iure suspēsus 2. arg.contra, s̄.eo.tanta,& 1.q.1.reperiuntur. De hoc dictum est s̄.eod.accusatum.
[Glo.seq.signat contrarium, & soluit.]
i ¶ Secretam pænitentiam.] Argu.contra, 24. q.2. legati.& 23. q.7. quemadmodum. & arg.supra de accusa.inquisitionis, & inf.eo. Matthæus. in fin.Sol.pęnitentia quantum ad vitam æternam sibi dari nō potest, nisi recedat à peccato: vt dicunt iura prædicta: & de pęnit.distin.3.pęnitentes.& dist.6.falsas.tamen danda est ei, ne indurescat in peccato suo, inf. de pænit. & remiss. quod quidam.& 90.dist.si quis contristatus,argum.quia forsitan 60 timore pęnitentiæ citius renunciabit ad quod tenetur. 1.q.1.si quis neque Bernar.

† Vide Federicum de Senis cons.140. & Geminianum in ca. si pauper. de præb. lib.6.

† Cap.3.eod. tit. in 2.cōp. Vide citatos in ca.cum in ecclesię,& c. veniens,sup. eod.

† De hoc ar. videto latius hic per Ioan. And.& recentiores Doct.

† Cap.18.eo. tit.in 1.cōp. Vide Magist. sent.& ibidē Docto.Theologos lib. 4. dis.25.§. differt, & §. simoniacæ autem hæresis.

Ad nostram.]CASVS. In hoc capitulo dicitur quòd pro ministerio ecclesiastico,& pro vicarijs,& chrismate,nihil omnino accipiatur.Not.quòd pro officijs ecclesiasticis nihil dari debet.
K ¶ Ecclesiastico.] sup.eod.non satis. cū in ecclesiæ.ea q̄.& j̄.eo.i tm̄.in q̄b.habes plene de his,q̄ hic phibent.

De simoniace.]Non diuiditur.CASVS.Quidam ordinati fuerāt simoniace, quæsitum fuit de his quid esset agendum Papa respondet, super hoc certum non possumus dare responsum, nisi primo sciamus qualiter fuerint ordinati:quia s̄m quandā speciem simoniæ quidam licet simoniace sint ordinati, vtpote ipsis ignoran-

tibus simoniaci non sunt, & illi dispensatiue possunt in suis ordinibus remanere. Not. quòd qui simoniace ordinati sunt ipsis ignorantibus, non sunt simoniaci, cum quibus possunt Episcopi dispensare.

a ¶ Remanere.] Dispensatiue, 1 quia de iure renunciare tenentur, postquam hoc sciuerint, vt 1. q. 5. presentium, & inf. eo. de regularibus, & c. ex insinuatione, & c. nobis, & s. de elec. c. pen. Et etiam post liberã resignationẽ põt Episcopus cum talibus dispensare, vt in eisdem ecclesijs recipiantur, vt dicit c. presentium, & j. eo. ex insinuatione. Cũ illis vero, q simoniã commiserunt, vel eis scientibus est cõmissa, episcopi dispensare non pñt, sed solus Papa, inf. eod. nobis. in fi. & c. penult. De hoc plene not. s. de renunc. post translationem. Bernard.

niace ordinentur, possunt (quia simoniaci non sunt) in suis ordinib. remanere. [a]

¶ Idem.

¶ Si contradicens electo, pro pecunia de volũtate electi tradita à cõtradictione cessat, electus postea confirmatus, est simoniacus, & beneficio renunciare tenetur.

CAP. XXIII.

MAtthæus† Cardinalis secreta nobis insinuatione monstrauit, ꝙ cũ fuisses ad ecclesię tuæ regimen de voluntate maioris [b] partis fratrum electus paucis [c] tibi contradicentibus, quidã amicus tuus de cõsciencia tua, & voluntate turbata ei, qui magister discordię videbatur, certæ quãtitatis munus exsoluit, & sic contradictio conquieuit; nunc autem dubitas, quod nõ sis à labe simoniæ prorsus immunis, donec in administratione volueris remanere. ¶ Quia igitur consilium requisisti, quid tibi sit faciendum; respondemus, quod multum tibi cõsulis [d] si administrationem celeriter [e] ac sponte [f] dimittas, illius verbi memor existens; Nihil prodest homini si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur.

¶ Idem.

10 *¶ Pro absoluendo excommunicatum pretium aliquod exigi non debet.*

CAP. XXIIII.

AD† aures nostras peruenisse noueris, ꝙ cũ 20 C. de Seneuilla propter pecuniam, quam debebat, vinculo fuisset excommunicationis astrictus, creditoribus satisfecit, sed ab excommunicatorib. decem libras pro absolutione quærentibus, non valuit absolutionis [g] beneficium obtinere. 30 ¶ Quoniam igitur indignũ est, & ecclesiasticæ rationi cõtrarium, vt absolutionis beneficium redimatur; Discretioni vestræ mãdamus, quatenus si præfatus C. debitũ soluit, ipsum gratis faciatis absolui, si excõicatores id nõ fecerint requisiti. 40

Clemens tertius.

¶ Monachi per simoniã recepti, si sunt simoniaci, ad arctiora monasteria transferuntur: alias post renunciationem in eisdem, uel in alijs monasterijs eiusdem ordinis poterunt collocari. 50

MAtthæus] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Quia igitur. Abbas. CASVS. Quidam electus fuit ad regimen cuiusdam ecclesię de volũtate maioris partis paucis contradicentibus: quidã amicus illius de voluntate electi turbata, quã dam pecuniã soluit illi, qui discordiam faciebat: & sic contradictio quieuit, postea dubitãs ꝙ simoniam commisisset, p Cardinalem istum factum secrete dño Papæ intimauit, petens super hoc consilium salutare: & Papa respondet ei dicens, ꝙ multum consulit sibi, si administrationem sponte dimittat, memor existens illius verbi: Nihil prodest homini, si vniuersum mundum lucretur: animæ uero suæ detrimentum patiatur. Nota quod turbata uoluntas non excusat.

b ¶ Maioris.] Vnde ualere debebat electio sua non obstante aliorum contradictione, nisi aliquod rationabile opponeretur, sup. de his quæ fiunt a maio. par. cap. cum in cunctis, de hoc not. sup. de elect. ecclesia uestra. 2 [Gloss. sequens recitet. per obiectionem, si contradictores erant pauci, ergo iniuste uexabant: licuit igitur redimere, licet pauci; &c.]

c ¶ Paucis.] Licet pauci essent, poterant tamen se opponere, quia forte erant contempti, supr. de elect. quod sicut. & c. uenerabilem, uel aliam exceptionem poterant opponere electo forte, quòd erat maritus corruptæ, & ita ius habebant 2 contradicendi: unde nihil eis dare debuit, & quia eo sciente, & non contradicente pecu- 60 nia data est, simoniacus est non obstante voluntate turbata siue coacta, quia voluntas turbata siue coacta, voluntas est, supr. de electio. cum inter R. nisi ex toto esset mente alienatus, 15. quæst. 1. merito. & ei est imputandum. 14. distinct. quod ait. quia malorum mores infirmitas enim non excusat, C. si aduersus delictum. l. 1. si vero prohibuisset, quam cito hoc intellexerit, non imputaretur ei. infr. eodem sicut. Et est argum. quod turbata voluntas, voluntas est sicut coacta, supra de electio. cum inter. R. [Glo. sequens recit. per qõ. quare Papa non prohibet, &c.]

d ¶ Consulis.] Hoc ideo dicit, qa etiam peccatum occultum erat, vnde illum expresse ñ poterat prohibere, nisi consulendo, sup. de temp. ordi. ex tenore, & cap. vlt. & sup. eo. ex tuæ. vbi de hoc. & licet dicatur, consulis: necessitatem tamen importat. si vult saluari, quia nisi renunciet saluari non potest, vt dixi sup. eod. ex tuæ. in fine, & hoc idem dixit littera in fine, 3 & illud est salubre seu salutare concilium.

e ¶ Celeriter.] i. in cõtinenti, quia quanto rem amplius contrectat, tãto grauius peccat, s. eo. cum in ecclesiæ, sicut fur. qui semp est in mora. ff. de con. fur. in re furtiua. §. 1. & l. vlt. Ber.

f ¶ Sponte.] 1. q. 1. si quis neque.

AD aures.] Primo ponitur querela. Secundo iudicis datio, ibi. Qm̃. Abb. CASVS. Quidam C. nomine propter pecuniam, quam debebat, excõicatus fuit, quia eam ad terminum nõ persoluit: & tandem creditoribus satisfecit: Sed absolutionis beneficium habere non potuit excõicatoribus quærentib. x. li. pro absolutione: conquestus fuit ille Papæ, vnde mandat quibusdam quatenus si p̃dictus C. debitum soluit, ipsum gratis absoluant; si excõicatores requisiti ipsum non duxerit absoluendum. Not. ꝙ absolutio gratis est impẽdenda, cum sit quid spirituale. [Gl. seq. primo reddit cãm: secundo q̃rit & soluit: tertio declarat interesse partis, vel iudicis, hic non prohiberi.]

g ¶ Absolutionis.] Beneficium absolutionis, cũ sit ecclesiasticũ ministeriũ & spũale, nihil est exigendũ pro ipso p̃stando, s. eo. ad nr̃am, & c. nemo, & c. cum in ecclesiæ. & ideo qui pretium pro ipso recipit, simoniacus est. 1. q. 3. nõ solum, & c. quæsitum. Sed potest dubitari, vtrum si dedisset aliquid pro absolutione, simoniam committat:

1 Dispensatione papali, si simonia fuit in ordine, & est manifesta, sed si est occulta dispensat Episcopus secundũ Al. Lau. & Tãc. Arg. supr. eod. ex tuę. secundũ Host. Io. An.

†Cap. 21. eo. tit in 1. cõp. & post cõci. Lateran. sub Alex. 3. par. 40. c. 4.

Matth. 16. Luc. 9.

2 Dicit Inn. ꝙ iusta uel iniusta esset cõtradictio, an te confirmationem dare nõ licuit, & remittit, s. de electio. significasti. Ioan. And.

† Cap. 4. eo tit. in 2. cõp vide B. Tho 2. 2. qõ. 100 artic. 2.

3 Facit quod sup. de ætat. & qualit. aures. in v. glo. Io. An.

ſat: Et poteſt dici, ꝙ non, quia iniuſte abſolutio denegatur ſibi ex quo ſatiſfecit cum vexationem ſuam redimat. 1 inf. eod. cap. dilectus, ubi de hoc, unde non poſſet ab eo legitime appellari, cum graue immineat animæ periculum, ar. ſup. de app. vt debitus. Nihil ergo directe iudici pro abſolutione dari debet, ſecus ſi aduerſarius propter illius contumaciam fecit ſumptus, quia illos ſoluere debet antequā abſoluatur, ſ. vt lit. non conteſt. quoniam. §. in alijs; & idem credo ſi propter hoc iudex feciſſet ſumptus propter contumaciā excommunicati; illos refundere debet antequam abſoluatur, quia non dantur intuitu abſolutionis, ar. j. de ſenten. excō. ſacro. vt puta cum iudex procedit ex officio ſuo, ſ. de appel. cum ſpeciali. ſed ſi iniuſte illum excommunicaſſet, ſine omni difficultate abſolui debet abſque grauamine. ſ. de ſenten. excom. ſacro. Bernar.

a Vide in ſimili Turrec. in ca. quæſitum, 1. q. 3.

† Cap. 7. eo. ti. in 2. cōpi. Vide omnino Turrecrematam in c. ſtatuim⁹ decretum, 1. q. 1. & alios, quos citaui in c. veniens ſup. eod.

CAP. XXV.

DE † regularibus canonicis ſeu monachis nos conſulere voluiſti, qui per ſimoniam ingreſſum ipſis ſcientibus habuerunt. Vnde cum ſuper hoc auctoritates [a] multæ reperiantur expreſſæ, non aliud, quam ſtatutum eſt, reſpondemus, vt locum, quem taliter [b] adepti ſunt, omnino dimittant, [c] & ſolitudines, ſeu alia monaſteria diſtrictiora adeant, in quibus tam execrabilem exceſſum, ſine intermiſſione deplorent. Si autem ignorantibus [d] ipſis pecunia data fuerit, cogas eos ad renunciandum [e] loco eidem, & poſtmodum in ipſum [f] reducere, † (ſi ibi abſque ſcandalo potuerint remanere) vel in alio, qui ſit de ordine ipſo, ad ſeruiēdū Deo, poteris collocare.

DE regularibus.] Primo ponitur conſultatio. Secundo reſponſio; ibi, Vnde. Abbas.

CASVS. Quidam regulares canonici & monachi, ipſis ſcientibus, per ſimoniam ingreſſum in monaſterijs & eccleſijs regularib⁹ habuerunt, quæritur quid de ipſis ſit agendum? Reſpondet Papa, quod cum multæ ſuper hoc auctoritates reperiantur expreſſæ, nihil aliud eſt ſtatuendum, niſi ut locum quem taliter adepti ſunt, omnino dimittant & alia monaſteria diſtrictiora adeant, in quibus pęnitentiam agant. Si autem ignorantibus ipſis pecunia data fuit, compellendi ſunt, ut eidem loco renuncient, & poſtmodum ducantur in eundem, ſi abſque ſcandalo ibi poterunt remanere, uel in alijs eiuſdem ordinis collocētur. No. quod illi, quibus ſcientibus ſimonia eſt commiſſa, in arctioribus monaſterijs ſunt ponendi, alij ignorantes ſimoniam in eiſdem, uel in alijs locis eiuſdem ordinis diſpenſatiue poſſunt remanere.

† Redire, legitur in pleriſque vulgatis, ſed in oī[bus] antiquis reducere, ꝙ agnouit Hoſti. dum ait, reducere poteris, qđ eſt inf. in fi. ſ. diſpenſatiue. hæc ille. uerbum ergo, reducere, reſpicit uerbum, poteris.

a ¶ Auctoritates.] 1. q. 1. ſi quis neque. & c. qui ſtudet, & in multis cap. eiuſdem queſtionis, & per totam illam cauſam.

b ¶ Taliter ſimoniace, ſcilicet.

[Glo. ſeq. quærit, arguit ad negatiuum, & ſoluit.]

c ¶ Dimittant.] Nunquid licet ſimoniaco dimittere eccleſiam ſine licentia ſuperioris? Arg. ꝙ non. ſup. de renunc. niſi cum pridem. §. 1. & capit. poſt tranſlationem §. rurſus, ſed illa loquuntur tantum in epiſcopo; circa regulares tene quod dicitur, inf. eo. quoniam. de alijs vero dic, quod epiſcopi non poſſunt renunciare in manibus prælatorum, ſine licentia domini Papæ, inferiores renunciant in manibus prælatorum ſuorum, arg. ſup. de renunc. admonet, qui ſi nollent recipere reſignationem, nihilominus cedant, quia non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum, 14. q. 6. ſi res, quia furtiuum eſt beneficium, 1. q. 1. ordinationes, & ſemper eſt in mora, ſicut fur. ff. de cond. fur. in re furtiua. §. 1. & vlt.

d ¶ Ignorantib.] iſti non ſunt ſimoniaci, licet ſimoniace ꝓmoti, ut ſ. e. de ſimoniace. & iō pnt ī ſuis ordinib. remanere & poſt renūciationē ſeu reſignationē ad bñficia reſtitui diſpēſatiue, vt ibi dr. & hoc idē dt Tā.

e ¶ Ad renūciādū.] qa aliter agere pnīā nō pōt, de pęn. di. 5. falſas. ar. ſ. de renuncia. niſi cū pridē. §. 1.

f In ipsū.] j. e. qm. B.

¶ Idem.

¶ Si quis canonicatui renuncians ad quem per ſimoniam ignorāter aſſumptus fuerit, poſtea de nouo aſſumptus ad illū: non pōt ex prima receptione ſibi aliquid vendicare.

CAP. XXVI.

EX † inſinuatione tua nobis innotuit, quod pater tuus interueniente [g] pecunia, olim tibi [h] præbendæ beneficium acquiſiuit. Cumque ad annos diſcretionis perueniens, accepiſſes Dominicæ Crucis ſignū dictam præbendam in manu Præpoſiti & fratrum libere reſignaſti: [i] Sed ijdem tibi cōpatiētes, de nouo te in ſuū concanonicū elegerunt, [k] ita videlicet, ꝙ per electionem iſtam, poſtremum locum in choro, & in alijs obtineres, & infra.

¶ Rñdemus † vt indulgētia [l]

† Cap. 2. tit. de renūcia. in 2. cōpi. Et vide B. Tho. 2. 2. qō. 100. ar. 6. ad 3. ar. & Turrecrematam in c. ſtatuimus decretum, 1. q. 1.

† Alias ita: Mandamus quatenus.

EX inſinuatione.] Renūciās bñficio ſimplici, ad qđ per ſimoniā eo ignorante fuerat aſſūptus, pōt ex diſpēſatione in uacatione denuo ad illud aſſumi, nihil tñ ex pria receptione vēdicabit. Cōis diuiſio. Scđa ibi, Rñd. Abb.

CASVS. Quidā pr̄na cupiditate, ipſo tñ ignorāte, ī canonicū cuiuſdā ecclę fuit receptus, poſtmodū ad annos diſcretiōis veniēs, ſignū Crucis aſſūpſit, & p̄bēdā q̄ taliter adept⁹ fuerat, ī manu p̄poſiti, & fratrū ſpōte reſignauit, ſed idē prępoſitus & fr̄es ſibi cōpatientes ipsū de nouo ī canonicū elegerūt, ita videlicet, ꝙ poſt iſtam electionē poſtremū locū ī choro & in alijs obtineret. Iſte q̄ſiuit a Papa vtrū primū locū, quem habuerat ſm primā electionē, valeat recuperare? Rñdet ei Papa, vt indulgentia, q̄ fratres illis miſericorditer ſibi fecerunt contentus exiſtat, & ratione primæ receptionis nihil audeat in ipſa eccleſia uendicare. No. quod capitulum pōt diſpenſare cū eo qui ignoranter in eccleſia beneficium eſt adeptus ut in eadem eccleſia in canonicum admittatur. Item actio ſemel extincta amplius non reuiuiſcit.

g ¶ Interueniēte pecunia.] ex pacto, ſ. eo. de hoc ꝙ eſſe non debet, inf. eo. tua. 2. q. 2. quā pio. & ſup. de pac. c. vl.

h ¶ Tibi.] ignoranti: aliter capitulum vel epiſcopus cum eo diſpenſare non potuiſſet. inf. c. proxim. in fi.

i Reſignaſti.] poſtq̄ intellexit ſimoniā fuiſſe cōmiſſā; qa ad hoc tenebat, ut. ſ. c. ꝓx. & ſic. factū alteri⁹ ei p̄iudicat, & ſic punit̄ ſine culpa, ꝙ eſt cōtra illud gñale, rē q̄ culpa caret, &c. ſup. de cōſt. c. 2. Sed hoc ē ſpāle ī caſu, ī odiū ſimōiacorū, qa ſi ñpuniret̄, nimis freq̄ntaret̄ illud crimē.

K Elegerūt.] diſpēſatiue, & ita hēs hic ar. ꝙ capitulū diſpēſat cū ſimoniaco. Sed p̄t dicit, ꝙ capitulū nō diſpēſat, ſed ipsū eligit p̄ diſpēſat onē ep̄i, nā ep̄s de cōſilio capituli cū talib. diſpēſ. 1 q. 5. p̄ſentiū, & ſ. d. elec. c. pen. obſeruata diſtinctione ibi, circa p̄lationē, ar. j. c. ꝓx. in fi. & ſ. de iud. at ſi clerici, & 1. q. vlt. c. vlt. & 1. q. 1. erga ſimoniacos, ꝯria ītelligunt, qñ ipſimet ſimoniaco cōmittunt, vel cōſentiūt, ſed iſte ſimoniacus ñ fuit ſ. e. d. ſimoniace. & iō nō fuit Idignus mīa, qa alieno vitio laborauit. C. de nat. lib. legē. & iō pp vitium alienum diſpenſatur cū eo.

l ¶ Indulgentia.] Ex hoc notatur, ꝙ capitulum diſpenſauit

fauit cū isto, sed pōt intelligi, ut dictū est in prox. nouu ha; & expone, indulgētia, id est gratia, quia nō tenebā tur cum eligere nisi vellent, & ita gratiam fecerunt ei.
a Primæ.] simile, ff. de pac. do. inter socerū, in fin. ff. de sta. hom. l. liber homo. C. de re. pig. l. vl. in fi. & sup. de re nūc. c. inter P. & ita habes hic, ꝙ actio se mel extincta, amplius nō reuiuiscit, de con se. dist. 4. queris, ff. de sol. qui res. §. aream. & C. de remis. pign. cum ex causa, argu. contra sup. de appel. cum cessante. Bern.

NObis.] Duę sunt partes principales. Secunda, ibi, ad vltimum. Abb.

CASVS. Vacante quoddam Plebanatu, Capitulū eiusdem plebis dedit ptāte eligēdi quatuor, qui eligerēt Plebanū amici illius de cuius electione sperabāt, promiserūt uni d̄ pdictis quatuor, uel ēt oīb. pecuniā se soluturos, eo. tñ igorāte & sic interueniēte hmōi promissione elect⁹ fuit: q̄ritur an talis electio ppa sit imꝓbāda: Rñdet Papa, quod q̄uis illius promissionis conscius non fuit hmōi electio, si de hoc constiterit, est reꝓbāda, nisi constaret illos, q ꝓmissionē fecerunt, fraudulenter id fecisse in dispendiū illius, q fuerat eligendus. Scd̄o alia qō. ponitur: Ecce aliqs est electus in Prelatum alicuius ecclesiæ, illa electio reprobata est pp simoniacā prauitatē, ut di ctū est. Quæritur, utrū epūs cum talib. ualeat dispēsare? & rñdet ꝙ nō Nō ꝙ simo. ab alio cōmissa, alij nocet q culpabilis non fuit: nisi illud factum fue rit in dispendiū electi, quia ei nō nocet, cum fraus alicui pro desse non debeat.
b ¶ Tñ ignorāte.] ratū postmodum haben te, quia tūc ei nocere, inf. eo. sicut. Alia.
[Gl. seq. argu. a contrario & id coadiuuat per tria iura, sed tenet contrarium, a leg. duo. canones.]
c ¶ Interueniente.] Innuitur ex hac littera, ꝙ licet pecunia promissa uel data interueniat; si propter hoc ad eum eligendum non fuerunt moti, quem alias electuri erant, non propter hoc est electio uitiosa, argum: C. si ex fal. . . str. l. 3. & sup. de re iud. cum I. & A. & 1. qō. 6. cap. vlt. sed verius est, quod simonia commissa est, quia constat promissionem interuenisse ante electionem: qualiscunque fuerit intentio eligentium, nulla promissio uel pactio debuit . . . tunc interuenire. argu. 100. dist. nouit, quod habetur ibi pro Palea & 1. q. 1. placuit. Tancr.
d ¶ Malitiose fecisse.] No. ꝙ malitijs hoium nō est indulgendū, sic j. eo. sicut. & sup. q mat. accus. pos. significāte & de rescr. super literis, & ca. sedes Apostolica, & ff. de rei vend. in fundo. & alterius odio alius prægrauari non dēt, C. de inof. testa. si quis in suo.
e ¶ Reprobāda.] Et ita alienū factū alij obest: sic alienum factū īpedit vsucapionē bonæ fidei possessoris, C. de vsuc. pro ep. l. 1. licet. n. iste nō peccauerit, electio tñ vitiosa est pp eligentes, i. cum peccant electores in forma, licet electus non sit in culpa, s. de elec. Cumana. & ca. ecclesia vestra. & q̄uis ignorauerit iste de illa simonia, eps hac vice cum illo nō potest dispensare, secus in simplici beneficio post liberā resignationē. sup. de elect. c. pen.
f ¶ Cuiuslibet.] id est alicuius. simile s. eo. tit. nemo, in prin.
[Gl. seq. ponit duas lecturas, quæ patēt.]
g ¶ Ab episcopo suo dispēsationem.] pōt hoc intelligi, qñ electus simoniam commisit, vel ali⁹ eo sciēte & ratū hñte: vnde eps cū tali dispēsare non pt̄, qa erga tales nulla misericordia ē adhibenda, 1. q. 1. erga simoniacos. & s. de iud. at si clerici, ut sic differat casus ille a pcedēti: cū eo, q si moniā committit, solus Papa dispensare pōt, cū ignorātib. di- spēsāt eps, vt dī, s. e. de simoniace. & plenius s. de renūc. post trāslationē. 2 Vel intellige. §. istū ī eodē casu cū princ. & prima qō fuit, quid iuris esset sup electione taliter facta, ut ponit in princ. Vlti. adiecit, si talē electionē contingeret reprobari, utrū eps posset cū eo dispēsare, ut iterū eligeret, & ad eādē plationē? Et rñd ꝙ nō, & intellige ꝙ nō pō . . illa uice, qa hoc quærebat, ut dixi s. in prin. 1. resp. in fin. & hoc vī uelle illa litera, ut dictum est per prauitatem simoniacam, &c. & sic refert se ad primum casum scilicet qñ eo ignorante simonia commissa fuit. B.,

DIlectus.] Dās pecuniā alicui, ne in iure suo de facto mole-

---

quā fratres tui misericorditer tibi fecisse noscūtur, cōtentus existens, ratione primæ [a] receptionis, nihil audeas in ipsa ecclesia vendicare.

¶ Cęlestinus tertius.

¶ *Electio simoniaca est cassāda, si propter hoc electoribus promissa fuit pecunia, quamuis electus ignoret: nisi hoc factum fuerit in fraudem electi. hoc dicit primo Cū electo reprobato per vitium simoniæ non dispensat eps hoc dicit secundo. Abb.*

CAP. XXVII.

NObis † fuit ex parte tua intimatum, quod cum quatuor essent a capitulo constituti, qui debebant quendam eligere in Plebanum, amici eius, de cuius electione spes habebatur, vni vel omnibus eligentium promiserunt, se pecuniam soluturos; eo tamen ignorante, [b] qui huiusmodi promissione interueniente [c] postmodum est electus, & infra.

¶Quia igitur super hoc cōsulere nos voluisti. Consultationi tuæ breuiter † respondemus, quod nisi constaret illos, qui promissum tale fecerunt, per fraudem in dispendium illius, qui eligendus erat id malitiose fecisse, [d] quamuis ipse † promissionis conscius non fuerit, eius tamen electio, tanquam simoniaca prauitate præsumpta, est penitus reprobanda, [e] & infra.

¶ Ad vltimum, quod in fine consultationis tuæ inuenimus, hoc duximus respondēdum. Quod aliquis † in ecclesiæ cuiuslibet [f] prælatum electus, & vt dictum est, per prauitatem simoniacam reprobatus, ab episcopo suo dispensationem[g] aliquam obtinere de iure non potest.

¶ Idem Linconień. † episcopo & Priori de Pontefracto.

¶ *Qui dat Prælato pecuniam ne ipsum in iure suo de facto molestet, illam repetit, si Prælatus promissa non seruat. hoc dicit inhærendo litteræ.*

CAP. XXVIII.

DIlectus † filius R. Præpositus nobis exposuit, quod cum Eboracen. archidiaconus † eū multis grauaminibus afficere non cessaret, promisit ei certam quantitatem pecuniæ se daturum, vt ab ipsius desisteret læsione, verum dictus archidiaconus post receptioné pecuniæ super

---

† Cap. 9. eo. ti. in 2. cōp. Vide præ aliis hic Henricū Boich. & Turrecre. matam in c. sunt nōnul. li. 1. q. 1.

† Alias taliter.

1 Hæc etiam videtur sententia B. Tho. 2. 2. qō. 100. artic. 2. ad 2. argum.

† In aliquot recentiorib⁹ ita: quamuis ipse tempore promissionis conscius non fuerit, sed in antiquis, ut est impressum.

† Alias ita: Quod aliqs in ecclesia qualibet prælat⁹ electus.

† Liuonień.

† Cap. 10. eo. ti. in 2. cōpi. Et intelligi hanc decret. iuxta distinctionem B. Tho. 2. 2. q. 10. arti. 2. ad 5. argum.

† Archidiaconus, habent uetera Greg. exēplaria tū hic, tū in sequentib. sed ī recētiorib⁹ & in ueteri cōpilatione, pro archidiaconus, est archiepisc.

2 Et 1. q. 3. ex multis & qōne. 5. cap. ult. Io. And.

molestetur, potest illam repetere, h.d. secundum generalem intellectum. Diuiditur. In prima, querela: In secunda, dat iudicem: ibi, Ideoque. Abbas Siculus.

CASVS. Archidiaconus Eboraceñ. R. Præpositum multis grauaminibus & iniurijs affligebat, ut archidiacon⁹ ab iniurijs desisteret Præpositus promisit ei certam pecuniæ quantitatem se daturum & persoluit: sed post receptionem pecuniæ archidiaconus super dignitatibus, & beneficijs ab ei⁹ molestia nō quieuit. Vnde Prępositus domino Papę fuit conquestus: mandat Papa quibusdam, quatenus si est ita, compellant archidiaconū restituere quod accepit, si ipsum contra promissionem suam uenisse constiterit. Nota per hanc decret. quod licitum est alicui redimere uexationē suā.

dignitatibus, & beneficijs eius, ab eius molestia non quieuit. Ideoq; discretioni vestræ mandamus, quaten⁹ si res ita se habet, archidiaconum restituere quod accepit, [a] (si eum cōtra promissionem [b] suam uenisse constiterit) compellatis.

¶ Innocentius iij. abbati de Iugo Dei, & Priori de Silla.

¶ *Pro benedictionibus nubentium, & exequijs mortuorum nihil exigi debet.*

[Glo. sequens notat ex eo, quod restititur danti, &c. distinguit demum, aut vexans habet ius, &c. tenet contrarium, & sol. cap. decimas. quod uidetur obstare,]

a ¶ Restituere quod accepit.] cum indebite & iniuste receperit. 1. quæst. 1. nullus Episcopus. Nota qđ ex eo qđ præcipitur ei restituere, quod accepit, ei qui dedit, innuitur non esse turpitudinem ex parte dantis ius suum redimere volentis. argument. infr. de magist. prohibeas. & argum. 1. quæstio. 3. quæsitum, & infra de vsur. cap. 1. & sup. de feud. insinuatione. Dicas quod ius suum nulli redimere 1 licet in re spirituali: ubi ille, qui petit, ius habet in re illa, quia simoniam committeret, ut supra eodem. Matthæus, sed agere debet per superiorem, argument. supra eodem ad aures, sed cum ille, qui vexat, nullum ius habet, nisi quia illum vexat de facto, maliciose, & iniuste: Dicunt quidam, quod nullo modo potest redimere: Sed verius & æquius uidetur, quod cum iniuste vexatur, 2 quod possit redimere suam uexationem sine peccato, iuxta illud Apostoli: Redimētes tempus, quoniam dies mali sunt, & hic argument. Contrarium tamen argumentum est. 16. quæst. 7. decimas, ubi dicitur, quod Episcopi decimas redimere non debent 3 à populo: & tamen populus non habet ius retinendi. Solutio prohibetur ibi, quod Episcopi decimas non redimant a rusticis, ne alij inde sumant exemplum: & ne propterea credant se habere ius in decimas, unde compellant rusticos, & ita intelligitur cap. decimas; sed non committeret Episcopus simoniam, si quandoque redimeret decimas. Idem dicendum est de beneficio, uel officio iniuste interdicto, & excommunicatione iniusta, scilicet, ꝙ non committit simoniam, qui dat pro sua restitutione officij, uel beneficij, uel absolutione excommunicationis, vel interdicti: sed ille, q̃ recipit simoniā, committit. qui dat, nullum ius acquirit: sed dat, ut ius acquisitum retineat uel redimat, quod licitum est, arg. 1. quæst. 3. quæsitum est. & inf. de usur. cap. 1. si uero iuste sit suspensus, uel excommunicatus, si pretium dat, ut restituatur, uel absoluatur, simonia ex utraque parte committitur, sup. eo. nemo. 1. quæst. 1. nullus Episcopus. & §. præcedenti. & sup. eo. ad aures, & 1. q. 3. non solum.

[Glo. seq no. a cōtrario, quod si seruasset, &c. tenet contrarium, in fi. arg. ꝙ non seruanti, &c. alleg. contrariū.]

b ¶ Promissionē.] ergo uidetur, quod si contra promissionem non uenisset, quod non compelleretur restituere, quod taliter recepit: quod non est uerum: unde supple maxime. 3. quia si constiterit, ꝙ iniuste acceperit: compelleretur ad restituēdum, & crimine concussionis puniretur, C. de cond. ob turp. caus. quod meretandi. Crimen uero concussionis 5 est, cū quis minatur alicui nisi ita uelit facere, ut 23. q. 1. militare, & ff. de concus. l. 1. & 2. præterea non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatū. 14. q. 6. si res, & de pœn. dist. 5. falsas. & ꝙ possit repetere, est argu. 14. q. 5. non sane. Item argu. ex hac littera, ꝙ non seruanti fidem, fides non est seruanda sic sup. de iureiur. peruenit. Arg. cōtra. 33. q. 5. quod Deo pari. Ber.

CAP. XXIX.

SVam † nobis parochiani de Villa Frāca querimoniā destinarunt, quod † capellanus eorum pro exequijs mortuorum, & benedictionib⁹ nubentium, [d] minus licite pecuniā ab eis exigit, & extorquet, & inf. ¶ Discretioni uestræ mandamus, quatenus dictum capellanum, ut a tanta præsumptione desistat, & etiam pro excessu satisfaciat competenter, [e] mo-

SVam.] Primo ponitur querela: Scđo, iudicis datio, secunda: ibi, Discret. o. i. Abbas.

CASVS. Capellanus de Villa Franca pro exequijs mortuorum, & benedictionib. nubentium exigebat pecuniam à parochianis suis iniuste, & extorquebat. Parochiani illi conquesti sunt Papæ: unde mandat quibusdā, quatenus capellanum illū moneant, ut a tanta præsumptione desistat, & pro excessū satisfaciat competenter. Si autem obedire noluerit, ipsum puniant pœna canonica.

[Glo. sequens recitetur per obiectionem, & distinguit.]

c ¶ Pro exequijs. Sed nunquid licitum est sacerdoti recipere pro exequijs Dico ꝙ sic, si ei sumptus desunt, 1. q. 1. iudices, & tamen gratis dicitur celebrare, sicut testis, qui recipit sumptus, 4. q. 3. c. si testes, §. uenturis, & Episcopus recipit procuratorem pro consecratione ecclesiæ, s̃. eo. cum sit Romana. & iudex gratis iudicat, & tamen recipit sumptus, ff. de offi. pręsid. plebiscito. & s̃. de uita. & hone. cle. cum ab omni. Nec est inconueniēs ꝙ clericus locet operas suas, cum non habeat unde uiuat, 91. dist. cap. 1. & 3. sed sacerdos qui ex officio suo ad hoc tenetur: & qui habet uictum suum, suis sumptibus tenetur spiritualia ministrare, de conse. dist. 1. sufficit. Si tñ consuetudo est, ꝙ aliquid detur in exequijs mortuorū, & consimilib. licet sacerdoti non detur actio ad hoc petendum, tñ potest cogi populus ad obseruandam honestam consuetudinem, ĩ. eo. ad Apl̃icam. consuetudo. n. attenditur in recipiendis munerib. circa spiritualia. arg. 1. q. 3. quæsitum, & 63. dist. Agathosa. 9. q. 3. cōquestus. & in Auth. de san. epis. §. pro consuetudinib. coll. 9. Ioa.

d ¶ Benedictionibus nubentium.] quæ sacramenta sunt, unde non reiterantur, supra de sec. nupt. cap. 1. & 3. sic supra eodem cum in ecclesia. ubi de hoc.

[Glo. sequens recitẽ per obiectionem de dec. de hoc.]

e ¶ Satisfaciat competenter.] restituendò ablata. 14. q. 6. si res. & ita si satisfacere vult, & emendare, non punitur. unde non videtur simoniam commisisse directe: quod si esset, deponeretur, supra eodem de hoc, & c. insinuatum. si non destiterit, punietur canonica pœna: quia poterit ab ecclesia remoueri, ideo noluit Papa eum punire, si se correxerit quasi cum eo dispensando.

ij DIlectus.] Diuiditur. Nam in prima ponitur consultatio. In secunda distinguens responsio, ibi. Nos. In tertia mandat, ibi, Iniungens. In quarta instituit ibi, illud tamen. Abbas.

CASVS. Archiepiscopus Cantuarieñ. dum ipse dioecesim suam uisitaret. ĩ monasterijs & alijs locis religiosis inuenit pullulasse simoniacam prauitatem, ita quod in eis multi pretio sunt recepti, qui gratis recipi debuerunt; Sed quia multitudo erat in causa, quæsiuit Papa, an seueritati sit aliquid detrahendum; Et ipse respōdet, ꝙ si prędicti coram ipso fuerunt accusati, postquam cri-

1 De hoc art. præter Do. hic uide Beatum Thomā initio capitis citatum, & Turrecrematam in c. quæsitum. 1. quæst. 3.

2 In iure acquisito: sec⁹ in acquirendo. inf. eod. sicut. sup. eo. Matthæus, p quæ patet. Ioan. And.

4 De hoc ar. uide plene p Turrecremam in c. Alere. 1. q. 3.

5 Secundum Ala. Tan. & Vincēt. idem Ph [illegible]p. Ian. & Host. quos uidero adde hic Io. And.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōp. Vide citatos sup. eo in ca. cum in ecclesia, & in c. ueniens.

† Alias ita: ꝙ Capellan⁹ pro eorū exequijs mortuorum, &c.

5 Pręter Doc. & Host. hic vide Turrecremat in c. iubemus. 1. q. 1.

men ordine iudiciario fuerit comprobatum, tam dantes, quam recipientes canonica pœna puniat: Si autem per solam iuquisitionem de hoc sibi constiterit, illos, qui per simoniam in locis talibus sunt recepti, inde remoueat, & ad monasteria dirigat arctiora ad pœnitentiam peragendam, & Abbatibus, Priorib. & Prælatis quibuslibet & officialib. eorundem iniungat pęnitentiam competentem: & donec illam peregerint, ab executione sacrorum ordinum suspendat eosdem. Iniungens epis suis, vt hanc formam per suas diœceses faciant obseruari. tamen si gratis sine aliqua taxatione fuerit eis oblatum, illud gratanter recipi poterit.

Not. pœnam regularium, qui per simoniam sunt recepti; ut qui conuictus est in modum accusationis, debeat deponi: qui in modum inquisitionis, in aliud monasterium arctioris religionis debet detrudi ad pœnitentiā peragendam. hodie standum vt illi constitutioni inf. eod. qm. Item si gratis aliquid detur sine aliqua taxatione: illud recipi potest.

[Gloss. sequens not. quod ubi, &c.]

a ¶ Inuitari.] ex hoc videtur quod in talibus non potest interuenire pecunia, 1 ubi quis est inuitandus, sup. de pact. c. ult. & infr. eo. tua. & 1 q. 3. quam. Ad hoc enim ut ad fidem aliquis conuertatur, bene potest dari pecunia, 23. q. 4. cap. penult. & quæst. 7. quod autem. 45. dist. qui syncera. & sub tali conditione possumus aliquam ducere in uxorem, 28. quæstio. 1. caue. & duriori pensione possum aliquem onerare, ut conuertatur ad fidem, 23. quæstio. 6. iam uero. Talis enim conditio bona est.

b ¶ Multitudo.] propter multitudinem detrahendum est seueritati, 50. distin. ut constitueretur, & 44. distin. comessationes, & 23. quæst. 4. non potest, & supra de tempo. ord. cap. 2. ubi de hoc.

[Glossa sequens arg. quod propter connexitatem, &c. allegat duo iura in contrarium; ponit opin. Ioan. soluit cum Vincent. & Tancre.]

c ¶ Dantes.] argum. quod ratione connexitatis sententia lata contra dantem præiudicat recipienti. argum. 81. dist. tant's Daniel. 3. quæst. 6. hæc quippe, 59. dist. ordinatos, & supra de accusatio. ad petitionem. argum. contra, infra de adulter, significasti. & 2. quæst. 5. interrogatum. dixit Ioann. 2 quod tunc præiudicat quando sunt præsentes, & sciant causam agi. alter non, ff. de re iudic. sæpe, sup. de re iud. cap. penult. Dic ut dixit Vincent. & Tancr. quod præiudicat quando tam accipientes quam dantes de hoc accusantur & conuincuntur: alias non, ff. de adulter. denunciasse. §. quæritur, nisi quo ad præsumptionem: ut si ob hoc esset orta infamia, indiceretur pur

neatis sibi (si obedire noluerit) pęnam canonicam infligentes.

¶ Idem Cantuarien. Archiepiscopo.

¶ Si per accusationem cōstat monachū simoniace fuisse receptum, receptus & recipiens deponūtur. Si uero per inquisitionem receptus, in arctius monasterium detruditur: recipiēti uero & maioribus pœna cōdigna imponitur & interim ab executione ordinū sacrorum suspenduntur.

CAP. XXX.

ij Dilectus filius A. nūcius tuus pro parte tua proposuit, q̄ cum Cātuarien. diœcesim visitans in monasterijs & religiosis locis pullulasse repereris simoniacā prauitatē; ita q̄ in eis multi pretio sunt recepti, q̄ potius gratis recipi debuissent, imo etiam ad religionis obseruantiā inuitari.[a] Dubitas igitur, an quia multitudo [b] reperitur in causa, seueritati sit aliquid detrahendum? ¶ Nos inquisitioni tuæ taliter respōdemus, quod si aduersus eos, qui labe fuerint hm̄oi maculati accusatio corā te fuerit canonice instituta, postquā † crimen ordine fuerit iudiciario comprobatum, †† tam in dantes,[c] quam in recipiētes canonice, seueritatis [d] exerceas ultionem. Quod si de hoc tibi per solam inquisitionē cōstiterit, eos, qui per simoniacam prauitatē in locis talibus, sunt recepti, ab illis amotos,[e] ad agendam pænitentiam ad monasteria dirigas arctiora. Abbatibus autem & Abbatissis, Prioribus, Prælatis quibuslibet, & officialibus [f] eorūdē iniūgas pn̄iam cōpetētē, & donec illā pegerint, eos a sacrorū ordinū executione suspē-

gatio. argumen. illius decret. significasti Bernardus.

d ¶ Seueritatis.] scilicet depositionis, sup. eod. de hoc. & cap. insinuatum, & sup. de accusatio. c. inquisitionis.

[Glo. sequens signat contrarium, & ibi remittit.]

e ¶ Amotos.] hic patet, q̄ cōuictus de crimine simonię in modum inquisitionis, non deponitur: sed tantum remouetur ab administratione siue beneficio, sicut in alijs criminibus fit; ut supra de accusat. qualiter, & c. cum dilecti, & supra eod. de regularibus contrarium tamen habes supra de accusa. inquisitionis, ubi de hoc. Hodie videtur standum illi constitutioni, infra eo. quoniam, circa regulares simoniacos.

[Gl. sequēs primo obiicit, & sol. Secundo quærit an collegium, &c. arg. quod sic, per quattuor iura alleg. quattuor in contrarium, & rationem ponit opin. Ioan. & tenet cum Tancr.

f ¶ Officialibus.] sic sup. eod. ueniens. Sed quare tantum prælati & officiales puniūtur, & non totum capitulum, cum omnes in hoc deliquerint, & omnes de capitulo intelliguntur scire quæ sciunt. eorum maiores, uel administratores. ut ff. ad municipa. l. municeps? Potest dici, quod ideo prælati & officiales puniuntur quia eorum consilio, & auctoritate omnia fiunt, 10. q. 2. episcopus, C. de app. iudicib. & 1. quoniam 2. ubi officiales ponuntur, quia non restiterunt iudicibus perperam procedentibus, & arg. 2. q. 7. quapropter. Sed nunquid collegium 3. ipsum poterit accusari aut inquiri de crimine ipsius? Videtur quod sic 12. q. 2. qui manumittitur, & supra eod. ueniens. nam uniuersitas conuenitur ratione metus, ff. quod metus causa, metum, §. 2. ecclesia enim delinquere potest, 7. q. 1. sicut. Sed contra uidetur, quod uniuersitas non potest excommunicari, ut argum. 24. q. 3. si habes, infr. de sentent. excommunicat. Romana. §. ultim. (lib. 6.) nec dolum committere potest, ff. de dolo. sed si ex dolo. §. sed an. nec uniuersitas dicitur aliquid possidere, ff. de acquiren. possess. l. 1. §. penultimo. Item uniuersitas per actorem uel procuratorem syndicum debet se defendere, sed in crimine non interuenit procurator, 5. quæstio. 3. in criminalibus, & supra de accusat. ueniens. Ioan. dicit quod uniuersitas non potest accusari uel puniri: sed maiores de uniuersitate, ut hic dicitur, & supra eodem ueniens. T. dixit & bene, quod licet uniuersitas siue collegium non possit accusari: potest tamen inquisitio fieri de excessibus collegij, & canonice puniri possunt: sed illi plus quos magis delicti causam esse constiterit, j. de cleri. excom. mini. latores, hic, & sup. eod. ueniens, & 44. dist. comessationes, & 25. q. 2. ita nos, & ff. de conditio. & demon. municipibus.

[Glo-

† Cap. 2. eo. tit. in 3 cōp. vide Host. in sum. titu. de simonia, §. qua pęna feriatur. & de varijs pœnis simoniacorū adde Bernardinum Diaz in pract. cri. cano. c. 85.

i Præter Do. hic, vide Guidonem Papæ decis. 80. ubi de simili materia.

2 Qui hoc et in prin. c. 70. 11. di. tantis, & 3. q. 6. hæc quippe. Ioan. And.

† Alias ita. postquā crimē eorum, &c.

†† patefactū.

2 De hoc ar. tt. Ang. cōs. 217. Frācesc. Aret. consil. 164. Anchar. consil. 157. Old. cōs. 64. Ias. in l. si qs maior. C. de transa. & Felin in c. dilecto, supra de except.

[Glo.seq.opponit, & remittit.]

a ¶ Suspendas.] sed nonne sunt ipso iure suspensi? Sic, de hoc dictum est sup.eo.accusatum, acta vero pęnitentia restituuntur executioni auctoritate Papæ B.

b ¶ Taxatione.] hoc iō dicit: quia taxatio est q̄dā vēdō, ff.de iu.do.plerūq; §.si ante. & quasi quædam pactio vī.

c ¶ Gratis.] i.e.tua si mile 18.d.ā eulogijs

Licet.] Diuiditur in tres partes. In prima ponit exordiū. In secūdo narrationē, & factū & ordinē processus, & allegat ꝓ & ꝯ. In tertia interloquit. Sedā ibi, Cū igitur. Tertia ibi, Ne vero, & clariꝰ declarat hoc c.p̄ (.f.e. qđ venit ad declarationē huius. Ab. Sic.

CASVS. Ostendit Papa in decretali p̄nti, ꝙ p̄lati tāto diligentius subditorū excessus corrigere debēt: quāto eorū offensas dānabilius deserūt incorrectas, qđ ostēdit exēplo Heli, qui licet in se bonus existeret, q͠a tñ filiorū excessus non corripuit, & in se, & ī ipsis vindictā accepit: Prælatus.n. ꝯ subditos trib. modis exceptis notorijs ꝓcedere pōt, per accusationē, denūciationē, & īquisitionē ipsorū, ita videlicet, ꝙ accusationē p̄cedat īscriptio, denunciatione admonitiō, & inq̄sitionem clamosa insinuatio, & hoc ꝓbat auctoricate Dñi dicētis. Descēdā, & videbo vtrū clamorē, q̄ venit ad me opere cōpleuerit. Cū clamor p̄uenit ad P̄ręlatū, descēdere dēt, & inq̄rere videre an veritas sic se hēat & hoc idē ostēdit per canonē antiquū: si q̄d de quocūq; clerico ad aures p̄lati p̄uenerit, quod iustę offendere possit, nō statim credat, sed prius cū canonicis suis veritatem inquirat: vt si culpā inuenerit, ipsam puniat, non tanquam ipse sit accusator & iudex. sed fama deferente, suum officium exequatur, ita videlicet, vt iuxta iudicij formā, inīa formetur: his præmissis descendit ad casum cuius occasione præmisit prædicta. No. quod ille qui venit ad denunciandū, admittitur ad testificandum. Item no. ꝙ admonitio pręcedere debet denunciationem, alias deūncians repellit.

d ¶ Excepit.] id est, recepit, sic 23.q.6.non est nostrum, supr. vt lite non cont. quoniam, §.pen.

e ¶ Filijs.] s. Ophini, & Phinees.

f ¶ In bello.] ꝙ habuerūt filij Israel cū Philistheis. 1 Xā.

g ¶ Expirauit.] 37.d. legant.

das,[a] iniungens episcopis tuis, vt hanc formā per suas dięceses studeant obseruare. Illud tñ gratanter recipi poterit, quod fuerit sine taxatione [b] gratis [c] ob latū.

¶ Idem Priori S. Victoris, magistris, I. Bonon. & L. Modicen. canonicis.

¶ *Abbas contra testes, qui deposuerunt contra eum de simonia in iudicio inquisitionis excipere potest, quod sunt inimici, & conspiratores: aliàs vero exceptiones criminū opponere nō potest.*

CAP. XXXI.

Licet † Heli summus sacerdos in se bonus existeret, quia tamen filiorum excessus efficaciter non corripuit, & in se pariter, & in ipsis animaduersionis diuinæ vindictā excepit,[d] dum filijs [e] eius in bello [f] peremptis, ipse de sella corruens fractis ceruicib. expirauit,[g] † Ad corrigēdos igitur subditorum excessus, tanto diligentius debet prelatus assurgere, quanto dānabilius [h] eorum offensas desereret incorrectas. Contra quos (vt de notorijs [i] excessibus † taceatur) & si trib. modis procedi possit, per accusationem videlicet, denunciationem, & inquisitionē ipsorum, vt tamen in omnib. diligens adhibeatur cautela, sicut accusationem legitima pręcedere debet inscriptio, † [k] sic & denunciationem charitatiua correctio, & inquisitionem clamosa debet insinuatio pręuenire.

ADDITIO. Vnde de eo dicitur.

Vulnere crudeli fractus ceruicibus Heli
Corruit à sella, tristi veniente nouella.

¶ Descendam [l] (inquit Dominus) & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint. Tunc enim clamor peruenit ad Prælatum, cum per publicam famam, aut insinuationem frequētem, subditorum sibi referuntur excessus, & tunc debet descendere, & videre, id est, mittere, & inquirere, vtrum † clamorem, qui venit, veritas comitetur. Nam iuxta canonicas sanctiones [m] si quid de quocunque clerico ad aures Prælati peruenerit; quod eum iuste possit offendere, non facile credere debet, nec ad vindictam eum res accendere debet incognita, sed coram ecclesiæ senioribus diligenter est veritas perscrutanda, vt si rei poposcerit qualitas, canonica districtio culpam feriat delinquentis, non tanquam sit idem accusator & iudex, [n] sed quasi fa

h ¶ Dānabilius.] 81. dis. dictū est, & ꝯ. de off. or. irrefragabili.

i ¶ Notorijs.] In notorijs non est næcessarius accusator, vel testis, vel īquisitio, vel denunciatio, su. de acc. euidentia, & 2.qu.1.de manifesta & c. scelus, sic. ꝯ. de accu. qualiter. 2. nec est purgatio indicenda. infr. de pur. causa cum dilectus.

[Gl.seq. ponit duos casus, in quib. monitio est necessaria, & tres in quib. non est necessaria: primus in accusatione dupliciter soluens quędam ꝯria: secundus in inquisitione: tertius ī pecuniaria cā, huic opponit de l. debitores, & soluit.]

k ¶ Inscriptio.] Ex hoc patet, ꝙ vbi agitur in modū accusationis non dēt præuere admonitio: ad quid.n. fieret admonitio, cū post p̄ñiam posset accusari,[2] & deponi, si esset conuictus ar 33.q.2. admonere, & 25.d. primum. Sed vbi de crimine ciuiliter agit, ad p̄ñiam præcedere dēt admonitio: & sic loquūtur illæ decre.2.q.7.accu. & c. seq. & sup. de accus. c.2. Item vbi agitur ad pœnam excōicationis, p̄cedere dēt admonitio.16.qu.7. oēs decimæ, 17.q.4. de presbyterorū. 12. q.3. indigne, & inf. de sen. excom. sacro, sed in pecuniarijs causis non est necessaria admonitio:[3] licet sit arg. Contra, C. de pign. debitoris, sed illud intelligitur ex honestate, & sic possent intelligi prædicta capitula. 2.q.7. accus. & ca. seq. sed cum agitur in modum inquisitionis, non est necessaria admonitio: sed sufficit sola fama, vel clamor, vt hic patet. Io.

l ¶ Descendam.] 2.q.1 Deus omnipotens.

m ¶ Canonicas sanctiones] 86. dist. si quid vero.

n ¶ Iudex.] non enim potest quis esse accusator, & iudex simul, vel accusator, & testis, 2.qu.1. in primis, & ca. multi, & 4.q.4.c... & 2. nisi in causa denunciationis, 11. q.3. præcipue. & sup. de testi. in omni negotio 3. & idem videtur in causa matrimonij, 35. q.6. episcopus in synodo, sed ille talis accusator siue testis, non sufficit, nisi testes inducantur. Io.

a ¶ Iudicij

† De hoc ar. vide quos citaui in c. super his, verbo oportet inscribi. sup. de acc.

Gen. c. 18.

† In antiqs codicibus, & ipso registro Innocentij ita vtrū clamorem veritas comitetur, nā duo illa verba, qui uenit, non habentur.

2 Nisi probaretur dispensatū de schis. cap.2. ubi de hoc. Io. And.

3 Adde istud idem sentire Bartol. in l. diuus, ff. de cust. reo.

Ca.3.e.tit. 13.cōpi. & 1.2.registri. an.iij. circa ...hem vbi ex integra epistola clarius intelliges, q̄ ad hunc locū spectant.

† Li.1. Reg. ca.4.

† Quia in notorijs nō vsquequaque seruatur iuris ordo. iu. Clarus ī pra. crim. seu. §. fin. q.9.

1 Hāc Historiā hēs in veteri testō li. 1. Reg. c.4. & cur filij Heli fuerint perempti tradit Chrys. super Mat. Ho.17. & quid tota historia significet, docet B. Augu. lib.17. de ciuit. Dei, c.5.

a ¶ Iudicij.]sic supra de accus.qualiter,ver.fin.& ibi expositum est. Et ita iudex semper secundum finem, ad quem quis agit; formabit sententiam hoc est depositionis in accusatione: remotionis ab administratione in inquisitione: pęnitentiæ peragendæ in denunciatione,su. de ord.cog. cum dilectus, & sup.de exce.c.1.& sup.de acc. super his, & ff. de neg.ge. Pomponi⁹, 2.in fin.ff.cõi.diui. vt fundus. Arg.ɔ̄.s̄. de conces. præb. ex parte, vbi iudex aliter sententiat,q̄ allegaretur,s̄.de acc.inquisitionis. 1.respõso ibi soluitur.Item ɔ̄.ff.de ædi.edic.bonę.§.aliqñ.ibi dr̄, ꝙ licet,sit actum quãto minoris:iudex tamen potest condemnare, ac si esset actũ redhibitoria.

CVM IGITVR. Abbas Pomposian⁹ erat infamatus apud dominum Papã de simonia,dilapidatione,periurio,& ĩsufficientia.quidã monachi Põposiani super his denunciauerũt ipsum abbatem dño Papæ,ɔ̄ quos abbas excepit,quod denũciationem hmõi fraterna correctio ñ præcessit ẽm regulã Euangelij: sed monachi asserebant se illum pręmonuisse, & ad hoc probandũ induxerũt duos monachos: Sed quia super hoc contendere non desistebant,Papa ex officio suo voluit inquirere de p̄missis. Vnde super prædictis criminibus recepit iuramenta monachorum, tam qui contra ipsum,quàm qui pro ipso venerãt:quorum depositionib. publicatis cęperunt disputare super illis:sed quia per dicta illorum,& confessionem abbatis constitit Papæ,quod abbas quandam summam pecuniæ ab antecessore suo dimissam expenderat,& in alia maiori monasterium obligauerat:propter hoc Papa ipsum tã quam de dilapidatione suspectum, suspendit ab administratione: sed quia simonia multis modis videbatur esse probata, abbas contra testes multas exceptiones opposuit,videlicet conspirationes,& inimicitias capitales, furtum,& adulterium, vt eos à testimonio remoueret: super quibus satis fuit disputatum: quidam dicebant, quod omnes indifferenter erant admittendi, cum accusatio simoniæ id instar criminis læsæ maiestatis procedat; Alij verò contrarium dicebant: quia licet crimina ista quantum ad accusationem paria iudicentur, differunt tamen in multis, & præterea distinguẽdum est inter accusatores,& testes: Papa verò æquitate pensata,ne innocens succumberet, vel prauitas simoniæ effugeret impunita:illas exceptiones tantum admisit, quæ si probentur, testes ipsi non zelo iustitiæ, sed ex odio procedere viderentur. Not. quòd suspectus de dilapidatione suspenditur ad administratione. Item conspiratores,& inimici capitales repellũtur à testimonio, quia ex odio deponere videntur.

b ¶ Detulerunt.] id est, denunciauerunt, vt sequentia probant ibi.

† De hoc ar. vide omnino B.Tho.2.2.q.33.ar.7. adde Martinum Nauarrum in Manuali confessariorum, c.24.ti.de correctione fraterna.

† Super hoc ipso in registro, & in pluribus antiquis codicibus.

ma deferente, vel denunciante clamore, sui officij debitum exequatur, eo sem per adhibito moderamine, vt iuxta iudicij formã a sententiæ quoq; forma dictet.

¶ Cum igitur de Abbate Pomposiano ea nobis frequenter insinuata fuissent, quæ ab honestate regulari nimium dissonabant,monachis ad præsentiam nostrã accedentibus quidam ex ipsis nobis ipsum Abbatem de simonia, periurio,dilapidatione,ac insufficientia detulerunt. b Contra quos cum idem Abbas exciperet quod denunciationem huiusmodi fraterna † correctio, secundum regulam Euangelicam c non præcesserat, & ijdẽ constanter assererent, quod correctionem huiusmodi præmisissent. Licet ad probandum hæc duorum monachorum iuramenta fuissent exhibita, quia tamen super † hoc ipsi nondum cõtendere desistebant, Nos, vt prædiximus, frequentibus clamorib. excitati,ex officio d nostro voluimus inquirere de præmissis, omnes monachos, qui vel cum ipso, vel contra ipsum accesserant, iuramenti vinculo astringentes, vt de propositis e plenam, quam scirent, exponerent veritatem,quorum depositiones in scripturis redactæ, cum publicatæ fuissent, super illis cęperunt multipliciter disputare. Quia † verò tũ ex assertione monachorum, tum ex ipsius abbatis confessione cognouimus,quod idem non modicam summã pecuniæ relictam à prędecessore suo expenderat, & in alia summa maiori monasterium obligarat. Nos eum, quasi de dilapidatione f †suspectum ab administratione abbatię duxim⁹ suspendendum, & quia simonia multis modis contra ipsum Abbatem videbatur esse probata; ipse contra testes multas exceptiones opposuit, super quibus fuit multipliciter disputatum: aliis asserenti

c ¶ Euangelicam.] sup.de iudic.nouit. & 2.quæst.1.si peccauerit.

[Gloss. seq. ad id quod dicitur,denũciatores testificari, signat duo contraria, primũ soluit.]

d ¶ Ex officio nostro, quo prælatus debet purgare prouinciam, supra de offi.ord.c.1. & sup. de accus.qualiter.2. & 35.q.6.episcopus in synodo. & supra de accus.sicut olim. ff.de offic.præsi.l.3, ff.de suspec. tut.l.3. §.præterea. Et not. quod dicit, quòd illi, qui venerant ad denunciandum inquisitionem, testes admissi sunt, sic.su. de elect.in causis,& supra de renun.post translationem. Ar. contra sup. de accu. cum P. & supra de elect.innotuit.ad fi. sed hoc non nocet: quia in illa, cum P. repellũtur propter inimicitias, & mutuas accusationes: hic secus: quia hic non erant inimici denunciatores,aliàs non admitterentur, vnde possunt perhibere testimoniũ in inquisitione, qa ex quo admittũtur ad vnũ,et aliud.Vic.

† In codice Barbatię ita. Quia verò tã ex accusatione monachorum, quàm ex abbatis confessione, &c.

†Quasi dilapidatio dr̄ cõsumptio rerum mobilium:dilapidatio verò proprie consistit circa immobilia.

e ¶ Propositis.]scilicet criminibus prædictis,de quibus denunciatus fuerat, & clamor ad Papam peruenerat:plenam & meram debent dicere veritatem, supra de accus. qualiter. 1.§.forma.Ber.

[Glo.seq.præmisso de forma processus contra dilapidatorem,quærit an si reddat ecclesiam, indemnem, &c. ar.quòd sit,& remittit.]

f ¶ De dilapidatione.] Qui enim denunciatur de dilapidatione suspectus, interim dum cognoscitur de dilapidatione, debet interdici ei oẽ genus alienationis: & si merito est de dilapidatione suspectus, dandus est ei coadiutor, sine cuius consilio nihil faciat de his, quæ pertinẽt etiam ad administrationem temporalem,supra de acc.cap.vltim.& supra de off.dele.venerabilis vbi plene habes,qualiter procedatur in causa huiusmodi: hoc tamen scias, quod talis qui remouetur ob dolum, infamis efficitur: secus si ob culpam. Ç.de suspec.tut.l.vlti. Item quid si alia crimina non probarentur contra istum abbatem, nunquid si vellet reddere ecclesiam indemnẽ, remaneret in administratione abbatiæ? Videtur quod sic, supra de re. eccl.non alie.si quis presbyterorum, & supra de electio.quod sicut, vbi hæc quæstio expeditur. Dic vt ibi.

a ¶ Indiffe-

a ¶ Indifferenter.] vt, ꝙ hæc duo crimina parificentur quantum ad accusationē, & testimonium. 15.q.3. sane. Item qa simonia est maius crimen, quàm in hæresi, 1.q.1. eos. & infamis efficit, vt 1.q.3. si qs pbēdas, imo maius est omnib. alijs criminib. ī c. prox. & 1.q.vl. in c. vlt. sed in hæresi q[ui]libet admittit, ergo multo fortius in simonia q[ui]libet admittetur, ī. eo. tanta 79. dis. si qs Papa. & C. de episc. & cler. si quemquā. De hac materia dicit plene. super de accu sat. cum P.

b ¶ Alia pœna.] qa in crimine læsæ maiestatis capite qs punitur 6. q. 1. §. uerū uer. si quis cū. Itē iura paternorū sepulchrorū adimūtur. ff. de suis & legi. hære. l. 1. §. interdum. Itē non sunt lugendi. ff. de reci. & sumpt. fu. minime, quæ pœna non spectat ad simoniacum, sed deponit cū pratis infamiæ, 1. q. 1. repelluntur. & eadē cā. q. 3. c. vlt. & C. de episc. & cle. si quemquam. Vinc.

c ¶ Distinguendum.] hoc iō dicit, quia p testes crimina probantur, & non p accusatores. Vñ nō omnes, qui admittūtur ad accusandum, debent admitti ad testificandum. sup. de testi. de cetero.

ADDITIO. & sa. qui mat. acc. pos. cum in tua. vbi de hoc tangitur.

d ¶ Probandas.] s. cō spirationes, & inimicitias capitales, inf. c. proxi. vbi hæc exponuntur.

e ¶ Quæ probatæ.] id est, i. quib. probatis, inf. c. proxim. alias non habent uerbum. Sim. 7. q. 1. qualiter, & illud Euangelij, illi satiati, cessat murmuratio eorum.

f ¶ Viderentur.] In fine huius c. remotæ sunt illę exceptiones. s. conspirationes, & inimicitiæ, furtum & adulterium, &c. vt in c. sequentib. Ber.

Qualiter intelligēdum. Simonia maius est crimen q̄ hæresim, latius & vere dicit Turrecremata in cap. eos. 1. q. 1. vide B. Th. 2.2. q. 100. ar. c. 1. ad primum arg.

An simonia sit de criminib. exceptis, uide Iulium Clar. §. recepta sen. §. simonia, ubi Aretino fletur com munem esse opinionem iter crimina excepta numerandā.

buc in crimine† simoniæ, sicut in crimine læsæ maiestatis omnes indifferenter,[a] tā infames, q̄ criminosos, nō solum ad accusandum, sed etiam ad testificandum admittendos, cum ad instar publici criminis, & lęsę maiestatis procedat accusatio simoniæ, alijs econtrario respondentibus, quod licet hæc duo crimina quantum ad accusationem, quasi paria iudicentur, differunt tamen in multis, cum alia pęna[b] pro uno, & alia pro altero inferatur, & inter personas accusatorum & testium sit utique distinguendum:[c] cum non per accusatores, sed per testes crimina comprobentur.

¶ Ne vero, vel innocentiæ puritas cōfusa succumberet, uel simoniæ prauitas effugeret impunita; Nos æquitate pensata, illas dun taxat exceptiones oppositas probādas,[d] admisimus, quæ probatæ[e] non de zelo iustitiæ, sed de malignitatis fomite † procedere viderentur.[f]

¶ Idem.

¶ Hoc capitulum est glossa præcedentis capituli, nam tendit ad declinationem illius, an & quando testes, criminosi admittantur in crimine simoniæ, & in effectu idem dicit quod præcedens.

CAP. XXXII.

PEr † tuas nobis litteras intimasti, te dubitare super quadā epistola decretali, quam nos asseris edidisse, de testib. admittendis contra simoniacam prauitatem. Noueris igitur, ꝙ nos illā epistolā, quæ sic incipit: Quamuis ad abolendam,[g] nequaquam † edidimus, sed aliā q̄ sic incipit; Licet Heli, nos edidisse fatemur, ad cuius intelligentiā credimus distinguendū, vtrum is, contra quem agitur de simoniaca prauitate,[h] denuncietur sim-

† sunte

† Ca. 4. e. tit. in 3. comp. Et de intellectu Gabriel. Sarayna in adnotatio. ad singul. Matthæi Mathesila i. 70 in cip. no. ꝙ si statutum dicat, adde B. in l. qōnib. ff. ad leg. Iuliā maiest.

† Idest uerissimum, nā illa decretalis. Quamuis ad abolendam, Clemētis tertij est, q̄ Raymundus nō posuit in hac compil.

3 Extat adhuc in cōpi. tit. de simonia, cap. 4. in qua ita scriptū est. Tu sedem Apostolicam dux. sti consulendā, utrum mercatores & interlocutores, & per quos scelus illud plerumq; committit ad testimoniū possint contra sceleris auctores admitti, ꝙ in odiū criminis admitti debeāt. respōdemus.

PEr tuas.] Diuiditur in duas partes, principales. In prima ponitur consultatio: In secunda responsio: ibi. Noueris. Et hæc secunda pars subdiuiditur in quatuor: Nam primo distinguit circa quinque: Secundo coaptat illa quinque proposita, repetens factum, & declarans interlocutoriam præcedentis decretalis: Tertio transeundo concludit. Quarto recitat cessionem. Secunda ibi. Hæc omnia. Tertia ibi, Tales. Quarta ibi, Vnde. Abbas.

CASVS. 2. In præcedenti decretali dr̄, ꝙ abbas Pomposianus plures exceptiones opposuit contra testes inductos contra ipsum super crimine simoniæ. & Papa quasdam admisit, quasdam uero non, unde videbatur, ꝙ testes crīosi admitterentur in crimine simonię: Quæsitū fuit à Papa, qualiter decretalis illa esset intelligenda? Rñdet Papa dicens, ꝙ illā decretalem, licet Heli, edidit, ad cuius intelligentiam sic distinguit: Primo circa modum agendi, vtrum agat de crīe simoniæ crīaliter, aut ciuiliter, & si ciuiliter agatur, vtrum de rigore, aut æquitate. Secundo distinguit circa personam, contra quam pceditur, vtrum sit regularis, an secularis, & si sit regularis, vtrum sit inferioris gradus, aut excellentioris dignitatis, & an ille idē sit bonæ opinionis, uel malæ famæ. & utrū ēt possit puniri de faeili, an sine scādalo nō possit cōdēnari. Tertio distiguit circa psonas testiū, vtrū sint honesti, uel crīosi, vel emendati de crīe, an adhuc pseuerent in ipso, & an ipsi testificentur ex charitate, vel odio. Quarto, q̄ crīa obijciant testib. utrū eadē vel minora, an paria, vel maiora. Quinto, an adsint alia adminicula, quæ adiuuēt testes. Recollige illos quinq; modos quantū ad alterā partem. Si ergo agatur ciuiliter de crīe simonię ẛm æquitatem, & psona contra quā agat, sit regularis, & inferioris gradus, & malæ famæ, & de facili possit puniri, & adsint alia adminicula; ut contingit in abbate Pōposiano, q̄ est psona regularis, & grauiter infamat⁹, & q̄ de facili potuit remoueri, contra talē psonā ẛm Laur. testes q̄ emendati sunt de crīe, vel ẛm alios, q̄ adhuc in crīe pseuerant, cū alijs adminiculis, ut puta furti, adulterij, quę sunt minora crīa, & qui ex charitate deponunt, & hētalia adminicula, admittuntur in crimine simoniæ, pp criminis enormitatem, & testes tales admissi fuerunt contra illum abbatem Pomposianum, nō obstātib. exceptionib. furti & adulterij, alias uero exceptiones. i. conspirationes & inimicitias capitales, Papa probandas admisit, quia eis probatis patet, quod ex odio testificantur, & sic debet intelligi decretalis præmissa, licet Heli, quantum ad testium receptionem contra simoniacam prauitatem, quia ille Abbas grauiter infamatus denunciabatur simpliciter secundum æquitatem. ut remoueretur solummodo ab abbatiæ administratione & de facili poterat remoueri, unde ipse non expectata s̄nīa cessit. Ergo intellige a contrario, si persona, cōtra quem taliter agitur de simonia, non sit talis, tales testes nullo modo admittuntur. Ber. Not. quod criminosi testes recipiuntur in crimine simoniæ de æquitate ciuiliter, sed cū agitur non simpliciter, sed cum alijs adminiculis. Item conspiratores, & inimici capitales in nullo casu recipiuntur.

g ¶ Quamuis ad abolendam.] quam habebas olim, eo. tit. in secunda compil.

h ¶ Simoniaca prauitate.] Præterea idem uideret de alio crimine excepto, ut hic distinguitur circa modum agendi. Ber.

a ¶ Sim-

a ¶ Simpliciter.] id est, in modum denunciationis & in quilitionis. B.

[Gl. seq. opponit ꝙ in iudicijs, & c. soluit.]

b ¶ Excellentioris.] puta eps regularis, cum quo nō est taliter procedendum ꝑꝑ maius scandalū. Sed quare hoc dicit, cū in iudicijs non dēat attendi dignitas alterius. 3. q. 9. c. ult. & æqualitas seruanda est in iudicijs, C. de prox. sacr. scri. in sacris. lib. 12. Rñdeo hoc iō dicit, ꝑꝑ maius scandalū, & reuerētiā ordinis excellentioris. & absurdū videret, si taliter remoueret eps, sicut abbas: & non ita de facili procedit cō tra maiorem sicut ꝯ minorē, arg. sup. de accus. qualiter & qñ 2. & ubi maius scandalū, seu periculum vertitur, cautius est agendum, 42. d. quiescamus. 7. q. 2. c. vl. & ff. ad Corb. l. 1. §. sed & si q̃s. & aliter puniunt maiores, aliter minores. 24. q. 1. qui ꝯ ecclesiæ pacē, & 45. d. cum beatus. Io.

c ¶ Infamatus.] simile 2. q. 1. in primis.

d ¶ Sine scandalo.] ut ex hoc facilius admittantur, uel repellantur. ar. 23. q. 4. nō potest.

e ¶ Vel minora.] hoc ioco dicit, q̃a si sint eadem crimina, ut puta simonia cadem de qua agitur, non admittitur, quia socius non admittitur. ꝯ. de test. ueniens. B.

f ¶ An paria.] hoc ideo forte dicit, quia licet repelli omnino nō possint, cum sint emendati, quanto maiora crīa eis obijcit, tāto minor fides eis adhibet. Tac.

† In antiq. cōpilatione, ciuiliter, legit, sed Gregoriana exēplaria, simpliciter, hñt ꝙ agnoscūt hoc gl. Host. & alij interpretes.

† Alias ita: an crīaliter attentetur.

pliciter, [a] † aut criminaliter accusetur, & vtrū agat secūdum iuris rigorem, an secundum temperantiam æquitatis. Item vtrum ipse sit regularis, qui iā renunciauerit mundo an sæcularis, quia adhuc in mundo existit, & an inferioris gradus, an excellentioris [b] sit dignitatis. Ad hæc, vtrū ante fuisset claræ opinionis & bonæ famæ, an grauiter infamatus [c] & valde suspectus, & vtrū de facili possit puniri, an sine scandalo [d] nequeat condemnari. Præterea utrum testes sint honesti, an criminosi, & an sint emendati de crimine, an adhuc in crimine perseuerent. Rursus si crimina sint eadē, uel minora, [e] an paria, [f] uel maiora; vtrū ve testes ex zelo iustitię, an ex malignitatis fomite [g] deposuisse credant. Denique vtrū ad prauitatē simoniacā detegendā sola dicta testiū inducantur, an alia ēt adminicula [h] suffragantur. Hæc omnia sunt ad intelligentiam illius epistolæ distinguenda. [i] Ille quidē Pomposianus Abbas qui iā pridem renunciauit mundo, erat de simonia, periurio, dilapidatione, ac insufficientia [k] grauiter infamatus. Cumq; per monachos, qui iurauerant perhibere testimonium veritati, simonia multis modis videret esse probata, ipse contra testes multas exceptiones opposuit, conspirationes videlicet, inimicitias capitales, furtum, & adulterium, vt eos a testimonio remoueret. Nos vero (ne innocentiæ puritas confusa succumberet, uel simoniæ prauitas effugeret impunita) illas duntaxat exceptiones probandas admisimus, qui bus forte probatis, testes non zelo iustitiæ, sed malignitatis fomite processisse cōstaret, vt conspirationes, & inimicitias capitales, [m] ceteras aūt exceptiones, vt furti, & adulterij [n] ꝑpter immunitatem hæresis simoniacæ (ad cuius comparationē cetera crimina quasi pro nihilo [o] † reputantur) duximus repellendas: quoniam & si probatæ fidem testiū debilitarent [p] in aliquo, non tamen euacuarēt

æquitate, sed non de rigore, & cum alijs adminiculi, & hoc intellige in testib. ad accusandum vero bene admittuntur infames contra illum, qui est malæ famæ; ut sup. eo. tanta. Io.

k ¶ Insufficientia.] Propter insufficientiam remouetur prælatus ab administratione, ꝯ. de æta. & qual. c. vlt. & 18. q. 2. si quis. Abb.

l ¶ Conspirationes.] conspiratio. n. grauissimū crimen est, ita ꝙ meretur deponi, 11. q. 1. cōiurationū, & ca. conspirationū. & ibi in subuersionē status alterius, cō spirant, vñ tanquam inimici repellendi sunt, & eis consentientes, ut capitulis prædicto, & su. de re iud. cum I. & A.

[Gl. seq. tractat, ꝙ inimicitiæ non capitales non repellunt a testimonio, sed fidem minuunt. Et quid si facta fuerit reconciliato.]

m ¶ Inimicitias capitales.] [2] Propter alias uero nō remouet q̃s a testimonio 4. q. 3. §. itē in crīali, ibi tñ ñ determinat de qua inimicitia, & ff. de arbi. licet, insti. de excu. tut. §. inimicitię, & leuis offensa nō admit legatum, ff. de adi. le. l. 3. §. nō solum, in fi. sed minor fides eis adhibetur in Auth. de testi. §. si uero quis dicat, coll. 7. C. de test. aut. si testis ꝓductus. Tñ si inimici &c. cōspiratores redeāt in amicitiā, post recōciliationē vī, ꝙ possint admitti, q̃a & legatū ꝑ capitales inimicitias, vel al's grauissimas interuenietes admittit, sed si redeant in amicitiā, redintegratur legatum. ff. de adi. le. l. 3. §. nō solum, in fi. & l. seq. ita tñ ꝙ nō in eo negotio vel causa pro qua conspirauerunt, & reconciliatio non sit recens, arg. 3. q. 5. accusatores. Ber.

[2] De materia hui⁹ glos sæ vide plenissime per Antonium Gomez. to. 3. uaria. reso. c. 12. & quæ dixi latissime li. 3. comment. in Directo. inquisit. schol. 33. & scho. 123.

[3] Dicit Hostiensis hanc gl. intelligēdā qñ de alijs agitur, uel de crimine simoniæ contra non infamatum, alias tales ad mitterētur, ut sequitur. Io. And.

§ De grauitate simoniæ in comparatione ad hæresim & alia crimina, vide late p Tur recremataam in c. eos. 1. q. 1. Adde B. Tho. 2. 2. q. 100. ar. 1. ad primum argumentum.

g ¶ Ex malignitatis fomite.] h. d. propter inimicos capitales, & conspiratores, qui non debent admitti: vt infr. dicitur. Ber.

h ¶ Adminicula.] quia sine alijs adminiculis & præsumptionibus, viles testes in crimine simoniæ non sunt audiendi, quia vilib. sine [1] tormentis credi non debet, 4. q. 1. c. si testes, §. si autem ea rei, & 2. q. 1. in primis, & q̃a a tormentis non est incipiēdum, ff. de q. l. 1. & inf. de re. iur. cum in contemplatione. Tan.

i ¶ Distinguenda.] hæc est intētio præcedentium distinctionū, aut. n. agitur criminaliter, aut ciuiliter: Si crīaliter, tunc testes crīosi ēt in exceptis criminib cōtra neminē audiunt, siue accusatus sit bonæ famæ, siue malæ. Si uero agit ciuiliter, tunc contra sæcularem prælatum non sunt audiendi, vel admittendi crīosi testes, nisi sint emēdati de crīe, & tunc admittunt de æquitate, non de rigore, nec etiā tunc audiuntur, nisi adsint alia adminicula, sed contra regulares Prælatos infamatos inferioris gradus, admittuntur criminosi, si ciuiliter agitur de

§ Vide Iuliū Clar. in pra. crim. q. 21. vers. scias ēt. & Simancā in cath. Inst. tit. 64. de testibus.

[Gl seq. quærit de periurio, an admittatur. sol. quòd non.]

n ¶ Furti, & adulterij.] Et sic opponebantur minora crimina. Sed nunquid periurus admitteretur? Dicendum est quod non, quantumcunque sit emendatus: quia qui semel est periurus, ad iuramentum amplius non admititur. 22. q. 5. paruuli, & sup. de præsump litt. ras, 2. q. 7. non potest. quia præsumitur quod iterum deieraret. ar. ff. de acc. si cui §. ijdem, & 6. q. 1. quicunque, & est expressum, sup de testi. testimonium. Ber.

o ¶ Pro nihilo.] vt 1. q. vlt. c. ult & sup. eo. tanta. Ber.

p ¶ Debilitarent.] & ita testis qui fuerit criminosus, licet sit emendatus, non facit plenam probationem, [3] nisi adsint alia adminicula, criminosus enim semper habet caput vulneratum; 1. q. 1. uentum. quia & si pœniteat

niteat, quædam tamen irregularitas manet, quæ non abo letur per pniam. 50. d. illud, 1. q. 7. si quis oēm. & 2. q. 3. c. Euthemiū. §. hinc colligitur. Lau. Debilitarent dicta ta lium testium, si hæc præbarentur: Sed hæc nō probatur: quia alia adminicula aderāt: aliàs si nulla fuissent adminicula, nō sufficerent dicta eorū, & est arg. ꝙ non dēt quis admitti ad probādum quo probato nō prodest. C. de probat. ad probationem. simile sup. de off. dele. cum contingat.

ex toto [a] alijs adminiculis suffragantibus, præsertim [b] cum testes de crimine fuerint emendati. [c]

Tales igitur contra talem [d] taliter [e] duximus admittendos; [f] nō secundum rigorem iuris, sed secundū temperantiam æquitatis; cum ageretur non criminaliter, vt deponeretur ab ordine: sed ciuiliter, [g] vt ab administratione amoueretur, [h] tanquā immeritus, & damnosus. Et vtique tales prælati ex leuioribus [i] †causis possunt ab administrationibus amoueri, [k] sicut quorundā religiosorum approbata cōsuetudo deposcit. Vnde prędictus Abbas, non expectata sententia, quasi male conscius sibi cessit. [l] †

¶ Item abbati Iemblaceñ.

¶ Non imputatur electo confirmato, si eo prohibente, pro ipsius confirmatione pecunia data fuit.

CAP. XXXIII.

SIcut † tuis litteris intimasti, cum in Iemblaceñ. ecclesia fueris monachus, fuisti tandem promotus ad regimen ecclesiæ Floreñ. † uerum Abbate Iemblaceñ. post

a ¶ Ex toto.] Cum iam essent emendati de crimine, & dic pssertim. i. tm̄. non. n. crederem testem infamē esse admittendum ꝯ infamatum nisi alia indicia præcederent: cū à tormētis non sit incipiendum, infra de reg. iu. cum in contemplatione: nec tales admittuntur sine quæstione, 2. q. 1. in primis. ad fi. & 5. q. 5. illi. qui. Laur.

b ¶ Præsertim.] id est tantum 1 secundum alios tenetur pprie.

c ¶ Emendati.] s. n. testis emendatus est de crimine, admitti debet si ciuiliter agitur, ut hic patet, & ar. 50. d. quia sanctitas, & c. domino sancto: & hoc verum intellige, si eum ex illo crimine non committetur infamia, & nisi in crimine periurij, qui etiam si sit emendatus non admittitur, sup. de testi. testimoniū; sed si criminaliter agitur, non admittitur, etiam si sit emendatus: ut in decr. testimonium, & 6. q. 1. qui crimen. Itē ex hoc videtur, quod si testis, cui obijcitur crimen, ut repellatur, vult probare se emendatum, quod debeat audiri, cum iam non sit criminosus, supra de excep. denique, ubi de hoc. & arg. 3. q. 7. qui sine.

d ¶ Tales igit cōtra talē.] s. regularē inferioris gradus, & malæ opinionis, q. de facili potest puniri: qualis fuit abbas ille: & respicit secundā distinctionem, sup. versi. Item utrum ipsum regularis. & c. pro altera parte tm̄.

e ¶ Taliter.] s. ciuiliter, cum agitur in modum inquisitionis ſm tēperantiā æquitatis prout sequitur in lrā: & respicit primam distinctionē, sup. circa prin. uer. utrum is, &c. & ita tales testes contra talē prælatū admittuntur cum ciuiliter agit ſm æquitatem: ergo a contrario sensu colligitur, ꝙ si agatur criāliter, aut ēt ciuiliter ſm rigorem contra regularē. & infamatū, ut dictum est, non admittuntur tales testes qui non sunt emendati, ēt cū alijs adminiculis in crīe excepto, & multo minus si agitur cōtra secularē ēt ciuiliter, & ſm æquitatē, quia tunc tales testes non admittuntur: & sic maius est priuilegiū clericorū q̄ monachorū: q̄a in eodē mō agēdi alij testes admittuntur ꝯ clericos, & alij contra monachos, arg. 16. q. 1. c. legi. & c. alia est cā. 93. di. a subdiacono. Sed ar. contra 5. q. 1. in primis. ubi indistincte dicit non distinguendo inter regularē & secularem. sed illud loquitur in accusatione. Et sic patet, ꝙ si agat criāliter contra secularem aut etiā regularem infamatum de crīe simoniæ, siue de crīe excepto: tm̄ honesti testes admittuntur, & sufficit si sint emendati. & hoc de æq̄tate vē cū ꝑ decr. Greg. quod de iure & non de æquitate admittendi sunt testes emendati, & sine alijs adminiculis cum agit ciuiliter de crimine, sine aliqua distinctio. s. de testi. testimonium. ergo in simonia multo fortius, cū sit crimen exceptum, quoniā in alijs sunt admittendi testes emendati nisi in periurio, vel nisi eos infamia comitetur, ut ibi dr̄, nisi tu vel les eā reducere ad æquitatem ſm istā. Sed contra potius vr̄ vt. s. ipsa reddatur ad illā tanq̄ ad posteriorē. ff. de leg. nō est nouū. & sic nō hn̄t locū pmissæ distinctiones. Vltima pars primæ distinctionis tollit, s. vtrū agat ſm rigorē, &c. & sic remanet utrū agat criāliter an ciuiliter: ut si ciuiliter, admittant testes emēdari ſm tenorē il lius decr. pdictæ. Secunda dist. tollit ex toto. s. vtrum ipse sit rl'aris, &c. & illa distinctio, q̄ fit circa psonas testiū, remanet. Ergo hoc remanet inquirendū, utrū agat criāliter vel ciuiliter de crīe, & vtrū testes sint honesti, qb. crīa obijci nō pn̄t ut illi tm̄ admittant, si crīa liter agit, aut fuerint criosi & emēdati: vt si agit de crīe ciuiliter, illi bene admitti pn̄t ſm decr. pdictā, & sic difficultas huiꝰ decr. parū ualet. Vel dic 3ꝙ illa decr. testimoniū, intellr cū agit ciuiliter, & de crīe non excepto, & tunc de iure cōi tm̄ testes emendati de crīe recipiunt: hoc intelligitur cū agitur de crīe excepto, simoniæ, s. ciuiliter: & tūc recipiuntur testes viles, & infames contra infamatos, de æquitate, & non de rigore qualis fuit iste abbas, contra quem tales testes recepti fuerunt de ęquitate tantùm, cū alijs adminiculis: vt hic patet, ar. opt. s. de testi. c. vlt. Et h. d. Tā. & Io. Lau. cōtra, vt sup. in no. cū iā essent, &c. & istud, pssertim, ſm Io. & Tā. ponit cōparatiue. Lau. exponit, præsertim. i. tm̄. & sic vtraq; decr. remanet in suo loco, & hoc innuunt illa ver ba: tales contra talem taliter duximus, &c. & dic tales, s. viles & criosos: contra talem, infamatum, & irregularem: taliter, s. ciuiliter, de æquitate non de rigore.

f ¶ Duximus admittēdos.] Verba ista sic expone secundum Lau. tales, s. testes emendatos de crīe furti, adulterij, & consimiliū criūm, qui ex charitate testificant sine alijs adminiculis, ſm Lau. vel si n̄ sunt emēdati, admittūtur cum alijs adminiculis. vt dr̄ in fi. gl. ſm alios, & respicit distinctionē, s. ver. pterea, & uer. utrū ne testes pro altera parte, & sequentem uer. denique.

g ¶ Ciuiliter.] quo casu admittuntur mulieres. sup. de testi. quoniam. & c. tam literis. Ber.

h ¶ Administratione amoueretur.] secundum Euangelicam veritatem. sup. de accu. qualiter.

i ¶ Leuiorib.] sic s. de accu. qualr in fi. q̄a non ita pingue ius hn̄t regulares sicut seculares, ar. s. de statu mona. cū ad monasteriū, ar. e. ti. c. 2. in fi. uel potius, q̄a non est tm̄ scandalū pro remotione regularis, sicut secularis, & hoc est de consuetudine approbata, ut dicit in fi. c. Tanc.

k ¶ Amoueri.] ubi q̄s remouet pp fraudē, ī famis est: 4 secus si pp simplicitatē, ff. de suspe. tut. l. 3. §. qui ob segnitiē. & C. eo. tit. l. ul. nisi sit patronus. Inst. de suspe. tu. ī prin. si ueiò nō ex pximatur an p fraudē, vel p simplicitatē aliq̄s amoueat, n̄ ē infamis, ff. e. hæ. n. cāæ. Vin.

[Gl. seq. quærit an propter cessionem inquisiti, desistat iudex, &c.]

l ¶ Cessit.] & ita qui timore probationis cessit, non habebit

Marginalia:

1 De hac expositione uide plures cō cor. 12. dist. illud. Io. An.

2 Aegid. ad hoc in l. qui Labeo. ff. ad Carbo. & ibi dotores.

† Iamblacen. † Temblacen. † Gerablacen.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cōp. Et vide præ ceteris hic Henricum Boic. & extrauagātem Pauli secūdi incip. Cū detestabile. & Cassadorum: deci. 3. tit. de simonia.

† Florinen.

3 Intellectꝰ ca: testimonium, supra de testabus.

4 Hoc verū secūdū Hostiēsem nisi auctorando, i. degradando sit amotus: tunc. n. infamis est, etsi causa ignominiæ nō addatur. ff. de his qui no. infa. l. 2. §. ignominiæ. Io. An.

10 20 30 40 50 60

hēbit aliqđ priuilegiũ, ar.24.dist.c.vlt.Sed nunquid iudex debet desistere ab inquisitione pp ipsius cessionē? arg.ꝙ non,ff.de iud.si quis postea.Arg.contra. ff. de suspe.tu.l.post finitam.quia nec dolum facit, qui rem deserit, vt litem effugiat, ff.de alie.iu.mu.cā fac. l. item si res, §.1.& qui diffidit de iure suo, licite cedit liti.s̄.de postu.p̄la.bonę, & iam finē inquisitionis consecuti sunt inquisitores, quare non dēnt amplius procedere inquisitores, nisi ut habeant ratam cessionē 1 sic s̄.de electio. dudum,in fi. Ber.

1 De hoc articulo. vide amplius hic per Hostiensem Io.And. & alios.

SIcut tuis.] In prima ponitur cōsultatio. In secunda rñsio,ibi.Quamuis. In tertia parte ponitur quædam determinatio.ibi, Illos. Abbas. CASVS. Vacante ecclesia Iemblaceñ. quendā monachum suum uirum prouidum, & discretum elegerunt in abbatē, & quia Leodiē.ecclesia cathedralis pastore carebat, ad Coloniē. ecclesiam metropolitanum ipsius accessit,& de licētia ipsius interim ministrauit. & ī monasterio Iemblaceñ. postmodum in Leodieñ.ecclesia fuit institutus eps, qui requisitus ab ipso electo, electionem ipsius noluit confirmare: sed comperto quòd hoc fiebat pro extorquenda pecunia, protulit excommunicationem, ne pro facto hmōi aliqua pecunia psoluatur:& q contrafeceret, esset excōicatus, sed quidā de fratrib.eius eo ignorāte promiserunt pecuniam,& persoluerunt, & sic ab epo inuitatus confirmationem,& institutionem accepit; postmodum peruenit hoc ad notitiam abbatis ipsius dubitauit. an posset licite ministrare in officio abbatiæ,q̄siuit a dño Papa,quid facere dēret? Rñdet Papa licet s̄m canones etiam paruuli; qui cupiditate parentũ ecclesias per pecuniam sunt adepti,eas dimittere teneātur.tamen quia aliud est & longe diuersum non præbere consensum,& aliud est expresse prohibere, nihil debet sibi ad pœnam & culpam imputari,ex eo quod contra prohibitionem,& uoluntatem sũam,a qua postmodum non recessit,alias pecuniam soluit eo ignorante, præsertim cũ ille non sit ei aliqua consanguinitate coniunctus: nisi postea consenserit soluendo pecuniam promissum,aut reddendo solutum. Alioquin cōtingeret, ꝙ factum alicuius parantis insidias inimico suo,ei damnosum existeret,cui omnino displiceret, & sic aliquis de dolo suo commodum reportaret. Illi uerò,qui pecuniā dederunt,aut eam receperunt:in tantũ culpabiles sunt quod si eorum excessus manifestus esset ecclesiæ, pęna essent canonica feriendi.No,primo ar. qood ecclesia uacante potestas confirmandi electiones prælatorum non pertinet ad capitulum, sed consuetudini statur.Item electus in abbatem & confirmatus potest excommunicare. Item si pecunia soluatur contra prohibitionem electi,ei non obest,n si postea consentiat ipsam soluendi. Item quod ab initio non nocebit,tr actu temporis per consensũn sequentem imputatur,& sic ratihabitio retrotrahitur in maleficio,& mandato comparatur. Item dolus unius alteri obesse non debet,nec sibi prodesse.

a ¶Canonicam.] Hic habes expresse,ꝙ electio potest fieri de aliena ecclesia. De hoc no.sup.de elect.cum inter canonicos.

sublato de medio,ipsa,quæ te prius filiũ habuerat, in patrem per electionē canonicam [a] te uocauit,& quia pastore carebat Leodieñ.ecclesia cathedralis ad Coloniensem [b] ecclesiam (quæ tua est metropolis) proficiscens, ipsius auctoritate in Iemblaceñ.ecclesia interim ministrasti. Ceterum postquam in Leodien. ecclesia fuit episcopus institutus, is a te requisitus, electionem de te factam noluit confirmare. Verùm cum hæc fieri pro extorquenda pecunia comperisses: sub interminatione anathematis [c] vetuisti, ne pro facto huiusmodi aliqua pecunia offerretur. Sed quidam de fratsibus te inconsulto, & ignorante, contra excommunicationis a te factæ sententiam uenientes, promiserunt pecuniam, & etiam exoluerunt; [d] & sic ab episcopo inuitatus, institutionem ab eo accepisti libere, quemadmodũ postulabas, & infra.

¶Quamuis autem s̄m sacrorum canonum [e] instituta,etiam paruuli, qui cupiditate parentum ecclesias per pecuniam sunt adepti, eas dimittere teneantur; quia tamen longe diuersum est non præbere [f]

[Gl.seq.obijcit,& contra obiec.arguit, secundo fatetur obiec.& illi respondet.]

b ¶Ad Coloniensem.] Sed quare hoc? nonne capitulum ecclesiæ cathedralis potuit eius electionem confirmare;& ei dare licentiam ministrādi? Ar.ꝙ nō 71.d.fraternitatē.24.d. presbyteri. sed uerum est quod uacante ecclesia,capitulum pōt hmōi electiones confirmare, s̄.de ma. & obed. cũ olim,ubi de hoc: sed hoc pōt esse de consuetudine metropolis ecclesiæ,ꝙ ad metropolitanum accedant.Ber.

[Gl.seq.arg. quòd confirmatus. &c. secundo ꝙ per hoc verbum,sub interminatione, & c. exponit. & remittit.]

c ¶Sub interminatione anathematis.] Ar. ꝙ abbas confirmatus possit excommunicare: quod verũ est, & Prior ēt,s̄.de mai.& obed. cũ in ecclesijs. Et hæc fuit sn̄ia excommunicationis,& non 1 comminatio,ut sequentia probant, & sic est hic ar.quòd per talia uerba: prohibeo sub interminatione anathematis,uel sub excommunicatione, feratur sententia,arg.ad hoc,supra de locato.ca.1.& inf.de eo qui fur. ord,rece.capit1.. Sed dicas,quod excommunicatio non fuit facta sub hac forma uerborum,sed expresse excommunicauit qui contra facerent, sub hac forma; quicunque soluerit aliquid, illum excommunico, & ita sub interminatione excommunicationis factæ sub conditione lata fuit hęc sententia. & sententia excommunicationis sub conditione potest ferri, & qui contra facit est excommunicatus, infra de sentent. excommunicatio.a nobis, & supra de appellatio. præterea,& Papa refert hoc factum per istam formam. unde si dicatur: sub interminatione, uel sub pœna excommunicationis præcipio, non est excommunicatus, qui contra facit,& sic est comminatio tantum, & hoc probatur supra de iure patron.relatum. §.primo: & supra ne clerici vel monac. clericis. & sic intelligē omnia illa iura 63. distinct. Salonitanæ. & prædictas decre. supra de loca. cap.1.& infra de eo qui fur. ordi.rece.ca.1. & alia consimilia.De hoc etiam dicitur, infra de sagit.cap.vnico. Bern.

1 Præter Panormitanũ. & alios hic, vide Gemianũ in ca. Salonitanæ. 63.di. & Innocentium in c.1.inf.de sagittar.

d ¶ Exoluerunt.] fortè bono zelo,sed non secundum scientiam & ita errauerunt.

¶ Canonum.] 1.q.5.præsentium, & sup.eod regularib.& c.ex insinuatione.]

[Gl.seq.ponit duo genera de tacente,quòd consentit, & quòd contradicit:ād vtrumq; signat contrarium de regula,qui tacet.]

f ¶ Præbere.] quia sæpe qui tacet, consentire videtur. 54.dis.si seruus sciente,C.de nupt. si vt proponis: & sic iste abbas consensisse præsumeretur,si postquàm intellexerit non contradixisset: sicut econuerso videtur contradicere, qui expresse non consentit. de conse.dist.4.cum pro paruulis. ff.de procur. filiusfamilias, §.inuitus. ff. de seruit. urban.prædiorum, inuitum.supra de bapt.maiores. ver.fin.Argum.contra.ff.de regul. iur. qui tacet. Vinc.

a ¶Quo-

consensum, & expresse aliquid prohibere, taliter duximus rñdendum, qm̃ [a] ex eo, quod contra prohibitionem & voluntatem tuam (a qua postmodum minime recessisti) aliquis te penitus ignorante, promisit pecuniam[l], & exoluit; præsertim cum is nulla sit tibi consanguinitate [b] coniunctus, nihil debet tibi ad pęnam, vel culpam (sicut credimus) imputari, [c] nisi postea consenseris. [d] pecuniam soluẽdo promissam, aut reddendo solutã alioquin contingeret, quod alicuius factũ, insidias inimico parantis, [e] ei dãnosum [f] existeret, cui penitus displiceret, & sic aliquis de fraude sua commodum reportaret. [g]

¶ Illos † autem qui dederunt pecuniam, vel etiam receperunt, in tantum constat esse culpabiles, quod si excessus eorũ esset ecclesiæ manifestus, (quæ non iudicat de occultis [h]) pęna essent canonica feriendi.

¶ Idem decano Beluaceñ.

¶ *Si clericus cum pacto cõfert ecclesiæ bona sua, vt in ipsa recipiatur in canonicum; & illa sibi retineat pro præbenda, simonia committitur: secus si hoc fiat sine pacto.*

CAP. XXXIV.

Tva † nos duxit discretio consulẽdos, & inf. ¶ Deuotioni tuæ taliter respondemus, quod si quis clericus cum conditione, vel pacto largiatur, aut offerat bona sua, vt illa postmodum pro præbenda retineat, & in canonicum admittatur, huiusmodi oblatio, vel receptio fieri nõ poterit sine vitio simoniæ, cum in talibus omnis pactio [i] aut conuentio [k] cessare debeat, iuxta canonicas sanctiones.

¶ Si vero pure, ac sine pacto, vel conditione qualibet offerat, rogans [l] † humiliter, vt in canonicum admittatur, & bona sua retinere sibi liceat pro præbenda, & clerici eiusdem ecclesiæ pure consentiant, [m] huiusmodi receptio fieri poterit absque scrupulo simoniacæ prauitatis.

¶ Licet autem taliter duximus respondẽdum, quia nobis datum est de manife

a ¶ Quoniam.] pro, quod sic & econuerso, quia, ponitur pro, quod, 3.q.5. quod suspecti.

b ¶ Consanguinitate.] sup. de æta. & qual. tuam.

[Gloss. seq. ponit lecturam Vinc. distinguentis inter electionem, & confirmationem.]

c ¶ Imputari.] Dicit Viu. ꝙ hoc intelligitur cum iam aliquis est electus, & eo ignorãte & rèclamãte datur pecunia confirmatori. Si autem nondum esset electus: licet eo reclamãte daretur pecunia electoribus obesset electo, quia per pecuniam eligitur, nisi dãtes hoc facerent in odiũ eius, vt hic, & sup. eo. nobis.

d ¶ Consenseris.] Nã si consensisset, simoniam commisisset, quia consentire est, qñcunque consentire, & ante & post 1.q.1. eos, in fi. & q.3. si quis præbendas & ca. si quis obiecerit: q̃a in maleficijs ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. ff. de vi & vi arg. l. 1. §. quoties, & sup. de resti. spol. cum ad sedẽ, in fi. & 2. qu. 1. notum, & ita s̃m canones possum habere ratum, quod non meo nomine gestum est. 9. q. 2. Lugdunẽ. & secũdum leges, ff. de neg. gest. si pupilli §. item queritur. Quidam dicunt, vt Tanc. quod aliquis potest habere ratum, sed simoniam non cõmittit, quamuis grauiter peccet, arg. inf. c. proxi. Et in hoc quod dicit, pecuniam soluendo, potest esse argu. quòd non fit simoniacus per solam ratihabitionem.

e ¶ Parantis.] sic ff. si quis cau. l. 2. §. vlt.

f ¶ Damnosum.] quod esset iniquum, cum peccata tantum tenere suos auctores debeant. C. de poen. sancimus, & supr. de his quæ fiunt a ma. p. ca. quæsiuit. & non debuit alius alterius odio prægrauari. C. de inof. test. si q̃s suo. §. legis autem.

g ¶ Reportaret.] quòd esse non debet imo quandocunque punitur in eo, in quo deliquit, supr. de iure par. pastoralis, & sup. de immu. eccl. c. ult. Ber.

h ¶ De occultis.] 32. dist. erubescant, 6. q. 1. si omnia, & 32. q. 5. Christiana, inf. c. proxi. Ber.

Tva nobis.] Sunt duæ partes. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio. ibi, Deuotioni tuæ, quæ distinguendo prosequitur duo membra. Secundum ibi, Si vero, cuius determinationem submittit, ibi, Licet. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis clericus aliqua de bonis suis obtulit alicui ecclesiæ, petens, vt idẽ clericus in canonicum admittatur, & eadem bona sibi retinere liceat pro p̃benda in vita sua: quæritur, vtrum bona illa recipi liceat, & idem clericus in canonicum assumi absq; vitio simoniæ. Respondet Papa, ꝙ si clericus conditione, vel pacto offerat bona sua, vt ea retineat pro p̃benda, & in canonicum admittatur, hmõi oblatio non potest fieri absque simonia, quia ĩ talib. omnis pactio cessare debet: Si vero pure & sine pacto & conditione, bona sua offerat, rogans humiliter, vt in canonicũ admittatur, & bona sibi retinere liceat p̃ præbenda. & clerici pure consentiãt, talis receptio poterat fieri absque simonia. In fine dicit Papa, quamuis taliter duxerim⁹ rñdendum, si tñ ille, qui talem facit donationem, ea intentione ducatur, vt per temporalia spiritualia valeat adipisci: et clerici eũ aliter non reciperent, sine dubio tam iste, quàm illi apud Deum, quem nullum latet secretum, culpabiles iudicãtur. Not. ꝙ in spiritualib. adipiscendis nulla conditio, vel pactum debet interuenire. Item aliquis potest rogare, vt in canonicum admittatur. Item ecclesia de manifestis tm̃, & nõ de occultis debet iudicare. Item arg. ꝙ intentio facit hominem simoniacum.

i ¶ Omnis pactio.] 1. qu. 2. quam pio. & sup. de pact. c. vlt.

k ¶ Conuentio.] & modus etiam, supr. vt eccl. bene. ca. uno. B.

l ¶ Rogans.] Not. ꝙ aliquis potest rogare, vt in canonicũ admittatur. De hmõi precib. no. s̃. de æta. & qual. tuã. Ber.

m ¶ Pure consentiant.] id est, sine aliqua pactione, vel mala intentione. Hic enim patet, quòd eo tempore, quo quis recipitur, potest aliquid offerre cèssante omni conditione & pacto. Sed contra videtur, quòd non liceat tẽpore receptionis, arg. 1. q. 1. emendari, ne quod gratis fieri debet, pro pretio fieri videatur, & sic videatur habere speciem mali, a qua etiam abstinendum est, infr. eo. audiuimus, sup. de vi. & honest. cle. cum ab omni. & est ar. ad hoc, 1. quæst. 2. quam pio, in fine: vbi dicitur, quod ac postmodum, &c. Sed uerum est, ut hic dicitur, quod tempore ingressus potest dari aliquid: & licitum est: dum tamen cesset 1 pactio & condictio, ut hic dicitur, & sup. de prob. ca. in præsentia. & supr. de succ. ab inte. cum dilectus, & sup. eod. dilectus, 2. in fine: nec ideo minus donatio gratuita dr̃, arg. ff. mand. si remunerandi, arg. 1. q. 1. iudices.

[l] Hodie qua[...] [...]s sit quorũ[...] [...]bet simoniacorũ pæ[...] [...]a, vide extrauagantẽ, [C]um detesta[bi]le initio c. [...]itatam.

† Ca. 6. eod. tit. in 3. compilatione.

† Humiles ergo preces a digno emissæ, pro consequendo beneficio, non inducunt simoniam.

1 Vide Guido. Papæ decisione 80. nã illa huic loco lucem afferet.

ftis a tantummodo iudicare, si tamen is, qui talē donationem facit, ea intētione ducatur, vt per temporalia bona, quæ offert, spiritualia valeat adipisci, & clerici, qui eum in fratrem admittunt, non essent eū, nisi commoda temporalia perciperent, admissuri, sine dubio tam ille quam isti apud districtum iudicem (qui scrutator est cordiū, & cognitor secretorum) culpabiles b iudicantur.

¶ Idem Priori Cātuarien.†

¶ *Non debet quis ordinem recipere ab eo, quem credit, simoniacum, sed ministrare potest in illis, quos prius ab isto recepit.*

CAP. XXXV.

PEr † tuas litteras intimasti, ꝙ cum B. in quadam domo Cartusien. ordinis suscepisset habitū monachalem, a diœcesano episcopo fuit in subdiaconū ordinatus, sed postmodum didicit ex relatione quorundam, c quod episcopus multoties commiserat vitium simoniæ, propter qđ idē monachus, in suscepto formidat ordine ministrare, nolens ab eodem episcopo ad superiores ordines promoueri, & infra.

¶ Nos † igitur respondemus, vt idem in ordine sic suscepto secure ministret, d sed contra cōscientiā ad superiores ordines nō ascēdat, ne forte ædificet ad gehennam, licet ex eo, ꝙ conscientiam nimis habuerit scrupulosam, in difficultatem huiusmodi sit collapsus, quam vtique non euadet, nisi deponat errorem.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo.

¶ *Pro chrismate, vel inuestitura ecclesiarū, nil exigi dēt, nec excusat consuetudo, vel nominis variatio.*

iudices, 18. dist. de eulogijs, & argum. ff. de off. procon. solent, §. vlt. & sup. eo. dilectus. 2. in fi. alias dare siue ante siue post, simonia est, 1. q. 1. eos, in fine. Sed caueat ille, qui recipit, & qui dat, ne sub specie talium munerū fraus committatur, 1. quæstio. 1. si quis neque, & inf. sequitur. Io.

a ¶ De manifestis.] sup. c. proxi. in fi.

b ¶ Culpabiles.] non dicit simoniaci ad patem tñ pęnam tenentur, propter intentionē cum opere subsecuto, s. de biga. nup. isti simoniaci nō dñr quantū ad ecclesiam, nisi velis dicere, ꝙ sola intentio facit hominem simoniacum, ar. 1. qu. 1. qui studet, & ca. reperiuntur, & 1. q. 3. non solum, sicut sola spes lucri facit hominē vsurariū, 14. q. 3. c. 1. arg. infr. de vsur. consuluit. Tanc. dicit, quòd sola pactio facit aliquē simoniacum. arg. huius decre. & s. ut eccle. bene. vt nostram. Ioan.

† Caruisien. Cartosien. Carthusien.

ij PEr tuas.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Nos igitur. Abb. Sic.

CASVS. Quidam B. noīe monach⁹ ordinis Cartusiēsis a diœcesano episcopo suscepit ordinem subdiaconatus. postmodum monachus intellexit, quòd episcopus ille multoties commiserat vitium simoniæ, vnde monachus timebat in suscepto ordine ministrare, nolens etiam ab eodem promoueri ad maiores, quærebatur, quid facere debeat ille monachus? Rñdet Papa, vt secure in ordine suscepto ministret, sed contra conscientiam ad superiores ordines non ascendat, ne forte ædificet ad gehennam, & licet in huiusmodi difficultatem sit collapsus ex eo, quod conscientiam nimis habuit scrupulosam, eam tamen non euadet, nisi deponat errorem. Not. quòd contra conscientiam nullus debet venire, alias peccat mortaliter. Item conscientia erronea deponenda est.

† Ca. 7. cod. tit. in 3. compil. Vide Archid. & Gē. in c. præter, 32. dist.

[Gloss. seq. dicit asserentibus credi non debere, & signat contrarium.]

c ¶ Ex relatione quorundam.] quibus credere non debuit, 33. dist. habuisse, ar. 81. dist. si quid uero, argu. contra. quòd illud dicimur scire, quòd ab alijs audiuimus, 22. q. 5. hoc videtur.

ADDITIO. Verum est quando loquitur de proprio facto non de alieno. Ber.

[Gloss. seq. primo ponit opinionem Io. demum ponit contrarium, quam approbat. secundo obijcit, & sol. tertio quærit, & soluit.]

d ¶ Secure ministret.] cum non constet ei illum simoniacum esse, alias si sciret illum simoniacum stultus esset, quia simoniacus non habet executionem, vt sup. eo. tanta. unde eam dare non potest. Præterea dixit Ioan. quod licet quis committat simoniam, nō perdit eo ipso executionē, nisi sit simoniacus in ordine. Alij dñt 9triū, ꝙ omnis simoniacus ipso 1 iure suspensus est, vt 1. q. 1. reperiuntur. & c. quibusdam. Illud vr̃ verū, ꝙ siue ordinē siue beneficiū adeptus est per simoniā, impedit ordinis executionem, ēt post peractā pęnitentiā, s. de accus. inquisitionis, 2 rñ. Præterea si iste nescit pro vero illū esse simoniacū, quare Papa non dicit ei expresse, qđ recipiat ordines ab eodem, vt auferat ab eo errorē suū, vr̃ qđ ei laqueū inijciat ꝙ esse nō dēt. 27. q. 1. c. vlt. Sol. Papa nō dēt ei dicere, quòd recipiat ordines ab ipso, si habet sup hoc conscientiam læsam, nec Papa eius conscientiā posset mutare, nisi ipsemet eā mutaret qa vis animo fieri nō p̄t. 32. qu. 5. proposito, & c. 1. & 2. unde dicit Papa cōsulendo potius q̄ præcipiendo, vt cōtra conscientiā non promoueatur ab illo epō: nisi primo illam deponat, quia qui facit 9 conscientiā, ædificat ad gehennā, 28. q. 1. omnes, §. ex his, & sup. de res. spo. litteras, & sup. de præsc. qm̄ oē: Sed nunquid pōt aliquis recipere ordines ab eo, quem scit simoniacū in ordine. Dico ꝙ non: & accipiēdo ordines ab eo, non recipit executionem, cum ordinator non habeat executionē, s. eo. tāta. & 1. q. 1. reperiuntur, & potius debet pati excommunicationem, quam recipere ordines ab ipso, infr. de sent. excom. inquisitioni. arg. si uero aliquis ignoranter etiam recipiat ordines a tali simoniaco in ordine, non recipit executionem, nisi cum eo dispensetur, 1. q. 1. si quis a simoniacis. & sup. de ord. ab episcopo qui renunc. epist. c. 1. & 2. 2. quia si eam non habent, alijs eam dare non possunt, 1. qu. 1. c. 1. & ca. qui perfectionem, & q. 7. Daibertum. Ber.

1 Hue spectāt elegantes decis. Cassadori ti. de cost. decis. 5. an simoniaci sint ipso iure priuati, vel priuari debeant per sñiam.

† Aliàs ita, Nos itaq; respondemus.

IN tantū.] prouidet circa duo. Secunda, ibi, Prauam. Et prima subdiuiditur. Nā prima narrat factum: Secunda corrigi mandat, & puniri, ibi. Cum vero. Abb. Sic.

CASVS. Quidā suffraganei Cantuarieñ. archiepī recipere consueuerunt certā quantitatem pecuniæ pro Chrismate, metuentes pœnā canonicā & correctionē pp hoc anticipāt tp̄s solutionis, recipiēdo in media quadragesima, ꝙ recipere cōsueuerunt in Pascha, & nomen denariorū variabant, denarios, quos prius dicebāt chrismales. scđo appellabant paschales cōsuetudinē mediæ Quadragesimæ nuncupantes, peruenit hoc ad notitiā dñi Papæ; qui rñdet, cū grã sit gratis cōferēda, & q primo recipit p̄tiū q̄ rē conferat pretiosam, expressius speciē exprimat venditionis. Mādat Papa archiepō, quatenus hmōi excessus corrigat, & suffraganeos suos & officiales eorum taliter puniat, ꝙ aliorū culpa, sibi ob suā negligentiam nō imputetur ad pœnam. In fi. dicit, ꝙ quādā prauā consuetudine de sua ꝓuincia studeat extirpare, ſm q̄ ꝓ inuestitu

2 Per quæ iura & infr. de cle. exc. min. Apostulica, paret, ſm Hostie. ꝙ haberi dēt probabilis ignorātia excusata, quod intelligas quo ad dispensationem. Io. An.

ra ecclesiarum archidiaconi marcham argenti exigebāt: alij Prælati, scilicet decani rurales vaccam albam, uel certam pecuniæ quantitatem pro uacca. No. contra usurarios & simoniacos, quod mutatio nominis contractus eius substantiam non mutat. Item honestas nominis criminis malitiam non palliat. Itē celebrata intelligitur venditio, si pretiū recipiat, quāuis traditio rei differatur. Item gratia gratis est cōferenda. Item nihil dandum est pro aliquo spirituali, quodcunque sit illud. Item delictum subditorum imputatur negligentiæ prælati. Item consuetudo non excusat in delictis.

a ¶ Chrismate.] sic supra. eo. ea quę. Vbi habes similem variationem nominis. Pro chrismate uero uel oleo nil est accipiendum, sup. eo. nō satis & qui contra fecerit pęna canonica punitur, ut hic dicit, quæ est pęna depositionis cum nota infamiæ, 1. q. 3. c. ult. Bernar.

b ¶ Anticipant.] ex cogitata fraude de tempore ad tempus.

c ¶ Variant.] talis variatio nominis non prodest, quia quodcunque nomen imponāt, simoniam committunt, sicut in vsura, dec. maquarta q̄stione tertia, pleriq; sic enim faciunt usurarij, nunc appellant lucrum, nunc emolumentum, quandoque pœnam in fraudem. argum. ff. si cer. peta. lecta est, sic C. de liber. cau. iubemus. Ber.

d ¶ Qui prius.] Emptor enim prius tenetur offerre pretiū, quam venditor ei rē tradat. ff. de act. emp. & vēd. Iulianus. §. offerri. Sed si neuter habet fidem alteri pretium & res deponatur apud sequestrum. 2. ff. de solut. si solut. si soluturus. Ioan. And.

e ¶ Gratis sit gratia.] 1. quæstione. 1. c. 1.

f ¶ Aliorum culpa.] Arg. q̄ delictum subditorum imputatur prælat[illegible] supra de [illegible] suffraga-bili, vbi de hoc Bernar.

g ¶ Consuetudinem.] In talibus enim non excusat consuetudo, sed potius accusat, supra eod. non satis, & cap. cum in ecclesiæ, quia malæ consuetudines tempore non confirmantur, in Authen. vt nulli iudic. §. 1. uersi. neque vero ab angarijs. collat. 9. Bernar.

CAP. XXXVI.

IN tantum † peccatis exigentibus corda quorundam simoniaca pranitas deprauauit, & infra.

¶ Sane peruenit ad audientiam nostram, quod cum olim quidam suffraganei tui, pro chrismate [a] certam † consueuerint accipere pecuniæ quantitatem, non metuentes pœnam canonicam, & correctionem tuam eludere cupientes, tempus faciendæ solutionis anticipant, [b] recipientes in media Quadragesima, quod recipere consueuere post Pascha: & vt causam recipiendi dissimulent, nomen denariorum variant, [c] denarios, quos prius chrismales, secundo Paschales, dicebant, consuetudinem † mediæ Quadragesimæ nuncupantes, & infra.

¶ Cum uero expressius exprimat uenditionis speciem, qui prius [d] precium, quam rem conferat preciosam, & gratis [e] sit gratia conferenda. Mādamus, quatenus taliter excessus corrigas supradictos suffraganeos tuos, & officiales eorum, à tam illicita exactione compescens, quod aliorum culpa [f] tibi ob tuam negligentiam non imputetur ad pœnam.

¶ Prauam etiam illam consuetudinem [g] de tua Prouincia studeas abolere per quam pro ecclesiarum inuestitura, [h] Archidiaconi marcham argenti, minores vero decani vaccam albam sibi dari postulant, vel certam solui pecuniæ quantitatem.

¶ Idem

¶ *Ordinatus in subdiaconum, qui prius præsentatori suo promisit, quod nil ab eo peteret, in suscepto ministrare, vel ad superiores ordines ascendere sine dispensatione non potest, etiam si peccare crediderit.*

CAP. XXXVII.

iij PEr † tuas nobis literas intimasti, q̄d cum D. lator præsentium vellet in subdiaconum ordinari, & certum titulum non haberet, quendam præsbyterum exorauit, vt ipsum ad ecclesiæ suę titulum pręsentaret, quod cum ille facere recusaret, ipse illi firmiter repromisit, quod nunquam si præsentaret eundem, in ecclesia sua aliquam peteret portionem, & sic ad præsentationem eius † extitit ordinatus, nec se in hoc illicitum egisse aliquid intellexit: [i] & infra.

¶ Nos inquisitioni tuæ taliter respōdemus, q̄ nisi cum eo fuerit misericorditer dispensatū, [k] nec † ad

h ¶ Inuestitura.] pro qua nihil est dādū. s. e. cū in ecclesiæ, nec aliquo sacramento spirituali, ut ibi dicit: nec pactum, nec pastellū q̄s dare pōt. 3. 1. q. 1. si q̄s p̄bēdas. B.

iij PEr tuas.] Duæ sunt partes, consultatio & r̄nsio. Scđa: ibi, Nos. Abb.

CASVS. Quidam clericus cum uellet in subdiaconum ordinari, & certum titulum non haberet, rogauit quendam presbyterum, ut ipsum ad titulum ecclesiæ suæ præsentaret: Sed cum p̄sbyter hoc facere nollet promisit eidem, q̄d nunq̄ portionem aliq̄ peteret in ecclesia sua; si præsentaret eundem: & sic ad eius præsentationem fuit ordinatus: quærebatur quid iuris esset de ipso clerico? Respondet Papa, quod nisi cum eo fuerit misericorditer dispensatum, nec in eo ordine debet ministrare, nec ad superiores ordines poterit promoueri. Not. quod qui ordinem scienter recipit per simoniam, non hēt executionē nisi cū eo dispenset.

i ¶ Intellexit] pp hoc non excusatur. ut bñ sequētia notāt, quia potuit cōsulere peritiores, 36. c nō oīs. §. vl. fi. de iur. & fact. ign. l. reg. §. sed iu. B. [Gl. seq. signat, ɔ̄riū, soluit, & remittit.]

K ¶ Dispēsatū.] sic j. e. c. pe. ubi ēt imponitur pæna ordinatori. p̄ntatori, & p̄ntato, & ita dispēsari p̄t cū simo. ord. Ar. cōtra. j. q. 1. erga simoniacos. &c. si quis neq; sed illa capitula loquuntur ī dignitate, & nō negatur quin possit cum talibus dispensari, sed nulla mīa est adhibenda ī dignitate

Vt no. sup. c. 1. & cap. veniens. Io. A.

† Cap. 1. e. ti. in 4. compil. Ex hocc. collige nemine ordinādum, nisi habeat vnde uiuat, concil. Trid. sess. 21. de refor. cap. 2.

† ipsius.

† Alias ita: nec ad superiores ordines, &c.

te seruanda. quin oporteat eos renunciare: quia pænitentiam ordine uel beneficio retento agere non possunt. 1. quæst. 7. requiritis. & supra de accus. inquisitionis, 3. respon. Quis possit cum talibus dispensare dictum est sup. eo. de simoniace. & melius supra de renunc. post translationem. De pœna istorũ dicitur infra eod. cap. pen. & quis cũ talibus possit dispensare.

a ¶ Ministrare.] triplici de causa, tum quia fuit hic munus a lingua, 1. qõ. 1. sunt nonnulli, tum quia nulla conditio debet interuenire, ut supra eod. tua. & supra de pac. c. ult & 1. quæst. 2. quam pio. tum quia per surreptionem uoluit ordinem adipisci, argum. 24. distin. quando. & supra de elec. cum dilecti. Io.

Consulere.] Non eget summario: quia breue, nec diuiditur. Abb.

CASVS. Quicunque per pecuniã aliquam administrationem obtinuerit, tam dantes, quam accipientes, cum Simone percelluntur & ab illa ecclesia repelluntur, in cuius ignominiam dare pecuniam uoluerunt. Nota ꝙ tam ementes, quam vendentes. ecclesiarum administrationes, sunt simoniaci.

b ¶ Administrationem.] quod hic dicitur, intellige per id, quod habes 1. quęs. 3. Saluator. circa medium cap. ubi habes, quod nulla administratio ecclesiastica potest vẽdi, vel emi, ꝓpositura, œconomi officiũ, uicedominatus, aduocatia, siue castaldionatus, & iudicatura, aut quælibet alia administratio, ut ca. siquis episcopus, in prin. cãæ.

[Glossa sequẽs argumen. & argumentum determinat.]

c ¶ Voluerunt.] Argumen. sola uoluntas facit hominem simoniacum, 1 qõ. 1. ꝗ studet. 1 Sed hoc non credo, quod sola uoluntas facit hominem simoniacum, dummodo cõtẽta sit suis terminis. infra eod. capitulo ultimo, licet alias peccet, ut ibi, Sed hic non fuit contenta suis finibus, immo processum fuit ad actum, 2 & hoc notatur per hoc quod dicit; tam ementes, quam uendentes, uel ad studia emendi processerunt, in quantum in eis fuit: unde tanquam simonaci iudicandi sunt prima quæstione prima, qui studet, & sic intellige, quod dicit in fi. voluerunt.

superiores ascendere, nec in suscepto debet ordine ministrare.[a]

¶ Idem.

¶ *Simonia est dare pecuniam pro vicariatu, vel pro alia administratione rerum spiritualium seu ecclesiasticarum habenda: & dantes & recipientes ab illa ecclesia sunt eijciendi. hoc dicit hoc capit. per alia uerba licet sit breue.*

CAP. XXXVIII.

Consulere: † & infra. quicũq; vicedominatum, vel aliam ecclesiasticarum rerum administrationem [b] per pecuniam obtinere voluerint, tam ementes, quàm vendentes cum † Simone percelluntur, & ab illa ecclesia, in cuius contumeliam dare pecuniam, & accipere voluerunt, [c] iuste excluduntur.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Simoniacum est aliquid exigere pro consecratione episcoporum. & benedictionibus abbatum, & ordinationibus clericorum, nec excusat consuetudo.*

CAP. XXXIX.

Sicut pro certo didicimus, in plerisque locis à plerisque personis, quasi columbas in templo vendentibus, fiunt exactiones, & extorsiones turpes & prauæ, pro consecrationibus Episcoporum, benedictionibus Abbatum, & ordinibus clericorum: estque taxatum, quantum sit isti vel illi, quantumue alteri vel † alij persoluendum & ad cumulum damnationis maioris, quidam cupiditatem, & prauitatem huiusmodi nituntur defendere, per consuetudinem [d] longo tempore obseruatam.

¶ Tantum igitur abolere volentes abusum, consuetudinem huiusmodi, (quæ magis dicenda est corruptela) penitus reprobamus, firmiter statuentes, vt pro his siue cõferendis, siue collatis, nemo aliquid quocunque prætextu exigere, aut extorquere præsumat: alioquin & qui receperit, & qui dederit huiusmodi ꝓtium omnino damnatum, cũ Giezi [e] & Simone condemnetur.

Idem † in eodem.

¶ *Religiosi pretio recepti vnà cum recipientibus de monasterio expelluntur, & in arctioribus monasterijs ad agendam pænitentiam detruduntur. Sed recepti ante istud concilium, ponebantur sic recepti in alijs locis eiusdem ordinis, nisi multitudo sit in causa; ita tamen quod renuncient primæ receptioni: & de nouo recipiuntur.*

Sicut.] primo narrat excessum, & ipsius excusationem. Secũdo ipsius excusationem reprobat, & excessum prohibet, pœnam adijcit, ibi, Tantum. Abbas.

CASVS. In plerisque locis a multis prælatis fiũt turpes exactiones, pro consecrationibus episcoporum, benedictionibus abbatum, & consimilibus, & est taxatum, quantum debeat dari isti uel illi, huiusmodi prauitatem per consuetudinem defendentes. Concilium huiusmodi consuetudinem, quæ dicenda est potius corruptela, penitus reprobat prohibendo expresse, ne pto talibus quocunque prætextu aliquis extorquere præsumat aliquid uel exigere alioquin & qui dederit, & qui receperit, cum Giezi & Simone cõdemnetur. Nota, ꝙ praua consuetudo abolenda est. Item pro consecrationib. episcoporum, & benedictionibus abbatum, & ordinib. clericorũ, nihil est dandũ vel accipiendum.

d ¶ Per cõsuetudinẽ] Fingũt. n. tales, ꝙ in cõsecratione aliquid licite petũt, non ꝓ cõsecratione, sed ꝓ cõsuetudine. ar. 63. dist. qa sancta & c. Agathosa, & 1. q. 3. quæsitum. & in Authẽ. de san. epi. §. ꝓ cõsuetudinib. co. 9. 3 sed hoc nõ est verũ: nec excusat cõsuetudo ĩ hmõi spiritualib. vendẽdis, immo magis accusat, sup. eo. nõ satis, & ca. cũ in ecclesiæ. ubi talia reprobantur. I.

d ¶ Cũ Giezi & Simone.] Giezitæ 4 dñr a Giezi

† Cap. 2. eo. in 4. com. p.

† In codice Barbatiæ: ita cum Simone Mago percellantur.

† Idem scilicet In. iij. in conc. generali Lat. ca. 61. eo. tit. in 4. compilat.

1 E. c. 7. ubi de hoc. I. A.

2 Et si pactũ interuenit, ẽ detestabilis: alias mentalis, de hoc dixi sup eo. nemo super gl. 2. Io. And.

† Alias ita: uel illi alij.

† Idẽ In. iij in eo. conc. Lat. ca. 64. c. 4. eo. tit. 4. compil.

3 V. de sup. cum in ec sup gl. 6. I.

4 De Giez vnde Giez uide libr Reg. c 5. & Simone M go, unde moniaci, Simonian vide late Gab. Prat lum libr. de sectis retic. c. 35.

10 20 30 40 50 60

Giezi seruo Helisei, qui primo in veteri testamēto vendidit gratiam sanitatis Naaman Principi Assyriorum. vnde venditores spiritualium proprie dicuntur Giezitæ. Simoniaci dicuntur a Simone mago: qui postea in nouo testamento voluit emere gratiam Spiritus sancti, 1. quæst. 1. qui studet, & cap. cito turpem. Bernardus.

Vide Guid. ipæ decis. & late. yluestrū in m. verbo, nt. q. 15.

Voniam.] Sunt quatuor partes. Prima prouidet, circa futura: Secunda circa præterita: ibi, De his. Tertia prorogat: ibi, Hoc etiam. Quarta publicationē fieri mandat: ibi, Verum. Abbas Siculus.

CASVS. Simoniaca prauitas apud multas moniales in tantum inualuit, quod vix recipere volunt aliquas in sorores sine pretio paupertatis prætextu: præcipit concilium, ne de cetero istud fiat statuens, vt quęcunque de cetero talem commiserit prauitatem, recipiens & recepta, sine subdita fuerit sine prælata, sine spe restitutionis e monasterio expellatur, in arctius monasterium ad agendum perpetuam penitentiā detrudenda: De his vero, quę ante istud cōcilium taliter sunt receptæ, statuit, vt de illis monasteriis in q bus perperā sunt ingressæ, remoueantur, & in aliis eiusdem ordinis collocentur: Si autē propter multitudinem hoc fieri non poterit: ne damnabiliter in seculo euagentur, de nouo dispensatiue in eisdem monasterijs recipiantur, mutatis locis prioribus, & inferioribus assignatis. Et hoc quod dictum est de monialib. obseruandum est de monachis, & aliis regularibus, & ne per simplicitatem vel ignorantiam aliqui se ualeant excusare, præcepit, vt episcopi per sua diœceses hoc faciant publicari. Nota quod secundum istud concilium monachi & omnes regulares, qui scienter vel ignoranter sunt recepti per simoniam, sunt puniendi. Item constitutio extenditur ad præterita. Item propter multitudinem detrahendum est seueritati. Item propter multitudinem dispensatur, vbi alias non dispensaretur.

comiserit.

repellatur.

CAP. XL.

QVoniam † simoniaca labes adeo plerasque moniales infecit, vt vix aliquas sine pretio recipiant in sorores paupertatis [a] prætextu volentes huiusmodi vitium palliare: ne id de cetero fiat penitus prohibemus: Statuentes, vt quæcunque de cetero talē commiserint † prauitatem, tam recipiens quā recepta, siue sit subdita siue, prælata sine spe restitutionis de suo monasterio expellatur, [b] † in locum arctioris regulæ ad agendum perpetuam [c] pęnitentiam detrudenda. ¶ De his autem, quę ante hoc synodale statutum taliter sunt receptę, ita duxim' prouidendum, vt remotæ de monasteriis, quæ perperam sunt ingressæ, in aliis locis eiusdem ordinis collocentur. Quod si forte propter nimiam multitudinem [d] alibi nequiuerint commode collocari: ne damnabiliter in seculo euagentur, recipiantur in eisdem monasterij dispensatiue de nouo, mutatis prioribus locis, & inferioribus assignatis. Hoc etiam circa monachos, & alios regulares decernimus obseruandum.

¶ Verum ne per simplicitatem vel ignorantiam [e] se valeant excusare, præcipimus, vt diœcesani episcopi singulis annis hoc faciant per suas diœceses publicari.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Episcopi nil exigere debent, vt permittant in ecclesiis sibi subiectis clericos institui, monachos profiteri, vel mortuos sepeliri, alioquin exacta restituentur duplicata.*

nisi tu portes tecum vnde viuas, dum tamen hoc non dicatur in fraudem, & sine aliquo pacto, argum. prima quæstione secunda, si quis propter hoc. 1 Ioannes, sed tutius est, vt nullo casu taliter aliquis, vel aliqua recipiatur. Bernardus.

1 Et idem notat sup. eod. non satis, in 1. gl. & d hoc 1. q. 2. in sū. Ioan. And.

¶ Glossa sequens obijcit de decretali. dilectus. & inquisitionis, & soluit. demum ponit quæstionem, quam soluit, & remittit. Item aliam quæstionem, quam dupliciter soluit.]

[Gloss. seq. textum adiuuat per canonem & decret. & l. demum determinat, vltimo consultat.

a ¶ Paupertatis.] prætextu enim paupertatis non debet quis operari peccatum mortale, sed potius quælibet mala pati, trigesima secunda. quæstione quinta, ita ne. & supra de his quæ vi metusve caus. fiūt. sacris. nec eo prætextu ignoscendum est illis, ff. de ri. nupt. palam. §. non est. Posset dici, quod si ita pauperes sunt quod non possunt ibi alias aliquo modo aliquem recipere, quia non haberent ibi victum, sub hac forma possent recipi. Non habemus quid demus tibi pro victu,

b ¶ Expellatur.] Videtur hoc esse intelligendum cum distinctione illius decret. supra eodem dilectus, ut si directe actum sit contra tales in modum accusationis, quod deponantur: Si in modum inquisitionis, fiat vt hic dicitur, sic distinguit, illa decret. dilectus. Item argum. contra supra de accusat. inquisitionis. vbi deponitur simoniacus in modum inquisitionis. Credo quod hodie stādum sit huic constitutio. ni circa regulares simoniacos: vt pœna ista solummodo imponatur, qualitercunque constet de crimine, ut in arctiori monasterio ad agendum perpetuam pęnitentiam detrudatur sine ordinis sui executione; cum alias pænitentiam agere non possunt. prima quæstione septima, requiritis. argument. supra de accusat. inquisitionis. & satis intelliguntur depositi. 2 nam extra claustrum morari non debent, ne damnabiliter euagentur, ut infra dicitur. & argument. supra de regul. & transeun. capitulo vltimo. Sed nunquid restituitur ei pecunia: Potest dici quod sic supra eodem veniens. De hoc dictum est supra eodem. de hoc. Quid si non inueniuntur arctiora monasteria? Nihilominus mutabunt ea. argument. octuagesima prima distinctione valet vel si uisum fuerit. renunciabunt locis suis, & denuo restituentur in illa dispensatiue, prout sequitur infra, de alijs, qui ante hoc statutum sunt recepti, vt perpetuam pænitentiam ibi agant.

† Idem Innocen. iij. in cōcil. Lateran. ca. 65. & c. 5. eud. tit. in 4. compi. Et de materia vide citatos in ca. cum in ecclesię, & in c. veniens, & in ca. dilectus, sup. eod. tit.

2 Ex quo executionē non habeat, sed ad hoc rīdet Host. quod cum deposito nō sic de facili. dispēsabitur de hoc supra de cleri. non resid. ex tuę. Ioan. And.

c ¶ Perpetuam pænitentiam.] sic prima. quæstione. prima. reperiuntur, & capitulo si quis neque, sic hæretici cum redierint ad agendum pænitentiam, in perpetuum carcerem detruduntur, infra de hæretic. capitulo penultimo, quia & simonia dicitur hæresis, 6. quæstio. 1. sed licet Bernardus.

3 De Iudę. ita quorūdam. in fin. de pę. & remis. omnis, secundū Ho. Io. And.

d ¶ Multitudinem.] vt propter hoc detrahatur seueritati, infra de cleric. excommunicat. ministrand. latores. & supra de tempo. ordinan. capitulo secundo. Bernardus.

e ¶ Vel ignorantiam.] sic supra de loca. capit. 1. 3 sic 82. distin. proposuisti.

AVdiuimus.] Sunt tres partes principales : In prima narrat factum: In secunda inhibitionem facit : ibi, Cum igitur. In tertia puniri mandat : ibi, Quod si quis. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam episcopi decedentibus ecclesiarum rectoribus Ecclesias ipsas subijciunt interdicto, nec permittunt aliquos in eisdem institui, donec pecunia persoluatur. Item cum miles aliquis vel clericus domum religionis ingreditur, vel apud religiosos eligit sepulturam, si nihil reliquerit loco religioso, difficultates ingerũt, donec aliquid muneris recipiant: peruenit hoc ad notitiam Papæ, qui respondet. Cum ergo non solum à malo, sed ab omni specie mali præcipiat Apostolus abstinere, concilium huiusmodi exactiones dixit inhibendas: & qui contra hoc fecerit exacta duplicata restituat, in vtilitatem locorum, in quorum fuerunt soluta dispẽdium, fideliter conuertenda. Nota quod non solum a malo ab stinendum est, sed ab eo, quod speciem mali habere videtur. Item ecclesia potest suum recipere duplum. Item ecclesiæ debet reddi pecunia, quæ in eius iniuriam data est, vel soluta.

1.Thessal.5.

† Gloss. seq. soluit, quærit, & remittit.]

a ¶ Persoluatur.] Nũquid talis dicitur simoniacus, qui sic soluit pecuniam? Videtur quod non, 1 quia redimit ius suum, ut supra eodem, dilectus, vbi plene de hoc: sicut licitum est alicui corrumpere accusatorem suum, ut secunda quæstione tertia. capitulo si quem, §. notandum. Ioannes.

† Idem Innocen. iij. in cõcil. Lateran. ca. 66. & c. 6. eod. tit. in 4. cõpil. Et pro intellectu p̃ter Doc. hic, vide B. Tho. 2. 2. q. 100. articul. 2. ad 4. arg. & Sylue. in suum. verbo, simonia, quæst. 8. ubi plenissime.

1 Imo uere est simonia: c⁹ cũ nõ det pecuniã pro redimẽda uexatione iuris q̃siti, sed quærendi B. Th. 2. 2. q. 100. artic. 2. ad 5. ar. adde Panor. hic.

CAP. XLI.

AVdiuimus de quibusdam episcopis, quod decedentibus ecclesiarum rectoribus, ipsas interdicto subijciunt, nec patiuntur alios in eisdem institui, donec ipsis certa summa pecuniæ persoluatur. [a] Præterea cum miles, aut clericus domum religionis ingreditur, vel apud religiosos eligit sepulturam, etiam si nihil loco religioso reliquerit, difficultates ingerunt, & malitias, donec aliquid muneris manus contingat eorum.

¶ Cum igitur non solum à malo, sed ab omni specie [b] mali sit, (secundum Apostolum) abstinendum; exactiones huiusmodi penitus inhibemus. Quod si quis transgressor extiterit, exacta, duplicata [c] restituat, in vtilitatem locorum, in quorum fuerint soluta dispendium, fideliter conuertenda.

¶ Idem † in eodem.

¶ Sacramenta sunt libere conferenda; cogit tamen ordinarius laicos obseruare laudabiles consuetudines.

b ¶ Sed ab omni specie.] Argument. prima quæstione prima, emendari. & supra de vita, & honestate clericorum. cum ab omni.

c ¶ Duplicata restituat.] sic supra de censibus procurationes. in fine. & supra de immunitate ecclesiæ, quia plerique. & in Authentica de sanct. Episcop. in secunda columna. §. si vero laicus, collatio. 9. Bernardus.

AD Apostolicam.] Primo ponit clericorum, & laicorum excessum : Secundo contra vtrumque prouidet: ibi, Quapropter. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clerici pro benedictionibus nubentium & exequiis mortuorum, & similibus pecuniam exigunt, & extorquent : & nisi eis fuerit satisfactum, fraudulenter impedimenta opponunt: Econuerso sunt quidam laici, qui laudabilem consuetudinem erga sanctam Ecclesiam deuotione fidelium introductam infringere nituntur sub prætextu pietatis: vnde concilium super his prauas exactiones prohibet fieri, & pias consuetudines præcipit obseruari : statuit, vt libere conferantur ecclesiastica sacramenta : & per episcopum loci compescantur, qui laudabilem consuetudinem mutare nituntur. Nota quod laudabilis consuetudo seruanda est : & Episcopus loci per officium suum illam facit obseruari.

d ¶ Pietatis.] Prætextu pietatis non est Impietas committenda, prima quæstione prima, non est putanda, & decima quarta quæstione quinta, neque enim si agris, & trigesima q̃stio. prima. nosse.

e ¶ Libere conferantur.] sacramenta enim ecclesiastica gratis sine aliqua exactione sunt conferenda, sup. eodem cum in Ecclesiæ, & cap. ea quæ.

f Glossa sequens dupliciter legit finẽ capituli. sed primam lecturam approbat.]

f ¶ Nituntur laudabilem.] Ergo laudabilis consuetudo seruanda est, cuius transgressor vt iuris punitur. vndecima distinctio. in his. Et videtur ex hac littera, quod clerici, licet nihil petere possint pro talibus Sacramentis, si consuetudo laudabilis super his seruari consueuit, quod per superiorem cogi possunt officio iudicis implorato ad illam seruandam, quæ pietate introducta est. Vel potest intelligi quod hic dicitur, vt Ioannes Andreæ dixit, quod laici abutuntur consuetudinibus, quæ illis pietatis

† Vide Paul. de Cast. consi. 401. incip. uiso processu, & consil. 342. incip. circa primum. & Bellame. cõsi. 11 inci. Quod mulier.

CAP. XLII.

AD Apostolicam audientiam frequenti relatione peruenit, quod quidam clerici pro exequijs mortuorum, † & benedictionib. nubentium, & similibus, pecuniam exigunt, & extorquent; & si forte eorũ cupiditati non fuerit satisfactum, impedimenta fictitia fraudulẽter opponunt. E cõtra vero quidã laici laudabilẽ consuetudinẽ, erga sãctam ecclesiam pia deuotione fidelium introductam, ex fermẽto hæreticæ prauitatis nituntur infringere, sub prætextu canonicæ pietatis.

¶ Quapropter super his, prauas actiones fieri prohibemus, & pias consuetudines præcipimus obseruari. Statuentes, vt libere conferantur [c] ecclesiastica sacramenta. Sed per episcopũ loci veritate cognita, compescantur, qui maliciose nituntur laudabilem [f] consuetudinem immutare.

¶ Honorius iij. vniuersis Abbatibus, & fratrib. Cistercien. ordinis.

¶ Prohibet Abbates Cistercienses solemniter installari, & ponit formam obedientiæ, quam præstant suis Episcopis.

ex causa permissæ sunt, ut cum permittitur eis præsentare clericum, ipsi volunt eum instituere: uel cum ipsi requiruntur, ut consentiant, ipsi volunt eligere. De quibus habes supra de iure patronat. capitul. præterea, & in pluribus alijs, quod non credo. Sed dic ut prius dictum est. Bernardus.

NE Dei.] Duæ sunt partes. Secunda ibi, Adijcimus. Abb. Sicul.

[Glossa sequens ponit casum litteralem.]

a ¶ Ne Dei.] CASVS: 1 Abbates Cistercien. ordinis consueuerant dare archidiaconis Pa lafrenum in sua installatione, vel aliud æquipollens: quod prohibuit Honorius Abbatibus: & ne de cetero taliter installentur, sed obedientiam faciant suis episcopis, prout dicitur in littera B. Nota, quod episcopus diœcesanus abbatem Cistercien. Ordinis installare non debet: Licet in aliquo instrumento fiat mentio de aliquo alio, non ideo debet illud exhiberi. Item si non exhibetur statutum ordinis contrarium, adstringitur regularis mandato episcopi. Item contra statuta regulæ non debet monachus diœcesano obedire.

b ¶ Solennitates.] Installare Abbates, & Abbatissas in sede ponere, pertinet ad officium archidiaconi, supra de offic. archidiac. cap. ut nostrum. & talis installationis solemnitas non requiritur in Abbatibus Ordinis Cistercien. ut hic patet.

¶ Qualiter hoc cap. spectet ad titu. colliges ex casu, & clarius hic ex Panorm. & alijs.

¶ Installatio fit, quando electus & cõfirmatus in troducitur in stallum, i. in sedē suae locum constitutū in choro, & Abbati deputatum ad sedendū.

1 Hunc casum inuenio in antiquis, & manuscriptis Greg. exemplar. bus.

CAP. XLIII.

NE † Dei [a] ecclesiam: & infra.

¶ Installationis † solennitates [b] in electis Abbatibus ordinis vestri fieri prohibentes: Adijcimus, ut archiepiscopi & episcopi ea sint forma professionis [c] contenti, quæ ab origine vestri ordinis noscitur instituta, quæ talis est. Ego frater Abbas Cisterciēn. ordinis subiectionem, & reuerentiam, & obedientiam a sanctis Patribus constitutam, secundum regulam Sancti Benedicti, tibi domine Episcope tuisque successoribus [d] canonice [e] substituendis, & sanctæ Sedi Apostolicæ saluo ordine [f] meo, perpetuò me exhibiturum promitto.

¶ Gregorius ix. Priori Sanctæ Thomæ Esculañ.

¶ *Recepto in canonicum debetur præbenda, & redditus: consuetudine non obstante, quod non seruauerit prauam consuetudinem de aliquo temporali dando ipsis canonicis.*

c ¶ Forma professionis.] qua profitentur se præstaturos suis episcopis subiectionem, & cetera, quæ sequuntur. sic & archiepiscopi debent esse contenti forma professionis a canonibus constituta, supra de maior. & obedien. dilecti, qua & Papa contentus est, ut ibi dicitur.

d ¶ Successoribus.] & ita postquam fecit obedientiam prædecessoribus, amplius eam facere successoribus compelli non debet, ut supra de iureiuran. ueritatis. & idem in uasallo, ut ibi dicitur.

e ¶ Canonice.] Alias non teneretur, puta si esset intrusus sine consensu clericorum 22. quæst. 2. alienationes. Bernardus.

f ¶ Saluo ordine.] Nam contra regulam obedire non tenentur, ut hic dicitur in his, quæ contra regulam: uel illicita sunt, nullus obedire tenetur, 11. quæstion. 3. si quis episcopus, & cap. non semper, & capitul. si dominus, & capitulo Iulianus. sed bonum quod agitur, quandoque propter obedientiam intermittitur, undecima quæstione tertia. quod ergo, & est simile huic solo, supra de iureiurand. ego. n. Bernardus.

CAP. XLIIII.

IAcobus † canonicus Esculanus exposuit, quod cū ipse in ecclesia Aprutiñ. sit receptus in canonicum & in fratrem, canonici eiusdem ecclesiæ partem prouentuum, ac præbendam sibi assignare recusant, quādam consuetudinem prætendentes, quod prandium habere debeant a canonico recepto de nouo.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si est ita, dictos canonicos, vt tali consuetudine [g] non obstante, sibi sicut vni ex alijs, in prouentibus & præbenda prouideant, appellatione remota, compellas.

¶ Idem.

¶ *Qui ordinauit aliquem sub promissione de non petendo ab ipso prouisionem: ordinator per triennium à collatione, præsentator verò ab executione ordinum etiā per trienniū suspensi sunt: ordinatus vero ab ordine perpetuo sit suspensus; & solum per sedē Apostolicam cum eis dispensatur.*

IAcobus.] Prætextu consuetudinis non debet exigi prādium a canonico de nouo recepto hoc dicit. Diuiditur. nam prima pars ponit querelam, secunda dat iudicem, ibi, Quocirca. Abbas Siculus.

CASVS. Iacobus iste Canonicus Esculanus receptus erat in fratrem & canonicum in ecclesia Aprutin. canonici illius ecclesiæ partem beneficij sui sibi assignare nolebant, nisi primo reciperēt prādium ab eodem, consuetudinem prætendentes, vt a canonico de nouo recepto prandium recipiant. Mandat Papa cuidam priori, quatenus si est ita, consuetudine illa nē quaquam obstante, cōpellat canonicos illos, ut præbendam sicut vni ex alijs sibi conferant, & assignent. Nota quod pro spiritualibus nihil dari debet etiam obtentu alicuius consuetudinis.

g ¶ Tali consuetudine.] quæ non excusat, sic supra c. veniens, imo potius simoniam inducit, quia pro pastu uel pastello exigi aliquid non debet pro huiusmodi spiritualibus, supra eodem, capitul. primo, & prima quęstione tertia, si quis præbendas non obstante aliqua consuetudine, ut ibi supra eodem in pluribus capitulis. Bernard.

SI quis.] CASVS. Quia frequenter ordinantur aliqui sine certo titulo, propter quod fiunt promissiones illicitæ: statuit Gregorius, quod si aliquis ordinauerit, seu ad ordinem præsentauerit aliquem, recipiens ab eodem promissionem vel iuramentum, quod super sua prouisione non inquietabit eundem: ordinator a collatione, & præsentator ab executione ordinum per triennium nouerint se suspensos, & ordinatus ab ordine

† Vide Doc. in c. 1. s. eo. ti. B. Th. 2. 2. q. 100. art. 1. & Sy. 1 sum. verb. sim. q. 8. & 6. & 13.

ord.ac sic suscepto nouerit se suspensum, donec dispensationem, per sedem Apostolicam meruerit obtinere Not. quod quis punitur in eo, in quo deliquit. Item solus Papa dispensat cum illis, qui scienter per simoniam ordinant, uel ordinantur.

[Gl. sequens quod hic de iuramento dicitur coadiuuat; demum signat contrarium.]

† Vide Turrecrematã in c. statuimus, & in c. ordinationes 1. q. 1. & Syluestrum citatũ in c. præcedẽti. † inquietaret.

a ¶ Promissionem vel iuramentum.] Pactum tale siue iuramentum turpe est, ideo nullã obligatione inducit supra de pac. c. vlt. & ff. de verbo. oblig. ff. eo. si stipuler, vt id. Et ita habes, quod si principale non tenet, nec iuramentum super hoc factum sim. supra de foro cõpe. si diligẽti. in fi. C. de legi. nõ dubiũ Ar. sup. de iure iu. debitores. & licet talis obligatio nõ tenuerit: 1 punitur ordinator a collatione ordinum; vt in eo puniatur in quo peccauit, supr. de iure. pat. pastoralis, cum suis similibus.

1 Adde quod no. de preb. si eps cui. li. 6. in vlt. glo.

[Gl. seq. recipit per obiect. quod deponi debebant, ex quo, &c. soluit, solutioni obijcit, & respondet. In fine quæ fuit additio, dat verum intellectum.

CAP. XLV.

SI † quis ordinauerit, seu ad ordinem præsentauerit aliquem; promissionem vel iuramentum [a] ab illo recipiens, quod super prouisione sua non inquietet † eundem, ordinator a collatione, præsentator vero ab executione ordinum per triennium, [b] & ordinatus ab ordine sic suscepto, donec dispensationem, super hoc per sedem Apostolicam [d] obtinere meruerint, nouerint se suspensos.[e]

¶ Idem.

¶ Habet duo dicta, secundum ibi: & ad resignationes. Et propter breuitatem & varietatem lecturarũ aliter non summatur.

CAP. XLVI.

MAndato † nostro recepto, vt cum monachis, qui per simoniam dato aliquo, locum in monasterijs sunt adepti, secundum constitutionem generalis concilij[f] dispensare s, & inf. ¶ Consultationi tuæ breuiter respõdentes, dicimus mandatum Apostolicũ, et ad Abbates [g] extendi: Et ad resignationes spiritualiũ & tẽporaliũ, quæ nullo pacto, sed affectu animi [h] præcedente, vtrinque taliter acquirũtur, (in quo casu delinquentibus sufficit per solam pænitentiam suo satisfacere creatori)

MAndato.] CASVS. Quidam recepit in mandatis a Papa, vt secundum constitutionem generalis concilij, supra eodem. quoniam. dispensaret cum monachis, qui per simoniam aliquo dato in monasterijs sunt recepti, nulla de Abbatibus in mandato Papæ habita mentione; consuluit iste Papam vtrum auctoritate illius mandati posset dispensare cum abbatibus? Item aliqui sunt adepti spiritualia nullo dato pretio nullo pacto dandi uel recipiendi præceden. te, sed solo affectu animi antecedente hinc inde; quæritur, utrum isti propter istum affectum teneantur ad resignationem huiusmodi spiritualium. Ad primum respondet Papa, quod mandatum Apostolicum ad Abbates extenditur, & sic constitutio illa quoniam simonia ca continet dispensationem per Papam exhibendam. Ad secundum respondet, quod isti pro huiusmodi simonia non tenentur ad resignationem spiritualium uel temporaliũ, quæ nullo pacto, sed affectu animi præcedente ex vtraque parte taliter acquiruntur; sed sufficit delinquentibus per solam pænitentiam in hoc casu suo satisfacere creatori. Not. quod beneficium principis latissime interpretandum est. Item simonia solo affectu animi non committitur, nec renunciare quis tenetur spiritualia, uel temporalia pro tali simonia, licet alias peccet. Item affectus siue uoluntas punitur.

1 Notabilis, est & difficilis huius ca. diffinitio, de cuius materia & ĩtellectu uide Dominicum Sotũ libr. 9. de iust. & iu. q. 8. ar. 1. ad 6. argu. Mar. Na. in Man. cõfessariorũ c. 23. titu. de simonia ad. de Couarruuiam in reg. l. peccatum. de reg. iu. li. 6. in 2. par. Relecta. in initio, & Romanum consil. 259.

b ¶ Ab executione per triennium.] & ita simoniaci iudicantur, nec tamen deponuntur, nisi quia ad tempus suspenduntur, sed hoc forte ideo est, quia nihil datur vel recipitur pro ordinatione vel præsentatione, quia simonia est 2 studiosa voluntas emendi, vel vendendi spiritualia. art. 1. quæst. 1. studet, sed emptio, vel venditio sine pretio non consistit. Institut. de empt. & venditio. §. pretia autem, & ff. eodem l. 2. §. fine, sed hic nullum pretium datum est. Sed contra; iste remisit ius, quod sibi competeret ex tali præsentatione contra præsentatorem, uel ordinatorem, qui tenebatur sibi ad prouisionem, supra de præbendda cum secundum Apostolum, sed idem est remittere quod dare, supra de restit veniens, & ff. de calum. quin etiam & ita debent deponi. Hic nihil remittitur, quia nihil adhoc debetur sed renunciauit iuri, quod in futurum posset acquiri, si præsentetur debito modo, sed in contrarijs remittitur quod in præsenti debetur, sed si hic fieret talis remissio, deponeretur tam dans, quam recipiens, si conuinceretur, supra eo. de hoc. & cap. insinuatum. ideo minor pœna imponitur propter affectum cum opere subsecuto, supra de biga. nuper. &c. vlti. & hoc intellige, si crimen sit occultum, si uero esset manifestum, semper essent suspensi, & accusarentur & conuincerentur, & deponerentur ex tali promissione uel iuramento. Ber.

2 Vide Beat. Tho. 2. 2. q. 100. art. 1.

c ¶ Dispensationem.] sic supra eod. per tuas nobis.

d ¶ Per sedem Apostolicam.] hic patet, quod cum simoniaco scienter in ordine solus Papa dispensat: idem intelligio in dignitate, & beneficio, ut dixi sup. eod. de simoniace, & supra de renunciatio, post translationem.

e ¶ Suspensos.] ipso iure.

f ¶ Concilij.] supra eod. quoniam.

g ¶ Abbates.] Mandatum fuit alicui, vt dispensaret cum monachis, qui per simoniam monasterium sunt ingressi nulla mentione habita de abbatibus, & tamen hoc extenditur ad abbates, & ita habes hic argum. quod beneficium principis largissime interpretandum est, infra de uerbor. signific. olim. & ff. de constit. princ. beneficium. & supra de donat. cum dilectus in fin. argum. quia in beneficijs, ut ibi dicitur, plena est interpretatio facienda. Item argum. cui conceditur minus, & maius concessum uidetur, ut 16. quæstio. 2. uisis. 3 sed potius contrarium dici consueuit supra de deci. ex parte. sic quod de monachis dicitur, ad regulares extenditur, supra de postulan. ex parte. Bernardus.

3 Concor. l. ad rem mobilẽ & l. legatum, ff. de procu. & l. iuris gẽtiũ. §. adeo. C. de pac.

h ¶ Affectu animi.] Ergo sola uoluntas, siue affectus animi non facit aliquem simoniacum, licet aliter peccet, ut dixi sup. eod. consulere. & est simile. sup. eod. tua. ad finẽ. & simile inf. de usur. in ciuitate, sed secus uidetur in usura, ubi sola spes usurarij usuram inducere uidetur, ut 14. quæstion. 3. capi. primo, & infra de usur. consuluit. Item habes hic, quod affectus siue uoluntas punitur, & merito, quia non ambitione, sed labore ad honorem conuenit peruenire. C. de re mil. contra publicam. lib. 12. & 61. distin. miramur, in fi. & talibus honor est auferendus 8. q. 1. in scripturis. & 1. q. 6. sicut is, & hic. & hæc ambitio sola pœnitentia purgatur sine renunciatione, & huiusmodi leuis simonia potest leuiter indulgeri. sic 68. distinct. si-

cut

est & sup. de accusat. cum dilectus. & ita collige, quod aliquis promouetur cum mortali: nec deponitur, nec dicitur proprie simonia talis affectus animi. Bernardus.

NE PRAELATI VICES SVAS vel ecclesias, sub annuo censu concedant.

eos pro simonia huiusmodi non teneri.

¶ Supra visum est de simonia in genere, nunc submittit de quadam ipsius specie scilicet ne prælati vices suas, &c. Abbas Siculus.

¶ De hac materia tractatur 89. distinct. & prima quæst. quarta, per totum. uigesima prima, quæst. 2. præcipimus.

TITVLVS IIII.

Ne Prælati vices suas vel ecclesias sub annuo censu concedant.

¶ Alexander iij. in concilio Lateran.†

¶ Qui dat pecuniam, vt episcopalem vel spiritualem iurisdictionem exerceat, officio suo priuatur, & sic conferens illud amplius conferre non poterit, & canonice punietur. h. d. cum sequentibus.

Cap. 15. in ... Cum in officijs. §. pr... rea quoniam. & c. 1. tit. de prælatis, ne uices suas, & c. in 1. compil. Et de materia huius ca. & ... seq. præter ...dos pau... post uide ...ylvestrũ in ... verbo simonia, q. 4.

PRæterea.] Primo ponit excessum, quem secundo punit: ibi, Præsenti. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Episcopi pro certa quantitate pecuniæ vendebant episcopalem iurisdictionem quibusdam, qui Decani uocabantur: statuit concilium Lateranen. quod qui de cetero iurisdictionẽ episcopalem taliter receperint, officio suo priuentur, & episcopi conferendi hoc officium potestatem amittant. Nota ꝙ iurisdictio episcopalis vendi non debet, sed gratis conferri, aliàs puniuntur, ut hic dicitur. Item punitor quis in eo, in quo deliquit.

CAP. I.

PRæterea, quoniã quidã in quibusdã partib9 sub ptio statuũtur, q Decani a vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate b Episcopalẽ iurisdictionem exercent. Præsenti decreto 10 statuimus, vt qui † de cetero hoc præsumpserit, officio suo priuetur, & Episcopus cõferendi c hoc officium, potestatem amittat.

†In cod. Barbatiæ ita vt qui talia de cetero præsumpserint, officio suo priuentur.

¶ Idem in concilio Tu- 20 ronen.

¶ Summatum est supra capitulo proximo.

CAP. II.

QVoniam † in quibusdam partibus decani, vel archipresbyteri, ad agendas vices episcoporum, seu archidiaconorum, & terminãdas causas 40 ecclesiasticas, sub annuo pretio d statuuntur, e quod ad sacerdotum grauamen, & subuersionem iudiciorum non est dubium redũdare, id vlterius fieri prohibemus. Quod 50 si quis de cetero fecerit, remoueatur a clero. Episcopus autem, qui hoc suro & Episcopus, qui hoc sustinuerit, & iudicia ecclesiastica dissimulat peruerti, canonice puniatur.

† Post conc. Lateran. sub Alexand. iij. par. 3. cap. 1. & c. 2. tit. de Prælatis, ne uices suas, &c. i 1. cõp. Et de intellectu & materiã. vide Tur recremat. in c. pcipimus 21. quæst. 2.

QVoniam.] Diuiditur, quia primo ponit excessum, quem expressa causa finaliter prohibet: Secundo pœnam addit, ibi, Quod si quis. Abbas Siculus.

CASVS. Episcopi, & Archidiaconi ad agendas uices suas, & causas ecclesiasticas terminandas, quibusdam Decanis seu archipresbyteris sub annuo pretio committebant, quod in subuersionem iudiciorum, & grauamen Sacerdotum redundabat: statuit cõcilium Turonen. quod istud de cetero non fiat: quod qui fecerit, remoueatur a clero & Episcopus, qui hoc sustinuerit, & iudicia ecclesiastica dissimulat peruerti, canonice puniatur. Not. ꝙ Episcopus gratis iurisdictionem suam impẽdere debet.

a ¶ Decani.] id est, archipresbyteri rurales, qui spiritualem habent iurisdictionem, 50. distin. in capite. sic appellantur, sup. de censibus. cum Apostolus, & sup. de offic. archidiaco. ad hæc. §. ult. Bernar.

[Glossa sequens principium recitat. per distinctionem, aut uicarius dato Episcopo, &c. secundo argumen. signat contrarium, & ibi remittit: tertio dicit de pertinentibus ad titulum.]

b ¶ Quantitate.] data Episcopo pro sua iurisdictione, quam emunt isti Decani: quod non licet, ut hic patet, sed econuerso Episcopus, si committat uices suas alicui, potest & debet ei constituere salarium de camera sua, cum ille ad hoc non teneatur. artic. 12. quæstio. 2. charitatem. & cap. quicunque. 1 Item est hic argumen. quod plebani siue Archipresbyteri non habent iurisdictionem, & hoc satis videtur, nisi habeant ex consuetudine, infra de excessib. prælat. ad hoc. argument. contra, supra de offic. ordi. cum ab ecclesiarum ubi de hoc. & hæc decret. & sequens pertinent ad primam partem tituli, & expone, uices, id est, iurisdictiones. unde consueuit dici, committo tibi uices meas, idest, iurisdictionem meam.

Et sup. de fili. ord. In... corpora... & idem ...mo. Goff. Hostien. ...oan. Andr.

c ¶ Conferendi.] ut in eo puniatur, in quo peccauit, sic supra titul. proxim. capit. penult. & supra de elect. cum in cunctis, & capit. nihil est, prima quæstione prima, si qui Episcopi. & supra de tempo. ordin. litteras. & in pluribus alijs capitulis ibi, & qui recipit, officio suo priuabitur. sic ergo patet quod iurisdictio vendi non potest. infra capitulo proximo. & vigesima prima quæstione secunda, præcipimus, argumen. contra infra eodem capitulo vltimo non est contra, quia ibi non loquitur de iurisdictione, sed de fructibus, qui conceduntur ad firmam. Bernardus.

d ¶ Pretio.] quod non licet, supra capitulo proximo, imo simoniacum est, & ne subditi hac occasione ultra 60 debitum aggrauentur. argumen. 23. quæstio. 1. militare, & ubicunque. Episcopus aliquid gratis facere debet ratione officij, si aliquid exigat, simoniam committere videtur, maxime cum iurisdictio sit spiritualis, ut prima quæstione. tertia. ex multis, & capitu. uendentes, & capit. non solum. T.

e ¶ Statuuntur.] Nunquid Episcopus potest dare ordinarium iudicem? non, sed tantum princeps uel lex. argumen. secunda quæstione sexta, capitu. a iudicibus, §. quod de arbitris, ff. de iurisdictio. omnium iudicum, & quia: sed ab uniuersitate eligendus est, & tunc lex dat ei iurisdictionem ordinariam, argumen. sexagesima tertia distinctione, si in plebibus, in Authen. de defen. ciuita. §. nos igitur, collatione tertia. Si tamen consuetudo est quod Episcopus dat ordinariam, admittenda

est ita ut in perpetuo instituatur, & non sub censu certo. C. de emanc. l. 1. Lau.

a ¶ Canonica percellatur.] vt dictum est supra cap. proxim. quandoque tamen deponitur 81. dist. dictum quan doque uero ad tempus suspenditur. 1. quæst. 1. quicquid, & 21. quæst. 4. præcimus, Episcopi presbyteri. argum.

ij) Quoniam.] Primo narrat cōsuetudinem, quam secūdo prohibet: ibi, Ne id. Tertio causam reddit: ibi, Quia Abb. Siculus.

CASVS. Consuetudo erat in quibusdam locis contra institutiones Sanctorū Patrum introducta, vt sacerdotes sub annuo pretio ad regimen ecclesiarū constituantur: præcipit concilium Turoneñ. ne id de cetero fiat: quia dum sacerdotium taliter venale disponitur, ad præmium retributionis æternæ consideratio non habetur. Nota, quod cura animarum sub annuo censu con stitui non debet.

b ¶ Regimē statuantur.] tanquam prælati: quia simoniacum est, si pro pretio ecclesiarum regimen committatur. 1. q. 3. saluator. sed si iusta causa absens esset, vel alias intendere Episcopus non posset, constituere potest sibi uicarium, qui de suo prouideat, 1 ut dixi. sup. e. c. 1. & talis vicarius habebit curam animarum delegatam, sup. de offic. uicar. c. ult. Lau.

c ¶ Prohibemus.] 21. quæst. 2. præcipimus. & 1. quæst. 3. si quis dator.

d ¶ Sacerdotium.] idest prælatura, & pertinet ad secundam partem tituli. Vel ecclesias, id est prælationes, quæ pretio dari non debent: nec esse debent censuales. 2 sed ecclesia bene posset constitui ab initio censualis, supra de censi. sciētes, & c. prohibemus.

† Alias ita & ecclesiastica iudicia sua, &c.

† Post conc. lateran. sub Alexand. 3. par. 2. c. 2. & c. 3. eod. titu. in 1. comp. Et uide Turrecre. in præcedenti cap. citatum.

2 Ad hoc supra de app. ca. peruenit. de cle. ægro. de rectorib. de cleri. non resid. c. pen. & inf. de cle. cum ex eo. §. porro. lib. 6, per quod videtur, quod epūs hoc facere debeat. Joan. And.

stinuerit, & † ecclesiasticam iurisdictionem sua patitur dissimulatione peruerti, districtione canonica percellatur.[a]

¶ Idem.

¶ *Regimen ecclesiæ sub annuo censu committi non debet.*

C A P. III.

ij) Quoniam † enormis quædam consuetudo in quibusdam locis, contra sanctorum Patrum institutiones inualuit vt sub annuo pretio sacerdotes ad ecclesiarum regimen statuantur;[b] Ne id fiat, modis omnibus prohibemus;[c] Quia dum sacerdotium[d] sub huiusmodi mercede venale disponitur, ad æternæ retributionis præmium consideratio non habetur.

Q Verelam., Primo ponit conductoris querelam: Secundo dat ei iudicem, ibi, Ideoque. Abbas.

C A S V S. G. rector ecclesiæ de Cephalai, prouentus ipsius ecclesiæ concessit ad firmam, seu locauit magistro G. usque ad septennium, certum censum eidem rectori annuatim reddendo. præstita fide ab ipso rectore dicto magistro, quod vsque ad dictum tempus nullam iniuriam uel grauamen super ipsa ecclesia inferret eidem, sed ipse contra fidem præstitam ueniens, ante unius anni spatium ecclesiam ipsi G. auferre præsumpsit: unde idem magister conquestus est domino Papæ, ideoque mandat Papa Episcopo Exoneñ quatenus si ita est, rectorem illum compellat, ut præfatam ecclesiam dicto G. restituat, & usque ad tempus constitutum secundum quod inter eos conuenit, ipsum eandem ecclesiam permittat pacifice possidere. Nota quod ecclesia, id est, obuentiones ecclesiæ possunt ad tempus locari, siue concedi pro certo censu annuatim reddendo.

e ¶ Præstita fide.] Si enim contra fidem uel iuramentum nulla uenisset necessitate compulsus, priuari poterat ecclesia, supra de iureiuran. querelam, & supra de fideiuss. peruenit.

[¶ Glossa sequens quærit, & soluit.

¶ Idem Exoñ. episcopo.

¶ *Fructus ecclesiarum sub annuo censu concedi possunt.*

C A P. IIII.

Q Verelam † magistri G. recepimus, quod cum ecclesiam de Chephalai, † à G. persona eiusdem ad annuum censum tenendam, per septennium suscepisset; ipse antequam eam, per vnius anni spatium tenuisset, auferre præsumpsit; quamquam præstita[e] fide firmauerit, quod vsq; ad statutum terminum,[f] nullam ei exinde molestiam vel grauamen inferret. ¶ Ideoque mandamus, quatenus si constiterit ita esse, eum districte compellas, vt præfatam ecclesiam[g] dicto

f ¶ Statutum terminū.] Sed pone quod interim moriatur G. persona ecclesiæ, quæ locauit nunquid successor 2 tenetur stare contractui? Potest dici si nomine ecclesiæ contraxisset, & pecunia inde recepta in utilitatem ecclesiæ conuersa fuisset, teneretur successor stare cōtractui, supra de sol. cap. 1. 12. q. 2. & c. hęc huius placiti, & c. quicunque suffragio. & 10. q. 2. hoc ius §. & his credit. tor. & supra de deposit. c. 1. 35. dist. ecclesiæ principes. in fi. Si uero non pro utilitate ecclesiæ, sed ut ipse tanquā Prælatus perciperet redditus ad firmam, successor stare non tenetur, sup. de pre. cap. 2. quia ultra tempus suum ecclesiam locare nō potuit: & si soluit aliquid ultra, sibi imputet, quia hoc præuidere debuit. ff. loca. si quis domu m §. 1.

[Glo. sequēs obijcit, & soluit ponendo sex significationes huius uerbi ecclesia. Secundo quærit opponendo, & soluit. Tertio quærit de ratione & respondet.]

g ¶ Præfatam ecclesiam.] Hęc decretalis videtur contraria rubricæ, & sup. c. proxi. vbi ecclesia sub annuo censu concedi prohibetur, & hic promittitur: unde non facit ad titulum istum: Solue per hanc distinctionem, Ecclesia 3 multis modis dicitur: quia dr̃ ecclesia malignantium: unde Psalmista. In ecclesiam malignantium non introibo. Et dicitur ecclesia collectio fidelium de conse. dist. 1. ecclesia. Et dicitur ecclesia murorum ambitus. de conse. dist. 1. de fabrica. Et dicitur ecclesia corpus Christi. 1 q. 1. in ecclesia. & 26. q. 2. sed & illud. Et dicitur etiam ecclesia prælatura ipsius ecclesiæ, ut sup. c. proxi. Item dicitur ecclesia ipsæ obuentiones ecclesiasticæ prouenientes occasione ecclesię, ut hic, & in hac significatione, ecclesia conceditur ad firmam sub annuo censu reddendo, quod licet, quia nullum spirituale locatur, & ideo non contradicit, cap. proxi. neque rubricę. Sed quare ponitur in titulo isto? melius poneretur supra de iureiuran. ubi similis decretalis ponitur, querelam. Sed ideo ponitur, ne uideretur prohibita talis locatio, eo quod simpliciter uidetur prohiberi, quod ecclesia sub annuo censu non concedatur in titulo isto. Sed quare potius prohibetur iurisdictio sub annuo censu concedi? Respondeo quod illi, qui iudicant, nihil debent accipere in Authen. vt iudi. sine quoquo suffrag. colla. 2. cum ex officio suo ad hoc teneantur, & administrationi; cum episcopatus ad hoc eis sint deputati; sed hic locantur ipsi fructus, qui etiam alias possunt uendi & distrahi.

2 De materia huius glo. ui de plene per Ant. Gome. to. 2. varia. resol. c. 3. de locatione, & cōductione.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cōp. & post concil Lateran. par. 28. ca. 1. E de materia tex. & glo. plenissime Turrecrem. apud Gratia. nam. 1. qō. 3. in princ.

† Cephaia.

† Al. capelly.

3 De varia significatione huius nominis, ecclesia. vide plenissime per Turrecremat. in summa de ecclesia lib. 1. c. 2. ubi plures alias affert significationes.

monstrando. ff. de verb. sig. quib.

c ¶ Competens aliquod beneficium.] sic infra eodem. quia debet ergo doctor beneficiũ habere sui laboris: sic & tutor dat alimenta præceptoribus pupilli, quoniam non tantum præest rebus, sed moribus. ff. de administ. tut. cum plures, §. cum tutor & beneficium ei constitui debet secundum dignitatem, & scientiam suam, sicut aduocatis. ff. de var. & extraordi. cogni. l. 1. §. in honorarijs, argu. supr. de præben. de multa. Vin.

DE MAGISTRIS ET NE ALIquid exigatur pro licentia docendi.

¶ Supra visum est qualiter spiritualia pretio concedi nõ debent; nunc submittit de quibusdam haben tibus instar spiritualiũ: vt de magistris, & licentia docendi: vt in nigro. Abbas. Siculus.

De hac materia tractatur. 37. & 86. dist. det totum. 61. distin. statuimus, & cap. mi serum. 8. quæstio. 1. oportet. 92. distinct. quis dubitet. extra de elect. cum in magistrum.

† conuenit.

† Vides omnino concil. Tri. sess. 5. de refor. c. 1. & sess. 23. de refor. ca. 18.

Voniã.] Diuiditur i tres partes: In prima prouideri mãdat de magistro. In secun da factum reprehensibile inhibet. In tertia pœnam imponit, reddens causam. Secunda ibi, Pro licentia. Tertia: ibi Qui autem. Abbas. Siculus.

† Later. sub Alex. iij. ca. 18. & c. 1. eo. tit. in cõpi. Et præter cõ ci. Trid. procitatũ cõcordat conc. Late. sub Inno. iij. ca. 11. refertur i ca. quia inf. eo vbi hoc statutum robo ratur.

CASVS. Volens ecclesia tanquam pia mater pauperib. scholaribus, qui parentum opibus sustentari non possunt, prouidere, ne legendi opportunitas subtrahatur eisdem. Statuit concilium Lateran. quod per vnam quamque cathedralem ecclesiam, vni magistro competens beneficium assignetur: qui clericos, & scholares eiusdẽ gratis doceat. Secundo dicit, quod pro licentia docendi nullus pretium exigat: vel sub obtentu alicuius consuetudinis ab his, qui docent aliquid petat, nec aliquem qui sit idoneus, petita licentia impediat; qui autem contra hoc venire præsumpserit, ab ecclesiastico beneficio fiat alienus, quia dignum est, ut in ecclesia fructum sui laboris non habeat, qui ecclesiasticum profectum nititur impedire. Not. quod pro licentia docendi nihil debet exigi. Item qui est idoneus admitti debet ad docendum. Item punitur quis in eo, in quo deliquit, vt in fi. dicit.

a ¶ Per vnamquamque.] ut 37. dist. de quibusdam, & infr. eo. quia.

b ¶ Magistro.] nomen hoc dicitur a mouendo, siue a

TITVLVS V.

De magistris, † & ne aliquid exigatur pro licẽtia docendi.

¶ † Ex concilio Lateranẽ.

¶ *Ecclesia cathedralis pro uidere debet magistro de beneficio, qui clericos eiusdem ecclesiæ, & alios pauperes gratis doceat; & vendens licentiam docẽdi, aut interdicens idoneum ad docẽdum, beneficio priuatur.*

CAP. I.

Voniam ecclesia Dei sicut pia mater prouidere tenetur, ne pauperibus, qui parentum opibus iuuari nõ possunt, legendi, & proficiendi oportunitas subtrahatur, per vnamquamque [a] cathedralem ecclesiam ma gistro, [b] qui clericos eiusdem scholares pauperes G. restituat, & vsque ad terminum constitutum, secũdum quod inter se conuenerint † ipsum eandẽ permittat pacifice possidere. gratis doceat, competens 10 aliquod beneficium [c] præbeatur: & infra.

¶ Pro † licentia verò docendi nullus pretium exigat, [d] vel sub obtentu alicuius consuetudinis, [e] ab eis, † qui docent aliquid quærat: nec docere quemquam qui sit idoneus, [f] pe 20 tita licẽtia interdicat. Qui autem contra hoc venire præsumpserit, ab ecclesiastico fiat beneficio alienus. Dignum quippe videtur, vt in ecclesia fructum † sui laboris [g] non habeat, qui cupiditate animi, dum vẽ- 3 dit docendi licentiam, ecclesiasticum profectum nititur impedire.

¶ Alexander tertius Vinton. † episcopo.

40 ¶ *Pro licentia docendi nihil exigi debet vel promitti; & exactũ restitui, & promissum remitti debet, & negligente inferiore Prælato ad magistrum constituendum, supplebit* 50 *hoc superior.*

CAP. II.

Prohibeas, † ne in parochia tua pro licentia docendi exigatur aliquid, 60

d ¶ Precium exigat.] quod si exactum fuerit, restituatur. inf. c. proxi. quia gratis est danda docendi licentia, cum donum Dei sit, infra. c. prox. Bernardus.

e ¶ Consuetudinis.] quasi simoniacum reputatur hoc: quia cõsuetudo hic non habet locum, sicut nec in sacramentis ecclesiasticis, supra de simo. cum in ecclesiæ, & in pluribus alijs. c. Bernard.

f ¶ Qui sit idoneus.] No. quod ei, qui idoneus est, non est neganda licentia docendi, quia per consequens denegat doctrinam ignorantib. vt dicitur in fi. quam dispensare alijs tenetur. argum. 16. quæstio. 1. reuertimini. 1 ergo si non est idoneus, potest iuste denegari, quia malorum Doctorum doctrina mala est. 1. qu. 7. conuenientibus, & imperitus matheseos risui patebit. 37. distinctio. qui de mensa. qui alios docet, ab alijs tunc edoceri nõ debet, in Auth. de sãn. episcop. §. damus collatio. 9. pœna vero huius est priuatio ecclesiastici beneficij: vt hic dicit. Bernardus.

g ¶ Sui laboris.] lucrum, & pietatem ex eodem facto vendicare non licet ut hic, & decima septima q. quarta, miror. capit. frater, & coepiscopus. & ff. de mino. auxilium.

† De hoc ar. vide citatos in ca. seq.

† In aliquot Gregorianis. ita: ab eis quos docent: &c.

† fructus.

† Vincon. Vintonieñ. quod est aptius.

1 Adde quæ requiruntur vt dicat idoneus notatur in l. vni. C. de profe. qui in vrbe Constan. l. 9. iuncta. l. magistros. C. de profes. li. 10.

† Ca. 2. e. ti. in 1. compil. & post cõci. Lat. sub Alex. iij. p. 2. ca. 13.

Prohibeas.] Sunt duo dicta: Secundum ibi, Sane. Abbas. Siculus.

CASVS. Quia quidam pro licentia docẽdi pecuniam exigebant, præcipit Papa Vintonieñ. episcopo, vt prohibeat ne pro licentia docendi in parochia sua aliquid exigatur aut etiam promittatur; & si postea solutũ aliquid fuerit, illud faciat restitui: & si aliquid promissum fuerit

rit, faciat remitti promissum: quia scriptū est: gratis accepistis, gratis date. Secundo dicit, ꝙ si aliquis distulerit instituere magistros in locis congruis, liceat huic ep̄o appellatione postposita, ad instructionem aliorum, ibi pręficere viros ad hoc idoneos. Not. ꝙ exactum vel promissum pro licentia docēdi, potest repeti: & promissum facere remitti. Item negligentiā subditorū ep̄s supplere dēt. Itē per negligentiā amittit ius suum. Sed hic nō est appositum tempus: sed posset dici, quòd hoc pōt referri ad arbitriū superioris: vel tantū tp̄s posset dari, quantū datur pro beneficijs vacantibus, s. vt per sex menses expectetur ille qui dēt instituere magistros, quia in tanto tēpore nō est magnū dānū.

[Gloss. seq. obijcit dat sol. Vin. & alium subdit.]

a ¶ Exigatur aliquid aut ēt promittatur.] Ex hoc vř ꝙ turpitudo ex vtraq; parte versatur tāq̄ in spiritualibus: vt 1. q. 1. quos constiterit. Quid est ergo quod dicit solutum restituir, cum in pari causa turpitudinis potior sit cōditio possidētis. ff. de cōd. ob. tur. cau. l. 3. & l. si ob turpē cām? Dixit. Vince. ꝙ subuenitur huic non in fauorem sui, sed in odium exigentis, simile sup. de simo. veniēs. Sed qualiter illud intelligatur, dictum fuit eod. tit. de hoc. Vel potest dici, quòd qui soluit, licet nihil dare debuerit, quia tamen quasi coactus redimit ius suum, non delinquit: vnde sibi potius restitui debet quam remanere penes illum, qui plus peccauit, vt 1. q. 3. si quis dator.

[Glo. seq. dat. duplicem lecturam eius quòd de remissione hic dicitur.]

b ¶ Remitti.] hoc bene notabile est, quòd auctoritate huius canonis non solum habet quis exceptionem, sed etiam liberationis conditionem. simile. ff. de neg. ge. si quis mandato. ff. de contrah. empt. pactū. ff. de lib. le. si ei cui fundum. & ff. de condi. cau. da. causa non secuta. qui se. ff. de condi. sine cau. qui sine causa, ff. quod me cau. metum. §. sed quod prætor, & supr. de iureiur. ex administrationis. inf. de vsu. tua. vel quod dicit remitti, intellige de facto, quoniam turpes promissiones nullæ sunt sup. de pact. ca. vlt. ff. de verb. obl. generaliter. Lau.

c ¶ Gratis accepistis.] 1. q. 3. si quis episcopus, & c. res ecclesiæ.

d ¶ Liceat.] Negligentiam subditorum episcopus supplere debet, 9. q. 3. cum simus, & s̄. de conces. præb. nulla s̄. de supplen. neglig. præla. sicut nobis, &c. dilecto. Ala.

QVanto.] Primo ponit factum damnabile: Secundo pœnam opponit, ibi, Si qui vero. Abbas.

† In codice Barbarię ita, ibi ad aliorum institutionem præficere uiros prouidos, & discretos.

† Ca. 3. eo. ti. in 1. compi. & post cōci. Lateran. sub Ale. 3. p. 2. c. 18. Hoc c. ut ait Vinc. fuit impetratum contra Cancellariū Parisiensem, q marchā unā à quolibet docente exigebat qđ est notādū pro ītellectu huius c. & p̄ce. Mat. 10.

aut etiam promittatur.[a] Si quid vero postea solutū fuerit vel promissum, remitti[b] promissum facias, & restitui appellatione cessante solutum, sciens quod scriptum est; Gratis accepistis,[c] gratis date.

¶ Sane si quis distulerit magistros in locis cōgruis instituere, tibi liceat[d] appellatione postposita, ibi † aliorum instructioni præficere viros prouidos, honestos, & discretos.

¶ Idem.

¶ *Pro licentia docendi pecunia exigi non debet, etiā si hoc habeat consuetudo.*

CAP. III.

QVanto † Gallicana ecclesia, & infra. ¶ Dignos esse animaduersione censemus, qui nomē magistri scholarum, & dignitatem assumunt, & sine certo pretio ecclesiasticis viris docendi alios licētiam non impēdunt. Cum autem hęc praua consuetudo a cupiditatis[e] radice processerit, & decorem admodum ecclesiasticæ honestatis confundat. Mandamus, quatenus (consuetudine ipsa de vestris ecclesijs extirpata) sub anathematis interminatione hoc inhibere curetis, districte pręcipiētes, vt quicunque viri idonei[f] & literati voluerīt regere studia litteratū, sine molestia, & exactione qualibet, scholas regere permittantur.[g] ¶ Si qui vero hmōi ꝓhibitionis vel p̄cepti extiterīt trāsgressores, eos officijs[h] & dignitatibus spolietis.

¶ Inn. iij. in concil. gn̄ali. †

¶ *In qualibet cathedrali ecclesia, vel alia in facultatib. sufficiēti, dēt à Prælato vel capitulo unus magister eligi, cui redditus vnius p̄bendæ dēnt assignari, ī metropolitana uerò ecclesia ēt eligi dēt theologus, & si ad grāmmaticū, & theologū nō sufficit, prouideat ipsi theologo ex redditib. suæ ecclesiæ, et grāmatico faciat ꝓuideri ī aliqua ecclesiarū suæ ciuitatis, vel diœcesis.*[a]

CASVS. Consuetudo erat in ecclesia Gallicana, quòd magistri scholarum sine certo pretio alicui docendi licētiam non concedebant. Papa volens illam prauā cōsuetudinem extirpare, quæ de radice cupiditatis procedit, prohibet sub anathematis interminatione, vt quicunq; idonei fuerint regere scholas, sine molestia vel extractione aliqua permittantur: & si qui hmōi prohibitionis fuerint trāsgressores, officijs, & dignitatib. suis spoliētur. No. pp dignitatē delinquentis crimen grauius puniendum esse. Itē Prælatis ascribitur, ꝙ in subditis laudabile reperit & eis imputatur qđ in eis reprehensibile ꝓbatur. Item nota magistros scholarum dignitatem habere.

e ¶ A cupiditatis.] q̄ est radix omniū malorum. 47. d. bonorū.

f ¶ Idonei.] sic s̄. eo. c. 1. hmōi autem magistri primum moribus, demum facūdia excellere debēt. C. de profes. & medi. magistros libr. 10. bonam enim conuersationē debet habere testem doctrinæ. 63. dist. Valentinianus.

[Glossa seq. quærit, & soluit.]

g ¶ Permittantur.] Quid si vult regere in sua persona, nec licentiat alium nunquid debet compelli? Arg. ꝙ non 93. di. illud: credo quod nihilominꝰ tenetur dare alijs licentiam.

h ¶ Officiis.] sic sup. eod. c. 1. Ber.

† Scilicet Later. c. 11. & c. vnico. eo. ti. in 4. cōpilat. concord. concil. Lateran. sub Ale. 4. c. 18. relatum. 1. vide nouissime decr. in concil. Trid. sess. 5. de reform. c. 1. & ses. 23. de refor. c. 18.

QVia nonnullis.] Primo ponit antiquum concilium, quod secundo innouat, & supplet: ibi, Verum Abbas Siculus.

CASVS. Statuitur in Laterañ. concilio, quòd in vnaquaque cathedrali ecclesia instituatur magister, qui pauperes clericos gratis doceat: sed quia illud male obseruabatur, concilium generale illud præcepit obseruari adijciens, vt non solum in cathedrali ecclesia sed, & in qualibet alia vbi facultates sufficiunt, constituatur magister idoneus, & in metropolitana ecclesia theologus constituatur, qui sacerdotes, & alios in sacra pagina doceat, & in alijs, quæ ad curam pertinent animarum; & cuilibet magistrorum à capitulo assignentur prouentus unius præbendæ: & pro theologo à metropolitano tantundem. non tamen propter hoc efficitur canonicus: Quod si forte metropolitana de duobus grauetur, theologo prouideat, & grammatico faciat in alia ecclesia prouideri. Nota quod magister idoneus debet institui in ecclesia, in qua sufficiunt facultates. Item magister iuxta posse suum debet instruere discipulos suos. Item a capitulo debent assignari magistro prouentus vnius præbendæ. Item aliquis potest habere præbendam sine canonia.

a ¶ Subtrahitur .] 1 quia non habent a quo diſcant unde habent excuſationem:alias non 37. diſt.vlt. & ff. de iur.& fac.igno.l.regula.§.1.ff.de bo.poſ.in bonorũ. & quia quidam expenſas non habent, vnde ſtatuitur, ut beneficia habeant, prout ſequitur.

b ¶ In Latera .] ſup. co.cap.1.

[Glo. ſeq. quærit, ad negatiuam, alleg. tria : ſoluit diſtinguendo.

c ¶ Pauperes.] Sed nũquid a diuitibus põt petere collectam. Videtur ꝙ non, quia ſi vult dici philoſophus, proijciat pecuniam exemplo Socratis 12. q.2. Socrates, alias eſt ſub illo c.gloria epi. Itẽ ſcientia donũ Dei eſt, ergo uendi nõ põt.1.q.3.non ſolum. Itẽ profeſſores iuris licite recipiũt pecuniã, ſed non licite petunt. ff. de var.& extraordin. cogn. l.1. §. eſt enim quidam . poteſt dici, ꝙ iſte cui competens beneficium conſtitutum non eſt a diuitibus põt petere collectã:& hoc nõ prohibetur ex iſta littera, ſed a clericis eiuſdẽ eccleſiæ, & a pauperibus, nihil exigere debet, ſed gratis, docere, quia ꝓpter illos ſtatuit bñficiũ, & nõ ꝓp diuites, ſed ſi ex honeſtate gratis omnibus ſeruiret, honeſte faceret, & laudandus eſſet: alias diuitibus gratis laborem ſuum impendere nõ tenet̃, ſi uero bñficiũ nullũ ſuper hoc conſtitutũ eſt ſicut Bonõ doctoribus, licite exigunt collectã. quia ſuis ſumptibus hoc facere nõ coguntur. ſ. de præſcr.cum ex officij.12.q.2.charitatẽ & c. quicunq; & ca. eccleſiaſticis.& 28. q. 1. iam nunc in fi. ſicut iuriſperitus. conſilium uẽdere poteſt.14.q5.non ſane. Nec obſtant ſi dicas, ꝙ gratis debent docere : quia nihilominus poteſt petere laboris ſui mercedem : ſicut teſtis, qui gratis teſtificatur, licite petit ſumptus 4.q.4.ſi teſtes §.venturis & ſup.de ſim.cum ſit Romana. & iudex petit sũptus qui gratis debet iudicare.ſup.de vi.& ho.cler. cum ab omni. licite ergo poteſt petere collectam, cui beneficium conſtitutum non eſt. Io.

d ¶ Minime obſeruatur. Vnde inſtaurandum eſt & procurandum ut fiat, ut 8.diſt.quæ contra.

[Glo.ſeq.quærit & ſoluit, iterum quærit, alleg.pro & contra & ſoluit, tertio quærit & ſoluit.]

[Hanc gloſ]ſulam, non [i]nuenio in [an]tiquis exẽ[pla]ribus nec [i]n Ber.eſ[t].

† Inſtõne.

† De materia te.& gloſſæ, uide B. Tho. 2. 2.q. 100.art.3.ad 3.argm̃.Sot. li.9. de iuſt. & iure q. 6. ar. 2. ad tertium argm̃. Turrecrema tã in c. non ſolum, in 1. q. 3. Syluestrũ uerbo, Simonia, q. 10. & Horatium Luciũ trac.de priu. Scholarium priuileg.88.

† grammaticæ.

CAP. IIII.

QVia nõnullis propter inopiam, & legendi ſtudiũ, & opportunitas ꝓficiendi ſubtrahitur.[a] Lateranẽ.[b] concilio pia fuit conſtitutione † prouiſum, vt ꝑ vnamquamque cathedralem eccleſiam, magiſtro, qui eiuſdem eccleſiæ clericos, aliosque ſcholares pauperes [c] gratis † inſtrueret, aliquod competens beneficium pręberetur. quo & docentis releuaretur neceſſitas, & via pateret diſcentibus ad doctrinam.

¶Verum qm̃ in multis eccleſijs id minime obſeruatur,[d] Nos prædictum roborantes ſtatutum, adijcimus, vt non ſolum in qualibet cathedrali eccleſia, ſed etiam in alijs, quarum ſufficere poterunt facultates, conſtituatur magiſter idoneus, a Pręlato cum capitulo, ſeu maiori & ſaniori parte capituli eligendus; qui clericos eccleſiarum ipſarum gratis in grammatica † facultate ac alios inſtruat iuxta poſſe.

¶Sane metropolis eccleſia theologum nihilominus habeat, qui ſacerdotes & alios in ſacra pagina doceat, & his præſertim informet, quæ ad curam animarum ſpectare noſcuntur. Aſſignetur aũt cuilibet magiſtrorum a capitulo vnius præbendæ [e] prouentus:[f] & pro theologo a Metropolitano tantundẽ. Nõ quòd propter hoc efficiatur canonicus, ſed tamdiu redditus ipſos percipiat, quamdiu perſtiterit in docendo. Quod ſi forte de † duob. eccleſia Metropolis grauet̃, theologo iuxta modum prædictũ ipſo prouideat: grammatico vero in alia eccleſia ſuæ ciuitatis ſiue diœceſis, quæ ſufficere ualeat, faciat prouideri.

¶Honorius tertius.

¶ Prælati, & capitula ad ſtudia theologiæ ſcholares dociles tranſmittere tenentur, qui in abſentia redditus præbendarum ſuarum, & beneficiorum, per quinquennium integraliter percipiet, & ſi proprij redditus ad ſuſtentationem ſtudios non ſufficiunt debet Prælatus cum capitulo eis prouidere, magiſtri vero donec docuerint integre percipiũt fructus beneficiorum ſuorum.

CAP. V.

SVper † ſpecula, & infra. ¶Volumus & mandamus, vt ſtatutum in

e ¶ Vnius præbendæ.] Quid ſi nõ vacat aliqua præbenda? Expectetur quouſq; vacat. Nũquid canonici tenent̃ aliũ eligere, vt numerus ſit plenus, cum ille magiſter nõ ſit canonicus Vr̃ ꝙ non, ſ. de inſt. in eccleſia. ff. de dec.l generaliter. §. pen.& ſic canonici ad tp̃s iuſta de cauſa retineant fructus ꝑbendæ; nihilominus eligere debent: alias curreret tp̃s, ſ. ut eccl.benefi.nr̃m.maxime ſi numerus certus eſt & iuratus. Sed hoc non vr̃, quia iſte electus nihil perciperet: ſed ſpũalia ſine tpalibus diu eſſe nõ pñt, ſicut nec anima ſine corpore, 1. q. 3. ſi q̃s obiecerit. 2. Et dic, ꝙ canonici eligere non dẽnt aliũ auctoritate huius cõcilij, nec dñt facere cõtra numerũ uel iur̃m nec currit eis tẽpus ad eligendũ bñficio huius cõſtitutionis, q̃diu fuit ibi magiſter, q doceat & ꝑcipiat illud bñficium, q̃a nec dr̃ bñficiũ illud vacare, niſi ab eo tpe, quo magiſter ibi nõ fuerit. ſecus dico cum ex cã retinerent ꝓuẽtus ad tp̃s, q̃a tũc currit tp̃s, ut in ꝑdic. decre. ut nr̃m. q̃a tũc electus modicum tp̃s põt expectare. Itẽ nũquid aliquis magiſter poſſet eligi in canonicũ ſub illa cõditione vt doceret? Nõ credo: q̃a ceſſare dẽt omnis conditio, ſed ſi vacãte aliqua præbenda, ſtatuerunt, ꝙ illud onus eſſet annexum illi præbendæ, non credo quod tunc eſſet ſimonia. argument. ſupra de præbẽ. ſignificatum. imo ſatis licitum. Bernar.

f ¶ Prouentus.] 4 Nõ tamẽ percipient quotidianas diſtributiones, quæ tantum reſidentibus, dari conſueuerunt ſupra de præb.licet. Ber.

2 Et idem canonicatus cẽſeretur duplici iure, vno habente ſpũalia & alio habente temporalia, quod nec debet eſſe. 12. q. 2. cognouimus, ſcd̃m Gof. Io.An.

† Alias ita, de duob.magiſtris.

3 De hoc ar. vide ampli⁹ hic per Hoſ. Io. An. Pan. & Doctor.

† Pars huius c.ſup. tit. nẽ cle.a mon. & inf.de priuil. cap. ſup ſpecula.

4 Hæc gloſſula deeſt in antiquiorib. codicib.

SVper ſpecula .] Primo ponit ſtatutum antiquum quòd ſecundo addendo corroborat. ibi. Statuentes. Abbas.

CASVS. Quod ſtatutum fuit per concilium generale in cap.præcedenti de magiſtris theologis, præcipit Honorius inuiolabiliter obſeruari, ſtatuens, ne propter raritatem magiſtrorum ſe forſan poſſent aliqui excuſare, ut ab eccleſiarum Prælatis & capitulis ad theologiæ ſtudium aliqui dociles deſtinentur, qui cum docti fuerint, alios poſtmodum inſtruant & informent, quibus ſi prouentus eccleſiaſtici non ſufficiunt. Præ-

lati

lati & capitula necessaria subministrēt. In fi.dicit, quod docentes in theologica facultate, & studentes in ipsa integre p annos qnque delicentia sedis Aplcæ, percipiant beneficiorū & præbendarum suarū prouentus, non obstante 5ria cōsuetudine, uel statuto, cū pmio fraudari nō debeāt in vinea Dñi operātes. No. q vna constō confirmat aliā. Item docentes, & studentes in theologia dēp per quīquē niū prouentus bñficiorū suorū percipere. Itē colligitur con suetudo inducta cōtra istud statutum.

a ¶ In concilio generali. s̄.c.prox. Bern.

b ¶ Obseruet.] nec tñ seruat, & ita nullus est fructus illius statuti & aliorum.

c ¶ Propter raritatē.] Qui non habent a quo discant, bñ hñt excusationem, aliàs non. 37.dist.§.vlt. & ff.de iur.& fac.ign.l. regula.§.1. ff. de bo. poss.in bonorum, & quia quidam expensas non habent, unde statuitur, q bñficia hēat, ꝑut sequit.

[Gl. seq. tria dicit principium & finis. de missione & suppletione, medium de superfluitate.]

d ¶ Docibiles.] i.habiles ad docendum, 1 & isti a capitulis pñt eligi, ut mittātur, ut postmodum doceāt: & si propria beneficia illis non sufficiāt de bonis capituli suppleantur, prout sequitur. Sed vt quid etiam membranas occupant? 19.distin.si Romanorum.cum illius constitutionis, quo ad hunc articulum nullus sit effectus, sicut nec præcedentis, leges enim istæ impositæ sunt verbis, & non rebus, cum potius contrarium sit uerum, C.comm.deleg.l.2 in fi. Sed nunquid qui docibiles sunt, possunt petere, ut suppleatur quod eis desit, arg. quod sic, ex hac constitutione. Bern.

e ¶ Prædicti.] s. prælati & capitula. ex hoc est argu. quod possunt ad hoc compelli.

f ¶ Integre.] Non tñ percipiant quotidianas distributiones, quæ tantum residentib. dari consueuerunt, supra de præbendis.licet. ubi de hoc.

[Glo. seq. quærit, respondet alleg. contrarium.]

g ¶ Per annos quinque.] Nunquid determinatio ista determinat omnia præcedentia, non videtur, quod primis aliquod tempus adijciatur, sed docētibus, & alij, quia capitulis non eligentur, & quia illi maius tempus requirunt ad hoc vt doceant. quod satis uī ex hoc §. quia hic non fit mentio de illis. Sed contra. sup. de app. inquisitioni. arg. in fi. quia hæc determinatio in fine ponitur, vt ibi dicitur.

h ¶ De licentia.] scilicet generali, concessa auctoritate huius constitutionis, vnde non est necesse aliam indulgentiam impetrare, sic 80. distinctio. non debere, & 16. quæstio.1. cunctis, & 100. distinctio. quoniam. & sup. de transla. inter corporalia, & ff. de condi. instit. quæ sub conditione.§.vlt. sed executio sola impetrari debet, si capitula hoc non faciant, quia parum valeret esse iura in ciuitate, nisi esset, qui ea exequatur. ff. de orig. iuris, l.2. post originem. Bern.

† theologię.

† Vide in auth. habita C. ne filius pro patr.

† Vide conc. Tri. ses.5. de refor. c.1. circa fi.§. docentes uero. & Hora. Lut. in tract. de priui. scholariū priu. 98. ubi plenissime de materia huius §.

1 Vnde melius dixisset, dociles, quia homo docilis, scientia docibilis qn que tñ sumitur unū pro alio. Vñ Ioā. 6. Et erunt oēs docibiles Dei & simile uerbum. 22. dist. qui ep̄s. secundum Goff. Io. An.

concilio gñali [a] de magistris theologis per singulas metropoles statuendis, inuiolabiliter obseruetur; [b] Statuentes, ut quia super hoc propter raritatem [c] magistrorum se possent aliqui forsitan excusare, ab ecclesiarū Prælatis & capitulis, ad theologicæ † professionis studium aliqui docibiles [d] destinentur, qui cum docti fuerint, in Dei ecclesia uelut splēdor † fulgeāt firmamenti, ex quibus postmodū copia possit haberi Doctorum, qui velut stellę in perpetuas æternitates mansuri, ad iustitiam ualeāt plurimos erudire, quibus si proprij prouentus ecclesiastici nō sufficiunt, prædicti [e] necessaria subministrent.

¶ Docentes † vero in theologica facultate, dū in scholis docuerint, & studētes in ipsa, integre [f] per annos [g] quinque percipiant de licentia [h] sedis Apostolicæ prouentus præbendarum, & beneficiorum suorum, non obstante aliqua alia consuetudine, vel statuto, cum denario [i] fraudari non debeant, in vinea Domini operantes.

i ¶ Denario.] id est, præmio. imo qui uenit extremus, dispēsatore uocante tantundem recipit, quantum qui uenerat ante. argu. supra de constit. cum omnes. Io.

TITVLVS VI.

De Iudæis & Sarracenis, & eorum seruis.

¶ Ex concilio Mateñ. †

¶ Si seruus a Iudæo emptus causa mercimonij, factus est, vel fieri desiderat Christianus, pro xij. solidis redimitur.

DE IVDÆIS ET Sarracenis, & eorum seruis.

¶ Supra uisum est de his, qui Spritum sanctum per simoniam vendendo blasphemant, cōsequēter submittit de his, qui Deum dehonorant male colendo, ut sunt Iudæi & Sarraceni, & de his auctor tractaturus submittit ēt de eorū seruis: Et aduerte, quia serui dicuntur stricto modo, carentes libertate, sed largo modo, etiam seruientes pro mercede, vt famuli: dicuntur etiam serui a seruiendo: & de vtrisque tractatur in hoc tit. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 23. quæst. 4. & quæst. 5. & qu. 6. & q. 8. in capitu. disp. & 28. q.1. & q. 2. per totum & 56. dist. Ismael. 45. dist. c.2. & cap.4. 11. q. 3. ad mensam.

† Matiscen. † Maticen. † Macien. Sed extat in concilijs editis in concilio Matisconensi 1. cap. 6. refert Bur h.lib.4. decr.cap.88. Iuo par. 1. c.282. Grat. siue Palea 54.d.c.18. & c.1. eo.tit. in 1.comp.

CAP. I.

PResenti concilio sancimus, vt nullum Christianū mancipium Iudęo seruiat, [k] sed datis [l] xij. solidis pro

PRæsenti.] Primo ponit constitutionem de baptizato, uel baptizari uolente: Secundo eius causam: ibi, Quia. Abbas Siculus.

CASVS. Iudei retinebant seruos Christianos, statuit concilium istud, quòd de cetero Iudæi seruos Christianos non retineant, sed licet Christiano, uel liceat Christiano cuilibet datis xij. solidis pro quolibet mancipio, ipsum redimere siue ad libertatem, siue ad seruiendum sibi, & si seruus Iudæi Christianus fieri desiderat. & non permittitur, idem fiat, quia nefas est Iudæum in seruitutis uinculis retinere illum, quem Christus sanguine suo redemit. Nota, quod Iudæi, uel Pagani Christianos seruos habere non possunt, sed hoc ipso in libertatem scribuntur.

k ¶ Seruiat. Nec cum Iudæis Christiani morentur, 28. q.1. Iudæi, & capit. sæpe. & cap. nullus. Sed in agro. vbi cum Iudæo non moratur. bene potēst seruire, infra cap. proxi.

l ¶ Datis.] Sic infra cap. proxi. ubi de hoc. Et intellige hoc cap. secundum illud de mancipio empto causa mercimonij, alias nullo pretio dato eripitur in libertatem. Vel si uenalis infra tres menses non fuerit expositus. ut ibi Bern.

[Glo.

[Gl.seq.declarat de quo seruitio intelligatur.& quid si pretium habere non potest subdit,& soluit duas quæstiones.]

a ¶ Seruitium.] non tamen erit seruus illius, sed restituet ei pretium,& erit omnino liberatus,& arg.Inst. de noxal.act.5. dñs. Vel si non potest habere statim pretium, seruiat ei tm̃, ꝙ seruitium compensetur cũ ꝑtio, & postea erat liber quo vult C. de capti.& post.reu.l. vlt. 36.qu.1. de raptorib. Quid si plures emptores simul concurrãt? 1 Locus erit gratificationi. s. de Iur. patro.cũ autem, ff.ad Silla.si quis in graui. §.si cum oẽs. Quid si nullus emptor appareat? nihilominus erit liber, & ostiatim quærat pretiũ. ff. de manumis.l. 4. §. suis autem.aut pro pecunia operas prẽstet, vt dicitur in l.prædicta, C.de capti.l.vlt.scilicet quinque annis, vt ibi dicitur.

b ¶ F.at.] pro vt dictũ est,& inf.eo.c.vl.

c ¶ Blasphemum.] id est, Iudæum blasphemantem Christũ, arg.inf.eo. cum sit.

quolibet bono mancipio ipsum quicunq; Christianorum, seu ad ingenuitatẽ, seu ad seruitiũ,[a] licentiam habeat redimendi. Et si Christianus fieri desiderat, & non permittitur,idẽ fiat:[b] Quia nefas est,quem Christus redemit,blasphemum [c] Christi in seruitutis vinculis detinere.

¶Gregorius epõ Lucen.

¶ Iudæus Christianum in seruum habere non potest in ascriptitium vero potest.

CAP. II.

MVltorum † ad nos: & inf. ¶Nulli Iudæo liceat Christianũ mancipiũ in suo dominio retinere, sed si qui apud eos inueniũtur,libertas [d] eis feruet.¶Hi vero,qui in possessionib.eorum sunt, licet,legũ districtione sint liberi,[e] tamen quia colendis terris eorũ diutius adhæserunt, [f]

MVltorum. Diuiditur, q̃a duo sunt dicta: Secundũ, ibi. Hi vero Abbas. CASVS. Dr̃ hic, ꝙ nullus Iudæus Christianum mancipium debeat in suo dñio retinere:sed qui apud eos inueniuntur, libertate donẽtur. Secũdo dr̃,quod originarij,qui in possessionibus Iudeorum sunt,qui diutius adhæserun.,quamuis liberi sint,remaneant ad colenda rura illorum, & iura sua eis exhibeant,& nihil aliud ab eis exigant:Tertio dr̃,quod si aliquis Iudæorum aliquem de originarijs suis ad alium locum transferre voluerit, vel in seruitio suo secum retineret ius colonatium,quod habet in eo, amittat.Nota quòd Christiani cum iudæis habitare non debent. Item originarij liberi sunt,quamuis glebæ sint astricti. Item arg.quod ex tempore seruitus acquiritur. Item Iudæus, qui Christianum liberum contra ius retinere voluerit, hoc ipso ius illud amittit.Idem arg.quod iuris seueritas siue rigor seruandus est.

d ¶ Libertas.]44.dist.mancipia.

e ¶ Sine liberi.] No.originarios siue ascriptitios liberos esse, C.de agr.& censi.l.diffinimus, lib.11.ergo non repelluntur a legitimis actibus,arg.ff.de testi.l.1.C.de postul.l.vlt.quod verum est,tamen ad ordines non admittuntur,nisi de licentia dominorum,54.dist. si quis obligatus.& c.admittuntur. Arg.contra dist.ea.si seruus,sed ibi nihilominus tenetur seruire domino.Ala.

[Glo.seq.arg.& signat contrarium,& remittit,secundo arg.& soluit contrarium.]

f ¶ Diutius adhæserunt.]Ar. quòd ex tempore seruitus acquiritur,& seruitia consueta præstari debent, 18.q.2. seruitium,ff.de aqua plu.arc.l.1.§.sicut.ff.si ser. ven. si quis diuturno a C.de ser. l. 1. & 2. Arg. contra 1. qu.1. nullus episcopus de hoc dictum est.sup.de consec.c.vlt. sup.de censib.peruenit.Et ita habes hic,quod ex tempore aliquis efficitur originarius .s. triginta annorum. 3 C.de agr.censi.litibus,cum satis,libro 11.Arg.contra.C. de præscript.quæ pro libertate opponitur.l.vlt.

vtpote conditione † loci debentes,[g] ad colenda rura remaneãt,cõsuetas pensiones ꝑdictis viris prẽbentes. Cũcta ẽt, quę de colonis,vel originarijs iura prę cipiunt,peragant, & nihil ei s extra hoc oneris indicatur. ¶Quòd † si quisquã Iudæorũ aliquem de his, [h] uel ad alium transferre locũ,vel ad aliud obsequium retinere [i] voluerit,ipsi sibi imputet,[k] qui ius colonariũ, & ius dñij [l] sibi iuris seueritate [m] damnauit. [n]

¶Idem Geñ.episcopo.

¶ Iudæi antiquas synagogas erigere possunt, nouas erigere non possunt.

CAP. III.

IVdæi de ciuitate, & infra. ¶ Sicut legalis [o] diffinitio Iudæos nouas non patitur erigere synagogas,ita eos sine inquietudine veteres hr̃e ꝑmittit. [p]

g d Debẽtes.] id est, obligari, & astricti ad colenda rura. B.

h ¶ De his.] scilicet originarijs uel colonis.

i ¶ Retinere.] forte in domo ad seruiendum sibi: quod esse non debet, ut dicit in prin.c.1.inf.eo. Iudæi siue.

K ¶ Ipse sibi imputet.] s. Iudæus, qui transtulit colonum ad alium locum, uel ad aliud seruitium, imputet sibi, quia hoc ipso amisit ius colonariũ, quod habebat in colono, & colonus liber erit ab illo iure:sic & in colono liberi hominis: ut si dominus uelit uendere fundum, & transferre colonum ad alium locum:non potest eo inuito. C.de agri.& censi. quis prædium, lib.12. uel si uelit diuidere aliquam agnationem colonorum, uel affinitatem, transferendo. eos ad aliam colonariam, redintegrandi sunt. C. com. vtriusque iud. possessionem. & de agri.& censi.diffinimus. lib. 11.& sic Iudæus sibi imputet.

l ¶ Ius dominij.] scilicet quod habuit in gleba, quo ab ea recedere non poterat: dominus enim personæ non fuit,quia homo est,ut sup.eod.c.

m ¶ Iuris seueritate.] Argum.quod iuris seueritas, siue rigor seruandus est sed hoc est in odium illorum Iudeorum.Bernar.

n ¶ Damnauit.] id est abstulit sibi ius colonatium ipso facto.Vel expone, damnauit,id est fecit id,propter quod damnatur, & aufertur eis ius colonarium,uel ipse colonus sibi imputet, qui non vult agere contra Iudæum, qui transtulit ipsum sed primum ueris quantũ ad alteram partem disiuncte, ut si uellet retinere Christianum colonũ secum in domo,illud non est permittendũ, imo excõmunicandi sunt infra eod.Iudæi 2. responso.& c.ad hoc.ubi redditur causa quare.Berna.

IVdæi de.] CASVS, Iudæi secundum leges nouas synagogas erigere non debent, sed ueteres permittuntur habere. Nota, quòd Iudæi non possunt facere nouas synagogas, licet possint ueteres retinere.

o ¶ Legalis diffinitio.] Cod. de Iudæ. lege ultima. Bernardus.

p ¶ Habere permittit.] Et si corruerint, de nouo possunt illas reædificare in pristinum statum: non tamen ut ampliores faciant,infr.eod.consuluit.ar. ff. de nou. ope.nunciatio. l. 1. §.opus nouum. & §.si quis ædificium.Bernar.

Quia

Primo epõs [...] eligat [...]agis idoneũ.ff.de ac[...]l. si plu[...]s. Goffred. ad hoc de pro. [...]si duo.lib. 6.Dico,quod si aliter meliorẽ causam offert, ut redimat ad libertatẽ, saltẽ ad seruitium ille præeligit.Io.Andr.

† Alias ita: Iudæus, sed ex registro B.Greg.li.[...] indict.13.epi [...] sto.11. unde legendũ epõ Lunensi.

† Cap.5.eo. ti.in 1.cõpi. Et vide per Marqua.tra. de Iudæ. par.2.cap.5. Adde extrauagan.Pauli IIII.incip. cũ nimis absurdũ & extrauag.Pij V. in [...].Rom.Pon [...] quas omnino vide.

† cõditioni. † cõditionẽ. 3 Qui diutur no vsu,& lõga quasi possessione ius aquæ ducendæ nactus est non hẽt do- [...]re quo iure constitutũ [...]. Io.Andr.

3 Et tunc et proles est originaria: licet 30. annis ibi non manserit in l. cum satis. Io.Andr.

† Alias ita: uerum si q[...] quam.

† Genneñ. † Iañ. Sed in registro B. Greg. lib.7. epist. 5.indict. 2. unde hoc est sumptũ ita habet,Ianuario episcopo Caralitano. † Cap.4. eo. tit. in 1.cõp. Vide extrauag. præcedenti c. citatas. & Marquardũ tract de Iudæis, par.2.c.3.

QVia super.] CASVS. Dicitur, quod in die Parasceues nullus Iudæus aperiat fenesttas suas, nec exeat in publicum, sed teneat eas clausas. Nota Iudæos in die Parasceues ostia, uel fenestras aperire non debere nec in publicum exire.

1 ¶ Aperta non habeant.] Consueuerũt enim tunc deridere Christianos in contumeliã creatoris, inf. eo. in nonnullis cum enim fidem nostram contemnant, nec ritus suos eis permittimus, C. de Iudæ. Iudæos. unde in publicũ exire nõ debent, inf. eo. in nonnullis. Ber.

† Ca. 7. eo. ti. in 1. comp. Vide Repertorium inquisitorum verbo: Iudæus §. ult.

† Aliàs ita: apertas non habeant, sed clausas, &c.

ij IVdæi siue.] Duo sunt dicta. Secundum: ibi. Si qui. Abb.

CASVS. Primo dr, quod Iudæi siue Sarraceni Christianas mulieres vel Christiana mancipia nulla de causa secũ dẽnt habere, & quicũq; Christianos cum his habitare psumpserit, excõicet. Secundo dr, quod si aliqui Iudæi uel Sarraceni Deo inspirante, ad fidẽ Christianã se conuerterint, a possessionibus suis nullatenus expellant: cum propter hoc melioris debeant esse cõditionis quã ante fidẽ receptã. Si aũt secus factum fuerit. præcipit Papa Potestatibus locorum, ut partem hæreditatis, & omnium bonorum suorum ex integro eis faciãt exhiberi. Nota, quod Iudęi Christiana mancipia hẽre nõ debent. Item Christiani cũ Iudæis vel Sarracenis habitare non debent. Item ecclesia iudicat de his qui foris sũt. Itẽ Iudæus ad fidẽ conuersus, a possessionib. suis excludi nõ debet. Item fidelis melioris conditionis est, quam infidelis. Item arg. quod iudices seculares compelli possunt excommunicationis sententiam ad iustitiã faciendam. Item Papa ratione fidei de hæreditate iudicat.

† In conc. Later. ca. 26. & c. 5. eo. tit. in compil.

† Concor. extrauagans Paul. Papæ iij. quæ inci. Cupiẽtes Iudæos. Vbi multa Iudęis cõuersis priuilegia conceduntur.

1 De hoc ar. vide omnino B. Tho. 2. 2. q. 10. ar. 9

2 Qualiter iudex ecclesiasticis animaduertat, in iudæos, & quib. casib. prætor Doc. hic, uide late Eymericum in directorio inquisitorũ par. 2. q. 46. Repertoriũ inquisitorũ, uerbo, iudę⁹. §. an, & ex qua causa, & Zanchinum trac. de hæret. c. 36.

¶ Alexander tertius.

¶ *In die Veneris sancti non licet Iudæis tenere ostia uel fenestras apertas.*

CAP. IIII.

QVia † super his, & inf. ¶ Generaliter interdicas, ut iudæi ostia vel fenestras, in die Parasceues apta † nõ habeant,[a] sed clausa teneant tota die.

¶ Idem in concilio Later.

¶ *Excõicari debent Christiani, qui in domo seruiũt Iudæis vel Sarracenis, siue Paganis. Et principes sæculares excommunicari debent, qui Iudæos baptizatos suis bonis spoliare præsumunt.*

CAP. V.

ij IVdæi siue Sarraceni, neq; sub alẽdorũ puerorũ suorum obtentu, nec pro seruitio,[c] vel alia qualibet causa, Christiana mãcipia in domibus suis permittãtur [d] habere: Excõicentur autem, qui cum eis præsumpserint habitare, & infra. ¶ Si qui † præterea Deo inspirante ad fidem se conuerterint Christianam, a possessionib.[e] suis nullatenus excludantur: cum melioris conditionis ad fidem conuersos esse oporteat, quam antequam fidem susceperint, habebantur. Si autem secus factum fuerit Principib. seu Potestatibus eorundẽ locorum iniungimus sub pęna excõicationis,[f] vt portionem hæreditatis suæ, & bonorum suorum ex integro,[g] eis faciant exhiberi.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Christiani deferentes Sarracenis merces prohibitas, vel in ipsorum nauibus nauigantes, excommunicandi sunt, & rebus eorum priuandi, & efficiuntur capientium serui.*

CAP. VI.

ITa quorundam animos occupauit sæua cupiditas, vt qui glorientur,[h] nomine Christiano,

† Idem s. Alex. iij. in cõcil. Later. ca. 24. & c. eo. ti. in 1. comp.

a ¶ Sed clausa.] ut solent populo Christiano cum plangunt passionem Christi, et recolunt lamentationũ non exeant in publicũ. sup. eo. c. proxi. & inf. eo. in nonnullis. Item quod soluant decimas de terris, quas colunt, supra de deci. de terris, & ne Christiana mancipia circumcidant. 54. dist. nulla ne. ex testamento Christiani aliquid capiant, & ille Christianus est excommuuicandus etiam post mortem. 2. q. 2. sane profertur, & excedentes uerberibus subijciuntur, inf. de rapto. in archiepiscopatu. hic ergo ecclesia excõicat tantum illos Christianos, qui cum eis habitare præsumunt, qñque tñ indirecte excõicat eos, quia excõicat Christianos, ne cum eis aliquod commerciũ habeant, inf. de vsu. post miserabilem, & inf. eo. etsi. in fine. & c. postulasti. R.

b ¶ Iudæi siue Sarraceni.] & ita cum Sarraceno morari non licet, sicut nec cum Iudæo; nisi aliquis spiritualis vellet ire, vt eis prædicaret: quod licet, vt inf. eo. quod sit & sic intellige. 11. q. 3. ad mensam.

c ¶ Seruitio.] supra. eo. c. 1. & 2.

[Glo. seq. obijcit & sol. ponendo x. casus, quibus ecclesia coercet Iudæos.

d ¶ Permittantur.] Sed quid ad nos de his, qui foris sunt. vt 2. q. 1. multi & 45. dist. qui syncera? Sol. de his, qui foris sunt non iudicat ecclesia: vt pœnam spiritualem infligat. In casib. tamen iudicat 2 de eis: quia repellit Iudæos a cõione Christianorũ, 28. q. 1. sæpe, ne ab eis corrũpantur, vt ibi, & inf. eod. ad hoc, & hic, repellit enim eos à legitimis actibus, 2. q. 7. alieni, & ab officijs publicis, 54. distinct. nulla officia. & inf. eod. cum sit, & c. pen. 8. & ne possint emere Christiana mancipia, inf. eo. c. vlt. & 54. distin. fraternitaem. Item non permittit eos facere nouas synagogas, inf. eo. consuluit. Item quod in diebus

e ¶ A possessionib.] nisi fuerint comparatę de vsuris: quas tenent uendere, & pecuniam restituere, infra de vsur. cum tu.

[Gl. seq. ar. & teci. potest obijciendo de dec. causam.]

f ¶ Excommunicationis.] Arg. quod iudex sæcularis cõpelli potest ad iustitiam seruandã, 23. q. 5. administratores. Et hoc vr facere ratione fidei, qui intromittit se de hrditate, aliàs nõ debet. s. q. fil. sint legi. causam. sed illud intellige in quocũq; casu, ubi iudex sæcularis negligens est facere iustitiam, quod ecclesia se intromittere debet, & compellere ipsum, 23. q. 5. administratores. & q. 2. dominus, & inf. de maledic. c. 2. Ber.

g ¶ Ex integro.] præter seruos, qui eos præuenerint in fide, C. de epis. & cler. Deo nobis, §. his ita. Ala.

ITa quorundam.] primo ponit duplicem Christianorum excessum: Secundo tripliciter punit: ibi, Tales. Abbas.

CASVS. Quidam Christiani cæca ducti cupiditate deferunt Sarracenis arma, ferrum, & ligamina galearum: & dum ad impugnandum Christianos prædicta eis ministrant, superiores illis fiunt in malitia. Item sunt & alij, qui in galeis, & nauibus Sarracenorum curam gubernationis assumunt: omnes prædictos Lateranen. concilium excommunicauit, & præcipit illos per Potestates locorum bonis suis priuari, & capientium seruos fieri. & præcipit, vt per ciuitates maritimas crebra, & solemnis excommunicatio proferatur. Nota quod Christiani, qui cum Sarracenis impugnant Christianos auxilio uel facto deteriores sunt quam Sarraceni. Item seruitus hic inducitur iure canonico. Item excommunicatus potest iterum excommunicari.

h ¶ Qui gloriantur.] simi. uigesima octaua quæstione secunda, pernicio sam, & 86. distinctione; tanta.

a ¶ Ferrum

dē in his, locent eos ues facere n prius il s rei peri- m nō ha- ent. C. de n.l.fi.Ioā. ad. ligamia.

a ¶ Ferrum.] vt infr.eo.ad liberandam.vbi hoc totū habes, quod hic dr̄, de quibus hic habetur, ad hostes transferri non debent, C. quæ res.expor. non deb.l.2. & illi sunt decapitandi, 1 vt ibi, & C. de commer.mercatores, ff.de pub.& vecti.cotem ferro, si enim non habent ferrum. nec arma. Nam causarum perimit, cā perempta suum. & appellatione armorū intelliguntur fustes, & lapides, ff. de ver. sig. armorum appellatio. Lau.

[Gl. seq. arg. quod clericus ministrans, &c.]

b ¶ Subministrant.] Ar. clericum pro homicida haberi, qui pugnantib. arma ministrant, dummodo ibi fiant homicidia. arg. 50.di.si q̄s viduā.24. q.vlt.c.ult.inf. de homi. sicut dignnm. §. illi etiā. & §.hi quoque.

c ¶ Subiectos.] & sic ipso iure sunt excōmunicati, inf.eo. q̄d olim.

1 Adde quod de iure ciuili punitur capite cū confisc. bonorū. l.2. C. quæ res expor. nō debeant.

d ¶ Priuatione.] Hoc potuit Papa facere ꝯ laicos, ratione criminis commissi. Ber.

[Gloss. seq. no. triplici iure seruitutem inductam.]

e ¶ Seruos.] Not. seruitutem de iure naturali inductam, 35. dist. sexto die. Itē de iure canonico, 15. qu. vlt. cū multæ. & hic & inf.eo. ad liberandam. Vinc.

[Gl. seq. no. excōicatum iterum excōicari, alleg. concor. & demum contrariam ponit opin. dat solutionem.]

† Cap.i. eo. tit. in 1. cōp. par. 5. consuluit. 3. supr. de appel. Et de materia, & intellectu præter doc. hic vide Marquardū trac. de Iudę. p.5. ca.3.

f ¶ Crebra. & solennis in eos excommunicatio.] Et tñ isti ipso iure sunt excommunicati, & sic excommunicatus potest iterum excommunicari. 3. q. 4. Engeltrudam. & argum. 11. q. 3. excellentissimus, 12. q. 2. de viro, & 87. dist. eos qui, & qui in sordibus est, ad huc sordescat, 47. dist. quantumlibet, in fi. Ar. contra. 2. q. 1. multi. quia de his qui foris sunt, nihil ad nos, 24. q. c. 1. 2. 3. & 4. & sup. de iudi. cum non ab homine. Item qui est extra ecclesiam. non potest esse magis extra ecclesiam. 11. q. 3. omnis Christianus: item ar. contra. ff. der vebo. obli. qui bis idem. M. dixit, ꝙ excōicatus, amplius excōicari non pōt, sed denūciari pōt excōicatus, & sic intelligit omnia iura vbi sæpius vr̄ aliquis excōicari, & sic intelligit hic: sed tu dicas ꝙ excōicatus potest iterum excommunicari. Et sunt duo effectus excommunicationis, vt dn̄t quidam: Primus effectus est eijciendi extra ecclesiam. Secundus est detinendi extra. sicut qui est ligatus vno vinculo iterū potest ligari, 2 non est dubiū quin excōicatus possit adhuc excōicari. sicut qui est in uno peccato, potest aliud committere, & sic plus punitur. & sic pōt pluries excōicari, & magis ex hoc punietur, secunda excōicatio tunc primo incipit habere suum effectū, cū absoluitur a prima. & tamē prima absolutio non habuit suum effectum propter secundam excommunicationem, & ita finaliter non prodest prima absolutio, nisi cum absolutus fuerit a secunda. De hoc dixi sup. de offic. ord. ex parte, & infr. de sent. exc. cum pro causa. Ber.

2 Et bannitus iterū bānitur citatione solū facta ubi habitare cōsueuerat. De hoc in Spec. de acc. ad fin. Ioan. And.

Sarracenis arma, ferrum, [a] & ligamina † deferant galearū, & pares aut etiā superiores in malitia fiant illis, dum ad impugnandos Christianos, arma eis et necessaria subministrāt.[b] Sūt ēt, qui pro cupiditate sua, in galeis & piraticis Sarracenorū nauib. regimen, & curam gubernationis exerceant. ¶ Tales igitur ab ecclesiastica cōmunione præcisos, & excōicationi subiectos, [c] rerum suarum per Principes catholicos & cōsules ciuitatū priuatione [d] mulctari, † & capientium [3] fieri seruos [e] cēsemus. Pręcipimus ēt, vt per ecclesias maritimarum vrbium, crebra, & solennis in eos excōmunicatio [f] proferatur.

¶ Idem.

¶ Iudæi veteres synagogas in priorem statum, reformare possunt, de nouo erigere non possunt.

CAP. VII.

Consuluit, & infra. ¶ Iudæos de nouo cōstruere synagogas, vbi non habuerunt, pati nō debes. ¶ Verum si antiquæ [g] corruerint, vel ruinam minantur, vt eas reædificent, [h] potest æquanimiter tolerari, non autem, vt eas exaltent, [i] aut ampliores, aut pretiosiores faciant, quam antea fuisse noscuntur, qui vtique hoc pro magno debent habere, quod in veteribus synagogis, & suis obseruantijs tolerantur.

¶ Idem.

¶ In familiari seruitio Iudæorum Christiani esse non debent.

CAP. VIII.

AD † hæc omuib. Christianis, qui sunt in iurisdictione vestra penitus interdicatis, & si necesse fuerit, districtione ecclesiastica compellatis eosdē † de Iudæorum seruitio se assidue, [k] pro aliqua mercede exponant, q̄d ēt obstetricib. & nutricibus eorum prohibere curetis, ne infantes Iudæorum in eo-

Consuluit.] Duæ sunt partes. Secunda. ibi, Verū. Ab.

CASVS. Iudæi nouas synagogas erigere non debēt, sed antiquas, si corruerint, possunt reædificare ī pristiuam formam siue statū, & non amplius exaltare quam fuerunt, & hoc pro magno beneficio habere debēt. No. quòd aliud est de nouo facere, aliud est reficere. Item licitum est consummare, quod non est licitum incipere. Item ecclesia sustinet Iudęos in suis obseruantijs.

g ¶ Antiquæ.] Constantinus Imperator contulit libertatē ecclesijs: & Iudæos seruituti subiecit. 3 postea vero Iulianus Imperator apostata dedit licentiam Iudæis nouas construere synagogas, 4. ut legitur in chronicis. Tan.

h ¶ Reædificent.] sic supra eodem Iudæi. C. de Iudæ. l. vlt. quia aliud est tueri, quod positum est & aliud nouum facere. ff. de vsuf. vsufructuarius nouum.

i ¶ Exaltent.] non enim licet cuilibet possessori transformare possessionem, puta usufructuario. ff. de vsufructu. æquissimum, §. sed & colores. Bernard.

AD hæc.] Primo prohibet: Secundo prohibitionis causam reddit. ibi. Quoniam. Abb. Sic.

CASVS. Præcipit hic Papa prælatis ecclesiarum, quod ipsi prohibeant omnibus Christianis, & compellant, si necesse fuerit per censuram ecclesiasticam, ne in seruitio Iudæorum morentur, nec infantes Iudæorum nutrices mulieres in domibus eorum nutrire pręsumant, quoniam Iudæorum mores moribus Christianorum non concordant: & per assiduam conuersionem simplices ad suam perfidiam inclinarent. Nota quod familiaritas malorum uitanda est, ne boni corrumpantur ab eis.

[Gloss. seq. arguit a contrario quod statim determinat.]

k ¶ Assidue.] sic sup. eo. cap. 1. & 2. & cap. Iudæi, 2. & est ar. ex eo, quod dicit assidue, quòd interpolatim possunt seruire, quod intellige secundum tenorem illius, c. sup. eod. multorum, §. 1. sed in domibus nullo modo, prout infr. sequitur & prædic. concor. 28. q. 1. Iudęorum sæpe, & infr. eod. etsi Iudæos.

3 De facto, de iure. enim hoc fecit mors Christi; eodem. & si Iudęos, in prī. & Hostien. Ioan. And.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōp. & post cōci. La. sub Alex. 3. p. 20. ca. 2. §. ad hęc.

4 Puto gl. respexisse ad illud Iuliani qui Iudæos cohortatus est, ut templum Hierosolymis in odium Christianorū reficerent, vt refert. Nicep. li. 10. histo. eccl. ca. 23. & Cassiodorus in tripartita. li. 6. c. 43.

† Dictio eosdem, deest in antiquis.

a ¶ In eorundem domibus.] Et ita videtur ꝙ extra domum Iudęorum possint.eadem prohibitio est inf.e.etsi.
b ¶ Concordant.]23.q.5.dispa.& in habitu etiam differre debent a Christianis,vt possint melius euitari. inf.eodem in nonnullis.
c ¶ Simplicium.] q̃a iunocens credit omni verbo,22.qu.4.innocens. simile. 28.q. 1.c.sæpe.

SIcut Iudæi.] Diuiditur, quia continet multa dicta, quæ patent. Abbas.

CASVS. Statuit Clemens Papa, ꝙ nullus Iudæus compellatur ad fidem venire inuitus,& si aliquis ad fidẽ confugerit Christianã, postquam voluntas eius patefacta fuerit absque impedimẽto Christianus efficiatur : fidem enim habere non creditur, qui non spontaneus ad fidem accedit. Secundo dicit ꝙ nullus Christianus sine iudicio secularis potestatis Iudæum occidere vel mutilare, vel pecunias suas auferre p̄sumat,vel bonas consuetudines Iudæorũ immutet:nec in festiuitatib. suis perturbet, vel coacta seruitia exigat.Tertio statuit,vt nullus cæmeterium Iudæorũ mutilare aut inuadere, siue obtentu pecunię humata corpora effodere præsumat, & si quis contra hoc fecerit, honoris & officij sui periculum patiatur,aut excommunicetur, nisi satisfecerit. Nota ꝙ Iudæus non est compellẽdus inuitus recipere baptismum. Item coacta seruitia nõ sunt a Iudæis extorquenda : Item Iudæi possunt habere cęmeterium.

rundem domib. [a] nutrire pręsumant: Quoniam Iudęorũ mores, & nostri in nullo concordant,[b] & ipsi de facili ob continuã conuersationem, & assiduam familiaritatem, ad suam superstitionem, & perfidiam simplicium [c] animos inclinarent.

¶ Clemens tertius.

¶ Iudæi inuiti non sunt baptizandi, nec ad hoc cogendi, nec sine iudici puniendi, aut rebus suis spoliandi, vel in suis festiuitatib. molestandi, nec ipsorum cœmeteria violanda, aut eorum corpora exhumãda.

CAP. IX.

SIcut † Iudæi, & infra. ¶ Statuimus, vt nullus inuitos, [d] vel nolentes Iudæos ad baptismũ venire cõpellat. Si quis autem ad Christianus causa fidei cõfugerit, postquam voluntas eius fuerit patefacta, Christianus absque calumnia efficiatur:quippe Christi fidem habere [e] non creditur, qui ad Christianorũ baptismum † non spontaneus,sed inuitus cogitur † peruenire. ¶ Nullus etiam Christianus eorum quemlibet sine iudicio terrenæ potestatis, [f] vel occidere,† vel vulnerare, vel suas pecunias auferre præsumat, aut bonas, [g] quas habuerunt cõsuetudines immutare: præsertim in festiuitatum suarum celebratione quisquam fustibus, vel lapidib. eos nullatenus perturbet, neq; aliquis ab eis coacta seruitia exigat, nisi quæ ipsi tempore præterito facere consueuerunt.

¶ Ad hoc malorum hominum prauitati, & auaritiæ obuiãtes: Decernimus,vt nemo cęmeteriũ [h] Iudęorum mutilare, aut inuadere audeat:siue obtentu pecuniæ [i] corpora humata effodere. [k] Si quis autem huiusmodi decreti tenore cognito (quod absit) contraire præsumpserit,honoris,& officij sui periculum patiatur, aut excommunicationis [l] sententia plecta tur, [k] nisi pręsumptionem suam digna satisfactione correxerit.

¶ Idem.

¶ Ponit duas indulgentias illorum, qui Paganis prædicant.

CAP. X.

QVam † sit laudabile & inf. ¶ Tuis frater

† Ca.3.eo.ti. in 2.compil. & post cõci, La. sub Ale. 3.p.20. ca 1. Et de prima cõtextus parte uid B.Th. 2.2.q. 10.ar. 8. & ibi Caiet. & Turrecrematam ĩ ca. de Iudæ. dist.45.

† cognoscitur.

† Vide B. Tho.2.2.q. 64.ar.2.& 3. & Do. Sotũ li. 5. de inst. & iu. qu. 1. ar.2.& 3.

1 Huc spectat horrendũ illud facinus, qđ narrat Nic.li. 4. hist. eccle.c. 16.ubi Iudæi in Christi cõtumeliã infantẽ in cruce excarnificant.

† plectetur.

† Ca. 4.e.tit. ti.in 1.cõpi. Et vide Marquardũ tra. de Iudæis P. 1.c.4.vbi plene adde B. Tho.2.q.10. art.9.

d ¶ Inuitos.] hoc iõ dicit quia nullus ad fidem cogendus est, 23.q.5.ad fidẽ, 45.dist. de Iudæis quia si simpliciter & absolue compellantur,non reciperent characterem : sed si conditionaliter compellantur, bene recipiunt. & compellendi sunt, vt fidem sic susceptam obseruent, vt supra de bap.maiores,§.Item quæritur.45.dist.de Iudæis.& ff.de rit.nup.si patre & C.eod.tit nullus.Bern.
e ¶ Christi fidem habere.] probatio eius quod nullus compelli debet ad fidem. quia fides ex necessitate esse non debet, 45.distin.quid autem.& cap.qui syncera. & 23.q.5.ad fidem.
f ¶ Sine iudicio terrenæ potestatis.] Nulli enim permissum est occidere, vel pœnam infligere, nisi cui ex officio permittitur. 23. quæstio. 5. qui malos, & cap. miles, & cap.cum minister,& pœna non est,inferenda, nisi per iudicem, 33. quæst.2.ca. interfectores, §.in hoc Bern.
g ¶ Bonas.] secus si malas,ne deludant Christianis pretendentibus signa lamentationis, & non prorumpant in contumeliam creatoris,infra eodem.in nonnullis. & ne annuatim simulatã speciem crucis exurant. 1 C. eod.Iudæos,sed suas festiuitates more soluto celebrent. 45. distinct. qui synceram. ut hic dicitur, & C.eodem titu. nemo. A.
[Gloss. sequens signat contrarium, & soluit.]
h ¶ Cæmeterium.] argu.contra.ff.de sepul. uiol. sepulchra. Solu. Sepulchra hostium religiosa non sunt, ut ibi dicitur, nec illud infringens incidit in edictum. Iudæi uero non reputantur hostes.23.qu. 8.dispar.licet sint hostes fidei nostræ, inf. eo.& si Iudæos.
i ¶ Pecuniæ.] quæ in sepulchris ponenda non est.argum. ff. de relig.& sumpt.fun.si quis impediat. §. funeris causa & 13. q. 2.nõ æstimemus circa medium. Tanc.
k ¶ Effodere.] quod qui fecerit, sepulchri uiolati tenetur, ff.de sepul. viol. l. 3. §. si quis, & secundum quosdam hæc actio infamat, ff. de sepul. viol.l.1. Alij dicunt, ꝙ non infamat, cum sit actio in factum, & in l.illa improprie ponitur actio. Ala.
l ¶ Aut excommunicationis] & ita videtur in optione iudicis quod istorum pro pœna imponat,si nõ satisfecerit, & si iste vult satisfacere, non punitur,sim.35.dist.episcopus aut presbyter.& 47.di.1. & 92.dist.cap.ult.ita est arg.quõd pro quolibet peccato non debet episcopus sententiam in aliquem fulminare, vel excommunicare,uel deponere.Ber.

QVam sit.] Duo sunt dicta. Secunda pars : ibi, insuper. Abb. CASVS. Quidam episcopus qui nolebat prædicare fidem catholicam Paganis, quæsiuit a Papa vtrum debent vti cibis illorum, concedit ei dominus Papa & socijs eius, ut cum exibunt ad prædicandam fidem Paganis, liceat eis uti his cibis cum gratiarum actione, qui sibi ab ipsis infidelibus apponentur, dummodo abstineant ab esu carnium his diebus quibus carnibus uti non licet, iuxta canonicas sanctiones, Insuper concedit eidem, ut quicunque re-

ligiosi aut clerici idonei ad prædicandam fidem sibi adhærere uoluerint, liberam habeant facultatē, petita, & obtenta prælatorum suorū licentia. Nota, ꝙ a carnibus abstinendum est diebus à canonibus constitutis. Item ne mo potest prædicare sine licentia sui prælati. Item non sufficit petere licentiam nisi sit obtenta.

a ¶ Temporum qualitate. ut abstineant his diebus & temporibus, quibus à carne est abstinendū secundū canones.4. di. de- nique.& de consecr. dist.3.de esu carniū. & c. sabbati. de quibus canonibus hic fit mentio.

† Scriptores Christiani paganos uocant omnes idolorū cultores, q. nunquam fidem catholicam agnouerūt.

[Gloss. seq. signat cōtrarium,& soluit, ex solutione quęstionem infert,& respondet. Iterum quęrit & soluit.]

b ¶ Vti liceat.] Aliter.n.non possent illos lucrari, & sic licet eis loqui, & comedere cū eis, exemplo Dñi.23.q. 4.infideles.& 11. qō. 3. ad mensam, dūmodo & alijs non coinquinentur. Argu. contra 28. q.1.nullus.& c. omnes.Sol.contraria intelliguntur de Iudæis, qui discernunt cibos. hoc c.& c.ad mēsam. & c.infideles.de Paganis intelligitur.

Sed quare potius vitamus conuiuium iudęorū quam Paganorum? Ratio illa est, quia illi. s. Iudæi discernunt cibos nr̄os, vnde non debemus cibis eorum uti, ne videamur inferiores illis. ut dicit prædictum.c. omnes.Pagani uero nō discernūt cibos; sed hodie,& isti,& illi discernunt;unde non debemus comedere apud eos, nec nisi apud nos, licet hoc non contineatur in uerbis edicti, ut patet hic, & c. ad mensam, sed quantum ad sententiam eos uitare debemus.arg.ff.de pet, hær.item ueniunt,§.ait senatus. Sed quare potius vitamus conuiuium quam colloquium? Ideo loquimur eis, ut eos possimus lucrari, quod alias facere non possemus,vt in cap. infideles.

† Vide concilium Trid. sess.5.de ref. c.2.& sessio. 24.de refor. c.4.

c ¶ Apponuntur.] Quæcunque ergo apponuntur, uti pñt, nisi dictum fuerit ꝙ sit idolis immolatum, ut 1. qō.4.§.ult.& 26.qō.2.si de area.tunc enim sanctius est mori fame, quam idolothytis uesci.32.quæst.4.sicut sanctius.Bern.

[Glo.seq.mixtim signat duo contraria.]

d ¶ Requisita.& habita.]quia nullus potest prædicare nisi ex officio sibi commisso, uel nisi habeat auctoritatem à suo prælato.inf.de hær.cum ex iniuncto & ca. excommunicamus.§. quia uero,nec sufficit petere licentiam,nisi sit obtenta,ut hic patet.& sim.de consecr.dist. non oportet, 12.q.3.quid ergo. 10 q.2.duæ. Ar.contra.s. de regular.licet.& sup.de arbitr.cum olim.

D. N.

episcope petitionibus annuētes, tibi tuisque socijs, cum ad prędicandā Christi fidem Paganis† exibitis, Apostolica auctoritate cōcedimus; vt vobis his cibis cum modestia, & gratiarū actione seruata temporum qualitate,[a] iuxta canonicas sanctiones, uti liceat,[b] qui vobis ab ipsis infidelibus apponuntur.[c]

¶ Insuper indulgemus, ut quicunque religiosi seu clerici idonei ad annunciādum gentibus Euāngelicā ueritatem requisita, & habita [d] Prelatorum suorum licentia, tibi uoluerint adhęrere, id absque contradictione qualibet, liberam exequendi habeant auctoritate Apostolica facultatem.

¶ Idem.

¶ *Pro redimendis captiuis licet ire Alexandriam iurantibus, quod nihil deferent auxilij seu subsidij extra redemptionis articulum. Portans vel mittens etiam post treugas merces prohibitas, excommunicatus est,& pacis appellatione non ueniunt treugæ.*

CAP. XI.

Significauit † nobis tua fraternitas, quomodo aliqui ciuium tuorum in Alexandriam valeant proficisci,pro recuperādis conciuibus suis, q illic in captiuitate tenentur: Hoc arbitramur licite posse fieri, dummodo nihil in mercibus suis, uel alio modo secum illuc deferant, unde possit Sarracenis (excepto redemptionis articulo) aliquod commodum, [e] aut subsidium prouenire,quod etiam coram te prius iuramento [f] firmabunt.

¶ Illi quoque, qui post treugam in transmarinis partibus factam,cum commercio Alexandriam adīuerint, si detulerint merces prohibitas causa lucrandi, excommunicationis [g] uinculum non† euadunt, sicut nec illi, qui in personis proprijs non euntes,

Significauit.] Habet tria, secundum,ibi,Illi quoque. Tertium,ibi, Ad ultimum, Abbas.

CASVS. Quidam erant in captiuitate Sarracenorum; amici siue consanguinei illorum uolebant illuc ire pro ipsis recuperandis; quæritur, qualiter ualeāt illuc proficisci? Respondet Papa, ꝙ bene pñt ire, dummodo nihil in mercibus portent, vel alio modo, unde possit Sarracenis aliquod subsidium prouenire; excepto redemptionis articulo; ita tñ ꝙ hoc prius firmēt proprio iurō. Secundo dicit, ꝙ illi, q post treugā factā inter Christianos & Sarracenos portant illuc merces ꝓhibitas, ab excōicatione nullatenus excusantur, sicut nec illi excusantur, qui ꝑ alios merces prohibitas illuc transmittunt. Tertio dicit aliqui iurauerunt in terram Sarracenorum cum mercibus prohibitis se amplius non ituros, nisi pax esset inter Christianos reformata; & post factam treugam iuerunt illuc cū mercib. prohibitis; quęritur, an excusent ab excōicatione? Rñdet Papa, ꝙ conditio illa de pace, vel treuga eos ab excōmunicationis uinculo nō absoluit, nec etiam à periurio. Nota. quod qui portant merces prohibitas Sarracenis, sunt ipso iure excommunicati, & nullo tempore pacis uel treugæ excusantur.

† Cap.5. eo. tit.in 2.compilat. Vide Martinum. Nauarrū in Menuali cōfessariorum ca. 27.tit. de excōicationibus a iure latis.& primū de reseruatis Papæ ꝑ Bullam cœnę.§. excōicamus omnes illos.

† euadant.

e ¶ Aliquod commodum.] secundum quod dicitur.sup.eod.ita quorundam ubi de hoc & inf. eod.ad liberandam. nihil ergo in mercibus portandum est, nisi illud, vnde possint redimere captiuos,ut hic dicit; Sed quid si non possunt redimere captiuos,nisi portent eis arma uel ferrum, nunquid hoc facere possunt sine pęna excommunicationis? Arg.quod sic.ex eo quod hic dicit,excepto redemptionis articulo;sed non credo, nisi primo requiratur auctoritas Papæ, ne aliquid fraudis fiat.Bern.

[Glo.seq obijcit,& dupliciter soluit.]

f ¶ Iuramento.] sed nonne sufficit pęna excommunicationis? Potest dici ꝙ hoc exigitur a suspecto.ar.28.dist. de Syracusanæ, & 10.q.c.ul. quoniam eorum ruinæ debent occurrere Prælati.93. dist. diaconi.& 22. q. 5. hoc uidetur.& ad maiorem cautelam exigitur iuramentum etiam a quocunque.Lau.

g ¶ Excommunicationis.] de qua habes supra eod. ita quorundam, & ideo:quia licet treuga sit facta non tamen pax perpetua; ut infra.§.proxim.unde prohibitio nō intelligitur propterea relaxata de mercibus prohibitis.Bern.

a ¶ Per nuncios.] sic inf. c. proxi. qui per alium facit, per se facere videtur, vt hic, & inf. de sent. exc. mulieres 46. distinct. sicut non suo. ff. de admini. tuto. ita tamen §. gessisse. Ber.

b ¶ Post treugam.] Treuga est securitas personis, & rebus ad tempus concessa. s. de treug. c. 1. & qui facit treugam, 1. non facit pacē; nec desistit à guerra, nisi ad tempus: quia qui distulit, nō in totum destitit. 2. q. 3. §. notandum & ff. de iud. destitisse.

c ¶ Non absoluit.] nec etiam a periurio: quia licet treuga sit facta, non tamē pax, & ita non extitit con ditio, vnde incidit in sententiam excōmunicationis, & in periurium, & sic treuga non est pax.

Quod olim.] Primo excommunicat. Secundo hortatur illos, quib. scribit ibi, uestræ igitur. Abbas Siculus.

CASVS. In Lateranensi concilio prohibitum fuit, ꝙ nullus merces prohibitas Sarracenis portaret per se uel alium, & Clemens Papa omnes illos excōmunicationi supponit, qui amplius cum Sarracenis mercimonium habuerint per se uel per alios: aut quocunque modo aliqua rarū subsidia, dū guerra durauerit, duxerint impendenda: vñ mandat quibusdam, quatenus nullo mō, aut quocunque ingenio eis mercimonia, consilia, vel alia sub sidię transmittant, & si qui contrafecerint, non solum sint ipso iure excommunicati, uerum etiam iram Dei viuentis incurrant. Not. ꝙ quicunque cum Sarracenis mercimonia habuerint, ipso iure sunt excommunicati.

1 Et vbi pax requiritur, treuga non sufficit vide Paulum de Castro, Ang. & plenius ꝑ Alex. in l. cōuentionē, ff. de pactis. ad de Bal. in ti. de pace Cōstant. §. uassalli. ubi dicit, ꝙ treuga magis accedit ad naturam belli, quam pacis.

† Cap. 6. eo. tit. in 2. compilat. Vide Martinum Nauarrum superiori c. citatum.

† Lateran. sub Alex. 8. cap. 24.

merces eis per nūcios [a] destinarūt. ¶ Ad ultimū illos qui iurauerunt se amplius in terrā Sarracenorum cū mercibus non ituros, nisi pax esset īter Christianos, & ipsos, & post treugā [b] factam uenerunt illuc: cōdictio illa de pace, aut treuga habenda, ab excōicationis vinculo non absoluit. [c]

¶ Idem.

¶ *Excōicati sunt qui cum Sarracenis tēpore guerræ aliquod habent cōmerciū, vel eis præstant subsidiū.*

CAP. XII.

Quod † olim præceptū fuit; & infra. ¶ Sane licet hoc fuerit in Cōcilio Lateranen. [d] † districte inhibitum: Nos tamen oēs illos excōicationi supponimus, [e] qui iam amplius cū Sarracenis mercimonium habuerint, vel ꝑ se vel per alio, nauibus, seu quocūq; alio ingenio, eis aliqua rerū subsidia [f] seu consilia, quādiu inter nos & illos guerra durauerit, duxerint impēdenda. ¶ Vestræ igit discretioni mādamus, quātenus nec per uos, nec per uestras naues, nec alio quocunque modo, aut ingenio eis mercimonia, consilia, uel alia subsidia transmittatis, ne si aliqui in sua malitia indurati, secus agere præsumpserint, non solum ipso iure incidant in excōmunicationem illam, uerum etiam iram [g] Dei uiuentis incurrant.

¶ Innocen. iij. archiepō. Senon. &. epō Parisien.

¶ *Iudæi nutrices uel seruiētes Christianos habere non debent, contra facientibus interdicitur Christianorum commercium.*

CAP. XIII.

Etsi † Iudęos, quos propria culpa submisit perpetuæ seruituti, pietas Christiana receptet, & sustineat cohabitationem illorum: ingrati [h] tamen nobis esse non debent, ut reddant Christianis pro gratia [i] contumeliam, & de familiaritate [k] cōtemptum, qui † tanquam misericorditer in nostram familiaritatem admissi, nobis illam retributionem impendunt, quam (iuxta vulgare prouerbiū) mus [l] in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu suis consueuerunt hospitibus exhibere. Accepimus autem, quod Iudæi faciunt Christianos filiorum suorum † nutrices, [m]

g ¶ Iram Dei.] Ratum habentis, quod ab ecclesia iuste factum est 24. q. 1. quodcunque.

Et si.] Primo ponit exordium. Secūdo facti narrationem. Tertio prohibet. Quarto pęnā imponi mādat. Scda: ibi, Accepimus. Tertia: ibi, Inhibemus. Quarta: ibi, Si vero. Abbas Sicu.

CASVS. Quamuis Christiani pro sola humanitate recipiant Iudæos, & sustineant cohabitationem illorum, tñ ingrati Christianis esse non dēnt, vt reddāt ꝑ gr̃a cōtumeliā, Christianis & de familiaritate cōtēptū, & illā retributionē ipēdūt, de qua dr̃ iuxta vulgare ꝓuerbiū, Mus in pera, serpēs ī gremio, & ignis in sinu hospites suos male remunerare cōsueuerunt, ipsi. n. faciūt Christianas mulieres nutrire filios suos, & cū in die Resurrectionis illas recipere corpus, & sanguinē Dñi contingit, ꝑ triduū antequā lactēt filios suos, iac effundere faciunt in latrinā, ꝙ horrendū est dicere, & alia turpia contra fidē catholicā cōmittūt, ꝑ ꝙ timēdū est, ne fideles diuinā indignationem incurrāt, cū eos patiantalia ꝑpetrare: vnde ꝓhibet Papa districte, ne de cetero nutrices vel seruiētes habeāt Christianos; ne filij liberæ filijs famulentur ancilæ. Si uero nutrices, & seruientes non dimiserint Christianos, ꝓcipiat oīb. Christianis sub pęna excommunicationis, ne cū eis commerciū audeant exercere. Nota ꝙ nullus dēt esse ingratus accepti beneficij. Item nota prouerbium illud vulgare mus in pera, &c. Item Christianus Iudæo seruire non debent. Item Iudæi serui sunt Christianorum.

† Ca. 1. e. tit. in 3. comp.

† In codice Barbatię ita quitam misericorditer, &c. ꝙ magis placet.

† Vide Mar quardū tra de iudæis 1 c 3. nu. 1 & c. 4. nu. 1

d ¶ In concilio Lateran.] sup. eo. ita quorundam. Bern. [Glo. seq. quærit, & soluit.]

e ¶ Supponimus.] Et iam suppositi erant per Alex. in concilio Lateranensi. ita quorundā, & sic est canon latæ sententiæ, ut patet in fine. & ita ur̃, ꝙ qui contra faciūt, duplici excōicatione sunt ligati. Sed quis absoluet 2 tales. Potest dici ꝙ epi ipsorum, quia ex quo Papa sibi hoc non retinuit, aliis indulsisse videtur, inf. de sen. exc. nuper. quia qūo sibi reseruasset, si hoc non intendebat. sup. de pra ben. graue. in fi. & inf. de cri. fal. dura. in fi. Ber.

f ¶ Subsidia.] sup. eo. ita. & inf. eo. ad liberandam. & C. quæ res expor. non pos. per totum. & C. quæ res ueni. non pos. per totum.

2 Hodie solus Papa absoluit, cū sit casus Papæ reseruatus ꝑ Bullam Cænæ Domini. §. cæterum a prædictis sententijs.

h ¶ Ingrati.] Si enim iudæi isti ingrati sunt, possunt priuari gratia sibi concessa. sup. de do. cap. ultimo, & 12. q. 2. octaua discussio. & C. de reu. do. l. ult. Bern.

i ¶ Pro gratia.] supra de fideius. peruenit. & supra de re nuntia, sane. Ber.

k ¶ De familiaritate.] Nimia familiaritas parit contemptum; ut ff. de officio procon. nec quicquam. §. circa. 3 86. distinctione quando, & ff. de officio præsi. obseruandum.

l ¶ Mus in pera.] ut 13. quæst. 1. c. ecclesias. § item præcipit dominus.

m ¶ Nutrices.] quod esse non debet, supra eodem Iudęi. & cap. ad hoc. Ber.

3 Sequitur aduocatos patiētē es procōsulem oportet, se cū ingenio ne contem ptibilis e videatur I And.

a ¶ Ef-

e ¶ Effundere. credebant forsan corpus Christi descendere in stomachum & incorporari, quod est falsum. de consecratio. distin. 2. tribus gradibus. non est iste panis cibus enim animæ est, dist. ea credere. Lau.

b ¶ Patiuntur.] Argumen. quod qui potest prohibere & nõ prohibet, sibi imputatur. 86. dist. ca. 3. inf. de re. iur. c. pen. & infr. tit. proxi. c. 2. & 23. qõ 9. præterea argum. infra de sent. excommunica. quan tæ præsumptionis.

c ¶ Liberæ.] id est ecclesiæ. non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ. 22. quæstio. 4. dicat aliquis. Bernardus.

d ¶ Ancillæ.] id est, Agar, quæ significat synagogam. Libera, id est, Sarra, quę significat ecclesiam. de Agar ancilla Sarrę descẽderunt isti, qui debent esse serui illorũ, qui descenderunt a Sarra: in quibus ecclesia fundata est. B.

e ¶ Sub excommunicationis pœna.] Imo excommunicari possunt, si communicẽt eis postea. j. de vsur. post miserabilem. & infra cap. proxim. & sit indirecte iudicat ecclesia de Iudæis. & de hoc dixi. sup. eod. ita. & c. Iudęi 2. Ber.

Postulasti.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Ad quod. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Iudæus manus in quendam clericum iniecit violentas: quæritur, qualiter cõtra illum sit procedendũ? Respondet Papa, qđ ille, cuius iurisdictio nis exstit, pœna pecuniaria ipsum puniat, vel alia temporali, secundum quod sibi visum fuerit, & faciat læso cõgrue satisfieri: alioquin dominus eius mouendus est, ut passo iniuriam, & ecclesiæ faciat satisfieri competenter: quod si dominus eius hoc neglexerit, prælatus loci præcipiat Christianis p censuram ecclesiasticam, ne cum ipso Iudæo commercium habeant donec satisfaciat. Nota, quod pro iniuria illata potest quis pecuniaria pęna puniri. Item ante absolutionem debet læso satisfieri. Item propter negligentiam Iudicis secularis deuoluitur iurisdictio ad iudicem ecclesiasticũ. Item indirecte excõmunicãtur Iudæi.

† Vide Nicepho. li. 4. c. 6 & li. 14. c. 16 hist. eccle. & B. Clementẽ lib. 2. consti. Apostol. ca. tã. c. 64. vn de intelliges odiũ Iudæorum in Christianos.

† In eod. Barbatiæ ita sal tem per effe ctum operi recognoscãt, se esse seruos illorum, &c.

† Vide Beat. Tho. 2. 2. q. 10. art. 6.

& (quod non tantum dicere, sed etiam nefandum est cogitare) cum in die Resurrectionis Dominicæ illas recipere corpus & sanguinem Iesu Christi contingit, per triduum antequam eos lactent, lac effundere [a] faciunt in latrinam. Alia insuper contra fidem catholicam detestabilia, † & inaudita committunt, propter quæ fidelibus est verendum, ne diuinam indignationem incurrant; cum eos perpetrare patiuntur [b] indigne, quæ fidei nostræ confusionem inducunt, & infra.

¶ Inhibemus ergo districte, ne de cetero nutrices, vel seruientes habeãt Christianos ne filij liberæ, [c] filijs famulentur ancillæ, [d] sed tanquam serui a Domino reprobati, in cuius mortem nequiter coniurarunt se † saltem per effectum operis recognoscant, seruos illorum, quos Christi mors liberos, & illos seruos effecit; & infra. Si vero nutrices & seruientes non dimiserint Christianos, sub excommunicationis [e] pœna inhibeatis † districte omnibus Christianis, ne cum eis commercium aliquod audeant exercere.

¶ Idem.

¶ *Iudæus, qui percusserit clericum temporaliter punitur, & si de facto puniri non potest, interdicitur sibi Christianorum commercium, donec satisfecerit iniuriam passo.*

CAP. XIIII.

Postulasti † qualiter contra Iudæum procedere debeas, qui manus iniecit in quendam clericum violentas; Ad quod breuiter respondemus, quod si dictus Iudęus tuæ iurisdictionis existit ipsum pœna pecuniaria [f] punias, vel alia (secũdùm quòd conuenit) temporali, faciens læso satisfactionem [g] congruam exhiberi; alioquin eius dominum moneas, & inducas, vt passo iniuriam, & ecclesiæ ab eo satisfieri faciat competenter; quod si dominus eius neglexerit adimplere, tu Christianis [h] omnibus † per censuram ecclesiasticam interdicas, ne cum ipso Iudæo antequam satisfaciat, præsumãt commercia exercere.

Idem in concilio † generali.

¶ *Iudæi & Sarraceni vtriusque sexus, debent in terris Christianorum vti habitu, per quem à Christianis discernantur, & in die Passionis Domini non debent in publicum progredi, nec in contumeliam creatoris prosilire.*

CAP. XV.

In nonnullis prouincijs à Christianis Iudæos, seu

f ¶ Pœna pecuniaria.] Ad arbitrium iudicis, sup. de off. deleg. causis. §. fi. quia spirituali pœna ipsum punire nõ potest, cum sit extra ecclesiam: quia nihil ad nos de his qui foris sunt. 2. quæst. 1. multi 3 quando ecclesia possit punire Iudæos, dictum est. supra cap. ita. & melius in c. Iudæi. Bernardus.

g ¶ Læso satisfactionem.] hoc regulare est, ut semper ante absolutionem satisfaciat læso, & inf. de sent. excommunicat. porro. parochianos, cõquesti. & pluribus alijs capi. & ecclesiæ satisfacere debet, cum fuit facta iniuria in personam eius ministri, vt 3. quæst. 1. nulli in fin. & 2. q. 7. accusatio. Bernardus.

h ¶ Christianis.] Et ita inde recte excommunicantur Iudæi. De hoc dic, ut dictũ est, sup. eod. ita quorundam.

In nonnullis.] Tria sunt dicta: Secundum, ibi, In diebus. Tertium, ibi, Illud autem. Abb. Sic.

CASVS. In quibusdã prouincijs Iudæi seu Sarraceni per habitum distinguuntur à Christianis, in quibusdam uero non: vnde contingit aliquando, quod Christiani Iudęis, & Iudęi Christianis mulierib. per errorem commiscentur: Ne igitur tam damnatus excessus per talem errorem vlterius cõmittatur, statuit concilium generale, ut Iudæi siue Sarraceni vtriusq; sexus in qualibet prouincia Christianorum, per habitum publice distinguantur à Christianis. Secundo dicitur, quod in dieb. lamentationum, Iudæi siue Sarraceni non exeãt in publicum: quia ut dicitur, tũc ornatius incedere non erubescunt, & Christianis q. Passionis sacratissimæ memoriam exhibentes, lamentationis signa prætendũt, illudere non formidant. Tertiò prohibetur, ne in contumeliam creatoris prosilire præsumant, & quia contumelia creatoris dissimulari non debet, præcipit concilium huiusmodi præsumptores per Potestates locorum condigna pæna compesci, ne crucifixum pro nobis blasphemare præsumant. Not. quod Iudæi & Sarraceni a Christianis per habitum

3 Et supr. de diuo. gaudemus. p quæ iura patet illos ex iniectione excõicatos nõ esse, & iõ non mandat hic illos absolui facit qđ scripsi đ iureiu. sicut 3. prope finem. Ioan. And.

† De intellectu huius decret. vide Nicol. Eymericum in directorio inquisito. pa. 2. q. 46. n. 8. & 9.

† Dictio omnibus, deest in antiquiorib. codicib.

† Idem. C. Innocen. iij. in concil. generali Latera. c. 68. & c. 1. eod. tit. in 4. compi.

† Vide Marquar. tracta. de Iudęis. p. 1. c. 4. & extrauagantes citatas. supr. eo. tit. cap. 2. & de intellectu Eymericum in directorio inquisito par. 2. q. 46. num. 10

diſcerni debent. Item Iudæi ſiue Sarraceni Chriſtianis mulieribus non ſunt commiſcendi. Item in die lamentationum in publicum exire non debent. Item iudex eccleſiaſticus poteſt compellere Principes, vt compeſcant Iudæos a ſuis præſumptionibus.

[Gloſſa ſequens circa diſtinctionem habitus ponit quatuor ſimilia.]

Sarracenos habitus diſtinguit[a] diuerſitas, ſed in quibuſdam ſic quædam inoleuit confuſio, vt nulla differentia diſcernatur; † Vnde contingit interdum, quòd per errorem Chriſtiani Iudęorum, ſeu Sarracenorum, & Iudęi ſeu Sarraceni Chriſtianorum mulieribus commiſcentur. Ne igitur tam damnatæ commixtionis[b] exceſſus per velamen† erroris[c] huiuſmodi vlterioris † excuſationis poſſint habere diffugium; Statuimus, vt tales vtriuſque ſexus in omni Chriſtianorū prouincia, & omni tempore, qualitate habitus publice ab alijs populis diſtinguantur. † ¶ In diebus autem lamentationis, & Dominicæ Paſſionis in publicum minime prodeant,[d] eo quòd nonnulli ex ipſis talibus diebus (ſicut accepimus) & ornatius non erubeſcunt incedere, ac Chriſtianis, qui ſacratiſſimæ Paſſionis memoriam exhibentes, lamentationis ſigna prætendunt, illudere[e] non formidant. ¶ Illud autem diſtrictiſſime inhibemus, ne in contumeliam creatoris † proſilire præſumant. Et quoniam illius diſſimulare non debemus opprobrium, qui probra noſtra deleuit. Pręcipimus pręſumptores huiuſmodi per principes ſęculares, condignæ animaduerſionis[f] adiectione compeſci, ne crucifixum pro nobis aliquatenus blaſphemare[g] præſumant.

¶ Idem in † eodem.

¶ *Præponens Iudæum vel paganum publicis officijs, per concilium prouinciale corripitur, & præpoſito denegatur Chriſtianorum commercium, donec depoſuerit officiū, & in vſus Chriſtianorū pauperū reſtituet inde quæſita, ſecundū Epiſcopi prouidentiam.*

CAP. XVI.

Cvm ſit nimis abſurdum, vt blaſphemus[h] Chriſti, in Chriſtianos, vim poteſtatis exerceat, quod ſuper hoc Toletanū † concilium[i] prouide ſtatuit, nos propter tranſgreſſorum audaciam in hoc generali concilio innouamus. Prohibentes, ne Iudæi publicis officijs præferantur, quoniam ſub tali prætextu Chriſtianis plurimum ſunt infeſti. ¶ Si quis autem eis officium tale cōmiſerit, per prouinciale[k] concilium, quod ſingulis annis præcipimus celebrari, monitione præmiſſa diſtrictione, qua conuenit, compeſcatur. ¶ Officiali verò huiuſmodi, tādiu Chriſtianorum communio in commercijs & alijs denegeē, donec in vſus pauperum[l] Chriſtianorum, ſecundū prouidentiam diœceſani Epiſcopi conuertatur, quicquid fuerit à Chriſtianis adeptus occaſione officij ſic ſuſcepti, & officium cum pudore dimittat, quod irreuerenter aſſumpſit. Hoc idem extendimus ad paganos.

a ¶ Diſtinguit.] ſic per habitum debent diſtingui nouitij a profeſſis, ſupra de ſtatu regularium. capitulo penultimo. & meretrix a matrona, infra de ſentent. excommunicatio. in audientia, & ff. de iniurijs. item apud. §. ſi quis virgines. & maſculi a feminis per crines & veſtes. 30. diſtinct. ſi qua mulier. ſic & liber diſtinguitur a ſeruo per pileum. C. de lati. liber. tollen. l. prima, §. ſed & qui pileati. Ioannes.

b ¶ Commixtionis.] quia nec matrimonium inter Iudæum & Chriſtianam eſſe poteſt, 28. q. 1. caue. Bern.

c ¶ Erroris.] ergo ſi ignoranter commiſceatur Chriſtianus Iudęæ: dummodo nō ſit craſſa ſiue affectata ignorantia, excuſatur in eo quòd Iudęa, argu. 34. q. 2. in lectum. & infra de cleri. excommunica. Apoſtolicæ.

d ¶ Prodeant.] ſupra eod. quia.

e ¶ Illudere.] ſic reddunt nobis pro gratia contumeliam, & contemptum, ut ſup. eod. & ſi Iudæos.

f ¶ Animaduerſionis.] ſcilicet, pecuniaria pœna, uel alia temporali, prout viſum fuerit iudici, ſupra c. proxi. Bernar.

g ¶ Blaſphemare.] ſupra eodem capitulo primo, & inf. cap. proxim. Bern.

Cvm ſit.] Prima pars conſtitutionem innouans, olim inhibitam prohibet, & omnes cās reddit. Secunda punit præponentem. Tertia præpoſitum. Quarta prorogat. Secunda: ibi, Si quis. Tertia: ibi, Officialis. Quarta: ibi, Hoc idem.

h ¶ Blaſphemus Chriſti.] id eſt Iudæus blaſphemans Chriſtum. ſupra eodem cap. 1.

i ¶ Toletanum concilium.] 54. diſtinct. nulla. & infr. eodem ex ſpeciali.

K ¶ Prouinciale concilium.] ſupra de accuſatio. ſicut olim.

[Gloſſa ſequens obijcit, & ſoluit.]

m ¶ In vſus pauperum.] Sic ergo pauperibus reſtituitur, quod iniuſte extortum eſt, ut ſup. de immunit. eccleſ. quia. ſi uero officiū licitum eſt, tunc ſi vellet, poſſet dare pauperibus, quod iniuſte extortum eſt. 14. q. 5. non ſane. Sed contra videtur, quod reſtituendum ſit illis, a quibus eſt extortum, & non pauperibus, infra de homic. ſicut dignum §. cos, & infr. de vſu. cum tu. & ſup. de iureiur. eam te. & s. de decim. tua 2. 18. diſti. quoniam. hoc ideo ſit in hoc caſu: quia neſcitur, à quibus extortum ſit. maior pœna ponitur in ſequenti, cap. illis, qui merces prohibitas portant ad Sarracenos. Ioannes.

CASVS. Statuit concilium Toletanum quod nullus Iudæus ſuper Chriſtianos vllum officium, uel poteſtatem exerceat: Sed quia illud non bene ſeruabatur, concilium generale innouauit concilium Toletanum, prohibens ne Iudæi publicis præficiantur officijs, quia ſub tali prætextu Chriſtianos infeſtant plurimum, & moleſtant, & ſi eis tale fuerit officium cōmiſſum, per prouinciale conciliū annuatim celebrandū, monitione præmiſſa cōpeſcantur, & tali officiali cōmunio Chriſtianorum in cōmercijs & alijs denegetur, donec reſtituerit quicquid ex tali officio habuit a Chriſtianis conuertēdum in vſus pauperum Chriſtianorum ſecūdum Epiſcopi diœceſani prouidentiam: & officium ipſum cum pudore amittat, qđ irreuerenter aſſumpſit, & quod de Iudæis dicitur, extendit ad paganos. Nota quod infideles fidelibus pręponi non debent, nec publicis officijs præferri. Item quod percipitur ex officio, quod habere non licet, reſtitui debet, quia ſi principale non licet, nec eius acceſſorium.

† diſcernatur.

† velamentum.

† vlterius.

† Poſt uerbū diſtinguant, in concilio, & ī antiqua cōpi. adduntur hæc verba: Cum etiā per Moſen, hoc ipſum legatur eis iniunctum.

† Redemptoris, vox eſt ī concilio, & ī ueteri comp.

† Idē Innocent. in concil. Lateran. ca. 69. & c 2. eodē tit. In 4. compil.

† Hoc ſtatuit Toletanum cōcil. 3. c. 14. in concilijs editis, quod apud Gratianum in c. nulla. 54. diſtin. tribuitur cōcil. Toleta. 4.

AD liberandam.] Duæ sunt partes: Secunda: ibi, Et talibus. Abbas.

CASVS. In concilio isto dicitur illud quod legitur. s. eo. ita quorundam hoc adiecto, quod illis qui prædicto modo delinquunt, gremium non aperiatur ecclesiæ, nisi totum quod ex tam damnato cõmercio perceperunt, & tantũdem de suo in terræ Sãctæ subsidium destinauerint, vt in eo puniantur in quo peccauerũt. Quod si soluẽdo nõ fuerint, sic alias delictũ istorũ taliter puniatur, quod alij attentare simi lia pertimescãt. Not. quod qui contra ecclesiam delinquit, in eo punitur, ut ab ea non recipiatur, donec satisfaciat. Item punitur quis in eo, in quo deliquit: Itẽ pęna vnius debet esse metus alterius.

a ¶ Excommunicamus & anathematizamus.] sic et supra eodem. ita & c. quod olim.

b ¶ Priuatione.] hoc totum habes. s. eod. ita.

[Glo. seq. dat simile de vsura, cõcludit tamen quòd hoc grauius.

c ¶ Totum quod ex commercio.] Totum ergo lucrũ, quod ad eos peruenit ex hoc cõmercio, debẽt dare in subsidiũ terræ Sãctæ: in cuius detrimẽtum hoc fecerũt: & simile est crimini vsurarũ, in quo quicquid sorti accedit, vsura est, unde totum debet restitui. j. de vsu. consuluit. & 14. q. 3. putaui. & c. seq. imo videtur quod maius, quia isti videntur fidem Christianã impugnare, vnde plus puniuntur, quia tantundem pro pæna dare coguntur in subsidium terræ sanctæ: nemo dubitat grauius esse commissum, quod est grauius vindicatum, 24. q. 1. non afferamus & in Auth. ut fra. fi. coll. 9. in fin. ubi dicit; in delicto enim æquali proximas eis imminere pœnas iustum putamus.

d ¶ In quo deliquerint.] sic sup. de immun. eccles. c. vlt. & de iure pat. pastoralis. & sup. de temp. ord. literas. & sup. de foro compet. nullus. sim. 12. qõn. 2. de viro. & 17. q. 4. frater & coepiscopus.

e ¶ Sic alias.] quia poterunt subijci verberibus loco pænæ. 14. quæst. 6. si res. & 12. quæst. 2. fraternitas. & 5. q. 6. quia iuxta.

f ¶ Alijs interdicatur.] sic ergo pœna vnius est metus alterius, vt 2. qõ. 7. quapropter. & sup. de offic. ord. irrefragabili. & sup. de transla. cap. 1. in fin. & sup. de sta. reg. ea quæ. sup. de calum. c. 2. ff. de pœn. l. capitalium. §. famosos. ff. deposi. bona fides. 1. responso. in fi.

† Vide Mart. Nauar. citatũ supra hoc tit. in c. significauit.

† lignamina

† &.

† In concilio ita, nisi totum, quod ex substantia tam damnata perceperint, &c.

¶ Idem in eodem.

¶ *Concilium generale repetit concilium Lateranen. sup. eod. ita. & addit pœnam satisfactionis tempore absolutionis impendendum.*

C A P. XVII.

AD † liberandam terram Sanctam, & inf. ¶ Excommunicamus [a] præterea, & anathematizamus illos falsos & impios Christianos, qui contra ipsum Christum, & populũ Christianum, Sarracenis arma, ferrum, & ligamina † deferunt galearum, eos etiam, qui galeas eis vendunt, vel † naues, quique in piraticis Sarracenorum nauibus, curã gubernationis exercent, vel machinis, aut quibuslibet alijs aliquod eis impendunt cõsilium vel auxilium in dispendiũ terræ Sanctæ, ipsosque rerum suarum priuatione [b] mulctari, & capientium seruos fore censemus. Præcipientes, vt per omnes vrbes maritimas diebus Dominicis, & festiuis, huiusmodi sententia publice innouetur. ¶ Et talibus gremium non aperiatur ecclesiæ, nisi † totum, quod ex cõmercio [c] tã dãnato perceperint, & tãtundẽ de suo in subsidiũ terræ Sanctæ trãsmiserint, vt æquo iudicio, in quo deliquerint, [d] puniãtur. Quod si forte soluendo non fuerint, sic alias [e] reatus talium castigetur, quod in pæna ipsorum alijs interdicatur [f] audacia similia præsumendi.

¶ Greg. ix. Astoricẽ. † & Lucẽ. episcopis.

¶ *Iudæi vel Pagani quali eis officijs præficiendi non sunt, & si eis regalia iura vendantur, ad ea colligenda præficiendus est Christianus non suspectus.*

C A P. XVIII.

EX † speciali quam erga illustrem regem Portugalliæ gerimus, charitatis affectu, & infra. ¶ Mandamus, quatenus regem ipsũ solicite inducatis, ne in officijs, publicis iudæos Christianis præficiat, sicut in generali concilio [g] † continetur. Et si forte redditus suos iudæis vendiderit, vel Paganis, Christianum tunc deputet de grauaminib. inferendis clericis, & ecclesijs non suspectum, [h] per quẽ iudæi siue Sarraceni, sine Christianorum iniuria, iura regalia consequantur.

¶ Idem.

¶ *Se ipsum summat.*

EX speciali.] In prima parte ponitur culpa regis, & excusatio. In secũda contra vtrumque prouidetur, ibi, Mandamus. Abbas Siculus.

CASVS. Rex portugalliæ in officiis publicis, Christianis præferebat iudæos cõtra concilium generale. sup. eo. cum sit. vnde mãdat Papa duobus episcopis, quatenus regẽ ipsum moneant & inducant, ne in publicis officijs iudæos præficiat Christianis contra concilium generale, quod si forte redditus suos iudęis vendere voluerit, vel Paganis, aliquẽ Christianum deputet nõ suspectum de grauaminibus clericis & ecclesijs inferendis, & per illũ iudæi & Sarraceni. sine Christianorum iniuria, iura regalia consequãtur: Not. iudæos Christianis non esse præferẽdos. Item officiales suspecti non debent præponi clericis.

g ¶ Generali concilio.] sup. eo. cũ sit. & 54. dist. nulla.

h ¶ Nõ suspectum.] qui fideliter & sine fraude officiũ suum exequatur, ne per hoc fraus fiat Christianis clericis aut ecclesiis: qualis fuit Ioseph. de quo habes. 22. qõ. 2. quod autẽ ait qui fuit dispensator Pharaonis. 1. Bernar.

NVlli.] Diuiditur: Nã tria facit; Primo ponit dictũ: Secundo mercatoribus prouidet: Tertio prouisitionem determinat; Secunda. ibi. Quod si. Tertia, ibi, Si autem Abbas Siculus.

C A S V S. Iudæi tenebant seruos Christianos, & eos in suo seruitio retinebatut, quod fieri non debet, vnde statuit concilium generale, quod non liceat iudæo baptizatum vel baptizati volentem emere, uel in suo seruitio retinere; Secundo dicit, quod si aliquis iudæus causa mercimonij emerit aliquem iam conditum ad fidem conuersum, & postmodum factus fuerit Christianus, uel desideret fieri, dẽtur ab aliquo xij. solidi, & ille ab illius seruitio subtrahatur: Si vero infra tres menses ipsum uenalem non exposuit, si emit eundem ad seruiendum sibi, ipse

† Epatus sũt Hispaniæ, de quib. Vaseus in Annalib. Hispaniæ. cap. 20.

† Vide Marquardũ tra. de iudæis. p. 2. c. 6. & 7.

† In generali concil. Later. sub Inn. iij. cap. 4.

1. Gen. 41.

nec eum postea uendere, nec alius ipsum audeat comparare, sed nullo dato pretio ad libertatem perducatur. Not. quod si iudęus aliquis seruum emerit causa mercimonij, & factus sit Christianus, infra tres menses illum uenalem exponat; Alioquin præsumitur, ꝙ illum emerit causa seruiendi sibi; cōtrà quam pręsumptionem non inducitur probatio, & ita est præsumptio iuris & de iure. Itē fauor fidei priuat aliquem seruo suo.

† Qualiter ecclesia iuste potuerit hęc statuere de rebus iudæorum, tradit luculenter B.Th.2.2.q.10.art.10.

a ¶ Seruitio.] sup.eo. capi.1.& c. iudæi.1. imo quam cito volūtas ipsius fuerit pate facta, quod velit fieri Christianus, in libertatem ab omnibus vendicetur.54. distin.fraternitatem. nisi emptus sit causa mercimonij, ut ibi dicitur, & hic inferius. Bern.

b ¶ Causa mercimonij.] In quo casu nō fraudabitur ex toto iudęus siue Paganus, dummodo infra tres menses illum venalem exponat, ut ca. fraternitatem. Ber.

[Glo. seq. quærit, & soluit. Iterum quęrit & remittit.]

c ¶ Duodecim solidis.] Sed de qua moneta accipitur? Respondetur de illa, quæ est in vsu in loco illo, ar.ff.de leg.3. nummis.ff. de leg.1. si seruus plurium.§. si numerus. Quid si non sit, qui soluat illos xii. solidos? De hoc dictum est s.c.1.

† De materia tituli in genere uide B.Th. 2.2.q. 11.& quos p totum tit. citauimus.

CAP. XIX.

NVlli iudæo, baptizatū vel baptizari volentem, emere liceat, vel in suo seruitio [a] retinere. Quod † si quem nondum ad fidem conuersum causa mercimonij [b] emerit, & postmodum factus sit, vel fieri desideret Christianus, datis pro eo duodecim solidis [c] ab illius seruitio protinus subtrahatur. ¶ Si autem infra tres menses [d] ipsum venalē non exposuerit, vel ad sibi seruiendum emerit eundē, nec ipse vendere, nec alius audeat comparare, sed nullo dato pretio perducatur ad præmia libertatis.

TITVLVS VII.

De hæreticis. †

¶ Stephanus Papa omnibus episcopis.

¶ *Infidelis est, qui non habet certitudinem fidei, & infideli non est credendum in praiudicium alterius.*

d ¶ Si autem infra tres menses.] Eo ipso quod non exposuit ipsum infra tres menses venalem, præsumitur ꝙ non causa mercimonij emerit, sed ad seruiendum sibi, vnde nullo pretio dato perducetur ad præmium libertatis, nec admitteretur probatio in contrarium, cum hic sit præsumptio iuris, ex qua ius statuitur; vt 54. distin. fraternitatem. quod cap. intellige per illud, & istud est quasi glos. & expositio illius, si præsumptio est. sup. de spon. is qui vbi habes præsumptionem iuris. & si alius eum comparet, talis emptio non valeret, & nihilominus erit liber nullo pretio dato, si scienter emit illum: si ignoranter, agat ad pretium siue ad interesse contra iudæum, qui ipsum decepit. ff. de contrahen. emp. liberi hominis. argu. Et nota quod fauor fidei priuat aliquem seruo suo, vt hic patet, item priuat aliquem filio suo. supra, de conuer. in fin. cap. vlt. Item priuat aliquem vxore sua. supra, de diuor. gaudemus. & 28.q.1. si infidelis. Bernardus.

DE HAERETICIS.

¶ Visum est de his, qui non baptizati Deum blasphemant male colendo, merito videndum est de illis, qui iam baptizati incidunt in hæresim. Abbas.

De hac materia tractatur 24. qō. 1. per totum, & q.3. §. quia vero, vsque ad fin. q. & q.7. & 11.q.1. & 23.q.7. per totum, 8. dist. quo iure. 1.q.1. in multis capitulis.

DVbius.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod qui in fide dubitat, infidelis est; nec est credendum testimonio eorum, qui fidem veritatis ignorant. Nota, quod dubius in fide, infidelis est. Item infidelis testis esse non potest.

CAP. I.

DVbius, [e] † In fide, [f] infidelis est. Nec eis omnino credēdum est, [g] qui fidē veritatis ignorant.

¶ Leo Papa.

¶ *Errare in fide conuincitur, qui alios errantes, cum pōt ab errore non reuocat.*

CAP. II.

QVi † alios, cum potest, ab errore non reuocat, [h] seipsum errare demonstrat.

¶ Aug. de fide Catholica.

¶ *Hæreticus perseuerans, æternaliter damnatur: cui nec prodest baptismus, nec eleemosyna, vel martyriū vel aliud quodcunque bonū, quo ad hoc, vt consequatur vitam æternam.*

CAP. III.

FIrmissime † tene, & nullatenus dubites,

e ¶ Dubius.] de fide enim nullus debet dubitare, sed firmiter credere articulos fidei, supra de sum. Trinitat. capitulo primo in princip. aliter saluus esse non poterit, vt in Psalm. Quicunque vult, & 24. distinct. quando episcopus. & 24. quęstio. 1. aperte. nullus enim titubare debet in fide, ut ibi dicitur. Bernardus.

f ¶ In fide.] etiam in tenui 1 articulo. C. de hæret. l.2. in fi. sic ex leui offensa reuocatur libertus in seruitutem. C. de lib. & eor. lib. si manumissus & hoc quo ad articulos fidei, qui continentur in symbolo. Credo in Deū, quibus per fidem sola adhibenda est credulitas; quia fides est de re non visa, de pæniten. distinct. 4. in domo. Cod. de summa Trinitate. l. vlt. non per signa, sed per fidem ueritas est colenda, de consecrat. distinctione quarta venit sacerdos. Laurentius.

†De intellectu uide Palatium Rubium in allegat. de hære. c.5. incip. Et per ista. & Melchiorem Canū. lib.12. dē locis theo. c.9. circa medium.

† Cap.2. eo. tit. in 1. cōpi.

1 De intellectu. l.2. C. de hæret. quam hic citat glo. vide præter Doctores hic, Petrum Godof. in d. l.2. C. dē hęr.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp.

g ¶ Credendum est.] ergo dubius in fide, testis esse non potest, 22.q.4. ipsa pietas.

QVi alios.] Casus patet. Nota ꝙ qui alium ab errore non reuocat, seipsum errare demonstrat. & est argum. quod qui tacet, consentire videtur.

[Glo. seq. quærit, & soluit distinguendo.]

h ¶ Non reuocat.] cum potest. ff. ad legem Aquiliam. scientiam, 83. distinct. error. & argum. supra titul. proxi. & si iudæos, & 2.q.7. negligere. Sed nunquid istud pertinet ad omnes? Respondeo de crimine iam commisso soli Prælati tenentur corripere, 2. 23. quæstio. 4. duo ista. & capit. ita plane, a peccato autem committendo quilibet tenetur alium corripere occulte. infra eodem cum ex iniuncto. ubi de hoc argument. 23. quæstio. 4. ipsa pietas, 2. quæstion. 5. hoc videtur, & 93. distinct. diaconi & supra de cog. spir. tua. & 2. quæstio. 7. quapropter, sed istæ duæ ultimæ concordantiæ intelliguntur in denuntiatione. Tanc.

2 De materia huiꝰ glossulæ uide plene p B. Tho. 2.2. q.33. ar. 3. & seq.

FIrmissime.] Duæ sunt partes. Secunda, ibi, Omni homini. Abbas Siculus.

CASVS. Quæsitum fuit ab Augustino, utrum hæreticus, uel schismaticus saluari possit? Respondet Augustinus, firmiter teneas, & nullatenus dubites, ꝙ omnis hære-

hæreticus & schismaticus, cum diabolo & angelis eius, æterni ignis incendio punietur: nisi ante finem vitæ, catholicæ ecclesiæ fuerit reconciliatus, quia nulli hominum de mundo, qui ecclesiæ catholicæ non tenet unitatem, baptismus vel eleemosyna quantumcunque copiosa, aut mors pro nomine Christi suscepta proficere poterit ad salutem. Nota quòd extra ecclesiam catholicam nullus saluatur, quantumcunque bona opera fecerit.

[Glo. sequens ponit septem modos, quibus dicitur hæreticus.

a ¶ Hæreticum.] hæreticus multis modis dicitur: ille dicitur hæreticus, qui peruertit sacramenta ecclesiæ, ut simoniacus. 1. q. 1. eos qui per pecuniã. & 6. q. 1. c. nos sequentes, §. sed licet. Itẽ ille, qui scindit se ab unitate ecclesiæ, 7. q. 1. denique. Item omnis excõmunicatus, 4. q. 1. ꝙ autẽ hi Itẽ ꝗ errat in expositione sacræ scripturæ 24. q. 3. heresis. Itẽ ꝗ confingit nouam sectã, vel confictam sequitur, 24. q. 3. hæreticus. Item ꝗ aliter sentit de articulis fidei, quam Romana ecclesia, 24. q. 1. hæc est fides, & c. quoniam. Vel qui male sentiunt de sacramentis ecclesiæ, inf. eod. ad abolendam, in princ. Tancr.

b ¶ Neque mors.] Vnde Apostolus. Et si tradidero corpus meum, ita ut ardeam. charitatem autem nõ habeam, nihil mihi prodest, de pænit. distin. 3. circa fin. capit. si quis, & de consecrat. dist. 4. solet, & 1. q. 1. vide quantum bonum. Bernardus.

c ¶ Ad salutem.] æternam, 1 scilicet, valent tamen ad bona temporalia promerenda, argum. 22. q. 2. si quælibet, in fin. & ad mitius supplicium subeundum, de pœnitẽt. dist. 4. ad finem. § post etiam. Ber.

omnem hæreticum [a] uel schismaticum, cum diabolo & Angelis eius, æterni ignis incendio participãdum; † nisi ante finem uitæ, catholicæ fuerit incorporatus & redintegratus ecclesiæ (& post pauca.) Omni homini, qui ecclesiæ catholicæ non tenet vnitatẽ, neque baptismus, neq; eleemosyna quãtumlibet copiosa, neq; mors [b] † pro nomine Christi suscepta, proficere poterit ad salutem.[c]

Gregorius † Anastasio Antiocheno.

¶ *Damnato auctore, damnantur eius scriptura, & libri, & opera.*

CAP. IV.

Fraternitatis tuę; & ĩfra. ¶ Cum Cęlestius, atque Pelagius [d] in Ephesina synodo sint damnati, quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum dãnantur auctores.

F Fraternitatis.] Scripta per hæreticos non habent fidem authenticam. Communis diuisio. Secunda, ibi, Cum Cælestius. Abbas.

CASVS. Cęlestius & Pelagius condemnati fuerunt de hæresi in synodo Ephesina: Antiochenus Patriarcha dubitauit, an scripta ipsorum recipi debeant? Respondet Papa, quod non, quia ex quo auctores damnati sunt, scripta illorum quomodo admitti possunt? quasi diceret, non possunt. Nota ratione auctoris aliquid damnari uel reprobari: qualis enim auctor fuerit, talia eius opera præsumũtur. Item argumen. quod destructo principali destruitur accessorium.

[Glossa sequens signat contrarium, quod dupliciter fortificat, & soluit.]

d ¶ Cælestius atque Pelagius.] isti duo damnati erant in synodo Ephesina de hæresi; dubitabat Patriarcha Antiochenus, an 2 eorum scripta essent recipienda. Et dicitur ꝙ non, quia ex quo condemnatus est auctor: & scripta illius admitti non debent, ut 3. q. 4. nullus, & 16. dist. canones, quamuis aliqua utilia sint ibi, argum. sup. de test. licet. arg. tñ ꝙ ratione etiam bonæ sententiæ recipi possent. 1. q. 1. Dominus declarauit, 37. dist. si quid ueri. sicut & notitia legis abrogatæ necessaria est, dist. 7. Moyses, & Papa etiam argumentatur ex lege Theodosiana abrogata, sup. de iud. nouit. Sed uerum est, ꝙ scripta istorum non valent, etiam si alias bona sint; nec sunt recipienda, infr. eod. excommunicamus. §. credentes. arg. ad hoc. 96. distin. bene quidem. tamen ratione bonæ scientiæ scripta Origenis approbata fuerunt, 16. q. 7. & hoc diximus. qui damnatus fuit post mortem, 24. quæstio. 2. sane profertur, & si approbarentur, valerent: alias non, argu. supr. de sum. Trinita. capit 2. in fin. Item argum. ꝙ destructo principali, destruitur accessoriũ, sicut in cap. prædicto, & hoc duximus. Ber.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ *Episcopus hæredem instituens hæreticum cõsanguineum, uel extraneum, vel paganum, etiam post mortem excommunicatus nunciatur. hoc dicit, secundum communem, & veriorem intellectum, & vt faciat ad titulum, potest intelligi, quod ex hoc præsumatur hæreticus.*

CAP. V.

SI quis Episcopus [e] hęredes instituerit extraneos a cõsanguinitate sua, vel hęreticos etiam cõsanguineos, aut paganos [f] pertulerit; † saltem post mortem [g] ei † anathema dicatur; atque eius nomen inter Dei sacerdotes nullo modo recitetur.

SI quis episcopus.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Africano, utrum hæretici possint institui hæredes ab episcopo? Respondet concilium, quod si episcopus instituerit sibi hæredes extraneos à consanguinitate sua, vel etiam instituerit consanguineos hæreticos, uel paganos, post mortem, debet excommunicari: & nomen eius inter sacerdotes Dei nullatenus recitetur. Et idem intellige de omnibus clericis. & hoc dicitur in seq. cap. Nota, quod hæreticus iure hæreditario catholico succedere non debet. Item aliquis potest post mortem excommunicari.

[Glossa sequens recit. per obiectionem, & soluit.]

e ¶ Si quis episcopus.] Sic ordina istam litteram: si quis episcopus instituerit hæreticos hæredes extraneos a consanguinitate sua, uel etiam si instituerit consanguineos hæreticos hæredes, aut paganos pertulerit, saltem post mortem, & c. & sic repete illam dictionem, hæreticos. Et ita nullus debet instituere hęreticum, siue sit consanguineus, siue non: ut hic patet, & inf. cap. proxi. episcopus ergo instituat ecclesiam, ex quo non habet consanguineos catholicos. 12. q. 2. episcopus qui filios, & c. cognouimus, & in Authen. ut cum de app. cog. §. dicimus, & §. si quis colla. 8. quia isti hæretici iam nõn dicuntur filij uel consanguinei, unde dicitur in lege: Si frater tuus, & amicus tuus, & vxor tua deprauare uoluerit ueritatem, fit manus tua super illos, 23. quęstio. 8. legi. & uxor est expellenda, 28. q. 1. uxor, in fin. Hoc intellige, nisi pænituerint isti consanguinei: delicti enim ueniam pænitentibus non negamus, C. eo. Manichæos. Bernardus.

f ¶ Paganos.] & ita idem iuris est in paganis, quod de hæreticis. Et idem est de omnibus, qui catholici non sunt, infra cap. proxim. Bernardus.

[Glossa sequens signat contrarium, & soluit.]

g ¶ Post mortem.] sic 3. 24. q. 2. sane profertur. & arg. C. eod. l. Manichæos. argum. contra, quia crimina morte extinguuntur, 23. dist. quorundam, 23. quæst. 2. ca. 1. & crimen cum pœna fit extinctum. C. si reus uel accusa. mor. fue. l. 2. hoc tamen speciale est in crimine hæresis, in criminis detestationem, ut post mortem possit accusari.

Marginalia: † mancipandum. — † In multis editiis. Greg. 9. legit, sed mendose, id habet Greg. 1. in registro li. 7. epist. 47. indic. 2. & c. 4. eod. tit. in 1. compil. — 1 De articulo huius glossæ uide omnino D Tho. 3. p. q. 89. ar. 4. ad 3. arg. — 2 De materia huius gl. quatenus ag. e de libris hæreticorum recipiendis, uel nõ, uide quę dixi plenissime lib. 2. cõment. 1 Direct. inquisi. schol. 1. — † Adde c. 48. in cõcilijs latinis & 10 synodo Carthaginensi c. 84 apud Theodorum Falsamonem. & cap. eod. tit. in 1. compi. — † pretulerit. † eius. — 3 De materia huius glossæ, pter Doct. hic, uide Gomez. to. 3. uaria. res. ca. 1. nume. 80. & Ioãnem Roiã sing. 134.

sari, & excommunicari, & ne ecclesia oret pro eo, quia non fuit accusatus in vita. Bernardus.

IN eos.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod nullus episcopus uel presbyter transferre debet bona sua in eos, qui catholici non sunt, etiam si consanguinei fuerint: & quod de episcopis, & presbyteris dicitur ad alios clericos extenditur. Nota, quod ubi eadem causa iuris est, idem ius est statuendum.

a ¶ Etiam si consanguinei.] dic ut supra cap. proxim.

b ¶ Nihil conferant.] Non distinguitur in morte uel in uita, ergo nec nos distinguamus, quia nihil capere possunt ex testamento, infra eod. excommunicamus, §. credentes, causa pietatis forte posset eis dari ı ne perirent fame. 86 distin. pasce fame. quia adhuc possunt conuerti ad fidem: quia de nemine desperandum est, de poenit. distin. 7. nemo. & 32. q. 2. ancillam. & a[illegible]m.e iam ad hoc 42. distin. quiescamus. & 1. quæstio. 3. quoniam multos. Bernar.

c ¶ De reliquis.] In hoc omnes pares sunt. argu. 16. q. 1. prædicator. in princ. 24. q. 2. sane profertur. Ber.

CVm Christus.] CASVS. Quidam Theologi ultra quam oporteret subtiliter intelligentes dicebant, Christum non esse aliquid secundum quod homo: Cum igitur Christus perfectus Deus & perfectus homo sit, mandat Papa Remen. Archiepiscopo, quatenus sub anathemate interdicat, ne aliquis de cetero Christum non esse aliquid secundum quod homo, quia sicut est uerus Deus, ita est uerus homo, ex natura rationali, & humana carne subsistens. Nota quod Christus est uerus Deus, & uerus homo.

d ¶ Sub anathemate.] Quicunque ergo contrarium dixerit, est excommunicatus, quia hoc dicere hæreticum est, & hæretici omnes sunt excommunicati, inf. eodem ad abolendam. & cap. excommunicamus, & quod Christus uerus sit homo ex humana carne subsistens, habes supra de summa Trinita. cap. 1. & est articulus fidei nostræ, de quo habetur in prædicta constitutione, & de alijs, quos scire quilibet. 2 Christianus tenetur per fidem. ar. ad hoc de consecratio. dist. 4. ante xx. & c. baptizandos,

† In concilio Africano hoc nodum reperi, sed habetur in concilio Carthaginensi c. 3. 1. c. 13. & apud Theodorum Balsamonem in synodo Carthag. cap. 25. & c. 9. eo. tit. in 1. compil.

1 De hoc dubio vide gl. ibidem. Archid. & Tur. recrema. 50. dist. c. 1. & in leg. b 9 septi partitis Hispaniæ, par. 1. tit. 24. l. 8.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. compil. & post concil. Lateran. sub Alex. iij. par. 49. c. 20. vnde facili intelliges hoc fragmentum.

† Laterane. sub. Alex. iij. ca. 27. & c. 6. eod. tit. in 1. compil.

2 De materia huius glo. vide B Thom. 2. 2 q. 2. ar. 5. & 6. Eymerici in Direct. inquisi. p. 1. q. 7. & q. 12.

¶ Ex eodem.

¶ *Loquitur de eadē materia cum pcedēti, & extēditur qđ ibi dictum fuit de Episcopis ad presbyteros, & alios clericos.*

CAP. VI.

IN eos, qui catholici non sunt, etiam si consanguinei [a] fuerint, Episcopi vel presbyteri nihil conferant. [b] denique hoc, qđ de episcopis & p̄sbyteris dictum est, dēt de reliquis [c] clericis exaudiri.

¶ Alexand. iij. Remeñ. Archiepiscopo.

Christus fuit uerus Deus, & uerus homo, sentiens oppositum, hæreticus est, & excommunicatus.

CAP. VII.

CVm † Christus perfectus Deus, & p̄fectus sit homo; Mandamus, quatenus sub anathemate [d] interdicas, ne quis de cetero audeat dicere, Christū nō esse aliquid secundum qđ homo; quia sicut Christus verus est Deus, ita verus ē homo, ex aīa rationali, & humana carne subsistens.

¶ Ex concilio Lateraň.

¶ *Hæretici, receptatores, & fautores eorum, excommunicati sunt; & decedētes in hoc peccato, in cœmeterio ecclesiæ sepeliri non debent, nec pro eis orari.*

CAP. VIII.

SIcut ait B. Leo, [e] & inf. ¶ Quia in partibus Tholosanis, hæreticorum, quos alij Catharos, alij Patarenos, & alij alijs nominibus vocant, inualuit damnanda peruersitas: eos & defensores, [f] & receptatores eorum, anathemati decernimus subiacere; Et sub anathemate prohibemus, ne quis eos in domo, vel in terra sua tenere, vel fouere, aut negotiationem cum eis exercere p̄sumat. Si autē in hoc peccato decesserit, neq; sub priuilegiorum nostrorum quibuscunq; indultorum obtentu, [g] neq; sub alia quacunque occasione, oblatio [h] p eo fiat: aut inter Christianos accipiat sepulturam. †

¶ Lucius tertius.

¶ *Hæreticus male sentiēs, vel male docens de sacramentis ecclesiæ, excommunicatus est, & conuictus, nisi se correxerit, & errorem abiurauerit: si clericus est, degradetur, & curiæ seculari tradatur per quam etiam laicus punietur. Eadem etiam est pœna suspectis de hæresi, si se non correxerint: & relapsis omnino audientia denegatur: Sæculares principes, qui iurare nolunt*

& cap. primo, ad illos articulos, de quibus tractatur in illa constitutione: firmiter credimus, omnes indistincte tenentur, tam clerici, quam laici: sed clerici magis: qui legem perscrutabiliter scire tenentur, 38. distinct. omnes psallentes, 24. dist. quando Episcopus. Quilibet ergo tenetur credere secundum quod catholica tenet ecclesia, & hoc sufficit in talibus articulis, dummodo nil in contrarium sentiat, infra eodem ad abolendam. Ber.

SIcut.] CASVS. In cap. isto Lateran. concilium excommunicat omnes hæreticos, quibuscunq; nominibus censeantur, & omnes defensores, & receptatores, eorum & præcipit sub interminatione anathematis, ne quis eos in domo, vel in terra sua tenere vel fouere præsumat, aut cum eis negotiationem habere. Si quis autem in hoc peccato decesserit oblatio pro eo non fiat: nec inter Christianos accipiat sepulturam, non obstante aliquo priuilegio quibuscunque indulto. Nota, quòd fautores hæreticorum cum hæreticis æqualiter puniuntur. Item priuilegiū non excusat aliquē à peccato. Item ratione delicti perditur priuilegium: quia priuilegium non extenditur ad illicitum casum, nec tuetur aliquem in malo.

e ¶ Leo.] 23. quæst. 5. res omnes.

f ¶ Defensores.] inf. eod. excōmunicamus. §. credentes. & 79. dist. si quis Papa. arg.

g ¶ Obtentu.] sic ergo ratione delicti perditur priuilegium, infra cap. proxim. in fine, quia priuilegium non extenditur ad illicitum casum. nec tuetur aliquem in malo. infra. de senten. excommunicatio. nulli. & omni priuilegio cessante, mali puniendi sunt. C. ubi de cri. agi opor auth. qua in prouin ia. Ber

h ¶ Oblatio.] quia constat eum decessisse in mortali peccato, 23. quæst. 5. placuit, & est simile infra de vsur. quia in omnibus.

AD abolendam.] CASVS. Lucius Papa in cap. isto excommunicat omnes illos, qui de Sacramento corporis & sanguinis Domini nostri IESV Christi, & de alijs ecclesiasticis Sacramentis aliter sentiunt vel docent, quam sancta

† Vide Alfons. Cast. li. 2. de iusta hę ret punit. ca. 18. & quę di xi. lib. 3. comment. in Direct. inquisi. schol. 102. su per q. 40.

ſancta Romana Eccleſia prædicet, & obſeruet: & omnes illos, quos Romana eccleſia vel ſinguli epiſcopi vel clerici, vacante eccleſia, cũ concilio vicinorum ẽporum hæreticos iudicauerint; Secundo ſtatuit, vt quicunque deprehenſi fuerint manifeſte in hæreſi, ſi clerici fuerint, eis prius degradatis ſeculari poteſtati relinquantur animaduerſione debita puniendi, niſi ſtatim poſt deprehenſionẽ erroris ſponte ad catholicam vnitatẽ redierint, & ad arbitrium ẽpi ſatisfecerint: Si vero laici fuerint, niſi (vt dictum eſt) abiurata hęreſi ad arbitrium ẽpi ſatisfecerint, ſæcularis iudicis arbitrio relinquãtur. Tertio dr̃, ꝙ qui poſt abiuratã hæreſim, uel poſtquã ad arbitrium ẽpi ſe purgauerint, deprehẽſi fuerint in hr̃ſim recidiſſe: ſine ulla audientia ſæculari iudicio relinquantur, Quarto ſtatuit, vt omnes rectores cuiuslibet loci, iuxta commonitionem ẽporũ iuramẽto proprio ꝓmittant, ꝙ cũ ab eis fuerit requiſiti eccleſiã ꝯ hæreticos adiuuabunt bona fide. Si vero id obſeruare noluerint, honore priuẽtur, & ad alios nullatenus aſſumentur: & ipſi excõicentur, & terræ illorũ interdicantur & ciuitas q̃ his inſtitutis duxerit reſiſtendũ, uel punire neglexerit reſiſtẽtes, ẽpali dignitate priuetur, et aliarum careat commercio ciuitatum. Quinto dicit, quod ſi aliqui fuerint exempti à iuriſdictione ẽporũ, & ſoli eccleſię Ro. ſubiecti, nihilominus in his quæ contra hæreticos ſunt inſtituta ſubeant iudicium epiſcoporum; & eis tãquam ſuper hoc a ſede Apoſtolica delegatis, obſequantur, non obſtantib. aliquibus priuilegijs libertatis. Nota primo quod vacante, ſed capitulum obtinet uicem epiſcopi in his quæ pertinent ad iuriſdictionem. Item omnes qui male ſentiunt de ſacramentis eccleſiæ, ſunt excõi [illegible], itẽ arg. ꝙ clericus depoſitus nõ gaudet clericali priuilegio. Item ab errore reuerſus errorem ſuum publice abiurare debet. Itẽ iterata delicta grauius puniuntur. Item lapſis in hæreſim appellatio eſt deneganda. Item ratione delicti amittit quis priuilegiũ libertatis, ſed ẽpi tũc tanq̃ delegati a Papa eos puniunt, & non tanquam ordinarij.

a ¶ Prædicat & obſeruat.] ſim. 24. q. 3. hæreſis, hoc ergo quos Romana eccleſia ſeruat, & mandat ab alijs obſeruari, generaliter eſt obſeruandum. 11. diſt. quis neſciat, quicunque ergo male ſentit de ſacramentis eccleſiæ hæreticus eſt habendus, vt hic patet.

[Glo. ſeq. arg. & remittit.]

de Eccleſia contra hæreticos defendenda, excommunicantur, & terræ eorum ſupponuntur interdicto, ciuitates vero ipſorum reſiſtentes, aliarum commercio, & epiſcopali dignitate priuantur, exempti vero ſubſunt ordinarijs, ſuper his, quæ contra hæreticos inſtituuntur.

CAP. IX.

AD † abolendã, & inf. ¶ Vniuerſos, qui de ſacramento corporis, & ſãguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti, vel de baptiſmate, ſeu de peccatorum confeſſione, matrimonio, vel reliquis eccleſiaſticis ſacramentis, aliter ſentire, aut docere non metuũt, quam ſacroſancta Rom. eccleſia ꝑdicat & obſeruat [a] & gñaliter quoſcunque eadẽ Romana Eccleſia vel ſinguli ẽpi per diœceſes ſuas cum conſilio clericorũ, vel clerici ipſi ſede vacante [b] cũ conſilio (ſi oportuerit) vicinorum epiſcoporum, hæreticos iudicauerint, vĩculo perpetui anathematis innodamus, & infra. ¶ Pręſẽti † nihilominus ordinatione ſancimus, † vt quicunq; manifeſte fuerint † in hęreſi deprehẽſi, [c] ſi clericus eſt, vel cuiuslibet religionis obũbratione fuſcatus, totius eccleſiaſtici ordinis pręrogatiua [d] nudetur, & ſic omni officio, & beneficio ſpoliatus eccleſiaſtico, ſęcularis relinquatur [e] arbitrio poteſtatis, animaduerſione debita puniendus, niſi continuo † poſt deprehenſionem erroris, ad fidei catholicæ vnitatem ſponte recurrere, [f] & errorem ſuum ad arbitrium [g] epiſcopi regionis publice conſenſerit abiurare, & ſatisfactionem congruam exhibere.

¶ Laicus [h] autem niſi (prout dictum eſt) abiurata hæreſi, & ſatisfactione exhibita confeſtim ad fidem cõfugerit orthodoxam, ſæcularis iudicis arbitrio relinquatur, debitam recepturus pro qualitate facinoris vltionem, & infra.

¶ Qui vero inuenti fuerint ſola ſuſpicione notabiles, niſi ad arbitrium epiſcopi, iuxta conſideratio-

b ¶ Clerici ipſi ſede vacante.] habes hic arg. quòd vacante eccleſia, iuriſdictio remanet penes capitulum. ar. 65. diſt. c. vlt. 23. diſt. in nomine Domini. 7. q. 1. Pontifices. De hac materia plene dictum eſt ſup. de maior. & obed. c. his quæ, & c. cum olim.

c ¶ Deprehenſi.] facti euidentia: puta q̃a publice prędicãt hæreſim. arg. ff. de ri. nuptia. palã §. vlt. vel legitima probatione, puta per teſtes: vel ex ſua confeſſione. Ala.

[Glo. ſeq. arg. pro opi. Ala. ſed tenet cõtrarium. Vg.

d ¶ Pręrogatiua.] argu. ꝙ clericus depoſitus non habet priuilegium clericale: & hoc cõcedit. Ala. arg. 54. diſt. ex antiquis, ĩ fi. ꝙ non eſt verũ, q̃a tenetur viuere clericaliter, quãuis ſit depoſitus: vñ ſi hoc faciat, adhuc gaudet priuilegio clericali, 81. diſt. dictũ. Et hoc dixit. Hug. Si verò incorrigibilis eſſet, tũc non ſolũ ꝑderet priuilegium clericale, verum etiã ſæculari curiæ traderetur. ſ̃. de iudi. cum non ab homine, ſed in caſu iſto perdit omne priuilegium niſi reuertatur, vt ſequitur.

[Glo. ſeq. ponit caſus quibus, &c.]

e ¶ Relinquatur.] Tribus eñ caſibus [1] relinquitur aliq̃s curiæ ſeculari ſtatim poſt depoſitionẽ, in crimine hæreſis, vt hic, & ĩ. eo. excõicamus. Itẽ in crimine falſi. infra de cri. fal. ad falſariorũ. Et ĩ alio, cũ ꝑꝑ calumniã vel contumeliam, q̃ contulit ẽpo ſuo aliquis depoſitus eſt 11. q. 1. ſi q̃s ſacerdotũ: aliàs aũt licet clericus ſit depoſit⁹ ñ traditᷣ ſtatim curiæ ſeculari: imo adhuc tenetᷣ viuere clericaliter, & eccleſia eum tuebitur, & gaudet priuilegio clericali, vt dictum eſt in proxima notula. Si vero ſit incorrigibilis, poſtea traditur, ſecũdum quod dicitur ſup. de iud. cum non ab homine. Qualiter debeat tradi, dicitur inf. de verbo. ſign. nouimus. Qualiter puniri debeant hæretici, dicitur. inf. eo. excommunicamus.

[Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.)

f ¶ Sponte recurrere.] Sed videtur quod etiam compelli debeat ſeruare fidem 45. diſt. de Iudæis, poſtquam condemnatus eſt hæreticus, non compellitur [illegible] vul. ſpõte redire, debet recipi abiurato errore. 24. q. [illegible] dicit Apoſtolus, & in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam intrudi. inf. eo c. per. B. r.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.]

g ¶ Arbitrium epiſcopi.] arg. contra 1. q. 7. ſi quis epiſcopus, illud olim ob [illegible] vt in concilio [illegible] reciperetur, ſed hodie ſufficit quod hic dicit Tanc.

h ¶ Laicus.] Laici enĩ per eccleſiam condemnandi ſunt

† Ca. 11. eo. ti. in 1. cõpi.

† Vide Eymericum in Direc. Inquiſito. 3. p. qu. 91.

† ſtatuimus.

† In vulgatis ita; fuerit in hæreſi deprehenſus, &c. ſed in antiq̃s codicib. vt ẽ impreſſum.

† Qualiter hę voces continuo, confeſtim, & aliæ ſimiles ĩ hac materia accipi debeant, tradit Eymericus in Direc. Inquiſi. par. 3. q. 98. & Simancas in cath. inſt. tit. 47. de pænitentib. & conuerſis.

1 De materia huius gl. vide Bernard. Diaz. in practi. crim. cano. c. 126. & 130. & ſeq.

† Hic. §. vt plurimũ deſideratur ĩ manuſcriptis codicib. vſq; ad illa verba, illos quoque.

2 Vide Simãcam cathol. inſt. [illegible] de abiuratione.

de hæresi: sed iudex secularis illos punire debet, nec traditur laicus curiæ seculari: sed clericus solummodo, infra de ver. si. nouimus. quia laicus semper est de foro seculari, sed in casu isto sententia debet ferri per ecclesiã: executio fit solummodo per iudicem secularem. Qualiter tales puniri debeant, dicetur, inf. eodem excommunicamus. Ber.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶ Audientia.] sim. 23. distin. in nomine Dñi. Sed si volunt redire, nonne debent audiri & recipi, quia ecclesia non claudit gremium volentibus redire ad ipsam. C. de sum. Tri. Inter claras, circa fi. & delicti veniam petentibus nõ negamus, dicit Imp. C. eo. tit. Manichæos, de pœn. dist. 3. adhuc instãt? Videtur quod debeant recipi, quia Dñs non vult mortem peccatoris, &c. 26. q. 6. cognouimus, sed vt conuertatur: & in carcerem perpetuum detrudatur infr. eod. cap. penul. sed audientia denegatur quo ad bona etiam si alias vellet se defendere, tamen littera ista contradicit Tãcr. Hodie seruandum est prout traditur infra. eod. cap. penult. §. si qui Ber.

b ¶ Iuramento.] hoc idem dicitur. inf. eo. excommunicamus, §. moneantur. Ber.

c ¶ Honore.] qa hoc ipso cõtra ecclesiam esse videntur: vnde dignitate debent priuari, 24. q. 1. qui contra Ecclesiæ pacem, & sim. 32. q. 5. præceptum. Ber.

d ¶ Ligandis.] sim. inf. e. excommunicamus. §. moneantur.

e ¶ Episcopali.] propter delictum suum, sim. 35. q. 2. ita nos.

† In vulgatis codicibus ita: post abiurationem præfati erroris, &c. verũtñ uox præfati nusquã apparet ĩ antiquis exemplaribus.

† Vide B. Tho. 2. 2. qu. 11. ar. 4.

† Vide Repert. Inquisitorum, verbo. iuramentum, & Eymericum in Directorio. 3. par. q. 32.

nem suspicionis, qualitatemque personæ propriam innocentiam cõgrua purgatione monstrauerint, simili sententię subiacebũt. ¶ Illos quoque qui post † abiurationem erroris; vel postquam se (vt diximus) proprij antistitis examinatione purgauerint, deprehẽsi fuerint, in abiuratam hæresim recidisse, seculari iudicio sine vlla penitus audientia [a] decernimus relinquendos, † & infra.

¶ Statuimus insuper, vt comites, barones, rectores, & consules ciuitatũ, & aliorum locorum iuxta commonitionẽ episcoporum; pręstito corporaliter iuramento [b] † promittant, qđ fideliter, & efficaciter cum ab eis fuerint requisiti, Ecclesiam contra hæreticos, & eorum complices, adiuuabunt bona fide iuxta officium & posse suum. Si verò id obseruare noluerint, honore, [c] quem obtinent, spolientur, & ad alios nullatenus assumantur eis nihilominus excommunicatione ligandis, [d] & terris ipsorum interdicto Ecclesiæ supponendis. ¶ Ciuitas autem quę his institutis duxerit resistendum, vel contra commonitionẽ episcopi punire neglexerit resistentes, aliarum careat commercio ciuitatum, & episcopali [e] se nouerit dignitate priuandam, & inf. ¶ Si qui† vero fuerint, qui à lege diœcesanæ iurisdictionis exempti, soli subiaceant sedis Apostolicę potestati: nihilominus in his quę sunt contra hęreticos instituta episcoporum subeant iudicium, & eis in hac parte tãq̃ a sede Apostolica delegatis, [f] (non obstantibus libertatis suę priuilegiis) obsequantur.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Bona hæreticorum confiscantur, & in terris ecclesiæ applicantur fisco ecclesiæ, in terris imperij iudicis secularis fisco, & procedit etiam si catholicos habent filios.*

CAP. X.

Vergentis † in senium seculi corruptelam, & infra.

¶ In terris vero temporali nostrę iurisdictioni subiectis, bona hęreticorum statuim' publicari, & in alijs idem pręcipimus [g] fieri,

[Glos. seq. dicit hoc allegari quod ratione delicti, &c. & respondet.]

f ¶ Delegatis.] auctoritate generali huius decre. sim. supra de offic. ord. irrefragabili, §. ceterum, & sic ratione delicti perdant priuilegium: quia priuilegium non dat causam delinquendi. C. de priuileg. schol. l. 2. libr. 12. nec permittas nocentes aliquibus priuilegijs vti ut in Auth. de man. princ. §. quod si delinquentes col. 3. & supra. c. proxim. sic & remissio peccati non dat licentiam delinquendi, 1. quæstio. 7. exigant. Consueuit hic allegari quod ratione delicti perditur priuilegium: quod non est verum, quia si aliqui exempti sunt, & delinquant, non perdunt priuilegium propter hoc, sed puniri debẽt. Nec dicunt proprie recidere in iurisdictionem episcoporum: quia non cognoscunt episcopi iure ordinario, sed auctoritate sibi delegata, vt hic patet, & supra de offi. or. irrefragabili, & perinde est, ac si ipse Papa cognosceret, vel specialiter alijs delegaret: per abusum enim vel per negligentiam perditur priuilegium, infr. de priui. accedentibus, & ca. si de terra, & 11. q. 3. priuilegium. De hoc dicitur infr. de priuileg. ex tuarum. Bern.

Vergentis.] Diuiditur. Nã primo p̃mittit decisum exordium: Secundo ponit statutum de publicatione: quod probat per argumentũ a maiori: Tertio soluit obstaculum. Secunda. ibi. In terris, Tertia. ibi, Nec Abbas.

CASVS. Statuit Dominus Papa quod in terris suæ temporali iurisdictioni subiectis, bona hæreticorum publicentur: & in alijs idem præcipit obseruari per rectores locorum, & si ad hoc negligẽtes extiterint, per censurã ecclesiasticam cõpellantur: nec ad eos bona illa ulterius reuertantur: nisi redierint, & abnegauerint hæreticam prauitatem nisi ex sola misericordia aliquis eis voluerit misereri. ut temporalis saltẽ pęna corripiat, quẽ spiritualis non corrigit disciplina: cum enim secundum leges reis læsæ maiestatis capite puntis bona publicentur, eorum filijs vita solummodo ex misericordia reseruata, multo fortius isti qui aberrantes a fide, filium Dei Iesum Christum offendunt a capite nostro, quod est Christus de bent præscindi, & bonis temporalib. spoliari: quia grauius est æternam quam temporalem lædere maiestatem, nec exhæredatio filiorum catholicorum debet impedire censuram huius seueritatis prætextu alicuius misericordiæ: cum in multis casibus filij pro patribus temporaliter puniantur, & secundum canones quandoque non solũm puniuntur auctores scelerum, sed etiam progenies damnatorum. Not. quod iudex ecclesiasticus potest compellere iudicem secularem ad iustitiam faciendam. Item grauius est æternam, quam temporalem lædere maiestatem. Item in crimine hęresis, non parcitur filijs circa bona paterna, sed in totum priuantur bonis paternis.

[Glossa sequens recitat per q. an Papa posit principare.]

g ¶ Præcipimus.] quod facere potest Papa ratione peccati

† De materia huius. §. vide eũdem Eymericum in Direct. in quis. p. 3. q. 26. & seq. vbi late dixi in commentarijs.

† Habetur integra li. 2. registri. Innoc. iij. epist. 1. & c. 1. eo. tit. in 3. compil. Et de materia & intellectu vide Zanchinum tract. de hæret. ca. 25. & quę copiose dixi lib. 2. commen. in Director. Inqsitio. schol. 6. & libr. 3. schol. 151.

peccati sui de iud. nouit. & pōt eos dignitate priuare, ut sup. cap. proxi. §. statuimus. & propter alias iniquitates, potest etiam Papa remouere eos a dignitate, 15. quæst. 6. alius. & imperium ipse transtulit de loco ad locum, propterea quia non defendebant ecclesiam, sup. de elect. uenerabilem, ut ibi notatur, & iudex sæcularis potest excommunicari, si negligat facere iustitiam 23. q. 5. administratores, & hic expresse dr̄, & sup. cap. prox. §. pen. & inf. de maled. c. 2.

a ¶ Misereri.] De sola ergo misericordia restituuntur bona, ut hic dr̄, & ēt ē pa tus, ut 23. qō. 4. ipsa pietas uers. itē si inquiunt, in fin. & q. 7. quod autem, & 1. q. 7. conuenientibus.

b ¶ Disciplina.] sup. de elec. cū in cūctis, 82. d, plurimos, in fi. & C. de emen. ꝓpin. l. unica. & ar. 50. dist. ut constitueret. Ber.

c ¶ Bona confiscentur.] quod dicit hic, habes. 6. q. 1. ca. quæro. §. uerum. & ca. si quis cum militibus. & C. ad leg. Iul. maie. quisquis.

d ¶ Longe sit grauius.] 17. q. 4. sicut q ecclesiam. & 23. q. 5. si apud. & qā in religionem diuinam cō mittitur, in omnium fertur iniuriam, & publicum crimen cō mittitur. C. eod. titu. Manichæos. vnde grauius est.

[Glossa ista signat contrarium, & soluit.]

e ¶ Exhæredatio.] hic expresse habes, ꝙ bona hæreticorum confiscantur, 1 siue habeant filios, siue non, nec catholicis filijs hæreticorum aliquid relinquendum est, ut hic dicitur. Sed contra dicit l. C. eod. tit. Manichæos. & l. cognouimus, & authen. idē & de Nestorianis. ubi dicitur, quod filij catholici propter hoc hę reditate paterna non priuantur, statur enim hodie huic decret. in odium criminis, sicut in crimine læsæ maiestatis, ubi filij puniuntur, quo ad bona, ut hic dicit, & 6. quæstio. 1. capitu. quæro. §. uerum. & capitu. si quis cum militibus. multo fortius in isto crimine, ut hic dicitur, & hoc est expressum in constitutione Frederici, hac edictali, quæ olim erat in quinta compilatione, eodem tit. & in alio casu etiam filij pro delicto parentum puniuntur, temporaliter usque ad quartam generationem, secundum quod habes infra de poe. in quibusdam, & in hac opinione fuerunt Ioannes & Laurentius.

f ¶ Canonica.] 15. q. 8. cum multæ & 1. q. 4. cum ecclesia. §. item peccato Israelitarum, & sup. de fil. presbyt. per totum.

† In registro ita q̄to magis qui aberrantes in fide Domini Dei filiū Iesum Christum, &c.

Vide Pau. Grillan. tra. de hære. q. 4. & Iul. Clar. li. 5. sent. recep. §. hære sis, vers. & sciās, quod.

† De hoc ar. latissime scri bit Alf. Cast. lib. 2. c. 1. de iusta hæret. punitione, & lo. Roias in singulari bus fidei sin gu. 66.

1 De materia huius gl. uide late per citatos in tex tu.

per potestates & principes sæculares, quos ad id exequendum, si forte negligen tes extiterint, per censurā ecclesiasticam appellatione remota cōpelli volumus, & mandamus. Nec ad eos bona eorum vlterius reuertantur, nisi eis ad cor reuertentib. & abnegantibus hæreticorū cōsortiū misereri [a] aliquis voluerit, vt tpalis saltem pœna corripiat, quem spūalis non corrigit disciplina.[b] Cū .n. secundū legitimas sanctiones; reis læsæ maiestatis punitis capite; bona cōfiscentur [c] eorum, filijs suis vita solūmodo ex misericordia cōseruata, quāto † magis qui aberrantes: in fide Domini Dei filiū Iesum Christum offendunt, a capite nostro, quod est Christus ecclesiastica dēnt districtione præcidi, & bonis temporalib. spoliari, cū longe sit grauius [d] ęternā, quam temporalem lædere maiestatem. Nec huiusmodi seueritatis censuram, orthodoxorum † exhæredatio [e] filiorum, quasi cuiusdam miserationis ꝓtextu, dēt vllatenus impedire, cum in multis casibus ēt ſm diuinū † iudiciū, filii pro patrib. temporaliter puniantur, & iuxta canonicas [f] sanctiones, quādoq; feratur vltio, non solum in auctores † scelerum, sed etiam in progeniem damnatorum.

¶ Idem.

¶ Aduocati, vel notarij hæreticis, vel eorū defensorib. fauentes, aut sub eis litigantibus patrocinantes, & pro eis instrumenta scribentes, infames sunt, & ab illo officio suspensi.

CAP. XI.

SI aduersus nos terra consurgeret, & infra. ¶ Quia plus timeri solet, quod specialiter [g] iniungitur, quam quod generaliter imperat, vobis aduocatis & scriniariis [h] firmiter inhibemus, ne hæreticis, credentibus, fautoribus, vel defensoribus eorundem, in aliquo præstetis auxilium, [i] consilium, vel fauorem, nec eis in causis, vel in factis, vel aliquibus litigantibus sub eorum examine, vestrum patrocinium præbeatis, & pro ipsis publica instru-

SI aduersus.] Primo ponit decisum exordium. secundo prohibitionem. Tertio pęnam. Secunda, ibi, Quia. Tertia, ibi, Quod si. Abb.

CASVS. Quamuis generaliter prohibitum sit, ut nullus consilium, uel auxilium, uel fauorem præstet hæreticis, quia tamē solet plus timeri, quod specialiter iniungitur, quā quod generaliter præcipitur, prohibet Papa aduocatis & notarijs, ne hæreticis, credentibus, fautoribus, uel defensoribus eorundem, in aliquo præstent consilium, auxilium, uel fauorem, nec eis in aliquibus factis, uel causis, uel aliquibus litigantibus sub eis prębeant patrociniū, nec pro ipsis publica conficiant instrumenta, uel scripta, quod si contra fecerint, ab officio suo nouerint se suspensos, & perpetuæ infamiæ subiacere. Not. regulam, ꝙ plus timetur, qđ specialiter præcipitur, quam quod generaliter imperatur. No. aduocatos & notarios esse infames, q aduocant, uel instrumenta conscribunt pro hæreticis, & nihilo minus sunt excōmunicati. Item Papa potest infamiam irrogare.

g ¶ Quod specialiter.] hoc sumptum est ex illo canone. 23. dist. quamquā. ea enim, quę notabiliter fiūt, nisi specialiter notentur, uidentur neglecta. ff. de iniur. item apud Labeonem, §. ait prætor. arg. s̄. de confir. util. bonæ. & sup. de dol. c. 2.

h ¶ Scriniarijs.) i. tabellionibus. sic 25. q. 2. c. dicenti. §. vniuersa.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

i ¶ Auxilium.] cum sint excommunicati, infra eodem excommunicamus 1. §. credentes, & supra eo. sicut. Sed uidetur saltem si conueniantur, quod non sit auxilium denegandum, aut etiam iusta sententia, supra de excep. cum inter. & in pluribus. c. ibidem. Hoc potest habere locum infra annum, postquam uerò constiterit eos esse tales, anno elapso inter hæreticos computantur, nisi infra annum se correxerint. inf. eod. excommunicamus 1. §. credentes. & sicut hæretici puniuntur. inf. eo. c. pen. vnde nō admittuntur ad aliquam defensionem, cum ipsorum bona debeant confiscari, sicut aliorum hæreticorum imo licite eis auferuntur sua, ut 8. distinc. quo iure 23. quæst. 5. non uos. & q. 7. c. 1. 2. & 3. sed melius est, si auctoritate 2 iudicis hoc fiat. 23. qu. 3. sed sunt & C. de pig. l. 3.

[Glo. seq. not. probat, & signat contrarium.]

† actores.

† Cap. 2. eo. ti. in 3. cōp. Et de materia & intellectu præter Doct. hic vide Matt. de Aff. super cō stōne, incon sutilem, de hæ. notabili 15. ver. Hinc sumpta occasione quęro. adde Simancam cathol. inst. tit. 5. de aduoc.

2 Idē tenet Arch. in c. si nos. 23. q. 5.

a ¶ Ionsa-

a ¶ Infamiæ.] & ita Papa poteſt infamiam irrogare quo ad forum ciuile, quia & tollere eam poteſt ut ſupra qui filij ſint legit. per venerabilem. Arg. contra 2.q.3.§. hinc colligitur. Bern.

ADDITIO. Solu. hoc verum eſt de infamia facti, nõ iuris.

Cvm ex.] Primo ponit triplicem reprehenſionem laicorum, q̃ ſecũdo proſequitur. Primo primam: ibi Deus: Secũdo ſecundam, ibi, Sicut enim. Tertio tertiam: ibi Licet. Abbas.

CASVS. Quidam laici in vrbe Metenſi p̃cipue delinquebant in quibuſdam articulis, faciebant ſibi diuinas ſcripturas exponi, tur, ut ſm eos ſibi aſſumerẽt officiũ prædicandi. Item occulta conuenticula faciebant, vſurpantes ſibi officium prædicandi, ſacerdotum ſimplicitatẽ eludunt & aſpernant eorum conſortium, qui ſibi in talibus non inhærẽt. Primo improbat Papa occulta cõuenticula. Deus enim in tm̃ odit opera tenebrarũ, ut Apoſtolos ſuos p̃dicaturos Euãgeliũ miſſurus, p̃ceperit eis dicẽs: Quod dico uobis in aure, prædicare ſup tecta. Secundo impugnat eorum officium prædicandi, ſicut enim multa membra ſunt corporis, ſed non habent eundem actum itã ſunt plures ordines in eccleſia, ſed non habent omnes idem officium, quia, vt dicit Apoſtolus, Dominus alios dedit Apoſtolos, alios Prophetas, alios Doctores, ſed ordo Doctorum præcipuus eſt in eccleſia & ideo non debet quis indifferenter officium p̃dicationis aſſumere: quia vt dicit Apoſtolus: Non prædicabunt, niſi mittantur & Dominus ẽt dixit Apoſtolis: Rogate dñm meſſis vt mittat operarios in meſſem ſuã: Sed ſi forte aliquis illorum diceret quod tales inuiſibiliter mittuntur à Deo, poteſt ei rñderi, ꝙ cum illa miſſio ſit occulta, non ſufficit cuiquam dicere, quod ſit, miſſus à Deo, cum hoc quilibet hæreticus aſſeueret, ſed oportet, quod illam inuiſibilium miſſionem aſtruat per operationem miraculi, quod oſtendit duobus exemplis ſcilicet Moyſi, & Ioannis Baptiſtæ.

LICET AVTEM. Hic tertio dicit, quod nullus eludere debet ſimplicitatem ſacerdotum, licet enim neceſſaria ſit ſcientia ſacerdotibus ad doctrinam, non eſt tamen ſimplicibus ſacerdotibus detrahendum, etiam a ſcholaſticis, nedum a laicis, cum in eis debeat ſacerdotale officium honorari, vnde præcipit Dominus, Dijs tuis non detrahes, de ſacerdotibus intelligens, qui propter excellentiam ordinis Deorum nomine nuncupantur, nec aliquis iſtorum defendat audaciam ſuam illo exemplo, quod aſina reprehendit Prophetam Balaam, vel quia Dominus ait: Quis ex uobis arguet me de peccato? quia aliud eſt cum quis occulte reprehendit fratrem ſuum in ſe peccantem ad quod quilibet tenetur ſecundum Euangelicam veritatem, in quo caſu poteſt intelligi quod aſina reprehẽdit Prophetam, & aliud eſt, patrem ſuum delinquentem manifeſte reprehendere, ꝙ nulli licet: Aliud eſt, cũ Prælatus de ſua innocentia confidens ſupponit ſe accuſationibus ſubditorũ, in quo caſu poteſt intelligi verbum Dñi, Quis ex vobis, &c. & aliud eſt qñ ſubditus animo reprehendẽdi ſurgit in Prælatũ ſuũ cum potius ei dẽat obſequi. Sed ſi tanq̃ inutilis dẽat remoueri, tunc agẽdũ eſt ordinate apud epiſcopum ſuũ, ad cuius officium pertinet inſtitutio & deſtitutio ſacerdotum. Not. ꝙ qui male agit, odit lucem. Itẽ laici quãtumcunque idonei, prædicare non dẽnt, nec ẽt clerici, niſi q̃bus ex officio cõceſſum eſt. Itẽ non ſufficit alicui dicere, ꝙ ſit miſſus a Deo, niſi hoc oſtẽdat. Item ſacerdotib. nullus detrahere debet. Item quilibet tenetur illũ in ſe peccantem corrigere ſecreto. Item quilibet tenetur ad denunciandum Item ſicut inſtitutio ſacerdotum pertinet ad epiſcopos, ita eorum deſtitutio.

menta, vel ſcripta facere nullatenus attẽtetis. Quod ſi contra præſumpſeritis, ab officio veſtro ſuſpenſos perpetuæ vos decernimus infamiæ [a] ſubiacere.

¶ Idem in vniuerſis Chriſti fidelibus tam in vrbe Meteñ. quam in eius diœceſi conſtitutis.

¶ *Laici non prædicent, nec occulta cõuenticula faciãt nec ſacerdotes reprehendant.*

CAP. XII.

Cvm † ex iniuncto, & infra.

¶ Licet autem deſiderium intelligendi diuinas ſcripturas, & ſecundũ eas ſtudium adhortandi, reprehẽdendũ non ſit, ſed potius cõmendandum, in eo tamẽ apparent quidam laici merito arguẽdi, quod occulta conuenticula [b] celebrant, officiũ p̃dicationis Chriſti † ſibi vſurpant, ſacerdotum ſimplicitatem [c] eludũt & eorũ conſortiũ aſpernantar, qui talibus nõ inhærẽt. ¶ Deus [d] enim lux uera, quæ omnem hominem venientem in hunc mundnm illuminat, in tantum odit opera tenebrarum, vt Apoſtolos ſuos in mundum vniuerſum p̃dicaturos Euangelium omni creaturæ miſſurus, eis p̃ceperit apte dicens; Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, [e] † & qđod in aure auditis, p̃dicate ſuper tecta. & infra.

¶ Sicut enim [f] multa ſunt mẽbra corporis, omnia vero non eundem actum habent, ita multi ſunt ordines in eccleſia, ſed non omnes [g] idem habent officiũ, quia ſecundũ Apoſtolum, alios [h] Dominus dedit Apoſtolos alios Prophetas, alios autem Doctores, & cetera. Cum igitur Doctorum ordo ſit quaſi præcipuus [i] in eccleſia, non debet ſibi q̃ſquam indifferenter prædicationis officium vſurpare. Nã ſecundum Apoſto-

† Extat integra lib. 2. regiſtri Inno. 3. & c. 3. eo. ti. in 3. cõp.

† Vox Chriſti, nec in regiſtro, nec in antiquis codicib. reperitur.

Ioan. 1.

Mar. ult.

Matt. 10.

† Luce.

1. Cor. 1.

b ¶ Occulta conuenicula.] ſicut conſpiratores, 11.q.1. conſpirationem. 79. diſt. ſi quis Papa. Iſti enim conſpirãt contra Deum, unde fortius ſunt puniendi, quam ſi conſpirarent contra hominem, ſupra eodem, vergentis ad finem

c ¶ Simplicitatem.] & male, trigeſima octaua diſtinctione. ſedulo.

d ¶ Deus enim.] hic incipit improbare factum iſtorum.

e ¶ In lumine.] hæc eſt improbatio contra occulta conuenticula.

f ¶ Sicut enim.] improbat, quod aſſumebant officium prædicandi.

g ¶ Non omnes.] immo ſingula officia debent eſſe commiſſa. 89. diſt. ſingula.

h ¶ Alios.] ſic ſ. eo. tit. c. ſicut, & 16. q. 1. adijcimus, q nullus audet prædicare niſi ſacerdos, ut ibi dicitur, & inf. eodem excommunicamus. §. quia uero. vel niſi eſſet miſſus, ut ibi. 23. q. 4. diſplicet. arg. ibi, miſſus eſt, ut qualia. &c,

i ¶ Præcipuus.] & priuilegiatus ſupra de ſtatu reg. quod Dei timorem. 1

1 Adde de corũ priuilegio. in iure ciuili habeẽ in l. medicos, & l. leg. C. de profe. & me. li. 10. & in l. 1. C. de profeſ. & Me. in ur. Cõſti. li. 12.

Roga-

lũ,Quomodo prędicabunt, nisi mittant? Et veritas ipsa præcepit Apostolis, Rogate [a] dñm messis, ut mittat operarios in messem suam. Quod si forte [b] quis argute respondeat, quia tales in uisibiliter mittũtur a Deo, etsi non visibiliter mittant ab homine, cum inuisibilis missio multo sit dignior, quam visibilis, & diuina longe melior, quam humana; † potest rationabiliter responderi,quod cum interior illa missio sit occulta, non sufficit [c] cuiquam nude tantum asserere,quod ip se sit missus à Deo,cum hoc quilibet hæreticus asseueret,sed oportet, qđ astruat illam inuisibilem missioné, per operationem miraculi, [d] vel scripturę testimoniũ speciale. Vnde cum Domi nus vellet mittere Moysen in Aegyptum ad filios Israel, vt crederent ei, quod mitteretur ab ipso, dedit ei signum,ut conuerteret virgam [e] in colubrum, & virgam iterum reformaret. Ioannes quoq; Baptista,speciale suę missionis testimonium protulit de scriptura. dicens: Ego vox clamãtis in deserto, dirigite viam Domino, sicut ait Esaias propheta,& inf.

¶ Licet autem [f] scientia sit valde necessaria sacerdotibus ad doctrinam,quia iuxta verbum propheticum, Labia [g] sacerdotis custodiunt [h] scientiam,& legem exquirunt, [i] ex ore eius, non est tamen simplicibus sacerdotibus, etiam a scholasticis detrahendum, cum in eis sacerdotale officium debeat honorari: propter quod Dominus in lege [k] pręcepit: Dijs non detrahes,sacerdotes intelligens:

qui propter excellentiam ordinis, & officij dignitatem,deorum nomine nuncupantur; & infra.

¶ Nec quisquam [l] suæ præsumptionis audaciam, illo defendat exemplo, qđ asina [m] legitur reprehendisse Prophetam, vel quod Dominus ait, Quis ex vobis arguet me de peccato? Cum aliud sit fratrem in se peccantem occulte corripere, quod quisque tenetur [n] † efficere secundum regulam Euangelicam, in quo casu sane potest intelligi,quod Balaam fuit correptus ab asina, & aliud est patrem † suum delinquentem reprehendere manifeste,quod utique nulli licet secundum Euangelicam veritatem; nam qui etiam dicit fratri, fatue, [o] reus erit gehennæ ignis. Rursus aliud est,quòd Prælatus spõte de sua confisus innocentia, subditorum se accusationi supponit,[p] in quo casu præmissum [q] Domini uerbum debet intelligi, & aliud est, quod subditus nõ tam animo reprehendendi, quam detrahendi, exurgit temerarius in Prælatum, cum ei potius incumbat necessitas obsequendi. Quod si forte necessitas postularet, † ut sacerdos tanquam inutilis [r] & indignus,a cura gregis debeat remoueri, agendũ est ordinate [s] apud episcopum, ad cuius officium, tam institutio,[t] quã destitutio sacerdotum noscitur pertinere.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Excommunicati sunt omnes hæretici quibuscunque nominibus nominentur h. d. vsq; ad 2. damnati*

Rom.10. Matth.9. Luc.10. Exod.7. Ioan.1. Esa.40. Matth.3. Mala.2.

a ¶ Rogate.]21.dist. in nouo: ergo, quia isti non erant missi, nec sacerdotes, prædicare non debebant.

b ¶ Quod si forte.] hic opponit quia posset ei opponi ab alio: & ita statim respondet.

c ¶ Non sufficit.] bñ dicit: quia & si martyres etiam aliqua mandant fieri, statim nõ sunt facienda, sed ante est, vt sciamus illos impetrare à Deo quæ postulãt.50. dis. si quis præpostera.& 42. dist. quiescamus. Ber.

d ¶ Miraculi.] nec istud statim credendum est: quia quãdo que miracula fiunt per malos 11.q.1. te neamus.

† Vide B. Tho. 2.2.q. 7.ar.2.

e ¶ Virgam.]de consecra.d.st.2. reuera.

† Post hæc verba sequitur in registro exemplũ de Ioanne Baptista, quod hic Raymundus, affert autem huic loco.

f ¶ Licet autem.]hic improbat quòd delu debant simplicitatem sacerdotum. Bernardus.

g ¶ Labia sacerdotis. 43.distin. sit rector.& 11.q. 1. sacerdotibus.

h ¶ Custodiũnt.] id est, custodire debent.

i ¶ Exquirunt.] scilicet subditi a scholasticis.38.dist. sedulo. Ber.

k ¶ In lege.] Mosaica.

l ¶ Nec quisquam.] respõdet ad obiectionem quam possent facere isti hæretici.

m ¶ Asina.]ut 2.q.7. secuti sunt, & cap. nos si.§. item cum Balaam.

n ¶ Quod quisq; tenetur.] ad correctionem quilibet tenetur,sicut hic dicit: & hoc intellige de occulta correctione siue reprehensione, arg.23.q. 5. non putes, ut hic dicit: Sed manifeste corripere pertinet ad Prælatos, uel ad illos, qui hẽnt aliquam potestatem in aliquos, 23. qõ. 4. duo ista, & ca. forte. pater.n.filium potest corripere, & plạtus subditũ, & occulte & manifeste: unde Apostolus, Argue, obsecra,increpa,vt 45.dis c.1.& 8.q.1.quod au. tem.sed filius non potest publice reprehẽdere siue corripere patrem, nec subditus Prælatum. vt hic sequitur in littera, & 21.dist.nolite,erubescit.n. lex filios castigaturos parentes in Auth.de nupt.§. sed quod sancitũ est col. 4.versus fi. per vnam col. hæc est canonica correctio secundum Euangelicam ueritatem,ut occulta ad omnes,manifesta ad Prę latos,vel alios aliquã potestatem habentes pertineant, ut hic distinguit. & sic potest intelligi 2.q.1. si peccauerit, & est ad hoc 22. q.5. hoc uidetur. Ad denunciationem vero Euangelicã quę exigit admonitionẽ & probationẽ, vt 40. di. sed illud ver. neq; illud.& sup. de testibus, in omni negotio.& 2.q.1.si peccauerit. quæ fit ad pęnitentiam, videt quod quilibet teneat ar. 2. q.7.qua pp.s. de cogna.spirital.dummodo persona sit honesta, & bonæ famæ, quia uiles personæ non admittuntur ad denunciationem sup. de spõsa. cum in tua. 1.ubi de hoc.

o ¶ Fatue.] 55.dist.si Euangelica.

p ¶ Supponit.] ut 2. q.7.nos incompetenter.

q ¶ Præmissum Domini verbũ.] s. quis ex uobis arguet me de peccato?

r ¶ Inutilis.]Si enim præfatus inutilis aut negligens fuerit, remouendus est. s. de off.custo.c.1.81.dist. dictum.& inf.c.prox. in fi.& 18.quæst.2.si quis abbas,& C. de offic. præfec. præto. orient.si quos.

s ¶ Ordinate.] denunciando, uel accusando, secundum quod traditur.s. de accusa. qualiter. de simo. licet,& est ar. iuris ordinem esse seruandum.

t ¶ Tã institõ, q̃ destitutio.]

Exo.22. Ioan.10. Num.22. Ioan.8.

† De materia text. & glossæ ĩ uerbo, qđ quisque tenetur præter Doctores hic, vide B.Tho. 2.2.q.33.ar. 2.& sequentium. Matth.5.

† Alias, fratrem, in plerisq; Gregorianis codicibus,& in registro, legit patrem.

† Adde quod not.sup. co. tit.cap.2. de hoc dixi supra de iudi. noui.To.Aur.

† Postulauerit.

tutio.] Ad quem pertinet institutio,& destitutio, supra de capel.mo.capit.1.& capit.2.& inf. de priuile. cum &. plantare.§.in ecclesijs,& examinatio pertinet, ad eū, ad quem manus impositio spectat.supra de elect.venerabilē,& c.nihil.& c.cum nobis olim.institutio enim ad episcopum pertinet.16. q.6.nullus.Bern.

CAP. XIII.

Excommunicamus itaque, † & anathematizamus omnem hæresim, excellentem se aduersus hanc sanctam orthodoxam & catholicam fidem, quam superius [a] exposuimus,condemnantes hereticos vniuersos, quibuscunque nominibus censeantur, facies quidem diuersas habentes, sed caudas,adinuicem colligatas, quia de vanitate † conueniunt in idipsum.

¶ Damnati de hæresi, per sæcularem iudicem puniuntur, & bona laicorum hæreticorum confiscantur & clericorum bona applicantur ecclesijs, vbi beneficiati erant. hoc dicit vsque quidem diuersas habentes,

† Idem.s.In no.iij.in cōcil. generali Lateranen. c.3.& c.2. e. tit.in 4. compilat.

† Dictio.itaque,de est in conc. sed habetur in antiquis codicio.

† Alias, varietate,quod etiam agnouit hic Hostien.

Excommunicamus.] Habet multa dicta, & potest summari: secundum varietatem dictorum per partes, quæ patent per §§.Abb. Sic.

CASVS. In prima parte huius capituli, excommunicat concilium omnes hæreticos, quibuscunque nominibus censeantur, facies quidem diuersas habētes, sed caudas ad inuicem colligatas: damnati verò de hæretica prauitate præsentibus potestatibus,aut eorum nuncijs relinquantur pœna debita puniendi, clericis,prius à suis ordinib. degradatis, bonis damnatorum publicatis, si laici fuerint, confiscentur.si vero clerici ecclesijs applicentur, a quib. stipendia receperunt.Secundo dicit, quòd si aliqui fuerint sola suspicio ne notabiles, nisi ad arbitrium episcopi se purgauerint, excommunicentur: & si per annum sic steterunt, post annum tanquam hæretici condemnentur.

MONEANTVR. Tertio loco dicitur, quòd Potestates locorum moneantur, & si necesse fuerit per censuram ecclesiasticam compellantur, quibuscunque fungantur officijs, vt pro defensione fidei præstent publice iuramentum, quòd de terris suæ iurisdictioni subiectis expellant hæreticos ab ecclesia denotatos, & quicūque de cetero in potestatem assumptus fuerit, hoc capitulum teneatur iuramento firmare: Si vero dominus temporalis requisitus ab ecclesia, terram suā hæreticis purgare neglexerit,per metropolitanum; & comprouinciales episcopos excommunicetur,& si satisfacere contempserit infra annum:significetur hoc domino Papæ, vt ex tunc vasallos illius, ab eius fidelitate denunciet absolutos,& terram illius exponat catholicis occupandam,qui exterminatis inde hæreticis,eam possideant,& in fide conseruent:saluo iure domini principalis,dummodo super hoc nullum præstet impedimentum: & idem seruetur circa alios, qui non habent dominos principales. Quarto dicit,quod catholici, qui contra hæreticos istos crucem assumpserint,illa gaudeant indulgentia, & illo priuilegio sint muniti, quæ conceduntur accedentibus in subsidium terræ sanctæ.

CREDENTES. In §.isto excommunicat concilium receptatores,defensores, & fautores hæreticorum: statuens, ut quàm cito quilibet talium fuerit excommunicatione notatus,si satisfacere contempserit infra annū ex tunc ipso iure sit factus infamis, nec ad aliqua officia admittatur seu cōsilia,nec ad alios eligēdos ad huiusmodi,nec admittatur ad testimonium,nec testamentum facere possit, nec capere aliquid ex testamento nullus ipsi respondeat, ipse vero omnibus respondere teneatur, & si iudex fuerit, eius sententia non teneat,nec causæ deferantur ad ipsum,& si fuerit aduocatus,eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta per ipsum confecta nullius sint momenti, sed cum auctore damnato damnentur,& in similibus idem est obseruandum.Si uero clericus fuerit,deponatur,& si aliqui postquam tales ab ecclesia fuerint denotati,euitare contempserit,excōicentur vsque ad debitam satisfactionem.

SANE. Clerici huiusmodi uiris non exhibeant ecclesiastica sacramenta, nec eos sepeliant, nec eleemosynas uel oblationes eorum recipiant: quod si fecerint, officio suo priuentur, ad quod nunquam restituātur sine speciali mandato domini Papæ: & idem faciant regulares,& eadem pœna infligatur eisdem, & illorum priuilegia non seruentur in illa diœcesi, in qua tales excessus perpetrauerint.

QVIA VERO. Hic dicitur, quod nullus prædicationis officiū vsurpare præsumat: quia vt dicit Apostolus. Quomodo prędicabunt nisi mittant, & qui contra hoc fecerint excōicētur, & nisi se correxerint, alia pœna puniātur.

ADIICIMVS INSVPER. In §.isto dicitur, ut quilibet archiepiscopus, vel episcopus per se,vel per archidiaconū suum, vel aliàs honestas personas visitet parochiam suam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, & ibi tres uel quatuor uiros idoneos, aut si expedire videtur totam viciniam iurare compellat, vt si aliquos hæreticos sciuerit, uel aliquos occulta conuenticula facientes, uel si etiam discrepent a vita, & moribus aliorum, episcopo studeant nunciare, & ipse vocet ad præsentiam suam denunciatos. qui si se non purgauerint,uel si post purgationem præstitam relapsi fuerint, canonice puniantur.

SI QVI VERO. Dicitur in §. isto, quòd si qui de prædictis iurare noluerint, ex hoc ipso tanquam hæretici reputentur. Mandat Papa, & in virtute obedientiæ districte præcipit, vt ad hæc efficaciter exequenda episcopi diligenter inuigilent, si canonicam uoluerint effugere vltionem, & si quis super hoc negligens vel remissus fuerit, cum de hoc constiterit, ab episcopali officio deponatur, & in locum ipsius alius instituatur idoneus, qui uelit, & possit hæreticam confundere prauitatem. Not. quòd diuersitas nominum rei substantiam non immutat. Item sola suspicio siue præsumptio purgationem inducit in crimine hæresis. Item transcursus temporis probat crimen. Item iudices sæculares tenentur hæreticos de prouincijs sibi subiectis exterminare. Item si iudex sæcularis in exterminatione hæreticorum negligens fuerit, potest excommunicari. Item dominus Papa principem sæcularem deponere potest propter hæresim. Item argum. quod propter delictum unius alius puniri non debet. Item auctoritate ecclesiæ bellum fieri potest. Item pari priuilegio, & indulgentia gaudent cruce signati contra hæreticos cum illis, qui uadunt contra Sarracenos. Item consentientes, & agentes pari pœna puniuntur. Item nota hic multas pœnas editas contra fautores, & defensores hæreticorum. Item hæreticus cuilibet respondere tenetur, & nemo sibi. Item sententia uel scriptura publice, excommunicati non ualet. Item in similibas simile iudicium est habendum. Item qui in maiori dignitate est, plus punitut, & sic circumstantiæ aggrauant peccatum,& vindictam. Item absolutio, & restitutio excommunicati participantis cum hæretico excommunicato, pertinet ad solum Papam. Item ar. quod vniuersitas præstare potest iuramentum calumniæ. Item deficiens in purgatione punitur.Item qui iurare non vult,pro condemnato habetur. Item per indicia probatur crimen. Item propter negligentiam deponitur vel remouetur prælatus.

a ¶ Superius.] supra de summa Trinita. capitulo primo,& 2.

ad §.qui autem. Abb. Sic.

¶ Damnati, [a] † vero, præsentibus secularibus Potestatibus [b] aut eorum baliuis relinquātur [c] animaduersione debita puniendi, clericis prius a suis ordinibus degradatis, [d] ita quòd bona huiusmodi damnatorum, si laici fuerint confiscentur, [e] si verò clerici, applicentur ecclesijs, a quibus stipendia [f] receperūt.

¶ *Si suspectus de hæresi se non purgat ad arbitrium superioris, excommunicatur, et existens per annum in excommunicatione, vt hæreticus damnatur, h.d. vsq; ad §.moneantur. Abbas Siculus.*

¶ Qui † autem iuuenti fuerint sola suspicione [g] notabiles, nisi iuxta considerationem suspicionis, [h] qualitatemq; personę, propriā innocentiam congrua purgatione mōstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsq; ad satisfactionem condignam ab omnib. euitentur, ita quod si per annum in excōmunicatione perstiterint, ex tunc velut hæretici condemnentur. [i]

¶ *Potestates seculares perpetui, vel temporales, iurare tenentur, vniuersos hæreticos ab ecclesia damnatos pro uiribus exterminare, & temporalis dominus nō purgans terram suam hæreticis, excommunicatur, & si perstiterit in excommunicatione per annum, nunciatur Papæ, qui fideles eius a iuramento absoluet, & eius terrā fidelibus exponet. saluo iure principalis domini, nisi & ipse sit in culpa, hoc dicit usque ad §. catholici. Abbas Siculus.*

¶ Moneantur autem & inducantur, & si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam compellantur seculares † Potestates quibuscūque fungantur officijs; vt sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita ꝓ defensione fidei præstent publice iuramentum, quod de terris suæ iurisdictioni subiectis, vniuersos hæreticos ab Ecclesia denotatos, bona fide, pro viribus exterminare studebunt, ita quod amodo quādocunq; quis fuerit in potestatem, siue † perpetuam siue temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum iuramēto firmare. [k] Si vero dominus temporalis requisitus & monitus ab Ecclesia, terram suam purgare neglexerit [l] ab hæretica fœditate, per Metropolitanum, & ceteros comprouinciales episcopos, excommunicationis vinculo innodetur. Et si satisfacere contēpserit infra annum, significetur hoc summo Pōtifici, vt ex tunc ipse vasallos ab eius fidelitate denunciet absolutos, [m] & terram exponat catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis, absque vlla cōtradictione possideant, & in fidei puritate conseruent, saluo iure domini [n] † principalis, dummodo super hoc ipse nullum præstet obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat, eadem nihilominus lege seruata circa eos, qui

a ¶ Damnati.] s. de hæresi.

b ¶ Potestatibus.] sic inf. de uerb. sig. nouimus. tamen si voluerint redire, in perpetuum carcerem teneantur, inf. eod. excommunicamus.

c ¶ Relinquantur.] Qualiter hoc intelligitur dicitur supra eo. ad abolēdā. B.

d ¶ Degradatis.] inf. ca. proxim. & ca. pen.

e ¶ Confiscentur.] De hoc dictum est. su eod. vergentis.

f ¶ Stipēdia.] si plura stipēdia 1 habuerīt, inter ecclesias diuidantur pro rata. sup. de test. relatum.

g ¶ Suspicione.] id est, pręsumptione. Et nota, ꝙ sola suspicio siue ꝓsumptio purgationem inducit: qđ si non fiat, punitur, vt hic patet. argu. de coha. cle. & mulie. tua nos. & ītellige ꝙ sit probabilis præsumptio siue suspicio: alias non indiceretur purgatio. & sic non obstat. 2. q. 1. primo. & ita hic respicitur infamia.

h ¶ Suspicionis.] Hoc semper est attendendum, vt secundū qualitatem infamiæ & personæ indicatī purgatio. 2. q. 5. oīb. & ī. de purgat. can. inter.

[Gl. seq. signat contrarium de decr. litteras. & soluit. iterū signat ꝯriū de c. cōuenientib. & soluit.]

i ¶ Condemnentur.] Videtur hic, quòd aliquis sit condemnandus de hæresi, licet non videatur violenta præsumptio cōtra ipsum Argu. contra. supr. de præsumptio. litteras. ibi dicit, ꝙ licet sit vehemens pręsumptio, non vult Papa illum condemnare de tam graui crimine. hæc violentissima 2 est pręsumptio, cum primo probabilit fuerit propter infamiā: & quia noluit se purgare, fuit excōmunicatus: & quia ꝑ annum stetit in excōmunicatione pro cōuicto habetur. 11. q. 3. rursus, &c. quicunque secus in alijs criminibus, quia si bona alicuius contumacis propter crimē annotata sunt, si infra annum nō venit, bona deuoluuntur ad fiscum: sed quoad crimen non obest, quin post annum possit probare innocentiam suam. ff. de requiren. reis. annus. Sed quid est quod dicit, quod statim est condemnandus, cum sæpius est admonendus, vt redeat. 1. q. 7. conuenientibus? Rñdeo nō contradicit, quia licet sit condemnandus, monendus est, vt redeat, vt 34. q. 1. quæ dignior in fi. vbi dicitur, qđ post admonitionem est vitandus hoc est uerū in hoc quod non sūt ei secreta nostræ fidei exponenda. 43. dist. in mandatis, vt impugnet nos, ut ibi. Nec intelligas, quod si pro alio crimine seu contumacia steterit per annum in excommunicatione, qđ habendus sit hæreticus, sed tantum excōmunicatur per suspicionem hæresis.

k ¶ Iuramento firmare.] sic su. e. ad abolēdam. §. statuimus, & non solum hoc iurare tenetur, sed hoc iurare debet, quod ipse idem catholicus sit in Authen. iusiuran. quod præstat ab his qui administra. acci. circa prin. colla. 2.

l ¶ Neglexerit.] iudex, qui negligit facere iustitiam, excōmunicatur, 23. qu. 5. administratores, & facit litem suam. cap. causa. & qu. 2. dñs. & 3. qu. 7. qui sine. arg. & in Auth. vt diffe. iu. §. pen. & vlti. col. 9. & 2. q. 7. sicut.

m ¶ Absolutos.] inf. eodem cap. ultim. & ita Papa potest propter hæresim deponere omnes tam laicos, quàm clericos a dignitatibus suis, vt supra eodem ad abolendam. §. statuimus. & supra eod. vergentis. ubi de hoc.

n ¶ Saluo iure domini.] arg. quòd propter delictum unius alius puniri non dēt, qm̄ pæna debet tenere suos, auctores, sup. de his quæ fiunt a maiori par. cap. quæsiuit. c. de pęn. sancimus, & iniquum est aliquē alterius odio prægrauari. C. de inoffic. test. si quis in suo. Ar. contra supr. eod. vergentis.

† De materia, Eymericus in Directorio inquisitorū. 3. pa. q. 101. & q. 112. ubi dixi plene.

† Vide quæ plenissime scripsi in cō mētarijs ad Directo. lib. Schol. 153.

† perceperūt in concilio.

† Eymericus in Direct. inquisitorum p. 3. q. 87. & q. 124. & Simancha. de Cathol. inst. ti. 1. de abiuratione & tit. 56. de purg. canonica.

† De gradib. præsumptionum in crimine hæresis, inde Eymeric cum in Directorio inquisitorū pa. 2. q. 55. & Simancam. cath. inst. ti. 50. de præsumption.

† sæculi.

† In cōcilio ita, siue spiritualem siue temporalem assumptus., &c. quasi nō solum principes seculares sed etiā ecclesiastic. quos per potestatem spiritualē possumus intelligere, hoc teneātur pręstare iuramē tum.

† dominum.

a ¶ Ac-

non habent domino principales.

¶ Cruce signati ad exterminationem hæreticorum gaudent priuilegio concesso cruce signatis in subsidium terræ Sanctæ, h.d. vsque ad §. credentes. Abb.

¶ Catholici† vero, qui crucis assumpto charactere, ad hæreticorum exterminium se accinxerint, [a] illa gaudeant indulgentia, illoque sancto priuilegio sint muniti, quæ accedentibus in terræ Sanctæ subsidium conceduntur.

¶ Ibi ponitur pœna credentium, receptatorum, & defendentium hæreticos, primo laicorum, secundo clericorũ, vsq; ad §. quia. Abb.

¶ Credentes † præterea, receptatores, [b] defensores, & fautores hæreticorum, excommunicationi decernimus subiacere; Firmiter statuentes, vt postquam quis† talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit infra annum, ex tunc ipso iure sit factus infamis, † nec ad publica officia, seu consilia, nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi nec ad testimonium admittatur; Sit etiam intestabilis, [c] vt nec testandi, liberam habeat facultatem, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus præterea ipsi super quocunq; negotio, sed ipse alijs respondere cogatur. Quod si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatẽ, nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumẽta confecta per ipsum nullius sint momenti, sed cum auctore † damnato dãnentur: [d] Et in similib. idẽ præcipimus obseruari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio, & beneficio deponatur, vt in quo maior est culpa, grauior exerceatur [e] vindicta. Si qui autem tales postquam ab ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint, excommunicationis sententia, vsq; ad satisfactionem idoneam percellantur.

¶ Sane clerici † non exhibeant huiusmodi pestilẽtibus ecclesiastica sacramenta, nec eos Christianæ præsumant tradere sepulturæ, nec eleemosynas, aut oblationes eorum percipiant, alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali, [g] similiter quilibet regulares, [h] quibus etiam hoc infligatur, vt eorum priuilegia [i] in illa diœcesi non seruentur, in qua tales excessus præsumpserint perpetrare.

¶ Nullus debet sibi officium prædicandi assumere, nisi super hoc sibi a iure vel a sede Apostolica, vel a diœcesano episcopo licentia concedatur, alias excõmunicatur, & nisi resipuerit, alia pœna imponitur. hoc dicit vsque ad §. adijcimus. Abb.

¶ Quia † vero nõnulli sub specie pietatis, virtutem eius (iuxta quod Apostolus ait) abnegantes, auctoritatem sibi vendicant prædicandi, cum idem Apostolus dicat, Quomodo prædicabunt, nisi mittantur; [k] omnes, qui prohibiti, vel non missi præter auctoritatem ab Apostolica sede, vel catholico epõ lo-

a ¶ Accinxerint.] Argu. ꝙ auctoritate ecclesiæ bellũ 1 fieri põt 23.qu.8. igitur, & ca. hortatu, 15. qu.6. auctoritatẽ. 53. dist. Hadrianus. quod uerum est cõtra inimicos fidei, & ꝯ illos, qui ecclesiam impugnant.

b ¶ Receptatores, defensores.] sine quib. hæretici manere diu non possunt, ar. ff. de offi. præsi. congruit. ff. de recepta. l. 1. vnde merito isti sũt puniendi, imo grauius delinquunt, qui aliorum errores defendunt, & acrius puniri debent; 24. q. 3. qui aliorum. & ideo simili pęna cum hęreticis puniuntur. 11. qu. 3. q consentit. & ĩ. eo. ca. pe. in fin. & C. de his qui latro. occul. l. 1. ẽt si essent consanguinei. arg. 27. q. 1. de filia. & sup. eod. si quis epũs. vbi de hoc. Bern.

c ¶ Sit etiam intestabilis.] Isti enim (vt hic patet) a quolibet actu legitimo repelluntur, nec donare, nec vendere, nec contrahere possunt, ꝓut hęc omnia tradũtur. C. eo. manichæos.

d ¶ Cum auctore dãnato damnẽtur.] Sic s̃. eo. fraternitatis vbi de hoc simi. supr. de testib. licet. sic ẽt scriptura, vel sñia publice excõicati nõ valet, sup. de re iudicata. ad probandum. & s̃. de exception. exceptionẽ. nec rescriptũ. su. de rescr. dilectus. 1. & hoc est quod sequit̃: idem in similib. præcipim⁹ obseruari. Tñ de rescripto impetrato ab excommunicato secus: quia rescriptum non sumit auctoritatem ab impetraute, sed a concedẽte: De quo dic vt sup. de exce. pia. in notula, sed mirum. Ber.

ADDITIO. Hodie rescriptum ab excõmunicato impetratũ, suppressa excommunicatione, est ipso iure nullum, nisi in certis casibus. c. 2. de rescrip lib. 6.

e ¶ Grauior exerceatur.] vt 50. dist. quia tua. hic habes argu. ꝙ qui in maiori dignitate est, plus punitur, & ita circumstantiæ aggrauãt uindictam. arg. 32. q. 5. qui uiderit, & 25. quæst. 1. nulli fas. & 40. di. homo. Christianus. crimen enim augetur per dignitatem. ff. de re mili. omne delictum. §. 1. 19. dist. nulli, & qui magnus sine comparatione creatus fuit, sine uenia damnatus est. de pęni. dist. 2. ca. principium enim, & supr. de iureiu. cum quidam. ibi hoc soluitur. Ber.

f ¶ Percellãtur.] qui participat excõicato scienter, & non se corrigit, excommunicandus est, infr. de sent. excom. quod in dubijs. 11. q. 3. qui excommunicauerit.

g ¶ Apostolicæ speciali.] Hic reseruat sibi Papa absolutionẽ siue restitutionem taliũ, ergo ꝑ hoc, alijs prohibuisse vr̃. sim. sup. de præb. de multa, in fi. & c. graue. in fin. sic econuerso, ex quo sibi non reseruat, alijs indulgere uidetur. infr. de sent. exc. nuper, & est ad hoc ar. ꝙ epĩ dispensare põt, ubi Papa nõ reseruat sibi dispensationem. Quare ergo Papa sibi specialiter reseruauit talẽ restitutionẽ, nisi ut alijs prohiberet. Et licet epũs ipsũ restituere ad officiũ suũ non possit, tñ reconciliare põt ipsum ecclesiæ. sup. eo. ad abolendã. §. 1. ubi de hoc.

h ¶ Quilibet regulares.] Repete, 2 non exhibeant ecclesiastica sacramenta, alioquin, &c.

i ¶ Eorũ priuilegia.] prætextu priuilegiorũ participare excõicatis nõ põt. ĩ. de sẽ. exc. nulli. & in hoc casu põt ab epõ loci tanquam a delegato a Papa puniri. sup. e. ad abolendam, in fi. ubi de hoc.

k ¶ Nisi mittãtur.] s̃. eo. c. ꝓx. vbi de hoc

a ¶ Alia

a De hoc ar. vide B. Tho. 2. 2. q. 40. ar. 1. & Alfonsum Castrũ li. 2. de iusta hę. Punit. c. 14.

† De materia huius. §. uide citatos in c. ex multa sup. de uoto & uoti redem. & Eymericum in Directorio inquisitorũ. p. 5. q. 29.

† De his late Eymericus ĩ Directorio inquisitorũ. par. 2. 50. 51. 52. 53. & Archid. ĩ c. quicunq; de hæret. li. 6.

† quilibet.

† Eædem pęnæ q̃ hic traduntur ꝯ hęc hominũ mõstra, continẽtur in extrauaganti Gregorij Noni ĩ c. excõicam. & in l. Federici, in c. Catharos habẽtur in literis Apostolicis post Directorium inquisitorum.

† In cõcilio ita; eius instrumẽta cõfecta per ipsum, &c.

Alias actore.

† Vide Bernardinum Diaz in practi. can. cap. 107.

2 Hęc glossula nõ est Bernardi, nec habetur in antiquis libris.

† De materia uide sancita in conc. Tridẽ. sess. 5. de rector. ca. 2. & ĩ sess. 24. de refor. c. 4. adde citatos in c. seq.

a ¶ Alia competenti.] prout visum fuerit superiori, supr. de of. deleg. de causis.
b ¶ Totam uiciniā.] Ar. φ uniuersitas pōt præstare iuramētum calumniæ, sic. 30. q. 6. episcopus in synodo sic sup. de accu. sicut olim.
c ¶ Vita & moribus.] Hæc omnia suspicionem inducūt. 41. dist. quisquis. 86. dist. inferiorum. 23. q. 8. præterea, ff. ad l. Aqui. sciētiam ff. de his qui no. infa. quid ergo. §. 1.
d ¶ Indicare.] 2. q. 7. quapropter & argu. 22. q. 1. si quis per capillum.
e ¶ Purgauerint.] Nota deficientem in purgatione puniendum sup. de simo. de hoc, & c. insinuatum.
f ¶ Relapsi.] isti magis puniendi sunt: deterior namque dolus eius cognoscitur, qui interruptam iterum litem deseruit, quam qui semel cœptam dereliquit, in Authē. de litig. §. edita, in fi. coll. 8.
g ¶ Iurare.] per iuramentum debet quis purgare conscientiam suam de hæresi, de conse. dist. 2. ego Berengarius, & 1. q. 7. quoties, unde si iurare non vult, pro cōdemnato debet haberi, sicut qui de calumnia iurare non vult, actor cadit à cā, & reus pro condemnato habet, sup. de iura. calum. c. vult. & C. eo. tit. cū & iudices, §. φ si actor. Et est similis illi, qui neque defendit neq; exhibet, & condemnatur, ut cōtumax ff. de noxa. quot es. §. in potestate. Tenui. n. religione iuramenta ēt necessaria cōtemnūt. sup. de simo. & si qōnes. & C. de fide instr. l. vl. B.
h ¶ Indicijs. No. φ p indicia probatur crimen. sup. c. c. §. pe. ibi quod siquis, &c. & 2. q. 8. sciant. & 32. q. 1. dixit Dñs, & infr. de priui. cū olim. 1. & C. de rei uendi. indicia. Item habes hic φ pro pter negligentiam remouetur prælatus ar. supra c. proxi. in fi. & 1. q. 1. si qui episcopi. §. ecce cum. Bernardus.

Margin: quãtocius. † plectātur. † De materia vide Eymeri cū i Directo rio inq sito-rū p. 3. q. 62. & 88. & Simancā cath. insti. tit. 25. de epis. & Farchar. li. 1. sect. c. 83. & 7. † In concil. & uenustiori bus Greg. co dicib. ita, φ i qs ibidem hæretic. &c. † De relapsis eorū pęna de Eymeri cum in Dire p. 2. q. 58. & Cachinum sta. de hæ 16.

ci susceptā publice, vel priuatim, p̄dicationis officiū vsurpare p̄sumpserit, excōicationis vinculo inodent, & nisi q̄, † citi⁹ resipuerit, alia cōpetēti[a] pęna plectētur.†

¶ *Archiepiscopi & epi inferiorum suorū prouincias & diœceses suspectas habētes de hæresi, saltē semel in anno per se, uel per alios idoneos uisitent, qui etiam debent, si hoc expedire uidebitur, exigere iuramētū ab illis de uicinia, ad reuelādos hæreticos, & occulta cōuenticula celebrātes; quod reuelatos, relapsos canonice punient, & renitentes iurare ut hæretici condemnentur, hoc dicit usque ad §. uolumus. Abbas.*

¶ Adijcimus † insuper, ut quilibet Archiepiscopus uel Episcopus per se, aut per Archidiaconum suum aut alias honestas idoneasque personas bis, aut saltē semel in anno propriā parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeat; & ibi tres uel plures boni testimonij uiros, uel ēt (si expedire uidebitur) totam viciniā [b] iurare compellat; φ † si quos ibidem hæreticos sciuerit, uel aliquos occulta conuenticula celebrātes, seu a communi conuersatione fidelium uita, & moribus[c] dissidentes, eos episcopo studeat indicare.[d] Ipse autem episcopus ad præsentiam suam conuocet accusatos qui nisi se ab obiecto reatu purgauerint,[e] uel si post purgationem exhibitā, in pristinā fuerint relapsi[f] † perfidiā, canonice puniantur. Si qui uero ex eis iurī religionem, obstinatione damnabili respuentes, iurare [g] forte noluerint, ex hoc ipso tanquam hęretici reputentur.

¶ *Episcopus negligēs in hæresi persequenda, a dignitate episcopali est remouendus, & alius idoneus est surrogādus. hoc dicit usque ad finem. Abbas Siculus.*

¶ Volumus † igitur & mandamus, & in virtute obedientiæ districte præcipimus, vt ad hęc efficaciter exequenda episcopi per diœceses suas diligēter inuigilent, si canonicam uelint † effugere ultionem. Si quis. n. eps super expurgādo de sua diœcesi hæreticæ prauitatis fermento, negligēs fuerit, uel remissus, cū id certis indicijs [h] apparuerit, ab epali officio deponatur, & in locum ipsius alter substituatē idoneus q̄, velit & possit hæreticā cōfundere prauitatē.

¶ Gregorius nonus archiepiscopo Mediolanen.

¶ *Laicici cuiuscunq; p̄fessionis sint, p̄dicare nō dent.*

CAP. XIIII.

Sicut † in vno corpore, & inf. ¶ Cum igitur nōnulli laici prædicare pręsumant, & uerendum nimis existat, ne uitia sub specie uirtutum [i] occulte subintrent; Nos attendentes, φ Doctorum ordo est in ecclesia Dei quasi p̄cipuus, Mādamus, quatenus cum alios Dominus Apostolos [k] dederit, alios Prophetas, alios uero Doctores, interdicas laicis uniuersis cuiuscunque ordinis censeantur, (usurpare) officiū prædicandi.

¶ Idem.

¶ *Hoc cap. usque ad §. si qui autē, habetur in c. excommunicamus, sup. eo. tit. in principio. unde summa & declara prout ibi fuit dictum.*

CAP. XV.

Excommunicamus, & anathematiza-

Sicut.] CASVS. Dicitur in isto capitulo quod timendum est, ne sub specie pietatis impietas pallietur, & ideo prohibet Papa, ne laici cuiuscunque sint ordinis, officium prædicandi assumant. Et hoc quod hic dicitur habetur sup. c. p̄xi. §. quia uero, & sup. eo. cū ex iniūcto. Not. φ sub specie pietatis nō est cōmittenda impietas. Itē omnibus laicis officium prædicādi est interdictum.
i ¶ Sub specie uirtutum.] supra eod. cap. proxi. §. quia uero. 41. distinctione sæpe uitia. quia prætextu pietatis non est impieta s committenda. 30. quæstione prima. nosse. & ita nullus potest prædicare, nisi mittatur: vnde Dominus ait discipulis suis. Euntes prædicate Euāgelium omni creaturæ, & iubente Domino, in toto orbe dispersi sunt. 21. dist. in nouo. unde Esaias; Ecce ego, mitte me. octaua quæstio. prima, in scripturis, & 16. quæstione prima. §. hoc idē arg. ff. de tutor. & cura. ubi & le. pretor.
k ¶ Alios Dominus Apostolos.] sic supra eo. cum ex iniuncto. Nec uniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eā differentiæ ordo seruaret. 89. dist. ad hoc. laici ergo cuiuscunque ordinis sint uel meriti, prædicandi officium nō debent assumere.
Excōicamus.] Istud

Margin: † Preter cītatos in p̄cedē ti. §. uide Cōradū Bru. li. 6. de hęr. c. 1. † uolunt. † voluerint. † De materia uide plene p Simācam catho. inst. ti. 49 de p̄dicatori bus, adde q̄ dixi li. 2. cōmē. in Duec. schol. 8. Eph. c. 4.

Istud c. habet quatuor dicta: Secundum ibi, Damnati. Tertium: ibi, Si qui. Quartum, ibi, Credentes. Abbas Sicul.

CASVS. Primo dicitur idem quod dictum est supra eod. excommunicamus, 1. responso. Vltimo adijcit quòd si quis de prædictis postquam fuerit deprehensus, redire noluerit ad agendam condignam pœnitentiam, in perpetuo carcere detrudatur. Et credentes eorum erroribus, hæreticos iudicat. Not. hic qualiter recipiūtur, de hæresi condemnati, ad perpetuum carcerem.

a ¶ Conueniunt.] supra eod. excommunicamus quia ad eundem finem tendunt scilicet deceptionis.

[Glossa sequēs quęrit, soluit, solutioni obijcit, & respondet.]

b ¶ Puniēdi.] & hoc totum habes supra eo. excōmunicamus. Sed qualiter isti hæretici puniri debent secundum leges, postquam per ecclesiam sunt condemnati, ut hic dicit. Vltimo supplicio puniuntur per iudices sæculares, cū distinctione 1 ut uidetur, vt docētes vltimo supplicio, addiscentes uero x. libris auri, vt C. eo tit. quicunque, ad fi. Sed cōtra C. de malef. & mathe. culpa ubi dicit, culpa similis est, tam prohibita discere, quam docere, non est contra, quia lex quicunque, intelligitur de illis, qui nondum didicerunt, sed causa addiscendi ad hæreticos accesserunt, si autem ad actūm peruenissent simili pœna punirentur, vt docentes secundum legem illam, culpa. Bern.

1 Hodie nulla est talis distin. nā magistratus sæcularis quēcunq; hęreticū sibi a iudicib. fidei traditū dēt ultimo supplicio affice re, c. ut inq si tioni, de hæ re. li. 6.

mus vniuersos hæreticos Catharos, Patarenos, pauperes de Lugduno, Passaginos, Iosepinos, Arnaldistas, Speronistas, & alios quibuscunque nominibus censeantur, facies quidem habentes diuersas, sed caudas adinuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt [a] in idipsum.

¶ Damnati vero per ecclesiam, sæculari iudicio relinquantur, animaduersione debita puniendi: [b] clericis prius a suis ordinibus degradatis.

¶ *Si in hæresi deprehensi volunt redire ad fidem detrudendi sunt in perpetuū carcerem ad pænitentiam peragendam, & credentes erroribus hæreticorum, hæretici sunt. hoc dicit.*

¶ Si qui autem [c] de prædictis postquam fuerint deprehensi, [d] redire voluerint, ad agendam condignam pęnitentiam, in perpetuum carcerem detrudātur. Credentes autem eorū erroribus, hæreticos similiter iudicamus.

c ¶ Si qui autem.] ab hoc loco vsque ad finem additū est aliud totum habes sup. eo excommunicamus, & c. ad abolendam, §. 1. & 2. Bern.

d ¶ Deprehensi] publice ita quod notorium, uel etiam condemnati. Si vero postea redire voluerint recipiendi sunt, quia ecclesia non claudit gremium redeuntibus ad ipsam, C. de sum. Trin. inter claras, circa fi. & delicti ueniam pœnitentibus damus, C. eo. tit. Manichæos. ita tamen, ut in perpetuo carcere permaneant, vt hic patet. Sic & simoniaci in monasterio sub perenni pœna detrudūtur, 1. q. 1. reperiuntur, & sup. de simon. quoniam quia & ipsi hæretici censentur. 1 q. 1. eos qui & 9. quæstio. 1. cap. nos sequentes, §. sed licet Ber.

ADDITIO. Et idem iudicium est de credētib. eorum erroribus habendum, sicut de ipsis, ut hic in fin.

ABsolutos.] CASVS. Dicitur hic, quod quicunque obligati sunt lapsis manifeste in hæresim, nouerint se absolutos ab omni debito fidelitatis, & totius obsequij, & omni pacto quacunque firmitate vallato. Nota: quod ipso iure absolutus est quicunque aliquo genere obligationis tenetur astrictus hæreticis, ut interim ei nihil facere teneatur. Et sic nota quod Papa potest laicum absoluere a iuramento fidelitatis.

¶ Idem.

¶ *Liberantur ab omni obligatione, qui hæreticis tenebantur astricti.*

CAP. XVI.

ABsolutus [e] † se nouerint a debito fidelitatis hominij, † & totius obsequij, quicunque lapsis manifeste in hæresim, aliquo pacto, [f] quacunque firmitate uallato, tenebantur astricti.

e ¶ Absolutos.] ipso iure: ex quo manifeste lapsi sunt, sim. uigesima quintæ quæstione sexta, iuratos, & capitu. nos sanctorum. & est argumen. quod Papa potest absoluere laicum a iuramento fidelitatis. argumen. prædictorum capitu. quia ad ipsum spectat interpretatio iuramenti. supra de elec. uenerabilem.

[Glossa sequens recitetur per quęstionem.]

f ¶ Aliquo pacto.] Ergo si sub pæna aliquis tenetur eis aliquid soluere certa die, licet non soluat, non incidit in pænā: & eodem modo, & per iuramentum: quod est uerum quia in illa obligatione & iuramento tacite subintelligitur, si talis permanserit, cui cōmunicare liceat, 22. quæstione secunda, ne quis arbitretur, ff. de solu. cum quis, primo respon. supra de iureiuran. quemadmodum, & supra eod. excòmmunicamus. §. credentes. Bernardus.

† Vide B. Th. 2. 2. q. 12. ar. 2. & Alf. Cas. li. 2. de iusta hęret. punit. c. 7. & Simācā cath. insti. 46. de pęnis.

† vox, hominij, mutata est in uocē, dñij, uel dñi fere in oīb. recentiorib. q̄ nos ex antiqs codicib. restituimus.

TITVLVS VIII.

De schismaticis (& † ordinatis ab eis.)

¶ Ex cōcilio Lateraneñ. †

¶ *Irritæ sunt ordinationes, beneficiorum collationes, & ecclesiasticorum rerum alienationes per schismaticos factæ, & a dignitate, & ordine suspenduntur, qui schisma tenere iurant.*

† Hæc uerba & ordinatis ab eis, desūt in oīb. manuscriptis.

† Lateraū. sub Ale. 3. c. 2. & c. 2. e. ti. in 2. compi.

CAP. I.

QVod a p̄decessore nostro: & ĩ. ¶ Ordinationes ab Octauia--

DE SCHISMATICIS. [& ordinatis ab eis.]

¶ Quia schismatici incidunt in hæresim diuidendo se ab unitate ecclesiæ, & constituendo sibi sacerdotes, & reliquos clericos uigesima quarta quęstione prima loquitur, ideo subijcitur rubricæ. Abbas Siculus.

De hac materia habetur uigesima quarta quæstione prima, in multis. capitul, & quæstione tertia, in §. quia vero, & septima quæstione prima, denique, de consecra. distinctio, secunda. prima inquit, & uigesima tertia quæstione tertia, in multis capitul, duodecima quæstione secunda, alienationes. prima quæstione septima, qui in qualibet. de consecratio. distinct. quarta, hi qui apud, & capitulo sequen. & capitulo ostenditur, & in pluribus capitu. eiusdem distin.

QVod a prædecessore.] Ponit quatuor dicta, quæ patent per §§. Abbas Sic.

CASVS.

CASVS. Tempore Alexandri Papæ fuit schisma in Romana ecclesia, & tunc iste Octauianus ordinatus est per schisma in Papã, & post illum Guido: isti schismatici plures ordinauerunt in epos, qui adhęserant eis, quidam etiam sponte iurauerunt de schismate tenendo, p istos schismaticos alienationes de bonis ecclesiarum factę fuerunt: isti ẽt dignitates & bñficia contulerunt: Super his oĩb. statuit Laterañ. concilium ordinationes ab istis duob. factas, & ab ordinatis ab eis, irritas esse. Itẽ q dignitates Ecclesiasticas seu bñficia per dictos schismaticos acceperunt, careant impetratis, & alienationes, quę p dictos schrimaticos seu per laicos factæ sunt de rebus ecclesiasticis, omni careãt firmitate, ẽt ad ecclesias libere reuertantur: & si quis contraire præsumpserit, excõicatũ se nouerit, & illi, qui sponte iurauerunt de tenendo schismate, a suis ordinib. & dignitatib. nouerint se suspensos Not. ꝙ ordinationes schismaticorum carent executione, & alienationes ab eis factę nullæ sunt.

no [a] & Guidone hęresiarchis factas, & ab ordinatis ab eis irritas [b] esse censemus, Adijcientes, vt qui dignitates ecclesiasticas, seu beneficia per dictos schismaticos acceperunt, careant impetratis. Alienationes [c] quoq;, quæ per eosdem schismaticos, seu per laicos factæ sunt de reb. ecclesiasticis, oĩ careant firmitate, [d] & ad ecclesias sine omni onere reuertantur. Si quis autem contraire præsumpserit, excommunicationi se nouerit subiacere. ¶ Illos vero, qui sponte iurm de tenendo schismate pręstiterint, a sacris ordinibus, & dignitatibus decernimus manere suspensos.

Innocentius tertius Bisuntiñ. archiepiscopo.

¶Ordinatus a schismatico, ab officio est repellẽdus, nisi probet secum dispensatum per habentem potestatem.

a ¶ Octauiano.] Hic Octauianus Ioannis maledicti, uocatus fuit Victor. & vixit annis nouẽ, & mensibus septẽ, eo mortuo successit ei Guido iste qui uocatus est Paschalis. Isti duo schismatici fuerunt, quorum facta hic damnantur. Bern.

b ¶ Irritas.] 1 vt 9.q.1.ordinationes: Et intellige quantum ad executionem, nisi cum eis fuerit dispensatum in fr.c.prox. vel nisi ordinatus probaret se nesciuisse illum fuisse schismaticum qui ordinauit, vt 9.quæst.1.ordinationes. sim. 1.quæst.1.si quis a simoniacis, quia tunc dispensatur cum eis: quia conferunt sacramenta, dummodo in forma ecclesiæ, sed non executionem, quia eam non habent.

1 De materia huius gl. vide Magistrũ, & Doc. li.4. sen. dis. 25. & B.Th. 2.2 q.32. artic.7.

c ¶ Alienationes.] sic 12.q.2.alienationes.

d ¶ Firmitate.] quia dum ecclesia habet pastorem hæreticum, vel schismaticum, vacare intelligitur, supr. de præscr.c.1. vnde non valent. quæ a tali Prælato fiunt in præiudicium ecclesiæ, 12.qõ.2.si qua de rebus. Sed pone quod talis prælatus acquisiuit aliqua ecclesiæ, vr̃ similiter quod non teneat: cõmodum enim cum incommodo compensari debet. ff. de nego. gest. si negotia: Credo tñ quod illud in fauorem ecclesiæ introductum est, quod si acquirit, teneat, nec cassabitur: quia quod fauore alicuius introductum est, non conuenit in eius læsionem retorqueri, C. de leg. quod fauore, & ff. de mino. si iudex. Vinc.

FRaternitati.] In prima ponitur decisa consultatio: In secunda responsio: ibi, priorem Abbas.

CASVS. Quidam prior ordinatus fuit a schismatico, quæsitum fuit a Papa, quid agendum sit de ipso; Respondet dominus Papa, quod poterit ab officio repelli, nisi probauerit secum misericorditer dispensarum fuisse, & ab illa persona, quæ dispensandi habuit ptãtem. Nota quod qui dicit, secum fuisse dispensatum, dispensationem probare tenetur, & per talem qui poterit dispensare.

CAP. II.

FRaternitati † tuæ: & infra. ¶ Priorem, quem a schismatico asseris ordinatum, ab officio poteris repellere incunctanter, nisi legitime probauerit secum fuisse misericorditer dispensatum, [e] & ab ea persona, quæ super hoc potestatem [f] habuerit dispensandi.

† Ca. vni eo. tit. in. 3. compi. Et de materia tex. & gloss. pręter Doc. hic vide Berhard. Diaz in practic. cri. can. c.24. & seq.

[Glo. seq. reci. per q. an scienter promouens, &c. & tenet ꝙ nõ submittit de probatione dispensationis, & distinguit inter crimen publicum & occultum.

e ¶ Dispensatũ.] Nota, 2. ꝙ non sufficit ad probandũ dispensationẽ cũ aliquo factã, ꝙ a tali ordinatꝰ est, q sciebat eum indignũ, & q cũ eo poterat dispensare. su. de cler. coniug. diuersis fallaciis. & 51. dis. q in aliquo, in fi. 81. d. quicunq; in fi. vbi deponitur cõcubinarius ordinatus ab eo, qui secũ poterat dispensare: Exigitur ergo vt intendat dispẽsare: qđ expressa cã præsumitur, 50. dist. clerico iacente. 16.q.1. cũ pro vtilitate, 55. di. priscis poterit aut probari dispẽsatio p testes, uel si occultũ est peccatum, confiteatur epo in secreto, & petat dispensationẽ, & obtineat literas sup hoc. Si vero publicum fuerit crimen, & publice dispensatum est, postea accusari non poterit. supr. de fil. presb. ex tua. & sup. de accus. de his. Si vero dispensetur in occulto, adhuc potest accusari quia etiã post pænitentiam potest quis accusari, 33.q.2. admonere. Vinc.

4 Ad declarationẽ huius glo. vide Henr. Boich in c. veniẽs. sup. de filiis presbyt.

[Glo. seq. reci. per q. quis dispenset cum tali, & c. ponit opin. tenet contrarium.]

f ¶ Potestatẽ.] alias nisi hẽret ptãtem, nihil esset actum, sup. de cõsuet. ad nostrã, & C. si a nõ compe. iud. l. vlt. & hoc forte ideo dicit, quia ipse quidem schismaticus conuersus ad unitatem ecclesiæ, & receptus in ordine suo, cum ordinato a se dispensare non posset, sicut nec eps simoniacus cum ordinato a se dispensare non põt, 1.q.5. p̃sentium. ibi, non epo. q.d. si pecunia esset data epo ipse nõ posset dispensare cum eo, qui dedit, & quia hic Papa nõ retinet sibi dispensationem, aliis permittere vr̃. Si. n. ipse tm̃ dispensare posset, sibi hoc reseruasset, vt supra tit. proxi. excõicamus. §. sane. sed potius credo, ꝙ solus Papa possit dispẽsare cum eo, qui sc'ẽter ordinem a schismatico recepit ar. supr. de ele. quia diligentia, sicut Papa solus dispẽsat cum eo, q in apostasia ordinẽ recepit. inf. ti. proxi. c. vlt. & hoc satis innuitur ex eo qđ dicit, ab ea psona, quæ ptãtem, &c. Io. tamen dicit, ꝙ eps dispensat cum schismatico. argum. 50. dist. vt constitueretur. Bern.

TITVLVS IX.

De apostatis, † & reiterantibus baptisma.

† Vide B.Th. 2.2.q.12.ar.1. Eymericũ in Direct. inquisi. par.2. q.49. vbi dixi, & Host. in sum. ti. de apostatis, & Conc. Trid. sess.24. de refor. c.11.

¶ Alexander tertius.

¶Clericus, qui dimisso habitu, & tonsura immiscet se enormitatibus, perdit priuilegium canonis. Si quis suadente. Vnde eum deprehendentes non incidunt in canonem, scilicet excommunicationem.

DE APOSTATIS, ET REITERANTIbus baptisma.

¶ Quia hæretici & schismatici incidũt in apostasiam, iõ congruo

cõgruo ordine subijcitur ista rubrica. Et qm reiterantes baptismum vñr apostatare dum recedũt a priori baptismate, ĩõ subdit de reiterantib. baptismum. Et aduerte, quia secunda decretalis facit tm̃ ad secundam partẽ rubricæ, aliȩ vero faciunt ad primam partem Abbas. Sicul. De hac materia tractatur 6.q.1.ĩ multis c.& 11.q.3.Iulianus. & c.seq.50.dis.c.vlt. 6.q.1.legi. 20.q.3.c. 1.& 2,&3.q.3.c.1.2. & 3.de cõs. d.4 nõ licet fieri, vsq.ad.c.p̃sbyt.2.q.7. alieni.26. q.vlt. nõ obseruetis.

Ræterea.] Non summatur per Io.An. & forte pp breuitatẽ & uarietatẽ lectionũ: sed dñs Ant.sic summat: Clericus sine habitu & tõsura dep̃hẽsus ĩ criẽ, nõ gaudet priuilegio clericali. Sed certe hæc sũmatio est nimis gñalis, & ꝯtra multos canones, & maxime ꝯ c. si iudex laicus. de sen.exc.li.6.& ꝯ d.c. contingit,& c.in audient.j. de sent.exc. unde aliter summo, & primo ſm unũ intellectũ sic. Per cẽsurã ecclesiast.nõ liberãtur clerici a manibus laicorum, si sine habitu & tõsura sũt dep̃hensi, si prius se habebãt p oĩa ut laici.h.d.Vel sic, ſm aliũ intellectum, ut in rubro:& non recipit congruum diuisione Abbas.

CAP. I.

PRæterea † clerici, qui relicto ordĩe clericali † & habitu suo, in apostasia [a] tanquam laici cõuersantur: si in criminib. comprehẽsi teneãtur, p censuram ecclesiasticam non præcipimus liberari.[b]

¶ Idem Abbati S. Genouefæ

¶ Si crimẽ acolythi, qui rebaptizanti præbuit ministeriũ est occultũ promoueri potest si publicũ nõ, nisi cum eo religionẽ intrãte dispensetur.

CAP. II.

EX † litterarum tuarum tenore perpendimus, ꝙ quidam ȩgritudine longa confectus, insano sortilegarum mulierum credens cõsilio, vt sanaretur per iterationem, fecit iniuriam [d] baptismatis sacr̃o.& infra. ¶ Quia erga tua nos duxit prudentia consulendos, qualiter puniri debeat acolythus, [e] quem minor ætas, [f] & intentio [g] fraternæ salutis excusare vr̃: † Discretioni tuæ præsentib. litteris rñdemus, ꝙ ad superiores ordines promoueri (si publicum est quod ꝓponitur) non [h] valebit, nisi ad religionem transire voluerit, vt fauore religionis [i] ipsius, circa eum valet dispensari. Si vero occultum est promoueri poterit, & excessum suum dignis pænilentiæ fructibus expiare.

¶ Innocentius tertius.

¶ Infamatus de apostasia, compellitur se purgare.

CAP. III.

TVæ † fraternitati, & j. ¶ Super secundo articulo inquisitioni tuæ duxi

CASVS. Dr̃ in c.isto, ꝙ clerici, q habitum clericalẽ & tõsurã dimittũt, & in apostasia tanq̃ laici conuersantur, si in criminib. dep̃hensi teneãtur, p̃cipit Papã per cẽsuram ecclesiasticã illos nõ liberari. No. ꝙ ecclesia non defendit clericos in criminibus comprehensos, & detentos.

[Glo.seq.distinguit tripliciter apostasiam.]

a ¶ Apostasiã.] Est aũt triplex apostasia, 1 s. perfidiȩ, qñ qs recedit a fide, 2.q.7.nõ p̃t inobediẽtȩ, qñ qs transgreditur p̃ceptũ, sup.de ma. & obe.si qs uenerit, & c. illud irregularitatis, cũ qs recedit ab ordine suo, siue sũptæ religionis.ut hic, & 50.dis.c. ult.& dr̃ apostata. i. retro stans.q.ult.c.põt, 3.q.4.si quis uero, & B.Vinc.

[Glo.seq.signat contrarium & tripliciter soluit.]

b ¶ Liberari. Arg. cõtra inf.de sen.ex. c.si uero aliquis. illud intelligitur, qñ clericus licet tonsuram non portat, alias clericaliter se hẽt, isti uero tanquam laici per oĩa se habebãt. Vel sic non denegatur hoc, quin capientes tales sint excõ.cati, sed ecclesia non p̃cipit illos liberari, sic sup. ne cle.uel mon. c.2. Si uero tertio essent admoniti, & se non correxerit, nullo priuilegio postea gauderẽt. inf.de sent.excom.in audientia.& c.contingit.& si de talib uis intelligere, quod hic dicit, planum est.

EX litterarum.] Communis diuisio. Secunda pars. ibi, Quia ergo. Abbas Siculus.

CASVS. Quidã ȩgritudine lõga confectus, de ꝯsilio quarũdã mulierũ, ut citius sanari posset, se fecit iterum baptizari: qdã acolythus frater illius infirmi, ministerium p̃stitit scienter p̃sby. baptizãti, q̃sitũ fuit, qualiter puniri dẽat acolythꝰ iste q minoris erat ȩtatis, & ut fr̃ eius saluari posset, hoc fecit: uñ excusandus uidebat: Rñdet Papa: ꝙ ad superiores ordines non põt, si publicũ est factũ eius, ꝓmoueri, nisi ad religionẽ transire voluerit, vt fauore religionis dispensetur cũ ipso: si uero occultum est, poterit promoueri, & de commisso pñiam agat. Not. arg. ꝙ ætati minori parcendum est. Itẽ baptisma iterari non dẽt. Item fauore religionis dispensatur cum aliquo.

c ¶ Insano.] & vere insano. de consec.di. 4.qui bis, 51.dist.qui in aliquo, 24.qõ.1.c. miramur. §. his auctoritatibus.

[Gl.seq.q̃rit.& sol.]

d ¶ Iniuriã.] qđ fieri non dẽt, 1.q.1.quod quidã, de consec.di. 4.ostẽditur. & 34.q. 1.miramur, §.his auctoritatibus. Sed qđ est facere iniuriã sacr̃o? Dixit Vinc. animæ 2 infigitur quȩdã imago siue pictura, vel character: vnde si alia imago superponerẽt, illa prima pictura obscurarẽt, & ita videret obfuscari primũ sacr̃m.

e ¶ Acolythus,] supple, q ministeriũ suũ p̃stitit rei nefandæ.

ADDITIO. Et sic erat in antiqua compilatione, q̃ si videris, facilius intelliges hoc c.

[Gl.seq.arguit, declarat, & remittit.]

f ¶ Minor ætas.] Ar. quòd ætati minori 3 subuenitur, de conse.di.4.eos.& c. qui bis & 15.q.1.c.illud, §.itaque, in fi.& ff.de min.auxilium, §.in delictis. ibi, nisi quatenus miseratio, &c. ar. ff.eo.si ex causa.§.nunc uidẽdum, sed illud verum est, ꝙ minor ætas non excusat in totum, sed miseratione ætatis mitius punitur ff.eo.auxilium, §.in delictis, & inf. de delic.pue. pueris.ubi de hoc.

g ¶ Intentio.] vnde facile abstergitur hæc culpa, propter fraternam pietatem, 22.q.2.si quælibet.

h ¶ Non valebit.] Nã delicti manifestatio dispensationẽ ꝓhibet, pp scandalũ qđ nõ est in occulto: imò post actã pȩnitentiã & in susceptis remanere, & ad alios promoueri põt præter reos homicidij. sup.de temp.ordi.c.vlt.

[Glo.seq.no. signat contrarium, soluit distinguendo, & opin.ponit.]

i ¶ Religionis.] Ex hoc vr̃, ꝙ ingressus religionis non tollit irregularitatem, ex quo sine dispensatione promoueri non põt. Arg.ꝯ sup.de fil.presbyt.c.1.& 56.dist.c.1, & in auth.de mo. in prin.colla.1.ubi dicitur, ꝙ ingressus religionis oẽm tollit irregularitatem, tollit ẽt ingratitudinem, 19.q.vlt.non licet. Sol. irregularitas illa quæ consurgit ex proprio delicto, non tollitur per ingressum religionis, sed fauore religionis cum eo dispensatur, vt hic, & inf.de eo, qui fur.ord.reci.1.cum vero non surgit ex delicto proprio, ut inf.de pur.cano.accedens, tunc per ingressum religionis tollitur illa irregularitas, ita quod sine dispensatione potest ad ordines promoueri. ut in contrarijs, sed non ad dignitatem sine dispensatione, infra de pȩnit.in quibusdam, sup.de filijs presbyt.capit.1. Quidam dicunt quod in neutro casu tollitur, sed defertur tantum ad facilitatem dispensandi Bernar.

TVæ.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo

† Cap.2.eo. tit. in 1.compi. & post cõcil. Later.p. 26.c.16. vide Berr. Diaz in prac. cri. can.104.

† Vox clericali, deest in uetustiorib. exemplarib.

† Ca.3.eo.ti. in 1.comp.& post concil. Later. p. 26. c.1.

Et quam sit graue scelus rebaptizare docet B. Clemens lib.6. c.15. consti. Apostolicarum.

1 De materia huius gl. uide citatos in princ.tit. adde Simancã cath.insti. tit.7. & Summistas uerbo apostasia. & Alfon. Cast. lib. 1.c.7. de iusta hæret. punit.

† videntur.

2 Plures veriores causas cur baptismus non debeat iterari tradit B. Tho. 3. p.q. 66.ar.9. quẽ omnino videas.

† Ca.vni.co. tit.in 3.cõp. Et uide Hos. in sum.ti.de apostatis. §. aliter puniatur.

3 De materia huius gl. uide late per Tiraq. tract. de pȩn.temperandis aut remittendis. causa 7. & q̃ dixi lib. 2. comment.in Direct. inquis. schol. 12.

do,reſponſio: ibi.Super ſecundo. Abbas.
CASVS. Quidam clerici infamati erant de apoſtaſia qui abiecerant habitum clericalem, quæſitum fuit utrum deberent taliter tolerari, uel compelli, ut habitum reaſſumant? Rñdet Papa, quod clerici qui taliter ſunt infamati, tolerādi non ſunt in habitu ſæculari, ſed per cenſuram, eccleſiaſticam coercendi, vt habitum reaſſumāt, donec ſe purgauerint deficiēte probatione. Nota, clericos compellendos, ut habitū clericalē dimiſſum reaſſumant. Item infamatus ad purgationem cogi debet.

a ¶ Habitum clericalem.] Qui habitum clericalem abijcit, niſi trina monitione præmiſſa etiā ipſum reaſſumat, perdit priuilegium clericale, inf. de ſent.excom.in audientia. & ca.contingit 2. Gloſſ. ſeq quærit obijciēdo,& ſoluit.]

b ¶ Tolerandi. Sed quare non ſunt tolerandi in habitu ſeculari, cum liceat illis qui ſunt in minorib. ordinibus, vxorē recipere,& cum ea morari. ſ.de cle. coiu.c. 1.32.diſ. ſi qui vero. & c.electores,& c.ſeriatim. apoſtata em̄ excōicatus nō eſt. Vt ceſſet oīs obiect.o, intellige quòd hic dicitur,de eo qui infamatus eſt ī ordine ſacro vel in aliqua ꝓfeſſione, cui nō licet vltra ad ſæculū redire, vnde tolerandi nō ſunt in habitu,ſed per cenſuram eccleſiaſticam compellendi, niſi ſe purgauerint,accuſatore deficiente redire ad ordinem uel religionem.arg.ſup.de reg.c.pen.& 20.q.3. eos qui ſemel, Immo incarcerari poſſunt, inf. eo.c. 1.ne damnabiliter euagentur.De alijs in inferioribus ordinibus conſtitutis intelligi non poſſet, quia poſſunt renunciare in totum ordini clericali.ſup.de vi & ho. cler.c.vlt. & ſup. de cle.coniug.Ioannes,& c.pen.& vlt.Bern.

† Idem.ſ In conc.iij. in cō cil. generali Later.c.70.

mus reſpondendum: Quòd clerici, qui ſunt de apoſtaſiæ crimine infamati, qui videlicet abiecerunt habitum clericalem [a] non ſunt in ſæculari habitu toleran- di: [b] ſed per diſtrictionem eccleſiaſticam coercendi, donec deficiente probatione, ad infamiam abolēdam purgationem canonicam curauerint exhibere.

¶ Idē† In concilio generali.

¶ *Baptizati, alterius ſectæ vel fidei ritus dimittere compelluntur.*

CAP. IIII.

QVidam (ſicut accepimus) qui ad ſacri vndam baptiſmatis voluntarij † acceſſerunt, veterem hominem omnino non exuunt, vt nouo [c] perfectius induantur, cum prioris ritus reliquias retinentes, Chriſtianæ religionis decorem tali commixtione confundant. Cum autem maledictus ſit homo, qui terrā duabus [d] viis ingreditur, & indui veſte non debeat, lino, lanaq; [e] contexta. Statuimus, vt per Prę latos ec[illegible]arum talis obſeruantia veteris ritus omnimodo compeſcatur, vt quos chriſtianæ religioni libere voluntatis [f] arbitrium obtulit ſalutiferæ coactionis neceſſitas, in eius obſeruatione conſeruet: cum minus malū exiſtat viam Domini non agnoſcere, quam poſt agnitam retroire. [g]

† volūtarie.

¶ Honorius iij. Archiepiſcopo Turonen.

¶ *Apoſtatæ incarcerari & affligi poſſunt, vt habitum reaſſumant.*

CAP. V.

A Nobis † expetijt tua fraternitas edoceri, quid de apoſtatis ſit agendum cum in cuſtodia detinentur, qui minis [h] vel blāditijs [i] nullatenus poſſunt induci, vt abiectum habitum reaſſumant. Ad quod tibi breuiter reſpondemus, quod tales (ſi volueris) poteris † ſub graui cuſtodia carcerare: ita quod ſolummodo vita ſibi miſera reſeruetur. [k] donec a ſuæ ꝑſumptionis nequitia

† Eccleſ. c. 3. Exod. c. 22.

† Vide Hoſt. in ſum.ti.de apoſt. §.qualiter puniantur.& Bern. Diaz in practic.cri. can. c.104.

† poteſ.

ceſſitas coactionis cos in eius obſeruatione conſeruet: cū minus malū exiſtat viā Dñi non agnoſcere, ꝙ poſt agnitā retroire. Not.ꝙ q. baptiſmū recipiūt ſponte, compellēdi ſunt vt fidē obſeruēt. Itē duabus viis homo ire non dēt. Item plus peccat Criſtianus aberrans a fide, quam ille qui fidem non agnouit.

† 2. Pet. 2.

c ¶ vt nouo.]iſtud. vt nō tenetur cōſecutiue ſed ironice hic dicitur, quia non induūt nouū hominē, ex quo reliqas prioris hominis retinent.

d ¶ Duabus viis.]Niſi qnque rōne officii. 3.q.7.§.tria,in fin.& ſup.de præſump.litteras.& ff.de rei vendi cat.inter officiū. ſed illud ignorauit,quod præſtaret patrociniū in re ſua.

e ¶ Lanaque.]16.q.5. in noua & ſup.de electio. & electi pot. cū cauſam. & nemo dēt claudicare in duas partes.46.diſ.c.vlt.& nemo pōt duob.dñis ſeruire.26.diſtin.acutius.&ſ.de cle.coniugat.diuerſis faliaciis. nemo āt filius Dei,& diaboli ſimul eſſe poteſt,de pęniten. di.1. cap.reſuſcitatus §.itē vt Chriſtus ait. Nec duobus dominis ſeruire,vt ibi.

f ¶ Voluntatis.]Sicut in libero arbitrio homo obediens ſerpēti periit,ſic ſe gratia Dei vocante propriæ mentis conuerſione ſaluetur,ſed tñ. ſi conditionali condōne coacti fidē ſuſcipiūt eā ſeruare cogunt 45.diſ.de iudæis, & c.1.& 2.& 23.q. 5.ad fidē,& hic

g ¶ Retroire] quia q. poſuerint manum ad aratrū,& reſpexerint retro,ñ ē aptus regno Dei ſ. de voto.magnæ. ſic in 2.q. 1.ſcim⁹ ī ſi.de pę.d.4.ſi refugiētes verſus ſi.B.

QVidam.] iudæi baptizati ritus iudaicos compelluntur dimittere. Primo ponit iudæorum baptizatorum exceſſum,contra quem ſecundo prouidens, duas auctoritates præmittit,& duas rationes ſubmittit. Secunda;ibi,Cum autem Abb. Siculus.

CASVS. Quidam iudæi ſeu infideles voluntarij baptizati fuerunt veruntamen reliquias prioris ritus nō reiiciunt, vnde Chriſtianæ religionis decorē confundunt, quæſitum fuit in concilio, quid de talib. ſit agendum: Cum maledictus ſit homo, qui duabus viis terram ingreditur,& indui non debeat veſte de lana,& lino contexta, ſtatuit concilium, ut per Prælatos eccleſiarum tales obſeruantiæ veteris ritus compeſcantur, ut ſicut libero arbitrio ad baptiſmum acceſſerunt, ita ne-

A Nobis.]Cōis diuiſio. Secunda,ibi, Ad ꝙ. Abb.Sic.
CASVS. Quidā clerici apoſtatæ in cuſtodia detinentur, nec indici poſſunt minis vel terrorib. vt habitū reaſſumāt,qritur qd de his ſit agendū? Rñdet Papa, ꝙ tales ſub graui poſſunt cuſtodia detineri, & carcerari, ita ꝙ ſolummodo miſera ſibi vita reſeruetur donec a malitia ſua reſipiſcant. Nota clericos apoſtatas poſſe in carcere detineri, donec a ſua nequitia reſipiſcant.

h ¶ Minis.] comminando diuinum iudicium, 2.q.1. ſi peccauerit, 14.q.vlt.ſi res, 27.q.1.c.vlt. & ſup. de tempore ord.c.vlt.

i ¶ Blanditijs] Blanditiis enim & non aſperitatibus ad fidem eſt aliquis inuitandus, 46. diſt. qui ſyncera.imo & prēmiis quandoque.23.q.4. dēt homo. tamen ſi iſti apoſtatæ per huiuſmodi non proficiunt, fiat quod hic dicitur,quod intelligo de his qui ſunt in ſacris ordinibus,aut in aliqua profeſſione, vt ſup.eo. tuæ.

K ¶ Reſeruetur. ſicut reſeruatur uita de mīa filiis eorum,qui crimen læſ.maie.cōmittunt, 6.q.1.q̄1o.§. uerē

ver.si.C.ad.l.Iul.ma.si quis cum militibus vt uitam sibi pœnam existiment,74. dist. quorundam, sic clericus pōt vxorem suam ligare.33.q.2.placuit, ut sic pœna docente humiliter debeat obedire, su. de elec. cum in cūctis, & 27.q.1.si homo esset.

de quodam suscepit: ille uero improperabat eidem, quod eius filius non fuisset, vnde ipsa diabolico furore accensa, filium interfecit, vnde ipsa lacrymabiliter ad Papam accedens petijt sibi impendi consilium salutare: Mandat Papa episcopo loci, ut laboret eam inducere, ut ad aliquod monasteriū trāseat: in quo pęnitentiam agat de commisso: Si autem ad hoc induci non poterit, det ei licentiam, ut in Domino nubat, quia tutius uidetur ut nubat uni, quam inhoneste multos admittat.

Nota, quod dominus Papa votum reuocat, & commutat etiam, si de iure naturali debeatur.

a ¶ Resipiscant.] Tūc cū uenia poterit recipi, qa ecclesia ñ claudit gremium redeuntibus. C. de sum. Tri. inter claras, in fin. Et est artic.1.q.7. si qs omnem.

† Lundeñ.

Consultationi.] CASVS. Quidam monachus sacrum ordinē in apostasia recepit. tandē pænitentiam agens, abbati suo reconciliatus fuit: quæritur, utrum ministrare possit in ordine sic suscepto: Respondet Papa, qđ quantumcunque reconciliatus fuerit, & pænitentiā egerit, absque dispensatione sedis Apostolicæ in ordine sic suscepto ministrare non pōt. Nota, qđ solus Papa dispensare potest cū eo, qui in apostasia ordinis suscepit, vt in ordinib. sic susceptis ministret.

† Vide p̄ aliis hic Henricū. Boich. & Host. p̄cedēti.c.citatū

b ¶ Dispensatione Romani Pontificis.] Hic ergo Papa reseruat sibi dispensationem. sic supra, de hæret. excommunicamus. §. sane. si su. de filiis presbyte. cap. penult. & vltimo. Item si iterata vnctione fuerit maculatus, 1. q.ul.c. saluberrimū, ī fi. Item qui rebaptizati sunt, de consecrat. distinctio.4. qui bis. & ca. eos, quos. Item & qui in subuersionem fidei, ordinationem recipiunt ab hæreticis 1.questio.7.cōuenientibus, in fi. in quibus casibus solus Papa potest dispensare: tamen si ad aliā religionem transisset, & ordinem ibi suscepisset sine dispensatione posset in suscepto ordine ministrare, supra de tempor. ordina. ex parte, quia ordinem non suscepissent in apostasia. Bern.

† Ca.1.e.tit. in 1. cōp. & post cōci. La. sub Alex. iij. p.50.c.12. Et preter Doct. hic vide late p Host. in sū ma hoc e. tit.

resipiscant.[a]

¶ Idem archiepō Lugduneñ.

¶ *Monachus in apostasia ordinatus non potest sine dispensatione Papæ in suscepto ordine ministrare.*

CAP. IV.

Consultationi † tuæ breuiter respondemus quod monachus aliquem sacrum ordinem in apostasia recipiens quantumlibet suo fuerit reconciliatus abbati, & receperit pænitentiam, absque dispensatione [b] Romani pontificis ministrare non poterit in ordine sic suscepto.

TITVLVS X.

De his, qui filios occiderūt.

¶ Alex iii. Tornaceñ. epō:

¶ *Mulier occidens sponte filiū debet perpetuo in monasterio pænitere, si tamē timetur de incōtimentia, datur uel saltem non denegatur sibi licentia nubendi.*

CAP. I.

Veniens † ad nos M. mulier lachrymabili nobis confessione monstrauit, quod cum de quodam filium genuisset, & illi sibi sæpe turgido vultu improperasset, quod filius eius non esset, ipsa iracundiæ [c] calore ducta, eundem filium interfecit, [d] & infra.

¶ Mandamus, quatenus eam labores inducere, ut ad aliquod monasterium transeat, in quo peccata sua perpetua pęnitentia deploret. Si autem (repugnante carnis fragilitate) ad hoc induci noluerit, ei licentia in Domino nubendi tribuas, quia tutius nobis uidetur, ut in Domino nubat uni soli, quam inhoneste multos [e] admittat.

¶ Lucius iij. Parisieñ. episcopo;

¶ *Mulier occidens filium, propter hoc a viro separari non debet sed alia pænitentia sibi imponitur.*

CAP. II.

Intelleximus, † quod M. mulier filiam paruam furore accensa diabolico iugulauit, propter quod dominus terræ, maritum eius & ipsam compulit abiura

c ¶ Iracundiæ calore.] undecima quæstione tertia, ita sępe & c. cum apud. Bernardus.

d ¶ Interfecit.] Sic infra capit. proximo. De pęna istius habes Cod. eodem titulo l. vnica. 1 secundum canones non ita puniuntur: quia Deus nō vult mortem peccatoris, sed ut conuertatur. & c.26. quęstio.6. agnouimus, & 23. quæstio. vlt. his à quibus. De hac pœna secundum canones dicitur infra eo. cap. ultimo.

1 Prater Do. hic uide Legistas in d. l. vni. C. d̄ his q parē, uel li. occi. & in §. alia deinde. Instit. de pub. iu.

e ¶ Multos.] sim. trigesima prima. quæ s. prima. quomodo virginibus. & sim. supra qui cleri. uel vouen. veniens. Si autē non esset præsumptio de ipsius incontinentia, non daretur sibi licentia contrahendi propter crimen suum 23. quæstione secunda, in adolescentia.

† Cap.2. eod. tit. in 1. cōp. & post conc. Lat. par. 50. cap. 25.

DE HIS QVI FILIOS OCCIDERVNT.

¶ Supra in quatuor proximis titulis visum est de his qui peccant principaliter in Deum, consequenter restat videre de his, qui peccant in hominem & in Deum ēt, ut de committentibus homicidium, sed quia inter homicidiorum genera homicidium filiorum est grauius, ideo primo de his præmittitur. Abb. Sic.

Veniens.] Loquitur ista decretalis in foro animæ & duæ sunt partes, consultatio, & responsio. Secunda ibi, Mandamus Abbas. CASVS. Quædam mulier filium

Intelleximus. Non diuiditur. Et loquitur in foro animæ, ut dixi in præcedenti capitul. Abbas Siculus.

CASVS. Quædam mulier diabolo instigante filiam suam occidit, propter quod dominus terræ maritum ipsius ipsam compulit abiurare: Significatum fuit hoc domino Papæ, unde mandat episcopo diœcesis, quatenus super hoc ita prouideat, quod de commisso excessu pænitentiam agat, & saluti suæ, & filiorum consulatur, & non obstante iuramento prædicto, eam viro suo restituat, ita quod filios suos possit libere gubernare. Nota quod iuramentum illicitum non est seruandum. Item nullum maleficium separat matrimonium legitime contractum, quo minus alter alteri adhærere teneatur, nisi esset crimen idololatriæ.

2 Id est hęresis, aut cuius libet alterius infidelitatis, nō tā dissoluit matrimoniū legitime cōtractū, cōcil. Tri. sess. 24. de sacramen. matri. cano.5.

a ¶ Abiu-

a ¶ Abiurare.] Vt male: quia quos Deus coniunxit, homo non separet. 33. q. 2. c. 2. & ob hanc causam eam maritus dimittere non posset, 32. q. 2. quicquid. & q. 7. omnes causationes.

b ¶ Iuramento.] Tale iuramẽtum illicitũ fuit sup. de iureiur. tua nos. tamen in hoc non multum peccauit, quia cõpulsus hoc fecit, sed potius debuit quælibet mala pati, quam mala consentire 32. q. 5. ita ne. Vnde iurare non debuit, quia sine periculo salutis æternæ seruare non potuit iuramẽtum: mitius tamen agetur cũ ea, ꝑpter filios quos debet nutrire.

De infantibus.] CASVS. Infantes aliqñ reperiuntur mortui cum patre & matre ĩ lecto, nec apparet, utrum a patre vl' a matre oppressus sit, uel propria morte defunctus; quæritur quid sit in hoc casu agendum patri vel matri? Respondet Papa, ꝙ parentes non debẽt esse inde securi, nec sine pœna, vetumtamen discretio pietatis debet adhiberi, vbi non fuit uoluntas, sed euentus mortis causa, Si uero eos interfecerint, scire debent se grauiter deliquisse, quidam dicunt quod pænitentiam trium annorum agere debent. quorum vnum peragãt in pane & aqua. Nota quod in pænitentia imponẽda voluntas euentus, & aliæ circumstantię cõsiderandæ sunt.

[Glo. sequẽs obijcit & soluit determinans demum, quod si sponte, uel casu, ex graui, uel leui culpa, vel ex nulla.]

† Ca. vni. e. tit. 12. comp. & uide Silue. in Sum. uerb. homicid.

re. [a] Quia vero illam alios habere filios intimasti; Mãdamus, quatenus ita super hoc prouideas, quod sui sceleris pœnam luat, & saluti eius ac filiorum per tuam prouidentiam consulatur, & non obstante iuramento, [b] quod a uiro dictus dominus proponitur extorsisse, eam (sicut expedire uideris) eidẽ viro restituas: ita quod filios suos libere possit, & pacifice gubernare.

¶ Idem.

¶ *Se summat, ponit pœnitentiam parentum, circa quos pueri reperiuntur oppressi.*

CAP. III.

De † infantibus autem, qui mortui reperiuntur cum patre, & matre; & non apparet, vtrum a patre vel a matre oppressus sit ipse, uel suffocatus, uel propria morte defunctus; non debent inde securi esse parentes, nec etiam sine pęna; [c] sed tamen consideratio debet esse pietatis, ubi non uoluntas, sed euentus [d] mortis causa fuerit. Si autem eos † non latet, ipsos interfectores esse, scire debent se grauiter deliquisse. Quidam autem pænitentiam trium annorum indicant esse debere, quorum unum peragant in pane & aqua.

TITVLVS XI.

De infantibus † & languidis expositis.

¶ Gregorius nonus.

¶ Infans expositus a patre vel alio eo consentiente uel ratum habente, hoc ipso a patria potestate liberatur, Idem in seruo & liberto, qui ob prædictam causam liberantur a dominica potestate. Et idem iuris est in prædictis languidis cuiuscunque ætatis sic expositis, vel si eis alimenta denegãtur. hi tamen qui prædictis alimenta præstiterint, nullum ius in eis acquirunt.

CAP. I.

SI † a patre, siue ab alio sciente [e] ipso aut ratũ habẽte [f] relerelicti

c ¶ Nec etiam sine pœna.] Sed si non cõstat eos interfectos a patre uel matre, sed euentus fuit causa mortis, non debet eis pænitentia imponi, quia non peccauerunt, licet hoc non constet, tamen ad cautelam tutius est, quod inde pænitentiam agant, quia forsitan minorem diligentiam illis adhibuerunt. argu. 23. questio. 5. excommunicatorum, & 34. q. 2. in lectũ mariti, quia bonarũ mentium est, ibi culpam timere, ubi culpa non est. supra de obseru. ieiu. consilium. §. 2. & inf. 5. distin. ad eius uero. & inf. de pen. & remis. quæsitum. Et argu. supr. de spon. iuuenis. & hoc secundum discretionem pietatis, ut hic dicit, ad arbitrium imponentis: ut in capit. quæsitum. de pœn. & remis. Si uero sponte hoc fecerunt, tũc grauissima pænitẽtia debet eis imponi, aliquantulum maior, quã pro alio homicidio: quia magis peccare vr̃ proprium filium occidendo, Arg. inf. de homi. cum iuramento, & de pœn. dist. 1. cap. aut facta & secundũ leges fortiori pœna puniuntur. C. eo. tit. l. vnica. & ff. ad leg. Pomp. de parric. l. 1. Si non casu, sed culpa graui præcedẽte, tũc pnĩa 7. uel 5. annorum est eis imponenda. ar. 50. distin. si qua femina. si quis sponte. & inf. de pæ. & remi. quæsitum. Si vero leuis culpa præcessit, posset imponi pęnitentia trium annorũ, vt hic dicitur. si aũt nulla pręcessit culpa vel negligentia, de iure in nullo sunt puniẽdi. Arg. j. de homic. ex litteris 1. sed ad cautelam (ut † dictũ est) dẽt ĩponi ꝑp ambiguũ duplicitatis, cõsideratis om nibus circumstantijs, de pæ. dist. 1. considerct. & inf. de pænit. & rem. is qui. Tan.

d ¶ Euentus.] 50. di. studeat.

† Vox, eos deest in quibusdam exẽplaribus.

† In codice Barbatiæ ita De infantib. lãguidis uel expositis.

DE INFANTIBVS & languidis expositis.

Quia exponentes infantes, & lãguidos eos quasi occidunt, ideo post rubr. ꝓced. subijcit istam. Abb.

De hac materia tractatur. 87. dist. c. vl. & inf. in rub. de homic. uer. quid iuris de infantibus.

Si a patre.] CASVS. Si a patre, aut ab alio (patre sciente, aut ratũ habente) infans expositus fuerit contra officium pietatis, hoc ipso filius a potestate patria ẽ liberatus, & in hoc casu libertus efficitur ingenuus & seruus in libertatẽ eripitur. Et hoc idem intellige de languidis prædictis expositis, cuiuscunque ætatis fuerint, uel si alimẽta alicui de prædictis ꝑsonis, s. filijs, libertis, & seruis languidis negari contigerit, uerum tamen qui hos suscipiũt, ꝑpter hoc in eorum personis ius aliquod uendicare non possunt. Nota, ꝙ ratihabitio in maleficijs retrotrahitur, & mandato comparatur.

† De materia & intellectu præter Doct. hic uide Turrecremã in cap. si expositus. 87. di. Syluestrũ in sum. uerbo, expositus & Iul. Clar. in practi. crimin. q. 83.

e ¶ Sciente.] ipso. sim. 54. dist. si seruus sciente & sup. de his quæ fiunt a præl. si. cõsen. cap. c. 2. & ita est hic. arg. ꝙ qui tacet, consentire uidetur, ut 65. distin. si forte. & 27. dist. diaconus. ubi de hoc.

f ¶ Ratum habente.] Rati. n. habitio, in maleficijs retrotrahitur, & mandato comparatur. ff. de ui, & ui ar. l. e. 1. §. sed & si cum quis. & sup. de rest. spol. cũ ad sedẽ. in fi.

& generaliter dicit lex, quòd omnis ratihabitio retrotrahitur. C. ad Maced. l. filiusfamilias. Ber.

a ¶ Pietatis officio.] & reuera relegato, quia debuerunt uiscera eius commoueri super filio suo. sup. de præsump. afferte, & paternus affectus oẽm vincit affectum. C. de cura. fur. l. ult.

[Gl. seq. d. stinguit, & reci. potest significando contrarium de ca. si. 87. dist.]

b ¶ Liberatus] de istis expositis hẽs. 87. di. c. ult. & intelligas illud ẽm istud. Not. ergo super hoc, aut exponitur infans sciente patre, uel dño seu patrono, aut ignorante: Si sciente & non contradicẽte, uel ratũ habẽte expositus fit, filij sic expositi sui iuris existant, liberti ingenuitatẽ, serui in libertatẽ eripiantur. & multo magis si ipsemet ipsum exposuit: qa nec dicere suũ postea poterit, q pereũtem contẽpsit. C. eod. ti. l. 2. & 3. tenor quarũ hic cõprehẽditur: si. n. ipsum alere non poterat eũ in xenonẽ mittere debuit, uel quo poterat mõ eum adiuuare. C. de lati. lib. tol. l. vnica. §. 2. sed scimus & vr ꝙ tanq̃ homicide dãnent: ut 87. dist. c. ult. & ff. de lib. agno. necare: vnde expositi, sanguinolẽti dñt. C. e. in rub. Si uero ignorente vel inuito, nõ ꝑiudicat ei, quin possit illũ repetere, sed restituat expensas, nisi a fure vendicet. C. e. l. 1. & hic in prin. ubi dicit, sciente eo, aut ratũ habẽte: ergo si ignorãte, uel contradicẽte, non nocet patri uel dño. c. illud, si expositus intelligit Hug. quando infans expositus est ab alio, quã a patre, uel dño, ut tunc possit repeti post contestationẽ publice factam ĩ. decẽ dies, & hoc c. non contradicit. Bern.

† In codice Barb. ita. Nã etiã in hoc casu, &c.

† Vide cõc. Tri. sess. 14. pe ref. cap. 7.

† Exo. ca. 21. & c. 1. eo. tit. in 1. compil.

gato pietatis a officio) infans expositus extitit: hoc ipso a potestate fuit patria liberatus. b Nam † & hoc casu in ingenuitatem libertus, & seruus in libertatem eripitur, quod & de prædictis cuiuscunque ętatis lãguidis, d si expositi fuerint, uel si alicui eorum alimenta impie denegari contigerit, est dicendum. Sane qui hos suscipiunt, non possunt propter hoc in eorum personis ius aliquod vendicare.

TITVLVS XII.

De homicidio † uoluntario, vel casuali.

¶ In Exodo †

¶ Homicida incorrigibilis debet deponi, & tradi curiæ sæculari, ut moriatur.

[Glo. seq. inducit simile de monacho.]

c ¶ Languidis.] Idem iuris est circa prædictas ꝑsonas cuiuscunq; ętatis sint, si languidæ fuerint, siue alimenta eis impie negentur, ut tã filijsui iuris efficiãtur, quã serui & liberti in libertatẽ & ingenuitatẽ eripiantur: quia habent hos pro derelictis. ff. pro dereli. l. vl. & C. de lati. lib. tol. l. unica, § sed scimus nec ad eorum bona ulterius aspirabunt, ut §. sed scimus. Sic abbas debet recolligere monachum suum, ne damnabiliter euagetur, ne pereat. sup. de relig. & transe. ad reli. c. vlt. qđ si nõ fecerit, & ille in sæculo remanẽs aliqua acquirat, & sic moriatur, monasteriũ quod neglexerit illum, ab ipsius bonis maneat segregatũ. arg. prædicti. §. & est hic argu. ad hoc ꝙ crederem si monasterium ipsum expulit, uel etiam si redire uoluit salua ordinis disciplina, & non fuit admissus, quia sic impie alimenta negauit. Bern.

d ¶ Vendicare.] imo liberi erunt, & sibi acquirunt, ut C. eod. tit. l. ult.

¶ De homicidio uoluntario uel casuali.

¶ Viso de homicidio in specie, merito subijcit rubricam generalem de homicidio, & quia homicidium quoddam est necessarium, quoddam voluntarium, ut inf. eod. sicut dignum, ideo subijcit de utroque. Abb.

De hac materia tractatur 50. distin. §. quod verò. vsq; ad §. sed exemplo 23. q. 5. & quęs. ult. si quis, & de pæni. distin. 1. periculose. usq. ad c. si propterea. & c. si quis cum telo. & c. seq. & præced. 15. q. 1. & 32. q. 2. quod non est. & duob. c. seq. & 33. q. 2. latorem.

CAP. I.

SI † quis per industriam e occiderit ꝓximũ suum, & per insidias, f ab altari meo euelles eum, ut moriatur.

¶ Ex pęnitẽtiali Romano. †

¶ Ponit pœnitentiã occidẽtis latronẽ, cum se poterat aliter liberare; si uero aliter liberare se non poterat, non tenetur agere pñiam, nisi ad cautelam.

CAP. II.

INterfecisti † furem aut latronem, g vbi comprehendi poterat absque occisione: quia ad imaginẽ h Dei creatus est, per quadraginta dies non intres ecclesiam, & lanea veste i indutus, ab escis k & potibus, qui interdicti sunt; & a toro, l

SIqs. Nõ potest cõgrue summari pp breuitatẽ, & lecturarũ varietatem, sed ẽm intellectũ gl. h. d. Homicida ex proposito, non gaudet immunitatib. ecclesiasticis h. d. sed iste intellectus nõ ꝓcedit de iure, ut in ca. fi. de imu. ec. ut dicit Pano. imo potius debebat in illo titulo collocari. Iõ ad aliũ intellectũ sic sũmari pt: Homicida ex proposito, debet deponi ab altaris ministerio. Abb. CASVS. Dicitur hic, quod si aliquis per industriam uel insidias hominem interfecerit, euellatur ab altari, & interficiatur. No. ꝙ publicus latro ab ecclesia extrahi potest immunitate non cassata.

e ¶ Per industriam.] secus si casu argu. 15. q. 1. si qs non iuratus. & ĩ. in plurib. capit.

[Glo. seq. huic casui addit duos similes casus.]

† De multiplici intellectu ꝑter Anto. But. & alios hic, uide Guidon. Papæ decis. 121. inci. in camera.

† Ca. 4. e. tit. in 1. compi. Burch. li. 11. & cap. 60. & lib. 19. cap. 5. Iuo part. 13. c. 46. Gratianus siue palea. 13. q. 2. c. ult.

† Vide B. Th. 2. 2. quæstio. 64. art. 2. & seq. Domini cũ Sotum li. 5. de iusti. & iu. q. 1. per multos articulos.

f ¶ Per insidias.] Sim. 24. dist. §. de his. iste qui per aggressionis insidias occidit, ab ecclesia immunitatem non habet, de tali loquitur hic, nec publicus latro. sup. de immu. eccl. inter alia. & C. quando h. uni fine iudi. se uin. leg. 1. & 2. & 17. q. 4. sicut antiquitus. Item qui ea spe in ecclesia uel cœmiterijs delinquunt, ut ibi liberentur, non defenduntur ibidem, supra de immuni. eccle. cap. ultim. & ita iste euelleretur ab altari, si confugerit illuc Bern.

INterfecisti.] Duæ sunt partes. Secunda, ibi, Si autem. Abbas.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ si aliquis interfecit furem uel latronẽ, quem capere poterat, absque occasione, quadraginta dies in pane & aqua pœniteat, & alia facere debet, quæ in littera sequuntur, Si uero fine odio liberando se, & sua, hmõi hoĩem i nterfecit (ẽm indulgentiam dicit, qa ad imaginem Dei factus erat) si aliquis ieiunare voluerit, bonum erit, & eleemosynam faciat, Si autẽ presbyter hæc eadem fecerit, non deponatur, tamen quamdiu viuit, pænitentiam agat. Not. ꝙ quamdiu aliquis se defendere, uel sibi consulere aliter potest, neminem (etiam se defendendo) occidere debet.

g ¶ Latronem.] non intelligas de publico nocturno depopulatore agrorum, quia licitum est occidere illum C. quando li. uni. fine iu. l. 1. & 2. sed non clericis † Ber.

† Vide B. Th. 2. 2. quæ. 64. art. 4. Sotum li. 5. de iust. & iu. q. 2. ar. 4.

h ¶ Ad imaginem.] 33. q. 5. hæc imago vnde facies hominis quæ facta est ad imaginẽ cęlestis pulchritudinis, minime maculetur. C. de pen. si quis in metallum. Bern.

i ¶ Lanea ueste.] id est, cilicio. 50. d. stin. in capite. Bern.

K ¶ Ab escis.] 4. dist. denique.

l ¶ A toro.] quantũ in ipso est, ut non exigat, sed reddas

dat exactus. 33.q.4 c.vlt.& q.5.si dicat, sic infr. de sent. excom. inquisition. Bern.

a ¶ Gladio.] hoc prohibetur omnī pænitenti. 34.q.2. admonere & de pæn. d. st.5. falsas. ibi dr̄, quod ab omnib. illicitis est abstinendum, non quòd militare sit malum. 23.q.1. militare: sed propter pronitatem peccandi prohibentur pænitentes.

b ¶ Ceruisia. de Anglia fuit, vbi fit ceruisia.

c ¶ Temperate.] id est, non vltra tertiam vicem, vt in illa palea. 44. distin. quando presbyteri.

d ¶ Bonum est tibi.] saltem ad cautelam: quia bonarum mentium. & c.5. de obser. ieiu. consil um. §.2. & 5. d. ad eius.

[Gl. seq. reci. per q. e ¶ Non deponatur.] quia non dr̄ directe homicidiū fecisse, tn̄ irregularis r [vt credo] factus est, quia potius debuit dimittere sua, q̄ ipsum interficere. inf. e. suscepimus, sed dispēsatur cū eo vt beneficiū habeat, ex misericordia sine ordinis executio ne. ar. 28. d. presbyterum. Vel intellige, vt dicitur. infr. eod. sicut in glos. quæ incipit, no. in fi. quando non potuit euitare.

f ¶ Si perfodiens.] primo ponuntur verba Exodi: Secundo verba Augustini exponētis. Secūdo, ibi, intelligitur. Abb.

CASVS. In Exodo legitur. Si perfodiens domū inuentus fuerit fur, & percussus mortuus fuerit, non imputabitur illi homicidium: Si autem oriatur super eum sol, reus erit. Augustinus exponens verba ista, dicit, ꝙ si nocturnus fur. occiditur, non reputatur homicidium. Si autem diurnus, ad homicidiū pertinet; quia poterat discernere quòd ad furandū venisset non ad occidendum; vnde non debuit occidi, hoc etiam in sæcularib. legib. inuenitur, scilicet nocturnam furem impune occidi (quib. ista est antiquior) diurnum non; quòd si defendat se telo, iam plus est, q̄ fur. No. ꝙ magis cā facti quam ipsum factum considerari debet. Item nocturnus fur. impune interfici potest, diurnus autem non.

f ¶ Si perfodiens. de nocte, super id quod sequitur. B.

g ¶ Intelligitur] Hac vsque sunt verba Exodi: postea sunt verba Augustini exponentis prædictam auctoritatem. B.

h ¶ Legibus sæcularibus.] ff. ad l. Aqu l. itaque. §. lex. & ff. ad l. Cor. de sica. furē. Sed pone quòd vult me interficere: nūquid possū eum præuenire? Dicunt quidam ꝙ sic, ar. C. ad leg. Cor. de sica. l. 2. & 3. & 4. de iul. & iu. vt vim & l. prædicta. itaque, in prin. Sed pone ꝙ percussit me, & recessit: nunquid possum eum insequi ut percutiam? Hug. dicit quòd non: quia sic iniuriam vellet vlcisci, & non repellere eum: quod non licet, 46.d. seditionarios, quia incontinenti & sine interuallo licet uim ui repellere, inf. de sent. excom. si uero 1 & inf. eo. significasti. 2. vbi de hoc.

gladio, [a] & equitatu, illos supradictos dies abstineas. In tertia autem, & quinta feria, & sabbato, aliquo genere leguminum, vel oleribus, pomis, & paruis pisciculis cum mediocri ceruisia [b] vtere temperate. [c]

¶ Si autem sine odij meditatione, te tuaque liberando, huiusmodi diaboli mēbra interfecisti (secundum indulgētiam dico propter imaginem Dei) si aliquid ieiunare volueris, bonum [d] est tibi, & eleemosynam fac largiter. Si presbyter eadem fecerit, non deponatur; e tamen quamdiu viuit, † pænitentiam agat.

¶ August. super Exodo. †

¶ *Non occidit fur diurnus sine culpa, sed nocturnus sic.*

CAP. III.

SI perfodiens [f] † inuentus fuerit fur, & percussus mortuus fuerit, non est illi homicidium imputandum. Si autem oriatur sol super eum, reus erit.

¶ Intelligitur [g] ergo non pertinere ad eum homicidium, si fur nocturnus † occidatur: si autem diurnus fuerit, ad homicidium pertinere. Hoc est enim quòd ait: si oriatur sol super eū, & cetera, quia poterat discernere quod ad furandū, non ad occidendum venisset, & ideo non debet occidi. Hoc etiam in antiquis legibus sæcularibus [h] (quibus ista est antiquior [i]) inuenitur, impune, s. occidi nocturnum furem, quoquo modo, diurnum autem, si se telo [k] defenderit, iam enim plus est [l] quam fur.

¶ Hieronymus.

¶ *Sub generali pollicitatione seu promissione etiā irata non venit illicitum.*

CAP. IV.

CVm iuramento pollicitus est Herodes saltatrici dare quodcunque postulasset ab eo, si ob iusiurandum [m] fecisse [n] se dicat, si patris matrisue interitum postulasset, facturus [o] esset, an non? [p] quod ergo in suis

i ¶ Antiquior.] q̄m a lege diuina omnis scientia sumpsit exordium, 38. dist. c. legimus, §. hinc etiam, & ita primo fuit lex diuina, quam sæcularis.

k ¶ Telo.] armorum nomine fustes, & lapides intelligūtur. ff. de furt. si pignore, §. furem, & ferrum, & omne quod arcū, & manu mittitur. Inst. de publi. iud. §. item lex Corn. Vinc.

l ¶ Plus est.] & ita videtur, quòd liceat se vendicare. C. quando liceat unicuique se uin. l. 1. & 1. di. ius naturale. Bern.

CVm.] Iurm generale non extenditur, ut quis teneatur ad homicidium, hoc dicit. Abbas.

CASVS. Herodes cū iuro promisit puellæ saltanti dare quicqd peteret, etiam si dimidium regni sui postulasset: puella illa de consilio matris petijt caput Ioannis Baptistæ, & accepit, dicit Hieronymus: Si pp iusiurandum hoc fecisse se dicat, nūquid si patris, uel matris postulasset interitū, facturus esset hoc vel non? quasi dicat, non fecisset: ergo qd non fecisset in suis, contēnere debuit in Propheta. Not. ꝙ iurm extenditur ad illicita. Itē quod quis non faceret in suis, non dēt in alijs attentare. Itē qualē diligētiā adhibet qs in suis reb. talē adhibere dēt ī alienis.

m ¶ Si ob iusiurandum.] verba sunt Hieronymi exponentis prædicta uerba.

n ¶ Fecisse.] homicidium scilicet.

[Glo. seq. reci. per q. an in suis facere debuisset.]

o ¶ Facturus esset.] Certe nō debuit facere, qa in gn̄ali sermone siue promissione multa excipiuntur, ff. de serui: si cui. quia oīa illicita ītelligūtur excepta. De hoc habes plura, arg. sup. de iureiur. quemadmodū & ea ēt nō ueniunt quæ specialiter nō dedisset, ff. de pig. l. oblōne. vnde Herodes nō fuit obligatus suo iuro ut daret caput Ioānis mulieri saltāti, per illa uerba gn̄alia, quodcunque postulasset, &c. quia si specialiter petijsset, nō dedisset, & ideo tale iuramentum ipsum non excusauit. 2

[Gl. seq. reci. per q. an excusēt sic de facto in suis; &c.]

p ¶ An nō; quasi dicat, nō: imo & fecisset in suis, nō iō debuisset facere in alijs: Nam in pprijs sæuitia culpāda, in alienis coercēda ē, ff. so. mat. si cōstāte, §. si marit9. nō enim

† De hoc aruide plene per Iul. Clarum. lib. 5. sen. §. homicidium. uel ultima est defensio. Ant. Gomez. to. 3. varia. resolu. ca. 3. de homi. & Couartuuiā in Cle. si furiosus. de hom. in 3. par. relectionis. §. vnico.

† B. Hieronymus sup Matth. c. 14. refert Burchar. lib. 12. dec. c. 16. Iuo par. 12. c. 73. & c. 6. co. ti. in 1. compi. Et de materia plurima huc spectantia tradit Iaso. in l. ita stipulatus, a grande, ff. de ver. obli. vbi Alexan.

2 Consideratione digna sunt de hac re B. Hieronymi uerba præcitato loco, dicentis ita: Ego non excuso Herodem, quòd inuitus, & nolens propter iuramētum homicidiū fecerit, qui ad hoc forte iurauit, ut futuræ occisioni machinas pararet, hæc ille, sequuntur mox reliqua huius capiti verba.

† De hoc ar. uide oīno Couartuuiā sup Cle. si furiosus de homicidio, in 3. relectionis parte, §. vn. adde Syluestrū in sū. verbo homicidium 2. q. 16.

† Vide Bern. Diaz. in pract. can. c. 88.

† Viuat.

† Exo. c. 22. Augu. qōnū in Exod. q. 84. ut refert Iuo part. 10. ca. 33. refert. & sic eo. tit. in 1. compilat.

enim ad minorem diligētiam tenetur in rebus alienis, quam in suis, C. man. in re. mandata. Instit. quib. mo. re cont. oblī. §. qui. ff. commo. si vt certo. & bona fides abesse præsumitur, si reb. tuis existentib. saluis, res depositas amisisti. sup. deposi. bona fides.

a ¶ Debuit.] 1. dist. humanū genus. 50. dist. ponderet. 2. q. 1. primo semper. Ber.

SI aliquis.] CASVS Si aliquis cā libidinis explendæ, vel odio, homini, aut mulieri aliquid fecerit, vel dederit ad potandū, vt non possit generare, vel cōcipere, vel ꝙ soboles nō nascatur, vt homicida tenetur. No. quod aliquis occasionaliter est homicida.

[Glo. seq. distinguit pœnam legalem, spiritualem, & irregularitatis: distinguit etiā an conceptum sit animatum, nec ne.

b ¶ Vt homicida.] quantum ad pænam legalē. ff. de pęn. si qs aliquid, §. qui abortionis. & ff. ad l. Cor. de sica. si mulierem. & quantū ad pænam spirituale, sed nō est irregularis, ac si hominē interfecisset. Illa enim irregularitas non ɔ̄hitur nisi actu homo interficiatur iam animatus, inf. eo. sicut, & 32. q. 2. quod vero. quia non vr̄ homicidium fecisse, vt ibi dr̄, & §. seq. Vnde si quis percusserit mulierem, & abortum fecerit, si informatum erat conceptum, punitur pecunia, vt ea. cā. & quæst. Moyses. vnde talis dr̄ homicida occasionaliter, 86. d. pasce fame. & 87. d. si expositus, & C. de infan. exposi. l. vlt. & ff. de lib. agno. necare, & 55. di. si quis absciderit. Bern.

† Guarnaciē. sed Burchardus li. 17. decre. c. 57. tribuit concil. Vuorma. ca. 30. habetur c. 13. eo. ti. in 1. compil.

† Vide Sylu. in summa. verbo homicidium. 2. q. 19. & Antonium Gomezium. to. 3. uar. res. ce. 3. nu. 32. & 33.

† tenetur.

† Exoneñ.

repudiaturus fuit, contemnere debuit [a] in Propheta.

¶ Ex concilio Guarmaciē.

¶ Homicida est, qui facit vel dat sortilegia, vel venena sterilitatis.

CAP. V.

SI † aliquis causa explēdæ libidinis, vel odij meditatione, homini, aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandū dederit, vt nō possit generare, aut concipere, vel nasci soboles, vt homicida [b] teneatur. †

¶ Alex. iij. Exonieñ. † epo.

¶ In pænitentia imponenda, iudex debet attendere circumstantias, ex quibus augetur vel minuitur delictum, hoc dicit vsque ad §. illi autem.

CAP VI.

SIcut † dignum; & infr. ¶ Sane cum vir discretus existas; plenius nosti, [c] quòd in excessibus singulorum non solum quantitas [d] & qualitas [e] delicti, sed ætas, [f] scientia, [g] sexus, [h] atque conditio [i] delinquentis sunt attendenda, & non solum ſm prædicta, sed secundum locum & tempus quo delictum committitur, vnicuique pęnitentia debet indici, cum idem excessus magis sit in vno quam in alio puniendus. [k]

¶ Socians homicidā animo ...

SIcut.] Præmitte pro intellectu huius capitis, ꝙ Papa mandauit epō Exonieñ. quatenus absolueret omnes occisores B. Thomæ, & alios, qui fuerant eius morte culpabiles. Eps vero commissarius reperit varios varijs culpis adstrictos: vnde dubitauit de pęnitentia iniungenda tempore absolutionis, & ad hoc cōsuluit Papam qui sibi rñdit, vt habetur in littera, & aliter nō summat. Io. And. propter prolixitatem litteræ. Abb. Sic.

CASVS. Rex Angliæ ad suggestionem quorundam fecit occidi archiepm Cantuariñ. quorum quidam venerunt ad confessionem ad epm Exonieñ. Eps Exonieñ. quæsiuit a Papa qualiter cum illis esset agēdum? Rñdet ei Papa, cum ipse sit vir prouidus, & discretus, plene nouit, quod in excessibus singulorum quædam sunt consideranda, videlicet quantitas, & qualitas delicti, ætas, scientia, sexus & conditio delinquentis, & locus & tēpus quo delictum committitur: istis consideratis pænitentia debet imponi: quia idem excessus plus in vno q̄ in alio punitur, tandē respōdet ad quemlibet articulum de quo quæsiuit: Secundo dicit, quòd illi qui venerunt animo occidendi, feriendi, aut capiendi illum sanctū virum, tamen manus non iniecerunt in illum, si de captione illa mors subsecuta fuisset, pari pænitentia, vel fere pari sunt puniendi cum occisoribus. Tertio dicit, quòd illi non venerunt vt ferirent, sed vt ferrent opem percussoribus, si ab alijs impedirentur paulo minori pænitentia debent puniri: quia scriptum est: Cui potuit hominem liberare a morte & non liberauit, eum occidit: quia constat eos immunes non esse a reatu homicidij, qui venerunt, vt occisoribus opem ferrent. Quarto dicit, ꝙ illi qui se asserunt animum regiū inflammasse ad odium, vnde homicidium secutū fuit, dure & aspere sunt puniendi, sed non ita seuere, nisi forte ipsum regem ad homicidium prouocassent, cum alias id non fecisset: Quinto dicit, ꝙ illi non fuerūt immunes a culpa nec dēnt esse imunes a pęna, q̄ licet ignari fuissēt homicidij, in custodiendis tamen rebus suis ministerium præbuerunt: Sexto dicit, ꝙ illi qui occupauerūt bona illius sancti viri post mortē ipsius, si nihil aliud fecerūt, a pęna mortis sūt immunes, sed illa quæ occupauerunt restituere tenentur illis, quorum fuerunt, si habent vnde reddere possint: & licet quidam dicāt se illa pauperibus erogasse: nō sufficit eis, si potuerunt illa eis, quorum fuerunt, restituere. ILLIS PRÆTEREA. Dicitur hic, quòd illis, qui participauerunt illis excōmunicatis, pęnitentia dēt indici si scienter participauerunt eisdem, considerata mora temporis. & virum affectione, vel timore participauerunt. CLERICOS AVTEM. In isto vltimo. §. dr̄, quòd clerici qui armati tanto facinori interfuerunt, vel consiliū dederunt, vt sanctus vir caperetur, perpetuo ad altaris ministerio sunt deponenda, & in ecclesijs nullo tempore lectiones legant vel rñsoria, in choro separatim cantent, & in claustro monachorum, vel canonicorum regulariū (si fieri potest) sunt recludendi, ita quod vsq; ad septennium vel quinquenniū debeant ab introitu ecclesiarum coerceri. Nota in principio capituli, quod in pęnitentijs imponendis consideranda sunt quantitas, & qualitas delicti, ætas, scientia, sexus; atque conditio delinquentis, locus, & tempus, quo delictum committitur. Item dignitas personæ, aggrauat vindictam. Item volūtas punitur, licet non processerit ad factum. Item consentientes, & agentes, & opem dātes pari pæna puniunt. Itē de psuasu tenetur quis. Itē in debito facultas debitoris considerari debet. Item argu. de reb. alienis, & male acquisitis eleemosynas fieri non posse. Item nō remittitur debitū sed augetur, si alij soluatur, quod alij ex debito debetur. Item mora tpis aggrauat peccatum. Item timor attenuat culpam. Item ignorantia excusat participantem cū excōicatis. Item consilio committitur homicidium.

† Ca. 7. eo. ti. in 1. compil. & post cōci. Lateran. sub Alex. iij. pa. 35. c. 1. Et de materia, & ītellectu huius illustris decre. præter Doc. hic uide Iuliū Clarium in §. homicidiū. & Antoniū Gomeziū to. 3. varia. resol. c. 3. & Couarruuiam in Cle. si furioſus. de homi. part. 2. relectio. §. 1.

c ¶ Plenius nosti.] simile 11. dist. c. vlt.

d ¶ Quantitas.] an sit enorme vel mediocre adulterium vel incestus.

e ¶ Qualitas.] an sit occultum, an manifestum.

f ¶ Aetas.] 15. q. 5. illud telatum peræque. Ber.

g ¶ Scientia.] an sit discretus, vel non sanæ mentis, 3. q. 9. indicas. vel minus discretus.

h ¶ Sexus.] 32. q. 6 indignantur.

i ¶ Conditio.] 22. q. 5. qui compulsus. & de pæn. d. 1. ca. aut facta. Hæc quæ hic tanguntur & alia expresse habentur de pæ. d. 6. considerer. & inf. de pæ. & remissi is qui.

k ¶ Puniendus.] 32. qu. 5. qui viderit de hæreti. excommunicamus. §. credentes. in fi. & supr. de iureiuran. cum quidam. vbi de hoc.

mo occidendi, licet non apponat manum, si tamen ex sua causa mors secuta est, tenetur; fere pari pœna cum homicida h. d. vsque ad §. illi etiam. Abb. Sic.

¶Illi † aũt, qui animo occidendi,[a] feriendi, aut capiendi illum sanctum & reuerendum virum quondam Cantuarieñ. archiepiscopum, circa manuũ iniectionẽ se fatentur venisse:[b] si de illa captione mors[c] eius secuta fuisset, pari pænitentia, † vel fere pari existerent puniendi.

¶Qui sociat homicidam tantum animo prohibendi, ne impediatur, tenetur paulo minori pœna h.d. usque ad §. si uero.

¶Illi etiã, qui non vt ferirent, sed vt percussoribus opẽ ferrent, si forte per aliorum violentiam impedirentur paulo minori debent pœna mulctari: quia cum scriptum † sit: Qui potuit[d] hominem liberare a morte, & non liberauit, eũ occidit, constat ab homicidij reatu immunes non esse, qui occisoribus opem[e] contra alios præstare venerunt; nec caret scrupulo[f] societatis occultæ,[g] qui mansueto facinori † desinit obuiare.

¶Incitans alium ad homicidium mitius punitur, quam homicida: secus autem si incitauit ad certũ homicidium, nã eo secuto, tenetur vt homicida. h. d. vsque ad §. hi quoque.

¶Qui vero se asserunt animum regis inflammasse[h] ac odiũ, vnde homicidiũ fuit secutũ, dure & aspere, sed non ita seuere sunt puniẽdi, nisi forte regũ ipsũ ad illud homicidium suis suggestionib. pvocasset.[i]

¶Custodientes sarcinas occidentium scientes eos esse sicarios, nõ sunt immunes a pœna homicidij h.d. vsq; ad §. eos insuper. Abb.

¶Hi quoque non sunt † a culpa liberi, nec a pęna debent esse immunes, qui licet fuerint illius machinationis ignari, tamen eis, quos sicarios[k] esse sciebãt, in sarcinis custodiẽdis ministerium[l] præbuerunt.

¶Occupans bona occisi nõ per hoc tenetur de homicidio, & non sufficit occupanti quod eroget illa pauperibus cum poterit restituere eis, quorum constat fuisse, h.d. vsque ad §. illis præterea. Abbas.

¶Eos insuper, qui dicũtur illius sancti viri, & suorũ post mortẽ eius spolia occupasse: si nihil aliud in tãto facinore commiserunt, a pœna mortis eius arbitramur esse immunes,[m] sed quæ occuparunt, eis, quorum fuerunt, tenẽtur in integrum restituere,[n] si habent[o] in facultatib. vnde possint ea reddere: & ipsis ex hoc moderata est pnĩa iniungenda: quia licet quædam ex his, quæ occupauerunt, fateantur se pauperib. erogasse, non tamen aliena,[p] cum ipsa potuissent eis, quorũ fuerint, † restituere, debuerũt pauperibus erogare.

¶Participãtes interfectorib. in excõicatione diuersimode puniuntur, iuxta modum partipationis h.d. vsq; ad §. clericos. Abbas.

¶Illis præterea, qui sola excommunicatorum participatione se reos esse cognoscunt considerata temporis mora,[q] quo in eadem nequitia perdurarunt, & inquisito, si eis timore[r] vel

a ¶ Animo occidendi.] ex corde.n. procedunt homicidia & adulteria. 23.q.8. occidit. 15.q.6.c.1. ad fi.
b ¶ Venisse.] 50. dist. studeat.
c ¶ Mors.] No. ꝙ voluntas punitur, licet non processerit ad effectũ, & ita ꝑꝑ propositum puniuntur. consenserunt.n. cooperando, 17.q.4. omnes. ideoque puniendi sunt eadem pęna, ut ibi dicitur.
d ¶ Qui potuit.] unde tenetur si non prohibuit. 83. dis. §. j. & ca. error. & s. de hære. c. 2. alias culpa caret, & si prohibere non potuit, ff. de reg. iur. culpa caret.
e ¶ Opem.] 23.q.ult. si quattuor.
f ¶ Scrupulo.] sup. de testi. c. constitutus. 1.
g ¶ Occultæ.] 86. dist. facientis.
h ¶ Inflammasse.] de persuasu tenetur q.s. ff. ad l. Aquil. item si obstetrix. §. 1. 86. di. tanta, ff. de ser. cor. l. 1. §. ult.
i ¶ Prouocassent.] frõte alias non facturũ: unde æquè tenẽtur: quia dolo ad hoc induxerunt regem, qui alias forte non fecisset, ut ff. de dolo. & eleganter.
K ¶ Sicarios.] sicarij dñr a sica, ꝙ signant ferrũ siue cultrum. inst. de pub. iud. §. sicarij, & pñt dici, sicarij q. armis uitæ alicuius insidiantur. de pœ. d. 1. c. si quis cum telo, vñ tenentur leg. Cor. de sicarijs, C. ad le. Cor. de sica. l. 2. B.
l ¶ Ministeriũ.] vnde quodammodo consentire uidebantur.
m ¶ Immunes.] quia pœna suos tñ dẽt tenere auctores. C. de pœ. sancimus, & su. de his quæ fiũt, a maior. par. ca. quæsiuit.
n ¶ Restituere.] quia non dimittitur peccatum, nisi restituatͬ ablatũ, si restitui potest, ut hic dicit, & 14.q.6. si res 12. q.2. in legib. de pœn. d. 5. fallas.
Glo. seq. alle. contraria, & soluit.]
o ¶ Si habent.] alias inanis est actio. ff. de dolo. nam is. & sup. de resti. spolia. olim vobis, 2. sic infra de vsu. cum tu. & ff. de fur. itaque fullo. Argu. contra, 12. qõ. 2. fraternitas, ff. q bon. ce. pos. per totum. & C. eo. tit. l. 1. Sol. hoc regulare est, quod si non habent, non tenentur postea: tamen actio non tollitur cũ effectu, imo si perueniant ad pinguiorem fortunam, reddere tenentur. sup. de solu. Odoardus ff. de cessi. bon. is qui bonis. ar. 26.q.6. is qui. & inf. de sent. excom. quãuis. in fi. & c. de cetero. in fin. nisi pro eo iam sustinuisset pœnas corporales, ut 24.q.6. si res, arg. 12. q. 2. fraternitas. non .n. consurget triplex tribulatio 23. qõ. 5. quid ergo, ff. de in ius uo. l. ul. & sup. de iudi. at si clerici. in fi. Lau.
p ¶ Non tamen aliena.] quia non remittitur debitũ, sed augetur, si alij soluatur, ꝙ alij ex debito est soluendum. su. de iureiu. eam te. & su. de deci. tua 2. & 1. qõ. 1. non est putanda. 90. d. oblationes. 14. q. 5. c. 1. 2. & 3. & ca. eleemosyna. & c. neque. & C. de sol. inuito. † & hoc intellige si illos quorum fuerant, poterant inuenire, alias sufficit, imo tenentur pauperib. erogare, & nihilominus est talib. pœna imponenda, ut hic dicit ꝑꝑ peccatum ꝙ ipsi contraxerunt contrectando res alienas inuitis dominis.
q ¶ Temporis mora.] quia in hoc magis grauantur, quia lõgo tempore talib. participauerunt. sup. de simo. non satis. & in c. cum in ecclesiæ.
r ¶ Timore.] hoc ideo dicit, quia si timore

† Vt sequentia apertius intelligãtur obseruandũ est. Th. Cantuar. archiepm circa annum Christi 1171. sub Alex. 3. a scelestis hoibus crudeliter occisum, quia ecclesiasticã libertatẽ viriliter defendebat. uide c. 41. inc. qua fronte, tit. de app. in 1. cõ.

† pœna.

† Fortassis respicit illud prouer. c. 24. ubi scriptũ est ita: Erue eos, q. ducuntur ad mortem, & qui trahũtur ad interitum liberare necesses.

† Hic in plerisque recentioribus codicibus deest dictio nunquã obesse oportere, & sñia huius loci, & vetera indicant exemplaria.

† fuerunt.

† Si inuito uel ignorãte creditore alteri soluo nõ liberor, secus si ipso mandante, vel ratum habente. Io. And.

† fuerunt.

more participauerunt, minus punientur, licet in totum non absoluantur, quia potius debent omnia mala pati, quam malo consentire, 32. q. 5. ita ne, sed si essent uiolenter attracti, absolute non punirentur, ut hic patet & sup. quod met. cau. sacris.

a ¶ Affectione.] ex hoc magis puniuntur. q̄dam sunt tamen personæ, quæ sine pęna possunt excommunicatis participare. 11. q. 3. quoniã multos, & inf. de senten. excom. inter alia.

b ¶ Ignoranter.] in hoc casu non tenentur, si ignorabant illos illa perpetrasse: quia si ignotas illum excõicatũ esse, non peccas illi participando nisi illa ignorantia crassa fuerit, & supina, sup. de eo, qui renun. epi. c. j. & ĩ. de cler. excom. c. pen.

[Gl. seq. distinguit homicidium uoluntarium, casuale, & necessarium, & in secũdo & in tertio subdistinguit.]

c ¶ Consilium.] Not. ꝙ homicidium ĩ cõmittit facto, cõsilio, pcepto, & defensione, 50. d. si qs viduã. 23. q. ult. ca. ult. & ĩ. de cler. pug. in duello. c. 2. & ĩ. eo. si gnificasti. 2. Et sic distingue circa hanc materiã aut cõmittitur homicidium uoluntate, aut casu, aut necessitate; Si uoluntate, quod fit trib. modis, facto, præcepto, & cõsilio, ut c. pdict. si quis uiduam. & lingua, siue adhortatione sup. eo. §. qui vero. & infra de pæn. quod in dubijs, & de pæn. di. 1. periculose. In quocumque istorum casuum quis committit homicidium, non solum non debet promoueri, sed in perpetuum debet deponi, ut hic dicit, & etiam si paganum interficiat, irregularis efficitur siue Sarracenum, 50. dist. clericum. & ea. dist. de his clericis, & inf. eo. c. pen. & cum tali nunquam dispensatur, 50. di. miror, & si ẽt sit occultum ministrare in suo ordine non põt, cum oẽs alij possint supra de temp. ord. c. ultim. iuxta illud: Non ædificabis mihi templum, quia uir sanguinum es, 1. q. 7. si quis omnem. Si uero casu cõmittitur homicidium, aut dabat operam rei licitæ, aut non: si dabat operam rei licitæ & adhibuit diligentiam quam potuit, & debuit, in nullo imputatur sibi, ac si nõ fecisset, inf. eo. ex litteris 2. & c. significasti 1. & c. dilectus, & 50. dis. si duo fratres, & c. hi qui in prin. & c. sæpe, ad fi. & inf. eo, c. ult. nisi scandalum graue esset, vel tanta laboraret infamia, ꝙ purgatio esset, indicenda, infra eo. ex literis. 1. Si ergo non adhibuit diligentiam quam debuit imputatur ei pp negligentiam, quæ culpæ annumerari videtur in hoc, ita ꝙ nec promouetur ad ordines superiores, nec utitur ordine iam suscepto, inf. eo. c. prox. & c. ad audientiã, nisi cum eo per dominum Papam fuerit dispensatum, 50 di. clerico iacente, & infra e. tua nos. Si uero dabat operam illicitæ rei, siue adhibuit diligentiam, siue non, semper imputatur, 50. di. clerico, & si quis uoluntate, & infra eo. continebatur, & c. dilectum, in fi. & arg. 15. q. 1. c. illud. §. vt itaque, ff. de re. iu. culpa est. Si uero necessitate, sub quo cõtinetur. quod primo dixi de defensione, aut necessitas illa fuit euitabilis, aut ineuitabilis, si euitabilis imputatur: itaꝙ ad superiores ordines non põt promoueri: sed in susceptis de mĩa toleratur, 50. d. st. de his clericis. Si fuerit ineuitabilis, sine oĩ dispensatione potest ĩ ordine suscepto ministrare, 50. dis. quia te, qd̃ intelligitur de ineuitabili necessitate, utputa clericus habebat gladiũ in manu sua ad defensionẽ paganorum, paganus irruit in eum ita ꝙ clericus nullo modo potuit euitare, & iste paganus mortuus est cum gladio, quẽ clericus tenebat, præter propositũ ipsius clerici, ar. inf. c. lator, in quo põt intelligi. su. eo. ca. 2. sed ad superiores non ascendet sine dispensatione, vt dicit Ioã. sed H. dixit contra. ar. s̃. eo. lator. sed Io. intelligit illã, lator. d̃ dispẽsatione.

affectione [a] communicauerint scienter uel ignoranter, [b] est pænitentia indicenda.

In isto §. usque ad finẽ ponitur pænitentia clericorum præstãtium prædictæ morti auxilium, consilium, uel fauorem hoc dicit. Abb. Sic.

Clericos †aũt, quos cõstat armatos interfuisse tanto facinori, & illos, q̃ consiliũ [c] dederunt, vt sanctus † vir caperet, perpetuo nõ solũ ab altaris ministerio deponendos esse censem*, sed etiã quod in ecclesijs nullo vnquam tempore lectiones legant, vel responsoria in choro separatim cãtent; sed in psalmis apud Deum de commisso satagant veniam impetrare: Insuper in districto claustro monachorum, vel canonicorum regularium (si fieri potest) sunt recludendi; ita quod vsque ad septennium, vel quinquennium, [d] debeant ab ecclesiarum introitu coerceri.

¶ Idem.

¶ Homicidiũ casuale imputatur ei qui dabat operam rei licitæ, si non adhibuit diligentiam, quam debuit.

CAP. XII.

Presbyterũ, † qui quendam puerum intuitu disciplinæ percussit in capite, cũ post paucos dies expirasset, [e] tam ab omni altaris ministerio debes [f] perpetuo remouere, quã ab officio sacerdotali deponere, si ex ipsa percussione interijt, vel aliam infirmitatẽ [g] incurrerit, de qua noscitur expirasse. ¶ Idem Cusentinen. † archiepiscopo.

¶ Homicidiũ casuale imputatur ei qui dabat operã rei illicitæ, uel etiam licitæ secundũ alium intellectum si non adhibuit oẽm diligentiã, quam debuit.

d ¶ Quinquẽniũ.] hęc est amplectẽda tanq̃ benignior, ĩ q̃ oẽs cõuenerint, ff. d̃ arb. diẽ pferre. §. si plures.

Presbyterum.] A sacerdotio deponitur, percutiẽs causa discipline, si modum excedat, & mors inde sequatur. Abb. Sic.

CASVS. Quidam presbyter cã disciplinæ pcussit quendam puerum in capite, qui post paucos dies mortuus est, quęritur qd̃ sit agendum de ipso presbytero? Rñ. Papa, ꝙ ab oĩ ministerio altaris dẽt perpetuo remoueri, & ab officio sacerdotali deponi, si ex percussione illa interijt, uel aliam infirmitatẽ incurrit, unde mortuus est. No. ꝙ qui fines disciplinæ excedit, in culpa est. Item qui cãm homicidij pstat, & qui homicidium committit, æqualiter puniuntur. Item ar. quod ita puniri debet qui occasionem causæ præstat, sicut & qui causam.

[Glo. seq. signet contrarium, & soluit.]

e ¶ Expirasset.] & ita excessit fines disciplinæ, unde in culpa fuit. ff. ad l. Aqui. præceptoris. leuis. n. castigatio magistris permissa est. ff. eo. sed & si. §. ult. & l. sequẽ. & 23. q. 5. c. 1. circa fi. & infra de sent. excom. cum uoluntate. & c. 1. arg. contra 15. qõ. 1. si quis nõ iratus, sed ibi dicit, quantum ad gratiam innocens est, sed non quantum ad legẽ promotionis, & ita non contradicit: quia iste quantum ad gratiam innocens erit, quæ uoluntatem requirit, non opus, vt ibi.

f ¶ Debes.] ff. ad leg. Corn. de sica. l. 4. Bern.

[Gl. seq arg. obijcit, & soluit, demũ quærit, & soluit.

g ¶ Aliam infirmitatem.] unde mortuus fuerit 50. dist.

† Pro intelligentia huius §. & gl. in uerbo, cõsi. vide Diaz in prac. cri. can. c. 88.

† Dictus.

a De materia huius gl. præter Doc. hic, vide Couarr. in cle. si furiosus, de ho. in 2. par. relectionis, §. 2. & 4.

† Ca. 8. eo. ti. in 1. comp. & post cõc. Lat. p. 26. c. 7 Et de intellectu vide Syluest. in summa, uerbo. homic. 2. q. 2. & Couar. in cle. si furiosus. in 2. par. relect. §. 4. ver. ad ean dẽ partem.

† Alias Cusentino, sed vr̃ scribẽdũ. Cõsentino: est aũt Consentia urbs apud Pliniũ in Italia.

dist. studeat quia occasionē dedit inf. eo. de cetero. Et est ar. q ita punitur qui cām causæ præstat, sicut & qui proximam cām præstat, inf. e. de cetero. ar. contra. ff. si quad paup. fec. dic. l. vlt. Sed illud locum habet, cum alias contra naturam mouetur. Sed nunquid si postquam conualuit, recidiuauit, tenetur magister? ita: nā semper causa sufficit de pen. dist. 2. si quis semel. & infr. eod. ad audientiam. saltem propter dubium.

tum fuisset, non adhibuit diligentiam quā debuit, quia cum sciret ludi consuetudinem, non remouit fulcem a se, vnde fuit in culpa, quare prouocari ad superiores ordines non debet sine licentia Papæ, vt hic dicit, & in ca. sequenti. Iudebat cum clerico, & licito ludo & de illo cultello non sperabatur aliquod mortale, & ille potius ingessit se proijciendo alium ad terram, & sic non fuit in culpa, sic 12. q. 4. inter cetera. in fine. sed ille qui ipsum proiecit, fuit in culpa. arg. ff. si qua dr. pau. fec. dica. l. 1. §. cum arietes Ioan. vero intelligit seq. cap. similiter, de dispensatione, & cum eo dispensauit, sed hic reseruauit sibi dispensationem, & non negatur quin cum eo dispensetur, sed ex littera hoc non colligitur. Vel posset dici, quod quadam ineuitabili etiam necessitate hoc contigit, q non impedit promouendum, vt dictum est supr. eod. sicut dignum. in pen. notu. sed idem videtur in c. proxi. sed ibi ludebat cum laico, ut dictum est, quod non licet clericus, i c. seq. cum clerico. Ber.

CAP VIII.

Continebatur † in litteris tuis, q cum diaconus præsentium lator, & quidam alij clerici a vineis ecclesiæ opere cōsummato redirent, leuiandi laboris gratia, quendam ludum [a] imitati viatorum, baculos suos studebant iacere in directum, & alter alterius fustē ferire; cuius ludi solet esse conditio, vt qui alterius baculum percuteret, quasi victor pro equo alio vteretur, sed pręfati clerici equitandi licētia non vtentes, sola erant iactione † contenti. Quidam autem laicus, dum baculum eiusdem [b] diaconi percussisset, incautus in eum equitaturus insilijt; & sic a falce illius diaconi, qua erat accinctus, mortale vuln⁹ accepit, de quo post dies octo expirauit. ¶ Ideoque mandamus, quatenus eundem diaconum† sine licentia Romani Pontificis [c] ad superiorem gradum non † ascendere, vel in diaconatus officio nullo vnquam tempore ministrare permittas; sed eum dispensatiue ministrare in subdiaconatus officio patiaris.

¶ Idem Exoñ. Episcopo.

¶ Homicidium casuale non imputatur, ei qui non fuit in culpa.

Continebat.] Cōmunis diuisio. Secunda pars ibi, ideo que. Abbas.

CASVS. Cum quidam diaconus & alij quidam clerici a vineis suis opere completo redirent, causa leuiandi laboris, imitati sunt quendam ludum viatorum, proijciēdo baculos suos in directum, vt alter alterius fustem feriret, cuius ludi conditio talis est, vt ille q percutit baculum alterius, quasi victor pro equo vtatur alio, sed clerici equitandi licentia non vtētes, sola iactione contenti erant. Quidam laicus superuenit, & p cussit baculum diaconi prædicti, ipse statim indiscrete dorsū ipsius diaconi insilijt, & à falce ipsius diaconi, quam ad cingulum habebat, mortale vulnus accepit, de quo infr. octo dies expirauit. Post hæc diaconus cum litteris archiepiscopi sui negotium continentibus, Papam accessit, vnde mandat Papa eidem archiepiscopo, quatenus si res ita se habuit, eundem diaconum sine licentia Romani Pontificis ad superiorem ordinem non ascendere, nec in officio diaconatus ministrate permittat, sed eum dispensatiuē permittat in subdiaconatus officio ministrare. Nota, quòd clericus cum laico ludere non debet. Item qui non adhibet diligentiam, quam debet, in culpa est.

a ¶ Ludum.] iste ludus clericis non congruebat, & ideo si ludendo fecit, fuit in aliquantula culpa. ff. ad leg. Aquil. non ludus.

b ¶ Eiusdem diaconi.] in hoc similiter fuit clericus in culpa, quod ludum miscuit cum laico argu. 2. quæstio. 7. laicos, 22. d. stin. his igitur, in prin. cum ludus perniciosus non debeat esse impunitus, ff. de fur. in furti actione. §. cum eo.

c ¶ Romani pontificis.] infr cā. proxi. contra ibi libere promouetur ad ordines superiores, hic non, sine licentia Papæ. Et idem casus videtur. Quid ergo fines fecit esse diuersos? Sol. hic dabat operam illicitæ rei ludendo cum laico, quod non licet. Vel si etiam lici-

CAP. IX.

Lator† præsentium P. clericus, nobis proposuit, quod cum quodam die casu, cum quodam clerico luderet, [d] contingit, quòd ille proiecit istum ad terram: [e] cuius cultellus, quem ad latus suum habebat, in alterum incidit, & fortuito casu occubuit vulneratus. ¶ Ideoque mandamus, quatenus si ita res se habuit, & alia iusta causa non impedit, prędictum P. libere [f] permittas ad sacros ordines promoueri.

¶ Idem abbati Sancti Benedicti de Vebia.†

¶ Is, ex cuius opera illicita sequitur homicidium, irregularis efficitur.

Lator.] Communis diuisio, Consultatio & responsio, Secūda ibi, Ideoque. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus P. nomine, cum quadam die casu cū quodam clerico luderet, contigit, quòd ille clericus proiecit istum P. ad terram; cuius Petri cultellus, quem ad latus habebat, incidit in illum clericum proijcientem, & occubuit vulneratus, vnde ille P. accessit ad Papam, hæc sibi exponens, mandat Papa episcopo diœcesano quatenus si est ita, & alia iusta causa non impediat, permittat illum P. ad sacros ordines libere promoueri. Nota quod homicidium casu commissum, culpa non præcedente, non est imputandum.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

d ¶ Luderet.] Licet enim quandoq; ludere, sicut Isaac, 32. q. 4. recurrat. Lusit etiam Ioseph cum fratribus suis. 22. q. 2. quod autem & sic ludus iste licitus fuit, & quia cum clerico, vt dixi in proxi. c.

e ¶ Proiecit istum ad terram.] & sic passus est tantum, & nihil fecit illi, unde huic non est imputandum. De hac materia dictum est sup. eo. sicut.

[Glo. seq. ponit duas opiniones contrarias.]

f ¶ Libere.] de iure communi, ut dicunt quidam, quod satis uidetur, alij dicunt libere, per dispensationem Papæ, scilicet ut dicitur supra capit. proxim. Bernardus.

Susce-

Margin notes:

† Ca. 9. e. ti. in 1. compi. & post cōci. Lat. sub Ale. iij. p. 26. ca. 11. Et pro in tellectu vide Couar. & Syl uest. in locis praeced. c. cistatis, illum nu. 8. hunc vero. q. 3.

† lactatione.

† diaconē, in antiquis.

† Dictio nō, deest in antiquis codicib. eam habent recentiores, sed vr ab esse oportere.

† Rationem diuersitatis, plene tradit Couar. præcitato loco. cum uideto.

† Ca. 10. eo. ti. in 1. cōpi. & post cōci. Lat. p. 26. c. 14. Vide Couar. & Syluc. citatos supra ca. 7. illum Syluest. vero. q. 4.

† Vebeia. Nebeia.

SVscepimus.] Homicidium imputatur ei, qui fuit in culpa, h.d. Cōis diuisio. Scđa pars, ibi, Verum. Abb.

CASVS. Duo monachi erant in custodia cuiusdam domus de mandato abbatis, & dum in custodia essent quidam latrones de nocte ingredientes ad eos, cęperunt illos in personis affligere, & vestimentis etiam denudare: monachi isti resumptis virib. ligauerunt eos, & illos retinere voluerunt quousque capitulo nunciarent: dum vnus illorū ad notitiam abbatis rē perferret, dimittens illos in custodia fratris & cum latrones illi se soluere niterētur, frater ille timēs ne occideretur ab illis, illos occidit; Iste qui rem ad notitiam abbatis deferebat, dubitauit, quòd factum illud sibi imputaretur, ad dñm Papam cum litteris, abbatis sui accessit: vnde scribit Papa ipsi abbati dicens, quòd potius expediebat relinquere tunicam & palliū, & rerum sustinere iacturam, quam pro rebus vilibus & transitorijs cōseruandis taliter ī aliquos exardescere: vnde iste abstineat a ministerio altaris, & vterque illorum ad arbitrium abbatis peccatum suum studeat expiare; quia constat eos ex studio vtriusque esse interemptos. No. ꝙ qui licitæ defensionis fines excedit, in culpa est. Item pro amissione rerum temporalium nullus debet homicidium incurrere. Item argu. quod pænitentiæ sunt arbitrariæ. Item arg. quod ita punitur, qui causam præstat, sicut ipse faciens. Bern.

† Cap. 11. eo. ti. in 1. cōpi. & post cōci. La. par. 50. c. 27.

† Ex hoc §. colligitur aperte non licere clericis occidere latrones ꝓ rebus conseruandis, de quo ar. uide Ias. in l. ut vī ff, de insti. & iure.

CAP. X.

SVscepim⁹ † litteras tuas, per quas cognouimus, ꝙ cum lator pñtium in custodia cuiusdam domus cū altero fratre maneret, ingredientes de nocte quidam latrones ad eos, turpiter ipsos in personis affligere, & denudare vestimētis proprijs præsumpserūt: in quo, isti resumptis viribus insurgentes, ligauerūt [a] illos, & detinere [b] vsque ad notitiam capituli voluernnt: Cum autem iste rem ad tuam audientiam perlaturus, ligatos eos in fratres sui custodia dimisisset, & fures se soluere niterentur, frater illos (ne ipse ab eis interimeretur [c]) occidit. ¶ Verum quoniā expediebat † potius post tunicā relinquere pallium, & rerum sustinere iacturam, [d] quam pro conseruandis vilibus reb. & transitorijs tam acriter in alios exardescere, abstineat iste humiliter ab altaris ministerio; & vterque peccatum suum ad arbitrium [e] tuum studeat expiare; Constat enim eos contra mansuetudinē ecclesiasticā, ex vtrius que [f] ope interemptos.

¶ Idem Luceñ. episcopo.

¶ *Dans causam homicidio, irregularis est.*

CAP. XI.

DE † cetero noueris, quod diaconus, qui homicidio causam dedisse [g] videtur, non videtur ad sacerdotiū ꝓmouēdus.

¶ Clemens tertius.

¶ *Homicidiū casuale imputatur ei, qui dedit operā rei licitæ, si non adhibuit diligentiam, quam debuit.*

CAP. XII.

AD † audientiam Apostolatus nostri peruenit, quod cum quidam presbyter volens corrigere quendam de fami-

[Gloss. seq. distinguit inter clericum & laicum, & signat contrarium.]

a ¶ Ligauerunt.] in hoc excesserunt fines licitæ defensionis, cum possent aliter euadere, vnde homicidium subsecutum imputatur vtrique., quia licet clericus latronem capere possit ut res suas recuperet. arg. 14. quæstio. 6. si res. & supra de depo. cap. 1. isti tamen ad hoc procedere non debuerunt, cum res suas saluas haberent, clericus 1 vero sua defendendo non debet armis resistere, nec aliquem propter res interficere, argum. 23. quæst. 8. ca. 1. & c. conuenior. & argu. 36. dist. si quis vult. Argu. contra supra eod. c. 2. Laicus uero potest res suas & patriam armis tueri. & præuenire hostem ar. C. vnde vi. l. 1. & 23. quęst. 2. Dominus. sed clericus cum. armis pugnare non debet etiam contra Sarracenos supr. de vo. ex multa. & 50. distin. clericum qui paganum. Bern.

1 Vide B. Th. 2. 1. q. 64. ar. 4. & Dñicū Sotum li. 5. de iust. & iure. q. 1. ar. 4.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Detinere.] immo uidetur quod licitum erat occidere, cum essent nocturni latrones, supr. eod. si perfodiens, sed non est uerum, ut ff. ad l. Cor. de sic. furem.

[Glo. seq. reci. per obiect. & soluit.]

c ¶ Interimeret.] quia tutius est ante tempus occurrere, quam post causam vulneratam remedium quærere. C. in qui cau. in integ. rest. non est necess. l. ulti. in fin. & C. qñ liceat vnicui. sine iudi. se uin. l. 1. sed hoc non fuit licitum ei, immo potius debuit fugere 2 dum soluere se nitebātur: sicut Dominus fugit in Aegyptum cū ab Herode ad interficiēdum quæreretur, 23. q. 3. §. 1. Bern.

2 De hoc dubio præter Henr. Boich. & alios hic, vide Ias. in l. ut uim circa finem. ff. de iust. & iure.

d ¶ Sustinere iacturam.] 23. q. 3. §. 1. Et dicit Apostolus; Nō vos defendentes, sed date locum iræ. ead. causa. & q. 1. sed magis fraudem patimini, ead. causa. q. ead. nisi belia.

e ¶ Arbitrium tuū.] Et ita est arg. ꝙ pęnitētiæ arbitrariæ sūt, 26. q. 7. tempora pænitudinis. Bern.

f ¶ Vtriusque ope.] alter facto, iste ope. s. ligando, s̄. e. sicut, §. 2 Et ita est arg. quod ita punitur qui causam præstat, sicut & ipse faciens, arg. sup. eod. presbyterum, & inf. eod. c. proxi.

† Ca. 12. eo. ti. in 1. cōpi. De materia tex. & gl. uide citatos. s̄. eo. in c. sicut dignū. & Sylue. in sum. uerbo. homicidium, 2. q. 22.

DE cetero.] CASVS. Quidam diaconus p̄stitit causam homicidio: quæritur utrum possit ad sacerdotium promoueri: Et respondet ꝙ non. Not. quòd qui causam damni dat, damnum dedisse videtur.

† Ca. 1. e. ti. in 1. cōpilat. Et de materia præ alijs uideto hic latiss. Marianū. Soc. adde Couarru. in Cle. si furiosus, in 2. par. relectionis, §. 4. & in 1. par. in initio nu. 3.

[Glos. sequens arguit, & distinguit causam remotam & propinquam.

g ¶ Causam dedisse.] Forte consilio, præcepto uel ope 50. distin. si quis uiduam, & sup. eod. sicut. §. 2. & §. ulti uel suggestione. ut c. sicut, §. qoi uero. & sup. eo. c. proxi in fi. Et est ar. quòd qui causam damni dat, damnum dedisse uidetur, 50. dis. studeat. & ff. ad l. Aqui. qui occidit. §. pen. & ff. ad leg. Corn. de sic nihil. & infr. de iniur. ca. ult. maxime cum propinquam causam dedit, secus uī in remota, arg. ff. loc. qui domum habebat, in fi. & inf. eod. tit. exhibita. Idem uidetur in remota si animo nocendi hoc faciat, uel minori diligentia. sup. eod. presbyterum, in fi. 3. C. ad leg. Corn. de sica. si quis necandi.

AD audientiam ? Communis diuisio: secunda pars ibi, Quia uero. Abb.

CASVS. Quidam presbyter uolens corrigere quēdam de familia sua corrigia, qua cingi solebat, ipsum uerberare tentauit: coringit, quod cultellus de uagina, quæ cingulo adhærebat, elapsus, in dorso aliquantulum eum vulnerauit: postmodum cum ille vulneratus conualuisset a vulnere grauiori infirmitate percussus decessit, quæsitum fuit a Papa, quid de ipso sit agendum ? Respondet Papa, quia dubitatur utrum occasione vulneris decesserit, & in dubijs uia sit tutior eligenda

4 Ibi non est causa remota, immo ꝓpinqua & cohærens unde idem iuris est argu. ff. de rei uē. quæ religiosi ſm Host. Ioan. And.

gēda, p̄dictus sacerdos in sacris ordinib. non ministret, tñ iniuncta sibi pnīa cōpetenti concedi pōt eidē, ut in minorib. ordinib. sit contentus. Si uero ille ex alia infirmitate decessit, ut prius suum officium exequat. Not. ꝙ qui non adhibet diligentiam q̄ dēt, imputatur ei, licet det operā rei licitæ, nec actu homicidium ꝑpetrāuit, nec dabat operā illicitæ rei, & adhibuit diligentiam, quā debuit adhibere. No. ꝙ duob. modis committitur homicidium, actu s. voluntate. Item uoluntas & propositum distinguunt maleficia. Item no. di. an quis det operam rei licitæ, vel illicitæ. Itē si homicidiū casu cōmittat, & culpa non præcedat, non imputatur.

cet det operā rei licitæ. Itē in dubijs via tutior eligēda est. Itē uerbum dispēsationis ius cōe continet. [Gl. seq. reci per q. & sol. secundo signat contrariū, & soluit.] a ¶ Corrigere quedā de familia] ꝙ bene licet leuiter, ēt si sit clericus, inf. d sen. exc. volūtate; quia ius emendationis concessæ nemo transgredi dēt. C. de emen. propin. l. unica. in fin. sed iste indiscrete correxit, arg. contra s̄. e. lator, iste nō adhibuit diligētiā remouēdo cultellū, ille nō tenebatur ad hoc, q̄ a nec per se aliquid fecit, sed sibi factum fuit. b ¶ In dubijs.] Sic s̄. de spon. iuuenis, & ī. eo. significasti 2. & c. pen. inf. de cler. exc. minist. illud ergo tene certum, & dimitte incertum. de pæ. d. 7. si quis positus, in fi. ff. de reg. iu. in ambiguis, & in re dubia certa nō potest ferri snīa, 11. q. 3. graue, & 30. q. ult. in eo. n. facto, quod d finitum est non est locus coniecturis, ff. de uer. obl. cōtinuus. §. cum ita. in fi. 1. vnde quandoque pp ambiguū duplicitatis imponitur pænitentia. s̄. de his qui fi. occid. c. vlt. c ¶ Vt minoribus.]di spensatiue s̄. eo. continebatur. Bern.

D ilectus.]cōis diuisio. Scda pars, ibi, ideo que. Ab.

CASVS. Quidam capellanus A. nomine, dum infirmitate corporis grauaret, ut comedendi appetitum excitaret, equum, quem nutriuerat, ascendit: sed cum non bene pareret habenis, præter uoluntatem sedentis cœpit saltib. lasciuire, capellanus (ut eius impetum refrænaret) vim intulit freno, & æquū calcarib. stimulauit, & fræno fracto dum curreret festinanter arbitrio proprio, quædam mulier infantem portans, ueniēs ex obliquo, obuiauit: equus in eā ruens, puerum interfecit, procul abiecto sessore: Capellanus ad Papam accedens eidē p̄dicta exposuit, unde mandat diœcesano episcopo, quatenus si est ita, ipsum non impediat, quo minus suū offici um exequatur cum ipse nec uolunta-

lia[a] sua, cingulo, quo cingi solebat, ipsum verberare tentasset, cōtingit, ꝙ cultellus de vagina, q̄ cingulo adhærebat, elapsus, eū in dorso aliquantulū vulnerauit: Post modum vero cū ille vulneratus aliquādiu vixisset, & conualuisset a vulnere, alia † grauiori (vt dr̄) infirmitate percussus, viam est vniuersæ carnis ingressus. Quia vero vtrū occasione vulneris decessisset, dubium habetur, vestræ discretioni duximus rn̄dendum, ꝙ cum in dubijs [b] semitam debeamus eligere tutiorem, vos conuenit iniungere presbytero memorato, ut in sacris ordinibus non ministret: iniuncta tñ pænitentia cōgruenti, sibi poteritis concedere, vt minoribus [c] ordinibus sit contentus. Si vero illa ex alia īfirmitate obierit, poterit (sicut erat solitus) diuina officia ministrare.

¶Innoc. iij. epō Lingoñ. †

¶Homicidium casuale nō imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa.

CAP. XIII.

Dilectus † filius A. capellanus propofuit ꝙ cum quadam corporis molestia grauaretur, ut comedendi appetitū aliquantulū excitaret, equū quem nutriebat, ascendit, qui cum bene nō pareret habenis, sed præter sessoris arbitrium saltibus lasciuiret, ipse (vt eius refrænaret impetum) fræno [d] vim intulit, eumq; calcaribus stimulauit, cumque fracto fræno equus proprio arbitrio relictus curreret festinanter, quædam mulier veniēs ex obliquo infantulum baiulans obuiauit, in quam equus irruens (procul abiecto sessore) puerum p̄dictum oppressit. Ideoq; mandamus, quatenus si est ita, cū idem capellanus nec voluntate, [e] nec actu, [f] homicidium ꝑpetrauit: nec dedit operā illicitę [g] rei, non impedias quo minus diuina possit officia celebrare.

¶Idem Meten. episcopo.

Summatur ut sup. c. proxi.

CAP. XIIII.

EX † litteris tuæ fraternitatis accepimus, quòd cum H. presbyter fænum vellet de curru deponere, perticam superius alligatam proiecit in terram, & cum fæno insisteret deponendo, quidam † puerum quendam iuxta currum reperit se-

d ¶ Fræno.] ꝙ de leui frangi nō credebat alias in culpa esset. arg. inf. e. significasti. & ff. ad l. Aqui. idem iuris, §. 1. uel si ꝑpter imperitiā suā equus taliter lasciuisset. instit. ad le. Aqui. §. impetu quoque.
e ¶ Volūtate.] & ideo non imputatur, qm̄ uoluntas & propositū distinguūt maleficiū, ff. de fur. q. Iniuriæ & s̄. de sent. exc. cum uoluntate; ad cor. n. respicit Deus, ut 14. q. 5. si quid inuenisti. & 15. q. 6. e. j. ad fi. Tanc.
f ¶ Nec actu.]. qui tñ solus non sufficit, ut reddat hoīem irregularē, nisi adsit voluntas uel culpa. 50. d. hi qui, & inf. e. c. ꝓx. nisi scandalū aliud induceret, ut ibi in pro mouēdo tñ secus est, quia solo actu reddit irregularis, 2. 15. q. 1. c. vlt. De hac tñ materia dr̄ sup. eo. sicut.
g ¶ Nec dedit operā illicitę rei]ꝙ si esset, imputaret, vt plene dictum est in c. sicut.
E X litteris.]Primo ponitur consultatio. Secundo Papæ in dagatio: ibi, Nos. Tertio decisio, ibi, Ad tē. Abb. Sicul.
CASVS. Quidā presbyter dum fenū vellet de curru deponere, perticam, quā fænū ligabat, proiecit in terram, & dum fænum in terram proijceret, quendam puerum iuxta currū quidā īuenit semiuiuū, qui modicum liuoris in fronte hēbat, & nihil aliud læsionis, dubitauit sacerdos an hoc esset ei imputandū accessit ad Papam cum litteris epi sui. Papa quæsiuia ab eo, utrum circa currum soli cite circumspexit prius q̄ perticam proijceret in terram, an esset aliquis circa currū qui rn̄dit, ꝙ diligenter circumspexit, sed neminē vidit, unde Papa ipsum ad epm̄ suum remisit, mandās, quatenus si est ita, ipsum libere permittat exequi officium sacerdotis, nisi contra eum graue scandalum sit abortum, uel tanta laboret infamia, ꝙ inde dēat se purgare. Not. ꝙ qui diligentiam adhibet, quam debet, dando

† Dictio, alia, deest in antiquioribus exēplarib. & in uetteri comp.

1 Qui ꝓmisit Eph. dare ex quo ibi puenit, ēt si diplomate sit usus facto, tim obligatus est. Io. And.

† Lugoñ. Lugdū. Cap. 1. eo. ti. in 3. comp. vide Cou. in cle. si furiosus, home. in 1. par. refectionis. §. 4. ver. 3. ad idē conducit. & Mart. Nau. in Man. con fess. c. 27. ti. de 5. spē irregularitatis.

2 Hūc ar. latius per tractāt hic Docto. quos uide to.

† Meten. Aneteñ.

† Ca. 2. e. ti. in 3. comp. vide cit. in ca. proxime præcedenti.

† Vox, qdā, in plerisque codicib. desideratur, est tñ in antiq. rib. & ueius cōpil. docet adesse oportere.

do operam licitæ rei, si inde homicidium contingat, non imputatur, Item scandalum reddit hoīem irregularem, & inducit purgationem, licet veritas aliter se habeat, & sic punitur quis sine culpa.

a ¶ Circumspexisset.] & sic diligentiam adhibuit dando operā licitæ rei, vnde nō imputatur, ut 50.d. si duo. Bern.

b ¶ Graue scandalū.] No. ergo ꝙ solū scandalum reddit hoīem irregularē, siue punit̄ innocens ꝑꝑ scandalum. s̄. de cler. ægro. tua, & sup. de præb. cum teneamur.

[Glo. signat contrarium, & soluit.

c ¶ Vel tanta.] & ita aliud est infamia, q̄ scandalū, & plus importat graue scandalum, q̄ infamia, quia infamia tollitur, per purgationem, ut hic, sed ubi graue scandalum est, nō indr̄ purgatio, ut hic patet. Arg. contra. sup. de co hab. cle. & mulie. tua. vbi ꝑꝑ scandalum indr̄ purgatio, non est cōtra, quia purgatio ad utrumque refertur. Ber.

ij EX litteris.] Diuide vt sup. eod. dilectus. Abb. Sic.

CASVS. Quidam monach⁹ dū deponeret de cāpanili cāpanā quoddā lignum corruit, & quēdā puerū occidit, q̄ritur q̄d iuris sit? R̄ndet Papa si monachus rē necessariā & utilē agebat, & in loco ꝑ quē non crederet aliquē trāsire, uel ibi esse, uel aliquem illud de cōsuetudine venire, qn̄ lignū mouebat, bn̄ poterit ad maiores ordines, præsertim in monasterio promoueri. Not. ꝙ homicidium casuale non imputatur alicui, si dat operam rei licitæ, & adhibet diligentiam quam debet.

miuiuum, in quo p̄ter modicū liuoris in frōte, nihil inueniri potuit læsionis. ¶ Nos aūt ab eodē quæsiuimus sacerdote, si priusq̄ iaceret perticā, circumspexisset [a] solicite, an esset aliquis circa currum, qui ꝙ diligenter circumspexit, † asseruit, sed ꝙ vidisset aliquem, denegauit. Ad te igitur remittentes eundē; Mandamus, quatenus si res ita se hēt, nisi cōtra eundē graue scandalū [b] sit exortū, vel tanta [c] laboret infamia, ꝙ deficiente accusatore oporteat eidē † canonicā purgationē indici, ipsum libere permittas exequi officium sacerdotis.

¶ Idem Bisuntin. archiep̄o.

¶ *Summatur etiam, vt supra eo. dilectus.*

CAP. XV.

ij EX † litteris tuæ fraternitatis accepimus, ꝙ q̄dā mōnachus ad deponendā de cāpanili cāpanā subseruiēs: q̄a quoddā lignū corruit ipso mouēte, quēdā puerū oppressit & occidit. ¶ Quocirca mādamus, quatenus si monachus [d] ipse rē necessariā agebat, & vtilē, & in loco, per quē aliquē transire [e] non crederet, vel ibidem existere, vel ēt illuc de cōsuetudine venire, qn̄ lignū mouisse dignoscitur, satis poterit, præsertim [f] in monasterio, ad altiores ordines promoueri.

¶ Idem episc. Paduano.

¶ *Sūmatur sup. eo. dilectus.*

CAP. XVI.

Significasti † nobis, ꝙ cū F. clericus equitaret, equus cui insidebat, tā se, q̄ ipsū ꝓiecit in aq̄: vn̄ clericus ipsum grauiter calcarib. stimulauit: equus vero cū existeret bucca durus, p̄ter voluntatē sessoris raptus in cursū, q̄dā † mulierē, q̄ obuiā habuit ex improuiso [g] pedib. interfecit. Cūq; nos ab eodē clerico fecissemus inq̄ri, vtrū eq̄ vitium prius sciuisset, [h] illud asseruit se ignorasse. ¶ Ideoq; mādamus, quatenus si ita [i] est, ad cautelā [k] iniungas eidē pn̄iam cōpetentem: [l] qua peracta, non impedias, quo minus in susceptis ministret ordinib. & ad maiores valeat promoueri. Idem.

¶ *Nō cēsetur homicida is, quo ꝓhibente, et causam nō dante, a consanguineis homicidium committitur.*

CAP. XVII.

PEtrus † diaconus, & monachus S. Ioannis

d ¶ Si monachus.] sim. inf. eo. tua. nam rem necessariam agebat. & utilem. inf. eo. c. ult.

e ¶ Transire non crederet.] Vel si credebat aliquem transire, uel ibi aliquē esse & an̄ casum clamauit, caue, caue, inf. e. c. ult. & 30. di. si duo, & ff. ad l. Aq. si putator. & inst. eo. §. si putator. vbi ponit̄ tenor uerborum, q̄ hic sunt, alias imputaretur. 30. di. sæpe, in princ. quia non adhibuit diligentiā, q̄ debuit sup. eo. ad audientiam.

f ¶ Præsertim.] .i. maxime; qm̄ alibi posset sine dispensatione: quia sibi imputari non dēt: quia fortuitos casus, qui præuideri non p̄nt, non præuidit, iuf. eo. c. ult.

SIgnificasti.] Cōis diuisio, Secunda, ibi, ideoque. Abb. CASVS. Quidā clericus cū equitaret, equus tam se q̄ ipsum proiecit in aquam, ꝑꝑ ꝙ clericus equum grauiter calcarib. stimulauit, equus vèro (cū esset bucca durus) p̄ter uoluntatē sessoris raptus est in cursum, & q̄dam mulierē, q̄ obuiā habuit, interfecit, clericus ad Papā accessit, & ipse fecit inquiri ab ipso, utrū, equi vitiū prius sciret, & ille asseruit se ignorasse, mandat Papa ep̄o suo, quatenus si est ita, ad cautelā iniungat ei pn̄iam cōpetentē, qua peracta, nō impediat ipsum, quo minus in suscepto ordine ministret & ad maiores valeat promoueri. No. ꝙ q̄s tenetur ꝓbare ignorantiam suam. Item quandoque pœna inducitur ad cautelam.

g ¶ Improuiso.] & sic non affuit occidendi uoluntas.

h ¶ Prius sciuisset.] q̄a si sciret, non fuisset absq; culpa, cum sciret se nō sufficere ad eius retentionē, ff. ad l. Aqu. idem iuris, §. 1. cū affectare q̄sq; nō dēat, in quo intelligit uel intelligere dēt infirmitatē suā alijs periculosā futurā, ut ibi dr̄. inst. eo. §. impetu quoque ver. sed & si. & s̄. eo. dilectus. ar. hic. n. leuissima culpa facit hoīem irregularem,

i sup. eo. continebat̄.

[Glō. seq. quærit, & soluit.

l ¶ Si ita est.] Sed qualiter ɔstabit de hoc? Quia forsitan solus sciat ob defectū ꝓbationis per iur̄m propriū faciet fidem, q̄a solū Deum habet vltorem. C. de reb. cre. l. 2. & præcipue cū de cōsciā alicuius q̄ritur, statur iur̄o ipsi⁹ sup. de sent. exc. si vero 2. & sup. de testa. p̄ntium. & s̄. de exce. pastoralis, & s̄. q̄ matr. accu. pos. cū in tua, & 31. q. 2. si verū esse, & præcipue si est bonæ famæ. ut ff. de re mil. non oēs, §. a barbaris. Et super hoc poterit adiungere compurgatores 2 propter excelllentiam ordinis, inf. de purg. can. ex tuarum. quia circa maiora cautius est agendum 7. q. ult. c. ult. & ff. de Carb. edi. l. 1. §. 2. & 42. di. quiescamus.

k ¶ Ad cautelam.] inf. eo. significasti. propter ambiguū duplicitatis, 23. q. 5. excommunicatorum. Sicut ad cautelam quandoque aliquis absoluitur, inf. de sen. excō. uenerabili. & sup. de app. ad præsentiam. & sup. de testib. ueniens 2. in fi.

l ¶ Competentem.] Arbitrio superioris. Et leuis debet esse, cum in culpa non fuerit.

PEtrus.] Primo facti narratio, Secundo prouisio. Secunda, ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Petrus diaconus & monachus dum olim esset

† Circūspexisset.

† ei.

† C. 3. eo. ti. in 3. comp. vide Syl. verbo, homic. 2. qō. 10. & Cou. in cle. si furiosus. ī 2. p. relectionis. §. 4. ver. Tertio eadē posterior pars,

† vox, quoddā deest in antiquis codicibus.

† C. 4. eo. ti. in 3. comp. vide citatos in c. dilect⁹, s̄. eo. tit.

† Alias ita, mulierē q̄dā obuiā habuit, quā ex improuiso, & c. sed lectio, q̄ retinuimus, planior est.

1 Scd̄m Io. vn̄ dicebat Goff. ꝙ si ab instructo & perito in eq̄tādo potuisset hoc ꝓuideri imputaretur ei inf. c. vlt. Io. An.

† C. 1. e. tit. in 4. comp. vide Gondisal. tract. de irreg. ca. de percussore. & late Couar. in cle. si furiosus, in 2. p. relectio. §. 2. vers. 9. subsequit̄.

2 Non putat Host. hoc necessariū, nisi laboret infamia, su. ca. 2. & inf. tit. 2. Io. Andr.

de Puna, sua nobis insinuatione monstrauit, ꝙ cum ipsum quondam in saeculari habitu in ecclesia de Rigelo † beneficium obtinentem, abbas illius ecclesiae eodem beneficio spoliasset: cognati & amici eius irati plurimum & cõmoti, nocte quadã in domo diaconi conuenerũt, & cœna facta dicebant, quod uindictam volebãt sumere de abbate: Inhibiti autem expresse ab eodem diacono, ne abbatem occiderent, aut aliquid sibi facerent, unde ordinis sui discrimen incurreret, & animae detrimentum, nihilominus irruerunt in eum, & plagis impositis abierunt semiuiuo relicto, qui post dies aliquot † expirauit, & infra. Quocirca mandamus, quatenus si praemissa noueris [a] veritate subnixa, saepe dicto diacono, non solum in diaconatus officio ministrare, sed etiam ad ordinem presbyteratus ascẽdere (si aliud canonicum non obstiterit) liberam cõcedas auctoritate Apostolica facultatem, praesertim [b] si super hoc non fuerit respersus infamia, cum ei non debeat imputari, quod contra prohibitionem [c] eius expressam, eo causam uel occasionem [d] non dante, ausu sacrilego fuit ab ipsius consanguineis attentatum.

¶ Iddem abbati S. Trinitatis de Meldemberg. †

¶ *Irregularis cẽsetur, qui aliũ lethaliter percussit, licet ab alijs fuerit extinctus, idem si non apparet an lethaliter, si etiam per-*

†Rigulo.

†aliquos.

esset in habitu saeculari, quoddam beneficium obtinet in ecclesia de Rigelo: abbas illius ecclesiae ipsum eodem beneficio spoliauit, ptopter quod amici illius commoti, nocte quadam in domo diaconi conuenerunt, & cœna facta dicebant, quòd uolebant uindictam sumere de abbate, sed diaconus illis expresse inhibuit, ne abbatem occiderent, aut aliqd facerent, vnde posset periculum sui ordinis incurrere, ipsi nihilominus irruerũt in eũ: & plagis impositis, post aliquot dies expirauit, monach⁹ iste domino Papae rem per ordinẽ explicauit, vñ mãdat Papa epo diœcesano quatenus si p̃missa vera sunt; diaconus p̃dictus non solũ in diaconatus officio poterit ministrare, sed ẽt ad superiores ordines poterit ꝓmoueri, nisi aliud canon cũ impediat, praesertim si sup hoc non fuerit infamatus: cum sibi obesse nõ debeat quod contra prohibitionem ipsius expressam, eo causam vel occasionem non donante, fuit ab ipsius consanguineis attentatum. No. ꝙ infamia respersus promoueri non potest. Item non est imputandum alicui ꝙ contra prohibitionẽ eius expressam actũ est, alioquin dolus alterius ei obesset, qui culpabilis non fuit. Item qui cãm vel occasionẽ damni dat, damnum dedisse videtur.

[Glo. seq. quaerit, & remittit.]

a ¶ Noueris ueritate.] & qualiter poterit ei de hoc cõstare? Dic ut dixi. sup. e. c. proxi. 1 & si infamatus esset, se expurget inf. de pur. c. ex tua, nisi graue scandalum esset, sup. eo. ex litteris & inf. c. proxi. arg.

b ¶ Praesertim.] id est, tantum, quia si esset infamatus, debet se purgare, ut dixi.

[Gl. seq. reci. per q. quid si non prohibuisset. arg. pro & contra, & soluit.]

c ¶ Contra prohibitionem.] sic sup. de sim. sicut. 2 imo ẽt si nõ prohibuisset, dnmmodo tamen nou dedisset cõsiliũ, nõ tenetur, 1. q. 4. qa p̃sulatus, ubi est similis casus Nec de uoluntate dẽt aliqs se purgare. Arg. contra in p̃ced. c. qa p̃sulatus, ibi, ꝙ absq; sua volũtate, & inf. c. ꝓx. C. de fid. instr. l. ult. C. de his q ad eccl. cõfu. p̃senti. circa prin. ꝙ uř potius consentire, quia si eo audiente, & non contradicente, & tacente talia dicebant, consentire ptaesumeretur, unde imputaretur ei. Vi n.

Et ibi dicit ꝙ per iuramẽtũ putat Host. hoc ꝓbari posse ꝑ testes, si qui fuerũt prohibitioni p̃sentes, & in defectũ ẽt ꝑ illos qb. prohibitio facta fuit de testi. cog. ca. si. Io. And.

d ¶ Cãm uel occasionem.] nõ intelligas istud ita large ne sit contra. 23. q. 5. cũ homo, & c. de occidendis, sed de cã uel occasicne propinqua arg. sup. e. ad audientiã, & c. de cetero, qa in ueritate ꝓpter eũ fuit occisus. Bernar.

ij Significasti nobis.] Istud c. est multum allegabile, & ita cõiter solet summari: Quo ad legẽ ꝓmotionis cẽseatur irregularis & ꝓ homicida, q uulnerauit, licet nõ posset sciri an vulnus fuerit lethale, ex quo uulneratus ab alijs obijt. Diuidit; In prima ponit cõsultatio. In secunda rñsio distinguens, ibi, Nos. Primũ mẽbrum prosequitur: ibi, Et quidem, Secundũ: ibi, Quod si Abb.

CASVS. Quidam maleficus intrauit ecclesiam, ut ornamenta altaris, & libros ecclesiasticos, & Eucharistiam asportaret: Laurentius p̃sbyter eiusdem ecclesiae canonicus regularis, accepto ligone maleficum illũ percussit, sed si ad mortem fuerit ictus hmõi, penitus ignorauit: parochiani illius ecclesiae videntes illũ ornamẽta ecclesiae asportantẽ, acceptis fustib. & gladijs interfecerunt eundẽ, presbyter iste de sua salute cogitãs, cõfessus ẽ abbati suo praedicta, unde abbas dño Papae supplicauit vt cum eo misericorditer agere dignaret, dñs Papa in casu praemisso dicit distinguẽdũ, utrũ constare possit, ꝙ p̃fatus sacerdos nõ inflixit mortalẽ ꝑcussionem, de qua mortuus non fuisset, si aliorum vulnera nõ fuissent subsecuta, & si ille percussor uolũtatem non habuerit occidẽdi, nec studio, consiliò, uel mandato illius processerunt alij contra illum, & si hoc ita est, post paenitentiam ad cautelam iniunctam, in officio suo poterit ministrare, religionis fauore, & sine scandalo sacerdotale officiũ potest exercere, cum regularis existat, cum de his sit ei credendum, qui non accusatur uel denunciatur, sed per seipsum consilium appetit salutare, quòd si discerni non possit ex cuius ictu mortuus fuerit, in hoc dubio tanquam homicida debet haberi sacerdos, & si homicida non sit, a sacerdotali debet officio abstinere, quia in hoc casu tutius est abstinere, quam celebrare, pro eo quod in abstinendo nullum, in celebrãdo uero magnum periculum timeatur. Si uero sacerdos prius percussus ab illo malefico ut dicebatur, cum ligone illum repercussit in capite, licet uim ui repellere liceat, quia tamen id fieri debuit cum moderamine inculpatae tutelae, nõ ad sumendam uindictam, sed ad repellendam iniuriam, non uidetur sacerdos ab homicidio excusari, tum ratione instrumenti, cum quo ipse percussit, quod non solet leuem plagam inferre, cum graue sit, tum ratione partis, in qua fuit ille percussus, in qua de modico ictu mortaliter quis solet ledi. Nota argum. quod uoluntas imputatur in homicidio. Item consilio, mandato, studio committitur homicidium. Item in pœnitentia cuilibet est credendum quia non est uerisimile, quod alicuis sit immemor suae salutis. Item pœnitentia iniungitur alicui ad cautelam. Item fauore religionis fit, quod alias non fieret. Item nihil cum scandalo est faciendum. Item in dubijs uia certior est tenenda. Item punitur quis sine culpa. Item vim ui repellere licet, sed cum moderamine inculpatae tutelae. s. cum aequali repulsione. Item uindicta non est sumenda, sed iniuria propulsanda. Item rõne instrumẽti, cum quo quis percutitur, & ratione partis; in qua quis percutitur, iudicatur homicidium.

† Mald.
† Maceleõ
† Malebrone

cussus ab alijs obijt, & non apparet ex cuius vulnere decesserit, idē si est percusserit non lethaliter, si animum occidendi habuit & ex aliorum vulneribus percussus expirauit, h. d. notabiliter. Abbas.

CAP. XVIII.

ij Significasti † nobis, ꝙ cū quidam maleficus ingressus ecclesiā, Eucharistiam cum altarium ornamentis, & libris ecclesiasticis extra ecclesiam asportasset, L. presbyter ecclesiæ canonicus regularis, præfatum iniquitatis filiū, fossorio arrepto percussit, sed si ad mortem fuit ictus hmōi, tu & ipse penitus ignoratis, quē parochiani ecclesiæ uidentes, ornamenta ecclesiæ asportantē, arreptis gladijs & fustib. in eodē loco protinus occiderunt, & infra. ¶ Nos in pmisso casu credimus distinguendum, utrū cōstare possit, quòd præfatus sacerdos non inflixit † percussionem lethalem, de qua, si aliorum non fuissent vulnera subsecuta, percussus minime interijsset, & si percussor uoluntatem non habuerit [a] occidendi, neque ipsius studio, [b] consilio, vel mandato [c] processerint alij contra illum. ¶ Et quidem si hoc ita se habet, (ꝙ forsan ex eo posset ostendi, si certa apparuisset percussio ab eodem inflicta tam modica & tam leuis, in ea parte corporis in qua quis de leui percuti non solet, ad mortem, ut peritoriū iudicio medicorum talis percussio afferretur non fuisse lathalis) cum de ceteris credendū [d] sit ipsi, qui non acusatur uel denūciatur ab aliquo, sed per seipsum consilium appetit salutare, post pęnitentiam ad cautelam iniūctam, in sacerdotali poterit officio ministrare, maxime religionis accedente fauore, cum sit canonicus regularis, & sine omni scādalo possit sacerdotale officium celebrare.

¶ Quod si discerni [e] non possit, ex cuius ictu † percussus interijt, in hoc dubio [f] tamquam homicida dēt haberi sacerdos, & si forte homicida non sit, a sacerdotali officio abstinere debet; cum in hoc casu cessare sit tutius, quā temere celebrare, pro eo quod in altero nullum, in reliquo uero magnum periculum timeatur, & infra.

¶ Si uero (queadmodū perhibetur) sacerdos iste, prius ab illo percussus sacrilego, mox eum cum ligone in capite repercussit quamuis uim ui repellere, [g] omnes leges & omnia iura permittant, quia tamen id debet fieri cum moderamine † inculpatæ tutelæ [h] nō ad sumendam uindictam sed ad iniuriam propulsandam, non uidetur idem sacerdos a pœna homicidij penitus excusari, tum ratione instrumenti, cū quo ipse † percussit, quod cum graue sit, non solet leuem plagam inferre, tum ratione partis, in qua fuit ille percussus, in qua de modico ictu quis lethaliter solet lædi.

¶ Idem. †

¶ Religiosus chirurgiam exercens si ex ea mors sequitur irregularis est, etiam si sit peritus & diligens, & hoc fecerit causa pietatis, sed cum

---

a ¶ Habuerit.] arg ꝙ volūtas imputatur in homicidio, licet ex suo vulnere mortuus non fuerit, arg. 1. q. 1 quia præsulatus.
b ¶ Studio.] id est, suggestione, uel adhortatione, sup. eo. sicut. §. q vero eadē ĩ. de excess. pla. ex lris B.
c ¶ Cōsilio uel mandato.] de hoc dictum est supra eod. sicut.
d ¶ Credendū sit.] arg. ꝙ in iudicio aīæ cuilibet est credendum, q̃a non est uerisimile ꝙ sit immemor suæ salutis q. 7. sancimus.
[Gl. seq alle. cōcor. ponit diuersitatē inter legem & canonē.
e ¶ Quod si discerni.] eandē distinctionem ponit lex. ff. ad l. Aqui. itē Mela. §. sed si plus, unde hoc sumptū fuit. sed in hoc est diuersitas, ꝙ si unus primo percussit, & alter postea occiderit, primus nō tenet nisi de vulnerato, secūdus tenet tanq̃ de occiso. ff. e. huic scripturæ, §. 1. & l. itē Mela. §. Celsus, secus ẞm canones hic, & 23. q. vlt. c. ult.
f ¶ In hoc dubio.] in dubijs. n. viam debemus eligere tutiorē, ut hic dī, & ĩ. de reg. iu. c. 2. & inf. eo. c. pe. & sup. eo. ad audientiam, ubi de hoc.
g ¶ Vim ui repellere] ĩ. de sen. exc. si uero. 1. dist. ius naturale, ff. de vi & vi ar. l. 1. §. vi vi, ff. ad l. Aqui. scientiam, §. qui cū aliter.
[Gl. seq. alle. 4. cōcor. & l ttera exponit. Scdo alleg. 7. contraria. Tertio soluit pro prima parte si tria concurrant. Quarto ponit distinctionē. Ale. & Ioan.
h ¶ Moderamine inculpatæ tutelæ.] C. vnde vi. l. 1. & ĩ. de sent. excō. vt fame §. ult. tamē si defendēs ex ꝓposito, non excedat modū, nō tenetur 23. q. 3. non inferenda, & ff. ad l. Aqui. si ex plagis. §. tabernarius nec dr excōicatus qui excedendo modum nō ex proposito, repercutit clericum, argu. sup. de restitut. spol. olim 1 in fi. & ĩ. de sen excō. perpendimus arg. cōtra ꝙ non liceat vi vi repellere. 46. di. seditionarios. 23. q. 1. c. 1. & q. 3. §. 1. & sup. e. ca. suscepimus & 23. q. 4. inter querelas, & C. de episcop. & cler, si quis in hoc genus. Ad hoc dicas ꝙ uim vi repellere licet, ut hic dicit, & in cōcor. primis, tn̄ q̃dam considerāda sunt in repulsione tali vt incōtinēti fiat, & nō ex interuallo, ff. de vi & vi ar. idē est. §. cū igitur qui & inf. de sent. excōicatio. si uero. Itē si cā defensionis, & nō vlciscendi, ut ff. ad legē Aq. scientiā, §. ult. & 23. q. 1. quid culpat cum moderamine in culpatæ tutelæ, tamen si quis modū excedat, & nō ex ꝓposito, nō tenetur, vt dictū est ĩ pdictis concord. Ala. Io, distinguūt, an fiat vis personę, an reb. Si personæ. tūc anteq̃ sic vis illata, repellenda est, & si aliqs uim factam repellat, potius psumi debeat ꝙ defendendi, non vlciscendi cā hoc fiat, dūmodo in ipso negotio fiat, ff. ad l. Aqui. si ex plagis. §. tabernarius, & hoc si primus percussor denuo volebat pcutere, alio q̃n si nolebat ipsū repcutere, & alter pcussit, potius dī esse uindicta, q̃ repulsio iniuriæ, & hoc æquū uidetur Seruatur [illegible] modo ramē si illud tm̄ fiat, quo omisso uiolētia repelli nō posset. Si ergo uiolentū interficis, sic ꝙ periculum mortis ab eo uitare nō poteris, eum sine pęna interficis. ff. ad leg. Aqu. l. 4. C. ad l. Cor. de sic. l. 2. & 3. ar. ĩ. eo. c. 2. Si aūt uis infert rebus. licitum est repellere illatam vim incontinenti, & inferendā, uel q̃ citius [illegible] uerit & poterit collectis amicis, ff. de acq. pos. quod meo, §. ult. & l. clā. possidere, §. q ad nūdinas, & sup. de resti. spo. olim. Iniuriam

---

† Ca. 2. e. tit. in 4. compi. Et de materia & intelle ctu huius decretalis latissime Couar. in cle. si furiosus, de homicid. in 2. p. relectiōis §. 2. uer. sed primo hac eadē rōne, & Ant. Gomez. to. 3. variar. resolut. c. 3. de homicidio, nu. 36. adde oīno cōc. Tri. ses. 14. de reforma. c. 7.

† inflixerit.

† Præter ci[...] tos initio [...] cretalis, [...] de Iuliū C[...] rū li. 5. sen[...] §. homicid[...] ver. Alia [...] est defensi[...]

† De arti. [...] ius textus [...] glossę ver[...] moderami[...] ne [...] culpa[...] tutelæ [...] plene per [...] Tho. & i[...] Caie. 2. 2. [...] 64. ar. 7. & [...] Sotū li. 5. [...] iust. & iu[...] q. 1. ar. 8. & [...] doctor. in[...] ut uim, ff. [...] iust & iu. [...] † ipsum.

† In cod[...] Barbatię i[...] idem epis[...] po Placen[...]

[c] uriam vero iam illatam personæ ex interuallo repellere non licet, quia sic esset uindicta: & ita intelliguntur contraria hic signata.

TVa nos.] Diuiditur, quia duo sunt quæsita: Secundum: ibi. Ad ultimum. Et quęlibet pars potest subdiuidi in cõsultationem & responsionẽ, quæ patent in litera. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam monachus credens se quãdam mulierem a gutturis tumore liberare, tumorem illum aperuit, præcipiens illi mulieri, ne uẽto se exponeret ullo modo, ne forte si uentus subintraret cãm mortis inferret: sed mulier contempto eius mandato dum messes colligeret, vẽto se exposuit incaute; & sic per apertionẽ gutturis: sanguis multus effluxit, & sic mulier diem clausit extremum: quęsitum fuit, quid de isto monacho sit agendum? Respondet Papa, quod licet ipse monachus multum deliquerit alienum officiũ usurpando, qđ sibi nõ conueniebat, si tamẽ causa pietatis hoc fecit, & perit[9] erat in exercitio chirurgiæ, & adhibuit diligentiam, quam debuit, ex eo ꝙ per culpam mulieris ꝯ illius cõsiliũ hoc ei contigit, nõ est repellendus, quin cum eo post satisfactionẽ cõdignã cũ eo misericorditer agi possit, ut ualeat celebrare diuina, alioquin interdicenda est ei sacerdotalis ordinis executio de rigore.

AD VLTIMVM. Alia quæstio facta fuit dño Papæ, & ecclesiæ: Quidam scholaris timens, ne latrones essent in domo, surrexit de lecto, & inuenit ibi furem q scholarẽ vulnerauit. & recessit: mane facto, scholares quęsierunt eundem latronem, & inuentus est vulneratus, & traditus potestati coram quo asseruit, quod prædicta nullatenus perpetrasset: potestas ad scholarem illum nuncios misit, ut diceret quicquid sciret de fure illo, uel traderet intersignia: qui cultrum, quem ipsi latroni abstulit, & sotulares, quos ibi dimiserat, nuncijs tradidit: nil amplius de ipso facto se intromittens: potestas his receptis latronem ipsum apparitorib. suis tradidit puniendum: qui sibi amputauerunt virilia, & oculos eruerunt: latro ira & dolore commotus, nec cibũ sumere voluit nec potum, & sic mortuus est: quæritur vtrum scholaris ille possit ad sacros ordines promoueri? Rñdet Papa, quod si præfatus scholaris alias dignus est, propter prędictum euentum a sacris ordinibus non est prohibẽdus No. quod nullus debet vsurpare officiũ, ꝙ ad ipsum non pertinet. Item qui diligentiam adhibet in factis suis, licet aliquid sinistrum eueniat, ei non est imputandum. Item qui non est in culpa, non est ab ordinibus prohibendus.

† Cap. 3. eo. tit. in 4. cõpil. De materia, & intellectu Mart. Naua. in Manuali confessariorum. c. 27. n. de qui[n]ta specie irregularitatis Syluester uerbo, homicidium. 2. q. 11. & Coua. in Clemen. si furiosus i[n] 2. par. relectionis. §. 4.

† Dictio multum, deest in manuscriptis exẽplaribus.

eo post satisfactionem misericorditer dispensari potest hoc dicit vsque ad §. Ad vltimum.

CAP. XIX.

TVa † nos duxit fraternitas consulendo, & infra. ¶ Quæsiuisti quid sit de quodam monacho sentiendum, qui credens se quandam mulierẽ a gutturis tumore curare, vt chirurgicus cum ferro tumorem illum aperuit, & cum tumor aliquantulum resedisset, ipse mulieri præcepit ne se vento exponeret vllo modo, ne forte ventus subintrãs gutturis apertionem, sibi causam mortis inferret; sed mulier (eius mandato contemptõ) dum messes colligeret, vento se exposuit incaute, & sic per apertionem gutturis sanguis multus effluxit, & mulier diem vltimũ sic finiuit, vtrum videlicet cum prædictus monachus sit sacerdos, liceat ei sacerdotale officium exercere?

¶ Nos igitur fraternitati tuæ respondemus, quod licet ipse monachus multum † deliquerit alienum officium vsurpando, quod sibi minime congruebat, [a] si tamen causa pietatis, & non cupiditatis id egerit, & peritus erat in exercitio chirurgiæ, omnemque studuit, quam debuit, diligentiam [b] adhibere, non est ex eo, quod per culpam mulieris contra consilium eius accidit, adeo † reprobandus, quod non post satisfactionem [c] condignam cum eo misericorditer agi possit, ut diuina valeat celebrare: alioquin [d] † interdicenda est ei sacerdotalis ordinis executio de rigore.

¶ Qui iudici sæculari dedit intersignia furis a quo fuit vulneratus, irregularis non est, licet ille postmodum occidatur. Abbas Siculus.

¶ Ad vltimum † fuit ex parte tua propositum, quod quidam scholaris metuens, ne latrones in hospitio essent, de strato consurgens, reperit ibi furem, qui non solum ipsum scholarem ꝓstrauit ad terram, sed pene ad mortem vulnerauit eundem, & infra.

¶ Mane itaque scholares latronem quęsiuerunt eundem; quem vulneratum inuentum, Potestati Vincentiæ † tradiderunt, coram quo constanter negauit, ꝙ præmissa minime perpetrauit, unde præfatus Potestas ad eundem scholarem nuncios destinauit, vt exponeret si qua sciret de fure prædicto, uel traderet intersignia, † qui cultrum, quem ipsi latroni abstulerat, & sotulares ab eodem in ipsius domo dimissos, quos abstraxerat, ne pedum strepitus au-

a ¶ Congruebat.] supra, ne cler. vel mona. ca. 3. & c. sententiam sanguinis. vnde in culpa fuit alienum officium vsurpando. ff. de reg. iur. culpa est.

b ¶ Diligentiam.] q[uia] si per imperitiam accidisset, ei imputaretur. Inst. ad le. Aq. §. imperitia quoque. sed euentus mortalitatis non imputatur medico. ff. de off. p̃si. illicitas, §. sicuti prætextu. n. humanę fragilitatis delictum decipientis in periculo hominis innoxiũ esse nõ debet, ut ibi dicitur. simile s. de ęt. & quali. ad aures.

ADDITIO. Vnde verius.

Non est in medico semper releuetur vt æger.

c ¶ Post satisfactionem.] ex hoc patet, ꝙ fuit in culpa, & ex eo, quod sequitur misericorditer alienum officium usurpandos & sic quandoque imputat alicui aliquod delictum, tamen ea, quæ sequuntur ex eo non imputantur 15. qõ. 1. inebriauerunt Loth. Culpa. n. mulieri: huic imputari nõ debet, quę contigit contra consilium ipsius. sim. 50. dist. sæpe.

d ¶ Alioquin.] id est, si non erat peritus, & si non adhibuisset diligentiam, quam debuit: aut ex cupiditate fecit. Bernar.

[Glo. seq. obiicit, alleg. 4. & soluit dupliciter.]

† In codice Barba. ita adeo reprobãdus, q[uo]n post satisfactionẽ condignã cũ eo misericorditer agi possit, &c.

† Alias ita. alioquin interdicta est ei, &c.

† De materia huius §. vide Syluest. verbo homicidiũ, 3. q. 4. & 5. & Couar. in cle. si furiosus, in 2. par. relectionis, §. 5.

† Vicentiæ.

† intersigna.

a ¶ Nunciis tradidit.] Sed vr, quod ille scholaris potius tacere debuisset.22.q.2.ne quis. Item nonne dictū eius est occasio mortis illius 23.q.5. unum solum. in fin. & inf. de exces. præla.ex litteris. Item promouendus abstinere debet ab omni eo, per quod possit ad effusionem sanguinis peruenire 40.dist.clericum qui. Item iste quasi testis inductus fuit, quod non licet clerico in causa sanguinis 11.q.1.testimonium. & su.ne cleri.uel monach.suam. Ad hoc dico, ꝙ non fuit inductus tanquam testis, quia nec ad præsentiā iudicis accessit, quod sit in crimalib. ī Auth.de testib.§.qm in fi.co.7. Cum ergo iste hoc præcepto, nec cōsilio nec defensione, nec lingua, nec adhortatione homicidium fecerit, nō debet ab ordinib. impediri, quibus modis homicidiū committitur, & imputatur, ut dictū est sup.eo. sicut dignum & præterea iste seipsum occidit.

b ¶ Tradidit puniendum.] tñ p istud nō fuit conuictus de furto: non enim eo ipso est fur. qui animo furandi domum intrauit. ff.de furt. vulgaris.§.qui furtum.

† Intersi. gnis.

diretur, nuncijs tradidit[a] memoratis, super eodem facto se nihil amplius intromittens. Potestas igitur receptis talibus intersignijs, † latronem ipsum apparitoribus suis tradidit puniendum, [b] qui sibi amputauerunt uirilia, & oculos eruerunt: Latro vero ira & dolore commotus, nec potum sumpsit, nec cibum, & sic de medio est sublatus. Vnde per nostrum oraculum postulas edoceri: vtrum præfatus scholaris ad sacros valeat ordines promoueri?

¶ Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod si præfatus scholaris dignis meritis adiuuatur, propter præscriptum euentum, a susceptione sacrorum ordinum nullatenus est arcendus.

¶ Idem Priori & fratribus Cartusien.

¶ *Qui dat causam abortioni homicida est si conceptum erat uiuificatum animal rationale, alias secus.*

† Cartusiæ, Cartusien. ordinis. ī codice Barbariæ.

SIcut] Communis diuisio, consultatio, & responsio: Secunda: ibi, Nos uero. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam monachus Cartusien. ordinis quandam mulierem asserentem se concepisse ex eo, traxit per zonam quasi ludens cum ea ipsa per hoc sic se asseruit esse læsam, quod huiusmodi occasione fecit abortum: propter ꝙ dictus sacerdos de consilio quorundam ab altaris ministerio se suspendit quæsitum fuit, quid esset de eo agendum? Respondet Papa, quod si non erat uiuificatus conceptus, poterit ministrare; alioquin debet ab altaris ministerio abstinere. No. quod antequam cōceptus sit animatus, non dicitur committi homicidium per abortum.

† Ca.4.eo.ti. in 4. compi. vide Anton. Gom. to. 3. var. resol.c. 3. nu. 32. Albet. Trotiū tit.2. de perfecto. clerico.ca. 14.& Cou.in Cle. si furiosus d homic. p.2. relictionis. §.3.

† Alias ab eo.

CAP. XX.

SIcut † ex litterarum vestrarum tenore accepimus, cum quidam presbyter vestri ordinis, qui prius fuerat niger monachus quādam mulierem prægnantē, cum qua contraxerat consuetudinem inhonestam, & quæ asserebat se concepisse ex eo † per zonam arripuerit quasi ludens, ipsa per hoc sic se asseruit esse læsam, quod occasione huiusmodi † abortiuit: propter quod idem presbyter proborum virorū vsus consilio, seipsum duxit ab altaris ministerio sequestrandum: & infra.

¶ Nos vero deuotioni vestræ insinuatione præsentium respondemus, quod si nōdum erat viuificatus[e] conceptus, ministrare poterit, alioquin debet ab altaris officio abstinere.

¶ Idem S.episcopo.

¶ *Non imputatur clerico ciuiliter iustitiam petenti de laico si iudex in laicū exercet vindictam sanguinis.*

CAP. XXI.

POstulasti, † & infra.

¶ Quæsiuisti præterea, vtrum contra quosdā contempta excommunicationis sententia debitas ecclesijs decimas subtrahentes, tibi regiam implorare liceat potestatem, cum ad solutionem ipsarum vix absque sanguinis effusione valeant coarctari? Ad † quod respondemus, quòd si te huiusmodi querimoniam simpliciter deponente, rex (cui ad bonorū laudem, [d] vindictam vero malorum gladius est commissus) in eosdem rebelles traditam sibi exercuerit potestatem, eorum erit duritiæ (aut † malitiæ) imputandum. [e]

[Glo.seq.inducit duo similia alle. in contrarium duo iura. primum soluit. Secundum remittit.]

e ¶ Viuificatus.] sic 32. q.2. quod uero.& c. Moyses: qd pro vtraque parte potest induci. arg. contra 2.q. 5. consuluisti. & sup.eo. si aliquis.c.illud, consuluisti, intelligitur quando puerperum iam erat animatum, & c. Moyses & c.illud, si aliquis, supr. eodem ibi exponitur istud, & capitulo, quod vero intelligit quando nondum habet animam. Similiter distinguit lex ff. de pœnis, si quis aliquid, §.qui abortionis, tamen licet non teneatur lege canonica, ut hic patet, nec lege Mosaica, tamen tenetur lege Cornelia de sica. ff. ad leg. Corn. de sica. si mulierem.& etiam lege Aquil. vt ff. ad leg. Aquil si seruus. §. si mulier. De eo qui procurat. venena sterilitatis, dictum est sup. eo.si aliquis, ubi etiā de hoc.

† huius.

POstulasti.] Consulatio, & responsio. Secunda: ibi, Ad quod. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam (quia decimas debitas ecclesijs non soluebant) excommunicati fuerunt, ipsi excommunicatione cōtempta, decimas soluere non curabant: quæsiuit Episcopus vtrum licitum esset illi potestatem regiā implorare, cum ad solutionem ipsarū absque sanguinis effusione vix poss. ut cōpelli? Respōdet quod si de huiusmodi querimonia simpliciter deponat apud regē, & ipse in eosdem rebelles traditam sibi exercuerit potestatē, eorum erit duritiæ imputandum. Not. quod si clericus simpliciter conqueratur de laico coram Potestate sæculari si propter inobedientiam ipsius ipsum durius puniat, quam natura querimoniæ requirat, clerico non imputatur. Itē gladius est cōmissus regi ad vindictam malorum, laudē uero bonorū.

d ¶ Bonorum laudem.] sup. de maio. & obed. solitæ.

† Præter. Io. Ananiam & alios Doct. hic, vide Syl uest. verbo, homic. 3.q. 5.& Cauar. in d. Clem. si furiosu, d homic. in 2. par. relectionis, §.5.

† Alias ita. Ad quod bñ rñdemus. Rom. c. 12.

† Hæc duo verba, aut malitiæ, de sunt in antiquis exemplaribus.

[Glo. sequens rec. per q.& solu. contra alleg. 4. iura.]

e ¶ Imputandū. Nota, quod clericus potest agere ciuiliter contra laicū corā suo iudice de crimine, ad hoc vt sit in perpetuū carcerē detrudendus, vel vt puniatur pecuniariter, 22.q.5.non vos ad fi. & arg. sup. de Iudæ ita quorundam, & si iudex sæcularis per talem querelam durus

durius puniat, quia ille non vult aliter obedire iudici, vt hic dicit, nō imputatur clerico 23.q. 3. Maximianus & q.5.non vos.ad fi.& c.relegantes ad fi.ff. de bon.lib. qui cum maior.§.1.versic. si tamen, & arg.ff. de euict. si per imprudentiam.& ar.sup.e.c.tua nos, & absit, ut ea quæ pp bonum facimus, nobis imputentur, si præter voluntatem nostram cuiquā malum cōtingat. 23. q.5. de occidēdis alio quin Paulus in effusione sanguinis, suū crimē agnosceret, ut ibi dicitur, quod nefas esset dicere, ut ibi Arg. contra 23.q.5.c. 23.vnū solum.in fi ne.de pœn.dist.1.pe riculose, & inf.de ex cess.prælat.ex litteris. ADDITIO. Hodie dicendum est, ut habetur in c.2.e.tit.lib.6. vt præmittatur protestatio. Abbas.

† Ebriacen. Eboicen.

† Vide Tabiē sē uerbo, irregularitas. §.4.Syl. verbo, homicidiū,2.q. 20. & de intellectu Coua. in Cle.si furiosus in 2.p.relectionis, §. 4.nu.6.

Exhibita.] In prima parte ponitur petitio: in secūda exhibitio: ibi, Quocirca. Abbas Siculus.

† Ex piecto in recētiori bus contra ueterum fidem.

CASVS. Quidam clericus I. nomine, cum esset in puerili ætate constitutus, & cū quibusdam alijs pueris luderet, & insequeretur vnum ex illis, lapidem post illum ꝓiecit non animo lædendi, sed timorē incutiendi, qui lapide proiecto non fuit tactus sed cadens ad alium lapidem, caput læsit, & tamē ꝓpter imperitiam medici, tum ꝓpter patris incuriam qui laborib⁹ ipsum exponit, expirauit dictus I. veniā postulauit a patre illius, ut mitigaretur dolor ipsius: propter quod episcopus illū a sacris ordinibus repellebat, quis patet defuncti laborans in extremis confessus fuerit epo, ꝙ nihil dictus clericus in mortem filii sui commisisset: vnde petebat clericus ille a Papa ut cum læsam conscīam de morte illius non hr̄et, cum eo misericorditer agere dignaretur, vnde mandat quatenus si constiterit ita esse, a sacris ordinibus propter hoc nullatenus repellatur. Not. quod ætas excusat a delicto. Item si percussus ab alio culpa sua maiorem infirmitatem inciderit, non tenetur percussor.

¶ Hono. iii. epo Eboraceñ. †

¶ *Homicidium casuale nō imputatur ei, qui nō occidit nec fuit in culpa, etiā si ad cautelā veniā postulauerit.*

CAP. XXII.

Exhibita † nobis I. clerici confessio patefecit, quod cum in puerili [a] esset cōstitutus ætate, cum quibusdā coætaneis suis ludens, [b] & insequens vnum ex illis, lapidem post eum non animo [c] lædendi, sed timorem incutiendi proiecit; [d] qui licet † ex proiecto lapide percussus non fuerit, neque tactus, ad alium tamen lapidem corruens, [e] & caput offendens, tum propter imperitiam medicantis, cum propter patris incuriam, qui laboribus & sudoribus ipsum exposuit, expirauit. Quia vero dictus clericus, ut mitigaretur dolor patris defuncti, veniā super hoc postulauit ab ipso, tu eum a sacrorum ordinum susceptione repellis; quamquā idem defuncti pater in extremis laborans, tibi & presbytero, cui suam aperuit conscientiam, confessus fuerit, & prestito firmauerit iuramento, nihil ipsum in morte filij sui (prout sibi constiterat) cōmisisse, Quare idē clericus postulauit [f] a nobis, vt cum de illius obitu læsam non habeat conscientiam, dignaremur agere misericorditer [g] cum eodem.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si constiterit ita esse, ipsum propter hoc a receptione sacrorum ordinū non repellas.

¶ Idem episcopo & capitulo Veneteñ.

¶ *Homicidium casuale non imputatur ei q dedit operā rei licitæ, nec fuit in culpa.*

CAP. XXIII.

Ioannes † sacerdos humili nobis insinuatione mōstrauit, quòd cum pulsaret campanas, vt signo [h] dato conueniret populus fideliū ad diuina, cadens tintinnabulū, percussit quēdā puerū corā eo, qui (cū vulnus esset mortale) decessit. ¶ Nos igit attendentes, ꝙ dicto sacerdoti, qui dabat operam rei licitę, [i] nihil potuit imputari si casus oēs fortuitos [k]

† vide p̄ alijs hic Ioan. de Anania, & citatos s̄. eod. tit. in cap. ex litteris. ıı 2.

a ¶ In puerili.] Vñ bñficio talis 1 ætatis excusatus vr̄. de cōse.d.4. eos & j̄.de sent.exc.c.1. qa illa ętas ignorat qd videat, C.de fal.mo.l.1. in fi.ff.qui & a qb. pupillus.

b ¶ Ludens. ꝙ ei licebat, quia lusit Isaac, vt dictum est, s̄.c.lator.& pueris permisū est ludere. 1.q.1. c.Spūs sanctus.§. ecce, qñ erat tñ doli capax, ꝙ patet ex quod dr̄, non aīo lædendi, alias nihil esset, qa talis furioso comparat, 15.q.1.illud & ff. de acq.pos.l.1.§.1. Doli capax dicitur q est ꝓximus pubertati, vt ff.de reg.iu. pupillū.

† De materia hu⁹ glos se vide Tiraquel. trac. de pœnis tēpe ran. aut re mittend.s causa 7.

c ¶ Non animo.] ex hoc probatur ꝙ erat doli capax, nec tñ in culpa pp hoc esse videtur, quia nec voluntate, nec actu homicidium perpetrauit. sup.eo.dilectus & c.significasti 1. quia voluntas in maleficijs spectatur, non exitus, ff.ad leg.Corn.de sicarijs.diuus.& C.eod.tit.l.1.& j̄.de sent. excommu. cum voluntate, secundum talem legem promotionis videtur quòd opus potius spectet, non exitus. 15.q.1.si quis non iratus.

d ¶ Timorē incutiendi ꝓiecit.] In hoc videtur culpa, nā ludus noxius ī culpa est ff. ad l. Aq. nam ludus, & ar.sup.de præsum. c.1. Vnde versus.

Non lusisse pudet, sed non incidere ludum

[Glossa sequens recitetur per obiec.]

e ¶ Corruens, ipse puer qui fugiebat pp timorem illius vnde culpam commisse vr̄, ex eo ꝙ dedit occasionem quare damnum dedisse vr̄, vt ff. ad l. Aq. qui occidit.§.pe. sup.eo.de cetero & c. presbyterum, sed excusatur pp imperitiā medicantis, & pp incuriā patris, ar. s̄.eo. tua, & pp ætatē: quia cā multū fuit remota

[Glo.seq recitetur per obiectionem.]

f ¶ Postulauit a nobis.] Per hoc videbat culpabilis, sed nō est verū, qa hoc fecit ex benignitate & humilitate, vñ.eps non debuit ipsum pp hoc repellere, maxime cum pater defuncti hoc iurasset & quia ea sunt in nostris officijs gratiora, quæ cū liceret nobis nō impēdere, cā tñ dilectionis īpēdim⁹, 28.q.1.iā nūc.

[Glo.seq.argum.& tenet contrarium.]

g ¶ Misericorditer.] Ar. ꝙ hæc decr. cōtineat dispēsatione. sed nō credo. nā qcquid facit Eccles. totū est misericordia & veritas, qa ubi iustitia obseruat, misericordia adhibetur. 45.dist.d.disciplina, ꝙ patet ex distione. Bernar.

Ioannes.] Prima pars narrat factum: Secunda diffinit: ibi, Nos igitur, Abb. Sic.

CASVS. Sacerdos iste dū pulsaret cāpanā, ut populus fidelium ad diuina officia conueniret, cāpana cecidit, & occidit quēdā puerū corā ipso: vnde ipse hoc dño Papæ humiliter intimauit; Papa cōsiderans, ꝙ dictus sacerdos dabat operam licitæ rei, non dēt sibi imputari si casus oēs fortuitos non puidit, vnde mādat, quatenus si cōstiterit ita esse, dictus sacerdos libere suū officiū exequat. No. ꝙ de casu fortuito nullus tenet, cum præuideri non possit.

h ¶ Signo.] 1.dist. ius militare & s̄.de off.custo.c.1.& 2.

i ¶ Rei licitæ.] s̄.eo.ex litteris.& inf.eo.c.vlt.Bern.

K ¶ Fortuitos.] inf.eo.cap.vlt.ubi de hoc.

a ¶ Permittatis.] de iure communi. Absit enim quòd ea quæ propter bonum facimus, nobis imputentur si præter voluntatem nostram alicui quicquam mali contingat. 23. q. 5. de occidendis. Bernar.

PEtitio.] Communis diuisio. Secunda, ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Sarraceni inuaserunt quoddam castrum, in quo Pelagius p̄sbyter morabatur, tandem Christiani tam laici quã clerici exiuerunt contra illos: & inuicem confligẽtes hinc & inde multi occisi sunt uel fuerunt, vñ cũ sacerdos iste aliquos percussisset, timebat ne irregularitatẽ incurrisset, pp hoc exposuit hoc domino Papæ, & ipse mandat ei dem, quatenus si de interfectione cuiusquam in illo conflictu ipsum conscientia sua remordet: a ministerio altaris abstineat reuerenter, cum in hoc casu tutius sit abstinere q̃ temere celebrare. Nota, ꝙ clerici pugnare nõ dẽnt ẽt contra Sarracenos. Item in dubijs via tutior eligenda est.

b ¶ Remordet.] scilicet quod aliquem interfecerit, licet enim clerici alios possint hortari ad pugnam in iusto bello contra hostes, quale fuit istud: vt 23. q. vlt. igitur hortatu, omni timore. Vt pridẽ, & q. 2. dñs. & 63. d. Hadrianus. in propria tamẽ persona pugnare nõ possunt, ut 23. q. vltima, quicunque, & ca. clerici. & 50. dist. clericum qui. & cap. de his clericis., quia eorum officium reddit eos inhabiles ad pugnandũ, ut sup. de voto. ex multa. ad finẽ.

c ¶ In huiusmodi dubio] sic s. eo. significasti. & c. ad audientiã. vbi de hoc. sim. j. de cleri. ex õi. mi. illud. Et sanctius est in hac uita Domino sub inferiori habitu famulari, quã alta indebite appetendo dãnabiliter ministrare. 50. distin. de his in fi. & sup. de temp. ordi. ad aures.

† Alias P. p̄sbytero.

† vide B. Th. super gl. huius c. citatũ, & S. Ant. 3. p. ti. 28. ca. 2. §. 6. Syl. verbo. homicidiũ. 3. q. 6. & Cou. in Clẽ. si furiosus i. 2. p. relectionis. §. 3.

1 De materia huius gl. uide oĩno B. Tho. & ibi Cai. 2. q. 40. ar. 2. & q. 64. ar. 4. vñ irreliges q̃tum liceat clerici in bello, ad de plenissime p Tabiẽ sem verbo, irregularitas. 3. §. 20.

† Alias, & ita inuicem, &c.

non præuidit; Discretioni vestræ mandamus, quatenus si constiterit ita esse, dictum sacerdotem, sacerdotale officium exequi permittatis.[a]

¶ Idẽ pelagio † presbytero.

¶ *Clericus pugnando etiam contra inimicos fidei catholicæ si quẽ quã percussit, & de interfectione ipsu remordet conscientia, in ministerio altaris abstinere debet.*

CAP. XXIIII.

PEtitio † tua nobis exhibita continebat, quod cum inimici Dominicæ Crucis ac blasphemi nominis Christiani, castrum quoddam in quo morabaris grauiter inuasissent, exeuntibus inde habitatoribus, tam clericis, quam laicis contra eos, ac † inuicem confligentibus, hinc inde occisi quamplurimi extiterunt; Vnde cum pro eo quod aliquos percussisti, irregularitatem metuas incurrisse; Mandamus, quatenus si de interfectione cuiusquam in illo conflictu tua cõsciẽtia te remordet,[b] a ministerio altaris abstineas reuerenter: cum sit cõsultius in huiusmodi dubio[c] abstinere, quam temere celebrare.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Idem dicit quod c. Ioãnes, supra eodem, & tantum ponit diuersitatem in facto.*

QVidam.] CASVS. Quidam p̄sbyter reuocauit quendã in adiutoriũ ad ædificationẽ ecclesiæ, & dũ p̄sbyter quoddam lignũ dissolueret, ille hõ cũ ligno ruit in terrã, & mortuus fuit: dubitabatur an illi p̄sbytero esset hoc imputandum, significatũ fuit hoc dño Papæ: ipse uero cõsiderans, ꝙ sacerdos dabat operam licitæ rei, & ẽt adhibuit diligentiam, q̃ debuit adhibere, circumstantib. p̄monitis ita alia voce, ꝙ intelligere potuerũt; Rñdet, ꝙ pp hãc cãm vel q̃a oẽs casus fortuitos nõ p̄uidit, q̃ p̄ uideri nõ possunt, nõ dẽt idẽ quo ad offic. vel beneficiũ impediri. No. ꝙ casus fortuitos nemo p̄t p̄uidere & iõ iste p̄sbyter nõ tenẽt de homicidio.

d ¶ Licitę rei.] sic su. eo. c. ex litteris, ubi similis casus ponitur: & sup. eo. Ioan.

e ¶ Præmonitis.] dicendo, caue, caue. 50. dist. si duo. vnde si in curia illius mortuus est, huic qui ipsum monuit, non imputatur, 50. dis. sæpe. ad fi.

f ¶ præuideri nõ possunt.] Fortuitos. n. casus nullũ hominũ cõsiliũ præuidere p̄t, ff. de adm. re. ad ciu. pti. l. 2. §. si eo tpe. quare nemini sunt imputãdi. ff. q & a quib. mali. non fi. Iulianus. Casus. n. fortuiti nõ imputant, nisi culpa q̃s incidat in casum, uel pacto vel mora pręcedẽtib. casũ. su. de cõmo. c. vni. & su. de depo. bona fides, ubi de hoc quia nemo tenẽt diuinare. sup. vt eccl. bene. ut nostrum, ff. ad l. Aquil. si putator & ff. mã. si fideiussor §, si cũ d̄bitor; & Paulus spũ Dei plenus diuinare nõ potuit. 22. q. 2. B. Ber.

† Preter Doc. hic uide citatos in ca. ex litteris, il. 2. sup. eo. ti.

CAP XXV.

QVidã † (vt asseris) ad ædificationem Ecclesiæ in adiutorium a presbytero euocatus, ruens cum laqueari, ꝙ idem presbyter soluere nitebatur, hac occasione, rebus est humanis exemptus, & infra. Attendentes igitur, quod sacerdos ipse dabat operam licitæ rei:[d] studuit etiam, quam debuit diligentiam adhibere, circumstantibus, quibus periculum imminebat, ita tẽpestiue & alta voce p̄monitus,[e] ꝙ & intelligere, & fugere potuerunt: Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod ob hanc causam, vel quia oẽs casus fortuitos (qui præuideri non possunt[f]) forsitan nũ prȩuidit, non dẽt quo ad officium, vel beneficium impediri.

TITVLVS XIII
De torneamentis.

DE TORNEAmentis.

¶ Viso de homicidio in gñe & in spẽ vidẽdũ restat de q̃busdam actib. per quos licet qñque, non sp tñ deuenitur ad homicidiũ, iõ subiicii hanc rubricam, & duas sequentes. Abbas.

De hac materia & de clericis in duello pugnantibus, & de sagittaris hr̃ 2. q. 3. §. sed quælibet, vsque ad fi. quæst. & sup. in rubrica de homicidio. ver. quid iuris.

† Conc. La. sub Ale. 3. c. 20. refert in Pan. li. 8. tit. siue cap. 148. c. 1. e. ti. in 1. comp.

† Vide conc. Trid. ses. 25. de refor. c. 19. & præter Doct. hic cõsule B. Tho. & ibi latius Caiet. 1. 2. q. 63. art. 8. ad 3. arg.

¶ Ex concilio Lateran. †

¶ *Torneamenta fieri nõ debent, & vulnerato in eis cõceditur pænitentia. sed si moritur, denegat ei sepultura ecclesiastica, si accessit aĩo pugnandi, secus si accessit alia causa; ut puta, ut debita sibi exigeret, h. d. cum c. seq.*

CAP. I.

FElicis † memoriæ Inn. & Eugenii prædecessorum nostrorum uestigiis inhæren-

FElicis memoriæ.] primo prohibet. Secundo pœnam imponit. Secundã ibi, Quod si. Abbas Siculus.

CASVS. Laterañ. concilio inhærendo uestigijs.

sigijs Innocētij & Eugenij, prohibet deteſtabiles nūdinas illas vel ferias, quæ vulgo torneamenta uocantur, in quibus milites ad oſtentationem uirium ſuarum conueniunt, unde mortes & animarum pericula ſæpe proueniunt. Quod ſi aliquis eorum ibi mortuus fuerit. careat eccleſiaſtica ſepultura: pœnitentia tamen ei non denegatur, No. quod aliquid prohibetur ꝓpter malum quod inde ſequi poteſt. Item nota hic caſum ubi maius conceditur, & minus denegatur. Itē nota arg. cum aliquo communicandum uiuo, non mortuo.

a ¶ Oſtentationem.] ſecundum leges tamē licet aliquid facere ad oſtentationem viriū, vt ff. de alea. ſolent. 1 aliàs non licet, vt l. ſeq. nec huiuſmodi tenentur lege Aquilia. ff. ad leg. Aquil. qua actione, §. ſi quis.

b ¶ Temere] Et iō talis ludus tanquam noxius prohibetur hic, & ff. ad leg. Aquil. nā ludus.

c ¶ Proueniunt.] arg. aliquid prohiberi propter conſequens, 22. q. 1. in nouo. & ſup. de iureiu. & ſi Chriſtus, & de conſec. diſtin. 3. peruenit.

d ¶ Non negetur.] nec etiam viaticum, 26. quæſt. 6. ſi quis de corpore, 50. diſtinct. pænitentes. quia per pęnitentiam uiaticū intelligitur, quod decedentib. pœnitentib. nō negatur inf. de pænit. & remiſſ. quod in te.

1 Licet pecunia ludere, & ſponſionē facere virtutis cauſa, vt haſtam uel pilam iacendo, ſaliēdo, currēdo, lucrādo alias non licet, vt in l. ſ. q. Ioa. And.

† Ca. uni. eo. ti. in 2. cōp. Adde cr[illegible]atos in præced. n[illegible] ti c. & in c. 1. ſup. de corpore uitatis.

tes deteſtabiles illas nundinas vel ferias, quas vulgo torneamenta vocant, in quibus milites ex condicto conuenire ſolent, & ad oſtentationem [a] virium ſuarum, & audaciæ temere [b] congredi, vnde mortes hominū & animarum pericula ſæpe ꝓueniunt, [c] fieri prohibemus. Quod ſi quis eorum ibi mortuus fuerit, quamuis ei poſce[n]ti pęnitentia non negetur, [d] eccleſiaſtica tamen careat ſepultura, [e]

Alexand. iij. Anaten. epō.

¶ *Idem dicit quod in ſuperiori cap.*

CAP. II.

AD † audientiam noſtram noueris perueniſſe, quod cum quidam ad locum deputatum torneamentis cauſa requirendi debita acceſſiſſet; & infra. ¶ Nos attendentes, quod his tantum eccleſiaſtica ſepultura debeat interdici, qui ad torneamenta animo id faciendi [f] tantum accedentes, decedunt ibidem: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi tibi cōſtiterit, quod ad prædictum torneamentum nō animo ludendi, ſed percipiendi credita ꝓueniſſet, licet ibi fortuito caſu [g] obierit, corpus eius diſpenſatione [h] † eccleſiaſticæ tradi facias ſepulturæ; maxime ſi Dñicum corpus ſuſceperit, & ſacri olei fuerit vnctione perūctus.

TITVLVS XIIII.

De clericis pugnantibus in duello.

¶ Alexander tertius.

¶ *Clericus iniens duellū ſiue obtulerit ſiue ſuſceperit deponendus eſt: poterit tamen epiſcopus cū eo diſpenſare, ſi mors uel mutilatio membri non ſit inde ſecuta.*

CAP. I.

POrro † ſi clericus alicui ſpōte duellū obtulerit, vel oblatū ſuſce-

quid iuris eſſet: Papa vero conſiderans, quod illis tantum qui ad torneamenta animo ludendi accedentes, decedunt ibidem, eccleſiaſtica ſepultura debet interdici, mandat: quatenus ſi conſtiterit, quod ad prædictum torneamentum non animo ludendi, ſed percipiendi credita acceſſiſſet, licet ibi caſu obierit, non debet carere eccleſiaſtica ſepultura: maxime cum Dominicum corpus acceperit, & fuerit oleo ſacro perunctus. Nota quod uoluntas & propoſitum diſtinguunt maleficia. Item quæ fortuito caſu accidūt, imputari non debent.

f ¶ Animo id faciendi.] Ergo ad animum recurrendum eſt: & quia iſte mortuus fuerat ad locum torneamenti, denegabatur ei ſepultura, & male, quia non ludebat in torneamento, ſed caſu ſub equo mortuus eſt, nec ex ea cauſa acceſſerat, ſed alia, vt dicit littera: Voluntas enim & propoſitum diſtinguunt maleficium: ut ff. de furtis, qui iniuriæ. & inf. de ſenten. excommu. cum uoluntate, & ad animum reccurrendū eſt, 22. quæſt. 2. is autem, & capit. homines, in fine & ideo non debet ei denegari ſepultura, ut dicit in fine.

g ¶ Fortuito caſu.] quoniam præuidere non potuit, ſupra 14. prox. Ioannes, & c. ul. vnde ſibi non debet obeſſe, 23. quæſtio. de occidendis.

† Alias, diſpenſatiue, alias ita, diſpenſatione eccleſiæ, tradi facias, &c. & hanc lectionē agnoſcit hic Ho. quam etiam habent vetuſtiores aliquot codices manuſcripti.

† Ca. 1. e. ti. in 1. compi. & poſt cōc. La. ſub Ale. iij. par. 26. c. 5. & de interdicto hoc duellorū genere tene. qđ nouiſſime ſanciuit cōci. Trid. ſeſ. 25. de ref. c. 19.

[Glo. ſeq. Brocar. alleg. 7. ſimilia. ſecundo & tertio ſoluit contraria.]

e ¶ Careat ſepultura.] ſimile inf. de rap. cap. 2. & ſi conceditur quod eſt maius, & quod minus eſt prohibetur, argu. 88. diſtin. epiſcopus gubernationem, ff. de ritu nupt. oratione. & 1. q. 1. ſi qui epiſcopi, & 33. q. 2. latorem, C. quando impe. inter pup. & vid. l. vnica & 80. diſt. epiſcopi non in caſtellis. argu. contra 44. diſtinct. nulli clerico, 13. quæſtio. ult. c. vlt. & ff. de ſena. qui indignus, ff. de ſer. export. cui pacto, 32. q. 7. Apoſtolus, in fi. 24. q. 1. miramur & ſup. de deci. ex parte. Sol. generale eſt, quod cui licet maius, & minus, niſi ab illo minore prohibeatur ex cauſa, ne vilipendatur honor perſonæ, ut patet per primas concordantias. Hic uero alia ratio eſt, ut potius conſulatur uiuis, quam defunctis, ut alij terreantur & abſtineant a talibus cum viderint illos ſepeliri in campis, quia vilis ſepultura illis defunctis non nocet, 2 ſup. de ſepult. ſacris. 13. q. 2. animæ defunctorum. ſic intelligitur inf. de rapt. cap. 2. Bernardus.

2 Hoc dictū glo. indiſtincte nō eſt uerum, Quare uide S. Th. & Sot. 4. ſentē. diſt. 45. q. 2. ar. 3. queſtiū cola. 3.

AD audientiam.] CASVS. Quidam cauſa requirendi quædam debita, acceſſit ad locum torneamentorum, contigit, quod caſu de equo cadens mortuus fuit, non in torneamento, ſed quia ibi mortuus fuit, denegabatur ei ſepultura, quæſitum fuit a Papa

h ¶ Diſpenſatione.] Non intelligas, quod diſpenſetur cum iſto ut ſepeliatur in cœmeterio eccleſiæ, ſed ex diſpenſationes ſecundum quam eccleſia diſpoſuit vt corpora Chriſtianorum ſepeliantur in cœmeterijs. 3 quoniam olim in campis ſepeliebantur, 4 ff. de ſepul. viol. l. 3. diuus.

i ¶ Maxime.] quia idem eſt, etiam ſi hæc duo ſacramenta non recepiſſet, dummodo pęnitentiam receperit, & iſte illa tria percepit, ut patet in integra. Bernar.

3 Rationes quere. 13. q. 2. cum grauia. Io. And.

4 Ne ciuitas corrumperetur fœtore, C. de reli. l. mortuorum. Ioan. And.

DE CLERICIS PVGNANTIbus in duello.

¶ Viſum eſt ſupra de torneamentis ubi plures pugnant, nunc ſubijcit de duello, ubi duntaxat duo pugnant. Abb. Siculus.

POrro.] Diuiditur, quia in prima ponitur exceſſus punitio, In ſecunda diſpenſatio, Sed quantumcūque. Abb. Sic.

CASVS. Quæſitum fuit a Papa qualiter puniri deberet clericus, qui duellum alicui ſponte obtulit, uel ſuſcepit oblatum? Reſpondet Papa,

quod siue uictor fuerit, siue uictus fuerit clericus, qui duellum obtulerit uel susceperit, de rigore iuris est deponendus, verumtamen quantumcunque excesserit, episcopus suus cum eo poterit dispensare, dummodo ex ipso duello homicidium uel membrorum diminutio non fuerit subsecuta. Nota, quod non licet clerico in duello pugnare. Item eps cum clerico in duello pugnare. Item episcopus cū clerico in duello pugnāte dispensare potest. Item argu. ꝙ eps cum clerico homicida, vel membri detruncatore dispensare non potest.

a ¶ Oblatum susceperit.] Nec offerre, nec oblatum suscipere debuit aliquo modo, quia hoc prohibitum est, 2. q. 5. monomachiam. & infr. de purg. vulg. per totum. sed potius debet omnia mala pati, quam huic malo uel alij consentire, 32. q. 5. ita ne, quia facere debemus quod fieri debet de iure, 22. q. 2. faciat homo.

b ¶ Deponendus.] quia huiusmodi, pugiles homicidæ existunt, infra capit. proxi. vnde cum ad hoc accesserit, non potest quis promoueri, 51. distin. si quis post. nec dispensatur [1] cum tali, si mors uel membrorū mutilatio fue[rit] subsecuta, inf. capit. prox. alias pot. s[ecus] cum tali episcopus dispensare, ut ꝗ sequit. Bern.

Henricus.] Prima pars narrat factum. Secunda prouidet, ibi, Quia igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam nomine H. conuenit quēdam super furto coram sæculari iudice, & quia intentionem suam nō potuit probare per testes, secundū cōsuetudinem terræ, pugilem obtulit, qui aduersarium adeo vulnerauit, ꝙ exinde mortuus fuit: sacerdos ille significauit hoc dño Papæ, & diœcesanus eps consuluit dñm Papam, quid de eo sit agendum, Respondet Papa, ꝙ tales pugiles ueri homicidæ sunt, & prædictus sacerdos non debet in sacris ordinibus ministrare, quamuis non pugnauerit in duello, sed alius pro ipso, homicidium enim committitur tam facto, quam præcepto, consilio, aut defensione, tamen circa beneficium habendum cum dicto presbytero poterit dispensari, No. ꝙ consuetudo non excusat aliquem a delicto. Item quattuor modis committitur homicidium, facto, præcepto, consilio, & defensione. Item no. casum, vbi eps potest dispensare in beneficio, & non in executione ordinis.

c ¶ Prauam.] & reprobatam, infra de purg. vulga. per totum. & 2. quæst. monomachiam, quia Deum tentare videntur.

perit: [a] siue victor, siue victus fuerit, de rigore iuris est merito deponendus. Sed quantumcunque eius in hoc grauis sit & enormis excessus, euadere pōt depositionis sententiam, si cū ipso suus eps duxerit misericorditer dispensandum: dummodo ex ipso duello homicidium, vel membrorum diminutio non fuerit subsecuta.

¶ Clemens † tertius

¶ Irregularis est clericus non solum si ipse interficit per se, sed etiam si pugil ab eo datus aduersarium occidat, nec excusat consuetudo, poterit tamen cum eo circa beneficium habendum dispensari.

CAP. II.

Henricus † presbyter nobis humiliter intimauit, ꝙ cum laicū quendam super furto in sæculari placito cōuenisset, quia testes sui defecerunt, pugilē ſm prauam terræ consuetudinē introduit, qui reum vsque adeo ictibus † vulnerauit, quòd coactus est expirare. ¶ Quia igitur sup hoc nos consulere uoluisti, ambiguitatē tuā remouemus, ꝙ tales pugiles homicidæ [d] veri † existunt, nec prædictus sacerdos, licet non ipse, sed alius pro eo in duello pugnauerit, debet in sacris ordinib. ministrare, sicut tradunt sacrorum canonum instituta. † Homicidium autem tam facto, [e] quam præcepto, siue consilio, aut defensione non est dubium perpetrari, poterit tamen cum eo, circa habendū [f] beneficium misericorditer dispensari.

TITVLVS XV.

De sagittarijs

¶ Innocentius tertius. †

¶ Excommunicādus est sagittarius, & balistarius cōtra Christianos, h. d.

CAP. I.

Artem † illā mortiferā & odibilē balistariorum, & sagittariorū aduersus Christianos [g] & catholicos excereri de cetero sub anathemate [h] prohibemus.

d ¶ Homicidæ.] Vere quantum ad propositum uel occasionaliter, uel uere quandoque, ut hic patet, & sententia lata per talem probationem non transit in rem iudicatam inf. de purg. vul c. 2. Ber.

e ¶ Facto.] istis quattuor modis siue lingua siue adhortatione committitur directum homicidiū. De hoc dicitur. sup. de homic. sicut.

f ¶ Beneficium.] so. di. studeat. 28. dī. presbyterum, scilicet ne cogetur in cleri opprobriū mendicare, 93. distin. diaconi. ibi, mendicat infelix clericus, &c.

DE SAGITTArijs.

¶ Continuata est supra de torneamentis. Abb.

Rtē.] CASVS. Præcipit Papa sub interminatiōe anathematis, ꝙ nullus debeat exercere aduersus Chrīanos & catholicos artem illam mortiferam & odibilem balistariorū. n. & sagittariorum. Nota. quod contra catholicos pugnare non licet, & intellige de bello iniusto, secus de iusto.

g ¶ Christianos.] secus de Sarracenis, [2] a cōtrario sensu, & intellige de bello iniusto arg. sup. de iureiu. sicut si constiterit. [3] quoniam si iustum esset, licitum esset pugnare, 23. q. 2. dominus, & q. ultim. ut pridem.

[Gl. seq. reci. per q. an per hæc uerba, & c. ad affirmatiuam alleg. duo iura. Secundo distinguit inter sententiam iuris, & hominis. Tertio soluit.]

h ¶ Sub anathemate.] Videtur ꝙ sit canon latæ sententiæ, arg. 63. dist. Salonitanæ, & inf. eod. qui fur. ord. rece. c. 1. sed secus est. Nam multum interest an a lege aliquid pro hibeatur sub anathemate, 30. dist. per totum, an ab homine, & tunc uř quod sit excōicatus, ut in cap. Salonitanæ. argu. ff. ad hoc ff. de arb. Celsus, & l. si cum dies, §. ult. ff. de contrah. empt. l. si sciens, ut sic mitius agatur cum lege, quam cum ministro legis. Dicas [3] quod si iudex dicat, præcipito sub pœna excommunicationis siue præcipio sub interminatione excommunicationis siue anathematis, siue sub excommunicatione, ut hoc facias, non est excommunicatus contrarium faciens, sed ex ō andus, & c. illud Salonitanæ. & sup. de loc. cap. 1. & ꝗ. de e. q. fur. ord. rec. c. 1. & oīa cōsimilia intelliguntur eum sub conditione excommunicatio lata fuit sic. Excommunico quicumque furtiue ad ordines accesserit, & tunc contrarium faciens est excommunicatus. De hoc dixi sup. de simo. sicut. 2 Ber.

DE

† Alias Clemēs tertius.

† Ca. 1. e. ti. in 2. compil. Et de materia huius decre. tene qđ nouissime diffiniuit cōcil. Tri. sess. 25. de refor. cap. 19.

1 Vide conc. Trid. sess. 14. de r. for. c. 7. ubi de dispensatione cum homicidis.

† Dictio, ictib. deest in antiquio rib. Gregor. codicib. & in omnib. Vaticanis.

† Alias vere, sed in recentioribus.

† C. miror, & ca. si quis uiduā, 50. d. & c. ꝗ in aliquo, 51. d.

† Sagitarijs & balistarijs in codice Barbatię.

† Secūdus in ueteri cōpi.

2 Idē sentias de alijs infidelib. & quatenus agit de bello iusto & iniusto quid illud sit, tradit B. Tho. 2. 2. q. 40. a. 1. & Alf. Cast. li. 2. cap. 14. de iusta hęr. puni.

† C. uni. e. ti. in 1. comp.

3 De hoc ar. uide hic præ alijs latissime, Io. And.

DE ADVLTERIVS, ET STVPRO.

¶ Stupra visum est de homicidio, & de quibusdam artibus, ex quibus prouenit homicidium quandoque, sed quia secundum ordinem decalogi, id est legis antiquæ continentis decē præcepta, post homicidiū sequitur adulterium seu mæchia, vt patet ibi, non occides, non mechaberis: ideopost homicidium sumit hic de adulterio: sed quia noīe mœchiæ omnis illicitus coitus continetur, ideo subijcit de stupro. 2. 3. questio. 4. meretrices.

De hac materia habetur. 36. q. 1. c. 2. & §. cum ergo.

TITVLVS XVI.

De adulterijs, & stupro.

¶ In Exodo. †

¶ *Stuprans virginem tenetur eam dotare, & ducere in vxorem, & si non vult cū ea contrahere, vltra dotem corporaliter castigabitur, h. d. cum cap. seq.*

CAP. I.

SI seduxerit quis virginum, nondum despōsatā, dormieritque cū ea, dotabit [a] eā, & habebit vxoré.[b] Si vero pater virginis dare nolnerit, reddet pecuniā iuxta [c] modum dotis, q̄ virgines accipere consueuerunt.

¶ Gregorius. † Spon. epo.

¶ *Summatum est supr. ca. proximo.*

CAP. II.

PEruenit ad nos, ꝙ Felix quandam virginem stupro decepit: quod si verum est, quamuis esset de lege pœna plectendus, [d] nos aliquatenus legis duritiam mollientes, hoc modo disponimus: Vt aut quā strurpauit [e] vxorem habeat [f] aut si renuendum putauerit, corporaliter castigatus, [g] excōicatusque, [h] in monasterio, † in quo agat penitentiam, detrudatur, de quo nulla sit egrediédi sine præceptione † licētia.

¶ Ex concilio Arelaten. †

¶ *Martinus retinens adulteram coniugem non peracta pænitentia, particeps est delicti secus si egit pænitentiam, non tamen debet eam sæpe recipere.*

CAP. III.

SI vir sciens vxoré suam deliquisse, [i] quæ non egerit pniam, sed permanet in fornicatione, vixerit cum illa, reus erit, [k] & eius peccati particeps. Qđ si mulier dimissa egerit pænitentiam, & voluerit ad virum suum reuerti, debet, [l] sed non sæpe [m] recipere peccatricem.

¶ Ex concilio Parisien. †

¶ *Maritus ꝓpter suspicionē potest accusare vxorem de adulterio, & in accusando præfertur ceteris,*

SI seduxerit.] Hoc cap. & sequens ponunt pænam stuprantis virginē. Abb. Sicu.

CASVS. Legitur in Exodo, quod si quis virginē seduxerit nōdum desponsatam, & dormierit cum illa, dotabit eam, & habebit in vxorem: Si vero pater puellæ eam sibi dare noluerit, dabit ei pecuniam secundum modum dotis, quam virgines recipere consueuerunt. Nota hic pęnam stupri secūdum antiqua tempora.

a ¶ Dotabit eam.] id est, donationem propter nuptias assignabit ei. Vel proprie ponimus, quia dabit pecuniam mulieri, qui retinebit sibi pro dote. quod fieri potest, ff. de don. inter vi. & vxo. si quis vxori. C. de do. cau. non nu. l. 2. & si cum ea non contrahit, nihilominus habebit illā pecuniam, vt sequitur in litera. Si vero ante matrimonium donet ei tenebit donatio. ff. de public. & in rem act. cum sponsus, si in tempus matrimonij porrigatur donatio, non tenet. C. de donatio. inter vir. & vxo. quod sponsæ, sup. eod. c. ult. vbi de hoc.

b ¶ Vxorem.] si pater eam dare sibi voluerit, & ipsa in eum consensit, & etiam si ipse eam accipere voluerit: alias punietur. infr. ca. proxi.

c ¶ Iuxta modum.] qui æstimabitur iuxta facultates illius, & dignitatem puellæ, C. de episco, aud. l. penultim. C. de rei vxoriæ act. authen. sed quamuis, & ff. de iure dot. siue generalis. 35. quæstio. 5. nullum, hæc olim fuit pæna in Exodo. 1 hodie alia secundum leges, vt no. infr. c. proxi.

PEruenit.] CASVS. Quidā Felix noīe, decepit q̄dam virginē stupro. quæritur, qualiter sit puniendus? Rñdet Papa: Si verū est ₰m legē deberet puniri: tñ aliquantulū tēperat pænā legis, statuens, ut aut illā in vxorē accipiat: aut si noluerit, corporaliter castigatus, & communione sacramentorum priuatus, in monasterium detrudatur ad pęnitentiā peragendā: nec inde recedat sine licentia. Not. ꝙ pænæ restringendæ sunt, non ampliandæ. Item mitius agit canon quam lex. Item nota hic pęnam canonicam pro stupro impositam, scilicet in monasterium detrusionem.

d ¶ Plectendus.] scilicet vt relegetur, vel si vilis persona fuerit, verberetur. Instit. de pub. iud. §. 2. si autem per vim hoc fecerit, capite plectetur. Insti. eo. sin autem.

e ¶ Stuprauit.] Stuprum 2 proprie committitur in virgine. 36. q. 1. §. 1.

f ¶ Vxorē habeat.] si ipsa & pater voluerit, sup. c. proxi. Bern.

g ¶ Castigatus.] ₰m quod visum fuerit iudicialiter secundum leges, vt dictum est.

h ¶ Excōicatusque.] quo ad communionē sacramentorum, quousq; visum fuerit superiori. finaliter tñ nō compelleretur eā recipere, sed quia illam decepit, ad tempus punietur.

SI vir.] Distinguitur. Secundū mēbrū: ibi, Quod si mulier. Abbas.

CASVS. Dicitur in isto c. quod si vir scit vxorem suā deliquisse, quæ non egerit pęnitentiam, sed per manet in fornicatione, & steterit cum illa, reus erit peccati illius: Si vero mulier pænitentiam egerit, & voluerit ad virum reuerti, qui eam propter peccatum suum dimiserat, debet eam recipere, sed non sæpe. Not. quod qui vxorem propriam adulteram detinet, seipsum adulterum reddit. Item not. argum. delicta sæpius commissa grauius punienda.

i ¶ Deliquisse.] adulterando cum alio.

[Gloss. seq. obijcit & soluit, & argu. quod crimen lenocinij contrahunt.]

k ¶ Reus erit.] 32. quæstio. 1. si quis uxorem quia patronus est turpitudinis: qui crimen celat vxoris, 32. quest. prima capit. 1. supra de iureiurand. quemadmodum, & C. de adult. l. 2. Vel crimen leuocinij committit: & nisi denunciet eam ad pænitentiam, mortaliter peccat, 2. quæstio. 1. si peccauerit, & sup. de iureiuran. quemadmodum.

l ¶ Debet.] debito honestatis, & non necessitatis, quia etiam post pænitentiam posset eam accusare de adulterio, 32. quæstione secunda admonere.

m ¶ Sed non sæpe.] imò vr̄ quod non solum semel, sed septua-

† Exod. c. 22. & ca. 1. e. tit. in 1. cōp. Iuo p. 16. ca. 262. & ca. 293.

Vide B. Tho. 2. 2. qu. 154. art. 6. & Iul. Cla. li. 5. sen §. stuprū, & de intellectu Ferd. Vasqū. li. 1. c. 7. contrau. vsufrequentiū, & citatos in c. seq.

† Greg. Sipōtino epo lib. 2. regist. epi. 42. ca. 81. in di. 11. & c. 2. eod. tit. in 1. compil. vide Ber. Diaz. in pra. cri. can. ca. 77. & Couarru. lib. 4. deer. pa. 2. c. 6. §. 8. nu. 15.

1 Obseruandū est quod adnotauit. Ber. Papiens. in c. 1. de cōmodato, in 1. cōp. dicens, se multa ex tex. Pētateuchi aduxisse non ut obseruaretur, sed intelligeretur, ꝙ de his esset in ueteri lēge statutum idē fortassis uoluit Raymundus. ut hic obseruat gloss.

† monasterium.

2 Vide B. Th. 2. 2. qu. 154. art. 6. vbi late de hoc.

† præcepto.

† Alias Aureltañ. Vide c. 3. eo ti. in 1. cōpi

† Burchard⁹ li. 16. decre. c. ult. etiā tribuit conc. Parisieñ. ca. 3. quod nondū inueni refertur. c. 5. e. tit. in 1. compi. Viđ An. Gomezium, & Palacium Rubium super l. Tauri. 80. inci. El marido.

CAP. IIII.

Maritis etiam ex suſpicione [a] vxores accuſare permiſſum eſt, & ipſi plus ceteris [b] de adulterio, & accuſare poſſunt, & defendere.

¶ Alexander tertius.

¶ *Ad ſolam mulieris confeſſionem, aſſerentis ſe cōmiſiſſe adulteriū cum ſacerdote non debet ſacerdos puniri, ſed ſibi infamato poteſt indici purgatio, quā ſi præſtiterit, abſoluitur; deficiens vero ſuſpenditur ab officio.*

CAP. V.

Significaſti† nobis quédam presbyterum cum alterius coniuge infra eccleſiam dormiuiſſe, quę ſe, & illum cuidam ſacerdoti huiuſmodi delictum confeſſos fuiſſe, publice tibi detexit, & hoc ipſum idē ſacerdos nomen adulteri [c] celans in præſentia tua dixit. Super quo q̄d fieri debeat, cum negante adultero mulier in confeſſione perſiſtat, conſilium requiſiſti. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus condignam pęnitentiam præfatę imponens [d] adulteræ, eccleſiam per aſperſionem aquæ benedictę reconciliare [e] procures; Prædicto autem ſacerdoti, ne (contra Apoſtolum) infirmorum corda mala fama ipſius percutiātur, & ne vituperetur [f] miniſterium noſtrum, neque ſecuriores presbyteri exiſtentes, in peccatum licentius prolabantur, cum vicinis quinque presbyteris, quos ſe nolle peierare cognoueris, iuxta arbitrium [g] tuum purgationem indicas: quem ſi purgare ſe poterit, in officio ſuo miniſtrare permittas, alioquí [h] ab officio ſuo ipſum ſuſpendere non poſtponas.

¶ Innocentius iij. Turon.† archiepiſcopo.

¶ *Coniux coniugem de adulterio impetere non poteſt, ſi & ipſe adulterium commiſiſſe conuincatur.*

CAP. VI.

Intelleximus, † quòd cū S. laicus H. vxorē ſuam a maritali conſortio depuliſſet, dięceſanus eorum audiens eandem cum quodam adultero fornicari, eam, & illum vinculo excommunicationis aſtrinxit, quæ tandem adulterū abiurans, abſolutione recepta, coram epiſcopo memorato, prædictum virum ſibi reſtitui poſtulauit: at ille obijcens ei adulterium, & quòd ab ipſo non expulſa, ſed ſponta-

---

ſeptuagies ſepties, de pæ.d.3.adhuc inſtanr.s̄.de iureiu. quemadmodū, ad fi. quare ergo dicit, ſed nō ſæpe? Dico ꝙ ſi mulier delinquat ſæpius marit⁹ ſęp pōt ei parcere ſi vult, & eā poſt pnīam recipere ſm Euangelicam doctrinā, ſed eccleſia non intercedet pro ea, ex quo aliquoties ei pepercit, & iō dicit hic, non ſępe, ne eccleſia videat ei dare licentiam peccādi, & ad terrorē dr̄ ēt hoc. Itē arg. delicta ſępius cōmiſſa grauius puniri. C. de epi. aud. l.3. & ff. de re mil. l.3.§. ſi tyronibus, & ff. de pę. l. aut dānū.§. qſquis, 35.q.2. extraor.

Maritis.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ maritus ex ſola ſuſpicione accuſare poteſt vxorē de adulterio, & plus ceteris de adulterio accuſare & defendere pōt. Not. q̄d maritus præfertur alijs in accuſatione adulterij contra vxorem. Item crimē adulterij eſt publicum.

a ¶ Suſpicione.] violenta. 1.ſ.32.q.1.dixit Dñs. ex temeraria enim nō licet, de qua intelligitur. 2. qu.1. primo ſemper.

b ¶ Plus ceteris.] 32. q.1. apud miſericordē, §. publico. Vel intellige q̄d dicit, plus ceteris, quia maritus inf. 40. die poteſt accuſare vxorē iure mariti ſine metu calumniæ, poſtea uero non niſi iure extranei. C. de adult. iure mariti, ſed hoc hodie non videtur habere locum, ſup. de procur. tuæ.

Significaſti.] Sacerdoti de adulterio īfamato īdicitur purgatio, quā ſi præſtiterit in officio dimittitur, alias ab ipſo ſuſpēditur. ſic cōiter ſūmatur. Sed iſta ſummatio non continet in ſe dubitationem. Secunda pars: ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Quidam presbyter infra eccleſiam dormiuit cum quadam coniugata: tandem tam mulier, quam presbyter ille confeſſi fuerunt hmōi peccatum cuidam ſacerdoti, qui poſtmodum publice hoc detexit epiſcopo diœceſano, & hoc ipſum idem ſacerdos in præſentia epiſcopi dixit, nomen adulteri celans: ſed ſacerdos ille hoc negabat, muliete in ſua confeſſione perſeuerante, quæſiuit epiſcopus, quid ſuper illo negotio fieri debeat: mandat Papa, quatenus condignam pęnitentiam mulieri iniungat, & eccleſiam per aſperſionem aquæ benedictæ reconciliare procuret, & quia presbyter ille ſuper hoc non famatus, ſed infamatus erat ei, purgationē indicat, ſm quod ſibi viſpm fuerit cum vicinis preſbyteris, de quibus non ſit veriſimile, ꝙ debeant peierare, ne populus in eo ſcandalū patiatur, & ne alij ad ſimilia prolabantur: ſi aūt ſe purgare nō poterit, ab officio ſuo ſuſpēdat eundē. Not. ꝙ cōfeſſio unius ſup eodē crimine, alteri non nocet, q̄uis illa ſint connexa, ſed purgatio debet indici pp infamiā inde ortam. Itē ad dictū vnius, ſi cet alter hoc neget, eccleſia dēt recōciliari. Itē purgationes arbitrariæ ſunt. Item deficiens in purgatione punitur.

c ¶ Celans.] & bene, s̄. de off. ord. ſi ſacerdos [2] & ff. de quæſt. l.1.§. qui quęſtionē.

Gloſ. ſeq. argu. & ſignat contrarium.]

d ¶ Præfatæ imponēs.] arg. ꝙ licet aliqua duo ſint cōnexa, q̄uis conſtet de vno, non tn̄ de alijs, 2. qu. 5. interrogatum, ff. ad leg. Iul. de adult. denunciaſſe. §. quærit, ff. de lib. cau. duobus, & l. liberis, §. duo. ar. contra ſup. de offi. de le. præterea, & c. prudentiam, ad fin. Ber.

e ¶ Reconciliare.] eccleſiam, & qualiter, dicitur. s̄. de cōſecra. eccle. vel alta. aqua.

f ¶ Ne vituperetur.] ſic 2. qu.5. ſi mala, fama.

[Gl. ſeq. obijcit, & ſoluit

g ¶ Iuxta arbitriū.] & ſic huiuſmodi cōpurgationes arbitrariæ ſunt, 2.q.5. omnibus uobis, & infr. de purg. can. ex tuarum. Sed quare compellitur iſte ad purgationem propter confeſſionem mulieris, contra illud. C. de adult. & ſi crimine, cum nō infametur apud bonos: nam: leues ſunt qui male credūt. quæ probari non poſſunt, 11.q.3. in cunctis. Dicas, ꝙ iſte infamatus erat de muliere illa, alias non indiceeretur illi purgatio propter dictum illius, quia etiam dicta paucorū non infamant. s̄. de accuſ. inquiſitionis, ad fin. Laur.

h ¶ Alioquin.] Not. deficientem in purgatione puniri ſup. de ſimo. de hoc, & c. inſinuatum, & infr. de purga. canonum. P.

Intelleximus.] Mulier petens reſtitutionem mariti, repellitur per exceptionē adulterij manifeſti: niſi & ipſe

---

† Cap. 6. eo. ti. in 1. cōpi. & poſt conci. Late. par. 50. c. 21. Et d̄ materia plene agit Ber. Diaz ī prac. crimi. can. c. 79. & Pau. Gril. tracta. de pęnis omnifariā coitur. q.9.

1 Vide Alex. poſt Bart. in l. 2. §. fin. ff. eo. & Pan. in ca. ex literis ſupr. de præſum.

1 Cor. 8. & 2. c. 6.

2 Et ī. de pę. oīs. de exce. prælat. dilectus. Io. An.

† Talleñ. epiſcopo.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cōpi. Et præter. Io. Ananiam hic. Vide Couar. in epitome lib. 4. decretalium p. 2. c. 7. §. 5.

Ipse uir adulteratus fuerit, & probetur h. d. Diuiditur. Primo facti narratio: Secundo iudicis datio, ibi, Quocirca. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam S. nomine uxorem suam nomine Elisabeth a se remouit, illa cum alio adulterium commisit diœcesanus eps hoc audiens, eam & adulterũ excommunicauit, quæ tandem adultero abiurato absolutione recepta uirum suum sibi restitui postulauit, ille obiecit sibi adulteriũ & quod ab eo sponte recesserat, & ideo restitutionem petere non ualebat, qđ mulier negans replicauit, ꝙ & ipse fuerat fornicatus, ad hæc probãda testes fuerunt inducti & vir testes induxit ad reprobandos testes mulieris, per quos adulterium viri probare uolebat, quæsitum fuit a Papa quid in hoc negotio sit agendum, mandat Papa diœcesano epo, quatenus ipsum recipere compellat eandem, nisi constiterit, mulierẽ prædictam adulteram esse uel per euidentiam rei, uel per confessionẽ mulieris, cessante et probatione adulte. rij, quod vir dr̃ commisisse. Si aũt de fornicatione constiterit mulieris, cũ constet virum adulteriũ commisisse, & paria delicta mutua compensatione tollantur, nihilominus compellat eundem, ut eam recipiat & maritali affectu pertractet, nisi testes mulieris per quos uiri adulterium est probatum, fuerint reprobati, alioquin mulieri silentium imponatur. Nota hic quòd contra exceptionem doli datur doli replicatio. Item aliquid dicitur constare rei euidentia, vel confessione legitima. Item confessioni mulieris statur, cum agitur ad tori separationem. Item ius matrimonij in vtroque, s. viro, & muliere pari modo consistit. Item compensatio admittitur in criminibus, quia paria delicta, &c.

nea [a] recessisset, restitutionẽ sui proposuit minime faciendã, quod mulier inficiãs, replicauit in ipsũ, qđ fuerat fornicatus, [b] & inf.

¶Quocirca mandamus, quatenus (nisi tibi constiterit, uel per euidentiam [c] rei, uel per confessionem [d] ltimam mulieris, ꝙ adulterata sponte † fuisset) adulterij etiam quod vir dicitur commisisse, probatione cessante, [e] ipsum recipere compellas eandem. Quod si prædicto modo de mulieris fornicatione constiterit, nisi testes, ꝑ quos viri adulterium est probatũ, fuerint reprobati, cum matrimonij ius in vtroque sexum † consistat & paria delicta mutua compensatione [f] tollantur, nihilominus eum cogas, vt eam recipiat, & maritali affectione pertracter alioquin [g] mulieri silentium imponere non postponas.

¶Idem episcopo Ambianeñ. †

¶Non debet separari matrimonium, quo ad torũ, propter adulterium, quando ambo coniuges fuerunt adulterati.

CAP. VII.

Tua † fraternitas requisiuit, vtrum aliquo denegante vxori suæ in adulterio deprehensæ debitum coniugale, si postmodum ipse cum alia perpetret adulteriũ manifeste, cogi debeat, vt eandẽ maritali affectione ꝑtractet: (& infra. †) ¶Super quo tibi rñdemus, ꝙ cum paria crimina compensatione mutua deleãtur, vir huiusmodi fornicationis [h] obtẽtu, suæ vxoris nequit consortium declinare.

[Dictio, spõ deest in nouem codicibus uaticanis, & in pleris, alijsque alijs.]

[† Dictio, lesum, deest in nouẽ exemplarib. vaticanis, & in multis alijs.]

a ¶Spontanea.] Licet mulieri de domo viri sui sponte recedat, si tamen volens redire non fuerit admissa, intelligitur spoliata. ff. de acq. possess. l. iam possidere. §. qui ad nundinas. instit. de interd. §. quinetiam. & ideo audienda est.

b ¶Fornicatus.] Et ad hoc testes induxit, ad quos reprobandos maritus alios induxit, ut inf. sequitur.

c ¶Euidentiam.] puta, quia publice fuit fornicata, uel filium inde habet testem. 28. d. priusquam, & sup. de diuor. significasti. & sup. de accus. euidentia, & sup. de cohab. cler. & mul. c. ult. & inf. c. prox.

d ¶Confessionem.] fc̃tam in iure, ut sup. de coha. cler. & mul. c. vlt. & sponte, quia si compulsa, non obesset, 31. q. 2 Lothar & sic confessio sola sufficit ad tori separationem, ut hic, & sup. de diuor. ex litteris.

e ¶Cessante.] s. non probato, dolus dolo compensabitur vt sequitur hic, & inf. c. prox. & su. de diuor. significasti.

[Glo. seq. alle. quinque concor. signat contrarium, & remittit, demum subdit sex casus, in quibus coniux coniugi non opponit adulterium.

f ¶Mutua compensatione.] sic. ff. solu. matr. uiro atque vxore. ff. de compensat. ambo. ff. de do. si duo dolo malo & sup. de exce. cum ecclesiasticæ & 32. q. 6 nihil. ar. cõtra. ff. de do. excep. apud Celsũ. §. Marcellus. Qualiter contrarium illud sit intelligendũ, dr̃ sup. de excep. dilecti. vir. n. vxori obijcere adulterium non potest, si ipse est in simili delicto, ut hic patet. Item si eam tradidit adulterandã, s. de eo q̃ cogn. consang. uxo. suæ. discretionẽ. Item si violenter fuerit oppressa. 1 ff. ad l. Iul. de adul. vim passam. item si ignoranter cognita fuisset ab alio quem crederet virum suum fraudulenter. arg. 34. q. 2. in lectum. Item si credens uirum absentem mortuũ esse alij nupserit. 34. q. 2. cũ ꝑ bellicam. Item si post adulterium recõciliauerit eam sibi s. de iureiu. quemadmodum, & 23. q. 4. si ille.

g ¶Alioquin.] id est si constiterit de adulterio mulieris, & non viri.

[† Ambian.]

[† Ca. r. eo. ti. in 3. comp. Præter Cour. præcedẽti c. citatum. vide Dñicũ Sot. li. 4. sen. dist. 36. q. vnica art. 3. & 4. ex quibus intelliges et glo. hic.]

[† Etiã si oppressio euenerit, quia mãsit in domo cum tamen uir mã dasset, ut fugeret ut notat ex Bart. Io. And. hic.]

[† Hæc duo uerba, & infra. desunt in omnib. antiquioribus codicibus, & in veteri cõpilatione, unde constat nihil hic omisisse Raymundum.]

Tva fraternitas.] Adulteria coniugũ mutua cõpensatione tolluntur. Hoc dicit. Vel sic. Non potest maritus consortium vel cohabitationem vxoris declinare propter adulterium, si & ipse fuit adulteratus. Secunda pars. ibi, Super quo. Abb.

CASVS. Si aliquis deprehendit uxorem suam in adulterio, propter ꝙ negauit ei debitum coniugale, postmodũ cum alia commisit adulterium manifeste, quæritur, vtrum vir cogi debeat eandem recipere in uxorem? Rñ. Papa, ꝙ cum paria crimina mutua compensatione deleantur, vir prætextu fornicationis huius, nequit uxoris consortium declinare. No. quod delictum superueniens rei iudicatæ affert præiudicium. Item paria delicta mutua compensatione delentur. Et sic no. ꝙ compensatio admittitur in delictis, & hoc intelligunt quidam quo ad exceptionem & replicationem aliter nunquam.

[Gl. seq. reci. per duas q. alle. sex iura reci. opi. Io. oriã & quattuor ipsius motiua, tenet primum, & remittit.]

h ¶Fornicationis.] in hoc fuit dubitatio, an delictum superueniens rei iudic. de iure uel facto afferat præiudicium, Videtur quod sic, ut hic patet. Et ex hac decreta li. videtur, ꝙ eo ipso ꝙ alter cõiugum fornicatur, reliquus possit ei debitum denegare. quod uerum est, si publice fornicetur, & si postmodũ alter publice fornicetur, alter recuperet statutem amissam ex delicto alterius, vt hic patet, & supra, de diuort. ex litteris. & sic paria delicta mutua compensatione tolluntur. ut sup. cap. prox. Et ita solo facto, licet non sit lata sententia de adulterio, adulterium priuat iure petendi debitum, nec alter ei tenetur reddere debitum quia ubi nulla petitio, nulla mora. ff. de uerborum obligationibus, si pupillus

lus. & si tunc reddit debitum, sibi præiudicat, ut eam postea accusare non possit, 32.q.1.c.1.2.3. & 4. ff. de adul. si uxor. §. vlt. Sed si ad mandatū ecclesiæ reddat debitum tunc non vr̄ obstare, quin possit postea eam accusare de adulterio, arg. sup. de restit. spol. litteras. §. pen. & licet uxori adulteræ uir debitum reddere non teneatur, expellere eā de suo domo auctoritate propria non dēt, ēt si sit notoriū crimen eius. sup. de diuor. porro. arg. Sed contrariū puto, ꝙ possit eam repellere a se, q̄a ex quo notorium est crimen suum, priuata est iure. qd̄ hēbat in uiro, sup. de diuor. significasti, & dotem suam amisit, sup. de do. int. vi. & ux. plerique Hu. dixit ꝙ nunq̄ adulterium priuat aliquem iure petendi debitū, sed tm̄ snīa ecclesiæ, vn̄ pēdentē lite tenetur debitum reddere alter alteri, arg. su. ut li. pend. laudabilē, & 8.q.4. nōne. 15.q. vlt. 33.q.2. sæculares, q̄a pœna non est inferēda nisi per iudicem, 33.q.2. cap. fine, §. in hoc. sed hoc intelligo qn̄ crimen nō est notorium, ꝙ patet ꝑ concor. Item ut dixi, ex hac decr. hr̄, ꝙ pp superueniens delictū renascatur seruitus amissa, ēt si snīa lata sit propter adulterium, ff. de adult. l. adulterium, sup. de iureiur. tua 2. & s̄. de diuor. ex litteris, nam iniuria remissa renascitur ex delicto, in 5.q.8.c.j. de pœ. d.3. nihil, §. ex persona in quibusdam libris est uerbum illud in seq. §. hac auctoritate. & snīa a qua non est appellatum, reuocatur, sup. de frig. & malefi. fraternitatis, inf. de purg. vulg. c.j. Io. dixit, [1] ꝙ snīa non retractatur propter delictum superueniens. arg. ff de iti. actuque priu. nec. n. quia actio semel extincta amplius non renascitur, de consec. dist. 4. quæris, ff. de solu. qui res, §. arcam, nec prætextu non auxilij retractatur sententia, sup. de re iudi. inter monasterium unde cum seruitus sit sublata, non fit iniuria alteri per fornicationem alterius, 32. q. 7. quemadmodum, sed si sententia non sit lata, tunc renascitur. Et iura prædicta intelligenda sunt, ꝙ iudex ex officio suo eos adinuicem restituat. Quod prius dictum est allegando, uerius credo, s. quod illa possit petere utrum nō obstante sententia, quia uir illi sententiæ renunciauit adulterando post sententiam. De hoc dictum est in c. ex litteris, de diuor. Bern.

† Conc. Meldense. c. 2. vt refert Burchar. lib. 11. dec. ca. 45. & Iuo p. 14. ca. 109. hr̄. c. j. e. ti. in j. cō. & apud Grat. si ue palcā. 6.q. 3.c. ult. Vide citatos super glossa.

[1] Cuius fuit hæc glos. & Gof. Io. And.

DE RAPTORIBVS ET INCENDIARIIS & violatoribus Ecclesiarum.

¶ Quia inter cetera præcepta decalogi scribitur, Non occides, non mæcaberis, non furtum facies, & sic post mæchiam sequitur prohibitio furti, merito subdit de furto: Sed quia rapina partim se habet ad mæchiam, cum s. capitur mulier, partim se habet ad furtum, cum committitur in alijs rebus, merito interserit hanc rubricam de raptoribus & quia frequenter committuntur in hoc delicto incendia, & uiolationes ecclesiarum, ideo de his subijcit in eadem rubrica. Abbas.

De hac materia, hr̄ 14. q. 5. & q. 6. & q. 16. q. 1. in multis c. de pæ. di. 1. vulgaris. & 50. d. aut facta, de conse. di. 5. discipulos. De crimine raptus tractatur 26. q. 1. per totum, 26. q. 2. §. sed concedatur. vsque ad finem quæstionis.

TITVLVS XVII.

De raptoribus & incendiarijs, & violatoribus ecclesiarum.

¶ Ex concilio Meldeñ. †

¶ *Ratione rapinæ sortitur quis forum nōn sui iudicis, & ab eo poterit puniri, proprio iudice suffragante.*

CAP. I.

De illis autē, qui de loco ad locum, iter faciunt, & ibi rapinas, & deprædationes peragunt: Placuit, ut ab illius loci prælato excommunicentur, [a] nec ante ex parochia illa exeant, quam digne, quæ perpetrarunt emendent, quorum excommunicatio proprio episcopo significanda est, ne eos recipiat antequam illuc redeant, ubi rapinam fecerint, † & omnia plene emendent.

¶ Eugenius tertius.

¶ *Manifestus raptor uel ecclesiæ uiolator si restituit, vel de restituendo cauet, in uita & in morte ad pœnitentiam & ad sepulturam admittitur: si uero noluit cauere cum posset, & in morte non potest, clerici eius sepulturæ interesse non debent, & clerici interessentes uel iniungentes pœnitentiā contra hanc dispositionem, deponuntur ab officio, & beneficio.*

De illis.] Raptor ab illo epō punitur, in cuius diœcesi rapinam commisit, & iudex domicilij suffragatur. Primo ponitur excessus: Secundo pœna, ibi, Placuit. Abb. Sicul.

CASVS. Contingit aliquando, ꝙ aliqui de uno loco ad aliū iter faciunt, & ibi rapinas & deprædationes committunt, q̄si tum fuit in cōcilio, à quo puniri debeāt, placuit concilio, ut a prælato illius loci in quo delinquūt, excōicentur, nec antea de parochia exeant, quam satisfaciant, & eorum excommunicatio proprio epō intimanda est, ne illos recipiat, antequā redeant illuc, ubi rapinā commiserunt, & omnia emendent. No. ꝙ ibi crimen puniri dēt, ubi q̄s deliquit. Itē rōne delicti sortitur quis forum.

† fecerunt.

[Glo. seq. pro foro delicti inducit quinque iura, ponit opi. quam & reprobat, & dat generalem doctrinā, a qua casum unum excipit, & subdit opi. Hug.

a ¶ Excōicentur.] quia rōne 2 delicti facti sunt de foro illius, & ibi possunt conueniri, qu. 6. c. 1. & 6. q. 3. placuit 2. & sup. de fo. comp. postulasti, & c. ul. ubi de hoc & C. ubi de crim. agi opor. auth. qua in prouincia. Dicebant quidam, ꝙ ubi quis crimen committit, ibi dēt condēnari, sed cā terminabitur per suum iudicem argu. ff. de custo. & exhi. re. de militib. sed hoc non est uerum, immo iudex illius loci ubi deliquit pōt clericum condemnare, snīa tamē executioni mandabitur per epm̄ proprium. sup. de for. comp. postulasti, nisi uelit iudici illius deferre, uel ipsum remittat ad illum condemnandum, sicut dicit de metropolitano, ꝙ pōt absoluere exōicatum a suo epō, nisi velit ei deferre, infra de sen. exc. per tuas. Nec dr̄ ferre snīam in alienum subditum, sed in suum rōne criminis, ut dn̄t primæ concordantiæ, & hæc snīa bene probatur per hanc decr. quia dēnt redire illuc, ubi delinquunt. Et est argu. ad hoc in authen. ut nulli iud. §. si uero quis comprehensorum, coll. 6. qui de hoc optime dicit, & concor. cum hac dec. Tamen si crimen facile fuerit, potest de illo cognoscere suus iudex. Si uero graue fuerit crimen, remittit 3 ubi deliquit. ff. de re mili. desertorem in princip. ab hac tn̄ gn̄alitate excipitur quilibet superior, & qui vbicunque crimen committit, non potest iudicari nisi a Papa, si agatur ad depositionem. Quid crimen tale est quod non inducat depositionem? Dicit Hug. ꝙ potest iudicari a suo maiori, & non ab inferiori, si crimen committat in sua parochia. Sed si archiepiscopus committit tale crimen in parochia alterius archiepiscopi,

2 De materia hui9 glossæ præter Doctor. in c. postulasti & in c. ult. sup. de fo. comp. & in auth. qua in prouincia C. ubi dē cri. agi opor. Couar. in pra. qōnib. c. 11.
3 Vbi & qn̄ locū hēat remissio in delictis p̄ter Couar. paulo añ citatum uide Guid. Papæ dec. 202. inc. in remissiōe & Iul. Clar. in pra. cri. q. 38. ubi latissime.

scopi, uel epi suffraganei alterius archiepiscopi, dixit Hu. ꝙ possit tunc iudicari ab illo archiepiscopo, uel epo, arg. ad hoc 96. di. duo. ubi Ambr. ratione criminis commissi in sua parochia excommunicauit Imperatorem, quod alias non auderet.

SVper eo.] Quatuor sunt partes. Secunda: ibi. Si uero: Tertio: ibi Qui aût. Quarta: ibi, quod si. Prima tractat de satisfactione in uita uel in morte. Tertia de uolente satisfacere in morte, sed non ualente: Quarta de pœna imponenda transgressoribus. Abb. Sic.

† Ca. 5. eo. ti. in 1. compil. & post côc. Late. sub Alex. iij. par. 34. c. j. Vide Bern. Diaz in prac. cri. can. c. 8. & 99.

CASVS. Statuit Eugen. Papa in hac decretali, ut quicunque rapinã fecerit uiolenter, siue in ecclesiarũ uiolatione manifeste fuerit deprehensus, pnĩa sibi denegetur, nisi prius ablata restituat, si poterit, uel saltem emendandi securitatẽ præstiterit: Si uero in contumacia sua usque ad obitum durauerit, & in extremis positus pnĩam postulauerit, si satisfecerit, uel emendandi securitatẽ præstiterit, ei pnĩa & sepultura ecclesiastica côceditur. Tertio dicit, ꝙ qui in sanitate obstinata mente non pœnituerit vel emendauerit, & in morte securitatẽ emendandi præstare nequiuerit, pnĩa parum sibi ꝓdesse vr̃. Sed si de peccato contritus fuerit, viaticũ non negetur, ita tñ ꝙ nullus clericorum sepulturæ suæ intersit, nec eius eleemosynam quisquam accipiat: Quarto refert se ad primum casum, ut si aliquis clericorum contra hæc in uita uel morte pænitentias dare, aut sepulturæ interesse, uel eorum eleemosynas accipere præsumpserit, vel particeps huius rapinæ fuerit, periculum sui ordinis patiatur, & careat ecclesiastico beneficio, No. casum in quo pœnitentia denegatur. Item non dimititur peccatum, nisi restituatur ablatum, si restitui possit. Item ad terrorem clerici non debent interesse sepulturæ uiolenti raptoris, vel violatoris ecclesiarum, nec illorum eleemosynas accipere debent. Item clerici non debent interesse sepulturæ illius, qui in mortali decedit, nec eleemosynas illius accipere.

† In recentioribus ita, sed de peccato. contrito corde viaticũ &c. uerũ in omnib. manuscriptis hr̃ ut est impressum absque uoce, corde.

CAP. II.

SVper † eo vero: & infra. ¶ Statuimus, vt quicunque ex his, qui violenter surrexerint in rapinam, siue in ecclesiarum violatione, manifeste fuerit deprehensus: nisi prius ablata restituat, si poterit [a] vel emendandi firmam & plenam securitatem fecerit, pænitentiæ beneficium ei penitus denegetur. [b] Si vero vsque ad obitum in contumacia sua durauerit, & in extremis positus remedium pœnitentiæ humiliter postulauerit, si emendationem, [c] vel emendandi securitatem præstiterit, ei pænitentia, & sepultura ecclesiastica concedantur.

¶ Qui autem in sanitate obstinata mente non pœnituerit, vel emendauerit, & in morte securitatem præstare nequiuerit, solennitas pœnitentiæ parum prodesse [d] vr̃, sicut credimus: sed † de peccato contrito viaticum [e] non negetur: ita tñ, vt nullus clericorum sepulturæ illius intersit, nec eius eleemosynã præsumat accipere.

¶ Quod si qui presbyterorum, vel clericorum contra hoc in vita vel in morte pœnitentias dare, [f] aut sepulturæ [g] interesse, vel eorum eleemosynas accipere attentauerint; seu huiusmodi rapinæ participes inuenti fuerint; ordinis sui damnum irrecuperabiliter patiantur, & ecclesiastico beneficio careant.

¶ Ex concilio Lateran. †

¶ *Excommunicari debent qui capiunt, uel spoliant fideles ex iusta causa nauigantes. hoc d cit primo. Excommunicati sunt spoliantes naufragium patientes; nisi oblata restituant. hoc secundo.*

† Ex concil. Lat. sub Ale. iij. cap. 24. §. excom. quoque. & c. 2. e. tit. in 1. côp. concordat ꝓcessus Bullæ in cœna dñi, qui singulis annis legĩt.

CAP III.

EXcommunicationi subdantur, qui Romanos, aut alios Christianos pro negotiatione,

[Glo. seq. primo obijcit textui, secundo ipsum coadiuuat. tertio dat duas solutiones. & secundum approbat.

a ¶ Si poterit.] Bene dixit, si poterit, quia inanis est actio &c. ff. de dolo, nam is, & supra de rest. spolia. olim 2. & sup. de sol. Odoardus, supra de homic. sicut dignum & inf. de vsu. cum tu & 14. q. 6. si res, & impossibilium nulla est obligatio, ff. de reg. iu. impossibilium, & 23. q. 3. Nabuchodonosor.

b ¶ Denegetur,] argumen. contra: quia si aliquis pœnitentiam petat de aliquibus criminibus, & non de quibusdam, pnĩa tamen non est ei deneganda. 1 infra de pœn. & remis. quod quidam, & 26. q. 6. cognouimus. & de pœ. dist. 3 sunt plures. Quidam dicunt, ꝙ hoc statutum fuit ad terrorem, ut denegetur pœnitentia de omnib. nisi de illo satisfaciat, quia talis pœnitentia non est fructuosa. Alij dicunt ꝙ melius vr̃, ꝙ super illo crimine tantũ denegabitur pœnitẽtia, sed super alijs imponetur, & licet non sit fructuosa, quo ad uitam æternã, ualebit ad mitius supplicium subeundum, de pœn. dist. 5. § ult.

1 Ne hic erres uide B. Tho. 3. p. q. 86. ar. 3. Sot. 4. sen. dis. 15. q. 1. art. 3.

c ¶ Emendationem.] 14. q. 6. si res. 17. q. 4. si quis clericus, & 23. q. ult. si quis membrorum, & cap. pessimam, & de pœn. dis. 5. falsas.

d ¶ Parum prodesse.] Hoc quantum ad pœnam temporalem, q̃ pro peccato debetur. Duplex enim pœna 2 pro quolibet peccato debetur, æterna, & temporalis, & hæc æterna sola cordis côtritione remittitur, de pœn. distinct. 1. in prin. & 26. q. 6. cognouimus, & tẽporalis, quæ exteriori satisfactione remittitur, quæ satisfactio si in hac uita non fuerit completa, in purgatorio completur, atg. 22. q. 5. quid ergo, & ita solemnitas pœnitentiæ parũ prodest quo ad pœnam purgatorij, ualebit tamen quod ad uitam æternam, si de peccato contritus fuerit.

2 De materia huius glossæ consule theologos. lib. 4. sent. d. 15. & ibi ꝑalijs So. q. 1. ar. 4.

e ¶ Viaticum.] quod omnib. pænitentibus est dandum, inf. de pæn. & remiss. quod in te, & 26. q. 6. si quis de corpore 50 dist. pœnitentes.

[Gl. seq. reci. potest per modum obiec. & remissionis.]

f ¶ Pœnitentias dare.] Hoc referas ad primam partem capituli de illis, qui nec in uita nec in morte satisfacere uolunt, & possunt, istis deneganda est pœnitentia in fine, & alijs ecclesiastica sacra, cum in mortali decedãt, eo saluo, ꝙ dixi primo, cum petunt in vita pœnitentiam de alijs criminibus, & oblationes talium non sunt accipienda, inf. de vsu. quia in omnibus, & 18. q. 4. miror. 90. dist. c. 2. & 33. q. 2. latorem. Bern.

g ¶ Sepulturæ.] Hoc referas ad ultimam partem capituli de illis, qui in morte pænitent, sed satisfacere non possunt, istis ergo denegatur sepultura, i. clerici non debent interesse, si cœmeterium eis non denegatur, ad terrorem potius aliorum, ut alij cum possint satisfaciãt timore huiusmodi pœnæ sed eis non nocet 3. sic sup. de tornea. c. 1. ubi de hoc, & arg. ꝙ cui conceditur quod est maius, non conceditur quod est minus, ut dictum est. Bern.

3 Vide citatos in c. 1. supra de torneamentis.

EXcômunicationi.] Duæ sunt partes, prout duo sunt dicta,

dicta. secunda: ibi, ille etiam Abb.

CASVS. Statuit Lateranen̄ concilium, ꝙ illi qui spoliare præsumunt Romanos, uel alios nauigio uectos pro negotiatione, uel alijs iustis causis, excommunicentur. Secundo dicit, ꝙ illi, qui spoliant Christianos naufragium patiētes [quib. potius auxiliū præstare deberēt.] nisi ablata restituerint, excōicationi ipso facto se nouerint subiacere. No. ꝙ qui spoliant patiētes naufragium, sunt excommunicati, cum non sit afflictis addē da afflictio.

a ¶Honestis.] ut 24. q. 3. si quis Romipetas. supra de treu. & pac. c. 2. Bern.

b ¶Regulam fidei.] illam. s. diliges proximum tuū sicut teipsum, de poe. d. 2. charitas, & 1. dist. humanum genus. & 50. d. ponderet.

c ¶Nouerint.] & sic quia contra hoc faciunt, sunt ipso iure excōicati, & tenentur inf. annū in quadruplum. C. de fur. in eū. ff. de incē. rui. & nau. l. 1. & furtū isti committunt. ff. de acq. re. do. qua rōne, §. vlt. Nec fiscus ēt sibi aliquid uendicet in calamitate alterius. C. de naufra. l. 1. lib. 11. cōiter tñ damnū nauis resarciet. ff. de incen. rui. & nauf. l. ratis. Lau.

d ¶Subiacere.] post admonitionem, uel postquam fuerint in mora, cum possunt restituere, & non restituunt.

† Damnanda in concil.

† Ca. 3. e. tit. in 1. cōp. & post cōc. Late. par. 50. c. 48. De intellectu Eymericus in Directorio inq. sit. par. 2. q. 46. nu. 12. & Couar. li. 3. uaria. reiol. c. 20.

vel alijs honestis [a] causis nauigio vectos, aut capere, aut rebus suis spoliare præsumunt. ¶Illi etiā, qui Christianos naufragium patientes, (quibus secundum regulam fidei, [b] auxilio esse tenentur) damnata † cupiditate spoliant reb. suis, nisi ablata reddiderint, excōmunicationi se nouerint [c] subiacere. [d]

¶Alexander tertius Panormitano archiepiscopo.

¶Ex principis delegatione possunt prælati de raptu, et alijs criminibus iudicare, pœnam tamen sanguinis infligere non possunt.

CAP. IV.

IN † archiepiscopatu, tuo quandoque Sarraceni mulieres Christianas, & pueros rapiūt, & eis abuti [e] præsumunt, & quosdā etiam interdum occidere non verentur: cum autem excessus huiusmodi rex Siciliæ tibi, & alijs episcopis commiserit puniendos. [f] Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd tales in iurisdictione tua existentes, pecuniaria poteris [g] pœna mulctare, & etiam flagellis [h] afficere: ea moderatione adhibita, ꝙ flagella in vindictam sanguinis transire minime videantur. Si vero ita fuerit grauis excessus, quòd mortem, vel detruncationem membrorum debeant sustinere, vindictam reserues [i] regiæ potestati.

IN archiepiscopatu.] Cōis diuisio. Scda: ibi, Consultationi, quē distinguit, & s̄m membrum prosequitur, ibi, Si uero. Abb. Sicul.

CASVS. Rex Siciliæ commiserat archiep̄o Panorm. & alijs ep̄is, excessus Sarracenorum puniendos, contigebat. n. aliqñ, ꝙ Sarraceni mulieres Chr̄ianas & pueros rapiebant, & eis abutebantur, & quosdam occidere non uerebantur, quæsiuit archiepiscopus, qualiter h̄mōi excessus puniretur? Rñ. Papa, ꝙ tales existentes in iurisdictione illius, pecuniaria pœna poterit punire, & ēt flagellis afficere. ita tñ ꝙ flagella in uindictam sanguinis non transeant: Si uero ita fuerit grauis & enormis excessus, ꝙ mortem uel truncationē membrorum dēant sustinere, uindictam illam regi reseruet. No. ꝙ princeps prælatis ecclesiarum causas criminales delegare potest, ubi pœna sanguinis non sequitur. Et sic nota ꝙ clerici pœnam sanguinis inferre non debeant.

e ¶Abuti.] Propter illud uitiū [1] ira Dei uenit in filios diffidentiæ. infra de exces. præla. clerici, sic 56. di. si gēs Angelorum, quia non sic homines fecit Deus, ut se illo uterentur modo, 32. q. 7. flagitia.

1 Vide B. Th. 2. 2. q. 154. art. 11. & 12. & ibidē plene per Caietanum.

f ¶Cōmiserit puniendos.] Delegare pōt princeps prælatis ecclesiarum cās crīales, ubi cū sanguinis non sequitur, ut hic 23. q. 8. sæpe. Iudices uero in causis, ubi etiam pœna sanguinis infertur, clerici [2] institui nō dēnt, sup. ne cle. uel mona. sed nec, & c. clericus, & c. sententiam.

g ¶Pecuniam poteris.] Commutādo pœnam statutā, quæ est pœna capitis, ff. ad le. Cor. de sic. l. 3. §. pen. & C. de adul. cū vir. C. de rapt. vir. l. 1. & in auth. ut non lux. contra na. coll. 6. Qđ iudex unam pœnam in aliā mutare possit est ad hoc argu. ff. de his qui no. infa. quid ergo, §. pen. & C. eo. tit. etsi seuerior.

h ¶Flagellis.] 14. q. 6. ca. 1. 12. q. 2. fraternitas, & 5. q. 5. illi qui, ita ꝙ flagella ad sanguinem non procedant, 23. q. vlt. his a quib. & c. seq.

i ¶Reserues.] cum sis delegatus; Si uero habes iurisdōnem tpalem, demandes eam alicui, cui hoc cōpetat, ꝙ licet s̄m canones, 23. q. 3. illud, sed non s̄m leges, nisi qñ proficiscitur, ff. de offi. procons. solem. & ff. de off. eius cui man. est iurisdict. l. j. Omnia uero hodie committi pñt præter vltimum supplicium aut mēbri abscissionem, in auth. de col. §. ad hoc adhibemus, col. 9. Laur.

2 Vide Bernardinum Diaz in pra. cri. can. c. 56.

¶Idem Claremonten. † episcopo.

¶Incendiarius ecclesiæ in morte pœnitens & absolutus, in cœmeterio sepelietur, & hæredes compelluntur ad satisfaciendum iuxta facultates defuncti h. d.

† Claromonten. sed ut plurimū legitur. Claromoñ.

CAP. V.

IN † litteris tuis continebatur, ꝙ cum H. multis fuisset criminib. irretitus qui ecclesiarum incendiū diabolo [k] instigante commiserat: tandem in ægritudine constitutus, accepta pnīa de commissis, per manum capellani sui fuit a sententia anathematis [l] absolutus; sed moriens ecclesiasticam sepulturam habere nequiuit.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. cōp. & post cōc. Lateran. par. 34. c. 2. Vide Bernardinū Diaz in pra. crim. can. c. 98. adde Iul. Clar. in pra. crim. fine §. fi. q. 68. & q. 77.

IN litteris.] Cōis diuisio. Secūda pars; ibi, Qua propter. Abbas Sicul

CASVS. Quidam H. nomine multis criminib. fuerat irretitus, qui ecclesiarum incendium diabolo instigante commiserat: vnde fuerat excommunicatus: tandem in ægritudine constitutus, accepta pœnitentia de commissis, per capellanum suum fuit ab excommunicatione absolutus, sed eo mortuo sepulturam ecclesiasticam habere non potuit, quæritur quod iuris sit? Mandat Papa, quatenus si est ita, corpus illius in cœmeterio sepeliatur, & hæredes eius monendi sunt & compellendi, ut illis quibus ille damnum dedit contra iustitiam per incendium, uel alio modo, secundum facultates defuncti satisfaciant, ut sic a peccato ualeant liberari. No. quod simplex sacerdos in necessitate potest absoluere a maiori excommunicatione, de qua alias absoluere non posset. Item hæredes tenentur ex delicto defuncti etiam si ex illo delicto defuncti ad eos nihil peruenerit. Item nota hic arg. ex delicto defuncti hæredes non teneri ultra facultates uel uires hæreditatis defuncti.

k ¶Diabolo instigante.] 17. q. 4. si quis suadente.

l ¶Anathematis.] Quod bene potuit in extrema

trema necessitate 1 19. q. 4. si quis suadente, & 26. q. 6. ptesbyter inconsulto de consec. dist. 4. sanctum est, alias absolui non potuisset nisi a solo Papa. Incendiarij enim postquam sunt ab ecclesia publicati ab alio absolui non possunt. infra. de senten. excom. tua nos, incendiarij & effractores ecclesiarum sunt ipso iure ex communicati, vt hic colligitur. inf. de senten. excom. conquesti. prout ibi notari consueuit. Bern.

la consummatum, vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier, & econuerso. Item confessioni alterius coniugum statur in præiudicium spiritualis matrimonij. Item arg. quod solus consensus sufficit ad hoc quod alter coniugum possit religionem intrare.

¶ Quapropter, si ita res se habet; Mandamus, vt corpus eiusdem appellatione cessante facias in cœmeterio sepeliri; [a] & hæredes [b] eius moneas & compellas, vt his, quibus ille per incendium, vel alio modo damna contra iustitiam irrogauerat, iuxta facultates [c] suas condigne satisfaciant, vt sic a peccato valeat † liberari.

¶ Lucius iij. Burgen. † epo.

¶ *Raptus non dicitur, vbi volens pro matrimonio adducitur; raptor tamẽ cum rapta matrimonium contrahere potest, & post consummationem matrimonij, alter sine consensu alterius religionem ingredi non potest, hoc dicit cum capitulo sequenti.*

CAP. VI.

Cvm † causam, [e] quæ inter E. militem, & vxorem eius vertitur: & infra. ¶ Rñdemus, quod cum ibi raptus dicatur admitti, [f] † vbi nil ante de nuptijs agitur: iste raptor dici non debet, cum habuerit mulieris assensum, & prius eam desponsauerit, quam cognouerit; licet parentes reclamarẽt, [g] † a quibus eam dicitur, rapuisse. Præterea cũ post matrimonium carnis commixtione perfectum (teste Apostolo) vxor sui corporis potestatem nõ habeat, sed maritus, [h] & econuerso; si præcessisse matrimoniũ, vel ex probationibus viri, vel ex mulieris confessione claruerit, postmodum † sine assensu viri nõ potuit ipsa monasterium ingredi, aut aliter continentiam profiteri. Non ergo pro eo, quod post matrimonium consummatum rapta per vim in monasterio fuerit, viri poterit consortium declinare, maxime si ꝓbari nequeat, virum, vt mulier profiteretur continentiam assensisse. [k] †

¶ Innocentius iij. episcopo Sanoneñ.

¶ *Rapta potest matrimonium contrahere cum raptore, vbi datur libera facultas in contrahendo.*

a ¶ Sepeliri.] arg. contra sup. eod. super eo. sed ibi denegatur sepultura ad terrorem aliorum, nec poterat satisfacere, hic poterat 2 satisfacere. Ber.

b ¶ Heredes.] hic hẽs quod hæredes tenentur pro delicto defuncti. Super hoc dicas, vt di xi sup. de sepul. c. vlt. quæ ponit similem causam, & idem quasi dicitur in vtraque.

c ¶ Iuxta facultates suas.] defuncti. s. vltra vires hæreditatis non tenentur, si fecerint inuentarium. C. de iure delib. sancimus, §. sin autem. & sequen.

d ¶ Liberari.] argu. contra. 25. distin. qualis. Solu. a venialib. & a tẽporali satisfactione liberatur quis in alio sæculo. sed a pœna æterna numquã, vt ibi.

Cvm causã. Diuiditur: Nam in prima parte ponitur decisa consultatio: in secunda respõsio, ibi, Respondemus, quæ rñsio tria facit. Nam primo respondet de rapto cum redditione causæ, Secundo. ibi, Præterea. de ingressu & causam reddit, Tertio de vtroque concludit, ibi, Non ergo. Abbas. Siculus.

f ¶ Dicatur admitti.] secundum leges etiã in sponsa propria raptus committitur. C. de rap. virgi. l. vnica. ad mediũ. sed canon præiudicat. vt hic, & 27. qu. 2. §. 1. & illa. qualitercunq; aliqua sit rapta, bene potest contrahere cũ raptore, si prior dissensio transeat postmodum in consensum, inf. ca. prox. & 36. qu. 2. tria, sed raptus nõ est, vbi puella consentit, vt hic patet.

g ¶ Reclamarent.] Talis reclamatio non impedit matrimoniũ quia solo cõsensu cõtrahitur. 27. quæst. 2. sufficiat.

h ¶ Sed maritus.] su. de cõuer. coniug. quidam intrauit. T.

[Gl. seq. reci. obijciendo de decre. super eo.

i ¶ Mulieris cõfessione.] Ergo creditur mulieris confessioni in præiudiciũ matrimonij spiritualis, qd non fit in carnali, su. de eo qui cogno. consang. vxo. suæ, super eod. Sed aliud est in matrimonio carnali, et aliud in spirituali: In matrimonio carnali non statur confessioni viri & vxoris, si cõtra matrimonium confiteantur, quia sæpe adinuicem colluderent, vt separarentur, vt dicit præ dicta decre. super eo. Sed in spirituali matrimonio, si aliqua de qua constat, ꝙ fuerit

[Gloss. seq. ponit casum.]

e ¶ Cũ causam.] CASVS. 3 Quidam miles volebat contrahere cum quadam parentes eam sibi dare nolebant, tandem de consensu puellæ eam rapuit, & cum ea cõtraxit, & carnaliter eam cognouit, deinde illa monasterium intrauit, vnde miles eam tamquam uxorem suam petebat, quia sine licentia sua monasterium post carnalem cõpulã intrare non potuit, dicebat mulier quod non tenebatur ei tamquam uiro adhærere, quia eã rapuit, & raptor cum rapta non potest contrahere. Ad hoc rñdet Papa, ꝙ non fuit raptus, 4 cum ipsa consenserit. Et post matrimonium consummatum religionem intrare non potuit inuito uiro, licet rapta fuerit, quia si hoc constiterit, debet ei restitui, quia sine ipsius consensu monasterium intrare non potuit B. Not. quod ubi mulier consenserit, raptus non dicitur. Itẽ post matrimonium carnali copula primo uxor ante ingressum monasterij, postea confiteatur in iudicio, quod ante ingressum cognita fuerit a uiro, debet sibi restitui, quia eo multo monasterium, intrare non potuit, ut hic dicit, immo si aliter confiteretur, saluari non posset, nisi ad uirum rediret. Non est enim credendum quod illa sit immemor suæ salutis. 1. q. 7. sancimus. Arg. ad hoc, sup. de homici. significasti. 2. unde reddenda est uiro suo. ubicunque confitentur uir, & uxor. Ad dissolutionem matrimonij carnalis nõ creditur illis, nisi saltem adsit fama publica. 35. q. 6. si duo. sed ubi confitentur ad dissolutionem mutuæ seruitutis propter adulterium, bene creditur eis supr. tit. proxi. ca. pen. & sup. de diuor. ex litteris. Vin.

k ¶ Assensisse. Arg. ꝙ solus consensus sufficit, ad hoc ut alter coniugum possit monasterium ingredi, 17. qu. 2. Agathosa. ubi de hoc, & c. si quis, & 33. q. 5. qui uxorem.

Recte loquitur glossa, quia in articulo mortis nulla est casuũ reseruatio. conci. Trid. sess. 14. c. 7. de casuũ reseruatione.

2 Et volebat, vel ibi ꝗ manifesto, hic de occulto: vel ibi de obstinato, hic de non obstinato I. A.

† alias ualeant, s. hæredes, vt obseruat hic Io. An.

† Alias Ita M. Surgeñ. episcopo.

† Ca. 4. e. ti. in 1. compil. & post cõci. La. sub Alc. 3. p. 50. c. 24. Vide citatos in ca. seq.

† committitur.

3 Hic casus, prout est restitutus i ue tustioribus exemplarib. reperitur.

† reclamauerint.

1. Cor. 7.

† In plerisq; recentiorib. ita post matrimonium sine assẽsu, & c. sed in uetustiorib. codicibus legitur ut est impressum.

† cõsensisse.

† Latonieñ. † Claconieñ. † forte Cracouieñ. sed ut plurimũ legitur Latomeñ.

De hoc dictum est satis, sup. de conuer. coniug. in ca. vxoratus. & c. seq.

Accedens. CASVS. Quærebatur vtrum raptor possit contrahere cum rapta? & respondet Papa quod sic, si prior dissensus transeat postmodum in consensum, & qđ prius displicuit, postea incipiat complacere: dummodo alias sint legitimæ personæ ad cõtrahendum. Nota ꝙ raptor potest contrahere cum rapta, dum modo consentiat.

† Ca. vnico eo. titu. in 3ª compil. Vide conci. Chalcedonēse canon. 27. Vormaciense ca. 77. & qđ nouissime diffiniuit conci. Tri. ses. 24. de ref. matrimonij c. 6. adde B. Th. 2. 2. q. 154. art. 7.

a ¶ Cum raptore.] Secundum antiquos canones, & s̃m leges nõ poterat raptor cõtrahere cũ rapta, 36. q. 2. de puellis & c. si aũt 1 & c. placuit & C. de rap. virg. l. vnica §. fin autem. hodie secus, ut hic, & 5. q. 2. denique & c. 3. Ber.

b ¶ Consensum.] s̃. de spon. ad. id quod: & s̃. de despon. imp. de illis. argu. C. quod met. cau. l. 2. ff. de cõdi. ob turp. cau. si ob turpem.

CAP. VII.

Accedens † ad Apostolicam sedem: & infr. Rapta puella legitime contrahet cum raptore, si prior dissensio transeat postmodum in cõsensum, & quod ante displicuit, tandem incipiat complacere; dummodo ad contrahendum legitimæ sint personæ.

TITVLVS XVIII.

De furtis.

¶ In Exodo.

CAP. I.

1 Et j. de hæ re. cum s̃m. lib. 6. Io. An.

† Exo. c. 21. & c. 1. eo. tit. in 1. compil. Videto hic p̃ alijs. Io. An.

† Addi põt ca. 31. sed nõ eisdẽ verbis referunt Burchardus lib. 11. decr. c. 59. Iuo pa. 13. c. 45. Gratian. siue palea. 13 q. 2. c. fures. & c. 4. eo. ti. in 1. compil.

DE FERIIS.

¶ Continuata est ista rubrica sup. in proxi. ti. dic ut ibi. Abb. Sicul.

Qui furat.] Casus planus est. Not. hic pęna eius qui hominem furatur, & eum uendiderit. Bar.

c ¶ Qui furatur hominem.] scilicet liberum, quia si furatur seruum, hac pęna nõ tenetur, ff. ad l. Flaui. de plag. l. vlti. sed secundum canones hæc pœna non imponitur, sup. titu. prox. in archiepiscopatu. 33. q. 2. inter hæc Tan.

Qui furatur hominem, b & vẽdiderit, cõuictus, morte moriatur.

¶ Ex Concilio Triburieñ. †

¶ *Furibus & latronibus in peccato obeuntibus sacramenta ecclesiastica deneganda sunt, secus si in morte eos pœnituit.*

CAP. II.

Fvres, & latrones, si in furando, uel deprædando occiduntur, uisum est pro eis non esse orandũ. d Sed si cõprehensi, aut vulnerati, presbytero uel diacono e confessi fuerint, cõionem f eis non negamus.

¶ Ex pęnitẽtiali Theodori.

¶ *Cõmittẽs furtũ ex necessitate nõ multũ urgẽte, peccat, sed nõ grauiter, unde ĩponẽda est ei leuis pñia. h. d. sc̃dm cõmunẽ intellectũ.*

CAP. III.

SI † quis pp necessitatẽ famis, aut nuditatis, furatus fuerit cibaria, uestem vel pecus, pęniteat g hebdomadas tres: & si reddiderit, nõ cogatur ieiunare.

¶ Hieronymus sup Parabolas. †

¶ *Non indicans furem propter lucrum quod ab eo cõsequitur, reus peccati est.*

CAP. IV.

Qvi cum fure partiũ, h occidit aĩam suam. Non fur i solum, † sed ille reus tenetur, qui furti conscius, quærente possessore, k non indicat. l

Fvres. CASVS. Dicitur, ꝙ si fures, & latrones in furando fuerint interfecti, non est orandum pro illis. Sed si comprehensi, aut vulnerati confessi fuerint, communio eis negari non debet. No. in furto occisos ab ecclesia non recipiendos, nec pro eis orandum sicut pro decedentibus in mortali peccato.

2 De materia huius gl. uide Nauarrũ de pę. d. 6. c. 1. nu. 72. & seq. Sotum. 4. di. 38. q. 4. ar. 4.

d ¶ Non esse orandum.] quia in mortali eos decessisse constat, 23. q. 5. placuit.

e ¶ Diacono.] In necessitate etiam laico 2 de cons. d. 4. sanctum est, de poen d. 1. quem pœnit. & uersus. fi. & dist. 6. c. 1. circa prin.

f ¶ Communionem.] idest, Eucharistiam, simile. 50. dist. pœnitentes, & sepultutam etiam, ex quo confessi sunt, 13. q. ult. c. vlt.

SI quis.] Breue est, nec recipit congruam summationem maxime propter ueritatem intellectuum. Ab. Casus patet. Nota ꝙ necessitas omnino non excusat a furto, & intelligunt quidam de modica, necessitate, secus de magna.

[Gloss. seq. not. quod modica, & ca. quærit. demum obijciendo de duobus sol.]

g ¶ Pæniteat.] ex eo. n. ꝙ pænitentia imponitur, colligitur, quod modica fuerit necessitas, si enim magna fuisset, non imponeretur pænitentia. argum. contra, de consecra. d. 5. discipulos. quia in necessitate omnia sunt communia, argu. 42. d. c. 1. & 12. q. 1. c. 2. 23. q. 7. quod autem, & 47. di. sicut hi. debuit. n. credere domi num permissurum, insti. de obli. quæ ex delicto nascuntur, §. placuit. modica pænitentia imponitur, quia modicum peccauit. Sed quare non excusatur mulier a fornicatione pp necessitatem famis, ff. de ri. nup. palam. §. nõ est. sicut a furto? Rñdeo propter necessitatem res facta est communis, quã furatur, sed in fornicatione non est ita, immo potius debet quælibet mala pati, quã malo consentire, ut 32. q. 5. ita ne. Item quare excusor ab homicidio, si ex necessitate me defendendo aliquẽ occido, & non a fornicatione? Respondeo, non interficio, imo potius ipse se interfecit, qui me aggreditur. ar. ff. si quadr. pa. fe. d. l. 1. §. cui arietes & arg. s̃. de homic. c. lator.

† Ca. 5. eod. tit. in 1. cõp.

† Prouer b'orum c. 29. & c. 6. eo. tit. in 1. compi.

Qui cũ fure.] Breue est, & vario modo intelligitur, & potest summari secundum vnum intellectum, vt in rubr. & potest aliter summari, vt j. patet ex uarietate intellectuum. Abb.

† Alias tantummodo.

CASVS. Qui furtum cum fure partitur, occidit animam suam. Item non solum fur tenetur furti, sed ille etiam qui conscius furti non indicat domino ipsum quærenti. Not. quod consentientes & agentes pari poena puniri debent. Item quilibet tenetur furem indicare, alias furti tenetur.

h ¶ Partitur.] per consensum etiam accipiendo, uel occultando. talis enim tenetur de furto. Inst. da obl. quæ ex delit. nas. §. si uero ope.

i ¶ Non fur.] Hæc sunt verba Hieronymi exponentis præcedentia uerba Salomonis.

k ¶ Possessore.] id est, domino, uel quocunque cuius interest. ff. de uerb. signi. interdum.

[Glo. seq. alle. 6. concor. signat contrarium, & sol.

l ¶ Indicat.] Et ita habes hic, ꝙ quis tenetur indicare furem. ff. de recepta. l. 1. & 2. C. de fur. ciuile est arg. ff. de iure fisci, ex quibusdam. §. diuus. C. ad leg. Corn. de fal. maiorem. C. de his qui ad eccles. confu. præsenti & §. quod si in fundo, argumen. contra, ff. de præscrip. verbo. non solent. ff. de condictio. ob turp. cau. l. 4. §. ultim. vbi non peccat, qui aliquid accipit, ut indicet, secus vero secundum canones, vt hic patet, quia consentire

ſentire uidetur: unde dicit quod uterque reus eſt.

EX litteris.] Diuiſio. Secunda ibi, Mandamus. Abb. Sic. CASVS. Quidam clericus B. noīe, quendam calicē ſurripuit de eccleſia ibi minus caute dimiſſum, & longo tempore ipſum tenuit, ſed poſtmodum reſtituit ipſum, volebat ad ſacros ordines promoueri, quæritur. quid iuris ſit? Rñdet Papa, ſi ſponte confeſſus fuerit, & exinde eccleſiæ, cuius erat calix, ſatisfecit, nec eſt ſuper hoc infamatus, poſt peractam pœnitentiam, aut partem ipſius, dūmodo alias idoneus ſit, ad ſacros poterit ordines promoueri. Nota mitius agēdum cum ſponte confeſſo, q̄ cum conuicto. Item nō dimittitur peccatū, niſi reſtituatur ablatum, ſi reſtitui poteſt. Item infamatus de furto, non dēt promoueri. Item licet qs ſatisfaciat de furto nihilominus eſt illi pœnitētia imponenda. Item nota, partem pœnitentię peractam ſufficere, ut cum criminoſo diſpenſetur.

Cap. 7. eo. tit. in 1. cōp. ... mitter a ... Doctori... Clarū ... 25. ſent. §. ... ſacrilegium, ... Antoniū ... in z ū 10 ... quartar. ... ſ. de fur ... ſecū ... caſus eſt. nu. ...

¶ Alexander 3. Cremon. epiſcopo.

¶ *Fur occultus poteſt poſt reſtitutionem, & pœnitentiam, ad ſacros ordines promoueri.*

CAP. V.

EX † litteris tuis innotuit, quod B. calicem quendam in eccleſia minus caute dimiſſum rapiens, longo tempore detinere præſumpſit: & infra.

¶ Mandamus, quatenus ſi ſponte [a] confeſſus fuerint, & exinde eccleſiæ, cuius calix fuerat, ſatisfecerit, [b] nec eſt ſuper hoc not. vel infamia [c] manifeſta reſperſus: poſt peractam [d] pœnitentiam, aut congruā partem pœnitentiæ [e] (dūmodo alias idoneū ipſum eſſe cognoſcas) ad ſacros ordines non dubites promouere. [f]

TITVLVS XIX.

De vſuris. †

a ¶ Sponte.] Argu. q̄ mitius agitur cū ſpōte confeſſo, quā cum conuicto. 50. di. preſbyterum, 12. q. 1. non dicatis.

b ¶ Satisfecerit.] aliter pœnitere non pōt, dummodo poſſit ſatisfacere, 14. q. 6. c. 1. & ſup. de homi. ſicut, §. eos, & infra titu. prox. cum tu.

c ¶ Infamia.] facti, quæ grauat opinionem, ff. de obſe. a libe. præſtandis, l. 2. & a promotione repellit, 81. d. tātis Daniel, & 33. d. laici, & ſup. de accuſ. omnipotens.

d ¶ Poſt peractam.] quia iam incipit eſſe quod non fuit. 50. d. ferrum, & c. cum exaudiero.

e ¶ Pœnitentiæ.] ſup. de temp. ord. ex tenore.

f ¶ Promouere.] etiam de iure communi, cum peccatum ſit occultum, ſup. de tem. ord. c. vlt. & præcipue ſecundum illos qui dicunt, quod peccatum occultum non reddit hominem irregularem, ſecūdum alios, qui dicunt contrarium loqui c. iſtud de diſpenſatione.

De materia huius tituli plenius canoniſtis ualdē ne eſſaria tradit B. Th. 2. 2. q. 78.

DE VSVRIS.

¶ Quia uſuram exercens, rapinam, & quodā modo furtum committit, 14. q. 4. ſi quis uſuram, & ſubiacet reſtitutioni, ſicut furtum committens ſeu rapinam, ut in c. cum tu, inf. eod. ideo competenti ordine ſubmittit de uſuris. Abbas.

De hac materia tractatur, 46. diſtin. & 14. q. 4. & q. 5. & q. 6. per totum, 46. d. c. pen & vlt. 88. diſt. in Palea eijciens.

PLures.] Si creditor percipit ſortem ex fructibus pignoris; deductis expenſis tenetur pignus reſtituere debitori, & unum caſum excipit, h. d. Diuiditur in tres partes: Nam primo prohibet clericis vſuram generaliter, & inde nominatim certam ſpeciem: Secundo ibi. Quod ſi pœnam addit. Tertio a prædicta ſpecie vnum caſum excipit, ibi, Niſi. Abbas.

CASVS. 1 Quia plures clerici data pecunia poſſeſſiones recipiebāt in pignus, dicentes non eſſe vſuram, ſtatuit concilium Turonen. vt nullus conſtitutus in clero, hoc vel aliud genus uſuræ exercere præſumat: q̄ ſi aliquis poſſeſſiones alicuius data pecunia recepit in pignus, ſi ſortem ſuam receperit deductis expenſis, poſſeſſionem libere reſtituat debitori: ſi minus aliquid habet, eo recepto poſſeſſio ad dñm reuertatur: Si uero poſt illud ſtatutum aliquis clericus vſurarum crimen commiſerit, officij ſui periculum patiatur, niſi fuerit beneficiū eccleſiæ, q̄ redimendum ſibi hoc modo videatur. Nota fructus pignoris computandos in ſortem. Item clericus uſurarius de rigore iuris ab officio eccleſiaſtico dēt repelli. Itē habes hic caſum, in quo fauore eccleſiæ fructus non computantur in ſortem.

¶ Alexander iij. in concilio Turonen.

¶ *Vſura eſt lucrifacere fructus rei pignoratæ; fallit in caſu hic excepto.*

CAP. I.

PLures † clericorum; & infra.

¶ Generalis concilij [g] decreuit auctoritas, ut nullus conſtitutus in clero, [h] vel hoc, uel aliud genus [i] vſuræ exercere præſumat. Et ſi quis alicuius poſſeſſionem data pecunia ſub hac ſpecie (uel † conditione) in pignus acceperit, ſi ſortem ſuam (deductis expēſis [k]) de fructib. iam perceperit; abſolute poſſeſſionem reſtituat debitori. Si autem aliquid minus habet; eo recepto, poſſeſſio libere ad dominum reuertatur.

¶ Quod ſi poſt huiuſmodi [l] conſtitutum in clero quiſquam extiterit, qui deteſtandis vſurarum lucris inſi

2 Si legeris veterē compil. apertiſſime itelliges facti ſpeciē, quæ ex fragmento omiſſo a Raynūdo reddita ē paulo obſcurior.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. cōpi. & poſt cōci. Latera. par. 16. c. 9.

De intellectu Couarruuias li. 5. va. reſol. c. 1. nu. 4. & de pena clerici vſurarij Bernardinus Diaz in prac. cri. can. c. 82.

† Hæc duo uerba, uel cōditione, deſunt in omnib. antiqs codicib. Gregorianis.

g ¶ Generalis concilij.] ſc. licet Turonē. cuius eſt hoc capitulum.

h ¶ In clero.] maxime, quia idem eſt de laicis.

i ¶ Aliud genus.] Multa enim ſunt genera uſurarum, arg. 14. q. 3. c. 1. 2. & 3.

[Glo. ſeq. tractat de expenſis deducendis, & quærit, & ſoluit.

k ¶ Deductis expenſis.] Deducendæ ſunt expenſæ, & quod ſupereſt, eſt fructus, ff. ſol. matri fructus, ff. de pet. hær. ſi a domino, §. fructus, in fi. & 12. quæſt. 2. uobis, & C. de fruc. & lit. expen. l. 1. & ipſe iure per fructus perceptos liberatur pignus, C. de diſtract. pign. l. 1. & C. de pign. actio. l. 1. & 2. fructus enim ſemper computantur in ſortem. infra cap. proxi. & cap. conqueſtus, & hic expenſæ iſtæ non debent eſſe ſuperfluæ, argumen. ff. de rei uend. in fundo. & illæ tantum ſunt deducendæ, quæ in ipſam rem neceſſario factæ ſunt, & pro fructibus colligendis. Cod. de pigno. in ſumma. poteſt ergo rem retinere, donec deducat expenſas. Sed quid ſi reſtituit rem nondum deductis expenſis? petat per conditionem indebiti, ff. de impendijs, in rebus dotali. factis, l. quod dicitur. §. Si dos. uel per contrariam actionem pignoratitiam, ff. de pignoratitia actione. ſi neceſſarias.

l ¶ Poſt huiuſmodi.] maxime quoniam idem erat ante, decima quarta quæſtione quarta, ſi quis obligatus, & infra eodem, cum tu. &c.

stat, ecclesiastici officij periculum patiatur. Nisi forte ecclesiæ beneficium a fuerit, quod redimendum ei hoc modo de manu laici uideatur.

¶ Idem Cantuarien. archiepisc. & eius suffraganeis.

¶ Idem in effectu dicit cũ præcedẽti capite, sed addit tacite idem esse in laicis, nam in præcedenti c. tantum fuit facta mentio de clericis.

CAP. II.

Voniam † non solum viris ecclesiasticis, sed etiã quibuslibet alijs periculosum est, usurarũ lucris intendere, Auctoritate præsentium duximus iniungendum, ut eos, qui de possessionibus, uel arboribus, b quas tenere in pignore noscuntur, sortẽ (deductis expẽsis) receperunt: ad eadem pignora restituenda, sine usurarũ exactione; ecclesiastica districtione compellas. †

¶ Idem † in concilio Lateranen.

¶ Manifesti vsurarij ad communionem altaris, & ecclesiasticam sepulturã, & oblationem offerẽdam admitti non possunt & clerici cõtra hoc facientes puniuntur, ut hic dicitur.

CAP. III.

Via in omnibus fere locis ita crimen vsurarum inualuit, ut multi c (alijs negotijs præter missis) quasi licite usuras exerceãt, & qualiter vtriusq; † testamẽti pagina cõdemnentur, nequaquam attendant; Ideoq; constituimus, vt vsurarii manifesti, † nec ad cõmunionẽ admittantur altaris, nec Christanã (si in hoc peccato decesserint) accipiãt d sepulturam, sed nec oblationes e eorum quisquam accipiat. Qui autem acceperit, vel Christianę tradiderit sepulturę, & quæ acceperit, reddere f cõpellatur, & donec ad arbitrium episcopi satisfaciat, ab officii sui maneat executione suspensus.

¶ Idem Panormitano archiepiscopo.

¶ Potest intelligi dupliciter, primo in mutuante, Secundo in recipiente usuras, & secundum primum intellectum hoc dicit. Etiã pro opere pio non licet usuras recipere, quando per receptionem datur causa usuræ committendæ, hoc dicit. Vel sic, & clarius,

a ¶ Beneficium.] hoc ita potest intelligi, puta laicus aliquis iniuste detinet possessionem aliquam, quæ fuerat clerico in beneficium assignata: licitum est clerico de manu laici taliter eam redimere, ut ecclesia uel ipse clericus fructus taliter perceptos retineat, nec est usura cum tantum suum recipiat: q̃a sic forte possessio ad ecclesiam reuerteretur hoc modo: q̃a forte alia non poterat recuperari. Et idẽ est, si esset feudum ecclesiæ, quia fructus ecclesiæ non computabit in sortẽ, inf. eo. conquestus; sed ecclesia interim seruitia a uasallo recipere non debet, s̃. de feu. cap. 1. Idem intelligo de laico, quod hoc mõ sibi licet redimere possessionem de manu iniusti detentoris, alienam tñ possessionem taliter redimere non posset, quia fructus illi nõ sunt sui, vnde si illos retineret, usura esset. Idem esset de clerico, si possessionem ecclesiæ, quæ non fuit sibi pro beneficio assignata, taliter in pignus reciperet, nisi de licentia ecclesiæ hoc faceret, quasi percipiendo eos nomine ecclesiæ. Bernar.

Voniam.] CASVS. Dicitur hic, non solum uiris ecclesiasticis, sed etiam laicis periculosum est vsuris intendere, & ideo mandatur, quod postquam de possessionibus uel fructib. arborum, quas in pignore tenent, receperint sortem suam deductis expensis, restituantur possessiones suis dominis. Not. q̃ vsuræ reprobantur in laicis sicut in clericis. Item fructus pignoris computari debent in sortem, prius inde deductis expensis.

b ¶ De possessionib. uel arboribus.] Sic sup. c. pro. & j. e. conquestus, & s̃. de emp. & uend. ad nostra, & sup. de pig. cum contra, C. de pig. act. l. 1. & 2. C. de pac. pig. li. 1. & ult. & ff. de pig. act. l. si conuenerit.

Via in omnib.] Iste tex. est multum allegabilis, & multi iura faciunt mentionẽ de isto concilio Lateran. & tria facit: primo ponit factum dãnabile per cõstitutionis tẽm: Scdo tripliciter punit vsurarios manifestos: Tertio punit dupliciter clericos transgressores. Secunda ibi, Ideoque. Tertia ibi. Qui autem. Abb. Sic.

CASVS. In multis locis tñ inualuit vsurarum consuetudo, ut multi alijs negotijs prætermissis, usuras exerceant tanquam licitas, non considerantes qualiter crimen istud utriusque testamenti pagina condemnetur, & ideo statuit Lateran. concilium, vt vsurarij manifesti ad communionem non admittantur altaris, nec Christianam accipiant sepulturam, qui in hoc peccato decesserint, nec oblationes eorum quisquam accipiat, qui autem acceperit, aut Christianæ tradiderit sepulturæ, quod acceperit, restituat, & ab officio suo suspensus maneat, donec ad arbitrium episcopi satisfaciat. Nota quod hæc est pœna, quæ primo imponi debet, de qua fit mentio in rescripris contra usurarios impetratis.

[Glo. seq. ostendit glo. istam etiam iure ciuili, &c.

c ¶ Multi.] propterea quia multi sunt non excusantur, 2. q. 1. multi, in fin. & ẽt si omnes homines essent usurarij, simile. 32. quæstio. 7. flagiti. cum in ueteri testamento, & nouo prohibitæ sunt vsuræ, infra ca. proxi. immo etiam iure ciuili usuræ prohibitæ sunt, unde nullo iure peti possũt: in Authen. de ecclè. tituli in princ. collat. 9. licet non obseruetur, quia ibi dicit. Iustinianus, se quattuor synodos generales obseruare. Sed Nicæna synodus est una de quattuor principalibus, quæ ita obseruari debet, sicut quattuor Euangelia, 15. distinctio. sicut, & in Nicæna synodo prohibentur usuræ. 47. distinctio, quoniam multi.

d ¶ Accipiant sepulturam.], idem est de quolibet, quem constat decessisse in mortali. 13. quæstio. 2. pro obeuntib. 23. quæstio. 5. placuit, 21. quæst. 3. Cyprianus, & sup. de sta. regu. monachi. cum sim.

e ¶ Oblationes.] sic 90. distinctio. oblationes, & 17. quæstio. 4 miror. supra de raptoribus super eod. ad finem, & nihilominus excommunicandi sunt, si non satisfaciant, infra eodem præterea, & supra de iureiur. de bitores, & c. seq.

[Gl. seq. quærit, & arg.]

f ¶ Reddere.] Sed cui debet restitui? dãnti? non uidetur, 17. quæstion. sunt qui, quæstio. secunda nulli liceat. Ala. dixit, quod episcopo loci, sed potius credo, quod illi qui dedit, & ille postea restituat ei, a quo recipit. argumen. infra eodem cum tu. & supra de homi. sicut dignum, §. eos.

† Cap. 4. eo. ti. in 1. cõpi. & post cõci. Late. pa. 16. c. 3. Et Cou. in p̃cedenti c. citatũ, uide Sotum de iusti. & iure li. 6. q. 1. art. 2. & Syl. uer. usura. 3.

† cõpellãtis.

† Idẽ, s. Alexãder iij. in concilio Latera. c. 25. & c. 2. eo. ti. in 1. compi. Et pro intellectu uide Archidia. in c. miror. 17. q. 4.

† De hoc ar ti. plene Couar. li. 3. uaria. resõ. c. 1. nu. 5. eñ uidẽto, & Martra. de iudæ. par. 1. cap. 11.

† Vsurarij manifesti q̃ dicantur tradit Iulius Clarus lib. 5. sen. §. vsura. ver. sed hic quero. Syluester uerbo usura. 9. q. 1. & uariare sol. q. 3.

Superc

Super eo.] Diuiditur. Nam prima ponitur decisa consultatio: Secundo responsio, ibi, Respondemus, & responsionem probat per argumentum a maiori. Abb. Sic.

CASVS. [illegible] inde captiui, in redimerentur: quæritur an liceat? Rñdet Papa, ꝙ cum vsurarum crimẽ vtroque testamento condemnetur, super hoc non est aliqua dispẽsatio adhibẽda: quia etiam dicit scriptura; pro alterius vita mẽtiri non licet, multo magis prohibendus est aliquis, ne vsurarum crimen exerceat pro redimenda vita captiui. No. circa crimen vsurarum dispẽsari non posse. Item prętextu pietatis nõ est impietas committenda. Item non debet quis mentiri pro vita alterius saluanda. Item argu. ꝙ vsura est maius peccatum, q̃ mendacium.

[Glo. seq. arguit. & remittit.]

a Dispensationem.] Arg. ꝙ prætextu boni malum fieri non debet, 1. q. 1. nõ est putanda, 33. q. 5. si dicat & 14. quæst. 5. c. 1. 2. & 3. & c. neque. Argu. contra, 28. qõ. 1. non oportet. Dic vt plene dictũ est. sup. ne cle. vel mon. nõ magno, in magna notula.

b Mentiri.] 22. q. 2. ne q̃s arbitretur, vbi de hoc.

Nõ licet inducere quem ad exercendum vsuras, etiã ꝓ pio opere, & ista lectura colligitur ex decisa.

CAP. IIII.

Cap. 5. eo. tit. in 1. comp. & post concil. Later. sub Alexan. p. 16. c. 1. Vide Rom. & ceteris Io. Andream.

SVper † eo vero: & ĩfra. ¶ Rñdemus, ꝙ cum vsurarum crimen vtriusque testamenti pagina detestetur super hoc dispẽsationem [a] aliquã posse, fieri non videmus, quia cum scriptura sacra ꝓhibeat pro alterius vita mentiri: [b] multo magis prohibẽdus est q̃s, ne etiam ꝓ redimenda vita captiui, vsurarum criẽ inuoluatur.

¶ Idẽ Salernitano archiepõ.

Vsurarij qui sunt soluendo, coguntur ꝑ pœnas Lateran. cõcilij vsuras restituere, etiã quas ante concilium receperũt & facultatibus non extantibus debent possessiones emptæ ex pecunia fœnebri vendi & debentib. recipere satisfieri.

CAP. V.

Ca. 5. e. tit. in 1. comp. & post concil. Lat. sub Alex. iii. p. 16. cap. 5. Vide B. Th. 2. 2. q. 78. ar. 3. & Sotum li. 6. de iust. & iu. q. 1. art. 4.

CVm † tu manifestos vsurarios iuxta decretum [c] nr̃m, qđ nuper in cõcilio ꝓmulgatũ est, cõione altaris, & ecclesiastica ꝑceperis sepultura priuãdos, [d] donec [e] reddãt, qđ tã praue receperant: quidã eorũ, ad † excusandas [f] excusationes ĩ peccatis, impudenter affirmant illas dumtaxat vsuras restituẽdas, quæ sunt post interdictum nostrum receptæ; & infra. ¶ Super his fraternitati tuę taliter respõdemus, ꝙ siue ante, siue post [g] interdictum nr̃m vsuras extorserint, cogendi sunt per pęnam [h] quam statuimus in concilio, eas his, a quibus extorserunt, vel eorum hæredibus restituere: vel his non superstitibus, [i] pauperibus erogare: dummodo in facultatibus habeant. vnde † ipsis possint eas restituere: cum iuxta verbum B. Augustini: † Non remittatur peccatum, nisi restituatur [k] ablatum.

¶ Illi autẽ qui non habẽt in facultatibus [l] vnde vsu-

† Sumuntur hæc ex psal. 140.

† Alias ceteris omissis ita. vñ possint restituere.

† August. epistol. 54. ad Macedonũ. refert Iuo. par. 11. ca. 4. & p. 15. c. 25.

c Vm tu.] Diuidit. Nã in prima ponitur consultatio tres articulos continens, quorum duo sunt decisi. Secundo ordinate ad illos respondet ibi Super his Abbas.

CASVS Archieps Salernitanus sm̃ prędictum conciliũ, sup. eod. qm̃ præcepit vsurarius manifestos cõione altaris & ecclesiastica sepultura priuandos, donec restituãt vsuras: quidam ad excusandas excusationes in peccatis, dicebãt illas vsuras tm̃ restituendas q̃ post prædictũ concilium sunt receptæ: Alii dicebant, ꝙ non habebant vnde restituere possint vsuras: Alii dicebant ꝙ de pecunia vsuraria possessiones fuerãt comparatę, quas dederant filiis & parentibus suis: vñ pecuniam illam restituere nõ poterãt: quęsiuit archieps, quid supsit agendũ? Rñ. Papa ad primũ, ꝙ siue añ siue post cõciliũ prædictum usuræ sint extortæ, cogendi sunt per pœnam illius cõcilii ad eas restituẽdas, his, à quib. extortæ fuerũt, uel eorũ hæredibus uel si non extant aliqui hæredes, pauperib. dentur, dummodo habeant in facultatibus, unde reddere possint: quia ut dicit Augustin. Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum: illi uero qui nõ h̃nt, uñ reddere possunt, nõ debent illa pęna puniri, quia paupertas eos excusat: possessiones autem de vsuris comparatæ, debent uendi & precia inde recepta restitui his, à quibus extortæ sunt usuræ: ut sic à peccato, & a pœna prædicta possunt liberari. Nota constitutionem extendi præterita. Item non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Item paupertas excusat. Item res emptæ de vsuris, succedunt loco pecuniæ de usuris receptæ. Item quamdiu inuenitur cui est res restituenda, uel eius hæredes, non debet dari pauperibus.

e ¶ Decretum.] sup. eo. quia in omnibus.

d ¶ Priuandos.] Et ita canon ille, Quia in omnibus, non est latæ sententiæ, sed ferendæ. Ber.

e ¶ Donec.] Ergo quam cito restituũt, sunt ipso iure restituti communioni arg. 81. di. si qui sunt. tamen post satisfactionem relaxandum est interdictum.

f ¶ Ad excusandas.] Hæc verba sunt, 16. q. 1. prædicator.

g ¶ Siue post.] arg. ꝙ cõstitutio retrotrahitur, ut & hoc iõ dicit. qa crimẽ istud añ illã [illegible] erat vtroque [illegible] hoc. n. diuinũ pręceptũ, 14. q. 4. qm̃ multi. Qñ constitutio retrotrahatur, dictũ fuit sup. de constit. c. vlt.

[Glo. seq. cum seq. formant & soluunt duas quæstiones.]

h ¶ Per pœnam.] ista tutam s. eod. quia, & etiam per excõicationem j. eod. præterea. Sed quare fit mentio in omnibus cõmissionibus de pęna illius canonis, quia & non de excõicatione? Respondeo, quia ab illa semper incipiendum est, tanquam a minori, postea infligenda est maior, si hoc meruit proter vitas contumacis. supra. ut lite, non contesta. capit. quoniam, in fine.

i ¶ Non superstitibus.] Sed pone quod ille, cui debet restitui vsura, longe sit absens: nunquid tenetur usurarius mittere ad eum usuras? Tenetur quidem: sed sumptibus illius absentis arg. ff. de oper. lib. operæ enim. Si autem sumptus itineris rei summam excedant, det pauperibus, arg. huius c. 2. q. 6. anteriorum. Et hoc intellige si vsurarius nouit, ubi habitet: qa si ignoret, non tenetur inquirendo vagari. arg. ff. de ope. lib. ꝙ nisi, in fi. & quousque fieri potest restitutio illi qui soluit numquam illa pecunia debet dari pauperibus, sup. de homic. sicut dignum, §. eos. & sup. de iureiur. eam te.

K ¶ Restituatur.] 14. q. 6. cap. 1.

[Glo. iste cum seq. recitari possunt per tres q̃stiones.]

l ¶ In facultatibus.] & licet amiserint usuras, nihilominus tamen tenentur propter moram, quæ illis nocere debet: unde omnia refundere debent, si alias facere possunt arg. ff. de ui, & ui, arm. l. 1. §. rectissime, & ff. de leg. 1. cum res legata. sed si nihil habent, liberantur ex toto, ut hic. Si tamen ad pinguiorem fortunam peruenerint, tenentur ut prius, sup. de sol. Odoardus, & ff. de ces. bon. si debitoris. arg. 26. q. 6. si quis de corpore, & c. de his uero & in solidum: nec habetur ratio, ne egeat: licet alias dicat lex, quod qui bonis cedit, non conuenitur postea, nisi in quantum facere potest, ff. de ces. bon. is qui. Ala.

a ¶ Euidenter.] si enim credatur habere, verberibus veritas eruatur, 5.q.5.illi qui, 13.q.6.c.1.vel iuret se non habere vnde reddat, quod potius videtur, quia non debet vlla pęna puniri ut hic dicit, quia inanis est actio, & cet. ff.de dolo, nam is, & supra de resti.spol.olim. ex effectu singulorum, sed communiter æstimantur, ff.ad.l.Fal.pretia.ar.contra ff.mand. cum seruo. sed hic non fuit emptio factu æstimatione communi.Ber.

[Glo.seq.signat contrarium,& remittit.]

e ¶ Ex tali forma.]Sim.sup.de pi.illos uos,& ita forma ɔtractus inspici dēt, ad hoc ut usurari⁹ cēseat, qa oē esse est ex forma, sed non semꝑ uerū ī casu isto, ut ĩ. dicitur. Ber.

ras valeant restituere, non debent vlla† pœna mulctari: cum eos nota paupertatis euidenter [a] excuset.

¶ Possessiones vero, quæ de vsuris comparatæ sunt, debent vendi, & ipsarum pretia his a quibus vsuræ sunt extortæ, restitui; vt sic non solum † a pęna, sed etiam a peccato possint (quod per vsurariam extorsionem incurrerant) liberari.

† Alias. illa pęna in plerisq. antiqs.

† alia ita, nō solum a pœna illa.

¶ Idem Genuen.† archiepō.

† Ianuen.

¶ *Vendens rem plus quam valeat, quia solutionē differt, peccat nisi dubium sit, an tēpore solutionis erit ualor rei uariatus, & uenditor non erat uenditurus tēpore quo vendidit. h.d. secundum cōmunem intellectū.*

CAP. VI.

IN ciuitate tua dicis sæpe contigere, quod quidam piper, seu cinamomū, seu alias merces comparant, [c] quæ tunc vltra v. libras non valent, [d] & promittunt se illis, à quibus illas merces accipiunt, vj. libras statuto termino soluturos: Licet autem contractus huiusmodi ex tali forma [e] non possit censeri nomine vsurarum, [f] nihilominus tamen venditores [g] peccatum incurrunt; nisi dubiū [h] sit merces illas plus minus resolutionis tempore valituras. Et ideo ciues tui saluti suę bene consulerent, si à tali contractu cessarent cum cogitationes hominum omnipotēti Deo nequeant occultari. [i]

⁴ Ca.8.eo.ti. in 1.compil. & post conc. Later. p.16. cap.2. De rōne huius decr. uide pleniss. p Caietanū apud B.Tho. 2.2. q.76.ad 7.ar. & per Sylu. uerb. usura. 2.q.2. & Sotū citatū inf. eo. in c.nauiganti.

¶ Idem.

¶ *Vsurarius monitus nō desistens si clericus est, ab officio & beneficio suspenditur si laicus, excommunicatur.*

CAP. VII.

PReterea † parochianis tuis vsuras recipere interdicas: [k] Qui si parere contempserint, si clerici sint, eos ab officio beneficioque suspendas: [l] si laici, vsque ad dignam satisfactionem ipsos vinculo excommunicationis [m] astringas.

† Ca.9.eo.ti. in. 1. comp. Et post cōc. Later. p.20. c.2.§. præterea. Et quatenus puni. clericos & laicos, uide Bern. Dia. in prac. cri. can.c.82. & Fely. in c.c. sit gñale, sū. de fo. comp. & Alex.in l. si non fortē ff. de condi. inde.

b ¶ Debent vendi.] Ex hoc vr̄, ꝙ ad quēcunque perueniat res empta de pecunia vsuraria, tenet̄ illā restituere, licet enim res emptæ ex tali pecunia peruenerant ad filios, uel ɔsanguineos usurariorū, nihilominus vēduntur, ut hic dicit: quia res illa succedit loco alterius pecuniæ. ff.de leg.2. Imperator, in fi.& ff.de leg.3. fideicommissa, §.si rem suā & sup ut lit.pend. ecclesia.ubi de hoc.qđ uerum est, ubi ex cā lucratiua res peruenit ad ipsū. Si vero ex alia causa, puta quia emit ignorāter, secus esset forte. Et spāle est hoc in re empta ex pecunia fęnebri, alias regula re est ꝙ ī re empta ex pecunia tua, non nomine tuo, nihil iuris habes, C.de rei vend. si ea pecunia. Cod.de prob. ad probationē, & ff.de furt.qui vas, in fi. alias casum hēs C.de rei ven. si ut ꝓponis, tertium. C.arbi.tute.l.3. & sup.de pecu. cle. inquirendum. Alan.

IN ciuitate.] Cōis diuisio. Secunda pars ibi, Licet. Abb.

CASVS. Quidā mercatores emunt piper, cinamomū, seu alias merces, q̄ tpe uenditionis nō ualēt ultra v. libras, & promittunt se soluturos in termino cōstituto sex libras, quęrebat, utrū talis ɔtus esset usurarius? Rñ. Papa, licet talis ɔtus ex forma usurarius non possit iudicari, tñ uenditores nihilominus peccatum incurrunt, nisi dubium esset merces illas plus, uel minus valituras tpe solutionis faciendæ: & iō qui sic ɔhunt, melius facerent, & bene sibi consulerent, si a tali contractu abstinerent, quia hominum cogitationes Deo occultari non possunt. No. aliquem excusari a peccato usuræ propter dubium.

[Glo. seq. reci. per modum obiec. ac eo quod licet contrahentibus, & c. secundo obijcit, & soluit in fine.]

c ¶ Cōparāt.] nō decepti in iusto pretio, sed sciēter plus emerunt pp dilationem dissolutionis, si.n. decepti essent quia darēt ultra pretiū iustum, nō haberēt speciē usurę; quia licet ɔhentibus sese adinuicē decipere, 1.ff.de min. in cāæ, §.in p̄rio, usq; ad dimidiū iusti p̄tij. s̄.de empt. & uend. cum dilecti, & c.pen. C.de rescin. uend. l.2. Ala.

d ¶ Non ualent.] imo uidetur ꝙ tantum ualeat res eīn tantum ualet, quantum uendi potest, ff.ad Trebel.l.1. §.si hæres. & ff.ad l.Fal. quærebatur, & ff.de fur. si quis uxori, §.ulti. & ff. de dona. causa mor.l.mortis causa.§. ult. & ff.ad l.Rho.de iac.l.2. portio. pretia.n. rerum non

1 Hoc lege ciuili pmittit̄, sed lege diuina non licet. ceterū de hoc dicto vide plene per B.Tho.2.2.q 77.art.1. ad 1.argu. & Dñicū Sotū lib. 6. de ius. & iu.q. 3.ar. 1. ad 1.argu.

f ¶ Vsurarum] arg. cōtra sup.eo.consuluit. ibi soluitur. Ber.

g ¶ Vēditores] Isti uēditores ꝑpter dubiū excusātur a peccato, alias nō uēdit̄, ĩ.eo. c.ult.ī fi. unde pp dubiū excusāt a peccato usurarum. & expone peccatū, usurarū inf.e.c.ul. & s̄m illa intellige istā, licet.n. ex forma nō si cōtractus usurari⁹, pōt tñ fieri in fraudē usurarū, uñ æq. tenet̄. ar. s̄. de pig. illo uos, & qđcunque nomē imponas, usura est, 14.q.3.c.1.& 2.

h ¶ Nisi dubiū] ĩ.eo. c.ult. ubi de hoc ī tali dubio potius esset abstinendū, qa qñq; dñt aliqui se dubitare, ubi non est dubitandū, & econuerso: & tutior uia est eligēda, ĩ.de cler.excō. mi. illud uñ dicit. saluti suæ bene consulerent, &c. quia periculum est in his. Ber.

i ¶ Occultari.] quia secretorum Deus cognitor est, 32.di. erubescant, & 2.q.5. consuluisti. quem nō latet peccati qualitas, neque peccantis affectus, 24.q.3. Deus quando. Tanc.

PRæterea.] Duæ sunt partes. Secūda ibi, Si laici. Ab.

CASVS. Mandat Papa cuidā epo quatenus omnibus parochianis suis usuras recipere interdicat, quod si facere contempserint, si clerici fuerint, illos ab officio & beneficio suspendat. Si laici, eos excommunicet usque ad debitam satisfactionem. No. qualiter puniri debent usurarii, tam clerici quam laici.

K ¶ Interdicas.] 14.q.3.&.q.3.p.per totum, & 47. dist. quoniam multi.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

l ¶ Suspendas.] Talis enim repellitur ab obtento, ut hic dicit, & 14.q 4. si quis oblitus, & c. quoniam multi. & repellitur ab obtinendo multo fortius, infra de exces. præla. inter dilectos. Sed nunquid episcopus potest cum talib. dispēsare? Dico ꝙ sic, post satisfactionem & pęnitentiam, quia hoc non prohibetur, & hoc probatur per hanc decr. In antiqua dicebatur, ꝙ ad præsentiam Papæ tales mittantur unde collige, quod episcopi cum talib. misericorditer agere possunt, De hac materia traditur sup. de iud. at si clerici.

m ¶ Excommunicationis.] Primo inflicta pœna illius constitutionis, sup. eo. quia in omnibus.

Conque-

Conquestus.] Primo ponit decisam quæstionem: Secundo prouisionem ibi. Discretioni. Tertio exceptionem ibi, nisi. Abb. Siculus.

CASVS. Idem dicit hic, quod dictum est sup. eod. c. 1. fructus, n. pignoris ꝑ cōputandi sunt in sortē, nisi terra fuerit de feudo monasterij. No. ꝙ fructus pignoris cōputari dēnt in sortē. Itē no. hic casum ubi fructus non computatur in sortē.

a ¶ Sortem recepistis.] deductis etiam expensis. ut sup. cap. 1. & 2. ubi de hoc.

b ¶ De feudo. In isto 1 casu fructus nō computantur in sortē, interim tñ non debent seruitium recipere a vasallo: nec est usura. sic. su. de feud. c. 1. in quo casu pt ēt intelligi s. eo. c. 1. sed ibi illud exponit, dic ut ibi. Habes ergo v nū casum in quo ō cōmittitur usura u. tra sortē recipiendo, ... Itē & in alio, j. eo. salubriter. alias ēt posset attentari, ꝙ usura pñt peti ēt ẽm canones, ut cū uendo tibi prædiū, & trado, & percipis fruct[9], nec soluis mihi pretiū ad termi nū, argu. C. de usur. l. 2. qa hmōi usuræ nō quasi usuræ, sed quasi interesse petunt, arg. 14 q. 4. qm multi ibi, ad q̃tum, & c. si quis oblitus. ibi, aliqua incrementa, & ff. pro soc. sociū qui damna uero & interesse ẽm canones peti pñt. 12. qō. 2. si quis de clericis, & s̃. de for. cōpe. dilecti, & s̃. de fideiuſ. peruenit, & c. cōstitutis. & arg. ff. de eo qd cer. lo. l. 2. §. vlt. & maxime in contractib. bonæ fidei, vbi vsuræ veniunt ex mora, ff. de vsu. mora. §. in bona, & ff. de peri. & com. rei vend. l. vlt. & C. de act. empt. & vend. fructus. quia non dicitur vsura, sed potius interesse, quia non dicitur vltra sortem. Et quod dicit, quidquid sorti accedit, vsura est: illud potest intelligi in mutuo, uel ubi aliquid excogitatur in fraudem vsurarum. Illud no. quod duo sunt contractus, qui de sui natura uolunt esse gratuiti: ut mutuum, & commodatum: mutuū enim nisi sit gratuitum, statim vsura est: vnde illud, Mutuum dantes, nihil inde speantes, inf. eo. consuluit. Item commodatum si non sit gratuitum, & pecunia recipiatur pro re commodata, desinit esse commodatum, & in locationem transire uidetur: non tamen est usura. Item si uendo tibi fundum iusto pretio, ea lege, ut quandocunque tibi sol uero pretium, quod mihi das, fundus ad me reuertatur, C. de pac. inter emptio. & vendit. l. 2. in casu isto lucratur fructus: alias si modicum esset pretium, præsumitur contractus in fraudem usurarum, sup. de empt. & uendit. ad nostram & præcipue si emptor consueuit exercere usuras, sup. de pigno. illo uos. Item ubi pecunia datur ad pompā, possum inde recipere mercedem, quia non est mutuum, sed potius commodatum siue locatio. ff. commo. sed mihi. §. non potest. & l. sequen. Item vbi aliquid apponitur noīe pœnæ, dum tñ non in fraudem vsurarum. 12. quæst. 2. fraternitas. tamen in omnibus prædictis casibus non dicuntur vsuræ sed potius iteresse videtur. Laur.

¶ Idem abbati & fratribus S. Laurentij.

¶ Fructus rei pignoratæ cō putari debent in sortem, & excipit unum casum.

CAP. VIII.

Conquestus † est nobis C. clericus, & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si terram ipsam titu. pignoris detinetis, & de fructibus eius sortem recepistis: [illegible] terrā clerico memorato reddatis: Nisi terra ipsa de feudo [b] sit [illegible] vestri

¶ Idē Episcopo Placentino.

¶ Hæres usurarij filius, vel extraneus, usuras extortas per defunctum restituere compellitur.

CAP. IX.

Tva † nos duxit fraternitas consulendos, qd sit de vsurariorum filijs obseruandum, qui eis in crimine vsurarum defunctis succedunt: aut de extraneis, ad quos bona vsurariorum asseris deuoluta? Tuæ igitur quæstioni litteris pſentibus respondemus, quod filij ad restituēdas vsuras, ea sunt distinctione cogēdi, [c] qua parentes sui † si viuerent, cogerentur. Idipsum etiam contra hæredes extraneos credimus exercendum.

¶ Vrbanus tertius.

¶ Mutuās ea mente vt vltra sortem aliquid recipiat, tenetur in foro animæ ad illud restituendum, si ex hoc aliquid cōsecutus ē: Idē in non dante parabolam iuramēti nisi aliquid inde recipiat: Et idem in uendente rem plus quam valeat quia differit solutionem.

CAP. X.

Consuluit † nos tua deuotio, an ille in iudicio aīarum quasi usurarius debeat iudicari, qui non alias mutuo traditurus, eo proposito mutuam pecuniam credit, ut licet oī conuentione cessante, plus tñ sorte recipiat: Et utrum eodē reatu criminis inuoluatur, qui (vt vulgo dicitur) non aliter para-

Tva nos] cōis diui ſio. Secunda pars ibi. Tuæ igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Quæsitum fuit a Papa, quid sit obseruandum de filiis vsurariorum, qui eis succedūt in crimine vsurarū, aut etiam de extraneis hæredibus, ad quos bona illorum perueniūtur? Rñdet Papa, qd filii eadē distrinctione cogendi sunt vsuras restituere, qua parētes eorum cogerentur, si viuerent, & idem est faciendum de heredibus extraneis No ꝙ res trāsit ad successorem cum suo onere uel causa.

[Gl. seq. querit alle. ad negatiuā vnam legem, & ad affirmatiuam tres. & sol.

c ¶ Cogēdi] Tenētur fil i ꝓ parētib. ꝓ hæreditaria portione, & illi ad quos bona vsurariorū ꝑuenerūt, ut hic dr, & d ff. re. iu. ex qua persona. Sed pone, ꝙ alter hæredū ef ficiatur nō soluendo ante restōnem vsurarū, nunquid alter cōuenit ī solidū? nō vr ff. de fideiu. inter eos §. cū inter. ar. ꝯtra. ff. commo. sed mihi. §. hæres, & ff. de fideiuſ. inter fideiussores, ff de fideiuſ. tut. l. si fideiussores, Satis potest dici, quod in solidum conueniri possunt, quia omnia bona defuncti erant illi obligata. argum. supra eo. cum tu. & præcipue cum succedit in crimen: hæredis enim succedentis in uitium, par fortuna habenda est, C. de fruc. & lit. expe. l. 2. & etiam hæredis ignorantia defuncti vitium non excludit, ff de diuer. & temp. præscrip. cum hæres. Si ergo hæres succedat in bonis defuncti, siue hæres idem crimen committat, siue non, [illegible] tenet restituere usuras, quas defunctus extorsit, in quantum se extendit illius hrditas, ut hic patet. & econuerso hrs pōt repetere vsuras extortas a pre, j. eo. Michael. Vin.

Consuluit.] In primo ponitur consultatio tria continens: In secunda simul ad omnia rñdet ibi, Verum. Abb. Siculus.

CASVS. Tres quæstio. hic formantur. prima est talis: Aliquis mutuat pecuniā sine aliquo pacto, uel cōuentione eo tñ aīo, ut aliquid ultra sortem recipiat, alias non mutuaret, si nihil crederet habere ultra sortem. quæritur an talis saltē in iudicio aīæ vsurarius sit cēsendus. Sc̄da q. est: Aliqs mutuauit pecuniā ad certū terminum: ter-

Marginal notes:

†Cap. 10. eo. tit. in 1. cōp. Et de intellectu huius decretalis, ui de late per Couar. l. b. 3. uariar. resol. c. 1. nu. 4.

† In hac gl. continentur multi articuli, ... & sint usurarij ... præter Canonistas hic cō sulat theologos B. Th. & ibi Caie. 2. 2. q. 78. p totū Sotū lib. 6. de iust. & iure. q. 1. 2. & sc. Nauar. Manuali cōfessariorum, ca. 17. Syluestrum, & Sū mistas uerbo usura.

† Cap. 11. eo. ti. in 1. cōpi. Et de materia tex. & gl. uide plenissime per Couar. li. 3. uar. resol. c. 3. & per Syluest. in sum. uerbo, usura. 6.

† Dictio, sui. deest in anti quiorib. cō dicibus.

† Cap. 12. eo. ti. in 1. cōpi. Vide Couar. ī regula, peccatū, de reg. iur. lib. 6. in 2. part. relectionis in initio versi. ex hoc. Item adde citatos in c. ult. 8. de fimo.

termino aduenīēte creditor non vult dare parobolā iuramenti, donec aliquod emolumentum percipiat, non tñ aliquid petit uel exigit a debitore: q̄rit, vtrū iste eodē crimine cū primo inuoluatur. Tertia q. est, aliq̄s negotiator, vendit merces suas longe maiori pretio, ut alio tp̄e pretium persoluat, q̄ si ei in cōtinenti pretium persolueret, q̄ritur de isto an pœna simili dēat condemnari: ad hoc respondet Papa, ꝙ ex Euāgelio Lucæ colligitur, quid in casibus sit tenēdum, in quo dr̄ Mutuū dantes, nihil inde sperātes, homines isti pro intentione lucri quā hñt, cū oīs vsura & supabundantia prohibeatur in lege, iudicādi sunt male agere: & iō in aīarum iudicio efficaciter sunt inducendi, ut taliter accepta restituant. No. ꝙ q̄cquid recipit̄ ultra sortē: licet ex forma ɔtractus nō sit usuarius quo ad ecclesiā iudicādus pp intētionē tñ, quo ad Deū tā q̄ vsurarius punietur nisi restituerit, & sic aliq̄s ñ est vsurarius quo ad ecclesiam, sed quo ad Deum.

bolam iuramenti concedit,[a] donec, quamuis sine exactione, emolumentum aliquod inde percipiat: Et an † negotiator pœna consimili debet condemnari, qui merces suas longe maiori pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixioris † temporis dilatio prorogetur, q̄ si ei incōtinenti pretium persoluatur. ¶ Verum quia, q̄d in his casib. tenendum sit, ex Euangelio Lucæ manifeste cognoscitur, in quo dr̄: Date mutuū, nihil inde sperātes:[b] huiusmodi hoīes pro intentione lucri, quam habēt (cum oīs † vsura, & superabundantia prohibeatur in lege[c]) iudicandi sunt male agere.[d] & ad ea, q̄ taliter sunt accepta, restituenda, in animarum iudicio efficaciter inducendi.

¶ Innocentius tertius. Prælatis in Regno Franciæ constitutis.

¶ *Manifestus usurarius appellans ad subterfugiendum restitutionem, audiendus non est.*

a ¶ Concedit.] ff. q̄d met. cau. l. vlt. §. si fenerator.

b ¶ Sperantes.] supple 1 cā mutui, i. spe lucri principaliter posita, secūdario tñ aliq̄d sperare nō puto, malum, ut & ipse seruiat illi, arg. 61. dist. q̄d proderit, & 59. di. si officia, nec etiā recipere ex tali spe, arg. 1. q. 2. quā pio. imo naturaliter debitor est illi obligatus ad ant. dora, ff. de pe. here. sed si lege. §. ɔsuluit, & s̄. de test. cum in officiis. Ala.

e In lege.] 14. q. 3. c. 2. & 3. Ber.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

d Male agere.] arg. cōtra. s̄. eo. in ciuitate, illud intelligitur quantum ad iudicium ecclesiæ & potest excusari illud, pp dubiū istud de iudicio animę, ut hic patet, & ita non est contra, ibi quo ad formam contractus usurarii non cēñt: sed isti ppter intentionem quam habuerunt, iudicandi sunt in iudicio animæ male agere: & inducendi sunt, sed non compellendi, ut sic recepta restituant: nec tanquam vsurarii puniendi sunt, sed reuera, quo ad Deum vsurarii uidentur, quia restituere tenentur sic accepta. Et hic habes manifeste, quod intentio facit hominem vsurarium, intellige cum effectu: sic & expectatio, 14. q. 3. c. 1. & q. 4. si quis clericus. Ber.

QVam.] Cōis diuisio. Secunda ibi, Mandamus. Abbas Siculus.

† De hoc artic. uide plene Sotū lib. 6. de iust. & iure. q. 4. ar. 1. & Syluestrū uerbo, vsura, 2. q. 1.

† Prolixi, in antiq̄s codicib.

Luc. 6.

† Verba sūt Ezechielis c. 18. vide. B. Hierony. ca. exponentem ibi, & apud Iuonē part. 13. ca. 18. & apud Gra. 14. q. 3. c. putant.

1 De intellectu: huius gl. uide Couar. lib. 1. uaria. resol. ca. 20. nu. 4. ad de Caiet. apud. B. Tho. 2. 2. q. 78. ar. 1. ad 4. arg.

CASVS. Aliqui sunt manifesti vsurarij, quorum quidā publice renunciauerunt vsuris: cum isti vsurarij manifeste conueniebantur super vsuris, appellabant, quæritur, an appellationibus eorū sit deferendū: mandat Papa prælatis, quaten⁹ manifestos vsurarios & p̄cipue illos, quos constiterit publice renunciasse usuris, cū aliquis eos conuenerit, nō pmittāt appellationis beneficio se tueri. No. ꝙ nō tenet appellatio, ut in crimine quis remaneat.

CAP. XI.

QVam† perniciosū, & ĩ. ¶ Mādamus, quatenus manifestos vsurarios (maxime quos vsuris publice renunciasse constiterit) cum aliquis eos conuenerit de vsuris, nullius permittatis appellationis subterfugio se tueri.[e]

¶ Idem Narbon. archiep̄o.

¶ *Per subtractionē cōionis Christianorū, & per Principes sæculares cogendi sunt Iudæi ad usuras restituēdas.*

CAP. XII.

POst † miserabilem: & ĩ. ¶ Iudæos, ad remittendas Christianis vsuras, per Principes[f] & Potestates cōpelli præcipimus sæculares. Et donec eis remiserint ab vniuersis Christi fidelibus tam in mercimonijs, quam in alijs, per excommunicationis sententiam, eis iubemus communionem[g] omnimodam denegari.[h]

¶ Idem Mutineñ. episcopo.

¶ *Non obstante iuramento de non repetendis vsuris, per debitorem præstito, potest iudex ex officio suo vsurarium ad restituendas vsuras compellere.*

e Se tueri.] Idē est in quolibet crimine manifesto: s̄. de app. cū sit Romana, alias si iniuste grauaret, non est appellatio deneganda, sic multoties condēnaret iniuste q̄ foret absoluēdus, su. de except. cū inter. & ita intellige de his q̄ appellant existendo in crimine, & hoc cōstat, quia non exprimit iustā cām appellandi, alias non audiretur ante sñiam appellans, sup. de appel. ut debitus honor.

POst.] Ponit duplicem prouisionem contra Iudæos vsurarios. Secunda ibi. Et donec Abb.

CASVS. Quærebatur qualiter Iudæi cōpellendi sunt ad vsuras restituēdas, vel remittendas, p̄cipit Papa iudæos compelli ad remittēdas usuras Christianis per principes & ptātes sæculares: & donec eis remiserint uel restituerint, ab uniuersis fidelib⁹ in mercimonijs & alijs iubet Papa p excōicationē oēm cōionē denegari Not. iudęos indirecte cōpellendos ad vsuras remittendas. Item ecclesia iudicat de his, qui foris sunt.

f Principes.] quorum legibus 2 in temporalibus subijciuntur Iudæi, 8. distin. quo iure, & C. de iudic. iudæi. 1. quia, si ad nos veniunt, proteguntur. sup. de iudæi sicut, & C. de iudæ, nullus, pari ratione alios contra eos protegamus, arg. sup. de mut. pet. per totum, maxime in his, in quibus legem suam offendunt, sup. eod. consuluit, & 14. q. 4. quoniam, & c. ult. Vin.

g Communionem] Sic. inf. eo. quanto.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & dupł̄r soluit, & remittit.

h Denegari.] Non est dubium quin pęna 3 corporali puniantur iudæi, per ecclesiam, & etiam pecuniaria, 28. q. 1. sæpe, in fi. 17. quæst. 4. constituit, ita tamen quòd usque ad uindictam sanguinis non procedatur, sup. eo. de rap. in archiepiscopatu. Sed contra: quia nihil ad nos de his qui foris sunt, 2. cō. 1. multi, & sup. de diuo. gaudemus Sol. quod dicitur ibi, nihil ad nos, & c. illud. intelligitur in quātum Deum offendunt, sed in quantū hominē offendunt,

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōp. Et ut scias quis dicatur vsurari⁹ manifest⁹, uide citatos in c. quia in oīb⁹ sup. eod. tit.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp. extat integra in registro Inn. iij. li. 1. epistola incipiente: post miserabile.

De materia uide extra uagantē Pauli iij. incip. Cupiētes Iudæos. Matt. quar. trac. de iudæ. part. 1. cap. 11.

2 De hoc artic. vide late p Marquar. trac. de Iudę. par. 2. c. 1.

3 Qubus pœnis possint Iudęi p ecclesiam coerceri, tradit Zāchi tract. de hæret. c. 36. & ibi late Campegius

fendũt, secus est. Vel põt intelligi illud de directa coertione, quã in eos non exercemus, secus de indirecta, ut hic, & sup. de dec. c. de terris. cum etiã p̃p̃ delictum efficiuntur de foro nostro. sup. de Iud. nouit, & supr. de fo. comp. cũ sit gñale. & 6. q. 3. placuit, & sup. de rap. ca. 1. de hoc dictum est supr. de Iudæ. ita quorumdam. Bern.

CAP. XIII.

Tvas.] vsurarius q̃ fecit debitorẽ iurare de soluendis, vel de non repetẽdis vsuris, ecclesiastica cẽsura cõpellitur ab exactione desistere, & exactas restituere. h. d. Cõmunis diuisio. Secunda ibi Nos. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam vsurarij faciunt iurare illos, quibus mutuant pecuniã, q̃ usuras nõ repetant ab eis, & super solutis nullã moueant quæstionẽ, quæsitũ fuit a Papa, quid super hoc sit agendũ? Resp. Papa ẽpo diœcesano, ut usurarios ipsos monitione præmissa ecclesiastica cẽsura compellat, ante solutionem usurarũ desistere ab earũ exactione, vel restituere ipsas postquam fuerint persolutæ, ne de dolo suo uideantur commodũ reportare. No. hãc decretalem cõtra usurarios per quã possunt compelli, ut relaxent debitoribus iuramentũ præstitum pro vsuris soluẽdis, uel repetendis. Item de dolo & fraude non debet quis commodum reportare.

[Glo. seq. posset reci. per duas q. & obiect. ad solutionem secundæ.

Tvas † dudum recepimus qõnes, q̃ quidam usurarij, eos, quibus dant pecuniam ad vsurã, præstare faciunt iurm, quod usuras non repetant: & super his quas soluerint, nullam moueant quæstionem. Nos igitur respondemus, ut vsurarios ipsos monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellas, ante usurarum solutionem ab earũ exactione desistere: [a] uel restituere[b] ipsas, postquam fuerint persolutæ: ne de dolo & fraude contingat eos commodum reportare.

¶ Idem.

¶ *Non auditur vsurarius repetens usuras, nisi prius restituat extortas.*

CAP XIIII.

Qvia † frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legem: [c] Statuimus, vt si quis usurarius à nobis litteras impetrauerit, super restituendis usuris uel † fructibus computandis in sortem: nisi prius ipse restituerit [d] usuras, quas ab alijs noscitur recepisse, auctoritate litterarum ipsarum nullatenus audiatur.

¶ Idem Altissiodoreñ. episcopo.

¶ *Conuictus de vsuraria prauitate per famã & alia argumenta, potest manifestari usurarius, & tãquam manifestus usurarius compesci secundum dispositionem Lateranen. concilij.*

CAP. XV.

Cvm † in diœcesi tua sint quam plurimi usurarij, de quibus minime dubitatur, quin sint usurarij manifesti; contra quos p̃pter timorem potẽ-

a ¶ Desistere.] Relaxato prius sacramẽto, sup. de iureiu. ex administrationis, & hãc relaxationẽ potest petere, q̃ iurauit cum huic petitioni non renunciauerit, ut sup. de renunc. cum inter P. & sup. quod me. causa, ad audientiã, immo etsi iurauerit non petere absolutionem, potest illud denunciare, sup. de iureiur. queadmodum. Et licet ob priuatum commodum denunciet, non tamen repellitur ab ea, quia proderit usurario cum pœnituerit, arg. 8. q. 1. sunt in ecclesia Bernardus.

b ¶ Vel restituere.] Sic sup. de iureiuran. debitore, & de emp & uend. ad nostram.

Qvia.] Præmissa causa statuti. ponit ipsum statutum. ibi, Statuimus. Abb.

CASVS. Quia frustra legis auxilium implorat, qui committit in legem, statuit Papa, ut si aliquis usurarius litteras impetrauerit super restituendis sibi usuris, uel fructibus computandis in sortem, nisi prius restituerit usuras, quas ab alijs noscitur extorsisse. No. regulam, Frustra auxilium legis inuocat, qui committit in legem. Itẽ usurarius repetens usuras non auditur, nisi prius receptas restituat, & sic no. quod qui morbo consimili laborat, contra alium non est audiendus. Item obiectu criminis ciuilis actio retardatur.

c ¶ In legẽ.]] eandẽ, s. ff. quod met. cã. isti quidẽ, & sup. de appel. an sit, &c. constitutis, & C. de in. del. b. scin. us, §. si uero postq̃. Arg. cõtra, s̃. de appel dilectis filijs, ubi decanus qui non detulit appellationi, auditur appellãs in eodem negotio, & idẽ vr si in alium delinquat, ff. de ri. nup. filio patroni, §. 1. ubi patronus q̃ contra vnã legẽ uenit, bñficiũ alterius amisit, ff. de mino. l. auxilium, in fi ubi minor delinquẽs beneficiũ restitutionis amittit. Vin. & Io. reliquerũ hoc disputationi, utrum delinquẽs contra legem unam, aliarum perdat beneficiũ. Ego non credo, quod propterea pdat beneficiũ alterius, quia sic puniretur in eo ĩ quo non deliquit, sufficit ergo quod arbitrat legis beneficium, quam cõtẽpsit, vt dñt prime concor. & illa lex auxiliũ, loquitur in crimine, vbi non restituitur minor, nec illa, filio patroni, obstare uidetur.

[Glo. seq. quærit & soluit duos casus excipiendo, secũdo quęrit. ponit opin. Ioa. & Tan. & solu. in fi. elicit argum. quod statim determinat.

d ¶ Restituerit. Nun quid sufficiat cautio de restituẽdo? Rñdeo q̃ no. ar. s̃. de re iud. cũ aliq̃ b. ff. de pig. act. q̃ si non soluerit, nisi forte magna cã interuenerit, ar. ff. de re iu. lege. 4. §. ait p̃tor, puta si non sit soluendo: tunc sufficit præstare cautionem, quod ipse restituet: & audiri debet, ut postea alij restituat, arg. sup. de restit. spo. olim. 2. & s̃. de soluit. Odoardus, & ff. de cess. bo. l. si debitoris, uel si ille cui debetur consentiat, quia satisfactum intelligitur, ff. de pign. act. si rem, §. omnis, ar. sup. de re iudi. quod ad cõsultationẽ. Itẽ quid si nullus agit contra istũ pro usuris: Dixit Ioa. & Tã. q̃ facta denunciatione in publico si nullus apparet, qui petit, debet ille audiri per litteras, sicut facit qui rem inuenit alienam, ad euadendũ pęnã furti denunciet publice, ut cuius est res, ueniat. ff. de fur. falsus. §. qui alienũ. Hoc non credo sufficere: non. n. excusatur usurarius si nullus repetat ab eo uel si denunciet, immo etiam tenetur usurã restituere saltẽ pauperib. si nullus appareret cui restituat, aliter non liberatur a peccato, ut su p. e. cũ sup. unde cũ non sit adhuc emandatus, si in crĩe pseueret retinendo alienũ, non est audiendus, & hoc patet per literã istam, quia nisi restituerit uel adhuc restituat cum effectu, ergo bñficium legis hr̃e non debet, cum adhuc contra illã in crĩe perseueret: vñ p̃t ei dici, eijce primo trabem de oculo tuo, quam festucam de oculo fratris tui. 1. q. 4. multi, & 3. q. 7. c. infames. §. porro. in fi & ita iudex non procedit per litteras tales, nisi postquam constiterit, quod plene purgatus fuerit, & hoc intellige cu m est manifestus usurarius, alias iudex non denegaret ei audientiam, & sic iudex ex officio suo põt eũ repellere exẽplo Dñi 3. q. 7. qui sine. c. postulatus, & sup. & de exce. exceptionẽ, & inf. c. proxi. & su. e. q̃ perniciosum. ar. idẽ erit, si non sit manifestus usurarius.

Hhhh 4

Ca. 3. e. tit. in 3. compi. de materia huius decretalis præter Doc. hic, uide late p Syl in su. uerbo usura. 6. ad. le Couar. ci tatũ in c. tua nos, sup. eo. & B. Tho. 2. 2. q. 78. ar. 3.

Ca. 4. e. tit. in 3. compil. Et de intellectu uide Romanum sing. 304. in c. cap. quia frustra. & Mar si hum singu. 619. inc. aduertas ad hunc.

per hãc regulã, q̃ non it dignus legis auxilio, qui facit legem uide q̃d dicat Fedricus de senis consi. 9. refert Ab bas in c. 1. s̃. de iureiu.

† &.

† Ca. 5. e. tit. in 3. comp. Et q̃ dicant usurarij manifesti tradũt late citati in c. q̃a in oĩbus. sup. e. adde omnino Aretinũ in §. ex male ficijs. instit. de action.

rius, & reus excipiat ꝙ non debet audiri, cũ eodem reatu crĩs inuoluat, ꝓbatione recepta non auditur nisi restituat, vt dixi. Item q̃d si aliq̃s contendat in iure cum ipso impetrãte, & appellet ante cãm, nunquid expedietur ante causam appellationis? ar. est hic ꝙ sic, ex eo quod dicit, nisi prius restituerit & c. si vsurari⁹ impetrator appellet non audire illũ interĩ ꝑ litteras illas. Itẽ hẽs hic, ꝙ litteræ quæ ab initio non valent, postea cõualescunt sup. de for. comp. verum licet. & ex tenore. & hoc verũ est quando ab initio nõ sunt nullæ ipso iure. Ber.

Cum in.] Manifesti usurarij, ẽt nullo accusante pñt cõpelli per pœnam Laterañ. cõcilij. h. d. vel aliter, & sic vt ĩ rubrica. nota secũdũ verũ intellectũ c. nã primum summarium. Io. And. parum habet dubij Secunda pars: ib. Fraternitati. Abbas.

† In Latera. con. sub Ale. 3. c. 25. quod refertur in c. quia in omnibus. sup. e. tit.

CASVS. In diœcesis Altissiodoreñ plures erant usurarij manifesti, sed pp timorem potentum, qui defendũt eosdẽ, nullus accusator ꝯ eos apparet; nec sunt per sñiam cõdemnati: quæstũ fuit q̃d de illis sit agẽdũ? Respõdet Papa episcopo diœcesano, ꝙ q̃uis contra eos non appareat accusator, tñ si alijs argumentis constiterit illos esse usurarios manifestos, pœnam Later. concilij contra illos poterit exercere, & iudex ex officio suo potest procedere contra criminosos manifestos quamuis non accusentur.

† Ca. 1. e. tit. in 4. comp. Et de materia & intellectu hu⁹ dec. uide late Couarru. & citatos ibi per eum. li. 3. ua. resolut. ca. 1. num.

tum, a qui tuentur eosdem, nullus accusator apparet, nec ijdem sunt per sententiam condemnati: Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod licet contra eos non appareat accusator: si tamen alijs argumentis illos constiterit esse vsurarios manifestos, b in eos pœnam in Later. † cõcilio cõtra vsurarios editam, libere poteris c exercere.

¶ Idem.

¶ Maritus recipiẽs pignus pro dote promissa, non tenetur fructus in sortem computare. h. d. & est casus singularis, & alibi non probatur.

CAP. XVI.

Salubriter; † & infra. ¶ Sane generum ad fructus possessionum, quæ sibi a socero sunt pro numerata dote pignori obligatæ, computandos in sortem d non credimus cõpellendum: Cum frequenter dotis fructus non sufficiãt ad onera e matrimonij supportanda.

a ¶ Potentum.] vnde excommunicari possent si præstent impedimentum uolentibus agere contra illos, sup. de offi. deleg. c. 1. & 11. q. 3. iniustum.

[Glo. seq. obijcit per locum a diuisione, & dupliciter respondet.]

b ¶ Manifestos.] Si intelligas manifestos, r id est notorios, non est opus alijs argumentis. sup. de accus. euidentia sup. de iureiur. ad nostram, & 2. q. j de manifesta. Si autem loquitur de manifestis non notorijs, secundum hoc euidens probatio requiritur secundum iuris ordinem. 11. q. 3. eod. tĩ. in fi. Ad hoc posset dici, quod illud notorium non habet facti perseuerantiam, unde aliqua requiruntur argumenta. Vel quod solennis fama docet ipsos esse usurarios, & ideo per famam, & alia argumenta puniuntur, quia sola fama non sufficit ad condemnationem, arg. 35. q. 6. si duo. & 3. q. 3. §. item sæpe fit, & sup de iureiu. ex literis (accusator.

1 Manifestus usurarius ex quib. conuincat ꝑter Aretinũ in initio huius capitis citatum uide Alexan. consi. 172. in 2. par. Fulgosi um. consi. 138. in c. uisis & Abbatẽ consi. 81. in c. ex themate in 2. uol.

c ¶ Poteris.] Ex officio tuo, ut dixi sup. eod. cap. proxi. licet nullus appareat.

Salubriter.] Maritus fructus rei dotalis, uel oblatę ꝓ dote, nõ teneť in sortẽ computare h. d. Primo ponit dictũ: Scđo eius cãm assignat, ibi, Cũ frequẽter. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis accepit aliquam in vxorem, certa dote sibi a socero constituta, sed quia socer ille, pecuniam tunc tp̃s non dedit, cum genero sponsam daret, tradidit ei quasdam possessiones pro dote, quas dedit sibi in pignus quousque dos ei fuerit persoluta, quæritur vtrum fructus percepti de istis possessionib. pignori obligatis, debeant computari in sortem, & respondet Papa, quod non, cum frequenter fructus dotis non sufficiunt ad onera matrimonij supportanda. Not. hic casum, in quo fructus non computantur in sortem.

¶ Idem episcopo Bonon.

¶ Repetens usuras non auditur, nisi restituat extortas per se, uel per aliũ a quocumque causam habeat.

CAP. XVII.

Michael † laicus suam nobis quærimoniam destinauit, quod M. & quidam alij Bonon. ciues multa extorserunt ab eo, & a patre suo, cuius heres extitit f nomine vsurarum; & infra. ¶ Attentius prouisurus, ne auctoritate nostra in negotio procedas eodem: nisi dictus conquerens resti-

d ¶ In sortem.] hic est casus, in quo fructus non computantur in sortem, alios habes notatos, sup. e. conquestus.

[Gl. seq. tractat de fructib. dotalib. qñ cedãt marito, & qñ nõ, secundo tractat de periculo euictionis, uel deteriorationis rei dotalis, ad quã spectat.]

e ¶ Onera.] hoc ideo dicit. quia fructus dotis cedũt lucro mariti pp onera matrimonij, C. de iu. do. ꝓ oneribus. ad hoc aũt ut maritus lucretur fructus rei dotalis, requiriť vt sustineat onera matrimonij. ff. de doli. ex ce. l. pater. in pr n. Itẽ oportet quod possessio rei dotalis tradita sit ff. sol. mat. de diuisione, fruct⁹ vero percepti ante mr̃imoniũ restituunt ir mulieri, nec cedunt lucro marito. ff. de usur. uideamus, §. antepen. simili fructus & fætus pecudũ dotalium 2 lucrať maritus, ff. de iu. dot. plerumq ue. §. si serui. Idem est in fundo cretifodino, uel argentifodino, ff. sol. mat. diuortio. §. si uir. in fundo, secus tamen est in fætu ancillarũ dotaliũ, qui non cedit lucro ipsi marito ff. de iur. dot. l. plerũq. §. si serui, Item secus est in lapidicinis, vbi lapis non renascitur, & in arborib. nõ cædẽdis, 3 ff. sol. mat. diuortio. §. si fundũ, & duob. §§. seq. Item fallit hic illa regula; Cuius est emolumentũ, eius dr̃ esse periculũ, licet. n. ad illos spectet emolumentum rei dotalis, non tñ rei periculum, vel euictionis vel deteriorationis, ff. de iu. do. plerumq. in princ. & §. 1. & C. c. ti. l. 1. tñ cum distinctione, an res datæ in dotẽ sint æstimatæ, uel non, ut ibi distinguitur, sed hoc est uerum, nisi res dotalis consistat in numero pondere, uel mensura, nam periculum talium spectat ad uirum ff. de iur. dot. res in dotem. Io.

† Ca. 2. e. tit. in 4. compil. præter Doct. hic uide citatos in c. quia frustra. supr. e. & Syluestrum verbo, vsur. 6. ubi plenissime adde Couaruuiam citatũ super glo.

2 Et sit ratio quæ hr̃ ff. de Vsu. in pecudum in fin. ubi dr̃, absurdum uideri hominem in fructu esse: cum oẽs fructus rerum natura hominum gratia comparauerit. Vide Tullium li. 1. de Officijs.

3 Cędendis alias cæduis hoc intẽdit, si esset silua cædua, arbores bene essent in fructu. Io. And.

Michael.] Primo ponit patris querelã: Secundo clausulam quam stylus curiæ apponit in litteris, q̃ impetrantur ad recuperandas vsuras. Abb.

CASVS. Michael laicus conquestus fuit dño Papæ, quod M. & quidam alij ciues Bonoñ. multa extorserunt ab ipso, & a pr̃e suo cuius hæres extitit per vsurariã prauitatem: vnde mandat Papa epo Bonoñ. vt in cã procedat, sm ꝙ de iure fuerat procedendũ: ꝓuideat tñ attentius, ne in negotio procedat eodem auctoritate illarũ litterarum, nisi dictus Michael restituerit, vel adhuc restituat, quas ipse aliqñ, vel pr̃ eius extorsit. No. ꝙ frustra legis auxium inuocat, qui committit in legem. Item qui morbo consimili laborat, contra alium non est audiendus. Item, ex qua ꝑsona quis lucrum capit, de eius facto tenetur. Item filius tenetur ex facto patris.

f ¶ Extitit.] alias non teneretur, nisi esset hæres. sup. eo. tua nos

¶ Adhuc.]

a ¶ Adhuc.] hoc expoſitum eſt ſup. eo. quia fruſtra. [Gl. ſeq. primo po. ꝙ filius ex facto patris ꝯuenit, & ꝯue nit. ſecūdo q̄rit, & ſoluit, tertio quærit & fortificat, alte. ad negatiuā, contra q̄ allegationem inducit decre. tua, & ſol. arg. ad affirmatiuam, & hanc partem tenet, licet vacillando, quarto iterum quærit, arg. affirmatiue, ſed contrariū ſoluit.]

b ¶ Pater.] hic habes quòd filiꝰ tenetur ex delicto patris, ſic ſup. eo. tua nos, & agit ex facto patris, ut hic patet, & ſic repetitio vſurarum datur hæredi, & contra hæredē, vt hic patet cū enim iſte agat ex perſona patris, ipſum tenetur defendere, ff. de reg. iu. ex qua perſona, & ff. de proc. ſeruū quoque, §. pe. alias denegatur eius actio vt ibi dicitur. Sed pone ꝙ iſte non agat ex perſona patris, nunquid obeſt ei ſi excipiatur contra ipſum, quòd pater vel auus recepe runt vſuras. Vr̄ quòd ſic, quia vſuræ repetuntur ab hærede, & a quocunque ēt extraneo: ſu. eo. tua. immo hæres tenetur ex delicto defuncti, & ſi nihil peruenerit ad ipſum ſm̄ canonem, s̄. de rap. in litteris, & ſu. de ſepul. c. vlt. vbi de hoc, & 16. qu. 6. ſi eṗm, in fi. 12. q. 2. eṗs qui filios, ergo ſi agi poteſt, multo fortius excipi, & hoc concedit Io. quia hæres nō cōuenitur hic ex maleficio, ſed potius ex quaſi ı contractu ratione indebiti ſoluti inſtit. de obl. quæ ex ex quaſi contractu. §. item is cui quis per errorem, & quòd poſſit ſic excipi de facto patris eo agente, ſatis probatur per hanc literam. Sed ſi non feciſſet iſte mentionē in litteris de patre, nunquid eo agente ex facto ſuo poteſt excipi contra ipſum, quòd pat r fuerit vſurarius nec reſtituerit vſuras. Videtur quòd non, quia per tales litteras non poteſt agere de facto patris, ergo nec excipi poteſt contra ipſum, alias iniquum videtur, arg. contra, ſup. eo. tua. ſed ille loquitur in ordinario: immo alia ratione vr̄, quòd poſſit excipi, quia in vitium ſucceſſit patri, vt ſup. eod. tua, & ſic culpā alienam fecit ſuam, retinendo ſcienter alienum. ergo antequam alium impetat, debet eſſe ab illo crimine purgatus, ut dictum eſt ſu. eo. quia fruſtra. Sat s vr̄ quod non poſſit excipi, argu. huius c. ex quærimonia & commiſſione, numquam enim clauſula illa ponitur in litteris, niſi q̄ñ de patre fit mentio in litteris, ſicut hic factum fuit, ſed ita vr̄, quòd poſſit excipi, tenetur enim reſtituere uſuras, quas pater extorſit, cum ei ſuccedat in nobis, quod potius credo. Sed nunquid repelli poteſt ab agendo qui nomine alieno repetit vſuras. Videtur quod ſic, arg. 45. diſtin. ſicut non ſuo.

¶ Idē. ſ. Inn. iij. in concilio gñali. Lat. c. 67. & ca. 3. e. ti. in 4. cōpi. Et de materia ulde cita tos in c. poſt miſerabilē, ſu. eo. ti. & p̄cipue Marquardum.

¶ inoleſcit ī textu Barba ſia, inoleſcit.

Hæc opinio glo. cōis eſt, ut teſtat Cotiar. lib. 3. uaria. reſol. ca. uerſ. Tertio inquirendū eſt, ubi late agit de materia huius decre. & glo.

...tuerit, vel adhuc [a] reſtituat, ſi quas aliq̄ñ ipſe, vel pater [b] eiꝰ extorſit vſuras.

¶ Idē † in concilio gñali.

¶ *Etiā Iudæi compellendi ſunt ad reſtituēdas vſuras extortas a Chriſtianis & ad ſoluendas decimas, vel oblationes de eorum poſſeſſionibus.*

CAP. XVIII.

QVāto amplius Chriſtiana religio ab exactione compeſcitur vſurarū, tāto grauius ſuper his Iudæorum perfidia inſoleſcit, † ita quod breui tempore Chriſtianorū exhauriunt facultates. ¶ Volentes igitur in hac parte proſpicere Chriſtianis, ne a Iudæis immaniter aggrauentur, ſynodali decreto ſtatuimꝰ, vt ſi de cetero quocunque prætextu, Iudæi a Chriſtianis graues, immoderatas ve [c] vſuras [d] extorſerint Chriſtianorū eis participium ſubtrahatur, donec de immoderato grauamine ſatisfecerint competenter. vnde Chriſtiani (ſi opus fuerit) per cenſuram eccleſiaſticā appellatione poſtpoſita compellātur ab eorū commercijs [e] abſtinere. Principib. autē iniungimus, vt pp hoc nō ſint Chrianis infeſti, ſed potius a tanto grauamine ſtudeāt cohibere Iudæos. ¶ Hac eadem pęna Iudęos decernimus compellēdos ad ſatisfaciēdum eccleſijs pro decimis & oblationibus debitis, quas a Chriſtianis de domibus, & poſſeſſionib. † alijs percipere cōſueuerant, anteq̄ ad Iudæos quocunq; titulo deueniſſent: [e] vt ſic eccleſiæ conſeruentur indemnes.

¶ Gregorius ix. fratri R.

¶ *Vſurarius eſt, qui a debitore recipit aliquid vltra ſortē, etiam ſi ſuſcipiat in ſe periculū, h d. primo. Nō eſt vſurarius emptor rei minus iuſto pretio, ſi tunc ueriſimiliter dubitetur, an tempore ſolutionis plus, uel minus ſit res ualitura, h. d. ſecundo. Proptet dubiū ex-*

ſed hoc nō vr̄, quia nihil in ſuam vtilitatem verſum nec ſecundum iſtud ageretur ad vſuras repetendas, immo cōtra illum, qui habuit illam vtilitatem.

QVanto.] Iudæi, qui extorquent graues vſuras a Chriſtianis, vel de poſſeſſionibus decimas vel oblationes ſolitas percipi p̄ eccleſias, eis non ſoluūt. priuantur Chriſtianorū cōione, h. d. Vel ſic, vt in rubro, Duo ſunt dicta: Secundum ibi, Hac eadem primum dictum facit tria. Primo ponit cauſam ſtatuti: Secundo ſtatutum ibi, Volentes. Tertio prouidet contra grauamen ſuſpicatum. ibi, Principib. Abbas Siculus.

CASVS. Quanto amplius Chriſtiani compeſcuntur ab exactione uſurarum, tanto grauius Iudæis ſuper his Chriſtianos inſeſtant grauiores, & immoderatas extorquēdo ab eis uſuras, vnde ſtatuit concilium generale, ut de cetero ſi Iudæi quacunq; occaſione graues, & immoderatas a Chriſtianis uſuras extorſerit, Chriſtianorū eis participiū ſubtrahatur, donec de immoderato grauamine ſatisfecerint, & ſi opus fuerit, Chriſtiani per cenſuram eccleſiaſticam compellantur ab eorum cōmercijs abſtinere. Præcipit inſuper concilium Principibus, vt propter hoc non ſint Chriſtianis infeſti, ſed Iudæos compeſcant a tanto grauamine. In fine dicit quod eadem pæna compellantur Iudei ad ſatisfaciendum eccleſijs, pro decimis & oblationibus, quas a Chriſtianis de domibus & poſſeſſionibus alijs percipere conſueuerunt, antequam ad iudæos, perueniſſent, ut ſic eccleſiæ conſeruentur indemnes. Nota Iudæos compeſcendos ab exactione uſurarum indirecte, & ut ſatisfaciant eccleſijs de domibus, & poſſeſſionibus pro decimis & oblationibus ſibi debitis. Et ſic nota, quod Iudæi tenentur ſoluere decimas tam perſonales, quam prædiales. Item res tranſit cum onere ſuo.

c ¶ Immoderatasve.] Ergo moderatas uidetur permittere, a contrario ſenſu, 25. diſt. qualis. ff. de iud. cum prætor, quod non eſt uerum, ſup. eod. poſt miſerabilem, & ita ceſſat hoc argu. a contrario ſenſu, C. de epiſco. & clericis, conuenticulam, & graues uſuræ dicuntur, quæ excedunt legitimum modum a lege ſtatutum, 2 C. de uſur. eos.

d ¶ Commercijs.] ſic ſupra eodem, poſt miſerabilem.

e ¶ Deueniſſēt.] & ita res trāſit cū ſuo onere. ſu. de dec. cum

† Hodie Iudæi non puſt. hic bona immobilia per extrauagantem pauli iv. & Pij. v. Pontif. Max. quæ citātur i c. multorū, s̄. de Iudęis.

Vel fuit hoc d ctum, quia quęlibet uſura cenſetur immoderata & grauis ſm̄ Hoſtiē. Ioan. And.

cum non sit, & supr. de pig. ex litteris, & 16. qu. 1. si quis laicus. ff. de pig. act. si conuenerit, §. si fundus. Bern.

Nauiganti.] Tria dicta hic continentur. Secundū ibi, Ille quoque. Tertium ibi. Ratione huius. Abb.

CASVS. Aliquis mutuauit certā pecuniæ q̄titatem alicui nauigāti vltra mare, vel eūti ad nundinas, & pro eo ꝙ creditor recipit in se periculū pecuniæ recepit aliq̄d vltra sortē. q̄rit̄ vtrū vsurarius sit censendus? Et r̄n̄det Papa, ꝙ sic. Secūdo ponit aliā q̄ōnē. Ecce aliq̄s dat de ē solidos, vt alio tpe recipiat totidem mensuras vini, olei, vel frumēti, quæ tūc plus valent: q̄rit̄, vtrū iste sit vsurarius censendus: r̄n̄det Papa si dubium sit vtrū plus vel minus sint valituræ tp̄e solutionis, nō debet p̄p hoc vsurarius reputari: & ita p̄p dubiū excusatur. Tertio ponitur alia rō. Ecce aliq̄s vendit pannos, granū, vinū, vel alias merces, vt amplius recipiat termino cōstituto, quā valeant tempore venditionis, quærit̄, vtrū iste vsurarius sit censendus? R̄n̄det Papa ꝙ iste etiam ratione dubij excusat̄ ab vsura dummodo merces suas tempore contractus non fuerat venditurus. Not. ꝙ mutuans pecuniam mercatori, vt aliquid vltra sortem recipiet, pro vsurario habetur, licet periculum pecuniæ in se suscipiat. Et sic not. quod non admittitur compensatio in vsuris. Item non solum abstinendum est a malo, imo a spē mali. Item dubia in meliorem partem sunt interpretanda. Item ratione dubij excusatur quis ab vsura. Item non quodcunq; dubium excusat ab vsura, sed quando probabiliter dubitari potest.

[Glo. seq. recitetur per obiectionem, & solutionem.]

a ¶ Periculum.] quia iste recipiebat in se periculum, videbatur quod quasi quadam compensatione licite aliq̄d vltra sortem recipere posset, quia periculum pecuniæ mutuatæ pertinebat ad debitorem, cum sua facta fuisset, sed nihilominus est vsurarius, cum excedat naturam mutui, vt dictum est, sup. eo. conquestus, quia si nullum periculum sequutum fuit & aliquid vltra sortem recepit, illud fuit vsura, quia tamen sit hinc inde mutuum, nihil inde sperare debet, iuxta illud dare mutuum, nihil inde sperantes, su. e. consuluit, 14. q. 3. per totum, & nulla compensatio siue dispensatio admitti debet vt vsura exigatur. sup. eod. super eo. ergo siue recipiat in se periculum siue non, nihil vltra sortem recipere debet.

[Gl. seq. in prin. & fine arg. quod propter dubium aliquid excusatur & permittitur, in medio argu. dubia in melius interpretanda, alle. contrarium, & soluit.]

b ¶ Verisimiliter dubitatur.] Ergo si certū esset, ꝙ tēpore solutionis plus valerent, vsurarius est cēsendus supr. eo. in ciuitate, arg. infr. c. proxi. & ita p̄p dubium excusatur, quia tam emptor q̄ venditor æqualiter commodum & incommodum ex dilatione expectat, & est si. C. de sol. l. pen. Item arg. est hic, quod dubia in meliorē partē interpretari debent. j. de regu. iur. c. quia plerumq; ꝓ[illegible] debemus esset ad absoluendū, q̄ ad cōdemnandū, s̄. de prob. ex litteris, ff. de actionib. & obl. l. Arianus. Sed c̄ vr̄, ꝙ potius in tali dubio abstinendum esset a talib. contractib. propter periculū, ar. inf. de cle. excom. minist. illud. Q̄n̄ enim aliqui fingunt se dubitare, vbi dubtatio nō est, tū̄ relinquēdi sūt in talib. conscientiæ suæ. Item arg. ꝙ rōne dubij aliquid permittitur, quod alias non licet, 13. q. 2. non æstimemus, ff. de ven. in spi. l. 1. §. 1. ff. de iu. si quis ex aliena, C. de vsur. si ea lege, & rōne huius dubij excusatur, vt in §. seq.

c ¶ Tēpore c̄ctus nō fuerat uenditurus.] alias non excusatur q̄a si tūc fuerit venditurus pro minori, & ex certa scientia plus recipiat alio termino, vsura est, & sic intellige, su. eo. in ciuitate, vt ibi ēt dixi.

† Vidè citatos in c. in ciuitate, su. e. ti. Dñi. ū Sotum li. 6b. de iust. & iu. q. 4. arti. 2. ubi plene expendit intellectum huius decre. adde Angelū Clauasiū in summa uer. vsura. 1. nu. 38. uer. utrum mutuans pecuniam & S. Antoninum 3. pa. 1. ca. 6. §. 22.

† De hoc art. uide plene per B. Th. 2. 2. q. 60. ar. 4.

cusatur is, qui ex eo, quod differt solutionē pretij, vendit rem plusquam valeat, si non erat eam alias venditurus, hoc dicit tertio.

CAP. XIX.

Nauiganti,† vel eunti ad nundinas, certam mutuans pecuniæ quantitatē, pro eo quod suscipit in se periculū, [a] recepturus aliquid vltra sortē, vsurarius est censendus.

¶ Ille quoq; qui dat decē solidos, vt alio tempore totidem sibi grani, vini, vel olei mensuræ reddantur, quę licet tunc plus valeāt, vtrum plus vel minus solutionis tēpore fuerint valituræ, verisimiliter dubitatur, [b] non debet ex hoc vsurarius reputari.

¶ Ratione huius dubij ēt excusatur, qui pannos, granum, vinum oleū vel alias merces vendit; vt amplius quam tunc valeant, in certo termino recipiat pro eisdem, si tamen eo tempore contractus non fuerat [c] venditurus.

TITVLVS XX.

De † crimine falsi.

¶ Augustinus.†

¶ *Testis falsidicus tres lædit, Deum, iudicē, & partē & falsus est non solum qui mendaciū dicit, sed etiam qui veritatem occultat.*

CAP. I.

Falsidicus testis trib. personis est obnoxius, [d] primū Deo, cuius præsentiam contemnit: deinde iudici, [e] quem mentiendo fallit: postremo innocenti, quem falso testimonio læ-

† In quodā ueteri manuscripto ita: De falsarijs, de crimine falsi.

† Hæc non suut Augustini, sed Isidorij. 3. de summo bono ca. 59. refert Burchardus. lib. 50. ca. 11. dec. & hr̄ c. 2. eo. ti. in 1. compil. uide Fel. in c. sicut. su. de reiu. & Simā cā catho. iusti. tit. 64. de testi.

DE CRIMINE falsi.

¶ Quia inter cetera p̄cepta legis diuinæ cōtinetur. Nō furtū facies nō falsū testimoniū dices, & s̄. visum est de furtis, & vsura, q̄ est spēs furti, ideo anectit. de crīe falsi. De hac materia hr̄ in decr̄. in c. ī memoriā 19. d st. & 11. q. 2. quisquis. 4. q. 3. qui falso. Abb. Sic.

Falsidic⁹.] Duæ sunt partes. 2a ibi, Vterq. Ab.

CASVS. Testis qui falsum testimonium dicit, trib. personis obnoxius est, Deo, cuius præsentiam contemnit, iudici, quem fallit, & illi c̄ quē falsum testimonium dicit. Itē ille reus est, qui ueritatē occultat, & qui mendaciū dicit, primus non vult prodesse, scd̄s uero nocere desiderat. Not. quod testis falsus trib. personis obnoxius est, scilicet Deo, iudici, & proximo, & in trib. debet puniri. Item qui veritatem celat peccat, & ideo testis compellitur ferre testimonium.

d ¶ Obnoxius.] idest, obligatus.

[Gl. seq. ponit duplicem modum puniendi falsum testem, & quod sententia ad eius dictum lata retractatur, nec fit eius executio, & duplicem ponit opinionem de ipsius nullitate.]

e ¶ Iudici.] qui 2 cum extraordinarie punire potest causa durante. C. de testibus, nullum, sed causa finita potest excusari lege Cornelia de falsis. ff. ad le Corn. de fal. l. 1. & etiam l. Cornelia de sic, ff. ad l. Corn. de sic. l. 1. 1. respon. & §. 1. Punitur etiam falsus testis, & sic conatus non habuit effectum: sententia tamen per falsum testimonium dicta, uel instrumenta falsa rettactari debet falsitate reperta usque, ad 20. annos, sup. de excom. cum uenerabilis, nec est mandanda executioni si hoc obijciatur, infr. cap. proxim. ubi de hoc, & nulla est secundum quosdam, quia ex ea non datur exceptio, ff. de exceptio, qui agnitis, Dominus Azo dicebat quod est aliqua, scd non datur ex ea exceptio cū effectu, ff. de re iu. diuus

2 De materia huius gl. præter Doct. hic uide Zāchinū tracc. de hær. c. 14.

dinus, quousque enim constet de falsitate, habetur interim pro sententia. sup. de fide instru. accepimus, vbi de hoc.

[Gl. seq. triplicis culpæ triplicem ponit pœnam.]

a ¶ Lædit.] Quia in trib. offendit, triplex pœna ei detur. Primo q̃a Deũ offendit, septenis pñia sibi iniungitur pro ꝑiurio, 6. q. 1. q̃cunq;. quia iudicem delusit infamabitur, 12. q. 5. q̃s q̃s cõuictus, & verberib. castigabitur. 5. q. 5. illi qui. uel extra ordinarie punietur, ut dictum est in ꝓxima notula, & quia proximũ lædit, iuxta modum læsionis punietur, 2. 3. q. 9. nihilominus, licet ibi non loquatur de tali pœna.

b ¶ Reus.] De hoc habes, 11 q. 3. quisquis.

Super.] Primo commendat eum cui scribit de præterito. Secũdo instruit eum de futuro: ibi, mandantes. Abb.

CASVS. Quædam sñia lata fuit auctoritate falsarum litterarum, ille pro quo lata fuit sñia, impetrauit executionem faciendam per epm. Vigorieñ ille citatis partib. ut sentẽtiam executioni mãdaret, oppositum fuit corã illo, ꝙ cum sententia illa lata esset auctoritate falsarum lrarũ, non debebat executioni mandari, cũ nulla esset, eps litteris illis uisis, noluit eã executioni mandare, cum essent falsæ, consuluit Papam, & Papa commendat ipsam: q̃a noluit sñiam latam per falsas lras mandare executioni ꝓcipiens ei, ut quoties aliqua scripta sub nomine Papæ destinata, redarguenda viderit falsitatis, nullam eis fidem exhibeat, nec obseruet quod per ipsas mandat, sed eum, qui præsentauerit illas faciat detinere. No. ꝙ falsæ litteræ non conferunt iurisdõnem, & ideo nullo tempore conualescit, ꝙ per eas iudicatum est. Item iudex non debet sententiam mandare executioni, ubi uidet eam nullã, secus si esset iusta. Item falsarius debet detineri.

[Glo. seq. distinguit duplicem falsitatem.]

c ¶ Falsarum.] Hic dicebat Laur. quod sine temporis præfinitione semper retractanda est sententia de falso, quia ipso iure nulla est; 1 quia defectus est in iurisdictione, quia falsæ litteræ nullam attribuunt iurisdictio nem, sed ubi alias ageretur de falso, retrectatur usque ad 20. ann. ut dixi sup. c. prox.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

d ¶ Executioni.] Et ita patet, quod executor subsistere deber, uel sustinere si obijciatur, ꝙ sententia lata sit per falsas litteras, sic ff. de iudicijs com prætor. Ar. contra de off. dele. c. pastoralis, & ibi soluitur hoc, vbi plene habes quando fieri debeat executio; uel quando non, sup. de re iud. de cetero.

† Virgorn.

† Ca. 4. ti. de re iud. in 2. compil. ꝙ ẽt hic ad mon. Io. And.

† Ca. eo. ti. in 1. compil. vide Iul. Clarũ in §. falsum vers. sũt ẽt alij casus & in pract. crim. q. 36. & Gui. Papæ decis. 455.

1 Adde ꝙ no. Cy. in l. 1. C. si ex fal. instru. idem in l. querela in 4. opp. C. de fals.

dit: a Vterq; reus b est, & qui veritatem occultat, & qui mẽdacium dicit: quia & ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat.

¶ Lucius tertius Vigorien.† episcopo.

¶ *Sententia lata per falsas litteras non debet executioni mandari.*

CAP. II.

Svper † eo, ꝙ sñiam auctoritate litterarũ falsarũ c latam noluisti executioni d mandare, tuam prudentiam commendamus: Mandantes, vt quoties aliqua scripta sub nomine nostro destinata, redarguenda videris falsitatis, nullam eis adhibeas fidem, & ꝙ per ipsas mandatum fuerit, non obserues: e sed eum qui præsentauerit, retineri facias diligenter.

¶ Vrbanus tertius.

¶ *Clericus falsans sigillũ Principis, deponitur. Item ei character imprimitur, & in exilium mittitur.*

CAP. III.

AD † audientiã nostrã te significante peruenit, ꝙ cum quosdam clericos, qui falsauerant sigillum regis Francorum, carcerali custodiæ mancipaueris; & infra.

10

¶ Fraternitati tuæ taliter respõdemus, vt eis nec membrum auferri, nec pœnam infligi facias corporalem, per quam periculũ possint mortis f incurrere: sed eis a suis ordinibus degradatis, g in signũ maleficij characterem h aliquam imprimi facias, quo inter alios cognoscantur, & prouinciam ipsam eos abiurare compellens, abire permittas.

20

30

¶ Innocentius tertius.

¶ *Existens in curia litteras Apostolicas non recipiat, nisi de manibus Papæ, uel officialium ab ipso deputatorũ, personæ tamen solemnes per nuncios recipere poterunt, de manibus tamen prædictorum. Contra faciens si laicus est excommunicationi subiacet si clericus, ab officio & beneficio deponitur h. d. usque ad §. adijcientes.*

40

50

CAP. IV.

DVra † sæpe mandata: & infra. ¶ Statuimus

60

e ¶ Nõ obseruus.] Et si q̃d per errorẽ ꝑ talẽ sñiam solutum 2 est. põt reuocari. C. si ex falsis instru. l. 1. & 2. & ff. de exceptio. l. qui agnitis. Ber.

AD audientiam.] Cõis diuisio: Secunda ibi, Fraternitati.

CASVS. Quidam clerici falsauerant sigillum regis Franciæ: eps quidã posuit eos in carcere, & significauit hoc dño Papæ, & quæsiuit qualiter essent puniẽdi? Rñ. Papa ꝙ nec mẽbrũ eis auferri faciat, nec pœnam infligi corporalem, ꝑ q̃ mortis periculum incurrere possint: sed eis a suis ordinib. degradatis, in signum maleficij aliquem characterẽ imprimi faciat, per quẽ inter alios hoĩes cognoscantur. & ꝓuinciã eos abiurare compellat. Not. ꝙ sigilla regum sunt auth. itẽ ecclesia pœnam sanguinis non infert. Item aliter puniunt falsarij clerici litterarum domini Papæ quam sigillorum regum, sed istud est speciale in litteris domini Papæ.

f ¶ Mortis.] Hanc pœnã ecclesia nõ imponit, 23. q. ult. his a quib. & c. sæpe, & s. ne cler uel mona. sententiam sanguinis.

[Glo. seq. cum seq. signat duo contraria, & soluit.]

g ¶ Degradatis.] sic sup. de iud. cum non ab homine. Sed contra videtur infra eo. ad falsariorum ubi traditur sæculari potestati puniendus, sed illud speciale est in falsarijs litterarum domini Papæ, 3 ut statim tradantur sæculari potestati.

h ¶ Characterem.] ar. contra su. de rap. in archiepiscopatu. & sup. ne cleri. uel mona. sententia. Sol. character iste non ita profunde dẽt infligi ut sanguinem eliciat, sed cutis superficies deformetur in signum maleficij & hoc propter odium crĩs quia facies hominis, ad instar cęlestis pulchritudinis facta fędari non dẽt. C. de pœn. si quis in metallum, sed illa pœna alias infligi non debet a iudice ecclesiastico, quia periculum imminet in ipsa infligẽda, & huiusmodi adustio clericis est prohibita, su. ne cler. uel mona. sententiam.

DVra.] Prima pars punit non recipientes litteras de manib. Papæ vel officialium. Secunda punit non de-

2 Melius l. q̃ est vl. ubi dr̃ ꝙ executio rei iudicatæ suspẽditur, & solutum per talẽ sententiam repetitur. Io. An.

† Ca. 1. ti. de falsarijs in 3. comp.

3 Adde qua pœna puniatur falsificãs priuatã scripturam. not. in l. pen. C. de fals. Bart. in l. si quis. ff. ad l. Cor nel. de fals.

destruentes litteras falsas ibi, adijcientes. Abb. Sic.
CASVS. Quia clerici & alij recipiebãt litteras in curia a quibuscunque propter ꝙ falsitatis periculũ imminebat, statuit Innoc. & sub pęna excõicationis & suspẽsionis ordinis & beneficij districtius inhibet, ne aliquis apud sedem Apost. litteras Papæ recipiat, nisi de manib. dñi Papæ uel de manib. illorũ, qui ad hoc officiũ de mãdato Papæ sũt deputati. Si uero psona tantæ fuerit auctoritatis, ut ipsũ deceat per nuncium litteras recipere, nũciũ ad cancellariam uel ad Papam mittat idoneum, per quem litteras recipiat iuxta modum prædictum, si uero aliquis huius mandati, transgressor extiterit, si laicus fuerit, excõicationi subiaceat: si clericus, officij & beneficij sui suspensione damnetur. Statuit ẽt, ut prælati ecclesiarum gñalem ferant sñiam, quam p singulas parochias frequentius faciant innouari, qđ si q̃s falsas lr̃as se hr̃e cognoscat, inf. uiginti dies illas destruat, aut resignet, si pœnam illam voluerit euadere, quã sñiam nullus relaxare præsumat sine speciali mandato dñi Papæ, nisi in mortis articulo, & si absolutio contra hoc p̃sumpta fuerit, nullam obtineat firmitatẽ. No ꝙ lr̃æ Apostolicę de manu Papæ, uel illius qui ad hoc officiũ per Papam deputatus est, dẽnt recipi, alias pręsumptio est contra eas. Itẽ qui contra hoc fecerit, si laicus est, excommunicationi subiaceat, si clericus, dẽt officio & bñficio damnari. Item ar. qđ lr̃æ per excõicatum impetratæ non ualent. item qui hẽt falsas lr̃as, infra uiginti dies illas destruat, alias cum sentẽtia super hoc lata est, erit excõicatus. item excõicatio in diem lata non ligat nisi post diẽ elapsum. item falsarius lr̃arũ dñi Papæ, non põt ab alio quã a domino Papa absolui, nisi in articulo mortis. item in casu isto qui excõicat non potest absoluere, & hoc est quia Papa hoc prohibuit, & si fiat, non tenet absolutio, quia & hoc præcipit.

a ¶ per nuncium.] specialiter cum mandato ad hoc destinatum, su. de rescr. nonnulli. Io.

[Gl. seq. arguit, & remittit.]

b ¶ Idoneum.] Arg. ꝙ non ualent lr̃æ p excommunicatum 1 impetratæ, alias. n. per quamcunque personam ẽt si per seruum impetrentur ualent. C. de preci. imp. off. uniuersis, quod forte posset intelligi, cum princeps ex certa scientia ei concessit lr̃as, ff. de bo. pos. seruus. instr̃m. n. suspectum est ex persona, arg. sup. de rescri. ad audientiam, ff. de eden. si quis. similiter non ualet rescriptum ab hæretico 2 impetratum. C. de sum. Trin. l. 2. Io.

1 Vide Panormitanũ in c. significauerunt, de exc. & Specu. tit. de actore.

c ¶ Subiaceat.] Ex hoc uĩ, ꝙ q̃ cõtra facit, sit ipso iure excõicatus: sed non credo ꝙ sit excõicatus ipso iure: q̃a nec seruat hoc, immo indifferenter videmus, ꝙ q̃libet per nuncium lr̃as impetrat, & hoc Papa scit, & tolerat, nec aliquem repellit, nisi esset excõicatus, sed hoc intelligĩ cũ lr̃æ de manib. dñi Papæ, uel bullatoris tñ sunt recipiendæ, quia alias falsę sunt, inf. c. proxi. & ille qui litteras recipit, est excõicatus, ut hic dicit.

2 Quoniam hæreticus caret omni legum auxilio l. Manichæos C. de hæret.

& sub excõicationis pœna, & suspensionis ordinis & beneficij districtius inhibemus, ne quis apud sedem Apostolicam litteras nostras nisi a nobis, vel de manibus illorum † recipiat, qui de mandato nostro ad illud sunt officium deputati. Si vero persona tantæ auctoritatis extiterit, vt ipsã deceat per nuncium [a] litteras nostras recipere, nuncium ad Cancellariam nostram, vel ad nosipsos mittat idoneũ, [b] per quem litteras Apostolicas iuxta formam p̃scriptam recipiat. Si quis aũt, in hac parte mandati nr̃i transgressor extiterit, si laicus fuerit, excõicationi subiaceat, [c] si clericus, officij & beneficij suspensione damnetur, & inf.

† eorum.

¶ Per excõicationis pœnã prouidet contra non resignantes, nec destruentes litteras falsas infra viginti dies: & absolutio Papæ reseruatur contra factum non tenet. h. d. Abb.

Adijcientes statuimus, ut generalem excõicationis sñiam promulgetis, quam per singulas parochias faciatis, frequentius innouari: [d] ꝙ si quis falsas litteras se hr̃e cognoscit, inf. viginti dies [e] litteras illas aut destruat, [f] aut resignet, [g] si pœnam excommunicationis voluerit euadere, [h] quam (nisi forsan in mortis articulo, [i]) sine speciali mandato nostro, a quoquam nolumus relaxari, [k] nec etiam si pręsumpta fuerit contra absolutio, quicquam habeat firmitatis.

¶ Idem archiepiscopo & canonicis Mediolañ.

¶ Ponit nouem modos falsandi litteras Papales.

CAP. V.

Licet † ad regimen, & infra. ¶ Vt autem va-

† Ca. 2. e. tit. in 3. cõp. De materia simili. vide Archid. & Turrecre. in c. in memoriam. 19. dist. adde oĩno. Rebuf. in praxi. benefic. tit. de his q̃ opponi possunt contra bullã vbi de materia huius cap.

d ¶ Innouari,] vt sup. de iud. ita quorundã, in fi. ubi de hoc.

e ¶ Dies.] in quib. de liberet super litteris, sic 3. q. 3. ca. induciæ. §. offeratur. & inf. de cler. excõ. ministri illud, & ff. ex qui. cau. maio. l. ab hostibus, §. ult.

f ¶ Destruat.] sim. 5. q. 1. quidam, & l. si quis famosum. C. de famo. lib.

g ¶ Resignet.] tali q̃ possit prodesse & nõ obesse, ar. 22. q. 5. hoc videtur.

[Glo. seq. duas qõnes format, & sol.

h ¶ Euadere.] si sup hoc lata est per diœcesanum, ut hic pręcipiĩ, tñ aliam sñiam dñi Papæ siue canonis incurrit, inf. e. falsariorũ. Quid si aliq̃s simplex utitur litteris talib. ignoranter? nõ excusatur: q̃a per alios dẽt hoc inquirere, arg. 37. dist. §. ult. Quid si falsitas fuit ita latens, ꝙ non potuit uideri ẽt a perito? Rñdeo, ꝙ si fecerit diligentiam, quã potuit, per se & per alios; non credo ipsum teneri, alioquin non excusatur, arg. su. de homic. Ioan. & c. ult. & in alijs plurib. c. & 50. di. si duo. B.

i ¶ Mortis articulo.] Casus iste semper excipitur, 18. q. 4. si quis suadente, infra de sententia excom. a nobis, & sup. de offi. ord. pastoralis.

k ¶ Relaxari.] ar. ex quo Papa sibi aliquid specialiter reseruat, alijs denegat facultatem disponendi aliquid super illo, sed ubi absolutionem non reseruat, alijs intelligitur esse concessum, inf. de sent. excom. nuper.

Licet.] CASVS. In decretali præsenti distinguit Papa septem species falsitatis, per quas litteræ Apostolicæ cognosci debent, utrum sint falsæ, quas quilibet diligens, qui per litteras Apostolicas conuenĩtur, debet aduertere diligenter, quas per singulos §§. videas per teipsum. In §. eos etiam, dicit Papa quod illi non sunt immunes a crimine falsitatis, qui litteras Apostolicas recipiunt contra tenorem constitutionis proxime prædictæ. Item quidam sunt qui accedunt ad bullam, & falsas litteras proijciunt, ut de uera bulla cum alijs sigillentur. Sed istæ duę species falsitatis non possunt de facili comprehendi, nisi uel in modo dictaminis, uel in forma scripturæ, uel in qualitate chartæ falsitas cognoscatur. In alijs autem diligens indagator consideret uel in coniunctione filorum, uel in collatione bullæ, uel motione, uel obtusione,

ne si bulla non sit æqualis. No. diligenter hanc decre. & inuenies in ea multos modos falsitatis litterarum domini Papæ, qui qualiter deprehendantur, satis patet in littera.

¶ Glo. seq. vltra nouem species falsitatis, quas ponit textus, ponit 7.]

strumentum fecerunt, vel fieri fecerunt, uel qui testimonium falsum tulerit, vel procurauerit fieri: uel qui ignem apposuerit.

ADDITIO. Modi falsitatis bullarum Apostolicarum comprehenduntur his versibus.

Forma, stylus, filum, membrana, litura sigillum.
Hæc sex falsata, dant scripta valere pusillum.

a ¶ Falsitatis.] Circa huiusmodi vitiũ falsitatis nota, quod præter hos modos qui hic exprimuntur sũt alij casus falsitatis. Ex dicto 1 enim uel tacito dicuntur litteræ falsæ. sup. de resc. super litteris, & in tali falso distinguitur. prout ibi dicitur & pro tali falso non punitur, nisi quia non habet commodum litterarum. Et est arg. ad idem. ff. de fals. si quis obrepserit. Item charta dicitur falsa scripto, ut cum scriptum est in ea omnes canonicos fuisse præsentes, qui non fuerunt oẽs præsentes, & talis ut falsarius punitur, ut sup. de his quæ fi. a præla. si. consen. ca. quanto. & ab officio & beneficio talis suspendi tur. s. de testi. tã litteris. Itẽ dr̃ charta falsa si appareat rasa vel mutata in loco suspecto, j. de pciuil. cum olim. & s. de fi instr. inter dilectos, & s. de reli. dom. cũ uenerabilis, immo & q litteras iudiciũ tali modo falsat, puniri dẽt in beneficio suo, sup. de rescr. olim, de hac rasura dr̃ j. eo. §. quinta. Item præsumitur falsum rescriptum, licet forsitan nõ sit, ita q per ipsum non procedatur, si habet in se uitiũ latinitatis s. de rescr. ad audientiam. Item si instr̃m suspectũ inducit, & ei nõ imponit fides, dr̃ falsũ, C. de prob. iubemus. 2. Item dr̃ litteræ falsæ, si eps̃ appellatur filius. Vel si Papa vni loquit in plurali, j. eo c. prox. Item rescriptũ dr̃ falsum si est impeatratum sine mandato, s. de rescrip. nonnulli. Item alios nouem modos falsitatis habes hic expressos. Et quicunque tali modo vel alio quocunque litteras dñi Papæ falsauerit 3 uel usus fuerit illis scienter, excõicatus est, vt j. eo. ad falsariorũ, & debet tradi curiæ sæculari cõuictus et degradatus, vt ibi dr̃, in alijs autem falsitatibus prædictis, licet puniri debeant, non sunt ipso iure excommunicari, nec curiæ sæculari tradendi, nisi forte episcopus diœcesanus generalem tulerit excommunicationem sicut Bonoñ. fecit, qui excommunicauit omnes illos qui falsum instrumentum fecerunt...

1 In codice Barbatiæ hoc gl. dictum legit ita. Ex dicto. n. uel tacito, uel f. ó dñr lr̃e falsæ &c. illa autẽ uerba: uel tacito, recte hñt, ut constat ex d. ca. super lr̃is, de rescr. hic citato.

† ex uera bulla.

2 Illa lex dicit pducẽtẽ ut falsarium detinẽdum. Io. And.

3 Vide citatos j. in d. c. ad falsatiorum.

rietates falsitatis [a] circa nostras litteras deprehendere valeatis, eas vobis præsentibus litteris duximus exprimendas.

¶ Prima species falsitatis hæc est, ut falsa bulla falsis litteris apponatur. [b]

¶ Secunda, vt filum de † vera bulla extrahatur ex toto, & per aliud filum immissum, falsis litteris inferatur.

¶ Tertia, vt filum ab ea parte, in qua charta plicatur incisum, cum vera bulla falsis litteris immittatur, sub eadem plicatura cum filo similis canapis restauratum.

¶ Quarta, cum a superiori parte bullæ, altera pars fili sub plumbo rescinditur, & per idem filum litteris falsis inserta, reducitur infra plumbum.

¶ Quinta, cũ litteris bullatis & redditis, in eis aliquid per rasuram tenuem [c] immutatur.

¶ Sexta, cũ scriptura litterarũ, q̃bus fuerat apposita vera bulla, cum aqua vel uino vniuersaliter abolita, seu deleta, eadem charta cum calce & alijs iuxta consuetum artificium de ablata, de nouo rescribit.

¶ Septima, cũ chartæ, cui fuerat apposita vera bulla totaliter abolitæ uel abrasæ, alia subtilissima charta eiusdem quãtitatis scripta cum tenacissimo glutino coniungitur.

¶ Eos etiam a crimine falsitatis non reputamus immunes, qui contra constitutionẽ nostram, sciẽter litteras non de nostra uel bullatoris nostri manu recipiunt.

¶ Illos quoque, qui accedentes ad bullam, falsas litteras caute proijciunt, vnde vera bulla cum alijs sigillentur. Sed hæ duæ species falsitatis non possunt facile comprehendi: nisi uel in modo dictaminis, vel in forma scripturæ, [d] vel qualitate chartæ [e] falsitas cognoscatur.

¶ In ceteris autem diligens indagator falsitatem poterit intueri, vel in adiunctione filorum uel in collatione bullæ, vel motione, vel obtusione, præsertim si bulla non sit æqualis, sed alicubi magis tumida, & alibi magis depressa.

¶ Idem Attinaceñ † epo.

¶ *Falsæ sunt litteræ Papales in quibus episcopus vocatur filius, vel inferior frater, vel vni scribitur in plurali.*

b ¶ Apponat.] Apponẽs, 4. fm leges aqua & igne interdicit. ff. ad leg. Corn. de fal. l. vltima.

¶ Gl. seq. tractat de rasura duplici, s. lr̃arum Aposto. & aliorũ instrumentorũ & vtriusque dicti soluit vnum contrarium.

c ¶ Tenuẽ.] q. cunque radit vel immutat rescriptũ dñi Papæ sibi assignatũ, excõicatus est, & falsarius, vt dixi in pxima notula, & i hoc nullã distinctionẽ adhibeo licet sit ar. s. de fi. instr. ex lr̃is, qa itelligo illam rasurã factam p illũ q lr̃as ipsas scribat, & nõ p illũ, qui vtebatur illis. Si vero lr̃æ clausæ essent, nõ nocet rasura in quocunque loco fuerit: quia non est præsumptio p impetrãtem. 5 In alijs aũt litteris vel instr̃s põt distinguit vtrum sit rasura in loco suspecto vt tunc obsit, supra, de reli. dom. eum venerabilis, vel non suspecto, ubi nulla uis est, & tũc non obest arg. illius decr. supra, de fi. instr. ex literis. & c. cum uenerabilis, & hoc itelligitur quando rasura est in loco suspecto, & sic nõ contradicit, j. eo. c. vlt. quæ intelligitur qñ rasura non est in loco etiam suspecto & modica est rasura, s. paucarum litterarum.

d ¶ In forma scripturæ.] Quia per comparationem litterarum probatur falsitas, C. de fi. instr. l. comparationes. & ex stylo dictandi fit comparatio, ut hic dicit, in alijs autem litteris non attenditur talis comparatio.

¶ Gl. seq. ponit quandam expertam doctrinam.]

e ¶ Chartæ.] & in hoc est alia comparatio notanda, s. q rasura chartæ quantumcunq; sit subtiliter rasa, sive incisa, si aliter discerni non possit, eleuari dẽt ad Solem, & interponi debet inter Solem, & oculos, & statim apparebit rasura.

4 Loquitur ĩ illo q utitur falso rescripto, uel falsa cõstõne, nullo auctõre habito. Ioã. Andr.

5 Ar. ad hoc in l. cõparationes. C. de fi. instr. & in l. si u nus, C. de test.

† Antinacẽ.
† Antibaren.

Quam

QVàm graui.] Primo ponit admirationem. Secundo ibi, Cum scire, in trib. quæ sunt de stylo curiæ informat, & primo reducit ad propositum. Tertio ibi, Propter quod, generaliter, concludit. Abbas.

CASVS. Quidam episcopus coram legato Apostolicæ sedis super quibusdã criminib. accusatus, renunciauit episcopatui: postmodum ad Apostolicam sedem accedens, quasdã litteras sub noĩe Apostolicæ sedis ad archiepm suum Attinacensem reportauit, in quibus continebat, q ipsum restitueret ad ecclesiã suam, altero substituto inde remoto: qđ & fecit Rex istius loci, non credens litteras a sede Apostolica emanasse, præcepit litteras, & ipsum impetrantem ad Sedem Apost. præsentari: dominus Papa visis litteris, quæ ipsi archiepiscopo fuerãt præsentatæ, rescribit idem, dicens, q in eis tam in continentia, quam in dictamine falsitatem inuenit, & in hoc fuit admiratus, q litteras illas a sede Apostolica credidit emanasse cum ipse scire debeat consuetudinem Apostolicæ sedis talem esse, vt Patriarchas, Archiepiscopos, Epos, fratres appellet, ceteros oẽs dilectos filios in suis litteris nominando: & qñ uni personæ scribit, numquam ei loquitur in plurali, vos vel vester appellãdo, sed in litteris præsentatis huic dilectus filius vocabatur, vnde mandat quatenus literas Apostolicas taliter studeat intueri tam in filo, bulla, charta, quam stylo, q veras pro falsis, & falsas pro veris nullo modo admittat. Nota quod Papa omnes episcopos & superiores fratres appellat, inferiores autem omnes dilectos filios, & si aliter appellantur, literæ sunt falsæ. Item uni non loquitur in plurali cuiuscunque dignitatis sit. Item falsitas præcipue deprehenditur in bulla, filo, charta, & stylo.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp. Et quatenus hic tractant Doct. de stylo Romanæ curiæ vide la te per Fel. in cap. 2. sup. de rescrip. adde Rom. consil. 176. incip. q. est.

† Vide q̃ notata sunt in c. Raynal. s̃. de testa. vers. dilectus fil. .n. O. vbi iue nies qualiter appellet Cardinales, quorũ hic non meminit.

† In multis exẽplaribus ita: Dilecto in Christo filio vocabaris. Hæc clausula insolita, præsumptionẽ facit falsitatis. Alex. cõs. 56. in 3. vol. & Fel. in c. cãm. 2. de testibus.

CAP. VI.

QVàm † graui pœnæ subiaceat: & infra. ¶ Nos vero litteras, quę tibi sub nostro nomine præsentatæ fuerunt, diligentius intuentes, in eis tam in continentia, quàm in dictamine,[a] deprehendimus falsitatem, ac in hoc fuimus admirati, quia tu tales litteras a nobis credideras emanasse: Cum scire debeas Apostolicam sedem consuetudinem in suis litteris hanc tenere, vt Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, fratres: † ceteros autem Reges, Principes, vel alios cuiuscunque ordinis, filios in nostris litteris appellemus. Et cum vni tantum personæ nostræ litteræ diriguntur, nunquam ei loquimur in plurali,[b] ut vos, siue vester, & his similia in ipsis litteris apponamus. In falsis autem litteris tibi præsentatis in salutatione, dilectus † in Christo filius uocabaris, cũ in litteris quas aliqñ tibi transmisimus, te videre potueris a nobis fratrem venerabilem appellatum. Propter quod sic litteras Apostolicas studeas intueri tam in bulla,[c] filo, & charta, quam in stylo, q veras pro falsis, vel falsas pro veris litteris † modo aliquo non admittas.

Idem.

¶ *Qui per se vel per alios litteras Papæ falsant, excommunicati sunt cum suis fautoribus, & clerici officijs & beneficijs priuati sunt, & degradandi, & trahẽdi curiæ sæculari per quam laicus legitimè punitur. Qui vero falsis litteris vtitur, si clericus est, officio & beneficio priuatur; si laicus, excommunicatus est. h. d.*

CAP. VII.

AD † falsariorum confundendam malitiã, & inf. ¶ De communi fratrum nostrorum consilio duximus statuendũ, vt qui litteris nostris vti voluerint, eas primo diligenter examinent:[d] quoniam si falsis litteris se vsos dixerint[e] ignoranter, eorum scra pęnitentia, euitare nequibit pęnas inferius adnotatas; Nos .n. oẽs falsa-

a ¶ Dictamine.] s̃. c. pro. in fi. Ber.

[Glo. seq. recitari potest per contrarium.]

b ¶ In plurali.] In his ergo pot deprehendi falsitas, & de facili, quia facile est videre qualiter appellet epm, uel inferiores, & cui loquitur in plurali. ẽm antiqua tpa hoc non seruabatur: Greg. enim loquebatur vni in plurali, & de se quandoque singulariter, qñque pluraliter, s̃. de præscr. nihil, 23. dist. communis filius, & 99. distin. ecce. sed hoc faciebat ex magna humilitate, & tunc erat talis consuetudo, sed illa immutata est, alij episcopi appellant suos subditos fratres, vel socios, 8. q. 1. quid autem, & 10. q. 3. cauendum, & inf. de excessibus p ræla. c. 1.

c ¶ Tam in nulla.] vt s̃. c. prox.

AD falsariorum.] Primo ponit falsantes litteras Papę per se, vel per alium. Secundo punit vtentes litteris falsis: ibi, Qui vero. Abbas.

CASVS. Ad confusionem falsariorum statuit Inn. iij. de cõsilio fratrum suorum, ut qui litteris Apostolicis uti voluerint, eas prius diligenter examinent, quia si falsis literis uti se dixerint ignorãter, pęnas euitare non poterunt inferius positas, ipse .n. excõicationi supposuit omnes falsarios litterarum Apostolicæ sedis, q p se, vel per alios vitium falsitatis exercent, cũ oĩb. fautoribus & defensorib. suis. statuẽs ut clerici, qui falsarij depræhensi fuerint, oĩb. beneficijs, & officijs ppetuo sint priuari, ita q qui per se vitium falsitatis exercuerint, a suis officijs degradati, sæculari Potestati tradant ẽm leges puniendi, & si laici fuerint, per easdem leges puniantur legitime: illi uero q sub noĩe Papæ falsis lr̃is per alios impetratis utuntur, si clerici fuerint, officijs, & beneficijs spolientur: si laci fuerint tãdiu maneant excõicati donec satisfaciãt competẽter, ita, uidelicet q & in clericis, & in laicis malitia grauius puniat quã negligentia, & idem obseruandum est de his, qui falsas lr̃as impetrant. Not. q omnes falsarij litterarum Apostolicæ sedis cum fautorib. & defensorib. suis ipso facto sunt excõicati. Item clerici degradati pp hoc vitium puniendi sunt ẽm leges. Et no. hic vnum casum, in quo clericus statim post degradationem tradit curiæ sæculari. Item ubi clericus deponitur uel spoliatur officio & beneficio pro aliquo delicto, laicus pro consimili potest excõicari. Item malitia grauius punienda est quam negligentia.

† Dictio lr̃is deest in antiqs codicib.

† Ca. 4. e. ti. de falsarijs, in 3. cõp. Cõcordat pcessus Bullæ in cęna Dñi S. D. N. Dñi Gre. xiij. §. 6. vbi hoc decretũ roboratur, & extendit, uide Bernardi. Diaz. ĩ prac. cri. can. ca. 108. adde Rebuf. in praxi. bñfi. in declaratione no uæ prouisionis adde Matth. de Afflic. decis. 404.

d ¶ Examinent.] Quod si non fecerint, in dolo esse uidentur, sine dolo enim falsum non committitur, C. ad l. Corn. de fal. nec exempti, & affectatores ignorantiæ, dici possunt, de clan. despon. cum inhibitio: 1 unde talis ignorantia crassa, & supina potest dici, s̃. de cler. excom. mi. Apostolicæ.

1 Et s̃. de tẽpo. or. eos. li. 6. Io. And.

e ¶ Dixerint.] potest suppleri, quod non probauerint, quia qui ignorantiam allegat, eam probare tenetur, supra de elec. innotuit; maxime cum hoc inquirere teneantur auctoritate huius constitutionis, alias si probaret

probaret se diligentiam quam potuit & debuit, adhibuisse, non esset ei imputandum, vt dixi.sup.eodem, dura, quia iusta ignorantia excusat eum ; quia non vr̄ teneri nisi postquam scit hoc, sup.eo.dura, & inf.eod. c.prox.Ex quo enim inquisiuit a peritioribus non est ei imputādum,26.d. §.vlt.ff.de iur.& fa. ignor. l. regula, §.1. in fina fecit.n.quod potuit, & 44.disti.Ephesiis,& diuinare n̄ tenebatur, sic inf.de excessu prælato inter dilectos. vbi excusatur ignorantia.

a ¶ Falsarios] de quibus habuisti, su.in c. prox.vt ibi dixi.omnes enim tam principales, quam fautores sunt ipso iure excommunicati, vt hic patet.

b ¶ Deprehēsi.] & criminaliter conuicti, ibi enim vt dicit lex, indagatio fiet acerrima, vbi pœna est grauissima. C. ad legem Cor. de fal.l.maiorē. & vbi ciuiliter agitur, mitius est agendum, C.eodem l.penul.

c ¶ Tradātur.] Qualiter tradi 1 debeāt, habes inf.de verb.sign. nouimus, in trib.fi. casib.traditur aliquis statim post degradationem curiæ sæculari, vt hic, & est vnus vt dixi su,de hære.ad abolendam, 11.quæstione prima, si quis sacerdotum.

1 Vide Iuliū Cla. In pra. ri.seu, §.fi. q.36. uersic. cias aūt, cū aliquot se. Coua.in pra. cticis quæ c. 1. & Bern. Diaz in pra. ri.cā.c.123. & c.133.

d ¶ Legitimas.] Pæna enim falsi in libero homine est deportatio, & omnium bonorum publicatio, in seruo ultimum supplicium, sic distinguit lex, ff.ad leg.Corn.de fal.l.prima,§.ultimo,& C.eodem tit. vbi falsi, & ibi vltimo supplicio punitur crimen falsi. Et hoc verum de his, qui falsant restriptum principis, de quibus hic intelligitur: qui vero falsant litteras aliorum, aliter puniuntur, sed leuius, supr.eodem, audientiam, & hæc pæna imponitur illis, qui per se vel per alios vitium falsitatis exercent, vt patet per istam litteram, vbi loquitur de his, qui litteris falsis ab alijs impetratis utuntur.

e ¶ Sub nomine nostro.] idest, qui litteris falsis utuntur per alios impetratis sub nomine nostro: isti minus puniunrur, quam illi, qui per se hoc faciunt, uel per alios, ut patet per hanc litteram & superiorem, C.ad l.Corn. de fal.maiorem.

f ¶ In istis.] de quibus hic dicitur, qui utuntur litteris per alios impetratis.

g ¶ In illis.] Scilicet qui se hoc procurant, de quibus præmisit, uel dic, in istis, idest, laicis, in illis, idest, clericis.

h ¶ Negligentia.] Hæc tamen quandoque dolo comparatur, cum scilicet dissoluta est, crassa & supina, ff.mand. si fideiussor.

rios [a] litterarum nostrarum, qui per se vel alios vitium falsitatis exercent cū fautoribus & defensorib. suis, anathematis vinculo decernimus innodatos, statuentes, vt clerici, qui falsarij fuerint deprehensi, [b] omnibus officijs & beneficijs ecclesiasticis ꝑpetuo sint priuati: ita quod qui per se falsitatis vitiū exercuerint, postquam per ecclesiasticum iudicem fuerint degradati, sæculari Potestati tradantur, [c] secundum constitutiones legitimas [d] puniendi: per quam & laici, qui fuerint de falsitate conuicti, legitime puniantur.

¶ Qui vero sub nomine nostro [e] litteris falsis vtuntur, si clerici fuerint, officijs & beneficiis ecclesiasticis spolientur: si laici, tandiu maneant excommunicationi subiecti, donec satisfaciant competenter: ita tamen, vt in istis [f] & in illis, [g] malitia grauius, quam negligentia [h] puniatur, quod & de his qui falsas litteras impetrant, statuimus obseruandum.

¶ Idem.

¶ *Non præsumitur quis falsare litteras de simplici iustitia, nec punitur si hoc competro destiterit, illis uti.*

CAP. VIII.

Accedens: † & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si litteræ Apostolicæ, in quibus falsitas fuerit deprehensa, de simplici iustitia formam habeant (cū præsumi non debeat, [i] ꝙ pro talibus litteris, quæ possunt facile obtineri, fraudem quis commiserit fal-

† Ca.1. eod. ti. in 4.cōp. eide omnino ptocessū bullæ in cœna dn̄i præced, in c.citatū antequā decisione huius decr. facile utaris.

Accedens.] Primo ponit decisam conquestionem: Secundo prouisionem ibi, Fraternitati. Abb.Siculus.

CASVS. Quidam impetrauit litteras contra aduersarium suum de simplici iustitia, in quibus litteris falsitas fuit deprehensa. Imperator hoc intelligens amplius noluit uti eis, propter quod diæcesanus episcopus ipsum ab officio, & beneficio suspendit: Vnde accassit ad dominum Papam rem sibi exponens, mandat Papa episcopo, si litteræ Apostolicæ, in quibus falsitas fuit deprehensa, formam habeant de simplici iustitia, officium & beneficium illi restituat, & ipsum super hoc ulterius non molestet: quia non est præsumendum quod pro talibus litteris, quæ de facili habentur, quis committat uitium falsitatis, & ille non fuit usus illis, postquam eas falsas esse cognouit. Nota quod in his quæ de iure cōpetunt alicui, & quæ de facili habentur, non est præsumendum falsum committi & nota, quod circa modica non præsumitur dolus cōmitti. Item qui abiurat malum, quam cito scit malum, non debet dici culpabilis.

[Glossa sequens nota, quod litteræ, & c.quærit & soluit, signat contrarium.]

i ¶ Præsumi non debeat.] Not. quod non præsumuntur litteræ falsæ, quæ sunt de simplici iustitia, & quæ de facili possunt haberi, sicut non præsumitur quod in re modica 2 dolose agatur, ff.de dolo, si oleum, §. ultimo, cum l. sequenti, unde si quis suggessit falsum in litteris, quæ sunt de simplici iustitia non statim præsumendæ sunt falsæ, nisi probetur quod ex certa scientia falsum suggessit: quia qui dicit quod falsum ex certa scientia suggessit, dolum allegat, sed dolus ex perspicuis indicis probari debet, C.de dolo, dolum, si tamen alter vult probare ignorantiam, auditur. Sed qualiter eam probabit? Dico quod per iuramentum infr. de senten.excomm.si uero, 2. & 34.q.2.in sectum. Sed pone quod falsum affirmet circa rem propriam, cuius notitiam habuit? præsumitur primo contra ipsum, quia nō præsumitur quis ignorare factum propriæ rei, C.de resc.vend.quisquis, quod uetum est, sed illam præsumptionem elidit hæc præsumptio: quia non præsumitur dolum commisisse circa litteras, quæ de facili habentur, ut hic dicitur, & sic una præsumptio elidit aliam circa idem factum, ff. de in integ. restit.diuus, supr.de præsumptio, litteras, argumentum contra, sup. de electionibus cum inter. R.

2 Vide Corse.in trac.de minimis, & Ias. in l.sciē dum, ff. qui satis. cogan.

[Gloss.seq.signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Visus

a ¶ Vsus est.] Sim.inf.de excés.præla.inter ar..cōtra su. proxi.vbi non excusatur qui vsus est falsis litteris igno ranter. Sed illud intelligendum est de his quæ nō sunt de simplici iustitia, quæ non possunt haberi de facili, vnde illa præsumtio eos condemnat, hic excusatur a cō traria præsumptione, in litteris de sim plici iustitia non est præsumptio contra impetrantem, unde per ignorantiā excu sat, si statim desistat. qn̄ scit eos falsas. Io.

Ex conscientia.] Primo diffinit obiectum dubium. Secundo obijciētem puniri mandat: ibi, Verum. Abb. Sic.

CASVS. Quidam impetrauit litteras con tra aduersariū suum super quadam ecclesia, aduersarius ille in iudiciū euocatus postulauit sibi fieri copiā rescripti, quo viso cæpit illas argue re de vitio falsitatis, obligando se sub pe riculo causæ suæ, ad probandum, q̄ litteræ falsæ essent, iudex litteras illas misit ad dn̄m Papā, vt per eum sciret veritatem huius falsitatis. Papa litteras illas diligenter inspiciēs nullum signum falsi tatis, vel suspicionis in eis inuenit, nisi rasuras paucarū litte rarum quæ sapientis animum in dubitationem inducere nō debuerunt, vnde mā dat Papa quatenus si constiterit prædictū R. se obligasse sub pe riculo causæ suæ, & nisi litteras illas falsas esse probaret tibi super dicta ecclesia silentiū imponatur: quia quilibet liberam habet potestatem ad renunciandum iuri suo. No. q̄ rasura paucarum litterarum nō red dit falsum rescriptum, nisi esset in loco suspecto, prout, hic intelligitur. Et sic no. quòd modica suspicio non vitiat rescriptum. Item modica suspicio non debet animū sapientis immutare. Item aliquis potest se obligare sub periculo beneficij sui. Item licitum est vnicuique renunciare iuri suo.

† Ca.2.eod. tit. in 4. compilatio. vide Matt. de Afflic. dec. 404. & li. 3. Rub. 39. ti. de falsar. super cōsti. Neap. ad. de Doc. in l. fi. C. de edi. di. Had. toll.

sitatis) nec litteris vsus [a] est, postquam eas falsas esse cognouit, tu ei officium beneficiumque restitués, ipsum super hoc vlterius non molestes.

¶ Idem.

¶ *Propter paucarum litterarum rasuram in loco non suspecto, rescriptum non probatur falsum.*

CAP. IX.

Ex † consciētia, & infr. ¶ Verum litteras ipsas quæ redargutæ fuerāt falsitatis, diligentius intuentes, nullum in eis falsitatis signum, vel suspicionis inuenimus, nisi paucarum litterarum rasuras, [b] quæ nequaquam sapiētis [c] animum in dubitationé vertere debuerunt: Vnde si vobis constiterit prædictum R. obligasse se sub periculo causæ, [d] quòd litteras illas falsas esse probaret, cum quilibet ad renūciandum [e] iuri suo liberā habeat facultatem, ipsi R. super dicta ecclesia silentium imponatis. [f]

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.]

b ¶ Rasuras.] Non in narratione facti, quia ex hoc nulla suspicio esset, sup. de fi. instr. ex litteris, nec per talem rasurā facta fuit ambiguitas in nomine, su. de fid. instr. inter dilectos. Contra habes, q̄ rasura inducit suspicionem, sup. de relig. do. cum uenerabilis, & infr. de priui. cum olim, 2, & sup. eo. licet, §. 5. vbi de hac materia.

c ¶ Sapientis.] Modica suspicio nō dēt sapientis animū immutare, vt s. de simo, & si qōn. s, & 1. q. 1. iudices. Io.

d ¶ Causæ.] quod fieri potest, supr. de elec. cum dilecti, vbi de hoc in fin. & sub pęna ordinis, & beneficij potest se aliquis obligare, 1. q. 8. quoties, & de pręscr. distinc. ego Berengarius. Ber.

e ¶ Renunciandum.] Sup. de reg. ad Apostolicam, & su. de fo. comp. dilecti, & ca. si diligenti, & C. de pact. si qs in conscribendo, & de epis. & cler. si qs in conscribēdo.

f ¶ Imponatis.] Sed nunquid propterea est ecclesia illa aduer sario assignā. Rn̄. non, nisi probet primo se habere ius in illa, 1 sup. de rescrip. olim. in fi.

† Alias sorti legis, non male, & de materia huius tituli tracta. extat Paul. Grillā. adde Alfon. Cast. li. 1. ca. 13. de iusta hær. punit. † Sic ēt Bur. li. 11. decr. c. 19. & Iuo p. 11. c. 52. iterū Bur. li. 9. c. 5. ti. de ar. magica, & c. 1. eo. ti. in 2. compilat. 1 Hīc Bern. snia non placet hic Hos. sed uide Io. An. qui ambos uerū dicere putat di uersis tamē modis. † Alias Gra den.

TITVLVS XXI.

De sortilegijs. †

¶ Ex pęnitētiali Theod. †

¶ *Sortilegia pro furtis inueniendis vel diuinationibus faciendis prohibentur, & contrafacientibus pęna imponitur.*

CAP. I.

In tabulis, vel codicib, aut alijs, forte [g] furta nō sunt requirēda, nec diuinationes aliquas in aliquib. reb. quis obseruare pręsumat: Qui autem contrafecerit, quadraginta dies [h] pęniteat.

¶ Alexand. tertius Grandeni. † Patriarchę,

¶ *Presbyter, qui per inspectionem astrolabij furta requirit, ad tempus suspenditur ab altaris ministerio. Ita communiter summatur, sed in veritate hæc summatio non est indistincte vera, quia acrius potest puniri.*

CAP. II.

Ex ¶ tuarum tenore litterarum accepimus,

DE SORTILEGIJS.

¶ Quia sortilegia cō tinent in se falsitatem, merito de his subijcitur.

De hac materia gl. est optima. 26. qu. 2. in summa. Abb. Sic.

De hac materia tractatur, 26. q. 1. & q. 2. & q. 3. & q. 4. & nō. & q. 6. non licet ini. quis. [illegible] in fi. q.

In tabulis.] Primo ponit prohibitionē. [illegible] pænā [illegible] bi, Quis autem. Abb.

CASVS. In c. isto dr̄, q̄ furta non sunt requirenda forte in tabulis vel codicibus, aut alijs, ne. diuinationes aliquas in aliquib. reb. qs obseruare præsumat, & qui cōtra fecerit, 40. dies pæniteat. No. hic pęnam illorum, qui sortem, & diuinationes exercent.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit.]

g ¶ Sorte.] Sic electio per sortem 2 nō est facienda, inf eod. c. vlt. Arg. contra 26. q. 2. sors, & c. hi qui. quia licet sors in sui natura non sit mala, tamen prohibetur, ne propter assiduitatem labantur in idolatriam, sicut est in iuramento, 22. qu. 1. considera, & hoc c. hi qui. loquitur de comparatiua permissione ibi, potius permittuntur sortes quam ad dæmonia consulenda concurrant, sic propter diuinationes futuras, sortes prohibentur, ut hic patet, & 26. q. 2. illud, & quæst. 5. ca. sortes, & c. peruenit, quandoque tamen permittitur per sortem aliquid fieri, vt dicitur, inf. eod. c. vlt.

[Gl. seq. signat contrarium.]

h ¶ Quadraginta dies.] Si laicus fuerit, communione ecclesiæ priuetur, si uero clericus, officio & beneficio potest priuari, 26. q. 5. non oportet, & duob. c seq. Et ar. contra infr. ea. proxim. arg. contra infr. eo. c. vlt. vbi non puniuntur.

Ex tuarum.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio. ibi, Verum. Abb.

CASVS. Quidā presbyter V. noīe accessit cū quodam in

† Ca. 3. eod. ti. in 1. compilat. & post concil. Late. sub Ale. iij. p. 50. c. 6. De pęna sortilegorū sacerdotū, vide conc. Lat. sub Leo. 10. ses. 9. & Ber. Diaz in pra. cri. c. 100. 2 De materia huius gl. vide B. Tho. 2. 2. q. 95. ar. 8. ex quo intelliges, qn̄ & quib. sortib. vti liceat

quod V. presbyter cum quodam infami, ad priuatum locum accessit; non ea intentione ut uocaret dæmonium: sed ut inspectione astrolabij furtum cuiusdam ecclesiæ posset recuperari. Verum licet hoc ex bono zelo, & simplicitate [a] fecisse proponat: id tamen grauissimũ fuit, & non modicã inde maculam peccati contraxit, & infra.

¶ Mandamus, quatenus talé ei pro expiatione illius delicti pænitentiã † imponas, quod per annum & amplius, si tibi visum [b] fuerit, eum ab altaris ministerio præcipias abstinere; & ex tunc liberum [c] sit ei exercere officium sacerdotis.

¶ Honorius III. capitulo Lucanen. †

¶ *Nõ solum electio per sortes fieri non debet, sed etiã electiones compromissariorũ p sortes assumi nõ dẽnt.*

CAP. III.

Eclesia † vestra episcopo destituta, uos conueniẽtes in vnũ, vt de futuri tractaretis electione Pontificis, vnum elegistis ex vobis per sortem: qui tres auctoritate uestra elegit, per quos vice omnium Lucan. pᵹuideretur ecclesiæ de pastore; quorum duo tertium, magistrum R. s. elegerunt: quod expresse licebat eisdem, secũdũ traditam a uobis omnibus potestaté. [d] Procuratorib. igitur vestris sup his, in nostra præsentia constitutis, nos tali examinato [e] processu licet nota non careat, quin immo multa reprehensione sit dignum, quod sors in talibus interuenit, & infra.

¶ Electionem celebratam de ipso, ad gratiam [f] confirmationis admittimus; sortis usum in electioni-

infamis ad locum priuatum, non illa intentione, ut dæmoniũ inuocaret. sed ut posset inuenire furtũ cuiusdam eccl'æ p inspectionẽ astrolabit patriarcha Grãden. significauit hoc dño Papæ, vnde ipse scribit eidẽ dicens, ꝙ licet ex bono zelo & simplicitate presbyter ille hoc se fecisse proponat, tñ nõ modicam maculã peccati cõtraxit: quare mandat, quatenus per annuũ & amplius si ei visũ fuerit, eum ab altaris ministerio precipiat abstinere: & ex tũc officiũ suũ poterit exercere. Not. ꝙ simplicitati parcendũ est. Item penæ sunt arbitrariæ. Item nota hic penam illorum, qui huiusmodi inspectiones uel diuinationes exercent.

a ¶ Simplicitate.] qa bono zelo hoc fecit, aliquantulum excusatur. ar. s̃. de aposta. c. 2. & qa per simplicitatem hoc fecit. dignus fuit misericordiam: nã simplicitati parcẽdũ est, s̃. de re. p mut. c cũ vniuersorũ. ubi de hoc t. Bern.

b ¶ Si tibi visum.] Et ita tempus pniæ arbitrarium est, 26. q. 7. tempora penitudinis, sed minorẽ pniam anno non posset imponere, ex quo Papa sibi annum præfixit, sed supra est ad arbitrium episcopi.

c ¶ Liberũ.] Hoc intellige dictũ ex dispẽsatione: nam de iure cõi debuit remanere priuatus, & eps de iure ꝯ illũ processit, 26. q. 5. nõ oportet, & c. si quis episcopus, & c. aliquanti, sed quia bono zelo per simplicitatẽ deliquit, Papa mandat ipsum restitui: & episcopus auctoritate sua cũ isto potuit si uoluisset, dispensare, cum in casu isto ei hoc non sit prohibitũ & dispenset etiam in maioribus. 50. distin. presbyteros. & sup. de iudi. at si clerici. ubi de hoc Bern.

† Pænã, hñt uetustiores codices, & pleriq; manuscrip.

1 Concord. tex. in l. 1. ff. de dolo. & l. inter, cũ vulgat. ff. de excu. tut.

† Luceñ.

Ecclesia.] In prima ponit electio: In secũda electiõis prosecutio, examinatio, & repræhẽsio. In tertia, gratiosa confirmatio, & sortis prohibitio. Secunda ibi, Procuratoribus. Tertia ibi, Electionem. Abb.

CASVS. Vacante Lucana ecclesia canonici cõuenientes in unum, de futuri pastoris electione tractaturi, unum elegerunt ex se per sortem, qui uice capituli tres eligeret electores, per quos uice omnium prouideretur ecclesiæ de pastore: quibus ab ipso electis, duo ex illis tertium ex se magistrum R. elegerunt, quia sub hac forma eis data fueret eligendi potestas, ut uel ex se uel alijs eligere possent, electionem istam per nuntios suos pñtauerunt dño Papæ, petentes eam confirmari: dñs Papa examinato tali processu, dignum multa reprehensione inuenit, pro eo ꝙ sors in talibus interuenit, electionem celebratam de prædicto magistro ad gratiam confirmationis admisii, sortis usum in electionib. perpetua condemnans prohibitione. No. ꝙ cum sub hac forma datur aliquibus eligendi ptãs, ut uel ex se, uel ex alijs eligere possint, tunc possunt eligere unum de se, alias non, vt hic colligitur. Itẽ ad quẽ pertinet confirmatio, ad ipsum pertinet examinatio processus, & personæ. Item sortes in electionæ prohibitæ sunt.

[Glo. seq. alle. concor. ponit opi. quam reprobat per locum a diuisione, & per simile, & per decre. Cumana. & respondet rationi contrariæ.

d ¶ Potestatẽ.] Sim. habes s̃. de elec. cum in iure dñt tñ quidã ꝙ idem esset, si aliqua forma non fuisset expressa, ꝙ possent vnũ de se eligere, vt dr̃ in c. cũ in iure, quod nõ credo, qa vbi simpliciter datur potestas eligendi tribus, nulla forma adiacta, ita habẽt ptãtem eligendi oẽs, quod unus uel duo sine tertio eligere non possunt, unde si duo eligant tertiũ, nõ valet quod faciũt, quia hanc ptãtẽ non hñt: si ille eligat se cum alijs, non ualet, quia nemo seipsum eligere põt. sup. de institu. cum ad nostram. quia alius debet esse electus, & alij eligentes, ut ibi dr̃, sicut est inter baptizantem, & baptizatum. s̃. de baptis. debitũ, & s̃. de iure patro. per nostras, 24. q. 1. didicimus, & ff. de tuto & cura. da. ab his, l. prætor, & ff. de testa. tuto. ex sñia. ff. ad Tre. ille a quo. §. tempestiuum, quia duplici officio fungi nõ potest, ut ibidem dr̃, sicut si tres iudices uel arbitri sint dati simpliciter, sine illa clausula, ꝙ si non omnes, &c. duo sine tertio procedere non pñt, quia ptãs iudicãdi ita data est oĩb. ꝙ duo sine tertio, uel alter sine altero procedere nõ põt, s̃. de off. deleg. c. uno delegatorũ, c. cãm matrimonij. De hoc dixi in cap. cum in iure. sed cum dat aliquib. ptãs eligẽdi de se, uel alijs, si uolunt aliquẽ eligere de se, tunc potestas eligẽdi remanet penes illos tm̃, & eis solis data intelligit, sicut quãdo committitur cã cũ illa clausula, ꝙ si non oẽs, &c. sed si simpliciter datur aliquibus potestas eligendi. tunc non possunt aliquem eligere de se, sicut est in iudicibus, ut dictum est, & persona electa nullo modo debet computari inter eligentes, ut probatur, supra de elec. Cumana, & ideo dicit hic, quod eis licebat secundum traditam, &c. Et hoc argum. non ualet. Capitulum potest eligere unum de se: sed isti quib. data est simpliciter eligendi potestas, fungũtur uice capituli, ergo pñt eligere unum de se. Capitulum. n. eligit iure communi, siue ordinario, sed isti non eligunt iure communi, sed potestate sibi concessa per capitulum. Ber.

e ¶ Examinato.] & merito. ad quẽ in pertinet confirmatio, & examinatio processus & personæ, sup. de elec. nihil est, & c. cum nobis, & c. uenerabilem, & supra de trausla. cap. ultim. & supra de hæret. capitu. cum ex iniuncto, in fine.

f ¶ Ad gratiam.] Hoc ideo dicit, quia de iure debuit cassari, sed ipsum de gratia confirmauit.

† De materia huius decretalis. vide Fely. in c. capitulũ s̃. de rescrip. & B. Tho. 2. 2. q. 95. arti. 8. & ibi Caiet. & itelliges cur sortes repellãtur in electionib. spiritualibus.

[Glo. seq. no. a contrario. & illud coadiuuat, secundo obijcit & soluit.

a ¶ In electionibus.] Per hoc qđ dicit, in electionibus, vr ꝙ in alijs 1 usum sortis non reprobet. ar. 25. d. qualis. & ff de iud. cum prætor. ff. de testi. ex eo. & 15. q. 3. de crimine. præterea in multis casib. usum sortis admittimus, ff. de iud. sed cum ambo. ff. fam. erci. si qui sunt. C. cõia. de leg. si duob. circa princ. Sed quare prohibet usus talis in electionibus? nonne Matthias forte electus fuit, 31. dist. cleros, in prin. & sors non est aliquid mali, 26. q. 2. sors? Dicas ꝙ licet Matthias, & Ioã nes sorte electi fuissent, non tñ eorum exemplo eligendus est aliquis per sortem, ut 26. q. 2. non statim, & c. non exemplo, quia illud factum fuit diuina inspiratione, sic 14. q. 5. dixit. Quod autem dĩ, si sors nõ est aliquid mali, verũ est ... ratione, sed ex causa prohibetur, ut dix. s. ... p̃terea hi ... non fuit seruata forma concil. j, sup. de elec. quia propter, ut vr: propter dissensiones uero & lites dirimendas sors admittitur circa iudicia, ut dicunt prædicta leges, in quo casu potest intelligi cap. illud sors, sed in electionibus licet ibi sit discordia, non licet per iura prædicta Ber.

1 Vt plene intelligas hãc gl. pter Hẽn. Boich. Io. Anan. am, & alios Docto. hic, uide omnino B. Tho. hic, uide omnino B. Tho. & Caie. initio citatos.

† De collusionib. unus uetus Gregorianus, & in ceteris manuscr. De collusione, absque uoce, de tegenda.

† Greg. li. 2. registri indi. tione p̃ st. 38. cap. 77. apud Ioã. D acons. li. 4. c. 32. de ... B. Greg. ... conci. Lat. ... par. 48 ca. 7. & c. 1. co. tit. in 1. comp. l.

busa perpetua prohibitione damnantes.

TITVLVS XXII.

De collusione detegenda, †

¶ Gregorius† vniuersis episcopis de Corintho.

¶ *Accusatore desistẽte ab accusatione potest iudex ex officio suo inquirere super crimine illato.*

CAP. I.

Scripta fraternitatis uestræ relegentes, agnouimus, quòd hi, b qui contra Hadrianũ episcopum aliqua dixerant, 10 modo cum eodem in amicitiam cõuenissent, & inf. ¶ Quia vero nuntiati facinoris qualitas c nos vehementer impellit, ut ea, quæ audiuimus, dissimulare d nullatenus debeamus, 20 præsertim cum accusatores, & accusatum inter se fecisse gratiam e indicaueritis: hoc necesse est subtilius perscrutari; ne forte nõ ex charitate, f sed ex præmio, eorum sit concordia comparata.

30

¶ Idem.

¶ *Desistẽte accusatore &*

[Glo. seq. no. modum præponderandum facto.]

c ¶ Qualitas.] De amicitia lætatur, & non de modo illo, quo in amicitiam conuenerunt, & ideo ꝑcipit inquiri de collusione: vñ dixit Io. quidam sapiens phantasma: Deus non est remunerator nominũ, sed aduerbiorum, hoc est dicere, non remunerat Deus bonum qđ fit, sed qđ bñ fit, vnde nõ remunerat Iudęos qui crucifixerunt 3 Christũ, licet mors Christi bona fuerit, quia ꝑpter hoc de pœnis inferni nos redemit, & iõ nõ remunerauit eos, quia non bene fecerunt: Deus. n. cor interrogat, & non manum, 24. q. 5. si quid inueni sti. nec considerat quę fiunt, sed quo animo fiunt, 15. q. 7. cap. 1. in fin.

d ¶ Dissimulare.] j. ca. prox. c. pen. & ult. per hoc enim consentire uidetur, argu. 44. di. Ephesijs, in fin. & 83. dist. error. & sup. de hære. cap. 2.

[Gl. seq. distinguit, & prosequitur dupliciter modum recedẽdi a lite in triplici genere causarum.]

3 Vide B. Thomã par. 3. q. 47. arti. 6. & ibi Caietanum.

DE COLLVSIONE DETEGENDA.

¶ Quia in collusione inest falsitas, ideo sub jungitur hæc rub. de collusione: De hac materia rub. ... ēctu quo colludens præuaricatur, habetur. 2. q. 3. §. si autem text. in c. 2. in fi. de procur. lib. 6. & in cle. constitutionem, §. sane, de elec. Et collusio est inter actorem & reum latens & fraudulenta conuentio, ut uoluit gl. in ca. 3. inf. eod. in uer. collusione, & uide gl. 2. q. 3. si quem. §. notandum. Et dicitur colludẽs falsum committere, quia aliud agit, & al ud simulat. 2.

De hac materia habetur 9. q. 3. cap. 1. in rubr. de pęn. vers. quæ sit pęna collusionis, & s. in rub. de accusat.

Scripta.] Si accusator ab accusatione desistat, debet iudex inquirere an per collusionem hoc fecit, ita summatur communiter, Primo ponit factum. Secundo decidit quæstionem circa factum: ibi, Quia. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam accusauerunt Hadrianum ep̃m tamẽ accusatores cum H. in amicitiam conuenerunt, desistẽdo ab accusatione, significatum fuit hoc domino Papæ, ꝙ per collusionem desisteret ab accusatione, unde scribit Papa episcopis de Corin. super hoc dicens, quòd qualitas facineris nuntiati ipsum inducit, ut talia dissimulare non debeat, cum gratiam inter se fecisse dicantur: unde mandat hoc diligenter inquiri, ne forte huiusmodi concordia non ex charitate, sed ex præmio sit comparata. No. ꝙ qualitas facti consideranda est. Item non licet recedere ab accusatione ex premio.

b ¶ Quod hi.] Ar. ꝙ plures accusatores possunt admitti contra unum super eodem crimine, s. de accu. licet, & 2. q. 1. in primis, & plures procuratores admittunt, s. de testi. in super. hic, n. admissi fuerunt plures accusatores, & in c. in primis, quod fieri non debet, imo iudex debet eligere magis idoneum, ff. de accu. si plures.

2 Concord. gl. in l. post contractum & ibi. Bar. ff. de dona. habes similem tit. huic. C. eod.

e ¶ Gratiam.] Arg. ꝙ non liceat recedere a li. vnde no. ꝙ tria sunt gña causarũ. i. ciuilis, crĩalis, & spũalis. Dupliciter. n. põt qs aliter recedere: p gr̃am, & per transactionẽ; In cã ciuili qñq; p̃t quis aliter recedere, per gr̃am: 40 & p trãsactionẽ sine aliqua pęna uel nota nisi in actione famosa, 4 in qua non licet trãsigere sine iudicis auctoritate, alias notat infamia, ff. de his q no. in fa. l. furti. § pactus. In cã uero crĩali ante inchoatã litẽ licitum est desinere p gr̃am, ff. ad Turp. muller & l. q̃situm post inchoatã litẽ non licet sine iudicis auctoritate, & sine cõsensu rei, si fuit suppositus tormento, C. de abo. l. 3. uel si ex hoc remanceret infamatus, ut ar. 5. q. 1. quidam. Et si destiterit, incidit in Turpilia. si publicũ crimẽ intendit, C. ad Turp. l. 1. & fideiuss. punit n q̃titate ꝓmissa, 50 & accusator notat infamia, & extraordinarie pro motu iudicis punit, ff. eo. l. 2. ff. de custo. & exhi. reo. l. 4. & ff. de pręua. l. 3. in fi. & l. fi. 5. si uero priuatũ, 5 extraordinarie punit, ff. ad Turp. si qs repetere, in fi. pro motu iudicis sm̃ canonicos oẽ crimẽ quasi publicũ cẽsetur, vñ p trãsactionẽ seu gr̃am a lite recedere nõ licet, arg. hic, & j. c. ꝓxi. & c. ult. Qđ. si fecerint inter se gr̃am uel aliquã collusionẽ, iterũ ingreẽ de criẽ, ut hic patet. & infra, c. ꝓxi. & ult. iud. tñ si in criẽ illo posset dispẽsare, præstare potest auctoritatẽ, si uoluerit inter se gr̃am facere, ar. 60 5. q. 2. si primates, & 15. di. c. 1. & c. studendũ. In spũali bene licet a cã recedere per gr̃am, per trãsactionẽ uero non, ut ꝓprie intelligas trãsactionẽ, sup. de re. permu. c. vlt. sup. de trãs. super eo. In cã uero crĩali uel matrimoniali neq; per trãs. neq; per gr̃am seu compositionẽ licet discedere, s. de trãs. c. ult. Ergo si aliq gr̃am faciat inter se indebito modo, iudicis est inquirere, ut hic patet per totum, C. de generali abo. indulgentia, & l. 2. ubi autẽ ex iusta cã vult discedere. iudex dẽt indulgere abolitionẽ, 2. q. 3. si quẽ pænituerit, & §. præuaricator, C. de aboli. l. 1. & 2. in causa mixta, puta cum agitur ad tori separationem, potest quando vult discedere, ar. fu. de diuor. ex literis, quia non solum septies, sed etiam septuagesies, & c. 6. sup. de iureiur. quemadmodum. Ala.

f ¶ Charitate.] Si enim ex charitate hoc fecerunt accusatores,

4 Super hoc vide quod no. 3. q. 7. §. tria. ad fi. in glo. fama. Ioan. And.

5 De publicis, & priuatis: uide in Spec. de acc. §. 2. in prin. Io. And.

6 De hoc per Io. 2. q. 3. § vlt. in glos. scias. ubi ẽ notat in quibus licet trãsigere, & in quibus non, de quo uide per Innocentium. inf. ca. proximo. Io. And.

cusatores, posset tolerari, sed ex præmio non, ut hic dicit, & inf. cap. proxi.

CRimina.] Casus de se patet. Not. quod crimina se uel audita, & indiscussa remanere non debent, quia crimina vndecunque clauerint, punienda sunt.

a ¶ Gregorius.] Gregorius iste secundus fuit, uel tertius forte & loquit de primo.

b ¶ Præteribat.] qa vndecunque crīa clarueri nt, punienda sunt, 24. qō. 3. ecce, & s. c. proxi. & 86. dist. si quid, & 2. qō. 3. c. si quem, §. notandum.

accusato iudex prosequitur.

C A P. II.

CRimina† semel audita, Gregorius [a] indiscussa, nullo modo præteribat: [b] etiam si accusatus cum accusatore in gratiā redijsset.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp. verba āt huius cap. sunt Ioannis Diaconi in vita B. Gregorij lib. 4. ca. 32. quare illud, dē, non pōt ad Gregoriū referri, & hinc obseruatio glossæ hic.

¶ Alex. iij. Noruicen̄. epo.

¶ *Colludens in causa beneficiali, priuari debet beneficio.*

AVdiuimus.] Beneficio suo priuatur q. per collusionem illud cōstituit cē fuale. h. d. Primo refert collusionē; sc̄do illum priuari mādat. ibi, Vnde. Abb.

CASVS. Quidam clerici super beneficijs, quæ possident, se pmittūt, & sustinent ab alijs molestari, & post modum, ut qōni cedāt, & illi qete possideant, quasi noīe transactionis soluunt illis, qui eos molestabant de ipsis beneficijs, annuā pēsionē, vt post mortē illorū sibi succedāt in beneficijs illis, sup quib[9] facta est collusio; per uenit hoc ad notitiā Dñi Papæ, unde mandat diœcesano epō, quatenus si constiterit ei clericos suæ iurisdictionis p collusionem fraudē hmōi commisisse, eos beneficijs illis super quibus collusum est, nō differat spoliare, cū satis esset indignū, si fraus & dolus, quę in aliorum pīudiciū nitunt cōmittere, in eo rū incōmodūnon redundent. Not. q̄ prælatus potest ecclesiam constituere pensionariam. Item fraus quod dolus non debet alicui prodesse.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. Lateran. sub Alex. iij. pa. 28. cap. 12.

† *Hic locus in vulgatis libris legit ita: & ijdem clerici, qui bñficia quiete possident &c. sed ex oibus manu scriptis restitutū est, vt est impressum.*

C A P. III.

AVdiuimus † vsque adeo clericorum malitiam excreuisse, vt interdum inter se collusione [c] facta super beneficijs, quæ possident, se sustineant ab alijs molestari: & postea, vt quæstioni cedatur, & ijsdem † clerici beneficia quiete possideant, quasi nomine transactionis soluunt alijs de beneficiis annuam pensionem, [d] vt post mortem eorum in beneficiis illis, super quibus est collusio facta, ius sibi valeant vendicare. Vnde tibi mandamus, quatenus si quos clericos tuæ iurisdictionis, per collusionem huiusmodi fraudem legitime tibi constiterit commisisse, eos beneficijs, super quibus collusum fuerit, non differas perpetuo spoliare: [e] quia satis esset indignū, si fraus, & dolus, quæ in præiudicium tui iuris, & aliorum nituntur committere, in eorum non redundarent incommodum, & iacturam.

c ¶ Collusione.] Collusio est inter actorem, & reum latens & fraudulenta conuentio. Colludium enim non debet remanere impunitum, 2. q. 3. §. quem pænituerit.

d ¶ Pensionem.] Hæc pensio constitui non potest sine auctoritate epi, vnde vitam eius qui soluit non excedat etiam si per collusionem facta non fuerit, sup. de transa. de cetero, & est simile sup. de pactis, cum clerici. Bern.

[Glo. seq. recitetur per quæstiones.

e ¶ Spoliare.] Per talem collusionem præiudicium fit huic epō, quia sic præcluditur via super ordinatione ecclesiæ suæ, ut hic dicitur: vnde non tenet eo absente facta etiam si sententia lata fuisset, ff. de re iud. de vnoquoque, & ff. de collus. cum non iusto, & l. vlt unde merito spoliandi sunt illis ecclesijs propter dolum, & fraudem taliter perpetratam; dolus tamen talis impunitus remanere non debet, ne malitia sit illis lucrosa, ff. de do. l. 1. in princ. l. ne ex dolo, nec est æquum quenquam suum dolum reuelare, ff. pro socios, verum, §. tps, & ff. de reg. iur. non fraudantur, in fi. 16. q. 1. leg. & ex eo quod deliquerunt, non debent esse meliores conditionis, ff. de do. inter vi. & vxor. l. 3. §. 2. & ff. de fur. itaq; fullo. §. sed nemo, ff. quod vi aut clam. l. seruus.

¶ Greg. ix. Bareñ. † Archiepiscopo, & fratri Ioseph. monacho Floreñ.

† Batareñ.

¶ *Absolutio de criminibus illatis per collusionem facta, nō impedit facultatem iterum accusandi, & inquirēdi de illis criminibus.*

C A P. IIII.

IN tantum clamor, qui ascendit cōtra Acherontinum †archiepiscopum in ualescit, q̄ dissimulare [f] ipsum ulterius sine scandalo, [g] non valemus, nec sine periculo [h] tolerare: & infra. ¶Licet † autem sedes Apostolica frequētibus clamoribus excitata, inquisitionē quorūdam excessuum suorum duxerit committendā: propter tergiuersationes [i] tamen ipsus (vt dicitur) eodem cum inquisitoribus, & examinatoribus

† A[illegible]tiñ.

† Acherontium.

† Pro intellectus huius decretalis vi de Archidiaconum, Præpositum, & Turrecremata, in ca. si quem pęnituerit. 2. q. 3.

IN tantum.] iterum cōtra illum inquiritur de crimine qui per collusionem fuit absolutus h. d. Diuiditur, nam primo ponit commissam inquisitionē, relaxā collusionē, & ipsius exitu: Secūdo ponit bimembrem con illio nē. Secunda ibi, Discretioni Abb.

CASVS. Archieps Acherōtinus sup simonia, & aliis crib. in tm fuerat diffamatus, q̄ sine scādalo & periculo non poterat amplius [illegible], vnde Papa [illegible] clamorib. excitatus, horū inquisitionem commisit, sed propter tergiuersationes ipsius & calliditates cū ipsis inquisitoribus & examinatoribus. (ut dicebat) collusionem fecerat & testes duxerat corrūpendos, ita q̄ non solū prædicti excessus remanserunt hactenus incorrecti, verum ēt peiora prioribus committere non expauit: vnde mādat quibusdā quatenus si de hmōi collusio. nec ac corruptione? constiterit, ex integro sup præmissis excessibus, & aliis inquirant, quæ viderint inquirenda: alioquin super nouis tantum inquirant. Nota quod non licet alicui corrumpere iudices, vel inquisitores, vel testes vnde puniri debet ex collusione, & iterum inquiri. Item crimina semel dimissa, iterum puniri non debent.

f ¶ Dissimulare.] sic supra. eodem capitulo primo.

g ¶ Scandalo. Tunc vere debet prælatus inquirere de excessib. subditorū, cū p famā, quæ scādalū gñat, ad ipsum peruenerit sup. de accus. qualiter. & 86. di. si quid.

h ¶ Periculo.] Quantum ad exemplum: quia quod agitur a prælatis, facile trahitur a subditis in exemplum, sup. de voto. magnæ, & 11. quęst. 3. percipe, uel quo ad dilapidationem, si in hoc laborat. B.

i ¶ Tergiuersationes.] Tergiuersari est in vniuersum ab accusatione desistere, ut 2. qō. 4. c. si quem, §. notandum, vnde potest exponi tergiuersationes, id est, uersutias siue calliditates, de quibus induxit inquisitores vt desisterent ab inquisitione.

[Glo. seq. tractat de pena collu. dicens, quod sicut calumniosi extra ordinem, &c.]

a ¶ Colludente.] De colludio puniri debet pœna legis constituta, 2. q. 3. si quem pœnituerit, & nihilominus inquiretur iterum de criminibus illis, ut hic dicitur, sup. eo. cap. Omnes im calumniosi pro talitate commissi criminis extra ordinem puniuntur, ff. ad Turpill. l. & in priuatis, ut si priuatum sit crimen, offic. iudicis culpa ei⁹ coercetur, ff. eo. si quis, §. vlt. ff. de præua. l. 2. Si uero publicum, infamis efficitur, ff. eo. si is qui, §. vlti. ff. de præua. l. 2. Ad similitudinem istorum videtur qđ iste esset puniendus, licet non dicatur præuaricator seu calumniator proprie, quia non licet taliter corrumpere iudicem, aut etiam testes sup. e. prox. si de hoc constiterit, tam ille quã examinatores, siue inquisitores & testes puniri possent officio iudicis extraordinaria pœna, tamen non dicit ꝙ puniatur, sed iterum inquiratur de his & aliis, ut in fine punitur. Ber.

b ¶ Nouis.] Bene dicit, super nouis, quia de delicto unius hominis sæpius quæri nõ debet, ff. nau. cau. sta. licet. in fi. & sup. de accus. de his, & c. licet. quia crimina semel dimissa, iterum in ultionem uenire nõ patimur, 23. q. 4. si illic. & de pœnitẽ. dist. 4. diuina clementia. & 3. q. 1. §. prohibentur & §. ab alio delatum.

† vde citatos in cap. 2. inf. eo.

† In plerisq. vulgatis ita Grego. ix. in manuscriptis ut plurimũ ut est impressum ĩ veteri cõpi. c. i. e. tit. Aug. tribuitur. verũ unde sit sumptũ, nõdum est inuentũ.

colludente [a] nec non corruptis testibus, & inquisitoribus, ac examinatorib. supradictis, non solũ prædicti excessus remanserũt hactenus incorrecti, uerum etiam peiora priorib. committere non expauit, & infra. ¶Discretioni vestræ mandamus, quatenus si de huiusmodi collusione, ac corruptione cõstiterit, ex integro super præmissis, & aliis, alioquin super nouis [b] duntaxat inquiratis, quæ uideritis inquirenda.

TITVLVS XXIII.

De delictis puerorum.

¶ Gregorius. †

¶Impuberes præter uitium carnis delinquere possunt puniuntur tamen mitius quam adulti.

CAP. I.

PUeris grãdiusculis [c] peccatum nolunt attribuere quidam, nisi ab annis 14. cum pubescere [d] cœperint. Quod merito crederemus, si nulla essent peccata, nisi quæ membris genitalibus admittuntur. Quis vero audeat affirmare furta, mendacia, & periuria non esse [e] peccata? At his plena est puerilis ætas, quamuis in eis non ita [f] vt in maioribus punienda videantur.

¶ Alexan. tertius Hermoñ. Episcopo.

¶ Puer non debet ita seuere puniri sicut maior, nec pater ex delicto filij impuberis tenetur.

CAP. II.

REferente † nobis H. intelleximus, ꝙ cum filius eius decennis, cũ alijs pueris sagittaret, quidam nepos eiusdem H. sagitta percussus, interijt, quod idem filius eius cum inter alios luderet, fortuito casu dicitur peregisse, propter quòd Abbas Sancti Remigij a præfato H. secundum

DE DELICTIS PVERORVM.

¶ Supra visum est de quibusdam delictis, uerum quia dubitatur, an in talibus puerilis ętas implicetur. merito annectitur hæc rubrica.

De hac materia hr. 15. q. 1. per totum. & 4. q. 3. cap. & 22. q. 6. paruuli. cum duobus c. seq.

PUeris,] primo ponit dictum, quod secundo reprobat: ibi, Quod merito Abb.

CASVS. Quidam nolebant pueris et grandiusculis peccatum attribuere, nisi post 14. ann. cum incipiunt pubescere. Dicit Grego. istud merito crederemus, si nõ essent alia peccata, nisi q̃ membris genitalibus cõmittuntur sed furta, mẽdacia periuria sunt peccata. & puerilis ętas plena est his, uerumtñ non ita puniẽda sunt in his, ut in maiorib. puniuntur. Not. ꝙ pueri doli capaces peccare pñt multis, & puniri debent, sed non in tantum sicut maiores & ita peierare possunt item omne delictum cadit in puerum. pręter delictũ carnis. Item ratione ætatis mitius agitur.

c ¶ Grandiusculis.] id est doli capacib. videlicet 7. ann. tales enim & mentiri, & verum dicere, & confiteri & negare possunt ut dicit Aug. in epist. ad R. natum episcopũ, ut habetur in glo. Ang. super c. de consec. dist. 4. paruuli.

ADDITIO. Legitur dialogo Gregorij de puero v. annorum, qui iurans, & detestans, & blasphemans, a diabolo raptus fuit, secundum Ho. lo. And.

d ¶ Pubescere.] Ante enim pubertatem. q̃ in anno 14. solet euenire, non presumitur de quoquam, nisi ẽt malitia suppleat ętatẽ sup. de despon. impub. de illis & c. vlt.

e ¶ Nõ esse peccata.] Quasi diceret nullus cum iurẽ pupilli ualeat, de lib. cau. l. vlt. ergo potest deierare. Item põt con mittere furtum, cũ est doli capax, ff. de fur. impuberem. Arg. contra ff. de iureiur. q iurasse. Sed ibi nõ fuit doli capax. Tenentur ergo tales pueri ex delictis, C. si aduer. delic. l. 1. & C. de pœn. impunitas. Arg. contra de conse. d. 4. eos, & C. de fal. mo. l. 1. & ff. de ædi. edi. cum autem, §. excipitur. Sed hoc intellige, cũ nõ sint doli capaces, uel quo ad minorem pœnam. Lau.

f ¶ Non ita.] Sic ergo ratione ætatis mitius agitur. ff. de mino. auxilium, §. etiam, & l. si ex causa iudicati. Item no. quod omne delictũ cadit in puerum postquam est doli capax, præter delictũ carnis, ff. ad Syl. l. j. §. impuberes, & l. excipiuntur. Ar. contra inf. cap. proxi. sed ibi soluitur.

† Ca. 2. eo. ti. in 1. cõp. De materia huius dec. pter Doct. hic uide plene per And. Tiraq. trac. de pęn. temper. aut remittẽ. cã. 7. Angelum tra. de malef. ṽuerb. sciens.

REferente] impubes percutiens alium, non debet puniri pœna pecuniaria secundum consuetudinem terræ, nec ob hoc quid potest exigi a parte hoc dicit. Vel sic, Pater ex delicto filij impuberis non tenetur: Primo punitur appellantis querela. Secundo iudicis datio. ibi, vnde. Abb.

CASVS. Quidam puer x. annorum. dum, cum alijs pueris sagittaret, quendam alium puerum fortuito casu sagitta percussit, & mortuus fuit, propter quod abbas Sancti Remigij a patre ipsius pueri centum solidos requirebat secundum consuetudinem terræ illius, unde dictus H. pater pueri appellauit ad Papam, super hoc scribit Papa Hermoñ. episcopi, dicens quia pueri non ita puniuntur secundum leges, sicut illi qui sunt maioris ætatis, mandat, quatenus si constiterit filium prædicti H. infr. 14. ann. eundem excessum commisisse, prædictum abbatem moneat & compellat, ut ab eodem H. prædictos centum solidos propter aliquam consuetudinem non exigat, nec inquirat pro temporali pena No. ꝙ ætas excusat a tanto, sed non a toto. Item pro delicto filij minoris 14. anno. pęna pecuniaria pater puniri non debet.

a ¶ Re-

a ¶ Requirebat.] Vnde dictus H. ad sedem Apostolicam appellauit.

[Glo. seq. recit. per obiect. duplicem, scilicet ad text. & ad casum, prima soluitur per expositionem litteræ, secunda dupliciter.

b ¶ Inultum.] 15. q. 1. illud, sed illud intellige de eo, qui nō est doli capax. vnde, expone inultū, idest, non perfecte vltum, vt sup. c. proxi. ff. de min. auxiliū, §. 1. & l. si ex causa, §. 2. & C. de pœn. impunitas, C. si aduer. delic. l. 1. & 2. & ff. de dam. infect. l. damni, §. si pupillus, & 21. q. 5. si quis cuiuslibet. verū tamen non punitur. Sed unde hoc, quod non punitur propter talem excessum? Nō dicit quod nō punitur secundum iura, maximè cum daret operam licitæ rei, & esset x. ann. sed dicit, ꝙ propter illam consuetudinem pecuniā illam pro temporali pœna non exigat, si erat infr. xiiij. annos cum ille puer nihil habeat, & pater pro filio non est conueniēdus, C. ne fil. pro pa. l. 1. nec dominus pro seruo, ff. de pec. licet. 1 §. ex furtiua. maximè ratione ætatis. & quia delictum extra uenit, non ex animo, licet in culpa fuerit, & ideo non xam non commisit: unde habet in integrum restitutionem, si uoluerit, C. si aduer. delict. l. 1. & pater eius homi ne petere posset, si pecuniaria pęna esset sibi imposita, ff. de mino. pater pro filio. 1. responso irregularis tamen fuit effectus, & pęna spirituali debet puniri, siue canonica, & ex eo, ꝙ dicit, pro temporali pęna, mitius tamen agitur cum eo propter ætatem, s. c. proxi.

[Glo. seq. duo arg. signat contrarium, & remittit.

c ¶ Inf. decimumquartum.] ex hoc videtur, ꝙ si fuisse sup. xiiij. annum, ꝙ Abb. illam pœnam posset exigere, forte quia habebat ibi temporalem iurisdictionem. Et potest sumi arg. ex hoc ꝙ ab episcopo habente regalia a principe, regalibus illis appellandum sit ad dominum Papam, & non ad principem, ꝙ uerum est, nisi consuetudo aut priuilegium contrarium inducat, infr. de appel. Romana. §. debet [in 6.] Vel forte Abb. hoc habuit ex consuetudine iam præscripta, ut pro homicidio pænam pecuniariam exigat. At contra. inf. de pænis, licet, sed illud ibi etiam soluitur.

† Alias. Venum quoniam, &c.

† Alias ita: appellā, &c.

† Vide concilium Tridentinum sess. 24. de refor. matr. ca. 12. §. uestitū insuper, & Ber. Diaz in pra. cri. cap. 61.

1 Alias incipit, si seruus, & ibi dicitur, quod ex furto factū per seruum contra dñm agitur inquantum factus est locupletior. Ioan. And.

† Est in concilio Agatē. sic. 55. & in concilio Epaunensi. c. 3. referunt Burchardus lib. 2. decr. c. 213. & Iuo par. 6. c. 288. ubi tribuuntur concilio Meldensi. refert iterum Iuo p. 5. cap. 366 & p. 13. c. 30. & Gratianus sine prima dist. 34. c. 1. & c. 1. eo. tit. in 1. compil.

consuetudinem illius terræ, centum solidos instantius requirebat: [a] & inf.

¶ Vnde † quoniam in pueris relinqui solet inultum, [b] quod in alijs prouectioris ætatis humanæ leges dicunt seuerius corrigendum; Mandamus, quatenus si constiterit, filium prædicti H. infr. decimum quartum [c] ætatis suæ annum, eundem excessum commisisse, memoratum abbatem moneas & compellas, vt ab eodem H. prædictos centum sol dos, propter † illam consuetudinem non exigat, nec ab ipso pro temporali pęna requirat.

TITVLVS XXIIII.

De clerico venatore.†

¶ Ex concilio Aurelianeñ.

¶ *Clerico prohibetur venatio, & contra facieti pœna imponitur. hoc dicit cum sequenti.*

CAP. I.

Episcopum, presbyterū, aut diaconum, canes, aut accipitres, aut huiusmodi ad venandum habere non licet. [d] Quod si quis talium personarum in hac uoluptate [e] sæpius detentus fuerit, si episcopus est, tribus mensibus a communione; si presbyter, duobus, si diaconus, ab omni officio [f] suspendatur.

¶ Ex eodem.†

¶ *Summatum est supra cap. proxim.*

CAP. II.

Omnibus seruis [g] Dei, venationes & syluaticas uagationes cum canibus, & accipitres, aut falcones interdicimus.

DE CLERICO VENATORE.

¶ Supra visum est de quibusdam delictis tam clericorum quam laicorum, nunc submittit de quibusdam delictis clericorum tantum, scilicet de clerico venatore. De hac materia habetur 86. di. in c. qui venatoribus cum s. c. seq. & 24. di. c. 1. in principio. Abb. Episcopum.] In prima ponit prohibitio: In secunda pæna ibi, quod si quis: Abb. Sicul.

CASVS. Dicitur in capit. isto, ꝙ eps presbyter, & diaconus aues ad uenandū, aut caues lire non dēnt: ꝙ si aliqs eorū in hac voluptate sæpe inuētus fuerit, eps trib. mēsib. a cōione, presbyter duobus, diaconus ab oī officio suspēdat. Not. ꝙ clericis auiū, & canū venationes causa uoluptatis prohibent. Et sic est ar. ꝙ hæc eadem causa necessitatis, exercere possunt. Item nota hic pœnam clericorum qui venationes exercent.

d ¶ Non licet.] s̄ ne cleri. vel mo. c. 1. 34. d. quorundam. 86. d. an putatis, & s̄. de cē si. cum Apostolus, & inf. c. proxi.

[Glo. seq. arg. a cōtrario, & illud concedit, si tria cōcurrant: demū distinguit quadruplicē uenationē, & quartam, scilicet quæ fit ad aues, vel bestias, subdistinguit in clamosam, & quietam.

e ¶ Voluptate. [Ergo vī ꝙ causa necessitatis vel recreationis licitū sit: ꝙ posset cōcedi aliis clericis, excepto epo, cui oīno nō licet 34. d. c. 1. dūmodo clamosam uenatione euitent 86. di. an putatis, & non sæpius, ut hic dicit, ne ī cōsuetudinē perducatur. Quædam. n. venatio dī oppressiua hoīm, & hęc omnino illicita est. 6. dist. c. non est peccatum. §. his itaque. Et est adulatoria, quæ fit per verba. & hæc est illicita. 86. d. qui venatorib. & 46. dist. sunt nonnulli. & 6. q. 1. sunt plurimi. & est arenaria: q̄ fit in arena. & mala 3. q. 6. c. infamis. §. tria. saltuosa, & clamosa licita est laicis, de qua dicitur in c. an putatis, sed clericis omnino non licet talis uenatio, sed quieta, ut dictum est, cā necessitatis uel recreationis. Epo presbytero, diacono, & subdiacono, qui cum diacono eodem gaudet priuilegio, ut. supra. de ser. non ord. miramur. ex toto ꝓhibet, q̄a de illis fit hic tm̄ prohibitio.

[Glo. seq. obiicit. & soluit.]

f ¶ Officio.] Plus punitur hic minor, quā maior, quod est contra illud 40. d. homo Christianus, &. 19. d. nulli. Solu. prius punitur hic eps & presbyter, quam diaconus maior. n. reputatur in epo ista pęna uel presbytero, q̄ suspensio ab oī offi. in diacono, ꝑ ꝑ manus scandalum, & magis imputatur illa pęna epo uel presbytero, q̄ supensio a beneficio in diacono, vel subdiacono, ex ꝑsonam cōsiderat iniuria, Instit. de iniur. §. atrox, sic & pęna, ex ꝑsona iudicatur parua, uel magna. Ber.

Omnibus seruis.] CASVS. In hoc c. prohibetur omnibus clericis uenationes, & syluaticas uagationes cum canib. exercere, & accipitres, & falcones interdicuntur eisdem Not. ꝙ omnes venationes cum canibus, & auibus clericis prohibentur.

g ¶ Omnibus seruis.] i. clericis, qui specialiter dicuntur serui Dei, qui in sortem domini ad eius obsequium specialiter sunt assumpti. sup. de præben. cum secundum Apostolum, & 21. dist. cleros. & clericos.

† Scilicet cōcilio Aurelian. sed hī in synodo. Frācica sub Zacharia refert Burchardus lib. 2. c. 214. Iuo pa. 6. c. 289. & p. 12. c. 29. & c. 2. eod. tit. in 1. compi.

DE CLERICO PERCVSSORE.

¶ Continuata est in præce. tit.

De hac materia habetur. 45.d.& 1.q.vlt. si quis omnem,& 46.d.in §.similiter,& in c.seq.& § pen.& c.non liceat. Abb.

Si quis.] CASVS. Si aliquis in sacro gradu percussor extiterit, corripiatur,& si se nõ emẽdauerit, deponatur. Not. quod clerici percussores esse non debent.

a ¶ Percussor extiterit.] Tales.n. pcussores esse non debent. 45.d.c.1.& cap.cũm vbi isti in sacro ordine cõstituti percussores esse prohibentur & quasi per totum, & 89.q. non licet,& in Auth.de san.episc. §. sed neque, col.9. quã habes, C.de episcop.& cle. auth.sed neque.

[Glo. seq arg.a cõtrario specialiter, & generaliter, secundo declarat textum.

b ¶ Si nõ emendauerit.] ergo si se emẽdauerit, non deponetur sic 35.di. c.1. & est, arg. φ non quodlibet mortale semel commissum sufficit ad dãnationem, ar. ea.d.c. 1.vlt.& intelligo de eo qui in usu habuit percutere in ludo nõ xio. qui nõ caret culpa, ff.ad l. Aquil. nã ludus, alioquin crimen percussionis semel commissum non sufficit ad depositionem, ut hic patet, ita tamen, φ ex tali percussione non procedatur ad enormem lęsionem, quia sic deponeretur, 55.distin.si Euangelica. & inf. capit. proxi. argum.

† ¶ Addi põt c.3. ut refert Burchardus lib.2. decre. c.190.& Iuo par.6.c.235. sed in eo cõcilio nondũ repertũ est.

TITVLVS XXV.

De clerico percussore.

¶ Ex concilio Agathen.†

¶ *Clericus sæpe alium percutiens, & monitus nõ desistens, deponendus est.*

CAP. I.

Si quis in aliquo gradu sacro percussor extiterit, [a] corripiatur a crimine; & si non emendauerit, [b] deponatur.

† Gregorius li.2. registri epi.44.c. 83. indic. 11.refert Burchardus lib.1.de cre.c.195.& Iuo par.5.c. 310.& ca.2. eo. tit. in 1. compilat.

¶ Gregorius† Tarentin. epõ.

¶ *Duobus mẽsibus a Missarum administratione suspẽditur episcopus, qui crudeliter aliquem fustigare facit.*

CAP. II.

Præterea, quoniam mulierem pp delictum suum contra ordinem sacerdotij cędi crudeliter [c] fustibus deputasti: Quam licet exinde (cum post octo [d] menses decesserit) minime arbitrantur fuisse defunctã; Tñ quia ad ordinem tuum noluisti habere respectum, duobus [e] te mensibus, ab administratione Missarum statuimus abstinere.

¶ Alex.iij. Luceñ. episcopo.

¶ *Non punitur clericus vt homicida, si fuit ipse in conflictu pro parte violentiam repellentium, licet ibi aliqui mortui sint, & ipse lapides proiecit, ex quo nullum ipse percussit.*

CAP. III.

Præsentium † lator in quodam conflictu asserit se fuisse, pro parte tamen illorum, qui violentiam repellebant: [f] in quo lapides ipse proiecit, [g] sed aliquem non percussit. Quem nos (quia per alios illic aliqui dicuntur occisi) a celebratione Missarũ per biẽnium præcipimus abstinere. [h] Mãdamus itaque, vt si alia non impedierint, decurso huius modi temporis spacio, ad sui † cùm officij executionem admittas.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Clericus qui fuit in conflictu vbi aliqui fuerunt occisi sine eius facto vel consilio de iure cõi promoueri potest. h. d. secundum intellectum qui plus placet. Panorm.*

Præterea.] Summatur sic: Non potest episcopus grauem verborum pœnam imponere. Et primo ponit episcopi sæuitiam: Secundo ibi, Quam licet, excusat illum a morte. Tertio illum punit ibi, Tamen quia Abb. Siculus.

CASVS. Episcopus Tarentinus fecit cædi fustibus quãdam mulierem, contra ordinem sacerdotii, quæ post viii. menses decessit, sed non propter illam percussionem: peruenit hic ad notitiam Papæ, unde, ipse præcipit illum duobus mensibus ab administratione Missarum abstinere, quia ad ordinem solum noluit habere respectum. Not. quod episcopus non debet esse percussor, nec per se, nec per alium indebito modo.

c ¶ Crudeliter.] quod facere non debuit, sed moderate, arg. sup. de rap. in archiepiscopatu, & 45.d. cum beatus. & ff. ad l. Aquil. præceptoris, & inf. de sent. excom. cum uoluntate, & 23.q.5.c.1. versus fi. Ber.

d ¶ Post octo menses.] Ex tpis prolixitate præsumitur, φ non ex illa percussione defuncta sit, & econuerso ex tpis breuitate contrariũ præsumitur, 50 di. si qua femina, si enim occasionem mortis dedisset, in perpetuum debere abstinere, sup. de homi. de cetero, & 50.d. studeat.

Et hic est arg. contra Bal. qui dixit in c. studeat, illum presbyterum non teneri de occiso, sed de vulnerato, si de casu interijt, & casus ex percussione processit, ff. ad legem. Aqui. qui occidit. vlt. Ber.

e ¶ Duobus.] sup. ti. proxi. c.1. si. n. percuteret, ut p hoc timeri uellet, ab officio suo debet repelli. 45.di. si episcopum. Ber.

Præsentiũ. Duob. annis a Missarum celebratione suspenditur psbyter, qui asfociat repellẽtes uiolentiam in conflictu, & ubi aliqui mortui sũt & lapides proiecit, licet nullum percusserit, hoc dicit iuxta literam. Primo narrat factum. Secundo, ibi, Quem nos. Temporaliter punit: Tertio post tps admittit ibi, Mandamus Abb.

CASVS. Quidã presbyter fuit in quodã cõflictu pro parte illorũ, qui uiolẽtiã repellebant, in quo cõflictu lapides proiecit, sed aliquem non percussit, aliqui occisi fuerunt illic per alios: dubitauit sacerdos, an esset ei imputandum: accessit ad Papam: ipse intellecta eius confessione præcipit illum abstinere a celebratione Missarum per biennium, ita φ si aliud non impediat, ex tunc suum officium exequatur. Not. φ in dubijs tutior uia eligenda est. Item clerici conflictib[9] interesse non debent: unde punitur ad cautelam, & sic est arg. quod aliquis punitur ex alterius culpa.

† Cap.3. eo. tit. in 1. cõp. post concilium Late. par.26. c.11.

f ¶ Repellebant.] ideo rei licitę operam dedisse uidetur, quia licitum est se defendere, inf. de sent. excom. ex tenore & violentiam repellere, 23.q.3. fortitudo, & c. si quis. & c. nõ in inferenda, sed vlcisci non licet, 46.d. seditionarios. De hoc dixi, sup. de homi. significasti. 1

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

g ¶ Proiecit.] Vnde dubium uideri poterat, an fuisset in culpa vel non. Contra, ar. 23. q. vlt. c. vlt. 50. di. si quis viduam, & sup. de cler pu. in duel. c. vlt. Sed iste aliquem non percussit, ut sup dicit, & hoc constabat. Intellige alias si dubium esset, repelleretur, ut dicunt contraria prædicta, arg. ad hoc, ff. de testam. tu. duo sunt, & ff. de manu. testa. cum ex pluribus, 24. di. quando, & cap. nullus, & 2.q.5. omnibus. Ber.

h ¶ Abstinere.] ad cautelam saltem, & ut clerici in es conflictus

† In codice Barbatiæ, ut est impresũ in alio uere- ri ita: ad suã officij executionem admittas. Contius, & alia ita: & ad sua officij executionem eum admittas.

1 Vide citatos in d.c. significasti, de homi. vbi hæc plenius intelliges.

De hoc ui-deto latius hic Hostien-sem Ioannẽ An. & alios.

conflictus euitent. 1 & est arg. quod aliquis punitur ex alterius facto uel culpa.

C Ontinentia.] Hoc cap. legitur duobus modis sicut. c. præcedens: Vno modo, ꝙ dispensatiue iste possit promoueri: Alio, modo, ꝙ de iure communi: & secundum hunc intellectũ, qui mihi plus placet, hoc dicit, ut in rubrica. Communis diuisio: Secunda ibi, Consultationi Abbas.

† Ca. 1. ti. de clerico percussore in 2. compilatio.

CASVS. Quidam acolythus P. nõie arma sumpsit ad resistẽdum prædonib. & in illo conflictu tres fuerunt vulnerati ad mortem, tamẽ homicidia illa neque facto, neque consilio eius perpetrata fuerãt, tamen acolythus ille ad religionem transiuit. volebat ꝓmoueri ad sacros ordines, quæsitum fuit à Papa an posset? Rñdet: ꝙ cũ ad frugẽ melioris vitæ trãsiuerit. poterit ad subdiaconatus ordinem promoueri, & altaris ministeriũ exercere, Nota, ꝙ nõ debẽt clerici interesse talib. conflictibus. unde iste punitus fuit, licet culpabilis non fuerit, sed ad cautelam potius.

† In codice Barbatiæ, & in altero manuscripto vaticanæ. ita, De clerico maledico.

a ¶ Resistendum.] quod licet s.e.c. proxi. ubi de hoc cũ suis concordantijs.

b ¶ Neque facto.] Sic 50. dist. si quis viduã. & sup. de cle. pug. in duel. c. ulti.

CAP. IIII.

C Ontinentia † litterarũ; & inf. ¶ Cũ P. acolythus cum quibusdam ad resistendum [a] prædonibus arma sumpsisset, in conflictu illo, tres fuerunt ab alijs vulnerati ad mortem: ita tamen, qđ illa homicidia neq; facto [b] eius, neq; consilio perpetrata fuerũt: & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, ꝙ cum prædictum acolythum ad frugem melioris uitę transiuisse dicatis, poterit ipse ad subdiaconatus [c] ordinem promoueri, & altaris ministerium exercere.

TITVLVS XXVI.
De maledicis. I

Clemens tertius.

¶ *Maledicens Papæ puniẽdus est, vt alij deinceps deterreantur, & ipse arceantur.*

[Glo. seq. reci. per q. rationis.]

c ¶ Ad subdiaconatus.] & non vltra. licet ergo dispensetur cum isto in subdiaconatu, non tamen poterit promoueri ad superiores ordines Iste. n. fuit in culpa assumendo arma, quod ei nõ licuit 16. quæst. 3. porro, & 23. q. vlt. cap. quicunque. nam lachrymæ & orationes sunt arma clericorum, 23. q. 8. conuenior etiam cõtra hostes. sup. de voto, ex multa, unde punitur, quia sine dispensatione non promouetur, etiam fauore religionis cum eo. facilius dispensatur. sup. de aposta. c, 2.

DE MALEDICIS.

¶ Quia alia percussio fit, puta manu, alia lingua, cum maledici & detractores quodammodo percutiant, ut supra uisum est de percutientibus manu. merito subdit de percutientibus lingua. Abbas.

De hac materia habetur. 46. dist. & 24. q. 3. per totum. 25. distin. §. alias ea demum. in fi. & infra, in rub. de pæ. versi. qualiter maledico.

I Nnotuit.] Primo ponit culpam Secundo illam puniri mandat, Tertio ponit causam, Secunda ibi, Ipsum. Tertia ibi, Vt pœna. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clericus in præsentia multorum quædam uerba protulit in contemptum, & depressionem officij & beneficij domini Papæ, hoc significatum fuit ei, & mandat cuidam ut illum clericum à sua temeritate compescat, pœna illius sit alijs in terrorem, ne de cetero contra Romanam ecclesiam in uerba talia prorumpant. No. quod principi suo seu prælato suo nemo maledicere debet. Item pœna vnius debet esse metus multorum.

CAP. I.

I Nnotuit † nobis: & infra. ¶ Quia nobis per litteras retulisti, quod I. clericus multis coram astantibus verba quædam in depressionem [d] officij & beneficij nostri protulit, ipsum a temeritate [e] sua compescas: Vt pęna illius, alijs terrorem [f] incutiat, ne de cetero contra Romanam ecclesiam in talia uerba prorumpant.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Hic ponitur pœna blasphemantis Deum, uel aliquem sanctum, & maxime virginem gloriosissimã.*

CAP. II.

S Tatuimus, † ut si quis contra Deum, uel aliquem Sanctorum suorum, & maxime B. Virgi-

d ¶ In depressionem.] & male, quia principi nemo maledicere debet. 23. q. 1. paratus, & non solu principi detrahi nõ dẽt, immo nec fratrib. 6. qõ. 1. summa. & detrahẽtem secreto proximo suo, hunc persequebar. 23. q. 4. minimus, & cap. qui peccat. & de pę. dis. 1. homicidiorũ. arg. inf. de exces. præla. quam sit graue.

† Ca. vnico. eo. tit. de clerico maledico in 2. cõp. Et pręter Doctores hic vide Bal. & alios, in l. 1. C. si qs imperato. maledixe. & Bern. Diaz. in pra. cti. can. c. 60.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter sol. respondens ad contraria.

e ¶ A temeritate.] id est, pertinacia. 11. q. 1. si qs sacerdotũ. Arg. contra. quod. n. ex temeritate siue calore iracundiæ sit, ueniam meret. 2. q. 3. si quem, §. notandũ. & §. si qs iratus, C. de iureiur. l. 2. Et dicit Imperator; si quis putauerit nr̃a nomina lacessenda, si hoc ex leuitate, contemnendum est: si ab insania, miseratione dignum: si ab iniuria, remittẽdum, C. si quis impera. maledi. l. unica, & 23. q. 4. inter querelas & C. de epis. & cle. si qs in hoc. Quare ergo mãdat Papa quod cõpescat, contra iura prędicta? Sed Papa nõ mandat hic puniri propriam iniuriam ratione personæ, sed quatenus contingit Romanam ecclesiam, quã etiam iniuriam remittere non posset. 63. distin. Salonitanæ. in quo casu loquitur. 23. q. 4. Guilisarius & c. si is qui. uel potest dici, ꝙ aliquis bene põt punire iniuriã sibi factã a subdito suo, maxime cum nullum habeat superiorem, vt hic. & argum. 45. dist. & qui emẽdat. & prædicta iura loquuntur de benignitate seu de mansuetudine, quia nullus tenetur remittere iniuriam sine satisfactione, nisi uelit, sed rancorem sic, de pœn. dist. 5. c. ult. & 23. q. 4. si ille. 90. dist. si quis contristatus.

† De materia huius decretalis vide Bernar. Diaz in pra. crim. can. cap. 130. Alberti. tra. de agno. asser. q. 27. & Couar. in c. quis pactũ. de pactis, in j. part. relectionis, §. 1.

f ¶ Terrorem.] Sic enim pœna vnius debet esse metus alterius. 2. q. 7. quapropter & sup. de iudæ. ad liberandam. ubi hoc & sup. de calum. cap. 2.

S Tatuimus. Primo ponit pęnam ecclesiastici iudicis, Secundo sæcularis, ibi, per temporalem. Abb.

CASVS. Statuitur in c. istò, qualiter puniri debeant qui publice blasphemiam dicere præsumpserint contra Deum, & aliquem Sanctorum eius, & præcipue cõtra B. Virginem, & per episcopum suum pœna ista est imponenda, prout inferius adnotatur. Si uero aliquis pœnam istam recipere noluerit, ecclesiæ sibi interdicatur ingressus, & in obitu careat ecclesiastica sepultura. Item si blasphemus diues fuerit, per temporalem potestatem mulctetur pœna quadraginta solidorum, alioquin. x. siue xx. & si ad hoc non sufficit, v. solidorum usualis monetæ pœna mulctetur, nullam in hoc misericordiam habiturus, & si potestas hoc

non fecerit, per epm compellatur, & hoc statutū ponat inter alia statuta cōicatū. Not. ꝙ contra Deum & alios Sanctos, & præcipue B. Virginem in blasphemiam nemo prorumpere debet, alias punitur prout hic dicitur. Item arg. ꝙ pœnæ possunt commutari. Item arguit, ꝙ vna iurisdictio iuuatur per aliam. Item vbi iudex sæcularis, negligit facere iustitiam, per epm debet ad hoc compelli.

[Glo. seq. aggrauat blasphemiā, per tex. can. & per rationem, subdens pœnam legis & canonis.

a ¶ Blasphemiam.] Qui blasphemiam dicit in Deū, siue in Spiritū sanctū, neque in hoc sæculo neq; in futuro remittet. ¹ et. 25. di. qual. s. supple. nisi plenissime pænituerit. & longe grauius est ęternam ꝙ tpalē lædere maiesta tē. s. h. hæret virgen tis. Sed q cōtra tēpora lē maiestatē delinqt, punitur s. e. c. px & 6. q. c. q. ro. 6. rerum. C. ad l. Iul. maie. l. si qs cū militib. ergo multo fortius isti puniē di sunt & grauius, qa maiora delicta maiorib. pœnis sunt punienda, & in delicto æquali decet proximas esse pęnas. in Authē. ut fra. fil. colla. 9. versus fin. & qa hoc est grauius ꝙ in c. px. punit grauius: qa grauius cōmissum intelligitur. 24. q. 1. nō affe ramus, in fi. & fm leges ultimo supplicio punit, in Auth. ut nō lux. contra nat. colla. 6. §. 1. sed secundū canones olim laicus ex cōicabatur, clericus depōnebatur, 22. q. si quis per capillum.

b ¶ Ingressurus.] quia qui peccat in Deum, peccat in eius ecclesiam, & econuerso, vnde priuatur eius ² ingressu. sic 12. q. 2. de uiro, & 17. q. 4. frater, nec debet eis pœna remitti, qui in Deum peccant, 63. distin. Salonitanæ, & 23. q. 5. si is qui.

c ¶ Facultates.] sic sup. de uoto, cap. 2.

d ¶ Commutetur.] Argum. de commutatione pœnæ 86. dist. presbyter, & 22. q. 4. innocens. De hoc dixi. sup. de vo. c. 11. Ber.

e ¶ Potestatem.] argum. quod una iurisdictio per aliam iuuetur, 10. distinctio. quoniam idem, & 96. distinct. cum ad uerum. & decima septima distinctio. nec licuit, supra de officio ordi. quoniam in plerisque, in fine.

f ¶ Contra eum.] id est, potestatem: & ita habes hic, quod si iudex sæcularis negligit facere iustitiam, potest compelli per ecclesiam, 23. q. 5. administratores. & 95. d. cum ad uerum.

g ¶ Vsualis monetæ.] idem esset si hoc non fuisset adiectum, ut de moneta, ³ quæ in usu habetur, soluatur secundū consuetudinem loci. ff. de lega. 1. si seruus, §. si numerus, & ff. de lega. 3. l. nummis, & ff. de fun. instr. cum de lanionis, §. asinam, in fi. Ber.

nem linguam in blasphemiam ᵃ publice relaxare præsumpserit per episcopum suum pęnæ subdatur inferius adnotatæ: uidelicet, vt septē dieb. Dominicis, prę forib. ecclesię in manifesto dum aguntur Missarū solemnia, blasphemus existēs vltimo illorum die Dñico palliū & calciamenta nō habeat: ligatus corrigia circa collum: septemque † præcedētib. sextis ferijs in pane ieiunet, & aqua, ecclesiam nullatenus ingressurus. ᵇ Quolibet quoq; prædictorū dierum tres si poterit, alioquin duos reficiat pauperes, siue vnum. Et si nec ad hoc eius suppetāt facultates, ᶜ id in pęnā aliā cōmutet; ᵈ cui etiam si renuerint recipere, ac peragere pęnitentiam supra dictam, ecclesiæ interdicatur ingressus; & in obitu ecclesiastica careat sepultura. ¶ Per temporalem præterea Potestatem, ᵉ coactione (si necesse fuerit) epi diœcesani adhibita contra ᶠ eum; blasphemus si diues fuerit, quadraginta solidorum, alioquin triginta, siue xx. & si ad id nō sufficiat, quinque solidorum vsualis monetæ ᵍ pœna mulctetur; nullam in hoc misericordiam habiturus: quod etiā inter alia communitatum statuta ponatur.

TITVLVS XXVII.

De clerico excommunicato deposito, † vel interdicto ministrante.

¶ Ex canone Apostolorū. †

¶ *Clericus depositus celebrans excommunicatur.*

CAP. I.

SI quis episcopus, presbyter, vel diaconus ᵏ depositus iuste ⁱ pro certis crib⁹, ausus fuerit attrectare ministeriū sibi dudum cōmissum, hic ab ecclesia ᵏ abscindatur.

¶ Ex cōcilio. Antiochen. †

¶ *Degradatus uel suspēsus celebrans, & monitus non desistēs excommunicatur; & si nec sic desistat, per sæcularem potestatem ad requisitionem ecclesiæ exilio damnatur.*

CAP. II.

SI † quis presbyter, aut alius cleric⁹ fuerit denem.]

h ¶ Diaconus.] idem est de omnibus alijs, infra capit. proximo; & vndecima quæstione tertia, episcopus.

i ¶ Iuste.] idem esset si iniuste, nisi prius restitutus fuisset, 13. quæstio. 3. episcopus. dummodo sententia non sit lata contra ordinem iuris: quia tunc nulla est sententia. 2. q. 6. ei qui. §. diffinitiua, supra ut lite non conte. accedens.

[Glo. seq. signat contrarium.]

k ¶ Ab ecclesia.] Argum. contra secunda quæstione quinta, qua de causa. sed ib. dispensatum fuit 62. d. stin. Salonitanæ.

SI quis.] In prima ponit pœnam. In secunda aggrauat

DE CLERICO excommunicato, &c.

¶ Supra uisum est de varijs delict. s, propter quæ interdum clerici suspenduntur & interdum deponūtur, & interdum excommunicantur: sed quia quandoq. clerici depositi excommunicati uel suspēsi celebrant, & ingerunt se diuinis sicut prius, & posset dubitari de pœna eis inferenda ex hoc nouo delicto, ideo, &c.

De hac materia habetur, undecima quæstione tertia, placuit, & in c. penult. 50. distinctio accedens. Abbas.

SI quis.] CASVS. Statutum est i canone Apostolorū, qđ si quis epi episcopus, presbyter, diaconus, iuste depositus fuerit pro certis criminibus, & postea ausus fuerit attractare ministerium sibi ante depositionem commissum, ab ecclesia abscindatur. Nota, quod depositus diuinum ministerium vlterius attractare non debet, alias punitur, ut hic dicitur.

[Glossa. sequens recitatur per quæstio

---

¹ hoc dictum qualiter fit intelligendū plenissime docet B Th. 2. 2. q. 14. ar. 1. 3. & Dñi. So. lib. 4. sen. d. 15. q. 1. ar. 1.

† Alias ita: septēque † præcedentib. sex ferijs vel sub sequentib. in pane, &c.

² Adde ad hoc qđ not. Bart. l. itē apud Labeonē § ait prætor. ff. de iniur. Ange. in l. quoties, §. tandē, ff. de hæred. insti.

³ De materia huius gl. uide Doc. in l. Paulus. ff. de sol.

† Dictio, depositio, deest in aliquo antiquis.

† Addi pōt, capit. 18. ex Theodoro Balsamone, refertur c. 1. eod. tit in 1. compil.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōp.

grauat. ibi, Quod si. Abbas.

CASVS. Statutum fuit in concilio Antiocheno quòd si presbyter aut alius clericus degradatus fuerit; aut ab officio pro certis criminibus suspensus, & ipse post modum per contemptum, & per superbiam aliquid de ministerio sibi prohibi to agere præsumpserit, si ab episcopo suo admonitus non desti terit, excõicetur, & q ei participauerint, erũt excommunicati: & similiter qui participauerit clericis vel laicis vel feminis excõicatis, excommunicati sunt. Si vero aliquis ista contempserit, & eps illum corrigere non poterit, inuocetur auxiliũ Regis, & ex l o damnetur. No ꝙ clericus, depositus vel susp nsus ab ep o suo ministerium diuinum agere non debet. Item qui per ecclesiam nõ corrigitur, per sæcularẽ potestatem ad requisitionẽ ep: corrigat.

gradatus, [a] aut ab officio pro certis criminib. suspensus; & ipse per cõteptum & superbiã aliquid de ministerio sibi interdicto agere p̃sumpserit: [b] postea ab epõ suo correpṫ, in icẽpta præsumptione perdurauerit, modis omnib. excõicetur: & quicunque cum eo cõmmunicauerit, similiter se sciat esse excõicatum. [c]

¶ Similiter de clericis, laicis, vel feminis excõicatis obseruandum [d] est. Quod si aliquis ista omnia contempserit, & eps minime emendare potuerit, regis iudicio [e] ad requisitionẽ ecclesiæ, exilio damnetur.

¶ Alex. iij. Londoñ. epõ.

¶ *Interdictus & excommunicatus celebrans, monitus non desistens deponitur.*

CAP. III.

CLerici † autem, si qui à suis, aut etiam de mandato Ro. Pontificis ab alienis episcopis interdicti, vel excommunicati, ante absolutionem diuina officia celebrauerint, nisi moniti [f] sine dilatione redierint, perpetuę depositionis sententiam, pro ausu tantæ temeritans incurrant.

¶ Idẽ Toletano archiepõ.

¶ *Excommunicati vel interdicti celebrantes deponi debent, nisi propter multitudinem mitigetur pæna.*

CAP. IV.

LAtores † præsentium nobis intimarũt, quòd tam ipsi, quam multi alij, postquã interdicti vel excõicati fuerunt, diuina pręsumpserunt officia celebrare: & inf. ¶ Fraternitati tuę mãdamus, quatenus si quadraginta solummodò vel pauciores in his deliquisse cõstiterit: oẽs in perpetuũ ab officio sacerdotali depo

a ¶ Degradatus.] à suo epõ adiunctis sibi alijs [1] sex epis in degradatione presbyteri, 15. q. 7. fælix, & c. si autem. Sed pone degradatum celebrare, nunquid conficit? Videtur quòd sic, q a ordinẽ non amisit, 20. q. 3. eos qui, 1. q. 1. quod quidam, & de conse. dist. 4. ostenditur, 2 r. q. 7. licite. Ar. contra. 50. dist. accedens, 11. qu. 3. episcopus, 81. d. dictum, 23. q. vlt. clerici. 54. d. c. 2. R. dixi quod talis non [2] conficit: potuit enim ecclesia ei auferre illã potestatem, quam contulit: q uamuis non possit charactter auferri, sicut nec insignia militi. Lau. Ala. & T. dñt (& melius) quod bene conficit depositus, sicut hæreticus argu. 1. q. 1. neque, & c. quòd quidam, nec Papa potuit auferre illam virtutem: & hoc verum credo: vnde talis excommunicatur, vt inf. dicitur, quia facit rem sibi prohibitam.

b ¶ Præsumpserit.] quasi in officio suo vt prius: quòd non licet, 11. q. 3. si quis episcopus in concilio, & 28. di. presbyterum. In modum enim priuati suffragij potest dicere horas [3] suas quod etiam potest laicus, arg. bo. infr. de pæn & remiss. quod n te.

c ¶ Excommunicatum.] ipso iure, 11. qu. 3. cum excommunicato, & intellige de minori.

d ¶ Obseruãdum est] vt talib. nullus communicet, alias similiter sunt excommunicati minori excommunicatione, 11. qu. 3. excommunicatos, & nisi destiterint, sunt excommunicandi. inf. de sent. excom. quod in dubijs, §. 2. & inf. eo. si celebrat. in fi.

e ¶ Regis iudicio.] Vbi enim ecclesia per se proficere nõ potest, inuocandum est auxilium sæculare, vt hic dicit, & sup. de off. ord. c. 1. & c. qm̃ in plerisq. in fi. & 17. dist. nec licuit, 11. q. 1. petimus, & ita vtraque potestas per alterem iuuari debet, s̃. tit. proxi c. 2. vbi de hoc. & potest per ecclesiam compelli, vt ibi dicitur.

CLerici autem si.] CASVS. Dr̃ hic, ꝙ si al' qui clerici ab ep̃is suis, aut etiam de mandato Papæ ab alienis ep̃is interdicti vel excõicati fuerint, & ante absolutionem diuina officia celebrauerint, nisi moniti inconti nenti redierint, perpetuo pro ausu tantæ pręsumptionis deponant. No. ꝙ monitio sp dẽt præcede re vind ctã. Item no. hic pænã illorũ, qui excõicati vel interdict. celebrant, s. perpetuam depositionem. [Gio. seq. tria facit arg. à contrario, & cõtra id obijcit, & soluit. Secundo quærit arg. ad affirmatiuam, soluit negatione. Tertio iterum quærit, ponit opi. Hug. cui obijcit decr. episcopus, & respondet.]

f ¶ Moniti.] Ergo vr̃, ꝙ si emendare se volunt nõ deponũtur, sed hoc intellige dictum dispensatiue, & ita nõ ɔ̃dicit. j̃. c. proxi. & alia c. seq. & sic patet, quòd quicunque celebrat excõicatus, vel ab officio suspẽsus priuari debet de iure officio, & beneficio, & deponi ẽt. Sed nunquid eps cũ talib. dispensare, siue legatus de latere dñi Papæ missus, ar. ꝙ legatus possit: quia uicem gerit delegãtis: & absoluit excõicatos, quorum absolutio sedi Apostolicæ res ruatur, sup. de offic. leg. quod translationem, & inf. de sẽ. excom. quamuis, & ca. ad eminentiam dicas ergo, quod nec episcopus, nec etiam synodus in hoc dispensare põt 11. q 3. si quis episcopus, damnatur, & c. seq. arg. infr. de eo. qui fur. or. re. c. 1. & 2. q. 5. qua de cã, [4] nec ẽt legatꝰ: licet possit absoluere excõicatũ, & sic solꝰ Papa hic dispẽsat. Et hoc hodie expressum est in duab. decr. Inn. iiij. s̃. de sent. & re iud. cũ ęterni & j̃. de sẽt. excom. cum medicinalis, lib. 6.] Sed põt quæri, vtrũ idem sit in deposito, vt solus Papa ipsum restituat? Hug. dicit, quòd solus Papa hoc p̃t, & probatur, 7. q. 1. si quis presbyter, tamen cum distinctione, episcopus ipsum deposuit tantum cũ alijs a sacerdotio, potest eum recipere in inferiorib. ordinibus & sic de alijs ordinibus arg. 15. qu. 8. qui admisit, & c. si quis presbyter. Si vero depositus est ab omnibus ordinibus, solus Papa ipsum restituit. Sed contra arg. habes, 11. q. 3. episcopis, ibi dicitur, quod si in secunda synodo innocens inueniatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat de manu episcoporum. Sed illud intelligitur cum iniuste depositus fuit, puta, per falsos testes vel falsa instrumenta, vnde dicitur ibi, si innocens inueniatur. Sed vbi iuste pro crimine depositus est, solus Papa tales restituit.

LAtores.] In prima ponitur narratio, & decisa supplicatio: In secunda ibi, Fraternitati tuæ. distinguens commissio. Secundum membrum ibi. Si vero.

CASVS. Quidam presbyteri accedentes ad Papam, intimauerunt ei, quod tam ipsi quam multi alij

postquam

---

[1] Vide cõci. Trid. sess. 13. de ref. c. 4. in ci. Cũ vero.

† Ca. 3. e. ti. in 1. compil. & post cõcil. La. sub Alex. iij. par. 26. c. 10.

[2] Hic est error, & snĩa, quam sequit paulo post Bern. est vera, & catholica, quã sequũt Theologi uno cõsensu lib. 4. sen. dist. 13. & B Th. 3. p. q. 82. art. 8.

[3] De hor. car. Vide citatos in c. illud j̃. eo. super gl. in verbo, Officia.

† Ca. 4. e. ti. in 1. cõpi. & post concil. Lat. p. 50. c. 51. vide Ber. Diaz in pra. crim. c. c. 28.

[4] Istud c. & c, quanto, videntur facere cõtra: quia ibi dispensat inferior: sed illud fit auctoritate Papæ. Io. And.

postq̃ interdicti & excõicati fuerunt, diuina officia celebrarunt: vnde mandat Papa archiepo Toletano, ꝙ si quadraginta solummõ, vel pauciores in hoc deliquerũt oẽs in perpetuũ ab officio sacerdotali deponat. Si vero multitudinẽ magnã in hoc peccasse constiterit, illos deponat, qui cãm delicti dederunt: alios, qui non tm̃ deliquerunt, ab officio suspendat ad tp̃s, & omnib. ẽm ꝙ sibi visum fuerit, pænitentiam iniungat. Not. vltra quadragita multitudinẽ appellari. Itẽ q̃ excõicati vel interdicti celebrant, sunt deponẽdi. Item vbi maior est culpa, maior debet exerceri vindicta. Item multitudini parcendũ est. Vnde versus.

Ob populum multum crimen pertransit inultum.

Item pœnitentia est arbitraria.

nas.[a] Si vero multitudinẽ [b] magnam in hoc peccasse cognoueris, eos quos magis [c] causam delicti esse cõstiterit, perpetua depositione condemnes: & alios, qui non tantum deliquerunt, ab officio [d] ad tempus suspendas, & omnib. pænitentiam, secundum discretionem [e] tibi à Deo datam, iniungas.

¶ Innocentius iij. Herbipolen. capitulo.

¶ *Si habens notitiam excommunicationis per solam famam, celebrat, debet de rigore deponi, licet cum eo possit misericorditer dispensari, hoc dicit, & est casus notabilis.*

CAP. V.

Illud † Dominus in B. Petro, & inf. [f] Venerab. Frater noster quondã Hildesemen. eps licentia non solũ non obtenta, seu nec etiam postulata, ecclesia Hildesemen. relicta, Herbipolen. ecclesiam occupauit, & inf. ¶ Vnde Magdeburgen. epo † dedimus in mandatis, (vt cũ factũ ipsum non posset in partib. illis non esse notoriũ [g]) nisi dictus episcopus infra

Illud dñs.] Excõicatus celebrans deponendus est, nisi cum eo misericorditer dispensetur, h.d. sed ẽm hoc nihil affert istud c. de nouo. Diuiditur, nã in prima ponit Hildesemeñ. epi transitũ. In scda ibi, Vnde ponit mãdatũ delegato factũ & eius executionem. In tertia ibi, ipse cõparationẽ epi & recognitionẽ & excusationẽ: In quarta ibi, Licet, excusatio impugnatur. In quinta ibi, Cum eo pænæ remissionem. Abb.

CASVS. Eps Hildesemeñ. nõ perita nec obtẽta licẽtia dñi Papæ, ecclesia Hildesemeñ. relicta, Herbipoleñ. ecclesiã auctoritate propria occupauit: pp ꝙ Papa mandat epo Magdeburgeñ. vt cũ factũ illud notoriũ esset in partib. illis, nisi infr. 20. dies ab administratione Herbipoleñ. ecclesiæ cessaret, ipsum ex cõicatũ publice nunciaret, qđ idẽ eps nõ distulit adimplere: ipse vero nihilominus diuina postmodũ officia celebrauit & fecit sibi ab alijs celebrari, & se ingessit celebrationi diuinorũ: ipse uero postmodũ in p̃ñtia dñi Papæ cõstitutus, suũ recognoscens errorẽ, misericordiã & non iudicium postulauit, tñ in suã excusatione proposuit, ꝙ cũ Marrdeburgeñ. eps non esset ordinarius iudex eius, non credebat ꝙ monitione nõ p̃missa, auctoritate delegata posset procedere ꝯ ipsũ; vñ cũ nec ante factum nec post lras ab eo monitorias accepisset, peccare non credebat, si diuina officia celebraret; maxime cum sibi non constaret, nisi per famã de sñia ꝯ eũ lata, dñs Papa, his auditis scribit cap. Herbipolen. dicens, ꝙ licet in hoc non uideatur oĩno culpabilis extitisse, quia tñ in dubijs via tutior est eligenda, quãuis dubitaret de sñia ꝯ ipsum lata, debuit potiꝰ abstinere, quã sacra ecclesiastica pertractare. Illud vero ꝙ allegabat, ꝙ sub spe ueniæ postq̃ nouerat se excõicatũ a Papa, sibi fecit diuina officia celebrari, & aliorũ cõioni se ingessit, ipsum non excusat, sed potius ꝯ eũ facit, cũ sub spe ueniæ nullus debeat delinquere: & grauius est excõicato non vitare alios, quã ab alijs non vitari: quia excõicatus põt vitare alios, sed non potest ab alijs vitari, Papa tamen fecit ei gratiam: quia non imponit ei pœnam, quã canon illis imponit, qui post excõicationem præsumunt celebrare diuina, vel celebrationi se ingerunt diuinorum. No. ꝙ eps sine licentia Papæ ecclesiam dimittere non potest. Item qui dubitat de sñia ꝯ eum lata, cum per famam hoc intelligit, potius abstineat quã celebret: quia illud est tutius. Itẽ sub spe pnĩæ nullus peccare potest uel debeat, quia posset cõtingere, quod tp̃s non habeat etiam ad confitendum. Item sicut excõicatos uitare debemus, sic excommunicati non excõicatos vitare debent, alias peccant. Item post excommunicationem, nullus debet celebrare, vel celebrationi se ingerere diuinorum, alias debet deponi.

† Cap. I. eo. ti. in 3. cõpi. Alia pars huius decre. est in cap. illud Dñs, supr. de mai. & obedien.

† In veteri compil. legitur archiepiscopo, sed in Gregorianis Episcopo habetur.

a ¶ Deponas.] Ecce pœna illorum, qui excommunicati, s. suspensi, vel interdicti diuina officia celebrant, vt dictum est, sup. c. proxi.

b ¶ Multitudinem.] Hic ergo nõ parcitur multitudini [1] Arg. contra. 50 dist. vt constitueretur, & 44 di. comessationes. 9. q. 1. ordinationes, & sup. de temp. or. c. 2. vbi de hoc, & 23. q. 4. nõ potest, & c. ipsa pietas, 1. q. 7. quoties, sed ista contraria locum hñt vbi scandalum timetur, & multorum strages iacet, si seruetur rigor, alias, si non cõdemnatur disciplina ecclesiæ in populis, sed vt patiẽter sustineat, tunc ferienda est multitudo, 23. q. 3. non põt, in fi. & de pæ. di. 6. in fi. I. ẽ hẽs hic. ꝙ vltra xl. dñr multi, sic sup. de testi. cum cã. & ẽm has decr. interpretamur illam sup. de rescr. sedes, & ff. de testi. l. 1. in fin. Aliqñ ẽt duo dicuntur multi. Inst. de iu. perso. in fin. argu. Aliqñ etiam 23. millia pauci dñr, 45. dist. disciplina, 23. q. 4. qđ autem. Multa igitur & pauca in respectu dicuntur.

1 De materia huius gl. late hic præ alijs Henri. Boich. quem videto.

e ¶ Magis.] Hi enim magis peccant, & ideo magis puniẽdi sunt. 86. di. tanta, & 24. q. 3. qui aliorum, & in quo maior est culpa, maior debet exerceri vindicta, sup. de hæret. excommunicamus, §. credentes, vbi de hoc plures inuenies concordantias.

[Gl. seq. tres q. format, & illas sol. & ꝯ vlt. sol. arguit.]

d ¶ Ab officio.] & etiam a benefi. io, quia vbi unũ p̃pter alterum, vtrobique tantum vnum. 86. di. eos. Quid si eps dicat, suspendo te à beneficio, nunquid potest celebrare? Ita quidem, si suspendit ipsum tantum à beneficio. Item poterit ne beneficium acquirere ita, quia non intelligit illum à beneficio suspẽdisse, nisi quo ad se, nisi spiritualiter feratur sententia, vel remoueatur ab officio: tũc in beneficium sequela est, & ideo remouetur ab illo, ut su. de app. pastoralis, ar. p̃dicti. c. eos. & c. præcedentis, nisi specialiter ei conseruaretur, 28. d. c. presbyt. & 50. d. studeat, & c. accedẽs. Quid si eps ita dicat, suspẽdo te ab officio vel beneficio: nunquid debeo abstinere ab vtroq;? ita credo saltem propter dubium, ar. inf. e. c. prox. C. de ver. sign. cum quidam, & de conse. dist. 2. in calice, argu. ff. de reb. dub. si is qui ducẽta. §. cum ita, ar. quòd à neutro suspensus est, propter dubium. ff. de test. tut. duo sunt, ff. de manu. test. cum ex pluribus.

e ¶ Secundũ discretionem.] Et ita pnĩa arbitraria est, 26. q. 7. tp̃a pænitudinis, & fit hæc dispensatio auctoritate dñi Papæ, quia per se non posset, ut dictũ est in proxi. c.

f ¶ Et infr.] De isto episcopo habes sup. de transl. quãto, & capitulo licet, & sup. de maior. & obediẽtia, illud.

[Gl. seq. reci. per modum obiectionis, & soluit.]

g ¶ Non esse notorium.] Hoc erat tale factum, quod exhibebat se oculis omnium, unde non poterat non esse notorium, si transiuit ad ecclesiam illam: [2] sed vtrum licite poterat vel illicite, hoc erat notorium, saltem quo ad alios quia potuit esse, quod habuit licentiam

2 Ar. l. hæredes palã, ff. de testã. & auth. qui semel, C. qño & qñ iudex.

tiam tranſeundi a domino Papa per literas ſuas, argu. 76.diſt.dilectionis, vnde in meliorem partem debemus hoc interpretari inf. de reg.iu.c.2. quia Papa potuit de hoc obliuiſci: quia ipſum q̃nque fallit obliuio, 23.di. præterea, & omnium hr̃e memoriam, potius eſt diuinitatis quam humanitatis.C.de uet.iu.enuc. l.2.§.ſi quid, contrarium eſt uerum; quia ex quo Papa hoc diffitetur, ei incumbit ꝓbatio, ꝙ de ipſius licentia tranſiſſet. 100. d.contra morem, 93. di. illud.

a ¶ Viginti dies.] ſic ſu.de crim. fal. dura.

b ¶ Miſericordiam.] Sic ſu.de transl. inter corporalia, uerſus fi.

c ¶ Officia.] In hoc deliquit, q̃a nec excõicatus nec ſuſpenſus publice uel priuatim celebrare dẽt, nec ſacr̃a al ị dare. 23. diſt. presbyterum. ſed alia officia præter miſſam poteſt † occulte dicere officiãdo, ſed quaſi priuata ꝑſona, inf de pæ.& remi. ꝙ in te. & 11 q.3. ſi quis ep̃s dãnatur, & c.ſeq.Io.

[Gl.ſeq ſignat contrarium & r̃ndet.

d ¶ In hoc.] .ſ quia nõ cõſtabat ei, niſi ꝑ famam de illa excõicatione, ſed fama, per ſe non probatur, 4.q. 3.c.ſi.uer. item ſæpe. Arg.contra ſu.de conſang.& affin. ſuꝑ eo. vbi ad ſolã famã mr̃imonium cõtrahendũ impeditur, ergo iſte ꝑꝑ famã debuit abſtinere, inf.de ſent. exc. cum illi ſideres, § 1. ſed non in tm̃ culpabilis fuit, quia q̃tam ſi hoc pro certo ſciuiſſet, & ideo dicit, licet ĩ hoc nõ uideatur omnino culpabilis extitiſſe, ſed dicta paucorũ ad hoc non ſufficerent, quia non faciunt famam, ſu.de accu. inquiſitionis, nec tenebat credere, licet diceretur ei ab aliquib. 11. q.3. nõ ſolũ, & c.ĩ cũctis, & 23 q.4. quam magnum, & ff. ꝙ cũ fal.tutó.l.2.& 3. niſi fama ſuper hoc ꝑueniſſet ad eũ, prout ſe quit. Ar.ɔ̃ ff.de admi. tut. quidã decedens, §.ex quo, & C.de rei vẽd.ſi fundũ, & s̃.de reſcr.cum contingat.

† Similis gl. s̃.e.ti.in c.2. de hoc ar. an excõicatus teneat dicere horas canonicas, vide Hoſt. in sũ t de ſen. excom.circa fi. & eonſueuit & illud q̃ri. & Cou. ĩ c.alma mr̃. de ſent. ex. li.6.par.1.§. 3.ubi concludunt teneri.

xx. dies [a] ab Herbipolen. eccleſiæ adminiſtratione ceſſaret, eum excommunicatum publice nunciaret, quod idem Magdeburgen. ſtuduit adimplere, & infra.

¶ Ipſe vero ep̃s in noſtra poſtmodum præſentia conſtitutus, & ſi ſuum recognoſceret, & confiterẽt exceſſum, & non iudiciũ, ſed mĩam [b] poſtularet, hoc tamen inter alia in ſua excuſatione propoſuit ꝙ cum dictus Magdeburgen. non eſſet ordinarius iudex eius, non crediderat, ꝙ monitione non præmiſſa, auctoritate delegata poſſet procedere contra ipſum, aut ſententiam in eum aliquã promulgare: Vnde cum nec ante factũ monitorias, nec poſt literas ab eo aliquas accepiſſet, peccare non credidit, ſi diuina officia [c] quantumcunq; ſolemniter celebrauit, præſertim cum ei non niſi per famam, de ſententia contra eum prolata conſtaret. & infra.

¶ Licet aũt in hoc non [d] videatur omnino culpabilis extitiſſe: quia tñ in dubijs [e] uia eſt tutior eligenda, etſi de lata in eum ſententia dubitaret, debuerat tamen potius ſe abſtinere, quam ſacramenta eccleſiaſtica pertractare.

¶ Illud autem ꝙ ſub ſpe veniæ [f] diuina ſibi fecit (poſtq̃ ſe a nobis excõicatum nouerat) celebrari, & cõioni fidelium ſe ingeſſit, potius contra eum facere credimus, quam pro eo, cum ſub fiducia ṽniæ non debuerit deliquiſſe, & excõicato non vitare, multo magis † q̃ non vitari [g] periculoſum exiſtat, non vitare: ſi quidem cum in eo ſit excõicatus, ſine delicto nõ poteſt, ſed cum ex alijs pendeat, ſine ſuo delicto poterit non vitari, & infra.

¶ Cum eo mĩam facientes, pœnam, † quam canon [h] infligit his, qui poſt excõicationem diuina præſumpſerint officia celebrare, uel ſe celebrationi ingeſſerint diuinorum, ei nõ duximus infligendam.

¶ Idem Biſuntin. archiep̃o.

¶ Excõicatus celebrans a beneficio deponitur.

CAP. VI.

FRaternitati † tuę, & j. ¶ Presbyteros autẽ, & alios clericos, qui pro ſuis exceſſib. a te, nexibus anathematis canonice innodati, præſumpſerunt uel præſumunt officia celebrare diuina, rationabiliter poteris omnib. beneficijs eccleſiaſticis ſpoliare. [i]

¶ Idem Decano & Priori Colon.

¶ Collatio beneficij excommunicato facta non tenet & ſcienter talibus conferens, a beneficiorum collatione ſuſpenditur.

CAP. VII.

POſtulaſtis † per ſedem Apoſtolicam edoceri, & infra. ¶ Conſultationi veſtræ reſpondemus, quod cum excommunicatis communicari non

e ¶ In dubijs.] ſic s̃.de ſpon.iuuenis, & de homi.ſignificaſti 2 & c.pen.& c.ad audientiam, ubi de hoc.& ar. 22.q.1.quid culpatur, in fine.

f ¶ Veniæ.] Sub ſpe ueniæ nullus debet peccare, de cõſecr.diſt.4.quando quis. Arg.contra inf.de ſen. excom. ſi vero.

g ¶ Vitari.] In hoc quaſi patitur, in alio ſ.in nõ vitare agit ꝙ eſt in eius poteſtate. & iõ in uno peccat, in altero nõ peccat: q̃nq; tñ nõ multum differunt agere & pati poſſe, 16.q.1. ſi cupis.

h ¶ Canon.] 11.q.3. ſi q̃s ep̃s dãnatur, & c.ſeq.& s̃.c proxi.s̃. c.latores, hãc miſericordiam ſolus Papa poteſt facere.inf.eo. cleri.

FRaternitati.] primo deciſa cõſultatio. Secundo reſpõſio ſibi, presbyteros. Abb.

CASVS. Archiepiſcopus Biſuntiñ.excommunicauit quoſdam ꝑsbyteros & clericos pro ſuis exceſſibus, qui nihilominus excõicati celebrarunt diuina, quæſiuit archiepiſcopus a Papa, utrum poſſet eos a ſuis beneficijs ſpoliare? Reſpondet Papa, ꝙ ſi canonice sũt excõmunicationis ſñia innodati, & poſtea ꝑſumpſerunt celebrare diuina, poterit eos omnibus beneficijs eccleſiaſticis ſpoliare. Not. qualiter puniuntur, qui celebrãt excommunicati quia omnib. beneficijs eccleſiaſticis ſpoliant.

i ¶ Spoliare.] immo poſſet eos perpetuo deponere, s̃.eo. latores, diſpẽſare tamen cum eis non poteſt, ut dictum eſt. s̃. e.clerici. Ber.

POſtulaſtis. primo ponitur deciſa cõſultatio: S.ðo r̃ñſio ibi, Cõſultatiõi. Quæ ſubdiuiditur vt patet in tex.& per §. Abb.

CASVS. Quidam clerici erant excõicati, tp̃e ſuę excõicationis eccleſiaſtica beneficia ſunt adepti, quæritur utrum ea poſſint retinere? R̃ñ. Papa ꝙ cũ excõicatis cõicari ñ dẽat excõicatis clericis

† Vide Mar. Nauarrũ in Manu. de horis canon. c. 21. uerſ. 14. inter ambos.

† In quodã Vaticano ita: pœnã, q̃ canones minantur his, &c.

† Ca.2. e.tĩ. in 3.cõp. uide Ber. Diaz. in pract. cri. can. c.28.

† Cap.3. eo. tit.in 3.cõp. uide Couar. in cap. alma mater de sẽ. exc. lib.6.in priori parte rele.§.7. adde Ioan. de Imola. & alios in c.poſt electionem, s̃. de conceſ. præb.

ricis bñficia conferri non pñt, nec pñt illa retinere, nisi cũ eis fuerit dispẽsatum, cũ ipsa canonice nõ fuerint consecuti & illi qui scienter talib. illa bñficia contulerunt, tamdiu debent a collatione bñficiorum suspendi, donec super hoc ueniam consequi mereantur, ut in eo puniant, in quo de liquere psumpserũt. Scdo ponitur alia qõ. Clerici qdã, & monachi & moniales celebrarũt ĩ locis suppositis ĩterdicto tpe ipsi͛ ĩterdicti, & adhuc celebrare diuina nõ cessant, pp ꝙ ẽt sunt ex cõicationis sñia innodati, quæritur qualiter isti sunt puniẽdi? Rñ. Papa, ꝙ clerici, q. talia pręsumpserunt, sunt ecclesiasticis bñficijs spoliandi, monachi, & moniales in arctiorib. monasterijs sunt ad agendam pœnitentiam detrudendi. No. ꝙ excõicatis bñficia ꝯferri non pñt, & si conferantur non pñt ea retinere, nisi cum eis dispense tur. Item conferentes excõicatis bñficia puniuntur in collationib. bñficiorum, unde ponuntur in quo peccauerunt. Item in locis interdictis non est celebrandum, aliter facientes puniuntur, ut hic df, quia clerici bñficijs suis sunt spoliandi, monachi & moniales, in arctiorib. monasterijs sunt detrudendi.

a ¶ Non debeat.] 1 1. q. 3. c. cum excommunicato.

b ¶ Retinere.] imo si pri͛ alia bñficia hẽbãt eis sũt priuandi s̃. de ęt. & qua. ord. cũ bõę.

c ¶ Dispensatũ.] Non dicit a quo ergo vĩ relicta potestas dispẽsandi ep͛s. arg. s̃. de sent. excomm. nuper. Dic ut s̃. eo. clerici.

[Gl. s. q. reci. per q. quis dispenset, sol. & remittit.

d ¶ Canonice.] si non sunt illa canonice cõsecuti, perdere dẽnt illa, sic sup. de æta. & qua. cũ bonæ, cum essent excõicati, indigni erant & inhabiles ad aliqua bñficia percipienda, quia tales nec eligi pñt sup. de elec. cũ inter R. & su. de consue. cum dilectus, nec impetrare litteras. s̃. de rescrip. dilectus 1.

e ¶ Collatione. vt puniant in quo delinquerunt. su. de tẽp. ord. litteris, immo & a perceptione propriorũ bñficiorum suspendantur, quia scienter indigno beneficium contulerunt, sup. de elect. nihil est. n. B.

f ¶ Mereantur.] per suum superiorem.

g ¶ Celebrare.] propter quod suspensi sunt, & irregulares, vt no. su. de exces. prę la. c. vlt. unde possent deponi, sup. eod. latores.

h ¶ Spoliandi.] nec auditur si dicat, quod sit iniuste excommunicatus, arg. sup. eo. illud, sicut etiam non auditur, cui opus nouum nunciatur, nec obtemperat. ff. de no. ope. nuncia. le. 1. §. in operis.

i ¶ Arctiorib.] su. de simo. de regularibus & ca. quoniam simoniaca.

debeat,[a] clericis excõicationis vinculo innodatis ecclesiastica beneficia conferri non possunt, nec illi valent ea licite retinere;[b] nisi forsitan cum eis fuerit misericorditer dispensatum,[c] cum ea non fuerint canonice[d] consecuti.

¶ Illi vero qui scienter illa bñficia talib. contulerũt, tamdiu dẽnt a beneficiorũ collatione[e] suspendi, donec sup hoc veniam consequi mereant,[f] vt puniantur in hoc, in quo delinquere præsumpserunt.

¶ *Celebrãs in loco interdicto, si est clericus sæcularis, beneficijs priuatur si monachus, in arctius monasterium detruditur. hoc dicit.*

¶ Quæsiuistis † præterea, qualiter puniri dicant clerici, monachi, vel moniales ecclesiarum conuentualium, qui post latã interdicti sententiam in locis suppositis interdicto, præsumpserunt hactenus, & adhuc etiã nõ uerentur diuina officia celebrare,[g] quãuis propter hoc sint excõicationis vinculo innodati. Ad hoc breuiter respondemus, ꝙ clerici, qui talia pręsumpserunt, sunt ecclesiasticis beneficijs spoliandi:[h] monachi verò vel moniales, in arctionibus[i] monasterijs ad peragendam pænitentiam detrudendi.

¶ Idem Decano & subdiacono † Pictauien. & magistro P. canonico Petragoricẽ.

¶ *Valet collatio beneficij ei facta, qui prius fuit excommunicatus, sed absolutus tempore collationis.*

CAP. VIII.

PRoposuit † coram nobis magister P. clericus episcopi Tusculan. quod G. S. Mariæ in porticu diacono Cardinali, in partib. illis Apostolicæ sedis legationis fungente officio, quidam de Lemouic. ei humiliter supplicarunt, vt eorum ecclesiam quæ debito fraudabatur clericorum seruitio, ordinaret; pro se ac magistro eodem preces specialiter porrigentes. Ipse vero Lemouic. ciuitatem ingressus, canonicos monuit, ut illos reciperent in socios & in fratres, maxime, cum præbendæ quinque vel quatuor, ab vltima ipsius ecclesiæ ordinatione vacassent, quibus post petitas, & concessas deliberationis inducias, non curantibus respondere, de † præbenda Lemouicẽ. Cardinalis prædictus, eosdẽ clericos inuestiuit & infra.

¶ Cum autem dictus magister, & Lemouic. pænitentiarius in nostra fuissent pñia constituti, & acta iudicij inspici fecerimus diligenter, per † pænitentiarij testes intellexi mus, ꝙ Lemouic. eps, pluribus annis, antequã idem magister inuestitus fuerit, clericos, & burgenses † castri Lemouicen. & eundem P. nominatim (quem eorum dicebantur consiliarium & fauorem) vinculo excõmunicationis astrinxit. Per testes vero magi

PRopositum.] Primo narrat rem, & collationes utriusque partis. Secundo diffinit ibi. Quia. Abbas.

CASVS. Episcopus Tusculanus erat legatus in partibus Lemouicen. quidam de Lemouicen. supplicarunt legato pro se & magistro P. ut eisdem in Lemouicen. ecclesia prouideret, & eos faceret recipi in canonicos & in fratres: & præcipue cum quinque vel quatuor præbendæ ab vltima ordinatione ipsius ecclesiæ vacarent ibidem: legatus ciuitatẽ Lemouicẽ. ingressus, canonicos monuit diligenter, ut illos in socios reciperent & in fratres ad prædictas præbendas vacantes: ꝙ cum post petitas inducias facere non curassent, legatus de prædictis præbẽdis inuestiuit eosdem: postmodum vero pęnitentiarius Lemouicen. contra prædictum magistrum P. literas impetrauit ad quosdam iudices delegatos, corã quib. petijt institutionem factam de ipso cassari, & ipsum remoueri ab Eccle. Lemoui. pro eo quod tempore suæ institutionis erat

† De materia huius §. vid quę sancitas sunt in c. is qui. §. is uero. & in c. ul. de sent. exc. li. 6.

1 Vide hic Pan. ut intelligas dictum h͛ glo. ꝙ vĩ nimis seuerum.

† sub decano.

† C. unico e. ti. in 4. cõpi. Vide citatos in ca. proxi. præced.

† Alias de præb.

† Ex incorruptis exẽplarib. repositũ est, vt est impressum.

erat excommunicatus per ep̄m Lemouic. pluribus annis ante suam inuestituram, super hoc testes ab utraq; parte producti fuerunt; iudices causam instructam remiserunt ad Apost. sedem, partibus in præsentia Papæ constitutis, ex parte prædicti magistri quædam probata fuerunt, Papa vero auditis, quæ partes proponere uoluerūt, sed iudicum fecit inspici diligēter, & inuenit esse probatum per testes pænitētiarij, φ ep̄m Lemouicen. prædictum magistrum P. & quosdam alios excommunicauerat pluribus annis ante inuestiturā dicti magistri. F. ꝓbabat, φ ep̄s prædictū magistrum, & alios clericos, & ēt laicos per tres annos absoluit, antequā dictus magister fuerat inuestitus, & φ ep̄s dicto magistro cōicauit postea in ecclesia, & in mensa. Sed quia pænitentiarius nō probauit dictum magistrum tpe inuestituræ suæ excōicatum extitisse ab eo ep̄o suo sicut obtulerat se probaturum, cum ex parte ipsius magistri fuerit facta fides de absolutione, & communione episcopi, dominus Papa quod de prædicto magistro per legatum prædictum factum est, per diffinitiuam sententiam approbauit. No. quod qui fuit publice excommunicatus, adhuc præsumitur excommunicatus, nisi probetur absolutus. Vnde no. quod qui absoluitur, litteras suæ absolutionis obtineat ad cautelam futurorum vt hic patet. Item dum quis est excommunicatus, nullum beneficium ecclesiasticum obtinere potest. Item cui episcopus communicat, præsumitur non excommunicatus, tamen præsumptio talis nō sufficit, nec propterea est absolutus.

[Glo. seq. no. tempus inuestituræ, &c. & inducit duo similia.]

a Tempore.] Tempus ergo inuestituræ considerari debet, utrum tūc fuerit excōmunicatus, uel non sup. eo. c. proxi. & sup. de ætа. & quali. cū bonæ. sicut in impetratione rescripti tempus datæ considerandum est, an tunc fuerit excommunicatus sup. de rescr. r. dilectus. quia si postea excommunicetur, non perditur rescriptum, sed suspenditur quādiu absoluatur, sic intelligitur sup. de off. deleg. de prudentiam, §. sexta, sic & tempus electionis consideratur, an tunc sit idoneus, sup. de elect. c. dudū 1 ubi habes similiter quod initiū spectādū est.

[Glo. seq. reci. per q. an communio probet absolutionem, sol. alleg. contrarium.

b [De absolutione.] & sic probauit ille pænitētiarius, φ magister P. fuit excommunicatus, & ipse P. probauit postea, φ fuit absolutus ante suam institutionem, & ita intelligitur hic, quod qui fuit excommunicatus, præsumitur quod adhuc sit excommunicatus, nisi probauerit se absolutum, prout ipse se fecerit. 1 Et ita quicunque absolutus saltem ad cautelam, semper obtineat litteras absolutionis, & ita tum aliquis dicit aliquem excommunicatum, & ille dicit se non esse excommunicatum, utriusque testes sunt admittendi in tali dubio, argu. inf. de senten. excommun. per tuas. & supra de testibus, cum tu. & sup. de offic. dele. cum contingat. sic sup. de præscrip. illud. & c. auditis.

c [Cōione.] hæc non fuit sufficiens ratio ad probandū absolutionē. ĵ. de sent. excom. cum desideres, sed est præsumptio quædam, 11. q. 3. quib. ep̄s. 93. dist. si inimicus. arg. s̄. de sen. exc. in p̄sentia, 2 & ĵ. de priu. cum olim.

stri P. probabatur, qd̄ & si dictus episcopus in Burgēses & eorum fautores, tam clericos quam laicos Lemouiceñ. excommunicationis sententiam protulisset, eos tamen per tres annos absoluit, antequam dictus magister fuerit inuestitus: & infra.

¶ Et quod idem ep̄s dicto magistro cōicauit postea in ecclesia, & in mensa, & inf. Quia vero sæpedictum magistrum inuestituræ suę tempore, a a præfato episcopo extitisse excōicatū, dictus pænitentiarius (sicut obtulerat) non probauit: cum ex aduerso de absolutione b & cōmunione c dicti episcopi fuerit facta fides. Quod per dictum legatum de memorato magistro factum est, per diffinitiuam sententiam diximus approbandum.

¶ Gregorius nonus † I. & I. canonicis Pragen.

¶ *Suspensus vel excōmunicatus ignoranter, celebrando, nulla indiget dispē satione respectu irregularitatis alias secus.*

CAP. XI.

Apostolicæ[d] sedis & ĵ. Verum quia tpe suspensionis ignari celebrastis diuina, vos reddit ignorātia ꝓbabilis[e] † excusatos.

A Postolicæ.] Qui ꝓbabiliter ignorat se suspensum, & celebrat, non efficitur irregularis: secus si probabiliter. h. d. Secunda pars, ibi, Ceterum. Abbas.

CASVS. Duo canonici Pragensis ecclesiæ, pro ecclesiæ Pragēsis ordinatione accesserunt ad Apostolicam sedem: obiectū fuit eis, φ erant suspensi, ut sic repellerentur: ipsi uolebant ꝓbare sn̄ias illas nullas esse, & eis ignorātib. latas fuisse, Papa relaxauit illas sentētias ad cautelā, ne ordinatio ecclesiæ differret. Sed q̄a tpe suspensionis ignari celebrarūt diuina, eos probabilis excusat ignorantia. Si uero crassa & supina aut erronea ignorantia fuerit, pp̄ φ indigēt dispensatione, Papa dispensauit cum eis. Not. quòd si suspensus ignoranter diuina celebrat, non incurrit irregularitatem nisi ignorantia crassa fuerit & supina.

d ¶ Apostolicæ.] hæc decretalis pars est illius, sup de excep. Apostolicæ.

[Gl. seq præmittit duos effectus probabilis ignorantiæ, & remittit, secundo tractat, an absens, & ignorans excommunicari possit, & quid de his, quæ interim agit, arg. alle. pro & contra, soluit. demum format tres q. & illas soluit, & tertiam distinguendo.

e ¶ Probabili.] Sic ergo probabilis ignorantia tm̄ excusat, & non crassa & supina, vt hic patet sic sup. de cog. spi. si vir. vn̄ dicit Apostolus, misericordiam merui, q̄a ignorās feci. 38 di. consuetudo, & inducit dispensationē, sup. de ord. ab epi. qui ren. c. 1. & 2. vbi de hoc, & 1. q. 1. si quia simoniacis. sed hic non est aliqua dispensatio necessaria, q̄a nesciebant se supensos, vn̄ non peccauerunt. Itē hēs hic, φ absens ignorās pōt excōicari & suspendi, vt 2. q. 1. de manifesta, & sup. de app. cum sit Romana, in fi. & quādiu ignorat se excōicatum, non peccat celebrando, vt hic patet. Idem ergo erit si lr̄as obtinuerit pro bn̄ficio vel alio negotio posset etiā interim eligi ab ipsis, qui hoc ignorāt, & sic in isto casu suspenditur effectus excōicationis, vt quamuis sit excōicatus, non tamē obest, arg. opti. de conse dist. 4. c. 2. & Inst. de excep. §. p̄terea, & arg. s̄. de ap. dilectis filijs, vbi suspenditur interdictū, sic sn̄ia absolutionis suspēditur. 2. q. 5. quanto, arg. contra sup. de app. pastoralis. ubi excōicatio statim trahit secū executionē, & ff. si cer. pe. eius q. vbi dicit, status sui ignarus. Credo φ quicquid facit antequam sciat se excōicatum, non imputetur ei, tamen postquam nouerit se excōicatum debet abstinere, alias nō audietur p tales lr̄as, nisi post absolutionem. Nō credo φ electio de ipso facta teneat, licet ignoret se excōicatū vel suspensum. Itē quid si talis moriatur antequam sciat? Liber erit quo ad Deum, & excōicator dēt eum absoluere post mortem. Item nunquid ille qui sciens illum excōicatum participat illi, excōicatus erit. Credo quod

1 Arg. ad hoc in l. siue possessoris cum cōcord C. de probat.

2 De hoc e. ti. si aliqñ & expeditur p cle. e. ti. si sū mus Pontif. Ioan. And.

† Hic titulus ex plurimis manuscript. restitutus est, vulgati dissentiunt. alias ita Gregorius ix. I. & A. canonicis Pragē.

† Pro intellectu text. & gl. de multiplici ignorātia cuius meminit. uide B. Th. 2. 2. q. 76. & quodlibeto 1. art. 19. q̄ late repetit. Sylue. uerbo, ignorantia. adde Couar. in c. alma mr̄. in priori parte relect. §. 7. & §. 10.

3 In hoc arteneas, φ statutum est in conc. Later. sub Leone x. ses. 21. paulo post prin. in bulla incip. primitiua. §. statuimus insuper. Adde F. l. in c. Rodulphus. de rescri. & Mart. Nauar. in Man. cōfess. c. 27. tit. de exc. min.

quod sic. Item quid si absens excommunicatur per epistolam, quando dicemus illum excommunicatum, utrum quando scribitur, vel quando recipit epistolam? Potest hic distingui, ut si excommunicator uoluit ꝙ statim esset excommunicatus tunc statim erit excommunicatus, sed non obest ei donec sciat, vt dictũ est, ar. 4. q. 5. c. ubi dicit, ex quo litteras accepisse constiterit, & ff. mand. si mandassem, alias tunc demum erit excommunicatus cum receperit litteras. Sic distinguit lex in sermo manumisso per litteras. ff. de acquir. possess. qui absenti, & l. si quis vi. §. 1. & ideo non imputatur sententia ignoranti, quia nulla sententia ligat efficaciter nisi postquam scitur, 2. q. 6. biduum, nec aliqua constitutio. 82. dist. proposuisti, & ff. de decre. ab ord. fac. l. vlt. Et sic excommunicatio nō semper trahit secum suam executionem, & si proferatur sub conditione, su. de app. præterea 2. & hęc uera sunt, cum probabilis est ignorantia, secus si crassa & supina arg. sup. eo. illud. ibi .n. crassa uidebat ignorantia, cum per famam sciret se excommunicatum.

satos. Ceterum si forte ignorantia crassa, & supina aut erronea fuerit, pro pter ꝙ dispensationis gratia egeatis, eam vobis de benignitate Apostolica indulgemus. [a]

a ¶ Indulgemus.] In quo casu nullus alius potest indulgere, ut dixi. su. eo. clerici.

Idem.

¶ Excommunicatus minori celebrans, non est irregularis, sed peccat, & potest eligere, & ea quæ sunt iurisdictionis exercere, licet nō eligi, et si confert sacramenta, licet peccet, tamen collatio tenet, & suum habet effectum.

CAP. X.

SI † celebrat minori excommunicatione ligatus, licet grauiter peccet [a] nullius tamen notam irregularitatis [c] incurrit: nec eligere [d] prohibetur, vel ea quæ ratione

[Glo. seq. signat contrarium, soluit, ex solutione infert q. rationis, cui responsioni opponit. & soluit.

SI celebrat.] Hæc decretalis quo ad materiam suam est celebrior & famosior qualibet alia, nam infinita iura sunt loquentia de excommunicatione maiori quæ infertur ab homine, vt in ca. si quem, de sentent. excommu. sed de minori, quæ infertur a iure, ut in c. nuper. de sen. exc. sunt iura paucissima: & aperte non prouidentia sicut hoc cap. Et potest sic diuidi: primo tractat de validitate gestorum circa spiritualia per excommunicatum excommunicatione minori. Secundo ibi, Si tamen, tractat de his, quæ geruntur ad commodum eius passiue: Tertio tractat de gestis ab eo actiue in alio sacramento: ibi: Peccat autem. Vltimo quandam limitationem submittit, ibi, Dummodo. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis participauit excommunicato in locutione vel orõne, & sic incidit in minorem exommunicationẽ consueuit dubitari de tali, vtrum si celebret tpe talis excommunicationis, esset irregularis? Rñdet Papa ꝙ licet grauiter peccet celebrando, non tñ est irregularis, & eligere põt, & alia quæ iurisdõnis existunt exercere: tamen si talis scienter electus fuerit, talis electio est reprobanda, pro eo, quod eligitur ad susceptionem eorum, a quorum perceptione priuatus est per sanctos patres.

¶ PECCAT AVTEM CONFERENDO. Dixit sup. ꝙ talis excommunicatus peccat celebrando, vñ poterat forte aliquis dubitare, utrum sacramenta ab eo collata habeant effectum: dicit Papa, ꝙ sacra illa non carent effectu, licet ille peccet conferendo, & redditur ratio, cum ille non videatur remotus a collatione sacramentorum, sed a participatione, quæ consistit in sola perceptione, & hæc uera sunt, dummodo non ingerat se pertinaciter communioni excommunicatorum in contemptum ecclesiæ contra prohibitionem sui superioris, quod si post admonitionem legitimam fecerit, debet excommunicari, & sic postea celebrando sacramenta ab eo collata uirtutis carebunt effectu, priuatus erit & electione & iurisdictione. Not. quod ligatus minori excommunicatione, irregularitatem non incurrit & potest eligere, & alia facere, quæ sibi competunt ratione iurisdictionis, eligi tamen non potest.

b ¶ Peccet.] De hoc autem punitur ad arbitrium sui prælati, cum certa pœna hic nõ statuatur, argumento supra de officio delegati, de causis. §. fina. & 16. quæstione septima, tempora.

c ¶ Irregularitatis.] quia propterea non impediretur ab aliqua promotione eo absoluto: secus si maiori sententia sit ligatus: tunc debet deponi, nisi cum eo fuerit dispensatum, sup. eo. latores. postulastis, & quasi ꝑ totũ. Hic ergo determinatur quod olim dubitabatur scilicet vtrũ talis irregularitatem contrahere.

d ¶ Nec eligere prohibetur.] Sed contra, supra de electio. cum inter R. & supra de consuetudine, cum dilectus, ubi dicitur quod suspensus nec eligere, nec eligi potest, supra. de concessione præbendæ, quia diuersitatem, hic uero dicitur, quod talis suspensus eligere potest, sed non eligi: sed illa, & omnia consimilia, ut supra eodem capitulo secundo intelligũtur de suspensis ab homine: illi enim eligere non possunt, & irregularitatem incurrunt diuina officia præsumendo, supra eodem latores, & supra de ætate & qualitate cum bonæ. hic vero loquitur de excommunicatis siue suspensis canone, propter solam participationem, quia secundum canones, qui participat cum excommunicatis, excommunicatus est, siue suspensus a sacramentis ecclesiæ quæ suspensio siue excommunicatio appellatur minor excommunicatio, ut tertia quæstione quarta, Engeltrudam. Sed eadem pœna est in suspenso ab homine & a canone, alias quam per participationem, quia utroque casu priuatus est communione sacramentum. & diuinis officijs supra de re iudic. cum æterni. & infra de sententia excommunicationis cum medicinalis (libro sexto) & qui suspensus celebrat, est irregularis, ut ibi dicitur. Quæ est ergo ratio, quod in uno eligere possunt, in altero non: Potest dici quod ideo, quia plus contempsit qui fecit contra legem animatam, quam qui facit contra legem mortuam: quia contemnendo iudicis præceptum, quod est factum legis auctoritate, & ipsam legẽ offendit, & ideo plus punitur. & ideo dicitur quod mitius agitur cum lege, quam cum ministro legis, argumen. ff. de atbitr. leg. Celsus, & uox uiua magis timenda est quam vox mortua, & ei potius credi debet, in Authen. de instrumento. cau. & fid. §. si uero aliquid, collatione, & ita in casu huiusmodi capituli non est irregularis qui celebrat: suspensus autem ab homine & canone si celebrat, est irregularis in constit. Innocentij quarti, & supra de senten. & re iudica. cum æterni, & infra de sententia excommunicatio. cum medicinalis (libro sexto.) Sed quæ est ratio, quod suspensi per participationem excommunicatorum possunt eligere, alij suspensi non possunt? Ratio est, quia suspensi per participationem non sunt suspensi uel interdicti a diuinis officijs, sed priuati sunt communione sacramentorum per canones, & etiam propter peccatum,

† De materia huius decretalis, quæ valde frequẽs est, ꝑter doctores hic, vide Couarruuiam. † c. alma mater. de sent. exc. lib. 6. in priori parte relect. §. 6. & 8. Theologos, li. 4. sẽt. distin. 18. & seq. & summistas uerbo excõmunicatio.

tum sicut & alij in mortali 1 constituti non sunt exclusi ab electione sup.de ele.illa.& ideo pñt re eligere. Nec sunt irregulares si celebrant, vt hic dr. Et eadem ratione debent posse eligi, cum non sint suspensi a diuinis, ratio redditur in littera, vbi dr, eius dilectio irritanda, pro eo, quòd eligitur ad susceptionem eorũ.s. sacrorum, a quibus est priuatus a sanctis patribus, quicunque.n. eligitur ea suscipere tenetur, & quilibet fidelis inf.de pæ.& remi.omnis vtriusq; & quia illis priuat⁹ est nõ potest eligi ad ea, etiam si pænitentiã egisset de peccato, nisi pri⁹ absoluatur ab illa suspensione, quæ inflicta est per cano. 11.q.3.excõicatus, & c.cum excõicato, ꝙ non est de alijs criminosis qui per pnĩam restituti sunt ad perceptionẽ sacrorum, a quorum perceptione priuati erant propter peccatum. Ber.

1 Forte putat.gl. Inno. Host. ponendo hæc verba illis primæ gl. communicãtem' excommunicato peccare mortaliter de hoc dixi, ꝙ me.cau.sa tris. in vlti. g.Io.And.

iurisdictionis [a] sibi cõpetunt, exercere: Si tñ sciẽter [b] talis electus fuerit, eius electio est irritãda, ꝑ eo, ꝙ ad susceptionẽ eorũ eligitur, aquorũ perceptione a sãctis patrib. [c] est priuat⁹. [d] ¶ Peccat autem cõferendo ecclesiastica sacra; sed ab eo collata, virtutis non carent [e] effectu, cum non videat a collatione, sed participatione sacrorum (quæ in sola consistit perceptione) remotus. Dummodo [f] non in contemptum ecclesiasticæ disciplinæ, videlicet contra prohibitionem superioris, cõioni excõicatorum pertinaciter [g] se ingesserit in quo casu est anathemate feriendus.

a ¶ Iurisdictionis.] Minor ergo excõicatio non repellit a iudicio ab agendo, sed ab illis tantum prohibet, quæ pertinent ad officiũ, idem dico in suspenso ab homine, nisi sit suspensus tam ab officio quam iurisdictione, quia tunc priuatus est spirituali & temporali iurisdic. sic sup.de elect. transmissam, ubi electus, & cõfirmatus potest facere ea, quæ sunt iurisdictionis, & non ordinis. Ber.

[Glos seq.quærit, & arguit, & soluit. secundo quærit, & arguit.]

b ¶ Scienter.] Sed quid si electores eligant aliquem excõicatum minori excõicatione, quem ipsi ignorant esse excõicatum, nunquid valet electio? ar. est quòd sic, ex eo ꝙ dicit, scienter, sed non credo, quia ignorantia eorum non facit eum habilem, sup.de ele. innotuit. & cã prohibitionis hic signata, nihilominus remaneat. Vnde supple maxime vel potius, quòd dicit scienter, referas ad ipsum excõicatum minori excommunicatione, puta quia scienter participauit excõicatis. Sed nunquid priuati sũt iure eligend. qui talem scienter eligunt? argu. quòd sic, sup.de elec. cum in cunctis, & c.scriptum, in fi.

c ¶ Sanctis patrib.] 11.q.3. excommunicatos, & c.cum excommunicato, 3.q.4. Engeltrudam.

d ¶ Priuatus.] Hæc est causa prohibitionis, quia cum sit priuatus sacramentis, ad ea eligi non potest, 2 & est similis illi qui non est capax, qui non potest ex testamento aliquid percipere, at. ff. de probat. qui testamentum, & ff. de iure fisci. non intelligitur, §. si quis palam, & l. ita fidei, hoc enim esset circumuenire legem, vt ibi dicitur, & sic est ar. quòd si aliquis prohibetur una via, non est admittendus ad id alia via sup. de procu. tuæ, cũ suis concordantijs.

2 Vnde nec ad dignitatem, nec ad simplicẽ clericatum eligi poterit.

e ¶ Non carent.] bene dicit quia sacramenta a quocunq; licet criminoso, recipienda sunt, & valent. 15. qu. vlt. ca. vlt. dum tñ toleretur. 28. di. consulendum, & supr. de coha. cler. & mulierum, c. vestra. quia licet sit suspensus a perceptione sacramentorum, non tamen quo ad collationem, vt hic dicit, quia licet sit suspensus quo ad se, non tñ quo ad alios arg. sup. de coha. cle. & mulier. ca. fi. quia excommunicati etiam conferunt ordines, su. de or. ab episcopo qui renun. epis. c. 2. licet non conferat executionem, sed isti participantes conferunt executionem & ideo dicit, virtutis non carent effectu, quicunq; enim hñt executionem, eam conferre pñt, & sic est argu. quòd excommunicatio non transit in tertiam personam. Ber.

3 Hoc dictũ intellige prout docent Theologi, li. 4. sent. d. 13. & B. Th. 3. p. q. 82. ar. 9.

TITVLVS XXVIII.

De clerico † non ordinato ministrante.

† In septem manuscriptis ita: De nõ ordinato ministrante.

¶ Hormisda † Papa.

† Honorius.

¶ *Clericus ministrans in pertinentibus ad ordinem, quem non habet, deponendus est, & amplius non ordinandus.*

CAP. I.

SI † quis baptizauerit, [h] aut aliqđ diuinum officiũ exercuerit,

† Ca. 1. e. ti. in 1. compi. vide Bernar. Diaz in pra. cri. can. c. 12.

[Gl. seq. ponit tres lecturas illius versi dummodo.]

f ¶ Dũmodo nõ in contẽptũ.] Hæc determinatio, dummodo, respicit, ꝙ dicit non vr amotus a collatione, & ca. q. d. si ex contemptu, & ꝯ prohibitionem superioris ingerit se communioni excõicatorum, hoc ipso intelligitur remotus a collatione sacrorum ꝑ suam pertinaciam & contemptum, ar. sup. eo. ca. 2. & ita ex propria culpa incipit esse suspẽsus, sicut qui non est excõicatus, ex contẽptu est excõicatus, 11. q. 3. ca. non solum, §. cum ergo, in fin. & 24. q. 3. notandum. in fi. & infr. de sen. ex om. per tuas, & est ar. bo. ad hoc, ĩ. de exces. præl. c. vlti. de illo excommunicato, qui violauit interdictum, hoc ipso suspensus fuit, & ideo alios excommunicare, vel suspendere non potuit, vt ibi dicitur, vnde tanquã suspensus conferendo ecclesiastica sacramenta non confert effectum virtutis sacramentorum, s. executionẽ ordinis, quæ est effectus ordinis, licet conferat characterẽ, si in forma ecclesiæ conferatur, preterquam in baptismo 4 quia a quocunque detur in forma ecclesiæ, proficit ad salutem quoad omnem suum effectum, sup. de sum. Tri. c. 1. ad fi. quia illud est sacramentum necessitatis, ꝙ non contingit in alijs sacramentis, supr. de cons. quanto, & ita propter contemptum superioris debet excõmunicari, vt hic dicitur. Quidã hoc intelligunt. cum superior in præcepto facto participantibus excommunicato hoc interdicit. suspendo 5 eos si contra fecerint, sed de hoc nemo dubitat. Vel posset dici tunc primo remotus est a collatione, cum fuerit excommunicatus propter contemptum, & sic planum est.

4 De hoc ar. vide plene ꝑ B. Th. 3. p. q. 67. ar. 3. 4. & 5.

5 Istud non liceret hodie inferiorib. a Papa nisi seruata forma decr. de sent. excõ. statuimus. & c. cõstit. lib. 6. & eod. ti. statutum. li. 6. Io. And.

g ¶ Pertinaciter.] quasi ex contemptu & studiose participat, vnde propter hoc est anathemate puniendus, sic, infr. de sent. excom. quod in dubijs.

DE CLERICO NON ORDINATO, &c.

¶ Supra visum est de ordinatis celebrantibus post officium interdictum, nunc merito subnectitur de non ordinatis ministrantibus, ordine non collato. Abb.

SI quis baptizauerit.] CASVS. Statuit Hormisda Papa quòd si aliquis non ordinatus ita præsumptuosus fuerit vt nulla necessitate instante, tanquam esset ordinatus baptizauerit, aut aliquid diuinum officiũ exercuerit, propter suam præsumptionem abijciatur ab ecclesia, & nunquam ordinetur. Not. quòd in necessitate quilibet baptizare potest. Item not. hic pænam non ordinati ministrantis.

h ¶ Si quis baptizauerit.] intellige ac si esset ordinatus, & exerceret ex officio, tunc punitur prout hic dicitur, secus si in necessitate, quia tunc licitum est cuilibet, 30. q. 1. ad limina, & 93. dist. diaconos, etiam ab hæretico põt recipi baptismus tempore necessitatis, de conse. dist. 4. a quodam. dummodo in forma ecclesiæ, 24. q. 1. si quem forte, & sup. de sum. Tri. c. 1. §. sacramentum.

Ex

Ex litteris.] Communis diuisio. Secunda pars ibi. Consultationi. Abb.

CASVS. Quidam diaconus I. nomine, antequam esset in presbyterum ordinatus, Missarum solemnia vsurpare præsumpsit, quæritur, quid iuris sit de illo? Rñ. Papa, quod ad officium sacerdotis non poterit promoueri, sed a diaconatu biennio vel trienio, secundum quod diœcesano visum fuerit, suspensus maneat, de beneficio autē poterit cum eo misericorditer agi, ne sustentatione priuatus ad sęculi negotia in cleri opprobrium reuertatur, sed cum eo securius dispensetur, & sibi condigna pænitentia imponatur: salubrius tamen faceret, si ad vitam regularem se transferret. Nota hic pœnam illorum, qui celebrant nō ordinati, puniuntur enim in eo in quo peccauerunt. Item pænæ sunt arbitrariæ.

† Legień. † Lingen.

† Ca.2.e.tit. in 1.cōpi. & post concil. Lat. sub Ale. iij. par. 50. c. 62.

a ¶ Manum.] de qua tu habes su. de sacra. non iteran. c. presbyter, vbi de hoc, & 23. d. presbyter cum, quę si omissa fuerit, non est ordo reiterandus, sed statuto tempore etiam supplendum, vt dicitur in decret. prædicta, presbyter, sed hic nec ordinem nec manus impositionem recipit prout sequitur, vbi dicit ad sacerdotis officiū, &c.

[Gl. seq. rec. per q. an. conficeret.]

b ¶ Vsurpare præsumpsit.] bene dicit, vsurpare, quia non confecit, cum virtutem illam non hēret, quia solus conficit qui rite fuerit ordinatus. su. de sum. Trin. ca. 1. §. vna. arg. ad hoc, 68. di. presbyteri, & 1. q. 7. Daibertum, & sup. de iure patron. quod autem, in fi. & de consecra. dist. 1. c. 1. in fi. secus in deposito, vt supr. eod. proxim. & ca. si quis. dictum est.

† diligēter.

c ¶ Promoueri.] fine dispensatione, & sic punitur in eo in quo delinquit, vt sup. de immun. eccl. ca. vlt. cum suis concor. & ff. de fur. l. qui vas. §. qui furem.

d ¶ De beneficio.] sic, 50. distin. studeat, 28. dist. presbyterum.

e ¶ Negotia.] quia hoc redundaret in opprobrium clericorum, cū ipse clericaliter viuere teneatur, sicut depositus. 81. dist. dictum, & arg. 93. dist. diaconi, ibi, mēdicat infelix, & c. ne & cogatur in cleri opprobrium mendicare. sup. de renun. ad supplicationem, &c.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

f ¶ Misericordiam.] vt ipse possit ad diaconatum redire post tps statutū, & ab beneficiū si digne pænituerit. Sed nūquid eps posset dispensare cum eo, vt saltem ad sacerdotiū promoueretur post pænitentiā? Non credo, quia Papa hoc ei prohibere vr hic. Sed dic quod pōt, quia Papa hoc expresse nō prohibet.

g ¶ Salubrius.] vt supr. de fi.

cuerit non ordinatus, propter temeritatem abijciatur de ecclesia, & nunquā ordinetur.

¶ Vrbanus. iij. Legionē. † episcopo.

¶ *Diaconus Missam celebrans, ad sacerdotium non promouetur, & a diaconatu suspenditur ad tempus, sed in beneficio poterit ad tempus dispensari.*

CAP. II.

Ex † litteris tuæ fraternitatis innotuit nobis, quod I. diaconus, cum nō imposuisset ei manum[a] a Missarum celebrationem vsurpare præsumpsit,[b] & inf.

¶ Consultationi tuæ respondemus, quòd a sacerdotis officium non poterit promoueri,[c] a diaconatu quoque biennio, vel trienio pro tua maneat prouisione suspensus. De beneficio[d] autem misericorditer agatur cum eo, ne sustentatione priuatus, ad sæculi negotia[e] reuertatur. Vt autem securius ei possis hanc misericordiam[f] facere, de agenda pęnitentia diligentem † circa eum curam non desinas exhibere Salubrius[g] autem sibi absque dubio prouidebit, si ad regularem vitam se duxerit transferendum.

TITVLVS XXIX.

De clerico per saltum promoto.

¶ Innocentius, iij. Bonon. episcopo. †

¶ *Qui ignoranter per saltum de subdiacono fit presbyter, post pænitentiam in diaconum ordinatur, & postea potest secum in sacerdotio dispensari.*

CAP. I.

Quæ † litteræ cōtinebant, quòd (sicut ex relatione quorundam receperas) P. presbyter diaconatus ordine prætermisso, se fecit ad sacerdotij ordinem promoueri. Ipse tibi quoque secreto confessus est se pro certo nescire,[h] si res taliter se haberet: sed ex quo boni viri hoc asserebant, inter quos fuerat conuersatus, credebat assertioni eorum, eo, quod tempore, quo ordines inferiores susceperat, infra annos discretionis[i] fuerat constitutus, & infra.

¶ Mandamus, quatenus

DE CLERICO per saltum promoto.

¶ Quia interdum nō ordinati ministrant, interdum præpostere & per saltum promouetur, merito de his subdit.

De hac materia plene habetur. 52. dist. c. solicitudo, & ibi optime gl. Abb.

Quæ.] Communis diuisio: Secūda pars ibi, mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Quidam subdiaconus P. nomine, diaconatus ordine prætermisso, se fecit in presbyterum ordinari: postmodū confessus fuit in secreto episcopo suo se nescire si res taliter se haberet: sed ex quo boni viri hoc asserebāt, inter quos fuerat cōuersatus, credebat assertioni eorum, cum tunc temporis quo inferiores ordines susceperat, constitutus esset. 7. annos discretionis, quæsiuit eps a Papa quid esset de eo agendum, vnde mandat ei, quatenus condignam pnīam pro hmōi negligentia ei imponat, qua pacta, ipsum in diaconum ordinare procuret, quia non intelligitur iteratum, quod nescitur esse factū, & ita de misericordia permittat eum ministrare in ordine sacerdotis. Not. quòd non debet quis ministrare in maiori ordine, nisi habeat inferiores. Item non dicitur iteratum, quod nescitur esse factum.

† Elomucē. † Olomicē. † Lemouic. † Coloniep.

† Cap. vnico eod. tit. in 3. compil. præter Doc. hic, aide Bernar. Diaz. i p. cri. can. c. 20. B. Th. i q. add. ad 3. p. q. 39. ar. 2.

h ¶ Nescire.] & sic crassa & supina fuit ignorantia.

[Glo. seq. ponit differentiam matrimonij carnalis ad ordinem. Secundo quærit an impubes ordinatus. & c. ar. quod non soluit contrarium vacillando.]

i ¶ Discretionis.] infra annos discretionis bene recepit quis

quis sacros ordines, licet conferri non debeant: & qui ordinauerit, puniri debet, & ordinato interdicenda est executio vsq; ad ætatē legitimā, sup. de tēp. ord. uel non est cōpos sui, licet secus sit in matrimonio carnali, nisi malitia suppleat ætatem, sup. de despon. impu. de illis & c. vlt. & sic non est sp similitudo inter carnale matrimonium & spirituale. Sed nūquid isti taliter ordinati tenētur cōtinere, cū uenerint ad legitimā ætatē? Arg. quod non, qa continētia res est uoti, & nō pcepti, 27. q. i. integritas, non credo q possit contrahere, maxime si dicatur q ordo habeat uotū continentiæ annexū. sic ergo cō[p]ell[it]ur cōtinere, & ita facit ordo, quod votum facere nō possit, qa in tali ætate non tenet votū, s. de re. ad nostra. & c. significatum, cū suis similibus. Sed æquius uī q cōtrahere possit, si contradicat ante xiiij. annū. Sed quod prius dixi, uerū est, quia statim antequam ordinaretur, debuit contradicere, & nullo modo consentire: & si simpliciter coactus ordinatus fuisset, non recepisset characterem. s[u]p. de bap. maiores, §. ult uersus finem.

[Ideo con-|ferri non de-|bent, quia ca-|noni decre-|tum tē-|pus consti-|tuit. gene-|[r]a de ęta-|te & qua. in-|[Ecclesia] Trid.|sess. 23. de re-|forma. c. 12.]

[Quid sit or-|dinē furtiue|suscipere, p-|ter Panormi-|tanum & a-|lios hic, tra-|dit Hostien-|sis in sōma|eo. tit. & Ber-|nardinus Di-|az in pract.|cri. can. c. 21.]

[† Linconī. Liuonieñ.]

condignam pænitentiam, pro huiusmodi negligentia [a] iniungas eidem; qua peracta (quia non intelligitur iteratum. [b] quod factum esse nescitur) ipsum in diaconum ordinare procures: & sic de misericordia eundem ministrare [c] permittas in ordine sacerdotis.

TITVLVS XXX.
De eo qui furtiue † ordinem suscepit.

¶ Alexander iij. Linconiē. † episcopo.

¶ *Qui furtiue recipit ordinem si contra hoc facientē lata erat excommunicatio, sine dispensatione Papæ, in sic suscepto ministrare, uel ad superiorē ascendere nō pōt; sed si excommunicatio lata non erat, episcopus & abb. poterunt dispensare. h. d. cum duob. sequen.*

DE EO QVI FVRTIVE ORDINEM suscepit.

¶ Interdum etiam reperiuntur aliqui, non solum qui per saltum ut supra, sed qui furtiue ordines recipiunt, id est, qui sine ordinatione & licentia superioris, & sine examinatione: quia ingerunt se cum multitudine ordinandorum ignorāte ordinatore. vnde merito de his subdit. Ad hanc materiam faciūt c. Salonitanæ. 63. di. & 9. q. 2. Lugdun. Abb.

[† Ca. unico. eo. tit. in 1. compila. & post conciliū Lateran. sub Alexand. iij. par. 26. c. 9.]

CAP. I.

VEniens † ad nos P. nobis exposuit, se furtiue [d] diaconatus ordinem suscepisse. Vnde fraternitati tuæ respondemus, quod si non fuit a te, uel ab aliquo archidiaconorum [e] vel Prælatorum tuorum, sub anathematis interminatione prohibitus; tu ipse in promotione ipsius, ad sacerdotale officium, condigna satisfactione imposita (nisi alia impediant) pro arbitrio tuo dispenses. [f] Si uero interminatio [g] anathematis super hoc facta est, moneas eum, ut in† aliquo monasterio, seu canonia, habitum suscipiat regularem, cui, ex quo in habitu illo aliquanto tempore fuerit laudabiliter conuersatus, poteris misericordi-

[† In plerisq; manusc. ita, ut in aliquo monasterio, seu canonistica in altero ita, ut in aliquo monasterio seu canonica regulari habitū suscipiat regularem.]

VEniens] Prima pars narrat factum. Secunda ibi, Vnde, ponitur responsio distīguens. & secunda subdiuiditur. Tertia ibi, Si uero Abb.

CASVS. Clericus quidam P. nomine, accessit ad Papā, exponens eidem se furtiue diaconatus ordinem suscepisse, unde mādat Papa episcopo diœcesano. q si non fuit ab ipso uel ab aliquo archidiaconatorum suorum uel prælatorum sub interminatione anathematis prohibitus, condigna pœnitētia sibi imposita, promoueat ipsum ad officium sacerdotis dispēsatiue p arbitrio suo nisi alia impediant. Si uero ex[c]ō[m]unicatio super hoc facta fuit, ipsum moneat, ut in aliquo monasterio seu canonia, habitu suscipiat regularem: & post q̄ fuerit ibi aliquo tpe laudabiliter conuersatus, poterit cū illo misericorditer puidere, alioqn nulla rō[n]e Papa permittit eū ad sacerdotium promoueri. No q archidiaconi & alij prælati pñt excōicare. itē cū eo, qui post excōicationē furtiue ordinaī, nō pōt eps dispensare, alias pōt, qa excōicatus diuinū præsumitur officiū exercere. Itē arg. q ingressus religionis non tollit irregularitatē.

a ¶ Pro huiusmodi negligentia. q[ua] crassa est, & supina: & ideo ipsum non excusat. supr. de ordi. ab episcopo qui renunc. epis. c. 1. & sup. de cler. excom. minist. c. pen. Ber.

b ¶ Iteratum.] De conse. di 1. ecclesiæ, & c. solemnitates, & de conse. dist. 4. placuit.

[Glo. seq. quærit. ponit opin. Hug. demum opinio. Vinc. quam approbat, secundo quærit, & soluit.]

c ¶ De misericordia ministrare.] In casu isto episcopus suo iure dispensare potest, ut satis colligitur ex hac littera. sic 5[0]. dist. solicitudo, & supra de sacra. non iteran. pastoralis. Sed quid si nullum minorem ordinem habuit, & promoueatur ad sacerdotium, uel ad alium ordinem sacrum, nunquid recipit ordinem? Hu. dixit quod non, quia si laicus ordinetur in sacrum ordinem, nihil recipit, argu. 40. dist. sicut. ubi dicitur, sicut uiri & mulieris coniunctio unum facit corpus, ita clericatus & sacerdotium vnum faciunt ordinem. sed si aliquem de minori habeat, recipit sacrum. Vinc. dicit contra, quod bene recipit quis sacrum ordinem, etiam si nullum habeat de minoribus, præter episcopalem, quem nemo recipere potest nisi sit saltem sacerdos, argu. infra de exces. præla. ex litteris. ibi, nōn igitur pontificale officium sine altaris, &c. & istud uerius uidetur. Sed quid si ordinatur in episcopum, prætermisso diaconatu, uel subdiaconatu? Episcopus est, dum tamen fuerit sacerdos, sed illum ordinem quem non habuit, alijs conferre non potuit argum. 1. q. 1. gratia, & cap. uentum, & q. 7. Daibertum. de consec. distinctio. 4. quomodo.

d ¶ Furtiue.] Furtiue promouetur, qui citra conscientiā sui episcopi, & sine examinatione promouetur, 64. dist. extra conscientiam, & 24. dist. quando.

e ¶ Archidiaconorum.] arg. q archidiaconus potest excommunicare, & quod habet iurisdictionem, sup. de offi. ord. cum ab ecclesiarum, ubi de hoc.

[Glo. seq. arg. ad id approbat, & remittit; ponit lecturam Ioāno.]

f ¶ Dispenses.] hic est optimum ar. q epi non pñt dispēsare cum illis, qui excommunicati diuinū officiū exercere psumunt, & inf. eo. c. ult. ubi dī idē, q eo ipso, quod dicit, tu ipse pro tuo arbitrio dispenses, si excommunicatio lata non fuerit, intelligiī phibere cū lata fuerit: qa sic excommunicatus recipit ordinē, ar. 25. d. qualis, quod est uerū inf. de cle. excommuni. clerici Papa Inn. iiij. tñ dicit, q iste non erat excommunicatus, & tñ pp interminationem excommunicationis solus Papa hīc dispēsat.

[Glo. seq. arg. & reprobat.]

g ¶ Si uero interminatio.] Ar. q si iudex dicat, præcipio sub interminatione anathematis quod contra faciens

fit excommunicatus, sic sup. de loca.c. quod non est uerum. Expone ergo uerba illa, & intellige, ut dixi sup. de simo. ... & intima litiue intellige ista uerba, interminatio anathematis, de est, interminatio s. quæ fuit anathema sub conditione facta, ut exponitur in decr. sicut, & ita nulla cont... tas, vel dubitatio est.

[Glo. si q. exponit, arg..., & ...] n Poteris ... non tuo iure, sed de auctoritate Papæ ut sequitur: alioquin nulla rõne concedimus, & ĩ. eo. cap. vl. ... religionis nõ tollit irregulariatem inf. eo. c. vl. de hoc di x. sup. de apost. ca. 2.

CVm H.] ... narrat factũ, ... secundo respondendo ... Quia vero Abb.

CASVS. Quidam H. nomine accessit ad episcopum tempore ordinationis, & contra consuetudinẽ patriæ cõtulit ei quatuor minores ordines, quib. non contentus, furtiue præter consuetudinẽ epi ordinem subdiaconatus accepit, postmodũ uidẽs, q male fecerat, ad Papam accessit, petens sibi exponẽs, q, q ipse mul... excessit, mãdat dioecesano episcopo, ut eũ in minorib. ordinib. ministrare permittat. Si vero domum religionis intrare uoluerit, si alias dignus fuerit, abbas suus, si uoluerit, in alijs ordinibus eũ eo poterit dispẽsare. No. q omnes minores ordines vna die possunt conferri. Item eodem die non debet quis accipere minores ordines, cũ ordine sacro. Item fauore religionis fit, quod alias non fieret. Item cum tali si religionem intrauerit, potest abbas dispensare.

a ¶ Minores.] Hic ergo habes expressum, quod omnes minores ordines una 1 die conferri possunt. argum. ad hoc sup. de temp or. c. 1. ubi indefinite loquitur de hoc.

c ¶ Permittas.] Hanc 2 permissionem intellige secundum tenorem sup. eo. c. prox. & inf. c. prox. si excommunicatio lata fuit, uel non fuit, quia tunc non potest alias suo iure poterit dispensare.

d ¶ Si voluerit.] Inf. de sent. exc. cum illorum. tamen si excommunicatus ex certa scientia ordinem recepisset, non posset, ut ibi dicitur.

...ter a prouidere: alioquin nulla ratione concedimus eum ad sacerdotalem ordinem promoueri.

† alias Clemens iij.

¶ Cælestinus † tertius.

¶ *Summatũ est sup. c. pxi.*

CAP. II.

CVm † H. lator præsentium, sicut nobis sua quæstione monstrauit, ad tuam, ordinationis causa, præsentiam accessisset, iuxta consuetudinem patriæ sibi quattuor † minores b ordines contulisti, quibus non contentus, subdiaconatum ẽt temerario ausu recepit. Quia vero idem clericus in hoc facto multum excessit; Mandamus, quatenus eum in minoribus duntaxat ordinibus celebrare permittas. c Si uero domum religionis intrauerit, & uita & mores eius exegerint, abbas (si voluerit d) in alijs poterit ordinibus dispensare.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. com p. l. Videci tatos sup. in ipso titu.

† Vide cõcil. Trid. s. 23. de ref. ca. ... vbi minores ordines per temporũ internal la cõferẽdos admonet.

¶ Idem.

¶ *Summatũ est supra c. 1.*

CAP. III.

INnotuit † nobis, quod G. clericus, & alij duo de dioecesi tua ad G. quondam Seguntin. episcopum, ut ordines ab eo reciperent, accesserunt. Cumque ab eodem episcopo sub excommunicationis sententia fuisset inhibitum, ne quis se ad duos ordines e suscipiendos ingereret; prædicti clerici nihilominus subdiaconatus ordinem clandestine susceperunt; & infra.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, † quod ordinati in susceptis ordinibus de iuris rigore ministrare non debent. f Veruntamẽ si ad religionem aliquã uoluerint se transferre, & peracta pænitentia pro arbitrio tuo eis iniuncta, ibidem laudabiliter fuerint conuersati, pro cessu temporis † cum eis poteris de nostra licẽtia g dispensare, vt postmodum susceptorum ordinũ executione lætentur.

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cõpi. Vide allegata in præcedent. b. capitulis hoc eo. tit. & oĩno concil. Trid. s. s. 23. de ref. c. 12. 13. & 14.

1 Hodie uide conc. Trid. citatum in tex.

2 Hæc glossa in anti quis codicibus ita hẽt: Hanc per sio ẽ intelli ge sẽcũdum tenorẽ sup. s. prox. si ex...

b ¶ Nnotuit.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Consultatio. i. Abb.

CASVS. Quidam clericus G. nomine, & duo alij cum literis episcopi sui accesserunt ad episcopum. Seguntin. vt ordines reciperent ab eodem: episcopus dum accederet ad ordinationem, excommunicauit eũ ... unque se ad duos sacros ordines ingereret: prædicti cleri ci nihilominus subdiaconatus, & diaconatus ordines susceperunt furtiue: quæritur quid iuris sit de illis? respondet Papa, quod illi de iuris rigore non debent in susceptis ordinib. ministrare, sed si ad religionem uoluerint se trãsferre, peracta pnĩa, si laudabiliter ibi fuerint conuersati, diœcesanus illorum de licentia papę, cũ eis poterit dispensare, ut in susceptis ordinibus ministrent. No. q nullus duos sacros ordines eodem die recipere dẽt. Item fauore religionis facilius cũ aliquo dispensatur. Itẽ qui post excommunicationem latam, ne aliquis reciplat simul duos sacros ordines eodẽ die hos susceperit, eps cũ illo dispensare non põt, tanquam cum eo qui excommunicatus diuina præsumpsit. Item arg. q ingressus religionis non tollit irregularitatem.

côicatio lata fuit, alias suo iure poterit.

† vnus vetus ita, q sic ordinati, &c. sed illud sic, alterius manu additum erat.

† temporũ ...

e ¶ Ordines.] s. sacros, qui simul eodem die, cõferri ñ dẽnt, su. de temp. ord. lras, & cap. dilectus. ad duos vero minores. uel ẽt quattuor põt aliquis promoueri, su. c. pxi. sed idẽ esset de minoribus, si prohibitio excommunicationis facta fuisset de minoribus licet possit conferre minores, quasi non vult aliquem promouere ad duos minores vel plures. non cõpellitur: imo de iure interstitia ẽt temporum seruanda sunt 77. d. in singulis.

f ¶ Ministrare nõ debent.] imo de rigore sunt deponendi. inf. de sent. exco. cum illorum, quia contra sententiam excommunicationis recipiunt ordines, ar. sup. de cle. excommunic. minist. latores.

[Glo. seq. soluit quæstionem, & arg.]

g ¶ De nostra licentia.] sic. sup. eo. c. 1. sed ad sacerdotum per hanc licentiam non poterit dispẽsare cũ de susceptis ordinibus hoc dicat. Et est. arg. quod ingressus religionis non tollit irregularitatem, sup. eo. c. 1. & c. 1. q. ... si quis omnem.

TITVLVS XXXI.

De excessibus † Prælatorum, & subditorum.

† In codice Barbariæ ita: De excessibus prælatorum in subditos & subditorum in prælatos. alias ceteris deest ptis ita: De excessib. prælatorum.

¶ Alexander tertius.

¶ *Monet Prælatos abstinere a grauaminibus subditorum, & aliqua enumerat; & geminatam pœnam imponit contra facientibus.*

DE EXCESSIBVS PRAELATORVM, &c.

¶ Supra visum est de uariis excessibus subditorum, sed ne Prælati subditorum superbirent, subijcitur de eorum excessib. Vel aliter & melius: Supra visũ est gñaliter de varijs excessib. tã Prælatorũ, q̃ subditorum, nũc subiicit rubricam specialem de prælatorum excessibus. Abb.

De

Et hac materia habetur.86.di. p totum.2.q.1.p totum.

Eruenit.] Duæ sunt partes. Secunda ibi, Sciturі Abb.

CASVS. Episcopi presbyteros & alios clericos, quasi filios & fratres fraterna dẽnt charitate tractare: sed ipsi contrarium faciebant, & nisi ad voluntatem suam eis pecuniam soluerent, diuinum officium interdicebant eisdem: vnde mandat Papa episcopis, quatenus in eos tallias & exactiones indebitas exercere non præsumant, nec de cetero illos grauẽt indebite vel tractent inhoneste, & sine consensu capituli suis ipsos suspendere, uel eorum ecclesias interdicere non præsumant, neque duas ecclesias, quarum vna sufficiat, eos habere permittant, nec aliquos excommunicent sine ordine iudiciario: Sciturі ꝙ si contrafecerint, Papa eos taliter puniet, quod timore pœnæ suæ, alii a similibus abstinebũt. No. quod episcopi subditos agrauare in debite non debent. Item sine consilio capituli non debent suspendere clericos, uel ecclesias interdicere, nec excommunicare sine ordine iudiciario: Et sic no. ꝙ ordo iudiciarius seruari debet in sententia excommunicationis siue suspensionis. Item pœna vnius debet aliis timorem inferre.

† Cap.1.eo. tit.in 1.com. & post cõcilium Lateran. sub Alex. 3. par.1.c.7.

† Vide conc. Trid. sess.7. de reforma. ca.2. 3.4. & 5. & sess.24. de refor.c.17.

† Vide conci. Later. sub Innocentio 3.c.47. & cõcil. Trid. sess. 23. de refor. c.3.

† Vide l.2. in princ. C. ad l.iu. repe. & Inst. de exce. §. hodie autem, in fin.

CAP. I.

Peruenit † ad audientiam nostram: & infra.

¶ Cum autẽ presbyteros, quasi filios, & fratres, benigna ac fraterna debeatis charitate [a] fouere, Mandamus quatenus in eos tallias, & exactiones [b] indebitas exercere nullatenus præsumatis: [c] nec de cetero irrationabiliter grauetis, vel inhoneste tractetis eosdẽ: aut sine iudicio capituli [d] suspendere, vel eorum ecclesias interdicto subijcere attẽtetis, neq; duas ecclesias, [e] quarũ unam sufficere videbitis, permittatis illos tenere: nec aliquem excõicare † sine ordine iudiciario [f] præsumatis. Sciturі pro certo, quod si hmõi rumores de vobis iterum ad aures nostras peruenerint, pro tantis excessibus vos taliter puniemus, [g] quod timore pęnę vestræ; ceteri [h] a similibus abstinebunt.

a ¶ Charitate.] 16.q. prædicator. supr. de censibus cum Apostolus, 8.q.2. hoc tantum. 93. dis. dictum.

b ¶ Tallias & exactiones.] Sic. sup. de immu. eccles. ad uersus.

c ¶ Præsumatis.] Debent enim seruare manus suas innoxias Deo, & legi, & principi, nullumq; pertingere lucrum, in Auth. de mand. prin. §.1. coll.3. & C. de super ind. l. vnica, lib.10. ff. de dam. infe. l. ex damni. i. respon. & in Auth. de coll. §. & hoc quoque. coll.6. nisi ex magna & graui causa. 15.q.1. generaliter. §. nouellarum, & supra de censibus. cum apostolus.

d ¶ Capituli. Sic sup. de his q̃ fiũt a ma. par. c. q̃siuit. & ita eps sententiam excõicationis siue suspensionis sine capituli consensu ferre non debet. argu. 15.q.7. eps nullius. cum hæc pęna maior sit in ecclesia. 58. qõ.3. corripiantur. ideo merito requirit consensum capituli.

e ¶ Neque duas ecclesias.] quarum vna non dependeat ex altera, supra de ӕta. & qua. eam re. uel nisi sint ita pauperes, ꝙ proprium nequeant sustentare rectorem ut ibidem. & 10.q.3. unio.

ADDITIO. Vel unam habeat intitullatam, aliam commendatam, 21.q.1. qui plures.

f ¶ Sine ordine iudiciario.] Et ita hẽs hic, ꝙ ordo iudiciarius seruari dẽt in snia ex õicationis siue suspensionis, ut 2.q.1. Deus olpotens, & s̃. de appel. reprehensibilis, & ita seruatur & attenditur ordo iste, si legitima admonitio fiat: uel si non fiat, per vnũ mensem ingressum ecclesiæ sibi nouerit interdictũ j̃. de sent. exc. sacro & c. cũ medicinalis.] in 6. lata tamen tenet 11. q. 3. si episcopus forte.

g ¶ Puniemus.] extraordinarie in Authen. de sanctiss. episco. §. omnibus autem. 1

h ¶ Ceteri a similib.] Sic s̃. de male. c.1. & s̃. de iudæ. ad liberandam & s̃. de off. ord. Irrefragabili, & 2.q. 7. qua propter. Ber.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo.

¶ Non potest episcopus sine causa, ecclesiam alteri subiectam, ab illius subiectione & obsequio liberare.

CAP. II.

AD † hæc, quoniam episcopus plures ecclesias a consuetudine & obsequio archidiaconorum liberas constituit & immunes, per quod redditus diminuit [i] eorundem; Mandamus, quatenus factum episcopi super hoc corrigas & emendes: & ita prouideas, quod præfatis archidiaconis consuetudines, [k] quas presbyteri in ecclesijs suorum archidiaconatuum debent, plenarie cõseruentur: & illis debitam reuerentiã exhibeant, & honorem.

AD hæc.] episcopi ecclesias archidiaconis subiectas, ab eis liberare non pñt. h.d. Secunda pars ibi, Mandamus. Abb.

CASVS Quidam eps suffraganeꝰ Cãtuariẽ. archiepi plures ecclesias constituit immunes a cõsuetudine & obsequio archidiaconorum, propter quod redditus eorum diminuit: peruenit hoc ad Papam: unde mandat archiepo pdicto, quatenus pfatũ epm sup hoc corrigat & emendet: & ita prouideat, ꝙ archidiaconis sua iura seruentur illata in eorum ecclesijs: & psbyteri illis debitã exhibeãt reuerẽtiam, & honorẽ. No. ꝙ epi iura archidiaconorũ, & ẽt aliorum Pręlatorum diminuere non possunt, nec eorũ iurisdõnem eis auferre.

1 Iniuste priuãs subditũ cõion, per suũ superiorẽ quantum sibi iustũ vi sum fuerit, communione priuabitur. Io. And.

† Cap.2. eo. tit. in 1. cõp. & post concilium Lateran. par. 24. cap.4.

¶ Idem Exonien. episcopo.

¶ Habens subiectionem seu collationem beneficij, illud pro suo vsu retinere non potest, seu sibi conferre.

i ¶ Diminuit.] & male: qa non dẽnt epi ius suũ alicui diminuere citra eius cõsensũ. C. de iu. reipu. l. 1. lib. 2. & C. de emanc. l. nec auus, & s̃. de ecc. a di. ad audientiam. 2. & C. de oĩ agro. deser. quicunq; in fi. lib. 11. Et est arg. ꝙ eps in alterius pjudiciũ nõ põ: dare priuilegiũ art. 9. q.3. conquestus, &c. per principale. & c. nunc uero Lau. Sed qd si mortuus fit archidiaconus, nunquid eps cũ capitulo põt præiudicare futuro archidiacono in aliquib. obsequiis, liberando clericos, vel subtrahẽdo iuri archidiaconatus? Vincen. dixit ꝙ sic. arg. ad hoc 12.q.3. c. vlt. quod parũ facit & 16.q. præcipimus. §. sicut duo. & c. statuimus. & de consec. dist.1. oẽs & inf. cap. sicut. arg. s̃. de const. cum accessissent. ubi ex toto suppressa fuit dignitas Arg contra s̃. ne se. vac. per totũ & s̃. de const. c. pen. & c. cum accessissent. ubi de hoc. quod verius videtur.

ADDITIO. Hodie tñ hæc quæstio est de archidia. determinatis per decret. Inn.4. de reb. eccles. alien. dudum.

[Glo. seq. arg. alle. contra. & ibi remittit. secundo. arg. & remittit. tertio litteram exponit.]

k ¶ Consuetudines.] arg ꝙ iurisdictio archidia. potius ex consuetudine quàm ex iure vitiatur, s̃. de elect. o. dudũ. 2. §. tandẽ. arg. s̃. de off. arch. c. vlt. arg. contra. j̃. eo. tit.

satis, ubi de hoc. Item arg. ꝙ seruitium ex consuetudine præstitum peti pōt 1.11.di.catholica. & 28.q.2.seruitiū. de hoc plene dicitur sup. de consue.vlt. & sup. de censibus peruenit. & intellige quod hic dicit, de consuetudine præscripta.

fidendum est. Ala.

f ¶ Q. inque.] Sodomam, & Gomorram, Seboim, Segor, & Bale: quarum duæ perierunt ex vicinitate, tres ex proprio delicto, de pœni.dist.1 sed & continuo. hic loquitur de ciuitatibus ibi numeratis.

1 Adde ad hoc qđ not. Bald. in l.2. C. de seruit. & aqua.

† Cap. 3. contit. in 1. cōp. & post cōci. Latera. Sub Alex. 3. par. 34. c. 3.

† Intrusus quis & quot modis dicat tradit Felin. in cap. in nostra. §. de rescrip. & Domi. in ca. pp 19. dist.

A D aures.] Archidiaconi ecclesias sibi subiectas ad suum vsum retinere nō possunt. h. d. Prima pars narrat factum: Secunda prouidet ibi, [Mandamus.] Abb.

CASVS. Quidam archidiaconi Exonien. episcopi in ecclesias, q in sui archidiaconatibus vacabāt, se auctoritate ppria intrudere non verebantur, & eas sui vsibus deputabant, cū psonas debe-rēt instituere eisdem. peruenit hoc ad Papā vnde mandat episcopo Exonien. quatenus illos, qui tali modo ecclesias occupant, uel detinent occupatas, ecclesiastica censura cōpellat, ut eas dimittant, & eas ordinet de personis idoneis: præfatos uero archidiaconos pro tanta præsumptione puniat animaduersione cōdigna. No. ꝙ non debet aliquis sibi retinere, quod alij necesse habet dare. Item nemo debet seipsum ingerere ad id quod debetur.

a ¶ Intrudere.] ut ad opus suum illas retineāt: ꝙ facere nō pōt. sed si cā custodiæ hoc facerent, hoc liceret, 63. dist. si in plebibus, & §. de app. bone. & si etiam ad eos pertineat institutio, non sibi debent retinere, sed alios instituere, vt inter dantem, & recipientem sit differentia, supra de instit. capit. vlti. nec credat quod ipse possit omnibus sufficere. sup. de off. archipresbyteri. cap. vlt.

b ¶ Ordinans] ad eorum præsentationem, nisi aliter se habeat consuetudo.

c ¶ Punire.] aliqua extraordinaria pœna.

CAP. III.

A D † aures nostras peruenit, ꝙ quidam archidiaconi tui se in ecclesias, quæ in suis archidiaconatibus vacant, auctoritate propria intrudere a † non verentur: & infra.

¶ Mandamus, quatenus eos, qui tali modo ecclesias occupant, vel occupatas detinent, ad eas dimittendas cēsura ecclesiastica cōpellas: & easdem ecclesias de personis idoneis ordinans, b præfatos archidiaconos pro tanta præsumptione, debita cures animaduersione punire. c

¶ Idem † in concil. Lateran.

¶ *Contra naturam incontinentes si sunt clerici, deponuntur, & in monasterio detruduntur: si laici, excommunicantur.*

CAP. IIII.

C Lerici: & infra. ¶ Quicunque illa incontinentia quæ contra naturā d est (propter quā ira Dei venit in filios diffidentiæ, e & quinq; f ciuitates igne consumpsit) deprehensi fuerint laborare: si clerici fuerint, deijciantur a clero, uel ad agendum pœnitentiam in monasterio detrudātur: si laici, excommunicationi subdantur, g & a cætu fidelium fiant penitus alieni.

† Idē. s. Alex. 3. in concil. Lat. ca. 11. & ca. 12. de cōha. cle. & mulier. 11. cōp. Vide extra uag. Pij V. incipiē. cū primū. & aliā inci. Horrēdū illud qb. clerici huius criminis rei de cernunt tradi curiæ sæculari.

C Lerici.] Diuiditur, quia duo sunt dicta. Secundum ibi, Si laici. Abb. Sic.

CASVS. Quia clerici & laici laborāt illo vitio Sodomitarū, pp ꝙ ira Dei venit in filios diffidentiæ, & quinq; ciuitates igne cōsumpsit, statuit Later. cōcil. ut quicunq; ī illo uitio deprehensi fuerint, deijciant a clero, uel ad agendum pœniam in monasteriis detrudantur si laici fuerint excōicentur, & a cætu fidelium excludanī. No. ꝙ clerici laborantes vitio Sodomitico, a clero eiici debent vel ī monasteriis detrudi. Itē laici laborantes eodem vitio, excommunicari debent, & a consortio fidelium excludi.

d ¶ Naturam.] 32. q. 2. flagitia, & C de adult. cum vir.

e ¶ Diffidentiæ.] id est, de quorum salute diffidendum est. Ala.

¶ Idem.

¶ *Subditus non tenet pare re superiori aliquid exigēti vel præcipienti contra tenorem sui priuilegij.*

CAP. V.

S Ane † si epi aliquid ab Abbatibus, præter debitā obedientiam h contra libertatem ordinis a prædecessoribus nrīs & a nobis indultam, exigunt, liberum sit Abbatibus auctoritate Apostolica quid petitur, denegare. i

¶ Idē Nouicen. episcopo.

¶ *Vicari⁹ ecclesiæ usurpās sibi ipsius ecclesiæ psonatū contra præstitum iuramentum, ad officiū sui executionem admitti non debet.*

CAP. VI.

I Llud † etiam de uicarijs, qui personis fide & sacramento obligati sunt, duximus statuendū: Quod si personatum sibi

g ¶ Subdantur.] capite puniri 3 debent secundum leges in Authent. vt non lux. contra nat. circa fin. coll. 6.

S Ane.] Si a priuilegiatis aliqd petitur contra tenorem priuilegij, licite denegatur h. d. Abb.

CASVS. Statuitur in casto, q epi aliqd ab abbatibus præter debitam obedientiam contra libertatem huic ordini concessam, non exigant: Si autem amplius exegerint, liberum sit abbatib. huius ordinis, auctoritate Apostolica denegare quod petit. Not. ꝙ abbates debēt epīs obedientiam. Item non licet epīs aliquid petere contra libertatem a dño papa alicui concessā, alioqn licite denegatur quod petitur.

i Gl. si q. exponit de qua libertate, & de qua obedientia intelligatur litera.

h Obedientiam.] Et sic non loquitur capitulū illud de exēptis. Omnis enim iurisdictio tam in monasterijs, quam in alijs pertinet ad episcoporum, nisi exempti sint, 9. q. 4. cap. 2. & 93. dist. nulla. & in ei episcoporum ptāte abbates esse debent 18 q. 2. abbates. loquitur ergo hic non de libertate exemptionis plenæ, sed de alia libertate concessa isti ordini, quod, nihil ab eis exigatur præter debitam obedientiam, & intelligo in ista debita obedientia, quod episcopus possit illos visitare & corrigere corrigenda, & confirmationem abbatis habere, sed nullum temporale debet percipere, vt hic uidetur, licet bene constet de libertate concessa, sed obseruabitur prout continetur in libertatis priuilegio istis concesso.

i ¶ Denegare.] Auctoritate huius canonis argu. 10. q. 3. quia cognouimus. sic inf. cap. 2. & excommunicatio cōtra hoc lata non tenet, vt ibi dicitur, & inf. eo. ad quorundam.

I Llud.] Ponit pœnam vicariorum, qui, ad vendicandas prælaturas se erigunt contra prælatos, hoc dicit Abb. Sic.

CASVS. Aliqui sunt constituti uicarii in ecclesiis auctoritate episcoporum, qui obligati sunt personis ecclesiarum fide & sacramento: vicarii isti se in superbiā erigentes, falso assumebant sibi nomen psonatus cōtra fidem

3 De hac re uide in Genesi c. 16. & ibi doctores. 3 Vide Mat. de Affict. I consti. Nea. lib. 3. R. br. 42. de adult. Iul. Clarum l. 5. sent. §. Sodomia. & Bernard. Diaz. in pra cti. crimin. can. c. 80.

† Cap. 1. conti. in 2. cōp. Abbatū 1 ō- nulla priuilegia eā cessent vide in conci. Trid. sess. 23. de reforma. c. 18. c. 10. & sess. 24. de reformat.

† Cap. 1. tit. de iureiur. in 2. compi. & post. ōcilū Lateran. sub. Alex. 3. par. 39. c. 2.

fidem & iuramẽtum: Statuit Alexander Papa, quod si sũ per hoc in iure confessi fuerint vel conuicti, de cætero in eodem episcopatu ad executionem sui officii nullatenus admittantur. No. ꝙ confessus in iure, pro conuicto habetur. Item confessio in iure & conuicti æquiparãtur. Item qui cõtra fidẽm & iuramentũ uenit tanquã falsarius & periur⁹ dẽt expelli ꝺ toto epatu.

a ¶ Falso. & ita etiam quasi falsari & piuri puniri possunt, q cõtra iuramentum veniũt, vnde tanquam idigni priuãdi sunt. sup. de iur. iur. querelã, & personis uilib. & indignis beneficia sunt denegãda & subtrahenda. infra eod. inter.

b ¶ Confessi fuerit, vel cõuicti, alias puniri i. d. bene, 12. q. 1. nos in quemquam, c. in lex, & is. d. maior. & obe. inter quatuor, & sup. de cõsti. ecclesia.

c ¶ Eodẽ episcopatu] sic inf. de priuil. tuarum.

falso [a] assumentes, contra personas se erexerint, & super hoc in iure confessi fuerint, vel conuicti, [b] de cetero in eodem [c] episcopatu ad officii sui executionem nullatenus admittantur.

¶ Clemens tertius.

¶ *Excommunicatio lata cõtra subditum, quia non paret contra priuilegium sibi a superiore concessum non tenet.*

CAP. VII.

Cum † ad quorundam: & infra.

¶ Ideoque discretioni vestrę Apostolica auctoritate concedimus, vt si ecclesiarũ Prælati numerum euectionis & personarum in Lateran. † concilio [d] constitutum, cum ecclesias uisitant, excedere forte præsumpserint, & pro illis procurationem exegerint, liberum sit vobis auctoritate [e] Apostolica denegare: Et si pp hoc in ecclesias vestras, vel clericos aliquam sententiam promulgauerint, ipsam decernimus non tenere. [f]

Cum ad.] sententia excõmunicationis lata cõtra subditum denegantẽ procurationem exactam vltra numerum cõcilii Lateranen. non tenet, hoc dicit. Vel generalius sic, ut in rubro. Secũda pars, ibi, Ideoq; Abb. Siculus. CASVS. Statutũ fuit in Lateran. concil. quod prælati ecclesiarum cum visitant ecclesias suas certum numerum equorum, & personarum debent habere: sed quidam prelati hoc non seruant: vnde quidam prælati quarundam ecclesiarum petierunt a domino Papa sibi super hoc prouideri, vnde Papa auctoritate Apostolica indulget istis, vt si ecclesiarum prælati numerum euectionis & personarum in Lateran. concilio constitutum excesserint cum eorum ecclesias visitauerint, liberum sit eis auctoritate Apostolica denegare, si procurationem pro pluribus postulauerint, & si prælati propter hoc in ecclesias illorum clericorum, vel clericos, aliquam sententiam promulgauerint, Papa decreuit ipsam non valere. Not. quod sententia lata cõtra priuilegium, vel indulgentiam papæ ab aliquo inferiori, non tenet: vnde videtur per hanc litteram, quod hoc omnibus sit concessum.

d ¶ Concilio.] sup. de censi. cum apostolus.

e ¶ Auctoritate Apostolica.] speciali. idem tamen possent iure communi, ut videtur, sicut signa rebus meis impressa propria auctoritate deponam. C. vt nemo pri. præ. su. vel alie. impo. l. 1. & 2, & mel ūs. ff. de ap. quot. & æsti. l. 1. §. Trebatius. §. Item quæsitum, & 10. q. 3. quia cognouimus, & supra eod. sane. & quod episcopus iniuste abstulit, in quadruplum restituat, 18. dist. quoniam, in fin. argu. C. ad l. Iul. rep. l. 1. & in Authentic. vt litigan. in exor. lit. in §. & hoc quoque, coll. 9.

[Glo seq. signat contrarium, sol. opin. ponit quam reprobat.]

† Adde ꝙ dutius puniuntur cõuicti, quã cõfessi. no. in l. 2, C. quo. app. nõ reci.

† Cap. 3. eo. tit. 2. cõpi. Et de materia huius c. vide oĩno ea tatos in cap. cũ ex officii. ĩ. de præscr.

† Lateran. cõcilio sub Alex. iij. 3. ca. 4. adde cõci. Lateran. sub Inno. iii. ca. 13. ꝙ oĩno conci. Trid. sess. 24. de reform. c. 3.

f ¶ Non tenere.] Arg. contra 11. q. 3. cap. 1. & 2. & ff. de no. oper. nun l. 1. in princ. Solut. quod hic dicitur, verum est, quia sententia talis non tenet auctoritate priuilegij istis concessi super hoc, & in hoc exempti sunt a iurisdictione episcoporum: vnde de sententia contra priuilegium Papæ, nulla est tanquam a non suo iudice latã: & temerariũ est & indignũ sua auctoritate psũmere, quod alicui spẽcialiter est cõcessum, ĩ. de priu. sane. & ita in quantũ isti exempti sunt, seruãda sũt sua priuilegia, ĩ. tit. 2. cum capella. & sic intellige sup. eod. sane. Alias vero si priuilegiũ tale nõ haberẽt, & episcopus præ dictum numerũ excederet, uel alias ultra tenorem concilij eos grauaret, illicite possunt denegare de iure, 10. q. 3. qa cognouimus & auctoritate concilij Later. cum Apostolus. tamen si excõmunicaret eosdem, tunc teneret excommunicatio, licet ipse male faceret, & ipsi possent agere cõtra episcopum ad interesse: quia iniuste illos excommunicauit, infra. de sent. ex cõm. sacro. Alij [2] dñt quod hoc est ius cõe, sed hoc non credo.

¶ Celestinus iij. Faustino † episcopo.

¶ *Prælatus inferior citra episcopum, non potest suam ecclesiam, vel sibi subiectã alteri vnire sine episcopi consensu etiam Metropolitani auctoritate interueniente. h. d. Et est casus multum allegabilis.*

CAP. VIII.

Sicut † vnire episcopatus, atque potestati subijcere alienæ, ad summum Pontificem pertinere [g] dignoscitur: ita episcopi est ecclesiarum suæ diœcesis vnio, & subiectio earundem. Cum itaque prior Granden. monasterium suum, qđ est in tua

Sicut.] Abb. subiectus episcopo, monasterium suum alteri subijcere, uel unire non potest, sine consensu diœcesani, etiam cum consensu Metropolitani. h. d. Diuiditur. Nam primo ponit quandam consuetudinem. Secundo narrat factum, quod infirmari mandatur ibi, Cum itaque. Tertio solu. obstaculum ibi, Non obstante. Abb. Sic. CASVS. Prior Grãden. monasteriũ suũ, qđ est in diœcesi Faustini epi subiecit, siue vniuit monasterio de Accato sine assensu diœcesani epi prędicti de cuius auctoritate id fieri debuisset, assensu tamen archiepi interueniente: eps significauit hoc domino Papæ petens, ut sibi liceat reuocare, quod eo inconsulto factum fuit. Rñdet ei Papa, ut liceat ei reuocare, quod ille prior Granden. fecit eo inconsulto, non obstante assensu, uel confirmatione archiepi, quàm interposuisse proponitur, quia archiepi in diœcesi sui suffraganei sine ipsius assensu, nihil dispone re pñt contra canonicas sanctiones, Papa id decernit irritũ dum, & ꝙ eps id in irritũ reuocare possit, primo illud ostendit, sicut. n. ad Papã pertinet vnire epatus, & alienę ptãti subijcere, ita ad epm pertinet vnio, & subiectio ecclesiarum suæ diœcesis. Not. ꝙ vnio epatuum ad solum Papã pertinet. Itẽ ordinatio ecclesiarũ, unio & subiectio earum ad epm pertinent in sua diœcesi. Itẽ omnia monasteria, nisi sint exempta, spectant ad episcopum loci. Item archieps in diœcesi suffraganei sui nihil habet disponere, sine assensu ipsius. Item arg. quod archiepiscopus non est iudex ordinarius totius prouinciæ suæ.

¶ Glo. seq. numerat xi. specialia de reseruatis Papæ, & illa prosequitur, & versus quattuor ponit.

g ¶ Pertinere.] No. ꝙ quædã spectant ad solam sedẽm Apostolica

† Fausti habet uetus cõpilatio.

† Cap. 4. eo. ti. in 2. cõpi. Et de materia vnionis uide nouissime sãcita in concil. Trid. sess. 7. de refor. c. 6. & 7. & sess. 14. de refor. c. 9. & ses. 21. de refor. cap. 5. & plenius. 24. de refor. ca. 13. & c. 15.

2 Scilicet Goffr. hic & in sum. ti. de sent. exc. ad finẽ, & alij quos refert hic Io. And, quorum sententiam videt amplecti.

3 Valde utilis & elegãs est hæc glo. cui habes aliã similẽ in c. qđ translationem, uerbo, reseruata, ĩ. de off. legati.

ftolica referuanit, quę ab alijs impune præsumi non possunt. 17. dist. huic. Solus Papa restituit depositos episcopos, 2. q. 6. ideo. Et deponit eosdem, 3. quęst. 6. accusatus, quamuis dudum. & sup de translat. in corporalia. Diuidit episcopatum in duos, 16. quęst. 1. pręcipimus, §. sicut Vnit duos in unum, vt hic. & 16. qō. 1. & tēporis qualitas. Eximit episcopos, & abbates, 16. qō. 1. frater noster. Probat scripta aliorū, & concilia, s. de sum. Tri. c. 2. in fi. & 16. dist. sancta Romana, & 17. d. regula. & 2. q. 6. ideo. Articulos fidei soluit, 24. q. 1. quotiens, qm̄ vetus. Et cū dubitatur de aliquo articulo, s. de hære. cū Christus, Synodū facit gn̄alē, vt 17. d. cap. 1. 2. & 3. Transfert sedē epālē de loco ad locū, 7. q. 1. & tpis qualitas Mutat epos, 7. q. 1. mutationes, & s. de transl. per totum. Appellat nullus ab ipso, 9. q. 3. cuncta vnde versus:

Restituit Papa solus, deponit & ipse:
Diuidit ac unit. eximit atque probat.
Articulos soluit, synodumque facit generalem.
Transfert & mutat, appellat nullus ab ipso.

† Pallis. † Pallian.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp. Et de mate ria uide Bēr. Diaz i prac. cri. can. cap. 111. adde Abbatem in c. olim ex literis, sup. de rescript.

† profiteri.

a ¶ In tua diœcesi.] Vn̄ ipso iure ad curā ipsius ptinet & potestatē, s. de rescr. cum nō liceat, & 18. q. 2. abbates, & c. sec. & c. 1. s. de reli. do. de xenodochijs, nisi sint exēpta, 16. q. 2. c. 1. ubi priuilegiū exēptiōis ōndit. 100. d. ꝯ morē.

b ¶ Minime reqsito.] ꝙ fieri nō dēt in alienationibus 17. q. 4. in uenditionib. 11. q. 2. abbatib. Bern.

diœcesi, [a] & de tuo debet ordinari consensu, monasterio de Accato (tuo assensu minime requisito) [b] subiecerit siue vniuerit, quod fecit te incōsulto, tibi liceat auctoritate [c] nostra (sicut iustum fuerit) infirmare: Non obstante assensu vel confirmatione, quam Metropolitanus interposuisse proponitur: cum in diœcesi sui suffraganei absque ipsius assensu non debeat aliquid contra constitutiones canonicas attentare. [d] Nos quoq; id decernimus irritandum.

¶Innocen. iij. Archipresby. S. Andreæ de Pall. †

¶Suspendi debet clericus qui de suo crimine publicè gloriatur.

CAP. IX.

Qvam † sit graue crimen in clericis cum malefecerint gloriari, nullus sanæ mentis ignorat. Accepimus sane, quod cū R. Deserien. P. filiam suam cuidam I. nomine tradiderit in vxorem, P. diaconus non erubuit [e] confiteri, † se mulierem prædictam carnaliter cognouisse: unde factū est, quid uir ad propria eam remitteret, cui fuerat 10 matrimonialiter copulata. Ideoq; mandamus quaten⁹ si tibi constiterit de præmissis, apppellatione cessante præfatū clericū ab officio & beneficio suspēdere non postponas: compellens uirum, ut uxorem suam reci- 20 piat, eique (sicut iustū est) officiū [f] exhibeat maritale.

¶Idem episcopo Hiponen. † abbati de Tilero visitatoribus Lombardiæ.

¶ Clericus auctoritatē vel consilium directe vel indire- 30 cte homicidio præstans, irregularis efficitur.

CAP. X.

Ex † literis uestris accepimus, quod cū ad Albiganensem ecclesiam, una cum Pisano archiepiscopo, 40 tunc episcopo Vercellen. accessissetis, visitationis officiū impleturi; Albiganen. eps inter cetera, quæ proposita fuerant contra ipsum, ore proprio est confessus, ꝙ cū quidā in uilla quadā ad.

officio, & beneficio suspenditur. h. d. & per hoc commune summarii nimis restringitur sensus litterę: quia uidetur exposcere scandalū, quod uidetur contra prin. ca. Secunda pars. ibi. Ideoque. Abb. Sic.

CASVS. Quidā diaconus P. n oīe, publice confitebat̄, se carnaliter cognouisse uxorem cuiusdam sui conuicini siue parochiani, propter qđ ille uir uxorē suam remisit ad propria: Significatū fuit hoc domino Papæ: unde mandat cuidā archipresbytero, quatenus si constiterit de præmissis, præfatum clericum appellatione cessante ab officio, & beneficio suspēdat: & uirum illum cōpellat, ut uxorem suam recipiat, & maritali effectu ptractet eandem. Not. ꝙ cōfessio in scādalum alterius extra ius facta, clerico præiudicat. Item nemo dè improbitate sua debet commodum habere.

[Gl seq. arg. alleg. cōtrarium, & soluit, & de duobus remittit.

e ¶ Publice cōfiteri.] arg. ꝙ cōfessio extra ius facta p̄iudicat: qa nō refert undecūq; crimina claruerit. ut puniantur, 23. q. 5. ecce crimina, 1. sim. ff. de admi. tu. pr̄. §. vlt. alias est §. sub illa l. quidam decedens, §. ult. qualitercūque. n. innotuerit tutori, qđ fit tutor, statim periculum ad ipsum pertinet, ut ibi dr̄ si 22. q. 5. nec uidetur. Sed contra. s. de iud. at si clerici, & nemo sine accusatore damnari 50 debet, 23. q. 4. si quis potestatem, & ff. de mu. & ho. rescripto, §. si quis, quod uerum est, unde iste non deponitur, sed suspenditur, & ex illa confessione non punitur nisi occasionaliter, sed propter scandalum & infamiam ortam inter mulierem, & uirum: qui propter hoc eam expulit, suspenditur, alias non fuisset suspensus propter talem confessionem. Quando quis puniri possit sine accusatore, notatur supra ut ecclesiastica benefi. sine dimin. conferantur. nostrum. & de 60 confessionibus, in alijs casibus not. supra de confess. cap. vlt.

f ¶ Officium.] id est, debitum carnale, & alia consueta. Bern.

† Vpore, & abbati de Tileco.

† Ca. 3. e. ti. in 3. cōpi. p̄ter citatos paulo post vide not. in c. fi. ne cle. uel mon. lib. 6. 2 vide circa hoc c. ꝙ no. de or. cog. c. 2. ad fi. pen. gl. de l. seq. uide ꝙ no. de re cri. cū contingat, in 1. gloss. cum suis remi. de c. hoc uide, ꝙ ibi no. in gl. 2. Io. An.

[Glo. seq. recit. per quæst. an suo iure posset episcopus reuocare, & distinguit.]

c ¶ Auctoritate nostra.] Nam auctoritate sua facere non posset, ut uidetur, maxime si aliud monasterium sit subiectum alij: quia non posset esse iudex in causa sua, C. ne quis in causa sua ius si di. l. vnica si autem utrumque esset de sua iurisdictione, satis credo, quod sua auctoritate hoc facere posset: arg. huius cap. quia ut hic dicit, sine suo consensu fieri non debuit.

d ¶ Attentare.] Arg. ex hoc, ꝙ archieps non est iudex ordinarius totius prouinciæ. archieps. n. omnium c̄ forum suæ diœcesis est ordinarius, sed non subditorum, sup. de off. ord. pastoralis, nisi in casibus ibi notatis alias. n. nisi in casibus illis, nihil pōt disponere in diœcesi suffraganei, vt dicunt constitutiones, de quibus hic fit mentio. 1. q. 3. c. 1. & 2. & c. archieps & duob. capitulis sequentibus & inf. de officio ord. Romana. in lib. 6. Bern.

Qvam sit.] Clericus qui de crimine publice gloriatur, propter quod scandalum sequutum est, ab

Ex litteris.] Episcopus, cuius auctoritate homicidium commissum est, a ministerio altaris & officio pontificali, & episcopatus administratione deponitur. h. d. Vel sic: Episcopus præstans causam directe, vel indirecte homicidio committendo, eo commisso priuari debet officio pontificali, & sacerdotali, & ab administratione episcopatus remoueri. Prima pars narrat factum

ctum, scdā diffiniendo cōmittit, ibi Nos autē. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam visitatores in Lombardia accesserunt ad ecclesiam Albiganeñ. ut in ea uisitationis officium exercerent, eps Albiganeñ. inter cetera, q̄ proposita fuerunt contra ipsum, confessus fuit, ꝙ cum quidā, in uilla quadā quæ ad eius iurisdictionem spectabat, infamaret̄ de furto, & ipse fur illud negaret, obtulit purgationē ferri cadētis; & si defecerit, suspēderet̄, eps q̄siuit a iudice deputato ab ipso ad maleficia puniēda qđ sibi sup hoc uideret̄? iudex rñdit vt fieret sicut fur dixerat, tādem ferrum cadens ĩ ipsius pñtia est allatum quod cū fur ille accepisset, combustus est. iudex pauefactus consuluit epm, quid sibi super hoc esset agendum: & ipse rñdit quod si fur euaderet, malū esset: & sic eps & iudex villam illā exeuntes in eorum pñtia ille fur est suspēsus: tamē eps ipse dicebat in eius excusatione, se talibus uerbis usum fuisse: Auditis quātus est clamor populi? omnes dicūt, malum est, si sic euaserit impunitus, His auditis & redactis in scriptis, inquisitores ipsum episcopū litteris suis cōfessionē pdictam continentibus, remiserunt ad Papā, sed ipse nihil sup his proposuit coram Papa nec litteras inquisitorum ostendit, ipse tñ dicebat litteras illas Papæ præsentasse; immo statim cum alter de prædictis inquisitoribus ad Apostolicam sedem accessit, qui rem per ordinem domino Papæ exposuit, idem episcopus de curia recessit; & perquisitus non potuit inueniri, dominus Papa his auditis per dictū inquisitorem, & lr̄as inquisitorum, quia idem episcopus non solum in iudicio ferri candentis uerum etiam in suspendio multum excessit, cum his non tantum auctoritatem præstitit; sed etiam præsentiam suam exhibuit corporalem, ipsum reputauit indignum ministerio altaris, & quia pontificale officium sine ministerio altaris exerceri non potest, mandat dictis inquisitorib. quatenus moneāt eūdē, ut episcopatui cedat, alioquin ipsū remoueāt ab ecclesia Arbiganeñ. & eidē ecclesiæ faciant de persona idonea prouideri. Not. hic arg. ꝙ sufficit absentē requiri, licet peremptoriū ad eius notitiā nō peruenerit. Itē clerici uel epi iudiciū ferri candētis indicere, nec recipere talē purgationem dēnt. Itē nec interesse debent, nec auctoritatem pstare dēnt spāliter, ut pœna corporalis infligatur; quod si fecerint, hic est pœna expressa in prælatos. Item officium epale sine altaris ministerio exerceri non potest. Et sic est hic ar. ꝙ nō potest esse eps nisi primo fuerit sacerdos. Item in locum epi depositi uel irregularis facti ex culpa sua alius substitui debet.

eius † iurisdictionem spectāte infamaret de furto, & idem illud inficiaretur oīno: offerens, ꝙ candentis a ferri iudicio se purgaret, & vt suspendio puniretur, si deficeret in eodem: dictus eps requisiuit a iudice, quid super hoc videretur eidem & cū iudex respōdisset, ut fieret sicut fur ipse dixerat: ferrum candēs † in ipsius præsentia epi est allatum, qđ cum accepisset fur ille, cōbustus est: vñ iudex pauefactus, quid sibi super hoc videretur, cōsuluit b epm memoratum. Qui respōdit, ꝙ si fur sic euaderet, malū esset: quamq̄nā affirmet se uerbis c talibus usum fuisse: Auditis quantus est clamor populi? omnes dñt: malum est, si sic euaserit impunitus † & sic eps & iudex villam ipsam cum multitudine sunt egressi: ĩ quorum præsentia prædictus fur est suspensus, pp quod ipsum cum litteris uestris ad sedē Apostolicam destinastis: sed idē nihil super his proposuit coram nobis, nec litteras uestras vidimus, licet idem se nobis illas asserat presentasse. quinimo † cum dictus archieps ad sedem Apost. accessit, q nobis huiusmodi rei seriē plenarie indicauit, idē eps à nostra discessit d præsentia, & perquisitus, e non potuit inueniri.

¶ Nos autem quia idem eps non solum in iudicio candentis † ferri, verum ēt in furis suspendio grauiter noscitur f deliquisse: † cum hic non tantū auctoritatem prestiterit, uerum etiam presentiā exhibuerit corporalem, g ipsum indignum altaris ministerio h reputamus: Cū igitur Pontificale officiū sine altaris ministerio nō valeat adimpleri: Mādamus, quatenus vt epatui cedat, i moneatis eūdem: alioq̄n ipsū ab Albiganē. ecclesia amouētes, faciatis eidem per ele

a ¶ Candentis.] Hæc purgatio prohibita est s. ne cler. vel mon. sententiam & infra de pur. vul. per totum. vnde hoc solo, quod in hoc consensit, fuit puniendus.

[Gl. seq. recit. per quam episcopi uel clerici principib. in criminalibus consulere possint.

b ¶ Cōsuluit.] Non prohibetur hic, quin epi possint dare consiliu principib. in criminib. 23. q. vlt. pessimā, in fi. nā clericus pōt dare consiliū ita in gñe dicēdo? Fures taliter puniendi sunt. ar. 5. q. 6. delatori. dum tamen potius opera cōsulentis, quā suggerētis fungatur, vt ff. de q̄ō. l. 1. §. qui quæstionem. Item licite pñt clerici querelam iudicibus deferre de furibus ciuiliter ar. 23. q. 5. nō uos, & s. de homic. postulasti & licet aliqs rñdeat de facto furis extra iudicium, licet ille fur puniat̄, nō imputatur illi: supra de homi. tuas. hic. n. exc. fines consilij dicendo malum estus si fur sic euadat, & præsens fuit in suspendio.

c ¶ Verbis talib. quæ sequūtur auditis, &c.

d ¶ A nostra discessit] vñ pinde est ac si non venisset s. de iud. c. 1. & 11. q. 3. certum est. aut ēt si latitaret post colūnas, ff. & ex qui. cau. in pos. ea. l. Fulcinius, §. illud sciendū. & sup. ut lite non cōtest. quoniam §. 1.

[Gl. seq. no. ꝙ sufficit absentem requiri. licet, &c. alleg. in contrarium & solut.]

e ¶ Perquisitus.] No. ꝙ sufficit absentē requiri, licet peremptorium ad eius notititiā non peruenerit. s. de do. & contu. cā m q̄ c. ult. & sup. de cle nō resi. ex tuæ. C. de iud. properādū. §. & si quidē ff. de euic. si uero, & nisi dictū. §. pñte, & ff. loca. item quæritur §. exercitu Arg. contra sup. ut lite non contest. qm̄ 2 ff. quæ sent. sine app. rescin. l. 1. §. cum ex eo: nō. n. statim contumax uī, qui uocem præconis non exaudit. ff. de in inte. resti. l. pen. quæ incipit, diuus & C. qūo & qñ iud. ea q̄ 2. & 3. q. 9. caueāt. sed certe ibi non tenuit sententia, quia ibi reus non fuit citatus, hic enim citatus uenit ad præceptum inquisitorum, & contumaciter recessit. & adhuc Papa mandat ut moneatur. Ber.

f ¶ Noscitur deliquisse.] relatione iudicum, quibus creditur, 18. dist. de concilijs donec probetur contrariū; supra de resti. cum à nobis Bern.

g ¶ Corporalem.] unde incidit in illam constōnē. sup. ne cler. uel mon. sententiam, & auctoritatem præstando & præsentiam, unde merito deponi debuit, quia fuit homic. sup. de homi. significasti 2 & sup. de cle. pug. in duello. c. 2. 50. di. si qs uiduā, qa non refert an facto uel consilio seu auctoritate fiat homicidium, ut ibi dr̄.

h ¶ Ministerio.] Argu. quod non potest quis esse episcopus, nisi primo fuerit sacerdos De hoc dixi supr. de clero per saltum promo. c. unico.

i ¶ Cedat.] cum pp culpam suam factus sit irregularis, alias

† Examinatio p ferrū candens, & feruentē aq̄ illicita est. de qua elegans decretū extat in c. cōsuluisti. 2. q. 4. uide B. Thomā 2. 2. q. 95. arti. 8. ad 3. argu.

† Eps hñs epalē iurisdictionē cōmittere pōt [illegible] crimi[illegible] cognitionem alijs absq; irregularitate, dicēs eis vt iustitiæ debitū exequant̄. [illegible] ne cle. vel mon. li. 6.

† Alias ita, quinimo statim cū &c.

† Cur iudicū ferri candētis sit illicitum, tradit luculēter B. Thom. 2. 2. q. 95. arti. 8. ad 3. arg.

1 De hoc ar. vide Doc. in c. clerici sup. ne cle. uel mon. Fel. in cap. sicut dignū, s. de homi. & Nicoleum Plouium tra. de irregularitate 39. regul. vbi late.

2 Vide de re indic. cum Bertoldus in 4. glo. Ioan. And.

ctioné canonicam de persona idonea prouideri.

¶ Idem archiepiscopo, & Maioris monasterij, & S. Iuliani abbatibus Turonen.

¶ Collatio beneficij facta indigno occulte cassari debet; & conferens secundo ante cassationẽ primæ collationis, priuari debet ea uice potestate conferendi.

CAP. XI.

INter † dilectos filios B. & P. canonicos Pictau. super succentoria Pictau. ecclesiæ quæstione suborta, utroque asserente succentoriam ipsam, se per Pictau. cãtorem, ad quẽ eius donatio pertinebat, canonice assecutũ. & inf. ¶ Nos igitur attestationibus vtriusq; partis inspectis, inuenimus esse ꝓbatum eundẽ P. publicum aleatorem [a] esse, ac usurariũ † manifestũ: vt pote, q vndecim [b] denarios pro duodecim mutuauerat in ludo: vnde licet ad palliãdum tantæ presumptionis excessum ꝓposuerit, quod hoc fecerat iuxta consuetudinem Gallicorum clericorum, qua fere vniuersi clerici mutuãt sic frequenter, & ludunt: Nos tamen, qui ex officij nostri debito pestes huiusmodi extirpare proponimus: atque ludos voluptuosos [c] (occasione quorum sub quadam curialitatis imagine, ad dissolutionis materiam deuenitur [d]) penitus improbamus, excusationem prędictam, quę per prauã consuetudinem (quę corruptela dicenda est †) palliatur, friuolam reputantes: cum in illis magis plectibilis sit offensa, per quos ad excusandas [e] excusationes in culpis delinquendi auctoritas [f] vsurpatur: quod circa eundem P. de succentoria factum esse dignoscitur, propter indignitatem & uilitatem ipsius duximus irritandũ: cum p̃sonis vilib. &

alias enim si esset impotens daretur ei coadiutor, 1.7.q.1. quamuis sit triste. Vinc.

INter.] Ab obtinenda dignitate repellitur usurarius & publicus aleator. h.d. Diuiditur: Nam primo narrat decise factum, Secundo diffinit ibi, [Nos igitur.] quæ subdiuiditur. Nã prima diffinit de P. Secunda de B. Tertia de cantore. Secunda ibi, [Præterea.] Tertia ibi, Quia vero.] Abb. Siculus.

CASVS. Vacante succentoria Pictauẽ. cãtor ipsius ecclesiæ, ad quẽ pertinet collatio succentoriæ, eam contulit P. canonico pictauen. postmodũ dicta collatione nõ cassata, eandẽ succentoriã cõtulit B. canonico P dicta. unde orta q̃stione inter eos, cã commissa fuit super ipsa succentoria quibusdã iudicib. delegatis, coram quibus petijt vtraque pars electionem de se factam cõfirmari, & alterius cassari. lite contestata, & testibus hinc inde receptis, causa delata est ad dominum Papam, præterea iudices quasdam litteras concesse rũt partibus in q̃bus quædam clausula vltimo ĩ litteris illis fuit apposita: proponebat contra d. B quod illa nõ fuerat apposita de conscientia iudicum, & sic falsauerat l̃ras illas, & quod vsus fuerat litteris sic falsatis: sup hoc deposuerũt iudices, qui l̃ras illas cõcesserãt: dñs Papa attestatiõib. vtriusque partis inspectis, inuenit esse probatum, dictũ P. publicũ aleatorẽ esse, ac manifestum vsurarium, qui 11. pro 12. mutauit in ludo: ipse vero in sui excusationem allegabat consuetudinẽ Gallorũ, qua clerici mutuant sic frequenter & ludunt. Sed Papa illam consuetudinem penitus reprobauit, cum in illis sit magis punienda offensa, per quos delinquẽdi auctoritas vsurpatur, unde quod circa dictum P. de succentoria ipsa factum est propter indignitatem & utilitatem ipsius, decreuit dñs Papa irritandum, cum personis uilib. & indignis portæ dignitatum patere non debeant. Præterea contra præfatum B. fuit probatum, quòd de conscientia iudicũ ultima clausula non fuerat inserta in litteris eorundem; sicut per ipsorum depositiones constitit euidenter, propter quod pars altera proponebat, quod prædictus B. usus fuerat litteris sic falsatis, & ideo tanquam falsarius debebat repellit. Papa tamen considerauit, quòd licet constaret, q̃ dicta clausula in litteris illis fuisset apposita præter conscientiã iudicũ, tñ fides facta non fuit q̃ d. B. illam clausulam apposuerit, vel procurauerit, ut ab alio poneretur. uel etiam q̃ scienter usus fuerit litteris sic falsatis, unde Papa ab huiusmodi falsitatis obiectu dictum B. absoluit, præcipue, cum postquam hoc sibi obiectum fuit, eis uti noluit. Sed q̃a per depositiones duorum testiũ constitit, q̃ concessio facta B. p̃dicto, p̃cessit concessionem factam postmodum B. Papa decreuit ipsam irritã & inanẽ. Et q̃a cantor ita constãter se habuit in hoc facto ut 1. donatione non cassata, secũdam facere attẽtauit, ut puniat in quo peccauit, dñs Papa priuat ipsum p̃tãte conferendi hac uice succẽtoriã ipsam: Mandans iudicib. quatenus eandẽ, auctoritate Apostolica, p̃sonę idonee assignare p̃curẽ. No. q̃ aleator publicus & usurarius publicus repellit a dignitate obtinẽda, non obstãte consuetudine aliqua. Itẽ praua consuetudo potius dicenda est corruptela, quã consuetudo. Itẽ nemo auctoritate uel consuetudine debet usurpare delinquendi licẽtiam, quia propter hoc magis punitur. Itẽ uilibus p̃sonis & ĩdignis dignitates nõ sunt cõcedẽdæ. Item arg. quod succentoria est dignitas. Itẽ iudices p̃nt ferre testimonium de his, quæ corã eis acta sũt, & per eos. Item non probat hoc esse, quod ab hoc cõtingit abesse: & sic dubia probatio non nocet. Item non punitur q̃ falsis litteris nõ utitur, postquam sibi opponitus. Item duo testes sufficiunt. Item prima electione nõ cassata, attentari nõ debet secũda: cum fiat de re nõ uacãte, & ita nulla ut hic: Item punitur elector, qui prima sua electione non cassata, secundam attendat, Item puniri debet quis in eo in quo peccauit.

a ¶ Aleatorem.] quod hodie prohibet. in. sup. de ui. & hon. cl. clerici. tamen uidetur q̃ propter hoc non debet priuari iure suo, si uellet se corrigere, 35. distin. c. 1. idem uidetur de usura. 47. distin. c. 1. sed aliud est in obtento, aliud in obtinendo, propter usuram indistincte repellit ab obtinendo. 7. distin. de petro. & hic, sed in obtento beneficio põt ep̃s facere gratiã, si se libenter corrigat, de iure tñ p̃t deponi. 14. q. 4. si q̃s oblitus, & c. qm̃ multi B.

b ¶ Vndecim denarios pro duodecim.] hæc usura centesimam excedit, quoniam illa in anno sorti adæquatur C. de usuris. eos, ff. de condi. inde. si non sortem hæc usura una die posset excedere sortem.

c ¶ Voluptuosos.] conuiuij tamen causa ludere licet. ff. de aleato. quod in conuiuio.

d ¶ Deuenitur. Est ergo ludus noxius cum affectu in culpa. ff. ad l. Aqui. nam ludus.

e ¶ Excusandas, hæc uerba posita sunt. 16. q. 1. prædicator. & sup. de consuetudine. quanto.

f ¶ Auctoritas usurpatur.] Qui peccatum suum defendit auctoritate, seu consuetudine, magis peccat, & ideo magis puniri dẽt. 33. q. 4. nemo. & hic. de pę. d. 6. c. 1 si. B.

a. ¶ Di-

1 Et per quẽ, dic ut j. de cleri. ægro. c. uno. lib. 6.

† C. 4. e. tit. in 3. compi. uide Host. in sum. titu. de excess. pręl. §. cler. uero. ubi plene de ludo. adde Ber. Diaz. in pra. cri. can. c. 64. & citatos ibi per eum.

† Vide citatos in c. qm̃ in oib. supr. de Vsur. ex quib. intelliges quis sit manifestus usurarius. Adde Bernardinum Diaz. in pract. crimin. can. ca. 72.

† Vide l. oẽs iudices. cum glo. 1. Cod. de Decur. li. 10. cum ibi no. & in Authen. habita. C. ne filius pro parte.

a ¶ Dignitatis.] Arg. quod succentoria est dignitatis.
b ¶ Sanctiones.] C. de dig. neque famosis. li. 12. C. de infa. l. vnica. li. 10 simi. de iureiur. querelam.
c ¶ Depositionib.] ut supr. 1. de ele. cũ dilectus. Not. ergo quòd iudex de eo ꝙ fit coram eo, potest in testem duci.
[Glo. seq. all. simile signat contrarium, & soluit.]
d ¶ Vel procurauerit.] simi. sup. de rest. spoli. cum ad sedē, licet enĩ iste obtinuerit litteras, & vsus fuerit eis, non tñ pręsumitur, ꝙ eas falsauerit, sicut nec ibi p̃sumit vi deiecesse, licet ipse possideret, & aduersarij probasset se expulsos, dolus, n. non ex præsumptionibus, sed ex perspicuis indicijs probari dēt, C. de dolo, dolũ. vnde qui dolum allegat, dolũ probare tenet, ff. prob. quotiēs, §. qui dolo. Sed c̃, arg. habes supr. de cri. fal. ad falsariorum, vbi dr̃, ꝙ postquam litteris falsis vsus fuerit, non poterit prætendere excusationē, & hic vſus est falsus litteris, nec tñ in hoc punitur. So. illud spāle est ĩ literis dñi Papæ, quæ prius diligēter examinandæ sũt nec pœna illa ad literas aliorũ prælatorũ extenditur, 2 imo & aliud speciale est in illis, ꝙ non in alijs: quia ibi traditur curiæ sæculari statī, sed alij non traduntur.
[Glo. seq. quærit, ar. pro, pro solut. contrarium.]
e ¶ Postmodum.] vnde non valuit. prima non cassata sic su. de concef. præb. post ele ctio in fi. Sed quid si prima nulla fuisset ipso iure, puta, quia persona fuit indigna & secuta reiectio, nun quid valuisset secunda? Videtur quòd sup. de elec. bonæ 1 & sup. de appel. cõstitutis, & sup. de iure pat. illud, & c. cum laici. Sed contrarium est verum, quod non valet secunda, quia ipso iure priuatus, fuit eligendi potestat, illa vice, vt de secũ de non valet sup. de elec. cum in cunctis, & c. cum Vintonien. & c. scriptum. in fi. sup. de supr. neg. præla licet, & c. vlt. Sed c. illud & c. cum laici contradicere videntur, quia ibi ab eadem persona facta fuit prima concessio & secunda, & tamen tenuit secunda: Sed illa concessio prima facta fuit de re non vacante, quare nulla: præterea laicis variare licet, sed non clericis? sed hic non fuit priuatus ipso iure, quia non fuit notorium primā non tenuisse, & ideo priuatur per sententiã, quia forte ignorauit ipsum talē fuisse, & non licuit ei variare. Ber.
[Gloss. seq. not. quòd secunda sit nulla, signat contrarium, dat solutionem incertam, secundo signat aliud cõtrarium, & soluit.]
f ¶ Irritã.] Ergo fuit hæc secũda electio irrita ipso iure, vt per hãc literam, ꝙ est verũ, quia prima non cassata secũda non potuit nec debuit attentari, ēt si prima ipso iure nulla fuisset, vt dictum est ĩ prox. notula, quia functus erat officio suo eligēdo illum P. & sic succētoria nõ vocabat. Vñ iste B. electus fuit ad dignitatē non vacantem: quare nulla fuit electio arg. c̃. ff. de ver. ob. si dari stipuler. vbi pēdēte prima stipulatione, quę eligi poterat, tenet secunda stipulatio, sed valde sunt dissimilia. Itē signat contrariũ huic verbo, irritã, s. de elec. desideramus, & c. auditis, & ibi vtraque cessat. hic vero diuersus est casus ibi factæ, fuerũt elec. à diuersis partib. hic ab vna & eadē persona, quæ variare non potuit vt dictũ est.
g ¶ Puniatur in quo] de sup. de temp. ord. literis, & sup. de iurep. pastoralis & c̃. de ele. excommu. postulastis.
h ¶ Hac vice.] tñ s. de elec. cũ in cunctis, & c. cũ Vinton. vnde si istorũ electio, q̃ b. scribitur, nõ haberet effectum, statim posset iste eligere. Bern.

1 Vsura centesima quæ dicatur tradit Alci. lib. 3. dispũctio num, c. 1. & antiquos nõ solum dixisse vsuras centesimas, sed & cētesimũ quæstum, docet Budæus in l. nihil interest. ff. de euictione.

† Hæ duæ voces, per testes, desunt in antiquis exemplarib. ab sunt etiã a veteri compilatione, & omnibus Vaticanis.

† Vox, prædictorũ, deest in antiquioribus codicibus adeſt iam in magis recentib.
2 Secundum Inn. & Vin. Ioan. And.

† Vide l. vbi numerus, cum concor. C. de testi.

† Idē. f. Innocentius, iij. in conci. generali. La. c. eo. & c. vnico. eo. tit. in 4. cõpila.

indignis portæ dignitatis a patere non debeant, iuxta legitimas sanctiones.[b] Præterea contra prefatum B. fuit manifeste per † testes probatũ, ꝙ de cõscientia iudicũ vltima clausula inserta non fuerat in litteris eorundē, sicut in ipsorũ depositionibus[c] exprimitur euidenter, & infra. ¶ Vnde pars altera proponebat, ꝙ cum prædictus B. scienter vsus fuerit litteris sic falsatis, debebat tanq̃ falsarius omnino repelli. Verum nos attendentes, ꝙ & si cõstaret, ꝙ dicta clausula litteris illis fuisset apposita præter conscientiã iudicum prædictorũ, † q̃a tamē fides nobis facta nõ fuit, q̃ dictus B. illã clausulam apposuerit, vel procurauerit,[d] vt ab alio poneretur, vel etiam, ꝙ scienter vsus fuerit litteris sic falsatis, ab hmõi falsitatis obiectu eundem duximus absoluẽdum, maxime cum postq̃ sibi hoc obiectũ fuit ꝑtermiserit vti eis, & infr. ¶ Cum igitur per depositiones duorum testium nobis constiterit, † ꝙ cõcessio P. facta præcesserit quamquam propter indignitatē eiusdem meruerit reprobari, concessionē postmodum[e] B. factam, irritam[f] decernimus, & inanem. ¶ Quia vero cantor ad eo inconstanter se habuit in hoc facto, vt prima donatione nõ reprobata, secundam facere attentauerit, & dignum sit, vt in eo quis puniatur, in quo[g] visus est deliquisse, in hoc eius duximus varietatis inconstantiam puniendam, vt concedendi succentoriam ipsam hac vice[h] nullam habeat facultatem, præsentium vobis auctoritate mãdantes, concedimus, quatenus eandem auctoritate nostra suffulti personę idoneæ, assignetis.

¶ Idē † in concilio gñali.
¶ *Cognoscere de causa matrimoniali, item pænitentias publicas, & indulgentias concedere, spectat ad dignitatem episcopalem: Vnde inferior prælatus de his se intromittere non debet, nisi ei competat de iure speciali.*

CAP. XII.

Accedentibus ad nos a diuersis mundi partibus epĩs q̃rlis, intelleximus graues & grandes quorundã abbatũ excessus

A Ccedentib.] Abbates de matrimonijs cognoscere, & publicas pñias iniũgere, & lrãs indulgentiarum cõcedere non possunt, nisi eis cõpetat de iure spãli, h. d. Primo ponit episcoporum querelam, cui secundo ꝓuidet, ibi, Volentes. Abb.

CASVS. Epĩ in cõcilio gñali cõstituti cõqsti sũt de abbatib. ꝙ ipsi suis nõ cõtenti, manus extēdũt ad ea, q̃ ad epos ptinere noscuntur, videlicet cognoscēdo de causis matrimonialib. iniungēdo pñias publicas, cõcedēdo litteras indulgentiarum, & similia præsumendo, propter q̃ auctoritas epãlis vilescit interdum apud multos, volens concilium eporum dignitati, & abbatum saluti in his prouidere, prohibuit, ne de cetero aliquis abbatum ad talia se extendat, si proprium periculum uoluerit euitare, nisi forte aliquis ipsorum spāli concessione, vel alia legitima causa super hmõi valeat se tueri. Not. quòd ista quæ hic prohibentur abbatib. de iure communi pertinēt ad episcopos. Item abbates ista præscribere possunt.

a ¶ Sen-

a ¶ **Suis finibus non contenti.**] Cum quilibet ſuis finibus contentus eſſe debeat, nec terminos patrum trãſgredi debeat, ſupr. de ſepultu. ca. 2. & 9. quæſt. 2. c. & c. ſeq. Ad idem æque poſſunt induci, 13. quæſt. 1. ca. 1. & ſup. de ſtatu. mon. recolentes.

e ¶ Reuelare.] Ad hoc cogi non poterat, quia ſecundum leges nemo poteſt compelli ad furem indicandum, ff. de præſcr. ver. ſolent, & ff. de cond. ob tur. cau. idem, §. ſi tibi arg. ſup de fur. qui cum fure, ſed ibi ſoluitur. Sed alia ratione non debuit compelli: quia [3] qui peccatorem in pænitentia confeſsũ publicat, per modum compellitur peregrinari, vt dicit decre. de pæn. diſt. 6. ſacerdos hodie vero deponi debet & in monaſteriũ detrudi. inf. de pęn. & remiſ. omnis. Sed nunquid ille ſacerdos fuit ſuſpenſus: quia non faciebat alterum, ꝙ præcipiebatur? Vr̃ ꝙ ſic 11. q. 4. ſnĩa, ſed non vr̃ duplici de cauſa: quia ipſe non ſciebat furtum illud, vt homo, & de tali poteſt intelligi cõtrarium ſignatum ſupr. de fur. qui cũ fure: ſed vt Deus ſup. de offi. ordi. ſi ſacerdos, & in hoc maior erat ipſis rectoribus. argu. 93. diſt. ca. vltim. & 94. diſtinct. cap. 1. quia Dei legatione fungitur: ergo ipſum ĩterdicere vel excommunicare nõ poterãt ſupra de maio. & obedien. cum inferior. & 21. diſt. inferior. Item quia iſta ſententia continebat intolerabilem errorem, unde non tenuit, infr. de ſent. excõmunic. per tuas, vnde Papa non dicit quod abſoluãtur, ſed quod illi deſiſtant a grauamine, quòd de facto inferebant: & quia iniquum erat, vt teneatur reddere quod non rapuit, & ita quantum ad vtrãque partem deſiunctæ non valuit interdictum, vel quia ſub conditione tulerunt interdictum, & ipſe ſacerdos pendente conditione conqueſtus fuit Papæ, perinde fuit ac ſi appellaſſet, vnde ſuſpenſum fuit interdictum ſupra de appellatio. dilectis. 2. & Papa mandat ipſum vlterius non moleſtari: ſic excommunicatio ſub conditione ſuſpenditur per appellationem ſupra de app. præterea. 2. Bern.

[Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.]

qui ſuis finibus non contẽti, [a] manus ad ea, quæ sũt epiſcopalis dignitatis, [b] extẽdunt: de cauſis matrimonialib. † cognoſcendo; iniungendo publicas pęnitentias; [c] concedendo † et indulgẽtiarum litteras, & ſimilia pręſumendo, vnde contingit interdum, quod vileſcit epiſcopalis auctoritas apud multos. Volentes igitur in his, & epiſcoporũ dignitati, & abbatũ prouidere ſaluti; Præſenti decreto firmiter prohibemus ne quis abbatũ ad talia ſe pręſumat extẽdere, ſi propriũ voluerit periculũ euitare; niſi forſan quiſq; eorũ ſpeciali confeſſione, vel alia legitima [d] cauſa, ſuper hmõi valeat ſe tueri.

¶ Honor. iij. P. tituli ſanctæ Pudẽtianæ † presbyt. Cardinali Vicario noſtro.

¶ *Ad reuelandum peccatorem ſiue peccatum in pænitentia confeſſum, ſacerdos compelli non poteſt.*

CAP. XIII.

Dilectus filius Ioãnes presbyter expoſuit conquerendo, † quod rectores fraternitatis vrbis ipſum ad reuelandum fures, & ꝙ ſuper quodã furto ſibi tanq; ſacerdoti fuerat reuelatum, vel ad ſatisfaciendũ exinde damnum paſſo, arctare nitentes, in eum (niſi alterum præmiſſorũ efficeret) tulerunt ſententiam interdicti. Quia igitur pniciosum eſſet prędictum presbyterum ſibi taliter credita reuelare, [e] ac cogi ad id quod non rapuit, [f] exoluendũ; Diſcretioni tuæ mandamus, quatenus pręfatos rectores coram te conueniens iniungas eiſdem, vt a memorati presbyteri grauamine penitus conquieſcant.

¶ Idem Præpoſito R. & L. archidiacono Sueſſionẽ.

¶ *Priuati homines regulariter nequeunt conſtituere collegium, & habere ſigna collegij, niſi eis aliter concedatur.*

CAP. XIV.

Dilecta † in Chriſto filia abbatiſſa Iotren.

b ¶ Epalis dignitatis.] quæ enumerant 67. d. quis corepiſco. & c. corepiſc. & ſic vr̃ ꝑ hãc conſtitutionẽ, ꝙ cognitio cauſarum matrimonialium ad epm̃ de iure communi ſpectat, ar. 35. q. 6. multorum. ar. cõtra, ſup. de cõſan. & affi. ex litteris. Dicas qđ alij prælati, qui cognoſcũt de cauſis matrimonialib. ſiue ſint abbates ſiue alij, faciunt ex conſuetudine ꝓſcripta ſiue ſpeciali conceſſione, ſm quod hic in fine dicit. arg. ſupr. de præſcr. auditis. alias de iure communi ad ſolum epiſcopum hoc ſpectat, vt hic patet, & 50. diſt. in capite. & ſup. de offi. ord. c. 1. Bern.

c ¶ publicas pęnitentias.] Hoc ad ſolum epiſcopum pertinet, 150. d. in cap.

d ¶ Legitima.] puta conſuetudo præſcripta, quæ dat iuriſdictionem. ſup. de offi. arch. c. vlt. & ſupr. de præſcr. auditis, ſu. de fo. compe. cum contingat, ſu. de off. ord. irrefrafragabili. [2]

Dilectus.] primo ponitur querela presbyteri, cui ſecundo prouidet expreſſa cauſa: ibi, Quia igitur. Abb. Sic.

CASVS. Quidam fecerant quoddam furtum, qui (vt dicebatur) confeſſi fuerant ſuper furto Ioanni presbytero in pænitentiali iudicio: rectores fraternitatis vrbis compellebant dictum presbyterum Ioannem ad reuelandum fures, & id quòd ſuper furto ſibi fuerat reuelatum, vel ad ſatisfaciendum exinde damnum paſſo, & niſi alterum prædictorum faceret, tulerunt in ipſum ſententiam interdicti: propter quòd dictus ſacerdos conqueſtus eſt dño Papæ: quia perniciosum eſſet dictũ presbyterum reuelare taliter ſibi credita, & cogi ad ſoluendum id quòd non rapuit: mandat Papa Cardinali sãctæ Pudentianæ presbytero vicario ſuo, quatenus præfatos rectores coram ſe conueniens, iniungat eiſdem, vt a grauamine presbyteri memorati ſuper hoc penitus cõquieſcant. Not. quòd ſacerdos compelli non debet, ut reuelet ſibi in pęnitentia credita. Item non debet quis puniri in eo in quo non peccauit.

[Gloſ. ſeq. probat dupliciter hunc cogi non potuiſſe, ſignat contrarium, & remittit. in ſecundo quærit, argu. ſoluit dupliciter legendo.]

f ¶ Quod non rapuit.] Niſi illud a raptore ſcienter ſuſcepiſſet: tunc enim compelleretur: quia tenetur illud reſtituere, cum ſuccedat in uitium ſupra de reſt. ſpol. ſæpe, & ſupra de iudic. quia V. & ff. de iureiuran. ſi duo, §. idem Iulianus, & ff. de condict. fur. l. 2. & l. ex cauſa furtiua, & Cod. de fur. l. 2. & l. inciuile eſt, Bern.

Dilecta.] Non poſſunt ſubditi ſingulares in præiudicium prælati erigere ſigna collegij, hoc dicit prima pars ponit querelam: Secunda dat iudices ibi, Diſcretioni. Abbas.

CASVS. Presbyteri, & clerici Iotren. eccleſiæ Melden.

† Vide cõci. Trid. ſeſ. 24. de ſacramento matrimonij cano. 12.

† Dca rt. ad quẽ ſpectet concedere indulgẽtias vide B. Tho. in qõnib. additis ad 3. par. q. 26. per totum, & Sotũ lib. 4. ſen. di. 21. q. 1. ar. 4.

† Pro Prudẽtianæ, Pudentianę repoſitũ eſt, vt ſu. in cap. 32. de electione.

† Vide paulo poſt citatos ſuper gl. & notata in c. omnis inf. de pæn. & remiſs.

1 Hoc verũ de illa ſolẽni, de qua loquitur canõ. alleg. in glo. Ioan. And.

2 Adde quę dicatur conſuetudo pręſcripta, & qualiter probetur, not. Bar. in l. hoc iure, §. ductꝰ aquę, ff. de aqua quotidia. & eſtĩ[...]

3 Vera ratio cur ſacerdos non poſſit nec debeat compelli ad reuelandum ꝙ in confeſſione sacrãli audiuit, illa, eſt, quam tradunt Theologi: qm̃ ſigillum ſecreti eſt de iure damno, vide pręalijs Sotũ li. 4. ſent. d. 18. q. 4. ar. 5. & 6.

† Vide Hoſt. in ſum. titu. de exceſſib. pręla. §. ſubditi uero, & de materia ſigilli conſule. Spec. ti. de citatione, §. 5. Caſſaneũ in conſuetu. ducatur Burgũdię in cõcluſio. operis, & Guidonẽ Papæ deci. 481.

nobis insinuare curauit, quod cum presbyteri & clerici Iotrē. ecclesiæ Melden̄. diœcesis, non consueuerint proprium habere sigillum, nec sint vnum corpus,[a] ita quod capitulum appellaretur: † nihilominus contra uoluntatem ipsius (quæ ipsorum caput est, & patrona) sigillum habere contendunt, & infra.

¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si nobis constiterit ita esse, dictis presbyteris & clericis auctoritate nostra inhibeatis[b] expresse, ne præsumant, vel de nouo fabricare sigillum, vel vti eo, si forte nouiter † fuerit fabricatum.

¶ Idem † sancti Auberti Archidiacono, Abbati de Annona, & præposito Cameracen̄.

¶ Qui contra iuramentum negat Prælatum dominū suum vel coram iudice seculari de ipso conqueritur vel ipsum inuadit, deponi debet.

CAP. XV.

GRauem † & dolore non vacuam. & infra. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si vobis constiterit Archidiaconum[c] semel & secundo contra fidem homagij[d] præstiti, ac debitam reuerentiam, episcopum suum esse dominum ne-

† Appellet.

† nouum.

† Alias ita. Idem abbati S. Alberti archidiaconō de Annona, & p̄posito Cameracen.

† Vide Hos. superiori c. citatum, & cōtium qui addit hic omissa a Raymūdo, unde planius hęc intelligit.

den. diœcesis cum non consueuerint habere sigillum, nec sint vnum corpus, ita ꝙ capitulum appellaretur, nihilominus contra voluntatem abbatissæ Iotren. ecclesię (quæ est ipsorum caput & patrona) proprium sigillum habere contēdunt, vnde abbatissa significauit hoc domino Papæ, mandat Papa quibusdam, quatenus si eis constiterit ita esse, dictis p̄sbyteris, & clericis auctoritate dn̄i Papæ p̄cipiat exp̄sse, ne præsumant uel de nouo fabricare sigillum, uel uti eo, si forte nouiter fuerit fabricatū. No. ꝙ qui nō sunt vnum corpus, nec faciunt unū collegium non debent habere commune sigillum.

[Gl. seq. tractat q̄nque modos quib. dr̄ corpus, ponēs dr̄iam inter corpus, &c.]

a ¶ Nec sint unum corpus.] Not. ꝙ qui non sunt de vno collegio, uel ēt de una societate, non dr̄ unum corpus, ut hic patet: quia clerici isti erant clerici Iotrensis ecclesiæ deseruientes ibidem, qui non dicuntur facere collegium, sed sunt ibi beneficiati, licet oēs subessent abbatissæ, unde nō sunt unum collegiū, siue vnum corpus, nec possunt constituere vnum procuratorem siue actorem pro aliqua causa, ff. ꝙ cuiusque vniuersita. l. 1. §. 1. illi ergo soli faciunt vnum corpus, qui sunt in vno collegio, vel societate, uel prædicta, unde not. quod corpus multis modis dr̄. omnes. infideles possunt appellari vnum corpus siue una ecclesia per fidem & charitatem, siue perfectionem gratiæ, sup. de sum. Tri. c. 2. cuius caput est Christus, 3. q. 4. Engeltrudam ita ꝙ alter alterius oneraa portet, 50. d. ponderet. Item collegium siue vniuersitas dr̄ unum corpus, cuius prælatus dicitur caput. super de his quæ fi. a præla. sine consen. c. nouit. & tale corpus potest habere sigillum, sup. de app. significauit, & 73. di. in nomine, in fi. & actorem & arcam communem ut ff. quid cuiusque uniuer. l. 1. sed cum isti clerici taliter non fuerint unum corpus, sigillum commune habere non debeant, ut hic patet. Item vnum dicitur corpus quod vno clauditur spiritu, vt homo, lignū, animal. Aliud dicitur corpus q̄d habet partes integrales seu cohærentes, ut domus: Aliquod habet partes distantes, ut grex, populus, collegium, ff. de vsuca. l. rerum mixtura. Si enim petijsti in iudicio corpus, quod habet partes intergrales, ut domum, & succubuisti, si postea petas aliquid de domo, puta cœmēta uel lignum, puta cum fuerit dissolutum a domo, non obstat exceptio rei iudicatæ, ff. de except. rei iud. si quis cum totum, §. item si quis fundum. Si vero petas totum corpus quod habet partes distantes, puta gregem, & succubuisti, si postea petas aliquod caput de grege, quod fuit ibi obstat exceptio, si uero non erat ibi, non obstat, ff. de except. rei iud. si cum argentum, §. 1. Item episcopus cum capitulo suo facit unum corpus, cuius ipse est caput, sed cum clero ciuitatis vel diœcesis non dicitur facere unum corpus, supra de testam. requisisti, §. secus, & inf. de verb. sign. cum clericis. Sic abbatissa ista cum clericis ecclesiæ Iotrensis, licet ipsa sit caput, non facit unum corpus.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Inhibeatis. Sed quare prohibetur istis habere sigillum cum quilibet possit habere sigillum? Ratio quare, iam reddita est superius, quia cum isti nō essent unum corpus, uolebant facere sigillum commune, tanquam essent unū corpus siue collegiū, & per hoc vr̄ fieri pręiudicium abbatissæ cui suberant, quasi quod per se forte expedirent negotia quę sub ipsa, uel auctoritate ipsius tractari debebant, quia & hoc permisso aliud attētarēt in præiudicium monasterij, sed si q̄l bet rector ꝑ se uel cum collegio suo vellet habere sigillum, non prohiberetur.

GRauē.] Primo decise narrat fectū ꝙ sub triplici ꝗdisiunctiua puniri mandat: ibi, Discretioni. Abbas.

CASVS. Archidiaconus Ambien. veniens contra fidem præstitam & debitam reuerentiam semel, & secundo, episcopū proprium suum dominum esse denegauit: Item in foro sæculari deposuit contra eum super rebus spiritualibus quæstionem: Item causam & consilium præbuit fratri ipsius archidiaconi, & complicibus suis aduersarijs episcopi, & inuasoribus episcopi & sociorum eius, & ita contra fidelitatem in tribus peccauit: Episcopus Ambianen. grauem de ipso archidiacono coram Papa deposuit quæstionem. Vnde mandat Papa quibusdam, quatenus si constiterit ipsum archidiaconum semel & secundo contra fidem & reuerentiam præstitam, episcopum prædictum dominum suum denegasse, uel in foro sæculari contra ipsum super rebus spiritualibus quæstionem deposuisse, uel causam & consilium præbuisse aduersarijs episcopi contra ipsum, eundem archidiaconum tanquam putridum membrum (ne sana inficiat) ab Ambian. ecclesia perpetuo abscindant, & beneficia sua per eos, ad quos donatio pertinet, personis idoneis faciant assignari. Nota, qualiter punitur clericus, qui negat prælatum suum dominum suum esse. Item qui trahit ipsum in foro sæculari pro re spirituali, uel qui facit contra fidelitatem, perdere debet feudum. Item ubi plura narrantur, quorum alterum per se sufficit ad priuationem beneficij, alterum probari sufficit. Item membrum putridum abscindi debet, ne sana membra inficiat. Item clericus qui negat episcopum dominum suum esse, uel ipsum trahit ad iudicium sæculare uel dat consilium aduersarijs suis contra ipsum, per sententiam perdit beneficia sua, non ipso iure, sicut fecit archidiaconus iste.

c ¶ Archidiaconum.] Ambianen. scilicet.

[Glo. seq. recitari potest signando & soluendo contrarium de regula ultima, &c.

d ¶ Homagij.] Homagium hic appellant fidelitatem & obedientiam, quam ratione archidiaconatus præstitit

ftitit episcopo, quod licet, 23. distin. quamquam, su. de iureiu. nullus. alias non licet exigere homagium, infra de reg. iur. indignum, & su. de simo. ex diligenti, & sic iste archidiaconus fidelitatem & debitam reuerentiã violauit multipliciter prout sequitur, merito ergo punitus fuit.

45. dist. sed illud, & 24. q. 3. resecandæ. Ex tribus causis archidiaconus iste reddidit se indignum. Primo, quia negauit episcopus dominum suum esse: Secundo, quia traxit illum ad iudicium sæculare: Tertio, quia dedit causam siue consilium contra dominum suum, & sic uenit contra fidelitatem.

† denegasse.

a ¶ Negasse.] ipso facto veniendo contra fidelitatem & debitam obedientiam, dando consilium inuasori episcopi, & fratri eiusdem archidiaconi cõtra ipsum episcopum, qui traxit ipsum ad iudicem secularem, & ibi forte publice ipsum dominum suum esse negauit, & ita semel & secundo venit contra fidem, unde puniri debuit.

† Alias ita: cum complicibus. &c.

b ¶ In foro sæculari deposuisse.] Arg. est hic manifestum, quod sola conuentio sufficiat ad hoc, vt cadat a iure suo, licet nõ fuerit litem cõtestatus. De hoc dictum est s. de foro compe. si diligenti. sed forte hoc est, quia deliquit contra dominum suum: vnde fortius puniri dẽt. argu. ff. de re mili. omne delictum 1. rñ. §. 1. quia omnis cõtumacia aduersus præsidem, capite punienda est, ut ibi dicitur, unde iste ab omni officio, & beneficio priuatur.

† Circa psonas regulares seu religiosas & in quib. teneãt epis. alijsq; plátis obedire multa statuit cõc. Triden. sess. 25. tit. de regularib. & monialibus.

c ¶ Causam uel consilium.] Si dedit consilium contra dominum suum, cui fidelitatem suã debet seruare, uenit contra fidẽ premissam, & iuramentũ fidelitatis su. de iureiur. ego N. & c. querelam. unde indignus est beneficio quod habet ab e. 22. q. vlt. de forma & ideo priuari debet beneficio. ar. 96. dist. si Imperator. & sup. de postu. c. ult. Sic enim iste ingratus fuit cõtra episcopũ suum a quo beneficium habuit, quare ipso priuari debuit, supra de don. propter eius ingratitudinem. C. de reuocan. dona. l. ult. Bern.

† Inquietẽt.

gasse, [a] † vel in foro sęculari deposuisse [b] contra eum; super rebus spiritualibus questionem: aut tam inuasori episcopi & sociorum eius, quam fratri eius vel † complicibus suis causam vel consilium [c] præbuisse: ipsum tanquã membrum putridum [d] ab Ambianen. ecclesia perpetuo abscindatis: [e] beneficia sua faciẽtes personis idoneis, per illos, ad quos donatio pertinet, assignare.

¶ Gregorius ix. vniuersis ecclesiarum Prælatis.

¶ *Ponit xv. grauamina illata religiosis, ã quibus præcepit Prælatos abstinere.*

CAP. XVI.

Nimis † iniqua: [f] & infra.

¶ Cum religiosi viri abnegantes salubriter semetipsos, elegerint in paupertate, Christo pauperi ad placitum famulari, tanquã nihil habentes, & omnia possidentes: non desunt plerique tam ecclesiarum Prælati quam alij, qui cæca cupiditate seducti, propriæ auiditati subtrahi reputantes, quicquid prædictis fidelium pietas elargitur, quietem ipsorum multipliciter inquietant. † Volunt namque contra regulam a sede Apostolica approbatam & sui ordinis instituta, ipsis inuitis eorũ confessiones audire, ac eis iniungere pænitentias, & Eucharistiã exhibere, nec volunt, ut corpus Christi in eorum oratorijs reseruetur, & fratres ipsorum defunctos, apud ecclesias suas compellunt sepeliri, & eorum exequias celebrari: & si quis decedentiũ fratrum alibi, quam in suis ecclesijs eligat † sepulturam, funus primo ad ecclesias suas deferri cogunt, vt oblatio suis vsibus cedat. Nec sustinentes eos habere campanam † vel cęmeterium benedictum, certis tantum temporibus permittunt ipsos celebrare diuina. Volunt quoq; in domibus eorum † certum numerum fratrum, sacerdotum, & clericorũ, laicorum, nec non cereorum lampadarum, & ornamentorum, pro voluntate sua taxare, ac residuum cereorum quando nouiter apponuntur, exigunt ab eisdem. Nec permittunt, quod † noui sacerdotes eorum albi, quã in ecclesijs suis celebrent primas Missas: eos nihilominus compellentes, vt in quotidianis Missis, quas in suis locis & altaribus celebrant, oblationes ad opus eorum recipiant & reseruent: quicquid etiam eis, dum celebrant Missarum solemnia, intra domorum suarum ambitum pia fidelium deuotione donatur, [g] ab ipsis extorquere oblationis nomine cõtendentes, quod eisdem tam in ornamentis [h] altaris, quam in libris Ecclesiasticis absolute con-

e ¶ Abscindatis.] Et ita per sententiam pdit beneficia, non ipso iure, sic qa trahit alium in vetitum examen, perdit causam per sententiam, non ipso iure prout nota. su. de fo. compe. si diligenti. in gl. sed nun quid. A.

Nimis.] Duæ sunt partes: Prima narrat grauamina, in secunda ibi, Quo circa. mandat abstinere, Abb.

CASVS. In capitulo isto reprehenditur auaritia siue auditas prælatorum, quam exercent contra viros religiosos, qui dimiserunt omnia propter Deum & enumerãtur multa, ut in ipsa littera continetur: in fine mandat Dominus Papa quatenus uniuersi & singuli plati a prædictis grauaminib. desistant, subditos suos ab huiusmudi arctius compescendo. Not. hic decr. contra auaritiam & cupiditatem prælatorum.

f ¶ Nimis iniqua.] In capite isto reprehenditur auaritia siue auditas prælatorum, quam exercent contra uiros religiosos, quia omnia renunciauerunt propter Deum, in pluribus, ut in littera patet.

g ¶ Donatur.] Hoc nullo modo debent prælati ecclesiarum sibi usurpare, quod pia deuotione fidelium confertur religiosis in uita, supra de sepultur. de his, & supra. de statu mona. cap. 1. & hoc solum debent ibi habere, quo canones permittunt. 18. qu. 2. hoc tantum, quam sit lu mi[...]so.

h ¶ In ornamenti.]

† eligit.

† Vide Albericũ ĩ Dictionario uerbo cã panis, & Oldradum cons. 227.

† eorundẽ.

† vt.

1 Hodie sec[...] in prędicat[...] rib. & Min[...] rib. p decre[...] talẽ Bonifa[...] super cathe[...] drã, innoua[...] tã per conci[...] lium Vien[...] de sepul. du[...] dũ. 16. And[...]

d ¶ Membrum putridum.] Ergo abijciendum est ab ouili, ne inficiat sanas oues. supra de sta. mona. ea quæ. 1. respon. in fi, &

De his enim relictis & alijs quæ ad diuinum cultum pertinent, nihil percipere debent, 1 quamuis de alijs

alijs reb. relictis in testamento possunt percipere suam partem. su. de testa. c. ult. & q ab his præmissis & ab al. js grauaminib. dent humiliter abstinere, cum omnia dimiserint propter Deum, & elegerint in paupertate dño deseruire, inf. c. prox. in prine.

religiosi decimas soluere tenentur, de deci. ex parte, & leprosi etiam licet non sint professi, de hortis decimas non soluūt su. de eccl. a di. cū dicat Apost. de hortis ergo & de domib. decimas nulli religiosi soluere dent. d ¶ De iudæorum domibus.] Iudæi enim de domib. & alijs possessionibus si quas colant, decimas soluant sup. de deci. de terris, & supra de vsu. quanto.

NImis. Duæ sunt partes, ut in pce dēti Secūda ibi, Quocirca Abb.

CASVS. Quidam uiri relig osi, fratres Prædicatores & Minores quorum ordinem & regulā sedes Apostolica nos itur approbasse, in arctissima paupertate Christo pauperi famulari elegerunt: sed Prælati ecclesiarum & al j, in multis articul s aggrauant nituntur eos & enumerant in litera, vñ mandat Papa vniuersis Prælatis ecclesiaru quat. n vniuersi & singuli, a prædictis grauaminibus oīno desistāt, & subditos suos compescāt arctius ab hmōi. No. q fratres Prædicatores & Minores ad synodum ire nō dent, Item iuramentum fidelitatis episcopis fa cere non dent. Item de fructib. hortorum suorum decimas soluere non tenent, exē pti. n. sunt ab omnibus prænotatis grauaminibus.

a ¶ Ad synodos.] Omnes enim religiosi q populum non habēt, ad synodum ire non tenētur. arg. j. de priuil. ex or. in fi. & 18. q. 2. §. ult. 18. d. in illa pale. e cps. quæ concilium Turonen. est. De hoc dictum est. sup. de offi. ord. c. dilectus.

b ¶ Fidelitatem iuramento.] Ab al. js enim ministris siue rector b. ecclesiarum quib. an marum cura commissa est, hoc requirit [illegible] dist. quam [illegible] & s. de [illegible] nullus ab huiusmodi fratres prædicatores & minores [illegible] pti. Et illud uidetur [illegible] rector bus, ad [illegible] sunt perpetui. immo quasi [illegible] tenetur.

c ¶ De h rtorum fru ctib. Delus. n. ab las

fertur, vendicant perperam iuri suo. Quocirca mandamus, quatenus vniuersi & singuli a prænotatis grauaminibus desistatis, subditos vestros ab huiusmodi arctius compescendo.

¶ Idem vniuersis ecclesiarum Prælatis.

¶ Ponit duodecim grauamina, Prædicatorum, & minorum, a quibus præcipit Prælatos abstinere.

CAP. XVII.

NImis † praua, & infra.

¶ Cum quidam viri religiosi, vt puta, fratres Prędicatores & Minores (quorum ordinem & regulam sedes Apostolica noscitur approbasse) in arctissima † paupertate Christo pauperi famulentur; plerique prælati, & alij eos ad synodus [a] suas cogunt accedere, ac suis constitutionibus subiacere: nec his contenti, capitula & scrutinia in locis fratrum pro his corrigendis facturos se comminantur, fidelitatem iuramento [b] firmatam, ab eorum ministris, & custodibus exigentes: eis quoque vt tam extra ciuitates, quàm intra cum eis processionaliter † veniant, ex leui causa mandantes, excommunicationis sententiam fulminant, in benefactores ipsorum, & idipsum fra-

tribus comminantes, eos de locis, in quibus Domino famulantur, satagunt amouere, nisi eis obediāt in omnibus supradictis.

Ad hoc † ne fratres ad honorabiliores † ciuitates, & villas, vbi religiose ac honeste valeant commorari a populis deuote vocati accedere audeant, inhibentes, tam in accedentes fratres, quam in receptatores † eorum pręsumunt excommunicationis sententiam promulgare. Ab eis etiam de hortorum fructibus [c] decimas, nec non de habitaculis fratrum (sicut de Iudæorum domibus [d]) contendunt redditus extorquere, asserendo, quod nisi fratres morarentur ibidem, ab alijs habitatoribus prouentus aliqui soluerentur, & ut ipsos suæ subdant totaliter ditioni, eisdem ministros & custodes volunt præficere pro suo arbitrio voluntatis. Quocirca mandamus, quatenus vniuersi & singuli a prænotatis [e] grauaminibus desistatis, subditos vestros ab huiusmodi arctius compescendo.

¶ Idem archiepiscopo Bracaren. †

¶ Non seruans interdictum, suspensus est ab officio & beneficio, & omni iurisdictione, hoc dicit secundum vnum intellectum.

e ¶ A prænotatis.] in omnibus. n. supradictis prædicatores & minores fratres exēpti sunt, nec possunt cōpelli ad aliqua supradicta facienda.

TAnta est.] Violās interdictum, iurisdōne & clauiū potestate se priuat. h. d. Primo ponit & aggrauat culpas epi. Secundo bi, licet aūt, recitat cessionem ipsius, & culpas aliorum fautorum, & irritos decernit actus post interdicti sniam uiolatam: Tertio ibi, qa vero, punit fautores, q beneficia receperunt, & qui interd ctū uiolarunt, & quia illud seruātes oppresserūt & eos citari mādat ad curiam. Abb. Sicu.

CASVS. Dñs Papa pp quosdā excessus quorundam, commissos in quosdam canonicos, & prælatos, & clericos, & res presbyterorum regnum Portugalliæ suppositum interd cto. P. eps. Colubrien. ab initio cœpit seruare interdictum, tandem mutato consilio uiolauit temere interdictum, delinquēdo in dominum Papam, qui tulerat ipsum, & in ecclesiam Romanam, contemnendo Petri claues, & lædendo ecclesiasticam ptāte, & alios induxit, imò cōpulit non seruare interdictum, & quos ad hoc inducere non potuit, post multas iniurias, spoliauit eos dignitatib. [illegible], & beneficijs suis & eos coegit exulare, interdicendo, & excommunicando eosdem, & conferendo [illegible] fautoribus [illegible] Pe [illegible] bi [illegible] recog [illegible] re nuncia [illegible]

Marginal notes: † Decogēdis synodis, & q sint uocādi, vide sancita demū in con cil. Tri. sess. 24. de refor. c. 2. & de materia uide Iac. Cobatiu. [illegible] de conc. li. 2. c. 1. adde c. [illegible] super his, cum ibi not. sup. de ma. & obed. † altissima. † Hodie qui [illegible] † Ad haec. † honorabiles. † receptores. † Bracarēsis & Col. briū. sen Colibri. epatus sunt vetustissimi in Portugellia, de quib. uideto Ioan. Vaseum an nal. b Hispa niæ. [illegible] Et de materia tex. & gl. vide C. ut in ca. alma m. f. de sen. excō. lib. 6. [illegible] el. ct. §. 1. & 2.

nuncians episcopatui in manibus dñi Papa, spontanea voluntate & licet ille renunciauerit, volens tamen dñs Papa ut illi q̃ sñiam interdicti uiolauerant, & receperat bñficia aliorum, qui sine cã rõnabili non debuerant spoliari, non effugiant impuniti, ne facti peruersitas trãseat præsumptorib. in exemplũ, decreuit irritas & inanes omnẽ instõnem. destitutionem, collationem beneficiorũ & dignitatum, p̃sumptas p dictum epm, & excommunicationis & interdicti sententias in quoscunq; prolatas ab eo hac occasione post uiolationem interdicti. Et q̃a ubi magis exceditur, grauius est uindicandum, mandat Papa archiepiscopo Bracarẽ. quatenus omnes illos, quos episcopus intrusit in beneficia & dignitates aliorũ, non solum a beneficijs ipsis, uerum etiã ab alijs, si quæ obtinent dẽat remouere, tam p̃sumptores prædictos, quam omnes alios qui uiolauerũt damnabiliter interdictum ab officio & beneficio suspendendo, & illos, quos constiterit manus temerarias extendisse in personas & res prædictorum canonicorum prelatorũ, & clericorum, ad p̃sentiã Papæ venire compellat, pro meritis recepturos, inuocato ad hoc si opus fuerit brachio seculari. No. q̃d qui violat interdictum, in duo vr delinquere, s. in principem & ecclesiam, quia lædit ecclesiasticam potestatem, & contemnit claues Petri. Item post talem violationem & contemptum sententia lata ab ipso violatore, & institutio & destitutio irrita est. Item violatores interdicti ab officio & bñficio sunt suspendendi. Item qui grauius excedit, grauius est puniendus: quia vbi maior est culpa, maior debet exerceri vindicta. Item qui violentas manus mittit in clericum, ad sedem Apostolicam ire compellitur. Item vbi ecclesia per se non sufficit, inuocare debet auxilium brachij æscularis. Ber.

CAP. XVIII.

Tanta est clauis Petri: & infra.

¶ Ad confusionem P. episcopi quondam Colubrieñ. non potest in memoriam non venire, quãtum in nos & ecclesiam Romanam [a] deliquerit, qui despexerit Petri claues, [b] & ecclesiasticam læserit potestatem: cum nõ solum interdicti sententiam, quam seruauerat ab initio, temere violauit, verum ẽt indu xit alios, imò compulit nõ seruare: [c] & quos inducere monitis, & flectere minis ac terroribus ad violandam interdicti sententiam nulla potuit ratione, post atroces iniurias, amissionem bonorum, spoliationem parentum, dignitatibus, præbendis, & beneficijs spolians coegit miserabiliter exulare: ea suis in hac parte fautorib. non absq; præsumptione temeraria conferendo, quæ oĩa idem eps in nostra, & † fratrum nostrorum præsentia publice recognouit.

¶ Licet autem memoratus episcopus in manibus nostris spontanea cesserit voluntate, nolentes tamẽ, vt hi, qui hmõi sẽtẽtiam interdicti non sunt veriti temeritate propria violare, ac recipere dignitates p̃bendas ac beneficia aliorũ, qui absq; culpa & sine cã rationabili eis fuerant spoliati, seueritatem effugiant canonicæ vltionis ne facti peruersitas transeat p̃sumptorib. in exemplũ: [d] auctoritate Dei oĩpotentis, oẽm institutionem, destitutionem, collationẽ præbendarum, beneficiorum ac dignitatum p̃sumptas per eundem epm, & excõicationis seu interdicti sententias in quoscunque hac occasione prolatas ab eo, post interdicti violationem eiusdem, decernim⁹ irritas & inanes.

¶ Quia vero ubi magis

a ¶ In nõs & ecclesiam Romanam.] Vnde magis puniẽdus fuit qui deliquit in principem, & sine restitutione damnandus, 21. dis. in tantum, immo culpam & offensam, quam in Deum & Romanam ecclesiam commisit remittere non posset, 23. q. 4. si is qui. & 63. dist. Salonitanæ.

b ¶ Petri claues.] de quib. hẽs 21. dis. in nouo. vnde hẽt potestatem ligandi & soluendi, 24. q. 1. quodcunque. Iste enim contempsit Petri claues uiolando sententiam interdicti tam per se, quam per alios, quos ad hoc compulit, & tunc suspensus fuit uiolando interdictum, ut dicitur infra. Bern.

c ¶ Compulit non seruare.] Propter hoc non excusantur, cum pro nulla pœna temporali debuerant interdicti sententiam uiolare, 32. q. 5. ita ne licet culpam eorũ attenuet, 1 sup. quod met. cau. sacris, arg.

d ¶ In exemplũ.] vt per hoc ẽt fiat ceteris interdictio delinquendi, .q. 7. qua pp. j. eo. cap. 1. & s̃. de Iudæ. ad l berãdã, in fi. q̃a facilitas ueniæ incentiuũ tribuit delinquendi, 23. q. 4. est iniusta. B. q̃ [Gl seq. no. violãtẽ interdictũ non posse bñficia cõferre vel excõicare: ponit opin. Andr. Io. cui opponit, & p illa alle. cõtrariũ dec. si celebrat. cui rñ. Secundo ponit secundã cãm nullitatis ex parte recipiẽtis collationẽ, ponẽs ẽt quorũdã lecturam, cui resistit. Tertio ponit tertiam cãm ex parte destitutorũ. Quarto p sequit primum dictu, interserens an interdicto loco homines loci sint interdicti.]

e ¶ Irritas & inanes.] No. q̃ qui non seruat sñiam interdicti, bñficia vel dignitates conferre nõ põt tanq̃ suspensus, s̃. de conces. p̃b. q̃a diuersitatẽ, & hic patet manifeste. Itẽ nec talis põt aliquẽ excõicare, cũ q̃ si ad sacra ecclesiæ excõicatus reputet, q̃a ex eo q̃ dicit, irritas, patet q̃ institutiones & excõicationis sñiæ nullæ fuerũt, 24. q. j. audiuimus. rñ lo. dicit ibi, q̃ suspensus tñ ab offõ põt excõicare: sed hoc nõ vr̃, q̃a cũ ipse sit offõ priuatus, alium priuare nõ põt, vt hic vr̃? si sñia talis tenuisset, illos absoluisset, ut in sñijs excõicationis fieri consueuit: sed hic sñias illas decernit irritas & inanes arg. cõtra sup. de cler. excom. mi. si celebrat, sed hic lõge magis excessit, q̃ ibi: & est diuersus casus ibi, loquitur de suspensione canonis p participationem, hic de suspensione hominis. Irem collatio præd. ctorum nulla fuit: quia illi, quibus collatio facta fuit, non seruauerunt interdictum nec excommunicatis conferri possant multo fortius. sup. de cler. excom. min. postulastis. §. 2. & sup. de æta. & qual. cum bonæ. Quidam dñt, q̃ hic plus fuit processum. s. q̃ executores qui posuerunt interdictum excõicauerũt uiolatores interdicti: & sic recte dicit, irritas & inanes: sed ex littera huius dec. non colligitur hoc. sic ẽt excõicati fuerunt violatores interdicti. s̃. de cle. exc. mi. postulastis. §. 2. de institutionib. & destitutionib. nulla dubitatio est, quia sine culpa & absq; ordine iuris fuerũt destituti, & ita si nulla fuit destitutio, nulla fuit insto 3. q. 6. quippe, & s̃. de accu. ad petitionem & j. de pur. can. c. pe. & ita dubitatio tñ remanet circa sñias excõicationis & interdicti, & de illis idem credo, ut dictũ ẽ, ex eo. n. q̃ tñ excessus ut patet in pri. decre. suspensus fuit a iurisdictione: tendendo. n. claues ecclesię, amisit potestatem clauium, sicut qui non est ligatus, ex contemptu ligatur, 11. q. 3. capitu. si is qui: §. cum

1 Dicebat Gof. q̃ compellẽs peccauit grauius q̃ cõpulsus 86. d. tanta, 24. q. 3. qui resistit. Ioã. And.

† Alias ita: & in fratrũ, &c.

§.cum ergo,& 24.q.3.notandum,in fin.locus, nu.1.interdicitur propter homines, & ita homines sunt interdicti, & suspensi, & non locus: quia cum locus sit res inanimata, nec suspendi, nec interdici potest, & ita cum dicitur, interdico locum talem, hoc est dicere, interdico homines illius loci, & celebrantes ibidē, & ita celebrantes in loco interdicto, inter dicti sunt & suspensi & irregulares, & ita nec eligere nec eligi, nec etiam postulare possunt, su.de postu. c.1. & supr.de ele.cū inter R.& sup.de cō sue.cum dilectus.fn. de cle. exc. mi. Apostolicæ, & sic iste eps qui violauit interdictum quod ab initio ceperat obseruare, suspensus fuit & irregularis, vnde postea in alios sentētias excōmunicationis seu interdicti, aut suspensionis ferre non potuit, & solus Papa cū talibus dispensare potest supr. de re iu. di.cum æterni. & infr.de sent. excō cum medicinalis li.6.arg. contra, scilicet quod non sit irregularis, vel suspensus, sup.de cler.excom.mi.postulastis,§.vlt.& hic,vbi dicit suspendas omnes, &c. sed illud ad factum refert, cum etiam iam essent suspensi violādo interdictum, sed qui communicat, aut etiam celebrat excommunicatus, non est suspensus ꝓprie, nisi a perceptione sacramentorum aut irregularis: licet alias sit puniendus, dummodo non in contemptum & contra prohibitiones superioris, sup. de cler.excommunic. mi. si celebr. cum hoc in iure non inueniatur statutum, 2 & ideo non debet extendi hæc pœna. Bern.

1 Quod sequtur fuit addi tum a tēpore Inn. vt hic obseruat Io. And. hæc opi. glo.cōiter reprobatur, vt docet Coua. in cap. alma mr, de sent. exc. lib.6. in 2. pa. relect. §.1.nu.8.

† Alias intrauerit, & quis dicatpr intrusus tradūt ci tati in ca. ad aures. su.eo. tit.

† Violarant.

† Hæc duo verba auctoritate Apostolica de sunt i aliquot manuscriptis, & in impressis paulo vetustioribus.

† Vox, sentētiam deest in antiquis exēplaribus.

2 Alias prohibitum.

exceditur, ibi est seuerius vindicandum.[a] Mādamus quatenus omnib. quos prędictus eps in supradicta beneficia, præbendas, & dignitates intrusit,† non solū a beneficijs ipsis, præbendis & dignitatibus verum etiam ab alijs beneficijs (si qua obtinent) & ecclesijs prorsus amotis, b tam prę-sumptores eosdem, quam omnes alios, qui præfatum interdictum damnabiliter violarunt, † suspendas auctoritate † Apostolica ab officio & beneficio.

¶ Illos quoque, quos in personas & res prædictorum canonicorum, Prælatorum & clericorū manus temerarias constiterit extendisse, ad nostram venire compellas pręsentiam, pro meritis sententiam † recepturos, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. c

TTIVLVS XXXII.

De noui operis nunciatione.

a ¶ Seuerius vindicandum.] quia vbi maior est culpa, maior exerceri debet vindicta. inf.de hære.excommu.§. credentes, vbi inuenies cōcordantias plures, de hoc sim. sup.de æta.& qual.cum bonæ.

b ¶ Amotis.] Hæc est pęna illorum, qui non seruant interdictum, sup.de cler.exc.mi.postulastis,§.quæsiuistis.

c ¶ Brachij sæcularis. vt sup.de off.ord.c.1.& cap.quoniam in plerisque, in fi.& sup.de iud.cum non ab homine, vbi enim ecclesia amplius facere non potest, implorare debet auxilium seculare, & compellere, & econuerso, sup.de male.c.2.arg.

DE NOVI OPERIS NVNCIATIONE.

¶ Supra visum est de excessibus prælatorum in genere, nunc restat videre in specie de excessu, qui fit in ædificando. Abbas.

Intelleximus.] Aedificium post nunciationem noui operis demoliri debet expensis construentis, hoc dicit, In prima, consultatio: In secunda responsio: ibi, Quia vero. Abbas.

¶ Lucius iij. Paduano episcopo.

¶ Etiam ecclesia ædificata post nunciationem noui operis, destruenda est expensis construentis, hoc dicit cum sequenti.

CAP. I.

Intelleximus † ex litteris tuis, quòd cum causa, quę vertitur inter Priorem S. Cypriani, & clericos de Rodigio super capella, quę in pręiudicium baptismalis ecclesię de Costa, ab eisdem clericis est constructa, fraternitati tuæ delegata fuisset, & infra.

¶ Quia † vero sicut leges non dedignantur [d] sacros canones imitari, ita & sacrorum statuta canonum, Principum cōstitutionib. adiuuantur: e Fraternitati tuæ mandamus, quatenus diligenter considerans, quòd post denunciationé noui operis, siue iure, siue iniuria aliquid construatur, secundū leges debet demoliri, & secūdum canones nulla ecclesia in præiudicium alterius est construenda: vnde negotium ipsum tā secundum leges, quam secundum canones non differat terminare.

CASVS. Clerici de Rodigio cęperūt ædificare quandā capellam in præiudicium ecclesiæ baptismalis de Costa pertinentis ad Priorem sancti Cypriani de Venetijs, ex parte ecclesiæ baptismalis fuit denunciatum opus clericis de Rodigio ne in præiudicium ipsius ecclesiæ illam capellā ædificarent. Ipsi sprepta denunciatione ꝓcesserunt in opere, vnde super hoc ad petitionem Prioris S. Cypriani de Venetijs cōmissa fuit causa Paduano episcopo: Episcopus qa de noui operis nunciatione in canonibus non reperitur, quæsiuit a Papa, qualiter super hoc esset procedendum: quia vero sicut leges non dedignantur sacros canones imitari, ita & sacri canones principū constitutionib. adiuuantur, mandat Papa eidem episcopo, quatenus diligenter consideret, quod si post denunciationem noui operis siue iure, siue iniuria aliquid construatur, secundū leges debet demoliri, & secūdum canones nulla ecclesia in præiudicium alterius est construenda: vnde negotium ipsum tā secundum leges, quam secundum canones non differat terminare. Not. quod leges non dedignantur canones imitari, & econuerso canones ll adiuuantur. Item post denunciationem noui operis, nihil est faciendum, alias totum debet destrui. Item nulla ecclesia in præiudicium alterius est construenda. Item in causis ecclesiasticis secundum leges potest iudicari.

† Ca.3.tit.de ecclesijs ædificā in 2.compil, Et doct. hic vide Hostiē. in sum. eo.ti. vbi plenissime, adde repetētes in rub.& l.1.ff. de nou. ope. nun.

† Alias ita, quia vero sectæ leges nō dedignātur, &c.

d ¶ Non dedignantur.] in authen. vt cle. apud proprios episcopos, ad fin. coll.6. & in authen. de ecc. titul. in prin.coll.9.& 2.quæst.3.cap. Euthemium, §.hinc colligitur.

e ¶ Adiuuantur.] Et ita in causa ecclesiastica leges possumus allegare, vt etiam si canones deficiant, possit iudicari secundum leges, 10. distin.lege, & ca. si in adiutorium, 23.q.2, historia, 54.distin.ex antiquis, arg.contra. 33.quæst.2.inter.hac, 32.q.4.nemo.3 Dicas quod ll vtendum est in ecclesiasticis causis, nisi canonibus contradicant: quia tunc non. 10.dist.c.1. & hic in fi.dicitur, & facit ad hoc. C. de nou. C.compo. hæc quæ.ibi, præterquam si iuris diuisione aliqua adiuuentur, supr.de malefi.c.2.vbi de hoc.

3 Adde an ius canonicum vel ciuile præualeat not. in auth. cassa.per Cy. C. de sac. eccl.glo.no.in dist. de nup. in gl.1.

a ¶ Siue

a ¶ Siue iure, siue iniuria.] Hoc sumptum est, ff. de nou. ope. nunc. l. prætor, § §. ait prætor, & l. 2. & est. simile in excōicatione, quæ tenet semper siue iusta, siue in iusta, 11. qu. 3. c. 1. tanta est enim denunciationis vis, vt si aliquid fiat post denunciationem ante remissionem vel satisdationem de opere de moliendo, etiam si ius habeat ædificandi, in totū debet demoliri. l. prædic. prætor, §. 1. & hic & inf. c. proxi. & hæc denūciatio facienda est in re præsenti, & in ipso opere, & non tantum dño, sed illis q ibi sunt, ff. eo. de pupillo. §. nunciare. de hoc dr inf. c. prox. & hoc ideo, quia nunciatio ista in rem est, & non in personam, ff. de ope. no. nun. vnde cuicunque fiat, tenet. ff. eo cuilibet. alibi facta quam in re, non tenet, ff. eo. de pupillo, §. si quis forte, quod potest intelligi 1 quod nō tenebit quo ad hoc, vt non teneatur demoliri opus factum, cum ius habeat ędificandi, quòd fieret si esset factum re, vt hic dicit. Et not. quòd tot debent esse denunciationes, & tot remissiones, quot sunt loca in quib. ædificatur, ff. eo. tit. de pupillo, §. si in plurib. Lau.

siue iniuria a aliquid construatur, legalib. debet constitutionibus demoliri: & quia nulla ecclesia in præiudicium b est alterius cōstruēda, † negotium ipsum secundum legum & canonum statuta non differas terminare.

† constituēda.

¶ Innoc. iij. Cantuarien. archiepiscopo.

¶ *Summatur vt supra c. proxi.*

b ¶ In præiudiciū.] Hæc est alia causa demoliendi ędificium. in præiudicium enim ecclesiæ parochialis alia fieri non debet, 16. q. 1. ecclesiæ, & c. quicunque, & sup. de eccl. ædi. ad audientiam 1 nisi iusta causa subsit, vt ibi dicitur, & tunc id fieri debet auctoritate episcopi.

1 Secundum Host. de hoc plene in sū. eod. ti. §. cui fiat & §. pe. & ult. & uide in Spe. e. ti. l. 1. in fin.

Cum ex.] Primo mandat opus demoliri, & irritat quicquid ex illo secutum fuit: Secundo reprehendit archiepm, qui non curauit scandalum subditorum, ibi, Super eo. Tertio orat eum, vt pareat. ib., Finis. Abb. Et no. quòd c. dilecti, 2 su. de app. loquitur de eodem facto.

CASVS. Archiepiscopus Cantuarien. cępit ædificare quandam capellam de Lamech in loco pertinēte ad ecclesiam Cantuarien. monachi Cantuarien. ecclesiæ denūciauerunt ei nouum opus, ipse archiepiscopus spreta denunciatione ædificauit ecclesiam, & canonicos instituit in eadem, redditus assignando eisdem, recepit etiam iuramenta fidelitatis ab ipsis. vnde monachi Cantuarien. ecclesiæ domino Papæ grauiter sunt conquesti, Mandat Papa Cantuarien. archiepiscopo, quatenus quicquid ędificatum est in ecclesia de Lamech post noui operis nunciationem suis expensis faciat penitus demoliri, eo non obstante si absens fuerit, cum in lege sit cautum, vt si ille cui opus nouum fuerit nunciatum, ædificauerit ante remissionem, & postmodum agere cęperit ius sibi esse ita ædificatum habere, debet sibi actio denegari, & in irritum reducatur quicquid de instituendis canonicis ibidem, & aliis ad ipsam ecclesiam pertinentibus ordinatum est ab ipso, vel ab eius antecessore, & canonicos ab oblatione præstiti iuramenti denunciet absolutos auctoritate Papæ, quia ex quo principale non tenet, quicquid ex eo, vel ob id secutum est, debet irritari.

¶ SVPER EO QVOQVE.] In §. isto dicit Papa, quod multum miratur, quod monachi Cantuarien. cum omnia dimiserint propter Deum, tot laboribus, & periculis personas & res non dubitauerint frequenter exponere, quod nullo modo fecissent nisi cognoscerent præmissa in præiudicium Cantuarien. ecclesiæ redundare; archiepiscopus pro vitando scandalo ipsorum ab huiusmodi iniuriis non cessauit, cum scriptura dicat, quòd illa quæ sine mortali peccato omitti non possunt, non sunt pro scandalo vitando dimittenda, nec illa debent pro scandalo vitando committi, quæ sine peccato mortali committi non possunt, tum ab illis, quæ sine mortali peccato cōmitti possunt & dimitti, pro vitando scandalo cessandum est, & eis ēt insistēdum est, vnde Apost. Si scandalizatur frater, non comedam carnes in æternum, & dñs in Euangelio contra eos, qui scandali pstant materiā; Væ, inquit, homini illi, per quem scandalum venit & licet scandalū maiorū sit vitandum, vitandum est ēt & minorū. In fi. dicit, ꝙ contradictioni suæ taliter finē imponat, ꝙ peccata præterita per virtutem obedientiæ valeat expiari. Not. ꝙ quicquid factum est post denūciationem noui operis, expensis eius cui denunciatū est, demoliri debet, nec debet quis audiri, si dicat ius sibi esse. Item destructo principali, & accessoria destructa sunt. Item ar. pro relig osis, quod semper præsumuntur iustam causam habere. Item arg. quòd pro vitando scandalo qñque detrahendum est seueritati. Item propter scandalum peccatum mortale committi non debet. Item scandalum minorum vitandum est, sicut maiorum.

¶ Glos. seq obiicit & soluit, & de summatione ipsius, & duarum quę sequuntur proxi. sup. c. 1.

CAP. II.

Cum † ex iniuncto, & infra.

† Ca. vnico. eo. ti. de no. operis nun. in 3. compil. Consule. Hostien. in præcedenti. c. citatum.

¶ Fraternitati tuę mandamus. quatenus quicquid ædificatū est in ecclesia de Lamech post noui operis nunciationē, expēsis c tuis facias penitus demoliri, eo non obstante, si etiam absens extiteris, cum cautum d sit legitima sanctione, vt si is, cui opus nouū fuerat † nunciatum, e an

† Fuerit.

c ¶ Expensis.] Sed quare suis expensis debet destruere, cum non fuit ei denunciatum nouum opus, quia absens fuit, vt hic sequitur in littera: immo sufficit quod præstet patientiam, vt monachi destruant, ar. ff. de alic. iud. mu. causa fac. l. 3. §. item si. & hæres in pœnam non succedit, vnde sufficit patientiam præstare, ff eod. l. pen. 2. Sed dic quod denunciatio fuit facta prædecessori vnde tenetur iste sicut ille, cum ei successerit in vitium, supr. de iud quia V. & sup. de rest. spo. sæpe, & hoc edictum datur hæredi & in hæredem, cum in vitium succedit. & etiam post annum, ff. eo. le. prætor, in fi. sup. de testibus significauerunt, & sic suis expensis debet demoliri, sup. c proxi. & C. eod. l. vnica. si uero ædificatum sit domino inuito, tunc sufficit pręstare patientiam: Vel si seruus sine iussu domini hoc fecit, ff. quod vi aut clam si alius, 1. resp. & l. denique. §. ult.

2 Illud uerū nisi hrs ratū habeat ędificiū cęptum uel nisi ędificet, ff. eo. l. prętor, §. hoc īterdictum, & l. fin. fm. Host. Io. An.

d ¶ Cautū sit.] ff. e. l. 1. §. in operis, denegat huic actio, quia fecit contra denunciationem ante remissionem.

e ¶ Nuntiatum.] Denunciatio noui operis ad ea tm̄ pertinet, q̄ sola coniuncta sunt, vel in solo fiunt, non ad alia ff. eo. l. 1. §. hoc autē edictū. opus aūt nouū facit, qui ædificando vel detrahēdo pristinā operis faciem immutat. ff. eo. l. 1. §. opus nouum, non aūt si quis reficit antiquū. ff. eo. l. 1. §. si quis ædificium. & su. de iudæ consuluit. illud præterea scias, ꝙ qui deūnciat nouum opus, primo iurare debet, quod non calumniæ causa denunciat, ff. eo. de pupillo. § qui opus, & hoc iur̄m auctore prætore exigitur antequam iuret, vt ibi dicit. Et qui simplici uerbo nunciat, hoc ipso constituit ipsum qui ædificat possessorem, secus super iactum lapilli. ff. eod. l. 1. §. in operis, & l. de pupillo. §. meminisse. Et ideo melius est hoc facere per lapillum, & hæc denunciatio locū habet siue fiat ipsi dño; siue procuratori, seruo vel puero, vel ipsi fabro, qui ædificat, ff. eo. de pupillo, §. nūciare, dū in pñti re. v. ibi dr, & dixi su. c. pxi. Cōpetit aūc denunciatio non tm̄ dño, sed ēt emphyteutę & creditori, ff. eo. in prouinciali, §. iur. & §. si ego & l. creditori. Et si ędificaretur in publico, qlibet ciuis admittit ad denūciādū, ut l. pdicta, in pro-

missionem a † ædificauerit, deinde agere cœperit ius sibi esse ita ædificatum habere, sibi debeat actio denegari, reducens prorsus in irritum, quicquid de instituendis ibi canonicis, & alijs ad ipsam ecclesiā pertinentibus a te uel prædecessore tuo cognoscitur ordinatū, eorū redditib. ad statum pristinum reuocatis: quos ab obligatione præstiti iuri; pro eo quod ibidem instituti fuerunt, auctoritate nostra, per te denunciari præcipimus absolutos: cum. n. a. modo non teneat principale, b quicquid ex eo, uel ob id secutum est, sub præmissa districtione decernimus irritandum: & infra.

¶ Super eo quoque non sufficimus admirari, quod cum uiri religiosi monachi Cantuarien. qui omnia dimiserunt pro Christo, tot laboribus, & periculis personas, & res non dubitauerunt † frequenter exponere (quod non c fecissent, nisi cognoscerent premissa respicere in graue Cantuarien. ecclesiæ detrimētum) tum saltem pro uitando tam graui scandalo proximorum, ab huiusmodi etiā tibi prohibitis non cessasti: cum sacræ scripturæ testimonio debueras † didicisse, quod licet opera illa, quæ sine mortali peccato omitti non possunt, non sunt † pro uitando scandalo † dimittenda; d nec ea debeant pro scandalo vitando cōmitti, quę sine mortali peccato committi nō pñt: ab his tamē, q̄ sine mortali peccato cōmitti pñt, pariter & dimitti, sit pro scandalo tollendo e cessandū, & eis ēt pro uitando scādalo insistendū: vñ Apostolus: si scandalizatur frater non comedā carnes in æternū. Et dominus in Euāgelio cōtra eos, q scandali pstant materiā; Væ (inqt) homini illi, per quē scandalum venit, &c. ¶ Et licet maiorū, f scandalum sit uitandum, vitandū est etiam scandalū pusillorū, iuxta testimoniū ueritatis: Qui scādalizauerit (inquit) unū de pusillis istis, q ī me credūt, &c. Finis ergo his taliter a te īponat, qđ p̄terite contradictionis rebellio, p virtutē sequētis obedientię valeat expiari.

1. Corinth. 8. — Matth. 18. — Matth. 18.

¶ Honorius tertius.

¶ *In optione est nunciantis nouū opus, an intra tres mēses de præiudicio suo dēat ostendere, & interim cessetur ab opere; an vero recepta cautione de opere demoliendo, statim ædificari permittat. h.d. cum seq.*

CAP. III.

Significātib. † canonicis S. Oportunæ, innotuit nobis, quod cum super eo, quòd N. ciuis Parisien. in quadam platea ecclesiæ suæ, eis, prohibentib. in suum ædificabat præiudicium, & grauamen, deposuerunt coram officiali Parisi. archidiaconi quæstionem; eis offerentibus in

† Vide plene per Doctor. in l. 1. ff. de noui oper. nunc. Adde Hostiens. citatum in precedent. capitibus.

---

prouinciali. §. vlt. Item competit vsufructario, sed non contra dn̄m, ita tamen, ꝙ vsusfructus non sit deterior, ff. de remi. l. 1. §. 2. Item seruus nunciare non potest, sed ei potest denunciari, ff. eod. de pupil. §. 1. nisi nomine alterius nunciet, ff. quod vi aut clam, l. 3. Item si antequam ædificatū esset, aliquis ageret, cū uicino, ne altius tolleret ædes, nec res defendatur, hoc facere debet prętor, ut ille p̄stet cautionem non prius ædificare, quam ultro agat ius sibi esse. ff. eo. si prius.

† De hac remissione, q̄ & tacite, & exp̄sse fieri potest, uide Host. in sum. ti. de no. ope. nū. §. qualiter tollatur.

a ¶ Remissionē.] Remissio quandoque fit expresse, ff. eo. nō solum, §. sciendum, & tacite, ut ea l. §. morte. Si autem qui denūciauit, nō vult remittere nunciationem, cautione ēt sibi oblata, debet peragere causam, si potest, usque ad tres menses, & alter tenetur expectare non obstante cautione oblata, & si nō cōpleuerit causam usq; ad tres mēses iusta cā impediente, caueat postea de opere demoliēdo, & ædificet. C. eo. l. de operis, quidā non habent ibi hanc rubr. sed est in tit. de ędif. pri. & sic intellige ī. e. c. ul. & c. pxi. q. n. statim uult docere de iure suo, nō tenet recipere cautionē ut ibi, nisi post tres mēses, ut ibi dictū ē.

1 Hanc glossulam apertius intelliges si legas Host. citatū super tex.

b ¶ Non teneat principale.] Destructa. n. re. destruuntur priuilegia ar. inf. de uerb. sig. abbate, ī fi. & 16. q. 7. & hæc diximus, & s̄. de fi. instr. inter dilectos, § cū igit, C. de ll. nō dubiū, ff. de col. illicitis. l. 3. & 18. q. 2. in nullo, ff. de re. iu. nihil dolo, in fi. ff. de fid. fideiussor obli.

† dubitauerint.

c ¶ Nō fecissent.] No. ar. p monachis, ꝙ sēper præsumuntur iustam litē mouere, cū ipsi sua dimiserint p pter Deum, sup. ti. pxim. nimis iniqua, in prin. unde nō est præsumendum quod appetāt aliena, ar. 12. q. 1. expedit, in fi. & est simile, 9. q. 2. Lugdū.

† Debeas.
† Sint.
† Vide Bea. Th. 2. 2. q. 43 per totā qōnem, ex quo itelliges plene hunc locum.

d ¶ Pro uitando scandalo dimittenda.] Not. quod pro aliquo scandalo 2 uitando, non debet quis mortale peccatum committere: quia utilius scandalum nasci permittitur, quam ueritas reliquantur, infra de regu. iur. qui scandalizauerit, & illud: Sinite illos, quia cæci sunt, 1. q. 3. inter uerba, sup. de his q̄ ui metus uel cā, c. sacris, & 32. q. 1. ita ne & 1. q. 7. & si illa. Alias si aliqua possunt fieri, uel omitti sine mortali, detrahendum est iuri, ut hic dicit, & sic pñt intelligi illa iura. 50. di. ut constitueretur, & oīa cōsimilia, put hic sequitur in litera.

2 pro intellectu huius glo. uide B. Th. 2. 2. qō. 43. art. 7.

e ¶ Pro scādalo tollēdo.] pp qđ detrahēdū est qñq; seueritati, 50. d. ut cōstitueret, & ius relaxat pp scandalū siue multitudinem s̄. de tēp. or. c. 2. ubi de hoc, & pp scādalū ēt matrimoniū impedit, s̄. de spōs. cū ī tua. & s̄. de cog. spi. sup. e. s̄. de cle. con. cum olim.

f ¶ Licet maiorū.] i. diuitū, & potētū, q socia hent multitudinē 23 q. 4. non potest. B.

Significātibus.] In prima narrat factū appellationis remedio relatum: In secunda dat iudicē; ibi. Id oqu. Abb.

CASVS. Quidam ciuis Parisien. N. nomine cœpit ædificare in platea. S. Oportunæ Parisien. in præiudiciū ipsius ecclesiæ: canonici ipsius ecclesiæ denunciauerūt ei nouum opus, deponentes de ipso super hoc coram officiali Parisien. Archidiaconi quæstionem, & offerentes se probaturos incontinenti, plateam illam ad suam ecclesiam pertinere, & illū in suum præiudicium ædificare: unde petebant illū prohiberi ne ædificaret, non obstante, ꝙ dictus N. offerebat cautionem de opere demoliendo, si appareret ipsum N. ius ædificandi non habere: officialis interloquēdo decreuit probationes canonicorum admittendas, & ab opere interim quiescendum: a qua interlocutoria idē N. ad Senon. curiam appellauit: officialis curiæ. Senon. interlocutoriam illā cassauit, decernens p̄dictū N. procedere in opere cōstruēdo, p̄stita prius cautione de ipso demoliēdo, si ius non habuerit, non admissis probationib. canonicorū: prædicti canonici ad sedē Apost. appellauerunt. Mādat Papa, quatenus si est ita, quicquid factū est post innō. appellationē, in statum pristinū reuocetur, & post &c. No. ꝙ quid

quid factum est post denunciationem noui operis, debet demoliri, non obstante cautione oblata de opere demoliendo, si ius non haberet.

a ¶ In continenti.] Maxime, quia idem est si usque ad tres menses, ut infra c. proxi. & C. eod. l. vnica, ut plene dictũ est in c. prox. sed multo fortius, 1 si hoc in continenti ꝓbare uolebant: quia restitutio etiam differtur si in continẽti offerantur probationes, sup. de restitu. spolia. litteras, & ff. vt in possess. le. si is a quo, in prin. & ff. ad exhi. l. 3. ibidem sim. sup. de ordi. cog. cum dilectus.

b ¶ Interloquẽdo decreuit.] & bene, quia non obstante cautione illa oblata, tenebatur expectare vsq; ad tres menses aduersarios volentes probare de iure suo. inf. c. prox. & C. e. l. unica, prout dictũ est in c. prox. quæ determinatur per hanc decr. & seq.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.]

c ¶ Ad Senon. ecclesiã prouocauit.] Hic omisso 2 episcopo, appellatũ est ad metropolitanũ, & ideo contra supra de appell. dilecti. 2. ubi hęc materia plene expeditur.

1 præsumit .n. de iure illius qui nõ quærit diffugia. s. de pręsu. nullos. Io. And.

† Alias, curiam, idq. in recẽtioribus, nam uetusti codices, ecclesiã, hñt.

† Alias ope,

2 Appellabatur. n. de officiali archidiaconi, qui de spãli iure cognoscebat hãc causam. Io. An.

† denũciasse

continenti a probare præiudicium, & plateam ad suam ecclesiam pertinere; ac petentibus, ut non obstante, quod dictus. N. cautionẽ de demoliendo opere offerebat, ædificiũ prohiberi. Et quia idem officialis interloquendo decreuit, b probationes eorum admittẽdas esse, ac ab opere interim quiescẽdum, idẽ N. ad Senon. ecclesiã† prouocauit. c Sed cum Senon. officialis eadẽ interlocutoria reuocata decreuerit, ad opus sub cautione de demoliẽdo ipso† non admissis eorũ probationibus ꝓcedendũ, prædicti canonici ad nostram audientiam appellarunt; & infra.

¶ Ideoq; mandamus, quatenus si est ita, reuocato in irritum quicquid post appellationẽ huiusmodi inueneritis attentatum, &c.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Summarũ est sup. c. prox.*

CAP. IV.

Is, cui opus nouum nunciasse† proponis, nõ obstante d cautione, quæ offertur ab ipso de opere destruendo, si non iure ædificatum existat, tenetur te per trium e mensium spacium expectare, iuris tui præiudicium probare uolentem.

Is cui.] CASVS. Quidam denuntiauit nouum opus alicui, qui in suum præiudiciũ ædificare uolebat, ille uolebat ꝓstare cautionem de opere destruendo, denuntians nolebat cautionem illam recipere, immo uolebat probare præiudicium suum, uel saltem usque ad tres menses: quæsiuit iste denuncians an deberet audiri? Respondet ei Papa dicens, quod ille, cui ipse nouum opus denuntiauit, tenetur ipsum expectare usque ad tres menses volentem probare præiudicium sui iuris, non obstante cautione, quæ offertur ab ipso de opere destruendo, si non iure ędificatum appareat. Not. hic & in præcedenti c. quod non prodest offerre cautionem de opere destruendo, si aduersarius cautionem recipere noluerit. Item nuncians nouum opus expectari debet ab aduersario per tres menses uolente probare præiudicium sui iuris, non obstante cautione de opere de moliendo.

[Glo. sequen. obijcit & soluit, ponit opin. quam reprobat.]

d ¶ Non obstante.] Sed cõtra vr̃, quia si ille cui nouum opus denunciatur, satisdederit de opere demoliendo, si apparuerit eum iniuste ædificasse, uel per eum non steterit, quo minus satisdederit, licite potest ædificare, ff. eo. non solum, §. si cum possem, & §. sciendum, & l. sciendum, & l. g. prætor, § 1. & §. hoc interdictum, & § deinde, & l. stipulatio. alias incipi. de noui operis, §. 1. sed hæc intelligenda sunt ſm ea quæ hic, & c. prox. dicuntur & C. de ædific. pri. l. ult. 3 & si statim uult probare præiudicium suum, uel usque ad tres menses, auditur, non obstante cautione, quæ sibi offertur, ut hic dicitur: alias recepta cautione ædificat, uel statim, uel post tres mẽses, & sic intelliguntur cõtraria, & ita est in optione denũtiantis an uelit statim docere de iure suo, uel usq; ad tres mẽses, an statim recipere cautionem de ope. demoliendo, & postea procedatur in opere. Alij 4 dñt, ꝙ in pt̃ate illius q ædificat, dare statim cautionẽ, uel expectare, vt in cõtinenti uel usque ad tres menses probet. Sed contrariũ uerum est, ut hic patet.

e ¶ Trium mensiũ.] Hoc sumptum est de illa l. C. de ædifi. pri. l. ult. Ber.

3 Alias sub tit. de noui ope. nun.

4 Vt Ioan. & Hugolinus.

† Leo Papa primus epist. 85. inci. cum in ordinationib. ca. 2. refert Burch. lib. 1. decre. c. 32. & Iuo part. 5. c. 143.

† Gregorius primus li. 2. epist. 5. c. 44. registri id. 11. & c. 2. e. tit. 1. cõpila.

TITVLVS XXXIII.

De priuilegiis, & excessibus priuilegiatorum.

¶ Leo Papa. †

¶ *Episcopalis dignitas nõ debet tribui, nisi locis insignibus, & populosis.*

Episcopalia gubernacula, non nisi maiorib. f populis, & frequẽtioribus ciuitatibus pręsidere oportet. ne honor, cui dẽnt excellẽtiora cõmitti, sui numerositate uilescat. g

¶ Gregorius† P. subdiaco.

¶ *Nõ obstãte priuilegio fori, põt laicus ecclesiæ malefactor per ecclesiã puniri.*

CAP. II.

Sicut in iudiciis laicorũ priuilegia turbare no-

DE PRIVILEGijs, &c.

¶ Supra uisum est de excessibus prelatorũ, sed quia quandoque delinquũt subditi excedẽdo terminos priuilegiorum suorum, & dubitari posset de intellectu priuilegiorum, ideo hic de priuilegijs, & excessibus eorum posuit.

De hac materia tractatur. 25. q. 2. per totũ, facit quod habetur. 3 dist. priuilegia. 9. q. 3. episcopo. §. sola usq; ad fi. 11. q. 3. c. priuilegium, 12. q. 3. c. qui & diuinis & humanis, & reperitur in Sexto. & Clem. Abb.

Episcopalia.] Maiores ciuitates duntaxat priuilegio episcopatus sunt honorandæ Abb. Siculus.

CASVS. Episcopi non nisi maiorib. populis & frequentioribus ciuitatibus præsidere debent, ne honor episcopalis propterea vilescat. Not. quod ne uilescat dignitas episcopi: non in minoribus uillis, sed in ciuitatibus residere debet.

f ¶ Maioribus.] 30. d. episcopi. ubi idem dicit, arg. contra. 93. d. legimus. ibi, si auctoritas quæritur, col. 2. post med. cap. in Auth. de referendarijs. §. 1. & 2. col. 2. Sed hoc intellige quantum ad vulgi opinionem, quia ubicunque est nomen episcopi habet, ut in c. legimus. & sic referas ad factum quod hic dicit.

g ¶ Vilescat.] Simile est quod sponsa non est statim tradenda, ne sponsus habeat eam minus charam. 27. quæst. 2. institutum. Ber.

Sicut.] CASVS. Dicit Gregorius, quod sicut ipse non uult in iudicijs turbare priuilegia laicorum, ita non uult quod ipsi laici debeant sibi præiudicium aliquod inferre: quod si fecerint, auctoritate Apostolica uult eis resistere; & ipsos laicos uiolen-

tos coercere, non est contra legem agere, sed legi facere subsidium. Nota quod ecclesia non vult ius alterius sibi arrogare, quia distincta debet esse iurisdictio. Item violentos coercere non est contra legem agere, sed legi subsidium facere.

fratribus de rebus temporalibus trationem exhibeant, & institutos inconsultis episcopis non audeant remouere. Item si Templarii vel Hospitalarii ad ecclesiam venerint interdictam, semel in anno ad ecclesiasticum officium admittantur, exclusis excommunicatis & interdictis: nec tunc ibi sepeliantur corpora defunctorum. Item de confratribus prædictorũ statuit concilium, vt si omnino se non redderint fratribus ipsis, sed in proprietatibus suis remãserint, propter hoc ab episcoporum suorum sententia & iurisdictione nullatenus eximantur, sed potestatẽ suam in eos sicut in alios parochianos suos exerceãt cũ delinquunt. Quod autem dictum est de prædictis fratribus, idem præcipit ab aliis omnibus obseruãdum. Si enim contra hoc institutum venerint, ecclesię in quibus istæ præsumpserint, subiaceãt interdicto, & quod egerint. irritũ habeatur. No. quod ecclesię vel decimæ de manu laici sine cõsensu episcoporum recipi non debẽt. Idem constitutio extẽditur ad præteria. Item excommunicati & interdicti ob tẽtu alicuius priuilegij ad diuina recipi nõ debẽt. Item institutio & destitutio presbyterorum ad episcopum pertinent, nisi ecclesię vtroque iure, id est, quo ad spiritualia & temporalia ad religiosos pertineant. Item Templarij & Hospitalarii semel in anno in ecclesiis interdictis celebrare possunt. Item qui in fraternitate priuilegiatorum recipiuntur, si in propriis possessionibus remanserint, propter hoc à subiectione diœcesani episcopi non eximuntur. Item quod de Templariis & Hospitalariis hic dicitur, ad alios omnes religiosos extenditur. Idem per abusum siue delictum perditur priuilegium. Et sic no. quod priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.

[Gloss. sequens arguit & remittit.

a ¶ Præiudicantibus.] id est præiudiciũ facere volẽtibus ecclesiæ, quia etiam si peteret auxilium eorum, non propter hoc præiudicaretur ecclesiæ, supra de of. ord. c. 1. Et sic est arg. quod ecclesia non vult ius alterius sibi arrogare. 1 q̃a iurisdictio distincta esse dẽt. sic supr. de iudi. nouit. ubi de hoc. & sup. qui filij. sint legi. causam q. 2. ubi de hoc.

b ¶ Coercere.] Si aliquid de iure ecclesiæ sibi vsurpare præsumpserint. j. de immun. eccle. non minus, &c. aduersus. supr. de foro compet. cum sit generale & qui malos coercet, minister Domini est, 23. q. 5. qui malos. & ministerium prebet legi, ut ea. causa, & q. cap. homicidas & hic. Ad hoc .n. facta sunt iura, ut mali puniantur, ut 4. distin. factæ sunt. per leges .n. nemo bene facere cogitur, sed male agere ꝓhibetur, 22. quęst. 5. ad idem Ber.

† Ferre subsidium, in registro.

† In concilio Laterañ. sub Alex. iii. c. 9. & c. 3. e. tit. in 1. cõp.

† nunquam.

1 Itẽ q̃d ius suum vult, & debet defendere. sup. de sup. negl. p̃la. licet, j. de immun. eccl. q̃m lib. 6. Io. And.

2 Fallit in casu l. cœlicolarũ. C. de Iudæ. & l. hac lege. C. de pactis cõuen.

† veritatis, in concilio.

lumus, ita eis præiudicantibus [a] a nobis modetata volumus auctoritate resistere. Violentos itaque laicos coercere, [b] non contra legem est agere, sed legi facere † subsidium.

¶ Alexan. tertio in concilio Laterañ. †

¶ Religiosi etiam exempti, ecclesias & decimas non debent à laicis recipere sine cõsensu diœcesanorum, hoc dicit usque ad §. excommunicatos.

CAP. III.

CVm & plãtare sacram religionem, & plantatam fouere modis oĩbus debeamus, nusquam hoc melius exequimur, quã si nutrire ea, quæ recta sunt, & corrigere quæ profectũ virtutis † impediunt, commissa nobis auctoritate curemus. Fratrum autem & coepiscoporum nostrorum conquestione comperimus, quod fratres Tẽpli † & Hospitalis, & alij religiosi ĩdulta sibi ab Apostolica sede priuilegia excedentes, [c] contra episcopalẽ auctoritatẽ multa præsumunt, quæ & scãdalum faciunt, & graue pariunt periculum animarum; & infra.

¶ Ecclesias igitur & decimas [d] de manu laicorũ, sine cõsensu episcoporum, tam illos, quã etiam quoscunque alios religiosos recipere prohibemus, dimissis quascunque contra tenorem istum aliquo tempore [e] receperunt.

¶ Excommunicati & interdicti omnino non debẽt admitti ad diuina, etiam per religiosos exemptos. h. d. vsque ad §. in ecclesiis. Abb. Sic.

¶ Excommunicatos. [f] †

† Fr. Tẽplariis & Hospitalariis, vide Cassaneñ. in catalogo gloriæ mũdi par. 4. cõsideratione 64. & 65. & par. 9. cõsideratione

† Vide Calixtum Papam 1. Epist. 2. ad Ep. s. Galliæ, referunt Burchard. lib. 11. decret. c. 38. & Iuo part. 14. c. 102.

CVm.] Io. Andr. diuidit totam decretalem in tres partes: nam in prima ponit exordium, & querelam episcoporum decisam, in secunda parte prouidet: in tertia prorogat, & pęnam imponit. Secunda ibi, Ecclesias. Tertia ibi, Quod autem, Et secunda principalis subdiuiditur in quinque. quæ omnia patent ex summario & intellectu. Et ista diuisio est bona. Abb. Sic.

CASVS. Fratres Templi & hospitalis excedebant in pluribus contra episcopalem auctoritatem, qui etiam scandalum faciebant, & inducebant periculum animarum: propter quæ episcopi in Laterañ. concilio de ipsis grauiter sunt conquesti. Super his primo dicit Papa, cum & plantare sacram religionem, & plantatam fouere modis omnibus debeamus, nusquam illud melius exequimur, quàm si ea nutrire quæ recta sunt, & corrigere quæ profectum virtutis impediunt, commissa nobis auctoritate curemus: Demum descendit ad articulos, in quibus prædicti fratres excedebant: recipiebant enim ecclesias & decimas de manibus laicorum, sine consensu episcoporum: prohibet Papa prædictis fratribus & alijs quibuscunque religiosis, ne de cetero prædicta recipiant sine consensu episcoporum, dimissis illis, quas contra tenorem istum aliquo tempore receperunt. Item excommunicatos & nominatim interdictos ab episcopis recipiebant ad diuina: præcipit concilium tam his, quam aliis religiosis, prædictos euitandos iuxta sententias episcoporum. Item in ecclesijs suis, quæ ad eos pleno iure non pertinent, presbyteros instituendos in eis cum vacauerint episcopis repræsentent, ut de cura plebis episcopis respondeant, & ipsis

c ¶ Excedentes.] Vnde illa perdere debent. 11. q. 3. priuilegium. 74. dist. vbi.

d ¶ Ecclesias igitur & decimas.] Sic. 16. q. 7. decimas. 4. & supra de iure patronat. quod autem. de consensu episcoporum possunt ecclesias recipere, supra de iure pat. cura 3 decimas quas habent laici in feudum, & non alias possunt recipere de consensu episcoporum. sup. de his quæ fi. à præla. cum Apostolica. in fi. decimas tamen de laboribus suis non soluunt, sup. de dec. ex parte.

3 Et de donat. pastoralis. Io. And.

[Glossa seq. recitetur per contrarium.]

e ¶ Aliquo tempore.] nisi præscriptione muniti fuerint, vel postea consensum episcopi habuerint, sup. de iure pat. cura.

f ¶ Excommunicatos.] quos vitare tenentur. non obstante aliquo priuilegi. infra de senten. excommunic. nulli. & de iure communi quilibet tenetur. 11. q. 3. excommunicatus, quod ius per priuilegium non

 tolli-

tollitur, vt in decre. prædicta, nulli.

Glo. seq. reci. per quæstionem.

a ¶ Nominatim interdictos] Nominatim aliquis dicitur interdictus siue excommunicatus, quando proprio nomine expresso 2 interdicitur, vel aliis circumstātiis. Instit. de exhæredat. liberorum. §. nomina tim. per Ber.

2 ut no. s. de cle. excō. mini. ppofuit. Ioan. Andr.
2 Ad idē de sen. excō. cō stitutione in li. 6. vide qđ dixi s. de pbē. in Lateranē. ī prin. Io. And.

[Glossa sequens ex ponit, & arg. a contra rio. Secundo quærit & soluit.

b ¶ Pleno iure] id est vtroque iure quo ad spiritualia & tēporalia. inf. eo. quoniam. sed à contrario videtur, quod si vtroque iure ptineat ad illos, quod episcopus nihil possit attentare in illos quod verum est: & ita institutio, & destitutio quo ad tēporalia & spiritualia ad ipsos ptinet: 16. q. 2. c. 1. & inf. eo. quoniā, & sic ecclesiæ istę eodem gaudent priuilegio, quo & isti priuilegiati: alias vero si pleno iure ad eos nō ptir eat, seruabitur qđ hic dicit. Sed cum pleno iure istæ ecclesiæ pertinent ad istos religiosos ex priuilegio papæ: quis deponet presbyteros? Potest dici quod illi primo vocabunt episcopū diœcesanum, & per eum adiūctis sibi aliis episcopis depositio fiat sicut faciunt in aliis sacramētis, & hoc colige secundum tenorem priuilegiorū, vt si primo debent recipere sacra ab episcopo diœcesano, secūdū quod ī priuilegio ponitur, vel etiam à quocunque, & secundum hoc vocabunt isti priuilegiati quoscunque episcopus voluerint, aliàs possunt priuati officio & bñficio per abbates iusta causa interueniēte, sed deponere nō possunt, cum ad officium abbatum hoc nō pertineat. Ber.

c ¶ Semel in anno.] De hoc habes. inf. eo. vt priuilegia. §. illud.

ADDITIO. Hodie an qđ possit celebrari in ecclesia sua in loco interdicto. vide bonū textum in c. fi. de sen. excō. in vi. in fi. & qđ ibi nota. Abbas.

quoque nominatim [a] interdictos, tam ab illis quā ab aliis omnibus iuxta episcoporum sententiam statuimus euitandos.

¶ *Religiosi etiam exempti in ecclesiis non pertinentibus ad eos pleno iure, non instituunt, nec destituunt inconsultis episcopis; sed rationem exigunt in temporalibus ab institutis. hoc dicit vsque ad §, quod si.*

¶ In ecclesiis vero suis, quę ad eos pleno iure [b] non pertinent, instituendos presbyteros episcopis repręsentent, vt eis de plebis cura respondeant. Ipsis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. Institutos etiam inconsultis episcopis non audeant remouere.

¶ *Hospitalarij & Templarij semel in anno celebrent in ecclesia posita in loco interdicto, ibi tamen non sepeliuntur corpora mortuorum, hoc dicit vsque ad §. de confratribus. Abbas.*

¶ Quòd si Templarii vel Hospitalarii ad ecclesiam venerint interdictam, non nisi semel in anno [c] ad ecclesiasticum officium ad mittantur, nec tunc ibi sepeliantur corpora defunctorum. [d]

¶ *Confratres exemptorum seu ipsorum oblatio, qui in totum non transtulerunt, indicari possunt ab ordinarijs locorum hoc dicit vsq; ad fin. Abb. Sicul.*

¶ De confratribus † hoc constituimus, ut si non se prædictis fratribus omninò reddiderint, sed in proprietatibus suis omnimodo duxerint remanēdum, propter hoc ab episcoporum suorum sententia nullatenus, eximantur. [e] sed potestatem suam in eos sicut in alios parochianos suos exerceant, cum pro suis fuerint excessibus corrigendi.

¶ Quod autem de prædictis fratrib⁹ dictum est, ab alijs quoque religiosis, † qui præsumptione sua episcoporum percipiunt iura, & contra canonicas, eorum sententias, & tenorem priuilegiorum [f] nostrorū venire præsumunt, pręcipimus obseruari. Si enim cōtra institutum hoc venerint, & ecclesię in quibus ista presumpserint, subiaceant interdicto, & quod egerint, irritum habeatur.

¶ Idem archiepiscopis [& † episcopis] ad quos litterę istę peruenerint.

¶ *Suis priuilegijs priuandus est, qui alienis derogat.*

CAP. IIII.

Dilecti † filij fratres Hospitalis Hierosolymitani transmissa nobis conquestione monstrarūt, quod uos eos de malefactoribus suis iustitiā facere non vultis priuilegia

d ¶ Defunctorum.] Nisi fuerint fratres eorum: quia tunc possunt illi sepeliri in ecclesia interdicta, dummodo illi fratres non sint excommunicati, uel nominatim interdicti, ut infr. eo. vt priuilegia.

e ¶ Nullatenus eximantur.] Sic inf. eo. tuarum. & capit. pen. & hoc ideo, quia per confraternitatem talem non sunt conuersi illorum, nec oblati, sed aliquam remissionem cōsequuntur. inf. eod. vt priuilegia. vnde dixit, omnino non reddiderint, & ita remanent de iurisdictione episcoporū: alias ꝑ tribus, vel quattuor denariis posset quis eximi a iurisdictione sui episcopi, quod esset iniquum, inf. eo. ut priuilegia, §. hoc autem.

f ¶ Tenorem priuilegiorum.] Sic infr. eod. porro. in fine. & ideo non debēt habere fructum illorum, ex quo ea non seruāt, inf. eo. tuarū, & cap. petistis, & c. ut priuilegia. 11. qō. 3. priuilegiū. & ita per abusum siue per delictum perditur priuilegiū, quare subiacebunt propter hoc interdicto episcoporum ut in fine sequitur. s. sup. de hær. ad abolendā. in fine ubi de hoc.

Dilecti.] In prima ponit querelam. In secūda ibi, Pro certo. prouidet. Abb.

CASVS. Fratres Hospitalis Hierosolymitani cōquesti fuerunt domino Papæ, quod archiepiscopi & Episcopi eis de suis malefactoribus iustitiā facere nolunt, priuilegia ipsorum non recipientes: vnde Papa scribit Prælatis prædictis, qđ ipsi pro certo sciant, qđ ipse priuilegia ipsorum prælatorum decurtabit, cum ipsi obuiare nō timeant scriptis authēticis Rom. ecclesiæ. No. arg. cōtra iudices, qui iustitiā querelantib. nō exhibent, & partiū probationes nō attendūt. Itē no. qꝙ ei iustitia non est seruāda qui aliis iustitiā denegat exhibere.

g ¶ Non vultis.] Vnde possunt conueniri, q a iustitiā facere nolunt, 23. qō. 2. Dominus. & in Aut. vt di. iu. §. pen. & vlt.

† Præter panormitanū & alios hic uide Marianum Sozinū & alios ī ca. 2. su. de for. compet. & glossam & Geminianū inic. q̃squis. 7. q. 4.

† Vide concilii Trid. ses. 6. de reforma. cap. 3. & sess. 25. ritu. de regularibus. c. 14. ubi habes, quando epi corrigant religiosos, & puniant.

† Hæ duæ voces, & episcopis, desunt in aliquot vetustis & recencioribus codicibus.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cōp. & post cōcilium Lateranen. par. 44. capit. 6.

& vlt.col.8.& 23.q.5.administratores, & sic iudex facit litem suam propter dolum suum, & etiam propter alias culpas, vt ff. de iudi. filiusfamilias.
a ¶ Contemnentes.] arg. contra iudices, qui probationes diligenter non attendunt, arg.30.q.5. iudicantem.
b ¶ Decurtabimus.] Non. n. sunt ei sua iura seruanda, qui ius alienum uiolare non meruit, 73.dist.vbi, & 25.q.2.sic decet. & de mu.pe.c.1. & 2. & ar. 95.d.esto subiectus. & quod quisque iuris in alterũ statuit, uti debet eo, sup. de consti. cum omnes. & ecclesiasticus ordo confunditur, si cuilibet ius suum nõ seruatur. 11. q.1. peruenit. Inspiciatur ergo priuilegia istorum, & secundum quod ibi continetur, ita obseruetur, inf.eo. porro. & ita tãquam cõtemptores, & negligentes puniuntur. B.

ipsorum recipere contemnentes,[a] & infra.

¶ Pro certo sciatis, quod nos concessa uobis priuilegia decurtabimus,[b] cũ ecclesiæ Romanæ scriptis authenticis obuiare minime timeatis.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo.

¶ Etiam priuilegiati non possunt admittere excõmunicatos ad sepulturã, & si admiserint, debẽt inde eos eijcere, & si nõ fecerint, episcopus supplebit.

CAP. V.

AD † hæc; & infra. ¶ Mandamus, quatenus Hospitalarijs præcipias, vt si quos in excommunicatione defunctos ĩ cœmiterijs ecclesiarum sepelierint,[e] eos extra cœmiteria eijciãt:[d] quod si facere noluerint, tu hoc de his, quos in excommunicatione defunctos esse constiterit, exequaris.

¶ Idẽ Abbati, & monachis S. Andreæ Cister.ordinis.

¶ Contra priuilegium ecclesiæ pscribitur spacio triginta annorũ: hodie vero quadraginta, vt infra eo. accedentibus.

† Cap.6.eo. ti.in 1. cõpi. & post cõci. Lateran. sub Ale. iii. par. 31.c.5.

AD hæc.] Etiã priuilegiati, qui sepeliunt mortuos excommunicatos, eos extumulare tenentur. ho. dicit. Abb.

CASVS. Hospitalarii defunctos in excommunicatione sepeliebant in cœmiterijs ecclesiarum: mãdat papa Cantuarien. archiepiscopo quatenus præcipiat ipsius Hospitalaris, ut corpora illorũ defunctorum in excommunicatione, extra cœmiteria eiiciant, & si non fecerint, archiepiscopus illud exequi non omittat. No. quod corpora defunctorum in excommunicatione, nõ sunt in cœmiteriis sepelienda.

[Glo.seq.reci.per quæstionem.]

e ¶ Sepelierint.] ita communicando eis in morte, inciderunt in excommunicationem, quia cui non communicamus viuo, non communicamus & mortuo. 23. q.2.& 3.& sup.de sepul.sacris.

[Glo.seq. excipit duos casus.]

d ¶ Eiiciant.] si potuerint discerni ossa eorum ab ossibus aliorũ, alias non supra de sepulturis sacris, & nisi forte tales fuerint, qui petierunt absolui, & per eos non steterit, quo minus fuerint absoluti, & quia post mortem sunt absoluendi. inf. de sentent. excom. a nobis 2.& factum suum illi emendare tenentur. sim.55. d. penitentes. alioquin archiepiscopus hoc faciet in eorum opprobrium. Ala.

SI de terra.] CASVS. Monachi sancti Andreæ ordinis Cistercien. habent priuilegium de non dandis decimis de laboribus suis, monachi isti habent terras in parochia canonicorum de Plautio, de quibus decimas persoluerint per xxx. annos dictis canonicis, nunc excitati nolunt soluere decimas dictis canonicis: vnde mandat Papa monachis illis, quatenus si de terra illa, quam habent in parochia illorum canonicorum, per xxx. annos decimas persoluerunt, eisdem, eas de cætero integre sibi soluant, quia licet eis sit cõcessum, ut de laboriqus suis decimas non persoluant, ex priuilegio tamen indulto tando tẽpore detrahere voluerunt: vnde non possunt per priuilegium se in hac parte tueri, cum liberum sit vnicuique iuri suo renuntiare. Not. ꝙ qui non vtitur priuilegio sibi concesso legitimo tempore, amittit illud. Item triginta annorum spatium beneficia priuilegij excludit. Item liberum est cuilibet iuri suo renuntiare.

[Glossa sequens signat contrarium, & remittit.

CAP. VI.

SI † de terra, quam habetis in parochia canonicorum de Plautio, per triginta annos [c] eis decimas persoluistis, eas sibi de cetero integre persoluatis. Licet enim priuilegiorum Romanæ ecclesiæ beneficio fratribus Cistercieñ. ordinis † indultum fuerit, quod de laboribus suis nullas decimas persoluere debeant, de priuilegio tamen indulto tanto tempore,[f] vobis detrahere voluistis; cum liberum sit vnicuique suo iuri renunciare;[g] eoque modo non potestis vos in hac parte tueri.

¶ Idẽ Ambian. † episcopo.

¶ De priuilegijs non est iudicandum, nisi eorum tenore inspecto, & secundum cõtinentiam eorum ab oĩbus subditis sunt seruanda.

CAP. VII.

POrro †

† Cap.9.eo. ti.in 1.cõpi. & post cõci. Lateran. sub Alex.iii.par. 38.ca.4. Vide glo. in c.vlt. 17.q.4.

† Dictio ordinis, deest in antiquis omnibus codicibus.
† Albien.
† Albian.

e ¶ Triginta annos.] ar. contra sup. de præscr. de quarta 16 q.3. cap. placuit.§. quas actiones, & est expressum in eo. accedentibus ubi tantum xl. annorum spatio perditur priuilegium, ubi de hoc.

[Glos.seq. fortificat textum.

f ¶ Tanto tempore.] sic patet, quod priuilegium perditur, nisi quis utatur eo. inf.eo. accedentibus sic etiam leges per desuetudinem abrogantur, ff. de legibus de quib. multo fortius priuilegiũ:[1] quia res de facili ad suam naturam reuertitur, ff. de pac. si vnus, §. quod si non totum, sed propter hæc quãuis ad alios non perditur.

1 Quod facilius perditur. quãuis cõe, C. ad Vele antiqua secundũ Philip. Io. And.

† Cap.10.eo. ti. in 1.cõpi.

[Gloss. seq. alleg.5. concor. signat contrarium, & remittit.

g ¶ Renunciare.] sic inf.eo. accedentibus, & sup. de reg. ad Apostolicam & c. statuimus & 7.q.1. quam periculosum, & remittentibus actiones suas, non est vlterius regressus ad eas, ff. de ædil. edic. l. quæritur, §. si venditor, ar.§ 5. de fo.cõpe. si diligenti. ubi plene de hoc tractatur.

POrro.] Priuilegiorum tenor inspiciendus est, & seruandus. h.d. Et potest exemplari text. per ca. nuper. sup. de decimis. Abb.

CASVS. Tẽplarij & Hospitalarij multa prærogatiua libertatis sunt muniti: uerumtñ aliã libertatẽ hr̃e vñr in locis illis in quib. fuerant habitatores anteq̃ ad eos peruenissent, q̃ in alijs suis possessionibus & si habuerunt eandem uel aliã, hoc ex inspectione priuilegiorũ suorũ ualet cognosci, & ẽm ꝙ inuenitur in priu legio, ita est obseruãdũ. In fine dicit Papa: sic uolum[9] eos tenorẽ suorũ priuilegiorũ seruare, ꝙ fines eorũ nõ trãsgrediãt. no. ꝙ priuilegia seruanda sũt ẽm ꝙ cõtinet in eis. Et sic ar. ꝙ priuilegia stricti iuris sũt. Itẽ ar. ꝙ nulli priuilegiato credendũ est, ni si priuilegiũ suũ inspiciẽdũ pcedat. Itẽ a

forma verborum non est recedendum. Item fines priuilegij nemo excedere debet, & sic est argum. quod fines mandati diligenter sunt obseruandi.

a ¶ Quamuis.] id est, quia. in antiqua erat, quoniam. & melius, simile supr. de iureiurand. quemadmodum. ibi, quāuis interdum, &c. vel quamuis; id est cū, sed proprie non videtur posse.

b ¶ Libertatem.] supple, quā in alijs, immo habent eandem in his quam in aliis possessionibus: hoc tñ deprehēditur ex eorum priuilegio, ut infr. dicit, & ita res ad eos deuoluta censetur eodem priuilegio cum aliis, ff. de vsuris, cum quidam, §. si debitores, 1 & ff. de iure. fisci. fiscus.

¶ Glo. seq. quatuor notanda.

c ¶ Ex inspectione.] & ita inspiciēda sunt priuilegia, ad hoc, ut sciatur quid contineatur in eis inf. eo. recipimus, & supr. de fid. instrumentorum accipimus, & in Auth. de mand. principum, §. si quis autem, colla. 3. Et est arg. ꝙ iudex debet facere copiam rescripti: quia falsitas posset ibi esse, quæ ex sola lectione deprehendi non posset. Et ex eo quod dicit: ita obserues: nota non esse recedendum a forma verborū, supr. de deleg. ad audiētiam, & sup. de translation. inter corporalia, & ff. de legatis tertio, non aliter. 2 Item arg. fines mādati diligenter seruandos, sup. de rescri. cum dilecta. Item arg. nulli esse credendum qui dicit se habere priuilegium, nisi illud ostendat, sup. de offic. deleg. cum in iure & arg. ad hoc 42. di. quiescamus, & 100. dist. contra morem, & inf. eo. cum capella. B.

d ¶ Tenorem.] sic sup. eo. cum & plantate, in fi. & inf. ea petistis, & ita priuilegium in sua forma tantum seruari debet, & non vltra extendi: alias priuilegium non defendetur. in alijs. Ber.

R Ecepimus.] Solutio census non probat quem exemptum, nisi ex alio deprehendatur, ut quia soluitur ad indicium præceptæ libertatis. hoc dicit primò ponitur consultatio. Secundo responsio ibi, Ceterum. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam legatus Apostolicæ sedis inuenit plures ecclesias in sua legatione censuales: dubitauit utrum hoc ipso essent exemptæ a iurisdictione episcoporum: quæsiuit a Papa quid iuris sit super hoc, & ipse respondet commendans in hoc diligentiam suam. dicens, quod sicut non omnes illi, qui specialiter existunt de iure beati Petri Apostolicæ sedi annuatim censum exoluunt: ita non omnes censuales subtrahuntur a iurisdictione episcoporum: verum tamen inspicienda sunt priuilegia ecclesiarum, & si fuerit deprehensum in eis, ꝙ ecclesia quæ soluit censum, specialiter beati Petri iuris extitit, & ad indiciū pceptæ libertatis annuatim cēsus soluat, ecclesia illa libera ē & exēpta. Si vero ad indiciū perceptę protectionis, cēsus persolui tui ppea a iurisdiōne epi nō est subtracta. Not. ꝙ per hanc decretalē dēt & pōt cognosci ex inspectiōe priuilegiorū, an sit ecclesia exēpta vel nō: qa si dicat in priuilegiis, ꝙ dat censū i signū libertatis, tūc est exēpta ecclesia. Si aūt dat in signū protectionis nō est exēpta. Itē priuilegia īspiciēda sunt, cū de eorū tenore dubitatur. Item exēptio in protectione parum, vel nihil commoditatis affert.

e ¶ Omnes.] sicut Templarii, & Hospitalarii, & Cistercien. censum nō soluūt Romanę ecclę, sicut credo.

f Inspiciēda] De hoc dictū est sup. ca. pxi.

g ¶ Perceptæ libertati.] Vbicūq; inueneris hæc uerba, i priuilegiis, statim intelligas illos esse in toto exēptos a iurisdictione epōrū, ut hic patet.

[Gl. seq. dat simile, quærit, & soluit.

h ¶ Ad indiciū perceptæ protectionis.] Licet papa recipiat aliquos sub sua ptectione, 3 non sunt pga subtractia iurisdictione epōrū, inf. e. ex parte. 2. & sic per confirmationem in forma communi, non præiudicatur episcopo loci, sup. de confir. vti. c. vlt. & quasi per totum, arg. su. de. maio. & obedien. per tuas. Arg. contra sup. de cleri. peregrin. c. vlti. Quid ergo uale talis protectio? certē parum, sicut parum valet confiscatio in forma communi, tamen aliqua reuerentia plus debetur illis, quam aliis, arg. decret. pre di. tuas, & forte citius papa mouetur pro eis, cum iniuste grauatur, ad litteras concedendas.

quamuis [a] Templarij, & Hospitalarij multa sint libertatis prærogatiua donati, † non dubitamus, quin aliam libertatem [b] habeant in locis, in quibus antequam peruenissent ad eos, fuerunt habitatores: quod totum ex inspectione [c] priuilegiorum suorum † plenius aduertere potes: & secundum quod inueneris, ita obserues. Sic enim eos volumus priuilegiorum suorum seruare † tenorem, [d] quod eorum metas transgredi minime videantur.

¶ Idem [e] † Apostolicæ sedis legato.

¶ Per solutionem census, quæ fit Romanæ ecclesiæ, non probatur exemptio a iurisdictione episcoporum.

CAP. VIII.

Recepimus † litteras, quas de ecclesijs censualibus direxisti. Ceterum diligentiam tuam volumus non latere, quod sicut non omnes, qui specialiter beati Petri iuris existunt, annuatim Apostolicæ sedi censum exoluunt: ita non omnes [c] cēsuales ab episcoporum subiectione habentur immunes. ¶ Inspicienda [f] sunt ergo ecclesiarum priuilegia, & ipsorum tenor est diligentius attendendus, ut si fuerit deprehensum, quod ecclesia, quæ censum soluit, specialiter beati Petri iuris existat, & ad indicium † perceptę libertatis [g] census annuus conferatur, non immerito poterit speciali prærogatiuæ gaudere. Si vero ad indicium † perceptæ protectionis [h] census persoluitur, non ex hoc iuri diœcesani episcopi aliquid uidetur esse subtractum.

¶ Idem.

¶ Priuilegiū vni concessum non potest ad aliū extendi, propter identitatē rationis. h. d. & solet quotidie allegari.

CAP. IX.

Sane † & infra. Temerarium [i] est, & indi-

SAne.] priuilegium non extenditur ad personas in eo non expressas. h. d.

CASVS Nullus dēt auctoritate sua sibi psumere, ꝙ alii certa rōne inspecta, a Romana ecclesia singulari priuilegio est cōcessum. No. ꝙ nullus dēt ppria auctoritate aliquid sibi psumere. Itē priuilegiū nō dēt concedi nisi certa rōne inspecta. Itē speciale non dēt trahi ad gnale.

[Gl. seq. alleg. 7. concor. signat cōtrarium, & soluit.]

i ¶ Temerariū. Hoc 1ō dicit. qa q p priuilegium conceduntur, n dēnt trahi ab aliis auctoritate ppria in exēplum vt hic,

† dotati.

† Dictio suorum, deest in recentiorib9 īpressis, sed eam hēnt veteres codices.

† cōseruare.

1 Debitor priuati, qui minores q̄ semisses præstabat usuras facto debitor fisci, soluit se misses. Ioan.

† Cap. 1. eod. tit. in 2. cōp. 2 V. d citatos super vlt. gl. 2. vide de ver bor. sign. pp ta. glo. 2. Io. And.

† Alias, iudicium, in aliquot antiquis.

† Alias, iudiciū, in eisdē antiquis.

3 Vide A... gelū in l. ... C. de excu... mun. li. 10 & Bart. in ... constitutio... ne digesto... rum.

† De mate... ria Bal. in ... nō tm̄. §. n... oīa. ff. de e... cus. tut. A... cha. cōf. 10... incip. prin... facie Ang... conf. 272. ... c. 1. qñ dic... priuilegiu... Dec. conf. ... & Gemi. ... c. ne aliqu... de priuile... lib. 6.

vt hic, & 16. quæst. 1. hinc etiam quia priuilegia communem legem non faciunt, 16. quæst. 2. non exemplo. supra de conces. præbend. constitutus. in fin. ff. de consti. prin. l. 1. C. de leg. l. leges. in fi. & 7. quæstio. 1. petisti, argum. 10. distinct. contra morem. Argumen. contra, quia quod uni personæ conceditur, ceteris denegari non debet. 5. distinct. ad eius vero, & 4. distin. denique. Non sunt cōtra, quia loquuntur de cōmuni iure, quod. n. de iure cōi conceditur omnib. cōcessum intelligitur: secus de iure speciali, in quo casu loquuntur primæ concordantiæ.

a ¶ Certa ratione.] No. quod priuilegiū non est dandum nisi certa ratione inspecta. 1 vt 7. q. 1. petisti. & nō subito, sed cum magna deliberatione 23. dist. communis filius. & 16. q. 1. in parochiæ.

1 Facit ad hoc ꝙ not. Bart. in l. 1. C. de colla. lib. 10.

b ¶ Singularibus beneficijs.] id est, priuilegijs, quæ singularia sunt & priuata a lege cōi. 3. d. priuilegia. B.

† Ca. 2. e. ti. in 2. compi. de materia & intellectu uide Alberi-cū in Dictionario, uerbo cāpanis. uer si. audiui qđ magna.

PAtentibus.] Duæ sunt partes, consultatio & responsio. Secunda ibi, Respondemus. Abb.

† Alias ita: quinimo potius per te, &c.

CASVS. Hospitalarij & Templarij, & alij etiā habēt oratoria in domibus suis: quæsiuit episcopus Abulē. vtrū liceat pdictis ponere ibi campanas, & publice pulsare? & rñdet Papa, qđ nō licet eis hoc agere, imo compellendi sunt, ut ita iure suo sint contenti, quod iustitiam non impediant aliorum. Not. quod in oratorijs Templariorum & aliorum non licet habere campanam. Item argu. quod exempti si excedant metas priuilegiorum suorum, siue publice delinquant, quod possunt ab episcopis coerceri: Item priuilegium sic est intelligendum & seruandum, ut non lædat uel impediat iustitiam aliorum.

gnum, aliquem sibi sua auctoritate presumere, quod Romana ecclesia alicui, certa ratione [a] inspecta, singularibus [b] uoluit beneficijs indulgere.

¶ Celestin⁹ iii. Abulē. ep̄o.

¶ *In oratorijs priuatis cāpanæ publice teneri non possunt, etiā per religiosos. h. d. & tene menti hunc textum, quia quotidie allegatur, & est in vsu.*

CAP. X.

PAtētibus† litteris certificari desideras, utrū Tēplarijs, Hospitalarijs, & alijs oratoria in domibus suis habētibus, liceat cāpanas in eis ponere, publiceque pulsare: Respondemus autem consultationi tuæ, quod non licet [c] eis hoc agere: quin † potius [d] per te, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, coercendi sunt, vt ita sint suo iure contenti quod iustitiam non impediant [e] aliorum.

c ¶ Non licet.] nec etiam Missas ibi celebrare, de conse. dist. 1. unicuique, & c. clericos, & c. si quis.

[Glo. seq. arg & remittit.]

d ¶ Potius per te.] arg. quod exempti si excedant metas priuilegiorum, siue publice delinquerint, quod possint ab episcopis coerceri 2 argum. inf. eod. c. proxi. ubi de hoc arg. opt. sup. de statu regu. c. recolentes.

2 Dicit Inn. & Abbas ꝙ hoc ideo qa licet personæ sint exēptæ ipsorum oratoria uel ecclesiæ non uide sup. eo. re. recipimus §. 1. glo. Ioan. And.

e ¶ Non impediant.] arg. ꝙ Papa sic indulget priuilegiū vt non lædat siue impediat iustitiam aliorum, ff. ne quid in lo. publi. l. 2, §. si qs a principe, & sup. de usu pal. ex tuarum. 9. q. 3. si quis uero non obediat 22. q. 2. primum. & ff. de condi indebi. nam hoc, & supr. de consuet. cum olim. & sup. de ecc. ædi. ad audientiam. 2

TVarum nos.] in prima ponitur querela & consultatio: secunda responsio, ibi, Verum, & in prima ponuntur quattuor excessus istorum Hospitalariorum. Ab.

CASVS. Fratres hospitalis sancti Ioannis cum pro eleemosynis colligendis mittere debeant clericos, & fratres de ordine suo cruce signatos, ipsi mittunt laicos & illiteratos, qui in superbiam elati in multis excedere præsumunt: In quadam ecclesia baptismali sibi ab archiepiscopo Lugdun. concessa, quidam eorum percussit Vincentium sacerdotem, ipsam ecclesiam sanguinis effusione fœdando, propter quod archiepiscopus prohibuit ibi celebrari diuina, donec fuerit recōciliata: ipsi nihilominus ibi diuina officia celebrauerunt; Item quosdam præsbyteros ab episcopis suis ab officio suspēsos, ijdem quāuis laici sint, restituūt ad diuina officia exequenda. Item quosdam laicos, qui olim vxori bꝫ proprijs commorant pro eo ꝙ sibi soluunt aliquid annuatim, ita eximere contendunt, vt alijs secundum legē terræ de sibi obiectis respondere nō teneantur: Consultus Papa respondet, cum priuilegiū mereatur amittere, q permissa sibi abutitur potestate, mandat archiepiscopo Lugdun. quatenus si aliquos clericos aut laicos inuenerit missos à prædictis fratribus pro eleemosynis colligendis falso cruce signatos, interdicat illis, qui eos miserūt, officium prędicationis in tota prouincia sua: & missos, si laici fuerint, excōmunicationis mucrone percellat; Si clerici, ab officio & beneficio suspendat, uno obstante aliquo priuilegio appellationis. Illos uero, qui post interdictum suum in ecclesia prædicta celebrauerunt diuina, eadem pęna suspensionis inuoluat, & in eadem diuina officia celebrari non permittat, donec fuerit reconciliata. presbyteros ab episcopis fuit suspensos, & per fratres illos ad officia sua temere restitutos, in eandem sententiam reducat. Alios uero, quos propter præmissam causam ad respondendum alijs scđm legem terræ asserunt non teneri, compellat alijs rñdere, non obstante appellatione. No. qđ priuilegium meretur amittere, qui abutitur ipso. Item illi, qui mittunt ad colligendas eleemosynas a fratrib. hospitalis sancti Ioannis, dēnt esse de ipsis fratrib. cruce signatis uere & non falso alioquin repelluntur cum pęna hic statuta. Item ar. quod licet aliquis portet habitum regularē, non obligatur, dummodo cōstet, qđ aīo obligandi hod. non facit. Et sic est hic arg. qđ habitus non facit monachum Item priuilegium non excusat in delictis. Item apellatio non tuetur aliquem in delicto. Itē arg. quod ordinarius possit punire exemptos, cum public delinquūt. Itē in ecclesia sanguinis effusione polluta celebrari nō debet, donec reconcilietur. Item absolutio uel restō facta ab illo qui non habet ius absoluendi uel restituēdi, non ualet. Itē priuilegio conuersorum gaudere non debet, qui non sunt conuersi.

¶ Inn. iii. archiepiscopo Lugduneñ.

¶ *In tota prouincia exhortationis officio priuantur Hospitalarij, qui mittunt pro eleemosynis cruce falso signatos & si missi sunt laici excōmunicantur, si sunt clerici, ab officio & beneficio suspenduntur, & eadem suspensione puniuntur qui ante reconciliationem in polluta ecclesia celebrant & suspēsi per episcopos exēptos absolui non possunt, & fratres priuilegiatorum, q ad eos se omnino non transferunt, priuilegiati non sunt.*

CAP. XI.

TVarum † nos tenor edocuit litterarum, quod fratres hospitalis sancti Ioannis, laicos & illiteratos mittūt pro eleemosynis colligendis: & infra. ¶ Cum in quadam ecclesia baptismali, eis à prędecessore tuo collata, [f]

† Ca. 1. e. ti. in 4. compi. Et de fratribus Hospitalis sācti Ioānis uide citatos in c. cum & prælatore. sup. eo. ti.

f ¶ Collata.] non pleno iure, ut infra patet

 [Glos-

quidam eorũ percutiẽs vicarium sacerdotem, ipsam ecclesiã sanguinis effusione fędasset, vsque ad recõciliationem [a] diuina ibidẽ interdixisti officia celebrare: sed nihilominus ipsi † in ea diuina officia celebrarũt. Alios vero presbyteros ab officio suspensos ꝑ episcopos suos ijdẽ cũ sint laici, ad diuina† officia restituunt exequenda. Quosdã præterea, qui cum uxoribus suis in domib. proprijs commorantur, eo qđ eis de suis aliquid conferunt annuatim, ita emancipare [b] contẽdũt, ut aliquibus secundum legem terrę de sibi obiectis rñdere minime teneantur. ¶ Verum, qa priuilegiũ meret amittere, [c] qui permissa sibi abutitur potestate, fraternitati tuæ mãdamus, quatenus si quos clericos, aut laicos a dictis fratribus ꝓ colligẽdis eleemosynis cruce falso signatos [d] inueneris, his à quib. ipsos missos esse cõstiterit, ꝑ totã prouinciam tuã † exhortationis [e] officium interdicas: missos, si laici fuerint, excõicationis mucrone percellas: si clerici, ab officio beneficioque [f] suspendas: nullo prorsus priuilegij [g] beneficio, vel appellationis

[Glos. seq. exponit, obijcit, & soluit.]

a ¶ Ad reconciliationem.] per aquam benedictam cum vino & cinere, & per simplicem sacerdotem sup. de cõse. eccle. uel alta. proposuisti. & c. aqua. Sed nonne ex priuilegio saltem semel in anno possent ibi celebrare ante reconciliationẽ: vt sup. eo. cum & plãtare. §. quod si. & inf. eo. vt priuilegia? Dicas, quod priuilegiũ nõ extenditur ad hũc casum quamdiu fuerit sic execrata: uidetur inf. eo. ca. ibi, donec reconciliata fuerit, &c. & quia hoc est interdictũ iuris, & nõ hoĩs, qui celebrat in tali ecclesia, nõ est suspensus nec irregularis. 1 hic tamẽ ecclesia fuit interdicta a iure, & ab hoĩe, & sic diuersa est hæc pęna ar. ĩ. de cler. excom. mi. si celebrat. & c. postulastis, §. quæsiuisti. Ber.

b ¶ Emancipare.] id est liberare de potestate episcoporum. 2

c ¶ Amittere.] 11. q. 3. priuilegium.

[Gl. seq. no. signat cõtrariũ, & soluit. Iterum soluit obiect. de tribus iuribus, ult. dicit hic solui quæstionem.]

d ¶ Signatos.] per hoc patet, quod licet portet aliquis habitum regularem, non obligatur, dummodo constet quod non animo obligandi hoc faciat, ut isti faciebant, quia in tali casu habitus non facit monachum, supr. de reg. porrectum, ar. contra, sup. eod. tit. statuimus. Sed illud uerum est, cum constat quod animo uouendi habitum recepit professorum. Nec obstat 27. distinct. quod interrogasti. & sup. de regula uidua. 20. q. 1. quem progenitores, quia illa intelligebantur olim quando ab initio factum erat ambiguum. Et per hoc uidetur solui quæstio de eo qui simulando se monacham, corrupit monialem, quia non est compellendus 3 ad monachatum, alias tamen puniendus est exilio, etiam si iocose schemate monachæ vsus est, in Auth. de sanct. episco. §. vlt. collat. 9. Lau.

e ¶ Exhortationis.] id est prædicationis.

f ¶ De officio beneficioque.] Puniuntur. n. isti tamquam falsarij sup. de crim. fal. capit. 2. laici. n. excommunicantur. eo. tit. ad falsariorum.

[Glo. seq. alleg. ꝙ ordinarij puniant exẽptos delinquẽtes. Secundo alleg. contrariũ. Tertio ponit opi. Vinc. & Tan. qui signat contrarium, & soluit. Quarto ponit aliam opi. Quinto opi. Ioan. distin. ult. soluit per ius nouum.]

g ¶ Priuilegij beneficio.] sic ergo videtur quod ordinarius possit punire exemptos, cũ publice delinquunt: quia hic priuantur officio & beneficio nuncij istorum, & ipsis interdicitur officium exhortationis ab ordinario, & sup. de hære. ad abolendam. in si. Sed ibi dr̃ tanquam a sede Apostolica delegatus, unde non videtur ꝙ iure suo & ratione delicti sortitur quis forum. 6. q. 3. placuit spu. eo. cum & plantare in fin. & supr. c. proxi. rõne delicti prriditur priuilegium, ut hic dr̃, & 11. q. 3. priuilegium. Item reatus omnem honorem excludit. C. ubi senat. uel clarissimi. l. 1. & qua in prouincia quis deliquerit, illic iuri subiaceat, omni priuilegio cessante. C. ubi de crimi. agi oporteat. Authen. qua in prouin. nec. n. prætextu priuilegij flagitiorum crescit auctoritas. C. de priuile. schola. l. 2. lib. 12. & remissio peccatorum non dat licentiam delinqnendi. quæstio. 7. exigunt. de pœn. distinct. 3. sane. Et dicit Imperator: non permittas delinquentes aliquibus priuilegijs uti. in Authen. de man. princ. §. quod si deliquentes. coll. 3. Sed contra uidetur quod non possint illos punire. 16. quæstio. 1. frater noster. & sup. de supplẽda neglig. præla. sicut nobis, & inf. eo. cum capella. si. n. tales possẽt puniri vt alij, inutile esset eorum priuilegium. Item proconsul non potest se intromittere de causis fiscalibus, q est maior omnibus post principem, ff. de offic. procons. si in aliquam. §. 2. alias est lex. & incipit, nec quicquam. Vinc. dixit quod ordinarius non potest interdicere eorum ecclesias, quando totam terram subijcit generali interdicto. Sed cõtra hoc est sup. de cõsue. cum inter uos. & inf de verbor. signifi. cum in partibus. Sed uerius dicas, quod licet non possint interdicere illorum ecclesias, ipsi tamen de iure communi tenẽtur seruare interdictum in generale, vt dicunt iura duo proxima, alias possent illos punire sup. ca. proxi. cum publice delinquunt. Item pro leuib. & minimis causis non possunt episcopi se intromittere, nec excommunicare eos, vel si aliquis illorum esset infamatus, non potest compelli ut se purget. Nam Papa nihil aliud eis concessit, nisi quod eos filios suos fecit, 4 sed in alijs cum publice delinquunt, non abstulit eis iurisdictionem, alias nihil aliud esset nisi dare materiam delinquendi. Et quòd possint puniri quando publice delinquunt, hic patet, & sup. c. proxi. & hoc idem dixit Tan. Alij dicunt, quod nullo modo potest eos punire, & Papa sibi hoc reseruauit, & hoc uolunt sic probare: Papa bene scit, quod Templarij & Hospitalarij, & alij exempti semper sunt in aliena parochia, & scit quod delinquunt, & dicit quod non puniantur ut per iura patet in contrarium allegata: & quia si aliqui dicuntur curiales, puniuntur vbi inueniuntur nisi sint in armata militia, quia tunc conueniuntur sub magistro militum, nisi habeant priuilegium imperiale. C. ubi quis de curiali vel cohortali, alia uel condi. conue. l. 2. & illustres non puniuntur, nisi sub iudicibus à principe spiritualiter deputatis. C. ubi sena. vel clarissimi. l. 2. circa med. Ioan. distinsit 5 ita, si priuilegiatus delinquit circa rem non exemptam, ut in cõtractu, uel maleficio occidendo hominem, uel adulterando: tale delictum potest punire episcopus loci: quia si persona sit exempta, res tamen in quam delinquit, non est exempta: & ita quasi rõne rei in qua deliquit, sortit qs forũ & c. ĩ. de fo. cõpet. c. vlt. si uero deliquit circa rem, exẽptã. puta male gerendo se in offõ suo, uel alienaudo res ecclesiæ, tunc a solo Papa punit, qa in his exemptus est. ubi. n. factum eorũ ꝑiudiciũ affert non exemptis ibi bñ punit eps eos: secus si non tãgit, & hoc probatur satis. ĩ. eo. cũ capella. Si uero aliquid spãlius in priuilegijs suis inuenit, illud seruet, ĩ. e. porto. Inn. Papa statuit, ꝙ exẽpti subsint ordinarijs rõne delicti siue cõtractus, aut rõne rei, de qua ĩ ipsos cõmouet & corã eis pñt conueniri; sed si delictũ cõmissũ sit in loco exẽpto siue contractus initus; aut res litigiosa sit in loco exẽpto; tũc nõ pñt conue-

† Alias ita: ipsi ibi ĩ ea: &c.

† Dictio: diuina de est in antiquioribus exemplaribus.

1 De hoc articulo uide c. is qui. de sen. exc. li. 6. ubi hoc diffinitur.

2 Recte dicit gl. qa emãcipare. ꝓprie est a patris potestate liberare.

3 De hoc articulo ꝑter. Pan. & alios hic uide Archi. in ca. ꝙ ĩterrogasti. 27. dist. ubi plene ad Spe. & in titu. de statu monachor. hęc gl. corrupte legitur in uulgatis. restituta est ex manuscriptis codicibus.

† Suam legitur in vulgatis libris. ex antiquis tuã repositũ est.

4 Non est verũ: qa ꝑ hoc non eẽnt exempti, sed priuilegiati ĩ. eo. si Papa §. similiter. & de uerbo. signi. ueniẽs 1. tñ. libr. 6. Io. And.

5 Hic & 6. q. 3. ca. ul. & Gofr. hic, & Vincẽ. in secũdo appa. & Phili. Io. And.

conueniri coram ordinarijs, 1 vt dicitur in quadam constitutione Inn. iv, eo. tit. volentes.] lib. 6.] a ¶ Pœna suspensionis.] s. officij & beneficij, & potest hoc referri ad factum, cum de iure sint suspensi, violando temere interdictum, prout notatur. supr. de excessib. prælat. c. vl. in magna no. sed si scienter celebrarent post interdictum iuris, debent suspendi, & tunc proprie dicitur suspendi. B. b ¶ Reducas.] i. ostendas illos ab eis non fuisse absolutos, hoc est sicut de facto fuerunt absoluti, ita de facto reducas illos in eandem sententiam, c. Nolumus. ex vsu.] sic s. e. cum & plā. are. §. pen. & s. eo. c. pen.

1 Hostien. remittit ad summam eo. tit. §. fi. Io. And.

† Celebrasse.

† Aliàs ita: & prædictos fratres, &c. ceterũ ex veterib. exemplarib. lectio impressa repetita est & rescri. series ostendit ita legi oportere.

CVm o im.] Priuilegiũ deperditũ doc. de perditione & eius tenore p testes, innouatur, h. d. Vel aliter, & sic. Priuilegium perditũ de cuius veritate, & tenore, & perditione constat per testes potest innouari, h. d. & est casus. not. In prima parte ponitur processus narratio. In scda difinitio ibi, Nos. Ab. CASVS. Abbas monasterij Eugubin. olim priuilegiũ Lucij præsentauit domino Papæ petens illud innouari, episcopus Eugubinus contradixit, asserẽs hoc in eius præiudicium redũdare, propter quod priuilegium non extitit innouatum: tempore procedente abbas iterum constitutus corã Papa procuratoribus episcopi præsentib. allegans se prædictum priuileg ũ Lucij Papæ amisisse, petit vt dñs Papa faceret repeti testes super amissione ipsius priuilegij & tenore: dñs Papa commisit hoc Cardinali xij. Apostolorum, qui fideliter redegit ĩ scriptis depositiones x. testium iuratorum: eis publicatis, procuratores epi petierunt indicias ad reprobandos testes abbatis: Papa illas concessit, vt apud sedem Apostolicam probarent quæ vellent, vbi pars altera suos testes produxerat. post hæc dominus Papa manifeste cognoscens, tam per depositiones testium, quam assertionem quorundam Cardinaliũ tenorem dicti priuilegij tandem fuisse, quòd cœnobium illud nullo mediante ad Romanam ecclesiam pertinebat, & quod non liceret alicui epo contra monasterium illud, & eius capellas excõicationes pro ferre, cum soli Romano Põtifici sit subiectum, & quod nulla in eo dicecesani episcopi mentio habeatur, & præterea Abbas tempore Celestini ad præsentiam eius accedens, ipse inspectis priuilegijs ipsi Abbatis ipsum (licet excommunicatus diceretur ab episcopo Engubino) tanquã non ligatum admisit ad osculũ pacis, quod non fecisset, nisi esset exẽptis: istis omnibus consideratis, dominus Papa decreuit priuilegium illud Lucij Papæ, quod sine reprehẽsione bullæ chartæ, vel litteræ apparebat, quando fuit ei ostensum, illius fuisset tenoris cuius dicitur esse per depositiones testium & Cardinaliũ assertionem. Not quod innouatio priuilegij fieri non debet, si cõtradictio sequatur; licet per illam innouationem nihil noui iuris acquiratur. Itẽ amissio priuilegij potest probari, & tenor ipsius. Itẽ æqualitas in iudicijs seruanda est, vt vtraque pars in eodem loco suas offerat probationes. Item post publicatas attestationes testes possunt induci ad reprobationem testiũ inductorum. Item si Prælatus excommunicatum recipit ad osculum, per hoc præsumitur, quòd non est excõmunicatus. Item sñia a non suo iudice lata nõ tenet. Item instrumentum in tribus præcipue reprehenditur, i. bulla, charta, & littera.

† Ca. 2. e. tit. in 3. cõpi. vide Bald. in l. fi. C. de edẽ. Bar. tract. de teste. Spe. ti. de leg. §. superest. n. 17. adde Doctores in l. vlt. C. de edi. di. Had. toll.

remedio præualente.

¶ Eos vero quos in prædicta ecclesia, lege tibi diœcesana subiecta, post interdictum tuum diuina celebrare † cognoueris, eadem pœna suspensionis [a] inuoluens: in ea donec reconciliata fuerit, officia nõ permittas celebrari diuina: pĩbyteros ẽt suspẽsos ab epis suis, &† per prædictos fratres ad officia sua temere restitutos in eãdem sñiam suspensionis reducas. [b]

¶ Illos vero, quos ad respondendum alijs sm legẽ terræ, pro præmissa causa asserunt non teneri, nolumus excusari, [c] quin eos ad respondendum, sublato appellationis impedimento compellas.

¶ Idem Abbati & conuentui sancti Petri Eugubin.

¶ *Contenta in instrumẽto perdito probari possunt per testes, qui illud perlegerunt si deponunt de tenore, & quod erat sine vitio. h. d. Et non est alibi casus ita clarus.*

CAP. XII.

CVm † olim essemus apud Perusium constituti, & tu fili Abbas priuilegium Lucii [d] Papæ nobis præsentans postulaueris innouari, propter contradictionẽ Eugubini epi asserentis hoc in suum præiudicium redundare, non fuit effectui mancipatum: & infra.

¶ Te igitur & præfati episcopi procuratorib., in nostra pĩsentia constitutis, B. † Basilicæ duodecim Apostolorum presbytero Cardinali dedimus in mandatis., vt super amissione, ac tenore priuilegiorum† testes reciperet quos duceres producendos, qui fideliter redegit in scriptis depositiones decem testium iuratorum, quorum depositionibus duplicatis, dicti procuratores ad producendos testes, per quos inductos à parte aduersa repellerent, inducias postularunt; quas sub eo tenore illis duximus concedendas, vt apud sedem Apostolicam probarent, quæ vellent, vbi onus [c] probationis pars altera subiisset: & infra. †

¶ Nos vero tam per depositiones testium, quam assertiones quorundã fratrum [f] nostrorum liquido cognoscentes, talem dicti priuilegii fuisse tenorem: quòd videlicet cœnobium vestrum nullo mediãte ad Romanam ecclesiam pertineret: & quod non liceret alicui episcopo, eidem monasterio, & eius ecclesiis excommunicationem indicere, vt fratres illic Domino seruientes ab omnium potestate liberi, Romanæ ecclesiæ libertatis gratia potirentur: & quod nulla in eis

† Aliàs P.

† Alias priuilegij.

† Sub hoc ¶. paucula hæc continẽtur, videlicet Ceterum quoniam inf. da tum terminum, & receptum in producendis testibus defecerunt nos tã, &c.

d ¶ Locum.] quod post a fuit amissum, vt infra sequitur.

e ¶ Onus. ideo enim sti apud sedem Apo. testes suos producere debent, quia pars altera suos etiam, ibi produxit, vt sic hinc inde seruetur æqualitas.

[Glossa sequen. recitet per quæstionem & solutionem.

f ¶ Fratrum.] istis non creditur tanquam testibus, cum iurati non fuerint: quia inducti non fuerunt in testes, sed quia ipsi vid. retur priuilegium, credit eis Papa tanquam fratribus suis & honestis viris: sed non probationem, sed præsumptionem inducunt, & coadiu-

coadiuuant testes inductos,

[Glos.seq.in fi.arg.& remittit.

a ¶ Diœcesani.& ideo nullum ius reseruauit ipsi episcopo in monasterio illo, ex quo verbo plene exemptionis continebatur in priuilegio illo, vt supr.patet, & argumen. sup. eodem recepimus.

[Glo.sequen.signat contrarium, & remittit.

†In plerisq; manuscrip. ita.C.p̄.p̄.n. a.Celest. Pa. stra, & pæ prædecessoris foris nostri.

b ¶ Non ligatum.]cū non esset iudex suus fu. de consue. ad no-, & 2.q.1.in primis, & sic ipso facto denūciauit ipsum nō ligatum & sic sententia a non suo iudice lata, seruari non debet sup.de iud.arg.si clerici,arg.contra infr.de sent.excommu. cum desideres, §.1.& c.vlt.& ca.si aliquando, vbi de hoc.

[Glo.seq.not.quòd volens probare, &c. soluit contrarium de l.si de possessione, & ponit dictam. l. vlti. de fi.insti.in prin. & medio post prin.quęrit de legato an possit. & soluit: quærit delegato quomodo probetur perditio,& soluit. vlt argu.ad q. delegato.

†Cathalenē.

c ¶ Sine reprehensione.] hoc est notatu dignum, quòd si aliquis vult probare amissionem instrumenti oportet, quòd plura 1 probet, videlicet tenorem instrumenti & præterea q̄ sit sine aliquo vitio, quo posset argui falsitatis, vt hic patet & arg.C.de fi. inst.l.vlti.Sed nunquid legatus potest probare partitione amissione instrumenti suæ legationis? 2 Dico quod non.sup.de offi.dele.cum in iure, argumen.C.de mand. prin.l.vnica, quia non est aliquis ibi superior,corā quo fieret probatio, alias tamen si honestus & notus esset, potest & debet ei credi.arg.97.distin.nobilissima. Item quandoque sufficit probare tantum amissionem instrumenti, licet alia ratio non probetur. C. de proba.si de possessione, sed hoc est in odium illius qui fuit instrumentum furatus.alias non sufficit probare solam amissionem, vt hic patet, & C.de testi.testium,in fin. Item si instrumentum fuit exhibitum in iudicio, & ei fides est imposita, si postea perdat, adhuc potest aduersarius instrumentum reprobare, præstito tamen iuramento, quòd malitiose hoc non opponat, C.de fid.instr,l.vlt. Si quæras qualiter probatur perditio instrumēti. Dic quòd per iuramentum 3 illius qui dicit, argu.prædic.l.pro.sic & amissio aliarū rerū probatur per sacr̄m. C.unde vi.si q̄s,& suu.quod metus cau.c.ult. & 2.qu.1.in primis,& hæc cadē ratione vr̄, q̄ si impetrasti litteras ad delegatos,& eas miseris,si probas amissionem & tenere litterarum,quòd fuerit sinē aliqua falsitate,& si ne vitio suspicionis,per legitimos testes,qui discreti essent cognoscerē literas de vitio falsitatis posset dici quod postea possunt procedere, arg.huius decr. Bern.

† Ca.3.e.tit. in 3. compi.

1 Præter panor. & alios hic vide Al. cōs.196.inc. viso testatur in 2.vol.Fely.in c.sicut, su. de iureiuran. & Doc. in authen.si quis in aliquo. Co. de eden.

2 De hoc ar. vide in terminis per Spe. in loco initio capitis citato.

3 De hoc ar. vide omnino Guid.Papæ decis. 244. incip. quispiam in causa sua.

mētio diœcesani [a] episcopi habebatur: illud etiam attendentes,quod cū tu fili Abbas tp̄e Cælestini, † prædecessoris nostri ad ipsius præsentiā accessisses, ipse inspectis ecclesiæ tuæ priuilegijs, te(licet excōicatus ab Eugubin̄. ep̄o diceres) tanquam non ligatū [b] admisit ad osculū (quod præsumitur non fecisse, nisi monasterium vestrū cognouisset ad Romanā ecclesiā specialiter pertinere) Decernimus priuilegium illud Lucij Papæ, quod sine reprehensione [c] bullæ,chartæ vel litterę apparebat, quando fuit nobis ostensum, illius fuisse tenoris, cuius per depositiones testium & assertiones fratrum nostrorum nosc itur extitisse.

¶ Idem Cathalā. † electo & abbati trium Fontium.

¶ *Innouatio priuilegiorum nouum ius non tribuit, sed antiquum conseruat, hoc dicit quo ad titulum.*

CAP. XIII.

Ex †parte Abbatissæ ac sororum Iotren. ecclesiæ extitit intimatū, quod Melden. episcopus cōmissionis occasione cuiusdam [per litteras †] ad iudices delegatos obtētæ, (in qua nulla mentio [d] habebatur de ipsarū priuilegiis, quæ illas & earum ecclesias,clerum & populum Iotren. ad Apost.sedem nullo mediante spectare, declarent, quorum ipse non erat ignarus [e]) eas incępit grauiter molestare,obedientiam ab ipsis, ac a clero & populo Iotren, subiectionē omnimodam requirendo & inf.

¶ Verum cum iudices ipsas valde grauarent ad appellationis beneficium cōuolarunt, & infra.

¶ Sed iudices appellationi non deferentes nec fragilitati sexus compatientes earum, in Abbatissam excōicationis, & in clerū & in populum Iotren. interdicti sententiam protulerunt. Sane cū nuncii Iotren. ecclesiæ prædicta & alia in nostra præsentia retulissent, priuilegium nobis Apostolicū ostenderūt per quod ecclesiā Iotren. constabat ad Romanam

Ex parte.] Primo ponitur appellantiū,qō priuilegij productio, & de ipsius innouatione decisa petitio.Secūda ibi. Nos aūt ipsius innouatio, & præstatio. Abb.

CASVS.Ep̄s Meldēsis impetrauit quasdam litteras q̄ Abbatissā & conuentū Iotren. ecclesiæ ad quosdam delegatos, in q̄b.nulla mētio fiebat de priuilegijs monasterij, quæ ipsum monasteriū & eius ecclesias, clerū & populū Iotren. declarāt ad Ro. ecclesiā nullo medio pertinere,quorū priuilegiorum ep̄s non erat ignatus corē quibus petebat ep̄s obedientiā ab abbatissa & monialib.& a clero & populo Iotren. subiectionē oīmodā requirebat. Sed cū iudices abbatissam & moniales, valde grauarēt, ad sedē Apost. appellarūt,iudices nihilominus in abbatissā excōicationis, & ī clerū & populū Iot. interdicti,sn̄ias p̄tulerūt, post hæc nūtij monasterij p̄dicta & alia corā dn̄o Papa retulerūt,ostēdentes eidē priuilegiū libertatis, & petētes illud priuilegiū innouari: dn̄s Papa p̄ applicatione prædictā,nuncios p̄dictos diutius detinuit, tādē cū pro altera parte null⁹ aparet, qui defensaret eundē priuilegiū ecclesiæ.Iotren.concessum innouauit, ita tñ quod per talem innouationē ecclesiæ illi nō plus iuris accrescatur,q̄ per priuilegia suorū antecessorū obtinuit,sed ius antiquum conseruetur.Not.q̄ a grauamine iudicum pōt appellari. Item fragilitati sexus compatiendum est. Item sententia lata contra priuilegium Papæ non tenet,vt hic patet & in præcedenti c. Item sententia lata post appellationem non ligat,vnde Papa istas sententias omittit tanq̄ nullas.Item dr̄a est inter excōicationem & interdictū, quia excōicatio in personas dēt proferri interdictū in cōitatē. Item pendente causa pōt peti innouatio priuilegij. Item innouatio priuileij nouum ius non tribuit, sed ius conseruat antiquum.

† Hæ duę voces, per litteras desunt ī antiquioribus codicib. & in omnibus. Vatic.

d ¶ Nulla mentio.]vnde videtur quod litterę non valebant,sup.de rescr.cum ordinem.

e ¶ Non erat ignatus.] vñ nō videbantur valere litteræ, cū ex certa scientia veritas sit suppressa, & talis, qua expressa litteras nō habuisset,s.de rescr.sup litteris. Vinc.

a ¶ Spe-

a ¶ Specialiter pertinere.] Et ita sniæ nō tenuerunt, tū quia post appellationū, tū q... spāliter sedi Apo. subiectæ sunt, ut sic sn... prox de r lig. do. cū dilectus, vñ papa omittit alias snias tanquam nullas, ut sup. c. proxi. b ¶ Innouandum.] Si cōtradictū fuisset tali innouationi, Papa nō statim innouasset, s. c. proxi. c ¶ Sed antiquū ius.] No. ergo, ꝙ per innouationē nihil iuris acquiritur, sed antiquum reseruatur, ar. di. præceptis. & s. de confir. uti. uel inuti. dilecta. & inf. c. quia intentionis.

ecclesiam specialiter † a pertinere. ¶Nos aūt eosdem nuncios propter appellationem prædictā diutius detinentes: quia tandem nullus apparuit idoneus responsalis, qui partē defensaret † aduersum, priuilegium Apostolicæ sedis ecclesiæ Iotreñ. cōcessum duximus innouandum: b ita tamen, vt per innouationem ipsius, eidē ecclesiæ non plus iuris accrescat, quam per priuilegia prędecessorum nostrorum obtinuit, cum per hoc nō nouum ei conedere, sed antiquum c ius conseruare velimus. †

¶ Idem Colubrieñ. † epo.

¶*Ecclesia utēs duplici priuilegio exemptionis licet succumbat ex vno, potest nihilominus ex alio se iuuare, & obtinere, nec tenetur exemptus promittere obedientiam diœcesano; vigore tamen exemptionis non potest sine licentia diœcesani ecclesiam construere in loco non exempto, & si exemptus de facto in loco non exempto cōstruit ecclesiam, cedit iuri episcopi.*

CAP. XIV.

CVm †. olim propter quæstiones, quas aduersus priorem & canonicos monasterij S. Crucis habebas, pro quibus ad audientiā nostram fuerat appellatum, d moram feceris

ij CVm olim.] Habet multa dicta: Prima pars narrat factum; Secunda ponit diffinitionem, ibi, Iudices. Tertia petitionē monasterij cōtra sententiam, ibi, Tandem. Quarta ponit sētentiā Papæ & primo interlocutoriam, ibi, Nos igitur. Secundo diffinitiuam, ibi. Distinguentes. Abb.

CASVS. Eps Colubr. mouit qōnem cōtra monasterium S. Crucis super subiectione ipsius monasterij, & quibusdam alijs articulis, super quib. impetrauit lras contra monasterium ad iudices delegatos, coram quib. petijt episcopus subiectionem monasterij, & duo milia Marabatinorum sibi restitui, quæ duo milia Colubrien. episcopus qui fuerat canonicus regularis ipsis, dederat ipsi monasterio, petijt etiam quasdam ecclesias cum fructibus medio tempore perceptis, quas monasterium auctoritate propria fundauerat, præter assensum Colubrien. episcopi, & expensas factas & faciendas in lite interim inter partes super prædictis: tandem ex parte monasterij extitit appellatum, pp ꝙ eps Colubrien. ad sedem Apost. accedens moram fecit ibidem lōgiorem: Sed quia pro parte altera nullus comparuit rñsalis, fratrib. ipsius monasterijs mandauit certum terminū præfigendum, in quo uenirent ad præsentiā suam uel mitterent, diffinitiuam sententiam recepturi super priuilegijs, & libertatibus, quæ a Rom. ecclesia, & ab M. quondam Colubrien. episcopo se habere dicebant, & super alijs quæstionibus intentaris contra eos ab ecclesia Colubrien. Interim autem liceret utrique parti coram abbate de Alcobacia, & eius coniudicibus (quib. cā prius fuerat delegata) proponere, ac probare quicquid uellent, & si de partium procederet uolūtate, diffinitiuam sententiam promulgarent: Iudices auditis hinc, & inde quicquid partes proponere voluerunt, credentes sufficienter actum esse de causa, condemnarunt monasterium in expensis, quas eps occasione ipsius negotij taxatione præmissa iurauit se fecisse, infirmando libertatem, quam d. M. episcopus Colubr. contulerāt monasterio S. Crucis, canonicorum assensu extorto per nuntium regis: Item condemnauerunt monasterium ad restitutionem duorum milium Marabatinorum, quæ M. quondam Colubrien. episcopus dederat monasterio. Item iudicauerunt prædictas ecclesias, quas monasterium fundauerat sine assensu episcopi cum fructibus medij temporis in ius Colubrien. ecclesiæ reuocari, cum pars S. Crucis nec præscriptione, nec alia defensione super hoc poterit se tueri. Tandem procurator monasterij ad sedem Apost. accedens proposuit, præfatam sñiam non tenere, & si ēt teneret, dicebat monasterium indefensum, quia priuilegia libertatis exhibita iudicib. non fuerunt, & delictum personæ non dēt in damnum monasterij redūdare, vnde petebat ad exhibitionē priuilegiorum de benignitate Apostolic. sedis admitti, Papa vero considerans, ꝙ priuilegia illa nō solū pro libertate monasterij faciebāt, sed ius Romanæ ecclesię tenebatur, ne in Ro. ecclesiam læsio monasterij redundaret, ad exhibenda priuilegia procuratorem admisit, cōsideratis priuilegijs & alijs causę meritis, distinguēdo inter libertatem præ M. Colubre. epm mo nasterio cōcessam, & libertatem eidē monasterio a Ro. ecclesia cōcessam: qa consensus capituli extortus fuit in cōcessione epi, & pagina cōcessionis in aliquot lineis rasuras habebat suspectas, & subscriptiones, singulis manibus subscribētium adnotatas, aliud scriptum, quod exhibitum fuit, nullam rasuram habebat, & eadem manu scriptum erat, libertatem episcopo concessam dominus Papa iudicauit irritam & inanem, quantum ad hoc sententiam iudicum confirmando: Verum quia per priuilegia ante dicta constitit & monasterium liberum & exemptum, & quod tanto tempore fuerat in possessione libertatis, quod alijs cessantibus eam præscripsisset, libertatem illam monasterio concessam dominus Papa confirmauit, episcopo super hoc silentium imponendo. Per hoc tamen non derogatur sententiæ priorum iudicum, cum ipsi de hac non cognouerint libertate: pronunciauit etiam monasterium non teneri ad ius pro sessionis, qnod est contrarium libertati, non derogando iudicio delegatis, quibus priuilegia libertatis non fuerunt præsentata, in ceteris uero articulis sententiam pro Colubrien. ecclesia promulgatam confirmauit. Not. quod causa potest monacho delegari. Item qui non prosequitur appellationem, & in causa succumbit, in expensis punitur. Item probatio expensarum per iuramentum fieri debet. Item confessus seu confessio per metum extorta non ualet. Item episcopus regularis donare bona ecclesiæ non potest, nec etiam secularis. Item nullus potest ædificare ecclesias sine consensu episcopi, in cuius territorio ædificantur, unde episcopus illas potest reuocare. Item delictum personæ in damnum ecclesiæ redundare non debet. Item cum ecclesia læsa est in iudicio, restituitur in his, quæ omisit. Item instrumentum debet esse sine aliqua rasura suspecta. Item libertas potest præscribi contra episcopum nomine alterius allegata. Item licet sententia iudicis reuocetur ex noua causa, iudex qui eam tulit, propterea non notatur. Item sententia pro parte tenet, & pro parte non tenet.

d ¶ Appellatum.] ex parte canonicorum.

a Id non releuaret à snia delegatorum Papa, vñ primam teneas sm Host. Io. And.

† defenderet

a Vide l. ex his, cum sua gl. & no. per Cyn. in C. de do. inter vir. & uxo.

† alias, Colub. uide Io. Vasæum, in annalib. Hispaniæ c. 20.

† C. 4. eo. ti. in 3. comp.

† De Sarra.
† De Serta.
† De Seiza.

De Alcobaciēsi monasterio quod est in Portugallia. vide I ā. Vasæum in annalibus Hispaniæ ca. 6. non longe ab Alcobaciensi est illud de Serra.

a ¶ Præ

a ¶ Præfigendum.] ad instantiam episcopi.
b ¶ Diffinitiuam.] Hoc ideo dicit, quia iam processum fuerat in causa ad plenum per iudices, a quib. fuit appellatum, alias hæc non haberent locum.
[Glo. seq. recitetur per quæstionem vel ob. ctionem.

† alias, ita proponendū duceret ad probandum.

f ¶ In expensis.] quia pars monasterij non fuit prosecuta appellationem, vnde debuit condemnari in expensis, sup. de appel. sæpe, & c. reprehensibilis. De hac materia dicitur supra de dolo finem, certa quantitate expressa, & taxatione præmissa.

c ¶ Et F. monacho.] No. quod causa delegatur 1 monacho, sup. de fo. comp. conquestus, qood est uerum expresso nomine monachatus, quo tacito non ualerent, quia p surreptiones essent obtentæ, qm monachi a strepitu causarū remoti esse debēt. s. de vnd. c. vnico vnde oportet ꝙ in litteris fiat mētio de monachatus, s. de pscri. cum ordinem, & su. d cōfir. uti. porrecta. similiter nec pcurator esse potest etiam p utilitate monasterij sine licētia abbatis. 16. q. j. monachi. & c. de pñtiū, abbas tamen potest esse pcurator. sup. de censib. sopitæ. & sup. de transac. contingit. hodie non committitur causa a Papa, uel ab eius legatis nisi psonis in dignitate constitutis, vel canonicis in cathedralibus ecclesijs, uel alijs collegijs uenerabilibus vt in decre. Inno. iiij. in concilio Lugdun pręsenti decreto 2 nec debent committi nisi in ciuitatib. uel alibi. ubi possit hēri copia peritorum, ut ibi dicitur.

1 Delegatio qb. fieri debeat uidec. statutum de rescr. li. 6. & cōc. Tri. sess. 25. de refor. cap. 10.

2 ti. de rescr.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.
d ¶ Quib.] Sed cum appellatum fuerit ab istis iudicibus, quo modo debent se amplius intromittere? Dic, ꝙ hoc fuit de uolūtate partium, alias non compellerentur & poterant canonici appellationi renūciare, sic sup. de except. significauerunt, & qa Papa hoc mandat, & quia non fuerunt prosecuti appellationem perinde est, ac si non appellassent.
e ¶ Ac probandum.] & hoc additum erat in litteris, ut si de partium pcederet volūtate diffinitiuam sententiam promulgarent, vt probant sequentia.

longiorem: quia pro parte altera nullus comparuit respōsalis, eisdem certum terminum duximus pręfigendum, [a] in quo venirēt vel mitterent, super priuilegijs omnibus & libertatibus, quæ a Romanis Pontificibus, vel ab M. quondam Colubr. episcopo se habere dicebant, & super alijs quæstionib. aduersus eos, a Colubriē. ecclesia intentatis, diffinitiuam sententiā [b] recepturi: & inf.

¶ Interim autem vtriq; parti liceret coram dilectis filiis tuis de Alcobacia, & de Serra † abbatib. & F. monacho [c] Alcobacię, quib. [d] cā prius fuerit delegata, proponere ac probare, si quid aliud proponendum duceret † ac probandum: [e] & infra.

¶ Iudices aūt sufficienter actum esse de causa credentes, monasterium sanctæ Crucis in expensis, [f] quas per quadriennium occasione huiusmodi negotij iuraueras [g] te fecisse, damnarunt, infirmantes sua sententia libertatem, quam dictus M. Colubriē. episcopus contulerat monasterio S. Crucis, canonicorum assensu per portarium regis extorto. [h]

¶ Præterea, quia idem M. prædecessor tuus fuerat canonicus regularis, & duo millia Marabatinorum, † quæ acquisierat, in episcopū iam promotus, monasterio dederat memorato, ipsum ad restitutionē [i] eorum iudices condemnarunt. Insuper ecclesias oēs, quas monasteriū præter epi Colubr. assensum, propria auctoritate fundarat, quia pars S. Crucis uec præscriptione, nec defensione alia, probationib. contra se factis obstiterat, iudicarunt in ius Colub. ecclesiæ cū fructib. medii tpis reuocari, [k] & inf.

¶ Tandē procurator monasterii proposuit † sententiam non valere nec tenere. [l] Quod si alias ēt snīa memorata teneret, qa tñ monasterium fuit indefensum, nec exhibita fuerant corā eis priuilegia libertatis (ne delictum personæ in damnū ecclesiæ [m] redūdaret) dēbat ad exhibitionem priuilegiorum suorū admitti, ꝙ sibi concedi de solita benignitate sedis Apost. postulauit.

¶ Nos igitur attendentes, ꝙ eadē priuilegia non solummodo pro libertate monasterii faciebant, sed ēt † exprimebant ius nostrū, & Ecclesię Rom. iustitiam tuebantur, ne in nos monasterij læsio redundaret, ad priuilegia exhibenda, partē eius dę gřa [m] duximus admittendā, & inf.

¶ Distinguētes itaq; inter libertatē per pdictū epm ecclesię ipsi concessum, & libertatem, quam ei longe ante tempus ipsius epi Apostolica sedes indulsit: quia nobis constitit extortum fuisse in episcopi concessione canonicorum

g ¶ Iuraueras.] Probatio ista expensarū per iuramētum solū fit, vt hic patet, & C. de iud. sancimus. taxatione præmissa, ut ead. l. & 3. q. 4. offeratur, & su. de procur. constitutis, & sup. quod met. cau. c. vlt.
h ¶ Extorto.] Consensus seu confessio [per metum 3.] extorta non ualet, 15. q. 6 c. 1. & 2. & C. de his quæ vi metusve causa fiunt, l. 3. & su. e. tit. perlatum, & 31. quæsti. 2. Lotharius, Ber.
i ¶ Restitutionem.] quia quicquid post suam cōsecrationem acquisiuit, episcopatui acquisiuit, quare donare illa non potuit, quia q nihil habet, nihil donare potest. 18. q. 1. statutum. 54. dis. abbati, & su. d iure patr. quod autē, in fi. Ber.
k ¶ Reuocari.] Not. quod ecclesia sine auctoritate episcopi ædificari non dēt, etiā si sit aliquis exēptus de consecr. distinc. 1. nemo, & 1. quæstio. 2. placuit. & in Auth. de eccle. tit. §. si quis autem coll. 9. quod si fecerit, episcopus, ecclesiam ad suum dominium reuocabit, vt hic patet, nisi ab bas illam præscripsisset, ut su. dicit.
l ¶ Nec retinere.] Forte dicebat snīam latam cōtra absentem non cōtumacē, vnde nulla erat, 3. q. 9. omnis, & ff. de re iudic. contra pupillum, sed hoc non erat verum, ut hic patet per finē, ubi confirmatur sententia pro parte.
m ¶ In damnum ecclesiæ.] 16. quæstio. 6. sic episcopum. & ff. quando ex fac. tuto. le. ob dolum, uel culpam.
[Glo. seq. recitat pro obiect quod propter noua iura sine restitutione, &c.
m ¶ De gratia duximus.] Et sic beneficio restitutionis

3 Hæc duo verba, p metū desunt in antiqs oib. exemplarib.

† Alias, Marabatinorū marabatin⁹ uero hic genus est antiquę monetę in Purtugalia de quo plenissime Couar li. 1. varia. resol. c. 11.

† In antiqs codicib. legitur pposuit snīam non tenere, & ab sunt illam duo uerba, non ualere.

† Dictio ēt deest in antiquis omnibus codicib.

nis admissum fuit monasterium ... ad exhibendum priuilegia, quæ omiserit, sup. de in inte. resti. auditis, & alijs pluribus, capitulis, sed iure communi non admitteretur prætextu i... tet, quod omisit i... c. suborta. Tñ in causa appellationis bñ audiret de iure communi ad exhibitionẽ priuilegiorũ: qa tũc possunt induci noua instrumenta, & noua exceptio opponi. s. de fi. instr. cũ Ioãnes. & C. sent. rescin. non po. l. 2. & C. de temp. app. per hanc. & hic nõ fuit appellatum a snia: 1 quia si appellatũ fuisset, non fuisset admissum monasterium hac via: quãdiu. n. competit ordinarium auxiliũ, non dat extraordinarium ff. de m. a. in causa 2. in princ.

a ¶ Rasuras.] in loco suspecto alias nõ obesset, su. de fi. instr. ex lit. su. de relig. dom. cum uenerabilis.

b ¶ Subscriptiones.] ex hoc non debet esse suspectum: qa quot sunt subscriptiones subscribentiũ, tot diuersitates scripturarũ dẽnt esse, & dissimilitudo dẽt esse, ut patet ipso facto p subscriptiões: vix. n. possent esse similes? Q† singula subscribere dẽant, probatur C. q. test. fac. pos. hac consultissima. 2 Sed reprobatũ fuit hoc instrm ex eo, q hẽbat rasuras in loco suspecto, & q falsum videbat: qa scriptũ aliud fuit exhibitũ, q fuit eadem manu confectum & cõscriptum, & ideo non fuit illi instrumento habita fides, sic supra de excep. cum venerabilis,

assensum, & concessionis paginam in aliquot lineis habuisset rasuras, [a] & subscriptiones [b] singulas fuisse singulis subscribentium manib. adnotata: scriptum autem quod nobis exhibitum fuerat nec rasuram pretendere, nec esse varijs subscriptionum manibus variatum, sed a primo ad vltimum eadem manu cõscriptum, libertatem ab ipso episcopo concessum [per extorsionem †] irritã [c] decernimus & inanem: super hoc sententiam delegatorum iudicum obfirmantes.

¶ Quia vero euidenter agnouimus, ex † priuilegio, antedictos prædecessores nostros ecclesiæ S. Crucis libertatis priuilegium indulsisse, & quod in ea possessione tamdiu fuerat libertatis, quod aliis etiam cessantibus prescripsisset: [d] libertatem ei a prædecessoribus nostris indultã, auctoritate Apostolica confirmamus, tibi super hoc silentiũ imponẽtes: super † hoc aũt in nullo sententiæ delegatorum iudicum derogamus: cum ipsi de hac [e] nõn cognouerint libertate: [& infra.]

¶ Cumque libertatem a prædecessorib. nostris indultã monasterio confirmemus, ad ius professionis, [f] (quod est contrariũ libertati) monasterium decernimus non teneri: non derogantes iudicibus delegatis, quibus libertatis priuilegia non fuerant p̃sentata, in ceteris [h] autem latã a prædictis iudicibus sententiã pro Colubrien. ecclesia confirmamus.

¶ Idem episcopo, & Magistro G. Lemouiceñ.

¶ *Contra priuilegia ecclesia minori spacio quadraginta annorũ non præscribitur, h. d. secundum verum intellectum.*

CAP. XV.

Accedentibus † ad præsentiã abbatis & conuentus Naugiacen. ex vna parte, & Templariorum de Tocen. ex altera procuratorib. & procurator monachorum proposuit, quod cum decimas terrarum de Sarcole diu quiete possederunt, antequam ad Templariorum dominiũ peruenissent, & postquam Tẽplarij terras acq̃siuere prædictas, decimas earundem per xl. annos [h] & am-

c ¶ Irritam & inanem.] Ex hoc patet, quod licet sententia per falsa instrumenta lata, nulla sit interim tamen quamdiu non constat, de hoc habetur pro ualida ualet, sup. de fid. instr. accepimus, ubi hoc.

d ¶ Præscripsisset.] si allegasset præscriptionem nomine Romæ ecclesiæ, sup. de eo qui ex officij.

e ¶ Cum ipsi de hac.] Sed tantum de libertate ab episcopo concessa, quæ non valuit: & ita patet, quod licet sententia iudicis retractetur, non est præsumendũ propterea contra ipsum, quod aliquid fecerit fraudulenter, nisi in contrarium probaretur 32. q. 6. hoc etiam placuit.

f ¶ Ad ius professionis.] id est, ad ius obedientiæ vel fidelitatis, quod est contrarium libertati, supra de simo. ne Dei.

g ¶ In ceteris.] scilicet quo ad expensas, & in restitutione Marabatinorum, & in restitutione ecclesiarum: & sic sententia pro parte tenet, & pro parte reuocatur, sic supra de test. Raynutius, & cap. Raynaldus.

Accedentib.] Primo ponit partiũ comparitio & actoris narratio: Secũdo iudicum datio, seu causæ commissio, ibi.] Discretioni.] Abb. Sic.

CASVS. Monachi Naugiaceñ. in presentia dñi Papæ petebãt decimas terrarum cuiusdam loci à Tẽplarijs, quas diu quiete possederãt anteq̃ ad Templarios puenissent, & postq̃ Tẽplarij terras illas acq̃sierunt, decimas earũ p xl. annos & amplius pacifice pceperunt, sed mõ de nouo. Tẽplarij eas subtrahere moliunt. Ex parte Tẽplariorum allegabat priuilegium, q de laborib. suis decimas soluere non tenent: Mãdat Papa iudicib. quatenus si abbates & monachi probauerint, q à templarijs decimas de terris p̃dictis p xl. annos cõtinue perceperint sine lite, cõpellant Tẽplarios ad p̃stationẽ ipsarum, quia cũ tanto tempore cõtra priuilegia sibi concessa decimas ipsas soluerint, eis tacite renunciasse uidentur: Si uero in probatione defecerunt, absoluere Templarios ab eisdem. No. qđ qui non utitur priuilegio suo per xl. annos, amittit illud. Et sic nø. quod contra priuilegium præscribitur. Item tacite renunciat quis iuri suo per contrarium actum. Item deficiente actore reus absoluitur.

[Gl. seq. signat tria contraria. Primum quod contra priuilegia ecclesiarum nullu tempore præscribatur, & soluit. Secundum, quod perdatur vnico actu, & remittit. Tertium quòd perdatur xxx. ann. & ponit duas opi. vlt. soluit.

h ¶ Per xl. annos.] Et sic patet, q contra priuilegium præscribitur arg. contra 25. q. 2. c. 1. & 2. vbi dicitur, q priuilegia ecclesiarum & monasteriorum cunctis temporibus inuiolata permaneant. Sed illud loquitur de alio priuilegio, quod potius pertinet ad libertatem, & immunitatem ecclesiarum de generalibus statutis, 4 quibus ecclesia regitur, & illa intemerata semper erunt. Item videt q vnico actu perdatur priuilegium, C. de pac. inter empt. & vendit. l. commissoriæ, & C. de iu-

Dictio ẽt deest in antiqs oĩb. codicibus.

† Hæc duo verba p extorsionẽ, de sunt in oĩb. uetustis codicib. apparet ex margine irrepsisse in textũ.

Hoc teneas licet Io. Vincen. Goff. & Phil. dixerit q hic erat petitus aliud capitulũ, cũ prius esset actũ solũ de libertate pacta p epm, Io. Andr.

Singuli testes subscripserẽ dẽnt in gestõ cæci. Io. And.

Alias ita: ex priuilegijs ante dictis prædecessores nostros, &c.

In vetustioribus codicibus, ita per hoc autẽ in nullo. &c.

3 Vt sup. de fide instr. cũ Ioannes. Io. Andr.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cõp.

4 Quib. renũciati nõ posset quale de fo. cõp. si diligenti. de sent. exc. contingit. sed hic loquitur de particulari, & singulari priuilegio concesso fauore loci uel personæ. Io. Andr.

de iu.dom.impe.l.2. De hoc plene dictum est supra de constit.cum accessissent. Præterea ad hoc, ut perdatur priuilegium, sufficiet, quod per xxx.an.non sit usus priuilegio, supra c.2.si de terra, & hic dicit de quadraginta. Ad hoc dixerunt quidam, quod etiam unico actu perditur hoc priuilegium, sed rñdetur de xl. & ibi de xxx. quia sic de facto accidit sim. ff. de pet.hære. Item ueniunt. §.ado ptanda.& hoc proba re voluerūt, vñ audiē di eiunt sup.de rest. spol.c.j.& ff. de pb. circa eum, & sic vnico actu perditur priuilegium, & redit res ad ius cōe.simi. ff.de pac. si unus. §. quod si non ut totum, & ff. de adi.l.g.l.4.q continuatur præcedenti, & 35.d. ab exordio. Ad hāc sol.consueuit sic distingui. Priuilegiū, aut datur ad agēdū aut ad excipiēdū, &c. Quere hāc distinctionē de const.cum accessissent, sed hoc non credo, quod hoc priuilegium unico actu tollatur, ar. ad hoc C. de excu. tu. uoluntarie, & C. de epi.& cl. auth. presbyteros, & credo standum huic decr. & ualebit priuilegium istud, nisi pbetur, quod xl. annis nō sunt vsi priuilegio, suluēdo decimas q.e-te.arg.opt. sup.de pscr.cum nobis, & ita perditur priuilegiū eodem tempore quo & præscribitur, contra ius commune: vnde continuedēnt isti pbare perceptionem decimarum quolibet anno, vt dicit littera, vnde isti si vellent probare interruptionem, & possent, admitterentur, vel pet retentionem decimarum vel etiam per lit. contest. factam: & hoc indicant verba illa, continue perceperint fine lite. & ita quod dicitur supra eod. si de terra, de xxx.annis, non tenet, vt supra de præscr. ad audientiam, & c. illud.

† Dictio, perpetuū, deest in antiquis codicibus.

plius pacifice possedisset, nunc eis ipsas subtrahere non verentur: & infra.

¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si Abbas & monachi sufficienter ostenderint, quod a Templarijs decimas de terris prædictis per xl. annos cōtinue perceperint sine lite, vos ad præstationem ipsarum Templarios compellatis. Cum enim tanto tempore contra indulta priuilegia decimas soluerint, eis renunciasse [a] tacite præsumuntur. Quod si probatione defecerint, ab ipsorum impetitione Templarios absoluatis, ipsis super hoc silentium perpetuum † imponentes.

¶Idē episcopo Lincoñ.

¶*Exemptus ratione certa rei vel loci, non censetur exemptus respectu alterius rei vel loci h.d. & est textus notabilis, & multum allegabilis.*

[Gl.seq.alleg.concor.quærit, arg. pro soluit contrarium.]

a ¶ Renunciasse tacite.] sup.eo. si de terra, vbi de hoc, sup.de his quæ fiunt a maio.par.c. ex ore. supra de offi. deleg. gratum. Sed non quid talis renunciatio possit ei obijci ab alijs, quib.decimas non soluunt? Arg. quod sic, sup.de const.cum accessissent, sup.de præb.pro illorum, sed hoc non credo, quod propter hoc perdat priuilegium quo ad alios, sed de priuilegio tantum detrahitur, sup. eo. si de terra.

CVm.] Ratione unius beneficij dicitur ille subiectus, qui ratione alterius est exemptus. h.d. In prima parte ponitur querela. In secunda prouisio ibi, quo circa. Abbas.

CASVS. Capella ducis Burgundiæ gaudet priuilegio spāli sibi a sede Apost.cōcesso, videlicet, quod nullus archieps vel eps in personas canonicorū ipsius capellę snias suspensionis vel interdicti, aut ēt excommunicationis audeat promulgare: quidam canonici ipsius capellæ habent ecclesias parochiales, quæ subsunt epo Lingoneñ. occasione dicti priuilegij dicūt se exemptos in oīb. ita ut qtuncunq; grauiter excedāt, nolūt correctioni & sniç ipsius epi subiacere eps significauit hoc dño Papæ, vñ mādat eidē quatenus inquantū exempti sunt rōne ipsius capellæ, priuilegijs Apostolicis deferat reuerenter, sed rōne aliarum ecclesiarum, quas ab ipso hñt, vel alias ad epi ptinēt iurisdictionē, officij sui debitum in eosdem libere psequatur. No. quod in capellis possunt esse canonici. Itē canonici pñt hře ecclesias parochiales. Itē aliquis est partim liber quo ad aliquē, & partim alij subest. Item aliquis potest habere plures dños. Itē eadem res duplici iure potest censeri.

CAP. XVI.

CVm † capella ducis † Burgundiæ gaudere dicatur hmōi priuilegio, quod nullus archiepiscopus vel episcopus in personas canonicorū eiusdē capellæ, suspensionis vel excōicationis, aut interdicti sententias audeat promulgare: qdā capellę supradictæ canonici, q parochiales ecclesias a te tenent, occasione priuilegii plibati, in his ēt, quarum iurisdictio ad te pertinet, ita se dicunt exemptos, vt quantūcunque grauiter interdū excedāt, tuæ correctioni recusant & sentētiæ subiacere.

¶Quocirca mandamus, quatenus in quantū exempti [b] sunt eiusdē ratione capellę, Apostolicis priuilegiis deferas reuerenter: sed inquantum rōne parochialium ecclesiarum, vel alias iurisdictionem tuam respicere dignoscuntur, officii tui debitū in eosdem libere prosequaris.

¶Idem Abbati, & fratribus Euaseñ. † cœnobii.

† Cap.6.eo. tit.in 3.cōp. † In veteri compil. ita: Regis Bohemiæ ... Vatic... exem... pl... & alia ... constanter habent Burgundiæ.

[Gl.seq.dicit q.hic solui in qua distinguit secundo obijcit, & soluit.

b ¶In quantū exempti.] quod colligitur ex forma ipsius priuilegij, sup.c.porro, & c. recipimus. Ex hac decr. soluit qō 1 de abbate, q acquisiuit priuilegiū, quod monasteriū suū esset exēptū cū oīb. capellis, tpe succedēte acquisiuit capellas, quas contendit eodem priuilegio retinere, epo loci contradicente: & est distinguendum p hanc decr. vtrum acquirat nouas capellas priorib. accessorias, an quæ habeant se principaliter ab illis oīno segregatę. In primo casu participant eidem priuilegio. In secundo casu non, ar. ff. de li.le.l.vlt.§.Caio. ff. de leg.3. vxori.1.tñ.& l.cum quis, in fi. ar. contra ff. de ver.obl. cum stipulamur. Huic decr. contra vř 16.q. 1. frater nř. & 12.q.2. cognouimus, quia una & eadem res non dēt duplici iure censeri, & sup.de deci.cum in tua, sic.n.vř, quod isti sint partim liberi, partim serui, quod est contra illud, ff. de sta. lib. si duob. Sed non obstat: quia quantum ad capellam istam sunt liberi ab epo, & in his q spectant ad ipsam: in his in quib. subsunt epo, non sunt exempti, & diuerso iure censentur quo ad diuersa, non ad idem. sicut pōt hře qs plura domicilia, supra de for. comp. ex parte, & quo ad vnum eorum potest censeri vno iure, & quo ad aliud alio, & sic tenetur vtrique. & est si. sup.de ma. & obed. p tuas, & inf.c. proxim. in fin. & sic exemptus seu priuilegiatus potest iudicari ab epo loci, sed non in his in quibus exemptus vel priuilegiatus est, nisi prout dicitur sup. eo. tuarum, in fi.

1 De simili qōne uid... elegātē dec... sionē Guid... Papæ 489. in... cip. Princep... cōcessit, ad... de Cyn. in l... placet. C. d... sacros. eccl... & Bart. in... dānis. §. i... qui ædes, ... de dā. infe... † Euasiñ. Euasieñ.

Ex

¶ Per exceptionem concessam monasterio, capellæ sibi subiectæ non censentur exemptæ.

CAP. XVII.

Ex† ore sedentis in throno procedit gladius bis acutus, quomodo ex ore Romani Pontificis rectissima [a] debet exire sententia, quæ contra iustitiã nulli parcat, [b] sed reddat vnicuiq; q̃d suum [c] est. Cum igitur inter vos & Vigor.† episcopum, super monasterij vestri subiectione ac libertate, controuersia verteretur, monasterij vestri proposuit procurator, ꝙ idem monasterium ab ipsa sui fundatione liberum extitit & exemptum, ad hoc probandum priuilegia prædecessorum nostrorum inducẽs, vnum Constantini, & alterum Alexãdri, nec non indulgentias Clementis, & Cælestini, quorum vsum continuum a longis retro temporibus per depositiones testium ostendere nitebatur, & infra.

¶ Porro in priuilegio Constantini quiddam † contineri perspicitur, per q̃d idem cœnobium vr̃ ad iurisdictionem episcopi ꝑtinere, videlicet, ꝙ abbas eiusdem primum locum post Vigorien. præsulem semper obtineat. Vnde cum locum ipsum obtinere non possit in generali concilio neque in prouinciali: quoniam absonum esset, vt abbas primum post illum, super alios episcopos resideret, relinquitur ergo, † quod locum illum in episcopali synodo intelligatur habere, quare tenetur ad synodũ [d] episcopalem accedere, ac per hoc ipsius statuta recipere, [e] ac seruare.

¶ In priuilegio vero Alexandri Papæ quiddam † aliud continetur, per quod diœcesanus episcopus in eodem cœnobio iurisdictionem suam (& si non in omnibus, in quibusdam tamen) retinuisse videtur, cum in illo dicatur, quod Vigorienses episcopi ab eiusdem loci fratribus aliquid iniuste non exigant, sed his tantum contenti permaneant, quæ prædecessores eorum antecessoribus suis constat rationabiliter impendisse: vnde constat, quod abbates episcopis aliqua [f] de suis exhibere tenentur. ¶ Nos igitur his & alijs diligenter auditis, cum a neutra parte sit probata præscriptio; [g] sententialiter dif-

Ca.7.e.tit. in cõp. initiũ sumit. ex poc.c.1. & ly.

Vvigorniẽ. Vvigorẽ. ee ẽ sunt po- ea verietates.

In antiquis codicibus ita, q̃d contineri perspicitur.

† Dictio, ergo, nõ est in manuscriptis codicib.

† quoddam in antiquis.

1 De hoc su. de temp. ordi. c. 2.

Ex ore. Abbas monasterij exempti, pro membris nõ exemptis ad synodum episcopalem accedere, & episcopo parere tenetur, h.d. Primo præmittit exordiũ. Secundo narrat factum, & partium allegationes: ibi, Cum igitur, Tertio diffinit: ibi, Nos Abb.

CASVS. Inter ep̃um Vigorieñ. ex vna parte, & monasterium Euasen. ex altera, q̃stio vertebatur super electione ac libertate ipsius monasterij, ꝓcurator monasterij ꝓposuit, q̃d monasterium ipsum ab ipsa sui fundatione liberum extitit, & exemptum cũ capelis suis. ad hoc probãdum induxit priuilegia Rõ. Pontificum Constantini vnum, & alterũ Alexandri, & indulgentias Clementis & Celestini, quorum vsum continuum per testes ostendere nitebatur; ex parte respõdebat aduersa, quod in priuilegio Cõstantini quiddam perspicitur contineri, per ꝙ monasterium vr̃ ad iurisdictionem ep̃i ꝑtinere videlicet, ꝙ abbas eiusdem monasterij primum locũ post Vigoriẽ. ep̃um semꝑ obtineat; sed hoc locũ habere non posset in generali concilio neq; in prouinciali, & sic relinquitur, ꝙ illud intelligitur in synodo episcopali: qualiter ad eius synodum venire tenetur. In priuilegio Alexandri q̃ddam aliud cõtinetur, per quod diœcesanus ep̃s in eodem monasterio iurisdictionem suam vr̃ in aliquibus retinere: quia ibi dr̃. Episcopi Vigorieñ. a fratribus eiusdem monasterij aliq̃d iniuste non exigant, sed his contẽti sint quæ fratres eiusdem monasterij Vigorien. episcopis præstare rationabiliter consueuerunt, per hoc videtur, quod aliqua de bonis suis abbates ab ep̃is, exhibere teneantur. Dominus Papa his & alijs intellectis, cum a neutra parte sit probata præscriptio, sententialiter diffiniuit, quod monasterium Euaseñ. liberum est in capite, & protsus ab episcopali iurisdictione exemptum, tutela ipsius monasterij archiepiscopo Cantuarien. reseruata, in membris vero, quæ non probantur exempta, diœcesano episcopo sit subiectum, propter quod abbas ad synodum episcopi veniri tenetur, & primum locum post Vigorien. episcopum obtinere, & idem abbas pro ipsis membris non exemptis tenetur Vigorieñ. episcopo exhibere reuerentiam & honorem: quibus exhibitis, Vigorien. episcopus debet manere contentus. Nota quod iudex debet rectam ferre sententiam nulli contra iustitiam parcere, ius suum vnicuique tribuere. Item aliquis pro parte subest alicui, & pro parte liber est. Item licet monasterium liberũ si in capite, membra propterea non sunt exempta, nisi expresse de membris contineatur in priuilegio. Item argu. quod aliquis potest esse vasallum plurium dominorum.

a ¶ Rectissima.] cum ius faciat quo ad omnes, qui similiter iudicare tenentur, sup. de re iud. in causis. & ideo eum multa ꝓuidentia & deliberatione ẽ ꝓmulgãda, 35. q.9. Apostolicæ, & c. sententiam, in fine.

b ¶ Nulli parcat.] Vbi scandalum non timetur, alias detrahere debet seueritati. 50. distin. vt constitueretur & 44. distin. commessationes, & 23. q.4. non potest. 1 & sup. de oper. noui. nuntiat. cum ex iniuncto.

c ¶ Quod suum est.] Sic. su. in constitutione Gregorij in prin. libri huius. & Inst. d̃ iusti. & iu. in prin. & summum bonum est in reb. iustitiam colere, 12. q.2. cum deuotissimam.

d ¶ Ad synodum ep̃alem.] cũ iusta cã extiterit. 17. dis. episcopus 2.

e ¶ Recipere ac seruare.] 17. dist. decernimus.

[Gl. seq. notat quod dictio, quia, vel sicuti, & ea alleg. contrarium.]

f ¶ Aliqua de suis.] argum. quod quando, hæc dictio, quia, vel hæc dictio, sicuti, ponitur in priuilegio, quod per hoc ponitur aliquid: alias nihil esset, arg. inf. de ver. sig. c. abbate, & inf. eod. in his, & ff. de cond. & de. quib. dieb. §. dominus, ff. de leg. 1. si seruus. §. si seruus & §. qui quinque, & l. si sit. ca. §. 1. & C. de fal. cau. adiecta. l. 2. argum. contra quod potius intelligitur conditionaliter. ff. de contrah. empt. si qui fundum, & l. si debitor. in fine. Io.

g ¶ Sit probata præscriptio.] In his scilicet quæ per priuilegium non erant exempta, in quib. obtinet episcopus, vt inf. sequitur & sic est argument. quod abbas potest præscribere ius commune in capellis contra epi.

epiſcopum, in his quæ poteſt poſſidere, ſupr.de præſcr. auditis.

[Gl.ſeq.no.quòd licet caput, &c.alleg.contrarium.

a ¶ Quæ non probantur.] Ergo licet quis probet exemptionem capitis, non ideo probauit exemptionem membrorum,ar.ſ.c.proxi. ar.cõtra, quia totum & pars debet eodem iure cenſeri.12.d.c.1. & 2. & 12.q.2.cognouimus.& 2. q.7.ſi qs epiſcopus, & ff. pro derelicto. an pars.

b ¶ Idem abbas tenetur.] Et ſic eſt arg.ꝙ aliquis poteſt eſſe vaſallus multorũ, ſicut iſte abbas ſubeſt Papæ, & epiſcopo pro capellis, vt ſupr.cap. prox.ff.de ope.liberto.l.duorum.

EX parte.] Cõis diuiſio: Secunda, ibi, Nos autem.Abb. CASVS. Clerici vel laici impetrãt litteras a dño Papa, per quas recipit eos cum perſonas & reb. ſuis ſub ipſius protectione, quæritur vtrum per talem protectionem exẽpti ſint a iuriſdictione epõrũ ſuorũ? Rñ.Papã, ꝙ hmõi litteras a poteſtate ſuorum epiſcoporũ non ſubtrahuntur. Nota quod per verbũ,protectionis, non datur exẽptio, ſecus cũ dr, ad iudicium libertatis perceptæ.

c ¶ Declarantur.] Sic ſup.eo. recipimus,& ſupr.de maio.& obe. per tuas,

[Glo.ſeq.obijcit,& ſoluit.]

d ¶ Subtrahuntur.] Sic ergo talis protectio inutilis eſt,ſicut confirmatio in forma cõi, de qua dicit ſupra de conceſ. præbend. quia diuerſitatem 1 Ad quid ergo impetrantur? quia ſolet plus timeri quod ſpecialite, pollicetur quam quod gñaliter impetratur. ſ.de hæreti. ſi aduerſus, & 23.diſt.ca.quãquam.

PAſtoralis.] Cõis diuiſio. Secunda ibi, Aliquod.Abb. CASVS. Quidam religioſi litteras obtinẽt à ſede Apoſtolica,in quibus indulgetur eiſdem,vt eccleſias ſuas in proprios vſus conuertere poſſint, decedentibus perſonis illarum quæritur, vtrũ liceat eis auctoritatu propria poſſeſſionẽ illarum eccleſiarũ intrare,vel per diœceſanum epm in illa ſint potius inducendi? Ad hoc rñdet Pada,ꝙ ſuo epo incõſulto, non licet eis in poſſeſſionem earum intrare,quia per hmõi indulgẽtiam epali iuri nihil intelligitur derogari:niſi forte in ipſa indulgentia contineatur expreſſe, ꝙ epo inconſulto id facere poſſint. Not.hic ar. ꝙ vbi cõceditur maius,nõ tñ id quod minus eſt.Item priuilegiũ vel indulgẽtia intelligitur eſſe cõceſſa ſine alterius iniuria. Item vbi duo sũt impedimẽta, nõ ſufficit alterũ tolli.niſi & vtrũq; remoueat. Itẽ priu cũ ſint odioſa,ñ dẽnt extẽdi,niſi quatenus in eis cõtinet.

finimus,ꝙ Euaſeñ. † cenobium liberum eſt in capite, tanquam ab epiſcopali iuriſdictione prorſus ecẽptum, & ſoli Romanæ eccleſiæ ſubiectum, tutela tamen ipſius Cãtuar. archiepiſcopo reſeruata,in membris autem,quæ non probãtur [a] exempta, diœceſano epiſcopo ipſum ſubiacere decernimus,propter quod abbas ad ſynodum † eius debet accedere, primumq; locum poſt Vigorien. epiſcopum obtinere, pro ipſis quoque membris non exẽptis, idem abbas tenetur [b] Vigor.epiſcopo exhibere reuerentiam, obſequium, & honorem, quibus rigorien.epiſcopus ſibi condecenter exhibitis,debet manere contentus.

¶ Idem Auſonen. † epõ.

¶ Receptus ſub protectione Papæ, per hoc non cenſetur exemptus, hoc dicit.

CAP. XVIII.

EX † parte tua fuit quæſitum,vtrum clerici & laici,qui litteras protectionis oſtendunt, in quibus perſonæ ſuæ expreſſo nomine cum omnibus rebus ſuis ſub Apoſtolica protectione conſiſtere declarantur [c] a iuriſdictione epiſcopi diœceſani ſint exempti. Nos autem tibi † reſpondemus, quòd per litras huiuſmodi, ab epiſcoporum ſuorum poteſtate minime ſubtrahuntur.[d]

¶ Idem Eliden.† epiſcopo.

¶ Religioſi quibus a Papa conceſſum eſt, vt eccleſias ei ſubiectas poſſint in proprios vſus conuertere, non auctoritate propria, ſed a diœceſano loci poſſeſſionem illarum eccleſiarum recipere debent, niſi in priuilegio aliud exprimatur.

CAP. XIX.

PAſtoralis † officij,& iſ. ¶ Interrogaſti, vtrũ viris religioſis quibus a ſede Apoſtolica eſt indultum, vt eccleſias ſuas in ꝓprios vſus poſſint conuertere, decedentibus perſonis earum, liceat auctoritate propria poſſeſſionem earundẽ intrare vel per diœceſanũ epiſcopum † in ipſa ſint potius inducẽdi. Ad quod reſpõdemus,quòd niſi forte in indulgentia ſummi Pontificis id contineatur [e] expreſſum, ſuo epiſcopo inconſulto, [f] in poſſeſſionem [g] ipſarum eis non eſt licitum introire; quia per indulgentiam [h] huiuſmodi, epiſcopali iuri non credimus derogari.

¶ Idem epiſcopo & capitulo Tripol. †

¶ Si is propter cuius delictum poſitum eſt interdictum, illud non ſeruat alij nihilominus ſeruare tenentur ſecus ſi ille non ſeruat in cuius fauorem latũ fuit.

CAP. XX.

PEtiſti † per ſedem Apoſtolicam edoceri

e ¶ Cõtineatur expreſſum.] Arg.ꝙ priuilegiũ ſemper intelligit conceſsũ ſine leſione alterius. ſ.de of.ord. licet, & ſ.de vſu.pal. ex tuarũ,& ſ.de eccl. ædi.cũ dicat Apoſ.& c.ad audientiam 2 & C.de inof.teſt. ſi qñ, arg.ſup. eo.parentib.

f † Inconſulto.] Sic licet lex concedat libertatem ſeruo vindicanti necem domini, a iudice tñ danda eſt. C.pro qui.cau. ſer.accip.præmi.li.l.1.

[Gl.ſeq.reci.ſignando contrarium decre. cum veniſſent.]

g ¶ In poſſeſſionẽ.] quam numquam habuerunt, & hoc ideo quia nemo ſua auctoritate rem ſuam accipere dẽt.C. vnde vi. ſi quis in tantam, & 16.q.6.placuit. & C. de acqui. poſ.nu,pba poſſeſſio.ff.de acqui. poſ. ſi ex ſtipulatiõe ſec⁹ ſi poſſeſſionem habuiſſet ſu.de reſtitu.ſpol.cũ veniſsẽt.

h ¶ Indulgentiam.] Si de duabus ſeruitutibus altera remittatur, alia remanet in ſuo ſtatu,ff.de ſer.vrba.pd.ſi domus tua. & ſup. de vſu pallij. ex tuarũ.ita hic. Nec hmõi generali conceſſione conceditur quod ſpecialiter non fuiſſent cõceſſurus, ff. de pecul. quis peculij. ff.de pig.denique & l. obligatiõe. & ſ. de clec. eccleſia veſtra, ibi,neque.n.& C.de inoff. teſta.ſi quando.Bern.

PEtiſtis.] Quadiniu Templarij vel Hoſpitalarij non ſeruant interdictum pro eis in loco prolatũ,alij ſeruare non tenetur,h.d.Et ſecunda pars ibi.Ad quod Abb.

† Euaſin.

† Vide de hac materia quid ſanciuerit nouiſſime concil. Trid.ſeſ.24. de ref. ca.2. adde Iacobatium tra. de concil. l. 2. ar.2.

† Beluẽ.

† Ca.8.eod. tit.in 3.compil.De materia huius decretalis vide late per doctores in ca, recepim⁹ ſupr.eod.tit.

1 Et 17.q.4. frater. I.A.

† Alias taliter.

† Elien. Beluen.

† Ca.9. eod. tit.in 3.compil. Ad quid allegetur hic tex. vide per Inn.& Fely. in ca. 1.ſupr. de conſtitu.

† Dictio epiſcopum, deeſt in pleriſque exẽplaribus.

* Alias,,n ipſas, ſed vt plurimũ habetur vt eſt impreſſum

† Tripolitã

† Ca.3.eod. tit.in 4.compilatione.

CASVS. Aliquando contingebat, quod ciuitas Tripolitana propter Hospitalarios uel Templarios generali supponitur interdicto, isti in quorum fauore positum fuerat interdictum, non seruabant illud quæsiuit eps Tripolitanus, utrum ipse cum capitulo suo illud debeat obseruare? Respõdet Papa, quod excessus illorũ illis non præbet licẽtiam delinquẽdi: sed si prædicti fines priuilegiorum suorũ non seruauerint, uiolando interdictum, quod pro eis fuerat promulgatum, episcopus & capitulum prædicti in pœnam præsumptionis illorum quamdiu ipsi non seruauerint interdictum, de licentia domini Papæ celebrent, ne uideantur de aliorum fletu ridere. No. quod non debet quis illud facere, a quo impetrauit alios prohiberi, nec debet alij legem imponere, quam ipse negligit obseruare. Item eo iure, quo quis contra alium vtitur, ipse debet uti eodem. Item nullus debet excedere fines priuilegij sui. Item nullus debet de alterius fletu ridere.

a ¶ Ridere.] Sim. inf. de sen. exc. si vere. simil. dicit imperator: Iudices iubemus esse solicitos, ne turpi colludio queratur ex miseris pretium gaudiorum, C. eod. lib. 12. in fin. libri.

b ¶ Quamdiu.] Sic 6. q. 2. si tantum, & ca. placuit.

c ¶ Celebretis.] Non enim debent alijs legem imponere, quã ipsi negligunt obseruare. sup. de præben. pro illorum, nec tenetur alius seruare priuilegium, quod ille non seruat, cui concessum est infr. de sent. exc. in audientia, & qui priuilegium alterius non seruat, eius priuilegium non est seruandum, supr. de app. an sit deserẽdum. sup. de elec. bonæ, & quod ab illis exigere debet, multo fortius a seipso, ff. de negot. gest. si pupilli. §. vlt. & ff. de admini. tut. quotiens, §. item temporali, ff. si ser. uendi. l. altius. & supra de nat. ex libe. ven. c. unico.

ADDITIO. Versus. Me non impugnat, qui me defendere debet.

Voniam per confessionem.] CASVS. Episcopus Nepesinus petebat ius episcopale in ecclesia beati Blasij de Flageno, pertinente ad quoddam monasterium in diœcesi dicti episcopi constitutum: ex parte aduersa allegabatur quoddam capitulum, quod continetur in priuilegio monasterio concesso, uidelicet, ut nullus episcopus ecclesias utroque iure illi subiectas interdicto supponere, uel monachum seu clericum eiusdem monasterij synodare uel excommunicare præsumat, sed procurator monasterij fuit confessus in iure, quod eps Nepesinus ius episcopale percipit in ecclesia prædicta: dubitabatur, utrum capitulum prædicti priuilegij obstaret, quo minus eps ius epale possit exercere in dictam ecclesiam, uel capellanum ipsius? Respondet Papa: cum per cõfessionem procuratoris monasterij cõstet, quod episcopus percipit ius episcopale in ecclesia prædicta, idẽ episcopus non obstante capitulo istius priuilegij, potest dictam ecclesiam interdicere, & excõmunicare monachum seu clericum monasterij ad regimen ipsius ecclesiæ deputatum, cum alterutrum de iure fuerit faciendum; quia illud capitulum intelligitur de monachis uel clericis in ipso monasterio permanentibus, uel in destinatis ad ecclesias utroq; iure sibi subiectas. Not. quod confessio procuratoris in iure facta, domino præiudicat. Itẽ priuilegium non tuetur aliquem in delicto. Item ecclesia tunc subiecta est abbati utroque iure, quando episcopus nullum ius episcopale exercet in illa. Item licet persona sit exempta, tamen ratione rei, quam possidet, non exemptæ est subiecta. Bertold.

---

vtrum cũ propter Hospitalarios, vel Templarios ciuitas uestras generali † supponitur interdicto, eisdem non seruantib. uos illud teneamini obseruare? Ad quod duximus respondẽdum, quod illorum excessus uobis non præbet licentiam excedendi.

¶ Sed si præfati Hospitalarij, vel Templarij priuilegiorũ suorum fines excesserint, violãdo temere interdictũ, quod pro eis fuerat promulgatum, ne videantur de aliorum fletu ridere, [a] vos in penam præsumptionis eorũ, quamdiu ipsi uiolauerint interdictum, de nostra licentia celebretis. [c]

¶ Idem.

¶ Priuilegiũ cõcessum monasterio, ut eius monachi excõicari nõ possint, intelligitur de monachis existentib. in monasterio, uel in ecclesiis sibi subiectis, utroq; iure. h. d. Et est casus quotidianus.

CAP. XXI.

Voniam† per confessionem constat partis aduersæ, quod Nepesinus† eps ius epale percipit in ecclesia Sancti Blasij † de Flagen. credimus, quod non obstante illo capitulo priuilegij, quod monasterio est indultum, ut nullus episcopus ecclesi. utroque iure [d] illi subiectas interdicto supponere, uel monachum seu clericum eiusdem monasterij synodare [e] uel excommunicare præsumat, præfatus episcopus possit interdicere dictã ecclesiam, & excõicare monachum, seu clericũ uestrũ ad eius regimẽ deputatũ, cũ alterutrum de iure fuerit faciendum, quoniã illud capitulum intelligẽdum esse videtur de monachis aut clericis in ipso monasterio permanentib. [f] uel ad ecclesias destinatis utroq; [g] iure sibi subiectas.

¶ Idem London. † archiepiscopo Apostolicæ sedis legato.

¶ Episcopus remittens alicui ecclesiæ decimas episcopales indefinite, remisisse uidetur non solum præteritas, sed & futuras. Et est casus notabilis.

CAP. XXII.

Via † circa: & infra. Quæsiuisti, utrũ monasterio ... illud intelligitur cum traditur ecclesia pleno iure, uide qualiter interpretatur hoc uerbum, utroque iure, cum tamen utroque iure posset ecclesia alicui monasterio esse subiecta, licet episcopus aliqua temporalia ibi recipiat, infra de censi. cum uenerabilis.

d ¶ Vtroque iure.] scilicet in spiritualibus, & tẽporalibus, supra eod. cum & platare. §. in ecclesijs, & 15. quæst. 2. c. primo.

e ¶ Synodare.] id est, ad synodum uocare. [1]

f ¶ Permanentibus.] similis interpretatio est decimasexta, quæstion. prima, generaliter, & simil. infr. de uerborum signific. abbate. in fine, & ita licet persona sit exempta, tamen ratione rei quam possidet, non exemptæ, est subiecta, supra eodem cum capella. & cap. ex ore. in fi. & supra, & de maiori & obed. per tuas.

g ¶ Vtroq; iure.] id est in spiritualib. & temporalibus, ut supra patet. Ber.

Via.] communis diuisio. Secunda pars ibi, super quo. Abb.

Marginal notes:

† Interdictũ specale quid dicat, tradit Nicolaus Plouius tra. de interdicto. & Couarruuias in c. alma mater. de sent. exc. lib. 6. in 1. parte. relectio. §. 1. circa. fi.

† Ca. 4. e. ti. in 4. compi.

† Alias Nepesinus, sed ex manuscriptis rescriptum est. Nepesinus.

† Alias Basilij de Flagem. alias, Flagia n.

† Londin.

† Ca. 5. e. ti. in 4. compil.

[1] Vel aliter põt intellig. sic. synodare, id est nomine synodatici aliqd. exigere. 10. q. 3. cap. placuit & supr de off. ordi. cõquerente.

CASVS. Archiepiscopus London. concessit monachis omnium sanctorum priuilegium super decimis episcopalibus retinendis, sic forte dicendo: Remittimus monasterio omnium sanctorum decimas possessionum ipsius monasterij, pertinentes ad archiepiscopatum, archiepiscopus Londonen. successor concedentis priuilegium, quæsiuit, utrum monachi prædicti priuilegium illud extēdere valeāt ad possessiones acquisitas tēpore priuilegij, & postmodum acquirēdas? Respondet Papa, quod si remissio decimarum illarum facta fuit secūdum canones, prædecessor illius indefinite remittendo decimas epales monasterio, cū nihil exceperit, & potuerit excepisse, intellexisse vr nō solum de decimis possessionum illius tpis, sed et futuri: quia in beneficijs plenissima dēt interpretatio adhiberi, & una & eadem res nō debet diuerso iure censeri. No. quod concessio simpliciter & indefinite facta respicit et tpa futura, & generaliter intelligitur: Et sic ē hic ar. quod indefinita æquipollet uniuersali. Itē qui nihil excepit, & potuit, totum ius suum intelligitur alienasse. Item in beneficijs plenissima debet fieri interpretatio. Item vna res non debet diuerso iure censeri. Item arg. quod priuilegium extenditur ad futurum.

† Deinde finita locutio seu ꝓpositione, an & quando æquipol... [illegible] ... doctores hic, uide plene per Couarruuiā li. 1. uaria. resol. cap. 13.

† Idem s. Innocen. iij. in concilio generali Lateran. ca. 5. & c. 6. eo. tit. in 4. compil.

...nachi oīum sanctorum, priuilegiū prædecessoris tui super epalib.[a] decimis retinendis indultū, extendere valeant ad possessiones acquisitas, & postmodum acquirendas. ¶ Super quo tale damus rñsum, quod si decimarum illarū remissio facta extitit s̃m canonicas[b] sanctiones, prædecessor tuus indefinite[c] † decimas epales monasterio remittendo (cum nihil exceperit,[d] & poterit excepisse: ac in beneficijs[e] plenissima sit interpretatio adhibenda: nec debeat vna eademq; substantia diuerso iure censeri) intellexisse vr non solum de decimis possessionum illius temporis, sed futuri.[f]

¶ Idem † in conc. generali.

¶ *Ponit concilium ordinē quattuor patriarchaliū sedium, usque ibi; Seruata vbi ponit tria priuilegia ipsarū. Primū qa dāt palliū. Secundum ibi, Dominicæ, quia ante se crucem deferri faciunt, præterquam in casibus hic exceptis. Tertiū ibi, in omnibus, quia ad ipsos appellatur, & in hoc protestatur ibi, saluis.*

a ¶ Episcopalibus.] de quibus loquūtur canones. 12. q. 2. uobis, & c. concesso.

b ¶ Secundum canonicas sanctiones.] puta de consensu capituli, 12. quæst. 2. uobis, sine exceptione, & supra de his quæ fiunt a præla. sine consensu ca. cum nos nec in enorme detrimentum facta fuerit: quia per hoc posset reuocari. sup. de dona. Apostolicæ.

c ¶ Indefinite.] Argu. quod indefinita æquipollet uniuersali. 19. dist. si Romanorum.

d ¶ Nihil exceperit.] sic sup. de iure patro. ex litteris.

e ¶ Beneficijs.] Simi. sup. de don. pastoralis, & cap. cum dilectus in fi. & inf. de uerbo. signi. olim, ff. de constit. princ. l. ult.

[Glo. seq. ar. in brocar. alle. 4. iura. in contrarium alleg. 6. & soluit.

f ¶ Sed futuri.] Ar. quod in priuilegijs uerbum generale & indefinite prolatum ad futurū extenditur. 12. quæstione 2. cognouimus, & sup. de decr. ex parte, & C. quæ res pig. oblig. poss. l. ult. ff. de serui. urb. præd. si seruus. r Arg. contra. supra de cen. quanto. & sup. de decimis; cum in tua, & sup. eo. cum capella. ff. de contrah. empt. in l. & Rutilia Polla. ff. de dam. infect. damni. §. si is. qui. Sed ideo contra dantem fit interpretatio, ne excogitata fraude suæ obuiet libertati. 16. q. 2. c. 1. C. de do. si quis argentum. §. ult. secus ubi certa uerba ponūtur, in eo casu non extenditur ad alia, sed ita seruandum est priuilegium, quatenus tenor priuilegij se extendit, sup. eod. porro, & c. recepimus, sed ubi uerbum generale ponitur, ad omnia appellatiua extenditur, sic supra de deci. ex multiplici. Si autem æque potest retorqueri ad ius cōe sicut ad priuilegium, potius vr interpretatio facienda secundum ius, quam secundum priuilegium, sup. de consue. cum dilectus, & vt nemini sit onerosa. arg. sup. de test. cum tu. vt non sit captiosa, ff. de regu. iur. quotiens, & contra illum potius interpretatio debet fieri, qui potuit legem apertius dicere, ff. de pac. ueterib. & ff. de contrah. emp. Labeo. & ut fiat secundum communē modū loquendi. sup. de spons. ex litteris, nam consuetudo interpretatur uocem. inf. de verb. sig. abbate. & semper in tutiorem partem fit interpretatio. sup de spon. iuuenis infra, de reg. iur. ca. 2. si enim neutra esset tutior, in benigniorem. 9. di. c. ul. ff. de reb. dub. cum in testamento. Io.

a Sic autem fit, ne luminib. officiat, & an de futuris intelligitur. Io. A.

CAP. XXIII.

ANtiqua † Patriarchalium sedium priuilegia renouantes,[g] sancta vniuersali synodo approbāte sancimus, ut post Roma. Ecclesiam (quæ disponente domino, super omnes alias, ordinariæ potestatis obtinet principatum; ut pote mater uniuersorū Christi fidelium, & magistra) Constantinopolitana primum locum obtineat, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum: seruata cuilibet propria dignitate, ita quod postquam Prælati illarum a Romano pontifice pallium acceperint, præstito sibi fidelitatis, & obedientiæ iuramento, & ipsi postmodum pallium suis suffraganeis largiantur, recipientes pro se obedientiam canonicam, & pro Romana ecclesia sponsionem obedientiæ ab eisdem. Secundo dicit, quod ante se faciant crucem ubique deferri, nisi in urbe Romana, & ubicunque summus pontifex præsens fuerit, aut etiam legatus utens insignijs Apostolicæ dignitatis. Vltimo dicit, quod in omnibus prouincijs eorum iurisdictioni subiectis, ad eos cum necesse fuerit appelletur: saluis appellationibus ad sedem Apostolicam interpositis; quibus est ab omnibus deferendum. Not. quod dominus Papa est iudex ordinarius singulorum. Item pallium est signum plenitudinis potestatis pastoralis officij. Item suffraganei tenentur præstare iuramentum obedientiæ, & reuerentiæ patriarchæ. Item minor iudex non potest exercere iurisdictionem suam præsente maiore. Item ad Patriarcham potest appellari omissis medijs, & hoc intellige de his, qui sunt eius iurisdictioni subiecti. Item omissis omnibus medijs potest appellari ad Papam.

ANtiqua.] Huius cap. diuisio clare patet in summario. Abb.

CASVS. Concilium generale reuocat priuilegia quattuor patriarchalium sedium, statuendo, ut post Roman. ecclesiam, quæ inter alias obtinet principatum, Con...

† De patriarcharum prærogatiua dignitate & numero uide plene per Bart. Cassaneum in catal. gloriæ mūdi par. 4. cōside. 9. ad. de Nicolaū Boerium in tra. de auctorit. magni cōsilij. n. 30. & seq. uer. secundum locum.

g ¶ Renouantes.] vigesimasecunda distinctio. renouantes.

[Glo. sequens recitetur per contrarium de decre. cognoscentes, &c. soluit, quod illud regulare casualiter fallit, & ponit & exponit uersus, per quos sex casus comprehendit.

a ¶ Alexan-

politana primum, Alexandrina [a] ſecundum, Antiochena tertium, Hieroſolymitana quartũ locum obtineat. Seruata cuilibet ꝓpria dignitate: ita quod poſtquam antiſtites earũ a Romano Pontifice receperint pallium (quod eſt plenitudinis † officij pontificalis inſigne) præſtito ſibi fidelitatis & obedientiæ [b] iuramento, licenter & ipſi ſuis ſuffraganeis palliũ largiãtur: recipientes pro ſe profeſſionem [c] canonicã, & pro Rom. Eccleſia ſpõſionem obedientiæ ab eiſdẽ. ¶ Dominicæ † vero Crucis uexillũ ante ſe faciãt vbiq; deferri niſi in vrbe [d] Romana: & vbicunq; ſummus Pontifex præſens extiterit: aut eius legatus vtẽs inſignis Apoſtolicę dignitatis.

¶ In oĩbus autem prouinciis eorundem iuriſdictioni ſubiectis, ad eos, cum neceſſe fuerit, prouocetur: Saluis appellationibus ad ſedem Apoſtolicam interpoſitis: quibus eſt ab omnibus [e] humiliter deferendum.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Priuilegium religioſis conceſſum, vt poſſint ſepelire confratres ſuos tempore interdicti, intelligitur de illis cõfratribus qui liet maneant in ſeculo, obtulerunt ſe tamen ordini mutato habitu ſeculari; vel de illis, qui bona ſua eis dederunt vſufructu retento hoc primo. Priuilegium religioſis conceſſum quo eis euenientibus ad locum interdictũ ſemel in anno aperiantur eccleſiæ, vt celebrentur in eis diuina, intelligitur, qđ vna tãtũ ſola eccleſia aperiatur in loco. hoc ſecundo.*

CAP. XXIIII.

VT priuilegia, quę quibuſdam religioſis Romana conceſſit Eccleſia, permaneant inconcuſſa, quędã in eiſdem duximus

a ¶ Alexandrina ſecũdum:] .ſ. poſt Conſtantinopolitanam, & Conſtantinopolitana primum: .ſ. poſt Romanam. olim vero Alexandrina fuit prima poſt Romanam: vt 22. diſt. renouantes, & ſic priuata fuit iure ſuo ſine culpa, quod eſſe non debet regulariter. s̃. de conſt. cognoſcentes, & s̃. de eo qui cogno. cõſang. vxo. ſuæ. diſcretionẽ. &c. vlt. & 16. q. vlt. inuentum. & 56. diſ. ſatis peruerſum. hoc tamen non fit ſine cauſa, vt lite non conte. quoniã. §. 2. quod fit pluribus modis. Vnde verſus.

Paupertas, odium, vitium, fauor, & ſcelus, ordo,
Perſonas ſpoliant, & loca iure ſuo,

Vnde propter paupertatem vniuntur duæ eccleſiæ, vt vnus ſit ſacerdos vtriuſq; 10. q. 3. vnico. cum vtraque conſueuit ſuũ habere proprium, propter odium, vt 70. diſ. neminem 16. q. 7. decernimus. Propter vitium, ut ſup. de [illegible] ægro. tua Propter fauorem, ut hic, & 22. diſt. renouantes. Et ꝓpter uim ſeu fauorem cõſecrationis, 14. q. 5. cõperimus. Quandoque etiam fauore religionis. s̃. de eccle. ædific. ad audiẽtiam, Propter ſcelus ẽt puniũtur illi, qui nõ peccauerũt. 25. q. 2. ita nos ꝓp ordinẽ priuatur dñs ſeruo ſuo. 54. diſ. ex antiquis. & cap. frequens Qñque propter defectu ſacramenti. 34. di. ſi cuius & cap. lector.

b ¶ Fidelitatis & obedientiæ.] Sic ergo Patriarchæ, & illi qui nullo medio ſubſunt dño papæ, iurant ei fidelitatem & obedientiam: vt hic dicitur, & s̃. de iureiur. ego N. ſic & ſuffraganei ſuo metropolitano obedientiã & reuerentiam præſtare debent, ſecundum, quod iſti præſtant papæ. ſup. de ma. & obe. c. dilecti.

c ¶ Profeſſionem.] id eſt obediẽtiam & reuerẽtiam. s̃. de ſimo. ne Dei eccleſia, ad quam non tenentur exempti epiſcopo diœceſano, cum illud ſit contrarium libertati. ſup. eo. cum olim 2. in fi. Ber.

[Gl. ſeq. arguit & ſignat contrarium.

d ¶ Niſi in vrbe.] Argu. ꝙ minor non poteſt exercere iuriſdictionem præſente maiore. 21. diſtin. denique. & 95. diſt. presbyter. ff. de offi. proconſ. l. vl. 2. & ſup. de offic. lega. volentes. Arg. contra 95. diſt. ecce. & 11. q. 1. peruenit, C. de dona. in hac ſacratiſſima.

e ¶ Ab omnibus.] hoc eſt priuilegium Apoſtolicæ ſedis, ut omiſſis omnibus poſſit appellari ad ipſam, ut hic innuitur, & 2. q. 6. ad Romanam. Sic etiam intelligitur quod dicit imperator, quod habet ſimilia priuilegia cũ Romana eccleſia. 2. in Auth. de eccle. tit. in princ. coll. 6. & 65. diſt. mos antiquis.

VT priuilegia.] Diuiditur ut in rubro Secũda pars: ibi, [illud. Ab. CASVS. Romana eccleſia quibuſdam regularibus conceſſit quædam priuilegia, ſed quia ipſi fines priuilegiorum ſuorum excedebant, ea minus bene intelligentes, Papa ea in concilio generali declarat qualiter ſint intelligenda, ne illa pertrahant ad abuſum: quia priuilegium meretur amittere, qui permiſſo ſibi abutitur poteſtate. Secundo ponit uerba priuilegiorum. Conceſſum eſt ab eccleſia Romana, quibuſdam regularibus .ſ. Templarijs, & Hoſpitalarijs, ut his, qui fraternitatem eorũ aſſumpſerint, non negetur eccleſiaſtica ſepultura, niſi ſint excommunicati, uel nominatim interdicti: Si forte eccleſiæ ad quas pertinẽt, fuerint interdictæ, ipſos quoque confratres quos eccleſiarum Prælati apud eccleſias ſuas non permiſerint ſepeliri, ipſi ad eccleſias ſuas deferant tumulandos, niſi excommunicati uel nominatim fuerint interdicti: Declarat hic Papa de quibus confratribus ſit intelligendum, ſ. de illis, qui adhuc morantur in ſęculo, & eorum ordini ſunt oblati mutato habitu ſęculari, uel de his, qui ſua bona eis dederant inter viuos, retento ſibi quãdiu vixerint vſufructu: iſti quidem ſepeliantur apud eccleſias ipſorum regularium, vel apud eccleſias aliorum non interdictas, ſi ibi elegerint ſepeliri: Si enim de quibuslibet confratribus ipſorum fraternitatem aſſumentibus intelligeretur, pro duobus aut tribus denariis annuatim ſibi collatis, nimium uileſceret eccleſiaſtica diſciplina: tamen & ipſi certam obtinent remiſſionem ab Apoſtolica ſede conceſſam. Vltimo ponit alium articulum, in quo excedebant fines priuilegiorum ſuorum: Continetur enim in priuilegio ipſorum, vt ſi quis fratrum ipſorum pro colligendis eleemoſynis ad aliquam ciuitatem, caſtellum vel vicum aduenerint, ſi forte locus ille a diuinis fuerit interdictus, in eorum aduentu ſemel in anno aperiantur eccleſiæ, ut excluſis excommunicatis & interdictis, diuina officia celebrentur: Verba illa, aperiantur eccleſiæ ſemel in anno: ſic debent intelligi, ut una tantum eccleſia eiuſdem loci ſemel in anno aperiatur: quia licet dictum ſit pluraliter: aperiantur eccleſiæ, non tamen de qualibet eccleſia eiuſdem loci intelligendum eſt: ne ſi hoc modo intelligeretur, nimium uilipendi contingeret ſententiam interdicti. qui vero contra iſtas declarationes quicquam ſibi vſurpare præſumpſerint, graui ſubiaceant vltioni. No. quod priuilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. Item aliquis habet habitum monachalem, non tamen eſt monachus. Item vileſcere non debet eccleſiaſtica diſciplina. Item pluralis locutio exponitur de vno.

† Vide c. cũ ... ſ. de auc. & uſu pal.

† De hoc ar... uide cõci. ... citatũ in ... ſicut unire ... g exceſſib. prela. & late ... per do...

† Vide cle... nen. ult. tit. de priuileg.

† Idẽ. ſ. Inn. 3. in ro cõci. La ca. 57. & c. 7. eo. t. in 4. comp.

† Proconſul ... Romę ... greſſus de ... ponit impe... Io. And. ... Tñ tali pri... uilegio non ... utitur Impe... rator ff. de appel. Impe... ratores. Io. And.

a ¶ Intellecta.] Qui malitiose priuilegium principis interpretatur, infamis efficitur, C. de legi. & const. l. 2.
b ¶ Non negetur.] Ex hoc loco patet, quod tempore interdicti denegatur ecclesiastica sepultura, ex quo per priuilegium istis conceditur, sup. eod. cum & plantare, §. quod si. 1. B. r.

interdicta, nunquid prescribit contra illos? vr. q sic s. eo. accedentibus ubi isti Templarii perdũt istud priuilegiũ, quia nõ sũt vsi isto spatio xl. ann. ar. ff. de nundi. l. 1. Sed contra credo in casu isto, quia non nocet eis. Sed nunquid de aucto. epi posset aliquis celebrare in ecclesia interdicta ab epo: Vr. q sic, eadem ratione. De hoc dixi sup. de appellat. ad hæc.

declaranda, ne minus sane intellecta [a] pertrahantur ad abusum, propter quem possint merito reuocari: quia priuilegiũ meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.

¶ Sane quibusdã regularibus, Apostol. sedes indulsit, vt his, qui fraternitatem eorũ assumpserint, si forsan ecclesiæ ad quas pertinẽt a diuinis offic. fuerint interdictæ, ipsosque mori contingat, sepultura ecclesiastica nõ neget, [b] nisi excõicati vel nominatim fuerint interdicti: Suos quoq; confratres, quos ecclesiarum Prælati apud ecclesias suas non pmiserint sepeliri, nisi excõicati, uel interdicti fuerint nominatim, ipsi ad ecclesias suas deferãt tumulandos: Hoc aũt de illis confratrib. intelligimus, qui uel adhuc manẽtes in seculo eorũ ordini sunt oblati † mutato [c] habitu seculari uel eis, qui bona sua dederãt inter uiuos, retento sibi (quãdiu in hoc seculo vixerint) vsufructu, qui tñ seper antur apud ipsorum regulariũ vel aliorũ non interdictas ecclesias, in quib. elegerint sepulturam, ne si de quibuslibet ipsorũ fraternitatem assumentib. fuerit intellectũ, pro duob. [d] aut trib. denariis annuatim, sibi collatis, dissoluat pariter & uilescat ecclesiastica disciplina; certam tñ & ipsi remissioné obtineãt ab Apostol. sibi sede concessam. ¶ Illud etiã q hmõi regularib. est indultũ, ut si qui fratrum suorũ, qui ab eis missi fuerint ad recipiẽdas fraternitates siue collectas in qlibet ciuitaté, castellũ, vel vicũ aduenerint, si forte locus ille a diuinis offic. sit interdictus, in eorũ iucũdo aduentu semel in anno [e] aperiant ecclesiæ, ut exclusis excõicatis, diuina ibi officia celebrent: Sic intelligi volumus, q in eadé ciuitate, aut castro, aut uilla, vna tñ eccles. eiusdẽ ordinis fratrib. semel (vt dictũ est) aperiatur in anno. Quia licet pluraliter [f] dictũ sit, q in eorũ iucundo aduentu eccl. aperiantur, non tñ ad ecclesias eiusdẽ loci diuisim, sed pdictorum locorum cõiunctim sano referẽdum est intellectu: ne si hoc mõ singulas eiusdem loci visitarent ecclesias, nimium vilipendi continge ret sniam interdicti. Qui vero contra declarationes pdictas quicquã sibi vsurpare præsumpserint, graui subiaceant vltioni.

¶ Idem † in eodem.

¶ Tẽpore generalis interdicti, episcopi nõ prohibiti, q nõ fuerint culpabiles inter dicti, clã celebrare possũt, & hodie istud nõ ẽ priuilegiũ episcoporum, sed cõmune, ut i c. fi. de sent. exc. in 6. & ibi plene habetur, an & quãdo, & qualiter possit celebrari tẽpore interdicti.

CAP. XXV.

Quod † nonnullis est religiosis indultum, fauorem pontificalis officij ad episcopos extendẽtes, concedimus, vt cũ cõmune [g] terræ interdictum

c ¶ Mutato habitu seculari.] Ita q habitus illos distinguat ab habitu seculari; licet ex toto nõ habeãt habitum monachalẽ ar. 33. q. 5. q Deo pari. & talis largo modo ecclesiastica persona censet, 28. q. 1. vt lex. & 12. q. 1. quo.
[Gl. sequens querit, arguit. & soluit.
d ¶ Pro duob.] Quid si medietatem bonorum darent: rñ quid dicendũ sunt [illegible] non, nisi maiorem partẽ arg. ff. de [illegible] in modicis, quod non credo, etiam si darẽt totum. dum tamé nõ se reddant: quia res, & non persona, sunt accessoriæ. B r.
[Gl. s. rect. per. q. an relaxetur interdictũ, &c. & ponit duas op. Secundo querit, arg. pro, soluit cõtrarium. Tertio quærit, ar. pro & remittit.
e ¶ Semel in anno.] Sic patet, q in ecclesia interdicta celebratur, & canonice, quia tunc de spã i priuilegio relaxatum est interdictum non sublatum: vñ idem interdictum manet, non nouum creatur. argu. ff. d. p a. sed si manẽ te. & 24. q. 1. Acharius & 12. dist. præceptis. Sed videtur potius vt dicit Vincen. q interdictum non relaxetur, [2] sed in ecclesia interdicta; celebretur de licentia papæ. s. e. petistis, in fi. nec tũc committit contra interdictum. Sic aliquis potest predicare & loqui excommunicatis de his quæ pertinent ad correctionem eorum, nec incidit i excõmunicatione, inf. de sen. exc. c. tñso. & c. cũ volũtat in prin. & semel tñ in anno hoc eis licet, & ñ plu ries, ut hic patet. Sed si [illegible] annos stetisset [illegible] ad ecclesiã [illegible], q sæpe fuit

[Gl. seq. no. q nõ sem per plura, & c. signat contrariũ. & remittit.
f Pluraliter.] Not. q pluralis locutio non sp infert suas singularitates [4] sic i. d. oẽs leges, sic s. de app. significauit. s. de pbẽ. cũ iã dudũ. sic 2. q. 1. in primis ibi, al[illegible] ac [illegible] tatores, ff. de cõditi. & demõstrationibus, falsa §. si qs legauerit, & ff. de stata homi. l. summa. Arg. contra sup. de rescrip. olim. De hoc plura argumenta inuenies. supra de rescrip. c. secundo.

Quod nonnullis. Diuidit, quia primo ponit priuilegiũ. Sedo ponit exceptionẽ ib. [Nisi. Tertio denũciationẽ ibi [veniã. & hoc cap. nihil hodie h[illegible].
CASVS. Quibusdam regularibus cõcessum est, ut cum commune terræ fuerit interdictum, diuina possint officia celebrare ianuis clausis, & voce suppressa, & non pulsatis campanis, exclusis excõmunicatis, & interdictis, in fauoré pontificalis officij cõcilium extendit hoc ad epos, nisi eis expsse fuerit inhibitũ: uerũtñ hoc illis concedit, qui cãm aliquam non præstiterint interdicto nec aliquam fraudem ingesserint cum tale compẽdium ad iniquum dispendium trahi non debeat. Not. quod occasio iuris ad iniquum dispendium trahi non debet.
g ¶ Commune terræ interdictũ.] Interpretationem huius verbi habes infra de verbo. significat. cum in partibus.
[Glo. seq. in princ. & fin. dupliciter expo. illud, quandoque, in medio quæst. & sol.

1 Idẽ ar. ex decre. de pę ni. & remis. qd in te. tibi de hoc, in 3. gl. in concil. Vidẽ de sepulturis, eos q. Ioan. Andr.

† Oblati, qui dicãtur, tradit copiose Couarruuias in c. alma mater. de sent. exc. li. 6. i. 2. par. relectio. §. 2. circa finem.

2 De hoc articulo pter tradita hic p doct. vidẽ no. in ca. ad hæc quoniã, sup de ap.

3 Hinc notat Panorm. non currere pscriptionẽ, cõtra priuilegiũ, de quo vide Oldradum consil. 172.

4 Qñ pluralitas resoluatur in singularitates, vide Iasonem in l. quis, in fine, C. de in pub. & aliis sub. & in le. Gallus, §. qd si is, ff. de liber. & posthum.

† Inno. 3. in cõcil. Lat. ca 58. & c. 3. eo tit. in 4. cõp
† De materi huius c. alma mater. de sen. exc. li. 6 adde Nauarrũ i Manua li. c. 27. tit. d interdicto, & Syluest. in summa, verbo, interdictum 5.

Quam-

a ¶ Quandoque.] Per hoc videtur quod sæpius possint quam semel in anno, vt sit priuilegium episcoporum maius quam priuilegium præcedentis.cap. sed diuersa sunt priuilegia episcoporum & illorum, hoc enim intelligitur de ecclesijs sibi subiectis, sed præcedentes in ecclesia una tantum semel an anno doli celebrare possunt, & expone, quandoque. Vel dic, quod cum illud priuilegium generale sit in parochia alterius episcopi, poterit episcopus celebrare sicut in sua, si alius episcopus hoc permiserit. Sed nunquid canonici possunt interesse cum episcopo? nō: ita φ celebrent principaliter cum ipso more solito, licet intersint ut audiant sicut alii extranei, qui non sunt interdicti: cum ipsi canonici non habeāt priuilegium, ne per hoc vilescat rigor, su. c. prox. vel potest exponi, quādoque. i. nō semper, quia ex tali celebratione oriretur scandalum, non deberent semper celebrare, sed aliquando: ita quod non esset scandalum.

[Glo.seq. recit. per q. & ponit opi. quam reprobat.

† Hæc duo verba, vel, id est, sunt in antiquis codi. Gregorianis, et in oibus Vatic. sūt tñ ĩ cōc. et in recentioribus exemplaribus.

fuerit, excommuncatis & interdictis exclusis, possint qñque a ianuis clausis suppressa voce, & non pulsatis cāpanis, diuina celebrare officia: Nisi & hoc ipsum eis expresse fuerit interdictū. ¶ Verū hoc illis concedimus, q cām b aliq non pstiterint interdicto, nec quicq [dolit vel] fraudis ingesserint, tale cōpendium ad iniquum c dispendium pertrahentes.

¶ Honorius iij. archiepisc. & episcopis, in quorum diœc. monasteria & Prioratus Cluniacen. monasterio subiecta consistunt.

¶ *Priuilegia non sunt violanda etiam indirecte. h. d. generaliter.*

CAP. XXVI.

QVanto amplius, & ĩ. ¶ Sane dilecti filij abbas & conuentus Cluniacen. grauem nobis querimoniam obtulerunt, φ q. dam vestrum & vestrorū officiales, cum eos & sui ordinis monachos non possint excommunicationis, & interdicti proferre sententias, eo φ super hoc Apostol. sed.s priuilegijs sunt muniti, in eos, qui molunt in molendinis, uel coquunt in furnis eorum, quicquid vendendo seu emendo, aut alias eis communicant sententias proferunt memoratas, & sic Apostolicorum priuilegiorum non vim & potestatem, sed sola verba d † seruantes, dicti ordinis monachos quodāmodo e excōicant, dum eis alios cōicare non sinunt. Ex quo illud etiam euenit inconueniens, vt ipsi monachi quantum ad hoc iudicentur iudicio Iudæorum: f & qui eis communicant in prædictis, maiorem excommunicationem ... quodammodo excommunicant, dum eis alios communicare non sinunt, & sic q̃tum ad hoc Iudæorū iudicio iudicant: & qui cōicant illis, maiorē excōicationē incurrunt, q̃ qui excōicatis participant: pp φ monachi Cluniacen. de pdictis Prælatis grauiter dño Papæ sunt conquesti. vnde mandat vniuersis & singulis pdictorum, quatenus sñias in fraudē priuilegiorū Apostolicę sed a de cetero non ferant: quia si sup hoc ad ipsum querela peruenerit, promulgatores talium sñiarū seueritate debita castigabit. Not. φ nō tm̃ uerba sed vim & ptātem priuilegiorū legis & canonis, seruare debemus. Item fraus legi vel canoni fieri nō debet: quia nihilominus incidit in legem.

[Gl. f. q. alle. multa iura, φ mēs ppōderet verbis, exponit litterā & argu. contra ciuitates, &c. & fi. ipsius, & gl vlt. reci. per quęst.]

† De ordine Cluniacens. et eius origine, et antiquitate, uide Cassaneū in catalogo gloriæ mūdi. p. 4. considera tione 31. et 55. adde Ol. consil. 204. et Bellamet. consi. 32.

b ¶ Causam.] per hoc dñt quidam, quod illi qui non delinquerunt, nec aliquā causam dederunt, ut poneretur interdictum, licet forte in loco interdicto interesse non debeant diuinis cum illis, qui priuilegium habent, tamen extra terram illam bene possunt audire diuina, & percipere sacramenta. Credo quod non debent admitti ad aliqua officia vel sacramenta, vt ipsi per hoc citius inducantur ad satisfaciendum, & ut sententia magis timeatur: quia qui suspensus uel interdictus est in vna ecclesia, in omnib. est interdictus vel suspensus, hoc expresse dicitur in tex. & in gl. 4. q. 5. quisquis. & ar. bonum ad hoc inf. de pœni. & remis. φ in te. vbi de hoc. no. in fin. Bern.

c ¶ Iniquum.] Nota occasionem iuris ad iniquum dispendium trahi nō debere, C. de vsuca. pro empt. eum qui. sic de translat. inter corporalia. a contrario sensu, & 45. dist. licet. 2.

QVanto. Priuilegiati, quod excommunicari nō possunt ab ordinarijs, non debent excommunicari etiam indirecte. h. d. specialiter. In prima ponitur quæstio: In secunda prouisio: ibi, Nolentes. Abb.

CASVS. Abbas & conuentus ordinis Cluniacen. sunt exempti: unde cum epi & archiepiscopi in quorū diœcesi commorantur, eos excommunicare vel interdicere non possint, in eos, qui molunt in molendinis eorum, vel coquunt panem in furnis ipsorum, & qui uendendo vel emendo, aut alias eis communicant, excommunicationis, & interdicti sententias proferunt, & sic non vim & potestatem priuilegiorum Apostolicæ sedis, sed sola uerba seruantes, monachos dicti ordinis

d Sola verba. Et male certe: q̃a cōsiderandа est mens potius, q̃ verba, nam verba debent seruiūt intentioni, & non econuerso, inf. de ver. sig. intelligentia, & 1. q. 1. Marcion. & ff. de leg. & senatus. scire leges, & potior est mens, quā verbum docentis, ff. de supel. leg. l. Labeo. in fin. & ar. ff. de fun. instr. l. cū de lanionis, §. asinam, in fin. Et in testamento consideratur potius mens testantis, quam verba ff. de leg. j. pe. Et in contractib. potius inspicitur voluntas quā verba C. quę res pig. ob. non pos. l. pen. & non tm̃ verba edicti seruanda sunt, immo sñia potius, ff. de l. & senat. contra legem. Hic non seruabant vim & ptātem verborum, ut vī, quia indirecte videbantur excōicari, ex quo subtrahebatur cōio aliorū, sic Iudæi excōicantur, sup. de usur. post miserabilem, & c. quanto, & sup. de Iudæ. Iudæi, & c. ad hæc, & c. si Iudæos, in fi. & sic indirecte faciebant contra priuilegia Papæ: unde precipitur, φ de cetero hoc non faciant: ubi autem res dubia esset, potius seruanda sunt uerba edicti. ff. de exerc. l. 1. §. si is qui. Et est decre. ista contra ciuitates, quæ quandoque consimilia faciunt contra ecclesiasticas personas, & sic violant ecclesiasticam libertatem, & tales sententiæ non ualebant, nec timendæ erant, sed quod ad factum tantum refertur, quia contra priuilegia Papæ, supra de exces. prælat. cum ad quorundam.

† pro intellectu huius tex. uide tradita per Bar. & alios recētiores in le. non dubium C. de legib. ubi declarat quid sit facere contra legem, & facere in fraudē legis, & co mittere in legem.

e ¶ [Quodammodo.] quasi diceret non uere excommunicabant illos, sed subtrahebant alios, ab eorum communione, & ideo excommunicati videbantur, quia excommunicatio 1 est a fraterna societate separatio, 3. q. 4. Engeltrudam. & sic quodammodo excommunicabant eos. Bernard.

f ¶ [Iudicio Iudæorum.] In hoc uidetur iudicari Iudæorum iudicio, quia cum ecclesia excommunicare Iudæos 2 non possit, quia nihil ad nos de his qui foris sunt, 2. quæst. 1. multi, quandoque excom-

1 Vide B. Th. in q. additis. ad 3 p. q. 21. ar. 1. ubi agit de excōi. a tionis diffinitione.

2 Vide Zanchinū tract. de hær. c. 36. & Marquar. tract. de Iudeis p. 2. c. 5.

excommunicantur Christiani communicantes eis, vt supra dictum est, ita isti cum non possent istos excommunicare propter priuilegium, excommunicabant communicantes eis.

a ¶ Maiorem excommunicationem.] Qui enim participat excommunicatis, excomunicatus est minori excommunicatione, 11.q.3.cum excommunicato, & supra de excep. a nobis. Sed isti qui participant istis monachis in prædictis, erãt excommunicati excommunicatione maiori & ita maiorem excõmunicationem incurrebant, quã alias participando excommunicatis.

[Glo. seq. fortificat tex. & ponit & exponit iv. modos fraudandi legem.]

b ¶ In fraudem.] Et sic patet, quod si non possunt illos excõmunicare, nihil facere debent, per quod ad idẽ redeant, quia si denegatur eis una uia, denegata intelligitur & alia, supra de ꝓcura. tuæ. Sic ergo isti in fraudem priuilegiorum non sunt excõmunicandi, sicut nec in fraudem canonis aliquid faciẽdum est, sup. de cõces. præb. cõstitutus, nec in fraudẽ legis, ff. ad Mace. l. 4. §. is aũt. Vnde not. quod quatuor 1 modis fit fraus legi, siue canoni: De persona ad personam, ut si uxor uelit donare uiro, uel econuerso, cum non possit, supra de do. int. Vi. & vxo. capit. vlti. & supponit aliam personam cui donat, non ualet donatio, ff. de do. inter vir. & uxo. hæc ratio. §. non tantum, 46. dist. sicut non suo. De re ad rem: prohibitum est ne filiofam. pecunia mutuetur, si tamen aliquid in fraudem factum fuerit, puta, dedisti frumentum, uel aliud consimile, quod uenderet, ut pecuniam haberet, fraus fit legi. ff. ad S.C. Maced. sed Iulianus, §. mutui, alias incipit, Item si filius, & l. 4. § 1. & in usura 14. quæstion. 3. plerique, & 1. quæstio. 1. sunt nonnulli. De contractu ad contractum, ut puta uxor non potest donare uiro, ut dictum est, vult ei uendere, ut sic hoc modo possit donare, non ualet, ff. de do. iur. vir. & uxo. si sponsus, §. circa, sic 16. quęstio. 3. si sacerdotis. Item de contractu ad contractum, alio tamen modo quam supra, ut cum mulier pro alio fideiubere non possit, principalem se facit debitricem: hoc non ualet: quia facit in fraudem legis, ff. ad S.C. Velle. quamuis, §. si cum essem. Et sic patet, quod qui facit in fraudem legis, contra ipsam legem uidetur facere, ff. de leg. contra legem, & l. seq. unde tales sententiæ in veritate non tenebant, ut hic patet, quia Papa non mandauit eos absolui. B.

1 Quot modis fiat fraus legi, pter gl. & Doc. hic, vide Bald. in l. non dubiũ C. de ll. & late p Ancha. in rͤpe. c. canonũ statuta sup. de cõp.

communicationem[a] incurrant, quã etiam excommunicatis communicando fuerint incursuri.

¶ Nolentes igitur hęc crebris ad nos clamorib. iam perlata vlterius sub dissimulatione transire, vobis vniuersis, & singulis mandamus, quatenus huiusmodi sentẽtias in fraudẽ[b] priuilegiorum nostrorum de cetero non feratis, quia si super hoc ad nos denuo clamor ascenderit, non poterimus conniuentibus oculis pertransire, quin promulgatores talium sententiarum seueritate debita castigemus.

¶ Idem V. quondam Anglorum Reginę illustri.

¶ *Qui in habitu & tõsura, & ceteris, ut laici cõuersantur, deprehensi ĩ maleficiis se pro clericis nõ defendũt.*

E X' parte.] Istud c. habet varios intellectus, & potest sic summari. Sola assumptio vel reassumptio tonsuræ post delictum commissum, non facit delinquentem haberi pro clerico, uel sic: Si post clericatum assumptum immiscuit se clericus enormitatibus, & diu in illis perseuerauerit dimissis habitu & tonsura, & in delicto deprehenditur, non poterit se defendere pro clerico, quo minus puniatur per sęcularem iudicem, & iste intellectus est aliquantulum periculosus, sed potest procedere secundum vnam opinionem, de qua in capit. perpendimus, de sent. excommu. Diuiditur. In prima enim parte ponitur querela. In secunda prouisio. Secunda ibi, Ne igitur. Abbas.

Ita communiter summatur.

CAP. XXVII.

E X † parte tua fuit propositũ, quod nonnulli litterati, quos nec habitus nec tonsura clericos profitetur, in terra tuæ iurisdictioni subiecta degentes, cum deprehenduntur in aliquibus foris factis,[c] † vt iurisdictionem tuam eludant, & debitam pro delictis vltionem euadant, assumunt, seu etiam resumunt tonsuram abiectam, seu habitum clericalem, licet ante pro laicis ab omnibus haberent. ¶ Ne igit tonsura, vel habitus sic resumpto, malitia foueat, si tuã iurisdictionẽ exerceas in huiusmodi delinquentes, q̃ sine tonsura & habitu in delicto[d] fuerint deprehensi, æquanimiter duximus tolerandum, cũ malitiis hominum non sit indulgendum, nec tõsura nec habitu sic resumpto, ipsorum malitia foueri debeat.

CASVS. In districtu reginę Anglorum erãt quidam litterati, quos nec habitus nec tonsura clericos ostẽdit, sed cum ipsi deprehendũtur in aliquibus maleficiis, ut iurisdictionẽ reginæ deludant, & pœnam debitam pro delictis euadant, resumunt tonsuram abiectam, & habitum clericalem, qui antea pro laicis ab omnibus habebantur: Regina significauit hoc domino Papæ: Resp. ei Papa, quod si suam iurisdictionẽ in huiusmodi delinquentes exercuerit, qui sine tonsura, & habitu in delictis fuerint deprehensi, æquanimiter sustinebit: cum malitiis hominum non sit indulgendum, nec tõsura nec habitu sic resumpto, ipsorum malitia foueri debeat. Not. ꝙ qui tonsura & habitu dimissis in delictis deprehenduntur, amittũt priuilegiũ clericale, & possunt puniri sine pœna excommunicationis. Item malitijs hominum non est indulgendum: sed potius obuiandũ.

† De materia huius c. uide late per Couarr. in practicis q̃stionibus. ca. 32.

† De voce, foris factis, eiusq; significatione prę ter gloss. hic vide notata in cap. ad audientiam, de præscript.

† Reliq̃ partes huius decretal. sup. de magist. & ne clerici uel monachi, ca. sup specula.

c ¶ Foris factis.] id est maleficiis: simile verbum habes supra de præscrip. ad audientiam.

[Glo. seq. signat contraria, quia delictum uel secularis habitus non tollit priuilegium, soluit.]

d ¶ In delicto fuerint deprehensi.] Sed vr̃ contra, ꝙ licet clerici in delictis fuerint deprehensi, non tñ capi vel detineri pñt sine licentia prælatorum suorum, nec puniri præter poenam excõicationis, inf. de sent. excom. ut fame. Item contra vr̃ infra de sent. exc. si uero, & ca. in audientia, ubi clericus hẽt priuilegium, & si sæculariter viuat, sup. de ui. & ho. cle. c. vlt. Dicas, ꝙ non contradicunt illa, quia loquunt in eo casu, eũ certũ erat illos esse clericos, vnde sp retinent priuilegium, nisi post trinam admonitionem fuerint incorrigibiles, ut dicit illa decre. in audientia, hic autem loquitur de his, qui per omnia tanq̃ laici in oĩbus & ab oĩbus habebantur, ut hic dr̃, & maliciose assumebant tonsuram, uel si aliqñ fuerant clerici, non constabat, & sic ipso facto priuilegio renunciauerũt clericali, sic sup. de cle. coniug. c. pen. vnde hic nulla poterat fieri admonitio: ideoque de fraude uel de malitia sua commodum reportare non dñt, nec incurrunt excõicationem, qui tales puniunt, ut hic patet, quia in del ctis deprehendebantur, unde hoc ipso amittebant priuilegium, inf. de sent. excom. cum non ab homine. & ca. perpendimus 2 Contraria intelliguntur qñ contempto habitu incedunt vt laici, nec deprehenduntur in del ctis.

2 Secundũ i[...] lãm decreta lẽ põt hęc intelligi scd̃m Philip. Io.

a ¶ Malitiis.]

a ¶ Malitijs.] Sic ff. de rei uend. in fundo, §. de rescriptis. plerunque, & c. sedes, & sup. qui matri. accus. poss. significante. B.

SVper specula.] Prima ponit prohibitionis rationem: Secundo prohibitionem: Tertio pœnam contrafacientibus. Secunda ibi. Firmiter. Tertia ibi, Et qui. Abb.

CASVS. Quamuis ecclesiæ sæcularium legum non respuat famulatũ, quæ imitantur vestigia equitatis tamen quia in Francia, & in multis prouincijs, laici nõ vtuntur legib. Romanorũ Imperatorum, & raro ecclesiasticę occurrũt causæ, q̃ non possint p̃ canones expediri, vt plenius sacræ pagine insistatur, firmiter prohibet dominus Papa, ne Parisijs, uel in ciuitatibus seu alijs locis uicinis, aliquis docere uel audire ius ciuile præsumat: & q̃ contra fecerit, à causarum patrocinijs interim excludatur, & per ep̃m loci excõicetur. Nota ꝙ ecclesia approbat leges, & eis utitur. Item magis est insistendum sacræ paginæ, quam alijs sciẽtijs. Itẽ ar. ꝙ ratione uicinitatis sẽtit q̃s cõmodũ uel ĩcõmodũ.

b ¶ Nõ respuat famulatũ.] sup. de op. no. nun. c. 1. & 10. dist. lege Imperatorũ, & c. si in adiutorium.

c ¶ Nõ utuntur.] cum tamen ab omnibus debeant obseruari C. de ll. leges, & l. leges sacratissimæ. & licet ab omnibus de facto non seruentur, quia non subsunt Imperatori: de iure tamen debent subesse, & præcipue isti, quibus prohibentur, 11. q. 1. uolumus & dominus totus mundi est, ff. ad leg. Rhod. de precario, & 7. q. 1. in apibus.

[Glo. seq. notat quod ratione uicinitatis, &c. signat contrarium.]

d ¶ Locis uicinis.] & ita ratione uicinitatis sentit quis commodum uel incommodum, de pœn. distin. 1. sed & continuo. & 44. distin. §. 1. & ff. de contrah. emp. quod sæpe. §. ult. & 17. q. 4. si quis contumax arg. contra, quia lupanaria non infamant castitatem, 32. quæst. 5. tolerabilius. Bern.

† Reliquę partes huius decretalis. §. de magist. & ne clerici uel monachi ca. sup specula.

† Quatenus glo. & Doct. hic q̃ unt an oẽs subsint Imperatori, uide late per Cassaneũ in catalogo glorię mundi par. 5. cõsid. 28. & Coua. in regula peccatum. part. 2. §. 5.

† Quę loca dicantur uicina pręter notata hic, uide gl. cum ibi notatis in c. felicis, de pœnis li. 6. adde Ale. cõsi. 22. li. 4.

† Baion.

litijs[a] hominũ indulgeri ñ dẽat, sed potius obuiari.

¶ Idem.

¶ Parisiis & in locis uicinis ius ciuile legi nõ debet.

CAP. XXVIII.

SVper† specula: & infra. ¶ Sane licet sancta Ecclesia legum seculariũ non respuat famulatũ,[b] quæ ęquitatis & iustitiæ uestigia imitantur: quia tamen in Francia, & nonnullis prouinciis, laici Romanorum imperatorum legibus non vtuntur:[c] † & occurrunt raro ecclesiasticæ causæ tales, quæ non possint statutis canonicis expediri: vt plenius sacræ paginę insistatur, & infra. ¶ Firmiter interdicimus, & districtius inhibemus ne Parisiis, vel in ciuitatibus seu aliis locis uicinis[d] † quisquam docere vel audire ius ciuile pręsumat: Et qui contra fecerit, non solum à causarum patrociniis interim excludatur, verum etiam per episcopum loci excommunicationis vinculo ĩnodetur. ¶ Idẽ episcopo Baiocen. †

QVia intentionis.] CASVS. Dominus Papa innouauerat priuilegium cuiusdam monasterij constituti in diœcesi Baiocẽ. episcopus Baiocẽ. dubitauit, utrum per talem innouationem iuri episcopali sit derogatum, quæsiuit a domino Papa, an ei præiudicaret? Respondet ei Papa, ꝙ innouatio ius nouum non confert, nec tollit uetus: unde uult eum esse in eo statu, in quo erat tẽpore innouationis impetratæ, sed per hoc nõ intẽdit Papa iuri alias competenti eidem monasterio præiudicium generari. Nota, quod innouatio priuilegij nihil noui iuris tribuit, nec ius uetus tollit. Item Papa non intendit per litteras suas alicui præiudicium generare.

¶ Innouatio priuilegij ius nouum non inducit, sed vetus conseruat.

CAP. XXIX.

QVia intentionis nostræ & infra. ¶ Cum innouatio, † nec ius nouum[e] conferat, nec etiam tollat vetus, te in eo statu esse uolumus in quo tempore impetratæ innouationis dignosceris extitisse. Cęterum nullum per hoc intendimus iuri alias eidem monasterio cõpetenti, pręiudicium generari.

¶ Idem.

¶ Priuilegiati ut ubique possint cum altari uiatico celebrare, hoc possunt sine licentia Prælatorum.

CAP. XXX.

IN his, † quę ad cultum[f] diuinũ facere dignoscũtur, non maligna, sed benigna esset potius interpretatio facienda. Vnde mirari cõpellimur, ꝙ cũ fratribus Prędicatoribus, & Minoribus duximus ĩdulgendum, ut ubicunq; fuerint.

[Glossa sequen. ponit duo similia, & causam quæ per confirmationem accrescit.]

e ¶ Nouum.] Sic patet quod innouatio priuilegij nihil noui confert sic supra de confert. uti. uel inui. cum dilecta, & supra eo ex parte abbatissę. 12. d. stin. præcept s. si. 24. q. quæstio. 1. Acha tius. sic per protectionem non diminuitur ius episcopi, supra eod. ex parte tua. sic & confirmatio in forma communi obtenta, supra de conces. præben. quia diuersitatem. Quandoque tamen per confirmationem, aliquid iuris accrescit, quia trãsactio, quæ erat personalis, per confirmationẽ fit realis & perpetua: ut supra de transact. ueniens. & c. i.

IN his.] Primo ponit exordium, & facti narrationem: Secundo prouidet, & rationem reddit: ibi, Cum autem.

CASVS. Fratres Pædicatores & Minores impetrauerunt indulgentiam à domino Papa, ut ubicunque fuerint cum altari uiatico ualeant celebrare sine præiudicio iuris parochialis: quidam Prælati nimis stricte illam indulgentiam interpretantes dicebant quod per illam indulgentiam prædicti fratres præter assensum Prælatorum hoc facere non possunt, unde non permittunt eos celebrare secundum illam indulgentiam: Cum autem sine indulgentia fratres prędicti possint de Prælatorum licentia celebrare, nihil eis conferret: Mandat dominus Papa cuidam episcopo, quatenus interpretatione huiusmodi reprobata, dummodo abstineant ab iniurijs aliorum, datam licentiam prædicti fratribus debeat publicare: ita quod dicti fratres ex indulgentia ipsa aliquam uideantur gratiam consecuti. Not. quod ea quę cultum diuinum respiciunt, benigne sunt interpretanda. Item beneficium principis late est interpretandum. Item indulgentia, siue priuilegium, sine alterius iniuria concedi debet. Item indulgentia, siue priuilegium sic debet intelligi, ut aliquid conferat, alias delusorium esset.

f ¶ Ad cultum diuinum.] De his, quę ad cultum diuinum relinquuntur in testamento, ipsius fauore non detrahitur quarta, 1 supra de testam. c. ult.

† Doct. in c. fi. §. de fide inst. & in c. Albericus, & in c. significauit. de testib.

† Gl & Do. in c. qm̃, de priuil. lib. 6. & Syluest. in sum. uerbo altare, q. 6.

† Ep̃alis: uel parochialis, ut ibi. Ioan. And.

sine parochialis iuris præiudicio,[a] cũ altari valeant viatico celebrare: quidam nimis stricte [b] interpretãdo indulgẽtiam nostram, nituntur asserere, quod p eam prædicti fratres præter Prælatorũ assensum facere hoc non possint: propter quod eos celebrare iuxta indulgentiã Apostolicã non permittunt. ¶ Cũ autem nihil eis conferret memorata indulgẽtia, sine qua id prælatis annuentibus liceret eisdem: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus interpretatione huiusmodi reprobata, dum tamen ab alijs, quæ iure parochiali proueniunt, prorsus abstineant, datam eis sic licentiam celebrandi, auctoritate nostra non differas publicare: [c] ita ꝙ dicti fratres aliquam ex ĩdulgentia [d] nostra uideantur in hoc gratiam consecuti.

¶ Gregorius IX. maioris ecclæ & Christianitatis Decano, & archidia. Lincon.

¶ Priuilegiũ de decimis noualium non soluendis, non comprehendit decimas tẽpore priuilegij impetrati possessas ab alijs; nisi de possessione alterius in priuilegio fiat mentio.

CAP. XXXI.

DVdum inter Priorem, & conuentum de Butele † ex parte vna, & Priorissam & moniales de Cãpesse ex alia, super decimis lite mota; & inf. ¶ De consilio fratrũ nostrorũ decernimus, iuri p̃dictorũ prioris & cõuentus super decimis noualium, † in quarũ erant possessione tẽpore illo [e] quo iudulgẽtiæ † Apostolicæ impetratæ fuerunt a parte altera de decimis noualium nõ soluẽdis, nõ debere per eas nõ faciẽtes [f] de hoc aliquam mẽtionẽ, præiudicium generari.

¶ Idem.

¶ Confratres priuilegiatorum nisi se ad eos in totum transtulerint ad episcopalia iura tenentur.

CAP. XXXII.

QVidã † (sicut asseris) in priuilegiatorum fraternitate recepti, nolunt tibi de iuribus epali bus respõdere: Verũ q̃diu huiusmodi fratres morã [g]

a ¶ Sine præiudicio.] & ita in præiudicium alterius non datur priulegium graue: sic supra de vsu pal. ex tuarum, sup. de ecc. ædifi. ad audientiam. 2. ff. ne quid in loc. pub. leg 2. §. si quis a principe. & ff. de admi. tut. impuberi. 1 & C. de eman. lib. nec auus, & C. de prd cib. impe. off. quoties, & inf. c. prox.

b ¶ Nimis stricte.] qđ esse non debet, quia principis priuilegiũ latissime interpretandum est, inf. de verb. sign. olim. & ff. de cõstit. prin. l. ult. & 2. q. 3. c. si quem, §. notandum, in fi. nec nimis large interpretari debet, sup. eod. ut priuilegia. ibi, aperiantur ecclesiæ. & illud verbum non ita large accipitur, vt ibi dicitur.

c ¶ Publicare.] vt nullus possit se per ignorãtiã excusare. sup de postu. c. 1. & 16. d. ꝙ dicitis, & 12. q. 2. qui & humanis, ff. de insti. sed & si, §. præscribere.

d ¶ Ex indulgentia.] Indulgẽtia. n. semper debet aliquid conferre, ut hic patet. & C. de thesau. l. 1. li. 10. & ff. ad municip. l. 1. & ff. de leg. 1. si quando & ff. de vsu & habit. diuus. & potius laborandum est, ut res valeat, quam ut pereat. sup. de fi. instru. inter dilectos. & ĩ. de uer. sign. abbate. ff. de reb. dub. quotiens, 2. & ff. de act. & obligat. quotiens, & ff. de re. iur. in contrahenda. alias delusoria esset indulgẽtia Principis. Ber.

DVdum.] In prima ponitur facti narratio: In secunda decisio ibi, De consillo. Abbas.

CASVS. Inter Priorem & conuentum de Butele ex parte una, & priorissam & moniales de Campesse ex parte alia, coram iudicibus quæstio super decimis noualium uertebatur: Lite pendente coram iudicib. moniales impetrauerunt indulgentiam super decimis noualium non soluendis, nullam de lite mota in indulgentia mentionem facientem, per quam indulgentiam uolebant repellere priorem & conuentum a lite: dubitabant indices, quid iuris esset: Papa de consilio fratrum suorum decreuit iuri prædictorum fratrum per indulgentiam illam non facientem mentionem de lite mota, nullum præiudicium generari super decimis noualium non soluendis, quas possidebant tempore indulgentiæ à parte altera impetratæ. Not. ꝙ litteræ siue indulgentia super re litigiosa impetratæ de lite mota non facientes mentionem, non ualent, nec impediunt processum iudicis: quia tacita ueritate sunt obtentæ. Et sic nota, quod Papa concedendo alicui indulgentiam seu priuilegium, non intendit alium lædere.

[Glo. seq. reddit rationem litteræ, & arg. a contrario.]

e ¶ In quarum erãt possessione tempore illo.] Si enim possidebant decimas illas iure suo tanquam sibi debitas, priuilegium super his obtentum, siue indulgentia non ualet, quæ absorbet ius alterius, C. de prc. Imp. off. quotiẽs. 2 quia contra ius est, C. eo. ti. rescripta. 25. q. 2. rescripta. ac si lite pẽdẽte fuissent impetrata: quare nõ ualẽt, sic s̃. de testi. cãm quę. in Auth. ne ĩ medio litis fiãt sacrę formæ, aut sacrę iussio. §. si uero, coll 8. & s̃. ut lite pend. c. ult. sic priuilegiũ obtẽtũ tacita compositione nõ ualet, s̃. de decim. ex multiplici. sed super illis de quib. nondũ fuerãt in possessione, valebãt, a cõtrario sẽsu, ut sic aliquẽ fructũ hẽant ex talib. indulgẽtijs: alias inutiles e ẽnt. ut s̃. ca. pxi.

f ¶ Nõ faciẽtes.] Vnde per surreptionem obtẽtę fuerunt, & talẽ uidelicet quę si expressa fuisset, eas non habuissent, & maxime si lęderet Prior & cõuentus, s̃. de rescr. super litteris, infr. de uerb. sign. si quid per nouale, & ita indulgẽtia nõ ualet tacita ueritate, sicut nec rescriptum, ut in c. sup litteris. sic & priuilegiũ non ualet, nisi faciat mentionem alterius priuilegij. sup. de prę script. ueniens. Et sic patet, ꝙ Papa cõcedẽdo indulgentiam seu priuilegium nõ intẽdit alium lędere: ut s̃. c. proxi. ubi de hoc ĩuenies cõcordãtias.

QVidã.] Communis diuisio: Scđa pars: ibi. uerũ Ab.

CASVS. Quidam priuilegiati, ut templarij & Hospitalarij: quosdã receperũt in fraternitatem ipsorũ, ꝑpter ꝙ nolũt diœcesano epo de iurib. epalib. respondere: dicit Papa, ꝙ quãdiu fratres isti morã faciunt in domib. suis diœcesanos eos compellat ad iura sibi integraliter persoluenda. No. ꝙ non sufficit receptio priuilegiatorũ ad euitãda iura epalia, nisi recepti ad priuilegiatos transeant.

[Glo. seq. inducit tria similia, ad primum & ultimum inducit contrarium.]

g ¶ Morã.] Et ita non sufficit sola receptio, nisi sequatur translatio plena, sic 21. q. 2. si qs iã translatus. Sicut non dr̃ qs esse de numero militũ, priusquã sit inter eos numeratus, ff. de test. ex eo tp̃e. Et sola ratio possessionis non est idonea ad munera iniungẽda, ff. ad munic. libe. §. sola sic miles commeatu accepto si remaneat in domo sua non hẽt priuilegiũ, ff. ex qb. cau. mai. l. miles. Ar. cõtra, ff. de bon. poss. ex test. mil. l. unica, in fi. ubi dr̃, ꝙ priuilegium militis hẽt, qui nondum peruenit ad milites.

Persol-

1 Priuilegiũ quo miles testari potest quõ uult respicit bona non tutelas filiorũ, quia illæ fiunt iure pr̃ę ptãtis, non præmio militari. & priuilegium militum ad alienã iniuriam porrigi non oportet. Ioa. And.

2 Vide in c. causam, statim alleg. su per gl. ul. Io. And.

† Alias de Buten.

† Nouale ager est nunc primum præcisus. c. innouate. inf. de uerb. sign. & ibi late Doctor.

† Hinc nota, ꝙ qui pleno iure nõ sunt oblati, non gaudent priuilegio illorum, in quorum societate sunt recepti.

in domibus suis fecerint, eos compellere poteris ad dicta iura tibi integre persoluenda. [a]

¶ Idem Arelateñ. capitulo.

¶ *Quo ad priuilegium retentionis decimæ semel nouale semper est nouale.*

C A P. XXXIII.

Consultationi vestræ breuiter rñdemus, ꝙ terra, de qua non extat [b] memoria, quòd aliquando culta fuisset, redacta per religiosos viros nouiter ad culturam, perpetuo [c] debet quo ad immunitatem de non soluendis decimis noualium † iure censeri. Cum alias nonnunquam contingeret indulgentiam [d] de noualibus plus eis dispendij, quam vtilitatis afferre.

a ¶ Persoluenda.] Sic sup. eod. cum & plantare, §. pen. sic sup. eo. ex parte, & sup. eod. de ma. & obed. per tuas.

Consultationi Primo ponit dictum. Secuudo rationem. Secunda ibi, cum aliàs. Abbas.

CASVS. Aliqua terra de nouo redacta est ad culturã per aliquos religiosos, de noualib. decimas non soluentes, de qua non extat memoris, quòd culta fuisset: dubitatur an perpetuo illa dici debeat noualis, quo ad decimas non soluendas? Rñ. Papa, ꝙ perpetuo terra illa dẽat censeri noualis, quo ad immunitatẽ de decimis non soluendis, alias contingere posset aliqñ ĩdulgẽtium de noualib. plus eis dispendij, q̃ vtilitatis afferre. Not. quod semel est nouale, sẽper erit nouale quo ad immmunitatẽ de decimis non soluendis. Et sic no. hic argu. ꝙ principium considerandum est. Itẽ ar. ꝙ ex quo res semel est priuilegiata, sẽper est priuilegiata, quia priuilegia ꝑpetua sunt.

b ¶ Non extat memoria.] infr. de ver. sign. quod per nouale.

[Gl. seq. aperit dubitationẽ, & elicit duo argumenta.]

c ¶ Perpetuo debet.] Sic ergo patet quod ex quo fuit semel nouale, semper erit nouale quãtum ad hoc, quòd decimæ non soluantur de tali terra. Hæc videbatur forte dubitatio, si post longa tempora, quæ sufficerent ad præsumptionem canonicam, debet talis terra dici nouale, vt postea censeretur iure communi cum alijs, vt decimæ postea soluerentur, quod hic determinatur. Et est arg. quod principium considerandum est, supr. de censi. scientes, sup. de ele. dudum. in quibus de hoc. Item argu. quod ex quo res est semel priuilegiata, semper erit priuilegiata. Priuilegia enim perpetua sunt. 25. qu. 2. cap. 1. & 2. nisi perdantur: quia illi, quibus concessa sunt, eis non vtuntur, 1. sup. eo. accedentibus, & c. si de terra.

d ¶ Indulgentiam.] Isti enim habebant priuilegium de non dandis decimis noualium vnde dubitabant, vtrum lapsu temporis redirent illa noualia ad ius commune cum alijs terris: quod si esset, contingere posset, quod plus dispendij consequerentur ex illo nouali quam vtilitatis: puta per magnas expensas, quas facerent in reducendo terram illam inutilem ad culturam.

† Alias, nouialis, vt hic agnoscit Hostien.

1 Vel ab vtũtur, §. eo. tuarum. idem 1 alijs casibus not. de deci. suggestum, in 1. glos. Io. And.

T I T V L V S XXXIV.

De purgatione canonica.

DE PVRGATIONE CANONICA.

¶ Supra visum est de varijs delictis tam prælatorũ, quã subditorum, verum quia infamati ex delictis, qui conuinci non possunt, debent compelli ad se purgandum, ideo subijcitur ista rubrica.

De hac materia tractatur. 3. q. 5. per totum, & 15. q. 5. De secunda parte tractatur. 2. q. 5. consuluisti. §. hoc autem, vsque ad si. quæstionis.

¶ Ex concilio Triburien.

¶ *Infamatus fide dignus per iuramentum se purgat: alias secus, & censetur non idoneus enormiter peccãs.*

C A P. I.

Nobilis † homo, vel ingenuus, [e] si ĩ synodo accusatus crimen negauerit, si [f] fidelem eum esse sciuerit, [g] cum duodecim [h] ingenuis se expurget. [i] Si autẽ antea deprehensus fuerit in furto, [k] aut periurio [l] aut falso testimonio, nõ admittatur ad iusiurandum: sed ei (sicut qui ingenuus [m] non est) purgatio indicatur.

¶ Ex concilio Agathen.

¶ *Infamatus tertio monitus se non corrigens, vsque ad purgationem ab officio suspenditur.*

Nobilis.] Duæ sunt partes: Secunda ibi. si autem. Abbas Siculus.

CASVS. Statuit concilium Triburieñ. quod nobilis homo, vel etiam ingenuus accusatus fuerit in synodo, & crimen negauerit, deficiente accusatore, cum 12. hominibus ĩgenuis se expurget, si de hoc fuit infamatus. Secundo dicit, quod si ante fuit deprehensus, aut in furto, aut ĩ periurio, aut falso testimonio, vlterius ad iusiurãdum non admittatur, sed ei sicut qui ingenuus non est, purgatio indicatur. No. quòd deprehensus in furto, periurio, aut falso testimonio ad iurandũ vlterius non admittitur. Et sic est argum. quòd præsumitur cõtra aliquem ex antecedenti vita. Item ar. quod propter crimẽ perditur nomen dignitatis.

e ¶ Ingenuus.] Ingenuus est, qui statim, vt nascitur liber est. Inst. de inge. in prin. & dicitur hic ingenuus, qui aliàs non est nobilis, vt differat sic ab eo quod dicit, nobilis.

f ¶ Fidelem.] id est fide dignum, qui de facili non deieraret.

g ¶ Sciuerit.] Ipsa synodus, vel aliàs extra synodum iudex.

h ¶ Duodecim.] Hoc intellige, si visum fuerit iudici quod tot habeat, quia numerus compurgatorum arbitrarius est arg. infr. eo. ex tuarum, & 2. qu. 5. omnibus.

i ¶ Expurget.] intellige de eo, qui infamatus est.

k ¶ In furto.] Qui enim condemnatus est, vel pactus de furto, infamis est. ff. de his qui no. infam. furti. §. pactus, & l. 1. quare vlterius ad iuramentum non admittitur.

l ¶ Periurio.] periurus non admittitur amplius ad iurandum, vt sexta quæstio. prima, quicunque: & 22. quæstio. quinta, paruuli, quia præsumitur contra ipsum ex antecedenti vita, argum 2. quæstio. 1. in primis, ad fin. ff de accu. si cui; & ff. de re mili. non omnes, §. a Barbaris. Idem est de eo qui falsum tulit testimonium qui periurus est & in tribus peccat. supra de crim. fal. cap. 1.

m ¶ Ingenuus non est.] Argument. quod propter crimen perditur nomen dignitatis, sicut per monachatum amittit 2 quis nobilitatem, vigesima septima quæstio. secunda, scripsit. vnde priuilegio ingenui gaudere non debet, qui ingenui mores abijcit, infra de senten. excommunic. in audientia, & supra de vit. & honesta. cleri. capitul. vltim. & supra de cler. coniug. capit. penultim. & supra de aposta. capitulo primo. & supra ne cler. vel monach. capitulo secundo, expurgauit ergo se quasi seruus siue libertinus ad arbitrium iudicis, & aliter quam ingenuus.

† Referunt Burchar. lib. 16. dec. c. 19. & Gratia. siue palea. 2. q. 4. ca. 15. & hr̃ c. 1. tit. de purgatione vulgari, in 1. compil,

† In cõcilijs impressis ex Iuone additur hoc decrerum conci. Agathẽsi.

2 Hũc articulum late disputat. And. Tiraq. tract. de nobilitate, c. 26. adde Ro. sing. 37. incip. Vtrum nobilis per ingressum.

SI quis.] Suspectus qui tertio monitus se non corrigit, cum possit, ab officio suspenditur, Abb.

CASVS. Statuit concilium Agatheñ. vt si presbyter fuerit infamatus negligens famam suam, episcopus populum iuramento seu banno Christianitatis astringat, vt eius infamiam patefaciat, qua patefacta si accusator defuerit, episcop⁹ illũ seorsum admoneat: & si non correxerit, adhibeat duos vel tres: & si se non emendauerit, eps eum publice admoneat, & si sic no curauerit se corrigere ab officio suspēdatur vsque ad debitam satisfactionē, ne populus in eo scandalũ patiatur. Not. ordinē p istā decretalem, quali ter Prælatus procedere debeat contra subditum infamatum, antequam eum ab officio suspendat.

† Obserua hic ordinem fraternæ correctionis, de quo plene B.Th.2.2.q.33.ar.3.4.5. & seq.

CAP. II.

Si quis presbyter negligens a vitæ suæ, prauis exemplis mala de se suspicari permiserit: & populus ab episcopo iuramēto b seu banno Christianitatis c astrictus infamiā eius patefecerit, certique accusatores criminis eius defuerint: admoneatur d † primo seorsum ab episcopo: deinde sub duobus vel tribus testibus, & si non emendauerit, e episcopo eum publica increpatione admoneat. Si vero nec sic se correxerit, ab officio suspendatur f vsque ad condignam satisfactionem: ne populus fidelium in eo scandalum patiatur.

¶Ex concilio Meldeñ. †

¶*Etiam regulares purgant se de delicto secundum regulam canonicam.*

† Cap. 70. in concilijs impressis, non c. 2. vt aiunt Burch. li. 8. decr. c. 50.

a ¶ Negligens.] Qui negligit famam, crudelis est. 12. q. 1. nolo, & 11. q. 3. non sunt.

b ¶ Iuramento.] 35. q. 6. episcopus in synodo, & sup. de test. cog. præterea.

c ¶ Christianitatis.] i. sub pœna fidei suæ.

d ¶ Admonatur.] 2. q. 1. sic peccauerit.

e ¶ Emēdauerit.] negligentiam. s. reddens se operibus bonorum actuũ, vt sic suspicionē prauam depellat. Lau.

f ¶ Suspēdat.] Hic est ordo qualiter procedatur ꝯ infamatũ: nō enim incipiēdum est à suspensione, sed ordo capituli est inspiciendus, argu. 2. q. 1. nomē, & 74. di. honoratus, & 23. q. 4. forte. hic ordo seruandus est, vt plene dicitur. ĩ. eod. inter. Ber.

CAP. III.

Moniales si libidinibus inseruire accusentur & manifeste detegi non valuerint, g erga regulam, h suę opinionis malam famam canonice purgare cogantur.

¶ Ex eodem. †

¶ *Si delictũ est probabile, nō īducitur purgatio; aliàs secus, h. d. quo ad titulum.*

† Concilio Meldensi, c. 68. non ca. 5. prout referunt Burch. lib. 9. decre. c. 32.

MOniales potest sic summari secundum intellectum gl. Purgatio indicenda est regularibus, secundum tenorem regulæ. h. d. Nam regulares iudicantur non solum secundum regulam, sed etiam secundum canones, vt in c. fin. de sta. reg. Abb.

CASVS. Si moniales accusentur libidinibus inseruire, vel etiam denuncientur, cessante accusator secundum regulam suam se expurgent. No. quod monialis suspecta de incestu, tenetur se purgare.

g ¶ Valuerint.] per testes, vel per aspectum corporis, 27. q. 1. nec aliqua.

h ¶ Erga regulam.] id est secundum tenorem regulę. Ber.

SI quis de gradu.] CASVS. Si aliquis clericus conuictus in iudicio, vel confessus se consensisse raptoribus alienarum sponsarum, vel mediatorem esse, à proprio gradu repellatur. Et si de hoc verisimiliter infamatus fuerit, canonice se expurget. No. quod confessus in iure pro conuicto hr. Item consentiens & faciens pari pœna puniunt. Quod verũ est de consensu cooperationis. Item pœna raptoris alienæ sponsæ est depositio. Item verisimilis suspicio inducit purgationem.

i ¶ Consen sorē.] Qui. n. cōsentit, qñq; vt faciēs punitur, ĩ. de sen. excō. quātæ, & 17. q. 4. oēs ecclesię, & 82. d. faciētis, & q crīa quæ corrigere potest, non corrigit, ipse cōmittit, 23. q. 8. præterea.

k ¶ Prodiderit.] in iudicio timore pbōnis, aliàs si occulte confitetur sacerdoti, nō repelleretur, dummodo esset occultum, supra de simo. ex tuæ.

[Gl. seq. tractat de triplici suspicione.]

l ¶ Verisimilibus.] Suspicio temeraria sē per repellitur, 2. q. 1. primo. & 6. q. 1. oues. Verisimilis † inducit purgationē, etiā hic. Violenta sufficit ad sententiam, 32. q. 1. dixit dominus.

† De multiplici suspicione vide Io. Mileū in prac. cri. tra. de præsumptione, adde Alc. trac. de præsumptionibus.

ADDITIO. Vnde versus.

Tu suspenderis si causa probabilis extet.
Si violēta, tenet: sed non temeraria tanget.

CAP. IV.

SI quis de gradu ecclesiastico raptoribus alienarum sponsarum se consensorem vel interuentorem i manifeste prodiderit, k à proprio gradu repellatur; Et si verisimilib. l exinde suspicionib. fuerit propulsatus, canonice se expurget.

¶ Inn. Papa † Aquilegien. Patriarchę & Mantuan. episcopo.

† Alias Inn. Papa iij.

¶ *Infamatus contra quem crimen probari non potest, debet se purgare iuramento de veritate: compurgatores vero de credulitate.*

QVotiens.] Diuiditur. Nā primo narrat factũ: secundo purgationē indicit. ibi, Communi: Tertio ponit purgationis formam ibi, Porro. Abbas.

CASVS. Eps Tridentinus accusatus fuit quod per simoniam ecclesiam Beati Petri dederat P. presbytero: sed accusatores hoc secundum formam canonicam probare non potuerunt: quæsiuit partiarcha Aquilegien. quid esset agendum? Respondet Papa, vt tertia manu sui ordinis, & quarta abbatum & religiosorum sacerdotum, de illa simonia se expurget, & si de hoc est infamatus, tenor purgationis talis debet esse: Iurabit episcopus super sancta Dei Euangelia, quod pro ecclesia sancti Petri danda presbytero P. nec per se, nec per aliam submissam personam, nec aliquis pro eo sciente, pretium recepit: Compurgatores iurabunt, quod credunt eum verum iurasse. No. quod cessante accusatore, si accusatus remanet infamatus, debet se purgare. Item per homines sui ordinis debet quis se purgare. Item arbitrarius est numerus compurgatorum. Item compurgatores illius opinionis esse debent, quod non sit verisimile eos velle peierare. Item nota hic formam purgationis faciendam: Purgandus iurabit se non fecisse quod objicitur ei. nec per se, nec per alium: Compurgatores vero iurabunt se credere illum dicere verum. Item not. quòd non licet mihi per alium, quod per me non licet.

† Ca. 4. eod. tit. in 1. compi. refert Gratianus fiue palea. 2. q. 4. ca. quotiens.

CAP. V.

QVotiens† Tridētinus eps̄ de simonia īpetitus sit, vos latere nō credi-

Glo.

[Gl.seq.reci.signando contra.de l.si plures, & dupliciter soluit.]

a ¶ Accusatores.]Et sic vr ꝙ plures possunt simul accusare eodem crimine. 1 sup.de collu.c.1.& 2.q.1.in primis, sed hoc ita contingit de facto,sed iudex debet eligere magis idoneum, ff.de acc.si plures. Vel intellige, accusatores i.delatores,uel denũciatores, ĩ.de acc. cũ oporteat,& hoc satis vr,quia si fuissent accusatores,si non probauerit, puniri dẽnt pœna talionis 2 ad q̃ se inscribere debuerint,sup.de sim. licet Hely aliter nõ admittit accusator ut ibi, tñ denunciãs si nõ probat, puniri debet extraordinaria pœna ad arbitriũ iudicis,ĩ. de calum.2.Ber.

b ¶ Sui ordinis.]s.episcoporum, & ita est ar.ꝙ epalis dignitas sit ordo.21.d. cleros. 89.dist.ad hoc.

c ¶ Religiosorũ.]No. ꝙ compurgatores debent esse bonæ opinionis, ita ꝙ non sit verisimile eos uelle peierare, & ab ecclesia tolerãtur,inf. eo. cum P.& c.constitutus & qui eius conuersationẽ agnoscãt inf.eo.c.inter.

d ¶ Submissam.]Nõ .n. licet mihi per alium, ꝙ per me non licet 1.q.7.sancimus, ff.de admi.rer. ad ci. perti.l.2.in princ. & ff.ad Senatusc. Mace. filiũ habeo. & ꝙ per alium facit, per seipsum facere vr. ĩ. de sent.exc.mulieres.& ff.de admi.tut.ita tamen. §.gessisse.

e ¶ Credunt eum uerum.]Sic inf.e.c.vlt. in si.& sup.de testib. quotiẽs,alias.n. subirẽt anceps periuriũ, si precise iurarent de alieno facto, ff. de in lit. iur.uideamus.ff.rer.amot.l. Marcellus, §.qui rerum. Qualiter iurare debeant qui purgantur, dicitur inf.eod.c.ulti.in fi.

1 Sed nunquid ecõtra vnus plures accusare possit, no.81.d.Maximianus & plenius.2.q. 1.prohibentᵉ & in Spe. de acc. in priñ. Io.And.

2 An hodie locũ hẽat pœna talionis, qõ est,q̃ quã plene Petrᵘ Duennas regula 27.in q. accusans aliquẽ, & Couar.li.2. varia.resol.c.9.

mus: sed accusatores [a] scriptum afferentes, testes secundum formam canonicam producere nequiuerunt, s. ꝙ ecclesiam sancti Petri presbytero P. dederit pro quattuor modijs frumenti: & infra.

¶ Communi fratrum nostrorum consilio iudicamus vt tertia manu sui ordinis, [b] & quarta abbatũ & religiosorum [c] sacerdotum, de supradicta simonia debeat se purgare.

¶ Porro purgationis tenor erit huiusmodi: Episcopus iurabit primum super sancta Dei Euangelia, ꝙ pro ecclesia sancti Petri presbytero P. danda, nec ipse per se, nec per submissam [d] personam, nec aliquis pro eo, se sciente pretium recepit: deinde compurgatores super sancta Dei Euangelia iurabunt, quod ipsi credunt [e] eum verum iurasse.

¶ Alexander tertius.

¶ *Episcopus parochianum suum infamatum compellit ad se purgandum, nisi ab eo legitime appellauerit.*

Item a tali compulsione appellatur iusta de causa.

[Glo.seq.addit casum, quærit,soluit, solutioni allegat contrarium.]

f ¶ Deficientibus.] Vel etiam nullis apparentibus, ex quo enim infamatus est apud bonos & graues, & nullus appareat accusator,compellendus est ad purgationem,2.q.5.si mala,& inf.e.inter. Sed nunquid eps potest de quolibet 3 crimine contra parochianum suum taliter procedere? Nõ credo, & hoc intelligo ĩ criminib.quæ specialiter pertinent ad ecclesiam,puta de hære. si.sic su.de hær.excõi camus, §.adijcimus, vel de adulterio.si cõsanguineus teneat cõsanguineã,& uxorem alterius, uel nisi habeat iurisdictionem tpalem, alias non vr ꝙ de quolibet crimine hoc possit, ar.contra sup.de iud. nouit.

g ¶ Appellauerit.]Dũ tñ iustã habeat cãm appellandi puta, q. excedit modum eps in purgatione, uel alias eum grauat, sup. de off.or. irrefragabili,& ca.licet,alias nõ admittitur appellatio & præcipue in huius modi crimine uel infamia,sup.de appell. cum sit Rom.in fi.& c.ut debitus.

CAP. VI.

NOs † inter alios: & infra.

¶ Quia nos tua fraternitas consulere voluit, vtrum eps parochianum suum ad purgationem cogere possit: Consultationi tuæ taliter respondemus, ꝙ si de aliquo crimine publica laborat infamia, accusatore, & testibus deficientibus, [f] ad purgationem est per ipsum episcopum compellendus: nisi forte super ipso ad superiorem iudicẽ duxerit appellandũ. Sane si appellauerit, [g] eius parebit iudicio, ad cuius examẽ causam voluerit per appellationem transferre.

¶ Idẽ Gaietanen. † electo.

¶ *Compurgatores debent esse honesti, & notum habere eum quem purgant, nec debent a iudice, uel ab alio impedire, & deficiens in purgatione punitur ut conuictus.*

CAP. VII.

CVm † P. Manconella presbyter, & infra.

† C.4.tit.de of.& pot.ĩl. & iud. ordi. in j.cõpil.& c.7. eo.ti. de purga. cano. in 1.comp.

3 De qõne nota a glossa præ alijs agit hic latissime Henric. Boich.

† alias Caie. sed forsan verius si legit Gaiacen. ut post concil. Lat.sub Ale. 3.p.50.c.14. estaũt hodie parua urbs huius noĩs in Cãpania.

† C.12.ti.de acc.in j.cõp. pars hui⁹ ĩ. de acc. cũ P. & ad fi.illiᵘ continuatur hæc pars.

CVm P.] Secunda pars ibi, ut autẽ, Tertia ibi, Deficientem. Quarta ibi, Præcauens. Et est pars c. cum P. sup.de accus. Abb.

CASVS. Presbyter P. Manconella infamatus erat de simonia, ꝙ qua fuit sibi indicta purgatio, q̃rebat, quales testes dẽat habere ad ipsum compurgandum? Respondet Papa, quod compurgatores illi debent esse talis honestatis & opinionis, quod non sit uerisimile eos odio uel amore, aut obtentu pecuniæ velle deierare, & necesse est, vt vitam & conuersationem, eius agnoscãt, quem purgate dẽnt. In fine dicit, ꝙ qui deficit in purgatione, ab officio & bñficio est priuandus. Dicit ẽt, ꝙ qui recipit purgationem, nullam maleuolẽtiam vel indignationem compurgatorib. ostẽdere debet, nec impediat eos nec ab alijs impediri permittat. Not. ꝙ compurgatores dẽnt esse bonæ famæ & opinionis, & uitã & conuersationem compurgandi agnoscere dẽnt. Item qui deficit in purgatione, punitur tãquam præsumptiue conuictus. Item pœna deficientis in purgatione, est depositio ab officio & beneficio. Item iudex nullã maleuolentiã vel indignationẽ offendere debet. Item cõpurgatores non sunt impediendi.

NOs.]Communis diuisio: Secunda pars ibi: Consultationi. Abb.

CASVS. Aliquis parochianus episcopi infamatus est de aliquo crimine ecclesiastico: quæritur utrum episcopus deficientibus accusatoribus & testibus possit illum compellere ad purgationem præstandum? Respondet Papa, quod si de aliquo crimine publica laborat infamia, deficientibus prædictis personis episcopus potest ipsum compellere ad purgationem, nisi ad superiorẽ duxerit appellandum, & si appellauerit eius parebit iudicio ad quem appellauit. No.quod eps parochianũ suum infamatũ põt cõpellere ad purgationem.

a ¶ Opi-

a ¶ Opinionis.] sic sup. eo. quotiens, & inf. eo. constitutus, & qui uitam eius præteritam, & modernam agnoscant, inf. eo. inter.

b ¶ Priuare.] Qui deficit in probatione, pro conuicto habetur, & punitur 1 tamquam probatum sit crimen. sic sup. de simo. de hoc & cap. insinuatum. & inf. eo. inter.

1 Considerato mō agendi. de acc. accedens ſm Goffred.

c ¶ Maleuolentiā.] ar. 95. di. esto subiectus. 86. dist. quando. & ff. de [illegible] obseruādum.

EX tuarum.] Cōis diuisio. Scđa pars ibi, Quia uero. Abb.

CASVS. Quidam presbyter H. nomine infamabatur de homicidio, pp ꝙ eps̄ suus ab officio sacerdotali eū suspēdat, ipſe quādā litteras exhibuit antecessoris ipsius epi, in quib. continebat, ꝙ iudicio aquæ frigidę suam innocētiam purgauisset, & eps̄ ipsum absoluisset, quęsitum fuit a Papa vtrum talis purgatio sufficiat: quia uero peregrina iudicia sunt inhibita, dicit Papa quod prædicta purgatio insufficiens fuit: vñ mādat Papa epo, quatenus si accusatores idonei non apparuerint, cum septima manu aut quinta sui ordinis debeat se purgare, qua præstita suspensionem sine difficultate relaxet, & eū boni testimonij annuncians, ab infamia homicidij, absoluat. No. ꝙ sententia, quæ nulla est, nō absoluit aliquem nec condemnat, & iterum sententiandum est. Item huiusmodi purgatio .s. aquæ frigidæ uel feruentis, inhibita est, & ideo pro non præstita debet haberi.

† C. 5. e. ti. in j. cōp. & post conc. Later. sub Alex. iij. p. 50. ca. 50. vide Bernar. Diaz pract. cri. can. cap. 104.

¶ Purgatores illius honestatis & opinionis [a] esse volumus, ꝙ verisimile sit eos nolle amore, vel odio, seu obtentu pecuniæ deierare. Vt autem idonei appareant, necesse est, vt eius, quam purgare debēt, vitam, & conuersationem agnoscant.

¶ Deficientē vero in purgatione, oī officio, & bñficio ecclesiastico priuare [b] procures; Præcauens, ꝙ si qui purgando in sua voluerint purgatione assistere, nullam eis maleuolentiam, [c] vel indignationem ostendas: nec eos impedias, vel ab alijs, quantum in te est, impediri permittas.

¶ Lucius tertius.

¶ Absolutio facta secundum purgationem vulgarem non tenet, & ea non obstante, potest indici de nouo purgatio, & admittitur accusatio.

CAP. VIII.

EX † tuarum intelleximus continentia litterarum, ꝙ cum H. presbyterum (quia infamabatur de homicidio) a sacerdotali officio suspendisses, [d] predecessoris tui litteras tulit in medium, quib. paruit eū iudicio aquę frigidæ suam innocentiam purgauisse, [e] & epm suis eum litteris absoluisse.

¶ Quia vero peregrina [f] iudicia sunt inhibita, † purgationem, quā præstitit, sufficere non putātes; [g] Mandamus, quatenus si accusatores idonei non apparuerint, vt cum septima aut quinta manu sui ordinis (sicut expedire cognoueris) per purgationē canonicam innocentiam suam ostendat, sibi iniungas, quam cum pręstiterit, suspensionem sine difficultate relaxes, & eum testimonij boni virū † annuncians, [h] ab infamia homicidij, nullius contradictione vel appellatione obstante absoluas. [i]

¶ Idem Vinton. epo.

¶ Sufficit quod cōpurgator sit toleratus ab ecclesia bonæ famæ. nec de crimine suspectus condemnatus.

CAP. IX.

COnstitutus † in præsentia nostra P. diaconus & infra.

¶ Præterea illud nobis non modicam admirationem inducit, quod purgationem oblatam recipere noluisti, nisi prius com-

d ¶ Suspendisses.] Propter enormitatem delicti suspenditur statim quis ab officio & beneficio, inf. eo. inter. ubi de hoc dicitur.

e ¶ Purgauisse.] Hæc purgatio est inhibita, siue ferri candentis uel duelli: 2 quia tale, Deum tentare uidentur, infra titu. proxi. per totum, & 2. q. 5. Mennam, & clerici tales purgationes benedicere non debent, supra ne cleri. uel mona. sentētiam, & ideo hic pro non præstita habetur.

2 Vel panis & casei. I. A.

f ¶ Peregrina.] Id est, extranea & reprobata. aliter accipitur iudicium peregrinum pro iudicio non sui iudicis, 3. d. 6. peregrina, & c. seq.

[Glo. seq. no. unum ad quod inducit similē, & argu. duo.]

g ¶ Non putantes.] Idem esset si coram iudice non suo se purgasset, inf. eo. c. pe. in fin. Vnde nota reprobatam purgationem non facere fidem, si. ff. de pig. act. c. eleganter, §. qui reprobos, & C. ne de sta. defun. si pater tuus. & qui iurat aliter quam debeat, ex integro est iurandum, ff. de iureiur. non erit, §. diuus. Et est hic arg. ꝙ si aliquis uocetur ad extraordinarium iudicem, per hoc quod fit ibi, nō interrūpitur pscriptio, vt l. pdicta, si pater. Item argu. ꝙ snīa, q̄ nulla est, nō liberat aliquē.

h ¶ Annunciās.] sim. 2. q. 5. habet hoc, & de consec. dist. 2. ego Berengarius, ad fi.

[Gl. seq. quærit, & duas opiniones ponit, cōtra ultimam alleg. cōtrariū, & sol.]

† Vide B. Th. 2. 2. q. 95. ar. 8. ad 8. arg. & Iuonē p. 10. c. 15.

i ¶ Absoluas.] quantū ī te est, qa infamiā facti oīno remouere, solius Dei est, arg. ff. đ obse. a lib. & li. pst. l. 2. Sed nūquid post compurgationē pōt accusari. 3 Dñt quidā ꝙ si accusatore præsente se purgauit, nō accusabit eum postea sicut in absolutione seu abolitione, nisi in casu, ff. de pręuati. l. 3. & ff. de acc. si cui, secus si nō accusatus purgetur, nisi publice dictū esset ꝙ qcunque uellet ipsum accusare exiret ista certum terminū, 2. q. 1. mul. Lau. dicit, quòd post talē purgationē de eodē crīe accusari nō pōt: quia iusiurandū maiorē auctoritatē hēt, q̄ res iudicata ff. de iureiur. l. 2. Idē n. p iusiurandi cōseq mur ꝙ p snīam, ff. đ iureiur. sed & si. §. si cū de hēditate, qm̄ p tor iusiurādū tuet, ff. ea. l. j. §. 3. & publica actio. s. popularis, cō sumit p iurisiurādū, nisi p collusionē sit actū, ff. eo. cū q. §. in popularib. solum. n. Deū hēt ultorē. C. de iureiu. l. 2. & pęnā a Deo expectat. C. de arb. auth. decernit. Ar. contra. ff. de iurei. si duo patroni in fi. sed ibi constabat de periurio.

3 De hoc articulo uide glo. in c. Mēnam. & Archid. in c. habet hoc propriū. 2. q. 5.

† Dictio, uirū, deest in uetustiorib. codicib.

† C. 6. eo. ti. in 1. compil. & post cōc. Later. par. 8. c. 21.

COnstitutus.] In prima ponitur facti narratio, & reprehensio. In secunda prouisio ibi, Sane. Abb.

CASVS. Quidā diaconus P. noīe infamatꝰ erat de aliquo crīe, eps̄ indixit ei purgationē, obtulit purgatores si ue ꝯpurgatores epo: ipse cæpit eos. ita diligēter exaīre, ac si eēt ordinationē facturus, nolēs eos recipere, vñ pdictus diaconus accessit ad dñm Papā sibi exponēs pdicta, scribit Papa epo dicens, ꝙ multū miratur ꝙ purgationem oblatā recipere noluit, nisi prius cōmendasset. i. probasset noīa singulorū, utinam sic discuteret ordinādos. Satis n. sufficit ī hmōi purgationib. si purgatores sint bonæ famę in suis ordinib. ministrantes, & ab eccl'a tolerati, nec sint in iudicio de crīe cōdēnati, uñ sunt admittendi,

tendi. Not. ꝙ sufficit si compurgatores sint bonæ famæ & non condemnati de crimine, nec sunt examinandi ita districte sicut alij testes

a ¶ Commendasses.] i. probasses & examinasses personas & famam ipsorum, ar. 2. q. 1. multi.

[Gl. seq. alle. 6. con cor. unum contrarium & unum simile.

b ¶ Inquirere.] Nimia examinatio uel indagatio quãq; uitanda est. ff. de nona. doli mali in fi. ff. manda. si fideiussor, §. si cum debitor, ff. qu. b. mo. pig. uel hyp. sol. sicut in re corporali. §. si debitori. 34. dist. fraternitatis. & s. de dolo, ca. 1. & 45. dist. sunt nonnulli. arg. cõtra. ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. in fine. Item similis inquisitio reprobatur. su. de iud. cum de iu tati.

c ¶ Ordinãdos. Ergo ordinãdi ita subtiliter sunt examinãdi, & inquirendũ est de natione in qua nati sunt. s. an sint de illa diœcesi s. de cle. peregri. c. ul. Et de natione, i. an ltime nati. s. de fil. psbyt. ca. 1. an sint bonæ famæ, quia in nullo dẽt eorũ opinio uacillare 23. dist. laici. Et an sint crimi nosi, 24. dist. c. vlt.

Quot cõdõnis requirã-tur in compurgatorib. vide Repertoriũ inquisitorũ verbo, purgatio §. nota quod in compurgatorib.

mendasses [a] nomina singulorum, qui dictum P. purgare volebant, & de nationibus & ceteris circunstantijs prius inquirere [b] diligenter, tanquam esses ordinationes facturus, vtinam sic discuteres ordinandos [c].

¶ Sane in purgationib. faciendis, quam satis sit illis, qui pro purgãdo exhibent iuramentum, ꝑm propriam conscientiam & opinionem iurare, quod purgandus a crimine sit immunis, [d] vel ꝙ bonũ exhibuit iuramentum, [e] si purgatores † ab ecclesia tolerentur, [f] & sint bonæ famę in suis ordinibus ministrãtes, nec in iudicio pro crimine condemnati: [g] procul dubio sunt absque vllius indagine admittendi.

d ¶ Immunis.] i. ꝙ illa crimina de quibus infamatus fuit, non commisit, sicut credunt, sic debet suppleri, alias hæc forma reprobari uidetur. inf. eo.

e ¶ Iuramentum.] sicut credunt, alias temere iurarent.

f ¶ Tolerent.] Et ꝙ sint bonæ famæ, ut hic dicit, inf. c. p xi. & sup. eo. cum P. Sed crimen ei obijci non põt postꝗ ab ecclesia toleratur, ut a purgatione repellatur, secus est in illis testib. qui ad testimonium inducuntur, su. de testi. testimonium, cum suis concordantijs.

[Gl. seq. quærit & soluit.

g ¶ Condemnati.] Ex quo, n. cõdẽnati sunt de crimine & factum est crimen notoriũ, non tolerantur, su. de coha. cle. & mu. c. vl. vnde tanquã criminosi a iuramento repellendi sunt, ut su. de test. testimonium. Quid si in modum exceptionis crimen fuerit probatũ a cõpurgatorib. nunquid possunt repelli, eo prætextu, si ex eo infamati erant, siue eorum opinio grauata est. Repellantur, ut in decret. præd. c. testimonium, in fi. quia debent esse bonæ opinionis, ut hic dicitur.

Inter.] Diuiditur in quatuor partes, ut patet in summario. Secunda pars ibi. Attendentes. Tertia ibi Purgatione. Quarta ibi. Quod si Abb.

CASVS. Decanus Senoñ. erat grauiter infamatus de hsi, ex eo ꝙ cũ hæreticis nimiã familiaritatem hẽbat in quadam uilla, quare eũ ꝙ ar. h. ps Senoñ. suspendit ipsum ab offõ & bñficio, & quis contra ipsum nullus apparuerit accusator, tamen ex officio suo fama publica deferente uoluit de hoc inquirere ut rit testes super hoc ꝯ ipsũ Decanũ recepit, post modum Decanũ ipsũ cũ attestationib. misit ad ipsum Papã. Ipse vero intellecto negotio & visis attestat. scribit archiepo dicens. Quãuis cõstõ eccl. siastica doceat tales ab officio tñ vsq. ad purgationẽ canonicã suspẽdẽdos, qa tñ ipsũ a bñficio pp enormitatem criminis suspendit, nõ vult improbare, nec ẽt illud improbat, ꝙ testes ex offõ suo contra ipsum Decanũ recepit, licet nullus cõparuerit accusator: Papa uero cõsiderans vulgatã infamiã, & grauẽ scãdalũ, & vehementẽ suspicionem ex dictis testiũ ꝯ ipsũ obortã, cũ pp eorũ ꝗlibet ei esset purgatio indicẽda, purgationẽ xiiij. man⁹ ui ordinis indixit eidẽ, remittẽdo ipsũ ad archiepm, ut ibi purget. ubi noscit infamat⁹. Mãdãs archiepo, quatenus adiunctis sibi duob. epis purgationẽ ei in dictã recipiat & ꝗ ad ipsũ purgãdũ accesserint, sint catholici, & vita ꝓbati, ꝗ cõuersationẽ eius & uitã agnouerint ꝓteritã & pñtẽ, qua recepta bñficiũ sibi restituat, ab offõ tñ maneat suspẽsus pp familiaritatẽ, ꝗ habuit cũ hrticis, donec scãdalũ sopiatur, hrticorũ familiaritate publice abiurata, & iniũgat eidem, vt in pdicta uilla & alijs circũ positis, ꝓdicet & prędicet fidẽ catholicã, & detestet hrticã prauitatem, & taliter deinceps uitã suã bonis informet operib. ut infamia cõuertatur in bonam famam, & omne scandalũ tollatur, ꝙ si forte in purgatione defecerit ab officio & bñficio depositus ad agendam pñiam in arctum monasterium detrudatur. Not. ꝙ cũ aliquis est infamatus, non debet statim suspendi ab officio, & beneficio, sed officio tm, vbi multum sit infamatus. Itẽ ex officio suo iudex ꝓcedere potest contra infamatum, ad inquirendum super quo est infamatus. Item numerus compurgatorum est arbitrarius. Item ubi quis est infamatus, ibi debet purgare se. Item qui alium compurgat, debet esse bonæ famæ, & agnoscere debet vitam, & conuersationem compurgandi præteritam & pñtem. Item qui deficit in purgatione hæresis, depositus ab officio & beneficio detrudi debet in monasterium ad pñiam peragendam.

¶ Inno. iij. Senoñ. archiepiscopo.

¶ *Propter magnitudinem criminis infamatus suspendi potest nedum ab officio, sed etiã a beneficio; donec se purgauerit, hoc primo. Et augetur propter hoc numerus compurgatorũ. hoc secundo. Ex causa interdum post purgationem præstitam suspenditur quis ad tempus, hoc tertio. Et deficiens in purgatione, punitur vt conuictus, hoc quarto.*

CAP. X.

Inter † sollicitudines nostras illa debet esse præcipua, vt capiamus vulpeculas, & infra.

¶ Licet ergo ecclesiastica cõstitutio [h] tales † ab of-

h ¶ Ecclesiastica constõ. ꝗ dicit, ꝙ infamati deficiente accusatore admonitione pmissa, si se nõ corrigãt, ab offõ suspẽdant, 2. q. 5. psbyter si. s. e. c. 2. Vñ no. qs sit modus ꝓcedendi in purgatione indicenda. Si quis clericus apud iudicẽ sit infamatus, ꝓfigat eps terminũ accusare volentib. & si al quis cõparuerit, audiatur 2. q. 5. oĩb. & 15. q. 5. c. 1. & si conuincatur, canonice puniat. ut ibi. Si mõ appareat accusator moneat ipsũ, ꝑm ꝙ dr s. e. c. 2. & si se nõ corrigit, tũc suspendatur, ut ib dr, & 23. q. 4. forte & 74. d honorat⁹. & sic intelligitur ꝙ dr hic, tales ab offõ tñ, &c. & sic itelligit Io. illud c. 2. q. 5. psbyte. tñ si mala fama illi⁹ crebrescit, põt eps inqrere ex offõ suo contra illũ, i s. de acc. qualiter & qñ, ubi plene dr de inqsitione, & 86. d. si quid vero, & ita cũ a cõtumacia incipit, taliter ꝓcedere dẽt prelatus, & s. e. c. 2. qñ qq; tñ pp enormitatem delicti, & scandalũ & infamiã magnã inde ortã, statim põt eps ipsũ suspẽdere ab offõ & bñficio, ut hic factũ fuit, 2. q. 5. sup cã. & sic põt ẽt intelligi, c. illud, psbyter si. & hoc innuit bñ lra illius, & Hu-

† Vix poteris hunc textũ intelligere, nisi videas integrã, in li. 2. regist. Inn. iij.

| Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp.

| Etiã si vellet se purgare, ut not. 2. q. 4. hẽt hoc pprium, in 1. gl. Io. An.

sic intelligit illud, cũ uero incipit eps de crimine procedere contra aliquem, seruabit illud quod dicitur sup. de iudi.cum non ab homine.

[Gl.seq.arg.conuictum in modum exceptionis, &c.

a ¶ Obortam.] Arg. ꝙ ille cui probatur crimen in modum exceptionis, debeat se purgare, si in de remaneat infamatus. unde nõ poterat promoueri ante purgationem, s. de test. testimonium. ar. licet .n. exceptio nõ infamat. s. de or.cog. cũ dilectus, in fi. tñ suggillat opinionem infamati, ff. de doli excẽ. apud Celsũ, §. aduersus 1 & opinio ordinandi in nullo uacillare dẽt 33. dist. laici, ar. s. de exce. de nique. Io.

b ¶ Molliẽtes.] iudex .n. dẽt hre misericordiã, & rigorẽ, 45. dis. disciplina, & c. sunt namque, & c. uera 2.

[Gl.seq.ponit uersus de numero compurgatorum.

c ¶ Quartę decimæ manus.] hic excedit numerus compurgatorum ꝑ immanitatem criminis. Arbitrarius .n. est talis numerus 2.q.5. pbyter si. & diminuit̃ qñq; in epo. s. e. cũ i iuuẽtute, ad fi. & habito respũ ad criminis enormitatẽ indicẽda est purgatio, qñque cũ plurib. qñque cũ paucioribus. ẽm ꝙ uisum fuerit imponenti. Ordinario purgatio consueuit notari quibusdã uersibus.

Pontificem parium manus expurget duodena.
Quinta sacerdotem, leuitam tertia pœna.
Maior maiori, minor est adhabenda minori.
Quem plebs accusat purgabitur in manifesto.
Quem chorus, ante chorum sua sit purgatio praesto. Laur.

d ¶ Noscitur.] 2.q.5. si peccauerit, & q. 5. Mẽnã, 23. dist. illud & sup. eo. de ele. postquam, 15.q.5. de crimine, & C. ubi de cri. agi o por. Aut. qua in prouincia.

e ¶ Moderno.] quia debent esse uicini & noti inf. c. ꝑ xi. & su. eo. ex tuarum constitutus, & c. cum P.

f ¶ Familiaritas.] ex qua orta fuit infamia contra eum. si 34. di. quorundã & su. de acc. nulli. & inf. eo. cum in iuuentute. Et est arg. quod ꝑsumitur contra aliquem uel de aliquo ex societate. 3

[Gl seq. ponit quatuor similia.

g ¶ Abiuret.] Qui .n. est infamatus de hoc crimine, purgare se debet iuxta considerationem episcopi. sup. de hære. excommunicatus. §. qui autem. merito iste debet abiurare familiaritatem, ex qua fuit in famatus. In q̃busdam n. casib. tenet̃ quis iurare se similia nõ facturũ, sicut quilibet absoluendus. 11. q. 4. cũ aliquis, & j. ẽ sẽ. exc. ex tenore. Itẽ in cendiarius 23. q. ult. pessimã & hrtic. ꝑut hic dr̃, & 2.q.7. quotiẽs, & de cons. di. 2. ego Berẽgarius, & in quolibet nefãdo crĩe 12.q.2. de uiro Io.

[Gl. seq. obijcit & soluit.]

h ¶ In arctũ monasteriũ.] imò vr̃ ꝙ depositus tradi dẽt curiæ sęculari sup. de hære. ad abolendam. §. 1. 1. rñ. & c. excõmunicamus, §. dãnati. Quare ergo iste nõ tradit̃ curiæ degradatus, cũ deficiens, 4 in purgatione pro condemnato habeatur? Rñdeo: præsumptio .n. ista licet sufficiẽs sit ad priuationem officij, & bñficij, & ẽt depositionẽ, non dẽt ꝑpea tradi curiæ sęculari: quia directe cõdẽnatus nõ est, sed ꝑsum ptiue: Et cõtraria loquunt̃ cũ aliquis cõdẽnatus est uere, nõ ꝑsumptiue: hic. n. non fuit probatum quod sit hæreticus verus, sed ꝙ habeat familiaritatem cum eis: vñ ꝑpter hmõdi ꝑsumptiones non debuit taliter dãnari, arg. su. de ꝑsump. literas. Et dãnati uere ẽ hæresi, si redire volunt, in perpetuũ carcerem detrudunt̃, su. de her. c. pe. §. pe. quib. iste comparat̃, quo ad pœnam quodam modo.

---

ficio tantum vsque ad purgationem canonicam doceat suspendendos: quia tamẽ eum etiam a beneficio propter immanitatem criminis suspẽdisti, nolumus improbare. Nec illud etiã improbamus, quod licet contra eum nullus accusator legitimus appareret, ex officio tuo tamen (fama publica deferente) voluisti plenius inquirere veritatem.

¶ Attendentes autem vulgatã infamiam, graue scandalum, & vehementẽ suspicionem ex testium dictis obortam, [a] quæ contra Decanum facere videbantur, cum ꝑpter eorum quodlibet ei esset purgatio indicenda, & seruantes iustitiam, & mollientes [b] rigorem, purgationam ei quartæ decimæ manus [c] sui ordinis duximus indicendam. Ipsum igitur ad te remittentes, ut ibi purgetur, vbi noscitur [d] infamatus: Mandamus quatenus accitis † tecum Niuernen. & Parisien. episcopis, indictam ei purgationem accipias, ita tamen, ut qui ad eius purgationem processerint comprobandam, sint fide catholici, & vita probati, qui concersationem, & uitam ipsius, non tam moderno [e] tempore nouerit, quam transacto. Purgatione vero recepta, beneficium ei restituere non postponas.

¶ In pœnam autẽ familiaritatis [f] illius, quam cũ hæreticis scienter habuisse dignoscitur eum ab officio uolumus manere suspensum, donec scãdalum sopiatur, ita tñ, ut publice familiaritatem hæreticorũ abiuret. [g] Præcipias insuper ei districte, vt in prædicta, & alijs uillis circumpositis ꝓfiteatur, & prædicet fidem catholicam, ac confundat & detestet̃ hæreticã prauitatem, sic deinceps vitã suã bonis adornans operibus, vt infamia conuertatur in bonã † famã, & omne scãdalum, & suspicio de catholicorum mentibus deleatur. Qđ si forsan in purgatione defecerit, eum ecclesiasticæ disciplinæ mucrone percellas, & ab officio & beneficio depositum, ad agendã pænitentiã in arctum monasterium [h] detrudere non omittas.

¶ Idem abbati sancti Dionysij, & presbytero sancti Martini.

¶ Breue est, nec potest aliter summari.

CAP. XI.

CVm † dilectus, & inf. ¶ Illud aũt vos attendere volumus & mandamus, vt tales ad purgationem admittunt̃ ꝑsonę, q̃ vicinę [i] sint & honestę. [k]

CVm dilectus.] Casus patet nota, quod personæ cõpurgatorum debent esse uicinæ & honestæ.

i ¶ Vicinę.] Ex hoc ꝑsumitur, ꝙ eius uitam & conuersationem agnoscant, su. de ꝑsum. quosdam & c. quanto, non. n. idoneus est qui factum ignorat, su. de iura. calum. in pertractandis.

k ¶ Honestæ.] Et sufficit quod ab ecclesia tolerentur, nec sint de crimine condemnati, supra eo. constitutus.

---

1 Contra parentes vel patronos non competit exceptio doli, vel alia, q̃ apud bonos viros opinionem illorũ suggillet. Io. Andr.

2 Facit ad hoc tex. l. in terpretatione, & in leg. non dubium ff. de pœn.

† Alias a scitis.
† accresitis, sed in registro & antiquis ut ẽ im pressum.

3 Concord. textus in le idonei, ff. de testibus & l. etiam, C. eo.

† Dictio, bonã, deest in registro, & in plerisque antiquis exemplarib.

4 De materia huius glo. ut de Bernardi nũ Diaz. in prac. cri. cãtus no. c. 141.

† Ca. 1. eo. ti. iu 3. comp.

Cum

¶ Idem.

¶ Si infamia ortum habet ex probabilibus coniecturis, non est de necessitate indicenda purgatio: potest tamen indici ad instantiam purgandi.

CAP. XII.

CVm † in iuuentute sua, & infra.

¶ Quia vero pater filium, quem diligit, corripit; [a] nos quinq; ecclesien. episcopo per litteras nostras ad maiorem cautelam iniunximus, vt ab illius [b] familiaritate cessando taliter se haberet, quod sinistra de ipso suspicio non possit haberi; sed inimicus homo rescriptum litterarum surripiens, apud regem, & regni magnates ipsum nequiter publicauit, vt sic deberet amplius infamari. Vnde nos tantam æmulorũ nequitiam, attendentes, licet pulsati fuerimus multotiens contra eum, nunquam tamen aduersus ipsum potuimus commoueri, scientes, quod dictũ vnius † facile sequitur [c] multitudo: vbi [d] vero idem episcopus ad Strigo. metropolim extitit postulatus, quidam, qui super ipsa postulatione aduersabãtur, eidem vt promotionem ipsius facilius impedirent, illius criminationis carbones reaccendere sũt moliti; vnde quidam procurator ipsius de consilio amicorum suorum, qui super hoc bonum zelum habebant, sed non secundum scientiam, cępit cũ instantia postulare, [e] quatenus eidem episcopo purgationem canonicam facerem⁹ indici, vt suam innocentiam demonstraret. Nos autem postulationẽ huiusmodi minus prouidam reputantes, procuratorem ipsum ab ea sępe † voluimus reuocare, & inf. Ceterum, quia procurator instabat, cõpulsi fuimus, non iuris necessitate, sed importunitate, [f] petentis, vt per vos ei purgationem canonicã cum duobus abbatib. mandaremus indici, q̃uis fuerimus protestati, ꝙ ex alia causa talis petitio minus prouide tunc fiebat: quia Strigon. ecclesiæ suffraganei, vix eo tpe purgarent eundem, qui in facto postulationis, cõtradicebant eidem, & suffraganei Coloc. ecclesię ipsum mime tunc purgarent, [g] quia inter

CVm in iuuentute.] Non semper pp infamiam est indicenda purgatio, põt tñ qñque indici etiã vbi non est indicenda, ad instantiam purgandi, h.d. Vel aliter & melius, & sic vt in rubro. Et est casus notabilis ẽm istũ intellectum. Diuiditur: prima pars narrat factũ, & petitionẽ procuratoris: Secunda petitionem improbat. Tertia petitionẽ cum quadam protestatione admittit. Secunda ibi, Vñ, Tertia ibi, ceterũ Ab. CASVS. Eps quinq; ecclesiẽ. dicebat hre immoderatam familiaritatem cũ quadã nepte sua, propter ꝙ rex Hũgarię sępe scripserat dño Papæ vt illum de Hungarica ecclesia remoueret, vñ Papa scripsit cuidam epõ, vt super hoc caute ĩquireret a coepis Hũgariæ, & ipsi postmodum rescripserũt dño Papę, ꝙ bonũ virum & honestæ conuersationis eum esse credebant, personam ipsius multiplicitet commendantes: sed quia pater filiũ, quẽ diligit, corripit, ad maiore cautelã dñs Papa mãdauit eidem epõ, vt ab illius familiaritate taliter cessaret, ꝙ sinistra suspicio de ipso haberi nõ posset: Sed quidã malus homo rescriptũ illarum literarũ surripuit, & apud regẽ & alios magnates ipsum nequiter publicauit, vt magis infamaretur: Sed Papa, licet pulsatus fuerit multotiens ꝯ ipsum, tñ aduersus eum noluit cõmoueri, sciens ꝙ facile dictũ vnius sequitur multitudo, postea vero cũ dictus eps. ad Strigon. metropolim extitit postulatus, quidam qui aduersabantur eidẽ, vt promotionẽ impediret ipsius, cęperũt ipsum iterum infamare, vnde ipse de quorundam amicorum suorum consilio quendam procuratorẽ ad curiam destinauit) postulans a dño Papa, quatenus purgationem canonicam faceret ei indici, ad suam innocentiam ostendendam. Papa postulationem illam reputans minus prouidam, ab ea ipsum sæpe reuocare voluit. Sed quia procurator instabat, Papa mandauit purgationẽ eidem indici, cũ duobus abbatib. quamuis potestatus fuerit, ꝙ ex alia causa talis petitio improuide tunc fiebat, quia suffraganei Strigonien. ecclesiæ vix eo tpe purgarent eundem, qui in facto postulationis contradicebant eidem, & suffraganei Colocen. ecclesiæ ipsum tunc non purgarent, cum inter ipsum & Coloc. archiepm de Strigon. metropoli qõ verteretur: vnde cum non sint alij Pontifices in Hungaria, meriito videbatur, ꝙ per epos regni sui super illo articulo se purgare nõ posset. No. quòd pater diligit filiũ, quẽ corripit. Item non debet quis hẽre immoderatã familiaritatẽ cũ aliqua ẽt consanguinea, vnde suspicio possit haberi. Itẽ facile dictũ siue leue sequĩ multitudo, quia pronior est natura humana ad malũ, quam ad bonum. Itẽ per importunitatẽ ẽt non concedenda conceduñ. Itẽ qui aliũ compurgant, dẽnt esse vicini illius, & eiusdem diœcesis siue prouinciæ, vt eũ cognoscant. Itẽ ex cã admittuntur ad purgationẽ alicuius inferioris ordinis, cũ alias de iure eiusdem ordinis esse debeant.

a ¶ Corripit.] 5.q.5. non osculatur, 23.q.5. non putes.

b ¶ Ab illius.] s. neptis suæ, cũ qua dicebatur dormiuisse, su. de presum. cum in iuuentute, quæ est pars istius & hoc cõtinuaẽ ad finem illius. Ber.

c ¶ Facile sequitur,] quia pronior est ad malum, q̃ ad bonum oĩs ætas ab adolescentia, 12.q.1. omnis, & humana natura facile prolabitur ad delictum, in auth. de monach. §. sancimus, circa fin. collat. 1.

d ¶ Vbi.] i. postq̃. [1]

[Glo. seq. obijcit, & tripliciter respõdet.]

e ¶ Postulare.] Sed qualiter potuit hoc postulare, cum ei hoc non fuerit iniunctũ, & procurator nõ possit deferre iurm nisi spãliter sit ei hoc mãdatũ. ff. de iureiur. [illegible] iurãdum, §. vlti Dñs nõ tenebatur ratum hre factũ procuratoris, ẽm quod Papa hic innuit ex eo quòd dicit, non iuris necessitate: Vel potest dici, quòd non excedit mandatum, si facit quod est vicinum mandato, supr. de elect. in causis, ff. iud. solui, tamen, §. in hac stipulat. in fine. Vel dicas quòd procurator ad hoc mandatum habebat, prout satis colligitur ex ipsa littera.

f ¶ Importunitate.] Simile de pę. di. 1. importuna. C. de pet. bono. subla. l. 1. l. 10.

g ¶ Tunc purgarent.] presumitur ergo quòd suffraganei partem metropolitani foueant, quo ad ea quæ spectant ad honorem ipsius, vnde possunt recusari in factis ipsius, sup. vt lite non contest. accedens.

[Gl. seq. notat casum quo sine socijs, &c.]

† Ca. 3. eod. tit. in 3. compi. pars alias huius decr. est sup. in c. cum in iuuentute. d̃ p̃sũp. vt optime hic admonet glossa.

† Dictio vnius deest in vetustis exẽplarib. Gregorianis, & in antiq. cõpilat.

† Alias semper sed ĩ antiquis, vt est impressum.

[1] Concor. de elec. vbi periculum §. pen. lib. 6. & ĩ. de sacra vnc. ca. vno, ver. vnde Ioan. And.

Non.

a ¶ Non sint.]Notabile est ꝙ aliquis per seipsum possit purgari sine aliquibus sui ordinis, si omnes alij sint inimici eius, qui sunt sui ordinis, arg. 2. qu. 5. si legitimi, & tunc cum alijs inferioris ordinis potest se purgare, & etiam cum laicis si clerici deficerent ex eadem cã. argu. 2. q. 5. omnib. & etiã cum feminis ar. 18. q. 2. in decima. Io.

d ¶ Purgatione.]Et qũo purgabit quòd ipse nõ sit filius sacerdoris, quia negatiua [1] ꝓbari non potest directe. & præterea tale est factum, quòd probari non potest. ff. de condit. & demonst. l. Lucius Respondeo, hoc indirecte probabit, s. quòd fuerit fili⁹ talis laici, & vxoris eiusdẽ, quã pro legitima tenebat. & hoc notũ & publicum erat, & sic probabit se nõ fuisse filium sacerdotis. Itẽ eo ipso quòd probat se filiũ vxoris tuæ, q̃ tu tenes ꝓ vxore, probabit se filiũ tuũ esse argu. ff. de in ius voc. qa mater. Et sic purgatur aliquis non solum à crimine, sed ẽt ab irregularitate, vt patet hic, & laici etiã se purgant, su. e. nos inter, & ẽt feminæ, su. eo. moniales, bene potest etiã iurari super cõdõne personæ, ff. de iureiur. l. 3. §. 1.

De testibus.]CASVS. Quæritur hic, quid cõpurgatores debeãt iurare? Et respõdet qđ hoc solũ credebãt, s. ꝙ credãt eum veritatẽ dicere, qui purgatur. Not. ꝙ compurgatores iurare debent de credulitate, & ita iurm compurgatorum, & iurm calum. videntur similia. Item non debet quis compelli subire anceps iuramẽtum.

b ¶ Credunt.] Sic j. eo. c. vl. in fi. s. e. quotiens, & s. de testib. quotiẽs, alias anceps subiret periurium, ad ꝙ nemo cõpellitur, ff. de in lit. iur. videamus, & ff. re. amot. Marcellus. §. qui rerum, ꝙ esset si de facto alterius præcisè iurarent, vt ibi, & sic iuratur de credulitate in iuro calumniæ, C. de iur. cal. l. 2, §. qđ obseruari in fi. sic & alibi, vbi fertur testimonium de audita. ff. de prob. si arbiter.

Accedẽs.] Primo ponitur cõquestio: Secundo ꝓuisio. ibi, Quocirca. Ab. Sic. CASVS. Quidam diaconus T nomine, dũ vellet in presbyterũ promoueri, quidam æmuli sui dixerãt illum esse filium sacerdotis, propter quòd diœcesanus ipsum noluit promouere, nec permisit illũ ab alio promoueri: vnde ille diaconus ad dominũ Papam accedens prædicta eidem exposuit, mãdat Papa episcopo, quatenus si de hoc est publice infamatus, & de ipsa infamia constare non poterit, purgationem ab ipso recipiat, & ipsum promoueat ad officium sacerdotis, quia & si non sit nota delicti, tamen est nota defectus impedientis ad sacros ordines promouendum. Not. quòd infamatus quod non sit legitimus, non debet ad sacros ordines promoueri, nisi prius se purgauerit. Item non legitime nati de iure communi nõ debent ad sacros ordines promoueri; quia & si irregularitas illa non sit nota delicti, est tamen nota defectus.

c ¶ Voluisti.] Sic sup. de testi. super eo. & sup. de spon. præterea, ff. de ritu nup. adoptiuus. §. seruiles, in fi.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Delicti.] quia nõ est culpa eius qui gignit, sed qui generat, 56. di. nasci de adult.

Cvm dilectis filijs. In prima parte ponitur auditoris datio. In secunda actoris petitio. In tertia rei responsio: In quarta diffinitio. Secunda ibi, Cũq; idẽ. Tertia ibi dictus vero. Quarta ibi, his igitur. Abb. Sic.

CASVS. Inter H. presbyterum ex vna parte, & O clericũ ex altera super qbusdã ecclesijs qõ vertebatur, pro qua dictus H. presbyter, & G. ꝓcurator O. clerici ad sedem Apost. accesserunt, procurator ipsius O. proposuit, ꝙ cũ dictus presbyter esset publice infamatus super crimine incestus. eṗs Constantien. ordinarius eius, ei purgationem indixit, qui cum se purgare non poss[e]t, ecclesijs suis fuit per sententiam destitutus: sed ipse nihilominus eas per violentiam detinebat, postmodum cum idem presbyter vxorem cuiusdam consanguinei sui publice detineret, quidam clerici contra ipsum super hoc ad quosdam iudices litteras impetrarunt, cõtinentes vt si dictus presbyter super crimine adulterij, & incestus se purgare non posset, ipsum pęna debita castigarent, & cum constitisset, quod idem presbyter pro eo, quod in purgatione defecerat, ab episcopo fuerat condemnatus, ipsum tanquam contumacẽ prædictis ecclesijs priuauerunt, maxime cũ de crimine adulterij & incestus tanq̃ de notorio constitisset eisdẽ. mandantes abbati San Galli. (ad quem beneficiorum collatio pertinebat) vt beneficia illa cõferret, qui cõtulit illa O. clerico supradicto: vnde

---

...eũ & Colocen. archiepm, de Strigon. metropoli contentio vertebatur: vnde cum non sint [a] alij Pontifices in Hungaria, merito videbatur; ꝙ per epos regni sui non posset in illo articulo se purgare.

¶ Idem Tyronen.† archiepiscopo.

¶ Compurgator iurat de credulitate.

CAP. XIII.

De testibus, & infra. ¶ Illi vero qui ad purgandam alicuius infamiã inducuntur, id solum tenẽtur iuramento firmare, ꝙ veritatem credunt [b] eum dicere, qui purgatur.

¶ Idem Florent. epo.

¶ Infamatus super defectu natalium, non debet promoueri, nisi prius se purget.

CAP. XIV.

Accedens† ad præsentiam nostram T. diaconus humili nobis insinuatione mõstrauit, quòd cum à suis æmulis diceretur, ꝙ esset filius sacerdotis, tu eum nec promouere voluisti, [c] nec permisisti ab alio promoueri. Quocirca mãdamus, quatenus si publice fuerit nota respersus; & de ipsa tibi legitime constare non poterit, purgatione [d] ab ipso recepta, ipsum non differas † ꝑꝑ hoc ad sacerdotis officium promouere: quia & si non sit nota delicti, [e] est tamen nota defectus impedientis ad sacros ordines promouendum.

¶ Idem Abbati Eugen. & scholastico Nutin.

¶ Super notorio crimine non est indicenda purgatio, & pendente causa super criminibus coram Papa delegato ab ordinario super eis recepta non tenet.

CAP. XV.

Cvm † dilectis filijs H. presbytero, & G. procurator. O. clerici, T. capellanum nostrum concesserimus auditorem, idem procurator proposuit, ꝙ cum dictus presbyter super incestus crimine fuisset publicè infamatus, Constantien. episcopus ordinarius iudex ei purgationem indixit, qui cũ se purgare nequiuisset, ab ipso fuit suis

---

† Tiren.
† Trien.
† Tyren.
† Ca. 4. eod. ti. in 3. compilatione.

† Ca. 5. eod. ti. in 3. compilatione.

1 Qua pacto negatiua ꝓbetur vide Felinum in ca. tertio loco. s. de probat. Add. Frãcis. Herculanũ tract. de proband. negat.

† Ca. 6. eod. tit. in 3. compilatione.

de petebat super illis dicto presbytero imponi silentium, & ipsi O. tradi possessionem illorum beneficiorum: Ex aduerso dictus presbyter respondit, quod processus iudicum prædictorum debebat merito retractari, cum lite non contestata processerint contra ipsum, adijciens etiam quod purgationē indictam sibi ab electo Constātinen. curauerit exhibere: sed ei respondebatur, quod talis purgatio non valebat, cum iudicio pendente coram delegatis ordinarius non debebat indicere purgationem infamato: & ita tanquā coram nō suo iudice facta dī: his & alijs diligenter audi tis & intellectis, licet litteræ delegatorū iu dicū dño Papæ ostensæ non fuerint, uel trāscriptum ipsarum, tamen ex tenore relationis ipsorum iudicum, quam procurator prædictus exhibuit domino Papæ, constitit euidenter, φ iudices illi processerunt iuris ordine prætermisso: vnde Papa processum illorum & concessionem ecclesiarum a prędicto abbate factam retractauit, præcipue quia relatio iudicum continebat repugnantia & aduersa: dicebatur enim, φ crimen eiusdem presbyteri adeo notorium erat, φ nullus locus inficiationi erat, & tñ p̄mittitur ibidem φ eidem presbytero terminum peremptorium assignarunt, in quo se purgaret, si posset. Si enim crimen erat notoriū, non erat illi purgatio indicenda, sed in eum sententia proferēda: Si uero nullus apparuerit accusator, & sit per prædictis criminibus apud bonos & graues fuerit infamatus, purgatio canonica indicatur eidem, non obstante, quod coram prædicto electo dicitur se purgasse, quia pendente iudicio coram delegatis, non debuit ordinarius purgationem indicere infamato. Not. quod lite non contesta. non tenet processus. Item si non ualet destitutio nec institū facta in locum destitutorum. Itē si non valet principale, nec accessorium. Item scripturæ, contraria continenti non adhibeē fides, & ita contraria allegās non ē audiēdus. Itē cū crimē notoriū est non est indicēda purgatio sed condēnationis ferenda sn̄ia, & in notorijs necessaria est sn̄ia. Itē si aliqs ē infamatus apud bonos, & graues, deficiēte accusatore dēt se purgare. Itē purgatio corā non suo iudice p̄stita, nō tenet, vā iterū se purgare dēt. Et ita causa commissa alicui delegato exēpta est ab ordinario, ita φ de illa, vlterius ea pendente coram delegato intromittere se non potest.

tētialiter destitutus,[a] quas ipse nihilominus detinuit per violentiam occupatas. Cūq; idem p̄sbyter cuiusdā cōsanguinei sui vxorem publice detineret, ad petitionem plebani de Henisso,† & quorūdā aliorū clericorū Cōstantiē. diœcesis iudicib. dicimur lr̄as destinasse, vt si dict. p̄sbyter sup crimine adulterii, & incest[a] corā ipsis se purgare nō posset, ipsū pœna [b] debita castigarēt, q. cū constitisset eisdē, φ idē p̄sbyter p eo, qđ in purgatione defecerat, ab epo memorato fuerat cōdēnatus, ipsū vt pote cōtumacē [c] p̄dictis ecclesiis p sn̄iam priuauerūt, maxime cū de incestu & adulterii crimine, tanquam de notorio liqueret eisdem: Abbati S. Galli (ad quē illarum ecclesiarum donatio pertinebat) potestatem liberam concedentes, ecclesias illas personis aliis conferendi, qui eas postea supradicto O. clerico assignauit, & infra.

¶ Dictus vero presbyter inter cetera respōdit, quod processus iudicum p̄dictorum debebat merito retractari, cum lite nō cōtestata procedere præsūpserint † contra eū, adiiciens, quod purgationem indictam ab electo Constantien. curauerit exhibere, & infra.

¶ His igit & aliis plenius intellectis, licet lr̄æ illæ: quæ ad prædictos iudices impetratæ dicuntur, uel ipsarum trāscriptum ostēsum non fuerit corā nobis, q̄a tamē ex tenore relationis ipsorū, † q̄ dictus procurator exhibuit, ac si lr̄æ ipsæ ostēsæ fuissent, nobis constitit euidēter, iudices ipsos p̄ter misso iuris [d] ordine processisse: tam ptocessum eorum quā concessionem ecclesiarum a prædicto Abbate de mandato ipsorum factā, auctoritate Apost. retractamus; p̄sertim cū relationis ipsius series repugnantia [e] contineat, & aduersa. Dicitur .n. qđ crimē eiusdē p̄sbyteri vsq; adeo publicū † fuerit & notoriū, qđ nullus inficiationi locus penitus existebat, ut pote cuius uniuersæ uiciniæ populus testis erat, & tamen ibidem p̄mittit, qđ eidem p̄sbytero terminum peremptorium præfixerunt, in quo (si posset) sup infamia prędictorū criminum canonice se purgaret, cū nimirū, si crimen notoriū [f] existebat, nō erat illi indicenda [g] purgatio, sed in eum condemnationis sententia promulganda, & infra.

¶ Si vero nullus apparuerit legitimus accusator, & ipsum inueneritis apud bonos & graues

[Gl. seq. reci. p q̄ōnes an bn̄ fecerit eps, &c.] a ¶ Destitutus.] Qui defecit ī purgatione deponit, vt s. e. cū inter. & c. cū P. & s̄. de sim. de hoc insinuatū, & 30. d. c. vl. sed in casu isto nō debuit priuari, sed suspēdi ab officio, nisi tu velles æquiparare crimē īcestus crī simoniæ, & h̄rsis. s̄ e. iter ī prin. Tn̄ Papa nō ī p̄bat factum epi Cōstantien. q̄a de hoc nō agebat, sed credo φ bn̄ fecit eps, q̄a p̄sumptiue conuictus est, & talis p̄sumptio transit in violētiam. b ¶ Pęna.] vt priuaret officijs suis, vt dictū est ī prędicta notula. c ¶ Cōtumacē. & male, vt patet p cōsequētiā: q̄a nō seruauerūt ordinē iuris, debebāt .n. inq̄rere ad petitionē eorū, q impetrauerūt inq̄sitionē vocato p̄sbytero, vt hēret facultatē se defendēdi, sup. de accus. qualiter & q̄n §. dēt. nō obstāte facto Cōstāt. epi, cū d̄ illo nihil eis cōmissū fuisset. Et sic ordo iuris ī inq̄sitione seruari dēt, p̄cipue circa clericos sæculares. B d ¶ Iuris ordine.] si iuris ordo, q. est de substātia iudiciorū, non seruet, nihil agit. 2. q. 6. c. ei q diffinitiua, 2 alius ordo q nō est de substātia iudiciorū, licet nō seruet, sn̄ia tenet, nisi p applōnē tollat, C. de ap. l. 2. Io. Et hic hēs φ cassato principali cassat accessoriū, ut s̄. de no. op. nū. cū ex iniūcto, & s̄. de accu. ad petitionē. e ¶ Repugnantia.] vñ nō sūt audiēdi. s̄. de p. sollicitudinē. 23. q. 7. φ aūt. Et imputādum est illis, qui aliter retulerunt, cum possent relationē suam diligētius aduertisse, sup. de fid. inst. imputari. & C. eo. tit. scripturæ & ideo processus illorū & q̄cq̄d occasione illius processus factū est, irritat. s. concessio ecclesiarum. simi. sup. de fide instru. inter. e ¶ Notorium.] Qualiter quid dicatur notorium 3 habes sup. de cog. cler. & mulierum, c. ult. f ¶ Non erat illi indicenda.] quia nec probatione opus erat, 2. quæst. 1. de manifesta. sup. de accu. euidentia.

† Alias, de Henuco. Alias, de Pōte, sed in uetustiorib. ut est impressum.

† Præsumpserunt in vul gatis, sed in antiquorib. manuscrip. præsumpserint.

1 Cōcor. l. r. & ibi Bart. C. de cōd. & pro. p̄di. sif. gloss. ord. & idē in l. pla ta C. de sen. & int. omn. ind.

2 De hoc 2. q. 1. in sum. Io. And.

† Alias, ipsarum.

3 De materia notorij, quid sit, & qualiter ī delictis notorijs sit procedendū, uide plene per Cy. Saly. & alios in l. ea quidē. C. de acc. & p Iul Clarum in pract. cri. §. fi. q. 9.

† publicatu

tia, citatio tamen facienda est, 24. q. 4. de illicita, & 2. quæstio. 1. Deus omnipotens, & sententia proferenda vt hic dicitur. & sup. de app. cum sit Romana, ca. de manifesta. Nec requiritur purgatio, vt hic, quia illa non habet locum nisi cum factum dubium est deficientibus accusatoribus & testibus, ut supra patet in multis ca. nec probatio, ut 2 q. 1. Deus omnipotens, & cap. scelus. de manifesta. Et sic patet, quod in notorijs quantum ad sententiam tātum aliquæ sunt partes iudicis: Quandoque tamen recipiuntur probationes ex abundanti, sup. de elec. bonæ, 1. 24. q. 1. pudenda, in fi. & ff. de manu. causam. in prin. nihil. n. tā ir dubitatū est, qd non recipiat quādam sollicitam dubitationem 1. in Authen. de tabell. in medi. collat. 4.

[Glo. seq. notat, signat contrarium, ponit opin. & solut.]

a ¶ Apud bonos, & graues.] No. quod dicit, apud bonos & graues fuerit infamatus, per hoc uidetur quod non refert vndecumque orta fuerit infamia ex quo. n. apud tales iā laborat, sufficit ad purgationem indicendam, 24. q. 3. ecce, & sup. eod. accedens. Arg. cōtra. sup. de accus. qualiter & quando & 11. q. 3. in cunctis, 2. q. 5. omnibus. Per hæc iura secundo inducta dicūt quidam, quod si infamia orta sit a uilibus & æmulis, non compellitur ad purgationem. Alij dicunt (quod videtur uerius) quod ex quo aliquis infamatus est apud bonos & graues, compelli debet ad purgationem, ne apud illos incredibilis remaneat per iura primo inducta & 2. q. 5. oib. & c. qualiter & quando non contradicit.

† Et cauere dēt iudex, ne dubium pro notorio recipiat, de app. consul uit. 1. secundum Ho. Io. And.

† Vide Bart. in l. 1. §. accusationis, ff. ad Senatusc. Turpillī. ubi citat hunc tex. in pulchro casu.

nes [a] super prædictis criminibus, vel ipsorum altero infamatum: purgationem ei canonicam indicatis, non obstāte, quod corā prædicto electo dicitur se purgasse: cum iudicio pendente coram iudicibus delegatis, non debuerit ordinarius [b] purgationem indicere infamato.

¶ Idem.

¶ *Nō sufficit prælato de criminibus infamato, iurare cum se purgat, quod sit immunis ab illis criminibus, sed iurare debet quod post suam promotionem illa crimina non commisit.*

CAP. XVI.

Accepimus † litteras, quibus nobis intimare curastis, [c] quod Apostolico mandato super indicenda purgatione archiepiscopo Bisuntin. recepto, ipsum citastis, ut decuit, qui ad diem præfixū comparuit corā vobis, † iuramentum purgationis offerēs sub hac forma: videlicet, qd immunis erat ab illis criminibus, sup q. b[a] se purgare dēbat: & inf. ¶ Ipse vero ad præsentiā nostram accedens, humiliter supplicauit, vt saltem super purgatione incontinentiæ dignaremur temperare rigorem: quia non deberet afferere, quod a natiuitate [d] sua nunquam passus fuerit lapsum carnis. Porro cum ab eo non credatur exactū fuisse huiusmodi iuramētū, potius forte præsumimus, [e] quod alia de causa volebat sub præscripta forma iurare: videlicet, qd īmunis erat ab illis crimin. de quibus fuerat infamatus, tanquā dimissis per pænitentiam iam esset immunis ab illis; sed hoc iurare non par uæ temeritatis existeret: cum B. Iob dicat: Etiam si simplex fuero, hoc ipsum

† Corā nobis legit in plerisq; codicibus series tamen indicat legēdum coram uobis.

Iob. cap. 9.

b ¶ Non debuerit ordinarius.] cum causa illa delegatis iudicibus cōmissa fuisset: & sic episcopus nullam habebat iurisdictionem quantum ad causam ea pendente: verum purgatio tanquam a suo iudice indicta, non ualet, sup. de consuet. ad audientiam, cum suis concord. & sup. de off. leg. licet & ita purgatio minus iusta non facit fidem, 2 sup. eo. ex tuarum, nec etiam delegatus ipsam tenetur audire, quia eo omisso accessit ad ordinarium, ff. de arb. sed & si. §. vlt. & l. seq. immo uidetur, quod talis causam perdere debet. C. de asser. tollen. l. 1. §. ult. & arg. sup. de præscrip. ex tenore.

2 Nec iuuat quo minus alia sit pstan. da ēt si nulla pstita fuit sed sm Inn. & Host. Io. Andr.

Accepimus.] Quattuor sunt partes. In prima iudicū consultatio super forma purgationis, quam purgandus offerebat. In secunda ibi. Ipse uero, ipsius purgandi supplicatio. In tertia ibi, porro, ipsius formæ reprobatio. In quarta ibi, ideoque. causæ commissio cum expressione debitæ formæ. Abb.

CASVS. Archiepiscopus Bisuntinus infamatus erat de simonia, de incontinentia, & quod iustitiam uendebat: Papa mandauit quibusdam, ut super prædictis se purgaret coram ipsis: recepto mandato ipsum citarunt ad præsentiam suam, ipse ad diem comparens, purgationē obtulit sub hac forma, uidelicet, quod erat immunis ab illis criminibus, super quibus se purgare debebat, sed iudices talem purgationem admittere noluerunt, significantes hoc dño Papæ, ipse uero ad Aposto. sedem accedēs, proposuit, quod ipse uolebat, ut assereret, quod nūquam a natiuitate sua passus fuerit lapsum carnis: unde petebat quatenus saltē super purgatione incontinentiæ mitigaret rigorē: sed Papa non credidit, quod sub illa forma exactum fuisset iuramentum ab ipso, sed potius præsumitur, q alia de causa sub illa forma se purgare uolebat: uidelicet, q immunis erat ab illis criminib. tanq dimissis p pniam, iam esset immunis ab illis: Sed hoc iurare temerariū erat, cū etiam B. Iob dicat: Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorat aia mea: unde Papa præscriptā formā sm quam iurare uolebat, reprobat, ut pote i discretā, & ineptā, mādās pdictis iudicib. ut si uoluerit & potuerit se purgare, scdm hāc formā se purget, s. q illa crimina grauiora. s. simoniā, uenditionē iustitiæ, & incōtinētiā, de quib. extitit infamatus, iuret se nō commisisse, postquā fuit ī archiepm assumptus & cōpurgatores iurēt q credūt illū uerum iurasse, quo facto illum dimittant in pace: alioquin ipsum ab ecclesia Bisuntina dēant remouere. No. formam, secundū quā infamatus de criminib. debet se purgare: Item licet quis pñtiā de commissis recepērit, adhuc nescit utrum peccata sint ei dimissa: & imhoc est argm., q licet quis hēat remissionem unius anni: aut etiam totius tpis pniæ sibi impositæ, nihilominus ieiunare tenetur. Item non licet uendere iustitiam.

c ¶ Curastis.] De isto Bisuntiñ. habuisti, ut credo, sup. de accus. licet, & ibi commisit Papa inquisitionem contra ipsum, & eidem iudic. scribit hic. Ber.

d ¶ A natiuitate.] in. me sufficeret, q post baptismum illud uitiū non cōmiserit, ēt si taliter se purgare dēret, 25. dist. c. ult. sed hodie rigor illius canonis nō seruatur, quia defectus nostri corporis districtionis illius nō patitur manere cēsurā, 34. d. fraternitatis. Et sine uitio carnis pauci inueniunt 50. d. qa sanctitas tua, qa difficile est continere, 32. q. 5. quæ sunt. quare dicit Papa, q non creditur ab eo taliter iurm exactum, quia nec debuit. ut patet, infr.

[Glo. seq. arguit.]

e ¶ Præsumimus.] Ar. q ea q dubia sunt quo aīo. fiant. in tutiorē partē faciēda est interptatio, 3 j. de re. iu. c. 2. Caiet. 2. 2. ff. e. tit. Seger in dubijs, & l. ca. q; Verbum illud. q erat immunis

3 De hoc a uide B. Th & ibi plen Caiet. 2. 2. 60. art. 4.

munis, dubiũ erat, vt patet iõ papa interp̃tatur illud in securiorẽ partẽ. q̃a sic iurare fatuum esset vt sequi.Ber.

[Gl.seq.signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Ignorat anima.] Et ideo semper debet timere: quia bonarum mentium est, ibi culpam timere, ubi etiã culpa non est, su. de obseruat.ieiu.est ꝯsilium, §.2. & 5. dis.ad eius vero. quia si dixerimus, ꝙ peccatũ non habemus, veritas in nobis nõ est, de pen. dist.2. si enim inquit vbi sunt verba Iob.cõtinentia hanc sententiam. Et sępe dimisso peccato alicuius punitur ille post peccatum dimissum, de pen. di. 1. si peccatum, & sic his temerariam & dubiam purgationem volebat subire quasi anceps p̃iuriũ, ꝙ fieri nõ dẽt, ff.de in lit.iur. videamus, & iõ Papa talẽ rep̃bat purgationẽ tanquam ineptam & dolosam. Contra, sup.eo. constitutus, huic standũ est, & expone ibi a crimine immunis, id est nõ commisit illa crimina, de q̃b. infamatus erat episcopus, ut credunt., & ita debet intelligi illa littera, vt ibi notatur & sic potest præstare.

b ¶ Grauiora, id est, simoniã.] cuius comparatione certa crimina pro nihilo reputantur. 1.q.vlt.c.vl. Et ita simonia inter grauiora peccata reputatur, & homicidio quandoq; comparatur, sup. de accus. inquisitionis.

† Ignorat, hẽt oĩa Gregoriana exẽplaria sed in vulgata editione legitur ignorabit.

† Extitit, legitur, in uulgatis, sed in antiq̃s cõstãter habetur exiſtit.

† De materia huius tit. & qualiter sit illicita uulgaris purgatio, Vide B. Tho. 2. 2.q. 95.arg.8.ad 3.arg.

ignorat [a] † anima mea: & inf. ¶ Ideoq; præscriptam purgationis formã, secundum quam idem archiepiscopus obtulit se purgare reprobamus, vt pote indiscretã, temerariam, & ineptã, iniungentes eidem, ut si voluerit, & potuerit, secundũ hãc formam se purgare secundum sanum intellectũ, quem ei duximus exprimendum, videlicet, quod illa crimina grauiora, [b] i. simoniã, venditionẽ [c] iustitiæ, atq; incontinentiã, de q̃bus infamatus exiſtit, [d] † iuret se minime [e] cõmisisse, postquam [f] ad archiepiscopalem promotus est dignitatem, & compurgatores sic iurẽt, quod credunt [g] eum verũ iurasse: quo facto uos illum dimittatis in pace; alioquin, &c.

TITVLVS XXXV.
De purgatione † vulgari.

¶ Cęlestinus tertius.

¶ *Duella, & aliæ purgationes vulgares p̃hibitæ sunt quia per ea multotiens condemnatur absoluendus, & Deus tentari videtur, hoc dicit totus titulus.*

c ¶ Venditionem iustitię.] Iustitia enim vendi non debet, 14.q.5. non sane, & 11.q.3. non licet, & su. de nil & hon. cler. cum ab omni specie, & in tantum reprobata est, ꝙ venalis etiam s̃nia nulla est, 2.q.6.c. ei qui §. venales, ita ꝙ non est appellare necesse, C. quando prouo. non est neces. uenales, & non solum iustitia, immo iurisdictio non debet uendi, sup. ne præla. ui. suas capi.1. & 2.

d ¶ De quibus infamatus existit.] super his tantum & super aliis debet se purgare, nec inquisitio nec exceptio testium super aliis fieri debet: quod si fiat. non valet, sup. de accus. inquisitionis, §. 1. & ca. qualiter & quando, 2. Ber.

e ¶ Minime commisisse.] hæc est ergo debita forma purgandi siue aliquo scrupulo duplicitatis, quia & si egisset sic de illo crimine pęnitentiam, adhuc infamia remaneret de facto, quæ per pęnitentiam non tollitur 2. quæst.3.c. Euthemium. §. huic colligitur, ff. de obse. a li. & l. præstan. l. unde purgatio dicta non sufficiebat directe, ergo debuit se purgare secundum hanc formam, sic sup. eo. quotiens.

f ¶ Postquam] ergo de præterito se non purgabit: quia ipse tp̃e suæ promotionis non fuit infamatus, quoniam alias non debet promoueri, 81. dist. tantis, & su. de accus. Omnipotens. & tali modo purgabitur, quia approbauerunt mores ipsius: vnde ipsum postea reprobare non possunt, 8. quæst.2. dilectissimi, & 32. quæst 5. horrendus, & sup. de iureiur. quemadmodum. ff de adult. l. si vxor. in fine.

g ¶ Credunt simile sup. eo. quotiens.

CAP. I.

CVra † suscepti regiminis, & inf. ¶ Cum tua fraternitas duxerit sedem Apostolicam consulendam, vtrum super ecclesiarum possessionib. duella debeant sustineri; Tuæ duximus solicitudini respondendum, quod in eo casu, uel alijs, etiam hoc non debes aliquatenus [h] tolerare.

DE PVRGATIONE Vulgari.

¶ Quia duplex est purgatio, quædam canonica, quia canon inuenit eam, de qua supra dictum est: quædam vero est vulgaris: quia vulgus introduxit eã, ideo sequitur videre de ea. Abb.

CVra.] Duæ sunt partes huius capi. cõsultatio, & responsio. Secunda ibi, Tuæ Abb.

CASVS. Quærebatur vtrum super possessionibus ecclesiarũ possint fieri duella? Respondet Papa, quod nec super illis, nec super alijs debent fieri. Nota, quod duella secundum canones sunt prohibita.

[Glossa sequens recitetur per obiectionem, cui respondet, & responsioni dat duo similia.]

h ¶ Aliquatenus tolerare,] In nullo enim casu talis purgatio debet tolerari. Nec obstat, quod possit obijci de Goliath, qui pugnauit cum Dauid. 2. quæstion.5. monomachiam. quia illud fuit factum instinctu Spiritus sancti: sicut Petrus excusatur, qui geminum fecit homicidium, 23. quæst. vlt. occidit. Et patriarchæ excusantur ab adulterio, supra de diuort. gaudemus. Hæc purgatio ab ecclesia reprobatur, cum Deum potius tẽtare uideatur, in fra eodem capitu. vlt. & fabricante diabolo facta est vulgaris pugatio. 2. quæst. 3. mennam, & capitulo consuluisti, unde qui in culpa nõ est, punitur. infra. capitulo, prox. nam quamdiu habet homo quid faciat, non debet Deum tentare. 23.q.2. quæritur cur Patriarcha, & athletæ secundum leges non habent locum, C. de glad. l. vnica, lib. 11.

† Ca. unico eod. tit. in 2. cõpilatione.

¶ Innocentius iij. Priori Sancti Sergij Spoletan.

¶ *Summatum est supra cap. prox.*

CAP. II.

SIgnificantibus † V. laico & fratribus eius ad

SIgnificantib.] In Prima ponitur quæstio: in secunda prouisio: ibi, Vnde. Abb.

CASVS. Quidam accusauit V. laicum & fratres super quodam furto, cum quo coacti sunt subire duellum: in quo peccatis alijs præpedientibus ceciderunt, propter quod fuerunt per consules. Spoletanæ ciuitatis bonis propriis spoliati, sed postmodum furtum illud apud alios est inuentum, & reuelatum quod fuerant innocentes: isti fratres significauerunt hoc domino Papæ petentes sibi super hoc prouideri: vnde mandat consulibus illis, ut ablata restituant vniuersa. Not. quod sententia quæ nulla est, lata contra canones non

† Ca. unico eo. ti. in 3. cõpil. adde omnino ꝙ de pugnantib. ĩ duello sanciuit. nouissime Concil. Trid. sessio. 25. de re for. cap. 19.

liberat aliquem, nec condemnat, nec transit in rem iudicatam, nec necesse est appellare ab ipsa.

[Glo. seq. obiicit, & soluit.]

a ¶ Restituant.] Sed qualiter hoc esse potest, quod retractetur sententia, a qua non fuit appellatum, cum iam transiuerit in rem iudicatam licet veritas aliter se habeat, & iam ex ipsa sententia ius factum est, quantum ad litigantes. sup. de re iudic. cum inter vos, & per ea quæ postea emergunt, sententia non retractatur, supra de re iudic. inter monasterium, & c. fin. talis error detect⁹ sententiam nõ retractat. ff. fam. ercis. cum puta rem. 1 C. de condit. in de l. 1. ad hoc dicas, ꝙ pp probabilem errorem bene retractatur sñia supra de frig. fraternitatis. 25. q. 1. cap. 2. ff. quando ac. de pecu. est an. leg. 2. alias est. §. primæ legis, & incipit quæsitum, & plerumque veritate comperta retractatur sententia, ff. de condi. sine caus. si fullo, & etiam propter delictum aduersar. i supr. de diuor. ex litteris, & ff. de iureiur. admonendi. C. de transac. si ex falsis. Si ergo modo apparet, quod sententia falso lata nullius fuit auctoritatis & reprobatæ probationis de vtroque iure, ergo debuit merito retractari. Io.

1 Hæc aliter conciliat hic Ioã. Andr. ex Vincentio, ut uideto.

† In aliquot recentiorib. legit fauente, sed faciente, habẽt omnes antiqui codices & emendatiores impressi.

DIlecti.] In prima parte ponit querelam: In secunda dat iudicem ibi, Cum igitur. Abb.

CASVS. Liuonien. de nouo ad fidem conuersi grauem querimoniam ad sedem Apostolicã transmiserunt, quod fratres Templi & alii, qui super eos temporalem habent potestatem, si aliquando de aliquo crimine infamantur, compellunt eos subire iudicium ferri candentis: & si aliqua ex inde sequitur adustio, pœnam legalem infligunt: Cum igitur iudicium istud sit interdictum, in quo Deus tentari videtur: mandat Papa cuidam iudici, quatenus dictos fratres, & alios per censuram ecclesiam compellat, vt ab huiusmodi conuersorum grauamine omnino desistant. Nota, quod iudicium ferri candentis prohibitum est.

† Vide Iuo. parte 10. ca. 26. & B. Thomã citatũ super titulo in hanc decretalem.

† Dictio, alio deest fere in omnibus manuscriptis.

nostram noueris audientiam peruenisse, quod cũ quidam eos super furti crimine accusaret: cũ eo coacti sunt inire duellum, in quo aliis peccatis suis præpedientibus, ceciderunt, propter quod per consules Spoletanos bonis fuerunt propriis spoliati: nunc vero furtum apud alios est inuentum, & quod ipsi fuerint innocentes, est (faciente † Domino) reuelatum; Vnde consulibus ipsis dedimus in mandatis, ut ablata restituant [a] vniuersa.

¶ Honorius tertius.

¶ *Summatum est supra c. primo.*

CAP. III.

DIlecti † filij nouiter [b] in Liuonia baptizati, grauem ad nos querimoniam destinarũt, quod Fratres Templariorum & alii, qui temporalem in eis potestatem exercent, si quando de aliquo alio † crimine infamantur, eos ferri candentis iudicium subire compellunt; quibus si qua exinde sequatur adustio, ciuilem pœnam infligunt.

¶ Cum igitur huiusmodi iudicium sit penitus interdictum, [c] vtpote in quo Deus tentari [d] videtur; Mandamus, quatenus dictos fratres, & alios, vt ab huiusmodi conuersorum grauamine omnino desistant, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellas.

b ¶ Nouiter.] propter quod cum eis mitius esset agendum, ĩ. de pen. & remis. Deus qui. & supra, de diuor. Deus qui quousque fuerint in firma radice plantati. 35. quæst. 3. quod scripsi.

¶ Interdictum.] vt 2. q. 4. Mennam, & c. consuluisti, sup. tit. proxi. ex tuarum, & su. ne cle. vel mona. sententiam, & C. de gladia, l. vnica. lib. 11.

d ¶ Tentari.] Quod fieri non debet, iuxta illud: Non tentabis dominum Deum tuum, & capitu. 22. questio. 2. quæritur cur Patriarcha. & 23. quæstio. ulti. si nulla 2. B.

Et 2. q. 5. monomachiã. Io. And.

TITVLVS. XXXVI.

De iniurijs, & damno dato.

DE INIVRIIS & damno dato.

¶ Supra de variis excessibus dictum est, tam prælatorum quã subditorum: Verum quia ex eis frequenter iniurię & damna inferuntur, merito de his subiicit. Abbas.

De hac materia tractatur 23. q. 2. & 15. q. 1. illud.

¶ in Exodo. †

† Exodi ca. 21. et c. titu. de dãno dato. l. 1. ꝑ. refert. Iuo parte. 26. 1:348.

¶ *Propter eius breuitatem non summatur.*

CAP. I.

SI rixati fuerint homines, & percusserit alter proximum suum lapide, uel pugno; & ille mortuus nõ fuerit, si iacuerit † in lecto, qui percusserit, operas eius & impensas [e] in Medicos restituat.

† Alias ita sed iacuerit

SI rixati.] CASVS. Ista quinque capi. primo posita, sunt veteris legis, in primo dicitur quod si homines rixati sunt adinuicẽ, & alter alterum percusserit, nec mortuus fuerit, sed iacuerit in lecto, percussor soluat illi operas deperditas, & impensas in medicos. Not. hic pœnam percutientis hominem secundum vetetem legem, quia percussor præstabit operas amissas, & impensas factas in curatione.

¶ In eodem. †

¶ *Breue est, & ideo non summatur.*

c ¶ Operas eius & impensas.] Operas autẽ amissas, & impensas in curatione ꝑstabit vt hic dr, et ff. si quadru. pau. fec. dic. l. ex hac, & ff. de his qui deie. uel effu. l. vlt. & ff. ad al. Aquil. qua actione, in princ. Deformitatis autẽ ratio non habebitur, quia liberum corpus non recipit æstimationem, ut in primis duabus legibus, et ff. ad leg. Rho. de iac. leg. 2. §. corporum, et. ff. de his qui deiec. uel effu. l. 1. §. sed cum liber homo Tamen si liber homo periit, 50. aureorum sit condemnatio. ut d. §. sed cu liber homo. Illud fit pro pæna, nõ pro ęstimatione, Si

† Exodi ca. 21. et ca. 3. ti. de dãno dato, in 1. cõ. refert Iuo par. 16. cap. 349.

SI quis.] CASVS. Si aliquis effoderit cisternam, & non cooperuit eam, & bos alterius vel asinus in eam ceciderit, dominus cisternæ det pretium animalis, & illud quod mortuū est, illius erit. Not. quod qui occasionem damni dat, damnum dedisse uidetur.

a ¶ Reddet pretium.] si hoc fecit in publico si uero in priuato loco, ubi consueuerunt, fieri, nō tenetur. ff. ad leg. Aquil. qui foueas. quia qui occasionem dāni dedit, tenetur, ff. ad l. Corn. de sic. nihil interest. & ff. ad legem Aquiliam, qui occidit, §. pen. inf. eod. cap. ult.

SI bos.] CASVS. Si alicuius bos ab heri & nudiustertius cornupeta est, & dominus illū nō custodierit, si alium bouē occiderit, reddet bouē pro boue, & mortuū bouem recipiet. Not. quod quis tenetur ex negligentia.

† Id ē, in eodem. Exodo c. 21. referē c. 1. ti. de dāno dato, in 1. cōpil. & apud Iuo pa. 16. c. 150.

b ¶ Non custodiuit.] supple, & alterius bouem occiderit: vnde tenetur, qa culpa siue negligētia ipsius, damnum datum est, qui debuit diligētiam adhibere: vt inf. c. vlt.

c ¶ Reddet bouem.] hoc intellige cū bos ille, qui damnum dedit, aggressus est aliū, & occidit, sed econuerso nō tenetur. ff. si quad. pau. fe. di. l. 1. §. cum arietes, ff. ad leg. Aquil. l. itaq; seu cum dubium est, quis bos primo aggressus ē ff. ad leg. Aquil. scientiam, §. cum stramenta. Et si alias animal tuum mihi damnum dedit, tu teneris. inf. eo. c. vlt. ver. quid si & inf. eo. c. proxim.

† Id est, in eo de Exodo c. 22. & c. 5. ti. de dāno dato, in 1. cōp. refert Iuo parte 16. ca. 353.

SI lęserit.] CASVS. Si iumentum alicuius læserit agrum vel vineam alterius, restituet æstimationē dāni. No. qd̄ quis tenetur de pastu pecoris sui: quia tenetē soluere æstimationem damni.

† Id est, in eodē Exo. c. 22. & c. 6. ti. de dāno. dato, in 1. cōp. refert Iuo parte. 16. c. 354.

CAP. II.

SI quis aperuerit cisternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritq; bos vel asinus in eam: dominus cisternæ reddet [a] pretium iumentorum: quod autem mortuum est, ipsius erit.

¶ Idem†

¶ *Breue est, & ideo non summatur.*

CAP. III.

SI bos alienus cornupeta esset ab heri & nudius tertius, & non custodiuit [b] eum dominus suus, reddet bouem [c] pro boue, & cadauer integrum accipiet.

¶ Idem.†

CAP. IIII.

SI læserit quispiam agrum, vel uineam, & miserit iumentum suum, ut depascat aliena: pro damno æstimationem [d] restituet.

¶ Idem.†

¶ *Breue est, & non summatur.*

d ¶ Aestimationem restituet.] nisi dando animal uelis liberare te ipsum, inf. eod capitu. ult. ultra enim æstimationem non tenetur conuentus de pastu pecoris, & actione in factum conuenitur, ff. de præscript. uerb. qui seruandarum, §. si glans, & expellere debet animal, quod damnum dedit, & tanquam suum non includere illud: cum dominus illius teneatur ad damnum ff. ad leg. Aquil. Quintus Mutius. §. Pomponius 1 Bernardus.

1 Alias est lex & incipit quamuis

SI egressus.] CASVS. Si aliquis apposuerit ignem in agro suo, & damnum dederit in segetes vicini sui, damnum restituet. Nota, qui occasionem damni dat, &c.

e ¶ Reddet damnum.] Si fuerit in culpa 2 dum apposuit istum ignem, nec adhibuit diligentiam quam debuit, ff. ad le. Aquil. qui occidit, §. in hac, & inf. eod. cap. vlti. alias si nihil de contingentibus omisisset, non tenetur. infra eod. c. vlt.

2 Vt si posuit in stipulā suā ignē tpe ventoso Io. And. cōtrariū seruatur apud nos & d̄ hoc in Spec. de actio. §. 1. ver. sed pone, inuenio, & dic vt ibi Io. An.

CAP. V.

SI egressus ignis comprehenderit aceruos frugum, siue stantes segetes in agris, reddet [e] damnum, qui ignem succenderit.

Ex Pęnitētiali Romano. †

¶ *Breue est, & quasi idem cum præcedenti.*

CAP. VI.

SI quis domum, vel aream cuiusquam incenderit voluntarie: [f] sublata, & incensa omnia restituat, [g] & tres annos pæniteat.

SI quis.] CASVS. Si aliquis voluntarie incenderit domum alicuius, totum damnum restituet, & tres annos pęniteat. Not. quod in dānis illatis attenditur voluntas.

f ¶ Voluntarie.] secus si contra voluntatem, dum tamen nihil de contingentib. omiserit. inf. eo. c. vlt. in fin.

g ¶ Restituat.] In quadruplum infr. annum, post annum in simplum, ff. de incen. l. 1. Sed si negligentia, in simplum: sed si dolo fecerit, secundum leges concremabitur, ff. eo. qui ædes.

† Similis sentētia reperiē apud Burch. lib. 19. dec. c. 5. titu. de sacrile. §. concremasti domū. & ca. 7. titu. de dāno dato, in 1. cē pilat.

¶ Honorius tertius episcopo Bononien.

¶ *Sæcularis potestas, qui clericum banniuit, condemnari debet per iudicem ecclesiasticum secundū æstimationem iniuriæ in expensis & damnis. Et hodie adde pœnam in Clemen. prima, de pœnis.*

CAP. VII.

OLim† scribentibus nobis episcopo Mutinē. vt potestatē, Consiliarios, & populū ciuitatis Florentin. ad satisfaciendum de dānis & iniurijs irrogatis epo, & ecclesijs Fesulan. cēsura ecclesiastica coarcta-

OLim.] Diuiditur, quia primo recitat processum delegati, quem secundo reuocat, & causam diffinit ibi, Quare. Abb.

CASVS. Florentini olim posuerūt in banno episcopum Fesulanum, damna & iniurias ei alias plurimas irrogantes. Super his commisit Papa causam episcopo Mutinen. vt eos compelleret ad satisfaciendum super prædictis episcopo prædicto: Episcopus vocatis partib. cępit in causa procedere, & recepit testes lite non contestata: deinde causa delata est ad dominū Papā: ipse examinato processu, quia lis contestata non fuit, processum illum reuocauit: quia & commune Florentiæ banniuerat epm Fesulanum contra Deum & ecclesiasticam libertatem, pp iniuriam banni. & pp expensas & alia damna propter hoc subsecuta, condemnauit cō. Floren. in mille libris vsualis monetę pręmissa taxatione, & pręstito iuramento ab episcopo Fesulano. Not. qp non tenet processus lite non contestata. Itē non tenet bannum datum in ecclesiasticam personam, contra ecclesiasticam libertatem. Item condemnatio expensarum semper facienda est taxatione præmissa, & iuramento secuto.

† De materia huius decretalis, vide plenissime qp sancitū est in Cle. 1. de pœnis. adde c. grauis sup. de rest. spol.

a ¶ Reuocato.] lite vero non contestata, non valet processus: ut hic patet & sup. vt lit. non contest. accedens, & sup. de elect. dudum, & 2. sup. de purga. canon. cum dilectus.

b ¶ Banniuerat.] Tale bannum nullum fuit: quia nullam habet iurisdictionem in ipsũ: Laico † enim non licet de clerico legem dare 96. d. bene quidem & 16. q. 7. non placuit. Immo tanquam sacrilegus fuerat puniendus eadem causa. & q. si qs principum, & quia in eo offendit ecclesiasticam libertatem, & propter hãc iniuriam punitur ad expensas, quas propter hoc fecit, & damna quę pertulit tali occasione, ut patet.

c ¶ Taxatione.] debet iudex primo taxare de expẽsis & damnis in iudicio petitis, 3. q. 3. offeratur, v. r. qđ fieri. & postea debet iurare; & tali iuramẽto stabitur, tanquam legitimæ probationi. C. vnde vi. si quando. & 2. q. 1. in primis. supra, de his quę vi metusue cau. fiunt. capitulo. ulti. ubi de hoc. Ber.

d ¶ Vsualis monetæ.] Et si de hac non fuisset dictum, de illa tamen intelligeretur, ff. de leg. 1. si seruus plurium, §. ulti. & ff. de contrah. emp. Imperatores, & si plures essent usuales monetę, uidetur de minori intelligendum, ff. de leg. 3. nummis. & sup. de censi. ex parte.

† De hoc articulo vide plene p̃ Frãciscum de Victoria in relectione prima de potestate ecclesiastica, par. ult.

† Vide glo. in c. si canonici verbo dãnis & iniuriis. de off. ordi. lib. 6.

† Dictio, pro deest in vetustioribus codicibus.

ret: idem testes lit. nõ contesta. recepit. Quare nos eius processu penitus reuocato, à cõe Floren. quia banniuerat [b] episcopum Fesulaneñ. contra Deum, & ecclesiasticã libertatem, propter iniuriam banni, expensas & damna tali occasione secuta, taxatione [c] iuraméto premissa, in mille libris vsualis [d] monetæ, prædicto episcopo sententialiter duximus condemnandum.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Qui iurat statutum, super non repetendis damnis, hoc non obstante, expensas repetere poterit. h. d. Vel sic. Statutum super dãnis non repetẽdis, ad expensas non extenditur.*

CAP. VIII.

In † nostra & fratrũ nostrorum presentia ꝓposuistis, qđ olim ciues Brixien. pro † restaurationib. dãnorum illatorum adinuicẽ, quæ propter multas ciuiles discordias incurrerãt, plurimum aggrauati: statutũ editum, de non petendo vel recipiẽdo in posterum restaurationes huiusmodi a communi generaliter approbarunt, & firmarunt etiam iuramento, & infra. ...norum [e] restauratio, quam satisfactio expẽsarum, & ideo in iuraméto exhibito super damnorũ articulo intelligi non debeat, quod factum expẽsarum fuerit comprehensum; Mãdamus, quatenus iuraméto non obstante prædicto, auctoritate nostra prouideas, ꝙ dictum commune pro bono concordiæ, ad expensarum satisfactionẽ aliquid † contribuat, [f] iuxta tuæ discretionis arbitrium, a te sicut expedierit moderandum.

¶ Idem.

¶ *Habet plura dicta, & se summat.*

CAP. IX.

Sicul-...

In nostra.] Diuiditur, quia in prima parte ponitur decisa consultatio: in secunda responsio ibi, Cum igitur. Abb. Sicul.

CASVS. Brixienses multas discordias olim habuerunt inter se, quarum occasione multa dãna sustinuerunt illata adinuicem, propter ꝙ cõiter statutum fecerunt de non petendo uel recipiendo vlterius restaurationes damnorũ a cõi: & statutum hmõi firmauerunt et iuramento, sed præter damna occasione huius discordiæ multas fecerunt expensas, quas petebant sibi refici a cõi: dubitatũ fuit, an obstaret eis iuramentum super damnis nõ repetendis, propter ꝙ eps Brixien. proposuit hoc in præsentia Papæ. Cũ ergo aliud sit damnorum restauratio, & aliud satisfactio expensarum, iurm̃ præstitum super articulo dãnorum, non dẽt intelligi, f... expensarũ: vnde mandat Papa, quatenus iurõ prædicto non obstante, eps prouideat auctoritate Papæ, ꝙ dictum cõe pro bono pacis & concordiæ contribuat expensarum satisfactionẽ ad arbitriũ ipsius, sicut uiderit expedire. Not. ꝙ iurm̃ non extenditur ad aliud, quã iuratum sit. Item aliud est damnum, & aliud expensæ, & ideo iuramentum præstitum super uno, non extenditur ad aliud. Item propter bonum pacis multa fiunt, quæ alias fieri non debent.

...[Glos. seq. distinguit damnum & expensas, & damnum subdistinguit circa rem, & extra rem, concludens expensas hic non includi, quia de his non agebatur.

e ¶ Damnorum.] No. ergo, qđ dña est inter damnum, & expensas, vt hic patet, & sup. c. prox. ar. inde iurm̃ sup uno factũ nõ extẽditur ad aliud cum sint diuersa, puta, si ꝑ discordiã domus aliqua destructa fuerat, possessio aliqua sterilis remansit, uel qa negotiari non potuit, huiusmodi damna remissa sunt, & iurõ firmata. Quod dã. n. dãnũ siue iteresse dr̃ circa rem, puta, subtraxisti istã, quib. possessio ecclesiæ firmatur, uel alterius teneris ad illud dãnum ꝙ contingit ꝑ absẽtiã instrumentorum. 12. q. 2. si qs de clericis. & ff. de actio. emp. & ven. Iulianus. § prin. Quiddã dr̃ extra rẽ: puta, debui tibi frumentũ, et qa nõ dedi suo tpe, familia tua fame periit, illud dãnũ non cõsequeris sed ptiũ frumẽti uel uini, ff e. si sterilis, §. cũ per uẽdi. deest tc. e. Expẽ. e dicũtur quas quis facit circa sũptus litis, & circa aduocatos, & de iud. sacimus. De istis expẽsis fit mentio sup. ut lit. nõ conte. qm̃. §. in alijs, & s. de dolo. fine. Et consimiles expẽsæ fuerũt hic, quas faciebãt eũdo, & redeũdo. Vel expẽdendo pecuniã suã faciendo maiores expensas, ꝙ consueuerunt: ad istas expensas iurm̃ nõ extendit: tñ si intellexisset de huiusmodi expensis & de his intẽderũt iurare, & hoc cõstaret, sup his fieret interpetatio, sicut credo. Sed hic simpliciter dictum est de dãnis, quare ad ea tantum restringitur iuramentum. Et sic est aliud damnum, & aliud expensæ, sicut dicitur aliud pena & aliud mulcta, & aliud fraus, & aliud dolus, ff de verbo. signific. aliud fraus.

† Dictio aliquid, deest in antiquioribus exẽplaribus.

f ¶ Contribuat.] pro bono concordiæ: ut hoc dicit, sic fit contributio quando iactus mercium factus est, ff. ad. l. Rho. de iac. l. 1. & 2. §. cum in eadem, & l. amissæ. Sic ergo in casu isto, æquum est fieri contributionem propter bonum pacis & concordiæ, ne forte hac occasione concordia non seruetur.

Siculpa.] CASVS. Aliquis culpa sua damnũ dedit alicui, aut iniuriã irrogauit, seu alijs irrogãtibus, iniuriam open. tulit, aut hæc imperitia uel negligentia euenerunt, dicitur, quod super his satis facere tenetur: nec ignorantia ipsum excusat, quia scire debuit ex facto suo iniuriam posse contingere, vel illactuam.

¶ Quod si animalia. Ecce si animalia tua damnũ dederũt, nihilominus satisfacere te oportet, nisi tu velis liberare ... ... animalia tua dãnũ passo; sed si aĩalia tua fer... ...erũt nocere, nõ sufficit ad liberatio-

beratione ea dando, quia non curasti, quam debueras diligentiam adhibere. In fine dicitur, quod licet ille qui occasionem dedit, damnum dedisse uideatur, tamen secus est in illo dicendum, qui diligentiam, quam debuerat, adhibuit, ne damnum contingeret,

No. q quis tenetur si culpa sua damnum dedit. Item tenetur qui iniuriam irrogauit, vel alijs opem tulit, & ignorantia in talibus non excusat. Item sufficit dare animal pro damno dato ab ipso, sed in feris animalib. hoc nō sufficit. Item qui occasionē damni dat. damnum dedisse uidetur, cum diligentiam non adhibuit quam debuit. Item non est ei imputandum qui de contingentib. nihil omisit.

pa a tua datum est damnum, vel iniuria irrogato, seu alijs irrogantibus opem forte tulisti, b aut hæc imperitia c tua siue negligentia euenerunt iure super his satisfacere te oportet; nec ignorantia d te excusat, si scire debuisti ex facto tuo iniuriam verisimiliter posse contingere, vel iacturam. ¶ Quod si animalia tua nocuisse proponas, nihilominus ad satisfactionē teneris: nisi ei dando passis damnum, velis liberare te ipsum quod tamen ad liberationem non proficit, si fera animalia, e uel quæ consueuerunt nocere, fuissent, & quam debueras non curasti f diligentiam adhibere. ¶ Sane licet qui occasionem g damni dat, damnum videatur dedisse: secus est tamen in illo dicendum, qui vt non accideret, de contingentib. nil omisit. h

TITVLVS XXXVII.

De pœnis.

¶ Ex concilio Toletano. †

Toties puniendus est criminosus, quoties delictum iterat.

EA, quæ frequēti p̄uaricatione iterant̄, frequenti sen-

a ¶ Si culpa.] Nota, quod ad hoc vt teneatur qui damnum dedit, seu iniuriam irrogauit, necesse est culpam interuenire, alioquin non tenetur. unde infantes & furiosi non tenentur si damnum dederint, quia iudicium animi non habent, ff. ad l. Aqui. sed & si. §. iniuriam. & §. igitur. & 15. quæst. 1. illud. impubes tamen doli capax tenetur, ut hic, & c. illud 1. & §. igitur & ille non tenetur, de culpa, qui ad sui defensionem, & in continenti, & eodem modo damnum dedit, ff. eod. scientiam. §. qui cum aliter. & leuissima culpa quis tenetur in casu isto, ff. eodem l. 2. & ille excusatur a culpa, qui alterius impulsu vel violentia uentorum damnum dedit, ff. eo. quemadmodum Labeo.

b ¶ Tulisti.] Not. quod non solum qui damnum dedit, seu iniuriam irrogauit, sed qui opem tulit tenetur, puta si unus tenuit, & alius interemit, ille qui tenuit quasi causam mortis dedit, ideoque actione in factum tenetur ff. eod. item Mela, §. si alius, & §. item cum eodem & ff. de iniur. non solum. in princ. & §. si mandato. sic & ope. & consilio furtum committitur. inst. de ob. quæ ex delicto. nas. §. ope. & homicidiū ope. & consilio committitur sup. de homi. sicut dignum §. illi. qui & §. vlt. & §. hi qui simile, ff. de adul. is cuius, §. vlt.

c ¶ Imperitia.] quæ annumeratur culpæ; Instit. de leg. Aqui. §. imperitia. & ff. de reg. iur. imperitia. & ff. loca. si quis fundum. 2. §. Celsus. Item intellige de negligentia prout hic dicit, ergo siue culpa siue imperitia, uel negligentia damnum dederis, uel si iniuriam irrogaueris uel dantibus opem dedisti, teneris, si negligentia tua aliquid minus benefecisti, & ob hoc damnum datum sit, teneris, ff. ad leg. Aqui. si seruus. 2. §. si ex plaustro, & l. qui occidit. §. in hac. & negligentia imputatur infr. de pœ. & remissio. quæsitum. ubi de hoc.

d ¶ Ignorantia.] hic non excusat ignorantia a culpa si potuit scire ex facto suo contingere iacturam uel iniuriam: puta. mihi licet percutere 2 percutientem me, si cum uellem eum percutere, alium percussi, imputatur mihi ff. ad leg. Aquil. scientiam. §. penul. & ff. de iniur. eum qui. §. si iniuria. argumen. contra. ff. eod. si cum seruo. debuit ergo adhibuisse diligentiam in facto suo, ut dicit in fi. & sic non imputaretur. Et illud scias, quod iniuria fit aut re, aut uerbis, Re, quotiens manus infertur: verbis, quotiens conuicium dicitur. ff. de iniur. l. 1. & supr de re iud. cum te & iniuria per dissimulationem aboletur. ff. eod. non solum, §. 1. Et illud scias, quod conuentus de damno dato, si negauerit & probatum fuerit, condemnatur in duplum ff. ad leg. Aqu. l. 2. & C. eo. tit. contra negātem.

e ¶ Animalia tua.] sic ergo si quadrupes tua siue animal damnum dedit, ad æstimationem teneris: quia nō custodiuisti animalia tua: tamē si velis dare animal pro damno, liberare te potes, ut hic dicit & ff. si quadru. pau. fe. dicat. l. 1. circa prin. & Insti. eo. ti. in prin. vnde sumpta fuerūt hæc verba. Et hoc habet locū in his animalibus, quæ contra naturam mouentur, vt pote si bos cornupetere solitus fuit, vel equus calcitrosus, vt dr̄ in p̄dictis legib. In ferrijs autē animalibus quæ naturali sua feritate damnum dederunt, hoc non habet locum, quia illud āīal dando non liberaberis, q͞a nō adhibuisti diligentiam quam debuisti, ut hic dr̄, saltem directa actione uel utili potius. Si uero aufugit & no uit, non potest dn̄s quondā conueniri, q͞a desinit dominus esse, ut ff. e. l. 1. §. in bestijs & inst. eo. § 1. Feræ bestiæ sunt ut ursus, & cerui, & 4. quæ sint animalia siue volatilia fera, dicitur inst. de rer. diui. §. feræ. & in alijs. §. sequētibus. Cum. n. liber homo damnum dat, locum habet actio legis Aqui. dum vero quadrupes siue animal, locum habet actio de pauperie: cum uero seruus, tunc locum habet actio noxalis, & tunc licitum est seruum dare pro damno dato Instit. de nox. circa princ.

f ¶ Non curasti.] quia huiusmodi animalia non debent teneri in publico, ubi publicum iter est. Institu. si quadru. pau. fe. dic. §. hic quoque. alias §. ceterum. Si vero teneantur in publico, & damnum dederint, tenetur dominus in duplum, & nihilominus actio de pauperie locum habet: quia cum plures actiones concurrunt pœnales in eadem re, una non tollit alliam Inst. eo. §. fin.

g ¶ Occasionem.] ff. ad leg. Aqui. qui occidit §. in hac & sup. de homic. de cetero. ubi de hoc, sup. de test. sicut. in gl. quæ incipit, ar. quod qui.

h ¶ Nil omisit.] No. quod non est imputandum ei, qui de contingentibus nihil omisit, ff ad leg. Aqui. qui occidit. §. in hac & l. qui foueas. & l. si putator. & 50. dist. si duo. & sup. de hom. c. ult. & antepen. Ber.

DE POENIS.

¶ Supra uisum est de uarijs excessibus propter quos pœnæ debentur, merito subijcitur inde rubrica de pœnis.

De hac materia tractatur, 23. q. 4. & q. 5. per totum. 23. dist in. quanquam, 12. q. 2. in ant. quis usque ad §. uerum id. 16. q. 1. & 6. quasi per totum. 81. dist in. in multis capitulis.

EA quæ.] Pone exemplum in capi. pia. de except. lib. 6. ubi excōmunicationis exceptio potest contra actorē pluries opponi, & ibi dicitur, quod quotiens deficit in probando to-

1 Et in clemen. de homic. si furiosus. Io. And.

2 Alias, si q̄s domū, uide ne p̄lati uic. tuas. c. ult. super gl. 2. Ioa. And.

† Ex quo Toletano cōcilio hoc sūptū sit nondū inuētum est, referunt Burchardus. li. 19. decret cap. 158. & Iuo part. 15. c. 160. & c. 1. eod. tit. in 1. compil.

3 Hoc intelligas sano modo, uidelicet & licet p[..]utere percutientē legitime se defendēdo. uide doctores in l. ut uim ff. de iust. & iure.

4 De ceruo deposito qui aufugit, qui post tp̄s, depositarius cepit: tenent Pileus q. 55. & Bar. in domi. 55. quod si nōie deponentis id fecerit: restituere tenetur: secus si proprio: per id qd̄ hic d. gl. Io. Andr.

totiens debet puniri in expensis. Abb.

CASVS. Quærebatur utrum una satisfactio plura peccata comprehenderet: Consultus Papa respondet, quod quotiens quis peccat, totiens puniri debet. No. quod frequenter frequens delictum puniri debet.

[Glo. seq. alleg. duas concor. & duo similia & arguit.]

a ¶ Condemnentur.] sic 6. q. 1. imitare. 1. & de pœ. di. 1. mensurã. Et ita quotiens quis deliquerit, totiens puniri debet. sicut in cõtractib. consueuit dici, vt pœna soluta contractus maneat in sua firmitate. ff. de transactio. qui fidem. Sed etiã arbitrio quis stare non cogitur pœna soluta, nisi id expresse dicatur. ff. de arbit. si duo. in fin. Et sic est argum. quotiens clericus in delicto repertus fuerit, totiens exigatur ab eo pœna. ar. 23. di. quamquam. in fin. & ff. de verb. obli. si sic stipulatus.

P Resbyteri.] Dicit quid faciendum sit de pœna quam soluit interfector presbyteri: hoc dicit. primo ponitur vnum dictũ: Secundo ratio: ibi, Quia. Abb.

CASVS. Si aliquis interfecerit presbyterũ & cõpositio inde fiat, accepta pecunia soluatur illi episcopo, ad cuius parochiã pertinet, ita quod medietatem tribuat in utilitatem illius ecclesię cui præfuit. & alteram pro anima defuncti pauperibus eroget: quia nullus hæres eius proximior est quam ille qui ipsum domino sociauit. Not. quod pœnam pecuniariam, quam recipit episcopus ab aliquo, sibi met appropriare non debet, sed in utilitatem ecclesiæ distribuere. Item ecclesia est hæres clericorum, unde in rebus eorum suc cedere debet.

b ¶ Compositio.] hæc compositio per legem Lombardam est sexcentorum solidorum. 17. q. 4. qui subdiaconorum.

[Glos. sequens arguit.]

c ¶ Vtilitatibus ecclesiæ.] hoc ideo, quia & sic ecclesiæ iniuria facta fuit, & in suum ministrum, iuxta illud: Qui vos tangit, me tangit. 2. quæst. 7. accusatio. Et est argum. quod pœnas pecuniarias, quas recipit episcopus, non lucratur ipse, [1] sed in utilitatem ecclesiæ conuerti debent, uel diuidet illas, ar. dist. ius militare. & 16. q. 5. cap. 1.

d ¶ Cui.] scilicet ecclesiæ.

e ¶ Sociauit.] baptizando & ordinando illum.

L Icet.] Archidiaconi, & alij Prælati, qui in criminibus dispensare nequeunt, pœnam pecuniariam imponere non possunt, ubi a iure alia statuitur. Primo ponitur archidiaconorum actus reprehensibilis: Secunda mandat illos inhiberi, & compesci: ibi, Mandamus. Abbas. Siculus.

CASVS. Archidiaconi Conuentren. episcopatus pro corrigendis excessibus a clericis, & laicis pœnam pecuniariam exigebant: Item pro annua exactione quandoque rectores ecclesiarum suspendunt, & ecclesias interdicunt, a uicarijs denarios exigũt, vt eos in ecclesijs celebrare permittant: hæc & alia committebãt cõtra canonum instituta. Mandat Papa Cãtuarien. archiepiscopo, quatenus hęc prædictis archidiaconis districtius interdicat: Si autem contrauenire præsumpserint, eos ecclesiastica cen. compellat. No. quod excessus clericorum sunt puniendi pœna spirituali secundum canones, & non pecuniaria.

[Glossa. seq. quærit, & dupliciter soluit.]

f ¶ Laicis.] Sed quare a laicis, quia forte sunt de sua iurisdictione temporali, vel de consuetudine hoc habent.

[Glo. seq. notat pœnas pecuniarias &c. signat cõtrarium, soluit distinguendo, ponit opi. Hug. quam determinat.]

g ¶ Pœnam pecuniariã.] Ex hac decretali vr. quod pro criminibus pœna pecuniaria exigi non debet, cum Papa hic eam prohibeat, arg. 16 q. 6. cognouimus. & cap. de lapsis. cap. episcopo. ea illud 1. q. 1. nullus episcopus. & supra. de simo. nemo. & 83. dist. si quis episcopus, argu. contra. 23. q. 5. si vos. Vnde not. quod cum ius statuit pœnam pecuniariam infligendam, quicunque cognoscit de illo crimine, illam potest infligere, ff. de iudic. leg. 2. §. vlti. sup. de rap. in archiepiscopatu. & 12. q. 2. cum deuotissimam. 18. dist. quoniam 2. Si vero ius solam pœnam spiritualem vel corporalem super crimine statuit, iudex nec debet nec potest illam in aliam commutare, sed ille tantum qui de illo crimine, potest dispensare. Et cum de pęna criminis nihil de iure cautum est, an pecuniariã uel aliam infligat, iudicis arbitrio committitur. su. de off. de leg. de causis. Cum iudex super crimine dispẽsare potest, bene potest infligere pęnam pecuniariam, uel aliam. Sed archidiaconi isti super his criminibus dispensare non poterant: unde non debebant pœnam pecuniariam infligere. sed imponere spiritualem, secundum quod qualitas criminis exigebat, arg. sup. de iud. arg. si clerici. Hug. dicit, quod illa pena est infligenda, quæ magis timeatur, argu. 23. quæst. 4. ea vindicta, & q. 5. prodest, & sup. ut lit. non cont. quoniam, in fi. Sed hoc intellige habere locum cum iudex talis est, qui possit dispensare, & commutare pęnas, sed isti archidiaconi hoc non possunt. Ala.

h ¶ A vicarijs.] Hoc erat simoniacum, cum ordo sit sacramentum, cui adhæret executio. si ergo vnum vendunt, & reliquum. 1. q. 3. si quis obiecerit, & c. saluator. Calum-

tentia condemnentur. a

¶ Ex concilio Triburien.

¶ *Interficiẽs presbyterum, puniẽdus est, & pœna pars ecclesiæ cui præfuit, alia pars pro eius anima distribuitur.*

CAP. II.

PResbyteri interfecti cõpositio, [b] episcopo ad cuius parochiam pertinet, soluatur, ita vt medietatẽ vtilitatibus [c] ecclesiæ, cui [d] præfuit, tribuat: & alteram in eius eleemosynam iuste dispertiat: Quia nullus eius hæres proximior uidetur, quam qui ipsum Domino sociauit. [e]

¶ Alex. 3. Cantuarien. archiepiscopo.

¶ *Non debent prælati pro criminosis sustinẽdis pecuniam exigere, nec etiã correctionis causa ex cupiditate pœnã pecuniariã imponere.*

CAP. III.

LIcet † iuxta Apost. & infra. ¶ Accepimus, quod archidiaconi Conuentrẽ. episcopatus pro corrigendis excessibus, & criminibus puniendis, à clericis & laicis [f] pœnã [g] pecuniariã exigunt, & pro annua exactione pecuniæ † personas quandoque suspendũt, ecclesias interdicunt, a vicariis [h] denarios, ut eos in ecclesiis cantare permittat, exigere non formidant, & alia agunt, quæ canonũ obuiãt institutis, & de radice cupiditatis, & auaritiæ prodire uidentur: & inf. ¶ Mandamus, quatenus archidiaconis prædicti episcopatus hoc districtius interdicas: si autem contrauenire presumpserint, eos appellatione cessante, ecclesiastica censura compellas.

¶ Idẽ in concilio Turonẽ.

¶ *Victus condẽnatur victori præsenti in expensis, etiã in causis pecuniarijs, & unum casum excipit.*

† Est in concilio Triburiẽ. sub Arnulpho Imperatore ca, 4. sed alijs uerbis referũt Burchardus libr. 6. de [illegible] cap. 11. Iuo part. 10. cap. 140. & Gratia. siue Palea. 17. q. 4. cap. omnes presbyteri.

† Ca. 3. e. ti. 1. r. cõpil. & post cõciliũ Lateranen. sub Alex. 3. par. 2. c. 3.

† Vide quod notat Specul. titu. de sen. pla. §. 2. ad finem. & ti. de contu. §. fin. uersi. sed pone, index.

1 Et ideo nõ ar. quod possit illas remittere de hoc not. & dixi de of. leg. ni si in 1. glo. Ioan. And. d

† Dictio pecuniæ deest in antiquioribus exemplaribus.

2 Vide glo. ibi. &c. si quis cuiuslibet 21. q. 5. & Ho. in sum. de offic. Ordin. §. quid pertinet. & in c. pro humani. de homicid. lib. 6.

CAlumniam.] Primo legem recitat, quam secundo approbat, ibi, Quoniam. Abb.

CASVS. Qui calumniose litigant, condemnandi sunt in expensis, & de calumnia puniuntur, sicut quod leges præcipiunt, & quia istud sacris consonat institutis, præcipit Papa vt de cetero in pecuniarijs causis victus victori in expensis condemnetur, nisi feratur snia pro absente. No. quod q liti. calumniose litē agit, in expēsis alteri parti cōdemnari debet.

e ¶ Alio. Ita vt præter expēsas de calumnia puniatur. C. de calum. l. 2. & ist. de pe. te. lit. §. aduersus, qua infamis efficitur, vt ibi dicitur, de quibus legibus hic facit mētionem.

[Gl. seq. ponit opinionem suam, & contrarium, & remittit.]

b ¶ V. ctori.] victus victori in expensis condemnari dēt, si per calumniam, & malam fidem appareat eum mouisse litem; 1 vt hic expresse dicit litera. in prin. & ī auth. de iu. §. oportet, col. 6. & ff. de iudic. eum quem temere. Alij dicunt, quòd eo ipso quod succumbit, præsumit calumniari: vnde condemnari debet in expensis. De hac materia plene dictum est, ī. de dol. & cōt. finē.

c ¶ Nisi snia pro absente.] Sicut cauetur, C. de iud. properandum, §. & si quidem, ibi dicitur, quòd victus præsens sūptus suos de condemnatione deducat.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cōpi. & post cōci liū. Lat. sub Ale. 3. par. 3. c. 2.

† Alias ita: in expensis. Itimis alias ita: in expensis omnibus sed in manuscrip. tis ut est impressū, uno excepto.

1 Adde quod nec iusm causa lum. excusat a condemnatione expensarum concordat l. 2. C. de iuro calum.

† Ca. unico eod. tit. in 3. compila. Et an clerico pugnare liceat, expli. cat. B. Tho. 2. 2. q. 40. ar. 1. adde ibidē Caietanum.

† Ludeñ. archiepiscopo. London. archiepiscopo.

CAP. IV.

CAlumniam† & audaciam temere litigantium condemnando in expensis, & alio [a] multiplici remedio sanctio imperialis compescit.

¶ Quoniam igitur sacris institutis consonare digno scitur: Præcipimus, vt de cetero in causis pecuniarijs victus victori [b] in † expensis condemnetur; nisi snia [c] pro absente feratur.

¶ Inno. 3. Midrosiensi archiepiscopo.

¶ Clericus causam seu operam præbens bello, deponendus est.

CAP. V.

QVod † in dubiis, & īf.

¶ Quia vero tam sacerdotes, qui gubernāt naues ad pugnam, quam, qui personaliter exercent conflictum, & hi, qui alios incitant [d] ad pugnandum, omnes enormiter peccāt, de rigore canonico eos credimus deponendos.

¶ Idem Londoñ. † epo.

¶ Clericus pro magno scelere ab eo commisso deponi debet, & in monasterio detrudi ad agendum pænitentiam.

QVod in dubijs.] CASVS. Sacerdotes, qui gubernant naues ad pugnam, & qui personaliter cōflictū exercent, & alios incitant ad pugnandū, omnes sunt deponēdi. Not. quod non solum ille est homicidia, qui interficit, sed etiam ille, qui incitat ad interficiendum.

d ¶ Incitant.] in bello iniusto, arg. sup. de hom. sicut dignum, §. qui vero, & ff. ad l. Aquil. item Mela. §. item cū eo. 2. secus si esset iustum, quia tunc licitum est hortari, 23. q. vlt. hortatur & c. igitur &c. vt pridem. & interesse bellis ea. causa, q. 3. Maximianus.]

TVæ.] Abbas & clericus in magnis criminib. deprehensi, post depositionem detrudi debent in monasterium ad agendum pœnitentiam. Et diuiditur. Primo ponitur consultatio, secundo responsio ibi, Respondemus. Abb.

CASVS. Clerici aliquando deprehenduntur in latrocinijs & alijs magnis sceleribus, quæritur qualiter sint puniendi? Respon. Papa quòd a suis sunt ordin. b. degradandi, & in arctis monasterijs detrudendi ad agendum penitentiam. No. quòd clerici deprehensi in latrocinijs, & magnis criminibus degradari debent, & in arctis monasterijs detrudi.

† Vide sup. tit. 1. c. fi. super gloss. 2. Ioan. And.

CAP. VI.

TVæ † discretionis prudentiam, & infra.

¶ Ad illud quod a nobis tertio requisisti, qualiter clerici in latrocinijs, vel aliis magnis sceleribus deprehensi [e] puniri debeant: Respondemus, quòd a suis ordinibus degradati, detrudi debeant in arctis monasteriis, [f] ad pęnitentiam peragendam.

¶ Idem Abbati & fratribus Cryptæ ferratæ.

¶ Si vterque contrahentiū venit contra contractum, vterque potest exigere pœnam adinuicē promissam ex conuentione.

CAP. VII.

COnstitutus † in præsentia nostra, & infra.

¶ Licet autem instrumento episcopi Lauitani expressa fuerit certa pœna, quam pars contractū non seruans, solueret obseruanti, cum tamē vtraq; pars venisse contra illum, ex confessione [g] propria conuincatur, cum & pars vestra subtraxerit epo pensionē & episcopus procurationem exegerit ab eadem ecclesia, sicut œconomus ꝓposuit memoratus, vtram-

[Gl. seq. ponit duas lect. & secundam declarat.]

e ¶ Deprehensi.] & cōuicti, sola. n. deprehensio non sufficit, sup. de iud. cum non ab homine. Vel intellige, deprehensi, ita quod factum sit notoriū per euidētiam facti. tales enim statim cōdemnari possunt, C. de defen. ciu. l. defensores. Et argu. sup. de coha. cle. & mul. ca. vl. & 2. q. 1. de manifesta, & talis deprehēsio auctoritate sui 3 prælati fieri debet, ne vltra se extendat violentia, quam exegerit defensio clericorum, infr. de senten. excommun. vt fame, alias capientes essent ex communicati, vt ibi.

f ¶ Monasterijs.] sim. 16. quæst. 9. de lapsis, & 50. distin. si ille, & si incorrigibiles fuerint, per secularem iudicem postea deprehendantur, sup. de iu dic. cum non ab homine.

† Ca. 3. ti. de vita & honeste. cle. in 3. cōpi. uide Ber. Diaz in prati. crim. cā. c. 84.

3 Quod intellige ut dixi de iud. cū non ab homine, sup. c. 1. glo. Ioan. And.

COnstitutus.] Primo ponit diffinitionem. Secundo causam interserit: ibi, Et cum. Abbas.

CASVS. Episcopus Lauitanus concessit monasterio Cryptæ ferratæ omnes ecclesias in eius diœcesi sitas, pertinentes ad monasterium illud, & quicquid iuris habebat in illis in emphyteusim sub annua pensione reddenda, ita quòd sola pensione cōtentus esset, sub certa pœna apposita in instrumento inde confecto, postmodum orta fuit super his contentio inter eos, per confessionem vtriusq; partis constitit, quod pars monasterij subtraxit episcopo pensionem, & episcopus exegit a monasterio pensionē, sic vtraque pars commisit in pœnam, vnde dominus Papa vtramque partem a pœna illa reddidit absolutam. not. quod confessio in iure facta præiudicat. Item pœna cum pœna compensatur.

† Pars. c. constitutus sup. de relig. do. vbi inuenies varietates de voce Lauitani.

g ¶ Ex confessione.] confessio enim in iure facta præiudicat, sup. de transactio. præterea 2. & sup. de confess. cū super. & ca. vltim. vbi de hoc, & C. eod. l. vnica. & ff. eod. l. 2.

[Glo. seq. opponit dupliciter, & soluit.]

h ¶ Vtram-

a ¶ Vtramque.] Sed vr̃ quòd eps non inciderit in pœnã: nam cum altera pars ei subtraxit pensionem, licite potuit petere procurationem: quia fidem non seruanti, fides non est seruanda su. de iurei. peruenit. 2 nam, licitũ est redire ad priorem actionem, cum ex parte altera nõ paretur pacto, arg. su. de pac. cum pridem. De hoc dictũ fuit su. de eiec. cum inter R, Epis. vr̃, quòd illi potius præiudicet, qui vltimo incidit in pœnã, nã si vterq. est in mora, semper vltima mora nocet. ff. de peri. & cõmo. rei ven. Illud. Rñd. hic ꝑpter par delictum neuter incidit in pœnam, ff. de reg. iu. cum par. & in delictis mutua sit cõpẽsatio, s. de adul. c. pe. & vlti. 32. qu. 6. nihil & ff. sol. matr. viro. Ideo compensatio mutua fit. ff. d cõ pen. si ambo. & ff. de dolo. si duo. Hæc decre. decisa fuit in fin. hui⁹ decr. sup. de rel. do. cõstitutus, & per illam poteris intelligere istam. B.

b ¶ Absolutã.] ꝓferẽda est. n. opinio æstimationis pecuniario cõmodo. ff. de sol. cũ ex plurib. & ff. de v. sur. in pecudũ. §. vlti.

Super his.] CASVS. Quidã clericus corã Papa ĩ testimonio vacillauit, & variauit in dicto suo, Papa fecit illũ ca. & detineri quæritur vtrum propter hoc incurrerit infamiam? Rñ. quòd non. Not. quod vacillans vel variãs in testimonio, non est ipso iure infamis.

c ¶ Variauerat.] & ideo non fuerat ei credendum, 4. q. 3. cap. si testes, §. qui falso, & sup. vt eccle. benefi. vt nostrum. B.

d ¶ Non incurrit.] quia genus pœnæ 1 per se non infamat, nisi sententia præcedat, C. qui ex cau. infam. irro. l. 1. & l nullam. licet Gratianus aliter senserit, 3. q. 7. c. in famis, §. tria, in fi. Vinc.

Svam.] Diuiditur. In 1. q. In 2. prouisio ibi, Quia igitur. Abb.

CASVS. Clerici sancti Fortunati condemnati fuerunt episcopo Spoletano in 40. lib. per per quoddam arbitriũ sub certa pœna, nisi eas persoluerint in termino constituto episcopus impetrauit quasdam litteras contra eos tacita veritate, per quas fecit eos sibi condemnari in 30. lib. nomine pœnæ, quia non soluerant totam summam in termino constituto, vnde dicti clerici domino Papæ querimoniam transmiserunt: Mandat Papa epõ Spoletano, quatenus, 7. lib. solutione contentus existat, & super pœna 30. lib. clericos illos de cetero non molestes, cum non deceat ipsum inhonestis quæstib. cum aliena iactura ditari. Not. quòd pœna non debet exigi nisi pro parte non soluta in termino constitutuo, licet de rigore iuris sit commissa in totum, & secundum quosdam in totum exigi possit, in qua sentẽtia fuit iudex, qui clericos istos condemnauit. Item cum alterius iactura nemo debet ditari, & præcipue clerici.

que a partem ab ea reddimus absolutam. b

¶ Idẽ priori S. Fridiani, & magistro B. cano. Pisano.

¶ Si testis propter vacilationem incarceratur, infamiam non incurrit.

CAP. VIII.

Super † his, de quibus nos cõsulere voluistis, & infra.

¶ Clericus autẽ, qui pro eo quòd variauerat c & vacillauerat coram vobis, † de mandato nostro † captus est, & detentus, infamiam non incurrit. d

¶ Idem Spoletano epõ.

¶ Obligatus ad certã quãtitat ẽ, certa die sub pœna soluendam, si partem intra terminum soluit, ad pœnã integram non tenetur.

CAP. IX.

Svam † ad nos rectores clericorum Sãcti Fortunati querimoniã transmiserunt, ꝙ cum tibi essent in quadraginta libris per qđdam arbitrium condemnati, essetque pœna triginta librarum apposita, nisi eas soluerent in termino constituto; tandẽ triginta trib⁹ libris in termino persolutis e occasione septẽ residuarum, per qualdam nostras † litteras veritate tacita impetratas, obtinuisti eos in præfatis triginta libris tibi per delegatum iudicem, condemnari.

¶ Quia igitur te nõ decet in tantum pontificalis modestiæ f obliuisci, vt inhonestis quæstib. anhelando, desideres cum aliena iactu ra ditari: Mandamus, quatenus septẽ librarum solutione contentus, sup pœna g triginta librarum, memo

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit distinguendo.]

e ¶ Persolutis.] eo ipso ꝙ sortẽ recipit, pœnæ renũciasse vr̃, ff. de eo quod cer. lo. l. vl. in fin. & ff. de le. cõmis post diẽ, & ita vr̃ ꝙ eam vlterius petere non possit per hoc ꝙ hic dr̃, nisi aliter conuenerit inter eos cũ sortẽ recepit, l. quòd sors & pœna peti possint, ar. ff. de trã sa. qui fidẽ. C. de tran sac. cũ ꝓponas, ff. si quis cau. l. 2. i. rñ. Et sic vr̃ ex hac decre ꝙ non cõmittatur pœna in totũ cũ effectu, licet sors in totũm soluta nõ sit: vnde hẽs ꝯiia plura, ff. de ver. ob. stipulationũ. §. si sortẽ. Super hoc consueuit distingui. Aut n. illud qđ promittit sub pœna, consistit in dãdo, & in totũ committitur pœna licet a parte sit satisfactum, ff. fam. erc. hær. §. ĩ illa, in fin. & ff. de uer. ob. stipulatio, §. si sortẽ, & l. in executiõe, §. item si ita, & ff. de pig. act. l. si necess. Si vero cõsistit in faciẽdo, & illud quod pro missũ est sub pœna, sit indiuiduum, tunc idẽ est ꝙ in primo casu, quia in totũ committit pœna, ff. fam. erci. her. §. an ea stipulatio. & ff. de verbo. oblig. ead. §. Cato. in prĩ. ibi, ab oĩb. factũ, & c. & l. in executio. §. 2. Sed in primo casu cum cõsistit in dãdo, dixit Azo, quòd opposita exceptione repelleretur a pœna pro rata solutæ partis, ar. ff. si quis cau. si seruus. §. 1. & ff. de verb. obl. l. 2. §. vlt. ad fi. & ar. ff. deposi. si duo hæredes, & ff. de ver. obl. in executione, §. in solidum. & hãc æquitatẽ seruat hic Innocentius, Nec est seruandus ille rigor, vt in totũ pœna exigatur, quia non debet quis cum aliena iactura ditari, ut hic dr̃, & 22. q. 2. primum. & ff. de cond. indeb. nã hoc, quia interest illi⁹ pœnã recipere pro soluta sorte, & ideo, quia placuit æquitatẽ pr̃ferri strictu iuri. C. de iud. placuit. vñ lr̃æ sup hoc impetratæ nõ ualuerunt, ꝙ patet ex eo, quòd dicit ueritate tacita. Alij doctores legũ seruant illum rigorẽ. Si uero factũ sit diuiduũ 2 pro parte tñ committitur, ff. rem ra. hab. si procurator. §. si quis a procuratore, & ar ff. de verb. obl. eadẽ. §. Cato. ibi, at si de eo cautum, &c. Sed ꝯrium vr̃ in l. præd. ff. si quis cau. si seruus, ubi committitur pœna in totum, licet detur exceptio pro alia parte, & factum ur̃ diuiduum: Sed dici cõsueuit quòd illud est sp̃ale in iudicio, quia & ibi mora purgatur. ff. si quis cau. & si post tres, sed in pœnali stipulatione non purgatur. C. de contrahen. & cõmit. stip. magnã. quia tẽpus ibi interpellat supr. de lo. ca. ult.

f ¶ Modestiæ obliuisci.] præferenda est, enim existimationis opinio pecuniario cõmodo. ff. de sol. cum ex plurib. causis. ff. de usur. in pecudum. §. ult.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.]

g ¶ Pœna.] uidetur ergo ex hoc quòd ecclesiastica persona non possit exigere pœnam, nec ab ea exigi, ar. 2. fraternitatis, arg. contra. supr. eod. constitutus. De hac materia dictum est sup. de arb. dilecti filij.

† Cap. 3. tit. de accus. in 3. compil.

† Alias, nobis.

† Alias uestro.

1 An carcer sit pœna, dic vt infr. eod. quamuis, li. 6. dixerunt hic Inn. Hostien. Ab. ꝙ est custodia, nõ pœna, ff. de pœn. aut facta, §. solent. Ioan. And.

† Ca. 2. tit. ne clerici vel monachi in 3. compil.

† Dictio nostras, deest in plerisque antiquis codicibus.

ratos rectores de cetero non molestes.

¶Idem.

¶Occidentes prælatū, priuentur beneficijs & feudis quæ habent ab ecclesia, cui præerat Prælatus ille, nec eis vel hæredibus restituentur, nec alia de nouo concedi debent. Et hodie in occidente capiente, vel bannien te episcopum, aucta sunt similes pœnæ, de quibus in cle. si quis suadente eo. tit.

CAP. X.

AD† aures nostri Apostolatus peruenit, ꝙ cum quidam parochiani tui ausu† diabolico [bonæ † memoriæ] I. Vincētinum episcopum prędecessorem tuum nequiter peremissent, feuda, & beneficia, quę illi a Vincentina ecclesia obtinebant, ipsis per sententiam fuerant cum multa deliberatione sublata. Quia igit maiori sunt aīaduersione plectendi, Nos tā tibi, quā successorib. tuis, auctoritate Apostolica prohibemus, ne ipsis, aut hæredibus eorum beneficia prædicta restituātur: [a] seu de nouo eis alia quælibet conferantur.

¶Idem.

¶Prorumpens contra iudicem arbitrio superioris punitur.

CAP. XI.

DIlectus † filius electus sancti P. ad mōtes: & inf. ¶Ne iudicialis euanescat auctoritas, cum de litigatoris improbitate constiterit, aduersus assertionem [b] iudicis temere prorumpentis: iuxta superioris arbitrium digna poterit aīaduersione puniri.

¶ Idem in concilio generali.

¶Patroni, aduocati, uel vicedomini uendicantes sibi in ecclesijs plusquam iura permittant, per censuram ecclesiasticam compescuntur, & si occidunt Prælatū vel clericum ecclesiæ per se, vel per alios: perdant qđ habent ab ecclesia, & eorū posteri, vsque ad quartam generationem non admittuntur ad clericum, nec in religionibus præficiuntur.

CAP. XII.

IN quibusdam prouincijs ecclesiarum patroni, & aduocati seu vice domini se in tantam insolentiam erexerunt, ꝙ non solum, cum uacantibus debet ecclesias de pastoribus idoneis prouideri, difficultates ingerunt: & malitias verum etiam de possessionib. alijsque bonis ecclesiasticis pro sua voluntate ordinare præsumunt: & (quod horrendum est dicere) in necem prælatorum prorumpere nō formidāt.

¶Cum igitur quod ad defensionis subsidium est inuentum, ad depressionis dispendium non debeat retorqueri: Prohibemus

AD aures.] Diuiditur hæc decre. Nam primo pœnalē sniam recitat: Scdo aggrauat, ibi. ¶Quia igitur.] Ab. Sic. CASVS. quidam ciues Vincentini epm suum interfecerūt pp ꝙ fuerūt feudis & bñficijs, q̄ a Vincentina ecclesia detinebant, p sententiam spoliati: q̄siuit eps Vincētinus, utrū ipsis vł eorū hrdib. ita bñficia sint restituēda? Rñdet Papa, ꝙ nec ipsis, nec eorum hrdib. sunt illa bñficia restituenda, seu de nouo alia conferenda: cum maiori sint etiā ani maduersione plectendi. No. ꝙ oīa beneficia dēt quis amittere q̄ obtinet ab ecclesia qui Prælatum ipsius interfecit, nec alia sibi uel eius hrdib. conferenda sunt nouo. l. rem pœna nō solum tenet auctorem, sed extendit ad hæredes. a ¶Restituant. Imō vr, ꝙ maiori pœna puniendi sunt, ut nō solum ea nō restituat sed oīa alia bona sua ecclesiæ, cui iniuria facta est, tradant ppe tuo. 17. q. 4. si qs deinceps, & anathematizētur, ut ibi dr, licet ipso iure sint excōicati c. cā, & q. ea si quis suadente. Itē alia pœna imponit. j. eo. ca. pxi. & si iterū aliqui suum episcopum interficiant, priuantur epo. j. 25. q. 2. ita nos.

DIlectus.] Qui iudici iniuriātur, per superioris arbitrium puniri debent, h. d. Abb. CASVS. Dr hic, ꝙ si aliquis temere prorupit cōtra iudicis assertionem, fm arbitriū superioris dēt puniri, cum de ipsius litigatoris improbitate cōstiterit, ne uilescat iudicialis auctoritas. Not. ꝙ litigator, qui temere cōtradicit iudici coram quo litigat, arbitrio superioris puniri debet, quia non est vilipendēda iudicialis auctoritas. [Glo. seq. arg. signat contrariū, & soluit.] b ¶ Assertionem. ar. quòd uerbo iudicis est credendū, nisi contrarium probetur, ut hic dicitur, argum. supra de prob. post cessionem. Argum. contra supra de testibus, cum a nobis, & supra de probat. quoniam contra falsam. cui standum est. Sed ꝙ dicit hic, ꝙ puniri debet litigator, uerum est cum temere contradicit iudicis asserrioni, puta, cum iudex hoc ꝙ dicit oñdit peracta, uel cum litigator nihil ostendit contra exōicationis sententiam tūc puniatur in sumptibus, inf. de sen. excom. sacro, argu. su. e. calumniam. Vel alias fm arbitrium superioris vt hic dicit, & su. de offi. deleg. de causis.

IN quibusdā.] Diuidit. Nā primo recitat triplex patronorū delictū: Scdo ibi ¶ Cū igit] puidet ɔ̄ primū & contra fm. vtrumque prohibendo: Tertio ibi: [Sacri.] cōtra tertium, illud primū puniendo in factoribus: secundo aggrauando pœnam in posteros ibi. [Et ne minus.] Abb. Sic. CASVS. Patroni ecclesiarum aduocati, seu vicedñi in tanta psū ptione se extollūt, ꝙ cum uacantib. ecclesijs de personis idoneis puideri dēt, si solū difficultates ingerunt & malitias verū ēt de possessionib. & alijs bonis ecclesiarū p sua voluntate disponere volunt, & ꝙ deteri9 ē, i necē prælatorū psumūt eum pere prohibet gñale cōciliū expresse, ꝙ de cetero nec patroni, vicem dñi uel aduocati sup prædictis plus vsurpēt q̄ reperiat i iure pmissū, & si cōfecerit perseueritate canonicā cōpescant, ne ꝙ ad defensionē est inuētū ad d. pssionis dispēdiū ualeat retorqri. Statuit isuper cōci. quatenus si proni aduocati, feudatarij seu uice dñi, aut alij bñficiati, clericū uel rectore alicui ecclæ per se uel p alios occidere uł mutilare p̄ psierint, amit āt q̄ i iuris in eccla. hāt uel ab ipsa tenēt & usq; in 4. gñationē posteritas taliū in clericorū collegiū nullatē. admittat, neq; in domib9 regularib. prælationē aliq assequāt nisi cū eis fuerit misericorditer dispēsatum. no. ꝙ puisū ē ad dfēsionē, n dēt ad grauamē extēdi. Itē no. ꝙ pna illorū q̄ ... delinq. ū: f. ꝙ amittere dēt qcq. d ab eccla tenēt. Itē ꝙ pna extēdit ad hrdes. Item monachat9 eēm nō absterget. c ¶ Defensionis. patroni n. eccl. in defendere debent 3. 16. q. ult. filijs, hāc defensionē non dēnt extendere ad grauamen ut hic dicit sic sup. de app. c. 3. & c. cū spāli. §. por-

† Ca. 1. e. tit. in 4. compil.

† Hæc duo uerba: bonæ memoriæ desunt in omnib. Vati.

† Ca. 1. ti. de probat. in 4. compil.

1 Adde q̄ sit cōligatio diuidua, & q̄ indiuidua no. in l. stip. non diuidun tur ff de ver bo. oblig.

† Idē in casu inf. e. lib. 6. Io. And.

† Idem Inn. 3. in cōc. gñali Lat. c. 45. & c. 2. eo. tit. in 4. comp.

2 Miscēdo iudicis contumeliam, ut dicendo ꝙ mentitur vel ꝙ melius esset hīe a sīnū in iudicem, cum ipse nil intelligat vel his similia, & quis hoc puniat dictū est in tex. Io. Andr.

3 Expressius ... Ecclesia fur Goffr. bene hic: qui hoc no. in li. inst. ca. 2. de iure. patr ver. nec vidsamus de honore Dicit non sufficere ... patronis ... ministerium adhibere ... tutum capit ... defendit. ff. de admi. tut. l. a tutorib. Io. Andr.

porro, & su. de iureiu. quanto, & 22. q. 4. inter cetera.

[Gl. seq. reci. per q. & solutionem, & dat simile.]

a ¶ Iure permissum.] Permissum patronis est pētare rectorem, & hīc ius ꝓfessionis, & si ad inopiā vergeat, ei ab ecclesia succurit, su. de iurepa. nobis, & 16. q. 7. q. cunq; sic eps nō dēt plus petere a subditis q̄ sit pmissum a iure. 18. q. 2. hoc tantum, & 10. q. 3. q̄a cognouimus, & s̄. de censi. cū Apostolus. alias restitueret duplū. s̄. de immu. eccle. q̄a plerīq;, & s̄. de censi. procurationes, in fine.

b ¶ Præsumpserint.] nisi forte in casu quē habes s̄. de sent. exc. si uero. cum moderamine inculpatæ tutelæ, alias non.

[Gl. seq. reci. per q. sol. & dat duo silia.]

c ¶ Prorsus amittāt.] Et deuoluant ad ecclesiā cui facta est iniuria. 27. q. 4. si q̄s deinceps, &c. q̄sq̄s, ut dictū est s̄. eo. ad aures & 17. q. 1. si q̄s rapuerit. Sic ergo ecclesia n̄ hēbit patronū, sic & uasallus amittit feudū (ut hic patet) si nō seruat fidelitatē dño 22. q. ult. de forma, & in li. de feudis, quemad. feudum amit. & 96. d. si Imp. si su. de postul. c. ult. sic & donatio reuocatur pp tālē ingratitudinē, & pp alias ēt, sup. de dona. cap. ult. ubi de hoc, C. de reuoc. dona. l. ult.

d ¶ Ad hæredes.] & descēdentes p lineā directā usq; ad quartam gñationem, ut hic dr: quia usque ad quartam gñationem extenditur cōsanguinitas, su. de consang. non dēt. Et est spāle hic, q̄ filius puniat pro delicto patris, sicut in crimine læsæ maiestatis, 6. q. 1. quęro, §. uerū, uers. si q̄s cum militibus, & in hæresi, su. de hære. uergentis, alias bona damnatorum deuoluntur ad hæredes, C. de bon. dam. auth. bona.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit.]

e ¶ Prælationis.] sed contra vr̄, cum ingressus religionis tollat irregularitatem, su. de fil. presbyr. cap. 1. & in Auth. de moni. in prin. coll. j. Dic ut sup. de aposta. 2. o. 2. Ber.

[Gl. seq. reci. per q. ponit opi. & solutionem.]

f ¶ Dispensatum.] Cùm non determinetur a quo possit dispensari. Dic. Ioan. 3. quod episcopus potest dispensare, ex quo Papa specialiter non retinuit sibi dispensationem, arg. inf. de sen. excom. nuper. Honestum esset quod nullus eps sine licentia Papæ dispensaret cum tal. lib. ut alij saltem timerent, cū viderent illos vsque ad vltimam generationem puniri.

G Rauem.] Primo ponitur querela: Secundo prouisio ibi, [Licet igitur.] Abb.

expresse, ne patroni, vel aduocati seu vicedñi, super pmissis de cetero plus vsurpent, q̄ reperiatur in iure permissum:[a] & si contra præsumpserint,[b] per seueritatē canonicā districtissime compescantur. ¶Sacri nihilominus concilij approbatione statuimus, quatenus si patroni, vel aduocati, aut feudatarij, seu vicedñi, aut alij beneficiati alicuius ecclesię, rectorē vel clericum aliū ipsius ecclesiæ, per se, vel per alios occidere, vel mutilare ausu nefando p̄sumpserint, patroni ius patronat[9], aduocati aduocatiā, feudatarij feudū, vicedomini vicedominatum, & beneficiati beneficiū prorsus[c] amittant. ¶Et ne minus vindictę, quam excessus memoria prorogetur, nō solum de præmissis nihil perueniat ad hæredes,[d] sed ēt vsque ad quartam generationem posteritates taliū in clericorū collegium nullatenus admittantur: neq; in domib. regularibus alicuius p̄lationis[e] assequantur honorē, nisi cum eis fuerit misericorditer † dispensatum[f].

¶Honor. iij. Præposito archidiacono, & H. canonico Suession.

¶ Domino excommunicato manente, subditi fidelitatem non debent, & si longo tempore in ea perstiterit, & monitus non paruerit ecclesiæ, ab eius debito absoluuntur.

CAP. XIII.

GRauē † capituli Lugd. recepimus q̄stionem, quod cū Comes Registrē. † pro multis iniurijs, quas irrogarat eisdem, † per iudices a sede Apost. delegatos excōicationis vinculo fuerit innodatus: idē per duos annos & amplius in excommunicatione persistens, iuri parere pertinaciter renuit, claues[g] ecclesiæ contemnendo.[h] ¶Licet igitur huiusmodi pertinacia non careat scrupulo hæreticæ[i] † prauitatis, volentes tamen nobilitati[k] parcere comitis supradicti: Discretioni uestræ mandamus, quatenus si comes prædictus post commonitionem vestram nō paruerit plene iuri, vos ecclesias,[l] in quib. aliquod ius habere dignoscitur, ab eius debito absoluentes, fideles ipsius (quamdiu in excommunicatione perstiterit) ab † eius fidelitatis iuramēto denunctietis penitus absolutos.

CASVS. Comes Registren. multas iniurias & grauamina irrogauit capit. Lund. ꝑpter quod per iudices delegatos ab Apost. sede fuit excōicatus, & per duos annos & amplius in excōmunicatione persistens, noluit parere iuri, claues ecclesiæ contemnando: vnde capitulum Lund. iterū significauit hoc domino Papa, quamuis huiusmodi pertinacia nō careat scrupulo hæreticæ prauitatis, mandat Papa qui busdam, quatenus si Comes ille cōmonitus iuri parere noluerit, absoluant ecclesias, in quibus ius habet, ab eius obligatione, & fideles ipsi[9] ab obligatione ipsius, qui diu in excōicatione perstiterit, denunciet absolutos. No. q̄ excōicatus, qui contemnit claues eccles. iterū puniendus est, ꝓut hic dr̄, quia crescēte cōtumacia, crescere dēt pœna. Item ar. q̄ nobilitati parcē dum est circa pœnas imponendas.

g ¶ Claues.] datas Petro, 22. dist. c. 1. & 12. dis. in nouo, & q̄ Petro datæ sunt ecclesię claues, 24. q. 1. quodcunq;, & cuilibet ei[9] successori, arg. sup. de transla. quanto. Ber.

h ¶ Contemnendo.] & si alias ligatus nō fuisset, ex contemptu ligaret, 11. q. 3. non solum, §. cum ergo & 24. q. 3. notandū, non. n. ēt cōtemni cū sit medicinalis, 2. q. j. multi.

i ¶ Hæreticæ prauitatis.] hoc iō dicit: quia qui pp suspicionem hr̄sis excōicatur, si per annū steterit in excōicatione, postea tāq̄ hr̄ticus hr̄ su. de hære. excōicamus, §. 1. tñ. si ꝓ cōtumacia excōicet, siue p annū siue per plures in excommunicatione steterit, nō habetur vt hæreticus, sed alias contra eum proceditur, ut hic dicit.

k ¶ Nobilitati.] No. q̄ parcit nobilitati circa pęnas, ut aliter puniat nobilis q̄ ignobilis, 24. q. 1. q̄ cōtra pacē. & 50. d. cōtumaces, & bñficijs ēt magis puidēdum est nobilitati, 86. dis. nō satis, ver. itē si considerāda est. Ar. cōtra q̄ eq; puniat, su. de statu reg. ea quæ, vbi de hoc.

l ¶ Ecclesias, in q̄b. aliquod ius.] Forte ius patronatus vel

---

1 Ad idē de iure pat. c. vnico, lib. 6.

† Dictio misericordicet deest in plerisq; codib.

a Vide B. T. 2. 2. q. 199. ar. 3. ad 3. ar gu. 3. Idem Vinc. Goffr. & Phil. pro his facit, q̄a isti laborant vitio. C. de nat. lib. l. legem uide in Spe. de legi. §. nunc de epor̄ū. versi. 53. Io. And.

† De intellectu vide Eymericū in director. inq. s. par. 2. q. 47. num. 6.

† Laudunē.

† Registerē.

† Alias, eidē sed in antiquionb. eisdem legitur.

† Vide conc. Trid. ses. 25. de refor. c. 3. circa finem.

† In oīb. codicib. Vat. & plerisq; alijs ita: ab eiusdē fidelitate denuncietis penitus absolutos.

uel quicquid aliud poſſit ab eccleſia percipere, ut ſi eccleſia aliquo debito teneatur eidem, ut interim eccleſia ei rñdere non teneať, ut ſup. de hæret. excom. §. credentes, & c. ult. & 15. q. 6. nos ſanctorum, & ipſo iure abſoluti ſunt tales; & hic p̃cipitur, ꝙ denuncientur ſolūmodo abſoluti, ut in fi. dicit. Et eſt arg. ꝙ creſcente cōtumacia creſcere dẽt pœna, ſu. ut lite non conte. quoniam, in fi. & ff. de pœn. l. relegati.

† Aliàs Calixtus ut in oib. vati. ſed reperiuntur hæc apud Greg. li. 22. epiſt. 31. regiſtri ad Felicem Siciliæ epm.

TITVLVS XXXVIII.

De pænitentijs & remiſſionibus.

DE PAENITENtijs & remiſſionibus.

¶ Supra viſum eſt de pœnis, q̃ imponūtur in foro iudiciali. Nūc cōpetenti ordine ſubnectit de his, q̃ imponunť in foro pñiali: ueru quia hmōi pœnę ſeu pniæ qñq; relaxantur per indulgẽtias ſeu remiſſiones, ideo hic ſubijcit de remiſſionibus.

† Hr̃ in ſynodo Moguntina ſub Rabano archiepo cap. 24. referunt Burch. li. 6. c. 7. Iuo ga r. 10. cap. 156. & Grat. ſiue palea. 27. q. 4. c. qui presbyterū.

De hac materia tractatur 50. d. c. hi q al tario. §. ſed exẽplo, vſque ad fi. d. & 36. q. 6. & q. 7. & q. 8. ſi al. qs, §. ecce ꝙ per totū, & plenius i tractatu de pnīa, q ad inſtar ſpūs ſeptiformis, per ſeptem di. expeditur.

¶ Alexander † Papa.

¶ *Pro manifeſto peccato pænitentia publica imponi debet.*

CAP. I.

M Anifeſta peccata [a] nō ſūt occulta † correctione purganda.

¶ Ex concilio † Moguntin.

¶ *Ponit pænitentiam occidentis presbyterum.*

CAP. II.

QVi presbyterum occiderit xij. annorum [b] pæniten. ei ſm̃ canones [c] imponatur, & infra.

¶ Conuictus vſq; ad vltimum tp̄s vitæ ſuæ militiæ cingulo [d] careat, & abſq; ſpe [e] cōiugij maneat.

¶ Alex. iij. Mediolan. archiepō [& ſuffraganeis.]

¶ *Conſideratis circumſtantijs, arbitraria pænitentia indicenda eſt ei, qui modū exceſſit ſe defendendo.*

CAP. III.

SIgnificauit † nobis vir nobilis P. ꝙ F. dicto Imperatori cum olim rediret ab vrbe [f] caſtrū Vernicæ † negauit, & inf.

¶ Vnde contingit, quòd quatuor caſtris deſtructis pluſquam duo milia domorum deſtructæ fuerūt, & multi homines interfecti, & alia mala ibi cōmiſſa, quæ longum eſſet per ſingula enarrare.

¶ Quoniā igitur præfatus P. Deo exinde reconciliari deſiderat: Mādamus, quatenus ipſi pænitentiā (ſecundum ꝙ viſum fuerit [g]) miſericorditer [h] imponatis: † attẽdentes, † ꝙ ꝓ libertate [i] ſua, & eccle-

M Anifeſta peccata.] CASVS. de de ſe patet. No. quòd qui publice peccat, publice puniēdus eſt. a ¶ Occulta.] Imò q publice peccāt, publice corripiẽnť, 2. q. 1. ſi peccauerit, & de conſe. d. 2. ego Berengar. in fi. & hoc ſiue ſint grauia, ſint leuia, ut uitetur ſcandalum, 1 ſolennis. 2 tñ pnīa clerico imponi non debet, nec ẽt publica niſi depoſito, arg. 50. di. alienum, & c. confirmandum, infra eo. quæſitum, ubi de hoc, & 26. q. 6. c. ult. Lau.

1 Ad hoc de purg. c. ſi q s presbyter. in fi. Io. Andr. 2 Cuius forma habetur. 50. d. in cap.

QVi presbyterum.] CASVS. Statutum fuit in concil. Moguntin. vt ſi aliquis presbyterum occiderit, xij. an. pæniteat, & ſi conuictus inde fuerit, uſque ad tp̄s vitę ſuæ militiæ cingulo careat, & inde non contrahat. No. ꝙ interficiens presbyterum xij. ann. pænitere dẽt. Item ſimiles presbyterum occiderit, cingulo militiæ perpetuo careat, & poſtea non contrahat.

[Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.]

b ¶ Xij. annorum.] ar. contra 33. q. 2. hoc ipſum, & c. admonere. Sol. ordinarium eſt, ꝙ pro mortali crimine ſeptemnis pnīa iniungatur, ut ibi, ſed propter enormitatem maior, ut hi Ala. & ſacerdoti imponitur qñque pęnitentia xij. an. 50. q. 1. non debet.

c ¶ Canones.] pœnitentiales.

d ¶ Cingulo.] Deponitur iſte a dignitate ſua, ut clericus, ne arma ulterius ferat, de poe. d. 5. falſas, & 33. q. 2. admonere.

[Gl. ſeq. ponit ſex caſus in quib. crimē impedit matrimonium, ſed non dirimit.]

e ¶ Abſque ſpe coniugij.] Quædam crīa impediunt matrimonium contrahendum, ut inceſtus, ſu. de eo q cog. conſan. uxo. ſuę, c. 1. & 2. & c. transmiſſæ, in fi. 32. q. 7. ſi quis uiduam. Item raptor ſponſæ alterius 27. q. 2. ſtatutum. Item ſi quis uxorem ſuam interficiat, 33. q. 2. admonere. Itẽ ſi quis baptizauerit filiū ſuum: vt ſeparetur ſic ab vxore, 30. q. 1. de eo. Item qui monialem ſcienter in matrimonio accepit, 27. q. 1. hi ergo qui, & in capñti. Hæc impediūt, ſed nō dirimūt. Alia ſūt q̃ impediūt, & dirimūt, de quib. habuiſti ſu. de eo qui dux. in ma. q̃ pol. cum haberet, & in alijs plurib. c. ibidem.

ADDITIO. Vñ verſ.
Inceſtus, raptus ſpōſatæ mors mulieris.
Suſceptus propria ſobolis, mors preſbyteralis.
Vel ſi pæniteat ſolenniter, aut monialem.
Accipiat, prohibent hæc coniugium ſociandum.

† Hę duę voces, & ſuffraganeis, deſunt in oīb. Vatic. & pleriſque alijs.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp.

SIgnificauit.] primo ponit petitio. Secūdo prouiſio: ibi. [Quoniam.] Abbas. CASVS. Quidam nobilis P. nomine, cum Federicus dict. Imperator rediret ab vrbe Rom tp̄e quo habuit guerrā cū Alexādro, denegauit ei quoddā caſtrū, vñ contingit, quod quatuor caſtra deſtructa fuerunt, & multi hoīs interfecti, & alia multa mala commiſſa, dictus P. ſignificauit hoc dño Papæ, petens ſuper hoc animæ ſuæ prouideri, vñ mandat acrchiepō Mediolañ. quatenus ſecundum quod ſibi uiſum fuerit, pñiam imponat eidem, conſiderans quod pro libertate ſua & eccleſiæ deuotione hoc fecit, unde talem diſcretionem adhibeat, ut tam ipſe quam alij timore pęnitentiæ a ſeruitio eccleſię non retardentur, nec ſalutis periculum debeant formidare. not. ꝙ pœnitentiæ ſunt arbitrarię. Item miſericorditer agendū eſt cum peccatore. Itẽ licitum eſt ꝓ libertate ſua pugnare. Item mitius agitur cum his, qui pro ſeruitio eccleſię peccatum incurrunt.

Vernicæ. verrucæ.

† Imponas.

† attendens.

f ¶ Vrbe.] i. Roma. Appellatione n. urbis Roma intelligitur. ff. de uer. ſig. urbis, & l. qui in continentibus ſicut cum dicitur Apoſtolus, Paulum intelligimus antonomatice. 3 Ber.

g ¶ Viſum fuerit.] Et ſic pęnitentię arbitrarię ſunt, 26. q. 7. tempora, de pæ. diſt. 1. menſuram. & infra eo. quæ ſitum.

h ¶ Miſericorditer.] Argum. pro miſericordia impendenda, 50. diſt. ponderet, 45. diſt. licet, 26. q. 7. alligant, Lau.

i ¶ Pro libertate.] Hæc eſt iuſta cā purgandi, ſi modus ſeruetur, 23. q. ult. omni timore, & c. hortatu...

3 Concord. tex. in §. ſed ius quidem ciuile. cū gl in verſ. Virgilius. & pręced. Inſti. de iure natur. gẽt. & ciui.

a ¶ De-

a ¶ Deuotione.] Quamuis bona intentione fecerit, modum tamen excessit, quod patet ex eo, quod pnia impo nitur, arg. 23. q. 4. qui peccat. & su. de rest. spol. cũ olim 1. in fi.

b ¶ Retardentur.] Arg. mitius agendum cum aliquib. ne a seruitio ecclesiæ retrahantur, arg. 12. q. 1. certa, C. de poe. honor.

§ Debes.

QVod aũt.] In prima ponit cõsultatio. In secunda rñsio, ibi, Hoc uolum⁹. Abbas.

CASVS. Quęsitũ fuit a dño Papa, utrum remissiones quę fiũt in dedicationib. ecclarũ aut cõferẽtib. ad ædificationẽ põtium, psint alijs q̃ his, qui subsunt illis, q has remissiones faciũt. Rñ. Papa, quod cũ a ñ suo iudice ligari nullus ualeat vel absolui, hmõi remissiones illis solũ modo prosunt, q b. prij iudices hoc concesserunt. no. qđ snia a non suo iudice lata non tenet. Item arg. quod clericus sine licentia sui epi in aliũ iudicẽ ẽt ecclesiasticũ consentire non potest. Item remissiones uel indulgentiæ illis tantum prosunt, qui remittenti uel indulgenti sub sunt.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. cõp. & post cõc. Lateran. sub Alex. 3. par. 35. c. 4. uide Specu. tit. de pę. & remis. & de materia Turrecre ma. de pæn. d. 1. §. item in Leuitico.

sięc deuotione [a] hoc fecit. Quare in his debetis † talem discretionem habere, vt alij & ipse idem pro austeritate pænitentiæ a seruitio Ecclesiæ nullatenus retardentur,[b] nec aliquod salutis periculum debeãt formidare.

¶ Idem archiepiscopo Cantuarieñ.

¶ Indulgentiæ, quæ conceduntur per Prælatos non subditis, non prosunt, nisi proprij iudices hoc concedant.

CAP. IIII.

QVod † autẽ consuluisti, vtrũ remissiones, quæ fiunt in dedicationibus [c] ecclesiarum, aut conferentib. ad ædificationem pontium, alijs prosint, quã his, qui remittentib. subsunt: Hoc uolumus tuam fraternitatem tenere, quod cum a non suo iudice [d] ligari nullus valeat, vel absolui, remissiones prædictas prodesse illis tantum modo arbitramur, quibus ut prosint [e], proprij iudices [f] specialiter indulserunt. [g]

¶ Idem Beluaceñ. epo.

¶ Non est uere pænitens, qui peccandi animum non deponit, tamen recipitur eius confessio.

CAP. V.

QVòd † quidã ad confessionem de cri-

c ¶ In dedicationibus.] Hodie indulgentia, quæ in cõ secrationib. ecclesiæ fit, non dẽt excedere annum, siue fiat ab uno, siue a plurib. epis in anniuersario consecrationis, & in alijs casibus ultra xl. dies huiusmodi indulgentiæ hodie non excedunt, inf. eo. cum ex eod. vlt.

d ¶ A non suo iudice.] inf. eo. omnis. §. 1. sup. de iud. at si clerici, & su. de consue. ad nostram, & C. si a non cõpeten. iud. l. 1. potest exponi, id est, a non suo iudice factas.

1 De materia huius gl. preter Doct. hic uide Theologos li. 4. sen. dis. 20. & 21. & Sũmistis in uerbo. Indulgẽtia & Fel. in ser. de indulgentia.

[Gl. seq. quærit quid ualeant remissiones, ponit quatuor opi. & sol. demum, quærit. & soluit.

e ¶ Vt prosint.] Quid ualeant tales 1 remissiones, uetus est querela, adhuc tñ satis dub a. Quidam dñt quod ualeat tantum quo ad Deum, non quo ad ecclesiam quo ad Deum, qm si quis sine mortali decedat, non tñ acta condigna pnia de peccatis, pœnam purgatorij minus sentiet pro modo 2 remissionis sibi factæ in uita ista, ecclesia tñ uiuenti ob hoc debitam satisfactionem non relaxat. Alij dñt, quod ualent quo ad ecclesiam, sed tunc tñ cum peccatum per contritionem uel per satisfactionem sufficienter punitum est, tunc. n. quod superabundanti ecclesia imposuit & quo ad Deum, & quo ad ecclesiam omnino per tales remissiones remittitur. Alij etiam dixerunt, quod omnino prout dantur, proficiunt & quo ad Deum, & quo ad ecclesiam: sed qui eas faciunt, se onerant, tenentur enim eleemosynis suis & orationibus eas supplere: alioquin grauiter in purgatorio punientur. Alij dicunt, quod ualent tm̃ ad remissionẽ illius pnię. quæ negligenter est omissa. Sed ex hoc c. uerius colligitur, quod qui iniungit pænitentiam sicut sibi uidetur, imponit & concedit, ut eã per has remissiones uel in totũ, uel in partem redimat, quod si fecerit, ut hic dicitur, ualent remissiones ad relationem iniunctæ pnię, alioquin non. Hoc tamẽ verum est, quod licet non ualeant ad relaxationem iniunctę pniæ quo ad ecclesiam, ualent tamen ad minorem pœnam peccati quo ad Deum, sicut alia bona. Sic ergo si iudex iniungit alcui septennem pniam & non concedit, ut possit redimere, licet ipse uel alius pro eo gñalẽ faciat remissionẽ ad põtẽ vel alium locũ, q põti cõfert de suo, q̃titatẽ pnię sibi iniũctę quo ad ecclĩa nõ diminuit. Ala. Et hoc quod dr̃ in hac lr̃a, intellige uerũ cũ peccatũ p cõtritionẽ oĩno dimisũ est. Nã p oĩ peccato duplex pęna debet, tpalis & ęterna, de pœn. d. 1. si peccatũ Dauid, & c. sicut primi, sed p contritionẽ pęna ęterna dimittitur, de pœ. d. 1. uerbũ Dei. Tpalis uero, s. p satisfactionẽ ut in pdicto ca. si peccatũ. Et p ista pœna qualitercunq; satisfaciat ecclesiæ, dũmodo nõ decipiatur ecclesia, sufficit & absolutus est quẽ absoluit, & ligatus quẽ ligat. 24. q. j. qđcunq;. Sed ĩposita alicui septẽni pnia, datis vij. denarijs, hẽt vij. an. remissionis valituros sibi pcepto imponentis sibi pniam. Nũquid ultra ieiunare tenet? Rñdetur, si in veritate satisfecerit ecclesiæ, non tenet ex necessitate ieiunare, sed ex honestate, & si contemnat, peccat mortaliter 3 pro contemptu. Dẽt. n. sp dolere de peccato, de pœ. d. 3. productior, quia nescit an dimissa sint ei peccata, ar. su. de purg. can. c. ul. ibi & si simplex fuero, & c. cũ suis conc. & si cõmode põt adęquari pœna cum præced. culpa, saltem dẽt, arg. de pœ. di. j. uide benignũ. Vnde Apo. Sicut exhibuistis membra uestra, & c. 47. d. oẽs huius seculi, & punire in se quod deliquit, de pœ. di. 1. si peccatum, & de pœ. di. 3. c. pæn. est. T.

2 Id est, si habuit annũ in dulgẽtiæ, tãto minus erit in purgatorio quãto minus fuisset, si per annum in uita pęnituisset, sm Inn. Io. Andr.

† C. j. eo. ti. in 2. compi. De mat. Alex. de Ales p. 4. memb. 9. & B. Th. 3. p. q. 75. art. 3. & q. 90. art. 4. quos videto.

3 Talis. n. ac tatus pt esse cõtemptus, ut hoc dictũ glo. sit uerũ.

[Gl. seq. dupliciter exponit quod de iudicib. dicit tex.]

f ¶ Iudices.] . i. epi: quia alij inferiores 4 prælati huiusmodi remissiones facere non possunt, ĩ. de excess. prælaaccedentib. Vel dic iudices, i. proprij sacerdotes cũ iniungunt pnias suis parochianis, possunt eis concedere quod tales remissiones sibi prosint, si de bonis suis contulerint prædictis locis, & hoc fauore pænitentiæ, ut sic diuersis modis possit liberari a peccatis.

4 Ad quem spectet concedere indulgentias tradunt Theologi paulo ante citati.

g ¶ Indulserũt.] arg. quod clericus sine licentia epi sui aliũ iudicẽ ẽt ecclasticũ eligere non põt, inf. e. oĩs utriusq; §. i. & su. de fo. comp. significasti, ubi est hoc expssum.

QVod quidã.] Nõ est respuẽda cõfessio non ualentis abstinere a peccato, sed dẽt recipi, & sibi exhiberi prouidũ consilium. h. d. Primo ponitur consultatio. Scdo rñsio. Secunda ibi, [Consultationi.] Abb. Sicul.

CASVS. Aliqui qñque ueniunt ad confessionẽ de crimi. suis, & petunt sibi pniam imponi: tamen nolunt de omnib. conteri, dñt se continere non posse, quæritur quid de his sit agendum? Rñ. Papa, quod eorum confessio audienda est, & eis est de cri. alijs consilium impendendum: quia licet hmõi pænitentia non sit uera quo ad vitam æternam, admitti tñ debet eorum confessio, & pænitentia est illis imponenda. Not. quod confessio non uere pænitentis debet recipi ab ecclesia.

a ¶ Non

a ¶ Non sit vera huiusmodi pœnitentia.] Talis pęnitentia n ō est vera idē fructuosa, i quo ad vitam ęternam, ñ valet ei, quia sentiet fructum eius cum de alio crimine penitentiam egerit, de pę. dist. 3. §. pen. & vlt. & ideo talis confessio admitti debet, prout hic dicis. Sed pone ꝙ nō pęniteat de alijs, valebit ei pęnitentia? vtique. Nam omnia bona. quæ quisque facit in vita, illa prosunt ei ad vitam ęternam promerendam, vel saltem ad minus supplicium subeundum, de poen. dist. 3. ca. pe. & incipit, si q̄s autem. Item ad bonū temporale obtinendum, de pę. dist. 3. catendum, & 2. qu. 2. si quilibet culpa. aut ad hoc vt Deus citius illustret cor eius ad veram pęnitentiam, de pænitē. d. 5. falsas. T.

ADDITIO. Vnde versus: Quæ cum mortali bona fiunt dant bona terræ.

Cor faciunt humile, minunt tormenta gehennæ.

[Glos. seq. inducit sex iura in contrariū, & soluit.]

b ¶ Admittenda est.] Ar. contra. 24. q. 2. legatur, 90. dist. si quis contristatus, & certe si adhuc facit, non pęnitet, de poen. dist. 3. pęnitentes, & Deus nūquam aliquem sanauit, quem non omnino liberaret, dist. ea. sunt plures 2 Itē ar. cōtra. 27. q. 1. quæ Christo, & c. deuotā. Sol. prima cōtraria, s. legatur. pænitentes sunt plures, intelliguntur de vera & fructuosa pænitentia, in c. contristatus compellitur quis recipere satisfactionem, illa duo c. deuotam quæ Christo intelliguntur non de pænitentia, sed de fructu pænitentiæ, id est Eucharistia.

1 Ne quis fallatur ex doct. huius gl. videndus est Couar. in [illegible]alma maior. de sent. excom. li. 6. in prin. ori. par. relectionis, §. 4. nu. 12. adde Be. Tho. in q̄ō. additis ad 3. par. q. 14. artic. 4.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. compil. alia pars sup. de ferijs c. licet.

2 Et supr. de bapt. maiores. vers. ad hoc, & ibi satisfactionem, vt remittat iniuriā. Io. And.

+ Exposcit.

minib. veniunt, & quāuis confiteri velint, se tñ asserunt abstinere non posse: Consultationi tuæ taliter respondemus, ꝙ eorū confessionem recipere debes, & eis de criminib. consiliū exhibere: quia licet non sit vera huiusmodi pęnitentia; [a] admittēda est [b] tamē eorum confessio, & crebris & salubribus monitis pænitentia indicenda.

¶ Idē Triburien. archiep̄o.

¶ Qui ex pænitentia debet certa die in pane & aqua ieiunare, potest deficiente pane alijs cibarijs vti.

CAP. VI.

LIcet † tam veteris quē noui testamenti pagina: & infra. Si autē illi, qui aliquos dies in pane & aqua ex iniuncta sibi pænitentia tenētur peragere, panem, quo vescantur, non habēt, leguminib. [c] aut piscibus aut alijs cibarijs reficiantur, si necessitas id exposcat: † Discretione tamē adhibita, quod his non ad delicias, [d] sed ad sustentationem vtantur.

¶ Clemens tertius.

¶ Sacerdoti Græco procuranti vel studiose negligenti oppressionem filiorum, non imponitur pænitentia publica, sed debet abstinere ab altaris officio, & aliter in secreto agere pænitētiam: sed si delictum est publicum, debet publice agere pænitentiam.

CAP. VII.

QVæsitum est, vtrum sacerdotib. Græcis, q̄bus legitimo matrimonio [e] licet vti, pænitentia publica sit imponēda, si eam sibi postulent pro filijs oppressis iniungi? Huic igitur consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si ipsis procurantib. vel studiose negligentib. [f] filij in lectis reperiūtur oppressi, ab officio altaris debent pꝑetuo abstinere: & eis grauior q̄ laicis, nō tamen publica (nisi in publicū [g] id

† Ca. 2. e. ti. in 2. compi.

LIcet.] Primo ponit dictum; Secundo eius determinationem ibi, Discretione. Abb.

CASVS. Dicitur hic, quòd si quis ieiunare debet in pane & aqua, & non habet panem, leguminib. & piscibus, vel alijs reficiatur, si necessitas id exposcat: adhibita tamen discretione, vt non ad delicias, sed tantum ad sustentationem vtatur. Not. arg. quòd necessitas licitum facit, quod aliàs non licet.

c ¶ Leguminib.] Argu. quòd si alicui est iniunctum, vt pane ieiunet & aqua, non debet aliud sumere; quia iam non staret in finibus pænitentiæ, & hoc est verum nisi necessitas 3 cum a[illegible]ctaret; arg. 82. dist presbyter. Necessitas enim semper intelligitur excepta, quæ legem non habet, de consecr. distin. 1. sicut, & infr. de reg. iur. quod non est. & sup. de consuet. quanto.

d ¶ Non ad delicias.] prohibetur enim sæpe non cib. sed abusus: vt 41. distin. ca. 1. 2. & 3. & est arg. ad hoc, 4. dist. denique.

3 Inopiæ ut hic, uel infir mitatis, de obseruicium consiliū, §. fin. Io. And.

QVæsitum.] Sacerdotes Græci procurantes vel studiose negligentes oppressionem filiorum suorum deponuntur, & si est publicum, publice puniuntur, hoc dicit. Primo ponitur quæstio: Secundo responsio ibi, Huic. Abbas. Siculus.

CASVS. Presbyteri Græci, qui vtuntur matrimonio in minorib. ordinib. contracto, q̄nque contingit, quòd opprimunt filios suos in lecto: quæritur, vtrū publica pęnitētia sit eis imponēda pro filijs oppressis, si eā sibi petant iniungi? Respon. Papa, quòd si ipsis procuratorib. vel studiose negligentibus filij oppressi reperiuntur, ab officio altaris debent perpetuo abstinere, & grauior pœnitentia quā laicis est eis imponēda: non tamen publica, nisi in publicum id veniat: sed si ex iniuria ipsorum mortui sunt in cunis, & illud est occultum, pænitentia eis imponatur pro arbitrio sacerdotis, & ad terrorem aliorum ad tempus abstineant ab officio Missę. No. quòd procurare mortem, & studiose negligere, parificantur. Item clerico maior pęnitētia quam laico debet imponi: quia quāto gradus altior, tanto casus grauior siue lapsus. Itē clericis nō est pænitentia publica imponenda, nisi crimen illud pro quo imponitur, publicū esset. Item qui occulte peccat, occulte puniri debet. Item pęnitentiæ sunt arbitrariæ.

¶ Matrimonio.] contracto in laicali habitu, vel dum erant in minoribus ordinibus, supr. de cler. coniug. cum olim.

f ¶ Negligentibus.] Negligentia enim imputatur, sup. de iniu. & dam. ca. vlt. quia dissoluta negligentia prope dolum est, ff. mand. si fideiussori, 1. respon. 50. dist. sæpe, & dissoluta negligentia habetur pro conscientia, ff. de ædil. ædic. dum lex. 4 qualis ignorantia Iudæorum, qui nolunt intelligere, vt bene agant, 1. q. 4. §. vlt. sic 37. dist. in c. vlti. Bern.

[Glo. seq. recit. per q. & signat contrarium.]

g ¶ Nisi in publicum.] Tunc enim sacerdos publicam potest facere pænitentiam. 28. distin. presbyter, vbi de hoc, & 30. dist. si quis presbyter, sed non solemnem, de qua habes, 5. dist. in capite, de qua etiam intelliguntur illa ca. 50. dist. confirmandum, illud alienum quam clerici facere non debent, sed depositus solemniter publice pęnitere potest, de pæn. dist. 6. sacerdos, & 30. qu. 1. si quis sacerdos. Item argu. contra id quod dixi de publica pænitentia, 82. distin. presbyter si. vbi dicitur presbyter publice pænitere non debet, sed exponitur, publice id est solemniter. Si autem occultum est peccatum, nec publicam sacerdos facere debet pænitentiam, vt hic.

4 Tēpus redhibitor æ p̄fixū incurrit: ēptori ignoranti latens uitium fugitiui, secus si dissoluta esset emptoris ignorantia. Ioan. And.

hic patet. & sic potest intelligi illud, 81. distin. presbyter. si. vt non pœniteat publice, cum peccatum est occultum. Sed in casu isto posset agere pœnitentiam etiam solẽnem, cum sine spe restitutionis de tali crimine priuatus sit, sup. de temp. ord. c. vlt. ergo multo fortius publicam, ex quo crimen venit ita i publicum Bern.

dist. 5. cap. 1. 23. quæst. 8. occidit.
f ¶ Nouitate.] propter nouitatem detrahendum est iuri, vt 35. q. 3. quod scripsi, & sup. de diuor. Deus qui.
g ¶ Prout saluti.] quia hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur, 23. q. 5. prodest.

† Ar. ad hoc in l. aut facta. §. fin. ff. de pœ. & l. eum qui. ff. de iniur.

† Ca. 1. e. tit. in 3. compi. pars hui⁹ su. de vi. & hõ. cler. & de diuo. ca. Deus qui. Vide Turrecrẽ in ca. mensura. de pœn. d. 1. & Sylu. verbo, cõfessor. 4.

† Vox, periurio, deest in antiquis codicibus.

1. Cor. 3.

a ¶ Pœnitentia debet imponi.] De hoc dictum est s. de his qui fil. occid. de infantib.
q ¶ Incuria.] qđ prima facie præsumendum est, ar s. de præsump. afferte. Vnde etiã dicit lex, ꝙ repẽtini casus iniquitas ꝑ iacturam paternę pietatis emendanda est, C. de inoff. test. si mater.
c ¶ Arbitrio.] 26. qu. 7. tempora pœnitudinis, & inf. c. proxi.

Deus qui.] CASVS. Liuonieñ. de nouo cõuersi erãt ad fidẽ, nihilominus tñ aliqñ cõmittebãt excessus: quæsiuit episcopus Liuonieñ. & quidã fratres qui cũ eo erant, qualiter esset eis pœnitentia imponenda: Respondet Papa, quod pœnitentia non tam ꝺm quãtitatem excessus, quã secundum pœnitẽtis contritionem est moderanda, pensata qualitate personæ, super fornicatione, adulterio, homicidio, & alijs criminibus: consideratis etiam circũstantijs omnibus, & præcipue nouitate Liuonieñ. ecclesiæ, pœnitentia delinquentibus est imponenda, prout saluti eorũ viderint expedite, sequentes Apostoli vestigia dicẽtes. Lac dedi vobis potum, non escam: eos paulatim instruendo in fide, confessionis formã, orationem Dominicam, & symbolum illos sollicite edocentes: interim tamen sacramentum corporis, & sanguinis Domini consuetis festiuitatibus, & in mortis articulo tribuãt eisdẽ. Not. hanc decretalem pro illis, qui iniungunt pœnitentias, quid attendere debeant, scilicet quantitatem excessus pœnitentis contritionem, qualitatem personæ. Item nouitas fidei in hoc debet attendi. Item a leuioribus debet quis incipere, quando nouus est quis non solum in fide, sed etiam in doctrina.
d ¶ Arbitrium.] supr. c. proxi. de pœn. dist. 1. mensuram.
e ¶ Circumstantijs.] inf. eo. omnis arg. quod circumstãtiæ aggrauant peccatum, supr. de homic. sicut dignum, 1. responsio. 40. distin. homo Christianus. de pœniten.

veniat) pœnitentia debet imponi. ¶ Verũ si ex incuria b ipsorum mortui inueniantur in cunis, & illud fuerit occultũ, eis pnia pro arbitrio c pœnitentiarij imponatur: & in terrorẽ aliorum † ad tps abstineant à celebratione Missarum.

¶ Innoc. 3. Liuon epo, & eis qui cũ ipso sũt fratrib.

¶ Sacerdos pœnitentiam arbitrari debet secundum quantitatem excessus pœnitentis & contritionem & alias circumstantias, hoc dicit quo ad titulum.

CAP. VIII.

Deus † qui ecclesiam suam & infra.

¶ Ceterum cum pœnitentia non tam secundũ quantitatem excessus, quam pœnitentis contritionem, per discreti sacerdotis arbitriũ d sit moderanda, pensata qualitate personæ, super fornicatione, adulterio, homicidio, periurio, † & alijs criminalib. cõsideratis circumstantijs e omnibus, & præsertim nouitate f Liuonien. ecclesiæ, competentẽ pœnitentiam delinquentibus imponatis, prout g saluti eorum videritis expedire. ¶ Apostoli autem vestigijs inhærentes, dicentis: Lac vobis potum de di, non escam; paulatim h eos instruatis in fide: confessionis formã, i orationẽ k Dominicam, † & symbolum l illos sollicite edocẽtes: Interim tamẽ corporis & sanguinis Domini sacramentum renatis fonte baptismatis, consuetis m festiuitatibus, & in mortis n articulo tribuatis.

¶ Idem S. Lauren. in Lucina presbytero Card. Apostol. sed. Legato.

¶ Auditur mulieris confessio, quæ sibi partum alienum suppofuit, vel propriũ ex adulterio suscepit, nec illud marito vult detegere.

CAP. IX.

Officij: † & infra.

¶ Significasti quandã mulierẽ in pœnitentia tibi fuisse confessam, ꝙ timens ne viri possessio deuolueretur ad alios, quorundã, herbarum succũ potauit; & sic vẽter eius intumuit, & inde grauidam se ostendens, sibi partum supposuit o alienum; timensq; maritum, nõ vult facinus ipsi † detegere: qui prolem credit sine dubitatione qualibet esse suam.

¶ Qm̃ igitur postulas edoceri, vtrum ei hac fraude durante sit pnĩa iniungenda: Respondemus, quod si illa viro non audeat confiteri, non est pœnitentia deneganda, & ...

h ¶ Paulatim.] 12. dist. nouit, quia paulatim lupus comedit agnum, 13. q. 1. §. is, vltra vnam colũnã.
i ¶ Confessionis formam.] id est, Confiteor Deo. 1
k ¶ Orationem Dominicam,] s. Pater noster.
l ¶ Symbolum.] scilicet Credo in Deum.
m ¶ Consuetis.] inf. eo. omnis vtriusque, & de consec. dist. seculares.
n ¶ Mortis.] infr. eo. quod in te. & 50. dist. ex pœnitentibus, & sup. de spon. non est.

Officij.] Primo ponitur consultatio: Secundo responsio ibi. Quoniã. Abb. CASVS. Mulier quædam cum prolem nõ haberet, nec speraret habere, timens ne viri possessio deuolueretur ad alios, succũ quarundũ herbarum potaui, & sic venter eius intumuit, & grauidam se ostendens, partũ supposuit alienum, illa timens maritum, qui prolẽ suã esse credidit, non audet ei facinus reuelare, sed animæ suæ desiderans prouidere, confessa fuit hoc Cardinali sancti Laurentij presbytero in iudicio pœnitentię: Cardinalis significauit hoc Domino Papæ, petens ab eo, vtrum fraude ista durãte sit ei pœnitentia iniungenda: Respondet Papa, quod sicut mulieri, quæ ignorante marito de adulterio prolem suscepit, quãuis illa viro non audeat confiteri, non est pœnitentia deneganda, ita & isti mulieri est pœnitentia deneganda, & præcipue si per alios, intelligas, alienos, ad quos timeat possessionem viri deuolui: Sed competens sibi satisfactio est iniungenda. No. quod pœnitentiam indicere licet alicui, licet adhuc in peccato moretur. Item in iudicio animæ creditur cuilibet.

[Gl. seq. circa partus suppositionem notat duo, s. tempus, & cui competat accusatio.]

o ¶ Supposuit.] Criminis suppositi partus accusatio nullo tempore clauditur etiam post mortem, ff. ad leg. Cor. de fal. qui falsam, licet alia crimina claudantur. C. eod. querelam, & C. si reus, vel ar. mor. fu. l. 2. & 23.

† Vide cõcil. Moguntiacũ sub Carolo Magno cap. 45. & synodum Rhemẽsem itẽ sub Carolo Magno ca. 2. & B. Aug. tit. 1. de symbolo, c. 1. refer. Iuo par. 1. ca. 89. adde Bald. in rubr. C. de sum. Trinit.

1 Aptius interpretatur hic Host. vt per cõfessionis formam intelligam⁹ modũ: quem pęnitens seruare debet ĩ confitendo, vide eũdem Host. ĩ sum. tit. de pœn. & remi. §. qualiter sacerdos.

† Cap. 2. eo. in 3. compi. pars huius. supr. de test. & inf. de sẽ. excom. c. officij, de intellectu. & materia. Adria. li. 4. de sent. trac. de resti. Couar. ĩ reg. peccatum, in part. 1. relectionis, & Syluest. verbo, adulterium, quæst. 1.

† Illi.

& 23.dist.quorundam. Et not. ꝙ hæc accusatio non datur cuilibet de populo, sed propinquis, 1 aut his, quibus ea res pertinet. ff. ad leg. Cor. lege Cornelia. Vin.

1 Vide legē septipartitā par. 7. tit. 7. l. 3. Vbi de accusatione & pœna suppōnētis partum.

[Glo. seq. obijcit, & sol.]

a ¶ Deneganda.] Hoc mirum est, ꝙ durante suppositione, per quam fraudantur consanguinei debita successione, hęc mulier pęnitere pōt, contra illud. 14. q. 6. si res. & de pæn. dist. 8. pęnitētes, sed ipsa non pōt detegere suppositionē, q̄a ei nō crederet̄ obstante p̄sumptione, q̄ hr̄ ex matrimonio, ꝙ fili⁹ natus sit ex nuptijs, ff. de his, qui sui uel alieni iuris sunt l. filium, 2 & etiam periculosum esset mulieri illud detegere. Lau.

2 Sequit̄, eū diffinimus, q ex uiro & vxore nasci tur. Iō. And.

b ¶ Pænitentia.] Hoc tamen scias, ꝙ quandiu est in mortali, nec deponit animū peccandi, non valet ei talis pęnitentia 14. q. 6. si re. tamen ad pænitentiam admitti debet, sed est ei dicendum, quod non est ei fructuosa, quo ad uitam æternam, sup. ꝙ quidam, de pæniten. dist. 3. §. pe. & ult. & de pę di. 5. falsas. Ioa.

† In antiquis Codicibus ita: Palētiñ. & Burgen. Episcopis & Abbati Aumude. &c.

c ¶ Alienos.] ad quos ab intestato deuolueret̄ hæreditas: si. n. ali qui tales sint ad quos ab intestato deuoluere tur, exhæredari nō dēnt. Sed pone, ꝙ tales non sunt, adhuc tamen peccat impediendo liberam testamenti factionem, C. si quis alium testa. pro hi. l. 1. & 2. & ideo dicit, maxime. Vin.

¶ Cap. 1. eo. ti. in 4. cōp. vide concil. liū. Carthaginense. 4. c. 99. refert Iuo par. 8. c. 324.

cut mulieri, quę ignorante marito de adulterio prolem suscepit, quamuis id uiro suo timeat confiteri, non est pænitentia deneganda: a ita nec illi dēt pænitentia b denegari, maxime si p alios intelligas alienos, c ad quos timeat possessionē viri deuoluti, sed cōpetēs satisfactio p discretū sacerdotē ei dēt iniūgi.

¶ Idē Valē. & Burgē. episcopis, & abbati de N. Cistercieñ. ordinis.

¶ *Abbatissa moniales benedicere, confessiones audire, & publice p̄dicare non pōt.*

CAP. X.

NOua † q̄dā nostris sūt auribus intimata, q̄d abbatissæ moniales p̄prias benedicūt: ipsarū quoq; cōfessiones in criminib. audiūt: & legētes Euāgeliū, d p̄sumunt publicē p̄dicare. e Cū igit̄ id absonū sit, pari ter & absurdū: Mādamus, quatenus, ne id de cetero, fiat, curetis firmiter inhibere: Quia licet beatissima virgo Maria dignior, & excellētior fuerit Apostolis vniuersis, nō tamē illi, sed istis Dominus claues regni cęlorum commisit.

¶ Idem.

¶ T p̄e generalis interdicti cōceditur pn̄ia, & uiaticū moriētibus, hoc primo. Clerici, q̄ seruarūt interdictū, possunt cū silētio in cæmeterio sepeliri, hoc secūdo. In cōuētualib. ecclesijs clerici bini, uel trini possunt horas submissa uoce dicere, hoc tertio. Cruce signatis & peregrinis t p̄e interdicti pn̄ia cōcedi pōt hoc quarto.

CAP. XI.

QVod † in te: & infra. ¶ In illo verbo per ꝙ pęnitētia moriētib. non negamus, viaticum ēt, ꝙ vere pęnitētib. exhibet̄, intelligi volumus, vt nec ipsum

NOua.] Primo ponit excessus, quos secundo prohibet ibi. Cum igitur. Tertio causam reddit ibi, Quia licet. Abb. Sicu.

CASVS. In quibusdam partib abbatissæ moniales proprias benedicebānt, & ipsarum confessiones audiebant, & Euāgelium legere ac prædicare præsumebant: ista noua & inaudita peruenerunt ad notitiā dn̄i Papæ: unde super hoc scribit ep̄is in quorū diœcesib. hæc fiebant, mandans eisdē, quatenus cū hoc sit absonum & absurdū, ne de cetero id fiat, firmiter inhibere procurent, quia licet beatissima uirgo Maria dignior, & excellentior fuerit ap̄lis vniuersis, nō tn̄ illi, sed istis dn̄s claues regni cœlorum commisit. Not. ꝙ abbatissa moniales benedicere non pōt, nec confessiones audire, nec prædicare publice, nec Euangelium legere. Item beata uirgo dignior est, & excellentior oīb. Apostolis. Item officium clauium non cadit in sexum femininum.

d ¶ Euangelium.] In matutinis forte poterant legere Euangelium: unde etiam diaconissæ appellantur. 27. q. 1. d aconissam.

[Gl. seq. enumerat. 8. quæ non licent feminis submittens. regulam generalem. in fi. quærit, & remittit.]

e ¶ Prædicare.] Mulier enim nec prædicare, nec docere potest, quia hoc officium extraneum est a mulieribus 3 nec sacra uasa contingere, 23. distin. sacratas, & c. mulier, & 33. q. 5. mulierem, imo nec laici prædicare uel docere dēnt. sup. de hær. cū ex iniuncto. nec pn̄t uelare moniales, 20. q. 2. statuimus, nec absoluere eas inf. ti. prox. de monialib, nec iudicare. 33. q. 5. mulierem, nisi forte aliqua nobilis hoc habeat ex consuetudine. supra de arb. dilecti filij, nec arbitrium, in se suscipere, ut ibidem, & C. de, arb. l. ult. Nec procuratrix esse p̄t in iudicio, C. de proc. quod de absente, & l. alienā, nisi forte p̄ patre morboso aut ætate ipedito ageret, ff d̄ p̄ cut. feminas. Nec aduocare p̄t in iudicio. 3. q. 7. infamis §. tria. & generaliter uiri officium mulierib. est interdictū, ff. de regu. iur. l. 2. Sed nunquid abbatissa potest instituere uel suspendere? De hoc dictū est sup. de mai. & obe. dilec.

3 Adde quę eis interdicta sint no. in l. 1. & 2. ff. ad Velle. & gl. in l. fęminę. ff. de reg. iur.

QVod in te. Quatuor sunt partes, prout quatuor sunt dicta: Secunda ibi, † Licet Tertia ibi, Et in conuentualibus. Quarta ibi, Recipientibus. Abb.

† Cap. 3. eo. ti. in 4. cōp. Et de materia huius decretalis tene id ꝙ statutū est in ca. ul. de sent. exco. lib. 6.

CASVS. Contingit aliquando, quod terra supponit interdicto, & prohibētur diuina officia celebrari, p̄ter baptisma paruulorum, & pęnitētias morientiū, quæsitū fuit a Papa, utrū tūc uiaticum, id est, corpus Domini dādū sit decedentibus? Respondet Papa, quod in uerbo illo, per quod pænitentia morientibus non negatur, scilicet cum dicitur, præter pænitentias morientium, viaticum etiam, idest, Eucharistia intelligitur, quod decedentibus concedit: Secundo dicitur, quod tempore generalis interdicti omnibus tam unctio, quam ecclesiastica sepultura denegatur. Tamen Papa ex gratia concedit, ut clerici decedentes, qui tamen interdictum seruauerunt, in cæmeterio ecclesiæ sepeliantur sine campanarum pulsatione: cessantibus omnibus solemnitatibus. Tertio dicitur, ꝙ tēpore interdicti clerici in cōuētualib⁹ ecclesijs bini, & bini uel simul tres possunt dicere horas canonicas, ianuis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, ut potius uideantur legere quam cantare, ita quod exterius audiri non possint, quia & quibusdam regularibus simile priuilegium a sede Apostolica est concessum. In fine dicit, quod recipientibus signum crucis pænitentia, si eam postulauerint, non est deneganda, quod alijs peregrinis potest de gratia concedi. Not. quod pænitentibus uiaticum denegari non debet. Item nomine pęnitentię uiaticum intelligitur. Item clerici interdicti tempore possunt sepeliri in cæmeterio. Item interdicti tempore potius debent legere horas canonicas, quam cantare. Item cruce signati & peregrini tempore interdicti, possunt accipere pęnitentiam.

a ¶ Denegetur.] Tempore interdicti, inf. tit. proxi. permittimus.

b ¶ Concedimus.] Ista enim duo sacramenta siue tria semper excipiuntur in quolibet interdicto, s. baptisma paruulorum, & pœnitentia morientium, in quo intelligitur uiaticum pro ut hic patet: Et dicit uiaticum, quasi a uia, quia sunt in via recedendi de hac vita. Nec est istud sacrm necessitatis, tamen concedendum est decedentibus etiam tempore interdicti, ut patet hic.

[Gl. seq. arg. quod si ex gratia, &c.]

c ¶ Ex gratia.] si ex gratia conceditur clericis, qui seruauerunt interdictum, ergo uidetur, quod ius non fit commune, ergo non compe[t]it nisi impetretur, cum nemo sit exemptus ab illa generalitate interdicti, nisi, qui per priuilegium exemptus est, vel potest dici, quod per istud ius clerici canonicis regularib. æquiparentur, sim. sup. de priu. quod nõ nullis, Io. And.

d ¶ Audiri.] patet ergo, quod cũ excommunicato non licet stare extra ecclesiam, cum etiã interdicto prohibeatur audire exterius. Io.

[Glo. seq. reddit rationem specialitatis, quam etiam ampliat. Secundo quærit, & sol. ponit opi. contrariam, quã reprobat.]

e ¶ Pænitentia.] hoc est speciale in istis personis, vt sine necessitate, uel periculo mortis admittantur ad pænitentiam. Sed hoc facit necessitas, quia hoc eis non conceditur, nisi cum proficiscuntur, & ita quasi in uia dicuntur, sicut illi quib. datur uiaticum. Item potest dici, si aliqui proficiscuntur ad iustum bellum, quia ibi est iusta causa timoris. Item idem esset si aliqui essent excommunicati, vt in iusto bello, quia possunt absolui a quocunq; alio quam ab excõicatore, arg. inf. tit. proxi. de cetero, de consec. distin. 4. sanctum est baptisma, & 33. q. 2. ca. in adolescentia. Sed quid si in ciuitate interdicta aliqui uellent satisfacere, nunquid in eis relaxandum est interdictum? Non: quia aliqui sine culpa sua interdicuntur. sup. de spon. non est uobis, & quia sic rigor ecclesiæ dissolueretur, arg. sup. de priuil. ut priuilegia Io. T. dix[it], ꝙ si aliqui uellent iurare stare mandato ecclesiæ, ꝙ essent admittendi. Sed finis iste uidetur contradicere, quia hic specialiter hoc concedit recipientib. signum crucis & peregrinis, ergo alijs intelligitur prohibere, sicut quod de uno negatur, dẽ alio conceditur. 25 dist. [q]ualis, quod uerius puto, licet inuenias contrarium dictum.

† Vide B. Tho. 3. par. q. 65. arg. ult.

† In oĩb. Vaticanis, & plerisq; alijs ita: ualeant legere potius quam cantare, &c.

† Ad reuerẽtiam.

a Videto hic latius

decedentibus denegetur.[a] ¶ Licet aũt ꝑ generale interdictũ denegetur oĩb. tã ductio, quam ecclesiastica sepultura, concedimus[b] tñ ex gratia,[c] vt clerici decedentes, qui tñ seruauerint interdictum, in cæmeterio ecclesię, sine campanarum pulsatione, cessantib. solẽnitatib. omnib. cum silentio tumulentur. Et in conuentualib. ecclesijs bini & bini, vel simul tres, horas canonicas ualeant † legere, non cãtare, ianuis clausis, interdictis & excommunicatis exclusis, & uoce ita demissa, ꝙ exterius audiri non[d] possit, cum & regularib. secũdum priuilegium sedis Apost. sit indultum, vt cum generale interdictum terræ fuerit, liceat eis ianuis clausis, excõicatis & interdictis exclusis, nõ pulsatis campanis, suppressa uoce celebrare diuina. ¶ Recipientib. autem signũ crucis non negamus, quo minus eis ob † reuerẽtiam crucifixi pænitentia[e] cum postulauerint, iniungatur; quod & alijs peregrinis potest misericorditer indulgeri.

¶ Idem † in cõcil. generali.

¶ *Famosum est, & multũ allegabile, & hoc dicit. Quilibet doli capax tenetur saltem semel in anno confiteri proprio sacerdoti, vel de eius licentia alteri, & Eucharistiæ sacramentum ad minus in Pascha recipere. Et sacerdos reuelãs confessionẽ deponendus est, & in monasterio ad agendum perpetuam pænitentiam detrudendus.*

CAP. XII.

OMnis † vtriusq; sexus fidelis, postquã ad annos discretionis[f] peruenerit, omnia[g] sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteat proprio[h] sacerdoti, & iniunctã sibi pñiam proprijs viribus studeat adimplere, suscipiens reuerenter ad minus[i] in Pascha Eucharistię sacramentum, nisi forte de proprij sacerdotis consilio, ob aliquã rõnabilem causam ad tempus ab hmõi † ꝑceptione duxerit abstinendum:

OMnis.] Tria sunt dicta principalia: Secundum ibi, Si quis. Tertium ibi, Sacerdos. Abb.

CASVS. Statuit conciliũ generale, ꝙ quilibet fidelis vtriusque sexus postquam discretionem habuerit, saltẽ semel in anno sua solus confiteatur peccata proprio sacerdoti, & ad minus in Pascha sacrm Eucharistiæ suscipiat reuerenter, nisi de consilio sacerdotis duxerit abstinendum: Alioquin ab ingressu ecclesiæ arceatur, & moriens careat ecclesiastica sepultura: Secundo dicit, ꝙ si aliquis alieno confiteri voluerit sacerdoti, licentiam prius obtineat a proprio sacerdote, cũ aliter ipse illum ligare nõ possit, uel soluere. Sacerdos aũt sit discretus, ut diligenter inquirat circumstantias peccatoris & peccati quib. prudenter intelligat, quale consilium sibi debeat adhibere, præcauens diligenter, ne uerbo uel signo ꝓdat aliquatenus peccatorem, & si consilio prudentiori indiguerit, illud requirat sine aliquius expressione personæ, qui n. peccatum in pænitentia sibi detectum manifestare præsumpserit, ab omni officio sacerdotali deponatur, & in arctum monasterium ad agendum pñiam detrudatur. No. ꝙ quilibet fidelis semel in anno pñiam accipere debet & cõionem. Itẽ fallit hic regula illa: Cui cõicamus uiuo & mortuo cõicare debemus. Item ab alieno sacerdote nemo potest absolui uel ligari sine obtenta licẽtia proprij sacerdotis. Itẽ sacerdos tenetur inquirere circumstantias peccati, & peccatoris. Item signis loquimur. Item aliquid licet in genere, quod non licet in specie. Item sacerdos qui peccatum in pænitentia sibi detectum reuelauerit, debet deponi, & in monasterium detrudi ad pñiam peragendum.

[Glo. seq. exponit, & signat contrarium.]

f ¶ Discretionis.] id est, cum est doli capax: quia tunc potest peccare, sup. de delict. pue. pueris, C. si aduer. delic. l. 1. & C. si minor se ma. dix. l. 3. ar. de consec. dist. 4. eos, & C. de fal. mo. l. 1.

[Glo. seq. recitetur per duas quæstiones.]

g ¶ Omnia sua peccata.] alias non esset fructuosa pœnitentia: ut dictum est su. eo. quod quidam vbi de hoc. Non tamen uenialia; quia illa tolluntur per orationem Dominicã, uel per aquam benedictã de pen. dis. 3. de quotidianis dist. 6. qui vult. tã si recolit, confiteatur illa.

h ¶ Proprio sacerdoti.] nisi ille sit imperitus: tũc de ipsius Inia (ut hic dicit) q̃rat discretũ, de pen. di. 6. placuit B.

i ¶ Ad minus i Pascha.] de cõse. di. 2. & si nõ frequentius.

per Io. And. & doctores recentiores.

† Idẽ. s. Inn. 3. in cõci. generali Lateran. ca. 21. & c. 2. co. tit. in 4. compil.

† Vide oĩno cõciliũ Tri. sess. 14. c. 5. de confessione & cano. 8. de sanctissimo pænitẽtiæ sacramento.

† Alias ita ab eius &c.

alioq̃n & viuẽs ab ĩgreſſu Eccleſię arceat, & moriẽs Chriſtiana careat ſepultura.[a] Vñ hoc ſalutare ſtatutum frequenter in eccleſijs publicetur, ne quiſquã † ignorantiæ cæcitate velamen excuſationis aſſumat. ¶ Si quis aũt alieno ſacerdoti[b] voluerit iuſta de cauſa, ſua confiteri peccata, licentiam prius poſtulet, & obtineat[c] à ꝓprio ſacerdote: cũ aliter ipſe illũ non poſſit abſoluere † vel ligare.[d] ¶ Sacerdos autem ſit diſcretus † & cautus, vt more periti medici ſuperfundat vinũ & oleum[e] vulneribus ſauciati, diligenter inquirens & peccatoris circũſtãtias,[f] & peccati, quibus † prudẽter intelligat, quale debeat ei præbere conſilium, & cuiuſmodi remedium adhibere, diuerſis experimentis[g] vtẽdo ad ſaluãdum † ęgrotũ. ¶ Caueat aũt omnino, ne uerbo, aut ſigno, aut alio quouismodo aliquatenus ꝓdat † peccatorẽ; ſed ſi prudentiori cõſilio indiguerit, illud abſque nulla expreſſione perſonæ, caute requirat, qm̃ per peccatum in pn̄iali iudicio ſibi detectũ pręſumpſerit reuelare, non ſolũ a ſacerdotali officio deponendum[h] decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pænitentiam in arctum monaſterium detrudendũ.

¶ Idem † in eodem.

¶ Medici vocati ad infirmos debent ante omnia inducere infirmum ad confeſſionem, nec quicquam perſuadere pro ſalute corporis tẽdens in animarum periculum.

CAP. XIII.

CVm infirmitas corporalis nõnunquam ex peccato proueniat, dicente Dño languido, quem ſanauerat, Vade, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi cõtingat: Præſenti decreto ſtatuimus & diſtricte præcipimus medicis corporum, vt cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipſos ante omnia moneant & inducant, vt medicos aduocẽt animarum, vt poſtquam fuerit infirmo de ſpirituali ſalute ꝓuiſum, ad corporalis medicinæ remedium ſalubrius procedatur, cum cauſa ceſſante,[i] ceſſet effectus. Hoc quidem inter alia huic cauſam dedit edicto, quod

a ¶ Sepultura.] hoc eſt contra regulam illam, cui communicamus viuo, communicare debemus & mortuo. Fallit etiam in alio caſu. 23.q.5. placuit & ſup. de ſta. mona. monachi & ſup. de tornea. c. 1. & ſup. de vſuris, quia in omnibus, & ſupra, de rap. ſuper eo.

[Gloſſ. ſequens exponit. quærit, & ſoluit.

b ¶ Alieno ſacerdoti.] executionem habenti, hoc dico propter illos ſacerdotes ſiue ſeculares ſiue regulares, qui non habent ordinis executionem ſacerdotalis, vt ſunt illi qui non ſunt à populo electi, vel qui ab epiſcopo populo nõ præficiuntur, 16.q.1.cap. adiicimus, §. ecce in hoc. & cap. generaliter, §. ecce ſufficientes. Sed ecce ſi prædicatores, & fratres Minores, vel alii religioſi non habentes populum habent priuilegium, vt alienos parochianos poſſint recipere ad pænitentiam, nunquid ſufficit priuilegium, ut parochianum alterius poſſint recipere ad pænitentiam ſine licentia proprij ſacerdotis? Dicas quod non ſufficit priuilegium ſine licentia proprie ſacerdotis. priuilegium enim æquiparat eos illis, qui à populo ſunt electi, vel illis, qui ab epiſcopis populo præficiuntur, & dat eis ſolam executionem, & ita neceſſaria eſt adhuc licentia proprii ſacerdotis, vt hic dicitur. Si enim de duabus ſeruitutibus, vna tollitur, remanet altera: quod bene probatur, ſupra de vſu pal. ex tuarum. ſupra de priuileg. paſtoralis, ff. de ſeruit. urban. præd. ſi domus tua, & ideo dicit, alieno, & non alii. Nec Papa per talem indulgentiam intendit præiudicare proprio ſacerdoti, vt cap. prædi. ex tuarum, cum ſuis ſimilibus, & inf. tit. proxi. cum deſideres in fi. & hoc idem dixit Hug. 16. q.1. & in prædictis §§. Ber.

[Gio. ſequens quærit. ar. & ſoluit.]

c ¶ Obtineat.] Quid ſi ille malitioſe recuſat? Arg. quod poteſt ire ad alium, ſup. de reg. licet. Vel uadat ad eius ſuperiorem ſi poteſt, ut illum compellat: vel ille dabit licentiam, ar. ſup. de iure patro. nullus. Arg. C. de temp. app. l. vlt. §. ar. inf eo. c. vlt. ad ff. Ber.

[Gl. ſeq. arg. & remit tit.]

d ¶ Vel ligare.] ſup. eo. quod autem. 9.q. 2.c.1. & 2. & ſup. de parochi. nullus. Et eſt arg. ꝙ clericus ſine licentia ſui epiſcopi non poteſt in non ſuum iudicem conſentire. ſup. eod. quod autem, & ſup. de for. comp. ſi diligenti, & c. ſignificaſti, ubi de hoc, & inf eo. c. vlt. Ber.

e ¶ Vinum, & oleum.] i. miſericordiam & diſciplinam, 45. diſt. diſciplina. 1 & c. omnis qui. & c. ſunt namque, &c. uera iuſtitia Ber.

f ¶ Circumſtantias,] Sic ſup. eod. Deus qui. & ſup. de homic. ſicut in prin. de pęni. diſt. 5. conſideret. Ber.

g ¶ Diuerſis experimentis.] Non tñ ſicut imperitus medicus, 29. di. neceſſe. Sed diligenter experiatur vires ipſius, qualẽ pœnitentiã poſſit portare, ar. 26.q. vlt. alligãt. ſic vt potius reddat rõnẽ de miſericordia, quam de crudelitate, ut ibi. 26. diſ. non ſatis. ultra medium. & 11.q.3. nemo peritorum Ber.

h ¶ Deponendum.] Olim etiam alia pœna imponebatur, de pæn. diſt. 6. ſacerdos. hodie hæc imponitur.

CVm infirmitas.] Diuiditur: Nam primo ponit vnã conſtitutionis cãm: Secundo conſtitutionẽ: Tertio aliam cãm, Quarto pœnam tranſgreſſionis prohibitionis. Secunda ibi, præſenti. Tertia ibi, Hoc quidẽ. Quarta ibi, Si quis, Quinta ibi, Ceterum. Abb. Sic.

CASVS. Dicitur hic ꝙ infirmitas corporis aliquando accidit ex peccato: ideo prohibetur in hoc capitulo, ne medici infirmos in ſuam curam recipiãt, niſi prius infirmi per medicum animæ ſecurauerint emendare: quia remota cauſa remouetur effectus, Secundo dicitur, quod hoc dedit cauſam huic conſtitutioni, quia quando infirmatur aliquis, & dicitur ei a medico, ut de ſalute animæ diſponat, cadit in deſperationem, & facilius mortis periculum incurrit. Tertio dicitur, ꝙ ſi medicus fecerit contra iſtam conſtitutionem, poſtquam per Prælatos locorum fuerit publicata excommunicetur vſque ad ſatisfactionem condignam. Quarto dicitur, quod cum anima ſit multo pretioſior corpore, nullus medicus ſuadeat ægroto quod in periculum animæ conuertatur. Not. ꝙ infirmitas corporis aliquando prouenit ex peccato. Item ceſſante cauſa ceſſat effectus. Item tranſgreſſores conſtitutionum domini Papæ excommunicari debent. Item anima multo pretioſior eſt corpore.

i ¶ Cauſa ceſſante,] ſupra de iureiuran. & ſi Chriſtus,

† In vetuſtioribus quibuſdã libris ita: ne quiſquã ex ignorãtię cecitate.

† Alias ſoluere.

† Qualis debeat eſſe cõfeſſor, tradit Magiſter ſẽ. li.5. diſt.16. §. qualem.

† Alias ita: ex qbus in concilio ita: per quas.

† Alias, ſanandum.

† Vide B. Thomã in quæſtiõnib. additis ad 3. pa. q.11. art.1. & Theologos li.4. ſẽt.

† Vt ibi dicit, per vinũ mũdãtur putrida per oleũ ſanãda fouẽtur ſecundũ Goffr. Io. A.

† Idem. ſ. Innoc. 3. in concilio generali Lateran. c. 22. & ca. 4. c. tit. in 4. cõp.

Ioan. 5.

ftus.ad fin.& fupra de renunc. poft translationem vbi de hoc.

a ¶ Arceatur.] per fententiam, non ipfo iure: quod male, vel nullo modo feruatur.

b ¶ Multo pretiofior.] 12.quæftio.1.præcipimus,24.quæft.3.fi.habes. C. de facrofanct. eccleſ. l. fancimus, in fin. & ideo potius, & prius eft cõfulendum animæ,quam corpori: quia ubi maius eft periculũ,cautius eft prouidendum, 42.diftin. quiefcamus.& 7.quæftio.7.cap.vltim. vt ff. ad Carbo.l.1.§.2. Ber.

CVm ex eo.] Quatuor funt partes principales: Secunda: ibi, Formam. Tertia: ibi, Qui autem. Quarta, ibi, Ad hæc. Abb. Sicul.

CASVS. In hoc capitulo dicitur, quod, quæftores eleemofynarum per prouincias admitti non debent nifi litteris Apoftolicis, vel loci epifcopi muniantur: nec aliud prædicare debent, quam in forma contineatur litterarum: forma vero litterarum in hoc capitulo inferius continetur expreffe. Secundo dicitur, quod quæftores eleemofynarum in tabernis uel aliis inhoneftis locis hofpitari nec debent, nec magnos fumptus facere, nec falfum religionis habitum fimulare. Tertio dicit, quod cũ bafilica dedicatur, fiue ab uno fiue a pluribus epifcopis, ultra annum non extendatur indulgentia, nec in anniuerfario dedicationis tempore 40. dies excedat remiffio ea maxime ratione, quia Romanus Pontifex confueuit hoc moderamen in talibus obferuare. Nota, quod creditur litteris epifcopi. Item iurifdictio non extenditur ultra illud, quod in litteris continetur. Item quæftores eleemofynarum in inhoneftis locis morari non debent. Item indulgentia non debet annum excedere. Itẽ papa obtineat plenitudinem poteftatis. Itẽ minores prælati exẽplum accipere debent a maioribus.

† Idem. f. Innoc.3.in eodem concil. generali Lateran. ca.62. & c.5.eo.tit. in 4.compil.

† Quod latet fub hoc inf. habes in ca. 2.fup.de reliquiis & venerat. fanc. nñ quatenus attinet ad hos qſtores, eorũ nomen & vfum, penitus fuftulit conc.Trid. feff. 5. de in forma. ca.2. in fi. & fe. 21. de refor. cap.9.

quidam in ægritudinis lecto iacentes, cum eis a medicis fuadetur, vt de animarum falute difponant, in defperationis articulũ incidunt, vnde facilius mortis periculum incurrunt. ¶ Si quis autem medicorum huius noftrę conftitutionis, poftquam per prælatos locorum fuerit publicata, trafgreffor extiterit, tamdiu ab ingreffu ecclefiæ arceatur,[a] donec pro tranfgreffione hmôi fatisfecerit competenter. ¶ Ceterum cum anima fit multo pretiofior[b] corpore, fub interminatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum pro corporali falute, aliquid ęgroto fuadeat, quod in periculum animæ conuertatur.

¶ Idem † in eodem.

¶ Eleemofynarum quæftores fine Apoftolicis vel diœcefanorum literis admitti non debent, nec tunc proponant vltra id, quod in ipfis litteris continetur hoc primo. Et debent effe modefti: & à locis, & expenfis incongruis abftinere: hoc fecundo. In dedicatione bafilicæ vltra annũ, & in anniuerfario dedicationis & in litteris indulgentiarum cõceffis ab alio quam à Papa, vltra quadraginta dies remiffio excedere non debet. hoc dicit vfque ad finem.

CAP. XIIII.

CVm ex eo: & infra: † ¶ Eleemofynarum quoque quęftores, quorum quidam fe alios mentiendo, abufiones nonnullas in fua prædicatione proponunt, admitti (nifi Apoftolicas vel diœcefani epifcopi litteras[c] veras exhibeant) prohibemus: 10 & tunc pręter id, quod in ipfis continebitur litteris, nihil populo proponere[e] permittatur. ¶ Formã vero, quam cõiter talibus, Apoft. fedes indulget, duximus exprimẽdã, ut fecundũ eam diœcefani epifcopi fuas litteras moderẽtur: Ea fi quidem talis eft: Quoniam (ut ait Apoft.) omnes ftabimus ante tribunal Chrifti, recepturi prout in corpore geffimus, fiue bonum fuerit, fiue malum: oportet 20 nos diem miffionis extremæ mifericordiæ operibus præuenire, ac ęternorum intuitu feminare in terris, quod reddente Dño cum multiplicato fructu recolligere debeamus in cælis: firmam fpẽ 30 † fiduciamque rectam, tenentes: quoniam qui parce feminat, parce & metet; & qui feminat in benedictionibus, de benedictionibus, & metet uitam æternam. Cum igitur ad fuftentationem 40 fratrum & egenorum ad tale confluentium hofpitale, proprię non fufppetant facultates, uniuerfitatem uestram monemus, & exhortamur in Domino, atque in remiffionem uobis iniungimus peccatorũ: quatenus de bonis uobis à Deo collatis, pias eleemofynas, & grata eis charitatis fubfidia erogetis: ut per fubuẽtionem ueftrã ipforum inopiæ cõfulatur: & † 50 uos per hæc bona & alia, quę Dño infpirante feceritis, ad æterna poffitis gaudia peruenire. ¶ Qui autem ad quærendas eleemofynas deftinatur, modefti fint, & difcreti, nec in tabernis † aut in aliis locis incongruis hofpitẽtur, nec inutiles faciãt aut fũptuofas expenfas, cauentes oĩno, nec falfę religionis habitum ge- 60 ftent † Ad hæc, quia per indifcretas & fuperfluas indulgentias, quas quidã ecclefiarũ Prę lati facere nõ uerẽtur: & claues ecclefiæ[f] contemnuntur: & pænitentialis fatisfactio eneruatur: Decernimus, ut cum dedicatur bafilica, non extendatur indulgẽtia ultra annũ, fiue ab uno folo, fiue à pluribus[g] epifcopis dedicetur, ac deinde in anniuerfario dedicationis

Roma. 14. 2.Corin.c.5.

† In codice Barbatiæ & in conc. ita firmam, fpẽ fiduciamq; tenẽtes, &c.

† Alias ita & vos p hęc & alia bona &c.

† V. de citatos ĩ c. quo aũt, fup. ho eo.tit.

† Quid lateat fub hoc inf. non apparet.

c ¶ Litteras.] Sic ergo credetur litteris epifcopi fi verę fint, s de prob. poft ceffionem. & 11.q.3.curæ.

d ¶ Proponere.] quia in talibus diligens inquifitio facienda eft, 42. dift. quiefcamus.

e ¶ In tabernis.] Si enim ibi publice delinquerint, poffunt à diœcefano puniri, licet fint exempti, fupra de priuil. tuarum. ubi de hoc.

f ¶ Claues ecclefiæ cõtemnuntur.] quod effe non debet, fi. fupra tit. proxi. c. vlt. de priuil. vt priuilegia. [Glo fequen. quærit ar. negatiue, foluit affirmatiue, folutioni fignat contrarium.]

g ¶ A pluribus.] quid fi quilibet indulgeat an nũ: nũquid valet huiufmodi indulgentia s ftatutum iftud? vĩ q non.

non, supra de exces. prælat. cum ad quorundam, & ca. fame, & c. proxi. Credo quod teneat, licet ibi faciant contra mandatum istud, quia non adiicit hic, quod si secus fecerint, decernimus non valere, prout dicitur in illa decre. cum ad quorundam, arg. ad hoc s. de præben. inter cetera, ubi .n. huiusmodi clausula non apponitur in mandato, licet fiat contra mādatum, tñ tenet ꝙ factū est. s. de præben. dilectus, 2. Arg. contra inf. eod. c. proxi. in fi.

ADDITIO. Hodie per c. fi. eo. tit. li. 6. disponitur, ꝙ indulgētia concessa a plato vltra numerū hic taxatum, est ipso iure nulla, & uide ibi glossam, quæ disputat nunquid excedendo hūc numerum corruat indulgentia in totum, an vero teneat vsq; ad facultatē concessā? & intelligit ꝙ vsque ad concessum numerum inclusiue tenet. arg. in regula vti le per inutile lib. 6. & l. sancimus, C. de do.

NOstro.] Diuidit: primo ponit consultatio: Secūdo rñsio, secunda ibi. [Nos igitur.] Abb. Sic.

CASVS. Quæsiuit quidam plātus, vtrum p suā prouinciā possit concedere remissionis lras gñales? Rñdet Papa ꝙ hoc libere pōt facere, ita tñ ꝙ statutū generalis concil. non excedat, ꝙ ex s. c. pxi. Not. ꝙ epi pñt concedere litteras remissionis uel indulgentię in suis prouinciis.

[Glo. seq. reci. pobie. de decre. pastoralis.]

a ¶ Per tuam prouinciam.] N. ꝙ archieps p totā prouinciā suā pōt facere remissiones, prout hic colligitur, & eps in sua diœcesi, licet archieps non sit iudex ordinarius omnium de prouincia sua, s. de off. ord. pastoralis. & iurisdōnem contentiosam non hēt in sua prouincia, nisi in certis casibus, ut dr in decr. pastoralis, sed voluntariā sicut pro consul. cū urbē egressus fuerit, iurisdōnē hēt nō contentiosam, sed uoluntariam, ff. de offic. proconsul. l. 2. Et legatus pōt in sua prouincia facere remissiones, qa & statuta perpetua facere pōt, s. de off. leg. c. vlti. Et est hoc eporū & archieporū, s. facere remissiones, nisi ex spāli concessione uel alia ltīma cā competat aliis inferioribus prælatis, s. de exces. prælat. accedētibus. Et priuilegia pñt concedere ep. & archiepi, sup. de his quæ fi. a præla. sine consensu capituli, quanto, & arg. sup. de iure pat. nullus.

b ¶ Concilij.] sup. eo c. prox.

NE pro dilatione. CASVS. Cum nulli possint ligari, vel solui nisi a suo proprio prælato, & periculosum sit epis, & aliis superioribus & minoribus prælatis exemptis suos pp hoc prælatos adire, uel licentiā petere ab eisdem, ne pro dilatione pniæ periculum immineat animarum, permittit Papa prædictis omnibus, vt etiā præter sui superioris licentiam prouidum, & discretum sibi eligant confessorem. Not. ꝙ pp periculum aīarum multa licent, quæ alias non licerent item epi, & alii prælati inferiores exempti possunt sibi eligere confessorem sine licentia superioris, itē discretus debet eligi confessor.

[Glo. seq. dat duo similia de absolutione, & baptismo, & subdit genus vlt. no.]

c ¶ Periculum immineat.] Sic pp periculū moræ dat absolutio statim, q̄ alias non daret. s. ti. px. nuper. i fi. & c. sacro. & s. de off. ord. ad reprimendam, & pp periculum animæ statim infans baptizat. 5. dist. baptizari, & dē conse. dis. 4. ne qd absit. & dilatio pp periculum tollitur, ne interim aliquod contingat periculum, de consec. di. 4. Iudæi. Et est arg. ꝙ vbicunq; periculū timetur, dilatio sine mora uitanda est. 28. dist. de Syracusanæ. itē arg. ꝙ sacerdos statim dēt currere ad infirmum, qñ vocatur, quia vitam adimit quisquis morienti pœnitentiam denegauit, 26. q. 6. si presbyter, & c. seq. & reus erit animarum, ut ibi dicitur.

d ¶ Permittimus.] Sic ergo uidetur, ꝙ epi vel alii inferiores ptelati exēpti añ istā permissionem non poterant se subiicere alicui confessori sine licentia sui superioris, supra eod. cap. omnis vtriusque, quia nullus clericus sine licentia sui episcopi potest eligere iudicium non sui iudicis, personæ, uel rerum, supra de foro compet. si diligenti, & cap. significasti, & 3. q. 6. non liceat, ergo multo minus iudicium animæ, quod maius est.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

e ¶ Prouidum.] qui sciat ligare ac soluere, de pœn. distin. 6. qui vult. & supra eodem, omnis, §. sacerdos, & qui diligenter inuestiget qualitatem criminis, & personæ, de pœni. distinct. §. considerет.

...cationis tempore quadraginta dies de iniunctis pœnitentiis indulta remissio non excedat, & infra. ¶ Hunc † quoque dierum numerum indulgētiarum litteris præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet casibus aliquoties conceduntur: cū Romanus Pontifex, qui plenitudinē obtinet potestatis, hoc† in talibus moderamen consueuerit obseruare.

¶ Honorius tertius.

¶ *Archiepiscopus intra prouinciam suam potest concedere indulgentias secundum formam concilij generalis, hoc dicit, & loquitur, de ca. præced. in fin.*

CAP. XV.

NOstro† postulasti certificari responso, vtrū per tuam prouinciā [a] possis concedere remissionis litteras generales. Nos igitur tuæ fraternitati breuiter respōdemus quod per prouinciam tuā libere potes huiusmodi concedere litteras: ita tamen, ꝙ statutum generalis concilii [b] non excedas.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Episcopus & alii, d qbus in littera, posŝūt sine licentia superiorem sibi eligere prouidum confessorem.*

CAP. XVI.

NE † pro dilatione pœnitētiæ periculū [c] immineat animarū: Permittimus [d] episcopis, & aliis superioribus, nec nō minoribus Prelatis exemptis, vt etiam præter sui superioris licentiam, prouidū [e] & discretum sibi possint eligere confessorem.

TITVLVS XXXIX.

De † sententia excommunicationis.

¶ Alexander iij. Socen. Archiepiscopo.

Impubes, qui clericum percussit, ab episcopo absolui potest, & qui loco uel causa disciplinæ percutit cle-

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

[Supra uisum est de pœnis, quæ imponuntur tam in foro contentioso quam pœnali: Veruntamen quia excommunicatio, est pœna delicti, cum fertur a iure, cum uero ab homines, est

---

Marginal notes:

†In plerisq; Vaticanis ita ca: Hūc quoque dierum numerū indulgentiarū literas præcipimus, & ce.

† Alias ita, & in talib.

† Vide Spec. titu. de pœn. & remiss. ubi plene de hac materia. Ad de B. Tho. in qōnibus additis ad 3. p. q. 26.

† Vide late Plaudanum li. 3. sent. & Syluest. uerbo, confessor. 1. qō. 8. adde Turrecre. in c. quē penitēt. de pœn. dist. 1.

† In duobus manuscriptis ita: De sententia excōicationis, & absolutiōis.

pœna contumaciæ, merito post rubricas præcedentes subiicitur ista. Abb.

De hac materia tractatur, 33. quæstio. 1. & quæstio. 2. & quæstio. 3. & 9. quæstio. 1. & 11. quæst. 3. per totum.

SVper.] Tres sunt partes secūda ibi, nec clerici: Tertia ibi, Ceterum. Abb. Sicu.

CASVS. Quæsitum fuit a Papa si clerici inf. minores annos constituti se adinuicem percusserint, vtrum sint ad Apost. sedem mittendi pro absolutione? Respondet Papa, ꝙ si inf. dictam ætatem clerici se adinuicem percusserint, siue unus alterum, non sunt ad sedem Apost. mittendi, quia ętas excusat. Itē nec clerici si sint plenæ ætatis, & adinuicem se percusserint, non ex odio, vel inuidia, sed ex leuitate iocosa, sunt excommunicati. Item nec magister, si clericum causa disciplinæ percusserit, vel correctionis, quia non potest in ipsis iniectio manuum violenta notari. Secus uero si ex odio dicti clerici sese pcusserint, tunc n. ad Apost. sedē ire debent absoluendi. no. ꝙ clerici impuberes si se adinuicem percusserint, possunt a suis episcopis absolui. item est arg. ætatem excusare non a toto, sed a tāto. Item qui ludendo clericū percutit, uel magister, qui causa correctionis discipulum verberat, non est excommunicatus.

† Ca. 2. e. ti. in 1. compi. post cōci. Late. sub Alex. 3. p. 14. ca. 7.

† In recētioribus libris intra, legitur, sensu penitus contrario decisioni pōtificiæ, ex antiquis tn̄, intra, restitutum est.

† Adde q̄ dicat. iniectio manuū, uiolēta, p Bar. ī l. licitatio. §. q. illicitę. de publi.

ricū, etiam si sit maior, excomunicatus nō est, qui vero ex odio sic; et per Papā absoluitur.

CAP. I.

SVper † eo uero, ꝙ consilium postulasti, & infra.

¶ Respondemus, quod si clerici infra † puberes annos se adinuicem aut unus alterum percusserint,[a] non sunt ad Apostolicam sedem mittendi quia eos ætas excusat.[b] Nec clerici,[c] si sunt plenę ætatis, & non odio, vel inuidia, uel indignatione, sed leuitate iocosa se adinuicem percutere cōtingat, neq; magister, si scholarem clericū intuitu disciplinæ,[d] vel correctionis percusserit, quia non potest in ipsis iniectio manuum uiolenta † notari:[e] Ceterum si ex odio iidem scholares, uel seculares clerici sese percusserint, pro sua absolutione debēt ad Apostolicā sedem uenire.

¶ Idem.

¶ Monachos se adinuicē p̄cutientes, absoluit abbas, idem in canonicis regularibus, & abbatis discretione deficiente, recurritur ad episcopum.

CAP. II.

MOnachi † vero & canonici regulares, quocunq; mōʳ se ī claustro percusserint, non sunt ad Apost. sedem mittendi, sed secundum prouidentiā sui abbatis[g] disciplinæ subdātur: & si discretio abbatis nō sufficit † ad eorū correctionē, est prouidētia diœcesani episcopi adhibēda.

Idem.

¶ Ostiarius qui clericū percussit non grauiter, ab ep̄o absolui potest hoc primo: Officialis deliberate iniyciens manū in clericū per Papam absoluitur, hoc secundo. Qui repellendo vim vi clericum percutit, excōicatus non est, hoc tertio. Qui percutit clericum turpiter inuētum cum propinqua, excōicatus non est, secus cum remota, & dicitur propinqua, vt in littera.

CAP. III.

SI † vero alicuius p̄tātis ostiarius, sub p̄textu sui offic. malignatus clericū læ-

a ¶ Percusserint.] irato animo: alias non inciderent in canonem, prout sequentia verba declarant, & 17. q. 4. si quis suadente.

[Glo. seq. exponit, arg. alle. tria iura, & duo alle. in contrarium.]

b ¶ Excusat.] non ab excommunicatione, 1. sed quo ad hoc ꝙ non sunt mittendi ad curiam pro absolutione [illegible] quamuis, c. vlt. Et ita est arg. ꝙ ætas excusat. de consecr. dist, 4. eos. C. de fal. mo. l. 1. in fi. & 33. q. 2. in adolescentia. Arg. contra quia malorum mores infirmitas [illegible] non excusat. C. si aduer. delict. l. 2. &. ff. de min. [illegible] in delictis, Ber.

c ¶ Nec clerici] supple, sunt excommunicati, quoniam sola temeritas in hoc casu reprehenditur. sine violentis, prout sequitur, & patet ex illo canone. 17. q. 4. si quis suadente.

d ¶ Disciplinæ.] Vel ratione prælationis. Idem est et de patre, q. filiū in minoribus ordinibus potest corripere sine pœna ista: uel de propinquo, inf. eo. ex tenore, & c. cum uoluntate, ubi de hoc, arg. de pœn. distinct. 1. §. aut facta, & 14. q. 5. circumcelliones. Ber.

e ¶ Violenta notari.] Hæc est ratio, quare non incidunt in canonem.

a Hoc intelligas si sunt doli capaces alias ab excommunicatione excusarent, idem Hosti. Io. And.

MOnachi. CASVS. Monachi, & regulares canonici si se adinuicē pcusserint, non sunt ad Apost. sedem mittendi, sed per abbatem suū sunt absoluēdi, & si abbas nō sufficit, episcopus diœcesanus est adhibēndus No. ꝙ regulares se se adinuicē percutientes per abbatem suum possunt absolui.

f ¶ Quocunque modo.] dum tn̄ non enormiter: aut in ep̄m, aut in abbatem, aut in clericum secularem manus iniiciāt violentas inf. eo. cum illorum.

g ¶ Sui abbatis.] Si vero monachū alterius claustri pcusserit, per abbatem vtriusq; monasterij dēt absolui, ī. eo. cū illorū, & ī. eod. canonica, sed si monialis monialem, uel conuersam, uel cōuersum aut clericum percusserit, per episcopum absoluatur, inf. eo. de monialibus.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōp. post cōci. Late. par. 14. c. 8.

† sufficiat.

2 Quod dic ut inf. de religioso, lib. 6. Io. And.

SI uero.] Quatuor sunt partes. Secūda ibi, Officialis. Tertia ibi, Nec ille: Quarta ibi. Ceterum Abb.

CASVS. Primo dr̄ ꝙ si ostiarius alicuius potestatis prætextu officij sui malignatus vel malitiose clericum læserit, ab ep̄o suo potest absolui, nisi grauiter eum vulnerauerit: Secundo dr̄, ꝙ si officialis clericum vulnerauerit, non potest sine mandato Rom. Pont. absolui, quia laico non datur tanta potestas, nisi forte turbam arcendo casu fortuito clericum lædat: Tertio dicitur, quod si clericus vel laicus vim ui repellendo clericum percutiat, non est excommunicandus, nec est excommunicatus, quia vim vi (secundum quod iura permittunt) repellere licet: ultimo dicitur, quod si aliquis in clericum turpiter inuentum cum matre, filia, sorore, vel uxore manus iniecerit uiolentas, non est excommunicatus: si autem inueniat eum in stupro, uel adulterio cum alia, quæ ipsum taliter non attingat, & in eum uiolentas manus iniecerit, est excommunicatus. Nota quod qui prætextu officij sui clericum percutit, ab episcopo potest absolui. Item quod casu fortuito fit, nemini est imputandum. Item uim ui repellendo clericum percutiens, non est excommunicatus. Item percutiens clericum turpiter coeuntem cum uxore, matre, sorore uel filia, non est excommunicatus: in ulterioribus autem personis secus.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cōp. & post cōc. Later. p. 14. c. 9. Et de intellectu uide Couarruuiam lib. 4. Decr. par. 2. cap. 7. §. 7.

Acto-

a ¶ Absolui.] ergo est excommunicatus: quare intelligendum est de eo, qui animo iniuriandi hoc fecit & hoc no ꝑ dicit, malignatus: alioquin non esset excommunicatus, cum canon dolosos & uiolentos tantum teneat: ut sup. eo. c. 1. & 17. q. 4. si quis suadente.

m ¶ Non contingit.] quia tunc nulli interest eius, imò culpa est se immiscerer ei ad se pertinenti. ff. de reg. iur. culpa, Ber.

ij SI vero.] Tres sunt partes: Secunda ibi, Vel si. Tertia ibi. Ab illo. Abb.

ferit, ab episcopo suo pōt absolui: [a] nisi forte eundē clericū grauiter [b] vulnerauerit. Officialis [c] vero pro iniectione manuū in clericum non potest sine mādato Rom. Pontificis absolutionis beneficium promereri: quia nulli laico [d] sup clericum tāta † dař auctoritas: nisi forte turbā arcendo, irruentē non ex deliberatione, sed fortuito [e] casu clericū lædat. ¶ Si uero clericum vim sibi inferētem vi quis repellat, vel lædat: nō debet propter hoc ad sedē Apost. trāsmitti: si in continenti vim [f] vi repellat; cū vim vi repellere [g] omnes leges [h] omniaq; iura permittāt, Nec ille compellendus est ad sedem Apost. venire, qui in clericum cum vxore, [i] matre, [k] sorore, uel filia propria turpiter [l] inuentum, manus iniecerit violentas; Ceterū si in stupro uel adulterio, quod committit cum ea, ꝙ ipsū ita ꝓxima cōsāguinitatis linea nō cōtingit, [m] ceperit, aut in eum violentas manus iniecerit, nō erit a sententia illius excommunicationis immunis.

¶ Idem.

¶ Qui percutit clericū ignorans probabiliter eum clericum, excommunicatus non est, ignorantiam tamē probare debet per iuramentum, & si hoc præstare recusat, pro excommunicato haberi debet.

C A P. IIII.

ij SI † vero aliquis in clericum nutrientem comā, manus iniecerit violentas, propter hoc non debet † Apostolico præsentari cōspectui: nec etiam excommunicatione notari, † dummodo ipsum esse clericum ignorauerit: [n] Vel si hoc dubium fuerit, propria [o] manu dūtaxat præstiterit iuramentum, quod eum esse clericum ignorasset. Ab illo

CASVS. Si aliquis manus violētas iniecerit in clericū nutriētē comā, ignorans, ꝙ clericus fuerit, non erit excōicatus: vel si hoc dubiū fuerit, & propria manu iurauerit, ꝙ eū clericū ignorauerit. Si aūt nō iurauerit sicut ab excōicato conuenit abstineri: qa cōstat eū violētas manus in clericū iniecisse. No. ꝙ ignorātia excusat ab excōicatione. Itē per iurm purgatur cōsciētia alicuius E[illegible] ignorātia p iurm probatur. Itē q ignorantiā allegat, eam ꝓbare debet. Itē iuro alicuius stat in preiudicium alterius, sed hoc facit præsumptio habitus laicalis.

[Gl. seq. exponit literā, allegat duo iura: quærit, & soluit, secundo quærit, & soluit, tertio quærit, ponit opi. Alan. quā dicit tutiorē, & ꝯtrariā Tan. quam approbat.

b ¶ Grauiter vulnerauerit.] Casus iste sēper excipitur. inf. eo. cum illorum.

c ¶ Officialis.] id est iudex vel apparitor alicuius Potestatis, uel principis.

d ¶ Laico.] supple, ēt qui de mādato sui prælati hoc faceret, nihilominus incidit in canonem, inf. eod. vniuersitatis, nisi clerici delinquerint: nec aliter possint ad iudicium trahi, tunc enim de mandato Prælatorum capi possunt: ut traditur infra eod. ut famæ.

e ¶ Fortuito.] Tunc enim non imputatur qa casus fortuiti præuideri non possunt s. de homic. Ioannes, & c. ul. & s. de commo. cap. unico, & ff. de admi. re. ad ciui. per l. 2. §. si eo tempore, 2 & ff. de cust. & exhibitio reo. non est. & l. milites, in fin. quia nulla temeritas uel uiolentia in eo notari pōt, sed excusatur rōne officij: alias non excusaretur: quia debuit præuidere, an ex facto suo posset iniuria irrogari. argum. sup. de iniur. c. ult.

f ¶ Vim ui.] Tunc enim excommunicatus non est, cum licitum sit se defendere, inf. eod. ex tenore. seruato moderamine inculpatæ tutelæ, sup. de homic. significasti. 2.

g Repellere.] ff. de iust. & iu. vt uim. & ff. ad l. Aquil. scientiam. §. qui cum aliter, & sup. de homic. significasti. vbi de hoc.

h Omnes leges.] De hac materia loquentes, & ita uniuersalis restringitur. sic 1. distin. omnes leges. sic & indefinita, sup. de priuil. ut priuilegia.

i ¶ Cum uxore.] idem est in sponsa de præsenti: quia & lex permittit illam accusare iure mariti. 2. ff. de adult. si uxor. §. 1.

[Glo. seq. quærit arg. pro, soluit contrarium.]

K Matre.] Nunquid nomine matris intelligimus omnes ascendentes secundū legem? vř ꝙ sic, ff. de verb. sign. appellatione, & nomine filii omnes etiam descendentes, ut lex dicit, ff. eo. liberorum. per ll. istas uidetur ꝙ sic in casu isto 3 non credo hoc extendendum ad ascendētes, uel descendentes, cum minor fiat iniuria, vnde non est extendenda licentia, sup. de dec. c. tuæ. B.

l ¶ Turpiter.] Huic enim parcit canon, quia tam iustum dolorem cōpescere non posset. C. ad l. Iul. de adul. Grachus, & lex permittit illum occidere sic inuentum, ff. de adult. quod ait lex. §. quod ait. alias ex interuallo non liceret.

n ¶ Ignorauerit.] ita ꝙ ignorantia probabilis fuerit, aliàs non excusaretur, su. de cl. eexc. min. Apostoli. & su. de eo qui renū. episc. c. 1. & 2. Quid si 4 tōsuram vidit, & eū clericum non credidit; Rñ. incidit in sñiam, dum tamen ille clericus sit. Quid si in veritate non erat clericus, licet tonsuram deferat & illum percussisti credens illum clericum? Propter conscientiam teneris, nisi postea certus efficiaris. arg. 11. quæst. 3. quoniā multos, secundum vnum casum. Quid si credidit percutere. Titium laicum, & in persona errans percussit Martinum clericum? Ala. dixit, quòd in sententiam incidit, quia iniurari noluit, ff. de iniur. eum qui. §. si iniuria. supra de iniur. cap. vltimo. Tan. dixit quòd non incidit in canonem, quod probat per hanc litteram, quia dicit hic, si percutiat clericum quem credebat laicum, non est excomuunicatus, uel hic dicit. Sola enim temeritas & violentia in hoc cousideratur. arg. sup. eo. c. 1. & inf. eo. veniens, & ff. de iniu. illud, §. ult. & l. seq. iniuriam tamen fecit, vt dicit Ala. & per eadem iura potius credo opin. Ala. tutiorem.

o ¶ Propria manu.] Soli sacramento creditur, quando de conscientia alicuius dubitatur, vel quæritur, ut hic patet, & 33. quæst. 2. in lectum. 31. quæst. 2. si verum, ff. de re mil. non omnes. §. à barbaris, 16. quæstio. tertia. dilectio. & 35. quæstio. 3. extraordinaria, & supra de exceptio. pastoralis. argumen. supra, quod met. cau. capitulo vltimo, cum suis concord. positis ibi.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

† An aūt aliquam oīno habeāt laici in clericos ptātē, tradit Franc. Victoria. in priori relectione d potestate ecclesiæ, q. ult.

2 Si tpe noīationis idoneus fortuito facultatibus lapsus damnū rei pub. dederit, procurator reipublicæ nō tenetur, quia est casus fortuitus &c. Io. And.

2 Quid si in ueritate non sit uxor, putatur tamen vxor, & locò vxoris hř. Idem credo, vt ibi dř p̄ in Vincent. & Gof. facit qđ not. de do. int. uir. & vx. plerumque. in vltima gl. Io. A.

3 Et hoc tenet In. dicēs in collateralib. uel affinib. non extādendum. Io. And.

† Ca. 5. eo. ti. [illegible] & post concil. Lat. par. 14. c. 1. Et de intellectu uide citatos super gl.

† Aliàs ita: nō debet se Apostolico ꝑsentare cōspectui.

† Nodari, in recentiorib. libris.

4 De articulis huius gl. præter Doc. hic, uide Fe. cōs. 13. Sylu. uerbo, excōicatio. 6. uer. sciēdum est Codar. ĩ c. alma mater, đ sen. excom. lib. 6. par. 1. §. 10. nu. 15.

a ¶ Noluerit.] Hoc ipso ꝙ iurare non vult, præsumptio est contra eum in tm̃,ꝙ tanq̃ excõicatus vitabitur. sim. s.de hæret.excõicamus,§. qui uero.cum constet ꝙ uiolentas manus in illum iniecit,sic.n.pro conuicto hr̃ qui se non purgat,sup.de sim.de hoc,& sup.de purg.can.ca. cum P. & c.inter, in fi.Itẽ hic habes,quod licet clericus non seruet habitum suũ,adhuc retinet priuilegiũ suũ,vnde cõtra ĩ. eod.in audientia hoc intellige ante trinam admonitionem, illud cum suis cõsimilibus post:quia tunc perdit priuilegium.

serui,qui sui iuris non sunt,manus in clericum uiolentas iniecerint, ab episcopo diœcesano possunt absolui. Secundo dicit: aliqui delicati, & magnæ potentiæ uiolentas manus,in clericos iniecerunt: sed dicunt, ꝙ laborem ueniendi ad Apostol. sedem sustinere non possunt: quæritur,quid iuris sit? respondet Papa,quod status personæ & ueritas negotij prius est intimanda Romano Põtifici, & secundum eius cõditionem erit procedẽdum. Tertio dicit: Aliqui non inijciunt violẽtas manus ĩ clericum, sed alij de ipsorum mandato hoc faciunt quæritur,an isti, qui hoc mandãt, sint excommunicati, Respon. Papa, quod sunt excommunicati, & sunt ad Aposto.sedem mittendi:cum ille uere delinquat,cuius mãdato delictum cõmittitur. No. quod mulieres & serui ab episcopo diœcesano ꝓ iniectione manuũ in clericum possunt absolui: & sic not.ꝙ parcitur seruis & cõditioni. Item status personæ & ueritas facti uel negotij attendenda est: Item qui mandat, tenetur ut faciens hoc edicto. Itẽ idẽ est mãdare quod facere.

[Glo.seq.recitatur per quæstionem.]

e ¶ Sui iuris.] Vt sunt serui, sed hoc intellige secundum dist. illius decr.inf.eo.relatũ. Nec intelligas hoc uerbum de filijsfamilias, qui dum sunt in patria potestate, non dicũtur sui iuris,quia tales debẽt ad curiam mitti:nisi sint infra pubertatem. inf.eod.quamuis. &c. ult.Bern.

N On dubiũ est.] CASVS, Dicitur hic,ꝙ quicunque violentas manus in clericos, aut cuiuslibet religionis conuersos inijciunt,sñiam excõmunicationis incurrunt, & à solo Papa possunt absolui, nisi in articulo mortis. Not.ꝙ percutiẽs clericũ vel alicuius religionis cõuersum,a solo Papa põt absolui. Item propter periculũ mortis multa fiũt, quæ alias non fierẽt.

[Glo.seq.reci per q. an cõuersi seculariũ, &c. arg.quod non, a cõtrario hui⁹ literæ. tenet contrarium dicens quod quidam tenent primum.]

b ¶ Religionis cõuersos.] inf.e.ex tenore. ex eo quod dicit religionis,vr̃ ꝙ conuersi secularium ecclesiarum nõ habeant hoc priuilegium, arg. 17. q.1. vt lex continentiæ.Sed dicẽdum est, ꝙ ex quo tradiderunt se & sua diuino obsequio, siue in seculari ecclesia siue in regulari,iam censentur ecclesiasticæ personæ,& ex toto translati sunt in forum ecclesiæ: unde habent immunitatem ecclesiasticam,17.q.4.quisquis.Et dicit decretũ ꝙ tantum duo sunt genera Christianorũ: Vnum quod dedicatum est diuino obsequio,ut clerici & conuersi. Aliud genus,ut laici,12.q.1.duo sunt: Quidam tamen nolunt dicere contra: sed benignius est dicere ꝙ sic,ut eorum gaudeant priuilegio,quorum uitam,& religionem assumunt: ut sup.de sta.mo. recolentes.

c ¶ Ex constitutione concilij.] 17.q.4.si quis suadente. in qua constitutione nulla fit mentio de conuersis, sed per hoc,& inf.eod.ex tenore,extenditur ad conuersos: sic quod dicitur de monachis,extenditur ad regulares, sup.de postu.ex parte. & ita per consequens ad omnes conuersos,ut dictum est Bern.

d ¶ In articulo mortis.] & in alijs casibus, qui habentur inf.eo.quamuis.ubi de hoc.

M Vlieres.]Tria sunt dicta:Secundum ibi, De his uero,Tertium ibi,illi. Abbas.

CASVS. Dicitur hic in primo responso, ꝙ si mulieres &

† Ca.6.e.ti. in 1.compil. Iã qui dicã tur cõuersi, tradunt cita ti in c.ut priuilegia. sup. de priuil. & Pano.hic.

autem (si prestare noluerit a iuramentũ) quia violentas manus constat eum in clericum iniecisse,sicut ab excõmunicato, donec de mandato summi Pontificis absoluatur, conuenit abstinere.

¶ Idem.

¶ *Percutiens clericum uel religiosum excõicatus est, nec ab alio, quam a Papa absoluitur, præterquam in mortis articulo.*

CAP. V.

N On † dubium est, ꝙ hi,qui violentas manus in clericos vel canonicos, aut cuiuslibet religionis conuersos b inijciunt; ex constitutione c concilij sentẽtiam excommunicationis incurrunt: nec nisi in articulo mortis d sine Rom. Pontifice absolutionis possunt beneficium impetrare.

¶ Idem.

¶ *Mulieres,quæ inciderũt in canonem, si quis suadente, absoluũtur ab episcopo. Idem in personis quæ non sunt sui iuris,vel sunt delicatæ, de quibus dubitabatur,quod non possent commode accedere ad curiam. & h.d.vsque ad §.illi.*

CAP. VI.

M Vlieres † uel aliæ personæ,quæ sui iuris e non sunt,ab episcopo diœcesano absolui possunt, si manus in clericum iniecerint violẽtas. De his uero, qui magnæ sunt potentiæ, & ita delicati,ꝙ laborem f veniendi ad sedem Apostolicam nequeunt sustinere: Respondemus, ꝙ status personæ prius, & ueritas negotij est intimanda Romano Pontifici, & secundum consilium eius tales erunt de commisso scelere corrigendi.

¶ *Mandans clericũ percuti,excommunicatus est,sicut percutiens.h.d.*

¶ Illi vero,qui non per seipsos,sed eorum auctoritate uel mandato, alij uiolẽter iniiciunt manus in clericos,ad sedem Apostolicã sunt mittendi:cum is committat vere, cuius auctoritate g uel mandato delictum committi probatur.

† Cap.7.eo. tit.in 1.cõp. & post cõci. Late.pa.14. ca.12. Et de intellectu ui de Dec.consil.604. uolum.2.

f ¶ Laborem ueniendi.] Hoc referas ad arbitrium episcopi.arg.ff.de uerbor. obligat. continuus, §. cum ita. Et si uidebitur episcopo quod laborem eundi nequeat sustinere, propter pericula moræ, illum absoluere potest, recepta sufficienti cautione, quod parebit consilio siue responso Papæ argum.optimum.s.tit. prox.ca. ult. & ĩ.e.de cetero, & c.sacro. Si vero periculũ non timetur,consulatur Papa antequam absoluatur: & hoc uidetur dicere littera ista.

[Gl.sequen.obijcit,sol.quærit, & sol.iterum quærit, & sol.ult.quærit,ponit opin.contra quam alleg. unam l.& q.& soluit.]

g ¶ Auctoritate uel mandato.] Sic.s.de resti. spo. cum ad sedẽ. ad fin.& ille dicitur facere, qui per alium facit, ff.de admi. tut. ita tamen.§.gessisse.& 16.q.6.consuetudo,in fin.& inf.eod.ut famæ.§.ult.& C.de accus. non iõ,& ff.ad l.Aquil.liber homo,in prin.ff. de iuris. om.iud.si quis id.§.ult.& qui cãm prebuit uel opem tenetur,

tenetur, ff.de vi.bo.rap.l.§.si cum seruum, & sup.de homic.sicut dignum, §.?.sup.de iniur.ca.vlt. Sed vr̃ ꝙ ille, qui mandato alterius hoc facit, non teneatur, maxime si habeat in illũ ptãtẽ, vel ei subiectus sit, arg. ff.de reg.iu. non vr̃, & l. prædicta, ff.ad l.Aquil.liber hõ, 2. Sed ꝯrium verũ est, quia præceptũ iniustum fuit cui non debuit obedire, sed Deo potius q̃ homini, inf.eo.relatum & 11.q.3.Iul.& c.nõ semper, & 23.q.1.q̃d culpatur, in fin.& ff. de vi, & vi ar.le. 1.§. quoties, & ĩ.eo.vniuersitatis, quia nec illa ptãs dato est laico super clericũ.s̃.eod.si uero.§...Sed pone ꝙ mandauit, sed añ manuũ iniectionẽ pænituit, id erit. Rñdeo nihilominus in canonẽ incidit, nisi reuocauerit mandatum, ita q̃d reuocatio ad ipsum ꝑuenerit, ar.ff.mãd. ff. si mãdassem & ff. ad Mace.si tñ.& l.nõ filius, & ff.quod iussu.l.1.tñ.1.& sup.de proc.mãdato, & c.ex insinuatione, & s̃.de rescr.ex parte.3. Sed pone, ꝙ mandator, añ iniectionẽ manuum moriatur, tũc nõ erit excõicatus: 1 quia mandatum morte extinguitur, ff.de man. inter cãs.§. 1. & s̃.de off. deleg.nõ licet, & ecclesia relatũ & c.ligat sub terra ar.ĩ.e.a nobis, & 24. legatur ar.a ꝯrio, Itẽ pone ꝙ nõ mãdat, sed ratum hẽt ex postfacto, nũquid incidit in canonẽ. Quidã dñt sic, qm̃ ratihabitio locum habet in maleficijs. ff.de vi.& vi arg.l.quotiens.ff.de uis qui no.infr.quid ergo, argu.C.de incest. nup.l.3.& sup.de rest.spo.cum ad sedem in fin. Ar.contra.ff.man.si vero, §.si post.non credo quod in casu isto incidat in sententiam, licet ex postfacto ratum habeat, cum hoc fecerit causa sui.& eius nomine, secus si potuit prohibere & non prohibuit. De hoc dicetur inf.eo.quantæ præsumptionis. Ber.

† Ca.9.e.tit. in 1.cõpil.& post concil. La.p.14.c.3.

† Ca.10.e.ti. in 1.compil. & post cõci. La.p.14.c.4.

1 Idẽ Inn.& Host. sed Tã. & Gof.cõtra hic, cũ intelligatur ĩ hac voluntate decessisse, ar. de bapt. maiores, si non pænituit. lar. excommunicat[9] est cũ constet decessisse, in mortali, secundũ Gof. Io. An.

¶ Idem.

¶ Excõicatus per iniectionem manuum in clericum, licet occultus, absoluitur per solum Papam.

CAP. VII.

Porro † si aliqui a violentas manus in fratres suos inijciunt, & ducti pænitentia non conuicti, sed priuatim a te veniam postulant, eos monere dẽs & inducere, vt his quos læserunt, congrue satisfaciant, b & Apostolico se conspectui repræsentẽt, cum a te vel alio sine speciali mandato Rom. Pontificis absolui non possint.

¶ Idem.

¶ Etiã priuilegiati tenentur uitare excõicatũ & per iniectionem manuũ in clericum excommunicati sũt.

CAP. VIII.

Nulli † se possunt priuilegio Apost. sedis tueri, quo minus excommunicatos vitare c debeant, & pro uiolenta manuum iniectione in clericos sicut excommunicati, vitari.

¶ Idem episcopis & alijs prelatis per Galliam constitutis.

¶ Percutiens monachũ, uel conuersum religiosum, debet denunciari excommunicatus, & vitari, donec fuerit per Papam absolutus.

CAP. IX.

Parochianos † vestros si qui † in monachos, d vel conuersos e præfati ordinis violentas manus iniecerint sublato appellationis remedio, secundum tenorem generalis decreti, f excommunicatos publice nuncietis, ipsosque faciatis sicut excommunicatos arctius euitari, donec læsis congrue satisfaciant, g & cum litteris

Porro si aliqui.] CASVS. Si aliqui violentas manus inijciunt in fratres suos, & pñia ducti, non cõuicti, sed priuatim postulant veniam, qui forte occulta fuit offensa, monendi sunt, vt satisfaciant, & pro absolutione Apostolico conspectui se pñtent, sine quo absolui non pñt. No. quòd nõ debet quis absolui pro iniectione violenta in clericum, nisi prius satisfecerit læso. Et est hic arg. quod non valet pœnitentia sine satisfactione.

[Glo.seq.reci.per obiec.quam tripliciter soluit.]

a ¶ Porro si aliquis.] qui non sunt fratres illorum quos læserunt, qm̃ si fratres essent, & se adinuicem percussissent abbas eos absoluere potest, supr.eod. monachi, & infr.eod.cum illorum. Vel potest intelligi de alijs, quam de monachis, quod verius videtur, & loquitur episcopo. Alia littera habet suos, 2 & planior est littera, & sic est in antiqua. Ber.

2 Eadẽ ẽt lectionẽ agnoscit hic Host. uocat planiorẽ & meliorẽ litterã.

b ¶ Satisfaciant.] arg. quòd non valet pænitentia sine satisfactione, sup.de vsur.cum tu. & 14.q.6.si res. & 24. q.2.legatur. de pœn.dist.1.neminem. Laur.

Nulli.] CASVS. Aliqui sunt priuilegiati, quæritur an per priuilegium suũ excusentur, quo minus excõicatos vitare teneantur, Rñ. Papa, ꝙ prætextu priuilegij nõ excusantur, quo minus excõicatos vitare debeãt. & si clericos læserint, sicut excõicati debent vitari. Not. quòd priuilegiũ non extenditur ad iniquũ cõpendiũ, nec tuetur aliquem in delicto.

c ¶ Vitare.] su.de priuil. cum & plantare, &c. vt priuilegia, adhunc etiam casũ priuilegium non extenditur. Sed nunquid Papa communicando excommunicato incidit in canonem? Dic quòd non, licet alias male faciat, De hoc dicitur.infr.eo.si qñ. qm̃ Princeps legibus solutus 3 est, ff.de legi. Princeps, & C.eo. digna vox, ipse enim sol[9] interpretatur leges, inf.eo.inter alia, vbi de hoc. Ber.

3 Intellige quo ad vim coactiuã leges tñ seruare debet; similis gl. su. de Const.c.1. uerb. ab oĩb. Vide ibi citatos.

Parochianos.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ qui violẽtas man[9] mittũt in monachos vel conuersos, tanq̃ excommunicati sunt denunciandi & euitandi, donec læsis cõgrue satisfecerint, & se Apost. sedis conspectui præsentauerint pro absolutione. No. quòd cõuersi eodem priuilegio gaudẽt cũ monachis, quorum sunt conuersi. Item satisfacere debet q̃s læso, antequam absoluatur. Item absoluendi a Papa litteras super satisfactione præmissa secum portare debent.

† Ca.14.e.ti. in 1.cõpi. & post cõc. La. par.14.c. 11.

† Alias ita: q uiolentas, & ca. sed in antiquiorib. ut est impressum.

d ¶ In monachos.] Sed nunquid monachus poterit agere actione iniuriarum? Dic quod non, sed actio competit monasterio, & aget syndicus monasterij, sicut actio iniuriarum competit domino, si iniuria fit, seruo, etiam aget dominus & non seruus, Institut.de iniur.§.seruis autem. Quid si remittit monachus iniuriam. Nihil agit quin possit agere monasterium, sic licet filiusfam. remittat iniuriam factã sibi, pater nihilominus agere põt pro iniuria filio irrogata, ff. de pact. personam. immo & si iniuria fieret filio uolenti, pater agere posset, ff.de iniu. leg.1.§.vsque, monasterium uero iniuriam factam monacho potest remittere, secus in ecclesia seculari, quia non posset remittere iniuriam factam clerico, 17. qu.4. quisquis. Vincen.

e ¶ Conuersos.] Sic inf.eo.c.prox.& sup.eo.non dubiũ. vbi de hoc.

f ¶ Decreti.] 17.q.si quis suadente.

[Gl.seq.quærit all.pro, & ꝯontra, & sol.iterum quærit, ponit duas opi.& soluit.]

g ¶ Satisfaciant.] Sed cui dabitur satisfactio? Per litteram istam vr̃, quòd ipsi monacho vel cõuerso læso, vt dicit hæc litrera. Sed contra vr̃. 12.qu.1.non dicatis, & ff. pro soc.l.si.inter fratres, §.ultim. De iniuria facta seruo dic, ut inst.de iniu.§.quod si usufructus, &. §.seq. in monacho uero, uel conuerso, qui proprium non habet, satisfacto dabitur monasterio, & quod dicit hic læsis,

si da-

si datur læso, satis datur monasterio, quia quicquid monacho datur, monasterio acquiritur, sup. de sta. mo. cum ad monasterium. Clerico autem seculari debet dari qui læsus est. Si clericus inde decedat, dic vt sup. de pæ. presbyteri, & ex iniuria plures oriuntur actiones, ff. de iniu. l. 1. §. vlt. 1. Sed coram

tera, & quod satisfaciat læso, sup. c. proxi. & inf. eo. c. noscitur.
b ¶ Ne de cetero.] infr. eo. c. granem.
c ¶ Defendendo.] sup. eo. si vero. 1. Ber.
d ¶ Mandato suorum.] dum tamen mandatum sit iustum, vel saltem si dubitetur, 23. qu. 1. quid cuipatur, in fi. si autē sit iniustum, non est obediendum, 11. q. 3. non. n. & c. Iul. & c. si dñs. Exemplū de mādato habes. inf. e. vniuersitatis, & c. vt fame. §. 1. alias non excusatur, & inf. e. n. mulieres, & inf. eod. vniuersitatis. Ber.

1 Quid āt sit quo æstimabitur hæc tenuedū de iniuria? Rñ. quidā, ꝙ clerico bñficiato ī diuersis ecclesijs, seu cui fiat iniuria, latius ꝑ Hostiē. Ioan. And. & recētiores.

clerico coram iudice percussori, instit. de iniur. §. postea. & similiter in foro seculari. Vin. dixit, quòd ratio sequitur hic ne accessionis æstimabitur coram iudice ecclesiastico, sicut dr̄ in dote argu. supr. de coniu. ser. proposuit, in fi. & su. de do. post diuor. rest. ca. 1. 2. & 3. Sed hoc intellige cū querela excōicationis defertur ad ecclesiasticum iudicem, tunc. n. præter æstimabitur iniuria coram ipso. quia alidiuersis ter non absoluitur, vt hic dr̄. Si vero clericus simpliciter vult conqueri de iniuria sibi irrogata, satis vr̄ ꝙ debeat sequi forū rei. Papa tamen quotidie dat litteras clericis contra laicos nomine ēt suo, & d̄ hoc 11. q. 3. c. vlt. Bern.

† Ca. 15. eo. ti. in 1. compil. De materia huius decretalis & ꝑ ced. Doc. hic, uide Sylu. uerbo absolu. 3.

Ex tenore. Primo ponitur forma p̄cepti. Secundo correctio delicti. Secunda ibi, mandamus.

CASVS. Quidā canonicus B. noīe violentas manus misit in quendam subdiaconum, quia forte pro absolutione ad sedē Apos. ire nō poterat, Genuen. archieps significauit hoc dño Papæ, vñ mandat eidem, quaten᷑ recepto iuro ab ipso B. quod suo debeat stare mandato, auctoritate Papæ ipsum absoluat, & sibi in virtute iuri, præcipiat, ne de cetero in clericum monachum vel alicuius religionis conuersum manus violentas injiciat: nisi se defendendo, aut de mandato suorū prælatorum hoc fecerit, vel nisi super eum habeat prælationis officium aut magisterium, aut cum ipso in eadē ecclesia socius esse noscatur. Not. quod excōicatus ꝑ violenta iniectione iurare dēt stare mandato ecclesiæ. Item hic est forma ecclesiæ expressa, secundum quam excōicati propter manus violentas in clericum vel cōuersum debent absolui. Item no. quatuor casus in quibus percutiens clericum non est excommunicatus, s. defendendo se, aut si de mādato Prælati hoc faciat, vel super eum habeat prælationem, vel magisterium.

[Glossa sequens recit. per q. ad quid, &c. & an sit idē, &c.]

2 Verum dicit, licet Ioānes notauerit ꝑrium, q. 7. §. quis ac si iuraret stare mandatis, Io. And.

a ¶ Debeat.] qui sic iurat, non est astrictus nisi ad iustū mandatorum, argum. s. de elec. causam quæ & supr. de iureiur. veniens, & ca. Quintauallis, & ff. pro soc. si societatem, & ff. de oper. lib. si libertus. & idem est sic iurare, stare 2 mandatis ecclesiæ, & illa est recta forma, vt supr. de appel. ad hoc, & per hoc iuramentum hoc tantum præcipere potest, prout hic sequitur in li-

vestris Apostolico se conspectui repræsentent.

¶ Idem Genuen. archiepo.

¶ Ponitur forma præcepti quod sub virtute iuramenti fieri debet illi, qui pro uiolenta manuum iniectione in clericum excommunicatus absoluitur.

CAP. X.

Ex † tenore litterarum tuarū nobis innotuit ꝙ B. canonicus in quendā subdiaconum manus iniecit violentas, & infra.

¶ Mādamus itaque; quatenus recepto ab eo iuro[1], ꝙ tuo debeat [a] mandato parere, ipsum vice nostra, a snía; qua tenetur, absoluas, sibiq; in virtute iuramenti præcipias, ne de cetero, [b] in clericū monachū, vel alicuius religionis conuersū, manus injciat violentas; nisi se defendēdo, [c] aut de mādato [d] suorū fecerit prælatorum, vel nisi super eū prælationis [e] ministerium aut magisteriū habeat, aut cum ipso in eadem eccle-

sia socius [f] esse noscatur.

¶ Idem Cenomanen. epo.

¶ Excommunicatum pro percussione clerici, absoluit episcopus si sine periculo Papam adire nequit, debet tamen sibi mandare, quòd adeat Papam impedimento cessante.

CAP. XI.

De cetero † noueris, ꝙ si quis pro violēta manuum iniectione in clericum, est vinculo excōicationis astrictus, si habés capitales † inimicitias, vel alias iustas[g] excusationes, quibus ab itinere rationabiliter excusetur, ita quòd sine periculo Apostolico se nequeat conspectui præsentare, licet diœcesano [h] episcopo, recepto iuramento [i] secundum morem ecclesiæ, sibi absolutionis gratiam impertiri. Sed est illi sub iuramenti debito iniungendum, vt quam citius opportunitatem habuerit, Romanum Pontificem adeat, mandatum

e ¶ Prælationis.] Idē est si habeat officium in ecclesia, ratione cuius corrigere potest inferiores clericos, vel monasteriū, vt hic, & infr. eo dem cùm voluntate, vbi de hoc, & supra, eo. ca. 1.

[Glos. seq. rationem reddit, quare socius excipitur.]

f ¶ Socius.] hoc dictū est propter assiduam conuersationem, vnde præsumitur quòd facilius manus injiciant in seipsos, quandoque veniūt ad verba, & sic ad factum & ratione præsumptionis nō præcipitur de socio, sic propter præsumptionem iuramētum quandoque non indicitur clericis, supra de cohab. cle. & mul. ca. clericos & supra de præsumpt. litteras.

† Ca. 16. eo. tit. in 1. compi. & post cō cil. Late. pa. 14. ca. 13.

† Inimicitiæ capitales quę dicantur, & vnde oriantur, tradit plene Hiero. Gigas tra. de cri. læsæ maie. lib. 2. tit. qño, & per ques cri. læsæ maie. probetur. qu. 2.

De cetero.] Duæ sunt partes: Secunda ibi, Sed est. Abbas.

CASVS. Dicitur in hac decre. quod si quis manus violentas mittit in clericum, est excōicatus: & si habeat inimicitias capitales propter quas ad Apost. sedem sine periculo ire non possit. vel propter alias iustas causas, diœcesanus suus ipsum absoluat iuramento recepto secundum formam ecclesiæ, & ipsi præcipiat sub debito iuramenti, vt quam cito poterit, Romanum Pontificem adeat mandatum Apostolicum recepturus.

g ¶ Iustas excusationes.] Not. quod in omni edicto intelligitur rationabilis excusatio, vt hic patet: quantum cunque præcisè scribatur, exceptiones legitimæ excipiuntur, vt sup. de off. dele. ex parte. & sup. de resc. si qñ. In quibus casibus quis ab itinere excusetur, habes infr. eod. quamuis, & in littera, & in gl. Bern.

[Gloss. seq. quærit, & soluit.]

h ¶ Licet diœcesano.] nunquid & presbytero? Respon. in summa necessitate licet, artic. 17. q. 7. si quis suadente, & supr. eod. non dubium, alias non, nisi hoc faceret de mandato episcopi, 26. q. 6. c. vlt. quia episcopus hanc absolutionem bene potest committere, sup. de offi. ord. ca. vlt. Bern.

i ¶ Recepto iuramento.] vt dictum est, sup. eo. cap. proxi. sim. infr. eo. quamuis, in fin.

a ¶ Susce-

a ¶ Suscepturus. Non dicit absoluendus, quia iam erat absolutus, q̃a oblatio semel extincta non reuiuiscit, de consec. dist. 4. quæris, & 23. q. 4. si illic, de pœnit. d. 5. diuina clemẽtia. ff. de sol. qui res, §. areã, C. de remis. pig. cũ ex cã. Quidã dñt q̃ opportunitate recepta recidũt in excõicationẽ, ar. 16. q. 6. q. recedunt. & c. de his vero, & C. de his vero, & C. de his qui bo ced. pos. l. pe. & s̃. de sol. c. pen. q̃ nõ place. libertas. n. quãuis indebite obtẽta nõ retractat. C. si aduer. li. le. 1. & 2. q̃ si non fecerit, tanquã periurus habebit, & posset cõpelli ut iuramentum seruet, argumen. sup. de iud. nouit. B. r.

† Ca. 8. ti. de rescrip. in 1. cõpi. & post conc. Later. sub Alex. iij. par. 50. c. 61.

‡ In multis manuscript. ita, nisi i litteris cõmissionis exp̃sso, de sufficienti, &c.

Apostolicũ suscepturus.[a]

¶ Verba iij. Senon. archiepiscopo.

¶ Cum Papa absolutionẽ excommunicati delegat, mandat recipi cautionem de parẽdo mãdatis ecclesiæ

C A P. XII.

AD hæc[b] cũ inter parochianos tuos & j̃.

¶ Romana ecclesia absolutionem sententiæ delegatorum iudicũ nequaquã consueuit[c] alijs delegare: nisi in litteris commissionis contineatur expresse de sufficienti[d] cautione p̃standa ab his qui absolui debent, q̃ iudicio ecclesiæ debeant obedire.

¶ Clemens tertius.

¶ Excõmunicatus, per canonem, si quis suadente, sit diues vel pauper per Papã absoluendus est vel eius legatum, fallit in muliere sene infirmo, vel mutilato, qui per episcopum absolui possunt.

C A P. XIII.

EA † noscitur, & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter duximus respondendũ, q̃ mulieres[e] senes, & valetudinarij,[f] seu mẽbrorum destitutionibus impediti, licet ad Apostol. sedem nõ ueniant, ab epis valeant fidelium communioni restitui, satisfacto iuxta facultates[g] his, q. b. per eos cõstiterit iniurias irrogatas. Alios autem siue pauperes,[h] siue diuites, sedi Apost. vel legato eius,[i] vt beneficium absolutionis obtineant, necesse est præsentari.

¶ Si vero infirmitatis tempore, timore mortis beneficium fuerit absolutionis indultum, iuramento † præstito iniungatur eis idem, vt postquam sanitati fuerint restituti, ad Romanam ecclesiam, vel eius legatum accedant, mandatum Apostolicum † super talibus recepturi.[k]

¶ Idem.

¶ Ante denunciationem vitandus est excommunicatus pro violenta manuũ iniectione in clericos, nisi sit occultus, hoc primo, interficiens clericum, qui contempto clericali habitu se enormitatibus immiscuit, excommunicatus non est, hoc secundo.

AD hæc.] CASVS. Iudex delegatus ex causa rationab. li excommunicauit aliquem. ille excommunicatus litteras impetrauit ad alium delegatum: iste secundus delegatus mandat ordinario, ut illum habeat absolutũ quem prius denunciauerat excõmunicatum. ad mãdatum prioris delegati: dubitat ordinari⁹, quid facere debeat, vñ dicit Papa, q̃ si in litteris scd̃is continet, ut recepta sufficienti cautione ipsum excõicatum absoluat, ordinarius ipsum dẽt habere absolutum quia Romana ecclesia absolutionẽ sentẽtiæ aliorum iudicum delegatorũ non cõsueuit alij demandare, nisi in lris commissionis sit expressum de sufficiẽti cautione prestãda ab his, qui dẽnt absolui q̃d mãdato ecclesiæ debeant obedire. Casus iste colligitur per antiquam decretalem. No. q̃ rescriptum impetratum præter Romanæ ecclesiæ consuetudinarium stylum, non ualet. Item excommunicati pro iniectione uiolenta, cautionem præstare debent mandato ecclesiæ obedire antequam absoluantur.

† Ca. r. e. ti. in 2. cõp. un de facilius hæc intelligẽs.

b ¶ Ad hæc.] hæc decretalis olim erat de rescrip.

[Glo. seq. arguit duo.]

c ¶ Nequaquam consueuit alijs.] immo primo loco remittitur absolutio suo excõmunicatori supra de resc. ab excommunicato, & hoc cum sentẽtia lata est contra formã concilij, ut ibi dr̃ q̃ habes inf. eod. sacro. Et est ar. q̃ semper rescriptum debet esse obtentũ s̃m stylum Ro. Curiæ, alias suspectum hr̃ su. de. cri. fal. quam gratui in fi. Item est arg. ex eo q̃ fieri consueuit, 38. dist. de Syracusanæ, & supra de cle. coniug. diuersis & ff. ad S C. Maced. l. 3. & l. sed Iulianus §. quod dicitur.

[Gl. seq. distinguit inter excommunicatum pro iniectione, & contumacia, uel crimine manifesto.]

d ¶ Sufficienti.] Cum quis est excõicatus pro iniectione manuum in clericos, sola cautio iuratoria sufficit, r sup. eo. ex tenore, & inf. eo. cũ desideres. Cum uero pro contumacia uel crimine manifesto, sufficiens dẽt cautio præstari. inf. ti. próx. ex parte, ubi de hoc, sic ẽt cum data ẽ possessio cã rei seruãdæ, su. de seque strat. ad hoc in fi.

r Cũ cõstat de iniectiõe manuũ non sufficit cautio iuratoria nisi ex forma mandati hoc contingat, & sic loquuntur ista iura immo requirit, q̃d primo satisfaciet. inf. c. proxi. scd̃m Host. cõcor. B. de app. p̃uenit. in vlt. gl. s̃. de iud. postulasti & facit su. e. parochianos. Io. And.

EA noscitur.] primo exceptionem ponit. Secũdo regulã ibi. Alios. Tertio quãdã determinationem ibi, Si vero. Abb.

CASVS. In princi. huius decre. dicit, q̃ eps quatuor personas absoluere potest ab excõicatione p̃p violentam manuũ iniectionem in ecclesiasticã p̃sonam, satisfactione præstita, iuxta facultates ipsarum: Alij uero oẽs siue pauperes siue diuites, ad Apostolicã sedẽ uel eius legatũ pro absolutione sua se presentent: Si vero tempore infirmitatis timore mortis a suo p̃lato fuerit absolutus, p̃ iuramentum precipiat eidẽ, ut sanitate recepta, ad Romanã ecclesiã uel eius legatũ accedat, mãdatũ Apostolicũ recepturus. No. q̃ mulieres, senes, valetudinarij, & membrorũ destitutionib. impediti, ab epis p̃nt absolui. Item facultates in satisfactione semper considerãdæ sunt. Item delictum semel punitum, iterũ puniri non debet.

‡ Alias ita p̃cum iurim: sic iniungatur eis dem ut &c. alias ita, iuramentum iniungatur eis dem vt &c.

† Dictio, Apostolicam, deest in uetustioribus codicib.

e ¶ Mulieres.] su. eo. mulieres, & j̃. eo. qui uis, ubi multæ tales personæ excipiũtur.

f Valetudinarij.] Isti p̃p infirmitatẽ absoluuntur, ita tñ q̃ si cõualuerint, sedem Apostolicam visitabunt, mandatum Apostolicum recepturi, s̃. de eo. cetero, & inf. eo. q̃ de his, & c. quãuis, in fi. & hic in fine.

g ¶ Iuxta facultates.] Hoc semper intelligendum est s̃m q̃ satisfacere potest, satisfaciat quod si nõ potest, in pœnam aliam põt commutari, arg. su. de maledic. c. 2. Vel expectet quamdiu facere possit cautione recepta, sup. de sol. c. pen. ubi de hoc. nam inanis est actio, quam excludit inopia debitoris, sup. de rest. spol. olim, 2. ff. de do lo. nam is. Ber.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

h ¶ Pauperes.] inf. e. q̃ de his, & c. quamuis j̃. Sol. ibi loquit de his, q̃ tãta paup̃tate laborant, q̃ ad curiã ire nõ possunt, hic de his qui possunt ire, licet pauperes sint.

i ¶ Legato eius.] inf. eo. ad reuerentiam, & c. quamuis, quod ex officio legionis, licet. s̃. de off. leg. quod translationem. Alij vero legati, qui de latere Papæ non mittuntur seruent quod dicitur sup. de off. le. c. pen.

k ¶ Recepturi.] sup. eo. de cetero, ubi de hoc.

Cum

CVm.] Duo sunt dicta. Secūdum ibi. In articulo. Ab. CASVS. Aliquis est excommunicatus pro violenta manuum iniectione in clericum, sed nondum est denunciatus: quæritur, vtrum ab alijs sit vitandus? Respondet Papa, licet nondum sit denunciatus, debet illū euitare, nisi forte id tibi soli cōstet: in quo casu ipsum priuatim tantum nō dēs euitare, vt rubore cōfusus, ꝓ latenti excessu satisfaciat, q̄ diu ab ecclesia toleratur. Scđo q̄rit. Aliqui occidunt clericos, q̄ contempto habitu clericali tyrannidi. & enormitatibus se immiscēt: q̄ritur, an occisores p̄dictorum clericorū sint excōicati: Rñdet Papa, ꝙ in odium clericalis excessus, & terrorē & correctionē similiū excōicationis sñiam nōn incurrunt, tamē pnīa aliquantulum asperior ē illis imponēda, q̄ si in laicos talia cōmisissent. Not. ꝙ excommunicatus dēt euitari antequā denunciet in publico. Itē clerici, q̄ habitum contemnunt, & enormitatib. se immiscent, amittūt priuilegiū suum post trinam admonitionē: & taliū occisores nō incidunt in canonē. Item ex psona augetur crimen: quia quanto gradus altior, tanto lapsus grauior.

[Gl. seq trib. rationib. adiuuat tex. & ponit ꝯtriam opinionē.

CAP. XIV.

CVm † non ab homine & infra. ¶Consultationi tuæ taliter respōdemus? ꝙ a cōione illius, qui pro sacrilega manuum iniectione in clericū, in edictum excōicationis † incidit, licet denunciatus [a] non sit, debes abstinere: nisi forte id tibi soli pateret: in quo casu ipsum priuatum tātummodo euitabis, quādiu ab ecclesia toleratur; vt saltem verecundiæ rubore suffusus, ꝓ latēti excessu satisfacere cōpellatur. ¶In articulo vero secundæ q̄stionis respondemus, ꝙ occisores clericorum aut presbyterorū, q̄ cōtemptu [b] clericali habitu tyrannidi & enormitati se inuerecunde immiscent: in odiū clericalis excessus, & terrorē atq; correctionē similium, canone latæ sñiæ minime [c] coercentur: iniungatur tamen eis pnīa cōpetens, aliquātulum asperior [d] quam si in laicos talia cōmisissēt.

Idem.

¶Ante absolutionem communicandum non est excōmunicato, licet iurauerit parere mandatis ecclesiæ, vel composuerit cum offenso. h.d. infamato de excommunicatione communicandum non est, nisi se purget vel ad cautelam absoluatur, h. d. secundo.

CAP. XV.

CVm † desideres: & inf. ¶Fuit aūt primæ quæstionis tenor huiusmodi: vtrum alicui excōicato, qui mandato ecclesiæ stare iurauit, & ante absolutionem episcopus ei cōionem [e] reddit, sit communicandū ab alijs: & an episcopus id facere debeat.

¶Cui quæstioni taliter rñdemus ꝙ cum cautio iuratoria, quā hodie qui excōmunicati sunt præstāt. potius ad cautelā [f] ex consuetudine ecclesiæ, quā rigore canonū sit inducta: neq; momenti tam validi reputetur, ꝙ nisi absolutionis beneficium subsequatur, ille, qui excommunicatur, debeat communioni aliorum restitui, præsertim cum ex eo iuramento absolutionem consecutus non sit, & constet eum excommunicatum fuisse, & verum sit absolutū non esse: nec episcopus, nec alij debent communicare

a ¶Denunciatus non sit.] Et sic q̄ cito scio aliquem excōicatū, statim dēo ipsum vitare, quamuis nō sit denūciatus: nisi sol[9] hoc sciā. ut hic dicit & 6.q.2. si tm, &c. placuit, ar. 2.q.7. pleriq; qui. n. scit certiorari non debuit, ff. de act. emp. & vē. l. 1. in fi & 93. dist. si inimicus. quia excōmunicatio executionem secum trahit. sup. de app. pastoralis, & denunciatio non fit nisi propter ignorantes. Deus enim ligat & nō hō 11.q.3. nemo cōtemnat. Io. Fauen. cōtra dixit, & male, ꝙ ante denūciationē † nō est uitādus.

b ¶ Contempto clericali.] Propter hoc solum non pdunt priuilegium s̄. eo. si uero aliquis, nisi post trinam admonitionem, infra eo. in audientia &c. contingit 2. & sup. de aposta. c. 1.

[Gl. seq. alle duas ꝯcor. & duo iura ī ꝯtrariū & soluit.]

c ¶ Minime coercentur.] Sic ꝯ. eo. perpendimus, & sup. de aposta. c. 1. ar. contra. inf. eo. in audientia, & c. cōtingit 2. ubi expectatur admonitio hoc intelligit de his, qui non sunt contēti arma portare, sed sæuis enormitatib. se immiscent, ut hic patet. & s̄. de aposta. cap. 1. & J. eo. perpendimus, contraria intelliguntur de his, qui taliter non excedunt, licet portent arma: vnde illi vsque ad trinam admonitionem gaudēt priuilegio suo, ut dicitur: simi. sup. de vita & hon. cle. c. vlt.

d ¶ Asperior.] No. ꝙ ex psona augetur crimē. 40. di. homó ff. de re milit. oē delictū. §. 1. d. pe. di. 1. §. aut facta, & s̄. tit. proxi. quæsitum. B.

CVm desideres.] Quatuor sunt dicta, pm ibi, Cui qō ii. Tertium ibi, Scđæ quæstioni. Quartum ibi, Tertio loco. Ab. CASVS. Primo talis qō hic ponit: Aliq̄s erat excōicatus, iurauit stare mandatis ecclæ: eps añ absolonē reddidit ei cōionē, q̄rit, utrum sit ei ab alijs cōicandū: & an eps ei cōicare debuerit? Rñdet Papa, ꝙ iuratoria cautio, quam p̄stant excōicati potius ad cautelā ex cōsuetudine ecclesiæ introducta est q̄ ex rigore canonū: nec pp iurm dēt qs dici absolut[9], nisi absolutio sit secuta, nec dēt ad cōionē restitui aliorū cū cōstet ipsū excōicatū fuisse, & verū sit eū absolutū ñ eē, nec eps nec alij dēnt excōicare, nisi pm formā ecclæ post iurm fuerit absolutus, qa q̄ excōicato cōicat, est excōicatus. Scđa qō talis ē: publica fama est aliquē esse excōicatū pp violentā manuū iniectionē in clericū, q̄rit, an pp famā illā dēat euitari? Rñd. Papa ꝙ nec eps nec alij dēnt ei cōicare, nisi ꝗ hoc ad arbitriū epi se purgauerit uel saltē ad cautelam fuerit absolutus. Tertia qō ē: Aliq̄s verberauit clericū epo mediāte clericus cū suo verberatore composuit, & ille sibi recōciliatus fuit, q̄rit, an sit ei cōicandum ab alijs? Rñdet Papa ꝙ licet ille clericus satisfecerit, ecclesiæ tamē q̄ offēdit, pp hoc non satisfecit: & nisi pm formā ecclesiæ fuerit absolutus, non est ei ab alijs cōicādū. No. primo ꝙ iurm non est de subā absolōnis. vñ si ꝯmittat in absolōne, nihilominus. absolutus est, qui sic absoluit. Itē fama in hoc casu ꝓbat. Itē pp famā indr purgatio. Item excōicatus duos offendit, psonam q̄ læsit, & ecclesiam, & vtrisq; satisfacere dēt, alias non dēt absolui. Item forma ecclesiæ in absolutione est necessaria.

e ¶Cōionē reddidit.] & male, qa cum ipse dēat alios ꝓhibere, ipse hoc facere nō dēt, ff. si serui. vē. l. altius sup. de nat. ex lib. uen. c. unico, vbi de hoc in Auth. ut dif. iud. §. hæc aūt oia. in fi. col. 9. & 19.q. 1. in canonibus.

f ¶ Ad cautelam.] Vbi post absolutionem timore iuris

similia

† Ca.3.e.ti.1 2.cōpil. pars huius decretalis in c. cū non ab hoīe s̄. de iud. & vide Fely. in c. Rodulph[9], s̄. de rescrip. Couarruuiā in cap. alma mr̄. de sent. exc. li. 6. par. 1. §. 2. & Nauarrū in Manuali cōfess. ca. 27. tit. de exc. minore, &c.

† Ca.4.e.tit. in 2. cōp. Et ꝓ intellectu textus & gl. an & qñ liceat cōicare eū excōicato uide B. Tho. in q̄stionib. additis ad 3. par. q. 23. ar. 2. & seq. adde latissime per Syluestr. uerb. excōicatio, 5. & 6.

† De hoc ar. quid nūc sit tenēdū uide extrauagātē Martini V. in conc. Constantieñ. de qua doctores sup. citati ad de concil. Later. sub Leone X. sess. 11. in bulla inc. primitiua al la. §. statuimus insup.

† De consuetudine.

similia pertimescat, 23. q. ult. pessimam. & sic ita iuramentum non est de substantia absolutionis, ut inf. dicam. Item arg. quod aliquid faciendum est ad cautelam futurorum, 23. dist. in noie dni, & sup. de ele. licet, & 63. dist. cum Hadria. & exempla præsentia nos præcauere faciunt in futurum, 82. dist. plurimos. ad fi. & ff. loca. si quis domum. §. 1.

a ¶ Præstitum.] Sed m quod dictum est sup. eo. ex tenore, sed forma ecclesiæ obseruari generaliter debet, nec omittitur nisi ex cã. j. eod. sup. sed si iuram omittatur, nihilominus tenet absolutio.

[Gl. seq. ponit 5. casus quib. participans excõicato non incurrit minorem.]

† Vide Dñicũ in ca. pro humani. §. ult. de homicid. lib. 6.

b ¶ Excõicationis pœnã cõhit.] nisi in casibus qui continentur in his versibus.

Hæc anathema quidem soluunt ne possit obesse.

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Utile pp utilitatẽ meã: quod ne ille cõmodũ hẽat possum cõicare excõicato, j. eo. si uere. Itẽ pp utilitatẽ excõicati possum ei cõicare in his quæ ptinent ad eius salutẽ. j. eo. tñso. & c. cũ uoluntate, in prin. & 11. q. 3. antecessor. & c. seq. & ca. cum ex cõicato, lex: pp eandẽ legẽ quæ est viro & uxori, vxor potest cõicare uiro, 11. q. 3. qm multos & j. eo. inter alia Humile, sicut est in filijs, seruis, ancillis, mercenarijs. & in proximis concor. Res ignorata: ut hic ex eo quod dicit, sciẽter, & in c. qm, & s. de hom. c. sicut §. illi præterea, ita quod ignorantia non sit crassa, sup. de cler. excom. min. c. Apostolicæ & 12. q. 2. qui & humanis Necesse, vt in c. quoniam multos. arg. inf. eo. inter. T.

eidem, nisi fuerit secundũ formã ecclesiæ, post iuramentũ præstitum [a] absolutus, quia qui cum excõmunicato scienter communicauerit, excommunicationis pœnam contrahit [b] cum eodem.

¶ Secundæ quæstioni hunc finẽ duximus imponẽdũ, quod si publica † famã [c] eit, aliquẽ verberasse clericum, nec episcopus, nec alius cõicare sibi dẽt, nisi ad arbitrium episcopi de hoc se purgauerit, vel ad cautelam [d] absolutionis beneficium consequatur.

¶ Tertio loco tua discretio requisiuit, si clericus verberatus epo mediante, cũ suo verberatore cõposuerit, & ille recõciliatus sibi fuerit, an per hoc is debeat ad aliorum cõionẽ admitti? Super quo tibi breuiter rñdemus, quod licet ille, qui violẽtas manus iniecit ei, quẽ læsit, satisfecisset taliter videatur, ecclesiæ tñ quam offendit, [e] ex hoc non satisfecisse dignoscitur, & nisi forma ecclesiæ [f] quæ pro absolutione talium introducta est, obseruet, non est communicandũ eidẽ.

¶ Idem.

Sacerdos eijciens regularem de ecclesia officia diuina turbantem, excõicatus non est.

CAP. XVI.

VEniens † ad sedẽ Apostolicã I. lator præsentium, sua nobis assertione monstrauit, quod cũ matutina officia celebrare, quędam monialis ecclesiam ingrediens, cum alio clerico ludendo, impedimentũ pstabat, quo minus Deo diuinũ posset obsequiũ exhibere, vnde memoratus sacerdos commotus, vt liberius posset circa diuinorũ celebrationẽ [g] vacare, manib. in eã appositis, vt extra ecclesiam poneret, cum nollet exire in † trahendo ipsam, coegit eandẽ extra † ecclesiã residere, sed tu illum propter hoc tanquam excõmunicatum euitasti, & facis ab alijs euitari.

¶ Ideoq; mandamus, quatenus si res ita se hẽt, eum de cetero non euites, cum ex hoc [h] ipsum excõicatũ nullatenus videamus.

respon. in fi. & sup. eo. ex tenore, & c. decreto. Sed qd si iuro cõmisso fuerit absolutus, ar. est hic quod nõ teneat absolutio, & hoc quidã concedunt, sed hoc non credo, quia iurm non est de substantia absoloñis, sed recipitur potius ad cautelã, ne de cetero talia psumant, ut inf. eo. c. in prin. & alij qui absoluuntur sine iuro, quod non fieret si esset de substantia, inf. eo. sup. e. & inf. eo. a nobis. in fi. & sic tenet absolutio, licet non debeat sine iuro absolui: qa libertas ubi cunq; obtẽta fuerit, non reuocat, C. si aduer. li. l. 1. & 3. & si li cet cõposuerit, necessaria est absolutio, sed cũs est in cautione facta pp nouum opus nunciatũ, ubi nõ est opus ut post cautionẽ remittat. ff. de remis. l. 1. §. 1. ibi. plane & quod dicit, nisi forma & c. intelligendũ est principaliter de absolone cum iuro, q tñ qtũ ad ueritatẽ eadẽ est cum illa, q sit sine iuro: sed forma ecclesiæ gñaliter dẽt obseruari, nec dẽt omitti nisi ex cã. inf. e. super eo: sed si iurm omittatur, nihilominus tenet absolutio.

† Cap. 5. eo. ti. in 2. cõp.

VEniens.] In prima ponitur conquestio: In secunda prouisio ibi. Ideoq;. Abb.

CASVS. Quædã monialis dũ sacerdos matutinũ officium celebraret, intrauit ecclesiã, & cępit ludere cũ alio clerico, pstando impedimẽtũ diuino officio pp qd sacerdos aliquantulũ commotus, vt diuinũ officiũ liberius celebraret, manus in eam apposuit, ut ipsam extra ecclesiam poneret, sed cum nollet exire, cõpullit ipsã extra ecclesiã residere, pp quod eps sacerdotẽ illum tamq excõicatũ uitabat, & faciebat ab alijs euitari, vñ ipse Papam accedens, factum sibi exposuit, mandat Papa epo, quatenus si res ita se hẽt, ipsum non eu tet, cum non sit excõicatus. No. quod clerici turbãtes diuinum officium corrigi, & eijci de ecclesia præter excommunicationem.

† Aliàs extrahendo, aliàs, ui trahendo.

† Aliàs ita, intra ecclesia residere.

c ¶ Si publica fama.] No. quod si fama est aliquem esse excõicatum, uitãdus est, sim. sup. de cle. exc. mi. illud. Et ita fama facit probationem, & fama impedit mrimonium contrahendum. sup. de conson. & affi c. super eo.

d ¶ Ad cautelam.] in eo. uenerabili. & sup. de appel. ad præsentiã. & de conse. dist. 4. si nulla, arg. ut sic fama tollatur.

e ¶ Quam offendit.] Quam ille dimittere non potuit, 23. q. 4. si is qui. & 73. dist. Salonitanæ est arg. quod hæc iniuria nõ solũ fit iniuriato, sed toti ordini clericali. infra eo. cõtingit, sup. de fo. cõp. si diligẽti, uñ ille nõ potuit pacisci super iniuria, quatenus ecclesiam contingebat, nisi forma ecclesiæ fuerit obseruata ut hic dicit.

Licet forsan non sit excõicatus ad idẽ ca. lib. eo. tit. li. 6. Sed uide diuo B. Tho. quodlib. 4. ar. 14. & lib. 4. senten. di. 18. q. 2. ar. 4. q. 2. & 3.

[Glo. seq. quærit arg. negatiue & sol. contrarium.]

f ¶ Nisi forma ecclesiæ.] ut scilicet iuramento præstito stabit mãdato ecclesiæ absoluatur, ut sup. eo. c. 1. in fi.

g ¶ Celebrationem.] Ex hoc præsumitur quod bono zelo, & non animo iniurandi manus in eam apposuit, sola enim temeritas & violentia notatur sup. eo. c. 1. & 17. q. 4. si quis suadente. Et ita patet, quod sacerdos turbantem [a] officium diuinum, sine pœna excommunicationis potest expellere de ecclesia, & quilibet alius ratione officij, quod obtinet in ecclesia, & etiam senatores de ipsa ecclesia inf. eo. cum voluntate, §. 2. ubi notatur in quib. casib. excommunicatus non est, qui manus mittit in clericum.

a Hoc uerũ ẽt si magisteriũ nõ hẽat sup illos, ut optime post Host. docet hic Io. And. & alij recentiores.

h ¶ Ex hoc ipsum.] i. ex hac tali & leui castigatione nõ incidit in canonem, & maxime q in propria persona uoluit

voluit exercere, arg. inf. eo. vniuarsitatis, §. locati. item quæritur. §. Iulianus, ff. ad leg. Aquil. sed & si quemcunque, §. vlt. Ala.

PEruenit.] CASVS. Aliqui legum & modicam iniuriam inferunt clericis (ut dicunt) propter quam sunt excom- unicati. Do. Papa committit arbitrio episcopi, ut uideat, an leuis sit iniuria, uel non: & si iniuria leuis fuerit eos absoluat, alias ad Papam remittat eosdē. Quidā uolunt dicere, ꝙ hæc decretalis continet grām & nō est ius, ꝙ hic dr. No. ꝙ epi pñt absoluere de leui iniuria clericis irrogata.

a ¶ Arbitrio.] Alanus dixit, ꝙ hæc decr. continet spālē indulgentiā? Alij dicunt, ꝙ ius cōe cōtinet, ad q̄d ergo pōsita esset, 19. di. si Romanorū, ut efficeret potius q̄ ꝓdesset, & in errorē duceret: ꝙ contineat ius cōe, est ar. s. in const. Gregorij in princ. libri. & sic ꝑ hoc licitū est epis tales absoluere pro modica iniuria, & leui irrogata, & hmōi leuis iniuria pōt leuiter emendari, sup. de acc. cū dilecti 1 quæ ēt nō infamat, sup. de re iud. cū te. vñ satis pñt epi beneficio hui⁹ decretalis absoluere tales ex generali concessione. Vel dicas ut Ala. ꝙ est securius.

† Cap. 6. eo. ti. in 2. cōp. pars c. pue- nit, 2. sup. de testib. cog. Vide Cardi. cons. 42. inci. Reuerendissime pater. & S. Antoninū par. 3. tit. 24. cap. 1. §. 3. & Host. in summa hoc e. ti. §. sed & dicunt q̄dam.

SIgnificauit.] Communicans in diuinis excōicatis ꝑ Papā quia diuina celebrat excommunicatus est excōicatione maiori, & per solum Papam absoluendus h. d. secundum vnum intellectum. Abb.

† Cap. 7. eo. tit in 2. cōp. Et de intellectu uide Couarru. in c. alma mater. de sent. excom. lib. 6. par. 1. §. 3.

¶ Idem.

¶ Excommunicati pro leui manuū iniectione in clericum possunt per episcopum absolui h. d secundum communem lecturam, & est textus singularis.

CAP. XVII.

PEruenit † ad nos: & ī. ¶ De his absoluendis, qui clericis non enormē, sed modicam & leuem iniuriam irrogarunt, tuæ fraternitatis arbitrio a duximus committendum.

¶ Idem.

¶ Clericus, qui scienter & sponte participat excommunicato in diuinis officijs excommunicatus est excommunicatione maiori, & tātum absoluendus per Papam, h. d. secundum Panormitanum.

CAP. XVIII.

SIgnificauit † nobis: & inf. ¶ Verum clericos, qui scienter & spōte participauerunt excommunicatis a nobis, & ipsos in officijs receperunt, eadem b excommunicationis sententia cum ipsis nō dubitamus inuolui; quos ēt pro beneficio absolutionis habendo, ad nos volumus cum litterarum tuarū insinuatione remitti.

¶ Idem.

¶ Excomunicatus pro iniectione manuum in clericum vel incendiarius post publicationem a solo Papa absoluitur.

CAP. XIX.

TVa † nos duxit fraternitas consulendos & infra.

¶ Fraterniaati tuæ taliter respondemus, ꝙ † non solum qui in clericos temerarias c manus inijciūt, sed etiam incendiarij, d † ex quo sunt per ecclesiæ sententiam publicati, e pro absolutionis beneficio ad Apostolicam sedē sunt mittendi.

¶ Idem.

Legati de latere absoluere possunt excōicatos pro iniectione manuū in clericos.

CASVS. Aliqui erāt excōicati a Papa propter suos excessus: quidam clerici scienter & sponte participauerunt illis excommunicatis, & ipsos in officijs receperunt: quæritur a quo isti clerici sint absoluendi? Respondet Papa quod isti clerici eadem sententia sunt ligati cum illius excommunicatis, & ab ipso Papa sunt absoluendi, vel isti erant excommunicati cum omnibus suis participantib. uel participauerunt clerici isti illis in crimine. No. quod communicantes excommunicatis a Papa, ab eo tantum sunt absoluendi.

[Gl. seq. ponit tres lec. & reci. post obijciendo de decreta. nuper, inf. eo.]

b ¶ Eadem.] Scilicet quo ad priuationem sacramentorum, & sic intelligitur, 11. q. 3. excommunicatos, & c. seq. uel forte hi fuerunt excommunicati enm omnibus participantibus eis, 11. q. 3. excellentissimus, infra eo. ꝙ in dubijs, in fi. & ita expone, eadem sententia scilicet maiori, uel isti participauerunt excommunicatis in eodem crimine criminosis, & ita eadem sententia cum illis ligantur, unde remitti debent ad suum excommunicatorem absoluendi, inf. eo. nuper. & c. si concubinæ. Et hoc uerius credo. Ber.

TVa nos.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo responsio. ibi, Fraternitati. Abbas.

CASVS. Quæsitum fuit a dño Papa, utrū illi tantum ab ipso sint absoluendi, qui manus uiolentas in clericos iniecerunt. Rñdet Papa, quod nō solum qui uiolentas manus mittūt in clericos, sed ēt incendiarij pro incendio sunt excōmunicati, postquam sunt ꝑ sñiam ecclesiæ publicati, a sede Apostolica sunt absoluēdi, & hoc statutum fuit propter enorme delictum, q. bus præcipiendū est ꝑstito iuramento, ut de cetero talia non committant, & iuxta facultates suas satisfaciant, sicut præcipitur excommunicatis pro iniectione manuum uiolēta, ut 24. q. ul. pessimā. no. ꝙ non solū uerberantes clericos a dño Papa sunt absoluendi, sed ēt incēdiarij post quā sunt per sñiam ecclesiæ denotati.

c ¶ Temerarias.] Largius est hoc intelligēdum, q̄ si uiolētas dixisset, q̄dā .n. manus dicuntur temerariæ, sed non uiolētæ, inf. eo. contingit.

d ¶ Incēdiarij.] Incēdiarij .n. excōicandi sunt, 23. q. ult. pessimam. & s̄m leges igni traduntur. ff. de incen. ruin. nauf. qui ædes, uel capite puniuntur. ff. de pœn. l. capitalium, §. nonnunquam, cum distinctione illius §. nonnunquam. Ber.

† c. 8. eo. tit. in 2. comp. † Alias §. incendiarij. † Alias ita, ꝙ non solū, hi qui & c. † De pœna clerici incendiarij uide ꝑ Bernardinū Diaz in prac. crim. can. c. 99. iure ciuili qualiter puniatur incendiarij, uide l. data opera. & ibi glo. & Salicetū. C. qui acc. non poss. adde Bar. in l. 1. & ff. de off. præfec. vigil.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit, sol. opponit, oppositioni respon.]

e ¶ Publicati.] Ergo vr̄ ex hoc ꝙ ipso facto sint excōicati, alias non vr̄ ꝙ hrēt locum publicatio, & sic est ar. cōtra 23. q. vlt. pessimam, vbi præcipiunt excōicari: vñ q̄dam restringunt hoc ad incendiarios ecclesiarum & religiosorum locorū. inf. eo. conquesti, & 11. q. 3. canonica, & 17. c. 4. omnes ecclesiæ, vnde post publicationem a Papa tm̄ sunt absoluendi, & hoc in odium eorum statutum fuit, hic ad terrorem aliorum. Sic qn̄q; priuant aliqui ecclesiastica sepultura ad terrorem aliorum. sup. de torne. c. 1. & sup. de rap. super eo. sed quia hic nō distinguitur, de omnib intelligas. Tamen non credo ꝙ incendiarij gñaliter ipso iure sunt excōicati, nisi de incendiarijs ecclesiarum: cum de alijs non inueniam. Et ꝑ hanc decr. non probat ꝙ ipso iure sint excōicati: sed illis primo excommunicatis ab ēpo subsecuta publicatione, ac denunciatione, Papa per hanc decreta. reseruat sibi eorum

eorum absolutionem, ad terrorem, vt dixi, aliàs epi possent absoluere omnes incendiarios, infr. eod. nuper.

AD eminentiam.] Primo ponitur dubitatio: Secundo dubitationis decisio: Secunda ibi, [Super quo. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam dubitabat, vtrũ illi sint pro absolutis habendi, qui à Cardinalib. de latere Papæ missis absoluuntur ab excõicatione, quam incurrunt pro violẽtia manuum iniectione in clericos, vel in alias religiosas personas, cum ipsi Cardinales nullũ super hoc mandatum expressũ ostẽdant: quæsiuit à Papa quod iuris sit, & ipse rñdet quid illos dẽt hr̃e absolutos, quos constiterit a talibus beneficium absolutionis adeptos. Not. qđ legati qui mittuntur à latere Papę, licet nõ habeant mandatũ speciale, absoluere tamẽ possunt excõicatos.

a ¶ A latere.] Qui dicantur missi à latere dñi Papæ, hẽs. sup. de of. leg. ca. pen. & vlt. & in consti. Inno. 4. eod. tit. officij nostri.

b ¶ Pro tempore.] id est, postq̃ egressus est vrbẽ, quousque reuersus est, licet iurisdictionem non habeat, nisi in ea prouincia, quæ sibi decreta est, ff. de offi. proconsul. l. 1. & vl. & hoc ex officio legationis licet eis, quãuis de hoc non habeant speciale mandatum: vt hic dicit, & su. de off. leg. translationem, & inf. eo. quamuis, & supr. eo. eã, nõscitur. de alijs qui non sunt missi de latere Papæ, an possint tales absoluere, habes su. de offi. leg. ca. pe. & vlt.

† Ca. 9. e. tit. in 2. compi. Præter docto res hic vide Panormit. & alios in c. q̃ nis. tn̄s. e. ti.

† Alias, oẽs, ut hic obseruat Host. sed in Vatica. ut est impressũ

CAP. XX.

AD† eminẽtiam sedis Apostolicæ: & infra. ¶ Sicut ex parte tua nostris est aurib. intimatum tibi extat dubium, vtrum absolutionis beneficiũ assequantur qui pro iniectio ne manuũ in clericos, vel alias religiosas p̃sonas excõicationem incurrerunt, & à legatis Cardinalibus qui a latere [a] Romani Pontificis destinantur pro tempore, [b] absoluuntur: cum ijdem legati mãdatum super hoc non ostendant expressum: Super quo id à te volumus obseruari, vt eos † habeas absque omni hæsitationis scrupulo, absolutos, quos constiterit a talibus beneficium absolutionis adeptos.

¶ Idem.

¶ *Generalis excommunicatio non ligat nisi subditos proferentis.*

CAP. XXI.

A Nobis † fuit ex parte tua quæsitum; vtrum si quis ita pronunciauerit: Quisquis [c] furtum fecerit, excõicatus sit: hæc generalis clausula ad ipsius excõicatoris subditos referatur, an generaliter extendatur ad omnes, qui non sunt de iurisdictione illius? Ad qđ dicimus quod hæc sententia non nisi subditi [d] obligantur: nisi forte plus [e] cõtulerit maior, & largior au ctoritas delegantis.

¶ Idem.

¶ *Qui cum effractione spoliant ecclesias excommunicati sunt & per Papam tã eum post denunciationem absoluuntur.*

CAP. XXII.

COnq̃sti † sunt nobis Regiñ. canonici, ꝙ I.

ANobis.] Primo ponitur quæstio. Secundo solutio ibi, Ad quod Abb. Sic.

CASVS. Quidam eps protulit sñiam excommunicationis sub hac forma: Qui furtum fecerit, sit excommunicatus: quæritur, vtrum hæc generalis sententia referatur ad subditos excommunicatoris tantum, an extendatur ad omnes, qui non sunt de iurisdictione illius? Ad hoc rñdet Papa, quòd hac sñia non ligantur nisi subditi ipsius excommunicatoris: nisi forte plus contulerit maior auctoritas delegantis. Not. quòd sententia iudicis nõ ligat vel absoluit illos qui nõ sunt de sua iurisdictione. Item sentẽtia quæ certas personas comprehendit, auctoritate maioris extenditur & prorogatur ad alios, qui nõ sunt de iurisdictione proferentis. Item sententia quæ nulla est, potest rata haberi, & erit aliqua.

c ¶ Quisquis furtum. Hac forma verborum omnes nominatim intelliguntur excommunicati, qui furtum committunt, tanquam expressis proprijs nominibus ff. de lib. & posthu. nominatim & Insti. de exhære. lib. §. masculos.

[Gl. seq. obijcit & soluit, contra solutionem obijcit, & respondet, demũ quærit, arguit pro & contra, & soluit.]

d ¶ Non nisi subditi.] Sed contra videtur, quia ratione delicti, efficitur quis de iurisdictione illius, qui tulit sẽtentiam, 6. q. 2. placuit, & 3. q. 6. ibi. enim causa, C. vbi de cri. agi. opor. Auth. qua in prouincia, & supr. de priui. ex tuarum. vbi de hoc, ergo vniuersi ligantur, cum quantũ ad hoc sint eius subditi. Rñdeo si generaliter intellexit, quisquis furtum fecerit vbicunque clausula ista non refertur nisi ad subditos, vt dicit hic: qm̃ extra parochiã suam nullã hẽt iurisdictio nẽ: vnde illa sñia nõ extẽditur vltra termi nos suæ iurisdictionis, l. ff. de iuris. om. iu. l. vlt. & su. de offi. leg nouit. Comprehẽ dit ergo tm̃ subditos suos et delinquentes in eius parochia, cũ ex hoc ipsi subditi sint: nam ratione delicti sortitur quis forum, sup. de for. com pe. c. vlt. & in prædi. concor. nam & præses prouinciæ aduersus extraneos homines habet imperiũ, cum malum commiserint, ff. de off. præsi. l. 3. nec distinguit vnde sint, vt ibi. Sed vr̃ ꝙ per talẽ sñiam 2 non sint ligati alij de alia prouincia: cũ ipsi ignorent talẽ sententiam, licet ibi delinquãt, & efficiatur de foro illius, ut per hoc illos possit puniri: sñia enim non ligãt ignorãtes, & præcipue illos quib. publicata non est, 82. d. proposuisti, 16. dist. quid dicitis. Dicas ꝙ bene sunt excõicati, quia incidũt in factum damnatum & quicunque facit factum iam per sententiã excommunicationis damnatum, iudicatur excommunicatus quasi a canone, arg. 24. q. 1. c. 2. & 3. & propter delictũ ibi commissum intelliguntur esse de parochia sua, & sic excommunicati sunt, nec excusantur eo, quòd dicunt se ignorasse sententiam, quia ipsi cum rem illicitam & prohibitam faciant, statim sunt in culpa, 3 & potuerunt quærere de hoc. Quid si moriatur vel transferatur ad aliam ecclesiam, qui tulit illam sententiam, nunquid tenet post mortem, vel recessum, vt qui contra faciant, sint excommunicati? Videtur quod sic, quia scripta episcoporũ anathematizant etiam post mortem, & facere possunt decretum: ita ut qui contra facit, puniatur, 3. q. 1. nullus & s̃. de maio. & obed. c. 2. & s̃. de off. leg. c. vlt. argu. contra dicit lex, quod interdictum durat ultra iurisdictionẽ interdicentis, ff. de pœn. l. ultim. dici potest, quod interdictum siue sententia excommunicationis simpliciter lata, non durat ultra tempus proferentis, nisi successor eam confirmet, & ratam habeat. Sed cum diffiniendo statutum siue decretum aliquod facit, ligat etiam post recessum: quia statuta talia perpetua sunt. sup. de off. leg. c. ult. ff. de off. præfe. urb. l. 1. §. ult. C. de postula. l. 1. nisi expressim per successorem reuocetur, Ber.

e ¶ Nisi forte plus.] Argum. quod sententia quæ nulla est, potest ratihaberi, & erit aliqua. 2. quæstio. 1. in primis. Ber.

COnquesti.] Primo ponitur querela: Secundo iudicum datio: Secunda ibi, Quoniam igitur. Aabas.

CASVS.

† Ca. 10. eo. ti. in 2. cõpi.

1 Intellige hãc decretalẽ s̃m illã c. 2. de constit. li. 6. & de intellectu vide Couarruuiã, ĩ c. alma mr̃. de sent. exc. lib. 6. part. 1. art. 10.

2 Neq; extenditur ad subditos ext. diœcesim suam furtum committentes, p̃ ut declarauit Bonif. octauus in ca. 2. de consti. li. 6. & rectè hic admonet gl.

† Ca. 11. eo. ti. in 1. cõpi.

3 Non sequitur s̃m Hostien. si obligati sunt ad culpã & ad pœnam indicit qui mat ri. acc. pos. ca. fin. C. de adul. l. si ea. dicit ergo arbitrandum hoc ex nouitate aduentus, vel ex mora quam traxit in loco & in dubio relinquẽdus iuro suo. su. e. si vero, 2 Ioan. And.

CASVS. Canonici Regin. conquesti sunt Domino Papæ, quòd I. de Malafrena, & quidam alij sequaces illius, quasdam ecclesias Regin. epatus fregerunt, spoliantes easdem: mandat Papa quibusdã, quatenus si est ita, prædictos sacrilegos excõicatos denuncient, & faciãt arctius euitari, donec passis iniuriam congrue satisfaciant. & cum litteris veritatem continentibus ad Apostolicam sedem accedãt. not. quod effractores ecclesiarum ipso facto sunt excõicati, & post denũciationem excõmunicationis eorum a solo Papa sunt absoluendi. vt hic vr.

de Malafrena, & eius sequaces, quasdam ecclesias Regin. episcopatus violenter confregerunt, easq; spoliare minime dubitarunt.

¶ Qm̃ igitur grauia sunt, nec clausis debent oculis præteriri: Mandamus, quatenus si est ita, memoratos sacrilegos excommunicatos a nuncietis, & faciatis sicut excommunicatos arctius euitari, donec passis iniuriam congrue satisfaciant, & dãna (pro† eis) data resarciant, & cum litteris vestris rei veritatem cõtinenribus Apostolico se conspectui repræsentent.

¶ Idem.

¶ Percutiens, vel etiam interficiens clericum se dimisso clericali habitu sæuis enormitatibus immiscentem nõ tenetur ire pro absolutione ad sedem Apostoli. Ita generaliter summari potest.

C A P. XXIII.

PErpendimus † ex litteris tuis, quod quidam sacerdos pro eo, quod se filium regis falso nominare præsumpsit, & armis acceptis seditionẽ fecit & guerram, à B. comite iussus est fustigari, qui postea eius mandato tradatus patibulo expirauit, & infra.

¶ Fraternitati tuæ duximus respondendum, quòd si memoratus sacerdos tali modo excessit, & non propulsando,[c] sed inferendo iniuriam fuit occisus non videtur nobis quod inferiores eius propter hoc ad obtinendam absolutionẽ,[d] Apost. sedem adire cogantur.[e] Tu vero qui merita personarum bene nosti, pœnitentiam eis competentem[f] iniungas.

¶ Idem.

¶ Iudex ecclesiasticus faciens percuti clericum per laicum etiam causa disciplina, excommnnicatus est, & ipse & verberans pro absolutione tenentur ire ad Papam.

C A P. XXXIV.

VNiuersitatis † vestræ consultationem accepimus, qua nos requisistis, vtrum laicus incidat in excõmunicationis edictum, qui ad iussionem †

[Gl. seq. arg. distinguit, ponit opi. Hug. quam determinat.]

a ¶ Excommunicatos nuncietis.] Ergo videtur ex hoc quod ipso iure sunt excõmunicari hmõi sacrilegi, quod verum est de hmõi violatoribus & effractoribus ecclesiarũ siue incendiarijs, 11. qu. 3. canonica, & 17. q. 4. omnes ecclesiæ, de quibus intelliguntur illa duo capitula. Alij vero non sunt excõicati ipso iure, sed excommunicãdi vt dictum est sup. eo. tua Hug. tñ dixit, quod illa c. non sunt latæ sentẽtiæ, sed hæc decr. contrariũ ostendit, & ita etiam seruatur. sed Hug. intellexit. c. illa non de effractoribus ecclesiarum, 1 sed de his qui aliũde aliqua rapiũt præter effractionem.

b ¶ Repræsentent.] Ex quo enim incendiarij, vel effractores ecclesiarum publice denunciati sunt, non possunt absolui nisi a Papa: sed ante bene si satisfaecere volunt, quia conditor canonis ante denunciationem eorum non retinuit sibi eorum absolutionem infr. eod. nuper. & hoc ad terrorem omnium statutum fuit propter enormitatem excessus, sup. eo. tua. Bern.

PErpendimus.] primo ponitur consultatio: secundo responsio ibi Fraternitati tuæ. Abb.

CASVS. Quidam sacerdos qui nominabat se filium regis, acceptis armis seditionem fecit & guerram, propter quod Comes quidam iussit illum fustigati, qui postea de mandato eiusdem fuit suspensus, quæsitum fuit, vtrum occisores illius sint excommunicati: Respondet. Papa quod si sacerdos tali modo excessit, & non propulsando iniuriam fuit occisus, sed alijs inferendo, interfectores illius non fuit excommunicati; pænitentiam tamen iudex iniungat eis competentem, secundum merita personarum. no. quod vim vi repellere licet. Item clericus immiscendo se enormitatibus amitti priuilegium canonis, si quis suadente.

c ¶ Non propulsando.] Nam vim vi repellere licet, sup. eo. si vero, §. 2. & sup. de homi. significasti, vbi de hoc.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

d ¶ Absolutionem.] sic sup. eod. cum non ab homine, & sup. de apost. c. 1. infr. eod. in audientia. contra. sed illud solutum est su. eo. cũ non ab homine.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Cogantur.] Sed contra videtur: clericus non potest renunciare priuilegio suo, inf. eod. contingit. 1. su. de fo. comp. si diligenti? Dic quod manendo clericus non potest renunciare, vt in contrarijs, sed apostatãdo ab habitu suo post trinam admonitionem vel immiscẽdo se enormitatibus priuilegium amittit, vt hic patet, & supr. eod. cum non ab homine. & infr. eod. in audientia, & ca. contingit. Ipso enim facto se priuant talia faciendo. supr. de vit. & honest. clericor. c. vlti. & supr. de cler. coniug. capit. penult. argum.

[Glos. seq. exponit, & quærendo obijcit, & soluit.]

f ¶ Competentem.] Paulo maiorem quã si in laicos talia com misissent. supr. eod. c. cum non ab homine, in fi. Sed quare imponitur ei pænitentia, quia qui auctoritate iudicis malos interficit, minister Dei est, 23. q. 5. miles, & c. qui malos. Satis potest dici ad cautelam imponitur pænitentia. si comes ille habeat potestatem hoc faciendi: alias secus est, vt hic, & in ca. cum non ab homine, in fin. Ber.

VNiuersitatis.] Abbas qui facit per alium monachum verberari, ipse & verberans sunt excommunicati, & non absoluuntur nisi a Papa. In prima parte ponitur consultatio: In secunda responsio, ibi, Nobis. Abbas. Siculus.

CASVS. Quidam laicus existens in seruitio, cuiusdam abbatis, de mandato ipsius in clericum, monachum, vel conuersum manns iniecit temerarias, maxime vbi causa non subest propter quam debebat verberari, quæritur, vtrum laicus ille incidat in excommunicationem? Respondet Papa, quod nisi abbas in propria persona hoc faciat causa regularis disciplinæ, vel si necessitas immineat, per clericum, vel per monachos hoc faciat, tam ille qui taler verberari facit, quam qui verberat, excommunicatus est, etiam si causa subesset propter quam debeat verberari. Not. quod disciplina regularis per laicum imponi non debet, sed per abbatem, vel per monachum, vel clericum.

† Hæc duo verba, pro eis, desunt in uetustioria. & emendatiorib. exẽplarib. & in omnib. Vat.

1 Adde quis sit effractor, in l. 3. §. effracturæ, & ibi no. ff. de off. p̃sc. uig. † Ca. 12. eo. ti. in 2. cõpi. ti. de intellectũ, p̃ter doctores hic ui de Albert. in repetitione ca. qm̃ de hrti. li. 6. q. 14. circa finẽ & de materia Syluestrum verbo excommunicatio. 6.

† Ca. 13. eo. ti. in 2. cõp. Et uide hic p̃ alijs Henricũ, Boich.

† Ergo in illicitis nõ est Dñis obtemperandum, facit quod not. Baldus in l. seruus, C. ad l. Iuliã. de ui publi.

2 Vel excesserunt suspendendo nulla condẽnatione præmissæ. Hostien. Huic lecturę cõtra, quod s̃. dixit eius mãdato: Sed forte, fuit mandatũ generale, de captis suspSpendis, vel speciale: Ti pter snĩam nec data defensionis copia. Io. And

¶ Ma-

abbatis, in cuius seruitio commoratur, in clericum monachum, aut conuersum, temerarias manus præsumit inijcere, maxime ubi causa non subest, [a] propter quam debeat uerberari.

¶ Nobis autem uidetur, quod nisi causa regularis disciplinæ hoc faciat abbas in propria persona, [b] vel (si necessitas vrget) per clericum, vel monachum fieri iubeat: [c] tam qui tales uerberari præcipit, quam illi, qui uerberant) etiam si causa subesset [d]) excommunicationis sententiam donec ad Apostolicam sedem ueniant; nequaquam euadunt.

¶ Idem.

¶ Clericus ut laicus incedens, tertio monitus non resipiscens, perdit priuilegium clericale.

CAP. XXV.

IN † audientia nostra talis fuit ex parte tua proposita consultatio, utrum clerici, qui arma militaria relicto habitu clericali, gestare nullatenus erubescunt: si eis fuerit iniuria corporalis illata, uel se a captione redemerint: illa clericorum debeant immunitate gaudere, qua pro temeraria manuum iniectione facta in clericum, excommunicatus quis ipso iure notatur? Ad hæc tibi breuiter respondemus, quod cum frustra [e] ecclesiæ imploret auxilium, qui committit in ipsam, & lex [f] secularium Principum huic responso satis efficax afferat argumentum, qua manifeste cautum habetur, matronam, cuius pudicitia attentata fuerit, non posse iniuriarum [g] agere, si in veste meretricali [h] fuerit deprehensa, huiusmodi clerici si a prælatis suis tertio [i] commoniti, militaria noluerint arma deponere, de priuilegio clericorum subsidium aliquod habere non debent.

¶ Idem.

¶ Excommunicatus propter iniectionem manuum in clericum, impeditus ire ad curiam potest ab inferiore absolui, sed impedimento cessante, tenetur curiam visitare, suscepturus mandatum Apostolicum.

a ¶ Maxime vbi causa non subest.] Ideo dicit, maxime, quia idem est etiam si causa subesset, ut inf. sequitur, sed hoc executor non considerat, qui exequi debet siue sententia sit iusta siue iniusta, sup. de of. deleg. pastoralis, §. quia vero.

[Gl. seq. alleg. vnā concor. & duo iura in contrariū, & soluit.]

b ¶ Persona.] sic. q. 5. illi qui argu. contra. 86. dist. non liceat, & C. de epis. & cle. Aut. sed neque. Sol. aliud est in episcopo & speciale, qui suis manib. nullū peteutere dēt, cui sanctitas ignoscēdi gloriam dereliqt, C. de epi. & cleri. si qs in hoc. sed abbas hoc facere potest: vt hic, & 45. di. cum beatus.

c ¶ Fieri iubeat.] moderate, ita ꝙ nō excedat debitā correctionem. alias potest appellari ab ipso, s̄ de off. or. irrefragabilis, & puniri [illegible] debet, s̄. de ap. de priore, & incideret in canonē, quia leuis & moderata castigatio permissa est, ĩ. eo. cum volūtate, §. 2. ubi de hoc.

[Glo. seq. signat cōtrarium.]

d ¶ Etiam si cā subesset.] Licet iusta causa subsit, q aliter q̄ debeat facit, non excusatur inf. eo. sacro. & sic neque in facto neque in modo faciē debet esse peccatū, sic sup. de restit. spo. P. sanis arg. contra ꝙ potius causa facti: q̄ ipsum factū considerari debet 23. q. ulti. occidit. & s̄. de ac. cū dilect. ff. de fur. verū, nec refert undecumque crimina claruerint, ut corrigantur, 23. q. 4. ecce.

[Glo. seq. textum fortificat, secundo signat contrarium, & soluit.]

† Cap. 14. e. ti. in 2. cōpi. Vide Syluestrū super iō ca. citatū.

e ¶ Nequaquam euadunt.] Etiam si monachus consentiret, inf. e. contingit, arg. contra. inf. ut fame. ubi clerici per laicos capiuntur. Non est contra, quia in alio casu diuerso loquitur ibi de clerico, qui aliter capi, & corrigi, 1 non potest, de mandato prælatorum capiatur, & ad iudicium adducatur.

1 Idem si nō dū appareat incorrigibilis. inf. eo. si clericos lib. 6. & ibi de hoc in 5. gl. Ioan. And.

IN audientia.] Clericus qui a prælato tertio monitus arma militaria non deponit, perdit omne priuilegiū clericale, h. d. primo ponitur consultatio, secundo respōsio, b, Ad hæc. Abb.

CASVS: Clerici aliquando relicto habitu clericali assumunt arma militaria quæritur, utrum illi qui iniuriam corporalem talib. clericis inferunt, sint excommunicati, & an illi clerici adhuc priuilegio gaudeant clericali? Respondet Papa, quod huiusmodi clerici si a prælatis suis tertio commoniti noluerint arma militaria deponere: de priuilegio clericorum subsidium aliquod habere non debent, cum frustra legis imploraret auxilium, qui committit in legem: & lex huic responso præstat optimum ar. qua dī. ꝙ si matrona cuius pudicitia attentatur, in veste meretricali fuerit deprehensa iniuriarū agere non poterit. No. ꝙ clerici q arma sumūt dummodo se enormibus non immisceant, retinent priuilegium clericale vsque ad tertiam admonitionem. Item qui legē vel canonē offendit, illius auxiliū amittit, & sic punitur in eo, in quo peccauit, item leges in subsidium canonum inducuntur.

f ¶ Frustra ecclesiæ.] s̄. de imm. eccl. c. ult. & s̄. ne cle, uel mo. c. 2. & 17 q. 4. frater. s̄. de vsu q̄a frustra, & ff. de mino. auxilium in fi. & ff. quod met. cau. isti quidem.

[Glo. seq. alle. con cor. & simi. secundo quærit, arg. pro & cōtra, & soluit.]

g ¶ Iniuriarū.] Non iniuriat mr̄imonio, qui ipsum ignorauit C. de adult. si ca. 2 S. de nec militiæ aut clericali qui iniuriam ignorat. ff. de loca. si ignorans. sup. eo. si uero aliquis. Quid si percussi laicum credens & volens 3 percutere clericum: nunq. id in [illegible] in canonem? ar. ꝙ sic. s̄. de b [illegible] nuper & c. vlt. ff. ad l. Aqui. scientiā, §. 2, arg. contra ff. ad l. Cor. de sic. l. 1. §. [illegible] vbi [illegible] cat [illegible] ꝙ fit, & non secundū quod sciens [illegible] ff. de iniur. si cū seruo, & l. prætor. in fi. sed in ueritate non est excommunicatus, licet de iniuria teneatur.

2 Cessat adulterium in illa quæ uenali forma & meretricio more se vulgo præbuit Io. An.

3 De hoc articulo præter Doct. hic uide citatos in c. si uero. il. secundo. s̄. hoc e. in sup glo. in uerb. ignorauerit.

h ¶ Meretricali.] & sic perdit priuilegium, ff. de ritu nup. senatoris filia.

[Gloss. sequē. allegat duas concor. & tria iura incontrarium, & remittit. Iterum signat contrarium, & soluit.]

i ¶ Tertio.] si. sup. de uita. & hon. cler. c. vlt. & inf. eod. contingit, ar. contra, de aposta. c. 1. & sup. eo. [illegible] dimus. & sup. eod. cum non ab homine, sed ibi soluitur. Item arg. contra, s̄. ne cle. vel mon. c. 1. Sol. [illegible] non loquitur de tali captione, sed de illis qui deprehenduntur in administratione, nec ibi fit mentio de manu iniuriosa, & ecclesia non defendit illos, qui in fraude deprehenduntur quo minus teneantur, & sic non tangit hoc,

QVod.] Enumerat quædam impedimenta, propter quę excommunicati propter iniectionem manuum in clericos absoluuntur ab episcopo, ita tamen ut cessante impedimento uisitent Papam, h. d. primo ponit regulam secundo casus exceptos tertio quandam determinationem submittit. Secunda ibi nisi. Tertia ibi, Ceterum. Abbas.

c ¶ Ob duplicem causam.] scilicet quia manus violentas iniecit in fratrem, & quia immunitatem ecclesiæ violauit. Et sic colligitur hic argu. quod sacrilegi qui immunitatem ecclesiæ uiolant, sunt excommunicati: & ita idem esset si laicum uerberasset in claustro. argu. 17. q. 4. omnes. Dic q incidit in minorem excommunicationē, quia priuatus est cōmunione ecclesiæ, ex eo, qd immunitatem ecclesiæ violauit, 17. q. 4. si quis domum. & si non satisfecerit post tertiam admonitionem, maiori excōmunicatione notabitur, ut ibi dicitur, & ita nō sunt omnes sacrilegi excōmunicati ipso iure maiori excommunicatione: & quia iste non satisfaciebat, fuit excommunicatus a suo prælato, & ita ob duplicem cām nodatus fuit maiori sententia, ut inf. dicit, & illud ca. omnes, restringit ad suū casum, ad violatores ecclesiarū, ut dixi s. eo. tua. & c. cōquesti, vel forte lata erat sententia, ut quicunque uiolaret immunitatē ecclesiæ esset excommunicatus.

† Ca. 15. eo. 1. 12. comp.

† Alias, periculo, ut in codice Barbatiæ.

† Adde quis dicatur senex, ut possit excusari, no. in l. si paterfam. §. in arrogationibus, ff. de adopti. & in l. 2. in glo. 1. C. de his qui imple. stipē. lib. 10.

CASVS. Quicunque violentas manus mittit in ecclesiasticā psonam, est excōicatus, nec potest absolui nisi a Papa, uel eius legato, exceptis quibusdam casibus. q in ipsa littera continentur. Not. q in mortis articulo cōstituti, pauperes, senes, & debiles uel alio iusto īpedimento impediti, si in canonē latæ sententiæ inciderint, possūt ab epo loci absolui.

[Glo. seq. obijcit, & remittit.]

a ¶ Paupertate] sic s. eo. quamuis, cōtra s. eod. ea noscitur, sed ibi soluitur.

b ¶ Visitare.] sic s. e. de cetero, & c. ea noscitur, & inf. e. quamuis, in fi.

CVm.] Excōicatus ex plurib. causis, si in absolutione oēs nōn expressit, nō habetur pro absoluto, h. d. prima pars narrat casum: Secunda dat iudicem, ibi, Discretioni. Abb.

CASVS. Inter G. & F. archidiaconos Cabilon. ecclesiæ, quæstio uertebat occasione cuiusdā excōmunicationis, propter q procuratores eorum ad sedem Apost. accesserūt: procurator G. archidiaconi allegauit, quod F. archidiaconus in succentorem manus iniecit temere uiolentas, trahendo ipsum per claustrum: propter quod archiepiscopus ob uiolentam manuum iniectionem, & uiolationem immunitatis ecclesiæ, fecit eum excommunicatum publice nunciari: sed cum ipse in absolutione sua quam obtinuerat a sede Apostolica, alteram de prædictis causis non expresserit, non debet haberi absolutus, sed tanquam excommunicatus pro altera euitari: unde mandat Papa iudicibus, quatenus si eis constiterit dictum F. archidiaconum propter duplicem causam excommunicatum fuisse, & alteram tantum expressisse in litteris, quas super absolutione sua impetrauit, ipsum tanquam excommunicatum compellant satisfacere ecclesiæ suæ pro altera. Nota quod uiolans immunitatem ecclesiæ excommunicatus est. Item absolutio tacita ueritate uel causa de causa obtenta, non ualet. Item qui pro pluribus causis est excommunicatus, omnes illas causas in absolutione sua exprimere debet, alias non est absolutus.

CAP. XXVI.

QVod † de his, & inf. ¶ Fraternitati tuę du- 01 ximus respondendum, q is, qui asserit se in canonem latæ sententiæ incidisse, non aliter quam per sedem Apostolicam, vel eius legatum absolutionis potest beneficium obtinere: Nisi forte sit in mortis ar- 20 ticulo, † vel paupertate,[a] aut infirmitate, vel senectute tāta grauetur, † q ad Ecclesiam Ro. laborē subire nō valeat ueniēdi: uel ab hoc alio impedimento canonico retrahatur.

¶ Ceterū ab his in forma sacramenti exigi cōsueuit, vt resumptis virib. & opportunitate concessa, Roman. ecclesi. in propria persona debeant uisitare.[b]

¶ Innocentius terti⁹ archiepiscopo, Decano, & Præcentori Lugdun.

CAP. XXVII.

¶ Ligatus pluribus excōicationibus, licet ex eodem facto, obtinens absolutionē expressa una causa seu una excommunicatione, nō habetur pro absoluto quo ad aliam.

CVm † pro causa, q inter G. & F. Cabilonē. eccle. archidiaconos uertebatur, eis cōcesserimus auditorem, procurator G. allegauit, q cū F. archidiaconus in succentorem in cōidormitorio manus iniecisset temere uiolentas, & eū traxisset uerberando per claustrum: tu frater archiepiscope eum, ob uiolentā manuū iniectionē, & vio- 30 lationē immunitatis ecclesiæ, fecisti excōicatum publice nunciari, & infra.

¶ Discretioni uestræ mandamus, quatenus si uobis cōstiterint dictum E. archidiaconum ob dupl. cē causam[c] excommunicatū fuisse, & expssisse tm alteram 40 in litteris, quas super absolutione sua impetrauit, ipsum tanquam excommunicatū[d] satisfacere ecclesiæ suæ pro altera, monitione pręmissa, cogatis.

¶ Idem Abbati Sancti Andreæ.

50 *¶ Excōmunicato decedēti in excōmunicatione, quan-*

[Glo. seq. recitetur per quæst. an pluribus de causis excōmunicatus, si in absolutione tacet alteram, adhuc sit excommunicatus, arg. p & contra, ponit quatuor opinione, & soluit.]

d ¶ Tanquam excommunicatum.] Istud tanquam, expressiuū est veritatis, vt dictū est. Ex hoc patet q si aliqs pluribus de causis fuit excommunicatus, & unam expressit in absolutione, & aliam tacuit, adhuc remanet excommunicatus, argu. sup. de off. ord. ex parte, ibi etiam tangitur de hoc, quia per subreptionem absolutio est obtenta, inf. eod. officij. Quot enim sunt excommunicationes, tot debent esse absolutio- 60 nes, sicut quot sunt accusationes, tot & absolutiones, 2. q. 3. §. notandum, uer. si plura & de p. dist. 5. ca. 1. ubi dicitur, quod de omnibus erit indulgentia petenda. Sicut & in denunciatione noui operis, quot sunt denunciationes, tot erunt remissiones, ff. de no. ope. nunc. de pupillo. §. si ex pluribus. Sic & in libertate si per obreceptionem obtenta fuerit, non ualet, licet sit fauorabilis, ff. de fideicom. lib. cum uero, §. subuentum. Econtra uidetur, quod non sit excommunicatus, quia libertas semel data competit, siue ex iusta, siue ex iniusta causa data sit, non reuocatur: Inst. quib. ex cau. manu. non licet, §. semel. & sup. de consang. quia circa. arg. sup. de conuer. coniu. ex parte, ff. de man. uin. iusta. §. 1. & l. si pater, §. 1. item si quis per dolum est liberatus, tenet liberatio, sed agitur de dolo, ff. de dolo. l. seruus, & l. seq.

1 Dictum huius glo. sequitur Collecta rius in c. cōquestus. sup. de foro compet. Contra sentit hic Hostiensis, quē uideas prius quam in hāc gl. opinionē faciledescendas. adde et recentiores.

† Cap. 1. eod. tt. in 3. compilā. Dt de intellectu uide citatos sup glossis.

2 De quæstione hui⁹ glossæ præter Henricum Boich & alios hic uide B. Tho. in q. addit. ad 3. par. q. 24. art. 3. Palud. lib. 4. sent. di. 18. q. 5. & plene Couarruuiā in c. alma mater. De sent. exc. li. 6. par. 1. §. 11. uersi quid autem de illo.

& l. seq. Item pignus liberatur non obstante dolo. ff. de pig. act. si rem, §. omnis. Sol. si dicatur, quod semel excõmunicatus amplius excommunicatione durante excommunicari non possit, tunc tenet absolutio, licet alias causas non expresserit, si expresserit illam causam, ꝓ qua primo fuit excommunicatus: sed hoc non est uerum. r Si autẽ dicatur, quod excommunicatus posset iterum excommunicari, quod verũ est, refert, an expressa sit causa absolutionis, an non sit: si non est expressa, sed indeterminate absoluitur., tunc ab omnibus est absolutus. sed si vna causa tantum fuit expressa, tunc absolutio non extenditur ad ea, quæ non fuerunt expressa. ar. ff. de accept. plurib. C. de procu. maritus. Vel distinguitur, an ꝑ ignorantiam omiserit an scienter arg. sup. de rescr. sup litteris. ita dixit Ion. Sed ego in hoc casu non admitto illam distinctionem. Alii dicunt illum absolutum indistincte, sed cogitur redire ad curiam, & satisfacere iniuriato. Tan. 2 dixit quod si aliquis est excommunicatus propter plure causas, sed vnica tantum sententia: quamuis aliquas causas taceat dum absoluitur, absolutus est: sed debet compelli satisfacere pro alia iniuriam passo, & secundum hoc istud, tanquam, est similitudinarium. Si vero pluribus & diuersis: excommunicationibus si ligatus ex causis diuersis: si aliquas supprimit, non est absolutus, sed remanet excommunicatus pro aliis, & secundum hoc istud, tanquam, est expressiuum veritatis. Ego credo, quod qualitercunque sit aliquis excommunicatus, siue vna sententia siue pluribus sententiis, ex pluribus & diuersis causis, qui vere vult absolui, omnẽ causam pro qua vel pro quibus fuit excommunicatus, debet exprimere in absolutione sua: quia pro vnaquaque sola fuit excommunicatus, & sic vna sententia sufficit ad plures excommunicationes, dummodo exprimantur omnes causæ prioris excommunicationis, alias non tenet absolutio per surreptionem obtenta, vt bene colligitur j. eo. officii. licet quidam dicant, quod Innoc. respondit ad hoc in cap. officii. & præmissas solutiones non moltum approbo.

r Quod dic. at not. s. de Iudę ita quo iũdam, & 3. q. 4. Engeltrudam. Io. ã. And.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp. Vide Goua. in cap. alma mr, de sent. excõ. lib. 9. part. 1. §. 11. nu. 8.

2 Et Vi n. idẽ Inn. hoc addito, ꝙ primũ mẽbrũ locum hẽat, qñ iudex ex altera solo ñ intendebat excõicare: et cã suppressa nõ est talis. ꝑꝑ quam expressam fuisset denegata absolutio. Secundũ mẽbrũ inte lexit ut sta im addã Io. An.

A Nobis.] Excommunicatus in quo apparuerunt euidentia signa contritionis, absoluitur post mortem ab eo, a quo viuus fuerat absoluendus, & ad satis faciendum pro eo compelluntur hæredes. Duæ sunt partes principales: In prima ponitur bimembris quæstio. In secunda solutio, ibi, Nos igitur. Secũda subdiuiditur in vii. partes: Primo distinguitur duplex uinculum peccatoris: Secunda ex distinctione solutionem quæstionis infert ibi, Vnde quantumcunque. Tertio ꝓuisionem annectit: ibi, Potest. Quarto soluit quo obstantia ibi, Nec obstat. Quinto subnectit quandam determinationum: ubi ut autem. Sexto tractat de forma absolutionis: ibi, Absolutis Septimo de satisfactione & compulsione hæredis, ibi. Hæredis. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis erat excommunicatus pro uiolenta manuum iniectione in clericum: iste iurauit stare mandatis ecclesiæ, & quantum in eo fuit uolebat absolui, nec per eum stetit, quo minus absolueret, sed morte præuentus absolui non potuit: quæritur, utrum iste uel alius, in quibus manifesta pęnitentiæ signa apparuerunt, debeat haberi ab ecclesia absolutus, & utrum pro talibus eleemosyna sit recipiẽda & a fidelib. sit orandum? Resp. Papa, ꝙ iudicium Dei veritati, q nec fallit nec fallitur semper innititur, iudicium autem ecclesiæ aliquando sequitur opinionem, quæ sæpe fallit & fallitur: unde contingit aliquando, ut qui ligatus est apud Deum, apud ecclesiã sit absolutus, & qui liber est apud Deum, apud ecclesiam sit ligatus: unde quãtumcunque se qs iuso attrinxerit ecclesiæ mandato parere, quantũcunque pniæ signa præcesserint, si morte preuẽtus absolutus non extitit: quãuis apud Deũ absolutus credatur, tamen apud ecclesiã nõ est habendus absolutus: tamen potest & debet ei beneficio ecclesiæ subueniri, ut beneficium absolutionis impendatur defuncto, ex quo de ipsius viuentis pænitentia per euidentia signa constiterit nõ obstante ꝙ dicitur, ecclesia habet ptãtem ligandi & soluendi homines super terram, tãquam non possit absoluere & ligare sub terra sepultos: nec illud obstat cui non communicamus viuo: nec mortuo communicare debemus, cum in certis casibus legatur ecclesiam ligasse mortuos & soluisse: uñ statuit Papa, ut illius mortui absolutio a sede Apostol. requiratur, qui dum uiuebat ab eadem fuerat absoluendus, absolutionem uero aliorum ex causa præmissa illis Papa indulget, a quibus dum uiuerent, fuerant absoluendi, absolutionis forma fiat cum psalmo pænitentiali & oratione Dominica, & alijs consuetis: & hæredes defuncti compellantur ad satisfaciendum pro ipso; & si monitione præmissa noluerint, per districtionem ecclesiasticam compellantur. No. quod iudicium Dei non fallitur sed iudicium ecclesiæ sępe fallitur. Item apud Deum aliquis absolutus est, & apud ecclesiam ligatus, & econuersio. Item per signa constat de pænitentia alicuius. Item ecclesia ligat & soluit sub terra, sed in certis casibus. Item post mortem absoluitur excommunicatus. Item hæredes tenentur & compelluntur satisfacere pro defuncto.

tumcunque cõtritus decesserit, non est cõmunicandũ ante absolutionem, nec pro eo orandum, licet sit quoad Deum absolutus; sed si constaret ecclesiæ de cõtritione præcedenti, absoluetur etiã post mortem ab eo, à quo viuus fuerat absoluendus, & hæredes eius compellantur per ecclesiã ad satisfaciendum pro eo.

CAP. XXVIII.

A Nobis † est sæpe quęsitum, vtrum si aliquis excommunicatus in quo indicia fuerint pęnitentiæ manifesta, nec per eum steterit, quo minus reconciliaretur ecclesiasticæ vnitati, non suscepto beneficio absolutionis decesserit, pro absoluto ab ecclesia sit habendus: & vtrum pro tali recipienda sit eleemosyna, & à fidelibus [a] sit orandum: & infra.

¶ Nos igitur consultationi tuæ breuiter respondemus, quod iudicium Dei veritati, quæ non fallit nec fallitur, [b] semper innititur: iudicium [c] autem ecclesiæ nonnunquam opinionem [d] sequitur, quam & fallere sæpe contingit, & falli: propter quod contingit interdum, vt qui ligatus est apud Deum,

a ¶ A fidelibus sit orandum.] Et est dicendum quod non: nisi prius fuerit absolutus. infra eodem. sacris.

b ¶ Nec fallitur.] 24. quæst. 3. Deus qui. 3. de consec. distin. 2. panem.

3 Et 1. q. 1. Spiritus Sanctus. Io. An.

c ¶ Iudicium autem ecclesiæ.] Iudicium enim ecclesiæ diuinum debet imitari iudicium inquantum potest. 11. quæst. 3. tunc uera est.

d ¶ Opinionem sequitur.] Et ideo sæpe fallit, sup. de re iud. lator, & cap. consanguinei, & supr. de frigid. fraternitatis, & 24. quæstio. 3. si qui non recto. & cum de errore constiterit, reuocatur quod factum est, ut tribus primis concordantiis, & 35. quæstio. 9. capit. loc. §. his ita.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

apud ecclesiā sit solutus, & qui liber est apud Deū ecclesiastica sit sula innodatus. Vinculū ergo, quo peccator ligatus est apud Deū, in culpę remissione dissoluitur: illud aūt, quo ligatus est apud ecclesiā, cum sententia remittitur, relaxatur: [a] Quod in suscitatione Lazari [b] sermo Euangelicus manifestat: quem prius Dominus suscitauit, & Apostolis præcepit postmodum soluere sucitatum.

¶ Vnde quantūcunque se qui iuso præstito, quod ecclesiæ mandato pareret, humilitate curauerit, quātumcumque † pænitentiæ signa præcesserint, si tamē morte præuentus absolutionis non potuerit [c] beneficium obtinere, quamuis absolutus apud Deū fuisse credatur, nondum tamē habendus est apud ecclesiā absolutus: Potest tamē & debet ei ecclesiæ beneficio subueniri, vt si de ipsius viuētis pnīa per euidentia signa cōstiterit, defuncto, etiā absolutionis beneficium impendatur.

¶ Nec obstat, quod ecclesiæ legitur attributa potestas ligandi atque soluēdi hoīes super terram, [d] tanquam non possit absoluere & ligare sub terra sepultos: & quod legitur, non cōicetur mortuo, cui non est communicatum & viuo: cum & si communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuisset, quem non contemptus religionis, [e] sed necessitatis articulus impediuit, & in certis casibus à canonibus denotatis, ligasse legatur ecclesia mortuos, [f] & soluisse.

¶ Vt autem in uno pariter & eodem negotio, & seruemus rigorē, [g] & māsuetudinem ostendamus: statuimus, ut illius mortui absolutio a sede Apo. requiratur, qui cum uiueret ab eo fuerat absoluendus: aliorum autem absolutionem ex præmissa causa, ceteris [h] indulgemus, a quibus dum uiuerent, fuerunt absoluendi.

¶ Absolutionis autem forma [i] seruetur, ut fiat cum pœnitentiali psalmo, & tā oratione dominica quam alia consueta.

¶ Hæredes [k] quoque ipsius ad satisfaciendum pro ipso si monitione prę missa noluerint, per districtionem ecclesiasticam cōpellantur.

¶ Idem Vuratislauien. † episcopo.

Definēs clericū custodia vel vinculis sine læsione, excommunicatus est. hoc dicit primo. Communicans excōmunicato scienter ī crimine, excommunicatus est; & nisi difficultas īpediat, absolui debet ab excōmunicatore cum iuramento. Communicās vero extra crimē reconciliari potest per simplicem sacerdotē sine iuramento: hoc dicit vs; ad finem.

CAP. XXIX.

NVper † a nobis tua discretio requisiuit,

---

a ¶ Relaxatur.] Hic surgit ratio, quare quis potest absolui ab excommunicatione post mortem, & non baptizari post mortem: quia sententia ecclesiæ ligat corpus, & etiam animam: & licet sit iniusta, aufert sepulturam: baptismus vero character est animæ: vnde post mortem non est quod valeat baptizari argum. 32. quæst. 7. licite. Vin.

b ¶ Lazari.] 11. q. 3. tunc vera est.

[Glossa sequens quærit, & arguit.

c ¶ Non potuerit.] Si talis in extremis positus habuisset copiam sacerdotis, ab eo potuisset absolui? supr. eo. non dubium, &c. quod de his. & infra. eo. l. quamuis, sed ex quo iam mortuus est, non potest absolui nisi per Papam vel eius legatum, uel a quo debuit viuus absolui. Nunquid 1 a laico potest absolui in articulo mortis, argu. quod sic, de pen. distinct. 1. quem peniter, de consec. dist. nc. 4. sanctum est, ubi laicus absoluit per extremam necessitatem, quem episcopus absoluere debuit, 50. distinct. in capite. Laur.

d ¶ Super terram.] 34. quæst. 1. quodcumque Ber.

e ¶ Non contemptus religionis.] Hæc uerba habes supra. de consecr. distin. 4. baptismi vicem.

f ¶ Mortuos.] puta in hæresi, 24. quæst. 2. sane profertur. Nota quod si agatur contra personam uel de persona tantum, post mortem quæri non debet, quia crimina morte extinguntur. 32. distinct. quorundam, C. si reus vel ac. mor. fue. l. 1. & 2. nisi in hæresi ut cap. sane, & hic. ubi uero agitur propter bona, uel contra personam, & bona, post mortem agi potest, C. si pend. appel. mors interu. l. quamuis. & sic post mortem agitur de matrimonio propter bona, sup. qui fil sint legit. causam quæ.

g ¶ Rigorem.] 45. distinct. disciplina, & c. sunt namque, & sup. de purg. cano. inter.

h ¶ Cæteris indulgemus.] idest indultum esse ostendimus: quia cum eos absoluere possent viuos iure communi, ita etiam absoluere possunt post mortem ex causa præmissa, id est si de ipsorum pœnitentia per euidentia signa constiterit.

[Glo. seq. arg. & remittit dupliciter quærit & sol.]

i ¶ Forma seruetur.] sed forma non potest seruari ex toto: quia hic non potest amodo iurare & tamē absoluitur. & sic est ar. qđ sacramentum non est de substantia absolutionis; vt dixi sup. eo. cum desideres, in fin. Sed nunquid hæredes compellendi sunt ad iurandum antequam absoluatur, Satis credo quod possent compelli: sed si nollent, propterea non differetur absolutio, sed postea indistincte compelluntur satisfacere iniuriam passo, vel alias facere quod ille viuus debuit & voluit: Sed nunquid exhumabitur corpus si sepultum fuit in cœmeterio ecclesiæ? Nō credo, quod debeat exhumari: si alibi sepultum fuerit, tunc debet exhumari, & absolui quo ad ecclesiam, cū iam sit quo ad Deum absolutus. & argum. 11. quæstio. tunc uero. & postea in cęmeterio sepeliri.

k ¶ Hęredes quoque.] Hic habes expresse, quod hæredes teneantur ex delicto defuncti, licet ad eos nihil peruenerit. supra de rap. in litteris: & supra. de sepul. cap. vlt. vbi de hoc quia cum iste penituerit. & contritus fuerit, quātum in se fuit, satisfecit, & per eum non stetit, vnde hæredes ad quos bona peruenerunt ipsis, compellendi sunt satisfacere pro ipso: & sic intellige illud cap. su. de sepu. s. vlt. sup. de rap. in litteris.

NVper.] In prima parte ponitur cōsultatio, in secunda rñsio. ibi Nos. Et vtraqs potest subdiuidi, vt patet in textu. Abb.

CASVS. Duę qōnes proponūt hic. prima talis est

Ioan. 11.

1 Similis gl. in c. Pastora. de offic. ord. uer. prętereā. & in c. fures. de furt. s. uers. Diacono. ubi notatum est, nullo tpe licere laicis absoluere sacramētaliter pter citatos ibi. Vide B. Th. in q. addita ad 3. p. q. 8. arti. 2. & 3. & Turrecrem. de pænit. dist. 1. c. quē pęnitet.

† Alias ita: quātacūque pænitētiæ signa prǫcesse sint.

Vide Burch. 9. decretorum c. 8. & Eymericū ī Directorio Inquisitorū par. 3. nu. 18

† Vutrislamen.

† Vuratislamen.

† Vuratislamen.

† Vestratislamen.

† Ca. 3. e. tit. in 3. comp. pars. ī. de bigam. c. nup de limitatione huius c. vide Abb. in c. inquisitioni ī. e. tit & de ītellectu vide citatos ī c. si cō. ubinæ ī eod.

est, Laici aliquando detinent clericos in custodia publica vel priuata, uel etiam detrudunt illos in vincula sine corporis læsione, quæritur an isti laici sint excommunicati. Scđa q. est talis: Aliqui scienter cõicant excommunicatis nominatim: quæritur, utrũ isti participãtes possint absolui ab excõicatione a simplici sacerdote, vel ab epõ, uel archiepõ; Ad primã q. rñdet. Papa, qđ non credit laicos illos pœnam excõicationis euadere, quamuis nulla corporalis lęsio fuerit subsecuta, citra q̃ uiolentia sæpius circa clericos perpetratur. In secũda quęst. distinguitur, utrũ ille q nominatim excõicatis scienter cõicat in crĩe cõicet criminoso, eis consiliũ impendendo auxilium uel fauorẽ, aut alias in oratione uel osculo, aut orando aut comedendo: In primo casu cum talis cõicet crimini, & participet criminoso, & sic ratione criminis in eũ videat delinquere q dãnauit, ab excõicatore uel eius superiore dẽt absolui: cũ facientes, & cõsentiẽtes par pœna cõstringat. in secundo uero casu a suo epõ uel simplici sacerdote potest absolui: quãuis enim tunc sit ligatus sententia canonis & non iudicis, tñ quia conditor canonis eius absolutionem sibi non retinuit, aliis indulsisse vr̃, ille uero qui participat crimini & criminoso, cum iuro debet absolui: qui uero iuxta ꝯm modũ participat sine iuro põt absolui. In fine dicit, quod si difficile sit ex aliqua iusta cã, qđ ad ipsum excõicatorem absoluendus possit accedere, concedit Papa ut p̃stita cautione ꝯm formam ecclesiæ quod si suo excõicatori parebit, a suo absoluatur epõ uel proprio sacerdote. Not. primum casum, quod aliquis est excõicatus, licet nullã læsionem clericis intulerit detrudendo ipsos in uincula, ut sæpe faciunt iudices sæculares. Itẽ sententia excõicationis per solam participationem criminis transit ad illum, in quẽ lata non fuit. Itẽ consentiens dr̃ qui consilium, auxilium & fauorem præstat alicui in crimine, & eadẽ sententia cũ illo ligatur, quia facientes & consentientes par pœna constringit. Itẽ ubi conditor canonis absolutionẽ sibi specialiter non retinuit, aliis intelligit indulsisse. Item no. hic formam absolutionis maioris excõicationis & minoris. Item ultimo not. quod excõicatus ex iusta causa põt absolui ab alio quam a suo excommunicatore, sed hoc est propter periculum animæ.

qd de illis laicis sit faciendum, qui clericos (sine læsione tñ) in custodia detinent publica vel priuata, vel ẽt detrudunt in vincula? Et vtrum, qui nominatim excõmunicatis scienter communicant, absolui ab excõmunicatione possint per cõfessionem a simplici sacerdote, vel episcopi seu archiepisc. sit ab eis absolutio experenda?

¶ Nos igitur inquisitioni tuæ ex ordine respondemus, quod in primo consultationis articulo. non credimus laicos pœnam excommunicationis euadere, quamuis per† eorum factum corporalis læsio [a] non fuerit subsecuta, citra quam violentia sępius circa clericos nequiter perpetratur. ¶ In † secunda vero quæstione credimus distinguendum, an is, † q nominatim excommunicato communicat, scienter in crimine communicet criminoso, ei consilium [b] impendendo, auxiliũ, vel fauorem, aut alias in oratione, uel osculo, aut orãdo secum, aut etiam comedendo. [c] ¶ In primo quidem articulo, cum talis communicet [d] crimini, & participet criminoso, ac per hoc ratione damnati criminis uideatur in eum delinquere, qui damnauit: ab eo, uel eius superiore, merito delicti, tunc erit absolutio [e] requirenda, cum fecien-

¶ Dictio, per deest in antiquioribus exemplarib.

†Vide B. Tho. in qõnib. additis ad 3. p. q. 23. ar. 2.

Alias ita, an is, q nominatim excõicato sciẽter cõicat in crimine cõi ter criminoso.

a ¶ Corporalis læsio.] Hic sola uiolentia attenditur, si inf. eo. contingit, nec refert an aliquis in compedibus an parietibus teneatur, ff. ex quib. cau. ma. succurritur, in fi.

b ¶ Consilium impendendo.] quod aliter non erat facturus arg. ff. de his qui no. infa. l. 1. in fi. & sup. de homi. sicut, §. qui uero, non refert enim an de bono malum, uel de malo [1] deteriorem fecerit, ff. de ser. cor. l. 1. §. qui igitur. alias non tenetur quis de consilio; nisi ille aliter nõ fuisset facturus, ff. mand. si remunerandi, §. si tibi, in fin. uel nisi sit fraudulentum, ff. de reg. iur. consilij. Lau.

1 Quid sibi velit hoc loco glo. vide Io. And. hic adde ẽt & recentiores.

c ¶ Comedendo.] Tunc in istis casib. non communicat illi in crimine, sed extra: unde pp hoc non est ligatus eadem sententia cum illo, quare si contra ipsum in accusationem prosiliret, excipere poterit contra illum, nec habebit locum replicatio communionis. su. de excep. a nobis.

d ¶ Communicent crimini.] Pone causam per illã dec. su. e. significauit, vel per illam, inf. eo. si concubinæ.

[Glo. seq. prin. recip. per. q. an communicans in crimine damnato ligetur sñia canonis vel hominis Secundo q̃rit, opin. ponit, & soluit.

e ¶ Tunc erit absolutio.] Colligit hic, ꝙ si ego excõico parochianũ meũ pp crimen, & parochianus alterius ei cõicat fauorẽ impartiẽdo in delicto suo: in me vr̃ delinquere, & eadẽ sñia ligatur, & non sñia canonis, qa tũc a suo epõ vel ẽt ꝓprio sacerdote absolueretur, vt inf. sequitur, & sic iste pp delictum ligat̃ sñia mea, & a me det̃ absolui, & cũ iuro, vt inf. qs, & est si. su. e. a nobis. 1. vbi large appellatur subditus rõne delicti. Sed q̃ri potest cũ excõicationis sñia extẽdatur ad alienũ parochianum quare non extẽdatur similiter indulgentia vel remissio, vt su. de pę. & remis. qđ aũt? Vin. dicit ꝙ vtrobiq; aĩæ cõsulitur, & ideo in indulgentis illud obtinet, ut diutius affligatur quis pro peccatis: & similiter in excõicatione, vt diutius affligatur, nec excõicatio est mortalis, sed medicinalis, 2. q. 1. multi. & 23. q. 3. corripiantur. Vel dic aliam rationem: indulgentia non transit ad alienum parochianum, quia eps in eum nullum habet iurisdictionem, unde sua indulgentia vel remissio non potest illum absoluere quia ipsum non ligauit, quia qui non potest ligare, non põt absoluere, & conuerso, 21. dist. 11. inferior, & 6. q. 2. c. 1. & s. de poe. & remis. omnis vtriusque, sed in sñia excõicationis secus est, qa ille pp delictum siue ratione delicti efficitur de foro excoicatoris, sup. de fo. comp. c. vlt. vñ pp hoc potest illum ligare, & absoluere, & ille incidit pp delictũ in suam sñiam, & sic ligatus est ab eo, vnde ab eo dẽt absolui & ꝙ prouisum fuit ad pęnã, trahi nõ dẽt ad gratiã, sup. de transl inter corporalia. Sed ẽt mirũ vr̃, qualiter sñia excõicationis liget illos, de quib. non fuit dictũ uel cogitatum, & res iudi. solum illis nocet, contra quos iudicatur, sup. de fid. instr. inter dilectos, & c. pe. & ff. de exce. rei iud. l. cũ q̃rit, & l. rei iud. nec ex post facto potest augeri obligatio. ff. de damn. infe. damni, §. is qui [2] & ex quo post sententiã aliqd accidit, noua interpellatione opus est. ff. de iud. non põt. Itã inconueniẽs est, ꝙ aliquis excõicetur, qui non est admonitus nec citatus, inf. eo. sacro. Item ꝯm hoc talis sñia non differt a canone latæ sñiæ, cum tamen hæc sẽtentia non sit generalis, sed tantum vnam personam comprehendit. Io. dixit; ꝙ hæc dist. quæ fit hic in littera. habet locum in eo casu, cum sub hac forma fit excõicatio: excõico te cum omnibus communicantibus, tibi, & tunc distinguatur ibi qualiter ei cõicet, vt j. eo. c. prox. ad fin. & sic non obstant præmissa, sed hoc non credo, immo credo illum esse excõicatũ eadẽ sñia, ex eo quod in crimine inuoluitur, qa incidit in factũ quasi damna-

1 Vide ẽt ... nihil. qa circa sup in glo. Io. And.

2 Et etiam Goff. hic.

tem [a] & consentientē par pęna constringat. ¶ In secūdo vero casu a suo episcopo, vel a proprio sacerdote poterit absolutionis beneficium obtinere, q̃uis .n.& tunc non iudicis, sed iuris snīa excommunicato cōmunicans sit ligatus quia tñ conditor canonis eius absolutionē sibi specialiter non retinuit, [b] eo ipso cōcessisse vr̄ facultatem aliis relaxandi.

¶ Is autem, qui iuxta primum modum excommunicato communicat, cum iuramento debet absolui: qui vero iuxta secundum modùm, reconciliari poterit sine iuratoria cautione. Verum si difficile sit, ex aliqua iusta [c] causa quod ad ipsum excōmunicatorem absoluendus accedat, concedimus indulgendo, vt præstita iuxta formam ecclesiæ, cautione, quod excommunicatoris mandato [d] parebit, a suo absoluatur episcopo, uel proprio sacerdote.

¶ Idem Strigon. archiepiscopo.

¶ *Iuramentum excōmunicati de stādo mādatis ecclesiæ, nō hēt vim absolutionis hoc dicit primo Excōicato nullus communicare tenetur præter personas exceptas, alias communicans excommunicato incurrit minorem, & est excommunicandus maiori nisi ille sit excommunicatus cum participibus suis, quia tunc esset excōicatus maiori.*

CAP. XXX.

QVod † in dubiis, & ĩ. ¶ Respōdemus, quod excōmunicato, licet quod stet mandato ecclesię iuramento firmauerit, communicari non debet, donec [f] per ecclesiam fuerit absolutus alioquin post iuramentum non esset absolutio necessaria. Nullus autem scienter, nominatim excommunicato communicare tenetur, nisi quędam personę, quę per illud Gregorii † Papæ capitulum, Quoniam multos, [g] specialiter excusantur.

¶ Illi autem, qui nominatim excommunicatis presumptuose participāt, præter personas a dicto canone annotatas: nisi ab eorum participatione [h] commoniti [i] forte destiterint, excommuuicationis vinculo sunt innodandi, [k] secus autem si scienter ei communicant [e] qui cum participibus [l] suis est vinculo excommunicationis sententialiter innodatus, tunc enim, & ipsi sententiam excommunicationis incurrunt. [m]

damnatum, & sententia transit ad eum per talem participationem, inf. eod. si concubinæ, & est sim. de immun. ecc. aduersu., vbi succedit in vitium, & hic accedit ad crimen. ergo eadem lepra qua ille punitur, & iste etiam accedens teneri debet. ar. 1. q. 1. cito turpem, sicut per participationē solam in locutione contrahitur excommunicatio minor, ita p com munionē ĩ crimine ĩ cōtrahitur maior excommunicatio: quia tunc plus delinquit, vnde non est necesse ut noua contra tales sententia procedat q alieno facinori suam cō.onē commiscent, 24. q. 1. 2. & 3.

a ¶ Facientem & consentientem.] Hęc est probatio, q eadē sentētia inuoluatur, sic inf. eo. quātæ, 7. q. 3. omnes: & 3. de off. deleg. c. 1.

b ¶ Non retinuit.] similiter prætor magistratib. quædam committit. s. cautionē, & in possessionē ex primo decreto mittere ex cā dāni ĩfecti ff. de dam. infe. dies cautionis, sed missionē ex secūdo decreto sibi reseruauit, ff. de iurisd. om. iud. inhibere, 2. Et est hic ar. epos posse d. spēsare, vbi spaliter dispēsatio non est inhibita ar. s̃. de spō. cum apud, & 16. q. 1. sunt nonnulli, & cōcessum vr̄ quod non est prohibitum, ff. ex qui cau. ma. l. nec nō, §. quod eis Lau.

c ¶ Iusta causa.] Sic inf. eo. sacro, & sim. su. tit. prox. c. vlt.

d ¶ Excommunicatoris mādato.] sic, su. e. q cetero & ĩf. c. q̃uis.

e ¶ Sacerdote.] Sic ergo simplex. sacerdos potest absoluere, 26. q. 6. c. vlt. sic & ligare. 1. q. 1. nemo. Ber.

QVod.] Tria sunt dicta. Secundum ibi, Nullus aūt. Tertium ibi. illi autem.

CASVS. Aliqs erat excōicat⁹, iurauit stare mandatis ecclesiæ, quæritur, an sit ei cōicandum antequā fuerit absolutus? Respondet Papa q non est ei cōicandum, donec per ecclesiam fuerit absolutus? alioquin post iurm non esset absolutio necessaria. Scd̄o quæritur, vtrum aliquis scienter tenetur cōicare noīatim excōicatis? Resp. Papa, q nullus tenetur participare excōicatis, nisi quædā personæ quæ per illud c. qm̄ multos, specialiter excusātur, c. illud est, 11. q. 3. quoniam multos, Tertio quęritur, quæ pęna imponi debeat illis qui participant noīatim excōiatis. Resp. Papa, q illi quui noīat in excōicatis scienter siue p̄sumptuose participāt, præter personas in dicto canone annotatas, sunt excōicationis uinculo innodandi, nisi commoniti ab earum participatione destiterint, Secus autem de illis, qui scienter cōicant ei, qui cum participibus suis est excōicatus: tunc enim ipsi snīam excōicationis incurrunt. Not. q nullus tenetur cōicare excōicato, qui iurauit stare mādato ecclesiæ, nisi prius per ecclesiam fuerit absolutus. Item qui scienter participat excōicatis, nisi commonitus destiterit est excōicandus. Item cū excōicato cū participib. suis cōicans, ipso iure est excōicatus.

[Glo. seq. alle. duas concor. & obiicit.]

f ¶ Donec p ecclesiā.] fi. s̃. eo. cum desideres. & c. a nobis nec ēt per platū suū dēt ei cōicari, ut ibi, qa q aliis p̄hibet, ipse facere non dēt, ut ibi notat. Itē p̄mittitur alicui tāgere sacra, cui non pmittit ingredi ad ipsa: & sic contra illud q dr̄ 5. d. ad eius vero & contra. id 95. dis. illud, ubi dr̄. Quibus reliqua sacra negant, qūo vnnm genus sacri conceditur? quasi diceret non.

g ¶ Quoniam multos: hoc hēs, 11. qō. 3. qm̄ multos, & inf. c. prox.

h Participatione.] qa hic non distinguit, an in crīe an in aliis cōicent eis, v debatur quibusdā q si in crīe cōicēt. incidant solūmodo in minorē excōicationem, q non est verum, vt patet s̃. eo. ca. prox. cū iuratoria cautione, ut ibi dicitur.

i ¶ Commoniti.] Iudex non dēt excōicare participātes cū excōicatis ab ipso, nisi canonica monitione p̄missa: alias excōicatio non tenet, vt in decr. noua, ĩ. eod. statuimus ita habetis tertium, casum in quo excommunicatio non tenet citra aliquam appellationem. [3]

k ¶ Innodandi.] Qui enim præsumptiose participat excommunicato, excommunicandus est maiori excōicatione, ut hic dicit, & 11. q. 2. qui communicauerit, & est hic notabile, quia & ipse claues ecclesiæ contemnit, quare puniri debet arg. sup. de pęnit. c. vlti. & sup. de excep. prælat. c. vlt. vbi de hoc in notula magna.

l ¶ Participibus.] scilicet in crimine.

m ¶ Incurrunt.] Eandem. s. quam. & principales, 11. q. 3. excellen-

[1] Adde quis dicatur cum alio cōicare no. ĩ. l. item apud Labeonē, §: frequēter. ff. de iniur.

[2] Ar. ɔtra s̃. de uoto, ex multa. ubi ius cōmune non exequitur aliquis, nisi ei spāliter delegēt, sm̄ Lau. Io. And.

† Cap. 9. eo. tit. in 3. cōp. pars sup. de pę. c. q in dubiis. præter Doc. hic uiđ B. Th. in qōnib. additis ad 3. par. q. 23. ar. 1.

† Hoc tribuit Greg. septimo Panorm. li. 5. tit. de licita & illici. excōicatione, ca. 2. siue 125. & Gratia. 11. q. 3. c. quoniā multos.

[3] Idem i[n] suspension[e] & interd[i]cto, eod. ti[t.] statutū, li. 6 Ioan. And[r.]

excellentissimus. & hi nominatim dñt excommunicentur. No. ꝙ ad illum pertinet iuris interpretatio, ad quem pertinet constitutio iuris: Item quidam beneficio canonis tenetur participare, excommunicatis. Item necessitas excusat ab excommunicatione.

ti.ff.de lib.& post h.nominatim.& ff.ti cer.pet.certum. sic etiam excommunicantur Christiani, ne participent Iudæis etiam extra crimen, sup. de usu. post miserabilem & c.quanto. Tamen hoc intellexit Ioan. ubi participāt in crimine: i quo casu intellexit sup. c. prox. alias non essent excõicati, sed post admonitionē excõicarē tur, vt hic dr. Sed qd si alterius parochian[9] participat tali post talem sniam, nunquid erit excõicatus maiori excõicatione? Dicvt sup.ca.prox. Si participat in crie sicaliter nõ est excõicatus, nisi minori, vt hic patet.

Inter alia.] Primo ponit dubiũ, & vnde fuit ortum: Secundo solutionem ibi, Vt igitur. Abb.

† Cap.4.eo. ti.in 3.cõpi. & de materia huius decretalis & superioris, vide plene per Host. in sũma, de sẽ. exc. sit pœna. §. & quæ.

CASVS. Archieps Strigoñ. in decretalı pdicta quæsiuit, utrũ aliqui tenētur participare excõicatis: & Papa rñdet, ꝙ nullus tenet participare excõicatis nisi quædã personę, q̃ per illud Gregorij Papæ capitulũ, qm̃ multos. spe ialiter excusãtur. Ex hac rñsione orta fuit occasio disputãdi: quidã dicebãt, ꝙ excõicato cõicare tenētur personæ in pdicto capitulo noĩatæ, p̃sertim quæ prius, s an te excõicationē ex debito eis cõicare tenebantur: Alij dicebant ꝙ prædictæ personæ licet possint excõicatis cõicare si velit, nõ tñ ad hoc tenentur ex necessitate: quæsiuit archieps qualiter dec. illa sit intelligenda: Vt igitur unde ius pdijt, Iterpretatio quoque pcedat: Papa sic rñdet, ꝙ quędam personę in c. pdicto annotatę, tenebãtur ad obseqa illis, in quos lata est excõicatio, añ platione ipsi[9] excõicationis, & post excõicatiõnē ad coutrariũ nõ tenentur, beneficio canonis id agente, unde non sunt a priori obligatione solutæ, & ita per cõsequẽs tenentur illis ad cõionem, sine qua obsequium exhibere non pñt. Sed hoc non pertinet ad oẽs personas in dicto capitulo notatas, cum mercatores peregrini, & viatores, a cõione taliũ debeant abstinere, nisi articulus necessitatis immineat, secundum ꝙ in fine capituli colligitur manifeste: sed ad illas solũmodo, q̃ ıpsis excõicatis sunt astrictæ: sed non debent eis cõicare seu participare in criminib. pro quib. ipsi sunt excõicati ꝙ si facerent, eadem snia tene-

¶ Idem Doctoribus decretorum Bonon.

¶ Excommunicato comunicare tenentur, qui prius erant ei obligati ad obsequium familiare: alij uero non tenentur de necessitate; licet interdum possint necessitate vrgente.

CAP. XXXI.

Inter † alia, q̃ Strigon. archieps proponi fecit, nos recolimus respondisse, ꝙ nullus nominatim excõicato scienter cõicare tenetur, nisi quædam personæ, quæ per illud Greg. Papæ capitulum, Qm̃ multos: [a] specialiter excusantur. Verũ ex hac responsione orta est occasio [b] disputandi, alijs cõcedẽtibus ꝙ excõicato cõicare tenētur psonæ in prædicto capitulo nominatæ, præsertim [c] quæ prius ad cõionem eorum ex debito tenebãtur, alijs asserentibus, eos cõicare licite posse, si uelint, non tamen ad hoc ex necessitate teneri. ¶ Vt igitur vnde ius prodijt, interpretatio [d] quoque procedat; ambiguitatem hmõi taliter duximus absoluendam, ꝙ cum quædam personę in præmisso capitulo denotatę, illis, in quos lata fuerat excõicationis snĩa, ante prolationem ipsius obsequio tenerentur familiariter adhærere, neque postmodum ad cõtrariũ teneantur (cum adhuc debitum duret [e]) beneficio canonis [f] id agente, [g] a priore nõ sunt obnoxietate solutæ, sed ad familiare tenentur obsequium, & ita per consequens ad cõmunionem tenenrur, sine qua illud nequeunt exhibere. ¶ Illud aũt nõ ad oẽs personas capituli credimus referendum, vt videlicet obnoxierat huiusmodi sint subiectæ, cum viatores peregrini, & mercatores a cõione talium personarum (nisi articulus necessitatis [h] immineat) debeant abstinere, vt in fine colligitur manifeste, sed ad illas duntaxat, quę talibus arctiori tenentur [i] obnoxietate constrictæ, quibus tamen in his, pro quibus sunt excõicatione notatę, vt in criminibus, [k] communicare non debent, sed ab eis penitus abstinere.

¶ Idem.

¶ Si excõicatus pro manuũ iniectione, scienter recipit ordines, si est clericus secularis, deponendus est; si regularis, ab executione ordinis est suspensus. Qui ignorans ius vel factum sic excommunicatus recipit ordines: si est clericus secularis, dispensat cum eo solus Papa; si regularis, dispẽsat ab quę suo relinquatur iudicio. de consuetudine. 11.q.3.

a ¶ Quoniã multos,] 11.q.3. qm̃ multos. 1. & s̃. c. prox.

b Occasio disputãdi.] S.m. s̃. de vo. ex multa.

c Præsertim.] Si istud præsertim, ponitur p tantum, verum dicũt prout sequitur, de qui busdã personis: si pro, maxime, nõ dicũt uerũ: ut sequẽtia dicunt, quia nec viatores dẽnt talib. cõicare, nisi necessitate instante.

d Interpretatio.] Ad quẽ ptinet iuris cõstitutio. ad ipsũ pertinet interpretatio. C. de le. l. ult. 11. q. 1. c. clericũ. §. ex his omnibus.

e ¶ Duret.] ex sui natura.

f ¶ Canonis.] 13.q.3. quoniam multos.

g ¶ Agente] per declarationem: In quibusdam enim casibus illius ca. est declaratio, ut in filiis, seruis, ancillis, & vxore: in quibusdam est constitutio iuris, ut in rusticis & mercenariis, & qd in hoc ius nouum constituatur per illud ca. circa personas mercenariorum rusticorũ, satis videtur, quia per priora iura eos uitare tenebãtur. 15.q.6. nos sanctorum iuratos 11. q.3. excommunicatos quoscunque.

[Glos. seq. quærit, & soluit.]

h Necessitatis.] Nunquid magnæ, an cuius libet tantum, nam aliqua sustinenda est incommoditas, ut ecclesiastica iustitia seruetur. 19. d. st. in memoriam, & sup. de off. deleg. dilectus. Si tãtum magnæ, cuius arbitriũ spectabitur? Videtur ꝙ superioris, argu. sup. de vo. qd super his. & c. ex multa. Sol. in trãseuntibus res ista dilatione nõ capit, [2] quisque suo relinquatur iudicio. de consuetudine. 11.q.3. ꝙ præcessor. In peregrinis aũt qui vltra mare aliquandiu, & Romæ per quadragesimam commorari solent superioris iudiciũ requiratur, q a nemo sibi regulariter iudex esse pt. ff. de iu. si aliter & arg. s̃. de cle. venerabilẽ.

i ¶ Tenentur.] vt sunt domestici, filii, serui, mercenarij, & vxor.

K ¶ In criminibus.] In talibus nulli consentiendum nec obediendum est. 11.q.3. qui resistit Iulianus. & 32. q.5. ita ne alias si cõicarens in illis criminibus eadẽ sententia

[1] Dicit Host. hoc verum si specialiter prohibẽtur, ut i dictis c. sed idem ẽt hodie. s̃. de pœ. fi p ꝙ dicit hoc nõ esse ius nouũ immo ip si rustici & firmãtes in ea. quoniam multos specialiter eximuntur ponderare dbuis set Host. & Goffr. nõ dicunt hoc ius nouum, & ẽt tui p istud c. sed p illud. Io. And.

[2] Ne dñ superioris iudicium expectatur, vt viator fame pereat. 6. dis. baptizandi. Io. And.

tentia tenerentur sup. eo. nuper 2. & inf. e. si concubinæ.

CVm.] In prima parte ponitur qõ: In secũda responsio: ibi. Circa quos. Et ibi ponitur dist. bimembris: Et primum membrum prosequitur ibi. Primo. Secundum, ibi, Qui si claustrales: Et ibi 1. tract. de taliũ absolutione, vsque, ibi, Si aũt, & ibi quæstionẽ principalẽ soluit Ab.

CASVS. Absolutio illorum, qui violentas manus in ĩiũt in clericos, sedi Apo. reseruatur, exceptis qbusdam casi. quidam tali excõicatione ligari sñiam ecclesiasticam negligentes ordines suscipiunt, quæritur, quid de his fieri debeat: In hac quęst. distinguit Papa, prædicti, qui si recipiunt ordines, uel se sciunt excõicatos, vel non recolunt factũ, pro quo in sñiam inciderunt, vel factum sciunt, sed iuris ignari nesciunt exinde se teneri. In primo casu si fuerint seculares, sunt in perpetuum deponendi. In alijs duobus casibus nec epi nec archiepiscopi sine speciali mandato Papæ dispẽsare possunt, cum ab excõicatione eos absoluere non possint, qa maiora illis sunt prohibita, quibus vetita sunt minora: poterunt tamẽ ista summo pontifici intimari, vt circa eos secundum, ꝙ mandauerit, procedatur. Si uero prædicti qui sciunt se excõicatione ligatos, fuerint claustrales, & ordines susceperint, circa ipsorum absolutionem, statuit Alexander Papa, ꝙ monachi, & canonici quocunque modo se in claustro percusserint, per suum abbatem absoluantur. Statuit etiam, quod de seculo fugientes, qui habitum monasticum acceperunt, & inter cetera confitentur se excommunicatos esse, ꝑ uiolenta manuum iniectione in clericos ante ingressum, sine licentia Romani pontificis abbas eos absoluere non potest. Innoc. tamen concedit abbatibus istorum in fauorem religionis, ut eos absoluere possint, nisi excessus enormis fuerit, ut si in episcopum uel abbatem manus iniecta fuerit. Si vero aliquis claustralis in religiosam personã alterius claustri manus iniecerit violentas, per abbatem utriusque debet absolui: Si uero huiusmodi regulares sic excommunicati ad ordines accesserint, secundum primam distinctionem, qui scienter ordinem susceperint, Papa statuit illos ab executione ordinis manere suspensos. Circa alios qui non habent memoriam facti, uel iurisperitiam, abbates ipsorum monasteriorum utilitate pensata poterunt dispensare, nisi graue fuerit factum, aut ille qui fecit adultus fuerit & discretus, ut contra ignorantiam uel obliuionem præsumatur. In fine præcipit Papa abbatibus vt formam istam diligenter obseruent, ne priuilegium mereatur amittere, qui permissa sibi abutitur potesta-

bus, si ignorãtia est ꝓbabilis, & factũ non est graue.

CAP. XXXII.

CVm † illorum[a] absolutio, qui pro uiolenta manuũ iniectione in clericos, labẽ excõicationis incurrunt (quibusdã casib. à prædecessore[b] nr̃o exceptis) sedi duntaxat Apostolicæ reseruet,[c] nonnulli ecclesiasticam sñiam negligentes, in excõicatione positi, ecclesiasticos ordines accipere nõ formidant; qd aũt de his fieri dẽat, Apostolicum sæpius oraculum imploratur. Circa quod credimus distinguendum, ꝙ tales vel sciunt[d] excõicationis se vinculo irretitos, vel non recolunt factum, pro quo in latæ sñiæ canonẽ ĩciderũt, vel factũ qdem scientes, iuris ignari nesciunt[e] exinde se teneri, ¶ Primos † si fuerint seculares clerici, † a susceptis ordinibus,[f] censemus in perpetuum deponendos: in reliquis casibus tã archiepiscopi, quam episcopi, absq; mandato sedis Apost. speciali, dispensandi facultatẽ se nouerint nõ habere: quibus etiam est absolutio taliũ ĩterdicta:[g] cum † maiora intelligãtur illis prohibita, quibus vetita sunt minora.[h] Poterunt tñ huiusmodi Romani pontificis auribus intimari, vt ab eo secundum rigorẽ[i] vel æquitatẽ respõsum prodeat, prout discretio sua viderit faciendum. ¶ Qui si claustrales[k] huiusmodi fuerint, licet ab Alexandro[l] Papa fuerit constitutum, quod monachi, & canonici regulares quocunq; modo se in claustro percusserint, non sunt ad Apost. sedem mittendi, sed secundum prouidẽtiam sui abbatis, disciplinę subdantur, & si abbatis discretio ad eorum correctionẽ non sufficit, prouidẽtia est diæcesani epi adhiben-

e. Not. ꝙ secularis excõicatus ordinem scienter suscipiens, deponitur. Item qui non potest absoluere ex õicatum, cum eo dispensare non potest. Item quib. prohibita sunt minora, sunt multo fortius, & maiore. Item ex persona augetur crimen, & per consequens pœna. Item regularis excõicatus scienter ordinem recipiens, suspẽsus est ab executione ordinis. Itẽ mitius agitur cũ ignorãte ius positiuũ secus in iure naturali Itẽ in eodem genere delicti dispẽsant abbates cũ monachis, ĩ quo nõ pñt dispensare epĩs cũ suis clericis. Itẽ ar. ꝙ nõ semꝑ credendum est confitẽti pec catũ in pñia. Item priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.

a ¶ Cum illorũ. Hic patet expresse, ꝙ edictũ illius canonis, si quis suadente, prohibitoriũ est: quia omnes debent ad sedem Apostolicã mitti, nisi quorum absolutio inferiorib. Prelatis in certis casib. reseruatũ.

b ¶ A ꝑdecessore nostro.] sup. e. de cetero, mulieres, ca noscitur quod de his, & sup. e. quamuis, Bern.

c ¶ Reseruetur.] per canonem illum. 17. q. 4. si quis suadente.

d ¶ Vel sciunt.] quia aliud est quod studio delinquitur: aliud qđ ignorantia. 11. q. 3. excellentissimus.

e ¶ Nesciunt.] pone exemplum ubi quis non crederet se teneri. sup. eo. nuper. 1. responso. & ca. mulieres.

f ¶ Nrdinibus.] Similiter & de beneficijs. sup. de cleri. excom. mi. postulastis &c. latores. sic excommunicati recipiunt ordines, & excommunicatus confert ordines sup. de eo. qui reaum. episc. c. 2.

[Glo sequen quærit & soluit.]

g ¶ Interdictæ.] 17. quæst. 4. si quis suadente. Sed numquid poterunt dispensare post impetratam absolutionem. Videtur quod non, per id quod sequitur, sed si non esset interdicta dispensatio, possent, arg. supra eod. nuper. Et est argumen. quod dispensare possunt ubi non est prohibitum, ff. ex qui. cau. ma. nec non. §. quod eis.

h ¶ Minora.] Minora uocat absolutionem, maiora dispensationem, & ita cui probetur minus, & maius prohibitum intelligitur. 74. dist. in ct gesta. 95. distinctio. illud & ff de sena. qui indignus, & econuerso cui conceditur maius, & minus. supra. de deci. ex parte. 3. Bern. 1

i ¶ Rigorem.] Aequitas rigorem mitigat: unde æquitas intelligitur iuris relaxatio, & æquitas rigori præfertur. C. de iud. placuit. 34. distin. fraternitatis, si. sup de transact. o. c. ult.

k ¶ Claustrales.] Hoc respicit quod sup. dixit seculares.

l ¶ Alexandro.] sup. eo. monachi. Ber.

† Ca. 5. e. tit. in 3. compil.

† In recẽtiorib. ita: primo, sed ĩ antiqs, primos

1 Secundum modũ, quo vtimur nos iuristę, potius debuisset dicere, permissorium, licet magis ꝓprie loquat, & ad de ꝙ dixi de hoc de spon. cum apud Bon. And.

† Dictio, clerici. deest in vetustis codicibus.

† Alias ita, cum & maiora alias ita & maiora, absque voce cum.

1 Concor. l. iuris gentiũ, §. adeo. C. de pac. l. legatũ & l. ad remobilem ff. de proc.

a ¶ Alibi

da, & alibi [a] dicatur, quòd de seculo fugientes, qui religionis habitum in monasterio receperunt, & inter cetera post modum confitentur, se tale commisisse [b] delictum, per † quod ipso actu excõicationis sententiam incurrerũt, sine licentia Romani Pontificis abbas non potest nec debet eos absoluere, quãuis præsumptionem delinquentiũ debita possit animaduersione punire: Nos tamen in religionis [c] fauorem, & vt euagandi materia subtrahatur, maiorem eis gratiã exhibere volentes: eorum prælatis, quòd etiam talibus [d] absolutionis beneficium impertiri valeant, indulgemus: nisi excessus ipsorum extiterit difficilis & enormis: vtpote si ad mutilationem membri, [e] vel effusionem sanguinis [f] est processum, aut in epm, [g] aut abbatem [h] violenta manus iniecta, cum excessus tales & similes neqãnt sine scandalo præteriri.

¶ Si vero claustralis aliquis in religiosam personã alterius claustri manus iniecerit violentas, per abbatem propriũ, & eius, qui passus [i] est iniuriam, absoluatur. Quod si clericũ percusserit secularem, nõ nisi per Apos. sedẽ (vt scandalũ euitetur) absolutionis gratiam poterit promereri. [k]

¶ Si autem hos ad ordines promoueri contingat, iuxta pręmissam distinctionem qui scienter in contemptum [l] ecclesiasticæ disciplinæ se fecerint ordinari, ab executione suscepti ordinis, & officij decernimus manere suspẽsos. Circa reliquos vero facti memoriam vel iurisperitiam [m] non habentes, monasteriorum vtilitate pensata, post iniunctam regularem pænitentiam & per actam, abbates ipsorum poterunt dispẽsare: [n] nisi graue fuerit & notabile factum, aut is, qui fecit, adultus fuerit & discretus, [o] vt violenter contra oblitionem vel ignorantiam præsumatur. [p] Præcipimꝰ autẽ abbatib. vt formã istã diligenter obseruent, ne priuilegiũ mereatur amittere, qui sibi pmissa abutitur potestate.

a ¶ Alibi dicatur.] Nõ habes hodie istam, sed in antiqua compilatione consuluit, ti. eo

b ¶ Commisisse.] ante ingressum, supple.

[Glo. seq. obijcit.]

c ¶ In religionis fauorem.] immo vr̃ quod de iure cõi non est. nulli necessaria certa delicti satisfactio, cuius totũ vitæ tp̃s obedientiç impendit suo cõditoris, 1 de pæn. di. 1. §. his auctoritatib. post illud c. mensuram, si su. de vo. scripturæ. 33. q. 2. admonere. Lau.

d ¶ Talib absolutionis.] hoc intellige de illis qui inciderũt in canonẽ añ ingressum quia de his qui incidunt post ingressum, concessũ erat p Alex. sup. eo. monachi. vnde quo ad alios dicit indulgemus. Bern.

e ¶ Mutilationẽ mẽbri.] Hoc intellige simpliciter de omnibus monachis, q hoc commiserint siue ante ĩgressum siue post, in s. eo, canonica, nec est distinguẽdum inter membrũ & membrũ su. de cle. ægro. c. 2. & s. de cor. uiti. ex posuisti. alias excessꝰ difficilis vel enormis relinquitur arbitrio iudicis: cum excessus notorius est, tunc abbas ipsum absoluere nõ potest propter scãdalum vt hic dicit.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f ¶ Effusionẽ sanguinis.] Quid si modicũ valde læsit cũ sanguinis effusione, quia de facili sanguis effunditur qñque: nunquid idem erit ac si enormeret læderet. Satis crederem committendum arbitrio iudicis, puta episcopi, & abbatis, licet littera ista simpliciter loquatur, verbum enim effusionis, abundantiam significat. 1. qu. reuertimini, & 41. dist. sæpe, ar. sed ibi nomen effusionis significat vitium Ber.

[Gl. seq. ponit tres modos, quib. aggrauatur offensa.]

g ¶ In epm.] Ex persona augetur crimen, de pæ. dist. 1. §. aut facta inst. de iniu. §. atrox, & ff. de re mi. omne delictum. §. qui manus, & ff. de iniur. Item apud §. quòd ait prętor sicut ex atrocitate facti, 17. q. 4. qui subdiaconum. & ex persona eius qui fecit, crescit iniuria. ff. eo. sed si. §. quædam, & 40 dist. homo Christianus.

[Gl. seq. all. 2. concor. quærit, soluit, & prorogat.]

h ¶ Abbatẽ.] propriũ, Multa enim permittuntur nobis in homine nostræ religionis, quæ non permittuntur in alijs. 16. q. 1. & 2. q. 7. si hæreticus, Quid si abbatem non habet, sed priorem aut prælatum alio nomine designatũ. Rñdeo, beneficiũ illud ad omnes monachos & regulares canonicos extẽditur, vt. su. eo. monachi, & ad Hospitalarios Hierosolymitanos qui per suum priorẽ absoluũtur, in s. eo. canonica. idẽ crederẽ de Templarijs, dummodo consimilem Priorem habeant, vt habent Hospitalarij, ad omnes claustrales hoc beneficium extenditur, cùm eadem causa subsit in omnibus Bern.

i ¶ Passus est.] quia ille vr̃ iniuriam passus, arg. Instit. de iniur. §. 2. sicut iniuria facta filio patrem contingit. & agere potest, tñ si pater remittit iniuriã, filius agere non potest: nisi pater vilis persona fuerit, & filius honesta. 2 ff. de iniu. sed & si §. filiofam. sic & si abbas remittit iniuriam factam monacho, monachus agere non potest aliquo casu vr̃ tñ ꝙ s̃m forum rei hoc dẽt fieri, 3. q. 6. ca. 1. & 6. qu. 3. placuit, sed nõ est ita in casu isto, & sufficit quod ita hic cauetur. 6. q. 3. scriptum est & ff. q. & a q. l. inspexit.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

k ¶ Promereri.] Sed nonne datur hic euagandi materia: Quare in hoc casu non absoluit eum abbas sicut absoluit illũ qui qui ante monachatũ deliquit? Sed ratio est, quia ante ingressum erant eiusdẽ conditionis, & per ĩgressum facile tollitur obligatio. 19 q. 3. non liceat & q. 2. duæ sunt. Io. Sed ratio vera redditur in littera s. pp scandalum, scandalũ enim est quòd monachus iniciat manum in maiorem, quia vix bonus monachus facit bonum clericum. 16. q. 1. c. legi.

l ¶ In contemptũ.] Quod semper præsumitur, nec admitti debet probatio in contrarium sic 54. dist. fraternitatem, su. de iud. c. c. vlti. & cum istis non dispensabit. Abb.

m ¶ Iuris peritiam.] No. quòd mitius agitur cum ignorante ius positiuum, secus in iure naturali, vbi nec rusticitati etiam parcitur. C. de in ius voc. l. 2. sicut nec parcitur mulieri contra matrimonium suum, est enim de iure naturali, vt supra de diuor. gaudemus. Vinc.

n ¶ Dispensare.] potest ergo Abbas dispensare cum monacho circa ordines, 3 vt hic. & sup. de eo qui furti. ordi. re. ca. 1.

o ¶ Et discretus.] Et ita non sufficit quod sit adultus, nisi sit discretus, quia contra discretum de facili præsumitur. C. qui & aduer. quos. le. 1. ff. de probat. cum de indebito. Et indiscretus iniuriam facere non potest, pati vero potest. 15. qu. 1. illud, & ff. de iniur. l. illud, & ff. ad l. Cor. de sica. infans, sed de talib. nõ intelligitur hoc, quia tales non indigent dispensatione.

[Glo. seq. arg. & signat contrarium.]

p ¶ Præsumatur.] Arg. quòd non semper credendum est

con-

† propter.

1 Fauorem, qa casus iste est de reseruatis & quia Alex. prohibuerat, & qa latius loquitur, s. de prælatis, non de abbatib. tm̃ secundũ Hostiẽ. Io. And.

† De naso in æstate. s. Ho. item vt dicebat Abb. ẽt sine sanguinis effusione posset esse percussio enormis, & facit ꝙ not. de conse. eccle. vel alta. c. vno li. 6 in 3. gl. Io. An.

2 De hoc in Spe. de iniu. ver. sed nunquid nocet. Ioan. And.

3 Quod intelligit Inn. de irregularitate tm̃ ante monachatum contracta, quicqd dicat verum est, vt dicit Host. ꝙ hic loquitur de contracta ẽt post ingressum, nã proxi. dicit incidẽter & præter principale propositũ qño autem gñaliter formabatur vt patuit in principio, dicit tamen Host. hãc gratiam non extendendum ad alios casus, su. De priui. sanè. Ioan.

confitenti peccatum in pœnitentia. Argu.contra.supr.de hom.significasti.12.quia nō est verisimile quòd aliquis sit immemor suæ salutis, 1.q.vlt.sancimus.

DE monialib.] Moniales excommunicatas pro iniectione manuum absoluit eps, h.d. vel aliter & sic vt in rubro. Primo ponitur consultatio. Secundo, responsio. ibi, Super hoc. Abb.

CASVS. Dr hic, φ si moniales se adinuicē percusserint, vel conuersos suos, vel conuersas, aut ēt clericos ab epo loci pñt absolui. No. φ moniales p violenta manuū iniectione in ecclesiasticam personam excōicatæ, ab episcopo loci debent absolui.

[Gl. seq. recitet per duas qōnes, s. quæ sit ratio, quare abbatissa non absoluit, & quid de exēptis, finis quærit, & soluit.]

a ¶ Per episcopū.] Impedit.n.sexus muliebris, ne abbatissa possit absoluere moniales, sicut hic patet, nec confessionem earū audire, nec eas benedicere, vel Euangelium legere, quia serui femineo claues ecclesiæ commissæ non fuerunt, su.tit.proxi. noua, & ar.su.de ma. et obed. dilecta, vbi de hoc. Sed eps illas absoluit auctoritate Papæ sibi per hāc decr. indulta, tāq̄ quā delegatus 2 ad hoc, & sic absoluat oēs tam exēptas quam non exemptis, & est sim. su.de hære. ad abolendā, in fi. su.de offi. ord. irrefragabili, §.ceterum, & eo iure quo absoluit alias mulieres, su. eod. mulieres. Sed quid si monasteria essent in diuersis episcopatibus, & vna monacha percutiat monachum vel monacham, vel conuersum, vel clericum alterius episcopatus: Conueniat vterque episcoPus, vel alter delleget alteri vicem suam, sup.c.proxi. Bern.

1 Et de cōse. di.2. trib.gradib. s̄m vin. alias īcipit, tanta. Ioan. And.

† Ca.6.e.tit. in 1.compil.

2 Posuit glossator antiq. glossam, nō aduertēs, qđ littera erat sublata propter quā ponebatur, nā in antiqua compi. dicebatur ita, Rñdemus, vt auctoritate nostra, p epm, &c. q̄ cum sint ablata dicēdū, φ hoc facit episcopis sui itare ut recte admonet hic. Io. And.

¶ Idem Pistoriensi. epo.

¶ *Monialis percutiens monialem seu conuersum, vel clericum sæcularē, incidit in excōicationem, & ab episcopo loci absolui potest.*

CAP. XXXIII.

DE † monialibus tua a nobis fraternitas requisiuit, per quem eis sit beneficiū absolutionis impendendum, si vel in se inuicem, vel conuersos, vel conuersas suas, aut clericos etiam manus iniecerint temere violentas. Super hoc igitur tuæ consultationi taliter rñdemus, vt per episcopum, [a] in cuius diœcesi monasteria fuerint, absoluantur.

¶ Idem vniuersis Cruce signatis.

¶ *Contractus etiam, qui sine communione explicari non potest, non dissoluitur seu impeditur per excommunicationem superueniē tem in eum, qui tenetur aliquid præstare non excommunicato.*

SI vere.] Si locanti operam personalem soluisti pretium, vel eius partem, & postea fuit excōmunicatus, vel etiam prius, sed ignorabat, si ad satisfaciendum non potest induci, in opera sic locata sibi poteris communicare, h.d. Et primo ponit permissionem, quā secundo probat tribus rationibus. Prima: ibi, Cum enim. Secūda: ibi, Est autem. Tertia ibi, præterea. Abb.

CASVS. Quidam Cruce signati conuenerant cum Venetis, vt ipsi Veneti ducerent eos nauigio suo vsque in terram Sarracenorum pro certa mercede, maiore parte nauli recepta. Veneti fuerunt excommunicati, isti Crucesignati dubitabant, vtrum deberent transire in nauibus illorum, cum illi essent excommunicati, quæsitum fuit a Papa quid facere deberent, cum illi Veneti nollent eis restituere mercedem receptam? Respondet Papa cruce signatis, φ si veneti noluerint absolui, nec satisfacere sibi de mercede, permittit illis, vt cum ipsis transeant vsq; in terram Sarracenorum, secundum quòd cum ipsis conuenerunt vel etiam conuenerint, communicantes illis cum dolore cordis, & sub spe veniæ, quia cum maiorem partem mercedis receperint, nec eam velint restituere, nec possint ad hoc compelli, ne lucrum de sua malitia reportarent, & isti damnū, & ab excommunicatis possit peri, & reci pi quod debetur & in iure cauetur, quòd si quis transiuerit per terram hæreticorum, aut excōicatorū, necessaria emere poterit ab eisdem: p̄terea si paterfamilias domus excōicatus sit, eius familia excusatur a participatione ipsius, & si dux Venetorum tanquam dñs nauium sit excommunicatus, ipsius excōicatio istos non continget tanquam familiam ipsius dñi, dum in nauibus eius fuerint, & excusabiles erunt apud Deum, si in illis communicauerint ipsis, in quib. eorum communionē non poterunt euitare. No. φ ab excōicatis potest exigi, & recipi quod debent. Itē tempore necessitatis possunt necessaria emi, etiam ab excōicatis, & hæreticis. Itē familia potest participare domino sine pœna excommunicationis.

CAP. XXXIIII.

SI † vere: & infra. ¶ Quod si Veneti forte nec satisfacere voluerint, nec absolui, vobis permittimus, vt cum ipsis vsque in terram Sarracenorum, vel prouinciā (iuxta quod inter vos conuenit & ipsos, vel honeste conuenerit) nauigio transeatis, quāto minus poteritis, cum dolore tamen & amaritudine cordis, & sub spe veniæ [b] communicantes eisdem. Cum enim iam a vobis maiorem nauli † receperint quantitatem, nec ad eam possint restituendam induci, aut etiam coarctari: si aliter fieret, videremini vos damnum ex pœnitentia, ipsi vero præmium ex contumacia reportare; [c] † cum ad hoc debitum exoluendum ipsi vobis maneant obligati, & ab excommunicatis exigi [d] possit, & recipi, quòd debetur. ¶ Est autē cautum in iure, φ si quisquā per terram hæreticorum, aut quorumlibet excommunicatorum

[Gl. seq. signat contrarium & soluit.]

b ¶ Sub spe veniæ.] arg. contra, quia sub spe veniæ nemo peccare debet, sup. de cle. excom. min. illud, & de conse. d.4. quando quis sed tamen hic non credo eos ex hoc peccare, cum Papa hoc permittat, & ne ipsi ex suo dolo commodum habeāt; sed hoc ideo dicit, quia bonarum mentium est, ibi culpam timere, vbi etiā culpa non est, su.de obser. ieiu. consilium, §.2.5.di. ad eius, arg. bonum ad hoc. sup. de pur.c.2. Ber.

c ¶ Reportare.] Quod non esse debet, 16.q.1. legi, & su. de rescr. ex tenore, nec ipsi debent ridere de fletibus aliorum, supra de priui. petistis, quia nemo de improbitare sua consequitur actionem, ff. de fur. itaque fullo, §.1. ver. sed nemo, nec stulti debent esse melioris conditionis, quam periti, ff. quod ui aut clam. Seruius, & quia delinquunt, non debet esse eorum conditio melior, ff. de do. inter vir. & vxo. l.3. §.1.

d ¶ Exigi.] sup. de excep. cum inter, & su. de hær. excommunicamus, §. credentes, conuenire tamen alior aut reconuenire non possunt, sed excipere bene: vt in proxi. concor. appellare, & prosequi appellationem, sup. de excep. c. vlt.

† Ca.7.e.ti. in 3.cōp. vix poteris hanc decretalem intelligere, nisi integrā uideas.

† Naulū est, pretiū quòd soluitur nautis pro uectura.

† Ar. ad hoc in l. sancimus. C. de pœn. in l. si quis, §. legis C. de inoffi. test.

a ¶ Necess-

a ¶Necessaria emere.] Hic habes duos casus, in quibus excommunicatis licite participatur, alij notantur, sup. eo. cum desideres.

[Gl. seq. arg. & illud determinat, & contra id signat contrarium.]

h ¶In excommunicatorũ.] arg. est hic q si socius meus 1 incidit in excõicationẽ, non statim teneor ipsum deserere, nec ipse tenetur statim diuidere societatẽ, hoc intellige si sine magno damno hoc fieri non possit ar. 11. q. 3. antecessor. 23. q. 4. c. j. 41. dis. quisquis, 12. dist. illa, & 8. dis. qui contra mores. Ar. contra. sup. de maior. & obed. illud, & 34. q. 1. omnes qui.

c ¶Nõ potueritis euitare.] supple commode, quia illa dicimur posse, quod sine incõmodo possumus. ff. de uerb. sig. nepos in fi. cond. insti. filius q. in fi. 22. q. 1. faciat homo. Ber.

Vt famæ.] ponit duo dicta quæ patent, secũdum ibi, Laici. Abb.

CASVS. Clerici aliquando grauiter excedunt, nec p̃nt ad agendam pœnitentiam in monasterijs deputari, sed opportunitate captata inde aufugiũt, & priorib. sceleribus se immiscent, unde quæsiuit Londonien. ep̃s, utrũ possint ab ep̃o uel ab alijs p̃latis arctæ custodiæ mancipari? R̃ndet Papa, q cum Prælati excessus teneantur corrigere clericorum, & publicæ utilitatis interfit, ne crimina remaneant impunita, & illi clerici fiant deteriores, debent illos sub arcta custodia detinere, postquam fuerint de crimine condemnati. Secundo quæsitum fuit, utrum laici incidant in excommunicationem, si clericos in magnis sceleribus comprehendant, cum eos ad iudices trahere non possint, nisi manus in eos iniecerint violentas? Respondet Papa, quod laici citra excommunicationem possunt capere clericos, & ad iudicium trahere, si oporteat etiam uiolenter, dum tamen id de mandato suorum faciant prælatorum, cum hoc non ipsi, sed illi quorum auctoritate hoc faciunt, facere uidentur, & non amplius laicorum uiolentia se extendat, quam exigat defensio clericorum. Nota, quod prælati excessus subditorum corrigere debent. Item ad publicam utilitatem pertinet ne crimina remaneant impunita. Item clerici de criminibus condemnati qui nolunt corrigi, possunt incarcerari. Item laici de mandato prælatorum possunt capere clericos, & ad iudicium trahere illos cum moderamine inculpatæ tutelæ. Item is in facere intelligitur cuius auctoritate fit.

d ¶Carcerem.] id est, ipsum claustrum, quod eis est carcer.

1 Non solũ in domo sed ét in camera: dũmõ nõ simul cũ illo iaceã uel comedã s̃m Inn. & Host. s. eo. nuper. nec s̃m eos d̃t cõmunio ubi in domo aliqua est ex cõicatus pro suis factis, & ego p̃ meis. Io. And.

transierit, necessaria [a] emere ac recipere poterit ab eisdem. Præterea si pater familias domus excõmunicationis sentẽtia fuerit innodatus, a participatione illius familia excusat.

¶Licet ergo dux Venetorũ dominus nauiũ tanquã paterfamilias domus in excõicatione persistat, vos tamen tãquam ipsius familiam, dum in nauibus eius fueritis, ipsius excommunicatio non continget & excusabiles eritis apud Deum, si in excommunicatorũ [b] nauibus existentes, cum dolore cordis, sub spe pœnitentiæ communicaueritis ipsis, in quibus eorũ communionem non potueritis † euitare. [c]

† poteritis.

¶Idem London. episcopo

¶Prælatus potest, & debet clericum subiectum incorrigibilem incarcerare, & laici citra metum excommunicationis de Prælatorum licẽtia capere possunt clericos, & ad iudicium ducere.

CAP. XXXV.

Vt † famæ tuæ: & inf. ¶Sane cõsuluisti nos, vtrum clerici grauiter excedentes, qui tute non possunt monasterijs ad [a] agendam pœnitentiam deputari, quoniam cum non pœniteant de commissis opportunitate fugiẽdi captata, carcerem [d] fugerent claustri, & priorib. se scelerib. scelestius immiscerẽt: a te, vel alijs Prælatis suis arctæ possint custodię mancipati. [e] & infra.

¶Respondemus, q cum Prælati excessus corrigere [f] debeant subditorum, & publicæ vtilitatis intersit, ne crimina remaneant impunita, [g] & per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerant, nequiores: non solum possunt, sed debent etiam clericos, postquam fuerint de crimine canonice cõdemnati, sub arcta custodia detinere, qui cum sint incorrigibiles, [h] nec in monasterijs valeant custodiri, ad similia vel peiora facile labentur. ¶Laici vero citra excõmunicationis sẽtẽtiam capere clericos, & ad iudiciũ trahere [i] possunt, † si oporteat etiam violenter, [k] dum tamen id de mandato [l] faciant Prælatorum, quorum illi sunt iurisdõni subiecti, & quorum est corrigere criminum.

† ca. 8. e. tit. in 3. cõp. Vide Bernard. Diaz in practim. can. c. 129. & 131.

e ¶Mancipari.] sine pœna excommunicationis.

f ¶Corrigere.] sup. de offic. ordina. ca. 1. & supra de accusat. qualiter, & quando 1. ne sanguis eorum de suis manibus requiratur, sup. de off. ordin. irrefragabili, ubi de hoc, & sup. de statu mon. ea quæ, & ca. cum ad monasterium, ad fi.

g ¶Impunita.] Ad publicam utilitatem respicit, ut crimina puniantur, ut ff. ad legem Aquil. ita vulneratus. primo ĩfi. in fine, & ff. de solutio. Stichum. §. tametsi, & ff. de iudic. si longius. §. primo, 2 & ff. de fideiuss. si a reo, §. illud quod, & C. de pœn. si operis, ne ad maleficia quisquã prosiliat, vt l. si operis, & 23. q. 4. est iniusta, ff. de pœn. le. capitalium. §. famosos.

2 Agit filius lõge absens sine patris assensu: ne dũ expectat p̃r remaneat maleficium impunitum. Io. Andr.

g ¶Incorrigibiles.] Hic deponi possunt, & tradi curiæ seculari, supra de iudic. cum non ab homine: 17. distin. nec licuit, sed nõ ad sãnguinis effusionem, & sic intelligitur supra de iudi. at si clerici.

† Quid de capiẽte clericũ suum debitore suspectũ de fuga, no. Bar. in seruitute. ff. de furtis.

i ¶Trahere possunt.] Sic C. de his qui ad eccle. confu. le. 3. ubi seruus absque sacrilegio ab ecclesia extrahitur.

[Glos. seq. argum. contra, signat contrarium, & soluit.]

3 Et sic est intelligẽdũ q. no. Io. in pal. leg. c. principes s̃m Hos. qui ét de hic dicit, quod casus ibi notari potius sunt casus q. bus innocat ecclesia brachiũ seculare, q̃ quibus iudex sæcularis potestatẽ hẽat in clericũ. Io. And.

k ¶Violenter.] Argum. contra sup. eod. uniuersitatis. Hoc intelligendum est de incorrigibili, illud de eo qui corrigitur & uerberatur a laico de mandato abbatis, quod non licet, ut ibi dicitur, & ita non se tangunt.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

l ¶De mandato.] At nonne sufficit generale mandatum quod continetur. 23. q. c. principes seculi. Solu. speciale mandatum hic expectandum est: Quamdiu enim non est notum ipsos esse incorrigibiles, & traditos curiæ seculari, 3 non licet sine mandato Prælatorum, quia adhuc sub regula clericali tenentur etiam depositi. 81. dist. dictum. vel nisi se immisceant enormitatib. sũ. eo. cum non ab homine, & c. perpendimus.

a ¶Quo-

a ¶ Quorum auctoritate.] Qui enim per alium facit per seipsum facere intelligitur. sup. eod. mulieres, ff. de admin. tut. ita tamen, §. gessisse.

b ¶ Non amplius.] quia cum moderamine inculpatæ tutelæ: alias si excederent modum, tenerentur, argum. su. de rest. spol. olim. in fi. ubi de hoc. Sim. ff. ad l. Aqui. si ex plagis, §. tabernarius, & ita patet, quòd clericus depositus adhuc gaudet priuilegio clericali.

Contingit.] Communis diuisio: Secunda ibi, Nos autē. Abb. Sic.

† Epō legit in recentiorib. in antiquis rectius est archiepō uide Vasæū in annalib. Hispaniæ, c. 20.

CASVS. Consuetudo est in archiepiscopatu Bracharen. quod si quis laicus aliquem offendat, corpus suū supponit sponte 30. seu pluribus aut paucioribus, fustium percussionib. clerici eandem consuetudinem obseruabant, si clericus alium clericum offendebat, aut etiam laicum, in satisfactione iniuriæ: quæsiuit Bracharen. archiepiscopus, utrum huiusmodi percussores clericorum Incidant in excōmunicationem? Respōdet Papa, quod huiusmodi manus iniectio, etsi nō uiolenta, iniuriosa tamē uī, cum ille canon non tam in fauorem clerici ordinati quam in fauorem ordinis clericalis fuerit promulgatus: & ideo mandat Papa, ut illud de cetero prohibeat attentari: unde sequitur, quòd tales sunt excommunicati: Si quis clericus post huiusmodi prohibitionem sponte se subiecerit, ex cōmunicatur, ita tamen quod clericus satisfaciat iniuriam passo, fine iniuriā ordinis clericalis. Not. quod in iniectione manuum non solum uiolentia attenditur, sed etiam temeritas & iniuria. Item iuri publico nemo potest renunciare, quale est istud quod clericus sponte se subijciat percussionibus cum id respiciat iniuriam totius ordinis clericalis. Item volenti & scienti ac patienti fit iniuria, si in eo læditur ius alterius.

† ca. 10. e. ti. 3. cōp. Et de materia lex. in gl. uide p alijs hic Hēricū Boich. adde Sylue. uerb. excommunicatio 6. circa fi.

nosos: cum hoc non ipsi, sed illi, quorum auctoritate [a] id faciunt, facere videantur: dum tamen non amplius [b] eorum violentia se extendat, quam defensio vel rebellio exigit clericorum.

¶ Idem Bracharen. archiepiscopo.†

¶ Excommunicatus est, qui in clericum etiam volentē manus iniecerit violentas, etiam si hoc faciat in satisfactionem præcedētis iniuriæ. h. d. & est casus notabilis.

CAP. XXXVI.

Contingit † interdū, quod clerici si quem offendāt, & satisfacere velint offenso, secundum morem patriæ, quem inter se laici obseruant, corpora sua sponte supponunt triginta seu plurib. aut paucioribus percussionib. fustiū: & ȷ. ¶ Nos aūt fraternitati tuæ super hoc rñdemus, quod hmōi manus iniectio, & si non violēta, tamen iniuriosa [c] vī: cum ille canon non tam in fauorem clerici ordinati, [d] quā in fauoré [e] ordinis clericalis fuerit promulgatus: ideo & volumus & mādamus, vt id de cetero prohibeas [f] attentari. Si quis autem clericus post prohibitionem hmōi, sponte se subiecerit, excommunicetur: Prouiso, ut clericus iniuriā passo fine iniuria clericali satisfaciat competenter, quatenus inter eos pax valeat rationabiliter reformari.

[Gl. seq. alleg. duas cōncor. obijcit, & soluit. Secundo quærit, & all. pro, & contra. Tertio quærit, & soluit.]

c ¶ Iniuriosa.] Quandoque fit iniuria fine violentia, & tunc incidit in canonem su. eodem, nuper, 1. respon. & c. vniuersitatis. Sed quare hic dicitur iniuriosa, cum uolenti non fiat iniuria. 33. q. 5 noluit, & ff. de iniur. l. 1. §. vsque adeo. C. de transac. cum donationis, ff. de reg. iur. nemo videtur? Sed dic, quod iniuria illa dicitur fieri ecclesiæ, quia ea quæ in nos delinquuntur, possumus remittere, sed non quantum ad ecclesiam, 23. q. 4. si is qui, & ȷ. eodem, cum desideres, & sic filius potest remittere iniuriam quantum ad se, sed non quantum ad patrem, ff. de iniu. l. 1. §. vsque adeo, & quantum tangit commodum nostrum, & non quantum [illegible] commodū aliorū. ff. de pact. iur. s gent. §. si pa[illegible] 63 dist. Salonitanæ. Sed nunquid potest episcopus solus remittere iniuriam factam ecclesiæ sine capitulo? Videtur quod sic, quia actio iniuriarum non est in bonis nostris ante litem contest. ff. de iniu. iniuriarum, ergo si ius episcopus potest eam remittere, arg. su. de his quæ fi. a præla. fine consensu cap. cū Aplica. cum enim episcopus sit pater, 95. dist. esto subiectus, & pater possit remittere iniuriam factam filio, ff. de iniu. l. sed si unius, §. filius famil. ergo solus hoc facere potest. Sed nō videtur, cum episcopus sit procurator, & non dominus, 12. q. 1. cap. ult. & sup. de dona. fraternitatem, quia conditionem ecclesiæ facere deteriorem non potest, ut ibi dicitur. Sed quare excusatur qui ioco percutit clericum licet inuitum, supra eo. cap. 1. & non iste, qui percutit volentem; Ratio est, quia iste temerarius manus inijcit, sup. eod. uniuersitatis, sed ille non, & causa ulciscēdi iniuriam suā hoc facere uidetur. Item quia huius manus sæuit, licet non iniuriando, art. 14. q. 9. si res, sed non illius q ioco. Ioan.

† Idē no. 23. q. 4. si is qui hoc tenet hic Innoc. & Host. hic, & ȷ. e. cum desideres, in fi. Io And.

[Gl. seq. primo tractat de psalmista, de bigamo, de coniugato, & de deposito: Secundo quærit de excommunicato. ar. negatiue, ponit opin.

d ¶ Ordinati.] in quouis ordine, 21. dist. cleros, dummodo non contrahat secundas nnptias, 85. dist. quisquis, ēt si sit clericus coniugatus. ar. ȷ. de vi. & hon. cle. clericus, & hoc intellige si vult deferre coronā, & gaudere priuilegio clericali, aliàs si nō vult habere priuilegium clericale, pōt deponere, su. de cler. coniu. Ioannes, ubi de hoc. 2 Item clericus depositus habet hoc priuilegium, quamdiu vult viuere sub regula clericali, 81. dist. dictum & c. prox. ff. de decu. l. fi. Item nisi immiscuerit se enormitatibus, ȷ. eo. cum non ab homine. & cā. perpendimus uel usque ad trinā admonitionem cōtempto habitu clericali, su. eodem, in audientia, & inf. eodem, contingit. Item quid de excommunicato deposito si uerberetur, an incidit in canonem? Videtur quod non: quia nihil ad nos de his qui foris sunt, 2. q. 1. multi; quia iam est membrum diaboli, & extra ecclesiam eiectus, 11. q. 3. omnis Christianus, & c. seq. 3. & quia non posset alium excommunicare, 24. q. 1. audiuimus, eadem ratione non erit excommunicatos, qui clericum excommunicatum etiam depositum uerberat: quod quidam concedunt. Vin. distinxit, an excommunicatio præcedat depositionem, & tūc adhuc retinet priuilegium clericale: si uero sequitur, & incorrigibilis fuerit eo tradito curiæ sæculari, amittit priuilegium. sup. de iud. cum non ab homine. qui autem alium clericum excommunicatum uerberat, uidetur secundum hoc excommunicatus multo fortius, quā qui uerberat excommunicatum clericum ante depositionem, secundum quod distinguit. Vinc.

2 Quid dic, vt ȷ. de cler. cōiu. ca. uno li. 6. Io. And.

3 De hoc sit. de off. ord. c. q sedem, & de pscrtp. c. ueniēs vide omnino Innoc. in ca. si uero, 5. c. & Io. And. hic.

e ¶ Fauorem ordinis.] cui renunciare non potest, sup. de foro compet. si diligenti, & c. significasti. Ber.

Glo. seq. obijcit, & soluit.

f ¶ Prohibeas attentari.] Non videtur respōderi ad quæstionem

nem quæ fuit,an huiusmudi percussores incidant in canonem.Sed dic,ꝙ bene sunt excõicati : quia iniuriosas & temerarias manus iniiciunt,& satis innuitur, dum dicit:tam in fauorem clerici, ꝙ ordinis,&c. ex eo quod dicit,prouiso ut clericus sine iniuria clericali & c. clericus qui ad hoc consentit, excõicetur.ut inf.sequitur.

Relatum.]Cõis diuisio.Secũda ibi, Quocir a.Abb.Sic.

CASVS.Serui pp iniectionem manuum in clericos in excõicationem incidant:dñi sui allegant ꝙ nolũt carere seruis suis ; & ita non curãt venire ad sedem Apost.absoluendi, eludentes canonicam disciplinam significatum est hoc D.Papæ, unde mãdat archiepõ Lugdunen. quatenus compellat eos uenire ad Apost. sedem absoluendos, cum potius Deo quã homini sit deferendũ, nisi serui illi hoc faciãt in fraudem, vt se subtrahant obsequio dominorum, aut ipsi domini pp eorũ absentiam grauiter læderent sine culpa dominorum & tunc in vtroq; casu ab ipso archiepõ ex indulgẽtia Papæ poterunt absolui,& in recompensationẽ laboris alia eis satisfactio iniungat: dummodo non sit enormis excessus, ut pp scandalum tollendum ad seruum seruorum Dei uenire debeãt absoluendi No. ꝙ plus est Deo,quam homini deferẽdum. Item serui a sede Aposto. pro iniectione manuum in clericos sunt absoluendi, nisi in duob.casib. hic positis,s.si faciãt hoc in fraudẽ,ut subtrahant dñis seruitium debitũ, uel si domini graue damnum incurrerent de eorum absentia. Item pro uno satisfactione alia iniũgitur.

a ¶ Plus Deo quã hominis.]11.q.3 q qs metu,& c.Iulia.& s.de uoto,ex multa.ner.in fama,& c.22.q.5.c.2. & 3.aggrauatur.n. culpa ex persona iniuriati,sup.eod.cum illorum,ubi de hoc.

b ¶ Sine culpa.]Tunc.n.pñt absolui per epm, ut hic dicit,& su,eo.mulieres,& inf.eo.quis, quę intellig dẽnt ſm hanc dist.vnde sine culpa priuari non dẽnt, sup.de eo.qui cogn.consang.uxo.suæ,discretionem,& c.ul. & sup.ut lit.non cont. qm̃ frequenter, §.2.& su.de const. cognoscentes, alias si essent dñi in culpa, tam ipsi, quã serui suus excommunicati: puta si mandassent : quia q per alium facit,per seipsum facere uidetur su. eo. mulieres & c. ut famæ.

c ¶ In vtrolibet casu.] s.cũ serui hoc faciunt fraudulẽter, uel cum dñs nullam culpam cõmisit, ergo vr idẽ dicendũ in uiro, si in fraudem uxori suę faciat,& in liberto qui operas præstare tenetur,arg.29.q.2.per latum.Sed hoc non credo, cũ nõ inueniam; quia hoc dictũ,ut oẽs ad curiam mittãtur, qui expresse non excipiunt, prohibitoriũ est,ar.sup.eo. cum illorum,in princ.

d ¶ Recõpensationẽ.] sic su.de uot. ꝙ super his,& c.magnæ,ad fi.

e ¶ Enormis.]sup.eo. cũ illorũ, ubi de hoc.

Sacris.]CASVS Aliqui sunt excõcati cum oib fautorib. & participib suis: aliqs sponte cõicauit talib. tandem ad cor rediẽs, de mandato eccl.illos excõicatos,quos fouerat,expugnauit, quęritur an iste dẽat hñi absolutus?R. spon Papa, ꝙ non est habendus absolutus, nisi gratiam absolutionis perceperit, & si occũbat in huiusmodi bello,non sunt oblationes recipiendæ pro illo, nec orationes domino porrigendæ, nisi cũ de ipsius uiuentis pæniẽtia per euidentia signa constiterit, & fuerit absolutus ſm tenorem constõnis in no. No.ꝙ licet quis excõicatus iuret stare mandatis ecclesiæ, uel expugnet excommunicatos,nõ habetur pro absoluto, nisi beneficiũ absolutionis fuerit subsecutum.

f ¶ Voluntarius.]Secus si absolute fuerit attractus, sup. de his quę vi metusvẽ causa fiũt.s.& 50.dist. presbyteros, & sup.de bapt.maiores, ad fi.uer.ille uero quĩ nunquam.

g ¶ Porrigendæ.]24.q.2.c.2.& 3.

h ¶ Constitutionis.] su.eo.a nobis.cum fuerit absolutus, tunc orabit ecclesia pro eo, & recipiet oblationem pro eo,sicut pro alijs defunctis.

¶ Idem Lugdun.archiepõ.

¶ Seruus excõicatus pro iniectione manuũ in clericũ tenetur pro absolutione ire ad sedem Apostolicam,sed si ex hoc dominus, qui non fuit in culpa,graue damnũ patiatur,vel seruus hoc faciat in eius fraudem,absolui potest ab episcopo,si læsio non fuit enormis.

CAP. XXXVI.

Relatum † est nobis, ꝙ cum aliqui serui propter iniectionem manuum in clericum violentam, in canonem inciderint sententiæ promulgatæ, allegantib.dñis eorundem, ꝙ carere mancipijs suis nolunt venire ad sedem Apostol. absoluendi non curant: per occasionem huiusmodi eludentes ecclesiasticã disciplinam.

¶ Quocirca mandamus, quatenus eos venire compellas ad sedem Apostol. absoluendos, cum plus sit Deo, quam homini [a] deferendũ : nisi fecerint hoc in fraudẽ,ut subtrahant se obsequio dñorum:aut ipsi dñi pp hoc sine culpa [b] sua graue damnum incurrant: tunc.n. † in vtrolibet casu [c] poteris eos ex indulgentia nostræ prouisionis, absoluere, cũ nimis sint ab Apost.sede remoti: sed in recompẽsationem [d] laboris, quem in itinere sustinerent, alia eis satisfactio iniungatur : dũmodo non sit tam grauis & enormis [e] excessus, ut propter euitandum scandalũ, & tollendum exemplum huiusmodi serui ad seruũ seruorum Dei venire debeant absoluendi.

¶ Idẽ Strigon. † archiepõ.

¶ Excõicatus propter participationem cum excõicato, licet eum postea impugnet, ex hoc solo pro absoluto non est habendus.

CAP. XXXVIII.

Sacris † est canonibus institutum,& infra.

¶ Licet is, qui voluntarius [f] excõicatis illis communicauerat,qui cũ oibus fautorib. & participibus suis excõicationis sententia sunt astricti, ad cor rediens de mandato ecclesiæ excõicatos, quos prius fouerat,expugnauerit:†non tamen priusquam absolutionis gratiam perceperit, habendus est absolutus nec si occumbat in hmõi bello, sunt (absolutiones † vel oblationes recipiendæ pro eo, vel orationes dño porrigendæ, [g] nisi cũ de ipsius viuentis pænitentia per euidentia signa constiterit: & iuxta cuiusdam constitutionis [h] nostræ tenorem, defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur.

¶ Idem Assuntin. † epõ.

¶ Semel excommunicatus debet vitari semper ut excommunicatus; nisi legitime probet se fuisse absolutum.

† ca.11.e.ti. in 3.comp.

† Dictio .n. nõ est in uetust orib. codicibus.

2 Adde l.ita tñ,§. gessisse ff. de admi. & peri.tut. cũ vulgarib. † In Vaticanis u no aut altero excepto ita : idẽ Nidrosien. Archiepõ.

† ca.22.e.ti. in 3.compi. pars sup. de sepul. ca.sacris, & de his quæ ui metusve ca. fiunt,c. :

† Expugnarer.

† Hæc duo uerba absolutiones uel desũt in oĩbus vaticanis, & plerisq; alijs.

† Alias ita: Assinati episcopo.

Sicut.]

SIcut.] Excommunicato, qui dicit se absolutum, non creditur nisi probet. h. d. In prima ponitur decisa consultatio: In secunda responsio: ibi, Fraternitatis. Abb. Sic.

CASVS. Aliqui excommunicantur aliquando ab epo suo: Illi accedunt ad curiam dñi Papę, redeuntes dicunt se absolutos, & non ondũt literas suæ absolutionis, quæsiuit eps Assuntiñ. utrum dẽat illos habere pro absolutis? Rñ. Papa, quòd nisi super absolutione sua literas Apostolicas, uel illius cui ui ces suas in hac parte committit, reportauerint, aut alio modo legitime constiterit de absolutione ipsorum, ipsos pro excõicatis sicut prius faciat euitari. No. quòd non est credendum alicui, qui dicit se absolutum, nisi de hoc fidem faciat.

† ca. 13. e. ti. in 3. compil. Vide glo. & Doct. in c. ꝙ posuit. §. de cler. excom. min. Ancha. cons. 64. & Fel. in c. scribã. §. de præsump.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶ Literas nostras.] Sed vr̃ ꝙ eis credendum sit, quia de nemine præsumendum est, q̃d sit immemor suæ salutis, 1. q. ult. sancimus, & ar. cõtra de conse. dist. 4. cum itaque, & c. si nulla extant, sed non est uerum, 1 su. de off. ord. ex parte, & 8. q. 5. cap. unico, & C. de mand. prin. l. vnica.

1 In foro cõtentioso. ff. & cõria locũ hñt in foro pñiali. §. de homic. c. significasti 2. uer. de ceteris sm Host. Io. And.

[Gl. seq. reci. per q. an unius testis indicia, uel honestas personæ sufficiat, & tenet quod non, allegat contrarium, & soluit.]

b ¶ Alio modo.] Non tñ uno teste, quia fieret actori præiudicium, nec etiam sufficiunt talia indicia, quæ sufficiunt, supra de cler. peregr. c. inter, & cap. tuæ, nec sufficit hic honestas personæ, ut ei credi debeat, arg. 50. dist. si quis præpostera, & dist. 8. si solus. Arg. contra 97. dist. nobilissimus: Sed illud cum nulli fit præiudiciũ. Ioan. Andr.

CAP. XXXIX.

SIcut † nobis: & infra. ¶ Fraternitati tuæ rñdemus, ꝙ nisi excõicati a te, super absolũone sua literas nostras, [a] vel illius, cui vices nostras in hac parte cõmisimus, reportauerint, aut alio [b] modo legitime de illorũ absolutione tibi constiterit, tu ipsos pro excommunicatis vt prius habeas, & facias euitari.

¶ Idem Senoñ. archiepo.

¶ *Si excommunicatus ab episcopo ad metropolitanũ appellat, ab eo absolui potest: metropolitanus tamẽ uolens suo suffraganeo deferre, potest illum sibi remittere absoluendum, et tenetur etiam remittere, quã do propter manifestum excessum fuit excommunicatus, & ante absolutionem non auditur nolens probare se iniuste excõicatum, secus si probare vult sententiam esse nullam.*

CAP. XL.

PEr † tuas litteras: & infra. ¶ Videtur aliquib. [c] quod cũ ad metropolitanum per appellationem qõ non defertur, excõmunicatus autem vocẽ non habeat appellandi, [d] vt pote ab ecclesia separatus, siue appellauerit, siue non Metropolitanus ei non debet absolutionis bñficium exhibere. Verum ex verbis cuiusdam epistolæ, [e] quã scholastici ab Alexandro Papa emanasse proponunt, habetur, quod archiepiscopus eum absoluere possit, dicit .n. Alexander, ꝙ si ante appellationem episcopus aliquem excommunicauerit, metropolitanus ante litis ingressum iuramento recepto, quod stabit mandatis ecclesiæ, dẽt ipsum absoluere, nisi episcopo duxerit deferendum, & ipsum ad eum remittere absoluendum, & subsequitur ibidem, ꝙ nec excõicati sunt audiendi, nisi prius fuerint absoluti, nec sunt ad illos, a quib. appellauerant, remittendi. Secundo in contrarium pro epo allegat Papa cõciliũ Sardicen. in quo dr̃, ꝙ ille qui ab epo est excõicatus, vicinos epos interpellet, & cã eius audiat, & eps qui iuste uel iniuste excõicauit, patienter accipiat, ut negotium discutiat, quousque ipsius snia approbetur vel emẽdetur, & ante finem cãæ nullus eum coloni restituat: Papa uero his præmissis dicit distinguẽdũ, vtrũ qs proponat se post appellationem legitimam excõicatũ fuisse, uel intolerabilẽ errorẽ in snia fuisse expressum, & in qb. casib. ad probationẽ eorum dẽt admitti, et si absolutionem non petat. sed in alijs debet euitari, quamuis tales Apostolica sedes absoluere consueuit ad cautelam, sed in alijs non dẽt audiri, nisi fuerit absolutus, ne sniam contemnere uideatur, & ꝑ hoc amplius ligatur, & in casib. istis intelligitur concilium Sardicen. ꝙ si absolutionis beneficium postulauerit, metropolitanus debet illum absoluere, nisi suo duxerit suffraganeo deferendum, & suffraganeus ipsum non absoluerit. metropolitanus cautione recepta, ꝙ suo debeat parere mãdato, ipsum absoluat, & causam audiat, & sic archieps recte processit: Sed si forte episcopus subditum suum ꝑꝑ manifestũ excessum excommunicasset, metropolitanus non dẽt ipsum absoluere, nisi episcopus requisitus malitiose ipsum absoluere noluissent. Not. hic duos casus, in quib. non tenet excommunicatio, cum de his constiterit, & iõ ꝑꝑ dubium interim auditur ad probationem eorum. s. ꝙ appellauerit ante excõmunicationem, uel error intolerabilis in sententia fit expressus, alias non est quis audiendus ante absolutionem. Item in dubio absoluitur quis ad cautelã. Item ligatur, quis ex contemptu, licet non excommunicatus. Item negligentia suffraganei per metropolitanum suppleri debet.

† cap. 14. eo. tit in 1. cõp. præter Henricũ Boich. & alios hic uide c. is cui. §. si de sent. exc. li. 6. ad de Couar. in ca. alma mr̃. de sent. exc. 1. 6. p. 1. §. 2.

PEr tuas. Diuiditur: Nam in prima parte ponitur falsa opinio: In secunda allegatio pro archiepiscopo: In tertia allegatur contra ipsum: In quarta soluit distinguendo. Secunda ibi, Verum. Tertia ibi: In Sardicensi. Quarta ibi, Nos igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Eps Altissiodoreñ. excommunicauerat archipresbyterum suum: archipresbyter ad Senoñ. archiepm accedens obtulit cautionem standi iuri, petens absolui: archieps uolens epo deferre, ipsum monuit ut eũ absolueret, & quia eum absoluere noluit, archieps eum absoluit, quem eps non habebat absolutum, dicens, ꝙ eius absolutio ad archiepiscopum non pertinebat, unde archiepiscopus quæsiuit a Papa quid in similibus sit tenendum super hoc? Resp. Papa, ꝙ quidam dicebãt, quòd cum quæstio non defertur ad archiepiscopum, per appellationem. de illa quæstione se intromittere non potest, & excommunicatus uocem non habet appellandi, utpote ab ecclesia separatus: & siue appellauerit siue non, metropolitanus eum non debet nec potest absoluere. Præmissa opinione reiecta, primo ostendit Papa per quandam decretalem Alexandri, ꝙ

c ¶ Videtur aliquibus.] & male. quia & si non appellatur ad metropolitanum, tamen potest excommunicatum absoluere, si episcopus ipsum absoluere nolit, supra de offic. ordin. ad reprimendum. Bernardus.

d ¶ Appellandi.] ut per hoc ab excommunicationis sententia releuetur, ut sup. de appel. pastoralis, nec interdictum, ut sup. eo. tit. ad hæc quoniam, 2 sed ut causam transferant ad superiorem, bene tenet appellatio, 2. q. 9. reuera.

2 Nec suspensio ab epo, ingressu ecclesia in c. cui. in fi. li. 6. Io. And.

e ¶ Cuiusdam epistolæ.] quam habuisti olim in antiqua compilatione, supra de offic. ord. quæsitum, cuius sen-

sentētia & etiam verba pro maiori parte ponuntur hic, & incipiunt hic, quod si ante. &c,

a ¶ Sunt audiendi. Si agant, supr. de hæret. excommunicamus, §. credentes, supr. de excep. cum inter, conueniri tamen bene potest, sup. eo. si vere, & §. præd. credentes.

quia non furatur: vel quia non ducit ei aliquam meretricem, vel quia non est inobediens suo Prælato, vel si præcipiat aliquod impossibile vel turpe, vt dictum est, talis sententia nulla est, nec aliquam obligationem inducit de facto vel de iure sim. supra de pact. ca. vlti. argu. contra supra de cōd. app. cap. vltim. in fi. Vin. hæc intelligit tātum de errore iuris: vnde in prædictis exēplis tenet excommunicatio, 3 vt si dicat sic, excommunico illum quia non adulteratur, quia non interfecit illum, tenet excommunicatio. Itē intolerabilis pōt dici error, si expresse pronunciatur contra ius scriptum, vt si dicat: pronuncio ex communicationē valere, quia est lata post appellationem legitimam: & a tali sententia non est necesse appellare, 2. quæst. 6. c. ei qui, §. diffinitiua, ff. quæ senten. sine appel. rescin. l. 1. §. 1. & idem est dicēdum, vbicunq; ponitur iudicium retro nullum fuisse, nisi velit quis ad cautelam appellare, C. de procur. licet, & supra de procur. in præsentia, in fin. & supr. de crim. fal. super eo, & supra de re iud. ca. 1. secus est si errorem non exprimit in sententia, & tamen pronunciaret contra ius: tenet quidem tunc sententia, nisi fuerit appellatione suspensa, supra de re iud. cum inter vos, & ff. eodem cum prolatis. sed si error est in facto, vt si hoc modo dicatur, excommunico te, quia expoliasti talem licet manifeste sit falsum tenet sententia: quia talis causa possibilis est, licet sit falsa, nec continet errorem, & sententia siue iusta, siue iniusta timenda est, 11. quæstio. 3. cap. 1. & 2. argum. contra quōd taler error facit eam nullam, sicut error calculi, ff. quæ sent. sine appel. rescin. l. 1. §. & talis error facit exhæredacionem nullam. ff. de liber. & posthum. l. si posthumus, §. vlti. & l. sequen. sicut nec valet decretum de datione tutoris, vbi error facti est expresus, ff. de tut. & curat. l. tutor, & l. Seiæ: sic & obligatio per errorem facti non tenet, ff. si quis caut. sed & si, §. vltimo, ff. de fideiussor. si quis postquam. Ioan. Quid ergo dices? Credo quòd in sententia excommunicationis lata per errorem facti (vt dictum est) tutius sit dicere quod teneat, & quod absoluatur quo ad ecclesiam, uel saltem ad cautelam, quia quo ad Deum non est ligatus, nisi contemneret eam: vt infr. sequitur, & 24. q. notandum, in fin. supr. de resti. ueniens.

[Glo. seq. ponit tres casus, quibus remittitur appellans.

b ¶ Remittendi.] Remittitur qñq; aliquis ad eum a quo appellauit, si malitiose appellauit, supr. de app. cum in ecclesijs, & c. vt debitus, vel si non fuerit prosecutus appellationem in termino constituto: vt eo. ti. personas. Vel si appellans hoc petierit, sup. de app. interposita. §. ille, alias obtinet quod hic dicitur, & C. de app. eos, & 2. q. 6. §. vlt.

[Glos. seq. ponit ius antiquum & modernum, & distinguit.]

c ¶ In Sardicen. autē concilio.] 11. qu. 3. si eps forte, quod inducitur hic contra decr. Alexandri. Vnde nō. quòd secundum antiquos canones quilibet excommunicatus audiebatur, qui ante absolutionem uolebat probare se iniuste excommunicatū, tum, 11. qu. 2. si episcopus forte. cuius tenor hic ponitur. Hodie vero non auditur nisi in duobus casibus, 1 si dicat sententiam latam post appellationem fuisse, vel si dicat intolerabilem errorem in ea fuisse expressum: 2 vt hic dicitur. Sic ergo distinguas, si aliquis conqueritur superiori de iniusta excommunicatione, aut appellauit ad eum, aut nōn: Si appellauit, primo prestabit cautionem, quòd stabit mandatis ecclesiæ, tunc est in optione ipsius superioris, an velit eum absoluere: an remittere eum ab soluendum ei à quo appellauit, vt hic sequitur in decre. alleg. Si vero non appellauit, sed per simplicem querelam adiuit ipsum, debet eum remittere ad inferiorem, vt ipsum absoluat: & si inferior ipsum absoluere nolit, archiepiscopus ipsum absoluat, supra de offic. ordin. ad reprimendam, si tamen periculum esset in mora ꝓpter huiusmodi remissionem, ipsum statim absoluat, infra. eodem, sacro ar. ad hoc supra tit. proxim. ca. vltim. Et si viderit sententiam excommunicationis ab episcopo latam esse iniustam euidenter, poterit archiepiscopus declarare subditum irrationabiliter fuisse ligatum, licet non sit appellatum ad ipsum supr. de appel. solicitudinem. similiter & econuerso, si viderit eam iustam, tenetur remittere ipsum absoluendum ad inferiorem, vt hic in fi. lo.

si ante appellationem, in aliquē excōicationis sñia fuerit promulgata, Metropolitanus ante litis ingressum ab eo iuramento recepto secundum ecclesiæ cōsuetudinem, debet ipsum absoluere, nisi voluerit episcopo diœcesano deferre, ipsumq; ad eum remittere absoluendum: vbi etiā consequenter infertur, qđ nec excōicati sunt audiendi, a priusquam fuerint absoluti, nec sunt ad illos, à quib. appellauerāt, remittendi. b ¶ In Sardic. † autem concilio c reperitur: vt is, qui ab episcopo est abiect⁹, finitimos episcopos interpellet, & causa eius audiatur, & diligentius pertractetur: episcopus autem, qui iuste vel iniuste abiecit eundē, patienter accipiat, vt discutiatur negotium quatenus vel probetur eius à plurib. sñia, vel et emendet: prius tñ q̄ omnia diligenter examinata fuerint, nullus ante d causæ cognitionē cōionieū sociare præsumat, q fuerat cōione priuatus. ¶ Nos igitur credimus distinguendū, e vtrū quis ꝓponat se post appellationē legitime interpositā, excōicatione fuisse notatum; vel in forma excōicationis intolerabilē f errorē fuisse patenter expressum: in quib. g casibus ad probationē eorū, etsi absolutionem non petat, debet admitti: sed donec de ipsis constiterit, in alijs h euitari debet: †

d ¶ Nullus ante.] Ergo nec archiepiscopus, arg. sup. eod cum desideres, & c. quod in dubijs, in prin.

e ¶ Distinguendum.] Ad soluendam contrarietatem cōcilij & decre. Alex.

[Glos. seq. recit. per q. quis sit error intolerabilis, alleg. contrarium, ponit opin. Vinc. subdit quid si erratur in facto: quia causa propter quam excommunicatur, non est vera.]

f ¶ Intolerabilem errorem.] Error intolerabilis potest dici quodlibet peccatum, vt si excommunicet ideo,

g ¶ In quibus casibus.] duobus, scilicet præmissis, cum dicitur, sententiam latam post appellationem legitimam; & cum dicitur, continere intolerabilem errorem, & in casibus istis intelligitur capitul. concilij Sardicēn. cuius tenor hic ponitur: sic supra, de offic. deleg. cum contingat. in casibus istis primo admittitur probatio, vt appareat an absolui debeat, an denunciari non ligatus, ut ibi in cap. cum contingat.

h ¶ In alijs.] Sic intellige quod dicit in alijs, scilicet, quia

† In cōcilio Sardicēn. id habēt, c. 17. cuius uerba hic referunt. usque ad §. nos igitur.

† Et In alijs qui no. infr. c. pñti lib. 6. Ioan. And. Adde ꝙ ad defensionē necessariam auditur: no. Bald. in l. de pupil. §. ferruo, ff. de no. operis nun: elegit Bar. in l. no. solum, §. fin. ff. de iniur.

3 Et iō secū Vinc. quia talia mortalia non sunt expresse cōtra naturam excōicationis, quæ non debet ferri nisi pro cōtumacia: & dixit ꝙ glo. s. Io. Theutonici fuerat, & colorata extendēs fimbrias suas. Io.

† Aliàs deest uerbum, debet.

quia non auditur in alijs negotijs vel factis iudicialibus vt actor tanq̃ excõicatus, sed extra iudicium non debet vitari, vt inf. eod. tit. solet, nisi in hoc vt probet errorem vel sñiam latã post appellationẽ legitimã, & in hoc concordat concilium Sardicẽ. & interpretatur Papa concilium vsq; ibi, ꝙ si absolutionis bñficium humiliter postulauerit, & ca. ab inde vsq; ibi, ꝙ si forsan interpretatur decre. Alex. Et sic di. Inn. concordat concilium Sardicen. & decre. Ale. quæ videbatur contraria, sed nõ est: quia in diuersis casibus loquuntur, vt patet per interpretationem Innoc.

†Alias, talẽ.

quamquam Apost. sedes ẽt tales † consueuerit absoluere ad cautelam. a Verum in alijs, b nisi gratiam absolutionis imploret, non debet audiri: ne sñiam ecclesiasticam contemnere c videatur, & per hoc amplius ex suo contemptu ligetur. Quòd si d absolutionis beneficium humiliter postulauerit, Metropolitanus eum debet absoluere, nisi suo duxerit suffraganeo deferendũ: cui tamen si suffraganeus absolutionis beneficium iuxta formam ecclesiæ noluerit exhibere, ipse nihilominus illum abs luat, cautione recepta, quòd suo debeat parere mandato, ac deinde causam audiat, & ꝙ canonicum fuerit (iustitia mediante) decernat. Quòd si forsan episcopus subditũ suum propter manifestum excommunicasset excessũ, Metropolitanus nõ debet ipsum absoluere: nisi suffraganeus requisitus maliciose sibi absolutionis beneficium denegaret.

¶ Idem.

¶ Si Papa suis litteris excõmunicatum salutat non propter hoc eum absoluit.

CAP. XLI.

SI † aliquando forte contigerit, quod eis, qui auctoritate Apostolica sũt excommunicationi subiecti, nostræ litteræ cum salutationis e alloquio destinentur, non propter hoc excommunicationis credatur sententia relaxata: Cum per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem f nimiam, per ignorantiam, vel negligentiam aut occupationem nimiam, vel per subreptionẽ huiusmodi litteræ impetrentur. Non quod ex certa scientia debet absolutio impetrari, non per subreptionem.

a ¶ Ad cautelam 1] Sic infr. eo. venerabilis, & su. eo. cum desideres, §. secundæ, & s. de appel. ad penitentiam, & sup. de test. b. veniens, non obstante ꝯdictione excõicatoris vel aduersarij, vt in prædicta decre. solet, nisi diceretur excommunicatus pro manifesta offensa, in quo casu debet habere terminum octo dierum ad probandum manifestam offensã, vt in decretali prædicta, solet. Bern.

1 Pro intelligentia huius gloss. præter Pan. hic, uide Doc. in c. solet, de sẽt. excom. li. 6.

b ¶ Verum in alijs.] Dixit Ioã. in alijs dubijs, s. hñdus est pro excõicato. su. eo. cum desideres, §. secundæ. Et tu dic, in alijs. s. excõicationibus cum quis dicit, se excõicatum iniuste, vel quocunq; modo apparet ipsum esse excõicatum maiori excõicatione: quia tunc non debet audiri vt actor, nisi gratiam, & c. vt supr. vbi dicit, nec excõicati sunt audiendi, & c. exceptis, duobus prædictis casib. & h. d. littera sequens: nec sñiam contemnere, & c. quia hoc ipso ligaretur ex contemptu: secus in eo qui petitur in reum, qui pendente causa audítur contra alios, sed cõtra illum dicit sed omnium illius, non ff. de lib. cau. ordinata. Bern.

c ¶ Contemnere videatur.] Not. causam quare hic tenet sententia, licet iniusta 24. q. 3. notandum, in fi. & 6. q. 3. c. audi. §. cum ergo alia etiam recitatur sup. de app. pastoralis, vbi de hac materia in notula, quæ incipit, hæc ratio, & sup. de cle. excom. mini. si celebrat, in fi.

d ¶ Quòd si absolutionis. Hic 2 interpretatur decr. Ale. quæ intelligitur in eo casu cum ex õicatio præcessit, appellationẽ, q̃ dicit, iniustam concilium, in eo casu qñ ex cõicatio præcessit, vel qñ intolerabilis error expressus est in sñia, & sic planum est. Quæ fuit ergo dubitatio illius diuersitatis? Altissiodorẽ. eps excõicauit archipresbyterum suum: archipresbyter coram archiepõ Senon. obtulit cautionem standi iuri, humiliter petens absolui, archieps deferens epõ sæpe monuit ipsum, vt eum absolueret, ꝙ cum facere nollet, archieps ipsum absoluit quem eps non habebat pro absoluto, dicens quòd eius absolutio non pertinebat ad archiepm, pro quo videbatur facere decre. Alex. pro epo concilium Sardicẽ. vnde archiepiscopus quæsiuit a Papa quid iuris esset, & ipse respondet vt patet ex littera & hic resume casum.

2 Vt hanc gl. apertius intelligas, lege decret. Alex. & cõcilium ipsum Sardicense unde & tex. & gl. apertiora fient uide etiam antiq. compilationem in initio citatam.

SI aliquando.] Primo ponit dictum: Secundo causam reddit ibi, Cum per ignorantiam. Abb.

CASVS. Contingit aliquando quod Papa excommunicat aliquos: postmodum eisdem litteras suas mittit cum salutationis alloquio: quæritur an propter hoc sint absoluendi. Respondet Papa, quod propter hoc non creditur excommunicationis sententiam relaxatam, cum per ignorantiam, vel negligentiam aut occupationem nimiam, vel per subreptionẽ huiusmodi litteræ impetrentur. Non quod ex certa scientia debet absolutio impetrari, non per subreptionem.

[Glo. seq. ponit duplicem causam quare non salutamus excõmunicatos: secundo quærit, arg. pro. & cõtra: ponit opi. & sol. tertio quærit, & quæstionem soluit.

e ¶ Salutationis.] Excõmunicati enim salutandi non sunt, 11. qu. 3. excommunicatos, 24. 1. omnis qui ne per salutationem videatur eis aliquis consentire, ar. 63. di. s. cum Hadrianus, vt facilius resipiscãt, cum viderint se contemni, supr. de excep. pia. [li. 6.] quia g. tauis pena est inter homines esse, & eorum carere suffragio. C. de apo. h. qui. sed quamuis eos nõ debeamus salutare, possumus tamen eis loqui de his, quæ pertinent ad eorum salutem: & licet alia verba incidenter proponantur, non nocet, infr. eo. respon. & c. cum voluntate, 1. respon. & 11. q. 3. cum excommunicato. Sed pone, quòd Papa ex certa sciẽtia salutet excommunicatum, nunquid habebitur pro absoluto? arg. est quòd non, quia certa forma traditur, præterquam excommunicatus non uidetur absolutus, sup. eo. cum desideres, ad fi. & c. quod in dubijs. in prin. & c. sacris. arg. ad hoc, C. de liber. cau. iubemus, & C. de prob. non ep. stolis, arg. contra supr. de priuil. cum ol m essemus. & Papa non subiacet 3 legibus, C. de ll. digna vox. & ff. eo tit. princeps. Ergo videtur quod eo ipso sit absolutus, quod Papa scienter tali communicat, & Papa dat auctoritatem canonibus, & ab eo vigorem sumunt, & non econuerso, supra de elect. significasti. Dicunt quidam, quod propter hoc hic non est absolutus, nisi dicat, absoluto te: sed de plenitudine potestatis satis videtur, quod sit absolutus, dum tamen Papa uoluerit ipsum propter hoc absolutum esse, ut hic constat, & est hic argum. quod sic, ex eo quod dicit, per ignorantiam, ergo a contrario, aliud si per scientiam, alias non esset maior potestas ipsius, quam aliorum iudicum, quã tum ad hoc. Sed nunquid incid ter in canonem, si per talem participationem nolit ipsum esse adsolutum, ut dictum est? Non, quia legibus est solutus.

f ¶ Occupationem.] vnde non ualent, sic supra de capel. mon. ex parte, & supra de rescrip. capitul. secundo, & capitulo si quando argumen. idem esset, & si per importunitatem petentis, quia dicit Imperator. Sæpe enim per importunitatem petentis non concedenda concedimus, C. de peti. bon. sub. l. 1. libro 10. Bern.

† Ca. 2. ti. de rescrip. in 3. compi. & de ar. huius decret. vide ꝙ san. i. un. est in Cle. si summus de sent. excom.

3 Quo ad vi coactiuam. s. mil. gl. in ca. 1. ver. ab om nib. s. De cõ stit. ubi uide citatos.

Per

a ¶ Per subreptionem.] Choc tacito, quod esset excommunicationis uinculo innodatus, quo dicto litteras non dedisset, sup. de rescript. super litteris. ubi de hoc satis dictum est.

est supra eod. cum pro causa, & dic quod non potest quantum ad solutionem, supr. tit. proxi. quod quidam. ualebit tamen quantum ad mitius supplicium subeundum, ut de pæ. dist. 3. ad fi. & c. si quis autem, & §. seq. in fin. dist. Bern.

OFficij.] Excommunicatus a pluribus Prælatis non est cõmunioni restituendus, si ab uno tantum absoluitur. h. d. Et secũda pars ibi. Super hoc. Abb.

CASVS. Aliquis habet plures prælatos ius in ipsum habẽtes, excõicatur ab illis p plures excessus: tandem de vno excessu satisfacere vult uni prælatorum: quæritur vtrum ipsum debeat absoluere pro excessu, de quo satisfacere vult eidem, & cum de alio non satisfecerit alij, vtrum absolutus valeat nunciari? Respondet Papa, quod suppprimenti veritatẽ absolutio subrepta non prodest: & cum prælatus intellexerit veritatem, absolutionem exhibere non debet: non vr respondere ad quæstionem, sed põt dici responsum esse dum dicit, quod absolutio subrepta nõ prodest, quia absolui debet, sed ei nõ prodest quo ad effectũ, nisi ab alia fuerit absolutus Not. quod absolutio p subreptionem obtenta non valet.

{ Gl. seq. no. excõmunicatũ iterum, & c. Secundo quærit, & triplic. ter soluit.

b ¶ Excõicationis vinculo.] Sic patet quod excõicatus iterum põt excõicari, 3 q. 4. Engeltrudam, vbi tractatur de hac materia, & supra de Iudæ ita quorundam, & ff de rit. nup. palam. §. vlt. Et sunt duo effectus excommunicationis, expellendi extra ecclesiam, & eiectum confirmandi, quantum ad primum excommunicari non potest, quantum ad secundum bene, quia triplex funiculus difficile rumpitur, supra de treug & pac. cap. 1. sed qualiter talis absoluetur? Potest dici, quod vna absolutione omnes excommunicationes tollantur, sicut vna acceptilatione plures obligationes tolluntur, C. de transact. transactionem. & ff. de accep. pluribus vel vnus committat alteri vices suas, & illud competentius fiet: vel quilibet absoluat a sua excommunicatione: & vltima confirmabit præcedentes, ff. de serui rustic. prædi. per fundum, sed qui primo absoluit, non denunciabit ipsum absolutum, nec est ei communicandum donec absolutus fuerit ab alio: quia qui est excommunicatus, in vna ecclesia, excommunicatus est quo ad omnes, vt 4. quæst. 5. qu. [illegible]

c ¶ Subrepta non prodest.] De hoc etiam dictum

† Cap. 15 e. ti. in 3. cõpi. pars huius in c. officij, 3. de pœn. & remis.

† Alias ita punctis hæc distinguuntur: & cum de alio non satisfecerit alij, absolutus, &c.

vel etiam per subreptionem a contingat huiusmodi litteras impetrari.

¶ Idẽ C. Sancti Laurẽtij in Lucina psbytero Cardinali Apo. Sedis Legato.

¶ *Excõicatus a plurib. prælatis ob plures causas, non est cõmunioni restituendus, licet de una causa uelit satisfacere, & si impetratur absolutio tacitis alijs causis, non valet absolutio.*

CAP. XLII.

OFficij: & † inf. ¶ Postremo quæsiuisti, vtrum is, qui propter plures excessus a plurib. Prælatis ius in ipsum habentibus, excõicationis b est vinculo innodatus, & uni Prælatorum de uno tantum satisfacere vult excessu, ab eo sit absoluendus, de quo satisfacere vult eidem: & † cum de alio non satisfecerit: alij absolutus valeat nunciari: & infra. ¶ Super hoc articulo rñdemus, quod supprimenti veritatẽ absolutio subrepta c nõ prodest: & ueritatẽ intelligens, absolutionẽ huiusmodi exhibere d nõ debet.

¶ Idem Ferrariẽ. episcopo.

¶ *Excommunicatis & interdictis prædicari põt licite verbum Dei. hoc primo, & tpe generalis inter dicti cõcedi põt baptismus & chrismatio in frõte & pnia morientium. h d. secundo.*

CAP. XLIII.

REspõso † nro postulas edoceri, an cum Ferrar. ciues excommunicationis & interdicti snĩjs sint ligati, liceat tibi viros, & mulieres semel in hebdomada, vel in mense, apud aliquã ecclesiã cõuocare, qbus prædices verbũ Dei, & eosdẽ ad correctionẽ inducas. Sup quo respõdemus, quod sine scrupulo cõsciẽtiæ hoc facere poteris, cũ videris e expedire. dũmodo contra formã interdicti nullũ eis diuinum officiũ celebret. ¶ Præterea quæsiuisti, cũ Ferrar. f ciuitas sit interdicto supposita, & ideo sint ibidẽ (præter baptisma g paruulorum, & pnias morientium) vniuersa sacramenta ecclesiastica interdicta, an liceat ibi baptizatos pueros in frontibus

d ¶ Exhibere non debet.] Argum. supr. titulo proxi. quod quidam, & de pæni. dist. 3. ad fi. cap. si quis autem, & §. sequen. Dici potest, non debet exhibere, cum effectu, ut eum denuntiet absolutum, ut dictum est, donec ab alio fuerit absolutus: uel non debet. nisi caueat quod absolueretur ab alio, delata denunciatione: & interim ei non communicetur, nisi tunc demum cum ab alio fuerit absolutus, sed ipsum simpliciter non debet absoluere, ut hic dicitur.

REsponso.] Sunt duæ partes principales. Secunda ibi, Præterea. Et qualibet subdiuiditur in consultationem, & responsionem. & partes patent. Abbas Siculus.

CASVS. Littera ista plana est Licitum est prælato prædicare interd. ctis vel excommunicatis, de his quæ pertinent ad ipsorum correctionem, dummodo cõtra formam interdicti nullum eis diuinum officium celebretur, Secũdo quæsiuit episcopus Ferrar. vtrum tempore interdicti, cum diuina officia sint tunc interdicta præter baptisma paruulorum, & pœnitentias morientium, licet pueros baptizatos consignare in fronte? Respon. papa, quod sicut possunt baptizari, sic possunt in frontibus ab episcopo sacro chrismate deliniri. Not. quod excommunicatis, & interdictis potest prædicari de his, quæ pertinent ad eorum correctionem. Item in generali interdicto semper excipiuntur baptisma paruulorum, & pœnitentia morientium.

† Cap. 16. eo ti in 3. cõpi. Vid Io. Cal. trac de interdicto, membro 6. qõ. 4. & Couarru. in cap alma mr de sent. exco. li. 6. par. 2. §. 2. &

e ¶ Cum videris expedire.] 11. q. 3. antecessor, infra e. cum volunt ate.

{ Glo. seq. signat contrarium, & soluit. }

f ¶ interdicto supposita.] Sic ergo ciuitas subijcitur interd. cto, & sic puniuntur quandoque qui non peccauerunt, sic supra de spon. non est vobis, & supra de offic. deleg. sane, secundo. Argumen contra vigesima quarta, quæstio. tertia, si habes, sed id de excommunicatione dicitur, non de interdicto 1.

Et dic vt in summa ipsius qõ. & 1. q. 4. in summa. Io.

g ¶ Præter baptisma.] Hæc duo sacramenta semper excipiun-

excipiantur de interdicto, ut sup. de sponsal. non est vobis, & uiaticum etiam decedentib. conceditur, quod per penite ... intelligitur, sup. rit. prox. quod in te. sed vn ... denegatur, ut ibi.

a ¶ Ad confirmationem.] sine qua non est plene Christianus qui eam contemnit, de consec. dist. 5. omnes, &c. de his, in fin.

1 Vide Turrecremat. in c. omnes, de consec. di. 5.

INquisitioni. Diuiditur. Nā primo casum de quo quæritur, distinguit, & primum membrum prosequitur ibi, In primo. Circa secundum, distinguit ibi, In secūdo. Tertiū membrorū prosequitur: ibi, Verum. Abb.

CASVS Duo sunt coniuges vir & uxor, alter dicit ꝙ impedimētum est inter eos, itē ꝙ non possunt sibi carnaliter commisceri sine peccato: quæritur quid iuris sit? Dominus Papa dicit esse distinguendum, vtrū alter coniugium sciat impedimentum, coniugij pro certo, pp ꝙ non pōt carnāle commercium sine mortali peccato exercere, quamuis illud probare non possit, aut non sciat pro certo, sed credit: In primo casu debet potius excōmunicationem sustinere, quam per carnalē copulam vel commercium mortaliter peccare: In secundo casu distinguitur, vtrū habeat conscientiam huiusmodi ex credulitate temeraria & leui, an probabili & discreta: Si ex leui & temeraria credulitate huiusmodi cōsciētiā habeat, eā oīno dimittat ad cōsilium sui pastoris, & debitum reddat, & exigat: Si conscientiam habeat huius impedimenti ex cā probabili & discreta, debitum reddat, sed non exigat contra huiusmodi conscientiam, nec cōtra legem coniugij vel contra iudicium conscientiæ cōmittat offensam. Not. quod quis dēt potius excōicationem sustinere, quam mortaliter peccare. It. ꝙ nullus contra conscientiam facere debet: & potius debet sequi conscientiam, quam sententiam ecclesiæ, cum quis certus est in hoc casu.

† Ca. 17. co. ti. in 2. cōpi. ti. in 3. cōpi. De materia vide late per Doct. Theologos lib. 4. senten. d. 32.

† Adde ꝙ testis deponēs per hoc uerbum, credo, aut simile in significato n probat, uide Bar. in l. admonendi, ff. de iureiu.

consignare: Super quo respōdemus, ꝙ sicut baptizari pñt pueri, sic & baptizati ad confirmationem[a] in frontibus à te possunt sacro chrismate deliniri.

¶ Idem.

¶ Si coniunx scit pro certo impedimentum matrimonij, non dēt reddere debitū, sed potius excōicationē pati: si aūt hoc credat ex cā probabili & discreta, pōt reddere debitum, non aūt exigere, sed si ex leui & temeraria cā, deposita cōsciētia pōt reddere, & exigere.

C A P. XLIIII.

INquisitioni † tuæ respōdentes, credimus distiguendū, vtrū alter coniugum pro certo sciat impedimentū coniugij, propter quod sine mortali peccato non valeat carnale cōmerciū exercere, quāuis illud apud ecclesiam probare non possit: an nō sciat pro certo, sed credat. † In primo casu dēt potius excōicationis sniam humiliter sustinere,[b] quā per carnale commercium pctm operari mortale. In secundo distinguimus, utrū habeant conscientiā hmōi ex credulitate leui[c] & temeraria, an vero ex probabili & discreta:[d] & quidē ad sui pastoris cōsiliū (cōscientia leuis & temerariæ credulitatis explosa)[d] licite potest non solum reddere,[e] sed exigere debitū coniugale. ¶ Verum cū cōsciētia pulsat aīum ex credulitate probabili,[f] & discreta, quāuis non euidēti & manifesta, debitum quidē reddere potest, sed postulare non debet: ne in alterutro vel contra legem cōiugij, vel cōtra iudicium cōsciētiæ committant offensam.

¶ Idem.

¶ Per dimissionem habitus & tonsuræ, nō perdit clericus ante trina monitionē priuilegium clericale.

C A P. XLV.

COntingit † interdū: & infr. ¶ Sane sicut accepimus insinuante comite Flandren. in diœcesi tua quidam existunt, q nec in modo tonsuræ, nec in uestimentorū forma nec in qualitate negotiorum de clerico † quicquam ostendunt, ad pœnæ subterfugium se clericos exhibentes: cum .n. † super excessibus, quos seculari luxu committunt, ad publica iudicia pertrahuntur, circumcisis crinibus vt possint ... exhibēbant, cum super excessibus conueniebantur, circumcisis crinibus allegantes fori priuilegium, qui facto antea negauerant clericatum. Super hoc, scribit Dominus Papa diœcesano episcopo dicens, quod priuilegiū meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate, & frustra implorat legis auxilium, qui committit in legem: unde mandat eidem, vt si prædicti clerici tertio ab episcopo commoniti seipsos contempserint emendare, non habeant priuilegium clericale. Nota. quod ipso facto negat quis clericatum. Item priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Item frustra legis implorat auxilium, qui committit in legem. Item clericus usque ad trinam admonitionem retinet priuilegium.

b ¶ Humiliter sustinere.] sic sup. de re. spol. litteras, versus fi. sed potius dēt oīa mala pati, quam contra conscientiam peccatum operari mortale, 22. quæst. 5. ita ne. & supra, de his quæ ui metusve causa fiunt, sacris.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

c ¶ Leui & temeraria.] Quam dicit leuem? puta si audiuit impedimentum a leuibus, & forte a paucis, quibus credere non tenetur, talem credulitatem, uel consimilem debet remouere: quam non cuadet, nisi deponat errorem, sup. de simo. per tuas, 3. & 11. quæst. 3. cui est illata.

d ¶ Explosa.] id est expulsa.

e ¶ Reddere, sed exigere.] Arg. 23. q. 1. q d culpatur, in fi. & sup. de spon. inuenis.

[Glos. seq. quærit, & soluit.]

f ¶ Probabili, & discreta.] Sed quam dicit probabilem? puta quia vidit virum cum consanguinea sua in locis suspectis, & hora suspecta, solum cū sola añ matrimoniū: 2 huiusmodi præsumptionis probabilem inducunt credulitatē, vel quia publice dicitur ab hominib[9]. ad hoc facit sup. de præsumpt. tertio & c. litteris & idem it lige de viro, si vidit cōsanguineum suum cum vxore sua ante matrimonium.

2 In hunc locū vide quid scribat Ioan. Andr. qui & Host. & glossā declarat.

COntingit.] Clericus qui nec in tonsura, nec in uestimentis, nec in negotiorum qualitate de clericatu quicquam ostendit, & tertio monitus se non emendans perdit priuilegiū clericale. h. d. In prima ponitur comitis querela: in secunda prouisio ibi, Verum. Abbas.

CASVS. Comes Flandren. significauit domino Papæ, quod in diœcesi episcopi sui erant quidam, qui nec in tonsura, nec in forma vestimentorum, nec in qualitate negotiorum aliquid de clerico ostendebant, sed ut pœnam possent aliquando euitare, se pro clericis

† Vide clem. 1. & 2. titu. de vita & honе. cleric. & Bernardinū Diaz in pra. cri. cano. ca. 69. & 70.

† Alias, clericatu.

† Dictio, n. nō est in plerisque antiquis codicibus.

a ¶ Factis.]

sint circumuenire vindictā se pro clericis repræsentāt: clericalis fori priuilegiū labis allegātes, qui factis[a] paulo ante negauerāt clericatū: & inf. ¶Verū quia priuilegium[b] meretur amittere, qui permissa sibi abutit ptāte, ac frustra[c] legis auxilium inuocat, qui cōmittit in legem: Volumus & mādamus, vt tales si tertio[d] a te cōmoniti seipsos contempserint emēdare, illius efficiātur † immunitatis extorres, † q̄ pro clericorum tutela, & laicorum violētia coercenda[e] dignoscitur instituta.

¶ Idem.

¶Ab excōmunicati denunciatione repellitur, qui non præmonuit, & ei cōicauit.

CAP. XLVI.

IN † præsentia dilecti filii: & inf. ¶Nec canonici suo Decano excōmunicationem possunt obijcere: Cum super hoc nec commonitus, nec impetitus fuerit: neque ipsi propter hoc eum duxerint euitandum,[f] sed episcopus in mensa,[g] & canonici communicauerint ei etiam in diuinis.[h]

¶ Idem.

¶Excommunicatus est dolose permittens clericū percuti, ex quo poterat prohibere, & non prohibuit.

CAP. XLVII.

QVantæ † præsumptionis & temeritatis † existat in rectores ecclesię manus iniicere violentas: & infra.

¶Ne autem solos violentiæ huiusmodi auctores aliquorū præsumptio existimet puniendos, facien-

a ¶ Factis.] ipso enim facto renunciat quis suo priuilegio. su. de vi. & honest. clerici. c. vlt. ipso. n. facto quis negat Deum 11. q. 3. æstimant, & ipso facto mentitur. 22. q. 5. cauete. & ipso facto quis appellat sup. de app. dilecti 2. vbi de hoc habēs plures concordantias. Ber.

b ¶ Priuilegium.] 11. q. 3. priuilegium sup. de priuileg. tuarum.

c ¶ Frustra legis.] Supra de vsur. quia frustra, & sup. eo. in audiētia, & s. de immuni. eccle. c. vl. cum suis concordantiis.

[Gl. seq. alle. ad trinā monitionem tres cōcor. & ad causā duas all. 2. iura in cōtrariū & soluit iterum aliā 2. soluit.]

d ¶ Tertio.] Hæc est legitima admonitio. inf. e. sacro. & 17. q. 4. de presbyterorum & 16. q. 7. oēs decime; & ita isti non perdunt priuilegium suū vsq; ad tertiam admonitionem sup. eo. in audientia. & sup. de ui. & ho. cleri. c. vlt. Ar. contra su. eo. cum nō ab hoie & c. perpēdimus, ibi soluitur. Illa enim intelliguntur de his: qui grauiter excedunt: ut ex ipsa littera patet hic: & illa decret in audientia. loquitur de his, qui in modicis excedūt: vnde habet hic locū admonitio: sed nō in contrariis. Itē ar cōtra. su. de cler. coniu. c. pen. & c. Ioānes. ibi, statim perdunt priuilegium: sed ibi loquitur de coniugatis, qui non possunt nec debent priuilegio clericali gaudere, vt ibi dicitur. & præter ea de alio priuilegio dicitur ibi, quam hic, vt dicitur in c. Ioānes.

[Glo. seq. notat, arguit, & dat simile.]

e ¶ Coercenda.] Nō. quod non solum in fauorem clericorum, sed ēt in odium laicorum hoc fuit institutū, cū laici oppido sint clericis infesti. 2. q. 7. laicos. unde est ar. quod clericus huic priuilegio renunciare. nō potest. su. eo. contingit: sicut nec illi, de fo. compe. si diligenti. ubi de hoc simile. ff. de iniur. l. 1. §. vsq; adeo. & l. si quis seruum. 1 ea enim quæ tantum nos contingunt, & non alios, possumus renūciare: sup. de arb. cum tempore, idem est vbi pactum in odium criminis statutum est arg. C. si manc. ita fue. aliena: ne prostitua. l. 1. secus si non in detestationem criminis arg. C. si manci. ita fue. alie. ut manumit. l. 1. 2 hæc decr. olim non fuit in compilatione Inno.

IN præsentia.] Ponit dictum, rationem subdens: ibi, Cum super. Abb. CASVS. Quidam objiciebant contra Decanum suum in modum denunciationis excommunicationem: ipse in exercitādo proponebat cōtra ipsos quod non erant audiendi: cum super hoc ipsum non præmouerint, nec ab eis fuerit impetitus, & eidem Decano communicauerint tam episcopus quam ipsi in mensa & in diuinis: nec ipsum euitauerint: quæritur an sint audiendi contra ipsum Decanum? Et respondet Papa, q non propter prædicta No. quod qui non præmonuit, non admittitur ad denunciandum, Item qui participauit excommunicato, non admittitur ad denunciandum ipsum, cum eum debuerit euitare: vnde non potest reprobare mores, quos prius probauit.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit. Secundo elicit argumentum, quod reprobat.]

f ¶ Euitandum.] Supra de except. a nobis, 2. Sol. excipi potest cōtra excōicatum accusantē, vel agentē: quia nullum crimē obstat. volenti excipere, sup. de exceptio. cum inter & c. dilecti filij. Sed secus est ubi denuntiat excōicatio alicuius. ubi repellitur denuncians vel agens ratione excōionis: vt hic. 3 qui enim aliū denunciat, debuit illum præmonuisse, aliter repellitur su. de accus. cum dilectus. 2. episcopus enim excipere non potest contra clericum ipsum accusantem, cui prius cōicauit, & hoc in odium eius. sup. de accus. nulli. cū debeat habere secū honestos viros. 2. qō. 7. cum pastoris. & sic per patientiam perdit quis beneficium exceptionis sic ff. de adul. si vxor. in fin. ff. de aqua pluuia. arce. Labeo. ff de publi in rem act. si ego. §. 1. 32. q. 5. horrendus. & sup. de æta. & qual. accepimus. Item pōt hic sumi arg. q si passus sum excommunicatum litem contestari, q amodo non possum excipere contra ipsum. Sed hoc non est verū, quia exceptio excōicationis in qualibet parte litis potest opponi, ēt si omissa fuerit a reo malitiose, sed ipse tunc in expēsis punitur, & iudex ex officio suo, & si reus nihil dicat repellere debet excōicatum, ut sup. de excep. exceptionem. & extrauag. Inn. 4. c. pia consideratione. in fin. Sed hodie per illam decre. pia. si in parte aliqua litis excommunicationis exceptio obiiciatur, & probetur, nō condemnatur in expensis, sed ea quæ acta sunt, ualent, & in sequentibus non auditur, donec fuerit absolutus. De hoc no. in c. prædicto, exceptionem in glo. quæ incipit, etiā si excommunicatio. ff. de postul. quos prohibet, ff. de pet. hær. l. vlt. in fi. & sup. de elec. nihil est. Io.

g ¶ In mensa.] simile sup. de clerici. excom. mini. proposuit. in fi.

h ¶ In diuinis.] quod facere non debuerunt sup. eod. significauit.

QVantæ.] Legitur duobus modis in glo. & tertio mō extra glo. Et secundum primum modum h. d. Excōicatus est quilibet permittens clericum percuti, si prohibere potest, secundum alium intellectum. h. d. Excōicatus est permittens clericū percuti, si rōne officii poterat prohibere, & non prohibuit, secūdum tertiam, & veram lecturam hoc dicit, ut in rubro. Diuiditur. quia præmittit culpam, quam secundo aggrauat, ibi, Ne autem, Tertio aggrauationem declarat, ibi, Eos, Abb.

CASVS. Quidam dicebant, quod illi solummodo erant excommunicati, qui manus violentas mittebant in rectores ecclesiarum siue clericos? Dicit Papa, q magnæ præsumptionis existit in rectores ecclesiarū manus iniicere violen-

† alias fiant.

† Alias exortes, sed legendū, extorres, ex oib. codicib. antiqs. idest exules, uel alieni.

† Cap. 2. e. tit. in 4. compi. Vide qd notat Ioannes Calderinus tra. de ecclesiastico iter. membro. 6. q. 4.

1 Vide s. eo. parochianos. in i. gloss. & l. si quis seruum. ff. de iniuriis. fit mihi iniuria cū hic ludibrio filius uel seruus meus, licet uolens. 2 Donaui seruū vt postq̄ ibi 15. an. seruiuisse liber esset, possum mutare voluntatem. Io. And.

3 Quasi dicat gl. exceptio cōionis admittatur, replicatio repellitur, & sit ratio, secūdum Vin. q̄a prima datur reo, secūda actori, ut ibi, sed rei fauorabiliores.

† Cap. 3. e. ti. in 4. compi. Et de intellectu Nauarr. in Manuali confessariorū. c. 27. nu. 20. & seq.

† Hæc duo verba, & temeritatis desunt in antiquioribus codicibus Gregorianis & in omnibus Vaticanis.

violentas: & quod auctoritas catholica non solum punit auctores huiusmodi sceleris, sed omnes facientes, & cōsentientes pari pœna condemnat, interpretans eos fauere delinquentibus, qui manifesto facinori desinunt obuiare. Not. quod qui clericum verberat, & qui verberari facit, uel consentit cooperando, uel qui auctoritatem habet ex officio, & non prohibet, si potest, est uere excommunicatus. Et sic not. ꝙ facientes & consentientes pari pœna constringit.

tes, & cōsentiētes [a] pari pœna plectēdos, catholica cōdēnat auctoritas: Eos delinquētib. fauere interpretans,[b] q cū possint, manifesto facinori desinūt obiare.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ Prælat⁹ excōicare nō dēt subditū nisi cōpetēti monitione p̄missa & ex cā manifesta & rōnabili, & contra faciēti īponitur pœna hic expressa. Item punitur subditus q falso cōqueritur se excōicatū iniuste; et subiicit qd iuris si p̄latus dicens se errasse uult excōicatum absoluere, & aduersarius appellat ne absoluatur.

† In recentioribus ita: fauere interpretamur sed in vetustioribus & in manuscriptis Vaticanis ita fauere interpretans.

† Idē. s. Inn. 3. in concil. gñali Later. ca. 47. & c. 5. eod. tit. in 4. compilat.

a ¶ Consentientes.] Hoc intellige per cooperationem, præstando auctoritatem, quia tunc eadem pœna puniuntur facientes, & consentientes, 1 & sic intelliguntur verba ista, ubi inuenies ea, & su. de off. deleg. c. 1. ubi de hoc, & 2. qō. 1. notū. & 17. qō. 4. omnes, sic inf. eo. mulieres, & c. nuper.

[Glo. seq. alleg. concor. obijcit, ponit duplicem opin. & responsionem Io. & aliorum, contra secundum, allegat canonem & respon.]

b ¶ Interpretans.] sic 83. dist. §. 1. ver. non est grandis. & c. seq. & 86. dist. pasce. ff. de lib. agno. necare. & ita vr̄ peccare omnis qui non defendit alium si potest, 23. q. 3. non inferendo, & cap. vlt. & si non possit aliter defendere, saltem defendat clamore. ff. ad Silla. l. 1. §. hoc autem. Sed non videtur quod teneatur defendere, quia licitum est recipere pecuniam 2 pro defensione alicuius. ff. quod me. cau. l. metum §. sed licet nec reperitur si data fuerit, ubi dicitur. ff. de donat. si pater §. 1. ergo vnus alterum defendere non tenetur: quia si ad hoc teneretur, pecunia repeti posset, ff. de condit. ob tur. cau. l. vlt. Dicit Io. quod quilibet tenetur defendere alium per capitula prædicta vt 90. dist. præcipimus, & 3. q. 1. nulli. & c. seq. nec obstat quod dicitur, ꝙ pōt dari pecunia pro defensione, nam & officiali datur pecunia, qui tn̄ gratis tenetur impendere officiū suum 14. q. 5. non sane. & ad defensionem clericorum, quicquid dicas de laicis, quilibet tenetur, quia hoc pertinet ad publicum ius 1. distin. ius publicum. vnde pp publicam vtilitatē amplianda sunt verba edicti: quia fauore religionis multa contra 3 rationē instituuntur, ff. de relig. & sump. fun. sunt perso. Hoc dicit Io. Sed hæc ita generaliter dicere graue est, quoniam posset aliquis periculum incurrere. Vnde alij dicunt, qđ ad solos prælatos siue iudices, uel alios qui hn̄t aliquam ptātem in alios, hoc pertinet, & ad hoc tenentur ratione ptatis, 4 rōe alij. 23. quæst. 4. forte & c. duo ista nomina. vnde si ego qui non habeo aliquam potestatem, video quod aliquis vult verberare clericum siue percutere, sine meo consilio vel auxilio, non credo ꝙ sim. excōicatus, si non prohibeo illum, licet alias forte peccem, quia ipsum non defendo cum possint 5 pœna enim non debet amplius egredi, quam delictum reperiatur. s. de his q̄ fi. a ma. par. c. quæsiuit, & C. de pęn. sancimus. Et quod dicit. qui cū possunt, intelligo de his qui rōne ptātis q̄ habent in illos, ad hoc tenent, alias consentire vr̄, & præstare auctoritatem si vident illum, & non prohibent. Alia est prohibitio sociorum & aliorum, quia illi solummodo admonēdi sunt verbis sed nō factis: ut dicit Hug. 83. dist. error. arg. contra. 23. q. non inferenda. ubi dicitur quod tenemur iniuriam propulsare a socio. sed ibi exponitur si pōt, i. si est in ptāte cōstitutus. & si ēt tenear iniuriā propulsare, non tamen propter hoc sum excōmunicatus, ut dixi. nam nullus est excommunicatus ex facto alterius nisi participando uel in locutione, uel in oratione, aut in crimine. sup. eo. nuper: vel nisi mandatum vel auctoritatem præstiterit. sup. eo. mulieres. sed hic nullo tali modo participat. capitula quæ inducit Ioan. pro se. de Prælatis loquuntur.

1 Concor. l. iubemus, §. œconomus. cum vult. C. de sacrosan. eccl.

2 Simile qđ no. s̄. de fur. c. pe. in ult. glo. & c. seq. & s̄. đ hom. sicut dignū secūdū Host.

3 Sano modo hoc ītellige i. contra ius cō, uel cōtra leges ciuiles.

4 Id est, rōne officij vel administrationis alias est ratione pietatis, sed minus bene.

5 Vt 13. dist. nerui. 24. q. 3. tam sacerdos, scd̄m Vin. & Abb. Io. And.

SAcro.] Tria sunt dicta: Secundum ibi, Verum. Tertium ibi, Si vero. Ab.

C A P. XLVIII.

SAcro † approbante cōcilio prohibemus, ne quis in aliquem excommunicationis sn̄iam nisi cōpetēti [c] admonitione pręmissa, & p̄sonis pręsentibus idoneis, per quas (si necesse fuerit) possit probari monitio, promulgare præsumat ...

CASVS. Quidam prælati ecclesiarū nimis erāt faciles ad excōicādū: voluit cōcilium generale contra ipsos adhibere medelā: statuit, ne quis in aliquem excōicationis sn̄iam promulgare pręsumat, nisi cōpetenti monitione p̄missa, & præsentib. personis p quas possit probari monitio, si necesse fuerit: & sic cōtra præsumptum fuerit, ēt si iusta fuerit excoicationis sn̄ia, ingressum ecclesiæ per mensem vnum sibi nouerit interdictum, alia etiam pœna mulctandus, si visum fuerit expedire. Secundo dicit, ꝙ si etiam admonitio vltima præcesserit: Prælatus caueat diligenter, ne aliquem excommunicet absque manifesta & rationabili causa: quod si fecerit, & humiliter requisitus non curauerit reuocare processum absque grauamine, grauatus deponat apud superiorem de iniusta excōmunicatione querelam: & superior si absque periculo moræ pōt ad excōicatorem, illum absoluendum remittat. inf. terminum competentem: Alioquin superior ipsum absoluat cautione recepta: quo absolutio de iniusta excōicatione cognoscat: quæ si iniusta esse constiterit excōicator condemnetur ad interesse: alias ēt puniendus arbitrio superioris, si culpæ qualitas postulauerit: quia non est eius culpa, tantam pęnam infligere iniuste, nisi forsitan ex causa probabili errauerit: Sed si contra excōicatorem nihil probatum fuerit a conquerente, & ipse similiter mō ad interesse condemnetur uel alias secundum superioris arbitrium nisi forsitan & ipsum probabilis error excuset. & super eo pro quo fuit excōicatus, cautione recepta satisfacere compellatur, vel in pristinam reducatur sn̄iam vsque ad satisfactionem obseruandam. Tertio dicit, ꝙ si iudex suum cognoscens, errorem, paratus sit talē reuocare sententiam, & ille pro quo lata fuerit appellet ne absque satisfactione reuocet illam, appellationi non deferat in hac parte. nisi talis sit error, de quo merito valeat dubitari, & tunc sufficienti cautione recepta, qđ coram illo, iuri parebit ad quem extitit appellatum, uel coram delegato ab ipso, ipsum absoluat, & sic pęnam euitabit prædictam, caueat tamen omnino, ne malitiose alterius præiudicium mentiatur errorem, si pęnam canonicam voluerit euitare. No. primo pęnam illorum qui excōicant admonitione non præmissa quod valde cauendū est, quia puniuntur etiam si excōmunicatio sit ex cā. Item nullus debet excōicare sine manifesta & rōnabili cām, alioquin condēnatur ad interesse excommunicatio. Item probabilis error excusat a pęna interesse. Item cum iniuste quis excōicatur, sine grauamine debet absolui. Item mora periculosa est in excommunicatione. Item propter appellationem non debet quis remanere excommunicatus, sed iudex ea non obstante illum absoluat, & causam ad superiorem transmittat, si appellatio ualet. Item nullus debet fingere errorem in præiudicium alterius alias punietur.

† Quam caute ferēda sit excoicationis sn̄ia cauit nouissime conciliū Tri. sess. 25. q refor. c. 3. & circa materia, huius decreti. vide 14. notabilia relata a Felino Fc. cū sit Romana. s̄. de appellat.

c ¶ Competēti.] trina videlicet. su. eo. contingit. 2. cum sui concor. ibi positis, & 24. q. 3. de illicita.

ADDITIO. Quæ dicatur competens admonitio, dic ut habetur in c. cōstitutionē. & c. statuimus, eo. tit. lib. 6.

a ¶ Possit probari.] alias.n soli non crederetur in præiudicium alterius, sup.de prob. qm cōtra falsam. Et sic est arg. ꝙ ordo iuris obseruandus est in snīa excōicatio nis, 2.q.j.nemo,& 24.q.3.de illicita.& sup.de excess. prę lat.c.1.sicut in alijs causis: tamen si non seruetur, tenet snīa, sed ille punitur, qui eam tulit, prout se quitur: qa snīa pastoris siue iusta siue iniusta, tenet, 11.q.3.c.1.& c.2.nisi in duobus casibus.s.eo.p tuas. Itē in tertio casu non tenet snīa, si ad monitio nō præcedat, vt in cōcilio Lungdun eo.tit.c.statuimus. Ber.

[Gl. sequens tractat qūo tripliciter excōicatio est iniusta,& qn dicatur continere intolerabilem errorem, ponens opin. Hug. & Vin.& contrariā Tan. & Io. vltimo obijcit, & soluit.]

b ¶ Iusta fuerit.] ex cā.s.No.ꝙ snīa excōicationis tribus modis dr̄ iniusta, ex causa, ex aīo,& ex ordine: hæc enim est snīa iniusta ex ordine, & iusta ex cā, quia cā subest, quare fuit excōicatus,& nihilominus punitur, quia ordinē non seruauit,& tñ tenet snīa. De his tribus modis habes plene 11.q.3.c.eps.§.si ergo.& c.non debet.§. cum ergo. Sic ēt stipulatio dicitur iniusta ex cā, ff. de do. except.l. 2.§.si quis fine.[1] Item nouatio. ff. de noua.l.1. Sed quid si iudex ita dicat: excōico te quia Paulus currit, quia eleemosynam fecisti, Deum coluisti, vel aliud bonum fecisti? Hug. dicit quod talis sententia ex quacunq; causa tenet: sed videtur continere intolerabilem errorem, dum dicit, excommunico te quia Deum colis: cum enim sententia iniusta est ex causa, apud Deum non est ligatus nisi contemnatur. 11.quæst.3.§.cum ergo. Et sic videtur consentire Hug. vt dixi, sup.eo. per tuas, Gandulfus dixit contra,& Io. vt sup.eod. per tuas, quod magis placet. Sed illud videtur mirum, quod iniusta excōmunicatio ex ordine priuat aliquem ingressu ecclesiæ: quia post latam snīam iniuste excommunicatus, statim priuatus est ingressu ecclesiæ, nec aliter excommunicatus est, nisi post latam sententiam, qualiter ergo priuatus potest alium priuare ingressu ecclesię, & insimul incipiunt esse priuari excommunicans & excommunicatus, & sic eadem snīa priuat excommunicātem, & excommunicatum,& ita quis potest seipsum priuare ingressu ecclesiæ: quod absurdum videtur Ioan. Tu vero dicas, quod licet Io. nihil dixerit, quod per eandem sententiam non priuantur excommunicans, & excommunicatus ingressu ecclesiæ, subditus tamen priuatur per sententiam sui prelati: ipse prælatus priuatur ingressu ecclesiæ auctoritate huius canonis, eo quod facit contra istum canonem,& ita unus punitur a iure, & alter a iudice, & sic non est verum quod eadem sententia pariat contrarios effectus. Bern.

[Glo.seq. ponit multiplicem pœnam male excommunicantis.]

c ¶ Per mensem.] hæc poena ipso iure inflicta & est mense elapso restitutus est, 81.dist.si qui sunt. carebit insuper hominum communione in quantum visum fuerit suo superiori. 24.qō.3. de illicita. Multipliciter enim pœnam patitur qui iniuste excōicat alium: Primo quidem, quia priuatus est vno mense ingressu ecclesię, qa punitur in cōione aliorū superioris arbitrio.

Item tenetur excōicato ad interesse, ut hic inf. dicitur: tenetur etiam actione iniuriarum. 11.q.3.illud,& c.temerariū. Item tenetur pœna sacrilegij, 24.q.3.nō in perpetuum. Io. Hodie vero qui excōicat, in scriptis excōicationem proferat,& causam excōicationis expresse conscribat: & qui contrafecerit, per mēsem unum ab ingressu ecclesiæ, & diuinis officiis se nouerit suspensum,& si suspensus diuina præsumpserit officia celebrare sicut prius, irregularis efficitur: su per quo p Pa; ātm poterit dispensari, & hęc oīa probātur per decr. Inn 4.eo.ti.cū medicinalis(li.6.)& ita pęna augmentata est. Ber.

[Glo.seq.quærit.argum. pro,& cōtra, ponit opi. & soluit.]

d ¶ Interdictum.] Sed pone ꝙ iniuste excōicatus statim ab ipso excōicatore suspenso ab ingressu ecclesię, petat absolui? Vr̄ quod ipsū non possit absoluere: qa cū ipse careat īgressu ecclesiæ, ergo alium non pōt reconciliare ecclesiæ. Sed vr̄ qd sic, quia dicit inferius, ad excōicatorem ipsum remittat. Quidam dixerunt ꝙ a superiore tpe suspensionis excōicatus non debet absolui. [2] quia cum ipse sit suspensus, alium reconciliare non potest. argu. de consec.dist.4.sanctum est, & sequens littera, caueat, &c. intelligitur, qn admonitio pręcessit, ꝙ excōicatio iniusta fuit: principium cap. quando admonitio non præcessit, vel dic, ꝙ licet per mensem sit priuatus ingressu ecclesiæ, nihilominus iurisdictionem, suam retinet, quia non est propterea priuatus iurisdictione, nec est excommicatus: unde ipsum absoluere potest, sup.de rescript. ab excommunicato, & de cleric excom. min.si celebrat,& inf eo.duobus.

e ¶ Caueat etiam.] Dixit ꝙ nullus excōicet sine admonitione præmissa: Et forte uideretur, ꝙ admonitione præmissa posset etiam excommunicare sine iusta causa: sed hoc non est verum, & ideo dicit caueat &c. ita ordo & causa in hac sententia seruanda sunt.

f ¶ Rationabili causa.] coram ipso probata. 2.quæst.1. nemo.

g ¶ Taliter forte processerit.] id est sine manifesta, & rationabili causa.

[Glossa sequens exponit litteram, & allega.contrarium.]

h ¶ Absque grauamine.] quia nullus expensas debet propter hoc facere, nec iurare, si constat quod est iniusta, nec aliud sibi præcipere, cum snīa fuerit iniusta, sup.de off. ord.ad reprim.ar.contra inf.eo.venerabili.

i ¶ Quætelam.] de hoc dictum est, sup.eo.per tuas.

k ¶ Periculo moræ.] Mora enim quandoque ad se trahit periculum, 5.distin. baptizari. & propter periculum moræ quis subijcitur iudici non suo, sup.tit.proxi.capit. vlt. ubi de hoc.

l ¶ Constiterit.] excommunicatore præsente, quia causarum merita partium assertione pandantur, Cod. si per vim, vel alio modo.l.vlti.& supr.de restit.in integ.cum ex litteris, ad fi.aut etiam eo, absente per contumaciam, & lite non cont.sup.de appel.interposita §.vlt. si tamen pure ageretur ad reuocandam sententiam, non ut iudex puniretur, tunc non esset necesse ipsum reuocari: [3] ut 2.q.5.hoc placuit. Io.

[Glo.seq.exponit, quærit, ponit opin.& soluit.]

cesse fuerit) possit ꝓbari [a] monitio, ꝓmulgare pręsumat: ꝙ si cōtra præsumpserit, ēt si iusta [b] fuerit excōicationis snīa, ingressum ecclesię per mensem [c] vnum sibi nouerit interdictū, [d] alia nihilominus pœna mulctandus, si visum fuerit expedire.

¶ Caueat ēt [e] diligenter, ne ad excōicationem cuiusquam absque manifesta, & rationabili [f] causa ꝓcedat: ad quam si taliter [g] forte processerit, & requisitus humiliter processum hmōi non curauerit absque [h] grauamine reuocare: grauatus, apud superiorem deponat de iniusta excōicatione querelam, [i] qui si absque periculo [k] moræ pōt, ad excōicatorem, illum cum suo mandato remittat, infra cōpetentem terminum absoluendū: alioquin ipse per se, vel per alium prout viderit expedire, sufficienti cautione recepta, munus ei absolutionis impēdat. ¶ Cūque aduersus excōicatorē de iniusta excōicatione cōstiterit, [l] excōicator condemnet ad

[1] Sine cā, stipulatus etiā sine dolo; si postea ex illa stipulatione agit, dolo facit: & exceptione doli repellitur. Ioā. And.

Excōicans iniuste multipliciter punitur.

[2] Ad hoc de temp. ord. eos qui. l. 6. Io. And.

[3] Sed illū ꝓ quo lata fuit quod dic vt inf.eo.v. nerabilib. §. 2. & 3. li.6. Io. And.

interesse a excõicato: alias nihilominus, si culpę qualitas postulauerit, superioris arbitrio puniendus: cũ nõ leuis sit culpa, tãtã infligere pœnã b insonti: nisi forsitã errauerit ex cã c ꝓbabili, maxime si laudabilis d opinionis existat.

¶ Verum si contra excommunicationis sñiam nihil rõnabile fuerit a conquerente probatũ, idẽ † & super iniusta excõmunicationis molestia per pœnã ad interesse, vel alias secũdũ superioris arbitrium condẽnetur, nisi forsan & ipsum probabilis e error excuset, & super eo, pro quo fuerit iusta excõicatione ligatus per cautionem receptam satisfacere f compellatur, vel in pristinã reducatur sñiam, vsq; ad satisfactionẽ cõdignam inuiolabiliter obseruandam.

¶ Si vero iudex suum recognoscens errorem, paratus sit talem reuocare sententiam, & is, pro quo lata fuerit, ne absq; satisfactione reuocet illam, appellet, appellationi non deferat in hac parte, g nisi talis sit error, de quo merito debeat dubitari: h & tunc sufficienti cautione recepta, quod corã eo ad quem appellatum extiterit uel delegato ab ipso, iuri parebit, excõicatum absoluat: i sicque pœnæ præscriptę minime subiacebit: Cauens omnino, ne voluntate peruersa in al-

* Vide Specul. titu. de fru. & inter esse, & Dyn. in ca. n ora. reg. iur. li. 6.

† In Contiano libro & aliis recentioribus ita: idẽ super iusta excõicationis molestia, per pęnã ad interesse uel alias sm̃ &c. sed in cõtilio & in uaticanis cõstanter legitũ: idem & super iniusta.

* Hoc verũ facta fide de errore & sic facit contra opin. Ber. fundu Host. Io. And.

a ¶ Ad interesse.] id est, ad damna quæ sustinuit siue circa sumptus litis, siue in aliis, & illa declarabit suo iuramento. 2. q. 1. in primis, C. vnde ui. si quãdo taxatione iudicis præmissa, sup. de his quæ vi metusve caus. fiunt, c. ulti. & s. de procu. constitutis. Sed nunquid æstimabit illud interesse, ꝙ eo electo cassata fuit electio ꝓpter illã excõicationem, & ꝙ beneficiã adeptus esset? Dicit Ioan. ꝙ sic: & quia illud interesse est circa rẽ 12. q. 2. si quis de clericis, & 2. q. 5. super eã, & ff. de ac empt. & ven Iulianus. in prin. secus si interesse est extra rem, ff. eod. si sterilis §. cum per venditorem. Sed non credo ꝙ tale interesse debeat æstimari, nec venire in conditionem, quia ecclesia propter hoc puniri non debet: & proprium haberet forte puniretur.

b ¶ Tantam infligere pœnam.] quia nulla est maior in ecclesiã, 24. q. 3. corripiantur, & q. 1. non afferamus. in fin. quia illa separat a corpore Christi, qđ est ecclesia inf. eod. c. pen. & 3. q. 4. Engelrudam.

c ¶ Ex causa probabili.] quia forsan credidit citationem peruenisse ad ipsum, credens eum contumacem, cum non esset, uel credebat causam excommunicationis sufficientes probatam, errans in probationibus dubiis, arg. sup. de re iud. cum Bertholdus.

d ¶ Si laudabilis.] quasi diceret, non sufficit probabilis causa, nisi iudex sit laudabilis opinionis, ut præsumatur ꝙ hoc non fecisset nisi errauerit: alias contra diligentem quandoque præsumitur ꝙ non errauerit, ff. de probat. cum de indebito, C. qui & aduer. quos leg. 1. sed illud, maxime, tenetur comparatiue: unde idem esset, & si non esset ita laudabilis opinionis, dum tamen errasset, sed tunc magis præsumitur pro errore.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

e ¶ Probabilis error.] Sed qualiter probabilis error potest excusare appellantem? quia forte credidit non sufficienter probatum illud pro quo excõmunicabatur quod tamen erat de quo aliquis bene poterat dubitare in ordine iuris, qui seruandus est in hac sententia, non posset ita errare reus, sed tantum in causa excommunicationis. Et est hic arg. bonum, quod si aliquis habet probabilem causam litigandi, non punitur in sumptibus litis 2. ff. de leg. 2. qui solidum, §. etiam. De hoc traditur, sup. de dolo c. finem.

[Glo. seq. notat excommunicatorem post absolutionem cognoscere de iusta uel iniusta excommunicatione, ad id obiicit, & soluit, demum quærit obiiciendo, alleg. pro, & soluit:]

f ¶ Satisfacere compellatur.] sic patet, quod si excõmunicatus petat absolutionem a suo excommunicatore, & iurat stare mandatis suis eo absoluto, ꝙ primo inquirere debet an excõicatio iusta fuerit, anteq̃ aliquid ei præcipiat, su. de resti. spol. litteras, in fi. su. de offi. ord. ad reprimendam, si fuerit excõicatio iniusta, nihil præcipiat ei per iuramentum, quia in nullo tenetur satisfacere, cũ nõ deliquerit, secus si fuerit iusta, tũc primo recipiet mandatum, ut hic. Contra hoc vĩ quod legitur sup. de rescri. ab excõicato quia (ut ibi dr̃) excõicator de suo facto certus esse debet: sed hoc intellige cum dubitat an iuste uel iniuste excõicauerit præmissa admonitione, ibi qñ non pręmisit admonitionẽ, & sic ꝯtra formã concilii tulit sñiam: & sic non contradicit cum de facto suo certus esse debeat. Idem est faciendum cũ aliquis coram superiore deponit de iniusta excõmunicatione querelam, sm̃ quod hic fit, s. de offi. ord. ad reprimendã. Sed hoc debet inquiri, an excõicatio fuerit iusta, vel iniusta coram arbitris ab excõicatore, & excõmunicato electis, vel apud synodum potius. 11. q. 1. si clericus, vel coram superiore per querelam, vt ibi dicit, sup. de off. or. ad reprimẽdam. Sed nõne eo ipso ꝙ excommunicatus petijt absolui, & iurat, intelligitur acquiescere sñiæ, vt cã postea impugnare nõ possit? Videtur quod postea nihil dicere possit contra ipsam, supra de offi. delega. gratum, & supra de his quæ fi. a maio. par. cap. ex ore & supra de appel. sollicitudinem, & ff. de inoff. testa. l. vlt. Item si non appellat a sententia excommunicationis vsque ad decem dies, intelligitur acquieuisse sententiæ: quod videtur supra de re iud. quod ad consultationem: & C. eod. tit. ad solutionem. Dicas quod non: non enim ex eo quod petit absolui, acquieuit sententia, quod sit iusta: similiter nec ex eo, ꝙ non appellat infra decem dies, acquiescit sententia. Et ratio satis euidens est, quare in sententia excommunicationis non sit necessaria appellatio, quia appellatio suspendit pronuntiatum. ff. ad Turp. l. 1. in fin. sed effectus excommunicationis non potest suspendi per appellationem, sup. de app. pastoralis. vnde nec prodest, nec est necessaria appellatio, quia per cursum decem dierum non transit in rem iudicatam, nam absolui post etiam post decem dies: vnde per lapsum temporis non sumit aliquam firmitatem: & ideo de iniusta excommunicatione quandoque potest quis conqueri, cum voluerit.

g ¶ Non deferat in hac parte.] quia sita cessante causa cessat effectus, sic sup. de appel. cum cessante, & ita iudex potest suam interlocutoriam reuocare, vt ibi dicitur, & ff. de re iu. quod iussit, vel errorem suum corrigere. sup. de accus. qualiter & quando 2. & palliare perperã actum, sup. de vsu pal. c. nisi.

h ¶ Dubitari.] Ergo admittitur hodie appellatio, non solum si causa sit probabilis: sed etiam si est dubia. De hoc dicitur sup. de appe. vt debitus, in dubiis. n. potius deferendum est appellationi, quia illud certius est ideoque tenendum, sup. de spons. iuuenis: cum suis concor. sic seruanda est sententia excommunicationis, de qua dubitatur merito, sup. de cle. excom. min. illud.

i ¶ Absoluat.] Appellatio enim non tenet quãtum ad hoc quin possit absolui excõicatus ꝓp periculũ moræ, sed quãtũ ad hoc quod transfertur iudicium ab ipso, cautione recepta, ꝙ iuri parebit coram illo ad quem appellauit.

? Videto in hūc locum, quæ plenius hic scribit I. And. post Innoc.

pellauit, vt hic dicitur, 1. & sup. de app. qua fronte. Ioa. a ¶ Mentiatur. iudices. n. sæpe falsa scribunt. 2. q. 6. ca. biduum. in fin. & C. de arbi. l. ne in arbitris, ff. de cust. & exhi. re. diuus 2. & supr. de proba. quoniam contra, quæ tamen ipsorum malitias refrenat.

NOuerit. Duas habet partes principales: Secunda ibi, Nec non. Abb.

CASVS. Honorius In isto capitulo excõicat omnes hæreticos utriusque sexus quocunque noīe censeantur, & fautores, & defensores eorum: & receptatores, & illos qui de cætero seruari fecerint statuta edita contra ecclesiast. cā libertatē: nisi ea deleri fecerint inf. duos menses de liberis suis post publicationem huius sñiæ. Item excõicat statutarios, & scriptores statutorum, ipsorum. nec non Ptātes, consules, rectores, cõsiliarios locorum, vbi de cetero hm̃oi statuta, & consuetudines editæ fuerint vel seruatę: & illos qui secūdū ea præsumpserint iudicare, uel scribere iudicata. No. ꝙ oēs hęretici ipso iure sunt excõicati. Item fautores, & defensores hęreticorum, hæreticis æquiparantur. Itē ar. quod illa scripta sunt reprobata, quorū damnantur auctores.

† Vide Zanchinū tract. de hæret. ca. 37. & 18. & Alfonsū Castrum li. 2. c. 18. de iusta hære. punitione.

b ¶ Excõicamus. Oēs hæretici, & fautores, receptatores, & defensores hæreticorū, ipso iure excommunicati sunt, vt hic patet. & sup. de hęr. excõicamus 1. in prin. & §. credentes. & c. pen.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & remittit.]

terius præiudicium mentiatur[a] errorem si districtionis canonicæ vult effugere ultionem.

¶ Honorius tertius episcopo Bonon̄.

¶ *Excommunicat hæreticos, & quoscunque uiolatores ecclesiasticæ libertatis.*

CAP. XLIX.

NOuerit † fraternitas tua: & infra: ¶ Excõicamus [b] omnes hęreticos vtriusq; sexus, quocunq; nomine censeantur: & fautores, & receptatores, & defensores eorum: Nec non & qui de cetero seruari fecerint statuta edita, & cõsuetudines introductas contra ecclesiæ [c] libertatē: nisi ea de capitularib.[d] suis inf. [e] duos menses post huiusmodi publicationē sententiæ fecerint amoueri. ¶ Item excommunicamus statutarios, & scriptores [f] statutorum ipsorum: nec nō Potestates, consules, rectores, & cõsiliarios locorum, ubi de cetero huiusmodi statuta, & cõsuetudines editę fuerīt vel seruatæ. [g] nec nō & illos, qui secundum [h] ea p̄sumpserint iudicare, vel in publicam formam scribere iudicata.

¶ Idem magistro & fratrib. hospitalis Hierosolymita.

¶ *Fratres hospitalis Hierosolymitani excommunicati pro iniectione manuū in clericum seu confratrum, absolui possunt per eorum priorem, nisi excessus fuerit difficilis & enormis.*

CAP. L.

CAnonica † cõstitutione [i] cauetur, ꝙ monachi, & canonici regulares quocūque mō se percusserint, nō sunt ad Apost. sedē mittendi, sed secundum discretionē & prouidētiam sui Abbatis disciplinæ subdātur, ꝙ si abbatis discretio ad eorum correctionē non sufficiat, prouidentia est diœcesani episcopi adhibenda: nisi excessus difficilis fuerit & enormis, [k] pp quem merito ad Eccl. Ro. sit recursus habendus. ¶ Nos ergo ad vos statutum huiusmodi duximus[l] extendendum auctoritate prædicta statuentes ut in tali casu (nisi maioris [m] sit puidentia requirenda) per Priorem uestrum, qui sicut audiuimus) presby-

a Adde oīno constitutionem Friderici Imperatoris quæ incipit, cassa & irrita. C. de sacrosā. eccle.

c ¶ Ecclesiæ libertatem] sic inf. eod. grauē 2 qui. n. contra ecclesiæ libertatem venire nituntur, sunt ipso iure excommunicati: ut hic dicitur. sed qui iura ecclesiæ auferre conantur, vel onera ei imponere. nisi admoniti destiterint, ipso iure sunt excommunicati. sup. de immun. eccl. non minus & cap. aduersus. arg. contra inf. eod. grauen. ubi dicit tales excommunicandos, nisi statuta deleri fecerint. ibi soluitur.

d ¶ Capitularibus.] id est, libris in quibus statuta sua conscribunt simile verbum habes. 11. q. 1. cap. omnes. §. hæc si quis antiquata.

e ¶ Infra duos menses.] Sic sup. ne cleri. vel monachi. anno magno. & cap. super specula. a tempore enim publicationis currunt isti duo menses, postea vero constitutio omnes ligat in Auhten. vt factæ not. constitu. circa prin. colla. t. 5.

f ¶ Scriptores.] sic sup. ne cle. uel mon. sententiam. ubi prohibetur clericis sñiam sanguinis proferre, & scribere

eo modo, omnes enim qui consilium vel auxilium in his præstiterint, sunt excommunicati, ut hic patet, & isti statutarii priuandi sunt feudo, quod habent ab ecclesia. infra eo. grauem.

g Vel seruatæ.] resume, ut inf. duo mens. &c.

h ¶ Qui secūdū ea.] ar. ꝙ illa scripta sunt reprobata. quorū danāt auctores. sup. de heret. fraternitatis. vbi de hoc, & c. excõicamus, §. credentes.

CAnonica.] Statutum de regularibus excõicatis pro iniectione manuum, absoluēdis per suos Prælatos, ad Hospitalarios extenditur: vt ipsorum Prior eos absoluat. h. d. Diuid. t., nam primo ponit canonem antiquū: Secūdo illū prorogat ibi, Nos: Abb. Sic.

† Vide Nericum Boich. in c. a nobis 2. & in c. cū illorum. sup. eo. titu.

CASVS. Statuit Alexāder Papa, quod monachi & canonici regulares quoquo modo se percusserint, p abbatem suum absoluantur, cuius statutū ponit sup. eod. c. 2. & c. cum illorum. constitutionem illam extēdit Papa Honorius ad Hospitalarios Hierosolymitanos, ut per priorem suum, qui sacerdos debet esse, in eodem casu fratribus eiusdem ordinis absolutionis beneficiū impendatur, nisi forsitā maioris esset prouidentia requirenda. No. ꝙ monachi & canonici regulares, & Hospitalarij Hierosolymitani si se percusserint, ab abbatib. uel priorib. suis possunt absolui.

i ¶ Constitutione.] quam habes, supra eod. cap. 2. & ca. cum illorum.

k Enormis,] sup. eo. cum illorum.

[Gloss. sequens ad hanc extensionem alleg. quattuor similis.]

l Duximus extendendum.] Quod enim concessum fuit monachis, & canonicis regularibus, extenditur ad Hospitalarios fauore religionis, sic quod dictum erat de monachis, extenditur ad regulares, supr. de postul. ex parte sic quod concessum fuit religiosis, extenditur ad episcopos, sup. de priuilegiis, quod nonnullis, & quod dictum fuit de episcopis intelligendum est de electis & confirmatis, supra de transl. episc. inter. & quod dictum est de vxore, intelligendum est de sponsa, ff. de iure. do. si sponsa 3 & ff. de sponsalibus, oratio. & ff. de fun. do. l. Iulia.

3 Priuilegiū qđ hēt uxor in dote, hēt et spōsa quæ dotem dedit, sed nō nupsit: uel erat minor 12. an. Ioan. And.

m ¶ Nisi maioris,] propter enormitatem excessus, vel propter maiorem personam cui manus intulissent. sup. eo. cum illorum, & canonachi. Ber.

ter a esse debet, fratrib. uestris b absolutionis beneficium impendatur.

¶ Idē ti. sanctę Praxedis p̄sbytero Car. Apost. se. leg.

¶ *Excommunicatus uel suspēsus absolui nō debet, nisi prius iuramento præstito; si tamen sine scandalo iuramentum haberi non potest, poterit fieri absolutio per manualem promissionem.*

CAP. LI.

SVper † eo ꝙ monachi Græci & eremitæ propter inobedientiam, sentētia suspēsionis & excōicationis ligati, nolūt ad mādatū ecclesiæ, nisi per manualem promissionem, redire: Hoc tibi duximus respondendum, ꝙ si nullatenus possunt induci ad pręstandū iuxta formā c ecclesiæ iurm, d ipsos hac uice cum promissione e poteris recipere manuali: cū interdū cōsideratis locorū & tēporū qualitatibus, seueritati sit aliq̄d detrahendum. f

¶ Idem Bituricen. & Carnoten. Decanis, & subdiacono Arelaten. †

a ¶ Presbyter.] Nisi esset presbyter, nōn concederetur ita de facili: uel saltem clericus, quia laicis hoc officium licet religiosis non committeretur. 96. distin. bene quidem sic nec officium prædicandi sup. de hęre. cum ex iniuncto, & Petro claues ecclesiæ commissæ sunt, qui fuit sacerdos, & non laico. 24. q. 1. quodcunque. & 21. dist. in nouo & 96. dist. bene quidem. 1

b ¶ Fratrib. uestris.] Ergo non alijs: quod est verum. & idem intellige de abbate, ꝙ non posset alterius abbatis monachū uel alium absoluere ex eo ꝙ dicit, vestris, est alijs prohibitum, intelligitur. simile 2. q. 1. vnus ex vobis. 45. distin. disciplina. ibi, peccauerit populus tuus, & c. priuilegium hoc locale est, ita ꝙ ipsi extēdere ad alios non possunt.

SVper eo. Communis diuisio: Secunda ibi, Hoc tibi. Abbas.

CASVS. Monachi Gręci & eremitę propter inobedientiam suspenduntur & excommunicantur, tamen ad mandatum ecclesiæ redire nolunt, nisi per manualem promissionem: Consultus Papa, an essent recipiendi sine iuramento: respōdet quod si non possunt induci ad præstādum iuramentum secundum formam ecclesię, recipiantur hac vice cum manuali promissione: cum interdum seueritati cōsideratis locorum, & temporum qualitatibus sit aliquid detrahendum. Nòt. quod iuramentū non est de substantia absolutionis de rigore, sed potius ad cautelam præstatur. Item detrahendum est iuri quandoque ex tempore, ex loco, & alijs causis.

c ¶ Formam.] quam habes supra eod. ex tenore, quæ obseruanda est in absolutione cuiuslibet qui incidit in canonem, supra eod. cum desideres, 1. respon. in fine.

d ¶ Iuramentum.] tamen ad cautelam potius introductū fuit: ut ibi dicitur, ut de cetero non committat talia, simile 23. q. ult. pessimam, & inf. eod. grauem, & sup. eo. ex tenore.

[Gloss. sequen. argumen. pro opin. sua, &c. & remittit.]

e ¶ Cum promissione.] Hic euidenter reprobatur opinio illorum, qui dicunt, quod si iuramentum non interueniat in tali absolutione, non est absolutus: iuramentum enim non est de substantia a absolutionis. ut hic patet. De hoc dictum est sup. eod. cum desideres, in fi.

f ¶ Detrahendum.] ratione loci & temporis detrahēdū est seueritati, ut hic dicit, 50. distin. vt constitueretur, 44. distin. comessationes, 9. quæstio. 1. ordinationes, 23. q. 4. non potest, & sup. de transl. cap. ulti. ubi habes de hoc satis.

1 Et hic adde quod ibi no. in gl. art, qđ cā. ī fi. q̄ gl. quidā nō habent. Ioa. And.

† Vide Panormitanum in ca. cum desideres. s̄. e. ti. & ibi Henricum Boich. distin. 3.

† Aurelian.

a Licet. n. fit de forma. nō inde consequtur ꝙ sit de substātia & facilius tollūtur forme uel circūstantiæ rerū q̄ ipsæ rerū substantiæ, ad hoc quod dicimus de pacto vel cōsuetudine, p̄ q̄ tollitur primū, & nō secundū, ut patet de consuet. c. 2. l 6. & sup. de cōmo. c. uno & depo. c. 2. lo. Anz.

¶ *Cū de uiribus sniā dubitatur, potest quis absolui ad cautelā iuramēto præstito.*

CAP. LII.

VEnerabili fratre nostro Cenoman. epo, & procuratore Turonen. archiepiscopi, in nostra p̄sentia cōstitutis, pro quadam suspensionis snia in præfatum epm ab eodem archiepiscopo ꝓmulgata: Nos sniam ipsam relaxauimus ad cautelam, g ipso epo in præsentia dicti procuratoris præstante corporaliter iuramento, ꝙ parabit mandatis, quæ idem archiepiscopus sibi ꝑpter hoc fecerit, si constiterit h ipsum in eo pro quo fuit lata prædicta sententia, culpabilem extitisse.

¶ Idem episcopo Senen̄.

¶ *Excō cantur officiales locorum i, in q̄bus sunt statuta contra ecclesiasticam libertatem, nisi ea deleri fecerint: & statutarij feudis ecclesiæ sunt priuati.*

CAP. LIII.

GRauem † venerabilis fratris nostri Pisani

VEnerabili.] CASVS. Archiepiscopus Turonen. tulit sententiam suspēsionis in episcopū Cenomanen. propter q̄ suspensionem eps, & procurator archiepi accesserunt ad pænitentiam D Papæ: ipse uero auditis allegationibus partium, sententiam ipsam relaxauit ad cautelam, præstito iuramento ab ipso episcopo præsente procuratore archiepiscopi, ꝙ parebit mandato archiepiscopi, si constiterit ipsum culpabilem extitisse super eo, pro quo fuit suspensus. Not. quod iuramentum præstari debet, cum quis absoluitur a suspensione, sicut fit in excommunicatione.

[Glos. seq. causam reddit, obijcit, & soluit.]

g ¶ Ad cautelam.] quia lata erat post appellationem, ut dicebatur: sic supra eod. per tuas & supra de appel. de pręsentium, & supra de testi. ueniens, in fi. & tamen licet ad cautelam absoluatur, iuramētum præstat, ut hic patet; sed ex quo ad cautelam absoluitur, non deberet iurare. hoc fit propter dubium: quia non constabat de ipsa suspensione, an rite lata fuerit, & ideo præstatur iuramentum ut si constiterit ipsum culpabilem extitisse super eo, pro quo sententia lata fuit, stabit mandato archiepiscopi. & est notabile, quod pro suspensione iuratur, sicut pro absolutione excommunicationis. Ber.

[Gloss. seq. quærit, & tripliciter soluit.]

h ¶ Constiterit.] Coram quo constare debet? Forte coram Papa, si uoluerit, uel coram eius delegato, vel si arbitros eligere voluerint. ipse enim archiepiscopus non debet cognoscere, ut uidetur argumen. supra eod. per tuas, & undecima quæstione prima. cap. si clericus. De hoc dicitur supra eod. sacro. & ex argumen. ex hac decret. quod semper iuramentum exigendum est in absolutione, ubi non constat excommunicationem uel suspensionem iniustam; sed mandatum differtur in euentum cognitionis, ut dictum est supr a eod. sacro. Vel dic quod isti quibus scribitur, cognoscent de hac suspensione.

GRauem.] Prima pars ponit querelam: Secunda dat iudices: ibi, Ideoque. Abb.

† Præter doctor. hic & in c. nouerit s̄. eo. tit. uide legistas in cō stit. cassa. & irrita cod. De Sacrosan. Ecclesijs.

CASVS.

CASVS. Quidam Pisani fecerunt duo statuta contra ecclesiasticam libertatem & in derogationem Apost. sedis: primum videlicet, quod si quis clericus vel laicus contra quemcunque laicum pisani districtus ad iudicem ecclesiasticum litteras Apostolicas impetraret, in mille sol. condemnaretur, nisi renunciauerit litteris, & neq; reditus possessionũ suarum reddantur eisdẽ, nec agri colantur ipsorũ, sed banno subiaceant potestatis. Item statuerũt, vt clerici suis sumptibus quoddam castrum Pisanorũ facerent custodiri: ꝙ si nõ fecerint: Potestas contra eos procedere teneatur: super his cõquestus fuit archiepiscopus Pisanus D. Papæ: vnde mandat epõ Senen. quatenus in consiliarios & officiales ciuitatis Pisanorum excõicationis sẽtentiam proferat, nisi statuta ipsa de capitularibus suis fecerint amoueri, & caueri, ꝙ de cetero similia non attentent, sed cũ ijdẽ statutarij multa de bonis ecclesiasticis dicantur habere in feudum, denunciet illos hmõi feudis fore priuatos. Not. quòd laici contra ecclesiam nihil statuere possunt, vel contra ecclesiasticam libertatẽ, & qui contra faciunt, sunt excommunicati.

archiepiscopi recepimus quæstionem, quòd quidã ciues Pisani deputati a potestate ac populo ad statuta ciuitatis edenda; in derogationem Apost. sedis, & subuersionem ecclesiasticæ libertatis a edere præsumpserunt: quòd si quis clericus, vel laicus contra quemcunque laicum Pisani districtus, ad iudicem ecclesiasticũ litteras Apostolicas impetrauerit, in mille solidis nisi renunciauerit litteris, condemnetur: nec redditus possessionum suarum reddantur eidem, vel agri excolantur b illius, sed banno potius subiaceant † potestatis: & infra.

† subiaceat.

¶ Statuerunt illi præterea, vt clerici suis sumptibus c castrum Ripæ fractę faciant custodiri: quòd si renuerint, contra eos potestas procedere teneatur: & infra.

¶ Ideoque fraternitati tuæ mandamus, quatenus in consiliarios & officiales ciuitatis ipsius, nisi statuta ipsa de capitularibus suis deleri fecerint, & idonee sicut exigit res caueri, ꝙ similia d de cetero non debeant attentare, excommunicationis sententiam promulgare e procures. Ceterum † cum ijdem statutarij multa de bonis ecclesiasticis tenere dicantur in feudum, ipsos fore nihilominus priuatos f feudis huiusmodi nunciare procures.

† In codice Barbariæ ita Cdterum cũ ijdẽ statutarij & potestas multa, &c.

a ¶ Libertatis.] sic su. eõd. nouerit.

b ¶ Excolantur.] Similem pęnam habes sup. de priuil. quanto, sic excommunicantur Iudæi, supr. de vsu. post miserabilem, & c. quanto. Bern.

c ¶ Sumptibus.] Volentes ecclesiam subijcere seruituti, & publicis functionibus a quibus sunt omnino immunes, sup. de imm. ecc. non minus, & 16. q. 1. c. generaliter, §. nouarum, C. de sacros. eccl. placet.

d ¶ Similia de cetero.] sup. eod. ex tenore, 24. q. vlt. pessimam & 12. q. 2. de uiro, 11. qu. 3. cum aliquis, sicut & de hæretico, 1. q. 7. quoties, 1 & de conse. dist. 2. ego Berengarius.

[Gl. seq. signat contrarium & quadrupliciter soluit.]

† Antiquæ decre. verba, quorum hic meminit gl. ad tollendã contrarietatem de decr. nouerit ita habent: & tum statuarios, q̃ ptãtẽ eandem non sit dubiũ pp hoc excõicationis sñiam præter notã infamiæ incurrisse.

e ¶ Promulgare procures.] ar. contra sup. eo. nouerit, ubi excommunicati uidentur ipso iure consiliarij, sicut ipsi statutarij, rectores & consules: sed illud intelligi potest nisi inf. duos menses ea deleri fecerint, & hoc intelligitur secundum illud, vt nisi ea deleri fecerint, excõicẽtur & sic vñr excommunicati ipso iure, nisi ea deleri fecerint inf. terminum dictum, & postea per sñiam: sed statutarij & scriptores ipso iure sunt excommunicati, vt sup. eod. nouerit. Vel dic quòd hic loquitur de alijs consiliarijs & officialibus, qui postea successerunt, & non de illis quorum consilio vel auctoritate statuta illa edita fuerunt, & nisi isti ea deleri fecerint excommunicentur, ut hic dicit, & si ea fecerint, obseruari nisi intra duos menses ea deleri fecerint, ipso iure sunt excommunicati, supra eodem nouerit, sic supra de immu. eccl. aduersus, antiqua decr. concordat illi decr. nouerit, & ideo videtur male decisa. Vt nõ cõtradicat, sic expone, promulgare procures, i. promulgatam esse ostendas, vel denuncies, vel iterum excommunicẽtur a iudice: alias non videtur cessare contrarium. Ber.

f ¶ Priuatos.] Ex hoc vr̃, quòd ipso iure sũt excõicati ipsi statutarij, ex eo quod dicit, priuatos denuncies, per decre. sup. eo. nouerit, & quia contra fidelitatem veniunt amittere debent feudũ, 22. qu. vlti, de forma, & ecclesia potest illos priuare, cum in hoc sint de foro illi⁹, sic dñs priuat vasallũ, qñ facit feloniam dño de suo feudo, in cõst. Fede de feu. hac edictali præterea, qa dñs inter vasallos de feudo cognoscit, sup. de fo. comp. verũ, & c. ex transmissa. sim. sup. de hær. c. vlt. arg. 15. q. 6. c. pe. & vlt. sic & cleric⁹ qui ꝫ ecclesiam suam aduocat, perdere debet beneficiũ, s. de postul. c. vlt.

¶ Gregorius nonus.

¶ Alloquens excommunicatum intendentibus ad salutem animæ, etiam si alia verba interponat, excommunicatus non est.

CAP. LIV.

CVm † voluntate ac ꝓposito g maleficia distinguantur, excõicationis sententiam non incurrit,

CVm.] tres sũt partes, Secunda ibi, prædicatores. Tertia ibi, Si qui vero. Abb. CASVS. In primo rñso dr̃, quòd si aliquis participat excõicatis in his quæ ad salutẽ, vel correctionẽ eorũ pertinent, in locutione: licet alia verba eis incidenter interponat, ut apud eos magis proficiat, non est excõicatus. Secundo dr̃, quòd prædicatores dum prædicant excommunicatis, & alijs detentoribus alienarum rerum, & audiunt confessiones eorum, licite possũt recipere ab eis eleemosynas, cũ ipsi q. gerant causam eorum ad quos res ipsæ pertinere noscuntur, præcipuꝰ si alias in loco illo non possint sustentationem habere. Tertio dicitur, quòd clericus ratione officij quod in ecclesia obtinet, & alij clerici seniores zelo deuotionis possunt percutere pueros vel adolescentes constitutos in minoribus ordinibus turbantes diuinum officium, nec incurrunt excommunicationem. Item prælati & magistri subditos, & scholares suos causa correctionis leuiter possunt percutere sine pœna excommunicationis, & idem dicendum est de his qui aliquos de familia sua vel propinquos suos inferiorum graduum simili modo corrigunt, ut eos cohibeant a uitijs, bonisque moribus informent. In omnibus præmissis casibus excommunicationis sententiam non incurrunt, cum huiusmodi participatio & correctio bono animo, & non diabolo suggerente fiat. Not. quòd uoluntas & propositum alicuius inspicienda est ad hoc ut de facto suo iudicetur. Item necessitas facit licitum quòd alias est illicitum. Item ratione officij licet quod alias non liceret. Item not hic plures casus, in quibus licet corrigere & percutere clericum sine pœna excommunicationis.

† Vide B.T. in qõnib. additis ad 3. p. q. 23. ar. 1. & citatos in ca. a nobis, sup. de excep.

g ¶ Voluntate ac proposito maleficia.] Hæc verba sumpta sunt ex illa lege, ff. de furt. qui iniuriæ, in princ. ad

a Sane modo hoc accipias, q a vtrũque respicit Deus magis tamen cor, ut in c.1.16.q.6.

cor.enim & spontaneas voluntates respicit Deus,& non 1 ad actus,15.q.6.c.1.& 14.qu.5.si quid. sola enim temeritas hic attenditur,sup.eo.c.1.& 17.q.4.si quis suadente,& quia animus punitur, non opus, 50.di.contra animum,& duob.ca.seq.

qui excõmunicato, in his quæ ad absolutionem, vel alias ad salutem [a] animæ pertinẽt, in locutione participat, licet etiam alia verba incidenter (vt apud eum magis proficiat) interponat.

¶ Prædicatores præsertim, qui alias sustentari nõ possunt, ab excommunicatis, & detinentibus bona aliena eleemosynam recipere possunt, hoc dicit.

¶ Prædicatores quoque, qui penes excommunicatos, vel [b] alios alienarum rerum detentores, in prædicationibus, & confessionibus quasi gerunt causam [c] (vel † curam) eorum, ad quos res ipse spectare noscuntur, eleemosynas licite possunt ab illis recipere † præsertim [d] si alias non valeant in illo loco sustentationem habere.

¶ Ponit quosdam casus, in quibus percutiens clericum excommunicatus non est.

¶ Si qui vero ratione [e] officij, quod in ecclesia obtinent, aut etiam alij [f] clerici seniores zelo deuotionis, pueros vel adolescentes in minoribus, [g] ordinibus constitutos turbantes [h] diuinum officium, & hi qui obtentu prælationis [i] vel magisterij, [k] subditos & scholares correctionis causa leuiter forte percusserint, excommunicationis sententiam non incurrunt. Quod & de his dicendum est, qui aliquos de familia [l] sua, vel propinquos inferiorum [m] graduum simili modo vt cohibeantur a suis insolentijs, & scientia bonisque moribus informentur, duxerint corrigendos:

¶ Idem Astoricen. episcopo.

¶ Communicans excommunicato in crimine damnabili, incidit in excommunicationem maiorem.

a ¶ Ad salutem.] sup.eo.1.resp.& 11.qu.3.cũ excõicato vbi permittitur participare in his quæ ad salutẽ pertinent, vt hic dicit,& quæcumq; verba ad hoc proficere, possunt, excommunicato dici possũt, alias non.

b ¶ Vel alios.] i.vsurarios, quorum eleemosyna, 2 recipi non debet, su.eo. de vsur. quia in omnibus.

c ¶ Quasi gerunt causam eorum.] quasi negotiorum gestores,& ideo possunt eorum eleemosynas recipere vt hic dicitur: quia ipsi quorum res aguntur, ab illis suas recipere possunt, & sic isti prædicatores licite ea recipiunt pro eleemosynis, & licet res nõ habeat effectum, sufficit, quòd ab initio negotium sit utiliter cœptum, ff.de neg.gest.sed an vltro, §.is autem qui, & negotiorum gestor præterea potest agere ad sumptus quos fecerit, vt ibi dicitur, sic est ar. quod ille q gerit vicem alterius, ho norandus est, sicut ille cuius vicem gerit. 93.di.ca.vlt. & 94.di. c.1.& sup. de offi.deleg. cum olim 2.

d ¶ Præsertim.] potest exponi pro maxime 2 quia alias tempore necessitatis ab excommunicatis possunt recipi necessaria,& emi.11.q.3.quoniam multis,alias vero prędicatores nõ debent recipere eleemosynas ab excommunicatis,vel vsurarijs,vel consimilib.90.di.oblationes,& ca.eorum,& 17.q.4.miror.

e ¶ Ratione officij.] No. quod ratione officij licet quod alias non liceret, 3 & hoc ideo,quia ex quo commissum est ei officium, & talia sine quibus effictum commode expediri non potest; sicut iudex potest compescere omnes impedientes iurisdictionem suam,sup.de offic.dele. c.1.& ca.præterea, & c.prudentiam, & c.suspicionis, & de testi.ca.tam litteris,immo & si non habeat officium.

f ¶ Alij.] scilicet seniores de ecclesia possunt inferiores in minorib. ordinibus constitutos coercere, etiam turbãtes diuinum officium,ut hic dicitur.

[Glo.seq.arg.a contrario & causam reddit.]

g ¶ In minoribus ordinibus.] Ergo non possunt sic compescere constitutos in sacris ordinibus, licet turbent officium: quia ex eo quod permittit specialiter de istis de alijs prohibet, sicut quod de vno negatur, de alio conceditur,25.dist.quamuis, & supra de præsumpt.nonne, & quia honorabilia membra exceptis grauioribus culpis verberibus subijci non debent, 45. dist. cum beatus pu-

niantur ergo alias admonitionibus, & si se non correxerint, possunt suspendi,sup. de cele.mis.dolentes arg.

h ¶ Turbantes.] sup.eo.veniens,& sup.de appel.dilecti filijs,arg.

i ¶ Prælationis.] Sic ergo prælati possunt corrigere subditos, & percutere leuiter sine metu excõicationis, causa correctionis, & non ex odio,sup.eod.ex tenore,leuiter.u.hoc facere debẽt quia leuiter castigatus reuerentiã exhibet castigãti, 44. di.cum beatus

k ¶ Magisterij.] Sic sup.eo.c.1.modica.n. & leuis castigatio pmissa est Doct.ff.ad l. Aquil.l 5. in fin.& l. seq. & humilis debet esse doctrina magistri sup de ma.& ob. humilis. vbi plures concor. inuenies ad hæc nimia sæuitia culpæ annumeratur, ff. ad l. Aquil.præceptoris.

[Gl.seq.prosequitur q dĩ de correctione familiæ, notãs in textu sex casus, & quatuor addit.]

l ¶ De familia.] Not. q quis familiam suã corrigere dẽt, cum ei competat iure patriæ potestatis, 23. q.4u. 4.duo ista, & 45.dist. cum beatus, §. Salomõ,& c.disciplina & qui domesticorũ suo rũ curã non hẽt, fidẽ negauit,47.di.c.sicut, §.necesse, ad fi.versi. hinc ẽt Paul. & C. de pa.po.si filius,& non solũ pater, sed etiam ppinqui domesticos suos corrigere debent, C. de emen.propin.l.unica,& hic idem dicit omnes prædictæ personæ clericis inferiorum graduum corrigere poterunt sine pęna excõicationis, ut hic patet de magistris & prælatis, 4 & non distinguitur in gradu.Hic habes sex casus tn quibus licet corrigere & percutere clericum sine excõicatione, qui hñt officium in ecclesia, seniores, & prælatus magister dñs domus,& consangunei sunt & al.j casus ubi quis non incidit in canonem, si iocosa leu tare clericum perculit, supr.eod. ca.1,Item si in ueniat eum cum matre,filia, uxore,uel sorore.Item si vim ui repellat in conuenienti, su.eo.si vero alicuius,1.§.2.& 3.Item si clericus post trinam admonitionem non se corrigat perdit hoc beneficium, su.eo. contingit,2 & c.in audientia.

[Glo.seq.no.a contrario aliud in sacris.secundo quærit & soluit.]

m ¶ Inferiorum graduum.] Secus si sint in superioribus puta subdiaconatu, uel alijs superiorib. quia per sacros ordines liberati sunt a patria potestate, unde nullũ ius hñt in eis,sacer enim ordo liberat a eatria ptãte,quia libetat a seruili,quod plus est,54.distin. ex antiquis, & c. frequens,& c.si seruus sciente, & subdiaconus codẽ gau det priuilegio cum diacono sup.de ser.non or.miramur. Et ita habes hic q clericus q̃diu est I minorib. ordinib. est

2 Melius diceret oblatio tunc demum cũ sunt manifesti,est.n. dña iter hęc duo, ut dixi in tex. Ioan.

† Hæc duo uerba,uel curam,desunt in antiquiorib. codicibus & in omnibus. Vaticanis.

† Adde in 5. rio an debeat eis dari not. Albe. de Rosate, & Bart. in l. C. de men.uali.li. 11.

2 Inn. exponit pro tm, q est totius sm Host. alle.in ar. sup. eo. iter alia, in fi.Io. An. 3 Cicor.tex. in l.1. §. sed est æquissimum, cum gl. in uer.cõcedi. ff. de postu.

4 Idem not. 23.qu.5.c.1. ad fin.in gl. magistri.

est iã patria potestate, nisi expresse emancipetur, & ita nota dignitatem sacrorum ordinum. 1 Quid si persona superius in litera notatæ excedant modum, nũquid incidunt in canonem? Rñ. nisi irato aĩo hæc faciant, & ex proposito, non credo qđ incidant in canonem, qui solummodo dolũ prosequit̃ qđ colligitur ex verbis canonis 17. q. 4. si quis suadente. ibi manus violentas iniecerit, & s̃. e. ca. 1. uiolentia non committit̃ sine dolo: sed hmõi manus prædictarũ p̃sonarum non sunt dolosæ, sed charitatiuæ, licet fortuito casu excedant modũ disciplinæ, quod probatur ex prin. huius cap.

† Contra clericos concubinarios, uide sãcita in cõc. Tri. ses. 25. de refor. ca. 14. & de intellectu huius, c. uid Couar. in c. alma m̃r. de sẽ. excõ. lib. 6. par. 1. § 3.

1 De hoc uide in c. inde corum, s̃. de ætα. & qual. & an pr̃ pru tiens filium in sacris constitutum cã correctionis sit excõicatus, uide hic Ioan. And. & alios.

Vide Henricũ Boich in ca. si uere. s̃. eod. dist. ult.

† incidant.

CAP. LV.

SI † concubinæ publicæ clericorum ecclesiasticæ censuræ districtione non tentur, eosdem concubinarios non est dubium sententia maioris excommunicationis inuolui, q̃ post latam sententiam communicant in eodem crimine[a] criminosis.

¶Idem.

¶ *Excommunicatus minori, potest ab excommunicatione aliquẽ absoluere.*

CAP. LVI.

DVobus † collata potestas, ut a minori excõicatione, si in ipsam inciderunt, † inuicẽ se absoluant, vtroq; ligato vinculo excommunicationis huiusmodi non expirat.[b]

¶Idem.

¶ *Permittitur ministris ecclesiarum semel in hebdomada celebrare tempore interdicti, concurrentibus his quæ exprimuntur in textu.*

CAP. LVII.

PErmittimus † ecclesiarum ministris semel in hebdomada tẽpore interdicti, non pulsatis campanis, voce submissa, ianuis clausis, excõicatis[c] & interdictis exclusis, Missarũ solemnia celebrare causa conficiendi corpus Domini, quod decedentib.[d] in pænitentia non negatur.

¶Idem.

¶*Satisfaciens clerico, quẽ verberauit, non potest propter hoc ab episcopo absolui, nisi in certis casibus hic expressis.*

CAP. LVIII.

QVamuis incidens in canonem latæ sententiæ propter violentam manuum iniectionem, iuxta proprias fa-

SI cõcubinæ.] CASVS. Publicæ concubinæ clericorũ, q̃ noluerunt ab eis recedere, excõicatæ fuerũt: clerici istis cõcubinarij post latã sententiam carnaliter ad eas habuerunt accessum: quæritur utrum illi sint eadem sñia ligati. Rñdet Papa q̃ eadẽ sententia inuoluuntur, quia participant in eodẽ crimine criosis. Not. q̃ participans in crimine, eadem sñia notatur cum nominatim excommunicato.

a ¶In eodẽ crimine.] Secus si alias participarent in locutione, uel alias quam in crimine, quia tunc non essent excommunicati maiori, sed minori. si sup. eo. nuper ubi satis de hac materia, & ea quæ ibi dicta sunt, hic posses repetere, & sic sententia per participationem criminis extenditur ad personas contra quas lata non fuit, simile sup. de immu. & aduersus in si. & sup. eo. nouerit. Ber.

DVobus.] CASVS. Duobus fuit collata ptãs, ut ab excommunicatione minori, si eam incurrant se uicissim absoluant, uterque incidit in hmõi sententiam q̃r tur utrum ista potestas eis collata expiret? Rñdet Papa, q̃ propterea non expirat quo minus unus alium absoluat, tñ contradicunt quidã, q̃ alium absoluere non põt, nisi ab alio non suspenso primo fuerit absolutus. [Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.

b ¶Non expirat.] Si potestas istã absoluendi non expirat, ergo unus potest absoluere alium. Sed contra. vr̃ q̃ cum unus sit priuatus a sacramentis, alium restituere non potest. de consecr. distin. 4. sanctum quod. n. non habet, dare non potest, 1. q. 1. ca. n. & q. 7. Daibertum, argum. sup. de cler. excommu. mi. cap. ult. Quid ergo dicit quòd talis potestas non expirat. Respondeo 3 bene dicit q̃ in ueritate potestas collata non expirat p̃p hoc cum effectu, sed dormit, id est potestas illa, cum uterque sit excommunicatus, non potest habere effectum, quia alter alterum non potest absoluere, nisi primo alter eorum ab alio quam a socio fuerit absolutus, tunc demum habet effectum si. sũ de offi. deleg. prudentiã. §. sexta. & s̃. de cõc. p̃b. & eccl. nõ uac. q̃a diuersitatẽ. 15. q. 6. c. pen. & vl. C. de cura. furio. l. pe. vel dic q̃ bene põt alter alterum absoluere, licet sit ligatus minori excõicatione, & ita nullo modo expirat potestas, sed durat cum effectu, arg. decre. prædi. si celebrat, quia minor exõicatio priuat solummodo a perceptione sacramentorum, sed non a collatione, ut ibi dicitur, argu. ad hoc, sup. eo. sacro. & su. de rescript. ab excommunicato.

2 Adde de hac qu. Car. Fl. in cl. 1. de relig. do. ue. p̃dictis in 7. quæst.

3 Primã istã m̃sionẽ rep̃hendebat Host. dicens q̃ sũm eã nihil cẽt spãle in minori q̃ tñ vult põderare text. tenebat ergo secundã, postea dicens se audiuisse q̃ B. illã tenebat in additione dicit se addõnes eius non uidisse. Io. An.

PErmittimus.] Hodie hoc c. seruit de nihilo, quia hodie permittitur singulis clericis celebrare ianuis clausis, excommunicatis uel interdictis exclusis, ut habetur in c. ñ. §. adijcimus. & §. seq. eo. tit. lib. 6. Abb.

CASVS. Permittit Papa rectoribus ecclesiarum, q̃ tempore interdicti semel in septimana causa conficiendi corpus Dñi ad opus infirmorum (quod decedentibus in pænitentia tempore interdicti non negatur) possint Missarum solẽnia celebrare, exclusis excommunicatis, & interdictis. No. q̃ tempore interdicti conceditur corpus Christi decedentibus in pænitentia.

† Vide q̃ postea diffiniuit Bonifacius octauus in ca. ult. de sen. exc. lib. 6. §. adijcimus. & §. sequent.

[Gl. seq. duplicem cãm ponit, quare tpe interdicti celebrare p̃mittit̃ qñq; fauore celebrantiũ qñq; aliorum; uel. sed quando reci. per contrariũ.]

c ¶Excommunicatis & interdictis.] & hoc idem facere dẽnt religiosi, & alij qui priuilegium habent celebrandi tempore interdicti, supra de priui. quod nonnullis, & inf. ti. prox. cum in partib. illud priuilegium per hoc c. extenditur ad omnes alios prælatos ecclesiarum, qui prius illud non habebant, quòd semel tantum in hebdomada celebrent causa conficiendi corpus Christi & hic non attenditur fauor personarum, sed sanctitas ipsius corporis, & principaliter necessitas decedentium. Presbyter enim semper debet habere Eucharistiam paratam; sed quando consecratur pro populo nihil in crastino seruandum est de consec. distinct. 2. tribus. Item alijs conceditur fauore religionis siue personarum, ut patet in cap. nonnullis, supra de priuil.

d ¶Quod decedentibus. sic, su. tit. proxi. qđ in te. Ber.

QVamuis.] Diuiditur in duas partes. Secunda, ibi, Nisi. Abb.

CASVS. Si aliquis incidens in excommunicationem p̃p uiolentam manuum iniectionem satisfecerit iniuriam passo, non tamen potest aliter quam per sedem Apostolicam uel eius legatum beneficium absolutionis obtinere, nisi in quibusdam casibus qui in ipsa littera continentur. Sed quibusdam de prædictis, qui uidelicet temporali laborant impedimento, exceptis pueris, percipiendum est sub debito iuri, ut impedimento cessante ad Apostolicam sedem non accedat mãdatum Apostolicum suscepturi. Not. q̃ licet quis satisfecerit iniuriam passo, non tñ est absolutus. Item no. hic plures casus, in quibus excõicati p̃p uiolentam manuum iniectionem, Romanum Pontificem adire non debent.

tem

Item cessante causa, cessare debet effectus.

a ¶ Satisfaciat.] licet quis satisfecerit iniuriam passo, nondum tamen haberi dēt absolutus, nec est ei communicandum, nisi primo absoluatur, sup. eo. cum desideres, 1. respo n. & ult. omnis enim res per quascunque causas nascitur per easdem dissoluit, j. de reg. iu. ca. 1. sic. n. excōicatio qñq; solo uerbo ɔhitur, & solo uerbo tollit, sed in hoc casu ipso facto inducit, sed solo verbo tollitur, & sic satisfactio vł iurm non sunt de substātia absolutionis. De hoc dictum est sup. eo. cū desideres, in fi.

b ¶ Mortis.] sup. eo: non dubium, & 17. q. 4. si quis suadente, & sup. eo. quod de his.

c ¶ Inimicitia.] su. e. de cetero. de infirmitate, inopia, senili ętate habes, su. eo. quod de his.

[Gl. seq. sigaat contrariū, & ibi remittit.

d ¶ Inopia.] sic su. de testi. si quis testium. contra, s. eo. ea noscitur. sol. ibi.

e ¶ Puerili,] pueri infra pubertatem non mittuntur ad curiam quia ætas eos excusat abstinere, sup. eo. c. 1. & in . proxi. & inf. e. c. ult.

f ¶ Fragilitate sexus.] su. eo. mulieres, & c. de monialibus.

g ¶ Corporis impotētia.] quia s. sit mutilatus in pede, ꝙ ire nō possit, uel cōfractus.

cultates eis satisfaciat, [a] quibus iniurias irrogauit, non tñ aliter, quā per sedem Apostolicam vel eius legatum absolutionis potest beneficium obtinere: Nisi imminente mortis [b] articulo, infirmitate, inimicitia [c], aut inopia [d] puerili, [e] vel senili ætate, fragilitate sexus [f] seu alia corporis impotentia [g] siue quolibet impedimento canonico [h] retrahatur quo minus Romanum Pontificem possit adire. vel nisi iuris beneficio [i] a labore huiusmodi excusetur. Ceterum quibusdam [k] prædictorum, videlicet qui tēporali impedimento laborant, exceptis pueris, sub debito iuri (quod secundū ecclesiæ formam præstare tenentur) consueuit iniungi, ut impedimento cessante, ad Apostolicam sedem accedant, mandatū ipsius humiliter suscepturi.

h ¶ Impedimento canonico.] sup. eo. quod de his. Ber.

i ¶ Iuris beneficio.] Vt serui su. eo. mulieres, & hoc intellige secundum distinctionem c. su. eo. relatum.

K ¶ Quibusdam prædictorum.] scilicet qui timore mortis, infirmitate, inimicitia, senili ætate confracti, uel impotētia perpetua, inopia, omnes isti possibilitate recepta sedem Apostolicam uisitabant pro mandato recipiendo, ut inf. sequitur, & su. eo. de cætero, &c. de his.

SI quem.] Non diuiditur.

CASV. Si aliquis sub hac forma uerborum dixerit, excommunico illum, uel similia uerba protulerit, dicendum est eum non solum minori excommunicatione (quæ a perceptione sacramentorum separat) ligatum esse, uerum etiam maiori, quæ a fidelium excludit communione. No. quod idem est dicere, excommunico, & anathematizo.

l ¶ Similis.] puta nisi hoc feceris, noueris te excommunicatum, sup. de ap. c. præterea 2. & sup. de test. cogen. c. 2. & su. de rap. c. 2.

m ¶ A iudice suo.] sententia iudicis sui siue iusta siue iniusta tenet 11. q. 3. ca. 1. & 2. sed a non suo iudice lata est nulla arg su. de priui. cum olim essemus, & sup. de consuetu. ad audientiam, & su. de iud. at si clerici. & su. de offi. ord. c. pen.

[Gl. seq. tractat de maiori & minori excōicatione.]

n ¶ Non tantum minori.] sic ergo patet, cum dico, excommunico illum, de maiori intelligitur, minor [1] excommunicatio, remouet a communione sacramentorum, ut hic dicitur, maior excommunicatio a corpore Christi, quod est ecclesia, s. communione fidelium. 3. q. 4. Engeltrudam. Est ergo maior excommunicatio a qualibet licitā cōmunione & legitimo actu separatio vnde Adam excōmunicatus fuit ex esu ligni 11. q. 4. ad mensam, §. euidenter. Excommunicatio quæ dr̄ anathema, infligit tam ab homine quā a iure, & pro contumacia & pro crimine infra tit. proxim. ex parte. & 17. q. 4. si qs suadēte & 24. q. 1. ca. 1. 2. & 3. & in titulo isto per violentā manus iniectionem. Minor autem excommunicatio infligit qñque pænitenti & impænitenti, Pænitenti qñq; a seipso, quandoque a sacerdote. de pę. dist. j. facilius. Sed melius facit si auctoritate sacerdotis hoc faciat, de pę. dist. 1. in actione. Impenitenti quandoq; a Deo imponit excōicatio minor, cum pp mortale peccatū Deus tradit aliquem satanæ, discedit a mēte eius, 11. q. 3. audi denique. Quādoque ipsemet se suspēdit a sacramentis, cū non vult pęnitere & putat sibi sufficere, & male hoc fit. de pę. d. 2. sunt qui arbitrantur, sed si reputat se indignum, & abstinet, bñ facit, de cōse. dist. 2. qui scelerare. Qñq; imponitur a sacerdote loco pęnæ, q̄a non vult penitere, 17. q. 4. miror. qñque p sententiā canonis, 11. q. 3. cū excōicato, & 81. dist. si qui sunt. Cum infl ̄cta est excōicatio a se, uel a Deo, agat penitētiā, & sequr recōciliatio: Si uero a sacerdote inflicta fuerit, p eum recōcilietur. Cū uero a canone infligitur minor excōicatio, p simplicē sacerdotē pōt absolui, & sine iuro uel aliquo mandato, nisi participet in crimine. s. e. nuper, & c. si concubinæ. Qui maiore excōicatione est notatus, si ab hoīe, semper ab eodem uel eius supiore dēt absolui. s. e. p tuas, nisi incēdiarij post publicationē, s. e. tua. Si a canone ē notatus, a suo epo pt absolui, nisi cōditor canonū sibi absolutionē retinuerit. sup. eo. nuper. sicut in his qui uiolentas manus mittunt in clericum. 17 q. 4. si quis suadente. & su. e. c. pxi.

¶ Idem.

¶ Excōmunicatio simpliciter lata intelligitur de maiori. h. d. & est textus notabilis, et quotidie allegatur.

CAP. LIX.

SI quem sub hac forma verborum, illū excommunico, vel simili [l], a iudice suo [m] † excommunicari contingat, dicendum est, eum non tantum [n] minori, quæ a perceptione sacramentorum, sed etiam maiori excommunicatione (quæ a communione fidelium separat) esse ligatum.

¶ Idem.

¶ Beneficium indultum ratione minoris ætatis postquam cœpit habere locum non extinguitur: licet minor peruenerit ad maiorem ætatem.

CAP. LX.

PVeris [o] qui in canonē inciderunt sententiæ

PVeris.] Pueri excōicati pro iniectione manuum ab epo absolui pñt: et si ante absolutionē effecti sint puberes. h. d. Et duæ sūt partes: secūda, ibi, Cū pp. &c. CASVS. Aliq pueri inf. xiiij. an. ɔstituti uiolētas manus miserūt in clericū, facti sūt maiores añ absolutionē q̄rit a quo deāt absolui. Rñdet Papa. ꝙ siue cū siue post pubertatē postulēt se absolui, diœcesanus eps illos ab soluere pt. cū pp defectū ætatis, in qua ɔmiserūt, sit excessus, rigor eccl̄æ sit māsuetudine tēperādus. no. ꝙ ió ne ętatis rigor iuris aliqñ tpat & sic no. ꝙ ętati parcit.

o ¶ Pueris.] Intellige doli capacibus sup. de delic. puer.

pue-

1 Præter canonistas hic vide Theologos lib. 4. sent. d. 22. & Couarru. in ca. alma mr̄. de sent. exc. li. 6. par. 1. in initio.

† Dictio sue deest in plerisque recentiorib. ex antiquis codicib. & omnib. uaticanis est restituta, q̄ etiā agnouit glo. hic, & Host.

puer; alias iniuriam facere non possunt, pati uero sic. 15.q.1.illud.

a ¶ Aetatis.] sic ergo parcitur aetati, licet non in totum, sed quo ad minorem poenam, ut in delictis, ff. de mino. auxilium, §. in delictis. 1 In delictis.n. non parcitur ni si quo ad minorē pę nam, ut ibi.

i Vide de del. pu e.c j. super ult. gl. Io. And.

[Gl. seq. ponit quatuor casus, quib. temperatur rigor.

b ¶ Rigor.] iuris rigor temperatur qñq; ratione aetatis, vt hic. & 86. di. tanta, & conse. di.3. eo. q.35. fin. qñque rōne locorum & tpum sup. e. & supere eo. & qñq; rōne personae, & cāe, & loci, & tpis su. de trāsa. c. ult. & 23.q.8. occidit, & 29. d. sciendū, qñq; rōne multitudinis & scandali, 50. di. ut constitueretur, cū suis cōcordantijs.

promulgatae, siue ante siue post pubertatem postulet se absolui, potest dioecesanus episcopus absolutionis beneficium impertiri: Cū propter defectum aetatis, i in qua fuit cōmissus excessus, rigor b sit mansuetudine temperandus.

TITVLVS XL.

De verborum significatione.

† Oseae c.10. sunt uerba glo. interlinearis. Vide l. quid per noale. & l. Sylua. §. noale. ff. de verb. sign.

DE VERBORVM significatione.

¶ Supra uisum est de diuersis cōstōnib. circa iudices, iudicia, clericos nifimonia, & crimina. uerunt ū qa in eis & alijs dispositionibus dubitari pōt de significato uerborum: ideo in fine operis annectit hunc Rubricam. Abbas.

¶ Hieron. super Oseae. †

¶ *Nouale est terra nouiter ad culturam redacta.*

CAP. I.

Innouate c nouale.

¶ Nouale d est ager nunc primum praecisus. e

¶ Idem super Danielem. †

† Dan. c.5. & c.2. eo ti. in 1. comp.

¶ *Appellatione patris, ueniunt in lata significatione omnes ascendentes.*

NAm f & rex Nabuchodonosor pater tuus.

¶ Id est, proauus, g mo-

Innouate. Exponit hic Hier. verbū nouale, quod scribitur Oseae. 10. c. Abb.

CASVS. In Oseae propheta, uerba ista, Innouate nouale, reperiuntur: Hieronymus exponit hic quid sit nouale, & melius exponitur, inf. eo. quid per noale.

c ¶ Innouate.] uerba sunt Osee prophetae.

d ¶ Nouale.] Verba sunt Hieronymi exponentis uerba prophetae.

e ¶ Praecisus.] dr̄ in lege terra. f. pcisa, q̄ anno cessat, ff. de uer. sig. sylua. §. 2. Dr̄ nouale terra de nouo ad culturā redacta, cuius non extat memoria qd̄ culta fuisset, 2 inf. eo. quid per nouale & quid semel fuit nouale semper erit nouale quo ad decimarum retentionem, uel solutionem, su. de prul. c. ult.

2 Et est simile quod de loco deser to dicit inf. eo. c.1. lib.6. fm Host. Io. Andr.

NAm & rex.] In prima parte ponuntur uerba Danielis: In secunda uerba Hieronymi exponentis illa: Secunda ibi, Id est proauus, & uide historiam de con se. dist. 1. in c. uestimenta, alias incipit, uasa. Abb.

CASVS. In Daniele Nabuchodonosor appellatur pater cuiusdam, qui pater tamen non fuit, exponit hic Hieronymus quare dicatur pater. hic n. pater appellatur proauus morae scripturae, quae auos & omnes superiores patres appellat.

f ¶ Nam rex.] uerba sunt Danielis.

g ¶ Proauus.] verba sunt Hieronymi exponentis uerba prophetae.

re scripturae, quae auos & deinceps patres h appellat.

¶ Idem in parabolis. †

† Prou. c.4. & c.2. eo. ti. in 1. comp.

¶ *Non dicitur natus, qui statim decessit.*

CAP. III.

NAm i & ego vnigenitus fui coram matre mea.

¶ Quare vnigenitum k se nominat, quem fratrem vterinū l praecessisse scriptura testatur? nisi quia ille mox natus sine nomine quasi nunquā m esset, de vita decessit.

¶ Idem super Matth. †

† Matt. c.1.

¶ *Dictio, antequam, non semper implicat.*

CAP. IV.

QVod dicitur, antequā n conuenirent; non sequitur, vt postea conuenirent. sed scriptura quod factum non sit, ostendit.

¶ Idem in eodem. †

† Matth. c.1. & c.4. eo. ti. in 1. comp.

¶ *Primogenitus dicitur qui primo nascitur etiam si nullus sequatur eum.*

h ¶ Patres.] omnes ascendentes parentis nomine cōtinentur, ff. de uer. sig. appellatione, & appellatione filij oēs descendentes, ff. eo. liberorum. & ff. de gradi. cog. l. iurison. §. parentes. Vsque ad tritauum patres dicūtur, ultra uero maiores appellantur, liberi usque ad trinepotem, ulterius inferiores uocātur, ut ibi dicitur: unde Christus dici potest filius Dauid. Ala.

NAm & ego.] In prima parte ponuntur uerba Salomonis: In secūda uerba Hier. exponentis illa ibi. Quare. Abb.

CASVS. Salomon protulit haec uerba: Nam & ego unigenitus fui coram matre mea, & tamen alium habuit fratrem, qui praecessit ipsum: Exponit hic Hieronymus quare uocat se vnigenitum, scilicet quia ille mox natus sine nomine quasi nō fuisset uita decessit, & ita dicitur non fuisse: ideo primogenitum se uocauit Not. non uidetur factum quod non durat factum.

i ¶ Nam & ego.] verba sunt Salomonis.

k ¶ Vnigenitū.] uerba Salomonis.

l ¶ Fratrē uterinum.] Fratres uterini dicuntur, qui ex eodem utero nati sunt: uiuente enim Vria concepit Barsabee ex Dauid, & peperit filiū qui mortuus est: postea cōcepit ex eodem Salomonem, unde ipse dicit, nam, & ego unigenitus, &c.

m ¶ Quasi numquam esset.] & ita non uī fuisse qui nō durat, ut ar. su. de reg. a 1 nostram. d st. 63. quanto. ff. de in rē ver. si pro patre §. in rē aūt uersum 3 sic nō dr̄ esse qui minus idoneus est, su. de transl. inter. & ff. quod cuiusque uniuer. l. 1. ad fi. & C. de epis. audien. de creatorib. & 10 dist. propter totius, & 23. q. paratus.

3 Secundum Alan. ad idē l. vt. i. cōstat. & quod illi not. scilicet quod nō habet postliminiū, quā statim reuersus est. Ioan. And.

QVod dr̄.] CASVS. In euangelio Matthaei sunt haec verba, antequam cōuenirēt, & ex hoc uerbo uolebant arguere quasi a cōtrario, quod postea conuenissent Maria & Ioseph dicit Hieronymus, non tū sequitur quod postea conuenissent, sed scriptura ostendit quod nunquam conuenerunt. not. quod licet fortissimum sit genus argumentandi a contrario sensu, fallit tū hic, non .n. sequitur, antequam conuenirent, ergo postea conuenerunt, scriptura enim non innuit quod conuenerint.

n ¶ Antequā conuenirent.] verba sunt Euangelij Matthaei quae Hieronymus, hic exponit, si 27. q. 2. prius quā, nec ualet hic arg. contrario sensu, & est quidam modus loquēdi, sicut ibi, sede a dextris meis donec ponam, &c. non tamen sequitur quod postea posuerit, R. & illud, Coruus non fuit reuersus ad arcam donec aquae siccarentur, sic 3. c. proxi. immo ostenditur quod non conuenerunt, cōtrarium innuitur eius quod uerba sonare uidentur, ut hic dicit in fine, &c.

Io-

IOseph.] primo ponuntur uerba Euangelij. Secundo uerba Hieronymi exponentis illa ibi, Ex hoc loco. Abbas.

CASVS. In eodem Matthæo dr: Ioseph non cognouit Mariam, donec peperit filium suum primogenitum: ex hac auctoritate quidam pessime suspicabantur Mariam alios filios habuisse, dicit Hieronymus, mos est diuinarum scripturarum, ut primogenitus uocetur, qui primo natus est, nõ ille quẽ fratres sequunt. No. in loquẽdo quod usus intelligendi uerba attẽdi debet. Item primogenitus appellat, qui primo natus est, quamuis nullus sequatur.

a ¶Donec.] simile. sup.eo.c.prox.

b ¶Mos.] Idem dicit lex, proximus ẽ, quẽ nemo antecedit, ergo & primogenitus est ante quem nemo nascitur quicquid sequatur. ff.eo.ti.prox. & l.proximi.

ADDITIO. Primus n.non solũ is intelligitur, qui añ aliquem est, sed etiam is, ante quẽ nemo sit, ut ff. de vulg.& pup.subst. l.ex duob. in prin.

CAP. V.

IOseph non cognouit Mariam,† donec a† peperit filium suum primogenitum. b Ex hoc loco quidam, peruersissime suspicantur, & alios filios Mariam habuisse, cum mos diuinarum scripturarum sit, ut primogenitum non vocent, quem fratres sequuntur, sed eum, qui primo natus fuit.

¶Hilarius.†

¶*Verba sunt intelligenda non secundum quod sonãt, sed secundum mentem proferentis.*

CAP. VI.

INtelligentia c dictorũ d ex causis e est assumenda dicendi: quia non sermoni res, f sed rei est g sermo subiectus.

¶August.†super Matthęũ.

¶*Nõ uitiatur factũ uario modo narratum, ubi idem in substantia concluditur.*

INtelligentia.] CASVS. Cum aliqs audit aliqua uerba, cõsiderare debet causam dicendi, & nõ ipsam significationẽ uerborum tm̃, quia uerba deseruiũt intẽtioni, & non intẽtio uerbis: verba.n.inuenta sunt, ut per ea intentionem suam quis exprimat: No. quod cã dictorum considerari debet.

c ¶Intelligentia.] sic ff.de regu.iu.in ambiguis, & 22. q.5.humanæ.

d ¶Dictorum.] i.uerborum quæ prolata sunt.

e ¶Ex causis.] non statim dẽmus intelligere, ut uerba prima facie sonare vñr: maxime ubi ambigua sunt, sed debemus recurrere ad intentionẽ loquentis, ut hic dicit, arg.bo.sũ.de pb.c.vlt.& ca.cum cãm, & ff.eo.tit ne pos Proculo 2 & ff.de regu.iu. semper in stipulationib. ad causam dicti recurrendum est, su.de accu.cum dilecti, sicut ad causam facti, 23. q.ult.occidit, ff.de furt. uerum.

f ¶Res.] i.intellectus ff. de supel.leg.l. Labeo, 31.q.1. quomodo in uirginib. ubi dr sex maritos habuisse, quæ (dño testante) quinque tantum habuit, ibi. n.Hieronymus respexit intentionem, & non uerba Samaritanæ. Lau.

g ¶Rei est sermo subiectus.] i.intentioni seu intellectui sermo seruire debet, quia non in folijs, sed in radice rationis & in sensu consistit Euangelium, 1.q.1. Marcion. & inf. eo.c.2.& c.in his.uerba enim instituta sunt ut per ea quis in alterius notitiã cogitationes suas perferat, 22. q. 2.is autem, quia sicut animas præfertur corpori, ita sententia uerbis 38. dist. sedulo. & 22 q.5.humanæ, & ff. de leg.ferre. Item ar. est quod uerba ad extraneum sensum sunt trahenda ubi res aliter salua esse non potest.arg.C.de verb.fig.cum quidam,& C. de lega.cum quæstio.

NIhil.] Diuersitas uerborum non uitiat, si idem in substantia concludatur.h.d.Abb.Sic.

CASVS. Euangelistæ diuerso modo narrauerunt passionem Dñi: dicit Augustinus, quod nihil nocet narrandi diuersitas vbi eadẽ dicuntur, qa quilibet euangelista ita narrauit eo ordine quo Deus voluit. No. quod testib. q diuerso modo ferunt testimoniũ, quia non nocet dum tñ eadem dicant, secus si contraria dicerent.

¶Gl.seq.arg. alleg. contrarium, i & soluit.

CAP. VII.

NIhil obstat narrandi diuersitas, h vbi eadem dicuntur, maxime cũ quisque Euangelistarum eo ordine credat se dicere, quo Deus voluit.

¶Gregorius.†

¶*Sensum, non uerba considerare debemus.*

CAP. VIII.

PRopterea i si prolixam epistolam meam ad interpretandum k accipere te fortasse contigerit; rogo non verbum ex verbo, sed sensum l ex sensu trãsferri: quia plerumque dũ proprietas m verborum attenditur, sensus veritatis amittitur.

¶Isidorus.

¶*Dicit, qui proprie sit præpositus:*

h ¶Diuersitas.] qñ noĩa & uerba trãsposita idem significant, ut dicit Aristoteles in Perihermenijs, & est ar. ad hoc C. de testa. qũ indignum, & hic, ubi eadem dñr prout sequitur in litera. & hoc certum sic. & est ar. bonum pro testib. diuerso modo narrantib. arg. su. de testi. c. cũ tu. & 8.q. i scripturis, de cõsec.d 2.quotidie, & de pæ.dist.j. periculose 3. Argu. 35.q.6.de parẽtela 2. sed illud intelligitur de contrarietate sententiæ T.

PRopterea.] CASVS. Gregorius scribebat cuidam suo amico aliquãdo, qui forte male interpretẽbatur dicta sua: Gregor. scribit ei dicens: Si epistolam meam prolixam ad interpretandum te recipere contigerit, rogo non uerbum ex uerbo transferri, sed sensum ex sensu, quia aliquando dum proprietas uerborum attẽditur, ueritas amittitur. No. quod non debemus considerare uerba, sed intentionem.

i ¶Propterea.] Alias, præterea.

k ¶Ad interpretandum.] i. ad exponendum.

l ¶Sensum.] sup.eo. intelligentia.

m ¶Proprietas.] Non enim semper ad proprietatem uerborum recurrendum est, sed uidendum est quid testator senserit, in qua præsumptione sunt qui morantur in eo loco, ff.de fun.instructo, & instr. leg. cum de lanionis. §.asinam. quia potior est mens dicentis quam vox. ff. de supel.leg. l. Labeo. nec plus uerbum quam uoluntas inspici debet. C.quæ res pig.obl.pos.l.ult.22. quæst.5.humanæ aures. 1.quæst.1.Marcion. Item argu. quod uerba a sua significatione cadunt, cum res aliter salua esse non potest de qua agitur. Instit.de inut. stipul.§.quotiens & 2.quæst.2.omnes. C.an seruus pro facto suo, l.ult. ff.si quis cau.si eum, §.qui iniuriarum, 55.distinctio. qui partem, & 50. distinctio Domino sancto 4 a proprietate uerborum non est recedendum, nisi quando constat uoluntatem loquentis aliter uoluisse, ff. de leg.3. non aliter, & improprietates non sunt trahendæ ad consequentiam, sed sunt excusandæ. Ala.

† alias, eam.

† Adde d'hac dictione, donec quod no. in l.1.ff.de sen. Bar. in l.ambiguitate. C. de usufr.

† Lib. 4. de Trin. refert, c.5.eo. ti. in 1.comp.

† Fortassis hęc dr Augustinus in libris de cõsẽsu Euangelistarum, uide ibi li.2.c.12. 21.& 28.

1 Sequit supremus, est quẽ nemo sequit, sic iacet l. proximi. Io. And.

2 Si promisit quis pro te centũ tribuere cũ poterit ad id quod datũ est, redigẽ interpretatio: alias intelligitur cũ fine incommodo poterit. Io. And.

3 Per quod capitulum istud intelligẽs si loquatur de uarietate Euangelistarũ circa horã mortis Christi. Io. And.

† Li.1.epist 28. registri. & c.7.eo.ti. in 1.comp.

† Lib.10 etymologiarũ & c.8. eo. tit. in j. comp.

4 Ad idem iura alleg. s. eo. intelligentia. in fine ult.glo. Ioã. Andr.

Quam-

QVamuis.] CASVS. Hoc nomen, præpositus, generale nomen est ad omnes qui præsunt, vsus tamẽ obtinuit eos præpositos vocari, qui quandam curã prioratus gerunt super alios. Not. quod vsus loquendi considerari debet.

a ¶ Rite. i. secũdum originariam verbi significationem.

b ¶ Prioratus curã.] Sic ponitur, 1. q. 3. Saluator 1 & est dignitas per se sic dicta.

CAP. IX.

QVamuis omnes qui præsunt, præpositi rite [a] vocentur, vsus tamen obtinuit eos vocari præpositos, qui quandã prioratus [b] curam super alios gerũt.

¶ Idem † in libro Etymologiarum.

¶ *Non recipit congruam summationem.*

CAP. X.

FOrus est exercendarum litium locus a fando dictus, siue a Foroneo rege, qui primus [c] Grecis legem dedit. Constat [d] autem forus causa, lege, & iudicio. Causa [e] a casu quo venit, dicitur: est enim materia & origo negotij, nec dum discussionis examine patefacta, quæ dum proponitur, causa est: dum discutitur, [f] iudicium: dum finitur, iustitia. [g] Vocatur autem iudicium [h] quasi iurisdictio, & iustitia [i] quasi iuris [k] status. Iudicium autem prius inquisitio vocabatur: vnde & auctores iudiciorũ, præpositos, quæstores, uel quæsitores uocamus.

¶ Negotium [l] multa significat, modo actum alicuius rei, cuius contrarium est otium; modo actionem [m] causæ, quod est iurgium litis: † & dictum est nogotium, i. sine otio. Negotium autem in causis, negotiatio in commerciis dicitur, vbi aliquid datur, ut maiora lucrentur.

¶ Iurgium [n] dr̃ quasi iuris garrium, eo quod hi qui causam dicunt, iure [o] disceptant. Lis aũt [p] a contẽtione limitis prius nomen sumpsit, de qua [q] Vergilius, Limes erant positus, litem ut discerneret agris. Causa, aut argumento [r] aut probatione constat. Argumentum nunquã testibus, nunquam tabulis dat probationem, sed sola inuestigatione inuenit veritatẽ: vnde † dictũ est argumentum, quasi argute inuentum. Probatio autem testibus, & fide tabularum [s] constat.

¶ In omni quoq; negotio [t]

FOrus.] CASVS. Primo ostendit Isidorus quid sit forus, & vnde dicatur. Secũdo ostendit ex quib. constet, constat. n. ex causa, lege, & iudicio, ostendit ẽt quare dicat causa, dr̃. n. causa, a casu quo venit, quæ dũ proponitur, causa est, dum discutitur, iudiciũ, dum finitur, dr̃ iustitia, ostendit etiam vnde dicatur iudiciũ & iustitia. Tertio dicit, quid sit negotium ex eo quòd sup. dixit, materia & origo negotij, &c. oñdit etiam quid sit iurgiũ, & vñ dicatur lis, dicit insuper; Causa aut argumento, aut probationib. constat & ostendit qualiter: Post quã ostendit quid sit negotiũ dicit Isidorus, quòd in omni negotio quatuor personæ sunt requirendæ, iudex, accusator, reus & tres testes, ostendẽdo vnde dicatur iudex, & vnde dicatur accusator, & reus, & testis Vltimo dicit, quod in teste tria sunt requirenda, conditio, natura & vita. Conditio, vtrum sit seruus vel liber, natura, si sit vir vel mulier. vita. si innocens sit & integer actu. ostendit etiam causam quare ista tria considerentur in teste. Not. arg. quòd possumus inducere pro nobis libros gentilium. Item testes & instrumenta equiparantur. Item in omni negotio quatuor personæ requiruntur, iudex, accusator, reus, & testis. Item tria considerantur in teste, natura, uita, & conditio. Item not. contra mulieres, quod varium & mutabile semper producant.

c ¶ Primus. 7. d. Moyses. Bern.

d ¶ Constat.] ex tribus, ut hic dicit; non tanquam ex suis partibus competentibus, sed ornantibus potius, & impropriè dicitur locus constare ex his, sicut dicuntur vestes partes hominis adornatiue, vnde illud.

Cultu gemmisque teguntur.

Omnia, pars minima est ipsa puella sui. Lau.

e ¶ Causa a casu.] Et ita est causa antequam respondeat pars altera. est ergo causa res in dicendo posita cum interpositione certarum personarum, scilicet actoris, & rei, iudicis & testis. Et ideo dicitur a casu, quia frequenter casualiter occurrunt præter uoluntatem hominis.

f ¶ Dum discutitur, iudicium.] & sic videtur processu temporis mutare nomen, & exemplificat de iudicio de tertia parte fori.

g ¶ Dum finitur iustitia.] Hic exemplificat secundam partẽ fori & ita ex istis trib. partib. cõstat forus. ut dictum est, idẽ esse videtur ista tria in substantia, sed aliã denominationẽ assumunt diuerso tempore.

h ¶ Iudicium] iudiciũ est legitimus actus duarũ personarũ actoris & rei super eadem quæstione sub eodem iudice contracta Lau.

i ¶ Iustitia] est constãs & perpetua uoluntas ius suum vnicuiq; tribuens. Inst. de iusti. & iur. in princ. & sup. in prin. libri, in constitu. Greg.

K Iuris status] Lex enim dr̃ status iuris, & uere, quia per sñiã ius non constituitur, sed status iuris declaratur, ff. si seruen. sicut. §. sed si quæritur.

l Negotium] Quia su. mentionẽ fecit de negotio ibi, origo negotij, & c. ostendit quid sit negotium, quasi negans otium.

m Actionem causæ.] In hac significatione sumitur sup. ubi dicit, origo negotij.

n ¶ Iurgium.] Hic exponit ꝙ dixit, supr. ꝙ est iurgium litis.

o ¶ Iure disceptant.] Arg. ꝙ iurgia non pertinent ad presbyteros, quia non tenentur esse ut sceriti, 38. dist. quæ ipsis, nec aduocare possunt, nisi in certis casibus supr. de postul. cap. ulti. secus de archidiacono, 25. dist. cap. 1. R.

p Lis autem.] Quia fecit mentionem litis sup. ubi dixit, iurgium litis, exponit modo quid sit lis. lis. n. ciuilem causam ostendit tm̃, & non criminalem, ff. eo. tit. litis.

q. De qua Verg.] ar. habes hic ꝙ possumus inducere pro nobis libros gentilium, siue paganorum, 17. dist. si quid ueri, & 1. q. 1. Dominus declarauit. ibi: Si ergo, &c.

r Argumento] arg. uocat naturalem probationem, quæ fit per localem argumentationem, & ita arg. ꝙ in iudicio ualet naturalis probatio, arg. contra. 1. dist. consuetudo, & sup. de ele. bonæ 1. ibi, negantis factum per rerum naturam, &c. a contrario, & non per testes, uel instra, ut litera sequens dicit: unde dic tabulis. i. instrumentis.

s Testibus & fide tabularum.] Hic æquiparantur testes & instrumenta, quia parem uim habent in litibus exercendis C. de fi. instr. in exercendis.

t Negotio] non notorio, ꝙ exercetur in forma iudicij.

[Glo. si q. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

1 De ætate & qualit. ca. 3. de ap. consti. 2. de cler. non resid. ex parte. de his quæ fi. a maior. par. ca. c. ex ore cum multis simi, Ioan. And.

† Idẽ. s. Isid. li. 18. etymolog. c. 5. & c. 10. eo. tit. in 1 compilat.

† vide l. cum cler. C. de epis. & cler.

Verg. lib. 12. Aeneid.

† Alias ita: vñ dictũ est argm̃, argutum inuentum.

a ¶ Tres testes.] Arg. contra. 4. q. 3. c. si testes. §. vbi numerus, & 2. q. 4 c. 1. & supr. de test. l. licet vniuersis, vbi dicitur: in ore duorum, vel triũ testium, &c. potest dici, tres testes propter triplicem modum probandi, scilicet per testes, instrumenti, & argumenta: de quibus præmisit 1 vel potius dicas confessionem, quia quod libet istorum trium legitimam fecit probationem, sine per testes, instrumenta, & confessionem, sup. de testit. spo. cum ad sedem in fi.

1 De hoc 4. q. 4. c. 1. uel qui dicit tres supple, uel duo ut in cõtrarijs secundum Hostie. Ioan. An.

† V. de epist. 3. Fabiani Papæ, & Iuonẽ par. 6. c. 322.

b ¶ Non est ergo iudex.] Sic 23. q. 2. ca. 1. & supple hic, bonus, quia quãq; malus est iudex. 3. q. 7. ca. iudicet, §. vlt. quia & pro meritis subditorũ disponitur à Deo vita rectorũ. 2. q. 7. c. 1. & 6. q. 1. ex merito & 8. q. 1. audacter. Ber.

c ¶ Reus à re.] & non a reatu, 15. q. 3. ca vlt. 3. q. 11. non est. Bern.

d ¶ Parte ablata.] Est hic figura quæ dicitur Aphæresis, cum principium dictionis aufertur: secundum quod patet hic. Est & figura alia, quæ dicitur Prosopopeia. i. confirmatio 2 nouæ personæ de cõse. dis. 4. quæris à me. versi. si. Item Antonomasia, cum per excellẽtiam al quid alicui attribuitur, quòd cõe est plurium, vt cũ dico Apostolus, intelligitur Paulus, 32. q. 7. c. Apostolus, & c. cum dico, vrbs, intelligitur Roma. sup. de pæ. & remis. ca. significauit. Synecdoche, cum pars ponitur pro to to. 32. qu. 3. meretrices, 14. qu. 5. penale. Antiptosis, cum ponitur casus pro casu. 75. dist. ordinatione, 18. q. 5. quidam. Liptote cum plus dicitur, & minus significatur, 32. q. 7. quid in omnib. Pleonasmus, cum superabundat dictio: vt iste videt oculo monachum regularem 20. qu. 3. præsens Tmesis, cum eadem dictio intercẽditur, ff. de mi not. l. quod si de speciali, ff. de rei. ven. si post acceptum. Syncopa, cum quid aufertur de medio dictionis, 7. qu. 1. audacter pro audaciter. Ironia, cum quid per derisionẽ, id est, per contrarium dicitur, O quanta integritas, 11. q. 3. ad mensam, in fi. Ephexegesis, id est, expositio præcedentis sermonis, 47. di. quoniam. Item Anthropopathos, cum aliquid attribuitur Deo quod conuenit homini 24. q. 1. odi & proieci, & supr. de reiectic. al. vel non. si quis presbyterum. Ala.

† Alias ita; Reus autem a re qua petitur nuncupatur.

2 Alias conformatio sed vr legendũ, confictio.

† Vide l. testium, & ibi gl. C. de test.

† In omnibus Vaticanis ita: nam uariũ, & mutabile sẽper femina producit, absque dictione, testimonium.

hæ personæ † quæruntur iudex, accusator, reus, & tres testes. a Iudex dictus quasi ius dicens populo, siue quod iure discepter. Iure autem disceptare, est iuste iudicare, Non est ergo iudex, b si non est in eo iustitia. Accusator vocatus est, quasi causator, quia ad causam vocat eum, quem appellat. Reus c † à re, quę petitur, nuncupatur: quia quamuis conscius sceleris non sit, reus tamen dicitur, quamdiu in iudicium pro re aliqua petitur.

¶ Testes antiquitus superstites dicebantur, eo quòd super causæ statu proferebantur: nunc parte d ablata nominis, testes vocantur. Testes autem considerantur conditione, natura, & vita. † Conditione, si liber, e non seruus, nam sæpe seruus metu dominantis f testimonium supprimit veritatis. Natura, si vir, non femina: g nã † varium h & mutabile testimoniũ semper femina producit. Vita, si innocens & integer i actu; nam si vita bona defuerit, fide carebat: k non enim potest iustitia l cum scelerato homine hãbere commercium.

¶ Idem. †

¶ *Dicit quid sit pactum, & vnde dicatur.*

CAP. XI.

PActum m dicitur inter partes, ex pace conueniens scriptura n legibus o ac moribus comprobata, dictum pactum, p quasi ex pace factum.

¶ Idem † in eodem.

¶ *Hic Isidorus ponit etymologiam iuris, prout habetur iure, non prout est generale nomen.*

CAP. XII.

IVs dictum q est a iure possidendo: hoc enim iure r possidetur, quod iuste: s hoc iuste, quod bene

e ¶ Si liber.] quia seruus testis esse non potest, 4. q. 3. ca. si testes, §. vbi, §. item serui: sed liberi, vbi dicitur. versi. item liberi, & C. de testi. Auth. si dicatur.

f ¶ Dominantis.] 4. q. 3. c. si testes, §. item idonei, & 11. q. 3. quatuor.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

g ¶ Non femina.] Hoc intellige in criminali: in quo casu mulier testis esse non potest secundum canones, 33. qu. 5. mulierem, sed in ciuilib. & matrimonialib. bene ferunt testimonium, sup. de testi. tam litteris. & c. super eo. arg. contra, quod patet in criminali 15. q. 3. ex eo. sed aliud secundum leges, tñ in crimine excepto admittitur mulier etiam malæ famæ ad accusationem, sup. de simo. tanta, & inquisitione admittitur ad testimonium siue denunciationem, su. de test. tam litteris, & c. quoniam. Item in testamentis mulier nõ admittitur, inst. de testa. §. testes, Bar.

h ¶ Varium.] C. de in offi. testa. filia, & arg. C. de insti. substitut. reprehendenda.

† Idem l. Isidor. lib. 5. ea. 24.

ADDITIO. Vnde ver. Quid leuius fumo? flamẽ, quid flamine? ventus. Quid vẽto? mulier. quid muliere? nihil.

i ¶ Integer.] quia dẽt esse testis bonæ famę & sine omni suspicione, 2. q. 7. testes. infamis repellitur. sup. de testi. cogen præterea.

k ¶ Fide carebit.] i. non credet iuro suo, ar. 1. q. 7. non potest. Ber.

l ¶ Iustitia cũ scelerato.] cũ sit virtus. 32. q. 1. cum renunciare, & est summum bonũ in vita colere iustitiam. 12. q. 2. cum deuotissimam.

† Lis etymolog. ca. 25. & c. 12. eod. tit. in 1. compil.

PActum.] CASVS. Pactũ dicitur, quę fit inter parte, scriptura conueniens legib. & morib. approbata & dicitur pactũ quasi pro pace factum.

m ¶ Pactum.] ius ciuile animaliter diffinit in l. 1. ff. de pact. Abb.

n ¶ Scriptura.] & est sine scriptura pactum fit, sed hoc ideo dicit quia sæpe interuenit scriptura, & ad probationẽ pacti interponitur.

o ¶ Legibus.] Aliter non ualeret nisi secundum leges fieret, ff. pa. iuris gentium. §. præter ait. & C. eod. tit. pacta. Bern.

p ¶ Pactum.] Dicitur pactum duorum, uel plurium con sensus in idem, ff. de pac. l. 1. §. 1.

IVs dictum.] CASVS. Ostendit hic Isidorus unde dicatur ius: s. a iure possidendo, hoc enim iure possidetur, quod iuste, & hoc iuste, quod bene, male autem possidet qui suis malè utitur, uel usurpat aliena.

q ¶ Ius dictum.] Diffinitur 3 hic ius non pro ut est generale nomen, sed prout applicatur ad certam rem, quia dicitur habeo ius in tali re: tunc differentia iure possidẽdo, & ita intellige istum tex. Sed capiendo ius generaliter, dicitur a iustitia, & est ars boni, & æqui ut l. 1. ff. de iusti. & iur. uide gl. super rubric. de reg. iur. li. 6. & istud generale nomen habet multas species sub se, naturale, ciuile, & gentium, 1. dist. ius, & §. seq. Abb.

3 Hæc gl. est Panor. hic ctu. huc transfusa fuit.

r ¶ Hoc iure.] Hęc uerba habes 14. q. 4. quid dicã in fi.

s ¶ Quod iuste.] Non tñ econuerso secundum leges: quia iure possidet qui mala fide præscripsit, nõ tñ iuste, s. de præscrip. uigilanti, secus secundum canones: quia qui malam fidem habet, non præscribit. eo. ti. quoniam omnes.

a ¶ Alienam.

a ¶ Alienum.] id est, al is debitum.
b ¶ Male autem.] ut auari c.47.distin. sicut hi. & 14.q.4. quid dicant. 1
ADDITIO. Vnde uersus.
Qui sunt qui rebus nunquam potiuntur? auari.
Qui sunt q. minui sua nõ patiũtur? auari.
c ¶ Præsumit.] id est, inuadit, Ber.

Vel prodigi: & de utroque no. 5. de consue. c. pe. Ioan. And.

CAusa.] primo decisis narrat factũ: Secundo diffinit ibi, Ceterum. Abb.
CASVS. Querebatur de decimis, primitijs & oblationib. in quorum bonis dicerentur esse, & quid appellentur oblationes; Respõdet Papa ꝙ decime, & primitiæ, & oblationes cõnumerantur in solis bonis ecclesiarũ: oblationes uero dicũtur, quæcunque de ꝓprijs & licitis reb. offeruntur ecclesiæ a fidelibus: & quicunque per secularẽ eas obtinet potestatem, proculdubio contra Deũ facit: & qui accipit & qui tradit, raptor & sacrilegus iudicatur. Not. ꝙ oblationes de proprijs & licitis reb. fieri debent. Item qui bona ecclesiarum rapiunt & inuadunt, sacrilegi iudicantur.
d ¶ Primitiæ.] Quid sint primitiæ, dicitur sup. de deci. c. 1.
[Glo. seq. quærit, & tres opiniones ponit]
e ¶ Solis ecclesiarum] Sed quid appellantur hic ecclesia? dominus Albericus dixit, ꝙ bona ipsa sunt loci conclusi muro ad instar uacantis hæreditatis, quæ uicem personæ obtinet, ff de acq. rer. do. hæreditas. Alij dicunt quòd sunt uniuersitas illius loci. arg. 12. quæst. 2. nulli. Hug. dixit ꝙ res istæ sunt Dei, & cum omnia eius sint, ista tamen specialius, arg. 1. q. 3. saluator. 16. q. 1. in canonibus. 23. q. 8. conuenior. 16. q. 7. omnes decimæ. sup. de deci. tua. 2 ubi dicitur, ꝙ Deus in signum uniuersalis dominij decimas sibi retinuit, quarum rerum usus dominus clericis concessit. B.
f ¶ Licitis.] & et de illicitis 3 potest fieri eleemosyna, dummodo transferatur dominium, & non competat repetitio. 14. q. 5. non sane, & c. qui habetis, & §. seq. Et de hoc plene tractatur sup. de deci. ex transmissa. Ber.
g ¶ Potestatem.] 12. q. 2. nulli & c. quicunque. 16. q. 7. decimas omnes. B.
h ¶ Sacrilegus.] Qui bona ecclesiarum rapiunt & inuadunt, sacrilegi iudicantur, & ab ecclesia sunt puniendi. 12. q. 2. nulli liceat, sup. de foro compet. conquestus, & nõ solum sacrilegis, sed etiam Iudæ furi comparantur, 23. q. 4. quid ergo. Ber.

† Cap. 13. e. tit. in 1. cõp. vide citatos in c. ex trãsmissa sup. de decimis.

2 De hoc uide citatos in c. ex trãsmissa sup. de decimis.

QVæsiuit.] Duo sunt dicta: Secundũ ibi. Festũ. Abb.
CASVS. Quæsitum fuit a Papa, utrum sacerdos uno tantum clerico præsente infirmum ungere possit, secundo fuit quæsitum, quando festum beati Mathiæ Apostoli in anno bissextili debeat obseruari, cum quidam inter uigiliam, & festum uelint interponere diem? Respondet Papa, sacerdos uno clerico præsente, & etiam solus si necesse fuerit potest ungere infirm. ũ: De festo beati Mathiæ Apostoli dicit Papa, ꝙ uigilia secundum consuetudinem ecclesiasticã præcedat ipsum festum, ita uidelicet, ꝙ nec ꝓ bissexto nec alio modo inter uigiliam & solẽnitatem alia dies interueniat, in qua utique uigilia ieiunium celebretur, nisi uenerit die Domini co: & ipsum festum siue fiat in die bissextili siue in sequenti, q. a duo dies ꝓ uno reputantur, nullus error est, sed consuetudo ecclesiæ seruetur. Not. ꝙ solus sacerdos infirmum ungere potest. I. e die Dñica non est ieiunandum. Item consuetudo ecclesiæ seruari debet.

qđ aũt male possidet alienum a est, male b autẽ possidet, qui vel suis male vtitur, vel aliena præsumit. c

¶ Paschalis canonicis sancti Martini.

¶ Quicquid fidelis offert ecclesiæ, oblationis nomine cõtinetur, & a secularib. possideri non debet.

CAP. XIII.

CAusa † Carpensis plebis: & infra.

¶ Ceterum primitiæ, d decimę & oblationes, in solis e ecclesiarum bonis pcipue numerantur. Oblationes vero dicimus qcunq; de proprijs, & licitis f reb. ecclesiæ a fidelib. offeruntur. Quicunq; igitur eas ꝑ Potestatẽ g secularem obtinet, procul dubio contra Deum & sanctorum patrum nititur sanctiones: quinimo & qui accipit & qui tradit, raptor & sacrilegus h iudicatur.

¶ Alexander tertius.

¶ Solus sacerdos põt sacramentũ extremæ unctionis infirmo conferre hoc dicit.

CAP. XIIII.

QVæsiuit † fraternitas tua: & infra.

¶ Nos itaq; tibi taliter duximus respondendum, ꝙ sacerdos uno præsente clerico, & etiam solus i potest infirmum ungere.

¶ In anno bissextili seruari debet loci consuetudo circa diẽ sancti Matthiæ festãdum dum tamen uigilia cõtinuetur festo hoc dicit.

¶ Festum uero beati Mathiæ iuxta consuetudinem ecclesiasticam uigilia eatenus præcedat, ut nec pro bissexto, nec pro quolibet alio modo inter se & solemnitatem, aliam diem admittat; in qua utique uigilia (nisi uenerit in Dominica k) ieiunium celebretur, ipsum autem festum siue fiat in præcedẽti die, l siue in sequenti (qui duo quasi m pro uno reputantur) nullus error

† Cap. 9. e. ti. in 1. cõpi. & post concilium Later. sub Ale. iij. par. 50. c. 24. Vide concil. Trid. sess. 14. de sa. so extremę unctionis ca. 3.

[Glo. seq. signat cõtrarium, & solu. t]
i ¶ Etiam solus.] Arg. cõtra in Apostolo vbi dicitur: Infirmat quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, qui orent super eum. sup. de sac. vnc. cap. unico. & sic videt ꝙ dẽant esse plures: qa pluralis locutio duorũ numero ad minus contenta est. 4. q. 3. c. si testes, uer. ubi numerus, hoc intellige in necessitate, q̃ legem non habet. de consec. dist. 1. sicut. & sup. de consue. quanto.
k ¶ Dominica.] Quoniam in Dominica propter reuerentiam non est ieiunium celebrandum. 3. dist. c. ult. sed in sabbato pręcedẽti ieiunandum est, sup. de obser. ieiu. c. 1.
l ¶ Die.] scilicet bissextili.
[Glo. seq. signat contrarium, instruit negat ue in cognitionem bissexti. quærit arg. negatiue, ponit contrariam opin. Lau. quam approbat.]
m ¶ Qui duo quasi pro uno reputantur.] Et ideo quia ꝓ uno reputant, nõ computant in tpe restitutionis, licet de momẽto ad momẽtũ fiat cõputatio, ff de mino. ri. deniq. §. minorẽ. & ff. de verb. sig. cum bissextus, & pp hoc facit ad tit. 3. Et arg. cõtra, hoc ff. de sta. li. l. 4. §. Stichus. Not. ꝙ annus solaris hẽt. 365. dies & sex horas. sic quattuor anni hẽnt ultra pŕatũ numerum dierũ. 24. horas q̃ coadunatę faciũt unũ diẽ, qui superabundat in quarto anno, & dr̃ bissextus qa bis sedet, & stat in una litrera calẽdarij: & hi duo dies pro uno cõputant, & interserit quinto die exeunte Februario, hoc est sexto calendas Martij. 3. & sequenti die dẽnt. 4. uigiliẽ beati Mathię celebrari: unde ver. Bissextum sextę Martis tenuere Calendę, posteriore die celebrantur festa Mathię. Sed pone aliquem suspensum per annum, & est tunc annus bissextilis, nunquid in ultima die posset celebrare? Vr quod non: quia hi duo dies quasi pro uno reputant. arg. hic,

3 Vide gl. in l. 2. ff. de tẽp. præscri. & l. 3. §. minore. ff. de minorib⁹, & ibi Doct.
4 De his plene notatur in fine li. C. super data Ioan. And.
5 In ant quibus codicibus ita: dẽc festũ Beati Matthię celebrari.

his & ff.eo.cum bissextus,& ff.de mino.denique,§. minorem Lau. dixit contra arg.l. dicentis ꝙ si libertas tibi relicta est, si anno seruieris, dies illa non computatur in anno, sed tantum ccclxv.dies, ff.de sta. libe.cum hæres, §. Stichus,& satis videtur, quia cum sit pœna, non debet ampliari, sed potius restringi, de pœ. di.1.pœnæ.Tan.

a ¶ Consuetudo.] §. de obser.ieiu.cōsiliū. 76.di.vtinam, 11.dis. catholica.Ber.

IN his.] Duæ sunt partes: Secunda ibi Attendentes. Abb.Siculus.

† Ca. unico, eod tit. in 2. compil.

CASVS. Inter magistrum,& conuersos sancti Simpliciani coram archiepo Mediolan. super eodē hospitali quæstio uertebatur, archieps tulit sententiā sub hac forma uerborum, statuo & pcipio ꝙ ita fiat quia non fuit vsus his verbis, talem partem cōdēno, uel absoluo, dicebatur ꝙ talis sententia non tenebat, quæstio super hoc delata est ad dominū Papā, vnde ipse considerans ꝙ hoc uerbū, statuo, rem perfectam significat. Item secundum Greg. quod præcipit. imperatur, & qđ imperat necesse est fieri, & aliquando si non fiat pœnam habet, & non debet quis considerare uerba, sed uoluntatem, pcuratorib. vtriusq; partis præsentibus interpretatur, & diffinit, ꝙ sententia pdicta perpetuam obtineat firmitatē. Not. ꝙ intentio loquentis consideradā est, & nō uerba. Itē non refert per quæ uerba fiat condemnatio uel absolutio, dum tamen de intentione iudicis constet per illa uerba.

[Glo.seq.reci.per obiec. & notat & remittit.]

b ¶ Partem condemno.] Huiusmodi verbis non fuit vsus, uel æquipollentibus quia illud sufficeret, ff.de arbi.quid tamen,§.1. sup. de app.ad audientiam. Ala.unde uidebatur non ualere sententia, quia non continebat absolutionem uel condemnationem.æ q.6.cap.ei q. §.diffinitiua,C .de sen.& interlo.om.ind. præses, item nota,qđ pars si præsens est, condemnanda est. Quis debeat condemnari, dominus an procurator? De hoc plene dictum est sup.de elec.querelam.Ber.

c ¶ Rem perfectam.] Sic ff quod quisque iur.l. 1.§.ulti de pæn.di.1.ca.hæc autem uerba, ff.de usur. uideamus §.infamia 1. C.de sen. pas.l.ault.& 2.q.3. si quem,§ notandum in fi.

† uerbū, condemno, plenam habet significationem et quo ad fructus. Io.And.

d ¶ Quod præcipitur.] 14.q.3.quod præcipitur. Ber.

e ¶ Verba intentioni.] Sic sup. eo. intelligentia,&c. propterea, ubi de hoc,& 1.q.1.Marc on.Ber.

f ¶ Interpretamur.] quæ interpretatio generalis est. & ius facit, & ab omnibus obseruanda est sup.tit. proxi.

ror, sed consuetudo [a] ecclesiæ teneatur.

¶ Celestinus tertius.

¶ Per verbū statuo, & præcipio, diffinitiua sententia ferri potest.

CAP. XV.

IN his, quæ ambiguitatem continent, & inf. ¶ Innotuit Apostolatui nostro ꝙ cum inter magistrum M. & Conuersos hospitalis sancti Simpliciani super eodem hospitali in præsentia Mediolan.archiepis. quæstio verteretur, ipse archiepiscopus post cognitionem causæ in prolatione sententiæ his verbis non fuit vsus: talem partem [b] condemno, vel talem absoluo, sed pnunciauit ita statuo & pcipio,& infra.¶ Attendentes igitur, ꝙ hoc uerbum statuo rem perfectā [c] significat, & cum effectu non verbotenus accipit. Item secundum Gregoriū quòd præcipitur [d] imperatur, & ꝙ imperatur, necesse est fieri, & aliquando, si nō fiat pęnam habet. Considerantes nihilominus, quòd non debeat aliquis considerare verba, sed voluntatem, cum non intentio verbis, sed verba intentioni [e] debeant deseruire: Interpretamur [f] procuratoribus vtriusq; partis pręsentib.& diffinimus, quòd pfati archiepiscopi verba tali forma prolata, perpetuo valiturę sententię obtineant firmitatem.

¶ Innocentius tertius patriarchę Granden.

Beneficium principis latissime interpretari debet.

CAP. XVI.

OLim † tibi scripsisse recolimus, vt si canonici Paduani, magistro G.canonico [g] Paduano, prebendam, quę tantum residentib. de communi confertur, sicut vni ex aliis de communibus prouentibus, & manualia [h] beneficia non cōferrent, tu eos ad id appellatione cessāte cōpellere, pcurares. Quia vero quidā mādatū

inter alia.& C. de leg.l.1. 2. & interpretari debuit potius, vt res ualeret, quam periret, ex quo in dubium reuocabatur. ff.de re du. quotiens. 2 ff.de verb.obli. quotiens,& inf.eo.abbate.Ber.

2 Ibi de hōc & 11 q.1. sicut enim. §. ex lax. & de postul.cap.1. Adde hic amplius per Io. And.

OLim tibi.] Verba priulegiorum sunt interpretanda latissime, hoc dicit. Et primo ponit mandatum: Secundo ipsius interpretationem, & eius causam, ibi Quia vero. Abb.

CASVS. Dominus Papa mādauit capitulo paduano, quatenus magistro G. Canonico paduano pbendā, quæ tantum residētibus de communi confertur, sicut uni ex aliis residētibus, & bnficia manualia cōferrent, ꝙ si canonici hoc non facerent, patriarcha Granden. super hoc executor eos ad id appellatione cessāte compelleret: canonici mandatum Apostolicū malitiose aliter quam debeant interpretantes dicebant quod non tenebātur ad hoc, cum ipse non resideret, ex eo quod dicitur, sicut uni ex residentibus, sed ipse non residebat, unde non tenebantur, unde patriarcha petijt a Domino Papa qualiter mandatū suū esset intelligendum? Respondet Papa, quod cum beneficia principis latissime sint interpretāda, iniunxit capitulo paduano præbendam, quæ tantum residentibus in uictu & uestitu confert, de cōi dicto magistro G. plene conferēdam sicut uni ex aliis residentibus, malitiosa interpretatione reiecta. Nota quod beneficium principis largissime est interpretandum.

† Cap. 6. tit. de refer. in 1.compil.

[Glo.seq.reci.per q.quare concessum fuerat, &c. & respondet tripliciter.]

g ¶ Canonico Paduano.] absenti.alias non esset opus interpretatione, nec haberent causam subtrahendi beneficium suum, uel male interpretandi mandatum Papæ, forte erat in seruitio episcopi, & sic seruire intelligebatur ecclesiæ, unde debebat beneficium suum percipere integre præter uictuaria, supr. de cleri. non resid. de cetero. & capitulo ad audientiam. 3 Vel forte in seruitio domini Papæ in curia stabat, qui priusquam præsentes seruire intelliguntur, ideo uoluit Papa, quod omnia haberet sicut præsentes supra de cleri. non resid. cum dilectus. Vel non refert ubi esset, quia Papa sic uoluit, ergo sic seruandum est, licet durum. 19. distin. in memoriam. Ber.

3 Adde Bar. idem tenere in l. sed & reprobare. §. pen. ff. de ex. tut.

h ¶ Manualia.] forte quę dantur singulis diebus illis tantum, qui intersunt diuinis, sicut fit in pluribus locis. Bern.

a ¶ Aliter

a ¶ Aliter quàm deceat.] No. ꝙ qui rescriptum principis maliciose vel astute interpretatur, infamis est. C. de leg. l. 1. solus princeps ipsum debet interpretari. s. tit. prox. inter alia, ubi de hoc. & ff. de præto. stipul. in prætoris. tamen legatus quandoque ipsum interpretatur. supra. de post. c. 1. versus fin. & consuetudo legem interpretatur sup. de consue. cum dilectus. Ioan.

[Glo. seq. alleg. 5. con cor. & 6. cōtraria, quæ rit & soluit. Io.]

b ¶ Largissime.] ff. de const. prin. l. vlti. & 2. q. 3. c. si quem. §. præuaricator. in fi. & 16. q. 1. frater noster, & su. de vsu. pal. ca. 1. si sup. de don. cum dilectus. argu. contra. C. de inoff. testa. si quando. C. de preci. impe. offe. quotiens. ff. ne quid in lo. publ. l. 2. §. merito, & 35. q. 3. quod scripsi. s. de cōsan. ꝙ dilectio. & sup. de præb. c. vlti. Sed nunquid in rescriptis facienda est larga iterpretatio, cū ſm intellectū illius qui concessit, sint intelligendaꝰ arg. ꝙ sic. ff. de verbo obligatio. inter stipulantem. Dicas, quod non, qa lites potius restringēdæ sunt quam ampliandæ sup. de rescrip. nōnulli. & c. vlt. ar. immo nec illud ꝙ indulget beneficium est ita interpretandū, vt multum lædat aliū 1. sup. de præben. relatum & 85. dist. archidiaconum Florentinum. Io.

CVm in partibus.] Cōmun. 8. diuisio, Secunda pars: ibi, Con autem. Abb.

† Vide Ioannē Vasæū in annalib. Hispaniæ. c. 20.

† Ca. 1. eo. ti. in 3. compil.

1 Concor. l. nec auus C. de emā. lib. & l. 2. §. si qs a principe. ff. ne quid in loco. pub.

nostrum interpretari aliter. [a] quam deceat moliuntur, (cum beneficia principum sint interpretāda largissime [b] nostrum aperiendum duximus intellectū, videlicet quod prębendā, quæ tantum residentibus in victu & vestitu de communi confertur, ipsi magistro G. plene sicut vni ex alijs residentibus, iniunximus conferendam.

¶ Idem Colubrieñ. & alijs episcopis in regno Portugalliæ constitutis.

¶ *Generale dicitur interdictum quod fertur nedū in prouinciam, sed in villam, vel castrum.*

CAP. XVII.

CVm † in partibus vestris sæpe contingat diuersa loca īterdicto supponi, quando generale vel particulare dici debeat interdictū, apud vos accepimus in dubium reuocari: cū illi, qui ab ecclesia Romana decorari priuilegio meruerūt, videlicet, vt cū generale interdictum terræ fuerit, liceat eis ianuis [c] clausis, nō pulsatis campanis exclusis excōicatis, & interdictis, suppressa voce, diuina officia celebrare: interdicto particulari se asserant non arctari, dicentes interdictū generale dūtaxat, cum regnū, vel saltē prouincia tota subijcitur interdicto: & infra. ¶ Cum autē in priuilegiis [d] de regno vel prouincia nil expresse [e] dicatur nomine [f] terræ, non solum regnum vel prouinciam intelligi volumus, verum etiam villam & castrum, † vt & in his [g] locū habeat, quod de generali dicitur interdicto.

¶ Idem Altissiodoreñ. epo.

¶ *Priuilegium contra consuetudinem iuri communi obuiantem large, est interpretandum: hoc dicit secundum intellectū abbatis antiqui. Et est casus no. secundum hunc intellectum.*

CAP. XVIII.

CVm † tibi de benignitate sedis Apostolicæ sit indultum, qđ ordinatio [h] rerum clerico-

CASVS. In regno Portugaliæ diuersa loca supponuntur aliquando interdicto: quidam habentes priuilegia vt liceat ei celebrare diuina ianuis clausis excommunicatis & interdictis, cum generale interdictum terræ fuerit, asserebant se non teneri particulari interdicto, dicentes interdictum generale solummodo, cum regnum vel prouincia tota subijcitur interdicto: episcopus Colubrien. consuluit Papam quādo generale uel particulare dici debeat interdictum: respondet Papa, Cum in priuilegiis illorum de regno uel prouincia nil dicatur per hoc verbū, terræ, non solum regnum vel prouincia intelligitur, sed etiam villa vel castrum, ut in his locum habeat quod de generali dicitur interdicto No. quod nomine terræ continetur regnum, prouincia, castrum & villa.

c ¶ Ianuis clausis.] si. sup. tit. prox. permittimus, & sup. de priuileg. quod nonnullis.

d ¶ In priuilegiis.] quibus permittitur, ut possint celebrare diuina suppressa voce, ianuis clausis, &c.

e ¶ Nil expresse dicatur.] ergo nec aliquis debet interdictum ad regnum uel prouinciam restringere. quia si Papa de hoc cogitasset, illud in priuilegiis expressisset sup. de deci. ad audientiam. & sup. de tran. lat. inter. Ber.

f ¶ Nomine terræ.] Vide qualiter verbum simpliciter positum intelligitur generaliter de quacunque terra parua vel magna si 19. dist. si Romanorum. & s. de priui. quia circa & sic generale dr interdictum ex quo tota subii citur interdicto, siue sit ciuitas, prouincia vel villa, quia generale dicitur quantum ad locum illum, cum nullus excipiatur 2 Ber. [Gl. seq. arguit, finat contrarium, & soluit.]

g ¶ In his locum habeat.] No. hic appellationem nominis ampliari per interpretationē. sim. 28. q. 1. ido lolatria. & est ar. odiū ampliari, & fauorem restringi. ff. de h s qui no. infa. l. 2. §. exercitū. 3. Arg. contra. ff. de libe. & posthu. cū quidam, sed in veritate nulla est ampliatio: vt dixi in proxima not.

CVm tibi.] Verbū, Clericorum etiam canonicos comprehēdit. hoc dicit. Communis diuisio: secunda ibi Consultationi.

h Pone sic casum ſm intellectū abbatis antiqui: In quibusdam partibus Franciæ erat consuetudo, ꝙ propinqui succederent clericis intestatis, etiam in bonis acquisitis intuitu ecclesię: cōtra hanc consuetudinem papa cōcessit priuilegium, cuidam epo, ꝙ ordinatio rerum clericorum ab intestato decedentium esset in sua dispositione: dubitabat an appellatione clericorum venirent canonici? Rādetur ꝙ si, vt in littera. Vel sic secūdum B Alt ssiodoren. eps obtinuit indulgentiam a domino papa, vt ordinatio rerum clericorum decedentium ab intestato in episcopi dispositione consisteret: orta est contentio inter episcopum & canonicos super verbo illo, retū clericorū: dicebāt canonici ꝙ appellatione clericorū: nō intelligebantur canonici Consultus Papa super hoc, respōdet quod appellatione clericorum & canonici & alii omnes comprehenduntur. No. quod appellatione clericorum canonici comprehenduntur.

[Glossa sequens ponit duas lectur. & primam approbat.]

h ¶ Ordinatio rerum.] Non intelligas de rebus clericorum patrimonialibus, uel quas intuitu personæ acquisierint: In illis enim proximiores succedunt clericis intestatis, si non habent consanguineos, ecclesia succedit eis. 12. quæst cap. vlt. in quo casu potest intelligi quod hic dicitur de rebus ecclesiarum, de quibus aliqua in vita sua in ægritudine poterant elargiri. supra de testa. ad hæc. & capitu. relatum. & secundum quod ipsi poterant, concessum fuit hunc episcopo per hanc indulgentiam, alias iniqua fuisset hæc indulgentia, quæ in totum tolleret ius alter us, C. de preci. impe. off.

2 Erit āt particulare cū interdicerēt eorū ecclesiæ vel oratoria secundum Lau. & Vin. I. And.

† Cōco. tex. i c. ex pṡēti. de sent. excom. li. 6. & ibi. no.

† Cap. 2. eo. ti. in 3. cōpi pars huius s. de testa. c. cum tibi.

pe.offc. quotiens.argum.supra.de offi. ord. licet. cum suis concor. Vel potest intelligi vbi clericus bona pro pria in pias causa erogari præcepit, non designando per sonam per quam ho fieret: vel si designauit personam, negligens erant: in his casibus pertinet hoc ad episcopum diœcesanum C. de pe. & cle.nulli. & in Auth.de eccl.tit.§. si quis autem pro redemptione. col.9. & s. de test.tua.& c.Ioannes, prior expositio melior est 1 cū littera dicat, ab intestato decedentium: quia non dicitur decedere intestatus qui alii commisit dispositionem rerum suarum.su de testa.cum tibi.

1 Quia illud de iure cōi cōpetit epo ut pbatū est nisi forte dicas s̄m Inn. q̄ ibi d̄ cōsuetudine hoc spectabat ad alium puta archidiaconum. uel quia cō cedebat dispositio ut ex illis solueret debita ecclesiæ suæ inf.c.pe. lo. † Ca.3.e. ti. in 3.comp. † præstent.

[Glo.seq. dat simile & signat cōtrarium.]

a ¶ Appellatio uocabuli clericorum.] Largissime sumit hoc uocabulum clericorum, pro omnibus clericis subditis ipsi episcopo ut comprehendat canonicos, & oēs alios: quia ex quo simpliciter & indefinite concessa fuit ei ordinatio rerum clericorum decedentium ab intestato, de omnibus intelligendum fuit.si. s̄.ti. proxi. ubi habes concordantias de hoc: sic appellatione beneficiorū tā maiora quā minora benefi. intelliguntur.inf. e.c.pen. strictius tamen sumitur inf. C. proxi. pro clero tantum cathedralis ecclesiæ. indulgentia enim large est interpretanda.sup.eo. cum olim. Arg.contra sup de transla.c. vlt.

rum ab intestato decedentium, in tua dispositione permaneat: Nos consule re uoluisti, an appellatio [a] uocabuli clericorum tā ad canonicos, quā ad non canonicos extendatur: & īf. ¶ Cōsultationi tuę taliter respondemus, q̄ appellatione clericorum non solum alios, sed etiam canonicos comprehendit.

¶ Idē p̄posito & capitulo Placentino.

Iurans obedire p̄lato & ecclesiæ, non clero diœcesano, sed capitulo ecclesiæ cathedralis obedire tenetur.

CAP. XIX.

Cvm† clerici Placentini iuramentum præstāt† sub hac forma verborū: Ego talis ab hac hora in antea fidelis [b] ero & obendiēs Placētinæ ecclesiæ, & dño meo epo Placentino: Nos consulere uoluistis, utrum intelligi debeat clerus totius diœcesis, an capitulum tātum ecclesiæ cathedralis? Nos igitur taliter rñdemus, q̄ per ecclesiæ Placenti. vocabulum [c] in forma iuramenti præscripti non debeat † intelligi totius diœcesis clerus: & si capitulū [d] intelligatur ecclesiæ cathedralis, is tamē, qui præstat huiusmodi iuramentum, epo tamquam capiti, principaliter [e] obligatur.

¶ Idem Priori sancti Fridiani Lucañ.

¶ Appellatione ecclesiasticæ censuræ comprehenditur excommunicatio, suspensio, & interdictum.

CAP. XX.

Qværenti, † quid per censuram ecclesiasticam debeat intelligi, cum huiusmodi clausulam in nostris litteris apponimus; Respondemus, quod per eam [f] non solum interdicti, sed suspensionis, & excommunicationis

Cvm clerici.] Communis diuisio: Secunda ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Clerici Placentini iuramentum præstant episcopo Placento sub hac forma verborum. Ego talis ab hac hora in antea fidelis ero & obediens placentinæ ecclesiæ, & dño meo epo placentino: capitulum placentinum consuluit dñm papam, vtrum per vocabulum illud ecclesiæ placentinæ, intelligi debeat: clerus totius diœcesis, an capitulum tantum ecclesiæ placentinæ? Respondet papa, q̄ per vocabulum illud non debet intelligi totius diœcesis clerus: licet capitulum intelligatur ecclesiæ cathedralis: ille tamen qui præstat huiusmodi iuramentum, episcopo tanquam capiti principaliter obligatur. No. q̄ cū dico, ecclesia cathedralis, noīe ecclesiæ intelligitur episcopus & capitulum, & non alii clerici: quia episcopus est in ecclesia, & ecclesia in episcopo.

b ¶ Fidelis ero.] De hac forma, & quæ in ab continentur, habes sup. de iureiu. ego. N. & 22.q.ult. de forma & fi.23.dist.quamquam.

[Glo.seq. ponit sex modos quibus dicitur ecclesia.

c ¶ Ecclesiæ Placentinæ uocabulum.] Stricte sumitur hic hoc nomen, ecclesiæ placentinæ tantum pro epo principaliter & canonicis ecclesiæ cathedralis, & non pro clero diœce. & merito, quia aliud est dicere, clerus ciuitatis, & aliud clerus diœc. sup. de resc. Rodulphus. Hoc nomen ecclesia 2 varias habet significationes. quandoque designat tantum episcopum. 7. quæst. 1. scire. quandoque viros ecclesiasticos. 63. dist. in fi. quandoque ponitur per maiori parte. cap. 66. dist. Apostolica quandoque restringitur ad canonicos matricis ecclesiæ. 63. dist. §. vl. & 10.q.1. antiquis & 12.q.1. vide tes, & hic. quandoque designat quamlibet ecclesiā prouinciæ. sup. de vsu pal. cum super. sic appellatione clericorum omnes intelliguntur. sup. cap. prox. quandoque designat congregationem fidelium, de conse. dist. 1. ecclesia. & sic sumitur 3. q. 4. Engeltrudā. q̄ probatur. sup. tit. proxi. c. penult. B r.

2 De variis significationibus huius nominis, ecclesia, vide Turrecremata in summa de ecclesia li. 1. ca. 2.

† debet.

[Gl. seq. reddit rationem.]

d ¶ Et si capitulum.] & merito: quia n̄ ō est tanta cōmunio inter episcopum & alias ecclesias, quanta inter epm, & ecclesiā cathedralem. sup. de test. re fistit, vltra mediū, cū qua ipse efficitur vnū corpus, & ipsi membra. sup. de his quę fi. a pla. si. con. c. nouit.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cod.

e ¶ Principaliter.] Ergo secundario tenetur ecclesiæ: quod videtur per hoc quod hic dicitur: qa si tenetur episcopo, tenetur ecclesię 7. q. 1. scire. ergo videtur qd̄ hēat plures dños, q̄ non est uerū: qa nō cēsent diuersi.

Qværenti.] Communis diuisio: Secūda ibi, Respondemus. Abb.

CASVS. In litteris Apostolicis frequenter apponitur clausula, per censuram ecclesiasticam: quæritur, quid per eam clauf. debeat intelligi? Respondet Papa, quod per eam intelligitur interdicti, suspensionis & excommunicationis sententia, ut iudex eam imponat quam magis uiderit expedire, rerum & personarum circumstantijs indagatis. Not. quod nomine censuræ ecclesiasticæ, interdicti, suspensionis & excommunicationis sententia intelligitur. Item iudex in pœnis inferendis circumstantias rerum & personarū considerare debet. Item pœnæ sunt arbitrariæ.

[Glossa sequens argum. contrarium, dissolute tamen.]

f ¶ Eam.] scilicet censuram, quòd est nomen generale ad ea quæ sequuntur: sicut & uerbum, correctionis, depositionem etiam continet. argumen. 50. distinctio contumaces. ff de offic. præsid. legatus. & leg. ex omnibus supra de statu. monac. ea quæ. §. quod si abbas. argumen. contra. nam & uerbum coercendi maiorem animaduersionem continet. ff. de offic. proconsi. meminisse. in fi. 3 argumen. tamen contrarium videtur, quia si iudex ita pronunciat, uim fecisti, nec distinguit, de priuata intelligitur. ff. de pœn. si præses. & cum quid incertum mandatur, & si alijs præstationibus causa mandati exsoluta sit quam quæ inhæret mandato, dum tamen expediat, erit actio mandati

3 Cōiter est lex: & inci. si qd. ibi dr quod legat[9] remittit ad Proconf. id qd̄ animaduersionē maiorē exigit, nec hēt ius animaduertendi, coercēdi, vel acriter verberandi. Io. And.

Nati.ff.man. si quis pro eo.Vin. sic cum dico, illum excommunico, vtramque sententiam. scilicet minorem & maiorem intelligere debes,sup.tit.prox.c.pen.

a ¶ Personarum.] hoc ideo dicit, quia in pœnis imponendis dignitati deferendum est,& personæ, sup.de off.deleg. sane & c.pastoralis.arg.cõtra.50.dist.contumaces.

b ¶ Magis.] quia & plectẽdo, & ignoscẽdo hoc solum bene agit, vt vita hominũ corrigatur, 23.q.5. prodest.sic sup. vt lit.nõ contest. quoniam in fi. & ut crescente cõtumacia crescat & pœna,ff. de pœ. relegari. Ber.

¶ In oib. antiqs codicibus ita: ut iudex discretus, &c. & hęc lectio verior videtur.

† Id est,Cæsarau gustanẽ. hic tpe Ioã. Papæ xxij. electus est I archiepisco.

Quid.] Primo ponit quæstio: Secundo responsio ibi, Licet. In qua primo ponit duas opi. Scdo soluit ibi. Nos.Tertio moderatur ibi, Sed nec de quolibet. Abbas Sic.

¶ Ca.5.e.tit. in 3. cõpil.

CASVS. Religiosi qđã habent indulgẽtiam, vt de nouralib. suis decimas non soluant: quæsitum fuit a papa, quid intelligi dẽt per uocabulũ nouale: quidã dixerunt ꝙ nouale est terra q̃ anno cessat: Alii dixerunt, ꝙ nouale.sit ex sylua, quæ arboribus extirpatis ad cultum redigitur, & utraque interpretatio ex legibus ciuilib. habetur, papa tamẽ dicit, ꝙ illa fuit intentio antecessorum, cũ indulgẽtiam de nouralib. concesserunt, ꝙ nouale sit terra de nouo ad cultũ redacta, de qua nõ extat memoria ꝙ culta fuisset: veruntamen non credit papa de quolibet tali nouali indulgentiam fuisse concessam. nisi de illo solummodo, de quo religiosus locus decimam percipere potest sine graui detrimento parochialis ecclesiæ, cum sæpe de tali loco inculto parochialis ecclesia magnos percipit decimarum ratione prouentus. Nota ꝙ nouale dr̃ dupliciter secundum leges, scilicet terra præcisa, quæ anno cessat.Item sylua quę arborib. extirpatis ad cultum redigitur.Item scd̃m canones dr̃ nouale ager de nouo ad cultũ redactus,de quo non extat memoria., quod aliqñ fuerit cultus.Item indulgentia sine priuilegium non datur ecclesiæ prouentus ratione decimarum.

† In plerisq. antiqs codicib. ita. Nos tñ inqsitioni tuæ taliter rñdemus: alias ita: Nos autem,&c.

c ¶ Dixerint.]per legem illam. ff. de uerb. signifi. sylua cædua.§.pen.

d ¶ Aliis asserentibus.]per l.illam,ff. de termino amoto.l.ult.§.antepe.

e ¶ Legibus.] prædictis.

f De nouralibus.,s̃.de deci.ex parte.

g ¶ De nou.] Sic sup.c.1. & etiam mancipia dicuntur nouitia, quæ anno nondũ seruierunt,ff.de pub. & vec. l.ult.§.quotiens, & vinum dicitur nouum, quod non habet annum,ff.de triti.vi.& oleo le.veterus,& Greg.nouas appellat nuptias,quæ inf.coronam anni contrahuntur,35.quest.9.cap.1. Sed 1 videtur ꝙ nouale dici debeat terra intra annum culta. Sed hoc non est verum, imo certa ex quo de nouo redacta est ad culturam, de qua nõ extat memoria, quod culta fuerit, semper erit nouale quantum ad ius decimarum, ex quo semel fuit nouale sup. de priuileg.ca. vlt.& arg. sup.de deci. ex parte 3.

1 Al.i ta: fit. videret. &c.

h ¶ Indulgentiam.] de qua tu habes. supr. de deci. ex parte 1. & c.ex parte 2.

[Glo.seq.arg. a contrario, signat contrarium, ponit opin.]

i ¶ Magnos.] Ergo a contrario sensu uidetur,quod si nullos uel modicos cõsueuit habere,nihil habebit ecclesia parochialis de illo nouali, etiam post tempora quantacunque, quod est verum, sup.de priu. c.vlti.Ar. contra 35. qõ.3. quod scripsi 2. sicut dicitur de fundo dotali, qui etiã soluto matrimonio adhuc dotalis dicitur, ff.de fun. do.et dirupto. argu. contra. 35.qõ.5. quod scripsi. Tamen potest dici, ut dixit Io. & T.quod si ecclesia parochialis etiam tractu temporis incipit lędi grauiter, desinit esse nouale ar. sup. de donat.Apostolicæ, & arg huius decre. licet hic videatur respicere principium noualis:si enim priuilegium incipiat esse iniquum, perditur priuilegium,sup.de deci. suggestum .argum.63. dist.e.quia sancta.§.uerum,& ff.de vulg.& pupil.subti. ex facto. & ab eo, quod diu æquum visum est, receditur propter euidentem vtilitatem, ff. de constit. princ. in l. pen.ergo eadem ratione propter enorme damnum receditur ab eo quod diu obtentum est,alias semper erit nouale,sup. de priuil.c.ult.Ber.

† De Alcobaciensi monasterio vide notata in ca. cum olim.s̃. de priuileg.

† cap.6.eod. tit.in 3.compilat.

2 Vide notata in ca. etsi Christus, s̃. de iureiu.in glossa pe.

sententia valet intelligi: nisi † iudex discretus, rerum & personarum [a] circumstantijs indagatis, ferat, quam magis [b] viderit expedire.

¶ Idem Cæsaraug. † episc.

¶ *In priuilegijs de decimis noualium non soluendis, illud appellatur nouale, de cuius cultura non est memoria, & quod prius modicum, vel nullum fructum afferebat.*

CAP. XXI.

Quid † per nouale vocabulũ intelligi debeat tua fraternitas requisiuit. Licet autem quidam dixerint, [c] ꝙ nouale sit terra præcisa, quæ anno cessat: alijs asserẽtibus [d] ꝙ ex sylua, quę arboribus extirpatis ad cultum redigitur, fieri nouale dicatur, quarũ vtraq; interpretatio ex ciuilibus legib. [e] colligit. ¶ Nos † igitur inquisitioni tuę respondemus, ꝙ eam credimus prędecessorum nostrorum intentionem fuisse, cũ piis locis indulgentiam de noualib. [f] concesserunt, vt nouale intellexerint agrum de nouo [g] ad cultũ redactum de quo non extat memoria, ꝙ aliquando cultus fuisset.

¶ Sed nec de quolibet tali nouali credimus eis indulgentiam [h] fore concessam, nisi de illo dũtaxat, cuius decima religiosus potest conuentus absq; graui detrimẽto parochialis ecclesiæ detinere, cum talis sit sæpe locus incultus, de quo parochialis ecclesia magnos [i] percipit decimarum ratione prouentus.

¶ Idem abbati F. & P. monachis Alcobaciæ. †

¶ *Si ecclesia subiecta episcopo vnitur alteri, vel gubernanda committitur, saluo iure matricis ecclesiæ, per matricem ecclesiam intelligitur cathedralis, & non Romana.*

CAP. XXII.

Venerabili † fratre nostro Colubtien. episc. didicimus conquerente,

Venerabili.] per matricem ecclesiam cathedralis ecclesia intelligitur,non Romana.hoc dicit. In prima parte ponitur episcopi querela, In secunda dat iudices ibi, ideoque. Abb.

CASVS. Fratres sanctæ Crucis monasterium de Argar is receperunt sub protectione sua,quod consueuerat Colubrien. episcopo iura episcopalia exhibere, tandem quidam prior illius monasterij qui fuerat canonicus Colubrien. impetrauit super hoc quoddam priuilegium tacita veritate, saluo iuris matricis ecclesiæ; occasione huius verbi saluo iure matricis ecclesiæ: dictus prior nolebat Colubrien. epo de iuribus epalibus respondere, nec obedientiam exhibere,dicens, quod per matricem ecclesiam intelligit Romanam ecclesiam,& non cathedralem vnde conquestus fuit dño Papæ. mandat Papa quibusdam

dam, quod si aliquid nō occurrerit, propter quod dictus prior non debeat diœcesano episcopo respondere, compellant dictum priorem ad præstandum obedientiam dicto episcopo, & de alijs respondere sicut prædecessores ipsius, prædecessoribus ipsius episcopi responderūt: non obstante priuilegio in præiudicium Colubrien. ecclesiæ per subreptionem obtento, quia per illud vocabulū, matricem ecclesiam, cathedralis intelligit, non Romana. No. q monasteria tenentur epo iura epalia exhibere, nisi fuerint exēpta. Itē priuilegiū in præiudicium alicuius tacita veritate obtentum, non valet. Itē per matricem eccl siā cathedralis ecclesia intelligitur.

a ¶ Per matricem.] Forte in priuilegio illo continebatur, saluo iure matricis ecclesiæ, & noīe matricis ecclesiæ intelligit qlibet ecclesia cathedralis, 63. dist. ex his, & 12.q.1. vidētes & hic in fi. ti.

b ¶ Intelligit.] Non attendens q q. nimis astute interpretat principis beneficium, notatur infamia. C. de le. & fec. cont. l.2. Lau.

c ¶ Si aliud.] puta priuilegiū exemptionis, quoniam nulla pscriptio in hoc casu ualeret si pr. de præscript. cum non liceat. Tan.

d ¶ Volumus.] Et nos idem uelle debemus, ex quo illud præcepit obseruari. 11. dist. quis nesciat & eius iterpretatio ius facit quo ad omnes, C. de leg. & sc. con. in fi. Lau.

Ex parte.] In prima parte querelam comitissę ponit: in secunda ibi, Ad intelligenda r. Abb. Sic.

CASVS. Officialis uel præpositus comitissæ Blesēn. cœpit quēdam latronem & iustitia fuit inde acta, post factam iustitiam latro ille fuit per periculum Carnoten. requisitus: quia dicebat eum in terra ipsius captum fuisse: officialis comitissæ dicebat eū captum fuisse in terra comitissæ: & super hoc cautionem obtulerit de parendo iuri: sed capitulū nihilominus terram comitissæ supponi interdicto fecerūt, quod relaxare noluerunt, nisi prius eis solueretur emenda occasione priuilegij sui, in quo continetur, quod nemini liceat

† Argauil.

r Et qualibet baptismalis de tran-sac. preterea 2. de præfē. ex transmissa de e.c. edi. ad audientiā, & cle. de sent. exc. ca. Ioan. And.

q cum fratres Sanctæ Crucis monasterium de Argariis † sub protectione sua nuper receperint, q suis pdecessoribus episcopalia iura consueuerat ab antiquis tēporibus exhibere, nunc quodā de canonicis suis sine suo consensu ibi facto Priore, occasione cuiusdam priuilegij, a C. Papa veritate tacita impetrati, eidem epo obedientiam denegat exhibere, inde sumpta occasione qd[d] per matricē[a] ecclesiam nō cathedralem intelligit, [b] sed Romanā: & inf. ¶ Ideoque mandamus, quatenus si aliud[c] vobis non occurrerit, propter q dictus Prior nō debeat diœcesano epo respondere: vos eum ad eam præstandam eidem sicut prędecessores sui prędecessoribus episcopi prę stiterunt; per censuram ecclesiasticam compellatis, non obstante priuilegio in prę iudicium Colubrien. ecclesię per subreptionem obtento: Nos enim per matricem ecclesiam cathedralem intelligi volumus,[d] non Romanam.

¶ Idem abbati sanctę Genouefę Decano, & cancella. Parisien.

¶ Excommunicatus, vel interdictus pro cōtumacia: vel offensa dubia, absoluitur cautione pstita de stando iuri. Si vero fuit excommunicatus, vel interdictus pro manifesta offensa, tūc prius dēt satisfacere, ante quā absoluatur. Et dicitur manifesta, de qua constat per confessionem, uel probationem legitimam, uel rei euidentiam, hoc dicit cum cap. seq.

CAP. XXIII.

Ex † parte in Christo dilectæ filię Comitissæ Blesen. & infra.

¶ Proposuerunt nuncij Comitissæ, q cū ipsius[e] præpositus[f] quendā latronē ceperit & iustitia fuerit in de facta, latro fuit per capitulū Carnoten. post factā iustitiam requisitus, quia eum in terra sua captum fuisse dicebant, & infra.

¶ Verum cum super hoc de parendo iuri Comitissa cautionem offerret, canonici Carnoten. nihilominus terram eius fecerūt interdicto supponi quod relaxare noluerunt, nisi prius solueretur emenda dicebant .n. in Carnoten. ecclesiæ priuilegiis † contineri, q nemini liceat excommunicatis, uel nominatim interdictis, uel nominatim interdictis, pro canonicis Carnotē. absque congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere, & infra.

¶ Ad intelligendam autem clausulam priuilegii memorati credimus distinguēdum, utrū in aliquē interdicti uel excommunicationis sentētia sit prolata pro cōtumacia[h] tm, quia

excommunicatis vel nominatim interdictis pro ecclesia Carnotenen. absque congrua satisfactione beneficium absolutionis indulgere: Sed quia comitissa absolutione obtinere nequiuit, appellauit ad Metropolitanum: quia postea dubitauit aut super clausula priuilegii: vnde q̄ sunt a Papa interpretationē illius clausulæ priuilegii Carnoten. Dominus Papa coram quo prædicta & alia ppo sita fuerunt, super hoc dcit distinguendum esse ad intelligendum clausulam illam, vtrū in aliquem sententia lata sit pro contumacia tantum, qa citatus noluit stare iuri vel ēt pro offensa: qa iussus noluit maleficium emēdare. In primo casu sufficit q sententia relaxetur si prius sufficiēs standi iuri cautio præbeat, in secūdo uero casu si offensa est manifesta, non debet sententia relaxari, nisi prius præstetur emenda. Si vero dubia est offensa, & cautio cōpetes de iur parēdo prēstetur dēt snia relaxari. No. q interdictus pt agere, vel procuratorem cōstituere. Item interpretatio priuilegii si dubitatur de illo dēt fieri ab eo, qui debuit priuilegiū: qa eius est interpretari cuius ē cōdere. Itē hoc priuilegiū reducit ad ius cōt. fm q dictā indulgentiam intelligit Papa: & ideo ad cautelā tm valeat illa indulgentia, qa solet plus timeri, &c. Itē excōicatur quis aūt pro cōtumacia, aut pro offensa, siue pro crimine,

e ¶ Cum ipsius.] s. comitissæ.

f ¶ Præpositus] Laicus officiali.

g ¶ Clausula.] pmissā s. nemini. liceat excōicatis vel noīatim interdictis p canonicis Carnotē. absq; ↄgrua satisfactione absolutionis bnficiū īdulgere, q̄ hēs, ī.c. proxi. [Gl. seq. successiue so. duas obicc. & vna q.]

h ¶ Pro contumacia.] Nō vr q hæc distinctio locū hēat, vtrū qs excōicet pro crie, an p cōtumacia: q nemo excōicat. 2 nisi pro mortali pcō, & qui aliter non pt corrigi. 11. q.3. nemo in fi. 45. dis. sed illud: & 24. q.3. tā sacerdos, & 11. q.3. certū. immo bene hēt locum hæc dist. quicunque. n. vocatus legitime

† Cap. 7. eo. ti. in 3. ↄ pil.

† forte. priuilegio.

2 Quam ca[...] te sit fere[...] da excōic[...] tionis snī[...] tradit nou[...] sime conc[...] lium. Tri[...] sessio 25. reform. c[...]

legitime ad iudicium non venit pro quacunque re contumax reputatur, unde propter talem contumaciam excommunicari potest, si res talis sit, quod actor non possit in possessionem mitti, sup. ut li. non contest. tuæ. & tunc sufficit præstare cautionem standi iuri, quia pro sola contumacia excommunicatus fuit, scilicet quia non uenit. & non pro re aliqua: qa nondum constabat in quo teneretur actori. Si pro offensa, tunc excommunicatur, puta commisit maleficiū, & illud fuit notoriū vel per sententiā, uel per facti euidentiam, vel per confessionē. inf. c. proxi. & sup. de coha. cle. & mulie. ca. vlt. & cōdemnatus de ipso maleficio cū non satisfaceret, fuit excōicatus, hic talis non debet absolui nisi primo satisfaciat, cū cōstet de maleficio suo, & tamen hic interuenit contumacia antequam excommunicaretur: quia non soluit

quia, s. citatus a stare noluit iuri: vel ēt pro offensa, quia uidelicet iussus noluit maleficium emendare. In primo casu credimus b congrue satisfieri, vt sententia relaxetur si prius sufficiens c standi iuri cautio tribuatur. In secundo uero si offensa est manifesta, d non credimus satisfieri congrue, vt relaxetur snīa, nisi prius sufficiens præstetur emenda. Si vero dubia e est offensa, sufficere credimus ad relaxandā eandē, si parendi mandato ecclesiæ † competens satisfactio pbeatur

¶ Idem Comitissæ Blesen.

¶ *Summatum est supra c. proxi. vel dic: Manifest. m dicitur, quod per confessionem, vel probationem legitimam, vel euidentiam rei constat.*

C A P. XXIV.

CVm † olim p canonicis Carnoteñ, quod dam capitulum contra te fuerit allegatum, f quod dicebant † in ecclesiæ suæ priuilegiis contineri, vt

in termino statuto, sed hic directe excommunicatur, quia non satisfecit, sed in alio casu non, nisi quia non uenit. Idem esset si maleficium notorium esset, si publice proponatur, quicunque fecit tale maleficium satisfaciat læso usque ad talem diem: alias sit excommunicatus: post terminum non absoluetur, si ueniat ad iudicem, & petat absolui, nisi satisfaciat, 23. quæstio. vlt. pessimam & ita bona est distinctio. Præterea superfluum uidebatur priuilegium illud: quia de iure communi illud competit cuilibet, quod nullus absoluatur priusquam satisfaciat: ut cap pessimam, & sup. de offic. delega. ex litteris. 17. q 4. de presbyterorum, & 11. quæst. excellentissimus, in fin. & sup. titu. prox. parochianos. Potest dici, quod solet plus timeri. & c. 13. distin. quamquam, & sup. de hære. si aduersus. multa enim conceduntur quæ sunt de iure communi, 24. quæstio. 2. c. sane, in fi. & 33. quæst. 2. admonere ibi, uiaticum tibi concedimus & tamen omnib. pœnitentibus in fine datur sup. de pœ. & remis. quod in te & sup tit. proxi. permittimus. Quid si aliquis ita pauper sit, quod non potest satisfacere? præstet cautionem quod satisfaciet cum peruenerit ad pinguiorem fortunam. sup. de sol. Odoardus. Quid si cautionem præstare non potest? tunc iuret, argu. C. de epi. & cle. auth. generaliter præstet quam potest sup. de do. post diuor. resti. c. pen. licet uidetur quod tales casus non excuset. argum. supr. de rap. super eo & C de fur. subtracto. nam quandoq; aliquis non absoluitur propter delictum suum, sed differtur absolutio. 1. quæst. 3. qui iubente 18. dist. si quis adesse, & 26. q. 7. sacerdos. sup. de offi. ord. significauit. & 11 q. 3. si quis episcopus damnatus. Nulli tamen est finaliter pænitentia deneganda. 26. q. 6. si presbyter & c. seq. quia ecclesia nulli claudit gremium suum. C. de sum. Trin. l. ulti. prope fin. Bern.

[Glo. seq. arg. signat contrarium, & ibi remittit.]

a ¶ Citatus.] Trinis edictis uel uno peremptorio pro omnibus, 24. q. 3. de illicita. ff. de re iud. contumacia unde uidetur quod non ueniens ad primam citationem, non sit contumax. argu. C. de iud. sancimus. & sup. de procur. querelam ubi de hoc & 5 q 3. si ægrotis. Ber.

b ¶ Iussus.] Et hæc contumacia est ff. de rei uen. qui restituere & non excommunicatur quis nisi pro contumacia, sed hoc intellige ut dixi in magna glo.

¶ Sufficiens.] sic sup. de sequestra. ad hoc sufficiens cautio est: si pignora, uel fideiussores dentur. ff. man. si mandato. Titij. §. vlt. De hoc dictum est sup. ut li. con. testata quoniam. §. in alijs.

d ¶ Manifesta.] Ex hoc verbo orta fuit contentio, quæ determinatur prout dicitur, inf. c. proxi.

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

e ¶ Si vero dubia.] Quomodo ergo iussit iudex maleficiū emēdare, si nō fuit manifestū? Item si sententiando iussit, 2 facta fuit notoria per sententiam, sup. de coha. cle. & mulie. c. vlt. ergo nō potest esse dubia offensa. Sol. quādoq. iubetur a iudice snīa do. 11. q. 3 q. iubente, ff. de re iud. qd iussit, & hoc fieri nō debet nisi cum res est manifesta, 11. q. 3. graue, quā que iubet iudex non sententiando, ut si stantibus cū comparuerint cōram eo partes, reus cōfitetur: quia cōfessus pro iudicato habetur, ff. de confess. l. 1. C. eodem. leg. unica. si tantum præcipitur satisfaciat non hoc faciat sententiando: quia non omnis uox iudicis auctoritatem rei iudicatæ continet, C. de sent. & interlo. omn. iu. ex stipulatione, & 3. quæst. 6. hoc quippe. & adhuc potest reus allegare errorem suum. ff. de confess. l. 2. unde non est res manifesta: & ita potest intelligi quod hic dicit Ioan. uel sic, ad quærimoniam alicuius de aliqua offensa eam exprimendo iudici, ipse iudex præcepit reo vt satisfaceret illi usque ad certum terminum, aut compareret coram eo responsurus: alias excommunicabat illum, nisi alterum istorum faceret: & ille non venit, & sic fuit excommunicatus: si ipse petat absolui, sufficit quod ipse præstet cautionem standi iuri: quia offensa nunc dubia est, & si fama sit quod id fecerit, uel quod iudex à pluribus hoc intellexerit.

CVm olim.] Communis diuisio: Secunda ibi, Quia uero. Et dubium emanauit ex responsione Padæ sup. c. proxi. Abb. Sic.

CASVS. In prædicta decre. dicitur, Si offensa est manifesta, non debet quis absolui nisi prius præstet emendam: super uerbo illo, manifesta, orta est contentio: dicebant canonici, quod illa offensa dicitur manifesta quæ sibi & non alijs manifesta uidetur. Ex parte Comitissæ dicebatur, quod ad eorum arbitrium non est standum: quia semper dicerent offensam manifestam. Super hoc scribit Papa Comitissæ dicens, dum ansam soluimus, nodum dicimur ligauisse: propterea quod dicebant canonici Carnoteñ. offensam illam manifestam esse, non quæ iudici, nec quæ alij, sed quæ sibi tantum manifesta videtur, sed Papa dicit illam offensam manifestam, quæ uel per confessionem, uel per probationem legitimam nota fuerit, aut euidentia facti, quæ nulla possit tergiuersatione celari. Nota, quod non dicitur plene responsum, cum responsio est dubia, & ad plura possit referri. Item non est standum confessioni alicuius in iure pro se factæ. Item manifestum ponitur in prædicto capitulo pro notorio, Item manifestum dicitur tripliciter, scilicet confessione, probatione, facti euidentia.

f ¶ Allegatum.] sup. c. prox. quod continetur hic inf. ibi nemini. &c. usque ibi, quia uero. Ber.

† Decreto ecclesiæ, de sit in uetustior codi ib. & omnib. Va canis.

2 Idē notat §. de cler. du dū in gl. sed pone, & de hoc in Aut. de exh b. & introd. reis. § sancimus. versic suscepto in gl. & in Specu. de sen. prola. §. 2. uer. est quoque, & de forma. §. ut āt. circa principiū.

† Cap. 8. eo. ti. in 3. cōp. huius decr. intellectus pēdet ex superiori capte.

† dicebat.

Et § c. dile sto. pōt dici quod licet priuilegium in isto puncto de quo hic quæritur, non contineret gratiam: cōtinebat tn̄ in aliquo cō cedebat capitulo excommunicare uel interdicere pro proprijs offensis. fu. idem de sper. ex par decani. Ioan. And.

a ¶ Dum ansam.] Dicitur quandoque ansa auricula scyphi, vel vrcei, vel calicis, quæ manu tenetur, ff. de rei vend. in rem, §. 2. hic dicitur ansa nodus curbilis & facilis ad soluendum, ita factus, quod si recte trahatur caput fili, omnimodo est solutus nodus: si male trahitur, ligatus remanet, ita erit: git Papæ in solutione quæstionis præcedētis decretalis de offensa manifesta, quomodo hinc soluit inferius aperte.

b ¶ Dicimur.] A per uerse intelligēt hus: vt a canonicis Carnoten.

c ¶ Proponentibus.] & male.

[Glo. seq. iustificat textum, obijcit & soluit.]

d ¶ Non quæ iudici.] Et hoc satuū erat dicere, quod sibi credendū esset in præiudicium alterius: Immo iudex secūdum motum animi sui & secundum sensum iudicare tenetur, sup. de consue. ad nostram, & sup. de re nū. in præsentia, & s. de test. 1 nostro, & 3. q. 7. iudicet. & secundum quod sibi v detur ff. de arbi. qualē dum tamen secundū leges & canones, in Auth. de iud. §. quia vero, col. 6. in Auth. de defen. ciui. §. iusiurandum. col. 3. Sed videtur quod illud dicatur manifestum, quòd iudici videtur sicut illud dicitur probabile quod ei videtur, supra de app. vt debitus. Respondeo, licet ad opinionem iudicis referatur, quid dicatur probabile, ut per hoc possit & debeat appellationi deferri, sup. de app cum speciali. & sup tit. prox. sacro. ad fi. secus est in manifesto, illud enim propie dicitur manifestum quod non eget probatione, 11. q. 3. corum, sed hic sumitur manifestum pro notorio prout in fin. dicitur, & 2. q. 1. de manifesta.

† Vide l. Iulia. ff. de cu. fu. no. in l. si mutuā, §. nō ideo. ff. mandat. gl. in l. amissione. §. pe. ff. de cap. dimi.

e ¶ Intelligere.] Ergo nos quoque sic intelligere oportet, supr. eod. uenerabili. sic sup. de hære. cum Christus. quia interpretatio principis ius facit sup. tit. proxi. inter alia C. de leg. l. 1. & vlt. 1 Ber.

f ¶ Confessionem.] & per sententiam. sic sup. de cohab. cleri. & mulie. c. ult.

† uide F. eod. in his. super ul. gl. & c. uenera. l. in gl. ult. Ioa. And.

licet nemini liceat excōicatis, vel nominatim interdictis, per canonicis Carnoten. absque congrua satisfactione absolutionis beneficiū indulgere: & inf.

¶ Quia vero dum ansam[a] soluimus, nodū dicimur[b] ligauisse, propter hoc, quod eisdem canonicis (velut asseris) proponentibus[c] illam offensam esse manifestam, non quæ iudici,[d] nec quæ alij, sed quæ sibi tantūmodo manifesta videtur: offensā illam nos rescribimus intelligere[e] manifestam,† quæ vel per cōfessionē,[f] vel probationē legitime nota fuerit, aut euidentia rei, quod nulla possit tergiuersatione celari. ¶ Idē episcopo & Cantori Atrebateñ.

¶ *Verba priuilegiorum debent intelligi, vt aliquid afferant, & nō remaneat ambiguitas, & ideo verbum secundū, & iuxta, videtur, apposita causatiue, nō cōditionaliter hoc dicit. Panor.*

CAP. XXV.

Abbate† S. Syluani Alciaten. viam vniuersæ carnis īgresso, cum eiusdē loci monachi elegissent quēdā de ipsius ecclesiæ gremio in abbatē & cōfirmationē electiōis a Morinensi episcopo nequisset aliquatenus obtinere, eam à sede Apostolica petierunt. ¶ Ceterum, procurator monasterij Sancti Bertini proposuit ex aduerso, quòd cum secundum sum coram quo procurator S. Syluani electionem præfatam canonice factam petijt confirmari: Sed procurator S. Bertini proposuit ex aduerso, quod tā de consuetudine approbata, quam de speciali priuilegio Romanorum Pontificum, electio monasterij Sancti Syluæ ni debet de monasterio S. Bertini celebrari, vnde huiusmodi electio erat nōn immerito reprobanda, cōtra consuetudinem & priuilegia sedis Apostolicæ attētata: & monachi Alciateñ. debebant de iure compelli, ut de monasterio S. Bertini personā idoneam sibi eligerēt in abbatem: lite cōtestata & testibus receptis, Papa depositionibus testium diligēter inspectis inuenit esse probatū, quod à xl. annis & infra monachi Alciateñ. elegerūt sibi abbatē de monasterio S. Bertini, & cū quidam vice Guarinum monachum Alciateñ. elegissent, electio effectum habere non potuit, donec apud monasterium S. Bertini professione facta post aliquātulum tēporis, quæ pla u tabbati & monachis S. Bertini in abbatē S. Syluani extitit electus. Item in priuilegijs Romanorum Pontificū apparebat Alciateñ. abbatē de monasterio S. Bertini eligendū. In priuilegio Paschalis Papæ continetur: Subrogationem abbatis penes monasteriū S. Syluani apud Alciateñ. iuxta præteriti tpis morē in uestra seu per cōcedimus dispositione consistere: & in priuilegio Calixti Papæ hmōi capitulum inuenitur, Porro iuxta Paschalis Papæ decretū, abbatis subrogationē penes Alciateñ. nō aliunū quam de monasterio uestro fieri Apostolica auctoritatē cōcedimus. Ad illa rūdebat a parte aduersa, quod et si verū esset, quod infra prædictū tps de monasterio S. Bertini sp fuit Abbas Alciaten. assumptus, ex hoc tñ dici non poterat, quod aliqua cōsuetudo quasi p licito iudicio fuisset obrētata, cum id quod dictum est de dicto Guarino, pro bono pacis factū fuerit. Preterea in priuilegio Paschalis dr, iuxta præteriti tpis morem: sed de more præteriti tpis non fit fides, unde per illud priuilegium monasterio Alciaten. nullū præiudicium generatur. Sed contra hoc rūdebat, quod hęc determinatio: iuxta pteriti tēporis morē & talis & conditionalis pt intelligi, & referri tā ad illud verbū concedimus, quam ad infinitiuū, s. cōsistere. Si n. determinet uerbū illud cōsistere, quod est impersonale, conditionalis intelligitur. & est sensus: Cōcedimus subrogationem abbatis S. Syluani in uestra dispositione consistere, iuxta præteriti tpis morem, si mos præteriti tpis talis fuit. Si vero determinet uerbum impersonale, causaliter dēt intelligi & est sensus. Cōcedimus iuxta preteriti tpis morem. i. quia mos pteriti tpis sic obtinuit. & iste est uerior intellectus, quia cū priuilegium sit lex priuata, & lex non debeat esse obscura, sed certa, nec esset priuata, nisi aliquid indulgeret: profecto sic intelligenda sunt uerba, ut res de qua agitur potius ualeat quam pereat, quia alias priuilegium inutile esset. Præterea Calixtus papa determinatione illā dubiam remouit, dicens quod electio monasterij S. Syluani non fiat aliunde, quam de monasterio S. Bertini. His & alijs.

† Cap. 10. eod. tit. in 3. cōp.

A Bbates S. Syluani.] Verba priuilegiorum largam habent significationem: unde uerbum, secundum, & iuxta, in eis positum causatiue tenetur, non conditionaliter. Ita communiter summatur: sed hæc summatio videtur nimis generalis, & non est uera indistincte iudicio Panor. quia priuilegium in quantum præiudicat alteri, seu iuri communi, non debet large, sed stricte intelligi: ut dixit ipse Panor. in cap. olim. sup. eod. prima pars narrat factum. Secunda diffinit ibi. His igitur. prima subdiuiditur; nam in prima ponit petitio pro parte electi. In secunda ibi, Ceterū petitio & responsio cōtra electū. In tertia ibi, Ad hoc responsio pro electo. In quarta ibi, Contra quod, responsio contra electum. Abb.

CASVS Vacante monasterio S. Syluani, monachi elegerunt quendam de gremio suo in abbatem, & confirmationem electionis suæ petierunt à Morinen. episcopo confirmari, sed monachis S. Bertini se opponentibus, ex aduerso episcopus electionem illam noluit confirmare: propter quod partes ad Papam habuerunt recur-

dum approbatam consuetudinem [a] & priuilegia Romanorum pontificum abbates Alciaten. debeant de monasterio S. Bertini semper assumi, huiusmodi electio erat non immerito reprobanda, vt pote cōtra consuetudinē diuturnam, & contra priuilegia sedis Apostolicæ attētata: & Alciaten. monachi debeant † de iure compelli, vt de monasterio sancti Bertini personā idoneam sibi eligerent in abbatem: & inf. ¶ Nos igitur depositionibus testiū diligēter inspectis, inuenimus esse probatum, quod à quadraginta annis, & infra, monachi Alciaten. abbatem sibi de S. Bertini monasterio elegerunt: & infra.

¶ Et cum quadam uice Guarinum Alciaten. [c] monachum elegissent, eius electio robur habere non potuit, donec apud monasterium S. Bertini professione facta post aliquantum † temporis, quando scilicet eiusdem loci abbati, & conuentui placuit, in Alciaten. extitit abbatem assumptus. ex priuilegijs quoque Romanorum Pontificum argui poterat Alciatenen. abbatem fore de sancti Bertini collegio eligendum: nam priuilegio Paschalis Papę huiusmodi capitulum apparet insertū: Subrogationē abbatis penes monasterium S. Syluani apud Alciaten. monachos, iuxta præteriti temporis morē, in vestra semper concedimus dispositione persistere. In priuilegio etiam Calixti huiusmodi capitulū inuenitur: Porro [d] iuxta [e] Paschalis Papæ decretum abbatis subrogationem penes Alciaten. non aliunde, quam de vestro monasterio fieri Apostolica auctoritate decernimus. ¶ ad hoc autem pars aduersa respondet, quod si etiam probaretur, quid infra prædicti temporis spacium [f] de monasterio sancti Bertini semper fuerit abbas Alciaten. assumptus ex hoc dici non poterat, quod consuetudo aliqua quasi contradicto [g] † iudicio fuerit introducta, cum in memorati Guarini electione, pro bono pacis extra iudiciū ꝓcessum taliter dignoscatur: & inf. ¶ Præterea cum Paschalis Papa subrogationem abbatis sancti Syluani monasterio sancti Bertini iuxta morem præteriti temporis duxerit concedendam, nec † de more præteriti temporis fiat fides [h]

---

alijs diligenter auditis dominus Papa adiudicauit monasterio sanct. Bertini huiusmodi dignitatem, ut quotiens vacauerit monasterium sanct. Syluani, electio eiusdem fiat de monasterio sancti Bertini; ita uidelicet, ut tamdiu monasterium ipsum hac debeat prærogatiua honoris gaudere, donec ibi u gerit obseruātia regularis, & psonæ idoneæ inueniātur in illo, q̄ possint in abbatē assumi. No. ꝙ confirmatio abbatis spectat ad epm. Itē priuilegium dicitur lex priuata. Item lex nō debet esse obscura, sed manifesta. Itē priuilegium semper debet intelligi, ut aliquid indulgeat: alias delusoriū esset. Item res de qua agitur, potius dēt intelligi, vt valeat quā pereat. Item aliqui tenētur eligere de aliena ecclesia & hoc ius præscribi potest, sed verū videtur si titulū habent qui præscribunt. Itē priuilegiū amittitur per delict.

a ¶ Cōsuetudinē.] Ex hoc videtur ꝙ sit bñ recipiēdus talis libellus, peto ius eligendi rōne cōsuetudinis, ēt si causa alia siue titulus non allegetur, sic s̄. de ca. pos. cū ecclesia. & sup. de elec. Cu mana. ff. cōmu. p̄. vēditor, §. si cōstet, & s̄. de consue. cum dilectus. quę similis est huic, 18. q. 2. seruitiū, ff. de aqua plu. arc. l. j. §. vl. & 9. q. 3. cōquestus, 63. di qa. Sed cōtra, qa ex solo cursu temporis nō tollitur obligatio: ergo nec inducitur, ff. de act. & obl. obligationū, §. placet. & s̄. de p̄sc. si diligenti. Sol. circa ius eligendi sufficit probare consuetudinem pręscriptam. De hoc dictū est, sup. de cau. pos. cum ecclesia. Dic ut ibi. Ioan.

b ¶ De monasterio.] Sed cum seruitutem sibi debere dicat, quomodo petit, ut aliquid sibi fiat, cum seruitus potius sit, ne aliquid fiat, quam ut aliquid fiat, i. ff. de serui. quotiens, §. 1. Sol. iure communi necesse habet eligere, sed iure seruitutis debitæ petit ne aliunde eligat, quam de suo etiam monasterio: ut in fi. patet, & ita ne aliquid fiat, petitur. Vel uerius dicas, quod bene petitur iure seruitutis, ut aliquid fiat. ff. si seruuend. & si forte. §. 2.

c ¶ Alciaten. monachum.] Hoc modo bene probatur seruitutis possessio, s. quia prohibitio facta est, ne ille esset abbas, & admissa fuit; quia per hoc quod prohibebant, credebant vti iure suo, ꝙ exigitur in seruitut. his licet enim vtaris, nisi credas te iure tuo vti, vt paratus sis prohibere impedientem, non acquires seruitutem tempore, ff. de itin. actuque priua. l. vlt. argu. ff. quemad. ser. amit. l. vlt. Quid enim si vicinus tuus propter paupertatem, uel forte, quia non curauit, per 100. annos habuit ędificiū suum depressum non extollens illud, nunquid propterea dēt tibi seruitutē altius nō tollendi? Certe non [2] nisi credres te ius habere, quod præsumitur, si aliquando prohibuisti interrumpere pręscriptionem: interpellare enim debetes seruitutē, si vsucapere vis, ff. quemadmodum serui. amit. si qs alia. §. si cū ius haberes. Vī.

d ¶ Porro] Hic incipiunt verba priuilegij Calixti Papæ vsq; ibi: ad hoc.

e ¶ Iuxta Paschalis.] Hic allegatur priuilegiū, & p̄terea pręscriptio: vt patet, sed præscriptio & priuilegiū ꝯtria sunt: quia q allegat priuilegiū, iuri p̄scriptionis renūciat, vt, s̄. de pręsc. veniēs. qa ꝙ meū est, ex alia cā meū fieri nō p̄. s̄. de fi. inst. inter dilec. Dic vt dicit s̄. de pscr. auditis in gl. q̄ i. prin. sic ergo abbas, & cibi similiter allegabatur præscriptio, & priuilegiū, vel melius hic allegabat cōsuetudē, & nō pscriptio. & consuetudo dēt esse p̄scr pta s̄. de cōsuet. cū dil. ctus; & ita consuetudo probat vtū priuilegio.

f ¶ Spaciū.] i. xl annos.

g ¶ Cōtradicto iudicio.] Ad hoc. n. vt cōsuetudo valeat oportet vt sit obtenta in dicto iudicio, i. si ex aduerso neg. cōsuetudo, ff de legi. cū de cōsuetudine. & alia de q̄bus hī s̄. de consue. c. vlt. Contradictū iudiciū dī, puta cū ego dicerē hanc esse cōsuetudinē, aduersarius dicebat non esse consuetudinem, & iudicatū fuit ꝙ erat consuetudo si at enim in seruitute vel libertate p̄scribenda requirit protestatio, ff. quemadmodum serui. amit. si quis alia. §. 2 sic vī quod requiratur in consuetudine præscribenda Io. [Glo. seq all. 8. iura, & in ꝯtrium alia cīnque: ponit tres opi. & tertiam approbat: ꝯ q̄ alle. 2. iura, & respondet.

h ¶ Fiat fides.] Ex hoc videtur, quod si priuilegio aliquo fiat mentio consuetudinis vel priuilegii, ꝙ necesse sit illud priuilegiū exhiberi 1. 100. dist. cōtra morē. 50. di. ieiuniū. 9. dist. ut ueterū. 12. q. 2. sancimus. in Auth.

---

† Alias ita: debebant iure compelli.

1 vñ petere possum ut parietē reędifies usque ad eum modum, quo possim immittere tignum, dixit Host. illud speciale in seruitute oneris ferēdi: vt ibi nò. vel secundū eū hęc petebatur hic nō iure seruitutis, sed consuetudinis, & priuilegij, quia nec seruitutes acquiruntur tempore, ff. de serui. l. seruitutes. 3. in prin. Io. And.

† Aliquantulum.

2 Ita & de his qui nuda voluntate per 110. annos de certo loco perlatum elegissent, non sic cū Canonici admittunt extraneos ad electiones, sed cū protestatione: qa tūc illi sibi possessionem acquirunt, quā & Canonici tradere uidetur, qd non est in alio casu secundum Petrum Io. And.

† In plerisq; antiq; codicib. nā contradictorio iudicio, &c.

vt spon.lar.§.& hoc insuper. coll.9.9.Argu.contra.quia non videtur, ꝙ hoc requirat in publico instrumento 19. dist. si Romanorum, & in Authen. vt fratrum filij.§.1. collat.9.& C.de donat si ea quæ.ff.de donat.ex hac scriptura.ff.de admi.tuto.chirographis. Ad hoc distinguunt quidam inter publica instrumenta & priuata.vt in publico instrumento non sit necesse probare vel exhibere illud de quo fit mentio licet in priuato sic. Sed alij dicũt, quod si in priuilegio inseritur totus tenor alterius, non est necesse illud exhibere. Sed certe illud non sufficit, quia adhuc posset esse falsitas in bulla & in alijs. s. de priuileg. cum olim. in fi. Alii probabilius [1] dicunt, ꝙ si auctoritate iudicis priuilegium uel aliquod rescriptum est renouatum, uel in alio priuilegio insertum, non est necesse illud exhibere, secus si per tabellionem tantum, quia publicatio facta coram iudice fidem facit, licet postea perdantur instrumenta: vt C.de testa. publicati. Item quia iudex diligentius [2] singula facit quam tabellio, quia non est credendum quod iudex sine causæ cognitione aliquid faciat, sicut verisimile non est, quòd auferat alicui legitimas exceptiones supra de offic. de leg. ex parte. Sed prædictis omnibus obuiat sup. de re iudic. cum inter. in fin. & sup. de fi. instru. inter dilectos. Sed dicas, ꝙ si constat ꝙ instrumentum publicatum sit, coram iudice, non est necesse illud exhibere, nisi aduersarius velit docere de falsitate illius, quia tunc debet exhiberi, licet primo imposita sit eis fides, nisi iurauerit se illud perdidisse. C. de fid. instrum. l. vlt. Io.

per eius priuilegiũ, & similia, nullũ super hoc Alciateñ. monasterio poterat præiudicium generari.

¶ Contra qđ fuit ex adso rñsum, ꝙ hæc determinatio, ſm præteriti tpis morem, & causalis,[a] & conditionalis potest intelligi, & tam ad psonale,[b] q̄ ad impersonale[c] uerbum referri. Si. n. impersonale uerbum determinet, conditionalis † intelligitur, & est sensus. Concedimus subrogationẽm abbatis S. Siluani apud Alciateñ. monasterium in uestra sp dispositione consistere, secundũ præteriti temporis morem: id est si mos præteriti tpis talis fuerit. † Si uero uerbum determinet personale, causaliter põt intelligi, ut sit sensus, Concedimus ſm præteriti tpis moré, i. quia mos præteriti téporis sic obtinuit subrogationem, & cetera. Hic aũt sensus[d] rectior esse vr: quia cum priuilegiũ sit lex priuata,[e] † & lex non debeat esse obscura vel captiosa,[f] sed certa & manifesta: nec esset priuata, nisi aliquid specialiter indulgeret, profecto sic intelligenda sunt illa verba, vt res de qua agitur, valere possit potius,[g] quam perire, maxime cum supradictus C. Papa qui eidem Paschali e vicino[h] successit, uerbis æquioribus vsus, determinationem illam prorsus amouerit, ut ambiguitas tolleretur, & quod dicebatur in concessione Paschalis ut videlicet subrogatio abbatis sancti Syluani apud Alciateñ. in dispositione abbatis & fratrum sancti Bertini semper existeret, ipse mutauerit, decernens subrogationem ipsius abbatis non aliunde, quam de monasterio sancti Bertini faciendam.

¶ His igitur diligenter auditis, monasterio S. Bertini adiudicauimus hmõi dignitatem, ut quotiens in Alciateñ. monasterio abbatis electio immineat facienda, Alciaten. monachi[i] de cœnobio S. Bertini personam idoneam[k] sibi eligant in abbatem: ita videlicet, vt tamdiu monasterium ipsum hac honoris debeat prærogatiua gaudere, donec ibidem[l] uiguerit obseruantia regularis, ut idoneæ personæ inueniantur in illo, qui † possint in abbatem assumi.

a ¶ Causalis & conditionalis.] Vt hæc dictio, secundum, accipiatur pro quia vel pro si. Ber.

b ¶ Ad personale.] scilicet hoc verbum, concedimus.

c ¶ Impersonale,] s. hoc verbum consistere.

d ¶ Sensus.] s. quod referatur, ad personale uerbum.

e ¶ Lex priuata.] dist.3. priuilegia.

f ¶ Captiosa. dist.3. erit autem. vnde statutũ fuit, vt per consequẽtiam litterarum scriberetur lex. C. de vet. iu. enu. l.1. in fi. ff. ad mu. l.1. in fin. Ber.

Glo. seq. alleg. 10. concor. & tria contraria.

g ¶ Valere possit potius.] Simile. ff. de vsu. & ha. l. diuus in princ. ff. de reb. du. quotiens. ff. de ser. si cui. & l. seq. sup. de priuil. in his. 16. q.4. c.1. & 12. q.3. si quos & q.5. quia sup. de conuer. coniuga. quidã, arg. sup. de fid. instru. inter dilectos. Arg. contra. sup. de offic. deleg. cum sup. & ff. de iure codicil. l.1. & ff. de hære. insti. quoties. Ber.

h ¶ E vicino.] id est proxi. Ber.

i ¶ Alciaten. monachi.] vide qualiter papa pronũciat & secũdum priuilegium, & secundum ius commune: secundum ius cõmune adiudicat electionem ipsi capitulo S. Syluani Alciateñ. secundum priuilegium vt eligãt de monasterio sancti Bertini: & sic habent electionem, sed nõ liberam, quia non eligunt vndecunque volunt, sed reducitur priuilegiũ ad ius cõmune. s. de consue. cum dilectus. Ioan.

k ¶ Personã idoneã.] Et hoc non esset dictum, tamen subintelligebatur. sup. de ele. causam quæ, ff. de serui. si cui & pater concedẽs vxori, vt filiam communem cuicunque voluerit copulet non tamen intelligit vt eam copulet tutori. ff. de ri. nup. quam quam. Ber.

¶ Gl. seq. arg. ad duo. ad primũ all. duas cõcor. ad ſm octo quærit, arg. pro, & soluit.

l ¶ Donec ibidẽ.] Ar. ꝙ si priuilegiũ detur alicui monasterio destructo monasterio destruetur & priuilegiũ. 21. 16. q.7. & hæc scripsimus, 25. q.2. §. vlt. i fin. Itẽ ar. ꝙ cessante cã cessat priuilegiũ, s. de dec. suggestum, & 16. q.1. gñaliter. C. de tes. mi. l. vlt. & Inst. de auctori. tuto. §. ul. & Inst. de pupil. subst. §. qua rõne. 63. d. 6. qa sancta. §. uerũ, & 61. d. c. statuimus. § his omnib. s. de vi. & ho. cle. c. ult. & s. de no. ope. nun. cum ex iniuncto. Sed pone, ꝙ nullus reperiatur idoneus in monasterio S. Bertini dum uacat monasterium Alciateñ. uel ꝙ ibi nõ obseruetur obseruantia regularis: si eligãt de alio monasterio, nunquid fit eis præiudicium, quo minus teneantur eligere in alia electione de monasterio S. Bertini, si persona est idonea, uel obseruantia est reformata: ꝙ p̄iudicetur eis, est ar. s. de cõst. cum uenissent & s. de rescr. cõstitutus, qa vnico actu pdit priuilegiũ, ut ibi dr: & hæc lra ẽt multũ facere vr ad hoc. Sed nõ credo, ꝙ fiat pp hoc præiudicium, cum postea aliquis erit idoneus. arg. sup. de ele. quia diligentia. & ff. de seruitu. rusti. prædio. &

1 Et hoc placet Inno. & Ho. Io. And.

2 Hinc est ꝙ tãta est iudicis auctoritas, ꝙ facis valere, ꝙ alias non valeret, ff. qđ cũ fa. tuto. l. 1. §. pe. in fi. ff. qđ metus cau. l. fin. ff. de mino. ait prætor. §. 1. Io. And.

† conditionaliter.

† fuit.

† Adde qđ no. Bar. in l. si finita. §. ex hoc edict. ff. de dãn. infe.

4 Nec reædificato: alias reædificatũ habebit eadem priuilegia, secundũ Innocentiũ alleg. de ele. quia diligẽtia. uel scđm eum priuilegium datum ordini durat ordine durãte: datũ uero loco vel possessionibus q̃ sunt ordinis, durat ẽt remoto ordine de religiosis domibus ca. 2. de statu monach. recolentes Io. Andr.

† alias ita & possint &c.

Attilicinius, & hæc littera non contradicit, quia non priuantur nisi cum persona non inueniretur idonea, uel ordo regularis non urget, sed cessante cã illa, priui legiũ locum hẽt ar. C. de cur. fur. l. pen. & sup. ti. proxi. duob. ꝭm unum intellectum, & melius, sup. de off. deleg. prudentiam, §. 6.

Sed pone ꝙ ille electus vixit 40. an. nũquid præscriptum est contra priuilegium ? Vr̃ ꝙ sic sup. de priu. accedentib sup. de cã pos. cum ecclesia, a cõtrario. [1] nec adhuc credo ꝙ perdam priuilegium, quia non põt uti illo tempore priuilegio, unde non obest. ar. l. p̃dictæ & Attilicinus, q̃a priui legiũ non perdit nisi ꝑ abusum. Vel si vis dicere, ꝙ currit p̃scriptio, restituuntur ex clausula gñali. ff. ex quib. cau. maior. l. 1. ꝙ innuit in l. & Attilicinus, secus vr̃ si ibi non uiguit obseruãtia regularis, q̃a culpa illorum contigit, & culpa imputetur, contra vr̃ quod delictũ ipsorum non dẽt tollere priui. monasterij, 10. q. j. epm. B.

[1] Et iuf. de præbẽ. cũ de beneficio. li. 6. Io. And.

† C. 1. eo. si. in 4. compi. Et de intellectu primæ partis plene Alber. tract. de agnos. assec. catho. & hære. q. 29.

SVper. Tria sũt dicta: Scd̃m ibi. Præterea. Tertiũ: Cũ aũt a legato. Abb. Sic.

¶ Idem comiti Tholosan.

¶ *Dicit qui dicuntur hæretici manifesti, secundo quæ sine pedagia, guidagia, & salinaria interdicta; tertio dicitur quomodo intelligitur præceptum factum laico, quod de se conquerentibus in ecclesiastico foro respondeat. h. d.*

C A P. XXV.

SVper† quibusdam mandatorum articulis & j. ¶ Tua deuotio postulauit a nobis, qui sint dicendi hæretici manifesti, Super quo tibi duximus respondendum, illos intelligendos esse manifestos hæreticos, qui contra fidem catholicam publice prædicant,[a] aut profitentur: seu defendunt [b] eorum errorem, vel qui coram prælatis suis conuicti sunt, uel confessi, vel ab eis sententialiter condemnati [c] super hæretica prauitate: quorum bona propria cõfiscãtur,[d] & ipsi iuxta sanctiones legitimas puniuntur. [e] ¶ Præterea cum pedagia,[f] guidagia, salinaria tibi legatus interdixerit memoratus, auctoritate Apostolica duximus declarandum, illa esse pedagia, salinaria, guidagia interdicta, quæ non apparent Imperatorum, [g] vel Regum, vel Later.† concilij [h] largitione concessa, uel ex antiqua consuetudine a tempore, cuius non extat memoria,[i] introducta, & inf. ¶ Cum aũt a legato receperis in mãdatis ut de te conquerentibus secundum suum, uel alterius legati, seu iudicis

† Dictio, eorũ, deest in antiquis codicibus & in omnib. vatican. in quorũ plerisque legitur ita, seu defendunt errorẽ suum.

† Later. concilij sub Alex. 3. 23.

CASVS. Quidã legatus Apostolicæ sedis exercens legationis officium in partibus Tholosanis, videlicet, ut manifestos hæreticos expugnaret, & quod pedagia non exigeret, & de conquerentibus, uel ad arbitrium ipsius alterius legati seu iudicis ordinarij uel delegati, iustitiam exhiberet: Comes Tholosanus petijt a Papa, qui dicerentur hæretici manifesti, & quæ dicitur pedagia, guidagia, & salinaria interdicta, & qualiter tertium capitulum sit intelligendum. Ad primum respodet Papa, quod illi dicuntur hæretici manifesti, qui contra fidem catholicam publice prædicant aut profitentur, seu defendunt errorem, vel qui coram prælatis suis conuicti sunt de hæresi, uel confessi, vel ab eis per sententiam condemnati de hæretica prauitate quorum bona propria confiscantur, & ipsi secundum leges puniuntur. Ad secundum mandatum respondeo, quod illa pedagia, guidagia, & salinaria dicitur interdicta, quæ non apparent imperatorum, uel Lateranen. concilij auctoritate concessa, uel quæ non apparent introducta ex antiqua consuetudine a tempore, cuius non extat memoria. Tertium mandatum, scilicet ut de se conquerentibus secundum arbitrium, ipsius legati, uel alterius, uel ordinarij, vel delegati iustitiam exhiberet, sic est intelligendum, ut videlicet in omni causa, quæ ratione personarum, uel rerum ad ecclesiasticum forum pertinet, & super omnibus capitulis, quæ pro pace seruanda statuta sunt per ipsum legatum, uel auctoritate Apostolica statuenda, item uiduis, pupillis, orphanis, & personis miserabilibus, in his omnibus tenetur in iudicio ecclesiastico respondere. Nota hic quis dicatur hæreticus manifestus. Item bona hæreticorum confiscanda sunt. Item solus rex, uel imperator potest inducere pedagia. Item consuetudo cuius non extat memoria, ius siue priuilegium inducit. Item uerbum generale restringitur. Item ratione personæ uel rei sortitur quis forum. Item causæ uiduarũ & miserabilium personarum ad ecclesiasticum forum spectant.

a ¶ Publice prædicant.] Et isti euidentia rei notorij hæretici sunt, cum eorum factum non possit aliqua tergiuersatione celari; istis enim modis qui hic enumerantur, manifestum quod probari debet, redditur notorium supra eodem cum olim. supra de cohab. cler. & mulie. c. ult.

b ¶ Defendunt.] Et isti defensores hæreticorum sunt excommunicati, supra de hæret. excommunicamus, §. credentes, & tales damnabiliores sunt quam ipsi hæretici. 24. quæst. tertia, qui aliorum. Et est ad hoc arg. C. de his qui latron. occu. l. 1. & 2.

c ¶ Condemnati.] s. de hæreticis, ad abolendam.

d ¶ Confiscantur.] sup. de hæreticis, excommunicamus 1. respon. 2.

e ¶ Puniuntur.] ꝑ iudices seculare, etiam si clerici fuerint, prius a suis ordinibus degradati, præsente iudice seculari, qui ipsos recipit in suum forum supra de hær. ad abolendam, §. 1. & ca. excommunicamus, 1. resp. de quorum notatur pœna, sup. de hær. c. pen.

[2] De confiscatione bonorũ hæreticorum uide c. cũ ꝭm leges de hær. li. 6. & Zãchinũ tract. de hære. cap. 25. & ibi notata.

f ¶ Pedagia.] pedagiã dicuntur, quæ dantur a transeuntibus in locis constitutis a Principe, ut hic sequitur. Guidagia dicuntur, quæ dantur pro ducatu per terram alicuius, ut securus uadat. Salinaria dicuntur, quæ dantur pro sale, omnia ista dicuntur portitoria, C. de vec. & commis. l. 3. nec danda sunt illa, nisi cum negotiationis causa aliquid portatur, secus si ad propriam vtilitatem, uel ad utilitatem fisci aliquid feratur. C. eo. ti. vniuersi. Io.

g ¶ Imperatorum.] Solus igitur princeps hoc potest constituere, sed non ciuitas, C. no. uec. insti. non posse. l. 2. & 3.

h ¶ Lateranen. Concilij.] sup. de censi. innouamus, quę est Lateran. concilij.

i ¶ Non extat memoria.] Not. diligenter, quod illa consuetudo, cuius non extat memoria, ius siue priuilegium inducit, ff. de aqua quotid. & æstiu. hoc iure. §. ductus, ff. de aqua pluuia arcen. l. prima, §. ultimo, tertia, q. 6. hoc quippe, nona q. 3. conquestus. & 63. distin. mos antiquus, & C. de testam. testamenta, & per hoc uidetur quod cum talis consuetudo ius inducat, non sit necesse titulum allegare, licet hoc requiratur quandoque in consuetudine 30. annorum. De hac materia dictum est sup. de consuet. c. ult. item argum. quod per mandatum generale non prohibentur nisi illicita, 33. q. 2. quos Deus. 11. q. 3. quod prædecessor, ff. de iure patro. adigere, in fi. Io.

¶ De-

a ¶ Delegati arbitrium.] propter hoc verbum facit ad titulum quod hic declaratur.
b ¶ Intelligendum.] Vide qualiter interpretatur generale mandatum restringendo illud, sic sup. de iureiur. ad nostr. cum.
c ¶ Personarum vel rerum.] quia comes conuenitur hic, licet habeat superiorem in tpalib. Gregem Franciæ, tenetur tñ fere in iudicio ecclesiastico ex mandato legati in omni causa, quæ pertinet ad forum ecclesiæ: siue ratione personarum quæ sunt de iurisdictione ecclesiæ siue ratione rerum: s. spiritualium ecclesiasticarum, & etiam ciuilium, quæ sunt in iurisdictione iudicis ecclesiastici. Item viduis, & pupillis, & orphanis & miserabilibus personis, & pro pace seruanda.
c ¶ Personarum.] de iurisdictione ecclesiæ, quia actor forum rei sequitur. supr. de fo. comp. cum sit generale, & 11. q. 1. experientiæ, & ea. seq. & Comes est hic reus, & subest in hoc ecclesiæ.
d ¶ Rerum.] cum res, de qua quæritur, est in sua, id est in ecclesiæ iurisdictione, quia ratione rei sortitur quis forum, supra de foro competenti, sane. & capitulo vltimo.
e ¶ Pro pace.] quia hoc pertinet ad ecclesiam sup. de iudicijs, nouit.
f ¶ Viduis.] Ex hoc videtur, quod causa viduarum ad ecclesiam spectet, argumen. contra supra de donatio. inter vir. & vxorem, nuper. & supra de foro compe. ex tenore, & hic. Dic vt ibi.

† Hæc gl. & duæ sequentes impresse sunt iuxta fidem veterũ exemplariũ: nam in vulgatis libris alio ordine referũtur eadem tñ manet sentẽtia & ẽt verba.

ordinarij, vel delegati arbitrium, [a] iustitiam exhiberes, hoc taliter intelligendum [b] esse censemus vt in omni causa, quæ ratione personarum [c] vel rerum, [d] ad ecclesiasticum forũ pertinet, ac super vniuersis capitulis, quæ pro pace [e] seruanda, sunt per dictum legatum statuta, vel auctoritate Apost. statuenda: item viduis, [f] pupillis, orphanis, & personis miserabilib. tenearis in iudicio ecclesiastico respondere.

¶ Idem episcopo Parisien.

¶ Clericus traditur curiæ sæculari, quia degradatur sæculari potestate præsẽte, cui denunciatur, vt in suũ forum illum recipiat, hoc dicit vsque ad §. pro illo.

CAP. XXVII.

Nouimus † expedire vt verbũ illud, quod in antiquis [g] canonib. & ĩ nostro decreto [h] cõtra falsarios edito continetur, videlicet, vt clericus per ecclesiasticũ iudicem degradatus, seculari tradatur [i] curiæ puniendus, apertius exponamus. Cum. n. quidã antecessorum nostrorũ super hoc cõsulti diuersa rñderint, & quorundã sit opinio a plurib. [k] approbata, vt clericus, qui pp hoc, [l] vel aliud flagitium [m] graue, non solũ dãnabile, sed damnosum fuerit degradatus, tanquã exutus priuilegio clericali seculari foro per consequentiã applicetus, cũ ab ecclesiastico foro fuerit proiectus, eius est degradatio celebranda seculari potestate præsente, ad pronunciandum eidẽ cum fuerit celebrata, vt in suũ forũ recipiat degradatum, & sic intelligitur tradi cũriæ sæculari, pro quo tamẽ debet ecclesia efficaciter intercedere, [n] vt citra mortis periculum, circa eũ sententia moderetur.

¶ Iste §. non facit ad titulum, sed ponit gratiam, secundum quosdam.

¶ Pro illo vero falsatio scelerato, quẽ ad mandatũ nostrum capi fecisti, hoc tibi duximus consulendũ, vt in perpetuũ carcerẽ ad agendã pñiam ipsum ĩcludas, [o] pañe doloris, [p] & aqua an-

† Ca. 2. eod. ti. in 4. cõpi. Degradatio qualiter sit facienda, vide cõcilium Trid. sess. 13. de refor. c. 4. & doctores, & præsertim Albert. in c. 1. de hæret. li. 6. & c. degradatio. de pæn. lib. 6.

Nomine expedire.] Diuiditur: Nam primo præmittit quæstionem iuris, quam soluit ibi, Cũ enim. Secundo, ad causam facti respondet: ibi, Pro illo. Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Parisien. de mandato Papæ fecit capi quendam falsarium litterarum Apostolicæ sedis: consulens Papam quid de ipso falsario sit agendum: antequam Papa ad quæstionem respondeat, vult exponere verbum illud quod in antiquis canonibus, & in decretali sua contra falsarios edita continetur, videlicet, vt clericus per ecclesiasticum iudicem degradatus, seculari tradatur curiæ puniendus, quidam antecessores Innocentij super expositione illius verbi consulti, diuersa dixerunt, & quorundam eorum opinio a pluribus fuit approbata, qui dixerunt, clericus qui propter hoc flagitium vel aliud fuerit degradatus, tanquam exutus priuilegio clericali, seculari foro per consequentiam applicatur, cum ab ecclesiastico foro sit proiectus: sed Innocentius apertius exponit verbum illud hoc modo, degradatio illius celebranda est seculari potestate præsente: & est nunciandum eidem, vt cum degradatio fuerit celebrata, in suum forũ recipiat degradatum, & sic intelligitur tradi curiæ seculari, & ecclesia pro illo intercedere debet, vt citra mortis periculum sententia moderetur. vltimo respondet ad quæstionem, vt falsarium illum, quem episcopus de mandato suo capi fecit, in perpetuum carcerem ad agẽdam pœnitentiam includat, pane doloris & aqua angustiæ sustentãdum: vt commissa fleat, & flenda vlterius non committat. No. hic quomodo intelligi debeat verbũ illud clericus degradatus, &c. Item ecclesia sanguinem defendit. Item pænitentia est flere commissa, & flenda vlterius non committere.

g ¶ Antiquis canonibus.] 11. qu. 1. si quis sacerdotum, & 3. qu. clericus.
h ¶ Decreto.] sup. de cri. fal. ad falsariorũ. Bern.
[Gl. seq. recit. per q. stiones, & ponit opi.
i ¶ Tradatur.] hoc intellige de illo qui penitus est incorrigibilis, nec obstat supr. de iud. at si clerici. in fi. & de illis qui deprehenduntur in maiori crimine, puta hæresi & crimine falsi. supr. de here. excommunicamus, primo respõ. & cap. penult. & sup. de crim. fal. ad falsariorum; & in casu. vndecima quæst. prima, si quis sacerdotum. Quidem tamen casum vltimum intelligunt, si fuerit incorrigibilis, & benignus est talis intellectus, vt supra de iud. cum non ab homine, alias non debet quis statim post depositionem tradi curiæ seculari puniendus.
k A plurib.] licet sit a pluribus approbata, tamen stabimus ei quod Papa hic dicit, ut expresse tradatur, & non per consequentiam.
l ¶ Hoc.] scilicet vitium falsitatis. Bern.
m ¶ Aliud flagitium.] puta hæresim.
n ¶ Intercedere.] 18. quæstion. quarta, rerum, Cod. de his qui ad eccle. confu. l. præsenti, argumen. intercedere dico precibus, non per excommunicationem. Bern.
o ¶ Includas.] Magis rigide cum eo agitur supra: de crimin. fal. ad falsariorum, sed hic sic Papæ placuit.
p ¶ Doloris.] 23. q. 4. Guilisarius.

a ¶ Non

a ¶ Non committat. Hæc est vera pænitentia. de pæ. d. 3. in prin. & expone, non committat. i. propositum & volūtatem habeat similia de cetero non committere, quilibet. n. qui accipit potentiam, illius propositi, & voluntis esse debet, alias non esset pænitentia.

1 Hec senten tia glos. uera est & catholica cōc. Tri. ses. 14. c. 4. de contritione adde B. Tho. 3. p. q. 85. ar. 3. & q. 90. ar tic. 4.

probabili, & necessaria, vel probabili tantum, vel necessaria tantum, notatur. 2. qu. 6. c. biduum. §. si aduersus absentem, 3 sed hic non habet locum, quia non agitur de restitutione tali.

3 Et ff. de in inte. restit. l. ult. Azo in sum. ex qb. cau. ma. ex in fi. Gui. in spe. 2. par. de resc. in int. §. 2. uer. diximus; & seq. Ioan. And.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

Dilecto filio.] In prima parte recitat tenorē indulgētiæ: In secunda declarat illam: ibi, Auctoritate Abb. Sic.

b ¶ Dilecto. Archieps Turoneñ. controuersiam habebat cū Venetis, & pcuratore eorum super ecclesia sancti Marci de Tyro 2 causa cōmissa fuit tpe Innocentij ad petitionē archiepi: Veneti, citati legitime non venerunt: vnde archieps missus fuit in possessionē illius ecclesiæ causa rei seruandæ, archieps deinde absente ex causa necessaria iste Iacob⁹ procurator Venetorū volebat recuperare possessionem, & stare iuri, sed quia archieps absens erat iusta de causa, non potuit eam rehabere, vnde Papa indulsit illi procuratori, vt lapsus anni non obesset quo minus postea recuperare posset possessionem, archieps postea hoc audiens, dubitabat, an per talem indulgētiā posset ille recuperare possessionē ecclesiæ quandocūque ēt post annum, cum simpliciter ipsa indulgentia diceretur, ꝙ de cetero ei lapsus anni non obstaret, quo minus possessionē recuperaret, vnde ipse significauit Papæ, quòd a tempore indulgentiæ concessæ tantum effluxerit, quod faciebat ei ad veram possessionem, ſm conciliū generale, s. annus, vnde timebat archiepiscopus, quòd indulgentia præcluderet ei viam ad veram possessionē & si forte tempus ipsum ante prædictam concessionem non effluxerat, quare quæsiuit a Papa interpretationem illius indulgentiæ, & Papæ rñdet, quòd non fuit intentio sua ius auferre, quod ei competebat ex possessione quam habuit ante absentiam vel etiam post reuersionē, & sib imputet pars aduersa, si negligens fuit, siue ante, siue post reditum archiepi, quia cessante impedimento absentiæ ipsius archiepiscopi conueniendi ipsum habuit facultatem Ber. not. quod non intendit dominus Papa per indulgentiam alij præiudicare. Item negligentia procuratoris nocet domino. Item currit tempus ei qui agere potest. Item contra illum qui absens est ex causa necessaria, non proceditur. Item cessante causa cessat effectus.

2 Secundum Host. erat qō de ecl. sta. S. Marci de Venetijs inter archiepiscopū ex vna parte & plebanum ex altera, cui Veneti assistebant, ut in dec. accedēs, at lite nō cō cor. Io. And.

gustiæ sustentandum, vt commissa defleat, & fienda vlterius non committat. a

¶ Honorius iij. archiepiscopo Turon.

¶ *Si Papa indulget reo, qui propter absentiam actoris possessionem recuperare nō potest, quod ei lapsus anni nō noceat, intelligitur hæc indulgentia secundum ius commune.*

CAP. XXVIII.

Dilecto b filio Iacobo Barba, & infra.

¶ Quia te pro causa necessaria c tunc absente, possessio tibi tradita causa custodiæ; restitui parti aduersæ nō potuit, eidem indulsim⁹, vt sibi lapsus tpis nō obsisteret, quo minus possessionem ipsam recuperare valeret. Qm̄ vero tātum tpis ante cōcessionē ipsius indulgentiæ dr̄ effluxisse, ꝙ tibi sufficere posset ad veræ possessionis effectū, secundum statuta concilii † generalis: e & infra.

¶ Auctoritate præsentium declaramus, f ꝙ nostræ intentionis g nō fuit per ipsam indulgentiā ius perimere, quod tibi competit † ex possessione preterita, vel post reditum tuum competierit ex futura: h Sibi. n. imputare poterit pars aduersa, si negligens i fuerit

† Hoc est, cōcilij generalis sub Inno. iij. c. 40.

† Competebat.

d ¶ Indulsimus.] Sed nonne de iure communi poterat ipse pcurator interrumpere annalē præscriptionem offerendo cautionem in præsentia Papæ, licet archiepiscopus esset absens? Certe sic sup. de offi. or. pastoralis, sup. de eo qui mit. in pos. cā rei ser. cum sicut, & 16. q. 3. c. placuit, §. potest. ver. is cuius, qd ergo indulsit sibi Papa: parum vel nihil, nisi quia solet plus timeri, & c. 23. d. quanquam & sup. de hæreticis, si aduersus, quādoque enim ius commune conceditur, su. de iureiur. & si Christus, in fi. sed archiepiscopus timebat, ne absorberet ius ipsius, vt quādocunque vellet, recuperare posset possessionem.

e ¶ Concilij generalis.] supra de do. & contum. contingit.

f ¶ Declaramus.] talis declaratio ius facit, C. de leg. l. vlt. Bern.

[Glos. seq. notat duo.]

g ¶ Intentionis.] Not. quòd recurrendum est ad intentionem concedentis priuilegium, siue beneficium. sup. de præb. c. vlt. & c. cum causam. Item habes hic, quòd Papa non intendit iuri alterius per suam indulgentiā derogare sup. de vsu pal. ex tuarum & sup. de off. ord. licet, 9. q. 3. conquestus, & 11. qu. 1. peruenit, 85. dist. archidiaconum Florentinum & sup. de consue. cum olim & hoc ideo, quia nemini consulendū est cum alterius iniuria, 22. qu. 2. primum. ff. de cond. iud. nam hoc natura, & 14. q. 5. denique, & C. de eman. li. nec auus, & rescriptum, quod in totum absorbet ius alterius, non tenet. C. de precib. imper. offe. quotiens, unde ista indulgentia intelligēda est ne alterum lædat, & reducitur ad ius commune. ar. supr. eo. abbate. & sup. de consuet. cum dilectus.

h ¶ Ex futura.] Et ita tempus absentiæ ex necessaria causa subducitur de medio, & continuatur 4 tp̄s pænitētiæ ante absentiam, & post reuersionem cōtinuatur tp̄s præsentiæ, siue etiam sit primum, medium, ultimumve C. de test. mil. quòd tempore militiæ, ff. ex qui. cau. ma. nec non §. si quis sæpius, & l. sed & si per prætorem. §. si feriæ, & §. quotiens. v. g. archiepiscopus fuit præsens post missionem in possessionem per 6. menses, postea fuit absens per alios sex, uel quatuor: post reuersionem habebit sex menses, in quibus procurator Venetorum adhuc poterit recuperare possessionem: & tempus illud mediū subducitur de anno: & si postea per illos sex menses negligens fuerit Venetorū procurator, sibi imputabit, quia ulterius non audietur super possessione. si medio tempore non poterat: sic tempus uacantis ecclesiæ subducitur de præscriptione, & continuantur tempora extrema, & tempus schismatis, supr. de prescrip. de quarta, c. auditis, c. cum nobis.

4 Idem Vin. Inn. & Host. sed Goff. & Phi. cōtra dicentes pobligationē cautionis interruptā annalem: Ita qd post reditum erit necessarius nouus integer annus puto dictum gl. uerū ubi non est interrupta præscr. per caut. obla. Sed solum impedit cursus pscri. der indulgētiam Papalē: & idē si alias de iure cōi. Secunda uero opinio uera ubi interrupta est præscr. Io. And.

c ¶ Necessaria.] puta causa reipublicæ, forte in seruitio Romanæ Ecclesiæ, sup. de dila. ca. vlt. vnde sibi imputari non potuit nec debuit. Idem etiam contingit, si quis est absens ex causa probabili, quia non fit restitutio spoliato, & supra de offi. deleg. consultationibus. si uero fuisset absens contumaciter, vel ex voluntaria causa tunc facta denunciatione ad ecclesiam suam mitteretur iste procurator Venetorum in possessionem causa rei seruandæ. sicut archiepiscopus primo fuit missus propter contumaciam procuratoris quousque ueniat archiepiscopus, & vterque iurabit de suis expensis, & fiet hinc inde compensatio expensarum, & satisfactio ei qui plus expendit: Quando quis restituatur ex causa

[Glo. seq. tractat de multiplici absentia.]

i ¶ Negligens.] Sic ergo negligentia procuratoris nocet domino. Qn̄ imputetur factum procuratoris, & quando non.

in ſua iuſtitia proſequendas, cum abſentiæ tuæ impedimento ceſſante, [a] conueniendi te habuit facultatem.

¶ Idem priori, & clericis ſanctorum Ioannis & Pauli Tudertiñ.

¶ Oblationis nemine intelligitur quicquid offertur eccleſiæ, quocunque modo in miſſa vel extra, & in eccleſia, vel extra.

C A P. XXIX.

CVm inter vos dudum [3] ex parte vna, & abbatem S. P. de monte Spoletan. diœceſis ex altera, ſuper tertia parte oblationũ capellæ S. Hilarij quæſtio verteretur; & a vobis probatum fuerit, per 40. annos, [b] & amplius [c] tertiam partem oblationum eiuſdẽ capellæ veſtram eccleſiam recepiſſe a clericis inſtitutis, per abbatem de Monte, tuiſque fili prior eãdem tertiam commiſiſſe aliquãdo colligendam, bonæ memoriæ I. Papa prędeceſſor noſter ipſam tertiam eccleſiæ veſtræ adiudicans, ſtatuit vt tibi prior liceret ꝑ eoſdem clericos (ſicut fuerat conſuetum) partem colligere memoratam. Verum quia poſtmodum ſacerdos prædictæ capellæ aſſerens oblationum nomine minime contineri ea, quæ ipſi capellæ in feſtiuitate omnium ſanctorum mittuntur, vel portantur ad illam, ſeu ad domum ſacerdotis eiuſdem intuitu defunctorum: nec non, quæ in cimiliai ponuntur, ꝙ de altari ſuſcipit, & facit per eccleſiam deportari, & quæ ante crucem, & in miſſa Trinitatis, & ea, quæ pro deſponſatis dantur; † & lampades cum oleo, quæ prædictæ capellæ ab aliquibus offeruntur, vel quæ dantur nũcio, qui ad recipienda talia per præfatæ capellæ parochiam deſtinatur, de his omnib. vobis tertiã partem denegans exhibere, de † alijs nomine tertię partis perſoluendis pro rata veſtram eccleſiam contingentis, retinere nitebatur ad expenſas capellæ ipſius neceſſarias [d] facidas, dictus prædeceſſor de omnib. ſupradictis abſq; ſubtractione aliqua integre ꝑſolui voluit, & mandauit tertiam portionem. At † capellani prædictæ capellæ dicentes primitias, & decimas, vel ea, quæ offerontur pro miſſis mortuorum ſacerdotibus, & quæ pro ſeptimis, & triceſimis, & anniuerſarijs panes, † & alia quæ infra hebdomadam offeruntur, & mortuorum iudicia, oblationum [e] noĩe minime contineri: de his oĩb. tertiã partem ſoluere vobis nolunt: & infr.

non dicitur ſup. vt li nõ cont. ad hoc, ſibi ergo imputet, quia non egit cum tp̃s habuit, ſi. C. de prob. ex perſona. C. de diuid tut. l. vlt. ff. de his quæ in frau. cre. cum pupillus, & C. de his qui a non do. ma. l. vl. in fi. & ſu. vt li. non cont. qñ. i. rñ. & ſup. de reſcr. ſi autem, & c. plerumque, & cũ potuit, noluit, ſup. de off. deleg. cum ſuper Bern.

a ¶ Impedimẽto ceſſante.] Ceſſante cauſa ceſſat effectus, de hoc plene dicitur, ſup. de renũ. poſt tranſlationum. ſu. de iureiu. & ſi Chriſtus ad fi.

CVm inter vos, primo ponit qũ prima, & eius deciſio p Inn. Secundo ponitur ſecunda qõ. & eius deciſio per eundẽ Inn. Tertio ponitur tertia quæſtio, & deciſio p Honorium. Secunda. ibi, Verũ. Tertia. ibi, Ac capellani. Abb.

CASVS. Inter Priorẽ & clericos ſanctorũ Ioannis, & Pauli Tudertineñ. ex vna parte, & abbatem S. Petri Spoletañ. diœceſis ex altera, ſuper tertia parte oblationum capellæ S. Hilarij pertinentis ad dictum abbatem quæſtio uertebatur. receptis probationibus in qõne illa ꝓbatum fuit ex parte Prioris, & clericorum S. Ioannis & Pauli, quòd per 40. annos & amplius tertiã partem oblationum prædictæ capellæ ipſi receperant, & ꝙ Prior cõmiſerat clericis inſtituris per abbatem de Monte, & nuncijs illius eãdem tertiam colligendã, propter ꝙ Inn. Papa adiudicauit ipſam tertiam eccleſiæ ſanctorũ Ioanns, & Pauli, ſtatuens vt priori liceat per eoſdem clericos tertiam illam colligere ſicut fuerat conſuetũ, poſt modũ vero ſacerdos prædictæ capellę aſſerebat oblationũ noĩe non cõtineri ea, quæ ipſi capellæ in feſtiuitate omnium ſanctorum mittuntur, uel portantur ad illam, & quædam alia de quibus omnibus tertiam illam prior denegat exhibere, de alijs nomine tertiæ perſoluendæ pro rata partis contingentis priorẽ retinere volebat ad expenſas neceſſarias faciendas ipſi capellæ reficiendæ; Idem Inno. de omnib. ſupradictis integre perſolui voluit & mandauit tertiam portionem. Adhuc tertio dicebant capellani dictæ capellæ, ꝙ decimæ mitiæ, vel ea, quæ offeruntur ſacerdotibus pro Miſſis mortuorum, & quædam alia quæ ſequuntur, non continebantur nomine oblationum: vnde de illis nolunt dicto Priori tertiam partem perſoluere, ſuper his cap. delata fuit ad Honorium Papam: ipſe verò auditis & intellectis prædictis omnibus ſtatuit, vt per clericum. Prioris in eadẽ capella inſtitutum de omnibus prędictis & alijs oblationib. quocumque titulo ad capellam illã peruenerint, ſine aliqua diminutione integre tertia portio. Priori & clericis prædictis perſoluatur no. ꝙ nomẽ oblationũ gñale eſt ad omnia, quæ quocunque titulo ad eccleſiam perueniunt.

b ¶ Per 40. annos.] Vnde legitime præſcripſerunt illam tertiam oblationem, qa quadra ẽnalis pręſcriptio omnẽm tollit actionem, 16. q. 3. placuit. §. quas actiones ſub illo. §, poteſt, ꝙ ſ. de præſcri. de quarta, & c. ad aures.

c ¶ Amplius.] Hæc adiectio ad modicam quãtitatem refertur. ff. de ver. ſig. hæc adiectio, & licet ad modicam referatur, tamen ſi ponatur in libello debet exprimi illudã plius ſu. de dila. c. litteræ.

d ¶ Neceſſarias.] Sed nonne iuſte mouebãt iſte ſacerdos, ſi volebat retinere expenſas neceſſarias pro fabrica capellæ quia quarta decimarum ad eccleſiæ fabricam deputatur, vt 10. q. 3. vnio, & nullus caſus interuenire poteſt, qui hoc genus expenſarũ impediat. ff. fa. er. fun dus qui dotis ff. de pet. hær. ſi a domino, vel a patre. §. vl. Quare ergo cõtrarium iudicauit Papa. Dicunt quidã, quòd illa fuit ratio, quia in decimis non deducuntur expenſa, ſup. de decr. cũ homines, & c. tua nobis, & capitulo paſtoralis. Illa eſt ratio potior, quia tertia iſta integraliter prę ſcripta eſt, vnde integraliter debet ſolui, & onus fabricæ incumbit capellano, de alijs partibus [1] ſim. ſupr. de pręſcrip. de quarta. Bern.

e ¶ Oblationum nomine.] Ob hoc ponitur in titulo, quod verbum recipit interpretationem, ut infra ſequitur.

a ¶ In-

† Canit pro dãtur, hr̃ in antiquis codicib. ut ſit ſenſus: & ea miſſa, quæ pro deſponſatis canitur.

† In antiqs ita, de alijs nomine tertiæ perſoluẽdis pro rata partis, veſtrã eccleſiã, &c.

† Alias, ac.

¶ pannos.

1 Quæ ſi nõ ſufficerẽt ad ſuſtentationẽ presbyteri, & ſeruiẽtium detraheretur de tertia: nõ obſtante cõſuetudine aliqua ad hoc de præb. extirpandæ, §. cum igit ſecundũ Hoſt. ad hoc de offic. ord. ꝑſenti. §. porro. li. 6. & eo. li. de decim. ca. 2. §. Vbi aũt. Ioan. And.

a ¶ Institutum.] pro recipiendis omnibus supradictis.
b ¶ Titulo.] id est, quocunque modo offeratur ecclesiæ a fidelibus de proprijs & licitis rebus, sup. eodem causa.
c ¶ Sine diminutione.] quia cum hoc sit ecclesiasticū beneficij, sine diminutione conferri debet. sup. ut eccle. benefic. ut nostrum & 1. q. 3. si quis præbendas, & quia sniarum fuit de tertia, nulla facta deductione, unde integraliter debet solui.

quod canonici debebant agere, lapsum fuit, & sic monachi ædificauerunt, tandem canonici cœperunt agere contra monasterium lite contest. inter patres, destructū fuit forte canonicis latenter quicquid ædificatum fuit post factum lapilli. Vel alio modo monachi reædificare uolebant canonico dicebant ꝙ non debebant, & ideo dicit Papa se intēdit, & monachi reædificent in eum statum, &c. alias non haberent locum sequentia, quia totum debet demoliri quicquid factum est post iactum lapilli supra de no. oper. nunc. c. 1. & 2. Bern.

¶ Volumus igitur & mandamus, ut per vestrū clericum a vobis in eadem ecclesia institutum,[a] de omnib. supradictis, & alijs oblationibus quocunq; titulo[b] ad ecclesiam peruenerint, sine diminutione[c] aliqua integre tertia uobis portio persoluatur.

¶ Idem episcopo † F. & P. Bertrandi.

¶ Lis dicitur mota, cum fuerit contestata.

CAP. XXX.

ij EX † parte nostra fuit propositum, ꝙ prepositus & canonici Aret. sententiā, quā I. Papa prædecessor nr̄ super molēdino de Calian. ac alijs articulis promulgauit, in recidiuæ quæstionis[d] scrupulū reducere moliētes, asserunt capitulū illud & eiusdē sniæ quod dr̄, ne canonica ipsa impediat, quo minus monasteriū vestrū molendinum p̄fatū de Calian. reædificare valeat in eo statu, in quo 10 fuisse dignoscit tpe motæ litis, esse referēdū ad tpis, quo lapillus[e] in denunciatione noui operis iactus fuit: vobis ecōtrario asserentib. illud esse intelligendū de tpe, quo lis sup hoc inter vos & p̄fatā canonicā extitit contestata. Nos 20 igit considerata eadē snia, quod in præfato capitulo dicit de tpe motæ litis, interpretamur esse referendum ad tempus, quo litis contestatio[f] facta fuit.

30 ¶ Idē prelatis vniuersitatis Francigen. Constant.

¶ Constitutio legati de soluenda tertia mortuariorū episcopo, intelligi debet de his mortuarijs, in quib. de iure communi debetur.

CAP. XXXI.

40 iij EX parte vestra fuit ppositū, ꝙ patriarcha vr̄ occasione cōstōnis

EX parte nostra.] In prima parte ponitur querela, ꝙ secundo diffinit ibi, Nos igitur. Abb.

CASVS. Inter epm Aretinum, & F. & P. Bertrandi, qui forte priores siue monachi erant monasterij, pro quo litigabāt ex una parte, & canonicos Areti. ex altera super quodam molendino de Caliano, & qbusdā alijs articulis qō uertebatur, dum monasteriū uellet reædificare molendinum prædictum, canonici per iactum lapilli denunciauerunt ei nouum opus, super his qō delata est ad Inn. Ipse auditis cā meritis, diffinitiuam tulit sententiam, in qua cōtinebatur, ne canonica impediat, quo minus monasterium ipsum præfatū molendinum de Caliano reædificare valeat in eum statum, in quo erat tpe motæ litis, canonici Aretini sniam ipsam reuocare uolebant, dicentes capitulum illud referendum esse ad tps, quo lapillus in denunciatione noui operis iactus fuit: Eps & F. & P. dicebant illud esse intelligendum de tpe, quo inter patres litis contestatio facta fuit, petierunt isti qualiter capitulum illud esset intelligendum, Dominus Papa considerata sent nria illa interpretatur illud quod in præfato capitulo dicitur tpe motæ litis, referendum esse ad tps, quo litis contestatio facta fuit. Not. quod tempus motæ litis referendum est ad tempus litis contestatæ, & est argum. hic quod tunc demum cæptum dicitur iudicium, cum lis est contestata.

d ¶ Recidiuæ quæstionis.] quod fieri non debet, quia semel in abolitionem remissa punitio recitari non debet, 33. q. 4. si illic, & de pæn. dist. c. diuina.

[Gl. seq. tractat de duplici denunciatione. Secunda pars reci. per obiect.] decre. 1. & 2. &c.

e ¶ Lapillus.] Duobus modis fit denunciatio operis uno modo solo uerbo, cum dico, Denuncio tibi nouum opus, per talem denunciationem ædificans fit possessor, ff. de nou. ope. nun. l. 1. §. in operis. Vel per iactum lapilli, ut hic, & ui hoc casu denuncians possessor constituitur, & retinet possessionem. ff. eod. l. de pupillo, §. meminisse, de hac materia dicitur supra de no. oper. nunc. ca 1. & 2. Et intellige quod denunciatio noui operis fuit remissa, uel etiam tempus infra

f ¶ Litis contestatio.] argum. ꝙ tunc demum cæptum dicitur iudicium, cum lis est contestata, supra de offi. dele. relatum. & in Auth. de litigio. § omnem, uersi. uero apud iudicem collat. 8. 2. nec ante litis contestationem iudicis officium imploratur. supra de appell. significante, & etiam cōtestatio ipsa dicitur litis exordiū, supra de offi. delega. super quæstionum. §. 1. & post litis contestationem iudex recusari non potest, supra de re iudi. inter, & 3. q. 3. ca. inducias, §. offeratur. Sed quo ad perpetuādam iurisdictionem sufficit sola citatio, su. de off. del. g. gratū: & c. licet, & supra de offi. leg. capi. ultim. ꝙ sic posset intelligi, ff. de iurisdi. omn. iud. & quia sed Legistæ intelligunt illud uerbum generale per litem contest, argum. contra de restit. spolia. Pisanis. Sed aliud est dicere, tempore motæ 50 discordiæ, ut ibi, & aliud, tempore motæ litis, ut hic dicitur.

iij EX parte.] Communis diuisio. Secunda pars, ibi, Cum igitur. Abb.

CASVS. Episcopus Albinen. Apostolicæ sedis legatus in partib. Romaniæ fecit quandam constitutionem super legatis defunctorum, ut Patriarcha Constantinopolitanus tertiam haberet portionem de his, quæ a legantur decedentibus, & postmodum quidam alius Cardinalis Aposto. sedis legatus ibidem constitu60 tionem illam innouauit: Patriarcha occasione illius constitutionis, a Prælatis uniuersitatis Francigenarum, & ab alijs ecclesijs suis, de quibusdam, quæ sibi a decedentibus legantur tertiam exigit portionem, de quibus (ut dicebant) tertia illa deduci non debebat. Super his delata est quæstio ad dominum Papam, ipse uero intellecta intentione ipsorum Cardinalium, super ipsa constitutione rescribit prælatis prædictis: Cum ergo dominus Papa ex interpretatione Cardinalium acceperit, quod ipsi non intellexerunt, ut de his quæ pro ornamentis ecclesiasticis, uel ad fabricam ecclesiæ aut ad luminaria ecclesiæ, & de his quæ pro anniuersario, septimo, tricesimo, ac uicesimo faciendis, uel de his quæ specialiter leguntur rectoribus ecclesiæ

† Alias ita: Idē epo F. P. B.

† Vide Feli. i. c. sup quæstionum, in. d. offi. dele. & in c. super litteris. de rescr.

² Concor. l. j. C. de plus peti. & l. apertissimi. C. de iud. & C. vbi de crim. agi opor. l. ij.

² Non de nouo, si prius non erat, lo. An.

ecclesiarum, nisi forte rõne ecclesiæ id fiat, a quocunque legantur, aliqua dẽret solui portio ecclesiæ cathedrali: ipse eorum interpretationem ratam habet & firmam & ẽm interpretationem eorum, constõnem præfatam præcipit obseruari, prohibendo expresse, ne fraudulenter aliqd fiat in piu diciũ ecclesiæ cathedralis. No. ꝙ legatus põt facere constõnẽ in sua prouincia. Itẽ legatus põt interpretari suã constõnem: qa eius est interpretari cuius est cõdere.

[Gl. seq. no. legatũ inter subditos statuere, alle. tria iura: sed non inter non subditos, alleg. alia tria iura licet inter illos iuris exerceat uoluntariã. all. quinq; iura.

a ¶ Legatus.] Ex hoc patet, ꝙ legatus põt facere constõnem in sua prouincia, sic su. de loc. c. 1. & sup. de consan. & affi. ꝙ dilectio, & su. de offic. le. c. ul. & su. de priu. in nostra, & ẽt durat eo recedente, ut ibi dr, generalem constitutionem facere non põt, quia non hẽt potestatẽ in hoĩes non suæ prouinciæ, ff. de off. procons. l. 1. ff. de iurisd. om. iud. l. ult. & ff. de off. le. nouit. voluntariã tñ qñque exercet in homines non suæ prouinciæ, ff. de adop. emancip. 1 ff. de off. procon. l. 2. vñ absoluit excõicatos in quacunque prouincia. su. de off. leg. ꝙ translat. o. & sup. tit. prox. ad eminentiã, & c. ea noscitur, & ca. ꝙ de his, & cap. quamuis constõ vr talis fuisse, ꝙ de his quæ legant ecclesijs in testamẽtis defunctorũ, tertia pars cathedrali ecclesiæ solueretur, sed hoc erat iure cõi statutũ, ut tertia uel quarta detur secundũ diuersas consuetudines locorũ s. de test. requisisti. & s. de sep. certificari.

[Glo. seq. per tres rationes, & unum simile, probat legatum suam constitotionem interpretari posse.

b ¶ Interpretatione.] sic ergo legatus interpretatur suam constõnem illic. n. põt interpretari, qui ius constituit, C. de ll. l. ult. & sup. tit. prox. inter alia. immo & legatus interpretatur rescriptum Papæ, sup. de postu. cap. 1. Sic & in prætorijs stipulationibus si sermo ambiguus est, prætoris interpretatio & mens reqrenda est, ff. de præto. stip. in prætoris, sic ẽt & testis põt declarare siue corrigere dictũ suũ, cum dubitatur de dicto eius su. de testi. cog. præterea, & ar. ff. quẽad. testa. ape. sed & si quis, in fi. 2. sup recurrendum est ad intentionẽ constituentis, ut hic patet sic. sup. c. dilecto, & su. de præb. c. ult. cum suis concor. & sup. de rest. spol. audita, & su. de arb. exposita, & 35. q. 3. quod scripsi.

c ¶ In ornamentis.] hoc idem quod hic dicitur, habes sup. de rest. c. ult. ubi de hoc.

cuiusdam, q̃ Albinẽ. † eps tunc legatus [a] in partibus Romaniæ, super legatis edidit defunctorum, & dilectus filius I. tituli S. Praxedis presbyter Cardinalis, dum ibidẽ legationis fungeretur officio, innouauit de quibusdam, quæ vobis & ecclesijs vestris legantur a decedentibus, tertiam a vobis exigit portionem. Cum igitur ipsi (sicut ex eorum interpretatione [b] accepimus) non intellexeriat, ꝙ de his, quę in ornamentis [c] ecclesiasticis, vel ad fabricã ecclesiæ reparatione indigentis, aut ad ecclesiæ luminaria nec non de his, quę ꝓ anniuersario, septimo, tricesimo ac vicesimo faciendis, vel de his, quæ personis, [d] specialiter, nisi forsan id fiat ecclesiæ rõne, a quocunque legãtur aliqua deberet solui portio ecclesiæ cathedrali: Nos interpretationem eorum ratam habentes, secundũ ipsam constitutionem præfatã præcipimus obseruari: firmiter inhibentes, ne in prędictis aliquid fraudulenter [e] in præiudiciũ cathedralis ecclesiæ procuretur.

¶ Idem episcopo Tolone.

¶ *In priuilegio de percipiendis fructibus beneficiorũ, appellatio beneficiorum ẽt maiora beneficia comprehendit, quando priuilegiũ est concessum episcopo pro honesta, & fauorabili causa. h. d. cum suppletione Panormitani.*

CAP. XXXII.

Tva † nobis fraternitas intimauit, quòd cum tibi pro releuatione oneris debitorum duxerimus indulgendum, ut fructus beneficiorum, quę interim in diœcesi tua vacare contigerit, tibi liceat biennio retinere, quidam Apostolicæ gratię priuilegium sinistra interpretatione [f] restringere [g] molientes, asserunt præbendas, & maiora beneficia nequaquam beneficiorum [h] nomine contineri, & infra.

¶ Nos igitur auctoritate præsentium declaramus, quod in hoc casu præbendę, ac alia beneficia, generali beneficiorum nomine continentur.

¶ Gregorius 9. Decano, & Sacristę Engo. †

¶ *Verbum, moderationis, diminutionem continet, nõ augmentum.*

d ¶ Personis.] Hoc intellige ẽm distinctionem, quã fecit decr. su. de test. requisisti.

e ¶ Fraudulenter.] qa tunc fraus non noceret ecclesię cathedrali. si sup. de test. officijs. & c. requisisti. §. si uero illud, in fi. 3. [3] Et probatur per con. Bern.

Tva nobis.] Cõis lecturas de diuisio. Secunda renunc. c. 2. ibi, Nos igitur. Abb. ii. 6. Io. An.

CASVS. Eps Tolon. † grauatus erat onere debitorum, impetrauit a dño Papa, ut fructus beneficiorũ, quæ in dioc esi sua uacare contingeret, pp debita releuanda per biennium retineret, quidã indulgentiam illam malitiose restringere moliẽtes, asserunt prebendas & bñficia maiora, beneficiorum nomine minime contineri, eps significauit hoc domino Papæ, & ipse rñdet quòd in hoc casu generali nomine beneficiorum præbendæ ac alia beneficia continentur. No. ꝙ beneficiũ principis nõ est restringẽdũ. Item ꝑ gñale nomẽ oĩa q̃ sub ipso cõtinent̃ itelligi dẽnt. Et sic no. ꝙ uerbũ indefinite positũ gñaliter recipiẽdum est.

f ¶ Sinistra interpretatione.] Tales. n. infamia notant̃, C. de ll. l. nã ius ciuile calũniari non oportet ff. ad exh. l. pen. Bar.

g ¶ Restringere.] imo potius beneficium principis latissime interpretandũ est sup. eo. cum olim, & su. de don. cum dilecti, in fi. ff. de const. prin. l. ult. & su. de priui. in his.

h ¶ Beneficiorum.] Sic nomine clericorum oẽs clerici maiores & minores intelliguntur, sup. eo. cum tibi. & ita uerbum indefinite positum generaliter accipiendum est simil. supra de priuil. quia circa. 19. distinc. si Romanorum, ff. de ser. urban. præd. si seruitus, & ff de offi. tut. l. 3. in fi. & supra de offi. de leg. super quæstio cum, §. si uero duo, arg. contra 1. q. 1. sunt nonnull. unde ibi dicitur. Beatus qui excutit manus ab omni munere. 4 non dixit, a munere &c. si enim tantum de minoribus beneficijs intellexisset, de illis expresse dixisset, supra de decim. ad audientiam, & supra de transla. inter corporalia, & C de cad. toll. una, §. si uero nemo. Tran-

Marginalia: † Albañ. — a Apud consulem ẽt in prouincia, q̃ sortitus nõ est, & manu mitti. & in adoptionẽ dari posse placet. Io. A. — † Tulleñ. † Toloneñ. † Tuloneñ. — a Vide de fideius. peruenit, super gl. Io. And. — † Vide Arch. in cap. frater noster, 16. q. 1. — † Egoli. Engalismẽ. — 3 Et probatur — 4 De hoc ple ne infra de elec. ut circa lib. 6. in gl. omnium. Io. Andr.

10 20 30 40 50 60

Transmissæ. Communis diuisio; Secunda pars, ibi. Quocirca. Abb. Sic.

CASVS. Episcopus & capitulum Xantonen. significauerunt dño Papæ, qd quadragenarius numerus in eorū ecclesia cōstitutus non poterat obseruari, quia facultates ecclesiæ nō sufficiebāt: unde petebāt, quatenus numerum canonicorum s̄m facultates ecclesiæ dñs Papa moderari deberet: mādat Papa quibusdam, ut canonicorū & prębendarū numerum s̄m facultates ecclesiæ moderentur: statuens eundem numerū firmiter obseruari: Ipsi vero inuenerunt facultates illius ecclesiæ a tpe statuti numeri adeo excreuisse ꝙ sine diminutione præbendarum maior ibidem numerus poterat ordinari: vnde petebant a dño Papa, an per verbum, moderationis, quod in litteris Papæ positum erat, eūdem numerum augmentare debeāt, uel minuere: mādat Papa quatenus si antiquæ præbēdæ non sunt diminutæ, cū moderatio ibi locum non hēat, numerum præbēdarum & canonicorum dimittant in eo statu, in quo ipsum inuenerunt: augmentum redditunm conuertentes in vtilitatem ecclesiæ, donec Papa super hoc aliter duxerit disponendum. No. ꝙ secundum facultates ecclesiæ canonici sunt in ecclesijs instituendi, & si plures ibi instituti sunt, diminui debet numerus. Item forma mandati seruanda est. Item non est recedendum a significatione vocabuli. Item augmentum reddituum non debet diuidi inter canonicos, sed in utilitatem ecclesiæ conuerti. Item videtur hic, quod canonici etiam cum episcopo sine licentia Papæ numerum canonicorum non debent diminuere.

Vide gl. & Doc. in c. cupientes, de ele. l. b. 6. & Card. in cle. 2. magist.

alias ita: præd. ctas facultates ecclesiæ, &c.

CAP. XXXIII.

Transmissæ † nobis litteræ continebant, ꝙ significantibus ep̄o, & capitulo Xantoñ. ꝙ quadragenarius canonicorum numerus institutus in eorum ecclesia non poterat obseruari, pro eo, quia non sufficiebant ecclesiæ facultates, uobis dedimus in mandatis, vt canonicorum & p̄bendarum numerum iuxta facultates [a] ecclesiæ moderantes, [b] statueretis eundem firmiter obseruari: Vos vero inuenistis prædictæ † ecclesiæ facultates, a tempore statuti numeri adeo excreuisse, [c] ꝙ absque mutilatione præbendarum maior haberi posset numerus in eadem: quare quęsistis, an per moderationis [d] verbum litteris nostris appositum, eundem numerum augmentare vel minuere 10 deberetis.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si veteres non sunt minutæ † prabēdæ, cū moderatio locum non hēat, ipsarū & canonicorum numerum dimittatis 20 in eodem statu, in quo hactenus dignoscitur extitisse: in vtilitatem [e] eiusdem ecclesiæ conuertentes augmentorum suorum redditaum, donec duximus aliter disponendum.

† Diminutę.

30 TITVLVS XLI.

De regulis iuris.

¶Ioan. Chrisostomus. †

¶*Non potest breuius summari.* 40

† Homilia 32. in Matt. in ope imperfecto. refert Iuo par. 8. decr. c. 233. & Grat. siue palea. 27. q. 2. c. oīs res.

[Glo. sequen. alleg. signat quatuor concor. & duo similia.]

a ¶ Iuxta facultates.] Hoc enim generale est, & ordinarium, ut secundum facultates ecclesiarum in eis clerici instituantur, & non plures, ut sup. de inst. c. 1. & c. auctoritate. & su. de vi. & hon. cler. quoniam ut ait, ubi de hoc s̄. de concess. præb. ex parte Hastensis, in fi. & alimenta secundum facultates danda sunt, ff. de transact. 60 hi §. in persona & procuratio, s̄. de censib. sopitæ, & c. penult.

b ¶ Moderantes.] Hoc uerbum induxit dubitationē quæstionis. Ex hoc patet, quod ultra facultates institui non debent: immo si instituti sunt, reducendus est numerus ad debitum modum, in Authen. ut deter. sit nu. cle. §. sancimus, coll. 1.

[Gl. seq aperit dubium, arg. & remittit.]

c ¶ Excreuisse.] Hoc etiam mouit quæstionem, quia ubi excreuerint facultates, numerus augeri debet: unde in quolibet priuilegio ponitur hæc clausula, uel subintelligitur, Nisi in tantum excreuerint ecclesiæ facultates, quod possint pluribus sufficere competenter, s̄. de constit. cum M. & ubi messis multa est, & operarij pauci, alij mittendi sunt, 31. dist. in nouo. vnde dubitabant isti moderatores, utrum sicut poterant diminuere numerum canonicorum, si facultates ecclesiæ fuissent diminutæ, ita possent augere numerum, cum facultates inuenissent augmentatas a tpe numeri statuti. Ex hac dec. colligitur, quod eps cum capitulo statutum numerum canonicorum & prębēdarum & dignitatū nō possunt diminuere sine auctoritate Papæ, etiam ex iusta cā, quam isti allegabāt, licet esse falsa, prout postea est cōpertum, ad hoc facit sup. de consti. ex parte, & c. cum accessissent, ubi de hoc notatur. Dic ut ibi.

[Gl. seq. aperit dubium, inducens tria similia, & arg. duo, & ad secundū alle. duo contraria, ubi remittit.]

d ¶ Moderationis verbum.] Ex hoc facit ad titulum: moderari enim est diminuere id qd inducit grauamen, & reducere ad æquitatem, sic iudex ex causa etiam moderari potest ips appellonis, i. abbreuiarere. de su. app. cū sit Romana, & c. oblatæ sic & iniquum mandatum moderandum est, supra de iuteiuran. Quintauall. s. sic in societate, ff. pro soc. si societatem, ff. de oper. lib. si libertus. 1 Item patet hic, quòd forma mandati diligenter est seruanda, supra de rescript. cum dilecta, cum suis concord. Item est argum. quòd non est recedendum à significatione vocabuli, nisi constet scribentem aliud sensisse, ff. de legat. tertio, non aliter, & supra de decim. ad audientiam. & 50 supra de trausla. inter argum. supra de spon. ex litteris. Argum. contra supra eod. intelligentia, & cap. præterea. vbi de hoc.

1 Et moderāda ē multæ q̄ tolerar nō pōt a cōdem nato, C. de m̄ō. mul. l. fin. ff. de off. pre. illicitas, §. fi. Itē moderatę expensæ sunt restituendæ. sup. de dolo, finē & resistēdum est cū moderamine. C. unde ui l. 1. sedm Gof. Io. An.

[Gl. seq. no. & illud determinat.]

e ¶ In vtilitatem.] Not. augmentum conuertendnm in vtilitatem ecclesiæ, hoc posset intelligi quando præter diligentiam canonicorum hoc contingat; secus videretur si diligentia ipsorum hoc sit procuratum, alias diligentia ipsorum esset ipsis damnosa, quod esse non debet, argumen. C. de allu. leg. 3. sic enim subtraherentur à procuranda ecclesiæ vtilitate. De hoc not. supra de constitut. cum M. & ad hoc quod dicit, donec aliter, &c. videtur quod non distinguatur vndecunque augmentum contingat. Bern.

DE REGVLIS IVRIS

¶ Supra vidimus multa iura specialia: Verum quia ex iuribus specialibus omnes casus occurrentes decidi non possunt, congruum fuit in fine operis subijcere aliquas regulas generales, ideo sequitur ista rubrica. vel dic vt in gloss. rubricæ eodem tit. libro 6. Abbas.

Omnis

OMnis res.] Pone casum in cap. 2. sup. de spons. Abbas.

CASVS. Omnis res, i. omnis obligatio temporalis per quascunque causas, cōtrahitur, per easdem dissoluitur huiusmodi enim obligationes temporales siue contractus consensu contrahunt, & dissensu dissoluuntur: Secus in spūalib. obligationibus q̄ consensu contrahunt, sed dissensu non amittuntur, ut sacramēta ecclesiastica. No. q̄ oīs obligatio tpalis consensu cōtrahitur, & dissensu dissoluitur.

† Beda in Luc. lib. 2. c. 14. Et uide plene per B. Tho. 2. 2. q. 60. art. 4. Luc. 6. æstimo.

[Gl. seq. ponit exē plū, & quatuor casus exceptos dat simile, contra quod alle. contrarium, & soluit.

a ¶ Oīs res.] potest exponi, i. oīs obligatio siue contractus: q̄ .n. consensu cōtrahitur contraria uoluntate dissoluit, C. qn̄ li. ab emp. dis. l. j. & ff. de reg. iur. nihil tā naturale, & C. de act. & obl. sicut initio. fallit hæc regula sup. de baptis. maiores. item in matrimonio, q̄ solo consensu contrahitur, 22. q. 2. sufficit, sed sólo dissensu non soluitur, 32. q. 7. licite. Item idem in ordine & baptismo: quia sacramenta semel habita nunquam amittuntur, 11. q. 1. q̄ quidam, & arg. 15. q. 7. episcopus. Item fallit, quia alio modo tollit obligatio, quæ consensu nata est. s. per acceptilationem, sed non natura sui, sed ptāte conuentionis, ff. de resc. uen. cum empto. Item tollitur solutione eius quod debetur. Instit. quib. mod. tol. obl. in princ. Item sicut acquiritur possessio corpore & animo. ff. de acq. poss. possideri, eodem modo amittitur, ff. eo. quemadmodum. Sed contra, ff. eod. possideri. §. in amittenda. Sol. animo amittitur ciuilis possessio, corporalis non: ut illa l. quemadmodum.

‡ Hoc uerū in sacris imprimentib. characterē. Matth. 7.

CAP. I.

OMnis res, [a] per quascūque causas nascitur, per easdem dissoluitur.

¶Beda † in homilia.

¶Dubia in meliorem partem interpretari debent.

CAP. II.

EStote misericordes: &c. ¶Hoc loco [b] nihil aliud nobis ṕcipi existimo, † nisi vt ea facta, q̄ dubium est, quo animo fiant, in meliorem [c] partē interpretemur. Quod .n. scriptū est: Ex fructibus eorum cognoscetis eos: de manifestis, [d] uictū est, quæ non possunt bono animo fieri: vt stuprum: [e] blasphemię, furta, ebrietates, & similia: de quibus nobis permittit̄ iudicare.

¶Idem. †

¶Propter scandalum euitandum veritas non est omittenda.

CAP. III.

QVi scandalizauerit: [f] &c. ¶Vtilius scandalum nasci permittitur, q̄ veritas [g] relinquatur.

¶Idem. †

¶Propter necessitatem licitum efficitur licitum.

CAP. IIII.

QVod non est licitum in lege ne-

EStote.] Primo ponuntur uerba Euangelij: Secundo uerba Bedæ exponentis: Secunda ibi, Hoc loco.

CASVS. Estote misericordes, & nolite iudicare, & non iudicabimini. Exponit hic Beda particulam istam huius auctoritatis: nolite iudicare, &c. hoc loco i. hac parte auctoritatis, s. nolite, &c. dicit Beda, nihil aliud nobis præcipitur, nisi ut ea, quæ dubia sunt quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod autem scriptum est. Ex fructib. eorum cognoscetis eos: de manifestis dr̄, q̄a illa non pn̄t bono aīo fieri, ut stuprum, blasphemiæ, furta, ebrietates, & similis. de quib. cum certum sit illa esse mala, nobis permissum est iudicare, & ideo ad bonum reduci non possunt. No. dubia in meliorem partem interpretari, quia potius debemus præsumere bonum quam malum.

b ¶Hoc loco.] s. qu sequitur in ipsa auctoritate. s. Nolite iudicare, & non iudicabimini, &c.

[Gl. seq. ponit duas lecturas.

c ¶In meliorem partem.] Vt res potius ualeat quam pereat, sup. prox. abbate, & su. de fide instru. inter dilectos, & ff. de reb. dub. quotiens, a. & benigniorem interpretationem sequi debemus in re dubia, ff. de his quæ in test. dele. proxime. Vel expone in meliorem. i. in securiorem, pro eo quod in altero nullum, in altero magnum periculum timeatur. supra de hom. ad audientiam, & c. signifi. al. 2. sup. de cler. excom. min. illud & sup. de spon. iuuenis. Sic .n. in dubijs absoluitur reus, quia illud est benignius. sup. de fide instr. inter dilectos, in fin. & sup. de probat. ex litteris. nisi in casib. qui ibi ponuntur.

d ¶ De manifestis.] quia secretorū Deus iudex ē cognitor, 32. distin. erubescant, & 32. q. 5. Christiana, 2. q. 5. consuluisti.

e ¶ Vt stuprum 91. di. Apostolus. hæc .n. in sua natura mala sunt, sup. de iureiur. & sic Christus, in fi. ver. quædam, & sup. de delic. puer. c. 1.

† Idē. s. Beda apud Marcū c. 9. Vide B. Th. 2. 2. q. 43. ar. 7. & 8. Mar. c. 9.

QVi scandalizauerit.] Primo ponunt̄ uerba Euāgelij: Secundo, uerba Bedæ exponentis illa ibi, Vtilius. Abb.

CASVS. Non quod in os intrat, coinquinat hominem, sed q̄ ex ore procedit; audito hoc uerbo scādalizati sunt Iudæi: cum hoc dictum fuisset dn̄o, r̄ndit: Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum: & ideo dicit Beda: Vtilius scandalum nasci permittitur quam ueritas relinquatur: non enim propter scandalum debet homo peccare mortaliter. No. quòd veritas, secus commune, quod indispensabile est pro nullo scandalo est relaxandum.

† Alias ita: idē sup Marcū, adde c. 6. verba Bedæ paulo aliter habēt, sed eadē est sniæ.

f ¶ Qui scandalizauerit.] Collige casum 11. q. 3. inter uerba, & 22. q. 2. primum, in prin. & 30. q. 5. ita ne, & sup. de his quæ vi metusve cau. si. sacris.

[Gl. seq. tract. de triplici veritate.]

g ¶ Veritas.] quæ triplex [z] est, s. bonæ vitæ: hæc nunquam omittenda est propter scandalum, & ad quemlibet pertinet. Alia iustitiæ, hæc ad iudicem pertinet. Alia disciplinæ: hęc pertinet ad Prælatum, in his duabus quandoque àliqua omittuntur propter scandalum, 50. dist. ut constitueretur. Et intellige quod hic dicitur, de his quæ indispensabilia sunt, & tale ius commune, quod indispensabile est, veritas appellatur, de hoc dictum fuit sup. de tempo. ordi. sane, & quod dicitur ibi, ueritas iustitiæ, intellige secundum quod hic dicitur. Ius commune quandoque indispensabile est, 1. q. ult. & si illa, & de tali hic loquitur, tale ius pro nullo scandalo relaxandum est. sed quando ius commune dispensabile est propter scandalum receditur à iure communi, 50. dist. ut constitueretur, & 1. q. vlt. dispensationes, & c. exigunt.

z vide B. Th. 2. 2. q. 43. ar. 7. ad 4. argu.

ADDITIO. Not. q̄ ista triplex ueritas habetur in his uersibus.

Est uerum vitæ, doctrinæ, iustitiæquè,
Primum semper habe: duo propter scandala linq;.

QVod non.] Primo ponit dictum: Secundo exempla, ibi, Nam Abb.

CASVS. Dicit Beda super Marcum, Quod non est licitum in lege, necessitas licitum facit, quia necessitas non subiacet legi. quod probat auctoritate ueteris legis, secundum quam præceptum est sabbatum custodiri, & tamen Machabæi sine culpa pugnabant in sabbato, propter necessitatem, & si quis ægrotus ieiunium fregerit, reus voti non habetur, not. quod necessitas legem seruare non poterit.

a ¶ Necessi-

a ¶ Necessitas.] Hoc ideo dicit, quia necessitas legi non subiacet, su. de obser. ieiu. c. 2. in fi. & su. de consue. quanto, & de conse. dist. sicut, & dist. 3. peruenit. vnde tempore necessitatis omnis sunt cōia, 12. q. 1. dilectissimis, & ff. ad leg. Rho. de iac. l. 2. §. cum in eadem naui, in fi. quod intelligitur in hoc casu. Et est argu. necessitatem excusare, de consec. dist. 5. discipulus, arg. 21. di. quisquis, & c. delicte, & 81. di. cum omnib. & supr. de fur. si quis per necessitatem famis. Dauid comedit panes propositionis, 15. q. 1. c. 10. §. his ita, & propter hoc patet potest vendere filiũ. C. de pa. qui fi. di. l. 2.

b ¶ Sabbatum.] praeceptũ fuit veteris legis sabbatum custodiri. vnde si qui colunt sabbatum, exteriorem ritum legis reuocant de consec. di. 2. peruenit.

c ¶ In sabbato.] Hoc est propter necessitatem. 23. q. vl. si nulla.

d ¶ Aegrotus etiam si in quadragesima carnes comedat, non dicitur frangere votum, supr. de obser. reiu. c. 2. in fi. Ber.

cessitas a facit licitum, Nã & sabbatũ b custodiri pceptũ est: Machabaei tñ sine culpa sua† in sabbato, c pugnabant. sic & hodie si qs ieiunium fregerit egrotus d reus voti non habetur.

¶ Gregorius septimus.

¶ Illicite factum, obligationem non inducit.

CAP. V.

QVod latenter, e aut p vim, f vel alias illicite, introductum est, nulla dēt stabilitate subsistere.

¶ Idem Varien. epo.

¶ Tormēta iudicis non praecedētib. inferenda nõ sunt.

CAP. VI.

CVm in contemplatione: & infr. ¶ In ipso causae initio non est a quaestionibus g inchoandum.

¶ Stephanus Papa. †

Sacrilegus est offendens rē, vel personã ecclesiasticã.

CAP. VII.

QVae multotiens: h & inf. ¶ Quidquid in sacratis i Deo reb. & epis k iniuste agitur, pro sacrilegio reputatur: quia sacra sunt, & a quoquam violari non debet.

¶ Augustinus.

¶ Qui facit aliter quam debet, facere non dicitur.

CAP. VIII.

QVi † ex timore l facit preceptũ, aliter quam debeat facit, & ideo iam m non facit.

¶ Idē † in li. de paenitētia.

¶ Committens vnum peccatum reus est omnium, quo ad vitam aeternam.

CAP. IX.

DEfleat peccator, quia offendens in vno, n factus est omnium reus.

QVod latenter.] CASVS. Illa quae fiunt latenter, siue clam, aut per vim, vel alias illicite introducta sunt, firmitatem habere non debent, quia contra ius & aequitatem fiunt. No. quòd ea quae fiunt contra ius & aequitatem, firmitatem habere non debent.

e ¶ Quod latēter.] potest poni casus per l. 1. quod ui aut clam circa prin. & in seruitio praestito praelato per uim a subdito: hoe enim in futurum non parit praeiudicium. 11. q. 3. quia cognouimus.

f ¶ Per uim.] quae per uim siue per metum fiunt qui cadere posset in constantem uirum, cum de hoc constiterit, reuocantur, sup. de his quae ui metusue cum fiunt, ad audientiam. De hoc plene dicitur in ca. Abbas, eo. lit. & ff. quod metus cau. l. 1. & l. metum, §. sed quod praeter.

CVm in contemplatione.] CASVS. Iudices a principio causae non debent incipere a tormentis, nisi primo aliquae praesumptiones praecedant. not. quod a tormentis iudices incipere non debent.

[Gl. seq. signat contrarium, & ibi remittit.]

g ¶ Quaestionib.] ff. de q. l. 1. & ff. eo. tit. milites, 1 quòd si fiat, appellari potest, 2. q. 6. non solent, uer. ante sententiam hoc intellige nulla praesumptione praecedente. Ar. contra. 5. q. 5. illi qui, ubi de hoc.

QVae multotiens.] CASVS. Quicquid committitur seu delinquitur in sacratis Deo reb. & episcopis vel ecclesijs, iniuste & inique agitur, & pro sacrilegio reputatur, quia sacra. ab aliquo uiolari non debent. Not. quod qui res ecclesiae inuadit, sacrilegium committit.

h ¶ Quae multotiens.] sup. de paenis, c. 1. & 6. qu. 1. imitare, & 17. q. 1. reperiuntur. Argum. sup. de Iudae. ita quorundam.

i ¶ In sacratis.] Siue sit homo, 2 siue aget, qui illa auferat & inuadit, sacrilegium committit, 12. qu. 2. nulli liceat, & tanquam sacrilegus iudicari debet, vt eadem causa & q. eadem praedia, & per ecclesiam debet iudicari sup. de nouo comp. conquestus.

k ¶ Episcopis.] isti ius publicum offendunt, quod consistit in sacris, & sacerdotibus, 1. dist. ius publicum.

QVi timore. CASVS. Dicit Augustinus. Qui ex timore facit illud quod sibi praecipitur, aliter facit, quã debeat, quia libenti animo illud facere deberet, & iõ iam condicitur facere, & ideo ex tali obedientia nõ meretur. Not. arg. quòd nõ dr factum, quod legitime non fit. Item arg. qui inuitus seruit, & rem perdit, & meritum. Item ar. a contrario. quòd qui inuitus offendit, non est ei imputandum.

l ¶ Qui ex timore.] s. seruili, qñ filialis timor bonus est & potest introducere charitatem, de poe. d. 1. sicut seta introducit filum, vnde qui timore poenae seruit, non amore iustitiae, non ducitur spiritus Dei, vnde dicitur, Timor non est in charitate, s. seruilis, 23. qu. 6. iam vero, §. ex his. ADDITIO. Quia perfecta charitas foras mittit timorem, vt in eo §. dicitur.

m ¶ Iam non facit.] Ar. quòd non dicitur factum, quod legitime non fit, 23. qu. 1. pudenda, & 22. q. 2. faciat homo. arg. supr. de iure patr. quod autem, & supr. de reg. ad nostram. Item habes hic arg. quòd qui inuitus seruit, rē & meritum perdit & ideo indignus praemio fit, 23. q. 6. c. iam vero, § ex his, versus prin. & talis obedientia vel nulla vel minima est, 8. qu. 1. sciendum. ergo per contrarium qui inuitus offendit, non est ei imputandum, arg. ff. de bon. liber qui cum maior. §. si libertus, & ff. fam. ercis qui erat haeres, idem est & si clericus inuitus ferat testimonium contra ecclesiam suam, quòd ei non sit imputandum, 3 secus si sponte aduocet contra ipsa sup. de postul. c. vlt.

DEfleat. CASVS. Peccator cum peccat, merito flere debet, quia offendens in vno factus est omnium reus, quia propter illud damnabitur. Not. quòd pro uno solo actuali peccato damnabitur quis quamuis multa bona opera fecerit.

[Gl. seq. quadrupliciter legit capitulum, & dat vnum simile.]

n ¶ In vno.] scilicet praecepto legis, unde scriptum est. Qui totam legem seruauerit, offendat autem in uno, omnium factus est reus, de paenit. dist. 5. fratres, uel in uno, s. mortali peccato, factus est omnium reus quo ad uitam aeternam, quia propter illud solum damnabitur: quia omnis uirtus detrimentum patitur ab uno uitio, de paenit. di. 5. dolēdum, dum enim in uno peccato perseuerat, omnia bona perdit, ut ibi. Vel in uno, i. in una uirtute cum uirtus efficitur, tunc uitium nascitur. 32 q. 1. cum renunciatur, uel in uno id est in charitate, sine qua nemo saluatur, unde Apostolus. Et si tradidero corpus meum ita

Marginalia (left): D ¶ ctio sua est ut p'lurimũ in anti q. codicib. — † Haec scribit Gre. li. 2. epi. 54. c. 93. indic. 11. regi str. lo. epm Rauennatē. — ¹ Alias ita : Varnicñ. epi scopo. Sed haec scribit B. Greg. Nar & patricio li. 1. epist. 6. regesti. — † Steph. Papa I. epis. 2. cuius initiũ est, plurimũ gaudemus, extat in 1. tomo concil. — 1 Etiã in principijs crimini ibus iudex non incipit a tormentis, & dēt si per indicia sit p' uendũ, id liet si per ... carum ... no patiat. Ioan. And. — 2 Ecclesiasticus, ut clericus.

Marginalia (right): cus uel secularis, ut seruus ecclesiae 12. q. 2. ecclesiarum, C. de epis. & cler. l. 2. Io. And. — † Ca. 10. eo. tit. in 1. cõp. De materia tex. & gl uide B. Tho. 2. 2. q. 19. — † Aug. in l. de uera & falsa paenit. c. 14. Epis. Iacob. c. 2. — 3 Dicit Hos. qd licet excusetur a tãto, non tñ a toto, per ea quae legũtur su. quod metus causa. saceris. Hoc credere qñ coactus a priuato dictũ gl. qñ coactus est a Iudice. Ioan. An d.

vt ardeat, charitatē aūt non habeā, nihil mihi prodest. de pœn. dist. 3. si quis est fi. distinctionis, sic etiam in teste, quia aliquid adijcit de suo, totum testimonium partis mendacio decolorat, 3. q. 6. puta, simile de consue. dist. 3. non liceat, & c. non oportet, & 9. distin. si ad scripturas sacras.

Qvamuis.] Ignorantia pastoris non excusat eum, si lupus oues rapit, h. d. quo ad litterā. Abb. CASVS. Pastor siue Prælatus debet habere curam de ouibus suis: & ideo si lupus comedit oues, & ipse nesciat, nullam habebit apud Deum excusationem propter negligentiam suam. Nota, quod ignorantia non excusat.

† Greg. li. 2. regesti epis. 52. ca. 91. in dict. 11. refert Anselmus lib. 6. c. 357. decreti.

¶ Gregorius † in regesto.

¶ *Ignorantia non excusat Prælatū in peccatis subditorum, h. d. quo ad mysticū & moralem intellectum.*

CAP. X.

Qvamuis causæ, & infr. ¶ Non pōt esse pastoris excusatio, si lupus oues comedit, & pastor nescit a

a ¶ Pastor nescit.] Quia pastor seu Prælatus inquirere & corrigere debet subditorum excessus, alias sanguis eorum de prælatorum manibus requireretur sup. de offic. ordi. irrefragabili. 1. respon. cum suis concor. ibi positis, & sic non habebit excusationem, pastor enim qui tacet, consentire videtur, 43. distin. si rector. ibi, pastorem enim, &c. 83. dis. error, quare non potest vti pro defensione sua verbo Apostoli: Mundæ sunt manus meæ a sanguine, & c. 43. distin. Ephesijs vnde & tales deponi debent propter negligentiam. 71. dist. dictum, & 1. q. 1. c. si quis episcopi. §. ecce. cum honoris. Item pastor tenetur de custodia. ff. loc. qui mercedem. 23. q. 4. u. tres personas, & si dicatur quod dolo eius perijt, & ipse neget. ipsi incumbit probatio, cum ipse ratione officij sui debeat custodiam habere, 1 supra de offic. archid. ea quæ. & si dicit amissam ouem, probet ille dolum abfuisse: sicut argentarius probare debet se amisisse rationes casu, ruina, vel incendio, ff. de eden. si quis ex argentarijs, §. vlt. Idem in custode carceris, ff. de custo. & exhiben. re. l. vlt. Et idem in depositio sup. de deposi. bona fides, cum suis concordantijs.

1 Alias gñale est, q qui dolum allegat, &c. ff. de pro. quotiens, secundum vim. Ioan. And.

INdignum.] CASVS. Dr̄ hic, q pro spiritualibus obtinendis, nullus compelli debet homagium siue fidelitatem facere, cum hoc indignum sit, & a consuetudine Romanæ Ecclesiæ alienum: & ideo ab alijs ecclesijs est prohibendum. No. quòd nulla pactio illicita in spiritualib. debet interuenire. Itē non regulas huius tituli notabiliter notādas. b ¶ Alienum.] Ergo & a consuetudine aliarum ecclesiarū debet esse alienū, quia quod Romana ecclesia probat, & aliæ ecclesiæ hoc idem facere ddebent, cum ab ipsa suam habeant institutionem & auctoritatem, 11. dist. consequens, & c. nolite.

¶ Lucius tertius.

¶ *Pro spiritualibus homagium non præstatur.*

INdignum † est, & a Romanæ Ecclesiæ consuetudine alienum, b vt pro spiritualibus facere quis homagium c compellatur.

† Ca. 13. eo. ti. in 1. cōpi. sed videndū omni not. c. 2. ti. de exces sib. prælatorum, in 2. c E pil. vbi extat integra clausula.

FINIS.

ADDITIO. Exceptis priuilegijs suis quod dic vt no. de tem. ord. ca. 1. & de re iudi. in causis. secundum Host. Ioan. And.

c ¶ Homagium.] idest, sacramentum fidelitatis, quod pro aliquo spirituali facere quis non debet: cum illud sit simoniacum, supra de simon. ex diligenti. alioquin clericus tenetur facere Prælato suo obedientiam: Et in casibus debet iuramentum facere de obedientia, siue etiam de fidelitate post receptam administrationem, supra de iureiur. nullus. 23. distin. quamquam, & supra de maiori & obedien. dilecti filij, & supra de iureiur. ego N. & supra de priuileg. antiqua. Alias enim nullum iuramentum. nulla pactio vel obligatio illicita in spiritualibus debet interuenire: & si interueniret, nullam obligationem de iure vel de facto inducit, supra de pactis. pactiones. Ber.

FINIS.

REGISTRVM

a b c d.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Ttt Vvv Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii kkkk Llll Mmmm Nnnn Oooo Pppp Qqqq Rrrr.

Omnes sunt Quaterniones præter d, qui est Duernio, & Rrrr Quinternio.

† *Arbores consanguinitatis, & Affinitatis Duernio.*

MARGARITA DECRETALIVM.

LIBELLVS ADMODVM SINGVLARIS omnes flosculos in ipsarum Decretalium textibus reconditos secundum alphabeti ordinem explicans.

A

A Absol-

Absoluitur quis sub conditione in articulo mortis, vel ratione paupertatis, vel habens inimicitias capitales, vel iustam excusationem, quod ita habita opportunitate curiæ Romanæ, se præsentet, eod. tit. de cetero. 1330.2

Et qui excusentur a labore ad curiam Romanam, eo. tit. c. quamuis. 1363.2

Absolui non debet quis nisi læso satisfacto si manus violentas iniecit, eodem titulo, capitulo parochianos. 1329.2

Absolui non debet quis antequam audiatur, eod. tit. c. per tuas. 1359.2

Absolutio pro offensa, vel contumacia quomodo fieri debet, de verb. sig. c. ex parte 1. 1374.2

Absoluuntur monachi, & canonici regulares a suis abbatibus, de sen. exc. c. 2. monachi. 1326.2

Absoluitur de iniectione manus violenta ostiarius a suo episcopo, nisi sit casus enormis, eo. titu. cap. si vero 1. 1329.2

Absoluitur a solo Papa laicus cuiuscunque officii clericum percutiens, ibid. item & clericum percuti præcipiens, c. mulieres, & c. non dubium, eo. tit. 1328.1. item incendiarii ecclesiæ, & fractores, c. tua nos. 1334. 2. & c. conquesti, 1335. 2. Item fruentur vtens litteris falsis, c. dura. de crim. fal. 1235. 2

Absoluuntur mulieres, & personæ, quæ sui iuris non sunt ab episcopo suo, de sen. exc. c. mulieres. 1328. 2

Absoluuntur ab episcopo potentes, & delicati, & qui modicam læsionem intulerunt, e. tit. c. mulieres. 1328.2 & c. peruenit. 1334. 1

Item cum ex iusta causa excommunicator quæri non potest, vel difficulter inueniri tunc absolui potest ab episcopo, vel proprio sacerdote, de senten. excom. nuper. in fine. 1340 2

Absoluere possunt legati missi a latere Papæ de iniectione manus violenta, de sent. excom. cap. ad eminentiam. 1335.1

Sed legati non missi a latere, tantum de prouinciæ eis commissa absoluere possunt. Sed legati sub prætextu suarum ecclesiarum nec de sua nec de alia prouincia absoluere possunt, de offic. lega. capit. excommunicatis. 2.82.1

Absolui possunt hospitalarij a prioribus suis. de sen. exc. c. canonica. 1359.2

Absoluitur quis in necessitate non obstante contradictione, vel etiam appellatione partis aduersæ. de appel. c. qua fronte. 634.1

Absolutio a delegato ad excommunicatorem remittitur, de officio delegati, capitulo prudentiam. 243. 2

Absolui potest quis post mortem. Item ligatus apud Deum absoluitur ab ecclesia, & econuerso, de sent. ex. c. a nobis. 1339.2

Absolutio occultato crimine non valet, eo. tit. c. cum pro causa, 1338.2. & c. officij. 1353.2

Absoluto in extremis non debent sacramenta negari ecclesiastica, nec sepultura. de sepultu. capit. parochiano. 854.2

Absoluitur a solo Papa laicus iussu abbatis monachum vel conuersum percutiens etiam ex iusta causa. Et similiter iubens, nisi causa disciplinæ faciat per seipsum solum, vel clericum, & non laicum, de sent. excom. c. vniuersitatis. 1336. 2

Non absolutus scienter ordinatus si sit secularis perpetuo deponitur, ignorans factum vel ignarus iuris a solo Papa absoluitur. Si autem talis sit religiosus, a suo abbate absoluitur, nisi factum sit graue, & notabile, e. tit. cum illorum. 1344.1

Absoluitur seruus de iniectione manus violenta ab episcopo suo in fraudem faciens, ut seruitio domini sui se subtrahat, aut dominus sine culpa sua graue damnum incurrat ex eius absentia, eod. titulo. cap. relatum. 1349. 1

Absoluunt se mutuo a minori excommunicatione. contracta aliqui potestate vtrique collata, de sent. exc. c. duobus. 1363.1

Absolutus non est quis ex sola salutatione Papæ sibi scripta, eo. tit. si aliquando. 1352.2

Absolutus non est qui pluribus excommunicationibus est innodatus, & ab vna tantum absolutus, tit. eo. c. officij. 353.1

Absoluendi potestas alijs potest committi in necessitate. de offi. del. c. ex litteris. 1262.1

Absoluere non potest quis alienum parochianum nisi de licentia sui proprij sacerdotis. de pœn. & rem. ca. omnis. 1322.2

ACCESSORIVM committitur commisso principali, & non tenet sine principali, de officio delegati capitulo præterea, 236. 1. & capitulo prudentiam. 1244. 2

Item de no. oper nun. c. cum ex iniuncto. 1272.2

ACCVSATIONEM debet præcedere admonitio, quia instituitur ad depositionem, de accusat. si quis episcopus. 1116.2

Accusare potest subditus prælatum, eod. tit. capitulo illa. ibidem.

Accusator tantum legitimus admittatur, eod. titulo, cap. 1. ibidem.

Accusantis iniuste pœna, eo. tit. c. accusasti. 1118.1

Accusatione non indigent notoria, eod. titu. cap. euidentia, 1118.2

Accusari non debet de eodem crimine absolutus, eo. tit. c. de his. 1117.2

Accusari non potest inimicus, vel eiusdem amicus, e. tit. c. repellantur, 1117.2. & c. meminimus. 1120.1

Accusari potest matrimonium post tertiam denunciationem, si ante non constabat impedimentum, qui matrim. accus. pos. c. cum in tua, 1100, 2. vel si prius minor ætate fuit. ibid.

Accusari potest quis de diuersis criminibus in eo libello, de acc. c. licet. 1120.2

Ab accusatione potest desisti ante inscriptionem. ibidem.

In accusatione, denunciatione, & inquisitione qualiter sit procedendum, de sim. c. licet. 1153.1

Accusatio contra inopem & spoliatum, & contra vsurarium pauperem, est inanis, de restit. spol. c. olim 2. 457.2. & cap. frequens, eod. tit. lib. 6. & de vsu. cap. cum tu. 1227.1

Accusare me non potest qui contra me testimonium tulit. de accus. c. meminimus. 1120.1

Accusator non admittitur qui iurauit non accusare aliquem, eo. tit. c. veniens. 1122.1

Accusatore deficiente nihilominus inducitur purgatio infamato, eo. tit. c. accedens. 1131.1

Accusatio prælati non de facili admittitur, eo. tit. ca. qualiter & quando 2. 1131.2

Accusatio episcopi nisi corrigatur, ad proprietatẽ referenda est, eo. tit. c. si quis. 1116.2

Accusatio laici contra presbyterum non admittitur, eo. tit. c. cum P. 118.2

Nec contra episcopum, de præsumpt. cap. cum in iuuentute. 1564.2

Ab accusatione repellitur infamis. de accus. capitulo cum P. 1118.2

Accusato interdicitur alienatio rerum ecclesiasticarum, eo. tit. c. prælatorum. 1157.2

Contra accusatum de simonia sex notanda sunt, de simon. c. per tuas 1. 1155.2

Accusatus de crimine, & cõuictus deponitur, per modum vero inquisitionis cõuictus remouetur, si est subditus simpliciter, prælatus vero ad tempus remouetur ab administratione, eo. tit. c. dilectus. 2. 1151.2

Accusatore deficiente reus absoluitur. vt beneficia ecclesiastica sine d. c. vt nostrum. 782.1

Accusandum non est per rescriptum, sed viua voce contra matrimonium qui matrimon. accus. poss. cap. a nobis. 1098.1

Accu-

Appel-

C

non faciunt. Incidunt in canonem, de sent. excom.ca. quantæ. 1355.2

Cetera de excommunicatione, & absolutione quære ad litteram A. vbi ponitur absolutio; & infra de littera P. vbi ponitur Percutere.

COACTIO non tenet in obligatione, vbi non sequitur assensus: similiter nec in matrimonio de iis, quę vi metusve causa fiunt, ca.1.341.1.& de despon.c.cum locum, 1018.1.& c.ad id. 1021.1

COADIVTOR datur clerico ægrotanti, titul.de cler. ægrot.de rectoribus. 751.2

COMMISSIONES duæ super eodem negotio impetratæ, nisi vna de altera faciat mentionem, non valent, de rescrip.c.ex tenore. 33.2

COMMVTATIO præbendarum, vel dignitatum sine Episcopo non fiant, de rerum permu.c.quæsitũ. 803.2

Commutatio Ecclesiæ fieri potest, licet non venditio, eo.tit.c.ad quæstiones. 804.1

Commutatio spiritualis cum spirituali, temporalis cum tẽporali fieri potest, sed non simul confuse. ibid.

Commutari non possunt temporalia pro spiritualibus, eo.tit.c.exhibita. 805.2

COMPROMISSVM procuratoris debet dominus tantum habere: tamen procurator non debet compromittere sine mandato domini, de arb.c.per tuas. 366.1

Compromitti potest in laicum auctoritate superioris. ibid.

Compromissio in laicum de spiritualibus non valet eo.tit.ca.contingit. 365.2

Compromissione facta, quando non licet resilire, de elect.c.in causis. 113.1

Compromissionis fines seruandi sunt, alias non valet, de app.c.constitutus. 665.1

Compromissio facta de electione semper intelligitur de idoneo, & sic electus est recipiendus, de elect.c.causam. 108.1

Compromissum non extenditur ad hæredes compromittentis, si de ipsis non caueatur, ibi.de arb.c.vl.370.2

Compromissio tenet in beneficijs spiritualibus de præben c.nisi. 737.1

CONCESSIO laici de re ecclesiastica non valet, de reb.eccle.non alie.c.qui res. 885.1

Concessio præsumitur realis, nisi probetur fuisse personalis, de inst.c cum venissent. 1066

Concessionis verbo generali omnia concedi videtur, ibid.& ca.nulli, de reb.eccl.non alie. 786.1

Concessio Episcopi capitulo reclamante non tenet, per capitulum facta tenet, nisi fieret contra mandatum Papæ.de ijs quæ fi.a præla.cum nos, 773.2.& de cõcess. præb.c.2.& 3. 757.2

Concessionis auctoritas transit ad superiorem, quando statutum tempus negligitur, eod. titu. cap.cum nostris. 761.2

Concedere non potest Episcopus, vt in eadem Ecclesia plura quis habeat beneficia, eo.ti.c.litteras. 765.1

Ex concessione Episcopi potest haberi beneficium simplex habens curam animarum, de pręben.ca.de multa. 743.2

Conceditur nobilibus, & litteratis plura beneficia habere, ex dispensatione tamen Papæ, de præb.ca.de multa. 743.2

Concessum ex gratia nulli debet præiudicium generare, de postu.præla.c.bonæ memoriæ. 73.2

Concessio beneficiorum non vacantium prohibetur, de conces.præb.c.2.& 3. 784.2

CONCILIA prouincialia singulis annis celebrẽtur, de accu.denuncia.& inquisi.c.olim. 1135.2

Concilia quare statuantur. ibid.

CONCVBINA clerici excommunicata excommunicatione maiori inuoluitur clericus accedens ad eam, de sent.excom.c.si concubinæ. 1363.1

Concubina clerici secundum canones puniatur, de cohab.cler.& mulie.ca.si quisquam. 710.2

Concubinam retinens post admonitionem clericus excommunicetur, vel suspendatur. ibid.

Concubinam resumens clericus perpetuo suspendatur, eo.tit.c.clericos. 715.1

Concubinarius occultus auditur appellans, eod.tit. c.super eo. 712.1

Concubinarius primo puniatur per beneficij suspensionem, deinde per perpetuam subtractionem, eo.tit.c. sicut. 711.2

Concubinarij missa audiatur quamdiu ab ecclesia toleratur, nisi valde notorij, eo.tit.c.vestra.712.2.vbi etiã habes distinctionem notorij.

Concubinam habenti clerico purgatio indicatur, eo. tit.c.tua nos. 713.2

CONDEMNARI non debet quis propter credulitatem aliquorum, de accus.c.qualiter & quando.2.1131.2

CONDITIO contra substantiam matrimonij dissoluit illud, de cond.app.in despon.cap.si conditiones. 2046.2

Alias conditio inhonesta matrimonium non dissoluit, dummodo non sit contra substantiam matrimonij. ibidem.

Conditionis error impedit matrimoniũ, & dirimit, de coniu.ser.c.proposuit. 1058.2

Conditio ex alieno consensu dependens non ligat nisi consentiat, de cond.app.c. super eo. 1044.2

Conditio honesta est in matrimonialibus, alias non tenet: vt si contrahatur sub conditione pecuniæ dandæ, & consimili, de cond.app.c.de illis. 1043.2

A conditione apposita in matrimonio receditur per copulam carnalem, eo.tit.c.per tuas. 1055.1

Conditio in litteris Papæ semper intelligitur, si preces veritate nitantur, de rescrip.c.ex parte 1. 22.1

Sub conditione alterius consensus traditio nõ tenet, nisi consentiat, de rest.spo.c.olim.2. 449.1

Conditio locum bene habet in spiritualibus, de præben.& dign.c.significatum, 330.2

Sub conditione data possessio reuocatur ea cessante, de cond.app.c.verum. 1043.2

Sub conditione manumissus, vt fiat monachus, monachus debet esse, eo.tit.c.2. 1043.1

CONFESSVS in iure, vt conuictus condemnatur, de confess.cum super. 482.2

Confessio non coram suo iudice tenet, de iudicijs, c. at si clerici. 372.2

Confessio semper est facienda in anno, de pęn.& remis.c.omnis. 1322.2

Confessio inuita, vel coacta non præiudicat, de offi. deleg.c.causam. 243.1

Confessio criminis extra ius facta præiudicat, de confess.c.ult. 483.1

Confessio de seipso in præiudicium aliorum credi nõ debet, eo.tit.c.1. 472.1

Confessio a non pœnitentibus recipienda est, & pęnitentia iniungenda, de pęnit.& remiss.cap. quod quidam. 1318.2

Confessionem potest quis alteri sacerdoti facere licentia non obtenta, tamen petita, de pęn.& remis.omnis. 1322.2

Confessor sciens excommunicatum aliquem in confessione solus tenetur eum vitare, & non in publico, de sent.excom.c.cum non ab homine. 1332.1

Confessio procuratoris per errorem negotio nõdum finito, nõ obest domino, si reuocat, nec sit per hoc litis contestatio, de appel.c.cum causam. 685.2

Confessus crimen super eodem alium accusans non auditur, de test.c.veniens. 504.1

Confessio qualis esse debeat, & qualiter se habere, & cui sit confitendum, & pęna reuelãtis confessionem, de pę.& remis.c.si.1325.2. c.& 1322.c.& omnis.

CON-

de

In

E

 supe-

HÆRES.

I

Ita-

L.

Laico-

Mo-

In

torum,de constitu.cap.cum omnes. 12.2

Ad præbendam vnam duo admittantur, de præben. c. tuę. 736.2

De præbenda vel personatu non intelligitur quando alicui prouideri mandatur, sed de simplici beneficio intelligitur,ibidem,eod.tit.c.vlt. 75 0.2

Ad præbendam vacantem receptus vt ei prouideatur cum potest, quando valet collatio alteri facta,eod. tit.c.dilectus filius,1. 742.2

Ad præbendā excommunicatus in canonicum receptus, valet receptio,eo.tit.c. pro illorum. 738.2

De præbenda potest absens per alium inuestiri, eod. tit.ca.accedens. 740.1

præbendarum prouentus recipiunt studētes in theologia quinque annis præter quotidianas distributiones de mag.c.si.1171.2.& de præb.c.licet. 747.2

præbenda alteri collata per papam præcipitur episcopo facultas conferendi illud beneficium.Inn.in nouel. de conces.prebend.c.1. 757.1

Prębendæ & beneficia vacantia in curia Romana a die vacationis post mensem possunt conferri per quos debet, vel absentibus eis a generalib. vicarijs eorum, Greg.in nouel c.statutum de præb.lib 6. 293.2

Ex præbenda vna possunt duæ fieri.ita de præben.ca. vacante. 742.1

Si præbenda debetur alicui ratione rescripti, & alteri conferatur,debet ille in canonicum recipi & sustentari quousque,&c.eo.tit.c.dilect.2. 748.1

præbenba non vacat vbi non est distinctus numerus canonicorum, vnde non tenet institutio, de præb.vacante,eo.tit.c.dilecto filio. 740.2

præbendarum collatio ad quem pertineat cum ad episcopum pertinet collatio & ad capitulum, & non conferant tempore debito,de conces.præb. c. postulasti. 769.2

præbendæ integræ dari debēt vbi integrari possunt, de præb.vacante. 742.1

Præbendarum collatio ad capitulum sede vacante non spectat,ne si,va.c.illa deuotionis. 772. 1

PRECARIÆ de quinquennio in quinquennium renouentur, de prec.c.1. 790.1

precarium quamdiū vtendum est, & quando soluitur,eod.tit.c.precarium. 790.2

precariæ in damnum ecclesiæ factæ possunt a successoribus reuocari,ibidem,c.precariæ. 790.1

PRAEDICANS excommunicatis potest eleemosynas ab eis recipere & victum,de sen.excom.c.cum voluntate. 1361.2

prædicatorum fratrum priuilegium & Minorum,de exces.prel.c.nimis. 1268. 1

prædicatores vesci possunt his quæ eis apponūtur.de Iudęis.cap quam sit laudabile. 1176.2

prædicationem pebet facere episcopus vel per se vel alium,de offi.ord.c.inter cætera. 296.2

prædicare non licet laico cuiuscumque ordinis de hær.c. sicut in vno. 1193.2

prædicare non debent eleemosynarum quæstores, nisi,&c.de poen. & remis.c. cum ex eo. 1324.1

PRAELATVS esse non debet regulam non professus vel secularis.de elect.c.cum causam. 108.1

prælati non committant uices suas vel ecclesia sub annuo censu.ne prælati suas.c.1. 1167.1

prælati factum non præiudicat ecclesiæ, de conces. præb c.cum nostris. 761.2.

prelati non onerent subditos exactionibus, nec pluribus equorum euictionibus in visitatione, de immu. eccl.c.quia plerique.1003.2. & de censib. ca cum Apostolus. 956.1

Ad prælaturam quantumcunque nullus seipsum pręsentare debet,de iure pa.c.per nostras. 650.1

prelatus communionem, uenditionem uel donationem facere non potest sine consensu capituli sui, de iis quæ fi.a præla.c.1. 773.1

Prælatus negotia etiam sua de consilio fratrum debet facere,eod.tit.c.nouit. 774.1

Prælatus de consensu capituli præsentari debet in ecclesia collegiata, nisi de consuetudine vel priuilegio sibi soli competat,eo.tit.c.ea noscitur. 775.1

prælati sententia subditi sui ligantur,de sen.excom. c.a nobis. 1335.2

prælatus de ignorantia sua se excusare nō potest, vel de ignorantia culpæ subditorum, de reg.iur.quamuis. 1388.1

prelatus plus iuris habet in concessione ecclesiæ quā patronus in præsentatione, de offi.leg.capitul.dilectus 280.2

prælatus est procurator rerum ecclesiasticarum, non dominus.de dona.c.fraternitatem. 818.1

prælatus potest conditionem ecclesiæ suę meliorare, non autem peierare. ibidem

prælatus debet seruare sententiam subditorum suorum, de off.iud.ord.c.ad reprimendam. 288 2

prælati inferiorum priuilegia possunt infringere, de accu.c.ad petit. 1130.1

prælatus cauebit ne cura animarum sub censu annuo committatur,ne præla.vi.su.capit. quoniam enormis. 1168.1

prælatis maxime episcopis competentia de iure cōmuni abbates, nec dare, nec indulgentias, aut publicas pænitentias concedere possunt, de exces.prælat.capi.accedentibus. 1265.2

prælati iudicium ferri candentis facere non debent, nec interesse,nec auctoritatem præstare, eod.tit.cap.ex litteris. 1262.2

prælatis prohibetur ludus & vsura, eo.tit.c.inter dilectos. 1264.1

prælatum suum negans clericus, & vadens ad iudicem secularem, priuatur beneficio, eod.titu.capit.graue m. 1267.2

prælatus tenetur subditum licentiare ad austeriorem religionem, de reg.c.licet quidam. 892.2

prælati non debent interesse corporali punitioni alicuius, de exces.præla.c.ex litteris. 1262.2

prælato restituatur subditus inobediens, de sent. & re iud.c.1. 621.1

prælaturam amittat qui ad ordines peomoueri non potest.de æta.& quali.ord.c.vt abbates. 189.2

PRAEPOSTERATIO in rescriptis iuris communis varietatē non inducit, de rescrip.c.causam. 35.2

PRAESBYTER non celebret vase ligneo,nec de fermentato, nec sine aqua & igne, & plus apponat de vino quam de aqua,de celebra missa, cap.litteras 983.2 & cap. perniciosus. ibidem

presbyter aliquid emens de bonis ecclesiæ eidem relinquat, nec in fraudem nomine suo sine alieno de bonis ecclesiæ emere potest,de pecu.cle.c.presbyter.825.1

Et cap.inquirendum. 825.2

presbyteris debet competens beneficium dari, de præb.c.extirpandæ. 746.2

presbyter clericum secum habeat, sine quo celebrare non potest de vita & honest. cleri. capit. vt quisque. 703.2

presbyteri officium est prędicare, de statu mona.cap. quod Dei timorem. 923.1

presbyteri occisi pęnitentia qualiter percipienda, de pęnis,c.presbyteri interfecti. 1312.1

presbyter duobus digitis amissis non celebret, de cler. egro.c.presbyterum. 752.2

presbyter res ecclesię non impignoret, nisi iusta de causa,de pign.c.1. 807.2

presbyterum interficientis pęna, de pęnit. & remis. cap.2. 1317.1

presbyter non ieiunus celebrans priuatur benefic o, de accu.c.si constiterit. 1129.2

PRAESCRIPTIO non valet absque bona fide, & conscientia, & iusto titulo, & maxime rerum ecclesiasticarum, de prescrip.c.qm omne.620.2 & c.v g lāti. 856.& c.si diligenti.&c.veniens. 607.2&16.2.619.2

prę-

In

S

en-

T

Testis

ſtos

Z

Laus Deo, Beatæque semper Virgini eius Matri Mariæ.

REPERTORIVM VERBORVM

Quæ in Margaritâ continentur.

Primus numerus paginam, secundus columnam demonstrat.

Exami-

Periurus

FINIS.

LAVS DEO, BEATAEQVE SEMPER Virgini eius Matri Mariæ.

1615